8.Hg.Cr.11
(~~Cfr. 8.Hg. Cr. 6~~)
Digitized by Google

NAZIONALE
R. BIBLIOTECA 8 49 G 11 CENTRALE V. E. II
ROMA

+

Digitized by Google

8-43-g-11

DISPVTATIONVM DE CENSVRIS IN COMMVNI, EXCOMMVNICATIONE, SVSPENSIONE, ET INTERDICTO,

Itemque de Irregularitate,

TOMVS QVINTVS.

Additus ad Tertiam Partem D. Thomæ.

Authore P. D. FRANCISCO SVAREZ Granatenſi, è Societate IESV, Sacræ Theologiæ, in celebri Conimbricenſi Academia, Primario Profeſſore.

Nunc denuò mendis omnibus expurgatior: Cum Indice triplici, primo Diſputationum ac Sectionum, ſecundo Capitulorum, tertio rerum ac materiarum, locupletiſſimo.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS.

Apud Ioan. Baptiſtam Ciottum Senenſem.

M. DCVI.

ex libris Julij [illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

IVDICIVM DOCTORVM
QVI PRIMVM IN LVSITANIA
HOC OPVS RECOGNOVERVNT.

OPVS hoc de Cenſuris Eccleſiaſticis, & Irregularitate, Præclariſſimi Theologi P. Franciſci Suarez, annexum Commentarijs eiuſdem de Pœnitentia, in hoc ſupremo Inquiſitionis Senatu nuper approbatis, & expeditis, continuata poſt illos diligentia, in offenſo decurri pede, parique laudis pręconio digniſſimum iudicaui: quin etiam eo maiori, quo vaſtus huius argumenti campus per regnum iuris Pontificij latè patens, in tota ſua amplitudine ab alijs fere autoribus, præſertim Theologis, minus ſtudioſè videbatur excultus. In hoc autem opere nihil erit, quod ad vniuerſam eius culturam, hoc eſt ad diſtinctam, & accuratā rerum, difficultatumque omnium tractationem, facilem expeditionem, abſolutam illuſtrationem deſideretur. Nec ſolùm Theologis, ſed ęquè Iuris prudentibus, tum pro foro ſacramentali, tum etiam pro contentioſo, & omnino pro Eccleſiaſtica gubernatione, magno erit vſui, peculiarique gratia acceptum. Quare publicæ vtilitatis intererit multum, vt typis excuſum per manus circumferatur. Olyſippone in Domo D. Rochi Societatis IESV. 1. Martij 1601.

D. Franciſcus Pereira.

RECOGNOVI hos Commentarios de Cenſuris, & Irregularitate Præſtantiſſimi Theologi Patris Franciſci Suarez è Societate IESV. In quibus præter doctrinæ ſanitatem, ac pietatem Autori propriam, tam eruditè, accuratè, ſubtiliter, nec minus ad Iuris conſultorum, quàm ad Theologorum vſum accommodatè, omnia diſcutiuntur, ac terminantur, vt nihil amplius in hoc argumento deſiderari poſſe videatur. Itaque expedire iudico hoc opus quamprimum excudi, & in publicam lucem prodire: vt cum multa vtilitate, omnium manibus verſetur. Olyſippone ex Æde D. Rochi 14. die Martij 1601.

D. Petrus Paulus Ferrer.

Digitized by Google

COPIA

Gli Eccellentiſſimi Signori Capi dell' Eccelſo Conſiglio di X. Infraſcritti hauuta fede dalli Signori Riformatori del Studio di Padoua per relation delli doi à ciò deputati, con giuramento cioè del Reuerendo Padre Inquiſitor, & del Circ. Secretario del Senato Gio. Maraueglia, che nel Quinto Tomo dell'Opera di D. Franceſco Soarez aggionto alla terza parte di San Thomaſo, *da eſſi veduto, & letto, non ſi troua alcuna coſa contraria alla Santa fede Catholica, Principi & buoni coſtumi, concedono licentia, che poſſino eſſer ſtampati in queſta Città.*

Dat. die 3. Septembris 1604.

D. Lorenzo Loredan.
D. Antonio Lando. } *Capi dell' Eccelſo Conſiglio di X.*
D. Zuſtignan Contarini.

Excelſi Conſ. Decem Secret.
Bonifacius Antelmi.

1604. 9. Settembrio Regiſtrato in lib.
Antonius Lauredanus offic.
Con. Blaſph. Coad.

FACVLTAS SVPREMI SENATVS INQVISITIONIS LVSITANIAE.

VISTAS as informazones podenſe Imprimir estes Commentarios de Cenſuris, & Irregularitate. E depois de impreſſos tornem a eſte Conſelho pera ſe conferirem com o original, & ſe dar licenza pera correrem. Em Liſboa 20. de Marco de 1601.

Marcos Teixeyra. *Bartolameu da Fonſeca.*

FACVLTAS ILLVSTRISSIMI

Domini D. Alphonſi de Caſtelbranco Epiſcopi Conimbricenſis.

POTEST mandari typis Tomus hic quintus additus ad Tertiam patrem Diui Thomæ. Conimbricæ, 15. die Iunij, Anno 1603.

D. Alphonſus Epiſcopus Comes.

Facultas Regij Senatus Luſitaniæ.

PODESE Imprimir eſte Liuro viſta a licenza que pera iſto tendo Sancto Officio da Inquiſizone, & como foy viſto na Meſa, Em Liſboa a 27. de Marco, de 1601.

D. Dauar. *I. Cabedo.*

FACVLTAS PROVINCIALIS.

EGO Chriſtophorus de Gouuea Societatis IESV, in Prouincia Luſitana Prouincialis poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre Claudio Aqua-viua Præpoſito noſtro Generali, facultatem concedo, vt Tomus quintus de Cenſuris, & Irregularitate à Patre Franciſco Suarez noſtræ Societatis, ſacreque Theologię Primario in Conimbricenſi Academia profeſſore compoſitus, & eiuſdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcripta, ſigilloque noſtro munitas dedimus, Conimbricæ, die Sexta Menſis Februarij, Anno. 1599.

Chriſtophorus de Gouuea.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
DISPVTATIONVM, AC SECTIONVM.

Prior numerus paginam, poſterior columnam deſignat.

DISPVTATIO I.

De Cenſura in communi.

SECTIO.

1 Quid Cenſura ſit.1.2.
2 De poteſtate ferendi Cenſuras. 3.2.
3 Quotuplex ſit Cenſura.7.1.

DISPVTATIO II.

De cauſa efficiente Cenſuræ.

SECTIO.

1 An Cenſura ſit de Iure humano.9.1.
2 Quis poſſit eſſe author Cenſuræ.12.1.
3 De poteſtate delegata ad Cenſuras.15.1.
4 De conditionibus neceſſarijs ad Cenſuram. 18.2.
5 De Cenſura per metum illata.20.2.
6 De Conditionibus neceſſarijs vt Cenſura ſit iuſta. 22.1.

DISPVTATIO III.

De modo ferendi Cenſuram.

SECTIO.

1 De Cenſura à iure, & ab homine.23.2.
2 De forma ferendi Cenſuram.25.1.
3 Quibus verbis indicetur Cenſura latæ ſententiæ. 29.1.
4 An Cenſura ferri poſſit ſub conditione cauſam eius continente.30.2.
5 An Cenſura ſub conditione comprehendat eum, qui mutauit domicilium, 34.1.
6 Quomodo ſuſpendatur hæc Cenſura.35.1.
7 An Cenſura ferri poſſit ſub conditione ad cauſam non pertinente.37.2.
8 An debeat monitio præcedere.38.1.
9 Quotuplex ſit admonitio.40.2.
10 An poſſit omitti admonitio.41.2.
11 A quo, & cui ſit facienda monitio.45.2.
12 An valeat cenſura ſine monitione.47.2.
13 Quæ circunſtantiæ ſeruandæ ſint in ferenda Cenſura.48.2.
14 An neceſſaria ſit denunciatio.50.2.
15 An interdum ſit omittenda.52.2.
16 An per appellationem ſuſpendatur Cenſ.56.2.

DISPVTATIO IIII.

De cauſa ob quam ferri poteſt Cenſura.

SECTIO.

1 An propter ſolam culpam.58.1.
2 An propter peccatum internum.58.2.
3 Vtrum Actus exterior, qui eſt cauſa Cenſuræ, debeat eſſe conſummatus.65.1.
4 An poſſit eſſe veniale peccatum.69.2.
5 An requiratur contumacia.71.1.
6 An ex defectu cauſæ Cenſura à iure ſit nulla, vel iniuſta.77.1.
7 Vtrum Cenſura ab homine nulla ſit vel iniuſta ex defectu cauſæ.80.2.
8 An ignorantia inuincibilis præcepti excuſet Cenſuram à iure.90.1.
9 An ignorantia Cenſuræ.95.1.
10 An ignorantia vincibilis.99.1.
11 Vtrum ignorantia excuſet Cenſuram ab homine latam.103.1.

DISPVTATIO V.

De ſubiecto Cenſuræ.

SECTIO.

1 Quis ſit capax Cenſuræ. 105.2.
2 An debeat eſſe perſona certa.112.1.
3 Quando iterentur Cenſuræ à iure.115.1.
4 Qui ligentur Cenſura per legem lata.118.1.
5 An Cenſura lata per ſententiam generalem liget extra territorium.120.2.

DISPVTATIO VI.

De effectibus Cenſuræ.

SECTIO.

1 Qui ſint, & quot.124.1.
2 Quibus modis impediri poſſint.125.2.
3 Vtrum per metum.128.1.
4 Quomodo ſuſpendatur effectus Cenſuræ. 132.2.

DISPVTATIO VII.

De modo tollendi Cenſuram.

SECTIO.

1 An per ſolam abſolutionem tollatur.134.2.
2 Quis poſſit à Cenſura lata ab homine abſoluere. 138.1.
3 Quis poſſit abſoluere à Cenſura iuris. 144.1.
4 Cur inferior abſoluat à Cenſura non reſeruata. 150.1.
5 Quis abſoluat à Cenſura reſeruata. 154.1.
6 De conditionibus abſoluentis, vt abſolutio ſit iuſta.164.1.
7 De conditionibus eius qui abſoluitur.167.1.
8 Quotuplex ſit abſolutio.169.2.
9 De forma abſolutionis.174.1.
10 De ſolennitate abſolutionis. 177.1.

DISPVTATIO VIII.

De excommunicatione ſecundum ſe.

SECTIO.

1 Quid ſit excommunicatio. 178.2.
2 De diuiſione in maiorem, & minorem.180.2.
3 Qualis ſit hæc diuiſio.183.2.

DISPVTATIO IX.

De excommun. vt priuat ſuffragijs.

SECTIO.

1 Quale peccatum ſit ſuffragia communia pro excommunicato offerre.185.2.
2 Qui excommunicati priuentur ſuffragijs. 187.2.
3 An pro excommunicatis contritis, & nondum abſolutis poſſint offerri.192.1.
4 Vtrum Suffragia oblata pro excomm. illis proſint. 194.1.

INDEX.

5 *An priuatim liceat orare, & ſatisfacere pro excommunicato.*196.2.

DISPVTATIO X.

De ſecundo effectu, qui eſt priuatio paſſiuæ communicationis ſacramentorum.

SECTIO.

1 *De culpa & pœna excommunicati ſuſcipientis ſacramentum.*198.1.

2 *De culpa & pœna miniſtri dantis Sacramentum Excommunicato.* 199.2.

3 *Qualia ſint ſacramenta ab excomm. recepta.* 202.2.

DISPVTATIO XI.

De tertio effectu, qui eſt priuatio actiuæ adminiſtrationis.

SECTIO.

1 *Vtrum Excommunicatus vitandus peccet mortaliter miniſtrando.*206.2.

2 *An talia ſacramenta valida ſint.*212.2.

3 *De pœna excommunicati miniſtrantis ſacramenta, vel recipientis ab illo.*216.1.

4 *An excommunicatus non vitandus poſſit ſacramentum miniſtrare.*223.1.

DISPVTATIO XII.

De quarto effectu, qui eſt priuatio diuinorum officiorum, & rerum ſacrarum.

SECTIO.

1 *De priuatione ſacrificij Miſſæ.*227.1.

2 *De priuatione diuinorum officiorum.*231.1.

3 *An priuet vſu Eccleſiæ, & ſacramentalium.* 239.1.

4 *An priuet ſepultura Eccleſiaſtica.*240.2.

DISPVTATIO XIII.

De quinto effectu, qui eſt inhabilitas ad Eccleſiaſtica beneficia, vel eorum fructus.

SECTIO.

1 *An excomm. ſit incapax beneficij Eccleſiaſtici.* 245.1.

2 *An ipſo iure ſit priuatus Eccleſiaſt. fructibus.* 255.1.

DISPVTATIO XIIII.

De ſexto effectu, qui eſt priuatio iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.

SECTIO.

1 *Quomodo excommunicatus ſit priuatus ſpirituali iuriſdictione fori contentioſi.* 261.1.

2 *An ſit priuatus collatione beneficij.*265.2.

DISPVTATIO XV.

De ſeptimo effectu, qui eſt priuatio ciuilis communicationis.

SECTIO.

1 *Vtrum Excomm. priuet ciuili communicatione.* 274.2.

2 *De culpa communicantis ciuiliter cum excommunic.*277.2.

3 *Quibus modis excuſetur à culpa hæc communic.* 281.2.

4 *Quæ communicatio liceat inter coniuges excom.* 284.2.

5 *Quæ liceat ſubditis cum ſuperioribus excommun.* 288.2.

6 *Quæ liceat ſubiectis domino temporali cum illo excommunicato.*295.1.

7 *De communicatione cum ſuperiori ſpirituali excommunicato.* 298.1.

8 *An ratione contractus liceat communicatio externa cum excommunicato.* 299.1.

9 *An liceat excommunicato teſtamentum condere.* 303.1.

DISPVTATIO XVI.

De octauo effectu, qui eſt priuatio forenſis communicationis.

SECTIO.

1 *Vtrum Excommunicatus poſſit eſſe iudex ſecularis.*305.1.

2 *Vtrum Poſſit in iudicem eligi.*307.1.

3 *Vtrum Poſſit eſſe actor in iudicio.*308.2.

4 *Vtrum Poſſit ad iudicium cogi vt reus.*311.1.

5 *Vtrum Poſſit tabellionis munus exercere.*313.2.

6 *Vtrum Poſſit eſſe teſtis.*315.1.

7 *Vtrum Poſſit eſſe aduocatus.*317.2.

8 *Vtrum Poſſit eſſe tutor.*321.1.

DISPVTATIO XVII.

De remotis effectibus excommunicationis.

SECTIO.

1 *Vtrum Alium effectum operetur excommunicatio in excommunicatum.*322.1.

2 *Quid operetur excommunicatio in participantibus cum excommunicato.*324.2.

DISPVTATIO XVIII.

De cauſis maioris excommunicationis.

SECTIO.

1 *Quis poſſit illam ferre.*327.1.

2 *Quis poſſit excommunicari.*329.2.

3 *Propter quam cauſam ferri poſſit.*331.1.

4 *Quæ forma in ea ſeruanda ſit.*339.1.

DISPVTATIO XIX.

De abſolutione ab excommunicatione.

SECTIO.

1 *Vtrum, Per ſolam abſolutionem poſſit auferri.* 341.2.

2 *De cauſis neceſſariis ad abſolutionem.* 344.1.

DISPVTATIO XX.

De nonnullis excommunicationibus in particulari ab homine.

SECTIO.

1 *Vtrum Pro cauſis temporalibus ferri poſſit excommunicatio.*347.1.

2 *Vtrum Lata ad finem ſoluendi debitum liget.* 351.1.

3 *An lata pro reuelanda veritate, vel prodenda ſcriptura liget.*356.1.

DISPVTATIO XXI.

De excommunicationibus Papæ reſeruatis in bulla Cœnæ Domini.

SECTIO.

1 *Quales ſint cenſuræ Bullæ Cœnæ.* 360.1.

2 *Ob quæ delicta ferantur. ibidem* 2.

3 *Quis poſſit ab eis abſoluere.*386.1.

DISPVTATIO XXII.

De Excommunicationibus iuris reſeruatis.

SECTIO.

1 *Quæ & quot ſint excommunicationes Papæ reſeruatæ.*388.1.

2 *De reſeruatis in Decretalibus.* 410.1.

3 *De reſeruatis in Sexto* 415.1.

4 *De reſeruatis in Clementinis.*418.2.

5 *De reſeruatis in Extrauagantibus.*426.1.

6 *De reſeruatis extra corpus iuris.*434.2.

DISPVTATIO XXIII.

De excommunicationibus non reſeruatis.

SECTIO.

1 *Vtrum Sint excommunicationes iuris reſeruatæ Epiſcopo.*440.1.

2 *De excommunicationibus non reſeruatis in Decreto.*441.1.

3 *De non reſeruatis in Decretalibus.*442.1.

4 *De non reſeruatis in Sexto.*447.2.

5 *De non reſeruatis in Clementinis.*458.2.

6 De

Digitized by Google

6 De non reſeruatis in Extrauagantibus.466.2.
7 De non reſeruatis extra corpus iuris.467.1.

DISPVTATIO XXIIII.
De excommunicatione minori.
SECTIO.
1 An vna ſit tantum, & quæ eius ratio. 470.1.
2 Quos effectus habeat.471.2.
3 Quibus modis & cauſis incurratur. 478.1.
4 Quis poſſit ab ea abſoluere.479.1.

DISPVTATIO XXV.
De Suſpenſione.
SECTIO.
1 Quæ ſit propria ratio huius cenſuræ.481.1.
2 Quotuplex ſit ſuſpenſio.483.1.

DISPVTATIO XXVI.
De Suſpenſione ab officio.
SECTIO.
1 Vtrum Simpliciter lata priuet vſu ordinis, & iuriſdictionis 487.2.
2 De culpa violantis ſuſpenſionem ab officio.491.2.
3 Vtrum Suſpẽdat etiam à beneficio, vel aliquo actu ſacro vel profano.494.1.

DISPVTATIO XXVII.
De effectibus ſuſpenſionis à beneficio.
SECTIO.
1 Quos effectus habeat ſimpliciter lata.502.2.
2 De ſuſpenſione partiali.511.1.

DISPVTATIO XXVIII.
De cauſis ſuſpenſionis.
SECTIO.
1 Quis poſſit illam ferre. 513.1.
2 In quas ſingulares perſonas cadat.514.1.
3 An cadat in communitatem.516.2.
4 Ob quam culpam ferri poſſit. 518.2.
5 Quis modus ſeruandus in illa ferenda. 520.2.

DISPVTATIO XXIX.
De abſolutione ſuſpenſionis.
SECTIO.
1 Quomodo & à quo auferatur ſuſpenſio quæ eſt pura pœna. 522.2.
2 Quomodo & à quo tollatur ob contumaciam lata.528.2.

DISPVTATIO XXX.
De differentia ſuſpenſionis à depoſitione & degradatione.
SECTIO.
1 Quomodo ſuſp. à depoſitione differat.534.2.
2 Quomodo degradatio à ſuſpenſione & à depoſitione differat.540.1.

DISPVTATIO XXXI.
De ſuſpenſionibus in particulari ipſo iure latis.
SECTIO.
1 De ſuſpenſionibus in ordinatione cõtractis.543.1.
2 De ſuſpenſionibus ob vſum ordinis cum violatione cenſuræ.563.2.
3 De ſuſpenſionibus propter peccata contra obligationes clericorum proprias.566.1.
4 De ſuſpenſionibus propter peccata laicis communia.571.1.
5 De ſuſpenſionibus in Epiſcopos, & Capitula. 582.2.
6 Quas incurrant Religioſi. 588.2.

DISPVTATIO XXXII.
De Interdicto in communi.
SECTIO.
1 Quid ſit. 592.2.
2 Quotuplex ſit. 593.2.

DISPVTATIO XXXIII.
De primo effectu interdicti, qui eſt ſacramentorum priuatio.
SECTIO.
1 Quorum ſacramentorum vſu priuet.603.1.
2 De culpa violantis hoc interdictum.615.1.
3 De pœna eiuſdem violationis.616.2.

DISPVTATIO XXXIIII.
De ſecundo effectu interdicti, qui eſt diuinorum officiorum prohibitio.
SECTIO.
1 De prohibitione ſacrificij Miſſæ per interdictum generale loci.621.2.
2 De prohibitione Miſſæ per alia interdicta. 629.2.
3 Quæ alia diuina officia prohibeat. 632.1.
4 De culpa & pœna clerici ſic violãtis interdictum. 639.1.
5 De culpa & pœna laici violantis interdictum. 645.1.

DISPVTATIO XXXV.
De tertio effectu interdicti, qui eſt Eccleſiaſticæ ſepulturæ vel ingreſſus Eccleſiæ priuatio.
SECTIO.
1 Vtrum interdictum generale loci priuet ibi Eccleſiaſtica ſepultura.648.1.
2 An etiam interdictum ſpeciale loci. 652.2.
3 An perſonale interdictum eadem priuet.653.2.
4 An interdictum priuet ingreſſu Eccleſiæ. 654.2.

DISPVTATIO XXXVI.
De cauſis interdicti.
SECTIO.
1 Quis poſſit ferre interdictum.659.2.
2 Quis poſſit interdici. 661.1.
3 Quam ob cauſam ferri poſſit.664.1.
4 Quæ forma ſeruanda ſit in interdicto ferendo. 666.2.

DISPVTATIO XXXVII.
De interdictis ipſo iure latis.
SECTIO.
1 Quæ & quot ſint ipſo iure lata.667.2.
2 An iure latum obliget ante ſententiam.672.2.

DISPVTATIO XXXVIII.
De Relaxatione interdicti.
SECTIO.
1 Vtrum Per ſolam relaxationem ceſſet. 673.2.
2 Quis poſſit illud relaxare.678.2.
3 De forma in relaxatione ſeruanda.680.2.

DISPVTATIO XXXIX.
De ceſſatione à diuinis.
SECTIO.
1 Quid & quotuplex ſit.683.1.
2 Quos effectus habeat.687.1.
3 Quomodo ferenda ſit.695.1.
4 A quo & quomodo tollenda ſit. 698.1.

DISPVTATIO XL.
De irregularitate in generali.
SECTIO.
1 Quid ſit, & qua in poteſtate introducta.699.2.
2 Quos habeat effectus.703.1.
3 Quotuplex ſit, & ob quam cauſam incurratur. 714.2.
4 Vtrum Solo Eccleſiaſtico iure imponatur. 721.2.
5 Vtrum ferri debeat per ius expreſſum. 726.2.
6 An dubium facti excuſet illam. 732.1.
7 Qui poſſint illam contrahere. 735.1.
8 Quæ ſit forma illam ferendi. 737.1.

Digitized by Google

INDEX DISPVTATIONVM.

DISPVTATIO XLI.

De modis quibus tollitur irregularitas.

SECTIO.

1 *Vtrum Sola diſpenſatione tollatur.* 742.1.

2 *Quis poſſit in ea diſpenſare.* 744.2.

3 *Quæ ſit forma diſpenſationis illius.* 749.1.

DISPVTATIO XLII.

De irregularitate contracta ex delicto circa vſum ſacramentorum.

SECTIO.

1 *Vtrum Contrahatur per indebitam ſuſceptionem Baptiſmi.* 751.2.

2 *Vtrum Per indebitam ſuſceptionem alterius ſacramenti extra ordines.* 754.2.

3 *Vtrum Per indebitam ſuſceptionem ordinum.* 756.1.

4 *Vtrum Per indignam ordinis vſurpationem.* 760.1.

5 *Vtrũ per indignã ordinis adminiſtration.* 765.2.

DISPVTATIO XLIII.

De Irregul. quæ ex alijs delictis contrahuntur.

SECTIO.

1 *Vtrum per hæreſim incurratur.* 768.2.

2 *Ad quas perſonas extendatur ob crimen hæreſis.* 770.2.

3 *Vtrum ad hæreticorum filios, & neophytos extendatur.* 773.1.

4 *Vtrum Propter Simoniam, vel aliud vitium religioni contrarium incurratur.* 776.2.

5 *Vtrum Propter alia crimina.* 779.1.

DISPVTATIO XLIIII.

De Irregularitate ex homicidio voluntario.

SECTIO.

1 *Quæ voluntas requiratur ad illud.* 781.1.

2 *Vtrum ad hãc irregul. effectus requiratur.* 782.2.

3 *Quis incurrat irregul. homicidij huius.* 786.2.

4 *Qualis ſit irregularitas hæc.* 795.2.

DISPVTATIO XLV.

De Irregularitate homicidij caſualis.

SECTIO.

1 *Vtrum Per homicidium indirectè voluntarium, irregularitas contrahatur.* 797.1.

2 *Quibus modis, & à quibus incurratur.* 797.2.

3 *Quando illam incurrant cooperantes.* 800.1.

4 *Vtrum Incurratur per omiſſionem obuiandi illi.* 803.1.

5 *Vtrum Ex homicidio caſuali ſecuto ex opere licito contrahatur.* 805.2.

6 *Vtrum Contrahatur ex homic. ex opere illicito.* 808.1.

DISPVTATIO XLVI.

De Irregularitate ex homicidio neceſſario ſeu in defenſionem facto.

SECTIO.

1 *Vtrum Incurratur ex homicidio in defenſionem propriæ perſonæ.* 814.1.

2 *Vtrum Incurratur ex homicidio in defenſionem bonorum temporalium.* 817.2.

3 *Vtrum ex homicidio in defenſionem proximi.* 820.1.

DISPVTATIO XLVII.

De Irregul. ex homic. ob defectum lenitatis.

SECTIO.

1 *Vtrum Iudex ferens ſententiam in cauſa ſanguinis fiat irregularis.* 822.1.

2 *Vtrum accuſator in eadem cauſa.* 825.2.

3 *Vtrum teſtis in cauſa eadem.* 831.1.

4 *Vtrum curiales, & miniſtri iuſtitiæ.* 833.1.

5 *Vtrum Militantes in bello iniuſto.* 835.1.

6 *Vtrum mutilantes in bello iuſto.* 837.1.

7 *Vtrum Per alias actiones contrahatur irregul.* 840.1.

DISPVTATIO XLVIII.

De Irregularitate ex infamia.

SECTIO.

1 *Quid ſit infamia, & quotuplex.* 840.2.

2 *Vtrum Infamia ex crimine inferat irreg.* 846.1.

3 *Vtrum infamia ex alieno delicto.* 848.2.

DISPVTATIO XLIX.

De Irregularitate ex bigamia.

SECTIO.

1 *Vtrum Ex propria bigamia contrahatur.* 850.1.

2 *Vtrum Ex duplici matrimonio non valido.* 851.2.

3 *Vtrum Ex vnico matrimonio vero.* 855.1.

4 *Vtrum Ex vnico matrimonio nullo.* 858.2.

5 *Quo iure introducta ſit, & quos habeat effectus irregularitas bigamiæ.* 859.2.

6 *Quis poſſit in illa diſpenſare.* 861.1.

DISPVTATIO L.

De Irregularitate ex defectu natalium.

SECTIO.

1 *Quot modis fiant filij legitimi.* 864.2.

2 *Quot ſint ſpecies illegitimorum.* 867.1.

3 *Vtrum Omnes illigitimi ſint irregulares.* 868.2.

4 *Vtrum Omnes, quorum origo incerta eſt.* 869.2.

5 *Quibus modis auferatur hæc irregul.* 872.2.

DISPVTATIO VLTIMA.

De Irregular. ex defectu perſonali inculpabili.

SECTIO.

1 *Vtrum Incurratur ex defectu animæ.* 877.1.

2 *Vtrum Ex defectu corporis.* 880.1.

3 *Vtrum Ex defectu bonorum temporaliũ.* 884.2.

FINIS.

Digitized by Google

DISPVTATIONES P. D. FRANCISCI SVAREZ E SOCIETATE IESV.

DE CENSVRIS IN COMMVNI, ET IN particulari, De Excommunicatione, Suſpenſione, & Interdicto: ac prætereà de Irregularitate.

PRÆFATIO.

TRACTATVS hic de Cenſuris Eccleſiaſticis magnam connexionem habet cũ pœnitentiæ ſacramẽto; ideoque poſt illius doctrinam, & aliarum rerum, quæ cum illo connexæ ſunt, optimè cadit cẽſurarum cognitio: tum quia ferre Eccleſiaſticam cenſuram actus eſt clauium; quarum poteſtatem ſuperius declarare cœpimus, quoniam ab illa pendet vis ſacramenti Pœnitentiæ, eamque doctrinam perficere, & conſumare neceſſe eſt: Tum etiã quia cenſurarum cognitio maximè eſt Confeſſariis neceſſaria, vt conuenienter poſſint iudicium animarum ferre. B Atque ita Theologi agentes de ſacramento Pœnitentiæ ſimul de Clauibus, & Cenſuris diſputarunt in 4. d. 18. & 19. ac 20. Alios auctores omitto, quoniam & vulgaria ſunt loca, & in ſequentibus frequens eorum mentio fiet. Sunt autem in Eccleſia variæ C ſpecies cenſurarum, quibus proinde multa communia ſunt, quæ ad communem rationem cenſuræ conſequuntur, & ideò, vt debitum doctrinæ ordinem ſeruemus, & clarius ac diſtinctius procedamus, dicemuus prius de Cenſuris in cõmuni, poſteà verò de ſingulis ſpeciebus. In quibus omnibus tractandis eum ordinem, quem in ſacramentis tenuimus, obſeruabimus, vniuſcuiuſque rei originem, & naturam, cauſas, effectus, & proprietates ordinatè inquirendo.

DISPVTATIO I.

De cenſura in communi, an ſit, & quid ſit.

QVoniam Cenſura res eſt ab Eccleſia instituta, non poſſumus præſentem diſputationem definire, niſi de poteſtate inſtituendi A cẽſuras ſimul dicamus: & ideò prius ſignificationẽ vocis explicabimus; deinde poteſtatẽ cenſuras inſtituendi oſtendemus, ac tandem tam definitionem, quam generalem cenſuræ diuiſionem concludemus.

SECTIO I.

Quid cenſura Eccleſiaſtica ſit, ſeu quid hac voce ſignificetur.

B NON poſſumus oſtendere cenſuram eſſe, niſi prius, quid hac voce ſignificetur, exactè intelligatur. Ad hoc autem neceſſe eſt etiam cognoſcere quid res ipſa ſignificata ſit: quoniam hæc duo in præſenti materia valde ſunt coniuncta: & ideò vtrumque ſimul explicandum eſt. Nihil autẽ ferè de hac quæſtione ita in communi propoſita inuenio ab auctoribus dictum, cũ tamẽ à vera illius intelligentia multæ, & graues controuerſiæ pendere poſſint. Imò & Innocentius III. in cap. *Quærentis*, de verborum ſignificatione, interrogatus quid nomine cenſuræ intelligi debeat, ſola partitione reſpondet, intelligi ſcilicet excommunicationem, ſuſpenſionem aut interdictum, cõmunem autem deſcriptionem, ſeu interpretationem nullam adhibet.

C Cenſura igitur iuxta Latinam quandam, & propriam ſignificationem, idem eſt quod Cenſoris dignitas: Cenſor autem dictus eſt à verbo *cenſeo*, quod eſt conſtituere vel præcipere, vt dicitur in Lege. *Cenſere*, 111. Digeſt. de verbor. ſignificatione: pertinebat autem ad dignitatem Cenſoris de ciuium moribus indagare, & indignos honoribus reppellere. Ex quo vlterius deriuata eſt vox, *Cenſura*, vt idem ſit, quod ſeuera correctio, vel potius mulcta aliqua, quæ loco pœnæ imponitur, & cenſio etiam Latinè dicitur. Hinc ergo tranſlata eſt, & accommo- *Vocis cenſuræ ſignificatio.*

Digitized by Google

data hæc vox ad ſignificandum eccleſiaſticam poenam, & mulctam, quæ ſeueritatem contineat, & rigorem aliquem eccleſiaſticæ iuriſdictionis, & poteſtatis coerciuæ exerceat. Per hæc autem verba nondum ſatis explicatur propria ratio cenſuræ, prout eſt in vſu Eccleſiæ, & prout nunc agere intendimus; alioqui omnis grauis pœna Eccleſiaſtica, quæ per modum mulctæ, ſeu priuationis, & inhabilitatis imponitur, eſſet cenſura: quod falſum eſt. Nam Eccleſia imponit hæretico, verbi gratia, ratione ſui criminis mulctam, omnium temporalium bonorum cap. *Vergentis*, de Hæreticis, & cap. *Cùm ſecundum legis*, eodem titulo in ſexto: quæ ſine dubio eſt ſatis ſeuera pœna, quam nomine cenſuræ nullus appellabit. Ad hoc verò facilè dici poteſt, priuationem temporalium bonorum non eſſe pœnam propriam Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed communem poteſtati ciuili: & ideò non comprehendi nomine Cenſuræ eccleſiaſticæ, quæ eſt ſpiritualis poena.

2 Sed, licèt hoc verùm ſit ad ſummũ hinc habetur genus Cenſuræ, ſcilicet eſſe ſpiritualem poenam, quod verum eſt, & infrà magis explicabitur; adhuc tamen inquirendum ſupereſt, quid contrahat ſpiritualem pœnam ad rationē cenſuræ: neque enim ſatis eſt, addere grauem pœnam, quæ ſeueritatem indicet: non enim omnis pœna ſpiritualis, etiamſi in illo ordine grauis ſit, poteſt cenſura appellari: nam irregularitas ſæpe eſt grauis pœna, & eſt ſpiritualis, & tamen non eſt cenſura, vt ex dicto capit. *Quærenti*, colligitur, & infrà oſtendetur. Dici verò poteſt, cenſuram ſignificare talem pœnam ſpiritualem, quæ per ſe, & ex primaria inſtitutione ſua habet rationem pœnæ, quæ ſolum propter crimen imponatur; irregularitatem autem non eſſe huiuſmodi, quia, loquendo præciſè de ratione irregularitatis vt ſic, non eſt introducta in pœnam, ſeu ratione criminis, ſed vt inhabilitas quædam ob indecentiam aliquam, quæ proinde ſæpe contrahi poteſt abſque delicto.

3 Quòd ſi aliquando pœna eſt, nō propterea tūc induit rationem cenſuræ, (quid quid aliqui moderni ſentiant cum Soto in quarto, diſtinct. vigeſima ſecunda quæſtione tertia, articulo primo, cōtra quos agemus infrà ſectione tertia,) quia illa ratio pœnæ eſt quaſi ſecundaria in illa mulcta, ſeu inhabilitate: primaria verò eſt ratio indecentiæ, quæ ſemper interuenit. Vnde talis irregularitas, quæ eſt pœna, eiuſdem rationis eſt cum illa, quæ non eſt pœna: & eandem inhabilitatem quo ad eiuſdem effectus importat.

4 Nondum verò eſt plenè & adequatè explicata ratio cenſuræ, nam depoſitio, & degradatio per ſe, & ex primaria inſtitutione ſua ſunt pœnæ ſpirituales, & grauiſſimæ, quæ nunquā poſſunt niſi propter delictū imponi, etiam grauiſſimum, vt colligitur ex cap. *Tua*, De pœnis, & cap. 2. eodem, in Sexto. Vbi Interpretes id notant, & tamen non ſunt cenſuræ, vt infrà oſtendemus. Deinde ſæpe aliquis priuatur propter delictum eccleſiaſtico beneficio, vel iuriſdictione, quæ ſunt res ſpirituales, eſt ergo illa grauis, & ſpiritualis pœna; & tamen cenſura non eſt. Deinde ceſſatio à diuinis etiam non eſt cenſura, & tamen eſt ſpiritualis pœna.

Genus cēſuræ.

Lege Si quis verb. Pœna, n. 2

Irregularitas cur cēſura non ſit.

Soto.

Depoſitio & Degradatio cur non ſint cenſuræ.

Cenſuræ Definitio.

Dicendum verò eſt cēſuram, prout eſt in vſu Eccleſiæ, ita poſſe definiri. Cenſura eſt, Pœna ſpiritualis & medicinalis, priuans vſu aliquorum ſpiritualium bonorum, per Eccleſiaſticam poteſtatem, ita impoſita, vt per eandem ordinariè abſolui poſſit. Hæc deſcriptio ſumpta eſt ex iis, quæ iura, & Doctores communiter de cenſuris tradunt: ab his enim ſumenda eſt definitio & eſſentia talium rerum moralium; quæ ex arbitrio hominum plurimum pendent. Et ſpecialiter etiam inſinuat Ioannes de Lignano Tractatu de Cenſura eccleſiaſtica, cap. primo, quamuis ille aliquid omittat, quod nobis viſum eſt neceſſarium, & aliqua addat, quæ pertinent potius ad ſpeciales cenſuras, quam ad rationem communem. In primis ergo cenſura per ſpiritualem pœnam tanquam per genus definitur, quia non omnis pœna ſpiritualis, cenſura eſt, vt rectè eſt probatum: omnis autem cēſura eſt pœna ſpiritualis, quia eſt actus iuriſdictionis, & poteſtatis coerciuæ, & nunquam, vel imponitur, uel incurritur, niſi ratione criminis. Vnde, ſi cenſura ſumatur actiuè, ſic actionem iudicis ſignificat, quæ eſt punitio actiua: ſi verò ſumatur paſſiuè, ſignificat ipſam ſpiritualem pœnam, quæ pro culpa infligitur. Eſt autem ſemper hæc pœna priuatiua aliquorum ſpiritualium bonorum ſaltem quo ad vſum, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, & ex ipſa ratione ſpiritualis pœnæ nam hoc ipſo quod ſpiritualis eſt, non poteſt conſiſtere in inflictione alicuius rei poſitiuæ, quæ pœnam inferat, nulla enim talis res poſitiua cogitari poteſt: nec per legem, aut ſententiam iudicis fieri, ſeu imprimi: nec ſi illa fingeretur: poſſet pœnæ rationem habere: conſiſtit ergo in aliqua morali priuatione, & neceſſe eſt vt priuet ſpiritualibus cōmodis, nam inde habet quod ſpiritualis ſit.

Dixi autem, primariò eſſe priuationem ſpiritualium actionum, tum quia ſecundariò etiam priuat vſu corporalium, ſeu externarum actionum nimirum cōmunicatione humana, honore, vel ſalutatione, & cætera, quod tamē ſemper eſt quaſi indirectè, & in ordine ad ſpiritualia. Tum etiam, quia hæc cenſura non priuat hominem ſpiritualibus bonis habitualibus, ſeu permanentibus, & internis, vt ſunt in primis Character, quia indelebilis eſt, & ideò non poteſt cēſura priuare poteſtate ordinis. Item eiuſmodi ſunt gratia habitualis, & virtute infuſa, quia his non poteſt homo inuitus priuari: neque ſūt immediatè in poteſtate Eccleſiæ, ſed eius iuriſdictio proxime circa actionē verſatur: & ideo pœna hæc, quæ cenſura dicitur, immediatè priuat actionibus, ſeu vſu ſpiritualium rerum. Vnde licèt interdū Eccleſia priuet aliquē Eccleſiaſtico beneficio, illa pœna non eſt propriè cenſura, niſi habeat adiunctam ſuſpenſionem aliquam ſpiritualium actionum: nam hac ſecluſa priuatió beneficij eſt magis tēporalis, quàm ſpiritualis pœna. Quia licèt in beneficio principalius ſit ſpirituale officium, quàm temporale cōmodū, tamē in illa pœna, vt præciſa à ſuſpenſione, magis intenditur inflictio temporalis incōmodi, q̄ ſpiritualis nocumenti Denique ſub hoc vſu ſpiritualium bonorum comprehendimus, non ſolum proprias, & rigoroſas actiones, ſed etiam effectus earum, & paſſiones, ſeu quaſi paſſiones,

Lignanus

Cenſura primariò priuat vſu actionum ſpiritualiũ, in ordine tamē ad illam etiam temporalium.

nes, vt ſunt receptio ſacramenti, participatio ſuffragiorum eccleſiæ, & cætera.

7 Cenſura requirit Eccleſiaſticam poteſtatem.

Hinc autē facilè intelligitur, huiuſmodi cēſuram requirere eccleſiaſticā poteſtatē per quam poſſit imponi: quoniā legitima pœna nō niſi ab habēte iuriſdictionē, & poteſtatē infligi poteſt: cenſura autē eſt pœna iuſta, & legitima: & ideò requirit in Eccleſia poteſtatē, de qua in ſequente ſectione dicemus. Addidi verò, talē eſſe uſum huius poteſtatis in cenſura ferenda: ut iuxta cōmunem vſum Eccleſiæ, p eandē Eccleſiæ poteſtatē tolli, & abſolui ſoleat. Vnde, ſi quæ eſt pœna in Eccleſia, quę ut perpetua imponitur abſque ſpe remiſſionis, vel hoc ſolo titulo excludi debet genere cenſuræ, & huiuſmodi eſt depoſitio, & degradatio, vt inferius videbimus. Ratio autem, huius non eſt alia, niſi quia iuxta Eccleſiæ cōſuetudinem & inſtitutionem, cenſura eſt vinculum ſeu ligamen quoddā diſſolubile moraliter, quantum eſt ex inſtitutione ſua. Citatur capitulo, *Nemo*, primo, vndecima, quæſtione tertia, vbi cēſuræ vincula appellantur, ibi verò nihil de diſſolubilitate agitur: eſt tamen hæc conſentanea materiæ talis pœnæ, quia non conſiſtit propriè in aliqua inhabilitate ipſius perſonæ, nec in priuatione habitus, ſeu radicalis poteſtatis, vt ſic dicā, ſed ſolùm in priuatione actionum, ſeu in quodā vinculo ſpirituali, quo aliquis ita ligatur vt tales actiones iure & legitime exercere nō valeat: tale autem vinculum poſtulat, ut diſſolubile ſit, & ſub hac ratione per cenſuram imponitur. Vnde includit conditionem, *donec reſipiſcat*, cap primo de Iudici. cum ſimilibus, de qua latius infrà.

Qua poteſtate fertur eadem tollitur.

8 Cenſura ut numquam tranſeat in rē iudicatā.

Ac propterea, licèt aliæ ſententiæ poſt decem dies, ex quo latæ ſunt, ita tranſeant in rem iudicatā, vt tolli nō poſſint (vt dicitur in Cap. *Quod ad conſultationem*, de Sententia, & re iudicata) nihilominùs cenſura, per quamcunque ſententiā impoſita, poſt quodcunque tempus auferenda eſt, ſi homo reſipiſcat, vt colligitur ex c. *Ex literis* de Conſtitutionibus. In quo textu fundari poteſt prædicta pars definitionis, & in aliis, quos ibi Panormitanus refert numero decimo, & Felinus numero trigeſimo quarto. Ratio autem eſſe videtur, quia, licet cenſura ſit pœna, ſimul tamen eſt medicina, ut in ipſa definitione indicauimus: & in ſequentibus latiùs explicaturi ſumus: & Theologi frequenter aduertunt in quarto, diſtinctione decima octaua de Excōmunicatione, tractantes: eſt autē eadē ratio de cæteris cenſuris vt ſic, non enim imponuntur ſolum ut hominē puniant, ſed vt eum reſipiſcere faciant à culpa, & contumacia, ut notauit Bonauentura in dicta diſtintione decima octaua, articulo primo, quæſtione ſecunda, & ſumitur, ex dict. c. *Ex literis*, & ex cap. primo de Iudic. & ex cap. 1. de Exceptionibus in ſexto, & expreſſius in cap. 1. de ſententia excommunicationis in ſexto. Non autem eſſet talis pœna medicina, & ſi eſſet ppetua, & abſque ſpe remiſſionis. Maximè cùm bona illa, quibus priuat, ſpiritualia ſint: & ideò per ſe, & directè magnū quoddā nocumentū inferat eorum priuatio, ideoque morti comparetur in c. *Per venerabilem*, circa finem, qui filij ſint legitimi: ergo ea ſolū ratione medicinalis eſſe poteſt, quia ppter vitandū tale nocumentum peccator ad reſipiſcēdū inducitur: vt rectè docuit Auguſtinus libro de correctione, & gratia c. 15. & habetur in cap. *Corripiantur*, 24. quæſtio. 3. quod non faceret ſi veniā, ſeu remiſſionē deſperaret: quare de ratione cenſuræ eſt, vt ſit ligamen diſſolubile.

Bonauent.

Atque ex his ſatis conſtat quid ſit cenſura in communi ſumpta, & quę ſit eius deſcriptio, quę partim ex citatis iuribus à nobis ſumpta eſt, partim ex aliis, in quibus Eccleſiaſtica cenſura, pœna vocatur, non ſolùm ſecundùm communem rationem nocumenti, ſed etiam ſecundùm proprium reſpectum pœnæ ad culpam: quia non niſi propter culpam iuſte imponi poteſt vt ſumitur ex cap. *Nullus*. 11. quæſt. 3. & cap. *Sacro*, de ſententia excommunicat. Partim ex dicto cap. *Querentis*, vbi tres tantum cenſuræ eccleſiaſticæ recenſentur: quæ diuiſio non niſi iuxta prędictā deſcriptionem conſtare poteſt, ut ex dicendis in ſect. 3. manifeſtum fiet.

SECTIO II.

Vtrùm, Sit in Eccleſia poteſtas ad ferendas cenſuras, & qualis illa ſit.

1 Ratio dubitandi.

RATIO dubitandi eſſe poteſt, quia Eccleſia non habet poteſtatem ad priuandum hominem ſpiritualibus bonis, nam ſi quę poteſtas illi data, eſt, illa eſt ad ædificationem non ad deſtructionem: priuare autem fideles bonis ſpiritualibus, non eſt ædificatio eorum, ſed deſtructio. Neque Eccleſia eſt domina horum bonorum, vt eis poſſit ſuo arbitrio vti, ſed ad ſummum eſt diſpenſatrix eorum in commodum, & in vtilitatem fidelium. In contrarium verò eſt vſus Eccleſię, qui non potuit niſi legitima poteſtate fundari: alioqui fuiſſet intollerabilis error, ac violenta tyrannis.

Lutherani cum multis aliis hæreticis cenſuras eccleſiaſticas ideò contemnunt, quia omnem eccleſiaſticam poteſtatem à Chriſto manantem eccleſiæ paſtoribus eripiunt, de quorum opinionibus, ea retuliſſe nobis ſufficit, quæ in ſuperioribus, agentes de clauibus, & de miniſtro Pœnitentiæ, tetigimus. Nunc breuiter Catholica veritas ſtatuenda, & confirmanda eſt. Dicendumque eſt primò eſſe in Eccleſia poteſtatem iuriſdictionis in foro exteriori, ſeu contentioſo à Chriſto Domino conceſſam. Hæc aſſertio de fide eſt. Vt autem intelligatur, & probetur: repetēda eſt diſtinctio in ſuperioribus tacta, de duplici poteſtate ordinis. Hic ergo non eſt ſermo de poteſtate ordinis, quia ad cenſuram ferendam, neque illa poteſtas ſufficit, nec neceſſaria eſt, vt infrà videbimus. Rurſus poteſtas iuriſdictionis diſtingui ſolet in interiorem, & exteriorem; quæ ita appellantur, non quia vtraque non exerceatur per actus ſenſibiles, & externos: nam, cùm vtraque ſit in hominibus reſpectu aliorum hominum: neceſſe eſt, vt p actus exteriores exerceatur: ſed ita appellantur, quia vna ordinatur ad forum ſacramentale, quod pertinet ſolū ad conſcientiā, & internum bonum animarum: & ideò interior iuriſdictio appellatur: de qua diximus agentes de miniſtro ſacramenti Pœnitentiæ. Altera verò poteſtas ordinata eſt ad gubernandam Eccleſiam in exteriori foro p iudicia, pœnas, & cętera, quæ ad benè conſtituendā, & regendam hominum rempublicā neceſſaria ſunt: & hæc vocatur poteſtas iuriſdictionis exterioris. Ad quam pertinet vis directiua ad ferendas leges obligantes in conſciētia, quam eſſe in Eccleſia in materia de Legibus probandum eſt. Pertinet etiam uis coerciua,

Poteſtas iuriſdictionis duplex.

& propterea etiam vocatur poteſtas fori contentioſi.

3 Matth. loca ex cap. 16. & 18. expenduntur.

Hanc ergo poteſtatem fuiſſe à Chriſto ſuę Eccleſiæ datam conſtat primò ex illis generalibus verbis Matthæi decimo ſexto, & decimo octauo, *Quodcùnque ligaueris* (*ſeu ligaueritis*) *ſuper terram, erit ligatum, et in cœlis*, & cætera. In quibus primùm conſideranda eſt generalis locutio, *Quodcunque ligaueritis*: nam meritò extenditur ad omnia illa, quæ ad conueniens Eccleſiæ regimen neceſſaria, vel vtilia eſſe poſſunt. Neque eſſe poteſt vlla ratio excludendi aliquid, vel limitādi verba, quæ Chriſtus nō limitauit, ut ponderauit Innocentius III. in cap. *Solitæ* de Maior. & obedient. Item expendēda eſt metaphora verbi *ligandi*: optimè enim accommodatur ad Eccleſiaſticā cenſuram, quæ, vt ſuprà diximus, uinculum quoddā, ſeu ligamē eſt. Quod verò additur, *Erit ligatum, et in cœlis*, ſatis declarat, poteſtatem hāc non eſſe naturalem, ſed ſupernaturalē, & ligamē illud eſſe ſpirituale, & ſuperioris ordinis. Denique, quòd ſermo ſit de poteſtate fori cōtentioſi, in loco Mathæi 18. ſatis declarant antecedentia uerba. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, et publicanus* id eſt, ſeparetur, vt indignus Eccleſiaſtica cōmunicatione & fructu. Vt enim oſtenderet Chriſtus futurū eſſe, ut hoc iuſtè, & validè fieret in ſua Eccleſia, ſtati ſubiunxit, *Amen dico nobis, Quodcunque ligaueritis*. Atq; hāc poteſtatē in ſe agnoſcebat Paulus, cū diceret ſecūdæ ad Corinth. decimo, *Nam etſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, et nō in deſtructionem veſtram, non erubeſcam*. Quam etiā non multò antè cōprehenderat ſub armis militiæ noſtrę quæ *non carnalia*, ſed *potentia Deo* appellat, etiam *ad ulciſcendam omnem inobedientiam*. Vnde c. 13. ſubdit, *Quoniam ſi uenero iterum non parcam*: & infrà, *Ideò abſens ſcribo, ut non præſens durius agam, ſecundum poteſtatem, quam Dominus dedit mihi*. Et hanc eandem poteſtatem coerciuam nomine virgæ optimè ſignificauit primæ ad Corinth. 4. dicens, *Quid vultis? in uirga ueniam ad uos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?*

Ex Pauli locis idē colligitur. 2. Cor. 10.

2. Cor. 13.

1. Cor. 4.

4 1. Cor. 5.

Præterea hac poteſtate vſus eſt Paulus primæ Corinth. quinto, dicens, *Ego autem abſens corpore: præſens autem ſpiritu, iam iudicaui, ut præſens eum, qui ſic operatus eſt*: & primæ ad Timotheum primo, actum eiuſdem poteſtatis indicat, cùm ait, *Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander, quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare*. Et eadem poteſtate creditur vſus Petrus cùm Actor. octauo, dixit, Simoni Mago, *Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto*. Nam, quod illis verbis Simonem excommunicauerit, & ab Eccleſia eiecerit, ſatis ſignificatur in canone trigeſimo Apoſtolorum, vbi Simonia excommunicantur, & in exemplum adducitur factū Petri, qui Simonem ab Eccleſia eiecit. Itaque intellexit Tharaſius in epiſtol. ad Adrianum Papam, quæ habetur in primo tomo Bibliothecę Sanctor. Traditione, & vſu Eccleſiæ confirmabitur amplius hæc veritas in ſequenti ſectione.

ad Timot. 1.

Actor 8.

Canon. 30. Apoſt.

5 Ratio aſſertionis.

Ratio verò eius eſt, quia omnis Reſpublica benè inſtituta indiget poteſtate iuriſdictionis tā directiua, quām coerciua, ut conuenienter regi poſſit, ut per ſe manifeſtum eſt, etiam in naturæ lumine: ſed Chriſtus ſuam Eccleſiam inſtituit tāquam vnum corpus politicum per homines regendum; & gubernandum, vt ex Euangelio, & A traditione Eccleſiæ manifeſtum eſt; & in materia de fide latiùs tractari ſolet: ergo. Vtraque item antecedentis præmiſſa ex vtroque iure ciuili, ſcilicet, & canonico confirmari poteſt. Nam in l. 2. ff. de Iuriſd. omn. iud. dicitur, *Cui iuriſdictio data eſt, ea quoque conceſſa eſſe videntur, ſine quibus iuriſdictio expleri non potuit*. & in l. vlt. ff. de eo cui mand. eſt iuriſdic. *Iuriſdictio ſine modica coercitione nulla eſt*. Similia ferè verba habentur in cap. *Paſtoralis*, in principio, de Offi. Delegati, *Iuriſdictio nullius videretur eſſe momenti, ſi coercitionem aliquam non haberet*. Et in cap. *Ex literis Iuriſdictio deluſoria videretur, ſi coercitionē aliquam non haberet*. Idemque habetur in c. *Praeterea*, eod. tit. vbi etiam illa generalis regula traditur, *Cui, cauſa committitur ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam pertinere noſcuntur plenariam recepit poteſtatem*. B

Variis textibus vtriuſque iuris probatur aſſertio.

Quo loco Euangelij dederit Chriſtus Eccleſiæ iuriſdictionem fori contentioſi.

POTEST verò circa hanc aſſertionem quæri, quo tempore, ſeu Euangelij loco dederit Chriſtus Dominus hanc poteſtatem Eccleſiæ ſuæ. Aliqui exiſtimant dediſſe illam Matth. 18. cùm Apoſtolis dixit, *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram &c.* nam eo loco ſermonē habebat Chriſtus de actibus externæ iuriſdictionis, vt ſuperiùs, declaratum eſt, & exponunt ibi Hieronymus, & Chryſoſtomus homil. 61. Indicat etiā Aug. lib. 1. cont. aduerſ. leg. & Proph. cap. 17. Atque ita ſentiūt Caietan. tom. 1. Opuſ. tract. 3. c. 5. & Victor. relect. 2. de Poteſt. Eccleſ. num. 9. Sed quanquam ex illo loco, rectè colligatur, aliquando dandam fuiſſe à Chriſto eccleſiæ, & Apoſtolis hanc poteſtatem, non tamen ſatis colligitur ibi eſſe datam, ſed veriſimilius eſt ibi ſolùm fuiſſe promiſſam. Quod primò oſtendi poteſt à ſimili ex Matt. 16. vbi Chriſtus dixit Petro, *Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c.* & tamen omnes intelligūt ſolùm fuiſſe promiſſionem factam: quod ſatis oſtendunt præcedentia verba de futuro *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum*. Quamuis autē in alio loco Matth. 18. ſimilia verba de futuro adiuncta nō fuerint, tamen ex ipſo contextu ſatis conſtat, verba illa *Quæcunque ligaueritis*; omnino referri ad tempus futurum, & continere prædictionem, ac promiſſionem poteſtatis in Eccleſia futuræ. Neque enim ibi Chriſtus ſacerdotes, Apoſtolos, aut iudices creauit, neque de inſtituenda ex tunc Eccleſia, aut magiſtratibus eius tractauit, ſed ſolum docebat ordinem correctionis in ſua eccleſia ſeruandū, vtique poſtquàm eſſet ab ipſo fundata: totus ergo ille ſermo refertur ad tempus, in quo, & pro quo Eccleſia fundanda erat, nō ad illud ipſum, in quo Chriſtus loquebatur.

6

Matth. 18.

Hieron. Chryſoſt. Auguſt. Caietan. Victor.

C

Matth.

D

Eſt ergo aliorum ſententia hanc poteſtatem datam eſſe Ioannis 21. cùm Petro dixit Chriſtus, *Paſce oues meas*: nam illis verbis conſtituit Petrum ſupremum eccleſiæ paſtorem, & conſequenter poteſtatem illi tribuit non ſolū ad tradēdum ouibus pabulum doctrinæ, vt hæretici volunt, ſed etiam ad regendas illas, & coercendas, ſi neceſſe ſit: vtrumque enim eſt ad paſtorale munus neceſſariū: vt ex rationibus, & iuribus adductis ſatis conſtat; & eruditè demonſtrat Bellarminus lib. 1. de Romi. Pontif. cap. 15. Atque hanc ſententiam tenuit Turrecremata lib. 2. ſumm.

7 Locus Ioannis 21. expenditur.

Bellarm. Turrecr.

Digitized by Google

ſum.eccl.c.77. Vnde concludit ſoli Petro datã eſſe à Chriſto immediatè hanc ptãtem: cæteris verò Apoſtolis per Petrum; quod ſuperius etiã docuerat c. 54. vt inde ẽt concluderet neminẽ in eccleſia habere hanc ptãtem immediatè à Chriſto præter Romanum Pontificem, & ab eo cæteros paſtores, & epiſcopos illã participare. Ad quam ſniam confirmandam plura affert decreta, præſertim c. *Ita Dominus*, d. 19. ex Leone Pap. epiſtol. 87. & eundem Leonem ſerm. 3. Ordinationis ſuæ, vbi, loquẽs de Pet. inter alia ait, *Non niſi per ipſum dedit id, quod alijs non negauit.* Et eandem ſententiam tenet Iacobatius lib. 10. de Conciliis art. 7.

Leo.

Iacobatius.

8 *Petro datã eſſe poteſtatem immediatè.*

Auguſt.

Sed in hac ſnia verum quidem, & indubitatum eſt, dediſſe Chriſtũ Petro immediatè hanc ptãtem iuriſdõnis coerciuæ, & Io. 21. impleuiſſe quod illi ſpãliter promiſerat Matth. 16. Nam licet Augu. tract. 50. in Io. docere videatur illã promiſſionem factam eſſe Petro, non vt ſingulari perſonæ, ſed vt repræſentanti eccleſiã, ſenſus tamen eius eſt, illam promiſſionem non ita fuiſſe factam ſoli perſonæ Petri, vt cum illo eſſet extinguenda talis ptãs, ac ſi propter ipſum præcipuè, & non propter eccleſiã perpetuo duraturam promitteretur. Nam, ꝙ ipſi Petro verè, ac propriè talis promiſſio facta fuerit & verba ipſa Chriſti ſatis declarant, & Anacletus Papa in epiſt. 2. decre. refertur in ca. *In nouo*, 21. d. docuit, & ipſe ẽt Auguſtinus ita intellexit, lib. 2 cont. Gaudent. c. 23. Dicitur ergo Petrus accepiſſe hanc poteſtatem in perſona Eccleſiæ, id eſt, pro eccleſia, quæ eam accepit in Petro tanquam in ſuo capite, & principe, & è conuerſo Petrus accepit illã, vt caput eccleſiæ, perpetuò duraturam cum ipſa eccleſia, non in ſua perſona ſola, ſed in ſucceſſorib. ſuis. Itaq; quo ad hãc primam partem certa eſt dicta ſententia.

Anaclet.

Quo ad aliam verò partem de cæteris Apoſtolis probabilius exiſtimo, ẽt ipſos accepiſſe immediatè à Chriſto hanc ptãtem, ſicut iiſdẽ illam Chriſtus immediatè pollicetur. Quæ eſt cõior Scholaſticorum ſnia in 4. d. 18. & ſeq. quã etiam tenet Gab. in canonem lect. 3. Hier. tracta. de Poteſtat. Pap. Caiet. & Victor. ſupra, & Caſtro li. 2. de Iuſta hæret. punit. c. 24. Et ſumitur ex Anacleto ſupra. Nam hæc ptãs cum aliis quæ in Apoſtolis fuerunt, erat de intrinſeca ratione Apoſtolici muneris, quod eſt ſupremum in eccleſia iuxta illud, 1. ad Cor. 12. *Et quoſdam quidem poſuit in eccleſia, primum Apoſtolos, &c.* vbi D. Tho. *Maiores*, inquit, *miniſtri in eccleſia ſunt Apoſtoli, ad quorum officium tria pertinent, quorum primum eſt auctoritas gubernandi fidelẽ populum, etc.* Pertinet ergo hæc poteſtas intrinſecè ad munus Apoſtolicum: Chriſtus aũt immediatè contulit oĩbus Apoſtolis dignitatem, & munus Apoſtolicum, vt ſumitur ex Lucæ 6. & Io. 6. Vnde, cum poſt Chriſti mortem loco Iudæ ſufficiendus eſſet vnus Apoſtolus, cæteri non auſi ſunt creare illum, ſed deſignare perſonas, & à Chriſto petierunt, vt, quam ipſe eligeret, & inſtitueret, declararet. Fuit ergo illa dignitas immediatè à Chriſto data, ergo & iuriſdictio illi intrinſecè annexa: iuxta illud, qui dat formã, dat conſequentiã. Quamorbem Paulus ſicut ab ipſo Chriſto Apoſtolus factus eſt (iuxta illud ad Galat. 1. *Non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum,*) ita ab eodem ptãtem accepit, iuxta illud ad Corin. 13. *Quam*

Gab. *Hiero.* *Caiet.* *Victor.* *Caſtr.*

2. Cor. 12. *D. Thom.*

Luc. 6. *Ioan. 6.*

Galat. 1.

2. Cor. 13.

A *Dominus dedit mihi*, Et ad Gal. 2. *Mihi n. qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.*

Gal. 2.

Si ergo inquiratur, quando cæteris Apoſtolis data ſit hæc poteſt immediatè à Chriſto, dicendum eſt datam eſſe, Io. 20. cum illis dixit, *Sicut miſit me Pater, et ego mitto uos*, tunc. n. illos conſtituit legatos ſuos, *et uicarios*, ut Chryſoſtomus loquitur, ubi rectè Toletus ita exponit, *Qua auctoritate Pater miſit me, eadem uos ego mitto, ut prædicetis, gubernetis, & dirigatis mundum in uiam ſalutis, & ueritatis.* Quod ita intellige, vt particula *ſicut*, non dicat æqualitatẽ, ſed ſimilitudinẽ cũ proportione. Nã, ſicut Chriſtus miſſus eſt a Patre cum oĩ ptãte conueniente tali perſonæ, & muneri Redẽptoris, ita ipſe miſit Apoſtolos cũ oĩ ptãte Apoſtolico muneri conuenienti, vt disertè expoſuit Cyrillus li. 12. in Io. c. 55. & Cypr. lib. de vnit. eccleſiæ, B prope initium, & epiſt. 73. ad Iubaianum.

10 *Vbi data poteſtas Apoſtolis*

Chryſoſt. *Toletus.*

Cyrillus. *Cypr.*

Dices, Ergo ẽt tunc dedit Petro ptãtem prædictam, & non Io. 21. ut diximus. Reſpõdetur tunc dediſſe Petro ptãtem, quaſi delegatam, & æqualem cum cæteris Apoſtolis, poſtea vero dediſſe illi ptãtem ordinariã ſupremi paſtoris, cui alii ſuccederent in eccleſia, ut in ea ptãs illa perpetuò duraret, quod alii Apoſtoli non habuerunt, neq; ipſe Petrus ex vi prioris cõceſſionis. Vnde poſteriori loco factus ẽt eſt ipſis Apoſtolis ſuperior & eorũ paſtor, quod per priorẽ conceſſionem non habuit. Neq; propterea neceſſe eſt dicere habuiſſe Petrum duas poteſtates iuriſdõnis, ſed vnam integram prius minus perfectam, poſtea perfectiori modo conceſſam.

11 *Quid de Petro.*

Sed quid dicendum eſt de Apoſtolo Thoma qui tunc aberat, quãdo Chriſtus illa verba protulit, *ſicut miſit me Pater, et ego mitto uos*, Reſpõdetur idem hic eſſe dicendum, quod ſupra C diximus de poteſtate ordinis, & iuriſdõnis in foro pœnitentiæ. Itaq; potuit Chriſtus per ſuam ptãtem excellentiæ eam conceſſionem extendere ẽt ad perſonam abſentem, uel, ſi ſolum ad præſentes locutus eſt (vt magis indicat pronomen illud *uos*,) poſt octo dies, quando iterum apparuit, & Thomã ad fidẽ reducit, & in Apoſtolorũ collegio confirmauit, tunc ei ſimilem ptãtem tribuit, uel aliquib. uerbis ſimilib. uel ẽt ſine illis, ſicut etiã Matthię inuiſibiliter dedit ſimilem ptãtem, quando illum elegit, & poſtea ſimiliter eandem donauit Paulo.

12 *Quid de Thoma.*

Nec uero ex hoc neceſſario ſequitur, quod Victoria, & Caſtro locis ſupracitatis inferunt, & affirmat etiã Soto in 4. d. 22. q. 2. ar. 1. nempe epiſcopos omnes recipere immediate a Chri D ſto poteſtatem iuriſdõnis coerciuæ, nam poteſtas illa data Apoſtolis in communi non fuit ordinaria, ſed delegata, & ideo illa ut ſic non deriuatur ad Epiſcopos. Sicut etiam ſupra diximus dediſſe Chriſtum Apoſtolis immediate iuriſdictionem in foro pœnitentiæ per illa uerba *Sicut miſit me uiuens Pater, et ego mitto uos*, & nihilominus non dediſſe illam, neque ſemper dare immediate omnibus epiſcopis. Vnde quo ad hanc partem eodem modo philoſophandum eſt de hac poteſtate iuriſdictionis externæ; ſicut de interna, ut facile conſtabit conſiderando & applicãdo omnia, quæ de priori poteſtate diximus, quæ hic repetere neceſſariũ non eſt. Atq; iuxta hanc veritatem explicanda ſunt ea, quæ Turrecremata pro ſuæ ſententiæ cõfirmatione afferebat. Cùm enim Pontifices

13 *Epiſcopi non recipiunt immediate a Chriſto iuriſdictionem.* *Victor.* *Caſtro,* *Soto.*

aiunt omnem Eccleſiaſticam poteſtatem à Chriſto per Petrum ad cæteros dimanaſſe, loquuntur de omni poteſtate ordinaria, quæ in Eccleſia durat ſeu exercetur, non de peculiari & delegata Apoſtolorum poteſtate.

Eſſe in Eccleſia poteſtatem ad Cenſuras ferendas.

14 DIco ſecundò eſſe in Eccleſia poteſtatem ad cenſuras inſtituendas, atque ferendas. Hęc veritas etiam eſt de fide, quæ magna ex parte oſtendi poteſt ex teſtimoniis adductis, nam ex eis intelligimus, Apoſtolos fuiſſe vſos hac poteſtate. Cū enim Paulus ait 1. ad Timot. 1. ſe tradidiſſe Satanæ Alexandrum, & Hymeneum per excommunicationem id feciſſe communiter exponitur, & ſimiliter 1. ad Corinth. 5. cùm ait, *Iudicaui tradere huiuſmodi Satanæ in interitum carnis, &c.* Eodemque modo exponitur, (vt ſuprà notaui) factum Petri, Actor. 8. & ſimiliter in canone Apoſtol. ſuperius citato habemus vſum cenſuræ ex Apoſtolorum tempore: quem vſum tenuiſſe poſteà ſequentes Pontifices conſtat ferè ex oīb. epiſtolis decretalib. pręcipuè videndæ ſunt epiſtola 1. & 2. Alexandri, & 2. Cœleſtini 1. in qua tractans in ſpecie de excommunicatione dicit eſſe ex Apoſtolorum inſtituto. Vrbanus etiam I. in ſua epiſtola decretali ex locis Euangelij ſuprà adductis colligit Chriſtum dediſſe Eccleſiæ hanc poteſtatē. Idē ferè Fabianus P. epiſt. 1. & 2. eodem modo cæteri Pontifices, & Concilia omnia hanc poteſtatem ſupponunt, & exercent, vt ſuperuacaneum ſit ea in particulari recenſere. Idemque dici poteſt de Sanctis Patribus: quanquam illi frequētius loquuntur de excommunicatione: quod nobis ſatis nunc eſt. Videatur Auguſtinus lib. 2. retract. ca. 17. vbi hanc poteſtatem colligit ex verbis illis 1. Cor. 5. *Aufert malum ex vobis ipſis* ita exponēs *Hominē malū, & pernicioſum à vobis ſeparate per excommunicationem.* Quam eſſe maximam pœnā dicit idem Auguſt. lib. de Correct. & grat. c. 15. & habetur in c. *Corripiuntur* 24. q. 3. Vnde eleganter Chryſoſt. homil. 4. ad Hebr. *Nemo* (inquit) *contemnat Eccleſiaſtica vincula: non enim homo eſt qui ligat, ſed Chriſtus, qui nobis hanc poteſtatem dedit.* Et habetur in cap. *Nemo.* 11. q. 3. Vnde etiam Anther. P. in epiſt. decretali dicit hanc pœnā habere in Eccleſia eum locum quē pœna mortis habebat in Synagoga. Quod etiam ſignicauit Innocent. 3. in cap. *Per venerabilem* circa finem. Qui filij ſint legitimi, in illis verbis, *Mori præcipitur, id eſt per excommunicationis ſententiam veluti mortuus à communione fidelium ſeparari.* Notanda etiam ſunt verba Tertulliani, in Apolog. c. 39. *Summumq; futuri iudicij præiudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, vt à cōmunicatione, orationis, & cōuentus, & omnis ſācti commercij relegetur*, & prius hanc pœnam vocauerat *cenſuram diuinam*: circa quæ verba vidēdus eſt Pamelius, & latius in epiſt. 38. & 62. Cypriani, vbi multa alia ex ſanctis Patrib. cōgerit.

1. Timot. 1. — 1. Cor. 5. — Actor. 8. — Can. 10. Apoſtol. — Alexand. Pap. — Cœleſt. 1. — Vrban. 1. — Fab. — Auguſt. — Chryſoſt. — Anther. — Innoc. 3. — Tertullian. — Pamel.

15 *Ratione probatur.* Ratione demōſtrari poteſt hæc aſſertio ex prę cedenti, nam in Eccleſia eſt ſpiritualis poteſtas coerciua, quæ ex Chriſti inſtitutione non eſt limitata ad vnū vel alterū modū pœnæ, ſed generatim cōceſſa ad oēm modū, qui ſecūdū rectā rationē poſſit inſtitui. Vnde, & ipſa verba Chriſti generalia fuere, quantū ex forma verborum eſſe poterant, ſcilicet. *Quæcunque ligaueritis.* Sed hic modus ligādi & puniēdi per cēſuras eſt poſſibilis, vt cōſtat, & eſt proportionatus ſpirituali poteſtati, tū quia ſpirituali poteſtati magis cōgruit ſpiritualis gladius, quàm materialis: tū ēt, quia vnaquæque reſpublica, vt puniat, vel coerceat ſubditos, priuare poteſt illos propriis bonis vel priuilegiis illius reipublicæ: hoc autem facit Eccleſia per cenſuras.

16 *Obiectio.* Dices nō eſſe parē rationē de ſpiritualib. & de materialibus bonis: videtur. n. cōtra debitū vſū poteſtatis ſpiritualis, vt Eccleſia priuet ſubditos ſpiritualibus bonis, vt in ratione dubitandi propoſitum eſt. Quæ non parū augetur argumēto Chryſoſtomi homilia de anathemate, vbi ſic inquit, *Aut anathematizas viuētē, aut mortuum? Si mortuū, impiè agis, quia iam ſub iure humano nō exiſtit, ſed Domino ſuo ſtat, vel cadit. Si viuum, impiè ēt agis, nā eū, qui ad bonū cōuerti poteſt, abſcindis*. *Chryſoſt.* Reſpondetur, pœnā hanc nō eſſe abuſū, ſed iuſtū vſū Eccleſiaſticæ poteſtatis, neq; eſſe nimiū rigoroſā, aut acerbā, ſed proportionatā, & cōuenientē; claue (vt inquiūt) nō errāte, id eſt, ſi paſtores Eccleſiæ prudenter illa vtātur. *Reſpōſio.* Primò quidē quia hæc ſpiritualia bona, quib. homines per cēſuras priuantur, nō ſunt ipſamet bona interna, ī quib. vita ſpiritualis cōſiſtit, aut a quib. eſſentialiter pēdet (his. n. nō poteſt homo priuari per humanā poteſtatem abſque proprio cōſenſu) ſed pertinent vel ad vſum alicuius Eccleſiaſtici miniſterij, vel ſacramētorū, vel ad cōicationē in aliquo fructu ſacrificiorū, orationū, & aliarum bonarū operarum Eccleſiæ, &, quamuis cōicatio in his bonis poſſit multū cōferre ad internū bonū animæ: nihilominus aliquādo magis confert ad excitādū & cōmouēdū hominē cōtumacē ipſa priuatio talis cōicationis; nā pudore afficitur, quādo videt ſe à cōſortio ſanctorum ſegregari, vel timore mouetur, cū ſe cōſpicit in tanto periculo conſtitutum? Præterea talis pœna nō eſt pura, ſed medicinalis, vt dicitur in cap. 1. de ſent. excōm. in 6. & ſumitur ex illo Pauli. 2. ad Corint. 5. *tradidi eū Satanæ, vt ſpiritus eius ſaluus fieret.* *1. Cor. 5.* Neque verò poteſt ſēper tā ſuauis eſſe medicina, vt nihil noceat, quod in corporalibus ēt videre licet. Hoc autē nocumentū in huiuſmodi cenſura nō erit admodū graue, ſi ipſa cenſura breui tempore duret: eſt autem ferè poſitum in voluntate eius qui ſic punitur, vt breuiſſima ſit talis pœna ſeu priuatio, præſertim, quo ad ea bona, quæ ad proprium ſpiritualem profectum cōferre poſſunt. Vnde, ſi ille qui ſic punitur, nolit reſipiſcere, & propterea diu tātis bonis priuetur, ſibi imputet. Eò vel maximè, quòd ad commune bonum Eccleſiæ expedit, vt, qui huiuſmodi eſt, ab aliorū cōſortio ſegregetur. Eccleſia autem in his cenſuris inſtituendis, & ferendis, magis proſpicit communi bono, quàm priuato: nam, *Peſtilente flagello, ſtultus etiam ſapientior erit*, vt dicitur Prouerb. 19. & 20. *Prouerb. 19. & 20.*

17 *Loco Chryſoſt. homi. ſatisfit.* Ad argumentum autem Chryſoſtomi reſpōdetur in primis, de ſententia ipſis Chryſoſtomi, tum etiam aliis locis, tum in illamet homilia ſatis conſtare eſſe in Eccleſia poteſtatem, de qua agimus, & licitū vſum anathematis. Solum ergo reprehendit vel nimiā facilitatem, & abuſum, vel temeritatē ēt anathematizandi vltra conceſſam poteſtatem. Et huc videtur ratio eius tendere: reprehendit enim eos, qui fortaſſe

nimio

nimio zelo ducti, non ſolum doctrinam aliquo A rũ anathematizabãt, ſed ẽt in ipſas perſonas inuehebãtur ſine fructu, & vtilitate. Item videtur ſpecialiter reprehendere aliquos, qui ita ferebãt anathema, vt nullã relinquerent ſpem redeundi, cõtra quos, rectè procedit ratio eius. Alioqui nullam vim habet: nã iuſtè & piè poteſt abſcindi viuus, etiamſi conuerti poſſit: imò ad hoc abſcinditur, vt conuertatur, & *Spiritus eius ſaluus fiat*, vt dicitur 1. ad Cor. 5. An vero poſſit cenſura ſeu excommunicatio in mortuum ferri, dicemus poſteà ſuo loco. Nunc ſatis ſit dicere, ſi quomodo fertur, vel eſſe potius declarationẽ excommunicationis prius contractæ, vel directe ſolum eſſe quo ad ea, quæ poteſt defunctus à viuentibus participare, vt ſumitur ex Quinta Synodo, Act. 1. & habetur in c. vlt. 24. qu. 2.

B Supererat autẽ hoc loco tractandum, in quibus pſonis, ſeu miniſtris Eccleſiæ hæc poteſtas reſideat: ſed hoc ſpectat ad cauſas ſeu miniſtros cenſurarum ferendarum, de quibus propriam inferius diſputationem inſtituemus.

SECTIO III.

Quotuplex ſit cenſura.

Excõmunicatio, ſuſpenſio & interdictũ ſunt cenſuræ.

HAEc quæſtio definita videtur ab Innocent. III. in cap. *Quærenti*, de verb. ſignific. vbi ſub cenſura tres ſpecies cõprehendi docet, excõmunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. Ex qua defini C tione eſt in primis certum & extra controuerſiã has tres eſſe veras cenſuras, quia hoc verbis expreſſis docet Pontifex: & ita in hoc nullus catholicus dubitat. Et poteſt facile oſtendi ex dictis de communi ratione cenſuræ: nam hæ oẽs ſunt quædam pœnæ ſpirituales, quibus priuantur fideles vſu, vel communicatione aliquorum ſpiritualium bonorum. Vnde etiam facilè conſtat, id quod ſecũdo loco eſt certum has tres eſſe diſtinctas in ratione cenſuræ, nã diuerſo modo, & diuerſis bonis ſpiritualibus priuant, vt, de ſingulis differentes, latè videbimus.

Præter has tres non eſt alia cenſuræ ſpecies.

Tertiò colligitur ex eadem definitione, nullã aliam eſſe cenſuram præter has tres. Hoc non eſt tam euidens, quia Pontifex non expreſſe adhibuit hanc partem negatiuam ſeu excluſiuam; D Mihi tamen ſatis certa videtur: quia illa reſponſio Pontificis, eſt doctrinalis, & ideò, licèt in verbis indefinita videatur, æquiualet vniuerſali, ac ſi diceret, omnem cenſuram in illis tribus mẽbris comprehendi. Item, quia aliàs inſufficienter Pontifex reſpondiſſet; & quæſtioni ſibi propoſitæ non plene ſatisfeciſſet. Fuerat enim ab illo interrogatũ, quid eſſet nomine cenſuræ intelligendum in pontificiis reſcriptis, & reſpondet, non ſolum interdictum, ſed etiam ſuſpenſionẽ, & excommunicationem, ergo intelligit nihil aliud illa voce cõprehendi iuxta Eccleſiaſticam conſuetudinem, & ſignificationem. Aliàs regula illa inſufficiens eſſet ad intelligenda reſcripta pontificium, & conceſſiones quæ in eis fiunt: nam interdum poſſemus nomine cenſuræ quidquã aliud explicare. Atque ita vana & ferè nullius momenti eſſet illa reſponſio: ſi quidẽ eã nõ obſtante, quando pontifex concedit facultatem tollendi cenſuras Eccleſiæ, vel ferendi illas, poſſet quis interpretari, ibi dari facultatẽ tollendi,

vel imponẽdi ẽt irregularitatẽ, depoſitionẽ, aut alia ſimilia. Nec dici poteſt, ibi tantũ exponi nomẽ cẽſuræ, quatenus in reſcriptis Pontificiis vſurpatur: nõ verò ſecundũ ſe & abſolutè ſumptũ hæc. n. duo inter ſe pugnãt: nã cẽſuræ nomẽ rẽ quãdã moralẽ, ſeu pœnã ab Eccleſia introductã ſignificat; & primò ac per ſe nititur põtificia autoritate, & inde ad inferiores deriuatur. Vnde non poteſt aliter cenſura ſumi, nec plures ſpecies ſub ſe continenere, quàm in vſu ſummorũ Pontificum habeat. Et ita quoties in iure numerantur cenſuræ, harum trium tanto ſit mentio, vt videre licèt in cap. 1. & in c. *Statutum*, de ſent. ex. in 6. Idemq; ſumitur ex c. *Is cui*, vbi Gloſſ. alia iura refert. Eſt etiam optimus textus in c. 1. de iis, quæ vi metuſue cauſ. in 6. Sit ergo certũ tantum eſſe in Eccleſia illas tres ſpecies cenſuræ Atque ita illum textum intelligunt communiter expoſitores ibi, & Summiſtæ verb. Cenſuræ. Nau. c. 27. in princ. & nu. 352. & num. 194. & n. 254. & recentiores omnes communiter.

Nauar.

Soti opinio refutatur.

Cõtra hãc verò reſolutionem opinatus eſt ex parte Soto i 4. d. 22. q. 3. art. 1. vbi his tribus mẽbris addit duo alia, Vnũ eſt ceſſationis à diuinis de quo, quia prolixam poſtulat declarationem infrà ſuo loco tradendã: hic ſolũ dicã vel claudi ſub interdicto, vel cenſurã nõ eſſe; & ideò non augere hanc partitionẽ. Aliud mẽbrũ eſt cuiſdã irregularitatis, diſtinguit. n. duplicẽ irregularitatem, vnam, quæ ſine crimine contrahitur. Et hanc poſteriorem fatetur non eſſe cenſuram; ſed inhabilitatem quãdã: priorẽ verò ait propriè dici cenſurã irregularitatis. Ex quo infert, cùm in bulla Cruciatæ datur facultas abſoluendi à cenſuris, ſub ea cõprehendi priorẽ irregularitatem, non verò poſteriorẽ. Hanc doctrinam ſecuti ſũt poſteriores Thomiſtæ, vt videre licet in Bañes 2. 2. q. 64. art. 8. Verũtamẽ illã nullo textu, ratione, vel autoritate probant: & ideò admittenda non eſt, præſertim cũ repugnet reſponſioni Innocent. III. in dicto c. *Quærenti*, vt ex dictis cõſtat. Mirumque eſt cur Soto nullã illius textus mentionem fecerit, neque aliquid reſponderit,

Bañes.

Omne impedimentum vſus officii interdum ſuſpenſio latè dicitur.

poſſet enim aliquis apparenter reſpondere, irregularitatẽ illã cõprehendi ſub ſuſpenſione: eſt n. irregularitas ſuſpẽſio quædã, vt tradit Inno. in c. vlt. de excesſib. prælatorũ. Sed in primis, iuxta hanc interpretationẽ nõ augetur numerus cẽſurarũ vltra dictas tres generales ſpecies. Deinde iuxta eãdẽ expoſitionẽ, nõ ſola irregularitas, quæ ob crimẽ imponitur, ſed etiã quæcũq; alia erit cenſura: quia omnis irregularitas vocari poteſt ſuſpenſio, iuxta illũ modũ loquendi aliquorũ canoniſtarũ. Vnde veritas eſt, interpretationẽ illã eſſe cõfictã, & fundatã in æquiuocatione illius nominis *ſuſpenſio*. Nã, vt infra ſuo loco videbimus, interdũ ſumitur ſtrictè pro quadã cenſura Eccleſiaſtica. Et hoc modo irregularitas nũquã in iure vocatur ſuſpenſio, ſed diſtinguũtur tãquã pœnę, vel priuationes diuerſarũ rationũ. Alio vero modo ſumitur latè vox, *ſuſpenſio*, ꝓ quocũq; impedimẽto, aut prohibitione vſus, officii, vel facultatis Eccleſiaſticæ: & ĩ hac ſignificatione ſumitur, quãdo irregularitas vocatur ſuſpenſio, quomodo etiã depoſitio, vel degradatio poteſt ſuſpenſio vocari: imò & peccatũ mortale interdũ ita appellatur, vt patet ex c. vlt. de coha. cler. & mul. Impropriè tñ & latè. Põtifex autẽ in dicto c. *Quærenti*, ſtrictè & propriè de ſuſpẽſione loquitur, vt per ſe notũ eſt. Nullã ergo irregu-

irregularitatem ſub illa trimembri diuiſione cō prehēdit, quia reuera nulla irregularitas cēſuſura eſt, vt ex dictis ēt in ſectione 1. cōſtare poteſt.

7 *Per bullā Cruciatæ nō poteſt tolli irregularitas.*

Vnde ēt falſum eſt, quod de facultate abſoluēdi per bullā Cruciatæ Soto intulit: quanquā nonnulli Theologi illam ſententiam amplexi ſint, & multi cōfeſſarii minus docti eorū auctoritate nixi, illa facultate vtantur. Ducti etiā illo principio, quod priuilegia amplificanda ſunt, quo ad poſſunt, iuxta c. *Olim*, de verb. ſignif. & l. *Beneficium*, de conſtit. princip. vbi dicitur, beneficia Principis largiſſimè eſſe interpretanda. Veruntamen intelligendū hoc eſt, quantū cum probabili ratione aut fundamento poſſunt: hic autē nullū inuenitur: quia, ſi irregularitas cenſura non eſt, vt reuera non eſt, poteſtas quæ ex vi verborū priuilegij limitata eſt ad cenſuras, non poteſt rationabiliter ad aliquā irregularitatem extendi. Apparentius poſſet illa extenſio fundari, quia in bulla dicitur, *A cenſuris, & pœnis*: irregularitas autē illa, quamuis cenſura non ſit, eſt tamē pœna. Veruntamen neque hac ratione vera eſt illa extēſio, vt rectè Nauarr. notauit, qui refert, iuxta conſuetudinē & ſtilum Romanæ curiæ, in ea generali facultate abſoluendi a cenſuris, & pœnis non comprehendi irregularitatē iuxta regulā textus in c. vlt. de offic. Vicar. in 6. vbi dicitur, *In generali conceſſione nequaquā illa veniunt, quæ nō eſſet quis verisimiliter in ſpecie cōceſſurus.* Cuius ſignum ēt eſt, nā interdū in priuilegiis, ſeu bullis Pontificiis poſt illa generalia verba additur facultas diſpēſandi in irregularitate, quādo Pōtifex vult illā cōcedere, vt ex Bulla Iubilæi conceſſi à Clemente 8. anno 1595. notauit Vgolinus. lib. de Cenſuris tabula 1. c. 26. nu. 2.

Nauarr.

Vgolin.

8 Adde, quod ēt cū hæc facultas expreſſe cōceditur, excipitur irregularitas contracta ob volūtariū homicidiū, quæ ēt poteſt eſſe pœnalis: vt in ſimili ēt fecit Trident. ſeſſ. 4. c. 6. de reformat. nullo ergo modo cenſenda eſt cōprehendi ſub illa generali facultate abſoluēdi à pœnis. Quod ſi dicatur, illam irregularitatē ita eſſe pœnā, vt ēt abſque culpa, & cōſequēter abſque ratione pœnæ contrahi poſſit, propter indecentiam, vel ſignificationē; idē dicendū erit de quacunq; irregularitate, quæ licèt in pœnā imponatur, non ammittit perpetuam, & ſpecialē rationē inhabilitatis, ratione cuius ſub illa generali clauſula non cōprehenditur. Eò vel maximè, quod ſub illa generali conceſſione nō poteſt oīs pœna cōprehēdi: aliàs ēt poſſet p huiuſmodi iubilæū liberari pœnitens à pœna pœnitentiaria ſibi impoſita: quod eſt alienū ab vſu Eccleſiæ. Probabile ergò eſt ibi ſolū intelligi pœnas illas, quæ ſacramētorū vſum, ſeu receptionē impedire poſſunt, vt Nauarr. ſuperius attigit: quia huiuſmodi priuilegia ī eū finē præcipuè cōcedi ſolent: & ideò cōcedūt ea, quæ ſunt veluti præparatoria ad illū finem, vt in ſimili notant Iuriſpertti in l. *Ad rem mobilem*. 56. ff. de Procuratorib. Irregularitas autem non eſt talis pœna, quæ prædictum vſum impediat, vt ſuo loco videbimus. Vel certè ſolū ibi eſt ſermo de illa pœna, in quam propriè poſſit abſolutio cadere: nam ibi ſolum datur facultas abſoluendi: irregularitas autem non abſoluitur, ſed diſpenſatur, Quo argumēto vtitur ipſe Soto ad probandū, ibi non concedi poteſtatē tollendi irregularitatē, quæ abſque crimine cōtrahitur, quia ſcilicet illa non abſoluitur, ſed diſpēſatur: hoc autem verū eſt de oī irregularitate, vt

Conc. Trid.

Quid per poteſtatē abſoluēdi a pœnis in reſcriptis Pontificiis intelligatur.

A ſuprà tactū eſt, & infrà oſtēdetur in propria materia, ex modo loquēdi oīum decretorū, à quib. hæc res tota potiſſimè pendet. Quod ſi obiicias iuxta hanc interpretationem, pœnā nihil differe à cenſura; reſpondetur primò, etiamſi id verū eſſet, non fore magnū inconueniens, quia interdū in priuilegiis adiungi poſſunt duæ voces ſynonymæ ad maiorem æxplicationem. Secūdò addit Nau. nomē pęnæ ī rigore plus cōphēdere, ētſi iuxta pdictas expoſitiones limitetur, quia pōt aliquis eſſe priuat⁹ ad tēp⁹ vſu alicuius ſacramēti ī pœnā, quæ ppriè cēſura nō ſit: & ab illa pęna poterit abſolui pęnitens ex vi illius vocis.

9 *Ratio ſufficientiæ, prædictæ diuiſionis oſtenditur*

Sed quęret aliquis rationē ſufficiētiæ, ob quā tot ſunt ſpecies cenſuræ, & nō plures, neq; pauciores. Quod dubium tractat latè Vgolinus ſupra, & duas affert rationes, quas prætermitto: B tum quia ſupponunt exactam cognitionem ſingularū cenſurarū, & propriarū differentiarum, quibus inter ſe diſtinguuntur: tum ēt, quia ſit ī ſpeculatiuo rigore rationes illæ expendatur, nō inueniētur efficaces. Ait. n. in prima ratione quādā eſſe cenſurā, quæ priuat totaliter vſu bonorū Eccleſiæ tā actiuè, quam paſſiuè, ſcilicet excōicationem aliā, quæ ſolū priuat ex parte; hāc verò ſubdiuidit, nam alia eſt, quæ priuat actiuè ſimul & pſſiuè, vt interdictū, alia quæ ſolū actiuè, vt ſuſpenſio. At vero ſtatim interrogabo, cur non ſit alia cenſura, quæ priuet etiā ex parte, ſed paſſiuè tantum, itē cur non ſit alia, quæ priuet oīum bonorū cōicatione, actiuè tātū, & alia, quę tātū paſſiuè. Quod ſi fortaſſe excōicatio minor C huiuſmodi eſt, iuxta c. vlt. de clerico exc. miniſtrāte, vel non rectè prima ſpecies aſſignata eſt, cū ſub illa excōicatio minor cōprehendatur, vel hæc erit quarta ſpecies cenſuræ à prædictis diſtinct. Oritur ēt ſtatim difficultas, quomodo iuxta illā diſtinguendi rationē hæ cēſuræ ſint quaſi ſpecies totales diuerſæ, & non potius vna ſit quaſi pars alterius: quod infrà in propriis locis videndū eſt. Ratio igitur ſufficientiæ ſola eſt, quia Eccleſia plures cenſuras nō inſtituit, vt cōſtat ex Pōtificis declaratione, ideò autē Eccleſia non inſtituit plures, quia illæ ſufficiunt ad effectū, ſeu finem cenſurarū, qui eſt inobedientes & contumaces aut corrigere, aut, ſi duriores ſint ab Eccleſia præſcindere. Itē in illis tribus generibus cenſurarū cōtinentur oīa ſpiritualia bona, D quibus Eccleſia pōt ſibi ſubditos priuare, eos coerceat, & varii modi quibus id facere poteſt, qui extenduntur vel ad diuerſos ordines perſonarum vt ſunt clerici, vel laici, vel non ſolū ad pſonas, ſed etiam ad loca ſacra, quanquam in ordine ad perſonas, prout expedit ad corrigēda diuerſa peccatorū genera vel clericorum propria, vel cōia, ēt laicis, & ſecreta, aut publica, quævè cū maiori ſcadalo fiūt, adq; quæ oīa ſufficit illa varietas cēſurarū; pręſertim, cū Eccleſia habeat alias pęnas, quæ cēſuræ non ſunt, vt ſupra viſum eſt.

10 *In quibus cēſuræ ſpecies cōueniāt & differant ex Syluest. Nauarr.*

Tandem interrogabit aliquis, quæ ſint ea in quibus prædictæ cenſuræ conueniunt aut differunt, quā rem tractat latè Syluester verb. *Interdictum*, num. 4. & Nauarr. c. 27. n. 164. ſed non eſt quod in hac quæſtione explicanda hic immoremur, ne oporteat hic inuoluere multa, quæ inferius in propriis locis declaranda ſunt. Satis ergo nunc ſit reſpondere, illa tria in primis conuenire in cōi ratione cēſuræ, & conſequenter cōuenire ēt aliquo modo in cauſis, effectibus, accidētibus, & modo ferendi vel tollendi cenſurā. De

quibus

Digitized by Google

bus omnibus quatenus communia ſunt, in proximis diſputationibus dicturi ſumus. Differũt autem in propriis rationibus, ſeu proprietatibus dictarum cenſurarũ, quæ pro huius loci opportunitate ſatis inſinuatæ ſunt: inferius autem in propriis locis ſunt ex profeſſo tractandæ. Hic etiã inquiri poſſet an recte diuidatur cenſura in eam quæ eſt à iure diuino, uel humano, vel in eam, quæ eſt à iure, aut ab homine: ſed hæc tractabuntur melius diſp. ſequ.

DISPVTATIO II.

De cauſa efficiente cenſuræ, et variis modis efficiendi, ſeu imponendi illam.

EXplicata communi ratione cenſuræ, & ſpeciebus eius, tractandum ſequitur de cauſis eius: quæ potiſſimè ſunt cauſa efficiens, & materialis, ſeu ſubiectiua, & finalis: formalis verò hic nulla eſt propria: nã ipſa cenſura ſe habet vt forma ſeu priuatio quædam: quia tamen in ferenda cenſura aliqua debita forma ſeruanda eſt, quæ aliquo modo pertinet ad efficientem cauſam, ſeu ad modum ſeruandum in imponenda cenſura: illam in ſeq. Diſput. explicabimus. Vnde ob hanc rationem huic cauſæ primum locũ in hac materia damus, vel etiam, quia hæ res morales, quæ ſolũ ſũt ex inſtitutione, maximè pẽdẽt ex efficiente cauſa. De hac ergo videndum eſt an ſit diuina, vel tantum humana, & hæc quæ ſit, & quotuplex, & quot modis poſſit aut ſoleat cẽſurã ĩponere.

SECTIO I.

Vtrum, ſit aliqua cenſura de iure diuino, vel omnis ſit immediatè ex poteſtate humana:

Poteſtatẽ ferendi cẽſuras, & vſum eius eſſe de iure diuino.

NOnnulli Doctores, præſertim Iuriſperiti ita loquuntur, vt dicant, vel omnes cenſuras, vel aliquas ſaltẽ eſſe de iure diuino. Alii verò ſimpliciter negant eſſe vllam cẽſurã de iure diuino. Quod ſimpliciter & abſolutè verum eſt. Ne tamen ob verborũ ambiguitatem ſit diuerſitas in modo loquendi, quatuor diſtinguere oportet. Primũ eſt poteſtas ferendi cenſuras: ſecundum eſt inſtitutio cenſuræ: tertium impoſitio, quaſi ap- A plicatio cenſuræ ad hãc, vel illã perſonã: quartum eſt obligatio, quę ex vi cenſuræ impoſitæ manet in tali perſona, vt contra cenſuram non operetur: quæ ſunt attentè diſtinguenda, & notãda, pro his, quæ in diſcurſu materiæ dicemus.

Quod ergo ad poteſtatem attinet, dici quidẽ poteſt eſſe de iure diuino: quia illa poteſtas immediatam originem à Deo traxit, vt vidimus: & quia diuino iure ſancitum eſt, vt in Eccleſia ſit huiuſmodi poteſtas. Vnde, quia poteſtas eſt propter vſum, ideo dici etiam poteſt, vſum huius poteſtatis eſſe ex diuino iure, vel ſaltem illi conformẽ: quia Chriſtus dando Eccleſiæ hanc poteſtatem, voluit vt eſſet in Eccleſia vſus eius ſi neceſſarius vel vtilis exiſtimaretur. Et hac ratione dixit Chryſ. ho. 4. ad Heb. & refertur 11. q. 3. c. 31. *Nemo contemnat vincula Eccleſiaſtica, non enim homo eſt qui ligat, ſed Chriſtus, qui nobis hanc poteſtatem dedit, etc.* Quin potius in Extrau. *Vnam ſanctam*, de Maiorit. & obed. hæc poteſtas, *diuina*, appellatur, *quia ore diuino Petro fuit data, ſibi, ſuiſq; ſucceſſoribus in ipſo.* Vocatur autem *diuina*, ſolum vt ſignificetur, poteſtatẽ hãc vt fuit in Petro, & vt reſidet in Summo Pontifice, immediatè à Chriſto, & nõ mediante aliquo homine datã eſſe. In quo multũ differt à poteſtate regia, quæ immediatè ab ipſis hominibus duxit originẽ; quãquã poteſtas etiam temporalis, ſumpta, non prout eſt in hoc vel illo homine ſed prout abſolutè eſt in hominib. diuina quodãmodo dici poſſit: *quia nõ eſt poteſtas niſi à Deo*, vt dicitur ad Rom. 13. & Prou. *Per me Reges regnant.* Nihilhominus tamen prædicta poteſtas humana eſt, & creata, eo modo quo huiuſmodi res morales creari poſſunt: eſt enim ſubiectiuè in homine ſuo modo, & eſt limitata, & finita, & ab alio pendens: & ideò ſimpliciter eſt poteſtas creata, & hoc modo humana: ſicut etiã poteſtas intelligendi, quæ eſt in homine, immediatã originem traxit à Deo, & nihilominus in ſe humana eſt. Quo fit, vt vſus huius poteſtatis propter hanc cauſam non poſſit dici ſimpliciter aut diuinus, aut de iure diuino: tum quia actus, in quo talis vſus cõſiſtit, non eſt à poteſtate diuina immediatè, ſed ab humana, tũ quia fit arbitrio, & modo humano & ab hominibus inuento, vt dicetur: tum etiam quia non eſt abſoluta lex, aut præceptum diuinũ de tali vſu in particulari, ſed ſolũ in cõi; quatenus de iure diuino eſt, vt inobediẽtes corrigãtur. Sicut ẽt de iure naturali eſt, vt puniantur malefactores, & tñ pœna quæ ab humano iudice imponitur, ſimpliciter humana eſt, aut ex humano iure, nõ ex diuino.

Chryſ.ſt.

B

Differẽtia inter poteſtatem Regiã & Pontificiam.

Rom. 13. Prouerb. 8.

C

D

Inſtitutionem cenſuræ eſſe de iure humano.
Aſſertio 2.

1 SEcundo dicendũ eſt, inſtitutionẽ cẽſuræ eſſe de iure humano, nullamque eſſe cenſurã iure diuino inſtitutã. Hæc eſt cõior ſnĩa Doctorũ, vt cõſtat ex Soto loco citato, & ex aliis, quos inferius referemus. Ratio autem eſt, quia inſtitutio cenſuræ nõ fit, niſi quãdo in particulari præſcribitur modus talis pœnæ, ſeu priuationis talium actuum, aut ſpiritualium bonorum: at verò Chriſtus Dominus nunquã per ſeipſum immediatè inſtituit, vt Eccleſia vteretur tali pœna determinando modum eius: ſed eccleſia per poteſtatem ab ipſo acceptã hæc omnia in particulari definiũt: ergo inſtitutio cenſuræ ſimpliciter non eſt diuina, ſed humana, etiam ſecundum

Sot.

imme-

immediatam cauſam, à qua trahit originẽ. Confirmatur & explicatur à ſimili: nam inſtitutio ſacramentorũ ſimpliciter eſt de iure diuino, quia Chriſtus immediatè tradidit eſſentiales ritus in conficiendis ſacramentis ſeruãdos: at verò in ſacramẽtalibus, licet poteſtas ad illa inſtituenda à Chriſto data ſit, eorũmque vſus etiam ſit fortaſſe præceptus, ſaltem ſub ea cõmuni intentione, vt ſacramenta decente, & ordinatè adminiſtrarẽtur, nihilominùs eorũ inſtitutio ſimpliciter eſt de iure humano: quia eorũ determinatio in particulari nõ eſt tradita immediatè ab ipſo Chriſto ſed prudenti iudicio, & arbitrio hominũ facta ꝑ acceptã poteſtatẽ: ergo eodem modo de inſtitutione Cenſurarum ſentiẽdum eſt Et cõfirmatur nam in huiuſmodi cẽſuris nihil eſt, quod per Eccleſiaſticẽ poteſtatẽ mutari non poſſit: & in diſcurſu eccleſiæ multa ſunt mutata, & alia tempo**B**rum ſucceſſione aucta: hæc autẽ ſunt ſigna certa humanæ inſtitutionis: nam diuina inſtitutio uel ſimpliciter immutabilis eſt, uel ſi eſt diſpenſabilis, illud eſt in aliquo caſu valde ſingulari; & ex grauiſſima cauſa; & fortaſsè non ſine interpretatione manente ab ipſo iuri diuino, ut in ſuperiori tomo tetigimus, diſputantes de miniſtro ſacramenti Confirmationis.

4 *Contraria ſententia improbatur.* *Matth. 18.*

Contra hanc doctrinam ſenſerũt aliqui, quos ſtatim referam. Potuerùntque fundari in verbis illis Matthæi decimo octauo. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tamquam ethnicus, & puplicanus*: nã illis verbis uidetur Chriſtus ſatis indicaſſe & inſtituiſſe cenſuram excommunicationis; & virtualiter præcipitur ibi paſtoribus Eccleſiæ, ut illa **C** feriant inobedientes, & cõtumaces: quia nõ poſſunt alia ratione teneri cæteri fideles ad uitãdos huiuſmodi homines. Sed ex hoc loco nihil colligi poteſt: aliàs etiã poſſet quis inde colligere, omnem hominem inobedientẽ eccleſiæ præceptis, eſſe diuino iure excommunicatum: quod quàm ſit abſurdum, per ſe notum eſt. Item aliàs Eccleſia neminem excommunicat, ſed declarat ipſo diuino iure excommunicatum eſſe, quia Eccleſiæ non obedit. Et quãdo leges eccleſiaſticæ ferunt cenſuram, ſeu excommunicationem ipſo iure cõtrahendam, non eſſet id intelligendum de iure humano, ſed diuino: & ita non eſſet alia diferentia inter has leges, & alias, quæ talem pœnam illo modo non imponunt; niſi, quòd illæ priores expreſsè continent declarationem pœnæ impo**D**ſitæ iure diuino aliæ uerò minimè, quamuis in re ipſa eadem pœna interueniant, quæ omnia ſunt falſa, & abſurda. Sequela verò patet, quia Chriſtus generaliter & abſolutè dicit, *Qui Eccleſiam non audierit, ſit tibi tamquam Ethnicus*: ergo vel non poteſt ibi eſſe ſermo in particulari de cẽſura excommunicationis, vel illam contrahent omnes, qui Eccleſiæ non obediunt.

5 *Euaſio.*

Quòd ſi quis dicat, hoc non ſequi generaliter de omnibus trãſgreſſoribus præceptorum Eccleſiæ, ſed de contumacibus, & pertinaciter reſiſtentibus Eccleſiæ præceptis. Neque hoc etiam ſenſu probabile eſt illud conſequẽs, nimirum, quòd homo contumax, ſtatim ex diuino iure excommunicationem, vel aliquam cenſuram incurrat: tum quia, ſi lex diuina imponeret hanc pœnam deberet modum & gradum illius contumaciæ declarare: quia lex imponens tam ſeueram pœnam, debet etiam definire modum peccati, propter quod imponitur: aliàs ſumma eſſet perplexitas, tum etiam, quia talis lex non determinat mo**A**dum illius pœnæ, nec materiam aut circunſtantias eius, ut conſtat ex ipſis verbis, quæ generaliſſima ſunt. Quocirca in illis uerbis in primis ſignificatur hoc generale dogma, grauiter delinquere eos, qui Eccleſiam non audiunt, & maximè ſi contumaces ſint: ideòque habendos eſſe, & cauendos, vt graues peccatores, quales ſunt ethnici, & publicani. Deinde ſignificatum eſt à Chriſto Domino ſe daturum ſuæ Eccleſiæ poteſtatem ligandi & ſoluendi; Atque ita in illis uerbis continetur poteſtas ferendi cenſuram excõmunicationis, non verò ipſius cenſuræ inſtitutionem, aut præceptum in particulari, ſed ſolùm in generali vitandi peccatores inobedientes eccleſiæ, ſub qua generali lege comprehenditur diſtributio accommoda (ut ita dicam) vitandi vnumquèmque inobedientẽ Eccleſiæ iuxta gradum, & modum prohibitionis, ſeu ſeparationis factæ ab ipſa Eccleſia. Et hæc eſt communis expoſitio interpretum ibi, & Theologorum in hac materia.

Præcluditur.

Nulli peccato eſſe annexam cenſuram ex ſolo diuino iure. Aſſertio. 3.

TERTIO dicendum eſt, ex ſolo iure diuino nulli peccato eſſe annexam aliquam cenſuram, atque ita omnem cenſuram eſſe de iure humano, etiam quoad illud tertium, quod ſuprà poſuimus, ſcilicet applicationis cenſuræ ad tale delictum. Hoc ſequitur neceſſariò ex præcedenti, quia non poteſt cenſura imponi propter delictum, niſi priùs ipſa inſtituta ſit, uel ſaltem per ipſammet impoſitionem inſtitui intelligatur, quia non poteſt imponi pœna, niſi quæ habeat, vel habere poſſit eſſe ſibi proportionatum: hoc autem conuenit cenſuræ ratione inſtitutionis, ſicut alis rebus moralibus; ſi ergo nulla cenſura eſt diuino iure inſtituta, ut oſtenſum eſt, multò minus poteſt eſſe ex diuino iure alicui peccato annexa.

7 *Opinio aſſerens peccato hæreſis annexam eſſe excõmunicationem. Impugnatur.* *Almain. Echius Clichtoueus Driedo Titum 3.*

Contra hanc concluſionem ſentiunt Almain. in 4. d. 18. q. 1. & Echius in ench. cap. 27. Clichtouæus in aſſertione veritatis Concilij Senonenſ. Driedo lib. 2. de libertate Chriſtiana cap. 8. dum docent ſaltem peccato hęreſis, ſi adiunctam habeat contumaciam, annexam eſſe cenſuram aliquam ex diuino iure. Fundanturque in verbis Pauli ad Titum 3. *Hæreticum hominem poſt primam, & ſecundam admonitionem, deuita*. Sed hæc verba non cogunt. Primò quidem, quia intelligi poſſunt de naturali obligatione quam vnuſquiſque habet uitandi periculum nocumenti, & conſequenter perſonam, quæ ſit illi occaſio peccandi: huiuſmodi autem eſt hæreticus, *cuius ſermo ut cancer ſerpit*, vt dicitur 2. ad Corinth. 2. Sic etiã dicitur 1. ad Corinth. 5. & ad Galat. 5. *Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Deinde, licèt daremus ibi eſſe ſermonem de propria cenſura, non ſequitur illam eſſe inſtitutionem diuinam, ſed ad ſummum Apoſtolicã, quia illud præceptum Pauli eſt, & ſimile præceptum Apoſtolicum refert Fabianus epiſt. 1. & habetur in cap. *Sicut Apoſtoli*, 11. quæſt. 3. & in Canonibus Apoſtolorum multa ſimilia continentur. Eo vel maximè, quod poteſt exponi, *Deuita*, id eſt, excommunica: loquitur enim cum Tito qui erat Epiſcopus: & poteſtatem habebat excommunicandi.

2. Cor. 2. 1. Cor. 5. Galat. 5.

Fabian. Pap.

Atque iuxta ſuperiorẽ ſenſum intelligi poſſũt verba

Ver. 2 ſecundæ lo. exponuntur. verba illa 2. Ioan. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domo, neque, Aue, ei dixeritis.* Quanquã hæc verba potius videãtur intelligenda de præcepto quodã naturali, nõ cooperãdi huiuſmodi hominibus, neque exhibendi eis aliqua ſigna, quibus vel nos ipſi cõſentire videamur; vel ipſi in ſuo erro reconfirmari poſſint. Et hoc ſignificauit Ioannes verbis ſequentibus, 2. Theſ. 2. *Qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis.* Quommodo dixit etiam Paul. 2. ad Theſſalon. 3. *Si quis nõ obedit verbo noſtro, hunc notate, & ne commiſceamini cũ illo, vt cõfundatur.* In quo vltimo verbo etiã indicat, non ſolum ad cauendam communicationẽ in delicto, ſed etiã ad corripiendũ proximum ex charitate interdũ conſultum eſſe, vel etiam præceptum abſtinere à communicatione illius, *vt confundatur.* 1. Cor. 5. Cuiuſmodi etiã eſt illud 1. ad Corinth. 5. *Si is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiẽs, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cũ eiuſmodi nec cibum ſumere.* Quæ verba omnes fere prædictas admittunt interpretationes; &, ſi extẽdantur ad propriam cẽſuram, intelligẽda ſunt, quãdo & quomodo Eccleſiæ paſtores iudicauerint, huiuſmodi peccatores cauendos eſſe. Atque ita ex his omnibus teſtimoniis inter ſe collatis euidẽter colligitur, nullum eſſe in Scriptura fundamẽtũ, vt dicamus cenſuram aliquam eſſe annexam iure diuino peccato hæreſis, potius quã in aliis peccatis. Et ideo contraria ſententia longe probabilior eſt, & communis aliorum Doctorũ, vt latius traditur in materia de hæreſi 2. 2. q. 11.

Obligationem ſeruandi cenſuram ſimpliciter eſſe de iure humano, licet remote à iure diuino, vel naturali, originem trahat.

Aſſertio 4.

9 QVarto dicendum eſt, obligationem ſeruandi cenſuram impoſitam, ſeu non operãdi contra illam, ſimpliciter eſſe de iure humano, quanquam remote trahat originem à diuino, imo, & à naturali iure, quale eſt illud, *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit* ad Rom. 13. Rom. 13. Couar. Cõtra hanc aſſertionẽ videtur ſenſiſſe Couarr. in capit. *Alma mater*, p. 1. §. 1. à principio, vbi tractat quæſtionẽ, an communicare cũ excommunicatis ſit prohibitum, iure diuino, & prius ſimpliciter affirmat, & poſtea hoc limitat diſtinguens de communicatione in rebus diuinis, vel in humanis, & priorẽ affirmat eſſe prohibitam, lege Euãgelica, poſteriorẽ, lege humana. De qua re poſtea latius in particulari dicemus, agẽtes de excommunicatione. Nũc probatur concluſio aperte ex dictis, nam immediata ratio, & cauſa illius obligationis, quæ ex cenſura oritur, eſt Eccleſiæ prohibitio, quia ſecluſa, nulla eſſet obligatio, neq; abſolutum præceptum de tali actu, vel de priuatione illius, ſed ſolum quaſi cõditionatum, ſcilicet, *ſi Eccleſia per cenſuram præceperit abſtinere a tali actu, parendũ eſt illi*, quod præceptum, & diuinum eſt, ãc latum in lege Euangelica, vt ſumitur ex Matth. 18: & dici etiã poteſt de lege naturæ, ſaltẽ in ordine ad rectã rationem, vt fide illuſtratam. Nã hoc ipſo quod fides docet Eccleſię paſtores eſſe vere ſuperiores, habentes veram poteſtatẽ, naturaliter conſequitur, vt dictat, parendum illis eſſe in his, quæ iuſte præcipiunt, aut vetant. Hoc tamen ſatis non eſt, vt obligatio ortã ex particularibus præceptis eorum ſit iuris diuini, vel naturalis, alioqui etiam abſtinere a carnib. in feria ſexta eſſet de iure diuino: quia ius diuinum pręcipit vt obediamus eccleſiæ hoc præcipienti. Quod tamen apertè falſum eſt, vt per ſe conſtat.

Quod ſi in illo præcepto, & oĩb. ſimilib. obligatio menſuratur ex proxima regula a qua naſcitur, & ideo eſt humana, idem erit in cenſuris, quia obligatio ſeruandi illas immediatè oritur ex præcepto humano. Imò, ſi res attentè conſideretur, ipſa cenſura nihil aliud eſt, quã priuatio q̃dã moralis, & moraliter neceſſaria neceſſitate humani p̃cepti. Vt v. g. in d. exẽplo de excõicatione, per eam non fit, vt excõicatus habeat aliquam prauam, vel indecentem conditionem, ob quam iure naturæ malum ſit illi cõicare in ſacris, ad eum modum, quo iure naturæ, & diuino malum eſt dare ſanctum canibus, aut cõionem notorio peccatori: nihil. n. huiuſmodi excogitari, aut fingi poteſt, quod per cenſuram fiat: nam cenſura ſupponit in homine prauitatem, & indignitatẽ rõne cuius addit prohibitionem in cõicatione, vel alio vſu ſpiritualium rerum; Et confirmatur ad hoĩem: cur. n. cõicare cum excõicato in humanis, prohibitum eſt iure humano, vt Couarruuias docet? An quia materia illius prohibitionis humana eſt? Non quidem, quia diuinum præceptum etiam poteſt cadere in actiones humanas, ergo ratio ſolum eſt, quia illa prohibitio immediatè orta eſt ex hoĩs pręcepto, ergo eadem ratione cõicatio in diuinis cum excõicato prohibita eſt iure humano, non diuino. Patet conſequentia, quia generatim loquendo, etiam actiones ſacræ poſſunt eſſe materia iuris humani, vt patet in præcepto audiendi Miſſam, & ſimilibus, & ita eſt in præſenti, quia vtraq; cõicatio eodem præcepto prohibita eſt, &, ſi ius diuinum præciſe attendamus, de neutra communicatione quidquam ſtatuit, quandoquidem, vt ſupra vidimus, nihil de tali cenſura, vt eſt in vſu eccleſię, in particulari inſtituit. Vnde Diuus Thomas in quarto, diſtinctione 18. quæſtione ſecunda, art. 4. quæſtiun. 2. ad 3. ſeu in addit. q. 23. art. 3. ad 2. aperte ſentit hanc obligationem oriri ex præcepto eccleſiæ, dicens, *Præceptum eccleſiæ directe reſpicit ſpiritualia, & ideo, qui communicat excõmunicato in diuinis facit contra præceptum*, qui a fortiori id em diceret de quacunque cenſura. D. Tho.

Atque hinc infertur, poſſe eccleſiam diſpenſare in prohibitione iſtorum actuum. Eccleſia poteſt diſpẽſare in rebus ex cẽſura vetitis. Quod cõſequenter Couarruuias loco ſuperius citato, negat ſpecialiter de illo actu communicandi in ſacris, quia eccleſia non poteſt diſpenſare in iis quæ iuris diuini ſunt. Sed ex contrario fundamento nos oppoſitum recte inferimus. Quia eccleſia, vel Summus Pontifex poteſtatem habet diſpenſandi ſupra ius canonicum, vt dicitur in cap. *Propoſuit*, de conceſſ. præbendæ, & vtrumque confirmamus ex vſu, & ratione, nam ſicut modus cenſuræ inſtitutione eccleſiæ definitus eſt, ita poteſt mutari, & augeri, vel minui prohibitio, ex iuſta voluntate eiuſdem eccleſiæ. Quod optimè confirmat decretum Concilii Conſtantienſis, Cõc. Conſt. quo illa prohibitio communicandi cum excommunicatis coarctata eſt ad denunciatos, & alios quoſdam, ergo eadem ratione poteſt eccleſia ex iuſta

cauſa

cauſa diſpenſare cũ aliquo in particulari, & quo ad aliquas particulares actiones. Et confirmatur; nam Pontifex poteſt omnino auferre excõmunicationem, etiam ſine mutatione, vel diſpoſitione peccatoris, ſua voluntate abſque alia cauſa, & rata erit, ita, vt factum teneat, etiã ſi fortaſſe ipſe peccet male vtendo ſua poteſtate, quia totum illud eſt ſimpliciter quid humanũ, ergo eadem ratione poteſt coarctare prohibitionẽ cẽſuræ ad quoſdam actus, & non ad alios, vel excipere hanc aut illam perſonam ab illa prohibitione, etiam ſi omnino cenſuram non tollat. Eſt enim fere eadẽ ratio, neque in hoc apparet ſpecialis aliqua repugnantia, neque aliquid inde ſequitur contra ius diuinum, aut naturale; quia ſeclusã prohibitione eccleſiæ, non eſt per ſe malũ communicare cũ illa perſona, quæ excommunicata eſt, vel aliquid ſimile operari.

Et quidẽ per ſe apparet incredibile, nõ poſſe Pontificem mihi concedere facultatẽ recitandi verb. grat. horas canonicas cum excõmunicato non abſoluẽdo illum ſimpliciter ab excommunicatione, ſed ſolum ſuſpendendo prohibitionẽ quoad hunc actum, cum in rebus longe difficilioribus, & iuri diuino propinquioribus diſpenſare poſſit, vt in voto, matrimonio rato, & quodammodo in obligatione ſatisfaciendi, applicando indulgentias. Eſt ergo hæc diſpenſatio in poteſtate Eccleſiæ, quãtũ eſt ex vi obligationis per cenſurã inductæ. Quod ideo addo, quia fieri poteſt, vt ille homo, cui cẽſura eſt impoſita, aliquã prauam conditionẽ habeat, ratione cuius talis actio, vel cõmunicatio cũ illo, ſit intrinſece mala, vt abſoluere illũ; vel quod ipſe ſacrificet, aut cõmunicet in tali ſtatu, & quo ad hoc nõ poteſt diſpẽſare Põtifex, quia nõ oritur ex cenſura, neque ex iure humano, ſed ex naturali, nos autẽ loquimur preciſe de obligatione orta ex cenſura. Hic autẽ oriebãtur quædã peculiares difficultates de excõicatione, quas in propria materia commodius tractabimus.

SECTIO II.

Qui homines poſſint inſtituere, aut ferre cenſuras.

1 *Immediata cauſa cẽſuræ eſt homo.*

EX dictis in præcedenti ſectione colligere licet propriam, & immediatã, ac per ſe cauſam efficientem cẽſuræ eſſe hominem, tam quo ad inſtitutionem, quam quo ad applicationem & obligationem. Per hominem autem intelligimus etiam Collegium hominum; nam illud etiam eſt capax huius poteſtatis, ſi cætera requiſita adſint, vt de Concilio generali manifeſtum eſt. Et conſtat ex vſu Eccleſiæ. Et idem mos eſt de Prouinciali. Et expreſſe aſſeritur in c. *Graue nimis*, de præbendis. Et de Capitulo Eccleſiæ ſede vacante idem infra oſtendetur. Itaque ſub homine, etiam hominum congregatio comprehenditur. Et ſic facile probatur illatio, quia ſecluſo iure diuino, nõ ſupereſt alia cauſa. Neque enim angeli cenſuras ferre poſſunt, quia poteſtas ſuperius dicta non illis, ſed hominibus data eſt, vt per ſe conſtat, & in ſimili dictum eſt in ſuperiori tomo, cum de miniſtro ſacramentorum ageremus. Certum eſt autem non oẽm hoĩem habere hoc ius ferendi cenſuras, ſed peculiares conditiones requirere, quas in ſequentibus explicare neceſſarium eſt. Oportet autem ex dictis aduertere, aliud eſſe cenſuras inſtituere, aliud eas imponere, ſeu applicare; ſicut in ſacramentis, aliud eſt ea inſtituere, aliud ea miniſtrare, vnde licet Chriſtus ſolus ea inſtituerit, homines miniſtrãt. Hic ergo ſolum fere ſupereſt inquirendum qui homines cenſuras applicare poſſint, & imponere; id enim eſt proprie cẽſuras inferre, & quaſi miniſtrare, nam de autore cenſurarum, quo ad inſtitutionem, pauca ſuper ſunt addenda iis, quæ in ſuperiori diſp. & ſectione dicta ſunt.

Quanquam vero de hac re nihil fere ſcriptũ legerim, videtur neceſſario dicendum poteſtatem inſtituendi cenſuras proprie apud ſolum Põtificem ſummum reſidere. Ratio eſt, quia cẽſuræ ſunt veluti quidã ritus generales vniuerſæ Eccleſiæ, quibus vti debent particulares B eius paſtores ad coercẽdos ſubditos inobedientes. Nã, licet vſus ſeu applicatio cenſurarũ diuerſus eſſe poſſit in diuerſis Epiſcopatibus, quo ad particulares eorũ leges, vel mandata, iuxta varia hominum iudicia, & arbitria; tamẽ forma (vt ita dicã) cenſuræ, quæ imponitur, in vniuerſa Eccleſia eadem eſt. Neque enim aliis cenſuris vtitur, aut vti debet, vel poteſt eccleſia Hiſpanica, aliis Gallica, & ſic de aliis, ſed omnibus eadẽ regula, & forma eſſentialis in cẽſuris ferendis ſeruanda eſt. Alioqui, & magna eſſet cõfuſio in Eccleſia, & nihil firmum & certum poſſent iura canonica de cenſuris ſtatuere. Signum ergo eſt hanc cenſurarum inſtitutionem ſoli vniuerſali Eccleſiæ Paſtori reſeruatam eſſe. Aliud item ſignum indicauit Scot. 4. d. 19. artic. 5. ſumptũ C ex cenſura excõmunicationis maioris, quæ lata à particulari Epiſcopo obligat ſuo modo omnes fideles, quod eſſe non poteſt, niſi in virtute inſtitutionis Pontificis. De quo ſigno plura inferius; ſub Pontifice autem, generale Concilium comprehendimus, quia, vt illius leges vniuerſalem eccleſiam obligent, autoritatẽ Põtificis illud cõgregãtis, & confirmantis requirũt. Et ita, ſimpliciter loquẽdo, in ſolo Põtifice ſummo eſt poteſtas inſtituẽdi ritus vniuerſales toti eccleſiæ, præter ſacramẽta, vt in ſuperiori tomo attigi, diſputãdo de ſacramentalibus in genere.

Ratio vero primaria nõ eſt alia, niſi quia hæc poteſtas, vt perpetuo in Eccleſia duratura, ſoli Petro, & ſucceſſoribus eius immediate eſt à Chriſto conceſſa, ipſi autem illam aliis non cõmunicarũt, quia ad conueniens Eccleſiæ regi- D men nec neceſſarium erat, neque expediebat. Denique hoc ſatis confirmat vſus Eccleſiæ, nulli ſibi enim ſunt aliæ cẽſuræ præter illas tres, quas põtifices in Eccleſia eſſe decreuerũt, ergo ſignũ eſt in nullo alio eſſe poteſtatem inſtituendi illas, nam, ſi fuiſſet poteſtas, non defuiſſet ſaltem aliquis actus, vel vſus eius. An vero poſſit Pontifex hãc poteſtatẽ aliis communicare, quæſtio eſt paruæ vtilitatis, non dubito tamen quin poſſit, ſi præciſe, & abſolute poteſtatẽ conſideremus, quia nihil eſt ſingulare in hac poteſtate, ob quod delegari, ſeu cõmitti non poſſit, cum ſolum ſit quædam poteſtas iuriſdictionis. Conſiderando autem non ſolum id, quod ſimpliciter fieri poteſt, ſed quod expedit, fortaſſe non poteſt, propter ea quæ diximus, & propter Eccleſiæ vſum.

2 *Poteſtas inſtituendi cẽſuras propriè ſolum eſt penes ſummum Pontificẽ.*

3 *Poſſitne pñs hæc delegari.*

Digitized by Google

Apud quem ſit poteſtas ordinaria ferendi cenſuras.

4 Primario ac per ſe eſt in Summo Pontifice.

OMISSA ergo poteſtate inſtituendi cenſuras, de poteſtate ferendi illas, vt certum, ſumimus ex ſuperioribus, eam primariò ac per ſe eſſe in Summo Pontifice. Vnde, vt in eo ſit, omnes illas conditiones requirit, quæ ad dignitatem Pontificis Summi habendam neceſſariæ ſunt: quia eſt in illo tanquam conſequens, ſeu complens dignitatem Pontificiam, quoad paſtorale munus, & ſupremam poteſtatem iuriſdictionis: quæ autem ſint illæ conditiones, non ſpectat ad hunc locum exponere, ſed in materia de fide tractari ſolet, 2.2.q.1. artic. 10.

5 In aliis etiã poteſt eſſe hęc poteſtas.

Deinde eſt certum hanc poteſtatem eſſe poſſe in aliis, idq; duobus modis, ſcilicet, vel vt ordinariam, id eſt, ex proprio officio, & munere, iure ordinario alicui conuenienter, qua propterea vti dicitur nomine proprio, is qui illam habet, vt Iuriſperiti tradunt: vel vt delegatam, ſeu ex ſpeciali commiſſione cõceſſam. Quos duos modos iuriſdictionis ſuprà declarauimus, tractando de interiori iuriſdictione fori pœnitentiæ: & eadem ratione & proportione hic locum habent. Vt ſumitur ex c. *Graue*, de Officio & poteſt. Iudicis ordinarii: & in ſimili tradit Couarr. d. cap. *Alma mater*, par. 1. §.2. (Couarr.) Ratio verò eſt, quia nec Pontifex per ſe ipſum poteſt hanc poteſtatem, vt ordinarius Iudex ſemper exercere, ſed indiget aliis ordinariis Paſtoribus, vt coadiutoribus, & ſæpè etiam neceſſarium eſt, vt tam ipſe, quàm alii inferiores Paſtores hãc poteſtatem aliis committant. Et vtrumque confirmat ſatis vſus Eccleſiæ, & patebit magis ex dicendis.

6 In Epiſcopis eſt hęc poteſtas in ordine ad ſuos ſubditos.

Tertiò certum eſt, Epiſcopos omnes habentes proprios Epiſcopatus habere iure ordinario hanc poteſtatem. Dico autem, *habentes Epiſcopatum*, quia hæc poteſtas non comitatur neceſſariò poteſtatem ordinis, ſeu conſecrationis Epiſcopalis, vt apertè ſupponitur in cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de Offic. ordin. ſed comitatur paſtorale munus, cùm ad poteſtatẽ iuriſdictionis ſpectet. Et hæc eſt tota ratio huius aſſertionis: quia hæc poteſtas neceſſaria eſt ad paſtorale munus exercendũ, quod Epiſcopis ex vi ſui muneris competit: & ideò ex proprio iure, & officio hanc poteſtatem habent, ſicut & poteſtatem iudicandi, ac puniendi, &c. Atque hoc tradit Conc. Trident. (Conc. Trid.) ſeſſ. 6. de Reform. cap. 3. ſeſſ. 14. c. 4. de Reform. & per ſe notum eſt ex vſu totius Eccleſiæ, & ex iure Canonico, cap. *Qualiter*, 2. de Accuſat. & c. *Tranſmiſſam*, de Elect. & c. 1. ac ferè ex toto titulo de Officio ordinarii, præſertim cap. *Ad reprimendam*, & ſumitur ẽt ex c. *Cùm Epiſcopus*, eod. titulo, in 6. & ex multis aliis, quæ Gratianus congerit, 11. quæſt. 3. Ex quibus ſequitur, hanc poteſtatem, prout eſt in inferioribus Epiſcopis, ſolùm extendi ad eorum ſubditos, ſeu ad vniuſcuiuſque diœceſim, vt ex ipſa ratione & neceſſitate iuriſdictionis ſatis conſtat, & ſumitur etiã ex cap. ſecundo, de Conſtitutionibus, in 6. Quomodò autem hoc intelligendum ſit, & quinam ſint ſubditi, vel quibus modis ſubditi efficiantur quoad hunc actum, explicabimus inferiùs, diſputantes de iis, in quos poteſt ferri cenſura.

7 Competatne hæc poteſtas Epiſcopis iure humano, aut Diuino.

Sed quæres, an hoc ius ordinarium, quo Epiſcopi habent hanc poteſtatem, ſit ius Diuinum, aut merè humanum; nam ex dictis ſuperiùs videtur ſequi eſſe omnino humanum: quia hæc poteſtas per hominẽ, id eſt, per Summum Pontificem datur Epiſcopis. At hoc videtur inconueniẽs: alias poſſet Pontifex omnes Epiſcopos hac poteſtate priuare. Reſpondetur idem dicendum eſſe quoad hoc de iuriſdictione hac in foro contentioſo, quod ſuperiùs dictum eſt de iuriſdictione in foro pęnitentiali, nimirum, hanc poteſtatem, licèt mediante Pontifice detur, nihilominùs eſſe aliquo modo de iure Diuino, ſaltem in genere, & radicaliter: quia Chriſtus ipſe ſtatuit, vt eſſent in Eccleſia Epiſcopi, qui eſſent ordinarii paſtores, ad Epheſ. 4. & Act. 20. (Epheſ. 4. Actor. 20.) Vnde conſequenter etiam voluit, vt haberent hanc poteſtatem ordinariam, ſuo muneri conuenientẽ: ſub qua continetur poteſtas coerciua, etiam per cenſuras, vt in ſuperioribus explicatum eſt. Atque hoc videtur ſupponere Chriſtus in illis verbis Matth. 18. (Matth. 18.) *Dic Eccleſiæ*, id eſt, Eccleſiæ Paſtoribus: ut omnes exponunt, & neceſſariò intelligendum eſt. Vnde cum ſubdit, *Quæcunque alligaueritis*, ſupponit futuros fore in Eccleſia paſtores, qui eam poteſtatẽ ex proprio munere haberent, quanquam neceſſe non ſit, ut eã habeãt immediate ab ipſo Chriſto, ſed mediante eius Vicario, ac dependenter ab illo, & iuxta menſuram ab illo præſcriptam, ut de alia iuriſdictione latius declaratum eſt in ſuperiori tomo.

8 Competatne hac iuriſdictio aliis præter epiſcopos. Ratio dubitandi.

Quæri uerò ulterius poteſt, an hęc poteſtas ordinaria aliis conueniat, præterquã Epiſcopis. Nec dubitamus de Archiepiſcopis, Patriarchis, & aliis in ordine Hierarchico ſuperioribus: nam illi ẽt Epiſcopi ſunt: ſed dubitamus de quibuſdã aliis. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ſoli Epiſcopi ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, quib. hæc poteſtas excommunicandi data eſt, c. *In nouo*, 21. d. & c. *Quorum vices*, 68. d. Vnde in decretis ſæpe ſignificatur, hoc munus eſſe proprium Epiſcoporum, & ideo *Epiſcopale iudicium*, appellatur in c. *Corripiantur*, 24. q. 3. & *mucro Epiſcopi*, dicitur in c. *Viſis*, 16. q. 2. & 11. q. 3. multi habentur canones, in quib. ſolis Epiſcopis ea iuriſdictio tribuitur. Dicendum verò nihilominus eſt, (Reſolutio.) iuriſdictionem hanc, licèt primariò ac per ſe conueniat Epiſcopis, & ideò ipſi ſoli poſſint regulariter illa ſpeciali ſolennitate excommunicare, quę requiritur in c. *Debent*, 11. q. 3. interdum tamen poſſe participari ab inferioribus Clericis, quod manifeſtè conſtat ex c. *Nemo Epiſcopus*, 11. q. 3. vbi ſupponitur, presbyterum poſſe excommunicare, & idem dicitur de Plebano in capit. *Cùm ab Eccleſiarum*, de Officio ordin. & de Priore, in c. *Cùm in Eccleſiis*, de Maior. & obed. quibus locis id notant Gloſſa, & Doctores, & Couarr. c. *Alma*, 1. par. §. 8. nu. 6. (Gloſſa. Couarr.)

9 Quibus præter Epiſcopos cõpetat hæc poteſtas.

Et in particulari certum in primis eſt, Legatũ à latere Pontificis habere hanc poteſtatem ordinariam, ex c. *Legatus*, de Officio Legati in ſexto, & ex communi ſententia Doctorum. Deinde Vicarius Epiſcopi etiam cenſetur habere poteſtatem hanc iure ordinario, ex communi ſententia Doctorum cũ Glo. in c. *Licet*, de Officio Vicarii, quia idem tribunal cenſetur eſſe Vicarii, & Epiſcopi, vt dicitur in c. 2. de Conſuetudin. in 6. & in c. *Romana*, de Appellat. in 6. Vnde idem eſt ſeruata proportione de Vicario Archiepiſcopi, cuius tamen poteſtas limitata eſt per cap. primum, de Officio ordinar. §. vltimo, ne extendatur ad Epiſcopum ſuffraganeum, ſaltem dũ Archiepiſcopus in ſua diœceſi adeſt, vel non longè abeſt. Rurſus idem iudicium eſt de Vicario electo à Capitulo, Sede vacante, iuxta decretum

Digitized by Google

Conc. Trid. Concilij Tridentini ſeſſione vigeſimaquinta, de Reformatione, cap. 16. Quò fit, vt Capitulum ipſum à fortiori eandem poteſtatem habeat, ex cap. *Cùm olim*, de Maioritate, & obedientia, vbi Abbas, & alij notant Capitulum ſuccedere in iuriſdictione Epiſcopali competente iure proprio. Et ſpecialiùs colligitur ex capitulo vnico de Maioritate & obedientia, in ſexto. Denique omnes, qui ex aliquo ordinario munere, & ſtatuto Eccleſiæ hanc iuriſdictionem habent, dici poſſunt illam vt ordinariam habere, vt Cardinales in proprijs Eccleſijs, in quibus ſuos titulos habent, ex cap. *His quæ*, de Maioritate & obedientia, vbi Abbas, & alij id notant. Item ſuperiores Religionum, vt colligitur ex capitulo. *Cùm in Eccleſijs*, de Maioritate & obedientia; cap. *Sicut*, de Simon. & notauit Gloſſa in cap. *De perſona*, verbo, *Aut Monachum*, in fine vndecima, quæſtione prima, & in cap. *Quanto*, verbo, *Si Prælati*, de Officio ordinan. Idemque conſtat ex vſu Religionum, iuxta Apoſtolica indulta vnicuique conceſſa. Denique multi ſunt in Eccleſia Abbates, Archidiaconi, & Archipresbyteri, quibus quo ad hanc partem Epiſcopalis iuriſdictio communicata eſt, qui proinde illam vt ordinariam habebunt, ex cap. *Veniens*, cum Gloſſa, de Eo qui ordinem furtiuè ſuſcepit, & Gloſſa in Extrauaganti. *Execrabilis*. inter communes, de Præbendis, & dignitatibus, verbo, *Prioratus*, in fine, & ſumitur etiam ex vtroque titu. de Officijs Archipresbyterorum & Archidiaconorum. Nam licèt in capite quinto, huius tituli dicatur Archidiaconos ex inſtitutione ſua non habere, vt ſententiā proferant, id tamen intelligendum eſt de primæua inſtitutione Diaconorum, qui ſunt quaſi oculi Epiſcopi, & illius cuſtodes, iuxta cap. *Diaconi*, nonageſimatertia diſtinctione. At verò poſteà per Eccleſiam illis conceſſa eſt aliqua iuriſdictio: quod tamen non eſt generale in omnibus, ſed inſtitutio ſpecialis, vel conſuetudo attendenda eſt. His etiam annumerandæ ſunt Eccleſiaſticæ congregationes, quæ hanc etiam poteſtatem, vt ordinariam habere poſſunt, vt ſunt Concilia Generalia, Prouincialia, vel Synodalia, & Capitulum Eccleſiæ, & regularium Congregationes, quæ legitimæ ſint, & ab Eccleſia approbatæ. Alioqui non poterunt vnum verum corpus politicum efficere, in quo hæc poteſtas reſideat.

10 *Quid interſit inter ordinariā, & delegatam poteſtatem.* Sed inquiet fortaſsè aliquis, cur dicantur hi omnes hanc poteſtatem vt ordinariam habere, cùm multi ex ijs, quos numerauimus, ſolùm ex ſpeciali commiſſione illam habeant: & quid interſit talem iuriſdictionem ordinariam, vel ſolùm commiſſam vocare? Reſpondetur in primis multum intereſſe, nam, qui habet iuriſdictionem ordinariam, poteſt illam ipſe committere, & delegare, vt habetur in lege *More*. Digeſtis de Iuriſdictione omnium iudicum, & patet in Exemplis poſitis. *Abbas.* Nam Legatus Papæ poteſt iuriſdictionem ſuam delegare, vt tractat Panormit. in c. vlt. de Officio Legati, & idem eſt de alijs numeratis. Qui autem ſolùm habet iuriſdictionem hanc vt commiſſam, ſeu delegatam, nō poteſt ex vi illius modi habēdi iuriſdictionem, eam ſubdelegare, vt cōſtat ex toto titulo de Offic. Deleg. Dixi, *ex vi modi habendi*, quia interdū Delegatis hoc etiā conceditur, vel ex peculiari conceſſione, vel ex generali priuilegio talis Delegati. Vt de Pontificis Deleg. Canon. tradunt in d. tit. & videri poteſt Iaſon in lege *A iudice*, C. de iudicijs. *Iaſon.* Tunc autem etiam erit differentia, inter habentem hanc poteſtatem delegatam, & ordinariam, quòd in illo poteſtas ſemper pendet à concedente, & ceſſat illo defuncto, ſi cauſa inchoata non ſit, cap. *Gratum*, & c. *Licet*, de Offic. deleg. & cap. *Si à ſubdelegato*, eodē in 6. quæ dependentia non eſt in alio, qui ordinariam poteſtatem habet. Addere etiam poſſumus hanc poteſtatem in omnibus illis perſonis vocari ordinariam, quia ex vi propriæ dignitatis & officij, eis conuenit, iuxta ſui muneris neceſſitatem, vel congruitatem, & iuxta ordinariā legem ab Eccleſia ſtatutā. Vnde poteſt differentia aſſignari inter has poſteriores perſonas, & Epiſcopos, nā quòd Epiſcopi habeant hanc iuriſdictionem ordinariam, trahit originem, vt diximus, à iure Diuino; cæteri verò illam habent merè de iure humano; quia de cæteris præter Epiſcopos nihil ſpeciale Chriſtus Dominus ſtatuit. *Differentia inter poteſtatem ordinariā Epiſcopi. & aliorum.* Vnde fit, vt Parochi non numerentur inter eos, qui hanc poteſtatem ordinariam habent, quia ex neutro iure, Diuino, aut humano illam participant; neque etiam eorum muneri eſt, per ſe loquendo, neceſſaria; quia ipſi non ſunt ordinarii iudices in foro exteriori; quod ſecus eſt in foro exteriori pęnitentię: quia in eo ſunt ordinarii Paſtores.

11 *Ordinaria iuriſdictio confertur per collationē Eccleſiaſtici muneris.* Ex quo vlteriùs colligi poteſt, hanc ordinariam iuriſdictionem ſemper conferri his perſonis per collationem alicuius Eccleſiaſtici muneris, abſque alia ſpeciali commiſſione, quia iam tali muneri annexa eſt talis poteſtas. Vnde ab eo cenſendus eſt quis habere iuriſdictionē hanc proximè, & immediatè, à quo tale munus immediatè recipit. Vnde Summus Pontifex immediatè habet illam à Chriſto, reliqui omnes mediante Pontifice. Et ab illo quidam immediatè, vt Vicarius, & Legatus eius, & Epiſcopi, & Religiones, &c. alij mediatè, vt Vicarius Epiſcopi mediante Epiſcopo, & ſic de alijs, vt Prouincialis alicuius Religionis medio Generali, qui illum eligit, & Generalis medio Capitulo, quod illum eligit. Eſt autem vlteriùs aduertendum, varijs modis accidere poſſe, vt talis poteſtas coniuncta ſit tali muneri, ſeu dignitati qui ad duos reducuntur. Vnus eſt priuilegii, vel conceſſionis factæ à Pontifice, vel alio poteſtatē habente, ex c. *Cùm contingat*, de Foro competenti, vbi id Doctores notant: & alii, quos refert Vgolinus ſuprà, §. vigeſimoprimo, numero ſeptimo. Hoc autem priuilegium interdum eſt ob muneris neceſſitatem, vt conſtat in Prælatis Religionum. Aliquando verò ob decentiam alicuius dignitatis, vel ſpecialem prærogatiuam, vt conſtat in aliis exemplis adductis.

12 *Interdum cōſuetudine, aut præſcriptione habet poteſtas hęc* Nonnunquam verò iuriſdictio hæc conſuetudine, vel præſcriptione obtinetur, vt conſtat ex cap. *Dudum*, ſecundo, verſic. *Sed cùm in iure*, de elect. In quo notandum eſt, ex eo, quòd quidam Archidiaconus conſuetudinem habebat ferendi cēſuras, inferre Pontificem, illum habere curam animarum annexam: idque meritò, quia hoc eſt munus paſtoris, & ſuperioris. Vnde non poteſt quis hanc conſuetudinem habere, niſi ſupponatur habere ſubditos, in quos poſſit tales actus exercere. De quo videri poteſt Abbas *Abbas.* cap. 2. de iis, quæ fiunt à maiori parte Capituli, vbi Innocentius, & alij. *Innocent.* Prætereà in cap. *Romana*, de Sentent. excommunic. in 6. idem dicitur

de po-

Digitized by Google

A de poteſtate abſoluendi ab excommunicatione lata ab alio, ex quo optimum ſumitur argumentum à ſimilitudine rationis. Alia verò iura idẽ dicunt de præſcriptione, vt patet in c. *Cùm olim*, & cap. *Auditis*, de Præſcriptionibus. Ratio verò eſt, quia iuriſdictio conſuetudine poteſt acquiri, vt ſumitur ex cap. *Cùm contingat*, de Foro compet. & cap. 1. §. *Neque ſuffraganeorum*, eod. tit. in 6. Vbi Doctores id notant. Quia, ſicut conſuetudine poteſt obligatio, quæ vim legis habeat, introduci, & abrogari, & præſcriptione poſſunt iura, & dominia mutari, ita etiam iuriſdictionis poteſtas; ad quam ſpectat hæc, de qua nunc agimus. Quanquam autem hæc iuriſdictio dicatur conſuetudine, vel præſcriptione, acquiri, tamen, qui illam concedit, reuera eſt Summus Pontifex: qui meritò hoc voluit, & ſtatuit, vt iuriſdictiones Eccleſiaſticæ firmæ eſſent, & certæ, vt latiùs in materia de conſuetudine, & B de præſcriptione tractatur.

13 An Conſuetudo ferendi vnã cenſuram ſufficiat ad ferendas omnes.

Solet autem hoc loco inquiri, an poteſtas hęc poſſit præſcribi, vel conſuetudine acquiri in vna ferenda cenſura, & non in alijs: vel potiùs hoc ipſo, quòd quis habet conſuetudinem ferendi vnam cenſuram, v.g. excommunicationem, obtineat etiam poteſtatem ferendi alias cenſuras. Sed, quia hæc Iuriſperitorum ſunt magis propria, ideò breuiter dicendum eſt, iuxta communem eorum ſententiam non ſufficere conſuetudinem vnius cenſuræ ferendæ, vt circa omnes acquiratur poteſtas. Quod fundari ſolet in cap. *Cùm olim*, de Præſcriptionibus. Vbi quidam *Abbas*, qui præſcriptione probauerat vſum excommunicandi, & interdicendi, in poteſtate ferendi has cenſuras defenditur; de ſuſpenſione autem nihil ibi dicitur, ſed generaliter cætera Epiſcopalia munia, quæ ibi ſpecialiter non nu- C merantur, ei denegantur. Qui textus probabiliter ſuadet, non tamen conuincit, niſi rationem adiungamus. Ea verò eſſe videtur, quia nec poteſtas hæc eſt omnino indiuiſibilis, vt acquiſita circa vnum actum, neceſſario debeat acquiri circa alium ſpecie diuerſum: nec inter ipſos actus eſt aliqua neceſſaria connexio, vt neceſſe ſit, eum, qui vnum efficit, poſſe alios efficere: nec etiam ob ſimilitudinem, acquiſito iure circa vnum, acquiritur circa alios, quia hoc non habet locum in præſcriptionibus, & conſuetudinibus, vt eſt certa, & communis doctrina. Vide Vgolinum dicto §. 21. nu. 3. & 4. Atque hæc nobis ſufficiant de modo habendi hanc poteſtatem iure ordinario.

Vgolin.

SECTIO III. D

Cui poßit delegari poteſtas ferendi cenſuras, & quomodo hæc delegatio facienda ſit.

1 Poteſtas ferendi cenſuras eſt cõmunicabilis.

ALIVS modus habendi hanc iuriſdictionem eſt per delegationem, ſeu commiſſionem ſuperiorum. Quod etiam eſt certum, cùm ex generali lege, & quaſi natura poteſtatis iuriſdictionis, quæ hoc modo communicabilis eſt. Vnde etiam in foro interno pœnitentiæ hoc modo committi poteſt, vt ſuprà vidimus. Tum etiam ex vſu & traditione Eccleſiæ, & ex varijs decretis, quæ habentur in titulo de Officio delegati à principio, & videri poteſt Couarru. in cap. *Alma mater*, p. 1. §. 11. Cùm autẽ hic modus habendi hãc poteſtatem, extraordinarius ſit, id eſt, ex nulla certa lege, aut munere originem habens, ſed ſolùm ex arbitrio, & voluntate concedentis, ideò non poſſumus certas aſſignare perſonas, quibus hoc modo poteſtas hæc conueniat, ſed ſolùm dicere poſſumus, oportere, eum, qui talem iuriſdictionem eſt ſuſcepturus, eſſe capacem illius, & in alio eſſe poteſtatem delegandi, vel ſubdelegandi illam, & in vtroque eſſe voluntatem, in altero dandi, & in altero acceptandi: quæ ſigillatim explicare oportet.

2 Aliquę cõditiones requiruntur ad hãc poteſtatẽ recipiendam.

Primum igitur, ſcilicet, capacitatem eſſe neceſſariam, per ſe notum eſt, & ad omnem poteſtatem neceſſarium. Vnde etiam priori modo non poteſt eſſe hæc poteſtas vt ordinaria in aliquo, niſi ſuppoſita eius capacitate: tamen, quia illo modo ſemper eſt annexa hæc iuriſdictio alicui muneri, vel officio, ideò nihil in particulari diximus de prærequiſitis ad illam ex parte dantis, vel recipientis, ſed tantùm in communi, eum eſſe capacem talis iuriſdictionis, qui fuerit capax eius muneris, ratione cuius confertur. At verò in præſenti oportet in particulari deſignare conditiones neceſſarias ex parte hominis, vt ſit capax talis iuriſdictionis, quamuis multæ ex illis communes ſint etiam iuriſdictionem ordinariam habentibus.

3 Solus homo viator hanc poteſtatem habere poteſt.

Primò ergo neceſſe eſt, vt ſit homo viator, quia neque Angelus, neque homo beatus, aut extra viam eſt capax Eccleſiaſticæ iuriſdictionis: nam Eccleſia militans, & viſibilis, per miniſtros in ea militantes, ac viſibiles, gubernari debet. De qua re diximus aliqua, quæ ad præſens accommodari poſſunt, ſuperiori tomo, tractantes de miniſtro ſacramenti. Eſt autem aduer- C tendum, aliud eſſe loqui de habente hanc poteſtatem, aliud de effectu ſeu efficacia eius: nam vt homo recipiat, vel retineat hanc poteſtatem, neceſſe, vt viuat: at verò, vt efficiat, fieri poteſt, vt id non ſit neceſſarium. Nam interdum cauſa conſequitur effectum, quando iam actu non eſt, vt in naturalibus conſtat, & in præſenti etiã eſt certum in cenſuris, quæ tranſgreſſione alicuius legis ipſo iure incurruntur: nam cauſa inferens illam cenſuram, reuera eſt author legis, etiamſi mortuus ſit, qui per legem tanquam per virtutem à ſe relictam operatur, vt infrà latiùs explicabimus. An verò in cenſura lata ab homine id etiam contingere poſſit, dicemus commodiùs ſequente diſputatione.

4 Debet etiã eſſe rationis compos.

Deinde neceſſariũ eſt, vt qui hanc iuriſdictionem eſt recepturus, ſit rationis compos, nã qui ratione vti nõ poteſt, nec ferre poteſt iudicium, D & conſequenter nec punire, neque aliquem alium actum iuriſdictionis exercere. Vnde neque puer ante vſum rationis, neque perpetuò amens, aut ſtolidus, capax eſſe poteſt huius poteſtatis. Sed hic etiam diſtinguere oportet inter vſum & poteſtatem ipſam: nam quoad vſum, manifeſtum eſt, eum, qui caret vſu rationis, pro illo tempore, quo illo caret, non poſſe exercere hanc poteſtatem, quia quidquid faciat, aut facere videatur, humanum non eſt: & ideò homines ligare nõ poteſt. Ad quam rem multa congerit Vgolinus tabul. primo, de Cenſuris, cap. 2. §. 3. Sed res per ſe eſt ſatis clara. At verò quoad poteſtatem, non eſt dubium, quin permanere in eo poſſit, etiã eo tempore, in quo vſum rationis non habet, vt non ſolum in dormiente,

ſed etiam in furioſo, aut ebrio manifeſtum eſt. A
Vnde dubitari poſſet, an ſicut hæc poteſtas conſeruari poteſt, ita etiam poſſit dari illi, qui non poteſt ratione vti, nimirum, vt ea vtatur, quando rationis vſum habuerit.

Nõ poteſt hæc poteſtas committi carẽti vſu rationis, vt illam exerceat cũ ratione vtatur.

Nam qui non eſt incapax ad retinendum, non videtur eſſe incapax ad recipiendum. Dicendum verò eſt nõ poſſe id fieri, quia, vt in principio diximus, ad recipiendum hanc poteſtatem, requiritur voluntas & conſenſus recipientis, quem præbere non poteſt aliquis, quando vſum rationis non habet: quia conſenſus dicit actum humanum, & rationalem: & ideò nec infans, nec perpetuò amens nec deniq; furioſus, aut ebrius, eo tempore quo ſic diſpoſitus eſt, hanc poteſt recipere poteſtatem. Quæ omnia rectè confirmari poſſunt ex l. *Cùm Prætor*, verſ. *Non autem*, ff. de Iudicijs.

5 Vir, & nõ fęmina eſt illius capax.

Alia conditio requiſita eſt, vt is, qui hanc poteſtatem accepturus eſt, vir ſit, & non fœmina. B
Nam fęmina incapax eſt iuriſdictionis ſpiritualis ad claues pertinentis, præſertim quæ ad iudicium, vel ſententiam ferendam valeat, vt de interiori foro ſuprà dictum eſt; & de exteriori docent D. Thom. in 4. d. 25. q. 2. art. 1. & ibi Thomas de Argent. art. 3. ad 2. conſ. 2. concl. Antonin. 3. p. tit. 16. c. 7. §. 2. & Nauar. in Summ. c. 27. nu. 6. & Couarr. in c. *Alma mater*, p. 1. §. 11. nu. 2. quod probari poteſt ex c. *Mulierem*, cum alijs multis, quæ referuntur 33. q. 5. vbi dicitur, mulierem nec docere poſſe, nec iudicare. Sed illi textus non multum probant, quia nec Pontificia decreta ſunt, ſed ſententiæ Auguſtini. Nec videntur agere de abſoluta capacitate, ſed de decentia. Vnde etiam ibidem dicitur, mulierem non poſſe eſſe teſtem, neque fidem dare. Meliùs probari poteſt ex cap. *De monialibus*, de Sentent. excommunic. vbi dicitur, Abbatiſſas non poſſe C
ſibi ſubditas à cenſura, ſi quam contraxerint, abſoluere: ergo multo minùs poterunt ligare, ſi non poſſunt ſoluere. Probari item ſolet ex cap. *Noua*, de Pœnit. & remiſſ. vbi ſermo eſt de quibuſdam actibus ſacramentalibus, & de prædicatione Euangelij. Poteſt tamen ſumi argumentum vel à ſimili, vel quia in fine Pontifex concludit, claues regni non eſſe datas fœminis etiam Beatæ Virgini. Et hæc eſt ratio à priori huius concluſionis. Congruentia verò eſt, quia ſexus fœmineus non eſt per ſe proportionatus ad ſpiritualia munera obeunda. Vnde nec docere, nec dominari in viros permittitur. 1. ad Tim. 2. Vnde, quamuis in religionibus eis committatur quædam poteſtas gubernandi, quæ moraliter neceſſaria eſt in religionibus Monialium, quia non poterat honeſtè, & decenter per viros id fieri; illa tamen poteſtas nõ extenditur ad pro- D
prios actus clauium, ſed ad actus præcipiendi, corripiendi, & inſtruendi, quantum conueniẽs eſt ad paternum, & quaſi domeſticum regimen, vt omnes auctores citati notant, & latè Victoria relectione 2. de Poteſt. Eccleſ. quæſt. 2. nu. 3. & Summiſtæ omnes, verbo, *Abbatiſſa*. Et confirmatur, nam fœmina eſt incapax ordinis, vt infrà tractando de ſacramento Ordinis oſtendemus: poteſtas autem hæc ferendi cenſuras prærequirit ordines, vel ſaltem diſpoſitionẽ ad illos, quæ fit per primam tõſuram, vt ſtatim dicemus. Denique hoc conſentaneum etiam eſt iuri ciuili in l. 2. ff. de reg. iur. vbi dicitur, fęminas remotas eſſe ab officijs publicis: & ideò iudices eſſe non poſſe, &c.

D. Thom. Argentin. Antonin. Nauarr. Couarr.

Contra hoc verò obijci poteſt cap. *Dilectæ*, de Maiorit. & obed. vbi dicitur, Abbatiſſam quandam ſolitam eſſe ſuſpendere ab officio & beneficio canonicas ſuas, & clericos ſuæ iuriſdictioni ſubiectos, quamuis excommunicationem in eos ferre nõ poſſet, & Pontifex iubet, vt illi obediatur: vnde ſuſpenſionem illam validam eſſe ſupponit: at ſuſpenſio quædam cenſura eſt. Item in c. *Dilecti filij*, de Arbitris, Pontifex approbat quòd quædam nobiliores fœminæ ex conſuetudine habeant iuriſdictionem ordinariam in ſubditos ſuos. Et in c. *Dilecta*, de Exceſſibus prelat. quædam Abbatiſſa vocatur caput, & patrona cuiuſdam congregationis clericorum. Ad primum reſpondetur ex Abbate, & alijs, illam ſuſpenſionem non fuiſſe cenſuram, ſed prohibitionem quandam, vel priuationem, quæ, latè loquendo, ſuſpenſio appellari poteſt: tantum ergo erat illud quoddam mandatum, quod per mulierem interdum ferri poteſt. Vnde (quod notandum eſt) Pontifex ibi non reſpondet ſeruari debere cenſuram ab Abbatiſſa latã, ſed præceptum & mandatum eius: & cuidam Abbati iniungit, vt, ſi ſubditi illius Abbatiſſæ obedire noluerint, eos per cenſuras obedire compellat: indicans, ſuſpenſionem Abbatiſſę non fuiſſe cenſuram, ſed ſimplicem prohibitionẽ, ſeu mãdatũ. Vnde ad alias partes, non negamus mulierem habere poſſe iuriſdictionem, præſertim temporalem, de qua nõnulli decreta illa interpretãtur: Sed non ſufficienter, quia iuriſdictio in clericos, non eſt omnino temporalis. Et ideò Abbas ibi aduertit de iure ſpeciali poſſe fœminam habere iuriſdictionem in clericos. Non tamen inde fit, poſſe habere tantam iuriſdictionem, vt etiam ad cenſuras ferendas extendatur. Aliqui autem nolunt illam vocare iuriſdictionem, ſed ſolùm ius quoddam, & quaſi dominium: vel poteſtatem, quæ ad ius conſtituendum, vel iudicium ferendum non ſufficit. Sed hoc ſpectat ad modum loquendi, de qua re nonnulla etiam diximus ſuprà, tractando de iuriſdictione pœnitentiali.

6 Obiectio

Exponitur c. Dilectæ, de Maiorit. & obed. & c. Dilecti filij, de Arbitris.

Addo prætereà, aliud eſſe loqui de poteſtate (vt ſic dicam) abſoluta Summi Pontificis, aliud de ordinaria lege Eccleſiaſtica. Nam priori modo fortaſſe non repugnat Summum Põtificem concedere hanc poteſtatẽ alicui fœminæ. Quod tenet Paludanus in quarto, diſtinctione decima nona, quæſtione ſecunda, articulo primo: & non diſſentit Soto diſtinctione vigeſima, quæſtione prima, articulo quarto, verſus finem. Nauarrus conſilio ſeptuageſimo tertio, de Sententia excommunicationis, & Vgolinus dicto capite ſecundo, §. ſeptimo, numero quinto. Quoniam hoc non eſt contra ius Diuinum: & ideò nihil eſt cur Pontifex ex abſoluta poteſtate id facere non poſſit ſicut etiam poteſt hanc iuriſdictionem laico conferre. At ſecundùm communem legem, & vſum Eccleſiæ hoc nunquam fit: & ideò nec conſuetudine introduci poteſt, neque ab Epiſcopis concedi; neque à Pontifice Summo aliquando factum eſſe legimus: quia non decet; & licèt non ſit ſimpliciter contra ius Diuinum, aut naturæ, eſt tamen minus conſentaneum illis.

7 Pontifex poteſt hãc poteſtatẽ concedere fœminæ, de potentia abſoluta non tamen ordinaria.

Quarta & vltima conditio eſt, vt hæc poteſtas clerico cõmittatur: nã ſolus ille ſecundùm ordinariũ vſum Eccleſiæ capax illius cẽſetur. Omitto, debere etiã huiuſmodi hominẽ baptizatum

8 Nõ baptizatus non poteſt habere poteſtatem Eccleſiaſt.

eſſe;

eſſentum quia hæc conditio ad præcedentē neceſſariò ſupponitur, vt conſtat ex materia de baptiſmo, & de ordine; & ſumitur ex c. 1. & 3. de Presbytero non baptiz. miniſtrāte; tum etiam, quia hæc cōditio generalis eſt ad omnia Eccleſ. munia, eò quod baptiſmus ianua ſit Eccleſiæ. Vnde multò magis neceſſarium eſt, miniſtrum cenſuræ ferendæ eſſe baptizatum, q̄ eſſe clericū quia hoc poſterius eſt neceſſarium ordinatæ ex congruentia quadā; vt dicemus: illud verò prius eſt ſemper & abſolutè neceſſarium: nam, qui re ipſa nondum eſt membrum Eccleſiæ viſibilis, non poteſt ſpiritualem iuriſdictionem in eā exercere: de quo plura inferiùs dicam.

9 *Symmach. Papa.* Probatur ergo poſita conditio ex Symmacho Papa in c. 1. 69. d. vbi ſpecialiter loquitur de cenſura excommunicationis: & ex c. 2. de Iudiciis, vbi generaliter dicitur non poſſe laicū Eccleſiaſtica tractare negotia, aut iudicia, maximè ſpiritualia. Idem ſumi ſolet ex c. *Eccleſia*, de Conſtit. Ex quib. decretis concluſionē hanc eliciunt cōiter ſcribentes ibi. Verum hæc iura, ſi attentè legantur, non loquuntur de re, in qua nunc verſamur, quia nō tractatur, quid iuriſdictionis Paſtores Eccleſiæ poſſint, aut debeant committere laicis, ſed quid ipſi laici ex ſe, vel ex ſuis dominijs habeant. Et hoc ſenſu dicitur, laicos nullā habere iuriſdictionem in Eccleſia. De qua re, loquuntur ēt decreta, quæ citantur in d. 96. Magis fauere poſſunt verba Gregorij lib. 7. Epiſtolarum in *Gregor.* 66. quæ referūtur in c. *Indicatum*, 89. d. *Cauendū eſt, ne ſecularib. viris, atq; non ſub regula noſtra degentib. res Eccleſiaſticæ committantur, ſed probatis de veſtro officio clericis.* Quæ generalis admonitio habetur ex multis decretis 16. q. 7. In particulari autē de commiſſione huius iuriſdictionis nihil expreſſum inuenio. Sūnt verò notanda verba, *Conc. Hiſp.* quæ ibi referuntur in c. *In noua*, ex Cōc. Hiſpal. 2. c. 9. *Indecorum eſt Vicarium Epiſcopi laicum eſſe; & ſeculares in Eccleſia iudicare.* Et infrà vocatur *contemptor canonum*, Epiſcopus, qui Eccleſiaſticā adminiſtrationem laico crediderit. Cenſetur etiā *D. Thom. Soto.* hæc cōis ſententia Theologorum, D. Tho. in 4. d. 19. q. 1. art. 2. quæſtiunc. 1, Soto d. 20. q. 1. art. 3. & aliorū eiſdem locis, qui tamen non loquuntur ſpecialiter de iuriſdictione ad ferendas cenſuras, ſed de poteſtate clauium. De qua in ſua proprietate ſumpta alia eſt ratio, quoniam vſus eius poteſtatem ordinis includit: & ideò non ſolùm non poteſt eſſe in laicis, ſed neque in omnibus clericis, ſed in ſolis Epiſcopis, & ſacerdotibus, vt *Conc. Trid.* definit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. capit. ſexto, & can. 10.

10 Quare idem D. Tho. in 4. d. 18. q. 2. art. 2. ait, quamuis non Sacerdos nō poſſit ligare & ſoluere in foro interiori, poſſe tñ habere iuriſdictionē in foro contentioſo, & ideò poſſe cenſuras ferre. Et ad 1. ait, licèt non habeat clauem ordinis, habere poſſe clauem iuriſdictionis. Et eodem mo- *Richard.* do loquitur Richard. eadem d. art. 4. q. 3. & Soto d. 20. q. 1. ar. 4. Et ſine dubio verum eſt, ad recipiendam hanc iuriſdictionem non eſſe neceſſarium ſacerdotalem ordinem, vt D. Thomas & *Abbas.* alij Theologi tradūt, & Abbas in c. *Tranſmiſſam*, nu. 2. de Electione; & alij cōiter. Et colligitur ſa- *Gloſſa.* tis clarè ex dicto c. *Tranſmiſſam*. Quamuis Gloſſa in c. 1. verbo. *Præter*, 96. d. oppoſitum ſentiat ex c. *Canonica*, de Sent. excommunicationis ibi, *Qui (ſicut audiuimus) Presbyter eſſe debet.* Quam *Vgolinus.* Gloſſam explicat Vgolin. dict. c. 2. §. 9. nu. 5. vt

A intelligatur, quando excommunicatio ſolemni ritu & cæremonijs ferenda eſt: nam tunc (inquit) ferri poteſt à ſolo Sacerdote. Sed de hoc infra videbimus, nam Gloſſa illa generatim loquitur. In c. autem, quod citat, non eſt ſermo de cenſura ferenda, ſed de abſolutione à cenſura, de qua infrà ſuo loco.

Addendum præterea, non ſolùm ſacerdotiū, verùm neq; vllum ordinē ſacrum, aut ſacramentalem, requiri, ſaltem vero primam tonſuram neceſſariam eſſe in eo, cui ea iuriſdictio committenda eſt. Ita ſentiunt Doctores citati; & Couarruuias in dicta relectione p. ſecunda, nu. 3. & Summiſtæ verb. *Excommunicatio*, & Iuriſtæ omnes. Rō eſt, quia hæc iuriſdictio per ſe, & natura ſua non ſupponit characterem, cùm ad forum contentioſum pertineat. Vnde id non eſt iure diuino neceſſarium, ſed neq; iure humano id ſtatu- 11 *Sola prima tonſura ſufficit, vt hæc poteſtas alicui committatur.*

B tum eſt, ſed ſolum, q̄ non ſit laicus, vel (quod perinde eſt) q̄ ſit Clericus. At verò per primā tōſuram conſtituitur quis in clericorum ordine, vt probatur ex cap. *Cùm contingat*, de Aetate, & qualit. ordinandor. ergo illa ſufficit ad hanc poteſtatem recipiendam. Atq; ita iuxta cōem ſententiam poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi, & cenſuras ferre, qui primam habet tonſuram, non verò ſine illa, vt ex Abbate, & alijs notant Couarr. & *Couarr.* Vgolinus ſuprà. Qui etiam aduertunt, huiuſmodi inferiorem clericum, ſi coniugatus ſit, incapacem fieri huius poteſtatis, iuxta ſententiā Abbatis, & aliorum in c. *Sanè*, 1. de Clerico coniug. Ex quo textu id ſumi poteſt. Addit præterea Vi- *Victor.* ctor. relect. 2. de Poteſt. Eccleſ. quæſt. 2. num. 4. Etiam virum religioſum ſi non ſit clericus, non eſſe capacem iuriſdictionis ſpiritualis, dicitque eſſe communem ſententiam Doctorum, & ſe-

C quitur Ledeſ. in 4. 2. p. q. 20. art. 4. circa medium mihique verum videtur, & conſentaneum ſacris Canonibus, licèt Gloſſ. in c. *Mulier*, 23. d. contrarium iudicare videatur.

Tandem addunt ferè omnes dicti Doctores, & Nauar. d. c. 27. nu. 6. hæc eſſe intelligenda ſecundùm ordinariam legem Eccleſiæ, non verò de abſoluta Summi Pontificis poteſtate; nam cum hoc ſtatutum tantum ſit de iure poſitiuo, Pontifex in eo diſpenſare poteſt. Quod notauit Gloſſa in c. *Præter*. verb. *Duci*. 32. d. Alij verò inferiores Epiſcopi id facere non poſſunt, quia eſt contra legem ſuperioris; vnde etiamſi id facere tentent, irritum erit, & inane; quia lex illa non ſolùm prohibet, ſed etiam laicum facit incapacem talis iuriſdictionis. Ex quo fit, vt ex diuturna etiam conſuetudine non poſſit hæc poteſtas acquiri, ſeu præſcribi à laico; vt notauit Ab- 12 *De abſoluta poteſtate Pontific. poteſt hæc iuriſdictio laico cōmitti. Gloſſ.*

D bas in c. *Cùm tanto*, nu. 15. de Conſuet. vbi nonnullis iuribus, & rationibus id confirmat; quia non poteſt conſuetudo facere capacem ſpiritualium eum, qui incapax eſt. Secus autem eſſe exiſtimo, vt ſuprà dicere cęperam, de homine non baptizato, etiamſi contrarium Vgolinus ſentiat d. c. 2. §. 9. quia non baptizatus, non tantum Eccleſiaſtico iure, ſed diuino, & quaſi naturali eſt incapax iuriſdictionis ſpiritualis. Vnde nullum de hac re extat Eccleſiaſticum ſtatutum; nec decreta quæ Vgolinus adducit, quidquam ad rem præſentem faciunt, ſed ex perpetuo vſu, & traditione Eccleſiæ, quæ ius diuinum declarat, id habetur. Atque hæ tantùm conditiones videntur ſimpliciter neceſſariæ, nam aliæ, quę poni ſolēt magis ſunt neceſſariæ ad actionem, ſeu

Digitized by Google

vſum, quàm ad poteſtatẽ, vt ſect. ſeq. declarabimus. Vnde etiam conſtat, has conditiones õẽs eſſe habentibus hanc iuriſdictionem ordinariã: nam omnia, quæ adduximus ad probandam dictam neceſſitatem, nõ procedunt ſpecialiter de iuriſdictione delegata, ſed abſolutè de iuriſdictione: & ideo à fortiori procedunt de habente ordinariam iuriſdictionem. Vnde nõ mihi probatur, quod Soto ſuprà indicat, laicum electum in Epiſcopum habere iuriſdictionem ad ferendas cenſuras, antequam ordinetur. Niſi fortè nomine laici comprehendat eum, qui ſolam primam tonſuram habet.

Soto.

13 *Poteſtas hæc concedi põt congregationi, cuius ſinguli perſonæ prædictas hẽant conditiões.*

Secundo principaliter dicendum eſt, iuriſdictionem hanc non ſolum ſingulari homini, ſed etiam hominum congregationi delegari poſſe. Quamuis. n. auctores nihil de hoc expreſſe loquantur, & frequenter non ſit in vſu, quia non tam commodè hæc mandata committuntur cõmunitatibus, ſicut determinatis perſonis: tamẽ à fortiori conuinci poteſt, communitatem eſſe capacem eſſe iuriſdictionis, ẽt hoc modo. Quia ex hac parte non eſt cur amplius requiratur ad iuriſdictionem delegatam, q̃ ad ordinariã. Imò addendum eſt poſſe hanc iuriſdictionem interdum delegari multis perſonis, quæ alioqui non conſtituebant vnum collegium, ſed per ipſam delegationẽ conſurgit vnum tribunal, cui iuriſdictio illa delegatur. Quo modo tribunal, ſeu conſilium Sanctæ Inquiſitionis dici põt, habere iuriſdictionẽ delegatam à Papa: quamuis ſingulari, & permanẽtiori modo, q̃ alii iudices delegati: de quo aliás. Atq; hinc vlteriùs ſequitur ad hanc congregationẽ, ſeu collectionem hominum, vt ei poſſit concedi talis poteſtas, accõmodandas eſſe conditiones ſuperiùs poſitas. Nã talis congregatio conſtare dẽt ex hominib. ratione vtentib. qui viri ſint baptizati, & in aliquo gradu clericorum conſtituti; quia alias Collegiũ Eccleſiaſticũ non conſtituerent, & ideò non magis eſſet capax Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, quã quilibet homo laicus. Quid aũt dicendum ſit, ſi Collegiũ cõſtaret ex laicis, & clericis, regula Iuriſperitorum eſt, tunc collegium cenſeri Eccleſiaſticum, q̃n plures ſunt clerici, vel ẽt ſi ſint æquales, quia pars dignior trahit ad ſe minus dignã: vt tradit Abbas in c. *Ex literis*, de Conſtitutio. nu. 3. vbi tam ab ipſo, q̃ in Additione alia referuntur. Videri ẽt poſt idẽ Abbas in c. *Cũ ſuper*, de Offic. Deleg. nu. 11. Vbi ait gñaraliter, actiones Capituli, ſeu Collegij, in quo ſunt aliquę pſonę inhabiles, tenere rõne habilium, quia tunc reuera illæ ſunt, quæ conſtituunt Collegium: q; intellige, per ſe, & ex rõne generali, nam in caſu ſpeciali poteſt aliud accidere, vt infrà ſect. dicam.

Quid ſi collegiũ conſtet laicis, & clericis.

Abbas.

14 *In delegãte debet eſſe poteſtas delegandi nõ impedita.*

Tertio dico, Pręter capacitatem ex parte recipientis eſſe neceſſariam in concedente poteſtatẽ delegandi, vel ſubdelegandi: quod eſt manifeſtum. Quia nihil fit ab eo, qui non hẽt poteſtatẽ faciẽdi: & ſimiliter nemo dat, qui non hẽt dãdi poteſtatẽ. Itaq; nõ ſufficit, habere iuriſdictionem, ſed neceſſe eſt ita habere, vt alteri eam cõmunicare quis poſſit. Imò neceſſe eſt ẽt habere eam poteſtatem non ita impeditam, quin ſuum actum exercere valeat, ita ſaltem vt factũ teneat. Et hac ratione, ſi is, qui hanc iuriſdictionem delegat, excommunicatus, aut ſuſpenſus ſit, alter nullã inde accipiet iuriſdictionem: quia per cenſuram erat principalis poteſtas in altero ita ligata, vt effectum ſuũ conſequi non poſſet. Quibus

A autem modis illa poteſtas impediri poſſit explicabimus ſect. ſeq. in ipſamet poteſtate ferendi cenſuram, nam eadem eſt vtriuſque ratio.

Et quoniam is, qui poteſtatẽ hanc habet tantum delegatam, eam habet quodãmodo dependentem in conſeruari à delegante, quandiu per illam operari non cœpit, ideò neceſſe eſt, vt principalis iuriſdictio duret in concedente ſeu delegante: nam, ſi, nondum cauſa inchoata ille moriatur, aut iuriſdictionem amittat, in altero etiã iuriſdictio ceſſabit, vt conſtat ex c. *Licet*, & c. *Gratum*, & c. *Relatũ*, & c. vlt. de Offic. deleg. Quod eſt generaliter verũ in hac iuriſdictione fori contentioſi, nam in foro pœnitẽtię aliud fortaſſe eſt, vt ſuprà notaui. Intelligo autẽ, neceſſarium eſſe, vt hæc iuriſdictio firmiter (vt ita dicã) adhæreat, & independenter à poteſtate concedentis, negotium eſſe inchoatum in eadẽ cauſa, vel in aliqua earum, quę inter ſe connexionem habẽt. B Nam, ſi hęc poteſtas generaliter concedatur ad plures cauſas inter ſe non cõnexas, & in vna earum inchoatus ſit vſus eius, & non in aliis reſpectu illius prioris tantum firmatur iuriſdictio, ita vt, mortuo concedente, in illa poſſit cenſuras ferre delegatus, & non in aliis, vt latiùs tractant Iur. periti, præſertim Felinus in c. *Paſtoralis*. §. *Quorum*, de Reſcript.

15 *Ceſſante iuriſdictione in delegante ceſſat etiam in delegato cauſa integra exiſtente.*

Felinus.

16 *Quinam delegare poſſint.*

Excipiuntur aũt ex ſingulari fauore fidei, Inquiſitores, vt patet ex c. *Ne aliquid*, de Heretic. in 6. Quamuis eorũ iuriſdictio delegata vocetur in c. *Per hoc*, eodẽ tit. ac ſæpe alias. Illa aũt ſingularis exceptio confirmat regulã in contrariũ in cęteris cauſis. Tandem quis hẽat poteſtatem concedendi hanc delegatam iuriſdictionem, iã in ſuperiorib. tactum eſt. is enim, qui vt iudex ordinarius illam hẽt, per ſe loquendo, illam delegare C poteſt: nam hoc ipſum munus delegãdi eſt quidam vſus & actus iuriſdictionis ordinariæ, vt tradunt Iuriſtæ in l. *More* Digeſt. de iuriſdict. omn. iudic. & Abbas in c. *Cùm Bertoldus*, nu. 5. de Sentent. & re iudicata. Qui verò iudex ordinarius non eſt, talem iuriſdictionem concedere non poteſt, niſi ex ſingulari aliqua ratione talis poteſtas ei concedatur, vt de Delegato Papæ idem auctores notant ex c. *Paſtoralis*, de Offic. Deleg.

17 *Tam dantis quam accipiẽtis voluntas requiritur ad poteſtatem hanc.*

Vltimò requirebamus voluntatem vtriuſq; ſcilicet dantis, & recipientis hanc iuriſdictionẽ: quod etiam eſt per ſe ſatis clarum, & ab omnib. aſſertum, quia hic eſt veluti quidam contractus humanus, qui ſine mutuo conſenſu non perficitur; & ideò aiunt Iuriſtæ, mandatum in initio eſſe voluntarium, poſtea verò quam acceptatum eſt, eſſe neceſſarium: non quia reuocari, aut D dimitti non poſſit, ſed quia ſine iuſta cauſa, aut ſine conſenſu alterius id fieri non poterit: ſed de hoc aliás.

SECTIO IIII.

Quæ conditiones neceſſariæ ſint, vt, qui poteſtatem habet ferendi cenſuram, validè illam ferat.

Sicvt Philoſophi naturales dicũt, vt cauſa efficiens ſuũ producat effectũ, præter virtutem agendi, requirere cõditiones aliquas, ſine quibus non efficit; ita intelligendum eſt, proportione ſeruata, in hac cauſa efficiente morali: & ideò poſtquàm dictum eſt de poteſtate efficiendi cẽſuras, conſe-

conſequens eſt, vt explicemus conditiones, quas huiuſmodi cauſa ad illas efficiendas requirit. Quę conditiones duplices diſtingui pſſt, quę dā neceſſariæ ad valorem actus, ſeu vt reuera cenſura inferatur, ac teneat: aliæ requiſitæ ſolùm, vt actio iuſtè ac rectè fiat. Has poſteriores explicabimus ſect. ſeq. nunc de prioribus dicendum eſt.

2 Excommunicatus aut ſuſpenſus non poteſt cenſuram ferre.

Prima igitur cōditio neceſſaria eſt, vt poteſtas hęc non ſit ad agendum impedita ab eo, qui eius vſum efficaciter impedire poteſt: nam hæc conditio in omni cauſa agente neceſſaria eſt. Hic autem multiplex impedimentum morale interuenire poteſt. Vnum eſt ſi ipſemet, qui cenſuram laturus eſt, affectus ſit cēſura excommunicationis maioris, aut ſuſpenſionis: nam hæ cenſuræ impediunt vſum omnis ſpiritualis iuriſdictionis, vt latiùs infrà dicemus agentes in particulari de effectu harum cenſurarum. Oportet autem huiuſmodi impedimentum notorium eſſe, aut publicè denunciatum; nam, ſi cenſura ſit occulta Eccleſiæ, etiāſi ſit nota ei, qui illa affectus eſt, peccabit quidem ipſe, vtendo in eo ſtatu ſua iuriſdictione, vt infrà dicemus, non tamen erit inualidus actus. Quia, propter bonum Eccleſiæ regimen, ipſamet Eccleſia non vult tunc omnino impedire talem vſum, actum irritando; quæ omnia latiùs ſunt inferiùs tractanda.

Impedimentum occultum non tollit hanc poteſtatē.

Quin potiùs addendum hic eſt, etiamſi cōtingeret aliquem in re ipſa falſo titulo profiteri huiuſmodi iuriſdictionem, ſi hoc impedimentū ſit occultum, & in foro, ſeu publica exiſtimatione Eccleſię auctoritate ſuperioris introductus ſit in illud munus, & exiſtimetur reuera habere talem iuriſdictionem, illud impedimentum non inualidare actum, quia ipſamet Eccleſia ſupplet defectum illum, eò q̄ ita expedit ad bonum regimē. Quæ eſt communis doctrina in c. *Nihil*, de Electione: & in l. *Barbarius*, ff. de officio Prætor. ex quibus iuribus colligitur, & ex cap. *Ad probandum*, de Sent. & re iudicata in illo verbo *publicè innodatus*: Eamq; ne ſuprà tetigimus agentes de iuriſdictione in foro interiori: eſt enim communis ad omnia iudicia: & ideò ſatis fuerit illam attigiſſe. Hinc verò colligi videtur, limitandam eſſe doctrinam datam in ſuperiori ſectione, nam in eo caſu ſit actio valida, ſine vera poteſtate agendi, cum ſola exiſtimatione. Sed dicendum eſt, quamuis tunc actio fiat ſine illa poteſtate ſimpliciter, quam quis exiſtimatur habere, non tamen ſine aliqua poteſtate, quam pro tunc, & ad illum actum Pontifex concedit, ne publica iudicia Eccleſiæ dubia maneant, & incerta: nā actionē eſſe ſine aliqua poteſtate agendi fieri nō pōt.

3 Secundum impedimentum.

Aliud impedimentum ſimile præcedenti erit, ſi quis habeat hanc iuriſdictionem ita dependentem ab alio, vt, ceſſante in ſuperiori, ceſſet in alio ei ſubordinato: & ipſe ſuperior publicè excommunicatus ſit, vel ſuſpenſus: tunc enim, ſicut ipſe per ſe non poteſt cenſuras ferre, ita neque per alium. Ac propterea ſi delegans excommunicatus ſit, impeditur vſus iuriſdictionis etiam in delegato; & ſi ſit excommunicatus Epiſcopus, impeditur vſus iuriſdictionis in eius Vicario, vt conſtat ex capit. primo de Officio Vicarii, in ſexto, vbi Gloſſa, & Doctores id notant (*Gloſſa.*) idemque erit in aliis ſimilibus impedimentis; Vt, ſi iudex Eccleſiaſticus recuſetur, nam per recuſationem impeditur, ne excommunicare poſſit recuſantem, donec recuſatio legitimè examinetur. Item per legitimam appellationem inter-

A poſitam antequam cenſuram ferat, ex cap. *Quoties*, 2. quæſt. 6. vbi Gloſſa. & in cap. *Cum contingat*, de Officio Delegati, vbi Abbas (*Abbas.*). Item ſi ſuperior prohibeat actum inferioris poteſtatis, etiā irritando ipſum actum; quod interdum facere poteſt abſque cenſura: & aliis ſimilibus, de quibus videri poteſt Vgolinus (*Vgolin.*) dicto cap. ſecundo, §. 22. & 23. poſſet autem aliquis non improbabiliter dicere, in his caſibus non ſolùm impediri, ſed etiam auferri iuriſdictionem ad talem actum: quia hæc poteſtas tātùm eſt moralis, quę per voluntatem, ſeu conceſſionem, aut denegationem ſuperioris, datur, & aufertur. Sed hoc ad modum loquendi ſpectat.

5 Nemo hic poteſtatē in ſeipſū exercere poteſt.

Secunda conditio eſt, vt, qui hanc poteſtatem habet, non in ſe ipſum, ſed in alium eā exerceat, ſeu cenſuram ferat: itaque, ſicut Philoſophi dicunt, naturale agens non agere in ſe ipſum, ita
B de hoc morali agente exiſtimandum eſt. Quæ eſt communis ſententia Doctorum, cum Gloſſa (*Gloſſa.*) in cap. *Quoties*, prima quæſtione ſeptima. Ratio verò eſt, quia hæc poteſtas non operatur niſi in ſubditum, vt infrà dicetur, idem autem non eſt ſibi ipſi ſubditus, propriè loquendo. Vnde, ſi Epiſcopus ferat legem ſub pœna excommunicationis, quamuis alia ratione teneri poſſit ad ſeruandam illam legem, ſi ſit de re ad omnes æquè pertinente; tamen quoad cenſuram impoſitam, non poteſt ſe ipſum ligare; quia non eſt ſibi ſuperior, aut iudex. Quod bene docuit Abbas (*Abbas.*) in c. 1. de Raptoribus, num. 12. & in cap. *Vniuerſitatis*, de Senten. excommu. nu. 13. Syluest. (*Syluestr.*) & alii Summiſtæ. verb. *Excommunicatio*. Veruntamen aduertere oportet, quamuis nemo in cenſuram à ſe latam incidere poſſit: occaſione tamen cenſuræ à ſe latæ, poſſe in aliam cenſuram incurrere;
C quia iam non ipſe in ſe fert cēſuram, ſed ab alio, ſcilicet à iure latam incurrit. Vt ſi Epiſcopus communicet cum excommunicato ab ipſo, contrahet excommunicationem minorem, quam non ipſe, ſed ius tulit. Sicut etiam, ſi rem ſacram faciat in Eccleſia à ſe interdicta, irregularis ſit: quod bene notauit Vgolin. dicto c. 2. §. 8. plures Doctores referens.

Quoniam verò ſuperiùs diximus hanc poteſtatem excommunicandi eſſe poſſe in hominum congregatione, addendum hic eſt, poſitam conditionem nō obſtare quominùs tale collegium poſſit cenſuram ferre in aliquem eiuſdem collegij: ſed ſolùm quòd non poſſit in totum ipſum Collegium. Reſpectu enim totius procedit ratio facta, quòd Collegium non poteſt eſſe ſibi ipſi ſubiectum tanquam ſuperiori habenti iuriſdictionem in ſe; nam hæc omnia dicunt re-
D ſpectum ad alium. At verò reſpectu ſingularum perſonarum Collegij non procedit hæc ratio, quia totum poteſt reſpicere partem, vt ſibi ſubiectam: eſt enim inter ea ſufficiens diſtinctio ad hunc reſpectum. Vnde Concilium, vel Capitulum ferre poteſt præcepta, quæ ſingulos ex congregatione obligent: eadem ergo ratione poteſt in ſingulos cenſuras ferre. Quod etiam conſuetudo totius Eccleſiæ ſatis confirmat: & ſumi etiam poteſt ex c. *Irrefragabili*, de Officio Ordinarij; vbi Doctores idem aduertunt.

Iudex nō poteſt in propria cauſa cenſurā ferre.

Tertia conditio eſt, vt non ſolùm, qui hanc poteſtatem habet, non vtatur illa in propria perſona, ſed etiam neque in propria cauſa vt expreſsè Gregorius (*Gregor.*) tradit in cap. *Inter quærelas*, 23. quæſt. 4. Vbi Gloſſa (*Gloſſa.*) optimam rationem affert,

quia

quia nemo permittitur eſſe iudex in propria cauſa, vt docet Fabianus Papa in c. 1. 4. quæſt. 4. Et fundatur in eodem principio ſuprà poſito, quia nemo poteſt iudicare niſi ſibi ſubiectum, vt rectè oſtendit D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. nemo autem eſt ſibi ipſi ſubiectus, & ideò in propria cauſa non poteſt ferre iudicium commune eſt vtrique parti, inter quas cauſa agitur. Accedit, quod etiam eſt contra ius naturæ, vt aliquis ſit ſimul actor & iudex; eſſet enim magna inæqualitas, & alteri parti iniuria fieret.

Fabian. Pap. *D. Thom.*

Ex hac verò ratione intelligimus, hanc conditionem tunc eſſe neceſſariam, quando cenſura imponitur per modum iudicij, ſecus verò eſſe, ſi Epiſcopus, vel alia Eccleſiaſtica perſona ſolùm per modum defenſionis cenſuram ferat in eum, qui ipſi violentiam infert. Id enim, & validum, & licitum eſſe tradit Innocent. 4. in c. *Dilecto*, de Sent. excom. in ſexto, ex illo principio naturali, quòd vim vi repellere licet, ad quã defenſionem poteſt vti armis ſibi proprijs, qualis eſt poteſtas Eccleſiaſtica in Eccleſiæ Principe. Quapropter ille tunc non gerit perſonam iudicis, ſed defendentis ſe, vel Eccleſiam. Dices, Nõ videtur poſſe ſeparari illa ratio iudicis ab vſu huius poteſtatis: nam dictum eſt hanc eſſe poteſtatem iuriſdictionis; ipſam verò cenſurã eſſe quandam pœnam. Vnde fit, hanc iuriſdictionem eſſe ad vindicanda, ſeu punienda delicta: nullus autẽ hoc rectè facit circa alium, niſi exercendo in illum iudicium. Reſpondetur primò, licèt pœna ſit ad vlciſcendam culpam, non tamẽ ſemper primario ac per ſe infligi propter hunc finem; ſed interdum ad præcauenda maiora mala, vel impediendum aliquod nocumẽtum, quod aliquis iure poteſt impedire; & hoc poſtremo modo imponi cenſuram, quando id fit in defenſionem; & ideò non oportere tunc exercere iudiciũ formaliter, ac propriè. Concedo tamen in eo actu ita ſe gerere latorem cenſuræ, tanquam ſui defenſorem, vt etiam ſe gerat tanquam ſuperior & paſtor, non tam iudicando, quàm imperando ſub tali cenſura: In quo præcepto virtuale includitur iudicium, quò tranſgreſſor talis præcepti cenſetur dignus tali pœna, quæ illi imponitur. Quod iudicium non repugnat fieri in propria cauſa eò quòd ſit per modum defenſionis. Addunt etiam Iuriſperiti, non ſolùm per modum defenſionis, ſed etiam proprium iudicium exercendo id fieri poſſe, quando cauſa eſt tam publica, & manifeſta, vt nec negari poſſit, neque vlla examinatione indigeat, vt notat Abbas in c. *Cùm veniſſent*, numero decimo de Iudicijs; vbi plura de hac re tradit, num. 6. 10. & 11. & in c. 1. de officio Delegat. nu. 6.

Niſi per modũ defenſionis. *Innocent. 4.* *Obiectioni occurritur.*

9 Quartò eſt maximè neceſſarium, vt is, qui poteſtatem hanc habet, libera volũtate illa vtatur, volens, & intendens inferre cẽſuram. Ratio eſt, quia hæc eſt poteſtas moralis, cuius actus & vſus ẽt debet eſſe moralis, & humanus: nõ eſt aũt vſus moralis ſine vſu liberæ voluntatis. Vnde in primis neceſſarius eſt actualis vſus rationis, ſine quo non poteſt eſſe liber vſus volũtatis; & ideo licèt prædicta poteſtas manere poſſit, vt ſuprà dicebam, in furioſo, ſicut in dormiente (manere, inquam, habitualiter, & quaſi in actu primo) non tamen poteſt pro eo tempore exire in actum, ſeu ferre cenſuram: tranſacto autem illo tempore, ſi homo ad ſanam mentem redeat, vti poterit ſua poteſtate. Quæ omnia & communia ſunt inter Doctores, & per ſe nota videntur.

Cenſurã per liberã volũtatem debet inferri.

10 Deinde neceſſe eſt vt accedat voluntas, & intentio ferendi cenſuram: nam voluntas & intentio operandi eſt, quæ dat efficaciam & valorem negotijs, & actionibus humanis, Capitul. *Cùm voluntate*, de Sententia excommunicationis. Propter quod etiam in ſacramentis conficiẽdis, quæ multò magis ſupernaturalia ſunt, voluntas, & intentio miniſtri requiritur. Quapropter, quoties Prælatus ſub cenſura aliqua præcipit, non ea intentione, vt à trangreſſoribus præcepti contrahatur, ſed ſolum ad inferendum metum, ſeu exaggerandam rem, quæ præcipitur; tunc reuera non incurritur cenſura: & hæc ſolet comminatoria appellari. In qua tamen obſeruãdum eſt, quando verba ſuperioris per ſe ferunt ſatis expreſsè impoſitionem cenſuræ, ſemper eſſe timẽdã, niſi vel ex materia ipſa, vel ex alijs ſufficientibus coniecturis prudenter iudicetur, ſuperioris voluntatem non eſſe ferre cenſuram, ſed tantùm comminari: quia, his ſecluſis circunſtantiis, non poteſt magis de voluntate ſuperioris conſtare, quàm verbis eius expreſſis. Quam ob rem admonendos exiſtimo Eccleſiæ Prælatos, ne iis comminatorijs cenſuris vtantur: tum quia eo ipſo quod ex vera intentione non procedunt, fictionem quandam continere videntur: tum etiã quia fieri facilè poteſt, vt ea occaſione nonnulli ſimpliciores ex conſcientia erronea grauiter peccent: alii verò, qui perſpicaciores ſibi videntur, interdum veras cenſuras contemnant.

Vt cenſura inferatur: debet haberi intentio illã ferendi.

11 Atque ex his fit vlteriùs, hanc voluntatem ferendi cenſuras debere eſſe liberam. Quod ſi intelligatur de libertate à neceſſitate abſoluta, ſatis conſtat ex dictis, quia hæc ſaltem libertas ad humanã actionem neceſſaria eſt. Imò naturaliter loquendo, non poteſt eſſe talis voluntas, quæ ex vſu rationis procedat, quæ non ſit hoc modo libera: ſoluſque Deus poteſt huiuſmodi voluntati neceſſitatem inferre: quod miraculum nihil ad præſentem rem moralem pertinet: nã ſi Deus id faceret, potiùs ipſe dicendus eſſet ferre talem cenſuram, quàm homo; qui ad id volendum ex neceſſitate à Deo moueretur. Quin potiùs addo, non ſolùm neceſſarium eſſe talem voluntatem eſſe hoc modo liberam, ſed etiam ſufficienter, & humano modo deliberatam; ea ſaltem deliberatione & libertate, quæ ad peccandũ mortaliter ſufficeret; quia alias non eſt actio ſimpliciter humana, & rationalis, qualis in re tam graui meritò requiritur. Et ideò, ſi repentino motu, & abſque vlla deliberatione cenſura feratur: non eſt quod valida exiſtimetur.

SECTIO V.

An cenſura per metum illata valida ſit.

LIBERTAS interdum opponitur neceſſitati ſimpliciter, ſeu determinationi ad vnum, de qua iam dictũ eſt; aliquando verò coactioni, quæ grauem metum inferat, & de hac eſt controuerſia, an tanta libertas, quæ hanc vim, ſeu coactionem excludat, ad valorem cenſuræ requiratur: quæ ſub generali quæſtione comprehenditur, an facta per metum valorem habeant: quæ in vniuerſali tractari ſolet 1. 2.

quæſtio,

quæſt.6.in particulari verò in variis locis, præſertim de voto, & de matrimonio; vbi à nobis etiam, Deo dante, tractabitur.

2 *Prima opinio.* In præſenti ergo quidam exiſtimant tantam libertatem non eſſe neceſſariam, ſed cenſuram latam ex metu etiam cadente inconſtantem virũ validam eſſe. Ita aſſeruit Gloſſa in capitulo vnico, De ijs, quæ vi, metuſve cauſa fiunt, in 6. verb. *Vacuamus*, & Gloſſ. in c. *Iniuſtum*, verb. *Non valet*, & Gloſ. c. *Quatuor*, verb. *Timore*, 10. q. 3. Abbas in c. 2. De ijs, quæ vi. nu. 11. cum aliis, quos refert Vgolin. d. c. 2. §. 4. (*Gloſſa. Abbas. Vgolin.*) Non affert autem aliud eorum fundamentum, niſi hoc generale, ꝙ voluntas coacta, voluntas eſt. Et ideò facta per metum valida ſunt, niſi iure impediantur. Vt egregiè probatur in l. *Si mulier*, §. *Si metu*, 2. ff. de Eo, quod metus cauſa. Hoc autem non eſt iure impeditum; quia, licèt in illo c. vnico ſtabilitum ſit, vt abſolutio à cenſura metu extorta, nullius valoris ſit; tamen id non decernitur de ipſa cenſura ex ſimili metu lata. Neque argumentum à ſimili in ijs, quæ à iure poſitiuo pendent, eſt efficax; præſertim, quia ſunt multa, quæ Põtificem mouere potuerunt ad irritandam abſolutionẽ metu extortam, & non cenſuram: maximè quòd, moraliter loquendo, nunquam cenſura extorquetur per vim: abſolutio autem ſæpe.

3 *Secunda opinio.* Nihilominus alij contrariam defendunt ſententiam: & fundantur in d. c. vnico. Putãt enim poteſtatem ligandi ſemper coniũctam eſſe cum poteſtate abſoluendi, cap. *Verbum*, de Pœnit. d. 1. vbi dicitur, *Dominus par ius, & ſoluendi, & ligandi eſſe voluit, nam utrumque pari conditione cõmiſit: ergo, qui ſoluendi ius non hẽt, nec ligandi hẽt.* Vnde colligunt hos actus cenſeri in iure æquales; & ideò, quod de vno ſtatutum eſt, ad alterũ iure extendi. Imò à fortiori ſumitur argumentum: nam iura in fauoribus amplianda ſunt: & in rebus odioſis reſtringenda. Si ergo abſolutio, quæ fauorabilis eſt, iure irrita cenſetur ratione metus, & violentiæ, multò magis idem cenſendum erit de ipſa cenſura, quæ odioſa eſt. Veruntamen, neq; hoc argumentum eſt admodum vrgens, ſi in ſolo iure poſitiuo ſiſtamus.

4 *Cenſura aut abſolutio metu extorta non ſunt irritæ iure naturæ.* Et ideo, tam de abſolutione, quàm de cẽſura, priùs uidere oportet quid ſit dicendum, perſiſtendo in ſolo iure naturæ. Et mihi quidem uidetur, talem actum non eſſe irritum ipſo iure naturæ. Ad quod oſtendendum primùm expendo in illo c. vnico verbum illud *Euacuamus*, quo Põtifex ſignificat, ſe irritare factum illud, non verò illud ex ſe fuiſſe irritum. Deinde accedit illa ratio, quòd uoluntarium ex metu, eſt uoluntariũ ſimpliciter, teſte Philoſopho 3. Ethico. & Diuus Thomas 1. 2. q. 6. (*Ariſtot. D. Thom.*) Et ideò niſi ob aliquam ſingularem rationem, & cauſam, non ſufficit ad irritandum omnem contractum, vel negotium ex metu factum, vt conſtat de uoto facto ex metu mortis naturaliter, aut ſine iniuria illato. Hic autem non interuenit ſingularis aliqua ratio, ob quam talis metus natura ſua irritet cenſuram, ſi alioqui cenſura ipſa non ſit ita iniuſta, vt ea ratione nulla ſit: tunc. n. non erit irrita ob metum, ſed ex alio capite. Sicut, ſi iudex in alio negotio cogatur per grauem metum ad ſententiam ferendam, ſi alioqui ſententia ipſa iuſta ſit, non propterea erit irrita: idem ergo erit in cenſura. In quo etiam poteſt ſpecialis ratio conſiderari, nam cenſura non poteſt eſſe valida ſine intentione ferentis, vt ſuprà dictũ eſt: per metum

A autem non poteſt aliquis cogi ad habendam intentionem, ſed ad ſummum ad exterius proferendam cenſuram: ergo, ſi iudex, non obſtante metu, non habeat intentionem inferendi cenſuram, tunc quidem erit cenſura irrita, non ob metum, ſed ob defectum intentionis; ſi verò habeat veram intentionem, illa non fuit propriè extorta per metum: ergo non poteſt metus obſtare quominus habeat effectum.

Dices, Quamuis metus non poſſit directè extorquere actum interiorem, indirectè tñ, & ex conſequenti cogit ad illum, quando actus exterior non poteſt honeſte fieri ſine interiori. Ita verò eſt in præſenti, quia homo ſtudioſus nihil uult fictè operari: proferre autẽ exterius ſententiam ſine intentione, eſt fictio quædam. Sed contra, quia non omnis fictio eſt contra honeſtatem morum, ſed illa tantum, quæ mendacium includit: poteſt autem exterius proferri ſententia excõicationis ſine intentione ligãdi, & abſq; mendacio; ſicut fit in ſententiis comminatoriis; quia iudex non affirmat ſe uelle, ut alter ligatus maneat, ſed per modum imperii id profert; non eſt autem neceſſe, ut, qui imperat, uelit ut imperiũ habeat effectũ. Nã & Deus ſæpe imperat, quod non uult abſolutè fieri. Dices, quid ſi per metũ cogatur iudex affirmare, uel ẽt iurare ſe habere intentionem ligandi per talem cenſurã. Reſpondeo, ſi tanta malitia, & reflexione id fiat, ut non poſſit niſi aut mentiri, aut habere intentionem, tunc potius debet habere intentionem, ſi iuſta eſſe poſſit, ꝙ mentiri (nam ſi iuſta eſſe nõ poſſit, neutrum debet facere propter illum metum) tunc autem intẽtio illa uerè dicetur extorta per metum; quia reſpectu hominis recta ratione utentis perinde eſt non poſſe uitare actum ſine culpa, ac ſimpliciter non poſſe uitare. Nihilominus tñ propter priorem rationem opinor talem actum non priuari ſua efficacia, & effectu, propter ſolum metũ. Sicut, ſi ſuperior per metũ cogatur aliquid præcipere cum uera uolũtate obligandi ſatis manifeſtata, reuera obligabit; neque eſt, cur illa uoluntas in efficax reddatur; nã hoc potius eſſet in nocumentum ipſius ſuperioris, maximè cum, tranſacto metu, poſſit ſuperior reuocare præceptum. Idem ergo erit in cenſura ferenda; eſt enim eadem ſeu proportionalis ratio.

(*5 Obiectio. Solutio. Quid ſi iudex ſe ſolere cogatur affirmare ſe habere intentionem ligandi.*)

6 *Cenſura metu illata non eſt iure poſitiuo irrita.* Quocirca cum in iure poſitiuo nihil expreſsè ſtatutum ſit de cenſura ex metu illata, probabilius cenſeo etiam ex hac parte talem cenſuram non eſſe irritam, ſed habere facile remediũ, ſi iudex, qui illam tulit, eam uelit reuocare. Imò, ſi non detur locus conſulendi ipſummet latorem cenſuræ, ut illam reuocet, uel declaret non fuiſſe ſuæ intentionis per talem cenſuram ligare, probabile eſt, præſumi poſſe rationabiliter, talem iudicem non habuiſſe intentionem ligandi, ſed ſolum exterius ſententiam protuliſſe; niſi alioqui expreſſis uerbis eius, quæ non poſſint alium ſenſum continere abſque mendacio, conſtet, illum habuiſſe talem intentionem, quãuis ſemper ſecurius ſit, abſolutionem à tali cenſura procurare, aut ab ipſomet iudice intentionem eius agnoſcere. Quod ſi conſultus ipſe dicat, ſe habuiſſe intentionem ligandi, & in ea uelit perſiſtere, ita ut licèt prius illam ex metu tulerit, poſteà eam auferre nolit: ſine dubio cenſeo illam & ualuiſſe, & ualidam permanere, donec ab eodem, uel ab alio ſuperiori poteſtatem habẽte tollatur. Neq; ex d. c. unico, de iis, quæ ui. in 6. ſufficiens argumentum

BIBLIOTECA ROMA

mentum ſumitur ad oſtendēdum, iure poſitiuo A talem cenſuram eſſe irritam, ut ratione ſuperius facta in prima ſententia rectè declaratur.

9 Quin potius Abbas in c. 2. de iis, quæ ui. nu. 17. inde colligit argumentũ in contrarium, quia cum ſpecialiter Papa id prouiderit circa abſolutionem, argumentum eſt, in reliquis nullam eſſe factam mutationem. Et ex ſuperius dictis eſt optima ratio differentiæ, nam, quòd abſolutio metu extorta ſit irrita, eſt fauor Eccleſiaſticæ poteſtatis & fuit moraliter neceſſarium, ut paſtores Eccleſiæ ab his vexationib. eſſent immunes, At verò quòd cenſura metu illata ſit irrita, non eſt fauor poteſtatis Eccleſiaſtice, ſed eius, in quē fertur talis cenſura, nam Eccleſiæ nihil intereſt, ꝙ talis cenſura irrita ſit, ſed melius eſt, ut eius poteſtas ſuum habeat effectum, cum integra maneat ad reuocandum illum, ſi oportuerit. Neq; etiam fuit id moraliter neceſſarium quia huiuſ- B modi uexationes, uel nullæ, uel rariſſimæ ſunt. Accedit etiam, ꝙ ad extorquendam abſolutionem ſæpe pôt uis inferri ab eo homine, qui abſoluendus eſt: ad ferendam autem cenſuram minimè. Metus autem, qñ per iniuriam infertur ab eodem, circa quem exercetur actus, meritò poteſt, aut debet irritare talem actum, nõ ſolum in iure poſitiuo, ſed etiam interdum in naturali. De qua re latius in locis ſupra citatis. Itaque in præſenti, ſi conſenſus ſit uoluntarius, & liber, quantum ſufficit ad actum ſimpliciter humanũ & moralem, ſatis erit, etiãſi metus interueniat. Quod ex eo tandem confirmari poteſt, ꝙ ſi metus ſit iuſtus, ut ſi Rex compellat Epiſcopum ad ferendam ſententiam contra aliquem, iuſtã, & neceſſariam Reipublicę; compellat autem granib. comminationib. iuſtis, & intra latitudinem ſuæ poteſtatis; tunc ſine dubio ſententia illa ua- C lida eſt: & ſępè ad cõe bonum Eccleſiæ expediens: ergo idem erit, etiamſi metus ſit iniuſtè illatus: nam inuoluntarium ſecundũ quid ęquale interuenit in vtroq; caſu: iniuria verò, quæ admiſcetur, parum refert ad irritandam cenſuram.

1 Semper tamen ſupponimus, talem voluntatē eſſe iuſtam, ideſt, habentem iuſtam, & ſufficientem cauſam ad inferendam cenſuram. Nam ex defectu talis cauſæ poteſt & voluntas reddi impotens, & cenſura nulla. Quæ autem ſit hæc cauſa, & quando ex defectu eius cenſura nulla ſit, explicabimus melius infra diſputat. 4. Denique voluntas hæc etiam eſſe debet efficax, ſeu operatiua ad extra: nam cenſura non poteſt induci per ſolum interiorem actum voluntatis poteſtatem habentis: ſed neceſſe eſt, vt in aliquem actum exteriorem prodeat, quo ſuum exequatur effectum; nam hæc efficientia moralis eſt in- D ter homines, qui de interioribus non iudicant. Quis autem ſit hic actus externus, & quomodo fieri debeat, vt effectum conſequatur, in ſequente diſputatione dicemus.

SECTIO VI.

Quid neceſſarium ſit in inferente cenſuram, ut rectè & conuenienter illam inferat.

1 Quid neceſſarium ſit vt cenſura rectè moraliter feratur.

QVÆSTIO hæc intelligi poteſt, vel abſolutè de rectitudine morali, vel ſpecialiter de rectitudine iuſtitiæ. Si priori ſenſu intelligatur, ſatis eſt reſpondere, ſeruanda eſſe generalia principia morum, & ad præſentem actionem applicanda, nimirum, neceſſarium eſſe, vt talis actio habeat obiectum iuſtum, & bonum, vt ſtatim in ſecundo ſenſu declarabimus; nam tale obiectum ad materiam iuſtitiæ pertinet, & quòd nulla praua extrinſeca circunſtantia violetur. Hoc enim ad abſolutam rectitudinem moralem in quolibet actu humano neceſſarium eſt. Primum ergo oportet, vt iudex non ferat talem ſententiam ex prauo affectu odij, aut vindictæ, vel alterius ſimilis affectus: eiuſmodi enim intentio vitiat actum moralem, vt per ſe notum eſt, & præſertim actum iudicandi, vt eleganter docet Ambroſ. in capit. *Iudicet*, tertia quæſtione ſeptima, & Gregor. in c. *Iudicare*, 11. quæſt. 3. vbi multa alia de hac materia referuntur, & optimè in c. 1. de Sent. & re iudicata in ſexto. Tamen, quia huiuſmodi intentio per ſe non pertinet ad materiam iuſtitiæ; ideò, ſi aliunde actio iniqua non ſit, non propterea erit inualida ad cenſuram inferendam. Hæc ergo conditio ad bonos mores requiſita eſt, non ad valorem cenſuræ, per ſe loquendo. Quod ideo addo, quia interdum talis intentio poteſt ita præcipitem agere iudicem in cenſura ferenda, vt ſubſtantialem defectum committat; tunc verò cenſura erit nulla ex alio defectu, non ex ſola intentione.

Nõ debet ferri ex prauo affectu.

Ambroſ. *Gregor.*

Nõ eſt tamen defectus ſubſtantialis.

2 Rurius neceſſarium eſt, vt iudex alioqui prohibitus non ſit, vel eo tempore, vel loco, vel ſimpliciter, ne cenſuram ferat; ita tamen, vt prohibitio neque poteſtatem auferat, neque vſum eius omnino irritet, ſed prohibeat tantum; hoc enim ſæpe accidere poteſt. Vt uerbi gratia ſi prohibitũ ſit die feſto cenſuram ferre, aut in tali loco. Sic etiam, qui cenſuris excommunicationis, vel ſuſpenſionis eſt affectus in re ipſa, denunciatus autem non eſt, prohibitus eſt ferre cenſuram, tamen ſi illam ferat, non propterea inualida erit, vt tractando de excommunicatione, & de ſuſpenſione dicemus. Denique, interdum poteſt ſuperior prohibere inferiorem, ne confeſſiones audiat, non auferendo iuriſdictionem, ſed ſolum uetando uſum; & tunc, licèt inferior peccet, tranſgrediendo tale præceptum; actio uerò ipſa, ſeu abſolutio ualida eſt; ita ergo in hac poteſtate iuriſdictionis accidere poteſt. His ergo modis poteſt eſſe iniqua actio ferendi cenſuram contra charitatem, uel obedientiam, aut aliam uirtutem, etiamſi non ſit contra iuſtitiam, quamuis interdum ſoleat talis cenſura uocari iniuſta, quatenus opponitur iuſtitiæ uniuerſali, quæ omnem uirtutem includit; talis autem iniuſtitia non obſtat, quominus cenſura ſit ualida, quia illa rectitudo, quam aufert, eſt accidentalis, & extrinſeca ad rationem cenſuræ.

Nõ debet ferri à iudice prohibito.

Quid neceſſarium ſit in ferente cenſuram, ut illa ex iuſtitia feratur.

1 Iuſtitia legalis ad cenſuram neceſſaria.

CIRCA alium ſenſum, qui eſt magis proprius oportet aduertere triplicem eſſe iuſtitiam, ad quam ſpectare poteſt hæc actio ferendi cenſuram. Prima eſt iuſtitia legalis, quam maximè ſeruare tenetur iudex in ſententiis ferendis, & ſuperior in condendis legibus; nam eſt perſona publica, quæ maximè curare debet commune bonum. Et ad hoc

pertinet

Digitized by Google

pertinet, vt in cenſura ferenda iudex ſeruet ordinem à iure præſcriptum: hoc ergo etiam requiſitum eſt, vt cenſura recte feratur vt per ſe manifeſtum eſt, & apertè traditur in c. 1. & *Sacro*, de Sentent. excommuni. in ſexto. An verò hoc requiſitum pertineat tantum ad rectitudinem, & honeſtatem actionis, vel etiam ad valorem cenſuræ, conſtabit meliùs ex dicendis diſputat. ſequen. Nam interdum tale requiſitum ſolet eſſe ſubſtantiale, ideoque ad valorem actus neceſſarium: interdum verò accidentale tantum, & tunc pertinebit ſolùm ad honeſtum, ac debitū operandi modum. Quando autem ſit ſubſtantiale, vel accidentale requiſitum, dicemus prædicta diſputatione.

Iuſtitia diſtributiua & commutatiua requiruntur ad cenſuram.

Rurſus poteſt hæc actio pertinere ad iuſtitiā diſtributiuam; nam ex ſententia Diui Thomæ 2. 2. quæſt. 63. art. 4. in iudicio, vel ſententia ferenda, ſeruanda eſt diſtributiua iuſtitia: ferre autem cenſuram actus quidam iudicii eſt, vel formaliter, vel virtute. Hæc verò iuſtitia diſtributiua talis eſt, vt habeat adiunctam commutatiuam: nam, licet hic interueniat forma iuſtitiæ diſtributiuæ, quatenus in cenſura ferenda non debet reſpici perſona, ſed cauſa, nec debet excludi à participatione communium bonorum, niſi qui indignus eſt illis; tamen ad ipſum tenetur iudex ex commutatiua iuſtitia, ad quam ſpectat, vt nemo vltra condignum puniatur. Et ideo hæc actio etiam habere debet rectitudinē iuſtitiæ commutatiuæ: imò hæc eſt veluti ſubſtantialis rectitudo talis actus: aliæ verò ſecundum quaſdam communes rationes, ſeu conuenientias, aut participationes aliarum uirtutum, illi conueniunt. Requirit ergo hæc actio æqualitatem quandam rei ad rem (quantum in hac materia inueniri poteſt) ut iuſta ſit. Hæc autem æqualitas potiſſimè æſtimanda eſt ex cauſa ferendi cenſuram; & ideò illa maximè conſideranda eſt, & obſeruanda: & è conuerſo illa cenſura maximè propriè iniuſtitiam continet, quæ ſine legitima, aut condigna cauſa fertur. Quæ autem ſit hæc cauſa, & quando ex illius defectu cenſura ſit nulla, dicemus ex profeſſo in diſputat. quarta, quare de his conditionibus hæc ſufficiant.

DISPVTATIO III.

De varijs modis ferendi cenſuras, & de diſtinctione cenſuræ à iure, vel ab homine.

IN hac diſputatione explicanda à nobis eſt forma ferendi cenſuram: quæ non tam eſt forma ipſius cenſuræ, quàm illius actionis, per quam cenſura fertur: & ideo ad perfectè cognoſcendam efficientem cauſam cenſuræ, modum etiam cauſandi cognoſcere neceſſe eſt. Modus autem hic in duo principalia membra diuidi ſolet, ſcilicet per legem, aut per hominem: quamobrē ab hac diuiſione incipiendum nobis eſt, & deinde in ſingulis membris quid in eis obſeruandum ſit exponendum.

A

SECTIO I.

Vtrum, Rectè diuidatur cenſura in eam, quæ à iure, & quæ ab homine fertur.

1 Ratio dubitādi pro vtraq; parte.

RATIO dubitandi eſt, quia nulla cenſura fertur, niſi per humanam poteſtatem, vt ſupra diximus; poteſtas autem humanam homine eſt, quæ non operatur, niſi ipſo homine per ipſam operante; ergo nulla eſt, neque eſſe poteſt cenſura niſi ab homine, ideſt, per hominem illata. Rurſus è conuerſo nulla eſſe poſſe videtur, quæ non ſit à iure: hoc enim ius, vt ſupra oſtendimus, non eſt diuinum, ſed tantum humanum: quod non eſt niſi lex, vel præceptū hominis: nulla eſt aūt cenſura, quæ feratur niſi vt coniuncta, vel annexa alicui præcepto humano: nā cenſura, vt infrà dicemus, non B infertur propter peccatum præteritum, vt præteritum eſt, ſed vt aliquo modo reſpicit futurum, videlicet medio aliquo præcepto, quod de peccato vitando, aut reparando imponitur; ergo omnis cenſura medio aliquo iure imponitur.

2 Quid per has voces cenſura ab homine, & à iure ſignificetur.

Hæc dubitatio ſoluetur facilè explicādo ſignificationes harum vocum. Præcipua verò difficultas eſt in declarando altero mēbro diuiſionis, ſ. quando, & quo modo eſſe poſſit cenſura à iure. Itaq; dubium non eſt, quin omnis cenſura proximè fundetur in alicuius hominis voluntate, ac poteſtate; quo ſenſu omnis cenſura poteſt dici lata ab homine, vt propoſita dubitandi ratio concludit. At verò duobus modis poteſt homo ferre cenſuram. Vno modo ferendo legem ſtabilem ac permanentem, obligantem ſub hac pœna, quàm ipſo facto incurrant eius tranſgreſſores. Alio modo poteſt homo ferre cenſuram profe- C rendo ſententiam, aut præcipiendo aliquid in ſingulari actione, vel negotio, in quo non ſtabilitur ius, aut ſtatutum permanens, ſed tranſitorium mandatum. Qñ ergo cenſura fertur primo modo, dicitur eſſe à iure; quia licèt ius ab homine proceſſerit, iā verò talis cenſura in ipſo iure continetur. Quando verò cenſura fertur poſteriori modo, retinet veluti cōe nomen, & quaſi p antonomaſiam, vel accommodationem vocatur cenſura ab homine. Atque hoc ſenſu diuiſio illa communis eſt omnium Theologorum, & Canoniſtarum; qui frequentius illam tradunt de excommunicatione; eſt aūt eadem ratio de ſuſpenſione, vt notauit Abbas in c. vlt. de Cler. excōm. miniſtr. nu. 4. Caiet. Sylueſtr. & alii Summiſtæ verb. *Suſpenſio*; & idem etiam eſt de interdicto, vt notauit Calderinus in tractatu de interdict. 1. p. eius, quamuis hæc cenſura rarius videatur ip- D ſo iure ferri, ut ſuo loco dicemus. Eſt itaque hoc ſenſu clara diuiſio & ſufficiens: nam omnis cenſura, quę non fertur media aliqua conſtitutione, quæ propriam rationem iuris habeat, uocatur *ab homine*; per hominem intelligendo uel ſingularem perſonam, uel Collegiū hominum, ut ſuprà notauimus.

Abbas. Caietan. Sylueſtr. Calderin.

3 Quis cenſurā à iure ferre poſſit.

Quocirca omnia, quæ de cauſa efficiente cenſuræ diſputatione præcedente diximus, in utrāque cenſuram conueniunt, in eam quidem, quę eſt ab homine, propriiſſimè & immediatè; in eā uerò, quæ eſt à iure, quatenus ipſum ius ab homine procedit. Ideoq; circa illam ſolum addere oportet, illum tantum hominē poſſe hoc modo cenſuram ferre, qui pōt ius concedere, aut legem ſtatuere. Qui neceſſariò habiturus eſt poteſtatē iuriſdi-

iuriſdictionis,& omnes conditiones, quas ſuprà diximus eſſe neceſſarias ad cenſuram ferendam: & præterea oportebit, vt ſuperiorẽ quãdam iuriſdictionem habeat. Quam in Eccleſia habet Summus Pontifex ſupremam, vniuerſalem, & à ſolo Chriſto proximè pendẽtem. Sub illo verò, & dependenter ab ipſo eam habent Cõcilia Generalia; & Legatus Pontificis eam poſſet recipere vniuerſalem: ordinariè verò ſolum eã recipit pro aliquo regno, vel prouincia, ad quam mittitur. At verò ſolũ ex parte, & circa ſubditos ſuos, & in ſuis dioeceſib. & territoriis eam habent Epiſcopi, & alii, qui Epiſcopalem iuriſdictionẽ participant: qui ferè ſunt omnes ſuperius numerati diſput. præcedente, ſect. 2. quos etiam recenſet Syluest. Syluest. verb. *Excommunicatio*, 1. nu. 5. & 6.

4 Ex quo etiam fit, vt in hac cenſura ferenda concurrere debeant omnes conditiones, quæ ad iuſtam legem ferendam neceſſariæ ſunt: nam ſi lex non eſſet valida, vel iuſta, nec cenſura talis eſſe poſſet. Quin potius plus requiritur ad rectitudinem, vel iuſtitiam talis cenſuræ, q̃ ad rectitudinem eiuſdem legis per ſe & nudè ſumptæ, abſq; cenſura. Fieri .n. poteſt, vt lex ſimpliciter prohibens, vel pręcipiens aliquid, iuſta ſit & honeſta: & tamen q iniuſtum ſit ipſam ſancire pęna cenſuræ, ipſo facto incurrendæ; vtpotè ſi non ſit adeò grauis illius legis materia, vt tanta pęna condigna ſit. Lex .n. pęnalis nõ ſolum debet ſeruare æquitatem in re, quam præcipit, ſed etiam in commenſuranda poena delicto. Quando verò ex hoc capite poſſit cenſura eſſe nulla, videbimus diſput. ſequente.

Plus requiritur ad rectitudinẽ cenſuræ à iure, quã legis abſq; cenſura.

5 Pręterea, ſicut de ratione legis eſt, vt de ſe perpetua ſit, quandiu non abrogatur à ſuperiori, vel ab æquali, ſ. ſucceſſore, vel per contrariã conſuetudinem, ita hæc cenſura, ſeu potius efficacia ad inferendam illam, perpetua eſt, quando aliquo ex dictis modis lex non reuocatur, vel ſimpliciter, vel ſaltem quantum ad hoc, vt non hẽat talem cenſuram adiunctam. Nihil enim vetat, quominus vnum poſſit ab alio ſeparari. Quandiu autem alterum horum non fit, efficacitas ad inferendam cenſuram in ipſa lege manet: nam hoc ipſum eſt veluti pars ipſius legis, & ideò tam eſt firmum ac ſtabile, ſicut ipſa lex. Denique ob eandem cauſam in aliis proprietatibus ſeu conditionibus hæc cenſura imitatur ius ipſum, ſeu legem, ſcilicet, vt feratur in ſubditos, vt non excedat poteſtatem ferentis, quæ nunc à nobis exponendæ non ſunt, ſed ex materia de legibus ſupponendæ.

Cenſura à iure de ſe perpetua eſt ſicut lex.

Qua ratione cenſura à iure ferri poſsit.

6 MERITO autem interrogabit aliquis, qui fieri poſſit, vt cenſura per ius ipſum inferatur, cum cenſura ſit quædam pęna, ut ſuprà diximus, & lex per ſe ipſam non poſſit nec debeat inferre ſeu infligere pęnam, ſed ſolum taxare illam, vt per iudicem inferatur. Tum quia nemo obligari poteſt, vt in ſe ipſo pęnam exequatur extra forum pęnitentiæ, ſed ſolum, ut ſuſtineat à ſuperiore, ſeu iudice inflictam. Si autem lex per ſeſe poenam infligeret, obligaret ipſum reum ad eius executionem, quia non interuenit ibi alia perſona, à qua poſſit executioni mandari. Tum etiam, quia nemo poteſt iuſtè puniri, niſi audiatur prius eius accuſatio & excuſatio, vt nõ niſi iuxta leuitatem, vel grauitatem delicti puniatur; hoc autem non poteſt facere nuda lex per ſe ipſam; ergo nec poteſt ipſa punire, ſed ſolũ deſignare poenam, quam alter exequatur.

Ratio dubitandi.

Hæc difficultas tractari ſolet in materia de legibus, in qua omnes pro certo habent, poſſe hãc poenam, quæ eſt cenſura, ita imponi per legem, vt ſtatim per tranſgreſſionem legis contrahatur ante ſententiam iudicis, tam condemnatoriam, quàm declaratoriam. Ipſe enim vſus Eccleſiæ ſufficienter docet, & eſſe in Eccleſia hanc poteſtatem, & illum modum puniendi iuſtum eſſe, quod præcipuè tangitur in difficultate poſita.

7 Putant autẽ aliqui hoc eſſe peculiare & proprium in cẽſuris Eccleſiaſticis, nam Eccleſia per cenſuram priuat hominem bonis ipſius Eccleſiæ, quorum diſtributio, & communicatio ad ipſam Eccleſiam pertinet; & ideò per legem poteſt illos priuare, quos voluerit, ex iuſta cauſa, qualis eſt tranſgreſſio talis legis. Ita fere Soto lib. 1. de Iuſtitia quæſt. 6. artic. 3. qui, conſequenter loquendo, ſub cenſuris includit irregularitatem: quæ etiam ipſo iure ſolet imponi, vt infrà videbimus: & quoad illum modum priuationis imitatur cenſuras. Tamen neque videtur verum hoc eſſe ita peculiare in cenſuris, ut non poſſit etiam in aliis poenis locum habere, neque etiam per illam rationem ſufficienter declaratur. Quia per cenſuram non ſolum priuatur homo bonis propriis Eccleſiæ, ſed etiam aliquibus bonis cõmunibus omnibus hominibus, ut eſt communicatio ciuilis, ſeu participatio humani conuictus: priuat etiam aliquando bonis propriis, ſeu appropriatis homini, quorum diſtributio iam non pertinet ad Eccleſiam, quia iam ſunt facta propria talis perſonæ. Vt v. g. priuat hominem libertate ad communicandum cum aliis, & quadam habilitate (ut ita dicã) ut alii cum ipſo communicent, quæ tamen ſunt bona quędam humana, quorum homo eſt dominus. Deinde priuat interdum beneficio Eccleſiaſtico, & iuriſdictione, & fructibus, quæ omnia & ſimilia erant propria illius hominis, qui per cenſuram illis priuatur. Denique leges ciuiles interdum imponunt pęnas ipſo iure, ut ſumitur ex l. *Non poteſt*, ff. de Furt. & indicat Glo. in l. *Si quis maior*, C. de Trãſa. de quarum intelligentia alibi latius.

Prima ſententia.

Soto.

Reiicitur.

9 Alij ergo extendunt hoc ad omnes pęnas priuatiuas, & putant eſſe illarum proprium, quòd poſſint per legem ipſam ferri. Ita ſentit Caiet. 2. 2. q. 62. art. 3. Et ratio eſſe poteſt, quia, cum hæc pęna conſiſtat in pura priuatione, ut actu infligatur, non requirit actionẽ rei ſeipſum punientis, quia mera priuatio cauſari põt ſine propria actione, per cauſalitatẽ quandam moralẽ ipſius legis; & ita ceſſat prima ratio iniuſtitiæ, quæ in hoc modo puniendi ineſſe uidebatur. Altera verò rõ facilè ceſſare poteſt, quia, quantum ad grauitatẽ delicti, ipſe legislator poteſt iuſtã æſtimationem illius facere, & iudicare eſſe dignum tali priuatione, ſi uerè, & in re ipſa ſit contra legem, prout ab ipſo fertur. Iudiciũ aũt de ueritate, ſeu reali tranſgreſſione ipſius legis cõmittit ipſi delinquenti, quantum ad ipſum ſpectat, & ad conſcientiam eius, i. ut ſe ipſum agnoſcat tali poena affectum, ſeu talib. bonis priuatum, in quo nulla illi fit iniuria, ut per ſe notum eſt. Quantũ uerò ſpectat ad alios, ad iudicẽ ſemper pertinebit ferre ſententiam in huiuſmodi reum, non iam condemnatoriam, quia neceſſaria non eſt, ſed declaratoriam, tum criminis, tum etiã poenæ ex

Secunda ſententia. Caietan.

tunc

Digitized by Google

tunc contractæ, ex quo delictum cõmiſſum eſt.

10 *Lex poteſt pœnã imponere per ipſum delinquentẽ in ſe exequendam.*

Quæ quidem reſponſio, quoad hãc poſteriorem partem, optima eſt, & vniuerſalis: nã in omnibus pœnis optimè ſatisfacit. Quo ad priorem verò partem exiſtimo eſſe nimis contractam, & limitatam: quia non ſolùm pœnæ purè priuatiuæ, ſed ẽt illæ, quæ effectum ſeu actionem poſitiuã per ipſum delinquentem exercendam requirũt, poſſunt aliquando iuſtè inferri per ſolam legẽ ipſo facto, vt latius in materia de legibus probandum eſt. Et nunc breuiter declaratur, quia, quod is, qui deliquit, circa ſe ipſum, vel circa res ſuas exerceat actionem pœnalem, non eſt per ſe malũ, imò ex ſe potius eſt honeſtum: ergo, q̄ ad talem actionem exercendam per legem obligetur, neque eſt per ſe iniuſtum, neq; eſt cur exiſtimetur ſupra humanam poteſtatem legiſlatiuam; præſertim, qñ talis pœna delicti grauitatem non excedit, neq; eſt adeò acerba, & difficilis, vt præter humanam conditionem videri poſſit, obligare hominem ad illam in ſe exequendam. Et cõfirmatur, nam hæc res magis eſt moraliter, quàm phyſicè penſanda; at moraliter loquendo, perinde eſt obligare hominem ad aliquid non agẽdum, & ad aliquid pœnale agendum: imò interdum illud difficilius eſt; vt verbi gratia obligari vt per diem taceat, aut q̄ cum amicis non communicet, difficilius alicui erit, quàm dare eleemoſynã, vel aliquid ſimile facere.

11 *Nõ eſt de ratione pœnæ ut per ſententiã, & non per legem inferatur.*

Reſpondendum ergo abſolutè eſt, nõ eſſe de rõne iuſtæ pœnæ, vt per ſolam ſententiam; & nõ per legem inferatur: neque etiam excedere poteſtatem legis humanæ, vt obliget reũ ad exequendam in ſe pœnam ipſa lege latam, ſiue talis executio requirat phyſicam actionem, ſiue carentiam actionis, dummodo talis modus ferendi pœnam prudenter iudicetur expediens ad commune bonum, & non excedens grauitatem delicti; neque ſit in re adeo difficili, vt vel naturæ repugnet, ſicut eſt ſe occidere, uel mutilare, uel moraliter ſupra humanas vires eſſe videatur, vt ſe publicè flagellare, vel aliquid ſimile. In præſenti ergo materia prudenti arbitrio Eccleſiæ iudicatum eſt, hunc modum imponendi cenſuram aliquando expedire ad commune bonum Eccleſiæ ad præcauenda, vel vlciſcenda nõnulla grauiora crimina, quorum modũ, & grauitatem talis pœna non excedit. Neq; in eius executione aliquid interuenit, quod ſuprà humanas vires moraliter ſit, quodve alia ratione iniuſtitiã contineat: & ideò etiam hic modus ferendi cẽſuram, legitimus eſt.

SECTIO II.

Vtrum, In ferenda cenſura ſit aliqua certa forma ſeruanda, & quænam illa ſit.

1 CONSTAT ex dictis præcedente Diſputatione neceſſariam eſſe aliquã exteriorem actionem hominis habentis poteſtatem, & uoluntatem inferendi cenſuram, ut actu illam inferat, ſeu efficiat: talẽque debere eſſe actionem illam, ut per eam alijs ſufficienter explicet voluntatem, quam habet inferendi cenſuram, ſeu obligandi ſub tali cenſura. Quia volũtas humana nil poteſt in alios operari per ſe ipſam, neque phyſicè, neque moraliter, ſed media aliqua actione externa proportionata effectui: ideoque nec lex humana obligare

Ad cenſuram ferendam neceſſaria eſt ſufficiens manifeſtatio externa.

A poteſt niſi exterius ſit ſufficiẽter propoſita; nec uoluntas ſuperioris obligat niſi exteriori præcepto intimetur; nec inter homines cõtractus ſolis uoluntatibus fiunt ſine ſenſibilibus actionibus, uel ſignis, quę internas uoluntates ſatis manifeſtent. Hoc ergo etiam in præſenti neceſſarium eſt, neq; de hoc eſſe poteſt ulla controuerſia, ut patet ex communi conſenſu Doctorum quos referã. Et videri poteſt Syluest. verb. *Excommunicatio*, 1. nu. 13. & 15. Armill. nu. 17. Tabien. excom. 2. num. 4. Nauar. in Manual. c. 27. num. 12. & 161.

Syluestr. Armil. Nauarr.

2 *Prima opinio.*

Difficultas uerò eſt, qualem eſſe oporteat hãc exteriorem actionem, ſeu ſenſibilem ſignificationem. Quidam enim exiſtimant neceſſarium eſſe, ut talis expreſſio fiat per verba clara, & in omni proprietate ſumpta. Ita tenet Vgolinus de Cenſ. Eccleſ. tab. 1. c. 2. §. 5. & c. 20. Vnde infert B mutum, etiamſi aliàs iuriſdictionem, & liberum uſum uoluntatis habeat, non poſſe ferre cenſuram: nam ſi uerba deſint, nutus, & ſigna nõ ſufficiunt: nunquam enim cenſura hoc modo ferri conſueuit. Neceſſe eſt autem, ut ſub nutibus & ſignis etiam ſcripturam comprehendat: alioqui non ſatis concluderet mutum non poſſe ferre cenſuram. Affert autem ad hoc confirmandum quædam iura, ſ. c. *Sacro*, & cap. *A nobis*, 1. de Sententia excom. & c. 1. eod. tit. in 6. & c. ult. de Conſtit. in 6. Ex quibus iuribus nihil probatur: quia nullam mentionem faciunt uerborum, ſed ſolũ requirunt ſufficientem intimationem cenſuræ, ut non ignoretur: quam intimationem *promulgationem*, uel *pronunciationem* appellãt. Quòd autem uerbis pronunciari debeat, non aſſerunt, ſed potius in illo c. 1. de Sent. excom. in 6. dicitur, *ut in ſcriptis proferatur*. Rationem præterea adducit, quia hæc pronunciatio cenſuræ, cùm aut C lege, aut ſententia fiat, debet eſſe ſatis expreſſa & certa: ergo debet fieri per uerba: nam illa tãtum ſunt per ſe primo ad exprimendam mentẽ inſtituta, reliqua uerò ſigna ſunt ambigua, & incerta. Et confirmatur, nam hac de cauſa Epiſcopus, vel Summus etiam Pontifex, licet facto, uel uſu aliquem uitet, non propterea illum excommunicare cenſetur, quia illud factum ambiguũ eſt, & multis de cauſis fieri poteſt. Vnde non ſatis indicat excommunicandi uoluntatem.

Vgolin.

3 *Scriptura eſt ſufficiens ſignum ad cenſuram ferendam.*

Sed hęc oĩa, quamuis rectè probent neceſſaria eſſe ſigna ſatis expreſſa, & certa, non tamen, q̄ illa neceſſariò futura ſint uerba propriè dicta. Nõ enim dubio, quin ſcriptura poſſit ſufficere, etiãſi iudex nihil ore proferat, quia ſcriptura etiam eſt per ſe primo inſtituta ad exprimendam mentẽ, & ſatis expreſse, & certò id præſtat, neque eſt ul D lum ius, quod ſtatuat, hãc ſententiam uerbis eſſe proferendam. Et in hoc eſt latũ diſcrimen inter hunc forum contentioſum, & internum pœnitentiæ, in quo neceſſe eſt ſententiam proprijs uerbis proferri, ut ualida ſit. Quanquam non defuere auctores graues, qui etiã in illo ſacramento negauerint eſſe de eſſentia eius, ut ſententia ore proferatur, affirmantes, in aliquo raro caſu, & neceſſitate extrema poſſe, aut ſcripto pronunciari, aut nutib. indicari: quorum ſnĩa ſi uera eſſet, magnũ ex illa ſumeretur argumentum ad rem, de qua agimus confirmandam. Veruntamen, etiamſi falſa ſit, tamen generale principium, in quo fundari poteſt, uerum eſt: & licet ad illam materiã malè applicetur; in præſenti autem optimè. Nimirũ, non eſſe de ratione ualidę ſententię, ut ore

proferatur, niſi vbi aliquod ſpeciale ius id ſtatuit, ſicut nos credimus feciſſe Chriſtum in ſententia ſacramentali. At in præſenti nullo iure ſtatutum eſt, vt ſententia, qua fertur cenſura, ore proferatur; deberet enim tale ius eſſe humanũ, & Eccleſiaſticum (nam hoc ſolo introductæ ſunt cenſuræ) nullum verò extat tale ius, vt oſtendimus: ergo ad cenſuram ferendam non eſt neceſſaria propria verborum forma.

4 *Nutib. poteſt ferri cenſura ſi ſufficiẽter ſignificent effectum.*

Ex quo fit, vt quacunq; ratione fingatur mutus habẽs reliqua neceſſaria, nempe iuriſdictionem, & rationis vſum, ac ſufficientem intelligentiam cauſæ, ille poſſit ſentẽtiam validam proferre, quæ cenſuram contineat, ſi ſcribere ſciat, vel etiam ſi neſciat, ſi nutib. poſſit alteri ſufficienter exprimere voluntatem ſuam, eiuſq; miniſterio ſententiam de cenſura inferenda expreſsè & diſtinctè præſcribere. Quod fieri poſſet, altero interrogante an vellet alium cenſuram ligare, & in qua ſpecie, & reliqua neceſſaria, & ipſo iudice annuente: & nutib. mandante ita ſcribi, & intimari: hic.n. modus eſt ſufficiens ad exprimendã iudicis voluntatem; & ad imponendum præceptum: vnde ex ſe ẽt ſufficit ad ſententiam ferendam, & nullo iure poſitiuo inualidus factus eſt. Non eſt aũt hic caſus moralis, qui aliqñ euenire poſſit, ſi de muto perpetuo, & a natiuitate ſermo ſit; nam ille ineptus eſt ad Eccleſiaſticum regimen ſuſcipiendum, præſertim cùm neceſſario ſit etiam ſurdus. Poſſet aũt hic caſus accidere, ſi ex ægritudine, vel alia occaſione, Eccleſiaſticus iudex loqui non poſſit: tunc.n. non ſtatim priuatur ſua poteſtate, vt per ſe conſtat; ergo neque ẽt priuatur vſu eius, ſi aliquo ſufficienti modo poſſit illum exercere: ſunt autem ſufficientes modi à nobis propoſiti, vt ſatis declaratum videtur. Fateor tñ, niſi intercedant verba, aut ſcripta, aut vocalia, aut ſcripta, vel propria manu, vel alterius ope exhibita, nullam aliam actionem videri ſufficientem ad exhibenda ſigna ſatis certa, & expreſſa, quib. mediãtib. cenſura inferatur, quia reliqua oĩa ſunt valde æquiuoca, & imperfectè ſignificãtia. Quãobrem ſi verbũ ſenſibile in hac amplitudine ſumatur, rectè dicere poſſumus ad inferendam cenſuram neceſſaria eſſe ſenſibilia verba; & breuitatis cauſa ita ſemper loquemur.

5 *Nulla certa verba eſſe præſcripta ad cenſuram inferendam.*

Addendum verò eſt ſecundo, non eſſe præſcripta certa aliqua verba, quib. cenſura ferenda ſit, ſed tantum neceſſarium eſſe, vt ſufficientia ſint ad præceptum, ſeu voluntatem ſuperioris de cenſura ferenda ita declarandam, vt nullam repugnantiam, vel indeterminationem, aut confuſionem contineant. Qualia ſunt hæc, *Excommunico Petrum, Qui hoc fecerit, ſit ſuſpenſus*: vel ſimilia, Dixi aũt oportere, vt talia verba habeant determinationem in actione inferendi cenſuram: nam ſi diceret Iudex, *Ego te excommunico, vel abſoluo*: inepta eſſet forma, & nihil determinatè ſignificat. Si aũt dicat, *Ego excommunico, & abſoluo*: aliqui putant validam eſſe formam: quæ per priorẽ partem hẽt ſuum effectũ, poſteriora verò (quæ reuera eſt noua forma) tollit illum. Ita Vgolin. cum aliis, quos citat dict. c. 20. §. 3. Refert tamen Gloſſam in c. *Si is, qui*, 11. q. 3. dicentem contrarium: & ſanè non ſine probabilitate: nam illa verba uidentur proferri per modum unius formę: & ſic continent repugnantiam.

Vgolin.

6 Dico tamen, hoc pendere ex intentione operantis; nam, ſi intendat duas ſententias proferre, prius condemnatiuam, & poſtea abſolutiuã, non ſe impedient propter immediatam, & propinquam conſecutionem unius poſt aliam. Quoniam, ſi cętera neceſſaria concurrant, hæc non eſt ſufficiens cauſa annullandi cenſuram: ẽtſi Iudex, qñ illa priora verba profert, iã habeat intentionem immediate poſt tollendi talem cenſurã; nam hæc intentio non repugnat abſolutæ voluntati inferendi cenſuram pro illo tempore; neque eſt de ratione cenſuræ, ꝙ eo tempore duret, aut ꝙ ea intentione feratur. Denique, ſi ex quocunque euentu contingat, vt iudex non poſſit proferre poſterius abſolutionis verbum, etiamſi habuiſſet intentionem illud proferendi, cenſura permanebit. At verò, ſi iudex vnicam intentionẽ habeat inferendi cenſuram per omnia illa verba per modum vnius formæ, aut ſimul efficiendi vtrumque effectum per illa ſignificatum, nihil efficiet; quia vel in verbis, vel in intentione includit repugnantiam. Quia verò hic poſterior modus operandi videtur eſſe hominis amentis, aut ſtolidi, ideò priori modo videtur interpretandum tale factum, ſi accideret: quamuis etiam in illo ſenſu vix poſſit excuſari ab ignorantia, & à culpa; nam ille modus ferendi cenſuram, moraliter loquendo, nullius poteſt eſſe vtilitatis, & præ ſe fert quendam contemptum ſeu paruipenſionem cenſuræ.

7 *Cenſura debet ferri per verba definita quoad ſpeciem cenſuræ.*

Tertio neceſſarium eſt, vt uerba ſint definita quoad ſpeciem cenſuræ. Et hoc ſenſu dixi non debere eſſe confuſa ſeu generica; qualia eſſent. *Qui hoc fecerit, manebit cenſura ligatus*; uel ſimilia. Oportet ergo uti uerbo exprimente ſpeciem cenſuræ, ut *excommunico, ſuſpendo, interdico*. Rõ eſt, quia hæc verba ſuo modo efficiunt quod ſignificant; non pñt aũt efficere effectum in genere, ſed in aliqua ſpecie; ergo oportet ut determinatam ſpeciem ſignificent, aliàs nihil efficere valebunt. Sicut præceptum ad nihil poteſt obligare niſi in particulari determinet actum, quem præcipit; nec iudex aliquid efficiet ſi condemnet ad pœnam, & ſpeciem pœnæ non exprimat. Et in uniuerſum cauſa indeterminata non poteſt determinatum effectum producere, niſi uel ab alia determinetur, uel ipſa habeat uim ſe determinandi, quod eſt proprium cauſæ liberæ, & ad ſola uerba externus prolata accommodari non poteſt. Nec ſufficit intentio proferentis talia uerba generica, ut ab illa determinentur ad inducendã definitam ſpeciem cenſuræ; quia interior intentio, niſi exterius exprimatur, non ſufficit ad hũc effectum, ut ſuperius dictum eſt; per illa autem uerba non exprimitur talis intentio. Secus aũt eſſet, ſi in uerbo eſſet multiplex ſignificatio, & æquiuoca; & in aliqua earum ſignificaret determinatam ſpeciẽ cenſurę; tunc.n. intentio prodeſt ad determinandã verbi ſignificationem. Nã hoc ẽt in ſacramentis conficiendis uerum eſt, cũ tamen uerba ſacramentorum maximè debeant eſſe certa ac definita; ergo multò magis id ſufficiet in cenſuris ferendis. Valebit ergo cenſura ſic lata; tñ ut non ignoretur, oportet ut ex adiunctis, & ex antecedentibus, & ſubſequentibus ſatis conſtet illa intentio, & in qua ſignificatione Iudex utatur uerbo *ſuſpendo*, aut alio ſimili, quod multiplicem ſignificationem habeat. 8

9 *Verba cenſuræ debent eſſe determinata ad infimã ſpeciem cenſuræ.*

Atque hinc proportionali ratione ſequitur, qñ ſub aliqua ſpecie illarum trium, quas numerauimus, aliæ ſpecies infimę continentur, neceſſariũ eſſe, vt determinatio fiat uſq; ad ultimã ſpeciẽ; nam effectus in aliqua ſpecie infima fieri debet; & ideò

Digitized by Google

& ideò eodem modo debet verbis exprimi; nam verba hæc nõ poſſunt plus efficere, quàm ſignificent. Diſtinguuntur autem ſpecies, vt infra dicemus per effectus; vnde alia eſt ſuſpenſio ab officio, alia à beneficio, alia ab vtroque; his ergo, vel ſimilibus verbis neceſſe eſt eam exprimi. Dices, Etiam ſub excommunicatione dantur duæ ſpecies, ſcilicet maior, & minor; & tamen non oportet hoc exprimere, ſed ſi abſolutè verbum excommunicandi proferatur, valida eſt ſentẽtia, & maior excomunicatio infertur; vt declaratur in c. *Si quem*, de Sent. excom. Reſpondeo, vel illas non eſſe ſpecies illius cenſuræ, ſed analogata quædam; & ideò verbum *excommunico*, ſimpliciter dictũ accipi pro principaliori ſignificato, vel certè (vt abſtineamus à quęſtione dialectica) ſecũdùm cõem vſum Eccleſiæ iam illud verbum ita eſſe accõmodatũ, vt ſimpliciter prolatũ quaſi per antonomaſiã intelligatur accipi pro maiori excõmunicatione. Et ideò, cũ infertur excõmunicatio minor, oportet illud additũ adiungi, vel per effectũ explicari, ſcilicet, *Priuo te perceptione Sacramentorũ*. Idemq; obſeruandum eſt in alijs cenſuris, ſi in eis ſit ſimilis vſus alicuius verbi, vt ſi ſuſpẽſio abſolutè dicta accipi ſoleat in iure pro ſuſpẽſione ab officio, & beneficio ſimul; vel aliquid ſimile, vt in proprijs tractatib. videbimus.

Verbũ excõmunico ſimpliciter prolatum, de maiori excommunicatione intelligit.

A

B

Quid ſi cenſura ſub forma diſiunctiua feratur.

10 HIc verò curioſè inquirũt Doctores, quid, ſi ſpecies cenſuræ ſub diſiunctione feratur, vel ſub communi genere, vt, *Maneat excommunicatus, vel ſuſpenſus*: vel ſub determinata ſpecie, vt *Suſpendo te ab officio, vel beneficio*. In qua quæſtione aliqui ſimpliciter negant per talia verba quidpiam effici; quia nihil determinatè ſignificant; ergo nihil determinatè poſſunt efficere; effectus autem non poteſt fieri niſi determinatus; ergo nullus effectus poteſt ſequi ex vi taliũ verborum. Ita tenet Vgolin. dict. tab. 1. c. 20. §. 3. nu. 4. & citat Nauar. c. 27. nu. 161. vbi citat Panormit. Alij verò & illam ſententiam validam eſſe exiſtimant, & vtrumque inferre effectum. Ita ſenſit Gloſſa in c. *Latores*, verb. *Ab officio*, de Clerico excom. miniſtr. quamuis ſolum dicat, tunc rem eſſe dubiam, & ideò ab vtroq; effectu abſtinere debere illum, in quem hoc modo cenſura lata eſt. Sed qui oppoſitam ſententiam tenent, facilè negabunt rem eſſe dubiam. Et ſanè vix poteſt eſſe dubium, quin per talem modum proferendi ſententiam, vterq; effectus ſimul nõ inferatur, ſi verba illa diſiunctiua in ea proprietate ſumantur, vt in quæſtione ſupponendũ eſt.

Quorundã opinio.

Vgolinus.

Opinio aliorum.

Gloſſa.

C

11 Aduertendum eſt ergo particulam illam, *vel*, interdum ſumi poſſe diſtributiuè, & æquiualet dictioni copulatiuę, vt conſtat ex vſu Latinorũ, & ex l. *Cùm quidam*, C. de Verbor. ſignific. Quod maximè accidere ſolet in propoſitionibus negatiuis, ut ſi quis dicat, *Nemo legat, uel doceat, uel ſcribat*: ſenſum reddit copulatiuum. Vnde, quia verbum *ſuſpendo*, v. g. virtualem includit negationẽ, ideò, cum quis profert, *Suſpendo ab officio, uel beneficio*: nõ ineptè intelligi poteſt copulatiuè uti illa dictione, *uel*: Quod ſi hæc fuerit eius intentio, verba quidem erunt ſufficientia, iuxta doctrinam ſuprà datam; quia, licèt tale verbũ ſit æquiuocum, tamen reuera habet vtramq; ſignificationem, & per intentionem operantis ad alteram determinatur. Oportebit tamen, vt ex ad-

Particula, vel interdum diſtributiuè ſumitur.

D

iunctis, vel alia via ſufficienter conſtet hanc fuiſſe Iudicis intentionem, & hoc ſenſu verba protuliſſe. Alioqui nemo obligabitur ita illa intelligere, ſed in mitiori ſenſu erunt interpretanda.

12 Difficultas verò eſt, an verba illa diſiunctiuè ſumpta aliquid poſſint operari; quia vtrumque ſimul non poſſunt: & nõ eſt maior ratio de vno quàm de alio: ergo nihil efficient. Nihilominùs oppoſitum videtur fieri valde probabile hac ratione: quia diſiunctiua licèt non ſit definita ad vnam partem determinatè: confusè tamen eſt determinata ad vnam earum: nihil ergo impedit quo minùs ſentẽtia ita ſub diſiunctione prolata valida ſit. Nam intentio Iudicis eſſe poteſt, vt altera illarum partium executioni mandetur: relinquit autem arbitrio ipſius rei, vt quã maluerit partem illius pœnæ eligat, & acceptet. Ergo cenſura ſub hac forma illata erit valida ſaltem quoad alterutram partẽ: erit autem in arbitrio eius, in quem fertur, eligere alteram partem earum, & ad illam determinatè obligabitur. Et poteſt hoc cõfirmari, & declarari varijs exemplis: nam in indulgentia concedenda valida eſt hæc forma. *Concedo tibi indulgentiam, ſi tali die ieiunaueris, aut eleemoſynam feceris*: & ex vi talis formę relinquitur in arbitrio alterius, vt, quod maluerit, ex illis operibus eligat. In foro etiam pœnitentiæ poteſt ſatisfactio imponi ſub diſiunctione ſimili, ſcilicet, *Vel vno die ieiuna, vel te ipſum ſemel flagella*. Et ſine dubio eſt ſnĩa valida, & in arbitrio pœnitẽtis manet eligere, quod maluerit ex illis operibus. Imò etiam in externo, & criminali foro ita ferri ſolet pęnalis ſententia, *Vel ſoluat centum, vel publicè flagelletur*. Et in præceptis ferendis ſæpè ſeruatur eadem forma. Vt eſt ad rem præſentem accommodatum exemplum in cap. *A crapula*, de Vita & honeſtate clericorũ, vbi ſic concluditur. *Si quis autẽ ſe culpabilem exhibuerit, & à ſuperiore commonitus nõ ſatisfecerit, ab officio, vel beneficio ſuſpendatur*. Quibus verbis non fertur cenſura, ſed, vt feratur, præcipitur ſub illa diſiunctione: per quam relinquitur in arbitrio Epiſcopi, vt, quam partem voluerit, eligat: ergo poterit etiam Epiſcopus ſub eadem diſiunctione cenſuram ferre, & in arbitrio delinquentis relinquere, vt quam voluerit, partem eligat.

Cenſura ſub diſiunctione lata obligat ad alterutram partẽ quam reus elegerit.

13 Denique hæc forma ferendi cenſuras approbari videtur in cap. *Præterea*, 2. de Appellation. ſcilicet, *Niſi Sempronio intra viginti dies ſatisfeceris, te excommunicatum, vel ſuſpenſum, vel interdictum eſſe cognoſcas*. Nam Pontifex ſupponit illam formam cenſuræ validam eſſe, quamuis ab illa appellari poſſit. Hic verò textus nihil probat, nam ibi non agit Pontifex de tali forma cenſuræ, ſed de quacunque cenſura lata ſub illa conditione, *niſi ſatisfeceris*: & quæritur an ab illa poſſit appellari. Et reſpondet affirmando. Vt verò, & quæſtionem, & reſponſionem extendat ad omnes cenſuras, illas omnes ſuprà dicta diſiunctione numerat: non quia in vna & eadem ſententia ita ferri ſoleant, ſed quia in diuerſis ſententijs nunc vna, nunc alia fertur. Quamuis autem ex prædicto textu hæc pars non probetur, tamẽ ex ratione adducta, & ex alijs exemplis ſimilibus videtur fieri valde probabilis: & ideò in eo caſu conſulerem talem ſententiam timendam eſſe, & quoad alteram ſaltem partem eſſe ſeruandam: electionem tamen relinqui arbitrio delinquentis.

14 Poſſet autem interdũ habere aliũ ſenſum illa

Quomodo ad varias perſonas ſententia diſiunctiua accómodari poſſit.

diſiunctiua, vt ſingulæ partes eius ad diuerſas perſonas accommodarentur ſecundùm diuerſas conditiones earum. Vt, v. g. ſi prohibitio pertineret ad laicos, & clericos, & adderetur ſub pęna excommunicationis, vel ſuſpenſionis, intelligi poſſet ſecūdùm diſtributionem accommodam, vt excommunicatio pro laicis, ſuſpenſio pro clericis eſſet impoſita. Vel ſi prohibitio pertineret tãtùm ad clericos, quorū alij haberent officium tantùm, alij etiam beneficium: & in ſentētia diceretur *ab officio, vel beneficio*, intelligi poſſet, qui beneficium habet, ab illo ſuſpendi, reliquos ab officio. Et quidē, ſi de hoc ſenſu ſatis conſtare poſſit ex materia pręcepti, circūſtãtijs, vel aliunde, non eſt dubium quin valida ſit tal s ſentētia: quę non eſt proprie diſiunctiua reſpectu eiuſdē, ſed diuerſorum; ad ſingulos verò determinata quoad alteram partem vnicuiq; accommodatã. Perſiſtendo autem in proprio ſenſu diſiunctiuo reſpectu eiuſdem non inuenio alium ſenſum probabilem præter ſuperiùs poſitum: & in eo veriſimile eſt talem ſententiam valituram.

15 Quomodo peccet reus, qui neutrã partem diſiunctiuæ ſeruare vult.

Dices, Quid ſi pœnitens neutram partem in ſententia contentam velit eligere; & conſequenter neutram etiam velit ſeruare, quale peccatum committet, aut contra quam cenſurã delinquet. Neutra enim videtur tunc obligare: quia neutra obligat determinatè, donec fiat electio. Vnde non eſt maior ratio de vna, quàm de alia. Neque ambæ ſimul obligare poſſunt, quia nō coniunctim, ſed ſub diſiunctione tantum latæ ſunt. Quòd ſi in eo caſu nō peccat delinquens violando aliquam cenſuram, nihil etiam peccabit ex eo ſolum, quòd neutram eligit: nullo enim pręcepto ad hoc tenetur: neque apparet vlla virtus, contra quam id ſit. Si verò neutram cenſuram eligendo, & conſequenter neutram cuſtodiendo, nihil peccat, apertè concluditur illam ſententiam inualidam, & inefficacem eſſe: quãdoquidem in voluntate rei poſitum eſt, vt per illam ad nihil obligetur. Ex quo vlteriùs pōt concludi, etiamſi ipſe velit, aut eligàt, non propterea obligari cenſura: quia, ſicut nemo poteſt in ſeipſum cenſurã ferre, vt ſuprà dicebamus: ita non poteſt ex arbitrio ſuo, & voluntate illã contrahere. Ad hoc verò dici poteſt, huiuſmodi reum obligari ex vi talis ſententiæ, & ex præcepto Iudicis ad ſubeundam, vel ſeruandam alterutram cenſurã: &, quamdiu neutram eligit, vtraque ligari: quia hæc eſt intentio ferētis; quam ſatis exprimit per illa verba, cum alio modo nequeant efficaciã habere. Vel certè, hoc ipſo, ꝙ talis reus incipit non obſeruare vnam ex illis cenſuris, manet ex vi diſiunctiuæ obnoxius alteri: ita vt illa ſit quædam virtualis electio: nam, ſi in diſiūctiua deſtruatur vna pars, neceſſe eſt alteram verificari, vt tota diſiunctio poſſit eſſe vera. Non eſt ergo illa forma cenſuræ ita in ſe perplexa, aut indeterminata, vt ea de cauſa cenſeri debeat prorſus inefficax, & nulla. Nihilominùs tamen omnino cauenda eſt talis forma: grauiterq; peccaret Iudex, qui illa vteretur: tum propter dubiū, & difficultatē, tum quia non eſt in vſu Eccleſiæ: tum etiam quia eſt parum accommodata & conſentanea naturæ, & modo huius pœnę, quæ per cenſurã imponitur: eſt enim omnino inuoluntaria: & non pendet, nec pendere debet ex arbitrio, vel acceptatione eius, cui imponitur: quod in alijs pęnis ſecus eſt.

16 Cenſuram deberi ferri in determinatam perſonã.

Quarto neceſſe eſt, verba, quibus cenſura fertur, eſſe determinata quoad perſonam, in quam cenſura fertur: ad eum modum, quo de formis ſacramentorum dici ſolet. Eſt enim hic proportionalis ratio: nam ſicut formæ ſacramentorum efficiunt quod ſignificant, ita etiam ſuo modo verba cenſuræ. Vnde, quia effectus non fit niſi in determinata perſona, aut ſubiecto, ideò neceſſe eſt, vt per ipſa verba ſignificetur determinatè perſona, in quam fertur. Aliàs, ſi verba ſuſpenſa ſint, vt, *Ego excommunico*, etiã effectus manebit ſuſpenſus, & ita nihil fiet. Hæc autē determinatio perſonę non eodē modo ſemper fit, ſed iuxta exigentiã ſententiæ, aut legis ferentis cenſurã. Interdum enim fertur cenſura contra ſingularem perſonam diſtinctè propoſitam, & cognitam. Et tunc etiam ſingulariter, & diſtinctè determinari debet, ſiue per proprium nomen, ſiue per aliquod pronomen, aut per quælibet alia ſigna ſufficienter deſignetur. Aliquando verò feratur cenſura cōtra ſingularē perſonã, quamuis occultã; & tunc deſignari debet ſub aliqua conditione, vel per habitudinē ad delictum; vt v. g. *excōmunico eum, qui hoc fecit, niſi ſatisfaciat*. Aliquando denique fertur cenſura in generali; & tunc etiam generaliter deſignantur perſonę ſub habitudine, ſeu denominatione talis delicti, vt *Omnes hæretici*, aut *percuſſores Clericorum*, &c.

17 Formã cēſuræ debere ſignificare de præſēti & practicè effectum.

Quinto neceſſarium eſt formam ferendi cenſuram ita eſſe determinatam, vt de præſenti & practicè ſignificet ipſam cenſuram, vt actu effectam per talem ſententiam, aut legem, ſeu per talia verba. Quod maximè obſeruatur ab authoribus in his cenſuris, quæ iure feruntur; & in generalibus, quæ feruntur ab homine; nam in ijs, quæ abſolutè feruntur ab homine cōtra certam perſonam, res eſt clara; oportet enim, vt per verbum de præſenti, quod indicet voluntatē Iudicis, cenſura feratur, vt notarunt authores omnes in principio citati. Vnde ſi vtatur verbo de futuro, vt *Excommunicabo*, aut *excommunicandus erit*, non feret cenſuram, vt conſtat; idemque cenſeo de his verbis, *Præcipio excommunicari*, quia non continent executionem, ſed præceptionem. Et ex vi ſua ſuſpendunt actum in futurum.

18 Quid ſi forma ꝑ hoc verbū excōmunicetur, &c. feratur.

Sed quid, ſi in actu exercito dicat, *Excommunicetur*, videtur enim illa forma inualida, quia etiam dicit habitudinem ad tempus futurū, non executionem de pręſenti. Aliunde verò apparet ſufficiens, nã in forma Baptiſmi ſufficit verbum illud, *Baptizetur Petrus, &c.* quamuis illa etiam ſignificare debeant actum præſentem; ergo idē erit in illa excommunicandi forma, *Excommunicetur*. Quocirca illud verbum æquiuocum videtur; nã, ſi ſit practicè imperatiuū, ita vt ſit ſenſus, *Excommunicetur mea poteſtate*; æquiualet huic formæ, *Excommunicatus ſit; aut maneat*. Et in hoc ſenſu erit ſufficiens; nam etiã in ſacramentali iudicio cenſetur in eo ſenſu ſufficiens ea forma, *Abſoluatur Petrus*, quamuis peccatum ſit ea vti, vt ſuprà dixi; ergo à fortiori ſimilis locutio in eodem ſenſu ſufficiet in præſenti. Tamen, ſi verbum illud, *Excommunicetur*, ſit quaſi præceptum datum alteri, vt illud exequatur, clarū eſt nihil per ſe efficere: & quia communi vſu omnium in hoc ſenſu proferri ſolet; ideò moraliter cēſetur inſufficiēs ad hunc effectū. Atq; hoc maximè obſeruandū eſt in præceptis, ſeu legibus ferētibus cēſurãs; nã quoties vtuntur ſimili verbo, *Excommunicetur, ſuſpendatur, &c.* non inferunt cenſuras ipſo iure, ſed præcipiunt iudicibus, vt eas imponant, vt notauit Glo. in c. 2. § 1. verbo,

Innodetur,

innodetur, de Hæret. in 6. & eſt cõis ſententia Canoniſtarum. Qui conſequenter aſſerunt, verbũ optatiui, & ſubiunctiui non ſufficere; quod eſt per ſe manifeſtum: neque ea verba ſunt in uſu.

SECTIO III.

Quibus uerbis indicetur cenſura latæ ſententiæ, uel ferenda.

1 Quoties in ferenda cẽſura ponitur particula ipſo facto &c. et ſi uerbum ſit de futuro ſignificat effectũ præſentem.

AD maiorem declarationem formæ ferendi cenſurã neceſſaria præſens quæſtio eſt, quia variæ ſunt formulæ, quib. iura, & prælati præcipientes utuntur ad cenſuram ferendam, & non ſemper conſtat, an ipſi imponant, uel imponi iubeant. Et ideò aduertendum eſt, cenſuram, quæ per ius ipſum fertur, interdum appellari cenſurã *ipſo iure*: quia ipſum ius fert illam ſub ea conditione, ſi ipſi nõ obediatur; aliquando dici cenſuram *ipſo facto*, quia poſito facto ſeu inobedientia talis legis, ſtatim nulla alia ſpectata ſententia, uel declaratione, incurritur: & ideò etiam dici ſolet *latæ ſententiæ*; quia per ipſam legem lata eſt ſententia de illa, & ante commiſſum delictum. Illa ergo tria, *ipſo iure, ipſo facto*, & *latæ ſententiæ*, eandem rem ſignificant, quamuis diuerſa conſideratione ad eam ſignificandã ſint impoſita. Quocirca, quotieſcunq; in lege aliquod horum verborum ponitur, ſatis clarum eſt illam eſſe ſufficientem formam, vt lex per ſe ipſam cenſuram inferat. Et quidẽ, ſi talia verba adhibeantur (vt ita dicam) in actu ſignato, res eſt manifeſta, adeò vt licèt contingat aliquam ex illis dictionib. coniungi verbo de futuro, nihilominus limitent illud, & trahant ad ſignificandam actualem effectionẽ cenſuræ. Eſt accommodatum exemplum in c. *Si religioſus*, de Elect. in 6. *In pœnam præſumptionis illius, electio eadem ipſo facto uiribus uacuetur omnino*, ubi uerbum *uacuetur* per ſe ſumptum ſolũ ſignificaret electionem fore irritandam: tamen propter adiectionẽ particulæ *ipſo facto*, ſine dubio per talem legẽ ſit irrita electio: & uerbũ *uacuetur*, aut non hẽt vim futuri, ſed uim efficacis imperij ex tunc operantis; vel, ſi ſumatur ut futurum, intelligatur reſpectu illius temporis, quo lex lata eſt, non reſpectu illius, quo poſteà delictum committitur. Similia ſunt, & eodem modo interpretanda verba illa, *Decernimus ipſo iure fore ſuſpenſos* in c. *Prouida*, de elect. in Sexto. *Vel uolumus eo ipſo fore ſuſpenſos*; in c. *Cupientes*, §. *Cæterum*, eod. tit. Nam illud, *eo ipſo*, perinde eſt ac *ipſo facto*. Idem habetur in Clementina 1. §. *Verum*, de Hæreticis.

2 Quid ſi particulæ iſtæ non in actu ſignato, ſed exercitio ponantur.

At verò, quando ſimiles particulæ formaliter non adhibentur, ſed in actu exercito, tunc attendenda eſt uis, & ſignificatio uerborum, maximè prout ſunt in frequenti vſu iuris, vt nimirũ uirtute contineant aliquam ex dictis particulis. Vt, quñ lex fertur per uerba, quæ per ſe ſerunt prolationem ſententiæ actu inferentis pœnam, tunc planè continet cenſuram latæ ſentẽtiæ; ut ſi lex dicat, *Excommunicationis ſententia duximus innodandum*, vel *excommunicationis ſententia innodantes*. His enim verborum formis vtitur Bonifacius VIII. ad inferendam ipſo iure excommunicationem: c. vnico de Schiſmat. in Sexto. Similem vim habent verba illa, *Sententiam excommunicationis incurrat*, uel *Eccleſiaſtico ſubiaceant*

Bonifac. 8.

interd. Ecc.: Quibus utitur Gregorius X. in capite vnico de Iniurijs in Sexto. Item illa, *Excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere*; quib. vtitur Alexander IIII. in capite ſecundo de Hæreticis in Sexto. Idem indicari ſolet alijs verbis, quæ ſignificant, ipſo facto, ſine interuentu alterius rei cenſuram contrahi, ſiue id fiat per verba de præſenti, vt anteà dicebamus, ſiue per verba de præterito, ut in Clementina 1. de pœnis, *Sit huius noſtræ conſtitutionis authoritate anathematis mucrone percuſſus*. Vel, ut in capite *Præterea*, 2. de Appellationibus. *Si hoc feceris, te excommunicatum eſſe cognoſcas*. Similia exempla ſunt frequentia in iure, ut uidere licet in capite ultimo de Reb. Eccleſ. non alien. in Sexto, & in c. vltimo de Pœnis, in Sexto. Ex quibus colligi poteſt ferè generalis regula, quando lex imponit hanc pœnam per verbum præſentis, aut præteriti, ipſo iure imponi. De qua uideri poſſunt iuris interpretes cum Gloſſa in uerbo, *Sub anathemate*, in capite unico de Sagittar. & Gloſſa cum textu in leg. *Si quis in tantam*, C. vnde ui, & in l. *Si quis maior*, C. de Tranſactionibus.

Greg. X. — Alex. IIII.

3 De forma excommunicationẽ noueris te incurſurũ.

Solet autem dubitari de his uerbis, *Excommunicationem, aut ſuſpenſionem noueris te incurſurum*. Aliqui .n. putant continere cenſuram ipſo facto ex Clementina ultima de Pœnis. Ibi tamen additur expreſse uerbum, *Ipſo facto*: ſicut etiam in capite 1. de Vſuris in 6. & ideò Felinus in capite *Rodulphus*, de Reſcr. num. 28. negat illa uerba præciſè ſumpta ſufficere. Et reuera eſt probabile: quia in rigore illa uerba ſunt tantum de futuro. Nihilominus tamen timenda ſunt; quia non ſignificant cenſuram eſſe ferendam, ſed contrahendam ex ui talis legis, atque adeò ipſo facto. Vnde illud futurum ſolum uidetur reſpicere tẽpus, quo talis lex fertur: & ideò probabilius uidetur illa uerba ſufficienter indicare cenſuram ipſo facto.

Felinus.

4 De forma Anathema ſit. Gloſſa.

Item quæri ſolet de his uerbis, *Anathema ſit*. Nam Gloſſa in capite final. de Foro compet. negat per ea ferri, ſed ſolum comminari anathema. Sed eſt omnino falſa ſentẽtia, nam grauiora ſunt illa verba, quem hæc, *Excommunicatus ſit*: at hæc continent ſententiam latam: ergo & illa: ſunt enim executiua, ſicut hæc, *Excommunicatus maneat*: & ſimilia. Eſtque illa forma anathematizandi frequens in Concilijs aduerſus hæreticos; & præſertim in Concilio Tridentino, & ex Concilio Gangrenſi referuntur multa in Decreto diſt. 30. vbi in capit. decimoſexto, ſatis declaratur per illam formam abſcindi hæreticos ab Eccleſia.

5 De aliis particulis.

Ruſſus quæri poteſt, an hæ particulæ, *Ex tunc, mox, ſtatim, omnino, prorſus*, & ſimiles declarent ſatis cenſuram ipſo iure latam. Aliqui enim affirmant abſolutè, ex Panormitano in c. *Si diligenti*, numero decimo octauo, de Foro compet. Sed ibi ſolum meminit horum uerborum, *ipſo facto*, vel *eo ipſo*: de quibus iam diximus. Quapropter de illis particulis iudicandum exiſtimo iuxta exigentiam uerborum, quib. adiunguntur. Nã ſi dicatur, *ſtatim excommunicetur*, non ſufficiet; ſecus ſi dicatur, *Statim, aut ex tunc excommunicatus ſit*: ut in c. *Quàm ſit*, de Elect. in 6. dicitur, *Ex tunc ſe nouerit eo ipſo priuatum*.

6 De forma ſub pœna talis cenſuræ.

Tandem dubiũ eſt de hac forma. *Sub pœna talis cenſuræ*. Et rõ dubitãdi eſſe põt: quia hæc forma eſt eiuſdem rõnis, *Sub interminatione anathematis*: quæ uſitata eſt in iure, ut patet in c. *Clericis*: Ne

Cleric. vel monac. & in c. *Relatum*, §. *Ad hoc*, de A Iure patronatus in 6. Et tamen illa verba continent cenſuram ipſo iure latam; vt colligitur ex c. 1. de Eo qui fur. ord. ſuſc. nam abſolutione cẽſetur indigere ſic excommunicatus. Idemq; colligitur ex capite *Salonitanæ*, diſt. 63, in verbis illis, *Quod ei ſub excommunicationis interpoſitione mandamus*. Vbi Gloſſa refert varias opiniones, nam quidam cenſent his verbis contineri cenſuram ipſo iure latam: alij variis diſtinctionib. vtũtur. Veritas aũt eſt, illis verbis præciſe ſumptis nõ ferri, ſed comminari cenſuram: quod verum eſt tam in cenſura lata ab homine, q̃ à iure, quia nõ plus ſignificant illa verba ab vno, q̃ ab alio prælata. Ratio autem eſt, quia in illis verbis nullum eſt, quod latam ſententiam indicet: ſed ut minimum ſunt indifferẽtia, & abſtrahunt a cenſura, tam lata, quàm ferenda: & hoc ipſo, de ferenda potius, q̃ de lata interpretanda ſunt. Tum quia B odia reſtringenda ſunt, & in mitiorem partẽ interpretanda. Quod principium non ſolum in iure interpretando, ſed etiam in ſententijs, vel preceptis ab homine latis ſeruandum eſt; quidquid nonnulli Iuriſtæ dicant. Tum maximè, quia hoc ipſo, quod ſuperior, vel legiſlator ſiſtit in illis verbis, & non vltra progreditur, non profert ſententiam, neque in actu exercito infert cenſuram, etiam ſub conditione. Solum ergo cenſuram comminatur, vel præcipit, vt inferatur, ſi ſubditus contumax fuerit. Et hæc eſt communis ſententia Theologorum, Iuriſperitorum, & Sũmiſtarum, quos ſupra citaui.

Dixi autem hoc eſſe intelligẽdum de illis verbis præciſè ſumptis; nam, ſi addatur aliquod determinans ſignificationem, continere poterit ſententiam cenſuræ ipſo iure latæ, vt ſi dicatur: *Sub pœna excommunicationis, ſtatim incurrẽdæ*, vel *cui mox ſubiaceat*, vel alio ſimili modo. Idemque C cenſeo, ſi iudex vel ante, uel poſt, declaret, intentionis ſuæ eſſe ipſo iure ferre cenſurã. Quod aliqui uerũ eſſe dicunt in iure Põtificio propter ſupremam Papæ poteſtatẽ: non verò in aliis inferiorib. iudicibus. Sed certè, ſi uerba, etiam adhibita illa interpretatione Legiſlatoris, non ſatis declarant cenſuram ipſo iure ferri, neque in iure Pontificio ſufficient; quia etiam Pontifex nõ poteſt cenſuram inferre ſine ſufficiente ſignificationi exteriori; ſi verò in illis verbis cum adiuncta interpretatione eſt ſufficiens ſignificatio externa, etiam in ſententijs, uel præceptis inferioribus ſufficiet; quia ſignificatio verborum pro omnibus eadem eſt: neque Pontifex nouam ſignificationem uerbis adhibet, vt iura ſua efficaciam habeant. Veritas ergo eſt, quamuis illa uerba præciſè ſumpta non ſignificent ſententiam D latam, adiuncto aliquo alio, poſſe illam ſignificare: quæ additio ſufficienter fit, cum iudex ſuam intentionem declarat eſſe de cenſura ſtatim lata. Nam hæc eſt determinatio quædam illorum verborum: & ideò neceſſe eſt, ut hæc declaratio tam authenticè ſeu iuridicè fiat, ſicut ipſa lex, vel ſententia: alioqui non ſufficiet, quia non determinabit ſignificationem uerborum in eodem foro, ſeu prout in tali lege, vel ſententia continentur.

Vnde verba illa ipſo iure, & c. in forma cenſuræ tantam vim hẽant.

Hic autem occurrebat grauis & difficilis quæſtio, cur uidelicet in cenſuris ferendis illa verba, *ipſo iure*, uel *ipſo facto*, tantam uim habeant, vt, poſito crimine, ſtatim inducant effectum, nulla omnino alia ſententia expectata; cùm tamen in alijs legibus pœnalibus hanc uim non habeant, ſed ſemper expectanda ſit ſententia ſaltem declaratoria criminis, ut pęna incurratur, iuxta communem ſententiam. In qua re, & in differentia aſſignanda multum laborant authores, & variè reſpondent iuxta uarias ſententias ſupra relatas, ſed non ſatisfaciunt, quia ſupponunt, humanas leges non poſſe alias pœnas ipſo facto imponere, cuius oppoſitum nos docuimus. Et ideo dicẽdum exiſtimo omnes leges, quæ pęnam ſub illa forma imponunt aliquid proprium & peculiare operari, quod non operarentur, ſi ſimpliciter, & abſque tali forma pœnam comminarentur. Et hoc probat ratio facti; & quia tales particulæ nõ fruſtra, neque ſine fructu adhibentur. Quid autem in unaquaque lege operentur, ex qualitate materiæ, & pęnæ, & ex communi uſu, & conſuetudine, & (ſi fieri poteſt) ex aliarum legum interpretatione accipiendum eſt. Hæc .n. omnia non eodem modo concurrunt in omnib. legib. pœnalibus: & ideò non oportet, ut omnes eumdem modum operandi, uel obligandi habeant, quamuis in aliqua uerborum forma ſimiles exterius uideantur. In præſenti ergo illa forma ferendi cenſuram per legem efficax eſt illius, quia & materia legis, & pœna ipſa id patitur, & communis Eccleſiæ uſus: & ipſarum legum conſenſio, & communis ac neceſſaria interpretatio id requirit, vt oſtenſum eſt.

SECTIO IIII.

Vtrum Forma ferendi cenſuram poſſit eſſe ſub conditione ad cauſam cenſuræ pertinente.

Conditio formę cenſuræ duplex.

DVOBVS modis intelligi poteſt, cenſuram ferri ſub cõditione. Primò ſub conditione pertinente ad cauſam cẽſuræ ferendæ, id eſt, ſine qua non eſt completa cauſa ad ferendam cenſuram; &, completa conditione, cauſa etiam cenſuræ completur. Secundò ſub conditione impertinente ad cauſam, vel rationem cenſuræ: quæ poteſt eſſe, aut conditio de re præterita, vel præſente, aut futura, ut ſi quis ita ferat ſententiam, *Excommunico, qui tale delictum fecerit, ſi eſt ignobilis*, aut, *ſi res talis euenerit*.

Cenſura poteſt ferri ſub conditione ad cauſã eius pertinẽte.

Priori modo non eſt dubium, quin forma ferendi cenſuram poſſit eſſe cõditionalis, ſiue ab homine, ſiue à iure feratur; imò rarò cenſura fertur, niſi ſub hac forma conditionata. Et ratio eſt, quia cenſura non fertur niſi rationi delicti, nec purè fertur propter delictum iam commiſſum, ut ſic, regulariter loquendo, & utrumque oſtendemus diſp. ſequente, ſed fertur ſemper in ordine ad futurum. Vt uerbi gratia ſi peccatum iam commiſſum ſit, fertur in ordine ad ſatisfactionem, uel emendationem illius, quia hæc pœna medicinalis eſt; uel, ſi non ſit commiſſum, fertur in ordine ad obſeruationem alicuius mandati; tum quia hęc pœna, etiam eſt medicina præſeruatiua: tum etiam quia eſt medium ad conſtringendos ſubditos, ut præceptis obediant. Ergo in cenſura ferenda ſemper includitur aliqua conditio, ſcilicet, niſi ſatisfeceris, uel niſi mandatum impleueris, aut, ſi tale peccatum commiſeris, hanc uel illam cenſuram incurres. Atque hic modus ferendi cenſuram uniuerſalis eſt in omnibus cenſuris, quæ ipſo facto feruntur, ut facilè

conſtare

Digitized by Google

conſtare poteſt ex omnibus decretis, quę in ſect. præcedente adducta ſunt: ſuntq; innumera ſimilia in iure, quę ſuperuacaneum eſſet nunc referre. Idemque eſt in generalibus ſententijs, ſeu mandatis cenſuram ipſo facto incurrendam continentibus, nam hæc ferè ſimilia ſunt legibus ipſo iure ferentibus cenſuras, vt mox dicemus.

3 Etiam cenſura ab homine ſub illa conditione ferri poteſt.

De cenſuris autem, quæ ab homine feruntur in particulares perſonas propter peculiare delictum, res eſt magis dubia, quia tunc abſolutè, & ſine vlla conditione videtur talis pœna imponi. Quæ difficultas in primis videtur habere locum in ſuſpenſione, & interdicto, quæ ſemper abſolutè ferũtur, propter delictum commiſſum. Sed de hoc infrà ex profeſſo eſt diſputandum, nunc dicitur, vel nullum eſſe inconueniens id admittere, vel tunc illas non ferri ſub ratione propriæ cenſuræ, ſed ſub ratione puræ pœnæ vindicatiuæ. Deinde eſſe poterat difficultas de quacunque cenſura, etiam excommunicationis, quando poſt conſummatam contumaciam, ſeu elapſum terminum, intra quem fuerat ſub conditione poſita, iam abſolutè fertur, quia tunc non videtur includere conditionem vllam, ſed illam ſupponere. Eadem verò eſt reſponſio. Forte enim nullum eſt inconueniens id admittere, quia licèt poſſit cenſura ſub prædicta conditione ferri, nõ oportet, vt hoc ſit de intrinſeca ratione eius. Tangitur verò in illa difficultate quæſtio, an poſt expletum terminum contumaciæ, ſeu conditionem ſub qua ab homine poſita eſt in particulari, neceſſaria ſit noua ſententia, vt ipſa incurratur, vel ſolum vt declaretur, ſeu denuncietur. Sed hoc infrà tractãdum eſt, & ibi hoc punctum commodiùs expedietur.

Poſſitne cenſura ferri ab homine ſub conditione peccati in futurum committendi.

4 Iuri Diuino, aut naturali non repugnat ita ferri.

HIc verò dubitari ſolet primò, an cenſura poſſit ab homine ferri in generali ſub conditione peccati in futuro committendi, id eſt, *Si quis commiſerit tale peccatum, excommunicatus ſit*. In qua quæſtione nullam rationem dubitandi video, ſi ſolum diuinum ius, aut (illo ſuppoſito) puram rationem naturalem ſpectemus: quia hic modus ferendi cenſuram per ſe nihil habet contra rationem. Item, quia, ſi per legem id fieri nõ eſt contra rationem naturalem, cur erit, fieri per hominem? Dicunt aliqui, quia homo fert cenſuram, vt Iudex; Iudex autem non poteſt ferre ſententiam niſi de ijs, quæ nouit: & ideò ſolùm poteſt eam ferre in particulari, de facto ſibi iuridicè noto. Sed hoc ad ſummũ probat de ſententia declaratoria cenſuræ iam contractæ, non verò de illatiua ipſius cenſuræ: alioqui etiam per legem inferri non poſſet: nam lex ab homine fit, & virtute continet huiuſmodi ſentẽtiam. Item, etiam ſententia, cùm in particulari fertur ſub conditione, vt explicuimus, non ſupponit notitiam illius peccati, & inobedientię, ratione cuius proximè cenſura contrahitur. Vnde dicendum eſt, quando Iudex per ſentẽtiam abſolutè infert pœnam, tunc neceſſariò debere ſupponi notitiã delicti: quando verò infert illam ſolum ſub conditione pendente à tempore futuro, non oportere, vt ſupponatur notitia delicti iam facti, nam id repugnat; ſed ſatis eſſe, vt cognoſcatur delictum eſſe dignum tali pœna, & ꝙ illa imponatur, vt contrahenda, quando in re fuerit commiſſum delictum. Itaque ſi in ſolo iure Diuino, & naturali ſiſtamus, hoc non eſt per ſe, & intrinſecè malum.

5 An repugnet iuri poſitiuo.

Dubitari ergo ſolùm poteſt, an iure poſitiuo prohibitum id ſit. Ita enim apparet ex c. *Romana*, §. *Caueant*, de Sent. excommunic. in 6. vbi ſpecialiter ſermo eſt de ſententia excommunicationis, quamuis illa particula *Excommunicationis*, deſit in antiquioribus codicibus, vt ibi notatur in margine. Igitur ibi prohibentur Iudices, ne cenſuras ferant per ſententias conditionatas pro futuris culpis; ſub hac forma, *Si tale, vel tale fecerint, excommunicati ſint*. Neque etiam pro culpis iam commiſſis ſub illa forma, *Si de illis intra tale tempus non ſatisfecerint*. Propter quem textum Canoniſtæ cõmuniter concedunt hunc modum ferendi cenſuram eſſe prohibitum, vt videre licet in Abbate in c. *Licet*, nu. 9. de elect. Couarru. & citatis ab ipſo in cap. *Alma mater*, 1. p. §. 18.

Cõmunis Canoniſtarũ opinio.

Abbas.

Couarr.

6

Addunt verò in primis, etiamſi Iudex maleſaciat ferendo ſententiam cõtra illam prohibitionem, non tamen propterea cenſuram eius eſſe, irritam, ſed validam, & timendã. Quod quidem verum eſt, quia in illo textu nullum eſt verbum irritans factum, neque aliquid præcipiens, quod ſit de ſubſtantia, & valore cenſuræ. Deinde tot adhibent limitationes, & exceptiones ab hac prohibitione, vt nullam vim fere habeat textus ille, nam in ſumma dicunt prohiberi Iudices ne hoc faciãt, niſi vbi rationabilis cauſa ſubſit in ipſa ſententia exprimenda: ipſe enim Pontifex hãc ipſam declarationem in fine illius textus adhibuit. Hoc autem naturali iure cautum videtur: ergo ibi nulla prohibitio facta eſt, quæ propriè ſit de iure poſitiuo. Accedit, ꝙ in cap. *A nobis*, 1. extrà de Sent. excommunic. interrogatus Clemens III. de hac forma excommunicandi, *Quiſquis furtum fecerit, excommunicatus ſit*: dicit comprehendere omnes ſubditos, & ſimpliciter illam approbare videtur. Verum eſt hoc ius eſſe antiquius: ſed cùm per aliud ius nõ expreſsè reuocetur, neq; aliquid ſtatutum ſit, quod abſolutè illi repugnet, nõ eſt cur dicamus eſſe abrogatũ. Eo vel maximè, ꝙ videmus illud antiquum ius communi Eccleſiæ cõſuetudine retentum eſſe: modus enim ille ferendi cenſuram adeò eſt vſitatus ab Eccleſiaſticis iudicibus, tã inferioribus, quàm ſuperioribus, vidente etiã, & tacente ipſo Summo Pontifice, vt nulla ratione affirmare poſſimus illud eſſe contra Eccleſiæ prohibitionem.

7 Cap. Romana, de Sent. exc. in 6. exponitur.

Vnde, ſi in illo c. *Romana*, talis prohibitio contineretur, per contrariam conſuetudinem videretur abrogata. Re tamen vera exiſtimo ibi non contineri abſolutam prohibitionem, ſed admonitionem quandam, per quam Iudices Eccleſiaſtici ſui officij admonentur, ne facilè huiuſmodi ſententias proferant, ſed magna circunſpectione & cautione. Hanc enim vim in omni proprietate & rigore habet verbum illud, *Caueant*, Et hoc etiam indicant omnes illæ moderationes, quæ in illo textu adhibentur; ſcilicet, *niſi mora, vel culpa præceſſerit, aut alia rationabilis cauſa ſubſit*. Solùm videtur illo iure poſitiuo additũ, vt hæc cauſa in ipſa ſententia exprimatur. Quod fortaſſe ideò factũ eſt, vt Iudices prudentiores ſint in hoc modo ferendi cenſurã. Illa verò circunſtãtia nõ eſt adeò neceſſaria, vt ꝑtineat ad ſubſtãtiã talis actionis: imò nec tã grauis, vt obliget ſub peccato mortali. Vnde in vſu ſæpe omitti exiſtimo.

Quæret

Digitized by Google

8 Prior opi.

Quæret verò aliquis conſequenter, quid diſcriminis ſit inter cenſuram ipſo iure latam, & eam, quæ fertur per generalem ſententiam hominis ſub prædicta conditione de futuro. Videntur enim nihil omnino differre, quia etiam illa hominis ſententia eſt quoddã præceptum: præceptum autem, & ius idem eſſe videntur: & per tranſgreſſionem talis præcepti ipſo facto incurritur cenſura: ergo nulla eſt differentia. Hanc quæſtionem tractat Couarr. d. cap. *Alma mater*, 1. p. §. 10. nu. 2. vbi ex ſententia aliorum Canoniſtarum ait, cenſuram generaliter ab homine latam pro futuris culpis ſimilem eſſe illi, quæ fertur per ſtatutum, vel legem. Vnde quædam ex illis vocibus, quibus cenſura ab ipſo iure lata explicari ſolet, poſſunt ſatis propriè conuenire in cenſuram latam ab homine per generalẽ ſententiam pro culpis futuris: nam etiam illa dici poteſt cenſura latæ ſententię, & ipſo facto, nam & de illa lata eſt ſententia conditionata ante factum, & per factum ſtatim cõtrahitur nulla alia ſententia, vel actione intercedente. Atque ita Vgolinus dicto lib. de Cenſ. tab. 1. c. 9. §. 6. definiens cenſuram latæ ſententiæ, dicit eſſe illam, quæ à iure, vel ab homine generaliter fertur ſub prædicta forma. Veruntamen prædicta ratione etiam cenſura in ſpecie, & in particulari lata illo modo pro futura culpa dici poteſt latæ ſententiæ, & ipſo facto, vt per ſe conſtat.

9 Poſterior & verior opinio.

Nihilominus alij exiſtimãt, illas cenſuras, ſeu modos ferendi cenſuras eſſe diuerſos, dum a iure, vel ab homine per generalem ſententiam feruntur. Refertq́; Couarruuias ſupra Henricum, & alios conſtituentes octo differentias inter illas, & ipſe nonnullas ibidem tradit. Quod verò ad nos ſpectat, duæ videntur eſſe præcipuæ. Prior eſt, quia cenſura lata per ſtatutum reſpicit territorium, ſeu Diœceſim ferentis illam, & intra illam obligat, & non extra: ſententia verò reſpicit perſonas, & conſequenter obligat illas, vbicunque ſint. Quæ differentia latiùs à nobis explicabitur infrà, dum agemus de iis, qui ab altero excõmunicari poſſunt: attingit enim propriam materiam illius diſputationis. Altera differentia eſt, quia cenſura per legem lata ex ſe eſt perpetua, ſicut & ipſa lex: & ideò durat, & efficaciam habet etiam poſt mortem Legislatoris. At verò cenſura, quæ fertur per ſententiam, non eſt de ſe perpetua, ſed pendet (vt ita dicam) in fieri, & in eſſe à Iudice. Ideoque ſi Iudex moriatur, aut amittat iuriſdictionem, antequam talis ſententia effectum habeat, amittit ſuam vim, vt in ſequenti §. oſtendemus.

Poßitne cenſura ab eo, qui non viuit, fieri.

10 In cenſuris à iure fieri põt.

EX dictis enim definitur quæſtio, quam ſuprà huc remiſimus, an cenſura poſſit fieri ab eo, qui iam nõ viuit. Diſtinguendum eſt enim: quia vel cẽſura eſt à iure, vel ab homine. In cenſuris à iure contingere poteſt, vt cenſura fiat, quando præcipua cauſa cenſurę iam non exiſtit: illa enim cauſa fuit Legislator, à cuius voluntate & poteſtate lex vim habet, qui poſt mortem cenſuram operatur per legem, tanquam per inſtrumentum ſeparatum, quod permanet, & in virtute retinet voluntatem, & efficaciam Legiſlatoris.

Non autẽ in cenſura ab homine.

At verò in cenſuris, quę ferũtur ab homine, nunquam fieri poteſt, vt poſt mortẽ inferentis, cenſura ipſa eſſe, aut ligare incipiat, etiamſi per generalem ſententiam pro futuris culpis lata ſit. Hæc eſt communis ſententia Canoniſtarum cum Gloſſa in c. *A nobis*, 1. verb. *Non niſi*, de Sent. excommunicationis, vbi Abbas nu. 12. & in c. *Ad hoc*, nu. 9. de Clericis non reſidentibus, Tabiena verb. *Excommunic.* 2. nu. 10. & Nauar. in c. *Placuit*, de Pœnit. diſt. 6. nu. 35. & 161. & latè Vgolin. dict. tab. 1. c. 2. §. 2. & c. 9. §. 4. Qui omnes nec textum, nec firmam aliquam rationem afferunt ad hanc poſteriorem partem confirmandam.

Gloſſa. Abbas. Tabiena. Nauarr. Vgolin.

Ratio poſterioris partis.

Solùm aiunt ſententiam reſpicere ſtatum præſentem Iudicis; vnde, cùm Iudex in eo tempore, quo impletur conditio, iam non ſit Iudex, eò quod iam non ſit, nec ſententia eius iam habet vim ſententiæ, & ideò ligare non põt. Prima propoſitio, quæ eſt fundamentum totius rationis, ita declaratur, nã ſententia lata ſub conditione, ideò, impleta cõditione, incipit habere effectum, quia moraliter exiſtimatur, ac ſi tunc ferretur; quod Iuriſtæ aiunt fictione iuris tunc ferri, ac ſi eſſet abſoluta; ergo, vt talis ſententia effectum habeat, neceſſe eſt, ut qui eam tulit, adhuc ſit habilis ad ferendam illã; ergo ſi tunc iam non uiuat, aut iuriſdictionem, uel iuriſdictionis uſum non habeat, ſententia, prout tunc lata, nulla eſt, & conſequenter nullum poteſt habere effectum.

11 Impugnatur iuuo.

Hæc autem ratio uidetur poſſe applicari ad cenſuram iure latam; nam tunc etiam moraliter exiſtimatur Legiſlator ut actu prohibens, & ferens cenſuram, quando impletur conditio; ergo etiam oportebit, ut pro eo tempore ſit habilis; ergo ut uiuat, & iuriſdictionem habeat. Quod ſi reſpondeatur ſatis eſſe, quòd mandatum eius uiuat, & firmum maneat, idem dici poterit de ſententia; nam hoc eſt quod quærimus, cur etiã ſententia non uiuat, & firma maneat, uel cur magis dependeat à præſente ſtatu ſuperioris, uel cur potius in ſententia, quàm in lege, fingatur ſuperior, ut actu ferens illam. Eò uel maximè, quòd & in tali lege includitur uirtute ſentẽtia, ut ſupra dixi; & illa generalis ſententia etiam eſt quoddam mandatum prohibens actum ſub tali cenſura. Accedit, quia, quòd talis ſententia uires amittat per mortem eius, qui illam tulit, uel eſt ex natura rei, vel ex iure poſitiuo: hoc poſterius non oſtenditur: prius autem dici non poteſt. Alias, licet ſuperior expreſsè declaret, vt illa ſententia vim habeat, etiam poſt mortem ſuam donec à ſucceſſore reuocetur, id non conſequetur, quia illa voluntas excedit iuriſdictionem eius; hac enim ſola ratione exiſtimari poteſt hoc eſſe contra ius naturæ. Conſequens autem eſt falſum, nam Romanus Pontifex interdum adhibet illam clauſulam in huiuſmodi ſententijs, vt fecerunt Grego. XIII. & Pius ac Sixtus V. in Bulla Cœnæ Domini, ut notauit Nauarr. num. 27. c. 73.

Greg. XIII. Pius V. Sixtus V. Nauarr.

Neque enim dici poteſt hoc eſſe peculiare in Summo Pontifice: nam ſi hoc eſt contra ius naturæ, & excedit limites humanæ iuriſdictionis, etiam illi repugnabit.

12 Ex alijs principijs idem ſuadetur.

Dicendum nihilominus eſt, prædictam cõem doctrinam veram eſſe, & moraliter certam, vtpote cõi vſu receptam, qui pro lege valet. Et quãuis non contineatur expreſsè in iure poſitiuo, fundari tñ poteſt in nõnullis principiis eius. Primum quod odia reſtringenda ſunt iuxta vulgarem iuris regulam. Aliud quod mandatum expirat morte mandantis, quando res eſt integra in c. *Relatum*, & c. *Licet*, & c. *Gratũ*, de Officio Deleg. & l.

Digitized by Google

Mandatum, C. Mandati, & §. *Rectè*, Inſtitut. eodem. Hic autem res cenſetur eſſe integra tempore mortis ipſius mandatis, quia nondum erat impleta conditio: & ideò ex tunc ceſſauit mandatum. Præterea eſt hoc valde conſentaneum rationi naturali: nã ad bonã gubernationem pertinet, vt leges quidẽ ſtabiles ſint, vt aliquid ſit certum & firmũ in Reipublicæ gubernatione: mandata verò, quæ per modũ actualis gubernationis ab hominib. dantur, non maneant perpetuò; eſſet.n. intolerabile onus: & ideo vt cũ illis moriantur, ſeu ceſſent, vſu omnium receptum eſt. Denique, ſicut homo non poteſt ferre cẽſuram, qñ iuriſdictionẽ non habet, ita videtur non poſſe eam ferre pro eo tempore, pro quo iam nõ eſt iuriſdictionem habiturus. Quod autem hoc fiat per legem, peculiare eſt, propter naturam & conditionem legis, vt explicatum eſt. Ex quo etiam fieri videtur, vt, cũ lex ſuo modo pendeat à conſenſu, & acceptatione communitatis, qñ aliqua lex ferens cenſuram acceptatur per modum ſtatuti, & legis, eo ipſo acceptetur, ut permanens quoad effectum, ẽt poſt mortem Legislatoris: ꝙ ſecus eſt in ſententia ab homine lata. Sũmus aũt Pontifex, cum illam clauſulam adhibet, extrahit talem ſententiam ab hac generali ratione ſententiæ, & quoad hoc condit illam per modum legis, vel ſtatuti: quod pro ſua ſuprema poteſtate, quã ab hominib. non habet, neque ab eis in illius vſu pendet, facere poteſt, operando præter commune ius: & ideo videtur hoc eſſe ſingulare in ipſo, & ad inferiores non eſſe extendendum.

13 Si ante impletam cõditionẽ iudex iuriſdictio aut vſum eius amittat ſẽtent. ab illo lata nõ ligat.

Duo tamen hic aduertenda ſuperſunt. Primũ eſt, doctrinam hanc communem procedere, non ſolùm quando ante impletam ſententiæ conditionem iudex moritur, ſed etiam quandocunq; ante' prædictum tempus deſinit eſſe iudex, aut amittit iuriſdictionem, uel ſi eo tẽpore, quo impletur conditio ſit impeditus ab vſu iuriſdictionis, vt ſi ſit excommunicatus, vel alia ſimili rõne ſuſpenſus: in his enim omnibus euentibus eadẽ ratio militat, nimirum, ꝙ efficacia talis ſententiæ ſemper pendet à poteſtate, & iuriſdictione ferentis: neque enim ob aliam cauſam pendet à vita illius, niſi quia pendet à poteſtate, quæ vitam ſupponit, ergo quacunque ratione poteſtatem, vel vſum poteſtatis amiſerit, ſentẽtia vim ſuam amittit. Præterea, huiuſmodi ſententia conditionata effectum habet eo tempore, quo impletur conditio, ac ſi tunc eſſet pronunciata; & non retrotrahitur; vt eſt communis ſententia, quam rectè declarat, & confirmat Couarr. in c. *Alma mater*, p.1. §.10. nu.6. ergo vt valida ſit, & effectum habeat, ſemper neceſſe eſt, eo tempore, quo impletur conditio, qui illam tulit, habere poteſtatem legitimam, & expeditam ad ligandum alium.

14 Si cum impletur conditio iudex hẽat iuriſdict. etiã ſi interrupta fuerit ſent. ligat. Non autẽ ſi illã omnino amittat, licet iterum eligatur.

Dico tamen hoc eſſe neceſſarium pro eo tempore, pro quo impletur conditio, quia non eſt neceſſe, vt toto tempore, quo expectabatur conditio, iudex continuè habuerit eundem uſum poteſtatis: nam licèt interim fuerit excommunicatus, verbi gratia ſi poſteà abſoluatur, ac tandẽ cum impletur conditio inuenitur habilis ad ferendam cẽſuram, id ſatis eſt. Quanquam in hoc aliud eſſe videatur, ſi in eo medio tempore iudex fuit tantum ſuſpenſus ab vſu iuriſdictionis, vel ſi fuit omnino ſuo munere, & iuriſdictione priuatus: & poſtea reſtitutus, uel iterum electus: nam in priori caſu procedit quod dictum eſt, nõ verò in poſteriori. Et ratio diſcriminis eſt, quia quando iudex non priuatur officio, & poteſtate, ſed ſuſpenditur ab vſu eius, non annullatur omnino ſententia conditionalis ab illo lata, ſed ſuſpenditur etiam: quare, ablato impedimẽto ab ipſo iudice, tollitur etiam reſpectu talis ſententiæ, & eadem perſeuerat vſque ad tempus conditionis implendæ. At verò, quando iudex omnino amittit officium, uel iuriſdictionem, quodlibet mandatum, & ſententia, pendens a futura conditione, prorſus extinguitur, extincta poteſtate, à qua pendebat: & ideò etiamſi illa eadem perſona iterum ad idem munus aſſumatur, niſi iterum ferat ſimilem ſententiam, nullum ſortietur effectum prior ſententia, etiamſi conditio impleatur. Vnde, ita cenſendum eſt de illo iudice, ac ſi habuiſſet alium ſucceſſorem à ſe diſtinctum: quia reuera quoad mutationem poteſtatis perinde ſe habet, ac ſi facta fuiſſet in perſona diſtincta: quòd autem perſona ſit eadem, materiale quid eſt reſpectu actionum, & effectuum talis poteſtatis.

15 Corollarium ex dictis.

Ex quo etiam mihi obiter colligo, quando priori modo contingit, tempore, quo expletur conditio, iudicem habere ſuſpenſum vſum poteſtatis, & ideò pro tunc etiam impediri cenſuram; ſi poſt illud tempus tollatur ſuſpenſio illa à iudice, poſſe etiam ſententiam recuperare uim ſuã, ſi talis ſit conditio, ut toto illo tempore durare poſſit, & per totum etiam illud compleatur. Exemplis declaratur; nam ſi iudex tulit ſententiam excõmunicationis, *Si homicidium, uel periurium commiſeris*: & quis falsò iurauerit eo tẽpore, quo ipſe iudex ſuſpenſus eſt, uel excommunicatus, neque tunc contrahet cenſuram, quia tũc ipſe iudex inhabilis eſt ad ferendam illam; neq; poſteà, etiamſi ablata ſit iudicis ſuſpenſio, quia conditio ſolùm pendebat ex illo actu, & ex illo puncto temporis, in quo delictum commiſſum fuit; & poſtea nulla fuit noua contumacia: At verò ſi forma cenſuræ fuiſſet hæc, *Niſi intra menſem reſtitueris, uel ſatisfeceris, excommunicatus ſis*, & cùm completur illud tempus, iudex ſit ſuſpenſus, qui tunc non reſtituit non ſtatim contrahet cenſuram, propter rationem dictam: poſteà tamẽ ablata à iudice ſuſpenſione, ſi ſubditus perſeueret in non reſtituendo ligabitur prædicta cenſura; quia, vt diximus, ſñia illa nõ fuit extincta, ſed ſuſpenſa; & conditio eius talis fuit, vt non ſolùm pro illo puncto, vel momento, in quo tẽpus menſis expletum fuit, ſed etiã pro toto tempore ſequenti poſſit compleri, quia ille terminus non eſt præfixus ad finiendam obligationem, ſed potius ad inchoandam, & ad dilatandam ſolutionem vſq; ad illum, & non vltrà: & ideò illa conditio meliùs per negationem explicatur, ſ. *Dummodo vltra menſem non differas ſolutionem*. Ac proptereà quò magis ac magis differtur ſolutio, eò magis expletur conditio; & conſequẽter noua contumacia committitur in prędicto caſu, atq; adeò in cenſuram incurritur, qñquidem & iudex iam habet vſum ſuæ poteſtatis, & per ſententia latã, expleta conditione, ſatis illam exequitur. Idemque eſt quoties terminus præfixus conditioni talis fuerit, vt per lapſum ipſius non finiatur obligatio, ſed potiùs maior, ſeu vegetior fiat, vt dixit Nauarrus in Summa c.21. ex cap. *Cùm dilecti*, & Abbate ibi nu.12. de Dolo. & contumacia.

Nauarr. Abbas.

16 Contracta ſemel cenſura non aufertur per mortẽ iudicis.

Alterum aduertendũ erat, quamuis cenſura nondum contracta, & lata per ſententiam conditionatam, impediatur, vt diximus, per mortẽ,

vel

vel depoſitionem iudicis; eam verò, quę iam contracta eſt ex vi talis ſententiæ, vtpote conuenienti tempore expleta conditione, non tolli, etiamſi poſteà iudex moriatur, aut deficiat, vt conſtat ex c. *Paſtoralis*, §. 1. de Officio ordinarij, & ex c. vnico de Maior. & obed. in 6. Et ratio eſt, quia cenſura ſemel contracta iam non pēdet quaſi in conſeruari à iudice, qui illam tulit: & ideò non aufertur per ablationem cauſæ, neque aliter, quàm per propriam abſolutionem, vt notauit Abbas in c. *A nobis*, 1. nu. 12. de Sent. excommun. & inferius latiùs dicturi ſumus.

Abbas.

SECTIO V.

An cenſura ſub conditione lata, comprehendat eum, qui domicilium mutauit.

1 Difficultatis ratio.

HAec difficultas ex reſolutione præcedentis puncti oritur. Nam, ſi in prædicto caſu cenſura impeditur eò, quòd iudex deſinit eſſe iudex ante expletā conditionem, eadem ratione impedietur cenſura, ſi ſubditus deſinat eſſe ſubditus ante impletā conditionem, vtpote ſi domicilium mutet. Conſequens eſt falſum: ergo. Sequela probatur, quia ratio, cur cenſura ceſſat, quando iudex deſinit eſſe iudex, ideò eſt, quia iuriſdictionem amittit: ſed, quando fit mutatio ex parte alterius extremi, vtpote quia ipſe ſubditus domiciliū mutat, etiam deſinit iuriſdictio in illam perſonam, quia deſinit eſſe ſubdita, iuriſdictio.n. eſt veluti relatio quædam, quæ per mutationem cuiuſuis extremi amittitur: ergo, cùm inferre cenſuram ſit actus iuriſdictionis, etiam ceſſabit. Minor probatur, quia aliàs, ſi Epiſcopus ſub excommunicatione præciperet alicui alienum reſtituere intra certum tempus, ille poſſet vim excommunicationis effugere mutando domicilium, quod videtur abſurdum in fraudem cenſuræ, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ.

2 Hæc difficultas controuerſa eſt inter Canoniſtas, quos, & varias eorum opiniones latè refert Vgolinus dicto lib. de Cenſur. tab. 1. c. 20. §. ult. nu. 4. Sed eas omitto, quia vel non formaliter, vel non adæquatè ad difficultatem reſpondent: quanquam opinio, quam ipſe Vgolinus præter alios indicat, mihi vera eſſe videatur. Dico ergo, formaliter ad difficultatem reſpondendo, admittendam eſſe ſequelam, videlicet, ſi ex aliqua mutatione ſubditi contingat ante impletam conditionem, illū fieri non ſubditum: reſpectu illius, vt ſic, ceſſare, & vires amittere cenſuram latā ſub tali conditione. Hoc cōuincit ratio facta, & quia cenſura ferri non poteſt niſi in ſubditum, vt infrà latè dicturi ſumus, & conſtat ex c. *Romana*, de Sententia excommunicatio. in 6. Quod ergo in controuerſiam afferri poteſt, ſolùm eſt, quando aliquis ſubditus per mutationē fiat non ſubditus. Et quia poteſt aliquis non eſſe ſubditus ſimpliciter, & nihilominus eſſe ſubditus quoad aliquid, ſeu in aliqua cauſa, ideò, licèt per mutationem domicilij certum ſit, fieri non ſubditum ſimpliciter, eum, qui anteà erat ſubditus, adhuc ſub quæſtione reſtat, an poſſit manere ſubditus reſpectu illius cauſæ, vel actionis, propter quam lata eſt cenſura, vel an etiam reſpectu illius ſubiectionem amittat.

Vgolin.

Si quis ante conditionē impletā fiat non ſubditus non tenetur cenſura.

3 In qua re dicendū cenſeo in primis, quandocunque cenſura eſt lata per ſtatutum generale propter futuram actionem, ſi quis mutet domicilium ante completam conditionē, etiamſi poſteà agat contra ſtatutum, non incurrere cenſuram. Hoc eſt euidens, quia ille iam non obligatur illo ſtatuto, cum iam ſit extra territorium, & extra iuriſdictionem alterius Prælati. Et hoc à fortiori conuincitur ex capitulo fin. de Conſtit. in 6. vt legenti patebit.

Si quis ante impletā conditionem mutet domicilium, non eſt ſubditus, quoad cenſuram latam per generale ſtatutum.

4 Ex quo vlteriùs infero, quandocunq; cenſura lata eſt per generalem ſententiam ab homine, vel per ſpeciale præceptum, quib. purè prohibetur, vel præcipitur aliquid in futurum ſub tali cenſura, ſine vllo ordine, uel habitudine ad præteritū factum: tunc ēt amittere vim ad inferendam cenſuram reſpectu illius, qui mutauit domicilium. Probatur, quia, licet hæ ſententiæ dicantur eſſe ab homine, re tñ vera ſolum ſunt quædam pręcepta; vnde ſolum poſſunt obligare ſubditos. In eo aūt caſu ille, qui mutat domicilium, deſinit eſſe ſubditus, quare non obligatur pręceptis alterius Prælati, hæc aūt præcepta quoad hoc non habēt maius robur, aut maiorem durationem, propterea quod cenſura munita fuerint. Et confirmatur, ac declaratur, nam ceſſante cauſa cēſuræ ſub conditione latæ, ceſſat cenſura, vt, ſi lata eſt excōmunicatio, niſi reſtituas intra tale tempus: & intra illud creditor donet debitum, iam poſtea nō teneberis cenſura, quia ablatum eſt cenſuræ fundamentum; at vero in præſenti caſu, de quo agimus, ceſſat ēt fundamentum, & cauſa cenſuræ; nam fundamentum eſt obligatio ſeruandi tale præceptum: cauſa vero eſt inobedientia, & contumacia; hæc autem ceſſant mutato domicilio, vt oſtenſum eſt. Deniq; ibi nullus interuenit titulus, ratione cuius ille, qui ſubiectionem ſimpliciter mutauit per tranſlationē domicilij, maneat ſubditus quoad talem actionem, cum neq; ipſa actio, nec iudicium aliquod circa illam fuerit inchoatum tempore prioris domicilij.

5 Quapropter addendum eſt tertio, ſecùs eſſe qñ cenſura fertur ſub conditione, quæ reſpicit factum præteritum, & commiſſum tempore prioris domicilij & ſubiectionis. Tunc.n. ratione iuris acquiſiti ex priori facto, fit, vt, licèt mutetur ſubiectio ſimpliciter cum domicilio, maneat ſecundum quid quoad talem cauſam, & cōſequenter quoad talem cenſurā. Duob. aūt modis videtur hoc poſſe accidere. Primò, ſi quis prius commiſit delictum, vel nocumentū fecit, ad cuius reſtitutionem, vel ſatisfactionem intra tantū tempus obligatus eſt à priori iudice ſub cenſura ipſo facto incurrenda; tūc.n. licet intra illud tempus mutet domicilium, obligatus manet priori præcepto; &, ſi conditionem non impleat, cenſuram contrahet. Cuius duplex rō reddi poteſt; prima, quia per prius delictum manſit ſubditus ſpeciali titulo pręter titulum domicilij; quod per ſe ſufficit ad conſtituendum ſubditum in tali cauſa, vt infrà oſtendemus; & ideò, quamuis mutetur domicilium, manet ſubiectio quoad hanc causā ratione delicti, c. fin. de Foro cōpetente. & conſequenter manet obligatio ſub eadem cenſura. Quod optime cōfirmat textus in capite primo, de Raptoribus, & c. 1. in princip. de Priuileg. in 6. Altera ratio eſt, quia illa ſententia excommunicationis non eſt purum pręceptum rei futurę, ſed eſt veluti iudicium quoddam inchoatum in tali cauſa, in qua ille conſtitutus eſt reus, vel formaliter, vel virtute coram tali ſuperiore

Cenſura lata ſub conditione reſpiciente præteritū factū tempore domicilij cōmiſſū mutato domicilio non vitatur.

Prior modus quo id contingere poteſt.

citatus

gitatus eſt, vt cauſam agat, & in eo iudicio condemnatus eſt, & ita per ſententiam præuentus, vt in eodem iudicio rem abſoluat: & ideò ſemper manet ſubditus quoad hanc cauſam, iuxta ea, quæ in ſequenti puncto adijciemus.

6 *Poſterior modus quo id accidere poteſt.*

Alio modo poteſt hoc contingere, quando non præceſſit delictum, præceſſit tamen aliqua cauſa, quæ in iudicium trahi cepta eſt; vt ſi præceſſit aliquis contractus, vel debitum, cuius executio coram ſuperiori poſtulata fuerat per citationem partis, & alia, quæ ad litem inchoandã requiruntur: tunc enim ſi ex tali cauſa, vel in ordine ad progreſſum eius orta eſt impoſitio cenſuræ ſub cõditione intra certum tempus; quamuis eo tempore mutetur domiciliũ, ſemper manet ſubiectio in ordine ad talem cauſam: quę eſt expreſſa deciſio Gregorij IX. in c. *Propoſuiſti*, de Foro compet. Simileq; habetur in l. *Si quis*, ff. de Iudicijs. Et in hoc caſu vera eſt ſententia Gloſ. Innoc. Abbat. & aliorum in cap. *Præterea*, 2. de Appellationibus, quatenùs aiunt, per mutationem domicilij, non tolli vim cenſuræ ſub prædicta conditione propoſitæ: id enim procedit ſolùm, quando tale præceſſit delictum, aut cauſæ inchoatio, vt ratione illius maneat aliquis ſubditus quoad talem cauſam, etiamſi alioqui iuriſdictionem mutet, vt declaratum eſt. Videtur tamen in eo caſu moderatio adhibenda, nimirum ſi huiuſmodi perſona in fraudem, vel proprio motu domicilium mutet. Nam, ſi ex præcepto ſuperioris propter commune bonum, vel aliam ſimilem cauſam cogatur domiciliũ mutare, tunc omnino deſinit eſſe ſubditus priori Iudici, etiã in cauſa corã illo inchoata, iuxta doctrinam Bar. in l. 1. ff. de Pen. & inſinuatã à Gl. in d. l. *Si quis*, 7. ff. de Iudicijs ex l. *Qui autem*, ff. Si quis cautionibus. Si ergo in eo caſu omnino mutatur ſubiectio, ceſſat obligatio omninò parẽdi priori ſuperiori, & cõſequenter in præſenti materia ceſſabit contumacia, vt propterea ẽtſi adueniente tẽpore impleatur conditio, non incurratur in cẽſurã;

Greg. IX. *Gloſſ.* *Innocent.* *Abbas.* *Bartol.* *Gloſſa.* *Limitatur doctrina.*

SECTIO VI.

Quomodo ſuſpendatur cenſura ſub conditione lata.

7 *Per appellationẽ ſuſpenditur cenſura.*

HAec quęſtio neceſſaria eſt ad huius materię complementũ. In qua primo dicendum eſt, huiuſmodi ſentẽtiam ſuſpendi per interpoſitam appellationẽ, vt expreſsè definitur in c. *Præterea*, 2. de Appellationibus. Quia per appellationem transfertur cauſa ad alium Iudicẽ. Cùm ergo prior ſententia conditionalis nihil operata eſſet ante conditionem expletã, & tempore, quo impletur cõditio, iam ſit iuriſdictio ſuſpenſa per appellationẽ, ſuã vim amittit: vt ſumitur etiã ex c. *Cùm contingat*, de Offic. deleg. c. *Per tuas*, de Sent. excom. & c. *Soler*, eod. tit. in 6. vbi duo ſunt aduertenda. Vnum eſt per hanc appellationẽ non ſolùm ſuſpendi cenſurã, ſed etiã præceptũ, ſeu obligationẽ exequendi id, quod ſub cenſura præcipitur: ita vt expleto termino præſcripto in tali ſnĩa, nõ ſolùm non incurratur cenſura, ſed etiam nõ peccetur, non exequendo mandatum. Quia in totũ hoc appellatio fertur: imò ideò appellatur à cenſura, quia appellatur à præcepto: quod ibi eſt principaliter intentum: cẽſura verò eſt quaſi acceſſorium; parumq; vtilis eſſet appellatio, ſi exculparet à pœna, & non à culpa. Atque hæc eſt ſententia communis Canoniſtarum in d. c. *Præterea*, qui limitationem adhibent, quando appellãs ſatis declararet ſe appellare à ſola cenſura, & non à mandato. Quod per ſe manifeſtum eſt, rarò tamen continget. Neque eſt ita interpretanda appellatio, niſi ex verbis ſatis conſtet.

Per appellationẽ nõ ſolum ſuſpenditur cenſura, ſed etiam præceptũ.

8 Aliud obſeruandum eſt, oportere appellationem eſſe legitimam, vt iura tradunt, & ratio ipſa naturalis docet. Vt autem legitima ſit, duo potiſſimum requiruntur. Primum, vt ſit ex cauſa probabili, & ſufficiente: & (quantum attinet ad externum forum) ſeruandæ ſunt iuriſperitorũ regulæ, & ad pręſentem materiã applicandæ, nimirum, vt ſi ſententia ſit interlocutoria, appellatio eſſe debeat ex cauſa rationabili, & coram Iudice probanda, iuxta c. *Vt debitus*, de Appel. & c. *Romana*, §. vlt. eod. tit. in 6. At vero, cum appellatio eſt à ſententia definitiua, vt admittatur, & valeat in illo foro, non eſt neceſſarium cauſam exprimere, ſed ſimpliciter appellare, vt eſt communis doctrina in l. 1. ff. de Appell. Cenſebitur autẽ in præſenti materia ſententia interlocutoria, quã vel non fertur ſeruata ordine, & ſtrepitu iudicij: vel non fertur in tota cauſa, ſed circa aliquẽ eius articulum interponitur; iuxta doctrinam Abb. cõem in c. *Auditis*, de Proc. nu. 5. & Rub. vt lite non conteſt. nu. 4. & tunc oportebit, cauſam appellationis proponere corã Iudice à quo, & illã probare corã Iudice ad quẽ appellatur. Quando verò reſpectu totius cauſæ iuridice tractatæ fuerit impoſita cenſura, cenſebitur definitiua, & tũc ſufficiet ſimpliciter appellare, quantum ad externum forũ ſpectat. Quod verò attinet ad forum conſcientiæ, ſi quis bona fide appellet intelligẽs ſe habere cauſam ſufficientem, & probabilem, id ſatis erit: ſi autem mala fide id faceret ſolùm ad dilationem litis, ſciens appellationem eſſe iniuſtam, & ſine cauſa; grauiter peccaret, & (vt opinor) non ſuſpenderet vim præcepti, & cenſuræ, quia fraus & dolus nemini debent patrocinari; neq; illa eſt vera defenſio, ſed offenſio: nihilominùs tamen in foro exteriori, quandiu non probatur talis defectus, ſemper habet appellatio prędictum effectum. Niſi eſſet in cauſa, in qua ſecundùm iura non habet locum appellatio, vt in cauſa fidei, vel in cauſa religioſi, quando ſecundùm regulam corrigitur, vt habetur in c. *Ad noſtram*, & cap. *Reprehenſibilis*, de Appell. & notat Paludan. 4. diſt. 18. q. 1. art. 4. concluſ. 2. & alij.

9 *Quod ſit tempus legitimũ appellationis à cenſura.*

Secundo requiritur, vt talis appellatio debito tempore fiat. Quærunt autem circa hoc Canoniſtæ, an huiuſmodi appellatio interponenda ſit tempore à iure præſcripto ad legitimè appellandum ab alijs ſententijs, quod eſt tempus decem dierum, iuxta textum in cap. *Quod ad conſultationem*, de Re iudicata; an verò fieri poſſit toto tempore, quo conditio impleta non eſt. In quare Abbas in d. c. *Præterea*, docet etiam ad hanc appellationem ſeruãdam eſſe tempus lege præſcriptum, quia illud ius eſt generale, & nulla eſt in iure facta exceptio de hac ſententia: & ideò in illa etiam ſeruandum eſt. Vnde, cùm ille numerus dierum computandus ſit à die latæ ſententiæ, iuxta l. 1. §. *Biduum*, ff. Quando appell. ſit, quæ habetur etiam in c. *Biduum*, 2. q. 6. fit, vt intra primos decem dies à die ſententiæ cenſurę latæ appellandum ab ea ſit, vt per appellationem ſuſpendatur, etiamſi terminus implendæ conditionis diuturnior ſit.

Abbatis opinio.

Quæ

Digitized by Google

4 Vera opinio.

Quæ opinio ſecurior quidem eſt, & ad tollendas lites aptior: tamen in rigore & in conſcientiæ foro contrariam ſententiam exiſtimo eſſe ſatis tutam, & in foro etiam exteriori ſecurè poſſe Iudices iuxta illam pronunciare, nimirũ, quodcunque tempore interponatur appellatio, dummodò ſit ante expletum conditionis tempus, legitimam eſſe, & ſuſpendere cenſuram. Quæ eſt opinio Gloſſæ, & aliorum in d. cap. *Præterea*, quam referunt, & ſequuntur Couarruuias d. §. 10. nu. 4. & Nauarrus in cap. *Cùm contingat*, de Reſcript. cauſa decimaquarta. Quorum authoritas reddit hanc opinionem ſatis probabilem, & tutam: quæ etiam fauorabilior eſt, & mitior; ideoq; (cæteris paribus) magis probanda. Faueatq; illi non parùm dictum cap. *Præterea*, ibi, *Medio tempore*: illa enim particula indefinita æquiualet vniuerſali, cùm ſit quaſi doctrinalis, ſeu deciſiua: ergo totum illud intermedium, tempus eſt legitimum ad appellationem interponendam: atque in illo iure ſatis eſt hæc exceptio inſinuata. Accedit, quòd hæc ſententia conditionata pro eo tempore, in quo nondum eſt impleta conditio, non ſimpliciter eſt ſententia, ſed ſecundùm quid: quia conditionalis nihil ponit in eſſe: & ideò, quando conditio impletur, tunc ferri cenſetur: ergo mirum non eſt quòd toto priori tempore ab ea appellari poſſit, & quod ea ratione non comprehendatur ſub communi iure præfiniente tempus ad appellandum à ſententia, vtique abſoluta, & perfecta.

Gloſſ. *Couarr.* *Nauarr.*

5 Diſcrimẽ inter cenſuram latã abſolutè, & ſub conditione.

In quo etiam aliquid ſingulare in cenſura, & præſertim in excommunicatione inuenitur, nã ab illa, quando purè, & abſolutè lata eſt, appellari non poteſt, ſaltem quantum ad effectum ſuſpendendi cenſuram, vt habetur in cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellationibus, & in cap. *Is cui*, § vltimo, de Sent. excommunicationis, in 6. Vbi hoc etiam ad ſuſpenſionem, & interdictum extenditur. Et optima ratio in priori textu redditur: quia huiuſmodi ſententia cenſuræ ſecum affert executionem: à ſententia autem iam executioni mandata nemo poteſt appellare: ſed quærendum eſt aliud remedium, nempe abſolutionis.

6 A cenſura cõditionata, impleta cõditione nõ poteſt appellari.

Ex quo obiter colligitur grauiter illos erraſſe, qui putarunt, etiam in ſententia excommunicationis latæ ſub conditione, intra certum terminum, habere locum appellationem, poſt expletam conditionẽ, dummodo intra decendium fiat. Quæ videntur in eo fundari, quòd talis ſententia tum cenſetur ſimpliciter lata, quando conditio impletur: non tamen aduerterunt conditionalem, impleta conditione, tranſire in abſolutam: & ideò in præſenti materia ſecum ferre executionem; quapropter non poteſt ab illa appellari. Aduertit autem Nauarrus dicto c. *Cùm contingat*, cauſa decimaquinta, quòd, licèt ſententia excommunicationis abſolutè lata non poſſit per appellationem ſuſpendi, ſententia tamen declaratoria, qua ſcilicet aliquis declaratur incurriſſe, & denunciari, & vitari præcipitur, per legitimam appellationem ſuſpenditur. Quod ipſe ibi latè probat, eamque doctrinam approbat Couarruu. dicto numero quarto, ſed de hoc modo ſuſpendẽdi cenſuram per appellationem hæc nobis ſufficiant.

Poteſt tamen à ſententia declaratoria. *Nauarr.* *Couarr.*

7 Ad hanc verò cauſam ſuſpenſionis reuocãtur aliæ, quæ, licèt non ſint propriè appellationes, illi, æquiualent, vt notauit Palud. in quarto, diſtinct. 18. q. 1. artic. 4. concluſ. 2. Vna cauſa eſt, quando aliquis non potens, aut neſciens appellare, ſeſe protectioni Apoſtolicæ Sedis committit, vt expreſsè traditur in c. *ad Audientiam*, de Appellationibus. Atq; idem eſt, quando iter ad Sedem Apoſtolicam arripitur, ſeu inchoatur, vt in eodem titulo dicitur cap. *Dilecti filij*, ſecundo, *Quia plus eſt* (dicitur) *ad Sedem Apoſtolicam facto prouocare, quam verbo*. Idemque à fortiori erit, ſi totum negotium Papa, vel Superior ad ſe auocauerit: tunc enim ablata eſt iuriſdictio inferiori. Denique, quacunque ratione ille, cui cenſura imponitur, recurrat ad ſuperiorem prouocando, ſeu petendo iudicium eius, cenſetur virtute appellare: & ideò id ſatis eſt, vt ſententia ſuſpendatur.

Paludan.

Per recurſum ad Papã, ſeu ſuperiorem ſententia ſuſpenditur.

Alia cauſa ſufficiens ad ſuſpendendam cenſuram vltra terminum in ſententia præfixum eſſe poteſt voluntas, & conſenſus eius, in cuius fauorem lata eſt: vt v.g. ſi in fauorem creditoris præcipitur debitori ſub cenſura, vt intra tres menſes ſoluat; & poſteà creditor concedat maiorem terminum, ita vt per quatuor aut plures menſes expectare contentus ſit, tunc non incurret debitor excommunicationẽ, etiam ſi conditio videatur impleri in termino per ſententiam præſcripto. Quia, licet videatur facere contra verba præcepti Superioris, non tamen contra mentem, & voluntatem eius, quæ eſt vt ſatisfiat creditori: quando autem ipſe conſentit, iam pro eo tempore ei ſatisfactum eſt. Quæ ratio explicatur aliter: nam ceſſante cauſa excommunicationis, ceſſat excommunicatio: ergo ſuſpenſa (vt ita dicam) cauſa excommunicationis pro aliquo tempore, pro eodem ſuſpenditur excommunicatio: nam eſt eadem ratio & proportio: quia pro eo tempore verè tollitur cauſa excommunicationis, & materia præcepti. Quando autem mihi præcipitur, vt ſoluam debitum hodie, ſupponitur me teneri ad ſoluendum pro die hodierno: at vero, quando creditor contentus fuit, vt differatur ſolutio in craſtinum iam non ſum debitor pro hodierna die: nec Iudex vult me plus obligare, quàm ipſe creditor velit. Et ideò etiam iam non ſum contumax, eo tempore non ſoluendo, nec rationabiliter talis præſumi poſſum, cùm conſtet materiam præcepti eſſe ablatam pro eo tempore. Ceſſat ergo pro tunc cauſa incurrendæ cenſuræ; & ideò tunc non incurritur. Quæ fuit ſententia Abbatis, Decij, & aliorum in dicto cap. *Præterea*, quam etiam tenet Ang. qui alios refert, ver. *Excommunicatio*, 2. num. 20.

8 Per cõſenſum eius, in cuius fauorẽ lata eſt cenſura, ſuſpenditur.

Abbas. *Decius.* *Angel.*

9 Contraria ſententia improbatur.

Et mihi videtur tam ſpeculatiuè, quàm practicè vera, & ſecura: quamuis alij contrarium ſentiant, vt Syluest. ver. *Excommunicatio*, 2. nu. 1. caſu 13. Nauarr. c. 27. nu 25. Vgolin. qui alios refert ſuprà, c. 20. §. vlt. nu. 5. Hac ſolùm ducti ratione quòd, ſicut proferre talem ſententiã eſt actus iuriſdictionis, ita etiam differre, vel ſuſpendere illam: ergo ſine conſenſu Iudicis habẽtis iuriſdictionem non ſufficit alterius partis conſenſus ad prædictum effectum. Hæc tamen ratio facilè diſſoluitur ex fundamẽto à nobis adducto: nam ſuſpendere ſententiam directè, & quaſi poteſtatiuè, ſtante cauſa, & materia eius in eodẽ vigore, eſt actus iuriſdictionis; ſuſpẽdere tamen, vel dilatare ſententiam per ſubtractionẽ materiæ non eſt actus iuriſdictionis, ſed dominij circa talẽ materiam. Sicut etiam reuocare ſententiam ſemel latam,

Syluest. *Nauarr.* *Vgolin.*

latam, ſi directè, & ex poteſtate agentis id fiat, eſt actus iuriſdictionis, omnino verò auferre vim ſẽtentiæ de conditionalis per ſubtractionem cauſæ, & materiæ, vt v. g. cõdonando debitum, non eſt actus iuriſdictionis, ſed dominij.

10 *Notãdum pro data reſolutione.*

Et ideò in huiuſmodi ſententijs diligenter obſeruandum eſt, vt talis ſententia omnino, & (vt ita dicam) adæquatè data ſit in fauorem talis perſonæ, quæ dominium habet, ſeu poteſtatem ad remittendum, vel differendum debitum, ſeu ſatisfactionem. Nam, ſi illa non ſit cauſa totalis, ſed partialis, & iudex intendat aliquod commune bonum in executione talis ſententiæ, tunc non ſufficiet conſenſus partis ad differendum terminum eius, vt ex contraria ratione ſatis notum eſt. Tñ in ſimili caſu, & ſeruata proportione, non ſufficiet conſenſus eiuſdem partis ad tollendam omnino obligationem talis præcepti, & cenſuræ, etiamſi omnino cedat iuri ſuo; quia ẽt tunc maneret ius boni cõis, quod iudicẽ præcipuè intẽdere ſupponimus. At verò, ſeruata proportione, quotieſcunque per conſenſum partis remittentis debitum tollitur cenſura, per conſenſum eiuſdem differentis debitum, cenſura differtur. Et hoc probat ratio facta, nec diſcrimen ſufficiens aſſignari poteſt.

11 *Incurrẽturne cenſura non impleta cõditione, poſt terminum longiorem à parte indultum.*

An verò, non expleta conditione, & poſt terminum longiorem præfixum ex conſenſu partis, tunc incurratur excõicatio, nonnullum dubium habere poteſt. Nam iudex ſolùm præfixit terminum trium menſium, v. g. & pro tunc impeditus eſt effectus ex conſenſu creditoris: ergo, vt poſteà incurratur, nulla eſt cauſa ſufficiens: nam voluntas creditoris non ſufficit: voluntas aũt ſuperioris non adeſt, quia iam elapſum eſt tp̃s per eam præſcriptum. Propter quam rationem ita ſentiũt Angelus verb. *Excommunicatio* 3. primo, numero vigeſimo primo, & Sylueſ. verb. *Excommunicatio*, 2. nu. 1. caſu 13. Nauarr. vbi ſuprà: Quamplures alios refert Henricus lib. 13. ſummæ, capite vigeſimo, litera H.

Quorundam ſententia. Angel. Syluest. Nauarr.

Vera ſententia.

Dicendum nihilominus eſt, poſteà incurri cenſuram, quia verè expletur conditio, ſub qua lata eſt. Qđ duobus modis explicari põt. Prior, & facilis eſt, quia, vt ſuprà dicebamus, ille terminus non eſt ad finiendam, ſed ad differẽdam ſolutionem: & ideò non tam poſitiuè, quam negatiuè explicandus eſt, ſcilicet vt vltra tres menſes non differatur ſolutio: habet ẽt ſubintellectam conditionem, nẽpe *inuito creditore*, quia in eius gratiam talis ſententia fertur: & ideò, cùm primùm ipſe incipit eſſe inuitus, impletur conditio: quia iam vltra tres menſes differtur ſolutio inuito creditore. Alter modus explicandi erit, etiamſi poſitiuè terminum illum, v. g. trium menſiũ declaremus: quia tp̃s illud, nec materialiter, nec continuè oportet intelligi, ſed de tribus menſibus, pro quibus vrgeat obligatio ſoluẽdi debitum. Totum autem illud tempus, quod adiectum eſt ex voluntate creditoris, ex eadem conſtitutum eſt extra obligationem pro tunc ſoluendi debitum: quare ſtatim ac illa voluntas ceſſat, iterum clauditur illa obligatio ſub priori tempore trium menſium, quo tunc moraliter ac formaliter cenſetur terminari: quamobrem, ſi tunc nõ ſoluatur debitum, impletur conditio ſub qua excõicatio lata eſt. Quo fortaſsè ſenſu rectè dicunt Iuriſtæ, prorogatione termini facta, eundem terminum eſſe cenſeri: quia ſub ea conditione prorogatio fieri exiſtimatur, vt ſumitur ex lege *Sed etſi*, ff. de Precario, & l. *Si cum dic*, ff. de Arbitris. Qui etiam rectè diſtinguunt inter innouationem & prorogationem termini ex l. 4. ff. de Damno infecto: nã innouare eſt nouum terminum concedere: prorogare verò eſt eum, qui erat aſſignatus, extendere. Atque ita in præſenti, licèt creditor nõ poſſit nouum terminum autoritate ſua ſtatuere, potuit tamen prorogare priorem, & ita idem ipſe eſt, qui poſteà expletur ſuſpenſione ablata. Et ita ſoluitur facilè fundamentum oppoſitæ opinionis, nam tunc excommunicatio non incurritur niſi ex vi prioris ſententiæ: & ideò non eſt neceſſarius nouus conſenſus iudicis, quem Angelus, & Syluester requirunt.

SECTIO VII.

Vtrùm, Cenſura ferri poſſit ſub conditione ad cauſam pertinente.

SVPEREST vt de alio genere conditionalis cenſuræ dicamus qñ ſcilicet conditio talis eſt, vt ad complendam cãm cẽſuræ nihil referat, vt v. g. ſi hac forma feratur. *Excommunico te, ſi nauis ex India venerit, aut venit.* Põt enim hæc conditio eſſe, aut de re præſente, ſeu iam facta, aut de re futura cõtingenti: nam, ſi ſit omnino neceſſaria, eſt ſuperuacanea. Dico ergo, quotieſcunque talis conditio additur huic ſententiæ, quæ ad cãm, vel rõnem ferendi cenſurã nihil ſpectat, imprudẽter addi, & male fieri. Probatur, tum quia tunc maximè procedunt leges, quæ hoc vetant, vt l. 1. § *Biduum*, ff. Qñ appel. ſit; tum ẽt quia, ſi illa conditio nihil refert ad cauſã cenſuræ, ſine ratione fertur cenſura dependenter ab illa: tum denique, quia in re tam graui & ſpirituali non dẽt aliquid impertinens adiungi. 1

1 Malè fertur ſententia cenſuræ ſub cõditione ĩpertinẽte.

Dixi autem, conditionem debere eſſe talem, vt ad rationem ferendi cenſuram nihil referat: nam interdum dari põt conditio, quæ licèt non augeat, vel minuat culpam: nihilominus tñ poſſit eſſe rationabilis cauſa limitandi, vel ſuſpendẽdi cenſuram. Et hæc forma, *Excommunico clericum hoc facientem, niſi ſit in tali dignitate conſtitutus*, conditionalis eſt: & illa cõditio non minuit culpam, imò fortaſsè interdum auget: nihilominùs tñ propter honorem, & æſtimationem dignitatis Eccleſiaſticæ expedire põt ita limitare cenſuram. Quod attente obſeruandum eſt in omnibus ſimilibus conditionibus: aliquando enim poſſunt rationabiliter addi, vt explicatum eſt: aliquando verò continere poſſunt acceptionem perſonarum, vt ſi generali cenſuræ addatur conditio, ſolùm ad excludẽdas aliquas perſonas ſine rationabili cauſa propter ſingularem affectum, vel cognationem ad illas. 2

2 Conditio non augẽs culpã poteſt eſſe cã rationabilis limitãdi cẽſurã.

Secundò dicendum eſt, quoties talis conditio eſt de præſenti, aut de præterito, ſi iam extat, validã eſſe cenſurã, quantumuis cõditio ſit impertinens: ſicut è contrario ſi non extat, cenſura eſt nulla. Ratio eſt, quia conditionalis nihil ponit in eſſe, ſi conditio non ſit appoſita: ſi aũt ſit appoſita, æquiualet abſolutæ, vñ non impedit effectũ, ex hoc præcisè ꝙ conditio ſit impertinens, aut nihil ad cauſam referat. Confirmatur, nam ẽt in ſacramentis miniſtrandis talis cõditio, aut concepta in mente & intentione, aut verbis expreſſa, non impedit valorem ſacramenti, ſi reuera 3

3 Sententia cenſuræ ſub conditione impertinẽti de præſenti, aut præterito tenet.

D ra

ra conditio extet, vt diximus ſuperiori tomo, diſputatione decima tertia, ſectione tertia.

4 Niſi contineat intolerabilē errorem.

Dico autem, ex eo præciſè quòd ſit impertinens, nam, ſi ex tali additione vlterius eueniat, vt ſententia contineat intolerabilem errorem: iam ex eo capite poterit cenſura impediri; vel etiam, ſi talis ſit conditio, vt perplexitatem inducat. Vt eſt in illo vulgato exemplo de duobus habentibus æqualem poteſtatem, ſimúlque proferentibus ſententiam ſub hac conditione, *ſi alter te non excommunicat*. Nam talis conditio, vel intelligi debet de ſola prolatione ſententiæ, & ſic neutra ex parte impletur conditio, & conſequenter neutra ex parte tenet ſententia. Vel, ſi conditio intelligatur de valore cenſuræ, id eſt ſi alter non te validè excommunicat, ſic includit perplexitatem, nam ſi demus, vnius ſententiam non eſſe validam; hoc ipſo videtur apponi conditio neceſſaria, vt altera ſit valida, quòd ſi vna valida eſt, etiam erit altera, quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia: & ideò talis modus ferendi ſententiam meritò continetur ſub illis, qui continent intolerabilem errorem. De quo in ſimili diximus de ſacramentis diſputatione citata.

5 Cenſura ſub conditione Impertinente de ſtuturo contingente, eſt nulla. Vgolin.

Tandem addendum eſt, quoties conditio poſita eſt de futuro contingente, & eſt omnino impertinens ad cauſam & rationem ferendi cenſuram, probabilius videri, talem ſententiam ſtatim eſſe nullam, neque oportere expectare euētum conditionis appoſitæ ad iudicandum de valore cenſuræ. Ita ſentit Vgolinus dicto capite vigeſimo, §. vltimo, in vltimis verbis: & idem non loco citato cenſuimus de ſimili modo miniſtrandi ſacramenta. Et ratio in præſenti eſt, quia talis ſententia continet intolerabilem errorem; actus enim ſpiritualis poteſtatis non debet eſſe ita pendens à caſuali conditione, quæ ad talem actum omnino impertinens ſit. Aliàs etiam poſſet Petrus ſub hac forma excommunicare Paulum, *Si Ioannes conſenſerit*: quanquam voluntas Ioannis nihil vel ad poteſtatem, vel ad cauſam, ſeu rationem excommunicandi pertineat. Hoc autem eſt valde abſurdum, & intolerabilis abuſus ſpiritualis poteſtatis. Et ideò cenſeo talem ſententiam à principio continere intolerabilem errorem, ac propterea nullam eſſe iuxta deciſionem capitis, *Per tuas*, de Sentent. excommunicatio. & capitis *Solet*, eodem titulo in texto.

SECTIO VIII.

Vtrùm, Debeat admonitio præcedere antequam cenſura feratur.

1 EXPLICEMVS ea, quæ videntur eſſe ſubſtantialia in forma cenſuræ ferendæ: nunc ſolennitas accidentalis explicanda eſt. Hæc autem ſolennitas eſſe poteſt, aut antecedens, aut concomitans, aut ſubſequens: de quibus ſigillatim dicendum eſt, quoniam fuſiorem declarationem requirunt. In hac ergo de admonitione, quæ cenſuram antecedit, inquirimus.

2 Admonitio ſufficiens debet antecedere cenſuram.

Principiò ergo certum eſt, iuxta canonum diſpoſitionem ſufficientem admonitionem ante cenſuram debere antecedere. Quod frequētiùs traditur de excommunicatione, vt patet ex cap. *Sacro*, de Sent. excom. & in c. *Romana*, eod. tit. in 6. & cap. *Cùm ſpeciali*, de Appellation. & alibi frequenter: tamen etiam extenditur ad alias ſpecies cenſuræ, vt patet ex c. *Reprehenſibilis*, de Appellation. Vbi de ſola ſuſpenſione & excommunicatione ſermo eſt. In c. verò *Statuum*, de ſententia excom. in 6. ad interdictum hæc regula extenditur. Et in c. *Indignè* 12. q. 2. generatim dicitur, *Debet eſſe prouiſum, vt vindictam admonitio præcedat*. Solùm circa interdictum oportet aduertere, quia interdum propter vnius culpam toti vniuerſitati imponitur, iuxta cap. *Si ſententia*, de Senten. excom. in 6. tunc admonitionem non omnibus, ſed illi, ob cuius culpam cenſura fertur, faciendam eſſe. Quod per ſe notum eſt, quia alij non ſunt contumaces, aut inobedientes. Sic ergo in omnibus cenſuris ferendis admonitio ſufficiens præcedere debet. In quo Doctores eiſdem locis, & moderni ſcribentes de cenſuris conſentiunt.

3 Admonitio antecedit cenſuram ab homine non à iure.

Obſeruare autem oportet hæc omnia iura loqui de cenſuris, quæ ab homine feruntur: quia in iis quæ per legem ipſo iure imponuntur, nec neceſſaria eſt admonitio alia, nec ferè locum habet. Primum patet, quia ipſa lex ſufficienter admonet, non ſemel, aut iterum, ſed quaſi continuè. Vnde omnino ceſſet ibi ratio, vel neceſſitas alterius monitionis. Ratio enim præcipua, propter quam iura admonitionem requirunt, eſt, tum propter pœnæ grauitatem, tùm maximè, quia iuxta Eccleſiæ morem, vt infrà dicemus, non fertur niſi in contumacem: non cenſetur autem contumax, niſi qui priùs admonitus, non obedit: at verò qui non obedit legi prohibenti ſub cenſura ipſo facto incurrenda, ſatis eſt contumax: non indiget ergo alia admonitione. Secundum patet: quia, ſi alia admonitio præter legem ipſam neceſſaria eſſet, non poſſet cenſura ipſo facto incurrit, contra intentionem legum, quam ſuprà oſtendimus. Sequela, patet, quia, ſi poſt violatam legem alia admonitio neceſſaria eſſet, & admonitus reſipiſceret, iam non contraheret cenſuram: ergo non contrahebatur ipſo iure. Quod ſi admonitus non reſipiſceret, & contraheret cenſuram non tam propter legem violatam, quam propter contumaciam in non reſipiſcendo, ſeu non ſatisfaciendo, illam contraheret. Ipſa ergo lex ſatis admonet: & ideò iura ſolùm requirunt, vt non ignoretur: quia ignorantia impedit admonitionem, & excuſat contumaciam, c. 2. de Conſtit. in 6. de quo plura inferiùs. Limitandum verò hoc eſt, quando ipſum ius monitionem requirit, vt in Clementina vltima, §. fin. de Stat. monach. ibi. *Niſi moniti reſipiſcant; ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe nouerit incurſuros*. Et ſimile quid habetur in Clemen. 1. de Decimis. Hoc autem ſpeciale eſt: & inde ampliùs firmatur generalis regula tradita, quod, vbi ius eſt abſolutum, & cenſuram ipſo facto fert, aliam admonitionem non requirit.

4 Cenſura lata ab homine per generalē legē per peccatis futuris non indiget monitione.

Ex quo infero, idem dicendum eſſe de cenſuris latis per ſententias generales pro peccatis futuris, etiamſi tales ſententiæ non attingant ſtatum & perpetuitatem legum: & ideò ab homine uocentur. Nam in modo, quo feruntur, ſunt ſimillimæ cenſuris à iure latis. Vnde ratio facta æquè de illis procedit: nam etiam huiuſmodi ſententiæ continent cenſuram latæ ſententię & præceptum, quod, dum permanet, per ſeſe admonet ſubditos, non tantùm ſemel aut iterum, ſed continuè: ergo in tali modo ferendi cenſuram

non requiritur alia admonitio, verum potiùs repugnare videtur cum tali modo cenſuræ latæ ſententiæ. Vnde iura eodem modo loquuntur de cenſuris latis per has ſententias generales, ſicut de iis, quæ iure feruntur, ut patet ex c. *A nobis*, de Sent. excõmun. Quod aliqui de ſtatuto, ſeu lege interpretãtur. Sed neque in textu eſt aliquod verbũ, quo id ſignificetur, ſed potiùs oppoſitum, ut patet ex illis verbis, quibus quæſtio proponitur, *Si quis ita pronunciauerit*, &c. & ex verbis quibus Pontefex reſpondet, *Quod hac ſententia non niſi ſubditi obligantur.* Neque hæc deciſio poſſet commodè in concordiam redigi cum deciſione textus in c. 1. de Conſtitut. ſi in vtroque eſſet ſermo de ſtatutis, ut latè tractat Couar. dict. relect. p. 1. c. 10. & infrà dicemus. Expreſſiùs verò in c. *Quia periculoſum*, de Sent. excom. in 6. diſtinguitur excommunicatio, quæ ipſo facto incurritur, in eam, quæ ꝑ ſententiã generalẽ & per ſtatutum infertur, & declaratur illa non comprehendi Epiſcopos, & ſuperiores Prælatos niſi de eis expreſſa fiat mentio. Vnde conſtat ſermonem eſſe de cenſura generatim lata, ſiue per ſententiam, ſiue per ſtatutum: & tamen de vtraque ſupponitur incurri ipſo facto: ergo etiã ſupponitur non requiri aliam admonitionem, ſiue per ſententiam, ſiue per legem feratur.

5 *Cap. Romana obiicitur & exponitur. Abbas.* Contra hoc verò obiici poteſt textus in c. *Romana*, de Sent. excommunic. in 6. ubi excommunicatio prohibetur ferri abſque monitione præmiſſa, tam *in ſpecie*, quàm *in genere*. Propter quæ verba id etiam indiſtinctè aſſerit Abbas in c. 2. num. 11. de Officio ordinarij. Veruntamen textus ille nõ loquitur de cenſuris generalibus, quæ ferũtur propter peccata futura, ſed *pro culpis, & offenſis præteritis, uel præſentibus*: hæc enim ſunt verba textus. Quæ quidem ſententiæ ſemper ſunt ſpeciales quoad delicta, quia delictum ſemper eſt in ſpecie, ſeu in particulari commiſſum: poſſunt autem eſſe ſpeciales, vel generales quoad perſonas. Et in his eſt longè diuerſa ratio, quia, quando delictum commiſſum eſt, nõ præceſſit contumacia, quia nec lex, nec ſententia prohibens ſub cenſura præceſſit: quod ſecus eſt in ſententiis quæ propter peccata futura feruntur. Quamobrem idem verum cenſeo de cenſuris pro futuris delictis, etiamſi in ſpecie ferantur per præceptum tali perſonæ impoſitum, ut hoc uel illud faciat, aut vitet ſub tali cenſura ipſo facto incurrenda: quia tunc reuera illam incurret abſque alia admonitione præuia propter eandẽ rationem. Et ex ipſo uſu id ſatis probari videtur. An verò tunc ad denunciationem faciendã ſit neceſſaria admonitio, poſteà dicemus.

6 *Solum in ſententiis pro præteritis culpis, eſt neceſſaria admonitio.* Igitur neceſſitas admonitionis ſolum inuenitur in ſententiis latis ab homine propter præteritas ſeu iam commiſſas culpas, ut conſtat ex dicto c. *Romana*, Et planè alia iura, quamuis nõ ſemper id exprimant illis uerbis, ſemper tamen loquuntur de ſententiis ab homine latis ſuppoſito delicto: & ideò vtuntur hoc uerbo *promulgandi ſententiam in aliquem*, vt patet ex dict. c. *Sacro*, & ex c. *Cùm ſpeciali*, de Appellationibus. Sic autem explicata hæc lex Eccleſiaſtica generalis eſt, & omnes homines ferentes cenſuram, ſeu omnes cenſuras à quocunque homine latas cõprehendit: quia iura indiſtinctè, & generatim loquuntur, & quia rationes ſuprà factæ in omnibꝰ locum habent. Vnde, ſicut in ſuperioribus dictũ eſt, ſub homine ferente cenſuras comprehendi

A collegia, ſeu communitates, quæ hanc poteſtatẽ habere poſſunt; ita hic dicendũ eſt, conditionẽ hanc non minùs in eis eſſe requiſitã, quã in aliis. Quod latè declarat Vgolinus lib. de Cenſ. tab. 1. c. 18. in princ. Sed id omitto, quia res eſt clara. Neque eſt dubiũ, quin hę leges ex genere ſuo grauiter obligent, ut conſtat ex tenore canonũ quos attulimus, vt in c. *Sacro*, & aliis, & ex materia eorum, quæ grauis eſt, & bono animarum neceſſaria. Quapropter ex ſuo genere graue peccatum erit, illam prætermittere, ut notauit Ledeſ. 2. p. 4. q. 23. ar. 3. *Vgolinus. Ledeſma.*

7 *Teneaturne Summus Pontifex in cenſuris ferendis monitionem præmittere.* Solũ poteſt de Summo Põtefice, dubitari, an teneatur hanc circunſtãtiam ſeruare in ferendis cenſuris. Et breuiter reſpondeo, aliquid eſſe poſſe pertinens ad ius naturale, nimirũ. ut ſine ſufficiente cauſa nemo puniatur, & quòd contra inauditã partẽ ſententia non feratur, in quibus B principiis etiã hæc admonitio fundatur: & quoad hæc tenebitur Pontifex hunc ordinẽ ſeruare. Aliquid verò in hoc eſt pertines ad ius poſitiuũ, ut v. g. quod admonitio fiat tali modo, & quòd non ſufficiat euidentia, & grauitas delicti abſque illa, & ſimilia: & quantũ ad hæc, ita tenebitur Pontifex hoc iure, ſicut in vniuerſũ legiſlator ſuis legibus obligari poteſt. Non quidem ex ui poteſtatis directiuę, ſed ex naturali obligatione ad commune bonum tuendum, ad conformitatẽ, ſeu proportionem debitam capitis cum corpore de quo aliàs. Itaque non rectè faceret Põtifex, ſi abſolutè & ſine ulla cauſa hunc ordinẽ ferendi cẽſurã inuerteret. Ex cauſa tamen, ſicut poſſet in hoc diſpenſare cũ alio, ita poſſet interdum iuſtè agere ferẽdo cenſuram abſque alia admonitione, ſuppoſita grauitatẽ delicti, & publica euidentia facti, & aliqua vrgente neceſſitate. C Non eſt enim tam intrinſecum cenſuræ ut propter cõtumaciã ad Eccleſiã feratur, quin poſſit etiam propter ſimplex delictũ ferri de abſoluta Pontificis poteſtate. Quæ doctrina tota confirmari poteſt ex c. *In cauſis*, de Sẽt. & re iudicata.

8 *Debetne cenſuram latam in defenſionẽ propriam præcedere admonitio.* Quoniam uerò dictum eſt hanc admonitionẽ ſolum requiri in cenſuris ab homine latis per ſententiam ob culpam cõmiſſam, dubitare quis poteſt, an, quando cenſura nõ fertur per modũ iudicii, ſed per modũ defenſionis iuxta ſuperiùs dicta in ſect. 2. teneatur monitionẽ præmittere. Multi enim Canoniſtæ negant tunc eſſe neceſſariã monitionem, quos refert. Couarru. in dict. §. 9. nu. 6. & alios refert Vgolin. dict. c. 18. libro D 2. quos ipſe ſequitur ex fundamẽto iam inſinuato. Quia tunc excommunicatio non eſt à iudice vt iudex eſt, ſed à perſona priuata defendẽte ius ſuum: præmittere autem monitionẽ ſolùm eſt præceptum iudici, ut ex citatis iuribus ſumitur, præſertim ex. c. *Sacro*. Addi etiam poteſt, tunc eſſe notoriam contumaciam, & ideò nõ eſſe neceſſariam monitionem. *Quorundam opinio. Couarr. Vgolin.*

9 *Secunda opinio. Couarr. Abb. Innocent.* Cõtrariã ſentẽtiã defẽdit Couarr. citato loco, & eã tenet expreſſè Abbas (quãuis ſoleat ĩ cõtrariũ citari) in c. *Venerabilis*, de Cẽſib. n. 3. Imò refert Hoſtien ſem tenentẽ cõtrariũ, & dicit hanc partem eſſe tutiorem: & idem tenet Innocẽtius ibi, cuius doctrinam Abbas exponit. Fundamentũ eſſe poteſt, quia iura non limitant hoc pręceptum de præmittenda monitione ad ſolos iudices, cum ea formalitate iudicandi, ſed abſolutè prohibent *ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti monitione præmiſſa, promulgare*

mulgare preſumat: quæ ſunt verba cap. *Sacro*, ille autem, qui in defenſionem ſui iuris alium excõmunicat, veriſſime dicitur in eum promulgare excommunicationis ſententiam: nã illa uox *ſententiam* nõ neceſſariò ſumitur in eo rigore, quo eſt actus iudicii propriè ſumpti, ſed prout communiter dici ſolet de cenſura excommunicationis, etiamſi per præceptum feratur. Adde, eum qui cenſura vtitur in ſui defenſionem, nunquã poſſe ita exuere poteſtatem, uel actum iudicis, quin eis vtatur: quia cẽſura neceſſariò eſt actus iuriſdictionis, & pœna, quæ ſupponit condignã culpam. Neque eſt verum ibi intercedere aliquam contumaciam ante admonitionem, etiãſi delictum aliquod præcedere poſſit: quia nondum ille fuit inobediens formaliter præcepto Eccleſiæ, licet fortaſse in re aliqua ius ſuum prælato denegauerit: quod interdum ſine peccato poſſet contingere, ut iam explicabo.

10 Poſterior ſententia præfertur & explicatur.

Hæc itaque poſterior ſententia mihi verior videtur: imò addo, ſi res ad praxim reducatur, uix poſſe aliter talem cenſuram prudenter ferri. Cõſtituamus ergo communem caſum de Epiſcopo qui viſitans ſuam diœceſim, ab aliquo Parocho, uel Abbate non admittitur ad viſitandum, eò quod ſe aſſerat exemptum: in quo caſu aiunt omnes dicti auctores, ſi huiuſmodi Epiſcopus anteà erat in poſſeſſione viſitandi illam Eccleſiã poſſe excommunicationis ſententiam ferre in talem Parochum, etiamſi appellationem interpoſuerit, iuxta ſuperiùs dicta in ſect. 2. Interrogo ergo, an ille Parochus denegans locum viſitandi titulo tuẽdi ius ſuum, grauiter peccauerit ante admonitionem Epiſcopi, necne? Nã, ſi nõ peccauit; nec cenſura fertur quaſi in punitionẽ commiſſi delicti, ergo non poteſt ferri niſi per modum præcepti, & pro peccato futuro, id eſt, ſi contradicendo, & reſiſtendo perſeuerauerit; & tunc iam non ſumus in caſu, in quo decreta ſtatuunt, ut admonitio præcedat, ut ex dictis conſtat. Vnde in eo caſu veriſſimum cenſeo non eſſe neceſſariam aliam admonitionem præter præceptũ, quia ipſum præceptũ ſatis admonet. Quoniam verò huiuſmodi præcepta ſemper imponũtur ſub aliquo termino peremptorio, ut ſi intra illum conditio impleatur, ſtatim ipſo facto cenſura incurratur, oportebit terminum illum ſeu tẽpus tantum eſſe, quantum ad deliberandum, & humano modo agendũ moraliter ſufficiat: quod iuxta cauſæ & negotij qualitatem prudentiæ Prælati committendum eſt. Præceptum autem toto tempore illo vigens, ſufficienter æquiualet etiam trinæ monitioni. Si autẽ Parochus cenſeatur, uel præſumatur grauiter peccaſſe, hoc ipſo quòd ſuũ Prælatũ à ſua poſſeſſione perturbare tẽtauit, tunc rurſus interrogo, an Prælatus illum excommunicet propter delictũ commiſſum, nimirum, ut puniat illud, uel ut cogat deſiſtere à vi inchoata. Sub priori ratione non ſe gerit Prælatus tanquam ſe defendens, ſed tanquam verus iudex, quia punire delictum cõmiſſum, nil refert ad defenſionem, ſed ſolũ quòd delinquẽs ab incepto deſiſtat: vnde ille eſt propriiſſimus actus iudicis, ut ſic: ergo tunc habent locum omnia iura, quæ admonitionem præmittendã ſtatuunt: debet ergo illam præmittere, ſi ea intentione, & ratione cenſuram ferre velit. Si autem ad hoc ferat excommunicationem, ut ille ab incepto deſiſtat, non poteſt aliter hoc facere, quã hoc ipſum præcipiẽdo ſub cenſura ipſo facto incurrenda: atque ita iam illa eſt cenſura ſub conditione futuræ culpæ, & admonitionem continet in ipſomet præcepto: ergo, moraliter loquẽdo, nullus hic videtur relinqui quæſtioni locus. Neque in hoc modo ferẽdi cenſurã aliquid nouum, aut peculiare fit: nam ſeruantur illæ duæ regulæ, quòd pro peccato præterito non fertur cenſura niſi monitione præmiſſa; ſub conditione autem de futuro fertur cum ſola monitione in præcepto incluſa. An uero hæc debeat eſſe triplex, uel ſufficiat una, & circa hoc aliquid ſingulare in eo caſu inueniatur, iam explicabo.

SECTIO IX.

Quotuplex debeat præcedere admonitio.

1 Trina monitio debet antecedere cẽſuram.

NON ſolùm ſtatuunt iura, admonitionem præmittẽdam eſſe, ſed etiam modum, quo facienda eſt, præſcribunt. Et primò quidem in dicto cap. *Sacro*, ſtatuitur, ut *hæc admonitio competens ſit.* Vbi Gloſſa competentem monitionem declarat, id eſt, trinam, quæ aliàs ſolet in iure dici *canonica*. Tanta enim, & tam ſuaui prouidentia uoluerunt Eccleſiaſtici canones huiuſmodi cenſuras ferri, vt priùs triplicem monitionem præmitti voluerint, ut patet ex cap. *contingit*, 2. de Sent. excommunicat. quanquam ibi non uideatur generalis lex tradi, ſed in quodam peculiari caſu, & negotio præcipi. At uerò in cap. *Conſtitutionem*, de Sent. excomun. in ſexto, §. *Statuimus*, ſatis declaratur, ſtatutum eſſe per iura, ut trina monitio præmittatur. Vnde videtur hoc ius eſſe antiquiſſimũ: nam iura, quæ de illo loquuntur, nõ ſignificant illud de nouo ſtatuere, ſed illud ſupponere ut perpetuò in Eccleſia obſeruatum, ut patet ex cap. *De illicita*, 24. q. 3. & c. *De Præsbyterorum*, 17. q. 4. vbi indicatur, hanc formam trinæ admonitionis ſumptam eſſe ex ordine correctionis fraternæ, quẽ Chriſtus docuit. Vnde in Cap. *Omnes decimæ*, 16. q. 7. dicitur *Secundũ Domini noſtri præceptum admoneatur ſemel, & ſecundò, & tertiò.* Nõ quòd hoc ſit præceptũ iuris diuini: iã quia oſtenſum ſit totã hanc cenſurarum inſtitutionẽ Eccleſiaſticã eſſe: tum etiã quia ad forũ cõtentioſũ pertinet, nõ ad fraternã correctionem. Solũ ergo id dicitur, quia ad inſtar, & imitationem ordinis à Chriſto propoſiti hæc inſtitutio facta eſt. Vnde in c. *Præſenti*, 5. q. 2. alius admonendi ordo à Syluestro Papa olim ſeruatus cõmemoratur: in quo quinque monitiones fiebant, antequam anathema proferretur: poſt ſingulas verò monitiones paulatim etiam indicebatur cenſura, & creſcente contumacia augebatur, priuando priùs ingreſſu Eccleſiæ, poſteà cõmunione, ſeu communicatione fidelium, poſteà anathema pronunciando. Veruntamen ritus trinæ monitionis in Eccleſia retentus eſt. Quem obſeruare tenentur omnes Eccleſiaſtici iudices, cuiuscunque ordinis, vel conditionis ſint, infrà ſummum Pontificem: nam ius, quod hoc ſtatuit, generale eſt, & commune omnibus, & ſuper omnes. De ipſo uerò Pontifice Summo ita cenſendum eſt, ſicut ſuprà de admonitione diximus.

2 Vnã monitionem pro pluribus ferri poſſe.

In ſeruanda uerò hac forma trinæ admon. ea moderatio adhibenda eſt, quę in dict. c. *Conſtitutionem* ponitur: nimirũ non ſemper neceſſarium eſſe, vt hæ tres monitiones tribus temporibus

diſtinctis

diſtinctis fiant, ſed vnam pro tribus fieri poſſe. *dummodo aliquorum dierum competentia interualla concedantur.* Vt, ſi ſub hac forma fiat, *Admoneo te, ut intra tres dies ſatisfacis, ſingulos dies, pro ſingulis admonitionibus tibi concedendo.* Et (quod aduertendum eſt) in illo textu nulla cauſa poſtulatur, vt hoc modo poſſit fieri admonitio vna pro trina, ſed generatim & abſolutè conceditur: & ita indiſtinctè fieri poteſt vtroque modo. Ideòque fortaſsè poſterior modus vnius admonitionis pro trina magis eſt uſu receptus, quia facilior. Et in his Doctores conueniunt.

3 Quãtum temporis neceſſe ſit pro vnaquaque monitione concedere.

Dubitant tamen quantum temporis neceſſe ſit pro vnaquaque admonitione concedere. Aliqui enim putant, ut minimũ, oportere, ut pro unaquaque admonitione duorũ dierum ſpatiũ concedatur: quia textus ille ait. *Aliquorum dierum competentia interualla* Quod indicauit Nauarrus c. 27. n. 11. ſub hac limitatione, *Quando non eſt periculum in mora.* Ex illo autem textu nõ ſatis colligi videtur, hoc eſſe neceſſariũ: quia ibi non dicitur, quod pro ſingulis admonitionibus detur aliquorũ dierum ſpatiũ: ſed quòd iudices inter monitiones ſeruent aliquorum dierũ cõuenientia interualla. Hoc autem propriiſſimè, & iuxta literã ſeruabitur. etiamſi tres, vel duos dies tantùm pro omnibus admonitionibus iudex cõcedat, ex illis diebus cõueniens interuallum ſingulis admonitionibus deſignando: tunc enim verè ac propriè aliquorum dierũ interualla pro omnibus, vel pro vna omnibus admonitionib9 æquiualente, tribuuntur. Nihilominùs tamen, quia prior ſenſus planior videtur, tutius erit id obſeruare, vbi nulla rationabilis cauſa cogit ad tẽpus illud coarctandũ: ex illa verò id facere licebit, quod prudenti arbitrio iudicis relinquẽdum eſt, pro negotii qualitate, ut Gloſſa circa eũdem textum annotauit. Si quis autem rectè conſideret, iam tunc iudex non ſeruabit formam admonitionis præſcriptam ſimpliciter in illa parte illius canonis, ſed vtetur facultate conceſſa in eodem textu in vltima parte illius, quæ ſuper eſt explicanda.

Nauarr.

4 Ex rationabili cauſa poteſt tempus monitionum coarctari, non autem admonitio prætermitti.

Additur ergo ibi, *Niſi facti neceſſitas aliter ea ſuaſerit moderanda* vbi illud relatiuum ea, interualla dierum refert: igitur ex rationabili cauſa poteſt illa dierum pluralitas coarctari, uel etiam ad diem unum, aut breuius tempus, ſi neceſſe fuerit, redigi. Ponderari autem poteſt vis illius uocis: *moderanda*: nam ex ui illius non uidetur permitti, ut propter ullam neceſſitatem admonitio omnino prætermittatur, nullum ve tempus ad reſipiſcendum concedatur, ſed ſolũ ut terminus coarctetur, & limitetur: hanc enim uim habet uerbum, *moderandi.* Et ſane, ſi quis conſideret propriam materiam, in qua verſatur hæc admonitio, uix poteſt cogitari caſus, in quo admonationẽ omnino prætermittere oporteat, iuxta Eccleſiæ intentionem in his cenſuris ferendis. Nam, aut agitur de delicto commiſſo, aut de vitando damno, aut opere aliquo, quod timetur. Quando cenſura eſt huius poſterioris generis, iam diximus, nõ eſſe neceſſariam aliam admonitionem præter illam, quæ in præcepto ipſo, uel lege cõtinetur; & iura, quæ de hac admonitione tractant, non loqui de huiuſmodi cenſura: ideòque certum eſt, Prælatum, qui hoc modo fert cenſuram in ordine ad futurum, poſſe terminos eius coarctare, quãtum iudicauerit expedire, iuxta negotij qualitatem, & periculum,

A quod imminere poteſt. Si autem cenſura reſpicit delictum, iam factum, non fertur abſolutè ad puniendum illud, eò quod factum ſit, ut ſupponimus, ſed ut ab illo reſipiſcat, uel pro illo ſatisfiat, & ex hac parte iam reſpicit futurum: & ideò ferri non poteſt ſine aliquo genere admonitionis, quia non poteſt abſolute ferri, ſed conditionali modo, vt ſupra tactum eſt, ſcilicet, *Niſi intra tale tempus reſipueris, vel ſatisfeceris, talem cenſuram incurres.* In hac autem forma ferendi cenſuram, intrinſecè includitur admonitio. Voluerunt autẽ iura, ut hæc admonitio ſit trina, vel formaliter, vel uirtute, id eſt, una pro trina, cum eo temporis interuallo, quod & ad moralem interruptionem, & ad humanam cõſultationem, & deliberationem ſufficeret. Quia verò negotiorum qualitas, vel inſtantia non ſemper permittit tantum tempus concedere ſine graui periculo maioris damni; ideò ipſamet lex humana prudenter addidit ex neceſſitate poſſe iudicem tempus illud moderari, in quo includitur, ut poſſit etiam, ſi neceſſe ſit, nullam aliam admonitionem præmittere, præter eam, quæ in ipſo præcepto, ſeu ſententia conditionata includitur.

B

SECTIO X.

Vtrùm, Admonitio adeò neceſſaria ſit, ut nullam exceptionem patiatur.

VARII ſolent à prædicta neceſſitate caſus excipi, quos hoc loco examinare neceſſe eſt. Primus, quando cenſura abſolutè fertur pro delicto commiſſo, ſine ordine ad futurum. Tunc enim admonitio non habet locũ, tunc quia admonitio, non eſt de re facta, ſed facienda, tum etiam quia admonitio fit, ut expectetur contumacia, quando autem cenſura illo modo fertur non expectatur contumacia noua ſed pro delicto facto imponitur. Vnde, licèt reus corrigatur nõ effugiet talem pœnã. Atq; hæc eſt communis doctrina Canoniſtarum, quos ſtatim referam.

C

Supponit autem hæc exceptio cẽſuram poſſe ferri illo modo, pro delicto commiſſo, ſine noua cõtumacia, quod difficile eſt. Et ideo diſtiguunt dupliciter poſſe ferri Cenſurã, ſcilicet, uel formaliter in ratione cenſuræ, & tunc aiunt nec exceptionẽ, nec modũ illũ imponendi cenſurã locũ habere: quia cẽſura ut ſic ſignificat medicinalẽ pœnã, ut infrà uidebimus: poteſt autẽ etiã imponi per modũ puræ pœnæ vindicatiuæ, & tunc aiunt procedere dictã exceptionẽ. Ita Innocẽtius in ca. 1. de Exceſſ. Prælat. Panormit. in ca. *Reprehenſibilis*, de Appellat. n. 4. ibidẽ alii. Qui prætereà limitant hanc ſententiã, ut in excommunicatione locũ nõ habeat, quia hæc nunquã eſt pura pœna, ſed ſẽp medicinalis, ut infra ſuo loco videbimus. Et nunc breuiter ſumitur ex cap. *Qua fronte*, de Appellat. ubi dicitur Eccleſiam ſẽper eſſe paratã ad dandã abſolutionẽ excõmunicato cũ debita ſubiectione & diſpoſitione illã petenti: ergo multò magis parata eſt ad nõ excõmunicandũ, ſi peccator reſipiſcere uelit, vel obedire: ergo de hoc ſemper admonendus eſt.

D

Cenſura impoſita per modũ puræ non indiget monitione. Innocent.

De ſuſpenſione autem videtur certa prædicta doctrina & diſtinctio. Probari autem ſolet ex

cap. *Eos*, & cap. vlt. de Temp. ordin. in 6. & c. *Tam literis*, de Teſtib. in quibus iuribus eſt ſermo de ſuſpenſione, & propterea ſpecialiter de illa hoc affirmat Abbas ſequens Innocentium in capit. *Si quis Presbyter.* de Clerico excommunic. min. n. 2. & in dicto capit. *Reprenſibilis*, num. 3. vbi etiam adducit cap. *In loco.* 5. q. 4. In quo textu potiùs de excommunicatione. quidam ſermo eſt. Et reſponſio clara ad illum eſt, ibi ferri excommunicationem quandam pro delicto futuro, & ideo non eſſe neceſſariam aliam admonitionem: idem autẽ reſponderi poteſt ad c. *Eos*, & cap. vltimum de Temp. ordin. in ſexto. Nam eodem modo ibi feruntur ſuſpenſiones ipſo facto pro futuris delictis. Solũ in dicto cap. *Tam literis*, videtur Summus Pontifex quoſdam ſuſpendere ob præcedens quoddam delictum abſque vlla monitione præuia, nulla vè ſatisfactione, aut reſipiſcẽtia eorũ expectata. Vnde non eſt dubium, quin hæc cenſura poſſit per modũ pœnæ imponi, ſine vllo ordine ad futurũ. Iura ergo, quæ vetant ſuſpenſionem ferri niſi admonitione præmiſſa, ut dictum cap. *Reprehenſibilis*, & cap. *Sicut*, de Cohabitatione clericorum, & mulierũ, intelliguntur de ſuſpenſione, quæ fertur per modum cenſuræ, non verò quando imponitur per modum ſimplicis pœnæ.

Abbas

De interdicto verò maior eſt difficultas, Nã licèt Abbas ſuprà idem affirmet, non affert tamẽ poſitiuum (vt ſic dicam) teſtimonium iuris, quod id probet, ſed ſolũ negatiuum ex capit. *Romana*, de Sent. excommunic. in ſexto, vbi ſola excommunicatio promulgari prohibetur abſque monitione præmiſſa, cùm tamen priùs de interdicto, ſuſpenſione, & excõmunicatione, ſermo quãtũ ad alia fuiſſet. Et poſſumus hoc cõfirmare ex dicto capit. *Reprehenſibilis*, vbi eadẽ prohibitio extenditur ad ſuſpẽſionẽ, e tacetur de interdicto. Quod ſi, ea nõ obſtante, adhuc probabile eſt ſuſpenſionem ſub ratione pœnæ poſſe aliter ferri, à fortiori idem erit de interdicto. Nam, licèt in capit. *Statum*, de Sentent. excommunic. in ſexto, illa prohibitio ad interdictum extendi videatur non tamẽ videtur ibi ſtatui generale ius, ſed in quadã particulari materia, vt infrà, textũ illũ circa aliud punctũ pertractando, amplius declarabimus. Vel dici etiam poſſet ibi eſſe ſermonẽ de Interdicto, quod vt propria cenſura, nõ de illo, quod eſt pura pœna. Atque ita hæc pars probabilis eſt, ſed incerta, quam infrà in propria materia commodiùs decidemus.

Probabile eſſe interdictũ ferri poſſe per modũ puræ pœnæ.

Abbas

Denique idem ſentiunt Innocentius, & Abbas de excommunicatione minori, ſolũque maiorem excipiunt. Sed licèt de aliquo genere excommunicationis imperfectæ, prout dicitur de temporali priuatione vſus Euchariſtiæ, vel alterius ſacramenti hoc verum habeat, & nonnullis iuribus probari poſſit, vt infrà videbimus, in excommunic. tamẽ minori, pro vt nunc eſt in uſu, contrariũ ſeruari puto, ac ſeruandum eſſe: quod non poteſt hìc ampliùs explicari, donec propria ratio illius cenſuræ intelligatur: & ideò in proprium locum id remitto.

Secũda exceptio aſſignari ſolet, quãdo aliquis fert cenſurã, non vt iudex, ſed vt executor, ex c. vlt. §. vlt. de Offic. Deleg. Ibi tamẽ nulla de hac re mentio eſt, ſed ſolũ dicitur, huiuſmodi executori nõ cõmitti iuriſdictionẽ, ſed certũ miniſterium: ex quo nõ licet inferre poſſe illũ miniſterium ſuum exequi contra ius. Debet, ergo, aut ſupponere admonitionem factam à iudice, vel præmittere. Quod ſi illi præceptum ſit, ut abſolute, & ſine admonitione, vel conditione cenſurã proferat, & aliequi ſit certum, & publicum, admonitionem non eſſe factam, non uideo quomodo poſſit licite exequi tale mandatum; nam eſt cooperari ad ſentẽtiam maniſeſtè iniuſtam. Itaque, ad ſummum poterit ſtatim cenſurã ferre ſub illa conditione, *Niſi comparueris*, uel ſimili: ſupponendo (vt in rebus dubijs faciendum eſt) iudicem habere iuſtam cauſam omittendi trinã admonitionem: omnino autem prætermittere monitionem, etiam incluſam in illa conditionali, & ſtatim abſolutem, & ineuitabilem cenſurã ferre, iuſtè non poterit.

An uerus executor omnino admonitionẽ prætermittere poſſit.

Tertia exceptio eſt, quando eſt periculum in mora, quæ eſt frequens apud Canoniſtas, ut notat Nauarrus in capite *Cùm contingat*, cauſ. 5. de Reſcriptis. Veruntamen, ut ex ijs, quæ ibidem ſubiungit, aperte ſumitur, hæc exceptio ſolũ eſt reſpectu trinæ monitionis, non vero reſpectu illius, quæ in præcepto conditionato includitur, ſine quo nunquam poſſe ferri talem cenſuram ipſe Nauarrus ibidem docet.

Cùm eſt periculũ in mora, an poſſit omitti admonitio.

Quarta exceptio eſt, quãdo iam eſt cognita & manifeſta contumacia, ut quia reus antea prædixit, & publicauit ſe non pariturum. Quæ exceptio, ut aliquam probabilitatem habeat explicari debet per illam, quam Theologi adhibere ſolent ad præceptũ de correctione fraterna: tunc enim dicunt omittendam eſſe, quando non eſt ſpes fructus: quia tunc actio eſſet otioſa; ita ergo in præſenti, tanta ſit cognita contumacia, vt moraliter nulla ſit ſpes fructus admonitionis, meritò videbitur omittenda. Quæ quidem cauſa videtur mihi ſufficiens, quantum ad forum conſcientiæ ſpectat, ad omittendam trinam admonitionem, ſeu præuiam, & ut ſtatim ferri poſſit cenſura, quæ ipſo facto incurratur perſeuerante contumacia; non tamen videtur hæc cauſa poſſe aliquando ſufficere ut iuſtè omittatur hæc conditio, & admonitio in illa incluſa. Quia, quantacunque appareat in præſenti contumacia peccatoris, poteſt, quando contra illum profertur cenſuræ ſententia mutari, & ſemper manet in illo hoc ius, vt, ſi prauam voluntatem mutet, & parere velit, poſſit cenſuram euitare: Neque refert, quòd ſit parua, vel moraliter nulla ſpes talis mutationis: quia hoc non tollit, quin illi ſeruandum ſit ius ſuum. Deinde, quia intentio etiam Eccleſiæ in his cenſuris ferendis eſt, vt non ita ferantur propter peccata commiſſa, vt exiſtimentur ineuitabiles ex parte ipſius Eccleſiæ, ſi peccator illam audire velit, & obedire. Vnde talis admonitio non fundatur ſolùm in ſpe fructus, ſed etiam in debito, & iuridico vſu ipſius cenſuræ. Verum eſt, quia hæ pœnæ medicinales ſunt, interdum eſſe omittendas, quandò non eſt ſpes fructus, vt inferiùs dicemus; tamen, quia per eas non ſolum intenditur bonum eius contra quem feruntur, ſed etiam aliorum, & præſertim communitatis, ideò interdum iuſte feruntur abſque morali ſpe priuati fructus ipſius peccatoris. Et tunc dicimus, ſeruandam eſſe formam talem inferenda cenſura, quæ admonationem contineat.

An propter nimiam contumaciam ... poſſit omitti admonitio.

Quod verò ſpectat ad forum contentioſum, proprium eſt Iuriſperitorum id definire. Mihi

tamen

tamen videtur, idem eſſe [illegible] in illo to-
[illegible] nam quantumuis aliquis affirmet, vel etiam
iuret ſe non cõpariturũ, vel [illegible] vel nõ obe-
diturum, [illegible] præcipiatur, nihilo-
minus donec [illegible], vel præceptum ei im-
ponatur, & ipſe non pareat, vel compareat, non
poterit iuſte excommunicari, aut excommuni-
catus declarari. Quia propter prius ſententiam
vt ſic excommunicatio non poteſt fine ordine ad
futurum, & prior contumacia non tam fuit in
eſſectu, quam in affectu, nec tam in re, quàm
in ſignis, ſeu verbis: ſententia autem directe cadit
in cõtumaciam externã, ſeu in facto ipſo, vel omiſ-
ſione conſummatam.

10 Præſumpta contumacia non ſufficit ad cenſuram ferendam.

Quod verò quidam aiunt propter præſum-
ptam contumaciam poſſe ferri cenſuram ex
ca. *Venerabilibus*, §. *Porro*, de ſenten. excommu-
nic. in Sexto, non rectè ad præſens adducitur,
B
iuxta veram illius textus intelligentiam. Non
enim præſumpta contumacia in futuro acta ad
cenſuram ſufficit, ſed in acta præterito: quia Ec-
cleſia nõ iudicat de futuris, quantumuis in præ-
ſenti affectu, & determinatione cauſæ continuri
videantur: quia mutari homo poteſt, & de fa-
cto illa non committit. Imo nec Deus ipſe illa
punit etiam ſi euidenter ſciat, an futura ſint: ſed
punit præſentem affectum. De quo Eccleſia
non iudicat. Vnde talis præſumpta contumacia
ſemper ſupponit aliquod præceptum Eccleſiæ,
re ipſa impoſitum ſub tali conditione, cui pecca-
tor nõ obedit in re: quia tamen dubitari poteſt,
an id fecerit ex impotentia, vel rationabili cauſa,
an vero ex rebelli voluntate, ideò, quãdiu nõ pro-
batur illa excuſatio, præſumi contumacia dicitur.
C
Et hic eſt prior caſus illius §. *Porro*, qui non
caret ſua difficultate, infrà ſuo loco tractanda: eſt
tamen longe diuerſus ab illo, in quo nunc verſa-
mur, in quo non ſupponitur præceptũ latũ, ſed
ſolùm timetur, vel moraliter certo creditur fu-
tura contumacia, ſi præceptũ feratur: & prop-
terea dicitur omitti poſſe præceptum, & fieri tran-
ſitum ad cenſuram immediatè & abſolutè ferẽ-
dã: quod credibile nõ eſt. Quin potiùs (quod et ã
eſt notatu dignum) in illo §. *Porro*, non fertur
cenſura propter præſumptã cõtumaciã, ſed ſup-
ponitur lata ipſo facto incurrẽda, & præſumitur
incurſa. Quia præſumitur contumacia, quando
oppoſitũ nõ probatur in ordine ad abſolutionẽ
D
præmittendam, quia id ſecurius eſt: nunc autem
agimus nõ de præſũptione cẽſuræ, ſed de impo-
ſitione illius: quæ fortaſſe ferri de nouo non po-
teſt propter cõtumaciã tantũ præſumptam etiã
in præterito actu, ne dum in futuro. Sed de illo
puncto in ſequenti diſputatione dicendum eſt.

11 An ſit ſatis delicto prædicto publico cum eius auctore, ſe prætermitti poſſit monitio. Couarr. Abbas.

Quinta exceptio fieri poteſt, quando delictũ
publicum eſt, & notorium, ſimul cum auctore
eius. Sed hæc exceptio per ſe improbabilis eſt,
& à nemine fortaſſe aſſeritur in eo ſenſu quã-
uis Couarr. dict. §. 9. n. 6. referat Felin. &
Anton. de Butrio aliter loquentes, & eodem mo-
do loquitur Abb. in c. *Illud*, de Cleric. excom.
miniſt. dicens, in notoriis monitionem non re-
quiri. Addit tamen, id eſſe intelligendum iuxta
doctrinã aliis locis, quę ibi citat, ab ipſo traditã.
Aliqui verò id exponunt, quãdo non ſolũ deli-
ctum, ſed etiam contumacia notoria eſt. Et ita

Vgolin.

loquuntur Couarr. Vgolin. & alij. Sed certè, ſi
cõtumacia præceſſit, neceſſe eſt monitionẽ præ-
ceſſiſſe; ſi autem futura creditur, non ſufficit, vt
iam dixi. Vnde à dict. cap. *Illud* quod ipſi citant,

A
& in tertio admonitio excommunicatio pro pec-
cato notorio, ſed ſub conditione, *niſi intra vi-
ginti dies hoc fecerit*. Hæc autem conditio ad mo-
nitionẽ continet, ut ſatis cõſtat ex dictis. Quare
ad propriam cenſuram ferendam ſemper eſt ne-
ceſſaria monitio; ſecus aliquando eſt ad declara-
tionem cenſuræ latæ in notoriis criminibus; ut
infra dicam.

A liis vero Gratianus 2. quæſt. 1. ſuo §. ulti- 12 Gratian.
mo, qui incipit, *Quod autem*, in eo caſu omitti
poſſe ſecundam, & tertiam monitionẽ ſi ad pri-
ma peccator incorrigibilis appareat. Vnde Gloſ. Gloſſ.
ibi potius aduertit admonitionem debere præ-
cedere etiam in notoriis, & alia iura citat. Idem-
que docet Abbas in cap. *Cùm ſit Roman.*, de Ap- Abbas. Couarr.
pellationib. nu. 31. & Couarruuias dict. §. 9. nu.
6. Et ratio eſt clara ex dictis, quia cenſura talis
B
non fertur propter delictum præcisè, vt præte-
ritum ſed cum ordine ad futuram contumaciã:
ergo quod delictum ſit publicum, nec ne, parũ
refert, donec per admonitionẽ cõſtat, an ſic de-
linquens etiam incorrigibilis ſit. Vnde etiã il-
lud, quod Gratianus ait, hanc cauſã publicitatis
delicti eſſe ſufficientem ad excuſandam trinam
admonitionẽ, & vt una ſufficiat, mihi non vide-
tur veriſimile aliter verum: ſed ſolum, quando oc-
currens neceſſitas hoc poſtulauerit, iuxta deci-
ſionem textus quem nunc declaramus in ca. *Con-
ſtitutionem*, de Sentent. excommunicationis, in
Sexto. Veriſimile autem eſt, in huiuſmodi publi-
cis criminibus ſæpe huiuſmodi neceſſitatẽ occur-
rere ad ſcandala, vel alia damna vitanda.

C

*Poſſitne cenſura ab homine ſine præuia moni-
tione ferri ob delictum cui in iure
eſt annexa.* 13

SEXTA, apparentior exceptio eſt, quando deli-
ctum tale eſt, ut propter illud ſit in iure im-
poſita cenſura, v. g. excommunicatio ipſo facto
incurrenda. Nam tunc poteſt reus iterum ab ho-
mine excommunicari, abſque vlla alia monitio- Additio ad Abb.
ne præmiſſa. Ita tenet Additio ad Abbatem in
dict. c. *Reprehẽſibilis*, nu. 6. & probat ex illo tex-
tu, qui ſic habet, *Prælati non proferant ſententias
ſuſpenſionis, vel excommunicationis in ſubditos, niſi
forte talis ſit culpa, quæ ipſo ſuo genere ſuſpenſionis,
D
vel excommunicationis pœnam inducat*. Sed hic
textus apud me nullã vim habet: nam propriiſ-
ſime, & ſatis ad literam intelligitur de ſenten-
tia declaratoria, qua aliquis publicè denuncia-
tur excommunicatus; cumque materia ſit odio-
ſa, non eſt amplianda, ſed reſtringenda potius.
Vnde Gloſ. ibi ſolùm ait, tunc poſſe delinquen- Gloſſ.
tem puniri ſine admonitione. Eſtque hoc con-
ſentaneũ rationi, quia iam ille excommunicatus
eſt per ius, & ideò mirũ non eſt, quod poſſit de-
nunciari p ſententiã, nã talis denunciatio purè re-
ſpicit præteritũ abſque noua cõtumacia: & ideò
poteſt abſolutè ferri ſine admonitione in futurũ.

At verò quòd homo ferat in illum nouam cẽ- 14 Pars negatiua probatur.
ſuram, quod re vera eſt nouum vinculũ, & no-
uũ nocumentum infert (vt declarat Gloſ. in c.
Ita quorundam, de Iudæis) idque faciat ſine vlla
admonitione præuia; neque in illo textu ha-
betur, neque in vllo alio Eſtque contra com-
mune ius, & ideò non eſt facile aſſerendum. Ma-
ximè, quia ille, qui deliquit contra ius, licèt in
eo fuerit cõtumax reſpectu Legiſlatoris, tamen
non fuit contumax reſpectu alterius hominis,

Digitized by Google

à quo iterum excõmunicatur. Quin potius, ſi ab illo admoneatur, fortaſſe reſipiſcet: ergo præter rationẽ eſt, ut abſolutè, & ſine vllo reſpectu ad futurum, nouo vinculo ligetur. Neq; ſatisfaciet, qui dixerit illũ iã fuiſſe admonitũ per legẽ: & ideo opus non eſſe, ut iterũ admoneatur. Nã illud verũ eſt reſpectu cẽſuræ latæ per legẽ vel ad ſummum etiã ad denunciationẽ eius. Vt verò noua cenſura imponatur, noua cõtumacia neceſſaria videtur: ideoq; noua etiã admonitio. Atque ita ſenſit Hoſtien. citatus ab Abbate ſuprà: & in eandem ſententiã inclinat Couar. dict. §. 9. nu. 5. Et hæc ſententia eſt ſanè magis pia, magiſque probabilis, præſertim quoad hoc, vt non poſſit talis cenſura abſolutè ferri ab homine ſine vllo reſpectu ad futuram contumaciam, vel reſipiſcentiã: in quo reſpectu admonitio quędã includitur, vt ſæpe dixi. Trina verò monitio facilè omitti poſſet; quanquã ſine aliqua neceſſitate, vel cauſa probabili non video cur fieri debeat.

Hoſtienſ.

Couar. ru.

15 Declaratio de cẽſura ipſo iure cõtracta ſine citatione & probatione fieri nõ debet.

Imò addit Couar. etiam denunciationem ſeu declarationẽ iuridicã de cenſura ipſo iure cõtracta non eſſe faciẽdã, niſi priùs, citata parte, iuridicè de crimine cõſtet: & aliter factã declarationẽ nullã eſſe ipſo iure, ex illo generali principio iuris, quod cõtra inauditã partẽ, nihil poteſt in iudicio definiri, c. 1. de Cauſa poſſ. & propriet. & ex alijs Gloſſis, & Doctoribus, quos ibi citat. Et à ſimili probari poteſt ex. c. *Cùm ſecundùm leges*, de Hæret. in ſexto, vbi dicitur, licèt hæreticus ipſo facto amittat dominiũ ſuorũ bonorũ, nõ tamen eſſe illis priuandum, donec per ſententiã declaratoriã de crimine cõſtet: ergo à fortiori idẽ dicẽdũ eſt de bonis ſpiritualibus, quibus per cenſurã aliquis priuatur. Quanquã in hoc ſit diuerſitas, quod hæreticus non tenetur ſe ſuis bonis, ſeu illorum vſu priuare ante ſententiam: Excommunicatus autem ipſo iure ſtatim tenetur ſeſe abſtinere, & non cõmunicare cũ alijs: quia pœna hæc eſt diuerſæ rationis, & diuerſo etiã modo fertur ipſo iure, vt ſuprà tactum eſt, & latiùs dicendũ eſt in materia de hæreſi. In eo verò eſt ſimilitudo, quòd publica executio pœnę per legẽ impoſitæ, quatenùs ab humano iudice fit, ſẽper ſupponit proportionatã ſcientiam criminis, publicam & iuridicã: ad quam, per ſe loquẽdo, requiritur citatio partis, niſi fortaſſe in delictis publicis, & notorijs. Quod latiùs proſequi ad Iuriſtas pertinet.

16 An recognoſcẽte parte ſuũ crimen, declaratio poſſit fieri. parti affirmans.

Non declarant autem Couarruuias, & alii, an ſi in prædicto caſu, quãdo pars citatur ad denunciationem faciendam, illa ſtatim compareat, & ſuum crimen recognoſcat, & paratam ſe ad ſatiſfaciendum oſtẽdat, nihilominùs iuſtè denunciari valeat. Videtur autẽ poſſe, quia aliàs illa citatio etiã eſſet admonitio, quãdoquidẽ denũtiationẽ impedire poteſt, ſi aliter velit reſipiſcere: ergo, ſi denunciatio fieri non poteſt ſine citatione præuia, fieri etiã nõ poterit abſq; admonitione, etiã in criminibus, propter quæ ipſo iure incurritur cenſura. Conſequens eſt contra dictum ca. *Reprehenſibilis*, & interpretationem eius, quam tradidimus. Et cõtra rationẽ, nam denunciatio nõ eſt noua cẽſura, neque ampliùs ligat, ut dicitur in c. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellat. Ergo per ſe nõ pendet ex eo, quòd reus ſatiſfactionẽ, vel emendationem offerat, ſed abſolutè ferri poteſt propter delictum commiſſum, ſtatim, ac iuridicè de illo conſtat.

17 In cõtrariũ verò eſt, quia ſtatim, ac reus ſe ſubA bit Eccleſiæ, & ſatiſfactionem offert, abſoluendus eſt à cenſura, quæ medicinalis pœna eſt, capit. *Quafronte*, de Appellation. ergo iniuſtè faceret iudex in eo caſu procedendo ad denunciationem cenſuræ: nam, licèt denunciatio nõ liget ampliùs, retinet tamẽ prius vinculum, & aliquo modo illud auget, ſaltem reſpectu aliorum, qui ante denunciationem non tenebantur vitare reum, præſertim poſt Concilium Conſtantienſe. Vnde etiã augetur infamia ipſius delinquentis: quæ omnia videntur eſſe contra Eccleſię intentionẽ, quæ eſt ſalus delinquentis, & cõdigna ſatiſfactio, qua obtenta, non vult maius nocumẽtum illi inferre. Cuius ſufficiens argumentũ eſt, quod vult illum abſoluere. hæc igitur pars vera videtur. Neque obſtat cap. *Reprehenſibilis*: nam in eo ſermo eſt de canonica monitione: & hæc dicitur non eſſe neceſſaria in his criminibus: nõ B verò ideò excludit admonitionem iuridicam, ut ita dicam, quæ in citatione ipſa includitur: & nõ tam propter emendationem, vel cõtumaciã nouam expectandam, quàm propter iuridicum ordinẽ ſeruandum neceſſaria eſt. Cuius argumentum eſt, quia, vbi in aliquo caſu citatio prætermitti poteſt, talis etiam admonitio neceſſaria nõ eſt ad denunciationem faciendam.

Pars neg. vera.

Et iuxta hanc limitationem, & declarationẽ intelligi poteſt, quòd ſententia excommunicationis, vel alterius cenſuræ in criminibus notorijs abſque præuia monitione ferri poſſit. Id enim verum erit in ſententia denunciatiua cenſuræ, non inflictiua: & cõſequenter non in omnibus criminibus, ſed in eis, quæ ipſo iure habent cenſuram annexam: tunc enim, cùm ob facti notorietatem noua citatio neceſſaria non ſit, & cenſura iam ſit contracta, ſtatim poteſt ad denunciationem procedi. Ad quod facit text. in c. *De maniſeſta*, 2. q. 1. & c. *Euidentia*, de Accuſat. & cap. *Illud*, de Cler. excomm. miniſtr. Et melius cap. *Bonæ memoriæ*, 1. de Electione.

19 Ad declarationem in delictis notorijs habentibus ipſo iure cenſuram, non requiritur citatio.

C

An in dictis, propter quæ iubetur ferri ab homine cenſura, poſſit monitio prætermitti.

18 pars affirmans.

Poteſt autem hic inquiri, an hæc exceptio ad illa crimina, quæ ſub aliqua cenſura in iure prohibentur, non ipſo facto incurrenda, ſed ferenda, ita vt poſſit iudex, ſtatim abſque vlla monitione præuia illam inferre. Videtur enim D poſſe, quia iam per legem facta erat ſufficiens admonitio: ergo iam ille eſt contumax Eccleſię: ergo ſtatim poteſt cenſura ligari. Item, quia alias nullius efficaciæ, aut momenti eſſet illa comminatio cenſuræ, quę per talem legem fit: quando quidem ob tranſgreſſionem eius nunquam poteſt excommunicatio imponi, ſed propter contumaciam, quæ poſtea ſubſequitur.

20 Pars negatiua uera. Caietan. Couar.

Nihilominùs dicendum eſt etiam in hoc caſu præmittendam eſſe admonitionem. Imò, per ſe loquendo, requiri trinam. Quod apertè ſentit Caetanus in Summa, verba *Clericorum peccata*, & ver. *Præceptum*. Couarruuias ſuprà num. 5. vbi alios refert. Quin potiùs inde probat, prohibitionem legis non ſufficere loco admonitionis, ut cenſura ab homine feratur. Et videtur hoc ſatis colligi ex dicto capite *Reprehenſibilis*, vbi ſolùm excipitur cẽſura, quæ ipſo iure lata eſt propter culpam: exceptio autẽ firmat regulam in contrarium. Cuius præcipua ratio eſt, quia

quia de neceſſitate cenſura eſt, vt præcedat admonitio, & ideo ſemper debet cum proportione procedere. Vnde, cùm a lege fertur, admonitio legis ſufficit: cum verò fertur ab homine, eius monitio præcedere debet, vt ita etiam contumacia ſit reſpectu eius, à quo cenſura manat. Quod etiam iura diſpoſuerunt propter maiorẽ ſuauitatem in cenſuris ferendis: & ideo ſeruanda ſunt cum moderatione, quæ ab ipſis adhibetur, ſcilicet, ſi neceſſitas aliquid moderari coegerit: hæc autem nulla in præſenti occurrit, ex eo ſolum quod peccatum ſit ſub cenſura ferenda prohibitum.

21 Rõni in cõtrarium ſatisfit.

Ne ſequitur, hanc legem imponentem talem cenſuram carere effectu, nam in primis poteſt, & interdum debet prælatus, præſertim quando imminet periculum agendi contra tale præceptũ, aut quando abuſus contra illud paulatim introducitur; poteſt (inquam) admonere ſubditos, vt ſeruent legem; quia alioqui exequetur in eos pœnam legis: & tunc ſine alia admonitione poterit abſolute ferre cenſuram in tranſgreſſores legis: quia iam præceſſit ſufficiens admonitio ante violatam legem. Deinde, ſi delictum iam eſt patratum, poteſt exigere condignam ſatisfactionem, quam ſi reus nolit exhibere, tunc poterit in eum ferre cenſuram lege præſcriptam, quam fortaſsè ſine tali lege ferre non poſſet.

Corollarium.

Ex quo infero, ſi delictum tale ſit, vt nullo modo extẽdatur in futurum, ſed ſimul, ac conſummatur, omnino tranſeat, nulla relicta obligatione reſtituendi, vel ſatisfaciendi reſpectu hominum, ſed tantum reſpectu Dei, tale delictum non poſſe prohiberi per legẽ ſub comminatione cenſuræ ferẽdæ, ſed vel ipſo iure imponi debere, aut nullo modo. Et hoc apud me conuincit ratio facta.

Septima exceptio plures continens.

22 Quã abſolutio ſub cõditione datur, nõ impleta cõditione, ipſo iure incurritur cenſura.

SOlent præterea à prædicta generali regula excipi caſus illi, de quibus ſtatuitur in capit. *Eos*, de Sententia excommunicationis, in Sexto, nimirum de illis, qui abſoluuntur à cenſuris ſub conditione ſatisfaciendi, vel ſe præſentandi ſuis ordinarijs, aut coram Summo Pontifice, vel alia ſimili, illi enim ſi conditionem non impleant debito tempore, in eandem cẽſuram incidunt ſine alia admonitione; in eandem (inquam) ſpecie, non numero, vt per ſe conſtat. Hæc verò exceptio nulla eſt, quia illa cenſura poſterior ipſo iure incurritur: eſt enim in eodẽ capitulo lata. Adde, cùm abſolutio illa cõditionalis ſit formaliter, vel virtute, ipſammet æquiualere admonitioni de actu futuro præſtando ſub pœna ſimilis cenſuræ ipſo facto incurrẽdæ. Quocirca potiùs ex principijs poſitis ſtatuenda hic eſt generalis regula, quotieſcunq; abſolutio à priori cenſura non eſt cõditionata, ſed abſoluta, vt ſimilis cenſura iterum imponatur, neceſſariam eſſe nouam monitionem, neque ſufficere admonitionem, quæ ante priorem cenſuram præceſſit, etiamſi de reuocanda data abſolutione tractetur, eò quòd male data fuerit. Ita docet

Couar.

Couaruuias dicto §. nono, numero quarto ex Rota, & Felino, quos refert. Et ratio eſt, quia re vera illa eſt noua cenſura: & ideò ius generaliter ſtatutum pro cenſuris ferendis in illa etiam ſeruandum eſt. Quo fit, vt neceſſariò id debeat intelligi, quando abſolutio fuit valida, licèt probetur male conceſſa. Nam, ſi nulla fuiſſet, prior cenſura ſemper manſiſſet: & ita non eſſet noua monitio neceſſaria.

23 Cur in cẽſura lata ĩ mortuum non requiratur monitio.

Vltimo excipiunt aliqui eam cenſuram, quæ ferri interdum ſolet in hominem iam defunctũ, iuxta cap. *A nobis*, 2. de Sent. excõm. & c. fin. 24. qu. 2. Quia, qui defunctus eſt, iam non eſt capax admonitionis, vt per ſe conſtat. Veruntamen neque hæc exceptio neceſſaria eſt. Primo, quia regulariter, tunc quãdo profertur ſententia cẽſuræ circa mortuum, non fertur, ſeu efficitur cẽſura, ſed declaratur, eum, cùm viueret, cenſuram incurriſſe, & iam dictum a nobis eſt ad declarationem non requiri ſemper monitionem. Secundo, quia ſi fortaſsè aliquando nouus aliquis effectus ſit ex vi illius ſententiæ, non eſt propriè cenſura aliqua circa ipſum defunctum, ſed eſt prohibitio, quæ alijs viuentibus fit, ne pro tali defuncto orent, aut ſuffragia pro illo offerãt, vel etiam vt corpus eius è loco ſacro expellant, aut aliquid ſimile: quæ pœna iam non eſt medicinalis reſpectu defuncti, ſed ad terrorem & correctionem aliorum, & ſupponit in defuncto non ſolum contumaciam, ſed etiam extremam perditionem, moraliter certam in foro Eccleſiæ. Et ita etiam illa ſententia eſt ad declarandum illum eſſe indignum, & incapacem talium beneficiorum.

24 Sũma totius ſect.

Igitur, loquendo de propria cenſura, quæ eſt medicinalis pœna, nunquam fertur ſine admonitione præuia. Nec ferri debet ſine trina, niſi neceſſitate vrgente. Eſt enim præ oculis habenda differentia inter admonitionem abſolutè, vel trina. Nam hæc ex iuſta cauſa omitti poteſt, & ad vnam reduci, & talis eſſe poſſet caſus, tantaq; neceſſitas, vt poſſit terminus ita coarctari, vt nec vna pro trina poſſit moraliter, ac virtualiter reputari: de quo nullã regulam, præter iudicis prudentiã aſſignare poſſumus. At verò admonitio ſimpliciter, ſeu ſaltem vna, ita neceſſaria eſt, ut nulla ſit adhibẽda exceptio, quia intimè includitur in ratione pœnæ medicinalis: & ad minimũ neceſſariũ eſt ferri ſub ea conditione, *Niſi ſatisfeceris, reſipueris, hoc vel illud feceris, aut omiſeris*, quæ forma intrinſecè admonitionem includit.

SECTIO XI.

A quo, & cui facienda ſit admonitio.

1 Admonitio fienda eſt auctoritate iudicis a quo ferẽda eſt cenſura.

PRIOR pars præſentis quæſtionis facile ex dictis definitur. Nam ex his quę dicta ſunt de hac admonitione ſequitur, fieri debere auctoritate, et nomine ipſius iudicis, qui cenſuram laturus eſt. Ratio eſt manifeſta, quia admonitio talis eſſe debet, vt, ſi quis non pareat, cõtumax, & inobediens exiſtat, quod eſſe non poteſt, niſi admonitio auctoritate ſuperioris facta ſit. Canoniſtæ addunt aliam rationem, nimirum, quòd hæc admonitio habet vim citationis: citatio autem, vt ſit alicuius momenti, iudicis auctoritatẽ requirit. De quo latè Abbas in capit. 1. de iudicijs, nume. 33. Qui etiam addunt, quando cenſura ferenda eſt in commodum alicuius priuatæ perſonæ, tunc oportere admonitionem fieri ad inſtãtiam eius, quia habet vim citationis; & citatio, vt valida ſit, ad inſtãtiam partis fieri debet: quia propter priuatam vtilitatem non debet Iudex proprio motu ſuum officiũ interponere. Quod

Abbas. Debet fieri ad inſtãtiã partis ſi priuata eſt vtilitas.

late

latè tractat Abbas ſupra num.4.& in capite *Pro vt*, de dolo,& contumacia, num. 19. At verò ſi cenſura feratur propter cõmune bonum,in quo caſu poteſt iudex ex officio procedere,tunc etiã poteſt ex officio admonere, ſicut etiam poteſt ex officio citare, vt notauit idem Abbas in capite *Veritatis*, de Dolo,& contumacia, numero quinto, & ſumitur ex ca.*Venerabilibus*,§.*Porro*, de Sent. excommunic. in 6.

2 Admonitio coram teſtib. fieri debet, et î ſcriptis. Abbas.

Additur præterea in capite *Sacro*, de Sentent. excommunic. admonitionem hanc fieri debere, *præſentibus idoneis perſonis, per quas poſsit probari monitio, ſi neceſse fuerit*. Vnde infert Abbas ibidẽ num.3, neceſſarium non eſſe, vt hæc admonitio in ſcripto fiat: *nam ideò* (inquit) *requiritur præſentia perſonarum*. Vnde inſinuare videtur, quãdo admonitio in ſcriptis ſit, non eſſe neceſſariã præſentiam teſtium. Quod affirmauit expreſſiùs Tabiena in verb. *Excommunicatio*, 2. in principio, quia tunc ceſſat ratio illius textus, ſcilicet, vt poſſit probari admonitio, ſi neceſſe ſit: nam, ſi admonitio in ſcripto facta eſt, per ſcripturam poterit ſufficienter probari. Quia verò admonitio non habet vim & rationem admonitionis ex eo ſolùm quòd ſcripta ſit, niſi notificetur alio audiente, uel legente, ideò neceſſarium ſemper erit, vt hoc fiat coram teſtibus: quia alia uia probari non poteſt, & ideò præſentia teſtium, quam illa lex generaliter, & ſine exceptione præſcribit, neceſſaria ſemper eſt: ſcriptura autem ideò neceſſaria non eſt, quia lege nõ requiritur.

Tabien.

3 In admonitiõe nõ eſt neceſſe inſeri eius cauſam.

Addit præterea Gloſſ. in c. *Conſtitutionem*, de Sent. excomm. in 6. verſ. *Seruatis*, in huiuſmodi admonitionem inſerendam eſſe cauſam ſuper qua ſit monitio. Quod in nullo textu ſcriptum reperio, & meritò, quia, ſi ſit ſermo de cauſa, quę eſt ipſa materia admonitionis, per ſe notũ erat; quo modo enim poterat aliter fieri admonitio? Si verò ſit ſermo de cauſa, quæ mouet iudicem ad illam monitionem faciendam, eam explicare non ſemper neceſſarium eſt, ſed ſolùm quantùm neceſſarium fuerit, vt conſtet admonitionem iuridicè, & ritè fieri.

An admonitio in præſentia delinquentis fieri debeat.

6

ADdunt præterea Doctores admonitionẽ hanc faciendam eſſe perſonaliter ei, qui monetur, id eſt, non ſatis eſſe, vt in eius domo, aut in Eccleſia, aut alio loco publico admonitio legatur: ſed in eius præſentia proferri debere, ita vt ab ipſo audiri poſſit. Ita docet Couarr. nu.4. cum multis Canoniſtis, quos refert. Quanquam hoc etiam nullo decreto expreſſum ſit: & in alijs citationibus ſufficere ſoleat, vt in domo eius, qui citatur, fiant. Et ratio hic ſpecialis eſſe videtur, quia admonitio hæc tendit ad correctionem: quam, ſi quis audire nolit, eius contumacia conſummetur, & ſic iuſta cenſura locum habeat; ad hoc autem neceſſarium, vt ipſamet perſona moneatur.

Couarr.

7 Quãdo cẽſura cõtra incertam perſonam ferunt ſufficit fieri in loco publico.

Hoc verò in primis intelligendum eſt in his cenſuris, quæ contra ſingulares, & determinatas perſonas feruntur: nam in ijs, quæ generales ſunt contra perſonas, quæ hoc, vel illud delictũ commiſerunt, cùm perſonæ delinquẽtes ignorentur, non poteſt eis admonitio perſonaliter fieri: ſatis ergo erit, quòd fiat in aliquo loco publico, & vſitato more, vt in Eccleſia coram populo, nam id ſatis erit, vt ad notitiam delinquẽtium perueniat admonitio. Et in foro quidem exteriori ita ſemper præſumetur, quandiu oppoſitum probatum non fuerit; in conſcientia verò neceſſarium ſemper eſt, vt ad notitiam perſonæ deueniat. Alioqui excuſabitur, vt latiùs ſequenti Diſput. videbimus.

4 Si admonitio domi facta ad rei notitiã deueniat, ſufficit î vtroque foro.

Ob contrariam verò rationem, ſi admonitio domi facta pro particulari perſona, poſteà ad eius notitiam ſufficienter deueniat, non ſolùm in conſcientia ſufficiet ad obligandum, ſed etiã in foro exteriori, ſi probari poſſit ad eius notitiam deueniſſe, vt Couarr. ſuprà affirmat, cum multis alijs. Qui argumentum ſumunt ex Clementin. 3. de Elect. in illis ult. verbis, *Niſi ad appellatum eius plena & certa notitia tempus prædictum aliter perueniſſet*. Et ſubditur ibidem, *Idẽ quoq; in alijs caſibus obſeruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda*. Qui textus uidetur expreſſus. Et ratio etiam eſt per ſe ſatis clara. Rurſus addendum eſt, ſi ſit ſententia ſpecialis contra certam perſonam, & ipſam per vim, aut fraudem impediat ne ſibi talis monitio fiat, tũc ſufficere admonitionem in domo fieri, aut, ſi domum, vel certum domicilium nõ habeat, in Eccleſia matrice, uel principali illius loci: quia tũc ipſe eſt in cauſa, vt ei non poſſit admonitio fieri perſonaliter: vis autem & dolus non debent ei prodeſſe: & ideò ille iam meritò contumax cenſetur, vt expreſſe habetur in ca. *Quoniam frequenter*, §.1. de Dolo, & contum. Alios præterea caſus ponit Couarr. in quibus ſatis eſt admonitionem fieri ad domum: qui ad forum externum fortaſsè prodeſſe poſſunt; ad forum autem conſcientiæ non multum réferunt; nam regula propoſita ſeruanda eſt.

5 Si aſt ipſa ob dolũ impediat, ſufficit fieri î loco publico.

Non declarant autem dicti auctores, an oporteat hanc admonitionem expreſsè fieri ſub tali cenſura ferenda, ſi nõ pareant, vel ſatis ſit admonere, præcipiendo ſimpliciter, vt hoc fiat. Neq; etiam declarant, vt, quando admonitio ſit tantùm una pro trina, oporteat etiam hoc expreſſe dicere, vel ſufficiat in re ipſa talem terminum aſſignare, qui triplici admonitioni ęquiualere poſſit. Et, quoniam de his circumſtantijs nihil expreſsè iura ſtatuũt, neque ex ſola rei natura poſſumus ſufficiens argumentum ſumere, ideò id ſeruandum erit: quod conſuetudine receptum fuerit, quæ eſt optima legum interpres. Conſuetudo autem eſſe uidetur, vt admonitiones fiant ſub expreſſa comminatione talis cenſuræ; quoniã ex ſola tranſgreſſione ſimplicis præcepti Eccleſiaſtici abſq; comminatione cenſurę non cenſetur homo ſufficienter contumax, ut abſolutè ſtatim cenſura feriatur. Alioqui pro tranſgreſſione cuiuſcunq; legis Eccleſiaſticæ, præſertim ſæpiùs repetita, poſſet quis ſtatim excommunicari, uel interdici: quod non eſt in vſu Eccleſiæ, nec iure ordinario fieri poteſt. Ex quo etiam videtur in poſteriori puncto dicendum, quando ſit una monitio pro trina, oportere ita hoc explicari ei, qui admonetur, vt intelligat terminum ſibi tunc præfixum ad parendum eſſe vltimum, poſt quem ſtatim ſit cenſura feriendus; ſiue expreſsè ille intelligat illud æquiualere trinæ monitioni, ſiue non: hoc enim parum videtur referre: multoque minus refert, vt tempus illud in tres partes expreſsè diuidatur, vnicuiq; monitioni ſingulas partes accommodando. Quamuis .n. bonum ſit, vſitatã formam, & ſolennitatẽ, præ-

8 Admonitio debet fieri ſub cõminatione talis cenſuræ.

ſer-

ſertim pro exteriori foro, ſeruare; tamen, ſi tempus in tali monitione conceſſum re vera ſufficiat pro trina monitione; & iudex declaret ſe illud concedere pro vltimo termino, & monitione cõpleta, ibi virtute continentur reliqua, & ad ſubſtantiam actus non ſpectant. Quòd autem illud ſaltem neceſſarium ſit, patet, tum quia, dum nihil aliud explicatur, bona fide poterit admonitus credere illam eſſe primam monitionem tantum: non ergo erit ſufficienter contumax, vt ſtatim cenſura feriatur. Tum ẽt, quia ius diſponit, vt ſit trina admonitio, vel vna pro trina: ergo cũ ius diſponit, vt vna nõ ſufficiat niſi pro trina, intelligitur exteriùs conſtare dẽre illã monitionẽ, licet vna formaliter ſit, pro trina fieri, quia ius maximè diſponit de ipſa exteriori forma. Non poteſt autem exteriùs id conſtare, niſi ſaltem illo modo declaretur illum deſignari, vt poſtremũ terminum: nullus enim modus poteſt eſſe magis implicitus: ergo. Ex quo poteſt prior pars cõfirmari: ideò enim neceſſarium eſt declarare ei qui monetur, illum eſſe vltimum terminum, vt cenſuram timeat, vel inexcuſabilis ſit, ſi adhuc reſiſtat; ergo multo magis neceſſarium erit, vt intelligat præceptum imponi in ordine ad cenſuram ferendam, niſi obediat.

8 Obijcitur locus Pauli 1. Cor. 5 & Matth. 18. Poteſt verò obiici factum Pauli 1. ad Cor. 5. qui fornicarium abſentem excõmunicauit, nulla monitione præmiſſa. Quòd ſi quis fortè reſpondeat, credendum eſſe prius Paulum admonuiſſe; dici poterit, illud eſſe voluntariè aſſertũ, cùm ipſe ſolùm dicat, *Omnino auditur inter vos talis fornicatio, &c.* ſtatimq; *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iã iudicaui, vt præſens, eum, qui ſic operatus eſt,* & infrà, *Tradere huiuſmodi hominem Satanæ*. Vbi ſolùm fit mentio de peccato commiſſo, & ſtatim fit iudicium, & fertur ſententia. Et, quamuis daremus aliquam monitionem præceſſiſſe, tamen veriſimile non eſt præceſſiſſe ſub comminatione cenſuræ. Et certè, cùm Chriſtus dixit Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, &c.* non intellexit, *Si non audierit Eccleſiam præcipientem ſub comminatione cenſuræ*.

9 Prædictis locis reſpõdetur. Reſpondetur primò, nos non affirmare hoc eſſe de neceſſitate ſimpliciter, ita vt nulla rõne poſſit Eccleſia aliter vti ſua abſoluta poteſtate. Vnde concedi põt, & Chriſtum illam dediſſe, & Paulum illa vſum eſſe: quia fortè tunc fuit expediẽs illo rigore vti. Nihilominùs tñ potuit ipſa Eccleſia aliud ius ordinariũ ſtatuere, qđ eſſet ſuauius, & fragilitati hominum magis accommodatum. Propria verò reſponſio eſt, Chriſtum in illo loco non tractaſſe de modo ferendi cenſuram in particulari, ſed de ordine correctionis fraternæ. Vnde, qđ ait, *Si Eccleſiam non audierit*, abſolutũ quid eſt, & indefinitũ, cuius determinatio quoad modum & ordinem, Eccleſiæ inſtitutioni relicta eſt. Qđ verò ſpectat ad factum Pauli, veriſimilius eſt, cũ prius monuiſſe, & fortaſsè ſæpiùs, fornicarium illum. Et iuxta interpretationem D. Thomæ, & aliquorum id colligi põt ex verbis, quæ paulò inferiùs ſubiungit, *Scripſi vobis in epiſtola ne commiſceamini fornicarijs*. Et infrà, D. Thom. *Cum huiuſmodi nec cibum ſumere*. Vbi D. Thom. intelligit, Paulum mẽtionem facere alterius epiſtolæ prioris, quæ non extat, in qua ſcripſerat hmõi peccatores eſſe ſeparãdos, & excõicandos. Quod certè, ſi ita eſt videtur ſcriptũ fuiſſe à Paulo occaſione huius fornicarij. Per illam ergo epi-

A ſtolam ſatis fuerat admonitus etiam ſub cõminatione cenſuræ. Imò addo, mihi non ſatis conſtare illam excommunicationem Pauli fuiſſe omnino abſolutam, & non potiùs ſub ea conditione, *niſi ſtatim ſeparetur, & prauum ſtatũ relinquat*: nam peccatum illud nõ omnino præterierat, ſed perdurabat continuè, vt patet ex illis verbis, *Ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat*: ergo veriſimile ſatis eſt illam cenſuram fuiſſe latam ſub hac cõditione, *niſi ſtatim illam relinquat*; Nam intentio Pauli ſolùm erat, vt ille reſipiſceret, vt declarant ſequentia verba, *Vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini*: ergo ſi ille ſtatim à peccato reſurgeret, & ſcandalum tolleret, iuxta Pauli intentionem non incurreret excommunicationem latam: ergo veriſimile eſt fuiſſe latam ſub ea conditione. Quod ſi hoc ita eſt non erat neceſſaria alia admonitio,
B præſertim in delicto adeò publico, & ſcandaloſo: vt ſatis ex dictis conſtat.

SECTIO XII.

Vtrùm Cenſura ſit valida, quando admonitio non præceſſit.

VLTIMO dubitari põt circa hanc admonitionem, an ita ſit de neceſſitate cenſuræ, vt, ſi prætermittatur, cenſura ſit nulla. Cõiter Canoniſtæ abſolutè reſpondent, eſſe quidem iniuſtam, non tñ nullam. Iniuſtam (inquam) id eſt iniquè datam, & contra legem; ſeu contra iuſtitiam legalem, licet non contra commutatiuam. Non tñ nullam, quia lex, quæ præcipit ſeruari hunc ordinem in cenſura ferenda, non præſcribit illum vt ſubſtantialem, nec irritat ſententiam aliter latam: ergo, ſi aliàs iudex habet iuriſdictionem, & ſufficientẽ cauſam, erit ſententia valida, etiamſi monitio nõ præcedat. Aſſumptum probatur ex dict. c. *Sacro*,
C vbi poſt latum illud præceptum ſubditur, *Si contra præſumpſerit* (ſcilicet Iudex) *etiamſi iuxta fuerit excommunicationis ſententia, ingreſſum Eccleſiæ per menſem ſibi nouerit interdictum*. Si ergo iuſta eſſe poteſt ſententia, etiamſi monitio non præcedat, non poteſt eſſe nulla. Verum eſt in c. *Romana*, de Sent. excomm. in 6. de huiuſmodi ſententiis è contrario dici, *Si contra præſumpſerint, iniuſtas nouerint eſſe illas*. Sed in hoc poſteriori loco *iniuſtum*, ſumitur priori ſenſu à nobis declarato; in priori verò, *iuſta ſententia*, dicitur intra rationem cõmutatiuæ, vel diſtributiuæ iuſtitiæ, quia nimirum pœna eſt æqualis, ſeu proportionata cauſæ. Et licèt in dicto c. *Romana*, tales ſententię iniuſtæ dicantur, non tamen dicuntur nullæ, vt Gloſſa notat: atque ita nullum eſt verbum irritans huiuſmodi ſententias.

1 Cẽſuram ſine monitione latã eſſe quidẽ iniuſtã nõ autẽ nullã cõmunis reſolutio.

D 2 Panorm. Propter qđ hæc ſententia cõis eſt. Tenet eam Abbas in dict. c. *Sacro*, & in c. *Reprehenſibilis*, de Appellation. nu. 13. & alij, quos referunt, & ſequuntur Couarr. dict. §. 9. nu. 7. & Nauarr. in c. *Cùm contingat*, de Reſcriptis, cauſa 5. Qui oẽs ẽt addunt, hoc verum eſſe, non ſolùm in ſententiis latis à iudicibus ordinarijs, ſed ẽt à delegatis, contra quoſdã, qui de ſententiis delegatorum oppoſitum ſenſerunt. Sed ſine fundamento, quia nullũ eſt ius, qđ circa hoc ſtatuat peculiare aliquid de iudicibus delegatis: ſed virtute eiuſdem legis gñalis tenentur ipſi admonitionem pręmittere, cuius & iudices ordinarij: ergo non eſt cur illa

Couarr. Nauarr.

lex

lex potiùs annullet ſententias illorum, quàm iſtorum. Generaliter ergo de ſententijs quorūcunque iudicum aſſerendum eſt ex hoc ſolo capite, quòd canonica admonitio in iure præcepta non præceſſerit, non reddi nullas.

3 Præcedēs reſolutio limitatur primò.

Hanc autem cōem ſententiam intelligendam in primis exiſtimo de trina admonitione, hæc enim *canonica*, & *competens*, propriè appellatur, vt declaratum eſt, & de illa ſolùm loquuntur iura allata. At verò ſi loquamur abſolutè de admonitione, etiam de illa, quæ includitur in omni lege, vel mandato, qđ reſpicit futurum, & nō cadit in præteritum, niſi ſub aliquo ordine ad futurum, ſic cenſeo monitionem adeò eſſe neceſſariam ad valorem cenſuræ, vt ſi oīno excludatur, cenſura nulla ſit. Quod rectè notauit Victoria in Sum. tract. de Excom. nu. 6. Tamen pendet ex illa quæſtione an cenſura poſſit purè & abſolutè ferri pro peccato præterito: quam in Diſp. ſequenti ex profeſſo tractaturi ſumus.

Victoria.

4 Excōmunicatio lata in participātes cū excommunicatis, niſi trina monitio præcedat, eſt nulla.

Deinde ab illa generali regula excipiēdi ſunt caſus in iure expreſſi, irritantes cenſuram aliquā ob defectum canonicæ admonitionis omiſſæ. Huiuſmodi eſt caſus in c. *Statuimus*, de Sent. excom. in 6. vbi excommunicatio maior lata ab eodem iudice contra participantes cum excommunicatis in locutione, & alijs abſque canonica monitione præmiſſa, irrita decernitur illis verbis, *Aliter excommunicatio in participantes prolata non teneat*. Et inferiùs in c. *Statutum*, eadem lex extenditur ad ſuſpenſionem, & interdictum in eoſdem participantes lata. Vbi expreſsè etiam dicitur, *Decernentes eaſdem ſententias non tenere aliter promulgatas*, & in c. *Conſtitutionem*, eod. tit. declaratur in hoc caſu, præter alia, etiam requiri, vt hi, qui monentur, nominatim exprimantur. In hoc ergo caſu, qui ſingularis videtur eſſe in iure cenſura ſit nulla ob prætermiſſam canonicam admonitionem; nec ex illo licet argumentum ſumere ad alios, quia ius ſpeciale eſt, imo potiùs ſumitur argumentum, generale ius eſſe in contrarium. Et ratio huius ſpecialitatis eſſe potuit, vt coerceretur facilitas, vel nimia licentia, quam in hoc iudices ſumere poſſunt cū magno animarum periculo. Etenim cùm iudices nimiū ſtudeant, & procurent, vt cenſuræ à ſe latæ ſeruentur, excedere facile in hoc poſſent, idem genus cenſuræ ferentes in participantes, & in primò excommunicatos.

5 Debet ſēt excommunicatio eſſe lata ab eodem à quo prima cenſura lata eſt.

Ex quo veriſimile fit, qđ nonnulli Canoniſtæ annotarunt, etiam hanc exceptionem non eſſe gn̄alem de omni cenſura lata in participātes, ſed de lata ab eodem iudice in participantes cum ligato à ſeipſo. Itaque, ſi vnus Epiſcopus excōicatione maiori liget participantes cum excōicato ab alio Epiſcopo, etiamſi id faciat ſine admonitione canonica præmiſſa, non erit irrita cenſura: quia exceptio ſolùm fit de participantibus cum excommunicato ab eodē iudice. Hæc enim ſunt verba legis, *Statuimus, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis ab eo, &c.* Et ratio eſſe pōt, quia iudices non ſunt ita ſoliciti in tuendis alienis cenſuris, ac proprijs. Verum eſt, in cōcluſione illius decreti abſolutè colligi. *Aliter autem excommunicatio in participantes prolata non teneat*. Et in c. *Conſtitutionem*, ita ſimpliciter refertur hæc lex, *quæ prohibet participantes excommunicatis, &c.* Et idem fit in c. *Statutum*. Vnde videtur fieri probabilis etiam hæc pars; maximè cū ſit fauorabilis, & ideò extendēda. Nihilominùs prior videtur magis iuridica. Quia & concluſio primi capitis, & narrationes aliorum accommodanda neceſſariò ſunt ad verba expreſſa, quæ in prima lege prohibente habentur: prohibitio autem expreſsè facta eſt cum illa limitatione, *ab eo*.

6 Cēſura lata à delegato, ſub conditione, vt canonicam monitionem præmittat, illa omiſſa, eſt nulla.

Atque hinc vlteriùs ſequitur, ſimilem exceptionem eſſe faciendam in cenſuris latis à iudice, qui iuriſdictionem accepit ſub hac expreſſa conditione, vt canonicam monitionem præmittat: quod ſolùm poteſt accidere in iudice delegato: nam ordinarij per ſe loquendo abſolutam habent poteſtatem, vt ea vtantur iuxta commune ius. Delegatus autem illam recipit iuxta arbitrium delegantis. Vnde quidam generaliter dixerunt, cenſuras latas à iudice delegato abſque canonica monitione præuia nullas eſſe. Sed id non eſt probabile ita generatim ſumptum, quia iura abſolutè loquuntur, & delegatus abſolutè etiam recipit iuriſdictionem, vt ea vtatur iuxta commune ius, niſi à concedente limitetur, ſecus verò eſt, ſi limitetur dicto modo, quia delegatus non poteſt excedere formam, & conceſſionem ſibi factam: aliàs nihil facit, cùm nullam poteſtatem habeat, niſi conceſſam à delegante, c. *Cùm dilecta*, de Reſcriptis: & c. *Piſſanis*, de Reſtit. ſpoliator. Talis autem limitatio ſatis exprimi cenſetur, quoties in ipſa forma mandati ſeu delegationis expreſſe habetur, vt non ferat cenſuram, niſi monitione præmiſſâ. Quia tunc cenſetur addi ad aliquid ſtatuendum, & cauendum vltra commune ius, vt ex communi ſententia Canoniſtarum docet Couarr. dicto §. 9. nu. 8. vbi hoc latiùs declarat. Nec obſtat iuris axioma, quo aſſeritur ea, quæ tacitè inſunt, ſi exprimantur, non inducere nouam diſpoſitionem in forma l. 3. ff. de Legat. 1. & in l. *Conditiones*, 98. ff. de Conditionib. & demonſtrat. Illud enim principium intelligendum eſt, niſi illud, quod tacitè ineſt, aliter exprimatur, id eſt, vt ſpecialem habeat effectum quem implicitè tantùm contentum non haberet, ut notant Iuriſperiti in l. *Si ita*, 68. §. *Illi*, ff de Legatis 1. & quoties conditio expreſſa aliquid operari poteſt, quod tacita non operaretur, ne ſit otioſa expreſſio, in eum finem explicatam eſſe intelligendum eſt, niſi aliunde conſtet ſolùm ad inſtructionem additam eſſe huiuſmodi expreſſionem. De qua re Abbas latiùs dict. c. *Cùm dilecti*, num. 12.

Couar.

SECTIO XIII.

Quæ circumſtantiæ ſeruandæ ſint in cenſura ferenda.

1 In hac ſect. ſermo eſt de cenſura ab homine.

HACTENVS explicuimus ſolennitatem, quæ antecedere debet cenſuram ferendam, nunc declaranda eſt forma & ſolennitas ſeruanda in ipſamet ſententia, qua fertur cenſura. Ex quo ſtatim intelligitur ſermonem eſſe de cenſuris latis ab homine, nam in his, quæ ſunt à iure, vel ſtatuto humano, ſolùm ea ſolennitas neceſſaria eſt, quæ ad legem ferendam requiritur. Vnde quæ de hac forma ferendi cenſuram ſpecialiter ſtatuuntur in cap. 1. de Sent. excom. in 6. de cenſuris ab homine latis intelligenda ſunt, vt ibi expoſitores ſentiūt, & ſpecialiter annotat Socinus in c. *Peruenit*, nu. 69. & in cap. *Sacro*, num. 110. de Sentent. excomm. & non obſcurè colligitur ex illis verbis eiuſdem

Socin.
Vide Henriquez lib. 13. de excō. c. 16. nu. 3.

Digitized by Google

eiuſdem c.1. *Cautè prouideat Iudex Eccleſiaſticus, vt in ea ferenda, &c.* & ſubditur poſteà, *Quiſquis igitur excommunicat, etc.* Loquitur ergo illud cap. ſolùm de iudice Eccleſiaſtico, à quo fertur cēſura, quæ ab homine dicitur.

2 Cenſura debet ex ſcripto proferri.

De hac ergo cenſura primò ſtatuitur in dicto c. 1. vt iudex in ſcriptis eam proferat. Et vt hoc ſemel adnotemus, quamuis in principio illius textus ſermo ſit in particulari de excommunicatione, tamen poſteà expreſsè ſubditur, omnia quæ ibi ſtatuūtur, etiam in ſuſpenſione, & interdicto eſſe obſeruāda: & ideo nos ſemper de cenſura in communi loquemur. In illa ergo prima clauſula in primis ſtatuitur; vt cenſuræ ſententia, priùſquam proferatur, ſcribatur: non enim poſſet ex ſcripto proferri, niſi priùs ſcriberetur. Secundo, vt ex ſcripto ipſo proferatur: ita vt nō ſatis ſit eam priùs pronunciare, & poſtea ſcribere, ſeu dictare, ſed neceſſe ſit dum profertur, legendo per ſcriptum eam proferre. Hanc enim vim habet prædictum verbum illius legis, vt expoſitores ibi notāt. Et ratio eiuſdem legis id requirit: ideò enim ſtatuitur, vt hæc ſcriptura ītercedat, vt de modo, & cauſa cēſuræ, & reo, & alijs certò conſtet, vt ſtatim dicetur: ergo oportet, vt ipſa ſententiæ promulgatio ex ſcripto fiat, alioqui poſſet iudex aliter illā priùs deſcribere, aliter verò poſteà proferre. Idque cōfirmat ſatis aperte capitulum vltimum de Sent. & re iudicata in 6.

3 Debeatne talis ſcriptura eſſe authētica. Innocent.

Quæri verò poteſt, an oporteat talem ſcripturā eſſe authēticam, id eſt fide publici notarij, vel etiam teſtibus munitam. Et cōmuniter reſpondent. Doctores cum Innocentio ibi nō eſſe neceſſarium: quia in dicto decreto hoc nō exprimitur, neq; eſt cur à nobis addatur. Quæ ratio conuincit quoad eam ſcripturæ auctoritatem, quæ ad finem illius legis neceſſaria nō eſt: quia verò finis illius, vt ſtatim dicemus, eſt, vt & reo, & ſuperiori iudici, ſi oportuerit, de tenore talis ſententiæ conſtare poſſit, ideò neceſſarium erit, vt ſcriptura eam auctoritatem habeat, quæ ad hanc fidem faciendam ſufficiat, alioqui lex illa ſuo effectu fruſtraretur. Oportebit igitur, vt ſaltē ab ipſo iudice ſubſcripta ſit, vel vt ſufficiētibus teſtimoniis probari poſſit, per illam ſcripturam prolatam fuiſſe ſententiam.

4 Quis dēt ſn̄iam promulgare.

Denique colligūt aliqui ex illis verbis oportere, vt Iudex per ſe ipſum, non per alium talē ſententiam promulget, & ex ſcripto publicè legat. Ita Vgolinus ca. 21. §. 1. citans Philipp. Francum Geminianum, & Socinū. Et fundari videtur in capit. fi. de Sentent. & re iudicata in 6. Vbi præcipitur iudicibus, vt per ſe ipſos ſententias ferant: excipiuntur autem Epiſcopi ob ſuam dignitatem. Sed ſi ea generalis lex cenſuras etiam comprehendit, fiet vt omnis cenſura aliter lata ſit nulla: quod ipſi non admittunt. Si verò ſententia cenſuræ ſub illa generali lege non comprehenditur, quātum ad omnia, quæ in illa ſtatuuntur, ſed habet ſuum peculiarem ritum & formam, vt infrà videbimus, etiam quoad dictā circunſtantiam nō comprehendetur ſub illa lege. Quare probabile eſt neceſſarium nō eſſe, vt iudex Eccleſiaſticus per ſe ipſum proferat cēſuram, quia & conſuetudine magis receptum eſſe videtur, & ad finem intentum in illo cap. 1. hoc nō eſt neceſſarium. Nec verba eius in omni proprietate ſumpta id continēt: dicitur enim iudex proferre, ſiue per ſe, ſiue per miniſtrum profe- A rat: aliàs oporteret etiam per ſe ipſum talem ſententiam ſcribere, quod nemo dicet. Et hoc certiùs eſt in Epiſcopis, quos etiā dicti auctores excipiunt, propter eorum dignitatem.

5 In ſcriptura cēſuræ debet contineri eius cauſa.

Secundò præſcribitur in illa lege, vt in tali ſcriptura, in qua cenſura fertur, ſimul cōſcribatur cauſa propter quam profertur. Quod quidem in alijs ſententiis proferendis neceſſarium non eſt, vt ſumitur ex cap. *Sicut.* de Sent. & re iudicata, & ideò vt in hac ſententia neceſſarium ſit, hoc ſpeciali iure ſtatui oportuit. Et meritò. ītercedit enim ſpecialis ratio; tum propter ipſum reum, vt cauſam ſciat, quam tollere & emēdare debet, qui eſt finis præcipuus cēſuræ; tum propter alios, vt ſcientes, crimen propter quod alter ligatur, poſſint vitare illū in cooperatione talis B criminis; tum propter ipſum iudicem, vt cautior ſit in cenſura ferēda, cùm eius rationem in ſcripto ſit redditurus; tum propter iudicem ſuperiorem, quem reus adire poteſt, vt perſpecta cauſa cenſuræ de illius iuſtitia poſſit meliùs iudicare. Quæ autem, & qualis eſſe debeat hæc cauſa, explicādum à nobis eſt latè Diſputatione ſequente: nūc ſatis ſit dicere (quod in capi. *Sacro*, extra. de Sent. excommunic. admonetur) huiuſmodi cauſam debere eſſe rationabilem & manifeſtam: erit autem rationabilis, ſi ſit tali pœnæ, & cenſuræ proportionata: manifeſta autem, ſi ſit non ſolùm ipſi iudici priuatim nota, ſed etiam iuridice probata, iuxta varia decreta, quæ habentur 6. q. 2. & in ca. *Nemo*, 2. q. 1.

6 Cum cēſura fertur pro præterito delicto in incertā perſonam ſatis eſt delictū eſſe publicū, vel ſufficiēter probatum

Hoc autem intelligendum eſt, quando cenſura fertur in ſpeciali contra determina- C tam perſonam: nam, ſi ſententia feratur in generali, vel cōtra perſonam, ignoratam in particulari, ſcilicet cōtra eum, qui tale ſcelus patrauit, tūc ſatis eſt quod delictū ſit publicū, vel ſufficienter probatum, etiam ſi de perſona non conſtet, nam hoc repugnat cum tali modo ferendi cenſuram. Imò conſiderādum eſt ex ſuperiùs dictis, cenſuram dupliciter ferri; primò omnino abſolutè poſt ſufficientē admonitionem: ſecūdò in ordine ad futurum, ſiue ordinetur ſolum, vt caueatur crimen, ſiue ad exigendam ſatisfactionē pro crimine commiſſo.

Si aūt feratur in ordine ad futurū, hoc nō eſt neceſſarium

Quando ergo hoc ſecūdo modo fertur, propriè non requiritur, vt cauſa proxima cenſuræ ſit nota, vel probata; quia illa eſt contumacia, quæ nondum completa eſt: poſtea verò, ſtatim ac conſummatur contumacia, poterit cenſura ipſo facto incurri, ſi ita ſit impoſita; etiam ſi talis contumacia alijs nota non ſit, ſed tantum ipſi reo, quamuis ad declarandū, D vel denunciandum, illum incurriſſe talem cenſuram, neceſſaria ſit legitima probatio, vt ſtatim dicetur: quia ille eſt actus iudicialis, & proprius iudicis, vt perſona publica eſt, & ideo requirit publicam ſcientiam. Quæ ratio à fortiori procedit, quando ipſa cenſura non incurritur ipſo facto, ſed abſoluta ferenda eſt poſt ſufficientē monitionem. Et iuxta hæc intelligendum eſt, & explicandum nouum ius Concilij Tridentini ſeſſ. 25. c. 3. de Reformatione. Conc. Trid.

7 Iudex dēt ſcripturā reo tradere.

Tertiò præcipitur in d. c. 1. de ſent. excom. vt iudex exemplum ſcripturæ continentis ſententiam cenſuræ, reo tradat, quod tamen non abſolutè præcipitur, ſed ſub conditione, *ſi intra menſem fuerit requiſitus, etc.* Vbi Io. And. in gl. aduertit, tale exemplum debere eſſe integrum, & de verbo ad verbum vſque ad annotationem diei, & anni: quod varijs iuribus confirmat, ſed

Digitized by Google

nobis ſatis eſt vis, & proprietas ipſius nominis *exemplum*: & quòd alio modo nõ ſatisfieret intentioni legis. Imò, vna ex præcipuis cauſis, ob quas ſtatutũ eſt, vt cenſura ex ſcripto feratur, videtur fuiſſe, vt poſſit fidele, & authenticum exẽplum illius dari reo ad ſui defenſionem, vel emendationẽ. Vnde etiam conſtat (quod Gloſſa ibi notauit) hoc habere locum in cenſuris, quæ cõtra determinatas, & nominatas perſonas ferũtur. Addit verò Ioannes Andr. ibi ex Hoſtiẽſi, quòd ſi in ſentẽtia lata in generali, vel contra innominatã perſonam, aliquis, qui ſub illa comprehendi poterat, exemplum petat, illi tribuendum eſt. Quod verũ cenſeo; quia verba illius legis generalia ſunt, tam ex parte iudicũ, quàm ex parte ſentẽtiarum, ſeu cenſurarum: & ideò omnes comprehẽdunt, ſiue in ſpeciali, ſiue in generali ferantur, diſtributione tamen accommoda, ita vt in ſingulis, iuxta vniuſcuiuſque capacitatẽ, dicta forma, eiúſque circũſtantię ſeruẽtur.

Ioan. Andr.

8 Iudex ferens cenſuram nõ ſeruata forma c. 1. de Sent. exc. ipſo iure ſuſpenditur. Snia tamen nõ eſt nulla.

Vltimò imponitur pœna ſuſpẽſionis iudicibus, qui dictam formã in cenſuris ferendis non ſeruauerint; & declaratur, eam ſuſpenſionẽ eſſe propriam & rigoroſam cenſuram, ita incurrendam ipſo facto, vt ſi, ea durãte id eſt, *intra menſem*, iudex, qui illam incurrit, diuina officia exequatur, irregularis fiat; & cũ eo ſolus Papa poſſit diſpenſare. Nihilominùs tamen ſignificatur ibidẽ, cenſuram latam à tali iudice, prætermiſſa dicta forma, ex vi huius defectus non eſſe nullã. Ratio autem non eſt alia, niſi quia Pontifex noluit eam formam præſcribere, vt eſſentialẽ, ſed ſolùm, vt neceſſariã, ex præcepto, ipſi iudici. Hoc autẽ ita eſſe colligitur ex illis verbis textus *Superior verò, ad quem recurritur ſententiã ipſam ſine difficultate relaxans*, relaxare enim propriè eſt ſoluere quod ligatũ erat: ſupponit ergo illã ſententiam verè ligaſſe: illum tamen defectum eſſe ſufficientem cauſam, vt ſtatim ſine difficultate abſolutio detur: id eſt, ſine vllo grauamine ipſius rei. Et ita exponunt Gloſſ. & expoſitores ibi, & Abbas in capit. *Sicut*, de Sentent. & re iudicata, numero decimo ſecundo.

Gloſſ. Abbas.

9 Obiectioni reſpondetur. Rip.

Sed obijci poteſt, quia omnis ſententia lata abſque ſcriptura nulla eſt, iuxta cap. fin. de Sentent. & re iudicata, propter quem textum oppoſitum tenuit Ripa in Rubr. de Conſtitution. numer. 48. Reſpondetur, illud eſſe generale in alijs ſententijs definitiuis; hîc verò ſpecialiter excipi eas, quibus cenſuræ proferuntur, fortè, vt cenſuræ magis timeantur.

10 Replica.

Sed inſtabis, nam talis exceptio in hoc capite expreſsè nõ fit, & nõ eſt abſolutè neceſſaria ad verba illius textus explicãda: ergo non eſt faciẽda. Explicatur minor nam tria in illa lege præcipiuntur, vt vidimus. Et de tertio quidem manifeſtum eſt non eſſe de ſubſtantia, & valore ſententiæ: nam eſt quid poſterius, ſcilicet dare exẽplum ſententiæ reo cenſura irretito. Ex alijs verò duabus cõditionibus prima, ſcilicet, quòd ſententia ex ſcripto recitetur, non eſt peculiariter inſtituta in eo capite, ſed eſt generalis ad omnes ſententias: & in hoc textu fuit applicata ad ſniam, qua fertur cenſura. Altera verò conditio nõ erat de neceſſitate ſententiæ, vt ſic, ſed in hoc capite fuit ſpecialiter propoſita pro tali genere ſententiæ, ſcilicet continentis cenſuram. Dici ergo poteſt eam formam cenſuræ, quantum ad id quod peculiariter additum eſt in eo capite, non eſſe de ſubſtantia, & ſi id tantùm deſit,

A non eſſe nullam, ſed facilè relaxandum; & hoc voluiſſe Pontificem, id eſt, ſi cauſa cenſuræ in ſententia non ſcribatur. Et, ſi attentè legatur, hoc tantùm docuit Abbas citato loco. At verò quantum ad alia, quæ generalia ſunt omni ſententię, & de ſubſtantia, ac valore eius, non videtur voluiſſe Pontifex aliquid innouare, vel aliquem valorem addere ſententiæ cenſuræ, aliàs nullæ ex vi aliorum iurium.

Abb.

11 Cẽſura lata contra oẽs conditiones, c. 1. de Sent. excõ. non eſt nulla.

Hic diſcurſus redderet probabilem ſententiam Ripæ, ſi de cenſuris, tanquam de proprijs, & rigoroſis ſententiis iudicandum eſſet. Reſpõdetur tamen potius eſſe de illis cenſendum, tanquam de quibuſdam mandatis Eccleſiaſticis, & medicinis quibuſdã, quæ magis ad emendationem, quàm ad punitionem applicantur: ideóque non ex communi modo & forma ferendi ſententiam, ſed ex proprio iure, ac modo B in talibus ſententiis ſtatuto, de valore earum iudicandum eſſe. Quapropter, cùm verba illius legis generalia ſint, ſcilicet cenſuram latam contra tenorem illius decreti relaxandam eſſe, abſolutè, & ſimpliciter ſunt intelligenda de quacũque ſententia continente cenſuram, etiamſi illi deſint omnia, quæ in illo capite ſpecialiter ſtatuuntur, vt habet communis ſententia.

SECTIO XIIII.

An neceſſe ſit, poſt latam ſententiam cenſuræ, denunciationem ſubſequi.

C

1 Poſt latã cenſuram debet ſequi denũciatio.

AD perfectam, & conſummatam ſolennitatem, in forma cenſuræ ſeruandam eſt hæc denunciatio, quæ eſt veluti cæremonia conſequens ipſam cenſuram. Poſt cenſuram enim illatam debere ſubſequi hanc denunciationem ſtatutum eſt in iure. De excommunicatione quidem in capite *Curæ*, 11. quæſtione tertia, vbi dicitur debere Epiſcopos nomina excommunicatorum mittere ad conuicinos Epiſcopos, & ad parochos: ac denique in celebri loco poſita, pro foribus Eccleſiæ *cũctis conuenientibus inculcare*. Duplex ratio redditur huius publicationis. Prima, *vt ipſis excommunicatis vbique occludatur aditus Eccleſiaſticus*. Secunda, *vt excuſationis cauſa omnibus auferatur*. Idemque colligitur ex capite *Peruenit*, primo, & capite *Paſtoralis*, §. *Verũ*, de Appellation. & ex Clement. vltim. de Cenſib. vbi de ſententia interdicti idẽ præſcribitur. Et de ſuſpenſione D idẽ ſignificatur in Clemẽtin. ſecunda de Pœnis. Atque ita denunciationem hanc communem eſſe omnibus cenſuris docent Felicianus in Enchiridio de Cenſuris, capite quinto de interdicto, & Vgolinus dicto capit. 21. §. 2.

Felician. Vgol.

2 Magis neceſſaria eſt denunciatio in excõicatione quã in aliis cenſuris.

Verum eſt in iure magis expreſſum eſſe hoc quoad excommunicationem, quàm quoad alias cenſuras. Eſtque ſine dubio in illa maior ratio, & neceſſitas: quia eius effectus magna ex parte pendet ex aliorum notitia, præſertim nunc poſt Cõcilium Conſtãtienſe, in quo non obligamur ad vitandum excommunicatum, donec ſit nominatim denunciatus, aut declaratus, excepto manifeſto clerici percuſſore. Quocirca nullum video ſufficiens præceptum, quo teneantur iudices Eccleſiaſtici denunciare, aut peculiari diligentia procurare, vt cenſura ſuſpen-

Digitized by Google

ſuſpenſionis, vel interdicti in aliquem lata publicetur. Poterũt tamẽ id facere, quãdo & quo modo expedire cenſuerint; & interdum poterũt obligari, vel in caſibus à iure expreſſis, vel quãdo iuxta delicti grauitatẽ, & cõtumaciam id fuerit neceſſarium, vel etiam quatenùs ad executionẽ cenſuræ talis publicatio, & notitia neceſſaria eſſe poteſt. In cenſura verò excommunicationis magis per ſe requiritur hæc denunciatio, ideoque eſt, per ſe loquẽdo, neceſſaria, & interdũ repeti poteſt, & debet ad maiorem peccatoris confuſionẽ, quando, & delicti grauitas, & obſtinatio peccatoris id exigire videtur, & maximè quãdo, id eſt in iure expreſsũ vt in Clementina prima de Pœnis, & in Extrauagant. vnic. de Furtis

Vt verò diſtinctiùs intelligatur, quãdo Epiſcopus, aut iudex teneatur ad hanc denũciationẽ faciendam: quãdo verò licitè poſſit, nõ verò teneatur; & denique quando nec teneatur nec poſſit, ſed ab illa debeat abſtinere, diſtinguamus oportet inter excõmunicationẽ ab homine & à iure. Et rurſus excõmunicationẽ ab homine in eam, quæ cõtra determinatã, & nominatã perſonã, & quẽ fertur per ſententiã generalẽ, vel cõtra indefinitam, & incognitam perſonã. Denique, excõmunicatio ab homine lata cõtra determinatã perſonã duobus modis ferri, & cõtrahi poteſt. primò ipſo facto, ſi nõ impleat præceptũ impoſitum tali perſonæ in particulari ſub cenſura ipſo facto incurrẽda. Secũdò quando poſt trinam admonitionẽ, & perfectam contumaciam abſolutã ſentẽtia excommunicationis in aliquem nominatim fertur.

Cenſuram ab homine contra certam perſonam latam, trina monitione præmiſſa, neceſſariò ſequitur denunciatio.

AB hac ergo vltima incipiendo, in ea maximè verũ habet ad officiũ iudicis pertinere poſt latam ſententiã huiuſmodi excõmunicationis eam ſufficienter publicare, vt & ab aliis ſeruari poſſit, & ipſe etiã excõmunicatus ad eã ſeruandã cõpellatur. Et de huiuſmodi cenſura videtur maximè ſermo eſſe in dicto cap. *Curæ ſit*, vndecima, quæſt. 3. An verò teneantur Epiſcopi ſtatim ſeruare omnia, quæ in illo capite præcipiuntur, difficile eſt definire: non enim videtur eſſe in vſu, vt Epiſcopi ſtatim admoneãt alios vicinos Epiſcopos de omnibus, qui à ſe excõmunicãtur: imò neque omnes parochos ſibi ſubditos, ſed ſolùm in propria Parochia eius qui excõmunicatur, vel in Eccleſia matrice faciũt publicari, vel ad ſummũ in foribus Eccleſiæ, aut aliis locis publicis cẽſuræ ſententiã ſcriptã defigi. Item, ſi ſolũ ex natura rei cõſideremus epiſcopi officium, nõ videtur ex vi illius obligari, vt ſummã diligentiam adhibeat vt ſententia excommunicationis ad omniũ notitiã deueniat. Cur enim nõ ſatis erit eam publicè pronunciare, & promulgare cùm in præceptis etiã & ſtatutis hoc ſufficiat? Quamuis enim canones ſtatuant, vt excommunicatus vitetur ab omnibus, & Epiſcopus curare debeat, vt canones ſeruentur non tamen tenetur adeò ſollicitè procurare, vt ignorantia facti circa alicuius excommunicationem, ab omnibus aliis tollatur: quia id directè & per ſe non ſpectat

Quæ denunciatio ſit ſufficiens.

A ad iuris obſeruationem. Si autem loquamur de iure poſitiuo, nullum eſt, quod hanc formam denunciationis ſtrictè inſtituere, ac præcipere videatur. Maximè enim caput illud *Curæ ſit*. At verò illud neque continet verbum aliquod, quod rigoroſum preceptum indicet: ſolum enim habet verbum hoc, *Curæ ſit*. & nullam pœnam poſteà imponit: & non videtur vſu receptum quoad omnes illas circunſtantias.

Quo circa dicendum mihi videtur, publicationem, ſeu denunciationem moraliter ſufficiẽtem eſſe in præcepto Epiſcopo, vel iudici, ex vi ſui muneris, tum quia decreta illã requirunt vel ſupponũt ferè ſemper, tum etiam quia conſiderata natura talis cenſuræ eſt moraliter neceſſaria vt habeat effectum, & vt dignè tractetur. **B** Vtrumque autem procurare pertinet ad munus iudicis ferentis illam. Modum autem huius denunciationis, vel qui ponitur in illo capit. *Curæ ſit*, vel alium, qui excogitari facilè poſſit, non arbitror eſſe nunc determinatè in præcepto vniuerſali, ſed magna ex parte relinquendum eſſe arbitrio iudicis, vt iuxta grauitatem delicti, & contumaciam delinquentis, magis, vel minùs faciat publicari excommunicatum; cuius contumacia tanta eſſe poſſet, & tam graue delictum, præſertim ſi ſit aliis nociuum, vt teneatur iudex denunciationem facere iuxta formam præſcriptam in illo capit. *Curæ ſit*. Semper verò excipiuntur peculiares caſus in iure expreſſi, in quibus denunciationis modus præſcribitur. vt videre licet in capit. 1. de Treuga, & pace, & in capit. *Parochianos*, de Sentent. excommun. Et in Clement. 1. de Furtis, & in Clement. 1. de priuileg. & in Clement. **C** vlt. de Cenſib.

Ex quo intelligimus minorem eſſe hanc obligationẽ, quotieſcunque cenſura ipſo iure, ſeu per violationem præcepti contrahitur ante propriam ſententiam declaratoriam. Tunc enim, cùm cenſura nõdum ſit iuridice publicata per ſententiam, non ita vrget neceſſitas deducendi illam in aliorum notitiam: præſertim nunc, quando alij non tenentur vitare excommunicatum, donec declaratus, vel denunciatus ſit. Adde, ante denunciationem huiuſmodi cenſuræ neceſſarium eſſe, vt antecedat ſentẽtia declaratoria criminis etiamſi alioqui notorium ſit. **D** Nam hæc denunciatio eſt quædam executio pœnæ impoſitæ: executio autem pœnæ requirit iuridicam declarationem culpæ, etiamſi alioqui notoria ſit. Et ita ſumitur ex cap. *Peruenit*. 1. & ex cap. *Conſuluit*. de Appellat. & latè docet Couarr. cum aliis, quos refert in cap. *Alma*. 1. part. § 2. numer. 9. Ad hanc autem ſententiam declaratoriam ferendam non ſemper tenetur iudex, niſi, vel ad petitionem partis, vel quando ad commune bonum eſt ita neceſſarium, vt ratione ſui publici muneris ad id obligetur. Poſt ſententiã autem declaratoriam criminis eodem modo tenebitur iudex denũciationem cenſuræ faciendam, quo dictum eſt in cenſura ab homine lata: eſt enim eadem ratio. Et iuxta hæc intelligenda ſunt iura, quæ iubent hãc denunciationem fieri et in cẽſuris iure ipſo latis: niſi quando modus denunciationis in eiſdem præſcribitur, vt ſuprà dictum eſt. De quo vide Abbatem in cap. *Parochianos*, de Sentent. excommunicationis.

Cẽſi tam iure incurſã non debet ſequi denunciatio niſi poſt ſententiam declaratoriam.

Couarr.

Abbat.

Digitized by Google

A quo poſſit licitè hæc denunciatio fieri.

EX quo prætereà intelligitur à quo poſſit licitè hæc denunciatio fieri. Nam in primis neceſſe eſt vt habeat iuriſdictionem, vel legitimam poteſtatē delegatā, quia, vt dixi, hæc denūciatio eſt quędam executio cenſuræ, & ſine dubio eſt actus poteſtatis coerciuæ. Quocirca excommunicatione ab homine primo & per ſe fieri poteſt ab eo, qui cenſurā intulit; nam ad illum pertinet exequi ſententiam ſuā. Colligiturque ex ca. *Paſtoralis.* §. *Verū,* de Appellat. Deinde verò ab aliis paſtoribus, & Epiſcopis fieri poterit, & debebit, qui fuerint ab excommunicāte requiſiti, Idēq; erit (proportione ſeruata) in cenſuris ipſo facto contractis per violationē ſtatuti proprij Epiſcopi: nā eſt eadē proportionalis ratio. At verò in cēſuris latis iure cōmuni denūciatio fieri poteſt, vel à proprio Epiſcopo ipſius delinquētis vel, ſi in alterius diœceſi deliquit, & cōſequēter ibi cenſurā contraxit, ab Ordinario illius loci poterit denūciari; nā ratione delicti quoad hoc factus eſt ſubditus. Et ſumitur ex Clem. 2. verſ. *Locorū,* de Pœnis, & ex aliis ſuprà citatis & ex cap. *De illis.* 6. quæ. 3. quod fere idem eſt cum cap. 1. de Raptorib.

Etiam in publicis, quibus eſt cēſura annexa denunciatio fieri non poteſt niſi à legitimo iudice, prę cedēte ſententia declaratoria.

Quidam verò addunt, quādo crimen eſt notoriū, & illi eſt ipſo iure cenſura annexa, a quocūque denūciari poſſe. Ita refert ex Geminiano Vgolinus dicto §. circa imuū, & approbare videtur ſub hac limitatione, ſcilicet, dummodo crimē nō tātùm quoad factū ipſū, ſed etiā quo ad rationē criminis ita ſit notoriū, vt ſit etiā inexcuſabile, ita vt hoc etiā ipſum notoriū ſit. Sępe enim cōtingit factū eſſe notoriū, vt, v. g. Petrū occidiſſe clericū, nō eſt tamē ita notū illud fuiſſe crimē, nā poterit Petrus excuſari, quòd in ſuam defenſionē fecerit, aut aliquid ſimile. Sed, vtcūque crimē ſit notoriū, ſemper ad denunciandū reū eſt neceſſaria iuriſdictio, vel poteſtas ad exequendam pœnā; & ideò nunquā exiſtimo poſſe fieri à quocūque, ſed cum debito ordine ſuperiùs explicato, alioqui magna eſſet cōfuſio, & occaſio ſcādali. Eo vel maximè, quòd ſentētia declaratoria ſemper antecedere debet quātumuis factū ſit notoriū: nā quòd ſit ēt prorſus inexcuſabile, vix eſt moraliter poſſibile. Et ideò id nō venit in moralem conſiderationē, nec impedit, quominùs debitus iuſtitiæ ordo ſeruādus ſit, vt nemo nō auditus damnetur. Manifeſtū eſt autē nō poſſe à quocūque ferri ſententiā declaratoriam, ſed à legitimo iudice, ab eodem ergo fiet denunciatio.

Aliquādo poteſt iudex iuſtè denunciare, etiamſi ad id non teneatur.

Igitur vt denūciatio iuſtè fiat, primò ſupponi debet poteſtas, Deinde, ſi cùm poteſtate ſit etiā obligatio denūciādi iuxta ſuperiùs dicta, clarū eſt tunc iuſtiſſimè fieri denunciationē. Si verò non ſit talis obligatio, quamuis iudex poſſit abſque peccato illā, vel omittere, vel differre, & ideò videri poſſit debere etiā id facere, vt minùs infamet proximū, minuſque nocumētū illi inferat: præſertim quia denūciatio interdū reddit difficiliorē abſolutionē, vt patet ex cap. *Tua,* de Sent. excomm. nihilominùs dici generaliter nō poteſt, quoties iudex nō tenetur denūciare, malè tacere denūciādo, aut teneri etiā non denunciare. Quia ſæpe interuenire poteſt prudens arbitrium, & eſſe poſſunt cauſæ probabiles, ob quas, vel ob commune bonum vel alterius tertij, vel ipſiuſmet excommunicati, iudicetur expediens illum denunciare. Quapropter in huiuſmodi euentibus, ſi iudex id faciat, quod probabiliter exiſtimat magis expedire, & alioqui ſeruet ordinem iuris, non peccabit ſed ſua poteſtate legitime vtetur.

SECTIO XV.

Vtrùm, Aliquando teneatur iudex non denunciare cenſuram.

QVÆSTIO hæc grauis eſt, & annexa præcedētibus, & ideò nō poteſt hoc loco prætermitti. Poteſt autē tractari de duplici iudice, aut perſona, ſcilicet de principali iudice cognoſcēte de cauſa, aut de mero executore ab ipſo requiſito, ſeu miſſo, Item procedit dubium tam de cenſura ab homine lata per ſententiam, quàm à iure ſubſecuta ſententia ſaltem declaratoria pœnę. Et quidem ſi ſententiā iuſta fuit, non eſt dubium quin denūciatio ſubſequi poſſit, per ſe loquendo. Difficultas ergo ſolùm eſt, quando ſententia fuit iniuſta. Et de ipſo principali iudice, regulariter loquendo, non eſt dubium quin, ſi iniuſtam ſententiā tulit, non debeat ad denunciandum progredi, quia illud nihil aliud eſt, quàm in iniuſtitia inchoata progreſſum facere, & iniuſtam ſententiam executioni mandare. Solùm poteſt hoc limitari, quando iniuſtitia, quæ præceſſit, fuit omnino trāſiens, & non habet (vt ſic dicam) tractū ſucceſſiuum, quod in fine magis explicabitur. 1

An executor poſſit vel debeat exequi ſent. quam ſcit eſſe iniuſtam. Ratio dubitandi. Innoc. III.

At verò de iudice merè executore difficultas eſt, an poſſit, vel debeat exequi, vel denūciare, hanc perſonam, etiamſi illi conſtet ſententiam ipſam excommunicationis iniuſtam eſſe. Et ratio dubitandi eſt, quia iuris Pontifici interpretes communiter ita affirmāt, & videtur expreſſe definitū ab Innocēt. III. in cap. *Paſtoralis,* §. *Quia verò,* de Officio delegati, vbi ad ſimilem quæſtionem propoſitam ita reſpondet, *Attendentes itaque, quòd non cognitio, ſed executio tantum demandatur eidem, reſpondemus, quòd cùm ordinarius obſequi teneatur delegato, etſi ſciat ſententiā illam iniuſtam, exequi nihilominus tenetur eādē, niſi apud eū efficere poſſit, vt ab hoc onere ipſum abſoluat.* Ratione itē, quæ ex hoc textu ſumitur, cōfirmatur hæc pars: quia mero executori nō cōmittitur cauſæ cognitio, ſed mera executio, ac proptereà neque exceptionē, neque appellationē admittere cogitur, l. *Ab executione,* Codice, Quor. appell. nō recip. quia nimirum ad ipſum nō ſpectat diſcerne an iuſtè, vel iniuſte iudicatū ſit. Et confirmatur, quia executor in eo munere gerit perſonā publicā: ergo operarj debet ex ſciētia publica, & nō ex ſcientia priuata: ſcientia autē publica reſpectu illius eſt illa, quæ ex publica ſentētia reſultat: ergo ſecundùm illā operari debet, etiamſi alioqui per ſciētiā priuatā cognoſcat illam eſſe iniuſtam. Secundò ſpecialiter cōfirmatur in præſenti materia, quia denunciatio non tam eſt executio, quàm denunciatio executionis: ipſa enim ſententia excommunicationis ſecum affert executionem: & denunciatio non addit vinculum, ſed declarat impoſitum, ca. *Paſtoralis,* §. vlt. de Appellat. & maxime ad hoc ordinatur, vt excommunicatus ab aliis vitetur: quod ipſi facere debent,

debent, etiamſi ſententia iniuſta ſit: ergo non eſt cur tunc impediatur.

5 *Ratio in contrariū.* In contrarium verò eſt in primis naturalis ratio, quia executio talis ſententiæ eſt intrinſecè mala, ergo nulla ratione fieri poteſt, quantumuis à ſuperiori præcipiatur. Conſequentia per ſe euidens eſt, & probatur ex cap. *Inquiſitioni.* de Sent. excom. vbi idem Innoc. III. propter hanc cauſam ait, coniugem, cui certò cōſtat matrimonium fuiſſe nullum, non debere cum altero coniungi, etiamſi per excommunicationem compellatur: quia accedere ad talem perſonam eſt intrinſecè malū, cum ſit fornicatio. Antecedens autem probatur, quia exequi ſententiam iniuſtā eſt ad iniuſtitiam cooperari vel potiùs iniuriam ipſam efficere. Nec ſatis eſt reſpondere denunciationem hanc excommunicationis non eſſe propriè executionem ſententiæ eò quòd ipſa ſententia cenſurę ſecum illam afferat, quia ſi denunciatio talis ſententiæ ſumatur reſpectu ipſius excommunicati, eſt ſaltem conditio neceſſaria, ut ipſe poſſit tali ſententia ligari, vnde eſt quaſi applicatio cauſæ inferentis iniuſtum nocumentū, quod in moralibus perinde eſt, ac ipſummet nocumentum inferre: ſi verò ſumatur reſpectu aliorum, quamuis talis denunciatio non plus liget denunciatum quoad ipſum, ligat tamē amplius quodammodo quoad alios, quia tenentur illum vitare, cùm anteà non tenerentur, præſertim poſt Extrauagantem, *Ad euitanda:* & præterea addit nouam infamationem publicam, atque adeò graue nocumentum, quod cum iniuſtum ſit, ad illud cooperari intrinſecè malum eſt.

6 Neque etiam ſatisfacit reſponſio, quòd executor tunc operatur ex ſcientia publica tanquā publica perſona: nam cùm hæc ſcientia publica non habeatur niſi per ſententiam, ſi de illa conſtat eſſe iniuſtā, nō poteſt veram publicā ſcientiam conferre, quæ ſufficiat ad formandum dictamen conſcientiæ rectum, quod liceat talem ſentiam exequi, aut ſecudum illam operari. Et cōfirmatur primò, quia milites etiā ſubditi principi eos vocanti ad bellum, ſi conſtet eis bellum eſſe iniuſtum, nō poſſunt licitè illi obedire, nec bellum agere iuxta ſententiam receptam Theologorū omniū, quæ ſumitur ex Auguſt. 22. cont. Fauſt. c. 74. & 75. & habetur in c. *Quid culpatur.* 23. q. 1. vbi ait, licere ſub rege ſacrilego militare, ſi quod iubetur, aut non eſſe contra Dei præceptum certum eſt, vel vtrum ſit, certum nō eſt, vbi ergo eſt certū, quod iubetur eſſe cōtra Dei præceptum, illud exequi militando nō licet: Eſt autem eadē ratio & proportio, quæ in illo caſu, in præſēti, nam princeps indicens bellum auctoritate publica id facit, tanquam gerens ſententiam in alium principem vel regnum, cui bellum indicit tanquam reo criminis, vel auctore nocumenti, cuius vindicta vel reparatio ad ipſum pertinet, milites autē ſunt veluti executores huius ſententiæ, qui etiam operantur ut organa & inſtrumenta huius poteſtatis, & ſub ea ratione vt perſonæ publicæ, eſt ergo eadem proportio. Similiſq; eſt in criminali iudicio, quando lictori conſtat ſententiam mortis in alium probatam eſſe euidenter iniuſtam: tūc enim non poteſt iuſtè illam exequi, aliàs excuſare poſſemus à culpa omnes martyrū carnifices, imò & milites gentiles Chriſti crucifixores, quia licèt aliàs eis conſtaret de martyrum, vel Chriſti innocetia, tamen excuſari poſſent, dicēdo illos operari vt perſonas publicas, ex publica ſcientia per ſent. cōparata.

Auguſt.

Quæſtionis reſolutio.

7 *Panormi. Innocent.* HAEc quæſtio latè diſputatur à Doctoribus tā Theologis in 2. 2. q. 67. art. 2. quā Iuriſperitis in dicto. §. *Quia vero* vbi Panormitan. varias refert opiniones, & in c. *Ad aures,* de Tēp. ord. vbi latè Innoc. & in c. *Quia pleriq;* de Immun. Eccl. Eſtq; ampliſſima hæc quæſtio, quia nō ſolū in ſententia cenſuræ, ſed in qualibet alia locū habet, & tā de executore, quā de ipſo iudice tractari poteſt, an poſſit ſecundū allegata, & probata contra propriam ſcientiam iuſtè iudicare. Sed prætermiſſis aliis, quæ ad præſentem locum non ſpectāt, ſolū hìc agim⁹ de executore merè deputato ad denunciādā ſententiā excōmunicationis, ſeu cenſurę de qua uidetur eſſe ſpecialis ratio. Diſtinguendū ergo in primis eſt de ſententia ita iniuſta, vt ſit etiā nulla, & de illa, quæ, nō obſtante iniuſtitia, valida eſt. Et hæc poſterior, ſubdingui poteſt, nā q̄dā eſt nō ſolū valida, ſed etiā iuſta ſecundū allegata, et ꝓbata, quāuis re ipſa iniuſta ſit: alia verò eſt iniuſta etiā ſecūdū allegata et ꝓbata, ita vt de ipſi⁹ iniuſtitia ex ipſo proceſſu, ſeu actis litis cōſtare poſſit. Vnde dupliciter etiā poteſt executori conſtare de iniuſtitia ſentētię. Primò ꝑ priuatā notitiā facti, aut aliarū cirunſtantiarū, ex quibus certò ſibi perſuadet ſententiam eſſe in re ipſa iniuſtam, ſimul tamen ignorās, an ſecūdū allegata & probata iuſta ſit. Secundò poteſt eſſe certus de iniuſtitia ſententiæ, per acta, ſeu proceſſum ipſiuſmet litis, quia nimirum ex ipſo cōſtat iniuſtitiam eſſe commiſſā in ſententia. Hæc verò iniuſtitia duplex etiā eſſe poteſt, vna contra accidentalem formam iudicij alia contra ſubſtantiam & eſſentiam ipſius iudicij. Denique iniuſta ſententia duplicem poteſt habere ſtatū, unus eſt ante elapſum tempus ad appellandū conceſſū, in quo vel nondū appellatū eſt, vel licèt fuerit iuſtè appellatum, iudex tamen noluit appellationem admittere. Alius ſtatus eſt poſt elapſum tempus ad appellandum conceſſum, in quo appellatum non fuit, ſed ſententia tranſiuit in rem iudicatam.

Variæ diuiſiones pro dubij reſolutione proponuntur.

8 Primo ergo dicēdū eſt, quoties executori certò cōſtat ſententiā cēnſuræ eſſe nullā, quacunq; ratione illi hoc conſtet, nō poteſt licitè illā denūciare. In hoc cōueniūt omnes auctores citati, & ſumitur ex c. 2. de Crim. falſi, vbi laudatur executor, quod ſententiā auctoritate falſarū literarū latam, noluerit executioni mandare, quia nimirum talis ſententia nulla erat. Eadem autē ratio eſt de omni ſentētia nulla. Idē probatur ex c. *Ex literis*, de Offic. deleg. vbi id notat Gloſſa verb. *Denuncietis*, & Abbas n. 2. & 5. Probaturq; generaliter, quia talis denūciatio eſſet falſa, ſimpliciter loquēdo, & ī omni ſēſu: quia ſi excōmunicatio fuit nulla, ergo neq; in re ipſa, neq; in exteriori foro ille eſt excōmunicat⁹ ergo ſi excōmunicatus eſſe denuncietur, falſum eſt ꝙ de illo refertur. Eſt autē illud mendaciū graue, quia pernicioſum, & iniurioſum ergo nemini poteſt eſſe licitū illud proferre, etiamſi ab alio requiratur.

Gloſſa. Abbas.

9 *Secunda Concl.* Secundò dicendū eſt, ſi excōmunicatio ſit iuſta ſecūdū allegata, & probata, licèt executori cōſtet in re eſſe iniuſtā, & cōtra veritatē cauſæ, poteſt, & debet, ſi ſuperior ei præcipiat, eam denūciare. Probatur ex dicto c. *Paſtoralis.* §. *Quia*, ꝙ vt minimū probat hanc partē, ut paulò inferius

magis expendemus. Ratio etiam ſuperiùs inſinuata id conuincit, quia illud præceptum ſuperioris eſt iuſtum: ergo public⁹ miniſter tenetur ei obedire, alioqui eſſet bellum iuſtum ex vtraque parte inter illos, nam vnus poſſet alium iuſte cogere, & alter ſi obedire non tenetur, iuſtè ſe defendere. Nec ſatis eſt reſpondere, hoc interdum contingere intercedente ignorantia (vt videre licet in caſu c. *Inquiſitioni*, de Sent. excom.) Qua hic reuera non intercedit ignorantia proportionata, nec ſufficiens ad excuſandum à præcepto: ſicut cōtingit in caſu illius textus, ſcilicet, quādo ſuperior præcipit alicui viro, ut matrimonium conſummet cum ea fœmina, quæ in foro Eccleſiæ ſufficienter probatur eſſe eius vxor, tamen ei euidenter conſtat non eſſe, uel quia habet aliam priorem, quam probare nō poteſt, vel propter aliud ſimile impedimentum, nam in eo caſu nullo modo debet obedire ſuperiori præcipienti, quamuis ille iuſtè præcipiat, quia actio illa, quæ præcipitur, in re ipſa ſēper manet intrinſece mala, ſcilicet, ſimplex fornicatio, & alioqui eſt actio mere priuata, & à tali coniuge vt priuata perſona exercenda, & ideò nunquam eſt licita ſcientia verò, & ignorantia, quę ibi interueniunt efficiunt ut ex parte iudicis poſſit præceptum eſſe iuſtum ob iuris præſumptionem, ſeu probationem; & ex parte ſubditi ſimul ſit iuſtum non obedire: quia nimirum talis ſcientia proportionata eſt ad illum actum. At verò in præſenti nō ita eſt, quia tam ſuperior præcipiens, quam inferior, operātur vt perſonę publicę, & ideò debent ſcientia publica informari, & ſecundum illā operari: cum ergo ſcientia veritatis, quam inferior habet, ſit merè priuata, non excuſat quominus obedire debeat in publico miniſterio ſuperiori iuſtè præcipienti. Et confirmatur, quia iudex tenetur iudicare ſecundum allegata & probata, etiāſi neceſſe ſit eum condemnare, quem ſcit reuera eſſe innocētem, ut eſt verior, & cōmunior ſententia Theologorum cum *D.* Thoma. 2. 2. q. 67. art. 2. & Iuriſperitorū cum Gloſſa in dict. c. *Paſtoralis* §. *Quia*: ergo & miniſter publicus, cui ipſe executionē mandat, tenetur ei obedire, aliàs fruſtra eſſet talis ſentētia, taliſq; poteſtas, cū nec nec poſſit iudex per ſe ipſum ſententiam exequi neque ad hoc cogendus ſit. Quodſi hoc verum eſt in ſententiis criminalibus, quæ ſępe ingerunt detrimentum irreparabile, multo magis habebit locum in ſententia excommunicationis, cuius damnum reparari facilè poteſt.

Gloſ.

9 Tertia Cōcluſio.

Tertiò addo, quando executor nouit ſententiā quidē eſſe iniuſtam per cōparationē ad rem ipſam, ſcientia omnino priuata: ignorat autē an ſit iuſta ſecūdū allegata, & probata, tūc etiā poteſt, & debeat ſententiam exequi denunciando excommunicatum, ſi ab eo, qui poteſtatem habet præcipiatur, ſi non poſſit commodè ſe excuſare, vel ſuperiorem à priori ſentētia mutare. Rectè enim faciet in hoc caſu ſubditus recurrendo ad ſuperiorem, iuxta c. *Si quando*, de Reſcriptis ibi, *Quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris, quod praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.* Poteſt ergo huiuſmodi ſubditus coram ſuperiore ſe excuſare, & legitimam excuſationis cauſam allegare. Si tamen ſuperior id non admitat, quia iuridicè non probatur, nec velit eum à tali munere liberare, iam tunc dicitur executor, non ſolum poſſe, ſed etiam debere obedire. Probatur primò ex dict. c. *Paſtoralis*, §. *Quia verò* in illis vltimis verbis, *Et ſi ſciat ſententiā illam iniuſtā, exequi nihilominus tenetur eandē, niſi apud eum efficere poſſit, vt ab hoc onere eum abſoluat.* Vbi abſolutè ponit illā conditionē, *& ſi cognouerit eſſe iniuſtam*, ſcilicet priuata cognitione. Non requirit autem vt poſitiuè cognoſcat eſſe ſententiam iuſtam ſecundū allegata, & probata, ſed ſignificat ſatis eſſe, vt illi oppoſitū non conſtet: hanc enim vim habet illa ratio, *Attendentes autem, quòd non cognitio, ſed executio tantum demādatur eidem*: ergo non tenetur executor iuſtitiam ſententiæ iuridicè inquirere, aut examinare: ergo, ſi non conſtet ei eſſe iniuſtam iuridicè: id eſt, ſecundū allegata, & probata, poteſt, & debet illam exequi. Et confirmatur, nam inferior quoties ei non conſtat præceptum ſuperioris eſſe iniuſtum, debet præſumere eſſe iuſtum, & conſequenter illi obedire in eo autem caſu nō conſtat ſententiam eſſe iniuſtam; nam, licèt ſcientia priuata conſtet in re ipſa non habere æquitatem, cum hoc tamen ſtare poteſt, ut illa ſit iuſta iuridicè, & conſequenter ſimpliciter non coſtant eſſe iniuſtam: ergo præſumi debet iuſta: ergo executor, cui committitur eius denunciatio, ſeu executio, cum non teneatur ampliùs cognoſcere, vel inquirere de iuſtitia cauſæ, poteſt & debet tali mādato ſui ſuperioris parere.

Executor ſciens ſententiam ſecundùm allegata & probata eſſe iniuſtam, non debet nec poteſt illam denunciare. 4. Concluſ.

QVartò verò dicēdū eſt, ſi puro executori cōſtet ſufficiēter, ſententiā eſſe iniuſtā ſecundū allegata & probata, quia cōdemnatatur vt nocēs, qui reuera in ꝓceſſu litis nō ꝓbatur nocēs, tunc nō debet, nec poteſt licitè talē ſentētiā exequi. Hæc eſt cōmunior ſententia Doctorū in illo §. *Quia verò*. Et ꝓbatur ex dictis à contraria ratione: nā tota ratio obediendi iudici præcipiēti executionē ſententiæ, quæ in re eſt cōtra innocentiā partis, eſt, quia tali ſententia vel cognoſcitur, vel præſumitur eſſe iuſta ſecūdū allegata; & ꝓbata: ergo quādo cognoſcitur etiā ſecūdū hāc rationē eſſe iniuſta, nulla ratione poteſt ei obediri, nā tunc nullus relinquitur locus ꝓſumptioni. Præterea, illa ſententia omni ratione iniuſta eſt, & præſertim ſub ratione ſententiæ, quæ fundari debet in iuridica notitia: ergo non poteſt executor illā denunciare, niſi cooperando iniuſtitię, quia iā nulla illi relinquitur iuſtitię ratio, ſub qua poſſit ab iniuſta cooperatione excuſari: prę́ſertim eum in eo negotio ſe gerat vt perſona publica, quę maximè formari debet notitia, & ſcientia publica, quę ex probationibus ſumitur.

10 Obiectio.

Sed dicunt aliqui notitiam publicam à iudice ſumi ex probationibus, ab executore verò non inde eſſe ſumendam, quia ad illum non pertinet acta proceſſus examinare: quia non eſt illi cognitio cauſæ demandata, ut dicitur in prædicto textu, ſed ſumendā eſſe ex ipſa publica ſentētia, quę per ſe ſumpta iuſta præſumenda eſt. Vnde aiunt etiamſi ex ipſis actis & proceſſu executori conſtet ſententiam fuiſſe prolatam contra merita cauſæ, & ſine ſufficienti probatione, nihilomin⁹ debere illā exequi; quia text. in dict. §. *Quia verò*, indiſtinctè ait, *Et ſi iniuſtam eſſe cognouerit*, *vel ſciat*: ergo ſiue ſciat priuatè, ſiue ex actis, illa deciſio procedit, tum quia lex nihil in hoc diſtinguit tum etiā, quia ratio eius æquè procedit in omni

casu,

Digitized by Google

caſu, ſcilicet, quia executori non demandatur cauſæ cognitio,ſed executio.

11 Solutio. Hæc verò ſententia nullo modo probãda eſt, aliàs quoties ipſa ſententia in ſe ipſa non expreſsè continet iuſtitiam,ita vt per ſe conferat notitiam iniuſtitiæ,quam continet, ſemper erit licitum executori illam exequi, licèt euidentiſſimè & publicè aliàs conſtet eſſe iniuſtam,ēt ſecundū acta,& iuridicas probationes. Conſequens eſt valde abſurdum, aliàs datur occaſio exequendi innumeras iniuſtitias, & actiones iniquas, licebit.n.cuilibet inferiori, vel famulo obedire ſuperiori præcipienti rem iniquam quoties in ipſis verbis,ſeu externa ſpecie actus non apparet iniquitas,etiãſi aliàs de illa euidenter conſtet. Præterea, argumentum ſuprà factum de bello iuſto videtur eſſe manifeſtum, quia ēt Princeps indicens bellum,gerit perſonam publicam, & ſe hēt quaſi proferens ſniam in alium,cõtra quem bellum indicit. Præterea, qñ ſententia eſt nulla,nõ oportet vt de nullitate eius conſtet ex ipſa ſententia per ſe ac nudè ſumpta,ſed quacunq; ratione aliàs id ſufficienter conſtet, ſatis eſt, ſecundū ſententiam ab omnibus receptam & ſuprà probatam: ergo pari rõne idem erit de ſententia iniuſta ſecundum ius. Quia vel illa ēt eſt nulla frequentiùs,aut ſemper, vt multi volunt,vel certè continet publicam iniuſtitiam:quam,licèt in ſola forma, ſeu verbis ſententiæ iudex non exprimat, ex actis tñ, & proceſſu publicè de illa conſtat, ſicut conſtat de nullitate. Et qđ attinet ad rõnem iniuriæ,perinde eſt exequi ſententiam iniuſtam,ac nullam. Nec põt reddi vlla ratio, ob quam notitia, quam executor habet de nullitate ſententiæ, etiamſi aliunde, quàm ex illa ſententia habeatur,ſatis ſit publica,vt propterea nõ ſit executioni mandanda,& tamen ſimilis & æqualis notitia de iniuſtitia legali non ſufficiat ad impediendam executionem in conſcientia.

12 Quocirca quamuis executor ſit perſona publica,& vt ſic regi debeat per ſcientiam publicã: hæc tñ ſcientia publica non eſt ſumenda ex ſolis verbis ſententiæ:aliàs tota niteretur auctoritate ipſius iudicis proferentis ſententiam,& hæc ſola pręualere ſemper dēret apud executorem contra oēm aliam notitiam quantumuis euidentē, & publicam, tam ex facto, q̄ ex proceſſu; qđ eſt planè abſurdum, & expoſitū multis moralibus periculis,abſq; aliqua publica vtilitate,& ſufficiēti ratione. Quæ eſt.n.neceſſitas vt tanta fides adhibeatur ſolius iudicis auctoritati, aut verbis ſententiæ eius, qñ contrarium conſtat ex actis, ex quibus põt publicè conſtare an executor iuſtè reclamet, vel iudici reſiſtat? Quod.n.iudex contra ſcientiam priuatam poſſit & debeat iudicare ſecūdùm allegata, & probata,ideò eſt,quia cùm de priuata eius notitia non poſſit conſtare Reipublicę,eſſet magna eius perturbatio,& multorum malorum occaſio,ſi illa licentia iudici cõcederetur. At verò in pręſenti,cùm de iniuſtitia ſententiæ poſſit ex actis,atq; adeò publicè conſtare, nulla ſequitur perturbatio, aut malorum occaſio,ꝙ executor allegando talem iniuſtitiam ſententiæ,nolit eam executioni mãdare,aut denunciare. Nec refert,ꝙ ei non ſit demandata cauſæ cognitio:ſenſus.n.horum verborum in prædicto textu ſolùm eſt,executori,non eſſe demãdatam iuridicam cauſæ inquiſitionem, & examinationem:propterea tamen non eſt illi denegatum id,quod naturale eſt, atque etiam mora-
A le,ac politicum,vt regi debeat in actione ſua per cognitionem, quam de cauſa habet proportionatam Reipublicæ, & muneri ſuo: hæc autem eſt notitia, quæ reſultat non ex nuda ſententia præciſè ſumpta,ſed vt coniuncta actibus & proceſſui, vt oſtenſum eſt. Textus autem in dicto §. *Quia verò*, cùm ait, *licèt iniuſtam eſſe cognouerit*, apertè loquitur de priuata & particulari ſcientia,& ita omnes interpretantur: hanc enim vim habet verbum illud *cognouerit*, vel *ſciat*, ſcilicet ipſe ſua priuata ſcientia.

13 Quando ſentent. & in ſe & ſecundū allegata & probata iuſta eſt licèt quoad modū ſit iniuſta, tenetur executorē illā exeq.

Vltimò dicendum eſt, quando ſententia cenſuræ,& in re ipſa, & ſecundum allegata & probata valida eſt & iuſta ſecundùm iuſtitiam commutatiuam,& cauſæ æquitatem,licet ſit iniuſta quoad modum,vel quoad ordinem iuris nõ ſeruatum, uel quoad alium ſimilem defectum à iudice commiſſum,poteſt, & debet(regulariter lo- B quendo) merus executor illam exequi,etiamſi illi conſtet de tali iniuſtitia. Hoc fortaſſe hēt nonnullam maiorem difficultatem in aliis ſententiis præſertim criminalibus,de quibus nunc non agimus,in præſenti tamen ferè nullam habere videtur. Nam in primis ille executor denuncians talem ſententiam,verum dicit,quia cùm ſupponatur ſententia valida,verum eſt eam ligare,& conſequenter conſtituere excommunicatum, vel ſuſpenſum,&c.ſed executor nihil aliud,quàm hoc affirmat: verum ergo profert: ergo ex hac parte non peccat. Rurſus,ſi aliqua ibi interuenit iniuſtitia,ille non cooperatur illi,cùm commiſſa fuerit in modo procedendi non ſeruato iuris ordine, & illa non obſtante, ſententia valida fuit, quam ipſe exequitur ſub ea ratione: nam ex vi ſententiæ iam alter ligatus erat,& ipſe ſolùm denunciat quod factum eſt, non tamen modum C (& ideò hæc executio minor eſt in hac ſententia cenſuræ,quàm in aliis,vt ſumitur ex cap. *Paſtoralis,§.Verùm*,de Adpellat.) ergo ex nullo capite denunciatio talis ſententiæ illicita eſt ex parte executoris. Quapropter, non ſolùm hoc procedit,quando per ſcientiam priuatam nota eſt illi iniuſtitia ſententiæ, quod clarum eſt ex dictis, ſed etiam quando ex ipſis actis, ſeu proceſſu illam notitiam comparauit, quia, cùm actio illa, prout ab executore manat, non contineat ſpecialem deformitatem,non impeditur, quacunque ratione conſtet de iniuſto modo procedendi iudicis.

14 Obiectio. Dices, Iudex ipſe etiam poſt latam talem ſen- D tentiam, iniuſtè facit illam denunciando,cùm teneatur potiùs illam reuocare, & reſarcire iniuriam factam. Cuius ſignum eſt, quia id præſtabit,ſeu ad id coget iudex ſuperior, ſi ad eum recurſus detur:ergo inerat hæc obligatio ipſi iudici,qui talem ſententiam tulit,ex intrinſeca ratione iuſtitiæ:ergo,dum proſequitur talem ſententiam vſque ad denunciationem, iniuſtè operatur:ergo iniuſtè præcipit executori, vt talem denunciationem faciat: ergo ipſe executor non poteſt iuſtè illam facere,quia aliàs cooperabitur iniuſtitiæ, maximè quando ex ipſis actis & proceſſu illi conſtat de iniuſtitia. Et confirmatur, nam, (Confirmatio obiectionis.) licèt denunciatio nõ inferat nouum vinculum: infert tamen nouum detrimentum, tum ob maiorem infamiam, quam ex ſe affert; tum etiam quia plures effectus habet excommunicatio denunciata, quàm non denunciata, maximè poſt Extrauagant. *Ad euitanda*,& aliquando cenſura poſt denunciationem reſeruata eſt, cùm anteà

non

non eſſet, vt colligitur ex cap. *Tua nos*, de Sent. A excomm. ergo ſi talis denunciatio re ipſa ſit iniuſta, & hoc conſtet executori per ſcientiam publicam, id eſt, per acta, & proceſſum cauſæ non poteſt iuſtè talem denunciationem facere.

15 Obiectio. Solutio. Iudex aliquando poteſt denunciare ſent. à ſe latã, & iniuſtã quo ad modũ.

Reſpondeo ad priorem partem, non ſemper teneri iudicem ad ſuſpendendam denunciationem, etiamſi in progreſſu, & ordine cenſuræ aliquem defectum contra iuſtitiam legalem commiſerit, ſi alioqui ei conſtet ſententiam eſſe iuſtã ſecundum æquitatem cauſæ, ſufficienter in proceſſu probatam: quia ille defectus non eſt ſubſtãtialis, & magis eſt contra obedientiam legis reſpicientis commune bonum, quàm contra ius debitum huic particulari perſonæ: & ideò ex illo defectu præcisè ſumpto non oritur obligatio reſtitutionis reſpectu talis perſonæ. Et eadẽ ratione non ſemper obligat ad ſuſpendendam executionem, vel denunciationem ſententiæ. B Quod maximè verum habet in cenſura, ſeu excommunicatione, quæ ſecum affert ſubſtantialẽ executionem: & ſicut non impeditur ex illa iniuſtitia accidentali, vt ſic dicam, quominus valida ſit, ita nec vt ſubſtantialem executionem ſecum afferat: ergo, per ſe loquendo, & ob eam ſolam cauſam non impeditur iudex quominus, non obſtante illo defectu præterito, poſſit ſine noua iniuria ſententiam validam denũciare. Sic enim propter ſimilem, vel proportionalem rationem ſtatuitur in c. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appellat. vt, non obſtante appellatione à ſententia, cenſura denunciari poſſit.

16 Quod à ſomnolentiam (?) locum habet in executore.

Deinde dicitur, licèt aliquando defectus in cenſuræ ſententia commiſſus talis ſit, vt iuxta iuris ordinem legibus præſcriptum non poſſit iudex, qui ſententiam tulit, ad denunciationẽ progredi, etiamſi ſententia valida fuerit, ideoque iudex ipſe peccet præcipiendo talem denunciationem; C nihilominùs executor non tenetur, vel iniuſtitiam illam examinare, vel exceptionem ſibi propoſitam admittere, ſed ſimpliciter poteſt munus ſuum exequi. Quia ad ipſum non ſpectat alium iuris ordinẽ ſeruare, neq; de cauſa cognoſcere; aut appellatione admittere, ſed ſimpliciter exequi quod ſibi mandatum eſt, vt dicitur in dicto c. *Paſtoralis*, §. *Quia verò*, de Offi. Deleg. & ſumitur ex l. *Ab executione*. C. Quando appel. non recip. Quod maximè verum habet, quando is, in quem talis ſententia lata eſt, vel non appellauit, vel conuenienti tempore appellationem proſecutus non eſt: nam tunc ſententia tranſiuit in rem iudicatam, & ideò meritò volunt iura, vt quamuis fuerit iniuſta, executioni mandetur, ne lites in infinitum extendantur. In quo caſu

Abbas.

intelligunt Panormitanus, & alij reſponſionem D Pontificis in dict. §. *Verum*, de Appel.

17 Quæ iniuſtitia quo ad mortẽ neceſſaria ſit, vt executor ſent. exequi nõ poſſit.

Nihilominùs verò addo, ſi talis fuerit iniuſtitia ſententiæ, vt conſiderata cauſa, & negotij ſtatu, adiungere denunciationem noua ſit iniuſtitia, quæ ita ſit notoria, vt ſine alia cauſæ inquiſitione, ſeu cognitione, per ſe nota ſit ei, cui executio mandatur, & ex actis ipſis conſtare poſſit, in eo caſu non debere, nec poſſe licitè talem executorem mandanti parere. Et ideò addidi in aſſertione, *regulariter loquendo*, quia hæc exceptio contingit rarò. Nihilominùs tamen, ſi illa omnia concurrant, veram eſſe exiſtimo, & ſufficienter probari obiectione facta, eiuſq; confirmatione. Eamq; inſinuat Gloſſ. in Clem. vnica de Foro compet. ibi, *Nec iuſtam haberet cauſam non parendi, vt quia notoriè ſunt iniuſti*: vbi & Cardinalis Zabarela §. *Eorundem*, idem ſentit. Ac denique hoc

Glossa. Zabarella.

etiam ſuadent rationes factæ in principio ſecundo loco: quibus per hanc partem, & per ſuperiorem aſſertionem ſatisfactum eſt. Priores verò rationes probant aſſertiones cæteras: & ideò ad illas ampliùs reſpondere neceſſe non eſt.

An per interpoſitam appellationem denunciatio cenſuræ iuſtè latæ ſuſpendatur.

18 Interpoſita appellatio non impedit quominus cenſura ab homine lata denũciari poſſit.

De Cenſura verò iuſtè lata adhuc ſupereſt dubium, an ſaltem per interpoſitam appellationem eius denunciatio ſuſpendatur. Nonnulli enim ſimpliciter id affirmant. Sed hoc duobus modis poteſt intelligi. Primò vt appellatio ſit à cenſura ab homine lata, & quod impediat, ne iudex poſſit ad denunciationem progredi. B Et hoc ſenſu illa ſẽtẽtia generatim ſumpta falſa eſt, & contra expreſſas deciſiones iuris in ca. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appell. & capit. *Cùm contingat*, de Offic. delegat. & capit *Is qui*, de Sentent. excommun. in 6. quibus cauetur, appellationem interpoſitam poſt latam, & contractã excommunicationem non impedire eius effectum, nec denunciationem. Poterit ergo iudex non obſtante appellatione, ad denunciationem progredi, etiamſi alioqui appellationem admiſeritſi, tamen iudex ordinarius ſit: nam ſi ſit delegatus, & velit denunciare, oportet vt id faciat antequam appellationem admittat: nam, ſi prius admittat, no poterit poſteà denunciare, quia iam deſijt eſſe iudex in illa cauſa, iuxta caput *Paſtoralis*, §. *Preterea*, & §. *cùm autem* de Officio deleg. vbi videri poteſt Abbas numer. 23. Aliquĩ verò excipiunt caſum, in quo ſententia excom- C municationis fuit nulla. Sed non videtur neceſſaria exceptio, quia ſi loquamur de re ipſa, illa ſententia, hoc ipſo quòd nulla eſt, nihil valet ad denunciationem faciendam. Vnde in foro conſcientiæ, neque ipſa, neque denunciatio ſubſecuta ligabit, ut dicemus diſputatione ſequenti. Quare, quod ad hoc forum ſpectat, nihil refert talis appellatio. At verò in ordine ad exterius forum, licet is, qui appellat, alleget excommunicationem eſſe nullam, ſeu in ea fuiſſe intolerabilem errorem, denunciari poteſt, quamuis poſteà admittendus ſit ad probandum iuxta cap. *Cùm contingat*, de Offic. deleg. Et, ſi ſufficienter probauerit, tunc tam excommunicatio, quam denunciatio declarabitur fuiſſe nulla.

19 Appellatio a cenſura cõtra ignorantẽ lata nõ impedit denunciationẽ, niſi ignorãtia poſſet à cenſura excuſare. Vgolin.

Vltimo addit Vgolin. ſuprà, num. 4. cum aliis doctoribus, quos refert, ſaltem poſſe impediri denunciationem per appellationem interpoſi- D tam, quando cenſura contra ignorantẽ lata eſt: citatque c. *Dilectus*, de Appell. Sed fortaſsè legendum eſt, *Dilectis*, nam ſub eo titulo nullũ eſt capitulum, quod *Dilectus*, incipiat: & alia, quæ incipiunt *Dilecto*, vel *Dilecti*, nihil ad rẽ præſentẽ faciunt. Et illud etiam c. *Dilectis*, parum vel nihil probat: quia ibi appellatio interpoſita fuit non ſolum ante denunciationem, ſed etiam ante ſententiam latam, vel ſaltẽ eo tẽpore, quo eius effectus ſuſpenſus erat, quo tẽpore, legitime poterat appellari. Quocirca, ſi ignorãtia nõ fuit talis vt excuſare poſſet ab excõmunicatione, non video quo iure talis appellatio impediat denũciationẽ, quia cũ illa excommunicatio liget, ſecũ affert executionem; habet ergo locũ etiã in eo caſu deciſio textus in dict. ca. *Paſtoralis*, §. *Verum*,

At, ſi

At, ſi ignorātia ſit talis, vt excuſet à cēſura, impediet quidē denūciationē, vel in interiori foro, vel ēt in exteriori, ſi de tali ignorātia in illo ſufficiēter conſtiterit: tunc autē nō tam impediet ratione appellationis, quàm ipſiuſmet ignorātię impedientis effectum cenſuræ, vt ſuppono.

20 *Denunciatio cēſuræ à iure latę poteſt per appellationē impediri.*

Hæc verò omnia procedūt in cenſura lata ab homine per ſententiā, vt ita dicā, executiuā: in cenſura verò lata à iure, & in vniuerſum in omni illa, quæ ipſo facto cōtrahitur, ante denūciationē iuridicā cenſuræ præcedere debet ſententia declaratoria criminis, per quam nō infert iudex cenſuram, ſed ſolùm iuridicè declarat hunc eſſe reum talis criminis: ex quo fit conſequēter, vt ille cōtraxerit cenſuram iure latam ex eo tēpore, quo crimen cōmiſit. Et ideo poſt talem ſentētiam faciliùs poteſt denunciatio impediri per appellationē, quia talis ſentētia nec excommunicat hominem, nec directè declarat illum excōmunicatum, ſed reū criminis: & ideò nec omnino reddit hominē inhabilem ad appellandum, nec ſuffi[c]ienter & iuridicè oſtēdit illum excomunicatū, donec circa ipſam declarationē criminis ſit definitiua, vel ita efficax, vt non ſit quaſi ſuſpēſa per appellationem. Et ita ſenſit Gloſſ. in ca. *Cupientes*, de Elect. in 6. verb. *Priuatos*, dicit enim appellationem huiuſmodi eſſe admittendā, quando non cōſtat aliàs reum vere incidiſſe & deliquiſe, ſed dubiū eſt: nam, ſi cōſtaret, non eſſet talis appellatio admittenda; quod intelligo, ſi ita cōſtaret, vt nulla tergiuerſatione celari poſſet: quia iam tunc eſſet virtualiter appellare ab ipſa pœna canonis, aut velle illā eludere. Et eandem ſentētia tenet Innocentius in dicto capit. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. Sumitùrque à fortiori ex iis, quæ tradūt Nauarr. in cap. *Cùm contingat*, de Reſcript. cauſ. 15. & Couarr. cap. *Alma*, 1. p. §. 10. num. 4.

Gloſſa. *Innocent.* *Nauarr.* *Couarr.*

21 *A ſententia declaratoria cēſurę ab homine latę ipſo facto incurrendæ poteſt appellari*

Qui non ſolū ab hac ſententia declaratoria docet poſſe apellari, ſed etiā a ſentētia declaratoria cenſuræ incurſæ, ſeu contractæ excōmunicationis, etiam ab homine latæ, ſaltē ad hunc effectū, vt poſt talē appellationē excomunicatus vitādus nō ſit, donec prior ſentētia confirmetur. Quā doctrinā opinor intelligendā de ſentētia, qua declaratur quis incidiſſe ipſo facto in excommunicationē ab homine latā: nā hæc reuera ſemper eſt directè de delicto potiùs quàm de cenſura. Et ita in illa procedit eadem ratio, quæ in cēſura lata à iure, vt iam ſuprà inſinuaui. At verò a ſnta declaratoria excommunicationis ab homine latæ, id eſt, qua præcipitur aliquis denūciari excōmunicatus, directè & abſolutè ab eodē iudice, nō exiſtimo poſſe appellari quo ad illum effectū, ſed potiùs talē excōmunicatum vitandum eſſe, non obſtante tali appellatione. Quod non obſcurè colligitur ex illo c. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, in illis verbis, *Vt ab alijs euitetur*: & ex c. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. in illis verbis, *Ipſius effectus per appellationem ſequentem minimè ſuſpenduntur*. Imò exiſtimo huiuſmodi appellationem non eſſe admittendam, niſi priùs talis excōmunicatus abſoluatur, vel per legitimas probationes conſtet ſententiā excommunicationis contra illum latam, fuiſſe nullam, iuxta cap. *Dum contingat*, de Officio delegati.

22 *Quando poſt denūciationem cenſura tolerabilior redditur, per appellationē ſuſpenditur.* *Nauarr.*

Tamē addit Nauarr. in c. *Cùm contingat*, de Reſcript. remed 6. num. 7. appellationem poſt excommunicationem latam impedire denunciationē eius, quando per denunciationem redditur, vt, ſi poſt reſeruationem lata ſit, & non anteà, vt in cap. *Tua*, de Sent. excomm. Et in hanc ſententiam refert Peruſinum, Immolam, & Antoniū. Qui in hoc fundantur, quòd tunc non procedit ratio deciſionis textus in dict. §. *Verùm*. ſcilicet, quòd excommunicatus per denūciationē ampliùs non ligatur. Quam doctrinam ipſe Nauarr. adeo amplificat, vt dicat, nunc poſt Extrauag. *Ad Euitanda*, nunquam poſſe fieri denūciationem poſt appellationem interpoſitam: quia nunc, ait, maximas vires accipit excommunicatio, ſeu cenſura per denunciationem. Sed, vt verum fatear, doctrina hæc non ſufficienter fundatur: nam in rigore cenſura, vel excommunicatio nunquam magis ligat propter denunciationē: nam, eſſe reſeruatam, non eſt magis ligare, quia non habet plures effectus; ſed ſolùm eſt coarctari iuriſdictionem ad tollendum illud vinculum, quod in ſe idem eſt. Ratio autem dicti §. *Verùm*, in hoc ſolum fundatur, quòd excommunicatio denunciāta non ampliùs ligat. Nihilominùs tamen prior doctrina probabilis, eſt, & admitti poteſt propter auctoritatem tot Doctorū: ampliationem autem Nauarri probandam non cenſeo, quia re vera nūc non ligatur ampliùs excommunicatus propter denūciationem: nam ei nullum conceditur priuilegium per Extrauag. *Ad euitanda*: ſolùm ergo fit denūciatio, vt alij eum vitare teneantur. Expreſsè autem in dicto §. *Verum*, dicitur, denunciationem debet fieri, non obſtante appellatione interpoſita, *vt ab alijs euitetur*: ergo, cùm etiā nunc ſolùm cēſura accipiat maiores vires per denunciationē quoad hunc effectum, vt alij vitare teneātur, non obſtante Extrauag. *Ad euitanda*, locum habet deciſio textus in dict. §. *Verùm*.

DISPVTATIO IIII.

De Cauſa propter quam ferri poteſt cenſura. Vbi de diuiſione cenſuræ in iuſtam, & iniuſtam, ac nullam.

EXPLICATA cauſa efficiente, & modo quo cenſura, fit, agendum eſt de cauſa quodammodò finali, quæ etiā obiectiua dici pōt, & quaſi materia circa quam cenſura verſatur. Supponimus autem, vt manifeſtum, ad ferendam cenſuram requiri aliquā cauſam ex parte eius, in quem fertur, quia, cùm cenſura ſit valdè oneroſa, & grauis pœna, ratio ipſa poſtulat, vt ſine proportionata cauſa non inferatur. Quod etiam in iure expreſſum eſt, cap. *Sacro*, de Senten. excomm. & c. 1. eodem titul. in 6. & ſæpe aliàs. Quo fit, vt ex defectu huius cauſæ maximè poſſit cenſura eſſe, aut iniuſta, aut nulla: & ideo explicando hanc cauſam, & qualitatem, ac varietatem eius, ſimul explicabimus differentiam inter cenſuram iniuſtam, & nullam, vt etiam intelligatur quando, & quomodo ſententia Paſtoris, tametſi iniuſta timenda ſit.

SECT.

SECTIO I.

Vtrùm Cenſura ſolùm poſſit ferri propter culpam.

1 Cenſura ſolū propter culpā ferri pōt.

PRINCIPIO certū eſt cenſuram ſolùm poſſe iuſtè ferri propter culpam: oſtendimus enim cenſurā eſſe quandam pœnam; pęnā autem dici habitudinem ad culpam, vnde non poteſt iuſtè, niſi propter culpam imponi: ergo neque cenſura. Maximè, cum pœna hæc ſpiritualis ſit, cui potiſſimum conuenit, vt non niſi propter culpā infligatur; & ſit ēt medicinalis, quæ morbum ſupponit. Quo fit, vt culpa, ſeu peccatum ſubditi ſit veluti occaſio, & cauſa īpulſiua mouens iudicē ad ferendā cenſuram. Et hæc eſt rationabilis cauſa ferendi cenſurā, quā requirit ius in c. *Sacro*, de Sent. exc. Emendatio aūt ſeu correctio peccatoris eſt finis proximus cenſuræ ferendæ: finis (inquā) proximus ipſius operis ſecundū ſe: nā finis operantis eſt accidentarius, & infinitè variari pōt; vnde nec cadit ſub ſcientiā, nec ad iuſtitiam, vel valorem cenſuræ quidquam refert: quamuis ad honeſtam actionem ipſius iudicis multum intereſſe poſſit.

2 Non ōis cenſura requirit culpam propriā eius ī quē fertur. August. Couarr.

Solum eſt in hac aſſertione conſiderandum, in excōicatione, hoc verum haberi quoad peccatū propriū eius, in quē directè fertur cenſura: quia nemo poteſt excōicari niſi propter proprium peccatum, c. *Si habes*, 24. q. 3. ex Auguſt. Epiſt. 75. quem textum cum alijs notat Couar. 1. variar. c. 8. & in c. *Alma*, p. 1. §. 9. nu. 3. Eſt. n. hæc cenſura grauiſſima, & in hunc tātum modum, & finē inſtituta, vt ſtatim videbimus. Et hac ēt ratione iure ſtatutū eſt, vt non feratur niſi in perſonas ſingulares, & non in communitatem, vt infra ēt videbimus: quia nullus niſi pp propriā & perſonalem culpam excōicari poteſt. Suſpenſio item propriè ferri non poteſt niſi pp propriam culpam: quis in hoc differat ab excōicatione, quod ferri poteſt in communitatem, c. *Quia ſæpè*, de elect. in 6. & c. *Si ſententia*, de Sent. excom. in 6. Fieri aūt poteſt, vt in communitate ſit aliqua, vel aliquæ perſonæ innocentes, etiamſi culpa fuerit ipſius communitatis: ſatis verò nunc eſt, q̄ ſaltem in ipſa communitate debet ſupponi culpa: nam in eam fertur directè talis cenſura. Loquor aūt formaliter de cenſura, nam in ſuſpenſione, quæ fit pura pœna hēt hoc aliq̄ difficultatem, q̄ infra, in propria materia tractabimus. At verò interdictum non ſolum habet hoc ipſum q̄ ſuſpenſio, quia in communitatem ferri poteſt, vt eiſdem iuribus conſtat, ſed ēt hoc habet peculiare, vt in aliquem directè ferri poſſit abſq; culpa eius propria, vt habetur ex eodem ca. *Si ſententia*. Semper tamen fertur pp culpam, ſaltem alterius: Nec verò id fit iniuſtè, quia tunc non propriè fertur vt pęna eius, qui non deliquit, (nemo. n. propriè punitur propter culpam alienam) ſed vel vnus in alio punitur, quatenus ad ipſum aliquo modo pertinet, quo modo in corpore quædā membra patiuntur pp alia vel Eccleſia propter cōe bonum, & propter terrorem eius, qui deliquit, hoc grauamen interdicti aliquando imponit ēt ijs, qui non deliquerunt. Sicut ēt ob eandem cauſam aliquando interdicitur locus, vt & ipſe reus magis horreat adeo grauare ciuitatem aut populum, & reliqui etiam magis excitentur ad procurandum, vt reus pareat, & Eccleſiæ obediat.

3 Matth. 18.

Semper igitur ſupponi debet peccatum aliquod ſeu inobedientia ad Eccleſiam, vt cenſura ferri poſſit. Et hoc inſinuatum eſt in ordine præſcripto Matthæi 18. *Si peccauerit in te frater tuus*, & deinde, *ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Satis ēt idē colligitur ex eo, quod ferre cenſuram eſt actus poteſtatis ligandi atque ſoluendi à Chriſto datæ, vt ſupra dictum eſt: ſicut autem actus poteſtatis ſoluendi ſupponit peccatum, quod ſoluendum vel remittendum ſit, ita actus poteſtatis ligandi per cenſuram; ſupponit culpam propter quam aliquis ligandus ſit.

4 Delictū debet eſſe cognitū ab eo qui cēſuram laturus eſt.

Atque ex hoc principio ſequitur cenſuram non poſſe ferri, niſi ſupponatur culpa cognita ab eo, qui cenſuram fert: quia non poteſt illum impellere niſi media cognitione. Itē, quia nullus pōt de cauſa ſibi incognita iudicare. Et hoc ēt traditur in d. ca. *Sacro*, §. *Caueant*, de Sent. excom. Quanquam in hoc diſtinguere oporteat de cenſura ab homine lata per ſnīam abſolutā, & (vt ita dicam) executiuam, & de cenſura lata à iure, vel etiam ab hoīe per ſnīam generalem, aut per præceptū, quo aliquid prohibetur ſub cenſura ipſo facto incurrenda. Nam, quando cenſura fertur hoc poſteriori modo, quia non denuò fertur à iudice poſt commiſſam culpam, ſed ſtatim, ac factū ipſum cōmittitur, per ipſum ius ſeu præceptū infertur, ideo neceſſaria non eſt iudici noua notitia, ſed ſatis eſt q̄ in re ipſa peccatum cōmittatur, quod ignorare non pōt ipſe, qui deliquit: quod illi ſufficit, vt poſſit ſe agnoſcere cenſura irretitum. Vt verò ab aliis hoc ipſum cognoſcatur, neceſſaria erit proportionata notitia culpæ: & ideo, vt a Iudice publicè denuncietur, neceſſaria eſt publica, & iuridica notitia eiuſdem culpę, vt in ſuperioribus dictum eſt. At verò, quando cēſura fertur priori modo, tunc maximè indiget iudex notitia culpæ ſuo munere proportionata; id eſt publica, & iuridica, ſicut ſententia ipſa publica & iuridica eſſe debet. Et hoc modo ſtatuitur in iure, vt feratur cenſura, cauſam probatam eſſe debere in c. *De illicita*, 24. q. 3. Supponiturque in c. 1. de Sent. exc. in 6. vbi hæc cauſa inſeri mandatur in ſnīa, quæ ſcripto proferenda eſt. Quæ autem probatio ſit ad hanc notitiam ſufficiens, nihil habet in hoc negotio peculiare, ſed idem quod in alijs iuſtis ſententiis, dicendum eſt.

SECTIO II.

Vtrum, Cenſura ferri poſſit propter peccatum merè internum.

5 Propter actū merè internum nō poteſt ferri cenſura.

HAEC quæſtio de poteſtate Eccleſiaſtica generaliter tractari ſolet, habet tamen ſpecialem difficultatem in cenſuris, eſtq; annexa præcedenti, & ideo prætermittenda non eſt. Communis igitur reſolutio eſt, cenſuram ferri non poſſe propter peccatum ſolum interius mente conſummatū, niſi in actum externum prodeat. Quæ ſnīa ſumitur ex D. Thom. 1. 2. q. 91. art. 4. vbi generatim docet, humanā legem vel iudiciū ferri non poſſe de interioribus motibus. Idem Palud. 4. diſt. 17. quæſt. 2. ar. 2. & quæſt. 7. ar. 5. & diſt. 15. quæſt. 5.

D. Thom. Paludan.

q.5.ar.2.Gab.ibi q.2.dub.5. & lect.64.in Can. lit.N.Dur.d.17.q.8.Almain.de Poteſt.Eccleſ. cap.3.Antonin.3.p.tit.13.c.4.§.7.& tit.24.c.4. Caiet.2.2.q.11.art.3. & in Sum. verb.*Hæreſis*, & verb.*Hora Canonicæ*, Syluest. eo. verb.q.2.& ver.*Excom.*7.q.2.Ang.verb.*Hæreticus*, Tabiē. *Excom.*5.caſu.4.nu.4.Caſtr.lib.2. de Iuſt. hær. pun.c.18.Dried.lib.3.de *Liber.*Chriſt.cap.5.ſub fin.Nauar.in Sum.c.23.nu.38.& c.27.nu.56. & in cap.*Cogitationis*, de Pœnit.d.1.Simacus in Catholic.inſti.c.42.Couar. reg. *Peccatum*, p.2. nu.7.Hoſtienſis in c. *Mulieris*, de Sent.excom.

Anton. Caietan.

Dried. Caſtro.

Sumiturque ex c. *Tua nos*, & ca. *Sicut tuis*, de Simonia. Vbi tanquam certum principium ſumitur Eccleſiam iudicare de ſibi manifeſtis, nō vero de occultis. Et idem ferè habetur in capit. *Erubeſcant*, 32.d. Habetque hoc fundamentum Scriptura, dicente Paulo 1.ad Corinth 4. *Nolite ante tempus iudicare, quoad uſque ueniat Dominus, qui et illuminabit abſcondita tenebrarum, et manifeſtabit conſilia cordium, et tunc laus erit unicuique, a Deo:* ſignificans hoc iudicium eſſe proprium ſolius Dei: *Quoniam homo uidet ea, quæ apparent, Dominus autem intuetur cor*. Vnde eſt ēt axioma iuris, *Non habent latentia peccata uindictam*, c.*Chriſtiana*, 32.q.5.& in l.*Confratrem*, C. de iis, qui vt indignè, &c. Item *Cogitationis pœnam nemo patitur*, de pœnit.d.1.cap.14.& ff.de Pœn.l.18. Vbi rectè Glo.aduertit, id intelligi, ſi in finibus cogitationis ſiſtitur. Interdum enim punitur in iure non ſolum qui facit, ſed ēt qui vult facere, vt patet ex l.*Quiſquis*, C.ad l.Iuliam maieſtat.& l.*Is qui cum telo*, C.ad l.Corneliam de Siccar. Intelligunt autem talia iura, non eū, qui in pura voluntate ſiſtit, ſed qui quātum in ipſo eſt, delictū perficere voluit, & tentauit, ſed perficere non potuit, vt ex iiſdem iuribus conſtat, & ex l. *Si quis*. 5. C. de Epiſcop.& cleric. quam cum aliis refert Gratianus in ca. *Si quis*, de Pœn.d.1. Et ita etiam intelligendum eſt ca. *Nulli*.diſt.19.vbi excommunicatur, *Qui Apoſtolicis uoluerit contraire decretis*. Ex quibus etiā concluditur ratio, quia ad ferendam ſententiā cenſuræ, neceſſaria eſt ſufficiens probatio cauſæ: ſed de interiori actu non poteſt eſſe inter homines ſufficiens probatio: ergo nec poteſt eſſe materia, ſeu ſufficiens cauſa cenſuræ.

1.Cor.4.

Gloſſa.

Ratio difficultatis.

Veruntamen ſtatim inſurgit difficultas, quia hæc oīa rectè procedunt de illa cēſura, quæ fertur per propriam ſniam, non verò de illa, quæ fertur ipſo facto incurrenda per tranſgreſſionē alicuius iuris, ſeu præcepti: nam, vt illa incurratur, ſatis eſt, vt delictum ipſum committatur, etiamſi ſoli committenti ſit cognitum, vt ſuperius dictum, & probatum eſt. Ergo ſaltem hoc modo poſſet cenſura aliquo iure imponi incurrenda ipſo facto per peccatū ſola voluntate cōceptum: nam defectus probationis hoc nō impedit, & nihil aliud obſtare videtur. Et confirmatur, nam interdum fertur cenſura Canonico iure [illegible] malam intētionem, qua fit actus, vt in c. *Si quis*.d.30.ex Conc.Grangrenſ.c.18.vbi anathema dicitur in eum, qui die Dñico ieiunauerit in eiuſdem diei contemptū: & Clem.1.de Hæreticis, §. *Verum*. Vbi excōicantur Iudices, qui ī cauſa fidei ex odio vel amore aliquid omittunt, ſeu faciunt. Aliquando ēt præcipitur bona intētio in actu, quamuis ſine additione cenſuræ, vt in c.vlt. verſ. *Cæterum*. Hæreticis in 6. Aliquando præcipitur, vt actus exterior deuotè fiat, vt in ca. *Dolentes*. de Celebratione miſſ. deuotio autem actus interior eſt.

Quod ſi quis dicat in his [illegible] ibus nunquam prohiberi, vel præcipi internum actum niſi vt coniunctū exteriori, vel in ordine ad illum. Ex hoc ſumimus argumentū, poſſe ēt præcipi ipſum actū interiorē ſecundum ſe: & conſequenter per cenſurā puniri poſſe ipſo iure trāſgreſſorem talis præcepti. Sequela probatur, quia quod attinet ad rōnem occulti, & carentis probatione apud Eccleſiā, interdū æquales ſunt actus interior ſecundum ſe, vel vt reſpiciens exteriorē ſolum per modū intentionis extrinſeci finis, aut attentionis ad Deū, vel aliquid ſimile, nā ex vi exterioris actus ſolum manifeſtatur interior voluntas mouens, ſeu imperans talem actū: finis aūt operantis non oſtenditur ex vi talis actus. Et idem eſt de attentione in orādo, v.g. Quod ſi ex coniecturis, vel ex confeſſione operantis coniectari aut cognoſci pōt ille actus interior, quatenus reſpicit exteriorem, iiſdem modis poteſt actus interior ſecundum ſe manifeſtari: ergo par eſt vtriuſque ratio.

Habeatne Eccleſia directam iuriſdictionem in actus internos.

5 PRopter hæc, & ſimilia argumenta non defuerunt Doctores, qui generatim docerent habere Eccleſiam iuriſdictionem directā in actus purè internos, & conſequenter poſſe illos præcipere, vel prohibere etiam ſub cenſura. Ita ſenſit Gloſſa in c.*Cogitationis*, de Pœn. d.1.& in Clem.1.de Hæreticis, §. *Verum*.verb. *Eo ipſo incurrant*, quæ plura iura congerit. Sed non admodum vrgentia. Illam ſequitur Antonin.3.p.tit.24.c.7.Pan.in c *Extirpandæ*, §. *Qui verò*, in eius repetitione, num.21.Maior, 14.d. 12.q.7.§.*Contra primam*, Roſella ver. *Abſolutio*, 2.nu.28.& ver. *Hæreſis*. Hi verò auctores non loquuntur expreſſè de actu interiori, ſed generatim de actu occultiſſimo: vnde poſſunt exponi de occulto per accidens. Adri. verò quolib. 8.& in 4.qō.2. de Confeſſione, de actu interiori eos exponit, & ſequitur. Idem Albertus Pighius lib.6.de Eccleſ. Hierarch.c.16.Cordub. lib.4.Quæſt. Theolog. q.13. & idem tandem tenet Medina C.de Pœn.tract.de Orationē, q. de Poteſt. Eccleſ. reſpectu actuum cordis, licet prius ſoluat argumenta Adriani duo præſertim, quæ ille peculiariter addidit.

Prima opinio.

Gloſſa.

Anton. Abbas. Maior. Roſell.

Adrian.

Alber. Pig. Cordub. Medin.

6 Vnum eſt, quia, qui in die feſto peccat, etiā ſola voluntate, in quacunque materia, cōmittit peculiare peccatum violādo præceptum Eccleſiæ de obſeruatione feſti: ergo præceptum Eccleſiæ prohibet etiā interiores actus malos. In hoc verò argumento & antecedens eſt falſum: quia non omne peccatū præſertim internum, eſt opus ſeruile, prohibitū tertio præcepto decalogi. Et conſequentia ēt non eſt bona, nam licet daremus omne peccatum cōmiſſum in die feſto aggrauari aliquo modo ex illa circunſtantia cōtra virtutem religionis, vt indicat D. Th. 2.2.q.122.art.4.non inde fit Eccleſiam prohibere illum actum interiorem, ſed quaſi conſecrare tempus aliquod diuino cultui, ex quo ex natura rei ſequitur, vt oīs irreuerentia illi tempori facta iure naturæ prohibita ſit. Sicut conſecrato loco, vel calice, vel alia quacūque re ad cultum Dei, quanquam conſecratio ſit de iure

Prius argumētum proximæ ſententiæ ſoluitur.

poſitiuo

poſitiuo humano: irreuerentia tali rei facta, eſt contra ius naturæ. Quod ſi ex hoc capite non creſcit malitia talis peccati, v.g. praui deſiderij habiti in die feſto: quia illa non eſt peculiaris iniuria temporis ſacri, re uera peccatum illud ex illa circunſtantia grauius non eſt.

7 *Secundum argumentum.* Aliud argumentum Adrian. erat, quia Eccleſia diſpenſat in voto purè interiori, & ſola mente facto: ergo ſignum eſt habere Eccleſiam poteſtatem directam in huiuſmodi actus: ergo eadē ratione habebit poteſtatem prohibendi illos, atque etiā puniēdi modo accommodato: id eſt vel per legē, vel per ſententiam, ſaltem quando per confeſſionem rei de delicto cōſtiterit, cùm aliàs ſufficienter probari non poſſit. Vnde non ſatis eſt reſpōdere, votū mentale nō diſpenſari, niſi petente vouente, & per eam petitionem iam manifeſtari Eccleſiæ: quia illa manifeſtatio ſolùm eſt conditio neceſſaria ad talem vſum iuriſdictionis: ipſa verò iuriſdictio immediatè cadit in actum internum; quod eadem proportione dicetur de iuriſdictione quoad punitionem actus, quæ fit per hominem. Quoad legē verò prohibentem, & per ſeipſam punientē non eſt neceſſaria illa conditio, quia lex non requirit in legislatore cognitionē delicti facti, vel futuri, ſicut ſupponit ſententia in iudice. Vnde poteſt roborari argumētum, & amplificari ſimilitudo ex voto ſumpta; nā Eccleſia non ſolùm poteſt diſpenſare in voto mentali iam facto, & ſibi manifeſtato, ſed etiā poteſt irritare huiuſmodi votū, vel antequam fiat, vel cùm fit, etiamſi nullo modo ſibi manifeſtetur. Nec reſponderi poteſt huiuſmodi irritationē habere locū ratione materiæ, quæ eſt ſub poteſtate, vel dominio Eccleſiæ. Cōſtituo enim etiā materiam voti eſſe merè internā, vt de eliciendo actu fidei vel amoris Dei toties in die: nam hoc etiam votum poteſt Eccleſia nō ſolum diſpenſare, ſed etiam irritare.

8 *Soluitur quoad priorem partem.* Hoc verò argumentum, etiamſi nō nihil apparentiæ habere videatur, euidenter inſtatur in parente, qui poteſtatem habet irritandi votum filii. Et in prælato, qui etiā poteſt irritare votum religioſi. Et tamen hi nec præcipere, nec punire poſſunt actus pure internos. Quod ergo ad irritationem attinet, eſt apertum diſcrimen, quia in parente, vel prælato ille non eſt propriè actus iuriſdictionis, ſed dominii cuiuſdam. Propter quod aiunt Theologi non requiri cauſam, vt irritatio valida ſit, & iuſta, ſed ſolum, quòd talis perſona ita ſit ſub ptāte alterius conſtituta, vt voluntatem ſuā dependentem habeat à voluntate alterius, quoad vim ſe obligādi. Vnde, quia hæc obligatio, quamuis ex actu interiori manet, cadit in hanc perſonā ita ſubordinatā alteri, ideo pōt alia perſona abſolutè tollere talē obligationē, quod eſt votum irritare. Non ergo inde rectè infertur iuriſdictio in actum interiorē ſecūdum ſe: ſed infertur quoddā dominii genus in illam perſonā, quæ talē actū exercuit, vel exercere pōt. At de irritatione quæ fit à Papa antecedenter potius quā conſequenter, alia ratio eſt, quia Papa poteſt inhabilitare perſonam ad aliquā obligationem, etiamſi talis obligatio ortū habeat ab actu interiori: ſic. n. irritauit Eccleſia matrimonium contractum ſine parocho & teſtibus, quamuis obligatio matrimonii ex interiori conſenſu ducat originem.

9 *Soluitur quoad poſteriorem partem.* Atque ex hoc etiam capite reſpondēdum eſt ad aliam partem de diſpenſatione: nam diſpenſatio voti non cadit propriè in actū interiorem, qui præceſſit, ſed in effectū eius, qui moraliter manet, id eſt, in obligationē, quæ iam non eſt actus internus, ſed morale quoddā vinculū, quod manet in hoīe, & auferri pōt ex iuſta cauſa à ſuperiori habente ptātem. Cuius ſignum eſt, quia obligatio voti eadem eſt apud Deum, ſiue votū ſit purè mentale, ſiue externum: & ideo æquè pōt in vtroque per Eccleſiam diſpenſari. Eò vel maximè, quòd hoc vinculum non aufertur diſpenſando propriè in aliqua lege, nam lex de implēdo voto, cum ſit naturalis & diuina, indiſpenſabilis eſt: includit. n. ſenſum compoſitum, ſ. vt votum manens ſeruetur. Quod aūt votum factum ſemper maneat hoc non eſt de lege naturæ: imò nec ad ius propriè pertinet, ſed ad factū. In hoc ergo diſpenſat Pontifex, ſeu ſuperior vice Dei, cedens iuri, quod ſuo modo acquiſitum fuerat Deo rōne promiſſionis. Quod aūt hoc ius emanauerit ex actu purè interno, vel voce manifeſtato, eſt impertinens: quia hæc ptās directè nō reſpicit originem (vt ſic dicam) aut modū cauſæ à qua ius hoc vel obligatio orta eſt, ſed ius ipſum Dei, cui vicarius eius tanquā diſpenſator prudens cedere poteſt: quod eſt in voto diſpenſare. Denique aliā differentiam non contemnendā aduertit Medina, quia aliud eſt obligationē tollere, aliud imponere. Minus. n. requiritur ad illud prius, quàm ad hoc poſterius. Vnde, quia diſpenſare votū, eſt tollere obligationē, & vinculum, ideò datum eſt Eccleſiæ, vt paterna prouidētia poſſit rōnabili modo hoc vinculum tollere, etiā ſi ex ſolo mentali actu originem ducat: ferre autem legem eſt imponere obligationem, & onus: & multo magis punire eſt odioſum & inuoluntarium, & ideo non oportuit iuriſdictionem ad hos actus ita amplificari. Vt hic etiam locum habeat illa regula iuris, *Odia reſtringi, fauores conuenit ampliari.*

Nihilominus idem Medina in eandem ſentētiam inclinat, & propria affert fundamenta, præter rationem dubitandi ſupra à nobis propoſitā. Vnum ac præcipuum congerit ex variis Cōciliis cenſuram ferentibus in delinquentes per ſolos actus interiores, vt in eos, qui nō rectè credunt de Spiritu ſancto, vel de oblationib. aut, ieiuniis Eccleſię, aut de aliis veritatibus fidei: citatq; Concilium Romanum, Gangrenſe, Toletanū primum, Bracharenſe, Conſtantiēſe, & Baſilienſe. In quib. tres uel quatuor loquendi modi habent nonnullam difficultatē. Nam illa generalis locutio, quòd damnantur, uel anathematizantur credentes talē errorem aut nō credentes talem veritatem, difficultatem non habet: & frequētiſſima eſt in iure canonico in titulo de Hæreticis, vt patet in c. *Excommunicamus*, 1. §. *Credentes præterea*, & c. *Excommunicamus*, 2. §. *Si qui autem*, & aliis multis, in quibus ſermo eſt de credentibus in foro Eccleſiæ, id eſt, de quorū credulitate per verba, uel facta, quantū eſt ex parte eorum conſtare poſſit, Dicitur aūt, *Quantum eſt ex parte eorum*, quia poteſt contingere, vt verbū ipſum uel factum ita ſit occultū, ut probari non poſſit: hoc uerò per accidens eſt: nā ex ſe probabile eſt hoc ipſo, quod uerbo, uel facto exterius manifeſtatur. Diſtingui autem ſolent in iure duplices credentes hæreticorum: quidam qui eorum erroribus fidem adhibent, & ij ſunt æquè hæretici, vt expreſsè dicitur in ca. penultimo. §. vlti. de Hæretic. uidentur autem condiſtingui

10 *Soluuntur argumenta Medinæ pro eadē ſententia.*

Quõ intelligatur excõicari credentes talem errorem, aut non credētes talē veritatem.

ab hæreticis

ab hæreticis dogmatizantibus; & de his procedit præcipuè, quod diximus. Et de eiſdem loquitur ſecundum caput *Excommunicamus*, ſuprà citatum. Alii verò dicuntur credentes perſonæ, quia reuera non credunt eius errores, tamen cõſeruant quandam confidentiam & familiaritatẽ cum tali perſona: cum ea communicando, vel ei ſubueniendo, aut etiam ſermones audiendo. Et de hoc genere credentium certius eſt ſine exterioribus actibus eſſe non poſſe. De qua diſtinctione legi poſſunt, quæ traduntur in Directorio Inquiſit. 2. p. in Gloſſa Ioann. Andr. ad titulum de Hæreticis, circa dictum cap. *Excommunicamus*, 2. & in quæſtione quinquageſima Eymerici, & annotationib. Pennæ, & infrà exponendo Bullam Cœnæ aliquid dicemus.

Directoriũ Inquiſitorũ Ioa. Andr.

Eymericus Penna.

12 Specialem ergo difficultatem habent illa verba Concilii Gangrenſis, quæ ſic refert Medina ex Gratiano: *Si quis ieiunia Eccleſiæ putauerit eſſe contemnendam, perfectam in ſua cõſcientia iudicans rationem, anathema ſit.* Sed refert ea diminutè: & iuxta verſionem minus probatam. Nã in can. 19. illius Concilii ſic legitur. *Si quis eorum, qui cõtinentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſoluis, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus anathema ſit.* Quod ergo in alia verſione dicitur: *Putauerit contemnenda*, non accipitur pro ſola exiſtimatione interiori, ſed prout prodit in actum exteriorem, quod & phraſis Latina cum elegantia ſignificat, & ad literam ita etiam habent verba Græca, vt notatum eſt in Decreto Gregoriano, diſt. 30. c. *Si quis eorum*. Illa autem vltima verba, quæ obſcuriſſima ſunt in textu Gratiani, clara ſunt iuxta aliam verſionem citatam. Et in eis notantur Euſtachiani hæretici, qui aſſerebant contemni poſſe ieiunia Eccleſię, poſtquam quis peruenit ad quendam gradum perfectionis, & illis pręferri quædã ieiunia, quę ipſi inſtituebant, vt in Codice Gregoriano etiã aduertitur. Vnde in illo capite directè non fertur anathema in habentes talem errorem, ſed in cõtemnentes ieiunia ex tali errore: error autem ipſe ſupponitur damnatus, ſeu anathematizatus, eo modo, quo alii errores damnati ſunt.

Verba canonis 19. Concilii Gangrenſis exponuntur.

13 Aliud teſtimoniũ expoſitione indigens ſumptum ex Concilio Toletano I. in confeſſ. Fidei. *Si quis dixerit, vel crediderit Chriſtum innaſcibilẽ eſſe, anathema ſit*, & multa ſimilia ibi feruntur, in quibus expreſsè diſtinguitur actus exteriori, ab interiori, & ſub diſiunctione proponitur: ergo quilibet eorum per ſe ſufficit ad incurrendã talem excommunicationem. Poſſumus autem reſpondere primò, illam particulam, *vel*, ſumi pro coniunctiua, & indicare potiùs illa duo verba eſſe ęquiualẽtia: quia, vt qui feriatur illo anathemate, non ſatis eſt dicere, niſi credendo dicat, ut nunc ſuppono ex materia de Hæreſi. Ita ergo non ſatis eſt interiùs credere, niſi alioquo modo dicat, ſeu credulitatem oſtendat. Vnde ibidem etiam ſic legitur. *Si quis dixerit, atque crediderit Deum Patrem eundem eſſe Paracletum, anathema ſit.* Non eſt autem veriſimile in alio ſenſu conſtitui hunc anathematiſmum, quàm cæteros. Fortaſsè etiam illud duplex verbum additum eſt, ut ſignificaretur, illud anathema non ſolum incurri verbis docendo illam doctrinam, ſed atiam factis, vel ritibus, aut quocunque alio modo illa operando: nam illud eſt credere in fo- A ro, & facie Eccleſiæ. Et iuxta hæc etiam exponẽdus eſt alius anathematiſmus, qui ibidem habetur: *Si quis Aſtrologiæ, vel Matheſi exiſtimat eſſe credendum anathema ſit.* Non enim pura exiſtimatio interior ſufficiet, ſed quæ aut verbo, aut opere exercetur, &c.

Teſtimonium Cõcilii Toletani I. à Medina adductum exponitur.

14 Præterea affert Medina Concilium Conſtantienſe. vbi ſeſſ. 45. traditur forma examinandi hæreticos, an credant hoc, vel illud, ut ſi id fateantur, puniantur. Vnde infert, ſupponi in illo Concilio, Eccleſiam punire etiam hæreſim purè internam. Sed non rectè infert: nam dum Eccleſia ita interrogat, nõ ſolum fidem internam, ſed etiam confeſſionem Fidei requirit. Vnde, ſi hæreticus ſic interrogatus, fateatur ſe credere B talem errorem, iam non ſolum corde credit, ſed etiam ore confitetur ad ſuam damnationem. Neque obſtat, quod Medina obiicit, quia ille tunc non errat, nec peccat confitendo ore, quod mente tenet, quia verum dicit, & obedit iuſto præcepto. Nam aſſumptum ſimpliciter eſt falſum: aliud eſt enim non mentiri, aliud non errare: quatenus ergo per illam confeſſionem profert ore, quod mente tenet, non mentitur; quatenùs verò per eam confeſſionẽ ſuũ errorẽ profitetur, errat in Fide, & hæreticus eſt: iã non tantũ interiùs ſed etiã exteriꝰ. Vnde, licet nõ peccat cõtra obediẽtiã peccat tamẽ cõtra Fidẽ. Neq; eam ob cauſã malè facit Iudex interrogans, quaſi occaſionẽ ꝓbens peccãdi: quia ille nõ præbet occaſionẽ, ſed permittit vtẽdo iure ſuo. Petit enĩ rẽ, quę ſimpliciter poſſet ſine peccato fieri, ſcilicet, cõfitendo peccatũ præteritũ, & in præſẽti iam non diſcredendo. Quòd autem ille reus ex malitia ſua in eodem errore perſeueraturus ſit, eumque profeſſurus, alteri non imputatur, ſicut poteſt licitè petere iuramentum ab infideli etiã ſi per falſos deos iuraturus ſit. Vnde, ſi quis ita C interrogatus diceret ſe non credere, tamen aliquando interius crediſſe illum errorem, idque diceret non animo confitendi errorem, nec complacendi in priori delicto, ſed ex quadam ignorantia, uel timore, animo ſe accuſandi: fortaſse in exteriori foro aliqualiter puniretur, ſi in illo talem confeſſionem faceret, propter ſuſpicionem, uel præſumptionem, tamen ille reuerà, ſi prius tantum mente deliquit, non contraxit cenſuram, nec ratione illius confeſſionis tantum illam incurrere poteſt, quia in illa non peccat, nec ibi operatur ex errore concepto: vnde non magis eſt ille hæreticus exterior, quàm is qui ſuam hæreſim internam in ſacramentali iudicio confitetur.

Locus Cõcilii Conſtantienſis ſeſſ. 45. explicatur.

15 Tandem affert Medina Concilium Baſilienſe, ſeſſ. 38. vbi ſub pœna excommunicationis prohibetur, ne aliquis quendam libellum legat, D aut eidem quouis modo aſſentire, credere ue audeat. Quòd ſi quis reſpondeat, Concilium illud in illo articulo ſchiſmaticum fuiſſe; hoc non refert ad præſentem cauſam, nam ſaltem ibi ſupponebatur, poſſe Eccleſiam cenſuram ferre pro interiori actu. Quapropter hìc eadem reſponſio ſuprà data applicanda eſt, ſemper enim in his decretis eſt ſermo de aſſenſu, ac credulitate publica, ſeu in foro Eccleſiæ. Nullum ergo eſt in toto poſitiuo iure decretum, quo cenſura feratur contra tranſgredientes præceptum per ſolum actum internum. Ex quo ſumi poteſt nõ infirmum argumentum, ad veram, & communem ſententiam confirmandam. Nam, quod in

Ad Concilium Baſilienſe reſpõdetur.

Digitized by Google

tanta varietate legum, & in tanta multitudine errorum, vel delictorum contra præcepta Eccleſiæ, nunquam factum eſt, ſignum eſt non poſſe ab Eccleſia fieri.

Satisfit rationi difficultatis in principio poſitæ, oſtenditurq́; non poſſe cenſuram ipſo iure ferri pro peccato interno.

16 SVpereſt verò vt ad priorem difficultatem à nobis poſitam reſpondeamus. Dicendum eſt ergo, etiam cenſuram ipſo iure latā non poſſe cadere in peccatum purè internum, quia omnino eſt extra forum Eccleſiæ. Eſt enim Eccleſia viſibilis, ac ſenſibilis; ideò, ſicut directè non habet poteſtatem niſi in homines ſenſibiles, & in animas non niſi vt corporibus vnitas; ita non habet directam poteſtatem in actus purè internos, ſed in eos, qui ex internis & externis componũtur. In internos autem, nõ niſi vt informant externos. Vnde orta eſt duplex diſtinctio, qua hic vtuntur Theologi. Prima eſt de actu per ſe, vel per accidens occulto. Actus enim purè interior eſt per ſe occultus Eccleſiæ: & ideo omnino eſt extra iuriſdictionem & poteſtatem vindicatiuã eius, quia eſt (vt ſic dicam) extra obiectum talis potentiæ. Actus verò exterior, licèt interdum ſit occultus, eſt per accidens: quia ipſe ſecundùm ſe non eſt extra obiectum talis potentiæ: & ideò ille ſæpe punitur per legem, ideoque eſſe poteſt materia cenſuræ.

17 Altera diſtinctio eſt de actu interiori, vel ſecundùm ſe, & abſolutè ſumpto, vel vt vnito, & informante moraliter actum exteriorem: nam priori modo inuiſibilis eſt, ideoque nec præcipi, nec puniri poteſt per Eccleſiam. Poſteriori autem modo eſt aliqualiter ſenſibilis per exteriorem actum, ſicut anima per corpus, vel ſicut contritio per confeſſionem: ideoque ſub hac ratione & præcipi, & prohiberi, & puniri poteſt. Atque in hunc modum facilè exponuntur reliqua iura; quæ in confirmatione illius difficultatis adducuntur. In omnibus enim illis eſt ſermo de actibus internis non ſecũdùm ſe, ſed prout informant externos: ſeu (quod idem eſt) de externis vt procedentibus à talibus internis. Sic enim excommunicantur frangentes ex contemptu ieiunia Eccleſiæ: nam, licet ille contemptus in ſe interior ſit, imperat tamen, & informat illam omiſſionem externam: & eodem modo odium, vel amor in Iudice imperat prauum vſum ſui muneris. Et hac ratione ei præcipitur interdum, vt eam intentionem non habeat, ſcilicet, quatenùs influit in exteriorem actum. Ac denique eodem modo præcipitur attentio, vel deuotio inter orandum exterius: nam illa attentio eſt quaſi forma conſtituens exteriorem actum in ratione orationis.

An poſſit cenſura imponi pro actu externo, prout manante ab aliquo interno illi accidentario.

18 STatim verò occurrit replica in eadem difficultate facta, quæ optimam petit difficultatem, ſcilicet quando intentio, vel contemptus, aut alius ſimilis actus interior ita imperat exteriorem, vt in ipſo exteriori nullo modo appareat inde imperari, quia poſſet idem actus exterior ab alio interiori imperari; & præſertim, quia ſæpe talis intentio eſt merè extrinſeca, & per accidens ad talem exteriorem actum: an tunc poſſit cenſura imponi propter peccatum externum ex tali intentione factum, ita vt, ſi ex illa intentione fiat, incurratur cenſura, non verò ſi ex alia. Quidam abſolutè cenſent hoc fieri non poſſe ab Eccleſia. Quod apertè docet Nauarrus ca. *Mandato*, de Simonia, num. 20. Citatque Almainum, tit. de Poteſtate Eccleſiæ, cap. 5. Sed ibi ſolùm ait, hæreticum non incurrere pœnas Eccleſiæ, donec incipiat ſuam hæreſim manifeſtare: quod longè diuerſum eſt. Fundaturq́ue opinio Nauarri in eodem capite, *Mandato*: nam ibi Pontifex declarat, Simoniacos ex ſolo affectu animi abſque exteriore pacto non incurrere pœnas iuris, etiamſi intercedat exterior datio, & acceptio ſpiritualis pro temporali ex illo affectu animi. Et ſignificat non poſſe Eccleſiam tale peccatum punire in illis verbis: *In quo caſu delinquentibus ſufficit per ſolam pœnitentiam ſuo ſatisfacere creatori*. Quod expreſſiùs ſignificatur in capite, *Tua nos*, eodem titulo, vbi dantes & accipientes tali intentione dicuntur *culpabiles apud diſtrictum Iudicem, qui ſcrutator eſt cordium*, non verò apud Eccleſiam, vt clarè ibidem ſupponitur: nam ad hoc propoſitum ibidem dicitur: *nobis datum eſſe de manifeſtis tantummodò iudicare*. Et hinc etiam ſumitur ratio pro hac ſententia, quia quoad rationem occulti, tam eſt per ſe occultum, hunc actum exteriorem manare à tali intentione, ac ipſemet actus interior: vnde illa emanatio actus exterioris à tali interiori dici poteſt merè interna, tum quia nullo externo ſigno manifeſtatur, tum etiam quia ſolùm eſt in ipſomet actu interiori, & in exteriori nihil ponit, neque illi propriè aliquid addit.

Prima opinio. Nauarr.

19 At verò Medina ſuprà pro certo habet, poſſe Eccleſiam id facere, & ſæpe feciſſe in decretis ſuperiùs citatis. Et hoc putat eſſe validiſſimum argumentum, quòd poſſit Eccleſia actum merè internum prohibere, & punire: quia punit actum externum imperatum ab interiori, etiam quando tale imperium non poteſt eſſe Eccleſiæ notum. Caietanus etiam, ferè alij authores, præſertim moderni, indiſtinctè affirmant, poſſe Eccleſiam prohibere, & punire actum externum, vt procedentem à tali interno: nec diſtinguunt de illo influxu, vel emanatione, quando eſt talis, vt poſſit de illa Eccleſiæ conſtare, vel non poſſit.

Secunda opinio. Medina. Caietanus.

20 Mihi tamen videtur ſub disiunctione eſſe reſpondendum, & dicendum primò: Quando actus exterior ſecundùm ſe non eſt malus, nec abſolutè prohibitus, non poſſe Eccleſiam prohibere, ne ex praua intentione fiat; & conſequenter, nec poſſe cenſuram ferre in eum, qui praua intentione talem actum effecerit. In hoc ſenſu locutus fuit ſine dubio Nauarrus, vt conſtabit legenti. Et ſufficienter probatur ex ratione facta, quæ quoad hoc eſt efficax. Et ampliùs explicatur in hunc modum, nam ille actus exterior in foro Eccleſiæ eſt bonus, etiamſi ab operante ex praua intentione in interiori fiat: ergo non poteſt Eccleſia illum punire, nec iudicare, & conſequenter nec prohibere, ſed ad ſummum poterit naturalem prohibitionẽ proponere. Antecedens patet, quia vel illud opus eſt ex obiecto bonum, & habet omnes exteriores circunſtantias ad bonitatem neceſſarias;

In actum externum eſſentialiter bonũ nõ poteſt cadere cenſura. Prima concluſio.

& tunc

& tunc non niſi temerè poteſt ille actus iudicari malus ob prauam intentionem operantis; vel actus eſt indiferens ex obiecto, & circunſtantiis externis: & tunc etiam in foro Eccleſiæ præſumitur bonus: qui enim malus non probatur, bonus præſumitur, ut eſt commune axioma iuris: ergo non poteſt Eccleſia talem actum punire propter ſolam intentionem internam: nam hoc reuera eſſet directè punire, uel prohibere intentionem.

Et hoc videtur etiam rectè probari ex illis capitulis, *Tua nos*, & finali, de Simonia. Nam in 21 caſibus illorum textuum actiones externæ non erant malæ, ſed aut bonæ, aut indiferentes, & ideò ſi ex pura intẽtione interna habuere malitiã, Eccleſia abſtinet ab earũ iudicio; & in diuinũ eas remittit. Et eadẽ ratione, exiſtimo, ſi iudex in re ipſa ſeruet æqualitatem, & iuſtitiam ad reum tam in æquitate pœnæ, quam in ordine iuris ſeruando, etiamſi ex odio illius illi velit eam pœnam, imò, licèt ea de cauſa totum rigorem iuſtitiæ cum eo ſeruet ſine vlla iniuria, non incurſurum cẽſuras latas in eos, qui ex odio, vel ſimili affectu procedunt. Nam talia iura ſemper loquuntur de his, qui ducti tali affectu iuſtitiam in ſuo munere non ſeruant, ut apertè cõſtat in dicta Clementina prima, §. *Verum*, de Hæret. ibi: *Graue eſt quoque, & damnatione digniſſimum malitioſè inſontibus eamdem imponere prauitatem.* Et infrà: *Quod malitioſè, aut fraudulenter tantam labem, aut quòd ipſos in executione officij inquiſitionis impediat, falsò alicui non imponat.* Item: *Quod ſi odij gratia, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu contra iuſtitiam, & conſcientiã ſuam omiſerint*, &c. Et ſimiliter in capite vltimo de Hæreticis, in ſexto, poſtqua præcipitur pura, & prouida intentio, ſtatim ſubditur: *Ne ad accuſatorum, vel teſtium nomina ſupprimenda, vbi eſt ſecuritas, periculum eſſe dicant*, &c. Itaque ſemper prohibetur per ſe primò in actione exteriori aliqua iniuſtitia; præter prauitatem intentionis. Actio ergo exterior ex ſe bona, vel indifferens nunquam prohibetur, vel punitur iure humano propter ſolam malitiam ex praua intentione.

22 Nihilominus tamen addo ſecundò, poſſe Eccleſiam prohibere, & per cenſuram ipſo iure punire actionem externam alioqui in ſe malam, ut procedentem ex tali intentione, vel affectu, aut diſpoſitione interiori, & non alias. Hoc probant iura adducta in propoſita difficultate. Imò hac regula vti ſolent Doctores ad explicandos canones cenſuram ipſo iure ferentes: nam ſi habeant verba aliqua indicantia peculiarem modũ operandi ex parte intellectus, aut voluntatis: tunc, licet exterius idem peccatum committatur, ſi modus ille deſijt, non iudicant incurri cenſuram. Vt, ſi lex dicat: *Qui præſumpſerit hoc facere, excommunicatus ſit.* Vel: *Qui ſcienter hoc fecerit*, aut *ex contemptu*, aut quid ſimile, qui id facit ex negligentia quadam, vel inaduertentia culpabili, licèt peccet, non incurrit cenſuram. Et ſimiliter, qui ex timore humano hæreſim exterius profitetur, interius non deſerens fidem, non incurrit pœnas contra hæreticos latas. Et tamen illi actui externo ſolùm deeſt malitia, quæ ex coniunctione ad interiorem hæreſim illi poſſet adiungi, ergo poteſt Eccleſia malum exteriorem actum punire, ut coniunctum, vel manantem à tali interiori, & non alias. Ratio eſt verò, quia in tali actu exterior liberè facto eſt ſufficiens ratio prohibitionis, & pœnæ. Quod ergo Eccleſia limitet ſuam peculiarem prohibitionem, & cenſuram ad illum actum, vt manantem à tali intentione, vel diſpoſitione interna, non eſt rigor, ſed potius benignitas Eccleſiæ, & quidam limitatus vſus ſuæ poteſtatis; ergo nihil eſt, cur hoc ſit extra poteſtatem Eccleſiæ, cùm ſimpliciter, & ſine limitatione poſſit talem actum, vel omiſſionem externam, vtpote iniquam, prohibere, et iam ſub cenſura. Vnde hic non obſtat, quod illa limitatio, quam Eccleſia adhibet ſuæ legi, interdum talis eſt, vt ſub humanam probationem cadere non poſſit: nam illa non eſt ratio per ſe talis cenſuræ, ſed potiùs adhibetur ad coarctandam cenſuram, & alioqui pœna impoſita talis eſt, vt ſine ſtrepitu exterioris iudicij poſſit in conſcientia incurri ex vi ipſius legis, ideoque ſatis eſt, quod ille peculiaris reſpectus ad actum interiorem poſſit eſſe in conſcientia notus ipſi delinquenti. Neque verò hinc ſumendum eſt argumentum ad quemlibet actum interiorem ſecundum ſe, vt Medina putauit, quia oportet ſemper ſupponere materiam per ſe capacem dictæ prohibitionis: & iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.

In actionem ex ſe malã poteſt cadere cenſura ut procedẽtem ex tali intentione. Secunda concluſio.

Tandem dicendum eſt, quando actus interior eſt veluti de ſubſtantia exterioris actus, vt moralis eſt, tunc rectè poſſe ab Eccleſia præcipi, vel prohiberi illo eodem præcepto quo prohibetur, vel præcipitur actus externus, vt talis actus moralis eſt. Quoad hoc eſt uera & vniuerſalis regula Caietani, & aliorum. Et ratio eſt, quia tunc exterior & interior, non ſunt duo, ſed vnus actus veluti compoſitus ex ſpirituali forma, & materia ſenſibili, & ideò totus ſenſibilis eſt, & ſub obiecto Eccleſiaſticæ poteſtatis contentus. Atque hoc modo præcepto ieiunij præcipitur voluntas ieiunandi, & præcepto confeſſionis exterioris fidei præcipitur interior, quia ſine hac illa verè non fieret: & ſic de aliis. Et è conuerſo, prohibito eſucarniũ, prohibetur volũtas interior ita vt illa etiã ſola peccatũ ſit merè internum. Nam, licèt dici poſſit, illud peccatum eſſe contra ius naturale, quia ex ſuppoſitione præcepti Eccleſiaſtici, obiectum eius prauum eſt: proximè tamen, & immediatè peccatum illud eſt contra Eccleſiæ prohibitionem, nam prohibendo actum, prohibet illam voluntatem: quod prædicto modo facere poteſt, ut dixi. Et ideò, licet illa voluntas ſeparetur ab exercitio actus externi, in ſe prohibita manet. Imò in omni præcepto includitur prohibitio voluntatis agendi contra ipſum præceptum.

23 Eodem præcepto quo actus exterior præcipitur etiam interior de eius ſubſtãtia. Tertia concluſio.

Denique iuxta hanc aſſertionem optimè explicatur id, quod Eccleſia præcipit de attentione, ſeu deuotione in recitandis Horis: quod latè declarat Medina ſuprà, & varios modos proponit. Primus eſt, illud non eſſe per modum præcepti, ſed cuiuſdam pacti impliciti, quo Eccleſia confert beneficia ſua clericis ſub hac conditione, ut ipſi ſe obligent ad deuotè orandum. At hoc non placet, primò, quia illo modo etiam poteſt homo ſe obligare ad purã orationem mẽtalem, quia tunc homo non obligatur ab alio, ſed ipſe ſe obligat ſua voluntate & pacto: at verò Eccleſia ita præcipit deuotè recitare, vt non poſſet præcipere orationem purè mentalem.

24 Qua ratione Eccleſia præcipiat attentionem in recitãdis Horis. Primus dicẽdi modus Medinæ reiicitur.

tanta varietate legum, & in tanta multitudine errorum, vel delictorum contra præcepta Eccleſiæ, nunquam factum eſt, ſignum eſt non poſſe ab Eccleſia fieri.

Satisfit rationi difficultatis in principio poſitæ, oſtenditurq; non poſſe cenſuram ipſo iure ferri pro peccato interno.

16 SVpereſt verò vt ad priorem difficultatem à nobis poſitam reſpondeamus. Dicendum eſt ergo, etiam cenſuram ipſo iure latã non poſſe cadere in peccatum purè internum, quia omnino eſt extra forum Eccleſiæ. Eſt enim Eccleſia viſibilis, ac ſenſibilis; ideò, ſicut directè non habet poteſtatem niſi in homines ſenſibiles, & in animas non niſi vt corporibus vnitas; ita non habet directam poteſtatem in actus purè internos, ſed in eos, qui ex internis & externis componũtur. In internos autem, nõ niſi vt informant externos. Vnde orta eſt duplex diſtinctio, qua hic vtuntur Theologi. Prima eſt de actu per ſe, vel per accidens occulto. Actus enim purè interior eſt per ſe occultus Eccleſiæ: & ideo omnino eſt extra iuriſdictionem & poteſtatem vindicatiuã eius, quia eſt (vt ſic dicam) extra obiectum talis potentiæ. Actus verò exterior, licèt interdum ſit occultus, eſt per accidens: quia ipſe ſecundùm ſe non eſt extra obiectum talis potentiæ: & ideò ille ſæpe punitur per legem, ideoque eſſe poteſt materia cenſuræ.

17 Altera diſtinctio eſt de actu interiori, vel ſecundùm ſe, & abſolutè ſumpto, vel vt vnito, & informante moraliter actum exteriorem: nam priori modo inuiſibilis eſt, ideoque nec præcipi, nec puniri poteſt per Eccleſiam. Poſteriori autem modo eſt aliqualiter ſenſibilis per exteriorem actum, ſicut anima per corpus, vel ſicut contritio per confeſſionem: ideoque ſub hac ratione & præcipi, & prohiberi, & puniri poteſt. Atque in hunc modum facilè exponuntur reliqua iura: quæ in confirmatione illius difficultatis adducuntur. In omnibus enim illis eſt ſermo de actibus internis non ſecũdùm ſe, ſed prout informant externos: ſeu (quod idem eſt) de externis vt procedentibus à talibus internis. Sic enim excommunicantur frangentes ex contemptu ieiunia Eccleſiæ: nam, licet ille contemptus in ſe interior ſit, imperat tamen, & informat illam omiſſionem externam: & eodem modo odium, vel amor in Iudice imperat prauum vſum ſui muneris. Et hac ratione ei præcipitur interdum, vt eam intentionem non habeat, ſcilicet, quatenùs influit in exteriorem actum. Ac denique eodem modo præcipitur attentio, vel deuotio inter orandum exteriùs: nam illa attentio eſt quaſi forma conſtituens exteriorem actum in ratione orationis.

An poſsit cenſura imponi pro actu externo, prout manante ab aliquo interno illi accidentario.

18 STatim verò occurrit replica in eadem difficultate facta, quæ optimam petit difficultatem, ſcilicet quando intentio, vel contemptus, aut alius ſimilis actus interior ita imperat exteriorem, vt in ipſo exteriori nullo modo appareat inde imperari, quia poſſet idem actus exterior ab alio interiori imperari; & præſertim, quia ſæpe talis intentio eſt merè extrinſeca, & per accidens ad talem exteriorem actum: an tunc poſſit cenſura imponi propter peccatum externum ex tali intentione factum, ita vt, ſi ex illa intentione fiat, incurratur cenſura, non verò ſi ex alia. Quidam abſolutè cenſent hoc fieri non poſſe ab Eccleſia. Quod apertè docet Nauarrus ca. *Mandato*, de Simonia, num. 20. Citatque Almainum, tit. de Poteſtate Eccleſiæ, cap. 5. Sed ibi ſolùm ait, hæreticum non incurrere pœnas Eccleſiæ, donec incipiat ſuam hæreſim manifeſtare: quod longè diuerſum eſt. Funditurque opinio Nauarri in eodem capite, *Mandato*: nam ibi Pontifex declarat, Simoniacos ex ſolo affectu animi abſque exteriore pacto non incurrere pœnas iuris, etiamſi intercedat exterior datio, & acceptio ſpiritualis pro temporali ex illo affectu animi. Et ſignificat non poſſe Eccleſiam tale peccatum punire in illis verbis: *In quo caſu delinquentibus ſufficit per ſolam pænitentiam ſuo ſatisfacere creatori*. Quod expreſſiùs ſignificatur in capite, *Tua nos*, eodem titulo, vbi dantes & accipientes tali intentione dicuntur *culpabiles apud diſtrictum Iudicem, qui ſcrutator eſt cordium*, non verò apud Eccleſiam, vt clarè ibidem ſupponitur: nam ad hoc propoſitum ibidem dicitur: *nobis datum eſſe de manifeſtis tantummodò iudicare*. Et hinc etiam ſumitur ratio pro hac ſententia, quia quoad rationem occulti, tam eſt per ſe occultum, hunc actum exteriorem manare à tali intentione, ac ipſemet actus interior: vnde illa emanatio actus exterioris à tali interiori dici poteſt merè interna, tum quia nullo externo ſigno manifeſtatur, tum etiam quia ſolùm eſt in ipſomet actu interiori, & in exteriori nihil ponit, neque illi propriè aliquid addit. *Prima opinio. Nauarr.*

19 At verò Medina ſuprà pro certo habet, poſſe Eccleſiam id facere, & ſæpe feciſſe in decretis ſuperiùs citatis. Et hoc putat eſſe validiſſimum argumentum, quòd poſſit Eccleſia actum merè internum prohibere, & punire: quia punit actum externum imperatum ab interiori, etiam quando tale imperium non poteſt eſſe Eccleſiæ notum. Caietanus etiam, ferè alij authores, præſertim moderni, indiſtinctè affirmant, poſſe Eccleſiam prohibere, & punire actum externum, vt procedentem à tali interno: nec diſtinguunt de illo influxu, vel emanatione, quando eſt talis, vt poſſit de illa Eccleſiæ conſtare, vel non poſſit. *Secunda opinio. Medina. Caietanus.*

20 Mihi tamen videtur ſub diſiunctione eſſe reſpondendum, & dicendum primò: Quando actus exterior ſecundùm ſe non eſt malus, nec abſolutè prohibitus, non poſſe Eccleſiam prohibere, ne ex praua intentione fiat; & conſequenter, nec poſſe cenſuram ferre in eum, qui praua intentione talem actum effecerit. In hoc ſenſu locutus fuit ſine dubio Nauarrus, vt conſtabit legenti. Et ſufficienter probatur ex ratione facta, quæ quoad hoc eſt efficax. Et ampliùs explicatur in hunc modum, nam ille actus exterior in foro Eccleſiæ eſt bonus, etiamſi ab operante ex praua intentione in interiori fiat: ergo non poteſt Eccleſia illum punire, nec iudicare, & conſequenter nec prohibere, ſed ad ſummum poterit naturalem prohibitionẽ proponere. Antecedens patet, quia vel illud opus eſt ex obiecto bonum, & habet omnes exteriores circumſtantias ad bonitatem neceſſarias; *In actum externum eſſentialiter bonũ nõ poteſt cadere cẽſura. Prima concluſio.*

& tunc

& tunc non niſi temerè poteſt ille actus iudicari malus ob prauam intentionem operantis; vel actus eſt indiferens ex obiecto, & circunſtantiis externis: & tunc etiam in foro eccleſiæ præſumitur bonus: qui enim malus non probatur, bonus præſumitur, ut eſt commune axioma iuris: ergo non poteſt Eccleſia talem actum punire propter ſolam intentionem internam: nam hoc reuera eſſet directè punire, uel prohibere intentionem.

21 Et hoc videtur etiam rectè probari ex illis capitulis, *Tua nos*, & finali, de Simonia. Nam in caſibus illorum textuum actiones externæ non erant malæ, ſed aut bonæ, aut indifferentes, & ideò ſi ex pura intētione interna habuere malitiā, Eccleſia abſtinet ab earū iudicio; & in diuinū eas remittit. Et eadē ratione, exiſtimo, ſi iudex in re ipſa ſeruet æqualitatem, & iuſtitiam ad reum tam in æquitate pœnæ, quam in ordine iuris ſeruando, etiamſi ex odio illius illi velit eam pœnam, imò, licèt ea de cauſa totum rigorem iuſtitiæ cum eo ſeruet ſine vlla iniuria, non incurſurum cēſuras latas in eos, qui ex odio, vel ſimili affectu procedunt. Nam talia iura ſemper loquuntur de his, qui ducti tali affectu iuſtitiam in ſuo munere non ſeruant, ut apertè cōſtat in dicta Clementina prima, §. *Verum*, de Hæret. ibi: *Graue eſt quoque, & damnatione digniſſimum malitiosè inſontibus eamdem imponere prauitatem.* Et infra: *Quod malitiosè, aut fraudulenter tantam labem, aut quòd ipſos in executione officij inquiſitionis impediat, falsò alicui non imponat.* Item: *Quod ſi odij, gratia, uel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu contra iuſtitiam, & conſcientiā ſuam omiſerint*, &c. Et ſimiliter in capite vltimo de Hæreticis, in ſexto, poſtquā præcipitur pura, & prouida intentio, ſtatim ſubditur: *Ne ad accuſatorum, vel teſtium nomina ſupprimenda, vbi eſt ſecuritas, periculum eſſe dicant*, &c. Itaque ſemper prohibetur per ſe primò in actione exteriori aliqua iniuſtitia; præter prauitatem intentionis. Actio ergo exterior ex ſe bona, vel indifferens nunquam prohibetur, vel punitur iure humano propter ſolam malitiam ex praua intentione.

22 Nihilominus tamen addo ſecundò, poſſe Eccleſiam prohibere, & per cenſuram ipſo iure punire actionem externam alioqui in ſe malam, ut procedentem ex tali intentione, vel affectu, aut diſpoſitione interiori, & non alias. Hoc probant iura adducta in propoſita difficultate. Imò hac regula vti ſolent Doctores ad explicandos canones cenſuram ipſo iure ferentes: nam ſi habeant verba aliqua indicantia peculiarem modū operandi ex parte intellectus, aut voluntatis: tunc, licet exterius idem peccatum committatur, ſi modus ille deſit, non iudicant incurri cenſuram. Vt, ſi, lex dicat *Qui præſumpſerit hoc facere, excommunicatus ſit.* Vel: *Qui ſcienter hoc fecerit*, aut ex contemptu, aut quid ſimile, qui id facit ex negligentia quadam, vel inaduertentia culpabili, licèt peccet, non incurrit cenſuram. Et ſimiliter, qui ex timore humano hæreſim exterius profitetur, interius non deſerens fidem, non incurrit pœnas contra hæreticos latas. Et tamen illi actui externo ſolùm deeſt malitia, quæ ex coniunctione ad interiorem hæreſim illi poſſet adiungi, ergo poteſt Eccleſia malum exteriorem actum punire, ut coniunctum, vel manantem à tali interiori, & non alias. Ratio eſt verò,

In actionem ex ſe malā poteſt cadere cenſura ut procedentem ex tali intentione. Secunda concluſio.

A quia in tali actu exterior liberè facto eſt ſufficiens ratio prohibitionis, & pœnæ. Quod ergo Eccleſia limitet ſuam peculiarem prohibitionem, & cenſuram ad illum actum, vt manantem à tali intentione, vel diſpoſitione interna, non eſt rigor, ſed potius benignitas Eccleſiæ, & quidam limitatus vſus ſuæ poteſtatis; ergo nihil eſt, cur hoc ſit extra poteſtatem Eccleſiæ, cùm ſimpliciter, & ſine limitatione poſſit talem actum, vel omiſſionem externam, vtpote iniquam, prohibere, etiam ſub cenſura. Vnde hic non obſtat, quod illa limitatio, quam Eccleſia adhibet ſuæ legi, interdum talis eſt, vt ſub humanam probationem cadere non poſſit: nam illa non eſt ratio per ſe talis cenſuræ, ſed potiùs adhibetur ad coarctandam cenſuram, & alioqui pœna impoſita talis eſt, vt ſine ſtrepitu exte-B rioris iudicij poſſit in conſcientia incurri ex vi ipſius legis, ideoque ſatis eſt, quod ille peculiaris reſpectus ad actum interiorem poſſit eſſe in conſcientia notus ipſi delinquenti. Neque verò hinc ſumendum eſt argumentum ad quemlibet actum interiorem ſecundum ſe, vt Medina putauit, quia oportet ſemper ſupponere materiam per ſe capacem dictæ prohibitionis: & iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.

23 Tandem dicendum eſt, quando actus interior eſt veluti de ſubſtantia exterioris actus, vt moralis eſt, tunc rectè poſſe ab Eccleſia præcipi, vel prohiberi illo eodem præcepto quo prohibetur, vel præcipitur actus externus, vt talis actus moralis eſt. Quoad hoc eſt uera & vniuerſalis regula Caietani, & aliorum. Et ratio eſt, quia tunc exterior & interior, non ſunt duo, ſed vnus actus veluti C compoſitus ex ſpirituali forma, & materia ſenſibili, & ideò totus ſenſibilis eſt, & ſub obiecto Eccleſiaſticæ poteſtatis contentus. Atque hoc modo præcepto ieiunij præcipitur voluntas ieiunandi, & præcepto confeſſionis exterioris fidei præcipitur interior, quia ſine hac illa verè non fieret: & ſic de aliis. et è conuerſo, prohibito eſu carniū, prohibetur volūtas interior, ita vt illa etiā ſola peccatū ſit merè internum. Nam, licèt dici poſſit, illud peccatum eſſe contra jus naturale, quia ex ſuppoſitione præcepti Eccleſiaſtici, obiectum eius prauum eſt: proxime tamen, & immediatè peccatum illud eſt contra Eccleſiæ prohibitionem, nam prohi-D bendo actum, prohibet illam voluntatem: quod prædicto modo facere poteſt, ut dixi. Et ideò, licet illa voluntas ſeparetur ab exercitio actus externi, in ſe prohibita manet. Imò in omni præcepto includitur prohibitio voluntatis agendi contra ipſum præceptum.

Eodem præcepto quo actus exterior præcipitur etiam interior de eius ſubſtantia. Tertia concluſio.

24 Denique iuxta hanc aſſertionem optimè explicatur id, quod Eccleſia præcipit de attentione, ſeu deuotione in recitandis Horis: quod latè declarat Medina ſuprà, & varios modos proponit. Primus eſt, illud non eſſe per modum præcepti, ſed cuiuſdam pacti impliciti, quo Eccleſia confert beneficia ſua clericis ſub hac conditione, ut ipſi ſe obligent ad deuotè orandum. At hoc non placet, primò, quia illo modo etiam poteſt homo ſe obligare ad purā orationem mētalem, quia tunc homo non obligatur ab alio, ſed ipſe ſe obligat ſua voluntate & pacto: at verò Eccleſia ita præcipit deuotè recitare, vt non poſſet præcipere orationem purè mentalem.

Qua ratione Eccleſia præcipiat attentionem in recitādis Horis. Primus dicēdi modus Medinæ reiicitur.

Digitized by Google

Item illud pactum ſine vllo fundamento eſt ex cogitatum. Preſertim quia hæc obligatio non ſolum eſt annexa beneficijs Eccleſiaſticis, ſed etiam ſuſceptioni ſacri ordinis, & profeſſioni ferè omnium religionum. Quòd ſi in his omnibus dicatur interuenire hoc pactum, oportet aliquod eius ſignum oſtendere, nullum eſt enim. Quia, quantumuis is, qui ſacrum ordinem ſuſcipit, nolit conſentire tali pacto, nec ſe obligare ad recitandum deuote, obligatus manet, ergo ſignum eſt hanc obligationem non oriri ex propria voluntate, ſed Superioris, qui poteſt illa imponere. Vnde etiam poſſet Eccleſia aliquid ſimile abſolute præcipere abſque conditione, in qua tale pactum fingi poſſit: ut præcipit audire Miſſam attente. Et eadem ratione poſſe præcipere omnibus fidelibus aliquo die recitare Roſarium, vel Litanias, vel aliquid ſimile.

31 *Secundus modus improbatur.*

Vnde etiam non placet alia interpretatio illius præcepti, ſcilicet Eccleſiam non præcipere attentionem & deuotionem interiorem, ſed ſolū exteriorem, id eſt, ut externus nihil fiat, quo poſſit interiorem attentionem impedire; neque etiam aliquid ommittatur, quod ad eandem attentionem neceſſarium ſit, v. g. vigilare, &c. Hoc enim ſatis non eſt, quia ſtante tota illa exteriori diſpoſitione accidere poteſt, vt mens attenta non ſit. Quod ſi voluntariè ita ſe habeat id ſatis eſt, ut non impleat præceptum Eccleſiæ ſiue recitandi Horas, ſiue audiendi Miſſam, iuxta veram & ſanam doctrinā. Non ſolum ergo præcipitur ille modus exterioris deuotionis, ſed etiam ipſa interior attentio in ſeipſa.

32 *Vera ratio illius obligationis.*

Ratio ergo illius præcepti, & interpretatio vera ſumenda eſt ex propoſita aſſertione. Illa enim lex præcipit orationem veram: eſt autem de ratione orationis, etiam vocalis, vt cum aliqua attentione interiori fiat, & ideò illud præceptū de externo actu continet etiam præceptum attentions, ſine qua exterior actus non erit oratio ſed quædam materialis prolatio illorum verborum. Quocirca cum in illo præcepto ſpecialiter petitur deuotio, ſi per eam vocem attentionem tantum intelligamus, præceptum quidem continet, non tamen diſtinctum ab ipſomet præcepto recitandi officium, ſed eſt ipſummet magis declaratum. Si verò intelligatur perfectior attentio, & deuotio cordis; ſic non eſt abſolutè præceptum, ſed conſilium. Potuerunt tamen in illo cap. *Dolentes*, ſub præcepto prohiberi illi exteriores abuſus, quibus impediri poterat hæc deuotio; & quoad hoc poteſt admitti poſterior expoſitio Medinæ, dummodo non excludat obligationem alicuius interioris attentionis.

35 *Si propter omiſſionē actus exterioris imponatur cēſura, illo facto ſine attētione, nō vitatur.*

Atque hinc infero, poſſe aliquem tranſgredi præceptum Eccleſiæ, & cenſuram incurrere, ſi abſolutè contra traſgreſſorem ſit impoſita, etiāſi in actu exeriori nihil deſit exteriùs requiſitum, ex ui talis præcepti, ſed ſola interior attentio. Vt ſi quis corporaliter ſit præſens in Miſſa, & nihil exterius faciat attentionem impediens, neque ſignum aliquod exhibeat, quo poſſit coniectari, an ſit ibi corpore & animo, vel tantum corpore: & tamen voluntariè diuagetur omnino mente, reuera non implet præceptum. Et idem eſt de recitatione Horarum: nam illud reuera non eſt orare, aut ſacrificio adeſſe. Quòd ſi contra hoc applicetur argumentū ſuperius factū, quia illud peccatū, ita eſt per ſe occultū, vt nō ſit in foro Eccleſiæ ꝓbabile. Reſpōdetur, eſto hoc ita ſit in illo modo trāſgreſſionis, tamē illud eſſe per accidens reſpectu talis præcepti, quo directè datur de actu exteriori, nō materialiter ſūpto, ſed ut eſt actus religionis. Quòd autem ſeparetur hoc formale, manente illo materiali accidentariū eſt: abſolutè autem materia illius præcepti externa eſt, & natura ſua ꝓbabilis inter homines, ita vt etiā ille modus tranſgreſſionis vix poſſit, moraliter loquēdo, fieri ſine aliqua cauſa, vel demoſtratione exteriori; quod ſatis eſt ad rē moralē, de qua tractamus. Quando ergo dicim⁹ peccatū externū eſſe materiā cēſuræ, ſi illud cōmiſſionis ſit, ſēper requirit aliquā actionē externā, vel propriā, vel moraliter imputatā tanquā conſulenti, aut imperanti, uel ſaltem vt non impedienti, cùm poſſet, & deberet: ſi autem peccatū ſit omiſſionis, non ſemper requirit (metaphyſicè loquendo) carentiam exterioris actionis, ſed poteſt interdum ſufficere, ut exterior actio non ital fiat, ſicut neceſſe eſt ad implendum præceptum, etiam ſi ille defectus præcisè proueniat ex carentia alicuius actus interioris.

33 *Eccleſia poteſt præcipere actu internum præcipiendo externū, quod ab illo ſubſtantialiter pendet.*

Ex quibus obiter intelligitur, an, & quo modo poſſit Eccleſia præcipere operari aliquid ex definita, & honeſta intentione alicuius finis. Nam, ſi illa intentio ſit prima & ſubſtantialis, à qua pendet humanus actus exterior, ut eſt materia talis præcepti, ſic poterit præcipi eodem præcepto. Talis eſt in proximo exemplo voluntas orandi: nam ſi quis tantum haberet voluntatem legendi hunc librum gratia ſtudii, ex vi illius non faceret actum præceptum, quiam non oraret. Neceſſaria ergo eſt voluntas orandi, & illa eſt quædam intentio reſpectu illius proximi finis, ſeu obiecti. At uero, quando intentio eſt merè extrinſeca, non videtur poſſe cadere ſub præceptum Eccleſiaſticum: quia tunc per ſe & directè purus internus actus præcipi videretur. Quanquam oppoſitum non ſit improbabile. Ad præſens tamen non multum refert: quia, vt opinor, nulla inuenietur cenſura, vel pœna Eccleſiaſtica, quæ ob ſolum defectum huius intentionis incurratur.

Nō poteſt autē præcipiendo externū, cui eſt accidentariū.

34 Et explicatur in hunc modum: nam, ſi intentio talis ſit, vt etiam ſine illa actus ex natura rei maneat ſtudioſus, & vere humanus, ac virtutis; etiamſi fingatur præceptum Eccleſiæ de addendo alio motiuo, ſeu fine extrinſeco illi actui, nihilominus actus ille factus ſine tali intentione extrinſeca, manebit bonus: quia neque obiectum bonum, nec circunſtantiæ propriæ illi deſunt, alia verò circunſtantia extrinſeci finis non erat neceſſaria ad bonitatem eius; ſed, ſi neceſſaria fingatur ex præcepto poſitiuo, ſolum eſt propter bonitatem talis intentionis ſecundum ſe, vel ad ſummum vt ex illa intentione addatur accidentaria bonitas alteri actui. Qua ſuppoſitione facta, peccabit ille homo omittendo illam intentionem, non tamen actum illum faciendo: ergo propter illum actum non poteſt incurri cenſura, cum bonus ſit. Nec verò propter omiſſionem: nam illa purè interna videtur, & ideò etiā eſt valde probabile illam non eſſe materiam Eccleſiaſtici præcepti. Secùs verò eſt de priori intentione, nam ſine illa non remanet actus bonus, etiā ſecundum ſubſtantiā præcepti, imò interdum, neque humanus, vt patet de oratione

vocali

vbcali ſine vlla attentione facta: & ideò ibi non tantùm eſt interna omiſſio, ſed etiam externa, quamuis non ex defectu materiæ, ſed formæ, ſicut homo mortuus ſimpliciter non eſt homo.

6 Et in hoc etiam cernitur diferentia inter actus exteriores, bonum, & malum, comparatos ad fines extrinſecos, nam actus malus poteſt peculiariter prohiberi, & cenſura affici, ut factus ex intentione extrinſeca: bonus autem non poteſt præcipi fieri ex intentione extrinſeca, neque ob contrarium defectum poteſt cenſura ferri, vtrũq; enim diximus. Eſt autem ratio differẽtiæ, quia per prohibitionem priorem per ſe, ac directe prohibetur actus exterior malus, in quem fertur cenſura, & illa additio talis intentionis nõ auget, ſed potiùs reſtringit præceptum: at uerò per aliud præceptum directè iubetur interior intentio. Item in bonis actibus, ſecluſa ſola extrinſeca intẽtione, nõ manet exterior materia cenſuræ, ut declaratum eſt: in malis autẽ additio prauæ intentionis ſupponit in actu externo ſufficientem materiam præcepti, & non tollit illam deformitatem; & ideò rectè Poteſt ille actus cũ illa limitatione ſub cenſura prohiberi.

SECTIO III.

Vtrum actus exterior, per quem cenſura incurritur, debeat eſſe in ſua ſpecie perfectus & conſummatus.

7 *Senſus quæſtionis.* SVpereſt autem explicandum, qualis actus exterior requiratur, uel ſufficiat ad materiam cenſuræ. In quo nõ inquirimus de grauitate malitiæ, nam de hoc in ſectione ſequenti dicemus, ſed de perfectione uel imperfectione ipſi⁹ actus moralis, vel quoad integritatẽ eius, ſeu cõſummationẽ, uel quoad rationem voluntarii, aut aliam ſimilem conditionem, ut in diſcurſu explicabimus. Poteſt autem hæc quæſtio tractari, uel in ordine ad poteſtatem Eccleſiaſticam, vel in ordine ad vſum.

8 *Propter externũ peccatum non conſummatũ in ſua ſpecie poſſe ferri cenſuram.* Prior ſenſus parum difficultatis, & vtilitatis habet, quia, ſi peccatum eſt externum, & ſufficientem grauitatẽ habet, ex ſe poteſt eſſe materia cenſuræ, ſiue in ſua ſpecie ſit inchoatus, ſiue perfectus, & ſiue hoc, ſiue illo modo fiat: id, eſt per directam voluntatem, aut per indirectam, uel per ignorantiam, &c. Prudentiæ autem iudicis habentis poteſtatẽ erit diſcernere, an expediat, nec, ne prohibere ſub cenſura tale peccatũ quouis modo fiat, vel tantùm ſub tali, aut tali, conditione. Poſterior autem ſenſus difficilis eſt propter legum varietatem, & ptopter eandem cauſam eſt vtilior ad diſcernendum, quando ita fiat contra præceptum, ut cenſura incurratur. Vnde intellegitur, quæſtionẽ hanc propriè locũ habere in cenſuris, à iure impoſitis, uel ab homine per generales ſententias, vel mandata: nam aliæ, quæ verſantur circa particularia, iam ſatis ſibi determinant materiam, ſeu culpam, propter quam feruntur.

9 *Varii modi defectuum imperfectionis.* Vt ergo de hac re nõ nullas generales regulas tradamus, aduertendũ eſt pluribus modis poſſe actum interiorem eſſe imperfectũ, Primò quoad ſolum terminum, ſeu effectũ actionis phyſicæ, vt ſic dicam; ita ut actio ex parte peccantis, perfecta ſit, tantumque deſit vltimus effectus eius. Vt, ſi quis alterum percuſſit lethali vulnere, etiã ſi iam tunc peccatum ſuum, quatenus in eius actione conſiſti conſummauerit, non dum tamen dicitur perfectus homicida, donec alter moriatur. Secundò, poteſt actio eſſe imperfacta, quia licèt exterius attentata, ſeu inchoata fuerit tamen in te ipſa non ſolùm non perficit vltimũ effectum à peccatore intentum, verùm etiam neque aliquid operata eſt, quod ad talem effectum ſufficeret. Vt cùm in prædicto exemplo, uel vulnus non eſt lethale, uel certè nullũ, quia manus percutientis aberrauit. Tertiò, poteſt actio exterior eſſe perfecta, etiam quoad vltimũ effectum, eſſe tamen imperfecta quoad voluntatem, vel ſcientiam, qua fit. Vt ſi quis occidat hominem caſu, & ignorans eſſe hominem ex negligentia culpabili: vel putans eſſe hominem, & ignorans eſſe clericum: Vel ex parte voluntatis, ſi nollet occidere, ſed terrere, vel ad ſummum vulnerare, aut mutilare. Quartò, poteſt effectus intentus eſſe perfectus; modus tamen exterior eſſe imperfectus in illo genere peccati, ut contingit in illo caſu cap. vlt. de Simonia: ubi interuenit mutua datio, & receptio rei ſpiritualis pro temporali: qui eſt vltimus effectus ab utroque operante intentus, obtinetur autem ſine vllo exteriori pacto; & ex hac parte actio eſt imperfecta. Denique, poteſt peccatum externum eſſe imperfectum ex fictione animi, quia operans re uera non intendit tale vitium committere, ſed ſimulare, aut fingere quod cõmittit; quod tunc etiam erit peccatum, quando ipſa ſimulatio prohibita eſt: ut cùm aliquis uerbo, aut factis ſe profitetur hæreticum, aut infidelem, cùm interiùs talis non ſi. Poſſuntque fortaſſe alii modi huiuſmodi peccatorum imperfectorum excogitari. Sed omnes ſufficienter ad hæc capita reducuntur, uel ex eis expediuntur.

Prima concluſio.

DIco ergo primò: Quando cunque lex abſolutè profert cenſuram ratione alicuius delicti ſub verbis includentibus aliquem effectum vltimum, donec talis effectus conſummetur, non incurritur cenſura. Vnde, quantumuis perfecta ſit actio ex parte delinquentis, ſi effectus impediatur etiam miraculosè, cenſura etiam impeditur: ut, ſi excommunicatio ſit lata contra homicidam: quamuis ad mortem ſufficienter aliquis vulneret, ita ut naturaliter deſperetur vulnerati uita, donec hic moriatur, non manet alter excommunicatus. Et, ſi miraculosè uiuat, conſequenter impeditur cenſura. Hæc eſt communis ſententia, & fundari poteſt à ſimili in cap. *Perpetuò*, de Elect. in 6. vbi dicitur, ferentem ſuffragium pro indigno, ſi non ſortitur effectum, non incurrere pœnas. Ratio autem eſt, quia uerba legis propriè intelligenda ſunt, & ſtrictè, præſertim in materia odioſa; quæ reſtringenda eſt, iuxta regulam iuris. Vnde à fortiori ſequitur, eum, qui omnino aberrauit ab effectu intento, & intentato, non contrahere cenſuram ſimilis legis prohibentis tale peccatum, ſub nomine includente effectum. Vt, ſi quis volens percutere clericum, caſu illum non attingit, etiamſi ſagittam emittat, uel ictum in eum dirigat, non incurrit

Digitized by Google

in canonem, *Si quis ſuadente*: nam in effectu, & re ipſa manus violentas illi nõ impoſuit, prout verba legis præ ſe ferunt. Quam rem late tractat, & ad eam plures auctores citat Vgolinus tab. 1. de Cenſur. c. 9. §. vlt. & in ſimili uideri poſſunt Couarruias in cap. *Alma*, 1. part §. 10. num. 15. & Nauarrus de Datis & promiſſ. 13. uerſ. *Octauò noto*. Itaque in hac materia hæc regula potiſſimùm ſeruanda eſt: eſſetque ſufficiens, rectè applicata, ad omnes caſus: ſcilicet. ut verba legis in toto rigore & proprietate teneantur, & ſtrictiſſimè limitentur, quantum proprietas verborum permiſerit.

Vgolinus. Couarr. Nauarrus.

5 Varii caſus ex prædicta aſſertione definiuntur. Nauarrus.

Et hinc definientur varii caſus, ut de ſimonia etiam conuentionali, quæ non peruenit ad effectum, ſeu traditionẽ rei ex vtraque parte, tunc enim propter imperfectionem actus non incurri irregularitatem docuit Nauarrus in Sum. ca. 23. num. 104. ubi alios refert. Item de eo, qui electionem inchoat, non tamen perficit, contra legem ſub cenſura prohibentem eligere: illum enim non incurrere cenſuram cum multis Canoniſtis, & cõtra alios docuit Vgolinus de Cẽſ. tab. 1. cap. 20. §. ult. num. 7. Ex hoc principio, quòd actus ille eſt imperfectus. Addit tamen ipſe limitationem quandam ad hanc regulã: nimirum ſi actus conſiſtat in quadam ſucceſſione cõtinua, ut eſt ædificare in alieno ſolo, retinere alienum, aut concubinam in domo: nam tunc ait ſufficere actum inchoatum, & nondum perfectum ad incurrendam excommunicationem. Sed non eſt neceſſaria limitatio, quia in his, & ſimilibus exemplis actus perfectus eſt, quantum lex requirit: nam, dum ædificatio abſolutè prohibetur, in ea actione non includitur terminus cõſummatus & ideò ipſa actio ut eſt in fieri, eſt conſummata tranſgreſſio talis præcepti, dummodo talis ſit, ut ad peccatũ mortale ſufficiat, iuxta ea, quæ dicimus ſectione ſequenti. Lex autem prohibens retinere alienum, aut concubinam, ex parte eſt poſitiua, præcipiens actum reſtituendi alienum, vel eiiciendi cõcubinam: & cùm id præcipit ſub cenſura, ſemper deſignat tempus, intra quod faciendum id eſt; & conſumato illo tempore, cenſetur tranſgreſſio conſumata, & perfecta. Quòd ſi lex non deſignaret tempus, ſed præciperet quam primum fieri, ipſa omiſſio actus eſſet perfecta, trãſgreſſio præcepti ſtatim ac intelligeretur conſumata. Denique ex hoc principio definitur illa quæſtio, an lex, quæ ſolũ profert cenſuram contra committentes aliquod delictum, comprehendat etiam conſulentes. Pars enim negans ex hoc principio concludenda eſt, niſi oppoſitum expreſſum ſit in lege, ut latè docet Nauarrus in Sum. cap. 27 num. 51. cum Caietano, verbo *Excommunicatio*, in principio, vbi hanc regulam ex profeſſo tractat generaliter, & ſpecialiter in ca. 47. De qua etiam videri poteſt Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 1. Nauarrus etiam de Datis, & promiſſ. num. 13. uerſ. *Octauò noto*. Couarruuias cap. *Alma*, 1. part. §. 10. num. 15. Vgolinus tab. 1. cap. 9. §. vlt.

Caietanus. Nauarrus. Soto. Vgolinus.

6 Secunda concluſio.

Dico ſecundò: Quando exterior actio eſt de ſe imperfecta, & inſufficiens ad effectum lege prohibitum, tunc, licèt effectus aliũde ſequatur per accidens, aut præter illum modũ, quem lex peculiariter prohibet, tunc non incurritur cenſura, quantumuis intentio operantis mala ſit. Ratio eſt, quia lex per ſe primò potiùs prohibet actionem, quàm effectum: quia lex eſt de actionibus humanis, de effectibus autem quatenus per actiones fiunt; Si ergo actio talis nõ eſt, qualis ipſa lege humana prohibetur ſub cẽſura, quãuis contingat ſequi effectum, quem lex humana vitare cupit, imò quamuis ab ipſo delinquẽte interiùs intendatur, non incurret cenſuram. Exemplo hoc patet in caſu illo de ſimoniacis mentalibus, qui exteriùs conſummat mutuam dationem, & acceptionem, ſine vlla conuentione externa, nec tacita, nec expreſſa: in eis. n. perficitur vltimus effectus ſimoniacæ intentionis, à qua etiam illa actio exterior maculatur, & aliquo modo ſimoniaca eſt, per relationem ad illã intẽtionem, à qua imperatur: nihilominus tamẽ in illo genere eſt imperfecta actio, quia in ea nõ interuenit pactum externum, & ideò ratione illius non incurritur cenſura, quia lex Eccleſiaſtica, quæ talem cenſuram imponit, non vetat illum effectum dandi & accipiendi, niſi ut prouenientem ex pacto tacito, uel expreſſo.

7 Corollariũ ex præcedẽte aſſertione.

Hinc etiã videtur ſequi, ſi quis vulneret alium tali vulnere, quod de ſe non ſit ſufficiens ad cauſandam mortem, quamuis contingat illum mori ex aliqua ſuperueniente cauſa accidentali, cui vel ipſemet vulneratus occaſionẽ dedit, vel aliũde cõtingenter occurrit, in eo caſu non incurſurum vulnerantem cenſuram, etiamſi contra homicidas impoſitã ſit: nam ille reuera non eſt homicida, cùm mors non ſit ex actione eius ſecuta. Nec ſufficit, quòd aliquid ad mortem cooperetur, tum quia illa met imperfecta reſpectu legis prohibentis homicidium; tum etiam quia eſt valde per accidens, & propriè non eſt ab actione ipſius vulnerantis, ſed à ſuperueniente cauſa, quæ in tali ſubiecto vulnere affecto magis operatur; & ita vulnus illud quaſi materialiter & diſpoſitiuè concurrit, valde tamen remotè reſpectu vulnerantis. Nec etiam ſufficiet quòd ſic vulnerans intentionẽ habuerit fortiùs vulnerãdi, vel etiam occidẽdi: quia, ut dixi, intentio nõ ſufficit ad cenſuram, niſi quatenus ex illa ſequitur actio exterior prohibita.

8 Obiectioni occurritur.

Hic verò inſtabit aliquis de irregularitate, quæ in illo caſu contraheretur propter homicidium ſubſecutum. Sed quia de antecedente aſſumpto ex profeſſo infrà dicendum eſt, indiget enim multa explicatione, ideò illo ſuppoſito, dicendum eſt, irregularitatem non ſolùm in homicidam, ſed etiam in dantem cauſam, vel occaſionem homicidio eſſe impoſitam, ſi tamen homicidium ſubſequatur. Et eſt differentia inter illam & cenſuram, quod illa non imponitur principaliter per modum pœnæ, ſed per modum inhabilitatis, ob ſignificationem, & indecentiam, ratione homicidii ſubſecuti. Sed de hoc, vt dixi, plura ſuo loco. Hic verò obſeruare oportet, quamuis hoc ſit verum, & tutum in foro conſcientiæ, quando eſt moralis certitudo, quod talis effectus, v. g. mors non poterat prouenire ex tali vulnere, vel actione: nihilominùs tamen, quando non eſt certitudo, ſed res dubia, tunc potiùs ſeruandam eſſe cenſuram, & abſolutionem petendam, ſaltem ſub conditione ad dubium tollendum. Tum quia hæc pars eſt tuta, & in contemnenda illa cenſura poſſet eſſe periculum: tum etiam, quia ſi cauſa talis fuit, vt probabile generet dubium; & alioqui effectus ſit ſubſecutus, meritò in humano iudicio præſumitur, illum effectum inde duxiſſe originem.

Notandum pro ſecunda aſſertione.

Quapropter

Quapropter multò magis in foro contentioſo neceſſarium erit vt manifeſtis probationibus cõſtet, illam actionem non potuiſſe eſſe cauſam talis effectus. Sed de hac generali materia, ſcilicet, quomodo quis ſe gerere debeat circa cenſuram in caſu dubij, inferiùs latiùs dicemus.

9 *Tertia concluſio.* Dico tertiò; Quando peccatum fuit imperfectum ex defectu perfecti voluntarij, tunc perpẽdenda ſunt verba legis, & natura cenſuræ: nam, ſi verba legis talia ſunt, quæ poſtulent perfectũ, & directũ uoluntariũ, tũc imperfectio actus excludens tale voluntarium, excuſabit etiam à cẽſura. Ratio huius partis clara eſt, quia lex non operatur vltra id, quod proprijs verbis ſuis continet ac declarat. Exempla autem ſunt, ſi lex dicat. *Qui præſumpſerit hic facere, Qui temerè hoc fecerit, Qui temerario auſu*; & ſimilib. modis, quos inferiùs explicando particulares cenſuras annotabimus. Nam per illas dicendi formulas ſignificatur, talem cenſuram ſolum ferri in eum, qui directa, & deliberata voluntate talem legẽ trãſgreditur. Aduertendum eſt autem, non quamcumq; imperfectionem voluntarij excuſare, ſed illam tantùm, quæ excludit voluntarium directum, & ex certa ſcientia; nam, ſi quis ex paſſione, vel ex amore humano, aut ex timore ſimili talem actum faciat, actus quidem aliquo modo eſt imperfectè volũtarius; quia eſt ſecundũ quid inuoluntarius; Et nihilominus cenſuram incurrit, quia verè præſumit, ſeu temerè agit quod lex prohibet. Quanquam aliquando talia poſſent eſſe verba legis, vt ſic peccantem non comprehẽderent; vt lex, quæ dicit, *qui ex contemptu ieiunia fregerit, anathema ſit*, non comprehendet eum, qui ex paſſione ieiunium frangit. Itaque in hoc etiam ſeruandum eſt illud, quod diximus, vt attentè penſentur verba legis, & qualem modum operandi poſtulent.

10 At verò, ſi lex nullum ſpeciale verbum addat, ſed abſolutè præcipiat, & cenſuram ferat contra tranſgreſſores, tunc voluntarium, quod ſufficit ad peccandum deliberatè, & humano modo cõtra illam legem, & ad contumaciam ad cenſurã, ſatis eſt ad talem pœnam ipſo iure impoſitam incurrendam. Hæc regula videtur manifeſta ex terminis; quia, ſicut illa lex abſolutè prohibet tale delictum ita abſolutè profert cenſuram: ergo ex vi talis legis non plus, nec alius modus voluntarii requiritur ad incurrendam cenſuram, quàm ad peccandum contra ipſam legem. Quocirca in huiuſmodi caſu, licèt quis peccet ex libidine, aut ex amore humano, &cum aliquo inuoluntario ſecundùm quid, ſi tamen ille modus voluntarii ſatis eſt ad peccandum contra illam legem: & alioqui materia eſt proportionata, vt ſupponimus, ſatis etiam erit ad incurrendam cenſuram.

11 *Obiectio.* Sed contra, nam, ſi ſit lex prohibens ſub cenſura ipſo facto incurrenda ne aliquis hæreticus domi recipiatur, & conſanguineus, vel amicus illum domi recipiat, non incurrit cenſuram, vt communiter Doctores tradunt, quos refert, & ſequitur Nauarr. in Sum. c. 27. nu. 55. *Nauarr.* Id autem ſolùm eſſe videtur, quia id non fit ex affectu violandi legem, ſed ex quadam neceſſitate, & affectu naturali; ergo idem erit quoties ex ſimili affectu, vel paſſione peccatur. *Solutio.* Reſpondetur, aſſũptum quidem illud verum eſſe, non tamen propter illam rationem, ſed quia tunc nõ peccatur contra illam legem: Neque (formaliter loquendo) fit actio, tali lege prohibita. Quando enim lex prohibet recipere hæreticum, formaliter intelligenda eſt de hæretico, quatenus hæreticus eſt; tunc verò non recipitur vt hæreticus, ſed vt amicus, vel conſanguineus, vel etiam vt homo, ſi fortaſſè indigeat. Quando verò cẽſendus ſit recipiens, ſub vna, vel altera ratione recipere in foro interiori, ex intentione eius facilè iudicabitur, in exteriori verò ex circunſtantijs diſcernẽdum erit, vt Nauarrus notauit. Intentio etiam præcipientis attentè penſanda eſt, nam, ſi ſolum generalibus verbis fertur in receptatores hæreticorum, rectè & iuridicè illo modo exponitur; ſi tamen ex alijs verbis particularibus legis conſtet, etiam prohibere recipere ipſam perſonam, aut ei benefacere, vt reſipiſcat, tunc aliter iudicandum erit de actione recipiendi. Quia, etiãſi non recipiatur hæreticus vt hæreticus eſt, ſeu in fauorem hæreſis, fauor, vel receptio ipſius perſonæ mala erit, niſi intercedat grauis cauſa, quæ ad excuſandum ſufficiat: qualis erit, aut extrema neceſſitas talis perſonæ, aut tanta coniunctio cum alia, vt quaſi vna moraliter cenſeantur; vt eſt inter parentem & filium, vel etiam inter fratres, vel alia minor iuxta materiæ qualitatem: nõ enim poteſt vniformis regula pro omnibus tradi. Quãdo verò nõ intercedit cauſa ſufficiens ad excuſandã culpam, nec cenſura excuſabitur propter modum voluntarii, vt declaratum eſt.

Num metus excuſet ab incurrenda cenſura.

Hic verò ſtatim occurrebat quæſtio, ſi actus ſit voluntarius ſimpliciter, inuoluntarius verò ſecundùm quid ratione metus, an hoc ſatis ſit, vt non contrahatur cenſura. Sed hoc non habet hic peculiarem difficultatem, ſed communem de lege humana, an metus excuſet ab illius tranſgreſſione. Non eſt autem dubium quin interdum excuſet. Si ergo talis eſt metus, vt excuſet à culpa, excuſabit etiam à cenſura: tum quia cẽſura ſupponit culpam, vt dictum eſt; tum etiã quia adiectio cenſuræ non impedit, quominus metus, qui excuſaret à culpa tranſgreſſorem talis legis, præcisè impoſita ſine cenſura, ſimiliter excuſet, etiam ſi cenſuræ pœna addita ſit, ſuppoſito quòd materia eſt eadem, & obligatio in conſcientia per ſe ſufficiens, ſemper tamen humana, quæ non obligat cum tanto diſpendio, & rigore. At verò, ſi metus non excuſat à culpa, non excuſabit etiam à cẽſura: nec fingi poteſt caſus, in quo metus ſufficiat ad excuſandam talẽ pœnam, ſcilicet cenſuram, et amſi nõ excuſet à graui culpa: quandoquidem lex, vt ſupponimus, abſolutè imponit cenſuram aduerſus tranſgreſſores talis legis. Secus verò eſſet, quando adderet aliquod verbum indicans, & poſtulans liberiorem modum operadi, de quo iam dictum eſt.

13 *Quis metus excuſet ab obſeruatione legis humanæ.* Quis autem metus ſufficiat ad excuſandum ab obligatione obſeruantiæ legis humanæ, in propria materia tractandum eſt. Nunc breuiter dicimus, regulariter loquendo, metum mortis, vel alterius grauis nocumenti, quando eſt vrgens, & cadens in conſtantem virum, ſufficere ad hanc excuſationem; quia præcepta Eccleſiaſtica ordinariè non obligant cum maiori rigore. Vnde propter minora incommoda vitanda excuſamur obligatione ieiunii, aut miſſæ audiendæ. Dixi autem *regulariter*, quia, ſi talis metus incutiatur directè in contemptum religio-

nis,

Digitized by Google

nis, aut Eccleſiaſticæ poteſtatis, tunc potiùs ſu A ſtinenda eſſet mors, quàm lex Eccleſiaſtica violanda; quia iam non agitur de ſola obſeruatione legis, ſed de vitando graui damno noſtræ religionis: cuius bonum cõmune tenetur homo præferre propriæ vitæ. Et Eccleſia poteſtatẽ habet obligandi in eo, vel ſimili caſu, cum dicto rigore; Et ita expedit facere: Igitur ita obligat. Et, ſi cenſuram imponit, maximè pro illo caſu eam imponere cenſenda eſt. Tunc ergo metus non excuſabit à cenſura, ſicut non excuſat à culpa.

14 *Si lex Eccleſiaſtica prohibeat ſub cẽſura id, qđ iure naturæ eſt prohibitũ põt metus excuſare à cenſura, licet non à culpa.*

Oportet tamen aduertere, aliquando per legem Eccleſiaſticam ſub cenſura prohiberi id, quod iure naturæ prohibitum eſt, vt v. g. inceſtum cum conſanguinea. Contingere ergo põt, vt metus excuſet illum actum, vt prohibitũ ab Eccleſia, etiamſi non excuſet libidinoſum acceſſum, qui intrinſecè malus eſt: & tunc, quamuis nõ ab omni culpa excuſetur ratione metus, excuſabitur a cenſura: quia illa nõ cõtrahitur niſi ob violationem præcepti Eccleſiaſtici vt ſic. Quo modo excuſari poſſunt à cenſura (ſi lata ſit contra adiuuantes Turcas dimicantes contra Chriſtianos) Chriſtiani, qui metu mortis remigant etiam quando Turcæ Chriſtianos perſequuntur. Quanquam fortè non excuſentur à peccato contra naturalem legem: quia cooperantur poſitiuè ad actionem intrinſecè malam; quamuis hoc poſteriùs minùs certum ſit: quod pertinet ad materiam de voluntario. Et hanc ob cauſam etiam dixi, voluntarium huiuſmodi debere eſſe ſufficiens ad contumaciam, quia cenſura propter contumaciam ponitur, & per illam incurritur. Vnde ſi modus tranſgrediendi præceptum talis ſit, vt ad peccandum ſufficiat, non verò ad contumaciam, poterit à cenſura excuſare, licèt non excuſet à culpa etiam graui, & ita contingit in prædicto caſu poterat autem inquiri, an ratione ignorantiæ etiam hæc duo ſint ſeparabilia, occurrebatque grauis quæſtio de ignorantia iuris vel facti, an excuſet a cenſura, quando non excuſat à culpa. Sed de hac re dicemus commodiùs infrà ſect. 6.

15 *Quarta cõcluſio.*

Dico quartò. Quando externum peccatum procedit ex animo ficto, ita vt eam ob cauſam actus exterior non ſit ſimpliciter in ſpecie completa moralis actus, cui eſt annexa cenſura ex vi, & proprietate verborum legis, tale peccatum non eſt ſufficiens materia talis cenſuræ: ſecus verò erit, ſi, non obſtante ſimulatione, aut fictione peccatum externum reuera ſit in ſua ſpecie conſummatum. Prior pars eſt contra Caiet. 22. qu. 12. arti. 1. circa ad 2. & q. 94. art. 1. Eſt tamen noſtra ſententia communis, quam tenet Nauar. in Sum, c. 11. nu. 25. & c. 27. num. 56. vbi refert alios. Et ratio eſt, quæ tangitur in c. *Cùm voluntate*, de Sent. excom. quia *voluntas & intẽtio eſt, quæ diſtinguit maleficia*: & ideò, ſi illa deſit, deeſt etiam delictum, pro quo cenſura impoſita eſt.

Nauar.

Probatur prior pars aſſertiõis.

Exemplum vulgare eſt de ficto hæretico exteriori, qui ſimpliciter non eſt hæreticus, cùm veram fidem retineat, ſed apparet hæreticus, quia talem ſe fingit. Si ergo lex excommunicat ipſo facto, vel aliam cenſuram fert contra hæreticos, vel contra profitentes talem hæreſim: ille non incurret talem cenſuram: quia perfectè, ac ſimpliciter non agit contra talem legem. Illa enim verba in rigore nõ ſignificant apparentiam, ſed veritatem, & proprietatem; & alioqui ſunt reſtringenda, cùm in materia odioſa verſentur; loquimur autem ſemper iuxta proprietatẽ verborum legis: quia, ſi lex ipſa extendat prohibitionem, & cenſuram, etiam ad eos qui ficto animo talia profitentur, vel aliquid ſimile operantur, non eſt dubium quin incurratur cenſura: quia illa eſt materia ſufficiens, cùm ſit graue peccatum externum. Secus verò eſt, quando lex ſimpliciter loquitur de tali peccato.

Neque obſtat, quòd exteriùs diſcerni nõ poſſit, an illa actio exterior procedat ex interna credulitate, nec ne; hoc enim pertinebit ad externum forum, vt poſſit ille puniri tanquã hæreticus, quamuis cum illo mitiùs agendum ſit, tùm propter catholicum animum, quẽ nunc præ ſe fert, tum propter probabiles coniecturas, quæ moraliter deeſſe non poſſunt, quia talis ficta profeſſio erroris nunquam fit ſine aliqua ma- B gna occaſione timoris, vel amoris humani. At quoad forum conſcientiæ, in quo cenſura contrahitur ex vi legis, ſatis eſt, quòd verè & in re peccatum tale non fuerit, quale per legem prohibitum eſt. Nam, vt ſuprà dixi, interdum actus exterior requirit aliquem interiorem, vt verè, ac ſubſtantialiter ſit in illa ſpecie virtutis, vel vitii, quam lex præcipit, vel prohibet: qui proinde ſimul præcipitur, aut prohibetur, cum actu exteriori, etiamſi fortaſſe de illo exteriùs conſtare non poſſit.

Secus verò erit, ſi è contrario (quod in vltima parte aſſertionis tãgitur) ſimulatio & fictio ſolùm ſit ad occultandum delictum, non verò ad illud, ſeu animum eius minuendum, vel tollendum: tunc. n. quãuis delictum occultetur, nihilominùs incurretur cenſura: quia delictum re uera opere conſummatur & animo: quòd verò C occultetur, accidentarium eſt. Vt ſi quis animo hæretico verbis profiteatur errorẽ ſuum, ita tamen verba componat, vel amphibologicè eis vtatur, vt poſſit ſubterfugere, & in alio ſenſu explicare, nihilominus excommunicationẽ incurret contra hæreticos latam: quia eſt uerus hæreticus interior, & exterior: & illa fictio non minuit culpam, ſed per accidens occultat. Quod ſi dicas, illum actum uideri imperfectum, quia nõ ſatis exprimit interiorem animum, nec omnino eſt illi conformis: quia minùs exteriùs apparet, quam interiùs ſit. Reſpõdetur, hunc defectum non minuere culpam, ſed potiùs augere, ſi fieri poteſt, quia illa actio exterior ex ſe ſatis exprimit interiorem animum. Quòd autem ab aliis non ita percipiatur, prouenit, non ex defectu ipſius actus, ſed ex coniunctione alterius ſignificationis, uel ſenſus, per quam non minuitur D prior malitia, ſed additur noua ſimulati animi, ſeu hypocriſi affecti.

16 *Exẽplo dilucidatur poſterior aſſertionis pars.*

Obiectio.

Solutio.

17 *An qui exterius fecit actum ſub cẽſura præceptũ ſine interiori affectione, cẽſurã euitet.*

Sed quæres, an eodem modo ſentiendum ſit, quando aliquis è conuerſo exterius tantum ſeruat præceptum Eccleſiæ, ficto tamen animo, aut ſine ſufficiente actu interiori, an (inquam) id ſatis ſit, ad euitandam cenſuram impoſitam contra tranſgreſſorem talis præcepti, ut v. g. ſi excommunicetur, qui miſſam omittit die feſto, uel non recitat horas, cùm tenetur, an, qui eſt præſens, uel profert uerba, uoluntariè omnino diſtractus, uel nolens actum religionis exercere, ſed tantum apparenter, incurrat nihilominus cenſuram. Quidam abſolutè negãt in eo caſu incurri cenſuram, quia iam impletur præceptum Eccleſiæ quoad ſubſtantiam actus exte-

Henr. li. 13 de Excõm. c. 21. paragrapho 2. in fine.

exte-

Digitized by Google

exterioris, quod ſatis eſt ad euitandã cenſuram: quia illa tranſgreſſio præcepti non eſt perfecta, & completa. Aſſeruntque exemplum de eo, qui confitetur tempore præſcripto ab Eccleſia: ficte tamen, aut non integre: nam id ſatis eſt ad non incurrendam cenſuram Eccleſiæ, licèt non ſit ſatis ad non peccandum. Similequeadduci poſſet de cõmunicante in Paſchate in peccato mortali.

19 *Dubij reſolutio.*

Sed hoc abſolutè, & in vniuerſum mihi non probatur. Conſiderandum ergo cenſeo, an ille defectus interior, ſiue ſit intentionis quod proprie ſpectat ad fictionem, ſiue attentionis, qui ſolum eſt diſtractio quædam: an (inquam) talis defectus ſit contra ſubſtantiam actus præcepti, vt præceptum eſt: nam, ſi non ſit contra ſubſtantiam, excuſabit cenſuram, imò etiam excuſabit culpam contra præceptum Eccleſiæ, licèt non excuſet culpam contra aliud ius diuinum, vel naturale. Exemplum eſt in illo caſu de communicante in Paſchate in peccato mortali. Idemq; erit de confitente validè, non tamen fructuosè (ſi ſupponamus dari ſacramentum confeſſionis validum & informe) At verò ſi defectus ille ſit contra ſubſtantiam actus præcepti, vt præceptũ eſt, etiamſi exterius quaſi materialiter fiat quod præceptum eſt, non ſatis erit ad excuſandam cẽſuram abſolute impoſitam contra tranſgreſſores talis præcepti: quia ille verè tranſgreditur illud præceptum, & nulla ex parte illud implet. Taliſque, vt opinor, eſſet ille, qui in Paſchate cõmunicaret, non ſolùm in peccato mortali, ſed ẽt ſine vera fide, animo irridendi, vel occultandi ſuum errorem: quia nimis eſt directè contra ſubſtantiam talis præcepti. Idem cenſeo de illo, qui exterius confitetur, etiam integrè, tamen ſine dolore, vel propoſito ſufficiente ad ſubſtantiam ſacramenti, vt ſuprà ſuo loco dixi: quia ille defectus eſt etiam contra ſubſtantiam actus præcepti.

20 *Efficiens actum ſub cenſura præcepti, integre quoad ſubſtantiã licet ex alio ca. peccet, cenſuram non incurrit.*

Vnde oportet attentè conſiderare, aliud eſſe implere præceptum quoad ſubſtantiam, aliud verò materialiter efficere exteriorẽ actum, quẽ lex præcipit. Nam de primo eſt vera, & communis ſententia, id ſufficere ad vitandam cenſuram poſitam in tranſgreſſorem talis præcepti, quia ille re vera non eſſet tranſgreſſor illius præcepti, etiamſi fortaſsè alio titulo peccet. Hoc autem ſenſu diſtinguitur ſubſtantia præcepti à modo extrinſeco, vt v.g. quod fiat propter Deum, vel meritoriè, aut fructuosè, vel in ſtatu gratię. Quo etiam ſenſu habet locũ recepta doctrina D. Th. & omnium, præceptum per ſe obligare ad ſubſtantiam actus non ad modum. In hac verò ſubſtantia actus præcepti, vt præceptũ eſt, includitur volũtatis intentio aut attentio neceſſaria, vt talis actus ſit humanus, & illius moralis rationis, ſecundùm quam præcipitur. Vnde, ſi hoc deſit, quãuis exterius videatur exerceri actio præcepta, illud eſt omnino materialiter, & non ſecundùm ſubſtantiam præcepti. Quod in his rebus moralibus valde aduertendum eſt: quia præcepta & Eccleſiaſtica dantur de actionibus humanis, vt humani ſunt. Et iuxta hæc iudicandũ eſt etiam in alio caſu de audiente Miſſam, vel recitante ſine vlla attentione: nam iuxta veriorem doctrinam attentio aliqua eſt de ſubſtantia talis actus, vt cadit ſub præceptum: & ideò qui nullam habet, verè omittit interiùs, & exteriùs, formaliter loquendo de actu præcepti, etiamſi materialiter videatur idem externum opus facere: ideòque incurret cenſuram, ſi abſolutè contra omittentes poſita ſit. Quod ſemper addo, quia, ſi in lege ſit aliquod verbum magis limitans, ſeu coarctans cenſuram, iuxta proprietatem eius iudicandum erit: quia cenſura non extenditur vltra voluntatem legiſlatoris, prout expreſſam in lege.

SECTIO IIII.

Vtrùm Cenſura ferri poßit propter ſolum peccatum mortale, vel etiam propter veniale.

1 *Culpam debere eſſe proportionatam cenſuræ.*

EX dictis in præcedentibus ſectionibus poſſumus hic ſtatuere generale principium certum, nẽpe, Culpam, pro qua imponenda cenſura eſt, debere eſſe proportionatam tali cenſuræ. Probatur naturali ratione, quia pœna debet eſſe commenſurata culpæ, & e contrario: nam contra iuſtitiam commutatiuam eſt grauem pœnam pro leui culpa imponere; ſed cenſura habet rationem pœnæ, & ob hanc rationem culpam ſupponit: ergo ratio iuſtitiæ poſtulat vt talis culpa ſit commenſurata grauitati talis pœnæ.

2 *Cẽſuram grauẽ ſupponere mortale peccatum, vt iuste feratur, ad leuiorem verò veniale ſufficere.*

Et ex hoc principio inferuntur duæ concluſiones, quæ generatim ſumptæ, eandem videntur habere certitudinem. Prior eſt, cenſuram grauem, id eſt, quæ priuat bonis maioris momenti, & ex ſe magnum infert nocumentum, & ideò poſſet non incongruè *cenſura maior* appellari, ad minimum ſupponere peccatum mortale, vt iuſtè ferri poſſit. Poſterior eſt, minorem, ſeu leuiorem cenſuram pro veniali etiam peccato imponi poſſe. Ratio vtriuſque ex propoſito principio per ſe ſtatim patet: quia eſſet contra æquitatem iuſtitiæ pro leui culpa grauiſſimam pœnam imponere: ſed quælibet maior cenſura, grauiſſima pœna eſt; venialis autem culpa eſt leuis: ergo non poteſt eſſe illa pœna commenſurata huic culpæ. Secus vero eſt de minori cẽſura: illa enim leuis eſt pœna: & ideò etiam propter leue peccatum imponitur. Nec refert, ſi quis dicat, culpam venialem eſſe maius malum quacunque cenſura, etiam grauiſſima, vt propterea, ob illam ſolã imponi poſſit; nam pœna non eſt commenſurãda culpæ ſecundùm æqualitatem: ſic enim nunquam poterunt adæquari; cùm ſint ordinum diuerſorum: propter quod non rectè hoc modo comparantur, ſed ſecundum proportionem, vt ſcilicet illi culpæ, quæ in ſuo ordine grauis eſt, pœna reſpondeat in ſuo etiam ordine grauis. Quod, cùm in omni pœna neceſſarium ſit, maximè tamen in medicinali qualis eſt cenſura, vt de excommunicatione dicitur in c. *Multis*, 2. q. 1. & in c. 1. de Sent. excomm. in 6. in principio: & ad ſuſpenſionem, & interdictum idem extenditur: & inferiùs agendo de cenſuris in particulari, & præſertim de excommunicatione vtraque pars euidentiùs probabitur. Intelligenda autem hæc ſunt iuxta dicta ſect. præcedent. de actu, qui in ipſo opere externo ſit ſufficiens ad peccatum mortale, nã ſi quis ex voluntate, quæ ſit peccatum mortale, leuem actum exteriorem faciat (vt verbi gratia leuiter percutiat clericum, vel quid ſimile) non incurret maiorem excommunicationem, iuxta principia poſita in dicta ſectione.

Ex quo vlteriùs intelligitur, quãuis cenſura maior

Nõ omne peccatum mortale eſſe dignũ cenſura graui

maior ferri non poſſit, niſi pro peccato mortali, non tamen e conuerſo quodlibet peccatum mortale, etiam externum (iam enim de hoc ſemper loquimur) eſſe dignum tali cenſura. Sicut etiam in minori cẽſura reſpectu venialiũ id notiſſimũ eſt; quis enim dicat, ꝓ quolibet leui mẽdacio poſſe hominem excõmunicari maiori excommunicatione? Idem ergo cum proportione intelligendũ eſt de maiori reſpectu mortalis peccati. Et ideò dixi in priori aſſertione, ad minimũ requiri peccatũ mortale, vt indicarẽ, non quodlibet ſufficere, ſed ſpecialem quandam grauitatem poſtulari, aut quod ſcandalũ generet in Eccleſia, aut pacem perturbet, aliquod graue nocumentũ afferat, quod alia via non poſſit cõmodè impediri. Hæc autẽ peccatorũ diſcretio, vel mortalium inter ſe vel venialium inter ſe, vt pro his poſſit proportion ita ferri cenſura, & non pro illis, non poteſt una generali regula præſcribi: nulla enim ſufficiens excogitari poteſt, ſed neceſſariò id committendũ eſt prudentiæ legiſlatoris, & iudicis vt conſiderato fine principali imponendi cenſuram, & qualitate delicti, & neceſſitate, vel magna vtilitate vrgente, eã imponat.

Auguſt.

Et ideò Auguſt. lib. de Correp. & grat. cap. 15, & refertur in cap. *Corripiantur*, 24. q. 3. de excõmunicatione agens, ait *ex paſtorali neceſſitate*, & non aliter ferendam eſſe. Et in Concil. Aurel. 5. cap. 2. præcipitur, vt pro paruis, & leuibus culpis nemo excõmunicetur *nec præter eas culpas pro quibus antiqui Patres arceri ab Eccleſia iuſſerunt committentes*. Et habetur in cap. *Nullus*, 11. q. 3. vbi ſunt plura alia decreta de hac re.

Conc. Aurelian.

4 Quâ cũ moderatione debeat iudex vti cenſuris.

Atque hinc fit, ut ſi aliis pœnis poſſit curari, aut impediri peccatũ, aut contumacia corrigi eis priùs vtendũ ſit, ut, ſtatuit Concilium Trident. ſeſſ. 25. ca. 3. de Reformat. quod decretũ valde eſt notandũ in confirmationem huius doctrinæ. Et in Concil. Meldenſi, c. 56. quod refertur in c. *Nemo Epiſcoporum*, 11. q. 3. valde notãda ſũt verba illa, *Et illi, qui aliter nõ potuerit corrigi*: agit enim de excõmunicatione maiori, quã negat debere imponi, niſi pro crimine mortali: & cum dicta limitatione, ſcilicet, quando neceſſaria cenſetur ad correctionẽ. Ex quo etiam valde conſentaneũ rationi eſt, & intentioni prædictorũ canonũ, vt (cùm inter cenſuras ſpecie diuerſas vna ſi minùs grauis, quàm alia, & omnes ad hunc finem tendat corripiendi cõtumaciam, & reprimendi peccata) quando ille poteſt obtineri per cenſuram minus grauem, illa tantum imponenda ſit, & non ſtatim eſſe inchoandum à ſuprema cenſura, vt eſt excommunicatio maior, qua pœna nulla in Eccleſia maior eſt, ut dicitur in cap. *Corripiantur*, 24. q. 3.

5 Iudices debere incipere correctionẽ à leuiorib. cenſuris. Gloſ.

Atque hanc fuiſſe antiquæ Eccleſiæ conſuetudinem, & hunc, vel ſimilem ordinem in his pœnis imponendis iuxta ſacros canones ſeruari debere, ſatis colligitur ex cap. *Præſentis*, 5. quæſt. 2. & ex cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumac. & ex cap. 1. de Teſtibus cogendis, & hoc etiã notauit Gloſſ. in cap. *Cùm tu*, verb. *Per pœnam*, de Vſuris. & Gloſſ. in cap. *Honoratus*, verb *Adhuc*. 74. d. Notantque ſuſpenſionem debere antecedere excommunicationem, ſcilicet, in ſacerdotibus, qui ſuſpendi poſſunt. In laicis verò antecedet interdictum, ut notant Doctores in citatis iuribus: & Abbas in cap. vlt. de Cohab. Cleric. & mulier. Non quòd hic ordo ſemper neceſſarius ſit, ſed quòd ad prudentiam iudicis pertineat illum ſeruare, niſi negotij grauitas aliud requirat, aut niſi probabiliter iudicet nullam eſſe ſpem fructus in præmittenda cenſura minori: tunc enim inutilẽ eſſet illã ferre. Sicut etiã inutile eſſet ferre maximam cenſuram, ſi nullus ex ea fructus ſperaretur: vt ex cõmuni ſententia Iuriſtarum docuit Felinus in cap. *Apoſtolicæ*, de except. circa init. & Iacob. de Graff. lib. 4. ſuar. deciſ. c. 1. n. 18. Quod tamen intelligendum eſt de fructu non tantum priuatæ perſonæ, ſed etiam totius Eccleſiæ: quia non ſolùm ad ſalutem eius in quem fertur, ſed etiam ad aliorum exemplum, & diſciplinam ordinatur cenſura.

Panorm. *Felin. Graff.*

Ad ſingulas cenſuræ ſpecies in particulari applicatur ſupra poſita doctrina.

6

VT verò hæc, quæ in communi, & indiſtinctè diximus, intelligantur magis, & probentur, oportebit ea ad ſingulas cenſurarum ſpecies breuiter applicare. Et primùm in excommunicatione diſtinguunt Theologi duplicem excommunicationem, ſcilicet maiorem, & minorẽ: quarũ diſtinctio nõ eſt nunc à nobis ex profeſſo explicanda: ſed ſatis eſt ſupponere diſtingui in effectibus, & conſequẽter in grauitate pœnæ. De excommunicatione igitur maiori certũ eſt ſolùm poſſe imponi propter mortale peccatum; id enim expreſsè habetur in iuribus citatis, præſertim. 11. quæſt. 3. cap. *Nemo Epiſcoporum*, & docet Leo Pap. epiſtol. 89. & ſuo loco dicemus latiùs. Excommunicatio autem minor etiã pro peccato veniale ferri poteſt, ut de facto incurritur propter communicationẽ in rebus humanis cum excommunicato, vt conſtat ex Concil. Carthag. 4. c. 24. & dicimus inferiùs. Quo fit, vt poſſit etiam talis excommunicatio minor pro aliquo peccato mortali ferri: id enim à fortiori ſequitur, quia mortale grauius eſt quã veniale, & interdum non ſufficit, ut ratione illius maior excommunicatio feratur, ut dictum eſt: aliquando ergo poterit expedire, ut ſaltem feratur minor: ut infrà etiam dicetur.

De Excõmunicatione. *Leo pap.* *Conc. Carthag.*

7 De ſuſpenſione, & interdicto.

At verò de ſuſpenſione, & interdicto aliqui ſimpliciter aſſerunt, poſſe imponi pro mortali, & pro veniali peccato; & in hoc conſtituunt differentiam inter illas cenſuras, & excommunicationem. Ita loquitur Caietan. in Summ. verb. *Præceptum*, & Nauarr. in Summ. capit. 27. n. 165. & alij. Sed non video, cur non ſit eadem proportione loquendum, & diſtinguendum de ſuſpenſione graui, & leui, quæ maior, & minor appellatur ab aliquibus, ſed non eſt in vſu. Quidquid verò ſit de nominibus, pro mortali peccato grauis ſuſpenſio imponitur, quæ quidem non poterit imponi pro veniali: eſſet enim magna improportio, & inæqualitas. Si ergo aliqua ſuſpenſio propter veniale poteſt imponi, erit illa leuis, & quoad reſeruans proportionem cum excommunicatione minori, quidquid ſit de vſu vocum. Idemque eſt proportione ſeruata de interdicto, nam, licèt illi hoc proprium ſit, vt pro peccato alieno imponi poſſit, tamen, cùm ferri non poſſit niſi propter peccatum, vel proprium, vel alienum, vt ſuprà dictũ eſt: & docet etiam Nauarr, c. 27. n. 168. cum illo peccato, propter quod fertur, comparandum eſt. Atque hoc modo certè non poteſt ferri interdictũ graue, & quod alicuius momenti cenſeatur,

Caiet. Nauarr.

Nauarr Vide Summ. Confeſſ. li. 3. tract. 33. q. 127.

feratur, niſi propter grauem, & mortalem culpã, propter rationem ſuperius factam. Si ergo propter veniale peccatum nonnunquam fertur aliquod interdictum, illud eſſe non poterit, niſi valde leue, putà ſingularis perſonæ, ad aliquem particularem actum, & per breue tempus: quod proinde leue dici poterit. Et hac ratione ſuperiùs inſinuaui, ſicut diuiditur excommunicatio in maiorem, & minorem, ita poſſe diuiſionem eandem cenſuræ in communi accommodari, & generatim definiri, cenſuram maiorem non poſſe imponi, niſi propter peccatum mortale, & proportionatum; cenſuram autem minorem poſſe pro aliquo peccato veniali ferri. Sed hæc explicabuntur meliùs, diſputando de ſingulis cenſuris in particulari.

SECTIO V.

Vtrùm ad ferendam cenſuram requiratur contumacia, vel ſufficiat peccatum commiſſum, & præteritum.

1 DVPLEX eſt modus ferendi cẽſuram, vt ex ſuperioribus conſtat, ſcilicet per legem, aut quodlibet præceptũ ſuperioris prohibentis, vel præcipientis aliquid ſub cenſura ipſo facto incurrenda; vel per ſententiam iudicis condemnantis reum ad talem pœnam ob commiſſum delictum. Circa priorem modum fere non habet locum quæſtio præſens: quia talis cenſura ex vi ipſius præcepti, & modi, quo fertur, includit conditionem requirentem contumaciam, & inobedientiam ad Eccleſiam, vt incurratur. Vnde, vt ſuprà etiam dicebamus, talis lex includit monitionem ſufficientem, vt illius tranſgreſſor ſit inobediens, & contumax ad contrahendam cenſuram. Solùm ergo poteſt circa hoc relinqui queſtio, an & quo modo poſſit hæc cenſura per ignorantiam impediri, vel (quod idem eſt) quando ignorantia impediat contumaciam, & conſequenter cenſurã. Sed de hac re, quia ſpecialem difficultatem habet, ſect. 7. inſtituemus.

2 Supereſt ergo difficultas de cenſura, quæ in particulari fertur per ſententiam à iudice, an ſcilicet poſſit ferri propter peccatum præteritum abſque alia contumacia præter eam, quæ eſt in tranſgreſſione præcepti, quæ ſaltem eſt materialis inobedientia, vt videre licet apud D. Thom. 2.2. q. 104. art. 2. & q. 105. a. 1. Dixerunt ergo aliqui poſſe cenſuram, etiam excommunicationem, ferri pro peccato commiſſo, etiamſi tãtùm contra ius diuinum, vel naturale ſit. Ita ſenſit Caietanus 2.2. q. 69. artic. 2. Almain. de Poteſt. Eccleſ. cap. 10. Corduba in lib. 2. q. 27. §. *Sed ad exaltationem*, qui refert Gloſſam expreſſe hanc ſententiam tenentem in c. *Romana*, de Sent. excom. in 6. & Couarruuiam eam inſinuantem in cap. *Alma mater*, p. 1. §. 10. nu. 5. & Syluest. verb. *Excommunicatio*, 1. notab. 3. & 4. & verb. *Excommunicatio*, 2. notab. 2. & 4. & q. 11. Sed hi auctores non fauent huic ſententiæ, licèt in modo loquendi interdum dicant excommunicationes ferri pro præteritis culpis, & ſub ea forma nonnulla exempla proponant: tamen hoc modo poſſet pro hac ſententia citari dictum cap. *Romana*: nam in eodem fit mentio de cenſura, quæ fertur pro præterita culpa.

D. Thom. Prima opinio.

Caiet. Almain. Corduba, Gloſſ. Couarr. Syluest.

A Oportet ergo aduertere, in iure, & apud auctores diſtingui cenſuram pro præterita, vel futura culpa, quia ea, quæ eſt pro culpa futura nullam culpam ſupponit, ſed ſolùm præceptum cauendi culpam. Cenſura verò, quæ ſupponit culpam commiſſam, dicitur ferri pro præterita culpa, non tamen quia in ea, vt iam præterita, abſolutè ſiſtatur, ſemper enim includitur conditio, *niſi à tali peccato deſiſtatur*, aut *pro illo ſatisfiat*, vt rectè notauit Nauarr. in c. *Cùm contingat*, de Reſcriptis in 5. nullitatis cauſa. Et ſumitur ex c. *Ex parte*, 1. de Verbor. ſignificat. vbi duplex diſtinguitur cenſura. Vna pro contumacia tantùm, quia *ſcilicet citatus ſtare noluit iuri*: altera pro offenſa, *quia videlicet iuſſus noluit maleficium emendare*. Prior pertinet ad cenſuram pro peccato futuro; poſterior ad cenſuram pro præterito, & apertè exponitur modo iam dicto. Igitur neq; B ex dictis Doctoribus neq; in vniuerſum ex Iuribus, vel Doctoribus loquentibus de cẽſuris pro præteritis culpis, poteſt in præſenti efficax argumentum ſumi. 3

Quo ſenſu dicatur cenſuram ferri pro præterita culpa.

Nauarr.

Nihilominus ad confirmandam hanc ſnſam afferuntur multa iura, in quibus videtur dicto modo ferri cenſura. Primum eſt c. *Quidam*, 5. q. 1. vbi Gregorius ex õicat quendam, qui occultè libellum contra alium poſuerat, *niſi ſe proderet, &c.* Nec dici põt (ait Caietanus) illum fuiſſe excõicatum eò ꝙ non impleuerit præceptum, vt ſe proderet: quia hoc præcepto non poterat obligari, neq; nouum delictum cõmittebat non ſe prodendo, cùm contra ius naturæ ſit aliquem obligari, vt ſe prodat, vel accuſet in delictis oĩno occultis. Excõicatio ergo illa pro delicto cõmiſſo purè lata eſt: at illa conditio fuit addita ex Põ C tificis benignitate, vt, ſi ille vellet ſe prodere, poſſet excõicationem vitare. Secundò affertur textus eiuſdem Gregor. in c. *Inter querelas*, 23. q. 4. vbi reprehendens quendam Epiſcopum, eo ꝙ alium excõicauerat propter iniuriam ſibi factã, non corripit illum eò, ꝙ cenſuram tulerit pro peccato commiſſo: imò ſupponit talem cẽſuram validã fuiſſe, ſed reprehendit, quia pro vindicta propriæ iniuriæ maledictionem anathematis inuexerit. Tertiò in eadem cauſa, & quæſtione in c. *Guilliſarius* refert Siluerius Papa ſe anathematizaſſe eos, qui dolo, & vi ipſum comprehenderant, & in exilium miſerant. Quartò in c. *In primis*, 2. q. 1. ſimiliter excommunicantur, qui legitimum quendam Epiſcopum depoſuerant, & alium in eius locum contra ius ſubſtituerant. Quintò ſæpè in iure imponitur cenſura pro raD ptu, vel alio crimine, ſeu iniuria iam facta, vt patet in cap. *Raptores*, & c. *Eos, qui rapiunt*, 36. q. 2. & cap. *Si quis Epiſcopus*, 27. quæſt. 1. & in capit. *Tanta*, 86. diſt. & in cap. *Duo ſunt*, 96. diſt. vbi referuntur facta Innocentij excommunicantis Arcadium Imperatorem: & Ambroſij excommunicantis Theodoſium pro culpis præteritis. Et ſimilis caſus habetur in cap. 1. de iudiciis. Et difficilior in capite finali 2. quæſt. 1. Item in cap. *In loco*, 15. quæſt. 4. Nec refert, ait Corduba, ſi dicatur, has cenſuras ferri pro præterito ſub ea conditione, *Si non ſatisfecerit*, vel ſimili, quia cenſura non infligitur propter omiſſam ſatisfactionem, ſed propter ipſum delictum præteritum, vt conſtat ex ipſis iuribus, in quibus potiùs additur illa conditio, vt ante exhibitam ſatisfactionem nõ detur abſolutio, quàm vt ſub ea conditione imponatur cenſura. Et ad hoc confirmandum ſextò 4

Adducuntur iura pro prima opinione. Greg.

Siluerius Pap.

1. Cor. 5. tò affert factum Pauli 1. ad Corinthios 5. vbi ex communicauit quendam propter commiſſum fornicationem. Sed de hoc iam ſatis ſuprà dictum eſt.

5 Ratio pro eadē opinione. Vltimò additur ratio, quia Eccleſia poteſt punire delictum commiſſum contra ius diuinum, & naturale, vt furtum, vel homicidium alijs pœnis: ergo & cenſuris: quæ ſunt etiam quædam pœnæ, & poſſunt habere proportionem cum illis culpis, non minùs, quàm aliæ pœnæ, vel non minorem, quàm habeant cum culpa contumaciæ, vel inobedientiæ Eccleſiæ. Simile argumentum eſt, quia, vt cenſura feratur, non requiritur formalis inobedientia, vel contemptus Eccleſiaſtici præcepti, ſed ſufficit materialiter non obedire, ſeu re ipſa tranſgredi Eccleſiæ præceptum: aliàs rariſſimè incurreretur cenſura: ergo poteſt Eccleſia cenſuram ferre propter delictum commiſſum contra præceptum eiuſdem Eccleſiæ, etiamſi nulla comminatio talis cenſuræ præceſſerit: vt v. g. excommunicando eum, qui in quadrageſima non ieiunauit: nam ille fuit ſatis inobediens Eccleſiæ: ergo eadem ratione poterit Eccleſia cenſuram ferre propter delictũ commiſſum contra ius diuinum: nam ibi interuenit inobedientia ad Deum, quæ per ſe maior eſt, & grauiori pœna digna. Tandem, ſaltem ſuſpēſio, & interdictum ferri poſſunt pro delicto præterito, vt in ſuperioribus tactum eſt: ergo non eſt de ratione cenſuræ, vt ſic quòd non feratur purè, & abſolutè propter delictum commiſſum: ergo neque etiam eſt de ratione alicuius cenſuræ, quatenùs talis eſt: quia nulla ſpecialis ratio in aliqua cenſura, etiam in excommunicatione aſſignari poterit.

Secunda opinio.

6 CONtrariam Sententiam docent communiter Doctores, de Excommunicatione diſputantes; nam in communi de cenſura pauca dicunt. Eorum verò ſententiam nos ad omnes cenſuras prout in illis habuerit locum, accommodabimus. Itaque docent, cenſuram non ferri purè, & abſolutè pro peccato commiſſo, niſi intercedat priùs contumacia in tali peccato contra Eccleſiæ præceptum: nec poſſe cenſuram validam eſſe, ſi aliter feratur. Hæc eſt ſententia Diui Thomæ in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. & habetur in Addit. quæſt. 21. art. 3. Gerſon. 3. part. tract. de Vita ſpirituali, lect. 4. corol. 7. Soto (qui Caietani opinionem inauditam eſſe dicit) in 4. diſt. 22. quæſt. 1. art. 2. & lib. 5. de Iuſtit. quæſt. 6. artic. 2. & in Relect. de Tegendo ſecreto, membr. 2. quæſt. 8. ad 2. principale. Idem tenet Victoria in Summ. tract. de Excommunic. num. 6. & Petrus Soto lect. 2. de Excommun. & Caſtro lib. 2. de Leg. pœn. cap. vlt. concluſ. 2. Et ita etiam ſentiunt reliqui Scholaſtici in 4. diſt. 18. & Canoniſtæ, vt patet ex Abbate in cap. P. & G. num. 7. de Officio Deleg. & Nauarr. in dict. capit. *Cùm contingat*, de Reſcrip. cauſ. nullit. 5. Et in Summ. capit. 27. numer. nono, & 11. Couarruuias in capit. *Alma mater*, part. 1. §. nono, numero quarto, & ſequentibus, & § 10. à numero primo, vſque ad quintum, & Vgolinus de Cenſibus, tab. prima, cap. 9. §. 5.

D. Thom. Gerſon. Etc. — Victor. Petr. Soto. Caſtro. — Abb. Nauarr. — Vgolin. Couarr.

7 Suadetur hæc opinio primò. Matt. 18. Hæc ſententia fundari poteſt primò in diuino iure Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Hæc enim verba intelliguntur de poteſtate excommunicandi data Eccleſiæ, vt ſuprà vidimus: & tamen ea poteſtas non datur, niſi ad coercendos inobedientes, & contumaces Eccleſiæ poſt eius monitionem, ſeu præceptum. Secundo ad hoc confirmandum afferuntur omnia decreta, in quibus dicitur, ante cenſuram præmittendam eſſe monitionem, quæ ſuprà late adduximus diſput. præced. ſect. 4. Ratio enim præmittendæ admonitionis non eſt, niſi quia ante illam nondum peccator eſt contumax: ergo ſupponunt iura, contumaciam neceſſariam eſſe, priùs quàm cenſura incurratur. 8 Suadetur 2.

9 Euaſio. Ad hæc verò reſponderi poteſt, monitionem eſſe neceſſariam ad debitum ordinem, & vt cenſura iuſtè feratur, non tamen eſſe de ſubſtantia actus, ideoque de abſoluta poteſtate loquendo, poſſe cenſuram validè ferri abſque vlla monitione, & conſequenter poſſe purè, & abſolutè ferri pro culpa præterita. Ita enim declarant neceſſitatem præuiæ admonitionis ferè omnes iuris interpretes, vt ſuprà viſum eſt. Neque in hoc diſtinguunt inter monitionem trinam, & monitionem ſimpliciter.

9 Eluditur. Sed contra hoc obſtat, quia illa verba Chriſti non ſolùm videntur continere neceſſarium ... nem ad iuſtè excommunicandum, ſed etiam ad validè excommunicandum: nam conditionalis illa, *Si Eccleſiam non audierit*, indicat adæquatam cauſam talis pœnæ, ſeu cenſuræ: ita vt rectè poſſimus ex illa inferre, nunquam nos poſſe obligari ad habendum aliquem tanquam ethnicum, & publicanum, donec Eccleſiam nõ audierit: quia Chriſtus ſolùm ſub ea conditione id præcepit, ſeu permiſit. Eſt ergo illa eſſentialis conditio, ſaltem quoad communem rationem Eccleſiaſticæ contumaciæ, quamuis quoad ordinem triplicis monitionis nõ ſit tanta neceſſitas. Cuius etiã argumentum eſt, quia nunquam Eccleſia aliter exercuit hanc poteſtatem, vt conſtat ex iuribus in dicta ſectione 4. allatis, & conſtabit ampliùs reſpondendo ad ea, quæ in contrarium adducta ſunt.

10 Probatur 3. Tertiò argumentor pro hac ſententia, quia excommunicatio eſt medicinalis pœna, capit. 1. de Sentent. excomm. in 6. vbi ſtatim idem dicitur de ſuſpenſione, & interdicto: at ſi pro delicto præterito purè ferretur, non eſſet medicina, ſed pura vindicta. Reſpondet Corduba, etiamſi pro præterito peccato purè feratur, eſſe medicinam, vel reſpectu aliorum per exemplum, vel reſpectu ipſiuſmet peccatoris, vt timeat ſimilia committere. Solutio. Sed hoc modo eſſe medicinam commune eſt omni pœnæ: at iura aliquid ſingulare intendunt attribuere cenſuræ, nimirum, quòd aliæ pœnæ ita ſunt medicinæ ad præcauenda futura peccata, vel eiuſdem hominis, vel aliorum, vt tamen per ſe non intendant educere hominem peccatorem ab ſtatu peccati, in quo permanet, ex quo peccauit. Improbatur. Neque etiam in eis conſideratur præſens ſtatus, ſeu voluntas peccatoris, vt infligatur pœna, ſed ſolum quòd peccauerit: hæc enim eſt ratio ſufficiens pœnæ, etiamſi peccator ex parte ſuæ voluntatis correctus, vel emendatus ſit. At verò cenſura longè alio modo eſt medicinalis pœna: nam per ſe intendit non ſolùm præcauere futura peccata, ſed potiùs per ſe primò curare peccatorem à peccato commiſſo, & liberare illum

zed by Google

illum ab ſtatu in quo permanet, ratione talis peccati. Cuius ſignum eſt: quia, ſi peccatum ſemel commiſſum tale eſt, vt omnino tranſeat nec relinquat vel obligationẽ aliquã ſatisfaciendi, vel quaſi cõtinuationem mortalẽ ipſius peccati (qualis eſt in concubinatu, vel furto non reſtituto, &c.) nunquam Eccleſia ratione illius fert cenſurã: quia peccatum illud per ſolam pœnitentiam curatur, quã Eccleſia non aliter exigit per cenſuras, niſi pręcipiendo ſuo tempore debitã confeſſionem peccatorum. Et huc etiam ſpectat, quòd in peccatis, quorum obligatio, vel moralis continuatio durare poteſt, ſi ex parte peccatoris iam eſt facta ſufficiens ſatisfactio, vel ablata continuitas, ſeu ſtatus peccati; Eccleſia non conſueuit huiuſmodi peccatorem propria cenſura ligare, præſertim excommunicatione: ſignum eſt ergo nunquam ferri cenſurã in puram vindictam peccati commiſſi.

Propter peccata, quæ mortalem continuationem non habẽt, Eccleſia non fert cenſuram.

11 *Suadetur quarto.* Et hoc etiãm confirmat ratio facta diſputatione præcedente, quia poſtquam Eccleſia aliquem excommunicauit pro peccato commiſſo, ſi ille reſipiſcat, & exhibeat ſatisfactionem, vel emendationem, quã Eccleſia ab illo exigit, ſtatim, ac neceſſariò eſt ab Eccleſia recipiendus, & abſoluendus: ergo ſi à principio talẽ ſatiſfactionem, vel emendationem peccati commiſſi exibuiſſet, non poſſet propter peccatum commiſſum, vt ſic cenſura ligari. Antecedens conſtat ex cap. *Quafronte*, de Appell. & tractabitur latiùs infrà diſputatione octaua. Conſequentia verò probatur à paritate rationis. *Obiectio.* Dices hinc ſolum colligi, in eo caſu non poſſe iuſtè cenſuram ferri, non verò quòd lata non teneat: ſicut in caſu ſimili, qui adducitur, nõ poteſt iuſte negari abſolutio; tamen ſi negetur, cenſura ſemper manebit. *Solutio.* Reſpondetur, immediatè concludi argumento facto, poſt exhibitam ſatisfactionem vel emendationem peccatoris debitam, iam nõ relinqui materiã cenſuræ; & conſequenter peccatum commiſſum ex eo præciſe quòd cõmiſſum ſit, non eſſe ſufficientem materiam cenſuræ. Infrà verò probabimus, cenſuram iniuſtam ex totali defectu cauſæ, ſeu materiæ circa quã eſſe etiam nullam. Vnde etiam in alio caſu denegatio abſolutionis prorſus iniuſta eſt, & nihil per ſe operari poteſt; tamen quia re ipſa non datur abſolutio, & alioqui cenſura ſemel illata nõ tollitur quaſi ſua ſpontè, ſeu ipſo iure, per ablationem materiæ: ideò quo ad hoc non poteſt eſſe omnimoda ſimilitudo in exemplo adducto. Cur autem cenſura non ceſſet ceſſante cauſa, niſi per abſolutionem tollatur, infrà dicemus.

12 *Suadetur quinto.* Atque hæc ratio eſt ſanè ſatis vrgens, quantum in materia morali eſſe poteſt, conſiderato fine inſtituendi cenſuras, & vſu illarum, qui eſt in Eccleſia. Et poteſt amplius explicari ex quadam proprietate neceſſaria ad veritatem cẽſuræ, nimirum, vt non ſit perpetua: neque auferat ſpem obtinendi abſolutionẽ illius: nam hoc ipſo quod aliqua pœna infertur ab Eccleſia, vt perpetua, & ſine ſpe remiſſionis, non poteſt eſſe cenſura. Et hac ratione degradatio, & depoſitio non ſunt cenſuræ, vt ſuprà dicebam, tradẽdo definitionem cenſuræ: & eſt communis ſententia Doctorum in hac materia: ergo ſignum eſt cenſuram non imponi preciſè propter delictum commiſſum, vt ſic: quia ſub hoc reſpectu nihil vetat, quominus poſſit perpetuò imponi ſi delicti, grauitas hoc admittat, quod etiam non repugnat. Neque etiam eſſet vlla ratio, ob quam de ratione cenſuræ ſit, vt relinquat ſpem abſolutionis, ſi homo ipſe nõ ponat obicem. Ratio enim huius ſpei tota eſt, quia cenſura ſemper reſpicit, & procurat emendationem, vel ſatisfactionem hominis: & ideò oportet, vt relinquat illam ſpem, quòd exhibita emendatione tolletur. At verò ſi pro peccato commiſſo purè feretur, nulla eſſet ratio, vel neceſſitas talis ſpei: nam tunc, ſi homo peccauit, quidquid faciat, poterit cenſura ligari: & eadem ratione poſſet ſemper ligatus permanere, quantumuis emendaretur.

13 *Poſterior ſententia præfertur.* Hæc poſterior ſententia, in rigore, & proprietate loquendo de Eccleſiaſtica cenſura, vt talis eſt, & præſertim de excommunicatione, mihi vera videtur, magiſque declarabitur, & confirmabitur, ſatisfaciendo fundamentis contrariæ ſententiæ: & ſimul etiam conſtabit, quibus in caſibus, vel quibus modis poſſit locum habere prima ſententia, ſaltem ex parte: non eſt, enim dubium, quin aliquid illi concedere neceſſe ſit, vt patebit.

Satisfit fundamentis prioris ſententiæ.

14 *Exponitur caput Quidam, 5. quæſt. 5.* IGitur ad cap. *Quidam*, primum non exiſtimo ſuſtineri poſſe interpretationem Caietani; nimirum, quòd excommunicatio feratur pro peccato præterito ſub conditione de futuro, etiamſi talis conditio non contineat actum, qui ſit in præcepto, ſed tantum in conſilio: alioqui poſſet quis ſub hac forma excommunicari: *Quis hoc fecit*, v. g. infamauit Petrũ, *aut Religionem ingrediatur, aut excommunicatus maneat*; vel alio ſimili modo: quod tamen inuſitatum eſt in Eccleſia. Item poſſet excommunicari ſub conditione impoſſibili, vel ſimpliciter, vel ipſi peccatori: vt ſi excommunicetur homicida, niſi reſtituat vitam: vel qui incendit ciuitatem, niſi damnum integre reparet. Patet ſequela, quia ſi non oportet conditionem eſſe talem, vt peccator illam non implendo de nouo peccet, neque etiam oportebit conditionem illam eſſe de re illi poſſibili. At verò illa forma excommunicandi abſurdiſſima eſſet, & manifeſtum cenſeretur continere errorem, vt conſtat ex dictis diſputationis præcedentis.

15 Præterea in dicto capite non ſtatim fertur excommunicatio in authorem libelli ſub ea conditione, *niſi ſe prodat*; ſed ei precipitur, vt a cõmunione corporis & ſanguinis Domini abſtineat: quòd ſi non abſtinuerit, ipſo facto excõmunicatur: atque ita excommunicatio illa reuera non eſt lata pro peccato præterito, ſed pro futuro. Præceptum autem illud abſtinendi à cõmunione corporis & ſanguinis (vt mihi quidẽ videtur) aliquando poteſt imponi à Superiori pro delicto iam commiſſo purè & abſolutè, etiã abſque vlla conditione in futurum: quia illa eſt iuſta quædam pœna, & non eſt excommunicatio, neque aliqua cenſura propriè dicta. Vnde etiam Confeſſarius interdum poteſt hoc pręcipere. Quare, ſi nomem excommunicationis extendatur ad quamcunque priuationem communionis ſacramentalis, ego facilè hoc darem primæ ſententiæ; quòd nimirum poſſit per modum pœnæ propter peccatum commiſſum imponi, ſicut etiã de alijs priuationibus humanæ, vel ſpiritualis communicationis infrà dicam.

Digitized by Google

Quæ tamen non habeant veram rationem cēſuræ. Quoniam verò in dicto capite illud præceptū nō imponitur pro tempore definito, ſed ſimpliciter, & indefinite; ideò intelligi non poteſt, quòd fuerit impoſitū in pœnam delicti cōmiſſi pure & nudè ſumpti: quia propter nullū delictum poteſt homo in hac vita perpetuò priuari ſacra communione, vt conſtat ex dictis in tertio tomo, diſputando de vſu Euchariſtiæ: ergo, quando ita indefinite priuatur, eſt ratione mali ſtatus, in quo permanet poſt commiſſū peccatum; & conſequenter ſub expreſſa, vel ſubintellecta cōditione, *ſi ab illo ſtatu non receſſerit*, ſatisfaciendo, prout debet, vel ex natura rei, vel ex aliquo eccleſiaſtico præcepto.

16 Atque ita dicendum tandem eſt, factum eſſe à B. Gregorio in illo caſu. Cenſuit enim eos, qui libellum illum publicè poſuerant, non potuiſſe debitam ſatisfactionem facere, niſi ſe prodendo, &, aut, quod obiecerant probādo, aut falſitatem, vel deceptionem ſuam confitendo: & ideò donec illud implerent, eos teneri ad abſtinendum à communione daclarauit, atque etiā præcepit, quia erant in ſtatu peccati. Quamuis enim nemo teneatur prodere delictum ſuū occultum, aut ſe infamare, per ſe loquendo; tamē, quando id eſt neceſſarium ad tollendā grauiſſimam infamiam, vel aliud graue nocumentū, quod alteri imminet ex iniuria occultè in illum facta, obligari poteſt homo ad illo modo ſatisfaciendum, vel vitandum alterius nocumentū vt nunc ſupponimus ex propria materia, & latè tractat Adrianus quodlibet. 11. Ita verò accidiſſe in caſu illius capituli rectè declarat Soto in dicta Relect. de Tegend. ſecret. membr. 2. quæſtio. 6. in fine.

Adrianus.
Soto.

17 Qui conſequenter addit: quamuis Pontifex illud præceptum poſuerit, ſi tamen in re ipſa infamatio illa impediri, vel reſtitui potuit ſine tali proditione, vel confeſſione proprij delicti occulti, eos, qui ſic deliquerunt, aliter ſatisfaciendo, manſiſſe liberos ab obligatione illius præcepti, & potuiſſe ſine culpa, & ſine timore vlterioris cenſuræ communicare. Nā illud præceptum poſitum fuit ex præſumptione, vel ſuppoſitione, quòd illud eſſet medium neceſſariū ad ſatisfaciendum: neque in alio ſenſu poſſet eſſe iuſtum: & ideò, ſi quacunque ratione in re ipſa factum eſt, vt illud non fuerit medium neceſſarium, ſed quòd alia via ſatisfieri potuerit, ceſſat quaſi materialis obligatio illius legis, impletur autem (vt ita dicam) formalis, ſcilicet, vt alterius infamia tollatur. Et fortaſſe ideò Gregorius præceptū illud in ſpecie quidem rigoroſum ſub ea forma tulit, vt, quo facilior proponebatur via ad veritatem probandam, ſi verum erat delictū, eò etiam faciliùs alter liberaretur infamia, ſi delictum erat falſum. Et ob hanc cauſam in fine illius capitis additur, vt ſi author libelli, *egreſſus in publicum potuerit docere, quod dixit, vel certè ſciens ſe non poſſe oſtendere, quod ſcripſit, errorem ſuum fuerit apertè confeſſus, nec communione priuetur, nec extra Eccleſiam fiat.* Vbi nullam vult imponi pœnam pro priori delicto, dummodò alterius famæ ſatisfiat, vt hoc modo alter poſſet faciliùs obligari ad ſatisfaciēdum, ſe prodendo, cùm inde nullum ei damnū, vel periculum immineret; vel, ſi hoc non obſtante, adhuc ſe prodere recuſaret, hoc ipſo ferè euidenter conſtaret, falſam fuiſſe calumniā.

18 Breuiùs reſpondere poſſimus ad capitulum, *Inter querelas*: cùm enim ibi dicitur, excommunicationem latam eſſe propter iniuriam factam, non eſt intelligendum, niſi ſecundum ordinarium Eccleſiæ vſum: ſicut ſolet ferri excommunicatio pro furto commiſſo, non quidem præcisè, quia commiſſum fuit; ſed quia ſemper durat, & non eſt reſtitutum, quod per furtum fuit ablatum: & ad hoc tendit excommunicatio, vt tale peccatum, quod tractu temporis ſuo modo durat, auferatur. In quo eadem ratio eſt de quacunque iniuria facta, quæ per reſtitutionem, vel ſatisfactionem reſarcienda eſt: &, quamdiu non reparatur, moraliter durare cenſetur. Quotieſcunque ergo in iure legimus, cenſuram latam ob iniuriam factam, rectè intelligimus latam eſſe ob iniuriam ita factam, vt non ſit per ſatisfationem reſarcita: atque adeò non omnino trāſactam, ſed perſeuerantem. Et ſimiliter intelligimus, latam eſſe conuenienti modo, id eſt, præmiſſa ſufficiente monitione, vel ſub ea conditione, *Niſi ſatisfeceris*. Nam, dum oppoſitum expreſſe non conſtat ex verbis, præſumendum eſt ſententiam ritè fuiſſe latam. Neque obſtat replica Cordubæ, ſcilicet, tunc non ferri cenſuram propter omiſſam ſatisfactionem, ſed propter delictum præteritum. Reſpondemus, enim eſſe quidem propter delictum commiſſum, nō vtcunque, ſed vt habens adiunctam contumaciam in non ſatisfaciendo, vel reſipiſcendo; quæ contumacia quaſi formaliter conſummat cauſam cenſuræ. Hic enim non negamus, cenſuram ferri propter peccatum commiſſum, ſed purè ferri propter illud ſine ordine ad reſipiſcētiam, qua exiſtente, & deficiente contumacia, non ferretur excommunicatio. Ita ergo fieri potuit in caſu illius capituli.

Cap. Inter querelas 14. qu. 4. explicatur.

19 Dices: Cur ergo Gregorius reprehendit illum, Epiſcopum, ſi debitum modum in excommunicando ſeruauit? nam, quòd id fecerit ad ſui defenſionem, vel ad extorquendam debitam ſatisfactionem pro iniuria ſibi facta, non videtur per ſe malum. Reſpondetur, iure reprehendi: quia in propria cauſa iudicium vſurpauit: quod eſt contra rationem iuſtitiæ. Et ideò diximus ſupra, hoc non licere, quoties cenſura fertur per modum ſententiæ, aut iudicij: quanquam per modum defenſionis interdum permitatur. Et vt intelligeretur non ita factum eſſe in eo caſu, expreſsè dixit Gregorius: *Pro vindicta propriæ iniuriæ, quod ſacris canonibus prohibetur, maledictionem anathematis infligiſti.*

20 Ad tertium ex cap. *Guilliſarius*, eadē reſponſio eſt. Meritò enim excommunicantur illi, qui Pontificem comprehenderant, & in exiliū miſerant, & in ſuo peccato perſeuerabant: quod manifeſtè conſtat ex illis verbis; *Me in exilium miſerunt, in quo ſuſtentor pane tribulationis, & aqua anguſtiæ.* Et infrà: *Habeto ergo cum ijs, qui tibi conſentiunt, plenæ damnationis ſententiam*, &c. Non erat ergo illud peccatum præteritum omnino, ſed moraliter continuabatur. Addi etiam poteſt, illam non tam fuiſſe nouæ excōmunicationis ſententiam, quàm declarationem cenſuræ ipſo facto contractæ ab ijs, qui violentas manus in Pontificem iniecerant.

Reſpondetur ad ca. Guilliſarius 11. q. 3.

21 Et ferè eadem reſponſio applicari poteſt ad omnia iura, quæ in quarto argumēto afferūtur. Nam in primis, nunquā reperietur in iure lata excom-

Satisfit iuribus pro quarto & quinto argū. allatis.

excommunicatio pro peccato commiſſo ita præterito omnino, vt in futurum non pendeat, vel quo ad reſtitutionem, vel quo ad ſatisfactionē, vel quo ad tollendum ſcandalum, vel occaſionem peccati, vel aliquid ſimile. Deinde in illis capitulis, *Raptores*: &, *Eos, qui rapiunt*, & in cap. *Si quis Epiſcopus*, non fertur excōmunicatio propter cōmiſſa delicta; ſed ferri præcipitur in eos, qui deliquerint: atque ita magis fertur pro peccato futuro, vt conſtat ex ipſis textibus, imò non fertur ipſo facto incurrenda, ſed inferenda: quod facillimum eſt.

22 Cap. Tanta, d. expoſitus.

Difficilior eſt caſus d.c. *Tanta*, vbi Gregorius excommunicat eos, qui prauum quoddam conſilium dederunt: & dubitari non poteſt, quin illa pœna lata ſit purè, & abſolutè propter peccatum præteritum, ſine reſpectu ad futurum. Cuius ſignum manifeſtum eſt, tum quia abſolutè **B** ibi fertur excommunicatio duorum menſium; tum etiam, quia ſolum additur limitatio, vt ſi intra illud tēpus articulus mortis acciderit, non priuentur communione. Quæ exceptio declarat in nullo alio caſu admittendos fuiſſe, etiam ſi reſipiſcerent, vel pœnitentiam agerent. Propter hæc ergo non videtur poſſe negari, quin illa pœna lata fuerit purè propter peccatum cōmiſſum. Sed nihilominus eiſdem indiciis colligo, illam non fuiſſe propriam cenſuram excōicationis, ſed ſolum priuationem quandam, ſeu ſeparationem ab altari, & à cōione corporis & ſanguinis Domini. De qua iam ſupra diximus, poſſe interdum præcipi propter delictum præteritum præſertim pro definito tpe, prout ibi fit. Et inde ſumitur conjectura, illam non fuiſſe plenā **C** excōicationis cenſuram, quia hæc nunquam ſolet imponi pro tempore definito, ſed ſimpliciter, vſque ad reſipiſcentiam. Item vt tolleretur illa excōicatio duorum menſium, nō erat neceſſaria abſolutio, ſed ſolum illius temporis tranſactio: ergo non erat vera cenſura, nam hæc non tollitur, niſi per abſolutionem. Denique ſimile argumentum eſt, q̧ inſtante mortis periculo, poterat Euchariſtia dari non obſtante tali excōicatione, abſque alia illius abſolutione: ergo ſignū eſt illam non fuiſſe veram cenſuram, ſed ſolum prohibitionem quandam communicandā, quæ pro illo articulo non obligat.

23 Explicatur caput, Duo ſunt. 96. d.

Ad facta Innocentij, & Ambroſij, quæ referuntur in ca. *Duo ſunt*, reſpondetur, illa peccata commiſſa talia fuiſſe, vt per aliquam publicā ſatisfactionem damnum, vel ſcandalum ex illis generatim, auferri oporteret. Et ideo illæ cēſuræ, **D** vel excōicationes non fuerunt latæ propter ſolum peccatum commiſſum in pœnam eius, ſed ad extorquendam condignam pniam, vel ſatiſfactionem pro tali delicto. Vnde in facto Theodoſii, cum ipſe allegaret, etiam Dauidem Regē peccaſſe, & obtinuiſſe veniam; legimus reſpondiſſe Ambroſium: *Qui ſecutus es errantem, ſequere pœnitentem*: & ita peracta condigna pœnitentia, ſtatim eum abſoluit. In facto autem Innocentii clarius eſt, potuiſſe Arcadium excommunicari, donec factum de exilio, ſeu expulſione Chryſoſtomi retractaret.

24 Ad ca. 1. de Iudiciis, eadem eſt reſponſio, imò ex verbis illius textus ſumi poteſt ſenſus aliorum ſimilium Sic enim habēt: *Placuit, vt nullus eidem communicet, donec, ſatisfactione præmiſſa, fuerit abſolutus.*

25 Cap. fi. 2. quæſt. 1.

In cap. autem finali, 2. q. 1. non habet locum **A** hæc interpretatio: nā ibi apertè imponitur pœna, non ad extorquēdam ſatisfactionem aliquā ſed purè ad punitionem delicti commiſſi. Vnde dicendum eſt illam pœnam non fuiſſe cenſurā. Quamuis. n. in ea ferenda vtatur Pontifex verbo excommunicandi; non tamen fuit propria excommunicatio, ſed depoſitio, & perpetua priuatio ſacerdotalis muneris. Sic enim habent verba illius ſententiæ. *Igitur decernente nobiſcum ſancta Synodo in præſentia depoſiti, & ab officio ſacerdotali excommunicati, atque à regimine Epiſcopatus alienati indubitanter exiſtunt.* Vbi uox illa, *depoſiti*, perpetuitatem pœnæ indicat. Cum verò non dicuntur ſimpliciter excommunicati, ſed excommunicati ab officio ſacerdotali; apertè indicatur non eſſe ſermonem de propria cenſura excommunicationis, ſed de perpetua ſuſpenſione à ſacerdotali munere, quæ vel eſt idē, quod depoſitio, vel in illa includitur, & non eſt propriè cenſura, vt ſupra tactum eſt, & infra etiam uidebimus.

Ad c. *In loco*, quantum ad rem præſentem ſpectat, facilis eſt reſponſio: nam in eo cenſura fertur pro peccatis futuris per generalem legem, contra eos, qui eam violauerint. Tamen, quia ibi dicitur, vt *violator illius legis trium dierum excommunicationis ſententiam perferat*. rectè ex illo textu colligitur, illum excommunicationis modum fuiſſe pœnam purè latam in punitionē peccati commiſſi, ita ut pro tempore illorum trium dierum omnino ſuſtinenda eſſet, quantumuis delinquens reſipiſceret. Ex quo (vt opinor) optimum argumentum ſumetur, ſimilem pœnā potuiſſe imponi à Superiori pro delicto commiſſo, etiam ſi admonitio illius legis non præceſſiſſet, eſt enim eadem ratio, vt ex dictis patet. Quocirca illa excommunicatio trium dierum non erat verè cenſura, imò neque erat priuatio à participatione ſacramentorum, ſed ſolū à conſortio, ſeu communicatione fratrum, ut ibi indicat Gloſſa, & ſignificatur in illis uerbis textus; *cum omni dedecore de confeſſione abſtractus, à communi cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationem ſuſtineat*. Et magis explicat Archidiaconus tum ibi tum etiam in cap. *Præſenti*, 5. quæſ. 2. Ex quo textu etiam conſtat, antiquitus interdum ſolitos fuiſſe fideles peccatores ſeparari à communione, ſeu communicatione fidelium, abſque anathemate, id eſt, abſque perfecta cenſura maioris excommunicationis. Et hic etiam habet locum argumentum ſupra factum, quod tranſacto illo triduo, ceſſabat illa excommunicatio, abſque alia abſolutione, quod eſt ſignum non fuiſſe veram cenſuram. Vnde, loquendo de excommunicatione pro quacunque priuatione communionis, uel communicationis cum aliis fidelibus, non dubito, quin poſſit ferri pro peccato commiſſo. Cum enim poſſit fidelis priuari propter peccatum commiſſum cibo, & potu, vel in tali qualitate, vel in tanta quantitate, & priuari patria per exilium, cur non poterit etiam priuari communicatione humana aliorum fidelium ad certum tempus, iuxta qualitatem delicti? Nulla certè ratio reddi poteſt, quia in illa pœna nulla eſt improportio, nihil ve intrinſecè repugnans rectæ rationi, aut excedens legitimam puniendi facultatem eſtque optimum exemplum in ca. *Neminem*, diſtinct. 45. vbi dicitur, clericum non eſſe cædendum; ſed, ſi ita exigit eius culpa, triduo eſſe priuandum

26 Cap. In loco, 5. q. 4.

Gloſſa.

Archidiac.

dum honore: quod eſt genus quoddam ſuſpenſionis, vt ibi notat Gloſſa, æquiparans illi aliam excommunicationem, de qua ſermo eſt in dicto capite, *Ir loco*, Et in Religionibus fuerunt olim vſitatæ huiuſmodi excommunicationes, vt ex regula ſancti Benedicti intelligi poteſt. Neque eſt eadem ratio de excommunicatione, quæ eſt cenſura, tum quia alia eſt ratio, & finis inſtitutionis eius, tum etiam quia eſt longè acerbior pœna, vt magis ſtatim declarabimus.

27 Satisfit vltimæ rationi.

Ad vltimam rationem, & omnes coniecturas, quæ in illa fiunt, reſponderi poteſt concedendo, poſſe Eccleſiam punire peccata cõmiſſa contra legem diuinam naturalem, uel poſitiuã vel contra eiuſdem Eccleſiæ præceptum, etiam ſi comminatio cenſuræ non præceſſerit, quando punitio talium delictorum ad bonum Eccleſiæ regimen expedit, & prout expedit: negamus tamen poſſe vti ad hunc finem puniendi tantùm propria cenſura, vt cenſura eſt, quia ſpecialiter repugnat rationi & inſtitutioni eius, quæ eſt, vt ſit pœna medicinalis, ex primario fine ſuo inſtituta ad comprimendam contumaciam, & extorquendam, vt ſic dicam ab homine obedientiam Eccleſiæ debitam, & mediãte illa reſipiſcentiam à peccato commiſſo ſeu ſatisfactionem, aut aliquid ſimile: hunc enim eſſe cẽſurarũ finem, cõſtat ferè ex toto titulo de Sententia excommunicationis, in lib. 5. & 6. Decretaliũ. Vnde in præſenti orta eſt diſtinctio ſuprà tacta, de cenſura, vt cenſura eſt, vel, vt quædã pœna eſt: & cenſura, vt cenſura, dicitur non poſſe imponi pro peccato præterito in puram vindictã, & pœnam eius; illa verò eadẽ priuatio quæ aliàs habet rationem cenſuræ, poſſe imponi ſub ratione pœnæ pro tali delicto. Quæ diſtinctio ampliùs explicanda eſt, ne cum priori ſententia de verbis contendere videamur.

28 Cẽſuram, vt priuat bonis ſpiritualibus nunquam ferri in puram vindictam.

Aduertendum ergo eſt, in his cenſuris quædam eſſe, quæ per ſe ſumpta afferunt ſpirituale detrimentum: quod maximè videre licet in excõmunicatione, quatenùs priuat ſuffragijs, & communibus Eccleſiæ orationibus, & omni vſu cõi ſacrarum rerum, vel officiorum. Et in interdictio, videtur eſſe eiuſdem rationis prohibitio dicendi, vel audiendi rem ſacram, aut diuina officia. Alia verò ſunt, quæ pertinent ad priuationem temporalium commodorum, vt eſt priuatio honoris alicuius, vel ſuſpenſio ab officio, aut beneficio, quatenùs affert temporale commodum, vel honorem. Item huc ſpectat priuatio humanæ communicationis, & ſimilia, quæ certè ex ſuo genere non afferunt incommodum animæ, ſed ſunt homini moleſta. Dico igitur, cenſuram quatenùs infert prius nocumentum, nunquam ferri in puram pœnam delicti commiſſi, ſed ſemper cum ordine, & reſpectu ad reſipiſcentiam iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 5. *Vt ſpiritus eius ſaluus fiat in die Domini.* Et ideo, ſecluſo hoc fine & reſpectu. non poteſt cenſura integra: & quo ad totum hunc effectum ferri in puram pœnam delicti commiſſi: eſſet enim irrationabilis pœna, quæ imponeretur cum detrimento ſpiritualiũ bonorũ homini non indigenti tali pœna ad reſipiſcendũ, & vitandum maius incommodum. Et hanc cenſeo eſſe rationẽ, ob quam excommunicatio ſimpliciter dicta non poteſt purè ferri in pœnam prioris delicti: includit enim magnum ſpirituale nocumentum, quod, per ſe loquendo, non eſſet homini imponendum in pœnam niſi ſimul eſſet remedium ad liberandum hominem à contumacia, & maiori ſpirituali periculo.

1. Cor. 5.

29 Obiectio.

Dices: Si hæc ratio eſſet efficax, probaret, etiam poſt trinam monitionem non poſſe excommunicationem abſolutè ferri in pœnam contumaciæ, ſed ſemper cum habitudine ad futuram reſipiſcentiam. Reſpondeo, verum eſſe ſemper excommunicationem includere tacitè hunc reſpectum. Cuius ſignum eſt, quia ſi homo reſipiſcat, & integrè obediat Eccleſiæ, ſtatim abſoluendus eſt ab excommunicatione, etiamſi alijs pœnis afficiendus ſit propter delictum cõmiſſum. Eſt tamen diſcrimen: nam quãdo præceſſit purum delictum abſque vlla contumacia non videtur eſſe ſatis conſtans Eccleſiæ, an peccator ſit in eo ſtatu, in quo indigeat ad reſipiſcẽdum tam acerbo remedio. Et ideo abſolutè excommunicari non poteſt, ſed ad ſummum ſub ea conditione, *niſi ſi reſipiſcat*, vel *ſatisfaciat*. At verò poſtquam monitio iam ſufficiẽter facta, eſt & peccator non reſipuit, ſed contumax permanet, iam meritò iudicatur indigẽs tali remedio & dignus tali pęna: & ideò abſolutè excommunicari poteſt, non tamen pro certo, & definito tempore: ſed ſolùm quo ad vſque reſipiſcat.

Solutio.

30 Atque eadem ferè ratio eſſe videtur de interdicto, præſertim, vt redundat in communitatẽ ſiue directè feratur in locum, ſiue in perſonas: eſt enim magnum ſpirituale grauamen, quod interdum etiam innocentibus imponitur propter alienum peccatum, & occaſio eſſe poteſt ſpiritualis nocumenti, vel ſaltem impedire ſpiritualem profectũ: & ideò ſine magna occaſione & neceſſitate ſpirituali ferri nõ poteſt. Quæ neceſſitas non interuenit; quando delictum iam commiſſum ſolùm puniendũ eſt, cùm aliæ pęnæ ſufficientes, & proportionatæ non deſint, abſque huiuſmodi Eccleſiæ incõmodis. Igitur ſub ea tantùm ratione imponendũ non eſt, ſed ſolùm ad comprimendã contumaciam, ſeu ad defendendũ innocentem, vel tuendam Eccleſiaſticã dignitatem contra inobedientem & rebellẽ Iudicem, vel in ſimilibus caſibus, vt etiam vſus Eccleſiæ declarat. Denique idẽ eſt de ſuſpẽſione, proportione, ſeruata, quatenus interdũ etiam priuat his bonis, quæ ad bonum animæ conferunt. Eſt enim tunc eadem ratio, & ita quo ad hoc æquiparantur hæ cenſuræ in cap. *Reprehenſibilis*, de Appellat. & cap. 1. de Sententia excommunicat. in 6. & ſæpe alias.

31 Cẽſura, vt affert priuationem quæ nõ inducit ſpirituale detrimẽtum poteſt ferri in purã vindictã.

At verò, quãtum ad priuationem tẽporaliũ commodorum, vel etiam quantum ad aliquam ſpiritualem priuationem, quæ per ſe non afferat ſpirituale detrimentum, vel obſtaculũ, ferri poſſunt huiuſmodi pęnæ in puram vindictã commiſſi delicti, non ſpectata quacunque reſipiſcentia, vel ſatisfactione pro peccatis. Et hoc probant, tum illa ratio vltima, ad quam reſpondemus, tum etiam multa iura, quę paulò anteà interpretati ſumus, tum etiã nonnulla alia, quibus diſputatione præcedẽti probauimus ſuſpẽſionem interdum ferri in puram pęnam delicti commiſſi, tum denique vſus Eccleſiæ. Sæpe enim videmus clericos, qui deliquerunt; quantumuis reſipiſcant, vel pęnitentiam agant, ſuſpendi ab officio, vel beneficio pro aliquo tempore, quia illa priuatio ſolum cenſetur eſſe

cuiuſdam

Digitized by Google

cuiuſdam temporalis commodi, vel honoris; & quamuis ex ea parte, qua priuat ſpirituali miniſterio; præſertim ſacrificij miſſæ, videatur impedire aliquē ſpiritualem fructum, tamen & id eſt per accidens, quia non ſub ea ratione fertur, & non eſt neceſſarium: nam ille fructus poteſt aliunde ſuppleri, tum per obedientiam & humilitatem ſuſtinendi illam pœnam, tum etiam per alios ſpirituales actus, qui interim exerceri poſſunt.

12 Sicut etiam in exemplo ſuprà poſito, quo aliquis in pœnam delicti arcetur ab vſu Euchariſtiæ pro aliquo tempore, talis pœna non cenſetur afferre ſecum ſpirituale detrimentum, quia illamet abſtinentia diuini alimenti, cum reuerentia, & humilitate ſuſcepta, ſolet eſſe valde vtilis peccatori, præſertim ad breue tempus, quale ſemper eſt illud, quod canon, vel Superior præſcribit, quando abſolutè fert hanc pœnam pro delicto commiſſo. Atque ad hunc modum iudicandum eſt de aliis priuationibus ſeu incommodis, quaſi partialibus, quæ in cenſuris includuntur. Et, quando hoc modo, ſeu quaſi ex parte tantùm imponuntur, nō habent propriam abſolutam rationē cenſuræ; & ideò abſolutè negamus cenſuras ferri in purā pœnā delicti commiſſi, quamuis non negemus aliquid cenſuræ, ſeu quod alioqui ferri poſſet per modum cenſuræ, illo modo imponi poſſe. Et quoad hoc, priorem ſententiam probamus, limitando, ſeu explicando poſteriorem.

SECTIO VI.

Vtrum cenſura per legem, vel ſententiam generalem lata ob defectum iuſtæ cauſæ nulla ſit, vel tantùm iniuſta, & quo modo inter ſe hæc differant.

1 QVoD, deficiente cauſa iuſta, cenſura quoque iniuſta ſit, per ſe notum videtur: quia iniuſtum eſt, quenquam ſine cauſa damnare: ergo & ſine cauſa iuſta ac ſufficiente, cum ratio iuſtitiæ in æquitate poſita ſit. Difficultas verò eſt, an huiuſmodi cenſura lata per iniuſtam ſententiam, vel legem, valida ſit aliquo modo, ita vt ad aliquid in conſcientia obliget. In qua re communiter exiſtimantur Canoniſtæ, & Theologi, omnino contrarias habere ſententias, Canoniſtis aſſerentibus talem cenſuram eſſe validam, ideoque timendam, & obſeruandam, donec per abſolutionem tollatur: Theologis verò contrà aſſerentibus, talem cenſuram nullam eſſe: ideoque, per ſe loquendo, in conſcientia ad nihil obligare, ſed ſolum ex accidente, quantum ad vitandum ſcandalum neceſſarium fuerit. Verumtamen, ſi rectè omnia diſtinguantur, & authorum dicta expendantur diligenter, non opinor eſſe inter eos magnam diuerſitatem opinionum. Vt ergo rem explicemus, dicamus prius de cenſura lata per legem, ſiue ſtatutum, aut præceptum Superioris tam generale, quàm ſpeciale: de his enim omnibus eadem eſt ratio, poſteà verò dicemus de cenſura lata per ſententiam, ſeu condemnationem Iudicis. Et, quamuis hoc loco præcipuè agamus de iniuſtitia

A vel nullitate cenſuræ ex parte cauſæ, propter quam fertur; conſequenter verò explicabimus, omnes cauſas nullitatis, & omnes modos iniuſtitiæ, qui in præſenti interuenire poſſunt: nam hæc connexa ſunt, neque vnū ſine aliis exactè poteſt explicari.

Regula generalis pro obligatione cenſuræ.

QVod ergo attinet ad cenſuram latam per legem, ſit hæc prima regula certa, & indubitata. Quoties cunque lex, vel propter iniquitatem nulla eſt, vel propter aliam cauſam actu non obligat, cenſura per talem legem, lata nulla eſt, ſeu de facto nō incurritur. In hac regula, formaliter ſumpta, nulla eſt diuerſitas opinionum, licèt fortaſſe in explicandis cauſis nullitatis legis eſſe poſſit, Sed hoc poſterius non propriè

B ad hunc locum, ſed ad materiā de Legibus ſpectat. Probatur ergo aſſertio impoſita, tum quia acceſſorium ſequitur naturam principalis hæc autem cenſura eſt quid acceſſoriū, & ſecūdariū in tali lege: ergo, ſi lex quoad ſuum principalem actum præcipiēdi, vel prohibēdi nulla eſt, multò magis quoad ſecūdarium, quod eſt cenſura. Tum etiam, quia vbi nō eſt vis directiua, non poteſt eſſe coerciua, reſpectu eiuſdem actus: quia finis adæquatus virtutis coerciuæ, & actus eius, eſt executio, ſeu actus virtutis directiuæ. Sed præceptum, quod eſt nullum, non habet vim directiuam; vel ſi non obligat, non exercet illā: ergo nec exercere poteſt vim coerciuam, ad quam pertinet cenſuram inferre. Denique, quia ſi lex nulla eſt, vel nō obligat, prorſus aufertur materia cenſuræ, & omnis coactionis:

C quia ſi lex non obligat, nec contumacia, nec inobedientia, vel peccatum in eius transgreſſione interuenire poteſt: ablata autem materia cenſuræ, nulla poteſt eſſe cenſura: ſicut, ablata cauſa adæquata, non poteſt manere effectus, & ablato obiecto, non poteſt manere actus: ergo cenſura per talem legem lata nullius momenti eſt.

Dices interdum, poſſe eſſe purè pœnalē legem, quæ habet vim coactiuam, nō tamen propriè directiuam, cùm in conſciētia non obliget. Reſpōdetur primò, fortaſſe nullā eſſe huiuſmodi legem. Nam ſi quæ ſunt alicubi ſtatuta, vel conſtitutiones, quæ ſolum pœnam inducant, 9 Obiectio diluitur.

D nō ſunt propriè leges, ſed veluti pacta quædā, vel conuentiones, vt qui hoc fecerit, talem pœnam ſubeat. Vel certè, ſi illæ ſunt appellādæ leges, aut ſeipſis, & ipſo iure obligāt ad pœnā ſoluendam, & illæ iam habēt vim directiuā, quæ obligant in conſciētia, nō quidē definitè & abſolutè ad vnū actum, ſed vel ad hoc disiūctum: *Aut hoc non facias, aut ſolue hoc*; vel (quod idem eſt) ad conditionatum actum: *Si hoc feceris, ſolues illud*. Aut certè, ſi talis lex non obligat ad pœnā ipſo iure, nec magis obligat Iudicē ad inferendā talem pœnam, quàm alium ſubditum obligēt ad ſui obſeruationem; vel ad ſummum obligat illū ad ſuſtinendam, & exequendam talem pœnam, poſtquam illi iniuncta fuerit. Et, quoad hoc tantùm habebit rationem legis reſpectu illius, quæ ideò iuſta eſſe poteſt, quia nō imponit illam pœnam propriè vt pœnam: cùm pœna in rigore, culpæ reſpondeat, ſed vel vt ſatisfactionem, aut reſtitutionem alicuius, damni, vel vt moralem quandum coactionem

ad aliquid agendum, vel non agendum: aliquā do enim poteſt Superior propter bonum commune cogere ad actum, cuius omiſſio per ſe ſumpta peccatum non eſſet. Sed hoc aliàs.

Quod ergo ad præſens attinet, manifeſtum eſt, legem præcipientem, vel prohibentem ſub cenſura, nō poſſe eſſe purè pœnalem: quia hæc pœna ſpiritualis eſt, & grauiſſima, quæ neceſſa rio ſupponit culpam, & non quamcunque, ſed mortalem, & cum aliqua contumacia: in tranſgreſſione autem legis purè pœnalis per ſe non eſt culpa, nec cōtumacia, dum quis paratus eſt ſuſtinere & ſoluere pœnam; imò neque eſt ibi propriè & rigorosè inobedientia, cùm non interce dat voluntas Superioris abſolutè obligās Dico autem, *propriè & rigorosè*, quia interdū lex talis, vel conſtitutio habet vim directiuam per modum conſilij tantùm: & tunc interuenit in eius tranſgreſſione quidam inobedientiæ modus, non vt dicit culpam, ſed vt dicit carentiam cuiuſdam perfectionis obedientiæ, quæ tamen ad propriam cenſuram nō ſufficit, vt per ſe notum eſt, & ex ſuperioribus conſtat. Eſt ergo certa, & conſtans dicta regula, quòd, ſi lex nulla eſt, vel actu non obligat, cenſuram validam non inducit; neque in hoc occurit difficultas alicuius momenti.

Quibus ex capitibus lex poſſit eſſe nulla.

5 Tota verò difficultas eſt in explicādo, quā do lex adeò ſit iniqua, vt ſit nulla; vel, ſi iniqua non ſit, vnde fieri poſſit vt non obliget ſed quia hoc, vt dixi, per ſe ſpectat ad materiam de legibus, breuiter dicendum eſt, ex duplici capite principali poſſe legem eſſe nullam. Primò ex defectu iuriſdictionis, ſeu poteſtatis: nam lex eſt actus Superioris; nō eſt autem Superior, qui poteſtatem, aut iuriſdictionem ad præcipiēdum non habet: actus autem ſine potentia eſſe non poteſt. Et hæc etiam lex dici poteſt, iniqua, etiamſi in materia æquiſſima appareat, ratione abuſus poteſtatis, vel potiùs ratione vſurpatæ poteſtatis. Aliud caput eſt ex parte rei præceptæ, ſi vel turpis ſit, vel cōmuni bono cōtraria vel certè prorſus inutilis: tunc enim obligare nō poteſt in conſciētia, & maximè ſub cenſura.

Lex autem nulla ex defectu iuriſdictionis.

Aut ex iniquitate rei præceptæ.

Solùm oportet obſeruare, quando prior defectus non interuenit: quia cōſtat eum, qui præcipit, ſuperiorem eſſe, & iuriſdictionem habere, vt propter poſteriorem defectum lex, & cenſura nulla exiſtimetur, oportere errorē, & iniquitatem eius eſſe indubitatam, ac moraliter certam; ita vt res dubia non ſit: nam in dubiis parendum eſt Superiori, qui ius præcipiendi habet, ac poſſidet; & ideò conditio eius melior eſt: & præterea, quia ad commune bonum hoc omnino expedit. Propter quod idem ego cenſeo, licèt de legis iniuſtitia probabilis ſit opinio, aut veriſimile iudicium ſine temeritate formari poſſit: quia, dummodo iuſtitia legis probabilioribus rationibus, vel certè æquè probabilibus nitatur, id mihi ſatis eſſe videtur, vt valida ſit: & conſequenter, vt obliget, & cenſuram inducat: alioqui cogendi eſſent Superiores ad nunquam præcipiendum, niſi ex certa, & euidente cognitione: quod eſt ſupra humanam facultatem. Si enim ſubditis licet ex probabilibus rationibus formare iudicium prudens, & practicè certum ad operandum: cur nō etiam hoc licebit Superiori ad ferendam legē & præceptum? Sicut enim cæteri homines non poſſunt ſemper habere euidentiam ſpeculatiuam; & ideò, ne perplexi ſint, & humano modo operari valeant, licitè applicant ad opus iudicium probabile, cum certitudine practica: ita idem modus operandi neceſſarius eſt Superiori, qui homo etiam eſt, alioqui ſæpe eſſet perplexus, & multa incommoda communi bono ex eius regimine ſequerentur. Quòd ſi ipſe iuſtè & rectè ita præcipit, alij certè obedire tenentur: alioqui eſſet bellum iuſtum ex vtraque parte, & Reſpublica gubernari non poſſet.

6 Quæ iniuſtitia requiratur ad legis nullitatē.

Quòd ſi quis obiiciat cōmune dogma Theologorum, vnumquemque operari poſſe iuxta ſuā opinionem probabilem. Dicēdum eſt, illud eſſe intelligendum de opinione practicè probabili, id eſt, in ordine ad opus, & non in ſola ſpeculatione: in præſenti autem, licèt poſſit eſſe vtrinque cōtrouerſia probabilis, an hoc, quod præcipitur, iuſtum ſit, nec ne; tamen poſita lege, iam non eſt probabile, quin oppoſitum malum ſit, quia nō eſt probabile, quin hæc lex ſic lata valida ſit, & iuſta. Vel certè dici etiā poteſt, illud axioma intelligi in cauſa pari, hic autem in hoc eſt imparitas, quòd ius, & poteſtas Superioris præeminet, ſemperque præferri debet. Dixi autē, *Dummodo iuſtitia legis ſaltē æquè probabilibus rationibus nitatur*: nam, ſi oppoſitū ſit manifeſtè probabilius, etiā eſt valde probabile ſubditos poſſe ſe excuſare ab obſeruantia talis legis. Se non poſſumus hic latius hoc proſequi, ſatis ergo nunc ſit definire, ita eſſe de valore cenſuræ, ſicut de valore legis, iudicandum. 7

Obiectioni ſatisfit.

Suppoſita tamen iuſtitia legis ex dictis duobus capitibus, ex duobus aliis poteſt contingere, quòd lex non obliget, ſcilicet, quia non eſt ſufficienter promulgata, vel quia nō eſt accepta, ſeu vſu recepta, ſeu (quod perinde eſt) quia iam eſt abrogata tacitè, vel expreſsè Superiore conſentiente, quæ omnia longam poſtulant explicationem, ſcilicet, qualis promulgatio neceſſaria ſit; quæ item acceptatio ſufficiat, vel requiratur; vel quæ reſiſtentia, aut conſuetudo contraria ſufficiat ad impediendam, vel tollendam obligationem legis, hæc autem omnia in propriam materiam remittere neceſſarium eſt, ne, ordinem peruertendo, omnia confundamus, & in infinitum abeamus. 8

Quibus ex capitibus lex iuſta poſſit nō obligare.

Statim verò inſurgebat difficultas, nam concurrentibus his omnibus cōditionibus generalibus neceſſariis ad valorem, & obligationē legis, fieri poteſt vt in particulari ignoretur, & tunc lex nihilominùs obligabit, & tamen cenſura non incurretur. Sed, quia de ignorantia dicturi ſumus ſectione ſequēti, nunc breuiter dicitur, ſi ignorātia ſit inuincibilis totius legis, tunc ita reputari, ac ſi reſpectu talis hominis nō fuiſſet promulgata, quātum ad hunc effectum impediendi cenſuram, quia omnino excuſat à culpa, ſiue in rigore dicatur non obligari, ſiue tantùm excuſari; quod parum nunc refert. Idemque dicendum eſt de quocunque alio iuſto impedimento, quod excuſet hominem ab obligatione talis præcepti, nā quoties excuſat à culpa, excuſat etiam à cenſura legis. In quo etiam non poteſt eſſe controuerſia, præſertim quandiu ſententia Iudicis, etiam declaratoria nō interceſſit, quia tunc neque in interno foro quiſpiam ſubiacet cēſuræ, cum re vera culpā non 9

Quæ ignorantia, aut impedimentū excuſet à cenſura.

non commiſerit, nec quo ad Deum ligatus ſit neque in foro exteriori, cùm etiam in eo nõ ſit condẽnatus. Vnde neque quo ad ſe, neque quo ad alios abſtinere tenetur, quamuis ſcandalum ſemper vitandum ſit. At, ſi ignorantia ſit culpabilis, vel non de tota lege, ſed tantum de cenſura, inſurgunt aliæ difficultates inferius tractandæ.

Vt cenſura valida ſit debere legem eſſe iuſtam quoad proportionem cenſuræ cum legis materia.

SEcundò dicendum eſt, vt cenſura lata per legem valida ſit, non ſatis eſſe legem eſſe honeſtam & iuſtam quo ad id præcipit, vel prohibet, ſed etiam quo ad proportionem cenſuræ cũ materia talis præcepti. Declaratur, & probatur primò ratione generali: quia huiuſmodi lex, & in vniuerſum lex omnis, quæ precepit & imponit pœnam tranſgreſſori, duo facit: ergo, vt ſit ſimpliciter iuſta, in vtroque debet ſeruare æquitatem, nam bonum ex integra cauſa: ergo non tãtùm debet ſeruare æquitatem in eo quod præcipit, ſed etiã in pœna, quam imponit, ſcilicèt, vt ſit proportionata delicto, nã ſi pro re leui grauẽ pœnã imponat, quoad eã partẽ iniuſta erit, etiamſi quo ad alteram, rẽ iuſtam præcipiat. Atque ita in preſenti, ſi materia præcepti leuis ſit, ita ut eius tranſgreſſio non excedat culpam venialem, & illi adiungatur cenſura maior, ſeu grauis, valida non erit quia non habet materiã ſufficientẽ, in qua fũdetur. Et ideò dicunt communiter doctores, ſi aliquando adiungantur huiuſmodi cenſuræ his leuioribus præceptis, illas non eſſe veras, ſed comminatorias, & ad terrorem. Et in ſuperioribus diximus earum vſum nobis nõ probari, quia ſynceram non continent veritatem, & poſſunt occaſionẽ præbere indoctis ad peccandum grauiter ex conſcientia erronea.

10 *Lex ob hanc improportionem iniuſta non obligat ad minorem & proportionatam cenſuram.*

Dices, eſtò in eo caſu talis pœna non teneat in totum, tenebit ſaltem ex parte proportionata culpæ: vel ſi culpa non eſt ſufficiens ad excommunicationem maiorem, incurretur ſaltẽ minor. Reſpondetur, per ſe loquendo, hanc pœnam cenſuræ imponi per modum vnius, & quaſi indiuiſibilis iuxta intentionẽ ferentis & ideò vel tota eſt valida, vel nihil, niſi fortè per accidens, & propter aliquas extrinſecas rationes quo ad aliquam partem interdũ ſeruanda ſit, ſicut infrà dicemus de cenſura per ſentẽtiã illata. Eo vel maximè, quod, cũ talis lex quoad hanc partẽ nulla ſit, nemo ratione illius ad aliquid obligatur, ſed ita ſe habet ac ſi non eſſet condita. Et ideò non habet locũ illa cõmutatio excõmunicationis maioris in minorem: quia hæ ſunt cenſuræ ſpecie differentes, & tã verba legis, quã intentio legiſlatoris in altera tãtũ terminata eſt, vt ſupponim⁹. De qua re plura inferiùs, agẽdo de cẽſura per ſententiã lata.

11 *Materia ex ſe indifferens relata ad commune bonũ poteſt eſſe grauis.*

Obſeruare autem oportet in huiuſmodi humanis præceptis, ſæpe materiam eorum eſſe ex ſe indifferentem, aut leuem videri, & tamẽ relatam ad aliquod commune bonum, quod reſpicit præceptum humanum, eſſe grauem, & ideo, ſi præcipiatur ſub cenſura validam eſſe talem cenſuram, vt quando Iudex pręcipit ſub excommunicatione aliquem comparere in iudicio, aut cum Inquiſitores vocant ad A edictum audiendũ, vel aliquid ſimile. Et ideò non facilè ſunt contemendæ huiuſmodi cẽſuræ, vel putandum comminatorias eſſe, aut ſolum ad terrorem. Quia ſæpe ignoratur grauis ratio, vel neceſſitas talis pæcepti, quod materialiter (ut ita dicam) conſideratum apparet leue, formaliter autem, & in ordine ad talem finem eſt ſatis graue: & ideò oportet (ſicut dicebã in ſuperiori aſſertione) ſatis certò & indubitanter conſtare leuem eſſe culpam, & improportionatam eſſe cenſuram.

12 *Exemplo res declaratur.*

Accommodatũ exemplũ eſſe poteſt de his excommunicationibus, quæ communiter feruntur, vt reſtituãtur ea, quæ per furtum ablata ſunt: nãm ſi res furto ſublata ſit leuis, ita vt furtũ peccatũ mortale non fuerit; omnes do- B cent, talẽ cenſurã non eſſe validam, ſed comminatorie interpretandã eſſe, vt in ſpecie docuit Victoria in Summa, tract. de excommunicat. num. 5. Couarruuias in cap. *Alma*, par. 1. §. 9. num. 2. & 3. Caſtro lib. 1. de Lege pænali, cap. 6. ſub finem: qui grauiter reprehendunt abuſum eorum Epiſcoporum, qui pro leuib⁹ furtis cenſurã excõmunicationis ferũt. Additque Victoria: *Ego credo, quod iſtæ excommunicationes non obligant, niſi præſumatur eſſe mortale id, de quo feruntur: non enim de hoc dubito.* Nihilhominùs tamẽ, quando res tota per furtum ſublata, eſt grauis, & ad peccatũ mortale ſufficiens, quamuis contingat à multis eſſe per leues partes ſublatũ (quod contingere poteſt abſque peccato mortali alicuius) ſi feratur excõmunicatio, (vt ferri ſolet) vt reſtituatur tale damnũ, vel talis res, cenſetur valida excõmunicatio, & obligans ſingulos damnificatores ad C ſuam partẽ reſtituendam. Quia, licèt in ſe appareat leuis, tamen in ordine ad reparandum graue damnũ eſt grauis: & ideó, licèt ablatio fortaſſe fuerit veniale peccatum, quia graue damnũ non fuit præuiſum, neque intentum tamen obligatio ad reſtituendũ, quando iã cõſtat de graui damno, & præſertim poſt præceptum Eccleſiaſticum impoſitum, poteſt eſſe grauis: atque; adeò tranſgreſſio eius erit ſufficiens materia cenſuræ. Quod notauit Soto in 4. diſt. 22. queſt. 1. artic. 2. poſt med. verſic. *Arguitur*, quanquam oppoſitum teneat Nauarra lib. 3. de Pręſtit. cap. 1. dub. 8. & eam tribuit Nauarro, poteſtque ex illo colligi in Sũma cap. 17. num. 3. & 130. & cap. 27. num. 9. & in cap. *Inter verba*, 1. part. quæſt. 3. num. 180. Sed hoc nũc exẽpli cauſa dictũ ſit: nã agẽtes de D excõmunicatione hoc plenius examinabimus.

Victor. Couarr. Caſtro.

Vide illũ libro 4. de Iuſt. qu. 7. a. 4. Coua. l. 1. variar. c. 1. nu 10. Med C. de reſtit. q 6. & 10. Henric. in Sum. li. 13. c. 17. nu 4. lit. E. G.

Num pro qualibet culpa mortali poßit cenſura grauis ferri.

13 IGitur quoties conſtiterit grauem cenſura ferri pro veniali culpa, pro conſtanti habendũ eſt illam inualidam eſſe. Dubitari autẽ poteſt, an è conuerſo ſit etiam generalis regula, quoties conſtiterit culpam eſſe mortalem, validã eſſe cenſurã. Et ratio dubitãdi eſſe poteſt, quia ſæpè talis cenſura eſt immoderata pœna etiã reſpectu culpę mortalis: quia, vt ſuprà diximus, non pro quocũque mortali poteſt tã grauis pœna ferri. Neque etiam videtur ſufficere quælibet contumacia, quia inter contumacias eſt magna varietas, vt notant Gerſõ, Caſtro, & Couarruuias locis citatis: & licèt

Ratio dubitandi.

Gerſon. Caſtro. Couarr.

Digitized by Google

illa, quæ peruenit ad malitiam mortalem, ſub ea ratione grauis ſit, in ordine tamen ad talem cenſuram poteſt eſſe leuis; nec poteſt Eccleſia tam acerbo remedio vti ad exigendam obediẽtiam in quacunque materia, etiamſi alioqui ad mortale peccatū ſufficiat. Vnde Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. prohibet ferri excommunicationes, niſi pro cauſis grauiſſimis: & auctores communiter repræhendūt Eccleſiæ miniſtros, qui propter leue aliquod furtum, etiamſi mortale peccatū ſit, eiuſmodi cenſuras ferunt.

Conc. Trid.

14 Cōcluſio.

Sed nihilominùs de nulla cenſura, vel excommunicatione lata per legem, aut præceptum obligans ſub mortali peccato, auderem dicere nullam eſſe. Quia, quamuis ad prudentiam iudicis pertineat non ferre huiuſmodi cenſuram pro quouis peccato mortali, tamen vbicunque interuenit peccatum mortale cum contumacia, eſt proportio ſufficiens, ſaltem vt cenſura valida ſit: quia, cum omne peccatum mortale tollat vitam animæ, vtendo rigore non prorſus iniuſto, poteſt Eccleſiaſticus iudex per cenſuras coercere ſubditum, vt pareat inquacunque re ſub mortali culpa obligãte. Vnde Victoria ſuprà dicens cenſuram eſſe inualidam, quæ pro furto leui fertur, ſtatim addit, *Niſi tale ſit, vt præſumatur eſſe peccatum mortale.* Et ad eundem modum loquuntur reliqui auctores. Ac denique quamuis interdum eſſet res dubia, ſemper eſt pro valore legis præſumendum, iuxta ea, quæ diximus.

15 Duplex poteſt eſſe iniuſtitia in huiuſmodi lege.

Quocirca duplicem iniuſtitiam in huiuſmodi lege diſtinguere poſſumus, vnam legalem, alteram quaſi commutatiuam: hæc poſterior interuenit, quando lex imponit pœnam, quã re uera non meretur eius trangreſſor, quia eſt omnino improportionata: prior autem erit quando, licèt reſpectu transgreſſoris pœna non ſit omnino indebita, aut excedens: tamen reſpectu boni communis, quod reſpicit iuſtitia legalis, eſt in ordinatum medium, & fortaſſe etiam nociuum, cogere per talem cenſuram ad obſeruationem talis legis. Quando ergo cenſura eſt poſteriori modo iniuſta, & inæqualis culpæ, meritò cenſetur nulla: quia non tam eſt pœna, quam iniuria: actio autem iniurioſa quatenus talis eſt, non poteſt habere vim obligãdi. At verò quando cenſura ſolum eſt iniuſta priori ratione communi, & legali, id non ſatis eſt vt ſit nulla, quia reſpectu eius, cui imponitur, non continet iniuſtitiam propriã, aut inæqualitatẽ ſimpliciter: ſolus autem defectus contra iuſtitiã legalẽ per ſe non ſufficit ad inualidum reddendum actum: niſi intercedat ius aliquod poſitiuum irritans illũ vt in ſequenti puncto iterum dicemus. Sicut etiã iniuſtitia legalis per ſe ſumpta nõ obligat ad reſtitutionem, niſi admiſceatur iniuria contra commutatiuam, vt nunc ſuppono.

16 Quorūdã limitatio.

Quidam tamen limitant hanc poſteriorem partem, dicentes, ſi prælatus ita abutatur poteſtate, vt paſſim præcepta obligantia ipſo facto ſub cenſura, ſeu excommunicatione multiplicet, idque cedat in contemptum Eccleſiaſticæ poteſtatis, tunc cenſuram inualidam eſſe, quia repugnat præcipuo fini ſuo, qui eſt, vt Eccleſiæ auctoritas & obedientia conſeruetur.

Reiicitur

Veruntamen, quãtumuis hęc præcepta multiplicẽtur, ſi in nullo illorum in particulari reperitur prædicta iniuſtitia quaſi cõmutatiua, ſed ĩ quolibet ꝑ ſe ſũpto eſt ſufficiẽs cauſa ſaltẽ mortalis inobedientiæ, & cõtumaciæ, dici nõ poteſt tales cenſuras eſſe nullas: quia nec de omnibus id affirmari poteſt, tũ quia multũ derogaret Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & poteſtati tũ etiã, quia plures illarũ poſſunt eſſe non ſolum iuſtę, ſed etiã cõuenientes: neque etiã id poteſt de quibuſdam affirmari, & nõ de alijs, quia nulla eſt diſparitatis ratio. Niſi quis fortaſſe dicat, priores eſſe validas: poſt quã autẽ nimiũ multiplicari incipiũt, illas poſteriores inualidas eſſe. Quod ſane eſſet improbabile, quia nullus hominũ diſcernere poteſt, quãdo incipiat ille numerus excommunicationum eſſe tant⁹, vt cẽſuras inualidet: niſi fortè, quando iã præceptũ cenſeatur eſſe de re impoſſibili, ſeu repugnanti ſuperioribus preceptis, aut quòd ſimul cũ illis impleri non poſſit: tũc autẽ defectus non ſolũ erit contra iuſtitiam legalẽ, ſed etiã contra cõmutatiuam, quia præcipit res impoſſibiles: tũc autẽ ita erit inualida cenſura, ſicut & præceptũ ipſũ. Non eſt autẽ cur in eo caſu præceptũ poſterius datũ magis dicatur eſſe nullũ, quã priùs imò potiùs ſi illa inpoſſibilia ſunt, iudicãdũ eſt poſterius reuocare illud, quod prius fuit datum: quanquam interrogandus, & conſulendus ſit ipſe prælatus, ne fortè per inaduertẽtiã id fecerit. Quod ſi ſciens velit omnia illa præcepta, & cẽſuras ſimul imponere, tunc ſubdit⁹ ſatisfaciet, ſi id, quod moraliter ſibi poſſibile eſt fecerit: eritq; in arbitrio eius inter ea mandata eligere quod ſibi placuerit ſiue priùs, ſiue poſterius datum ſit: tunc enim ordo temporis nihil præſtat, cùm poteſtas, & voluntas præcipientis eadem ſit.

SECTIO VII.

Vtrùm, Cenſura lata ab homine per ſpecialem ſententiam, nulla ſit ex defectu cauſæ, vel tantùm iniuſta.

1 Cenſura lata ꝑ ſententiã nullam ex defectu iuriſdictionis eſt nulla.

SVPEREST dicendũ de cenſura lata ab homine per propriam ſententiam condemnatoriam, vel declaratoriam. Et primum ſuppono, quotieſcunque ſententia eſt iniuſta ex defectu iuriſdictionis, cenſuram non ſolùm iniuſtam eſſe, ſed etiam nullam: quia etiam ipſa ſententia nulla eſt. Et quoad hoc eadẽ eſt ratio de ſententia, quæ de lege: quia ſentẽtia eſt etiã actus iuriſdictionis, & ita in hoc omnes cõueniunt. Et hac ratione cenſura lata poſt iure interpoſitam appellationem, eſt nulla, vt, infinita ferè iura diſponunt: quia per appellationẽ interpoſitã videtur iuriſdictio iudicis dormitare, vt dicitur in c. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. Item ex eadem radice cenſura lata ab excommunicato nulla eſt, quia per excommunicationem tollitur, vel ſuſpenditur iuriſdictio. Et ſic de alijs.

De ſententia iniuſta contra iuſtitiam legalem.

2 Cenſura lata ꝑ ſẽn. habentem defectum ſubſtantialem legalẽ eſt nulla.

SEcũdò ſuppono, duob⁹ modis (ſicut de lege dixi) ſẽtẽtiã poſſe eſſe iniuſtã, primo contra ſolã iuſtitiã legalẽ, vt puta quia in ea ferenda ſeruat⁹ nõ fuit debit⁹ ordo iuris abſq; alia iniuſtitia. De quo ordine iuris vlterius ſubdiſtiguẽdum

Digitized by Google

dum eſt, nam quidam eſt accidentalis tantum vt eſt in præſenti, quòd ſententia ſcripto feratur, quòd præcedat canonica monitio, & c. Alius eſt ſubſtãtialis, vt pote neceſſarius, vt ſentẽtia valida ſit, vt erit in præſenti, quòd legitima citatio partis præcedat, quòd cauſa cenſuræ legitimè & iuridicè probata ſit, ac deniquè huiuſmodi eſt omnis illa conditio, quæ vel iure naturæ, vel ex ſpeciali iure poſitiuo ita præſcripta eſt, Quãdo ergo in ſententia eſt defectus ſubſtãtialis ordinis iuris, certum eſt cenſurã nõ ſolum eſſe vtcunque iniuſtam, ſed prorſus inualidam, quia ſententia ipſa nulla eſt, & ſententia nulla nullum poteſt inducere effectũ iuxta l. 4. §. *Condemnatũ*. ff. de Re iudicata. Et de huiuſmodi defectu loquuntur multa iura, quando aiunt, ſententiam eſſe nullam contra leges, aut canones, prælatam, vt in capite 1. & capite *Cum inter*, de Re iud. & in l., *Præſes*, & leg. *Cum prolatis*, ff. eodem tit. & in l. 1. ff. Quæ ſententia ſin. appellat. reſcindenda, & in l. ſecunda, C. quando prouoc. non eſt neceſ. & optimè in leg. *Prolatam*, C. de Sent. & inter. Et huiuſmodi ſententia dici ſolet in iure eſſe contra ius conſtitutionis, quod cenſetur eſſe aliud ac eſſe contra ius litigatoris, vt patet ex d. c. *Cum inter*, de Re iud. & cap. *Venerabilibus*, §. *Sanè*, de Sent. excõ. in 6. Quod tamen intelligo, quaſi directè, & immediatè, nam ex conſequenti, & quaſi remotè, etiam prior redũdat in iniuriam litigatoris. Nam ſi quis rectè cõſideret, talis ſententia non ſolum eſt contra iuſtitiam legalem, ſed etiam contra commutatiuã vt in exemplis poſitis, ſi quis damnetur non citatus, ei fit manifeſta iniuria, idemque eſt ſi damnetur non legitimè, & iuridicè cõiunctus, & in vniuerſum ſi per ſententiam nullam condemnetur, ex quocunque capite nulla ſit: quare mirum nõ eſt quod talis cenſura ſit prorſus nulla.

7 *Si abſit defectus accidẽtalis ſit, eſt valida.*

Quando verò in ſententia ſolum deeſt ordo iuridicus accidentalis, tunc dici poteſt aliquo modo iniuſta reſpectu iuſtitiæ legalis, non tamen reſpectu commutatiuæ: eſtq; ſententia valida, & conſequenter etiam cenſura per illam lata, valida eſt: licet ſecundum eandem rationem iniuſta ſit: quia hæc iniuſtitia non eſt propriè reſpectu eius, in quem fertur cenſura, ſed ſolum reſpectu iuris, & boni communis. Vnde in iure interdum talis ſententia abſolutè iuſta appellari ſolet, vt patet ex c. *Sacro*, de Sen. excom. Quod etiam in ſuperioribus annotauimus, cum de forma ferendi cenſuras ageremus. Atque in hoc etiam nullum diſcrimen inuenio inter Iuriſperitos & Theologos. Eſtque diſtinctio data conformis doctrinæ D. Thomæ ſecunda ſecundæ, q. 65. artic. 5. ad tertium.

D. Thom.

De ſententia iniuſta contra iuſtitiam commutatiuam.

8 Alio ergo modo poteſt eſſe iniuſta ſententia contra iuſtitiam commutatiuam ex defectu legitimæ cauſæ, quod nunc præcipuæ agimus. Poteſt autem hoc etiam varijs modis accidere: duo tamen ſunt præcipui. Vnus quando cenſura fertur ſub titulo ſufficientis cauſæ, non tamen veræ, ſed tantum præſumptæ. Alter eſt quando fertur etiam ſine titulo cauſæ ſufficientis: ſed abſolutè ex cauſa iniqua, ſeu leui, & improportionata. Rurſus in priori membro poſſunt varii modi diſtingui, ſcilicet quod ſufficiẽs cauſa excommunicandi neq; in re ipſa exiſtat, neque ſatis probata ſit in iudicio, vel ſolũ quod cauſa re vera non exiſtit, in iudicio vero probata ſit, ita vt iudex ſecundum allegata, & probata legitimè pronunciauerit. Quæ ſententia in exteriori foro, & in interiori, quantum ſpectat ad conſcientiam iudicis, iuſta eſt: iuſte enim facit ſic pronunciando: comparatione autem facta ad eum, qui condemnatur, non habet æqualitatem rei ad rem, & hoc modo dici poteſt in re ipſa iniuſta, cum per illam condemnetur innocens, ergo in re non habet medium iuſtitiæ, quod eſt per æqualitatem rei ad rem. Tertius item modus addi poſſet, quando iuſta cauſa in re vere ſubeſt: tamen in iudicio non eſt legitimè probata. De hoc tamen vltimo modo iam dixi, hanc ſententiam eſſe nullam ex defectu ſubſtantialis ordinis iudiciarii: nec enim ſatis eſt quod cauſa in re ſubſit, ſi ſit occulta, quia iudex humanus non poteſt de ſibi occultis iudicare: Eſt autem occulta quo ad effectum ferendi ſententiam, quandiu iuridicè probata non eſt, etiã ſi alióqui priuatim nota ſit illi homini, qui iudex eſt. vt colligitur ex ca. 1. *Cum aliys*, 6. quæſt. 2. Et ſumitur ex Gloſſa, Innocent. Abbate, & aliis in c. *Sacro*, de Sent. excom. Et multa ad hoc confirmandum ſumi poſſunt ex Nauar. in cap. *Cum contingat*, de Reſcriptis, in cauſis nullitatis, præſertim in octaua, & in Sum. c. 27. nu. 11. Vnde, ſicut de naturalibus cauſis dicũt Philoſophi, non ſatis eſſe ad actus cauſandum, quod habeant virtutem, niſi etiam ſufficienter ſint applicatæ iuxta modũ ſuum: ita in præſenti dicere poſſumus, delictum in re ipſa commiſſum, etiam ſi ex ſe ſufficientem præbere poſſit cauſam cenſuræ tamen, niſi ſit conuenienter applicatum in iudicio per ſufficientem probationem, non poſſe illam cauſare, ideoque talem cenſuram inualidam eſſe.

Cenſura lata ex cauſa quæ verè exiſtit non tamẽ in iudicio probata, eſt nulla.

Gloſſa. Innocen. Abbas. Nauarr.

Sed obiici poteſt c. *Nemo*, 2. q. 1. & cap. *De illicita*, 24. qõ. 3. vbique prohibetur ferri cenſura antequam cauſa probetur. Et tamen, ſi ita ferri contingat, ad ibidem. *Qui ſi excommunicatus eſt, maioris ſacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat*. Reſpondetur primum, illa verba non ſemper indicare priorem ſniam fuiſſe validam, vt patet ex c. *Audiuimus*, 24. q. 1. ibi. *Quia excommunicatus te excommunicari non potuit: Apoſtolica auctoritate te, tuoſque abſoluendo, mandamus exinde nunquam curare*. Quæ verba duriora ſunt, quia interponunt verbũ *abſoluendi*, quod in alio textu non habetur, & tamen cõſtat illam excõicationem fuiſſe nullam. Vnde Gloſſa ibi declarat. *Abſoluendo, id eſt, non ligatos eſſe declarando*. Affertque ſimilia iura, in cap. *Excellentiſſimus*, 11. q. 3. & ca. *Auctoritatem*, 15. qõ. 6. Quæ expoſitio nobis non eſt neceſſaria, quia vt dixi, in dictis decretis non interponitur verbum abſoluendi. Addit verò Gloſſa aliam expoſitionem, ſcilicet abſoluendo de facto, id eſt faciendo, vt ad communionem redeant, qui de facto ab illa ſeparati fuerant, ſicut è conuerſo, hæretici quidam, qui verè ſacerdotes non erãt, deponi dicuntur in cap. *Si quis confugerit*. 1. q. 1. id eſt depelli ab eo munere, quod de facto exercebant. Quæ expoſitio optimè quadrat ad ſuperiora iura, in quibus ſolum dicitur, *Vt ad gratiam ſanctæ communionis redeant*, quia erant de facto priuati. Volunt autem iura hoc fieri auctoritate ſuperioris, quia ipſa diſponunt, vt omnia

C. Nemo 2. q. 1. & c. Audiuimus 24. q. 1. obiicitur, & exponitur.

ordinatè

ordinatè & iuridicè fiant: & eo modo quo publicè, & corã tota Eccleſia fieri oportet: Et ideo ex illis decretis non poteſt colligi, talem ſententiam fuiſſe validam, ſed potius oppoſitum inſinuatur, dum nulla mẽtio fit abſolutionis, quæ neceſſaria ſit.

8 Si cauſa in re & in probatione deficiat, ſẽtẽtia & cẽſura ſunt nullæ. Nicon.

Atque hinc à fortiori ſequitur quando ſentẽtia eſt priori modo iniuſta, ſ. quia cauſa neque in re exiſtit, neque eſt ſufficienter probata, talem ſniam, conſequenter cenſuram, omninò inualidam, & eſſe: quia ſi defectus probationis ſufficit ad nullitatem ẽt exiſtente re multo magis ſi res non exiſtat, Atq; de ſnĩa ſic iniuſta videtur potiſſimè loqui Sanctus Nicon in epiſt. ad Encliſtium, cuius fragmentum refertur in 1. tomo Biblioth. Sanct. vbi ſic ait, *Scias, Pater, quod diuinæ Scripturæ cum diuinis canonibus definiũ:, quod iniuſtæ, quæ imponũtur, punitiones apud Deum non ligant, etiamſi Pontifex eas impoſuerit: quanto magis ſi inferior, vt dicit Sanctus Dionyſius? Qui itaque inconſiderata ſnĩa, et intemperante animo aliquem à fidelibus ſeparauit, non ſolum eũ non attingit, ſed in eius ẽt caput recurrit, ſicut ſanctæ quoq; Synodi pronunciant,* Et inferius refert B. Petrum dicentem ad Clementem, *Tu quidem ea ligabis, oportet, et ſolues, quæ ſoluenda ſunt.* Et S. Nicolaũ dicentem, *Si antiſtes præter Dei ſcopum punierit, Deus eum non ſequitur, et ecce inuenitur pœna, quæ ab eo infligitur, iniuſta, et propterea inualida.* Hęc enim omnia maximè locum habent in hac ſnĩa, vndique, vt ita dicã iniuſta, id eſt, ex re ipſa, & ex defectu probationis. Quanquam extendi etiam poſſint ad omnem ſententiam iniuſtam ſubſtantialiter, vt ſic dicam, ſeu contra iuſtitiam commutatiuam; quæ ſententia in eadem epiſtola meritò dicitur lata non ſecundum ſacros canones, ſed ſecundùm propriam voluntatem.

9 Omnẽ cenſurã abſq; præuia monitione nullã eſſe.

Ex quo etiam obiter cõſtat, verum eſſe, quod in ſuperioribus dicebamus, omnẽ cenſuram latam abſque omni præuia monitione nullã eſſe: nam talis modus ſolum habere poteſt locum in cenſura lata per huiuſmodi ſententiam; nam ea, quæ fertur per legem, vel præceptum, repugnãtiam inuoluit quòd feratur ſine monitione præuia; quia ipſum præceptum monitionem includit. Sentẽtia autem, qua cenſura fertur, aut eſt tantùm declaratoria criminis, aut illatiua cenſuræ: prior non imponit cenſuram, ſed ſolùm declarat contractam ex tranſgreſſione legis imponentis illam, & cõſequenter etiam declarat pręceſſiſſe monitionem ſufficientem per ipſam legem. Ex quo etiam fit (vt hoc obiter notemus) iuſtitiam vel iniuſtitiam talis ſentẽtię nihil referre ad valorem ipſius cenſurę in ſe; quia hæc ſolùm pendet ex lege, & ex vera, & ſufficiente tranſgreſſione eius: refert tamen ad valorem ipſius declarationis, & ad effectus, qui ab illa pendent vt poſtea videbimus; & quo ad hoc proportionaliter locum habent in huiuſmodi ſententia omnia, quæ diximus, de ſentẽtia, per quam fertur cẽſura. Quando verò ſententia eſt condemnatiua, & illatiua cenſuræ, ſi nulla monitio præmiſſa ſit, nec cõtumacia præcedere poteſt; Et conſequenter neq; vera ac ſufficiẽs cauſa cenſuræ, iuxta dicta in ſectione pręcedente: & ideò talis cenſura ſemper eſt nulla ex defectu cauſæ, tam in re ipſa exiſtentis, quàm in iudicio probatæ. Quia, cũ monitio eſſe debeat actus ipſiuſmet iudicis, ſi in re non præceſſit, non poteſt iuridicè præſumi, ſeu probari. Quanquam accidere poteſt, vt ex parte Iudicis præcedat, nimirum, quia ipſe fieri mandauerit; & tamen quod in re ipſa facta non ſit, & nihilominus iudicio ſufficienter, quamuis falsò, probetur factã eſſe: tunc eadem erit ratio de tali cauſa, & de omni alia, quæ cum in re non exiſtat, in iudicio probatur.

Num cenſura lata ex cauſa in re falſa, iuridicè tamen probata, valida ſit.

8 Rationes dubitandi pro vtraque parte.

TOta ergo difficultas & controuerſia, ſi qua eſt, reuocatur ad eam cenſuram, quæ fertur ex cauſa in re ipſa falſa, & nulla, uel inſufficiente, tamen iuridicè probata, & conſequenter per ſententiam legitimam impoſita. Hinc enim apparet talem cenſuram ualidã eſſe debere, primo, quia ſententia eſt ualida; ergo habet ſuum effectum. Secundo, quia iudex iuſtè per illam præcipit: ergo alter tenetur ẽt in conſcientia obedire. Tertio, quia ſi quis innocens ſecundum allegata, & probata, condemnetur ad mortẽ tenetur obedire & ſuſtinere illam, nec põt licitè nec per vim reſiſtere, ẽt ſi ualeat, ergo ſimiliter in præſenti &c. In contrariũ uerò eſt, quia ille cum in re ſit innocẽs, apud Deũ non eſt ligatus: ergo neque ab Eccleſia ligari poteſt per talẽ ſententiam. Secundo, quia quotieſcunq; pœna imponitur ex ſola præſumptione abſque ueritate, quæ in re ipſa ſit, poteſt licitè qui ſic condemnatus eſt, effugere talem pœnam, quantum in ipſo eſt, niſi per uim compellatur, ergo idem dicendum eſt de hac pœna, quæ maxima eſt. Tertiò, quia ſi cenſura eſt per legẽ impoſita, & quis re uera non eſt tranſgreſſus legẽ, non incurrit cenſuram, quamuis ab aliis exiſtimetur tranſgreſſor legis, imò quamuis per ſententiam declaratoriam in exteriori foro iuſtam ſit declaratus: ergo idem erit de cenſura lata per ſententiã condemnatoriam, ex ſola externa probatione, ſine ueritate in re.

9 Prima opinio. D. Thom.

In hac igitur re uidetur eſſe diuerſitas opinionum: nam quidam cenſent illam cenſuram ualidam eſſe. Ita uidetur docere D. Thom. in 4. d. 18. q. 2. ar. 1. quæſtiuncul. 4. ubi primum generaliter ait, omnem ſententiam, quæ nulla non eſt habere ſuum effectum, & obligare excommunicatum, ut ei obediat, hæc autem ſententia, de qua nunc agimus, non eſt nulla, cum in ſuo foro iuſta, & legitima ſit. Vnde inferius de hac in ſpecie loquens, uocat eam cenſuram ex debita cauſa ex parte cenſuræ, non uerò ex parte eius cui imponitur. *Sicut* (inquit) *cũ aliquis pro falſo crĩe in iudicio probato excõicatur. Et tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excõcationis damnũ.* Et in ſolutionibus argumentorum ait, non eſſe inconueniens ut innocens, & inuitus aliquando priuetur per modum pœnæ auxiliis externis, quibus per Eccleſiam iuuari poteſt ad ſalutem. Sequuntur eandem ſententiam Rich. ibi art. 3. q. 5. Palud. q. 1. qui apertius declarat, talem cenſuram obligare in conſcientia. Durand. q. 4. num. 6. in fine. D. Antoninus 3. p. tit. 24. cap. 73. Guiglielm. Parienſ. in 2. p. tit. de ſacram. ordi. §. *Poſt hæc autem proſequimur,* Cordub. lib. 1. Quæſtionarij, quæſt. 43. & Glo. in c. 1. de Sentent. excom. in 6. verb. *Propter quã.* Vbi ait, ſententiam excommunicationis ex falſa cauſa latam, eſſe ualidam, quam opinionem communem eſſe, & ueram exiſtimauit;

Rich. Palud. Durand. Anton. Gugliel. Cordub. Gloſſ.

Couarr. mauit Couarruuias dict.c. *Alma* 1. p.§.11.nu. 14.& Corduba ſupra plures Canoniſtas,& Summiſtas pro eadem ſententia refert: & late illam probat Summa verò rationum omniũ eſt, quã in principio tetigimus. Et poteſt reuocari ad hoc principiũ, quod actus clauium validus eſt, quotieſcunque clauis non errat: ſed in caſu, quẽ tractamus, clauis non errat: ergo eius actus, qui eſt cenſura, validus eſt.

Dices, principium illud eſt verum de claue
10 non errante in re ipſa, ſecus verò eſt de claue non errante ſolùm ſecundum exiſtimationem hominum, ut in prædicto caſu contingit: nam probatio exterior ſolùm eſt hominũ exiſtimatio. Sed contra, quia clauis per metaphoram ſignificat poteſtatem: ergo tunc verè dicitur nõ errare, quando operatur ſecundum ſcientiam ſibi proportionatam. Vnde, cùm hæc poteſtas quo ad hanc partem data ſit ad punienda delicta, debuit eſſe efficax ad operandum valide, ita vt ſortiatur effectum, quotieſcunque legitimè in ſuo ordine, & ſecundum ſcientiam ſibi accõmodatam operatur. Vt, v.g. ſi ſuperior ex ſufficiente probatione præciperet alicui in pœnã, vt ieiunaret, obligaret illum, etiamſi in re non deliquiſſet: quia præceptum eſt iuſtum. Item, ſi confeſſor abſoluat à peccato, quod ſecundũ informationem penitentis rectè iudicat eſſe veniale, abſolutio eſt valida, etiamſi in re ipſa mortale fuerit. Et è contrario, ſi iudicauit eſſe mortale, quod erat veniale, & ideò grauem pœnitentiam impoſuit, tenetur pœnitens illã exequi. Similiter, indulgentia conceſſa ex cauſa legitima ſecundum prudentem exiſtimationem concedentis, eſt valida, quamuis in re cauſa nõ ſubſit. Ac denique, ſi quis priuetur beneficio per ſententiam iuſtam ſolum ſecundum allegata, & probata, reuera manet illo priuatus: ergo illud principium vniuerſale eſt, etiam in illo ſenſu; ergo in propoſito etiam verum habet.

11 Secunda Opinio. Aliorũ verò ſententia eſt talem cenſuram in foro conſcientiæ ad nihil obligare, quod eſt dicere in re ipſa non eſſe validam, in foro tamen exteriori ſeruandam eſſe ratione ſcandali, quia ſaltem in illo foro ſententia illa ritè prolata eſt. Alenſ. Ita ſentit Alex. Alenſ. (quanquam ſoleat in contrarium citari) 4.p.q.22.membr.2.art.1.& 2. ſi inter ſe attentè conferantur, quamuis generatim & confusè de excommunicatione iniuſta loquatur: quo modo etiam loquuntur, & in eandem ſententiam inclinant, Maior in 4.d.18.q. Maior. Gabr. Adrian. Caietan. Soto. 2.concluſ.3.corol.4. Gab.q.2.concluſ.8. expreſſius Adrian. quodlibet.6.q.1. Caietan. latè 2.2. q.70.arti.4.ad.2. & tom.1.Opuſc.tract.19.ad. 2. Soto in 4 d.22.q.1.arti.3.coral.3.& Relect. de tegend.ſecr.q.1.mẽb.3.concl.4. Et in re idẽ videntur ſentire Couar. cap. *Alma mater*. p.1. Couarr. Nauarr. §.7.n.5. vbi alios refert: & Nauarr. in Summa. cap.9.num.4. & cap.27.num.3. Quamuis in modo loquendi aliquantulum differat, dicens huiuſmodi ſententiam aliquo modo obligare in conſcientia, de quo poſteà videbimus. Et huic etiam ſententiæ fauent autores omnes, qui tenent cenſuram ex falſa cauſa latam nullam eſſe, nam huiuſmodi eſt hæc de qua nũc agimus. Cardin. Abb. Felin. Tenent autem id Cardinalis, Panormitanus, & Felinus, quos refert Couarruu. dict.§.11. num.4.

Fundamentũ huius ſententiæ eſt, quia ſẽten-
12 tia in tantũ eſt uera & valida, in quantũ eſt iuſta, nam intrinſecè eſt actus iuſtitiæ, & eſt quædam lex particularis: de ratione autem omnis legis eſt æquitas. Item eſt concluſio iudicij: iudicium autem, ſi non ſit iuſtum, non eſt iudiciũ vt dixit D. Thomas, & latè explicuit, & confirmauit Caietanus in citato loco.2.2. & ſumitur D.Thom. Caiet. Iſidor. ex Iſidoro 18. Etymolog. cap.15. & refertur in capite primo, 24. queſt.2. ergo valor, & efficacitas ſententiæ debent cõmenſurari iuſtitiæ eius: at verò ſententia, de qua agimus, ſecundum veritatem, & conformitatem rei ad rem eſt planè iniqua & iniuſta: ſecundum forum autem externum, & per conformitatem ad ſcientiam, & probationem publicam habet æquitatem: ergo eadem proportione, in re ipſa, & in veritate nõ habebit effectum, ſed ſolum quantum ad exteriorem obſeruantiam Et confirmatur, nam efficacia ſententiæ non excedit iuſtam intentionẽ ferentis, ſed veriſimile non eſt Eccleſiam velle in conſcientia, & coram Deo innocentem ligare, imò nec talis intentio eſſet iuſta, cum ſit cõtra æquitatem rei, quam vnuſquiſque debet intendere, quantũ poteſt. Et prætereà, quia alias excederet Eccleſia limites poteſtatis ligãdi, quã ſolum accepit ad coercendos inobedientes: non ad ligandum innocentes. Vnde confirmatur tãdem, quia ſi aliter ferretur illa ſententia, erraret clauis: at verò dum clauis errat, non operatur, quia non eſt data in deſtructionem, ſed in ædificationem, vt dicitur 1. ad Corinth.10. & ideò *æterni tribunal iudicis illum reum non habet, quem iniuſtè iudex condemnat*, vt dicitur in cap.1. de Sent. & re iud. in 6.& ſumitur ex c. *A nobis*, 2. de Sent. excomm. Quod ſi apud Deum, & in cœlo talis ſententia non obligat, nec in terris in conſcientia obligabit, iuxta multa decreta. 11. qu.3.& 24. quæſt.1.& 4.

Quæſtio reſoluitur, & inter relatas ſententias iudicium fertur.

INter has opiniones media via incedendum cenſeo, & aliquid vtrique concedendum. 13 Sic ligatus nõ priuatur cõmunione Eccleſiæ ſuffragijs, & omnibus &c. Primum enim certum exiſtimo, huiuſmodi cẽſuram non eſſe validam quo ad omnes effectus cenſuræ, ſeu quo ad omnia detrimenta, & damna, quæ infert. Et in hoc habet verum ſecunda ſententia: ſatiſque conuincitur, ut opinior fundamento, eius: conſtabitque euidẽtius, ſi in particulari explicetur. Damna enim quæ cenſura infert, duplicia: ſunt quædam dici poſſunt ſpiritualia, alia temporalia, ſeu diuina, & humana Rurſus, ſpiritualia damna dupliciter inferuntur ab Eccleſia per cenſuram, quædam poteſtatiuè (vt ſic dicam) id eſt per immediatam efficaciam Eccleſiaſticę poteſtatis: quo modo priuatur excommunicatus participatione communium ſuffragiorum, & orationum: quo ad hoc ab Eccleſia præſcinditur efficaciter per ipſammet cenſuram. Quo ad hunc ergo effectum incredibile eſt eſſe validam, & efficacem prædictam cenſuram. Neque id apertè affirmat vllus autorum, qui pro opinione prima citantur, quia neque eſt veriſimile, Deum dediſſe hanc poteſtatẽ Eccleſie: cum eſſe non poſſit in ædificationem, ſed ſolum in deſtructionem. Neque etiã eſt credibile, Eccleſiã intẽdere uti ſua poteſtate, vel cenſurã ferre in dicto ſenſu, tum propter rationem ſuperiùs factam, tum etiam quia cum Deus non excludat iuſtũ à conſortio, & partici-

patione

patione iuſtorum, etiam ſi ab hominibus iniuſtus habeatur, nõ eſt veriſimile velle Eccleſiã in hoc diſcrepare à diuino iudicio, cùm neque ad bonum commune, neque ad bonum illius, qui ſic condemnatur, vtile ſit.

14 *Alia ſpiritualia nocumenta quæ præceptiue infert cenſura, per ſe non obliSic ſic ligatum.* Alio prætereà modo infert cenſura ſpirituale nocumentum præceptiuè, vt ſic dicam: quia nimirum prohibet, ne quis ſacra audiat, vel recipiat, vel officiat, & ſimilia, quæ ex vi ſolius cenſuræ non ſtatim auferuntur quantũ ad executionem: poteſt enim excommonicatus non obſtante cenſura reipſa Euchariſtiam accipere &c. ſed prohibentur per cenſuram, & ideò dico præceptiuè auferri, quia ſub præcepto prohibetur harum rerum ſpiritualium vſus, Et de his etiam detrimentis exiſtimo, per ſe loquendo, non inferri per huiuſmodi cenſuram, ſed ſolùm quantum neceſſe fuerit ad obediendum Ecleſiæ pæcepto in publico, ſeu in exteriori foro. Itaque, licèt aliquis hoc modo interdictus ſit, poteſt audire miſſam in conſcientia, vel ſecreto, vel vbi ignoratur eius interdictio. Et ſacerdos ſic ſuſpenſus poterit ſacrum facere cum eadem circunſpectione: & ſimili modo excommunicatus Euchariſtiam ſumere, &c. Hoc etiam omnes docent; & rationes, quibus probauimus præcedens membrum, hoc etiam demonſtrant, quantum ad eam partem, quæ, huiuſmodi excommunicato, vel ſupenſo ſecretum vſum talium rerum concedit. Quantum ad aliam verò partẽ de abſtinendo in publico, ratio eſt, quia oppoſitum cederet in contemptum clauium Eccleſiæ, cùm in publico eius præceptum ſit iuſtum, & excuſatio ſit oculta. Vnde etiam manifeſtũ eſt oriri in conſcientia obligationẽ ad ſeruandam cenſuram hoc modo, & quo ad hanc partem: quia ſic excommuncatus verb. gr. peccaret, ſi publicè miſſam audiret, aut Euchariſtiam ſumerèt, vt omnes docent, & ſtatim ratione explicabitur: ergo lata excõmunicatione orta eſt obligatio in conſcientia ad ſeruandam illam, ſaltem quo ad hanc partem.

Vnde proueniat ſic ligato obligatio abſtinendi in publico ab actionibus cenſura prohibitis.

15 *1. Sententia.* DVbitari tamen poteſt, qualis ſit hæc obligatio, an ſolũ per accidens ratione ſcãdali vitandi, an etiã per ſe ratione iuſti præcepti. Nã Doctores valde cõfusè loquũtur: interdũ enim dicũt huiuſmodi ſẽtẽtiã ligare quo ad publicas actiones, quia eſt valida ſaltẽ in foro exteriori, vt Caietan⁹ & alij loquũtur, vel etiã quia ſimpliciter eſt vera cẽſura, vt cõtendit Nauar. cũ alijs quos refert: ergo non tantum obligat ratione ſcãdali, ſed per ſe ratione ſuæ virtutis. Et cõfirmatur, quia aliàs nulla eſſet differẽtia iter hãc cẽſurã, & illã quæ abſolutè eſt inualida: nã hæc etiã obligare poteſt ad ſui obſeruationẽ ratione ſcandali vitandi: vt ſi alij ignorarẽt illã eſſe nullam, & ſolũ ſcirẽt eſſe latam: ſolumque poſſet eſſe diſcrimen, quod rarius accidet, hæc occaſio ſcandali in ſententia omnino nulla, quã in ea, quæ in exteriori foro iuſta, & valida eſt.

16 *Secunda ſententia.* In contrarium verò eſt, quia iidẽ autores explicant hanc obligationẽ ſolum per ordinẽ ad ſcandalum vitãdũ, adeò vt Nauarrus, qui apertiùs contẽdit hanc cenſurã eſſe ſimpliciter cenſurã, & obligare, dicat valere *parũ plus nihilo niſi in foro exteriori, propter ſcãdalũ poſt declarationẽ.* Et ratione probatur, quia ſi ſcandalum quacunque ratione ceſſet, & innoteſcat aliis qualitas ſententiæ, & hominis innocentia, ceſſabit obligatio: ergo ſignum eſt totam hanc obligationem eſſe ratione ſcandali vitandi. Item, ſi duo vel tres ſciant rei veritatem, coram illis licebit communicare, aut rem ſacram facere, vt omnes docent: nam illam actionem cenſent eſſe ſatis ſecretam: neque enim neceſſe eſt, vt ſolus omnino ſit, qui illam exercet: ergo tota ratio eſt, quia reſpectu illorum paucorum ceſſat ſcandalum: ergo reſpectiuè idem eſſet ſi ceſſaret reſpectu plurium. Sicut etiam, ſi ſic excommunicatus publicè ſacra faceret in eo loco, vbi ignoratur eũ eſſe excommunicatum nihil peccaret, ſolùm quia nullum eſt ſcandalũ, nec ſcãdali periculũ, vt in caſu ſupponim⁹: ergo, &c.

Dicendum ergo videtur, obligationem hãc proximè eſſe propter ſcãndalum vitandum, nomen ſcandali ampliando, vt non ſolum ſumatur, quatenùs eſt contra charitatem, & vt ex illius obligatione vitandum eſt, ſed vt eſt contra obedientiam Eccleſiæ, cui multum derogaretur, ſi talis cẽſura publicè cõtẽneretur. Et ideò verum eſt etiam, hanc obligationem vitandi hoc ſcandalum oriri ex vi præcepti incluſi in tali ſententia iuſta in foro exteriori, quod etiam habet vim obligandi in interiori foro, quamuis eam vim habeat in ordine ad vitandum tale ſcandalum, dicto modo declaratum: propter quod autores hæc duo ſimul coniungunt. Atque hæc eſt differentia inter hanc ſententiam, & omninò nullam, quòd ex ſententia omnino nulla per ſe nulla naſcitur obligatio, etiam in exteriori foro, & in ordine ad publicas actiones; quòd ſi interdũ oriatur, eſt valde per accidẽs, & ex generali obligatione charitatis: ſecus verò eſt in preſenti, vt dixi. 17 *Reſolutio.* *Prima differentia inter hanc cenſuram & omnino nullã.*

Et hinc naſcitur aliud diſcrimen, quòd ſuperior non poteſt iuſtè punire tranſgreſſorẽ cenſuræ, quæ nulla fuit, quia illa ſimpliciter nullam vim habet, niſi per accidens, ſcilicet, quia de nullitate iuridicè non conſtat, vel quia antequam coſtaret, contemptui habita eſt; vel ſi cum ſcandalo id fiat, quatenùs ſuperior autoritatem habet ad puniendum eũ, qui alios ſcandalizat. At verò per ſe, & ex ſua poteſtate directa poteſt iudex punire illum, qui cenſurã in foro exteriori iuſtã trãſgreditur: adeò, vt quamuis occultè & licitæ in foro conſcientiæ illã tranſgreſſus ſit, ſi de hoc ipſo actu denuncietur, & iuridicè conuincatur, nihilominùs iuſtè poſſit à iudice puniri. Et hoc eſt propriè, illam ſententiam eſſe validam in foro exteriori: nam, cùm in illo talis ſententia ſit iuſta, ius habet ſuperior cogendi ad illius obſeruationem in eodem foro, & ad puniendum quemlibet tranſgreſſorem in eodẽ foro: huiuſmodi autem eſt omnis ille, qui in eodem foro conuincitur egiſſe contra tenorem cenſuræ: tenor autem cenſuræ non fuit tantum prohibere actum publicum, vel cum ſcandalo, ſed ſimpliciter actũ illum. Quamuis enim abſolutè nõ potuerit obligare in conſcientia ad nõ exercẽdum illum actum, etiam occultè, & ſine ſcandalo; nihilominus tamen reſpectu fori exterioris ius confert, vt ſi talis actus in iudicio probetur, vt delictum habeatur, & puniatur. Et ita videtur quodammodo eſſe bellũ iuſtum ex 18 *Secunda differentia.*

vtraque parte: cum verò id ſit interueniente ignorantia, non eſt inconueniens: præſertim quia nõ eſt propriè ex vtraque parte bellum, cum ſubditus ſemper teneatur parere in exteriori foro, licèt in interiori nihil peccauerit.

An publicè, & cum ſcandalo huiuſmodi cenſuram violans incurrat pœnas iure impoſitas contra violantes cenſuram.

19 HInc verò naſcitur in hoc eodem puncto dubium aliud, quod non eſt parui momẽti, ſcilicet, an transgreſſor huius cenſuræ iuſtæ in foro exteriori, & in ſe iniuſtæ ſi publicè, & cum ſcandalo illam contemnat, incurrat pœnas in iure impoſitas contra violantes talẽ cenſuram, vt v.g. ſi illa cenſura erat excommunicatio, an ille celebrans in publico, maneat irregularis. Vel etiam dubitari poteſt, an illa excommunicatio, quæ ſolum erat valida in foro exteriori, fiat valida etiam in interiori, ratione ſubſequentis contemptus. In priori puncto nihil inuenio expreſsè dictum ab authoribus. Caietanus verò, qui contendit illam non eſſe cenſuram, magis quàm homo pictus ſit homo, planè negaret incurri illam pœnam: quia ille non eſt transgreſſor cenſuræ. Nauarrus verò, qui contendit illam eſſe veram cenſuram, fortaſsè diceret oppoſitum.

20 Cõcluſio. Mihi tamen videtur dicendum, illum abſolutè, & in re non manere irregularem; & ſic de alijs pœnis. Probo, quia ille verè, & in re non eſt excommunicatus, vel certè (ne hæreamus in modo loquendi) illa excommunicatio eſt valdè diminuta. & imperfecta: & ideo illius transgreſſio eſt etiam imperfecta, & diminuta violatio cenſuræ. Diximus autem ſupra, pœnam ipſo iure impoſitam non incurri per actum imperfectũ: ergo in præſenti illa imperfecta transgreſſio non ſatis eſt ad incurrendam irregularitatem, vel alias pœnas ipſo iure latas. Dico autem, *verè & in re*, quia in foro exteriori, ſeu exiſtimatione ille habebitur irregularis in eo caſu, & vt talis in iudicio condemnabitur: ideoque ſimili proportione tenebitur propter vitandum ſcandalum publicè ſe gerere vt irregularem, & conſequenter ad hoc uitandum diſpenſationem procurare: tamen in re verè non eſt irregularis. Neque etiam per illam ſententiam fiet irregularis in re ipſa, quia illa ſententia non eſt illatiua irregularitatis, ſed declaratiua: & ideo non poteſt facere, vt ſit irregularis, qui non erat, ſed vt exiſtimetur.

21 An cẽſura nulla fiat valida ratione contemptus. Contra hanc ſententiam videtur tenere Couarruuias ſupra d. §. 7. nu. 7. concluſ. 4. vbi generaliter docet, eum, qui non ſeruat cenſuram iniuſtam, incurrere omnes pœnas iure latas cõtra violantes cenſuram. Aſſertque in eam ſententiam plures alios, inter quos Paludanus expreſſius in illa generalitate loquitur. Ipſo verò Couarruuias etiam in particulari loquitur de irregularitate, quam dicit incurri. Veruntamen confusè admodum loqui videtur Couarruuias ibi: nam in concluſione prima dixerat, excommunicationem iniuſtam non obligare in conſcientia, & in ſecunda, non priuare ſuffragijs Eccleſiæ, quæ duo non ſunt vera de excõmunicatione ita iniuſta, ut tamẽ ſit ualida; ſed tantum de ea, quæ eſt nulla: nam illa prior ſimpliciter obligat in conſcientia, & priuat ſuffragijs. In tertia verò, & quarta concluſione ſubdit, ſententiam iniuſtam nihilominus timendam eſſe, & ita ſeruandam, ut ſi uioletur, incurratur pœna. Hoc autem ultimum non eſt uerum de ſententia iniuſta, quæ eſt nulla, ut ipſe ibidem fatetur. Confusè ergo, & æquiuocè loquitur. Vnde in rigore nobis non contradicit neque omnia, quæ adducit, nobis obſtãt: quia procedunt de iniuſta ſententia ſimpliciter ualida, hæc autem, de qua nos loquimur, eſt in re nulla, & ſolum ſecundum quid ualida.

22 Nauarrus. In alio autem puncto Nauuarrus indicat huiuſmodi cenſuram quaſi firmari, & omnino veram effici per contemptum. Cum enim dixiſſet, illam cenſuram, ſeu excommunicationem iniuſtam non adimere interiorem communionem, neque ſuffragia generalia, addit, *niſi aliqua negligentia, uel contumacia mortali roboretur*, citatque Felinum, & Caietanum. Et alij authores eodem ferè modo loquuntur. D. Thomas. Diuus Thomas autem ſolum dicit: Si *contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret*, quod quidem verum eſt. Quia verò propter hoc peccatum mortale non eſt lata in iure aliqua cenſura, neque etiam illa prior, quæ per ſententiam lata fuit, cadit in culpam, quæ in eius transgreſſione committitur, ideo ueriſſimum cenſeo, ex vi illius culpæ non roborari, neque augeri priorem cenſuram, neque nouum effectum habere, quod ſenſit Couarruuias in dict. §. 7. numero 5. in fine, & numero 7. in fin. Couarr. Quamuis poſſit Prælatus ſub noua cenſura prohibere, ne illa prior contemnatur, & tunc qui illam contemneret, cum ueram, & grauem culpam committat, nouam illam incurret cenſuram, iam non in ſola præſumptione fundatam, ſed in vera præcepti transgreſſione, nouaque contumacia.

Num cenſura iuſta ſolum in exteriori foro priuet iuriſdictione.

23 Ratio dubij. VLtimo dubitari poteſt circa hanc partem, an huiuſmodi cenſura, iuſta in ſolo exteriori foro, ſit ualida quo ad effectum priuandi iuriſdictione ſpirituali. Nam hunc effectum habent cenſuræ, & eſt ex ijs, quos per ſeipſas immediatè, & (vt dicebam) poteſtatiuè operantur, & non tantum præcipiendo. Aliunde verò hæc iuriſdictio non uidetur numeranda inter bona ſpiritualia, quæ pertinent ad bonum animæ, quia per ſe non ordinatur ad bonum habentis, ſed aliorum, ad modum gratiæ gratis datæ, vel potius tanquam miniſterium quoddam Eccleſiaſticũ. Et ex hoc capite uidetur non eſſe inconueniens, ut hæc iuriſdictio auferatur per hanc cenſuram. Nec refert, quod talis iuriſdictio poſſit eſſe fructuoſa habenti in ordine ad bonum animæ, ſi bene illa vtatur: nã hoc etiam de quibuſcunque bonis temporalibus dici poteſt.

24 Reſolutio. Dicendum nihilominùs cenſeo, hanc iuriſdictionẽ non auferri, ſeu ſuſpendi ex vi talis cenſuræ: quantũ ad forum internũ, ſeu in re ipſa. Itaq; abſolutio ſacramẽtalis data ab huiuſmodi excõmunicato, vel ſuſpenſo, eſt valida, quantũ eſt ex hoc capite: & idẽ eſt de abſolutione à cenſura, & de diſpẽſatione in voto, & ſimilibus

Ratio eſt eadem ferè, quæ in præcedentibus facta eſt: quia, licèt huiuſmodi iuriſdictio non ſit abſolutè ex bonis ſpiritualibus animæ, tamē ſimpliciter eſt res magnæ æſtimationis apud ipſum habentem, & reſpectu Eccleſiæ pertinet ad commune bonum eius: ergo non eſt cur Eccleſia abſoluta poteſtate velit efficaciter illam auferre ab homine innocēte. Et explico à ſimili: nam cùm Iudex ſecundùm allegata & probata condemnat innocentem ad mortem, ſi in poteſtate eius eſſet non exequi ſententiam, ſeruādo alioqui in exterioribus totum ordinē iuris, ſuumque munus implendo; illam ſine dubio ſuſpenderet ex charitate, & ex iuſtitiæ æquitate: ergo ſimiliter, cùm ſententia cenſuræ non habeat executorem diſtinctum, ſed ſecū afferat executionem, vt iura aiunt: Iudex, in cuius poteſtate eſt ferre ſententiam, & nolle executionem, niſi quantum vel ordo iuris, vel cauſa vera, & in re exiſtens poſtulat; debet ſecundùm iuſtitiæ æquitatem hoc modo intendere talē cenſuram: ergo non operabitur vltra hanc intentionem. Imò addo, quòd licet Iudex priuatus plus intenderet, non haberet effectum: tum quia talis intentio eſt contra intentionem Eccleſiæ, & Chriſti dantis hanc poteſtatem; vnde excedit limites poteſtatis. Tum etiam, quia illa actio vt ſic eſſet contra iuſtitiam commutatiuam: & ideò quantum eſt ex vi ſententiæ eſt nulla quo ad hunc effectum. Quod maximè verum cenſeo de iuriſdictione interna foro pœnitentiæ, quia eius actus & magis ſpectat ad ſalutem animæ, & magis occultè, ac ſpiritualiter exercetur. Idem tamen opinor de iuriſdictione in foro exteriori, quantum attinet ad permanentiam eius, & ad eum vſum, qui ſine ſtrepitu iudicij, vel ſine ſcandalo, & publicitate exerceri poteſt: nam quo ad reliquos vſus publicos ſeruanda eſt moderatio ſuperiùs poſita; abſtinendumque eſt ab huiuſmodi actibus, propter eandem rationem.

85 Num priuet humana coicatione.

Hinc verò conſequenter oritur dubitatio de altera parte ſuperius poſita, ſcilicet, de nocumētis temporalibus ſeu humanis, quæ cenſura infert, an re uera inferantur per huiuſmodi cenſuram. Poſſumuſque etiam in eis diſtinguere duos modos ſuprà poſitos inferendi illos, ſcilicet efficaciter, vel tātum præceptiuè: nam priori modo cenſura per ſeipſam reddit, v.g. inhabilem hominem ad dignitatem, aut beneficium, vel aliquid ſimile, ſeu irritat collationem eius. Poſteriori autem modo tollit communicationem humanam, quam potiùs vetat, quàm tollat. Vnde in hoc poſteriori modo operandi circa hæc humana commoda, etiam ſeruandam cenſeo regulam ſuperius poſitam; nimirum, talem cenſuram non obligare in conſcientia, vel ipſum excommunicatum v. g. vt ſe priuet his bonis, quando illis vti poteſt ſecretò, & ſine ſcandalo; vel etiam alios, vt ſeſe abſtineant, quando illis certo conſtat de alterius innocentia, & conſequenter de tali iniuſtitia ſententiæ. At verò in publico, vbi poteſt oriri ſcandalum, vtrique tenentur abſtinere, propter obedientiam iuſti & publici præcepti incluſi in illa ſententia, & propter obſeruantiam debitam Eccleſiaſticæ poteſtati. Et hæc eſt tota ratio huius poſterioris partis. Prior verò eodē modo probāda eſt, quo cætera, quæ diximus. Nam, licèt hæc bona ſint minoris momenti, quàm præce- A dentia, ſunt tamen alicuius: & oppoſita priuatio moraliter exiſtimatur graue onus, & ideò non eſt cur innocens ad illud ſuſtinendum obligetur, quando ſine vllo detrimento communis boni illud vitare poteſt.

An cenſura iuſta ſolùm in exteriori foro reddat inhabilem ad beneficia, dignitates, & reliquos Eccleſiaſticos honores.

Circa alios verò effectus, quos cenſura poteſt ſeipſa efficere, & exequi, eſt nonnulla maior difficultas: quia in eis non ita commodè videtur poſſe applicari diſtinctio data de actu publico, vel ſecreto. Nam collatio v.g. beneficij facta huiuſmodi excommunicato, aut erit ſemper irrita, aut ſemper valida, ſiue fiat publicè, B ſiue ſecreto: nam, ſi ſecreto facta irrita eſt, à fortiori ſi ſit publica: ſi vero ſecreto facta eſt, valida etiam erit, licet publicè fiat: nam hæc circūſtantia, licèt reddat actum culpabilem & peccaminoſum, tamen iam ſuprà dixi, propter hanc culpam non incurri nouam cenſuram, nec roborari, aut augeri priorem: ergo ratione illius non habebit hunc nouum effectum irritādi talem actū. Accedit, quod talis actus ex ſe eſt ſatis publicus, cum fiat publica, & Superioris poteſtate: & de illo cōſtare debeat publico inſtrumento. Solū poteſt in præſenti dici ſecreto fieri, quando Superior qui beneficiū confert ignorat talem cenſuram. Quæ circunſtantia videtur valdè accidentaria ad irritandum, vel nō irritandum C actum: atque ita videtur huiuſmodi cenſura ſemper inualidare hunc actum: quia, ſicut in alijs effectibus publicis operatur quantū poteſt, ſcilicet prohibendo; ita in hoc operabitur quantum poteſt, ſcilicet irritando. Et confirmatur: nam in his actibus videtur omnino neceſſarium ad commune bonum Eccleſiæ, vt talis ſententia ſuum effectum conſequatur inhabilitando perſonam, ſeu irritando actum, quia hæc bona, v.g. beneficium Eccleſiaſticum, & ſimilia ordinantur ad publicum vſum Eccleſiæ, per ſe loquendo; & ideo eſt valde conueniens, vt publicè conſtare poſſit, an talis actio, vel collatio beneficij valida ſit, necne. At vero ſi collatio facta huiuſmodi excommunicato eſſet valida, nō poſſet ad Eccleſiæ conſtare publica ſciētia, cum excommunicatio ſit publica, & innocentia occulta. Igitur ne confuſio oriatur, & incertitudo in alijs actibus, vel effectibus, qui ex D valore illius prioris pendere poſſunt, neceſſarium videtur, vt hæc ſententia quo ad hunc effectum efficaciter operetur, etiam circa innocentem, quia bonum commune præferendum eſt priuato commodo eius: quæ ratio boni communis non ita interuenit in aliis effectibus & ideo ab eis non licet argumentum ſumere.

87 Enodatio.

Sed non obſtantibus his apparētibus coniecturis, diſtinctione hic etiam vtendum cenſeo. Nam abſolutè, & in re ipſa non opinor huiuſmodi perſonam manere inhabilem ad hæc bona ex vi talis cenſuræ, neque talem actionem, ſeu collationem beneficij ex ſe, atque in re ipſa inualidam eſſe; ſed cum limitatione ſæpe poſita, perſonam eſſe inhabilem in foro exteriori, & in eodem poſſe actionem declarari irritam, vel efficaciter irritari. Fundamentum totius aſſertionis idem eſt, quod ad reliquas pro-

Digitized by Google

probandas aduximus, nam in omnibus cum eadem proportione loquimur. Quia hæc bona, quamuis non omnia ſint æqualia, tamen omnia exiſtimamus grauia, & non efficaciùs anteferenda, quàm vel cauſa, vel ratio communis boni exigere videatur, hic autem nec cauſa ineſt, vt ſupponimus, nec ratio communis boni plus requirit, vt rem ipſam declarando conſtabit. Itaque non cenſeo talem perſonam manere inhabilem, quia re uera non eſt digna tali pœna. Et quia nullum eſt communis boni detrimentum quòd, ſi antequam abſolui poſſit, beneficium obtineat, collatio valeat: nam tunc iam habet publicum titulum beneficij; & alioqui poteſt illud apparens impedimētum, quod ex illa cenſura oriri poterat, ita eſſe occultum, vt nihil obſtet, quominus illa beneficij collatio etiam in communi, & publica ſciētia valida ſit: ſic enim ſunt validæ infinitæ aliæ actiones, quæ habent impedimenta ſecreta, de quibus ſi in iudicio cōſtaret, irritæ redderentur. Dixi autem: *antequā abſolutionem obtinere potuerit*: nā ſi poſſet prius abſolutionem petere, teneretur ſine dubio illam procurare ad tollenda dubia, & pericula in re tam graui. Si tamen non poſſet, vel non aduerteret, probabiliſſimam eſſe cenſeo ſententiam poſitam, & ſatis ſecuram.

28 Imo addo, quod, licèt ex graui culpa negligentiæ, aut contemptus, prætermiſſa abſolutione acciperet beneficium, non propterea actio eſſet omninò irrita. Quod mihi ſatis probat ratio ſuperius facta ſcilicet quòd hæc cenſura nō reflectitur (vt ſic dicam) in culpam contra ipſam commiſſam: ſi ergo abſque tali culpa collatio non eſt irrita, neque propter illam erit. Talis verò actio, vt v.g. collatio beneficij ſi in iudicium externum adduceretur, & homini ſic excommunicatio facta probaretur, irrita ſine dubio declararetur: & quidem iuſtè, quia in illo foro talis homo excommunicatus eſt, vnde in eodem etiam eſt incapax talis collationis.

29 *Si collatio beneficij ſic irrita declaretur, ſnīa ſine dubio tenet.*

Addò verò, huiuſmodi ſententiam declaratoriam, quamuis in ſola præſumptione, vel potius exteriori probatione fundetur, & re uera non ſupponat, illud factum, quod declarat, tale eſſe, quale per ipſam declaratur, nihilominus verè efficere, quod declarat, irritando ſcilicet illud factum, ſeu collationem, non iam ſolum, in præſumptione, ſeu exteriori, ſed abſolutè, & in re. Ratio eſt, quia hoc ſaltem expedit communi bono, ne res illa, ſeu actio & aliæ, quæ ex pendent, vel ſubſequuntur, ſemper fundentur in ſola opinione abſque rei ſubſiſtentia: nam ſtatim beneficium illud conferetur alteri: vel ergo hæc collatio valida eſt, vel non; ſi eſt, valida oportet vt prior iam ſit irrita, quia beneficium non poteſt eſſe duorum: ſi verò illa re nō eſt valida, & in opinione tenet, ſequitur illud incommodum, quod certè quantum fieri poſſit, vitandum eſt. Vnde non eſt dubium, quin poteſtas Superioris ad hoc extendatur quod que meritò, & rationabiliter in hoc ſenſu illam ſententiam proferat, ac ſimul efficiat, vt in re ipſa verum ſit id, quod per illam declaratur.

30 *Satisfit fundamentis contrariæ ſnīæ i principio huius puncti poſitis.*

Et hoc etiam confirmant coniecturæ priori loco poſitæ, & amplius non probant. Imò hinc etiam magna ex parte ſatisfit fundamentis primæ opinionis recitatæ, aſſerentis hanc cenſuram eſſe validam. Eſt enim efficax quantum ad omnes effectus, qui ad cōmune bonum, & conuenientē vſum poteſtatis ligandi, ac ſoluendi, videri poſſunt neceſſarij, non tamen quod omnes ſimpliciter. Denique declarari poteſt ex alia communi doctrina, quòd actus facti ex iuriſdictione non vera, ſed cōmuniter exiſtimata, ſunt validi, iuxta legem, *Barbarius*, ff. de Officio prælator. nā Reipublicæ, vel Superioris authoritas confert illius valorem, vel potius confert iuriſdictionē quo ad hunc effectū propter commune bonum: ita ergo è contrario in præſenti, publica authoritas aufert beneficiū, vel ſimile ius propter publicam exiſtimationem, contra rei veritatē, ratione communis boni: quod præferendum eſt priuatæ perſonæ detrimento.

De ſententia, cenſura iniuſta, & ex defectu cauſæ, & probationis.

Vltimo loco dicēdum ſupereſt, de ſententia iniuſta, tum ex defectu iuſtæ cauſæ, tum in re ipſa, tum etiam in titulo & ratione ferendi ſententiam; ſcilicet, quia Iudex non ſolum non habet, verum etiam neque prætendit, aut cauſatur legitimam rationem ferendi cenſurā, ſed ſolum quaſi ex abſoluta poteſtate, & libera voluntate illam fert. Et huiuſmodi ſententia videtur mihi propriiſſime eſſe illa, quam iura dicunt continere intolerabilem errorem, ac propterea nullam eſſe, de quo ſunt innumeri textus in titulis de ſententia excommunicationis, & in decret. 11. quæſt. 3. quod etiam notauit Angelus, *Excōmunicatio*, 3. num. 13. Et omnes qui de hac materia ſcribunt, hoc cōſtituunt tanquam primum principium, vt patet in authoribus citatis ſuperiori puncto, qui alios citant, præſertim Couarruuias, & Cordubenſis. 31

Angelus.

Couar. Cordub.

32 *Quō dēat cōſtare de errore huius cenſuræ, vt ſit nulla.*

Addunt verò ferè omnes Doctores, vt hæc ſententia nulla ſit, oportere hunc intolerabilē errorem in ipſa ſententia contineri. Duobus enim modis poteſt Iudex proferre huiuſmodi ſententiam. Primò, excommunicando v. g. Petrum, explicando in ipſa ſententia cauſam, vel prorſus iniquam, & irrationabilem, vt ſi excōmunicet illum, quia Miſſam non audit quotidie; vel ſaltem inſufficientem maniſeſtè, vt ſi excommunicet, quia non audit concionem omnibus diebus feſtis. Et tunc dicitur error intolerabilis in ipſa ſententia contineri, idem quę erit, ſi ſolùm exprimat Iudex in ſententia ſe ſuſpendere v.g. Petrum abſque vlla cauſa, ſed tantum voluntate ſua; ſcilicet, quia ſibi non eſt gratus vel quia eū odio habet. Et in his omnibus, & ſimilibus caſibus eſt res indubitata, talem ſententiā eſſe nullam, tam in interiori foro, vt per ſe clarum eſt, quàm in exteriori: quia ius ipſum ita diſponit, vt in ſequentibus videbimus. Et merito, quia iniuſtitia talis ſententiæ ſatis publicè, & iuridicè conſtat, cum in ipſamet ſententia contineatur, atque ita ſit, vt talis ſententia nullum omnino habeat effectum.

33 *Abſq; cauſa poteſt, quis priuari priuilegio, iuriſdictione &c.*

Solum eſt obſeruandum tam hic, quam in omnibus ſuprà dictis, præſertim propter cenſuram ſuſpenſionis, hic eſſe ſermonem de propria pœna, & cenſura, nam ſecus erit de reuocatione priuilegij, facultatis, vel iuriſdictionis, quæ ſuo modo poteſt ſuſpenſio appellari, & valida erit ex ſola voluntate concedentis, etiamſi ipſe ex ſolo odio, vel ex alia iniqua cauſa, vel inſufficiente moueatur.

Quia illa, per ſe loquendo, non eſt pœna, ſed eſt ceſſatio cuiuſdã gratiæ, & liberalitatis, aut delegationis, dependentis à voluntate donantis: & ideo mutatio eiuſdem voluntatis ſufficit, vt auferatur, etiam ſi nulla cauſa, vel culpa ex parte alterius interueniat. Quod ſecus eſt de propria cenſura ſuſpenſionis, quæ intrinſecè pœna eſt. Et ita ẽt facile ceſſat obiectio, de abſolutione à cenſura, quæ ualida eſt, ẽt ſi ſola voluntate fiat ab habente poteſtatem abſque rationabili cauſa. Et de indulgentia ẽt, quæ poteſt eſſe valida, ſaltem ex parte, abſque proportionata cauſa. Et quod diſpenſatio in lege ſaltem poſitiua ſine cauſa lata, eſt valida. Nam, quidquid nunc ſit de ueritate exemplorum, in eis eſt diuerſa ratio, eo quod ſint gratiæ, quæ licet interdum fiant indebito modo reſpectu iuſtitiæ legalis, ſeu communis boni, non continent actionem iniurioſam ſimpliciter reſpectu eius, cui conceduntur: & ideo validæ eſſe poſſunt ad aliquid operandum in illos: nam in hoc etiam fundatur, quod gratiæ ampliandæ ſunt, & odia reſtringenda.

14 *Quid ſi in ſententia cauſa non exprimitur.* Alio modo contingit, Iudicem proferẽtem ſententiam non exprimere in illa poſitiue hũc defectum, ſed quaſi præciſiuè ſe habere, proferendo cenſuram, & nullam declarando cauſam eius, neque illam excludendo. Qui defectus, licet contra ius ſit per ſe tamen non ſufficit, vt ſnĩa nulla ſit; ſcilicet ex eo ſolum, quod in illa ſcripta non fuit cauſa cenſuræ, vt ſupra dictum eſt ex cap. 1. de Sententia excommun. in 6. Et ideo talis ſententia ex hoc ſolo capite dici non poteſt continere intolerabilem errorem. Ac propterea cenſura per illam lata non videtur eſſe nulla, quandoquidem non eſt lata per ſententiam nullam. Atque ita ſentiunt authores communiter, quia iura ſolum appellant hanc ſententiam nullam, quando cõtinet intolerabilem errorem. cap. 2. & cap. *Venerabilibus, §. Poteſt*, de Sententia excom. in 6. Non dicitur autem ſententia continere, niſi quod in ea ſcriptum eſt. Imò in c. *Per tuas*, de Sententia excom. neceſſarium dicitur, ut in forma excommunicationis intolerabilis error ſit *patenter expreſſus*. & in c. *Solet*, eodem titulo, in 6. apertius dicitur. *Intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum.*

15 Quamuis autem verum ſit, talem ſententiã ex vi ſuæ formæ non eſſe nullam: & ideo in exteriori foro per ſeipſam non poſſe talem iudicari, tamen, ſi in re deſit, & probata etiam non ſit vera, & ſufficiens cauſa cenſuræ, & propterea in ſententia taceatur, etiam in re erit talis ſententia nulla. Vnde, ſi ab illa appellatur, & coram ſuperiori Iudice talis defectus probetur, ſine dubio declarabitur nulla, & is, in quẽ lata eſt, non indigebit abſolutione: ergo ſignum eſt à principio fuiſſe nullam. Item hoc probat textu Gelaſii Papæ in capit. *Cui eſt*, 11. quæſtio. 3, in quo ponderanda ſunt illa verba; *Ita ergo ea ſe non abſolui deſideret, quo ſe nullatenus perſpicit obligatum.* Et ibidem in cap. *Irritam*, ex Concilio Carthaginenſi quarto dicitur: *Irritam eſſe iniuſtam Epiſcoporum damnationem, et idcirco à Synodo retractandam.* Et ſimilia habentur ex variis locis Auguſtini in cap. *Cœpiſti*, cap. *Quid obeſt*, cap. *Non debet*, & capit. *Illud planè*, eadem cauſa, & quæſtio. Et ex Origene, in cap. *Si quis non rectè*, 24. quæſtio. 3. In quibus iuribus dicitur talis ſententia iniuſta, irrita, & nullam obligationem inducens: & in illis nulla mentio fit, quod oporteat hunc errorem eſſe in ſententia expreſſum: igitur, quamuis in illa expreſſus non ſit, erit ſententia nulla in ſe.

Gelaſius P. — *Conc. Carthaginenſe quartum.* — *Auguſt.* — *Origenes.*

16 Præterea hoc confirmant illa iura, quæ ſimpliciter aiunt ſententiam latam contra leges, vel canones, ipſo iure non ſubſiſtere, vt dicitur in c. 1. de Re iud. & in aliis ſupra citatis; & non requirunt, vt talis defectus in ipſa ſententia exprimatur, ſeu quod ex ea formaliter conſtet, eſſe contra leges, vel canones: ergo id neceſſe nõ eſt, vt ſententia ſit nulla. Etenim contractus à priuatis perſonis facti contra leges ſtatuentes ſubſtantiales conditiones eorum, nulli ſunt, etiã ſi defectus in ipſis contractibus non exprimantur, iuxta regulam iuris 64. in 6. *Quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi*: vbi non requiritur, vt hoc exprimatur. Imò, licet occultetur, & uerbis apparentibus diſſimuletur, non propterea ualidior erit contractus; ut expreſsè dicitur in l. *Non dubium*, C. de legib. ergo multò magis ſententia lata contra iura, erit per ſe nulla, etiam ſi in ipſa defectus nõ exprimatur; quia Iudex multò magis tenetur iuxta leges operari, quam priuata perſona, eſt enim cuſtos & executor legis.

17 *Obiectio.* Dicetur fortaſsè, hoc verum eſſe de ſententia, quæ eſt nulla, quia eſt contra ius conſtitutionis; non verò de illa, quæ eſt contra ius litigatoris, plus enim requiritur, vt hæc poſterior ſit nulla, quam prior, vt ſumitur ex cap. *Venerabilibus, §. Sanè*, de Sententia excom. in 6. & ex cap. *Cum inter*, de Re iud. Et ideo, quando ſententia eſt nulla ex defectu iuriſdictionis, citationis, aut alterius rei ſimilis, pertinentes ſecũdum iura ad ſubſtantialem ſolennitatem ſententiæ, tunc verum eſt ſentẽtiam eſſe nullam, etiam ſi talis defectus in ipſa non exprimatur. At verò quando ſententia eſt iniuſta tantum ex defectu cauſæ, tunc propriè dicitur eſſe contra ius litigatoris, ac proinde neceſſarium erit, vt talis error in ipſa ſentẽtia exprimatur, vt inſinuatur in iuribus ſupra citatis. *Solutio.* Verumtamen contra hoc inſtari poteſt, quia etiam ipſa ſentẽtia cenſuræ, quæ abſq; vlla cauſa legitima fertur, dici meritò poteſt contra canones, & iura; nam hæc etiam prohibent, ne in aliquem feratur cenſura ſine cauſa legitima, vt conſtat ex ſupra citatis, & multis, quæ habentur 11. quæ. 3. Extat que optima Epiſtola Leonis Papæ ad Epiſcopos Viennenſes, eſtque 89. c. 6. ubi grauiter repræhendit Prælatos, qui ob leues cauſas huiuſmodi ſententias proferunt. *Leo Papa.* Hæc autem prohibitio videtur eſſe de re maximè ſubſtantiali, ad ualiditatem ſententiæ pertinent, ergo huiuſmodi error ſententiæ reddet illam nullam, etiam ſi in ipſa non exprimatur. Quod ſaltem verum exiſtimo, ſtando in interiori foro, quidquid ſit de exteriori. Quapropter, ſi de tali defectu ſatis conſtet ei, contra quem lata eſt, in conſcientia non tenetur ei parere, iuxta ſuperius tradita ex communi ſententia: ſed ſolũ tenebitur uitare ſcandalum, ac propterea in publico parere ſententiæ, donec illam fuiſſe nullam publicè etiam conſtet. Præter hanc uero obligationem nullum alium effectum habet illa ſententia, ut ex dictis in ſuperiori puncto conſtat a fortiori.

Corollaria

Corollaria ex ſuperiori doctrina.

38 *Quot modis poſſit cenſura eſſe nulla.*

ATque ex his omnibus, quæ in hac dubitatione diximus, colligitur primò, quot modis poſſit ſententia cenſuræ nulla eſſe: plures namque, & ſine methodo numerant Summiſtæ, vt videre licet in Angelo, *Excommunicatio*, 3. & Sylueſtro, *Excommunicatio*, 2. & Antonino 3. par. tit. 24. c. 73. §. 1. vbi nouem numerat cauſas nullitatis. Paludanus in 4. diſt. 18. quæſ. 1. artic. 4. quinque numerat: plures etiam ſumi poſſunt ex Nauarro in c. *Cum contingat*, de Reſcriptis. Alii autem communiter ad tres reuocant, ſ. ad defectum iuriſdictionis, vel quòd appellatio fuerit ante ſententiam interpoſita, vel quod ſententia contineat intolerabilem errorem. Sed ex his defectibus ſecundus ſub primo continetur, vt ſupra declaratum eſt, vnde vel diſtinguendi non ſunt, vel diſtinguendi eſſent plures alii, vt quod cenſura fuerit lata ab excõicato, vel ſuſpenſo, vel quando eſt lata ab intruſo, vel non ritè electo, vel ſecundũ alios modos vſurpandi iuriſdõnem, quam quis non habet. Quod notauit D. Antoninus ſupra, reducens quatuor modos vltimos, quos ibi numerat, ad illum primum. Quod eadem proportione facere poſſet in ſecundo. Et eadem ratione poſſet quintum reuocare ad tertium: nã tertius eſt de intolerabili errore, & in quinto ſpecificat quendam errorem, ſ. ſi quis excommunicetur, eo quod ſuo Superiori declarat ſtatũ communitatis ad illum pertinentis, ex c. *Quia plerique*. de Offic. ord. in 6. Quartus item caſus, quem ibi ponit, diminutus eſt, vt ſtatim declarabo. Et ſimiliter in alia diuiſione trimembri tertium membrum generalius eſt, quàm illis verbis ſignificetur, & aliud membrum deeſſe videtur, vt iam dicam.

Angelus. Syluest. Anton. Palud.

39 Et ideo poſſumus aliter hos defectus colligere ſub triplici etiam capite. Primum eſt, defectus iuriſdõnis, ſub quo varii modi continentur, vt declaratum eſt. Secundum eſt, defectus ordinis iuridici ſubſtãtialis, vt ſupra etiam declaratum eſt. Et huc ſpectat, quod ex iure poſitiuo excõicatio maior lata contra participãtes abſque trina monitione nulla eſt, ex in c. *Statutum*, de Sent. excom. & c. *Conſtitutionem*, eodem titu. in 6. qui eſt quartus caſus poſitus ab Antonino, & aliis, tamen manifeſtè continetur ſub hoc mẽbro; quia ille ordo poſitus eſt, vt ſubſtantialis in tali ſententia. Tertium membrum eſt, ex defectu cauſæ legitimæ, vt ſatis declaratum eſt. Poſſet tamen ſecundum membrum ad tertium reuocari, quia, cum deficit ſubſtantialis ordo, etiam deficit vera cauſa, id eſt, vera, & ſufficiens contumacia ad talem cẽſuram requiſita. Deficit (inquam) vel in re, vel ſaltem in iudicio, quia nimirum in illo probata non eſt, vt in ſuperioribus dixi. Atque ita, generatim loquendo, omnis cenſura erit nulla, aut ex defectu iuriſdictionis, aut ex defectu cauſæ legitimæ. Vtraque verò ſubdiſtingui poteſt: nam aliquando eſt nulla tam in re, quàm in publica ſcientia, & exiſtimatione aliorum: aliquando verò eſt nulla tantum in re, non tamen in aliorum exiſtimatione, quod variis modis accidit, vt ex ſuperioribus patet. E contrario verò non videtur dari ſententia cenſuræ, quæ in ſe valida ſit, & in exiſtimatione, ſeu ſcientia publica habeatur nulla: nam licèt contingere poſſit talem ſententiam apud multos errantes, aut prauè affectos non haberi validam, cum tamen iuridicè lata eſſe debeat ex ſe, ac per ſe loquendo, ſecum affert ſufficientem ſcientiam publicam ſui valoris, & efficacitatis.

40 *Quot modis poſſet ſnia valida eſſe iniuſta.*

Secundo colligitur ex dictis, quot modis eſſe poſſit ſententia iniuſta, quamuis nulla non ſit, ſuppono enim id, quod certum, & clarum eſt, omnem ſententiam cenſuræ nullam, eſſe etiam iniuſtam: ſed ab hac diſtingui ſolet ſententia purè iniuſta, id eſt, non nulla: & ſolent etiam diſtingui varii modi eius, ego tamen vix inuenio niſi vnum. Primus enim modus aſſignari ſolet de ſententia lata à Iudice iniqua intentione ex odio, vel alia ſimili cauſa. Verum tamen, ſi ex illa intentione non oriatur alia iniuria, talis ſententia non erit propriè iniuſta, prout nunc loquimur, ſed ſolum prout iuſtitia generaliter dicitur de omni virtute, & iniuſta dicitur omnis actio, quæ moraliter bona non eſt, quod quidem ad rem præſentem parum refert, vt per ſe conſtat. Secundus modus eſt, quando ſententia eſt lata non ſeruato accidentali ordine iuris, & hic eſt proprius, & ferè vnicus modus talis ſententiæ iniuſtæ, quæ ſic vocabitur, quatenus iuſtitiæ legali opponitur, nõ propter iniuriam contra commutatiuam, vt ſupra declaratum eſt. Et hæc eſt ratio à priori, ob quam talis ſententia neque ex natura rei inualida eſt, neque etiam ex iure poſitiuo, quia in illo non petitur talis conditio, ut ſubſtantialis. Tertius modus huius ſententiæ addi poteſt, quando in re quidem continet inæqualitatem, & iniuriam, tamen ſecundum allegata, & probata iuſta eſt, ſed illa ſententia, vt dixi, nõ eſt ſimpliciter ualida, ſed tantum ſecundum quid. Vnde uidetur eſſe tanquam medium quoddam inter ſententiam ſimpliciter ualidã, vel ſimpliciter nullam. Et meritò, quia etiam eſt quoddammodo media inter ſimpliciter iuſtam, & ſimpliciter iniuſtam, etiam reſpectu cõmutatiuæ iuſtitiæ, vtrumque enim participat ſecundum habitudinem ad diuerſum forum. Et dicere poſſumus, eſſe iuſtam ex parte actionis, iniuſtam uerò ex parte rei.

41 *Qño intelligendum ſit Gregorii axioma Snia Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt.*

Tertiò intelligitur ex dictis, quo ſenſu accipienda ſit celebris illa ſententia Gregorius Homil. vigeſimaſexta, in Euangel. quæ refertur à Gratiano 11. quæſt. 3. cap. primo. *Sententia Paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt*, in qua fundantur, qui abſolutè, & ſine diſtinctione affirmant, quamcunque cenſuram, quantumuis iniuſtam, validam eſſe. Hanc vero propoſitionem ita abſolutè prolatam, ut erroneã damnat Gerſon 1. tomo Opuſcul. peculiari de hac re. Et merito, quia ex aliis multis iuribus, & ratione naturali eſt euidens, non omnem ſententiam iniuſtam poſſe eſſe ualidam. Eſtque textus expreſſus in capit. *Cum contingat*, de Offic. deleg. Vnde nullus Doctorum oppoſitum affirmauit, ſed ſolum indefinitè nõ omnem ſententiam iniuſtam, inualidam eſſe. Et hoc ad ſummum colligitur ex illa ſentẽtia Gregorii. Quocirca, primum omnium uerum habet in ſententia iniuſta, quæ ualida eſt. Ita ut ſenſus ſit, etiam ſi Superior inique ferat ſententiam, uel ex praua intentione, uel ex temerario ordine procedendi, nihilominus eius ſententiam, ſi uera ſententia ſit, timendam eſſe,

Qño locũ habeat in ſnia iniuſta, & valida.

Digitized by Google

eſſe:& ſic eſt clariſſima veritas, quia talis ſententia verè ligat. Iuxta quam interprætationem non oportebit dictum illud extendere ad ſententiam ſic iniuſtam, vt ſit et nulla, quia illa nō eſt ſententia. Sicut D. Thomas dixit, iudicium iniuſtum non eſſe iudicium. Et ideo de eadem ſententia rectè intelligitur, quod dixit Vrbanus Papa in ſua epiſtola decretali, c. 5. *Valde timenda eſt ſententia Epiſcopi, licet iniuſtè liget aliquem.* Rectè enim exponitur de ſententia, quæ non obſtante iniuſtitia, retinet veritatem ſententiæ, & conſequenter vim ligandi.

D. Thom.

Vrbanus P.

42 Addo verò vlterius, dictum illud etiam habere locum in ſententia ita iniuſta, vt in re ſit nulla, quando certò non conſtat de eius nullitate: nam in dubijs obediendum eſt Superiori, vt ſupra dicebamus de lege dubia. Quamuis nonnulla differentia intercedere videatur inter legem præcipientem, & ſententiam punientem: nam lex, per ſe loquendo, dirigit ad bonum: vnde fit, vt quando non cōſtat, id, quod præcipit, eſſe malum præſumatur bonum, eique obediatur, cum etiam in hoc nullum mortale periculum, aut nocumentum ſubdito immineat. At vero ſententia puniens, ſi executioni mandetur, infert malum; & ideo videtur ſubditus, quo ad hoc habere maius ius, vt in dubio ſe indemnem tueatur. Sed nihilominus verum eſt, ſententiam ſic dubiam timendam eſſe, & ſeruandam, quia ius commune præferēdum eſt priuato, hoc autem ad commune bonum, & conueniens regimen Eccleſiæ neceſſarium eſt.

Quō hēat locum in ſententia nulla oſculat.

43 Denique addo, etiam ſi ſententia ſit iniuſta, & nulla, idque euidenter conſtet ſubdito, adhuc timendam eſſe, vel vt eam non contemnat in exteriori foro, ſi fortè in illo ſit valida, vel vt non cum aliorum ſcandalo, ſi fortè alij ignorent illius defectum, uel certè, vt licet omnia publica ſint, & nota, non propterea ita ſententiam, uel præceptum Superioris deſpiciat, vt ipſum etiam Superiorem, & poteſtatem eius contemnere uideatur; ſed cum debito moderamine, ac reuerentia quadam iure ſuo vtatur. Atque ita in omni ſententia iniuſta Paſtoris uerum habebit, quod ſit timenda; non tamen in omnibus æqualiter, ſed accommodatè in ſingulis.

Qua ratio ſit cōprehendēda ſententiā cui debet nullam.

SECTIO VIII.

Vtrum ignorantia inuincibilis præcepti impediat cenſuram per illud impoſitam.

1 HANC quæſtionem ſupra remiſimus in hunc locum, quoniam neceſſaria eſt ad complementum huius diſputationis, & cognitionis cauſæ, quæ ad cenſuram ſufficit, vel excuſationis eius, quæ frequenter interuenire poteſt. Vbi aduertendum eſt, aliud eſſe agere de ignorātia, quę antecedit cenſurā, aliud uero de ignoratiam, quæ ſubſequitur, & excuſare poteſt violationem ipſius cenſuræ. De hac dicturi ſumus infra diſputatione ſeptima, hic uerò agendum eſt de priori; & ſimul obiter explicabimus an uis, metus, aut aliquid aliud huiuſmodi poſſit ſimilem excuſationem afferre, in illis enim ferè nulla eſt difficultas, & ideo neceſſe non eſt proprias de illis quæſtiones inſtituere: nam ex ſimilitudine rationis facilè poſſunt curſim expediri.

Igitur diſtinguere in primis oportet inter cēſuram latam ipſo facto, ſiue a iure, ſiue ſub conditione de obſeruando quocunq; pręcepto (nā in his oībus eadem eſt ratio, ut ſæpè in ſuperioribus dixi, & in præſenti ēt ex dicendis erit euidens) & inter cenſuram abſolutè latam per ſnīam Iudicis: nam de hac eſt ſpecialis ratio, ac propterea de illa in fine dicemus. Rurſus aduertendum eſt, præceptum, cui coniungitur cenſura, aliquando eſſe purè humanū, ut v.g. ſi detur præceptū ieiunādi ſub pęna excōicationis, aliquando uerò eſſe ēt diuinum, ſeu naturale, vt cum percuſſio clerici, uel ſimonia, aut uſura ſub cenſura prohibetur; inter quæ hoc differt, quod in priori ignorantia inuincibilis Eccleſiaſtici præcepti omnino excuſat culpam, in poſteriori uerò minimè, quia licet ignoretur ſpecialis prohibitio Eccleſiæ, relinquitur culpa contra ius naturale uel diuinum. 2

Diuiſiones ignorantiæ.

PRæterea præmittendæ ſunt diſtinctiones de ignorantia. Vna ex parte obiecti ſeu materiæ, quomodo diſtingui ſolet ignorantia in facti, & iuris. Facti appellatur, quando ex actione hominis aliquod factum ſequitur, quod nec præuiſum, nec cogitatum fuit, ut cum quis occidit hominem putans ſe occidere feram. Ignorantia iuris appellatur, quando lex, uel prohibitio ad hominis notitiam non peruenit. Et hæc rurſus ſubdiſtingui poteſt in præſenti: nam aliquando poteſt ignorari totum pręceptum quo ad prohibitionem, ſeu obligationem actus, & quo ad cenſuram: aliquando vero cognito pręcepto, poteſt ignorari, quod ſub cenſura latum ſit. 3

Ignorātia alia iuris, alia facti.

Alia diſtinctio eſt ex parte ipſius ignorantiæ: nam quædam eſt inculpabilis, quæ inuincibilis, & probabilis etiam dicitur, quæ omnino eſt inuoluntaria, & propterea neq; ipſa poteſt eſſe culpa, nec cauſa culpæ, qa mortaliter vinci, ſeu expelli non poteſt. Alia uero eſt uincibilis, ſeu culpabilis, quæ voluntaria eſt, quia per hominem ſtat, quominus oppoſitam ſciam habeat. Et hæc ulterius ſubdiſtingui ſolet: nam alia eſt affecta, & eſt illa, quæ directè eſt uoluntaria: alia uerò eſt uoluntaria tantum indirectè, & generali uocabulo dici poteſt negligens. In ea uerò ēt ſunt gradus, duo uero ſūt præcipui. Vnus eſt, quando eſt negligentia grauis, & quæ ad mortale peccatum ſufficiat, & hæc generali nomine uocatur ignorantia uincibilis, quæ diſtinguitur in craſſam, & ſupinā, magis propter metaphoram uocum, quam propter diſtinctionē in ſubſtantia rei, ut infra uidebimus, & examinabimus, an in hoc ordine aliud membrum ignorantiæ uincibilis addendum ſit. Alius uero gradus huius ignorantiæ eſt, quando aliquo modo negligens, & uoluntaria exiſtit, tamen ita leuis, ut ſolum ad uenialē culpā ſufficiat, q, quod ad præſens attinet, quaſi inculpabilis reputatur reſpectu grauiorum cenſurarum, quia nō incurruntur niſi per culpam mortalem, ut dictum eſt. Et generaliter talis ignorantia conſtituit actum non plenè humanum, ſed quaſi indeliberatum, pro quo nulla cenſura, etiam minor ferri ſolet. 4

De diuiſione ignorātię inuincibilem & inuincibilem.

Diſtinguūt præterea Theologi ignorātiā, in antecedentē, concomitantē, & conſequentem. 5

Ignorātia alia ante-

Ante-

...cedens, alia concomitans, alia ſubſequens.

Antecedẽs appellatur illa, quæ inuincibilis, & ita eſt cauſa actus, quòd ſi illa nõ adeſſet, actus non fieret: conſequẽs vocatur omnis illa, quæ eſt voluntaria quouis modo: concomitãs autẽ appellatur illa, quæ ita eſt coniuncta cum actu quòd nõ minùs fieret actus, ſi illa non adeſſet vt, quando aliquis caſu, & ignorans occidit inimicũ, quẽ tamen meliùs occideret, ſi nouiſſet.

Ignorãtia alia habitualis, alia actualis.

Denique poteſt diſtingui ignorantiam in habitualẽ & actualem: illa eſt, quãdo quis omnino nihil audiuit de præcepto: hæc verò quãdo quis iam nouit præceptũ: & eius memoriã habuit retinet: tamen hic & nunc ad illud aduertit: quæ propriè dicitur incõſideratio ſeu actualis obliuio, de qua dari poſſunt fere omnes ſuperiores diuiſiones, nam & poteſt eſſe inuoluntaria, & voluntaria, ſaltem indirectè, & poteſt eſſe antecedens, & concomitans, de quibus omnibus latiùs tractant Theologi prima, ſecũdæ, quæſt. 6. art. 8. & quæſt. 76. Hic verò ſolùm rationes nominum notauimus, quoniam ex eis plura dubia oriuntur, in quorũ reſolutione integra ſectionis præſentis reſolutio poſita eſt.

Num ignorantia inculpabilis præcepti, quo lata eſt cenſura, ab illa excuſet.

PRimùm ergo dubium eſt, an ignorantia inculpabilis Eccleſiaſtici præcepti, cui eſt annexa cenſura, excuſet, ne cenſura contrahatur. In quo certa eſt, & cõmunis reſolutio, affirmãs talem ignorantiam excuſare cẽſuram. Ita docent omnes, qui de hac materia ſcribunt, quos infrà referemus, hic enim neceſſarii non ſunt in re clara, & in iure expreſſa, vt in cap. 2. de Conſtit. in 6. vbi declaratur, ſtatuta Epiſcoporum non ligare ignorantes, quorum ignorantia craſſa non eſt, nec ſupina: & in cap. *Si verò*, 2. de Sent. excom. & in ca. *Excellentiſſimus*, 11. quæſt. 3. Ratio itẽ eſt manifeſta: quia talis ignorantia excuſat culpam: ergo & cenſuram. Antecedens eſt certiſſimum in Theologia: quia talis ignorantia tollit omnino voluntarium, ſine quo non eſt peccatum. Conſequentia verò probatur: quia cenſura ſolùm poteſt ferri propter culpam, vt ſuprà oſtenſum eſt: & ideò hic optime quadrat, quod in cap. 2. de Conſtitutionibus dicitur, *Rem, quæ culpa caret in damnum vocari non conuenit*. Quod paulò inferiùs applicatur ad rem, quæ ob ignorantiam culpa caret. Et maximè illud locum habet in damno, quod eſt propriè pœna, vt ſemper eſt cenſura; quod ideò addo, quia aliquod damnum, quod non eſt pœna, aliquando ſentitur abſque culpa, vt irregularitas aliqua.

Hanc verò generalem aſſertionem aliqui limitare volunt ad ignorantiam antecedẽtem; nam ignorantia concomitans (inquiunt) non poteſt excuſare cenſuram: quia talis ignorantia non excludit voluntatem faciendi contra præceptum; nam qui illã habet, ita eſt diſpoſitus, vt æquè faceret actũ, licèt non ignoraret ergo, ſi cũ tali voluntate coniungatur etiam operatio contraria præcepto, non excuſabitur cenſura. Ita Couar. §. 10. num. 15. Illat. 10. vbi id tribuit D. Thomæ, ſed immeritò. Idẽ tenet Iacobus de Graffiis lib. 4. ſuarũ deciſ. c. 9. n. 42. & ſequitur Vgolin. tab. 1. de Cenſ. cap. 9. §. 8. n. 8.

Couarr. Alma. p. t.

8 Limitatio ſuperioris reſolutionis.

Sed hæc limitatio immeritò adhibetur, imò potiùs amplianda eſt aſſertio poſita, vt verũ habeat in omni ignorantia inuincibili, ſiue antecedẽs, ſiue concomitans dicatur. Hæc enim diſtinctio ad pſens impertinẽs, eſt & ideò iura abſolutè, & indiſtinctè ſunt locuta, & ita ſunt intelligẽda, ratio eſt, quia, ſi ignorãtia inuincibilis eſt, ſemper excuſat à culpa actionẽ illam quæ ex ignorãtia fieri dicitur, etiam ſi alioqui talis ignorãtia concomitans dicatur: ergo etiã excuſat à cenſura. Conſequẽtia patet ex dictis, & antecedẽs probatur quia etiam illa actio inuoluntaria eſt, cùm ex ignorantia inuolũtaria naſcatur, Quocirca talis ignorãtia (quod dicti auctores nõ aduertunt) formaliter conſiderata reſpectu talis actionis, & reſpectu voluntatis ſemper eſt antecedens: & ideo ſemper excuſat illã actionem à culpa, etiamſi alio reſpectu dicatur cõcomitans: quæ denominatio, vel reſpectu eſt impertinens ad contrahendam, vel excuſandam cenſuram. Declaro ſingula, nam ignorãtia illa, quatenus voluntaria non eſt, rectè dicitur antecedere illam voluntatem, quia præuenit, & quaſi occupat hominem ante conſenſum eius directè, vel indirectè. Reſpectu autẽ ipſius actionis eſt etiam antecedẽs, quia hic & nunc eſt cauſa talis actionis cauſa autem antecedit effectum. Quòd autem eadem, vel ſimilis actio futura eſſet, etiam ſi ignorantia non eſſet non obſtat quominùs hic & nunc illa ignorantia ſit cauſa illius actionis: quia conditionalis nihil ponit in eſſe. Vnde poſita illa conditione actio illa haberet aliam cauſam, ſcilicet voluntatem, nunc tamen eam non habet, ſed aliam, ſcilicet ignorantiam: idem enim effectus poteſt à diuerſis cauſis procedere, & ideò optimè poteſt nunc ab vna earũ emanare, etiam ſi hac deficiente, futura eſſet alia, à qua fieret.

At verò concomitans appellatur illa ignorãtia, quia ſupponitur volũtas ita diſpoſita, quod eſſet volitura illum effectum, etiam ſi nulla eſſet ignorantia. Hæc autem diſpoſitio voluntatis duplex cogitari poteſt, vna eſt habitualis tantùm, vel in cauſa, ſeu radice, vt in exemplo ſuprà poſito de odio inimici, quod in animo & voluntate eſt radicatum, actu tamen non exercetur, idémque erit, ſi quis ex vehementi concupiſcentia, vel affectu accedat ad nõ ſuam quam exiſtimat eſſe ſuam, vel comedat carnes die prohibitio, id ignorans. Et huiuſmodi concomitãtia nihil facit ad culpã, quia per habitualem diſpoſitionem non peccamus formaliter, donec in actũ prodeamus. Imo in hoc ſenſu illa cõditionalis ſoli Deo nota eſt, & fortaſſe ipſe nouit eſſe falſam, tamen licet cognoſcat eſſe veram, non imputat ad culpam id, quod fieret, poſita tali conditione, ſi de facto conditio non ponitur, vt habet certa doctrina de qua aliàs. Alio modo poteſt illa diſpoſitio voluntatis eſſe actualis, vt ſi quis in venatione poſt ſufficiẽtẽ diligentiam caſu occidat clericum inimicum, actu tamen de illo cogitãs, & habens in voluntate hunc actum, *Vtinam poſſim configere clericum*. Et tùnc quidem ille actus voluntatis peccatum mortale eſt, tamen mere internum, & nihil influens in illam actionem exteriorẽ, & ideo neque illã reddit peccaminoſã neque confert aliquid ad cenſurã contrahendã, cum hæc non propter actum mere internum, ſed per externũ incurratur. Ergo nullo modo poteſt ignorãtia cõcomitans eſſe cauſa cenſuræ, ſi alioqui inuincibilis ſit. At, ſi ſit vincibilis, poterit quidem

9 Ignorãtia concomitans, nihil ad cenſurã refertur.

Digitized by Google

dem eſſe cauſa cenſuræ, non tamen quia concomitans eſt, ſed quia eſt voluntaria; & ita conſequens reſpectu voluntatis: & ſimul antecedẽs reſpectu actionis, quatenus eſt cauſa eius: nam inde habet illa actio quod peccaminoſa ſit, quia eſt volũtaria in tali cauſa: quòd autem ſit concomitãs ſemper eſt impertinens ad hos effectus mortales propter rationem factam.

10 Niſi quis fortaſſe fingat alium tertium concomitantiæ modum nimirũ, vt quis ſimul cum ignorantia habeat actualem voluntatem actualiter influentem in actionem externam veluti ſub conditione propoſitam, vt ſi quis in dicto exemplo haberet hunc actũ, *Volo emittere ſagittam fortè interficiam inimicum.* Et hoc in primis eſt moraliter impoſſibile, ſi ignorantia erat inuincibilis, quia hæc requirit practicum, & prudens iudicium moraliter certum, nullum eſſe hic, & nunc periculum occidendi hominem: quo modo ergo cum hoc iudicio poteſt eſſe illa voluntas: quæ aperte ſupponit, dubium, & mortalem contingentiam talis effectus. Deinde, admiſſo per impoſſibile illo caſu, concedo talem hominem occidentem inimicum, incidere in excommunicationem, non tamen ob ignorantiam, ſed ob actionem procedentem ex tali voluntate, quæ vt ſic non proceſſit ex ignorantia, ſed ex hac generali ſcientia, quòd ea, quæ humano modo videntur certa, interdum deficiunt; &, quæ videntur impoſſibilia, aliquando eueniunt. Atque ita illa cenſura non eſt ex his, quæ propter ignorantiam incurruntur. Ignorantia ergo concomitãs omittẽda prorſus eſt in præſenti materia, quia nihil omnino refert ad excuſandam, vel incurrendam culpam, aut cenſuram: quia per ſe, nec voluntariam nec inuoluntariam reddit actionem. Ignorantia ergo inuincibilis ſemper cenſuram excuſat.

Naturalem inconſiderationem excuſare à cenſura.

11 EX quo infertur primò non ſolùm de ignorantia propriè dicta, ſed etiam de inconſideratione hoc verum habere: nam, ſi illa ſit merè naturalis obliuio abſque graui negligentia, excuſat à culpa: ergo etiam à cenſura. Conſequentia patet ex dictis, & antecedens probatur: quia reddit actionem inuoluntariam, tam directè, quàm indirectè. Directe quidem, quia voluntas nihil poteſt actu directo velle, niſi quòd intellectus actu cogitat: incõſideratio autem tollit actualem cogitationem obiecti, & ideò tollit directum voluntariũ. Indirectè autem, quia ibi nullum poteſt eſſe voluntarium indirectũ, niſi ratione cauſæ, quæ eſt ipſamet inconſideratio: Sed ipſamet inconſideratio inuoluntaria eſt, vt ſupponitur: ergo nõ poteſt ratione illius actio eſſe indirectè voluntaria, ſeu in cauſa? Loquor autem de actione, vel ſecundùm ſe, vel quatenus eſt mala, ſeu cõtraria præcepto: quia etiam naturalis obliuio Eccleſiaſticæ legis) quæ ſæpe interuenire poteſt, cùm nõ ſit intrinſeca actioni) excuſat à trãſgreſſione talis legis; ſicut etiã naturalis obliuio legis ferentis cenſuram excuſat à culpa actionem alioqui prohibitã ex vi talis cenſuræ, vt rectè notauit Iacobus de Graſſ. lib. 4. Deciſion. c. 9. num. 29. Itaque, quod ad rem attinet, æquiparãtur in hoc inconſideratio, & ignorantia, quamuis in ordine ad forũ externum facilius poſſit ignorantia, quàm inconſideratio probari.

Graſ.

Tam ignorantiam inuincibilem iuris, quam facti excuſare à cenſura.

TErtio addimus, poſitam regulam procedere tam in ignorantia facti, quam iuris, ſi vtraque inuincibilis ſit: quia vtraque excuſat à culpa: nam ignorantia facti reddit actum inuoluntarium; ignorantia verò iuris reddit inuolũtarium actum vt malum, ſeu vt prohibitum: atque ita tollit inobedientiã & contumaciã, quæ eſt fundamẽtũ cenſuræ. Vnde ex iuribus ſuprà adductis c. *Si vero*, loquitur de ignorantia facti capitulum autem 2. de Conſtit. in 6. loquitur de ignorãtia iuris. Et quidẽ de ignorantia facti nulli dubium eſt quin poſſit eſſe inuincibilis. Quando autem huiuſmodi exiſtimanda ſit, nõ poteſt alia generali regula definiri, niſi quòd iuxta negotij qualitatem, & occurrẽtes circunſtantias adhibenda eſt ſufficiens diligentia, ſeu prudens operandi modus: & ſi quid poſteà præter intentionem, & cognitionẽ ſuccedit, cenſetur inuincibiliter ignoratum: & conſequenter inculpabiliter factum. Vnde fit, vt hæc ignorantia tantũ excuſet, quantum de ipſo effectu ignoratum eſt prædicto modo. Aliquando enim ignorari poteſt illo modo circunſtantia actus, nõ vero ſubſtãtia, vt ſi quis peccet cum conſanguinea, ignorans eſſe conſanguineã, nõ tamen ignorans eſſe alienam, ſeu nõ ſuam vxorem: & tunc ſi eſſet cenſura lata, contra inceſtuoſos, talis ignorantia excuſaret illam: ſi vero eſſet lata cõtra fornicarios, nõ excuſaret, quia in illo actu inuenitur malitia fornicationis. Aliquãdo vero poteſt ignorari vtrũque, ſcilicet, actus, & circũſtãtia, & reſpectu vnius eſſe vincibilis, reſpectu verò alterius eſſe inuincibilis ignorãtia, & tunc excuſabit à cenſura, ſi lata ſit, propter circunſtãtiam inuincibiliter ignoratam, an vero excuſet amplius, expendendum erit iuxta regulas infra tradendas de ignorantia vincibili. Vt, ſi quis iacturus ſagittam, ſufficientem diligentiam adhibeat, ne ibi lateat Petrus, qui eſt ſacerdos, non vero ne ibi lateat quiuis homo, etiamſi caſu Petrum interficiat, non incurret in canonem *Si quis ſuadente*, quia excuſatur à malitia ſacrilegij, licèt non excuſaretur à malitia homicidij. 12

Ex quo obiter intelligitur nõ habere hic locũ diſtinctionem illam de dante operam rei licitæ, vel illicitæ; quæ in materia de irregularitate tractari ſolet. Quidquid enim ſit, an ibi locũ habeat, quod infra videbimus, hic certè nullũ habet. Nam, ſi ignorãtia inuincibilis ſit reſpectu illius culpæ, ſeu malitiæ, in quam fertur cenſura, licèt alioqui actus ſit peccaminoſus, non incurritur, ergo dare operã rei illicitæ nihil in præſenti obeſt. Et hic eſt caſus expreſſus in dicto c. *Si verò*, Et faciũt etiã tres vltimi textus. 34 q. 2. notantque auctores ſupra citati, præſertim Victoria & latiùs Couarr. n. 16. Qui addit, diſtinctionẽ illã poſſe habere locũ in ignorantia vincibili, de quo infrà dicã. Addit etiã ibidem Couarruuias, illatione 12. ſi quis ex ignorantia perſonæ occidat laicũ, exiſtimans, & deſiderãs occidere clericũ, non propterea incurrere cenſuram, contra quoſdam Canoniſtas, qui oppoſitum opinati ſunt. Sed res eſt clara ex ſuprà dictis, 13

Diſtinctio de dãte operam rei licitæ, vel illicitæ nõ habet locũ in hac ignorãtia facti.

Digitized by Google

dictis, quia interior affectus, ſiue effectu ſubſecuto non ſufficit ad cenſuram, & ideò illa ignorantia non eſt ita efficax ad accuſandum, ſicut ad excuſandum. Et hæc ſufficiunt de ignorantia facti pro huius loci neceſſitate.

14 Quorūdā regula ad iudicandū quando ignorantia iuris ſit inuincibilis.

De ignorantia verò iuris, ad diſcernēdū quādo inuincibilis ſit, ſolet à multis hæc regula tradi; Quando præceptū, quod ignoratur nō ſpectat ad proprium alicuius officium, vel miniſterium, tunc ignorantia illius eſt inuincibilis, & excuſat à cenſura: quando verò pertinet ad proprium officium, non eſt inuincibilis, nec excuſat: quia ignorātia eius, quod quis ſcire debet, inculpabilis nō eſt: non enim poteſt nō eſſe voluntaria ſaltē indirectè. Tunc enim omiſſió dicitur indirectè voluntaria, quando homo poteſt, & debet facere, & non facit: ergo ſimili modo eſt volūtaria omiſſio ſcientiæ, quæ eſt ignorātia: at in illo caſu concurrūt illa duo: nam ille qui ſic ignorat, tenebatur ex officio ſcire, vt ſupponimus: ergo etiam poterat: quia nemo tenetur niſi ad id quod poteſt; ergo talis ignorantia ſemper eſt volūtaria ſaltem indirectè. Vnde in cap. *Si culpa*, de Iniuriis, abſolutè dicitur, *Nec ignorātia te excuſat, ſi ſcire debuiſti* & in iure ciui. Inſtitut. De lege Aquilia. §. *Præterea, dicitur* imperitiā in re ad proprium officium pertinētem nō excuſare. Vgolin. c. 9. §. 8. n. 6. cū Angelo verbo. *Excōmunicatio*. 7. caſu vlt. nu. 3. Iacobo de Graff. li. 4. Deciſion. c. 9. n. 31. & Nau. in Sum. c. 23. n. 47. & prælud. 1. n. 17. ex prælud. 6. n. 8.

Vgol. Angel. Graff. Nauarr.

15 Non rectè ſumi regulā ignorātiæ iuris ex obligatione ſciendi ex officio præceptū.

Veruntamen hæc regula magna explicatione indiget, nā in ea generalitate ſumpta eſt valde incerta, & videri poteſt quandam repugnātiam inuoluere. Nam, cùm loquitur de ignorātia iuris, neceſſe eſt reſpectiuè, ſeu accommodatè id intelligi, id eſt, de ignorantia illius, præcepti, quo aliquis obligatur, nam ſi eum nō obligaret, impertinens eſſet illius ſciā vel ignorātia ad excuſandū peccatum. Igitur iuris vel præcepti ex ſe obligātis aliquem, poteſt habere quis ignorantiam inuincibilem aliàs nunquam ignorantia iuris excuſabit à culpa. Quilibet autem homo ſcire tenetur illa præcepta, quibus obligatur, ſiue illa obligatio naſcatur ex generali conditione hominis Chriſtiani, aut religioſi, ſiue ex peculiari officio quod profitetur vt medici, parochi, &c. ſiue ex quocunque alio capite: quia nullus poteſt ſuas obligationes, implere, niſi ipſas agnoſcat: vnde, in debito faciendi intrinſece includitur debitum ſciendi: ergo præcepti, quod quis ſcire tenetur, & abſolutè poteſt, aliquando habere poteſt ignorantiam inuincibilem: ergo non eſt in vniuerſum verum, hanc ignorantiam eſſe indirectè voluntariam. Ergo neque etiam eſt hoc ſemper verum in ignoratione præcepti ad proprium officiū pertinentis, tum quia parum refert, quòd obligatio ex hoc, vel illo capite naſcatur, ſi ad eandem diligentiam, & (quod caput eſt) ad eandem diligentiam obligat: tum etiam, quia ſicut in alijs rebus, vel præceptis manere poteſt ignorantia aliqua poſt ſufficientem diligentiam, ita in his, quæ ad proprium officium pertinent: nam etiam illa modo humano, vel fallibili, & imperfecto, cognoſcuntur.

16 Sed ex diligētia adhibita ad illud ſciēdum.

Certa ergo, & moralis regula in hoc negotio ſumenda eſt ex diligētia adhibita, vel omiſſa ad cognoſcendum præceptum, & ius ad vnumquēque pertinēs. Nam, ſi iuxta præcepti, officij, & perſonæ qualitatem, quis adhibeat ſufficiētem diligentiā, vt ſciat leges ad ſe, ſuumque officiū pertinentes accidere poteſt, vt aliquam inuincibiliter ignoret, & conſequenter, vt excuſetur à cenſura per eam lata. Si autem negligens ſit in ſciendis ſuis obligationibus, ignorantia erit vincibilis, ſiue obligatio naſcatur ex officio, ſiue aliunde, dummodo negligentia proportionalis ſit. Et hæc regula ſumitur ex dicto ca. *Si culpa*, ibi, *Et, quam debueras, non curaſti diligētiā adhibere*; quamuis in illo textū potiùs ſit ſermo de ignorātia facti, quàm iuris. Et de eadem loquitur §. *Præterea*, nā quod medicus ignoret (de hoc ibi ſermo eſt) talem medicinā poſſe grauiter nocere, nō eſt ignorātia iuris, ſed facti nā ius quod ibi obligat, tā clarum & naturale eſt, vt à nemine ignoretur ſcilicet vt nemo artis medicinæ imperitus, temerè tale munus exerceat, & ſeſe manifeſto periculo exponat. Vnde illa imperitia, quæ in iure dicitur nō excuſare, nō eſt propriè ignorātia iuris, ſed ignorātia artis, vel modi efficiendi actionem, quam quis exercendam ſuſcipit, nam eſt contra manifeſtum & naturale ius cum tali imperitia artē exercere. Aliquando verò illa imperitia erit ignorātia alicuius iuris, ſi talis actio, vel miniſterium per illud ius regulanda ſunt, vt patet in aduocato, iudice, & ſuo modo in parocho, Epiſcopo & ſimilibus.

17 Hinc verò concludimus, quòd ſicut ignorantia facti poteſt eſſe inuincibilis, etiam in rebus ad proprium officium pertinentibus, quia peritia hominis curta eſt, & diligentia limitata, & ars fallax, ac prouidentia incerta; ita pari ratione poteſt ignorantia iuris eſſe inuincibilis, etiā ſi ſit de aliquo præcepto ad proprium officium pertinente. Ac tandem, ſicut in ignorantia facti regula ſumenda eſt ex diligentia adhibita tali facto proportionata, ita in ignorantia iuris eadem regula cū proportione vtendum eſt. Et cōfirmatur, quia ignoratia actualis per inconſiderationē aliquādo eſt inuincibilis, etiamſi ſit iuris, & præcepti quod ex obligatione officij ſcire conſiderare teneor, vt eſt certiſſimum apud omnes, nam ego ex officio teneor hodie recitare horas canonicas, aut facere, vel audire ſacrum, & tamē contingere poteſt, vt ex naturali obliuione ſine culpa ommittam, ergo pari ratione idem cōtingere poterit in ignorantia propria & habituali. Et regula vtriuſque erit diligentia ſufficiens. De qua diligentia, vt dixi, vix aliquid poteſt generaliter dici, ſed prudenti arbitrio relinquenda eſt, penſatis omnibus, quæ ad tale præceptum, vel miniſterium pertinent.

18 Primū documentū ad diiudicādū an diligētia adhibita fuerit ſufficiens.

Ad hoc autem iudicium ferendum duo ſunt præcipuè præ oculis habenda. Primū eſt, conſiderare, an aliquādo venerit in mentē tale præceptum, vel dubitatio aliqua de huiuſmodi obligatione, vel aliquid aliud ſimile, quo poſſet homo excitari ad inquirendam ſcientiam talis præcepti, nam ſi nihil eiuſmodi aliquando mēti occurrit, ſignum ſufficiens eſt inuincibilis ignorantiæ. Hoc enim ſigno etiam intelligimus obliuionem, ſeu inconſiderationem aliquam naturalem eſſe, & inculpabilem. Ratio autem naturalis eſt quia nō poteſt homo ſeſe applicare ad aliquid conſiderandū, vel addiſcendum, niſi præcedat cogitatio aliqua, qua poſſit voluntas moueri, quia hō non ſe applicat niſi per voluntatem, & voluntas non poteſt ſe mouere niſi præuia cogitatione, Propter quod, antè primam

mam voluntatem præcedere debet cogitatio, quæ propterea non poterit eſſe voluntaria, ſed naturalis, ſeu ab extrinſeco proueniẽs: ergo qñ nulla talis cogitatio in mentem ſubijt, qua poſſit voluntas excitari ad appetendam, vel quærendam ſciam vel conſiderationem, non eſt in poteſtate hois, ſed ad illam mouere, & conſequenter non poteſt talis ignorantia hoi imputari, ſed eſt inuoluntaria, ac propterea inculpabilis, & inuincibilis. Atque ita quo ad hãc partem facilè ſoluitur ratio in contrarium, ſ. talẽ ignorantiam eſſe indirectè voluntarium, quia homo põt, & teneturillam vitare. Negamus. n. poſſe, potentia proxima, quæ requirit concurſum omnium, quæ ad volendum prerequiruntur. Cum verò inſtatur, quia, ſi tenetur, poteſt cum obligatio ſupponat potentiam. Reſpõdetur, per ſe quidem teneri, ſeu obligari talẽ hominẽ ad talem ſciam; ad quod ſatis eſt, quod, per ſe loquendo, ſit in hoie poteſtas, & quòd tale munus ſecũ afferat talem obligationem: Nihilominus tamen hic & nunc illam obligationem dicimus ſuſpendi, vel potius hominem ab illa excuſari, propter impotentiam proximam ac moralẽ, quæ ex naturali, ac neceſſaria obliuione, vel inconſideratione orta eſt.

Soluitur ratio contraria.

19 Secũdum documentum.

Secundum documentũ eſt, vt conſideretur, an is, qui ſcire aliquid tenetur, habuitque ſufficiens principium cogitandi, vel dubitãdi de tali obligatione, fecerit moralem diligentiã, iuxta qualitatem operis, vel miniſterij accommodatam, & probabili iudicio ſufficientem, vt talem cognitionem acquireret: nam, ſi hoc fecit ignorantia, quæ poſtea relinquitur, inculpabilis eſt, Vt, v. g, ſi homo ſit indoctus, conſuluit doctos viros, vel peritos in tali arte, & carentes morali ſuſpicione, quod ex malitia, aut etiam ex ſua negligentia poſſint decipere: ſi verò ſit homo doctus, aut per ſufficiẽs ad talem cognitionem obtinendam, an doctores aliquos euoluerit, aut leges ipſas, vel ſtatuta mediocri diligentia, vel labore inquiſierit: nã, ſi ita ſe geſſit, ſi quæ manſerit ignorantia, meritò inculpabilis exiſtimabitur. Quæ oĩa ſunt nobis certa in foro conſciæ: in foro autem exteriori ſæpe præſumetur ignorantia culpabilis, quæ non eſt: nã prior excuſatio non admittetur in exteriori foro, quia tota poſita eſt in interiori actu, vel inaduertentia naturali, quæ probari non poteſt, niſi probando vel iuſtè fuiſſe abſentem, quãdo lex promulgata eſt, vel iuſtè fuiſſe impeditum aut non habuiſſe à quo interrogaret, vel quid ſimile. Et fortaſſe auctores citati, qui priorem regulam conſtituebãt, magis in exteriore, quã in interiori foro locuti ſunt, nam in illo foro vix vnquã admittetur excuſatio cenſuræ, propter ignorantiam iuris, in legibus pertinentibus ad proprium munus, vel officium, niſi fortaſſe aliquis occaſionem ſatis probabilẽ oſtendat, ob quam poſt adhibitam deligentiam ſuo muneri conuenientem, talem legem potuit inuoluntariè ignorare. De hac re plura videri poſſunt in Cordub. lib. 2. Quæſtion. q. 2. & 4.

Corduba.

Qui Eccleſiaſticum præceptũ inuincibiliter ignorat, etiamſi contra ius diuinum aut naturale agat, non incurrere cenſuram.

20 QVartò principaliter addendum eſt in hoc dubio, ignorãtiam inuincibilẽ Eccleſiaſtici præcepti ita excuſare a cenſura, vt quamuis actus ſit contra ius diuinum & naturale, & homo contra illud peccet, nihilominus cauſam non incurrat. Vt, v. g. ſi ignoret aliquis inuincibiliter prohibitum eſſe ab Eccleſia ſub excõicatione, ne quis clericum violenter lædat, nõ incurret excõicationem, etiam ſi contra ius naturale, & diuinum iniuriam intulerit clerico. Ratio eſt, quia ille non eſt contumax præcepto eccleſiæ, cũ. n. illud inuincibiliter ignoret, non poteſt contra illud peccare, ceſſante autem cõtumacia reſpectu Eccleſiæ, ceſſat ẽt cenſura, quia eſt veluti fundamentum, & in eo genere adæquata cauſa eius: iuxta illud, *Si Eccleſiam non audierit*, &c. ut ſupra late declaratum eſt. Propter quod etiam diximus, aliquam monitionem præuiam ab Eccleſia factã eſſe de ſubſtantia, ſeu eſſentia cenſuræ.

21 At verò in hoc caſu, de qua agimus, nulla monitio Eccleſiæ in tali hoie præceſſit, quia ſolùm per præceptum admoneri potuit: præceptum autem ſine culpa eius, ad ipſius aures nõ peruenit, vt ſupponimus: & ita non potuit illud admonere. Atque hæc ſnĩa à nobis breuiter expoſitus latius tractatur à Couarr. ca. *Alma*, parte 1. §. 10. num. 8. & ſequentib. vbi ipſe contrariam defendit ſnĩam, quamuis fateatur hanc eſſe communem Canoniſtarũ, Abbatis, Felini, Antonini in ca. *A nobis*, primo de Sent. excommun. Ioan. And. & Dominici in cap. ſecundo de Conſtit. in ſexto. Quam magis etiam probant Ang. verb. *Excommunicat.* ſeptimo caſu vlt. Sylueſt. verbo, *Ignorantia*, §. 8. & in uer. *Excommunicatio*, 2. num. ſexto. Idem tenet Nauarrus in Sum. cap. 27. numero 16. & numero 274. & Iacob. de Graffis, lib. 4. Deciſion. cap. 9. num. 13.

Couarr. Abbas. Felin. Anton. Ioan. And. Dominic. Angel. Syluest. Nauarrus. Graf.

Nec Couarruuias aliquod affert fundamentum in contrarium, niſi ignorantia ſolius pœnæ non excuſat à pœna, cum à culpa non excuſet. Quod ibi latè ipſe proſequitur. Sed immeritò confundit has quæſtiones, nam, eſto illum verum ſit, quod ſtatim examinabimus, nihilominus vera eſt aſſertio poſita, quia hic non tantum interuenit ignorantia pœna, ſed ignorantia totius Eccleſiaſtici pcepti, vt ſupponimus. Hæc aũt ignorantia, licèt non excuſet culpam, vt contrariam iuri diuino, vel naturali, excuſat tamen illam, vt contrariã legi Eccleſiaſticę. Quando. n. Eccleſiaſtica lex prohibet ſub cenſura actionem alioqui intrinſecè malam, non tantum pœnam, ſed etiam nouam prohibitionem adiungit: & ita ex illo capite, ſeclusa ignorantia augetur illud delictum, & inobedientia in qua conſummatur cauſa cenſuræ: ideòque illa ignorantia non tantum occultat pœnam, ſed etiam excuſat culpam, quatenus ex illo capite naſcitur, impedit etiam præmonitionem neceſſariam ante cenſuram, & ideò cenſuram, etiã excuſat. Vnde in cap. ſecundo, de Conſtitutionibus in ſexto, generaliter. & ſine limitatione dicitur, ſtatuta Ordinariorũ nõ ligare ignorãtes: cõſtat autẽ huiuſmodi ſtatuta ſæpius ferri de rebus iure naturæ prohibitis, vt eſt furtũ, de quo eſt ſermo ſtatim in eodẽ capite, & in c. *A nobis*, de Sentẽt. excõmunic. & ſimilibus. Ex hoc verò textu aliqui putãt eſſe in hoc diſtinguendum inter ſtatuta ordinariorũ vel Summi Põtinficis: immeritò tamẽ, vt opinor: quod oſtendam commodiùs in dubio ſequenti.

22 Couarruuiæ ratio in contrarium ſoluitur.

Vltimò

25 Vltimò ex dictis in hoc dubio infero, non tantum ignorantiam, ſed omnem ẽt aliam cauſam, vel rõnem excuſantẽ à culpa mortali tranſgreſſionẽ legis Eccleſiaſticæ, cui eſt annexa cenſura grauis, excuſare etiam à cẽſura: ex illo principio, quod cenſura nunquam incurritur ſine proportionata culpa. Itaque etiam vis, & metus, ſi talis, & tã grauis ſit, vt rationabiliter excuſet ab obſeruatione legis humanæ, excuſare poterit ẽt ſi illi legi cẽſura annexa ſit, vt in ſuperioribus dixi. Idemq; eſt in quacunque alia ſimili neceſſitate, quod etiam ſumitur ex dict. cap. *Excellentiſſimus*, 11. quæſt. 3. ibi, *Qui ex neceſſitate, vel ignorantia delinquunt, auctoritate noſtra per te abſoluantur*, id eſt, abſoluti iudicentur, quia non incurrerunt, vt rectè Gl. exponit.

SECTIO IX.

An ignorantia ipſius Cenſuræ eam excuſet.

1 Dubiũ proponitur.

IAM verò occurrit ſecunda & maior dubitatio, an ignorantia inuincibilis, non Eccleſiaſtici præcepti, ſed ſolius excommunicationis excuſet, ne incurratur cenſura. Vt, v.g. præcipit Epiſcopus ſub cenſura, vt omnes tali die miſſam audiant, ſcitque aliquis ſubditorum, Prælatum impoſuiſſe præceptum audiendi Miſſam, ignorat autem inuincibiliter, vel etiam errore inculpabili exiſtimat, nullam cenſuram impoſitam eſſe tranſgreſſoribus talis præcepti: ideoque audet illius obſeruationem omittere, dubium eſt an illa tunc incurrat cenſuram. De qua re variæ ſunt, vel eſſe poſſunt opiniones.

2 Prima opinio, Couarr.

Prima abſolutè affirmat, huiuſmodi ignorantiam ſufficere ad excuſandam cenſuram. Hanc eſſe communem Canoniſtarum teſtatur Couarruuias in ca. *Alma*, 1. p. §. 10. num. 9. refert eos, quos in præcedenti dubio inſinuaui. Poteſtque fundari in hoc, quod cẽſura eſt talis pœna, quæ peculiarem modum contumaciæ, & inobedientiæ requirit, qui non inuenitur in eo, qui ignorauit cẽſuram, quamuis legem nouerit. Quod ita declaro, nam ad cenſuram incurrendam, neceſſarium eſt, vt præcedat monitio, non qualiſcunque, ſed ſub comminatione cenſuræ, vt in ſuperioribus declaratum eſt: ille autem, qui ſola lege admonetur, ſi inuincibiliter ignoret, cẽſuram legi annexam eſſe, re ipſa non admonetur ſub comminatione cenſuræ: ergo non ſatis admonetur, vt poſſit cenſurã incurrere. Et hoc videtur eſſe ſufficiens ſignum maioris, ſeu ſpecialis contumaciæ inuentæ in illo, qui rebellis eſt, ẽt poſt comminationem cenſuræ, quæ non inuenitur in eo, qui ſine tali comminatione admonitionem, vel præceptum ſuſcipit, & ideo non videtur ita contumax, vt poſſit, & debeat cenſuram incurrere. Quod tandem declaratur quia ob hanc cauſam ferri non poteſt cẽſura purè propter peccatum præteritum, licèt cõmiſſum fuerit contra Eccleſiaſticam legem: & conſequenter habuerit rationem generalem inobedientiæ reſpectu Eccleſiæ: quia non habuit illam ſpecialem, quæ inuenitur poſt admonitionem, & iuſſionem ſub comminatione cenſuræ: ſed, qui peccat ignorans inuincibiliter pœnam cenſuræ, ita ſe gerit, ac ſi illa lex non eſſet cenſura munita: ergo non magis poteſt propter eam cenſuram excommunicari, q̃ propter ſimplex peccatum commiſſum contra obedientiã Eccleſiæ: cui non erat annexa cenſura.

3 Suadetur hęc opinio ex ca. 2. de conſt. in 6.

Tandem confirmari hoc põt ex capite ſecundo de Conſtit. in Sexto. Vbi Papa dicit, ſe nolle, vt ſtatutis ordinariorum ligentur, qui ea inuincibiliter ignorarũt: ergo illa lex extendi debet ẽt ad eos: qui ignorant tantum ſtatuta quo ad cenſuras in eis poſitas. Hanc conſequentiam probo primò ex generali regula, q̷ fauores ampliandi ſunt, quantũ vis verborum patitur: hãc aũt interpretationem admittunt verba illa optimè, & ſine vlla violentia: imò rigor verborũ videtur illã exigere, nã qui ignorat cenſuram latã per ſtatutum ignorat ſtatutum, quo ad præcipuã grauitatem, & rigorẽ eius: ergo compræhenditur ſub illa lege. Secundò, quia lex illa formaliter loquitur de ſtatuto vt vim hẽt ligãdi, & illius efficaciã limitare, intendit pp vitandũ aĩarum periculum: ergo ẽt loquitur de ignorãte ſtatutum ſub eadem rõne, ſ. quatenus habet vim ligandi. Tertio, quia illa lex aliquid nouũ diſponit, peculiari voluntate Pontificis introductum, vt patet ex illo exordio, *Vt animarum periculis obuietur nolumus, &c.* at verò, ſi tantũ, ſtatueret, vt ignorantes inuincibiliter totũ ſtatutum, quo ad præceptum, & cenſuram, eam non incurrerent, nihil noui afferret: quia illud non eſt ius poſitiuũ, ſed diuinum, & naturale: vnde in nulla ſe ſubuenerit aĩarum periculis; nam in eo iam ſatis ſubuentum erat iure naturæ: ergo intentio Pontificis fuit, vt qui ignorauerit ſtatutum ẽt quo ad ſolam cenſuram, illã non incurrat. Nec verò exiſtimandum eſt, illã legem non eſſe generalem, aut non cõpræhendere ſtatuta Papæ, eo q̷ dicat, *ſtatuta Ordinariorum*, nam (vt ad hoc propoſitum notauit Syl- Syluest. ueſter verbo, *Excommunicatio*. ſecundo, §. 3 & verbo *Excommunicatio* vlt. §. 3.) ẽt ipſe Papa eſt quidam Ordinarius, non tantum in ſua particulari diœceſi, quod clarum eſt, ſed etiam in tota Eccleſia, quia in ea habet iuriſdictionẽ: non delegatam, ſed ordinariam.

4 Secunda opinio. Couar.

Secunda opinio eſt omnino contraria, ſ. ignorantiam inuincibilem ſolius cenſuræ non eſſe ſatis, vt excuſet hominem quominus cenſurã incurrat. Ita tenet Couarruuias ſupra, & contrariam ſñiam dicit eſſe *maximam, vel obpudendam oſcitantiam*, & hoc modo exponit opinionem Gloſſæ in capite *A nobis*, ſecundo de Sententia excom. dicitque, eſſe ſententiam Bartoli, & Baldi, & aliorum Doctorum, qui vel generaliter, vel in communi loquuntur de pœna dicentes ignorantiã pœnæ non impedire, quominus tranſgreſſor legis pœna eiuſdem legis puniatur, alii verò in ſpecie loquuntur, etiam de pœnis canonicis, quales ſunt cenſuræ, vt Ancharranus, Almericus, & alij.

Nullum autẽ pro hac ſententia affertur fundamentum, niſi hoc generale, quod ad incurrendam pœnam non eſt neceſſaria ſcientia pœnæ, ſed tanquam certum ſupponitur nullam 5
poſſe aſſignari in cenſuris ſpecialem rationem, ob quam ab hac generali regula excipiendæ ſint. Illud autem principiũ probatur à Couarruuia primo inductione, nam blaſphemus, homicida, fur, & omnes ſimiles, incurrunt, & de facto puniuntur legalibus pœnis taliũ delictorum, ſiue eas ignorauerint, ſiue non.

Secundò

Secundò ratione, quia vel ſcientia pœnæ eſſet neceſſaria ad peccandum contra legem vel ad conſentiendum in pœna. Primum dici non poteſt, quia ſicut præceptũ ſuperioris obligat ad culpam etiam ſi pœna non ſit ſancitũ, ita ad delinquendum contra legem ſatis eſt noſſe legem & illam tranſgredi, etiam ſi pœna ignoretur. Secundum autem non eſt neceſſarium, vt quis iuſte puniatur pro delicto; quia de rõne pœnæ non eſt quòd reus illam acceptet, vel in illam conſentiat, nam potius de ratione pœnæ eſt, quòd ſit inuoluntaria: vt Theologi docent, vel ſaltem non eſt de ratione eius, vt ſit voluntaria, niſi ſolùm in foro pœnitentiæ, vel ſatis eſt, vt radicaliter, & remotè dicatur volũtaria, in ipſo delicto: nam, qui vult delinquere, velit, nolit, virtute vult puniri, vel potiùs vult ſe conſtituere reũ, & dignum pęna, quam voluntatem habet, qui tranſgreditur legem, etiam ſi ignoret pœnam, per talem legem impoſitam. Præter hanc autẽ nulla alia voluntas requiritur, vt tranſgreſſor legis iuſtè pœna legis puniatur: ergo neque ad incurrendas cenſuras maior ſcientia, vel volũtas neceſſaria eſt.

Tertiò addere poſſumus, quòd irregularitas iure annexa alicui delicto incurritur, nõ obſtãte ignorantia talis pœnæ; vt colligitur ex cap. *Cum illorum*, de Sent. excom. Imò ex hoc textu colligunt alij, etiam incurri excommunicationem iure latam, quamuis ignoretur. Nam illa verba textus, *Iuris ignari neſciunt exinde ſe teneri*, videntur poſſe referri ad ignorantiam excõmunicationis iure impoſitæ, in violentum clerici percuſſorem. Addi poteſt pro hac ſententia text. in cap. 1. & vltim. de Sent. excomm. in quibus ſupponitur, impuberes incidere in canonem, *Si quis ſuadente*, cùm tamen veriſimile ſit, eos ignorare pœnam talis canonis ob defectum ætatis: ita enim ſolent iura præſumere de tali ætate, vt patet ex lege prima, §. *Impuberes*, Codice, de falſa moneta.

Tertia opinio.

Tertia ſententia eſt diſtinctione vtens inter leges nam quædam ſunt ſtatuta Epiſcoporum, ſeu ordinariorum, ſub quibus comprehenduntur omnia ſtatuta particularia prouinciarum, diœceſum, religionum, & quælibet alia particularia, & conſequenter etiam ſtatuta ipſius Pontificis pro ſolo Romano Epiſcopatu lata: nam ſecundùm illum reſpectum optimè comprehenditur Papa ſub nomine *Ordinarij*. Aliæ verò ſunt leges latæ à Papa, vt eſt Paſtor vniuerſalis Eccleſiæ; ſub quibus comprehenduntur leges Concilij Generalis, quas oportet eſſe à Papa cõfirmatas, vt vim habeant obligandi. Ait ergo hæc ſententia, ignorantiam cenſuræ in prioribus legibus excuſare ne incurratur cenſura, in poſterioribus verò minimè excuſare. Hæc diſtinctio videtur placere Abbati, & alijs in dicto ca. *A nobis*, de Sent. excom. & pro ea citantur Scotus in 4. d. 6. q. 8. Adrian. in 4. q. 3. de Clauib. & Maior. in 4. diſt. 18. qu. 4. verſic. *Prætereà nullus*, & Antonin. 3. par. ſumm. tract. 24. c. 75. §. 2. Et Thomas de Chaues in ſumm. Victoriæ de ſacram. tractat. de Sacram. num. 8. refert, Victoriam in neutram partem inclinaſſe licèt hanc diſtinctionem crediderit tutiorem, quam ipſe probat.

Panorm. Scotus. Adrian. Maior. Anton. Chaues.

Fundamẽtum.

Fundamentum huius ſententiæ eſſe debet; quia hæc excuſatio non eſt ex ſola rei natura, id eſt, quia iniuſtum ſit ita ferre cenſuram per legem, vt non obſtãte ignorantia incurratur: nã hoc videntur probare efficaciter fundamẽta ſecundæ ſententiæ: iure tamen poſitiuo, & humano potuit hæc indulgentia fieri, propter periculum animarum, quod imminet in cenſuris, ſi incurrãtur. Habemus autem in iure poſitiuo hanc moderationem adhibitam in ſtatutis ordinariorũ, in dicto capite ſecundo de Conſtit. in 6. quæ ex vi illius textus non extenditur (quidquid Silueſter dicat) ad leges Pontificias, tum quia iuxta vſum iuris nomine *Ordinarij*, nõ comprehẽditur Summus Pontifex, vt eſt vniuerſalis Paſtor, vt conſtat ex toto titulo de officio ordina. & ex alijs iuribus paſſim: & præcipitè ex varijs locis Tridentini. Tum etiam, quia ſuperfluè addita fuiſſet in illo textu illa particula *Ordinariorum*, quãdo quidẽ deciſio illius textus in omne ſtatutũ abſolutè cadere dicitur. Addita eſt ergo illa particula vt reſtrictiua: & reuera hic eſt frequẽs, & ꝓprius vſus illius vocis: Paſtor. n. particularis, & proximus reſpectiuè vocatur ordinarius, vt parochus in ſua parochia, & Epiſcopus in ſua diœceſi: & iuxta qualitatem materię, de qua agitur, accipi ſolet: ſemper tamen additur ad diſtinguendum eum ab vniuerſali Paſtore, Vnde, quia condere ſtatuta non pertinet ad Parochos, ſed ad Epiſcopos, vel alios prælatos, qui iuriſdictionem Epiſcopalem aliquo modo participant, ideò rectè intelligimus, in illo capite 2. nomen ordinariorum additũ eſſe ad reſtringendam illam legem ad ſtatuta Epiſcoporum, & excludendas leges Pontificis. Et ideò (quod etiam confirmat hanc ſententiam) in iure communi, quod Pontificium eſt, interdum legimus ignorantes cenſuram canonis, illum nihilominus incurrere.

Quædam prænotanda pro quæſtionis deciſione.

Hæc ſunt opiniones, quæ in hoc puncto occurrunt. & non ſine probabilitatis ſpecie. 10
Antequam verò iudicium meum proferam, aduerto, fere omnes auctores citatos, & plures alios de hac materia ſcribentes (quos ſæpè omitto ne lectorem confundam, & diſtineam, præſertim quando ad indagandam, vel confirmandam veritatem nihil noui conferunt) illos (inquam) indiſtinctè loqui de ignorãtia ſtatuti Eccleſiaſtici cenſuram ferentis, & de ignorantia ſolius cenſuræ, cùm tamen, & re ipſa diſtinguantur, & effectus morales longe diuerſos habere poſſint. Nam ignorantia ſtatuti (de inuincibili ſemper agimus) excuſat culpam, & inobedientiam Eccleſiæ: ignorantia autem ſolius cenſuræ non excuſat culpam, vt euidenter probatum eſt inter confirmandam ſecundam ſententiam Niſi fortaſſe contingat, ex ignoratione cenſuræ oriri probabilem exiſtimationem, quod talis prohibitio Eccleſiæ non obliget ſub mortali, ſed ſub veniali tantùm, vt de lege põtificia prohibente clericos adeſſe taurorũ agitationibus, ſuperioribus annis multi Theologi in Hiſpania opinati ſunt: tunc enim ignorantia cenſuræ iam redundat in ignorationem ipſius legis, id eſt, vt ſimpliciter, & abſolutè meretur nomen legis, excuſatque a culpa mortali: & conſequenter tollit materiam cenſuræ: nos autem loquimur de præciſa ignorantia cenſuræ, quæ ſimul ſit cum ſcientia præcepti Eccleſiaſtici obligantis ſub mortali.

Ex

Digitized by Google

11 *Diſtinctio tertiæ opinionis reijcitur.* Ex quo infero primò, diſtinctionem illam, quà vtitur tertia opinio, intellectam de ignorantia totius ſtatuti Eccleſiaſtici, vt planè ab illis authoribus intelligitur, non rectè conſtitui. Quòd autem hic ſit eorum ſenſus licèt interdum vocent ignorantiam cenſuræ, interdum ſtatuti; ex eo patet, quòd propter hanc cauſam reſtringunt diſtinctionem ad illa ſtatuta, quæ prohibent actiones alias per ſe malas, & iure naturæ, vel diuino prohibitas: nam ſi ſtatutum ſit de re alioqui non mala, ſiue illud ſit ordinarij, ſiue Summi Pontificis, certiſſimum, & indubitatum eſt impedire cenſuram, quia excuſat omnem culpam: & ita de hoc nulla eſt opinionum diuerſitas, vt patet ex Couarruuia, ſuprà; & Caſtro, lib. 2. de Lege pœnali, capit. 14. & alijs. Quando verò ſtatutum prohibet actionem, aliàs per ſe malam, non obſtante ignorantia ſtatuti adhuc manet ratio culpæ, & ideò in illo maior fuit ratio dubitandi, & opinandi ſub illa diſtinctione: indiſtinctè autem loquuntur, quia reſpectu talis actionis pro eodem reputant ignorare cenſuram, & ignorare prohibitionem Eccleſiæ.

In quo nobis eorum ſententia non probatur, nam ſicut in alijs ſtatutis circa res non per ſe malas diſtinguitur planè ignorantia ſolius cenſuræ ab ignorantia totius ſtatuti, vt probatum eſt; ita in ſtatutis de actionibus per ſe malis ſimiliter diſtingui poteſt. Eſt enim eadem ratio: quia ex parte obiectorum re ipſa diſtinguuntur & habent etiam effectus morales longè diuerſos: nam ignorantia ſtatuti tollit inobedientiam reſpectu Eccleſiæ; ignorantia verò ſolius cenſuræ non omnino illam tollit. Et propter hanc eandem cauſam improbandam cenſeo illam diſtinctionem in hoc ſenſu intellectam: quia quòd tunc nõ incurratur cenſura propter talem ignorantiam, non oritur ex ſpeciali iure poſitiuo id diſponente in ſtatutis ordinariorum, ſed oritur ex ipſa rei natura, ſeu ex ipſa inſtitutione, & conditione cenſuræ, vt explicatum eſt in præcedente ſectione; ſcilicet, quia per talem ignorantiam tollitur contumacia, & inobedientia Eccleſiæ: quæ eſt proxima ratio cenſuræ. Reſpondent aliqui, quòd, licet ad cenſuram latam ab homine requiratur contumacia, non verò ad latam à iure. Hanc enim diſtinctionem probauit *Gloſſa.* Gloſſa cap. *Epiſcopi*, verbo *Minimis*, 11. quæſt. 3. Sed gratis confecta eſt, & contra rationem, & primariam inſtitutionem cenſuræ, quæ non eſt alterius rationis dum fertur à iure, quàm dum ab homine fertur. Si enim ius poteſt per cenſuram punire delictum ſimpliciter, & ſiue contumacia commiſſum: cur non idem poterit homo per ſententiam? Denique ſuprà oſtendimus, ideò cenſuram iure ferri, quia ius ipſum monitionẽ includit: ſine qua cenſura ferri non poteſt. Hæc igitur ratio æquè procedit in legibus Pontificijs, vt manifeſtum eſt.

Atque ita ceſſat quo ad hũc punctum totũ fundamentum tertiæ ſententiæ. Ceſſant etiam rationes ſecũdæ ſententiæ; quia in hoc caſu, de quo agimus, non ignoratur ſola pœna, ſed tota lex, vt explicui in ſuperiori ſectione. Iura verò, quæ in confirmationem ſecundæ & tertiæ ſententiæ afferuntur, efficacia non ſunt, vt ſtatim oſtendam. Igitur quando abſolutè interuenit ignorantia inuincibilis ſtatuti, vel legis Eccleſiaſticæ præcipientis aliquid ſub cenſura, ſiue ſit lex Pontificis, ſiue aliorum inferiorum ſiue de materia iure naturæ prohibita, ſiue de quacunque alia re, excuſat à cenſura. Solùm poterit aſſignari diſcrimen, quòd in iure communi, & Pontificio difficilius admittetur ignorantia inuincibilis, quàm in alijs; illa verò propoſita nulla eſt differentia. Atque ita indiſtinctè tenuit Soto in 4. diſt. 22. queſt. 1. art. 2. verſus finem, Nauarrus cap. 27. num. 274. & in Comment. cap. *Fraternitas*, 12. queſt. 2. Vbi id confirmat ex cap. *Si verò*, 2. de Sententia, excommunicat. *Soto. Nauarrus.* Sed ille textus non eſt vrgens, quia ibi eſt ſermo de ignorantia facti, quamuis à paritate rationis poſſit inde argumentum ſumi. Et ita ſentit ibidem Innocentius, & eandem opinionem tenet Syluester, Angelus, & alij Summiſtæ. *Innocentius. Syluester. Angelus.*

Aſſertio prima.

14 *Nihil circa hoc ex iure definiri poſſe.* SVpereſt vt dicamus, quod propriè adhoc dubium ſpectat, de ignorantia ſolius cenſuræ. De qua quæſtione in primis opinor, nihil eſſe iure poſitiuo expreſſe ſtatutum: ſed ſola ratione definiendam eſſe. Hoc probo, quia nullus textus ex ijs, quæ afferuntur, de hac ignorantia loquuntur. Probatur primò de illo capite. 2. de Conſtitut. in quo abſolutè dicitur, *Ex cap. 2. de Cõſtit. nihil probari oſtenditur;* *ligari nolumus ignorantes*. Quæ verba licèt extendi poſſint ad eos, qui ignorant ſolam cenſuram, vt, probabiliter ſuadendo primam opinionem, argumentabamur: tamen ſimpliciter & in proprietate ſumpta id non ſignificant: nõ enim dicitur aliquis ſimpliciter ignorare legem eo quòd tantum ignoret pœnam eius, ſi præceptum ipſum, vel prohibitionem non ignoret. At verò textus ille loquitur abſolutè de ignorantibus legem: ergo ibi nihil diſponit de iis, qui ſolam cenſuram ignorant. Vnde fit, vt ex illo textu colligi non poſſit aliquid ſpeciale conceſſum in hoc eſſe circa ſtatuta ordinariorum: an verò aliquid aliud ſpeciale ibi ſit conceſſum de eiſdem ſtatutis infrà dicemus.

15 Rurſus alia iura, quæ afferuntur ad oſtendendum in legibus Pontificiis hanc ignorantiam non excuſare, nihil probant. Nam in cap. *Cùm illorum*, de Sententia excommunicat. *Cap. Cùm illorum, de Sent. excõmun. nihil probare.* non eſt ſermo de ignorantia cenſuræ, ſed de ignorantia irregularitatis, ſeu præcepti prohibentis ſub irregularitate, ne quis excommunicatus Eccleſiaſticos ordines ſuſcipiat, aut in eis miniſtret. Quod patet ex illis verbis: *Vel factum quidem ſcientes, iuris ignari neſciunt exinde ſe teneri*, id eſt, neſciunt exinde ſe teneri ad non ſuſcipiendos ordines: quod quidem eſſe poteſt, vel abſolutè ignorando excommunicationem, vel ignorando hunc particularem effectum, ſeu obligationem non ſuſcipiendi ordines. Et licèt verba poſſint ad vtrumque ſenſum referri: tamen ſatis commodè poſſunt poſteriori modo exponi; præſertim, quia facilior eſt ignorantia huius particularis effectus, & prohibitionis, præcipuè ſub pœna irregularitatis, quàm ignorantia totius cenſuræ. Si ergo verum eſt ibi eſſe ſermonem de ſola irregularitate contracta non obſtante ignorantia, nõ ſumitur inde efficax argumentum ad cenſurã: quia irregularitas non ſẽper requirit eam contumaciam, quam requirit cenſura: & poteſt

Imponi pro peccato præterito, imò interdum contrahitur abſque peccato.

16 Secundò verò dicitur, in illo textu non eſſe ſermonem de ignorantia inuincibili, ſed de culpabili: quod patet, quia Pontifex ibi, eodem modo loquitur de ignorante factum per obliuionem, & de ignorante ius, quo ex tali facto ligatur: & dè vtroque ſupponit contraxiſſe irregularitatem ſuſcipiendo ordines, ideoque indigere diſpenſatione: ergo ſupponit talē ignorantiam inuincibilem non fuiſſe. Nam, ſi ignorantia facti fuiſſet inuincibilis, ſine dubio excuſaſſet omne peccatum in ordinibus ſuſcipiendis; ergo excuſaſſet irregularitatem: nam licet aliæ irregularitates contrahantur ſine culpa, non tamen hæc, quæ ſpecialiter in pœnam impoſita eſt: ergo idem fuiſſet de ignorantia iuris, ſi illa fuiſſet inuincibilis. Loquitur ergo Pontifex de ignorantia, quam ius non præſumit inculpabilem, cum ſit vel de proprio facto, vel de iure notiſſimo.

17 Neque obſtant verba, quæ inferius habentur in §. *Si autem. Niſi is, qui fecit, adultus fuerit, & diſcretus, vt violenter contra obliuionem, & ignorantiam præſumatur.* Neque item obſtat, quòd propter hanc talem ignorantiam ibi conceditur aliqua indulgentia, ſeu facilior diſpenſatio Reſpondetur enim adhoc ſecundum ignorantiam illam, quamuis vincibilem, aliquo modo minuere culpam, dum minuit contemptum: & hoc ſatis eſt, vt facilius diſpēſatio concedatur. Vnde, quod priùs dicitur, violenter præſumi contra ignorantiam, vel obliuionem hominis diſcreti, non eſt ſenſus præſumi illam fuiſſe culpabilem: ſed potius eſt ſenſus præſumi nullam fuiſſe, id eſt, talem hominē non peccaſſe ex ignorantia, ſed ſcientem, vel videntem. Et reuera hoc in rigore ſignificat præſumptio contra ignorantiam. Ex illo ergo textu nullum argumentum efficax ſumi poteſt.

18
Cap. 1. & vlt. de Sent. excõmun. expēduntur.

Minus autem probant cap. 1. & vltim. de Sententia excommunicat. nam in primo non ſupponitur, illos pueros impuberes indigere abſolutione; ſed ſolum dicitur, non eſſe mittendos ad ſedem Apoſtolicam, quia eos ætas excuſat, quod optimè poteſt intelligi, excuſari à culpa, & conſequenter ideò non eſſe mittendos ad ſedem Apoſtolicam, quia abſolutione non indigent. Sicut ſtatim in eodem textu ponuntur alij cauſas, in quibus non eſt neceſſarius aditus ad ſedem Apoſtolicam, quia in eis illa excommunicatio non contrahitur. Imò multi putant illam rixam inter clericos impuberes non ſufficere ad peccatum mortale. Quod tamen abſolutè dici non poteſt, de quo infrà ſuo loco. At verò in capite vltimo eiuſdem tituli non eſt ſermo de impuberibus, ſe *de pueris, qui in canonem inciderunt ſententiæ promulgatæ; ſiue ante, ſiue poſt pubertatem, poſtulantq; ſe abſolui.* Ex quibus verbis non poteſt præſumi, ſermonem eſſe de pueris, qui habent ignorantiā cenſuræ: nihil ergo textus illi ad rem præſentem faciunt.

Hēric. lib. 13. cap. 17. n. 6. lit. N.

Aſſertio ſecunda.

19
Præciſam ignorantiā cenſuræ ab illa incurrenda excuſare.

ATque hinc ſatis improbata manet tertia ſētentia, quæ prædictam diſtinctionem ſolū in poſitiuo iura fundabat, cum oſtenſum ſit poſitiuum ius nihil expreſſe circa hoc diſponere. Quo fit, vt abſolutè illa diſtinctio locum non habeat: quia, ſecluſo poſitiuo iure, ex natura rei nulla eſt maior ratio quo ad hoc de legibus Pontificijs, quam de ſtatutis ordinariorum, aut è conuerſo. De omnibus autem vniuerſe loquēdo, mihi magis abſolutè probatur prima opinio. Et ita in vniuerſum aſſero, ignorantiam inuincibilem cēſuræ ſolius ſufficere, vt aliquis ab incurrenda cenſura excuſetur, etiamſi alias ſimplicem Eccleſiæ prohibitionem nō ignoret. Quam ſententiam tenent Syluester, Nauarrus Soto, & omnes alij, qui indifferenter loquuntur de ignorantia cenſuræ, & de ignorantia ſtatuti. Verum eſt, eos loqui ſpecialiter de excõmunicatione; tamen ego ſuppono ex ſuperius dictis commune eſſe omni cenſuræ; quatenus cenſura eſt, vt requirat præuiam monitionem ſub comminatione eiuſdem cenſuræ. Et ideò extendendam cenſeo hanc doctrinam ad cenſuram, quatenus talis eſt: quanquam non negauerim in excõmunicatione rem eſſe magis certam, ſicut etiam in eadem magis eſt neceſſaria.

Nec fundamenta ſecundæ opinionis difficilem habent ſolutionem. Nam ad decreta, quę ex iure canonico afferūtur, iam reſponſum eſt. Ad rationem autem, & inductionem, quam Couarruuias facit, concedo non eſſe fundandā hanc doctrinam in illo generali principio, vt nemo incurrat pœnam legis, ſi ignoret pœnam cum delinquit contra legem (licet nonnulli Canoniſtæ illud principium admittant) exiſtimo enim ſatis improbari prædictis rationibus. Fundatur ergo hæc noſtra ſententia in peculiari natura, & conditione huius pœnæ, quæ eſt cenſura; quia requirit peculiarem modum contumaciæ, & inobedientię: eo quòd non ordinetur per ſe primum ad puniēdum delictum commiſſum, eo tantum, quód commiſſum eſt; ſed ad emendationem eius, vel ad cogendum peculiari modo ne committatur, ſcilicet, ſub illo peculiari, & rigoroſo modo pręcipiendi ſub cõminatione cenſurę. 20

Soluuntur fundamenta ſecundæ opinionis.

Addit Nauarrus, quoties pœna eſt exorbitans, & extraordinaria, cuiuſcunque generis ſit ſi illa ignoretur, etiamſi delictum committatur non incurri talem pœnam, ſeu reatum eius: ſecus verò eſſe in mediocri pœna ordinaria, & ſecundum prudentem rationem accommodata delicto. Excommunicatio autem (& idem eſt de quacunque maiori cenſura) eſt grauiſſima pœna; & ideó ſi probabiliter ignoretur, non incurritur. Reddit autem apparentem rationē nam licet pœna, vt ſic, non poſtulet, vt ſit voluntaria, & ideò non requirat conſenſum delinquentis in ipſam; requirit tamen, vt ſit debita ex voluntate delinquentis: & ideò ſaltem requirit conſenſum in cauſam eius. Vt autem aliquis dicatur conſentire in causā, nō ſatis eſt, vt cōſentiat in rem, quę eſt cauſa: nam ſi ignoret inuincibiliter ex tali re ſequi talem effectum reuera nō vult talē effectū in tali cauſa, quia nō conſentit in causā, vt cauſa eſt. Sic ergo in pręſenti, vt aliquis incurrat pœnā, debet cōſentire in culpā, vt eſt cauſa talis pœnę, hoc autē ipſo, quòd quis cōſentit in culpā, moraliter cōſentit in illā etiam, vt eſt cauſa pœnę proportionatę, & ordinarię, ſeu quaſi connaturalis, etiamſi in particulari nihil ſciat de modo talis pœnę: nam quo ad hoc ſatis eſt in generali ſcire, 21

Ratio Nauarri ad ſecūdam aſſertionem poſitā ſuadendam.

omnem

omnem culpam eſſe dignam huiuſmodi pœna quod nemo poteſt ignorare: ad conſentiendum autem in culpam, vt eſt cauſa extraordinariæ, & grauioris pœnæ, non ſatis eſt illa generalis cognitio: & ideo ſi in particulari omnino ignoretur, non poteſt dici delinquens conſentire in culpam, vt eſt cauſa eius: & ideò meritò excuſabitur, ne illam, vel reatum eius incurrat.

22 Nauarri diſcurſus enucleatur. Qui diſcurſus eſt quidem probabilis, præſertim in iudicio humano, & humanis pœnis: nam in diuino, & in pœnis, quæ noſtris peccatis apud Deum debentur, habet difficultatē: nam oportebit dicere, omnes, qui inuincibiliter ignorant æternitatem pœnæ, eius reatum peccando non contrahere. Imò etiam in iudicio humano non facilè admittetur huiuſmodi excuſatio. Neque illa propoſitio, quòd ad iuſtam pœnam requiritur conſenſus in culpā formaliter, vt eſt cauſa talis pœnæ, id eſt, vt pœna præmiſſa fuerit expreſsè, vel implicitè: vel ſaltē quòd potuerit, & debuerit præuideri. Hoc (inquam) principium, nec per ſe notum eſt, neque vlla ſufficiente ratione demōſtratur: ſatis enim probabiliter dici poterit, ſufficere cōſenſum in culpam: nam ex vi culpæ, ita homo ſubiicitur poteſtati Iudicis, vt poſſit ab illo puniri iuſta pœna, vel iuxta leges, ſi in illis contineatur, vel eius arbitrio, ſi ei ſit commiſſum: ſiue pœna ſit huius generis, ſiue alterius, & ſiue ſit moderata, ſiue rigoroſa, dummodo non excedat proportionem delicti: hoc enim ſolùm requirit æquitas iuſtitiæ ex parte delinquentis: optio autem pœnæ, legiſlatoris iudicio commiſſa eſt. Quocirca principium illud ita in vniuerſali ſumptum ſemper mihi ſuſpectum eſt. Tunc autem illud exiſtimo eſſe verum, quandò ob interuenientem ignorantiam pœnæ, moraliter ita mutatur qualitas delicti, vt iam cenſeatur pœna excedens modum, & proportionem delicti: & huiuſmodi exiſtimo eſſe cenſuram, comparatam ad tranſgreſſionem legis, commiſſam, cum inuincibili ignorantia eiuſdem cenſuræ.

SECTIO X.

An vincibilis ignorantia excuſet, ne cenſura incurratur.

1 Ratio dubitandi pro vtraque parte. QVAESTIO procedit tam de ignorātia iuris, quàm facti: nam quo ad hoc eadem videtur vtriuſque ratio. Videri autem poteſt ex dictis ſequi, etiam hanc ignorantiam debere cenſuram, ſeu excommunicationem impedire: nam tollit propriam rationem contumaciæ. Qui enim ex ignorantia peccat, non poteſt propriè contumax dici: ſicut qui ex ignorantia vincibili errat in fide, non eſt verè hereticus, quia non eſt pertinax: videtur autem eſſe eadem proportio. Item, qui ignorat legem, vel factum, etiamſi culpabiliter, id ignoret: tamen re ipſa non admonetur per legem, ne hoc factum committat: ergo deeſt illi aliquid eſſentiale ad cenſuram incurrendam. In contrarium verò eſt, quia ignorantia vincibilis non excuſat culpam, etiam quatenus eſt contra obedientiam Eccleſiæ ſub tali modo, & comminatione propoſitam: quia licet hæc ignorantia interdum minuat culpam ex parte voluntarii, non tamen ex parte obiecti, vel legis, quæ per talem culpam violatur.

Hoc dubium procedit ſolùm in legibus ſimpliciter, & abſolutè præcipientibus, vel punientibus aliquid ſub cenſura: nam ſi lex adhibeat aliquam particulam, quæ ex proprietate ſuæ ſignificationis requirat ſcientiam, tūc, etiamſi ex ignorantia vincibili id fiat, non incurretur cēſura, non quia hoc ſit generale omnibus cenſuris, ſed quia talis lex noluit cenſuram ferre, niſi contra ſic peccantes. Quæ autem ſint particulæ habentes hanc vim, cùm his legibus adiūguntur, iam ſuprà tactum eſt, & ex proprietate Latini ſermonis, & ſignificationis pendet: cōmuniter autem eſſe ſolent hæ, *ſcienter, conſulto, Qui præſumpſerit, qui contempſerit, qui temerè, vel qui temerarius violator extiterit.* 2 De quibus legibus procedat dubium.

Quamuis in his, & præſertim in vltima, dubitari poſſit, an qui ex ignorantia affectata talē legē trāſgreditur, cenſurā incurrat, nā reuera videtur ſatis temerarius violator legis, & ideò probabiliter poteſt timere cenſuram. Aliunde tamen non videtur eam incurrere: nam licèt ſic operari quædam temeritas ſit; non eſt tamen directa temeritas contra legem, de qua ipſa loquitur. Nihilominus tamen prior pars videtur ſecurior: imò vt aliquis dicatur nō temerè trāſgredi legem, neceſſe eſt vt ſi ſuſpicionem, vel dubitationem habet talis legis, aliqualem diligentiam adhibeat, vt ſciat, an ſit talis lex, alioqui temerè ſe exponet periculo tranſgrediendi illam. Et ſi in re illam violare contingant, meritò dicetur temerarius violator illius. Qui autem habet affectatam ignorantiam legis, neceſſariò ſupponitur habuiſſe cogitationem aliquā & ſuſpicionem legis, & noluiſſe veritatē agnoſcere: meritò igitur dicetur temerarius tranſgreſſor. Propter quod etiā exiſtimo huiuſmodi hominem non excuſari, etiamſi lex vtatur verbo, *preſumpſerit*, quia ſatis propria, & magna præſumptio eſt, ex directa voluntate ſic operari cū mortali periculo agendi contra legem, per quā cenſura infertur. Et ideò, ſic cum tali voluntate in re ipſa committatur actus contrarius legi, meritò dicetur ille ex præſumptione egiſſe cōtra legem, & incurriſſe cenſuram. Quod ſecus eſt in ignorantia tantum indirectè voluntaria, etiamſi craſſa ſit, vel ſupina, nam illud peccatū ſemper eſt ex negligentia potiùs, quàm ex præſumptione, vel malitia. Et per hæc iudicandum eſt de ſimilibus verbis legum, vt diſtinctius infrà dicemus agentes in particulari, & in indiuiduo de ſingulis cenſuris. 3 Ignorantiā affectatam nō excuſare cenſurā in temerè aut ex præſumptione agentes legem.

Ignorantiam craſſam, et ſupinam non excuſare cenſuram etiam Pontificiam.

DEinde, vt certum, ſtatuendm eſt, poſſe cenſuram incurri cum aliqua ignorantia culpabili legis abſolutè prohibentis actum ſub tali cenſura. Hoc primò certiſſimum eſt de ignorantia affectata, quia hæc ferè æquiualet ſcientiæ, & vel nihil, vel parum minuit culpam, & contemptum. Item diximus, hāc ignorantiam non excuſare etiam in illis legibus, quæ habent particulas exaggerantes culpam, aut modum peccandi: ergo multò minus excuſabit in legibus abſolutè prohibentibus.

A Deinde, hoc etiam conſtat de ignorantia craſſa, & ſupina (quæ minus voluntaria eſt) ex dicto capite 2. de Conſtitutionib. vbi dicitur, Statutis ordinariorum excuſari ignorantes, niſi eorum ignorantia fuerit craſſa, & ſupina: vbi licet non loquatur in particulari de cenſuris, ſed de pœnis in genere (vt ex verbis conſtat, & cõmuni interpretatione) non tamen eſt dubium quin cenſuras comprehendat in regula generali, vt diximus: ergo & in exceptione. Et hæc eſt etiam communis expoſitio.

f Ex qua à fortiori ſequitur, etiam in legibus Pontificiis non excuſare hanc ignorantiam craſſam, quominus incurratur cenſura: quia non minus, ſed plus ex ſuo genere obligant Pontificiæ leges, quàm ſtatuta ordinariorum. Imò, B ſi quis rectè conſideret in illo capite 2. quo ad illam exceptionem nõ conditur nouum ius, ſed relinquitur antiquum intactum (vt ſic dicam) à nouo iure ibi condito. Ex qua interpretatione colligitur, communi, & ordinario iure ferẽdi cenſuram, illa ligari ignorantes, craſſa, vel ſupina ignorantia: hocque cõmune eſſe omnibus ſtatutis, & legibus Eccleſiaſticis. Vnde quo ad hanc partem neceſſe eſt ſoluere rationem dubitandi in principio poſitam. Negandum eſt ergo, in actu ex tali ignorantia facto deeſſe cõtumaciam, & inobedientiam ſufficientem ad cõtrahendam cenſuram: nam, licet non tam expreſsè & directè, virtute tamen & indirectè idem genus inobedientiæ eſt, ita negligere legem alias ſatis publicam, & omnibus notam, vt tã craſſa ignorantia illius habeatur. Ac proptereà ſatis etiam eſt, quòd lex, quantum eſt ex ſe, illum admoneat: quamuis admonitio ad eius aures non perueniat, ex ſupina eius negligentia. C

Soluitur prior ratio dubitandi quo ad hanc ignorantiã.

Num vincibilis ignorantia, quæ affectata, craſſa, aut ſupina non ſit, cenſuram excuſet.

g SOlùm ergo relinquitur quæſtio de ignorantia vincibili, quæ nec directè volita ſit, neque tam craſſa & ſupina, vt illi ferè æquiualeat, ita ut dolus in ea eſſe præſumatur, vt iura dicunt, l. 2. §. *Et generaliter*, ff. de Dol. excepet. ſed quadam communi & ordinaria neglıgẽtia humana culpabilis ſit. Nam de hac etiam eſſe poſſunt eadem opiniones ſuprà recitatæ. Prima eſt generaliter affirmans, hanc etiam ignorantiam impedire cenſuram tam in legibus D Pontificijs, quam in omnibus alijs ſtatutis. Ita tenent aliquid moderni, tribuuntque Syluestro, qui hoc indicat, licet, obſcurè, verbo *Excommunicatio*, 2. & vlt. §. 3. & verbo *Ignorantia*, §. 8. Et poteſt hoc fundari in dictò capite 2. de Conſtitutionib. in 6. applicando quandam rationem ſuperius factam: quia textus ille aliquid nouum, & iure poſitiuo introductum cõcedit: ſi autem, cùm ait non ligari ignorantes, intelligeret tantum inuincibiliter ignorantes, nihil nouum afferret, quo periculis animarum peculiariter ſubueniret: nam iam erat ex natura rei introductum, vt dictum à nobis eſt: loquitur ergo de ignorantibus etiam vincibiliter. Et confirmatur: nam exceptio firmat regulam incõtrarium: ibi autem ſolùm excipit peccantes ex ignorantia craſſa, vel ſupina: ergo omnes alij,

1 Prima opinio.

Syluester. Lodouic. Lopez p. 2. tract. de Clauib. cap 13

A qui ex ignorantia minùs culpabili peccant, nõ ligantur. Quòd verò illa lex extendatur etiam ad ius Pontificium, & cenſuras eius, conatur defendere Syluester; tamen, ut ſuprà dixi id nõ poteſt eſſe verum ex vi verborum illius ſtatuti niſi aliunde probetur illud, quod ibi ſtatuitur ex ipſa rei natura eſſe neceſſarium, & in illa fundari, cuius oppoſitum ſumitur ex inductione facta eiuſdem textus. Affert tamen Syluester diuum Thomam, quodlibet. 1. artic. 19. dicentem, tunc aliquem per ignorantiam non excuſari tranſgrediendo legem Papæ, quando ex negligentia eam ignorat. Sed hoc dictum nihil etiam ad rem præſentem facit: nam idem dici poteſt de quacunque lege.

Propter hoc ergo eſt ſententia ſecunda, quæ B hic applicat diſtinctionem ſuperiùs poſitam, & in ſtatutis inferiorum Papa admittit priorem ſententiam; nimirum, talem ignorantiam excuſans propter textum illum, vt à nobis inductus eſt: at verò de legibus Pontificijs id negat, propter contrariam rationem; ſcilicet, quia hæc excuſatio illo tantum iure introducta eſt, & illud non extenditur ad Pontificias leges. Quam opinionem attingit Soto in 4. diſt. 18. quæſt. 1. artic. 2. vbi ait, quòd licet ignorantia vincibilis à cenſura iuris communis, & Summi Pontificis non excuſat: *forſan tamen excuſat, ut nobiles authores docent, à cenſuris particularium Prælatorũ: dum tamen ignorantia craſſa non fuerit, et ſupina.* Non tamen refert, qui ſint illi auhores: imò diſtinct. 21. queſt. 1. artic. 2. vbi ex profeſſo tractat materiam, nullam mentionem facit huius opinionis: nec quidquam diſtinguit inter ignorantiam craſſam, & C culpabilem; nec ego reperio alios authores, qui priorem partem huius opinionis affirment.

f Secunda opinio

Soto.

Eſt ergo tertia ſententia generaliter docens, ignorantiam facti, vel iuris nunquam excuſare à cenſura, niſi excuſet etiam à culpa mortali. Id planè ſupponunt omnes authores ſuprà citati, vt videre licet in Nauarro, Couarruuia, Vgolino, & alijs, quos ipſi citant: imò & Syluester, qui in contrarium adducitur: quoniam dicit ignorantiam, quæ non eſt craſſa, vel ſupina, licèt ſit ex negligentia, excuſare; in probationem affert, quòd excõmunicatio iuris non incurritur, niſi peccando mortaliter: ergo ſignum eſt loqui de tali ignorantia, quæ ad excuſandum peccatum mortale ſufficiat: & potiùs ſupponere aliam, quæ non D excuſat à culpa, neque excuſare à cenſura. Intelligitur autem hæc ſententia reſpectiuè, ſeu comparatione facta ad ipſam legem, iuxta ſuperius dicta. Poteſt enim ignorantia non excuſare actum ab omni culpa mortali, & nihilominus excuſare à cenſura, ſi comparatione talis legis excuſet mortalem culpam. Vt v.g. ſi per aliquam ignorantiam obiecti, aut circunſtantiarum eius excuſet factũ ab illa malitia, propter quam imponitur cenſura, vt in caſu cap. *Si verò* de Sẽtentia excõmunicat. de percutiẽte clericũ, ignorando illum eſſe clericũ, qui, licèt non excuſetur à culpa homicidii, excuſatur à cenſura, quia excuſatur à culpa ſacrilegii. Et ſimiles caſus ſunt in cap. *Si quis cum duabus*, & c. *Si quis cum matre*, & cap. *Quidam*, 34. quæſt. 2. Idem proportionaliter eſt de ignorantia iuris: nam fieri poteſt, vt actus ſimpliciter non excuſetur

i Tertia opinio.

Nauarrus. Couarr. Vgolinus. Syluester.

Explicatur.

à culpa

à culpa propter aliam legem naturalem, aut diuinam: excuſetur tamen reſpectu legis Eccleſiaſticæ, & tunc etiam ſufficit talis ignorantia ad excuſandam cenſuram, iuxta ſuperius dicta. Si tamen neque ex parte facti, neque ex parte iuris Eccleſiaſtici, vt prohibentis aliquid ſub cenſura, ignorantia ſufficiat ad impediendam culpam mortalem, ſi non erit ſufficiens ad impediendam cenſuram.

Dixi autem *Ex parte iuris Eccleſiaſtici, ut prohibentis aliquid ſub cenſura*: quia ſi contingeret (quod moraliter vix poteſt) præceptum vincibiliter ignorari, adiectionem verò cenſuræ inuincibiliter, talis ignorantia non excuſaret culpam mortalem contrariam Eccleſiaſtico præcepto, excuſaret tamen cenſuram, iuxta ſuperius dicta. Nam etiamſi quis ſciret præceptum, non incurreret cenſuram, vt in præcedente dubio dictum eſt: ergo multò minus incurret, ſi ex ignorantia vincibili peccet. Illud tamen peccatum non eſt contra illud præceptum, vt cõminans cenſuram, ſed vt ſimpliciter prohibens & ideò non ſatis eſt ad incurrendam cenſuram Imò, ſi quis rectè conſideret, quæ ibi excuſat cõſuram non eſt ignorantia vincibilis præcepti, ſed inuincibilis, cenſuræ: illa verò prior de ſe, neque excuſat, neque ſufficienter accuſat ad cẽſuram contrahendam, niſi iuxta modum, & qualitatem ignorantiæ ipſius cenſuræ.

Tertia opinio præfertur, & roboratur.

10 Hanc ergo opinionem ſic expoſitam omnino veram exiſtimo, neque auderem dicere, oppoſitam eſſe practicè, aut moraliter probabilem. Quia nullum habet authorem, præter vnum, vel alium recentiorem: qui non ex graui, aut vrgente fundamento mouetur; ſed ſolùm ex quadam pietate, ad euitanda animarum pericula: quæ fuit ratio Pontificis in illo capite 2. de Conſtitut. tamen ipſemet Pontifex noluit ita ſubuenire animarum periculis, vt diſciplinam Eccleſiaſticam relaxaret. Ratio autẽ, quæ me potiſſimum mouet, eſt, quia in iure non inuenio ignorantiam vincibilem, quæ ad mortalem culpam ſufficiat, quæ non cõprehẽdatur ſub illis duobus membris, craſſa, vel ſupina, niſi ſit maior illis, vt eſt affectata: quæ fortaſſe in iure potius cẽſetur apertus dolus, & malitia, quã ignorantia. Illa ergo omiſſa, omnis alia ignorantia, quæ indirectè voluntaria eſt, ex duplici capite naſcitur; ſcilicet, vel ex pura negligentia, & deſidia, vel ex nimia ſolicitudine, & affectione ad res alias, vel alia negotia, quæ impediunt debitã curam addiſcendi, & ſciendi ea, quæ quis ſcire tenetur. Et quando naſcitur ex priori capite, vocatur craſſa: quando ex poſteriore, dicitur ſupina, vt rectè notauit Cordubenſis l. 2. quæſt. 1. non admittens aliam ignorantiam vincibilem, & indirectè voluntariam, præter has duas: quia reuera nulla alia excogitari poteſt, quæ ab his differat formaliter, vt ſic dicam, ſeu in principio, & radice ipſius ignorantiæ.

Cordub.

11 In vincibili ignorantia varii gradus diſtinguuntur.

In his autem dubium non eſt, quin poſſint gradus conſiderari ſecundùm magis, & minus: ſecundũ quos optimè diſtinguetur ignorantia ex leuiſſima negligentia, vel ita leui, vt ad perfectum, voluntarium, quod eſt ad peccatum mortale neceſſarium non ſufficiat; & illa, quæ grauis eſt, & ad mortalem, quam alij vocant latam culpam, eſt ſatis. Et in hoc ſenſu verè diceretur, ignorantiam culpabilem, ſi leuis ſit; & ideò non craſſa, neque ſupina, excuſare à cenſura: quia tantum eſt cauſa venialis culpæ. Tamen illi nobiles authores, quos Soto commemorat, non potuerunt in hoc ſenſu loqui: aliàs immeritò diſtinxiſſet inter leges inferiorum, & Pontificis: cum in omnibus verum ſit, ignorãtiam excuſantem à culpa mortali, licet non excuſet à veniali, excuſare à cenſura. Vnde neque ipſe Soto audet illam ſententiam affirmare, ſed addit particulam *forſan*: quod eſt ſignũ ipſum non loqui de culpa veniali, ſed de mortali: quanquam ſolùm obiter id attingat, & magis recitando, quàm aſſerendo. Melius poſſent authores primæ ſententiæ in hoc ſenſu opinionem ſuam interpretari, & non eſſent nobis contrarij. Et quidem, vt ex verbis eius ponderaui, Syluester in eo ſenſu locutus eſt. Et explicando locum diui Thomæ, eam vocauit latam negligentiã, quæ ad peccatum mortale ſufficit, nam diuus Thomas abſolutè dixit, leges Pontificis ligare ignorantes, ſi ex negligentia ignorent: ſatis autem magna negligentia eſt, quæ ad peccatum mortale ſufficit.

12 Alij verò moderni authores non videntur loqui in hoc ſenſu: nam referendo ſententiam Soti, approbant priorem partem eius, & illam extendũt ad omnes leges Eccleſiaſticas: & ideò in ipſamet ignorantia, quæ ad mortale peccatũ ſufficit videntur, diſtinguere gradus; vt infra certum gradum non ſit craſſa, nec ſupina, ſed vincibilis tantum, licet mortalis: & ideò excuſet; vltra illum autem gradum iam ſit craſſa, vel ſupina, & non excuſet. At certè talium graduum diſtinctio, & nullo iure fundata eſt, & nulla ratione explicari poteſt. Quis enim dicat negligentiam ad mortaliter peccãdum ſufficiẽtem, in tali gradu eſſe craſſam; non verò in tali, aut qua ratione poterunt diſcerni hi gradus? Hoc ergo modo magis implicantur cõſcientiæ & leges, quam explicentur. Item in ordine ad reſtitutionem, vel ad alias ſimiles obligationes in conſcientia, illa ignorantia, quæ eſt ita negligens, vt ſufficiat ad peccatum mortale iniuſtitiæ, cenſetur craſſa, & ſupina: vt colligitur ex l. 15. §. vlt. ff. de Contrahenda empt. & in l. 6. ff. de Iur. & fact. ignor. ergo etiam in præſenti materia, omnis ignorantia, quæ ad mortalem tranſgreſſionem, vel inobedientiam ſufficit, craſſa, vel ſupina dicenda eſt.

Ignorantiam facti, quæ non excuſat à mortali, non excuſare cenſuram.
Aſſertio 1.

13 Dicendum ergo in primis eſt, ignorantiam facti, quæ illud non excuſat à culpa mortali, non excuſare cenſuram, quæ propter talem culpam formaliter lata eſt, ſiue per Pontificiam legem, ſiue per quamcunque aliam. Probatur ex omnibus dictis: nec in hac parte inuenio grauem aliquem authorem diſſentientem. Couarruuias verò dicto §. 10. licèt formaliter idem ſentiat, quandam tamen adhibet diſtinctionem: qua in re hanc generalẽ aſſertionẽ limitat. Nam ſi huiuſ-

Couarruu. limitatio, & diſtinctio.

modi ignorans vincibiliter det operam rei illicitæ (ait) generaliter procedere concluſionem poſitam. Si verò dabat operam rei licitæ, dicit excuſari à cenſura, quia excuſetur à culpa, pro qua lata eſt cenſura: quia licet peccet mortaliter ita incautè operando, non tamen ſecundũ illam ſpeciem peccati, in qua fuiſſet, ſi ex ſcientia fieret. Quia malum illud (inquit) non eſt per ſe voluntarium, ſed tantum per accidens, cũ malum nunquam ex natura ſua oriatur à bono ſed per accidens. Quæ doctrina formaliter non eſt contraria aſſertioni poſitæ, vt conſtat.

Reiicitur. Caſtro. Nihilominus tamen noua mihi viſa eſt, quanquam eam teneat Caſtro lib. 2. de Lege pœnali, cap. 14. Authores verò, quos Couarruuias adducit ad probandã priorem partem ex illo principio morali, quòd actus peccaminoſus factus ex ignorantia vincibili reducitur ad eam ſpeciẽ in qua eſſet, ſi ex ſcientia fieret, generaliter id aſſerunt, nihil diſtinguentes inter eum, qui dabat operam rei licitæ, vel illicitæ, vt patet ex diuo Thoma, 1. 2. quæſt. 6. art. 6. & quæſt. 76. art. 4. Adriano quodlib. 4. artic. 1. Almaino tract. 1. Moral. cap. 4. & alijs Theologis in 2. diſt. 22. & Summiſtis, verbo *Ignorantia*, & Cordubenſi, l. 1. quæſt. 21. poteſtque euidenti ratione (vt opinor) illa diſtinctio refelli; quia quis ex ignorãtia vincibili tranſgreditur legem, etiamſi alias det operam rei licitæ, voluntariè tranſgreditur illam legem: ergo peccat eadem ſpecie peccati, ac ſi directa voluntate peccaret. Patet conſequẽtia: quia voluntarium directum, vel indirectũ non mutat ſpeciem peccati. Aliàs etiamſi quis daret operam rei illicitæ, mutaretur ſpecies peccati, quia etiam tunc eſt actus indirectè voluntarius. Declaratur exemplo: nam ſi quis animo accedendi ad ſuam vxorem, accedat ad non ſuã ex ignorantia vincibili, peccat, & non alia malitia, niſi fornicationis: ſi ergo ex eadem ignorantia accederet ad vxorem alterius, vel ad conſanguineam, contraheret malitiam adulterij, vel inceſtus: quia eodem modo eſſet ibi voluntarium. Idemque eſſet, ſi ex intentione ſimplicis fornicationis, & ignorantia culpabili accederet ad alienam vxorem, quia idem modus voluntarij in vtroque reperitur; neque intentio alterius obiecti praui, aut boni quidquam refert ad talem ſpeciem peccati, quia non inde ſumitur; ſed ex alia materia, ſeu actu indirectè voluntario, in quo paria ſunt illa peccata.

11 Neque verò in eo, qui dat operam rei illicitæ & nihilominùs ex ignorantia peccat, actus bonus, quàtenus talis eſt, eſt cauſa illius peccati; ſed imprudens modus operandi talem actum. Vnde qui ex tali ignorantia vincibili operatur, licèt videatur bonum operari, aut bona intentione, non tamen bene, neque prudenter; & ideò non excuſatur à malitia tranſgreſſionis talis præcepti, quæ ex ignorantia inuincibili ſubſecuta eſt; quapropter neque à cenſura excuſari poteſt. Aliàs, ſi quis laicus in venatione ſibi licita interficeret hominem ex incauta iaculatione, & ignorantia vincibili facti, non incurreret cenſuram, ſi lata contra homicidam eſſet. Sacerdos verò ſimilem venationem exercens ſibi prohibitam, & cũ ſimili ignorãtia, illã incurreret. Quod cõtra rationẽ, eſt nam illa culpa venationis valdè extrinſeca eſt ad talem cenſurã. Vnde

Replica. nihil refert differentia, quã dicti authores conſiderant; ſcilicet, quòd qui dat operam rei illi-

A citæ, directè vult malum: quia non vult directè illud malũ, pro quo eſt cenſura lata. Et hoc eſt, quod pertinet ad præſentem cauſam: ſed aiunt, vnum malum eſſe per ſe coniunctum cum alio; & ideò ſatis eſſe vnum eſſe in ſe volitum, & vt aliud cenſeatur: malum autem non ita eſſe coniunctum cum bono. Sed hæc etiam differentia neque vniuerſalis, neque formalis eſt; quia non quodlibet malum eſt per ſe coniũctum cum alio malo, nec homicidium caſuale magis ſequitur ex venatione illicita, quam liceat ob differentiam perſonarum, ſi cætera ſint paria. Item, licet ex bono morali, vt ſic non ſequatur morale malum per ſe, tamen cũ actione bona poteſt eſſe coniunctum periculum alicuius detrimenti, vel alterius mali, quod niſi prudẽter caueatur, reddet totam actionem malam ex ignorantia uincibili. Denique quod effectus, aut malum per ſe, aut per accidens ſequatur ex actione, poteſt conferre ad hoc, vt ignorantia ſit magis, uel minus culpabilis; & ita debet conſiderari illa diuerſitas in dante operam rei illicitæ, ſicut licitæ. Igitur illa differẽtia non poteſt eſſe formalis. Neque etiam uariat ſpeciem peccati, quod per ſe uel per accidẽs ſequatur ex actione, ſi alio, qui ſupponatur, in utroque caſu culpabiliter ſequi, & ex ignorantia vincibili. Nec poteſt fingi alia ſpecies, in qua talis culpa ſit, ut patet in exemplis ſupra adductis. Quanquam non nego, unũ peccatũ eſſe grauius alio, & ſecundum illam grauitatẽ magis interdum puniri in iure: tamen quod ad cenſurã contrahendam pertinet, nihil puto referre illud diſcrimen, ſi culpa mortalis maneat contra eãdem legem ſimpliciter prohibentem.

Eluditur.

Ignorantiam iuris, quæ non excuſat à mortali, non excuſare cenſuram.
Aſſertio 2.

VLtimò idem cenſeo dicendum de ignorantia uincibili iuris ſine diſtinctione vlla, nã hoc procedit de ſtatutis inferiorum: ergo multò magis de toto iure communi, & pontificio. 11
Antecedens patet, quia Pontifex in illo capite 2. de Conſtitution. in 6. excipit omnem ignorãtiam craſſam, uel ſupinam: ergo ex mente eius nulla ignorantia ſtatuti excuſat à cenſura, quæ non excuſat à mortali culpa: quia omnis illa craſſa eſt, uel ſupina, ut declaratum eſt. Ad argumentum autem ſæpe factum: quia iuxta hãc doctrinam nihil nouum, aut peculiare ſtatuitur in illo textu Soto diſtinct. 22. quæſt. 1. artic. 2. reſpondet, concedendo Pontificem ibi nullum priuilegium, ſeu indulgentiam dediſſe ignorãtibus; ſed declaraſſè tantùm id, quod ex natura rei iuſtum erat, & communi iure neceſſarium. Et licet uerum ſit id, quod de ſtatutis ordinariorum ibi dicitur, æquè habere locum in legibus pontificis, & in iure communi, ſpecialiter uerò hoc fuiſſe ibi declaratum de ſtatutis ordinariorum, quia fortaſſe maiorem aliquã coactionem ſuis ſubditis inferebant, & in ſuis ſtatutis ignorantiæ excuſationem admittere nolebant. Soto.

Addo etiam, in illo textu non eſſe ſermonẽ de ſolis cenſuris, ſed abſolutè de quibuſcunque pœnis, & obligationibus per ſtatuta ordinariorũ impoſi-

Impoſitis : non eſt autem ex ſola rei natura neceſſarium, vt ſubditus excuſetur ab omni pœna legis humanæ propter ignorantiam etiam inuincibilem talis legis, ſi actus aliquis per ſe malus eſt, & prohibitus. Voluit autem Pontifex in eo textu, vt in vniuerſum omnes ignorantes ſtatuta ordinariorum inuincibiliter vel tantùm ex leui, ſeu veniali negligentia, excuſarentur ab omni pœna illorum. Atque ita, quo ad hanc generalẽ conceſsionem aliquid nouum ſtatuit Pontifex, & quo ad eam aliquid etiam ſpeciale admitti poteſt in ſtatutis ordinariorum, quod non eſt commune omnibus decretis iuris communis, quamuis in excommunicatione, ſeu cenſura propriè ſumpta propter peculiarem rationem, & conditionẽ eius neceſſarium non eſſet illud ſpiciale ius tanquã aliquid nouum decernens, ſed ſolùm vt declarans id, quod de ſe neceſſarium erat. B

SECTIO XI

Vtrùm Ignorantia excuſet cenſuram ab homine latam.

1 Cenſuram ab homine poſſe ferri in abſentem & ignorantem. Gloſſ.

VLTIMO loco dicendum ſupereſt de cenſura ab homine lata, an, ſi feratur in ignorantem, illum comprendat. Ad quam dubitationem reſpondent Doctores omnes huiuſmodi cenſuram ferri poſſe abſententia & in ignorantem, vt latè tractat Gloſſa in capit. *Apoſtolica*, verb. *Probabili*, de clerico excommunicat. miſtrante, quam omnes ſequuntur, vt videre licet in Couarruuia in cap. *Alma*, 1. p. §. 10. num. 7. & Vgolin. dicto cap. 9. 8. et aliis, quos ipſi citãt. Sumique poteſt ex verbis Pauli 1. ad Corint. 5. *Ego præſens ſpiritu, abſens autẽ corpore iam iudicaui, &c.* Vbi ſignificat ſe excommunicaſſe abſentem, vt ibi notauit Ambroſius, & ex illo Stephanus Papa in capit. *De manifeſta*. 2. quæſtion. 1. Et idem habetur in capit. *Cùm ſit Romana*, § *Præterea*, de Appellationibus, vbi additur, Paulum excommunicaſſe abſentem, & *irrequiſitum*, id eſt nõ iudicialiter citatum, iam verò paternaliter admonitum, vt in ſuperioribus diximus. & ibi notat Gloſſa.

Couarr. Vgolin. 1. Cor. 5. Ambr. Steph.

2 Non ſatis colligitur ex Paulo cenſuram ferri in ignorantẽ.

Non verò conſtat ſatis ex illo facto Apoſtoli eum excommunicaſſe ignorantem: potuit enim ita excommunicare abſentem, vt noluerit illum ligari, donec illi intimaretur cenſura: imò veriſimiliùs apparet ita factum eſſe: quia ad hunc finem illum excõmunicabat, *ut ſpiritus eius ſaluus fieret*. Quandiù autem ab illo excommunicatio ignoraretur non poterat illi eſſe fructuoſa: ergo non eſt veriſimile ita voluiſſe Paulum ligare abſentem, vt ſtatim; antequam ad eius notitiam cenſura perueniret, ligatus maneret. Item eo tempore nullum mortalem effectum potuiſet habere talis excõmunicatio: quia neque ipſe excommunicatus obligaretur ad uitandum alios, neque illi ad vitandum ipſum: vtróſque enim ignorantia excuſaret: vt quid ergo Paulus ſic abſentem excommunicaret? Vnde neque ex facto Pauli, neque ex iuribus citatis (quiæ nihil de ignorante, ſed de abſente tantum loquuntur) prædicta ſententia ſatis probari videtur.

A Poteſt tamen ex illo principio ita compleri ratio, nam ſententia excommunicationis legitimè profertur in abſentẽ. vt ex dictis teſtimoniis conſtat: eademque ratio eſt de qualibet cẽſura, vt per ſe notum eſt: ſed ſententia cenſuræ ſecũ affert executionem, vt dicitur in cap. *Paſtoralis*, § *Verum*, de appellat. ergo ſtatim habet affectũ: ergo etiam ignorantem ligat, cùm non poſſit ad eius notitiam ſtatim peruenire.

3 Suadetur ratione cõcluſio.

4 Sed neque hæc ratio videtur omnino conuincere, quia cenſura affert ſecum executionem iuxta legitimam intentionem ferentis; quamuis ergo iudex ferat ſententiam in abſentem, intendere poteſt eum non obligare, donec illi intimetur, ſicut de Paulo dicebamus; & tunc certum eſt ſententiam non afferre executionẽ vſque ad tempus ex intentione iudicis præfinitum. Videtur autem neceſſarium eſſe, B vt talis ſit intentio iudicis: quia de ratione ſententiæ eſt, vt non obliget donec ſciatur, vt ſumitur ex cap. *Biduum*, verſ. *Si aduerſus abſentem*, 2. quæſt. 6. ergo iuſta intentio ferentis ſententiam cenſuræ eſſe debet, vt non liget donec intimetur.

Sed nihilominùs dicendum eſt, quamuis ſententia cenſuræ poſſit hoc modo ferri, idque ad benignitatem iudicis pertinere poſsit: ſimpliciter tamen id non eſſe de ſubſtantia, imo nec de iuſtitia talis ſententiæ. Omnis enim ſententia, ex quo iuridicè pronunciatur, valida eſt, ſtatimque ſuum robur, ſuamque efficaciam habere incipit, etiamſi non dum ſit reo intimata: quamuis quo ad illas actiones, quæ requirunt eius ſcientiam; non obliget, vel non operetur, donec intimata ſit. Vnde, ſi talis ſit ſententia, vt per interpoſitam appellationem poſſit ſuſpendi eius effectus: tunc ſi ſententia ſit lata in abſentem tempus ad appellandum cõceſſum, non incipit computari, donec ad eius notitiam ſententia peruenerit: quia illa actio omnino pendet ex tali notitia? & hoc eſt, quod ſtatuitur in dicto cap. *Biduum*, At verò hoc non habet locum in ſententia excommunicationis, quæ non ſuſpenditur per ſubſequentem appellationem: & ideò ita ferri poteſt, vt ſtatim operetur, quantum valet, etiã contra ignorãtẽ ſaltem quo ad illos effectus, qui eius notitiam non requirunt. Nõ eſt ergo hoc cõtrà ſubſtãtiã talis ſententiæ. Quòd verò fieri etiam poſſit, vt non ſit contra iuſtitiam, patet, quia tanta poteſt eſſe iniquitas, & cõtumacia delinquẽtis, D vt hoc genus pœnæ, & condemnationis iuſtè mereatur. Quod magis patebit explicando amplius hanc communem ſententiam; quæ vera quidem eſt, oportet tamen circa illam nonnulla obſeruare.

5

Quedam notanda pro concluſionis explicatione.

PRimum eſt, vt hæc ſententia feratur in ignorãtẽ, ſupponi debere illum fuiſſe ſufficienter admonitum, vt expreſſe aduertit Couarru. ſuprà, & cõſtat ex dictis ſuperiùs de modo ferẽdi hanc ſentẽtiam. vnde intelligitur ratio à priori, ob quam ignorantia nõ impedit cenſuram ſic latam, ſcilicet, quia talis ignorantia nõ tolit cõtumaciã, ſed potiùs illã ſupponit: & ideo ex parte delinquentis ſupponit ſufficientem cauſã cenſuræ; ex parte verò iudicis eſt ſufficiẽs poteſtas ad ligandum

6 Vt cenſura in ignorantẽ feratur debet præceſſiſſe admonitio. Couar.

ligandum, quæ vt operetur, nõ requirit præſẽtiam vel ſciẽtiam alterius, ſed cauſam, & ſubordinationem, id eſt, quòd ſit illi ſubiectus: ergo hæc ignorantia impedire nõ poteſt cenſuram.

7 An, ſi tempore quo cenſura fertur, reus iam reſipuit, illa ligetur. Ratio pro parte negatiua.

Solum poſſet quis dubitare, ſi contingeret, eo tempore, quo fertur cenſura alium iam reſipuiſſe, & ſatisfeciſſe, ſeu paruiſſe Eccleſiæ: ita tamen vt ad notitiam iudicis peruenire non potuerit, an cenſura in eum lata valida ſit, vel impediatur. Videtur enim impediri, quia iam non ſubeſt vera cauſa eius, & ablata cauſa neceſſaria, impeditur effectus. Item, ſi alterius obedientia, & ſatisfactio ad notitiã iudicis perueniſſet, non poſſet in illum ferre talem ſententiam: fuiſſet enim iniuſta, & nulla, vt poté ex falſa cauſa: quod autem iudex ignoret ſtatum alterius abſentis, extrinſecum ualde eſt, & accidẽtarium: nõ ergo debet alteri nocere, ſed in tali ſententia ſubintelligi debet ſaltẽ tacita conditio, *ſi in ſua cõtumacia perſeueret*: ſicut etiã ſubintelligitur alia conditio, *donec reſipiſcat*. Etenim ſi iuxta intẽtionem Eccleſiæ cenſura permanere non debet in eo, qui iam eſt Eccleſiæ obediẽs, nam ſtatim abſoluẽdus eſt: multò magis inferri non debet ei, qui iam eſt obediens: ſi ergo per errorem, vel falſam præſumptionem feratur, non valebit.

8 Ratio pro parte affirmatiua.

In contrarium verò eſt, quia illa cenſura nõ fertur propter perſeuerẽtiam in cõtumacia vſq. ad illud tempus, in quo ſentẽtia fertur, ſed pro contumacia conſummata in tẽpore per admonitionẽ præſcripto: quæ contumacia vera fuit, & in re: ergo talis ſententia fundatur in vera, & legitima cauſa. Nam talis cenſura, quæ per ſententiam fertur poſt ſufficientem monitionem, iam non fertur ſub conditione in futurum, ſed purè & abſolutè in pœnam contumaciæ: ergo ex parte cauſæ, & ex modo, quo fertur, talis ſententia valida eſt, nec poteſt impediri ob mutationem, vel reſipiſcentiam peccatoris, quia non eſt lata ſub oppoſita conditione, nec dependenter ab illa. Adde, quod, licèt ille peccator reſipiſcat apud Deum, tamen coram Eccleſia nõ obedit, donec ſe ſuperiori præſentet, & priorẽ contumaciam corrigat, ac paratũ ſe ad ſatisfaciẽdum oſtendat: ergo, ſi priùs, quàm hoc faciat, a ſuperiori ligetur, ligatus manebit donec abſoluatur, etiam ſi occultè reſipuerit. Atque ita ſcientia ſuperioris de reſipiſcentia alterius non concurrit omnino per accidens, ſed per ſe, pertinet enim, moraliter loquendo, ad ipſam cauſam cenſuræ. Et ita facilè ſoluuntur priores rationes dubitandi. Vnde hæc poſterior pars ſequenda eſt in praxi: quamuis ſpeculatiuè res dubia eſſe videatur.

Reſolutio.

9 Quandiu ligatus cẽſurã ignoret, excuſari ab eius tranſgreſſione.

Secundò obſeruandum eſt, quãdiu is, cõtra quẽ fertur cẽſura, illam ignorat, excuſari a trãſgreſſione eius, etiamſi efficiat actus per illã prohibitos: quia reſpectu illorum cẽſura habet vim cuiuſdam præcepti. Et ideò, ſicut ignorãtia præcepti excuſat à culpa, ita etiã ignorãtia cẽſuræ. Quo fit, vt oporteat talẽ ignorantiã inuincibilem eſſe: quia alia nõ excuſat. Vnde interogare aliquis poteſt, quando peccator iam ſufficiẽter fuit admonit⁹, et vehemẽter ſuſpicatur fuiſſe ĩ illum ſentẽtiam excommunicationis latã quia ſcit ſufficiẽs tẽpus iam elapſum eſſe, & ſuperiori de ſua cõtumacia cõſtitiſſe, an tunc teneatur abſtinere, eò quòd iã eius ignorãtia nõ videatur inuincibilis, ſed cõſtituẽs illũ in dubio probabile.

Quid ſi probabiliter timeat cenſuram iam eſſe latam.

Reſpondeo primùm, ſi huiuſmodi peccator loco diſtet à ſuperiori, cuius cenſuram expectat, vel potius timet, quamuis fuerit elapſum ſufficiens tempus, vt potuerit ligari, ſi tamen non fuit ſufficiens tempus elapſum, vt etiam potuerit illi intimari ſententia, non tenetur ob prædictam ſuſpicionem abſtinere, tum quia præceptum nõ obligat donec poſſit à ſubdito ſciri, vel ſaltem non ita obligat, quin eius ignorantia ſufficienter excuſet: tum etiam quia illa ſuſpicio nõ eſt ſufficiens ad obligandum: quia fieri potuit, vt ſuperior mutauerit, volũtatem, vel diſtulerit executionem, propter rationes vel impedimenta, quæ frequenter occurrunt.

At verò, ſi tantum temporis elapſum eſt, vt potuerit non ſolùm ſententia ferri, ſed ad notitiam eius deferri, vlteriùs ſubdiſtinguẽdũ videtur: nam, aut ille conſultò ſeſe occultat, aut fugit, vt notitia ſentẽtiæ ad illũ nõ perueniat. 10

Et tunc non excuſatur, quia illa ignorantia non ſolum inuincibilis non eſt, verùm potiùs videtur affectata. Quod etiam cõfirmari poteſt à ſimili ex ſuprà dictis de illo, qui per vim, vel fraudem impedit, ne admoneatur: eſt enim hic eadem, vel maior ratio. At verò, ſi ille nullo modo ſe occultauit, ſed bona fide ſe geſſit; & nihilominùs nullam notitiam latæ ſententiæ habet, non tenetur illam præſumere, neque illam ita formidare, vt abſtinere cogatur. Tum propter dicta quia illa ſuſpicio eſt inſufficiens, cùm multis de cauſis potuerit pronunciatio ſententiæ ſuſpendi: tum etiam, quia illamet tẽporis dilatio infert iam contrariã ſuſpitionẽ, nimirum ſententiam prolatam non eſſe, nam ſi fuiſſet, vel per iudicis diligentiam, vel per famam, quæ in his rebus facilè diffunditur, ad notitiam partis perueniſſet. Oportet ergo, vt vel per iudicem notificetur, vel ſaltem vt probabilibus, & fide dignis teſtimoniis conſtet ſententiam fuiſſe latam. Non enim opinor neceſſariũ eſſe, vt ſẽper hæc notitia per notificationẽ iuridicam habeatur, diſtinctam à ſententiæ promulgatione, ſed ſatis eſſe, vt ſententia ſufficienter promulgata, quacunque via in ſufficientem notitiã deueniat: ſicut in promulgatione legis, vel ſtatuti manifeſtum eſt. An verò teneatur huiuſmodi reus inquirere, & diligentiam facere ad hanc notitiã habẽdam, reſpõdeo, per ſe loquendo, non teneri, quia in his, quæ pœnalia ſunt, & coactiua, ſatis eſt paſſiuè ſe habere ad inflictionem pœnæ: hæc autem notificatio cẽſuræ eſt veluti pars executionis eius: & ideò ad iudicis munus ſpectat illã procurare, non ad ipſum reum. Solùm ergo tenetur per vim, vel fraudem illam nõn impedire.

11 Num ſufficiat cenſura per famam vt quis abſtinere teneatur.

Rurſus inquiri hic poteſt, an ſufficiat notitia cẽſuræ per ſolam famã, vt aliquis abſtinere, ſeu cenſurã ſeruare teneatur. Nõnulli enim Canoniſtæ ita ſimpliciter affirmãt quia, talis fama vel cõfert ſufficiẽtem notitiam cẽsure, vel cõſtituit hominẽ ĩ eo ſtatu, vt meritò dubitare poſſit qui autẽ dubitat de cẽſura, vt tutiorẽ partẽ ſequantur abſtinere debet, iuxta cap. *Illud.* de Cleric. excõmunicato miniſtrante: vbi Abbas id notat, & in cap. *Apoſtolicæ*, eodẽ titulo cùm Gloſſa, ibi. Idẽque colligitur ex ca. *Cùm deſideres*, de Sentẽt. excõmunic. vbi dicitur, *Si publica fama eſt* quẽquã verberaſſe aliquẽm clericum, nõ eſſe cũ illo cõmunicãdũ. Quod procedebat iuxta ãtiquũ ius: nũc .n. iuxta Extrauagãtẽ. *Ad*

euitanda,

euitanda, Solum tenemur euitare hunc percuſſorem, quaudo eſt ita manifeſtus, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari. Illud verò ius antiquum, multòmagis obligabat ipſum excommunicatum, quandocunque illi per famam de ſua excommunicatione conſtabat: hoc autem ius reſpectu ipſius excommunicati integrum manet. Atque hæc ſententia, præſertim propter hæc iura poſitiua vera uidetur, dummodo fama ſit talis, vt prudenter conſiderata cum alijs circuuſtantis probabilem ſaltem fidem facere poſſit. Præſertum, cum facile ſit, remedium abſolutionis ad cautelam adhibere. Quodſi hoc locum non habeat, ſaltem eſt diligentia adhibēda ad veritatem in dagandam, vt vel certitudo de re ipſa habeatur, vel certè, ſi dubium adhuc B maneat, ſpeculatiuum tantum, & non practicum ſit, vt eo non obſtante poſſit quis ſuo iure & libertate, vti iuxta regulas conſcientiæ.

12 An cenſura ignorata cauſet effectus, qui ex notitia rei non pendent.

Tertio obſeruandū eſt, quod ſuprà diximus, cenſuram duplices habere effectus, quoſdam præcipiendo tantum; de quibus procedunt, quæ in proxima animaduerſione notauimus: alios per ſe ipſam efficiendo, & exequendo, qui non pendent ex notitia, vel ignorantia eius, qui per ſententiam ligatur, vt quod reddatur in capax beneficij, vel aliquid ſimile. Et de his eſt nonnulla dubitatio, an talis ſententia ſtatim habeat hos effectus circa ignorantem. Quam tractat Gloſſa ī dicto cap. *Apoſtolicæ*, verb. *Probabili*, de Clerico. excōmunicat. miniſt. & licèt ī vtramque partem dubia proponat. Tādem C definit, quo ad hos effectus non pendere executionem ſententiæ ex ſcientia, vel ignorantia eius in quem fertur. Quæ eſt vera, & recepta ſententia, vt patet ex Couarruuia ſupra, & §. ſeptimo numero ſecundo, & Vgolino dicto §. octauo, numero quinto. Et ratio eſt, quia quo ad hūc effectum non pendet ſententia ex actione, vel obligatione rei, ſed in illum, efficaciter operatur, ipſo etiam non conſentiente: ergo neque etiam pendet ex ignorantia, vel ſcientia eius. Patet conſequentia, quia ignorantia in alijs effectibus ſolùm excuſabat propter obligationē vel conſenſum neceſſarium ex parte alterius. Et D explicatur à ſimili ex communi doctrina de legibus poſitiuis, quæ etiam proportionaliter habere poſſunt illos duos effectus obligandi, & irritandi: &, licèt prior excuſetur per ignorantiā, non tamen poſterior, per ſe loquendo: quia ille fit ab ipſa lege, & non expectat conſenſum, vel operationem alterius.

Gloſſ. Couarr. Vgol.

13 Quid ſi excommunicatus occultus abſolat.

Et hinc colligitur, ſi talis cenſura excommunicatio ſit, irritam reddere collationem beneficij, & iuriſdictionem tollere & ſimilia, de quibus infrà, tractando de cenſuris in particulari, dicemus. Statim verò occurrebat inconueniens quia ſequitur abſolutionem datam ab huiuſmodi excommunicato etiam in foro conſcientiæ eſſe nullā, quia priuat. eſt iuriſdictione. Quod tamen cederet in periculum animarum, cum illa excommunicatio tunc inuincibiliter etiam ignorari poſſit. Sed ad hoc iam ſuprà ſignificatum eſt, & infrà latius dicetur, eum qui cōmuni exiſtimatione tolleratus eſt, non priuari iuriſdictione quo ad hos actus; non quia ſententia ad hoc etiā non eſſet efficax, *de ſe*, ac *per ſe*: (hanc. n. particulam propterea ſuperius addidi) ſed quia propter commune bonum Eccleſia ex benigna prouidentia talem iuriſdictionem cō‑A cedit. Vnde etiamſi ipſe reus non ignoraret ſuam cenſuram, ſi in communi eccleſiæ exiſtimatione ignoraretur & reputaretur miniſtre idoneus, idem dicendum eſſet. Non ergo id prouenit ex ignorantia, ſed ex alio capite.

DISPVTATIO V.

De ijs, in quos poteſt ferri cenſura.

HÆc eſt vltima cauſa cenſuræ, quæ rationē materialis participat: & magna ex partæ ī ſuperioribus explicata eſt, tū quia B is in quē fertur cenſura, delinquēs, & peccator eſſe debet: tū etiā, quia oportet vt ſit ſubditus eius qui fert cēſuram: & ideò ex ijs, quæ diximus de cauſa cenſuræ & de iuriſdictione ad illam ferendam neceſſaria, facile poſſunt intelligi conditiones requiſitæ in ſubiecto cenſuræ: pauca verò addenda ſunt ad materiæ complementum.

C

SECTIO I.

Quæ conditiones in aliquo requirantur, vt capax ſit cenſuræ.

1 Solus homo viator ligari poteſt cenſura.

PRimum ſuppono, hominem tantū viatorē, & cōſequenter viuentē in hac uita mortali, poſſe cēſura ligari proprie, & in rigore loquendo, Ita ſupponunt omnes, qui de hac materia ſcribūt. Et patet facilè ex dictis; nā ſolus homo viator eſt capax delicti, & emēdationis eius: vtrūq; autē requiritur in ſubiecto capaci cenſuræ: nā fertur propter delictū, & contumaciam, vt di‑D ctum eſt ex Matth. decimo octauo, & fertur ob emendationem eius, & ſalutem animę, ut dictū etiā eſt ex 1. ad Corinth. 5. Bruta ergo animantia excluduntur, quia nō ſiint capacia delicti; & eadē ratione beati omnes excludi poſsūt. Dānati vero quia iā non poſſunt emendare delictū: preterquā quòd omnes illi sūt extra forū Eccleſiæ uel natura ſua, ut Angeli, uel ratione ſtatus, ut animæ ſeparatæ. Adde, effectus cenſurarū, quales sūt priuatio cōmunicationis ciuilis, aut ſacrę uſus ſacramētorom, uel ſacrificii, &c. non habere locū in his omnibus, ſed in ſolo homine uiatore: quia nemo priuatur niſi iis, quæ habet, uel habere poteſt.

2 Obiectio.

Hic uerò obiici poteſt, quia interdū quædā animantia bruta, ut locuſtæ, & ſimilia, quæ fructus terræ deuaſtant excommunicari dicuntur, Item quòd Paulus anathema dicit in eum, qui cōtra Euangeliū docet, etiāſi Angelus ſit, ad Galat. 1. Et inter exorcizandum, dæmones, excōmunicari, & anthematizari dicuntur, Itē, quia interdū mortui etiā excōmunicari poſſunt, cū poſſint abſolui, ut ſumitur ex multis decretis uigeſima quarta, quæſtione 3. Sed hæc facilè expediuntur, ſi aduertamus ī primis, uerbum anathemati‑

Galat. 1.

Quo ſenſu anathematizātur res inſenſibiles, & demones.

matizandi, & excõmunicandi interdum accipi pro verbo execrandi,& deteſtandi & ſeparandi à nobis aliquid tanquam nociuũ,& execrabile. Et hoc ſenſu non tantùm perſonæ,ſed interdũ etiam res aliæ, verba,ſeu ſententiæ,aut hæreſes anathematizari dicuntur. Sic enim hæretici, cùm abiurant errores, eos anathematizant, cùm tamen nec ipſi cẽſuras ferre poſſint,neque ipſæ hæreſes capaces ſint cenſuræ: ſignificant ergo ſe execrare, & a ſe omnino ſeparare tales errores. Atque hic eſt vſus antiquiſsimus à Concilijs, & ſummis Pontificibus obſeruatus, vt patet ex cap. *Ego Berengarius* de Conſec. diſtinct. 2. & cap. *Donatum*,cum alijs 1. queſt. 7. ex Leone Papa Epiſtola tertia, & 87. Imo & Ioſue ſexto, & ſeptimo hoc ſenſu dicitur, *Sit ciuitas hæc*(ſcilicet Hierico)*anathema, & omnia, quæ in ea sũt Domino*:id eſt execrabilis,& prorſus deſtruenda:ac ſuccẽdenda. Vnde additur, *Sola Rahab meretrix viuat*. Et frequens eſt illa ſignificatio. Cùm ergo exorcizãtur animalia bruta, & ſimilia verba in illa dicuntuntur ſolum ſunt imprecationes quædam, quibus Chriſtianus populus à Deo poſtulat, vt illa auertat, ac deſtruat. Dicere autem ſimilia verba intentione ferendi cenſuram ſuperſtitioſum eſſet; Vt rectè dixit Nauarrus in ſumma, cap. vigeſimo ſeptimo, numero decimo tertio. Atque in eodem ſenſu dixit Paulus anathema in eum, qui aliud euangelizauerit, quam quod ipſe Euangelizauerat, etiamſi eſſet Angelus: quòd per exaggerationem dixit Paulus,ad oſtẽdendam firmitatem fidei, & quàm ſit execrabilis,& fide indignus,qui contrarium predicat. Vnde Baſilius in regulis breuiùs diſputatis, in 114. ita ferè exponit. *Talis fugiendus eſt, atque execrationi habendus*. Et eodem ſenſu accipienda ſunt ſimilia verba, quoties in dæmones dicuntur.

[Leo Papa. Ioſue 6. & 7.] [Nauar.] [Baſilius.]

Quomodò mortui excommunicari dicantur.

[1 Non poteſt mortuus directè cenſura ligari.]

De vltima verò parte obiectionis non nulla maior controuerſia eſt,nam quidam contẽdunt hominẽ mortuũ poſſe cenſura ligari: quia interdum iura hoc modo loqui videntur. Tamẽ res eſt facilis, ſi rectè attendatur. Nam directè, ac(vt ita dicam) in ſe ipſo, non poteſt homo mortuus ceſura ligari, & conſequenter, nec in eum poteſt directè cenſura ferri. Ita docet Ioann. de Lignano in tit. de Cenſuris §. nono, nũ. 2. & 3. Nauarrus in Summa cap. 27. nu. 13. Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. num. 8. Ca. lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 19. & 20. Et poteſt facilè probari rationionibus, quibus ſuprà oſtendimus, ſolum hominem viatorem cenſura ligari poſſe, nã homo iam mortuus, nec ſimpliciter hõ neque viator eſt. Et explicatur in hunc modũ nam vel cẽſura talis ferretur in animam ſeparatam, vel in corpus mortuũ: nõ in animam,tum quia iã eſt extra forum Eccleſiæ militãtis: nemo autẽ ligatur à nõ ſuo iudice, vt ad rẽ præſentẽ dicitur in c. *Quod autem*, de Pœnit,& remiſ. Tũ etiã quia, ſi eſt in inferno iam habet vltimã pœnã, & eſt incapax omnis ſpiritualis beneficij, & eſt extra omne conſortiũ hominũ mortaliũ, vnde nullis bonis priuari poteſt per eccleſiam. Si autẽ eſt in purgatorio(nã de beatis nulla eſt dubitãdi ratio)iã nõ eſt, neque eſſe poteſt digna tali pœna; propter quod, licèt eccleſia haberet directã poteſtatẽ in animã in eo ſtatu exiſtentẽ nõ haberet illã quo ad hunc

[Lignan. Nauarr. Couar. Caſtr.] [Anima ſeparata eſt incapax cenſuræ.]

A actum ferendi cenſuram. Vnde, vt ſtatim dicã, neque indirectè poteſt illã exercere reſpectu animarum purgatorij. Neque etiam corpus exanime per ſe,& directè eſt capax cẽturæ: cùm nec rationionis uſum habeat, neque obligari per cenſuras poſſit vt emendetur: qui eſt proprius cenſuræ finis, vt in ſuperioribus dictum eſt.

[Corpus exanime non eſt cenſura ligabile.]

Ex quo ſumitur noua ratio, nam cenſura vel fertur à iure, vel ab homine: illa prior, vel in hac vita contracta eſt: & ſic, quamuis fortaſſe fuerit occulta, & poſt mortem declaretur, non tunc cenſura fertur in mortuum, ſed publicatur cenſura, quam viuus occultè incurrerat. Si autẽ ante mortem non fuit contracta, neque poſtea poteſt. Quia iam tunc nõ alligatur homo Eccleſiaſticis iuribus, neque illa trãſgredi poteſt. At verò cenſura, cũ ab homine fertur, requirit

B præuiam monitionem, quæ mortuo fieri non poteſt. Dices, Contingere poteſt, vt admonitio tempore vitæ facta ſit, & ille moriatur, priuſquàm ſententia feratur: ergo poterit in illum ferri, poſtquam mortuus eſt. Reſpondetur, ſi tantum eſſet ſententia declaratoria, eſſet quidẽ id verum, in condemnatoria autem non poteſt habere locum. Et eſt aperta differentia, quia illa prior reſpicit tempus præteritum, & ſolum declarat delictum commiſſum, & pœnam iure ipſo illatam, quam propterea exequi poteſt iudex, etiam poſt mortem delinquentis iuxta capacitatem illius. At verò poſterior ſententia condemnatoria in præſenti; & de nouo pœnã imponit: & ideò requirit tunc actualẽ iuriſdic-

[Obiectio.] [Solutio.]

C tionem in ipſum quam haberet non poteſt in hominem iam mortuum. Et præterea, cùm hæc pœna medicinalis ſit, ſemper requirit, vt is, in quẽde nouo fertur, ſit in ſtatu, in quo poſſit ſalus, vel fructus aliquis ſperari.

Atque hinc facilè intelliguntur aliqua iura, propter quæ nõnulli Doctores aliter loquũtur abſolutè dicentes hominem mortuum poſſe excõmunicari, vel alia cẽſura affici. Ita Richardus in quarto, diſt. decima octaua, artic. quinto, quæſt. 4. Et Gabriel, ibi quæſtione ſecũda, articulo ſecundo, Corolar. quarto, poſt cõcluſ. 2. Et aliqui etiam Canoniſtæ ita ſentiunt: quoniã in capit *Sanè*, 24. quæſtion. 2. de Hæreticis dicitur poſt mortem eſſe anathematizandos, & condemnandos: vbi ex Conciliis, & ex Diuo Auguſtino multa referuntur. Cyprianus etiã lib. 1. epiſtola 9. propter ſpetiale crimen quendan mortuum excommunicauit: vt refertur in

[7 Aliqua iura contra reſolutionem datã obiiciuntur. Richard. Gabr.] [Cyprian.]

D cap. *Neque*, 88. diſt. & in cap. *Si quis Epiſcopus*, de Hæreticis, præcipitur, vt propter quædam delicta Epiſcopi, *ſaltem poſt mortem eis anathema dicatur: atque eius nomen inter Dei ſacerdotes nullo modo recitetur*. Vbi Gloſſa dicit hoc eſſe ſpetiale in crimine hæreſeos. tamen malè exponi textum: nam aperte extendit illam pœnam ad alia crimina: Et patet etiam ex Concilio Aphricano ſub Bonifacio cap. 48: Accedit, quòd poſt mortẽ durat excõmunicatio, ſi quis fuit in vita ligatus, & ante mortem non fuit abſolutus: & ideò etiam poſt mortem interdum datur,& neceſſaria eſt abſolutio, vt conſtat ex cap. *A nobis*. 2. & cap. *Sacris*. de Sentent. excomm. Ergo etiam poteſt de nouo cenſura poſt mortẽ inferri: patet conſequẽtia, tum quia eiuſdem rationis eſt ligatum teneri vel de nouo ligari: tum etiam, quia eadem ratio eſt poteſtatis ligandi, atque ſoluendi.

[Gloſſa.]

quia

Digitized by Google

quia vtraque iuriſdictionem requirit: Quod. ſumitur etiam ex cap. *Verbum*, de Pœnitent. diſtinct. prima imò in dicto capite *A nobis*, dicitur, in certis caſibus à canonibus denotatis legi, Eccleſiam ligaſſe mortuos, & ſoluiſſe.

6 Obiecta ſuta exponuntur. In mortuũ poteſt ferri ſen. declaratoria.

Sed hæc. ſi rectè expendantur contraria non ſunt, nam in primis fere in omnibus iuribus priori loco adductis, ſermo eſt de ſententia declaratoria: nam hæretici, vel fautores hæreticorum, & ſimiles, ipſo iure excommunicati ſunt: & ideò, ſi poſt mortem de eorum delicto conſtet, meritò anathematizantur, & ſuffragijs, ac Eccleſiaſtica ſepultura priuantur: tunc enim non fertur cēſura in mortuum, ſed promulgatur, & obſeruari mandatur illa, quæ iam lata fuerat in hominem, dum viuebat Quanquam enim per mortem hominis excommunicati videatur deſtrui cenſuræ ſubiectum, & conſequenter ipſa cenſura, iuxta illud, *Destructis nobis, deſtruuntur ea, quæ ſunt in nobis*, nihilominùs tamē, quia per cēſuras redundat obligatio in alios, præter eum, in quem directè fertur: & ius aliquot acquiritur ipſi Eccleſię, ut hæc ſeruentur, quatenus poſt mortem alterius poſſunt, ideò Eccleſia merito præcipit vt obſeruētur: & ad hoc ordinatur ſententia declaratoria criminis, & hæretici anathematizatio. Nam ex vi excommunicationis, quam in hac vita hæreticus incurrit, & durat vſque ad mortem, habet ius Eccleſia priuandi illum ſuffragijs & ſepultura ſacra: & hoc præcipit à fidelibus obſeruari: quod nō tam eſt cenſuram mortuo imponere, quā viuis. imperare Tūc autē illa promulgatio, & executio prioris cenſuræ non ordinatur ad emendationem defuncti, imò ille ſupponitur iam omnino damnatus, ſed ordinatur ad terrorem viuentiū, & ad condignam punitionem delicti propter communem bonum. Et quo ad hoc deficit etiam in illa pœna propria, & peculiaris ratio cenſuræ, & tranſit in rationem puræ, & iuſtæ vindictæ.

7. Quare excommunicatus poſt mortem declaratur.

Addo præterea, per huiuſmodi ſententiam iuridicè, & humana fide proponi Eccleſiæ, illū hominem eſſe in ſtatu damnationis: ex quo fit conſequenter, vt ipſo iure & anima eius ſit incapax ſuffragiorum, & corpus eius indignū Eccleſiaſtica ſepultura, nō ſolùm propter cenſuram, ſed etiam propter ſtatum. Vnde omnis, qui publicè in Eccleſia decedit in ſtatu peccati mortalis, & cum ſufficientibus ſignis impœnitentiæ finalis, etiamſi nulla cenſura affectus ſit, eccleſiaſtica ſepultura priuatur, vt conſtat ex cap. *Placuit* 23. qu. 5. & cap. *Ex parte*, 2. de Sepul. vbi Gloſſ. verb. *Communicabatur*, plura ad hoc refert. Nam corpus afficitur honore ratione animæ, & ideò ſi publicè, & in foro Eccleſiæ anima creditur fuiſſe damnata, meritò corpus eius Eccleſiaſtico honore priuatur.

8 Poteſt Eccleſia mortuum priuare ſuffragiis licet nō iudicet eſſe damnatū, neque in vita incurriſſe cenſuram.

Præter hæc verò, quæ fieri poſſunt per ſentētiam tantùm declaratoriā, & executionē cēſuræ in vita contractæ, exiſtimo poſſe Eccleſiā propter delicta in vita cōmiſſa, etiamſi nō habuerint cenſuram annexam, poſt mortē priuare ſuffragiis ſuis, & honore ſepulturæ, in loco ſacro, etiamſi nō iudicet, nec declaret talē defunctū fuiſſe damnatum: nā, ſi hoc iudicet, res eſt prorſus indubitata; vt patet ex paulò ātea dictis: quia iam tunc adiūgitur prioribus culpis peccatū finalis impœnitentiæ, quod dignū eſt illa pœna; & ratione illius fortaſſe dictū eſt primæ Ioān. 5. *Quia uiderit fratem ſuum peccare peccatum ad mortem, non pro illo dico vt oret quis*. Quod verò, etiam ſine illa circunſtantia finalis impœnitētiæ cognita, interdum hoc poſſit iuſtè facere Eccleſia, probatur, quia interdum poteſt Reſpublica punire poſt mortem aliqua delicta in vita cōmiſſa, quādo propter eorū atrocitatē ita expedit ad commune bonum: ergo etiam hoc poteſt Eccleſia per pœnas ſuę poteſtati proportionatas, & quę conferre poſſunt ad exemplum, & terrorem aliorum fidelium

9 Greg.

Sicque legimus de D. Gregorio priuaſſę quēdam religioſum defunctum ſuffragiis, & cōmuni ſupultura, propter inuentam apud eum pecuniam, cùm tamen non conſtaret illum fuiſſe damnatum.

B Et ad idem induci poſſunt textus in cap. 2. & 4. de Statu monacorum, Et ſimiliter intelligi poteſt factum Cypriani in dict. cap. *Neque* vbi prohibet fieri oblationem & deprecationem in Eccleſia pro quodam Victore defuncto, eò quòd in vita Eccleſiaſticum quoddam decretum tranſgreſſus fuerat, cui tamen decreto nulla excommunicatio ipſo facto erat annexa, quantum ex illo loco colligitur: ſed ipſe propter commune bonum illam pœnam impoſuit, vt ſatis indicant illa vltima verba textus, *ut decretum ſacerdotum religiosè, & neceßariè actu, ſeruetur à nobis*. Et eodem modo intelligo textum in dicto cap. *Si quis Epiſcopus*, nō enim videtur ibi impoſita excommunicatio,

Cypri.

C quę ipſo iure in vita incurratur, & nihilominùs dicitur vt *ſaltem poſt mortem dicatur ei anathema, & nomen eius inter Dei ſacerdotes nullo modo recitetur*. Quamquam etiam dici poſſit illam cenſuram ipſo iure imponi, ita tamen, vt non incurratur, vel ſaltem non promulgetur publicè, donec peccatum, de quo ibi eſt ſermo, plenè conſummetur. Eſt autem talis generis illud peccatū, vt nō conſummetur, niſi in morte ad ſimilitudinem finalis impœnitentię, nam illud erat pecatum inſtituendi hęreticos, vel alios ſimiles in hæredes: quæ inſtitutio fit per teſtamentum, quod tantùm per mortem firmatur iuxta lib. 4. & ſimiles ff. de Adimen legat. Et ita peccatū illud tunc plenè conſum

D matur. Qui ſenſus probabilis eſt. Tamen, quia ibi nullum eſt verbum, quo indicetur, talem cēſuram ipſo facto incurri, addo, poſſe Eccleſiā talem pœenā poſt mortē imponere, vt declaratum eſt.

10 Tunc autem non fertur cenſura in mortuos, ſed imponitur præceptū viuis. Cur mortui propter vindictā ſuffragiis priuentur, non autē viui.

Neque hoc repugnat ſuperiùs dictis, quia tunc non ligatur mortuus directè & in ſe ipſo, ſed præcipitur viuis, ne hoc, vel illud faciant circa ipſum. Et prætereà illa pœna non habet propriam rationem cenſuræ, quia medicinalis nō eſt, ſed tātùm ad aliorum terrorē ordinatur. Dices, Viuentes nunquam priuántur ſuffragiis propter ſolam vindictam delicti, niſi in ordine ad emendationem, cur ergo priuantur mortui? Reſpondeo, propter diuerſitatem ſtatus, & periculi. Nam, ſi mortuus extra gratiam deceſſit, nihil illi ampliùs nocebit ſuffragiorum carētia, ſi verò deceſſit in gratia, nullū ruinæ periculū poteſt illi imminere ob defectū ſuffragiorū, ſed ſolùm poteſt inde fieri, vt eius pœna in purgatorio diuturnior ſit. Et hoc nō reputatur ab Eccleſia incōueniēs, ſed iuſta pœna delicti, & neceſſaria, ad obſeruationē Eccleſiaſticæ diſciplinæ At verò, quādiu hō in hac vita viuit ſēper imminet periculū maioris ruinæ, quo ad cul-

pam

pam, et condemnationem. Et ideò Eccleſia nullum priuat ſuo ſubſidio, valde vtili ad cauendum hoc periculum in ſolam culpæ vindictā: ſed in ordine ad emendationem, & cū aliqua illius ſpe.

11 *Quid dicēdum de abſolutione à cenſura poſt mortem. Palud.*

Tandem hinc conſtat quid dicendū ſit ad vltimam difficultatem de perſeuerentia cēſuræ & neceſſitate abſolutionis poſt mortem eadem enim proportione videtur loquendum. Quod ſignificauit Paludanus in quarto diſtinct. 18. quæſtione prima, numero ſeptimo dicens, *Si excommunicati ſunt mortui, licèt non ſit pro eis orandum publicè propter ſcandalum, ſi non fuerint abſoluti, ab illo tamen, qui credit quòd ſint mortui in charitate, poteſt intendi, quod ſint participes ſuorum bonorum, quia iam non ſunt ligati*. Sentit ergo cenſura per mortem re ipſa tolli, & diſſolui: in foro autē Eccleſiæ aliquo modo manere: & ea ratione eſſe neceſſariam abſolutionem. Et Couarruuias dicto §. vndecimo, numero octauo, eadem proportione loquendum cenſet de cenſura & abſolutione: & deciſionem cap. *A nobis*, ita intelligendā putat, *vt cōſtet Eccleſiā militantem, nec ligare, nec ſoluere mortuos, ſed potiùs declarare eos deceſſiſſe ligatos, vel abſolutos* vel certè (vt ſtatim addit) vt intelligamus Eccleſiā ſoluere mortuos, vel ligare, nō quo ad ipſos, ſed quo ad actus, vel effectus per viuos erga mortuos agendos. Solum eſt aduertendum diſcrimen, nam quando cenſura lata eſt viuente peccatore, licèt directè in eum feratur, ex ea tamē redundat in alios quædā obligatio, quæ permanet mortuo excōmunicato ſine abſolutione à cēſura, etiāſi cōtritus, & in gratia diſcedat; & quo ad hanc partē nō tantùm durat obligatio ī foro exteriori, ſeu inexiſtimatione, ſed verè permanet ī re, & in cōſciētia: quia Eccleſia ita declarauit vim huius præcepti. Fuitque ita cōueniēs, vt cēſura ī maiori eſſet timore ac reuerētia, & vt fideles magis eſſēt ſolliciti de obtinēda abſolutione propter periculū mortis. At verò poſtquā iam homo defūctus eſt ſine cēſura, nō poteſt in eū directè ferri, vt inde in alios redūdet, ſed ſolùm poteſt declarari, ſi cōtracta fuit, vel adſummā poteſt aliqua prohibitio ſimilis viuētibus fieri circa actus exercēdos erga defūctū: quod certè rarò fit, ſi cēſura nō præceſſit in vita: & omnino numquā fiet, ſi defunctus, quantumuis peccator, ante mortem exhibuit ſufficientia ſigna fidei, & pœnitentiæ, ac obedientiæ ad Eccleſiam.

Couarr.

12 *Si homo moriatur ante cenſurā contractā ſub cōditione impoſitā, poſt mortem non poteſt illi contrahere.*

Ex quo obiter intelligitur, quotieſcunque homo moritur, antequā cenſuram contrahat ſub conditione impoſitam, poſteà non poſſe illā incurrere, neque īdigere abſolutione, vel quo ad ſe vel quo ad alios. Probatur ex fūdamēto poſito, quia ille iā in ſe eſt incapax cēſuræ. Et obligatio reſpectu aliorū nō redūdat, niſi ſuppoſito valore cēſuræ reſpectu eius, in quē directè fertur. Declaratùrque exēplis, nā, ſi alicui præceptū ſit, vt reſtituat, vel ſatisfaciat intra mēſē ſub pœna excōmunicationis ipſo facto incurrēdæ, & ante expletū mēſem moriatur, ille in cenſurā nō incidit viuens, quia neque fuit in mora, nec contumax, nec impleta fuit conditio. Quādo autem illa impletur, iam ille nō eſt capax ceſuræ, neq; obligationis ꝓuenientis ex præcepto Eccleſiaſtico, maximè cū illā iam implere non poſſit. Dices debuiſſe præuenire tempus ſolutionis, ſeu obſeruationis talis præcepti, ſi potuit, & periculum mortis præuidit. Reſpondetur fortaſsè debuiſſe ex iuſtitia, aut ex alia naturali obligatione, ad quam ille actus pertinebat: tamen ex vi illius Eccleſiaſtici præcepti non fuiſſe ad id obligatum, quia lex non plus obligat, quàm verbis exprimat, illa autem lex ſolùm voluit obligare intrà certum terminum, quem ipſa quantum in ipſa erat, vt ſic dicam, conceſſit ad differendam ſolutionem vſque ad illum, & ante illum noluit per cenſuram obligare: nihilque excepit, vt ſupponimus, de articulo mortis ergo ex vi illius legis non tenetur ad illam anticipationem. Quarè licet daremus illum peccaſſe mortaliter, non ſoluendo ante mortem, nihilhominus non incurrit illam cenſuram. Fieri autem poteſt, vt neque alia ratione peccet.

An qui præcepit clericum interfici, & ante executionem moritur, poſteà ſequuta morte ligetur cenſura.

13 Hinc etiam ſumenda eſt deciſio alterius quæſtionis, quam de eo, qui mandauit, dum viueret, interficere clericum, & mortuus eſt, antequam imperium fuerit executioni mandatum: poſteà verò ſubſequitur executio, an ille mandator incipiat tunc ligari excommunicatione lata in cap. *Si quis ſuadente*. Illam enim incurrit non tantum, qui per ſe ipſum, ſed etiam qui ſua autoritate, vel mandato violentas manus in clericum inijcit, c. *Mulieres*, §. *Illi verò*, de Sent. excom. non incurrit autem talem cenſurā ſtatim ac mandatum dat, donec effectus, ſit ſubſecutus, quia, ſi non ſequeretur effectus, nec cenſura contraheretur, vt in ſuperioribus diximus: hac ergo ratione meritò dubitatur, an, ſi tēpore executionis effectus, ſit mandator mortuus, incipiat cenſura ligari. Quam quæſtionem latè tractat Vgolin. tab. 1. de Cenſ. cap. 17. §. 2. num. 5. Et quatuor refert opiniones: ipſe verò tandem reſoluit mandatorem illum non incurrere cenſuram; ex quodam fundamento legali, quod mandatum morte mandātis extinguitur: ergo quidquid poſteà mandatarius operatur, iam non facit autoritate mandantis, ſed ſua voluntate: ergo iam non debet mandanti imputari, & conſequenter ad eum iam non pertinebit cenſura, quæ in mandantem lata eſt.

Vgolinus.

14 *Impugnatur.*

Quæ ratio mihi quidem non ſatisfacit: nam quòd leges diſponunt mandatum ſolui morte mandantis, §. *Rectè*, Inſtit. de Mandato. intelligitur quo ad obligationem mandatarij de exequendo mandato: & conſequenter, quantum ad valorem ciuilem actionis, prout pendebat ex autoritate mandantis. Quæ duo in propoſito locum non habent: quia illud mandatum de ſe tale erat, vt obligationem non induceret vt per ſe conſtat: ergo quantum adhoc non ſoluitur per mortem, nam ſemper ſolutum erat. Neque etiam, quantum ad valorem actionis, quæ ex illo mādato fuit ſubſecuta, nā ita ualuit, vt fuerit vera clerici percuſſio, vel occiſio, vt ſupponimus: ibi. n. nō ſpectatur aliquis valor ciuilis, ſed realis & phyſica pcuſſio. Deniq; mādatū illud per ſolā mortē non intelligitur retractatū: & ideò inter homines multum mouet ad operandū, etiam poſt mortem mandantis. Vnde obediens filius, aut ſubditus retinet, & obſeruat præceptū patris, vel Principis, etiam mortui.

Et

Digitized by Google

Et iniquus famulus ex vi mãdati domini defun cti, etiamſi iniuſtum ſit, prauam actionem exequitur. Nec leges ciuiles potuerunt hanc vim auferre mandato, cum dicunt per mortem extingui, ſed ſolum ciuilem actionem, obligationem, aut valorem. Ratio autem, ob quam mandans excommunicatur, non eſt propter ciuiles reſpectus, ſed ꝓpter vim motiuã, quæ eſt in mãdato. Hac enim ratione is cenſetur committere qui mandat, vt dicitur in dicto §. *Illi verò*.

Addo quæſtionem hanc vniuerſaliorẽ eſſe, quàm vt poſſit ex illo principio definiri. Quid enim ſi quiſpiam ſacerdoti dedit venenũ, quod eius mortem nõ operetur vſque ad certum diẽ, v.g. trigeſimũ, ipſe verò, qui dedit, moriatur illud ante tempus. Nonne de hoc eadem quæſtio manet, an poſt mortem ſuam, quo tẽpore alius moritur, cenſuram incurrat? Et ſimiles caſus poſſunt facilè excogitari. Quos omnes definiendos cenſeo ex illo principio, quòd homo iam mortuus incapax eſt cenſuræ, quæ primò & directè in ipſum feratur: nã hinc fit, vt in eis caſibus non incurratur cenſura. Quod in illo exẽplo de mãdãte docuerunt Gloſſa, Innocẽt. Abbas, & alij in dicto §. *Illi vero*, quãuis nõ omnes nitãtur dicto fundamento: illud tamen exiſtimo eſſe ſolidum, & vniuerſale quantum ſpectat ad proprietatem, & rigorem cenſuræ. Vt enim incurratur cenſura neceſſe eſt, vt ſubiectũ ſit habile, & capax eius, non ſolùm in eo tempore, in quo dedit cauſam delicti, ob quod cenſura incurritur, ſed maximè in eo: in quo effectus conſummatur. Nam tunc cenſura quaſi inhærere incipit: nõ tamen poteſt inhærere, niſi in ſubiecto apto: & ideò nõ poteſt tũc propria cenſura cõtrahi, vel imponi: loquor autẽ ſemper de propria cenſura, quia, ſi ille mãdator in morte nullũ dediſſet pœnitentiæ ſignũ, nec retractaſſet mãdatũ: & poſteà Eccleſiæ cõſtaret publicè de illo delicto, poſſet illũ priuare ſepultura, & ſuffragiis, non propter priorẽ cenſurã, ſed vt publicum & impœnitentem peccatorem.

Qõnis reſolutio, & germana e ſus ratio.

Gloſ. Innoc. Abb.

Quando incurratur cenſura propter peccatum impoſita, quod non niſi in morte conſummatur.

TAndem poteſt aliquis curioſè inquirere, quum quis cenſuram incurrit propter peccatũ, quod non niſi in ipſa morte conſummatur, quando incurrat illã, non enim in inſtanti mortis iuxta dicta, quia tunc iam non eſt homo, neque in aliquo inſtãti, quod ſignari poſſit ante mortem, quia in nullo ſignabili tale peccatum eſt conſummatum, neque in tempore immediato ante inſtãs mortis, quia in illo nihil incipere poteſt vt Philoſophi docent. Reſpondeo tamen ad rem moralem parum hoc referre. Et contendere quis poſſet, huiuſmodi rem moralem poſſe incipere in tempore immediato ante inſtans mortis, vel etiam dici poſſet, poſſe ſignari inſtans aliquod ante mortem, in quo iam vita naturaliter eſt deſperata, & in illo contrahi cenſuram, præſertim, quia ſignari poteſt inſtans in quo iam homo nõ poteſt ratione vti, vt reſipiſcat, aut obediens ſit Eccleſiæ, & ideò merito dici poteſt contumaciam conſummatam in illo inſtanti; quid ergo mirum quod tunc incurratur cenſura? Sed licèt hoc poſterius ſpeculatiuè defendi poſſit, mihi tamen videtur huiuſmodi pœnam infligi pro actu, quamdiu vita durat, ſed in primo inſtanti mortis incipere vim ſuam, & obligationem habere: atque adeò neque eſſe propriè cenſuram, ſed meram pœnam quæ ad publicam vindictam, & terrorem aliorum ordinatur, neque directè ferri in ipſum delinquẽtem eum ligando, ſed in alios ratione illius, prohibendo actiones, quibus illi ſuccurrere poſſent. Quod facilè conſtabit conſideranti iura ſupracitata, quæ in hac ſpecie loquuntur. Et ita clarius expeditur difficultas tacta, nam reliquæ euaſiones nõ difficile impugnari poſſunt: ſed res eſt leuioris momenti.

Solum adultum & Baptizatum viatorem qui ſuperiorem habeat in terris poſſe cenſura ligari.

SEcundo dicendum eſt. Non omnis homo viator capax eſt cenſuræ, ſed adultus tantum baptizatus, qui ſuperiorẽ habeat in terris quo ad ſpiritualem poteſtatem. Sententia eſt communis & clara. Nam in primis ante ætatẽ adultam nemo poteſt cenſura ligari, quia nec capax eſt delicti, quod ſit proxima cauſa cenſuræ, neque etiam eſt capax alicuius obligationis, vel effectus, qui per cenſuram inferatur. Primum patet, quia omnis obligatio requirit rationis vſum. Secundum etiam conſtat, quia huiuſmodi infantes nõ ſunt capaces proprio vſu, vel communicatione ſpiritualium bonorum, vt facile per illa diſcurrẽdo conſtabit, imò nec ciuilis & humanæ communicationis ſunt capaces, vt per ſe conſtat. Solùm ſacramẽtum Confirmationis poteſt eis communicari, & olim dabatur eis Euchariſtia. Sed priori ſacramento non poſſunt priuari per modum cenſuræ: eſſet enim iniuſtus, & intolerabilis error. Poſteriori verò ſacramẽto priuatur nunc, non per modum cenſuræ, ſed propter reuerentiam debitam tanto ſacramento, quæ in tanta multitudine paruulorum & amplitudine populi Chriſtiani, moraliter loquẽdo, ſeruari non poſſet. Ex quo fit, idem iudicium ferendum eſſe de omnibus perpetuo amentibus, quia, cùm nunquam habuerint rationis vſum, eædem rationes in illis procedũt. Et in hoc omnes Doctores conueniunt.

Perpetuo amẽtes nõ ſunt cenſuræ capaces.

Hinc verò aliqui inferunt, quoties ius aliquid prohibet ſub cenſura ipſo facto incurrenda, non ligare huiuſmodi carentes vſu rationis, etiãſi factum illud prohibitũ efficiant, vt ſi clericum percutiant vel quid ſimile. Quanquam hoc illatum non ſolum verum habet in perpetuò amentibus, ſed in omnibus, qui tunc carẽt vſu rationis, cum tale factũ efficiunt, etiamſi & anteà habuerint, & poſteà ad illum redeant, imò licet ſit ſolum quædam actualis ineptitudo, qualis eſt in dormiẽte, in ebrio, & ſimilibus dummodo talis actio nõ fuerit volũtaria in cauſa, tunc enim alia eſt ratio, vt dicemus. Præciſè autem ex vi illius actionis in ea diſpoſitione factæ, non poteſt incurri cenſura, quia cum non ſit libera, non eſt contra legem. Et ideo vniuerſaliter dici poteſt, carentem vſu rationis, quatenus ſic affectus eſt eſſe incapacem cenſuræ.

Neque illi qui dum actum efficiunt, rõne carent.

Ex quo vlterius inferũt doctores, quoties iura loquuntur de cenſuris impuberũ, vt in c. 1. & vltimo de Sentẽtia excõicationis, ſermonẽ eſſe de impuberibus doli capacibus, id eſt habẽtibus eũ vſum rationis, qui ad peccandũ mortaliter ſufficiat,

Iura loquẽtia de cenſuris impuberum intelliguntur de rationis capacibus.

ſufficiat: nam, cum huiuſmodi peccatum ſit veluti proximum cenſuræ fundamentũ, neceſſario ſupponit radicẽ eius, id eſt vſum rationis, & libertatem ſufficientem ad illud committendũ. Quin ẽt addunt iuriſperiti, licet ad incurrẽdam cenſuram ipſo iure latam ſufficiat ætas impuberis doli capacis, de quo ſermo eſt in l. *Pupillus*, 111. ff. de Regu. iur. & ferè declaratur in ſenſu à nobis expoſito: vt tñ ab hoĩe inferatur, id non ſatis eſſe, ſed neceſſariam eſſe puberem ætatem. Ita docet ex Abbate, Socino, & alijs Vgol. d. c. 17. §. 3. nu. 5. Et ratio eſt, quia huiuſmodi ætas non cenſetur ſufficiens ad intelligẽdum ordinem iudiciarium. Propter quod, nec de iure citari põt, nec ad agendũ, vel defendendum ſe in iudicio admitti, iuxta c. vlt. de Iud. in 6. Et quanquam in alijs cauſis poſſit per procuratorem vel tutorẽ agere: tñ in huiuſmodi cauſa, quæ valde ad animum ſpectat nõ poteſt ad hoc obligari. Quam quidem ſñiam quo ad hãc vltimam partem, ita accipiendam cenſeo, vt ad ferendã iuſtè & ſecundũ debitum ordinẽ cenſuram, illa circunſtantia ætatis puberis requiratur, nõ tñ inuenio ius, quo reddatur nulla ſententia cenſuræ lata in impuberẽ: & ideo, ſi alio qui in re intercedat vera cõtumacia, & reliqua neceſſaria ad valorem cenſuræ, & ex hac parte non cenſeo eſſe nullam: & ita illa ætas per ſe cõſiderata non pertinet ad capacitatem cenſuræ, de qua nunc agimus. Quod maxime verũ habet & in praxi ſæpè habet locum, ẽt abſque iniuſtitia, vel indecentia, in cenſura interdicti: nam, ſi populus interdicitur, ſine dubio comprehenduntur etiam impuberes, ſi iam ſint doli capaces, quatenus iam poſſunt, vt etiam teneantur ſacris intereſſe, vel ea percipere, humano, & rationali modo illis vtendo.

Cenſura à iure ferri poteſt in impuberes, nõ tamen ab homine.

Abbas. Socin. Vgolinus.

Nõ eſt tamen cõditio ſubſtãtialis.

Poſſitne cenſura ligari propter contumaciam præteritam qui in inſaniam incidit.

19 HIc verò poteſt obiter inquiri an qui incidit in inſaniam, poſſit in eo ſtatu cenſura ligari propter contumaciam prius habitã, cum rationis vſum haberet. Poteſt aũt duplex eſſe ſtatus inſaniæ, vnus perpetuus, & ſine ſpe redeundi ad vſum rationis, alter temporalis cum
20 morali ſpe curationis vel remedij. Rurſus cenſura poteſt aut lege, aut ab hoĩe ferri. Et de cẽſura quidem iure lata videtur certum, poſſe incurri tpe inſaniæ. Primum de inſania tpali eſt clarum, ſi eſſet cenſura lata per legem, vt, v. g. ſi ipſo facto excõicetur, qui miſſæ, aut matutino officio non adfuerit: & aliquis præuidens, vel culpabiliter non præcauens futuram omiſſionem, ſeſe inebriet, aut ſomno circa illud tẽpus tradat cenſuram incurret omittendo, quam tamen non cõtrahit eo tempore, quo ſe inebriat, vel ſomno tradit, quia tunc non eſt conſummata tranſgreſſio, nec cauſa cenſuræ. Vnde ſi caſu contingeret illum excitari, vel ad ſe reuerti, & non omittere, non incurreret cenſuram, quamuis prius, quo ad interiorem culpam, idẽ peccatum commiſiſſet, ratione periculi, cui ſe expoſcit. Cõtrahit ergo cenſuram eo tpe, quo re ipſa omittit: tunc aũt eſt ebrius, vel actu dormiens, vt in caſu ſupponitur. Idemq; erit in caſu ſuperius tractato, de mandante interficere clericum, ſi mandatarius id exequatur, quando mandans eſt ebrius, tunc enim cenſuram incurrit.

Amẽs põt cenſuram iure latã cõtrahere.

Idemq; fore exiſtimo, ẽt ſi ille mandans in perpetuã dementiã incideret, quia tunc impletur conditio, ſub qua lex cenſurã poſuit, & conſummatur eius trãſgreſſio: ideoq; tunc ex vi legis cenſura infertur: eſtq; per accidens qđ perſona illa eo tpe ſana ſit, vel amens. Quanquam nonnihil difficultatis habeat, quando amentia eſt perpetua, quia cenſura ordinatur ad emendationem, vt ſæpè dictũ eſt: ille aũt, qui in perpetuam amentiam incidit, non eſt capax emendæ, ſed reputari põt, vt mortuus, de quo iã diximus non contrahere huiuſmodi cenſurã. Nihilominus tñ verum cenſeo, ẽt tunc contrahi, ita vt, ſi quouis caſu, ẽt per miraculũ, vſum rationis ille recuperet, indigeat abſolutione. Quia lex generalis eſt, & ſine exceptione, & licet in particulari ceſſet, vt ſperari non poſſit, emẽdatio intenta per legem, eſt per accidens, & ideo non impedit efficaciã legis. Nec ſubiectũ illud eſt ita incapax cenſuræ, ſicut homo mortuus, quia ſimpliciter eſt ille hõ viator, & eſt capax aliquorũ ſacramentorum. Vnde ex benignitate eccleſiæ abſolui deberet, non ſolum, ſi exiſtimaretur ante amentiã egiſſe pñiam ſui delicti quod eſt certũ, ſed ẽt ſi nulla ſigna pñiæ dediſſet. Et hoc ex parte perſuadet ratio facta, quia tunc nullius vtilitatis eſt, q̃ ille maneat cenſura ligatus, abſolutus aũt poſſet iuuari ſuffragijs Eccleſiæ ad obtinendum a Deo pœnitentiæ locum, quia aliquo ſpeciali auxilio, vel prouidentia Dei poſſet ſaltem breui tempore vſum rationis accipere & illuminari. Vel fortaſſe interius doluit, quamuis Eccleſiæ non conſtet, & tunc facilius iuuari poterit ad maiorem ſatisfactionem, & expiationem delicti. 21

Etiamſi amentia perpetua ſit.

Et hinc fit, huiuſmodi amentẽ perpetuum nunq̃ eſſe ab hoĩe cenſura ligandum, ẽt ſi contumacia præceſſerit, quia tunc cenſura non fertur in generali, ſed in particulari in hanc perſonã: & in illa eſt inutilis ac ſine fructu: nam potius tollẽda eſſe, ſi præceſſiſſet, vt dixi. Non ergo rectè faceret iudex huiuſmodi hoĩem ligando, ſi tñ faceret, factũ teneret, quia perſona non eſt abſolutè incapax, vt dixi, & ſufficiens cauſa interceſſit, & ideo nulla interuenit circunſtantia obſquam ſñia nulla efficiatur. Imò in ſententiis interdicti, vel ſuſpenſionis, quæ ferũtur in vniuerſitatem aliquã, ſi in ea ſint huiuſmodi amentes, comprehenduntur, quia ſicut lex, ita generalis non põt has ſpãles exceptiones facere, & ideo abſolutè comprehendit oẽs, ſi capaces ſunt. Ex quo tandẽ conſtat, quando carentia vſus rationis non eſt perpetua, non ſolũ validè, ſed ẽt iuſtè poſſe ab hoĩe ferri cenſuram in eũ, qui fuit contumax, ẽt eo tpe, quo caret vſu rationis, quia illa diſpoſitio eſt valdè extrinſeca, & accidentalis, & non impedit effectũ, vel fructum cenſuræ, & ideo nullo iure tenetur iudex eam circunſtantiam obſeruare, neq; de hoc inuenio aliquam poſitiuam legem, neque ex ſola rerum natura talis obligatio naſcitur. 22

Perpetuo amens nõ debet ab hoĩe cenſura ligari, factũ tamẽ teneret.

Amens ad tempus bene poteſt cẽſura ab homine ligari.

Cenſuram non niſi in baptizatos ferri poſſe, probatur.

DEinde neceſſariũ eſſe diximus ad capacitatem cenſuræ, quod homo baptizatus ſit, propterea quòd cenſurra eſt actus ſeu effectus 23

ſpiritualis

1.Cor.5.

ſpiritualis iuriſdõnis Eccleſiaſticæ, quæ exerceri propriè & directè nõ poteſt niſi in baptizatos, nam de his, quæ foris ſunt, nihil ad nos, vt Paulus dixit. 1. ad Cor. 5. Et cap. *Gaudemus*, de Diuort. Dixi autem propriè & directè, quia ſi ad ſalutem ſeu fidem, & bonos mores fideliũ neceſſariũ ſit; poteſt Eccleſiæ cogere infideles non baptizatos, vt cum fidelibus familiariter non communicent, vel vt non cohabitent in eadem domo, aut quid ſimile. Et eadem ratione, ob reuerentiam ſacrorũ myſteriorũ poteſt eos cogere ne illis adſint. Hæ tamen nõ ſunt pœnæ nec cenſuræ, nec fiũt ex directa iuriſdictione in illos infideles, ſed eſt veluti defenſio quædam innocentum, & religioſa obſeruatio, & cuſtodia rerum ſacrarum, ad quam habet ius Eccleſia, & conſequenter ad ea media, quæ in hunc finem neceſſaria ſunt. Quod à ſimili confirmari poteſt ex c. *Poſt miſerabilem*, de Vſur. & in c. *In Archiepiſcopatu*, de Raptorib. At verò directè non habet Eccleſia iuriſdictionem in non baptizatos, & ideò non poteſt illos cenſura ligare præſertim, cùm illi nondum ſint capaces rerum ſpiritualiũ, aut earũ vſus. Quo fit, vt nulla cenſura, quæ ipſo iure lata eſt, huiuſmodi infideles comprehendat, etiamſi actum legi contrarium efficere videantur: vt ſi Iudæus v. g. violentas manus in Sacerdotem inijciat, non incidet in cenſuram canonis, *Si quis ſuadente*: quia ille nõ erat ſubiectus tali legi, neque propriè fuit contumax, aut inobediẽs Eccleſiæ: quod ſatis apertè colligitur ex cap. *Poſtulaſti*, de Iudæis.

24 Ex quo etiam habetur, poſſe Eccleſiam cenſuram ferre in Chriſtianos, vt ſe ſeparẽt, aut nõ communicent, aut commercia exerceant cum aliquo infideli, in vindictam alicuius iniuriæ factæ Eccleſiæ, vel alicui membro eius, quando alia via aut ratione delictum punire nõ poteſt: illud tamẽ non eſt ferre cenſuram; in ipſum infidelẽ; quin potiùs ex ipſo modo ferendi talem cenſurã colligitur non poſſe ferri directè in ipſum infidelem. Et è contrariò colligitur, ex vi cenſuræ latæ ipſo iure in violentũ percuſſorẽ clerici, non obligari fideles ad vitandũ infidelẽ violentum percuſſorem clerici: nam illa cenſura ſolùm in ipſum percuſſorem directè lata eſt, & niſi illum priùs cõprehendat, non redundat obligatio in alios: & ideò in dicto capite præcipitur, vt ab homine imponatur talis obligatio ſub cenſura ipſis fidelibus. Quod in omnibus ſimilibus canonibus obſeruandum eſt, vt videre licet in capite *Iudæi*, 2. de Iudæis, & in capite *Poſt miſerabilem*, & capite *Quando*, de Vſuris.

25 Et hoc ſenſu dicunt interdũ autores, indirectè poſſe infideles excommunicari. Sed res iam cõſtat, neque in ea occurrit difficultas alicuius momenti. Poſſũntque legi circa hanc conditionẽ Gloſſæ, & Doctores circa iura citata, & Summiſtæ verb. Excommunicatio: Simancas in Catholicis inſtit. c. 31. nu. 6. Couarr. dict. c. *Alma*, p. 1. in principio, Nauarr. in Manuali c. 27. nu. 3. & in c. *Ita quorundam*, de Iudæis notab. 8. n. 7. & de Iubilæo notab. 31. n. 48. & Io. de Lignano, tractatu de Cenſ. §. 9. Vbi impropriè dicit eũ, qui excommunicatur, debere eſſe Catholicũ ſed nomine catholici baptizatum intelligit: nã certum eſt apoſtatas baptizatos, qui hæretici ſunt, vel ad Iudaiſmum, aut Paganiſmũ tranſeunt poſſe cenſuris ligari: nã ratione characteris ſemper manent ſubditi Eccleſiæ: & tamen

Simancus. Couarr. Nauarr. Lignano.

propriè catholici dici non poſſunt, cum verã fidem non habeant, neque illam profiteantur. Et è conuerſo Cathecumenus dici poteſt Catholicus, & tamen cenſuræ capax non eſt, quãuis Archidiaconus in ca. *Eos*, de Conſecrat. d. 4. quem nonnulli alij imitantur, dixerit cathecumenum poſſe excommunicari; ſed ſine fundamento, quia fides, vel ſanctitas ſine baptiſmo non confert iuriſdictionem; de qua re diximus ſupra in 3. tom. agentes de Baptiſmo.

Cathecumenus nõ poteſt cenſura affici. Archidiac.

26 Vltimò diximus neceſſarium eſſe, vt ſuperiorem habeat in terris, qui cenſura ligandus eſt. Quod ex eodem principio naſcitur: nam iuriſdictio, & ſubiectio correlatiua ſunt: ſicut ergo in ferẽte cenſurã requiritur iuriſdictio, ita in eo in quem fertur, neceſſaria eſt ſubiectio; oportet ergo, vt ſuperiorem habeat in huiuſmodi genere poteſtatis, ſeu iuriſdictionis ſpiritualis.

Solũ qui ſuperiorẽ habet eſt cenſuræ capax.

27 Ex qua conditione colligitur primò, Pontificem Summum non comprehendi inter eos, qui poſſunt cenſura ligari: quia non habet ſuperiorem in terris, neque alicui ſpiritualiter ſubiectus eſt, c. *Cuncta per mundum*, 9. q. 3. Vnde nõ ſolum ab homine (quod notum eſt) ſed etiam à iure, cenſura ligari nequit: quia ſimpliciter neque ipſi iuri humano ſubiectus eſt: quia æqualem habet poteſtatẽ. Quare licet, quo ad vim directiuam obligari poſſit aliquo modo iure communi, eo modo quo princeps obligari poteſt legibus à ſe latis tamen quoad vim coerciuam, ad quã pertinet cenſura, ligari minimè poteſt. Vnde etiamſi cõtingeret in hæreſim incidere, nõ eſſet ipſo iure excommunicatus, de quo latius alibi: lege Bellarmin. lib. 2. de Rom. Pont. c. 12. & ſequentib. præſert. in 30. Et Nauar. in c. *Nouit*, de Iudicijs, notab. 3. n. 78. & 142. & c. 27. nu. 13. & Maiol. de Irregul. libr. 2. capite 4. numer. 8.

Papa non eſt cẽſura ligabilis. Bellar. Nauar. Maiol.

28 Deinde colligitur ſolum ſummũ Pontificẽ hac ratione excludi, ne ligari poſſit omnes enim alij baptizati homines, & adulti, cuiuſcunque ordinis, ſexus, aut dignitatis exiſtant, capaces ſunt cenſuræ, capacitate ſcilicet remota, vt ita loquar, de qua nũc agimus. Capacitas enim proxima per delictũ, vel contumaciã conſummatur (de qua iam diximus) capacitas autẽ remota exiſtit in omni homine, qui ita eſt ſubiectus alteri, vt ſi in delictũ proportionatũ cenſuræ incidat, poſſit ab aliquo alio cenſura ligari. Et hoc modo cõſtat omnẽ hoĩem, præter Põtificem Summũ, eſſe capacẽ cenſuræ, quia quicunque ille ſit, habet ſuperiorẽ in ſpiritualibus, & habentẽ in eum iuriſdictionem ad hunc actum ſaltẽ ipſum Summum Pontificem. Quod ſatis conſtat ex dictis ſuprà de habentibus hanc poteſtatẽ: nam hæc duo correlatiua ſunt. Conſtat etiã ex vſu Eccleſiæ & Pontificiis decretis, omnium ordinum fideles, etiam Imperatores Epiſcopos, & Cardinales, &c. ſubijci his cenſuris.

Solus Papa eſt cẽſuræ icapax.

29 Solum eſt obſeruandum, quoniam ſupra diximus agentes de homine qui poteſt cenſuram ferre, ſub homine comprehendi hominũ congregationem, eadem proportione intelligi hic poſſe, cum dicimus omnem hominẽ alium à Papa ligari cenſura poſſe, non ſolum ſingulares perſonas, ſed etiam quamcunque congregationẽ comprehendi: idque generaliter abſque vlla limitatione: quia nulla eſt, quæ ſuperiorẽ nõ habeat, etiamſi Cõcilium generale ſit, dummodo ipſummet Summum Pontificem non includat. Addenda verò eſt illa iuris moderatio,

Non oẽs hoĩes omnium cenſurarũ ſũt capaces.

Cõcilium generale eſt cẽſuræ obnoxius ſi Papã nõ includat.

quod congregatio non eſt capax oīs cenſuræ, ſed ſuſpenſionis tantum, & interdicti; nā excōicatio in cōitatem ferri nō poteſt, vt ſuo loco dicemus. Quæ moderatio ēt ad ſingulos homines ſuo modo extendi poteſt. Nam, licet abſolute quilibet homo ſit capax cenſuræ alicuius, non tamen oēs omnium; nam ſuſpenſio propria eſt clericorū, quia ſupponit ptātem aliquā ſpiritualem, aliæ vero cōes oībus ſunt. Item licet omnes ſint capaces cenſuræ, non tamē omnes ęqualiter ſecundum hunc ſubiectionis reſpectum: nam vnus pluribus ſubiicitur, quàm alius, & ita a pluribus ligari poteſt: & hac ratione ſecundum hunc reſpectum habere ampliorem capacitatem cenſuræ.

10 Omnes tamen in hoc conueniunt, ꝙ tam à iure, quam ab hoīe, cenſura ligari poſſunt. A iure quidem, ſi de illis in particulari loquatur, vel ēt ſi generalis ſit conſtitutio, & in eodem iure non contineatur exceptio, qualis eſt illa, quæ continetur in c. *Quia periculoſum*, de Sent. exc. in 6. vbi declarat Pontifex, Epiſcopos ex vi generalis conſtitutionis, aut ſniæ, vel mandati, ipſo iure non ligari, niſi de ipſis expreſſa mentio fiat. Ex qua exceptione conſtat, oēs alios, quibus hoc priuilegium conceſſum non eſt, ligari. An vero ſub illa comprehendantur Cardinales non Epiſcopi, alterius conſiderationis eſt. Vide Nauarrum, de Datis & promiſſis, nu. 10. & Vgolinum latè d. c. 17. §. 6. Ab hoīe aūt vnuſquiſque poteſt ligari reſpectiuè, vt ſic dicā, id eſt quilibet à ſuperioribus talem iuriſdōnem habentibus. Qui autem ſint hoc vel illo modo ſubiecti aliis, vel quot, & quibus modis poſſit hæc ſubiectio introduci vel auferri ſuperiorib. agendo de iuriſdictione neceſſaria, ſufficienter tactum eſt: & in ſect. 3. pauca addemus.

Nauar. Vgol.

11 Tandem ex dicta aſſertione, & conditione conſtat, eum, qui cenſura affici poteſt, debere eſſe diſtinctum ab alio à quo poſſit ligari, quia ſibi ipſi non poteſt eſſe ſubiectus. Qua proportionali rōne diximus ſupra, eū qui fert cenſuram, debere eſſe diſtinctum ab eo, in quem illam fert, quod in idem redit, quia hæc correlatiua ſunt, & ideo de hoc puncto ſufficiunt ſuperius dicta.

Non pōt idē in ſeipſum cēſura ferri.

SECTIO II.

An is, qui cenſura ligatur, debeat eſſe perſona certa, & nondum per cenſuram ligata, ubi de iteratione et multiplicatione cenſuræ in eadem perſona.

1 Cēſuram debere ferri in certā perſonam

QVAE diximus in ſectione præcedente, pertinent ad capacitatem cenſuræ quaſi remotam: hic de duabus aliis conditionibus, vt actus cenſuræ valide feratur neceſſariis, dicendū eſt. De quibus communiter tractant doctores, & obiter petunt nonnulla puncta moralia. Prima conditio eſt, certitudo perſonæ, in quam fertur cenſura. Secūda fingi poſſet, quod non ſit cenſura ligata.

Circa primam dicendum eſt, vt cenſura actu liget præter hactenus dicta requiri ex parte eius, in quem fertur, quod in eum certa ac definita intentione dirigatur. Ratio eſt, quia actio non habet effectum niſi in determinato ſubiecto: hæc autem actio, cum naturalis non ſit, ſed humana, non determinat ſubiectum niſi ex intentione operantis, & ideo, ſicut ſupra dicebamus, ad valorem cenſuræ neceſſarium eſſe ex parte ferentis intentionem ligandi, ita hic dicēdum eſt neceſſariam eſſe intentionem ligandi hunc in particulari.

Dices, Interdū ignoratur perſona, in quam fertur cenſura, & conſequenter non pōt in illā definitè ferri. Reſpondetur in primis, cū hāc conditionē requirimus, non eſſe ſenſum, cēſuram debere ferri in vnā tantum ſingularē perſonā; pōt. n. ſimul ferri in plures, in oēs tamen definitè, ita vt ſingulis Philoſophico more loquendo, ſingulæ cenſuræ multiplicentur. Neque ēt neceſſe eſt, vt feratur in perſonā, vel perſonas diſtinctè deſignatas, ſed ſatis eſt, quod cōfuſè, ſub aliquo tamen certo reſpectu indicēt, vt, cū fertur cenſura in eos, qui tale furtū commiſerunt, quo ſenſu pōt hæc conditio extendi ad eā cenſurā, quæ iure vel ſtatuto fertur, vt per ſe conſtat. Nā, licet dū hæ leges feruntur, nullam certā perſonā deſignēt, tamen non vagè, ſed determinatè, & diſtributiuè oēs obligant, & ſimiliter cenſura ad oēs fertur ſub conditione, quæ conditio, cū impletur, in certa aliqua, ac determinata perſona impletur, & ita ī illā operatur lex talē cenſurā, & nō in aliā. Hoc ergo modo ſemper fertur efficaciter ad pſonam in ſe determinatā, eſto nobis ignota ſit. Tunc aūt diceretur cenſuræ ſnia vagè ferri, quando iudex ſnīam proferret excōicando vnum ex patratoribus delicti, ſupponendo eos eſſe plures & nullum in particulari deſignando, tunc. n. eſſet inepta ſnia, & prorſus nulla vtpotè continens intolerabilem errorem, & aut procedens ex inſufficiente intentione ad habendum effectū, vel certè inſufficienter illā pronuncians, & declarans, cum tamen hoc ēt neceſſariū ſit ad talem effectū, vt in ſuperiorib. dictū eſt. Quod ēt confirmari poteſt ex ſimili doctrina de ſacramentis; niſi ā intentio non ſit ſatis determinata, & per formam explicetur cū ſufficienti determinatione ſubiecti ſeu materię circa quam forma, vel ſacramentū verſatur, nihil fiet, vt in ſuperiori tomo diſp. 13, ſect. 1. concl. 4. & explicando formas Baptiſmi, Cōfirmationis, & Euchariſtiæ dictū eſt, eadem aūt ratio eſt in præſenti, quantū ſpectat ad neceſſitatem determinati ſubiecti, vt moralis effectio ſequi poſſit.

2 Nō eſt neceſſe cenſurā ferri incognitā aut diſtinctè ſignificatā perſonam.

3 Sententia vagè lata eſt nulla.

Poſſitne quis duplici cenſuræ affici.

SOlum pōt interrogari circa hoc ſubiectum cenſuræ, an neceſſe ſit eū non eſſe cenſura ligatū, vt denuò ligetur. Quod quidem nullam rationem dubitandi habet, quando cenſuræ ſunt diuerſarum rationum. Poteſt. n. excōicatus ſuſpendi, vel interdici, & è conuerſo, quia, cum hæ pœnæ ſint diuerſarum rationum, nihil impedit, quominus in eodem ſubiecto ſuo modo inſint, ſeu quod eidem perſonæ imponantur non ſolū pp diuerſas cauſas ſeu delicta vt faciliime accidere poteſt, ſed ēt propter idē delictū, ſi eius grauitas tanta ſit, aut ad eū ſtatum contumaciæ perueniat, vt omnem hāc pœnam mereatur. Et hoc modo eſt frequens in vſu Eccleſiæ aggrauare, ſeu multiplicare cenſuras creſcente contumacia, & interdum ſimul ferri poſſent ob atrocitatem delicti, ſicut in

4 Plures cēſuræ diuerſæ rōnis ferri poſſunt in eādē perſonam.

iure

iure ferri videntur in Extrauag. 3. de Priuileg.

5 Plures cẽſuras eiuſdem rationis poſsũt ferri in eãdem perſonã propter diuerſas cauſas.

Rurſus in cenſuris eiuſdem rõnis nõ eſt dubium, quin propter diuerſas cauſas poſſint in eãdem perſonam ferri, ſi quis. n. propter vnam inobedientiam excõicatus eſt, ſi in alia re ſit ẽt inobediens & contumax, poterit iterum excõmunicari, nam poteſtas & iuriſdictio nõ eſt extincta per vnum actum, ſed integra manſit, & cauſa eſt ſufficiẽs, & ex parte ſubiecti nulla eſt repugnantia, quæ enim aſſignari poteſt? Dices,

Obiectio.

quod is, qui priuatus eſt omnibus bonis, quibus per Eccleſiam priuari poteſt, nõ poteſt iterum eiſdem priuari. Vel ſi phyſicè loquamur, quia duo accidentia eiuſdem ſpeciei non poſſunt eſſe ſimul in eodẽ ſubiecto: & præſertim duæ priuationes eiuſdem numero formæ. Sed hæc nihil obſtant primo quidem, quia moraliter hæc conſiderando, cenſura non ſe habet vt B pura priuatio, ſed veluti quædam poſitiua cauſa, & vinculum inducens, & cogens ad hãc priuationem: ſic. n. iura loquuntur de cẽſuris, vt de quibuſdã vinculis, quibus hoĩes ligãtur, vt patet in c. *A nobis*, 2. & aliis, de Sent. excõ. Nihil aũt vetat, quominus plures cauſæ, & vincula adiici poſſint ad eandem priuationem inducendam: ſicut homo poteſt pluribus præceptis obligari ad abſtinendum ab eodem actu; quæ ſi pertineant ad diuerſas cauſas, ſeu virtutes, propriiſſimè efficient diuerſa vincula, vt v. g. præceptum Eccleſiæ, vel præceptũ, de voto ſeruando. Item põt quis ad mortẽ condemnari diuerſis ſententiis, pp diuerſa delicta. Itẽ eſt optimum exemplũ de pluribus peccatis mortalibus: nam licet primum oĩno priuet gratia C Dei nihilominus ſecundum, quantum eſt, ex ſe illa priuat, & vel propriam maculam inducit, vel ita priorem auget, vt duob. æquiualeat per duplicem reſpectũ ad duo peccata. Deniq; ẽt Philoſophi dicere ſolent, priuationem totalem per reſpectũ ad cauſam poſſe eſſe maiorẽ, vel minorem: ergo multò magis ſecundũ æſtimationem moralẽ poterit multiplex reputari, per habitudines ad diuerſas cauſas, ſeu ſñias. Quod verò obiiciebatur de accidentibus ſolo numero diuerſis in eodẽ ſubiecto, neq; phyſicè eſt in vniuerſum verũ, quando accidentia ordinantur ad effectũ aliquo modo diſſimilẽ, vt alibi diximus, neq; in his moralibus affectionibus, aut denominationibus illud principium procedit, quia cum ſint ſolum reſpectus, vel denominationes relictæ ex actibus extrinſecis, ſicut illæ actiones poſſunt multiplicari, ita & D huiuſmodi veluti accidentia moralia. Sicut poteſt quis eſſe bis doctor in eadem facultate.

6 Itaque dubium non eſt, quin affectus ſemel vna cenſura, alia ſimili propter aliã cãm interdum ligetur. In quo ẽt concordant Theologi, & Canoniſtæ, vt videre licet in Bonauentu. in quarto, d. 18. 2. p. diſtinctionis, q. 4. Gabr. ibi. q. 2. art. 2. concluſ. 5. Richardus ibid. art. 5. q. 2. Alenſ 4 p. q. 22. membr. 1. art. 5. Soto d. 22. q. 2. art. 2. concl. 3. Idem tenet Gloſſæ, & Doctores in cap. *Ita quorundam*, de Iudæis, vbi ſpecialiter videndus eſt Abbas, & Nauar. circa gloſſam vltimam, notab. 11. Item in cap. *Quicunque*, verb. *Incurrant*, eo. tit. in 6. & in c. *Engeltrudam*, 3. q. 4. Quo, ad hoc confirmandum, vtuntur Alenſis, & alii. Sed inde nõ ſumitur efficax argumẽtum, quia illa crebra anathematizatio potuit eſſe, vel per iteratam denunciationem eiuſdem

Bonau. Gabr. Rich. Alenſ. Soto.

A cenſuræ, vt paulò infra dicemus, vel quia ſucceſſiuè ſæpius illa mulier excõicata fuerat, nõ permanentibus ſimul pluribus cẽſuris, ſed iterum incidendo in contumaciam poſt abſolutionem priorem. Qui modis loquendi frequãtius in hoc ſenſu accipitur, cum dicimus aliquem ſæpius fuiſſe excommunicatũ. Alia ſunt clariora iura de quibus ſtatim.

Difficultas verò ſupereſt, an in eadem cauſa poſſit eadẽ cenſura in ſpecie iterari, ita vt verè multiplicentur. Itẽ an ab eodem iudice, vel ſolum a diuerſis. Nam ex dictis autoribus quidã indefinitè loquuntur, & indiſtinctè. Vnde, cũ doctrinam tradant, videntur vniuerſaliter loqui. Alii diſtinctè explicant, poſſe multiplicari, cenſuras propter diuerſas cauſas, & tacitè videtur alium modum excludere. Vnde Alenſis, *tot* B (inquit) *poßunt inferri excommunicationes, quot emergunt cauſæ, propter quas debet inferri excommunicatio.* Et Bonau. diſtinguit inter iterationẽ eiuſdẽ cenſuræ, & adiectionẽ nouæ: & primũ dicit fieri in eadẽ cauſa ad maiorẽ confuſionem: hoc aũt propter nouam, & diſtinctã cauſam. Vnde concludit idem, quod Alẽſis. Et idẽ ſentit Rich. præſertim in argumento, *Sed contra*, Citatque c. *Cum pro cauſa*, de Sent. excom. Gab. verò diſtinctius loquitur, dicens, Ab eodẽ iudice poſſe multiplicari cenſuras in diuerſis cauſis: tamen à diuerſis iudicibus, aut iuribus, tam in eadem, q̃ in diuerſis cauſis, indicãs ab eodẽ iudice non poſſe multiplicari cenſurã ſtante eadẽ cauſa. De iure aũt non fecit mẽtionem in priori mẽbro, quia per ſe notũ eſt ex vi eiuſdem iuris non multiplicari cenſuras, in ea- C dem numero cauſa, quia lex nõ repetit ſuã actionem. An verò in eadẽ cauſa ſecundũ ſpeciẽ multiplicata ſecundũ indiuiduum ex vi iuris multiplicetur cenſura, hẽt difficultatẽ ſtatim tractandã. Deniq; Soto vltra prædictos addere videtur, ẽt in eadẽ cauſa, & ab eodẽ iudice circa eandẽ perſonã multiplicari cenſuras eiuſdẽ rationis, propter perſeuerentiam eadẽ contumacia. Sic. n. ait. *Excommunicatus poteſt iterum excommunicari, non ſolum propter nouum crimẽ, uerum, et propter idem, aggrauatis cenſuris ad maiorem terrorem, et confuſionem, etc.* Vbi, licet nõ exprimat apertè *ab eodem iudice*, ſine dubio tamen hic eſt eius ſenſus, nam in ſimilib. caſibus ab eodem iudice ſolent cenſuræ aggrauari.

7 Poſſit ne quiſquam plurib. cenſuris eiuſdem rõnis propter eãdẽ cauſam ligari.

Alenſ.

Bonau.

Rich. Gabr.

Soto.

Verũtamen aĩaduertẽdum eſt ad multiplicationem cenſuræ non ſatis eſſe, ꝙ pluries ali- D quis denũcietur, ſeu publicè in Eccleſia anathematizetur: quia aliud eſt denũciari, aliud cenſura ligari: nam denunciatio non addit nouum vinculũ, vt dixit Pontifex in capite *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellation. Et ideo, quamuis denũciatio multiplicetur, nõ ſequitur cẽſurã multiplicari. Quod bene notauit Nauarr. in dict. c. *Ita quorundam*, ita exponens textũ illũ, & ca. *Ad liberãdũ*, de Iudæis. Qui reuera eſt, proprius illorũ ſenſus. Item optimum argumentũ a poſteriori eſt, nam qui pluries hoc modo denũciatur, nõ indiget pluribus abſolutionibus, imo, ſi à ſuperiore facultatẽ petat, vt abſolui poſſit, neceſſe nõ eſt, vt explicet illã multiplicẽ denũciationẽ, quæ accidẽtaria eſt: eſſet autẽ neceſſariũ, ſi multiplex eſſet cenſura, eã declarare, vt ſtatim dicetur. Itẽ ob eadẽ cauſam excommunicatus à iure, & denunciatus ab homine non eſt bis excommunicatus, & ideò duplici abſo-

8 Non ſatis eſſe multiplicem denunciationẽ, vt multiplex cenſura incurratur.

Nauar.

Digitized by Google

Multiplex cenſura eiuſdem rationis nō fertur propter eandē cauſam.

lutione non indiget. Atque hoc modo fieri exiſtimo, quoties ab eodem iudice, ob eandē perſeuerantem contumaciam in eodem delicto, cenſura aggrauari dicitur per multiplicem promulgationem, ſeu denunciationem anathematis: nō enim tunc multiplicatur cenſura, neque ille indiget multis abſolutionibus. Imò nec fieri poteſt, vt abſoluatur ab illa cenſura, quatenus ſemel denūciata, vt ſic dicam, & quòd maneat ſecundum aliam rationē, vel denunciationem: eſt ergo tunc vna tantùm cenſura. Quod ſatis cōſtat ex vſu Eccleſię. Quocirca, licet ſpeculatiuè rē cōſiderando, non appareat clara repugnantia in hoc, quòd ab eodem iudice circa eādem perſonā, in eadem cauſa, id eſt propter idē delictū, mutato ſolum ſtatu cauſæ per augmentum contumaciæ, cenſuræ multiplicentur ſecūdum eandē ſpeciem, tamen, moraliter rem conſiderando, (vt expedit) opinor id nunquā fieri iuxta vſum Eccleſiæ: ideoque poſſe dici abſolutè non poſſe, vel ſaltem non debere fieri.

At verò è conuerſo, quādo diuerſi tituli concurrunt ad ferēdam cenſuram, ita vt vnuſquiſque per ſe ſufficiat, & ex intentione iudicis illā operetur, tunc non ſolum à diuerſis iudicibus, ſed etiam ab eodem, nec ſolùm ſucceſſiuè, ſed etiā ſimul: imo non ſolùm diuerſis ſententiis, ſed vna & eadem vtrumque delictum exprimēte, poſſunt cenſuræ circa eandem perſonā multiplicari. Hæc omnia ex iure probari poſſunt; nā in cap. *Officij*. de Sent. excom. ſupponitur quidam eſſe excōmunicatus propter plures exceſſus à pluribus prælatis in eum poteſtatem habentibus: & ſignificatur, à nullo eorū poſſe abſolui, ſcilicet integrè & omnino; niſi alteri etiam ſatisfecerit, & ab eodē ſimul abſoluatur. Et in c. *Capitulum ſanctæ Crucis*, de Reſcript. refertur, excōmunicationem, & ſuſpenſionē, bis latā eſſe in eoſdē, a diuerſis iudicibus, propter diuerſas cauſas. Et in Clem. 2. de Sen. excomm. excommunicatio noua fertur in eos, qui contra priorem publicam excommunicationē, & admonitionem, ſacris interſunt: ſicut enim ſacerdos excommunicatus celebrans irregularis fit, ita excommunicatus, & publicè denunciatus propter aliquod delictum, agens tali modo contra excommunicationem, noua excommunicatione ligatur, adeò diuerſa, vt hæc ſit ad Papam reſeruata, quamuis prior non fuerit.

10 Propter diuerſas cauſas multiplex cenſura eiuſdē rōnis ferri poteſt etiā ab eodē iudice, in eādem perſonam.

Ex quo textu colligere licet, poſſe aliquem propter diuerſas cauſas excommunicari ab homine, atque etiam bis à ſolo iure: quod eſt manifeſtū, quando iura ſunt diuerſa, & de rebus diſtinctis: nihilque obſtabit, quòd ab eodem legiſlatore lata ſit, vt per ſe notum eſt. Et eadem ratione idem accidere poteſt in ſententijs latis ab homine, vt ſumi etiam poteſt ex vnica extrauagāti de Schiſmaticis. in illis verbis, *Plurium excommunicationum ſententiis innodauit*. Et ratio omniū clara eſt, quia, vt cenſuræ multiplicētur ſufficit cauſarum multiplicatio, ſiue potentia agēs ſit vna, ſiue multiplex: nā & à multis, & ab vna poſsūt plures effectus, & actiones prodire.

11 Quod verò per vnam ſententiam ab eodē in eundem prolatam, ſi tituli ſint diuerſi, plures etiā cenſuræ fiant, ſumitur ex c. *Cum pro cauſa*, de Sententia excommunicationis. ibi, *Si vobis conſtiterit Archidiaconum ob duplicē cauſam excommunicatum fuiße etc* ibi enim dicitur, abſolutū ab illa ſententia ſecundum reſpectum ad vnā tantùm cauſam, non eſſe abſolutū à cenſura fundata in alia cauſa: ſignū ergo eſt cenſuras fuiſſe diuerſas, cum potuerit vna auferri, & alia manere. Verum eſt ibi non dici expreſsè priorē abſolutionē fuiſſe validam, ſed illum manſiſſe excommunicatū, donec pro alia cauſa ſatisfaceret: tamen, cū Pontifex non requirat niſi ſatisfactionē pro alia cauſa, ſupponere certè videtur aliud vinculum fuiſſe ablatū. Ratio vero eſt, quia licèt illa ſentētia verbis videatur vna, ſignificatione tamē & efficacia eſt multiplex & ideò poteſt plures effectus operari: ſicut, cū quis vnica forma plures baptizat, plura cōficit ſacramēta, & plures effectus cōfert. Similiter, ſi quis vno verbo abſoluat à pluribus cenſuris, plura vincula tollit, vnde paſſiuè poſſunt dici plures ſolutiones: quamuis actiuè vna abſolutio videatur.

Oportet tamen, vt dixi, ſingulos titulos ſeu cauſas excōmunicādi per ſe ſufficiētes eſſe: alioqui non erunt plures, ſed partialiter componētes vnam cauſam totalem, cui cenſura vnica reſpondebit. Nec ſatis erit in ſe eſſe ſufficientes, ſed oportebit, vt tales aſſumi, ex intentione ferentis cenſuram: quia ſententia non operatur vltra intentionē iudicantis. Vnde neceſſarium etiam eſt, vt talis intentio ſufficienter in ſentētia exprimatur, quia aliàs odioſa ſentētia in minorē partem explicanda erit. Tunc autē maximè videtur hoc cōſtare, quādo ſentētia magis eſt denūciatiua ſeu declaratoria, quàm illatiua cenſurę. Et talis videtur fuiſſe in caſu dicti. c. *Cum pro cauſa*, nā duæ cauſæ ibi numeratæ, ſcilicet violēta manuū iniectio in clericū, & violatio immunitatis Eccleſię, tales ſūt, vt vnaquęq; habeat ſuā cenſurā ipſo facto annexā: & ideo, qui in vtroq; criminoſus declaratur, duplici cēſura innodatus denūciatur, etiāſi vnica ſententia, ſeu denūciatione id fiat, In cenſuris vero ab homine illatis rarius id accidet. Quādo vero circa ſingulas cauſas diuerſæ, & ſufficiētes præceſſerūt monitiones ſub comminatione talis cenſuræ, & circa ſingulas præceſſit ſufficiens cōtumacia: tunc, licèt per modū vnius videatur ferri ſentētia de omnibus, re tamē vera accommodatur materiæ, & rei ſubiectæ, ac proinde plures cenſuras operatur. Si vero aliter fieri cōtingat, cenſura erit vna reſpicēs plures illas cauſas per modū vnius, quæ proinde auferri nō poterit, neq; in totū, neq; ex parte præcedēte ſola ſatisfactione pro vna cauſa, nec per abſolutionē in illa ſatisfactione fundatā, ſed erit nulla abſolutio, niſi adæquatè omnes illas cauſas reſpiciat, vt ſumitur ex Abbate, & aliis in dict. c. *Cū pro cauſa*. Abb.

12 Pro eadē materialiter cā poſſunt à diuerſis ſuperioribus diuerſæ cenſuræ ferri. Abbas.

Præterea addendum eſt, à diuerſis iudicibus ſeu ſuperioribus poſſe in eundem diſtinctas numero cenſuras ferri propter cauſam quodammodo eandem, & quodammodo diuerſam, nā materialiter apparet eadem, formaliter autem diuerſa eſſe videtur. Hoc patet primo, quando vna cenſura eſt à iure, & alia ab homine. Poteſt enim aliquis ſimul, & pro eodem delicto, a iure, & ab homine excōmunicari: vt notauit Abbas in capite *Grauē*, de Sententia excōmun. numero quinto, quamquam iura, quæ affert, id non probēt, tamen: cum ius non adimat homini poteſtatē, vel iuriſdictionem, poterit ipſe cenſurā ferre, non obſtante cenſura iuris, ſi ad terrorem vel exemplum, aliorum ita expedire cenſuerit. Tunc autem, licèt delictum vnum eſſe videatur, cōtumacia formaliter eſt diuerſa, nam

cenſuram

Digitized by Google

cenſuram à iure latam incurrit quis, hoc ipſo ꝙ ius tranſgreditur: Vt verò poſtea ab hoīe ob idem delictum excõicetur, neceſſe eſt, vt ab eo moneatur, eique ſit contumax: eſt ergo ibi alia & alia contumacia, propriè ac formaliter eas cõſiderando. Idem pari ratione eſt in ſententiis cenſuræ, latis à diuerſis ſuperioribus habentibus propriam iuriſdictionem in ſolidum, ſi tales ſint, vt vſus vnus, vel præoccupatio non impediat vſum alterius. Tunc.n. vnuſquiſque poterit vti iure ſuo, & ferre cenſuram non obſtãte cenſura lata ab alio: oportebit tamen vt præcedat reſpectiua contumacia, vt ſic dicam, præmiſſa propria vniuſcuiuſque monitione. Idẽque proportionaliter eſt in ſententiis à iure latis, ſi iura, & præcepta fuit formaliter diuerſa: qualia erunt, ſi vnum ſit ius cõe, aliud particulare ſtatutum ordinarii, dummodo conſtet nouum condere ius, & nouã pœnam imponere.

SECTIO III.

An multiplicatis tranſgreſſionibus legis ipſo iure cenſuram ferentis, multiplicentur cenſuræ.

1 Quot ſunt tráſgreſſiones numero diſtinctæ tot incurrẽtur cenſuræ.

SVPEREST dicendum, an in cenſuris latis à iure multiplicẽtur cenſuræ multiplicatis tranſgreſſionibus eiuſdem legis, vt, ſi quis bis percuſſit clericum morali interruptione, bis ſit excõicatus, & ſic de aliis. In qua re generalis, & recepta doctrina eſt, quoties nouum peccatum contra huiuſmodi legem committitur, nouã cenſuram incurri, è contrario verò, ſi peccatum ſit vnũ tantum, licet continuata mora, & per varias actiones fiat, vnam tantum cenſuram incurrit. Ita ſentit Nauarrus in Sum. c. 6. nu. 17. & 18. latè Vgolinus tab. 1. cap. 16. §. 3. nu. 4 & ſequ. vbi multa ad hoc adducit, quæ nec neceſſaria ſunt, nec efficacia. Ratio. n. tota conſiſtit in vnitate vel multitudine tranſgreſſionum: nam, ſi tranſgreſſio vna eſt, non poteſt cenſura eſſe niſi vna: quia lex imponit cenſuram propter tranſgreſſionem: ergo, ſi tranſgreſſio eſt vna moraliter & formaliter, vt ſic dicam, ẽt cenſura vna erit. Et propter oppoſitam rõnem, ſi tranſgreſſiones plures fuerint, etiã cenſuræ multiplicabuntur: nam lex efficaciam habet contra ſingulas, ſiue aliæ præceſſerint, ſiue non; vt patet manifeſtè, nam, ſi quis fuiſſet abſolutus à cenſura contracta per primã tranſgreſſionem, & aliam iterum commiſiſſet, ſine dubio in nouam cenſura incidiſſet: ergo idem erit, etiamſi prior cenſura ablata non fuerit, cum ob ſolam multitudinem in eodem ſubiecto non repugnent, vt iam oſtenſum eſt.

Nauarr. Vgolinus.

2 Quando tráſgreſſiones ſint numero diſtinctæ.

Totum opus eſt in declarando, quãdo tranſgreſſiones ſunt numero diſtinctæ, nec ne: de hac. n. tranſgreſſione nunc agimus: nam quãdo diſtinctio eſt ſpecifica, ſiue ſumatur ex totali diuerſitate obiectorum, & actuum, ſiue ex circunſtantiis mutantibus ſpeciem in eodem obiecto & actu, tunc & res facilis eſt, & tranſgreſſiones non ſunt contra idem formaliter præceptum, licèt materialiter vnum eſſe dicatur, vt ſtatim amplius explicabo. Itaq; vnitas vel pluralitas numerica tranſgreſſionis in hac materia eadem proportione explicanda eſt, qua illam ſuprà declarauimus in ordine ad integritatem confeſſionis. Quod eo hic erit facilius, quò hæc tranſgreſſio præcipuè conſideranda eſt in actu exteriori, in quo cauſa cenſuræ conſummatur.

3 Primus modus cognoſcendi vnitatem vel multitudinem hořũ actuum.

Duobus aut modis poteſt hæc vnitas vel diſtinctio ſpectari. Primo ex interruptione, vel continuatione actus: nam, quamdiu actio ſine morali interruptione continuatur in ordine ad conſummandum eundem effectum, tranſgreſſio vnica eſt, vt ſi quis per aliquod tempus verberet clericũ, vt patet ex ca. *Cum pro cauſa.* de Sent. excom. Quando vero moraliter interrumpitur actio, & altera poſtea inchoatur, noua eſt tranſgreſſio. Quæ autem ſit interruptio moralis, partim ex mora temporis, partim ex modo & circunſtantiis & ex actionibus interpoſitis, penſandum eſt, vt alibi latius dixi.

4 Secundus huius cognitionis modus.

Secundò poteſt hæc vnitas, vel diſtinctio cõſiderari ex parte obiecti ſeu materiæ circa quã verſatur peccatum, ſeu tranſgreſſio. Et tunc difficilius eſt diſtinguere peccata, quia poteſt contingere, vt ſine interruptione morali aliquis percutiat vnum clericum, & ſtatim incipiat percutere alium: vbi, ſi reſpiciamus ad impetũ operantis, & cõtinuationem actionis, videtur eſſe tantum vna tranſgreſſio canonis, *Si quis ſuadente.* Si aũt reſpiciamus ad perſonas offenſas, videntur eſſe diuerſæ iniuriæ: idemq; ob ſimilẽ rationẽ erit, ſi uno ictu plures interficiat. Difficile autem eſt illas exiſtimare diuerſas tranſgreſſiones, quibus diſtinctæ cenſuræ reſpondeant: tum, quia illa diſtinctio eſt valdè materialis reſpectu tranſgreſſoris: ipſe. n. moraliter vnicam exercet actionẽ, ſiue perſonæ ſint plures, ſiue vna, & fortaſſe non plus peccat in vna tranſgreſſione, ꝙ̃ in alia, ſi cætera ſint paria: tũ ẽt, quia alias, qui plura vaſa argentea ex eadem Eccleſia ſubriperet, plures incurreret cenſuras ſupponendo, tali ſacrilegio ipſo facto eſſe annexam cenſurã. Dici põt illam eſſe vnã iniuriam, quia ſupponimus vna actione phyſica, vel moraliter continuata fieri, & eidẽ perſonæ ſeu tẽplo, uel collegio ſubeũti vicẽ vnius perſonæ offenſæ: nã unitas, uel multiplicitas iniuriæ ex ꝑſona, cui fit, non ex rebus ſublatis ſumenda eſt. Sed contra, nã inde fit, vt qui actione cõtinuata, v. g. per totã noctẽ vniuerſa vaſa, & res ſacras ex vno tẽplo ſubripit, vnicã cenſurã incurrat; ſi uerò res eadẽ ex duobus tẽplis eodem tp̃e, & continuatione actionũ furetur, diſtinctas incurrat cenſuras, quod non uidetur ueriſimile. Sicut ẽt non apparet credibile, ꝙ expilãdo idẽ ærarium eadem actione & uoluntate, & in eadẽ quantitate, ſi totũ illud ſit vnius domini, v. g. vnius Eccleſiæ, ſit vnũ ſacrilegium, & cauſa vnius cenſuræ, ſi vero ærarium ſit plurium Eccleſiarũ, non per modum unius, ſed per modũ plurium, quia vnaquæque hẽt ibi partem ſuã quaſi in depoſitum, vel cuſtodiã, tranſgreſſiones ſint plures, quia iniuriæ plures ſunt, cũ ſint plures perſonæ offenſæ, & conſequenter cenſuræ. Simili modo dicendũ erit, eum qui cum vno excõicato per horam conuerſatur, vnam excommunicationem incurrere, ſi verò ibi ſimul adſint duo excõmunicati, & cum vtroque ſimul per eandem horã conuerſetur, incurrere duas: quod etiam non videtur veriſimile, quia moraliter ibi eſt vna tranſgreſſio.

5 Aliũde autẽ nõ videtur poſſe negari quin ex variatione

variatione perſonarum cum quibus, vel contra quas peccatur, multiplicentur aliquãdo tranſgreſſiones, & cenſuræ etiamſi alioqui actio videatur vna, vel moraliter non interrupta, Vt, verb. gr. ſi quis interfecit vnum hominem, & ſtatim eodem impetu, & continua ſucceſſione actionis interficit alium, ſine dubio ſunt diſtincta homicidia, &, ſi cenſura ſit impoſita homicidæ, duas incurret, ſicut etiam Iuriſtæ aiunt, cõtra eum, qui in eodem congreſſu aliũ vulnerauit, & tandem occidit, nõ dari actionem vulnerãtis & occidentis, ſed occidentis tantũ in *l. Illud*, §. 1. ff. Ad legẽ Aquil. At verò ſi vnum occiderit, & alium vulnerauit, vtriuſque actio in eũ dabitur, vt per ſe notũ eſt. Idem eſt in peccato adulterij, verb gratia, ſi quis poſt conſummatũ peccatum cum vna, ſtatim ſine interruptione morali ad alteram accedat. Imò in hoc genere peccati non ſolum reſpectu diuerſarum perſonarum, ſed etiam reſpectu eiuſdem hoc verum habet. Quocirca difficile eſt generalem regulã in his rebus moralibus aſſignare. Pendẽt enim ex circumſtantiis, & ex modo actionis.

6 *Variæ regulæ ad diſcernendã vnitatem, vel multiplicitatem actuum ex parte obiecti.* In primis tamen conſiderandum cenſeo an actio, qua conſummatur tranſgreſſio, propter quam incurritur cenſura, ſimul fiat, vel partes ſibi ſuccedẽtes, vel moraliter cõtinuas. Rurſus, quãdo hoc poſteriori modo fit: attẽdendũ eſt, an actiones illæ moraliter componant vnam, vel vna non ſit pars alterius, etiamſi continuè ſibi ſuccedãt; nam quando ſe habent priori modo, vna tranſgreſſio cõſummatur per omnes, vt per ſe notum eſt: & ideò vna incurritur cenſura. Quòd verò duæ actiones alioqui eiuſdem ſpeciei in malitia, continuatione morali factæ non componant vnam, nec partes inter ſe vnitæ cenſeatur, ex duplici capite videtur poſſe oriri. Primò ex diuerſitate ſubiectorum circa quæ fiunt ſeu terminorum ad quos tendunt, vnde habẽt ſuam moralem rationem. Sicut enim Ariſtoteles in Phyſicis dixit, ad vnitatẽ motus nõ ſufficere vnitatem temporis ſine vnitate ſubiecti: ita nos hic dicere poſſumus, ad vnitatem tranſgreſſionis non ſatis eſſe immediatam ſucceſſionem ſine interruptione ex parte temporis, quia mutatio ſubiecti poteſt ſufficere, vt moraliter cenſeatur inchoari noua actio & tranſgreſſio. Et hoc probat exemplum de homicidio, & de vulneratione vnius, & occiſione alterius, & idem credo eſſe de furto, & de quacunque actione iniurioſa. Et fortaſſe extra materiã iuſtitię hoc non reperitur: nam, ſi quis continuata actione nunc comedat carnes, deinde piſces, tẽpore prohibito, vna eſt tranſgreſſio, licet ſubiecta, ſeu materiæ circa quas verſatur actio videantur diſtinctæ. Et ratio eſſe videtur, quia iuſtitia, & iniuria ſunt magis ad alterum, & ideo dixi ibi nõ vtcunque variari ſubiecta, ſed etiã terminos reſpectu quorum habent actiones malitiam ſuam quod non ita eſt in materia temperantiæ, & in aliis virtutibus, quæ reſpiciunt medium in ordine ad ipſum operantem.

7 Aliud caput moralis interruptionis, abſque mora temporis interpoſita, eſſe poteſt, quando prior actus natura ſua tendit ad definitum terminum, in quo conſummatur: & ideò qui poſteà immediate ſuccedit, non eſt pars alterius, ſed nouus actus. Quæ ratio per ſe eſt efficax, & declaratur apertè exemplo duplicis adulterij, vel fornicationis: nam licet fiat cum eadem per-

A ſona, & ſine interruptione temporis, quantum fieri poteſt, nihilominùs ſunt duæ trãſgreſſiones ſufficientes ad duas cenſuras, ſi lex ſit lata. Idem opinor fore, ſi iudex contra Eccleſiæ immunitatem per vim extrahat vnum hominem, & ſtatim ſine interruptione ad eãdem Eccleſiã tendat, & extrahat alium: exiſtimo enim eſſe duas trãſgreſſiones, & incurri duas cenſuras, ſi verò eodem genere continuationis, quis furaretur res Eccleſiæ, ſucceſſiuis, & partialibus aſportationibus, exiſtimo eſſe vnum ſacrilegium & vnam cẽſuram, ſi lata ſit. Et ratio eſt, quia primum genus peccati talis eſt, vt circa vnam perſonam conſummetur: & ideò vis vni facta nõ componit vnam actionem cum vi facta alteri: at verò furtum non habet materiam, vel terminum certum, in quo conſummetur. Et per hæc videtur poſſe ſufficienter ferri iudicium de omnibus ſimilibus tranſgreſſionibus, quæ ſucceſſiuè, tamen immediatè, ſeu proximè fiunt.

B 8 *Quid ſi vna actio ad plures perſonas terminetur.* Quãdo vero tota actio ſimul fit, terminatur vero ad plures perſonas, vel obiecta, difficilius ibi diſtinguuntur plures tranſgreſſiones, quia, licet actio æquiualeat multis, re tamen vera eſt vna, & vnum peccatũ grauius. Et ita mihi probabile eſt, iudicẽ, v.g. qui ſimul duos homines duabus manibus teneret, & ita extraheret ab Eccleſia, vnicam cenſuram incurrere: & idem cẽſeo de illo, qui codẽ tempore ſimul conuerſatur cum duobus excommunicatis: quia reuera illa diſtinctio perſonarũ in tali materia parum confert ad multiplicãda peccata. De caſu vero homicidij, quando vno ictu occidit quis plures clericos, res eſt magis dubia: videtur tamen etiã probabilis hæc pars quia ſimpliciter vnũ eſt peccatum, & vna tranſgreſſio, quæ in vna actione

C conſiſtit, quamuis ex ea reſultent plures paſſiones, vel plura nocumẽta, quæ potius ſunt plures effectus vnius peccati, quàm plura peccata. 9

Obiicies, quia, ſi illa homicidia ſeparatim fierent plures incurrerentur cenſuræ: ergo etiam ſi ſimul fiant, alioqui concurrentia delictorum ad eorum impunitatem iuuaret, quod eſt contra rationem, & cõtra legem *Numquam plura*, ff. de Priuatis delictis. Et confirmatur, quia, ſi plures homines ſimul concurrant ad eandem actionẽ, vt ſacerdotem occidant, tot incurrunt cenſuras, quot ſunt homines occidentes, ergo & è cõuerſo, ſi vna actione plures occidantur, tot incurrẽtur cenſuræ, quot fuerint homines occiſi. Reſpondetur, primum argumẽtũ æque applicari poſſe ad plures percuſſiones ſimul vel

D diuerſis temporibus eidem factas, & ad furtum plurium rerum vnica acceptione, vel pluribus, & diuerſis tẽporibus factis. Negatur ergo conſequentia, quia cum ſimul totũ fit, eſt vna tranſgreſſio, cum vero ſeparatim, ſunt plures. Non ſolum enim in actionibus moralibus ſed etiam in motibus phyſicis, & ſuo modo in rebus permanẽtibus, coniunctio, vel ſeparatio efficit rei vnitatem, vel multitudinem.

Neque illa lex, quæ adducitur, eſt ad rem, 10 tum quia hic nullum delictum manet impunitum, totum enim illud homicidium, vel ſacrilegium, punitur, v.g. excommunicatione; non vero excommunicationibus, quia non ſunt plura peccata, ſolum accidit vt grauius delictum, & æquiualens multis, vna tantum cenſura puniatur; cum tamen ſingula delicta leuiora ſimili cenſura, & plura ſimul multis cenſuris punian-

Digitized by Google

A puniantur. Sed hoc non eſt inconueniens, quia eſt per accidens, & in exemplis furti, vel vulnerationis conſtat idem accidere. Tum etiam, quia illa lex intelligitur de pluribus, delictis, quæ manēt plura, & moraliter differunt ſpecie vt ſunt furtum, & homicidium eiuſdem ſerui, v.g. nam de his, & ſimilibus illa lex expreſsè loquitur: hic autem non ſunt plura delicta, ſed vnum ęquiualens multis. Vnde ad confirmationem negatur etiam ſimilitudo, quia vbi ſunt plures occidentes ſunt plures tranſgreſſiones: vbi verò occiſi ſunt plures vno ictu ab vna perſona facto, vnica eſt tranſgreſſio.

11 *Nauarrus.* *Itaque* hæc pars ſpeculatiuè ſumpta, videtur ſatis probabiliter defendi: quamuis oppoſitā teneat Nauarr. in Sum. c. 6. nu. 18. citans Ioannē Andream, nullam verò rationem adducēs Contra eum verò ad hominem argumētamur, quia B paulò inferius ait, eum, qui vno actu imprecatur mortē alicui familiæ toti, licèt in ea ſint plures perſonæ, vnum tantùm peccatum committere, quia reſpicit omnes illas per modum vnius collectiuè. Ait etiā, qui vno verbo blaſphemat de duodecim Apoſtolis, vnū peccatum committere. Pari ergo ratione, ſi vno ictu plures occidat, vnum peccatum committi quia in omnes tendit per modū vnius: &, ſicut nocumentū in hoc genere peccati deriuatur ad ſingulos perſonaliter, & diſtributiuè, vt ſic dicā, ita & in exēplis adductis. Eandem tandem ſentētiam defendit *Vgolin.* Vgolin. ſuprà nu. 8. non verò adducit rationes præter ſuprà inſinuatas, quæ firmæ non ſunt.

12 Nihilominùs tamen, quia hæc pars ſecurior eſt, ea videtur in praxi ſequēda, quia illa ſimpliciter cenſentur plura homicidia, & hoc ſufficit C in ordine ad cenſurā ſiue in rigore peccata ſint plura, ſiue non: quia cenſura fertur ratione iniuriæ factæ tali perſonæ, vel ratione homicidij & cæt. Quod adeò verum eſt, vt licet peccatū fuerit commiſſum, ſi re ipſa non fuit illata iniuria, vel damnum prohibitum, cēſura non incurratur: ergo & è cōtrario, ſi iniuriæ fuerunt diuerſæ ex diſtinctione perſonarum, quamuis ex eadem actione culpabili procedant, ſatis erit ad incurrendas diuerſas cenſuras. Denique (quod ad praxim etiam pertinet) vt valida ſit abſolutio à tali cenſura, vel facultas impetrata ad abſolutionē obtinendam, neceſſarium erit exprimere in cauſa cenſuræ numerum perſonarum, ſeu clericorum occiſorum. Non eſt tamen hoc ſcrupuloſe extendendum ad omnia exempla ſuperiùs adducta, vel ad omnia ſimilia in D quibus plures perſonæ vna actione iniuria afficiuntur: quia in aliquibus videtur eſſe valde accidentarium, vt in exēplo furati depoſiti, in aliis eſt minor diſtinctio moralis, & plures quaſi collectiuè per modum vnius concurrunt, vt in confabulatione cum pluribus ſimul.

Quid ſi aliquis violet legem vno actu habente plures circunſtantias, quarum quælibet ſub cenſura prohibetur.

13 **E**T ex his facilè intelligetur quid dicendū ſit quando aliquis violat legem vno actu habente plures circunſtantias, quarum ſingulæ ſub cenſura prohibentur, vt ſi eſſet lex prohibēs ſub cenſura comedere in die ieiunij ante talem horam, & talem cibum, &c. Et reſpondeo breuiter, ſi illæ circunſtantiæ tales, ſint, vt mutent ſpeciem actus moralis, tot incurri cenſuras, quot circunſtantiæ violantur: quia propter ſingulas per ſe ſumptas incurreretur cenſura, vt ſupponitur: quando autem ſimul concurrunt, quamuis materialiter coniungantur, formaliter manent diſtincta peccata in ſpecie: ergo plures tranſgreſſiones, & plures cenſuræ. Si verò illæ circunſtantiæ non mutent ſpeciem, ſed aggrauent intra eandem ſpeciem peccati, vna incurretur cenſura, quia vna eſt tantum tranſgreſſio. Vnde, quando circunſtantiæ ſunt prioris rationis, accidentarium, ſeu quaſi materiale eſt, quòd diuerſis legibus, vel vna lege prohibeantur: nam licèt dicatur lex vna quaſi materialiter, quia vno contextu illa omnia prohibet, tamen æquiualet multis, & (vt ita dicā) in ſingulis propoſitionibus ſingulas leges tradit.

Exemplum optimum eſt in Clement. 1. de Sepult. vbi quatuor ſimul ſub excomunicatione ipſo facto incurrenda prohibentur, ſcilicet ſepelire in loco ſacro hominem publicè excommunicatum, vel nominatum interdictum, vel tempore interdicti in caſibus non conceſſis, vel publicum vſurarium. Quæ prohibitiones, ſaltem quoad tria capita, videntur diuerſarum rationū quia ſepelire vſurarium non eſt violare cenſuram aliquam, ſicut eſt ſepelire excommunicatum, vel interdictum. Et hæc duo inter ſe etiam videntur diuerſarum rationum, ſicut ipſæ cenſuræ diuerſæ ſunt, quapropter, ſi idē publicus vſurarius eſſet excōmunicatus, & interdictus, ſepelire ipſum in loco ſacro eſſet triplex ſacrilegium formaliter diuerſum & conſequenter ſufficiens ad tres excommunicationes incurrendas. At vero eandem perſonam interdictam tēpore interdicti ſepelire in loco ſacro, non eſſet duplex peccatum, neque ex illo oriretur duplex cenſura, quia illæ circunſtantiæ non variant ſpeciem moralem, ſed aggrauant violationem eiuſdem cenſuræ. Sicut etiam in exemplo ſupra poſito de ieiuno, ſi quis comederet cibū prohibitum, & tempore prohibitio ſub cēſura, non ideò incurreret duas cenſuras, ſed vnam quia totus ille actus vnius rationis eſt, & illę circunſtantiæ magis, ac magis illum corrumpunt intra eandem ſpeciem. 14 Clemē 1. de Sepult.

Vnde non refert, quòd ſingulæ per ſe ſufficerent ad inducendam cenſuram, quia inde ſolum colligitur peccatum grauius, & minus graue poſſe ſufficere ad hunc effectum, non uero quòd quælibet maior grauitas multiplicet cenſuram, ſi non multiplicat delictum. Idemque erit, ſi quis violenter percutiat ſacerdotem, qui etiam eſt diaconus, ſubdiaconus, &c. qui ordines per ſe ſingulis ſufficiunt, ut percuſſor ſit excommunicatus; & tamen non propterea in plures excommunicationes incidet, quia omnes illi ordines concurrunt per modum unius, & ſolum aggrauant delictum in eadem ſpecie. Aliud uero dicendum uidetur, ſi quis uiolenter percutiat eum, qui ſimul & clericus, & monachus eſt, nam, ſicut diuerſarum rationum ſunt conſecrationes, quæ in clerico, & monacho cōſiderantur, ita & prohibitiones illæ, & tranſgreſſiones diuerſarum rationum uidentur. Vnde, licet in eodem capit. *Si quis ſuadente*, contineantur, tamen ut diſtinctæ traduntur, ſcilicet qui clericum, uel monachum, &c. Et hæc uidentur ſufficere de mulplicatione, ſeu iteratione cenſuræ. 15

SECTIO

SECTIO IIII.

Qui nam ligentur cenſura per legem, vel ſtatutum lata.

1 Qui ſiat ſubiecti quo ad cẽſurã ab homine per ſnĩam latam.

HAnc ſectionem propono, vt explicem nonnullas difficultates occurrentes circa modum, ſeu titulum ſubiectionis requiſitum ex parte eius, qui ligari debet cenſura. In qua re ferè nulla dubitatio occurrit circa cenſuram latam ab hoĩe per ſnĩam particularem: nam, cũ illa feratur ad ſingularem perſonam, propter ſpeciale delictum, & ſuppoſita ſufficiente admonitione ad illam facta, conſtat illã ſolam perſonam ligari poſſe tali cenſura. Supponi aũt debet ex parte illius ſufficiens titulus ſubiectionis: qui titulus reſpectu Sũmi Pontificis, vniuerſaliſſimus ſufficit, ſ. eſſe membrum Eccleſiæ Catholicæ, cuius pontifex eſt vniuerſalis Paſtor. Reſpectu verò aliorum particularium prælatorũ erit habere domicilium in diœceſi alicuius, vel eſſe membrũ talis cõgregationis, vel aliquid ſimile, iuxta ſuperius dicta de iuriſdõne in foro pœnitentiæ, ſeruata proportione, reſpectu prælati habentis ptãtem ferendi cenſurã. Ac demq; ſupponi debent aliæ conditiones ſupra poſitæ, vt talis ſnĩa ritè feratur. Quibus concurrentibus nihil obſtabit, quod is, in quem fertur talis cenſura, ſit extra territorium ferentis, quia cenſura ferri poteſt in abſentem, vt ſupra diximus: & cenſura ligari exiſtentem in alieno territorio, nõ eſt propriè exercere iuriſdõnem in aliena diœceſi, ſed habere ibi effectum, & quoad hunc, illum attingere, vt ſic dicã, per actionem in proprio territorio ritè exercitam: hoc autem nõ eſt terminos iuriſdictionis excedere, ſicut poteſt ſuperior præceptum imponere ſubdito in alieno territorio exiſtenti: De qua re videri poteſt Abbas in c. *vlt.* de Foro competenti, num. 32. & ſequentib. & ibi alii.

Cẽſura ligari põt exiſtens in alieno territorio.

2 Triplici titulo fit quis ſubiectus alieno prælato.

Solum ſunt hic obſeruanda quædam magis propria huius ſubiectionis, quatenus reſpõdet iuriſdõni in foro contentioſo. Primum eſt etiã ratione delicti commiſſi in propria diœceſi, ſeu territorio, fieri aliquem ſubditum prælato illius diœceſis, & ab eo cenſura ligari poſſe: quia hic titulus ſufficit ad iuriſdõnem in foro contentioſo, vt nunc ſuppono. Et ſtatim magis explicabitur. Secundum eſt, eum, qui violat cenſuram alicuius Epiſcopi, quamuis alioqui ſubditus eius non ſit, quo ad hoc fieri ſubditũ, vt per cenſuram ab eo compelli poſſit ad eam ſeruandam. Vt, ſi quis communicet cum excõicatio ab aliquo Epiſcopo, ẽt extra ſuum epiſcopatum, poteſt ab illo excõicari ſeruata forma cap. *Statuimus*, & cap. *Statutum*, de Sen. exc. in 6. Vt enim nunc ſuppono excommunicatus ab vno Epiſcopo particulari ita eſt pro vniuerſa Eccleſia excõicatus, vt vbique locorum peccent, & excommunicationem minorem incurrant omnes, qui cum illo communicauerint, quod poſtea ex profeſſo tractandum eſt. Ratione ergo illius vniuerſalitatis, vt ſic dicam, quam cẽſura includit, habet hanc poteſtatem, & iuriſdictionem quilibet Epiſcopus, vt poſſit eos, qui dicto modo ſuas cenſuras violant, admonere, & ſub maiori cenſura compellere ad eas ſeruandas: id enim ad efficaciam talis poteſtatis, & cenſuræ

A per eam latæ, neceſſarium eſt. Et ita inſinuatur in dictis c. *Statuimus*, & *Statutum*, Tertium obſeruandum eſt, ꝙ, licet per mutationem domicilij mutetur ſubiectio & iuriſdictio, tamen, ſi citatio præceſſit, ex vi illius ita cõfirmatur quo ad hunc effectum ſubiectio, vt licet poſtea domicilium mutet, quis poſſit per cenſuras compelli ad comparendum, & excommunicari, v. g. ſi contumax ſit, vt notauit Abbas in c. *vlt.* de Foro comp. nu. 6. & ſequentib. Vbi latè diſputat, & declarat hũc punctum, & ꝙ primo etiam loco notatum eſt, quæ omitto, quia magis pertinent ad forum externum.

Quos ligent cenſuræ latæ iure canonico.

OMissis ergo cenſuris, quæ feruntur per ſententias iudicum, circa illas, quæ feruntur per leges, nulla eſt difficultas, de ijs, quæ feruntur iure canonico, vel legibus pontificijs, nam quantum eſt ex parte ſubiectionis, obligant, vel obligare poſſunt oẽs baptizatos: quãtum verò eſt parte territorii, vniuerſum mundum complecti poſſunt. In effectu vero, ſeu in actu, tantum extenduntur, ſiue quo ad perſonas, ſiue quo ad prouincias, quantũ verba legis declarant. Et ita nihil aliud admonere oportet, niſi vt verba legis attentè legantur: & ſtrictè ſumantur, quantũ proprietas eorum permiſerit. Circa quod ẽt obſeruari poteſt exceptio, quæ in iure habetur in Epiſcopis, ꝙ generali ſententia, vel conſtitutione non ligantur c. *Quia periculoſum*, de Sent. excom. in 6. quod de ſuſpenſione, & interdicto, & non de excommunicatione loquitur, vt ſuis locis videbimus. Addi etiam poſſunt, quæ Caietanus notat verb. *Excommunicatio*, in prin. Atque hoc ipſum ſeruata proportione in ſtatutis particularium prælatorum obſeruandum eſt; tamẽ, quatenus illa procedunt à iuriſdictione particulari ac definita ad certum locum, & certas perſonas, quædam ſpecialia dubia circa illa occurrunt.

Epiſcopi non ligantur generali lege.

Caietan.

An ſtatutum Epiſcopi ſub cenſura comprehendat eos qui extra eius territorium delinquunt.

PRimvm dubium eſt, an ſubditus Epiſcopo violans ſtatutum eius, cui eſt annexa cenſura, in alieno Epiſcopatu, an (inquam) illam incurrat, vt v. g. Epiſcopus Conimbricenſis excõmunicat ipſo facto omnes raptores, aliquis eius ſubditus committit illud delictũ extra diœceſim, dubium eſt an incurrat illam cenſuram. Et breuiter dicendum eſt, illam non incurrere. Ita enim definitur in c. 2. §. *Statuto Epiſcopi*, de Conſtit. in 6. Vbi ratio redditur, Quia extra territorium iuris dicenti impune nõ paretur. Statutum enim, per ſe, & directè non fertur in perſonas abſolute, ſed in territorium, vel diœceſim pertinentem ad iuriſdictionem talis prælati: nam pro illius pace, & legitima gubernatione ſtatutum fertur. Et confirmatur, nam, qui illud delictum committit in aliena diœceſi, ſubditur legibus illius diœceſis, & cenſuris, ſi quæ ſunt propter tale delictum latæ, ergo non debet puniri etiã legibus ſui Epiſcopatus, quia non punitur idem bis in ipſum. Et ita in hac ſententia omnes Doctores conueniunt, vt late eos referunt Couar. in c. *Alma*, 1. p. §. 10. nu. 3.

Iacobus

Graſſ. Vgon. Iacobus de Graſſ.lib.4.decis.c.8.nu.37.& Vgolin.tab.1.cap.9.§.3.

5 Qui circa hoc dubitant, an,ſi quis delictū illud cōmittat intra territorium tamen in aliquo loco exempto illius, excuſetur à cenſura ex vi prædicti textus. Videtur enim nō excuſari, quia textus ille ſolum excipit delinquētes extra territorium, ille autem abſolutè non delinquit extra territorium. (Vera reſolutio.) In cōtrarium verò eſt, quia ille locus exemptus quamuis dicatur eſſe territoriū, quia inter terminos eius quaſi materialiter continetur, tamen formaliter eſt extra, quia eſt extra iuriſdictionem talis prælati; & ex ea parte intelligere poſſumus locum illum ſuis terminis claudi, & eſſe extra terminos alterius. Vnde in cap. *Cū Epiſcopus*, de Officio Ordin. in 6. cum dictū eſſet, Epiſcopum in tota ſua diœceſi habere iuriſdictionem ordinariā, cum limitatione ſubditur, in omni loco eius non exempto poſſe actus iuriſdictionis exercere: quo ſignificatur, licèt locus exēptus materialiter ſit in diœceſi, formaliter verò nō pertinere ad diœceſim: & ideò non poſſe in eo actus iuriſdictionis exercere, Ferre autē ſtatutum obligans ſub cēſura, eſt actus iuriſdictionis: ergo nō poteſt obligare tale ſtatutū pro illo loco exempto: ergo nec comprehēdet ſubditum in illo loco peccātem. Et confirmatu, ex cap. primo de Priuileg. in ſexto, in verbis illis, *Dummodo ſit in loco exempto commiſſum*; in quibus ſupponitur delictum commiſſum in tali loco eſſe extra iuriſdictionē Epiſcopi ordinarij illius diœceſis, in qua talis locus exiſtit. Præterea, conf. quia etiam ibi procedit ratio textus in dicto c. 2. de Conſtitut. Quod extra territoriū ius dicenti non paretur. Procedit etiam altera ratio, Quòd in illo loco exempto obligāt leges alterius prælati ad quē locus ille pertinet: & ibi peccans incurrit cenſuram ab ipſo latam: ergo non incurret aliā. Et confirmatur ex Clem. vlt. de Priu. vbi ſpecialiter conceditur Archiepiſcopis vel Epiſc. vt in locis exēptis ſuarum diœceſum quoſdam actus pōtificales exercere poſſint, ex qua ſpeciali conceſſione ſatis apertè colligitur, alios non poſſe: ſed expreſsè etiam ſtatim declaratur, vt nullum alium actum iuriſdictionis poſſint ibi exercere ergo quo ad alia omnia ita ſe habent reſpectu illius loci, ac ſi omnino extra terminos diœceſis exiſteret.

6 Quis dicatur locus exemptus quo ad hunc effectum. Atque hæc ſententia videtur mihi ſufficiēter probari; & rationē dubitandi in contrariū poſitā ex dictis etiam ſolutā manere: ideoque illā verā eſſe cenſeo. Dūmodò locus ſit plenè exemptus à iuriſdictione Epiſcopali, ita vt nō poſſit Ordinarius in eo leges ferre, incolas illius loci obligātes. Intelligendum itē cenſeo per locū exemptū, non Eccleſias, aut monaſteria religioſorū exemptorū: quæ nō niſi ratione taliū perſonarū exēpta vocantur; & ideò ſi aliæ perſonæ ſubditæ Epiſcopis intra eos frāgerent ſtatuta Epiſcoporū, cēſuras eorū ſine dubio incurrerēt. Sed loca exempta propriè dicūtur parochiæ aliquæ, aut oppida, quæ quo ad ordinariā iuriſdictionē Eccleſiaſticā exempta ſunt. Necr eferre cenſeo, quòd ille locus ſit alteri Epiſcopo ſubiectus, vel Summo pōtifici reſeruatus, quia vtroque modo priuatur iuriſdictione in cū locum prælatus, à cuius poteſtate locus eximitur, qualis eſt in hac Conimbricenſi ciuitate Parochia S. Crucis, quæ exempta eſt à iuriſdictione Ordinarij, & priori illius conuentus ſubiecta eſt, iuxta cap. *Cum olim*, 2. de Priuileg. Atque hanc ſententiam eſſe communem refert Vgolin. d. c. 9. §. 3. vbi etiam alias opiniones tractat, ſed nullam rationem earum adducit, quæ ex dictis ſoluta non ſit, ipſe verò fuſius omnes diſſoluit, & noſtram opinionem tenet. Vgolin.

Addit verò in fine quandam limitationem ad prædictum c. 2. de Conſt. in 6. ſcilicet, qui delinquit in alieno territorio non incurrere cenſuram per ſtatutum latam à ſuo Epiſcopo, niſi peccatum inchoauerit in proprio territorio, nam tunc licèt illud conſummauerit in alieno; nihilominus in cenſurā incidet. Adhibetq; exēplum, ſi Epiſcopus ſtatutū faciat, vt, ſi quis in ſua Eccleſia per duos menſes non reſederit, excommunicatus ſit, tunc enim, licèt canonicus in alieno territorio degēs per plures menſes ſtatutum frāgat, in cenſurā incidit. Et ratio eſt (inquit) quia licet conſummetur in alieno territorio contumacia, in proprio inchoata eſt. 7 Vgolini limitatio. Exēplum.

Sed in primis exemplū non eſt ad rem, quia ſi attentius cōſideretur, peccatū illud, quātum attinet ad cenſuras, & ad forum Eccleſiæ, nō in alieno territorio, ſed in proprio conſummatur, nā, vt ex ſuperioribus conſtat, in ordine ad cēſuras, & forum Eccleſiæ peccatum conſummatur in ipſo actu, & effectu externo prohibito, in dicto autē exēplo, quod prohibetur, eſt omiſſio reſidentiæ: hæc autē omiſſio in illa eccleſia cōſummatur vbi reſidēdū erat ex obligatione. Vnde quod dicitur de cōtumacia inchoata in proprio territorio, & cōſummata in alieno nō rectè dictū eſt, nā, ſi illa perſona per duos menſes integros in proprio territorio fuit, & nō reſedit, ibi inchoauit, & conſummauit cōtumaciam & cenſurā incurrit, quod vero in alieno territorio diutius in ea perſeuerat, impertinēs eſt. Si autē in proprio territorio exiſtēs, nō fuit abſens à ſua Eccleſia per duos mēſes, nō inchoauit ibi cōtumaciā, ſed alibi, vbi terminū illū nō reſidendo tranſegit, nā quādo lex præfigit terminū, non inchoatur contumacia, donec terminus præfixus cōpleatur. Et ideo in huiuſmodi legibus ſimul eſt inchoari, & conſummari contumaciā, quāuis autē cōtumacia interior inchoetur, & cōſummetur in alieno territorio tamē, quia ipſa exterior tranſgreſſio in proprio conſummatur, ideo in ordine ad cenſurā, potius cenſebitur delictū illud proprio territorio commiti. 8 Exēplum ab Vgoli. adductum nō eſſe ad rē oſtenditur.

Atque hinc tandē videtur ſine cauſa adhiberi limitatio illa, ſed potius è cōtrario dicendum fore, ibi committi delictū in ordine ad cenſurā, vbi exterius conſummatur, licet alibi inchoetur, vnde ſi quis inchoet delictū in proprio territorio, cōſummet vero extra illud, nō incurret cenſurā ſtatuti proprii territorii; ſecus vero ſi è cōtrario extra inchoet, & intra cōſumet, Dico autē in ordine ad cenſurā qui in ordine ad alias pœnas, vel effectus, cōmunis eſt doctrina Iuriſtarū, quādo delictū in vno loco inchoatur, & in alio conſummatur, delinquētē vtrique loco fieri ſubiectū ratione delicti iuxta l. 1. Vbi de crimine agi oportet, in illis verbis, *Vbi cōmiſſa, vel inchoata ſunt*, vbi Interpetes id docēt, & Barthol. in l. *Dominiū*. ff. de Furtis, & Abbas in c. *Poſtulaſti*, de Foro cōpet. nu. 25. Et ratio eſt clara, quia in vtroq; loco vere deliquit, ergo ratione delicti fit illius fori, quantū ad pœnā, vel iudiciū correſpondens tali delicto, prout in ſingulis 9 Vgol. limitatio reijcitur.

locis

locis cõmiſſo. At verò in ordine ad cenſurã intercedit hæc peculiaris ratio, quod illa non contrahitur propter inchoationem delicti donec conſummatũ ſit (ſupponimus. n. ita eſſe latam) & ideo dicimus, præcipuè eſſe attendendum territorium in quo conſummatur, et ſi extra illud inchoatum ſit. Quod primo probari poſſet eodẽ exẽplo, prout à nobis declaratum eſt. Aliaque adhiberi poſſunt moralia, & frequentia: nã ſi ſtuprũ, v. g. eſſet prohibitũ in hoc Epatu, ſub cenſura, & quis decipiens virginẽ eã traheret extra terminos diœceſis, quis per tactus, & oſcula inchoaret hic delictũ, ſi tñ nõ conſummaret donec eſſet in altera diœceſi, nõ incurreret. Idẽ intelligi põt de homicidio, & alijs ſimilib. Præterea, ſi quis occidat hoĩem in Eccleſia exiſtentẽ, quis inchoet delictũ extra Eccleſiã, inde proijciendo ſagittã, incurret cenſurã latã cõtra homicidã in Eccleſia: ſecus verò eſſet ſi in Eccleſia inchoaret delictũ, inde proiiciendo ſagittã, & extra conſummando delictũ, ibi occidẽdo: ergo proportione loquendũ erit de peccato intra, vel extra territoriũ conſummato. Et ratio reddi põt ex ſuperius dictis, quia cenſura non incurritur niſi propter peccatũ conſummatũ in ea ſpecie, ĩ qua ſub cẽſura prohibitũ eſt, ergo vbi conſummatur, ibi delinquitur in ordine ad cẽſuram contrahendam, vel non contrahendam.

10 *Quid dicẽdum de illo qui aliũ vulnerauit in territorio vbi pro homicidio cenſura eſt ĩpoſita vulneratus autem extra illud moriatur.*

Dices, Ergo, ſi ſubditus læthaliter vulnerauit aliũ in propria diœceſi, vbi eſt cenſura annexa homicidio, & vulneratus non ibi moriatur, ſed in alia diœceſi, ad quã diſceſſit, alter non incurret cenſurã, quod videtur difficile credi, cum delictũ totum in proprio territorio fuerit commiſſum. Et tñ bona videtur illatio, quia ille nõ fuit homicida in eo loco, vbi illa lex ſub tali cẽſura obligabat. In eo caſu dubia quidẽ res eſſe videtur, nihilominus tamen probabilius eſt in eo incurri cenſuram, quia licet delictũ quo ad effectũ vltimũ cõſummetur extra territoriũ, tñ quo ad actionem ẽt externã, extra territorium conſummatũ fuit. Vnde, licet ille non eſſet ſubditus ratione delicti poſſet cõueniri in illo territorio, vbi deliquit, nõ ſolũ de vulnere inflicto, ſed ẽt de homicidio cõmiſſo imò in alio territorio cõueniri nõ poterit, quia ibi nõ deliquit: ergo à fortiori per ipſammet legẽ conuenitur, & punitur. Quocirca, licet incurratur cẽſura, expectetur effectus cõſummatus talis actionis, tamẽ, quod effectus ſequatur in hoc, vel in illo loco, eſt valde accidentariũ, & extrinſecũ, ſed cõſiderandum eſt, vbi re vera delictũ commiſſum ſit.

11 *Quid ſub cẽſura præcipiatur ne triticũ extra territorium deferatur.*

Ex quo etiam facile ſoluitur, ſi quis obijciat de ſtatuto Epiſcopi prohibens ſub cenſura, ne triticum, vel aliquid ſimile extra diœceſim feratur, quod delictum non videtur conſummari, donec terminos diœceſis quis egrediatur. Quanquam enim moraliter potius, quam philoſophicè hæc penſanda ſint, nihilominus etiã in toto rigore verum eſt, peccatum illud quo ad actionem conſummari in toto termino diœceſis, licet quo ad terminum extrinſecum conſummetur in alia.

12 Sed quid ſi prælatus ſub cenſura prohibeat ſubditos ſacerdotes, ne in alia diœceſi miſsã faciant, vel aliquid ſimile, quomodo poterunt illi cenſura ligari, cum facere non poſſint contra ſtatutum, niſi in aliena diœceſi. Reſpondeo, hoc ſolùm poſſe prohiberi ab Epiſcopo imponendo aliquod genus cenſuræ, vt ſuſpenſionis A ipſo facto, quæ ſuſpenſio inhæret perſonæ, & ideo illam ſecum defert vbicumque ſit, vt infra latius explicabimus.

SECTIO V.

Num agens in aliena diœceſi contra ſententiam generalem ſui prælati, eius cenſura ligetur.

SVPEREST verò alia dubitatio an ſubditus alicuius Epiſcopi agens in alia diœceſi contra ſñiam generalem ſui prælati, per quã cenſura fertur in eos, qui hoc agũt, vel omittunt, talẽ cenſurã incurrat. Nã ex dictis videtur ſequi non incurri, quia talis ſñia perinde ſe habere videtur, ac ſtatutum generale, ſed ſtatutum non obligat in alieno territorio: ergo nec huiuſmodi ſñia. Conf. ex rõne d. c. 2. Quia extra territorium nemo dicere põt ius, nã hoc verum eſt tam de ſtatuto, quam de præcepto. In contrarium verò eſt, quia in c. *A nobis*, 1. de Sent. exc. dicitur huiuſmodi ſñia. *Quiſquis furtum fecerit excõicatus ſit*, obligari ſubditos oẽs, abſq; diſtĩone vlla: ſed licèt verſentur in alieno territorio, adhuc ſunt ſubditi ergo ligantur.

2 *Secunda ſententia.*

In hoc Canoniſtæ aliter loquuntur de ſñia, quam de ſtatuto, nam per ſñiam aiunt poſſe excõicari exiſtentem in alieno territorio, non verò per ſtatutum, vt videre licet in Abbate d. c. vlt. de Foro compet. nu. 42. & in Vgol. d. c. 9. §. 2. & 3. & aliis, quod referunt. Non declarant autẽ, an loquantur de ſñia generali, vel de particulari tantum: rationes verò quas afferunt, vtrinque cões ſunt. Summa earum eſt, quod ſtatutũ reſpicit territorium, vt qui ibi adſunt, intelligant, quid ibi agendum ſit, vel cauendum: ſñia verò reſpicit perſonas. Ex qua differentia videtur ſequi (ex ſententia horum autorum) ſubditum tranſgredientem ſententiam Prælati: etiam cum exiſtit in alieno territorio, cenſuram incurrere.

3 *Nõ eſt idẽ ferri ſent. in abſentẽ, & ferri propter delictum extra territoriũ cõmiſſum.*

Veruntamen vlterius aduertendũ eſt, aliud eſſe, cenſuram ferri in eum, qui extra territorium exiſtit, aliud verò ferri in eũ propter delictum extra territorium commiſſum. Cum. n. in c. *Vt animarum*, de Conſti. in 6. dicitur, extra territorium non incurri cenſuram ſtatuti, non eſt propter abſentiam perſonę, vt ſic dicam, ſed quia actio ipſa, ſeu delictum extra territorium commiſſum eſt, ita vt, ſi fingatur caſus, in quo poſt commiſſum delictum in alio territorio, antequam conſummetur effectus eius, in quo incurritur cenſura, delinquẽs iam exiſtat in ſua diœceſi, nihilominus non incurret cenſuram. Vt, v. g. ſi læthaliter vulnerauit aliũ extra diœceſim, & ad eam reuerſus eſt antequam ille moriatur, non incurreret cenſuram homicidii, ibi latam, quia delictum commiſſum fuit extra territorium vbi ſtatutum non obligat, & ideo quod perſona ſit in diœceſi propria impertinens eſt: Sicut etiam, è contrario ſi poſt delictum commiſſum in propria diœceſi, ad aliam tranſiret ante incurſam cenſuram, nihilominus illam incurreret, vbicunque eſſet eo tempore, quo conſummatur effectus.

4 *Tam ſent. quã ſtat. comprehẽdit abſentes, qui in territorio deliquerunt.*

Vnde quo ad hoc nulla eſt propria differentia inter ſñiam & ſtatutũ; in qua inueſtiganda

ſine

ſine cauſa laborant citati Iuriſperiti, dicentes, A per ſtatutum non ferri ſententiam in exiſtentem extra territorium, ſicut per ſententiam, propter dictum caput, *Vt animarum*, ſed id falsũ eſt, quãdo delictum contra ſtatutum commiſſum eſt in propria diœceſi. Capitulum enim, *Vt animarum*, non agit de abſentia ſolius perſonæ, ſed delicti, vt ſic dicam. Quapropter non eſt etiã quo ad hoc differentia inter ſententiam ſpecialem, vel generalem: vtraque enim ferri poteſt in abſentem, extra territorium, ſi feratur propter delictum in territorio commiſſum, ſicut de ſpeciali ſententia ſuprà oſtendimus, & de generali facilè conſtat à paritate rationis; & quia, ſi per ſtatutum id fieri poteſt, vt diximus, multò magis per ſententiam generalem, quæ magis reſpicit perſonas. Denique vſu, & exemplis res B eſt manifeſta, nam ſi Epiſcopus ferat hanc ſententiam *Omnis homicida excommunicatus ſit*: ſubditus, qui intra illum Epiſcopatum læthaliter alium vulnerauit, licèt fugiat, & iam ſit in alia diœceſi cum incipit eſſe homicida, excommunicationẽ contrahet. Et idem intelligi poteſt in peccato ſimoniæ, & ſimilibus. Communiter autẽ inter hæc non fit diſtinctio, quia regulariter, & moraliter non accidit, vt qui delinquit in vno territorio, tempore contrahendi cenſuram iam ſit in alio: re tamen vera ſunt diſtincta, & nonnunquam ſeparantur.

8 An per generalẽ ſententiã poſſit cenſura ferri in delinquẽtem extra territoriũ.

Difficultas verò eſt, an per ſententiam, præſertim generalem feratur cenſura non ſolum in perſonam extra territorium exiſtentem, ſed etiã propter delictũ extra territorium commiſſum, & quod diſcrimen circa hoc ſit inter ſententiã, & ſtatutum. Circa quod vlterius aduerto, duobus modis poſſe hanc ſententiam ferri, vt ſuprà C dictum eſt, vno modo pro peccatis præteritis, cum ordine ad ſatisfactionem, vel reſtitutionẽ, &c. alio modo pro peccatis purè futuris. Quando priori modo fertur, quatenus illa cenſura ſupponit delictum commiſſum, neceſſe eſt, vt tale delictum, vel ſit in propria diœceſi commiſſum, vel quod alia ratione pertineat ad forũ iudicis ferentis cenſuram, vt quòd à ſubditis ſit cõmiſſum, & quod ab ipſo pars læſa ius ſuum requirat, nam ſi huiuſmodi iuriſdictio in eo non ſupponatur, non habebit iuriſdictionem ad vindicandum, vel emendandũ illud delictum. Suppoſita verò hac poteſtate, talis ſententia obligabit ſubditos, etiamſi extra territorium ſint, & ibi contumaces eſſe incipiant. Vt v.g. ſi Epiſcopus hic excommunicet eum, qui tale furtum fecit, niſi intra menſem reſtituat, quamuis reus D in alia prouincia verſetur: & ibi poſt menſem incipiat eſſe contumax, ſine dubio in excommunicationem incidet; quia illa non fertur per modum ſtatuti, ſed per modum ſententiæ, quæ ferri poteſt in abſentem. Neque in hoc eſt vlla ratio differentiæ inter ſententiam generalem, & ſpecialem. Et, quamuis contumacia, quæ eſt proxima ratio cenſuræ conſummetur extra territorium, non obſtat, tum quia præceptum illud nõ reſpicit territorium, ſed perſonam: tum etiam quia illa perſona ratione delicti ſeu conuentionis coram legitimo iudice, præoccupata eſt, eamque ob rem parere tenetur, argumento c. *Propoſuiſti* de For. comp. & ideò ſi ſit cõtumax, in cẽſurã incidet. Deniq; hic modus poteſtatis neceſſarius eſt ad bonũ regimẽ eccleſiæ, & vt cenſuræ debitã efficaciã habeant; nec propterea cõ-

Sententia cẽſuræ pro præterito delicto lata nõ poteſt ferri niſi pro delicto in propria diœceſi patrato.

A funduntur iuriſdictiones, aut perturbatur debitus ordo inter diuerſas diœceſes, vt per ſe notũ eſt. vnde nec diſpoſitio c. *Vt animarũ*, nec ratione eius ĩ hoc caſu procedit, cũ ſit lõge aliud de ſtatuto, vel de hoc genere ſẽtẽtię, vt declaratũ eſt.

At verò, quãdo ſententia purè fertur in futurũ, ad præcauendũ delictũ, & nõ ad emendãdũ commiſſum, vt eſt illa c. *A nobis* Qui *furti infecerit excommunicatus ſit*: maior eſt dub. tandi ratio, quia vix poteſt cõſtitui differẽtia ĩter hãc ſẽtẽtiã, & ſtatutũ, quantũ ſpectat ad exercẽdũ actũ iuriſdictionis extra territoriũ: quæ eſt ratio c. *Vt animarũ*, Nihilominus tamẽ, cenſeo eſſe cõſtituendam differentiam, quam melius explicabimus ſimul cum dubio ſequenti.

9 Num ſubditus vnius diœceſis ſ alia exiſtẽs ſi agat contra præcepta illius diœceſis, illorũ cenſuris ligetur.

Dubitari.n. poteſt, an ſubditus vnius diœce- B ſis, exiſtẽs in altera diœceſi, & ibi agẽs cõtra præcepta Epiſcopi illius diœceſis, ĩcurrat cẽſuras ab illo latas. Videtur.n. ex dict. c. *A nobis*, 1. colligi nõ incurrere, quia, vt ibi dicitur, generalis clauſula nõ extẽditur ad eos, qui non ſũt de iuriſdictione ferentis. Ratio etiam id probare videtur: quia ille non eſt ſubditus ratione domicilij, vt ſupponimus: neq; etiã ratione delicti, quia tale delictum ſupponit obligationem talis legis: agimus.n. de delicto inobedientiæ, trãſgreſſionis mãdati talis prelati, obligatio autẽ ſupponit ſubiectionẽ: ergo ante delictũ oportet, vt interueniat titulus ſubiectionis, qui in præſente nullus eſt. In contrariũ verò eſt, quia qui degit, aut verſatur, in aliquo territorio, tenetur ſeſe conformare, ſeu parere legibus illius: ergo, ſi illas tranſgrediatur, ĩcurret cẽſurã ibidẽ tali legi annexã. Et cõfirmatur ex c. 2. de Cõſt. in 6. cũ dictis hic in 1. dub. nã, qui in alieno Epiſcopatu tranſgre- C ditur ſtatutũ ſui Epiſcopatus, non incurrit cenſuram eius; ergo obligãdus eſt ad ſeruanda ſtatuta alterius Epiſcopatus, in quo verſatur ſub cenſuris eorũ. alioqui ille fiet melioris conditionis, ſeu extra omne iugum, & legem ſolum quia in alieno territorio peregrinatur.

Quocirca neceſſario hic diſtinguendum eſt inter ſtatutum, & ſententiam, nam quando prę- ceptum prælati fertur per modum ſententiæ, nõ ligat niſi ſubditos eius, nõ verò extraneos, etiãſi in eius territorio delinquãt. Ita.n. apertè traditur in dicto c. *A nobis* primo de Sent. excom. & ita ibi intelligũt Gloſſa, Abbas, & alii Doctores: & Couarr. ĩ dict. c. *Alma*, p. 1. §. 10. n. 2. Qui reddit rationẽ, quia per talẽ ſentẽtiã tãtũ ligãtur illi, qui ſũt ſubditi eo tẽpore, quo ſententia profertur quales non ſunt, extranei. At verò Vgolin. D dict. c. 9. §. 2. n. 4. eandẽ tenẽs ſẽtẽtiã, ex cõtrario principio reddit rationẽ, ſcilicet, quia ſententia, ſtatim ac lata eſt, operatur, ideoque ex tũc cõplectitur ſubditos, aut re, aut ſpe, id eſt & eos qui nũc ſubditi ſũt, & qui naſcẽtur, eò ve domiciliũ trãsferẽt, nõ verò cõprehẽdit extraneos, qui illuc poſteà profecti delinguũt, quia *infælix* (inquit) *caſus non conſideratur*, argumẽto legis *Inter ſtipulantem*, §. *Sacram*, ff. de Verb. obligat *At ſtatutum* (ait Vgolinus) *ſemper loquitur, & ſemper operatur*.

Præceptũ latum per modũ ſententiæ non ligat, niſi ſubditos ferentis. *Gloſſa. Abbas. Couarr.*

Vgolin.

Sed hæ rationes non ſunt efficaces: nã ſẽtẽtia hæc generalis, cũ pro futuro tẽpore duret, ſine dubio cõplectitur nõ tãtũ eos, qui ſunt ſubditi eo tẽpore quo ipſa primũ pronunciatur, ſed oẽs qui totò illo tẽpore denuo incipiunt eſſe ſubditi, ſiue per mutationẽ domicilij, ſiue per generationẽ, vel nouũ vſum rationis: quia ſẽtentia

Rationes Couarr. & Vgolin. improbantur.

illa nō ſolum habet vim, & efficaciam cum primum fit, ſed toto etiam tempore, quo durat; & quo ad hoc ſimilis eſt legi, vel ſtatuto, & quod attinet ad hoc punctum, verum aſſumit poſterio ratio: tamen, cur reſpectu talis ſententiæ non fiant ſubditi extranei delinquentes in illo territorio, minimè probatur ex illo axiomate, quòd *infælix caſus non conſideratur*. Alioqui nec reſpectu ſtatuti fierent ſubditi. Itē, illa generalis propoſitio non eſt vniuerſaliter vera quo ad omnes res morales: licet. n. nō cōſideretur quo ad ſtipulationam, de qua loquitur illa le, quæ affertur, tamen quo ad prohibitionem, & punitionem maxime conſideratur. Addo etiam, talē ſententiam non ſolùm nō cōprehendere extraneos venientes poſteà ad illam diœceſi, ſed nec etiam illos, quos, cōtingit in ea verſari, tunc quando ſētentia profertur: quia in eis etiam procedit deciſio c. *A nobis*. 1.

10 *Propria ratio.* Ratio ergo propria eſt, quia huiuſmodi ſentētia licet generalis ſit, directè fertur in perſonas, vt earum cōtumaciam coerceat, & puniat; ideò que non extenditur ad extraneos: qui, licet verſentur in alieno territorio, illic ſimpliciter non ſunt ſubditi, neque interuenit aliquis titulus, quo fiant ſubditi, nam delictum non facit ſubditum quo ad huiuſmodi cēſuram, vt ſuprà inſinuaui, & ſtatim iterū dicā. Secus verò eſt de ſtatuto, nā (ex communi ſententia) qui exiſtens in alieno Epiſcopatu, frangit illius ſtatutū, eius cēſura ligatur, vt cōſtat ex Abbate in dict. c. *A nobis*, n. 7. & in c. vlt. de For. cōp. n. 39. Sylue. verb. *Exc*. 2. n. 5. Tabiena, *Excōm*. 4. n. 2. & aliis, quos referūt, & ſequūtur Couar. & Vgol. 5. & Iacob. de Graff. l. 4. Deciſ. c. 8. n. 39. Qui oēs rationem reddunt, quia ille fit ſubditus ratione delicti. Quę ratio videtur ſupponere probādū vt argumētū ſuprà poſitum videtur demonſtrare. Delictū. n. ſolum poteſt facere ſubditū in ordine ad futurū iudicium & conſequēter reſpectu omniū, quæ ad punitionē illius delicti ordinari poſſunt, non tamē poteſt facere ſubditū in ordine ad ſtatutū quod per tale delictū frāgitur: quia huiuſmodi delictum ſupponit obligationem ſtatuti, & conſequenter ſubiectionem.

Exiſtēs in alieno Epiſcopatu ſi eius ſtatutū frangat, illius cenſura ligatur. Abbas. Syluest. Tabiena. Couarr. Vgolinus. Graffius.

11 *Ratio cōmunis improbatur.* Dices, Statutū prohibet furtum, v. g. vel aliquid ſimile, quod per ſe delictū eſt, quod cenſura afficit, & ita poteſt homo ratione illius delicti fieri ſubditus, vt in eū cadat cenſura. Sed hoc in primis non eſt vniuerſale, quia doctrina data nō tātū eſt vera de ſtatutis prohibentibus res per ſe malas, ſed etiā de facientibus, vt actiones malæ ſint, quia prohibitæ. Tunc autem non poteſt actio ad delictū imputari, niſi perſona ſupponatur ſubdita, & qtale præceptum obligata. Addo etiā, in inſtitutis prohibentibus res intrīſecè malas neceſſariò debere ſupponi ſubiectionem, vt delictum illud tale ſit, quod ſufficiat ad incurrēdā cenſurā ipſo facto, quia ad hoc nō ſufficit illud delictū præciſè ſpectatū, vt eſt cōtra legē naturalē, vel diuinā, ſed vt eſt cōtra Eccleſiaſticā, & includit cōtumaciā, quæ ſupponit obligationē talis legis, & cōſequēter ſubiectoinē ad illā. Quocirca, licet delictū in territorio cōmiſſū cōſtituat hominē delīquētē talis fori, & ſuppoſito foro poſſit citari, & cōtumax fieri; tamē, ſi ante delictū cōmiſſum non eſt ſubiectus, fieri non poteſt vt per delictum immediatè, ac ſimul fiat ſubiectus, & cōtumax, & cenſuram incurrens.

12 Quod etiam videre licet in his, quæ de ſentētia diximus. Nā, ſi extraneus in alieno territorio delictum cōmittat, etiam per illud delictum fit ita ſubiectus, vt cōtra illud ibi procedi poſſit vbi deliquit, & nihilominus, licet in eo territorio per ſentētiam ſit lata cēſura ob illud delictū illam non incurrit, quamuis talis ſententia oēs ſubditos comprehendat. Cuius ratio non eſt alia, niſi, quia ſententia generalis, quæ lata eſt ante delictum commiſſum, ſolum poteſt obligare eos, qui ſunt ſubditi abſq; tali delicto, non verò eos, qui poſteà ſubiiciuntur ratione delicti. Quod ſi fortaſſe hoc tantum voluit Couarr. cū dixit, ſententiam ſolùm ferri in eos, qui iam ſūt ſubditi, ſcilicèt, ante delictum, verum quidem dixit, ſed non debuiſſet conſtituere in hoc diſcrimen inter ſentētiam & ſtatutum, quia re vera non eſt, vt rationes factæ probant.

Deniq; cum in ſtatuto, ſeu iuriſdictione duo poſſint cōſiderari, ſcilicèt, vis directiua, & coiercitiua; ratione delicti non poteſt homo fieri ſubditus primo, & immediatè in ordine ad vim directiuam, ſed in ordine ad vim coerciuam, ſeu punitiuā: ideò enim dicitur fieri ſubditus, quia iuſtè ibi puniri poteſt, vbi deliquit; conſequenter verò obligari poterit ſecundum vim directiuam ad ea omnia, ad quæ iuſtus iudex poteſt obligare reum, non verò ad alia, præciſè ex vi illius ſubiectionis. Cùm autē omne delictum ſupponat vim directiuam, contra quam agitur per ipſum, delictum, vt tale eſt, & vis directiaua requirat ſubiectionem, non poteſt illa ſubiectio acquiri per delictum, ſed ſupponenda eſt. Igitur cum obligatio ſtatuti pertineat ad vim directiuā ſubiectio ad illud non poteſt oriri ex delicto illi contrario, & cōſequenter prima ratio ſubiectionis neceſſaria ad talem cenſuram incurrendam non poteſt oriri à tali delicto. 13

Vera ergo ratio ex eo petenda eſte quod lex vel quod idem, eſt, ſtatutum, vel conſtitutio, de quo agimus, primò, & per ſe datur pro ipſo territorio, ſcilicet, vt in eo tali ordine, ac modo homines operentur: quando autē ſtatutum huiuſmodi eſt, non ſolum obligat homines habentes domicilium in illo territorio, ſed etiā homines peregrinantes, qui in illo verſantur per aliquod tempus; nā pro illo tempore tenentur ſe conformare legibus illius territorii, quia ita expedit ad cōmune bonum, & pacem, vt latius traditur in materia de Legibus. Atq; ita prima ſubiectio ad illud ſtatum nō oritur ex delicto, ſed preciſè ex actuali exiſtentia, & conuerſatione in tali prouincia, & ex obligatione, quaſi naturali, quæ inde naſcitur, vt vnuſquiſque ſeſe conformet moribus eius regionis, in qua degit, pro eo tempore, quo ibi verſatur, præſertim in his rebus, quæ publico ritu, vel ſtatuto ad omnes ſpectant, & ad rectitudinem vitæ ibi neceſſariæ exiſtimantur, ut latiùs tradidit Auguſtinus in Epiſtola 86. ad Caſulanum: ſuppoſito ergo hoc titulo ſubiectionis, qui contra illud ſtatututum agit, etiamſi alioqui extraneus ſit, re uera eſt inobediens, & contumax, quia per ipſum ſtatutum ſufficienter admonetur, ſicut alii ſubditi, & ideò meritò cenſuram incurrit tali ſtatuto annexam. Et confirmatur, ac declaratur, nam, quamuis illi ſtatuto non eſſet annexa cenſura talis homo peccaret frangendo ſtatutū ut u. g. comedendo carnes die ꝓhibito in aliquo Epiſcopatu ex peculiari ſtatuto illius; ergo ſignū eſt obligare ſtatutū āteq̄ cōtra illud delinquat 14 *Vera concluſionis ratio.* *Auguſti.*

delinquat: ergo, ſi illi ſtatuto eſſet annexa cenſura ipſo facto incurrenda, obligaretur ex vi illius ſub eadē cōmunicatione; atq; adeò ſufficiēter ad incurrendam cenſurā, ſi ſtatutum violet.

15 Differētia inter ſtatutum, & ſētētiā quo ad hūc effectum traditur.

Tota ergo differētia inter ſtatutū, & ſētēciā generalē in hoc poſita, quod ſtatutū obligat oēs qui verſantur in territorio ratione territorii, ſicut obligat etiam cōmunis conſuetudo, ſic recepta: ſententia verò ſolū obligat perſonas ſecūdū ſe, in quas directè fertur. Et hinc naſcitur altera differētia, quā in fine præcedētis dubij inquiſieramus; nā ſtatutū, cū territoriū, reſpiciat, non obligat ſubditos, dū extra illud versātur, ſeu reſpectu alterius territorij: & ideò ibi nō icurrēt cenſurā per tale ſtatutū latā, iuxta diſpoſitionem capituli, *Vt animarū*: at verò ſentētia fertur in pſonas ſecundū ſe, & ideò illas afficit vbicūq; exiſtāt (ſeu afficere poteſt quātū eſt ex ſe, ita.n.loquimur) quia sēper reſpicit illas, vt ſubditas, & ī ordine ad actū, ſeu vſū talis ſubiectionis; quia nō pēdet ex pręsētia, ſeu exiſtētia ītra territoriū.

16 Regula generalis.

Imò hinc colligo generalē regulā obſeruādā. Quotieſcunq; ſuperior habet ius, ſeu poteſtatē pręcipiēdi ſubdito extra territoriū exiſtēti, vel īponendi ei pręceptū, cuius obligatio duret, etiā ſi ſubditus extra territoriū īcedat, vel tale pręceptū, quod extra terriorū executioni mādādū ſit; tunc ſi tali pręcepto legitimè ſit annexa cenſura, vbicūq; ſubditus violet illud pręceptū, etiā extra territoriū, cenſurā incurrere. Ratio eſt clara, quia tota cauſa īcurrēdi huiuſmodi cēſurā eſt contumacia, & violatio talis pręcepti; ſed in eo caſu ſubditus vbicūq; exiſtat eſt cōtumax, & violator pręcepti, ſi id agat, quod pręceptū vetat: ergo incurret cenſurā. Nā ſuppoſita cōtumacia, & tenore legis, ſola abſentia non poteſt impedire cenſurā, quia, vt ſæpè dictū eſt in absētē ferri poteſt, Neque etiā diuerſitas territorij impedire poteſt executionem legis quò ad hanc pœnā quia talis executio per ipſammet legem fit, & ſine externa, aut corporali vi, quæ poſſit pacem, vel ordinem iuriſdictionum perturbare.

17 Cap. vt animarum obiicitur.

Contra hoc verò obijci poteſt dictū caput, *Vt animarū*, quod generatim, & ſine reſtrictione declarat, cenſurā non incurri agendo contra ſtatutū extra territorium. Propter quod Bartolus, & alij decretū illud intelligendum putant, ſolū quando ſtatutum ſimpliciter loquitur, ſecus verò eſſe, quando ipſe legiſlator ſufficienter declarat ſe velle obligare etiā extra terriorium. Hanc verò interpretationē refellit Couarruu. dict. n. 3. & Nuarr. in Summa c.27.n.273. Syluest. ſuprà, quia repugnat rationi eiuſdē textus; nā Pōtifex ibi nō defectui voluntatis, ſed defectui poteſtatis prælati ferentis ſtatutum, tribuit quòd eius ſtatutum extra territorium non liget; ergo quantumuis ipſe prælatus declaret ſe aliud velle, nihil operabitur, cùm non habeat poteſtatem Et ideò ipſe Couarr. aliā declarationē indicat in fine illius n. 3. ſcilicet, tunc obligari ſubditum, per ſtatutum territorij, extra illud exiſtentē, quādo ſtatutum factum eſt in vtilitatem ipſius diœceſis, ſeu prouinciæ, quia tunc licet alibi delinquat, non cenſetur ſimpliciter extra territorium delinquere, cum in iniuriam ipſius territorij delinquat, & ita quodammodo in illo peccat, quādo quidem in illud peccat.

Couarr. interpretatio.

18 Improbatur.

Sed quamuis verum ſit, ob hanc cauſam poſſe obligari ſubditum ad ſeruandā legē extra municipium, vel prouinciam, & per talē legem puniri, ſi ibi delinquat; nō tamen exiſtimo per hanc rationē ſatisfieri difficultati, quia non ſolū propter illam ſed etiam propter alias iuſtas cauſas pertinentes ad bonum ipſius ſubditi, vel aliorum poteſt prælatus, præſertim Eccleſiaſticus, præcipere ſubdito, ita vt teneatur ſeruare præceptum vbicunque ſit. Idemque facere poteſt ſub cēſura, ſi alioqui talis ſit ſuperior, vt poteſtatem habeat ferendi cenſuram. Quod exemplo ſuprà poſito declarari poteſt, de Epiſcopo, qui poteſt præcipere alicui clerico, ne extra diœceſim ſacrū faciat, vel aliquid ſimile: & in religionibus id facilius contingit; poſſet.n. prouincialis ſub exc. præcipere ſubdito, vt ieiunet ſemel in hebdomada, quod facere tenebitur, etiamſi extra prouinciam verſetur. Et in hoc clare diſtinguitur præceptū territorij, ſeu prouinciæ à præcepto perſonæ: nam licèt in hac prouincia eſſet conſuetudo, aut præceptum ieiunandi feria ſexta, etiam ſub cenſura ſubditus, qui extra illam verſatur, non tenebitur illo præcepto, nec incurret cenſuram non ieiunando, quod ſecus eſſet, ſi præceptū fuiſſet directè impoſitum perſonæ. Quod ſi hoc fieri poteſt per præceptum ſpeciale poterit etiam fieri per generalē ſententiam, quæ ſolum eſt generale præceptum: ratio autem generalis, vel particularis non variat iuriſdictionem, aut poteſtatem; & ideò in ſententia generali veram cenſeo, ſententiam Bartoli; quod poteſtas non deeſt ſi voluntas concurrat. Ad difficultatē ergo reſpondetur, caput *Vt animarum*, loquitur de ſtatuto territorii, ſeu prouinciæ, non de præcepto impoſito perſonæ, cui nos dicimus æquiparari ſententiam generalē, & ideò ſub deciſione illius textus non comprehendi. Nec in præceptis perſonalibus, ſiue ſpecialibus, ſiue generalibus procedit ratio illius textus, nam hæc præcepta (vt dixi) & prolatio cenſuræ ſecundū ſe nō reſpiciūt territoriū, ſed pſonas: & ideò qui ſic pręcipit, nō dicit ꝓpriè ius extra territoriū: ſicut qui abſoluit ſubditum in aliena diœceſi, non dicit ius extra territorium, ſed ab illo abſtrahit.

V. ..exceptio.

DISPVTATIO VI.

De Effectibus censuræ.

HACTENVS inſtitutionem, naturam, & cauſas cenſuræ declarauimus: ſolùm ſupereſt, vt de effectibus eius dicamus, vbi etiam ſi quidpiam deſiderari poteſt vel dicendú ſupereſt de fine, ſeu cauſa finali cenſuræ ſimul explicabitur quoniam finis, & effectus in eandé rem ſæpé coincidunt. De attributis verò ſeu ꝓprietatibus cēſuræ nihil dicere oportebit. quoniá, quę alicuius momēti eſſe poſsūt ad rem mortalē, ſufficiēter tacta sūt explicádo formá, & modú cēſuræ fe-

rēdæ, & explicādo diſtinctionē cēſuræ in iniuſtā, & nullā: ibi.n. indicauimus quæ ſint ſubſtantialia, quæ ve accidētalia in cenſura, & præter hæc nō habet alia attributa, niſi fortaſsè aliqua illi accōmodentur in ordine ad effectū vt v.g. quòd vim habeat hūnc vel illū effectū efficiendi, quæ attributa explicatis effectibus explicata remanebūt. Quāquā hæc vis, et habitudo ad effectus potius pertineat ad ſubſtātiā cēſuræ, nā tota eius ratio in hoc cōſiſtit, vt ſit viculū inducens, hos vel illos effectus afflictiuos, & pœnales ad cōprimēdā cōtumaciā. Atq; ob hanc cauſā pauca de his effectibus dicā, nā explicabūtur melius in ſingulis cēſuris, quoniā ex illis, ſeu per ordinē ad illos propriæ rationes, ſeu differentiæ ſingularū cenſurarū à nobis explicandæ ſunt. Duo igitur hîc breuiter trademus, primum qui ſint effectus cōmunes omnibus cenſuris, ſecundū quibus modis īpediri, ſiue excuſari poſſint.

SECTIO I.

Qui ſint, et quot effectus cenſuræ.

1 *Finis cenſuræ duplex.*

QVONIAM finis, & effectus, vt dixi, in idē fere coincidūt, oportet in præſenti diſtinguere duplicē finē cenſuræ, ſcilicet, remotū, & proximum, qui etiā dici poſſunt intrinſecus, & extrinſecus finis, vel etiā dici poſsūt finis operātis, ſeu ferentis cenſurā, & finis (aut quaſi obiectū) ipſiuſmet cenſuræ.

Quid ſit finis remotus cēſuræ.

Finis remotus, qui etiā extrinſecus, & operantis dicitur eſt fructus ille bonus, quē prælatus ferēs cēſurā, intendit p̄ huiuſmodi cēſurā, aut legē, qua cēſurā fert, qui etiā poteſt eſſe multiplex, ſcilicet, tēporalis, vel ſpiritualis. Quando enim aliquis excōmunicatur, v.g. propter tēporale damnū, quod alteri intulit, vt ſæpè fit, & rectè fieri poteſt, ſi debitæ circūſtātię ſeruētur, vt docēt Theologi ī 4. diſt. 18. & ſpecialiter D. Thomas quæſ. 2. ar. 1. quæſtiūcula 3. *D. Thom.* tunc fructus tēporalis, per talē cenſurā intentus, eſt vt tēporale damnum alteri factū reſtituatur, vel aliquid ſimile. Quod ſi talis fructus obtineatur, ille dici poteſt effectus cenſuæ, quamuis remotus. Nūquā tamen fructus tēporalis eſt tantū aut præcipue intentus per cenſurā: nā cū illa ſit pœna ſpiritualis, & grauiſſima, nunquā eſſet imponenda propter tēporalē fructū, niſi hic eſſet coniūctus cū aliquo ſpirituali maioris æſtimationis, magiſque intentus per ipſā cēſurā. Huiuſmodi autē in primis eſt obſeruantia obedientiæ Eccleſiaſticæ; deinde reparatio ſpiritualis lapſus cōmiſſi ab eo, qui cenſura ligatur, vt nunc à peccato reſurgat, *et tandē ſpiritus eius ſaluus fiat in die Domini*, vt dicitur primæ ad Corinthios quinto: Atq; hi omnes dici poſſunt effectus cenſuræ, remoti tamē, & valde extrinſeci. Imò cōſiderata natura, & qualitate cenſuræ reſpectu illius per accidens, & quaſi per occaſionē cōſequūtur, licèt reſpectu intentionis ferentis ſint per ſe; & ideò dixi huiuſmodi magis eſſe finis ferentis cēſuram. Atq; ita ferè loquuntur de hoc fine, & effectu paſſim canonica iura, vt videre eſt in c. 1. de Sent. exc. in ſexto, & in capite 1. de exceptionibus eodē lib. & in alijs, quæ vndecima quæſt. 3. & 24. queſt. 6. & ſub vtroq; titulo de Sent. excōmunicationis continentur. De hoc ergo fine, & effectu remoto cenſuræ plura dicere non eſt neceſſe.

2 *Qui ſit finis intrinſecus cenſuræ.*

Alius ergo eſt finis cēſuræ, qui eſt veluti obiectum eius intrinſecum ad quod proximè ordinatur, quod eſt ligare hominem ſpiritualiter, priuando illum his, vel illis ſpiritualibus bonis, & eſt proprius, ac per ſe effectus cenſuræ, tam ex parte ferentis illā, quàm ex parte ipſiuſmet cenſuræ. Ex parte quidē ferentis, quia hæc debet eſſe proxima intentio, imò ſupra diximus, huiuſmodi intentionē eſſe ſimpliciter neceſſariā ad valorē cenſuræ. Ex parte autē cēſuræ, quia hoc ſolū eſt, quod ipſa poteſt p̄ ſe efficere, ſicut proprius effectus vinculorū eſt ligare, & corruptionis, ſeu priuationis auferre; quamuis inde poſſit ſequi p̄ accidens alius fructus, vel generatio.

3 *Priuationē aliquorum ſpiritualiū bonorū eſſe effectū cōmunem omni cenſuræ.*

De hoc ergo effectu loquendo dicendum eſt priuationē aliquorum ſpiritualium bonorum eſſe effectum communem omni cenſuræ: nulla enim eſt, quæ aliquid huiuſmodi nō efficiat, vt inductione facilè probari poteſt ex multis iuribus, quæ habentur ſub titul. de Sent. excōm. & de Cleric. excomm. miniſtr. ſed ea nūc omitto; quia infrà tractando de ſingulis cenſuris ex profeſſo afferenda ſunt, & explicanda. Ad hoc verò etiam faciunt ea, quibus ſuprà probauimus cenſuram eſſe pœnā ſpiritualem, quia priuat ſpiritualib. bonis Et ibi etiam declarauimus, hunc effectum non ita eſſe adæquatum cenſuræ, vt nō priuet etiā aliquibus temporalibus bonis. Sed hoc illi ſpecialiter attribuitur, tum, quia hoc eſt præcipiuum, & quod propriā rationē talis pœnæ conſtituit, tum etiam, quia hic effectus ſine controuerſia eſt communis omni cenſuræ, priuare autē tēporalibus cōmodis, licet alicui cōueniat, vt ſuſpenſioni, v. g. fortaſſe tamen nō omnibus, quod infrà videbimus. Tum denique, quia etiā tēporalia cōmoda non auferuntur per cēſuram, niſi quatenus annexa ſunt ſpiritualibus, vt v.g. ſuſpenſio priuat fructibus beneficij, qui ſūt annexi ſpirituali officio, & excōmunicatio priuat ciuili cōmunicatione fidelium, qui, quatenus tales ſunt, inter res ſpirituales meritò computantur. Hic ergo eſt proximus, per ſe, & communis effectus cenſuræ, priuare, ſcilicet aliquibus ſpiritualibus bonis.

Quibus ſpiritualibus rebus priuet cenſura.

Quæ autem ſint hæc ſpiritualia bona in ſingulis commodius explicabitur, nūc ſatis ſit ī genere dicere, eſſe res omnes ſacras, quæ ſunt in cōmuni, & publico vſu Eccleſiæ, vt ſūt ſacramēta, ſacrificiū, orationes publicæ, & quæ ad hæc ordinantur, vt tēpla, & aliæ huiuſmodi, vel etiam ad quæ hæc ordinātur, vt ſunt ipſimet fideles. Spiritualia autē bona interna, quæ in gratia, & virtutibus conſiſtunt, non poſſunt per cenſurā auferri, quia hæc nemo perdit inuitus,

dit inuitus, nec niſi per propriam culpam: cenſura autem extrinſecùs imponitur inuito, & culpa non eſt, licèt culpam ſupponat. Per ſe ergo non aufert gratiam, aufert tamen uſum earum rerum, per quas miniſterio Eccleſiæ gratia conferri ſolet, vt ſunt ſacramenta. De quibus omnibus poſteà ſigillatim dicendum eſt.

4 *Effectus intrinſecus cenſuræ duplex.*

Hic ſolùm addenda ſunt duo, quæ in ſuperioribus inſinuata ſunt: vnum eſt, huiuſmodi effectum eſſe duplicem, ſe dupliciter fieri à cenſura, ſcilicet, vel immediatè, per ſe exequendo, & efficiendo illum; vel mediatè, obligando tantum, aut ipſummet qui cenſura ligatur, vt ſeſe abſtineat, & priuet talibus bonis, aut alios, vt ipſum priuent, ſeu cum illo non communicent. Vterque ergo iſtorum dici poteſt proprius, & per ſe effectus cenſuræ, ſiue in ſingulis cenſuris vterque effectus reperiatur, ſiue nō, quòd poſteà videbimus. In rigore tamē loquendo prior effectus ī ſe ipſo fit immediatè à cēſura poſterior verò non in ſe, ſed in obligatione, ſeu mediante illo. Vnde, quando iura dicunt cenſuram per ſe ferre executionem in c. *Paſtoralis* §. *Verum*, de Appellationibus, vbi in particulari ſermo eſt de excommunicatione, extenditur tamen ad ſuſpenſionem & interdictum, vt notant Doctores in c. *Is cui*, de Sent. extom. in 6. hoc (inquam) dictum cum proportione eſt intelligendum, & accommodandum. Nā prior effectus ſtatim oritur ex cenſura in eodem momento, in quo abſolutè fertur, vel in abſolutam tranſit per conditionem expletam, quando ſub conditione lata fuit: poſterior autem effectus in eo puncto non fit, niſi quo ad obligationem, quæ poſteà executioni mandatur per voluntatem eius, qui cenſura ligatur, vel aliorum, quatenus ad eos talis obligatio pertinet. Conſiderant autem Iuſtitiæ hunc effectum cenſuræ, quaſi inhærentem illi, qui cenſura ligatur: non, quia re vera in illo aliquid ponat, aut auferat; ſed quia illa obligatio moralis, eo modo, quo ineſſe poteſt, ſēper ineſt, & comitatur talē perſonam quocunque tendat, ſicut accidens ſubiectum. Ex quo naſcitur, vt excommunicatus alicubi, quocunquè incedat, ſemper excōmunicatus ſit, & conſequenter, vt vbique vitandus ſit ſeu priuandus illis bonis, quibus per cenſuram priuatus eſt. Quod in ſingulis cenſuris, & pſæſertim agendo de excommunicatione, latiùs tractabitur.

5 *Effectus cēſuræ nō eſt de ſe perpetuus*

Alterum notandū erat, hunc effectum cenſuræ ex vi illius nō eſſe perpetuum, ſed tale, vt poſſit auferri iure ordinario, & ex vi ipſius ſententiæ ea intentione ferri, vt aliquando auferatur, quod in principio huius materiæ, in ipſa definitione cenſuræ anotauimus, vt aliquas pœnas Eccleſiaſticas à ratione cenſuræ excluderemus. Quo circa quotieſcunq; ſimiles effectus ex intentione eccleſiæ inferuntur, vt perpetui, & immutabiles iure ordinario, ſignum ſufficiens eſt illos non inferri à cenſura, ſed alia via, & ratione. At vero, licèt effectus cenſuræ perpetuus nō ſit, tamen non habet, neque habere poteſt (ſi propriè de cenſura loquamur) definitum tempus durationis, ſed incertum, & indefinitum, ſcilicet, donec, conſequuto alio effectu per ſe intento à prælato, cenſura tollatur: nam, cum cenſura feratur ad reprimendam contumaciā, ſicut contumaciæ ablatio, vel duratio non ha-

A bet definitum tempus, ſed pendet ex libera voluntate peccatoris; ita effectus cenſuræ per ſe non habet temporis limitem; de qua re iterum in Diſputatione ſequenti redibit ſermo.

SECTIO II.

Quibus modis impediri poſſint effectus cenſuræ.

1 *Impedimentum cenſuræ duplex.*

ALIVD eſt loqui de impedimentis cēſuræ, ſcilicet, vt iniuſta, & inualida ſit aliud verò de impedimentis effectuū cenſuræ, ſuppoſito valore, & exiſtentia (vt ſic dicam) ipſius cēſuræ. De priori ſenſu

B dictum eſt Diſput. 5. hic de poſteriori diſputabimus: nam priori modo nō impeditur propriè effectus, ſed ipſa cenſura omnino nulla eſt; vnde mirum non eſt ſi nullum habeat effectum. Poſteriori autem modo propriè impeditur effectus, ſuppoſita cauſa ex ſe ſufficiente ad illum. Explicandum ergo eſt, an, & quomodò contingere hoc poſſit in cēſura.

2 *Effectus remoti cenſuræ per ſolā prauā voluntatē peccatoris impediri poſſunt.*

Ex qua declaratione intelligitur primò, quæſtionē hanc nō habere locū in effectibus remotis cenſuræ, quales ſunt fructus omnes, qui per illam intēdi, aut ſperari poſſunt, vt ſectione præcedenti declaratum eſt. Nam omnes illi impediri facilè poſſunt, ne in re ipſa obtineantur, propter ſolam libertatem, & duritiem peccatoris.

C Et ratio eſt, quia hi effectus non fiunt per ſe ab ipſa cenſura, ſed ſolum quaſi excitando mentē, & voluntatē, cui excitationi voluntas reſiſtere poteſt. Dico autem, hos effectus poſſe impediri, non tamen inculpabiliter impediri, quod in hac quæſtione præcipuè inquirimus, vt infrà dicam: ſed in hoc etiā reſolutio eſt manifeſta quo ad hos effectus: nam ſi voluntariè & liberè impediantur id non poteſt fieri ſine culpa, quia intrinſecè malum eſt in cōtumacia voluntariè perſeuerare: aliquādo verò poſſunt impediri ex impotentia, ſine voluntate, & tunc fiet ſine noua culpa, quia ſaltem fiet ſine contumacia. Vnde quo ad merè internos & ſpirituales effectus, qui ſunt interna contritio, & reſipiſcentia, & conſe-

D quenter ſalus animæ, & gloria Dei, quo ad hoc (inquam) non contingit, niſi vel caſu aliquo, in quo antequam homo aduertat ſtatum, & periculum ſuum, & quid agere debeat; vita, vel ratione priuatur, & conſequenter poteſtate reſipiſcendi, vel quia propter ignorantiam cenſuræ homo ab illa non mouetur, vt reſipiſcat. Poteſt enim cenſura ferri in ignoratum, vt ſuprà diximus: quandiù autem ignoratur, nihil operari poteſt quo ad hos effectus, cùm ſolùm operetur excitando, & mouendo affectum, qui modus operandi eſt media cognitione. At uerò, ſi homo habeat cognitionem cenſuræ, & tempus reſipiſcendi, non poteſt ſine noua culpa hūc cēſuræ effectū abſolutè, & ſimpliciter impedire, cùm contumaciam ſuam corrigere teneatur.

3 *Poteſt quis ſine noua culpa hūc effectū impedire, ex breuitate temporis, vel impotentia morali.*

Dico autē, *Abſolutè, & ſimpliciter*, id eſt, toto tēpore vitæ, aut diuturno: nā quamuis hic effectus voluntariè impediatur per breuem morā, fortaſſe nō ſēper erit noua culpa, quia hæc obligatio nō eſt ita vrgēs, vt ſtatī ſine vlla mora ſub reatu nouæ culpæ mortalis executioni mādāda ſit, quia hoc neq; eſt humanū, neq; ī ipſa forma cenſuræ continetur, nec ratione aliqua efficaci conuinci poteſt: quare, ſi quis poſt cognitam

Digitized by Google

cenſuram ſibi latam, non habeat nouam voluntatem manendi in contumacia (hæc enim ſemper nouum peccatum erit) ſed ſolùm nõ habeat, ſtatim voluntatem obediendi, quod ſibi præcipitur, ſed circa alia occupetur, aut aliquid temporis ſumat ad cogitandum, & deliberandum, quid, & quomodò ſibi agendum ſit, non proptereà ſtatim nouum peccatum committet, Cauẽdum tamen eſt, ne nimia ſit mora; nam hæc ſine dubio eſt contraria fini, & intentioni cenſuræ, ita vt, licet quod diximus verum ſit, phyſicè conſiderando moram temporis, nihilominus abſolutè dici poſſit, omnem moralem moram in hoc negotio eſſe peccaminoſam; quia cũ cenſura iam ſupponat contumaciam, quidquid illi moraliter additur, rationem maioris contumaciæ habet: vnde, ſi nouo affectu fuerit voluntaria, nouum peccatum erit. Quanta verò futura ſit mora, vt noua, & moralis cenſenda ſit, prudentis iudicio relinquẽdũ eſt cõſiderata materia cẽſuræ, & occurrẽtibus circũſtantijs.

Quo ad externos verò effectus, reſtituendi, ſoluendi, aut ſimiles, facilius poteſt huiuſmodi impedimentum ſine culpa interuenire, propter moralem impotentiam, vt per ſe manifeſtũ eſt. De qua impotentia, non poſſumus hic generalem regulam tradere, ſed ex vnaquaque materia petẽda eſt ratio talis impotentiæ, & quid ad illam requiratur. Aduertendum eſt autem, hic non eſſe ſermonem de impotentia, quæ antecedit cenſuram ferendam: nam hæc non ſolùm impedit effectum, ſed etiam ipſam cenſuram, ne valida, ſit, quia iam non fundatur in vera contumacia, iuxta ſuperius dicta: ſed loquimur de impotentia, quæ poſt iam latam, & contractam cenſuram conſequuta eſt, illà enim, quamuis non ſtatim cenſuram auferat, vt ſequenti diſput. dicemus, ſufficit tamen, vt ſine culpa impediat prædictos cenſuræ effectus, cũ nemo peccet in eo, quod propter impotentiam omittit.

5 Effectus immediatè à cenſura manãtes nullo modo impediri poſſunt illæ manentes.

Secundo ſequitur ex declaratione tituli ſuprà poſita, effectus illos, qui immediatè, & per fiunt, & executioni mandantur per ipſam cenſuram, nullo modo impediri poſſe, neque ſine culpa, neque cum culpa eius qui cenſura ligatur, quod ſecus eſt in alijs effectibus, qui fiunt media obligatione ipſius peccatoris. Declaratur prior pars, nam hi effectus ſunt per ſe, & non tantum per accidens, vt oſtendimus. Rurſus cenſura ipſa ex ſe affert ſecum executionem, iuxta c. *Paſtoralis* Et alioqui huiuſmodi effectus non pendente ex conſenſu, voluntate, aut ſciẽtia ipſius peccatoris: ergo non eſt vnde tales effectus poſſint impediri: non enim ex parte ſubiecti, in quod cenſura operatur, vt ratio facta oſtendit: neque etiam ex parte ferrentis cenſuram, cum in eo ſit voluntas, & poteſtas, vt ſupponimus; neque ex parte alicuius medii, vel diſtantiæ, aut ſimilis impedimenti, cum cenſura in abſentẽ, & quantumuis diſtantẽ, vel ignorantẽ operari poſſit, vt ſuprà oſtenſum eſt, cùmque modus operandi illius ſit, quaſi incorporeus, & inuiſibilis, eo quòd purè moralis ſit in quo modo operandi huiuſmodi impedimenta interuenire non poſſunt. Neque etiam hic fingi poteſt reſiſtentia potentioris cauſæ, quæ hũc effectũ impediat; nam neque talis cauſa ratione aliqua oſtendi poteſt; neq; in re, de qua agimus interuenire poteſt; cauſa. n. potẽtior impedire poſſet ipſã cẽſurã tollẽdo iuriſdictionẽ, vel alio

A ſimili modo, tamẽ ſuppoſito valore cẽſuræ, &, vt ita dicã, in ſẽſu cõpoſito, nulla cauſa ſuperior habet iuriſdictionẽ ad impediendũ hũc effectũ, cũ ſit quaſi de intrinſeca ratione ipſius cẽſuræ, nec poteſt intercedere in ſufficientia, quia etiãſi iniuſta ſit, dummodò ſit valida, habebit hunc effectum, vt ex ſuperioribus conſtat.

6 Exceptio à regula.

Poteſt verò excipi ab hac generali regula caſus ſuprà tractatus de priuatione iuriſdictionis per cenſuram, nã hic effectus ex illis eſt, qui immediatè, & efficaciter fiunt per ipſam cenſurã, & nihilominus, ſi excommunicatus, v.g ſit ignoratus, & occultus, toleratus tamen publicè, nõ ita priuatur iuriſdictione, quin acta eius teneãt ex prouidentia Eccleſiæ propter commune bonum iuxta leg. *Barbatius*, ff. de Offic. Prætoris.
B Dici verò poteſt, hanc nõ eſſe propriã exceptionem nam, ille in ſe, & (vt ſic dicam) in habitu priuatus eſt iuriſdictione, in tali verò vſu, ſeu actu publico Eccleſia illam ſupplet, & quaſi actualiter influit, non obſtante cenſura, vt talis actus valorem habere poſſit, quia ita expedit cõmuni bono, vt dictum eſt. De quo vide Caſtrũ lib. 2. de Lege pœnali, c. 15. circa ſecundam cõcluſionem finalem, & quæ ibi adducit.

Caſtr.

De effectibus mediatè à cenſura manantibus.

7 Altera pars de alio genere effectuum probatur facilè. Duo enim ſunt in huiuſmodi
C affectibus. Vnum eſt obligatio ad aliquid agendum, vel non agendum, vt ad non cõmunicandum, vel quid ſimile: aliud eſt executio talis obligationis, ſcilicet, non cõmunicare, &c. Quantum ad primum æquiparatur ferè hic effectus cum aliis, de quibus in proximo puncto dictum eſt, quia cenſura per ſe ipſam inducit hanc obligationem, abſque miniſterio, vel conſenſu eius, qui cẽſura ligatur: & ideò quo ad hãc partẽ, etiã hic effectus impediri non poteſt. Solũ quo ad caſum ignorantiæ poteſt conſtitui diſcrimen; nã, licet hæc obligatio nõ requirat conſenſum; requirit tamen cognitionẽ; & ideò ſi quis inuincibiliter ignoret ſe eſſe cenſura ligatũ, impeditur hæc obligatio, ſiue dicamus, eam pro tunc non oriri, ſiue excuſari hominem, ne contra illam agat, quod parum refert, nam quod attinent ad rem morale in eodem reuo
D luitur.

Obligatio ad hũc effectus quæ nõ ſit ignorantia, nõ poteſt impediri.

8 Effectus hi poſſunt per ligatũ impediri.

Quantum verò ad ſecundum, poteſt ſine dubio hic effectus impediri per voluntatẽ ipſius, qui cenſura ligatus eſt; quia ex vi ſolius cenſuræ non cogitur, quaſi phyſicè (vt ſic dicã) vt hunc effectum exequatur, ſed voluntariè, & humano more illum exequi debet: ergo per eandem voluntatẽ, & libertatẽ poteſt illum, non exequi atque ita impedire huiuſmodi effectum. Verum tamẽ hoc per ſe loquendo, & ex ui cenſuræ non ſit ſine culpa, & graui, quandoquidẽ cenſura ex genere ſuo ad ſui obſeruationem grauiter obligat; & ideò niſi, ex leuitate materiæ culpa minuatur, ex genere ſuo huiuſmodi tranſgreſſio grauis eſt, & mortalis. Nõ debet autem, nec poteſt hæc culpa inter effectus cenſuræ computari quia nec per ſe ſequitùr, neq; intẽditur, nec cẽſura præbet moralẽ occaſionem illius, ſed alter ex malitia ſua occaſionẽ ſumit: ſicut lex nõ eſt cauſa culpæ, etiamſi per eius tranſgeſſionem committatur; eſt enĩ lex iuſta & ſãcta, vt ait Paulus

Non tamẽ per ſe loquendo ſine culpa.

Hæc autẽ culpa, & pœna, quæ aliquando pro illa fertur nõ poteſt dici effectus cenſuræ,

licèt,

Digitized by Google

licèt, qui ea malè vtitur, prauus fit: ita ergo cenſura bona eſt, & ideò non eſt cauſa culpæ, licèt per eius violationem committatur.

Solet autem propter hanc culpam noua cenſura, vel nouum impedimentum Eccleſiaſticũ incurri, vt excommunicatus celebrans fiat irregularis, & communicans cum excõmunicato incurrit excommunicationem minorem, & hoc modo dici ſolet irregularitas interdum eſſe effectus cenſuræ, & vna cenſura alterius Verum tamẽ neque hic propriè inter effectus numerandus eſt, tum quia eſt valde remotus, & noua lege, aut ſententia impoſitus, & non ex vi prioris cenſuræ; tum etiã, quia culpa, quæ ibi interponitur, propter quam hæc noua pœna imponitur, nõ eſt effectus cenſuræ, vt dixi, ergo neque ipſa pœna, quæ magis remotè comparatur ad priorem cenſuram, & per nouam voluntatem ſuperioris fit, poteſt dici propriè effectus talis cenſuræ. Ac tandem, quidquid ſit de hoc modo loquendi, hîc nõ poſſumus commodè de huiuſmodi pœna dicere, quia nulla ẽ certa, quæ ex violatione cenſuræ in communi naſcatur, ſed in ſingulis cenſuris, iuxta varios modos violandi illas oriuntur variæ pœnæ, & reſpectu alicuius ſpecialis tranſgreſſionis fieri poteſt, vt nulla talis pœna ſit ipſo iure impoſita ac propterea hæc omnia cõmodiùs declarabuntur in ſingulis cenſuris, & explicando varios modos peccandi contra alias.

10 *Per accidens poſſunt hi effectus ſine culpa impediri.*

Alio tandem modo poteſt impediri, ſeu non dari executioni hic effectus cenſuræ ſine culpa eius, qui cenſura ligatus eſt, & hoc ſolùm eſt, quod hic indiget declaratione. In qua re hanc in primis ſtatuo generalem regulam, ſcilicet, hoc numquam poſſe accidere per ſe ſecundùm moralem conſiderationem, ſed ſolùm per accidens ſtante cenſura in ſua vi. Illud voco per ſe fieri morali conſideratione, quod ex certa ſcientia, & libera voluntate fit: per accidens autem dicetur fieri, quod, vel propter ignorantiam, vel propter impotẽtiam, ſeu vim phyſicã, aut moralem fit. Ex qua declaratione facile conſtat propoſita regula: nam cenſura ex ſe obligationem inducit: ergo, ſi ſeruari poteſt, & ſufficiens cognitio interuenit, fieri non poteſt, vt abſque culpa violentur. Dixit autem. *Stãte cenſura in ſua vi*, quia ſi ſit aliquo modo ſuſpẽſa vel impedita. iam tunc ea ratione etiam eius obligatio poterit eſſe ſuſpenſa, & conſequẽter tunc poterit ſine culpa hic effectus impediri, ſeu nõ mãdari executioni. Quod etiam poterit per accidens contingere propter ignorantiam, vel impotentiam, etiam dum cenſura in ſua vi permanet, & quantum in ſe eſt, obligationem inducit. Igitur hæc tria explicanda ſuperſunt, ſcilicet, quomodò contingat per ignorantiã, & quomodò per impotentiam, & quo item modo poſſit vis cenſuræ ſuſpendi, vel impediri.

Per ignorantiam poſſe hos effectus ſine culpa impediri.

11 CIRCA primũ punctum de ignoratia ferè nihil noui dicendũ occurrit, ſed generales regulæ de ignorãtia ſuperiùs inſinuatæ applicãdæ ſunt. Nã cẽſura quoad hunc effectum ſolũ habet vim cuiuſdã eccleſiaſtici precepti, vt in ſequẽti puncto ampliùs declarabo; & ideo, ita poteſt ignorãtia excuſare à culpa ĩ eius trãſgreſſione, ſicut in aliis Eccleſiaſticis præceptis. Vt ergo talis ignorantia excuſet, oportet in primis vt inuincibilis ſit; nam, ſi ſit culpabilis non excuſabit, cum ipſa tunc voluntaria ſit, & in ea conſequenter ſit voluntarius, effectus ſubſequens. Quãdo verò ſit iudicanda inuincibilis, quando vero culpabilis, iuxta regulas ſuperiùs poſitas diſp. 5. ſect. vlt. iudicandum eſt, Nam quæ ibi diximus circa tranſgreſſionem legis, cui eſt annexa cẽſura, eã ſam proportione locũ habent in tranſgreſſione ipſius cenſuræ: & omnes modi ignorantiæ ibi inſinuati, poſſunt etiam hic interuenire.

Nam primò poteſt interdum hæc eſſe ignorantia iuris, vt ſi quis ignoret eſſe prohibitum ex vi interdicti audire miſſam in die feſto in loco interdicto: aut poteſt eſſe ignorantia facti, vt ſi quis ignoret hunc locum eſſe interdictum: & vtraque excuſat, ſi inuincibilis ſit, vt eſſe poteſt; & neutra, ſi vincibilis; quamuis faciliùs admittatur, & præſumatur ignorantia inuincibilis in facto, quàm in iure, vt ſuprà etiã dictum eſt. Rurſus poteſt ignorantia hæc interdum eſſe quoad habitum, & actum primum, vt in exemplis poſitis: interdum verò ſolùm actualis inconſideratio, vt cum quis omnino oblitus quòd excommunicatus ſit, celebrat, quę incõſideratio perinde efficax eſt ad excuſandum à culpa, ac totalis ignorantia, ſi æquè inuoluntaria ſit. Quod eſt valde aduertendum ad iudicandum de irregularitate, vel de alia noua cenſura incurſa per violationem cenſuræ; nam quacunque ratione talis violatio excuſetur à culpa, vel propter ſolam naturalem inconſiderationem, excuſabitur noua cenſura, vel etiam illa irregularitas, quæ non niſi propter talem culpam imponitur, vt ſuo loco latiùs dicemus. — 12 *Varii modi ignorantiæ proponuntur.*

13 *Ignorãtia excuſans debet eſſe in ipſo cẽſurato.*

Vltimò circa hunc punctũ de ignorantia aduertendum eſt, aliud eſſe cenſuram, vel effectũ eius ignorari ab ipſo, qui ligatus eſt, aliud verò eſſe occultum, vel incognitum aliis. Nam quæ diximus procedunt de propria ignorantia, quæ reddit actum ipſius operantis inuoluntarium, & ideò excuſat. At verò, quòd ignorantia ſit occulta, aut ab aliis ignorata non excuſat ipſum ligatum quominùs cenſuram ſeruare, & effectus eius exequi debeat, per ſe loquendo. Quia, quod cenſura ſit occulta, ſeu non ſit denunciata, aut publicè promulgata, nihil minuit de valore, & efficacia eius; nã denunciatio, vt dicitur in cap. *Paſtoralis*, §. *Verùm*, de Appel. nõ ligat de nouo, vnde nec per ſe auget obligationẽ ipſius legati, nec tam ſit propter ipſum, quã propter alios vt & poſſint, & debeãt excõmunicatũ v.g. vitare, vel alio modo ad ipſo pertinẽte cenſuram ſeruare, maximè poſt extrau. *Ad euitanda ſcandala*. De qua infrà in materia de Excommun. latè dicturi ſumus, vbi etiã explicabimus quomodò excomunicatus nõ denunciatus, ſeu occultus teneatur ipſe abſtinere, cum alij non teneantur ipſum vitare, & quomodò hæc duo inter ſe cohæreãt. Nunc vbi in genere agimus, ſatis ſit generatim dicere, eum, qui occultè ligatus eſt, ex hoc ſolo capit. quòd eius cenſura eſt ignorata ab aliis, non excuſari efficiendo actũ per cenſuram prohibitum. An verò ex alio capite, ſcilicet propter ius, vel commodum aliorum interdũ nõ ſit cenſendus prohibitus talis actus vſque ad denunciationẽ in ciato loco dicẽdũ eſt & in diſcurſu huius ſectionis aliquid attingemus

Per quam

gitized by Google

Per quam impotentiam poſſent effectus cenſuræ impediri.

11 Circa ſecundum punctum de impotentia, ſi illa ſit phyſica, & totalis, vt ſic dicam, nulla eſt difficultas, quia tunc actio prorſus eſt inuoluntaria, vt ſi excommunicatus per vim cogatur adeſſe ſacrificio miſſæ, vel aliud ſimile opus facere quod etiã definitũ eſt in c. *Sacris*, de his, quæ vi, metuſuè cauſa fiũt. Difficultas ergo ſolùm eſt de impotentia morali, quæ intercedere cẽſetur in his quæ ſine magno incommodo, & difficultate vitari non poſſunt. Quod primò accidere poteſt ex cauſa extrinſeca inferente metum, & comminantem mortem, vel aliud ſimile nocumentum, niſi aliquid agatur, quod ex vi cenſuræ prohibetur. Deinde ex aliis circunſtantiis, vel occaſione oriri poteſt morale periculum alicuius grauis nocumenti tẽporalis, vt infamiæ, grauis, vel alterius ſimilis. Item aliquando poteſt timeri ſcandalum aliorum, & in omnibus his caſibus ẽ difficultas, quia verò res eſt grauis melius ſectione ſequente expedietur.

SECTIO III.

Vtrùm metus impedire valeat effectum cenſuræ ita ut ſine culpa omittatur.

1 ALIQVORVM opinio fuit propter metum nunquam licere agere quidpiam prohibitum per cenſuram, etiamſi malũ, quod timetur, ſit ipſa mors, & metus ipſe tam grauis ſit, vt in virũ cõſtantem cadere poſſit. Ita ſententiunt multi auctores, qui tametſi non in genere de omni cenſura, nec de omni effectu loquuntur; ſed de cõmunicatione cum excommunicato, quam putant eſſe ita intrinſece malam, vt propter nullũ metũ licere poſſit. Ita ſentit Alex. Alenſ. 4. p. q. 81. memb. 6. art. 2. aliàs q. 23. mẽb. 1. art. 6. §. 2. (Alenſ.) Qui non tantum de communicatione in ſacris, ſed abſolutè de communicatione cum excommunicato loquitur, & non tam ex parte ipſius excommunicati, quàm ex parte aliorum; tamen inde à fortiori colligitur, idem dicendum eſſe de excommunicato, & ex ſimilitudine rationis de quocunq; ligato per cenſuram, ad proprios actus cum proportione cõparatã, Adhibet verò limitationem, ſcilicet, ſi ſufficiente deliberatione, & conſideratione id faciat, nam tunc, ait, nõ faciet ſine contẽptu. Hęc tamẽ ratio infirma eſt, nã, qui ex ſolo metu facit, licèt voluntariè, violenter facit, & ideò nõ contẽnit, imò ipſe metus quantũ eſt ex ſe excludit cõtẽptũ, ſi aliunde nõ proueniat. Eandẽ verò ſentẽtiã indicat D. Thomas (D. Thom.) quodlibeto 11. articul. 9. & in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. articulo. 4. quæſtiuncula tertia ad primum, & ibi Durandus q. 5. ad 3. Gabriel quæſtione tertia, dubio quarto, & inclinat Richardus art. 6. quęſt. 2. ad 1. & Caiet. 1. 2. quæſt. 96. artic. 4. & 2. 2. quæſt. 125. & Petrus Soto lectione tertia de excommunication. (Durand. Gabr. Richard. Caietan. Petr. Soto.) Vbi etiam de communicatione extra diuina ait, non excuſari a culpa veniali, licèt propter metum mortis fiat, quia veniale peccatum, etiam propter vitandam mortem, faciendum non eſt. Hoc verò improbabile cenſeo, vt à fortiori conſtabit ex dicendis. Nec enim quiſq; dicit peccatum veniale poſſe fieri ad vitãdum mortẽ, ſed periculũ mortis ita ſuſpendere obligationẽ legis vt quod alias eſſet peccatum veniale, iam tunc non ſit; nam ſi peccatum veniale eſt, & non eſt de re intrinſecè mala, ſignum eſt obligationem eſſe ſatis leuem; ideoq; non ſolùm propter periculũ mortis, ſed etiã propter minorem cauſam poſſe ſuſpendi, ſeu ceſſare. Tandem prædictam communem ſententiam tenet Adrianus quodlibet. primo, artic. 3. & in 4. q. 3. de Clauibus, (Adrian.) vbi refert alios canoniſtas, præſertim Abbatẽ dict. c. *Sacris*, circa finem. Idem tandem tenet Couarruuias dict. §. 3. num. 9. referens aliquos (Couarr.) quãuis aliis locis infrà citandis, vel hoc limitare, vel non ſatis conſequenter loqui videatur.

Fundamentum huius ſententiæ ſumitur ex c. *Sacris*, de His, quæ vi, vbi ſimul dicitur, communicationẽ factam cum excommunicato per vim, excuſare à culpa; factam autem per metũ, non excuſare, quia prior eſt ſimpliciter inuoluntaria; poſterior verò ſimpliciter voluntaria eſt, & ideò à mortali peccato nõ excuſat. Ratio verò reddi poteſt, quia hæc prohibitio cenſuræ grauiſſima eſt, & ideò obligat, non obſtante quocunque metu. 2

Sed hæc ſententia magna moderatione indiget, quia præcisè ſiſtendo in his, quæ prohibentur per cenſuram, quatenùs ſic prohibita ſunt, non videtur illa ſententia poſſe ſuſtineri: diſtinguẽda ergo eſt in præſenti duplex actio, quæ poſita cenſura prohibita manet: vna intelligi poteſt intrinſecè mala, ſuppoſita cenſura; alia non intrinſecè, ſed ſolùm quia prohibita, vt, v. g. Sacerdotem excommunicatum, vel ſuſpenſum publicè, audire ſacramentum confeſſionis, & abſoluere, aut excommunicare alium intrinſecè malum eſt, quia eſt intẽtare ſacramẽtum, quod nullum futurũ eſt ex defectu iuriſdictionis, at verò eundẽ ſacerdotẽ facere ſacrum, non eſt intrinſecè malum, ſed ſolùm quia prohibitum, quantum eſt ex vi cenſuræ; quod ideò addo, quia ſi talis ſacerdos ſit in peccato mortali, inde erit actio intrinſecè mala vel etiam, ſi ſequatur ſcandalum; hæc tamen non ſunt per ſe annexa cenſuræ, prout nunc loquimur. 3 Quædam notanda pro dubii reſolutione.

Rurſus, diſtinguẽdum eſt de metu, ſi incutiatur in odium religionis, poteſtatis, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, aut ĩ eius cõtemptũ, vel, ſi ſolùm incutitur propter alias cauſas, aut rationes humanus. Neq; enim neceſſe eſt, vt hoc ipſo, quòd metus incutitur ad agendũ aliquit cõtra prohibitionẽ cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſit in odium, aut contẽptum ecleſiaſticæ diſcplinæ ſed aliquãdo poteſt eſſe propter delectationẽ, vt, ſi quis per metũ cogat excommunicatum, vt ſecum confabuletur vel ludat. & perinde eſt, ſi è conuerſo ipſe excommunicatus alios cogat ad ſecum communicandum. Interdum etiam poteſt hoc fieri propter auaritiam, vel temporale lucrum, vt ſi quis metu mortis cogat ſacerdotem tempore interdicti facere ſacrũ propter aliquod tẽporale lucrum, vel vt excuſet aliquas expenſas. Et multa alia ſimilia motiua poſsũt facilè excogitari in inferendo hoc metu, quæ per ſe nõ cedãt in contemptum Eccleſiæ. 4

Qñ ergo ex ſuppoſitione cenſuræ reſulat in actione aliqua circunſtãtia, ratione cuius ẽ ĩ trĩſecè mala, tunc manifeſtũ eſt, ob nullũ metũ fieri poſſe, quia nonobſtante metu actio manet eiuſdem naturæ, & cum iiſdem circunſtantiis: 5 Quãdo ex cẽſura reſultat in actione circũſtãtia intrinſecè mala propter nullũ metum fieri poteſt.

nam

nam metus nō confert iuriſdictionē, ſi cenſura illam abſtulit, idem eſt in ſimilibus: ergo, non obſtante metu, actio manet intrinſecè mala: ergo nō poteſt licitè fieri etiā propter vitandā mortē. Quod non ſolùm verum eſt de malitia graui, quæ peccatum mortale conſtituat; ſed etiam de veniali, quia etiam leue mēdacium propter vllum malum vitandū, dici nō poteſt. Hoc enim modo eſt vniuerſalis illa regula Apoſtoli, *Non ſunt facienda mala, vt ueniat bona*; eſſet enim aperta repugnātia in terminis: nam ſi eſſent facienda, ſcilicet licitè, & ſecundum rectam rationem, iam non eſſent mala.

6 Si metus in odium vel contēptū Eccleſiæ infertur, tūc ob illud nunquam licet facere rē cenſura prohibitam. *Gregor.* *Adrian.*

Dicendū, quādo metus infertur in odiū, vel cōtemptum Eccleſiæ, tunc nunquam licet ob metum agere, quod per cēſuram prohibitū eſt. Hoc etiam eſt per ſe notum, quia nullam legē Eccleſiaſticam licitū eſt tranſgredi ob huiuſmodi metum, quia eſſet, vel virtualiter negare fidē exteriùs, vel virtute contemnere, & contēptori cooperari. Atque ita inteligunt multi factum Herminigildi, qui potiùs mori voluit, quam Euchariſtiam ab hæretico ſumere cap. *Superueniente*, 1.q.1.& c.vlt.24.q.1.ex Gregorio li.3. Dialogorum c.31. Atque ita tandem limitare videtur priorem ſententiam Adrianus quodlibet.6.art.2.ad ſecundā rationem. Veruntamē in his duabus propoſitionibus nihil ſpeciale cenſuræ attribuitur, nā ī omni genere actionis verum eſt, quod ſi ex aliqua mutatione obiecti, vel circuſtantiarum reddatur intrinſecè mala, fieri non poſſet propter cauendum quodcunque damnum temporale. Vt in actionibus etiā forenſibus, ſi quis priuetur iuriſdictione, quam anteà habebat, iam non licebit illi ob vitandū temporale incommodum, aut quacunque alia ratione actionem eius exercere. Simili modo, in quacūque re prohibita per legem, preſertim Eccleſiaſticam, verum eſt, ſi in contēptum eius inferatur metus, nō licere ea de cauſa trāſgredi legem, vt ſuprà tactum eſt, & in materia de Legibus latiùs eſt dicendum. Hæc igitur duo nō ex propria ratione cenſuræ, ſed ex generalibus principiis rerum moralium oriuntur.

7 Ob uitandū graue detrimentum fieri poteſt licitè quod ſub cenſura prohibetur. *Soto* *Paludan.* *Maior.*

Tertiò igitur dicendum eſt, ob vitandum graue detrimentum quod moraliter timetur per externam coactionem, ſeu comminationē fieri poteſt abſque peccato id, quod per cenſurā prohibitū erat. Hæc aſſertio intelligitur per ſe loquendo, id eſt, ſecluſo ſcandalo iniuria religionis, & ſimilibus. Eam tenet Soto in 4.22.q.1.art 4.& ſumitur etiam ex Palud.d.18.q.6.art.2.& ex parte idem ſentit Maior ibi q.4. ſcilicet, quātum ad illos actus, qui prohibētur per cenſuram de iure humano, & non de iure diuino: putat autē ipſe aliquos eſſe prohibitos iure diuino, & ideò illis negat hanc aſſertionē. Sed, & ſū tamē tū illud falsū eſt, per ſe loquēdo, de actu nō per ſe & intrinceſe malo, ſed ſolùm, quia prohibito, de quo nunc loquimur, nā de priori iā ī prima propoſitione dictū eſt. In hoc igitur ſēſu loquēdo nullus actus prohibetur iure diuino ex vi cenſuræ, ſed tātùm iure Eccleſiaſtico. vt oſtēdā ex principiis poſitis in initio huius materiæ Et præterea, etiamſi hic interueniret ius diuinū poſitiuū, & nō naturale, nō inde fieret obligare ſemper cū tanto detrimēto, vt periculo mortis, v.g. vel ſimili: nā etiam ius diuinū poſitiuum poteſt ī hoc moderationē habere. & nō ſēper cū tāto rigore obligare, de quo aliàs. vnde eādē ſententiam abſolutè, & ſine reſtrictione tenet Syluest. verbo. *Excommunicatio*, 5. quaſtion 14. & Angelus *Excommunicatio*, 8. numer. 18. & Nauarr. ī capit. *Inter verba*, præludio, 3. numer. 4. qui omnes in ſpecie loquntur de communicantibus cum excommunicato, etiam in ſacris; tamen ratio procedit de excommunicato, & conſequenter de omni cenſura, & de omni actu eius, qui ſolùm ſit malus, quia prohibitus.

Syluest. *Angelo* *Nauar.*

8 Ratio cōcluſionis.

Eſt autem ratio, quia lex poſitiua præſertim humana, non obligat cum tanto rigore, vt cum grauiſſimo detrimento, vel periculo ſeruanda ſit; ſed tota hæc prohibitio, qua homo cenſura ligatus prohibetur hos, vel illos actus facere, eſt merè poſitiua, & Eccleſiaſtica: ergo in caſu prædicti metus, & periculi ceſſat. Maior eſt veluti axioma quoddā receptum in materia de Legibus: iam enim excluſimus peculiarem caſū quando violatio legis cederet in contemptum eius, vel Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſub quo comprehendimus omnē cauſam, ſeu rationē publicam boni cōmunis, propter quod, ſi moralis occaſio id poſtulauerit, poteſt lex humana obligare etiam cum periculo mortis. Tamen extra hunc ſpecialem euentum lex humana, per ſe loquendo, & regulariter, non ita obligat, etiāſi Eccleſiaſtica ſit, quia, uel in Eccleſia nō eſt tāta poteſtas ad obligandum cū eo rigore, vel quia, etiamſi ſit, ex ſuaui & prudenti prouidentia nō vtitur illa, abſque vrgente neceſſitate, quia neque ad commune bonum neceſſarium eſt, neque expedit: & ideò omnes ſapiētes ita interpretātur huiuſmodi leges. Minor autē probata eſt in principio huius materiæ, vbi oſtendimus, omnes effectus cenſuræ immediatè & per ſe pertinere ad ius humanum, & non ad diuinū. Et probatur facilè, quia vel hoc ius diuinum eſt poſitiuum, & oportet illud oſtendere, nullibi enim extat, aut eſt naturale intrinſecè ortū ex aliqua circunſtantia, vel indecentia, quam cenſura ſecum afferat, & hoc etiam dici non poteſt; quid enim eſt, cur ex natura rei malum ſit, quòd excommunicatus Miſſam audiat, niſi Eccleſia hoc illi prohiberet.

9 Euaſioni occurritur.

Dices, in ipſa cenſura intrinſecè includi hanc prohibitionem, & ideò illud ius diuinū, quod precipit Eccleſiæ obedire, ad hoc etiā obligare. Reſpōdetur, illud eſt remotè, quo modo ius diuinū & naturale obligat ad ſeruandas omnes leges humanas, tamen proximè Eccleſiaſtica prohibitio eſt quæ obligat, quæ prohibitio in ipſa cēſura intrinſecè includitur, nihil enim aliud eſt cēſura, quā morale quoddam vinculū ex quibuſdā priuationibus, & prohibitionib. moralibus ab Eccleſia confectū, vt in medicinalē pœnā pro cōtumacia infligatur; eſt ergo tota hęc prohibitio poſitiua & Eccleſiaſtica. Et cōfirmatur, nā cōmunicatio cū excomūnicato etiā in ſacris eſt probita iure humāo: ergo & alię actiones, quæ nō includunt intrinſecè crimē, aut malitiā, quæ ex vi cēſuræ proibētur, vel ipſi ligato vel à his, erūt prohibitæ iure humāo. Cōſequētia ab omnibus admittitur antecedēs verò patet, quia illa communicatio non eſt intrinſecè mala, aliquando enim eſt licita, etiā iure antiquo, vt patet ex cap. *Cùm non homine*, de Sent. excōm. & ex nouo iure Extrauagātis, *Ad euitāda*, licita eſt quādiu excōmunicatus nō eſt denunciatus, quod etiam eſt ſignum eam non eſſe de iure diuino poſitiuo, cum Eccleſia eam limitet, vel ampliet,

vel ampliet, prout expedire cenſet.

10 Cap Sacris, quod erat fundamentum contrariæ ſententiæ ſolu.

Ad fundamentum contrariæ ſentētiæ, quod præcipuè ſumitur ex c. *Sacris*, reſpodetur, Pontificē in eo textu non cōſtituere vniuerſalē regulā negatiuā, ſcilicet, metum numquam in hac materia excuſare à peccato mortali, & noua cenſura, ſed de abſoluta vi regulā generalē affirmatiuā cōſtituere, ſemper excuſare à culpa, & conſequēter a cēſura. Quod ergo ſubdit metum non excuſare, proportionatè intelligēdū eſt per ſolam contradictionem, non per contrarietatē, id eſt, non ſemper excuſare: non verò quòd nunquam excuſet. Mens ergo Pontificis fuit docere, metū ex ſe nō habere illā efficaciā, quam habet vis ad impendiandam cenſuram, quia non ſemper excuſat à culpa mortali, ſicut **B** illa; ſimulque docere voluit, quoties metus nō excuſat a culpa mortali contra Eccleſiæ prohibitionem de non communicando cum excommunicato, non excuſare à cenſura.

11 Quando autem talis metus nō excuſat à peccato mortali nō declarat Pōtifex, ſed id explicādū relinquit interpretib. Intelligi ergo poteſt, tunc non excuſare, quando communicatio intrinſecè includit malitiam, vt eſt cōmunicatio cum iniuria fidei, vel contemptu cenſuræ, vel cōmunicatio in crimine; propter quod cēſura lata eſt, ſeu in contumacia, & in vniuerſum communicatio, quæ eſt cum cooperatione ad actum malum, & cenſuræ contrariū, nam talis cooperatio ſemper eſt intrinſecè mala, qualis **C** eſſet dare Euchariſtiam excommunicato denūciato petenti cum communicatione mortis; id enim numqnam liceret, quia aliūde iam habet intrinſecā malitiam: & ideò pertinet ad primū mēbrū in prima propoſitione poſitum. Quod maximè certum eſt; quando peccatum, non obſtante metu, directè eſt contra ipſam cēſurā, vel Eccleſiaſticam poteſtatem, vnde manat: nā tunc non obſtante metu, ipſum Eccleſiaſticum præceptum obligat, cui annexa eſt cenſura. At verò quando peccatum non eſt contra cenſurā ſed aliunde, ſcilicet, cōtra dignitatē ſacramenti, vel aliquid huiuſmodi, tunc probabiliter dici poteſt ſpecialem prohibitionem Eccleſiaſticam ceſſare; & conſequenter cenſuram illi annexā **D** excuſari, vt latiùs explicabimus agentes in particulari de excōmunicatione, & aliis cēſuris. Alia interpretatio illius textus eſt: loqui Pontificem in illa ſecunda parte de metu leui, qui ad excuſandum non ſufficit, ita vt in priori parte illius textus nomine coactionis intelligatur non tantum abſoluta vis, ſed etiam moralis coactio per metum cadentem in coſtantem virum; in poſteriori verò parte ſermo ſit de quolibet inferiori metu; ita enim nomē coactionis interdū in iure ſumi conſtat ex c. *De iudæis*, 45. d. Sed prior expoſitio mihi magis proba.

12 Reſpōdetur ad rationē contrariæ ſententiæ.

Ad rationem ilius ſententiæ reſpondetur, etiam ſi prohibitio cenſuræ grauis ſit, non tamen ſemper eſſe talem, vt in ſingulis actibus eius executio, & inuiolata obſeruantia ad commune bonū neceſſaria ſit, aut ex oppoſito actu ſequatur grauis offenſio, aut iniuria Eccl. uel aliquid huiuſmodi, propter quod debuerint obligare fidelis ad eam ſeruandam non obſtāte probabile metu mortis. Imo hinc potiùs ſit nō ſolum propter metū mortis: ſed etiam propter metum grauis infamiæ, vel iacturæ temporaliū bonorū magni momēti, poſſe excuſari hominē ab hac obligatione ex eodem principio, quòd **A** leges poſitiuæ non obligant cum tanto rigore extra caſus ſpeciales ſupra poſitos, quod ex ſequenti puncto magis conſtabit.

13 Licitū eſſe exercere actionē ſub cenſura prohibitā ad vitandū graue detrimentū, licet nō oriatur ex metu.

Ex dictis itaque ī præcedenti puncto de periculo proueniente ex metu, à fortiori colligitur quando non ex metu extrinſecus illato, ſed ex aliis circunſtantiis, vel occaſionibus oritur ſimilè detrimentū, licitū eſſe propter illud vitandū exercere actionē per cēſurā proibitā. Ita docent citati auctores, & alij, quos in ſequenti puncto referam, eſt enim utriuſque ferè eadem ratio. Exempla ſunt, ſi quis ſit excommunicatus omnino occultus, & non poſſit hodie ſtatim abſolutionem obtinere, neque etiam poſſit ſacrum omittere ſine infamia & nota totius **B** populi, tunc licitū eſt ei ſacrū audire, ne ſe prodat, & idem eſt in ſimilibus caſibus. In quibus prudentia opus eſt ad ponderandā, & periculi, & nocumenti grauitatem ex vna parte, & ex alia qualitatē actionis prohibitæ, & circuſtātias eius, vt ita rationabiliter iudicari poſſit, an in tali euentu obligatio cenſuræ, & probibitio ceſſent: in cōmune tamen loquendo, nō videtur dubiū quin ex hoc capite poſſit ceſſare. Sequitùrque hoc à fortiori ex dictis nā magis excuſat periculū grauis nocumenti, quaſi ab intrinſeco ortum ex ipſo humanarum rerum ſtatu, quam extrinſecus illatum; quia extrinſeca coactio, cum ex directa intentione inducat ad trāſgreſſionem legis, natura ſua maiorem vim infert **C** ipſi legi, & quaſi iniuriam quandam, altera verò neceſſitas, quæ ex ipſis rebus oritur non ita directè infertur propter tranſgreſſionē legis; ſed ſolum illa exiſtente, actus, qui videbatur cenſura prohibitus, ſit medium neceſſarium ad vitandum illud periculum: ergo, ſi prior neceſſitas ex metu proueniens excuſat, multo magis hæc altera. Et confirmatur, nam propter ſimilem occaſionē licet interdùm dimittere, quod iure diuino præceptum erat, vt, ſi non poſſum confiteri vnum peccatū ſine graui infamatione vel ſine periculo mortis, poſſum illud tacere, & alias confiteri, & ſacerdos habens conſcientiam peccati mortalis, & inopiam confeſſoris, ſi non poteſt abſque graui infamia omittere ſacrū, po**D**teſt illud facere, præmiſſa contritione, & abſque confeſſione: ergo idem erit in præſenti. Neque in hoc eſt ſpecialis difficultas, pręterſuperius tractata, cū his, quæ in ſequenti puncto addemus.

14 Propter vitandum graue ſcādalū licitum eſſe agere aliquid propter obligatione cenſuræ.

Vlterius ex dictis ſequitur, etiā propter vitandū graue ſcādalū aliorū, licitū eſſe prætermittere, vel agere aliquid pręter obligatioē cenſurę vt, v. g. audire ſacrū, vel aliquid ſimile, ex cuius omiſſione graue aliquod ſcandalū timetur. Ita tenere multos dixit Nau. in c. 1. §. *Labore*, in fin de Pœnit. d. 6. ſe verò ait in pſentia nihil pronūciare. id tamē expreſsè affirmat in Summa. cap. 27. n. 259. vbi agit de caſu infamiæ ſuprà poſito, ſed à fortiori idē eſt de caſu ſcandali, & ita vtrūque coniunxit Caſtro lib. 2. de Leg. pœnali, cap. 15. circa 2. concluſ. & idem docet Soto in 4. d. 18. q. 1. art. 5 vbi ait grauiſſimū debere eſſe ſcādalum, vt eius euitādi cauſa, hoc liceat, loquitur tamē in ſpicie de ſumptione Euchariſtiæ, vnde videtur ibi corigere, vel limitare quod d. 12 q. 1. art. 4. in fin. dixerat, excomunicatione etiam occulto non licere propter ſcandalum ad ſacramentum accedere. Ac tandem videtur hæc expreſſa ſententia D. Thomæ 3. part. quæſt. 83. art 9. ad 2. in verbis illis. *Niſi graue ſcandalū timetur* propter quod euitandū fatetur poſſe aliquādo,

ſacerdotem

ſacerdotem excommunicatum ſacrificium perficere quod ſecluſo ſcandalo teneretur omittere. Ratio denique eſt ſæpe facta, quod leges humanæ, ac poſitiuæ non obligant cum ſcandalo proximorum. Item, quia maius malum eſt aliorum ſcandalum, quam infamia propria: ergo, ſi hoc licèt ob vitandam propriam infamiam; multò magis propter vitãdũ graue ſcandalum, ad quod ex præcepto charitatis, quod grauius eſt, & magis obligat, tenemur. Vnde hac ratione licet dare Euchariſtiam occulto peccatori publicè petenti: ergo, &c.

19 Couar. ſent. & limitatio. Contrariam nihilominùs ſententiam tenet Syueſt. vt Couar. refert î c. *Alma*, 1. p. §. 2. n. 11. qui illud inſinuat verb. *Ex communic.* 3. nu. 1. §. *Quinto excluditur* licèt oppoſitum ſentiat in verb. *Euchariſtia*, 2. n. 10. cum Angelo eod. verb. n. 6. Ipſe verò Couar. ex parte idem ſequitur, dicens, quo ad alios actus eſſe veram noſtram ſententiam non verò quo ad vſum ſacramentorum, nã quando aliquis per cenſuram priuatus eſt receptione ſacramentorum, etiamſi cenſura occulta ſit, non poteſt propter vitandum ſcandalum illa recipere, vel Miſſarum ſolennia celebrare, quia ipſa cenſura efficit hominẽ indignũ vſu ſacramentorum, præſertim excõmunicatio maior, quæ ab vnione fideliũ hominẽ ſeparat, & ideò talis actus eſt contra ius naturale, & diuinum: numquam ergo licet, etiam propter vitandum ſcãdalum, Et quo ad hoc conſtituit differentiam inter ipſum excõmunicatum, & alios, qui cum ipſo cõmunicãt; quia cenſura magis ſeparat excõmunicatum à communione & vſu ſacramẽtorum, quã alios à cõmunicãdo cum illo, vt docuit Gloſſ. in c. *Quoniam*, 11. q. 3. & ſumitur ex c. *Illud*, de Cl. excõ. miniſt. & nos ſuo loco inferiùs dicemus, Sic igitur, etſi propter vitandum ſcandalũ licitum ſit ſacramentum ab excõmuicato accipere, non tamen licet ipſi excõmunicato recipere. Vnde etiam infert cum Adria. q. 3. de Clau. nunquam licere dare ſacramentum excõmunicato occulto, propter vitandum ſcandalũ, quia eſſet cooperatio ad rẽ intrinſecè malã. Et idẽ tenet Iacobus de Graff. lib. 1. Deciſ. caſ. conſciẽti, cap. 12. nũ. 12. et ſequẽtibus.

Gloſ.

Adrian.

Graff.

18 Citatur etiã pro hac ſent. Canus, Relect. de Pœnit. p. 2. qui ſpecialiter loquitur de abſolutione ſacramentali, in qua id poterit habere verũ, quãdo ex defectu iuriſdictionis abſolutio nulla futura eſt; nã tunc intrinſecè malum eſt talem actum efficere, & ideò nunquam erit licitum propter vitãdum ſcãdalum, iuxta generalem regulam ſuprà poſitam. Vix tamẽ poteſt hæc actio eſſe neceſſaria ad vitandum ſcandalũ, cum ſecretiſſimè fiat cum ſolo pœnitẽte, vel, ſi publicè audiendæ ſint confeſſiones, poteſt quis alias occaſiones quærere, ne tũc illo munere fũgatur Vel certè, ſi tãdẽ nõ poſſit, & alioqui cenſura ſit occultiſſima, iuxta aliã regulã ſuprapoſitã Eccleſia iuriſdictionẽ cõfert miniſtro ſic tolerato, quãdo talẽ actionem exercet, & ideò, tũc actio nõ erit intriſecè mala, ſed eadẽ ratio erit de illa, quæ de aliis. An verò idẽ ſit dicendũ quãdo talis excõmunicatio miniſtri publica eſt aliis, quãuis pœnitẽti ſit occulta, attingemus infrà agentes de excommunicatione: prius. n. oportet exponere nouum eius ſtatutũ circa excõmunicatos in extrauag. *Ad euitãda*, Conc. Cõſtãt. quo ſuppoſito, vix poteſt talis caſus accidere.

17 Limitatio Opinio autem, ſeu limitatio Couarru. nulla ſufficiẽte ratione fundata eſt, nam cẽſura per ſe præciſè conſiderata, nõ ponit î homine peculiarẽ qualitatẽ, aut conditionem ab Eccleſiaſtica prohibitione diſtinctã, propter quam receptio ſacramenti iniurioſa illi ſit, ſeu indignè facta, etiamſi Eccleſiaſtica prohibitio aliunde eſſet; ſed oſtẽſum eſt, periculum ſcãdali grauis ſufficientẽ cauſam eſſe vt cẽſſet prohibitio Eccleſiaſtica: ergo. Maior patet tum ex dictis in principio huius materię de natura, & inſtitutione cẽſuræ, tũ etiã ex dictis de operatione ex metu cadente in coſtantẽ virum; tum etiã, quia is, qui ligatus eſt cenſura, poteſt corã Deo iuſtificari per contritionẽ, vel etiam per cõfeſſionem bona fide & diſpoſitione factam: ergo cũ ſit ſanctus, poterit Sãcta Sanctè tractare. Aliunde verò ſupponitur cenſura eſſe occulta, etiam coram hominibus, & ſecundum publicam exiſtimationem habet ius ſaltem præſumptũ ad vſum ſacramentorum: & alioqui ſuſpendatur Eccleſiaſtica prohibitio ob vrgentẽ occaſionem grauis ſcandali, vt ſupponimus: ergo, nihil fingi poteſt, ob quod illa actio ſit intrinſecè mala, & quicquid dicitur de indignitate, vel morali diformitate, quã ſecũ effert cenſura, nihil eſt præter prohibitionẽ, nec moraliter explicari poteſt, quid aliud ſit, cùm cẽſura non ſit moralis malitia, & conſequenter nec deformitas propria, ſed pœna quedã quæ nec ex ſuo genere conſtituit hominem ſimpliciter malũ, aut indignum; neque ex tali ſpecie pœnæ, niſi prout includit prohibitionem, quæ in predicto caſu nõ obligat, vt oſtenſum eſt. Quanquã. n. vſus ſacramentorũ, & oblatio ſacrificij ſint actiones grauiſſimę inter eas, quę ꝑ cẽſurã prohibẽtur, nihilominꝰ cũ ꝓhibitio ſẽper humana ſit, nõ obligat cũ tãto diſpẽdio grauis ſcãdali.

Cons. I probatur.

20 Nec refert, quòd excommunicatus dicitur ſegregatus, a communicatione fidelium; quia ſubſtantialiter poteſt non eſſe ſegregatus, nam & habet ſacramẽtum, ſeu capicitatem baptiſmi & poteſt eſſe vnitus per fidem viuam; altera verò ſegregatio, quæ eſt in foro Eccleſiæ, re vera nihil eſt, niſi prohibito, quæ in præſenti caſu ceſſat: quo ad aliorũ exiſtimationem, propterea quod cenſura occulta ſit; quoad propriã verò, & perſonalẽ obligationẽ, propter vrgẽtẽ neceſſitatẽ vitãdi ſcandalũ graue. Quocirca: in huiuſmodi euẽtu nõ ſolũ licet aliis cõmunicare cũ excõmunicato; ſed etiã ipſi excõmunicato cõmunicarè cũ aliis, etiã î rebus diuinis, cũ propoſitis circũſtantiis: nã licèt verùm ſit cenſurã magis obligare ipſũm ligatũ, quã alios, quia in eo eſt cauſa cenſuræ, & î cũ directè fertur: tamẽ tota illa maior obligatio poſitiua eſt, & humana & vinci poteſt, vt ſic dicam, à neceſſitate uitãdi ſcãdalũ graue. Et eadẽ, vel fortiori ratione, licitũ mihi erit tali excõmunicato dare ſacramẽtũ, ſi alioquin mihi cõſtet, illũ ob talẽ vrgẽtẽ neceſſitatẽ, & alioqui dignę diſpoſitũ, illud poſtulare. Eo vel maximè quòd, ſi res ſit occulta, vt ſupponimus, nõ poteſt publicè cõmunio denegari: ſi autẽ nõ publicè, ſed occulte petat, iã ceſſabit neceſſitas vitãdi ſcãdalũ, & cõſequẽter, neq; dignè petet, neque erit caſus, in quo nunc verſamur.

21 Propter quod ſcãdalũ vitãdum licet actionem prohibitã per cẽſurã exercere. Aduertunt tamẽ Doctores, quoties de neceſſitate vitandi ſcandali agitur, propriè, & î rigore theologico eſſe accipiẽdũ ꝓ occaſione, quæ aliis datur committendi aliquod peccatũ, ſiue illud ſit in actione ſimili quale eſſet î pręſenti, ſi alij î ducerẽtur ad adulteriũ, dũ intelligunt perſonã eccleſiaſti-

Eccleſiaſticā, aut religioſam propter tale crimē eſſe cēſura ligatam, & ideò non ſacrificare, ſiue peccatū ſit in actione diſſimili, vt, ſi inducatur populus ea occaſione ad murmurādum grauiter, vel ad temerè iudicandū, nō ſolum in ea occaſione, ſed etiā poſteà in aliis, vel ad aliquid ſimile. Parū enim refert, quod peccata ſint huius vel illius ſpeciei, præſertim ſi mortalia ſint, nā per omnia grauiter læditur charitas; & ideò quod libet ſcandalū huiuſmodi, præſertim publicū, eſt grauiſſimū dānum. Secus verò erit, ſi ſcandalum in eo rigore ſumatur, ſed vulgari more, pro quadā admiratione, quæ ſolet ex aliqua occaſione huiuſmodi (quando noua eſt, & extraordinaria) in plebe excitari, cū frequēti ſermocinatione circa talē effectū, & cauſas eius quæ omnia, per ſe loquēdo, poſſunt cōtingere ſine peccato; & ideò illud nō eſt ꝓpriè ſcandalū; & neceſſitas vitandi illū rumorem nō eſſet per ſe ſufficiens ex hoc capite ad excuſandum, niſi inde oriatur alia excuſatio, de vitanda graui infamia, quæ ex huiuſmodi rumore, & frequēti dictitatione facilè creari ſolet.

20 Solet autē hic vlterius quæri, an, ceſſante ſcādalo graui, ob aliquā publicā neceſſitatē populi, liceat interdū facere ſacrū, per cenſurā prohibitum. Eſtq; communis caſus de ſacerdote occulte excōmunicato, quē in die feſto populus expectat ad audiendū ſacrū, neq; habet alium à quo illud audiat, an poſſit talis ſacerdos licitè illud dicere, etiā ſi aliàs poſſit omittere ſine ſcādalo, ſub aliqua ſpecie ægritudinis, vel abſentiæ vel certè apertè pronūciādo ſe eſſe excōmunicatū, quādo cauſa excommunicationis talis eſt, vt nec inferat infamiā, nec aliquā morā, vel ſcādalū, vt, v.g. ſi eſſet propter morā in ſolutione debiti, vel aliquid ſimile. Quā dubitationem latè tractat Vgol. tab. 1.13.§.4. breuiter tamē reſpondeo, ſecluſo ſcādalo, & infamia, vel alio ſimili nocumento graui, illam nō eſſe cauſam ſufficientē ad peragendum tale miniſterium in ſtatu cenſuræ, vt ſenſerunt Sylu. & Ang. verb. *Euchariſtia*, 2. quos citatus autor meritò ſequitur. Et ratio eſt, quia in eo caſu nullū verū incōmodum ſequitur ex omiſſione ſacrificij nam populus excuſatur à pecato ob inopiā miniſtri; ipſe verò miniſter, ob impotentiā legalē, ſeu prohibitionē, ergo ſpirituale incōmodum nullū ſequitur, quod in præſenti cōſiderari poſſet: Nā illud, quod exiſtimare quis poſſet, de ipſa carētia ſacrificij, & fructus eius, non poteſt in conſiderationē venire tum quia graue nō eſt, tum etiā quia ex parte excommunicati per ſe, & intrinſecè coniunctum eſt cum cenſura: ex parte verò aliorum ſuppletur per voluntatem audiēdi miſſā, & alioqui etiā ſupponitur ſcādalū ablatum neq; etiā ſequitur damnū tēporale, vt ſupponitur: ergo nulla ibi īteruenit cauſa ſufficiēs, quæ excuſet. Obſeruātia verò Eccleſiaſtici præcepti de audiēda miſſa die feſto, cū ſit veluti materialis reſpectu præcepti (nā poſſet tūc omitti ſine culpa) nō eſt tāti momēti, quāti eſt obſeruātia ipſius cenſuræ, quæ formaliter, ac per ſe obligat ipſū ſacerdotē: quæ obligatio in Eccleſia grauior cēſetur. Cuius argumētū eſt quia lōgè grauior pœna propter illius tranſgreſſionē poſita eſt, ſcilicet irregularitatis. Item, quia hæc obligatio directè cadit ſuper ipſū ſacerdotē, alia verò, ſcilicet, quod populus miſſā audiat in die feſto, vel ad illū nō pertinet, vel nō niſi indirectè

Margin notes: Poſſit nè ob publicā neceſſitatē populi exerceri actio per cenſuram prohibita. — Vgolin. — Reſolutio. — Syluest. Angel.

A Quāquā verò hæc reſolutio ī hoc particulari caſu vera ſit, & in omnibus ſimilibus, in quibus non interuenerit aliqua grauis neceſſitas proximi; Tamē, vbi hæc interuenerit, aliud ſentiendum eſt, quia etiā tenemur diligere proximos, ſicut nos ipſos, præſertim in ſpiritualibus. Et rationes ſuperius factæ etiā hic habent locum ſeruata proprortione. Exempla autē moralia ſunt, ſi proximus ſit in extrema neceſſitate Baptiſmi, Pœnitentiæ, aut Euchariſtiæ in articulo mortis, de quibus in propriis locis dictum eſt in ſuperioribus, & infra etiā occurret ſermo tractādo de excommunicatione.

SECTIO IIII.

Quomodo ſuſpendatur effectus cenſuræ.

B SVPEREST dicēdum de vltimo puncto ſuperiùs propoſito, ſcilicet quomodo poſſit hic effectus cenſuræ impediri per ſuſpenſionem aliquam ſeu ablationem efficaciæ ipſius cēſuræ. Duo autē tātùm videtur poſſe cogitari modi, quibus hæc ſuſpenſio fiat, ſcilicet, vel per appellationem, vel per diſpenſationē; nā tertius modus, quo ſolet dici excommunicatio, v.g. ſuſpendi ad cōſenſum partis, nō eſt propria ſuſpēſio cenſuræ, quo ad effectū eius ſed eſt ablatio ipſius cēſuræ pro tali tempore, vel ſub tali conditione infra tale tempus implēda per abſolutionē ad reincidentiā, vt vocant; de qua infra ſuo loco dicemus.

Prior igitur modus ſuſpenſionis non habet locum in cēſura; quia iure canonico ſtatutum eſt, vt cenſura per appellationē nō ſuſpendatur, vt cōſtat ex c. *Paſtoralis*, §. *Verùm*. & c. *Ad hæc*, de appel. & c. *Ad reprimēdā*, de offic. ord & c. *Is cui*, §. vlt. de Sent. excō. in 6. Vbi Gloſſę; & Doctores in hoc conueniunt. Et ratio eſt clara ex d.c. *Paſtoralis*: quia cenſura ſecū trahit executionē. Nam, licet Abb. in d.c. *Ad reprimendam*. putet, rationem hanc non eſſe in propoſito ſufficientem, tamen rectè intellecta efficax eſt: Quia ſi cenſura ſemel illata eſt per ſententiam validā, cum appellatio interpoſita non tollat cenſuram meritò nō habet vim ſuſpēdēdi eius effectus: quæ, quamuis ex prædicta ratione ortū habeat, proximè tamē & proprie fundatur ī ipſo poſitiuo iure: & ideò, quantum ad nos pertinet hic nulla ſupereſt difficultas. An uerò illa appellatio poſſit habere alios effectus, & quomodò ac quādo fieri debeat, conſulantur Canoniſtæ citatis locis, preſertim Gloſſ. in uerb. *Suſpēdatur*, d.c. *Ad reprimendam*, & ibi Abb. nu. 6. & Nauar. in c. *Cū contingat*, de Reſcrip. cauſ. null. 6. 14. & 15. & Syluest. *Excom.*, 10. & verb. *Appellatio*.

C D Circa aliud mēbrū eſt grauior difficultas, an ꝑ diſpenſationem fieri poſſit, vt manēte cenſura effectus alioqui per illā ꝓhibitus licitè fieri poſſit. Quidam cenſent non poſſe in hoc cadere humanā diſpēſationē: de hac enim loquimur nā de diuina diſpēſatione nec dubiū eſſe poteſt, neque eius ſpeculatio nunc eſſet alicuius vtilitatis. Quòd ergo Eccleſia in hoc diſpenſare nō poſſit ſaltem in aliquibus effectibus cenſuræ, v.g. in communicatione in diuinis cum excommunicato, vel ipſe excommunicatus illis communicet, tenet Couarruuias. c. *Alma*, p. 1. §. Fundamentum eius eſt, quia hæc, prohibitio non

Margin notes: Per appell. nō impediri cenſuræ effectus. — Abbas. — An per diſpēſationem, manente cenſura, eius effectus impediri poſſit. Prima opinio. — Couar.

non eſt de iure humano, ſed diuino, imò inferius § 2. & 3. ſentit eſſe, non de iure diuino poſitiuo, ſed naturali: quod ſi verũ eſt, non ſolum Eccleſia, ſed nec Deus ipſe poſſet in hoc diſpenſare: citatq́ue in eam ſententiam alios autores, præſertim Maiorẽ in 4. d. 18. q. 4. & Iacob. Latom. art. 7. cõt. Luther. Ex quo infert, nõ poſſe Summum Pontificem abſque peccato audire Miſſam ab homine excõmunicato, etiamſi ipſe dederit ei facultatem dicendi, quia non potuit dare, & ita cõtra ius diuinum agit: & ideò peccat quamuis ipſe excommunicationẽ nõ incurrat propter illud delictum, quia hæc pœna tantũ eſt de iure poſitiuo. Deniq; hinc putat oriri vt non ſubditi alicui Epiſcopo, & etiam ipſe Sum. Pontifex, teneantur vitare excõmunicatum à tali Epiſcopo: quia nõ tenentur ex præcepto Epiſcopi, ſed ex diuino iure, quo cautum eſt, vt excõmunicatus ab alijs vitetur, quamuis ab homine tantum excommunicatus ſit. B

Maior. Iacob. Latom.

3 Per diſpẽſationem poſſe licite fieri, vt exerceatur actio per cenſuram prohibita, ipſa manente.

Sed hæc ſententia falſum habet fundamentũ vt ex dictis in ſuperioribus conſtat. Quapropter dicendum cenſeo per diſpenſationem legitimã fieri poſſe vt quis ſine peccato exerceat actum cenſura prohibitum, etiamſi à cenſurà non abſoluatur. Probatur, quia hæc prohibitio eſt tantũ de iure humano, vt ſuprà oſtenſum eſt, ergo poteſt diſpenſari per poteſtatem humanã: hæc enim regula generalis eſt, neque eſt vlla ratio conſtituẽdi in hac materia peculiarẽ exceptionẽ. Item inductione in varijs effectibus cenſuræ declarari poteſt: nã per excommunicationẽ fit aliquis incapax beneficij, ita vt collatio non teneat, tamen extra cõtrouerſiã eſt poſſe in hoc diſpenſari. Vnde ex omnium ſententia, ſi Summus Pontifex alicui conferat beneficium, ſciẽs ipſum eſſe excommunicatum, collatio facta tenet, quia cenſetur cũ illo diſpenſare, C vt tradit ipſe Couarr. capit. *Alma*, p. 1. § 7. num. 2. & in ca. *Poſtulaſtis*. de Cleric. excom. min. dicitur, excõmunicatos nõ poſſe retinere beneficia ſibi collata, niſi cũ eis fuerit miſericoditer diſpenſatũ: ergo eadẽ ratione potuiſſet à principio diſpenſari, vt collatio facta eſſet valida. Præterea, de priuatione ciuilis, ſeu humanæ communicationis certiſſimum eſt, iure Eccleſiaſtico eſſe introductam & ita etiã poſſe in ea diſpenſari: quod nec Couarr. videtur negare, ſed ſolùm de cõmunicatione in ſacris: quia hanc putat eſſe contra ius diuinũ, aliã verò ſolùm contra humanum: D cum ergo oſtenſum ſit hoc diſcrimen falsò aſſignari, quia vtraque communicatio eſt ſolum contra ius humanũ, fit, vt prior etiam differentia nulla ſit. Denique iam ex parte diſpenſatũ eſt per Extrauagantẽ. *Ad euitanda*, cum alijs, vt poſſint cõmunicare etiã in ſacris cum excommunicato non denunciato; ergo è contrario ſi expediret, præſertim in particulari aliquo caſu, poſſet diſpẽſari cum aliquo excõmunicato, vt ſacra contingeret, ſecluſa alioqui omni irreuerentia, vel circunſtantia, quæ poſſet actum paruum reddere: quòd facile fieri poſſe ex ſuperiorib. cõſtat.

4 Papã poſſe hãc diſpenſationem concedere.

Ex quo fit, hanc diſpenſationem maximè poſſe cõcedi à Summo Pontifice, in quo eſt ſuprema Eccleſiæ poteſtas: & eodem modo, quo dari poteſt in aliis legibus Eccleſiaſticis. Nam, vt iuſte detur, cauſa legitima intercedere debet ſi autẽ ſine illa illicitè concedatur, nihilominus valida erit: hæc enim eſt generalis regula ſimiliũ diſpenſationum. Vnde, quò hæc grauior eſſe A videtur ex ſuo genere, eo maiorem cauſam requirit: & ſimiliter, quo actus, in quo diſpenſandum eſt, fuerit grauior, qualis eſt receptio ſacramenti, aut miniſterium Miſſæ, eo maior etiã cauſa neceſſaria erit.

Quo fit, non eſſe in vniuerſum verũ, Papã peccare communicando in ſacris cum excõmunicato, ſed ſolum quando id faceret ſine cauſa legitima; hac vero intercedẽte, ſicut poteſt diſpenſare cũ alijs, ita, & ſecũ: vel cum excõmunicato in ordine ad ipsũ Papã. Cõmuniter autẽ nõ videtur eſſe in vſu huiuſmodi diſpenſatio vel quia raro occurrit huiuſmodi cauſa, vel quia aliud remediũ inuẽtũ eſt magis abſolutũ, & præſentaneũ, ſcilicet abſoluere pro tunc excõmunicatum ſolum ad talẽ effectũ prout communiter fieri ſolet in collatione beneficiorũ. Si tamẽ expedire aliquando non abſoluere ſimpliciter, ſed tantum dare licentiã, ad illũ actum per modũ B diſpẽſationis, nihil obſtat quominus poſſit fieri. Niſi fortaſſe quis cõtẽdat, illã non ferre diſpenſationẽ, ſed abſolutionem quaſi partialẽ cenſuræ. Sed erit cõtẽtio hæc de modo loquẽdi, cum res iã cõſtet: & modus loquẽdi vſitatus non eſt, nec in rigore verus: quia nec à cẽſura per partes quis abſoluitur, vt colligi poteſt, ſi recte põderetur, ex Clem. vlt. de Sent. excõ. in priore eius parte, neq; neceſſe eſt vti verbis, aut forma, quæ abſolutionẽ indicẽt, & quia reuocata diſpenſatione, actus maneret prohibitus ſine noua cenſura ergo nõ præceſſerat abſolutio, ſed diſpenſatio. 5

6 An inferiores prælati poſsit in hoc diſpenſare.

Sed quæres, an etiã inferiores prælati poſſint in hoc diſpenſare. In quo vnũ eſt certũ, ſcilicet prælatum, qui non habet iuriſdictionem abſoluendi à tali cenſura, non habere ad diſpenſandũ in illa, quia vt minimum, tãta iuriſdictio neceſſaria erit. An verò Epiſcopus poſſit diſpẽſare C hoc modo in cenſura, quã ipſe tulit, dubitari poteſt, quia vt multi Canoniſtæ dicũt, Epiſcopus poteſt diſpenſare in omnibus, in quibus Papa niſi ſit illi prohibitũ, ſed nullibi legimus hãc diſpenſationẽ eſſe reſeruatã Papæ, ergo. Quæ ratio nõ procedit in prælatis inferioribus Epiſcopo quia non habẽt tã perfectã iuriſdictionẽ ſicut ille neq; diſpẽſare poſſunt in cõmuni, niſi quatenus eis cõceditur ſpeciali priuilegio, prohibitio autẽ hæc cenſurarũ ad ius cõmune pertinet, vt ſtatim dicã, & nũquam poteſtas hæc diſpenſandi in cenſuris conceditur, ſed abſoluendi tantum.

7 Epiſcopi non hẽnt hanc poteſtatem.

D Sed & de epiſcopis probabilius cenſeo (generatim loquẽdo) nõ habere hãc poteſtatem. Quod vno verbo attigit & affirmauit Vgol. ta. 1. c. 10. § 6. n. 4. citans Socinũ Sen. in c. *Officij* de Sent. excõ. n. 171 Qui, dũ peculiariter negant Epiſcopũ diſpenſare poſſe, vt excõmunicatus actus ei prohibitos ſine abſolutione exerceat, tacitè inſinuãt Pontificem Summum id poſſe, vt aſſeruimus. Cur autẽ Epiſcopus hoc non poſſit, nullã rationem afferũt. Ego verò exiſtimo rationem eſſe quia in rebus iure cõmuni, & vniuerſa Eccleſia prohibitis diſpenſare nõ poſſunt, niſi vbi vel ipſo communi iure eis cõceditur, vel aliqua recepta conſuetudine & traditione. Itaq; enim cenſeo limitãdã eſſe illam propoſitionẽ aliquorũ Canoniſtarum, nam contraria ſententia & verior eſt, & hoc tempore communior, & ferè apertè colligitur ex capit. *Dilectus*. de Tempore ordinationis, & fundari etiam poteſt in cap. *At ſi clerici*. § *De adulteris*, de Iudiciis, vbi hæc res communiter diſputatur; & in Theologia in

materia de leg. & ſtatibus, & poteſtat Papæ, & Epiſcoporum tanquam in propriis locis tractatur. Hæc autem poteſtas, de qua loquimur nec iure communi illis conceditur, nec conſuetudine recepta eſt: niſi fortaſsè in aliqua re minima, vt dandi licētiam ad loquendum cum aliquos quæ propriè non poteſt dici diſpenſatio, ſed declaratio iuſtæ cauſæ, ex qua ipſum ius commune id facere permittit: alioqui neque illud licitè fieri poſſet.

5 Nō poſſit Epiſc. diſpenſare, vt collatio beneficii excōicatio facta valida ſit. Gloſſ.

Atque hinc dixit Gloſſa in c. *Poſtulaſtis*. de Cleri. excomm. miniſtrant. verb. *Diſpenſatum*, poſſe Epiſcopum diſpenſare in hoc particulari, effectu, quòd collatiō beneficij excōmunicato facta valeat: quā ibi Abbas n. 8. & in alii ſequūtur, fundati in illo textu, in quo talis diſpenſatio permittitur abſolute, & ſine reſtrictione; quandocūque autē diſpenſatio aliqua in iure permittitur, ſignū eſt, etiā Epiſcopis concedi, vt eſt etiā communis ſententia Canoniſtarū, arg. c. *Nuper*, de Sentent. excom. Veruntamen, ſi rectè attendatur ad ca. illud *Poſtulaſtis*. in eo nō dicitur, poſſe diſpenſari cum excōmunicato, vt collatio ei facta valeat, ſed poſſe diſpenſari cū eo, qui beneficiū excōmunicatus obtinuit, vt illud retineat, ſcilicet, poſteà abſolutus: ita enim intelligendū id eſt: neque enim Pontifex daret facultatē diſpenſandi cū excōmunicato perſeuerāte in ſua cōtumacia, vt beneficiū malè partum retineat. Eſt autē longè diuerſum diſpenſare, vt collatio beneficij facta excommunicato à principio ſit valida, vel diſpenſare, vt collatio, quæ prius nulla fuit, valere incipiat, vt per ſe notū eſt: nā prior diſpenſatio formaliter & directè eſt ad impediendum effectum excōmunicationis, & cedit in fauorē ipſius excōmunicati, dum excommunicatus eſt, imò dum excommunicatur: poſterior verò nō eſt diſpenſatio excommunicationis, nec impedit effectum eius, ſed ſupponit potius cenſurā habuiſſe ſuum effectū & poſteà remedium illi adhibet poſt ablatā cenſuram. Neque enim de ratione cenſuræ eſt, vt malū illud remedio careat; vnde non eſt fauor cōceſſus excommunicato, ſed iam abſoluto, & ideò in nulla re obſtat cēſuræ. Non ergo poteſt ſumi argumentū ab vna diſpenſatione ad aliā: nā, quod textus ille de poſteriori tātū diſpenſatione loquatur, manifeſtū eſt, tū quia poſt illa verba, *Nec illi valēt ea licite retinere*, immediatè ſubiūgitur, *Niſi cū eis fuerit miſericorditer diſpenſatum* tū etiā, quia in proxime ſequētibus cōcluditur talis ratio *Cum ea non fuerint canonice conſecuti*. ſolum ergo fit ſermo de diſpenſatione, per quā collatio, quæ nulla fuit, ratificatur.

Vnde non cenſeo poſſe Epiſcopum in hoc diſpenſare, vt collatio beneficii facta excommunicato, à principio rata ſit. Quod inde confirmari poteſt, quia aliàs Epiſcopus ſcienter dans beneficium excommunicato, quo cum diſpēſare poſſet, cenſendus eſſet diſpenſare, & ratam facere collationem, ſicut de Pontifice maximo diximus: at verò oppoſitum conſtat, ex illo textu, in quo ſtatim pœna imponitur Epiſcopis hoc ſcienter facientibus, & ſupponitur, factum non tenere, ſi ipſi facere præſumāt. Ac denique hanc ſententiam apertè tenet Couarruuias capit. *Alma*, prima par. §. 7. nume. 8.

Couar.

10 Cur excōicatus ab vno Epiſcopo pro toto Eccleſia vitādus ſit.

Ad fundamenta contrariæ ſententiæ iam reſponſum eſt. Ad illud verò poſtremum de excommunicato à particulari Epiſcopo, an vitandus ſit in tota Eccleſia, Scotus in 4. diſt. 19. quæſt. 1. art. 5. ex oppoſito fundamento dixit nō eſſe vbique vitandum, propter limitatā excommunicātis iuriſdictionem, Sed alienū hoc eſt ab vſu Eccleſiæ, & canonum præceptis: & ideò nō oportet ad aliquod extremum declinare: Fatendū eſt enim, excommunicatum eſſe vbique vitādū, nō quia iure diuino ita cautum ſit; aliàs etiam de externa, & ciuili communicatione idē dicendū eſſet: quod Couar. non concedit, nec propter ſolā iuriſdictionē particularis Epiſcopi, ſed propter inſtitutionē talis cenſuræ, quæ autoritate totius Eccleſiæ ita facta eſt, vt, à quocūque applicata fuerit, hanc vniuerſalē vim habeat, vt in Cōcilio Nicē. c. 5. apertè dicitur, & in c. *Sicut Apoſtoli*, cū duobus ſequentibus inſinuatur 11. q. 3. & eſt fere aperta declaratio Innoc. III. in c. *Ad reprimēdā*, de Offic. Ordinarii, & latius infra ſuo loco dicetur: & videri etiam poteſt Soto diſt. 22. quæſt. 2. art. 1.

Soto.

DISPVTATIO VI.

De abſolutione, & modis, quibus cenſura tolli poteſt.

Diximus in principio huius materiæ, cenſurā talem eſſe pœnam, quæ perpetua non ſit ex vi ſuæ inſtitutionis, ſed auferri poſſit. Imò addidimus poſteà talē eſſe, vt auferenda ſit, quoties cauſa ceſſauerit, & correcta fuerit contumacia: ſupereſt ergo, vt, poſtquam de vinculo cenſuræ omnia tractauimus, quæ in communi deſiderari poſſunt, de illius etiā ſolutione pauca dicamus in qua re explicāda breuiùs quidem agemus, eundē tamen ordinē obſeruabimus, prius de poteſtate, deinde de actu eius, & de modo quo debet ritè ſeu rectè fieri diſſerentes.

SECTIO I.

An cenſura per ſolam abſolutionem tolli poßit.

Cvm cenſura per modum eiuſdem accidentis ſit in eo qui ipſa ligatus eſt, vt ſupra declarauimus, ad modum etiam aliorum accidentiū deſtrui ſeu tolli poſſe intelligendum eſt. Aſſignant autē philoſophi varios modos, quibus accidentia corrumpi poſſunt, qui ad tres reducuntur, ſcilicet ad deſtructionē ſubiecti; & ex abſentia termini, vel cauſæ, à quo accidēs pendebat, vel per actionem contrarii. Videtur ergo eiſdem modis poſſe auferri cenſura. Primò per mortē eius qui ligatus erat, nā deſtructo ſubiecto, tollitur capacitas cenſuræ: ergo & cenſura ipſa, neque enim in cadauere manere poteſt, cum non ſit capax obligationis, aut cognitionis. Nec in

Quod cenſura trib. modis auferri poſſit Ratio dubitandi.

anima

anima ſeparata, cum iam ſit extra Eccleſiæ forũ. Secundò videtur per ſeſe tolli ablata omnino cauſa cenſuræ, id eſt facta condigna ſatisfactione, quã Eccleſiæ obedientia poſtulabat: nã deſtructo neceſſario fundamento, ſua ſponte corruit, quidquid ædificatum erat. Quod maximè videtur habere locum, qñ cenſura ipſa ad certum terminum erat impoſita, vt interdum fieri ſolet, vt conſtat ex c. *In loco*. 5. q. 4. nam, qđ vſque ad certũ terminum impoſitũ ſeu præceptũ eſt, finito termino non obligat, cum voluntas ferentis cenſuram vltra præfixum à ſe terminum non operetur. Et eadẽ rõne videri põt cenſura lata ab hoĩe tolli per mortem eius, qui illam tulit, tum quia cẽſura videtur ſimilis cuidã præcepto prohibenti, tali perſonæ ab hoĩe impoſito: ſed præceptum huiuſmodi ceſſat per mortem præcipientis, quia pendet ab eius ptãte, & hæc cum vita tollitur. Propter quod ſuperius dicebamus, ſi cenſura ſit ſub conditione lata ab hoĩe, illo mortuo, non incurri, etiamſi impleatur conditio: quia per mortem eius ceſſauit præcepti obligatio: ergo eadẽ ratione ceſſabit efficacia, & obligatio cenſuræ, mortuo ferente. Tertio poterit cenſura tolli per abſolutionem tanquã per actionem contrariã, quamquam ſi veri ſint alij modi in argumentis propoſiti, hic vltimus ſolum habebit locum, quando abſolutio data fuerit, antequã omnino tollatur cauſa cenſuræ, quia alias iam eſſet ablata cenſura, & ſic nihil operaretur abſolutio.

3
Cenſuram tolli poſſe per abſolutionẽ oſtẽditur.

Nihilominus dicendũ eſt, cenſurã propriè, & perfectè ſolũ tolli per abſolutionẽ. Aſſertio hæc duas hẽt partes, prior eſt affirmatiua, quæ eſt certiſſima, & de fide, ſ. cenſuram poſſe tolli per abſolutionem: conſtat. n. primo ex illis verbis, *Quicunque ligaueritis, vel ſolueritis*, ſi. n. ex illis rectè colligimus ptãtem ligandi per cenſuras, multo magis ſoluendi ab illis: nam quo ad formam verborum, eſt æqualitas, quo ad materiam verò ſolutio eſt per ſe, ac propriè intenta: ligatio vero quaſi coacte, ob contumaciam ipſius hoĩs, & ad illam comprimendam. Si autem in Eccleſia eſt hæc ptãs, erit ẽt efficacitas in ipſo actu alioqui impertinens, & inſufficiens, vel potius nulla eſſe poteſtas. Poteſt ergo cenſura per abſolutionem tolli. Et hoc confirmat vſus Eccleſiæ, & innumera decreta, quæ nunc ſuperfluum eſt referre, ea. n. neceſſario in ſequentibus attingemus. Ratio verò eſt, quia abſolutio hæc actus eſt iuriſdictionis, vt ſumitur ex capite vnico de Maior. & obed. in 6. & c. *Venerabilibus*. §. *Porrò*, & ferè in omnibus alijs, de Sent. excõ. in 6. Et per ſe videtur manifeſtum, cum ſit, vel ſententia quædam, vel reuocatio pœnæ, & obligationis impoſitæ ab habente iuriſdictionem, quæ ſine æquali vel ſuperiori iuriſdictione fieri non poteſt, iuriſdictio autem, vt perfecta ſit, non debet eſſe ad ligandum tantum, ſed etiam ad ſoluendum: alioqui non eſſet in ædificationem, ſed potius in deſtructionem. Quod maximè verum eſt in præſente materia, cum cenſura per ſe conſiderata nocumentum inferat etiam ſpirituale. De hac igitur parte nulla eſt difficultas.

6
Cenſuram non tolli per mortẽ ſola ligati.

Cenſura non niſi per abſolutionem tolli.

Altera pars negatiua, ſeu excluſiua probanda eſt, diſcurrendo breuiter per alios modos inſinuatos, quib. cenſura tolli poſſe videbatur. Primus erat de morte ipſius ſubiecti affecti cenſura. In quo Palud. in 4. d. 18. q. 1. art. 1. n. 8. abſolutè dicit mortuum iã non eſſe ligatum, ſi in charitate deceſſit, ẽt ſi ante abſolutionẽ à cenſura, mortuus fuerit. Videtur aũt intelligere, non eſſe ligatum cenſura: nam de culpa per ſe notum erat, & quia inde refert, poſſe fieri participem orationum, & ſuffragiorũ ſecluſo ſcandalo. Iura tñ canonica docent illũ indigere abſolutione, vt patet ex c. *A nobis*, 2. & c. *Sacris*, de Sent. exc. & in c. *Is cui*, eod. tit. in 6. Et ſimilem canonem refert ex Concilio Epaunenſi Burchardus lib. 11. de ſui Decr. c. 51. Sed longè diuerſum eſt, quod in illo Concilio traditur, c. 28. vt poſtea videbimus. Cætera verò iura citata vñr ſupponere hominẽ huiuſmodi poſt mortem manere ligatum cenſura, nam abſolutio non habet locum, niſi vbi vinculum durat.

Cõc. Apaunen.

4
Mortuus propriè nõ abſoluitur a cenſura, ſed declaratur ceſſiſſe abſolutus corã Deo, *Caſtr.* *Couar.*

Nihilominus Nauar. in Sum. c. 27. n. 271. ait mortuum non propriè abſolui, ſed denunciari, & declarari Eccleſiæ, deceſſiſſe abſolutũ corã Deo, vt per eo orari poſſit, & dici eſſe ſñiam Abbatis, & communem in d. c. *A nobis*, & idẽ ſentit Caſt. lib. 2. de Iuſta hæret. punit. in fi. & Couar. c. *Alma*, 1. p. §. 11. n. 8. Nihilominus tñ addit ibidem Couarr. Eccleſiam ſoluere mortuos, non quo ad ipſos, ſed quo ad actus, & effectus per viuos agendos erga mortuos. Et Nauar. c. 26. nu. 32. citans Summam Roſellã, ver. *Abſolutio*, 1. §. 31. dicit ſimpliciter, huiuſmodi mortuum poſſe, & debere abſolui. Et, cum iura ita loquantur, meritò poſſumus ita loqui. Nam, licet cenſura non feratur proprie in hominem iam mortuum, tñ, quæ lata fuit, manere aliquo modo in eo põt, vel potius reſpectu illius, quatenus ratione talis cenſuræ, excõicationis v. g. & corpus eius adhuc eſt inhabile ad ſepulturam Eccleſiaſticam, & aĩa, vt ſit particeps cõium orationum, & ſuffragiorum Eccleſiæ, quæ inhabilitas ſolum permanet in prohibitione, quæ reſpectù viuorum durat, & ideo dicitur talis abſolutio fieri quo ad actus viuorum. Quo ad hoc tamen non eſt tantum declaratio, ſeu denunciatio vinculi ablati, ſed eſt vera ablatio, & relaxatio talis vinculi, prout aliquo modo durat, quia non ſolũ pp ſcandalũ, ſed etiam propter Eccleſiæ prohibitionem, nõ licèt huiuſmodi excommunicatum ante abſolutionem ſepelire in loco ſacro, vel participem facerem cõmunium Suffragiorum. Sic igitur verum eſt, etiã huiuſmodi cenſuram tolli per abſolutionem, & non per ſolam mortem.

5
Abſolutus a cenſura in articulo mort ẽt à ſimplici ſacerdote, non indiget alia abſolutione. *Gloſſa.*

Aduertendum eſt tamen cum prædictis doctoribus, (ne ad hanc abſolutionẽ iterum nobis redire neceſſe ſit) quacũque ratione homo ſit abſolutus à cenſura in articulo mortis, etiã ſi non à proprio iudice, vel parocho, vel alio habente iuriſdictionem extra illum articulũ, ſed à ſimplice ſacerdote abſolutus, ſit, poſteà nõ indigere noua abſolutione. Quod notauit Gloſſa in dicto c. *A nobis*, verb. *Non potuerit*. Et merito quia illa abſolutio vera fuit, & ex iuriſdictione veluti delegata ipſo iure omnibus ſacerdotibus ꝓ illo articulo, vt colligitur ex c. *Ea noſcitur* & c. *Non dubiũ*, cũ alijs de Sent. excom. & ſignificatur in Cõcilio Tridẽtino ſeſſ. 14. c. 7. & ſuperius, tractãdo de caſuum reſeruatione, dictũ à nobis eſt. Quod Gloſſa prædicta, quã aliqui Canoniſtæ ſequuntur, extẽdit ad abſolutionẽ

Conc. Trid.

cenſuræ a laico datam. Sed immeritò, vt infra oſtendam: nam abſolutio data à laico nulla eſt: data verò a ſacerdote eſt valida, & ideo non eſt cur iteretur, vt ſumitur ex c. vlt. de ſepult. & c. *In literis*, de Raptorib.

6 *Hæredes tamen tenētur implere ſatiſfactionē realē, quā defūctꝰ promiſit.*

Tenebuntur aūt hæredes ad implendam ſatisfactionem, quam defunctus promiſit, & debebat, quantum per vſum externarum facultatum impleri potuerit: nā ad alias actiones, ſeu obligationes perſonales non tenentur, vt conſtat. Et ita intelligēdum eſt dictum c. *A nobis*, 2. ver. *Hæredes*, & ſumitur ex c. vlt. de ſepult. Si verò ipſe etiam ſint in mora, poterunt per alias cenſuras compelli; illa verò, quæ in defuncto fuit, in eos redundare non poteſt.

7 *Defūctus ante mortē non abſolutus à quo poſſit poſt mortē abſolui.*

Veruntamen, ſi defunctus non fuit abſolutus ante mortem, vt poſtea abſolui poſſit, neceſſe eſt in primis, vt ante mortem ſaltem præbuerit ſigna contritionis, quibus oſtenderit ſe à cōtumacia receſſiſſe, & ad obedientiam Eccleſiæ rediiſſe; alioqui & ipſe indignus erit abſolutione, & hæc ſine fructu illi concederetur, & ita ſupponitur in d. c. *A nobis*. Deinde ēt tunc nō poterit abſolui à quouis ſacerdote, ſed ab illo tātum, à quo viuens abſolui potuiſſet, vt rectè Nauarrus notat, quia iam ceſſauit neceſſitas articuli mortis, in quo datur facultas cuilibet ſacerdoti, vt poſſit abſoluere à peccatis, & conſequenter vt poſſit abſoluere à cenſura, quia hæc abſolutio neceſſario præcedere debet: Cum ergo poſt mortē iā non poſſit abſolui à peccatis, iam etiam non inſtat neceſſitas abſoluendi eū à cenſuris: & ideo ab habente ordinariam poteſtatem, vel delegatam, procuranda eſt illa abſolutio, vt in eo. c. *A nobis*, traditur. Vbi etiam inſinuatur, ad eam procurandā hæredem teneri, vel eum, qui curam gerit aīæ defuncti: ad cuius ſpūale commodum, atq; ēt ad decentē honorem conferri poteſt huiuſmodi abſolutio. Addit verò Nauar. ſi cenſura occulta ſit, ideoq; defunctus iam ſit in loco ſacro ſepultus, diſſimulandum potius eſſe, q̃ abſolutionem procurandam: quia iā ferè nullius eſt vtilitatis: nā, ſi non deceſſit in gratia, nihil proderit abſolutio à cenſura, ſi verò in gratia deceſſit, apud Deū eſt abſolutus, & coram eccleſia habetur vt abſolutus, quia non iudicat de occultis. Et maximè, quia poſt extrauagantem, *Ad euitanda*, huiuſmodi excōicatus occultus, cum denūciatus nō ſit, non eſt excluſus à cōicatione fidelium ex parte ipſorum. Alioqui verò manifeſtare illam rem occultam, poſſet generare aliquam infamiam, vel ſcādalum, & ideo tacendum potius eſt. Quæ opinio Nauarri ſatis probabilis mihi videtur. Neq; exiſtimo eum, qui bona fide & ſine culpa excōicatus moritur occulta cenſura, ſi alioqui decedit in gratia, priuari fructu communium ſuffragiorum Eccleſiæ, ex intentione eiuſdem Eccleſiæ. Nihilominus tñ, ſi occultè ēt poſſet abſolui, & abſque vlla infamia, alicuius periculi ſeu nocumenti, optimum eſſet illā abſolutionem procurare, & aliquid vtilitatis afferre poſſet, ſi fortaſsè verius eſt, abſque abſolutione non frui Eccleſiæ ſuffragiis, de quo poſtea ſuo loco differemus.

8 *Cēſuram non tolli per ſolam emēdationē ſeu reſipiſcētiā ſpōtaneā.*

In ſecunda difficultate tria puncta tanguntur, ex quib. primum nullam habet difficultatem. Nam certum eſt cenſuram ſemel contractam non tolli ipſo facto propter emendationem ſolam, vel quamcunque ſatiſfactionē peccatoris, q̃uis. n. contumacia præcedere neceſſariò debeat ad cenſuram ferendam non tamen neceſſario durare dēt, vt cenſura currat. Quia illa cauſa non eſt ita fundamentum cenſuræ, vt in illa quaſi nitatur, vt relatio in ſuo fundamēto, neq; ita vt ſit cauſa, à qua ille effectus pendeat in conſeruari, ſed in fieri tantum, ſicut culpa eſt cauſa pœnæ, & tñ ſæpè durat pœna poſt tranſactam, imò, & poſt remiſſam culpam. Itaque, licet poſt exhibitā condignam ſatiſfactionem abſolutio a cenſura tribuenda ſit, ex cap. *Qua fronte*. de app. tñ hoc ipſum oſtendit cenſuram nec eſſe ablatam donec per abſolutionem tollatur, quod planè colligitur ex c. *Cum deſideres*, de Sent. exc. Quod ita fieri meritò inſtitutum eſt, tum, vt quod iuridica, & publica ptāte ligatum erat, eadem diſſoluatur, tum ēt, quia licet quo ad tollendā contumaciā, & obediendum eccleſiæ, ſatiſfactum ſit, non tñ eſt ſufficiens pnīa acta pro culpa commiſſa. Et hæc ſæpè imponenda eſt, cum abſolutio conceditur, vt inferius dicemus. Ab hac verò generali regula aliqui excipiendam putant illam cenſuram, quæ fertur ſub hac conditione & forma, *Donec ſatisfeceris*. Sed non opinor limitationem eſſe neceſſariam, de quo ſtatim dicam.

9 *Sicut cenſura pro definito tēpore ferri non poteſt, ita neque adiecto tempus differri eius abſolutio.*

Altera pars illius difficultatis erat de cenſura, quæ fertur pro definito tpe. Ad quam breuiter dicitur, ſupponere falſum, loquendo propriè de cenſura, quatenus veram rationem cēſuræ habet: nam proprius eius terminus ſolum eſſe debet quantum cōtumacia durauerit, nec fieri poteſt vt cenſura vſque ad præfixum terminum ita ponatur, vt, eo elapſo, ceſſet, etiamſi contumacia durat. Eſſet. n. hoc contra finem cenſuræ, qui eſt comprimere contumaciam, & contra rectitudinem iuſtitiæ: nam daretur occaſio peccatori permanēdi in ſua contumacia, dum ſcit, elapſo tali tempore, ceſſaturam cenſuram, & prius non eſſe tollendam, etiam ſi reſipiſcat. Quod etiam eſt contra omnia iura, quæ dicunt, exhibita ſatiſfactione, concedendam eſſe abſolutionem, vt in d. c. *Qua fronte*. & in ca. *Ex literis*, de Conſti. & c. *Cum contingat*, de Officio deleg. & aliis, quæ ibi à doctoribus citātur, qui in hac doctrina conſentiunt. Cum ergo reſipiſcentia peccatoris non habeat terminum definitum, repugnat plenè fini, & naturæ cenſuræ, vt pro definito tempore imponatur, ideoque per ſolum lapſum temporis nunquā tolletur. Quapropter etiam in ſuperioribus annotauimus, quotieſcunque priuatio aliqua communione Euchariſtiæ, vel alia ſimilis ſuſpenſio, pro certo tempore abſolutè, & ſine vlla conditione ponitur, illam non eſſe cenſuram, ſed pœnam quandam alterius rationis, quæ non pro contumacia reprimenda, ſed vt pœna pro delicto commiſſo purè imponitur.

An cenſura ſub conditione lata, Donec ſatisfeceris ſatiſfactione exhibita, ipſo facto tollatur.

SEd hic inſurgit difficultas, nā, licet cenſura non imponatur ad tps præfixum pōt tamen indefinitè poni ſub illa conditione, *Donec ſatiſfeceris*, ergo pōt hoc ſenſu ferri, vt duret vſq; ad illud tps, in quo exhibita fuerit ſatiſfactio, qđcunque illud fuerit, & non amplius, tunc ergo ipſo facto abſque alia abſolutione tolletur 10

cenſura

cenſura: eſt aũt vſitatus hic modus cenſuram ferendi, ergo ex hoc capite non procedit generaliter concluſio poſita, ſed tantũ in cenſura, quæ abſolutè, & ſine tali conditione fertur.

21 Circa hũc punctum cõtrouerſia eſt inter doctores, & magna diuerſitas opinionum, quàm latè tractat Couarr. in c. *Alma.* 1. p. §. 11. nu. 5. & ſequ. Couar. 1. opinio. Multi enim aſſerunt, non obſtante illa conditione, neceſſariam eſſe nouam abſolutionem à cenſura; & conſequenter conditionẽ illam nihil operari, ſed explicare cauſam, & rationem cẽſuræ. Gloſa. Abb. Ita Gl. in Clem. 1. de Decimis, verb. *Donec*, & Abbas in cap. 1. de Iud. notab. 6. cum aliis multis, qui hoc non de omni cẽſura, ſed de excõicatione affirmant: nam de ſuſpenſione oppoſitũ docent, qui idem cenſent de interdicto, vno, vel altero excepto, quæ oĩa refert ibi Couarruuias, quam verò conſtanter loquãtur, ſtatim dicemus. Fundamentum. Fundamentum huius ſñiæ eſt generale principium poſitũ, quod vera cenſura non niſi per abſolutionem tollitur, quod in iure canonico & ratione fundatum eſt, vt vidimus. Ratio. Responderi poteſt, tunc etiam nõ tolli cenſuram abſque abſolutione, ſed abſolutionem ſimul dari cum ipſa cenſura, tamen ſub cõditione de furto: & ideo à principio cum cenſura infertur, non operari abſolutionem, quia non eſt poſita conditio: poſita verò conditione, ſ. ſatisfactione ſufficiente, ſtatim operari. Atque ita ſine noua abſolutione tollitur cenſura, non tamen oĩno ſine abſolutione, nec ex vi ſolius ſatisfactionis, ſed ex vi abſolutionis cõditionatæ prius conceſſæ, quæ, poſita cõditione, tranſit in abſolutam. Replica. Contra hanc verò reſponſionem obijciunt prædicti autores: quia abſolutio nõ poteſt eſſe conditionata: quia, vt de Reg. iu. in 6. dicitur, *Actus legitimi conditionem non recipiunt*, abſolutio autem actus legitimus eſt, & alia, quæ ſectione 3. tractabimus.

22 2. opinio. Nihilominus alij cenſent, quando fertur cẽſura illo modo, non eſſe neceſſariam nouã abſolutionem, poſt exhibitam ſatisfactionem. Couar. Ita tenet Couarruuias citato loco, retractãs, quod dixerat in epitome 4. lib. Decretal. 2. p. c. 6. nu. 16. & ſequens Alciatum, Alciatus. qui in hoc receſſit à cõi opinione Canoniſtarum, quantum ad excõmunicationem pertinet: nam de ſuſpenſione, & interdicto idem alij ſentiunt. Gloſa. Abbas. De ſuſpenſione etiam Gl. in d. Cle. 1. de Decim. ver. *Donec*, quam Abbas, & alii ſequuntur. De interdicto verò Gl. in c. *Non eſt vobis*, verb. *Donec*, de ſpõſalib. quam alii etiam ſequuntur. Hinc vero ſumit Alciatus argumentum, nam, ſi in ſuſpenſione, & interdicto hoc habet locum: ergo nõ repugnat cenſuræ, vt ſic tolli abſque noua abſolutione impleta ſatisfactione: ergo neque ẽt eſt contra rationem excõicationis, vt ſic: nam ſub eadem forma ferri ſolet, & nihil habet vel in iure, vel ex aliqua alia ratione, ob quod ei ſpecialiter hoc repugnet. Dicitur fortaſſe, ſuſpenſionem & interdictum aliquando ferri per modũ pœnæ tantum, & non per modum cẽſuræ: excõicationem verò non ita ferri, & hinc poſſe oriri differentia illa. Sed quidquid ſit de antecedente, non rectè hic applicatur: nam, quando interdictum v. g. infertur, donec fiat ſatisfactio, illa pœna medicinalis eſt, & ad cõprimendam contumaciam directè inflicta: ergo imponitur ſub propria ratione cenſuræ: quid enim aliud deſiderari poteſt ad rationẽ cenſuræ? Præ

A terea fundamentum prioris ſñiæ non videtur ſolidum, quia nõ repugnat abſolutionem ſub conditione ferri, vt ex opinione Nauarri, & aliorum videbimus ſectio. 3. ergo rectè intelligimus in illa forma ferendi cenſurã includi abſolutionem conditionatã in futurum, & ex vi illius poſtea tolli cenſuram expleta conditione.

Cum igitur hæc controuerſia ex hoc fundamento pendeat, non poteſt plenè difiniri, donec illud examinemus, quod in quartam ſectionem differimus, ne ordinẽ peruertamus. 23 Dubij reſolutio. Nũc ſolum duo dicimus, vnum eſt, quidquid in illa controuerſia dicatur, non recedi a generali regula a nobis poſita: quia, etiam ſi ſentiamus in eo caſu non requirit nouã abſolutionem, nihilominus non tollitur cenſura ſine abſolutione, quia antiqua abſolutio ſub conditione lata, po B ſtea operatur, expleta conditione. Secundũ eſt, aliud eſſe loqui de ptãte ferendi cenſuram, vel excõicationem ſub ea forma, & ſenſu. De qua ptãte maximè vidẽtur diſputare doctores prædicti. Aliud verò eſſe diſputare de ipſo actu ſuppoſita ptãte. Et in hoc eſt valde conſiderandũ, an verba legis, aut ſñiæ in eo ſenſu proferãtur: nam qñcunque feruntur negatiuè ſub hac forma, *A qua non liberentur, aut abſoluantur, donec ſatisfaciant*, ſine dubio non conceditur abſolutio in futurũ, ſed prohibetur iudicib. ne antea cenſuras relaxent. Exemplum optimũ eſt in c. *Quanquam*, de Cenſib. in 6. ibi, *Nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec, &c.* Vbi obiter aduertenda eſt diuerſitas illorum verborum, C *Abſolutio*, & *Relaxatio*: nam ſignificari ibi videtur, interdictum non tolli abſolutione, ſed relaxatione, quod ẽt repugnaret concluſioni poſitæ. Sed ideo Pontifex ita diſtinxit, quia loquebatur de interdicto locali abſolutio aũt in rigore ſumpta videtur referri ad perſonas: & ideo, qñ tollitur interdictum à loco, relaxari potius dicitur, quam abſolui: nos verò maximè locuti ſumus de abſolutione in ordine ad perſonas &, latius loquendo, ſub illa ẽt relaxationem cõprehendimus. Idem cẽſeo, quoties lex, vel ſñia verbis vtitur quaſi præmiſſorus, vel imperatiuis, vt, *Si ſatisfecerit, abſoluatur, vel abſoluetur*, & ſimilibus, quia hæc non cõtinent abſolutionem ipſo facto, ſicut in ſimili ſuperius dicebamus, qñ lex dicit, *Excommunicetur*, vel *Excommunicabitur*, non continere cenſurã ipſo facto. Oportebit ergo, vt lex vel ſñia dicat, *Ex quo ſatisfecerit abſolutus ſit*, vel aliquid æquiualẽs, vt D à paritate rõnis facilè probari põt ex iis, quæ diximus de cenſura, quando ipſa lege, vel ſñia generali fertur pro futuris culpis ipſo facto incurrenda: ita enim hæc abſolutio dicitur ferri ipſo facto obtinenda poſita ſatisfactione. An verò ita ferri poſſit, vel interdum feratur, dicto loco examinabimus.

In vltimo puncto ſuperius tacto nulla eſt difficultas, nam certum eſt: 24 Cẽſuram non extingui p mortem ferentis. cenſuram non extingui propter mortem ferẽtis, ſiue à lege, ſiue ab homine lata ſit, vt apertè probatur in c. *Si Epiſcopus ante*, quæſtione 3. ex Concilio Epaunenſi c. 28. vbi ſtatuitur, mortuo excommunicante, abſolutionem ad ſucceſſores pertinere: ſupponitur ergo excommunicationẽ durare. Idẽ habetur ex cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*. de Offi. ordina. Et ratio eſt, quia pœna iure impoſita non ceſſat per mortem imponentis: tranſit

enim rem iudicatam. Item, quia cenſuræ ab inſtitutione potius, quam ab executore, vel iudice illas applicante, habent ſuam naturã permanentem, & ſtabilem, ita vero inſtitutæ ſunt, vt non pendeant in conſeruari à vita, vel iuriſdictione ferentis, ſed tantum in fieri, vt etiã probat vſus Eccleſiæ. Neque in hoc alia occurrit difficultas, præter nonnullas, quæ ad ſingulas cenſuras in particulari pertinent.

SECTIO II.

Qui poſſit a cenſuris ab homine latis abſoluere.

1 PRætermittẽda hoc loco ſunt generalia fundamenta, & cõia fere ad totam iuriſdõnem eccleſiaſticam fori contentioſi, & ſupponendũ hãc ptãtem abſoluendi à cenſura ad iuriſdõnem eccleſiaſticam pertinere: ac proinde illam eſſe in paſtoribus, primò in Pontifice, deinde in Epiſcopis, vel Epiſcopalem iuriſdõnem participantibus. Rurſus poſſe interdum eſſe ordinariã, aliquando verò delegatam. Præterea, vt perſona ſit capax huius ptãtis, ſupponendæ ſunt cõmunes conditiones, vt q; ſit membrum Eccleſiæ militantis, & ſimiles de quib. ſupra diximus circa ptãtem ferendi cenſurã, eſt.n. eadem rõ ferè in oĩbus, vna vel altera excepta, vt in ſequentibus videbimus. His ergo omiſſis, ſpeciatim dicendum eſt, quinam poſſint abſoluere a cenſuris, aſſignando regulas ſeu principia, quæ facilè poſſint ad ſingulas cẽſuras in particulari applicari. Loquor aũt de abſolutione abſolutè & ſimpliciter, vt excludã eã, quæ ad particularẽ actũ fieri ſolet, quæ ſolum eſt ſecundũ quid, de qua dicam melius inferius. Diſtinguendum item in primis eſt inter cenſuram latam ab hoĩe, & à lege: ſub priori comprehendendo oẽm cenſuram latam per ſñiam, tam generalem, quam ſpecialem, ſub poſteriori verò omnem illam, quæ fertur per legem, ſiue ſit ius commune, ſiue ſtatutum particulare. Quæ rurſus interdum fertur cum reſeruatione, ſæpius vero ſine illa.

2 *Cẽſuram ab hoĩe ab eodẽ eſſe tollẽdam, à quo fuit lata.*

Dico primò, Cenſura ab hoĩe lata iure cõi, & ordinario ab eo per abſolutionem tollenda eſt, à quo lata fuit. Hæc regula ſupponitur ab oĩbus: ſumiturque ex c. *Inferior*. d. 21. vbi Glo. & c. *Verbum*, de Pœn. d. 1. & c. *Prudentia*, §. *Sexta*, de Offi. deleg. c. *Ad reprimendam*, & c. *Paſtoralis*, §. *Præterea*. de Offic. ordi. Ratio verò eſt, quia non minor requiritur iuriſdictio ad abſoluendum, quam ad ligandum: cum ergo cenſura ab homine lata iuriſdictionem illius requirat, eandem poſtulabit abſolutio: ergo ab illo, & non ab alio præſtanda eſt. Duo itaq; in hac aſſertione continentur. Primum eſt affirmatiuum, ſcilicet cenſuram poſſe tolli ab eo, qui illam tulit. Secundum eſt negatiuum, ſcilicet nõ poſſe tolli ab alio.

3 *Quid per eundẽ ferentẽ cenſuram intelligatur.*

Et primum quidem vix vlla indiget declaratione: ſolum oportet in eo ſupponere iuriſdictionem eandem durare in eo, qui cenſurã tulit, nam ſi, quacunque ex cauſa ceſſauerit, aut ablata, vel mutata ſit, iam non poterit abſoluere, cum non poſſit actum iuriſdictionis exercere, vnde formalius loquemur, ſi dixerimus, nõ eandem perſonam, ſed eandem in munere, & officio poſſe auferre cenſurã, q̃ tulit, id eſt ſi Epiſcopus Conimbricenſis excõicauit aliũ, ipſe abſoluat: Epiſcopus. n. nunq̃ moritur, licet perſona Epiſcopi moriatur. Et ideo ſi perſona deceſſit, vel ſi habet ſuſpenſam iuriſdõnem per excõicationem, vel aliã ſimilem cenſuram, ad ſuperiorem recurrendũ eſt, vel ad ſucceſſorẽ, nam illud in delegatis iudicibus locũ habet, c. *Si is cui*, de Off. deleg. in 6. hoc verò in ordinariis. Nã, vt dicitur in ca. *Si Epiſcopus ante*, 11. q. 3. ſucceſſor põt abſoluere eum, quem mortuus Eps ligauit, & quod de mortuo dicitur, intelligendũ eſt depoſito, aut tranſlato, aut quacunque alia rõne priuato Epiſcopatu: nam ratio eadem eſt, & illa diuerſitas eſt valde materialis, vt per ſe notum eſt, & ex dicendis conſtabit.

Quod aũt dicitur de Epiſcopo ſuccedente, intelligendum eſt ẽt de Capitulo, q;, dum ſedes vacat, in Epiſcopali iuriſdictione ſuccedit, ca. 1. de Maior. & obed. in 6. vbi non dicitur Epiſcopo mortuo, ſed *Sede vacante*, vt omnes modi, quibus vacare poteſt comprehendantur, inter quos reputatur captiuitas, vel aliud ſimile impedimentum totale, ac diuturnum, vt conſtat ex c. *Si Epiſcopus*, de ſupple. negli. prælat. in 6. Et ideo in priori textu non ſolum dicitur ſuccedere in prædicta iuriſdõne abſoluẽdi, ſed additur, *ſeu is ad quem Epiſcopalis iuriſdictio tunc temporis noſcitur pertinere*, quia, ſ. ſæpè contingit gubernatorem prouidere loco Epi, autoritate põtificis, vt inſinuatur in d. c. *Si Epiſcopus*. Et nunc etiam per Vicarium ea iuriſdictio exercetur, iuxta Concilium Trid. ſeſſ. 24. ca. 16. de Reformatio. de quo eadem erit ratio, vt ex prædicto textu conſtat. Quæ omnia, præterquam quod ex poſitiuo iure maximè pendent per ſe ſunt valde conſentanea rationi, quia, cum hic actus non ſit perſonæ ſed muneris, licet perſonæ mutentur, idem ſemper eſſe cenſetur, qui illum exercet, ſi in munere ſibi ſuccedant. Aliunde vero non expedit, vt aliquo tempore Eccleſia aliqua maneat ſine proprio paſtore, vel qui eius vices ſubeat, & ideo non tantum qui abſolutè ſuccedit in munere, ſed etiam qui ad tempus ſubſtituitur, dum prouiſio fit, hanc ſuſcipit poteſtatem. 4

Conc. Trid.

5 *Non ſolũ ſucceſſores Epiſcoporũ, ſed et aliorũ prælatorũ, & qui eorum loco ſubſtituũtur, eadẽ cũ illis poteſtatẽ, habere cenſentur.*

Ex quo vlterius intelligi poteſt, quod ĩ prædicto c. *Si Epiſcopus ante*, dicitur de Epiſcopo, cui ſucceditur, æque procedere de quocunq; prælato Eccleſiæ, tam ſuperiori, quam inferiori, qui hanc poteſtatem ferendi Eccleſiaſticã cenſuram participat. Nam ſummo Pontifice mortuo, qui illi ſuccedit, & Abbate mortuo ſimiliter eius ſucceſſor idẽ poterit, & ſic de aliis; procedit. n. eadem ratio, & diuerſitas eſt ſolum materialis. Quapropter idem erit, ſeruata proportione de illo, qui ad tẽpus ſuccedit, ſeu loco Ordinarii ſubſtituitur, quo ad ea in quibus vice illius gerit, vt mortuo Pontifice, Summus Pœnitentiarius, quatenus eandem retinet poteſtatem, quã viuente Pontifice habebat, iuxta Cle. *Ne Romani*, §. *Eo tamen*, de elect. Collegium autem Cardinalium tunc non poteſt Pontificiam iuriſdictionem exercere, niſi in certis caſibus, & magna ex cauſa, vnde non niſi ex eadẽ poteſt hunc actum abſolutionis exhibere, ſicut non poteſt etiam excommunicare niſi in raro, & extraordinario caſu, qualis proponitur in c. *Si quis pecunia*, d. 79. vt notauit Hieronym. Alban. lib. de Card. quæſ. 40. Secus eſt in Abbate.

Hier. Albe. Abbas.

Verbi

Verbi gratia, nam Capitulum in eius poteſtate ſuccedit, ſicut Epiſcopo, vt videre licet in Abbate, ca. *His quæ*, de Maior. & obed. & Iacob. de Graff. lib. 4. Deciſ. c. 15. num. 53.

Graff.

6 In delegatis etiã habere locũ regulam datam.

Adde etiam non ſolum in ordinariis paſtoribus ſed etiam in delegatis iudicibus eandem regulam obſeruari, vt ſucceſſor abſoluere poſſit ligatos à prædeceſſore, vt expreſsè traditur in c. *Paſtoralis. §. Prætereà*, de Offi. ord. & in cap. *Si Epiſcopus ante*, 11. q. 3. Quod locum habet, quãdo vel vno delegato mortuo alter loco illius ſuper eadem cauſa, & cum eadem poteſtate mittitur, vel certè quando delegatio non erat facta perſonæ, ſed dignitati, v. g. Epiſcopo Conimbricenſi, & durante cauſa contingit perſonas variari. Solum eſt notanda differentia inter ordinarium iudicem, & delegatum, quòd Ordinaria iuriſdictio ſemper durat in eadem, vel ſibi ſuccedentibus perſonis (ſub perſonis Capitula, ſeu Collegia comprehendentes, vt iam ſupra notauimus) iuriſdictio autem delegata, ſolum durat iuxta voluntatem delegantis: &, per ſe loquendo, neceſſe non eſt, vt delegatus habeat ſucceſſorem. Vnde fieri poteſt, vt excõmunicatus à iudice delegato, neq; ab illo propter lapſum tẽporis, neque a ſucceſſore, quia fortaſsè illum non habet, abſolui poſſit, ſed recurrendum erit ad delegantem, cuius autoritate, & iuriſdictione delegatus vſus eſt.

Delegatũ poſſe intra annum à quo munere functus eſt, à ſe excõicatum abſoluere Cap. Quærenti, de Offi. deleg.

Tempus, autem, infra quod delegatus poteſt abſoluere, in primis eſt illud, quod ad finiendã cauſam à delegante præfixum eſt: nam toto illo tempore durat eius iuriſdictio. Additur verò in c. *Quærenti*. de Officio deleg. quod etiã, poſtquam ſuo munere functus fuit, ſententiam proferendo, poterit intra annum abſoluere eum, quem excõmunicatum reliquit, ſi velit ſententiæ parere, non verò poſt tranſactum annum. cuius ratio non eſt, alia, niſi voluntas Pontificis delegãtis, qui hoc ius commune ſeruari voluit in ſuis delegatis. Quia vero ille annus iuriſdictionis cõceditur delegato ad exequẽdã ſentẽtiã, vt in illo textu dicitur, rectè inde Doctores colligunt, quãdo delegatus nõ abſoluit cauſam nec ſentẽtia tulit, tũc elapſo tempore delegationis ſibi cõceſſæ, iam nõ poſſe abſoluere à cenſuris, quas tulit: quia iam neque abſolutã iuriſdictionẽ habet, neque in ordine ad executionem ſententiæ cum ſententia nulla interfuerit

8 Qui pptrẽ habet delegabilem non ſolũ per ſe, ſed & per aliũ poſſe a cẽſura a ſe lata abſoluere.

Atque hinc vlterius, colligitur, eũ, qui cẽſurã tulit, nõ ſolum per ſe ipſum, ſed etiã per aliũ poſſe abſolutionẽ conferre, ſi tamen ita iuriſdictionẽ habeat, vt poſſit eam delegare. Prior pars manifeſta eſt, quia hæc iuriſdictio delegabilis eſt, vt & ex dictis conſtat, & per ſe eſt ſatis clarũ. Vt autem delegetur, nõ eſt neceſſe, vt ſimul cũ poteſtate ferendi cẽſuram committatur; neque etiam neceſſe eſt, vt ſolum detur ad abſoluẽdũ à ſolis cenſuris latis. ſeu ferendis ab ipſomet delegato: quia nec ex ſe habent hæc neceſſariam connexionem, aut ordinẽ, neque ex poſitiuo iure habetur, ergo poteſt delegari ſola poteſtas abſoluẽdi à cenſura ab ordinario lata, vel ab altero delegato. Nã, cum omnes eundẽ repræſentẽt, & eadã iuriſdictione principali, & ſeu radicali vtãtur, idẽ moraliter cenſetur eſſe, qui ligat, & qui abſoluit. Sicut è cõtrario, etiã põt aliquãdo committi alicui poteſtas excomunicandi, vel ferendi cenſuram abſque poteſtate abſoluendi, vt in ſimplici executore contingit. In

A quo proptereà videtur deficere dicta regula, nã ille executor, licèt excommunicauerit, nõ poteſt abſoluere. Tamen, propriè ac formaliter loquendo. non deficit. Tum quia iam diximus ſub intelligendam eſſe conditionem, dummodo iuriſdictio in eo duret: in illo autem nõ durat, quia, cum ad ſolum vnum actum fuerit conceſſa, eo peracto extinguitur. Tum etiam, quia ille executor, idẽ eſſe cenſetur cum ipſo iudice, ſicut inſtrumẽtum cum principali agente; imò ille executor nõ tam videtur excommunicator, quàm denunciator excommunicationis ab alio latæ. De quo videri poſſunt plura in Vgolino ſupra num. 13. Vgolin.

Poſterior verò pars addita eſt, quia non omnes, qui habent iuriſdictionẽ poſſunt illam delegare, ſed qui habent illam ordinariam, vel cum poteſtate ſubdelegandi. In quo ſeruanda ſunt, & applicanda principia ſupra poſita de po- 9
B teſtate ferendi cẽſuram: nam eadem procedunt de poteſtate abſoluendi, nec aliquid ſpeciale aduertendum, occurrit.

Quæ ratione verum habeat, neminem poſſe cenſura abſoluere niſi qui illam tulit.

SVpereſt dicendũ de alia parte negatiua ſeu excluſiua in propoſita regula incluſa, ſcilicet nullũ aliũ à cẽſura ab homine lata poſſe abſoluere, niſi qui illam tulit; nonnullis enim indiget declarationibus, vt verum ſenſum reddat, qui ad hunc tandem reducendus eſt, vt nullus carẽs iuriſdiõne ordinaria, vel ſpãliter delegata ad hunc effectum, ſeu ad talem cau- 10
C ſam, poſſit abſoluere.

11 Per hãc regulam nõ excluditur quilibet ſacerdos in art. mortis Neque delegatus, aut ſubdelegatus.

Itaque in primis ſupponendũ eſt ſermonem eſſe per ſe, & de ordinaria abſolutione, q̃ extra caſum extremæ neceſſitatis, ſeu articuli mortis cõceditur. nã in illo, ſi non ſit copia recurrendi ad propriũ iudicẽ, alius ſacerdos abſoluere poterit, ſub neceſſaria, aut debita cautione, iuxta ſuperius dicta de miniſtro confeſſionis, & caſibus reſeruatis. Tunc autẽ quilibet ſacerdos eſt quaſi delegatus iudex. Deinde nõ excluditur ꝑ illã particulã quilibet alius, cui proprior iudex ſuam iuriſdictionẽ delegauerit, vel ſubdelegauerit, quãdo poteſt, vt eſt, frequẽs in iure c. *Prudẽtiã*, §. vlt. de Offic. delegati, cap. *Paſtoralis*, §. *Prætereà*, §. de Offi. ord. cap. *Sacro* §. *Caueat* de Sentẽtia excõicationis, & in c. *Si quis*, à proprio 11. q. 3. Et ratio eſt clara, quia ille vix cenſetur eſſe alius, vt paulò anteà dicebamus. Qũ verò poſſit hæc delegatio, vel ſubdelegatio fieri videãtur dicta ſuprà in ſimili de cenſura ferenda.

12 Neque ſuperior prælatus. D. Thom. Palud. Soto. Angel. Tabiena. Armill. Nauar. Couarr.

Deinde non excluditur Prælatus ſuperior, vt notant Diuus Thomas in quarto, diſtinctione decima octaua, quæſt. 2. artic. 5. & ibi Paludanus quæſtione quinta, & Soto diſtinctione vigeſima ſecũda in fine, Ang. verb. *Excõmunicatio* 4. num. 1. Tabiena nu. 8. Armilla verb. *Suſpenſio* nu. 21. Nau. c. 27. n. 40. Coua. in c. *Alma*, p. 1. §. 12. nu. 2. qui etiã tractant, quo modo hoc loco ſuperior ſumẽdus ſit. Breuiter tamẽ dico, intelligi in primis ſuperiorẽ non dignitate, ſed iuriſdictione, quod per ſe notũ apparet, quia ad hũc actũ per ſe requiritur iuriſdictio; maior, autem, vel minor dignitas accidentaria eſt. Deinde neceſſe eſſe, vt ſit ſuperior iuriſdictione, non quomodocunque, ſed reſpectu talis perſonæ,

vt in tali cauſa verſatur, ita vt vterque habeat iuriſdictionem in illam, inferiorem tamen, & ſuperiorem. Qui duo reſpectus in præſenti materia intelligi nõ poſſunt, niſi per ſub ordinationem, vel dependentiam aliquam iuriſdictionis vnius a iuriſdictione alterius. Nam, cùm abſolutio ſit actus iuriſdictionis, neceſſarium in primis eſt, vt qui ſuperior dicitur ad abſoluendum, iuriſdictionem habeat in ea cauſa, & in perſonã, vt tali cauſæ ſubeſt, alioqui nullo modo poterit abſolutionẽ, quæ actus iuriſdictionis eſt, exercere.

De quo ſuperiore ſit ſermo.

11 Imò, neceſſe eſt, vt talem iuriſdictionem habeat, etiam poſtquàm coram alio talis cauſa tractari cœpta eſt. Nam contingit aliquãdo duos habere iuriſdictionẽ, ita vt anticipationi detur locus: poſtquàm verò cœpit cauſa tractari corã vno, alius non poſſit, aut cauſam ad ſe vocare, aut ſe circa eã intromittere, etiamſi alioqui, vel dignitate, vel officio ſit ſuperior, vt Epiſcopus, & alius iudex inferior, in aliquibus cauſis, vel Legatus à latere, & prælatus ordinarius. Cùm ergo vterque, ſcilicet, qui cenſurã fert, & abſoluit, debeant habere iuriſdictionem, ſi ſimul illam habẽt, & alter operari poteſt, etiã renuẽte alio, neceſſe eſt, vt inter ſe habeãt ſubordinationẽ, alioqui eſſet magna confuſio, & poſſet eſſe bellũ iuſtum ex vtraque parte; nam, ſi neuter ſubiacet alteri in ordine ad illud, negotium, poſſet vnus excõmunicare, quẽ alius abſoluit, & è conuerſo: & vtriuſque actio eſſet valida, quia neuter poteſt alterum impedire, & quia nõ eſt maior ratio de actione vnius, quàm alterius, & neutra eſſet valida, quia ſunt oppoſitæ.

Vt ſuperior poſſit ligatũ cenſura ab inferiori abſoluere, debet habere inter ſe ſubordinationem.

12 Quotieſcunque ergo duæ iuriſdictiones ſimul ita concurrunt, neceſſe eſt vt habeant inter ſe ſub ordinationem, quæ non poteſt conſiſtere niſi in aliqua dependentia. Quæ dupliciter haberi poteſt, primò, quia tota iuriſdictio vnius eſt quaſi pendens in fieri, & conſeruari ab alio, & hoc modo comparatur delegatus ad delegãtem, ex cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, de Officio ordinar. & Vicarius ad Epiſcopum ſuũ: & per vniuerſum quilibet prælatus particularis, aut Concilũ ad Summum Pontificẽ. Et hinc etiam fit, vt huiuſmodi ſuperior non ſolum poſſit cenſuram ab inferiori latam tollere, ſed etiã è contrario poſſit eam ſibi, vel alteri reſeruare, vt fit in capite *Graue nimis*, de Præbend. & in capite *Tua nos*, de Sententia excommunicat. & vniuerſaliter quoties ſuperior ex certa ſcientia confirmat cenſuram latam ab inferiore, cenſetur eius abſolutionem ſibi reſeruare, vt Abbas cum Gloſſa, & aliis notat in c. *Ex frequentibus*, de Inſtitutionib. & Nauarr. in ſum. c. 27. num. 40.

Primus modus ſubordinationis inter ſuperiorẽ & inferiorem.

Superior ex certa ſcientia cõfirmãs cenſuram ab inferiore latã, illam ſibi reſeruat.

Gloſſa. Abbas. Nauarr.

15 Cui tamen ſententiæ videtur obſtare textus ille, nam ibi Papa confirmat excommunicationem ab Archiepiſcopo latam, & nihilominus ſupponit illum habere facultatem abſoluendi; & mãdat, vt non abſoluat, niſi alius congruè ſatisfecerit. Reſpõdẽt prædicti autores, potius ex illo textu colligi cõtrarium, nam Pontifex cõfirmãdo ſentẽtiam Archiepiſcopi, abſtulerat illi poteſtatem abſoluendi, voluit tamen eam cõcedere non ſimpliciter, ſed ſub tali conditione. Sed de hoc textu plura inferius. Ratio vero eſt, quia ſuperior confirmãs ſententiã inferioris facit illam ſuam æquè ac ſi à principio eam tuliſſet; quia confirmare nõ vtcunque eſt approbare, ſed autoritate ſua ratam facere, vt colligitur ex cap. *Si Apoſtolica*, de præbendis in 6. & notat Abbas in c. 1. de Confir. vtili, vel inutili, n. 6. & ideò nullus inferior poteſt eam auferre, ſicut nemo inferior poteſt ſtatutum, vel conſtitutionem auferre, autoritate ſuperioris confirmatam. Sic ergo huiuſmodi ſuperior, & poteſt ſibi reſeruare cenſurã inferioris & eam etiã tollere abſque illius conſenſu, vel ipſo etiam cõtradicente.

Alio modo poteſt hæc ſubordinatio in hoc cõſiſtere, quòd ſuperior poteſt cauſam ab altero inchoatam ad ſe auocare, vel in ea ius dicere. Quod dupliciter etiã contingit; primò media legitima appellatione, ſeu prouocatione. Et hoc modo, poteſt Archiepiſcopus abſoluere à cenſura per ſuffraganeũ Epiſcopum lata, vt colligitur ex c. *Per tuas*, de Sent. excomm. & ex cap. *Venerabilibus*, eo d. titul. in 6. & nõ alio modo, niſi forte in aliquo caſu ſpeciali, in quo habeat directã iuriſdictionẽ, vt notant Canoniſtæ eiſdẽ locis, & præſertim Abbas, ac Decius in c. *In litteris*. de Officio delegati. Imò quãdo per appellationẽ defertur cenſura ad Archiepiſcopũ, priuſquã ipſe abſoluat, ſeruare debet formã, & modũ præſcriptũ in c. *Ad reprimendã*, de Offi. Ordin. quæ etiã ſupponitur in c. *Prudentiam*. §. *Sexta*, de Offic. deleg. & in cap. *Sacro*, §. *Caueant* de Sent. excom. & cap. *Venerabilibus*, §. *Sanè*, & §. *Porrò*, eodem titulo in 6. Quæ omnia iura attente legenda ſunt, & ad huius puncti reſolutionem applicanda, in eorũ enim explicatione nunc diutius immorari neceſſariũ nobis nõ eſt. 16

Secundus ſub ordinationis modus inter inferiorem & ſuper.

Secundo cõtingit hæc auocatio ſine appellatione media, per ſolã volũtatem habẽtis in hoc ſuperiorẽ iuriſdictionẽ, vt cẽſetur habere Epiſcopus reſpectu alicuius prælati ordinarij inferioris & ſibi ſubiecti, qui nõ habet iuriſdictionem ab ipſo Epiſcopo, ſed ex vi ſui beneficij, vt ſunt aliqui Abbates, Archidiaconi, vel Archipresbyteri, Qui generali nomine Plebani dicuntur in c. *Cum ab Eccleſiarum*, de Offi. ord. Ex quo textu hoc colligitur: nã ſupponitur, poſſe Epiſcopũ huiuſmodi ſentẽtiã ab inferiori latã relaxare, præcipitur autẽ ei, vt nõ faciat ſine præmiſſa ſatisfactione, & ſine conſciẽtia Plebani. Aduertit autẽ ibidẽ Gloſſa, ſi abſque his circunſtãtiis Epiſcopus abſoluat, peccatorũ, quidem contra legẽ, & cõtra debitum ordinem operandi. Nihilominus tamen validã fore abſolutionẽ: quia in illo textu nullũ eſt verbũ irritãs talem actũ. Quæ ſentẽtia vera mihi videtur & eam eſſe cõmunẽ teſtatur, ac ſequitur Syluеſt. verb. *Abſolutio*, 2. in princip. De illa verò dubitat Couar. c. *Alma*, 1. p. §. 12. num. 3. Vbi cõſequẽter tractat, quãdo Prælatus inferior Epiſcopo habeat iuriſdictionem hoc modo impendentem ab Epiſcopo, ſeu maiorem, vel magis exemptã. ſed hoc ad nos non ſpectat; ſupponimus autẽ aliquãdo poſſe inferiorem prælatũ eſſe hoc modo ſubordinatum Epiſcopo: id enim in prædicto textu ſupponi videtur, & non repugnat.

Gloſſa. Syluеſt. Couar.

Obijcit tamen Couarruuias ex Paludano in 4. diſt. 18. quæſt. 5. art. 2. quia, licèt prælatus ſit inferior, tamen per cauſæ præuentionem ita fecit illam ſibi propriam, vt iam non habeat Epiſcopus vllam iuriſdictionem circa illam. Qua ratione abſolutè concludit Paludanus, non poſſe Epiſcopum abſoluere a cenſuris Abbatum, Archidiaconorum, &c. ſibi ſubditorum, niſi per viam appellationis, & querelæ,

quando

Digitized by Google

quando ad ipſum legitimè defertur. Sed, licèt hoc verum ſit, vt ſuprà diximus, quando illæ iuriſdictiones habent inter ſe quandam æqualitatẽ in poteſtate præueniẽdi, & nõ habent aliã ſubordinationem; tamen, ſi nõ obſtante præuẽtionis iure, ſimul cum eo intercedit ſubordinatio, ita vt inferior poſſit quidem incipere, nihilominus ſuperior poſſit ad ſe cauſam auocare, quando expedire cenſuerit, etiamſi ad ſe non fuerit prouocatum; tũc etiam poterit abſoluere abſque interpoſita appellatione, eſt enim eadẽ ratio. Quòd autẽ hic modus ſubordinationis inueniri poſſit, nullam ergo repugnãtiã video. An verò in particulari talis ſit, ex priuilegiis, ſeu cõceſſionibus Pontificũ, vel ex conſuetudine ſufficiẽter præſcripta colligẽdũ erit. Et, quidquid ſit de ſecularibus prælatis, certè in regularibus videtur frequẽs hic iuriſdictionis modus nam poteſt Prouincialis abſoluere, quem inferior Prælatus excommunicauerat, ſicut etiã poteſt ad ſe auocare cauſam coram inferiori Prælato inchoatam: nã hoc modo habẽt iuriſdictionem inter ſe ſubordinatam. Adde, ad hanc partẽ huius regulæ pertinere priuilegia, quæ à ſuperiori, & maximè à Summo Pontifice, conceduntur ad abſoluẽdũ à cenſuris, etiã ab homine latis, vt ſunt aliqua conceſſa. Mendicãtibus, & noſtræ Societati, & per Bullam cruciatæ fit ſimilis cõceſſio; de quorũ priuilegiorum interpretatione non eſt hic dicendi locus: fortaſsè inferius in ſingulis cenſuris nonnulla addemus, quæ ad moralẽ praxim neceſſaria videbuntur.

Dubia nonnulla circa datam doctrinam.

19 SED adhuc ſuperſunt nonnulla dubia circa hanc regulam explicanda. Primũ eſt, an, qui excommunicatus à ſuo Epiſcopo, domicilium trãſtulit in aliã diœceſim, debeat abſolui à priori Epiſcopo, qui illum excõmunicauit, vel à poſteriori, cuius iam ſubditus eſt. Videtur enim ex dictis ſequi hoc poſterius, nã quãdo prior Prælatus amittit iuriſdictionem, ſucceſſor eius debet abſoluere: ergo idẽ dicendum erit, etiãſi talis mutatio fiat ex parte ſubditi: quia reſpectu talis perſonæ poſterior Epiſcopus dici poteſt ſuccedere priori in ſimili iuriſdictione. Simile dubiũ eſt, de illo, qui dũ verſaretur in alieno Epiſcopatu, cenſurã cõtraxit ab Epiſcopo illius loci, latã, an poſteà rediens ad propriũ Epiſcopatum poſſit à ſuo Epiſcopo abſolui. Et ratio dubitãdi eſt eadẽ quia etiã ibi videtur vnus Epiſcopus ſuccedere in iuriſdictione alterius propter ipſius
Tertium. ſubditi mutationẽ. Vnde eſt tertiũ dubiũ de illo excommunicato ab homine, qui ingreditur religionẽ, an poſſit abſolui à prælato religionis qui videtur ſuccedere in iuriſdictione in illum.
Quartum: Quartò, itidem dubitari poteſt, an poſt factam, & admiſſam appellationem, poſſit iudex, à quo appellatum eſt, abſoluere à cenſuris à ſe latis videtur enim poſſe, quia per appellationem trãſlata eſt iuriſdictio in alium. Vnde certũ eſt, eũ, ad quem appellatum eſt, poſſe abſoluere, iuxta
Quintum. ſuprà dicta, alius ergo non poterit. Quintò, dubitatur, an ſaltem ex partium cõuentione poſſit quiſpiam, qui ad petitionẽ alterius excommunicatus fuerat, ab vno iudice, ex eiuſdem partis
Sextum. conſenſu ab altero vel à quocunque ſacerdote abſolui. Sextum ac præcipuum dubium eſt, an regula propoſita locum habeat non ſolum in

A cenſuris latis ab homine per ſpecialem ſententiam, ſed etiam per generalem. Et, quoniam ex reſolutione huius poſtremi dubij multa ex aliis pendent ab illius reſolutione incipiemus.

An cenſura per generalem ſententiam lata, ſolum à ferente auferri poſſit.

DE priori ergo parte affirmatiua regulæ propoſitæ nulla eſt difficultas, nã, ſiue per generalem ſententiam, ſiue per ſpecialem cenſura lata ſit, qui eam tulit poteſt eam tollere propter rationes, & teſtimonia ſuprà adducta, quæ de vtraq; ſentẽtia æquè procedũt. Rurſus altera pars negatiua, quo ad cenſurã latam per ſententiam pro peccato commiſſo, difficultatẽ non habet, nam de ea procedũt, quæ hactenus diximus, ſiue illa ſentẽtia ſit particularis quoad perſonam, in quam determinatè fertur, ſiue ſolum quo ad delictum, & ſolum confuſè feratur in eum, vel eos, qui illud cõmiſerũt; quia quòd perſona confuſè, vel in particulari exprimatur vel quòd delinquens ſit vnus, aut plures nõ variat modum ferendi cenſuram ab homine per particularem ſententiam; quæ multis æquiualet, quando multi ſunt delinquens. 20

De cẽſura pro præterito delicto lata.

B

Difficultas ergo ſolum eſt de cenſura, quæ fertur per generalem ſñiam pro peccatis futuris, & de hac ſunt diuerſæ opiniones. Prima affirmat de hac cenſura iudicandum eſſe eodem modo quo de cenſura lata à iure: & ideò non tantũ à ferẽte, vel eius ſuperiori, ſed etiam ab aliis tolli per abſolutionẽ poſſe, iuxta ea, quæ in ſecunda aſſertione dicemus. Ita tenet Nauar. in c. *Ita quorundam*, de Iudæis; nu. 25. cum Felino, Imola, & aliis; idem Nauar. in Summa. c. 27 nu. 44. Couar. cap. *Alma*, p. 1. §. 12. nu. 4. & Villadiego in tractatu de Irregularitate, quæ. 13. qui alios antiquiores referunt. Fundantur præcipuè in dicto c. *Ex frequẽtibus*, de Inſtitut. Vbi ſermo eſt de quadam excommunicatione lata per generalẽ ſententiam Archiepiſcopi, ſupponiturque ab Epiſcopis ſuffraganeis tolli poſſe. Ratio verò ſolùm eſt, quia hæc ſententia, cùm generalis ſit, in pluribus æquipollet canoni, & ſtatuto, vt Couarr. ait, afferens ca. *A nobis*, 1. de Sent. excomm. Ex quo potiùs ſumitur magnũ diſcrimen inter ſententiam hanc ſtatutam, ſcilicet, quòd non comprehendit eos, qui nõ ſunt de iuriſdictione, etiamſi intra territorium peccent, vt ſuprà vidimus. 21

De cẽſura per generalẽ ſentẽtiã pro futuris delictis lata. *Nauar.* C *Couarr. Villadiego.*

Secunda ſentẽtia eſt, eandẽ eſſe rationem quo ad abſolutionẽ de hac cenſura lata per generalẽ ſententiam, ac de aliis cenſuris, ab homine. Ita ſentit Gloſſa in dicto capite *Ex frequẽtibus*, quatenus dicit, ſententiã generalẽ (de qua in illo textu eſſet ſermo) à Summo Pontifice cõfirmatam, non poſſe ab inferioribus Epiſcopis tolli ſine ſpeciali cõceſſione Pontificis. Et, hanc ſententiã ſequuntur Abbas, & alii, quos refert, & ſequitur Vgolinus tabul. 1. cap. 4. n. 3. Eandẽ ſecutus eſt Caietanus in Sũma verb. *Abſolutio ab excõmunicatione*, Sum. Confeſſ. lib. tertio, titul. 33. quæſt. 86. Fũdamẽtũ huius ſententiæ eſſe debet, quia talis cenſura eſt ſimpliciter ab homine: & nõ à iure: ergo generalis regula in iure fũdata, quod cenſura ab homine ferẽte, vel ſuperiori tollatur, in illa etiam locum habet. Et ſi quid ſpeciale in iure ſtatutũ eſt de cenſuris, latis à iure, nõ eſt ad huiuſmodi generalẽ ſententiam 22

2. opinio. Gloſſa. Vgolin. Caietan. Sum. Confeſſor.

tiam

Digitized by Google

tiam extendendũ. Quin potius per argumentum ab exceptione ſpeciali, colligemus id non habere locum in tali cenſura. Cum ergo in capite *Nuper*, de Sententia excõmunicationis expreſsè fiat diſtinctio inter excõmunicationem à iudice, vel à canone, & huius tãtum abſolutio ad Epiſcopũ, vel parochũ, illius verò, ad eũ, qui illã tulit pertinere dicatur, non poteſt illa conceſſio ad cenſuram per ſententiam generalem latam extendi. Nec ſufficit, quod generalis ſententia ſit in multis ſimilis ſtatuto, vt Couarruuias voluit, nam etiã in multis ſunt diſſimiles, vt ipſemet docuit §. 10. num. 2. & in rigore ſententia non eſt ſtatutum: ergo cum ſtandum ſit proprietati verborum canonis, non poteſt illa extenſio admitti propter ſolam ſimilitudinem.

93 Inter has ſnias iudiciũ ſectur.

Atque hæc ratio apud me eſt valde vrgens; propter quam cenſeo hanc ſententiam eſſe in rigore iuris veram, & in praxi tutiorẽ; licet prior fauorabilior ſit, & benignior, & probabilis propter autoritatem tantorum Doctorum; & quia probabiliter reſponderi poſſet, ſententiam generalem pro futuris culpis non eſſe propriè ſententiam, ſed potius præceptum, & ideò non manare à ferente, vt à iudice, ſed vt à præcipiẽte, qui propterea cũ autore iuris, ſeu canonis æquiparare poteſt. Atque ita, cum in capite *Nuper*, ſolum diſtinguãtur ſententia iudicis, & ſententia iuris; & hæc generalis nõ ſit propriè & in rigore ſentẽtia iudicis, probabiliter ſub ſententia iuris cõprehẽdetur, maximè cùm fauores ampliãdi ſint. Dices, Ergo, etiamſi cenſura feratur pro delicto commiſſo, ſub conditione ſatisfaciendi ſi in generali feratur, poterit ad illam extendi illa conceſſio dicti capituli *Nuper*, Patet conſequentia, quia etiam illud eſt quoddam præceptum, potius quam ſententia iudicis. Reſpondeo, negando ſequelam, quidquid alij ſentiant nam, quando cenſura fertur pro delicto commiſſo, proprius eſt à ſuperiore, vt à iudice puniente delictum, & in rigore eſt particularis ſententia, vt ſuprà dicebamus: nam, quod perſona ſit cognita, vel occulta, non impedit quominus in eam in particulari feratur ſententia. Quapropter, qui voluerit in praxi ſequi hanc opinionẽ poteſt ſine ſcrupulo; prior verò in rigore iuris vt dixi, mihi magis placet.

94 Cap. ex frequentibus priori ſententiæ adductũ ſatisfit. Vgolin.

Ad capitulum autem, *Ex frequentibus*, reſpondet Vgolinus ſuprà, ibi non eſſe ſermonem de excommunicatione per ſententiam generalem ſed per ſtatutum, quæ eſt à iure: &, quoniã verba textus non fauent, vtitur ſolum quibuſdam coniecturis, & verba exponit ſecundũ generalẽ ſignificationẽ *ſententiæ*, quæ aliquando extẽditur ad cenſuras iure latas, vt ex dicto c. *Nuper*, manifeſtè patet. Sed huic expoſitioni obſtare videtur, quia illa ſententia lata eſt, vt ibi dicitur, *tam in illos, qui Eccleſiaſtica beneficia taliter occupata ſcienter detinet, quam in eos, qui de cætero occupare præſumpſerint*: ergo illa fuit purè ſentẽtia & non ſtatutũ: nam vna ex differentijs inter ſtatutũ, & ſententiã eſt, quòd ſentẽtia reſpicit etiã præterita: ſtatutũ verò futura; vt notauit Palu. in 4. d. 18. q. 5. art. 2. Quòd verò Vgolin. ait, Archiepiſcopũ illum Cantuarienſem tuliſſet illã ſententiã pro tota prouincia comprehendente ſuffraganeos, quod facere nõ potuiſſet per modũ ſententiæ, ſed per modũ ſtatuti, ex c. *Romana* de Sent. excom. in 6. non obſtat, nam eadẽ difficultas illi manet, quo modo potuerit Archiepiſcopus pro præteritis culpis tam generalem ſententiam ferre. Et fortaſſe ideò Archiepiſcopus ille confirmationẽ petijt à Romano Pontifice: qui ita reſpondet, *Nos eandem ſententiam ratã habẽtes, &c.* Aliis verò modis reſpõdent ibi Innoc. Abbas, & alij, defendẽtes ob alios titulos potuiſſe, & poſſe Archiepiſcopũ in tota prouincia ferre ſimilẽ ſententiã, vel ob delicti notorietatẽ, vel ob ſuffraganeorũ negligẽtiam, vel quia generaliter pertinebat ad totã prouinciã. Non eſt ergo illud ſufficiens ſignum, quod illud fuerit ſtatutũ, & non ſententia, vt verba ſonant. Quod ſi hoc verum eſt, potius inde ſumi poteſt argumentum in contrarium.

Ruſſin. Palud. Innoc. Abb.

95 Vuaſion ẽ occurritur

Verumtamẽ nec obiectio facta cõuincit, quia non repugnat cõſtitutionem, vel ſtatutũ reſpicere etiã præterita, nõ quatenus iam commiſſa ſunt, vt ea puniat, ſed quatenus in eorum duratione aliquid in ordinatũ eſt, quod tollere, vel emẽdare expedit. Quod ibidẽ Gloſſa notauit in propoſitione caſus: & conſtat ex vſu; nã in Cõcilio Tridentino habentur multa ſimilia ſtatuta, quæ ita prouidẽt in futurũ, vt præcipiant ſtatim remediũ adhiberi ijs, quæ potiùs male acta fuerant, vt ſeſſ. 24. c. 17. circa pluralitatem beneficiorũ. Quocirca nõ ſatis cõſtare poteſt, quale fuerit illud præceptũ ſub cenſura ipſo facto incurrẽda: quodcunq; tamen fuerit, nõ poteſt ex illo textu ſufficiẽs argumẽtũ ſumi. Et in vtroq; ſenſu habet aliquã difficultatem, Nã, ſi fuit ſtatutũ, etiamſi eſſet à Papa confirmatum poſſent Epiſcopi ab illo abſoluere per cap. *Nuper*, nõ ergo indigebãt illa conceſſione Pontificis, quam Gloſſa ibi tacitè factam eſſe interpretatur. Et ideo ſuppoſito eo ſenſu, magis conſequenter diceretur; ibi Pontificem non conceſſiſſe poteſtatem abſoluendi Archiepiſcopo, vel Epiſcopis, ſed eam ſuppoſuiſſe, & mandaſſe, ne illa vterentur niſi poſt congruam ſatisfactionem. Vnde idem reſpondebũt, qui æquiparant quo ad abſolutionem ſententiam generalem cum ſtatuto, etiam ſi admittant ibi eſſe ſermonem de generali ſententia. At vero iuxta alteram opinionẽ dicendum erit, illos Epiſcopos nõ fuiſſe habituros poteſtatem ad abſoluendũ ab illa ſententia generali (ita textum illum intelligendo) poſt cõfirmationẽ Pontificis, niſi ipſimet Pontifex facultatẽ dediſſet. Ex illo ergo textu pro neutra opinione argumentum ſumitur.

Gloſſa. Conc. Trid.

96 A quo abſolui debet qui ſuo territorio excõ. fuit, & alio domicilium tranſtulit,

Iam ad cætera dubia breuiter reſpondendũ eſt. Ad primũ diſtinguendũ eſt de excommunicato à ſuo Epiſcopo, vel per generalem ſententiã, vel per ſpecialem: nam, ſi ſit priori modo poterit abſolui ab alio Epiſcopo, ad cuius diœceſim domiciliũ tranſtulit, iuxta probabilẽ opinionẽ modo tractatã, quã diximus eſſe in praxi ſecurã. At vero, ſi fuerit excommunicatus per particularem ſententiam; nõ poteſt abſolui ab alio iudice, etiam ſi alio domiciliũ tranſtulerit, quia iam cauſa cœpta fuit corã alio iudice, qui proinde quaſi per manẽtem iuriſdictionem acquiſiuit in tali cauſa, & in ijs, quæ ad illam ſpectãt, inter quæ ſunt cenſura, & abſolutio ab illa Iuriſdictio autem ſic cõfirmata nõ aufertur propter tranſlationẽ domicilii, vt cõſtat ex c. *Propoſuiſti*, de Foro comp. vbi Gloſſa vltima refert plura iura. Et ex illo textu poteſt colligi quædam differentia inter ſentẽtiam particularẽ, & generalem, nam illa fertur ad petitionem partis corã proprio iudice, & ita præcedit propria

Digitized by Google

citatio rei, vel in particulari, vel confuſe per monitionem, vt intra certum terminum ſatisfaciat, & ideo neceſſe eſt, vt talis cauſa inchoata ſub vno iudice, coram illo terminetur, ne detur occaſio fraudibus, & tergiuerſationib. quæ omnia in ſententia generali non eodem modo procedunt, vt per ſe conſtat.

27 An qui cẽſurã ab Epiſcopo alieno contraxit, à proprio poſſit abſolui.

In ſecundo dubio minor eſt ratio dubitandi, nam, qui verſatur in extraneo Epatu, non incurrit cenſuram ab Epo illius loci latam per generalem ſñiam, vt ſupra viſum eſt, & ita in eo non habet locum qđ, quo ad abſolutionem ab hac cenſura. Oportet ergo, vt ſit lata per ſtatutum, ſi pro futuris culpis lata eſt, & ab hoīe peregrino incurri ſupponitur, & tunc de abſolutione illius iudicandum eſt, ſicut de cenſura lata à iure, & non ab hoīe, quare non eſt dubium, quin à proprio ẽt Epiſcopo poſſit abſolui niſi fuiſſet reſeruata, iuxta infra dicenda. Vt aũt huiuſmodi hoſpes per ſñiam particularem ab hoīe ligari poſſit ab Epiſcopo alterius diœceſis, neceſſe eſt, vt in eo ſupponatur legitima iuriſdictio, ſiue ratione delicti ibi commiſſi, ſiue alio titulo acquiſita fuerit, & tunc dicendũ eſt non poſſe abſolui à proprio Epiſcopo, ſed ſeruandam in eo eſſe regulam ſuperius poſitam, vt ab eo abſoluatur, à quo excõmunicatus eſt, quia tali cauſa ille ſolus eſt eius iudex. Et his conſentanea ſunt, quæ tradit, Abbas in c. *Graue nimis*, de Præbend. nu. 14.

Abbas.

28 An excõicatus religionem ingrediens à religioſo prælato abſolui poſſit.

Vgolin.

Ad tertium dubium, Vgol. ſupra nu. 10. refert Lapam alleg. 47. nu. 6. abſolutè aſſerentẽ, propter ingreſſum religionis poſſe quemcunque abſolui à ſuperiore talis religionis, a cenſura lata per Epm, vel alium iudicem, ne detur religioſo occaſio vagandi. Quæ ratio eſt bona congruentia, vt detur iuriſdictio, oportet tamẽ oſtendere vbi data ſit. Et ideo Vgoli. contrarium ſimpliciter affirmat, qui ſolum id probat, quia per mortem naturalem non fit, vt poſſit quis abſolui ab alio, quam ab excõicatore, vt ſupra dictum eſt: ergo neque per mortem ciuilem id fiet. Quæ ratio mihi non placet, quia per mortem naturalem non transfertur homo in alium ſtatum Eccleſię militantis, neque ſub nouo iudice, & iuriſdictione cõſtituitur, quod ſecus fit per mortem ciuilem, quæ euenire cẽſetur in ingreſſu religionis.

29 Quo circa in primis eſt vtendum diſtõne data de ſñia generali, vel ſpãli, nam ſi cenſura per priorem inducta eſt, poterit ab illa abſolui, qui ingreſſus eſt religionem, à ſuo ſuperiore, iuxta ſupra dictam opinionem, quia ille tunc eſt ordinarius eius, & idem à fortiori eſt ſi cenſura lata fuit per ſtatutum, nam illa non eſt ab hoīe, ſed à iure. Si verò cenſura fuit lata per ſñiam propriam, & ſpãlem, tunc iuxta cõe ius ſeruanda erit regula propoſita, tum quia ratione litis, ſeu cauſæ inchoatæ iuriſdõ pmanet apud priorem iudicem: tum etiam quia nulla ſufficienti ratione, aut iure conſtat talem iuriſdictionem tranſlatam eſſe in alium Prælatum.

30 Nihilominus tamen conſulenda ſunt ſpecialia priuilegia ſingularum religionum, & ſecundum illa erit plenum iudicium ferendũ de poteſtate abſoluendi à tali cenſura. Nam Mendicantium ſuperiores ordinarij priuilegium habent ad abſoluendum ab omni cenſura ab homine lata, & contracta ante ingreſſum religionis, dummodo talis cenſura generaliter lata ſit. Quod priuilegium à Clemente III. datũ eſt Minoribus, & poſtea ab aliis Pontificib. confirmatum, vel de nouo aliis religionibus conceſſum. Et Martinus V. in gratiam ordinis S. Benedicti Prouinciæ Caſtellæ, priuilegiũ conceſſit Abbati Valliſoletano, qui eſt Generalis in illo Regno, vt poſſit abſoluere ſubditos ab omni ſñia excõicationis, quantumuis reſeruata, quo priuilegio per viam cõicationis multæ aliæ religiones vtuntur, & intelligendum cenſeo de ſententia generali, nam illa, quæ in particulari fertur præſertim nominatim, & in cauſa ad forum contentioſum deducta, nunquam comprehenditur ſub his priuilegiis, quæ ſemper loquuntur, vel in generalibus ſententiis, vel in caſibus occultis.

At verò, ſi ſñia eſſet lata pro particulari delicto, occulto tñ quo ad perſonas, in quas confuſè tantum, & ſub ratione delinquentium lata ſit, talis cenſura tolli poterit per prædicta priuilegia poſt ſatisfactionem exhibitã parti, prout poſſit, quia verba priuilegii ſunt generalia de cenſura a iure, & ab hoīe generatim lata, & illa cenſura, licet aliqua ex parte ſpãlis ſit, tñ aliunde eſt generalis, & interdũ ita vocatur pp modum & formam ſub qua fertur, & priuilegia amplianda ſunt: præſertim cum hoc ſit conſentaneum fini priuilegii, qui eſt fauor, honor, & clauſura religionis. Propter quod, per huiuſmodi priuilegium non ſolum poſt profeſſionem, ſed ẽt antea abſolui poterunt, vt iidem Pontifices declararunt, vt infra iterum attingimus. 31

32 Num poſt appellationẽ, iudex qui cenſuram tulit poſſit ab illa ſoluere,

Ad quartum dubium dicẽdum in primis eſt, poſt appellationem eum iudicem, ad quem appellatum eſt, poſſe abſoluere à cenſura lata ab inferiori, vt patet ex c. *Per tuas*, de Sen. excom. & in c. *Venerabilibus*, §. *Porrò*. eo. in 6. Hanc. n. iuriſdõnem per appellationem acquiſiuit, cũ iam cauſa in eum tranſlata ſit, & acceſſorium ſequatur principale. Dico autem poſſe, quia iuriſdõnem habet, quaſi vtatur, factum tenebit iuxta dictum c. *Venerabilibus*, §. *Sanè*, Vt autem ea poteſtate legitimè vtatur, ſeruare debet modum a iure præſcriptum, qui colligi poteſt ex dictis iuribus, & c. ex cap. *Ad reprimendam*, de Offic. ord. Et ſumma eius eſt, vt non abſoluat, niſi prius conſtiterit priorem cenſuram fuiſſe iniquè datam, alioqui remittere potius debeat abſolutionem ad iudicem, qui illam tulit, niſi vel ſit periculum in mora, vel ille nolit abſolutionem impendere, vt latius Canoniſtæ citatis locis, & Abbas in c. *Cum ab excommunicato*, de Reſcrip. num. 14.

Ex quo intelligitur in eo caſu ẽt poſſe iudicem, a quo appellatum eſt, abſolutionem cenſuræ præſtare, quia, quamuis per appellationẽ ſit in alium cauſa tranſlata, vt ſumitur ex multis iurib. titulo de Appellationib. nihilominus ille, a quo appellatum eſt, non omnino amiſit iuriſdõnem ordinariam, quam habebat, ſed ſolum habet illam quaſi impeditã poſt admiſſam appellationẽ, ne quippiam agere poſſit, quod effectum, vel fructum appellationis poſſit impedire. Conferre aũt abſolutionem non impedit effectum appellationis, ſed potius eſt id, qđ per eã intenditur, vel quod iuuare põt ad illã melius proſequendam, ergo, &c. Eſtq; hæc ſententia conformis textui in c. *Cum ceſſante*, & c. *Cum teneantur*, de Appellat. & clarius, in c. *Si a iudice*, eo. tit. in 6. Quibus locis, videri poſſunt 33

Doctores

Doctores,& præſertim Abbas in ca. *Quæſtioni,*
nu.7.de App.Qui excipit iudicem delegatum
quia per appellationẽ admiſſam priuatus ma-
net iuriſdõne, & eam transfert in ſuperiorem,
ex c.*Cum appellationibus,* de App.in 6.Ipſemet
tamen dicit, Doctores alios hoc extendere etiã
ad iudicem delegatum in fauorem cenſuræ in
c.*Qua fronte,*de App. Et mihi certè eorum ſnĩa
magis placet, propter rationem ſupra adductã,
& ſuperiora iura,& quia in d.c.*Cum appellatio*
nibus, non video ſermonem eſſe ſpãliter de iu-
dice delegato, ſed abſolutè de quolibet iudice
inferiori,à quo appellatum eſt. Vnde ſi ille tex
tus quippiam probaret, de oĩbus concluderet.
Cum ergo ibi dicitur,ꝙ,*iudex appellationi defe-*
*rens,a ſe iuriſdictionem abdicauit,*intelligendum
opinor,iuxta alia verba,c.*Si a iudice,*infra eo.ti.
& lib.ſ.*Cum appellationem ſit ſuſpẽſa ipſius iuriſ-*
dictio. Quod ſtatim reſtringitur. *Niſi ad reuo-*
*candum grauamen,*quod perinde procedit in ab
ſolutione, vt dictum eſt.

14 Quinti dubij reſolutio facillima eſt:conſen-
ſus n. partium in hoc nihil poteſt operari, niſi
ſuperiorem adeant, quia ipſæ non poſſunt iu-
riſdictionem conferre. Id quod, & per ſe notũ
eſt,& colligitur etiam ex capite, *De cauſis*, de
Offic.deleg. & plura de hoc dicemus infra agẽ
do de abſolutione ad cautelam. Et hactenus de
abſoluentibus à cenſuris ab homine latus.

An ex cõſenſu partium poſsit quis a quolibet ſacerdote abſolui.

SECTIO III.

Quis poſsit a cenſuris iuris abſoluere.

1 QVoniam de ipſamet perſona legiſla-
toris eadẽ ratio quod hoc eſt, quæ de
iudice ferente cenſuram, ideo de po
teſtate illius nihil dicere oportet,
quia certum eſt ipſum legiſlatorem poſſe ab-
ſoluere,ſicut excõicare potuit, ſe eadem iuriſ-
dictio in eo perſeueret, alioqui eius ſucceſſor,
vel eius ſuperior idem poterit eodem prorſus
modo, quo de iudice diximus,& eiſdem ratio
nibus, ac fundamentis. Quod ideo verum eſt,
vt etiam ſi extraneus cenſuram incurrat prop-
ter tranſgreſſionem iuris huic Epatui proprij,
abſolui poſſit ab hoc Epiſcopo, ẽt in abſentia,
ſeu poſtquam ad proprium domicilium rediit,
quia ſemper abſolutio illa directè & per ſe per
tinet ad legiſlatorem, imò,ſi ſeruata fuerit, ad
illum ſolum pertinebit cum limitationibus in-
fra afferendis. Solum ergo explicandum eſt,qñ
poſſit cenſura à iure lata tolli ab alio, vel infe-
riori,vel ſaltem non ſuperiori,nec ſucceſſore ip
ſius legiſlatoris,ſed alio qui habente condiſtin
ctam iuriſdõnem. Poteſt aũt hoc ius, quo lata
eſt talis cenſura,eſſe vel commune, ſub quo cõ
prehendimus omnia Pontificũ decreta,& Con
ciliorum Generalium, & omnia alia,quæ Pon-
tificis autoritate confirmata ſint: vel poteſt eſ-
ſe ius particulare alicuius prouinciæ vel Epiſco
patus, vel quid ſimile. Et quoniam de hoc po-
ſteriori iudicandum eſt ad inſtar prioris, ideo
de illo primum agemus.

2 Sit ergo in hac materia generalis regula. A
cenſuris latis à iure, ſi Pontifex earum abſolu-
tionem expreſsè ſibi non reſeruauit,ex vi eiuſ-
dem communis iuris,ſeu conceſſionis in eo de
claratæ, abſolui vnuſquiſque poteſt a proprio
A Epiſcopo,ſeu Epiſcopalem iuriſdictionem ha-
bente,imò ẽt à proprio Parocho,vel qui eius vi
ces gerit. Hanc regulam eliciο ex ca.*Nuper,* de
Sent.exc.cuius hæc ſunt verba, *In ſecundo verò*
caſu à ſuo Epiſcopo,uel à proprio ſacerdote poterit
abſolutionis beneficiũ obtinere, quamuis.n.et tunc
non iudicis,ſed iuris ſiũa excõicato cõicans ſit liga
tus, quia tamen conditor canonis, eius abſolutionẽ
ſibi ſpecialiter non retinuit,eo ipſo conceſsiſſe vide
tur alijs facultatem relaxandi. In quo textu pri-
mum eſt obſeruandum, ſermonem eſſe in par-
ticulari de excõicatione,& ita de illa principa-
liter eſt intelligenda regula poſita:tamen ratio
textus communis eſt cæteris, & ideo ad illas ẽt
regulariter extenditur, niſi vbi aliqua alia ſpe-
cialis ratio occurrerit, quod infra in particulari
de illis tractando admonebimus. Tamen vt di-
B xi, & obſeruar facile poteſt ex multis iuribus
ſub titulo de ſententia excõmunicationis,om-
nes cenſuræ regulariter in his rebus æquiparan
tur,licèt præcipuè in excommunicatione locũ
habeant, quod fere in tota hac materia præ o-
culis habendum eſt.

Secundo obſeruandum eſt,in illo textu ſer-
monem eſſe de cenſura lata per ius cõe, nam
eſt ſermo de illa cenſura, quam quis contrahit
cõicãdo cum excommunicato, & conſtituitur
differentia inter cenſuram contractam per coi
cationem cum excõicato in crimine crimino-
ſo, & contractam per aliam cõicationem in ſa-
cris,vel in alia re. Et licèt vtraque videatur eſſe
à iure, tñ prior abſoluenda ibi dicitur a iudice,
qui alterum excõicauit, nam, quia illa cõica-
tio in delicto eſt quædam participatio in con-
C tumacia, & in ipſius iudicis Eccleſiaſtici offen-
ſionem ſpãliter cedit, voluit Pontifex, vt illa
cenſura,quaſi per extenſionẽ cenſeatur ab eo-
dem hoĩe lata, qui alterũ excõicauit. Poſterior
verò, quia eſt à iure, & non reſeruata cenſetur
commiſſa aliis quo ad abſolutionem, vt ibidẽ
dicitur. Et quamuis de illa cenſura in particu-
lari ſit ibi ſermo, tñ, quia ibi non conditur ſpe-
ciale ius, aut conceditur priuilegium peculia-
re,& quia ratio Pontificis generalis eſt,ideo in
de colligitur ab oĩbus Doctoribus regula ge-
neralis pro oĩbus cenſuris latis a iure commu-
ni,& non reſeruatis,ſ. non tantum a legiſlato-
re,ſed etiam ab aliis diſſolui poſſe.

Tertiò obſeruandum eſt,cum ibi dicitur ta-
lem cenſuram per Epiſcopum tolli poſſe,reſpe
ctiuè intelligi de Epiſcopo vniuſcuiuſque, qui
D in ſuo ordine eſt paſtor ordinarius eius:hanc e-
nim vim habet illud relatiuum *ſuo.* Vnde, cum
inferius dicitur, cum legiſlator non reſeruat,
eo ipſo concedere *Alijs*,facultatem relaxandi,
non intelligitur de quibuſcunque aliis,non.n.
quilibet ſacerdos poteſt de tali cenſura abſol-
uere,vt dicemus,ſed de aliis paſtoribus,vel ha-
bentib.poteſtatem ligandi,& ſoluendi circa ta
lem perſonalem,ſeu,quod idem eſt, de aliis iu-
dicibus,qui aliàs circa talem perſonam iudiciũ
ferre poſſunt. Quod, & per ſe clarum apparet,
quia lex illa non præbet nouam iuriſdictionem
non habenti, ſed declarat, dum per reſeruatio-
nem non aufertur,eam,quæ antea erat,exten-
di ad cenſuras ipſo iure latas, tum etiam, quia
illa particula, *alijs*, reſpondet præcedentibus,
ſcilicet, *à ſuo Epiſcopo, uel proprio ſacerdote*, &
per aliis limitatur. Denique,quia (vt Iuriſtæ di
cunt) illa dictio, *Alijs*, ſimilitudinis eſt nota,
ex Gloſſ.

A cẽſuris iure cõi latis, ſi reſeruatæ non ſint, põt Epiſcopus vel Parochus abſoluere.

ex Gloſ.in l. *Si fugitiui*, C.de Seru.fugit.quã verò ſimilitudinem ibi dicat, infrà videbimus, nũc ſatis eſt, vt minimum, debere dicere, ſimilitudinẽ in poteſtate ligandi, & ſoluendi, proportionata ad talem actum, reſpectu talis perſonæ: nã hæc eſt per ſe neceſſaria ad actum abſoluendi, de quo ſermo eſt.

5 Quis ſit vniuſcuiuſq; proprius Epiſcopus.

Ex his ergo ſatis probata relinquitur prima pars aſſertionis, ſcilicet vnumquẽque poſſe abſolui ab omnibus cenſuris iure communi latis & non reſeruatis, à ſuo epiſcopo. Quis autem ſit vniuſcuiuſque proprius. Epiſcopus, quæſtio eſt ſimilis illi, quæ de proprio ſacerdote tractata eſt ſuprà, de miniſtro ſacramenti pœnitentię diſputando: & eaſdem habet dubitationes, quæ eodem proportionali modo finiendæ ſunt. Generatim enim loquendo, Epiſcopus alicuius dicitur, Epiſcopus illius diœceſis, in qua talis perſona habet ſuum domicilium, quia domicilium eſt quaſi fundamentum fori, ſeu iuriſdictionis vt eſt vtriuſque iuris principium, lege vlt. ff. de Iuriſdict. omn. iud. cap. vlt. de Conſtit. in 6. & c. *A nobis*. 1. de Sẽt. excomm. vbi Abbas, & latius in capit. prim. de For. cõp. nu. 23. vnde nõ eſt dubiũ, quin vnuſquiſque abſolui poſſit à prædicta cẽſura ab Epiſcopo illius diœceſis, in qua habet ſuum domiciliũ, non ſolùm, ſi delictum in eadem diœceſi commiſit, ſed vbicunque deliquerit, & cenſuram cõtraxerit nam, licèt ratione delicti acquiratur forum in ordine ad accuſationẽ, vel pœnam, quæ per hominis ſententiam in alieno territorio ferri poteſt, tamẽ & hæc pœna, de qua nunc agimus, non imponitur ab alio particulari Epiſcopo, ſed à Summo Pontifice, & proprius etiam Epiſcopus nunquã amittit ius ſuũ, quo minus eius ſubditus poſſit coram illo conueniri, etiamſi alibi deliquerit. Et eadem ratione non amittit poteſtatem abſoluendi illum. Ex quo vlterius fit, ut ille ſubditus poſſit abſolui à proprio Epiſcopo etiam dum in alieno Epiſcopatu peregrinatur, quia cẽſura ferri poteſt in abſentem etiamſi exiſtat in alieno Epiſcopatu, ut ſuprà oſtenſum eſt: ergo multò magis abſolutio quia fauorabilior eſt, & in reliquis eſt par ratio, nam etiam abſolutio ſine ſtrepitu iudici ferri poteſt & habet ſuum effectum, ſeu executionem, quaſi ſpirituali, ſeu inuincibili modo. Cùm ergo abſentia, ſeu exiſtentia in alieno territorio non obſtet, & alioqui ſit poteſtas, poterit hic à ſuo Epiſcopo abſolui.

A proprio Epiſcopo poteſt quis abſolui à cenſura à iure, etiã ſi in alio Epiſcopatu deliquerit.

6 Poſſit ne alien. ſubditus abſolui à cẽſura canonis ab Epiſcopo, in cuius diœceſi verſatur.

Quæri tamẽ poteſt, an ab illo ſolo poſſit abſolui, vel etiã ab illo epiſcopo, ĩ cuius diœceſi vagatur. Videtur enim ab illo non poſſe, quia ille reuera non eſt ſuus Epiſcopus. Quod regulariter ita eſt, nimirum quando exiſtentia in illo loco eſt ad breue tẽpus, & quaſi in via, ſeu peregrinatione: quia tunc conuincit ratio facta. Et probat etiã c. *Romana* §. *Nec etiam*, de For. cõp. in 6. & c. *Excommunicatis*, de Offic. leg. vbi dicitur Legatũ Pontificis nõ poſſe abſoluere, etiam intra ſuã prouinciã, eos, qui in clericos manus violentas iniecerunt aliunde illuc accedentes, ſcilicet quia, non ſunt ſubditi illius prouinciæ: idem ergo erit in noſtro caſu. Sed intelligendũ hoc eſt, vt ibi notat Abbas n. 7. quando talis perſona non commiſit delictum, nec contraxit cenſuram in eo loco, & diœceſi, in qua verſatur: nã ſi ibi deliquit ratione delicti fit aliquo modo ſubditus in ordine ad illud, ita vt poſſit conueniri & puniri: ergo etiã vt poſſit abſolui quo ad forum contentioſum, ad quod pertinet cenſura: nam de abſolutione ſacramentali quo ad culpam alia eſt ratio. Neque cenſeo inconueniens, quod ille poſſit abſolui in eo caſu à duobus Epiſcopis quia diuerſis titulis poteſt vtrique ſubiici, alteri ſimpliciter, alteri quo ad vnum effectum.

Abbas.

7

At verò quãdo mora in aliena diœceſi eſt diuturna, ita vt, licèt non ſit per tranſlationem domicilii, ſit per quandã permanentem habitationem, tunc valde probabile eſt poſſe abſolui ab Epiſcopo loci, ſiue cenſuram in eo loco contraxerint, ſiue alibi, &, licèt commorentur ibi cum licentia ſui Epiſcopi, ſiue non. Quod aliqui fũdant in præſumpta voluntate & conſenſu alterius Epiſcopi proprij. Hoc tamen, vt in ſuperioribus dixi, in materia iuriſdictionis, & ad valorem actus, qui ab illa pendet, non ſufficit, quia niſi ad ſit voluntas, eius præſumptio non confert iuriſdictionem. Dicendum ergo eſt, illam diuturnam inhabitationem, moraliter cẽſeri, & conſuetudinem receptã eſſe per modum cuiuſdam domicilii pro eo tempore, quo durat, & ideò illum Epiſcopum reputari, vt propriũ, quo ad hunc actum abſoluendi à cenſura, quidquid ſit de aliis. De quibus videri poteſt Abbas in dicto cap. *Excommunicatis* de Officio legati. num. 7. & c. *Quod clericis*. de For. comp. nu. 4. & c. *Ex parte R*. nu. 8. eodem tit.

Abbas.

8 Quid de vagabundis.

Addẽdum eſt prætereà, eos, qui ſemper vagãtur, & nullibi habent fixum domicilium, poſſe ſine dubio abſolui ab Epiſcopo loci, in quo actu verſantur, etiamſi per breue tẽpus ibi ſint commoraturi: quia illi non habent alium Epiſcopum, & non debent carere paſtore, vt in ſimili latius dixi in materia de Confeſſione: eſt enim eadem ratio & proportio.

9 Quid de Religioſis.

Solet etiam ſpecialiter de religioſis dubitari, an poſſint abſolui ab Epiſcopo loci, in quo domicilium habent, ſed res eſt facilis. Nam ſi religioſi conſiderentur ſolum ratione ſtatus, & nõ ſint exempti ab Epiſcopis, clarum eſt poſſe ab eis abſolui, nam & ligari ab eis poterũt. Si enim exempti non ſunt, ſunt ſubditi, quia iure communi omnes habentes domicilium in tali diœceſi, ſubiecti ſunt Epiſcopo illius: ergo poteſt Epiſcop. actus iuriſdictionis in illos exercere. Vnde in cap. *Religioſo*, de Sent. excõm. in 6. ſi religioſus incidat in excommunicationẽ canonis, *Si quis ſuadente*, percutiendo clericum ſecularem, eius abſolutio Epiſcopo diœceſano committitur: & in c. *Monachi*, de Sent. excom. quando percuſſio eſt inter ipſos religioſos, abſolutio cõmititur ſuperiori ex ſpeciali cõceſſione non tamen omnino excluditur Epiſcopus, nam ſi maior fuerit neceſſaria prouidentia, ad illum dicitur eſſe recurendum: vnde ſupponitur, etiã illum eſſe ſuperiorem ſiſtendo in communi iure. Vnde ſimilis abſolutio in vtroque caſu reſpectu monialium Epiſcopo committitur in ca. *De monialibus* de Sent. excom. At verò religioſi exempti per priuilegia pontificia non poſſunt abſolui ab Epiſcopo, cùm in eos non habeat iuriſdictionem; neque ipſi poſſunt quo ad hoc ſe illi ſubijcere, quia & hoc eſſet in detrimentum religionis, & ipſi non poſſunt Epiſcopo iuriſdictionẽ conferre, quam non habet, de quo videri poſſunt plura in Vgol. tab. 1. c. 10. §. 1.

10 Qui nomine Epiſcopi cõprehẽdantur.

Rurſus verò dubitari poteſt, an nomine Epiſcopi intelligẽdus ſit ſolus ille, qui propriè & in

rigore Epiſcopalem dignitatem habet vel qui libet, qui iuriſdictionem habeat epiſcopalem. Circa quod videri poteſt ſimile dubium ſuprà tractatum agendo de miniſtro confeſſionis, & de Epiſcopo à quo debet exponi, iuxta nouum ius Concilii Tridentini. Et primò certum eſt

Vicarius Epiſcopi comprehēditur.

Vicarium Epiſcopi,cui ipſe vices ſuas generaliter committit, poſſe abſoluere ab huiuſmodi cēſuris; quia,quando huiuſmodi caſus epiſcopus committuntur,& nō exprimitur, vt per ſe ipſos tantū id facere poſſint,per Vicarios ſuos id poſſunt præſtare. Quod licet colligere inter alia iura ex cap. vlt. de Officio Ordin. vbi dicitur, eos, qui ex officio poſſunt abſoluere in certis caſibus, poſſe huiuſmodi abſolutionem aliis cōmittere,cùm viderint expedire, & ſumitur etiā ex lib. *More maiorum*, ff. de Iuriſdict. omniū iudic. Dicitur autem ex officio hoc poſſe,qui cum ipſo officio ſtatim accipit hanc facultatem;cuiuſmo eſt epiſcopus: ergo per Vicarium id facere poteſt,cui committit vices ſuas. Quod etiam

Conc. Trid.

rectè confirmatur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24.cap.6.de Reform.vbi cum committitur Epiſcopis poteſtas abſoluendi à caſibus reſeruatis Papæ,additur, *per ſe ipſos,aut per Vicarium ad id ſpecialiter deputandum*. Et quo ad peccatum hæreſis occultæ ſtatim excluditur Vicarius: Ergo ſignum eſt, vbi conceſſio fit abſolutè Epiſcopo, non excludi Vicarium; & ſimiliter, quando ius non requirit Vicarium ſpecialiter deputandum generalem ſufficere. Denique vacante Sede epiſcopali, Capitulum Vicarium conſtituit, qui hoc ipſo cenſetur habere iuriſdictionem Epiſcopalem, & poſſe abſoluere ab his cenſuris: ergo multo magis id dicendum eſt de Vicario Epiſcopi, quoties ipſemet Epiſcopus aliquid ſpecialiter ſibi non reſeruat.

Dicet, ergo quando abſolutio à cenſura,quæ reſeruata erat Papæ, ſpecialiter conceditur Epiſcopo non poterit ille talem abſolutionem alteri committere, ſed tantum per ſe ipſum illam exercere; vt in caſibus v. g. de quibus loquitur Concilium Tridentinum dicta ſeſſ.24.cap.6.de Reformat. Conſequens autem eſt falſum & cōtra omnes, imò contra illudmet decretum Concilij Tridentini,vt paulò ante expendebamus. Sequela probatur, quia tunc Epiſcopus non habet poteſtatem ordinariam, ſed delegatam, ſeu ſpeciali beneficio conceſſam:huiuſmodi autem iuriſdictio ſubdelegarei non poteſt, vt conſtat ex cap. vlt. §. vlt. de Officio deleg. & ex. l. 1. ff. de eo cui mandata eſt iuriſdictio. Nec ſatis eſt reſpondere hoc eſſe ſpeciale in poteſtate abſoluendi ab excommunicatione, quia conceditur in fauorem animæ, vt reſpondet Couarruuias lib.3. Variar cap.20.num.5. Tum quia §.vltimus de Officio deleg.loquitur in ſpecie de poteſtate abſoluendi conceſſa in fauorem animæ; tum etiam quia cap. vltimum. de Offic.ordin. apertè ſentit, abſolutionem in his caſibus conuenire Epiſcopo ex officio, & ideo poſſe eam aliis committere. Vbi Abbas & alii idem ſentiūt, licèt rationem non ſatis declarent. Ea verò eſſe videtur, quia abſoluere ab excommunicatione per ſe, & ex officio conuenit epiſcopo iuxta capit, *Nuper*, de Sentent. excommunic. per reſeruationem autem extrahitur cenſura reſeruata ab illa iuriſdictione; & ideò ablata reſeruatione quaſi in naturalem ſtatutum reducitur, atque ita manet ſub ordinaria iuriſdictione epi-

A ſcopi, ſicut fuiſſet,ſi à principio reſeruata non eſſet.

Deinde in multis aliis manifeſtum eſt verbū illud, Epiſcopus, extēdēdū eſſe ad plures alios, qui Epiſcopalem dignitatem non habent ſatiſque eſſe quod habeant iuriſdictionem Epiſcopalem. Vt Capitulum Cathedralis eccleſiæ vacante ſede, vt conſtat ex iuribus in præced. ſeſſ. adductis,nam, quo ad hoc eadē ratio eſt de abſolutione à cenſura lata ab homine, aut à iure. Idemque eſt, vt dixi, de Vicario conſtituto ab ipſo Capitulo. Imò in hoc conſtituit Vgolin. ſupra §.2. quandam differentiam inter Vicarium Epiſcopi,& Capituli. Sede vacante, quod Vicarius Epiſcopi habet iuriſdictionem dependentē ab illo in fieri,& conſeruari;& ideò ſi Epiſcopus

Nomine Epiſcopi cōprehenditur Capitulū Sede vacante & Vicarius ab eo conſtitutus.

Vgolin.

B ſit ſuſpenſus,vel excōmunicatus,eius Vicarius non poteſt abſoluere: at Vicarius Capituli, Sede vacante, non habet iuriſdictionem ita pendentem a Capitulo, nam, licèt ipſum Capitulum ſuſpenſionis cenſuram incurrat, & ideò iuriſdictionis vſu priuetur, nihilominus Vicarius expeditam retinet iuriſdictionem ad abſoluendum quia nō autori tate ſoliùs Capituli, ſed Cōcilii Tridentini creatus eſt,vt patet ex ſeſſ. 24.c. 16.de Reformat.

Hæc verò differentia nō ſatis fundata eſt;ſuppono enim ex antiquo iure, tempore Sedis vacantis iuriſdictionem epiſcopi deuolui ad Capitulum,vt ſuprà oſtenſum eſt ex c. vnico de Maior.& obed.in 6. Quam iuriſdictionem Concil.

Vicarius à capitulo electus ab illo habere iuriſdictionem dependentē in fieri, & cōſeruari.

C Trid.nec mutauit, nec minuit,ſed ſolum præcipit modum vtendi illa iuriſdictione, nimirum per Vicarium ab eodem Capitulo electum, cui & iuriſdictionem, & vſum iuriſdictionis committat. Concilium ergo Trid. non dat iuridictionem illi Vicario, neque ad hoc interpoſuit autoritatem ſuam,ſed ſolum ad imponēdum prædictum præceptum, quo non obſtante ille Vicarius vicem gerit Capituli, & eius iuriſdictione vtitur:ergo, ſi Capitulùm habeat impeditum vſum iuriſdictionis,conſequenter etiam Vicarius habet idem impedimentum. Et confirmatur ac declaratur, nam ante illud decretum Concilii Trid. ſi Capitulū abſque illo præcepto elegiſſet Vicarium (vt veriſimile eſt antea fieri ſolitum eſſe quia nō poterat aliter cōmode gubernari) tunc, ſuſpenſo Capitulo eſſet ſuſpenſa Vicarii

D iuriſdictio: eſt enim omnino eadam ratio de illo Vicario, & de Vicario Epiſcopi:ſed Conciliū Trid.eò quòd præceperit illam Vicarii electionē,non firmauit eius iuriſdictionem,neque aliā vel aliter dari voluit, quàm per Capitulum dari poſſet,quia neque in illo decreto eſt vllū verbū,vnde hoc colligi poſſit, neq; ex ſolo illo præcepto colligitur. Sicut,ſi Concilium præcepiſſet epiſcopis,vt haberent Vicarios, non propterea tales Vicarii aliter haberent hanc iuriſdictionē quam nunc habeant, nullum ergo fundamentum habet illa ſententia in Conc. Trid. Vnde cū alioqui Vicarius,ex vi officii ſuſpendeat a iuriſdictione,& vſu ab eo cuius Vicarius eſt,iuxta c. 1. de Of. Vicarii i 6. idē cēſeo quo ad hoc dicēdū de Vicario Capituli, quod de Vicario epiſcopi.

An ſi ob negligentiam Cap. Metropolitanus vt cariū oret, det illi iuriſdictionem à ſe dependentē in conſeruari.

Sed quid dicēdū erit, ſi ob negligentiam Capituli Metropolitanus,aut vicinus epiſcopus huiuſmodi Vicariū conſtituat, nunquid ſuſpenſo Archiepiſcopo erit ſuſpenſus Vicarius ille. Videtur enim ſequi, quia tunc iuriſdictio apparet deuoluta ad Archiepiſcopum, atque ita ab illo pendere

Digitized by Google

pendere,& conſequenter de tali Vicario verum erit, quòd, licèt Capitulum ſuſpendatur, eius iuriſdictio manet expedita, quia non habet illam à Capitulo, ſed ab Archiepiſcopo. Nihilominus tamen oppoſitum cenſeo verum, quia verum non eſt iuriſdictionem Capituli in eo caſu deuolui ad Archiepiſcopum, neque enim ipſe poſſet ibi excommunicare, aut abſoluere autoritate ordinaria: ſed ſolum ei cõmittitur deputatio ſeu electio talis perſonæ in Vicarium; qua facta, ille Vicarius habet iuriſdictionem Capituli, inde pendentem quidem a voluntate eius quam ſupplet autoritas & efficacitas Conc. Trid. pendentem tamẽ nihilominus à poteſtate, & iuriſdictione, quæ reſidet in ipſo Capitulo, quia Concilium noluit nouum modum iuriſdictionis inſtituere, vt oſtenſum eſt, ſed ſolum obligare, & cogere Capitulum, vt ſuam iuriſdictionem Vicario communicaret. Hoc ergo modo Capitulum, Sede Vacante, & eius Vicarius ſub nomimine Epiſcopi in illa regula cõprehenduntur.

15 *Nomine Epiſcopi comprehẽdũtur Abbates exẽpti, & Capitulũ eius Eccleſiæ, non eorũ Vicarij.*

Præterea etiam Abbates, qui iuriſdictionem habent Epiſcopalem, ſub illa voce continentur, quia iuxta ſubiectam materiam intelligẽda eſt, cum autem ille actus abſoluendi, de quo eſt ſermo, ad iuriſdictionem pertineat, quando Epiſcopus ibi nominatur, nõ tam propter dignitatem ordinis, quã propter iuriſdictionem nominari meritò intelligimus, ergo rectè comprehendimus ſub illa voce omnes, qui ſimilem iuriſdictionem habent. Notanter autem dico *ſimilem*, & non *æqualem*, quia ſufficit, vt habeant iuriſdictionem fori contentioſi ad ferendas, & tollendas cenſuras, quia hæc eſt, quæ per ſe ſpectat ad hunc actum, etiamſi alioqui æqualis nõ ſit. Et confirmatur, quia interdum hi Abbates ſũt ita exẽpti, vt nullus Epiſcopus habeat immediatam iuriſdictionem in eorum ſubditos, præter Romanum Pont. non debẽt autem illi ſubditi carere Epiſcopo, à quo poſſint abſolui: ergo nomine Epiſcopi comprehenditur huiuſmodi Abbas. Et conſequenter etiam Vicarius eius, & Capitulũ eius Eccleſiæ, tempore, quo vacat: nam de his eadem ratione, & proportione loquendum eſt.

16 *Comprehendũtur etiam alio qui inferiores prælati, qui ſuperiori habere Epiſcopum.*

Addo verò, quando huiuſmodi inferiores prælati non obſtante dicta iuriſdictione, habẽt ordinarium Epiſcopum ſibi ſuperiorem, ita vt, vel poſſit cauſas ad ſe aduocare, vel ſaltem cũ eis habeat ius præuentionis, tunc etiam Epiſcopum poſſe abſoluere ſubditos inferioris Prælati, a cenſuris iure communi latis: quia etiamſi intercedat inferior Prælatus, verbi gratia, Archipræsbyter, nihilominus eius Epiſcopus eſt proprius Epiſcopus omnium ſubditorum eius. Item, quia regula ſupra poſita in vniuerſum uera eſt *quidquid in hoc genere poteſt inferior poſſe ſuperiorẽ, ſi prædicto modo ſuperior ſit*, vt ſupra declarauim⁹. Et hac etiã ratione Legat⁹ Pontificis in ſua prouincia ſub nomine Epiſcopi, quo ad hũc actũ cõprehẽditur, quia iuriſdictionẽ habet Epiſcopalẽ, & immediatã, ad eum modum quo habet Pontifex, cuius vices gerit, vt conſtat ex c. 1. & aliis: de Offic. leg. & in particulari hæc poteſtas apertè colligitur ex c. *In excommunicatis*, *Quo ad translationem*, de Offic. leg. vbi videri poteſt Abbas, & Villadiego tract. de Irreg. q. 13. de legatus autem in hoc id poterit, quod ei fuerit commiſſum ab eo qui ordinariam circa hunc actum iuriſdictionem habet.

17 *Comprehendũtur etiam prælati religionum reſpectu ſuorum ſubditorum.*

Ex his vero colligo vlterius, etiam prælatos religionũ ex vi huius iuris cõmunis habere poteſtatẽ ad abſoluendos ſuos ſubditos ab huiuſmodi cenſuris iuris communis. Dico autem, *ex vi huius iuris*, nam quod ex ui ſuorum priuilegiorũ illã habeant, manifeſtum eſt. Quia verò in ſuos ſubditos iuriſdictionẽ habent, quodã modo ſimilẽ Epiſcopali, in quãtũ iuriſdictionẽ habẽt fori cõtẽtioſi, & eos poſsũt excõmunicare, ideo opinor, etiam ex ui illius c. *Nuper*, & ex vi particulæ, *Epiſcopus*, ſub propoſita regula cõprehẽdi.

18 *Obijcitur Clem. 1. de Priuileg. Gloſſa.*

Obijci verò poteſt Clem. 1. de Priu. vbi excõmunicantur religioſi, qui abſoluunt excõmunicatos à canone, niſi in caſibus à iure expreſſis; Vbi Gloſſa hoc intelligit de omni canone, & de omni cenſura, à quà poſſet Epiſcopus abſoluere per c. *Nuper*, & infrà in verb. *Quenquam*, hoc extendit etiam ad religioſos eiuſdem regionis & ſibi ſubditos; quàm interpretationẽ ſequitur Syluester verb. *Excõmunicatio*, 7. n. 31. ſed mihi videtur interpretatio falſa, preſertim quo ad poſteriorẽ partẽ.

Syluester: Clem. exponitur.

Primò quidẽ quia ille textus ita incipit, *Religioſi, qui clericis, aut laicis ſacramentũ &c.* & ſub eodem contextu ait, *Aut qui excommunicatos à canone &c.* ergo non loquitur de abſolutione ſuorum ſubditorum, ſed extraneorũ qui ad illos nõ pertinent Adde, cùm ſubdat, *Niſi in caſibus à iure expreßis*, reſpectù ſubditorũ, hunc caſum, de quo agimus ſatis eſſe in iure expreſſum in d. c. *Nuper*, non ſolum in d. v. *Epiſcopus*, vt nunc dicimus, ſed clarius ex vi partic. *Proprius Sacerdos*, vt infrà dicam. Vnde, cum poſteà concluditur in dicta Clem. *Abſoluere quenquam præſumpſerint* partic. *quenquã*, planè referenda eſt ad initium textus, ſcilicet *clericũ, vel laicum*.

19 Quanquã ſub nomine clerici comprehendẽdos cenſeo etiam extraneos religioſos non ſibi ſubditos tũ quia intentio illus canonis eſt punire religioſos vſurpãtes iuriſdictionẽ, quam non habent in huiuſmodi actibus, quod vitium tã circa alienos religioſos, quã circa alios cõmittitur: tum etiam, quia nomine clerici interdũ cõprehẽditur quælibet Eccleſiaſtica pſona. Quod ſi dicas, iuxta hunc ſensũ etiã ſubditũ cõprehẽdi: reſpondeo, quãtũ ad caſus iure nõ expreſſos uel p priuilegia ſedis Apoſtolicæ cõceſſos, verũ id eſſe, ita vt prælatus regionis abſoluens ſubditũ in caſu reſeruato per canonẽ, & ſibi non cõceſſo per priuilegiũ, illam pœnam incurrat: ſecus verò ſi abſoluat in caſu non reſeruato, quia hoc ipſo eſt in iure conceſſus iuxta dictũ c. *Nuper*. Habent ergo ex ui illius iuris cõmunis hãc poteſtatẽ, quamuis p priuilegia habeant illã magis expreſsã, & quaſi magis propriã, & exẽptã à iuriſdictione Epiſcoporũ. Et hæc videntur ſufficere ad expoſitionẽ illius particulæ, *A ſuo Epiſcopo*.

Quis poßit abſoluere à cenſura per ſtatutum alicuius prouinciæ vel Epiſcopatus lata.

20 SVpereſt vt aliam particulam illius textus, ſcilicet, *Canonis ſeu iuris*, explicem⁹, videlicet an ſolũ cõmune ius, vel Põtificiũ intelligendũ ſit, an verò cõprehendãtur etiã ſtatuta particularia quorũcunque Epiſcoporum, aut Conc. Prou. hinc enim pendet reſolutio alterius dubij, ſcilicet, an à cenſuris latis per hæc ſtatuta poſſint abſoluere omnes, qui iure communi abſoluere

Ratio dubitandi. poſſunt a cenſuris iure Pontificio latis. Ratio autem dubitandi eſt, quia in dict. cap. *Nuper*, vt vidimus, ſolum eſt ſermo de cenſura iuris cõmunis: ergo non debet extendi ad alia ſtatuta. Adde non eſſe eandem rationẽ in cæteris, quia cùm ipſe Pontifex ſit auctor iuris communis, & ad ipſum per ſe pertineat tollere cenſuras in illo latas, potuit ipſe ordinario iure vices ſuas quo ad hoc aliis committere, & ita ſuam voluntatẽ interpretari, vt, quoties cenſuram ſibi non reſeruauerit, cenſeatur concedere Epiſcopo poteſtatem abſoluendi: At verò hæc ratio non habet locum in ſtatutis particularibus, quia neque ab illius voluntate procedunt, neque ad eum pertinet, tanquam ad propriam cauſam, ab illis abſoluere: nam licèt abſolutè hoc poſſit tanquam vniuerſalis cauſa, regulariter tamen id nõ facit, ſed relinquit proprios paſtores ſuis iuriſdictionibus vti.

21 Sed nihilominus dicendum eſt, verba illa generaliter eſſe intelligenda de omni cenſura à iure prout condiſtinguitur à cenſura ab homine atque ita in eis comprehendi, quælibet ſtatuta, uel conſtitutiones particulares, quibus cenſuræ feruntur, non reſeruatæ. Ita intelligunt communiter Doctores. *Abbas. Couarr. Syluest.* Abbas num. quinto, Couarruuias, cap. *Alma*, prima par. §. 12. num. 4. Syluester verb. *Abſolutio*, primo num. 7. Solètque ad confirmandum citari capit. *Ex frequentibus*, de Inſtitut. in quo ſupponi videtur ſuffraganeos Archiepiſcopi poſſe abſoluere à cenſura lata per ſtatutum Archiepiſcopi. Qui textus non multum probat, quia illud ſtatutum confirmatum erat a Pontifice, & ita poterat vt Pontificium reputari. Ratio ergo præcipua ſumenda eſt ex verbis, & ratione eiuſdem textus. Nam abſolutè loquitur de ſententia iuris, quæ locutio in rigore omnia iura comprehendit. Deinde in ratione ſubdit. *Quia conceditor canonis*, &c, vbi conſultò videtur tam generali verbo vſus, vt quemcunque canonem, à quocunque conditus ſit comprehendat. Quocirca, licèt caſus illius textus ſit de quadam particulari cenſura contra ſpecialem canonem iuris communis tamen ex illo caſu ſumpſit occaſionem Pontifex tradendi regulam generalem, quæ proinde, ſicut non limitatur ad ſolam illam cenſuram, ita neque ſolum commune ius.

22 Satisfit rationi dubitãdi. Et quamuis verum ſit cenſuris (vt ſic dicam) Epiſcopales proprio, & particulari iure ad eos pertinere, ab Summum tamen Pontificem ſpectat præſcribere modum, & formam ſeruandã in ceſuris ferendis per quæcunquæ ſtatuta; quę propterea iuxta commune ius ſemper interpretanda ſunt, vt colligitur ex capite, *Ex literis*, de Conſtitutionibus, & capite, *Cum dilectus*, de Conſuetudine. Atque ita iure communi ordinatum eſt, vt in cenſura abſque reſeruatione lata per quemcunque canonem, ſiue generalem ſiue particularem, hoc ipſo cenſeatur eius abſolutio aliis conceſſa. In quo nihil derogatur iuriſdictioni Epiſcoporum, vel aliorum inferiorũ prælatorum, nam ſi volunt cenſuram ſibi reſeruare, ſemper poſſunt in ſtatuto id exprimere.

Num Parochus à cenſura iuris abſoluere queat.

23 VLtimo explicanda ſupereſt poſtrema pars regulæ, propoſitæ, per quam illam extendimus ad Parochos: quantum eſt ex vi eiuſdem capit. *Nuper*: ibi enim expreſſe ſub diſiunctione dicitur, *In ſecundo caſu ab Epiſcopo, vel à proprio ſacerdote, etc.* Conſtat autem nomine proprij ſacerdotis Parochum ſolere in iure ſignificari, cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, de pœni. & remiſſion. ſumitur ex cap. *Placuit*. 9. quæ. tertia, & de Pœnit. diſtinct. ſexta. Atque ita intellexerunt textum illum communiter Theologi in 4. diſtin. 18. Diui Thomæ quæſtione prima, articulo quinto, Diuus Bonauent. parte ſecunda, quęſtione ſexta. Maior diſtinct. 19. quæſtione ſecunda, dubium tertium, Soto diſtinct. 22. quæſtione tertia, articulo ſecundo, Syluester verb. *Abſolutio*, primo num. quarto, & verb. *Caſus*, primo, nu. tertio, Angel. verb. *Abſolutio*, numero ſecundo, Armill. eodem verb. numero. 36. & verb. *Caſus*, num. 5. Idem tenuit Innocent. dict. cap. *Nuper*, & Nauarrus in Summa cap. 27. nu. 39. & Summa Confeſſorum lib. 3. titulo 36. quęſtio. 85. vt Couarruuias refert. Prima & vera ſent. *Thom. Bonau. Maior. Soto. Syluest. Angel. Armill. Innoc.*

Nihilominus Couarruuias in cap. *Alma*, 1. p. §. 10. num. 5. contrariam ſententiam, vt veriorem amplecti videtur, & eam dicit communi praxi receptam, licet opinio Theologorum in rigore diſputationis defendi poſſit. Refertq; plures iuris Pontificij profeſſores negantes poſſe Parochos abſoluere à cenſura, ſeu maiori excommunicatione iure lata, & plures refert Vgolinus in dicto capit. 10. §. quinto, & ex Theologis Caietanum verb. *Abſolutio ab excommunicatione*, vbi tacitè id innuit, & Tabien. verb. *Diſpenſatio*, num. 16. & verb. *Abſolut*. 2. num. 4. & idẽ tenuit quidam Viterren. in opere de Excommunic. & interdict. quẽ referunt, & ſequũtur Durandus diſtinctio. 18. quæſt. quarta, Paludanus quæſtione quinta. Quamuis Paludanus hoc limitet ad cenſuras iuris Pontifitij, nam à cenſuris latis per ſtatutum Epiſcopi concedit parochum poſſe abſoluere, in quo nõ loquitur conſequenter. 24 Secunda ſententia, *Couarr.* *Vgolin. Caietan. Tabien. Viterren. Durand. Palud.*

Citat Couarruuias in fauorem huius ſententiæ textum optimum (vt ipſe ait) in Clement. 1. de priuilegiis in principio, & Extrauag. 1. §. *Obſeruent*. eodem tit. in communib. vbi nulla ſit mentio de parochis, ſed de religioſis, qui prohibentur abſoluere extraneos, vt ſuprà vidim⁹, ex qua prohibitione non video quod argumentum ſumi poſſit ad Parochos. Præſertim, cùm ibi dicatur, *niſi in caſibus à iure expreßis*; & nos credamus hunc caſum ſatis eſſe in iure expreſſum in dicto capitulo, *Nuper*, tam de Parochis reſpectu ſuarum ouium, quam etiam proportionaliter de prælatis localibus religionũ reſpectu ſuorũ ſubditorũ, quorũ ipſi ſunt proprij Sacerdotes. Quocirca in iure nihil inuenio, quo poſſit, hæc ſententia probari, ratio tamen videtur vrgere, quia abſolutio à cenſura requirit iuriſdictionẽ fori cõtẽtioſi: ſed Parochus non habet huiuſmodi iuriſdictionẽ: ergo nõ poteſt à cẽſura abſoluere. Et confirmatur, nam qui non poteſt ligare, non poteſt ſoluere; ſed Parochus non poteſt per cenſuras ligare; ergo nec à cenſuris ſoluere. Item argumentabatur Viterrenſis, vt Paludanus refert, quia plus eſt excommunicatio, quàm interdictum, ſed nullus inferior Epiſcopo poteſt relaxare interdictum iuris: ergo nec excommunicationem iuris tollere. 25

Dices, His argumẽtis probaretur, Parochũ nõ poſſe abſoluere etiam à minori excõmunicatione, qđ nullus dicit. Sequela probatur, quia etiã abſolutio ab hac cenſura, quantumuis minima videtur, 26 Obiectio contra, poſteriorem ſententiã.

Digitized by Google

Solutio

videatur, requirit poteſtatem iuriſdictionis fori contentioſi, ſed hanc nõ habent Parochi: ergo. Item ipſi nõ poſſunt ligare, etiam hac cenſura; ergo neque abſoluere. Reſpondent, argumenta concludere Parochos nõ habere hanc poteſtatẽ ex vi ſui ordinarij muneris habere tamen illam veluti ipſo iure delegatam per illud capit, *Nuper*. Cùm enim ibi ſub diſiunctione dicitur, Epiſcopum, vel proprium ſacerdotem poſſe abſoluere, ſermo eſt de minori excõmunicatione, quæ contrahitur comunicando cum excõmunicato. Ex quo corroboratur fundamentũ prædictæ ſententiæ. nam Parochus nihil ex proprio munere in hoc negotio poteſt, niſi quod iure illi conceditur: ſed in dicto textu ſolùm ei conceditur abſolutio a minori cenſura: ergo.

27 Reſolutio impugnatur opinio

Sed contra hoc obijcio primò, quia, ſi hæc, reſponſio vera eſſet, ſequeretur etiam Epiſcopum nõ poſſe abſoluere, niſi ab excomunicatione, minori, non verò à maiori lata iure pontificio, vel ab alio Epiſcopo, Patet ſequela, quia Epiſcopus iure ordinario ſuæ poteſtatis non poteſt mutare Pontificis præceptum: ergo nec ſoluere quod ipſe ligauit: ſolùm ergo id poteſt quod ei conceditur ipſomet iure: ergo, cùm in eo textu quo ad hoc æqualiter numerentur, & ſub eadem diſiunctione Epiſcopus, & Parochus, ſi vni ex illius textus cõceditur tantùm poteſtas abſoluendi à cenſura minori, etiã alteri ea ſola concedetur. Vnde quòd Epiſcopus ex vi ſui muneris habeat iuriſdictionem in foro contentioſo, ſe habet in propoſito quaſi materialiter, ideoque nihil refet ad diſcrimen conſtituendũ, nam Epiſcopus quo ad hoc non vtitur ſua propria, & quaſi intrinſeca iuriſdictione, ſed ſibi virtualiter conceſſa per auctorem iuris, vt in prædicto cap. *Nuper*, planè ſignificatur; ergo quo ad hoc eadem ratio eſt de Parocho. Nam licèt ex ſe non habeat iuriſdictionem ordinariã in foro contentioſo, habet tamen aptitudinem, vt ei committi poſſit, & ex vi illius textus æquè illi committitur, reſpectiuè id intelligẽdo per comparationem ad ſuos ſubditos.

28 Secundo impugnatur.

Secõdò principaliter obſtat ratio, quæ ĩ illo capite ſubditur; ſcilicet, *Quia tamẽ conditor canonis eius abſolutionẽ ſibi ſpecialiter nõ retinuit, eo ipſo cõceſſiſſe videtur facultatem alijs relaxandi.* Quæ ratio nõ limitatur ad excõmunicationẽ minorẽ neque inde ſumit cauſã prioris aſſertionis, ſed ex forma ferendi cenſurã abſque reſeruatione, quæ cõtinet implicitam conceſſionẽ facultatis abſoluendi: & in hoc ſolo fundãtur omnia, quæ hactenus diximus de poteſtate Epiſcopi ad abſoluendum ab omni cẽſura iuris nõ reſeruata: ergo idem dicendum eſt de proprio ſacerdote. Nam, quod multi Canoniſtæ aiunt illam particulam *alijs*, referre tantum alios Epiſcopos, ſeu alios conditores canonum, hoc (inquam) non habet fundamentum in illo textu, vt Panormitanus etiam notauit; imò repugnat textui: nam ſuprà dixerat Epiſcopum; & ſacerdotem proprium poſſe abſoluere: ſi ergo particula, *alijs*, non referatur ad vtrũque, ratio nõ erit adæquata aſſertioni: cur ergo proprius ſacerdos poterit abſoluere, ſi conditor canonis ei non conceſſit facultatem? Igitur neceſſe eſt rationem illam etiam ad ſacerdotem proprium referre, & cõſequenter, ſicut in Epiſcopis extenditur ad excõmunicationem maiorem, ita & in Parochis, nã vis contextus, & rationis id neceſſariò cõcludit. Vnde, vt ſuprà dicebam, licèt caſus illius textus fuerit de peculiari cenſura & minori, tamen regula, quam per illam occaſionem Pontifex tradit, generalis eſt de omni excommunicatione iure lata, & nõ reſeruata; & propriũ ſacerdotẽ ſimul cum Epiſcopo ſub diſiunctione complectitur.

29 Soluũtur rationes poſterioris.

Ex quo facilè ſoluuntur rationes contrariæ ſententiæ: fatemur enim Parochum ex proprio munere non habere iuriſdictionem ad hanc abſolutionẽ præſtandam, tamẽ ex conceſſione iuris haberi quaſi delegatam; hoc enim non repugnat: & quòd factum ſit, conſtat ex illo capite: cur autẽ ita factum ſit, ſtatim explicabo. Et propter eandem cauſam non repugnat habere poteſtatem ad abſoluendum, & non ad excommunicandũ: quia cùm poteſtas delegata ſit, poteſt committi ad vnum actum, & non ad alium, & generaliùs committitur ad eum actum, qui fauorabilior eſt. Quod verò Viterenſis attingebat de poteſtate relaxandi interdictum, infrà tractabitur, nam in aliquibus eſt ibi ſpecialis ratio propter alia iura ſpecialia, quæ aliter circa illam cenſuram diſponunt.

30 Nũc. Nuper abrogatum ſit quo ad Parochos,

Vltimò verò circa hanc partem aduertẽdum eſt, quæ hactenus diximus, ſolùm procedere quantum eſt ex vi dicti cap. *Nuper*, Quia verò ius in illo contentum humanum eſt, mutari poteſt & abrogari. atque ita Vgulinus ſuprà cenſet, conceſſionem illam per contrariam conſuetudinem abrogatam eſſe, eò quòd Couarr. dicit cõtrariam conſuetudinem communi praxi eſſe receptam & maximè quia in Extrauag. 1. de Priuil. §. *Vt autem*, dicitur religioſos in audiẽdis confeſſionibus, & pœnitentijs iniungendis nõ plus habere debere, *quam Parochiales ſacerdotes noſcuntur habere: ſicque* (additur) *de caſibus Epiſcopis, et ſuperioribus quos inferius adnotamus, ac Sedi Apoſtolicæ reſeruatis ſe nullatenus intromittant.* Et tamen ſtatim in §. ſequẽti, *Obſeruet ergo, et c.* incipit Pontifex numerare prædictos caſus & inter alia inquit, *Modo eodem excõmunicatos reſpuant*, id eſt eos à peccatis non abſoluant: Et rationem infra ſubdit, quia non poſſunt eos ab excommunicatione abſoluere. Et declarat ſe maximè loqui de excõmunicatione iuris. Ergo cùm per æquiparationem religioſorum ad Parochos, textus ille concludat religioſos nõ poſſe abſoluere ab excõmunicatione, pro cõperto ſupponit Parochos id non poſſe. Et quod ad hoc ibi non condit nouum ius, ſed ſupponere videtur vſum & conſuetudinem Eccleſiæ vt ſignificant illa verba; *Quã Parochiales ſacerdote noſcuntur h. bere.*

Extrauag. 1. de Priuil.

31 Reſolutio

Reſpondeo tamen ĩ primis ad conſutudinẽ de illa mihi nõ ſatis cõſtare, Imo video apud religiſos (quibus Parochi tam in illa Extrauagãti, quàm in Clementina *Dudum*, æquiparantur) cõtrariam conſuetudinẽ obſeruari. Verũ eſt, poſt illa iura plurimũ aucta fuiſſe religioſorũ priuilegia, & ideò ex illis, & ex conſuetudine, quam nunc habẽt, nõ poſſe argumentũ ſumi a d Parochorum conſuetudinẽ eliciendam. Et ideò ipſi conſulant conſuetudinẽ in vno quoque Epiſcopatu receptã & illã obſeruent: nã conſuetudo ſicut dare poteſt iuriſdictionẽ, ita auferre Nec poſsũ negare, quin ĩ prædicta Extrauagãti talis vſus, ſeu cõſuetudo inſinuetur, quæ fortaſſe potuit eſſe recepta in vrbe, quãuis nõ eſſet in orbe

11 Præter hæc verò reſponderi poteſt dupliciter. Primò textum illum eſſe accommodatè intelligendum de excommunicationibus iuris, à quibus Parochi non poſſunt abſoluere. Et hoc inſinuauit Gloſſa ibi ſolum afferens exemplum de excommunicatione reſeruata. Secundò reſponderi poteſt, licèt Pontifex dicat ſe non intendere vt religioſi plus habeant in audiendis confeſſionibus, quàm Parochi, non tamen dicere ſe velle vt habeant omnia, quæ habent Parochi. Et ita, licèt religioſis poteſtatem illam non conceſſerit, non ſatis infertur Parochos eã non habere. Eſt autẽ Extrauagans illa reuocata per Clementinam, *Dudum*, de Priuilegiis. Itaque vbi de contraria conſuetudine non conſtiterit prædicto communi iuri ſtãdum cenſeo.

SECTIO IIII.

Cur cenſura iuris non reſeruata poßit ab inferioribus tolli.

1 *Ratio dubitandi.*

VT prædictam Doctrinam, eiúſque rationem & illud capite, *Nuper*, magis explicemus, libet expendere efficiam illius rationis, quæ in illo textu redditur, ſcilicet, quia auctor canonis non reſeruãs, videtur facultatem concedere. Vnde enim ſequitur hæc conſequentia? Neque enim eſt formalis, cum ex negatione prohibitionis non ſequitur poſitiua conceſſio, maximè in materia C iuriſdictionis. Et ideo nec ratione materiæ tenere videtur; nam quando iudex condemnat reum ad aliquam pœnam, licèt poſſit ipſe eam relaxare, & ſibi expreſsè non reſeruet, non proptereà cenſetur cõmittere alteri iudici inferiori vt eam poſſit relaxare ergo idẽ erit licet ius pœnam imponat. Præterea ex illa ratione ſequitur quoties lex fertur à Summo Põtifice abſque expreſſa prohibitione, ne inferior prælatus, in ea diſpenſet, poſſe omnes Epiſcopos in ea diſpenſare, quod conſequens admittit Gloſſa, ibi in verb. *Non retinuit*, & cita textum in c. *Cùm apud* de ſponſalib. propter illa verba, *Vt quicunque non prohibetur, per conſequentiam admittatur*. Quæ D non ſunt ad rem, quia ibi non eſt ſermo de materia iuriſdictionis, ſed de libertate, quam vnuſquiſque iure naturæ habet ad contrahendum matrimonium, ſi aliunde non prohibeatur. Sicut etiam in c. *Sunt nonnulli* 16. quæſt. 1. quod citat, ſermo eſt de religioſis ſacerdotibus, qui ex ſe apti ſunt ad ſacerdotalia munera obeunda, niſi aliunde prohibeantur. Nihil ergo illa iura ad rem preſentem faciunt; nam aliud eſt poſſe vti poteſtate propria, & quaſi innata ex vi naturæ, vel conſecrationis, aut muneris, aliud verò nouam poteſtatem recipere: nam de priori vſu verum eſt, quod, dum nõ prohibetur, conceditur, vel potius permitttiur: De poſteriori autem poteſtate, vel vſu illius non videtur poſſe vniuerſaliter concedi.

2 Quod ſpecialiter probatur in exemplo adducto de poteſtate diſpenſandi; aliàs ſequitur poſſe Epeſcopum diſpenſare in omnibus gradibus prohibitis, v.g. hoc ipſo quod non eſt eis expreſſe prohibita diſpenſatio. Item poſſet diſpenſare in tẽporibus ordinationum, *Extra tempora*, quę vocant, conferendo, aut extra præſcripta tempora ordinando, quod eſt contra vſum Eccleſiæ A & contra plura capita tituli De temporibus ordin, c. *Cùm quidam* cap. *Literas*. c. *Vel non eſt*. & in c. *Dilectus* expreſſe dicitur, Archiepiſcopum nõ potuiſſe cum Epiſcopo diſpenſare, vt eodem die tres ſacros ordines conferret. Et redditur ratio, quia *illi huiuſmodi diſpenſatio à canone minimè eſt permiſſa*, vbi Gloſ. aduertit ex eo textu colligi, Epiſcopos non poſſe diſpenſare in communi iure niſi in caſibus ſibi permiſſis. Neque enim poteſt cõmodè exponi, *minimè permiſſa*, id eſt prohibita, quia ſæpe nulla eſt poſitiua prohibitio, vt in caſu illiuſmet textus, ante illud Pontificis reſponſum non erat talis expreſſa prohibitio, & nihilominus reſpõdet Pontifex, Archiepiſcopum illum non potuiſſe diſpenſare; ergo non loquitur de prohibitione poſitiua, ſed de non conB ceſſione: ergo, ſicut ad concedendam poteſtatem diſpenſandi non ſatis eſt non prohiberi, niſi per poſitiuum actum cõcedatur poteſtas, ita etiam neque ad poteſtatem abſoluendi.

3 *In ſola diſpenſatione à cenſura locũ habere prædictam illationẽ, Abb.*

De hac difficultate multa diſputant Doctores iuris Pontificis in citatis locis, & in c. *At ſi clerici*, de Iudiciis, vbi Abbas §. *De adulteriis*, n. 4. varias refert opiniones, quas nunc examinare prolixum eſſet, & alienum à noſtro inſtituto. Aliis ergo omiſſis, quo ad propoſitam difficultatem, & intelligentiam dict. c. *Nuper*, concedendum eſt, quod ratio facta conuincit, per ſe ac formaliter loquendo, in actibus ad iuriſdictionem pertinentibus non recte inferri, *Talis actus non prohibetur ſpecialiter: ergo facultas ad il-* C *lum conceditur*: nam hæc duo ſunt valde diuerſa & poſterius non continetur in priori, ſed eſt aliquid maius. Quo fit, vt ratio illa c. *Nuper* non ſit extendenda ad omnem actum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, vt ſunt diſpenſationes legum, irregularitatum, &c. quia tota illa ratio fũdatur in illa conſecutione. Si ergo illa non tenet ex proprietate, ac formalitate verborum non poteſt ex illa ſumi argumentum ad omnes materias. Vnde abutuntur plane illo textu Doctores, qui ex illo colligunt Epiſcopum cum ſuis ſubditis poſſe diſpenſare in toto iure Pontificio, niſi diſpenſatio expreſſe ſit reſeruata Pontifici, tum propter rationem dictam, tum etiam quia eſt longè diuerſa ratio de abſolutione cenſuræ, & de diD ſpẽſatione, vt ſtatim dicetur: tum denique quia aliàs poſſet ſimiliter inferri Parochum poſſe diſpenſare in iure Pontificio, quia textus ille, & ratio eius; quo ad facultatem abſoluendi, æquè procedit de Parocho: ergo, ſi ex illa licet colligere facultatẽ diſpenſãdi, tribuenda erit Parocho.

4 *Etiam reſpectu Epiſcoporum.*

Addo, ſententiam illam etiam quo ad Epiſcopos, non ſolum non colligi ex illo textu, ſed etiam falſam eſſe, vt probant iura adducta, & quæ ſuprà tetigimus diſp. præced. tractando de diſpenſatione in cenſuris, & præterea, quia ex natura rei inferior non poteſt diſpenſare in legibus ſuperioris. Propterea enim Papa non poteſt, per ſe loquendo diſpenſare in iure diuino, neque Parochus in lege Epiſcopi: ergo neque Epiſcopus in lege Papæ, neque enim minor eſt ſubordinatio inter eos, nec peioris conditionis eſt Papa comparatione Epiſcopi, quàm Epiſcopus comparatione Parochi ſibi ſubditi. Si ergo ex natura rei non eſt hæc poteſtas in inferiori, ut illam habeat non ſatis eſt, vt non prohibeatur, ſed neceſſe eſt, vt concedatur. Vt, ſi Papa poteſt diſpenſare in aliquo particulari iure diuino poſitiuo,

neceſſe

Digitized by Google

neceſſe eſt, vt aliqua ſpeciali ratione, vel traditione cõſtet, Chriſtum ſpecialiter dediſſe talẽ poteſtatem. Et idem manifeſtum eſt in exemplo Parochi reſpectu legis Epiſcopalis: ergo idẽ erit de Epiſcopo reſpectu iuris põtificij. Quod maximè procedit, ſi verum eſt vt fortaſſe eſt, Epiſcopos habere totam ſuam iuriſdictionem a Summo Pontifice; nam tunc clarum eſt non habere iuriſdictionem ad diſpenſandum in eius legibus, niſi ab ipſo concedatur. Sed tamen idem dicendum cenſerem, etiamſi iure diuino haberent ſuam poteſtatem: nam quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt: cùm ergo poteſtas Pontificis ipſo iure diuino ſuperior ſit, & ſuprema, etiamſi eodem iure ſub illo inſtituti eſſent alij Paſtores, haberẽt ex eo proportionatam poteſtatem: quæ talis non eſſet, ſi facultatem ex ſe haberent ad diſpenſandum in legibus ſui Superioris: hoc enim monſtroſum eſſet.

Axioma exponitur. Quapropter axioma illud, quod à multis Doctoribus admittitur: *Quidquid poteſt Papa in tota Eccleſia, poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, niſi prohibeatur:* abſolutè loquendo, verum non eſt: quia nec ratione fundari poteſt, nec inductione probari. Quia potius exemplis adductis de diſpenſationibus falſum oſtenditur. Addique poſſunt alia exempla de legibus irritantibus. Potuit enim Papa irritare clandeſtina matrimonia quod ſine dubio nõ potuiſſet Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu. Potuit item Pontifex perſonas reddere inhabiles ad matrimonium, vel ratione talis voti, vel talis delicti; quod nullus concedet Epiſcopis in ſuis diœceſibus. Addi poſſet exemplum de inſtitutione cenſurarum, quam ſuprà diximus eſſe ita propriam Pontificis, vt ab Epiſcopis in ſuis diœceſibus propria authoritate fieri non poſſit, non quia ſit illis prohibitũ (nullibi enim talis prohibitio inuenitur) ſed quia non eſt conceſſum. Ergo axioma illud vel admittendum non eſt, vel limitandum eſt, vt intelligatur de his ſolum, quæ ad ordinariã & communem animarum gubernationem pertinent, ac moraliter neceſſaria ſunt: ad quem ordinẽ per ſe non ſpectant mutationes, aut diſpẽſationes legum, quæ à Superioribus latæ ſunt.

Neceſſe eſt igitur, vt omnis poteſtas diſpenſandi, vel mutandi legem Superioris ab ipſo Superiori manet; & quantum ad hoc idem credimus de poteſtate abſoluendi à cenſura ob eaſdẽ rationes. Addimus verò neceſſarium non eſſe, vt hæc conceſſio ſpecialiter fiat in vnaquaque lege, vel præcepto: poteſt enim generali conceſſione dari, vt per ſe conſtat, de qua conceſſione conſtare poteſt, aut per decretũ aliquod vniuerſale, aut per receptam conſuetudinem, ſeu traditionem explicantem aliquod munus, vel officium cum tali poteſtate eſſe inſtitutum. Atque ita credimus contingere in poteſtate abſoluendi à cenſuris, quod de poteſtatè diſpenſandi ita ampla dici non poteſt, neque aliquo iure, vel ratione oſtendi: de hoc aliàs. Illud verò nobis conſtat ex dicto cap. *Nuper* Exiſtimo autem hoc ius, ſeu hanc facultatem non incepiſſe ab illo decreto, ſed antea fuiſſe, & in illo fundatam eſſe illam rationem Pontificis: *Quia author canonis ſibi abſolutionem non retinuit, alijs conceſſit.* Nam ſiue ius illud antiquius ſcriptum eſſet, ſiue conſuetudine, & traditione receptum; ſemper tamen credimus pertinuiſſe ad munus Paſtorum animarum, ſiue ſint principales, vt Epiſcopi; ſiue proximi, vt Parochi, poſſe ligatos ſoluere præſertim à cẽſura excommunicationis. Ex hacque ſuppoſitione rectè colligitur, quoties abſolutio eis ſpecialiter non prohibetur, eorum poteſtati committi.

7 *Quare munere Epiſcopi & Parochi coniuncta ſit poteſtas abſoluẽdi à cenſuris.* Ratio autem, ob quàm non ſolum munus Epiſcopi, ſed etiam Parochi, cum hac poteſtate dari creditur, colligi poteſt primò ex natura ipſius cenſuræ, præſertim excommunicationis, quia talis eſt pœna, vt ex intentione Eccleſiæ auferenda ſit, quoties reus fuerit diſpoſitus, & ſatisfactionem obtulerit: cap. *Qua fronte*, de Appellat. & ſæpe aliàs. Et ideò facilius, ac generalius conceditur poteſtas abſoluendi, quàm diſpenſandi, vt ſumi etiam poteſt ex cap. *Cùm illorum*, de Sententia excommunic. Vbi maior cenſetur eſſe poteſtas diſpenſandi, quàm abſoluendi. Et præſertim quia hæc poteſtas abſoluendi præcipuè reſpicit bonum eorum, qui abſoluendi ſunt, non authoritatem, vel dignitatem eorum, qui abſoluere debent. Et quia bonum illud eſt internum, & proximè pertinens ad bonum animæ; ideò poteſtas hæc fuit multò magis neceſſaria, quam generalis poteſtas diſpenſandi. Vnde poteſt altera ratio ſumi ex illis verbis Benedicti XI. in Extrauag. de Priu. §. *Obſeruent: Inconueniens exiſtimamus, vt à peccato abſoluat, qui excommunicationem, quæ infligitur maximè à iure, remouere non poteſt.* Quia ergo non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam Parochus ordinariam habet facultatem abſoluẽdi à peccatis: ideò Eccleſia conueniens iudicauit, vt is etiam haberet poteſtatem ad tollendas cenſuras iure latas, quoties reſeruatæ non ſunt. Et hoc ſenſu accipienda eſt ſimilis ratio, qua nonnulli Theologi vtuntur, ex poteſtate Parochorum abſoluendi à peccatis colligendo poteſtatẽ abſoluendi ab hac excommunicatione iuris: nõ eſt enim ratio per ſe efficax, ſed eſt congruentia declarans cur Eccleſia talem poteſtatem Parochis conceſſerit.

An omnes, qui à mortalibus poßunt abſoluerè, poßint etiam à cenſuris canonis.

Hinc verò ſtatim emergit dubium, an hæc poteſtas extendenda ſit ad omnes Sacerdotes, qui ex priuilegio, vel peculiari delegatione nunc poſſunt ſubire vicem proprij Sacerdotis in Sacramento pœnitentiæ miniſtrando. Et eſt ratio dubij, quia in illis procedit ratio facta; & quia illi comprehenduntur nomine proprij Sacerdotis in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*: vt ſuprà viſum eſt: ergo etiam in præſenti.

Reſolutio. Ad hoc dubium dicendum eſt, omnem Sacerdotem, qui poteſtatem iuriſdictionis habet abſoluendi à peccatis mortalibus, poſſe etiam abſoluere ab huiuſmodi excommunicatione nõ reſeruata. Ita docent Soto, & Nauarrus ſupra; & hæc eſt mens antiquorum Theologorum. *Soto, Nauarrus.* Et hoc probat etiam ſufficienter ratio dubitãdi propoſita, quia appellatio proprij Sacerdotis extenditur ad omnem illum, qui iuriſdictionem habet abſoluẽdi à peccatis mortalibus; quia quatenus illud munus exercet, ſubit vicem, & modum Sacerdotis proprij: ergo cum abſolutio hæc ipſo iure committatur Sacerdoti proprio, rectè intelligitur committi non ſolum illi Sacerdoti, qui eſt proprius ordinarius ratione beneficij; ſed etiam illi, qui per delegationem

efficitur

efficitur quaſi proprius, quo ad hoc munus abſoluendi a peccatis, cùm etiam hæc abſolutio ſit actus delegabilis, & moraliter neceſſarius adi actum abſolutionis ſacramentalis.

10 Prima obiectio contra reſolutionem.

Dices primò: Ergo quoties alicui committitur poteſtas abſolendi a peccatis mortalibus, conceditur facultas abſoluendi ab omni excommunicatione iuris: ergo eadem proportione, ſi alicui conceditur facultas abſoluendi à peccatis reſeruatis, eadem ratione intelligetur conceſſa facultas abſoluendi à cenſuris reſeruatis. Conſequens autem eſt falſum: ergo & illud prius.

Secunda.

Secundò, quia licèt is, qui habet iuriſdictionem ordinariam, poſſit illam delegare; tamen qui habet delegatum, regulariter loquendo, non poteſt ſubdelegare: ſed proprius Parochus ſolum habet hanc poteſtatem abſoluendi à cenſuris, vt delegatam: ergo quando committit alteri Sacerdoti ſimplici, vt ſubditorum confeſſiones audiat, non poteſt illi hanc iuriſdictionē ſubdelegare

Tertia.

Tertiò, quia cum proportione argumentando, ſequitur, quemlibet ſimplicem Sacerdotem poſſe abſoluere à cenſura, ſeu excommunicatione minori; quia poteſt abſoluere à peccatis venialibus, & ſeruatur eadem proportio.

Satisfit obiectionibus ſuprà factis.

11 Nõ omnis qui dat facultatem ad abſoluendum à peccatis, dat etiam ad cenſuras ſibi reſeruatas.

RESpondetur ad primum, negando in rigore primam ſequelam; tamen quia conſequens multa includit: ideò dicendum eſt, in caſibus reſeruatis Pontifici verum eſſe illud cōſequens, non ex vi illius illationis, ſed ex eo, quod nullus caſus eſt de facto reſeruatus Pontifici, niſi qui habet cenſuram reſeruatam annexam, vt ſuprà dictum eſt tractando de Sacramēto pœnitentię: cùm ergo à peccatis nemo abſolui poſſit, niſi priùs abſoluatur à cenſura illis annexa, qui concedit poteſtatem abſoluendi à peccatis reſeruatis; neceſſe eſt vt poteſtatem concedat abſoluendi à cenſuris illis annexis. Tum quia principali conceſſo, conceditur id, quod acceſſorium eſt, ac neceſſariò conſequitur. Tum etiam quia alias inutilis eſſet talis conceſſio. Tū denique quia cum Pontifex non reſeruet peccata, niſi reſeruando cenſuras, non aliter tollit reſeruationem peccatorum, quam tollendo reſeruationē cenſurarum: & ita in hac parte nulla eſt difficultas, nec controuerſia inter authores.

12

At verò de cenſuris reſeruatis ab Epiſcopo, non videtur eadem ratio, quia Epiſcopi habent caſus reſeruatos abſque cenſura annexa: & ideò quamuis Epiſcopus concedat omnes caſus reſeruatos, non ideò cenſetur poteſtatem abſoluēdi à cenſuris ſic reſeruatis concedere: quia hæc duo diſtincta ſunt apud ipſum. Atque ita tradidit Nauarrus in Summ. cap. 27. num. 261. qui addit: Etiamſi Epiſcopus concedat omnem ſuam facultatem, & authoritetem, ad audiendā confeſſionem alicuius, & abſoluendum illum in confeſſione, non cenſeri dare facultatem ad abſoluendum à cenſuris reſeruatis ſibi. Qua ſuppoſita ſententia, neganda eſt prior illatio: & ratio differentiæ eſt, quia poteſtas abſoluendi à cenſuris non reſeruatis iure communi, ex vi eiuſdem communis iuris, comitatur poteſtatē abſoluendi a peccatis mortalibus, & nō ex peculiari conceſſione, aut voluntate illius, qui iuriſdictionē abſoluendi à peccatis concedit, poteſtas autē abſoluēdi à cenſuris reſeruatis alicui manare debet ex propria conceſſione, & voluntatate eius Et quia hæc conceſſio, & voluntas non ſatis exprimitur, concedendo caſus reſeruatos niſi exprimantur cenſuræ, cùm hæc ſint diuerſa, & cōdiſtincta: ideò quo ad hoc non eſt ſimilis ratio.

Nauarrus.

13

Quæ reſponſio ſatis facit (vt opinor) quantum ad vim illationis; nihilominus tamen de ipſa aſſertione plurimum dubito: nam ſi Epiſcopus abſolutè, & ſine diſtinctione concedit oēs caſus ſibi reſeruatos, etiamſi inter illos quidam habeant cenſuram annexam, alij non habeant; non video cur non omnes ſub illa generali clauſula comprehendendi ſint: cùm conceſſio generaliter, & indiſtinctè fiat, & fauores ampliandi ſint maximè cum recepto & vſitato more loquendi nomine caſuum reſeruatorum etiā illi veniant intelligendi, qui cenſuram habent annexam. Quod ſi ſub illa generalitate vtrique caſus comprehenduntur, etiam cenſuras illis annexas comprehendi neceſſe eſt propter rationes priùs factas, quod aliàs inutilis eſſet conceſſio, & quòd principali conceſſo, cenſetur concedi acceſſorium, ſine quo illud exerceri non poteſt. Et eadem ratione idem cenſeo, quando Superior concedit totam ſuam authoritatē, & poteſtatem ad audiendum, & abſoluēdum aliquos in confeſſione quia niſi illa facultas ſe extendat ad omnes caſus reſeruatos: abſolutè non eſt verum, quòd concedat totam ſuam facultatem neceſſariam ad abſoluendum. Item quia iuxta communem vſum illa conceſſio ſub illis verbis non fit niſi propter caſus reſeruatos. Vide Vgolinum dict. cap. 10. §. 4. num. 12.

Vgolinus

14

Atque hæc quidem vera mihi videntur, quādo omnes ipſi caſus ſunt reſeruati: ſi verò contingeret cenſuram eſſe reſeruatam Epiſcopo, & non peccatum propter quod imponitur, vt Nauarrus ſupponit; tunc conceſſis caſibus reſeruatís, non concederetur cenſura: procedit enim tunc ratio contrariæ ſententiæ, ſcilicet illa duo eſſe diuerſa, & tunc non eſſe inter ſe connexa. Non adducit autem Nauarrus caſum, in quo cenſura ſit reſeruata, & non peccatum: quanquam enim ſepæ peccatum non reſeruetur, niſi prout ſubſtat cenſuræ reſeruatæ; ita vt ablata cenſura, vel reſeruatione eius, ſtatim cenſeatur ablata reſeruatio culpæ: tamen moraliter nunquam fit, vt cenſura reſeruetur, & nō culpa propter quam imponitur, præſertim loquendo de cenſura excommunicationis, de qua nunc maximè agimus. Nam ſuſpenſio interdum reſeruatur, non reſeruata culpa: tunc autem potius habet rationem puræ pœnæ, quàm cenſuræ, vt infra ſuo loco dicemus.

15 An quando Parochus iuriſdictionem ad abſoluendum à peccatis delegat, etiam facultatem abſoluēdi à cenſuris concedat.

Ad ſecundam obiectionem ſumenda eſt reſponſio ex dictis in præcedenti: nam hæc iuriſdictio ad abſoluendum ab excommunicatione iuris non delegatur à Parocho, vel ab Epiſcopo; ſed ab ipſo iure, ſeu eius authore. Et ideò quando Parochus committit alicui iuriſdictionem abſoluendi à peccatis, ipſo iure illam alius recipit facultatem abſoluendi à cenſuris iuris, & nō reſeruatis. In quo eadem eſt ratio de Epiſcopo nam etiam ipſe habet hanc poteſtatem, non vt propriam, ſed vt delegatam, & commiſſam à Summo Pontifice, vt oſtenſum eſt: & ideò ſi ratio facta in Parocho eſſet efficax, etiam probaret, Epiſcopum non poſſe committere hanc iuriſdictionem; quod tamen eſt planè falſum, &

contra

Digitized by Google

contra Eccleſiæ vſum. Dicendũ ergo eſt cõnexionem illam, vt ſic loquar, poteſtatis abſoluẽdi à peccatis mortalibus, & à cenſuris iuris communis, ſectã eſſe iure cõmuni: & ideò delegata priori poteſtate à quolibet ordinario, ex vi ipſius iuris ſtatim delegari alteram facultatẽ. Dici etiam poſſet, licet poteſtas hæc ſit in parocho; & etiam in Epiſcopo, ex comiſſione Pontificis: tamen quia iam communi iure illis commiſſa eſt, tanquam ordinariam reputari: ideoque ab eis delegari poſſe, & communi vſu, & conſuetudine ita receptam eſſe quam reſponſionem exiſtimo etiam eſſe veram, & applicandum ad plures caſus, qui cùm ex ſe Pontificij ſint, in iure vel antiquo vel nouo Concilij Tridentini, Epiſcopis committuntur: quos tamen ipſi poſſunt, & ſolent, non tantùm per ſe, ſed etiam per alios axpedire: quando in ipſa commiſſione nõ ſit expreſſa reſtrictio, vt ſuprà dictum eſt, & ſumitur ex cap. vlt. de Officio ordinarij, vbi id notat Gloſſa, & Nauarrus in Sum. cap. 27. num. 45. & Ioannes de Lignano tract. de Centur. Eccleſ. §. 26. nu. 3. Reputatur enim illa iuriſdictio vt ordinaria, quia ratione dignitatis, aut officij competit, ſeu (quod idem eſt) quia ſtabili lege iam eſt perpetuò coniuncta cum ordinaria iuriſdictione.

Gloſſa. Nauarrus. Lignano.

16 Num ſimplex ſacerdos poſſit à minori excõmunicatione abſoluere

Ad tertiam obiectionem Nauarrus in Sum cap. 27. nu. 25. & in cap. *Placuit*, de Pœnitent. diſt. 6. admittit illud conſequens, docens cõtra Caietanum, omnem Sacerdotem ſimplicem poſſe abſoluere ab excõmunicatione minori, ſicut poteſt abſoluere à peccatis venialibus; quia etiam ad abſoluendũ à venialibus requiritur iuriſdictio: ergo ſi omnes Sacerdotes poſſunt à venialibus abſoluere, omnes habent aliquam iurisdictionem: ergo pari ratione õnes poterũt abſoluere ab excõmunicatione minori. Fauet huic ſententiæ diuus Tomas in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 5. quæſtion. 1. dum ait: *A minori xcõmunicatione quilibet poteſt abſoluere, qui poteſt abſoluere à peccato participationis*. Nihilominùs hæc ſententia mihi non probatur: nam fundamentum eius in æquiuoco laborat; vel ſi loquamur dialecticè, procedit ex pũris particularibus. Concedimus enim ad abſoluendum ſacramentaliter à culpis venialibus neceſſariam eſſe iuriſdictionem illius fori, in quo meritò reprehenditur vel Caietanus, vel quicunque alius hoc negauerit, vt ſuprà ſuo loco viſum eſt. Hinc vero quomodo infertur, eoſdem Sacerdotes habere iuriſdictionem ad abſoluendum à cenſura minori? Nan hæ iuriſdictiones ſunt diuerſarum rationum, illa eſt fori ſacramentalis, hæc fori contentioſi: illaque fortaſſe datur ex diuino iure ſimul cum charactere ſacerdotali, quantum ad venialia peccata: vel ſi non, diuino iure, perpetuo conſenſu Parſtorum Eccleſiæ, immemoriali conſuetudine, & traditione, explicato, conceſſa eſt: hæc verò neque diuino iure datur, cùm tota ipſa originẽ habeat ab inſtitutione humana, neque etiam de conceſſione illius per Eccleſiam habemus ius aliquod, nec cõſuetudinem, nec traditionẽ de qua conſtet.

D. Thomas

17 Vera reſolutio.

Quapropter probabilius cẽſeo, ſolùm Epiſcopum, & Sacerdotẽ proprium, vel qui eius vicem gerit, poſſe abſoluere etiã ab excõmunicatione minori: idq tenuit Caetanus tom. 1: Opuſc. 7. ad 2 & in Sum. verbo *Abſolutio ab excõmunicatione* Et in hanc ſentẽtiã magis inclinat Couaruias cap. *Alma*, 1. part. §. 12. num. 6. Et eã tenet Vgolinus referens alios, tab. 3. c. 4. §. 5. nu. 2. Et præter rationem factam videtur apertè hæc ſentẽtia colligi ex dicto cap. *Nuper*, vbi particularis ille caſus, de quo Potifex fuerat interogatus, erat de minori quadam excommunicatione, & tamẽ ipſe reſpondet, *In ſecundo verò caſu à ſuo Epiſcopo vel proprio Sacerdote poterit abſolutionis beneficiũ obtinere*. ergo non iudicauit Pontifex quẽlibet Sacerdotem idoneũ ad abſoluendũ ab illa cenſura. Adde quòd licèt excommunicatio minor poſſit propter ſolum veniale peccatũ aliquãdo incurri, tamen aliquando etiam incurritur propter mortale, vt colligitur ex cap *Sacris*, de iis, quæ vi, &c. ergo conceſſa abſolutione ad abſoluendum à culpa veniali, non eſt conſequens, vt concedatur facultas abſoluendi ab hac minori cenſura.

Caietanus. Couaruias. Vgolinus.

18 Satisfit tertiæ obiectioni.

Ad obiectionem ergo negatur ſequela, tum quia non eſt in omnibus ſimilis proportio, tum maximè quia nullum eſt ius, ratione cuius hæc iuriſdictio abſoluẽdi à minori excõmunicatione ſit coniuncta, & annexa iuriſdictioni abſoluendi à venialibus: eſt autem ius concedens aliã iuriſdictionem, vt declaratum eſt Et huius etiã diuerſitatis poteſt congrua ratio reddi, quia confeſſio venialium non eſt per ſe neceſſaria: poſſunt enim aliis modis remitti: cofeſſio autẽ mortalium eſt per ſe neceſſaria ad eorum remiſſionem: quia ergo ad hanc abſolutionẽ neceſſariò præmitti debet abſolutio à cenſura; ideò conueniens fuit, vt cui prior abſolutio committitur, committatur etiam hæc poſterior: reſpectu autem venialium id neceſſarum non fuit.

19 An hæc facultas abſoluẽdi à cẽſuris iuris detur in foro interno, an etiam in externo.

Aliud dubium eſt, an abſolutio data ex vi huius decreti & poteſtatis intelligatur tantùm in foro interiori, vel etiam in exteriori. Et ratio dubitandi eſt, quia hæc poteſtas ſolùm videtur conceſſa in ordine ad abſolutionem à peccatis: ſed hoc tantùm pertinet ad forum internum: ergo tantùm in illo valebit huiuſmodi abſolutio. Ad hanc dubitationem Nauarrus ſentit, hanc poteſtatem proprij Sacerdotis ad abſoluẽdum à cenſura communis iuris ſolùm eſſe conceſſam pro foro interiori, non tamen pro exteriori. Quod nulla ratione probat: ſed ſolùm ad conciliandas opiniones ſuprà poſitas id dixiſſe videtur. Veruntamen cùm Pontifex abſolutè loquatur, & fauores ſint potiùs ampliandi, quàm reſtringendi; nõ eſt cur hunc ita reſtringamus. Preſertim quia decreta iuris Canonici præcipuè reſpondere ſolent quo ad huiuſmodi caſus in ordine ad forum iudiciale. Adde quòd non eſt maior ratio admittendi illam diſtinctionem in Sacerdote proprio, quàm Epiſcopo; cùm textus ille æquè, & indiſtinctè de vtroque loquatur. Non eſt ergo neceſſaria illa diſtinctio: nam licet poteſtas hæc conceſſa ſit præcipuè propter forum internum, cùm tamen non limitetur, ad vtrumque extenditur, quantum eſt ex vi illius iuris. Quod bene notauit Vgolinus dicto cap. 10. §. 5.

Vgolinus.

An capitulum Nuper, *concedens Epiſcopis, et Parochis facultatem ad abſoluendum à cenſura iuris, reuocatum ſit?* 20

VLtimò verò circa hanc partẽ aduertendum eſt, quæ hactenùs diximus, ſolùm procedere

quantum

quantum eſt ex vi dicti cap. *Nuper*. Quia verò ius in illo contentum humanum eſt, mutari poteſt, & abrogari. Atque ita Vgolinus ſuprà cenſet, conceſſionem illam per contrariam conſuetudinem abrogatam eſſe, eo quòd Couarruuias dicat, contrariam conſuetudinem cõmuni praxi eſſe receptam. Et maximè quia in Extrauag. 1. de Priu. §. *et autem*, dicitur, Religioſos in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis iniungẽdis nõ plus habere debere, *quàm Parochiales Sacerdotes noſcuntur habere: ſicq́ (additur) de caſibus Epiſcopis, et Superioribus, quos inferiùs annotamus, ac ſedi Apoſtolicæ reſeruatis ſe nullatenùs intromittant*. Et tamen ſtatim in §. ſequenti, *Obſeruent ergo etc.* incipit Pontifex numerare prædictos caſus, & inter alia, inquit: *Modo eodẽ excommunicatos reſpuant*, id eſt, eos à peccatis non abſoluant. Et rationem infrà ſubdit: quia non poſſunt eos ab excõmunicatione abſoluere. Et declarat ſe maximè loqui de excommunicatione iuris. Ergo cùm per æquiparationem Religioſorũ ad Parochos textus ille concludat, Religioſos non poſſe abſoluere ab excommunicatione; pro comperto ſupponit, Parochos id non poſſe. & quo ad hoc ibi non condit nouum ius, ſed ſupponere videtur vſum, & conſuetudinem Eccleſiæ, vt ſignificant illa verba: *Quàm Parochiales Sacerdotes noſcuntur habere.*

Extrauag. cap. 1. de Priuileg.

21 Reſolutio

Reſpondeo tamẽ in primis ad conſuetudinẽ, de illa mihi non ſatis conſtare. Imò video apud Religioſos (quibus Parochi tam in illa Extrauaganti, quàm in Clementina *Dudum*, æquiparantur) cõtrariam conſuetudinem obſeruari. Verũ eſt, poſt illa iura plurimum aucta fuiſſe Religioſorum priuilegia; & ideò ex illis, & ex conſuetudine, quam nunc habent, non poſſe argumẽtum ſumi ad Parochorum conſuetudinem eliciendam. Et ideò ipſi conſulant cõſuetudinem in vnoquoque Epiſcopatu receptam, & illam obſeruent: nam conſuetudo ſicut dare poteſt iuriſdictionem, ita & auferre. Nec poſſunt negare, quin in prædicta Extrauaganti talis vſus, ſeu conſuetudo inſinuetur: quæ fortaſſe potuit eſſe recepta in vrbe, quamuis non eſſet in orbe.

Præter hæc verò reſponderi poſſit dupliciter primò, textum illum eſſe acommodatè intelligendum de excommunicationibus iuris, à quibus Parochi non poſſunt abſoluere: & hoc inſinuauit Gloſſa ibi, ſolùm afferens exemplũ de excommunicatione reſeruata. Secundò reſponderi poteſt, licèt Pontifex dicat, ſe non intendere, vt Religioſi plus habeant in audiendis confeſſionibus, quam Parochi: non tamen dicere, ſe velle, vt habeant omnia, quæ habent Parochi. Et ita licèt Religioſis poteſtatem illam non conceſſerit, non ſatis infertur Parochos eam non habere. Eſt autem Extrauagans illa reuocata per Clementinam *Dudum*, de Priuilegiis. Itaque vbi de contraria conſuetudine nõ conſtiterit, prædicto cõmuni iure ſtandũ cẽſeo.

SECTIO V.

Quis poßit abſoluere à cenſura per canonem reſeruata.

1 Regula Generalis

VLtima regula in hac materia ſit: A cenſuris per canonem reſeruatis ſolus author canonis, vel eius Superior, vel qui ab eis poteſtatem habuerit delegatam, poteſt abſoluere. Hęc eſt manifeſta Sumiturque ex dicto cap. *Nuper*, ferè quo ad omnes partes, quas includit. Vna eſt negatiua, ſcilicet, quòd alij non poſſint. Et hæc patet: nam vt ibi dicitur, tunc cõcedere cenſetur author canonis facultatem, quando non reſeruat: ergo per reſeruationem tollit facultatem abſoluendi. Quod etiã facilè oſtendi poteſt ex dictis ſuprà de reſeruatione caſuum in foro pœnitentiæ: eſt enim eadem proportionalis ratio; nã vtraque abſolutio eſt actus iuriſdictionis, quam ordinarius Iudex, ſeu Paſtor poteſt ſibi reſeruare. Pars autem affirmatiua, quo ad ipſum authorẽ canonis, per ſe nota eſt; quia eius eſt ſoluere, cuius fuit ligare. Atque eadem ratione manifeſtum idem eſt, quo ad Superiorem; debetque hæc B particula eodem modo intelligi, quo eam declarauimus in cenſuris ab homine latis: eſt enim in huiuſmodi cenſuris à iure eadem ratio, & proportio. Atque idem ferè eſt de eadem parte, quo ad poteſtatem delegatam: nam ſicut in aliis caſibus, ita & in his poteſtas hæc delegari poteſt, vt conſtat etiam ex vſu Eccleſiæ, & ex cõmuni ratione iuriſdictionis, quæ delegabilis eſt. Nihil eſt autẽ in his caſibus peculiare, quod hanc delegationem impediat. Item ex dicto cap. *Nuper*, in quo author canonis non reſeruans cenſuram, facultatem abſoluendi aliis concedere cenſetur: ergo ſupponitur in eius poteſtate, & arbitrio eſſe dare huiuſmodi facultatẽ, etiam in eis caſibus, quos ſibi reſeruat. Adde etiam ex ſuperiùs dictis, poteſtatem delegandi hanc iuriſdictionem eſſe in omnibus illis, qui ordinario iure, ſeu ex officio poſſunt ab aliis C cenſuris abſoluere. nam quo ad hoc etiam eadẽ eſt ratio de iis caſibus, & de aliis omnibus proportione ſeruata.

Aliquid de articulo mortis vel remittitur in materia de excommunica.

Quædam pro delegationè cenſuræ reſeruatæ notantur.

2 Pro articulo mortis omnibus Sacerdotibus delegatur poteſtas hæc communi iure.

IN hac ergo aſſertione, & in omibus partibus eius, quantũ ad rem ſpectat, nulla noua difficultas occurrit. Solùm circa modum, & verba quibus hæc delegatio fieri ſolet, oportet nonnulla aduertere, quæ ad prædicta dubia expediẽda conferre poterunt. Poteſt ergo hæc delegatio fieri ſolùm pro caſu extremæ neceſſitatis, ſeu articuli mortis: & hoc modo facta eſt, communi iure, & perpetua conſuetudine, omnibus Sacerdotibus, & pro omnibus cenſuris reſeruatis ratione cuiuſcunque culpæ, ſine exceptio D ne, neque ex parte Sacerdotum, neque ex parte culparum, iuxta doctrinam Concilij Tridẽtini ſeſſ. 14. cap. 7. De qua re multa poſſent dici, & dubitari; tamen coincidunt cum illis, quæ in ſimili puncto diximus circa abſolutionem peccatorum in foro ſacramentali: & eãdem reſolutionem hic habent; ibi ergo videri poſſunt. An verò hæc poteſtas, quo ad abſolutionem à cenſuris, extendatur ad non Sacerdotes: pro illo articulo mortis dicemus inferiùs.

Secundò delegatur hæc poteſtas communi iure in aliquibus caſibus, vt in cap. *Mulieris*, de Sententia; excommuninicat. committitur Epiſcopis, vt abſoluant certas perſonas à ſententia canonis, *Si quis ſuadente*. Et ſimilis conceſſio habetur in capitulo *de Monialibus*, & capitulo vltimo eodem tit. & de Legatis Papæ in capitulo, *Quòd*, *tranſlationem* & cap. *Excommunicatis*. de offic.

Digitized by Google

de offic. Legatur. Sic etiam in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. cōmittitur epiſcopo poteſtas abſoluendi ſubditos ab omnibus caſibus occultis Sedi Apoſtolicæ reſeruatis; de quo decreto multa dicta ſunt loco ſuprà citato de Sacramento pœnitentiæ, quæ in abſolutione à cenſuris eodem modo procedunt. De hac ergo conceſſione iuris nihil dicendum occurit; ſed ſolùm conſiderāda eſſe verba canonis, & iuxta illa de huiuſmodi facultate iudicandum eſſe. Et quidem, ſi conceſſio ſit particularis ad determinatam cenſuram, res erit facilior, quia verba etiam erunt determinata, & particularia. Quādo verò conceſſio eſt generalis, & per vniuerſalia verba, poterit eſſe in eius interpretatione nonnulla maior difficultas ad eius tamen intelligentiam conferre poterunt, quæ ſtatim de aliis conceſſionibus annotauimus; nam quo ad hoc eſt in omnibus eadem ratio.

4 Variis modis delegatur hæc poteſtas.

Alio ergo modo poteſt hæc delegatio, ſeu cōceſſio fieri ab homine, vt ita dicam, & interdum fit ſolo verbo, determinatæ perſonæ, vel in particulari caſu, vel in generali. Aliquando verò fit per priuilegia perpetua, vt ſunt illa, quę conceduntur Religionibus quomodo noſtris Confeſſoribus conceſſa eſt à Pontificibus facultas abſoluendi ab omnibus cenſuris reſeruatis etiā Summo Pontifici, exceptis illis, quæ continentur in Bulla Cœnæ Domini. Et aliæ Religiones præſertim Mendicātes, alia priuilegia huiuſmodi habent, vt videre licet in compendio priuilegiorum, titulo, *Abſolutio quo ad ſeculares*. De quorum interpretatione non eſt nunc dicendū à nobis; nam ſufficiunt ſuprà dicta de caſibus reſeruatis, præter alia communia, quæ ſtatim addemus: cætera enim conſulendo, & attentè conſiderando ipſa priuiligia, facilè intelligētur.

5 Variis modis indulgētia plenaria conceditur.

Denique aliquando fit hæc conceſſio generalis, per iubilæum in ordine ad indulgentiam aliquam lucrandam, vel per alia diplomata Pontificia, quæ ad certum tempus conceduntur, ob aliquam bublicam cauſam; qualis eſt conceſſio, quę fit per Bullam Cruciatæ, de cuius expoſitione multa in Hiſpania ſcripta ſunt, & de Iubileo ſcripſit Nauarrus: & quoties tales cōceſſiones fiunt per Bullas, ſeu Iubilæum, nouæ oriuntur dubitationes practicæ, quæ vix poſſunt ſub ſcientiam cadere: & ideò ferè non eſt neceſſe aliam regulam hic conſtituere, niſi vt ab hominibus doctis proprietas verborum conſideretur, & iuxta principia iuris, vel alia à Teologis recepta verba explicentur.

Illud verò prætermitti hoc loco non poteſt, quod ad explicandas vniuerſales clauſulas neceſſarium eſt. Interdum enim conceditur indulgentia plenaria per Bullam, & nihil aliud additur, quod ad abſolutionē cēſuram pertineat; aliquādo verò conceditur illa indulgentia ſub hac forma, *per modum Iubilæi*, & nihil aliud explicatur: nonnunquā additur clauſula generalis, vt poſſit quis abſolui ab omnibus cenſuris, vel ab omnibus cenſuris reſeruatis etiam Summo Pontifici; & nulla fit in particulari ſpecificatio, neque etiam fit vlla exceptio. Sepiùs verò additur exceptio cenſurarum Bullæ Cœnæ: vel è contrario aliquando horum etiam fit ſpecifica conceſſio, quæ interdum eſt abſoluta ſine declaratione, aliquando cum aliqua expreſſa additione, vel exceptione. Denique īterdū datur abſoluta facultas abſoluēdi, interdū ſub aliqua cōditione, vt v. g. *Satisfacta parte*, vel alia ſimili. De quibus formulis nonnulla notanda ſunt, ex quibus poterunt facilè alia intelligi: nam licet poſſint aliis modis variari, erunt potiùs materialiter, quam formaliter diuerſæ.

7 Per ſolam conceſſionē indulgētię plenarię non datur facultas, vt quis à cēſuris abſoluatur.

Prima igitur conceſſio ſolius indulgentiæ plenariæ ad rem præſentem eſt impertinens; quia certum eſt ex vi illius non concedi facultatem obtinendi abſolutionem a cenſuris: nam hec duo beneficia, ac priuiligia ſunt valde diuerſa; & licet vnum interdum concedi ſoleat in ordine ad aliud, tamē abſolutè, & ſecundùm ſe conſiderata, vnum in alio non continetur; ſicut è contrario conceſſa facultate abſoluendi a quibuſcunque cenſuris, vel peccatis; non propterea conceditur indulgentia plenaria, vt per ſe notum eſt. Vnde in Bullis datis in fauorem Religionū ſæpe conceditur, vel actiuè facultas abſoluendi à cenſuris reſeruatis; vel paſſiuè, vt ex eis abſolui poſſint, & nulla conceditur indulgentia. E contrario verò per grana benedicta; ſæpe conceditur indulgentia, & non facultas dandi, vel obtinendi abſolutionem a cenſura.

8 Obiectioni occurritur.

Dices: per indulgentiam plenariam tollitur omnis pœna pro peccato debita; ſed cēſura eſt quædam pœna peccati: ergo. Reſpondetur: Si argumentum quidquam valeret, probaret, poſt conceſſam indulgentiam non eſſe neceſſariam abſolutionem à cenſura; ſed ſolùm lucrari indulgentiam, vt per ipſam tollatur, quod eſt euidenter falſum, tum quia ad lucrandam indulgentiam neceſſe eſt, vt pręcedat abſolutio à cenſura, per ſe loquendo; & ideò ſæpe conceditur hæc facultas propter fructum indulgentiæ: tū etiam quia per indulgentiam nō tollitur omnis Eccleſiaſtica pœna; ſed illa, quæ apud Deum manet propter peccata commiſſa poſt remiſſionem eorum, quæ vel in alia vita luenda eſt, vel in hac per ſatisfactionem propriam expianda: & ideò ad ſummum tollitur per indulgentiam neceſſitas huius ſatisfactionis, non verò abſolutionis, vel diſpenſationis cenſurarū, vel irregularitatum, aut ſimilium pœnarum.

Vide Nauarrū de Iubileo, notab. 14.

9 Num quando datur indulgentia per modum Iubilæi, detur facultas abſoluendi à cenſuris.

At verò quando in conceſſione indulgentiæ additur, *per modum Iubilæi*: quidam putant per illam particulam concedi facultatem abſoluēdi ab omnibus cenſuris. Quod indicat Iacobus de Graſſis in lib. 4. Caſuum conſcient. cap. 15. nu. 29. nam illa particula, *per modum Iubilæi*, aliquid addit ſupra indulgentiam: ipſe autem putat Iubilæum præter indulgentiam continere poteſtatem cōmutandi vota, & abſoluendi à cēſuris, & caſibus reſeruatis: & ideò cùm indulgentia per modum Iubilęi conceditur, facultatem etiā abſoluendi à cenſuris concedi ſentire videtur.

Graſſis opinio.

Resolutio.

Verumtamen id non eſt veriſimile, quia explicatio illius vocis *Iubilæi*, & quòd totam illam poteſtatem includat, nullo iure, aut authoritate oſtenditur. Vnde licèt cùm Iubilæo ſæpe ſoleat illa poteſtas, vel facultas concedi; tamen Iubilęus propriè eam nō ſignificat: ſumpta eſt enim illa vox ex ſcriptura, ī qua *Iubilæus* annū remiſſionis ſignificabat: & inde tranſlata eſt ad ſignificādam plenam remiſſionem, quæ per indulgētiā conceditur. Deinde illa poteſtas cōmutādi vota vel abſoluēdi à cenſuris, nō eſt definita, & certa, ſed interdum ampla eſt, & interdum magis reſtricta: ergo in abſoluta voce Iubilæi non poteſt intelligi cōceſſa aliqua poteſtas huiuſmodi.

Quanta

Quanta enim illa erit? non ampliſſima, quia hæc non ſemper, ſed raro conceditur: neque cũ certa aliqua reſtrictione, qua hæc nulla eſt definita, ſed arbitraria, ad voluntatem concedẽtis: non eſt ergo veriſimile, tam grauem poteſtatẽ tam confusè concedi: & ideò quoties conceditur, ſpeciatim exprimitur, etiamſi Iubilæus concedatur, vt ex vſu conſtat. Quando ergo indulgentia conceditur per modum Iubelæi, nihil aliud ſignificatur, niſi concedi indulgentiam plenariam, qualis concedi ſolet ĩ Iubilæis. Quòd ſi ſimul dicatur concedi indulgentia plenaria ad inſtar Iubilæi, eſt repetitio quædã ad maiorem explicationem, & commendationem indulgentiæ, non verò eſt noua conceſſio.

10 An cõceſſa facultate ad abſoluẽdum ab omnibus cenſuris, cõprehendãtur etiam reſeruatæ.

Vt ergo poteſtas abſoluendi à cenſuris conceſſa intelligatur, neceſſe eſt, vt apertus Verbis exprimatur: tunc verò ſi verba ſint vniuerſalia, *ab omnibus cenſuris*, dubitari poteſt, an in ea conceſſione comprehendantur cenſuræ reſeruatæ. Videntur enim comprehendi, tum quia verba vniuerſalia ſunt, tum etiam quia alias nulla fieret ſpecialis conceſſio: quoniam ad abſoluendũ à cenſuris non reſeruatis neceſſaria non eſt, cùm ex iure communi coniuncta ſit cum poteſtate abſoluendi à mortalibus peccatis. Ego verò exiſtimo in primis, vel nunquam, vel rariſſimè fieri conceſſionem ſub illa præciſa forma verborum: quia eſſet valdè confuſa, & incerta, & aut nimia, aut ferè nulla, vt rationes factæ declarant. Deinde dico, ſi talis conceſſio fiat, non eſſe extendendam ad caſus reſeruatos, tum propter generalem regulam iuris, quòd *in generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus*: quæ eſt 81. in 6. & habetur etiam in cap. vlt. de offic. Vicat. in 6. & notauit Antonius 3. part. tit. 24. cap. 77. §. 1. de qua plura ſtatim; tum etiam quia quando caſus reſeruati conceduntur, ſemper conſueuerunt exprimi in priuilegio, vel Bulla. ergo quando non exprimuntur, ſignum eſt conceſſionem ad illa non extendi; tum etiam quia illa verba ſufficienter, & in toto rigore habent effectum, ſi detur facultas abſoluendi à cenſuris: & licèt dicatur, *ab omnibus*, illa diſtributio ſufficienter intelligitur de omnibus ſpeciebus cenſurarum: ergo ita eſt interpretanda illa conceſſio, vt ſalua verborum proprietate, vel communi iuri, vel aliorum, minimum deroget.

Antoninus.

11 Conceſſa facultate ad abſoluẽdum à caſib. Papæ reſeruatis, non cõprehendũtur contenti in Bulla Cœnæ. Couarr. Nauarr. Graſſi.

Ex quo cum proportione ſequitur, quando conceditur generalis facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis Summo Pontifici, ſub ea conceſſione non comprehendi caſus reſeruatos in Cœnæ Bulla, etiãſi expreſſe nõ excipiantur. Ita Cou. & Nauar. quos refert, & ſequitur Iacobus de Graſſis lib. 4. Diciſ. cap. 18. num. 2. qui idẽ habet cap. 15. num. 76. Et ratio eſt eadem, quia illæ cenſuræ iuxta vſum, & morem Eccleſiæ habent ſpecialẽ rationẽ, & grauitatem ac reſeruationẽ, ratione cuius non cenſentur comprehendi ſub clauſula generali: & ideò quãdo conceduntur, ſemper exprimuntur iuxta ſtilum Romanæ curiæ. Dices: Etiam quando non conceduntur, expreſsè excipiuntur: ergo ſi non excipiantur expreſsè, intelligentur conceſſæ. Reſpondetur negando conſequentiam, quia ex negatione, ſcilicet expreſſionis, rectè infertur negatio, ſcilicet conceſſionis; ex negatione autem expreſſa exceptioni non rectè infertur affirmatio, ſeu poſitiua

Obiectio ſoluitur.

conceſſio. Præſertim quia plus requiritur, vt intelligatur iuriſdictio conceſſa, quàm ſola omiſſio alicuius verbi, ſeu exceptionis expreſſæ, quæ multis de cauſis poteſt contingere. Et alioqui ſemper reliquintur præſumptio in contrarium, propter ſpecialitatem illorum caſuum.

12 An ſub facultate abſoluẽdi à cenſuris reſeruatis in Bulla Cœnæ cõprehendatur incurſa propter hæreſim. Nauarrus. Couarru. Graſſ. Vgolinus.

Hinc vlteriùs eadem proportione, & ratione inferunt ſcriptores, præſertim moderni, in conceſſione generali omnium cenſurarũ Papalium, etiam contentarum in Bulla Cœnæ, non intelligi comprehenſam excommunicationem propter peccatum hæreſis. Ita docent Nauarrus cap. 27. num. 275. & Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. num. 15. & Iacobus de Graſſis dicto lib. 4. cap. 15. num. 25. & Vgolinus tab. 1. cap. 13. §. 4. num. 10. Ex eiſdem fundamentis, quòd ſpecialis caſus non comprehenditur ſub generali clauſula & præſertim in mandatis & commiſſionibus, iuxta cap. *Qui ad agendum*, de procuratorib. in 6. hic autem caſus iuxta vſum, & morem Eccleſiæ valdè ſpecialis cenſetur. Vnde quando Papa illum concedere vult, eum exprimit, etiam poſt vniuerſalem conceſſionem caſuum Bullæ Cœnæ, vt anno 1589. fecit Sixtus V. in quodam Iubilæo. Et poſteà ſimilem facultatem conceſſit Clemens VIII. in alio Iubileo anni 1594. Et à ſimili citari ſolet cap. *Frater noſter*, 16. quæſt. 1. ibi: *In cauſa fidei vel criminis*. Nihilominùs tamen addit Graſſis ſuprà, aliter haberi in praxi de hæretico occulto incidente in excõmunicationis cenſuram. Idem citatur ex Nauarro conſil. 15. de Sententia excommunicat. vbi nihil reperio. Fũdari tamẽ poteſt praxis in vulgari regula, quòd priuilegium Principis latiſſimè eſt interpretandum, iuxta cap. *Quamuis pleniſſima*, de præben. in 6. Quæ regula maximè procedit in his beneficiis quæ bonum continent animarũ, qualis eſt, facultas abſoluendi à reſeruatis. Neque obſtat quòd hæreſis habeat ſpecialem grauitatem, quia licèt hoc ſit verum ĩ ratione culpæ, non tamen in ratione reſeruationis, quæ ſit v. g. per Bullam Cœnæ: nam eiſdem verbis, & eodem modo reſeruantur reliqua crimina. Sicut inter percuſſiones clerici valdè ſpecialis eſt percuſſio Sacerdotis, & nihilominùs ſub facultate generali abſoluendi à percuſſionibus clericorũ comprehenditur; quia quo ad reſeruationem omnes inferiores ordines æquiparentur. Sic ergo in præſenti. Atque hoc ſignificant Pontifices, quando concedendo hanc facultatem generalem abſoluendi à reſeruatis, excipiunt caſum hæreſis. Sed de praxi mihi non conſtat. Et cætera facilè ſolui poſſunt: nam fauor fidei, fauor eſt animarum; imò hic cenſetur maior, quam priuatum commodum vnius, vel alterius, & ſpecialitas hæreſis non conſtituitur in grauitate delicti, ſed etiam in reſeruatione, iuxta mentem Pontificum, vſu, & verbis declaratam; licet interdum propter tollendas opiniones expreſsè addatur exceptio. Quapropter diſcedendum non cenſeo à priori ſententia, quamuis non negem hanc poſteriorem eſſe probabilem, & nulla ratione calumniari, aut cenſura notari poſſe.

Sixtus V. — Clemens VIII. — Vide Filliuch. to. 2. de offi. Sacer. lib. 9. cap. 15. in fine.

13 An ſub facultate abſoluẽdi à cenſuris Papæ reſeruatis cõprehendantur reſeruatæ Epiſcopis.

Vlteriùs verò inquiri ſolet, an cùm Pontifex cõcedit generali clauſula cenſuras ſibi reſeruatas, cẽſendus ſit cõcedere etiã cenſuras, quas inferiores Epiſcopi ſibi ſpecialiter reſeruant. Videri enim poteſt nõ cõcedere, tũ quia illa reſeruatio diſtincta eſt, tũ etiam quia Põtifex id, quod

ad ſe

ad ſe pertinent, ſpāliter concedens, nō videtur in aliquo velle derogare proprio iuri Epiſcoporum, ſicut qñ pontifex fert legem generalē, non intelligitur derogare proprijs conſuetudinibus, vel ſtatutis particularium prouinciarū,

Nauar.

c. 1. de Conſtit. in 6. ergo ſimiliter, &c. Propter hæc quidam cenſent in ea clauſula generali nō contineri cenſuras Epiſcopis reſeruatas. Cui ſententiæ fauet Nauarrus in c. *Ita quorundam*, de Iudæis, notab. 11. num. 71. & in Summa ca. 27. num. 261. quatenus dicit cum Hoſtienſi, & alijs, ſi in idem peccatum concurrant ſimul reſeruatio Papæ, & Epiſcopi, ablata reſeruatione Pontificia, non intelligi ablatam Epiſcopalem de rigore iuris: nam concurrentibus duobus impedimentis, vno ſublato non intelligitur alterum auferri, c. *Ex tuarum*. de Authorit. & vſu palij. Atque ita etiam ſenſit in prædicta

Graſſi. Conc. Trid.

dubitatione Iacobus de Graſſis d. lib. 4. c. 15. nu. 28. ſtando in rigore iuris. Additque decretum Concilij Trid. ſeſſ. 25. c. 18. de Reformat. vbi ſtatuit, vt Eccleſiæ canones indiſtincte ſeruentur, ex quibus vnus eſt, vt Epiſcopi poſſint ſuos caſus reſeruare.

23 Addunt nihilominus hi authores, vſu receptum eſſe, vt per illam clauſulam hæc etiā poteſtas cōceſſa intelligatur. Et mihi videtur hæc intelligentia iuridica, & veriſſima. Primò quidem quia conſuetudo eſt optima legum, vel priuilegiorum interpres: vnde cum ipſi Epiſcopi hunc vſum videant, & non reclament, ſignū eſt eos intelligere in prædicto ſenſu Pontificis conceſſionem. Secundo, in iubilæis eſt ſpe-

Vgolini

cialis ratio, quam conſiderauit Vgolinus ſupra quia finis illius conceſſionis eſt, vt pœnitens poſſit diſponi ad lucrandam indulgentiam media abſolutione Confeſſoris a ſe electi, ſed ad illum finem neceſſaria eſt ablatio reſeruationis, non tantum Pontificalis, ſed etiam Epiſcopalis: ergo vt conceſſio ſit adæquata intentioni concedentis, extendenda eſt ad cenſuras etiam Epiſcopo reſeruatas. Quæ ratio eſt optima coniectura, ex qua vlterius colligendum eſt, Pontificem intellexiſſe illam clauſulam vniuerſalem fuiſſe ſufficientem ad explicandam illam ſuam voluntatem, & generalem cōceſſionem.

Propter quencunque finem hæc facultas concedatur comprehendit cēſuras Epiſcopis reſeruatas.

Vnde vlterius nos colligere poſſumus: quandocunque fit conceſſio illis verbis, etiam ſi nō ſit propter illum finem, ſed propter fauorem, vel priuilegium alicuius Religionis, vel alium ſimilem finem, ſemper eſſe cum eadem amplitudine declarandum, quia verba ſemper habēt eandem ſignificationem, & præterea materia ſemper eſt fauorabilis, & amplianda.

24 Tandem magis ex proprijs poteſt hoc, ita explicari: nam ſine dubio Pontifex poteſt abſoluere à cenſuris reſeruatis Epiſcopis tanquam illis ſuperior. Neque enim poteſt inferior reſeruare cenſuram reſpectu ſui Superioris, ſed ſolum reſpectu eorum, qui ab ipſo pendent, vt conſtat ex dictis ſupra de caſuum reſeruatione; & eſt per ſe notum ex ordine iuriſdictionū. Poteſt ergo Papa etiam delegare hanc poteſtatem abſoluendi à cenſuris Epiſcoporum, non obſtante reſeruatione eorum, in quo etiam nō eſt dubium, tum ex ſuprema poteſtate Pontificis, tum etiam quia delegatus Papæ, vt ſic, nō pendet in ſua iuriſdictione, ab Epiſcopo, tunc vlterius Papa per prædicta verba concedit poteſtatem abſoluendi ab omnibus cenſuris, à quibus ipſe poteſt abſoluere, ergo concedit poteſtatem abſoluendi etiam à caſibus Epiſcopo reſeruatis. Quocirca ibi propriè non interueniunt duo impedimenta, quia non ſunt duæ cenſuræ, vel duæ reſeruationes, quæ poſſint impedire iuriſdictionem datam à Superiore, quia reſeruatio ab Epiſcopo facta non poteſt limitare iuriſdictionem a Papa cōceſſam, de quo plura in ſuperioribus dicta ſunt.

Maneátne abſolutus ab omnibus cenſuris qui aliquam per obliuionem omittit: ita vt peccatum iam reſeruatum non maneat.

OCcurrunt tamen nonnulla frequentia dubia circa huiuſmodi conceſſionem, & vſum eius, explicanda. Primum eſt, an ſi quis confiteatur habenti poteſtatem abſoluendi ab omnibus cenſuris reſeruatis, animo obtinendi abſolutionem ab omnibus, quibus ſi ligatum eſſe cognoſcit, ſi ob obliuionem aliquam fortaſſe omittat, ita vt in particulari eius abſolutionē non poſtulet, nihilominus ab omnibus maneat abſolutus, & conſequenter peccata illa oblita, quæ mediante cenſura reſeruata erant, iam reſeruata non maneant. Reſpondetur, ſi quis in eo caſu ſolum petat abſolutionem illius cenſuræ, quam in ſe agnoſcit, & ab illa tantum in particulari abſoluatur, alias, quarum non recordatur, non tolli, quia licèt in abſoluente ſit poteſtas, tamen in eo caſu illa non vtitur ad omnes cenſuras tollendas, ſed ad vnam tantum, quæ ipſi proponitur. At verò ſi non obſtante particulari propoſitione, ſeu declaratione vnius cenſuræ, Iudex generaliter abſoluat ab omnibus cenſuras, omnes tollit, quæ ſub eius cadunt poteſtatem, ob rationem contrariam, quia poteſtatem habet de ſe efficacem, & ea vtitur cum intentione conferendi effectum. Neque eſt aliquid, quod talem effectum poſſit impedire; quia ad abſoluendum a cenſura non eſt neceſſaria ex parte abſoluentis ſcientia talis cenſuræ in particulari, nam quotidie datur abſolutio generalis abſque hac particulari notitia, imò ſæpe datur abſolutio conditionata, *Abſolue te, ſi indiges*, quæ nullam cognitionem ſupponit alicuius cenſuræ, quæ tali perſonæ inſit, ſed ſolum quod poteſt ineſſe. Vnde multo minus requiritur ſcientia ex parte eius, qui abſoluitur, vt per ſe notum eſt. Præſertim quia vt ſupra vidimus, poteſt quis cenſura ligari ignorans, ergo & abſolui. Patet conſequentia, tum quia hi duo actus ligandi, & abſoluendi proportionem inter ſe ſeruant; tum etiam quia alias qui ignorat, vel oblitus eſt cenſuræ, quam incurrit abſque remedio abſolutionis procurandæ relinqueretur. 25

Reſolutio prioris partis.

26

27 Differētia prima inter abſolutionem à peccatis & a cenſuris.

Imò in hoc eſt notanda differentia inter peccata oblita, & cenſuras; quòd peccata oblita, & ideò non confeſſa non tolluntur per ſe per abſolutionem ſacramentalem, ſed tantum per accidens, & concommitanter; propter quod ſemper manent obnoxia ſimilia iudicio, ita vt neceſſe ſit eorum abſolutionem petere, ſi in memoriam veniant; cenſuræ verò etiam oblitæ per ſe tolluntur per abſolutionem generalem, ita vt neceſſaria non ſit alia

Digitized by Google

abſolutio earum, etiamſi in memoriam redeāt. Ratio differentiæ eſt, quia iudicium ſacramentale, in quo datur abſolutio peccatorum, per ſe requirit integrā cauſæ cognitionem, eo quòd ad internam ſalutem, & curationem animæ, & ad ſatisfactionem diuinæ offenſionis ordinetur: & ideò per ſe eſt iure diuino inſtitutum, vt omnia peccata mortalia clauibus ſubijciantur; non eſt autem tale præceptum Eccleſiaſticum de cenſuris impoſitum, quia abſolutio à cenſura per ſe non habet alium effectum, neque ad alium finem intrinſecè ordinatur, niſi ad tollendum illud Eccleſiaſticum impedimētum: & ideò quacunque ratione auferatur, ab eo, qui ſufficientem habet poteſtatem, non manet alia obligatio.

18 *Secunda differentia.* Sicut etiam ex eadē radice eſt alia differentia inter abſolutionem à culpa, vel à cenſura, quòd abſolutio à culpa non poteſt dari, niſi ſuppoſita accuſatione, ſeu confeſſione alicuius culpæ: vnde qui nullo modo confeſſus eſt, non poteſt generaliter abſolui à peccatis, ſub ea conditione tacita, vel expreſſa, *Si indiges*, abſolutio verò à cenſuris poteſt hoc modo dari, vt conſtat ex vſu. Ratio verò eſt, quia abſolutio ſacramentalis ſupponit aliquam cognitionem vinculi abſoluendi, & requirit materiam tanquā partem eſſentialem illius Sacramenti, & iudicij; quæ materia poſita eſt in actibus pœnitentis præſertim in confeſſione, quæ aliquo modo cōtritionem indicet: at verò abſolutio à cenſura neque habet illam peculiarem rationē, neque ſemper ſeruat perfectā iudicij formam, & ideò datur de cenſuris etiam omnino ignotis Iudici, ſolumque requirit, vt is, qui abſoluitur, moraliter cenſeatur capax talis abſolutionis, ſi illa indiget. Item eſt alia differentia, quòd à culpa nemo abſoluitur, niſi voluntarius, quia requirit ſacramentalis abſolutio voluntariam accuſationem: à cenſura verò poteſt quis abſolui etiā inuitus. Item illa tantum poteſt ferri in præſentem, hæc etiam in abſentem: & aliæ poſſunt facilè excogitari.

19 *Reſolutio dubii quo ad poſteriorē partem.* Hac ergo ratione cenſuræ oblitæ, etiam ſi reſeruatæ ſint per ſe, ac directè tolluntur per abſolutionem generalem cenſurarum, datam ab eo, qui ptātem habet, vel ex ſe, vel per priuilegium, vel virtute Iubilæi, & conſequenter, etiam tollitur culparum reſeruatio. Atque ita ſentiunt communiter ſcriptores, vt refert, & ſequitur Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. nu. 12. vbi citat Paludanum, Gabrielem. Adrianum, Angelum, Syluestrum, & Nauarrum. Idem Nauarrus in Summa, cap. 26. num. 13. vbi alios refert.

Couar. Palud. Gabriel. Adrian. Angel. Syluest. Nauar.

20 *Obiectio.* Dices: ergo per ſe loquendo, & abſque obliuione poſſet quis petere abſolutionem à cenſura, non declarando ſe illam haberē in particulari, ſed vel in generali, vel etiam hoc diſſimulando, ſolumque petendo, vt abſoluatur, ſi fortè indiget. *Soluitur.* Reſpondetur, ſi abſoluens ſit ordinarius Iudex, & velit ita abſoluere, erit ſine dubio valida abſolutio; tamen regulariter loquendo, non rectè vtetur ſua poteſtate, quia vt prudenter operetur, neceſſe eſt, vt in particulari cognoſcat cauſam cenſuræ, & an ſatisfactum ſit Eccleſiæ, & an alia pœna imponenda ſit. Quando verò aliquis habet hanc poteſtatem tantum delegatam, ſi poteſt ea vti extra Sacramentum Confeſſionis, idem erit de illo dicendum, niſi

A in forma delegationis aliud expreſsè contineatur: ſi verò ſolùm data ſit poteſtas in ordine ad Sacramentum Confeſſionis, tunc per ſe loquendo, requiritur notitia cauſæ, ſeu culpæ, ob quā cenſura incurſa eſt: debet ergo in particulari peti abſolutio à tali cenſura per talem culpam contractā, alioqui ſi ex inſtituto hoc taceatur, nihil fiet. Secus vero erit, ſi ex obliuione: tunc enim etiam per ſe, & directè tollitur cenſura per abſolutionem generalem, vt dictum eſt.

Num abſolutio à cenſuris per priuilegia, aut Iubilæum data, habeat locum tantum in foro interiori, an etiam in exteriori.

Aliud dubium eſt, an hæc abſolutio à cenſuris, quæ datur per hæc generalia priuilegia vel Bullas Iubilæorum, effectum habeat tantum in foro conſcientiæ, vel etiam in foro exteriori. Quia vero hoc pendet ex forma priuilegij, ſuppono primo, ſi priuilegium nihil limitet nec explicitè, nec implicitè, ſeu ex circunſtātiis, ſed abſolutè concedat facultatem abſoluendi à cenſuris; tunc in vtroque foro, dari, quia cum verba ſint abſoluta, & gratiam contineant, amplianda ſunt potius, quàm reſtringēda, niſi ex materia ſubiecta, vel aliis circunſtantiis conſtet aliam fuiſſe mentem concedentis. Confirmatur: nam quod talis conceſſio valeat in foro interno, per ſe notum eſt; quod autem extendatur, etiam ad externum, patet; quia non eſt hæc extenſio adeo ſpecialis, & extra ordinaria vt non poſſit, ac debeat ſub generali clauſula comprehendi. Declarauit autem Pius V. in Iubilæo, conceſſo anno 1568. tales conceſſiones, vel eo vſque datas, vel in futurum dandas non ſuffragari in foro exteriori, niſi ſatisfacta parte: cum hac autem conditione ſupponit etiam ad illud forum extendi. Quid autem importet illa cōditio, infrà in proprio dubio declarabitur. Ex quo à fortiori conſtat, ſi priuilegium explicet clare facultatem dari pro vtroque foro, validam eſſe conceſſionem, quia poteſtas non deeſt in pontifice ad delegandam hoc modo hanc facultatem: ergo ſi accedat voluntas, illa que ſufficienter explicetur, nihil amplius deſiderari poteſt. 21 *Pius V.*

22 At vero quando priuilegium datur cū reſtrictione illa, videlicet, in foro conſcientiæ, clarum etiam eſt non amplius valere: quia Pontifex pro ſuo arbitrio poteſt non plus concedere & ideo ſi priuilegium reſtringat, non plus valet quàm ſonat. Quod non ſolum procedit, quando reſtrictio illa expreſſè additur, ſed etiā quando ex materia ſubiecta, & ex modo conceſſionis, vel ex antecedentibus, & conſequentibus ſufficienter colligi poteſt hance ſſe mentem cōcedentis; quia ex illa pendet tota facultas, vnde quacunque ratione expliceturr, ſatis eſt. Exemplum commune eſt, ſi facultas hæc concedatur ſolum in ordine ad ſacramentalem confeſſionem: nam tunc eſt ſolum concedi in foro conſcientiæ. Quæ doctrina communis eſt, vt intelligi poteſt ex Couarruuia. lib. 2. variar. cap. 10. num. 3. & in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. numero 56. Nauarro in Summa, cap. 27. numero 278. Gutierrez in Quæſt. canon. lib. 1. cap. 2. Ledeſma 2. part. 4. quæſt. 26. articulo, vltimo, circa finem

Couar. Nauar. Gutierrez. Ledeſma.

Difficultas

23 *Quid ſit abſolutionem valere in foro interiori, & non in exteriori.*

Difficultas verò eſt, quid ſit abſolutionem dari, & valere in foro interiori tantum. Et ratio difficultatis eſt, quia ſi facultas re uera eſt abſoluendi, abſolutio per illam data eſt valida, vt ſi de illa ſufficienter conſtet, in quocunque foro ſuum effectum habeat, quia illa abſolutio abſolutè, & in re ipſa tollit cenſuram: ergo quacũque ratione Eccleſiæ conſtet ſufficienter de tali abſolutione, habere debet talẽ hoiem vt immunem à cenſura, in quocunque foro de illo iudicet: ergo per ſe non poteſt dari abſolutio in foro interiori, quæ non ſit valida in exteriori, ſed ad ſummum poterit per accidens non reputari, ſeu iudicari vt talis, quia de illa non cõſtat publicè, ſeu in tali foro.

24 *Prima ſententia.*

Propter hoc dixerunt aliqui, facultatem hãc ad abſoluendum in foro conſciæ tantum non eſſe ad dandam abſolutionem permanentem, vt ſic dicam, & abſolutam, ſed ſolum ad abſoluendum ad aliquem effectum, qui in foro conſcientiæ teneat, & illo peracto ſtatim in cenſuram reincidatur, & ſit neceſſaria noua abſolutio ad licitè exercendos actus, quibus cenſura priuare ſolet. Vt v.g. ſi detur facultas abſoluendi à cenſura reſeruata in foro Confeſſionis, ſolum eſt ad abſoluendum à cenſura ad hunc effectum, vt poſſit quis validè abſolui ſacramentaliter à peccatis: quo effectu conſecuto, ſtatim redit cenſura, quæ noua eget abſolutione, quã ſolum poteſt dare is, cui reſeruata eſt. Sed hoc falſum eſt, & contra vim verborum, & cõem intelligentiam, & conſuetudinem, quæ eſt optima legum, & priuilegiorum interpres. Abſolutio enim ad reincidentiam non eſt abſolutio ſimpliciter, ſed ſecundũ quid, vnde in iure non intelligitur, niſi exprimatur illa limitatio, imò in ipſamet abſolutione exprimi ſolet, dicendo, ad hunc effectum dumtaxat: at hæc priuilegia nihil tale continent, ſed abſolutè concedũt facultatem tollendi cenſuras, ergo non ad reincidentiam tantum, ſed abſolutè tollunt.

25 *Vera ſnia.*

Quocirca poſt talem abſolutionem ab excõicatione v. g. liberè, ac permanente poteſt quis ſe gerere vt non excõicatus, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro exteriori, dummodo & in illo ſufficienter de abſolutione cõſtet, & debitus ordo ſeruetur. Vnde ſi excommunicatio erat occulta, & non deducta ad forum contentioſum, ex vi illius abſolutionis poteſt homo ſe gerere in omnibus actibus ſiue occultis, ſiue publicis, vt omnino carens cenſura. Quod ſi poſt abſolutionem contingat caſum illum deduci ad forum contentioſum, & in eo conſtare illam cenſuram eſſe incurſam, oportebit vt in eodem foro conſtet de abſolutione, tum vt ille audiatur in iudicio tanquam iã abſolutus, & non cogatur ad aliam abſolutionem petendam: tum etiam vt excuſetur ab aliis pœnis, quæ illi imputari poſſent propter illos actus, ſi eos poſt cenſuram contractam abſque abſolutione exercuiſſet.

26 *Quid neceſſarium ſit, vt de hac abſolutione cõſtet in foro externo.*

Quid autem neceſſarium ſit, vt talis abſolutio nota ſit in exteriori foro, ſunt opiniones. Quidam exiſtimant ſufficere, vt is, qui abſoluit, de ea re fidem faciat, ad quam fidem agendam, & perſonæ qualitas, ac conditio, & aliæ coniecturæ, & circunſtantiæ conferre poſſunt: & ſi neceſſe ſit, poſſet illius iuramentum poſtulari, plura verò teſtimonia exigere alienum videtur ab omni ratione, cum talis actus natura ſua ita ſit occultus, vt coram teſtib. non fiat. Vt aũt ipſemet abſoluens poſſit huiuſmodi fidem facere, neceſſe eſt, ſi abſolutio data fuerit intra Sacramentum pniæ, vt ex facultate ipſius perſonæ abſolutæ, extra illud forum, ad hunc effectum extendatur. Et hanc ſniam tenet Nauarr. in Sum. ca. 27. nu. 42. quamuis prius ſignificet neceſſarium eſſe, vt talis abſolutio poſſit teſtib. probari. Addit verò idem Nauarrus lib. 5. Cõſilior. in 26. de Sent. excom. quando Confeſſor fidem hanc præbet per ſcriptum, debere tale ſcriptum dari pęnitenti coram teſtibus, & tabellione, qui in altera Scripturæ facie fidem faciat, illud ſcriptum eſſe talis Sacerdotis, &c. Ex qua ſnia Nauarri conſtat teſtimonium Confeſſoris eſſe ſufficiens, & alia teſtimonia ſolum requiri ab ipſo, vt iuridicè conſtet illud eſſe teſtimonium talis Confeſſoris. Quapropter ſi ipſemet Confeſſor perſonaliter adſit, & corã Iudice id teſtificetur, multo magis ſufficiet. Ac deinde qñ ſolum in ſcriptis teſtimonium præbet, eſt quidem optima illa forma Nauarri: nõ tamen videtur ita neceſſaria, quin ſi alia via ſufficienter conſtet, illam eſſe Confeſſoris ſubſcriptionem eandem habeat auctoritatem. *Prima opinio.* *Nau.*

27 *Secunda opinio. Penna.*

Nihilominus oppoſitum tenuit Peña in Directorio Inquiſit. 2. p. in ſcholiis ad Conciliũ Tarraconen. comment. 25. vbi refert de hac re in duob. Conciliis fuiſſe dubitatum, prius in Tarraconenſi, in quo ſtatutum fuit in huiuſmodi caſu fidem eſſe dandam Confeſſori, & in Narbonenſi, quod in contrariam partem inclinat, non eſt tamen auſum id definire, *ſed Domini Papæ,* (inquit) *reſponſio expectetur,* vt ille refert, hæc enim Concilia non habentur in tomis Conciliorũ. Dictus tamen author ſecurius eſſe exiſtimat aſſerere cum Concilio Narbonẽſi, *ſatis uideri, quod credi non debeat Confeſſori.* Quam etiam ſententiam amplexus eſt Salcedo in practica crim. canon. cap. 109. *Salcedo.*

28 *Prior opinio præfertur, poſterioriſque fundamẽtum ſoluitur.*

Sed placet prior opinio, nec teſtimonium illud Concilii Narbonenſis mouere nos dẽt, tũ quia nihil determinat, ſed ſub dubitatione loquitur, tum ẽt quia prouinciale eſt, præterea nobis non conſtat quo ſenſu fuerit locutum. Nam fortaſſe ſentit, teſtimonium Confeſſoris nõ ſufficere ad excuſandum reũ a pœna externa, vel vt credatur illi dicenti alium non deliquiſſe, aut iã ſatisfeciſſe, nam in ordine ad hos, aut ſimiles effectus, qui pendent ex teſtimonio ipſiuſmet delinquentis, & pñt aliis viis certius ſciri, clarum eſt non ſufficere teſtimonium Cõfeſſoris, tamen quantum ad ſolum actum abſolutionis datæ oppoſitum cenſeo verius, vt dixi Vnde hoc ſatis erit, vt Prælatus credat aliquẽ non fuiſſe mortuum impęnitentem, aut excõmunicatum, ſi tamen acceleratè mortuus eſt, vt non potuerit maiorem ſatisfactionem Eccleſiæ exhibere. Ad quod confirmandum plura affert Penna ſupra ſatis probabilia.

29 *Quid aſt ſi cenſura fuit publica.*

Atque eadem proportione loquendum eſt, quando cenſura fuit publica, ſi non fuerit iuridicè denunciata, nam tunc etiã abſolutio omnino tollit illam, tamen vt poſſet quis publicè abſolutione vti neceſſe eſt, vt de illa publicè conſtet, non propter cenſuram veram, ſed propter putatam, & propter ſcandalum. Vt autem publicè conſtare cenſeatur, ſatis erit, quod publicè conſtet illum fuiſſe confeſſum, vel tẽpore Iubilæi, vel habenti poteſtatem abſoluendi

di ex priuilegio aliquo, dummodo ſatisfactio, quæ neceſſaria fuerit, publicè fit etiam exhibita: quamdiu enim hoc non fit, non poteſt Eccleſiæ conſtare hominem receſſiſſe à ſua contumacia, & ad obedientiam Eccleſiæ rediſſe. Ac denique eadem, ſeu proportionali ratione, ſi iam facta fuerat iuridica denunciatio cenſuræ, neceſſarium erit, vt coram Iudice abſolutio etiam probetur, vt per eum abſolutus declaretur; quia aliàs non poterit ſe gerere publicè vt abſolutus, ſed tantum coram eis, quibus ſufficienter de abſolutione conſtat, vt Nauarrus in citato loco, notauit.

30 Cum ergo poteſtas abſoluendi dari dicitur tantum in foro conſcientiæ, illa limitatio hæc operatur. Primum, vt non obſtante tali abſolutione, & pœnitentia impoſita in foro pœnitentiæ, poſſit Eccleſiaſticus Iudex de delicto illo cognoſcere, & ſatisfactionem accommodatam foro publico, & contentioſo imponere. Deinde quia neceſſe eſt, vt illa abſolutio licèt nõ iteretur, ſaltem declaretur, & comprobetur in foro exteriori iuxta modum, & exigentiam cenſuræ, vt dictum eſt.

Quid dicendum de illo, qui virtute Iubilæi à cenſura reſeruata abſoluitur, & poſteà indulgentiam non lucratur.

31 ALiud practicum dubium poteſt hic tractari de abſolutione à cenſuris reſeruatis data virtute Iubilæi poſtulantis varia opera, ſeu plures diligentias ad lucrandam indulgentiam Iubilæi, quando ante expleta illa opera quis abſoluitur à cenſuris, & poſtea neque perficit huiuſmodi opera, nec indulgentiam lucratur; an prior abſolutio teneat. In quo certum eſſe videtur, abſolutionem fuiſſe validam, quia non fuit conditionata, ſed abſoluta, vt conſtat tum ex poteſtate conceſſa, quæ licet ordinetur ad talem finem, v. g. ad dignè communicandum, & lucrandam indulgentiam; tamen datur, vt ſimpliciter fiat abſolutio, & non ſub conditione in futurum: tum etiam idem conſtat ex verbis, & intentione abſoluentis: tum denique quia contrarium repugnat, moraliter loquendo, tali conceſſioni; nam oporteret prius lucrari indulgentiam complendo omnia opera ad illam neceſſaria, quam abſolutio illa conditionata tranſiret in abſolutam, & conſequenter prius quam tolleret cenſuram: vnde cùm vnum ex illis operibus ſoleat eſſe communio, quæ intra tempus Iubilæi vltimo loco accipitur; priùs quam in re ipſa ablata eſſet cenſura, accederet quis ad communionem nõdum a cenſura abſolutus: quod eſt contra finem talis indulgentiæ, ſeu conceſſionis. Sit ergo certum, in eo caſu abſolutè, & non conditionatè dari abſolutionem, & conſequenter per illam tolli cenſuram, ſi homo ille bona fide, & non ficto animo accedat, id eſt, cum vero propoſito, & animo faciendi omnem diligentiam neceſſariam ad lucrandum Iubilæum: hoc enim ante omnia ſupponendum eſt, vt abſolutio valida eſſe poſſit. Ex quo vlterius fit, cenſuram priorem nõ redire, etiam ſi poſtea talis homo in re ipſa non exequatur omnia neceſſaria ad lucrandam indulgentiam: quia iam illa prior cenſura deſtructa fuit.

Abſolutio huiuſmodi eſt valida.

Cẽſura ſit ablata, nõ redit.

A Difficultas ergo ſolum eſſe poteſt, an in eo caſu iterum incidatur in ſimilem cenſuram, ita vt cenſeatur ille abſolutus quaſi ad reincidentiam ad eum modum, quo virtute priuilegiorum Mendicantium abſoluuntur nouitij a cenſuris reſeruatis; & tamen ſi ante profeſſionem habitum deſerant, in eas incidunt. In præſenti ergo ita poſſet aliquis opinari, nam videtur eſſe eadem, ſeu proportionalis ratio. Item, quia cùm hæc abſolutio non concedatur, niſi in ordine ad illam indulgentiam, videtur hæc eſſe intentio concedentis. Item, quia in ſimili caſu abſolutio a peccatis reſeruatis, quamuis valida fuerit quo ad effectum tollendi peccata, & ideò illa peccata redire non poſſunt, etiam ſi quis indulgentiam poſteà non lucretur, nihilominus reuiuiſcit (vt ſic dicam) obligatio comparandi coram Superiore: B ergo ſimiliter redibit cenſura, quando reſeruatio in illa fundabatur. Et hanc opinionem tandem approbat Vgolinus dicto §. 4. num. 4.

32 An in illo caſu ſimilis cenſura incurratur.

Prima opinio.

Declarauit Clemens IIII vt habetur in cõpendio priuilegiorũ Minorum verbo *Abſolutio ordinaria*, quo ad Fratres §. 4. *Vgolin.*

33 Alius tamen modus dicendi eſſe poteſt, dictam ſententiam procedere, quando aliquis voluntariè, vel ex aliqua negligentia culpabili, ea omittit, quæ ad indulgentiam conſequendam neceſſaria erant: nam tunc maximè procedunt rationes factæ. Et enim cum ille voluntate ſua ſe reddat ineptum ad indulgẽtiam obtinẽdam, & omittat ea, quæ præcepta ſunt ad illum effectum, non eſt cur tanto priuilegio eiuſdem Iubilæi fruatur. Alioqui etiam ſi à principio cum ea intentione confeſſus fuiſſet, ſcilicet; C obtinendi abſolutionem virtute Iubilæi, & nihil amplius præſtandi, maneret ſimpliciter abſolutus; quod ſine dubio falſum eſt. Et ſequela patet, quia in vtroque caſu voluntariè omittuntur opera neceſſaria ad Iubilæum: quòd autem illa voluntas antecedat, aut ſequatur, non videtur tam ſubſtantialis differentia, vt propterea vna abſolutio ſit valida, altera verò rata, & valida. Videtur ergo ſecunda proportio, vt ſicut quando voluntas antecedit, à principio abſolutio eſt inualida; ita quando ſubſequitur, reddat illam inefficacem eo modo, quo id fieri poteſt, ſcilicet, reincidendo in cenſuram. Secùs autem erit, quando ſine culpa accidit, vt talis perſona aliquod huiuſmodi opus omittat, nimirum naturali obliuione, vel ex aliquo impedimento naturali, aut moraliter neceſſario, vt ægritudine, vel alio ſimili: quia tunc cum ille fuerit ſimpliciter abſolutus, & poſteà D nec culpa, nec voluntate ſua cætera omittat, non eſt rationi conſentaneum, vt iterum incidat in cenſuram.

Secunda opinio.

34 Alij verò ſine diſtinctione affirmant, in eo caſu non reincidi in cenſuram. Ita tenet diſputationis gratia (vt ipſe ait) Vgolinus dicto §. num. 4. qui, licèt diſtinguat, an abſolutio data ſit ſimpliciter, vel tantum ad vnum actum, tamen non eſt neceſſaria diſtinctio, quia quando priori tantum modo conceditur poteſtas abſoluendi, ſcilicet, ſolum ad effectum lucrandi indulgentiam: tunc etiam ſi quis omnem diligentiam adhibeat, ac tandem indulgentiam obtineat, nihilominus iterum incidet in cenſuram, quia ſimilis abſolutio non habet maiorem vim, vt infra declarauimus: ergo a fortiori, ſi indulgentiam non lucretur, etiam incidet: id tamen non erit ſolum propter omiſſionem

Tertia opinio & vera.

Vgolin.

Digitized by Google

ſionem operis neceſſarij indulgentiæ, ſed propter modum abſolutionis, & ideò nihil refert ad præſentem quæſtionem; ſupponenda eſt ergo poteſtas ad præſtandam abſolutionem puram, & ſimpliciter, & tunc ſine diſtinctione dicitur, non redire cenſuram per eam ablatam in prędicto caſu. Quam ſententiam tenet Corduba in Summa, quæſt. 21. & mihi videtur probabilior, & ſatis ſecura, non ſolum quando prædicta omiſſio caſu, aut inuoluntariè accidit, quod indubitatum videtur, ſed etiam ſi ex negligentia voluntaria contingat. Cordub.

15 Ratio eſt, quia abſolutio, quæ purè, & ſimpliciter datur, nunquam eſt explicanda ad reincidentiam, niſi vel facultas abſoluēdi ita expreſsè conceſſa ſit, vel in caſibus, & modo à iure expreſſis, in cap. *Eos*, de Sententia excommunica. in 6. Sed hæc abſolutio purè, & ſimpliciter data eſt, & in conceſſione nulla eſt facta mentio de hac reincidentia: ergo non eſt ita interpretanda. Item quia licèt illa facultas cōceſſa ſit in ordine ad conſequendā illam indulgentiā, tamen vſus, & effectus eius non pendet ex illo fine, vt executioni mandato, ſed in intentione concepto. In quo eſt magna differētia inter eum, qui accedit abſque intentione præſtandi reliqua neceſſaria ad Iubilæum, & eum qui accedit cum tali intentione, licèt illā mutet: nā in eo deficit aliquid eſſentiale ad valorem abſolutionis, quādo illa datur; in hoc autē nihil deficit, & ideò effectum habet, qui non pendet ex futuro euētu; ac proinde iam non eſt vnde cenſura pullulet, aut reuiuiſcat: quia neque eſt de nouo impoſita, nec abſolutio ſub ea forma, & declaratione lata eſt. Atque ita facile expediuntur rationes in contrarium.

Liceatne extra Sacramentum Confeſſionis vti licentia ad abſoluendum à cenſuris per Iubilæum conceſſa.

16 Tertiò dubitari ſolet de hac facultate abſoluendi à cenſuris reſeruatis per huiuſmodi Iubilæa, aut Bullas conceſſa, an liceat vti illa extra Sacramentum Confeſſionis. Reſpondetur tamen breuiter, hoc pendere ex verbis, & forma ipſius cōceſſionis: vtroque enim modo poteſt Pontifex illam concedere, vt per ſe notū eſt: ergo ex voluntate eius pendet: hæc autē voluntas ex verbis conceſſionis colligēda eſt. Vnde ſi poteſtas abſoluendi à cenſura abſolutè cōcedatur, ita vt in foro interiori, & exteriori valeat, ſignum eſt non dari dependenter à Sacramento, vel confeſſione peccatorum: quia abſolutio à cenſura non pendet ex abſolutione à peccato: nam ab his, qui poteſtatem habent ordinariam, ſine Sacramento conceditur, vt latius Syluester verbo *Abſolutio*, 3. idem ergo poterit delegatus, ſi à delegante non limitetur. Syluest. Regulariter autem loquendo, quando hæc cōceſſio fit tantum in foro conſcientiæ, & in ordine ad internam & bonam animæ diſpoſitionem, ſolum datur poteſtas abſoluendi à cenſura intra ſacramentum pœnitentiæ. Atque ita cenſent multi viri docti de conceſſione, quæ fit per Bullam Cruciatæ, in qua habentur illa verba: *Auditis confeſſionibus eorum, poſſint eos à quibuſuis peccatis, et cēſuris abſoluere.* Et Pius V. in Bulla Iubilæi, milleſimi quingēteſimi ſexageſimi octaui declarauit, huiuſmodi abſolutiones dandas eſſe *in foro interiori, et pœnitentiali.* Atque ita ſentit Nauarrus in Summa cap. 26. num. 31. & Corduba in Summa, quæſt. 19. Nauar. Cordub. Vnde fit, per hæc priuilegia non poſſe aliquem abſolui à cenſura reſeruata, niſi ſimul à peccato abſoluatur: nam licet abſolutè, & ſecūdum ſe non repugnet abſolui aliquem à cenſura reſeruata, & non à culpa, imò frequenter ita fiat ad tollendam reſeruationem peccati, vt ſuprà dictum eſt tractando de Confeſſione; tamen quando conceſſio non fit ad abſoluendū à cenſura, niſi in ſacramento Confeſſionis, non poteſt abſolutio cenſuræ ab abſolutione culpæ ſeparari.

Dices: abſolutio à cenſura neceſſariò antecedere debet abſolutionem à culpa, id autē, quod eſt prius, poteſt ſeparari à poſteriori. Reſpondere poteſt, hanc abſolutionem à cenſura fieri eadem forma verborum, quæ ſacramentalis eſt, ſcilicet, *Ego te, abſoluo*, quæ ex intentione proferentis ſimul ad culpam, & ad cenſuram extenduntur, debito tamen ordine, ita vt priùs natura cenſuram, quàm culpam tollat: & ideò nunquam poſſe in re ſeparari vnā ab alia. Sed licet nō repugnet, abſolutionem a cenſura fieri illo modo, non tamen eſt neceſſarium etiam quando conceditur per priuilegium, ſed per diſtincta verba, & ordine temporis præmitti poteſt ante formam ſacramentalem; imò communi vſu Eccleſiæ ita fieri ſolet. Et merito, quia ita fieri expedit, tum ne eadē verba formæ Sacramenti in duplici ſenſu, quaſi æquiuoco proferātur; tum etiam quia illud eſt duplex iudicium, & duplex ſententia procedens ex iuriſdictionibus diſtinctis: tum maxime quia decet, vt antequam incipiant proferri verba ſacramētalia, homo ſit abſolutus, & liber à cenſura. 17 Obiectio ſoluitur.

Antecedit ergo non tantum natura, ſed etiā tempore abſolutio à cenſura abſolutionem à culpa. Nihilominus tamen ſunt hæc inſeparabilia moraliter in præſenti caſu, tū quia talis miniſter non poteſt licitè intentione ſua illas ſeparare, volens abſoluere à cenſura, & non à culpa; tum etiam quia neque in effectu ſeparare illas debet, quia non debet abſoluere à cenſura antequam habeat materiam (vt ſic dicam) præparatam, ſeu ſacramentalem cauſam auditam, atque ita diſpoſitam, vt poſt abſolutionem à cenſura poſſit etiam abſoluere à culpa, quia nō eſt aliter conceſſa poteſtas dādi abſolutionem à cenſura, niſi per modum diſpoſitionis proximæ abſolutionis à culpa: quia vero hæc diſpoſitio non eſt phyſica, ſed moralis, nec fit naturali, ſed humano modo; ideo ſimul etiam fit moraliter, non vero phyſicè. Quocirca ſi caſu aliquo contingeret, Sacerdotem, qui ritè, & rectè cœpit abſoluere, perficere formam abſolutionis à cenſura, & non vltra progredi ad abſolutionem peccatorum, vel quia repentè mortuus eſt, aut loquelam amiſit, aut quod difficilius eſt) quia ſubito mutata voluntate noluit à peccatis abſoluere: in huiuſmodi caſu exiſtimo abſolutionem cenſuræ ratam, manere, & poſteà non eſſe aliam neceſſariam, & peccata illa iam non manere reſeruata, ſed à quocunque habente communem iuriſdictionem in foro pœnitentiæ poſſe abſolui: ſuppono enim non habuiſſe aliam reſeruationem, niſi mediante illa cenſura. Ratio eſt, quia illa abſolutio à 18

cenſura, licèt concedatur, & fiat in ordine ad abſolutionem a peccatis, non tñ eſt conditionata, ſed abſoluta, & pura, vt ſupra dicebam, & ideo ſtatim habet ſuum effectum, qui ratus permanet, etiam ſi alter effectus, ſeu finis non obtineatur. Neque ibi habet locum reincidentia, quia non eſt ſub ea conditione, & forma data hæc poteſtas, vt ſupra dictũ eſt. Maximè quia in eo caſu abſolutio illa data eſt poſt auditam confeſſionem, & in foro ſacramentali ſaltem inchoatè, cum intentione, & animo perficiendi illud: ergo habet omnia, quæ requiruntur ex vi talis priuilegii, ſeu conceſſionis; neque enim ibi petitur, vt iudicium ipſum ſacramentale omnino conſummatum eſſe debeat, antequam abſolutio à cenſura effectum habeat, neque id poterat conuenienter fieri, aut poſtulari, vt ex dictis ſatis patet.

Quomodo vtendum ſit hac facultate ſub hac conditione conceſſa, ſatisfacta parte.

31 Vltimò quæri poteſt hoc loco, qũo vtendũ ſit hac facultate, qñ conceditur ſub ea limitatione, *ſatisfacta parte*, vel alia ſimili. Et difficultas eſt, an ſit de neceſſitate talis abſolutionis, vt illa conditio prius expleta ſit. In qua re certum eſt apud omnes, per ſe loquendo, neceſſarium eſſe, vt talis cõditio præexiſtat, quia hoc expreſſe requiritur per illa verba, *ſatisfacta parte*, quæ de præterito ſunt, ergo vt quis legitimè vtatur poteſtate ſibi conceſſa, neceſſe eſt, vt illam formam, ſeu conditionem ſeruet. An verò tanta ſit hæc neceſſitas, vt etiam ſi pœnitens ob impotentiam ſatisfacere non poſſit in præſenti tempore, vel loco: nihilominus abſolui non poſſit à cenſura virtute talis Iubilæi vel conceſſionis, quæri ſolet.

Per ſe loquẽdo cõditio dẽt abſolutionem præcedere.

40 *Soti opi.* In quo dubio Soto in 4. d. 22. q. 2. art. 3. negatiue reſpondet: nam licèt ille, qui non eſt ſoluendo (inquit) quantum ad Deum abſolutus ſit, nihilominus ex vi talis priuilegii non poteſt abſolui a cenſura, quia facultas nõ eſt amplior, q̃ verba ſonant: verba aũt ſimpliciter requirũt vt pars iam ſit ſatisfacta, & non committunt Sacerdoti arbitrium, an pœnitens poſſit ſoluere, necne, ſed hoc reſeruat Pontifex ordinario Iudici. Item quia ſi ille ſemel abſolutus à cenſura poſtea eſſet ſoluendo, & non ſatisfaceret, licet quo ad Deum reincideret in culpam, non tamen reincideret in cenſuram, quia hæc priuilegia non dant ptãtem abſoluendi ad reincidẽtiam, ſed ſimpliciter, vt ſupra diximus, & ibi docet Soto: hoc autem cederet in detrimentũ partis læſæ: ergo non eſt veriſimile, per hæc priuilegia concedi talem poteſtatem. Quam opinionem ſequutus eſt Gutierrez in libro 1. ſuarum quæſtionum, cap. 5. num. 29. *Gutierrez.*

41 Nihilominus probabilius cenſeo oppoſitũ, nimirum iuxta negotii qualitatem, & conditionem perſonæ, & alias occurrentes circunſtantias conſiderandum eſſe, an pœnitẽs poſſit moraliter prius cum effectu ſatisfacere, q̃ abſoluatur à cenſura, & tunc id præmittendum eſſe, ſi verò non poſſit, nec etiam abſolutio differri poſſit, niſi per multum tps, vel cum magno detrimento: tunc cenſeo poſſe abſolui, ſi ſatisfaciat eo modo, quo de præſenti põt, id eſt, præſtando cautionem vel pignoratitiam, ſi poteſt, vel iuratoriam, ſi maiorem non poteſt, & exhibendo talia ſigna pœnitentiæ, & propoſiti, vt Confeſſor probabiliter iudicet, abſolutionem, & profuturam ipſi pœnitenti, & non impedituram, ſeu futuram occaſionem, quominus cõparata poteſtate poſtea ſatisfaciat. Ita tenet Iacobus de Graſſis, lib. 4. ſuarum deciſionum, ca. 16. nu. 6. citans Nauarrum in Summa cap. 26. nu. 7. vbi generatim loquitur de abſoluente ab excommunicatione, & cap. 27. num. 37. agens de hac poteſtate delegata, ait, abſolutionem factam ante ſatisfactionem ab eo, qui habet facultatem abſoluendi poſt ſatisfactionem validam eſſe: intelligendus autem videtur hic locus iuxta priorem. Et eandem ſententiã ſignificat Armilla verbo *Abſolutio*, nu. 48. iuncto 51. Ratio autem huius ſententiæ eſt, quia cũ Pontifex ait, *ſatisfacta parte*, intelligendus eſt, quantum pœnitens ſatisfacere poteſt, quia non eſt veriſimile, Pontificem poſtulare conditionẽ impoſſibilem. Item quia ſæpe in iure conceditur poteſtas abſoluendi ſub conditione ſimili, & tamen ſemper intelligitur illo modo, vt colligitur ex Clementina *Multorum*, & Clementina *Nolentis*, de Hæreticis, & notat Nauarrus in Summa, capite 27. numero 47. & 48. vbi in fine citat opinionem Soti, & de illa nihil dicit.

Qui ſoluẽdo nõ eſt per illã cõceſſionem poſſe abſolui verior opin.

Graſſis. Nauar.

Armil.

Sed quid ſi pœnitens poſſit commodè prius ſatisfacere, nihilominus Sacerdos eum abſoluat ante exhibitam ſatisfactionem, cõtentus eius propoſito, promiſſione, aut iuramento, taliſne abſolutio valida erit? Quod enim ille Sacerdos grauiter peccet, dubium non eſt: nam & iniuriam facit parti læſæ, & excedit modum, & limitem facultatis ſibi conceſſæ. Dubitatio ergo ſolum eſſe poteſt, an talis abſolutio valida ſit. Et ratio dubitandi eſt, quia poteſt eſſe abſolutio iniuſta, & nihilominus valida, c. *Venerabilibus*, §. *Vbi autem*, de Sent. excom. in 6. Et in ſimili forma Iudex ordinarius, quamuis interdũ iniuſtè abſoluat ſine ſatisfactione partis læſæ, abſolutio valida eſt, vt excitato capitulo cõſtat. Nihilominus dicendum eſt, in eo caſu abſolutionem irritam eſſe, quia ſine poteſtate ad ſic abſoluendum data eſt, & in hoc omnes Doctores citati conueniunt. Quod optimè, declarauit Caietanus in Summa, verbo *Abſolutio*: & ex illo Armilla eodem verbo, num. 48. Qui diſtinguũt de abſolutione iniuſta, ſolum quia contra ius perſonæ, vel contra ius conſtitutionis, id eſt canonis, vel cuiuſcunque Bullæ, aut priuilegii concedentis poteſtatem ſub tali forma, & conditione. Prior ergo abſolutio, licet ſit iniuſta nihilominus valida eſt, quia in ea nõ interuenit defectus poteſtatis, ſeu abuſus. Poſterior vero & eſt iniuſta, & inualida, quia conſtitutio ipſa, ſeu conceſſio limitauit poteſtatem, & noluit illam dare, niſi poſita tali conditione.

42 Quid ſi pœnitens ſoluendo ſit, & tamen ante ſolutionem abſoluatur?

Ratio dubitandi.

Reſolutio

Caietan. Armilla.

43 Quin potiùs addunt aliqui, quoties poteſtas hæc delegatur per huiuſmodi Bullas, ſeu priuilegia, etiamſi non exprimatur illa conditio ſemper ſubintelligi adiunctam, ita vt abſolutio aliter data nulla ſit. Quia Pontifex non vult per huiuſmodi conceſſionem damnum aliquod inferre tertiæ perſonæ. Ita tenet Iacobus de Graſſis citans Nauarrum libr. 5. Conſiliorum, & 8. & conſil. 11. num. 1. Sed in eis locis hoc non docet, & eſt nimis rigoroſum: & ideò oppoſitum cenſeo probabilius, quia quando conceſſio

An in omnibus facultatibus per Bullas conceſſis includatur hæc conditio, vt eſſentialis.

Digitized by Google

conceſſio eſt abſoluta, & peculiarem non habet limitationem, interpretanda eſt ſecundum commune ius, ſed cōmuni iure, qui ſimpliciter habet hanc poteſtatem, facit actum validum, etiā ſi iniuſte illa vtatur: ergo idem erit in præſenti caſu. Atque ita ſentit Nauarrus in Manuali capit. 27. numer. 37. vbi ait, quod licèt in mādato ſeu reſcripto Papæ, in quo hæc facultas abſoluēti cōceditur, exprimatur, vt ſecūdum formam iuris detur, quamuis poſteà detur abſolutio nō ſeruata debita iuris forma, nihilominus abſolutio tenet, quia intentio Pontificis non eſt inducere nouam formam, ſed ſolùm admonere commiſſarium id, quod ſecundum ius facere, debet, vel certè, quia ad ipſam iuris formam pertinet, vt talis cēſura valida ſit, etiamſi malè concedatur: ergo à fortiori, quando in reſcripto nihil exprimitur, ſed abſolutè poteſtas conceditur, abſolutio eſt valida, etiam ſi iniuſta ſit.

44 Vide Angleſq de excom. Caiet.

Quapropter meritò aduertit Caietanus citato loco, attentè eſſe conſideranda verba canonis, vel bullæ, quibus hæc ſatisfactio partis poſtulatur, an talia ſint, vt illam exigant tanquam neceſſariam conditionem & limitent poteſtatem ad talem modum: nam, quādo ſunt huiuſmodi, irritant abſolutionem aliter factam; ſunt autem huiuſmodi quando expreſſe negant poteſtatem, ſiue actiuè, ſiuè paſſiuè proferātur, vt cùm dicitur, *Aliter non poßit abſolui*, vel *Aliter nō poßit abſoluere*, vel *Aliter abſolutio non valeat* Et quamuis non tā expreſſe dicatur, ſi cōceſſio ſit cōditionata formaliter, vel æquipollenter, vt *Abſoluas eum, ſi ſatisfecerit*, vel *ſatiſfacta parte abſoluatur*, eandē vim habet. Atque ita in his, & ſimilibus caſibus abſolutio eſt irrita, ſi aliter fiat: ſecus verò erit quoties poteſtas conceditur abſque huiuſmodi verbis ita limitantibus illam.

45 Si debitū dubiū ſit, nō eſt neceſſe ſatiſfactionem præmittere.

Addit vlterius Nauarrus dicto libro quinto Cōſiliorum, titulo de Sententia excommunicationis, conſil. ſeptimo oportere, vt debitum ſatisfactionis non ſit dubium, ſed certum: nam, ſi dubium ſit, **tunc non eſt neceſſarium**, vt ſatisfactio partis antecedat abſolutionem, etiam ſi in ipſa conceſſione expreſsè illa requiratur. Quia debet intelligi, quando debitum certum eſt, & indubitatum, argumento capitis *Solet*, de Sententia excommunicationis in ſexto, ibi, *Niſi cū excommunicatum pro manifeſta dicat offenſa*, & expreſſius id habetur in capite, *Ex parte*, primo, de Verborum ſignificat. Idem verò Nauarrus in Summa capite 26. numer. 7. declarat, diſtinctionē hanc de debito dubio, vel certo, habere locū in foro exteriori, nō autem in interiori in quo confeſſioni ipſius pœnitentis ſtandum eſt. Quia verò in hoc etiam foro contingere poteſt; vt pœnitens habeat conſcientiam dubiam vel certam, ideò etiam in illo non eſt omnino prætermittenda illa diſtinctio: nam, quādo pœnitens in conſcientia ſua certus eſt talem offenſionem, vel damnū commiſiſſe, ac proinde ad ſatisfactionem teneri, tunc clarum eſt neceſſarium eſſe, vt prius ſatisfaciat, ſi poteſt, vel, ſi nō poteſt, vt conuenientē cautionem exhibeat. At verò, ſi certus non ſit, ſed dubius, an ipſe fuerit cauſa damni, nec ne, vel an ſufficiēter iam ſatisfecerit, vel an talis fuerit offenſio, vt ad ſatisfactionem obliget, tunc ſeruādæ ſunt regulæ generales de conſciētia: nam, ſi tale dubium fuerit ſpeculatiuum, nihil refert per ſe conſideratum, ſed ſolùm iuxta practicū iudicium, quod

A illo nō obſtante) certum eſſe poteſt: & quia hoc iudicium practicū agendi, vel non agendi ſemper poteſt eſſe certum, non obſtante dubio ſpeculatiuo, vel opinatiuo, ideò ad tale iudiciū attendendū eſt. Nā fieri poteſt, vt ex aliquo generali principio, v. g. quod in dubio melior eſt conditio poſſidētis, vel quod in operādo licèt ſequi opinionē probabilem, vel ex alio ſimili, adiuncto illo dubio ſpeculatiuo, formet quis hoc iudiciū practicè certum, *hic, & non teneor ſatisfacere*. Vel è cōtrario etiā fieri poteſt, vt ex alio principio cum illo dubio inferatur aliud iudicium practicū, vt v. g. quòd in dubiis pars iniuſte, læſa ſeu offenſa melioris eſt conditionis, vel aliud ſimile. Atque ita ad certitudinem prædictam de debito ſatisfactionis attendēdum eſt: nec poſſumus hic aliam regulam in particulari tradere, B ſed ad ſcientiam, & conſcientiam iudicis, ſeu confeſſoris pertinebit de obligatione iudicare:

46 Per huiuſmodi bullas poteſt dari abſolutio a cēſuris, quæ non requirūt ſatiſfactionem.

Ex quo tandem fit, ſi excommunicatio talis ſit, quæ nullam ſatisfactionem partis læſæ requirat, tūc poſſe per huiuſmodi priuilegia tolli abſque alia ſatisfactione, quia hæc clauſula nō additur in Bulla, ſeu priuilegio ad limitandam poteſtatem abſoluēdi à ſolis illis delictis, quæ habēt partē læſam ſed ſolùm, vt quando neceſſaria eſt talis ſatiſfactio, præmittatur, hæc eſt enim euidēter intentio Pontificis, & communis omniū interpretatio. Dices, Semper eſt aliqua pars læſa, ſaltem Eccleſia, ſeu prælatus, cui per contumaciam iniuria eſt facta. Reſpōdetur, primum huic iniuriæ ſatis fit ſufficienter per pœnitentiam, & adhibendo cautionem, vel iura- C mētum de parendo Eccleſiæ mādatis, ſi res pēdeat in futurum, & nō poſſit ſtatim executioni mādari, nam, ſi poſſit, etiam debet prius fieri. Vt verbi gratia, ſi concubinarius excommunicetur ab Epiſcopo, donec cum effectu concubinam eiiciat, non eſt abſoluendus; ſi tamen illam eiiciat cum propoſito, & promiſſione non amplius redeundi ad illam, non eſt ab illo exigenda alia ſatisfactio, nec tenetur v. g. ſoluere pœnam, quia illam non debet donec condemnetur. Et eadem ratione non eſt cogendus ſoluere expenſas, v. g. ſtipendium tabellionis, aut iudicis, &c. etiam ſi in foro exteriori ad hæc omnia ſit compellendus, quia etiam hæc non debentur, niſi ſeruato ordine illius fori iuxta caput *Venerabilibus*. §. *Porro*. de Sentent. excōmun. in 6. Quod rectè notauit Soto, & eum ſequitur Gutierrez locis citatis.

Soto. Gutierrez.

47 Quid per partem intelligatur.

Qui propterea rectè addunt, in illa clauſula, *Satisfacta parte*, per partem non intelligi præla- D tum, præcipientem, vel excommunicantē, ſed aliquam aliam perſonam offenſam, nam illa offenſio iudicis generalis eſt in omni cenſura, & ſimiliter obediētia, ſeu cautio parēdi Eccleſiæ generaliter requiritur in omni cenſura; ibi autē aliquid ſpeciale proponitur pro abſolutione ab his cenſuris, & delictis, quæ in alicuius iniuriā, vel offenſionē facta fuerūt. Vnde illa ſatisfactio in propoſito idē eſt quod reſtitutio, ſiue honoris, ſiue formæ, ſiue aliorū bonorū Cuius rei exemplum optimum eſt in Concilio Tridētino ſeſſion. 25. cap. 12. de Reformation. ibi, *Niſi plena reſtitutione ſequuta*. Vltimo tandē aduertendum eſt, tanti ponderis eſſe hanc ſatisfactionem iuxta Pontificis intentionem vt Pius Quintus in Iubilæo anni 1568. Declarauerit, huiuſmodi abſolutionē, quæ fit, ſatisfacta parte

Conc. Trid.

Pius V.

etiam

etiam in foro exteriori ſuffragari, quod notauit Bartholomæus Medina in ſua inſtructione cõfeſſorum capit. 12. quod intelligendum puto iuxta ſuperius dicta, & magis explicabitur infra tractando in particulari de excommunicatione, & eius abſolutione.

Bartho. Medin.

SECTIO VI.

Quæ conditiones requirantur ex parte abſoluentis, vt abſolutio à cenſura rectè feratur.

1 HActenus explicauimus poteſtatem, quæ eſt veluti fundamentum ad ferendam abſolutionem, & conſequenter declarauimus quis nam poſſit abſoluere. Vnde etiam conſtat (ſaltem in communi) circa quem poſſit hæc abſolutio exerceri. Nam, cum abſoluens debeat eſſe prælatus, ſeu ſuperior habens iuriſdictionem, conſequens eſt, vt is qui abſoluitur, debeat eſſe ſubditus: nam hæc correlatiua ſunt. Et præterea neceſſe eſt, vt abſolutione indigeat, id eſt, vt ſit ligatus, quia ſolui non poteſt, quod ligatum non eſt. His ergo poſitis, videndum ſupereſt, quæ aliæ conditiones ex parte vtriuſque extremi requirantur, vt hæc abſolutio, & validè, & rectè ferri poſſit.

2 Et primum ex parte abſoluentis neceſſariũ eſt, vt ſit clericus. In quo ferè eadem regula ſeruanda eſt, quæ de ferente cenſuram fuit data; quia ptãs ligandi & ſoluendi quandam æqualitatem, ſeu proportionem ſeruant; ille enim poteſt ſoluere, qui potuit ligare, per ſe loquendo; ſicut ergo non ligat, niſi clericus, ita non abſoluit, niſi clericus. Et è conuerſo, ſicut ad ligandum non eſt neceſſarius ordo ſacerdotalis, ſed inferior ſufficit, imò & prima tonſura, ita ẽt ad abſoluendum, ſi iuriſdictio non deſit. Solum eſt aduertendum, qñ hæc ptãs conceditur, ſeu delegatur per Iubilæa, aut ſimiles Bullas, vel priuilegia regulariter concedi ſolis ſacerdotib. quia vel ſolum vel præcipuè cõceditur in ordine ad pœnitentiam & abſolutionem ſacramentalem, quæ à ſolis ſacerdotibus dari poteſt.

Abſoluẽs à cenſura debet eſſe clericus.

Poßitne in articulo mortis abſolutio à cenſura per laicum, vel clericum non ſacerdotem impendi.

3 DVbitari autem poteſt, an in aliquo caſu poſſit laicus abſoluere à cenſura, & præcipuè quæri ſolet de articulo mortis, ſeu neceſſitatis extremæ. In quo certum eſt, quemlibet ſacerdotem poſſe abſoluere à quolibet caſu reſeruato, & conſequenter à qualibet cenſura, ſi deſit proprius ſacerdos, iuxta doctrinam Concilii Tridentini, ſeſſ. 14. capite 7. ſupra declaratam, cum de pœnitentia ageremus. Vnde ſi adſit Sacerdos, certum eſt nullum alium poſſe abſoluere à cenſura, tum quia abſolutio à cenſura in illo articulo præcipuè conceditur propter abſolutionem ſacramentalem, tum maximè, quia hæc eſt intentio Eccleſiæ, vt conſtat ex vſu, & traditione, & ex iuribus, quæ de hac materia loquuntur, quale eſt capitulum vltimo de ſepulturis, & 26. quę. 6. per multa capita, in quibus generatim de pœnitentium conciliatione ſermo eſt.

Conc. Trid.

4 Solum ergo eſt dubium quando deeſt ſacerdos, an quilibet etiam laicus poſſit abſoluere. Et ratio dubitandi eſt, nam Eccleſia, ſaltẽ Summus pontifex poteſt hanc ptãtem laico concedere: ergo credendum eſt conceſſiſſe, & hãc eſſe eius voluntatem. Patet conſequentia, quia ẽt ſi ille non poſſit abſoluere à peccatis, ipſa abſolutio à cenſura per ſe eſt valde vtilis, multumque poteſt conferre ad ſalutem aiæ: ergo, cum Eccleſia oibus modis hanc procuret fidelibus, & propterea in illo articulo det iuriſdictionem ad abſoluendum à peccatis, omnibus, qui ſunt capaces illius, eadem ratione credendum eſt dare illam ad abſoluendum à cenſura, omnibus, qui ſunt capaces talis iuriſdictionis, cuiuſmodi ſunt etiam laici. Et confirmatur, nam licet contingat hominem exiſtentem in articulo mortis non poſſe abſolui à peccatis, quia nullo modo cõfeſſus eſt, neque habet vſum rationis, aut ſenſuum, vt confiteri poſſit: nihilominus à quolibet ſacerdote ſimplici poteſt à ſola cenſura abſolui: ergo ſignum eſt hanc poteſtatem non dari ſolum, ſeu præciſè propter confeſſionem ſacramentalem, ſed etiam per ſe propter fructũ talis abſolutionis: ergo ob eandem cauſam concedi debuit hæc poteſtas cuilibet capaci illius: eo vel maximè quod, ſi de iure ſcripto agamus, nullum eſt expreſſum in quo hæc facultas concedatur ſacerdoti extra ſacramentum Pœnitentiæ, ſed ex benignitate Eccleſiæ colligitur, ergo ex eodem principio extendi poterit ad laicos.

Ratio dubitãdi pro parte affirmanti.

5 Et hanc ſniam ſequuta eſt gl. in c. *A nobis*, 2. v. *Non potuerit*, de Sent. exc. & in c. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, ver. *Præterquam in morte*, de Offic. ord. & allegat textum in c. *Quem pænitet*, de Penit. d. 1. vbi Aug. conſulit, q, ſi deeſt ſacerdos, confiteatur quis proximo. Sed inde nihil probatur, quia illa confeſſio non eſt ad abſolutionem, ſed ad humilem correptionem, & ad aliquod iuuamen. Citat etiam ca. *Sanctum eſt*, de Conſec. d. 4 vbi ex Auguſt. refertur, quendam pœnitentem reconciliatum eſſe à laico in vitæ periculo, & quamuis non conſtet illam reconciliationem fuiſſe abſolutionem à cẽſura, quia publici pœnitentes non ſemper erant excommunicati, tamen ex ſimilitudine rationis ſumitur probabile argumentum. Et licet idem Auguſtinus fateatur hiſtoriam illam eſſe incertã, tamen laudat factum, & pium animum, & credit, Domino placuiſſe illud conſilium in tali periculo. Et hanc ſententiam ſequitur Syluester, ver. *Abſolutio*, 1. nu. 8. Armilla nu. 39. Tabiena verb. *Abſolutio*, 2. nu. 8. & idem ſentit Panormitanus d. c. *A nobis*, nu. 10.

Gloſſa.

Auguſt.

Syluest. Armil. Tabie. Abbas.

6 Contraria nihilominus ſnia magis probata eſt à recentioribus, tam Theologis, quam Canoniſtis. Tenet etiam Paludanus in quarto, diſt. 20. articu. 2. vbi abſolutè loquitur de quolibet non ſacerdote: eum ſequitur Soto diſt. 18. q. 4. ar. 4. vbi loquitur tantum de laico, tamen cũ citet, & ſequatur Paludanum, videtur per laicum ibi intelligere quemlibet non ſacerdotem maximè cum dicat, ab excõmunicatione poſſe abſoluere iudicem etiam laicũ, quod falſum eſſet, niſi in ea ſignificatione nomine laici vteretur. Eandem opinionem de laico tenet Nau. de pœn. d. 6. c. 1. in princ. nu. 83. citans gloſſam in cap. *Præter*, ver. *Duci*, d. 32. ſed ibi nihil aliud dicit, niſi prohibitum eſſe prælatis Eccleſiaſticis

Pars negatiua vetior. Palud.

Soto.

Nauar.

Digitized by Google

ſticis, ne hùiuſmodi ſpirituales iuriſdictiones laicis committant, Summum verò Pontificem poſſe id facere, an verò id faciat in articulo neceſſitatis, nihil dicit. Idem Nauarrus in Sum. c. 26. nu. 26. & c. 27. nu. 252. Couar. in ca. *Alma*, p. 1. §. 11. nu. 9. Iacobus de Graffiis lib. 4. Deciſionum, cap. 15. nu. 79. & Vgolinus tab. 1. ca. 4. §. vlt. num. 7.

Greg. Vgolin.

7 Prima cõcluſionis ratio. Rationes huius ſñiæ ſunt. Primo, quia abſolutio à cenſuris in eo articulo non conceditur, niſi vt præambula, & quaſi diſpoſitio quædam ad abſolutionem à peccatis. Sed hoc fundamẽtum falſum eſt, quia abſolutio à cenſuris per ſe conceditur, etiam ſi abſolutio à peccatis dari non poſſit, vt probant argumenta prius facta. Conc. Trid. Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. abſolutè dicit, omnes ſacerdotes habere in eo articulo ptãtem abſoluendi à peccatis, & cenſuris non conſtituendo ordinem nec neceſſariam connexionem vnius abſolutionis cum alia, vt bene notauit Vgol. ſupra nu. 4. & 5. vbi ait, non ſolum poſſe abſolui à quolibet ſacerdote aliquem à cenſura in articulo mortis, etiam ſi non abſoluatur à peccatis ſi contritionis ſigna exhibuit, ſed etiam, ſi illa non exhibuerit validam futuram abſolutionẽ, quamuis ſacerdos peccet illam conferendo. Quod etiam ſenſit Nauar. c. 27. num. 272. Itaque hæc ratio ſumpta ex connexione vtriuſq; abſolutionis ſolida non eſt.

8 Secunda ratio. Aliam afferunt Paludanus & Soto, quia illa abſolutio à ſola cenſura non eſt neceſſaria corpori ad ſepulturam Eccleſiaſticã, quia quo ad hoc dari poteſt talis abſolutio poſt mortẽ, nec etiam eſt neceſſaria animæ ad gratiam, quia ad hoc per ſe non prodeſt ſine abſolutione a peccatis. Sed hæc ẽt ratio nõ omnino ſatisfacit. Nã Reÿcitur. vt Panormitanus notauit, multum referre poteſt ꝙ illa abſolutio in vita detur, ne cogatur hæres pro abſolutione defuncti ad Papam recurrere, vel ad eum, a quo viuens fuerat abſoluendus: nam poſt mortem iam non poterit à quolibet ſacerdote abſolui, vt ſupra notauimus. Vnde tam ad effectum ſepeliendi corpus in loco ſacro, quam ab bonum aïæ multũ proderit illa abſolutio, nam ſi expectetur abſolutio poſt mortem, ſæpè obtineri non poterit intra multum tempus, ac proinde neceſſarium erit corpus ſepelire ſeu reponere extra locum ſacrum, ex quo aliquod ſcandalum, & aliquod genus infamiæ oriri ſolet. Anima etiam, licèt non priuetur gratia gratum faciente, priuatur tamen ſuffragiis communibus Eccleſiæ, eamq; ob cauſam plus temporis in purgatorio detineri poterit, quod parum detrimentum non eſt. Non eſt ergo dubium, quin illa abſolutio in vita obtenta vtiliſſima ſit, quæ poteſt dici etiã moralis quædam neceſſitas ſufficiens, vt ea de cauſa Eccleſia prouidere potuerit, vel etiam debuerit, aliquem faciliorem modum ad obtinendam illam.

9 Vera concluſionis ratio. Ratio ergo, quæ me maximè in hanc ſententiam adducit, eſt, quia neque ex iure aliquo, neque ex vſu habemus, quod Eccleſia hanc poteſtatem laico cõceſſerit, etiam pro articulo mortis. Vnde, cum alioqui per ſe ſit odioſum, & à iure alienum, quod ſpiritualia per laicos miniſtrentur, vt conſtat ex cap. *Decernimus*, de Iudiciis, & capite *Si vero*, de Sent. excomm. & cap. *Bene quidem*, 96. diſt. non eſt propter ſolas congruentias, abſque maiori fundamento hæc po- A teſtas ad laicos extendenda. Eo vel maximè, ꝙ in re, quæ ſolum ad quandam vtilitatem pertinet, & valde accidentariam, ſatis eſt, vt, moraliter loquendo, vix poſſit accidere caſus, in quo non poſſit per ſimplicem ſacerdotem huic incommodo prouideri: nam & copia ſacerdotis, ferè ſemper inuenitur, & caſus cenſuræ reſeruatæ in articulo mortis non eſt adeo frequens, ideoque rarò accidere poteſt, vt ob defectum huius poteſtatis laico conceſſæ, detrimentum aliquod magni momenti fideles, patiantur. Quod ſi interdum id contingat, minus incommodum reputatur, quam vt poteſtas laicis cõcedatur, qui facilè abuterentur ea, vel minimũ illam extenderent.

Qui diſcurſus potiſſimè procedit de laicis rigoroſè ſumptis, vt à clericis in genere diſtin- 10
B guuntur, verũtamen qua tenus fundatur in vſu vel conſuetudine, videtur ẽt procedere de quolibet non ſacerdote, quia iura, quæ de hac conceſſione pro art. mor. loquuntur, ſemper nominant ſacerdotem, vt patet ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. Et conſuetudo ſolum videtur eſſe de ſacerdotibus. Atque ita videntur loqui, & ſentire Nauarrus, Couarruuias, Soto, & alii dum aiunt, illi tantum commiſſam eſſe in illo articulo abſolutionem à cenſura, cui abſolutio etiã à peccatis eſt commiſſa. Quod etiam ſenſit Paludanus in 4. d. 17. q. 3. art. 1. concl. 3. in fine, licet paulo inferius ad finem quæſtionis, num. 27. oppoſitum dicere videatur: priorem verò ſententiam iterum confirmat d. 18. q. 5. artic. 1. nu. 10. & d. 20. q. 1. art. 2.

11 Concluſio ad quolibet clericos nõ ſacerdotes extẽditur. Conc. Trid. Nauar. Palud. Nihilominus tamen Vgol. ſupra num. 6. ait, iudicem Eccleſiaſticum, qui poteſtatem habet excõicandi, & abſoluendi, licet ſacerdos nõ ſit, C poſſe in articulo mortis abſoluere à cenſura quemlibet etiam non ſubditum, quem extra illum articulum abſoluere non poſſet, quia eſt v. g. alterius territorii. Fundatur autem ſolum, in quadam pia interpretatione voluntatis Eccleſiæ, & in quadam proportione, quia ſicut iuriſdictio abſoluendi a peccatis, quam Parochus ordinariè habet in ſuos ſubditos, extẽditur ad alienos, & ad quoſcunque in articulo mortis, ita iuriſdictio, quam iudex Eccleſiaſticus habet ad abſoluendos ſubditos in ſua diœceſi extendi videtur, ex pia Eccleſiæ interpretatione, ad nõ ſubditos, in neceſſitatis articulo. Cui opi- D nioni fauet Palud. dict. d. 18. quæſt. 5. n. 10. qua tenus ait, in articulo mortis poſſe aliquem abſolui ab excommunicatione a quolibet ſacerdote, vel ab eo, qui aliàs poteſt abſoluere ab excommunicatione, licet non ab illa, ſignificans illam iuriſdictionem quaſi extendi, vel ampliari in illo caſu ob neceſſitatem, etiamſi is, qui illam habet, ſacerdos non ſit. Sed, licèt hoc probabili coniectura dictum ſit; tamen in actibus qui à iuriſdictione pendent, mihi non videtur fundamẽtum ſufficiens, vt eos validos eſſe aſſeramus, præſertim cum in his non habeat locum nec ſufficiat ratihabitio de futuro, vt ſuprà dixi tractãdo de miniſtro confeſſionis, & notauit Paludan. in 4. d. 17. qu. 3. in fine. Quapropter probabilius cenſeo, ob neceſſitatem articuli mortis, ſolis ſacerdotibus conceſſam eſſe hanc facultatem.

Adde, quòd Diaconus, & à fortiori qlibet inferior nõ prælatus, neque habens ordinariã iuriſdictionẽ ad excommunicandũ, vel abſoluendum

Digitized by Google

dum non cenſetur habere illam pro articulo mortis, iuxta communem ſententiam, quam Vgolinus admittit: ergo, quamuis iuriſdictionem habeat circa alias perſonas, vel circa alios caſus, ſi tamen eam non habet in hanc perſonã vel in cenſuram eius, reſpectu illius perinde ſe habet, ac ſi nullam haberet: ergo non magis illam habet ratione articuli mortis, quàm alius: patet conſequentia, quia illa iuriſdictio quantum ad hunc effectum impertinenter ſe habet, & illa conceſſio reuera eſt nouæ iuriſdictionis, quæ nullo iure habetur, &, ſi coniecturæ ſufficerent, eædem fere habẽt locum in Diacono, vel alia perſona Eccleſiaſtica præſertim in dignitate conſtituta, nullam iuriſdictionem habẽte. Sicut in exemplo illo, quod aſſerebatur de abſolutione à peccatis: nam hæc, ſicut conceditur Parocho circa alienos ſubditos in articulo mortis, ita conceditur ſacerdoti nullam iuriſdictionem habenti circa peccata mortalia; ſi ergo in hoc non ſumitur ſimilitudo, cur accipitur ex alio mẽbro? Itaque neceſſitas huius abſolutionis à cenſura in articulo mortis non tanta reputata eſt ab Eccleſia, vt eã ob cauſam aliis, quam ſacardotibus deleganda viſa fuerit. Et fortaſſè occaſio fuit, quia præcipuè ad abſolutionem ſacramentalem conceſſa eſt, quamuis, poſtquã ſemel data eſt illa poteſtas poſſit ſacerdos ea vti ad abſoluendum à cenſura, quando ob circunſtantias occurrentes ſacramentaliter abſoluere non poteſt.

Vide circa hanc primam conditionem Henricũ libro 13. de Exc. c. 24. litera C.

Abſolutionem à cenſura debere procedere ex libera voluntate, præcedente ſcientia proportionata.

12 SEcunda conditio in abſoluẽte requiſita eſſe poteſt, vt ex certa ſcientia & libera voluntate abſolutionem conferat. Prior enim conditio ad actum primum ſeu poteſtatem magis pertinere videur; hæc verò potius ad vſum & actionem ipſam, quæ, cum humana ſit, requirit conſenſum & intentionem operantis, ſicut ſuprà dictum eſt de actu excommunicandi, eſt enim eadem, vel maior ratio. Vnde, cum liber cõſenſus ſupponat cognitionẽ, neceſſe eſt, vt in hoc etiam actu ſufficiẽs cognitio cauſæ præcedat; iuxta rationẽ, & modum abſoluendi. Nam, vt ſuprà dicebam, non ſemper neceſſe eſt, vt abſoluens in particulari cognoſcat alium eſſe ligatũ poteſt enim, ſi vult, abſoluere ratione dubii, ſeu periculi, ſub ea cõditione, *Si indiges*, ad quod ſufficit illa generalis cognitio, quod poteſt quis eſſe ligatus, etiamſi ignorat, & quod accedat voluntas tollẽdi vinculum, ſi fortaſsè ſit. At verò, quando ſacerdos, ſeu iudex abſoluit à cenſura determinatè & in particulari, & nõ vult abſoluere, niſi iuxta merita cauſæ, tunc neceſſe, eſt, vt præcedat cognitio ꝓportionata. Ex quo fit, vt ſi intercedat fraus & dolus, ſeu error in re ſubſtantiali, ex eo capite poſſit abſolutio reddi nulla. Vt, ſi reus falſis teſtimoniis probet ſe ſatis feciſſe parti læſæ, cùm re vera non ſatisfecerit, vel ſi in cõfeſſione dicat ſe nõ poſſe, cũ tñ poſſit, vel, ſi dicat ſe habere propoſitum parẽdi Eccleſiæ, cum nõ habeat, vel, ſi in foro exteriori apoſtata profiteatur fidem, & in corde ad Eccleſiam non redeat, abſolutio à cenſura, etiam data per Inquiſitores: eſt nulla, ita ſcilicèt ille poſteà reſipiſcat interius, (quod eſt valdè notãdũ)

A nihilominus peccatum hæreſis, vel apoſtaſiæ à fide prius commiſſum æquè reſeruatũ maneat ac erat ante abſolutionem: quia permanẽte eadem cenſura, præſeuerat eadem reſeruatio; manet autem eadem cenſura, quia abſolutio eſt nulla, vt dictum eſt; eſt autem nulla ex defectu conſenſus voluntarij ipſius iudicis: nam ignorantia illa, quæ ex deceptione procedit, inuolũtarium cauſat, vt conſtat ex 1. 2.

Ex quo principio inferunt autores abſolutionem extortam per vim, & metum nullam eſſe ex defectu voluntarii conſenſus, vt definitur in c. vnico, de iis, quæ vi. in 6. vbi notanda ſunt illa verba *Omnino viribus vacamus*: quib. ſignificatur, talem abſolutionem natura ſua non eſſe nullam, quia metus non reddit actũ abſolutè inuoluntarium, ſed tantum ſecundũ quid, de quo aliàs. Poſſet enim in controuerſiam hoc adduci, quæ generalis eſt, ſed ad rem præſentem ſufficit, talem abſolutionẽ iure poſitiuo nullam eſſe. Sunt autem notanda verba illius canonis, quæ valdè generalia ſunt. Primum ex parte cenſuræ: nam expreſsè extenditur ad omnem cenſuram; & ideò in omni genere, & ſpecie cenſuræ, tam maiori, quam minori locum habet, vt gloſſ. & doctores expoſuerunt, quia verba textus ſunt generalia, & pertinẽt ad fauorem, vel potius ad iuſtam defenſionem Eccleſiaſticæ poteſtatis; & ideò omnes cẽſuras comprehendunt; Secundum ex parte abſolutionis fit expreſsè in illo textu extẽſio etiã ad reuocationem cenſuræ. Dicitur autem reuocari cenſura, quando ſub tali conditione lata fuit, vel intra certum terminum, & poſtea, antequam cõtrahatur, mandatum vel cenſura reuocatur: tũc enim, ſi reuocatio facta ſit per vim & metũ, ex vi illius decreti reuocatio eſt nulla, ita enim expreſsè diſtinguit, & ſtatuit. Quapropter non obſtante illa reuocatione cenſura contrahetur, ſi prius præceptum violetur. 13

13 Abſolutionẽ per vim, aut metũ extortã ipſo iure nullã eſſe. Cap. Vnic. de iis, quæ vi, in 6. expenditur.

Tertiò ex parte vis, & metus etiam verba illius canonis abſoluta & generalia ſunt. A quocũque ergo inferatur idem erit. Oportet tamẽ vt vis vel metus grauis ſit, ita vt in conſtantem virum cadat, vt omnes interpretantur, tum ex communi vſu iuris, tum etiã ex ratione, in qua hic vſus fundatur, ſcilicet quia ſolus hic metus cauſat inuoluntarium morale, quod ſufficit ad irritandum conſenſum, ſeu voluntatem. Neceſſarium etiam eſt, vt talis vis, vel metus illatus ſit ab homine ad extorquendam abſolutionẽ. Poſſet enim interdũ inferri a Deo, vel angelo, vt ſi prælatus Eccleſiaſticus malè faceret nõ abſoluendo, & diuinitus induceretur ſpeciali aliquo terrore, aut vi, vel nocumẽto illato, id nihil obſtaret, quia iura humana nihil de his poſſunt diſponere, ſed de his, quæ fiũt humana vi vel metu. Imò neceſſariũ videtur, vt talis vis, vel metus per iniuriam inferatur, nã, ſi vis tantum conſiſtat, vel in denegandis beneficiis gratuitis, vel in pura & iuſta defenſione, illa non poteſt appellari vis, nec metus inde conceptus poteſt dici cadens in conſtãntem virum. 14

14 Qualis metus, & a quo inferendus ſit, vt abſolutio ſit nulla.

Dubitari verò poſſet, ſi metus ille inferatur ab aliquo non ſubdito Eccleſiæ, vt verbi gratia ab homine, vel Principe gentili; an etiam tunc decretum hoc locum habeat. Sine dubio tamen affirmandum eſt, tum quia hæc lex directè irritat actum abſoluentis, qui eſt Eccleſiæ ſubditus, tum etiam quia ille gen- 15

tilis

Digitized by Google

tilis in hoc infert iniuriam Eccleſiæ, quæ poteſt ſe defendere. Imò, licèt ille alioqui eſſet nō ſubditus quantum ad hūc actum ſit ſubditus, ita vt habeat ius Eccleſia non ſolum ſe defendendi, ſed etiam puniendi, & vindicandi illam iniuriam, ſi poſſit.

16 Et hæc ſufficiunt de conditionibus requiſitis ex parte abſoluentis. Nam de cæteris conditionib. idem ſentiendū eſt de abſoluente, quod de excōicante. Vnde quæ ſuperius de hoc diximus, in præſenti applicari cū proportione poſſunt. Eſt autem in iure ſpecialiter declaratum in c. *Ad aures*, de Simonia, hanc abſolutionem debere gratis conferri, alioqui ſimoniæ vitium committetur, vt ibidem ſignificatur, per hoc autem non tollitur, quin propter contumaciā, & culpam poſſit is, qui cenſura ligatus fuit, pœna pecuniaria affici, ſed de hoc aliàs.

SECTIO VII.

Quæ conditiones in eo requirantur: qui abſoluendus eſt.

1 QVIA hæc res ferè cōſtat ex dictis, breuiſſimè eam expediemus. Aduertendum eſt ergo, has conditiones eſſe poſſe vel de ſubſtantia abſolutionis, vt valida ſit, vel ſolum vt rectè & iuſtè fiat: poteſt.n. vt ſupra dixi ex c. *Venerabilibus*, de Sent. excom. in 6. abſolutio valida eſſe, quamuis iudex Eccleſiaſticus malè faciat illam preſtando, vel in eo actu non debitum ordinem & modū ſeruando. Priori modo ferè nulla eſt conditio neceſſaria ex parte perſonæ abſoluendæ, præter eam, quæ iam tacta eſt, ſ. quod ſit ſubditus aliquo modo in hac iuriſdictione fori contentioſi illi, qui abſolutionē præſtiturus eſt: quia, vt dicebam, hæc duo correlatiua ſunt habere iuriſdictionem in alterum, & hunc ſubdi iuriſdictionem habenti. Quo fit, vt hæc ſubiectio proportionata ſit iuriſdictioni. Nam ei, qui iure ordinario ſuperior eſt, vt gerenti vices eius etiam in foro externo, inferior eſt ſubditus neceſſitate quadam, ſeu propria inferioris obligatione; ei verò, qui habet hanc poteſtatem ſolum delegatam in ordine ad forum conſcientiæ, alter non ſubditur, niſi voluntate ſua in ordine ad hunc effectum ei ſubiiciatur, quia forum illud, ad quod ordinatur illa poteſtas, voluntarium eſt.

Abſolutus debet eſſe perſona diſtincta ab abſoluente.

2 ATque ex hac conditione, eiuſque explicatione ſequitur primò, neceſſarium eſſe, vt is, qui abſoluitur ſit perſona diſtincta ab abſoluente, quia nemo eſt ſibi ſubditus, neque habet iuriſdictionem in ſe ipſum, præſertim ad ferendam ſententiam in iudicio, ad quod huiuſmodi abſolutio pertinet. Item, quia poteſtas ligandi, & abſoluendi, per ſe loquēdo, circa eoſdem verſatur, ſed nemo poteſt excommunicare ſeipſum, ergo neque abſoluere. Quocirca, omnia, quæ de poteſtate ferendi cenſuram quo ad hanc conditionem diximus, ad hunc locum applicari poſſunt.

3 Dubitari verò poteſt circa hanc conditionē, an neceſſarium ſit is, qui abſoluitur, ſit perſona viuens vita mortalium, quia hoc videtur neceſſarium, vt ſit ſubditus, cum poteſtas humana non ſe extendat vltra hanc vitā, iuxta illud, *Quodcunque ligaueris ſuper terram, etc.* ſed hoc nihil eſt aliud quam quærere, an mortuus poſſit a cenſura abſolui. Quam rem ſatis tractaui in ſectione 1. huius diſputationis, vbi dixi, aliquo modo abſolui, quamquam illa abſolutio reſpectu defuncti potius ſit declaratio quædam, nā vt eſt ſolutio, potius refertur ad viuos, qui liberantur onere, & obligatione vitandi alium, quantum ad illud genus cōicationis vel actionis, quæ cum defuncto, vel ratione aīæ, vel ratione corporis eſſe poteſt. Eo tū modo, quo abſolutio fertur in mortuum, requiritur ēt vt ille ſit aliquo modo ſubditus: quia ēt tunc iuriſdō neceſſaria eſt. Dicitur aūt ſubiectio durare poſt mortem quo ad hunc effectum, vel ſecundum corpus, in quod Eccleſia & prælatus eius aliqđ ius habet, vel ſecundum animam, quatenus actiones viuorum illi prodeſſe poſſunt. Debeatne abſolutus eſſe homo viuus.

4 Rurſus verò inquiri poteſt, an ſit ēt neceſſaria præſentia localis vt quis abſolui poſſit. Et breuiter reſpondeo hanc conditionem nō eſſe ſimpliciter de neceſſitate abſolutionis. Quod in primis manifeſte patet ex dictis ſupra de ipſa cenſura. Nam ſi ligari poteſt abſens, vt oſtendimus, multo magis abſolui, quia poteſtas abſoluendi eſt magis ampla, & faciliorē vſum habere debet, quam poteſtas ligandi. Item id conſtat ex vſu Eccleſiæ, nihil enim frequentius eſt quam abſentem abſolui, aut verbo, aut quod frequentius fit, ſcripto. Quod etiam colligitur ex ca. *Quanto*, 2. q. 5. vbi Greg. teſtatur cuidam Epiſcopo abſenti communionem reddidiſſe, id eſt, eum ad communionem reuocaſſe. Et per reſcripta Pōtificia quotidie fertur huiuſmodi abſolutio, præſertim ad certam cauſam, vel effectum. Quando verò talis abſolutio incipiat eſſe valida, ſeu habere effectum, an quando profertur, an quando ad notitiam alterius peruenit, ex intentione ferentis pendet, quæ ex verbis eius & circunſtantiis colligenda eſt, reſpectu verò aliorum tunc incipiet operari, quando ad eorum notitiam peruenerit. Sitne ad abſolutionē neceſſaria præſentia localis.

Abſolutio cenſuræ inuito impendi poteſt.

5 SEcundo colligitur ex dictis qūo intelligenda ſit cōis ſnīa, quæ affirmat abſolutionem cenſuræ poſſe ferri in inuitum, & conſequenter quo ad hanc conditionem eſſe differentiā inter abſoluentem, & eum, qui abſoluitur, nā in illo requiritur libera voluntas abſoluendi, vt dictum eſt, in hoc autem non eſt neceſſaria, ſed poteſt abſolui ignorans, & conſequenter non conſentiens, vel etiam ſciens, & poſitiuè inuitus. Quæ doctrina communis eſt, & vera, per ſe ſpectata natura & conditione cenſuræ, ita.n. intelligenda eſt, & traditur à Theologis in 4. d. 18. D. Thom. q. 2. a. 5. Rich. ar. 10. q. 1. Paluda. q. 5. art. 3. Carthuſ. q. 4. & conſentiunt etiam Canoniſtæ, vt patet ex Panormit. in capit. *Ab excommunicato*, de Reſcriptis, num. 20. Ratio verò eſt, quia cenſura non eſt culpa, ſed pœna, & ideo etiam in inuitum fertur, & eadē ratione tolli pōt inuito eo, qui abſoluitur. Quæ ratio fundatur in ꝓpria natura cenſuræ, & ideo dixi, hoc procedere *per ſe ſpectat natura cenſura,* D. Thom. Richar. Palud. Carthuſ. Abbas.

ſuræ: nam aliunde ex modo, ſeu limitatione poteſtatis poteſt requiri conſenſus perſonæ abſoluendæ, ſicut dicebamus paulò antea de abſolutione cenſuræ, quæ datur per poteſtatẽ delegatã in ordine ad forum pœnitẽtiæ, nam per illã nõ poteſt quis abſolui à cenſura, niſi voluntariè ſe ſubdat in tali foro, & cõſequẽter ĩ eo velit abſolui. Quod ſecus eſt in habente iuriſdictionẽ ordinariam, qua vti poteſt etiam in inuitum.

6 Limitatur & expenditur proxima regula.

Aliqui verò hoc limitant præterquã in caſu hæreſis, in qua, ſi aliquis pertinax perſeueret, abſolui non poterit. Alij limitationẽ extendũt ad omnem excommunicationẽ iuris, quæ fertur pro delicto, quod ſemper durat, quandiu durat contumacia, vt cõtingit in exemplo poſito de hæreſi, & ſimile erit, ſi ipſo iure feratur excommunicatio in eum, qui damnum intulit & non reſtituit. Quod ſenſit Gabriel in 4. d. 18 citans Leonem Papam, Epiſ. 13 & habetur 24. q. 2. c. *Damnationis ſententiã quicunq; meretur accipere, ſi in ſuo ſenſu voluerit permanere, nullus relaxare poterit.* Et ratio eſt, quia cũ ille cẽſura ipſo iure incurratur, quãdiu culpa durat, ſemper ipſum ius influit, vt ita dicam, ipſam cenſuram & ideò durante illa voluntate tolli non poteſt.

Gabr. Leo Papa

Sed aduertendum primò eſt, aliud eſſe loqui de voluntate perſeuerandi in delicto, aliud de voluntate petendi, vel obtinendi abſolutionẽ; poſſet enim quis mutare voluntatem delicti relinquendo errorem, ſi in illo verſabatur, vel reſtituendo, &c. & nihilominus nolle abſolui, vel quia non vult ſubdi huic perſonæ, vel aliunde; & tunc poterit ſine dubio abſolui inuitus, etiam ſi excõmunicatio ipſo iure indita fuerit, quia cũ iam ceſſauerit delictum, ceſſat etiã ratio facta. Nec tale ius infert iam talem excommunicationem in futurum. Superior autem habet poteſtatem illam tollẽdi, quia nõ eſt alligata, aut pendens ex voluntate illius, qui eã contraxit. At verò quãdo volũtas perſeuerat in delicto, tunc etiam eſt diſtinguẽdum, nam, vel delictum eſt ex his, quæ habent tractum ſucceſſiuum (vt Iuriſtæ loquuntur) id eſt, quòd pertinacia ĩ eo ſemper eſt noua culpa, vel augmentũ culpæ actualis, quoties pertinacia libera eſt, & moraliter voluntaria: vel eſt delictum, quod poſtquam ſemel commiſſum eſt, omnino tranſit quo ad actum, & manet quo ad reatum & obligationẽ pœnitentiam agendi. Quando delictum eſt huius poſterioris generis etiã ſi quis in eo ſit impœnitens, noluque ſatisfactionem exhibere, quæ iam nõ exigitur ſub noua cenſura vt ſuppono, & licèt cenſura fuerit ipſo iure impoſita; poteſt ab illa abſolui inuitus ab habẽte ordinariam poteſtatem, ita vt abſolutio ſic lata, rata ſit & valida, propter rationẽ ſuperius factam: quia ex parte abſoluentis eſt poteſtas ſufficiens, vt ſupponimus, & illa actio per ſe nõ pẽdet ex volũtate, & diſpoſitione alterius, neque etiam in eo caſu ius ipſum infert continuo cenſuram, vt propterea tolli non poſſit.

7 Quid de cẽſura cõtracta ob delictũ habens tractum ſucceſſiuum.

At vero quando delictum eſt prioris generis, tunc repugnat cenſuram tolli perſeuerante eodem iure ex vna parte, & cõtumacia ex alia; quia ratione talis contumaciæ ſemper eſt illa cenſura quaſi in continua quadã conſeruatione, ex vi illius iuris; & ideo nullus, qui non habeat iuriſdictionem auferendi, aut ſuſpendendi ius illud, poteſt talem cenſuram per abſolutionẽ tollere. Et hac ratione non poteſt hæreticus abſolui à cenſura dũ in ſua pertinacia perſeuerat: nam illud delictũ habet tractum ſucceſſiuum ſufficientẽ ad contrahendam cenſuram: nõ eſt autem hoc propriũ hæreſis, ſed commune omni delicto habenti ſimilem continuationem, vt eſt detentio rei alienæ, & ſimilia. Dixi *qui non habet poteſtatem auferendi, vel ſuſpendẽdi ius illud*, nã qui hanc habuerit, poterit abſoluere etiã inuitum, & pertinacem, vt verb. grat. ſi Epiſcopus tulit contra aliquẽ cenſurã, donec reſtituat; & ille nolit reſtituere, poteſt Epiſcopus auferre ſuum particulare præceptũ in futurũ, & à contracta cẽſura illum abſoluere etiam inuitum. Quia ablato præcepto in futurũ, aufertur cõtumacia; & illa quaſi continuatio, vel conſeruatio cenſuræ; quę vero prius contracta fuit, tolli poteſt prædicto modo, ſicut de aliis diximus. Et hoc etiam modo poſſet Pontifex abſoluere aliquem pertinacem à cenſura hæreſis tam contracta, impediendo, vel ſuſpendendo cenſuram, quæ in poſterum contraheretur ex vi iuris communis propter talem contumaciam: procedit enim tunc eadem ratio.

8 Poſſitne licite dari abſolutio contumaci, & inuito. Vgolini opinio.

Sed quæret aliquis, eſto in his caſibus valida ſit abſolutio, an licitè concedatur? Quidam Canoniſtę cenſent id numquam licere, vt latè refert, & defendit Vgolinus tabula prima, capite decimo nono, §. 2. numero tertio Primo, quia eſt contra inſtitutionẽ, & vſum Eccleſiæ, quæ præcipit, vt, ſi excõmunicatus, vel alia cenſura ligatus in ſua cõtumacia perſeuerat, aggrauẽtur in eũ cenſuræ, & aliæ pœnæ, donec reſipiſcat, vt cõſtat ex variis decretis ab illo auctore relatis, in quibus ita fieri præcipitur in variis caſibus. Secũdo, quia, ſi aliter fiat, & aliis præbetur ſcandalũ, & eneruatur maximè vis cenſurarum Eccleſiaſticarũ, & delinquẽtibus præbetur occaſio perſeuerãdi in ſua cõtumacia, ſcientes tandẽ fore abſoluendos. Tertio, quia contra rationẽ videtur indignũ abſoluere; ſi enim iuſte ligatus eſt, quomodo poteſt iuſtè abſolui; Et hãc partẽ videtur ſecutus Bonauẽtura, in quarto diſtinctione decima octaua, ſecũda parte, quæſtione ſexta, vbi abſolutè dicit, *de iure nullam excommunicatum abſolui, niſi ceſſet contumacia*.

Bonauent.

10 Secunda opinio. D. Thom.

Nihilominus aliqua diſtinctione opus eſt, quam indicauit Diuus Thomas eadem diſtinctione decima octaua, quæſtione ſecũda, articulo quinto quæſtiuncula ſecunda ad ſecundum dicens, *etiam manente contumacia poſſe aliquem diſcretè excommunicationem iuſte latam remittere, ſi videat ſaluti illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata eſt*, & idem ſentit Paludanus ſuprà, addens, cauendum etiam eſſe ne ſcandalum ſequatur.

Palud.

11 Cẽſuram ab hõe latam poſſe licitè ab inferente relaxari manente cõtumacia.

Itaque primum, diſtinguendum cenſeo de cenſura lata ab homine, vel à iure: nã illa prior ſine dubio poteſt interdum relaxari prudenter ab eo, qui illam tulit, etiam ſi ſuum effectum conſequutus non ſit, ſed ſubditus in ſua contumacia permaneat. Probatur, quia hoc non eſt cõtra aliquod ius poſitiuum, quod vniuerſaliter hoc prohibeat, nullũ enim extat, vel citatur ab auctoribus prioris ſententiæ. Neque etiã eſt cõtra rationem per ſe, & intrinſecè, quia neque per ſe eſt contra iuſtitiam, aut contra charitatẽ, aut aliam ſimilem virtutem, & alioqui poteſt eſſe cõſentaneum charitati, ſi ſubditus ſaltem ob fragilitatem illo remedio indigeat; eſt etiam conſentaneum fini cenſuræ quæ pœna

medicinalis

Digitized by Google

Quæ conditiones & cōcurrere debeāt, vt hoc licite fiat.

eſt pœna medicinalis, & ideo ſi non proſit, ſed potiùs detrimento ſit, meritò auferri poteſt. Tres autem conditiones obſeruandæ ſunt. Prima vt talis abſolutio non cedat in præiudiciū. Tertij. nam ex hoc capite eſſe poſſet contra iuſtitiam commutatiuam. Seconda, vt ſcandalum vel contemptus cenſurarum caueatur; hinc enim abſolutio eſſe poſſet contra charitatem, vel etiam contra iuſtitiam legalem. Tertia, vt ſufficienti experimento, & aliis ſignis, & coniecturis conſtet, non ſperari fructum ex tali cenſura, ſed detrimentum potiùs ſequi. Aliqui etiam addunt neceſſariam eſſe ſpem fructus, & correctionis mediante abſolutione. Satis verò eſt, quòd nō ſit ſpes fructus mediante cenſura, vt poſſit iudex prudenter periculum facere, & tentare aliám ſuauiorem viam.

11 Cēſuram à iure poſſe auferri manante contumacia, niſi ſpeciali iure cantum ſit, vt pœna aggrauētur.

At verò quando cenſura eſt lata à iure tunc ī primis obſeruare oportet an à tali iure ſpecialiter præſcriptus ſit aliquis ordo progrediendi ab vna cenſura ad aliam, & ad vlteriores pœnas, quando pertinacia durat. Tunc enim illud ſeruandū eſt, quod iure eſſet diſpoſitum, quia & ius obligat, & declarat in eo caſu non tam eſſe habendam rationē particularis commodi, vel correctionis priuatæ perſonæ: quam publicæ punitionis talis delicti, & tantæ, contumaciæ. Quod maximè verū habet in his prælatis, qui inferiores ſunt, & non poſſunt in iure diſpēſare. Nam Summus Pontifex, qui hanc habet poteſtatem, interdum poterit prudenter immutare illum ordinem, ſi viderit, vel communi bono expedire, vel ſaltem non repugnare, & aliunde ſperari maiorem fructum alicuius perſonæ, Inferior autem ordinariè hoc non poteſt, niſi alioqui habeat poteſtatem diſpenſandi in iure communi, vel id faciat per modum interpretationis ſeu Epicheiæ, quando & ſuperior adiri non poteſt, & èx obſeruatione talis iuris maius commune detrimentum timetur. Quod ſi ſpeciali iure nihil circa hoc præſcriptum ſit, ſed ſolùm ſit cenſura purè lata, & in reliquis executio, vel abſolutio ad iudicem ſpectet generali iure, tunc cenſeo dari locum prudenti arbitrio ipſius iudicis, vt poſſit interdum licitè abſoluere inuitū ab huiuſmodi cenſura, ſicut diximus in cenſura ab homine, & eiſdem conditionibus ſeruatis, quia hoc ipſo quòd ius non ſtatuit oppoſitum, relinquit poteſtatem liberam, & expeditam, vt iudex eà vtatur in vnoquoque particulari caſu, prout iudicauerit ſecundùm occurrentes circūſtantias magis expedire. Neque enim ſatis eſt, quòd in aliquibus ſpecialibus delictis, aut cenſuris iura ſtatuerint alium ordinem aggrauādi pœnas, & cætera, vt id extendatur ad omnes cenſuras iure latas: nam hæc, quæ odioſa ſunt, nō ſunt extendenda: ſed reſtringenda. Et potius ex eo, quòd iura, quando id volunt, ita ſpecialiter ſtatuunt, nos colligimus id non eſſe vniuerſale ī omnibus cēſuris iure ipſo latis. Et hæc videntur ſufficere, de cōditionibus his in genere ſumptis, nā in ſpeciali nōnulla poſteà addemus agentes de ſingulis cenſuris, & in ſectione vltima huius diſputationis, indicando ordinem ſeruandum in abſolutione, quædam alia breuiter attingemus.

SECTIO VIII.

Quotuplex ſit abſolutio à cenſura.

QVONIAM & iure & cōſuetudine varij ſūt modi abſoluēdi à cēſura, vt hæc materia plenè intelligatur, eos omnes declarare oportet propoſitis nōnullis diuiſionibus abſolutionis, quibus & omnes illos modos explicabimus, & ſimul etiam ſignificationes plurium nominum, quas cognoſcere in hac materia maximè neceſſarium eſt. 1

2 Prima diuiſio abſolutionis in à iure, & ab homine.

Primo ergo diuidi poſſet abſolutio in eam quæ eſt à iure, vel ab hommine, ſicut in ſuperioribus cenſuram diximus. Abſolutio ab homine eſt illa, quæ hactenus à nobis explicata eſt, & quæ ferè ſola ſola eſt in vſu; abſolutio autem à iure erit, ſi ſub hac forma feratur abſolutio ſimul cum cēſura, *ſi hoc fecerit, ex tunc ſit abſolutus*, de qua re diximus in ſectione prima huius diſputationis, & hic nonnulla addemus.

De ſecunda diuiſione abſolutionis in abſolutam et conditionatam.

SEcundo ergo diuiditur abſolutio in abſolutè latam, & ſub coditione. Prior per ſe manifeſta eſt: eſt .n. illa, quæ & in verbis, & in intentione abſoluentis nullam claudit conditionē; conditionata autem eſt, quæ ſub conditione aliqua datur. Hæc autem conditio poteſt eſſe de præſenti, aut de præterito, vel de futuro. Si ſit præſens, vel præterita nullam habet difficultatem, quia non ſuſpendit actum, vel effectum abſolutionis, ſed vel abſolutio ſtatim operatur, vel nulla redditur. Quia vel illa conditio ita fuit, ſeu eſt, ſicut proponitur, & tunc tranſit ſententia in abſolutam, quia propoſitio conditionalis cōditione poſita, æquiualet abſolutæ; aut conditio non eſt poſita in eſſe, & ſic abſolutio nulla redditur propter contrariam rationem. Non eſt ergo dubium quin abſolutio lata ſub hac conditione valeat. 3

4 An licite detur abſolutio ſub conditione de præſenti, aut præterito.

An verò licitè vel illicitè, ſic feratur īterrogare quis poteſt. Cui reſpondendū eſt, nō ſemper eſſe illicitū ſub tali conditione abſoluere, ſed interdū eſſe, vel neceſſarium, vel vtile, vt quando de cenſura nō conſtat, & ad maiorem ſecuritatē datur abſolutio, prout frequenter fit à confeſſoribus ante abſolutionē ſacramentalē ſub illa cōditione generali, *Abſoluo te, ſi indiges vel quātum indiges*. Quam abſolutionem prudenter peti & dari dixit Nauarr in Summ. capit. 16. nū. 13. Conditio verò in illa adiecta adeo eſt intrinſeca, vt implicitè in qualibet abſolutione contineatur, eo quod res ipſa neceſſaria ſit, niſi præcedat cenſura, non poteſt ſequi abſolutio, & ſi iudex non habeat poteſtatem, nulla etiam erit abſolutio. Quando vero de exiſtentia talis conditionis dubitatur, meritò additur illa conditio, vt declararetur rē eſſe dubiā, & ne videatur res temere intentari. Aliquando etiam poteſt prudenter addi illa conditio, *Si ſatiſfeciſti*, vel, *Si verè & ex corde à contumacia receſſiſti*; nā hæc etiā cōditio implicitè includitur in abſolutione, vt ſuprà vidim⁹, & ꝓpter rationabilē cauſam ad incutiendū metū, vel tollendā ignorā- Nauarrus.

tiam, poteſt aliquando verbis declarari. At vero quando conditio eſt omnino impertinens, imprudenter additur, & non ſine culpa, graui quidem ex ſuo genere, quiá eſt contra reuerẽtiã rerum ſacrarum, & abuſus quidam Eccleſiaſticæ poteſtatis, tamen in particulari ex paruitate materiæ poteſt eſſe leuis.

An valida abſolutio à cenſura ſub conditione de futuro detur.

5 MAius verò dubium eſt conditione de futuro, an ſub illa tribui poſſit abſolutio à cenſura, ita vt valida ſit, vel etiã licitè ſic feratur. Et inprimis certum eſt, abſolutionem ſic datam eo tempore, quo fertur, non habere effectum, & conſequenter, neque ſimpliciter abſolutionem eſſe, quia tunc conditio non eſt expleta, voluntas autem conditionata nihil operatur, donec cõditio impleatur: ergo nec abſolutio, quę pendet ex voluntate abſoluentis, quæ conditionata fuit. Neque enim dici poteſt, quamuis nobis nõ conſtet an conditio illa poſteà implenda ſit, necne tamen in re ipſa alterã partem determinatè futuram eſſe; quod ſi ita futura ſit, vt per conditionem exigitur, abſolutionem ſtatim ac profertur validam eſſe, & habere effectum; ſi verò conditio futura non ſit, extunc eſſe prorſus inualidam, & nullam. Hoc (inquam) probabile nõ eſt, tum quia conditio non fuit de præſenti, ſcilicèt, ſi hæc propoſitio de futuro eſt vera, ſed fuit de futuro effectu. v. g. *Si ſatiſfaceris*, vel. *Si oraueris, etc.* & ideò licèt demus cognouiſſe Deum illum effectum fuiſſe futurum, & conſequenter propoſitionem de futuro fuiſſe veram eo tempore, quo adhibita fuit conditio, nihilominùs non potuit abſolutio extunc eſſe valida, quia nõ erat illa conditio appoſita, ſed alia quæ nondum erat impleta. Tum etiam quia, licèt conditio fuiſſet poſita in illo ſenſu de præſenti, ſcilicet: *Si nunc propoſitio de futuro cõtingenti vera eſt*, & Deus cognoſceret veram eſſe, adhuc abſolutio nõ eſſet valida, quia illa conditio excedit humanam cognitionem, & ideò reſpectu hominum reddi abſolutionem illam omnino incertam, & inefficacẽ ac propterea nullam. Non poteſt enim eſſe abſolutio valida, niſi ex voluntate efficaci procedat, & per verba ſufficienter ſignificãtia hominibus determinatum effectum exprimatur, neutrum autem habet abſolutio ſub illa conditione. Itaque certum eſt conditionem de futuro vt minimum ſuſpendere abſolutionem.

6 *Ratio dubitandi.* Difficultas verò eſt, an etiam inualidet illã, & reddat nullam, ita vt etiam ſi poſteà expleatur conditio, nihil operaretur. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia abſolutio ſacramentalis data hoc modo ſub conditione de futuro, nulla eſt, vt ſuprà in proprio loco vidimus; ergo & à abſolutio à cenſura. Probatur conſequentia à paritate rationis, quæ eſſe videtur, quia actus legitimus conditionem non recipit, vt Iuriſtæ dicunt ex l. *Actus legitimi* ff. de Regulis iuris & Regul. 50. Eod. in 6. Propter quam rationem partem hanc ſecuti ſunt Antonius. 1. parte til. 24. capit. 77. §. 1. Sylueſt. verbo, *Abſolutio*, 3. in principio, & verbo *Excom.* 1. nu. 19. Angelus. *Excommunicatio*, 2. num. 5. & verb. *abſolutio*. 3. ſimpliciter enim dicunt, abſolutionem ſub hac conditione dari non poſſe. *Antonin. Syluest. Angel.*

A Contrariam nihilominùs ſententiam tenet Nauarrus de Pœnitentia, d. cap. 1. in principio n. 64. & in Summa cap. 26. num. 12. quem ſequitur Couarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 11. num. 6. Fundamentum eſt, quia excommunicatio ferri poteſt ſub conditione, vt nos ſuprà probauimus, ergo & abſolutio patet conſequentia, quia maiori fauore digna eſt. Item quia nulla ſufficiens ratio differentiæ aſſignari poteſt, quia etiam excõmunicatio eſt actus legitimus, Item præceptum poteſt poni ſub cõditione, & diſpenſatio in præcepto poteſt etiam ſub conditione fieri, & alijs effectus, ſeu actus iuriſdictionis: ergo etiam hic: nulla enim ſufficiens ratio ſpecialis aſſignari poteſt, cur magis hoc abſolutionis repugnet, quàm alijs actibus. 7 *Vera ſententia Nauarr. Couarr.*

Neque enim oportet, vt in hoc æquiparetur abſolutio à cenſura abſolutionis ſacramentali, quia abſolutio ſacramentalis nõ poteſt ſuſpẽdi, ſed aut ſtatim fit, quando forma profertur ſup debitam materiam, aut, ſi tunc non fit, ſemper manet nulla; quòd ſi tunc fit, ſtatim habet effectum, ſi in ſubiecto non eſt impedimentum; nec poteſt effectus ſuſpendi per conditione adiunctam ex intentione miniſtri, quia non inde pendet, ſed ex Chriſti inſtitutione, vt ſuperiori tomo diximus. At vero abſolutio à cenſura eſt quædam ſententia humana introducta à iure poſitiuo, ſicut ipſa cenſura; & ideò eius effectus per ſe pendet ex voluntate ipſius abſoluentis, qui proinde poteſt adiecta conditione effectũ ſuſpendere, vt ſequatur conditione poſita: & tunc illa abſolutio, nec eſt omnino nulla à prĩcipio, nec ſtatim efficax: ſed eſt conditionata, & ſuſpenſa, donec tẽpus conditionis adueniat; hic enim modus proferendi ſententiam in humano iudicio, neque ex ſe, & ex ſola rei natu a nullus eſt, neque etiam ex iure poſitiuo irritus factus eſt, in præſenti materia. 8 *Ratio dubitandi ſoluitur.*

C

Neque illa regulla, *Actus legitimi etc.* quicquam obſtat: nã ibi non ſtatuitur pro generali regula, nullum actum legitimũ poſſe fieri ſub conditione, alioqui nec cenſura, nec diſpenſatio nec præceptũ poſſet ſub conditione fieri, quia omnes hi ſunt actus legitimi, id eſt, qui fiunt ſecundùm legem, ſeu legalem iuſtitiam, quod apertè falsũ eſt. Regula ergo illa cũ reſtrictione ponitur, ſcilicet, illos actus legitimos, qui non reſpiciunt diem vel conditionem, vitiari per temporis, vel conditionis adictionem, inter quos actus non eſt abſolutio, ſicut nec excommunicatio, & iuxta verba illius legis explicãda eſt ſimilis regula, quæ in 6. decretalium habeatur, vt ibi Gloſſa inſinuauit. 9 *Quid ſit actum legitimum nõ reſpicere conditionem.*

D *Circa hãc regulã vide Couar. in 4. p. 2. ca. 3. n. 4.*

Sed quæres, Eſto poſſit eſſe valida abſolutio ſub conditione lata, an licetè ita feratur. Nauarrus abſolutè negat, ſed peccare qui hoc modo abſoluit, quia abſolutio non debet eſſe in ſuſpenſo, argumento cap. *Ad hæc quoniam*, de Appellationibus. At verò Vgolin. Tabula prima, c. 22. §. primo. num. 2. ad finem ait, hunc modũ abſoluendi eſſe licitum, quia nulla ratione probatur, malus, præſertim ſi conditio adiecta ad rẽ pertineat, vt *Sed ſatiſfaceris, &c.* Neque etiã eſt ſpeciali iure hoc prohibitum: nam, licèt in capit. *Biduum*, 2. quæſt. 6. dicatur, ſententiã nõ eſſe ſub conditione ferendam, tamen in ſentẽtia cenſuræ, vel excommunicationis hoc locũ non habet, vt ſuprà dictum eſt; ergo eadẽ ratione nõ habebit locũ i abſolutione, Et poſſumus 10 *Poſsitne huiuſmodi abſolutio licitè dari.* *Vgolin.*

contra

Digitized by Google

contra Nauarrum retorquere argumentũ eius, nam cenſura poteſt ſub conditione ferri validè, & licitè; ergo & abſolutio, quia fauorabilior eſt.

11 Reſolutio.

Quo circa in rigore verum videtur, hunc modum abſoluendi, nõ eſſe per ſe malum, nec iure prohibitum, & ideò ſi prudenter obſeruentur circunſtantiæ neceſſariæ, & probabilis neceſſitas, vel vtilitas occurrat, non erit peccatum id facere. Tamen regulariter loquendo, exiſtimo eſſe illicitum, præſertim propter non vſum Eccleſiæ, quia neque ĩ iure eſt vſitatus hic modus abſolutionis, ſicut eſt vſitatus modus ferendi cenſuram ſub conditione, neque etiam in vſu Prælatorum Eccleſiæ inuenimus hunc abſouẽdi modum. Ratio autem eſſe videtur: nam vel is qui abſoluitur, eo tempore, quo abſoluitur dignus eſt abſolutione, vel nõ ſi eſt dignus, ſimpliciter abſoluendus eſt, & immeritò additur conditio ſuſpendens abſolutionis effectum: ſi verò non eſt dignus non debet tunc abſolui ſub conditione futuræ ſatisfactionis, vel diſpoſitionis, tum quia ad officium iudicis ſpectat hanc examinare & cognoſcere; tum etiam quia inde poteſt ligatus facilè ſumere occaſionem differẽdi ſatisfactionem: ſeu emendationẽ ac denique quia ſempre eſt conuenientius, vt exhibita ſatisfactione, vel correcta contumacia, peccator humiliter ſe præſentet Eccleſiæ ad obtinẽdã abſolutionem. Propter hæc ergo regulariter, non conceditur abſolutio illo modo, neque inuenio in iure abſolutiones ita ſub conditione conceſſas, ſicut cenſuras, ſed concedendas. Nam quia peccata occultè fiunt, & ab ipſis peccatoribus abſcõdũtur, expedit aliquãdo ipſo iure puniri, vel cœrceri per cẽſuras, quia verò ſatisfactio vel reſipiſcentia, per ſe loquendo, nõ occultatur, & alioquin talis abſolutio nõ coerceret, ſed potiùs daret licentiã peccandi, ideò ipſo iure non conceditur talis abſolutio; nec cõcedi dẽt ab homine, niſi raro, cũ magna circũſpectione, vt dixi.

De Tertia diuiſione abſolutionis in ſimplicem, & ad cautelam.

12 Quid vtraque ſit.

Tertiò diuidi poteſt abſolutio in eam quæ ſimpliciter, vel tantùm ad cautelam conceditur; quæ ſubſtantialiter non differunt, ſed tãtùm in modo conditionato, orto ex defectu cognitionis, ſeu certitudinis ipſius cenſuræ. Quando enim certò conſtat hominem contraxiſſe cenſuram, & hoc fatetur ipſe pœnitens, tunc fertur abſolutio abſolutè, & ſimpliciter. Contingit tamen aliquando cenſura eſſe ignoratam, aut ſaltem dubiam, & tunc propter maiorem certitudinem ſolet peti & dari abſolutio; & hæc vocatur ad cautelam, includitque illam conditionem, *Si indiges*, vel, *Si contraxiſti*, De qua multa diſputat Couuarr. in cap. *Alma*, 1. part. §. 12. num. 7. & Vgolinus dicto, §. 1. omnia verò, quæ tractant magis pertinent ad forum contentioſum, quàm ad forum animæ, de quo nos præcipuè agimus; & ideò circa hanc abſolutionem pauca nobis aduertenda ſunt.

13 Primus mod' quo abſolutio cẽſuræ ad cautelam datur.

Primum eſt duobus modis ſolere hanc abſolutionem dari. Primò nulla præcedente cognitione, nec dubitatione cenſuræ non ſolùm ad cautelam, ſed etiam ad ſuperabundantiam, & ad tollendum omne periculum dici poteſt: hoc autem modo non fertur ſine aliqua occaſione, vel cauſa, eſſet enim ſuperuacaneũ,

A aliàs paſſim reperi poſſent huiuſmodi abſolutiones. Maximè ergo fieri ſolet, aut ante abſolutionem ſacramenti pœnitentiæ, aut ante aliquem alium actum, cuius valor per cenſuram impediri poſſet, ſi fortaſsè adeſſet. Et quidem in ſacramento pœnitentiæ maximè fit propter reuerentiam ipſius ſacramenti, & propter coniunctionem, & ſubordinationem, quam per ſe poſtulat abſolutio à cenſura, & à culpa, ſi vtique fortaſſe neceſſaria ſit. In ſuſceptione autem aliorum ſacramentorũ nõ ſolet talis abſolutio à cẽſura præmitti, quia regulariter ſupponitur præmiſſa confeſſio ſi tamen conſtaret, aliquem, B v. g. in articulo mortis non potuiſſe propter euentum confiteri, & dandum illi eſſet ſacramẽtum extremæ vnctionis, optimum conſilium eſſet huiuſmodi abſolutione à cenſura ad cautelam permittere, & idem eſt dicendum in ſimilibus caſibus. In miniſtrando etiam ſacramento ordinis, ſolent Epiſcopi huiuſmodi abſolutionẽ permittere, propter ſpeciale periculum incurrẽdi irregularitatẽ. In ordine verò ad alios actus, vt ad collationem beneficij, vel conceſſionem priuilegij, &c. præmittitur talis abſolutio propter vitandum omne periculũ nullitatis, & humanã ſuſpicionẽ, vel etiam omnem calumniã.

Alio modo datur hæc abſolutio ratione dubitationis cenſuræ: quæ dubitatio interdum oriri poteſt ex propria conſciẽtia ipſius perſonæ interdum eſſe poteſt in foro exteriori; & iuxta modum dubitationis, ita erit talis abſolutio conueniens, vel neceſſaria in foro interiori, C vel exteriori poteritque concedi ab eo, qui à tali cenſura poſſet abſoluere, ſi eſſe certa, & non ab alio. Primũ patet, quia, qui poteſt tollere certam, à fortiori poteſt tollere dubiam: ſecũdum autem probatur, quia hæc abſolutio datur ad tolIẽdam omnem dubitationẽ cenſuræ: ergo neceſſe eſt, vt qui ſic abſoluit, poteſtatem habeat tollendi cenſuram, ſi fortaſsè in re ipſa ſit; alioqui ſemper idem dubium maneret: ergo hæc abſolutio ab eo ſolùm dari poteſt, quia abſolutè & ſimpliciter poteſt à cenſuris abſoluere. Poteſt tamen contingere, vt cenſura ſit reſeruata quàndo de illa certò conſtat, non tamen D ſi ſit dubia, & tunc poterit quis ad cautelam de illa abſolui ab eo, à quo non poſſet, ſi alioquin de cenſura certò conſtaret; hoc autẽ prouenit ex peculiari modo delegandi iuriſdictionem, & reſeruãdi talem cenſuram, qua reſeruatione ſecluſa, regula propoſita generaliter procedit.

14 Secundus modus abſolutionis ad cautelam.

Statim verò occurrit inquirendum, quale, & quantum eſſe oporteat dubiũ de cenſura, vt ratione illius, vel neceſſarium ſit, vel expediat abſolutionem ad cautelam procurare. Sed hæc quæſtio ita generatim ſumpta definienda eſt ex generalibus principiis conſcientiæ dubiæ, vbi tractatur quomodo in dubiis ſecurior pars ſequenda ſit. In particulari verò quod ad hanc materiam ſpectat, explicabitur commodiùs in ſingulis cenſuris, & ĩ materia de Irregularitate aliqua addemus. Nunc ſolùm aduerto dubiũ debere cadere in valorem, vel nullitatem cenſuræ, nam, ſi ſit dubium de iniuſtitia, vel alio defectu, qui non ſit contra ſubſtantiam cenſuræ, tunc non habebit locum abſolutio ad cautelã, ſed ſimplex abſolutio neceſſaria erit, quia, nõ obſtante illo dubio, conſtat cenſurã fuiſſe validã. Imò nõ ſolùm ĩ caſu dubij, ſed licet cõſtet cẽſuram fuiſſe iniquè latã, nõ tamẽ ex defectu cõtra

15 Quale dubiũ requiratur vt abſolutio ad cautelam procurãda ſit.

Digitized by Google

ſubſtantiam, neceſſaria erit ſimplex abſolutio, quia conſtat de vinculo re ipſa impoſito, quam uis iniquè: ergo ſimpliciter neceſſarium eſt illud ſoluere.

De vltima diuiſione abſolutionis cenſuræ in ſimpliciter, et ad reincidentiam

16 VLtimò diuidi poteſt abſolutio in eam, quæ dicitur ad reincidentiam, & ſimpliciter, ſeu abſque reincidentia. Explicato priori membro conſtabit poſterius, de quo nihil vltra addere oportet, quia omnis abſolutio, quæ non eſt ad reincidentiam ſub illo comprehenditur, & ita de illa procedunt, quæ hactenus dicta ſunt. Igitur abſolutio ad reincidentiam dicitur illa, per quam tollitur cenſura non in perpetuum, ſed ita vt reditura ſit poſt certum tempus, vel poſt talem effectum. Qui modus abſolutionis valde frequens, & vſitatus eſt. Ratio verò illum intro ducendi fuiſſe videtur, quia cenſura non ſuſpēditur (vt Iuriſtæ aiunt cum Gloſſ. in c. *Præſenti*, verb. *Declaramus*, de ſententia excōmunicationis 16.) id eſt, quādiu permanet operatur ſuos effectus, ſeu priuat aliquibus actibus; interdū autē expedit, vel neceſſarium eſt eum, qui cenſura ligatus eſt, reddere habilem ad aliquē actum, vel effectum, aut eum abſoluere pro aliquo tēpore, & non omnino, ſed cum conditione reincidēdi, ſi hoc vel illud nō faciat ītra illud tēpus.

Quid ſit abſolutio ad reincidentiam.

17 Vnde fit duobus modis hoc fieri poſſe, ſeu duplicem eſſe abſolutionē ad reincidētiā. Vna eſt, quæ ex intentione abſoluentis nō cōceditur vt perpetua, ſed ad limitatum effectum, vel tempus, & hęc non eſt proprie ad reincidentiā, ſed abſolutio ad actum, ſeu ad tempus, quæ frequētiùs datur ad cautelam, vt cum quis abſoluitur (etiamſi de eius cenſura nō conſtet nec dubitetur) vt poſſit teſtimoniū ferre liberè, cap. *Veniens*. 2. in fine de teſtibus. Item dum quis abſoluitur ad ſolùm hunc effectum, vt beneficij collatio valeat, vt eſt in communi praxi Eccleſiæ Romanæ & colligitur ex c. *Apoſtolica*, de Exceptionibus, & alia exempla ſuperiùs poſita ſunt. Aliquando verò poteſt abſolutio hoc modo dari nō ad cautelā, ſed ex certa ſcientia præ exiſtētis cēſuræ, vt omnes Doctores docēt, & colligitur ex his, quæ Couarr. tractat in cap. *Alma mater*. §. 11. nu. 6. Et ratio eſt clara, quia, ſicut poteſt eſſe occaſio, vel neceſſitas ſic abſoluendi ad cautelā, ita etiam eſſe poteſt abſoluendi eodem modo à cenſura cognita, & in eo abſoluendi modo nihil eſt contra rationem ſi ex iuſta cauſa fiat.

Abſolutio ad reincidentiam duplex.

18 Dices, quando cenſura ignoratur, meritò aliquem ita abſolui, quia poteſt eſſe vtile, & ipſe præſumitur diſpoſitus ad abſolutionem, idēmque eſt, quando res eſt dubia, præſertim, cùm poſſit ita vrgere neceſſitas, vt non detur locus inquirendi & expellendi dubium. At verò, quādo de cenſura conſtat, nōnulla maior videtur eſſe difficultas, quia vel ille eſt diſpoſitus ad abſolutionem & receſſit à contumacia, vel non: ſi primum, ſimpliciter abſoluendus eſt, & non ad tempus: vel ad actum, imò ablata ſemel cenſura, non iterum in eam incidet, quia iā non eſt contumax; ſi verò non eſt diſpoſitus ad abſolutionem, non eſt abſoluendus etiam ad tēpus, vel ad ſpecialem actum.

Obiectio.

19 Reſpondeo, vtroque modo accidere poſſe, vt

Solutio.

A ritè & rectè detur hæc abſolutio. Primò quidē quia contingere poteſt, vt, licet talis perſona non ſit ita diſpoſita, vt abſolutionē ſimpliciter mereatur quia non omnino ſatisfecit, nec uere à contumacia diſceſſit; nihilominùs aliquis actus eius neceſſarius ſit Eccleſiæ propter bonū vel commune, vel alicuius tertię perſonæ, vt v.g. quod teſtimonium ferat in iudicio, vel aliud ſimile, tunc ergo licitè abſolui poteſt ad talem actum propter talem iuſtam cauſam. Aliquādo etiam ex benignitate Eccleſiæ, vel paſtorum eius poteſt hoc fieri in commodum ipſius perſonæ, quæ ſic abſoluitur ne graue aliquod dānū patiatur ſi tali tempore ſit excōmunicatus vel incapax beneficij, &c. Nam hæc abſolutio

B à cenſura non eſt aliquod ſacramentū, vt propterea intrinsecè malum ſit, concedere homini in peccato permanenti, & ideò, ſi ex rationabili cauſa id faciat, licitè fieri poteſt; quod etiam de abſolutione totali ſuprà oſtendimus: multò ergo magis verum erit de hac abſolutione ad tēpus, vel ad actū, quæ dici poteſt ſecūdū quid.

20 Deinde, etiamſi perſona ſit diſpoſita, & capax abſolutionis ſimpliciter, fieri poteſt, vt ex voluntate, vel poteſtate abſoluentis, non ſimpliciter, ſed ſolùm ad talē actum abſoluatur. Ex voluntate quidem, quia, licèt fortaſſe plus poſſet, non tamen plus intendit, quia hæc poteſtas non operatur vltra intentionem, vt ſuprà dictum eſt, ſiue illa limitatio intentionis

Duplex ex capite poteſt perſona rectè diſpoſita ad reincidentiā abſolui.

C ex malitia ſit, ſiue quia maior abſolutio poſtulata non fuit, nec iudex per ſe de illa agebat, ſed ſolùm tanquam de medio neceſſario ad talem actum. Ex defectu autem poteſtatis hoc poteſt prouenire, quando abſoluens alioquin non eſt iudex talis cenſuræ, ſed ſolùm ex poteſtate, quā habet ad aliam cauſam, vel actionem, conſequēter poteſt abſoluere à cenſura, ſolùm in ordine ad talem cauſam, vel actionem: tunc enim non poteſt perfectiorem abſolutionē tribuere, quātumuis perſona digna ſit, quia nihil intereſt eius diſpoſitio, ſi in alio non eſt poteſtas. Exēplum eſt v.g. in Iudice Eccleſiaſtico alicuius cauſæ, qui poteſt abſoluere aliquē, vt in ea cauſa ferat teſtimonium, ſi aliud ſufficiens haberi

D non poſſit, vt ſumitur ex cap. *Veniens*. 2. de Teſtibus, vbi Abbas n. 18. & alij, & tractat late Vgolin. Tab. 1. cap. 4. §. vltimo, nu. 18. Dicitque eſſe hoc priuilegium peculiare iure introductū vt lites faciliùs expediantur, & ideò non eſſe extendendum ad collationē beneficij, vel alios ſimiles actus. Quod etiā ſenſit Nauar. in cap. *Ita quorundā*, de Iudæis notab. 11. num. 18. & 22. In eo igitur caſu, quāuis abſolutio ad talē effectū concedatur homini, qui ratione ſuæ diſpoſitionis, vel ſatisfactionis ſimpliciter abſolui poſſet, nihilominùs à tali iudice non poteſt ſic abſolui, ſed ſolùm ſecundum quid, & ad talem actum, ex defectu poteſtatis.

Abbas. Vgolinus. Nauarrus.

21 Hinc verò naſcitur difficultas, quomodo poſſit ille homo poſt conſumatū actum, ad quē fuit abſolutus, iterum in cenſurā incidere, cùm iā nō ſit contumax, nec inobediens Eccleſiæ. Propter hāc difficultatē dixerūt aliqui Canoniſtæ, neceſſariam eſſe nouam ſententiā: Vgolin. verò cum cōmuni ait, ſine noua ſententia priorem cenſurā iterum incurrit. Et ſine dubio nō eſt neceſſaria noua ſententia. Aliàs illa abſolutio non eſſet limitata ad tēpus, vel actum, ſed abſoluta. Imò, ſi neceſſaria eſſet noua ſententia ī prædicto

Quomodo poſſit homo cōſummato actu, ad quem fuit abſolutus iterum in cenſuram incidere.

caſu,

caſa, non poſſet iuſtè ferri, cum ille homo ſit iuſtè abſolutus, & de nouo non ſit dignus cenſura. Ratio ergo cur poteſt cenſura redire eſt, quia redit ex vi prioris ſententiæ quæ iuſta fuit & ita ſemper reſpicit illam contumaciã, in qua talis ſententia fundata fuit Cuius ſententiæ effectus impeditus fuit ad tempus per prædictam abſolutionem, ſemper autem ſententia retinet ſuam vim, & moraliter permanet, ſicut lex quædam; & ideò tranſacto tempore abſolutionis iterum operatur moraliter inducẽdo cenſurã. An verò dicenda ſit illa cenſura eadem numero cum præcedenti, nec ne, res eſt parui momẽti: tamen moraliter tanquam eadem reputatur. Vnde cùm hæ res non habeant aliud eſſe niſi morale, eadem dicenda eſt; & ideò ad illam nõ eſt neceſſaria noua cauſa, vel contumacia.

22 Propriiſſimè datur abſolutio reincidẽtiam ſub conditione deſutam.

Alio modo datur hæc abſolutio ad reincidẽtiam, ita vt ex intentione abſoluentis non det ut ſolum ad definitum tempus, vel actum, ſed etiam vt ſimpliciter valeat, & perpetua ſit ſub conditione tamen ſatisfaciendi; vel aliquid faciendi intra certum tempus, quo tranſacto, & non impleta conditione, iterum incidatur in cenſuram: & hæc eſt propriiſſima abſolutio ad reincidentiam. Continetque ſimpliciter duo. Vnum eſt ablatio cenſuræ pro illo tempore, ſimpliciter, & abſolutè; aliud eſt ablatio cenſuræ pro reliquo tẽpore tamẽ ſub conditione, & ex hoc ſecundo capite habet, quod ſit tantùm ad reincidentiam, non impleta conditione. Atque in hoc differt à priori abſolutione, quod illa præciſe tollit cenſuram pro tali tempore, vel actu: quo conſumato, independenter ab omni conditione vel actione ipſius perſonæ ſic abſolutæ iterum cenſuram incurrit: in hoc verò poſteriori modo expectatur conditio, vel actio ipſius perſonæ, cui abſolutio data fuit, & ab eius voluntate, vel actione pendet, quod, vel abſolutio perpetuò duret, vel cenſura redeat; nã ſi cõditionẽ impleuerit, nõ redibit: ſi verò nõ impleuerit conditionem, iterũ redibit cenſura.

23 Abſolutio ad reincidẽtiã ſolũ per iudicẽ cõcedi poteſt.

Ex quo intelligitur primò, hanc abſolutionẽ veram, ac propriam eſſe, ideoque neceſſariam eſſe poteſtatem iuriſdictionis ad illam concedẽdam, & non ſufficere conuentionem partium. Vt, verbi gratia, ſi quis excommunicatus ſit ad inſtantiam alterius, donec illi ſoluat debitum non ſatis eſt, vt ipſi inter ſe conueniant, & creditor conſentiat, vt ſolutio debiti differatur vſque ad certum tempus, non (inquam) hoc eſt ſatis, vt debitor cenſeatur abſolutus ad reincidentiam pro hoc tempore, ſed erit ſatis vt a iudice poſſit ſic abſolui: nã cenſura ſemel contracta, non poteſt aliter tolli. Vnde in hoc eſt magnum diſcrimẽ inter præceptum ſatisfaciẽdi de futuro intra certũ tempus ſub pœna cenſuræ ipſo facto incurrendæ, & cenſuram iam contractam Nã i priori caſu, ſi pars in cuius gratiam cenſura conceditur, conſentiat, & differat tempus ſolutionis, id ſatis erit, vt non incuratur cenſura, donec totum illud tempus tranſactum ſit, etiamſi prior terminus à iudice præfixus elapſus fuerit, vt in ſuperioribus probauimus; quia cùm illa cenſura nondum ſit contracta, nõ eſt neceſſaria abſolutio, per quam tollatur, neque aliquis actus iuriſdictionis, quod impediatur, ſed ſatis eſt, quòd materia præcepti, ex cuius tranſgreſſione pendet cenſura, ita mutetur, vt præceptum pro eo tempore nõ obliget: nam hoc ipſo ceſſat contumacia, & ideò illo tempore nõ cẽſetur pertranſiri terminus à iudice præfixus. At verò in poſteriori, ſeu præſenti caſu, quando iam cenſura contracta fuit, eſt omnino neceſſaria abſolutio & iuriſdictio ad tolendam illam etiam ad reincidentiam. Quapropter ſatis nõ eſt ſola partium cõcordia.

24 Quis poſſit ad reincidentiam abſoluere in cenſuris ab homine.

Ex quo vlterius colligitur, huiuſmodi abſolutionem in cenſuris ab homine latis, per ſe loquendo, & ordinariè, ſolùm poſſe dari ab eo, qui cenſuram tulit, vel eius ſuperiore iuxta declarationes ſuperiùs datas: quia hæc abſolutio eandem iuriſdictionem requirit, ac illa quæ ſimpliciter datur, & de ſe poteſt eſſe perpetua, ſi is, qui abſoluitur, cõditionem impleat. B Dico autem *per ſe et ordinariè*, quia per priuilegium, vel per Bullam Iubilæi interdũ datur facultas abſoluendi, etiã ab hoc cenſura ab homine lata: Tamẽ illa conceſſio ſemper fit ſub ea clauſula, & conditione, *Satisfacta parte*, qua clauſula nõ ſeruata, abſolutio nulla redditur, vt ſuprà etiã dixi. Quia tamen interdum contingit (ob impotentiam pœnitentis) ſatisfactionem re ipſa non præcedere, ſed ſolam cautionem eius, ideò tunc abſolutio talis ſolùm eſt ad reincidentiã, quia, ſi perſona ſic abſoluta, habita poſſibilitate, non ſatisfaciat, iterum incidet, vt declararunt Pius Quintus, Gregorius Decimus Tertius, & Xiſtus Quintus, in variis Bullis Iubilæi, vt referunt moderni Auctores, & eſt valde conſentaneum iuri communi, vt colligitur ex capit. *Eos qui*, §. *idem ſtatuimus*, de Sentent. excommunic. in ſexto.

Vide Vgo. Tom. 1. c. 10. 4. num. 5.

25 Quis poſſit hoc modo a cenſuris à iure, abſoluere.

Simili modo in cenſuris à iure, ſi non ſint C reſeruatæ, eadem poteſtas, quæ requiritur ad aliam abſolutionem ſimplicem, ſuffiet, vel neceſſaria eſt ad hanc de reincidentia, vt patet ex ratione ſuperiùs facta, quæ hic eodem modo procedit, & applicari poteſt. A cenſuris autem reſeruatis Pontifici (& idem eſt proportionaliter in reliquis) quamuis ordinariè, & per ſe loquendo ſolus ille poſſit ab eis abſoluere, cui reſeruatæ ſunt, tamẽ iure communi in quibuſdam caſibus, in quibus difficilis eſt ad ſuperiorem recurſus, conceditur aliis inferioribus poteſtas abſoluendi, cum obligatione comparẽdi, vel petendi abſolutionem à ſuperiore, cum primùm cõmodo adiri poſſit, & talis abſolutio quoad hanc partem eſt ad reincidẽtiam. Nam, D ſi nacta opportunitate, quis contemnat, vel negligat ſuperiorem adire, in eandem cenſuram iterum incidet, vt notauit Couarruuias dict. §. 11. numero ſexto, in fine, ex capite. *Eos*, de Sẽtent. excommunic. in ſexto, Aduertit tamen, idem eſſe dicendum in quibuſcunque cenſuris, ſiue ab hominibus, ſiue à iure latis, quando ob imminentem mortem, vel aliam ſimilem cauſã aliquis ab eis abſoluitur ab aliquo inferiori, à quo per ſe, & extra illũ caſum nõ poſſet abſolui.

Couarr.

An ad reincidendum in cenſuram noua culpa requiratur.

26

VNa verò ſupereſt difficultas circa huiuſmodi abſolutionẽ ad reincidẽtiã, ſcilicet, an neceſſaria ſit noua culpa ad ſic reincidẽdũ. Pẽdet enim vt diximus, hæc reincidẽtia ex actione aliqua, vel omiſſione, quæ poſita fuit, vt conditio

ſub qua reincidatur: contingere autem poteſt, vt ille, qui ſic eſt abſolutus, poſteà non expleat conditionem abſque culpa, vt v. g. quia ob ſolam impotentiam non perſoluit debitum intra præfixum terminum. Reſpondeo, dupliciter dari hanc abſolutionem, primò abſque certo præfixo termino, ſolum ſub ea conditione, *Cùm primùm poſſis*, &c. vt in caſu dicti capit. *Eos qui* & tunc dubium non eſt, quin reincidentia nõ cõtingat abſque noua culpa, quia neceſſaria eſt noua contumacia. Nam ita in tali abſolutione virtute includitur præceptũ cõparẽdi, vel ſatisfaciendi, &c. & donec illud violetur, nondũ cẽſetur impleta conditio neceſſaria ad reincidẽdũ ſed hæc conditio nõ impletur quandiù impotẽtia durat, vt ex ipſa forma iuris conſtat: ergo.

Alio modo ponitur dicta conditio implenda intra certum terminum præfixum, nulla facta mentione de poteſtate, vel impotentia, ſed abſolutè de actione, vt de reſtituendo vel ſoluendo debito; & tunc eſt valde probabile, etiamſi non intercedat culpa, quacunque ex cauſa non impleatur conditio, in cenſuram reincidi, quia hæc non eſt noua cenſura, ſed eadem moraliter, & ideò non requirit nouam contumaciam, vt ſuprà dicebamus in priori abſolutione ad certum tempus, vel actum. Et alioqui conditio poſita talis eſt, vt ſine culpa omitti poſſit, & in modo, vel verbis, quibus ponitur, non indicatur reſpectus ad nouam culpam negligentiæ: ergo. Quocirca, licèt ante cenſuram contractã nemo contrahat illam, ſi non ſoluat, eo quod non poſſit, quãtumuis præceptum ſoluẽdi ſub cenſura latum ſit; tamen poſt cõtractam cenſuram, licèt ablata ſit ad reincidentiam ſub conditione ſoluendi intra præfixum terminum, poteſt quis in illam reincidere non ſoluendo etiam ob impotentiam. Sicut, ſi non fuiſſet abſolutus, in illa permanſiſſet etiamſi factus eſſet impotens ad ſoluendum. Nam tunc perinde ſe habet poſt tranſactum præfixum terminum, ac ſi non fuiſſet abſolutus, quia nõ fuit abſolutus ſimpliciter, ſed ad reincidentiam. Atque hoc videtur in rigore verum, niſi oppoſitum aliunde cõſtet ex intentione abſoluentis, quæ regulariter non eſt alia, præſertim quando talis abſolutio fit ex conſenſu partis, in cuius præiudiciũ vergere poſſet. In huiuſmodi ergo euentu, ante lapſum terminum præfixum, recurrendum eſt ad ipſum iudicem, & petenda abſolutio ſimpliciter, vel ſaltem dilatio termini, quam ille tenebitur concedere, ſi ſufficienter probetur impotentia ſoluẽdi; ſi autẽ nõ concedat, recurrẽdũ erit ad ſuperiorem, quia aliàs non poterit euitari cenſura, ſicut cenſura ſemel contracta nõ tollitur ſine abſolutione, etiamſi iniuſtè negetur.

SECTIO IX.

Vtrùm, In abſoluendo à cenſura certa aliqua forma ſeruanda ſit.

SICVT cẽſura iure eccleſiaſtico introducta eſt, ita & eius abſolutio nam oppoſitorum eadem eſt proportio. Vnde ab eodem iure petenda eſt abſoluendi forma, ſicut & ferendi cenſuram. Duo autem poſſunt de hac forma inquiri, ſcilicet, quid pertineat ad

A ſubſtantiam eius, & quid ad ſolennitatem: & de vtroque breuiter dicendum eſt.

Circa priorem partem omnes conueniunt, nullam eſſe in iure præſcrimptam formam verborum, quæ ſit de ſubſtãtia huius formæ. Ita docent Thelogi in 4. d. 18. & ſpecialiter Richardus art. 10. q. 5. Sylueſt. verb. *Abſolutio* 3. n. 2. & Nauarr. de pœnit. d. 6. cap. 1. in princip. n. 59. & in comment. de Iubilæo not. 30. num. 8. & Couar. cap. *Alma*, §. 11. nu. 6. & 7. & alij. Nihilominus tamen iidem autores docent neceſſarium eſſe, hanc abſolutionem fieri aliquo verbo, aut ſigno ſenſibili, quo ſufficienter ſignificetur eũ, qui cenſura ligatus erat, ſolui, & liberari ab ea,

1 Nulla eſſe in iure verba præſcripta, quæ ſint de ſubſtã. tiæ huius formæ. Rich. Sylueſt. Nauarr. & Couarr.

B qualia ſunt hæc, *Abſoluo Reconcilio te Eccleſiæ* vel aliquid ſimile. Quia hæc actio fit inter homines, vnde neceſſe eſt, vt ſenſibili modo fiat ſicut ſuprà dictum eſt de forma ferendi cenſurã nam quo ad hæc eadem ratio erit de vtraque, vt bene notauit Nauarr. in Sum. c. 27. n. 37. Vnde in huiuſmodi forma in primis neceſſarium videtur aliquod verbũ quo ille moralis effectus tollẽdi cenſuram indicetur, ſiue ſit verbum *tollo*, aut *aufero*, ſiue verbũ *Benedico*, aut *Rebenedico*, vt aliqui dicunt. Deinde oportet aliquo modo, exprimere perſonam, quæ abſoluitur: quia non poteſt aliter ſignificari, intentionem abſoluentis ad illum dirigi, & effectum per illa ver-

C ba intentum eſſe tollere cenſuram, quæ huic, vel illi inerat, quod neceſſarium eſt ad eius abſolutionem, quia, alioqui non ſufficienter ſignificaretur is, qui abſoluitur, ſicut proportionaliter de cenſura diximus.

Vnde conſequenter etiam neceſſaria eſt expreſſio perſonæ abſoluentis; quia, ſi ei, qui anteà ligatus erat, vel etiã ipſi Eccleſiæ non ſignificetur, abſolutionem illã fieri ab eo, qui poteſtatem habet, non ſignificatur ſufficienter, vt vera abſolutio. Hæc autem expreſſio perſonæ abſoluentis non oportet, vt fiat per vocem diſtinctã ab ipſo verbo, quo ſignificatur actus abſoluẽdi Nam in ipſo verbo implicitè, & virtute continetur quod ſatis eſt ad ſignificationem ſenſibilẽ.

2 In forma abſolutionis neceſſariã eſſe expreſſionem perſonæ abſoluentis.

D Etenim in forma baptizandi, & abſoluendi ſacramentaliter hoc ſatis eſt, quantum pertinet, ad ſubſtantiã formæ: ergo multo magis in præſenti. Quod maximè verum habet quando hæc abſolutio verbis fit, nam tunc ipſa expreſſio verbi abſoluendi, vel æquiualentis, prolata à tali perſona, in actu exercito ſignificat ipſam eſſe quæ abſoluit. Quando verò abſolutio hæc datur per ſolum ſcriptum, tunc neceſſaria eſt clarior expreſſio perſonæ abſoluentis nomine proprio, aut æquiualenti, quia aliàs non ſignificatur actio in particulari, & vt egrediens à tali perſona habente poteſtatem, quod neceſſarium eſt ad valorem abſolutionis.

Sitne in abſolutionis forma, neceſſaria determinatio cenſuræ, à qua abſolutio datur.

INquiri verò hic poteſt, an neceſſariũ ſit in hac forma addere aliquã determinationẽ, qua ſignificetur abſolutionem eſſe à cenſura, vel à tali cẽſura. Videtur. n. hoc eſſe neceſſariũ, quia aliàs valde ſuſpẽſa, & quaſi æquiuoca relinquitur ſignificatio. In contrariũ verò eſt, quia ſufficere videtur intẽtio abſoluẽtis ad determinandã ſignificationem illius verbi: nam in ſacramento

Confeſ-

Digitized by Google

Confeſſionis id ſufficit, neque eſt de ſubſtantia illius formæ, vt dicatur, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*: ſed ſufficit dicere, *Ego te abſoluo*: ergo etiam in præſenti. Reſpondeo, quando ex forma iudicij, ſeu ex his, quæ proximè antecedunt conſtat de qua re ſit ſermo; tunc non erit neceſſaria illa determinatio, niſi tale ſit verbum, vt ex propria ſignificatione illam requirat, vt v. g. ſi reus petat abſolui ab excommunicatione, ſatis eſt, quòd Iudex reſpondeat: *Ego te abſoluo*: & hoc probat ratio poſteriori loco facta. In abſolutione enim ſacramentali ſemper præcedit peccatorũ confeſſio, quę eſt proxima materia illius iudicii, à qua ſignificatio talis formæ determinatur, vt abſolutionem à peccatis ſignificet. Sicut in forma Euchariſtiæ, ex præſentia materiæ determinatur pronomen *Hoc*, vt deſignet, & ſignificet rem cõtentam ſub ſpeciebus panis. Multò ergo magis in abſolutione à cenſura, ſi ex adiunctis fiat determinatio, ſatis erit. Et ratio à priori eſt, quia tunc illa eſt ſufficiens ſignificatio ſenſibilis, & voluntatis abſoluentis, & effectus. Dixi autem: *Niſi tale ſit verbum, quod ex modo ſignificãdi determinationẽ requirat*: quia oportet, vt verba reddant completum, & integrum ſenſum: poteſt autem tale eſſe verbum, vt abſque adiuncta determinatione nullum cõpletum ſenſum reddere poſſit, vt videtur eſſe verbum *Tollo*, aut *Aufero*. Nam ſi quis dicat: *Ego tollo, aufero à te*, & nullam determinationẽ adiungat, nullum ſenſum perfectum reddit. Oportet ergo addere nomen cenſuræ, aut aliud æquiualens, vel certè pronomen aliquod eam deſignans ex adiunctis, ſeu concomitantibus, iuxta ſuperius dicta.

Reſolutio

At verò quando nihil præcedit, ex quo poſſit talis determinatio moraliter fieri, tunc certè videtur neceſſarium addere talẽ determinationẽ, vt obiter iudicauit Syluester, verbo *Abſolutio*, 2. §. *Quantum eſt.* Vt quando in confeſſione ante abſolutionem ſacramentalem præmittitur abſolutio à cenſuris, ipſo abſoluente nihil petente, nec cogitante de cenſuris: tunc ſi in forma non addatur determinatio, non videtur ſatis ſignificari ſenſibiliter ille effectus, & voluntas Iudicis abſoluentis. Et idem eſt, quando aliquis abſoluitur inuitus, aut nihil petens: atque hoc etiam confirmat vſus Eccleſiæ. Qua propter probabile eſt, tunc eſſe de ſubſtantia addere determinationem aliquam, non quidem per verba ſpecifica, ſed ſaltem per generalia; ita vt ſignificetur ſufficienter, illum eſſe vſum poteſtatis, ad tollendam cenſuram, vel cenſuras, quibus talis perſona ligata eſt. Non eſt tamen hoc ita certum, quin oppoſitum ſit probabile: quod ſentit Vgolinus tab. 1. cap. 23. Vt minimùm tamen res eſt dubia, & ideò in hanc partem ſecuriorem ſemper inclinandum eſt.

Sylueſt.

Vgolinus.

Num oporteat in abſolutione explicare cauſam cenſuræ.

QVæri verò vlterius poteſt, an oporteat in abſolutione explicare cauſam cenſuræ, dicendo v. g. *Ego te abſoluo ab excommunicatione, quam propter talem cauſam incurriſti*. Reſpondeo breuiter, hoc, per ſe loquendo, non eſſe neceſſarium: quia neque aliquo iure cantum eſt, neque ex natura rei oritur talis neceſſitas, cùm voluntas, & intentio abſoluentis cum ipſo effectu tollendi cenſuram ſatis explicetur, etiamſi cauſa cenſuræ non exprimatur. Aliquando verò oportet hanc cauſam exprimere, vt conſtet à qua cenſura pœnitens abſoluatur. Contingit enim aliquem eſſe ligatum pluribus excommunicationibus propter diuerſas cauſas, qui poteſt abſolui ab vna, quamuis non abſoluatur ab aliis: & tunc vt tollatur ambiguitas, oportebit aliquando exprimere cauſam cenſuræ: ſic enim facilè intelligetur ab illa cenſura abſolui, & non ab aliis. Quanquam in eo caſu non ſẽper hoc neceſſarium ſit, vel quia ſimul poteſt quis abſolui à multis cenſuris, licèt plures habeat; vel fieri poteſt, vt abſoluens habeat poteſtatem limitatam ad vnã cenſuram, & non poſſit ab aliis abſoluere: tunc enim etiamſi abſolutio ſimpliciter, & ſine expreſſione cauſæ proferatur, ex principio, à quo procedit, ſufficienter intelligitur limitari ad talem effectum.

1 Itaque ĩ eo caſu, quo aliquis ligatus eſt pluribus cenſuris, primum conſiderare oportet, an abſolutio petatur ab eo, qui poteſt abſoluere ab vna tantum, vel à pluribus; ſi ab vna tantum quantumcunque abſolutio ſimpliciter petatur, & concedatur, illa tantum cenſura tollitur, quæ ſub abſoluentis poteſtatem cadit, quia ex parte cenſurarum non repugnat tolli vnam ſine aliis; quia non habet neceſſariam connexionem, vt rectè notauit D. Thomas in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 5. quæſt. 3. & ibi Paludanus, ac cæterei Theologi: ex parte verò potentiæ limitata eſt, vt ſupponimus: & ideò non poteſt abſolutio excedere abſoluentis facultatem.

D. Thomas Palud.

2 Si autem abſolutio petatur à Iudice, qui poteſt à pluribus cenſuris abſoluere, tunc vel petitio eſt abſoluta abſque determinatione, vel limitatione determinatę cauſæ, & abſolutio ſimpliciter conceditur; vel petitio eſt limitata ad abſolutionem cenſuræ pro tali delicto cõtractæ; abſolutio verò ſimpliciter, & indefinitè ſine expreſſione talis cauſæ conceditur; vel è contrario petitio ſit abſoluta, conceſſio verò abſolutionis eſt cum limitatione cauſæ, ſcilicet à cenſura pro tali delicto, vel ob talem cauſam contracta. In primo caſu abſolutio cenſetur eſſe de omnibus cenſuris, quibus petens ligatus eſt, ſiue in forma abſoluendi addatur ſignum diſtributiuum: quod clarius erit, vt ſi dicat: *Abſoluo te ab omni cenſura* vel *ab omni vinculo excommunicationis*; ſiue indefinitè proferatur dicẽdo, *Ego te abſoluo* vt expreſſe notauit diuus Thomas ſuprà dicens: Quando Iudex poteſt abſoluere ab omnibus cenſuris, ſi abſolute abſoluat, ab omnibus abſoluere, niſi contrarium exprimatur. Ratio verò eſt multiplex: Prima, quia fauores ampliandi ſunt. Secunda, quia reſponſio, vel conceſſio intelligitur eſſe proportionata interrogationi, ſeu petitioni: qui autẽ abſolutè petit abſolui, etiamſi non exprimat à multis vel ab omnibus cenſuris, ſimpliciter petit liberari à vinculis, quibus ligatus eſt. Tertiò, quia aliàs vel irrita, vel inepta eſſet talis abſoluendi forma, quia non eſt ratio cur de vna cenſura intelligatur, magis quam de alia: & ideò ex ui & proprietate illius verbi, *Abſoluo*, ſi nulla adiungatur limitatio, ſignificatur totalis ſolutio ab omnibus vinculis.

Abſolutio ſimpliciter petita & cõceſſa à Iudice, qui plures cenſuras tollere poteſt, oẽs auffert.

3 Eſt autem obſeruandum, quamuis hæc vera ſint quantum eſt ex ui talis formæ abſoluendi; tamen quia efficacia talis formę ſemper pendet

Niſi ad aliquam ſuã intẽtionẽ determinet.

ex intentione abſoluentis, ideò ſi ipſe intendat illis verbis abſoluere ab vna excommunicatione, & non ab aliis, quamuis hanc limitationem in ipſis verbis non exprimat, vnam tantum cẽſurã auferet, non alias, quia operatio formæ nõ poteſt excedere intentionẽ eius; malè autem faciet, vel diuidendo abſolutionem ſine cauſa, vel ſaltem non exprimendo quã cenſurã tollere intendat, vel decipiendo alium, vel perplexum relinquendo. Imò ſi talis Iudex intendat tantum confuſã, & vage vnam ex his cẽſuris tollere per ſuam abſolutionem, & non determinate hanc, vel illam deſignet, ſeu intẽdat, nihil faciet, quia actiones debent eſſe de ſingularibus determinatè; & quia non eſt maior ratio, cur in hoc caſu tollatur vna cenſura, quam alia; cauſa autẽ indeterminata, quæ per ſe libera non eſt, nihil operatur, niſi concurrat aliqua alia ad determinationem adiuuans.

10 Abſolutio petita ad determinatã cenſuram, & ſimpliciter conceſſa, illam tantum tollit.

At verò in ſecundo caſu abſolutio non eſt de omnibus cẽſuris, quibus ligatus eſt petens; ſed ab illa tantum, cuius cauſam ipſe in petitione expreſſit, vt colligitur ex cap. *Cùm pro cauſa*, & cap. *Officij*, de Sententia excommunicationis. Et ratio eſt ſuprà tacta; quia cõceſſio accommodatur petitioni: quia ergo petitio limitata eſt, licet abſolutio videatur ſimpliciter concedi, ex petitione limitatur, & perinde ſe habet, ac ſi in ipſa exprimeretur cauſa cenſuræ, cuius abſolutio cõceditur. Nec ſatis erit, quòd is, qui abſolutionẽ petit, intendat abſolutam liberationem, & abſolutionem ab omnibus cenſuris conſequi, etiã ſi vnam tantum cauſam cenſuræ in ſua petitione exprimat: nam abſolutio non reſpondet intentioni eius, ſed verbis. Et præterea talis petitio in illo ſenſu ſubreptitia eſſet, & deceptionem inuoluens: & ideò prodeſſe non poteſt abſolutio ſic ſubrepta, vt dicitur in dicto c. *Officij*.

11 Abſolutio ſimpliciter petita conceſſa autem pro determinata cẽſura, illam tantum aufert.

Demùm in tertio caſu manifeſtum eſt, abſolutionem eſſe limitatam, & in eo maximè eſſe poteſt neceſſaria expreſſio cauſæ ipſius cẽſuræ, quia licèt petitio ſit vniuerſalis, non cogitur Iudex totum concedere, quod poſtulatur: poteſt ergo pro libertate ſua ab vna cenſura abſoluere, & non ab alia; quod maximè facit, quãdo ĩ ipſa abſolutione declarat ſe abſoluere à cẽſura pro tali cauſa contracta: nam illa additio habet vim limitandi abſolutionẽ ad illam ſolã cenſuram: vnde dubium non eſt, quin de facto tunc ab vna abſoluat, & non ab aliis. An verò iuſtè, & licitè ſic abſoluat, ex circunſtantiis, & rationibus occurrentibus iudicandum eſt: id. n. non eſt intrinſecè malum, neque alioqui iure ſimpliciter prohibitum: pendet ergo ex circunſtantiis, & ex cauſis, quæ Iudicem mouent ad ſic abſoluendum. Regulariter enim loquendo ſi poteſt abſoluere ab omnibus, & ex parte petẽtis non eſt impedimentum, non eſt abſolutio ita limitanda: ſi verò ex parte petẽtis eſt impedimẽtũ, & cõtumacia reſpectu vnius cẽſuræ, ſeu cauſæ eius, non debet ab altera abſolui, donec integrè ſatisfaciat, niſi fortaſſis aliqua rationabilis cauſa vrgeat. Quod colligitur ex dicto c. *Officii*. Et hæc doctrina tota cõmunis eſt, vt colligitur ex Panormitano, & aliis dictis ca. *Cùm pro cauſa*, & *Officij*, & ex Nauarro in c. *Ita quorundam*, de Iudæis, in Gloſſa, vlt. notab. 11. num. 12. & Couarruuias in cap. *Alma mater*, part. 1. §. 11. numero 12. & 13.

Panormit. Nauarr. Couarr.

A *Sitne de ſubſtantia abſolutionis, vt per verbum, vel per ſcripturam proferatur.*

12 VLtimò inquiri poteſt circa hãc partem, an ſit de ſubſtantia abſolutionis à cenſura, vt per verba proferatur, ſub verbis autem ſcripturas cõprehendimus: nam quo ad hoc ſunt eiuſdem rationis, & ſenſibilem habent ſignificationem ad placitum æquè expreſſam. Vnde certum eſt etiam per verba ſcripta poſſe hanc abſolutionem dari: quod maximè obſeruatur circa abſentes, vt ſupra oſtendimus. Difficultas ergo ſolum eſt de aliis ſignis, vel nutibus, vel actionibus: & videtur quidem nunquam hoc ſufficere: quia nunquàm ſatis expreſsè declarãt effectum abſolutionis, & intentionem abſoluentis. B Et confirmatur, quia aliàs Epiſcopus cõmunicando cum excommunicato, illum cenſeretur ab excommunicatione abſoluere: quia, exceptis verbis, nullum maius ſignum abſolutionis poteſt erga illum exhibere: conſequens autem eſt falſum, vt conſtat ex Clementina vlt. de Sententia excommunicat. vbi etiam de Summo Pontifice dicitur, quod licèt ſcienter participet excõmunicato, per hoc ipſum abſoluere nõ cẽſetur, niſi aliter exprimat ſe velle id facere: ergo multò minus id dici poterit de inferioribus Epiſcopis. Quod etiam colligitur ex cap. *Cùm deſideres*, de Sententia excommunic.

Ratio dubitandi.

13 Reſolutio quo ad inferiores Prælatos.

Reſpondetur breuiter, aliud eſſe loqui de ordinario iure, aut de Eccleſiæ ſtatuto, aliud de C neceſſitate ſimpliciter, ſeu de abſoluta potentia Summi Pontificis. Priori modo dicendum eſt, hanc abſolutionum non ſufficienter concedi per actiones aliquas ab eo factas, qui alias poteſt abſoluere, etiamſi alioqui tales actiones videantur repugnantes cum cenſura. Hoc planè conuincunt decreta adducta, & cap. *Si aliquãdo*, de Sententia excõmunicat. Et ratio eſt, quia illud ſignum eſt valdè incertum, imò per ſe nõ eſt ſignum, ſed aliud factum, vel opus; & ideò meritò iure poſitiuo declaratũ eſt, vt ad abſoluẽdum a cenſura non ſufficiat. Quod adeò verum eſt in inferioribus Epiſcopis, vel Prælatis, vt quamuis declarent ſe vellæ tali facto, vel communicatione abſoluere, nihil efficient, vt notauit Gloſſa in dicta Clementina vlti. verbo *Velle*, & in dicto cap. *Cum deſideres*: quia D tenẽtur Epiſcopi, & omnes inferiores Prælati formam communis iuris ſeruare, nec poteſtatem habent immutandi illam.

Gloſſa.

14 Quid de Pontifice Summo.

Quod ſecus eſt in Romano Pontifice, & ideò de illo ſpecialiter dicitur in dicta Clementina vltima; quòd ſi declaret ſe velle ſuo facto, aut communicatione abſoluere, factum tenet: habet enim ſupremam poteſtatem ad tollendã cẽſuram independenter à iure poſitiuo; & ideò ſi abſoluere velit ea poteſtate uti nõ ſeruata forma iuris, effectum intentum operatur. Ex quo etiam fit, vt ſi ſolis nutibus, vel vnico verbo Pontifex ſatis declaret ſe uelle abſoluere, factum tenet, vt v. g. ſi interrogatus, an velit me eſſe abſolutum à cenſura, ſolo motu capitis annuat, pro abſolutione valebit. Idemque eſt, ſi poſt oblatam petitionem abſolutionis vno verbo reſpondeat, Fiat vel, Contentus ſum; dummodo petitio ex modo, quo proponitur, non reſpiciat futurum, ſed contineat petitionem abſolutionis ſtatim re obtinẽdæ, ita ut ex antecedentibus & conſequentibus ſatis conſtet, illo nunquam

Digitized by Google

aut verbo ſignificari voluntatem Pontificis eſſe abſoluendi ex tunc. Quod colligitur ex his, quę tradit Rebuffus in Praxi Beneficiali, verbo *Datum*, num. 26. Quæ tamen ſigna in inferioribus Prælatis vel ſufficientia non ſunt, vel certè valdè dubia, & ideò illis vtendum non eſt; ſed per expreſſa, ac formalia verba abſolutio eſt tribuenda. Et hactenus de ſubſtantia huius formæ.

Rebuffus.

SECTIO X.

Quæ ſolennitas ſeruanda ſit in abſolutione à cenſura.

1 TRIA in hac forma abſoluēdi poſſumus diſtinguere, quæ ſuperius in forma ferendi excommunicationem diſtinximus, ſcilicet ea, quæ antecedunt abſolutionem, & quæ comitantur, & quę ſubſequūtur: de quibus hic pauca dicemus, tum quia de hac re pauca ſunt in iure inſtituta, tum etiam quia ea, quæ inſtituta ſunt, magis pertinent ad ſingulas cenſuras in particulari; & ideò ibi latiùs ea exponemus.

2 Abſolutionem ergo antecedere in primis debet petitio abſolutionis, non quia hoc ſit de ſubſtantia, vt ſuprà oſtenſum eſt; ſed quia ad cōuenientem, debitumque modum abſoluendi ita expedit. Sumiturque ex cap. *Per ſuas*, de Sententia excommunic. in illis verbis: *Niſi gratiam abſolutionis imploret, non debet audiri; ne ſententiam Eccleſiaſticam contemnere videatur.* Et in cap. *Significaſti*, de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, ibi: *Si petierit*, & ſimilia verba ſunt frequentia in iure. Ratio verò eſt, quia dum quis non petit abſolutionem, non exhibet ſufficiens ſignum obediendi, & recedendi à ſua cōtumacia: quod tamen, per ſe loquendo, neceſſarium eſt, cùm is ſit finis cenſuræ. Dico autem, *per ſe loquendo* quia vbi propter moram timetur aliquod periculum, vel alia ratio vrgens occurrit, poteſt aliquando hæc abſolutio dari, licèt non præceſſerit petitio, vt ſuprà declaratum eſt. Item quando abſolutio non datur ſimpliciter, ſed tantum ad aliquem actum, vt ad collationem beneficij, vel ad teſtimonium ferendum, vel ad aliud ſimile, tunc faciliùs ſolet abſolutio hæc dari ſine petitione præuia: quia cū cēſura ſimpliciter nō tollatur, ſed ſtatim, redeat, ceſſat ratio adducta.

De ſolennitate ab ſolutionē antecedente.

3 Quid autem ſeruandum ſit in huiuſmodi petitione in ordine ad forum externum, quando in illo fit, ad nos non pertinet; ſed videri poteſt Vgolinus tab. 1. cap. 19. §. 3. vbi quæſtiones alias de hac re ad illud forum pertinētes tractat: & Couarruias in cap. *Alma*, 1. part. §. 12. In foro autem interiori, ſeu pœnitentiæ nulla ſpecialis circunſtantia requiritur, ſed ſolum vt petens exhibeat ſufficientia ſignificandi obedientiæ ad Eccleſiam. An verò neceſſe ſit, vt petat in confeſſione, vel in ordine ad illam, iam ſupra tactum eſt: nam per ſe loquendo, & ex vi cenſuræ id neceſſarium non eſt, quia poteſt cenſura tolli, etiamſi non auferatur culpa. Ex parte verò abſoluentis, ſi poteſtas ſit ei cum ea limitatione conceſſa, poterit eſſe neceſſariū: ſufficit tamen, vt implicitè petatur, poſtulando abſolutionem à peccatis. Denique ſæpe etiam neceſſe eſt, vt antecedat ſatisfactio partis læſę, ſi fieri poſſit, vel cautio ſufficiens, ſi non poſſit: hoc enim pertinet ad iuſtitiam abſolutionis, nō verò ad ſubſtantiam eius, per ſe loquendo, id eſt, niſi poteſtas abſolutionis ſit cum ea limitatione data, vt ſuperius latè declaratum eſt.

Vgolinus. *Couarruu.*

4 De ſolennitate, quæ comitatur, ſeu proximè ante abſolutionem fit, nihil poteſt in commune dici quia nullæ cęremoniæ circa hoc pręceptæ ſunt in iure, quę communes ſint omnibus cenſuris; quæ verò ad ſingulas pertineant, ſuis locis dicemus. Hic ſolum adnotare poſſumus in huiuſmodi abſolutionis modo maximè ſeruandam eſſe conſuetudinē receptam, & probatam: nam multæ ex antiquis cæremoniis in diſſuetudinem abierunt. Item etiam quando commodè ſeruari non poteſt aliqua cæremonia, ſine peccato prętermittitur, vt notauit Nauarrus in Summa, cap. 26. num. 9. agens de ceremoniis ſeruandis in abſoluendo ab excommunicatione, iuxta cap. *A nobis*, 2. de Sententia excommunic. de quibus infra ſuo loco. Denique ut ibidem Nauarrus aduertit, quando hęc abſolutio conceditur in foro pœnitentiæ p priuilegia Mendicantibus conceſſa, & alia ſimilia, tunc non oportet ſeruare alias cęremonias præter eas, quæ ad Sacramentum pœnitentiæ ſufficiunt. Et ita habet vſus.

De ſolennitate cōcomitante.

Nauarrus.

5 Denique poſt abſolutionem ſolum poteſt eſſe neceſſaria illius denunciatio, ſeu publicatio proportionata cenſuræ, quia aliàs non poterit abſolutio reſpectu aliorum habere effectum, intentum, niſi æquè de illa conſtet, ac de cenſura priùs conſtitit: ſi ergo cenſura fuit publica, abſolutio etiam eſſe debet publica; ſi verò fuit occulta, ſatis erit occulta abſolutio. De qua re nihil addendū occurrit in ordine ad forū conſcientię, præter ea, quę in ſuperioribus tacta ſunt. Quędam uerò, quę ad forum externū pertinent, uideri poſſunt in Vgolino tab. 1. c. 24. vbi ſpecialiter tractat, quando hęc abſolutio datur in foro confeſſionis, quāta fides adhibenda ſit Confeſſario affirmanti talem perſonam abſoluiſſe. De qua re iam diximus in ſectione ſecunda: & ideò de cenſura in genere hæc ſufficiunt: ad ſpecies ſingulas deſcendamus.

De ſolennitate cūſequente.

Vgolinus.

DISPVTATIO

DISPVTATIO VIII. QVAE EST PRIMA DE EXCOMMVNICATIONE.

DE EXCOMMVNICATIONE SECVNDVM SE.

POSTQVAM dictum eſt de cenſuris in genere, deſcendendum eſt ad ſingulas ſpecies cenſurarũ inter quas præcipua eſt excõm. & vſu frequentior, & in materia copioſior, ac difficilior: & ideò de illa primo loco dicendũ eſt ſeruãdo eũdẽ ordinẽ, quẽ in ſuperiori tractatu de cenſuris in cõmuni tenuimus quãuis multa capita ſeu principia quæ aut nihil ſpeciale in excõicatione habent; aut ſi quid habẽt, facilè ex rationib. cõmunib intelligitur aut omitti poterũt aut faciliùs expediri. Et ob hanc cauſã nihil hic dicemus de poteſtate excõmunicãdi nec de quæſtione an ſi excõicatio, vel quo iure introducta ſit diuino, vel humano: nã eadẽ proportione qua de cenſura in cõi definiendæ ſunt Poteſtas n quã oſtendimus eſſe in Eccleſia ad ferendas cenſuras, eadẽ eſt poteſtas excõmunicandi: imò in hoc actu præcipuè exercetur, vt ex Matth. 18. & 1 ad Corinth 5. & traditione Eccleſiæ colligitur vnde ẽt ſatis cõſtat excõicationem eſſe, ita tñ, vt licet poteſtas ad illã ferẽdã ex iure diuino ſit, illius verò inſtitutio iure Eccleſiaſtico ſit introducta. Solùm ergo in præſenti diſputatione eſt breuiter explicãdũ, quid, & quotuplex ſit excõicatio, vt poſteà in effectibus eius declarãdis (quod in hac materia præcipuũ eſt) diutiùs immoremur. Tractant autẽ

Matth. 18. 1. Corint. 5.

A de hac materia Theologi in 4. d. 18. & aliqui in 2. 2 Aleſ 4 p q. 81. aliàs 22. Antoninus 3 p tit. 24. & 25. Summiſtæ, præſertim Caiet. verb. *Excõicatio*, & Nau. c. 27 & Adrian. in 4. in materia de clauib. Caiet. ẽt t 1. Opuſ. tract 19. Et iuris Põtificij Doctores in titu. de Sent. excõm. & in decretis 11. q. 3 & tota cauſa 24 pſertim Co-

B uart. in c. *Alma mater*. Multi ẽt recentiores varios tractatus de his cenſuris ſcripſerunt; præſertim Vgolinus iuſto, & erudito volumine.

SECTIO I.

Quid ſit Excommunicatio.

VAriè definitur ab authorib⁹ tñ ſuppoſitis, quę dixim⁹ de cenſura in cõi, facilè hoc modo deſcribitur: *Excõicatio eſt cẽſura, qua quiſpiã ſeparatur ab Ec-* Excõmunicationis definitio.

C *cleſiaſtica communione fidelium.* Quæ definitio in ipſo nomine excõicationis indicatur: nã *excõmunicatus* perinde dictus eſt, atq; extra cõmunionẽ factus. Et fũdamẽtũ habet in verbis Mat. 18. Matth. 18.
Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquã Ethnicus, & Publicanus, id eſt, ab Eccleſia ſegregatus. Et declaratur breuiter, explicãdo ſingulas particulas: nã cenſura ponitur loco generis, ſub quo pſe notũ eſt, excõicationẽ cõtineri, vt cõſtat ex c. *Quærenti*, de Verbor. ſignific. & ex cõi ſenſu Eccleſiæ, & ex dictis ſuprà de diuiſione cẽſuræ in tres ſpecies, quarũ potiſſima eſt excõmunicatio. Cap. *Quærenti*, de Verbor. ſignificat.

Reliqua autẽ pars ponitur ad diſtinguẽdã hãc cẽſurã à ſuſpenſione, & interdicto: nã ab irregularitate, & alijs eccleſiaſticis inhabilitatibus, aut

D pœnis, p ipſũ genus cẽſuræ ſeparatur, ab illis verò p prędictã differẽtiã: quia nec ſuſpẽſio, neq; interdictũ formaliter, ac per ſe priuant cõicatione; ſed ſuſpẽſio priuat Eccleſiaſtico miniſterio; interdictũ verò ſolũ diuinis reb⁹, vel officijs, vt vt ſic, vt in ſuis locis videbimus. Vbi autem nos dicimus: *qua quiſpiã*, &c. aliqui addũt: *Chriſtianus, aut baptizatus*. Sed licèt ſit verum, ſolos baptizatos poſſe excõicari, tñ nõ oportet id ponere in hac definitione, tũ quia id pertinet ad genus cenſuræ; nulla. n. cẽſura ferri poteſt in nõ baptizatũ: tũ ẽt quia excõicatio ẽt ferri poteſt tãtũ in ſubditos: imò ideò fertur tãtũ in baptizatos, quia illi ſoli directè ſubiiciũtur ſpirituali Ec-

cleſiæ

Digitized by Google

cleſię poteſtati; & tñ nõ ꝓpptereà neceſſe ẽ in definitione ponere, eũ, qui excõmunicatur, debere eſſe ſubditũ, quia nõ oẽs quæſtiones ſũt ĩ definitione iculcãdæ. Denique cũ dicitur, aliquẽ ſeparari ꝑ excõicationẽ à cõunione fideliũ, ſupponitur, ſecluſa excõicatione, eũ eſſe, vel habere ꝓximã aptitudinẽ, & ius ad cũmunionẽ fideliũ, & cõſequẽter eſſe baptizatũ: nã hæc poteſtas ſeu ius communicationis per baptiſmum, ſeu characterem baptiſmalem comparatur.

5 *Exponitur, & cõprobatur definitio.* Hinc verò inferunt aliqui, non fuiſſe dicendũ ĩ definitione ꝑ excõmunicationẽ priuari hominẽ à *cõmunione fideliũ*, ſed *uſu cõmunionis*: quia ꝑ excõicationẽ nõ adimitur nobis habilitas, & potentia vtendi cõmunione Eccleſiæ, quia nõ tollitur character baptiſmalis, in quo illa habilitas conſiſtit, ꝓpter quod Sacramẽta ab excõicato ſuſcepta valida ſũt: ergo excõicatio nõ ſimpliciter priuat cõmunione, ſed vſu cõmunionis. Sed hoc nihil habet põderis: nã cũ excõicatio dicitur priuare cõmunione, ex vi verborũ non ſignificatur priuare habilitate, vel potẽtia radicali (vt ſic dicã) ad huiuſmodi cõmunionẽ, ſed ſolũ actuali cõicatione, vt ex proprietate ipſorũ verborũ cõſtat: nã *Cõmunio* actũ ſignificat; & ideò nihil refert cõmunionẽ, vel vſũ cõmunionis dicere. Addo verò vlterius (cõueniẽter explicetur, & ĩtelligatur definitio) excõicationis cẽſurã nõ priuare ſolùm actu, ſed iure ẽt cõ cãdi, nõ quidẽ iure illo merè paſſiuo, & quaſi fũdamẽtali, qđ, cõſiſtit ĩ charactere baptiſmali, ſed iure ꝓximo, & morali, qđ fidelis hẽt ad huiuſmodi cõionẽ, vt licitè, & honeſtè illa fruatur, quãdiu prohibitus non eſt: & ideò licèt ex vi huius cenſuræ non reddatur ita inhabilis ad Sacramẽta, vt ab eo ſuſcepta nulla ſint, loquẽdo præciſè ex ui cẽſuræ, tñ redditur moraliter inhabilis ad licitã, & decẽtẽ participationẽ Sacramẽtorũ. Hoc ergo ſẽſu dicitur fidelis priuari ꝑ hãc cẽſurã cõione Eccleſiaſtica, non tã facto, quã iure. Optimè ergo per illã particulã vis huius cenſuræ declaratur. *Auguſtin.* Et eiſdẽ ferè verbis habetur apud Auguſtinũ ſer. 68. de verb. Apoſtoli, c. *Omnis Chriſtianus*, 11. q. 3. Vbi dicitur, Chriſtianũ per excõicationẽ ab Eccleſiaſtica cõione remoueri. Et ſimilib. verbis vtũtur iura, cùm hãc cẽſurã imponũt, ſcilicit *Cõione priuetur* aut *priuatus ſit* vt in canonib. Apoſtolorũ ſæpiùs legimus, in quib⁹ verbũ Græcũ eſt, ἀφορίζω, id eſt, *ſeparo*, ſeu *elimino*, quo verbo vtitur *Concilium Arauſican.* Cõciliũ Arauſicanũ in c. *Canonica*, 11. q. 3. dicẽs *A gremio ſanctæ matris Eccleſiæ, et conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus* Vnde in patrib. ſæpæ legibus per excommunicationem abſcindi, vel ſegregari hominẽ ab Eccleſia, vt latè refert *Bellarmin.* Bellarminus l. 3. de Eccleſ. milit. c. 6. Quod quomodo intelligẽdũ ſit, non hoc loco, ſed in materia de Fide explicãdũ eſt. Nũc ſatis ſit dicere, non ita eiici fidelẽ ab Eccleſia per excõicationẽ, quin ille maneat ſubiectus ratione characteris, & vnitus per fidẽ, ſi alioqui illã nõ amittit; ſed ſolùm quia priuatur dicto iure morali ad vtẽdũ Eccleſiaſtica cõicatione, & participatione.

Quomodo excommunicationi minori definitio conueniat.

4 Dicet aliquis, iuxta hanc interpretationẽ, definitionẽ prędictã non conuenire excõicationi in genere, ſed tantũ excõicationi maiori; quia hec ſolum eſt, quæ priuat ſimpliciter cõicatione Eccleſiaſtica. Conſequens autẽ repugnat A bonitati definitionis, quæ debet conuerti cũ definito: hic autẽ generatĩ de excõicatione tractamus. Propter hoc fortaſsè Soto d. 22. q. 1. art. 1. *Soto.* non indefinitè, ſed addendo particulari ſignũ, dixit, excõicationẽ eſſe cenſurã, quæ priuat *aliqua cõione Eccleſiaſtica*. Quæ definitio videtur aliquibus in contrariũ extremũ declinare, & ſoli excõicationi minori cõuenire, quia maior nõ aliqua, ſed omni cõione priuat. Veruntamẽ non ita eſt: nam quæ priuat omni, priuat ẽt aliqua à fortiori: non eſt. n. ſenſus limitans, ſeu excludẽs quin poſſit excõicatio priuare omni Eccleſiaſtica cõione, ſed ſẽſus eſt de ratione excõicationis vt ſic ſolũ eſſe, vt priuet aliqua, ſiue priuet ẽt õi ſiue non: & ita in re eadẽ eſt definitio cũ tradita à nobis: B ad tollendã verò illã æquiuocationem abſtulimus illud particularæ ſignum, & indefinitè locuti ſumus. Et eadẽ ratione abſtulimus ſignum diſtributiuum: quod Hoſtienſis, *Hoſtienſ.* Goffredus, & alij Summiſtæ frequenter addunt *Goffredus.* dicẽtes, excõicationẽ eſſe ſeparationẽ *à qualibet* licita cõicatione. Quã definitionẽ reprehendit Abbas in rubric. de Senten. excõm. Et meritò, *Abbas.* quia ſi illa diſtributio *à qualibet*, intelligatur copulatiuè, id eſt ab omni, hoc non eſt de ratione excõicationis, vt ſic: ſi verò intelligatur diſiunctiuè, id eſt cuiuſlibet communicationis, ſiue huius, ſiue alterius ſeparationẽ ſufficere ad rationẽ cenſuræ, ſic quidẽ poſſet reuocari ad legitimũ ſenſũ; verba tñ ſũt valde ãbigua. Et præterea, C cùm ibi nõ fiat mentio de genere cenſuræ, nec de Eccleſiaſtica cõicatione, facilè poſſet tota illa deſcriptio ad alias prohibitiones humanas, uel ciuiles, quæ excõicationes non ſũt, extendi.

Ipſe uerò Panormitanus, vt expreſſius declararet ſub ea definitione cõprehẽdi utrãque excõmunicationẽ, maiorem, & minorẽ; addit, ex- 6 *Panormitani definitio.* cõmunicationem priuare quandoque cõicatione Sacramentorũ, & conſortio hominũ: nam illud primũ cõmune eſt utrique excõmunicationi: hoc autẽ ſecũdũ propriũ eſt maioris: & ideò dixit, quandoque fieri, quia non per omnẽ, ſed per aliquã excõicationem id fit. Sed impropriè ſatis addita eſt illa particula, prẹſertim copulatiuè: nã ut definitio conuertatur cum definitio, *Reiicitur.* D neceſſarium erit, ut utraque pars illius copulatiuæ conueniat omni excõmunicationi: quod non ita eſt, nam excommunicatio minor per ſe nunquam ſeparat à communicatione hominũ excommunicatio autem maior non quãdoque ſeparat, ſed ſemper. Quòd ſi dicatur illud *quandoque* nõ ſummi in rigore pro aduerbio temporis, nec referri ad ſpeciem excommunicationis; ſed ad genus ipſum, quod quandoque, id eſt, contractum ad aliquam ſpeciem ſuã, priuat illa communicatione hominũ: ſic in definitione generis ponitur id, quod eſt proprium alicuius ſpeciei, & ſimul cum definitione indicatur diuiſio: quod neceſſarium non eſt. Sic etiam non oportet in definitione addere *à iure*, vel *ab homine*: quod idem Panormitanus addit; quia hoc potius pertinet ad diuiſionem, & ad cauſas extrinſecas talis cenſuræ, quàm ad communem rationẽ eius. Item altera particula, quam ponit Abbas, ſcilicet *priuare Sacramentorum participatione*; licèt de facto communis ſit omni excommunicationi: tamen de ſe particularis eſt, quatenus dicit priuationem particularis cuiuſdam communicationis. Vnde ſimpliciter non repugnaret dari excommunicationem, quæ priuaret aliqua

aliqua alia communicatione Eccleſiaſtica, & nõ Sacramentorum participatione, vt ex iis, quæ in ſequenti ſectione dicemus magis conſtabit.

6 Sufficiens ergo eſt definitio data, & quamlibet excommunicationem ſub ſe cõprehendit: nam cùm dicitur excommunicationis cenſura ſeparare ab eccleſiaſtica communicatione, abſtractè id ſummitur, ſiue illa communicatio, qua priuat, magna ſit, ſiue parua, ſiue totalis, ſiue partialis, dummodo huiuſmodi communicatio Eccleſiaſtica ſit, & talis vt ſub Eccleſiæ prohibitionem cadere poſſit. Quod vt magis declaretur, diſtinguenda eſt multiplex communicatio, quæ iter fideles inueniri poteſt. Vna eſt purè ciuilis, & politica, quæ conſiſtit in iis externis actionibus, quæ ad humanam ſocietatem pertinent, vt eſt confabulatio, mutua ſalutatio, communis menſa, & huiuſmodi. Alia eſt ſpiritualis, ſeu ſacra communicatio, quę vlterius ſub diſtingui poteſt: nam vna eſt exterior, alia mere interior, alia veluti miſta, id eſt fundata quidem in operibus exterioribus; habens tamẽ interiorem effectum, & in eo communicationẽ inter fideles. In primo ordine eſt participatio eorundem Sacramentorum, vſus eiuſdem ſacrificij: & communicatio in aliis officiis, & rebus ſacris, non conſiderando fructum internum, qui ex eis prouenit, ſed ſolam illam externam communicationem. In ſecundo ordine eſt cõmunicatio in gratia, & charitate, & fide, per quam fideles inter ſe, & cum Chriſto myſticè copulantur, vt ſumitur ex Paulo ad Epheſ. 4. & 1. Corinth. 12. ratione cuius vnionis ſibi inuicem aliquo modo communicant merita, non quo ad præmium eſſentiale, & de condigno, ſed quo ad impetrandum à Deo ſpecialia beneficia, peculiarem protectionem, ac prouidentiam. Quomodo dicitur Pſal. 118. *particeps ego ſum omnium timentium te*: iuxta probabilem expoſitionem, de qua ſuperius in materia de ſuffragiis. Et eodem modo Geneſ. 18. dicebat Dominus ad Abraham, propter decem iuſtos, ſi in Sodomis inuenirentur, non deleturum ciuitatem. Et ad hoc membrum ſpectat, quòd vnus iuſtus poteſt communicare aliis ſuas ſatisfactiones proprias, & priuatas, etiam merè internas. In tertio ordine conſtituo participationem cõmunium Eccleſiæ ſuffragiorum, quorum effectus interior, & ſpiritualis eſt, vt v. g. remiſſio alicuius pœnæ per applicationem communium eccleſiæ ſatisfactionum, vel applicatio cõmunium Eccleſiæ orationum ad impetrandum à Deo aliquod beneficium, vel ſpirituale, vel etiam temporale. Dico autem hanc communicationem eſſe miſtam ex interna, & externa; & hunc effectum, quantumuis internum, fundari in aliqua exteriori communicatione; quia cũ eccleſia viſibilis ſit, ſemper requirit aliquam actionẽ externã, & ſẽſibilẽ, vt eſt oratio, vel quęlibet alia pia actio, quæ totius Eccleſiæ nomine fieri intelligatur. Et ſimiliter applicatio cõium ſatiſfactionũ eccleſiæ, quæ maximè fit per indulgentias, ſẽper requirit aliquam actionẽ, ſeu moralem influxum externum, & ſenſibilem.

7 Excommunicatio ergo per ſe non priuat illa ſecunda communicatione merè interna, quæ ſpectat veluti ad ſubſtantiam, & fundamentũ ſpiritualis vitæ; quia Eccleſia neque vult neque poteſt priuare membra ſua internis virtutibus ſpiritualibus, quæ non poſſunt à nolentibus perdi, vt ad hoc propoſitum notauit diuus Thomas in 4. d. 18. q. 2. art. 5. q. 2. ad 1. Vnde ex communicatio ſupponit quidem aliquãdo carentiam huius cõmunicationis ratione culpæ, propter quam fertur: ipſa tamen illam communicationem nõ auferf; imò neque etiã impedit, quominus, qui excommunicatione ligatus eſt, poſſit ad prædictam communicationem redire, etiamſi ab excommunicatione non abſoluatur quia poteſt per contritionem ad gratiam redire. Et propter hanc cauſam aliqui addendum putant prædictæ definitioni, excommunicationẽ priuare Eccleſiaſtica communicatione externa, vt hæc interna excludatur. Ego verò illam particulam omittendam cenſui, ne æquiuocationem pareret, quia etiam communicatio in ſuffragiis Eccleſiæ, & in fructu eorum, interior dici poteſt. Et præterea non eſt illa particula neceſſaria, quia cùm dicitur excommunicatio priuare Eccleſiaſtica communicatione, neceſſariò intelligendum eſt de communicatione, quæ ex voluntate Eccleſiæ pendet, & in quã ipſa poſſit ius, vel poteſtatem habere; quæ propterea humana etiam communicatio, licèt Eccleſiaſtica, dici poteſt: nam illa prior quodammodo diuina eſt. Et ob hanc cauſam inter alias peccatum mortale non poteſt dici excommunicatio, eo quòd per ſe prædicta ſola communicatione interna priuet, etiamſi Gabriel diſt. 18. q. 2. art. 1. & alij interdum ita loquantur. Adde quòd nec peccatum cenſura eſt Eccleſiaſtica, nec cenſura habet rationem culpæ, ſed tantum pœnæ. Nomine ergo communicationis eccleſiaſticæ comprehenduntur alia duo membra, quæ ſub aliis duobus contineri ſolent: nam hæc communicatio alia dicitur eſſe in ſacris, quæ partim externa partim interna eſt: alia dicitur ciuilis, ſeu humana, quæ omnino eſt externa; & licèt de ſe communis ſit omnibus hominibus, quatenùs tamen inter fideles, & Chriſtianos verſatur, & ad ſpiritualem finem ordinari poteſt, tam ipſa, quã eius carentia ſub Eccleſiaſtica communione cõprehenditur. Sic ergo omnis excommunicatio priuat huiuſmodi communcatione Eccleſiaſtica, vel omnino, vel ex parte.

[Margin: Sufficientia definitionis datæ oſtenditur. — Cõmunicatio Eccleſiaſtica quæ, & quotuplex. — Epheſ. 4. 1. Corinth. 12. — Pſal. 118. — Geneſ. 18. — Quæ communicatione priuet excommunicatio ſecũdum ſe. — D. Thom. — Gabriel.]

SECTIO II.

Vtrùm excommunicatio in maiorem, & minorem rectè diuidatur.

1 EXplicandũ iam eſt, quotuplex ſit hæc cenſura. Supponimus autem hic habere locum diuiſiones ferè omnes ſuprà datas de cenſura in cõmuni: quædam. n. eſt excõicatio à iure, alia ab homine: quę interdũ fertur per generalẽ ſententiã, interdũ per particularẽ; & ſæpe iuſta eſt, aliquando verò iniuſta, quę interdũ valida eſt, & aliquando nulla. Quæ omnia, ſicut in cenſura in cõi explicata ſunt, ita ſunt ad excommunicationem applicãda, quia eandem proportionem ſeruant; neque aliquid addendum occurit præter ea, quæ de effectibus dicemus. Solùm ergo tractanda eſt in præſenti diuiſio propoſita, quæ communis eſt Doctorum omnium, & fundamentum in iure habet. Nam in illo ſæpe fit mentio excommunicationis, qua ſeparatur homo à gremio eccleſiæ, vt in c. *de Præſbyt.* 17. qu. 4. & aliis infrà citandis. Et hæc eſt excommunicatio maior.

[Margin: Cap. de Presbyt. 17. quæ. 4. Ca. vnico de Cleric. excomm. miniſtr.]

At in

A Atin c. vnico de cler. excom. miniſt. fit expreſſa mẽtio excõicationis minoris, & conſequenter indicatur etiam maior, quia minor non dicitur niſi comparatione maioris, quæ etiam ibidem nomine anathematis ſignificatur, vt ſtatim dicam. Vtrumque aũt membrum huius diuiſionis definiri videtur in c. pen. de Sent. exc. *Excõicatio maior eſt*, (dicitur ibi,) *quæ a cõione fideliũ ſeparat, minor, quæ a perceptione ſacramentorum.* In vtraq; aũt definitione ſubintelligitur excõicatio loco generis proximi, vt per ſe notum eſt. In priori verò, cum loco differẽtiæ dicitur, *quæ a cõione fidelium ſeparat*, illa indefinita locutio non eſt abſtractè ſumenda, ſicut in præcedẽte ſectione dicebamus, ſed diſtributiuè, ſeu totaliter, & oĩno, iuxta illud axioma, quod in materia doctrinali indefinita ſæpè æqualet vniuerſali, quod in illo loco neceſſarium eſt, quia

Cap. pe. de Sent. exc.

B in hoc conſummatur tota ratio excõicationis maioris, quod ſimpliciter priuet omni eccleſiaſtica cõione, tam ſacra, quam ciuili ſeu humana, quatenus ab eccleſiæ poteſtate & voluntate pendet, iuxta explicationem datam in ſectione præcedente. In altera verò definitione additur loco differentiæ conſtituentis excommunicationem minorem, quod non priuet abſolutè tota communicatione fidelium, ſed ex parte, ſcilicet quo ad *paſſiuum uſum ſacramentorum.*

Ratio maioris excommunicationis ſpeciatim declaratur.

3
Ratio dubitandi.

C Vt autem hæc diuiſio magis explicetur, nõ nullæ difficultates, quæ de dictis definitionibus oriũtur, tum circa ſingula membra, tum ẽt circa totam diuiſionem proponendæ ſunt. Prima difficultas eſt circa definitionem excõmunicationis maioris, nam ſequitur illam ſemper eſſe maximam, ita vt in ea non ſint gradus, neque poſſit in Eccleſia eſſe aliqua excommunicatio maxima excedens illam, quæ communiter maior dicitur, conſequens eſt falſum: ergo. Sequela patet, quia illa eſt ſumma priuatio, vel ſeparatio, quæ omni Eccleſiaſtica cõicatione priuat. Minor probatur, nam quantum ex canonibus Eccleſiaſticis colligi poteſt *Anathema* eſt quædam cenſura excõicationis maxima in eo genere, & excedens excommunicationem maiorem. Quod patet primò ex capite vltimo 3. q. 4. vbi de Engeltruda dicitur, non ſolum excommunicatione, quæ à fraterna ſocietate ſeparat, ſed etiam anathemate, quod ab ipſo Chriſti corpore recidit, crebrò percuſſam eſſe. Et ſimiliter in cap. *Nemo Epiſcoporum*, 11. q. 1. diſtinguitur priuatio communionis Eccleſiaſticæ ab anathemate, & ideo, licet Epiſcopus poſſit priuare cõmunione Eccleſiaſtica ob ſufficientem cauſam à ſe cognitam, *non tamen ſub anathemate*, vt ibi dicitur, *ſine conſcientia, Archiepiſcopi*, aut, *Coepiſcoporum*, *quia anathema eſt æternæ mortis damnatio, et non niſi pro mortali debet imponi crimine, et illi, qui aliter non potuerit corrigi*, & clarius in capite *Cum non ab homine*, de Iudiciis. Nam de clerico homicida ait Cœleſtin. Papa, *Deponendus eſt, qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excõicari debet, deinde contumacia creſcente, anathematis mucrone feriri.* Vbi in ſecunda pœna apertè loquitur de excommunicatione maiori, vt patet, tum ex abſoluta appellatione, vt infra videbimus, tum ex grauitate

C. vlt. q. 4.

Cõc. Meldenſ. c. 56. ca. Nemo Epiſcoporũ, 11. q. 1.

Cap. Cum nõ ab homine, de Iudic.

A cauſæ, ſeu delicti, tum etiam, quia ſubiungitur poſt depoſitionem, quæ grauiſſima pœna eſt, & tamen tertio loco additur anathema tanquã cenſura grauior. Idem poteſt colligi ex Conc. Trid. ſeſſ. 13. Vbi anathema fertur in eum, qui negauerit aliquam ex veritatibus fidei, ibi definitis ad myſterium Euchariſtiæ pertinentib. in canone verò vndecimo, cum docuiſſet Concilium, poſt conſcientiam peccati mortalis: non obſtante contritione, præmittendam eſſe confeſſionem ante communionem, quia id non definiebat tanquam de fide, ſubdit, *Si quis autem contrarium docere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.* Vbi ſine vlla dubitatione loquitur de excommunicatione maiori, & tamen ſignificat eſſe aliquid minus, quam anathema.

Conc. Trid.

B Nihilominus ad hanc difficultatem dicendum eſt rectè definitam eſſe excommunicationem maiorem, & ex ea definitione optimè colligi ſubſtantialiter, ſeu eſſentialiter vnam tantum eſſe ſpeciem huius excommunicationis, quia in eo genere continet maximam priuationem: &, cum peruenitur ad maximum terminum, non poteſt in eo eſſe ſubſtantialis varietas, vt rectè argumentum probat, ſicut ſub genere animalis maxima, ſeu perfectiſſima ſpecies vna tantum eſt.

4
Vna tantũ eſt ſpecies maioris excommun.

C Deinde concedendum eſt, nomine anathematis iuxta Eccleſiæ vſum ſignificari cenſurã excõmunicationis. Circa quam vocem aduertendum eſt propriam eſſe Hebræorum, & ab eis fuiſſe deriuatam, vt obſeruat Hieronymus ad Galat. 1. Videtur autem illa vox eſſe æquiuoca, vt ſignificarunt Auguſtinus lib. 4. quæſt. in Num. cap. 40. & 41. Chryſoſtom. ſerm. de anathem. tom. 5. & Iuſtinus Martyr q. 121. vbi ſic ait, *Anathema dicitur id quod reconditum, et ſecretum eſt Deo, nec iam ad communem uſum ſumitur, aut uitij, culpæque cauſa à Deo ab alienatum et.* In priori ſignificatione ſumitur apud Septuaginta Num. 18. nam, vbi vulgata legit, *Omne quod ex uoto reddiderint filij Iſrael, tuum erit*, ipſi legunt, *Omne anathematiſmenon.* In poſteriori vero videtur ſumi Num. 21. nã vbi Vulgata hẽt, *Delebo urbes eius*, Septuaginta legunt, *anathematizabo ipſum, et ciuitates eius*, id eſt, delebo illos tanquam abominabiles, & execrabiles Et in eadẽ ſignificatione ſumitur Ioſue 6. & 7. & Deut. 7. Vbi prius dicitur, *Quia abominatio eſt Domini Dei tui*, & poſtea ſubditur, *Ne ſis anathema, ſicut & illud eſt, quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, et velut inquinamentum ac ſordes abominatione habebitis, quia anathema eſt.* Potuitque

5
Quid ſit anathema.

Hieron. Auguſt. Chryſoſt. Iuſtin.

Num. 21.

D vna ſignificatio ex alia deriuari, nã quia anathema dicebatur, quod ſpẽaliter Deo dicabatur, vel conſecrabatur ex voto, vnde ẽt quod in honorem Dei deletur, aut ſeparatur, vel execratione habetur, anathema dici potuit. Quamuis veriſimilius, ſi aut verbum ipſum *anathemazo*, æquiuocum eſſe, nã & *dedico*, & *deteſtor*, ſignificat, aut illã vocem *anathema*, potuiſſe deriuari, & a verbo *anathematizo*, quod eſt *execror*, aut a verbo *ἀνατεῖνα* quod eſt ſuſpendere, quia ea, quæ ex voto afferabantur, in templis ſuſpendebantur ſicut nunc etiam alicubi fieri videmus. Ex hac verò duplici ſignificatione illa, quæ indicat rẽ execrabilem, & abominabilẽ, magis retẽta eſt in nouo teſtamento, vt cõſtat ex Marci. 12. Ad Rom. 9. 1. ad Corinth. 12. & 16. ad Galat. 1.

Ioſue 6. 7. Deut. 7.

Marc. Rom. 9. 1. Cor. 12. & 16. Galat. 1.

6
Atque hinc tãdẽ in vſu Eccleſiæ anathemati

tizari quis dicitur, cum ab eccleſia ſeparatur, & ſic ſeparatus vocatur anathema, tanquã ab Eccleſia maledictus, & alijs fidelibus execrabilis. Quod maximè vſurpatur, quando talis cēſura fertur in hæreticos, vt paſſim in antiquis Cōcilijs generalibus, & nouiſſimè in Tridentina ſynodo fere in omnibus definitionibus fidei videre licet: Atque ita etiã cōſtat, anathema in vſu Eccleſiæ relatum ad perſonas, nihil aliud eſſe, quam cenſuram quandam excōmunicationis, per quam aliquis à conſortio, & communicatione fideliũ ſeparatur. Cui conſonat illud Matth. 18. *Sit tibi tanquã ethnicus, et publicanus.* Per quæ verba omnes intelligunt ſignificatã eſſe à Chriſto cenſuram excommunicationis. Dum autē quis anathematizatur, ita præſcinditur ab Eccleſia, vt habeatur tãquam ethnicus, & publicanus: ergo ipſum anathema, nihil aliud eſt quã excōmunicatio quædam. Dico autem relatum ad perſonas, quia ſolent etiã doctrinæ, & errores anathematizari, quo reſpectu nō poteſt ſignificare cenſuram aliquam, vt per ſe notum eſt, niſi fortaſsè cauſaliter, ſeu fundamentaliter, quia talis doctrinæ ſectatores anathemati ſubijciuntur. Vel certè doctrinam anathematizari eſt, hæreticam, & execrabilem declarari.

Conc. Trid. — *Matth. 18.*

6 Rurſus verò addimus, anathema ſubſtantialiter non differre ab excōmunicatione maiori, atque adeò omnem huiuſmodi excommunicationem quo ad eſſentiã eſſe quoddam anathema. Patet, quia per omnem excommunicationem maiorem ſeparatur quis à conſortio fidelium, adeò, vt dicat Auguſtinus lib. de vnit. Eccleſ. capit. vltimo, *Tunc aliquem præcidi, cum viſibiliter excommunicatur*, & lib. de Correct. & grat. cap. 15. nullam pœnã eſſe in Eccleſia maiorem; & eam vocat *damnationem, quam facit Epiſcopale iudicium ſeperando ab ouibus ſanis morbidã* & multa ſimilia habētur in decreto, 11. quæſt. 3. & ſpecialiter ca. 32. dicitur *Omnis Chriſtianus qui à ſacerdotibus excommunicatur, Satanæ traditur, etc.* In Concilio etiam Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de reformatione pro eodem ſumuntur *excōmunicationis gladius*, & *anathematis mucro, qui neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ* dicitur Et in c. *Debent.* 11. quæſt. 4 eadem ſolennitas excommunicandi, & ferendi anathema præſcribitur: ſunt ergo illa duo in ſubſtantia & eſſentia idem, vt notarunt etiam Sylueſt. verb. *Excommunicatio* 1. in principio, & Soto diſt. 22. q. 1. artic. 1.

Anathema eſt quędam excōicatio maior. — *Auguſt.* — 11. q. 3. ca. 32. — *Conc. Trid.* — Cap. Debent, 11. q. 4. — *Sylueſt.* *Soto.*

7 Propter decreta autem in contrarium adducta addendum eſt, illa duo interdum accipi, vt diuerſa ſecundum aliquam accidentalem ſolennitatem, vel grauitatem, quia excommunicari quis dicitur quoties talis cenſura in eũ fertur; anathematizari autem, (præſertim, cum ſit ab homine) addere videtur publicam denunciationem cum quibuſdam exterioribus ſignis ac cæremoniis, terrorem & damnationem maiorem indicantibus. Quando verò in excommunicationibus à iure latis adiungitur verbum illud, indicatur maior grauitas delicti, & præſertim indicari ſolet peccatum hæreſis, aut ſchiſmatis, vel aliud æquiualens. Vox ergo anathematis ſolum additur ad exaggerandam grauitatem culpæ, & talis pœnæ. Ad hoc etiam (quod obſeruandum eſt) interdum adduntur illæ particulæ *Maran Atha*, vt patet ex Sylueſt. Papa in cap. *Gulliſarius* 23. q. 4. Sumptæque ſunt ex Paulo 1. ad Corinth. 16. dicente, *Si quis nō amat Dominum noſtrum* IESVM *Chriſtum, ſit anathema, Maran Atha* Quæ voces exponuntur ab Athanaſio in quæſtionib. ad Antiochum q. 136. & ab Auguſtino Epiſt. 178. & Hieronym. Epiſt. 147. & omnes conueniunt, voces eſſe Syriacas: idemque ſignificare quòd *Dominus veniet.* Vnde Hieronymus, & Athanaſius exponunt cauſaliter, *Sit anathema, quia Dominus iam venit.* Ac ſi Apoſtolus diceret, *Et ideò, qui illum non diligit, execrabilis eſt, et ab Eccleſia ſeparandus*: quæ expoſitio communior eſt, vt patet etiã ex Chryſoſt. homil. 44. in illã epiſtolam, & alijs expoſitoribus in eundem locũ Auguſtinus vero exponit, *Anathema ſit vſque ad aduentum Domini.* Qui ſenſus melius accommodari videtur decretis pontificium, ſub intelligenda autē eſt conditio *Niſi reſipiſcat.* Vnde conſtat per talia verba non addi nouam pœnam, ſed exaggerari eandem, vel cauſam & fundamentum eius.

Anathema interdum accidētaliter ab excōicatione differt. — Vox Maran Atha exponitur. *Syluest.* *1. Cor. 16.* — *Athan.* *Auguſt.* *Hieron.* — *Chryſoſt.* *Auguſt.*

8 Ad illa ergo decreta, in quibus innuebatur diſtinctio inter excommunicationem & anathema iuxta prædicta reſpondendum eſt, id procedere de diſtinctione accidentaria in grauitate delicti, & in cæremoniis, & acclamatione publica. Qua reſponſione fit quidem ſatis ad Concilium Tridentinum, & ad capitulum *Cum non ab homine*, quamuis Gloſſa ibi per *excommunicationem* intelligat ſuſpenſionem, per *anathema* vero excommunicationem maiorem. Quod intentioni noſtræ non repugnat; dubito tamen de illa interpretatione verbi *excommunicandi.* & ideò magis placet prior expoſito, quam ibi confirmat Panormitanus numer. 23. diſtinguēs etiam anathema à communi excommunicatione in ſolennitate accidentali, quæ deſcribitur in capit. *Debent*, 11. quæſt. 3.

Variè decreta exponũtur. — *Panormit.*

9 Maior difficultas eſt in illo capit. *Engeltrudã*, & ideò Syluest. ſupra numero 3. inſinuat excommunicationem ibi non ſignificare propriã cenſuram, ſed impedimentum illud, quòd peccatum mortale natura ſua affert ad ſuſcipienda ſacramēta. Sed hoc nō poteſt textui accommodari, quia apertè loquitur de Eccleſiaſtica pœna, & ideò alij cōmuniter explicant illũ locũ quo ad priorem partē de excommunicatione minori, quo ad poſteriorē, ſcilicet anathematis, de maiori. Ita ſentit Gloſſa ibi, & in ca. *Si inimicus*, 11. q. 3. Obſtant autem illa verba textus, *Quæ à fraterna ſocietate ſeparat*; quæ dicũtur de illa excōicatione, quæ ibi ab anathemate diſtinguitur: at vero excōmunicatio minor nō ſeparat à fraterna ſocietate: ergo illa non erat excōmunicatio minor. Dici vero poteſt, per fraternã ſocietatem ibi non intelligi omnem fidelium communicationem, ſed ſolum eorundem Sacramentorum communionem. Vel certè, ſi hoc nimis videtur violētũ, dici poteſt, olim fuiſſe in vſu modum illũ excommunicationis minoris, quē ſuprà præcedente ſectione dicebamus eſſe poſſibilem, ſcilicet ſeparando peccatorē ab externo conuictu, & familiaritate fideliũ, non vero præſcindendo ab Eccleſia, & communibus ſuffragijs priuando. Et eiſdem modis poſſunt exponi c. *Nemo Epiſcoporũ*, & alia, quæ Richardus, & alii auctores afferunt, In quibus iuribus (vt Richardus etiã notauit) multũ extenditur nomen excommunicationis: & interdũ nō ſignificat propriam & ſpecialem cenſuram, ſed quancũque priuationem vſus communionis, vel aliam ſimilem pœnam inflictam pro

Syluest. — *Gloſſ.*

peccato

peccato commiſſo. De qua re latius diximus ſupra diſp.4.de cenſuris in communi, ſect. 5.

A

Definitio minoris excommunicationis ſpeciatim exponitur.

10 Ratio difficultatis.

SEcunda difficultas eſt circa definitionē excommunicationis minoris,ſ.eſſe excommunicationem , quæ à perceptione ſacramentorū ſeparat:nam illa definitio neque ſoli,neq; omni excommunicationi minori videtur conuenire. Prior pars conſtat,quia peccatū mortale priuat etiam participatione ſacramentorum. Altera probatur, quia vt multi volunt, ſunt aliquæ excōicationes minores,quæ priuant aliqua cōmunicatione fidelium, & non participatione ſacramentorum. Vndè confirmatur,nam iuxta illam definitionē, nec diuiſio illa erit adæquata, neq; vlla ratio ſufficientiæ eius reddi poterit. Nam excōicatio maior,eo ꝙ ſit veluti priuatio totalis , eſt vnius rationis:at verò quælibet excōicatio,quæ ſit quaſi partialis priuatio, erit condiſtincta ab illo membro, & ſub minori excōicatione comprehendetur: Et hoc modo erit adæquata diuiſio, & per ſe patet ſufficientia eius: quia inter totalem , & partialem priuationem non eſt medium . At vero excommunicatio partialis,vt ſic dicam, latius patet, quam ſeparatio à ſola participatione ſacramētorū quia poſſet eſſe alia ſeparatio à ſola communicatione fidelium, vel à ſolis ſuffragiis communibus, vel aliis huiuſmodi: nam vt ſupra tetigimus,nō repugnat dari hos modos excommunicationis, ſeu pœnæ, ergo,vt ſit adæquata diuiſio,debuiſſet excommunicatio minor generalioribus verbis definiri, nimirum eſſe excommunicationē, quæ tantum priuat parte aliqua Eccleſiaſticæ communicationis.

B

C

11 Peccatum mortale non comprehendi ſub excōicatione minoris.

Ad priorem partem rñdetur primò,peccatū mortale excludit per genus illius definitionis, quia illud non excōicatio, ſecundò, quia diuerſo modo impedit receptionē ſacramentorum. Tum quia non impedit , directe ac per ſe eam prohibendo,ſicut cenſura,ſed ſolum,quia conſtituit perſonam indignam ad talem actionem. Vnde reſpectu alicuius ſacramenti , ſ. pniæ,nō ſit aliquis oino incapax per peccatum,ſi ſaltem attritionem illius habeat:per excommunicationem aūt minorem directè prohibetur quis ſuſcipere ſacramentum. Tum ēt, quia peccatū ita impedit, vt,ſi per contritionem auferatur,per ſe loquendo , & ex vi eius nō ſit neceſſaria alia Eccleſiaſtica abſolutio,vt homo poſſit ſacramēta ſuſcipere. Nam,ꝙ ad ſumendam Euchariſtiā ſit neceſſaria confeſſio ſacramentalis, ſpeciale eſt ex proprio præcepto Chriſti . At vero excommunicatio minori ita impedit, vt Eccleſiaſtica abſolutio , per ſe loquendo , neceſſaria ſit ad tale impedimentum tollendum.

D

12 Omnem excōicationē minorem priuare ſola ſacra ſacramentorū participatione.

Ad alteram partem difficultatis infra in propria diſputa. de excommunicatione minori ex profeſſo videndum eſt,an dentur plures ſpecies minoris excommunicationis . Nunc ſupponimus ex deciſione illius textus de facto non dari aliam , quæ propria cenſura ſit , præter eam, quæ priuat paſſiua participatione ſacramentorum,iura autem non definiunt,niſi illas cenſuras excommunicationis, quæ ſunt in vſu Eccleſiæ. Vnde ad confirmationem dicitur,ſpeculatiuè,ſeu de poſſibili, vt ſic dicā rectè procedere oīa,quæ in ea obiicitur . Tñ ſufficientia huius diuiſionis,prout eſt i praxi Eccleſiæ, nobis quærenda non eſt ex ſola ratione,ſed ex iure poſitiuo,quo hæ cenſuræ & excommunicationes introductæ ſunt. Ac propterea ideo nō ſunt plures, quia ex iure Canonico,vel ex vſu Eccleſiæ, ſaltem ſecundum præſentem praxim eius,plures introductæ non ſunt, & ideo non debet excommunicatio minor ſub illis generalibus verbis definiri , ſed ſub propriis, & ſpecialib. quia deſcriptio illa eſt ad explicandam illam excommunicationem minorem , quæ de facto eſt in vſu. Cur autem Eccleſia non introduxerit alios modos excommunicationis minoris , ſeu partialis, nō oportet ſolicitè inquirere,quia in iis, quæ ex iure poſitiuo pendent , ſatis eſt dicere hunc modum fuiſſe conuenientem,& non oportuiſſe alios modos multiplicari.

SECTIO III.

Qualis ſit diuiſio excommunicationis in maiorem,et minorem .

Ratio dubitandi. Cap. pen. de Sen ex excom. 1

SVpereſt tandem inquirendum an prædicta diuiſio ſit analoga, vel vniuoca,ne aūt interrogatio inutilis videatur, moraliter potius ꝙ metaphyſice ſumenda eſt, id eſt an ſecūdum vſum iuris comparentur hæc duo membra, vt excōicatio ſimpliciter dicta, de maiori intelligatur . Et ratio difficultatis eſt nā in in c.pen.de ſent.exc.ſic Greg.IX.definit, *Si quē ſub hac forma uerborum, Illum excōico,uel ſimili, a iudice ſuo excōicari contingat, dicendum eſt, eum non tantum minori , ſed etiam maiori excommunicatione ligatum eſſe*.ergo verbum *Excommunico* & pari ratione nomen, *excommunicatio* ſimpliciter dictum pro maiori accipitur.

Cap. Significauit de Sent. exc. Conc. Carthag. 4. ca. 24. 2

In contrarium aūt eſſe videtur , quia multi ſunt Canones,in quib.nomen excommunicationis abſolutè prolatum non poteſt de maiori intelligi,vt c.*Significauit*.de ſen. exc.dicitur.n. ibi, *Qui cōicat excōicato, eadem excōicationis ſeu ſententiæ inuolui* . Vbi non ſolum abſolutè ponitur nomen excommunicationis,ſed cū illo relatiuo *eadem*, & nihilominus intelligi dēt de excommunicatione minori , & conſequenter de eadem non ſcđm ſpeciem,ſed ſcđm genus,quia pp participationem cū excommunicato non incurritur maior excommunicatio. Sed hic textus non vrget, quia neceſſariò exponi debet de excommunicatione maiori illo ſpāli iure lata, reſeruata.Sum.Pont. propter quandā participationē in diuinis officiis , vt infra exponemus tractando de ſpecialib. excommunicationib.iure latis . Nihilominus idem argumentum fieri poteſt ex c.18.11.q.3.vbi ſic dicitur, *Cum excommunicato neque orare, neque loqui, neque ueſci licet, ſi quis.n.cum eo, aut palam, aut abſconsè locutus fuerit, ſtatim cū eo, cōem excōicationis contrahet pœnam* . Vbi manifeſtè eſt ſermo de externa communicatione cum excommunicato , propter quam ſola excommunicatio minor incurritur, & tamen ibi ſimpliciter vocatur *communis excōicatio*. Præterea de conſecr.diſt.1.c.63. ex Concilio Carthaginen.4. cap 24 ſic dicitur *Sacerdote uerbū in Eccleſia faciente, qui egreſſus de Eccleſia fuerit , excommunicetur* . Quod non

Digitized by Google

poteſt de excõmunicatione maiori intelligi, ſed vel de minori, vel fortaſſe de ſola priuatione alicuius communionis. Similia decreta inueniuntur in Canonibus Apoſtolorum, vbi propter leues cauſas aliqui communione priuãtur: nõ ergo erat illa ſemper excõmunicatio maior. Præ-tereà (quod magis vrget) in c. 1. de Except. in 6. dicitur, *Si quis in iudicio excõmunicationem opponit, ſpeciem illius declarare debere.* Vbi Gloſſa declarat indictũ eſſe propter ſpecies excõmunicationis maioris, vel minoris, quarũ prior ſufficit ad exceptionem in iudicio, nõ verò poſterior: & ideò nõ ſatis eſt excipere p nomẽ generis, quod ambiguum eſt: ergo cõmune nomen excõmunicationis, iuxta intentionẽ illius textus, ſimpliciter dictũ nõ ſumitur pro excõmnuicatione maiori Imò, ſi vox illa de ſe indifferẽs eſt, cùm alioqui pœnã indicet; quoties à iudice ſimpliciter profertur, in mitiorẽ partem erit interpretanda iuxta communes iuris regulas.

Cap. 1. de Exce. in 6.

3 Reſolut.

Nihilominus dicẽdum eſt, quamuis hoc nomẽ excõmunicationis in antiquo vſu Eccleſiæ latiſſimam habuerit ſignificationẽ, vt rectè probãt iura citata, & quæ in prima difficultate præcedentis ſectionis adduximus: iam verò in præſenti Eccleſiæ ſtatu coarctatam eſſe illius vocis ſignificationẽ ad illud duplex membrum maioris, & minoris excõmunicationis, inter quæ minor excõmunicatio exiſtimatur ſolùm ſecũdùm quid: maior verò ſimpliciter & ideò illa vox ſimpliciter prolata, præſertim in ſentẽtia ferẽda vel a iure, vel ab homine, maiorẽ excõmunicationẽ indicat. Hæc eſt communis ſentẽtia, vt latè tractat Couarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 8. n. 5. Ratio autẽ potiſſima eſt, quia ita declaratũ eſt in iure, in prædicto c. penult. de ſent. excõm. quia licet ibi tãtùm loquatur Pontifex de ſentẽtia ab homine, tamen ob paritatẽ rationis extẽditur illa deciſio à Doctoribus, etiã ad iure latas cũ moderatione infra adhibẽda. Cõgruentia verò eſſe poteſt, illa vox includit negationẽ ſeu priuationẽ cõmunicationis: negatio autẽ (vt aiũt Dialectici) ſimpliciter addita totum deſtruit; & ideò excommunicatio abſolute dicta dicit priuationem omnis cõmunicationis Eccleſiaſticæ, Itẽ, quia excõmunicatio maior, & minor comparãtur, ſicut totum, & pars, nam ſe habent ſicut includens, & incluſum, vt ex effectibus earũ conſtat, & infrà dicebamus agentes de excõmunicatione minori: & ideo excõmunicationis vox ſimpliciter prolata totum potius, quàm partẽ ſignificat. Denique alia ratio eſt, quia iam vſus, & conſuetudo ita obtinuit, & fortaſse inde etiã talis cõſuetudo orta eſt, quia excõmunicatio minor, quaſi nihil exiſtimatur, & parum timetur. Et ideò ſola maior ſimpliciter excõmunicatio reputatur. Propterea ergo ius declarauit excõmunicationem abſolutè dictam pro maiori ſumendã eſſe. Alias rationes afferunt Panorm it. in dict. c. penult. & Nauarr. in tract. de datis, & promiſſ. notab. 4. & Couarr. ſuprà, Quas nunc expendere neceſſarium non eſt.

Panor. Nau. Couar.

Ad iura ergo, antiqua, quæ in contrarium afferebãtur reſponſio patet ex dictis, nam illa procedunt iuxta antiquam illius vocis latiorẽ ſignificationem. Addo prætereà generalem regulã traditã à Greg. IX. intelligẽdam eſſe, quãdo ex materia vel ex adiunctis non ſatis cõſtat ſermonẽ eſſe de excommunicatione minori, nam quacunque ratione explicetur intẽtio ferentis ſententiam, ſeu limitetur vocis ſignificatio, id ſufficit: nã hoc etiam in aliis vocibus analogis locũ habet. Intelligendã vero aliqui exiſtimãt illam regulã in ſentẽtus affirmatiuis, quibus quis vel excommunicatur, vel excõmunicatus profertur: nã in negatiuis facilius poteſt de vtraq; excommunicatione vox illa intelligi vt cum dicitur aliquis non eſſe excommunicatus, propter illam rationem, quòd negatio ex ſe omnia deſtruit. At ſi in rigore loquamur, termini eandẽ ſignificationem habẽt in negatiua, & affirmatiua propoſitione, ſi cætera ſint paria & ideo præcipuè conſideranda eſt circunſtãtia loci, & ratio negationis, vt inde colligi poſſit an ad vtramque excommunicationem extẽdatur. Nam, ſi dicamus excommunicatũ nõ poſſe abſoluere ab excõmunicatione, in ſubiecto eſt ſermo de excõmmunicatione maiori iuxta regulã poſitam: quia, vt infrà cõſtabit, excommunicatio minor nõ priuat iuriſdictione. At vero in prædicato, in quod cadit negatio, ad vtramque excõmunicationẽ extenditur: quia illa negatio fũdatur in defectu iuriſdictionis. vel vſus eius: quæ ratio de vtraque excommunicatione procedit, quia excõmunicatus vſu omnis iuriſdictionis priuatus eſt, Et ſimili modo, cum dicitur in cap. vnic. de ijs, quæ vi. in 6. Abſolutionẽ ab excommunicatione metu extortam inualidam eſſe, de vtraque excommunicatione meritò intelligitur ab omnibus Doctoribus non ſolum, quia materia illa fauorabilis eſt ob immunitatẽ, & libertatẽ Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed etiã, quia ratio inuoluntarii conſenſus vniuerſalis eſt, vnde & ad omnem cenſuram deciſio illa extenditur: vt ex illo textu conſtat, & præcedente diſputatione ſectio annotauimus.

4 Antiqua iura exponuntur.

Cap. vnic. de iis, quæ vi, lib. 6.

5

Denique addunt, aliqui, quoties in eadẽ diſpoſitione coniunguntur, illæ duæ voces, *excõmunicationis*, & *anathematis*, excommunicationis verbum pro minori accipi, ne ſuperuacanea verba ſint. Sed non eſt vniuerſalis, neque vera regula, vt conſtat ex dictis circa primã difficultatem ſuperioris ſect. vbi longè aliter expoſuimus c. *Cum non ab homine*, & cap. *Engeltrudam*, quæ ad hoc citat. Neque erũt ſuperuacanea verba, quæ ad maiorẽ ſeueritatẽ; & terrorẽ adduntur: & in accidẽtali ſolennitate etiã differũt, vt ibi declarauimus. Et poteſt optimè confirmari ex declaratione nouiſſimè edita à S.D.N. Clemẽte VIII. in cauſa ducatus Ferrariẽſis: vbi ſæpe repetit, & cõiungit hæc verba, *Excõicati anathematizati, maledicti*, & tamẽ ſine vlla dubitatione, & excõmunicatio illa maior eſt, & maledictio nõ eſt aliqua cenſura diſtincta ab excõmunicatione & anathemate, ſed maior quædã expreſſio grauitatis eius. Quin potius in ipſo titulo totius ſentẽtiæ dicitur, *Declaratio & pmulgatio maioris excõmunicationis, anathematis, et maledictionis*. Nõ ſunt ergo ſuperuacenea verba, etiã ſi non ſit ſermo de excommunicatione minori.

Clemens VIII.

6 Cap. 1. de Excep. in 6. exponitur.

Ad c. 1. de except. in 6. communis interpretatio eſt, illum eſſe ſpecialem caſum in iure expreſſum propter vitandas, fraudes, & dilationes in iudiciis, vt patet ex Couarruuia, & aliis auctoribus, quos ipſe citat. Tamen, ſi attentè verba textus conſiderentur, videtur certè alia fuiſſe mens Pontificis, cum dixit, debere eum, qui excommunicationem opponit, ſpeciem illius exprimere, nam per

Digitized by Google

ſpéciē non videtur intelligere maiorē, vel minorem excōicationē, ſed excōicationē maiorem in particulari, id eſt, pp tale delictū, v. g. percuſſionis clerici, ſacrilegii, vel ſimiliū, cōtractum, vnde ēt poſtulat excōicationis nomen exprimatur. Et ex rōne, q̄ ſubdit, hic ēt ſenſus colligitur, ſ. *quia talis exceptio probāda eſt apertiſſimis documentis*, & ideo oportet, vt in particulari, & non in confuſo fiat. Quæ expoſitio non obſcure confirmatur inferius in §. *Si vero*, in illis verbis, *Si probationis copia ſuccedēte, de eadem excōicatione, vel alia, excipiatur iterum, & probetur*, &c. Nō. n. poſſumus exponere, *de eadem*, id eſt maiori, *vel alia*, id eſt minori, quia exceptio de minori nihil vnquā operatur, ergo neceſſariò intelligendū eſt, de eadē maiori, de qua in ſpecie fuerat exceptio poſita, vel de alia ēt maiori, ſed in altera ſpecie, id eſt, in alio caſu, vel ꝑ alia culpa contracta. Igitur in priorib. verbis in eodē ſenſu ſumitur excōicatio in ſpecie. Atque ita illa expreſſio nō poſtulatur in illo textu pp ambiguitatē verbi excōicationis reſpectu maioris, vel minoris, ſed pp claritatē & veritatē iudicii, in quo res, & cauſæ in particulari ſumptæ melius examinantur, & probantur. Quapp nil refert, ꝙ vox excōicationis, pęnam ſignificet, vt pro minori accipienda ſit, quia hic non hēt locū illa regula, ꝙ in dubiis oīa ſunt in mitiorem partē interpretanda, cū ad tollendū hoc dubiū illius vocis ſenſus iure ipſo explicatus ſit. Ideoque iuridica, vt ſic dicā, & propria illius vocis ſignificatio iā eſt, vt ſimpliciter prolata pro maiori ſumatur ī oī aūt diſpōne ēt odioſa, & pęnali, verba ſunt proprie & ſcdm ius intelligenda.

Qūo excōmunicatio maior & minor īter ſe differant.

Tandē ex his facilè expeditur illa qō, an hæ duæ excōicationes ſpecie differant, q̄ moraliter potius, q̄ metaphyſicè definienda ēt eſt. Dicentur ergo differre ſpecie, quia cōparantur ꝑ modū totius, & partis, & in rōne priuationis, quia plurib. bonis & ſpecie diuerſis maior priuat, q̄ minor, & in ratione pœnæ in ordine ad culpā, quia maior ꝑ ſe reſpicit culpā mortalē, ad minorem verò venialis ſufficit. Ac denique in ratione vinculi, quia maior plus ligat, & obligat vnde & difficilius ſoluitur, quæ omnia ex diſcurſu materiæ conſtabant.

DISPVTATIO IX.

De primo effectu excommunicationis maioris, qui eſt priuatio orationum, et ſuffragiorum Eccleſiæ.

IVXTA ea, quę paulò antea definiuimus, prius proſequimur oīa quę ad excōicationē maiorē pertinēt, cū illa ſola ſimpliciter excōicatio ſit, poſtea verò de minori excōicatione breuiter dicemus. Viſū eſt aūt prius tractare de effectib. q̄ de cauſis excōicationis, tū quia tota ratio, & ſubſtantia huius cenſuræ cōſiſtit i hmōi effectib. quos quaſi for- A maliter cōferre vr̄, quia nihil aliud eſt, q̄ vinculū quoddam morale, remouēs hoīem à cōione quorūdam eccleſiaſticorū bonorū, q̄ remotionē, ſeu priuationē vocamus effectū, ſ. ꝑ ſe & proximū huius cēſuræ, tū ēt quia fere cætera oīa, q̄ de cauſis inducētib. vel tollētib hāc cēſurā conſiderari pn̄t, ex dictis de cenſuris in cōi pn̄t bn̄ expediri, q̄ aūt ad effectū ptinēt, ſūt maximè propria, & ideo B accuratius ſunt hoc loco pertractāda. Eſt aūt aduertendū, ꝙ licet effectus adæquatus huius cēſuræ vnus ſit, ſ. totalis priuatio Eccleſiaſticæ cōicationis, tn̄ quia illa cōicatione plura bona includunt̄ inter ſe valde diuerſa, ꝑ reſpūs ad illa diſtinguunt̄ plures effect⁹ inadæquati, de quib. ſigillatim & in particulari dicere oportet, vt clarior, & expeditior ſit doctrina. Hic ergo dicemus de pri- C uatione ſuffragiorū cōium ad quā paſſiuè tm̄, vt ſic dicā ſe hēt excōicatus: nā ſi q̄ obligatio moralis ibi interuenit. ī alios cadit, ne pro ipſo orēt, aut ſuffragia illi applicēt ipſe verò ſolū ſit quaſi incapax vel indignus taliū orōnū, vel ſuffragiorū. Vidēdū ergo ē, qualis ſit hęc oblō, & ad quos act⁹, vel pſonas extēdat̄.

SECTIO I.

Vtrum graue peccatum ſit communes orationes, vel ſuffragia Eccleſiæ offerre pro excommunicato.

D QVID ſuffragia ſint ſuperius ī propria materia oſtendimus, vbi diximus eſſe quædā ſpūalia ſubſidia, quib. quædā eccleſiæ mēbra ab aliis iuuantur, vel quo ad ſatisfactionem pro pœna tpali, vel quo ad meritū de congruo, aut impetrationē aliquorū bonorū, præſertim ſpūalium, vel quę ad ſpūalia conferāt, q̄ ſubſidia ꝑ ſacrificia, orōnes, & pia opera eccleſiæ mēbra ſibi inuicē præbent interdū priuatim, i. ſingulæ pſonæ inter ſe, interdū verò publicè, i. auctoritate publica totius eccleſiæ, & in pſona eius, vel ex publico, & cōi Theſauro eius. Hic ergo ſolū agimus de ſuffragiis cōib. nā de priuatis poſtea dicemus. Pn̄t aūt illa ad tria capita reuocari, ſ. ſacrificium miſſæ, nam illud noīe totius eccleſiæ offertur, orationes, & aliæ ſacræ cæremoniæ, ſeu actiones, quæ miniſtris eccleſiæ, vt tales ſunt, in

perſona totius eccleſię fiunt. Item indulgentię, quę vel à Summo Pontifice, vel ab alijs paſtoribus iuxta poteſtatem eis datam conceduntur.

Prima Concluſio.

2 PRimo igitur certum eſt, excõmunicatũ maiori excommunicatione ex intentione & voluntate ipſius Eccleſię his omnibus ſuffragijs priuatum eſſe. In quo Doctores omnes conueniũt, Theologi in 4.d.18. vbi magiſter *Ligant*, §. *quoque*, & D. Thom. q.1. art.1. Bonauent. Gab. Palud. & alij. Sot. d.22. q.1. a.1. Sũmiſtæ omnes verb. *Excommunicatio*, Nauar. c.27. n.17. & ſeq. & Couar. qui alios refert in c. *Alma*, p.1. in initio n.3. & ſeq. & §.4.5. & 6. Et ſumitur ex Greg. lib.2. Dialog. cap.23. Ratio verò eſt, quia in Eccleſia, & eſt poteſtas, & volũtas excludẽdi hominẽ cõtumacẽ & excommunicatum à participatione ſuffragiorũ: ergo efficaciter id operatur. Conſequẽtia eſt euidens, & antecedẽs quo ad priorẽ partẽ cõſtat, tũ ex dictis ſuprà de poteſtate ferẽdi cẽſuras, tũ ex proprio & peculiari iure quod Eccleſia habet in hæc bona: cùm enim ſit eorũ domina, aut ſaltẽ diſpenſatrix, Chriſti nomine per vicarium eius, iure ac meritò poteſt indignos ab horum bonorum participatione repellere. Quòd autem velit, & faciat, conſtat ex vſu Eccleſiæ, & ex varijs iuribus c. *A nobis*, & c. *Sacris*, cum alijs, de ſent. excom. & 11. q.3. per capita. In quibus etiã propter hãc cauſam cũ alijs dicũtur excõmunicati expelli ab Eccleſia, quia expelluntur à cõmunibus ſuffragijs, ſicut ethnici, Matth.18. Dicũtur etiam tradi Sathanæ in c. *Omnis Chriſtianus* iuxta modũ loquẽdi Pauli 1. ad Timoth.1. & 1. ad Cor.5. *Quia extra Eccleſiã diabolus eſt* (inquit Auguſtinus) *Ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab Eccleſiaſtica communione remouetur*. Itẽ etiã, quia excõmunicatus ſupponitur ſaltẽ in foro Eccleſiæ diuina gratia ſanctificante priuatus, & in eo ſtatu pertinax, nam ideo tali cenſura dignus habetur. Vnde, cùm viterius priuatur communibus Eccleſiæ auxilijs ſpiritualibus, quibus multum iuuari poſſet ad obtinendam à Deo gratiam, vel motionẽ, qua à tali ſtatu reſurgeret, meritò habetur quaſi Sathanæ traditus propter quod iure optimo dicit Auguſtinus, nihil ita eſſe formidandũ Chriſtiano, ſicut à Chriſti corpore ſeparari. Vnde multi cẽſent ad grauitatẽ huius pœnæ indicandam in primitiua Eccleſia permiſiſſe Deum vt per huiuſmodi cenſuram peccatores traderẽtur poteſtati dæmonis, etiam corporaliter vexandi: ſic intelligentes illud Pauli 1. ad Cor.5. *Tradidi hunc hominem Sathanæ in interitum carnis*.

Magiſt. D. Thom. Bonauent. Gabr. Nau. Conar.

Greg. Palud.

Cap. A nobis, ca Sacris de ſent. exc.

Matth. 18.

Paulus ad Timoth. 1. 1. Cor. 5. Serm. 68. de verb. Apoſt.

Excõicatio, vt formidanda.

Tract. 271 in Ioan.

Paul. 1. ad Corinth. 5.

3 Hic vero ſtatim oriebatur difficultas, quo modo hæc pœna ſit conſentanea pietati Eccleſiæ, cũ tam acerba ſit. Quo modo etiam poſſit eſſe medicinalis vt dicitur ca.1. de ſent. excom. in 6. cũ directè videatur bonis animæ cõtraria, vel potius quaſi radicitus ea tollere. Verũtamẽ de hac re ſatis diximus in principio diſputationũ de cenſuris in cõmuni & videri poteſt Couar. dict. 2. p. n.9. in principio; licet enim hæc pœna directè conſiſtat in priuatione omnium ſpiritualiũ bonorũ, nihilominus ex intentione Eccleſiæ ordinatur ad maius ſpirituale bonũ, vel propriũ ipſius excõmunicati, vt ei vexatio det intellectũ; vel cõmune aliorũ, vt terrore in officio cõtineãtur. De qua re extat optimũ exẽ

Eccleſia excõicando, quo modo pia.

Cap. 1. de ſent. excõ. Conar. Greger.

A plum apud Gregorium lib.4. Dialog. c.55. & videri poteſt Ambr. lib.2. offic. c.27. & alia, quæ referũtur 11. q.3. c. *Audi denique*, & ſeq. & 24. q.3. ca. *Reſecãdæ*, & ſeq. Dico ergo Eccleſiã eſſe dominã, vel diſpenſatricem horum bonorum: nã quo ad bona, quæ per indulgentias applicãtur, eſt tantũ diſpenſatrix, & poteſtas diſpẽſandi eſt per ſe primo in capite, ſeu Chriſti Vicario, qui ea poteſtate & fideliter & iuſtè vti debet: & ideo, ſicut nõ cõcedit tales indulgentias ſine iuſta cauſa, ita, poſtquàm illas iuſtè concedit toti Eccleſiæ vniuerſali, vel alicui particulari, aut prouinciæ, vel loco, reſpectiue neminẽ ex ſolo arbitrio, & abſque cauſa legitima ab earum participatione excludit; eſſet enim illa perſonarum acceptio: at verò ex cauſa legitima merito excludit excommunicatum ab huiuſmodi bonorum participatione: nam ea bona ſolum diſpenſantur inter membra Eccleſiæ vnita, imo cum effectu nõ applicantur niſi mẽbris viuis, vt ſuo loco vidimus. At vero aliorum ſuffragiorum, quæ in communibus orationibus, & ſacris operibus conſiſtũt, in tantũ eſt Eccleſia domina, in quantũ liberum ei eſt per membra ſua illa operari. Tamen conſiderando etiam fructum horũ operum, dominiũ eius eſt in tota eccleſia, prælati autẽ ſunt diſpenſatores, ſeu miniſtri, vt poſſint ad participationem talium bonorum aliquos admittere, vel excludere, non voluntariè vt domini, ſed iuſta cauſa vt iudices.

Eccleſia quo ſit domina, diſpenſatrix horum bonorum.

Secunda Concluſio.

C SEcundo hinc etiam certũ eſt, prohibitũ eſſe publicè orare pro excommunicatis, ſeu cõmunia ſuffragia Eccleſiæ illis applicare. In hoc conueniunt citati Doctores, ſumitur etiã ex Cypriano Epiſt.66. Et de hac aſſertione videri poteſt Nauarrus de Orat. & hor. canon. c.19. nu.67. & Couarr. dict. §.6. n.4. & Gabr. lect.26. in Canonem lit. K. & ſeq. Ratio autem ſumitur ex præcedente aſſertione, quia intentio Eccleſiæ eſt priuare excommunicatum his ſuffragijs, nõ poteſt autẽ aliter hoc efficaciter operari, niſi prohibendo miniſtris Eccleſiæ ne pro excommunicatis hæc ſuffragia offerant, antequam ab ſoluantur. Et ita etiam loquuntur iura in cap. *A nobis*, 2. & c. *Sacris*, cum alijs de ſent. excom. Vnde ſit, hoc præceptum ex genere ſuo obligare ſub mortali, quod docuit expreſsè D. Thomas quodlib.11. a.9. & ex illo notauit Nauarr. D in Summ. cap.27. nu.36. Et ratio eſt, tum quia materia illius præcepti grauis eſt, tum etiã, quia hæc priuatio communicationis in his ſpiritualibus, eſt directè intenta per Eccleſiam.

4

Cyprian. Nauar.

Couar.

Gabr.

Cap. A nobis 2. & c. Sacris, de ſen. excõ. D. Thom. Nauarr.

5 Hic vero ſtatim occurrit vulgaris obiectio, quo modo Eccleſia in feria ſexta Paraſceue publicè oret pro excommunicatis, ſi ipſamet prohibet pro illis publicè orare. Quod autem ipſa faciat, patet, quia orat pro hæreticis, & ſchiſmaticis, qui excommunicati ſunt. In hac obiectione expedienda, laborant Nauarrus, Couaruuias, & alij. Sed res eſt facillima, quia hęc prohibitio non eſt de iure diuino, vt ſuprà oſtendi, tractando de cenſuris in communi, neque, quod tota Eccleſia oret pro excommunicato, eſt per ſe, & intrinſecè malum, ſicut ſtatim dicemus non eſſe malum, vt priuata perſona pro illo oret, nam quo ad hoc eadem eſt ratio, ſeclu-ſa Eccleſiæ prohibitione. Igitur hoc ſolum eſt malum

Cur Eccleſia feria ſexta Paraſceues pro excõicatis publicè oret. Nauarr.

malum ex prohibitione Eccleſiæ, quæ potuiſſet ita excõicationis cenſuram inſtituere, vt per eam priuaret excõicatum omni alia cõicatione, & non hac, quæ conſiſtit in ſuffragiorũ oblatione. Ergo ſimiliter, quamuis generatim prohibuerit hæc ſuffragia offerri, vel publicè orari pro excõicatis, potuit ab illa generali prohibitione excipere illum diem, & illum peculiarem modum publicè orandi pro illis. Conſultò autem vtrumque coniungo, ſcilicet, & diem, & modum orandi, quia Nauarrus ſupra num. 71. ait *Eccleſiã tunc orare pro exteris, & inimicis ſuis non orationibus inſtitutis pro ſuis mẽbris, ſed alijs inſtitutis pro ijs, qui tales non ſunt. Ex quo infert, ꝙ licet nemo debeat orare nomine Eccleſiæ, et uelut perſona publica pro infidelibus, et excommunicatis orationibus deputatis ad orandum pro ſuis mẽbris, ſed ſic orationibus, quas habet compoſitas ad orandum pro infidelibus, et excommunicatis.* Quę ſententia, vt vera ſit, intelligenda eſt cum moderamine illius diei, & officii pro eo die inſtituti: nã ſi quis Sacerdos vellet in miſſa aliis diebus publicè dicere illam orationem pro hæreticis, vel ſchiſmaticis, quam pro illo ſolo die, & officio Eccleſia inſtituit, grauiter peccaret participando in ſacris cum excõicatis, quia eccleſia nõ inſtituit eam orationem tali intentione, nec copiam fecit miniſtris ſuis vtendi illa ſuo nomine, niſi in tali officio, & die, ſecus vero eſſet ſi quis priuatim, & propria deuotione vteretur illa oratione ad orandum pro Apoſtatis vt priuata perſona: ita. n. id facere poteſt illa oratione, ſicut quibuſcunque aliis verbis ab illo compoſitis. Et fortaſſe hoc ſolum voluit docere Nau. ſup. Cur aũt eccleſia illo die ſpãli huiuſmodi diſpenſatione (vt ſic dicam) vſa fuerit, facile eſt congruentias reddere. Potiſſima eſſe videtur, quia eo die repræſentatur mors Chriſti, cuius meritum, & effectus quo ad ſufficientiã ad omnes homines ſine vlla exceptione extenditur; & iure optimo voluit eccleſia, quantum eſt de ſe, pro oĩbus intercedere, vt in oĩbus efficaciam habeat. Eſt ergo hoc peculiare priuilegium illius diei, quod intelligendum eſt quantum ad directam orationem publicam pro ijs excommunicatis, nam ſi oratio directè fiat, & in generali pro Eccleſiæ dilatatione, vel vnione, ſeu augmento, quamuis indirectè poſſit talis oratio redundare in bonum hereticorũ, aut ſchiſmaticorum, quorum conuerſione, vel emendatione eccleſia augetur, vel vnitur, talis oratio publica non eſt prohibita, quia per ſe fit pro eccleſia, vt latius declaraui ſuperiori Tom. diſpu. 78. ſect. 2. ad finem.

SECTIO II.

An omnes excommunicati uel ſolum excepti iure nouo Conſilij Conſtantienſis priuati ſint communib. ſuffragijs Eccleſiæ.

1 AD hunc effectum amplius declarandum, neceſſe eſt inueſtigare, in quibus excommunicatis locum habeat. Et non inquiro de maiori, aut de minori excommunicatione ligatus: iam enim dixi ſermonem nunc ſolum eſſe de maiori excommunicatione. Hæc tamen varios habet ſtatus, interdum enim eſt occulta, vtpotè generatim lata, & per delictum occultum contracta, interdum verò eſt publica, vel ſine iuridica denunciatione in particulari, & nomine proprio facta, vel cum illa. Certum ergo eſt, prædictum effectum habere locum in nominatim excommunicato, atque etiam in manifeſto percuſſore clerici, quando tam publicus eſt, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari. De aliis verò dubitatio eſt: oriturque dubitandi, ratio ex noua conſtitutione, ſeu extrauaganti *Ad euitanda ſcandala*, quæ à nobis hoc loco proponenda eſt, & quo ad hunc effectum declaranda, quo ad alios vero in diſcurſu materiæ tractabitur.

In Concilio ergo Baſilienſi ſeſ. 20. ad fi. ſic legitur. *Ad vitanda ſcandala, et multa pericula, ſubueniendumque conſcientijs timoratis, ſtatuit etiam quod nemo deinceps a comunione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione, uel receptione, aut alijs quibuſcunque diuinis, uel extra, prætextu cuiuſcunque ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine uel à iure generaliter promulgatæ teneatur abſtinere, uel aliquem uitare, aut interdictum Eccleſiaſticũ obſeruare, niſi ſñia, prohibitio, ſuſpenſio, uel cenſura huiuſmodi fuerit in uel contra perſonam, collegium, uniuerſitatẽ, Eccleſiam, aut locum certum, aut certam, à iudice publicata, uel denũciata ſpecialiter, et expreſſe, aut ſi aliquem ita notoriè excõicationis ſñiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiuerſatione celari aut aliquo modo iuris ſuffragio excuſari. Nã à cõione illius abſtineri vult iuxta Canonicas ſanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excõicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos, non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari.* Circa quã extrauagantem primo aduertendum eſt eandẽ referri ex Concilio Conſtantienſi a D. Antonino tertia par. tit. 25. ca. 3. quem poſtea alii multi ſecuti ſunt, quos infra referam. In actis autem, quæ nunc habemus ex Concilio Conſtantienſi, tale decretum non habetur, ſed ſolum in Baſilienſi: Ex quo ſolo, ac per ſe conſiderato non poteſt illa conſtitutio habere vim legis obligantis vniuerſam eccleſiam, & derogantis, ſeu limitantis antiquum ius, nam Concilium, illud, quando illam edidit conſtitutionem, vel non erat legitimum, nec ſub obedientia Summi Pontificis procedebat, vel ſaltem a Summo Pontifice nunquam cõfirmationem obtinuit, vt late proſequitur Turrecremata in Sum. de Eccleſ. lib. 2. c. 100. Et ſumitur ex Concilio Lateranenſi ſub *Leo* X. circa fi. & ex Bulla retractationum Pii II. Neque ſatisfacit, quod ſignificat Couar. in ca. *Alma*, 1. p. §. 2. nu. 7. dicens, quæ in Synodo Baſilienſi, vel Conſtãtienſi acta fuerunt circa damnationem quorundam articulorum hæreticorum, & cauſas beneficiales ac cenſuras, approbata fuiſſe Apoſtolica auctoritate. *Sicut apparret* (inquit) *ex Bullis Martini V. & Nicolai V. Romanorum Pontificum, quæ quidem approbationes in ipſo Conciliorum Codice continentur.* Hoc (inquam) non ſatisfacit, nam in Bulla Martini V. quæ habetur in fine Concilii Conſtãtienſis, habetur quidem damnatio Ioãnis Vuicleph, & Hus, & illorum hæreſum. In Bulla autem Nicolai V. quæ habetur in fine Conſilii Baſilienſis, approbantur acta in eo Concilio quo ad cauſas quaſdam beneficiales, de cenſuris autem nihil video ab illis Pontificibus eſſe approbatum, quod ad ius pertineat,

sed

8 Extrauag. Ad euitandã ſcandala ex Côc. Baſil. explicatur.

D. Antoni.

Conc. Baſil. in conſtitutionẽ hanc valide tulerit.

Turrecre. Conc. Later. Pius II. Couarr.

ſed ſolum de illis, quæ ad ea negotia, vel facta, quæ confirmat, pertinere potuerunt. Addit vero Vgolinus tab.1. cap.13.§.7. in principio illã conſtitutionem, prout in Concilio *Baſilienſi* cõtinetur, & probatã fuiſſe à Nicolao Papa V. per Bullam ſuper approbatione Actorum in Concilio *Baſilienſi*. Veruntamen nec in tomis Conciliorum habetur, neque ab aliis authoribus refertur alia Bulla Nicolai V. approbationis Cõcilij Baſilienſis, præter eam, quæ in tomo 4. Cõciliorum in fine eiuſdem Concilij habetur, in qua non fit generalis approbatio; ſed ſolũ quo ad promotiones, electiones, diſpenſationes, abſolutiones, & alia ſimilia ad factum, non ius cõcedendum pertinentia, vt euidenter ex tenore totius Bullæ conſtat. Itaque ſi in ſola authoritate illorum Conciliorum ſiſteremus, nullam vim illa Extrauagans haberet; tamen quia ab vniuerſali Eccleſia recepta eſt, & vſu probata, imò (vt creditur) à Summo Pontifice manauit ideo non eſt dubium, quin obligatio vitandi excommunicatos iuxta moderationem in illa factam obſeruanda ſit: in quo conueniunt omnes authores citati, & citandi.

Vgolinus.

Hæc extrauag. nec ex illius Concilij & aliorũ ſed ab vſu Eccleſiæ cõprobatur, & quod à Põtifice eſſe credatur.

3 Differẽtia in contextu Extrau. ad euitanda.

Secundò eſt obſeruanda differentia quædam, quæ inter authores eſt in litera huius Extrauagantis referenda, & conſequenter in eius diſpoſitione reſtringenda, vel amplianda. Duo enim caſus in illa ponuntur, in quibus excommunicatus vitandus eſt. Primus, quando nominatim per particularem ſententiam, & denunciationem excõmunicatio in aliquem lata eſt, & quo ad hanc partẽ nulla eſt differentia in litera referẽda quamuis in ſenſu, & explicatione ſint nonnullæ diſcordiæ, vt infra dicã. Secũdus caſus eſt, quando excõmunicatio eſt ita publica vt nulla tergiuerſatione celari poſſit. Et in hoc eſt magnũ diſcrimen in ipſa littera, nam prout habetur in Concilio Baſilienſi caſus eſt generalis de omni ſententia excommunicationis; imò Nauar. cum aliis illam extẽdit ad publicam ſuſpenſionem, & interdictum. At verò longè aliter refertur hic caſus ab Antonino iuxta Cõcilium Cõſtantienſe his verbis: *Saluo, ſi quem pro ſacrilega manuum iniectione in clericum ſententiã latã à canone adeò notoriè cõſtiterit incidiſſe quod factũ non poßit aliqua tergiuerſatione celari: neque aliquo ſuffragio excuſari. Nam à cõmunione illius licet denũciatus nõ fuerit, volumus abſtineri iuxta canonicas ſanctiones.* Iuxta quam lectionem ſolum in illo ſpeciali caſu vitandus eſt publicus excommunicatus. Et inde potius firmatur regula vt nullus alius excommunicatus, quantumuis publicus vitandus ſit, donec ſit denunciatus.

Nauar.

Antonin.

4 Diſſentio AA. in lect. prædictæ Extrau.

Eſt autem inter Doctores magna diſſenſio in approbando alterutro ex his contextibus: vt in Praxi tanquam lex ſeruandus ſit. Priorem ex Concilio Baſilienſi approbant Abbas in Clement.2. de ſent.excomm. Felinus latè in ca. *Rodulphus*, de Reſcript. nu.39. Nauarrus in ca.1.§. *Laboret*, de pœnit. diſt.6. n.10. & ſequẽtib. qui addit fuiſſe poſteà illam Extrauagantẽ Baſilienſem receptam in Concilio Bituricenſi, & in ſtatutis Eccleſiæ Gallicanæ, & concordatis inter Leonem X. & Regem Galliæ Franciſcum, quæ habentur etiã in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ.11. vbi prædicta cõſtitutio eiſdem verbis refertur, quibus habetur in Concilio Baſilienſi, vt notat idem Nauarrus in Summa cap. 27. num.35. Eandem ſententiam ſequitur Couarruuias dicto §.2. num. 7. & Vgolinus dicto §.7. num.7. qui referunt Abbatem, & alios, Idẽ Sylueſter verbo *Excommunicatio*, 5. num.9. Fundamentum eſt, quia de forma & contextu Cõcilii Baſilienſis conſtat nobis ex actis illius Cõcilii. De forma autem Concilii Conſtantienſis non conſtat niſi ex narratione quorundã Doctorum. Et, quamuis conſtaret, tamẽ conſtitutio Concilii Baſilienſis poſterior eſt, quæ priorem correxit, ac limitauit. Et, quod magis vrget Leo X cum Cõcilio Lateranenſi, poſteà formã Concilii Baſilienſis confirmauit. Quam proinde poſteà ſecutum eſt Concilium Moguntinũ cap.104.

Naua.

Couar.

Vgol. Abb. Sylueſt.

Conc. Lat. Conc. Mogũ.

Nihilominus cõtraria ſententia vera eſt, ſcilicet, nunc limitandam eſſe hanc prohibitionem iuxta formam attributam Concilio Conſtantienſi, vt ſentiũt plures, & graues Doctores, D. Antoninus in dicto tit.25. cap.3. & in tractatu de Cenſuris cap.83. alias in tractatu de excõmunicat. cap.79. num. 16. qui habetur in tomo 14. tract. diuerſor. Doctorũ Caietanus in Summa, verbo *Excõmunicatio minor*. Victoria in Sũma, de excommun. num. 10. Adrianus in 4. materia de Euchar. q. penult. & materia de Cõfeſſ. dub. 9. & de clauib. q.3. Maior. in 4. diſt.18. q.3. vbi (quod mirum eſt) idẽ refert ex pragmatica ſanctione Gallicana ca. de Excõicatis nõ vitãdis. Soto in 4. d.22. q.1. art.4 & Ioann. Gutierrez lib. 1. canonic. quæſt. c. 1. vbi coprosè hoc diſputat, & plures alios authores refert. Et hãc partẽ ſequuntur ferè omnes Summiſtæ. Fũdamẽtũ eſt quia illa cõſtitutio ſub ea forma, edita creditur à Martino V. vt ex teſtimoniis fide dignis ſuperius refert Antoninus, dicens Papã de hac re interrogatum reſpondiſſe: *Illa eſt vna de cõcordatis: & volo quod ſemper duret.* Neque illa omnia quæ poſterius facta dicũtur, eam formã derogare, aut reſtringere potuerũt, tum quia Conſiliũ Baſilienſe per ſe ad hoc poteſtatẽ nõ habuit: neque in hoc fuit à Nicolao V. approbatum, vt dictũ eſt: tum etiam quia licèt illud Concilium in ſua conſtitutione verbum, ſeu reſtrictionẽ ad percuſſionẽ clerici omiſerit, non tamẽ expreſsè tractauit priorem conſtitutionem Martini V. Quod maxime dicendum eſt ad acta Concilii Lateranenſis, quia ibi non agebatur de lege ferenda, aut obſeruanda circa hoc pro vniuerſa Eccleſia, ſed ſolum de concordatis inter Gallos, & Pontificem, qui illa forma contenti fuerunt: non tamen propterea legem ſanxerũt ab vniuerſa eccleſia obſeruandam: tum maximè quia vſu totius Eccleſiæ ea forma iam eſt approbata, & recepta, vt prædicti omnes authores referunt: & cõſtat ex vſu Galliæ, Germaniæ. &c. vbi Catholici ſine ſcrupulo communicant cum hæreticis publicis, & ſchiſmaticis; propter quam conſuetudinem in hanc tandem partem inclinauit Nauarrus ſupra, & libr. 1. conſilior. tit. de Conſtitut. conſil. 1. quæſt.24 & idem ſeruari videmus in aliis regionibus inter Catholicos. Denique conſtitutio illa, prout ex Concilio Conſtantienſi refertur, vtiliſſima eſt ad finem in eadem conſtitutione expreſſum, ſcilicet ad vitanda ſcandala, & ſedandas timoratas conſcientias: ergo cum ob eam cauſam communi conſuetudine probata, & recepta, ſit nõ eſt cur amplius reſtringatur.

5 Prohibitio, hæc eſt limitanda eſt forma Conc. Cõſtantienſis.

Antonin. Gabr.

Victo. Adri.

Maior.

Soto. Gutierrez.

Sed obiiciunt aliqui, quia nõ eſt maior ratio de publico excõicato ob clerici percuſſionem, quam

6 Obiectio.

quàm ob aliam cauſam, ergo, ſi excipitur publicè excõicatus ob illam cauſam, excipiendus eſt etiam publicè excõicatus ob hæreſim, quæ maior cauſa eſt: & conſequenter omnis publicus excõicatus excipiendus eſt iuxta diſpoſitionem Concilii Baſilienſis: nam, vbi eſt eadem ratio, eſſe debet eadem iuris diſpoſitio l. *Illud*, ff. ad leg. Aquiliam, & argumento c. *Cum dilecta*, de confirmat. vtili, vel inutili. Reſpondetur primo, ſolam paritatem rationis non eſſe ſufficiẽs argumentum in iis, quæ ex iure poſitiuo pendent, niſi ipſe legiſlator ex ſimilitudine rõnis moueatur ad ſimilem legẽ, aut prohibitionem faciendam, aut extendendam, vt ſæpè fit, & fieri expedit, quod ſolum probatur ex dictis iuribus. At verò ſi de facto lex vel prohibitio ſolũ lata eſt in vno facto, vel materia, ſub certis terminis, etiam ſi in aliis appareat rationis ſimilitudo, non propterea prohibitio, aut conceſſio extendenda eſt, quia ratio non ſufficit, niſi accedat voluntas legiſlatoris. Secundo dico, plures rationes ſpeciales poſſe hoc loco aſſignari, cur publicus excõicatus ob percuſſionem clerici potius exceptus ſit, quam alii: tum in fauorem, & maiorem ſecuritatem perſonarũ eccleſiaſticarum, tum, quia delictum illud maximè ſcandaloſum eſt, tum, quia in illo caſu, & ius ipſum valde notũ eſt, & factũ ſemper in eccleſia fuit valde odioſum, & ex ſe poteſt eſſe ita notoriũ, vt omnem dubitationem excludat: ꝙ in aliis delictis rarò accidit. Et ideo, licet peccatũ hæreſis grauius ſit, de illo tamen non eſt facta exceptio, quia vbi fides viget, & facilè poſſunt vitari huiuſmodi hæretici, rariſſimè accidit, vt aliquis ſit ita publicus hæreticus, vbi autem fides non viget, & copioſus eſt numerus hæreticorum, vix poſſunt à Catholicis vitari, & ideo vtrobique infinita orirentur dubia, ſi de hoc etiam crimine exceptio facta fuiſſet.

L. Illud ff. ad leg. Aquil. Cap. Cum dilecta, de Cõfir. vtili vel inutili.

Solutio.

Cur in d. Extrauag. ſola excõicatio ob clerici percuſſione excipiatur.

Quæ perſonæ vitari præcipiantur per Extrauag. Ad euitanda, quo ad primam eius partem.

7 TErtio, ſic ſtabilito hoc iure, explicandus eſt ſenſus vtriuſque partis ſolum quãtum ſpectat ad conditiones perſonarum, quæ ibi excipiũtur, ſeu vitari præcipiuntur, nam de modò, & actibus, in quibus vitandæ ſunt, in diſcurſu totius materiæ, & per ſingulos effectus eſt dicendum. In priori ergo parte excipitur nominatim excõicatus, vel alia cenſura ligatus. Itaque non ſatis eſt incurriſſe cenſuram ipſo iure latã, neque etiam ab homine per ſententiam generalem, vt in ipſo textu expreſsè continetur. Ex quo etiam conſtat hanc cõſtitutionem quo ad hanc partẽ ad omnes cenſuras extendi, ad quas cum proportione ſunt applicanda illa verba, *Contra perſonam, collegium, uniuerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut incertum*, nam quod ad nos nunc attinet, excõicatio contra certam perſonam ferri debet reliqua verò propter ſuſpenſionem, vel interdictum poſita ſunt, debet autem excommunicatio ferri contra certã perſonam ſpecialiter, & expreſsè, vt ibidem dicitur, id eſt nominatim, vt omnes exponunt.

8 *Nũ excõicatus ab hoie per ſnĩam ſpecialẽ vitãdus ſit.*

Dubitant aũt Nauar. & alii, an ſufficiat aliquem eſſe excõicatum ab hoĩe per ſnĩam ſpecialem in eum latam, vel neceſſe ſit eum poſt ſententiam publicè denunciari, Nam, quod primum ſufficiat, docuit Adrianus in d. dub. 9. de confeſſ. & Medina C. de Confeſſ. q. de Cõfeſſ. confeſſori exc. ſcient. fact. & Pet. Soto lect. 6. de Confeſſ. & lect. vlt. de excom. & Felinus ſupra, quem Nauarrus citat, & videntur habere magnum fundamentum in textu, tum quia ſolum excipit excõicatos à iure, vel ab homine per ſnĩam generaliter promulgatam, tum etiã, quia poſterius ſub diſiunctione dicit, *Niſi ſententia fuerit a iudice publicata, uel denunciata, ſpecialiter, & expreſſe*, ergo ſatis erit ꝙ ſnĩa promulgata ſit in ſpeciali, quamuis non fuerit denunciata, quia ad veritatem diſiunctiuæ vna pars ſufficit. Nihilominus contraria ſnĩa cõmunis eſt, quam tenet Nauar. d. c. 27. nu. 52. & d. cap. 1. §. *Laboret*, de Pœnit. d. 6. num. 2 . & Couar. Vgolin. Guterrez, & alii ſupra citati. Et eſt probabilior, & in praxi ſequenda, quia conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, ita legem illã acceptauit, & interpretata eſt. Et prętereà, quia id eſt, maximè conſentaneum fini illius legis, ſ. ad euitanda ſcandala, &c. At non diſcordat à rigore, & proprietate literæ: nam, licet in principio ſolũ excludere videatur cenſuram latam per ius, aut generalem ſnĩam, tamen cum poſtea loquitur de ſpeciali, non tantum requirit, vt lata ſit, ſed etiam, vt ſit *publicata*, *vel denunciata*, Quæ duo verba non ponuntur diſiunctiuè tanquam diuerſa, ſed tanquam æquipollentia, niſi ꝙ participium *publicata*, propriè refertur ad cenſuram, vel ſententiam, *denunciata* verò ad perſonam, quamuis etiam poſſint (vt iam dicam) eadem verba alia ratione explicari. Et confirmatur, nam excõicatus à iure, quantumuis publicus, non eſt vitãdus, donec ſit denunciatus, excepto caſu percuſſionis clerici, neque etiam excõicatus per ſnĩam generalem, ergo nec excõicatus per ſpecialem, donec per illam perſona declaretur, & publicetur excõicata. Videtur autem verbum *publicata* generalius, quam *denunciata*, propriè. n. excommunicationis ſententia denunciari dicitur, quando ore profertur publicè in Eccleſia, vt fieri ſolet: publicari autem dicitur vel illo modo, vel ẽt quando in foro, aut in aliis publicis locis affigitur, vel quacunque alia ratione ita promulgatur, vt in communem omnium notitiam venire poſſit, quæ omnia ſub illo verbo *publicata*, comprehenduntur. Eſt autem adeo neceſſaria publicatio, vt ipſemet parochus, etiam ſi ſecum habeat ſententiam declaratoriam factam contra talem perſonam, non teneatur illam vitare, donec publice tempore præſcripto illam denũciet, nec malè faciet illum admonendo, vt reſipiſcat antequam publicetur talis ſententia iam ſibi ad denunciandum tradita, vt Nauarrus, & alii citati indicarunt.

Adrian. Medin. Pet. Soto.

Felinus.

Denunciatio neceſſaria oĩno eſt, vt quis vitetur. Nauar. Couar. Vgolin. Guterrez.

In quo differat publicatio à denunciatione.

9 Quod, ſi quis interroget, quanta nã eſſe debeat hæc publica notitia denunciationis factæ, vt obliget ad vitandum excommunicatum, dicendum eſt, per ſe loquendo, & ex parte ipſius ſententiæ, & iudicis ferentis illam, ſufficere, ꝙ actione aliqua publica, & communi conſuetudine vſitata ad res iuridicè promulgandas, publicata ſit, vt ſupra latius diximus, agentes de denunciatione cẽſuræ in cõi. Ex parte vero aliorum ſatis eſt, quod per teſtimonia fide digna, vel publicam formam, ad eorum notitiam deueniat eam publicationem eſſe factã. Quod notauit Nauarr. lib. 5. Conſil. titul. de Senten. excom.

Quãta eſſe debet hæc notitia, vt obliget ad excõicatũ vitandum.

Nauar.

ſed ſolum de illis, quæ ad ea negotia, vel facta, quæ confirmat, pertinere potuerunt. Addit vero Vgolinus tab. 1. cap. 13. §. 7. in principio illã conſtitutionem, prout in Concilio *Baſilienſi* cõtinetur, & probatã fuiſſe à Nicolao Papa V. per Bullam ſuper approbatione Actorum in Concilio Baſilienſi. Veruntamen nec in tomis Conciliorum habetur, neque ab aliis authoribus refertur alia Bulla Nicolai V. approbationis Cõcilij Baſilienſis, præter eam, quæ in tomo 4. Cõciliorum in fine eiuſdem Concilij habetur, in qua non fit generalis approbatio; ſed ſolũ quo ad promotiones, electiones, diſpenſationes, abſolutiones, & alia ſimilia ad factum, non ius cõcedendum pertinentia, vt euidenter ex tenore totius Bullæ conſtat. Itaque ſi in ſola authoritate illorum Conciliorum ſiſteremus, nullam vim illa Extrauagans haberet; tamen quia ab vniuerſali Eccleſia recepta eſt, & vſu probata, imò (vt creditur) à Summo Pontifice manauit ideo non eſt dubium, quin obligatio vitandi excommunicatos iuxta moderationem in illa factam obſeruanda ſit: in quo conueniunt omnes authores citati, & citandi.

Vgolinus.

Hæc extrauag. nec ex illius Concilij & aliorũ ſed ab vſu Eccleſiæ cõprobatur, & quod a Põtifice eſſe credatur.

Secundò eſt obſeruanda differentia quædam, quæ inter authores eſt in litera huius *Extrauagantis* referenda, & conſequenter in eius diſpoſitione reſtringenda, vel amplianda. Duo enim caſus in illa ponuntur, in quibus excommunicatus vitandus eſt. Primus, quando nominatim per particularem ſententiam, & denunciationem excõmunicatio in aliquem lata eſt, & quo ad hanc partẽ nulla eſt differentia in litera referẽda quamuis in ſenſu, & explicatione ſint nonnullæ diſcordiæ, vt infra dicã. Secũdus caſus eſt, quando excõmunicatio eſt ita publica vt nulla tergiuerſatione celari poſſit. Et in hoc eſt magnũ diſcrimen in ipſa littera, nam prout habetur in Concilio Baſilienſi caſus eſt generalis de omni ſententia excommunicationis; imò Nauar. cum aliis illam extẽdit ad publicam ſuſpenſionem, & interdictum. At verò longè aliter refertur hic caſus ab Antonino iuxta Cõcilium Cõſtantienſe his, verbis: *Saluo, ſi quem pro ſacrilega manuum iniectione in clericum ſententiã latã à canone adeò notoriè cõſtiterit incidiße quod factũ non poßit aliqua tergiuerſatione celari: neque aliquo ſuffragio excuſari. Nam à cõmunione illius licet denũciatus nõ fuerit, volumus abſtineri iuxta canonicas ſanctiones.* Iuxta quam lectionem ſolum in illo ſpeciali caſu vitandus eſt publicus excommunicatus. Et inde potius firmatur regula vt nullus alius excommunicatus, quantumuis publicus vitandus ſit, donec ſit denunciatus.

3 Differẽtia in contextu Extrau. Ad euitanda.

Nauar.

Antonin.

Eſt autem inter Doctores magna diſſenſio in approbando alterutro ex his contextibus: vt in Praxi tanquam lex ſeruandus ſit. Priorem ex Concilio Baſilienſi approbant Abbas in Clement. 2. de ſent. excomm. Felinus latè in ca. *Rodulphus*, de Reſcript. nu. 39. Nauarrus in ca. 1. §. *Laboret*, de pœnit. diſt. 6. n. 10. & ſequẽtib. qui addit fuiſſe poſteà illam Extrauagantẽ Baſilienſem receptam in Concilio Bituricenſi, & in ſtatutis Eccleſiæ Gallicanæ, & concordatis inter Leonem X. & Regem Galliæ Franciſcum, quæ habentur etiã in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 11. vbi prædicta cõſtitutio eiſdem verbis refertur, quibus habetur in Concilio Baſilienſi, vt notat idem Nauarrus in Summa cap. 27. num. 35. Eandem ſententiam ſequitur Couarruuias dicto §. 2. num. 7. & Vgolinus dicto §. 7. num. 7. qui referunt Abbatem, & alios, Idẽ Syluester verbo *Excommunicatio*, 5. num. 9. Fundamentum eſt, quia de forma & contextu Cõcilii Baſilienſis conſtat nobis ex actis illius Cõcilii. De forma autem Concilii Conſtantienſis non conſtat niſi ex narratione quorundã Doctorum. Et, quamuis conſtaret, tamẽ conſtitutio Concilii Baſilienſis poſterior eſt, quæ priorem correxit, ac limitauit. Et, quod magis vrget Leo X cum Cõcilio Lateranenſi, poſteà formã Concilii Baſilienſis confirmauit. Quam proinde poſteà ſecutum eſt Concilium Moguntinũ cap. 104.

4 Diſſenſio AA. in lect. prædictæ Extrau.

Naua.

Couar.

Vgol. Abb. Syluest.

Conc. Lat. Conc. Mogu.

Nihilominus cõtraria ſententia vera eſt, ſcilicet, nunc limitandam eſſe hanc prohibitionem iuxta formam attributam Concilio Conſtantiẽſi, vt ſentiũt plures, & graues Doctores, D. Antoninus in dicto tit. 25. cap. 3. & in tractatu de Cenſuris cap. 83. alias in tractatu de excõmunicat. cap. 79. num. 16. qui habetur in tomo 14. tract. diuerſor. Doctorũ Caietanus in Summa, verbo *Excõmunicatio minor*. Victoria in Sũma, de excommun. num. 10. Adrianus in 4. materia de Euchar. q. penult. & materia de Cõfeſſ. dub. 9. & de clauib. q. 3. Maior. in 4. diſt. 18. q. 3. vbi (quod mirum eſt) idẽ refert ex pragmatica ſanctione Gallicana ca. de Excõicatis nõ vitãdis. Soto in 4. d. 22. q. 1. art. 4. & Ioann. Gutierrez lib. 1. canonic. quæſt. c. 1. vbi copioſè hoc diſputat, & plures alios authores refert. Et hãc partẽ ſequuntur fere omnes Summiſtæ. Fũdamẽtũ eſt quia illa cõſtitutio ſub ea forma, edita creditur à Martino V. vt ex teſtimoniis fide dignis ſuperius refert Antoninus, dicens Papã de hac re interrogatum reſpondiſſe: *Illa eſt vna de cõcordatis: & volo quod ſemper duret.* Neque illa omnia quæ poſterius facta dicũtur, eam formã derogare, aut reſtringere potuerũt, tum quia Conſiliũ Baſilienſe per ſe ad hoc poteſtatẽ nõ habuit: neque in hoc fuit à Nicolao V. approbatum, vt dictũ eſt: tum etiam quia licèt illud Concilium in ſua conſtitutione verbum, ſeu reſtrictionẽ ad percuſſionẽ clerici omiſerit, non tamẽ expreſsè tractauit priorem conſtitutionem Martini V. Quod maxime dicendum eſt ad acta Concilii Lateranenſis, quia ibi non agebatur de lege ferenda, aut obſeruanda circa hoc pro vniuerſa Eccleſia, ſed ſolum de concordatis inter Gallos, & Pontificem, qui illa forma contenti fuerunt: non tamen propterea legem ſanxerũt ab vniuerſa Eccleſia obſeruandam: tum maximè quia vſu totius Eccleſiæ ea forma iam eſt approbata, & recepta, vt prædicti omnes authores referunt: & cõſtat ex vſu Galliæ, Germaniæ. &c. vbi Catholici ſine ſcrupulo communicant cum hæreticis publicis, & ſchiſmaticis; propter quam conſuetudinem in hanc tandem partem inclinauit Nauarrus ſupra, & libr. 1. conſilior. tit. de Conſtitut. conſil. 1. quæſt. 24. & idem ſeruari videmus in aliis regionibus inter Catholicos. Denique conſtitutio illa, prout ex Concilio Conſtantienſi refertur, vtiliſſima eſt ad finem in eadem conſtitutione expreſſum, ſcilicet ad vitanda ſcandala, & ſedandas timoratas conſcientias: ergo cum ob eam cauſam communi conſuetudine probata, & recepta, ſit nõ eſt cur amplius reſtringatur.

5 Prohibitio, hæc eſt limitanda eſt forma Conc. Cõſtantienſis.

Antonin. Gabr.

Victo. Adri.

Maior.

Soto. Gutierrez.

Sed obiiciunt aliqui, quia nõ eſt maior ratio de publico excõicato ob clerici percuſſionem, quam

6 Obiectio.

quàm ob aliam cauſam, ergo, ſi excipitur publicè excõicatus ob illam cauſam, excipiendus eſt etiam publicè excõicatus ob hæreſim, quæ maior cauſa eſt: & conſequenter omnis publicus excõicatus excipiendus eſt iuxta diſpoſitionem Concilii Baſilienſis: nam, vbi eſt eadem ratio, eſſe debet eadem iuris diſpoſitio l. *Illud*, ff. ad leg. Aquiliam, & argumento c. *Cum dilecta*, de confirmat. vtili, vel inutili. Reſpondetur primo, ſolam paritatem rationis non eſſe ſufficiẽs argumentum in iis, quæ ex iure poſitiuo pendent, niſi ipſe legiſlator ex ſimilitudine rõnis moueatur ad ſimilem legẽ, aut prohibitionem faciendam, aut extendendam, vt ſæpè fit, & fieri expedit, quod ſolum probatur ex dictis iuribus. At verò ſi de facto lex vel prohibitio ſolũ lata eſt in vno facto, vel materia, ſub certis terminis, etiam ſi in aliis appareat rationis ſimilitudo, non propterea prohibitio, aut conceſſio extendenda eſt, quia ratio non ſufficit, niſi accedat voluntas legiſlatoris. Secundo dico, plures rationes ſpeciales poſſe hoc loco aſſignari, cur publicus excõicatus ob percuſſionem clerici potius exceptus ſit, quam alii: tum in fauorem, & maiorem ſecuritatem perſonarũ Eccleſiaſticarum, tum, quia delictum illud maximè ſcandaloſum eſt, tum, quia in illo caſu, & ius ipſum valde notũ eſt, & factũ ſemper in Eccleſia fuit valde odioſum, & ex ſe poteſt eſſe ita notoriũ, vt omnem dubitationem excludat: ꝙ in aliis delictis raro accidit. Et ideo, licet peccatũ hæreſis grauius ſit, de illo tamen non eſt facta exceptio, quia vbi fides viget, & facilè poſſunt vitari huiuſmodi hæretici, rariſſimè accidit, vt aliquis ſit ita publicus hæreticus, vbi autem fides non viget, & copioſus eſt numerus hæreticorum, vix poſſunt à Catholicis vitari, & ideo vtrobique infinita orirentur dubia, ſi de hoc etiam crimine exceptio facta fuiſſet.

L. Illud ff. ad leg. Aquil. Cap. Cum dilecta, de Cõfir. vtili vel inutili. Solutio.

Cur in di. Extrauag. ſola excõicatio ob clerici percuſſione excipiatur.

A

B

C

Quæ perſonæ vitari præcipiantur per Extrauag. Ad euitanda, quo ad primam eius partem.

7 Tertio, ſic ſtabilito hoc iure, explicandus eſt ſenſus vtriuſque partis ſolum quãtum ſpectat ad conditiones perſonarum, quæ ibi excipiũtur, ſeu vitari præcipiuntur, nam de modò, & actibus, in quibus vitandæ ſunt, in diſcurſu totius materiæ, & per ſingulos effectus eſt dicendum. In priori ergo parte excipitur nominatim excõicatus, vel alia cenſura ligatus. Itaque non ſatis eſt incurriſſe cenſuram ipſo iure latã, neque etiam ab homine per ſententiam generalem, vt in ipſo textu expreſsè continetur. Ex quo etiam conſtat hanc cõſtitutionem quo ad hanc partẽ ad omnes cenſuras extendi, ad quas cum proportione ſunt applicanda illa verba, *Contra perſonam, collegium, vniuerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut incertum*, nam quod ad nos nunc attinet, excõicatio contra certam perſonam ferri debet reliqua verò propter ſuſpenſionem, vel interdictum poſita ſunt, debet autem excommunicatio ferri contra certã perſonam ſpecialiter, & expreſsè, vt ibidem dicitur, id eſt nominatim, vt omnes exponunt.

8 Nũ excõicatus ab hoie per ſniam ſpecialẽ vitãdus ſit.

Dubitant aũt Nauar. & alii, an ſufficiat aliquem eſſe excõicatum ab hoĩe per ſnĩam ſpecialem in eum latam, vel neceſſe ſit eum poſt ſententiam publicè denunciari. Nam, quod primum ſufficiat, docuit Adrianus in d. dub. 9. de confeſſ. & Medina C. de Confeſſ. q. de Cõfeſſ. confeſſori exc. ſcient. fact. & Pet. Soto lect. 6. de Confeſſ. & lect. vlt. de excom. & Felinus ſupra, quem Nauarrus citat, & videntur habere magnum fundamentum in textu, tum quia ſolum excipit excõicatos à iure, vel ab homine per ſnĩam generaliter promulgatam, tum etiã, quia poſterius ſub diſiunctione dicit, *Niſi ſententia fuerit a iudice publicata, vel denunciata, ſpecialiter, & expreſſe*, ergo ſatis erit ꝙ ſnĩa promulgata ſit in ſpeciali, quamuis non fuerit denunciata, quia ad veritatem diſiunctiuæ vna pars ſufficit. Nihilominus contraria ſnĩa cõmunis eſt, quam tenet Nauar. d. c. 27. nu. 52. & d. cap. 1. §. *Laboret*, de Pœnit. d. 6. num. 2 [illegible]. & Couar. Vgolin. Gutierrez, & alii ſupra citati. Et eſt probabilior, & in praxi ſequenda, quia conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, ita legem illã acceptauit, & interpretata eſt. Et prætereà, quia id eſt, maximè conſentaneum fini illius legis, ſ. ad euitanda ſcandala, &c. At non diſcordat à rigore, & proprietate literæ: nam, licet in principio ſolũ excludere videatur cenſuram latam per ius, aut generalem ſnĩam, tamen cum poſtea loquitur de ſpeciali, non tantum requirit, vt lata ſit, ſed etiam, vt ſit *publicata*, *vel denunciata*, Quæ duo verba non ponuntur diſiunctiuè tanquam diuerſa, ſed tanquam æquipollentia, niſi ꝙ participium *publicata*, propriè refertur ad cenſuram, vel ſententiam, *denunciata* verò ad perſonam, quamuis etiam poſſint (vt iam dicam) eadem verba alia ratione explicari. Et confirmatur, nam excõicatus à iure, quantumuis publicus, non eſt vitãdus, donec ſit denunciatus, excepto caſu percuſſionis clerici, neque etiam excõicatus per ſnĩam generalem, ergo nec excõicatus per ſpecialem, donec per illam perſona declaretur, & publicetur excõicata. Videtur autem verbum *publicata* generalius, quam *denunciata*, propriè .n. excommunicationis ſententia denunciari dicitur, quando ore profertur publicè in Eccleſia, vt fieri ſolet: publicari autem dicitur vel illo modo, vel ẽt quando in foro, aut in aliis publicis locis affigitur, vel quacunque alia ratione ita promulgatur, vt in communem omnium notitiam venire poſſit, quæ omnia ſub illo verbo *publicata*, comprehenduntur. Eſt autem adeo neceſſaria publicatio, vt ipſemet parochus, etiam ſi ſecum habeat ſententiam declaratoriam factam contra talem perſonam, non teneatur illam vitare, donec publicè tempore præſcripto illam denũciet, nec malè faciet illum admonendo, vt reſipiſcat antequam publicetur talis ſententia iam ſibi ad denunciandum tradita, vt Nauarrus, & alii citati indicarunt.

Adrian. Medin. Pet. Soto.

Felini.

Denunciatio neceſſaria oĩno eſt, vt quis vitetur.

Nauar. Couar. Vgolin. Gutierrez.

In quo differat publicatio a denunciatione.

A

B

C

D

Quod, ſi quis interroget, quanta nã eſſe debeat hæc publica notitia denunciationis factæ, vt obliget ad vitandum excommunicatum, dicendum eſt, per ſe loquendo, & ex parte ipſius ſententiæ, & iudicis ferentis illam, ſufficere, ꝙ actione aliqua publica, & communi conſuetudine vſitata ad res iuridicè promulgandas, publicata ſit, vt ſupra latius diximus, agentes de denunciatione cẽſuræ in cõi. Ex parte vero aliorum ſatis eſt, quod per teſtimonia fide digna, vel publicam formam, ad eorum notitiam deueniat eam publicationem eſſe factã. Quod notauit Nauarr. lib. 5. Conſil. titul. de Senten. excom.

9 Quãta eſſe debet hæc notitia, vt obliget ad excõicatũ vitandum.

Nauar.

excõmunic.conſil.54.argũ.cap.*Illud*, de cleric. excom.miniſt.vbi ſignificatur ſufficere publicã famam excommunicationis alicuius, vt vitãdus ſit: quod ergo iure antiquo ſufficiebat reſpectu excõmunicationis abſolutè; nunc ſufficiet reſpectu excõmunicationis denunciatæ. Quod tamẽ ita intelligẽdũ puto, vt fama talis ſit, quę probabilem, & moraliter certã notitiã conferat: alioqui, quando res fuerit dubia, non orietur talis obligatio, tũ, quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, tum etiam quia intentio illius noui iuris, quod explicamus, fuit, tollere dubia, & tantum obligare in re certa.

10 Addo præterea non ſatis eſſe, vt ſentẽtia excommunicationis cõtra certam perſonam lata ſolum de futuro & ſub conditione, publicata etiam fuerit iuridicè; quia, cum illa ſententia tantum conditionata ſit, reſpectu cenſuræ publicatio eius non eſt ſimpliciter publicatio, aut denunciatio cenſuræ. Oportet ergo, vt poſt impletam conditionem feratur ſententia abſoluta contra talem perſonam in particulari, & publicetur, ſeu denũcietur: & tunc dicitur propriè talis perſona nominatim excommunicari, ſiue proprio notetur nomine, ſiue talibus circũſtantiis, & ſignis, quibus ſufficienter & in particulari deſignetur perſona contra quam talis ſententia fertur, vt aduertunt Maior d. 18. q. 2. & 3. & Couar. ſupr. §. 2. nu. 8. qui Doctores alios, & iura adducit. Oportet tamen cõſiderare non ſatis eſſe quòd ſub generali clauſula aliquis comprehendatur, vt ſi ſententia dicat *Excommunicamus Petrum, et ſequaces*, Petrus erit nominatim excõmunicatus non verò alij. Denique aduertunt Cou. d. §. 2. nu. 9. & Sot. d. 1. q. 5. art. 6. d. 13 q. 1. art. 3. d. 22. q. 1. art. 4. ſatis eſſe vt aliquis cẽſeatur nominatim excommunicatus quòd in eum lata, & publicata ſit ſententia declaratoria criminis commiſſi, cui iure ipſo annexa eſt excõmunicatio: quãdo videlicet tale ius certum, atque indubitatum eſt, nam tunc perinde eſt declarare illum cõmiſiſſe tale crimen, ac declarare incurriſſe cẽſuras illi crimini annexas: imò is videtur ſcopus talis ſententiæ declaratoriæ.

Non ſufficit vt quis vitetur, vt publicatus ſit ſub conditione de iure eo.

Maior. Couar.

Sot.

Quis dicatur manifeſtus clerici percuſſor.

11 CIrca alteram partẽ illius conſtitutionis dubitari poteſt quid ſit aliquem eſſe notoriũ percuſſorẽ clerici. Sed hoc ſatis videtur in ipſamet extrau. declaratũ; nã in primis ſermo in illa eſt de notorietate facti, nõ iuris: nã hoc diſcrimẽ verſatur inter priorẽ & poſteriorẽ partem eius, in priori enim regula generalis poſita eſt, vt excõmunicatus vitandus notorius eſſe debeat notorietate iuris, id eſt, per ſentẽtia publicã, iuxta ca. vlt. de Cohab. cleric. & mulier. in poſteriori autẽ parte, exceptio poſita eſt vt in illo particulari delicto percuſſionis clerici ſufficiat excõmunicatũ eſſe notorium euidẽtia facti. Additur verò hanc euidẽtiam talẽ eſſe debere, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari, aut aliquo modo iuris ſuffragio excuſari. Vnde nõ ſatis eſt, quod delictũ per ſufficiẽtes teſtes poſſit in iure probari: quia dum in eo ſtatu exiſtit, nõdum eſt notoriũ, ſed ſolum probabile, Item nõ ſatis eſt quod de tali delicto ſit publica infamia abſque facti euidentia, quia ſine hac nondũ eſt delictum notorium, vt conſtat ex dict. c. vlt. & clarius ex c. *Tua nos*, de cohabit. cler. & mul. vbi diſtinguitur delictum publicum ex euidentia, à publico ex fama quod non tam notorium, quàm famoſum dicitur, illud verò prius ita notoriũ eſt, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit: huiuſmodi autẽ eſſe debet percuſſio clerici iuxta tenorẽ illius extrauagãtis. Vnde in primis neceſſarium eſt, quòd tale delictum factum ſit corã multis teſtibus, & deinde, vt ex eorum teſtimonio ita factũ ſit publicũ, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari. Quantus autem teſtium numerus ad huiuſmodi notorietatẽ facti requiratur, ſcrupuloſè inquiritur ab autoribus, ſed de ea re videri poſſunt, quæ 3. tomo dixi diſp. 67. ſect. 5. nulla enĩ certior regula aſſignari, poteſt, quam prudẽtis arbitrij: nulluſque certus numerus teſtiũ deſignari poteſt qui ſemper neceſſarius ſit, ſed iuxta eorũ qualitatem, & autoritatem, & alias circũſtantias interdũ maior, interdũ minor ſufficere poterit. Idemq; dicẽdum eſt de publica notitia talis facti ex huiuſmodi teſtiũ relatione: nõ enim oportet, vt res vbique diuulgata ſit, aut in tota ciuitate, vel oppido, ſed in magna eius parte iuxta prudẽtium arbitrium.

Cap. vl. de cohab. cleric. & mul. Capit. tua nos, eo. ti.

Quot teſtes neceſſarii ad facti notorietatem ſint.

12 Sed inquiret aliquis, an illi, qui vident huiuſmodi delictũ teneantur vitare huiuſmodi percuſſorem antequã delictum magis publicum, ſeu notorium fiat. Reſponderi poteſt primò, ſi taliter cõmittatur delictum corã aliquibus, vt nihilominus moraliter cenſeatur ſecretũ, & occultũ, quia nimirũ, qui teſtes fuerunt, taciti credũtur, ſub ſecreto ſeruaturi delictũ, in eo caſu non teneri ad vitãdũ huiuſmodi delinquentẽ etiam eos, qui delictum viderũt: quia nondum delictum notorium eſt; quod extrauagãs illa requirit. At verò, ſi delictũ ita fiat coram aliquibus, vt ex modo, ac circũſtantiis, quibus ſit, moraliter cenſeatur publicè fieri, & ſtatim ac ſine vlla mora diuulgãdũ eſſe, etiam poteſt ſtatim cenſeri moraliter notoriũ; & conſequẽter ſic delinquentem, & excõmunicatum ſtatim eſſe vitãdum ab iis, qui delictum viderũt, quia quod parũ diſtat, moraliter iam adeſſe cenſetur. Quæ diſtinctio probabilis eſt. Primum tamen membrum dubitationem habet, & limitatione indiget, quia licèt delictum illud non ſit notorium ſimpliciter, & reſpectu omnium, eſt tamen notorium iis, qui viderũt: ergo id ſatis eſt; vt reſpectu illorum excõmunicatus ille vitãdus ſit, Nã ſi verba extrauagãtis conſiderentur, non requirũt, vt delictũ abſolutè ſit notoriũ, ſed vt notoriè cõſtet delinquentẽ incidiſſe in ſentẽtiã canonis. Hæc enim ſunt verba, *Aut, ſi aliquẽ ita notoriè in ſñiam canonis cõſtiterit incidiße, quod factũ nõ poßit aliqua tergiuerſatione celar.* Illis autẽ, qui viderũt, hoc modo notoriè cõſtat de tali excõmunicatione, nec maiorẽ certitudinem aut notitiã poſteà cõparãt, quando diuulgatur delictum. Quapropter veriſimilis certè videtur reſpectu eorũ, qui tale delictũ viderunt, integrũ manere ius antiquũ. Et cõſequẽter vitãdũ eſſe diſtinctio. cap. *Cum nõ ab homine*, de Sent. exc. ſcilicet, ſi nõ obſtãte illa notitia, adhuc crimẽ ſit occultũ, occulte tãtum vitandũ eſſe ab iis, qui illud viderũt: ſi autẽ ſit publicũ, publicè vitandũ. Et hũc rectè dicitur in alio mẽbro. quãndo delictũ publicè cõmittitur nõ eſſe neceſſariũ expectari maiorẽ euulgationẽ, aut infamiã, quia à principio incipit eſſe in ſtatu notorio, & publico: & ideo per ſe loquendo, & ſecluſo alio ſcandalo, vel ratione alia per accidẽs

An qui vident clerici percuſſionem teneantur percuſſorẽ vitare antequam magis notorium fiat.

Cap. Cum nõ ab homine, de Sent. exc.

occurrente,

occurrere, ſtatim ille vitandus eſt, ac ſi iam eſſet denunciatus.

13 Exponitur Extrauagantis limitatio Neque aliquo iuris ſuffragio excuſari.

Additur vero in dicta extrau. illa limitatio, *Neque aliquo iuris ſuffragio excuſari.* Quæ intelligenda eſt de probabili ſuffragio, & ita apparente, vt conſtituat rem dubiam. Erit aũt huiuſmodi ſuffragium, ſi quis alleget via tãtum defenſionis accidiſſe, vt alium percuteret, nam quandiu oppoſitũ non conſtiterit præſumendum id potius eſt, q̃ oppoſitum. Idem erit, ſi conſtãter neget percuſſum eſſe clericum, & ex circunſtantiis occurrentib. & ex conditione perſonarum id fiat veriſimile, vel ſaltem oppoſitũ reddatur incertum. Ratio aũt eſt, quia intentio illius conſtitutionis fuit tollere dubia, & ideo noluit hãc exceptionẽ facere, niſi pro caſu certo, & indubitato, ergo, quacunq; ratione excuſatio probabilis ſit, aut ꝓbabile ingerat dubiũ, ſufficiens erit vt caſus non ſit ex iis, in quib. delinquens vitari præcipitur. Et eadẽ rõne oſtendi põt, neceſſarium eſſe talem excuſationẽ eſſe probabilem aliquo ex dictis modis: quia, ſi ſufficeret quælibet inepta, & ficta excuſatio nullius momẽti fuiſſet tota illa exceptio: huiuſmodi. n. excuſatio nunquã deeſt ſic delinquentib. Item, quia illa excuſatio non tollit certitudinẽ, nec prudenti homini dubitationem ingerit.

14 Secũdam ius Extrauag. partẽ, q̃ de percuſſione clerici agit ſolum in excõicatione.

Atque ex dictis concluditur, hanc ſecundam partem illius conſtitutionis nullum habere locum in cenſuris ſuſpenſionis, & interdicti. Ratio eſt, quia in ea ſolum fit exceptio particularis de cenſura annexa delicto percuſſionis clerici: illi aũt non eſt annexa niſi quædam excõicatio maior. Atq; ita ceſſat dubium, quod latè tractant Nauar. Vgol. & alii citatis locis, ſ. an publicè ſuſpenſus, vel interdictus vitandus ſit, anteq̃ ſit denunciatus, ſupponit. n. hæc quæſtio ſecundam partem illius conſtitutionis vniuerſaliter ſumendam eſſe de omni excommunicato publico, & inquirit an extendenda ſit ad ſuſpẽſum, & interdictum. Et ex hac ſuppoſitione affirmant dicti auctores ita eſſe intelligendam dictam conſtitutionem. Eſtq; eorum ſñia probabilis propter varias rationes, quæ in eis legi poſſunt: nobis. n. non ſunt neceſſariæ, quia credimus ſuppoſitionem eſſe falſam. Qua ſublata, & conſtituta illa exceptione de ſolo delicto percuſſionis clerici, illa extenſio ad alias cenſuras nullum locũ habet, vt ipſi ẽt fatentur. Imò,

Etiã iuxta formã Cõci. Baſil.

etiam ſi forma Conc. Baſilienſis ſuſtineretur, ego facillimè, & valde probabiliter oppoſitam ſñiam defenderem, quia in huiuſmodi poſitiuis legib. proprietati verborum ſtandum eſt, &, quatenus fauorem continent, amplianda, &, quatenus odium, vel rigorem, reſtringenda eſt quantum poteſt vtrunq; cadere ſub verbi proprietate. Hæc autem lex ſolum loquitur de excommunicatis in illa ſecunda parte, quæ rigoroſa eſt, & odioſa, quatenus exceptionem illam continet, ergo rigoroſè, & ſtrictè intelligenda eſt de excommunicatis, & non eſt vlterius extendenda ad ſuſpenſos, & interdictos. Maximè, cum in priori parte eiuſdem conſtitutionis (q̃uis fauorabilis ſit, & ideo extendenda erat ad ſuſpenſionem, & interdictum) illarum cenſurarũ facta ſit expreſſa mentio, ergo hoc ipſo, q́ in exceptione de illis tacetur, virtualiter ab illa excludantur. Quæ rationes videntur eſſe maioris momenti, quam, quæ in contrariũ fiunt & ſolum ex ſimilitudine, vel identitate rationis

A aſſumuntur, quod argumentandi genus infirmum eſt in hac materia, vt ſupra dicebam: tum quia hæc res magis pendet ex voluntate & verbis legiſlatoris, quã ex paritate rationis, tum etiam, quia eſſet facilè plures rationes excogitare, ob quas exceptio facta fuerit in vna cenſura, & non in aliis, ſed id omitto, quia neceſſe nobis non eſt.

15 Excõicati occulti tenetur ſe abſtinere a ſ̃ diuĩs cõicatione.

Vltimò ſunt maximè obſeruanda poſtrema verba illius conſtõnis, quæ in Conc. Baſilienſi habentur, quæ licet ex Conſtantienſi ab Antonino non referantur, tñ ab oĩbus acceptantur, & per ſe ſunt valde conſentanea rationi, ſ. *Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu probibitos, non intendit in aliquo releuare, neque eis aliquo modo ſuffragari*, Vnde illi ſemper tenentur ſeſe abſtinere, quantũ in ipſis eſt, eodem modo, ac ante hoc ius tenebãtur **B** quandoquidem per illud nullus ipſis fauor cõceſſus eſt. Ex quo multa inferri poſſunt, quæ in diſcurſu materiæ melius declarabũtur, & ideo de hac conſtitutione, & ſenſu eius hęc ſufficiãt. nunc in ſingulis effectibus excommunicationis explicandum erit, quo modo ſeruanda, & ad praxim reducenda ſit.

Num teneantur miniſtri Eccleſiæ excommunicatos non denunciatos in publicis ſuffragijs vitare.

16 Prior ſententia.

IN præſenti ergo videri poteſt ex dictis conſequens nunc non teneri miniſtros Eccleſiæ ad vitandum in publicis ſuffragiis, & orationi- **C** bus excõicatos, quantumuis publicos, niſi nominatim declarati ſint, excepto caſu percuſſionis clerici, quia per illam extrauagantem abſolutè conceſſum eſt, vt non teneamur vitare huiuſmodi excõicatos, ergo conceſſum eſt, vt non teneamur eos excludere a communibus orationibus, & ſuffragiis, quia hoc eſt vnum genus communicationis, & lex illa ſine limitatione, aut exceptione loquitur. Et confirmatur, nam excõicatus non denũciatus, nec manifeſtus percuſſor clerici non priuatur Eccleſiaſtica ſepultura ratione prædictæ extrauagantis: ergo nec ſuffragiis Eccleſiæ. Patet conſequentia, quia ſepultura Eccleſiaſtica præcipuè datur propter ſuffragia. Atque hanc partem docet Nauarrus in Sum. c. 27. nu. 36. ad 2. dub. Nauar.

17 Poſterior & vera ſententia, Soto.

Contrariam nihilominus ſñiam indicat Soto d. 22. q. 1. a. 4. poſt ſecundam concluſionem, dicens Conc. Conſtantienſe nihil eis in hac parte conceſſiſſe. **D** In quo inſinuat rationem hanc, quia Concilium nullum fauorem voluit per ſtatutũ illud excommunicatis concedere, fuiſſet autem non modicus, ſi illos admitteret ad participationem communium ſuffragiorũ. Imò conſequenter deſtrueret præcipuam rationem excommunicationis maioris, quæ eſt ita præſcindere peccatorem ab Eccleſia, vt iam non ſit membrum eius quo ad participationem communium bonorum illius. Vnde nec traderetur Satanæ, nec tractaretur tanquam ethnicus & publicanus, quæ ſunt de intrinſeca ratione illius cenſuræ. Ex quo videtur vlterius colligi, adeo repugnare hanc communicationem cum cenſura maioris excommunicationis, vt non poſſit Eccleſia conſtituere habilem, & capacem huius communicationis, & relinquere affectum, & ligatum tali cenſura. Atque hæc ſententia

tentia videtur vera, loquendo de facto, & ex vi illius extrauagantis: quidquid ſit de abſoluta poteſtate Eccleſiæ.

11 Suadetur ex ipſis Extrauagātis verbis. Poteſt autem dupliciter fundari. Primò in illis verbis vltimis, *Per hæc autem, etc.* Ex quibus videtur colligi cōmunia ſuffragia abſolute oblata pro tota Eccleſia, nullum eius membrum excludendo, aut nominando, ſed iuxta debitā intentionem Eccleſiæ illa offerendo, nihil prodeſſe excōmunicatis, etiam non denūciatis, vel occultis. Probatur, quia ante illā conſtitutionē nihil illis prodeſſe poterant: ergo neq; ex vi illius, quia nullus fauor vel gratia illis fit ex vi illius. Dices, directè quidem non fieri, indirectè verò neceſſario redūdare, quia ex fauore aliis cōceſſo fit, vt poſſint eis communicare. Sed contra, nā in eo caſu non pertinet ad fauorem offerentis vel orantis dicto modo, vt excommunicatus participet eius ſuffragiis, quia ipſe non hoc ſpecialiter intendit, ſed ſimpliciter orat, aut offert vt miniſter Eccleſiæ. Neque etiā id ſpectat ad fauorem aliorum fidelium, quia neque ipſi hoc intendunt, neque vllum fructum inde accipiunt, quin potius fortaſsè minorem partē fructus communis ſatisfactionis acciperent, ſi excommunicatis etiam communicaretur. Ex hoc ergo intelligitur, intentionem Eccleſiæ etiam nunc eſſe, vt omnes excommunicati a participatione horum ſuffragiorum excludantur. Et inde vlterius fit, vt nunquam liceat pro eis ſpecialiter illa offerre: quia intētio miniſtri offerentis non debet eſſe contraria intentioni principalis offerentis, ſeu operantis, vt in præſenti eſt eccleſia.

Euaſio ꝑcluditur.

12 Secundo ſuadetur ex aliis verbis eiuſdē Extrauag. Secundo fundari poteſt hæc ſententia in prioribus verbis illius Extrauagātis, *Nemo deinceps à communione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut alijs quibuſcunque diuinis vel extra etc.* Ex quibus videtur colligi mētem illius conſtitutionis ſolum fuiſſe loqui de communicatione externa, tam in diuinis officiis, quā in negotiis humanis, eamque permittere cum excōmunicato nō denunciato, &c. ergo nō cōceditur hæc interna cōmunicatio per participationem ſuffragiorum. Dices, verba illa *Aut alijs quibuſcunque diuinis*, adeò eſſe vniuerſalia, vt hanc etiam ſuffragiorum communicationē comprehendant. Reſpondetur, verba illa iuxta planum cōtextū intelligi de communicatione in diuinis officiis, vt in audienda miſſa, & in horis canonicis publicè recitādis: nā, ibi ſermo eſt de hac cōmunicatione externa. Quod prætereà colligi poteſt, & cōfirmari ex fundamētali ratione illius conſtitutionis, ſcilicet, ad euitāda ſcandala, & pericula, & ſubueniendū timoratis conſciētiis, nā ad hos fines neque neceſſarium, neque vtile erat concedere, hanc internā communicationem cum excōmunicatis. Quia quatenus interior eſt, inuiſibilis eſt, quatenus verò fit per actiones exteriores, ſemper pendet ex interiori intētione & applicatione, quæ ſemper poteſt ſine periculo, & ſcādalo fieri pro mēbris Eccleſiæ ab ea nō præciſis, & in particulari fieri poteſt pro quolibet, de quo nō conſtat excommunicatum eſſe: vel, ſi dubium ſit, ſub intelligi poteſt, & debet cōditio, *ſi ab Eccleſia non ſit præciſus*: quod ſi certo conſtet illum eſſe excommunicatum, nihil periculi, vel ſcandali eſſe poteſt in non applicādis illi ſuffragiis communibus per intentionem particularem. Nec pertinet, per ſe loquendo, ad fauorem, vel vtilitatem miniſtri offerentis, vel ad conſcientiæ ſecuritatem, vt id facere poſſit: ergo veriſimile non eſt hoc fuiſſe in illa extrauagante cōceſſum. Quod ſi in iis ſuffragiis communibus conſideremus exteriorem applicationem, quæ in particulari fieri ſolet orando nominatim pro aliquo per orationem communem Eccleſiæ in multa, vel officio publico: hoc etiā modo non pertinet ad vitanda ſcandala, vt id fieri poſſit pro quolibet excommunicato in ea extrauagāte nō excepto: nam potius eſſet ſcandalū publicè illo modo orare pro publico hæretico, vel alio ſimili, etiā ſi nominatim declaratus, vel nominatus nō ſit per ſententiam ſpecialem. Si autem talis excōmunicatus ſit occultus, tunc etiam ex iure antiquo non erit publicè euitandus illo modo: ergo per hoc nouum ius quo ad hunc effectum nihil eſt innouatum.

Obiectio.

Solutio.

Idem ex fundamentali rōne illius Extrau. ſuadetur.

13 Satisfit fūdamento prioris ſententiæ. Ad fundamentum ergo prioris ſentētiæ reſponderi poteſt primò, negando verba illius decreti eſſe ita vniuerſalia, vt concedant, vel permittant communicationem quo ad hunc effectum interiorem. Secundo reſponderi poteſt, hanc communicationem non tam prohiberi directè ipſis miniſtris ex parte ipſorum, quàm indirectè, & ex parte ipſorum excommunicatorum, quia Eccleſia intendit quantum poteſt eos reddere incapaces horum bonorum: adeò vt factum etiam irritet, quantum poteſt, vt infra videbimus, neque in hoc voluit ipſis excommunicatis fauorem vllum concedere; & ideò ſemper redundat prohibitio ad miniſtros, ne pro illis valeāt offerre cōmunia ſuffragia. Quid autem dicendum ſit de Eccleſiaſtica ſepultura, infrà dicemus.

SECTIO III.

An liceat communia ſuffragia offerre pro excommunicatis iam contritis, et reſipiſcentibus, nondum verò abſolutis à cenſura.

1 Sententia affirmans. Multi & graues autores affirmāt non eſſe intentionem Eccleſiæ huiuſmodi homines excludere à participatione ſuffragiorum cōmunium, ideoq; licitum eſſe prudenti modo, & ſecluſo ſcādalo illos participes facere huiuſmodi ſuffragiorū, dummodo per illos nō ſtet quominus excōicationis abſolutionē obtineāt. Ita tenet Nauarr. ca. 27. nu. 18. vbi aut excōmunicatū cōtritum, & procurantē pro viribus abſolutionē, frui tertia cōmunione, id eſt, ſuffragiis generalibus Eccleſię, quod repetit nume. 36. & limitat, dummodò nō fiāt expreſsè, & publicè pro illo. Et citat Hoſtiēſem in cap. *Cùm voluntate*, de Sent. excōmun. citat etiā cap. *Dixi*, & ca. *Magna*, de Pœnit. diſtinct. 1. Idē tenet in tract. de Oratione, & horis canonicis ca. 19. num. 68. & Couarr. in cap. *Alma*, 1. part. §. 6. num. 4. cōclu. 9. vbi refert Turrecrematā in ca. *Si quis Epiſcopus*, 11. quæſt. 3. dicentē, huiuſmodi excōmunicatū pœnitentē frui generalibus ſuffragiis Eccleſiæ; quod etiā affirmat Richar. in 4. d. 18. ar. 7. quæſt. 2. Quem refert, & ſequitur Anton. 3. part. titul. 24. capit. 76. Fundamentum huius ſententiæ

Nau. Couar. Rich. Anton.

Digitized by Google

ſnīæ eſt, quia non eſt veriſimile Eccleſiam velle ſuis ſuffragiis priuare membrū viuum, fide, & charitate ſibi coniunctum, & obedientem, per quem non ſtat quominus a cenſura abſoluatur. Item quia excōicatio alio modo, vel intentione lata, quantum ad hunc effectum eſſet iniuſta, quia pertinet ad ſpirituale detrimentū: & ideo durare non debet, niſi quādiu vera cauſa ex parte hominis durat. Maximè cum ſine vlla externa communicatione, & conſequenter ſine vllo eccleſiæ detrimēto poſſit hic effectus ſuſpendi, ſeu ceſſare ratione contritionis. Nam propter ſimilem cauſam in ſuperiorib. dicebamus, cenſuram in exteriori foro iuſtè latam, ob cauſam præſumptam, & non veram, non habere valorem, ſaltem quo ad hunc effectum priuandi ſuffragiis, quia non eſt veriſimile, eccleſiam velle priuare hominem innocentem tanto bono: ergo ſimiliter in propoſito.

Secunda, & vera ſententia.

Nihilominus cenſeo, cōia Eccleſiæ ſuffragia directa intentione non eſſe offerenda pro quibuſcunque excōicatis maiori excōicatione, etiā ſi contriti ſint, niſi prius abſoluantur. Ita tenet Adrianus in materia de clauib. q. 3. ad 1. & vlt. Soto in 4. diſt. 22. q. 1. dubio pen. Et idem ſentit Alanus lib. 2. de ſacrificio Miſſæ, ca. 31. Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia hæc cenſura non tollitur per ſolam interiorem pœnitentiam, ſed cenſura manens ſemper habet ſuum effectum: ergo. Maior certa eſt ex dictis ſupra de abſolutione cenſoræ in communi, & quia aliàs neceſſaria nō eſſet abſolutio à cenſura poſt peractam pœnitentiam. Dicetur fortaſſe, nō auferri cenſurā quo ad alios effectus, quo ad hūc tñ ex intentione eccleſiæ aut tolli, aut ſuſpendi, ſeu impediri. Sed contra, quia licèt demus eccleſiam potuiſſe hoc facere, nullo tamen canone oſtēdi poteſt id feciſſe: imò ex multis colligi poteſt, ſicut non tollitur cenſura ſine abſolutione, ita neque diminui, & abſolutionē non minus propter hunc effectum, quam propter alios eſſe neceſſariam. Quod probatur ex cap. *A nobis*, 2. de Sententia excommun. vbi *Innocentius III.* definit excommunicatum ſiue abſolutione a cenſura mortuum, etiam ſi in eo præceſſerint manifeſta ſigna pœnitentiæ, & per eum non ſteterit quominus reconciliaretur Eccleſiaſticæ vnitati, apud Eccleſiam abſolutum non eſſe, ſed indigere abſolutione etiā poſt mortem: maximè autem poteſt illa indigere propter ſuffragia, vt expreſſe declarauit idē Pontifex in capit. *Sacris*, eodem titulo, dicens, huiuſmodi excommunicato ante abſolutionē impenſam neque oblationes recipiendas, eſſe neque orationes Deo porrigendas: ſi ergo hoc ſtatuit Pontifex pro homine iam defuncto, multo magis intelligit verum eſſe de homine viuo.

Adrianus. Soto. Alanus. Fundamētum. Ratio: Soluitur. Cap. *A nobis*, 2. de ſēten. excō. Ca. *Sacris*, de Sen. excom.

3 Variis congruentiis eadē ſnīa ſua detur.

Nec deerunt congruentiæ, ob quas cenſura hoc modo lata, & perſeuerans, iuſta ſit, videlicet, quia hæc cenſura non eſt culpa, ſed pœna pertinens ad externum forum eccleſiæ, talis autem pœna, quamuis propter culpam feratur, ſæpe durat ablata culpa coram Deo, donec in iudicio etiam eccleſiæ auferatur. Rurſus hæc pœna eſt duplicè, & iuridicè lata, & ideo nec tolli, nec diminui debet per priuatum iudicium, donec per eccleſiam ipſam iuridicè tollatur. Aliunde etiam multum refert ad reuerentiam, & timorem huius cenſuræ, quod perſeueret etiam quo ad hunc effectum, quandiu per abſolutionem nō tollitur, vt intelligant fideles in quanto periculo verſantur, quandiu hac cenſura ligati ſunt, & maiorem ſemper diligentiam adhibeant, donec abſoluatur. Denique quia aliàs facilè quis diceret, poſſe huiuſmodi excommunicatum pœnitentem occultè recipere Sacramenta, vel etiam celebrare, quia eſt iuſtus, & bene diſpoſitus, & per illum non ſtat quominus abſoluatur, vt ſupponimus: & maius detrimentum ſpirituale eſt priuari vſu Sacramentorum, & ſacrificij, quàm ſuffragiis communibus. Cur ergo Eccleſia volet hoc detrimentum potius inferre, quàm illud? Abſurdum autem eſſet id concedere: &, illo admiſſo, facile eſſet argumentum vrgere in aliis effectibus. Vt ergo tota cēſura efficacior, àc firmior eſſe conſultius fuit quo ad omnem ſuum effectum manere, donec per abſolutionem tolleretur.

4 Fundamēto prioris ſententiæ ſit ſatis.

Ex his ſatis reſponſum eſt ad fundamentum primæ ſententiæ: illa enim interpretatio intentionis Eccleſiæ ob quandam pietatis ſpeciem, nō eſt ſatis fundata, nec conſonat eius decretis, vt oſtenſum eſt. Neque argumentum ſumptū ex ſententia à principio iniuſta validū eſt, Aut enim ſentētia ita fuit iniuſta vt fuerit omnino nulla; & tunc mirum non eſt, quòd non excludat à participatione ſuffragiorum communiū, quandoquidem nullam inducit cenſuram, neque ligat. Aut fuit ita iniuſta, vt fuerit valida, & in re ipſa habens veram, & ſubſiſtentem cauſam: & talis ſententia verè priuat etiam participatione ſuffragiorū; quia abſolutè, & ſimpliciter infert cenſuram, quā imponit, vt ſupra oſtēſum eſt. Aut talis cenſura ita eſt iniuſta in re ipſa, vt tamen iuxta probationem, & formā exterioris fori ſit iuſta. Et hæc etiam in re, & in interiori foro nullam infert cenſuram, ſed ſolum obligationem quandam abſtinendi in foro exteriori, vt ſupra diximus. & ideò talis etiā ſententia à principio non habet vim priuandi cōmunicatione ſuffragiorum; quia cùm hoc interno, & inuiſibili modo fiat, magis pertinet ad internum, quàm ad externum forū, magiſque in veritate rei, quàm in præſumptione fundatur. Neque eſt ſimile de cenſura, quæ à principio fuit valida ex vera cauſa, quamuis poſteà cauſa ceſſet, & de illa, quæ à principio fuit nulla ex defectu cauſæ, quia cenſura pendet ex cauſa in fieri, non in conſeruari: & ideò ſi à principio cauſam non habuit, facta nō fuit: quare neque tunc, neque poſteà habet effectum: ſi verò cauſam habuit, impoſita fuit; & licèt poſteà cauſa tollatur, ipſa, manet, & effectum habet, donec per abſolutionem tollatur.

Sententiis variis modis iniuſta

Obiectio:

Dices: Communio fidelium in bonis operibus in Charitate fundata eſt, & ideò in Symbolo *communio Sanctorum* appellatur: ergo nō poteſt Eccleſia aliquem in charitate exiſtentem hac communione priuare: ſed hæc communio nihil aliud eſt, quàm participatio communiū ſuffragiorum: ergo hoc ipſo, quòd excōmunicatus redit ad ſtatum charitatis, reſtituitur etiā ad participationem communium ſuffragiorum. Reſpondetur negando minorem: alia eſt enim communio Sanctorum, quæ fundatur in charitate: alia verò eſt participatio in ſuffragiis, quæ Eccleſia per miniſtros ſuos offert pro ſuis membris, vt ſignificauit D. Thom. in 4. diſt. 18.

Soluitur obiectio, traditurq. differētia inter cōionem Sanctorum &

ſuffragiorum participationẽ

quæſt. 2. art. 1. quæſt. 1. ad 2. & bene declararũt (A) Soto, & Alanus locis citatis. Nam illa Sanctorum communio non pendet ex aliqua intẽtione operantis, ſed veluti ex natura rei, ſeu charitatis conſequitur ex ſolo conſortio, & ſocietate bonorum: nam inde fit, vt quò ſingula mẽbra meliora ſunt, eò totum corpus gratius habeatur; & conſequenter etiã fit, vt, cæteris paribus, Deus maiori quadam prouidentia, aut beneuolentia vnumquemque iuſtũ reſpiciat propter conſortium aliorum. Ab hac ergo communione non excluditur excõmunicatus ex vi cenſuræ, ſed ratione culpæ: & ideò quamprimum culpa tollitur, & ad gratiam reſtituitur, dicta communione Sanctorum frui incipit, etiam ſi nondum à cenſura abſolutus ſit. At verò participaito ſuffragiorũ in hoc cõſiſtit, quòd ſit vnus ex iis, pro quibus Eccleſiæ directè orat: & cui applicat ſua merita de cõgruo, vel ſatisfactiones communes, vel ſacrificia, aut indulgentias. Et (B) quo ad hanc participationem fit excluſio per cenſuram, quæ non aufertur, quandiu cenſura manet, etiamſi culpa tollatur.

Replica.

Dices: Illo priori modo etiã peccatores, qui ſunt membra Eccleſiæ, eſſe paticipes communionis Sanctorum: nam ob bonorum conſortium Deus peculiariter miſeretur malorum, eoſque ad pœnitentiam excitat: quod etiam de excommunicatis contumacibus verum habeat, ſi tamen fidem retineant: quia p illã, ſunt aliquo modo membra huius corporis, licet mortua, & quo ad peculiarem influxum abſciſſa: tamen vel propter illam coniunctionem Deus illi benefacit propter bonos, vt Richardus, & Antoninus ſuprà annotarunt: ergo ad nullam communionem Sanctorum reſtituitur excommunicatus propter ſolam pœnitentiam. Item ſi excom(C)municatus poteſt frui illa communione Sanctorum: ergo poſſunt iuſti, & miniſtri etiam Eccleſiæ hoc bonum illis intendere propria, & directa intentione, quia obiectum illud bonũ eſt ergo poſſunt etiã pro illis offerre cõmunia Eccleſiæ ſuffragia.

Enodatur.

Reſpondetur ad priorem partem, idem argumentum fieri poſſe de quocunque peccatore, cum ad gratiam reſtituitur. Dicendum ergo eſt, exiſtentes in peccato mortali aliquid fructus, ſaltẽ impetrationis participare ex conſortio bonorum: viua autem membra multò magis communicare inter ſe ſpiritualibus bonis. Et quo ad hunc ſpecialem gradũ re(D)ſtitui etiam excommunicatum ex vi contritionis, etiam ſi à cenſura nõ ſit abſolutus. Ad alteram partem concedo, licitum eſſe directè intendere homini iuſto etiam excommunicato hoc bonum commune totius Eccleſiæ; nam talis intentio conſentanea eſt charitati, & prohibita non eſt, nec prohiberi poteſt: nam cũ effectus ille in re ipſa ſequatur, & bonus, ſit, nulla ratio eſt, cur non poſſit honeſte intendi. Negatur tamen vltima conſequentia, quia hæc intentio non pertinet ad communicationem communium ſuffragiorum Eccleſia, vt ex obiecto eius manifeſtum eſt.

SECTIO IIII.

Vtrum communia ſuffragia pro excommunicatis oblata illis proſint, quamuis offerens peccet.

(A)

1 Nonnulla pro quæſtionis reſolutione prænotantur.

ALiud eſt actionem aliquam non eſſe licitam, aliud ita eſſe inualidam, vt effectum non habeat: ſæpe enim contingit illud prius eſſe ſine hoc poſteriori. Et ideò licèt oſtenſum ſit, hæc communia ſuffragia non offerri licitè pro excommunicatis, adhuc videndum ſupereſt, an talis oblatio, licèt inique fiat, valide, & cum fructu ipſius excommunicati fiat. Supponendum autem eſt, ex parte excommunicati non eſſe aliud impedimentum præter cenſuram: nam ex alio capite, ſcilicet ex ſtatu peccati mortalis; contingere poteſt, vt applicatio ſuffragiorum, vel indulgentiarum non ſit efficax, ſaltem quantum ad fructum ſatisfactionis; & ex magna peruerſitate volunratis impediri etiam poteſt quo ad effectum impetrationis: hæc verò extrinſeca ſunt: nunc enim ſolum de impedimẽto cenſuræ agimus.

Ratio dubitandi.

Eſt autem dubitandi ratio, quia quando (B) aliquis operatur vt miniſter alterius, propria malitia miniſtri non impedit effectum actionis: hac enim de cauſa mali Sacramentorum miniſtri, quamuis peccent miniſtrando, effectũ nihilominus confert; ſed in præſenti qui applicant generalia ſuffragia Eccleſiæ, id faciunt vt miniſtri eius: ergo licèt ipſi peccent, applicatio erit valida, quandoquidem in eo, pro quo offerunt, nullum eſt impedimentum ad effectum: cenſura enim non facit incapacem, vel indignam perſonam, ſed ſupponit: & ideò prohibet miniſtris, ne offerant: ablata ergo indignitate perſonæ, tollitur incapacitas, & ſola manet prohibitio. In contrarium verò eſt, quia miniſter, ſeu diſpenſator, ſi bona diſpenſat cõtra domini mandatum, vel voluntatem, non ſolum malè facit, ſed etiam nihil facit.

(C)

Num ſacrificium Miſſæ pro excommunicato oblatum illi proſit.

2 In ſacrificio Miſſæ duo conſiderantur.

HAec quæſtio ſpecialem difficultatem habet in ſacrificio Miſſæ; & ideò prius de illo dicam, & inde facilè conſtabit quid dicendum ſit de aliis ſuffraggiis. In illo autem ſacrificio, prout nunc in Eccleſia fit, diſtinguere oportet ſubſtantialem oblationem ſacrificij ab orationibus & aliis religioſis cæremoniis, quæ in illo fiunt in perſona Eccleſiæ, & ſuum apud Deum habent ſpiritualem fructum. Rurſus in ipſo mini(D)ſtro duplicem rationem diſtinguere oportet: vna eſt, quatenus immediatè, ac per ſe gerit perſonam Chriſti ex vi ſuæ ordinationis, & nomine illius offert, & applicat talem effectum tanquam miniſter immediatè ab ipſo ad hoc munus deputatus. Alia ratio eſt, quatenus etiam gerit perſonam totius Eccleſiæ, quæ illum etiã deputauit, vt ſuo nomine ſacrificium offerat, & communem effectum ſibi ex opere operato correſpondentem ſuis membris applicet, ſeu conferat. Quæ duæ rationes optimè diſtinguuntur in Sacerdote ab Eccleſiæ præciſo per cenſuram, qui, ſi offerat, iam non offeret vt miniſter Eccleſiæ, ſed ſolum ex vi inſtitutionis Chriſti, vt in ſuperiori tomo dixi diſputatione 77. ſectione ſecunda.

3 Sacrificiũ à miniſtro vt perſonam Chriſti ferente oblatũ prodeſt excõ.

Dico ergo primò, Si Sacerdos in pſona Chriſti, & vt miniſter ab ipſo deputatus ad hoc ſacrificiũ offerendũ, & applicandũ eius fructũ, ſua propria intẽtione pro excõicato aliàs iuſto illud offerat, licèt malè faciat, eius tñ applicatio

efficax

efficax erit etiam quo ad fructum ſatisfactionis, ſi alter nullum aliud impedimentum habeat præter cenſuram. Probatur ex ratione dubitandi in principio poſita, quæ quo ad hanc partem videtur ſatis efficax. Deinde explicatur à ſimili de adminiſtratione Sacramentorum: nam Sacerdos prohibetur ab Eccleſia, ne Sacramentũ miniſtret excommunicato, vnde male facit, illud adminiſtrando; nihilominus tamen ſi id faciat, Sacramentum factum tenet, per ſe loquendo, imo & effectum habet in ſuſcipiente, ſi contingat in eo nullum alium eſſe obicem præter cenſuram, vt inferius late dicemus. Sic ergo in præſenti prohibita eſt Sacerdoti oblatio ſacrificii pro excommunicato; & ideo male facit pro illo offerendo. Tamen per illam prohibitionem non eſt ablata illi poteſtas offerendi in perſona Chriſti, & applicandi effectum ſacrificii: & ideò & verum conficit, ac offert ſacrificium, vt certiſſimum eſt, & ex dictis in citato loco facile demonſtratur: ergo efficaciter ſuum confert effectum, ſi in alio non ſit obex: nam ſicut Sacramentum alicui collatum neceſſario in illo habet effectum, ſi non ponat obicem neque poteſt Eccleſiæ prohibitio illum impedire; ita ſacrificium pro aliquo oblatum, neceſſariò in illo habet effectum ex opere operato.

4 Cur eccleſia nõ poſſit irritare intentionem tali modo offerentis ſacrificium, pro excõicato.

Dices: Cur non poterit Eccleſia irritare illã intentionem, ſeu voluntatem miniſtri, qua vult huic applicare effectum ſacrificij? Reſpondetur, qua ratione non poteſt irritare intentionem conferendi Sacramentum, eadem non poteſt in præſentem intentionem inefficacem reddere. Vtriuſque aũt ratio eſt, quia in eo actu gerit perſonam Chriſti, & iuxta inſtitutionem eius operatur vt ipſius miniſter: & ideo nõ habet Eccleſia poteſtatem ad inualidum illum actum. Adde, eccleſiam non habere directè poteſtatem in intentionem, ſeu actum internum voluntatis, quatenus talis eſt: actus autem externus ſacrificii tam in ſe, quàm quo ad effectũ ſuum eſt ſuper naturalis, ex Chriſti inſtitutione habens definitas conditiones, ſine quibus validus, aut efficax eſſe non poteſt, & cum quibus non poteſt non eſſe & validus, & efficax: quia ergo illæ conditiones non mutantur propter ſolam Eccleſiæ prohibitionem, ſeu cenſuram; ideò per illam ſolam, ac præcisè ſumptam non poteſt impediri effectus ſacrificij.

5 Sacrificiũ pro excõicato oblatum nihil illi prodeſſe ex parte itercesſionis Eccleſiæ.

Dico ſecundò: Huiuſmodi ſacrificium oblatum pro excommunicato nihil illi prodeſt ex parte oblationis, ſeu interceſſionis eccleſiæ. Suppono enim, hoc ſacrificium, quatenus offertur in perſona Eccleſiæ, habere peculiarem vim, & efficaciam, ſaltem per modum impetrationis, vt in citatis diſputationibus de ſacrificio Miſſæ latiùs declaraui. Quo ad hanc ergo efficaciam nõ poteſt prodeſſe talis oblatio ipſi excommunicato, quia nõ poteſt extendi vltra intentionem principalis offerentis, vt ratio in principio propoſita cõuincit. Et ideò Sacerdos ſic offerens nõ ſolum malè facit, ſed etiã quo ad hoc nihil facit. quod prætereà ſic declaratur, & confirmatur: nam ſi talis Sacerdos ad Deũ loquẽs dicat ſe nomine eccleſiæ, & vt miniſtrum, vel legatum eius offerre hoc ſacrificium pro Petro excõmunicato, vt illi hæc, vel illa bona impetret, &c. re uera falſum dicet: nam Eccleſia non ſolum nõ commiſit illi vices ſuas, vt hanc deprecationem, vel oblationem faceret nomine ſuo; ſed potius id prohibuit, & Petrum excluſit a numero eorum, pro quibus ſuo nomine offerri vult: ergo talis deprecatio reſpectu excommunicati nullius eſt momenti, & efficaciæ: nam petitio facta nomine alicuius ex fallacia, & deceptione, nullam vim impetrandi habet:

6 Sacerdotẽ non ſolũ peccare ſi noĩe Eccleſiæ pro excõicato ſacrificet, ſed & ſi in perſona Chriſti offerat.

Sed hinc ſumet aliquis occaſionem dicendi. Sacerdotem offerendo pro excommunicato, ſi intentionem habeat offerendi non vt legatum Eccleſiæ, ſed præcisè vt miniſtrum Chriſti, non ſolum habere effectum, ſed etiam nihil peccare, quia Sacerdos vt priuata perſona non eſt prohibitus orare, vel offerre pro excommunicato, ſed tantum vt miniſter eccleſiæ: ergo quando non offert pro aliquo vt miniſter eccleſiæ, non ſolum effectum confert, ſed etiam nihil peccat, quod eſt contra dicta in præcedenti ſectione. Reſpondeo negando conſequentiam, eſt enim in Sacerdote triplex ratio diſtinguenda, ſcilicet quatenus offert in perſona Chriſti, vel in perſona Eccleſiæ, vel in propria perſona, vt particularis, ſeu priuata eſt. De hoc vltimo modo verum eſt non eſſe prohibitũ orare pro excommunicato, vt ſectione ſequenti dicemus tamen duobus primis modis prohibitum eſt cum diſcrimine ſuprà declarato. quod in primo modo prohibitio non impedit effectũ, quia non poteſt Eccleſia tollere poteſtatem ordinis à Chriſto datam, licèt efficiat, vt vſus eius non liceat, at verò in ſecundo modo & prohibet, & tollit poteſtatem, quam ipſa conceſſerat ad offerendum pro aliquo in perſona ſua. Ratio autem, ob quam eccleſia prohibet Sacerdotem ſub duabus illis primis rationibus offerre pro excommunicato, eſt, quia ſub vtraque iſtarum rationum eſt miniſter publicus, & ſub vtraque dici poteſt miniſter Eccleſiæ, licet ſub diuerſo reſpectu, id eſt, vel quia ab ipſa Eccleſia aſſumitur, & conſtituitur, vt in perſona ipſius oret, vel offerat, &c. Vel quia eſt datus à Chriſto ipſi Eccleſiæ, vt ſacrificium pro illa offerat: & inter ipſam, & Deum intercedat in perſona Chriſti. Quo modo etiam Sacerdos abſoluens dici poteſt miniſter eccleſiæ, id eſt, datus à Chriſto Eccleſiæ ad illud munus, quod ad communem vtilitatem Eccleſiæ pertinet, quamuis in eo exercendo non gerat perſonam eccleſiæ, ſed Chriſti. At verò in officio offerendi magis habet locum duplex illa conſideratio, & reſpectus; quia oblatio ſacrificii ſuo proportionato modo ad omnes pertinet, vt citato loco latius dictum eſt. Sicut ergo eccleſia prohibet Sacerdoti, ne abſoluat excommunicatum, quamuis illud miniſterium faciat in perſona Chriſti, ita prohibet ne pro excommunicato offerat in perſona Chriſti, quia totum hoc eſt miniſterium publicum Eccleſiæ, ad quam pertinet diſponere de omnibus, quæ ſpectant ad conuenientem vſum eius. Et ita tenent Alanus ſuprà dicto libro 2. de Euchariſtia, capitulo 31. & Bellarminus libro 2. de Miſſa, capitulo 6.

7 Sacerdos noĩe Eccleſiæ pro excõicato orans, aut ſuffragia offerẽs, nihil efficit.

Vltimo dicendũ eſt, Sacerdotem orantẽ, vel quæcunque alia offerentẽ ſuffragia pro excommunicato vt miniſtrũ Eccleſiæ, nihil efficere, quód ipſi excommunicato eſſe poſſit apud Deũ alicuius fructus, vel vtilitatis ſpiritualis. Probatur, quia talis actus nõ hẽt efficaciã ex priuato merito talis perſonæ, tum quia nunc nõ conſideratur ſub ea ratione, ſed vt miniſter Eccleſiæ,

tum etiam quia cum illa actio ſit peccaminoſa, non poteſt habere ſpiritualem fructum ex merito ipſius priuati operantis. Nec etiam ex merito Eccleſiæ, quia Eccleſia non vult, vt pro tali excommunicato oretur in perſona ſua, vnde ipſa non interponit ſuum meritum, vel intercesſionem pro tali perſona; & conſequenter talis Sacerdos, aut miniſter falſum dicit, quando aſſerit ſe orare, vel intercedere pro tali excō municato in perſona Eccleſię: ergo nihil fructuoſum facit, ſicut dictum eſt in ſecunda aſſertione: eadem enim eſt ratio in præſenti.

4 Num excommunicatus pro ſe offerēs fructū inde capiat. Et hinc expeditur facile dubium, ſi quis interroget, an Sacerdos excommunicatus offerēs pro ſe ipſo, aliquem fructum inde accipiat, ſaltē ex opere operato. Dicēdum eſt enim, illum, per ſe loquēdo, peccare grauiter, & ex hac parte ponere obicem, ne fructum ex ſacrificio capere poſſit. At ſi ponamus caſum, in quo talis Sacerdos excōmunicatus excuſetur tā in offerendo, quàm in offerendo pro ſe vt miniſter publicus; tunc ita illi proderit ſacrificiū, ſicut poſſet prodeſſe alteri excommunicato non ponenti obicem, ſi pro illo offerretur: eſt enim eadem ratio, quia diſtinctio, vel identitas perſonæ hic nihil refert. Oportet tamen vt duplex illa excuſatio intercedat, quia duplex intercedit prohibitio: vna, ne excommunicatus offerat, à qua excuſari quis poterit propter vrgentem neceſſitatem mortis, aut grauiſſimi ſcādali, aut infamiæ vitandæ, vt infrà dicemus. Et tunc etiā neceſſe erit, vt ſaltem per contritionem procuret dignè offerre. Altera prohibitio eſt, ne offerat Sacerdos vt publicus miniſter pro excommunicato, & conſequenter nec pro ſe ipſo, ſi excommunicatus ſit: à qua lege non excuſat illa neceſſitas vitādi ſcandali; nam poteſt pro alijs offerre. Vt ergo ab hac etiam prohibitione excuſetur, oportet vt intercedat vel ignorātia inuincibilis, qua poteſt facile aliquis exiſtimare, quacunque ratione ſit licitum ſacrificium offerre, quamuis excommunicatus ſit, conſequenter licitum eſſe pro ſe offerre, ſeu applicare ſibi, quid quid poteſt in perſona Chriſti. Imo poteſt alicui veriſimile videri nō eſſe intentionem Eccleſiæ cū tāto rigore prohibere non offerre pro excommunicato, vt prohibuerit etiam nō offerre pro ſe ipſo, etiam ſi alias licitè offerat ſacrificiū. Præſertim quia in tantum eſſe prohibitum offerre pro excōmunicato, in quantum eſt prohibitum communicare cum illo: ſed nemo eſt prohibitus communicare ſecum, ſed cum alio ergo non eſt prohibitus offerre pro ſe ſpecialiter, ſed ſolum quatenus eſt prohibitus offerre: ergo ſi quis alia ratione excuſetur ab illa prohibitione poteſt vel ex ignorantia, vel certe ex probabili dictamine excuſari etiam à culpa, in offerēdo pro ſe. Quod maximè locum habebit, ſi vrgens neceſſitas hoc etiam poſtulare videatur; vt ſi quis ſit in vrgente periculo mortis. Itaque quacunque ratione integra ſit excuſatio, capiet ille totum fructum non ſolum ex opere operantis, ſed etiam ex opere operato, quamuis illum peculiarem fructum, qui eſt ex interceſſione Eccleſiæ, non recipiat, ſicut dictum eſt de alijs excommunicatis, ſi pro eis offerri contingat. Poſſet vero hic vlterius quæri, ſi quis excommunicatus pro ſe offerat peccando, eſto, tunc nō capiat fructum, an poſtea ablato obice tā culpæ, quam cēluræ, reuiuiſcat effectus talis ſacrificii.

A Verumtamen hæc quæſtio vniuerſalis eſt de ſacrificio, quoties offertur pro aliquo habēte obicem, an incipiat in illo habere effectum recedēte fictione. Quam breuiter tractaui, & partem negantem definiui in ſuperiore tomo, diſputatione 79. ſectione 10. circa finem.

SECTIO V.

Vtrum licitum ſit priuatas orationes, & pia opera ſeu ſatisfactiones pro excommunicato offerre.

Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia Eccleſia ſimpliciter prohibet communicare cum excommunicato; at verò orare pro illo, vel ſatisfactiones offerre, quædam communicatio eſt maior, quàm loqui cum illo, vel ſalutare illum: ergo eſt prohibita. 1 Ratio dubitandi.

B Et confirmatur: nam offerre, aut mittere aliquod donum excommunicato, prohibitum eſt ex vi excommunicationis; nam eſt dare illi magnum ſignum beneuolentiæ, & amicitiæ: ergo & offerre pro illo proprias ſatisfactiones, aut orationes quantumuis priuatas, quia eſt maior beneuolentia, & amicitia. Quidam ergo Doctores Catholici ita ſentire videntur, præſertim Latomus art. 7. contra Lutherum; vbi ſentit, nomine communium ſuffragiorum, quibus priuari dicitur excommunicatus, non venire tantum ea, quæ publice à miniſtris Eccleſiæ fiunt; ſed etiam ait, *penè omnia Chriſtianorum ſuffragia, quantumuis, occulta, vel ſecreta*. Et rationem indicans inquit, *Quia optimus quiſque orationes ſuas dirigat ad manus Chriſti; & corporis eius, quod eſt Eccleſia, vt ſic gratæ ſint, quæ fortaſſe priuatæ diſplicerent*. Item quia optimus quiſque maxime exuitur priuatis, & attendit communibus. Prima ſententia. Latomus. C

Quæ rationes, quid quid ſit de aſſertione, non ſunt magni momenti: ſi enim intelligat iuſtos, & quantumuis perfectos orātes ita dirigere orationes ſuas ad manus Chriſti, vel Eccleſiæ, vt nihil in particulari intendant, ſed ſolum confuſè; quod Chriſtus, vel Eccleſia intendit: in hoc ſenſu falſum eſt, quod ſumitur; quia hoc neque ad honeſtatem, neque ad perfectionē orationis pertinet; ſed optimus quiſque orat pro priuatis, ſeu determinatis perſonis, & cum illis communicat ſua ſpiritualia bona, prout poteſt & iudicat expedire ſecundum ordinem charitatis. Si vero intelligat, iuſtos dirigere ſuas orationes ad manus Chriſti, quia per ipſum, & propter ipſum petunt, & illa, ac pro illis petūt, quæ iudicant illi eſſe beneplacita, ſic verū eſt quod aſſumit; tamen hoc totum ſeruari poteſt in oratione priuata pro excommunicato, ſi alioqui prohibita non eſt; quia talis oratio poteſt eſſe profecta ex charitate, & habere omnes circunſtantias neceſſarias, vt propter Chriſtum fiat, & propter eius merita acceptetur. Quod autē ad intentionem Eccleſiæ ſpectat, illa neceſſaria nō eſt, vt priuata oratio rectè, & licite fiat: quia neque de hac re datum eſt præceptum, neque talis oratio fundatur in communi merito, aut oblatione totius Eccleſiæ: ſatis ergo eſt, vt non ſit prohibita per Eccleſiam. In hoc ergo inſiſtēdum eſt, an Eccleſiæ prohibitio ad hoc extendatur. Nam D. Thomas in quod lib. 11. art. 9. abſolutè, & ſine limitatione dicit, orare pro excommunicato ita eſſe prohibitum, ſicut audire 2 Rationes huius ſententiæ reijciuntur. D D. Thom.

miſſam

Digitized by Google

Miſſam cum illo: at verò audire Miſſam non eſt miniſterium publicum, ſed opus priuatæ perſonæ: ergo eadem ratione intelligere videtur, priuatam orationem pro excõicato eſſe prohibitam. Indicat, licèt obſcurè, Hoſtienſis in c. *Cum voluntate*, de Sent. excom. Hoſtienſis.

Quæſtionis reſolutio.

3 NIhilominus dicendum eſt, licitum eſſe priuatim pro excõicato orare, propriam, & perſonalem ſatisfactionem pro illo offerendo eo modo, quo inter Eccleſiæ membra fieri poteſt. Hæc eſt communis ſnīa, quæ ſumitur ex diuo Thoma in 4. d. 18. vbi ſentit, excommunicatum ſolum excludi a cõione fidelium, quantũ ad ſuffragia eccleſiæ communia, & quantum ad hoc vt non ſit orandum cum illis, & in ſol. ad 1. ait, bene poſſe orare pro illis, quamuis nõ inter orationes, quæ pro mẽbris eccleſiæ fiunt. Idem tenet Durand. ibi, q. 3. Richard. art. 7. q. 2. Palud. q. 1. ar. 1. Gabriel q. 2. dub. 1. & lect. 25. in canonem, & alii, quos ſtatim referam. Rationem aliqui reddunt, quia eccleſia non poteſt prohibere huiuſmodi orationes, quia pertinẽt ad illam Sanctorum communionem, quæ in ſola charitate fundatur. Sed hæc ratio non cogit, quia præter generalem illam cõionem, addit ſpālem communicationem propriarum orationum, & ſuffragiorum per priuatam intentionem, & applicationem. Alii ergo eandem impotentiam colligere conantur ex eo, ꝙ hæc applicatio poteſt fieri per actum merè internum, in quẽ Eccleſia non habet poteſtatem. Sed hæc ratio ad ſummum probat de orationibus, & actibus omninò mentalibus, non tamen de externis etiam per accidens occultis, nam eccleſia poteſt prohibere, ne hi actus hac, vel illa intentione fiant, vt ex materia de legibus nũc ſuppono, ergo ex hac parte nihil repugnaret prohibere ne fiant intentione proficiendi excommunicatis, atque adeo ne pro illis offerantur. Et ideo quidquid ſit de abſoluta poteſtate eccleſiæ, melius hoc probatur, qa de facto: id non prohibuit, vt praxis etiam, & conſuetudo id ſatis oſtendunt. Eſtq; id etiam conſentaneum eccleſiaſticæ pietati: nam aliud eſſet nimis acerbum, multumque derogans fraternæ charitati. Idem quia hoc modo licet orare pro Ethnicis, & publicanis, & quibuſcunque infidelib. ergo & pro excommunicatis.

D. Thom. Durandus. Richard. Palud. Gabr.

4 Atq; hinc infertur, licitum eſſe Sacerdoti, vt priuata perſona eſt, orare in Miſſa pro excõicato, ſ. in illis partibus Miſſæ, in quibus vel mentaliter orat, vt in Memento, vel occultè, & ſecretè. Ita tenet Sylueſter ver. *Excõicatio*, 1. §. 2. & ver. *Miſſa*, 1. q. 8. concluſ. 4. & Angelus verbo *Miſſa*, nu. 51. qui citant Hoſtienſem, Armilla verbo *Excõicatio*, nu. 4. Soto in 4. d. 22. q. 1. ar. 1. circa finem. Couarruuias in c. *Alma*, parte 1. §. 6. num. 4. Nauarrus in Summa, cap. 27. nu. 36. & in Enchiridio de Orat. c. 19. num. 67. & ſequentibus. Ratio eſt, quia Sacerdos, licet miniſterium publicum exerceat, non deſinit eſſe perſona priuata, nec tenetur toto illo tempore ita gerere munus publicum, vt non poſſit vt priuata perſona operari, vel ſucceſſiuis momentis, vel ſimul diuerſa intentione, ſicut ergo poteſt pro amicis, vel aliis priuatim orare, ita etiam pro excommunicatis, dummodo eos nominatim non exprimat in canone, vel in aliis orationibus publicis: hoc enim prohibitum eſt, vt omnes citati authores docent: & ſumitur ex Leone Papa, Epiſtola 40. ad Anatolium, & ex Cypriano, & aliis ſupra adductis. De alia verò oratione priuata nulla eſt prohibitio, quin in illo tempore fieri poſſit.

Licitũ eſt Sacerdoti in Miſſa orare pro excõicato vt priuata pſona eſt. Sylueſt. Angelus. Hoſtienſis. Armilla. Soto. Couar. Nauarr. Leo Papa. Cyprianus.

5 Dicunt aliqui, etiam in Memento orare Sacerdotẽ vt miniſtrum publicum Eccleſiæ, & ideo ibi etiam prohiberi pro excõicatis orare. Vnde in fine illius orationis ſubiungit Sacerdos: *Pro quibus tibi offerimus*, vel, *Qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis*, quæ verba referũtur ad omnes, pro quibus in Memento orauerat. Sicut ergo non licet pro excommunicatis ſacrificium offerre, ita nec in Memento pro illis orare. Reſpondetur, quantumuis Sacerdos gerat perſonam publicam etiam in illo actu, nunquam ita exuere priuatam, quin poſſit ex ſua intentione ſub hac ratione orare pro excommunicato, & non in perſona eccleſiæ, & poſtea cum ſubiungit illa verba: *Pro quibus*, &c. ex eadem intentione ad eos, qui ſunt capaces illius oblationis, vel pro quibus ipſe in perſona eccleſiæ orauerit, ſe conuertere. Non eſt ergo cur in hac re ſcrupulum faciamus; quanquam nonnulli moderni Theologi audeant ſimpliciter definire, id non eſſe licitum ſine maiori fundamento.

6 Quin potius addunt Sylueſt. & Ang. eſſe licitum Sacerdoti, dum publicè orat nomine totius eccleſiæ, ſimul intentione priuata, & in ꝓpria perſona eandem petitionem facere pro excommunicato, dummodo exterius illum ſpecialiter non nominet, quia non repugnat, eandem orationem duplici intentione, & quaſi in duplici ſenſu exterius proferre. Quod magis declarans Nauarrus ait, licitum eſſe Sacerdoti totũ pium opus dicendi Miſſam, & ſacrificandi, & cantandi, vel orandi Horas Canonicas, quatenus eſt proprium opus talis priuatæ perſonæ, per quod habet ſuum meritũ vel ſatisfactionẽ vel impetrationẽ ex opere operantis, offerre priuata intentione pro excommunicato, quia ſecundum illum reſpectum illa eſt priuata oratio, vel ſatisfactio, cuius applicatio voluntaria eſt, & de illa nulla facta eſt prohibitio, & ideo quantum eſt ex vi cenſuræ, nihil repugnat quia pro excommunicato offeratur. Dico autem, *qui autem eſt ex vi cenſuræ*, quia aliunde ex praua diſpoſitione excommunicati poteſt eſſe impedimentum, ſcilicet, ſi in peccato mortali ſit, præſertim quo ad fructum ſatisfactionis, ſi pro eo offeratur, quia quamdiu aliquis eſt in peccato mortali, nulla ſatisfactio poteſt ei applicari, nec pœna remitti. Impetratio verò habere poteſt aliquem effectum: nam per orationes impetrari poteſt bona diſpoſitio vel aliquod auxilium ad illam. Et idcirco oratio pro aliquo non ſemper ſupponit in illo bonam diſpoſitionem, ſicut propriæ ſatisfactionis communicatio.

Ad rationem ergo dubitandi in prin. poſitã reſpondetur, huiuſmodi orationem priuatam pro excõicato non eſſe cõicationem prohibitã ex vi huius cenſuræ, imò nec propriè eſſe communicationis cũ illo, ſed eſſe quoddam opus miſericordiæ, ſeu ſpiritualis eleemoſynæ, quæ exhibitis propriis, & priuatis prohibita nõ eſt, quod etiã ſuo modo in corporale eleemoſyna 7

7 Ratio dubitãdi ſoluitur.

locũ hẽt, vt infra dicemus, & ideo ẽt nõ eſt hoc ſignũ ſpãlis beneuolentiæ, & amicitiæ, præſertim cũ per actũ internũ, vel occultũ fiat, ita vt neceſſe nõ ſit in alterius notitiã deuenire, quãquã ad totum ſit accidentariũ, & ad vim excõicationis non referat. Hic vero inquiri poterat, an poſſit quis offerre pro excõicato propriã, & particularẽ ſatisfactionẽ ex opere operato ſibi prouenientẽ ex ſacrificio, vel ẽt ex Sacramẽto. Sed hæc qõ locũ non hẽt, quia, vt opinor, hic fructus non põt aliis cõicari, vt in propriis locis ſuperiori tomo tractaui. Si aũt ille fructus cõicabilis eſſet, ex parte cenſuræ id non repugnaret, vt conſtat ex generalib. principiis poſitis.

DISPVTATIO X.

De ſecundo effectu excommunicationis, qui eſt priuatio paſſiuæ communicationis Sacramentorum.

POſtquam dictum eſt de cõicatione ſpirituali quodammodo interna, dicẽdum eſt de cõicatione externa in reb. ſacris, inter quas primũ locum hñt Sacra, quorum duplex põt eſſe vſus, ſ. actiuus, & paſſiuus, de quibus ſigillatim dicẽdum eſt. Tria ergo in præſenti videnda ſunt: Primum, quid in hoc prohibitũ ſit ipſi excõicato. Scdm quid ſit prohibitum miniſtris Sacratorum reſpectu illius Tertium, qualia ſint Sacra, ſi fortaſſe excõmunicato tribuantur.

SECTIO I.

Vtrum grauiter peccet excommunicatus, quodlibet ſuſcipiendo Sacramentum, & quam pænam incurrit.

1 Excõicatus Sacramenta ſuſcipiẽs peccat mortaliter. D.Thom. Bonauent. Richardus Palud. Argentin. Soto. Nauarr. Couarr. Cap. Cum illorum, & c. Si quem. de ſen excom. Cap Illud, & c Si celebrat, de Cler. exc. min. Ratio huius prohibitionis Eccleſ.

GEneralis regula, ac certa eſt, per ſe loquendo, & ex genere ſuo mortaliter peccare excõicatum, quodlibet ſuſcipiendo Sacramentum. Ita docẽt cõiter Doctores in 4. d. 18. D. Thom. D. Bonauentura, Richard. Palud. & alii, Argentina d. 19. ar. 4. Soto d. 22. artic. 1. & Summiſtæ, ac Doctores oẽs, ſpã liter videri poſſunt Nauar. c. 27. nu. 18. & Couarr. in c. *Alma*, 1. p. 5. 6 nu. 5. Eſtque in iure expreſſum in c. *Cum illorum*, & c. *Si quem*, de ſent. exc. & in c. *Illud*, & capit. *Si celebrat*, de cler. exc. miniſt. Et hæc eſt ratio à priori huius culpæ, quia hoc non eſt malum, niſi quia per ipſam cẽſuram prohibitum eſt. Ratio autem talis prohibitionis eſt eadẽt, quæ ſufficiẽs fuit ad inſtituendã talẽ cenſurã per modũ cuiuſdã medicinalis pœnæ. Itẽ quia ille, qui eſt inobediẽs,

A & contumax eccleſię, meritò repellitur tanquã indignus a participatione potiſſimorum eccleſiæ bonorum, qualia ſunt Sacramenta. Adde, excõicationem minorẽ habere hunc effectum, vt infra ſuo loco dicemus, & ex eiſdem iuribus conſtat, ergo multo magis excõicatio maior illam habebit, nã includit totum, quod minor, & aliquid addit. Deniq; ob hunc præcipue effectũ poſt præcedentẽ, de quo in ſuperiori diſputatione diximus, anathema dicitur eſſe oĩum pœnarum Eccleſiaſticarũ maxima, & abſcindere hoĩem ab eccleſia, & eum tradere Satanæ, & *æternæ mortis damnatio* vocatur in c. *Nemo Epiſcoporum*, 11. q. 3. quia quodammodo clauduntur excõicato omnes fontes gratiæ, qui pro cæteris omnibus in eccleſia expoſiti ſunt. 3

B Atq; hunc conſtat, hanc prohibitionẽ eſſe talem, vt eius tranſgreſſio ex genere ſuo peccatũ mortale ſit, quia materia eſt grauis, & pertinens ad cultũ Sacramentorũ. Itẽ hoc eſt quoddam ſacrilegiũ, vt rectè dñt citati authores, & Caiet. in Sum. ver. *Abſolutionis impedimentum*, & Nauar. in c. *Fratres*, de pęnit. d. 5. num. 38. quia eſt contra reuerentiam Sacramento debitam: ſacrilegium aũt ex ſuo genere peccatũ mortale eſt, & materia Sacramentorum grauis eſt, ergo hoc peccatum non ſolum ex genere ſuo, ſed ẽt ex parte materiæ, per ſe loquendo, & ſecluſa inaduertentia, vel alio ſimili impedimento, mortale peccatum eſt. Quod ẽt ſatis apertè ſignificatur in c. *Sacris*, de iis, quę vi, metus ve cauſa fiũt. Vnde fit, quamuis vnius Sacramẽti receptio, 2 Aſſertio ſuadetur. Caietan. Nauarr.

C cæteris parib. grauius peccatum ſit in excommunicato, quã receptio alterius, iuxta inæqualitatem Sacramentorum in dignitate, & excellentia, tñ hoc oĩbus commune eſſe, vt cuiuslibet receptio ẽt ſemel facta, durante excõicatione, peccatum mortale ſit. Ratio eſt, quia ſeparatio excommunicati ab vſu Sacramentorum generalis eſt, vt conſtat ex citatis iurib. & communi oĩum interpretatione, & ſententia, at verò quodlibet Sacramentum eſt in materia grauis reſpectu huius præcepti, & dignè, ac ſanctè tractandum eſt, ergo quodlibet Sacramentum recipere, ſiue illud ſit matrimonium, ſiue quodlibet aliud grauius, dum ſuſcipiens excommunicatione innodatus eſt, peccatum eſt mortale. Et ita ſentiunt omnes citati authores.

D Sed quæret aliquis primò, de quo excõmunicato intelligendũ hoc ſit; an ſolum de nominatim denũciato: & manifeſto percuſſore clerici: vel etiam de quolibet quantumuis occulto. Reſpõdeo, nullam hic eſſe adhibendam limitationẽ ob Extrauagantẽ, *Ad euitanda*: ſed quo ad hanc partẽ integrũ manere ius antiquum, quia per nouum ius illius Extrauagantis nullus fauor fit ipſi excommunicato, vt in eadẽ dicitur & ſuprà notauimus: ergo nullus excõmunicatus, quantũ eſt ex ſe, liberatur hoc onere ſeparãdi ſe ab vſu Sacramẽtorum: alioqui magnus fauor, & gratia illi fieret. Item nõ erat aliud neceſſariũ ad fi. illius Extrauagãtis, neque erat expediẽs ad timorem, & rigorem cenſurę conſeruandũ: nam qui ſcit ſe eſſe excommunicatum, etiamſi denũciatus, vel publicus non ſit, facile poteſt abſtinere à Sacramẽtorum participatione. Neque inde ſequitur periculũ, vel ſcandalũ per ſe loquendo; magiſque timebitur cenſura, ſi ſtatim ad hoc obliget ipſum excommunicatum, quàm ſi ſpecialis denũciatio expectãda ſit 3 Num aſſertio hęc in omni excõicato & non denũciato locũ habeat.

Imò

Imò vix poſſet dici excommunicatus, niſi ſolo
nomine ante denunciationem, niſi ſaltem ipſe
teneretur abſtinere: nam, qua ratione non tene
retur quo ad hunc effectum, etiam non tenere
tur quo ad alios, quæ ergo eſſe talis excōica-
tio? Itaque de hac re nulla eſt controuerſia. Du
bitationes vero, quæ hinc oriri poſſunt, in ſect.
ſequente diſſoluentur.

4 *Poſſitne in aliquo caſu exc. licitè ſacramē tum recipere.*

Alia verò interrogatio ex hac reſolutione na
ſcitur, ſcilicet, an in aliquo caſu poſſit excom-
municatus, præſertim occultus, excuſari à pec-
cato. Hæc verò quæſtio reſoluta eſt ſupra tra-
ctādo de cēſuris in communi. Dupliciter enim
poteſt excuſari ab hac culpa excommunicatus,
primo per ignorantiam probabilem, ſeu inuin
cibilem, quæ excuſatio generalis eſt omnibus
delictis. Poteſt autem hæc ignorantia in præſen
ti eſſe, vel facti, quæ frequētior, & excuſabilior
eſt, & ideo facilius in iure admittitur, vt patet
ex capit. *Si verò*, 2. de Sent. excommunic. Vel
etiam iuris, quia, cum hoc ius poſitiuum ſit, &
humanum, vt ſuprà oſtendimus, etiam poteſt
interdum inuincibiliter ignorari. Quo modo
autē coniectari poſſit an talis ignorantia inuin
cibilis ſit, & quid etiam in caſu dubii agendum
ſit, ex dictis ſuprà de cenſuris in communi ſu-
mendum eſt. Alter caſus, in quo poteſt quiſpiā
excuſari, eſt, vrgens neceſſitas; quæ poteſt eſſe,
vel ob vitandam grauem infamiam, vel ſcan-
dalum, vel mortis periculum, etiam extrinſe-
cus illatum, de quibus fusè dictum eſt loco
citato. Poteſt etiam hæc neceſſitas interdum
eſſe ſpiritualis propter eminentem mortis ar-
ticulum, vt explicabimus commodius ſect. ſe-
quente.

5 *An excō. ſacramentum recipiens aliquam pœnā incurrat.*

Vltimo quæri poteſt, an excōmunicatus reci
piens aliquod ſacramentū, pœnam aliquā, vel
cenſurā, aut inhabilitatem eccleſiaſticā ipſo iu
re incurrat. Ad quod breuiter dicendum eſt, ge
neratim nullam eſſe impoſitā, ſolo excepto Or
dinis ſacramento. Priorem partem tradit Inno-
centius c. 1. de Sent. excommu. in 6. & alii quos
refert & ſequitur Vgol. Tab. 1. c. 14. n. 22. Et ſuf
ficienter probatur, quia nullum inuenitur ius,
quod hanc pœnam, cenſuram, vel irregularita
tem propter hoc delictum imponat. Quod cla-
rius cōſtabit ex his, quæ de cēſuris omnibus &
irregularitatibus in particulari dicemus. Quin
potius nō ſolum pœna ipſo iure lata, ſed nec fe
rēda per ſentētiam iudicis inuenitur taxata ac
definita per aliquam canonicā legem: arbitrio
ergo iudicis erit puniendū, ſi ſufficienter pro-
betur. Dices, Excommunicatus miniſtrans ex
officio ſacramentum habet pœnā ipſo iure im-
poſitam, ſcilicet irregularitatem, vt ſuo loco vi
debimus, ergo & recipiens. Negatur conſequē-
tia, quia ius non poſuit illam in vtroque caſu,
& per ſimilitudinem non ſit extenſio in pœnis
iuxta veriorem legum interpretationem. Imò
nec vltra proprietatem verborum extenſio fa-
cienda eſt, & ideò licet imponat pœnam excom
municato celebranti, cap. *Latorem* c. vlt. de
Cleric. excom. miniſt. non incurrit illam excom
municatus recipiens Euchariſtiam more laico
rum, quia recipere nō eſt celebrare. Præterquā
quòd nec ratio eſt ſimilis, tum quia celebrare
& ſimile ex ſuo genere eſt altius miniſterium
tum etiam quia miniſtri Eccleſiæ quatenus ta-
les ſunt, violando excommunicationem, gra-
uiſſimam contumaciam committunt, propter
quam ſuo ordine & miniſterio indigni cenſen-
tur. Exceptio autem de ſacramento Ordinis ad
dita eſt, quia excommunicatus ordinem ſuſci-
piens, ſuſpenſus manet, vt nunc ſuppono ex in
fra dicendis in propria materia. Illud autē ſpe-
ciale eſt, quia de illo tantum ſacramento hoc
decernūt iura, nec ſunt extendenda, vt dixi, præ
ſertim quia in illo ſacramento potuit conſide-
rari ſpecialis deformitas, eo quod per illud, ſa-
cramentum miniſtri Eccleſiæ conſtituuntur:
quibus claues committendæ ſunt, & ideò qui
in contemptum illarum ordinatur merito illa
ſpeciali pœna afficiuntur.

SECTIO II.

Vtrum Miniſtri Eccleſiæ peccent, dando ſacramentum aliquod excommunicato, & quam pœnam incurrant.

HAec quæſtio ſpecialem difficultatem
habet poſt nouum ius Concilij Con-
ſtantienſ. in Extrauagant. *Ad euitādā*
Et ideo diſtinguendi ſunt duo ordi-
nes excommunicatorum. Vnus eſt eorum, qui
nominatim declarati ſunt, vel ſunt manifeſti
percuſſores clerici; alius cęteros omnes conti-
net, & hic breuitatis cauſa priores appellabi-
mus, *euitandos*, poſteriores, *non euitandos*. Præte-
reà diſtinguere oportet duplex principium, ob
quod illicitum eſſe poteſt dare ſacramentū ex-
communicato. Vnum eſt ipſa cenſura, cui oppo
nitur omnis communicatio cum excommuni
cato, præſertim in ſacris, nam miniſtrare illis ſa
cramentum quædam communicatio eſt. Aliud
eſſe poteſt ipſummet ſacramentum, & ſanctitas
eius, ac officium diſpēſandi illud quod obligat,
vt ſanctè diſpenſetur, & conſequenter nō niſi
dignis, & diſpoſitis conferatur

Miniſtros Eccleſiæ teneri vitare excommunicatos denunciatos in adminiſtratione ſacramentorum.

DIco ergo primo, Miniſtri Eccleſiæ ex vi
Eccleſiaſticæ cenſuræ, tenentur vitare in
adminiſtratione ſacramentorum omnem excō
municatum vitandum iuxta prædictam extra
uagantem, & grauiter peccant, quodcunque
ſacramentum illi dando. Hæc eſt certa, & com-
munis ſententia. Et fundamentū eſt, quia quo
ad hos excommunicatos nihil innouatum eſt
per illam Extrauagantem *Ad euitandum*, vt ex
tenore illius conſtat: ſed iure antiquo teneban
tur miniſtri ſacramentorum non præbere ſacra
menta excommunicatis, vt conſtat ex multis
decretis 11. queſt. & c. *Epiſcoporum*, de Priuil. in
ſexto & ex capit. *Significauit*. & capit. *Cum deſi-
deris*, de Sent. excommun. & aliis, quæ genera-
tim communicationem prohibent cum excom
municato, & præcipue in rebus ſacris. Vnde ma
nifeſtum eſt, hoc peccatum ex genere ſuo mor
tale eſſe; nec poſſe huiuſmodi actum à culpa
excuſari, ſi ex parte miniſtrantis ſacramentū vo
luntariè fiat, & ex parte recipientis nulla ſit ne
ceſſitas, vel grauis cauſa, quæ illū excuſet, quia,
ſi hæc duo concurrant, prohibitio integra ma-
net, & vrget, & materia in quolibet ſacramento
per ſe ſumpto grauis eſt.

3 Excõicato ſacramenta miniſtrare ex ſuo genere mortale peccatũ nulla interueniẽte excuſatione.

Ex illo autẽ duplici capite oriri poteſt excuſatio huius delicti. Ex priori quidem, quia nullũ peccatũ eſt, niſi ſit voluntariũ. Poteſt autẽ hic eſſe actus inuoluntarius, & ex ignorantia probabili, & ob vim, aut metum graue cadentẽ in conſtantem virum, iuxta ſuperius dicta de cenſuris in cõmuni. Sicut enim ibi diximus ex hoc duplici capite excuſari poſſe aliquẽ, ne cenſurã incurrat, aut ne cõtra ipſam cẽſurã culpabiliter agere videatur, ita hic dicendũ eſt de hoc ſpeciali actu adminiſtrandi ſacramẽta excommunicato: nam eſt eadẽ ratio, & eiſdem regulis & modis explicanda eſt hæc excuſatio. Quæ quidem quantũ ad ignorantiam non habet difficultatẽ vllam præter eam, quæ poſita eſt in examinando, quãdo talis ignorãtia inuincibilis ſit. Quod verò ſpectat ad violentiã, ex eo poteſt difficultatem parere, quòd dare ſacramentũ excommunicato, quando ille peccat recipiendo, intrinſecè malũ videtur. Dicendũ verò eſt, nos nunc non agere de peccato, quod interuenire hic poteſt contra ius naturale & diuinũ, ſed ſolum quatenus eſt cõtra Eccleſiaſticã prohibitionem, quã ceſſare dicimus, vbi ſufficiens violentia intercedit: quia quo ad hoc eadẽ eſt ratio de hoc præcepto Eccleſiaſtico, & de aliis, in quarũ trãgreſſione nõ interuenit contẽptus fidei, aut religionis, ſeu ipſius cenſuræ, vel poteſtatis Eccleſiaſticæ. Quod enim cũ illa poſitiua obligatione cõiuncta ſit alia naturalis ex dignitate, ſeu natura ipſius ſacramẽti orta, non obſtat quominus poſitiua obligatio ĩtra ſuos limites maneat, & cũ tanto diſpendio nõ obliget. Vnde probabiliter colligo eum, qui graui metu coactus Euchariſtiam, v. g. præbet excommunicato, non incurrere cẽſuras, ſi quæ ſunt illis ĩpoſitæ, qui cũ excommunicatis in ſacris communicant: quia illæ ſunt annexæ Eccleſiaſticæ prohibitioni, ergo qui cõtra illã nõ peccat, licet ex alio cap. peccet nec dici poteſt cõtumax eccleſiæ, nec cenſurã incurrit. Quod aliis exẽplis, cõfirmari poſſet, ſed ne inutiliter ea repetamus, explicãdo excommunicationes iure latas ea declarabimus. Solũ poteſt obiici cap. *Sacris*, de iis, quæ vi; ſed illud expoſitum eſt diſpu. 7. de cenſuris in communi.

4 Quoties exc. excuſatur a culpa recipiẽdo ſacramentum, excuſari miniſtrũ miniſtrãdo.

Rurſus excuſabitur à peccato miniſtrans ſacramentum excõmunicato, quoties ille excuſatur recipiendo illud, quia hæc prohibitio magis directè cadit in excommunicatum, quàm in alios: ergo, ſi ille excuſatur in recipiendo, alij etiam excuſabuntur in dando. Item, quia, ſi excommunicatus non peccat in tali caſu recipiendo ſacramentum, non peccabit petendo, & inducendo alium, vt de iure habet, per ſe loquẽdo, ius petendi: ergo alter non peccabit dãdo: imò poterit etiam teneri vel ex officio, ſi ſit paſtor, vel ex charitate pro ratione neceſſitatis, poteſt autem, vt ſuprà dixi, excuſari recipiens, vel ob ignorantiam, vel ob neceſſitatem.

5 Exponitur & limitatur data regula in excuſatione ob ignorantiã.

Et in vtroque caſu eſt nonnulla difficultas, de ignorantia quidem, quia, licet alter ignoret inuincibiliter ſuam cenſuram, ſeu illius oblitus ſit, alter, ſi nouit cenſuram, non debet ei adminiſtrare ſacramentum: ſed admonere illum ſui ſtatus, quia illa actio, & receptio, per ſe eſt mala, & vtriq; prohibita, & ignorantia vnius, non reddit alterum ignorantem, vt eum excuſet. Ad hoc verò in primis dicendũ eſt, in caſu in quo nunc verſamur iuxta Extrauagantem *Ad euitanda*, vix poſſe moraliter accidere hanc excuſationem per ignorantiam ipſius excõmunicati, quia ſi ſit ignorãtia iuris, id eſt, quòd quis ignorẽt ſe nõ teneri ad vitandam ſuſceptionẽ ſacramentorũ, etiam ſi excõmunicatus ſit, talis ignorantia non eſt præſumẽda probabilis, neque debet quiſpiam contra ius ſibi impoſitum operari propter talẽ ignorantiam alterius, ſed potius debet admonere illũ, & docere, vt ius vtrique impoſitũ ſeruetur. Ignorantia vero facti vix in hoc caſu interuenire poteſt, cùm tractemus de publice excommunicato, ſeu denũciato: nam de cæteris excommunicatis non eſt obligatio vitãdi illos: vnde, ſi cõtingat eos ſuam cenſurã ignorare, nihil obſtat quominus licitũ eſſe poſſit eis dare ſacramenta, vt ſtatim dicemus. Quia verò excogitari poteſt caſus, in quo vel percuſſor clerici ſui facti oblitus, ſit, iuxta cap. *Cum illorum*, de Sentent. excommunicat. vel putet ſe eſſe abſolutum, cum non ſit: aut etiam accidere poteſt vt quiſpiã ſit publice declaratus in Eccleſia, vel per reſcriptũ in plateis poſitum, & ipſe neſciat, ideò addo in talibus etiam caſibus nunquã eſſe præſumendam ignorantiam inuincibilem, ſed admonendum excommunicatum, vt maiorem diligentiam adhibeat, aut rem ipſam ei proponendo ſi de illa alteri conſtet. Addo præterea, etiam ſi ignorantia, obliuio, vel inconſideratio eſſet inuincibilis, propter eam ſolam nõ ſtatim licere ſacramentum dare excommunicato ex tali ignorantia petenti, quia obligatio vitandi illum eſt per ſe, illa vero excuſatio eſt valde extrinſeca, & per accidens: & (quod caput eſt) poteſt facilè auferri, ſi is, qui ignorat, de rei veritate illuminetur. Quod in præſenti caſu potius fieri debet, quàm dari illi ſacramentum, quia non tantum agitur de eius obligatione, ſed etiã de illa, quam ipſe miniſter habet ad ſeruandã Eccleſiaſticam cenſuram. Atque in hunc modum explicanda, vel limitãda eſt regula poſita, vt ſcilicet intelligatur, quando excuſatio ipſius excommunicati petentis ſacramentum talis eſt, vt reddat licitam voluntariam ſuſceptionem ſacramenti in tali ſtatu excommunicationis: vel aliter, niſi ſit talis excuſatio, quæ alio remedio poſſit facile auferri.

6 Explicatur regula in excuſatione ob neceſſitatem.

Vnde circa aliam cauſam excuſationis, quæ eſt neceſſitas, minor eſt difficultas, nã hæc cauſa quodammodo communis eſt miniſtranti, hoc ipſo quod in recipiente, vel petente inuenitur: eadem enim occaſio, quæ excommunicatum conſtituit in tali neceſſitate petendi ſacramentum, vt eum à culpa excuſet, conſtituit etiã miniſtrum in ſufficiente dandi neceſſitate, vel vt alteri reddat ius ſuum, ſi ex officio id debeat, vel vt ſubueniat proximo in tali neceſſitate conſtituto. Et nihilominus ſemper ſubintelligendum eſt, quando aliter ſubuenire non poteſt: nam ſi ipſemet miniſter poſſit prius tollere cenſuram, quàm det ſacramentum id omnino facere debet, quia tunc licèt ſit neceſſitas recipiendi ſacramentum, nulla tamen eſt recipiẽdi illud ante abſolutionem. Et, quamuis fortaſſe recipiens ob neceſſitatem poſſit illud ita recipere, ſi alter nolit aliter dare, ipſe tamen ſic dans, grauiter peccat, quia ſine neceſſitate id facit, & excuſatio alterius ſolum ex malitia miniſtri proueniret.

7 Poſſit ne in mortis articulo quiſpiam

Ex quo ceſſat vulgare dubiũ, quod hic peti ſolet, ſi contingat, excommunicatũ tã eſſe morti vicinum, vt nõ poſſit prius ab excommunicatione

à peccatis absolui, quàm à censuris. Medin.

tione abſolui, quàm à peccato, an poſſit licite prius à peccato abſolui. In quo caſu dixit Medina tractatu ſecundo de Confeſſio. quæſt. de Cõfeſſ. ab excommunic. facta in fine, abſoluendũ prius eſſe à peccatis, quia neceſſitas excuſat. Quod eſſet quidẽ verũ, ſi dari poſſet neceſſitas ita abſoluendi, ſeu cum illo ordine; re tamen vera nulla eſſe poteſt neceſſitas ſic abſoluẽdi: quia quilibet ſacerdos, ſicut poteſt abſoluere ab omnibus peccatis in articulo mortis, ita poteſt abſoluere ab omni vinculo excõmunicationis. Et vtraque poteſtate eiſdem verbis vti poteſt, vt ſuprà dixi, dicendo, *Ego te abſoluo*; cum intẽtione abſoluendi à cenſura, & a peccatis: & tunc ſimul tempore vtraque tollet, prius tamen natura ipſam cenſuram. Ob maiorem verò certitudinem addere poteſt, *Ab omnibus cenſuris, & peccatis tuis*: quia certiſſimum eſt illa ſola verba *Ego te abſoluo*, eſſe eſſentialia, & ſufficientia ad abſolutionem ſacramentalem: quod non eſt ita certum de abſolutione à cenſura: & ideo in illo modo abſoluendi poteſt eſſe fructus, & nihil eſt periculi, quia, licet infirmus moriatur, antequã proferantur illa verba, *Et ab omnibus peccatis tuis*, abſolutio ſacramentalis erit valida: quod non ita erit certum de cenſura, ſi non aliquo modo exprimatur. Rectè ergo illo modo fiet talis abſolutio; quia abſolutio cenſuræ ſemper præcedere debet, vel natura, vel tempore, quantum neceſſitas permiſerit.

Incurrâtne aliquam pœnam, aut cenſuram qui ſacramenta excommunicato miniſtrat.

1 Prima Cõcluſio.

VLtimo inquiri poteſt circa hanc concluſionem, quas pœnas, vel cenſuras ipſo incurrat, miniſtrans ſacramenta excommunicato, ſed non inuenio ſpecialem pœnam latam propter nunc modum communicationis, præpter eam quæ generaliter lata eſt propter communicationem in ſacris cum excommunicato, quæ ſolum eſt excommunicatio minor; de qua infrà dicetur, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, quod ipſo iure imponitur eis, qui excommunicatos ad Eccleſiaſtica ſacramẽta admittũt in cap. *Epiſcoporum*, de priuil. in 6. In ca. autem, *Excommunicamus*, primo de Hæreticis, §. *Credẽtes*, præcipitur, vt clerici, qui ſacramenta Eccleſiaſtica exhibent, *huiuſmodi peſtilentibus* (id eſt fautoribus hæreticorum, qui excommunicati ſunt) ſuo priuentur officio, ad quod ſine Apoſtolico indulto non reſtituantur. Illa tamen pœna nec iure ipſo imponitur, ſed imponenda mandatur nec extendenda eſt ad omnes adminiſtrantes ſacramenta excommunicatis, quia ſpecialiter fertur in odium hæreſis, & fautorum eius. Neque etiam non procedit de omnibus fautoribus, ſed de illis, qui nominatim ſunt denunciari. Circa quam pœnam videri poteſt Bernard. Diaz in practica canon. crim. cap. 115.

2 Ca. Significauit, de ſent. exc. expoſitus.

Denique in cap. *Significauit*, de Senten. excõmunicat. ait Pontifex, eos, qui participauerũt cũ excommunicatis ab ipſo, & ipſos in officiis receperunt, eandem excommunicationẽ incurriſſe. Quod non poteſt exponi de excõmunicatione minori, quia ibidẽ Papa reſeruat ſibi abſolutionem illius cenſuræ. Vnde interpretes ibi circa deciſionem illius textus plurimũ laborãt,

A quia in iure non eſt lata excõmunicatio maior, in eos, qui cum excommunicato communicãt ibi autem non conditur nouum ius, ſed iuxta antiquum reſpondetur, quid de facto iam præterito ſentiendum eſſet, vt ibi notant Panormitanus, in fine & alij. Quod ſi quis reſpondeat cum Gloſſa ibi, & Nauarro in Manuali capitu. vigeſimo ſeptimo, numero 30. excommunicationem, quæ lata fuerat a Pontifice, vt ibi refertur, non fuiſſe ſimplicem, ſed quæ participantes etiam ligaret, gratis dictum videbitur, quia nec in textu fundamentum habet: nec veriſimile videtur, quia, ſi ipſa excommunicatio ita lata fuiſſet, nullus eſſet relictus locus dubitationi, & conſultationi. Verus ſenſus illius textus eſt, quem Panormitanus ſequitur, & dicit (Panormit. Gloſſa Nauarr.)

B eſſe communem, ſcilicet, vt illa ſit ſpecialis pœna lata contra clericos ſcienter, & ſponte violantes excommunicationem latam à Papa, participando cum excommunicatis in diuinis officiis; ita vt ad illam pœnam incurrendam quinque conditiones requirantur, vt notauit etiam Gloſſa in capit. *Statuimus*, de Sentent. excommunicat. in textu, verb. *Conſtitutionibus*. Prima, quod excommunicatio ſit Papalis. ſecũda, quod participatio ſit recipiendo excommunicatum in officiis, tertia, quod participans ſit clericus, quarta, & quinta quod ſcienter, & ſponte id faciat; omnia enim hæc expreſſe continentur in textu, & cum materia ſit odioſa, ſecundum omnes circunſtantia reſtringenda eſt. Quod adeo verum eſſe credo, vt nimis rigoroſam exiſtimem illam legem, etiam ſic expoſitã:

C nam ex ea ſequitur clericum communicantem dicto modum quolibet excommunicato à Papa quouis modo eſſe excõmunicatum excommunicatione Papæ reſeruata, quod inauditum videtur, & præter omnem vſum. Vnde reſtringenda erit amplius illa lex ad excommunicationes Papales, vel ab homine, & ſpecialiter latas, nam totum hoc in verbis habet fundamentum, vel ſaltem ad excommunicatos à Papa à iure, vel ab homine, nominatim tamen declaratos, aut denunciatos: ita interpretatur Caietanus in Summa verbum, *Excommunicatio*, capitulo quinquageſimo octauo, dicitque conſuetudinem ita fuiſſe interpretatam ius illud, quod alias nimis rigoroſum fuiſſet. Et addere poſſumus, hoc maxime confirmatum eſſe per Extrauagantem, *Ad euitanda*. De quare plura videri poſſunt apud Adrianum: quod libro ſexto, Antoninus tertia parte, titulo vi- (Caiet. Adrianus.)

D geſimo quarto, capitulo trigeſimo ſecũdo, Syl ueſter verbum, *Excommunicatio*, ſeptimo caſu ſexto.

Secunda Concluſio.

10 Miniſtros ſacramentorum nõ prohiberi ab eccleſia miniſtrare occultis excommun.

DIco ſecundo, Ex vi cenſuræ excommunicationis non prohibentur nunc miniſtri ſacramentorum ea tribuere excommunicatis occultis ſeu non vitandis: ſi tamen id faciant, ſæpius peccabunt contra ius diuinum ac naturale: interdum vero etiam ab hac culpa excuſabuntur. Prima pars cõmunis eſt, & conſtat ex dicta Extrauag. *Ad euitandũ*, vbi expreſſa mentio ſit de ſacramẽtorũ adminiſtratione. Cum ergo illa ſolum eſſet prohibitio Eccleſiaſtica; & ipſa Eccleſia eam merito abſtulerit, propter rationes quæ in eadem Extrauagante attinguntur, cumque oſtenſum ſit illam Extrauagantẽ

receptam

Digitized by Google

receptã eſſe, & ab Eccleſia ſeruari, nulla in hoc relinquitur, dubitandi ratio. Ex quo ſequitur, ſacerdotem dantem ſacramentum excõicato non vitando, etiamſi alioqui peccet, nullã incurrere pœnam, ſiue cenſuram ab Eccleſia impoſitam iis, qui excom. ſacramenta miniſtrant: quia, ſicut hæc prohibitio iam non comprehendit huiuſmodi caſum, ita nec pœna in illo impoſita ad illum extenditur.

11 *Obiectio.* Dices, Eccleſia non abſtulit his excõicatis obligationem abſtinendi à ſacramẽtorum ſuſceptione, ergo nec potuit auferre miniſtris obligationem non dandi. Patet conſequentia, quia illa duo correlatiua ſunt, ergo, ſi vnum prohibetur, & alterum prohiberi neceſſe eſt, quia, ſicut correlatiua ſunt ſimul in exiſtentia, ita, & quo ad prohibitionem, cum vnũ fieri non poſſit, quin aliud conſequenter fiat. Vnde, ſi emptio alicuius rei alicui interdicta eſt, conſequẽter aliis interdicitur, ne illã eidem vendant, argumento leg. 1. C. de Cupreſſis lib. 11. vbi Bartholus, & latius Additio ad illum. Rñdetur, ex vi prohibitionis actionis formaliter ac præciſè loquendo non prohiberi receptionẽ, neq; è cõuerſo. Mihi. n. religioſo prohibitum eſt recipere aliquid abſq; licentia prælati: altera aũt non eſt prohibitum dare. Et ratio eſt, quia cum perſonæ ſint diuerſæ, poteſt vni prohibitio imponi, & non alteri, quod maximè verũ eſt de prohibitione humana. Itaque vt prohibitio extendatur ad vtrumque extremum, oportet, vt vel in ipſa lege formaliter exprimantur, ſicut fit in dicta leg. 1. de Cupreſſis, vel vt res ipſæ, ſeu actiones ita ſint connexe, vt non poſſint quo ad honeſtatem, vel turpitudinem ſeparari; tunc enim quaſi per extenſionem ex prohibitione vnius inferri poteſt prohibitio alterius, quæ conſecutio ſolum tenebit, quantum ad id, in quo fuerint connexa. In præſenti ergo non ſolum non fit in ipſã lege formalis extenſio, verùm potius fit expreſſa limitatio ad recipientem, & excluditur miniſtrans, connexio verò non eſt ſemper neceſſaria, & quando inuenitur, prouenit ex alia lege, ad quam pertinebit tunc iſta prohibitio, quatenus in miniſtrantem cadit, vt iam explicabimus.

Bartholus. Solutio.

12 *Sæpe miniſtrum peccare, ſacramenta excõicato occulto miniſtrãdo.* Secunda ergo pars aſſertionis fundatur in illo principio iuris diuini connaturalis ipſis ſacramentis, ꝙ miniſtri ſacramentorum tenentur illa non præbere indignè petentib. de quo dictum eſt 3. tomo diſput. 28. ſect. 2. Et illud amplius explicui diſput. ſeptuageſima ſecunda, ſectione tertia, & quarta. Sed in præſenti caſu excommunicatus non vitandus indignè petit ſacramentum, quia peccat mortaliter, ſi illud ſuſcipiat, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo & ſacerdotes miniſtrando peccabunt. Et iuxta hanc declarationem intelligendi ſunt auctores, qui dicunt, etiam nunc prohibitum eſſe miniſtris ſacramentorum dare illa huiuſmodi excommunicatis, vt tenet Adrianus materia de Clauibus, q. 3. & Couarruuias in capit. *Alma*, 1. par. §. 2. nu. 11. in fine, & alii. Dices, Ergo nullus fauor redundat ex illa conceſſione ad Eccleſiæ miniſtros, ſi in re manet ſemper eadem prohibitio, quamuis ex alio capite. Reſpondetur in primis, magnũ fuiſſe fauorem quod ipſa Eccleſia ſuam prohibitionem abſtulerit: naturalem enim auferre non poterat: neque etiam debuit ob eam cauſam excommunicato fauere, ab illo prohi-

Adrian. Couar.

Interrogationi ſatiſ fit.

A bitionem auferendo, tum quia hoc fuiſſet magnum detrimentum Eccleſiaſticæ diſciplinæ: tum etiam, quia ſemper manet in miniſtro obligatio inſpiciendi, an excommunicatus dignè petat. Vnde ſecundò dicitur, ablata ab ipſis miniſtris prohibitione directa ipſius eccleſiæ, facilius poſſe ſacramenta præbere excommunicato, quam antea poterant, quia nunc facile poſſunt eis fidem adhibere, ſi dicant ſe eſſe abſolutos: imò hoc ipſo quod petunt, v. g. Euchariſtiã poſſunt id præſumere, niſi oppoſitum euidenter conſtet, vel ſequatur ſcandalum, vel aliquid ſimile obſtet. Sicut enim, licet mihi euidenter conſtet aliquem heri peccaſſe mortaliter, & hodie videam illum ad celebrandum, vel communicandum accedere, debeo præſumere dignè accedere, & iam eſſe à ſuo peccato abſolutum,

B ita omnino eſt in excommunicato, ſeu non vitando, quia ſolum teneor non dare illi ſacramentum, in quantum in dignè petit, & ideo facilè poſſunt præſumere, & credere cauſam indignitatis eſſe ablatam, quod ſecus eſt in aliis excommunicatis, nam oportet, vt de eorum abſolutione aliquo modo conſtet, vt infra videbimus.

Atque hinc facile patet tertia concluſionis pars, nam in primis, quoties excommunicatus non obſtante cenſura, non peccat petendo ſacramentum, neque alter peccabit miniſtrãdo: quia tota ratio prohibitionis eius oriebatur ex indigna petitione. Deinde, ſi ex negatione ſacramenti ſequatur ſcandalum, propter quod vitandum licitum eſſet dare ſacramentum peccatori indignè petenti, propter illud verbum, licitum etiam erit dare huiuſmodi excommunicato petenti, quia ex huiuſmodi cenſura, nulla 13 *Aliquãdo miniſtrũ à culpa excuſari miniſtrando occulto exc. ſacramenta.*

C noua oritur obligatio, vt dictum eſt. Hic verò inquiri poteſt dubium, quod attigit Adrianus q. 3. de Baptiſm. ad ſextum in fine, an propter vitandum ſcandalum ipſiuſmet excommunicati liceat ei petenti dare ſacramentum, videlicet, quia, ſi ei denegetur, deterior fiet, & magis contumax, vel etiam hæreticus. Quod dubium ipſe indeciſum reliquit, quia illa non videtur eſſe cooperatio, ſed permiſſio minoris mali. Mihi tamen videtur id non eſſe licitum, quia illud non eſt ſcandalum actiuum, ſed paſſiuum tantum, & ex pura malitia. Hoc autem ſecus eſſet, ſi excommunicato occulto publicè

Num propter dum ſcandalum vitanter ipſius exc. liceat illi ſacramenta re.

D petenti ſacramentum, illud denegarem, & ideo circa hoc ſeruanda eſt generalis regula iuris, vt publicè petenti ſacramenta denegentur, ſi publicè excommunicatus ſit, non verò ſi occultè tantum ſit excommunicatus, nam tunc ſolum denegabuntur, ſi ſecreto petat, dummodo de ipſa cenſura ſatis conſtet, cap. *Cum non ab homine*, de ſent. excom. & c. *Si Sacerdos*, de Offic. ord. & late dictum eſt in d. diſp. 72.

SECTIO III.

Vtrum, Sacramenta ab excommunicato recepta, rata, & valida ſint.

Quæſtio hæc intelligi poteſt de valore ſacramenti, aut quantum ad eſſe, ſeu ſubſtantiã eius, aut quãtum ad vſum, ſeu executionẽ ſi aliquem actum, aut munus

Digitized by Google

munus coniunctum habeat. Rurſus qđ hæc ſpecialem difficultatem habet in ſacramento pniæ, in baptiſmo aūt locū non habet, quia ante baptiſmum nullus poteſt eſſe excōicatus: in cæteris vero eandem oīno ſolutionem habet, & facillime expediri poteſt. Nam in primis certum eſt illa quinque ſacramenta excōicatis data valida eſſe quantum ad ſubſtantiam eorum. Et de Euchariſtia quidem nulla eſt quæſtio, quia eſt ſacramentum permanens. De cæteris aūt patet, quia ſi applicetur debita materia, & forma vniuſcuiuſque cum debita intentione miniſtri, & ſuſcipientis, neceſſariò perficitur ſacramentum, neq; poteſt eccleſia per cenſuram illud impedire, quia cenſura non reddit perſonam incapacem, neq; impedit aliquid quod ad ſubſtantiam ſacramenti pertineat. Et ita hæc veritas ſupponitur in oībus iuribus, quæ de hac materia loquuntur, & eſt conſtans apud omnes Doctores ſententia. Quanquā de extrema Vnctione aliquam limitationem nonnulli adhibeant, quam examinabo diſput. ſeq. ſect. 2.

Sacramenta omnia, recepta pœnitētia, ex com. data valida eſſe quo ad ſubſtātiā.

2 Ex quo fit, vt illa duo ſacramēta, quæ ex prædictis quinque charecterem imprimunt, ſ. Ordo, & confirmatio neceſſario habeant hunc effectum in excōicato, quomodocunque illa recipiat, id eſt, ſiue peccet, ſiue non illa recipiendo. Probatur, quia hic effectus non pendet ex diſpoſitione recipientis, ſed neceſſario coniunctus eſt cū valore, & ſubſtantia ſacramenti. Ob hanc. n. cauſam talia ſacramenta iterari non poſſunt, quantumuis indignè à peccatore, aut excōicato, vel præciſo recipiantur, dummodo, quæ ad ſubſtantiam neceſſaria ſunt ritè applicentur. Et in hoc ēt nulla eſt diſſenſio inter auctores. Qūo autem intelligendi ſint quidā textus, qui ordinem ſic receptum interdum irritū vocant, partim conſtat ex dictis ſect. 1. huius diſputationis, partim dicetur in ſeq. & videri etiā poſſunt, quæ de ſacramento Confirmationis in ſimili quæſtione dixi in 3. tom. diſp. 36. ſect. 3. De effectu vero gratiæ regula generalis eſt, ſi excommunicatus recipiat ſacramentum abſq; culpa, ſeu cum iuſta excuſatione, recipere etiā effectum eius, quia tunc non ponit obicem: ſacramenta autem omnia infallibiliter conferūt gratiam non ponentibus obicem, nec poteſt Eccleſia per cenſuram hoc impedire, cum in diuina promiſſione nitatur. 3 At vero, ſi excommunicatus peccat mortaliter ſuſcipiendo ſacramētum, iam ponit obicem, & ideo effectum gratiæ non recipit. An verò, recedente fictione, poſtea conferatur, quæſtio generalis eſt de omnibus indignè ſuſcipientibus, quæ nullam hic habet ſpecialem rationem.

Ordo, & Confirmatio ſi ab excō recipiātur ſuū effectū habēt impri mēdi characterem.

Exc ſacramentū cū iuſta excuſatione recipiēs gratiam etiā recipit.

Excommunicatus ſacramentum recipiens, non eſt ſuſpenſus ab uſu eius ſub aliqua pœna Eccleſiaſtica, excepto Ordine.

1 Denique vltimus punctus de vſu, ſeu executione, non habet locum, niſi in ſacramēto Ordinis: nam ſacramentum Euchariſtiæ, vel Confirmationis, aut Extremæ vnctionis non habent propriè aliquem ſubſequentem vſum, niſi quis fortaſſe vocet vſum Confirmationis fortem fidei confeſſionem coram tyranno, vel Extremæ vnctionis conſtanter reſiſtere tentationibus dæmonis in articulo mortis, qui non tam eſt vſus ſacramenti, quam effectus auxilii, vel gratiæ, quæ propter ſacramentum datur. Vnde ad hunc vſum nullum ſpeciale impedimentum ponitur per eccleſiam ex vi cenſuræ, ſed in tantum ab ipſomet ſuſcipiente poni poteſt, in quantum per ſuam prauam diſpōnem gratiam ſacramenti poteſt impedire. In matrimonio verò poſt ſuſceptum ſacramentum, ſeu contractum vinculum, ſupereſt vſus ipſius matrimonii, ille autem, ſi philoſophicè tantum, ſeu moraliter conſideretur, potius eſt vſus matrimonii, vt eſt quidam contractus, q̃ vt eſt ſacramentum, ſi aūt ſpectetur quatenus ſub aliquo reſpectu, & rectitudine ſupernaturali fieri poteſt, ſic dici poteſt effectus ſacramenti, per auxilium gratiæ, quod propter dictam honeſtatem confert, & ideo non aliter impeditur, quam aliæ gratiæ ſacramentales: ſ. per malitiam, vel indiſpoſitionem ſuſcipientis, non verò ex peculiari cenſura, aut eccleſiæ ſuſpenſione, ſuppoſita ſuſceptione validi ſacramenti. Abſolutè igitur loquendo, excommunicatus, qui matrimoniū contraxit, non eſt ſuſpenſus ab vſu matrimonii ſpeciali aliqua pœna, vel cenſura, quæ illi impoſita ſit ob delictum commiſſum in tali ſuſceptione ſacramenti.

In matrimonio probatur.

Duobus autem modis intelligi poteſt eſſe illi interdictus talis vſus, ita vt licitè non fiat. 4 Vnus eſt, quia ille, qui ſic contraxit, non poteſt ſolennem benedictionem in eccleſia recipere, niſi prius abſoluatur, nam, licet illud matrimonium ſit validum, vt eſt certiſſimum, & apertè traditur in c. *Significaſti*, de eo, qui dux. in mar. quam pol. per adul. nihilominus tamen nō debet, quaſi ſolenniter approbari ab eccleſia per publicam benedictionem, quamdiu excōicationis vinculum perſeuerat. Præſertim, cum illa benedictio communicatio quædam ſpiritualis ſit & veluti quodam eccleſiæ ſuffragium, quib. bonis priuatus eſt excommunicatus. In quo etiā conueniunt Doctores in d. cap. *Significaſti*, & Summiſtæ verb. *Excommunicatio*, Couarr. cap. *Alma*, p. 1. §. 6. & Nauar. in c. *Conſideret*, §. *Cautus*, de pœnit. d. 5. Quatenus ergo coniuges ante benedictionem ſolennem in eccleſia ſuſceptam copulari non debent, eatenus per excommunicationem durantem impediri poteſt vſus matrimonii. Non erit autem maius peccatum vti matrimonio ſine abſolutione a cenſura, quam ſine ſolenni benedictione, quod per ſe loquendo, ac ſecluſo ſcandalo, mortale non eſt quantum colligi poteſt ex Concilio Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de reformat. matrimonii, & ſuo loco latius dicemus.

Excō non debeat in eccleſia ſolennē benedōnem recipere.

Cap Significaſti, de eo q̃ dux. in matri. quā pol.

Couar.

Nauar.

Conc. Trid.

5 Alter modus impediendi hunc vſum intelligi poſſet, quatenus ille vſus, quædam humana communicatio eſt quæ generatim prohibita eſt per excommunicationem. Veruntamen hoc impedimentum, ſi quod eſſet, ita induceretur per excommunicationem ſuperuenientem matrimonio iam contracto, q̃ per antecedentem, ſeu exiſtentem, quando contrahitur, & ideo inferius dicendum eſt de illo ſimul cum aliis. Veritas. n. eſt excommunicationem non impedire hunc vſum, neque quo ad cohabitationem, neque quo ad reddendum, vel petendum debitū vt breuiter attigit Antoninus tractatu de excō. c. 76 nu. 22. & infra latius dicetur.

Excō non eſt prohibitus vſus matrimonii tā quo ad cohabitationem, neq. quo ad reddendum, aut petendū debitum.

Antonin.

6 Supereſt ergo, vt in ſolo ſacramēto Ordinis hoc inueniatur, vt excōmunicatus illud ſuſcipiens

Excomm eſt ſuſpen

ſus ab vſu ordinum.

piens, excutionem eius, vel vſum non recipiat, ita vt licitè illum præſtet: ſic enim intelligendũ hoc eſt. Nam illud ſacramentum proprium habet miniſterium Eccleſiaſticum, ad quod ordinatur, illud ergo per Eccleſiã ei prohibetur, qui excommunicatus ordinem recipit, vt ex varus iuribus probauimus in ſect. 1. Quæ ſupponunt tale ſacramẽtũ validũ eſſe: & declarãt alia, quæ interdum ſignificãt talem ordinationẽ eſſe irritã, vt nimirum intelligantur quo ad excutionẽ, quantum ab Eccleſiæ impediri poteſt, non quantũ ad ſubſtantiã & valorem ſacramẽti. Cuius etiam ſignum manifeſtum eſt, quia eadem iura diſponunt, vt poſt peractam pœnitentiam & obtentam ab Eccleſia diſpenſationẽ, poſſint in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, vt videre licet in iuribus citatis ſect. 1. ergo ſemper ſupponunt ordinem eſſe validum: ſuſpendi autem ab Eccleſia quo ad executionem. In his autem ſacramentis, de quibus nunc agimus, hæc ſuſpenſio executionis ſolùm eſſe poteſt prohibens illam, ne licitè fiat, non tamen irritãs, de qua re ĩ materia de Suſpẽſione latius dicemus.

Num ſacramentum pœnitentiæ ab excommunicato receptum cum vera excuſatione validum ſit.

7

Mortale peccatum in confeſſ. commiſſũ eſt cõtra ſubſtãtiam ſacramenti pœnit.

De Sacramento verò pœnitentiæ eſt peculiaris difficultas, an ſuſceptum ab excommunicato validum ſit, vel irritetur ex vi ipſius cenſuræ. Vt autem ad punctum quæſtionis deueniamus, ſuppono peccatum mortale commiſſum in ipſamet confeſſione, & ſuſceptione talis ſacramenti, eſſe contra ſubſtantiam eius, illudque irritum reddere; quod eſt ſingulare in hoc ſacramento, vt ſuprà proprio loco oſtenſum eſt ex eo, quòd materia eſſentialis huius ſacramenti eſt integra peccatorum confeſſio, & contritio: quam impedit, ac deſtruit actuale peccatum mortale in ipſa cõfeſſione commiſſum. Igitur, ſi excommunicatus confitendo, & recipiendo abſolutionem, actu peccet mortaliter, mihi certum eſt tunc non fieri ſacramentũ ex illo capite; quod commune eſt aliis peccatis mortalibus, quamuis in præſenti caſu tale peccatum committatur occaſione cenſuræ, qui eſt quidam concurſus ſolum per accidens. Vt ergo per ſe, ac propriè quæſtio procedat, ſupponendum eſt nullum interuenire peccatum mortale ex parte excommunicati ſuſcipientis ſacramentum pœnitentiæ ante abſolutionem cenſuræ, ſiue excuſatio proueniat ex ignorantia, ſiue ex alia neceſſitate recipiendi tale ſacramentum, coniuncta cum impotentia, vel malitia miniſtri.

8

Prima ſẽt. negans. Syluestr.

In illo ergo caſu prima ſententia affirmat talem confeſſionem irritam eſſe tenet Syluester. verb. *Confeßio*, 1. q. 1. caſu 5. & verb. *Confeſſor*, 3. n. 12. vbi plures refert, & dicit communi conſuetudine ita obſeruari. Paludan. in 4. d. 17. q. 6. art. 1. concl. 2. non ſolum de maiori, ſed etiam de minori, excom. id docet. Idem Maior ibi q. 9. in fine. Gab. q. 1. articu. 3. dub. 2. & Antonin. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 4. Soto. d. 22. q. 1. in fine, indicat Adrianus materia de Matrimonio, q. 1. art. 1 Ledeſma 2. p. 4. q. 23. art. 1. licèt ſibi non conſtet. Fundamentum eſſe poteſt, quia excom. eſt præciſus ab Eccleſia, ergo, quandiu talis eſt, non poteſt per Eccleſiã de ſuis peccatis iudicari vel abſolui: nam, *De ijs, qui foris ſunt, nihil ad nos*. Secundò, quia Eccleſia ſeparat excommunicatum à ſuſceptione ſacramentorum, quantũ poteſt, nam vult haberi tanquã ethnicum, & publicanum: & propterea excommunicatio maxima pœna cenſetur ab Auguſtino: ſed Eccleſia poteſt ita ſeparare excõmunicatũ à ſacramẽtis, vt attentata ſuſceptio ſit irrita: ſicut potuit irritare ſacramẽtũ matrimonij inter cõſanguineos: ergo ita fecit. Tertiò, quia in excõmunicatione minori id feciſſe videtur: ergo multò magis in maiori. Antecedens patet ex c. vlt. de cleri. excom. miniſt. vbi dicitur ſacramẽta collata ab excõmunicato minori excõmunicatione, *virtutis non carere effectu, quia non à collatione ſed à receptione ſacramentorum eſt remotus*: ergo inſinuatur quod ſi attẽtet recipere, receptio eſt nulla. Quartò ibidem dicitur, electionem, ſeu collationem beneficij factam excommunicato eſſe irritam: quod clarius habetur in c. *Poſtulaſtis*, eod. titulo. ergo maiori ratione ſacramẽtũ erit irritum. Quinto abſolutio ab excommunicato data, eſt irrita, ſicut quælibet alia ſententia ergo & recepta; nam eſt eadem ratio.

Pal.
Antonin.
Maior.
Gabr.
Soto.
Adrian.
Ledeſm.

Ca. vlt. de Cler. exc.

Ca. Poſtulaſtis de Cler exc. miniſtr.

9

Secunda ſnia affirmans vera.

Nihilominus dicendum eſt, tale ſacramentũ validum eſſe, ita vt neceſſe non ſit confeſſionem iterari; imò etiam ſuum habeat effectum. Hæc eſt communior ſententia, quam vel non ſibi conſtãs vel limitans præcedentem, tenuit Palud. in 4. d. 18. q. 2. num. 5. vbi tantum in duobus caſibus hoc affirmat. Prior eſt quando excõmunicatio eſt iniuſta; quod ſi intelligat de ita iniuſta, vt ſit nulla, per ſe notũ eſt; quia illa re vera nullũ effectũ habet, ſi autem intelligat de iniuſta valida, nulla eſt ratio excipiendi illam, quia re uera habet effectum: vnde æquè obligat ad non ſuſcipiendum ſacramentum, quãdiu durat, vt cõſtat ex dictis ſuprà de cenſuris in communi. Alter caſus eſt, quando excommunicatio probabiliter ignoratur ab ipſo pœnitente; qui eſt verus, ſi tamẽ conſequenter loquatur, idẽ dicere debet in omni caſu, in quo pœnitens excuſatur à culpa: quia, ſicut non debet Eccleſia ignorantiã inuincibilem condemnare, aut innocentem punire; quod ipſe ait, ita nõ debet vrgentem, & inculpabilẽ neceſſitatẽ condemnare, aut punire. Eandem ſententiam tenet Adrianus c. 3. de Clauibus, præſertim circa finem; & clarius q. 1. de Confeſſ. circa finẽ, vbi refert, & ſequitur ſententiam Paludani paulò anteà citatã. Idem tenet Medina tract. 2. de Cõfeſſ. q. de confeſſ. ab excom. factus Petrus Soto lect. 3. de Excom. Nauarr. in c. 1. §. *Cantus*, n. 23. & c. vlt. n. 38. & 45. de Pœnit. d. 5. Couarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 6. à nu. 7. et Caiet. in Summ. verb. *Abſolui impedimenta*, & verb. *Excommunicatio minor*. Excedit tamen Caietanus, quia non tantum quando ſine peccato, ſed etiam quando pœnitens actu peccat ſic ſuſcipiendo ſacramentum, illud eſſe validum affirmat. Procedit tamen ex falſo fundamento, ſcilicet actuale peccatum mortale in ipſa confeſſione commiſſum non eſſe contra ſubſtantiam huius ſacramenti, quod aliqui ſaltem verum putant (& ita interpretantur ſententiam Caietani) quando tale peccatum non ex malitia, ſed ex ignorantia culpabili committitur, quod videtur ſequi Victoria in Summ 4. tit. de Excommun. nu. 3. Sed hoc etiam falſum eſt, vt ſuprà ſuo loco probaui, & ideo, omiſſa illa diſputatione,

Palud.

Adrian. Medin. Pet. Soto.

Nauarr. Caiet. Victoria.

Victor.

ſolum

A ſolū probāda eſt aſſertio poſita præciſè ex parte cēſuræ· quod propriè locū habet, quādo alia culpa, vel impedimentum aliud nō intercedit.

10 Suadetur prædicta ſententia ex cōgruitate.

Plures autē rationes poſſunt ad hoc ſuadēdū afferri. Primo ex congruitate. quia *res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debet*, vt dicitur in c. 2. de Conſtitut. Item, quia, cū materia hæc ſit odioſa, reſtringēda eſt potiùs, quàm ampliāda. Iura verò, quæ excommunicatum excludunt à ſacramentorum participatione, non habent verba irritantia, ſed prohibentia tantum; Quod maximè confirmat exemplum de matrimonio, quod fortaſsè poſſet Eccleſia irritare ꝑ cenſuram, nam, ſicut induxit alia impedimenta irritantia, potuiſſet hoc illis addere: quod tamē non fecit, ſed potiùs declarauit prohibitionem cenſuræ non eſſe irritantē ca. *Significauit*, de eo, B qui duxit, &c. ergo non eſt cur ſtrictius ĩterpretemur hanc prohibitionē in hoc ſacramēto.

Suadetur à ſimili dicta ſententia.

Secūdo afferri poſſunt rationes à ſimili, quia excōmunicatus celebrans inculpabiliter ex ignorātia, excuſatur à noua cenſura, ſeu irregularitate. Item collatio beneficij facta excōmunicato bona fide, & abſque culpa illud recipiente, valida eſt, vt probabiliter Nauarrus ſuprà opinatur: & infrà à nobis diſputabitur: ergo à fortiori, &c.

11 Propria dictæ ſententiæ ratio.

Veruntamen propria ratio huius ſententiæ eſſe debet, quia per excommunicationem nihil tollitur, quod ſit de ſubſtantia ſacramēti: ergo, ſi ex parte ſuſcipientis non interuenit aliud impedimentum, ſola cenſura non poteſt irritare ſacramentum Conſequentia patet ex dictis; & C antecedens probatur, quia ibi nō deeſt materia, neque forma, neque intentio. Et (quod ad rem ſpectat, & in quo eſt punctus difficultatis) non deeſt iuriſdictio, nam per excommunicationē priuatur quis iuriſdictione actiua in alios, non tamē ſubiectione paſſiua ad alios ſibi ſuperiores, ſeu (quod idem eſt) alij non priuantur iuriſdictione in ipſum: alioqui non tam ipſorum

Spoliatur

excommunicatorum, quàm ipſius confeſſoris eſſet talis pœna. Ad quod etiam per argumentum à ſimili, vel à contrario nonnihil confert ca. *Olim*. 3. de Reſtitutione. Quod ergo Victoria & Ledeſma aiunt, hoc ipſo quod quis excomunicatur, fieri quo ad abſolutionem à peccatis, extra iuriſdictionem omnium, qui eum non poſſunt abſoluere, vel non abſo- D luunt ab excommunicatione: gratis dictum eſt, Primum, quia nullo iure oſtendi poteſt huiuſmodi priuatio iuriſdictionis. Quis enim dicat Parochum amittere iuriſdictionem in ſuarum ouium peccata, alioqui non reſeruata, ſolū quia excommunicatione ligantur? idemque eſt de religioſis ex priuilegio habentibus iuriſdictionem Quod prætereà in hunc modum declaro, nā, ſi ipſe Summus Pontifex immediatè abſolueret aliquē excōmunicatū à pecatis nolens abſoluere ab excōmunicatione, ſiue id ex malitia, ſiue ex ignorantia faciat, ipſo tamen pœnitente, nihil peccante talis abſolutio ſacramētalis eſſet valida: ibi enim fingi nō poteſt defectus iuriſdictionis, quia nulla poteſtas humana nec canonicū ius, & cōſequēter, nec cenſura aliqua ꝑ illud ĩtroducta poteſt priuare Pontificē aliqua iuriſdictione: ergo in tali abſolutione nullus ſubſtātialis defect⁹ interuenit, qui poſſit reddere inualidum tale ſacramentū. Ex hoc autē rectè concluditur cenſuram intrinſecè nō pugnare cū valore abſolutionis ſacramētalis: ergo

A cum aliunde nō cōſtet ſacerdotē priuari iuriſdictione ob cēſurā alterius, fit vt abſolutio ab eo data nullo alio ĩteruenientē impedimēto valida ſit. Quod magis confirmabitur reſpondēdo ad rationes ĩ oppoſitū, nā ĩ his rebus, quę pertinēt ad augendum rigorē pœnæ, ſufficiens argumētum, vt nō admittantur, eſt, ſi nō ſatis probētur.

Rationibus contrariæ ſententiæ ſatisfit.

12 Ad primū.

PRIMA ergo ratio, ſi quid probaret, etiā de Summo Pontifice procederet, quia etiam ipſe directè iudicare non poteſt de iis, qui foris ſunt. Excommunicatus ergo non ita dicitur præciſus ab Eccleſia, vt Eccleſia iuriſdictionem in ipſum amittat, neque externam, neque inter- B nam; ſed quia communicatione bonorum, & membrorum Eccleſiæ priuatus eſt ex eiuſdem Eccleſiæ præſcripto; quæ non propterea priuatur à Deo ipſo tali iuriſdictione, vt per ſe notū eſt. Neque etiam ipſa ſe priuat, imò fortaſsè nec priuare poteſt, quia ſemper manet in alio character baptiſmalis, ratione cuius eſt Eccleſiæ ſubiectus. Manet ergo ĩ Eccleſia vtraque poteſtas iuriſdictionis in ipſum, ſcilicet in foro contētioſo, & ſacramentali, quæ interdū poſſunt eſſe ſimul in eadem perſona, vt eſt per ſe clarum: interdum verò poteſt eſſe vna ſine alia, nam iudex, præſertim delegatus, habere poteſt iuriſdictionem ad abſoluendum à cenſura, & non à culpa. E conuerſo igitur poteſt etiam quis ha- C bere iuriſdictionem abſoluendi à culpa, & non à cenſura.

Ad ſecundam.

Vnde ad ſecundum negatur maior, prout ibi ſimpliciter ſumitur, nam Eccleſia ſeparat quidem excommunicatum à ſacramētis, prohibendo, non verò irritando, quia generaliter non potuit in omnibus, ſpecialiter autem non expreſſit in aliquo: non ergo ſimpliciter quantum poteſt, ſeparat. Rurſus ſeparat prohibendo, non verò tollendo iuriſdictionem; & ideo hic locum habet regula iuris. *Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent.*

13 Ad tertiū.

Ad tertiū reſpondetur, ſi illud eſſet validū, etiā probaturū excōmunicationē minorē irritare ſacramentū, quod Soto ipſe nō admittit. Reſpondetur ergo, excōmunicatum minori excōmunicatione, de quo ĩ illo textu ſermo eſt, eſſe priuatum paſſiua ſuſceptione, nō verò actiua ad- D miniſtratione ſacramētorum, quia prior eſt ibi prohibita, non verò poſterior: & ideò, per ſe loquēdo, ſacramēta ab illo adminiſtrata, virtutis nō carent effectu, etiā ex parte dantis, quia ĩ eo miniſterio, per ſe loquēdo, nō peccat, vt infrà oſtendā. Sacramenta verò ab eodē excōmunicato ſuſcepta carebunt virtutis effectu, non tamen propterea nulla erunt, cùm poſſint ſacramenta ſubſiſtere quo ad ſubſtantiam ſine effectu ſuæ virtutis: carebunt autem hoc effectu, quando tranſgrediendo dictam prohibitionem, & grauiter peccando, ſuſcipiuntur: ſi autem recipiantur cum ſufficienti excuſatione à culpa, neque effectu carebunt, quia non ponitur obex ex parte recipientis: & reſpectu illius prohibitio nihil operatur propter excuſationem

14 Ad quartum.

Ad quartum reſpondetur ĩ primis ĩ illo capite vltimo, non dici electionē excomunicati eſſe irritam, ſed irritandā: eſt enim ibi ſermo de minori excōmunicatione, de qua ĩfrà. Deinde, quum uis electio ligati maiori excōmunicatione ſit

irrita, per ſe loquendo, interueniẽte tñ bona fide electi res eſt dubia; & licet admittam⁹ ẽt tũc electionem eſſe irritã, vt infrà diſputabitur, nulla eſt cõſecutio, quia, vt ſæpe dixi, in his pœnis nullũ eſt argumẽtũ à ſimili: ibi.n. inueniri poteſt lex irritans: hic verò nõ inuenitur: neque eſt difficilè diuerſitatis rationẽ aſſignare, quia non eſt ita neceſſaria electio ad ſalutẽ, ſicut cõfeſſio. Et ob eandẽ rationẽ negatur cõſequẽtia quinti argumẽti, quæ ẽt erat à ſimili, de quo eſt longè diuerſa ratio: quia quando miniſter eſt excõicatus directè priuatur iuriſdictione, & ideò abſolutio ab ipſo data nulla eſt, ẽtſi pœnitens nõ peccet, & alias ſit diſpoſitus, vt infrà dicemus: per excõicationẽ autem pœnitentis alter non eſt priuatus iuriſdictione. Et ob ſimilem ferè rationẽ,

Ad quintum.

licèt propria Eccleſiæ ſuffragia applicata excõicato ſine culpa eius non habeant effectũ, nõ poteſt inde ſumi argumẽtũ, ad hoc ſacramẽtũ, quia ſuffragia pẽdẽt ex volũtate Eccleſiæ, nõ tñ ſacramẽti valor, ſi cætera neceſſaria concurrant; ſicut ẽt de ſacrificio ſuprà declaraui vnde ſuffragia de facto nõ offeruntur pro excõmunicato, abſolutio verò illi datur, ideoque in illo operatur.

15 An dicta ſententia verum habeat etiã in cenſuris reſeruatis.

Sed quæret aliquis, an hæc reſolutio procedat, ẽt ſi cenſura reſeruata ſit. Reſpondeo ſoliùs cenſuræ reſeruationem ꝑ ſe nihil referre, cũ ſupponamus cenſurã non tolli: quia verò cũ excõicatione reſeruata ſimul reſeruatur culpa, ideò ex hac parte oriri poteſt difficultas, & coincidit cũ illa quæſtione, an cùm quis bona fide ex parte ſua abſoluitur ab omnibus peccatis ab eo, qui non habebat iuriſdictionẽ in omnia, ſed in quædam tantũ, maneat, abſolutus ſaltẽ ab illis, quæ erant ſub iuriſdictione abſoluẽtis, ac proinde ſacramentũ fuerit validũ, nec teneatur quis illa iterũ cõfiteri. De qua re in ſuperioribus dixi talem confeſſionẽ validã eſſe, quia quantum ad id cõcurrunt omnia, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, & integritas abſolutionis materialis, vt aiunt, ſeu quo ad effectum non eſt de ſubſtantia ſacramenti, vt ibidem oſtenſum eſt.

Dubii reſolutio.

Hac ergo ratione ẽt in præſenti eſt validum tale ſacramẽtũ: quia hic ſolũ adiũgitur defectus iuriſdictionis in cenſurã: cũ autẽ cẽſura ipſa ꝑ ſe nõ ſufficiat ad irritãdũ ſacramẽtũ, neq; defectus ille poteſt ſufficere, ſi cætera neceſſaria concurrant.

16 Angeli extenſio.

Addit verò Angelus verb. *Confeſſio*, 5. n. 10. non ſolũ talẽ abſolutionẽ eſſe validã, ſed ẽt licitè dari à ſacerdote inferiori, ẽt abſq; ſpeciali cauſa, vel neceſſitate, vt indicat, ſed iure ordinario, quia ponteſt (inquit) eum abſoluere à peccatis, & remittere ad ſuperiorẽ pro abſolutione à cenſura; in quo ẽt indicat non eſſe neceſſariũ, vt poſtea ſacramẽtaliter abſoluatur à ſuperiori, à tali peccato reſeruato, ſed ſolũ ab excõicatione. Refertque pro hac ſẽtẽtia Richardũ in 4. d. 18. art. 9. q. 4.

Richar. Reiicitur.

Verũtamẽ nec Richardus ibi hoc docet, ſed potius contrariũ, neque illa ſententia ita generatim intellecta probabilis eſt: alioqui excõicatus ab homine ſẽper poſſet à peccatis abſolui à quocũque ordinario confeſſore, & remitti ad iudicem, vt à cenſura abſolueretur; quod eſt omnino falſum, & contra vſum Eccleſiæ, & cõtra vim huius cenſuræ; alioqui quo modo verũ eſt quòd excõicatus eſt priuatus omnibus ſacramentis;

Angeli euaſio.

Diceret fortaſſe Angelus, excõicatũ priuari ſacramento pœnitentiæ, quando per illum ſtat quominus à cenſura abſoluatur: quando verò iam contritus eſt, & paratus Eccleſiæ obedire, & per eũ non ſtat quominus à cenſura abſoluatur, iam non eſſe a ſacramentorum perceptione remotũ.

Eluditur.

Sed hoc ẽt fundamentum ita abſolutè, & ſimpliciter propoſitum, falſum eſt, vt melius docuit Syluester verb. *Confeſſor*, 3. q. 8. referens plures, & dicens eſſe cõem ſentẽtiã Theologorũ, & Iuriſtarũ, Idem Nauarr. in cap. *Conſideret*, §. *Cautus*, n. 24. de pœnitent. d. 5.

Sylueſt.

Et ratio eſt eadẽ, quia excõicatio maior inducit hunc effectum, vt dictum eſt: quandiu autẽ excommunicatio non tollitur, ſemper operatur ſuos effectus, per ſe loquẽdo, etiãſi perſona corãm Deo iuſtificata ſit, vt à ſimili patet ex dictis ſuprà de effectu priuationis ſuffragiorum in ſimili caſu: eſt enim eadem ratio, & Doctores ibi citati hoc etiam affirmant.

DISPVTATIO XI.

De Tertio effectu excommunicationis, qui eſt priuatio actiuæ adminiſtrationis ſacramentorum, & ſacrificij miſſæ.

CIRCA hũc effectum ſupponendum in primis eſt ius antiquũ, quo oẽs ligati excõicatione maiori priuabantur, & celebratione miſſę, & adminiſtratione actiua ſacramentorum, capit. *Si celebrat*, de cleric. excom. miniſtr. & alijs. Quod ius nunc manet integrũ quo ad excommunicatos vitandos, iuxta ſuperiùs dicta circa Extrauag. *Ad euitanda*, & ideò in illis prius explicabitur, & poſteà quo modo locũ habeat in excommunicatis non vitandis.

SECTIO I.

Vtrùm Excommunicatus uitandus mortaliter peccet miniſtrando ſacramentum, vel ſacrificium offerendo.

1 Regula generalis. Cap. Si celebrat, de Cleric. excõm. miniſtr. Ca. Latores, eod. ti.

REGVLA generalis eſt, hoc eſſe peccatum mortale ex genere ſuo, cap. *Si celebrat*, de cleric. excomm. miniſt. & in c. *Latores*, eod. tit. & patet à fortiori ex dictis preced. diſputa. ſect. 1. nam ita prohibitũ eſt huic excõmmunicato dare, ſicut recipere ſacramentum, & tam grauis materia eſt actio miniſtrandi, ſicut receptio.

2 Ob inuincibilem ignorantiã excuſatur excommunicatus celebrans à culpa. Cap. Apoſtolicæ, de Cleric excõm. min.

Difficultas verò eſt, an poſſit interdum excommunicatus adminiſtrans ſacramentum, vel celebrans, ab hac culpa excuſari: In qua re non eſt dubium de excuſatione proueniente ab ignorantia inuincibili, vel naturali obliuione, ſeu inaduertentia, nam generalis eſt, interuenireq; poteſt in omnibus actionibus

nibus humanus, vt in ſpecie docetur in c. *Apoſtolicæ*, de cleric. excom. miniſtr. Ex quo textu colligi poteſt talem excuſationẽ habere locũ, etiam in exteriori foro, ſi ſufficienter in illo conſtare poſſit talem ignorantiam inculpabilem fuiſſe quo modo autem in foro interiori, id examinandum ſit, ex dictis ſuprà de cenſuris in communi ſumendum eſt. Quæſtio ergo propoſita procedit extra caſum ignorantiæ, qui ſolùm eſſe poteſt grauis neceſſitatis: nã ad hæc duo capitã reuocatur omnis excuſatio in hac materia, vt ſuprà dictum eſt.

Sēſus quæſtionis.

2
An neceſſitas ex parte miniſtrantis poſſit eſſe ſufficiens cauſa ad licitè ſacramentũ miniſtrandum.

Talis autẽ neceſſitas conſiderari poteſt, vel ex parte miniſtri excommunicati, vel ex parte eius, cui miniſtratur ſacramentum, vel ex parte alicuius tertiæ perſonæ, aut Reipublicæ, ſeu boni communis. Rurſus neceſſitatis in ipſo excommunicato eſſe poteſt, aut extrinſecus illata per vim, & metum cadentem in conſtantem virum, ad extorquendum ab ipſo ſacramenti adminiſtrationem, vel miſſæ celebrationem. Et de hoc puncto nihil amplius dicam præter ea, quæ de cenſuris in communi dixi, nã tota illa reſolutio præcipuè ĩ hac cenſura locum habet. Poteſt ergo illa eſſe ſufficiens excuſatio, ſi re vera metus grauis ſit, & de malo graui: & aloqui non ſequatur ſcandalum, vel iniuria religionis, vt ibi declaraui, & ſacramentum poſſit aliàs validè miniſtrari, vt infrà dicam. Præterea poteſt eſſe neceſſitas imminentis articuli, vel probabilis periculi mortis ipſiuſmet ſacerdotis: & tunc ſolùm poteſt eſſe quæſtio de ſumptione Eucharistiæ: quia non poteſt eadem perſona ſibi ipſi aliud ſacramentum miniſtrare: Euchariſtiam autem poteſt, vel celebrando, vel ex præconſecratis; maximè in neceſſitate, & vbi non habet alium, à quo recipiat. In eo ergo neceſſitatis articulo non dubito, quin licitè poſſit excõmunicatus celebrare, aut ſacramentum Euchariſtiæ ſumere (quanquam nonnulli dubitent propterea quod ſacramentum Euchariſtiæ non eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem) quia ſatis eſt, quod ſit valde vtile, & ex præcepto diuino neceſſarium: & ſi fortè talis ſacerdos contritus non ſit, ſed tantùm attritus, poſſit vnica, & efficax cauſa ſaltis eius: quod à fortiori conſtabit ex dicendis de neceſſitate tertiæ perſonæ.

De excuſatione ob metũ cadentẽ in conſtantẽ virum.

De excuſatione prout vēſte ex imminẽti articulo mortis.

4
De excuſatione pro neceſſitate ex infamia, & ſimilibus incommodis.

Tandem accidere poteſt neceſſitas eidẽ ſacerdoti excõmunicato celebrandi, aut miniſtrãdi alteri ſacramentũ, ne ſeſe infamet, aut occultũ delictũ ſuum publicũ faciat, & conſequẽter ne ſcandalũ generet, vel odium aut inimicitiã erga ſe in alijs efficiat, vel aliud ſimile incomodũ incurat. Sed reſolutio huius dubitationis petẽda eſt ex diſput. 7. de cenſuris in cõ. ſect. 1. ibi enim declarauimus, quo modo propter vitandum hoc damnum impediri poſſit effectus cenſuræ: & in particulari doctrinam extendimus ad hũc effectum, de quo nunc loquimur, Itaque quotieſcunque receptio ſacramenti licita eſt excommunicato propter vitanda ſimlia incommoda licita eſt etiam adminiſtratio, cæteris paribus, ſcilicet, ſi non poſſit abſolutionem excommunicationis priùs obtinere, & quod ſanctè & cũ debita reuerentia, & contritione adminiſtret: nam poſitis his circunſtantiis, eadem ratio hic habet locum, ſcilicet, quòd actio ſic facta non eſt intrinſecè mala, ſed iure humano prohibita: quod ius nõ obligat cũ tanto rigore, aut diſpendio ſeu periculo. Solũ oportet aduertere huiuſmodi caſum poſſe accidere ĩ excõmunicatis nõ vitandis, juxta Extrauagant. *Ad euitanda*: quia illi poſſunt eſſe occultiſſimi. At verò in reliquis qui vitandi ſunt, raro accidet moraliter, nã cùm ſint nominatim ac publicè excommunicati, vel manifeſti percuſſores clericorum, vix poteſt eis creari infamia ex eo, quòd à ſacramentorũ receptione abſtineant, neque inde prouenire ſcandalum, ſed potiùs ex oppoſito, nihilominùs tamẽ excogitari poſſunt caſus, in quibus delictũ, quod in vno loco eſt publicum iure, vel facto, in alio ſit occultum, & ſimiliter pro diuerſis tẽporibus poteſt idem contingere: aliquãdo etiã poteſt multum intereſſe; vt delictũ, licèt alijs ſit publicum, alicui grauiſſimæ perſonæ occultetur: ita vt infamia circa talem perſonam prudenter reputetur graue damnum. Itaque non eſt caſus impoſſibilis, quamuis multis circunſtantiis indigeat, quæ rariſſimè occurrunt.

Num neceſſitas ex parte recipientis ſacramentum poſſit eſſe ſufficiens cauſa, vt ab excommunicato Vitando miniſtretur.

5
DICENDVM iã eſt de hac neceſſitate, quã do oritur ex parte alterius cui ſacramentũ miniſtratur. In qua re omnes Doctores conueniunt, aliquam ſuſcipientis neceſſitatem poſſe ſufficere, vt excommunicatus poſſit, & debeat ſacramentum aliquod adminiſtrare: quia charitas proximi poteſt non ſolum talem actum honeſtare, ſed interdum etiam ad illum obligare. Vnde, ſi illa neceſſitas ſpiritualis ſit, & extrema qualis eſt in paruulo nõ baptizato animam agẽte, omnes concedunt poſſe tale ſacramentum à quolibet excommunicato miniſtrari, vt in tertio tomo attigi diſput. 71. ſect. 5. & ſumitur D. Tho. 3. p. q. 64. artic. 6. ad 3. & in 4. d. 5. q. 2. art. 2. quæſtiunc. 5. vbi Richard. Sotus, & alij omnes; Et ex Auguſt. lib. 1. de Baptiſm, cap. 2. & libro 6. cap. 5:

In extrema neceſſitate proximi poteſt & debet ſacramentum baptiſmi ab excommunicato miniſtrari.
D. Tom.
Rich.
Sotus.
Auguſt.

6
Liceatne hoc in alijs ſacramentis. Prima opinio.

At verò extra illum caſum liceat, controuerſum eſt. Multi enim negant licitum eſſe alia ſacramenta dare, vt pœnitentiam v. g. aut Euchariſtiam, homini exiſtenti in articulo mortis, & non habenti alium miniſtrum præter excommunicatum. Ita docet de ſacramento Euchariſtiæ Adrianus q. 3. de Baptiſm. Et de ſacramẽto pœnitentiæ eſt. Paulud. in 4. d. 17. q. 3. Marſil. 4. q. 12. art. 4. mẽb. 3. & Nauarr, de pœn. di. 6. c. in p. un. 87. & in manuali c. 26. n. 26. Turrec. in c. *Verbum, Dei*, de Pœn. d. 1. Gloſ. in c. *Præter*, d. 32 verb. *Per manus*. & alij quos refert, & ſequitur Vg. d. 13. §. 16. nu. 9. Cõmemorat etiam Couarr. c. *Alma mater*, p. 1. §. 6. & ſequi videtur concl. 8. & D. Tom. tribuit, tenet item Medina tract. 1. de Confeſſ. q. de Conceſſ. excom. fact. ignoranter. Quæ ſent. fundari poteſt, vel in ſpeciali ratione ſacramenti pœnitentiæ, ſcilicet quòd requirit iuriſdictionem, quam non habet excommunicatus, vel in ratione generali, & communi alijs ſacramentis ſcilicet quia alia ſacramenta non ſunt tantæ neceſſitatis, ſicut baptiſmus. Et hoc fundamentum inſinuat Diuus Thomas, ſæpe 3. p. quæ. 64. arti. ſexto, ad 3. & quę. 82. art. ſeptimo, ad 2. vbi peculiariter de hęreticis ait, ĩ nullo caſu licitè poſſe Euchariſtiã cõſecrare, vel alia ſacramẽta conficere. Itẽ ĩ 4. d. 17. q. 3. art. 3.

Adrian.
Palud.
Marſil.
Nauarr.
Turrecr.

Couarr.
D. *Thom.*
Medin.

q.3.art.quæſtiunc. 1. ad. 2. & d. 19. q. 1. art. 1. q. 2. ad 3. idem ſentit Abul. Matth. 16. q. 86.

7 Vera ſententia affirmatur. Probatur in ſacramento pœnitentiæ. Syluest. Angel. Dur. Maior. Paulud. Soto. Cano. Nauarr. Ledeſm. Ruard. Vgolin.

Nihilominùs dicendum eſt aliquando ob neceſſitatem alterius licere excommunicato aliquod aliud ſacramentum ei conferre. Hæc cõcluſio meliùs probabitur in particulari attingendo aliquid de ſingulis ſacramentis. Incipiẽdo ergo à pœnitentia, in illa certior eſt concluſio; quam tenet Syluest. verb. *Confeſſor*, 1. §. vltim. Angel. verb. *Confeſſio*, 3. numer. 2. Durand. diſt. 19. quæſt. 2. & ibi Maior qæſt. 1. & paludan. in 4. diſt. 25. q. 1. Soto d. 18. q. 4. art 4. Cano relect. de Pœn. p. 5. Nau. in Sum. c. 22. n. 4. & c. 27. n. 272. Ledeſm. 2. p. 4. q. 21. ar. 6. & q. 22. artic. 1. Ruard. art. 3. contra Luther. Vgol. tab. 1. de Cenſur. c. 14. §. 16, n. 12. qui autores alios referunt. Ratio verò eſt, quia in articulo B mortis, nec deeſt iuriſdictio ad abſoluendum, licèt ſacerdos excommunicatus ſit; nec deeſt ſufficiens neceſſitas, quæ tunc ab Eccleſiaſtica obligatione excuſet: ergo licitũ eſt ſacerdoti excommunicato in eo articulo tale ſacramentum miniſtrare.

8 D. Thom.

Prior pars antecedentis eſt cõmunis Theologorum in 4. d. 20. vbi D. Thom. q. 1. art. 1. quæſt. 2. & Palud. q. 1. art. 2. & Dur. d. 19. q. 2. & quidam exiſtimant hoc eſſe ius diuinum, de quo ſuprà dictum eſt diſputando de miniſtro confeſſionis. Quidquid verò ſit de illa diſputatione, quod ſaltem ex Eccleſiæ confeſſione, & ſuaui prouidentia ita de facto ſit, fueritque ſẽper, docet Con. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. dicens, *Verumtamen piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio ĩ articulo mortis: atque ideò omnes ſacerdotes quos libet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt.* Vbi notanda ſunt tria illa ſigna diſtributiua, quæ non ſine magna conſideratione à Concilio ſimul, & ſine vlla limitatione, & conſequenter cum æquali latitudine adiecta ſunt: igitur, ſicut verbum illud, *quoslibet pœnitentes* comprehendit quoslibet excõmunicatos ob quã grauiſſima crimina, & illud, *à quibuſuis peccatis*, complectitur etiam omnia peccata, licèt habeant annexam quamuis cenſuram, vt ſubſequens verbum, *& cenſuris*, ſatis declarauit. Ita diſtributio illa, *Omnes ſacerdotes* nullum excludit, quantumuis excommunicatum, & præciſum. D Et hinc ſumitur ratio huius partis, quia Eccleſia non abſtulit iuriſdictionẽ pro illo articulo, ſed conceſſit potiùs, ſaltem verbis generalibus ſine vlla exceptione: ergo ſine fundamento, aut expreſſa determinatione eiuſdẽ Eccleſię limitãda nõ eſt: nã fauores ampliandi ſunt, præſertim ĩ re adeò neceſſaria, & pia: quãquã hæc re vera nõ eſt ampliatio, ſed ꝓpria, & adæquata verborum intelligẽtia. Accedit, ꝙ iura, quæ reſeruant caſus, aut tollunt iuriſdictionẽ, ſemper excipiunt mortis articulum, vt ſuprà in ꝓprio loco oſtenſũ eſt. Dices, Iura, quæ ꝓhibent excõmunicatũ miniſtrare ſacramẽta, nõ addunt hanc exceptionẽ. Reſpondetur, exceptiones nõ ſemper eſſe addendas ĩ ſingulis legibus & deinde hãc exceptionẽ eſſe ĩ fauorẽ eius, cui miniſtratur ſacramẽtũ, & ideò potiùs ĩ aliis iuribus id explicatur, quàm ĩ ipſa ꝓhibitione ſeu excõmunicatione miniſtri. Imò ĩde cõficitur ratio, quia ſi ex parte pœnitẽtiũ ſemper excipitur articulus mortis etiã ex parte miniſtri ĩtelligitur A exceptus, quia ĩ hoc nõ illius fauori, ſed pœnitentis neceſſitati ſucurritur, quæ ex vtroque capite poteſt æquè oriri: & pœnitentem in extremo periculo conſtituere.

Altera pars de neceſſitate probatur, quia ſacramentũ pœnitentiæ eſt per ſe mediũ neceſſariũ ad ſalutẽ, & iure diuino præceptũ: ergo, per ſe loquẽdo, præferendum eſt Eccleſiaſticæ prohibitioni, cũ aliunde nulla maior ratio, aut vrgentior neceſſitas intercedat. Deinde eſt etiã moraliter loquendo, peccatori neceſſaria realis ſuſceptio talis ſacramenti, ne fortaſsè ob defectum cõtritionis perfectæ, quã habere difficile eſt, pereat: & propterea plura Pontificum, & Patrum decreta admonent, ne morientibus denegetur reconciliatio ſacerdotis, ne periculo B æternæ damnationis exponantur. Præterea, ſi hæc neceſſitas in ſacramento confeſſionis non eſſet ſufficiens neque in ſacramento baptiſmi ſatis eſſet reſpectu adulti, quia etiam ille poſſet ſaluari per ſolam contritionem, quando per illum nõ ſtat quominùs baptiſmum ſuſcipiat; conſequens autem eſt falſum, & contra omnium ſententiam: ergo. Denique hoc ex dicendis de Euchariſtia euidentiùs conſtabit.

10 Propter vitandum propriam mortẽ cum excõmunicato hoc ſacramentum miniſtrare non licet.

Dices. Huiuſmodi excommunicatus non poteſt alium abſoluere à peccatis propter vitãdam propriam mortem, ſi forte grauis eius metus incutiatur: ergo neque propter neceſſitatẽ alterius poterit illum abſoluere. Reſpondetur negando conſequentiam, tum quia ſecundum C ordinem charitatis præferenda eſt neceſſitas ſpiritualis proximi propriæ neceſſitati corporali, tum etiã, quia abſolutio ſic data ab excommunicato ꝓpter metũ propriæ mortis nõ eſt valida, quia ob illã neceſſitatẽ non datur iuriſdictio ad abſoluendũ, ſed priuilegium, vt abſolui poſſit, Vnde quo ad rationẽ neceſſitatis etiã poſſet ſufficere illa neceſſitas ex parte miniſtri, vt ſuprà dicebamus, tamẽ ex alio capite, quia deficit aliqua conditio ad valorẽ ſacramẽti neceſſaria, vel quia ꝑſona exigẽs tali modo ſacramẽtũ eſt indigna illo, fieri poteſt, vt nõ liceat illud dare etiã propter metũ mortis. Quæ rationes ceſſant, quãdo eſt articulus neceſſitatis ex parte ſuſcipiẽtis: nã ſupponitur ꝑſona diſpoſita, & indigens, & alioqui oſtẽſum eſt omnes cõditiones ad valorem ſacramẽti neceſſarias concurrere.

11 Vt ſufficiẽs ſit neceſſitas, requiritur vt alius miniſter non excõmunicatus non adſit, aut nõ velit ſacramentũ conferre.

D Vt autẽ talis articulus veræ ac ꝓpriæ neceſſitatis ſit, ſuponẽdũ eſt nullũ alium adeſſe ſacerdotem non excõmunicatum; nã tunc miniſterium excõmunicati nõ eſt neceſſariũ, vel (quod idẽ eſt) pœnitens non eſt in neceſſitate ſuſcipiẽdi ſacramentum ab excõmunicato, cùm habeat aliũ, à quo poſſit recipere, de quo ſupponim⁹, & poſſe, & velle miniſtrare; nam ſi nollet, perinde ſe haberet, ac ſi non adeſſet: quia tunc par eſſet neceſſitas miniſterij alterius. Et confirmatur à ſimili, nam cæteris paribus, non eſt ſuſcipiẽdum ſacramentum à malo miniſtro, quãdo à bono ſuſcipi poteſt, vt de baptiſmo pro neceſſitatis artic. ſignificatur in c. *Ad hæc*, d. 32. & c. *Si quem fortè*, 24. q. 1. Et ſimiliter, ſi baptiſmus poteſt ſuſcipi à ſacerdote, non eſt ſuſcipiendus à laico, & ſemper inter miniſtros ſeruandus eſt ordo, vt habilior præferatur, vt latè tractaui tertio tomo, diſputatio. 31. ſectione quarta. Sed quid ſi ſacerdos excõicatus in aliis conditionibus ad hoc munus neceſſariis ſit lõgè habilior non excõicato, vt, ſi ſit doctior prudentior, &c. an poſ-

Quid ſi excommunicatus, habilior miniſter ſit non excommunicato.

an poſſit tunc præferri. Videtur enim tunc illa ſufficiens cauſa, maxime cùm in articulo mortis quærendus ſit confeſſor optimus quo ad fieri poſſit. Reſpondeo, ſi ſacerdos non excommunicatus habeat ea, quæ ſufficiunt ad dignè miniſtrandum hoc ſacramentum, & ſubueniendum conſcientiæ pœnitentis, non eſt licitũ excommunicato ſe ingerere, nec pœnitenti ab illo petere ſacramentum, quia illa re vera non eſt neceſſitas, ſed maior quædam commoditas, propter quam non conceditur excommunicato iuriſdictio. Maximè, cùm in iis, quæ ad conſilium pertinent, & à ſcientia, ſeu induſtria perſonæ pendent, poſſit in eo articulo conſuli ſacerdos excommunicatus extra ſacramentum: illa enim communicatio cum excommunicato nõ erit in illo articulo prohibita, cùm ſit moraliter neceſſaria, & ad ſalutem animæ pertinens. Maior autem communicatio in ſacris per ſacramenti adminiſtrationem neceſſaria tunc nõ eſt & ideò nec pœnitenti conceditur, nec miniſtro excommunicato datur iuriſdictio.

11 Quid ſi adſint & Parochus excõmunicatus, & ſimplex ſacerdos nõ excommunicatus. Vgolini opinio. Improbatur.

Ex quo etiam intelligi poteſt quid dicendũ ſit, contingat adeſſe parochum excommunicatum, & alium ſacerdotem ſimplicem non excõmunicatum, an poſſit tunc excommunicatus abſoluere. Quidam enim ſignificant, & poſſe, & præferendum eſſe: quia ratione neceſſitatis omnes facti ſunt habiles: ſuppoſita autem habilitato, parochus præferendus eſt in adminiſtratione ſacramentorum: & ita ſenſit de baptiſmo Vgolinus tab.1.c.13.§.17.n.10. eſt autem eadẽ vel maior ratio de ſacramento pœnitentiæ. Errat autem, vt opinor, in fundamento: quia neceſſitas, quæ reddit perſonam habilem, non eſt ſolum periculum mortis pœnitentis per ſe conſideratum: alioqui, quamuis eſſet copia ſacerdotum, ordinariã vel delegatã habentiũ iuriſdictionem, omnes alij haberẽt iuriſdictionem ad abſoluendum eo ipſo quòd aliquis in articulo mortis conſtitut' eſt, quod nõ ita eſt. Igitur neceſſitas nõ oritur ex ſola morte, ſed ex morte cũ penuria alterius miniſtri. In prædicto ergo caſu parochus excommunicatus non redditur habilis ad abſoluendum propter mortis periculum pœnitentis: cũ nõ deſit alius à quo abſolui poſſit. Tunc.n. parochus ita ſe habet, ac ſi non eſſet parochus, quia habet iuriſdictionem ſuſpensã per cenſurã, & prohibitus eſt adminiſtrare ſacramenta: ergo in illo caſu probabilius eſt huiuſmodi parochum non poſſe abſoluere. Et confirmari poteſt à ſimili, nam in neceſſitate baptiſmi potius eſt ſuſcipiendus baptiſmus à laico nõ excommunicato, quàm à ſacerdote excommunicato: ergo ſimiliter in propoſito: eſt.n. proportionalis ratio. Antecedens, verò licèt non ſit certum, ſed inter Doctores controuerſum: mihi tamẽ probabilius videtur cum Syluestro verbo *Baptiſmus*, 2.n.1. & Nauarro in Sum.c.22.n.7. Et ratio eſt, quia ſacerdos excõicatus ſuſpenſus eſt à munere etiam baptizandi. et ideò non licèt illi vſurpare hoc miniſterium, niſi quando ex inopia alterius cõferentis proximus eſt in neceſſitate: in illo autem articulo non eſt talis inopia, cũ poſſit illud ſacramentum à laico cõferri.

Sylueſt. Nauarr.

13 Obiectio.

Dices, ſacerdos ex ui excommunicationis ſolum eſt ſeparatus, ne, vt miniſter, ex officio baptizet: in illo autem neceſſitatis articulo non baptizat hoc modo; nec poteſt licitè, quia nõ eſt neceſſarium ad ſalutem proximi, & ſolum, quod neceſſarium eſt, illi conceditur, cùm ſolum ad ſubueniendum neceſſitati hoc permittatur: ergo ex vi cenſuræ non eſt prohibitus hoc modo miniſtrare. Aliunde verò concurrente ſacerdote, & laico in eodem genere miniſterij ſacramentalis ſemper eſt præferendus ſacerdos: ergo in illo articulo, licèt ſacerdos ſit excommunicatus, præferendus eſt laico, & conſequenter in noſtro caſu ſacerdos parochus præferendus eſt non parocho. Reſpondetur oppoſitũ poſſe hoc argumento concludi: quia per excommunicationem arcentur omnes fideles ab actiua adminiſtratione ſacramentorum, quacunque ratione poſſit eis competere, quia ſimpliciter priuant vſu actiuo, & paſſiuo ſacramentorũ, arg. c.vlt. de cler. excom. miniſtrante, & c.penult. de Sent. excom. Quo fit, vt grauiter peccet excommunicatus laicus priuatim baptizãdo paruulũ agentem animam, quando adeſt alius non excommunicatus, qui poſſit, & velit baptiſmum miniſtrare. Et eadem ratione exiſtimo grauiter peccare excommunicatos contrahentes ſacramentum matrimonij, non ſolum quia recipiunt, ſed etiam quia ipſi ſunt proprii miniſtri illius ſacramenti quo ad ſubſtantiam eius. Igitur ſacerdos ex vi excõmunicationis ſeparatus eſt etiam à priuata collatione baptiſmi, per ſe loquendo. Ac propterea non poteſt licitè vſurpare illud miniſterium, niſi quando neceſſariũ eſt: non eſt autem neceſſarium quandocunque alius adeſt. Quòd verò ſacerdos debeat præferri laico, verum eſt, quando ſacerdos alioqui nõ eſt impeditus, vel ipſe poteſt licitè tale miniſterium vſurpare: quod videre licet in prauo ſacerdote non excommunicato: ille enim præferri debet laico iuſto, quia abſolutè non eſt prohibitus miniſtrare, vel quia poteſt ſeſe diſponere per contritionem, vel quia fortaſsè ad illum modũ miniſtrandi non eſt tã neceſſaria illa diſpoſitio vt ſenſit D. Tho.3.p.q.64.ar 6.ad 3. & nos latiùs tom.3.diſp.16.ſect.4. Secus verò eſt, quando ligatus eſt excommunicatione, quia tunc ipſe non poteſt ſeſe ingerere licitè, non interueniente neceſſitate, & penuria alterius miniſtri ſufficientis: & ideò tunc nec præferri debet, nec poteſt.

Soluitur.

D. Thom. Vide Scotum in 4. d. 5. q. Victoriam in Sũ 4. mat. de Baptiſ. q.36

Liceatne in extrema neceßitate pœnitentiam ab hæretico recipere.

14 Quorundam ſententia.

SOlet autem ab aliquibus aſſertio poſita limitari, niſi excommunicatus hæreticus ſit: tunc enim aiunt non licere in extrema neceſſitate ab eo recipere pœnitentiæ ſacramentum; & à fortiori ei nõ eſſe licitum illud miniſtrare. Ita tenuit Gloſſa in ca. *Præter hoc*, §. *Ad hoc*, verb. *Per manus*, d.32. & Abba. in capit. *Non eſt*, de Sponſalib.n.9. Quam ſententiam eſſe communiter probatam à Iuriſperitis, & veram quo ad hunc articulum dixit Nauarr. in manuali c.26. n.26. Caſtr.l.2. de Iuſt. hæretic. pun. c.23.24. & Soto, & Cano. ſuprà quo ad hoc dubii sũt, & Soto videtur ſentire deeſſe tunc iuridiſctionẽ, quia eius fũdamentũ eſt fides. Nihilominus dicendũ eſt quãtũ attinet ad vim cenſuræ limitationem non eſſe neceſſariam: nam ex vi excommunicationis, quamuis ob peccatum hæreſis contracta ſit, non prohibetur quis miniſtrare hoc ſacramentum pœnitentiæ in illo articulo, vt manifeſtè conuincunt verba Concilii Tridentini, quæ ſuprà adduximus. At verò, quamuis ipſe

Gloſſa. Abbas. Nauarr. Caſtro. Soto. Cano. Reſolut.

15

excommunicatus hæreticus ex ui cenſuræ, non arceatur: ex vi tamen hæreſis, quamdiu, in illa permanet, prohibitus eſt ne miniſtret, quia eſt praue diſpoſitus, & indignus ad miniſtrandum Et in hoc ſenſu intelligo dictum S. Thomæ 3. p. q. 82. art. 7. ad. 2. ait. n. *Solum baptiſmum licitè dari ab hæreticis in articulo neceſſitatis: nō verò aliud ſacramentum*. Eſt enim id verum de hæretico permanente in hæreſi: & poſſet idē dici, de quolibet excommunicato, vel peccatore perſiſtente in ſua contumacia & peccato: Nihilominus tamen, ſi is, qui fuit ob hæreſim excommunicatus, aut declaratus, interiùs conuertatur ad fidē & ad pœnetentiam: & antequam poſſit per abſolutionem à cenſura Eccleſiæ reconciliari, occurrat illi neceſſitas abſoluēdi aliquem ſacramētaliter in prædicto articulo, non peccabit eum abſoluendo: quia iam eſt coram Deo diſpoſitus ad ſacramentum miniſtrandum, & per eccleſiā non prohibetur per cenſuram in illo articulo, vt oſtenſum eſt; neque oſtendi poteſt aliqua alia prohibitio humana, aut diuina, per ſe loquendo [ex]cludimus enim ſcādalum, & alia quæ ſunt per accidens: ergo tale miniſterium licitum illi eſt in eo articulo.

D. Thom.

15 Conſtitutus in extrema neceſſitate licitè petit abſolutionē ab hæretico miniſtro.

Ex quo fit, vt pœnitens conſtitutus in ea neceſſitate licitè petat abſolutionē à tali miniſtro hæretico, quia non tenetur illum vitare tunc vt oſtenſum eſt: & alioqui petit ab illo actum, quem ille preſtare poteſt, & validè, quia retinet iuriſdictionem, & licite, ſi velit, quia poteſt ad fidem, & pœnitentiam conuerti. Et hæc eſt communis, ſententia, quam tenet Paludanus in 4. d. 25. q. 1. licèt d. 17. q. 3. videatur dubius. Durandus d. 19. q. 2. Maior q. 1. Capreolus ad argum. contra 3. concluſ. Sylueſt. verb. *Confeßio*, 3. q. 2. *Confeſſor*, 1. q. 20. & *Confeſſor*, 3. q. 6. Armilla verb. *Abſolutio*, §. 12. Victoria I Summa 4. n. 328. Cano relect. de Pœn. p. 5. Ruardus art. 3. contra Lutherum. Nauarr. 27. n. 272. Nec hæreticus propter hæreſim, vt ſic amittit iuriſdictionem, nō enim fundatur in fide, aliàs propter hæreſim mentalē ammitteretur, quod eſt abſurdum, de quo latiùs in materia de fide: neque propter excommunicationem, quia nō habet in illo ſpecialem effectū; neque iura de hoc aliquid ſpeciale diſponunt, vt patet ex Tridentino ſuprà, & ex omnibus decretis in quibus fit illa exceptio de articulo mortis. Neque etiam obſtabit, quòd pœnitens timeat, vel moraliter certò ſciat talem hereticum non forè conuertendum, nec dignè adminiſtraturum ſacramentū: ſatis enim illi eſt quod rite adminiſtret, & quòd dignè poſſit adminiſtrare, ſi velit: nam quòd id facturus non ſit, ei nō imputatur, qui rem petit de ſe honeſtam, ad quam petendam à quolibet ius habet ob articulū neceſſitatis: ideòque nō inducit alterum ad malum, ſed eius malitiam permittit, eàque in bonū ſuum iuſtè vtitur. Neque oportet conſiderare, an ille hæreticus paratus ſit ad ſacramentum miniſtrandū, nec ne, prout diſtinxit Ang. *Confeßio*, 1. n. 2. quia extrema neceſſitas dat ius petendi etiam à non parato id, quod per ſe licitè facere poteſt. Imò non ſolùm dat ius, ſed etiam obligat, per ſe loquendo, propter articulum neceſſitatis diuini præcepti, & eternæ ſalutis propriæ.

Palud. Durand. Maior. Caprol. Sylueſt. Armill. Victoria. Cano. Ruard. Nauarr.

16 Limitatur reſolutio data

Solum caueri debet, ne conſortium illud, vel communicatio cum hæretico, ſcandalum ipſi indigenti, vel aliis eſſe poſſit inductionis ad errorē, tunc, n. nō liceret ab illo ſuſcipere ſacramētum, illa tamen occaſio extrinſeca eſt, & per accidens. Quæ omnia confirmatur a ſimili de baptiſmo: eſt. n. certū, in neceſſitate licitum eſſe baptiſmum ab hæretico ſuſcipere, quando non eſt alius, qui miniſtret, vt docet Auguſtinus lib. 1. de Baptiſmo, c. 2. & habetur in capit *Si quem forte*, 24. quæſt. 1. & ex Vrbano 2. in Epiſt. quadam idem refert Gratianus poſt c. *Præter*, §. *Ad hoc*, d. 32. quod intelligendum eſt per ſe, & ſecluſo periculo inductionis in errorem; ergo idem meritò dicitur de ſacramento pœnitentiæ. Patet conſequentia ex dictis, quia eſt æqualis neceſſitas, proportione ſeruata, ſeu reſpectu adultorum, vt ſuprà declaratum eſt. Tandem declaratur, quia ſi hæreticus non ſit declaratus per ſententiam, non tenemur illum vitare ratione cenſuræ iuxta Extrauagātē, *Ad euitanda*, neq; ipſe ammittit iuriſdictionem ratione ſolius hæreſis, quia iuriſdictio non fundatur in fide, neque illam ex neceſſitate prærequirit: ergo, per ſe loquendo, licitum eſt ab illo abſolutionem obtinere, ſicut inferius dicemus de aliis excommunicatis non vitandis; ergo idem nunc eſt de hæretico etiam declarato: nam quo ad crimen hæreſis, vel periculum etiam inductionis æqualis eſt, declaratio verò cenſuræ non obſtat, quia in neceſſitatis articulo pia mater Eccleſia iuriſdictionem non aufert, vt Concilium Tridentinū dixit, non introducens ius nouum (vt Nauarrus putauit in Summa c. 27. n. 272.) ſed declarans antiquum, vt verba eius, quæ ſuprà expendimus, manifeſte declarant. Sicque poteſt intelligi qđ Ambroſius ait lib. 1. de Pœnit. c. 2. & 3. & refertur in c. *Verbum*, & c. *Poteſt fieri*, de pœnit. d. 1. hæreticos non habere poteſtatem ligandi; & ſoluendi, loquitur enim per ſe, & extra articulum neceſſitatis. poſſet et intelligi de heretico, quatenus hæreticus eſt, nam extra Eccleſiā nulla eſt iuriſdictio, & ideò hereticus, qui extra eccleſiam eſt, illam habere non poteſt, niſi quatenùs à vera Eccleſia ei aliquando permittitur propter bonum fidelium.

Auguſt. Vrbano Ambroſii locus exponitur. Conc. Trid. Nauarr.

B C

In extrema neceßitate licere excōmunicato Eucharistiam miniſtrare, & indigenti recipere.

17 Addo verò vlterius id, quod difficilius, eſt etiam poſſe huiuſmodi excommunicatū miniſtrare ſacramentum Euchariſtiæ homini exiſtenti in extrema neceſſitate, quando nō eſt alius, qui miniſtret: hoc ſignificat Nauarrus in Summa capit. 21. num. 4. Sic enim, ait, *Peccat qui ſuſcipit aliquod ſacramentum à ſacerdote excōmunicato interdicto, & ab eius adminiſtratione ſuſpenſo, & denunciato pro tali, vel à notorio concubinario excepto baptiſmo, & communione tempore neceßitatis*: quæ exceptio videtur cadere in totam aſſertionem præcedētem, & ſingula eius memb. Ratio autē eſt, quia etiam hoc ſacramētum eſt ſuo modo ſacramentum neceſſitatis, iuxta illud, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* Propter quæ multi putāt et hoc ſacramentum eſſe neceſſariū neceſſitate medij, & vt minimū eſt certum eſſe neceſſarium neceſſitate præcepti diuini iuris, de quo ꝓbabilius eſt obligare ſemper pro articulo mortis: ergo vrget tū neceſſitas implendi diuinum ius, quod per ſe loquendo, ac ceteris parib⁹ preferendum eſt humano. Dici verò poteſt hoc ius obligare eū, qui

D Nauarr.

commu-

Digitized by Google

communicaturus eſt, ad recipiendum, non miniſtrum ad dandum: & ideò ipſum miniſtrum non excuſari à præcepto Eccleſiaſtico, quo prohibitus eſt miniſtrare.

18 Propter hoc addo, hanc neceſſitatem a nobis conſiderari, non vt per ſe ſufficientem, ſed vt adiuuantem: eſt enim etiam alia, nimirum ſpiritualis indigentia hominis in eo articulo conſtituti: nam licèt reſpectu huius ſacramenti illa neceſſitas non ſit extrema, eſt tamen grauiſſima, tum propter fructum & iuuamen illius ſacramenti valde neceſſarium pro illo articulo, tũ etiam, quia interdum accidere poteſt vt quis recipiat per illud ſacramentum primam gratiã, quam anteà non habebat: ergo nõ eſt veriſimile Eccleſiæ prohibitionem cum tanto rigore obligare. Et confirmatur, nam, ſi proximus nõ ſolùm extremè, ſed etiam grauiter indigeat corporali cibo, licitum eſt ab excommunicato illũ accipere, & excommunicato licet illum dare; Et ſimiliter, ſi indiget conſilio, vel alio quocũque beneficio: ergo idem erit ſi indiget adeò grauiter, & extremè Euchariſtiæ pane. Atque hanc ſententiam tenui etiam in .3. tom.

19 Opinio eorũ qui contrariũ tenent.] Gregor.

Sed obijcitur cap. vlt. 24. quæſt. 1. quod continet factum Hermenigildi, qui mori potiùs voluit quam ab Ariano Epicopo Euchariſtiam ſumere, Additque Gregor. *Sed vir Deo deditus, Ariano Epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit.* Si ergo increpare debuit, malè egiſſet de illius manu communicando. Deinde additur cap. *Subdiaconus, §. Sed illud Auguſtini.* cum Gloſſa ibi 24. qu. 1. Denique adducitur ratio, quia Eccleſia ſimpliciter prohibet excõmunicatum miniſtrare ſacramenta, & nõ excipit hunc caſum: ergo neque nos excipere debemus: quia ſacramenta, quæ Eccleſia excipi voluit, ſcilicet baptiſmum, & pœnitentiam ipſa expreſſit.

20 Prædictæ opin. impugnatur reſpõdeturque ad factum Hermenigildi.

Ad primum caput reſpondetur primò non laudari Hermenigildum, eò quòd cùm excommunicato communicare noluerit, ſed quia hæretico noluerit conſentire; quod longè diuerſũ eſt. Quanquam in eadem perſona hæreſis, & excommunicatio coniungatur. Vnde, licèt daremus ab hæretico nunquã licere Euchariſtiã accipere, indè non liceret inferre in vniuerſum idem eſſe de excomunicato, ſicut de ſacramẽto pœnitentiæ multos ſentire paulò anteà dicebamus, Addo verò vlteriùs, neque de hæretico poſſe id generatim colligi ex illo textu, quia Hermenigildus recuſauit ſumere Euchariſtiam ab hæretico, non ſolùm ne ex manu peſſimi miniſtri ſacramentum acciperet: verum etiam ne patri in Ariana hæreſi conſentire videretur; nam in ſignum huius conſenſionis, & recõciliationis illa cõmunio ad illum mittebatur vt patet ex illis verbis *Perfidus pater Arianum Epiſcopum miſit, vt de eius manu ſacrilega cõſecrationis communionem perciperet; atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur.* Erat autem extra gratiam patris ſolùm, quia cum illlo non conſentiebat in hæreſi; ergo petebatur ille actus vt ſignũ conſenſio in errorẽ paternum. Vnde ſubdit Greg. *Sed vir Deo deditus Ariano Epiſcopo exprobrauit, vt debuit: eiusq; à ſe pfidiã dignis Increpationibus repulit.* Conabatur ergo illũ in ſuam perfidiã traducere. Addo præterea ibi nõ fuiſſe oblatã Hermenigildo Eucharaſtiã ab hæretico tanquam viaticũ, ſeu vt neceſſariã in articulo mortis; quia tũc nõ ſupponebatur Hermenigildis in illo articulo conſtitutus. Solũ ergo fuit illi oblata Euchariſtia, vt in paſchate communicaret; nos autem nunc non dicimus propter ſolam neceſſitatem communicandi in paſchate, & implendi Eccleſiaſticum præceptum, poſſe ſumi Euchariſtiam ab excommunicato, ſed ob neceſſitatem articuli mortis. Igitur ex vi illius exempli nihil probatur. Regulariter autem loquendo, verum eſt, in miniſtro hæretico maius eſſe periculũ ſcandali, & indecẽtiæ: & ideò magis eſſe cauendã communicationem cum illlo, quàm cum aliis excommunicatis, quod procedit, etiamſi talis hæreticus non ſit denunciatus, aut declaratus: nihilominùs tamẽ hoc non eſt per ſe malum, ſi illa incommoda, quæ extrinſeca ſunt vitentur.

21 Secundo argumẽto ex Gratia. reſpondetur

Ad ſecundum teſtimonium, præterquam quòd illa verba ſunt tantùm Gratiani, ſunt ita generalia, vt etiam ſacramentum pœnitentiæ comprehendãt; & ideò aliquo modo exponi debent, quo pœnitentia excipiatur; & eodem poterit Euchariſtia excipi. Intelligenda ergo ſunt quando ſine ſufficiente neceſſitate, & ratione talia ſacramenta ab excõmunicato recipiuntur. Dices, Ergo nulla eſt differentia inter hæc ſacramẽta, & baptiſmum: cùm tamen hæc ibi declaretur à Gratiano, vt ab Auguſtino tradita. Reſpõdetur, Ex parte miniſtrandi eſt differẽtia paulò anteà conſtituta, explicando quendam locum D. Thomæ, quòd baptiſmus poteſt interdum miniſtrari priuatim ab hæretico manẽte in hæreſi ſine nouo peccato, non verò alia ſacramenta. Ex parte vero recipientis poteſt cõſtitui hæc differentia, quòd ad baptiſmum recipiendum ab infideli vel hæretico non oportet expectare extremam neceſſitatem, aut articulũ mortis, ſed propter ſolam penuriam dignioris miniſtri poſſet ſuſcipi, præſertim ſi non eſſet proxima ſpes illius: in aliis autem ſacramentis, præſertim non ita neceſſariis, nõ eſt extendẽda hæc facultas extra neceſſitatem articuli, vel periculi mortis: nã ĩ præſenti inter hæc duo nõ diſtinguimus iuxta ſuperiùs dicta in materia de pœnitentia, & notat Nauarrus in manuali cap. 27. num. 272. ex c. *Eos, qui,* de Sent. ex cõ in 6. Nauar.

22 Rationi dictæ ſententiæ ſit ſatis.

Ad rationem reſpondetur primò, illã prohibitionem generalem miniſtrandi ſacramẽta, aliter contineri in excommunicatione, quàm prohibitionem miniſtrandi in aliis rebus ſacris, vel prophanis & tamen non obſtante ea generali, ponuntur à Doctoribus illæ exceptiones generales contentæ in illo verſiculo, *Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe*: & prima ac vltima ad nos pertinent: quanta verò debeat eſſe illa neceſſitas, prudẽtum, & Doctorũ arbritrio relictũ eſt. Vnde, ſi res attentè conſideretur, etiam exceptio de baptiſmo nõ eſt facta proprio iure, quo cenſura introducta eſt, ſed ab Auguſtino primùm facta eſt, de hæretico nõ tã cenſuram, quàm hæreſim eius cõſiderãdo: inde verò a Doctoribus extẽſa, & intellecta eſt de qualibet excõmunicatione. Exceptio etiã de pœnitẽtia ĩ nullo iure propriè reperitur: nam Conciliũ Tridẽtinũ, ex quo fortiùs probatur, nõ condidit circa hoc nouum ius, vt ſuprà dicebã, ſed explicauit ãtiquũ, quod magis erat vſu receptũ; quam ĩ vllo canone expreſſũ. Neque Conciliũ cõſtituit hanc exceptionẽ ex parte ipſius miniſtri, ſed ex parte ipſius pœnitẽtis, qui neceſſitate poteſt à quolibet abſolui. Eſt autẽ ĩ iure conſtituta hæc

regula,

regula, c. *Quod in te*, de pœnitent. & remiſſion. A in illo verbo, *Per quod pænitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod verè pænitentibus exhibetur, intelligi volumus, vt nec ipſis ñpœnitentibus denegetur*; vbi Gloſſa verbo, *Cõcidimus*, aduerte h[illegible] tria ſacramenta ſemper excipi in quolibet interdicto, ſcilicet, baptiſma paruulorum, & pœnitentia morientiũ, *in quo viaticum intelligitur, prout hic patet*: ergo idem dicendum eſt de qualibet cenſura, & de verbis Concilij Tridentini. Ac propterea etiam in cap. penultimo de Sentent. excommu. dicitur, tempore interdicti non negari corpus Domini decedentibus in pœnitẽtia. Eſt ergo hæc ſentẽtia valde conſentanea iuri, & rationi; & ſaluti animarum magis fauorabilis.

13 De aliis autem ſacramentis facilior eſt reſolutio, quantum ad hoc caput ſpectat; nam, per ſe loquendo, illa ſacramenta non ſunt ita neceſſaria, & ideò vix aut nunquam poteſt accidere B caſus, in quo ob neceſſitatem ſuſcipientis licitũ ſit excommunicato vitando illa miniſtrare. Nam in primis Extrema Vnctio neque eſt per ſe medium neceſſarium, neque conſtat eſſe iure diuino præceptam: ſemperque ſupponit pœnitentiam, & abſolutionem à peccatis, & ideò, per ſe loquendo, non conceditur interueniente cenſura in articulo mortis. Vnde in dicto ca. *Quid in te*, de Pœnitent. & remiſſio. dicitur, tempore interdicti generalis non eſſe dandum Extremã Vnctionem: ergo nec dari poteſt, per ſe loquendo, à miniſtro excommunicato. Solùm poteſt accidere caſus in quo infirmus ſit incapax alterius ſacramenti, vt ſi nullũ dedit confeſſionis ſignum, & omni ſenſu ac motu priuatus eſt, C ideoque neque abſolui, nec cõmunicari poteſt, tũcque dubitari poteſt, an ſacerdos excommunicatus poſſit tale ſacramentum miniſtrare. Et quamuis Doctores frequenter hoc non tractẽt, tamen ex generalibus principiis poſitis videtur concludendum, in eo caſu id licere, quia, moraliter loquendo, & ſecundùm ea, quæ frequentiùs accidũt, fieri poteſt, vt ęterna ſalus illius hominis pendeat ex receptione illius ſacramenti, quia fortaſsè erat tantùm attritus, & per illud ſacramẽtũ fiet ex attrito contritus: ergo iã tunc reuocatur ille caſus ad articulũ abſolutę neceſſitatis moralis. Imò reduci poteſt ad neceſſitatẽ pœnitẽtiæ, vt ſaltẽ perfectè habeatur ĩ voto: cũ non poſſit ĩ re ipſa ſuſcipi. Et quoad hęc omnia eadẽ ratio eſt de ſacramento Confirmationis.

Licitne excõmunicato in aliquo caſu ob proximi neceſſitatẽ illi ſacramẽta alia miniſtrare.

14 Ordo verò & matrimonium vix poſſunt in D quæſtionem venire. Quanquã de matrimonio excogitari poſſit caſus, in quo moraliter neceſſarium ſit, vel ad ſpiritualem ſalutem hominis morientis, vel ad magnum cōmodum tẽporale filiorum, vt in articulo mortis vxorem ducat, quã vſque ad illum in concubinã habuerat, & quòd nullus alius adſit ſacerdos niſi excommunicatus, qui intereſſe poſſit; in quo caſu quãtum eſt ex parte cenſuræ nõ dubito, quin licitè poſſit huiuſmodi ſacerdos adeſſe tali matrimonio: tũ quia neceſſitas eſt moraliter grauiſſima; & ita habet locum illa particula, *neceſſe*. tum etiã, quia ille ſacerdos tunc reuera nõ miniſtrat ſacramẽtũ, ſed ſolùm adeſt vt teſtis qualificatus iure Eccleſiaſtico neceſſarius ad valorẽ talis cõtractus, & cõſequẽter ad ſubſtantiã ſacramẽti. Et ideò per ſe non videtur illa communicatio adeò grauis, quin ꝓpter talẽ neceſſitatẽ liceat,

An propter neceſſitatem tertiæ perſonæ, aut boni communis poſſit excommunicatus ſacramentum miniſtrare.

VLTIMO ex principiis poſitis facilè expediri poteſt aliud membrum ſuprà poſitũ, an 15 propter neceſſitatem aliorum, ſeu tertiæ perſonæ poſſit interdum excõmunicatus miniſtrare ſacramẽtum. Quæ dubitatio vix habere poteſt locũ niſi in ſacramẽto Ordinis, vel matrimonij: quia hæc duo tantũ ordinãtur ad bonũ cõe, & aliorum. Et de matrimonio iam ſatis dictum eſt, de Ordine verò accidere poſſet in aliqua prouincia eſſe magnam neceſſitatẽ ſacerdotũ, ſeu clericorum, & non eſſe niſi vnum Epiſcopum excommunicatum. Qui caſus & ſimiles ſunt rariſſimi, & ideò in ſpecie à Doctoribus non tractatur, & principia poſita ſufficiunt vt iuxta neceſſitatem occurrentẽ poſſit quis prudenter iudicare, an ſit talis, vt ad excuſandum ſufficiat. Non enim dubito, quin huiuſmodi eſſe poſſit, cùm bonum commune præferendũ ſit priuato.

SECTIO II.

Vtrùm, Sacramenta illicitè ab excommunicato miniſtrata valida ſint, & effectum habeant.

IN hac quæſtione fere nulla eſt difficultas niſi in ſacramẽto pœnitentiæ, 1 vt in ſimile diximus ſuperiùs, quãndo excommunicatio eſt ex parte ſuſcipientis effectum. Sit ergo hæc generalis regula, Omnia, ſacramenta, præter pœnitentiam ab excommunicato collata, ſeruato Eccleſiaſtico ritu, ita vt nullus alius intercedat defectus niſi cẽſura ipſius miniſtri, rata ſunt, & valida; & per ſe loquendo, conferunt totum effectum proprium, niſi aliunde intercedat obex ex parte recipientium. Hæc aſſertio eſt certa iuxta principia fidei, quæ de ſacramentis in genere in 3. tomo tradidimus diſputat. 14. ſect. 4. Ratio verò eſt, quia nec ſacramentum, nec effectus eius poteſt, vel propter iniquitatẽ miniſtri, vel ꝓpter Eccleſiæ prohibitionem impediri, ſi applicetur debita materia, & forma, cum debita intentione circa ſubiectum capax: illis enim tribus ſacramentum perficitur ex inſtitutione Chriſti, vt Concilium Florentinum dixit. Præterea declaratur breuiter diſcurrendo per ſingula.

Regula generalis

Et quidem de Baptiſmo, Confirmatione, & Euchariſtia, id eſt certum ex iis, quæ adduximus, 3. tomo diſput. 23. ſect. 1. & diſput. 36. ſect. 3. ac diſput. 61. ſect. 3. & diſput 77. ſect. 2. Ex quibus etiam conſtat idem dicendum eſſe de Miſſæ ſacrificio oblato ab excommunicato: eſt enim verum ac validum, quia eadem eſt ratio de illo, & de ſacramento, quod iuriſdictionẽ non requirit, ſed ex ſola poteſtate ordinis pendet: nam ita etiam ſe habet ſacrificium, quatenus à ſacerdote in Chriſti perſona offertur. & ideò, validũ eſt, & de ſe efficax quia malitia miniſtri nõ impedit effectum, quẽ opus ipſum habet ex inſtitutiõe Chriſti. An verò impediat cẽſura miniſtri peculiarẽ effectum, quem poteſt habere

Digitized by Google

habere ſacrificium quo ad ſubſtantiam eius, vel quo ad orationes, & cæremonias, quæ in illo ſunt quatenus in perſona Eccleſiæ offeruntur paulò inferiùs dicam. Præterea de ſacramento matrimonij id ſupra oſtendimus ex cap. *Significaſti*, de eo, qui dixit, &c. nam ex illo habemus matrimonium inter excommunicatos validũ eſſe, cum tamen ipſi ſint quaſi proprij miniſtri illius ſacramenti quo ad ſubſtantiam eius: ſacerdos autem ex inſtitutione Chriſti non erat neceſſarius. Nunc autem ex inſtitutione Concilij Tridentini requiritur, non verò vt miniſter, ſed vt teſtis ſpecialis ſeu quædam circunſtantia, vel ſolennitas ad valorem contractus neceſſaria. De B tali ergo ſacerdote dubitari poſſet, an, ſi excommunicatus ſit, cẽſura annullet actũ eius quo ad vim ferendi teſtimonium, & conſequenter reddat nullum tale ſacramentum. Mihi verò pro certo eſt non annullare: quia ille non eſt actus iuriſdictionis proprius, de quo plura inferius. Deinde de Sacramento Ordinis, & Extremæ Vnctionis eadem omnino ratio, eſt quæ de Sacramento Cõfirmationis, & iura, quæ ſuperius adduximus pro Sacramento Ordinis ab excommunicato ſuſcepto, magis directè id probant de collato ab excõicato, & de vtroque id magis cõſtabit ex ſolutione ſequentiũ difficultatum.

An ſacramentum Extremæ vnctionis ab excommunicato collatum validum ſit.

C TRes enim occurrunt circa tria ſacramenta; Prima eſt circa ſacramentum extremæ vnctionis. De quo nullus Catholicus negat eſſe validum datum ab excommunicato, ſi à recipiẽte dignè ſuſcipiatur: quia non requirit iuriſdictionem in miniſtro, ſed ſolùm quòd ſit ſacerdos: ille autem poteſt omnia ſubſtantialia, & neceſſaria applicare, etiamſi excommunicatus ſit.

Quorũdã opinio. Quia verò, per ſe loquendo, grauiter peccat is, qui ab excommunicato tale ſacramentum ſuſcipit, ideò dicunt aliqui hoc ſacramentum nullũ eſſe quoties à miniſtro excommunicato ſuſcipitur, ſine ſufficiente excuſatione ex parte ſuſcipientis, qui conſequenter idem dicunt de D excõmunicato ſuſcipiente tale ſacramentum abſque excuſatione. *Vgolin.* Ita tenet Vgolin. Tabul. 1. de Cẽſ. cap. 13. §. 16. numer. 13. Cuius fundamẽtum eſt, quia, vt hoc ſacramentum valeat, neceſſe eſt, vt qui illud ſuſcipit, contritus, & in gratia ſit, quam dicit eſſe communem doctrinam Theologorũ *Improbatur.* in 4. diſt. 23. Sed deceptus eſt non diſtinguens inter valorem ſacramẽti, & effectum eius: Theologi enim, quos citat, loquuntur de effectu, non de valore ſacramenti, neque in D. Thoma, Soto aut, aliis Thomiſtis aliud reperietur. Scotus autem, quem citat, quamuis in definitione illius ſacramenti ponat, quòd ſit, *vnctio hominis infirmi pœnitentis*, *&c.* tamen explicans illã vltimam particulam ait, *Additur pœnitentis, quia nullus eſt capax iſtius ſacramenti dignè, niſi ſit in gratia*: vbi illa particula, *Dignè*, ſatis declarat illum loqui de ſacramento quo ad effectum gratiæ. Itaque illud fundamentum falſum eſt, obex enim peccati ex parte ſuſcipientis poſitus, nunquam eſt contra ſubſtantiam ſacramenti, niſi vbi diſpoſitio pœnitentis per contritionem eſt pars ipſius ſacramenti; quod eſt verum in ſacramento pœnitentiæ, non verò Extremæ vnctionis, vt ſuprà ſuo loco latius declaraui. Eſt ergo validum hoc ſacramentum datum, & receptum ab excommunicato; ſiue recipiens peccet ſiue non. *Vera reſolutio.* Solùm eſt differentia, quia ſi recipiẽs non peccat mortaliter, & alioqui eſt diſpoſitus, recipit cum ſacramento effectum: ſi uerò peccat licèt ſacramentum validum ſit, non habet tunc effectum. Probabile autem eſt ablato poſtea obice, effectum recuperari, vt in ſuperioribus etiam diximus.

Exponuntur decreta, quæ probare uidentur ſacramentum Ordinis ab excommunicato collatum, eſſe irritum.

B CIrca Sacramentum Ordinis nonnulla Pontificum decreta difficultatem faciunt, quæ ſæpe ita loquuntur, vt ordinationes ab excommunicatis, ſeu hæreticis factas irritas vocent, aut dicant non eſſe conſecrationes. *Gregor.* Sic Gregor. lib. 3. epi. 20. agens de ordinatione ab excommunicato facta, *Conſecrationẽ*, inquit *dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excommunicatis eſt hominibus celebrata*. Et habetur in cap. 1. 9. quæſt. prima, & in cap. 3. citatur *Damaſus.* Damaſus Papa dicẽs Reiterandum eſſe, quod ſic collatum eſt: & alia ſimilia in illa quæſtione continentur, & Gloſſæ ibi alia referunt. Veruntamen certa res eſt Epiſcopum excommunicatum verum conficere ſacramentum, ſi alioqui ſubſtantialem formã C eccleſiæ ſeruet propter rationem ſuperius factã. Vnde etiam eſt certum, per talem ordinationẽ imprimi characterem, quia hic effectus impediri non poteſt, ſi ſacramentum ritè adminiſtretur. Ex quo etiam fit, vt tale ſacramentum iterari non poſſit. Quæ omnia conſtant ex generali doctrina de ſacramentis, & ex decretis ſtatim citãdis. Duo igitur modi ſunt interpretãdi illas locutiones canonum, & iuxta exigentiam loci alter illorum accommodandus erit. Prior eſt, vt ſit ſermo de ordinatione, vel conſecratione illegitimè facta, non ſolum ob cenſuram, vel excommunicationem miniſtri, ſed etiam quia non ſeruauit ſubſtantialem formam, eo quod eſſet hæreticus, aut ignarus. Alter modus eſt vt D tales ordinationes dicantur irritæ quo ad executionem, ſeu uſum ordinis, vel (quod idem eſt) quo ad acceptationem Eccleſiæ, quæ non admittit ſic ordinatos in gradum, & ordinem miniſtrorum.

Priori modo exponit Vgolinus dict. §. 16. numero 5. verba Gregorij ſuperius citata. *5 Vgolini expoſitio ad Gregorii locum reiicitur.* Fundatur autem præcipuè in illa particula, *Illicitè celebrata*, aduerbium tamen illud, *Illicitè*, in quo præcipuam vim conſtituit, non eſt apud Gregorium in originali, neque apud Gratianũ in dict. c. 1. in quo verba Gregorii refert, ſed habẽtur in cap. 2. quod eſt palea, & coincidit cũ ſententia Damaſi citata. Et præterea quamuis Gregorius loqueretur de ordinatione illicitè ab excommunicato facta, non oporteret intelligi de illicita ex parte formæ, id eſt, illegitimè, ſeu irritè facta, quia nec verb. *Illicitè*, in rigore hoc ſignificat, neque oportet intelligere aduerbium illud addi ad diſtinguendam illã ordinationem ab alia, quæ licitè ab excommunicato fit, ſed ſolum ad explicandum ordinationem hoc ipſo quòd ab excommunicato fit, illicitè fieri. Quanquam etiam potuiſſet verbum illud addi ad excludendũ omnem pretextũ ignorantiæ, vel aliam ſimilem excuſationem. Itẽ nõ oporte-

oporteret addere, *ab excommunicatis*, nam ordinatio illicita illo ſenſu, à quocunque detur erit nulla ſine dubio. ergo Gregorius loquitur de

Vera expoſitio.

Ordinationibus ritè factis, vt euidenter conſtabit legenti ipſam epiſtolam, quia non loquitur de ordinationibus factis ab hæreticis, aut in aliquibus locis remotis, vbi fingi poſſit ignorantia; ſed in medio Catholicæ Eccleſiæ contra iuſſionem ſuam ſub anathemate. Quapropter neceſſariò ſunt exponẽda illa verba poſteriori modo. Vnde quod ait, *Nullo modo conſecrationem dicere poſſumus*, non ideò dicit, quia perſona nõ maneat in re ipſa ordinata, & conſecrata, ſed quia ſic ordinatus, ab Eccleſia non admittitur ad gradum, & executionem ordinum, iuxta c.

Cap. 4. & 5. 9. q. 1.

4. & 5. 9. quæſt. 1. & alia quæ referũtur 1. quæ. 7. & quæ præcedente diſput. adduximus, agẽdo de excommunicato ſuſcipiente ordines. Vbi etiam expendimus (quod in huiuſmodi decretis conſiderare neceſſe eſt) huiuſmodi ordinatos, quamuis in principio non admittantur poſteà peracta pœnitentia, & ſufficienter vita emendata, admitti ad vſum ſuorum ordinum, ſine noua ordinatione. Et ex 7. Synodo, act. 1.

Synodo 7. act. 1.

& refertur in cap. *Conuenientibus*, 1. quæſt. 7. cõſtat aliquando recipi ab Eccleſia ordinatos ab hæreticis in ordine ſuo ob aliquas iuſtas cauſas. ergo ſupponit illam eſſe veram ordinationem, ſuſpenſionem autem, vel irregularitatem ab Eccleſia imponi, aliquando verò remitti, vel nõ imponi, propter iuſtam cauſam.

Quocirca in huiuſmodi decretis etiam eſt attente conſiderandum non dicere, huiuſmodi ordinatos non habere ordines, ſed non habere ordinis, vel clericatus honorem, vt patet ex Innocentio Papa epi. 22. & habetur c. *Ventum eſt*, 1. q. 1. vbi ponderanda ſunt illa verba,

Innocent. Papa.

Neque ex iis aliquem in clericatus honorem, uel exiguum ſubrogare nam quod ille exagerare voluit per illam particulam, *Neque exiguum*: explicuit alio loco Gregorius per illa verba, *Nos conſecrationem dicere nullo modo poſſumus*. Atque hoc ſatis declarat factum Vrbani II. quod refertur

Vrbanus 2.

in cap. *Daibertum* 1. quæſt. 7. vbi Diaconum à miniſtro præciſo ordinatum, & prius non admiſſum in ſuo ordine poſteà admittit, dicens, *Vtilitatibus Eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro Eccleſiæ neceſſitate ingruente Diaconum conſtituimus*: non quidem iterum ordinando, vt Gloſſa ibi intellexiſſe videtur: loquebatur enim ad abſentem, quem ordinare non poterat, ſed diſpenſando in ſuſpenſione priùs contracta. Itaque illa expoſitio poſterior neceſſariò admittenda eſt: imò, vbicunque non conſtat, vel ex verbis ipſis, vel ex antecedentibus, & conſequentibus, ſermonem eſſe de ordinatione aliunde habente ſubſtantialem defectum, ita ſunt exponenda decreta. Aliquando verò neceſſaria eſt

Exponitur locus Damaſi.

prior expoſitio, vt conſtat ex verbis Damaſi papæ adductis ex c. 3. 9. q. 1. quod ſũptũ eſt ex epi. 4. Damaſi Papæ vbi nõ agit de ordinatis ab excõicatis, & ideò textus ille nihil ad cauſã præſẽtẽ facit: ſed agit de Chorepiſcopis, & dicit ordinatos ab eis eſſe iterũ ordinandos, quia illi Chorepiſcopi tantũ erãt Presbyteri coadiutors Epiſcoporum, qui propterea non poterant propria Epiſcopalia munera, ea præſertim quæ ex poteſtate ordinis epiſcopalis pendent, exercere: q̃d latè ĩ tota illa Epiſtola Damaſus pſequitur.

Obiici verò poteſt c. 10. Concil. Antioch. vbi dicitur Chorepiſcopos, vt epiſcopos conſecrari ſolitos per manus impoſitionem epiſcoporum.

Qui fuerint Chorepiſcopi.

Vnde in cano. 8. Chorepiſcopi diſtinguuntur à presbyteris, & ſimul vocãtur Vicarii Epiſcoporum. Propter quæ loca Baronius in tomo 3. Annalium circa annum 357. ſatis poſt medium ait

Baron.

Chorepiſcopos licèt eſſent Vicarii epiſcoporũ, fuiſſe Epiſcopos conſecratos, potuiſſeque conferre ordines ſacros. Bellarminus autem primo

Bellarm.

tomo, lib. 1. de Cleric. c. 17. duos ordines Chorepiſcoporum diſtinguit, qui omnes erant Vicarii Epiſcoporum: ſed quidam erant Presbyteri tantũ, alij verò conſecrati Epiſcopi: ſicut nũc ſunt annulares epiſcopi, qui ſæpe aſſumũtur à proprijs Epiſcopis, vt coadiutores. Et de iis poſterioribus ait loqui Concilium Antiochenum. Vnde ibidẽ dicitur tales Chorepiſcopos potuiſſe ordinare clericos vſque ad Subdiaconum, nõ verò Diaconum, vel presbyterum, *præter ciuitatis Epiſcopum*. Alia verò translatio habet, *præter conſcientiam Epiſcopi ciuitatis*, quo ſignificatur de ipſius licentia potuiſſe etiã hos ordines dare, & conſequenter illos fuiſſe veros epiſcopos. De prioribus autem videtur loqui Concilium Neocæſarienſe cap. 13. vbi dicitur Chorepiſcopos fuiſſe ĩtroductos loco Septuaginta Diſcipulorum, & eorum munus exercuiſſe: certũ

Conci. Neocæſar.

eſt autem Septuaginta Diſcipulos locum habuiſſe ſimplicium Presbyterorum: & de iis etiam intelligitur Damaſus Papa.

Sed difficultas adhuc ſupereſt, quoniam Damaſus adducens eundem canonem Cõcilii Antiocheni videtur ex profeſſo probare illos non fuiſſe veros epiſcopos, *quia nec locus* ait, *cum ordinatione concordat, nec ordinatio cum loco: quia ad villas tantum inſtituebantur, pro quibus Epiſcopi fieri non debent*. Vnde etiam ordinationes ab illis collatas ſignificat fuiſſe nullas, & iterandas. Sed ſi attentè conſiderentur verba Damaſi, potius dicit illos Chorepiſcopos de quibus loquitur Concilium Antiochenum, fuiſſe verè conſecratos epiſcopos: & ad hoc etiam ponderat, quod non ab Epiſcopo, ſed ab Epiſcopis dicuntur conſecrati: ſubdit verò poſteà, id merito mutatum eſſe, quia non decebat dignitatem Epiſcopalem, vt pro villis & oppidis epiſcopi cõſecrarentur. Vnde cum ait, ordinationes illas eſſe iterandas, quæ ab illis Chorepiſcopis dabantur intelligit de illis, qui ſuo tempore durabãt, qui iam re vera non conſecrabantur, in Epiſcopos, quantum ex illa epiſtola licet colligere.

Num benedictiones ſeu conſecrationes ab Eccleſia introductæ ab excommunicato factæ, ratæ ſint.

TErtia Difficultas eſt circa matrimonium nõ quidem quo ad ſubſtãtiam eius: iam enim diximus huic nihil obſtare quòd Parochus excommunicatus ſit, ſed quo ad ſolennem benedictionem, quæ in templo dari ſolet coniugatis quod etiam quæri poſſet de ſolemni ritu baptiſmi ſi ab excommunicato fiat. Et in vniuerſum de omnibus his ſacramentalibus, ſeu conſecrationibus, & benedictionbus ab Eccleſia introductis, an factæ ab excommunicato ratæ ſint, eſto, ipſe excommunicatus peccet ea munera exercendo. In qua re generalis, & communis ſententia eſt, hæc omnia, quæ iuriſdictionem nõ requirunt, ſed ſolum ſacerdotalẽ, vel Epiſcopalẽ

Cõmunis ſententia.

ordinem

Syluest. Angelus Tabien.

ordinem, valida eſſe, ſi miniſter talem ordinem habeat, & in reliquis debitum ritum ſeruet, etiamſi excommunicatus ſit, ita Syluester verb. *Conſecratio*, 2. in 6. & Angelus eodem verb. & num. & Tabiena num. 8. Et ratio eſt, quia excommunicatio nihil aufert, quod ſit de neceſſitate huiuſmodi effectuum, vel actionum, etiamſi illas prohibeat, quia nō ſunt actiones, quæ à iuriſdictione pēdeāt, neq; ex bonitate operātis, aut honeſtate ſuæ actionis: hac. n. ratione ſuprà oſtendimus valida eſſe ſacramenta collata ab excommunicato, quando iuriſdictionem non requirunt. Propter quod ſententia hæc communis eſt, vt ſtatim referam.

10 Occurrit verò dubium, ex differentia inter hæc ſacramentalia & ſacramenta, quòd ſacramenta ſunt ex inſtitutione Chriſti, ex qua habēt definitum ritum, & certum miniſtrum: qui nō poteſt ab Eccleſia mutari, vel ita impediri, vt ſacramentum factum non teneat, ſi cætera neceſſaria concurrant: ſacramentalia verò ſunt ex inſtitutione Eccleſię, quæ determinat miniſtrū ſi vellet, apponere hanc conditionem vt neceſſariam ad ſubſtantiam talis actus, quia hoc pendet ex inſtitutione eius. Reſpondeo, potuiſſe, tamen de facto non conſtare hoc feciſſe, neque in decretis eſſe aliqua verba, quibus ſignificetur tales actus eſſe irritos. Et ideò vera eſt ſententia cōis. Nihilominꝰ grauiter peccat ſacerdos excōicatus exercēdo huiuſmodi actus: nā, licèt illa in rigore non ſit collatio ſacramēti: eſt tamē cōicatio quædā in diuinis, & in quodā ſacro miniſterio ſolenni, & publico: vnde ſine dubio eſt materia ſufficiens grauis culpæ. An verò ſacramentalia ſic facta ab excommunicato, indigeāt aliqua reconciliatione, vel quaſi diſpenſatione, dicam ſequente diſputatione.

11 Hic verò occurrit difficultas ſuprà huc remiſſa de excōicato ſacrū faciente, an verè offerat, & oret in pſona eccleſiæ: & ſub ea ratione habeat effectum miniſterium eius quo ad impetrationē in perſona Eccleſiæ. Nam ex dicta reſolutione videtur ſequi habere effectum; nam ſi in alijs conſecrationibus, vel ſacramentalibus excōicatus operatur vt miniſter eccleſiæ, quamuis male faciat: ergo in orationibus etiam, & cæremonijs Miſſæ. Atque ita ſentit Gabriel lect. 17. in canonem, qui ait, ſacerdotem ex vi ſuæ ordinationis eſſe miniſtrū Eccleſiæ, cui prohiberi quidem poteſt ne illud munus exequatur, non tamen ita poteſt ab illo ſeparari, vt, ſi illud facere teneat, factum non teneet, quamuis malè faciat. Nihilominus tamen oppoſitum cenſeo verius, quod tenet apertè D. Thom. 3. part. q. 82. art. 7. ad 3. & frequentius Doctores in 4. diſt. 13. præſertim Palud. quæſt. 1. art. 3. & Soto quæſtio. 1. art. 8. & Scotus quæſt. 2. in principio: vbi ēt Magiſter idem ſentit, & Guillelmus. Pariſi tract. de Sacramen. Ordinis. Fundamētū eſt, quia quòd aliquis oret in perſona Eccleſiæ pendet: & non comitatur immutabiliter ipſum characterem ſacerdotalem: excommunicati autem ſunt ab ipſa Eccleſia pręciſi, & ſeparati, ne nomine ſuo apud Deum intercedant: & ideò ſub ea ratione miniſterium eorum non habet valorem, nec efficaciam, vt latius dixi 3. tom. diſput. 77. ſect. 2. & quæ diximus diſputatione præcedente ſect. 4. hoc confirmant. Igitur ſacramentalia ab excommunicato facta, dicuntur eſſe rata, quia iterari non debent iuxta inſtitutionem, & vſū

Gabr.

D. Thom. Palud. Soto. Scotus. Magiſter. Guilielm.

A Eccleſiæ: tamen orationes & ſimilia, quæ ab excommunicatis fiunt non habent hanc habitudinem ad Eccleſiam, nimirum vt nomine eius, & quaſi ab ea principaliter oratæ fundantur. Et hæc ſint ſatis de cæteris ſacramentis, & de ſacrificio.

An ſacramentum Pœnitentiæ ab excommunicato collatum validum ſit.

DE Sacramento Pœnitentiæ dicendum eſt ab huiuſmodi excommunicato collatum extra caſum extremæ neceſſitatis ipſius pœnitētis, de quo ſuprà dictum eſt, non eſſe validum. Eſt communis, & certa ſententia, vt videre licet in iis, quæ citat Couarru. cap. *Alma*, 1. part. §. 6. n. 7. & Nauarrus in manuali c. 9. n. 8. & Medina tract. 2. de Confeſſ. quæſt. de Abſolu. tributa à curato excom. denūc. & quæſt. de Abſol. trib. ab excōm. manifeſt. pcuſſ. clerici. Ratio eſt, quia miniſter ſacramenti pœnitentiæ, ſi non habet iuriſdictionem, non conficit ſacramentū, vt conſtat ex c. *Omnis vtriuſq; ſexus*, & ex decreto Concilij Florentini, & ex Tridentino ſeſſ. 14. c. 7. & ex ſuprà dictis in 4. tom. Sed huiuſmodi excommunicatus priuatus eſt omni iuriſdictione: vt infrà ex profeſſo dicēdum eſt, & ſumitur ex c. *Ad probandum*, de Sent. & re iudicata. & c. *Romana* de Offi. Vicar. in. 6. & c. *Si is, cui*, de Offic. deleg. in. 6. & c. *Audiuimus*, 14. quæſt. 1. & alijs ſimilibus, quæ licèt loquantur in caſibus pertinentibus ad iuriſdictionem fori contentioſi, tamen non limitantur ad illam, ſed ſupponunt excommunicatū priuari ſimpliciter iuriſdictione: nec eſt maior ratio de vna, quam de alia: & ita intelligunt ea iura auctores omnes: & in particulari de hac iuriſdictione ſacramentali hoc indicatur ī c. *Si celebrat*, de Cleric. excōm. miniſtrāte.

12 Dubiū occurrens reſoluitur.

Couar. Nauar. Medin.

Concluſio.

Eſt autē hæc concluſio extra controuerſiam, quando pœnitens nouit ſacerdotem eſſe ſic excommunicatū, & nihilominus ſciens, & prudēs ei confitetur: imo tūc duplex cōcurrit cauſa nullitatis, altera ex defectu iuriſdictionis, altera ex defectu materiæ eſſentialis, qualis eſt integra cōfeſſio cum ſufficiente dolore: hanc. n. habere nō poteſt, qui actu, & voluntariè peccat mortaliter in ipſa confeſſione: quod verum eſſe cenſeo, ēt de illo qui ex ignorantia hoc facit, quæ à mortali culpa non excuſet. Difficultas verò eſt, quādo pœnitens hoc facit ex ignorantia inuincibili cenſuræ ipſius ſacerdotis: tunc. n. iam non interuenit defectus materiæ, vt per ſe conſtat, nequè etiam defectus iuriſdictionis, nam licèt excommunicatus alioqui, per ſe loquendo, illam non habeat, in illo tamen caſu videtur Eccleſia illam ſupplere, tum quia ſuprà agentes de cenſuris in cōi hac ratione diximus effectus cenſurę impediri interdū per ignorantiā; vt actus publici bona fide facti valeant argumento l. *Barbarius*. ff. de Offic. Prætor. tū etiam quia in huiuſmodi caſibus, *reddit ignorantia probabilis excuſatos*, vt dicitur in cap. *Apoſtolicæ*, de Cleric. excommunic. miniſt. 13

An pœnitens recipiēs ſacramentū ex ignorātia inuincibili ab excōmu ſacramentū recipiat.

Reſpondetur diſtinctione hic opus eſſe, aut enim illa ignorantia procedit ex communi, & publica exiſtimatione, qualis contingere poteſt, ſi huiuſmodi excommunicatus denunciatus, vel manifeſtus percuſſor clerici in vno loco ad alium remotiſſimum

14 Dubij reſolutio.

recedat,

receדat, & ibi recipiat beneficiū, vel ad hoc miniſterium exponatur publicè. Et in hoc caſu concedo abſolutionem ab illo bona fide ſuſceptam validam eſſe, & Eccleſiam propter commune bonum illi conferre iuriſdictionem ex illo generali principio adducto, & ſuprà ſatis tractato: & in ſpecie hoc docuit Vgolin. Tab. 1. ca. 13. §. 16. nu. 12. At verò, quando ignorantia procedat ex ſolo priuato, & particulari errore, tūc, licèt ipſe inuincibilis ſit, & propterea excuſet à culpa nihilominus ſacramentum inualidum eſt ex defectu iuriſdictionis, eſtq; confeſſio illa iteranda: quia re ipſa non eſt ſubiecta clauibus, nec verò iudici in illo foro, vt in particulari notarunt Medina, Couarruuias, & Vgolinus citatis locis. Et ratio eſt, quia ibi ceſſat ratio communis boni, ſeu publici offici ſecundum communem exiſtimationem: & ideò Eccleſia non ſupplet illum defectum, quia leges morales nō attendunt particularia incommoda, ſed id, quod bono communi expedit.

Vgolin.

28 Alia verò difficultas hic erat, eſto non poſſit excōmunicatus per ſe confeſſiones audire, poſſit tamen alteri vices ſuas committere. Aliqui enim auctores id affirmant, vt Paludanus diſt. 23. queſt. 2. art. 2. nu. 17. quem ſequuntur Syluest. verb. *Vnctio*, nu. 4. & Armill. nu. 5. ēt ſi (inquiunt) Excōmunicatus non poſſit iuriſdictionem ſuam delegare: quia dare hanc licentiam (ait Palud.) non eſt iuriſdictionis, ſed ordinis actus. Sed ex hoc ipſo fundamento conſtat hāc ſententiam falſam eſſe, nam concedere facultatem audiendi confeſſiones nō eſt actus ordinis, ſed iuriſdictionis: tum quia etiam non ſacerdos interdum dat illam facultatem: tum etiam quia illa poteſtas non eſt neceſſariò coniuncta cum ordine, tum denique, quia actus manat à poteſtate proportionata: ſed per facultatem illam datur iuriſdictio: ergo manat à poteſtate iuriſdictionis: excommunicatus autē non poteſt licitè aut validè exercere actū iuriſdictionis: neq; ēt poteſt conferre vſum iuriſdictionis, quem non habet: ergo non poteſt facultatem illi dare. Imò etiam addo Epiſcopum excommunicatum nō poſſe tunc aliquem in cōfeſſorem approbare ſeu exponere, etiamſi illi iuriſdictionem non conferat, quia illamet approbatio eſt actus iuriſdictionis ac propterea nullus, iuxta ea quæ inferius de hac re dicentur.

Palud.
Syluest.
Armill.

SECTIO III.

Quam pœnam incurrant excommunicati miniſtrantes ſacramenta, vel qui ab illis recipiunt.

1
Generalis regula.

REGVLA generalis eſt, excommunicatum miniſtrantem ex officio quodlibet ſacramentum, aut ſacrificium Miſſæ celebrantem ipſo facto irregularem effici. Eſt enim hoc expreſſum in iure ex cap. *Si quis*, 4. 11. quæſt. 3. Verba ſunt, *Non liceat ei* (id eſt excommunicato ſic miniſtranti) *nec in alio concilio ſpem reconciliationis habere, neque vltra recolligi*, ſeu *reconciliari*, vt habet alia littera. Quæ verba, non poſſunt intelligi de abſolutione ab excommunicationis cēſura, cùm hæc non poſſit eſſe perpetua, neque eius abſolutio denegetur ei, qui cum debita ſubmiſſione, & ſatiſfactione ad Eccleſiam redit, ergo pœna, quæ ibi vt irremiſſibilis indicitur, nihil aliud eſſe poteſt niſi irregularitas. Quod clarius colligitur ex cap. *Si quis*, 3. vbi non negatur reconciliationis, ſed reſtitutionis ſpes: nimirum in miniſterium clericale. In cap. autem vltimo de clerico excōm. miniſtr. dicitur, ſacerdotem minori excommunicatione ligatum non fieri irregularem celebrando, vbi ſupponitur ſecus eſſe, ſi fuerit maiori excōmmunicatione irretitus; & ita omnes Doctores ibi intelligūt. Et, quamuis textus loquatur de ſola celebratione: quæ propriè ſignificat Miſſæ ſacrificium, nihilominus Doctores intelligunt idem eſſe de omnium ſacramentorum adminiſtratione, & de omni celebratione diuinorum officiorum iuxta modū loquendi aliorum textuum, in eodē tit. Et ita id extendunt auctores ad omnem actum ſacrū publicū, ſolennē, & propriū alicuius ordinis, ēt ex minoribus, ita vt Lector, vel Acolythus, &c. excommonicatus, in ſuo ordine miniſtrās ſolēniter, irregularis fiat: Et à fortiori ſubdiaconus, vel Diaconus ſolēni ritu Epiſtolam cantans, vel Euangelium. Quæ ſententia valde communis eſt, vt latiſſimè refert Vgolin. tab. 1. c. 14. §. 1. per totum, & attingit Nauarr. in Manuali c. 27. nu. 163. vbi de ſuſpenſo loquitur & n. 244. de excōmunicato; & dicit eſſe opinionem communem iuriſtarum. Eandem docent communiter Theologi in 4. d. 18. Richard. art. 7. quæſt. 5. Gabriel quæſtio. 2. art. 3. & alij. Item Summiſtæ verb. *Irregularitas*, & verb. *Excommunicatio*, & Maiolus lib. tertio de Irregularitate capitulo vigeſimo primo.

C. Si quis 4. 11. q. 3.

C. Si quis 3. 11. q. 3.
Cap. vlt. de Cleric. excomm. miniſt.

Vgol.
Nauarr.

Richard.
Gabr.
Maiol.

Qui generatim ad hoc citant totum titulum de Clerico excommunicat. miniſt. In quo nullum textum inuenio ſatis vrgentem, præter vltimum. Nam in primo, & ſecundo capite non eſt ſermo de Clerico excommunicato, ſed depoſito, & potius ille excommunicari præcipitur, ſi contumaciter ſe ingerat officiis diuinis, à quorum miniſterio depoſitus eſt. In capite autem tertio eſt ſermo de excommunicato celebrante diuina officia: non tamen dicitur fieri irregularis, imò neque aliqua pœna ei ipſo iure imponitur: ſic enim dicitur. *Niſi moniti ſine dilatione redierint, perpetuæ depoſitionis ſententiam incurrant*: ergo, ſi admoniti redeant, non deponentur, neque ex vi illius textus aliquam irregularitatem incurrent. Similiter in cap. 4. nulla eſt mentio de irregularitate, neque alicuius pœnæ ipſo iure impoſitæ, ſed depoſitionis ab homine imponendæ, vt patet ex illis verbis, *Omnes in perpetuum ab officio ſacerdotali deponas*. Et inferius additur, Si numerus delinquentium quadragenarium numerum excedat, non omnes eſſe perpetuò deponendos, ſed eos, qui magis cauſam delicti dederunt: *Alios verò*, (ait) *ab officio ad tēpus ſuſpendas*, In capitulo autem quinto non fertur pœna, ſed refertur à canone infligi propter hoc delictum, non tamen explicatur, an illa pœna ſit irregularitas, neque, an ſit ipſo iure lata, vel ferēda. In capite autem 6. ſolum eſt ſermo de quadā alia pœna ab homine imponenda, ibi *Rationabiliter poteris oībus beneficijs Eccleſiaſticis expoliare*, & ſimilis pœna proponitur ī c. 7. §. *Quæſiuiſtis*. In c. vero 8. & 9. non eſt ſermo de hac re.

Melius id probatur ex c. 1. in fine, de Sēt. & re iudicata in 6. & c. 1. & c. *Is, qui*, §. *Is verò*, & c. *Is cui*, de Sentent. excommu. in 6. in quibus apertè 2

traditur

Digitized by Google

traditur ſuſpenſum miniſtrantẽ officio ſuo ordinis fieri irregularem. Ex quo oẽs Doctores argumentum ſumunt idem eſſe dicendum de excõicato, vt notat ẽt Couar. in c. *Alma*. p. 1. §. 6. in fi. Quod argumentum, vt ſit efficax, non debet ſumi tantum à ſimili: nã hæc argumentandi ratio in huiuſmodi materiis, firma nõ eſt vt ſæpè dixi: ſed ſumi dẽt veluti à parte ad totũ nam, licet ſuſpenſio ſit à cenſura diſtincta ab excõicatione, quo ad effectum vero ſuſpendẽdi à miniſterio ordinum habet eandem efficaciam cum illa. Deniq; cõi oĩum Doctorum interpretatione ita intellectum eſt hoc ius, & cõmuni vſu Eccleſiæ ita eſt ſuſceptũ, & ideo dubitandum non eſt de huiuſmodi irregularitate, ſaltem q̃tum ad actiuum vſum ſacramentorum, de quo nunc principaliter agimus, an verò extendendum ſit ad omnem actum ordinis & quo modo, dicemus diſput. ſeq.

Nauarri extenſio reiicitur.

4 Hic ſolum aduerto Nauar. in Sum. c. 27. nu. 244. in vltimis verbis extendere hanc irregularitatem ad eum qui, licèt ligatus cenſura non ſit, facit vt alius ligatus cenſura celebret præſertim coram ſe, ſeu vt ipſe miſſam audiat. Solumq; citat Glo. in Clem. 2. de priuileg. verb. *Celebrari*, quæ tamen non loquitur de hoc caſu ſed de alio, in quo excõicatus auctoritate ſua facit, vt alius coram ſe celebret, de quo infra videbimus quale fundamentum in iure habeat. Hæc aũt extenſio Nauar. in iure non habetur, neque à Doctorib. cõiter aſſeritur, quod ego viderim, & ideo non amplector illam, quia pœnæ non ſunt extendendæ, præſertim irregularitas, quæ in præſenti ſolum eſt impoſita ſacerdoti excõicato celebranti: non vero alicui non excommunicato inducenti excommunicatum ad celebrandum: nam licet conſulens, præcipiens, aut inducens cenſeatur dignus æquali pœna, tamen donec imponatur à iure, præſertim loquendo de irregularitate, illam non incurrit, cum non ſit in iure expreſſa.

Data regula limitatur. Ex parte modi miniſtrandi ſacramenti. Aſſertio 1.

5 Circa propoſitam verò regulam inquiri poteſt, vtrum aliquã exceptionem admittat: poteſt autẽ cogitari exceptio, vel ex parte modi miniſtrandi ſacramentum, ſ. ex ignorantia, vel ex ſcientia ſeu ex eo ꝗ licitè, vel illicitè fiat vel ex parte ipſorum ſacramentorum, ita vt alicuius adminiſtratio ſine irregularitate fieri poſſit. Dicendum ergo in primis eſt, propoſitã regulam habere locum, quando adminiſtratio ſacramenti ab excommunicato ſit, peccãdo mortaliter, quoties verò fit cum excuſatione ſufficiente ad vitandum peccatum mortale, hanc irregularitatẽm non incurri. Hanc limitationẽ adhibent omnes Doctores, ſpecialiter quando excuſatio prouenit ob ignorantia inculpabili: quia expreſſe habetur in capit. *Apoſtolicæ*, de Cler. excommun. miniſt. Ex illo autem textu, & ex ratione eius, ſcilicet, *Quia vos reddit ignorantia probabilis excuſatos*, colligitur idem dicẽdum eſſe, quoties quælibet alia cauſa interuenit, quæ huiuſmodi miniſtrantem reddat excuſatum. Ratio verò eſt, quia hæc irregularitas non imponitur propter ſignificationem, ſed in pœnam: pœna autem canonica non incurritur

Cap. Apoſtolicæ de cle. exc.

Ratione ſuadetur dicta limitatio.

quando non committitur culpa, ergo. Maior
A ex prædicto textu ſufficienter colligitur, & ex verbis, quibus alia iura vtuntur, in quib. hæc irregularitas imponitur, qualia ſunt, *Si auſi fuerint*, in c. *Si quis*, 4. 11. q. 3. *Si præſumpſerint*, ca. *Si quis*, quarto eadem, *Si deliquiſſe conſtiterit*, c. *Latores*, de Cler. excom. miniſtrante, *Si damnabiliter ſe ingeſſerint*, cap. 1. de Sent. & re iudicat. in ſexto, *Si contra interdictum huiuſmodi diuinis ſe ingerat*. ca. *Is cui*, de Sent. excom. in 6. Semper ergo prærequiritur culpa ad huiuſmodi irregularitatem incurrendam. Quo circa, ſi in conſcientia alicui conſtet, ſolum ex naturali obliuione, aut inconſideratione, cum cenſura celebraſſe, poteſt eſſe in conſcientia certus non incurriſſe in irregularitatem. Quod in ſimili notarunt Paludanus in quarto, diſt. 18. quæſtione 6. & Adrianus in quarto, quæſtione 3. de
B Clauib. excep. 7. & ſuperius, tractando de cenſuris in communi oſtendimus hanc inconſiderationem æquiparari ignorantiæ, ſi æquè inuoluntaria ſit.

At verò, quando vel ignorantia, vel quæcũque alia occaſio non excuſat à culpa mortali, non impedit quominus hæc irregularitas contrahatur, nam licet nonnulla verba, quib. iura vtuntur, vt *Si auſus fuerit, præſumpſerit, etc.* videantur exigere culpã ex certa ſcientia, ſeu contemptu, alia tamen ſunt magis generalia, & in d. c. *Apoſtolicæ*, clarè ſupponitur, ſi ignorantia culpabilis ſit, neceſſariam eſſe diſpenſationem. Oportebit aũt, vt tanta ſit negligentia, quæ ad peccatum mortale ſufficiat, tũ quia hæc pœna eſt valde grauis, & ita culpam grauem præſupponit, tum ẽt, quia in illo textu dicitur, *Si forte ignorantia craſſa, ſupina, aut erronea fuerit*, quæ non conueniunt ei ignorantiæ, quæ ex ſo-
C la leui negligentia aliquo modo, i. venialiter, culpabilis eſt. Quando aũt debeat ignorantia ſupina ſeu craſſa reputari, ſupra de cenſuris in communi tractatum eſt. 6

6 Ignorãtia aut occaſio quæ nõ excuſat à mortali ex cõ miniſtrantẽ nõ excuſat ab irregularitatem.

Inquiri vero poteſt, quando aliquis eſt dubius de ſua excõicatione, an incurrat irregularitatẽ ſacramentum miniſtrando. Reſpondeo, ſi poſtea conſtet non fuiſſe excõicatum, certũ eſt non incurriſſe irregularitatem. Imo etiã ſi quis miniſtraret ſacramentum, putans ſe eſſe excõicatum, ac proinde grauiter peccãdo ex conſcientia erronea, re ipſa non incurreret irregularitatem q̃uis ex eadem conſcientia teneatur
D ſe gerere irregularis q̃diu durat, cum primum vero illi conſtiterit non fuiſſe excõicatum, non indigebit alia diſpenſatione, quia huiuſmodi pœnæ non incurruntur per actum intentatũ, ſeu exiſtimatum, ſed re ipſa perfectum, vt ſup. dixi de cenſuris in cõi. At vero, ſi in prædicto caſu dubii poſtea conſtet verè fuiſſe excõicatũ, tunc contractam fuiſſe irregularitatem affirmat Syueſt. ver. *Irregularitas*, nu. 15. ver. *Quintum*, idem Vgolinus, Tab. 1. c. 14. n. 12. in fine, qui alios refert: & hi auctores nullũ afferunt fundamentum. Fauet aũt reſponſio Inno. III. in c. *Illud*, de Cler. exc. min. in illis verbis, *Quia tamen in dubijs via eſt tutior eligenda, etſi de lata in eum ſententia dubitaret, debuerat tamen potius ſe abſtinere, quam ſacramenta Eccleſiaſtica pertractare*. Tamen hic textus non oĩno cõuincit, tũ quia caſus illius magis fuiſſe videtur temeritatis cuiuſdam, q̃ dubitatio niſ probabilis, quia per famam publicã notitia excõmunicationis

7 An dubius de ſua excõicatione miniſtrando irregularitatẽ incurrat.

Quorũdã opinio. Syueſt. Vgolin. Inno. III.

ad illam perſonam peruenerat: tum, etiã, quia etiam in illo caſu non dicit Pontifex contractam fuiſſe irregularitatem, imo nec aperte ait commiſſum fuiſſe peccatum mortale, ſed prius ait, *Licet in hoc nõ videatur omnino culpabilis extitiſſe.* Quod vero poſtea ait, *Non debuerat.* &c. indicat quidem aliquam culpam, non tamen aperte mortalem: vnde poſtea concludit. *Cum eo miſericordiam facientes, pœnam quam canon infligit, ei non diximus infligendam.* Vbi generatim loqui videtur de omni pœna iure impoſita pro tali delicto: & ſignificat non incurriſſe, illã, neque eſſe imponendam.

8 Quo circa nullũ inuenio textum, in quo illa ſentẽtia efficaciter fundetur: nã, licet in multis iuribus legamus, in dubiis tutiorẽ partem eſſe eligendam: quæ citat Gloſſa ſuper textum prædictum, verb. *In dubiis*, tamen illa intelligenda ſunt, quãdo altera pars nõ eſt practicè tutta, vt cõſtat ex 1. 2. q. 18. & 19. vbi de Cõſciẽtia diſputatur. *In* hoc autẽ caſu, de quo agimus, licet ſupponatur dubiũ ſpeculatiuũ circa ipſã excõmunicationẽ, non videtur inde neceſſario inferri dubium practicum circa actionẽ miniſtrãdi ſacramentum cum tali dubio cenſuræ. Atque ex hoc principio definiẽdam cenſeo propoſitã difficultatẽ: Solutio. Nam in primis conſiderandũ eſt, an qui ſacramentũ adminiſtrat cũ tali dubio, peccet, moraliter contra ipſam cenſuram, nec ne: nam, ſi excuſatur à peccato mortali, etiam ſi poſteà conſtet re ipſa habuiſſe cenſuram, ab irregularitate excuſabitur, propter principium poſitum, quod hæc non incurritur ſine culpa mortali contra cenſuram commiſſa, ſi vero mortaliter peccauit, in eo caſu cenſeo procedere dictorum auctorum ſententiam; quia reuera exiſtẽs excommunicatus celebrauit, & peccando mortaliter, ergo ex nullo capite poteſt excuſari ab irregularitate contrahenda.

9 Quō iudicãdum ſit an exc. cum hoc dubio celebrans mortaliter peccet. Ad iudicandum vero, an celebrans cum tali dubio ſpeculatiuo, peccet mortaliter, nec ne, vtendum eſt communibus regulis de conſcientia, & vidẽdum in primis: an ille fecerit, quod in ſe eſt, ad tollendum tale dubium, & veritatem cognoſcendam, nam ſi id non fecit, irregulariter loquendo temere ſe ingerit ſacris, propter periculum, cui ſe exponit incautus, & in eo caſu procedit dictũ capitulo, *Illud.* Nec eſt admittenda excuſatio, niſi forte ex aliqua vrgẽte neceſſitate, quæ non conceſſit locũ & tempus ad inquirendam veritatem, quanquã tunc etiam, ſi per ſe ipſum faciat, quod pro temporis opportunitate poteſt, merito dicetur feciſſe quod poterat ad expellendam dubitationem, & non potuiſſe. quando ergo quiſpiam hanc diligentiam adhibuit, & adhuc manet perplexus & dubius, rurſus conſiderandum eſt, an poſſit moraliter prius abſolui, ad cautelam, quam ſacramento miniſtrando ſe ingerat: nam, ſi id poteſt, & non facit, re uera imprudentiſſime facit; nec poteſt excuſari à culpa graui, nam ſine cauſa exponit ſe tali periculo, Et hoc confirmat vſus eccleſiæ, quæ propterea conſueuit hanc abſolutionem ad cautelam facile præmittere, etiam abſque occaſione tam vrgente.

10 At vero, ſi non habuit a quo huiuſmodi abſolutionem obtineret, & rationabilis occaſio ac neceſſitas prudenti arbitrio ponderanda ſe offerat ad celebrandum, vel aliquid ſimile, non opinor peccaturum mortaliter, qui deſpoſitio

A dubio practico celebra uerit, non obſtãte ſpeculatiuo, tum quia moraliter loquendo, ille homo non ſe exponit periculo, cum fecerit diligẽtiam, & neceſſitate prematur, tum etiam, quia ſic operanti fauet illa regula iuris, quod in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, nã ille homo tũc poſſidet libertatem in executione ſuorum ordinum, & optima fide poſſidet, quando quidem fecit, quod in ipſo eſt: ergo eſt melioris conditionis, vt eis, licite vti poſſit, donec abſolutionem ad cautelam obtinere valeat. Dubitari vero hic vlterius poterat, an in eo caſu, quo aliquis peccat moraaliter tum dubio celebrando, vel miniſtrando ſacramentum, teneatur ſtatim ſe gerere, vt irregularis, prius quàm certo illi conſtet fuiſſe excommunicatum, cum ce-
B lebrauit, ſed de hoc dicemus infra in materia de irregularitate, vbi explicabimus quo modo ſe gerere debeat, is qui dubius eſt de irregularitate, nam in illo caſu ſtatim ille incipit eſſe dubius de irregularitate contracta, & ideo ex illo principio prædicta dubitatio definienda eſt.

Excommunicatum miniſtrantem ſacramentum mortaliter peccando, ad quod neceſſarius eſt ordo aliquis, fieri irregularem
Aſſerte. l. 2.

SEcundo dicendũ eſt ex parte ſacramentorũ nullã eſſe adhibendã exceptionem, vel limitationem: nam dummodo ſacramẽtũ ita conferatur, vt ad illud miniſtrãdum neceſſarius ſit aliquis ordo, quodcunque ſit tale ſacramentũ ſufficit ad hanc irregularitatem incurrendam. 11
C Quod præcipue propono propter Rich. in 4. d. 18. ar. 7. q. 5. qui ab hac regula excipit ſacramẽtũ abſolutionis, quia nõ eſt in iure expreſſum in particulari, quod huiuſmodi abſoluẽs cõtrahit irregularitatẽ; & alioqui hoc ſacramẽtũ nõ miniſtratur cũ ſolennitate, & ideo nõ videtur cõprehendendũ ſub illa generali regula, per quã præcipue videtur prohibita, ſeu punita ſolẽnis executio ordinis, ſtante excõmunicatione, ſeu ſuſpenſione talis ordinis. Cui ſententiæ fauet, quod pœnæ legũ interpretatione molliendæ ſũt, potius q̃ exaſperãdæ, prout dicitur c. *Pœna* 18. de *Pœn.* d. 1. ex l. pen. ff. de Pœnis. Verũtamen aſſertionẽ poſitã certã eſſe cenſeo; in quã dixi, *Dummodo neceſſarius ſit ordo.* Vt excluderẽ ad miniſtrationẽ baptiſmi priuatim factã, nam propter illam non incurritur hæc irregularitas non ſolũ quando in neceſſitate abſque culpa fit; quod eſt per ſe notũ, ſed etiam ſi abſque ne-
D ceſſitate, & peccando fiat. Quæ eſt communis ſententia, quia ille tũc nõ exercet munus ſacerdotale, quamuis ſacerdos ſit, ſed vt laicus ſacramẽtũ illud præbet, vt notarũt Rich. ſupra. Syl-ueſt. *Excommunicatio.* 3. n. 1. in fine & verb. *Irregularitas.* n. 15. & in materia de baptiſm. plura ſimiliter diximus. Extra hũc vero caſum nulla eſt exceptio. Quod quidẽ de ſacramento Ordinis. Extremæ vnctionis, Confirmationis, & conſecratione Euchariſtiæ certum eſt, quia hæc nunquã fiunt ſine ſolenni ritu, Quod in particulari docet ibidẽ Richardus de Extrema Vnctione & in aliis tribus clarius eſt; quia ſunt maiora ſacramẽta, & ſemper cũ maiori ſolennitate fiũt. Nam Extrema Vnctio aliquando propter neceſſitatem confertur ſine cæremoniis, & accidentali ritu, id tamen non obſtabit quominus irregula

Richar.

irregularitas contrahatur: quia ſemper illud ſacramentum adminiſtratur publice, & cum aliqua ſolennitate ſacerdotali (vt ſic dicam) id eſt, cum aliquibus veſtibus ſacris, & (quo ad rem maxime ſpectat) ille actus ſubſtantialiter ſumptus eſt proprius ordinis ſacerdotalis.

12 Cõcluſio ne poſitũ de abſolutionem ſacramentali cõprehendere.

Vnde addo, idem dicendum eſſe de abſolutione ſacramẽtali; & ſine vllo fundamento fieri exceptionem, nam ille actus nudè, ac ſubſtantialiter ſumptus, eſt vſus ordinis ſacerdotalis, & grauiſſimus omnium poſt conſecrationem corporis Domini: ſed iura abſolutè prohibẽt vſum ordinũ ſub prædicta pœna: ergo maximè hunc comprehendunt. Nec refert quod hoc ſacramẽtum ſecretè tradatur: id enim accidentariũ eſt, nam etiam *Miſſa* poteſt ſecrete coram vno tantum celebrari, & abſolutio ſacramentalis poteſt publice, atq; aliis videntibus dari, quamuis confeſſio ſecrete fiat. Parũ etiã refert, quod hoc ſacramentum paucis cæremoniis accidentalibus miniſtretur, quia ipſa ſubſtantia ſacramenti per ſe ſatis eſt, cum ſit grauiſſimus actus ordinis ſacerdotalis; eo vel maxime, quod etiam ſacramẽtum illud habet ſuas cæremonias, & accidentalem ritum, licet breuiorẽ. Quod ſi quis eas velit omittere, non propterea irregularitatem vitabit, Sicut, ſi quis excõmunicatus ſacerdos iniquiſſime conficeret corpus & ſanguinem Domini, ſine veſtibus ſacris, & ſine vllo accidentali ritu Eccleſiaſtico, præter culpam ſic conficiẽdi, & pœnam illi correſpondentem, nõ effugeret irregularitatem ſpecialem propter talem vſum ordinis, durante excommunicatione, ſufficit ergo ſubſtantialis vſus poteſtatis ordinis, præſertim in adminiſtratione grauiſſimi ſacramenti.

13 Dubiũ de excõicato ſacramentũ hoc pœnitẽtiæ miniſtrante.

Maior occaſio dubitandi circa hoc eſſe poterat, quia hoc ſacramentum pœnitentiæ ab excommunicato miniſtratum eſt nullũ, vt ſuprà dictum eſt, ergo illa non eſt adminiſtratio vera ſacramenti, ſed dici poteſt attentata, ergo nõ ſatis eſt ad incurrendam irregularitatem, nam, vt ſuprà agendo de cenſuris in communi diximus huiuſmodi pœnæ Eccleſiaſticæ, non incurruntur propter actus attentatos, ſed propter perfectos, & conſũmatos in ſuo ordine, niſi aliud in lege exprimatur, ſicut non fit irregularis, qui intentat homicidium, niſi in re ipſa ſequatur.

Reſolut.

Reſpondetur in primis, hoc ſacramentum ab excommunicato datum non ſemper eſſe nullum generatim comprehendẽdo excommunicatos etiam non vitandos, qui tamen etiam fiũt irregulares per illicitam adminiſtrationem ſacramenti, vt in ſequenti ſect. attingemus. Deinde dupliciter poteſt ſe gerere excommunicatus in adminiſtratione huius ſacramenti, primo, vt id faciat abſque intentione conficiendi ſacramentum, ſed ſolum proferendi illa exteriora verba, & decipiendi. Secundo cum intentione abſoluendi, & perficiendi ſacramẽtum, quam in hoc ſacramento pœnitẽtiæ, vix poteſt habere abſq; aliquo errore, vel ignorantia.

14 Excõ. exterius abſoluẽs, abſque intẽtione abſoluendi, non fit irregularis.

Quando priori modo ſe gerit, probabiliſſimum cenſeo non incurrere irregularitatẽ propter argumentum factum, quia actio illa, etiã vt procedit à tali operante ex intentione eius, non eſt vſus ordinum, ſed fictio eius. Et cõfirmari poteſt à ſimili de hæretico pure exteriori, abſque interiori infidelitate, nam ille non incurrit cenſuras, vel alias pœnas ipſo iure hæreticis impoſitas; Item eſt ſimile de illo, qui exterius rebaptizat ſine intentione rebaptizandi. De quo dixi non incurrere irregularitatẽ 3. tom. diſp. 31. ſect. 6. Hoc autem, ſi verum eſt, nõ eſt peculiare in ſacramento pœnitentiæ, ſed commune in omnibus, nam ratio facta vniuerſalis eſt, niſi aliũ de admiſceatur alia communicatio in diuinis officiis, propter quã irregularitas contrahi poſſit, vt latius, & generalius dicemus diſp. ſeq. Vt, ſi quis faciat ſacrum ſeruãdo ritum eccleſiaſticum, ſolumque in cõſecratione ſit fictus, non intendendo verum ſacramentum conficere, aut ſacrificium offerre, nihilominus manebit irregularis, quia illius officii adminiſtratio cum excommunicatione ſufficit ad irregularitatem contrahẽdam, etiam ſine ſacramento, vt ſtatim dicemus de baptiſmo.

15 Exc. cum intẽtione abſoluẽs, & ſi ſacramentũ ſit irregularis.

At vero, quãdo hic excõmunicatus, ſe gerit ſecundo modo, res eſt magis dubia, videtur autem probabilius in eo caſu incurri irregularitatẽ, etiã ſi aliunde contingat ſacramentum eſſe nullum, vt in illo caſu rebaptizandi, quantumcũnque quis rebaptizare intendat, nullum conficit ſacramentũ, & nihilominus irregularitatẽ cõtrahit. Itẽ quamuis cõtingat abſolutionẽ eſſe nullam ex defectu contritionis confitentis, nihilominus ſacerdos excommunicatus abſoluẽs irregularis manebit, quia, quantũ poteſt, fungitur ſua poteſtate ordinis, & iuriſdictionis, & hoc eſt quod illi prohibetur ſub prædicta irregularitate, & nõ ſolũ ꝓhibetur abſolutio quæ in re ipſa ſit, rata, & valida. Sicut etiã ſi abſolutio quæ in reipſa ſit rata, & valida. Sicut etiã ſi abſoluat ab excõmunicatione, grauiter peccabit, & incurret pœnã, ſi quæ eſt tali peccato annexa, etiã ſi talis abſolutio nullius valoris, vel effectus ſit. Quocirca, quãdo huiuſmodi pœna irregularitatis, & ſimiles à iure imponũtur propter actus, quia iã ſupponũtur defectuoſi, vel inualidi ab ipſomet iure; ſicut eſt rebaptizatio & ſimiles, inter quos etiam eſt abſolutio data ab excommunicato, tunc ad incurrendam, talẽ pœnam, non oportet vt actus in re ipſa ſit validus, vel habens effectum, ſed ſatis eſt, quod quatenus ſit ab operante, ſit talis, nam ille eſt quem ius prohibet, & punire intendit.

16 Obiectio

Dices, ſi ſacerdos excõicatus ex errore, aut iuris, aut facti, tẽtet conſecrare in aqua, vel aceto vel pane hordeaceo; vel ſi Epiſcopus excõicatus ordinet fœminã, exiſtimãs ſe ordinare virũ neuter iudicãdus erit irregularis cognito defectu, quia ille re uera nõ fuit vſus ordinis, quod aliũde nõ prouenit niſi ex nullitate ſacramẽti; ergo ſimiliter in aliis.

Enodatio

Videtur quidẽ hic caſus magis dubius, quàm præcedẽtes, & interuenit non nulla diſparitatis ratio, quia hic caſus magis extra ordinarius & accidẽtalis eſt; & ideo ius non videtur loqui de actu ita defectuoſo. Nihilominus tamẽ ſatis probabile eſt tũc etiã incurri irregularitatem, quia, quantũ eſt ex parte operantis, ille fuit vſus actu ſuæ poteſtatis ordinis, & hic eſt qui prohibetur ſub dicta pœna, ſiue in re ſequatur effectus, ſiue non.

An excommunicatus ſacerdos ad ſacramentum concurrens, etiam ſi illud non efficiat, fiat irregularis.

17 TAndem vero dubitari hic poteſt, quãdo ſacerdos non conficit ipſum ſacramentum, concurrit vero aliquo modo ad illud, an id ſatis, ſit ad hanc irregularitatem incurrendam. Et in

Digitized by Google

Et in tribus ſacramentis poteſt occurrere hoc dubium. primum in matrimonio de quo nihil diximus; deinde in Euchariſtia, quādo aliquis illam non conficit: ſed diſtribuit: denique in baptiſmo, quando aliquis ſolenniter illum confert quo ad cæremonias, nō vero quo ad ſubſtātiā: quia ſupponitur iam priuatim data. Quantū ad primum punctū dicendum eſt, duplicē concurſum poſſe nunc habere ſacerdotē ad matrimoniū: vnus eſt, quē requirit Cōc. Trid. ad ſubſtantiā matrimonii, cum poſtulat vt fiat corā Parocho, & teſtibus; & ex vi huius cōcurſus opinor illū non fieri irregularē: tum quia illa nō eſt adminiſtratio ſacramēti, neque alicuius cæremoniæ ſacræ, tū etiā, quia ex vi ordinationis Cōcilii ad illū actū non eſt neceſſarius aliquis actus ordinis: nā ſi contingat Parochū nō eſſe ſacerdotē (quod interdū accidere poſſe cōſtat ex c. *Cum in cūctis*, de Elec. & ex eodē Cōc. Trid. ſeſſ. 7. c. 3. de Refor.) & corā eo, & teſtibus fiat ſacramentū, validū erit, quia Conciliū tātum requirit vt fiat corā Parocho, & teſtibus.

Conc. Trid.

Neque obſtat, quod addit, *Præſente Parocho vel alio ſacerdote de ipſius Parochi, vel Ordinarij licentia*: inde enim ſolum fit, quando ille nō eſt ordinarius parochus, ſed delegatus, debere eſſe ſacerdotē: quod verum cenſeo: nō tamē de ipſo parocho: nā de illo Cōcilium abſolute, & prius & in illa etiam eadem clauſula loquitur. Neq; obſtat illud relatiuum, *alio*; quia nō eſt neceſſe vt referat omnem conditionem, ſeu qualitatē perſonæ, præſertim, cum nomen ſacerdotis nō præcedat, ſed ſequatur. Vnde idem velle videtur, ac ſi diceret, vel aliquo ſacerdote: de quo puncto in materia de matrimonio tāquā in loco magis proprio dicendum eſt. Nā, quo ad ad præſens attinet, vlterius addo, etiā ſi ſacerdotij cōditio in parocho ipſo requiſita eſſet, ſicut nūc eſt in eo; qui vices eius ſubit, nihilominus tamen ex vi illius actus non manere irregularem huiuſmodi ſacerdotem excommunicatum matrimonio aſſiſtentem: quia quāuis illa cōditio iure poſitiuo requiratur in tali perſona, nihilominus ibi re vera non exercet actum ordinis ſacerdotalis, ſed ſolum poſtulatur vt qualitas perſonæ ad maiorem fidem faciendam.

19 Si ſacer. ſolēniter benedicat, irregularitatem incurrere.

Alius concurſus parochi circa matrimoniū eſſe poteſt ad ſolennem benedictionē coniugum, quæ non eſt adminiſtratio alicuius ſacramenti, ſed cuiuſdam cæremoniæ, ſeu ſacramentalis ad ſolennē ritum matrimonij pertinētis; & de hoc actu communis ſententia eſt ſufficere ad irregularitatem contrahendam, quia illud miniſterium eſt propriū ſacerdotis ratione ſui ordinis: nā, licet illa actio Eccleſiaſtico iure inſtituta ſit: tamen ex eadē inſtitutione requirit, vt miniſtrū neceſſarium ſacerdotem, vt cōſtat tum ex ritu præſcripto ad illam benedictionē, tum ex cōmuni vſu Eccleſiæ, tum etiā ex c. 1. & 3. de Secundis nuptiis, & non nihil etiam fauet Iſidorus in cap. 1. diſt. 25. vbi ad ſacerdotē ait inter alia munera pertinere, *benedicere dona Dei*. Supponit autem hæc ſententia propter omnē vſum ordinis, præſertim ſacri etiam ſi accidentalis, & ſecundarius ſit. incurri irregularitatē, dummodo tam grauis ſit, vt ad peccatum mortale contra cenſuræ prohibitionem ſufficiat. Atque ita ſentit Maiol. lib. 3. de Irreg. c. 21. n. 5. & Vgolinus tab. 1. de Cēſur. c. 14. §. 2. n. 5. qui alios referunt, & de illo principio generali plura di-

Maiol. Vgolin.

A cemus diſputatione ſequēti. Nunc ad eius fundamentum iura ſuperius adducta ſufficiant. Quod autem illa benedicto ſolennis coniugii ſit materia grauis, & ſufficiēs ad peccatum mortale contra cenſuram, certiſſimum mihi videtur, quia eſt publicum, & ſolenne miniſterium ſacerdotale plures continens orationes, & benedictiones; ac denique eſt grauis communicatio in diuinis cum actiuo vſu, ſeu miniſterio proprij ordinis ſacerdotalis.

20 Excōicatum cæremonias baptiſmi ſine eius ſubſtanta conferentem, nō fieri irregularē.

Atque ex his facile eſt expedire ſimilē punctum de baptiſmo, ſcilicet, quando ſacerdos cōfert ſolennitatem baptiſmi ſine ſubſtātia eius, an id ſufficiat ad irregularitatem contrahendā quando miniſter eſt excommunicatus. Videri enim poſſet non ſufficere, quia plus eſt ſubſtantiam baptiſmi ſine cæremoniis dare, quàm cæremonias ſine ſubſtantia: ſed primū nō ſufficit B vt diximus: ergo nec ſecundum ſufficiet. Nihilominus conſequenter dicendum eſt, tunc cōtrahi irregularitatē, propter eandem rationem, quia illud miniſterium ſacrum eſt, & cæremonia ſatis grauis in Eccleſia, ſolique ſacerdoti ex officio commiſſa, & ad ſummū poteſt Diacono in neceſſitate delegari, vt diximus 3. tom. diſp. 23. ſect. 2. eſt ergo ille actus ordinis in materia graui, in quo differt à priuata adminiſtratione baptiſmi ſecundū ſubſtātiā, nā illa nō eſt actus ordinis etiā cōtingat ab homine ordinato fieri.

21 Excōicatū ſacerdotē Euchariſtiā diſtribuentē, irregularitatē incurrere.

Idem eſt in alio puncto de Euchariſtia propoſito. Exiſtimo enim irregularem manere ſacerdotem excommunicatum diſpenſando Euchariſtiam, vel in Eccleſia communicantibus, vel deferendo eam ad infirmos: nā illud eſt grauiſſimum miniſterium ſacrum ac diuinum, & proprium ſacerdotis ratione ſui ordinis, licet poſſit Diacono in neceſſitate cōmitti iuxta ea, C quæ tractaui in tertio tomo, diſp. 72. ſect. 1. Adde, in decretis ſuprà citatis non ſolum prohiberi ſub hac pœna ſacerdoti excommunicato ne ſacramenta conficiat, ſed abſolute ne illa miniſtret, vt miniſter ex officio: ſed hæc diſpenſatio Euchariſtiæ eſt adminiſtratio ſacramēti ex officio: ergo. Vnde conſtat idē dicendū eſſe de Diacono, ſi ex licentia ſacerdotis tale miniſteriū excommunicatus obierit, eandem ſine dubio irregularitatē incurret: quia etiā ille actus, vt factus à Diacono ex commiſſione, eſt actus ordinis eius: nam ratione proprii ordinis, & characteris eſt capax illius delegationis, quæ propterea nulli inferiori fieri poteſt.

Idē dicendū de Diacono.

22 Quid ſi inferior clericus, aut laicus Euchariſtiā diſpenſet excōmunicatus.

Sed quid, ſi inferior aliquis clericus, vel etiā D laicus, vſurpata, vel malè cōceſſa licētia, tale ſacramentū excommunicatus diſpenſet; Reſpondetur, non fieri irregularem ex hoc capite, eſt enim hæc generalis regula notāda, laicum excommunicatum malè vſurpantē, vel fungentē rei diuinæ celebratione, aut ſacramēti alicuius collatione, inde nō fieri irregularem, quia hęc irregularitas ſolis clericis impoſita eſt, qui in ſuis officiis excōicati miniſtrant, vt patet ex ipſa Rubrica de Clerico excōmunicato miniſtrāte. Vnde in cap. *Si celebrat*, licet non dicatur, *Si ſacerdos: vel clericus celebrat*, ſed abſolute, *Si celebrat, &c.* tamē & ex ipſo titulo, ſub quo caput illud cōtinetur, ita intelligendum eſt, & ex proprietate verbi *celebrat*: quod ſimpliciter dictū non fictā, ſed veram celebrationem ſignificat. Quapropter laicus excōicatus, qui ſe fingit ſacerdotē, & ita etiā exterius celebrat, non

Cap. ſi celebrat de cler. excō. miniſt.

incurrit

incurrit hanc irregularitatem. Atque idem eſt de clerico inferiori ſimili fictione vſurpante miniſterium ſuperioris ordinis, vt ſi Diaconus miſſam celebret, vel ſubdiaconus Euangelium ſolenniter cantet: quia hæc irregularitas cum imponitur clerico miniſtranti, reſpectiuè, ſeu reciproce intelligēda eſt, ſcilicet miniſtranti in officio ſuo: ita enim expreſſè loquuntur textus ſuprà citati cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. & c. *Si quis Epiſcopus*, 11. q. 3. vbi agitur de excommunicato miniſtrante in officio ſuo.

Ca. Is cui, de ſen. excom. Ca. Si quis Epiſ. 11. q. 3.

23 Et ratio eſt, quia, quādo vſurpat ſuperius miniſteriū, ad quod nō eſt ordinatus, nō operatur vt clericus ordinatus, ſed vt iniquus homo vſurpās quod nō habet: vel vt laicus. Et cōfirmatur ac declaratur vltima pars, quia hæc irregularitas directè cadit in actū, à quo quiſpiam per cenſuram Eccleſiaſticā ſuſpēſus eſt, vt ex ſupra dictis cōſtat: laicus autem non eſt ſuſpenſus per cenſuram ab officio Eccleſiaſtico: nam hæc ſuſpēſio, cum ſit priuatio quædam, ſupponit poteſtatē. Et eadem ratione inferior clericus non eſt ſuſpēſus ab officio ſuperioris ordinis: ideoque infra oſtēdemus ſuſpenſionem ab officio eſſe cēſurā propriam clericorum, & vnicuique accommodandā ſecundum ordinē ſuum. Dixi autem propter huiuſmodi actū non incurri hanc irregularitatē, de qua agimus: quia nō excludimus aliam impoſitam propter fictum miniſterium: quæ in titulo de Clerico non ordin. miniſtr. cōtinetur: & in materia de Irregularitate explicāda eſt: ad præſens enim non refert: nā æquè illam incurret non excōmunicatus ſic miniſtrās, ac excōmunicatus. Atque hæc eſt communis ſentētia Doctorū, & interpetum iuris in citatis locis, & Innocentij in capite vltim. numero ſecundo de Exceſſ. prælator. Nauarr. in Summa capite vigeſimo ſeptimo, num. 242. & 244.

Innoc. Nauar.

24 Dices, Ergo Diaconus excommunicatus diſpenſans Euchariſtiam ſine licentia Sacerdotis non manebit irregularis, quia tunc non operatur, vt miniſter ex officio deputatus ratione ſui ordinis ad illud miniſteriū: conſequens autem videtur falſum, mirum eſt enim quod ſi id facit cum licentia ſacerdotis, ſit irregularis, non autem, ſi id facit ſua auctoritate: cum ibi vno tantum: hic autem duplici titulo peccet. Reſpōderi poteſt hoc non eſſe inconueniens: nam grauius peccat laicus excommunicatus, fictè celebrās, quam ſacerdos excomunicatus vere id faciens. Et ſubdiaconus excōmunicatus grauius peccat, ſi ſolenniter cantet Euangeliū, quàm ſi cātet Epiſtolam: & nihilominus non incurrit hanc irregularitatē: quia hæc irregularitas nō eſt annexa cuilibet grauiori delicto, ſed tali in ſpecie: illud verò grauiùs habebit alias pœnas ſibi proprias. Conſiderandum ergo eſt, an illa diſpēſatio Euchariſtiæ facta à Diacono abſque facultatę presbyteri, ſit actus ordinis ſui; nam ſi eſt, incurret hanc irregularitem: aliàs minimè. Videtur autem dicendum illum vere eſſe actū ordinis, quamuis illegitime, & inordinate factū nam defectus, qui ibi interuenit, magis pertinet ad defectum iuriſdictionis, quàm ordinis, Diaconus enim ex vi ſuæ ordinationis recipit poteſtatē miniſtrandi hoc ſacramētū à presbytero confectum, ac proinde cum ſubordinatione ad ipſum, apud quem eſt propria poteſtas in corpus Chriſti verum, & myſticum. Hæc autē ſubordinatio ad quendā modū iuriſdictionis pertinere videtur: nam, quod ſi eſt ordinis ex vi characteris habetur: & ideo Diaconus diſpenſans Euchariſtiā ſine facultate presbyteri, exercet propria actum ſui ordinis; neque id eſt ſeparabile à tali actu, etiam ſi abſque competenti iuriſdictione fiat. Hoc autem ſatis eſt ad incurrendam hanc irregularitatem, vt per ſe notum eſt. Et patet in Epiſcopo excommunicato conferente ordines in alieno Epiſcopatu ſine licentia diœceſani, nā ſine dubio irregularis fiet. Et idem à fortiori eſt de ſimplici ſacerdote miniſtrante Euchariſtiā alienis ouibus ſine licentia Parochi, aut ſuperioris, nam licet peccet ex defectu iuriſdictionis, nihilominus actū ordinis exercet: & ideo ſi excommunicatus fuerit, irregularis fiet. Semper autem ſupponimus huiuſmodi diſpenſationem fieri abſque neceſſitate cum peccato: nam ſi occurreret caſus, in quo licitū eſſet, vel diacono ſine licentia ſacerdotis, vel ſimplici ſacerdoti ſine licentia proprii dare Euchariſtiam ob neceſſitatem extremam, tunc excuſaretur miniſter à peccato, etiamſi excommunicatus eſſet, iuxta principia ſuperius poſita & ideò tunc non fieret irregularis.

Quid ſi Diaconus excōicatus euchariſtiam ſine ſacerdotis licētia diſpenſet.

Reſolut.

Vltimo poteſt circa hanc pœnam inquiri, quis poſſit in hac irregularitate diſpenſare. In quo breuiter dicendum eſt, iure communi ſolum Papā poſſe diſpenſare iuxta communem ſententiam Canoniſtarum in capite primo de Sententia, excōicationis in 6. & in capite primo de Senten. & re iudicata in 6. quā referūt Nauarrus in Summ. numer. 245. & Vgolinus tab. 1. cap. 14. §. 1. nu. 27. Sumiturque ex eiſdē iurib. vt notauit etiā Panormitanus in capite *Clerici*, de Cleric. excommun. miniſtr. numero ſecundo, vbi Additio Alexandri plura notat, quæ nobis nūc nō videntur neceſſaria. Solum oportet addere, hāc irregularitatē, ſicut alias, ſi proueniat ex occulto delicto poſſe per Epiſcopū tolli ex Concilio Tridentino ſeſſione vigeſima quarta, capite ſexto, de Reformatione. Erit autē delictum occultum, ſi excommunicatio occulta ſit, etiamſi celebratio ſit publica, quia in rōne peccati occulta eſt: quod idem erit, ſi è contrario excommunicatio ſit nota, celebratio autem occulta ſit, Vide Nauarum capite vigeſimo ſeptimo, numero 194. & 241. & 255. Plura circa hanc irregularitatem annotabimus in ſequenti diſputatione, ſectione ſecunda. 25

Quis hac irregularitate diſpēſare poſſit.

Nauar. Vgolin. Panorm.

Addit. ad Abb.

Conc. Trid.

De recipientibus ſacramentum ab excommunicato.

Secundo principaliter dicēdū eſt; peccare grauiter eum, qui ſacramentum aliquod ab huiuſmodi excōmunicato ſuſcipit, non verò propterea incurrere aliam Eccleſiaſticam pœnam præter excommunicationem minorem, generaliter loquendo, nam ſpecialiter de illo qui ordines ſuſcipit eſt ſpecialis difficultas infra tractanda. Prima pars certa eſt, & cōmunis apud Theologos in 4. d. 18. vbi ſpecialiter D. Thom. q. 2. art. 4. Et ratio eſt, quia per cenſuram excōmunicationis non ſolum ipſi excommunicato prohibitum eſt cōicare cum aliis, ſed etiam aliis directe prohibitum eſt communicare cū ipſo, ergo tranſgreſſio huius prohibitionis in materia graui mortale peccatum eſt: ſed hæc materia, & cōicatio in receptione ſacramentorum valde grauis eſt, ergo illa tranſgreſſio 26

D. Thom.

Digitized by Google

peccatum mortale eſt, Maior certiſſima eſt, & multis iurib. continetur, c. *Cum non ab homine*, de Sent. exc. ibi, *Debes abſtinere*, & in c. *Illud*, de Cleric. exc. miniſt. dicitur excom. magis teneri ad vitandum alios, quam teneantur alii ad vitandum ipſum: ſupponitur ergo vtrumque teneri, licet magis excõicatum ipſum. Idemq; habetur in multis decretis 11. q. 3. Ac denique in extraua. *Ad euitanda*, ſupra citata, cum gratia nulla fiat excommunicato, vt in ea dicitur, aliis ſit, vt non teneatur excõicatum, vitare, niſi in duob. caſib. de quib. nunc agimus, ergo hæc prohibitio directè cadit non ſolum in talẽ excommunicatum, ſed etiam in alios.

Vide Nau. de Horis cano. c. 11. ver. 14.

27 Generalis regula proponitur.

An verò, & quando contingat excuſatio ab hac culpa, & obligatione: hæc regula ſtatui poteſt, quoties ipſe excommunicatus non excuſatur, ſed peccat miniſtrando ſacramẽtum, alios etiam ab illo recipientes non excuſari, agimus enim de excommunicato vitando: tunc autem maximè vitandus eſt, quando ipſe cenſurã violat miniſtrando. Et quoniam hæc eſt cauſa adæquata, à qua pendet hæc prohibitio, fieri videtur, vt ẽt è contrario, quoties hic excõicatus ita excuſatur, vt licitè ſacramentum miniſtret, alii ẽt excuſentur ab illo recipiendo. Quod verum eſt opinor, quoties cauſa excuſationis eſt neceſſitas aliqua intrinſeca, ſeu iuſta. patet, quia ſi neceſſitas ſit ipſius recipientis, illum primo excuſat: ſi verò ſit alterius, vel eiuſdemmet excõicati, ẽt inde redundabit excuſatio ad recipiẽtem. Nam ſi licet excommunicato dare ſacramentũ alteri propter neceſſitatem eius, etiam licebit ab alio recipere propter eius neceſſitatem ſi ita interdum contingat, quod tamẽ rarò eueniet. Loquor autem de neceſſitate intrinſeca, & iuſta, nam ſi ipſemet excommunicatus vim inferat alteri, vt miniſtret, & propterea ille excuſatur dando, alius non excuſabitur recipiendo, vt per ſe notum eſt. Similiter, quando excuſatio eſt ex ignorãtia, vel naturali inaduertentia, non exiſtimo eam ſufficere ad excuſandum alium in communicando cũ illo præſertim quo ad perceptionem ſacramentorum, quia hæc obligatio directè eſt non ſolius excõicati, ſed etiã aliorum. Vnde non ſolum eſt propter vitandã participationem in peccato eius, ſed propter directam, ac propriam prohibitionem, ſed ignorantiam vnius, licet eum excuſet, non excuſat alium reſpectu præcepti directè illi impoſiti: ergo. Et confirmatur, nam, licet mihi cõſtet huiuſmodi excommunicatum eſſe oblitum ſuæ cenſuræ, vel non eſſe abſolutum in re ipſa, quãuis ipſe putet ſe eſſe abſolutũ, non poſſum pro illo offerre ſacrificium, vel alia eccleſiæ ſuffragia: nã hoc mihi directè prohibetur, quidquid ſit de exiſtimatione alterius, ergo idẽ eſt quo ad receptionem ſacramentorum à tali excommunicato. Quod intelligitur per ſe, & ex vi ignorantiæ, nam ſi inde oriatur occaſio ſcandali vitandi, vel alia ſimilis neceſſitas, iam reuoluimur ad aliud caput excuſationis, quod eſt neceſſitas.

28 Recipere ſacramentũ ab excõicato per ſe loquẽdo mortale eſt.

Iam verò quod materia huius prohibitionis grauis ſit, & ad mortale peccatum ſufficiens, docet D. Thomas *ſupra* q. 3. & in ſolu. ad 1. ita exponit cap. *Sacris*, de iis, quæ vi metuſvè cauſa, ibi; *Cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere*, nam eſt ibi ſermo de peccato, quod committit communicando cum excommunicato, quamuis intelligentia illius textus plura requirat, de quibus ſupra dictum eſt, tractando de cenſuris in communi. Rationem attingit D. Thom. ibid. ad 2. quia directa intentio eccleſiæ in hac prohibitione præcipuè eſt propter ſpiritualia. Vnde ipſe concludit omnẽ communicationem in diuinis eſſe peccatum mortale. Eſt ergo hoc multò certius in hac adminiſtratione ſacramentorum: nam inter ipſa ſpiritualia valde grauis materia eſt.

D. Thom. ca. Sacris de iis, quæ vi.

29 Propter hanc receptionẽ ſacramentorũ ab excõicato ſolam minorem excõicationem incurri.

Secunda verò pars de pœna huius delicti quo ad excommunicationem minorem certa eſt: nam hæc cenſura propter omnem communicationem cum huiuſmodi excommunicato incurritur, vt infra diſputatione ſpeciali de excommunicatione minori dicemus. Quo ad alteram verò partem excluſiuam probatur, quia nulla maior cenſura, nec irregularitas ipſo iure impoſita eſt propter huiuſmodi delictum, vt patet ex ipſis iuribus, & ex conſenſu omnium Doctorum. Veruntamen de maiori cenſura excipiendi ſunt caſus, ſi qui ſunt in iure expreſſi, vt videtur eſſe in c. *Significauit*, de Sent. excom. de quo infra ſuo loco agemus. Et quando excommunicatio maior fertur etiam in participantes, nam illa tunc maximè ligabit eos, qui in ſacramentorum adminiſtratione participãt; vt tamen huiuſmodi excommunicatio nunc valida ſit, ſeruanda eſt forma præſcripta in cap. *Statuimus*, & c. *Conſtitutiones*, & c. *Statutum*, de ſentent. excommunic. in 6. Hæ autem exceptiones confirmant regulam generalem poſitã, vt extra hos caſus nulla cenſura maior, quam excommunicatio minor propter hoc delictum incurratur.

30 Propter receptionem ſacramẽtorum ab excõicato non incurri irregularitatẽ.

Præterea de irregularitate idem ferè diſcurſus fieri poteſt, nam omnia iura loquentia de irregularitate, quæ contrahitur propter violationem cenſuræ per vſum ſacramentorum, ſemper loquuntur de vſu actiuo ex officio, vt patet in c. 1. & c. Is cui, de Sentent. excommun. in 6. & c. *Si quis Epiſcopus*, 4. 11. q. 3. & aliis ſupra citatis, ergo hæc pœna non eſt extendenda ex vi illorum iurium ad paſſiuam receptionem ſacramentorum ab excommunicato, tum ob generalem regulã, quod pœnæ ſunt potius reſtringendæ, tum ob ſpeciale ius, quod habemus irregularitatem non incurri, niſi in caſibus à iure expreſſis. Induci etiam ad hoc poteſt capit. *Si celebrat*, de cleric. excommun. miniſt. eo modo, quem annotauimus præced. diſput. ſect. 1. in fine. Accidit præterea, quod vbi in receptione alicuius ſacramenti ab excommunicato incurratur irregularitas, vel ſuſpenſio, id ſpeciatim à iure exprimitur, ergo, vbi non exprimitur, non incurritur, exprimitur autem de ſolo ſacramento ordinis, eſt ergo illa veluti exceptio a generali regula negatiua, quæ illam firmat pro omnibus aliis ſacramentis, vt nimirum propter eorum ſuſceptionem talis inhabilitas non incurratur.

31 Suſcipiens ordines ab excõicato fit irregularis.

De ſuſceptione autem ordinis res eſt certa non ſuſcipere ſic ordinatum ordinis executionem, an verò illa ſit propria irregularitas, vel ſuſpenſio, & an incurratur etiam ſine culpa, in materia de Suſpenſ. & de Irregularitate dicetur.

SECTIO IIII.

Vtrum Excommunicatus non vitandus validè, & licitè poßit ſacramentum miniſtrare.

IN iure antiquo nō erat locus huic quæſtioni: ſed, quæ hactenus diximus, generalia erāt omnibus excōmunicatis: propter extrauagantem vero, *Ad euitanda*, oportet exponere, quæ nã ex iis, quæ diximus, locum habeant in cæteris excommunicatis; quę vero eis concedenda ſint. Duo enim in prædicta extrauaganti ſunt obſeruāda. Vnum eſt, aliis fidelibus concendi vt poſſint communicare cū his excommunicatis etiam in participatione ſacramentorum, vnde neceſſe eſt, vt talis adminiſtratio poſſit huiuſmodi excommunicatis eſſe licita: aliàs inutilis eſſet aliorum fauor. Aliud eſt, quod ipſis excommunicatis per eam legē nullus ſit fauor. Ex quo ſit, vt quātum eſt ex ſe, ſemper teneātur nō ſe ingerere huic miniſterio. Quomodo autē in praxi hoc veluti medīū ſeruandum ſit, non eſt ad explicandū facile.

Prima ſententia. Adrian. Et ideò varię ſunt de hac re opiniones: prima negat ſimpliciter his excōmunicatis licere miniſtrare ſacramēta. Inſinuat Adria. quod lib. 3. art. 3. ad 3. 1. opin. quamuis ibi potius dicat nō licere dare ſacramēta his excōmunicatis, qui indigni ſunt, quàm quòd nō liceat his excōmunicatis ea miniſtrare. at prætereà non loquitur ex vi cenſuræ, ſed ex iure naturæ ob indiſpoſitionē accipentis, vel dantis. Citatur etiā idem Adrian. q. 3. de Baptiſmo, vbi nihil clare dicit; *Caietan.* ſed in ſecundo argumēto ad oppoſitū aliquid inſinuat, ſicut etiā Caietan. in Summ. verb. *Abſolutionis impedimēta*. Dicūt enim hi Doctores licere quidē aliis fidelibus ſuſcipere ſacramēta ab huiuſmodi excōmunicatis; ipſis vero miniſtris nō licere ea dare, ſicut nobis licet accipere mutuum cū vſuris; alteri verò nō licet dare. Iuxta quam ſententiam nunquam licebit ad huiuſmodi excommunicatis accipere ſacramēta, niſi quando ipſi ſunt expoſiti ad huiuſmodi miniſteriū. Sicut licet, v. g. audire miſſam ab huiuſmodi excōmunicato, nō tamen licebit eum inducere, nec cooperari, aut miniſtrare illi. Aliorū vero ſentētia eſt, licitū eſſe interdum fidelibus petere ſacramēta ab huiuſmodi excōmunicatis; & tūc etiā eis eſſe licitū illa miniſtrare. *Poſterior ſententia. Soto. Couar. Dried. Victo.* Ita tenet Soto in 4. d. 1. q. 5. art. 6. & d. 22. q. 1. art. 4. & Couarr. in ca. *Alma*, p. 7. §. 2. & 6. num. 7. 8. Dried. lib. 1. de libertate Chriaſtana c. 8. & Victor. in Sum. materia de Excō. q. 3. & alii infrà referēdi. Et mihi magis ꝓbat, ſi rectè explicet.

Prima Aſſertio.

DIcō ergo primo, Ex vi huius excōmunicationis eſt prohibitum aliis fidelibus, ne ſacramenta recipiant ab huiuſmodi excommunicatis. In hac videntur omnes conuenire, nam apertè colligitur ex verbis Extrauagantis *Ad euitanda. Indulgemus, vt nemo deinceps à communione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione prætextu alicuius cenſuræ, &c.* Et proptereà huiuſmodi excōmunicatos ſimpliciter appellamus, *Non euitandos*, ergo ex vi cēſuræ eccleſiaſticæ nō tenentur fideles nō recipere ſacramēta ab his miniſtris, ergo nullo iure poſitiuo

A ꝓhibiti ſunt: quia hic nullū aliud ius poſitiuū interuenit, niſi quod in ipſa cēſura includitur.

Ex quo vlterius infero, non ſolum recipere, ſed etiam petere ſacramentum ab his excōmunicatis licitum eſſe, ſeu non prohibitum ex vi cenſuræ, aut iuris poſitiui. Probatur, quia nulla communicatio cum his excommunicatis in adminiſtratione ſacramentorum prohibita eſt; ſed petere ſacramētum eſt quædam communicatio, & ſolum ſub ea ratione poſſet per cenſurā prohiberi, ſi prohibita eſſet, ergo, cum ſub illa ratione prohibita non ſit ſimpliciter non eſt prohibita. *4 Non eſſe prohibitū petere ſacramenta ab excōicato nō vitando ex vi cenſuræ.* Dices, Ergo abſolutè licet fidelibus petere ab his excōmunicatis ſacramenta, & inducere eos ad miniſtranda illa, æquè ac quēcūque alium non excommunicatum, ſi in cæteris ſit æqualitas, nimirum in poteſtate, vel etiā in B diſpoſitione quo ad probabilem carentiā peccati mortalis. *Obiectio.* Patet ſequela, quia conceſſio Cōcilii Cōſtantienſis abſoluta eſt, ergo ſimpliciter tollit omne impedimentum, & cōcedit facultatem æquè communicandi cum his excommunicatis, ſicut cum non excommunicatis. Conſequens autem videtur incredibile, nam, ſi ego poſſum ſacramentū petere, vel audire miſſam à ſacerdote nullo modo excommunicato, non licebit mihi ab huiuſmodi excommunicato, hæc petere, cur enim Eccleſia tā amplam concederet licentiam, quæ & dignitati ſacramentorū & ſeueritati cenſurarum multum derogat, & ad vtilitatem fidelium neceſſaria non erat.

5 Solutio. Reſpōdeo nihilominus, cōcedēdo ſequelam, quantū eſt ex vi cenſuræ, & præcepti Eccleſiaſtici directè pertinētis ad ipſos fideles, hoc enim C cōuincere videtur ratio adducta fundata in verbis Extrauagantis, quæ generalia ſunt. Et illius ratio reddi poteſt; quia leges humanæ generatim traduntur, & nō poſſunt ad ſingulos caſus & circunſtantias eorum deſcendere, cum ergo fuerit conueniens concedere fidelibus communicationem cum his excommunicatis, fieri debuit abſoluta, & generali lege. Vnde, licet in hoc, vel illo particulari caſu nō ſit tāta neceſſitas vel vtilitas talis communicationis, nihilominus etiā tunc non eſt prohibita ex vi cenſuræ, quia lex illa generatim lata eſt. Hoc vero nō obſtat, quominus fideles vtentes hoc priuilegio, debeāt ſeruare modū, ſi aliū de naturalis ratio dictauerit eſſe neceſſariū ex aliis principiis ſeu ex parte ipſius excōmunicati, illū nō inducere ad talem actum, vt ex dicendis amplius conſtabit.

D

Secunda Aſſertio.

DIco ergo ſecundo, Non eſt ſimpliciter prohibitum ex vi cenſuræ huiuſmodi excommunicatis, miniſtrare ſacramēta, eo modò quo aliis excommunicatis vitandis prohibitum eſt. *6 Panorm.* Probatur, quia hæc duo correlatiua videntur, nam communicatio, cum inter duos neceſſariò eſſe debeat, non poteſt eſſe vnius cum alio, quin etiam ſit huius cum illo, ergo ſi alteri eorum conceſſa eſt communicatio cum altero, neceſſe eſt, vt alteri non ſit ſimpliciter prohibita, quia repugnantia eſſe videtur alicui licitū eſſe, quod ſine alterius peccato facere nō poteſt. Et hoc ſenſu aiūt Iuriſtæ, prohibito vno correlatiuo, prohiberi etiā aliud concurrente eadē ratione. Quā regulā tradit Panormitan. in cap. *Quia clerici*, de Iure patro. num. 7. vbi dicit eſſe communem

munem Theoricā Legiſtarum: & videri etiam potest Barth. in l. 1. C. de Cupreſſis. lib. 10. Verum eſt hanc regulam non eſſe adeò generalē, quin ſtando in terminis iuris poſitiui multas exceptiones patiatur, præſertim vbi diuerſitatis rō interuenit, aut ipſum ius ſatis expreſſe declarat velle vnū prohibere, & nō aliud: q̄ duo in p̄ſenti caſu reperiri videtur ex vi prædicta Extrauagantis *Ad euitanda*, Nihilominus tamē, quatenus illud principium fundari poteſt in ratione naturali, ſcilicet in neceſſaria connexione inter honeſtatem actus, & omnia, quæ ſunt de neceſſitate eius, quatenus honeſtus eſt, ſic neceſſe eſt, vt cui aliquis actus cōceditur, vt licitus, eidem cōcedantur omnia ſine quibus talis actus licitus eſſe nō poteſt. In præſenti ergo cū fidelibus cōceſſum ſit, vt licitè poſſint ſacramēta recipere, & petere ab huiuſmodi excōmunicatis, cumque id non poſſint ſimpliciter facere licitè, niſi illi poſſint licite miniſtrare, quia ſaltē propter cooperationem, vel inductionē ad malū frequenter id eſſet malum, ſit, vt ipſis etiam excommunicatis ſic toleratis cōſequenter conceſſum ſit, vt licitè poſſint ſacramenta miniſtrare, non quidem in ipſorum fauorem, ſed aliorum.

Barthol.

A

B

7 Replica.

Dices, quamuis nunquam liceat huiuſmodi excommunicatis ſacramēta miniſtrare; ſi tamē id faciant ſua ſponte, licitum eſſe aliis benè vti malitia eorum, illa ab eis recipiendo. Hoc tamē non ſufficit ad intelligendam amplam facultatem, quæ in dicta Extrauaganti fidelibus cōceditur ad cōmunicandum cū his excommunicatis in miniſterio ſacramentorum; quia, regulariter ac moraliter loquēdo, nemo poteſt ab alio accipere licitè, quod alius non poteſt licitè dare: & multò minus poteſt petere, quod alius nō poteſt licite efficere. Aliud eſt enim (quod in his rebus accuratè diſtinguendum eſt) aliquē non poſſe aliquid licitè facere; aliud nō eſſe id facturū licitè, quamuis poſſit. Nā, quando ſe habet hoc poſteriori modo, ſæpè licet ab alio petere, vel accipere, quod ipſe illicitè facit, vel facturus eſt: quia, cum defectus non ſit poteſtatis, ſed voluntatis, per accidens coniungitur actioni, quā alter petit, ſeu qua vtitur: & ideò, per ſe loquendo, petenti nō imputatur, niſi aliunde ex charitate, vel ex alia peculiari ratione teneatur non petere: & ita cōtingit in exemplo ſuprà poſito de petitione mutui ab eo, qui non eſt daturus ſine vſuris. At vero quādo quis nō poteſt licite aliquid facere, nulla ratione licet ab eo id petere, vel cū eo cooperari: quia petere ab aliquo, id quod ſine peccato præſtare nō poteſt, moraliter eſt petere peccatū ipſum, vt latius dixi in 3. to. diſp. 18. ſect. 1. Vbi ex hoc principio cōcluſi, nunquā licere ſacramētū recipere ab eo, qui nō poteſt licite dare, etiā ſi ſæpe liceat recipere ab eo, qui non licite dat. Ergo, ſi his excommunicatis nūquā liceret miniſtrare ſacramēta, neque fidelibus liceret ab eis illa recipere, quātumuis ipſi eſſent ad miniſtrandū expoſiti. Et præterea quamuis daremus in aliquo raro caſu hoc eſſe licitum, v. g. quando talis ſacerdos eſt actu miniſtrans in altari, tamen id non ſufficit ad intentionē ipſius extrauagātis, nec ad verba eius ſaluāda: nā intētio illius cōſtitutionis fuit ſubuenire cōſcientiis timoratis, & tollere occaſiones ſcādali, vel periculi: illo autē modo nō vitantur pericula, ſed augentur potius, & relinquuntur fideles valde perplexi circa hāc cōmunicationē

Præcluditur.

C

Nō eſt idē non poſſe aliquid licitè facere, & non eſſe licitè facturum.

D

in adminiſtratione ſacramentorum cum his excommunicatis. Verba etiam illius extrauagantis ampliſſima ſunt: cur ergo debent tam ſtrictè ad caſum rariſſimum limitari;

Poteſt verò aliquis tandem dicere, Eccleſiam in illa Extrauaganti non conceſſiſſe fidelibus, vt poſſint licite recipere ſacramenta ab his excōmunicatis, ſed ſolum abſtuliſſe directam prohibitionē, reſpectu aliorū fidelium, integram relinquendo directam prohibitionem, quæ in eſt ipſis excommunicatis, & conſequenter relinquēdo in aliis indirectam prohibitionē, quæ diuino, & naturali iure in eos redūdat. Sed hoc re vera incredibile eſt, tū quia inutilis eſſet illa cōceſſio, nam, ſi ex aliquo titulo ſemper eſt illicitum fidelibus communicare cū his excommunicatis in miniſterio ſacramētorum, quid interfuit eis tollere directam prohibitionē? Certè ad ſummum poterat id eſſe vtile ad vitādā ſpecialem contumaciā, & conſequēter etiam excommunicationem minorem: at Eccleſia plus intendit per eam conceſſionem, ſcilicet pacare conſcientias, & pericula peccandi abſolute in hac communicatione tollere. Tum etiam, quia in illo ſenſu falſa eſſent illa verba, *Nemo prætextū alicuius cenſuræ, &c.* nam ſiue dicatur obligatio eſſe directa, ſiue indirecta, abſolute verū eſt, prætextu cenſuræ, qua huiuſmodi excommunicatus ligatus eſt, debere alios vitare illum in adminiſtratione ſacramentorum: ergo repugnat hoc rationi, & verbis illius extrauagantis. Concludo igitur huiuſmodi excōmunicatos nō eſſe ex vi ſuæ cēſuræ ita ſeparatos ab actiuo miniſterio ſacramētorū, vt eis ſemper illicitū ſit, ſicut eſt vetitum aliis excommunicatis vitandis.

8 Obiectio alia.

Solutio.

Ex quo infero (quod etiam confirmat præcedentem aſſertionem) ſacerdotes habētes iuriſdictionem ad ſacramenta miniſtranda, non priuari illa ſimpliciter, & abſolute ob huiuſmodi excommunicationem nō dum denunciatam &c. Probatur generatim in omnibus ſacramētis, quia à nemine licite miniſtrātur (extra extremā neceſſitatē) niſi ius habeat miniſtrādi, per iuriſdictionē ordinariā, vel delegatā, tali ſacramēto accōmodatā, vt oſtēdi in 3. To. diſp. 16. ſect. 1. ſed oſtēſum eſt his excōmunicatis licitā eſſe hanc adminiſtrationē ſacramētorū: ergo neceſſe eſt vt retineāt iuriſdictionē neceſſariā ad huiuſmodi actū licitum. Præterea in particulari id cōſtat de ſacramēto pœnitētiæ, in quo magis neceſſaria eſt iuriſdictio, at vero ſacramentū hoc collatum ab huiuſmodi excommunicato validū eſt, per ſe loquendo, id eſt, niſi aliunde habeat defectū eſſentialē in materia, vel forma aut intētione miniſtri: ergo ſignū eſt per hāc excōmunicationem non priuari iuriſdictione ſpirituali, qui illā habebat. Minor eſt cōmunis ſentētia, vt videre licet in Couar. dict. c. *Alma*, p. 1. § 6. nu. 7. concl. 5. vbi Adrian. Caiet. Med. & Nauar. in eandē ſententiam refert: quam tenet etiā Driedo lib. 3. de liber. Chriſt. c. 7. Vict. in Sum. 4. materia de excom. qu. 10. vbi dicit ita eſſe determinatum in Conc. Conſtant. in dicta Extrauag. *Ad euitanda*, Ex quo loco omnes dicti auctores hoc colligunt, quia, cum Eccleſia concedat fidelibus, vt non teneantur vitare huiuſmodi excōmunicatos in vſu ſacramentorum, conſequens eſt, vt relinquat ipſis excommunicatis poteſtatem neceſſariam ad ſacramenta conficienda; ſed iuriſdictio eſt neceſſaria ad conficiendum

9 Excōicati ſacerdotes non vitandi, nō priuantur iuriſdōne quā ad ſacramenta miniſtrāda habebant.

Suadetur corrollarium in ſacramento Pniæ, de quo ē maius dubiū.

Couar. Adrian. Caiet. Medin. Nauarr. Driedo. Victor.

miendum hoc ſacramentorũ; ergo illã relinquit quia non minus cõceditur vſus huius ſacramẽti, quam reliquorum, nam, cum verba ſint generalia, & fauorem contineant, non eſt cur pœnitentiæ ſacramentum excipiatur, præſertim cũ vſus eius frequẽtior ſit magis neceſſarius.

10 Qua ratione excõicatis non vitãdis cõceſſa ſit licentia miniſtrandi ſacramenta. His excõicatis, non licet ſe ingerere ad ſacramenta miniſtranda.

Supereſt vero vltimo loco explicandum, an hæc licentia miniſtrandi ſacramẽtum tã abſolute concedenda ſit his excommunicatis, ac ſi excommunicati, nõ eſſent, vel quæ limitatio adhibenda ſit. In qua re primo videtur certũ nõ licere huiuſmodi excommunicatis ſe ſe ingerere & quaſi inuitare ad ſacramẽta miniſtrãda. Hæc eſt cõmunis ſententia; & patet quia nullus fauor eis conceſſus eſt, ergo nõ eſt eis data facultas cõicandi cum alijs, ſed ſolum eſt alijs data facultas cõicandi cum ipſis. Vnde ẽt in alijs generibus cõicationis non licet his excommunicatis communicare cum alijs, licet pñt admittere alios, vt ſecum cõicent, ſi velint, quia ipſis excommunicatis non eſt datum vt non teneãtur alios vitare, ſed ſolum vt poſſint non vitari ab alijs, vbi optimè quadrat, quod dicitur in cap. *Illud*, de cler. excom. miniſt. *Excommunicato non vitare multo magis, quam non vitari, periculoſum exiſtit, non vitare ſiquidem, cum in eo ſit excommunicatus ſine delicto non poteſt, ſed cum ex alijs pendeat, ſine ſuo delicto poterit non vitare.*

C. Illud, de cle. excom. mi.

11 Licet vũſi ab alijs ad eorũ vtilitatem, vel neceſſitatem inuitentur.

Deinde, quãdo ipſe non ſe ingerit, ſed alius ab eo petit ſacramentum, hæc videtur generalis regula ſeruanda, vt, ſi ad fauorem petentis pertineat, ſeu moraliter ſit neceſſarium, aut valde vtile, vt excõicatus ei conferat ſacramẽtum, id poſſit facere ſine peccato, ſi vero non ita pertineat ad fauorem petentis, non poſſit. Hæc regula fundata eſt in verbis Extrauagantis, quibus declaratur, ibi non fieri fauorem excõicatis, ſed alijs fidelib. Explicatur aũt in particulari varijs modis, ſeu propoſitionib. nã in primis ſi ſacerdos ſit parochus, ideoq; ex officio teneatur miniſtrare ſacramentũ & ille, qui petit, habet ius petendi, & non vult alteri confiteri, tunc parochus, licet dicto medio excõicatus ſit, poteſt petenti licitè ſacrametum dare, quia petit ius ſuum, & ideo ad fauorem eius pertinet, vt ei tribuatur. Supponimus aũt huiuſmodi ſacerdotẽ excõicatum non poſſe hic, & nũc prius abſolutionem cenſuræ petere: nã, ſi poſſit facile, ſine dubio ad id tenetur, quia per ſe illi prohibitum eſt ſacramentum cũ cenſura miniſtrare, & tunc iam nulla imminet neceſſitas, cum poſſit prius cenſuram à ſe expellere. Dixi autem, *hic nunc*, quia non obſtabit, ꝙ antea potuerit, & fuerit in mora; ſed attendẽda eſt præſens opportunitas. Deinde ſupponimus huiuſmodi parochum non poſſe per alium non excõicatum ſatisfacere petenti: nã, ſi hoc poſſit teneretur ipſe abſtinere, quia iam nihil refert ad fauorem petentis, ꝙ ipſemet potius quam alius loco eius ſacramentum miniſtret.

Explicatur in. cp parochis ex officio teneatur ſacramẽtũ miniſtrare tenentur.

12 Qui ad hoc ex officio nõ tenetur, aliquãdo poteſt ſacramenta miniſtrare. Vgolin. Nauar.

Præterea, quando ſacerdos ex officio non tenetur miniſtrare ſacramenta, qui autem petit, cum aliqua neceſſitate ab illo petit, tunc etiam licitum eſt ei dare. Hæc non eſt tam certa, ſicut præcedens, quia auctores citati ſolum de parocho videntur loqui. Vnde quidam moderni addunt excluſiuam, vt patet in Vgol. tab. 2. ca. 7. §. 4. nu. 4. Nihilominus tñ cenſeo eſſe verã. Et illam inſinuat Nau. in Sum. c. 9. nu. 10. dũ ait generaliter. confeſſionem factam huiuſmodi excõicato validam eſſe, quoties pœnitẽs nõ peccat inducendo hunc confeſſarium excõicatum ad ſuam confeſſionem audiendam. Quod eſt euidens quia ille excõicatus non eſt priuatus iuriſdictione, vt dictum eſt: ergo, ſi aliunde pœnitens non ponit obicem ſacramento, validũ erit. Subdit verò deinde, huiuſmodi inductionẽ tunc eſſe peccatum mortale, quãdo fit abſq; vlla neceſſitate, vel debito, quo alius tenetur. Probatur deinde quia tunc nullus fit fauor danti, ſed recipiẽti. Extrau. aũt concedit fidelib. omnem communicationem eis fauorabilem, & rectæ rationi conſentaneam. Nec verò intelligendum hoc eſt de extrema aliqua neceſſitate (in qua ẽt nominatim excommunicatus poſſit id facere) ſed ſufficit cõis aliqua neceſſitas, quæ ante Extrauagantem illã non ſufficeret. Ex quo fit, vt, ſi fidelis poſſit ſacramentum obtinere ab alio ſacerdote non excõicato non poſſit huiuſmodi excommunicatus illud dare, quia tũc nulla eſt neceſſitas, nec ſufficiẽs ratio aut cauſa, & conſequenter iam ille non eſſet fauor recipientis, ſed dantis. Quapropter in huiuſmodi caſu malè faceret fidelis petẽs ſacramentum ab huiuſmodi excõicato, cum poſſit illud a non excõicato obtinere, quia licet hoc non ſit ei directè prohibitum propter dictam Extrauagantem *Ad euitanda*, tamen ex natura rei ſequitur, ſuppoſito grauamine, qđ ipſis excõicatis relictum eſt abſtinendi quantũ moraliter poſſunt ab huiuſmodi miniſterio. Atque hoc modo videtur ſufficienter exponi dicta Extrauagans, & ſatisfieri intentioni eius quia tolluntur ſcandala, & pericula, ſubueniturque ſufficienter neceſſitatibus fidelium, & alioqui ſeruatur rigor cenſuræ, quantũ neceſſe eſt, & in eadem extrauaganti ſignificatur.

13 Licetne huic excõicato ob aliorum neceſſitatem ſacrum facere.

Sed quæres, an quod dictũ eſt de miniſterio ſacramentorũ, locũ habeat ẽt in celebratione miſſæ. Et eſt caſus moralis, ſi parochus ſit dicto modo excõcatus, & nullus ſit alius ſacerdos, a quo populus poſſit miſſam audire in die feſto, an poſſit licitè id facere ob eã ſolam cauſam & ſecluſo ſcandalo, & conſequẽter an parochiani poſſint licitè petere & inſtare, vt ſibi ſacrũ faciat. Et ratio dubii eſt, nã in dicta extrau. licet fiat expreſſa mẽtio de ſacramentorũ adminiſtratione, & receptione, non tñ de miſſæ celebratione: Neq; videtur hoc extendendũ propter ſimilitudinem rationis: tũ quia miſſę celebratio habet ſingularẽ excellẽtiã, ad dignitatem, tũ etiam quia illud miniſteriũ nõ eſt ita neceſſariũ fidelibus, ſicut eſt ſacramẽtorũ collatio. Et ita Doctores frequẽtius loquuntur ſolum de receptione ſacramentorũ. In contrariũ vero eſt, quia in illa Extrauaganti ſtatim additur clauſula generalis, *Aut alijs quibuſcunque diuinis*, ſub qua clauſula maxime cõtinetur diuinũ ſacrificiũ: ergo nõ tenẽtur fideles vitare huiuſmodi excõmunicatũ in miſſæ ſacrificio & ita ſine dubio poſſunt miſſam eius audire, ſi illã ſua ſpõte dicat, ſiue in eo peccet, ſiue nõ ergo etiã poſſunt illũ inducere vt eã dicat, quãdo moraliter indigẽt illo ſacrificio, vel propter obligationẽ feſti ocurrẽtis, vel propter moralem aliquã neceſſitatẽ communicãdi, &c. Ergo & ipſe nõ peccabit tunc ſacrificando in bonũ aliorũ; tunc enim ipſe non ſe ingerit aliorum communicationi, ſed ſolum admittit eos ad ſui cõmunicationem, quę illis prohibita non eſt.

Dubitationes.

In hac

14 Prior opi. Vide Vgo. tab. 1 c. 11 §. 4. nu. 2. In hac re aliqui cenſent hoc non licere huiuſmodi ſacerdoti, niſi fortè qn̄ cẽſura eſt oīno occulta, & ſequatur ſcandalũ, & infamia, niſi ſacrificet, quin potius aiunt aliqui, ſi poſſit ſuam excõicationem ſine ſcandalo manifeſtare, vtpote quia cauſa eius, nec infamis, nec ſcandaloſa eſt, debere potius ſuam excõicationem publicã facere, vt ſe excuſet, q̃ celebrare. Sed hæc doctrina hẽt quidẽ locũ in excõicato vitando, & hoc ſenſu ſatis in ſuperiorib. tractata eſt. Impugnatur. At verò in hoc excõicato, qui ex nouo iure vitandus non eſt, non ita procedit, quia de illo non quærimus, an per accidens, & ratione damni vitandi poſſit hoc licitè facere ſed per ſe ob facultatem conceſſam in prædicta Extrauaganti in fauorẽ fideliũ. Vnde in huiuſmodi caſu non ſupponimus excõicationem eſſe occultã aliis, ſed notam, & ideo, ẽt ſupponimus non futurũ ſcãdalum, vel nouã infamiam ex eo, quod talis excõicatus abſtineat à celebratione, qñquidem habet impedimentũ aliis notum, in quib. potius poterit ſcandalum timeri, ſi eum viderint celebrare. Quãuis in hoc ẽt ſupponendũ ſit tale ſcandalũ vitari poſſe, & debere, quod fiet, ſi alii inſtruantur, & ſufficienter intelligant huiuſmodi excõicatum non peccare celebrãdo in tali opportunitate, & ꝑꝑ talem cauſam: ſecluſo ergo omni ſcandalo, & infamia, vel metu extrinſeco, per ſe conſiderãda, & tractãda res eſt.

15 Vera reſolutio. Quid de Parocho. Et videtur quidẽ vt minimũ hic eſſe illa diſtinctione vtendum, qua oẽs Doctores, vtũtur in adminiſtratione ſacramentorũ, ſ. ꝙ aut hic excõicatus parochus eſt, ſeu alioqui ex iuſtitia obligatus ad ſacrũ faciendũ, aut eſt ſimplex ſacerdos carens tali obligatione. In priori caſu dicendũ videtur, idẽ iudiciũ eſſe de celebratione miſſæ, qđ de adminiſtratione aliorũ ſacramentorum: nã parochiani, tenentur miſſam audire & alioqui habent ius petendi a parocho: ergo licitè pñt ab eo exigere, & ipſe ẽt licitè poteſt id facere. Rñderi poſſet parochianos teneri ad audiendũ ſacrũ, ſi ſit qui legitimè id faciat: in eo aũt caſu deeſſe, qui legitime faciat, quia Parochus excõicatus eſt. Sed in primis hoc ipſum eſt, quod inquirimus, an, ſ. talis excõicatus ſit illegitimus miniſter pro tali caſu. Et deinde vis rationis non oīno pendet ex eo, ꝙ huiuſmodi hoïes teneantur ad audiendum ſacrum, ſed ex eo ꝙ habent ius petendi miniſteriũ illud a ſuo parocho, quod ille præcipuè tenetur ex iuſtitia exhibere illis dieb. in quib. ex præcepto eccleſiæ, ꝑ ſe loquendo, tenẽtur fideles audire ſacrũ vt dixi in tom. 3. diſp. 86. ſect. 1. Et q̃tum ad hoc multũ confert ad honeſtandũ hunc actũ in illo caſu obligatio, quam fideles habent, per ſe loquendo, ad audiendum ſacrum, quamuis argumentum poſſet procedere, quoties habent ius petendi vt fiat ſacrum, etiamſi fortaſſe non teneantur audire, ſicut etiam poſſunt petere ſacramentum, quando habent ius petendi, etiã ſi non teneantur recipere.

16 Vnde augetur hæc ratio, quia ſequitur alioqui perplexio quædam: nã, ſi ille tenetur ex iuſtitia facere, alter rectè facit exigendo ius ſuũ, ergo alter peccabit non reddendo, ergo ſi ea ratione ſacrum faciat, non peccabit, alioqui perplexus eſſet ſimilis. n. diſcurſus fieri ſolet de adminiſtratione ſacramentorum. Sed reſponderi poteſt, peti principium, nam idem diſcurſus applicari poteſt ad excõicatum denunciatum, qui alias ex officio teneatur, ſicut ergo ille excuſatur legitime, quando eſt ſic excõicatus, quia ſolum tenetur quis ad miniſterium ſui officii, quaſi ſub conditione, *quando a ſuperiori probibitus non eſt*. Ita dicere quis poteſt de excõicato non denunciato, & tollitur oïs perplexitas. Probandum ergo eſt, quod non obſtante tali cenſura, adhuc maneat obligatio celebrandi abſque legitima excuſatione. Poteſt ergo in hunc modum hoc explicari, quia Parochus ille per ſe loquẽdo, tenetur ex iuſtitia ad illud miniſterium, & alioqui ipſi Parochiani ex vi talis cenſuræ non prohibẽtur, quominus poſſint petere ius ſuum ob priuilegium illis conceſſum ob Extrauag. *Ad euitanda*, & ideo licitè petũt: nam ab excõicato licitè quis petit quod ſibi debet, niſi alias ſpãliter prohibitum ſit, vt ſumitur ex c. *Intelleximus*, de Iud. & cap. *Si vere*, de Sent. exc. ergo neq; ipſe parochus ex vi talis cẽſuræ excuſari poteſt quominus petentib. reddat miniſterium ſuũ, non ergo peccabit illud faciendo. Et confirmatur a contrario, nã ſi parochiani ſint excõicati non denunciati, & nihilominus petant, & velint audire miſſam a ſuo parocho, ipſe licitè poteſt eam facere coram eis quia non tenetur eos vitare ratione prædictæ Extrauag. ergo & è contrario. Deniq; non eſt maior ratio ob q̃ poſſimus ab illo petere ſacramentum, q̃ ſacrificium, nã, licet miniſterium ſacrificii videatur grãdius, tñ verba Extrau. generalia ſunt, vt vidimus. Et licet ſacramentum videatur vtilius, aut interdum magis neceſſariũ ꝑꝑ gratiæ infuſionẽ, aut peccati remiſſionẽ, tamen & hoc non refert, quia hoc non tam fundatur in vtilitate, q̃ in iure petentis, ſuppoſita eccleſiæ inſtõne ĩ d. Extrau. Et præterea illud quod ſumitur in certum eſt: nã ſacrificium ẽt eſt vtiliſſimum, præſertim communi bono per modum ſatisfactionis, & impetrationis.

17 Obiectio. Poteſt vero obiici qui ſequitur poſſe aliquẽ iuſte petere ab huiuſmodi excõicato, vt munus ſuum impleat, ſi alias ratione accepti ſtipendii, vel capellaniæ tenetur miſſam dicere, etiamſi alius auditurus non ſit illam, quia ẽt tunc procedit ratio facta, ꝙ poteſt exigere debitum ſuũ conſequens autem eſt plane falſum & contra eccleſiæ conſuetudinem. Solutio. Reſpondetur, negando ſequelam, quia in d. Extrau. *Ad euitanda*, ſolum conceditur facultas cõicandi cum his excõicatis, & ideo ex vi illius conceſſionis ſolum poſſumus petere huiuſmodi miniſteria per modum communicationis, quæ tunc ſolum interuenit quando ſacramentum petitur vt recipiatur, vel miſſa, vt audiatur. Petere autem a ſacerdote excommunicato vt faciat ſacrum, ſolũ quia recipit ſtipendia, vel quia ex titulo capellaniæ ad id tenetur, fieri non poteſt, quia illud non eſſet communicare cum illo, ſed abſolute inducere ad miniſterium ei ꝓhibitum. In eo ergo caſu cogi poterit excommunicatus, vel vt ſtipendium reſtituat, vel vt per alium ſuæ obligationi ſatisfaciat, non vero vt per ſeipſum celebret.

18 Quid de ſacerdote non parocho. At vero, quando ſacerdos non eſt parochus & occurrit ſimilis neceſſitas, quæ ex charitate ſaltem vel obligaret, vel certe plurimum induceret ad illud miniſterium perficiendum propter communem populi vtilitatem vel Eccleſiaſtici præcepti obſeruantiam, ſeu executionem, maius dubium eſt, an tunc liceat ei ſic

excom-

Digitized by Google

excōicato ſacrificare, & aliis ab eo petere, vt faciat. Tamen, conſequenter loquendo, videtur ita ſentiēdum de hoc miniſterio, ſicut de ſacramentorum collatione: nā verba extrauagātis æqualia ſunt, & rō alia hic procedit, cū hic non attendatur fauor ipſius excōicati, ſed fidelium, vel potius eorū neceſſitas. Et hoc ēt ſenſiſſe videtur Nauar. d. c. 9. n. 10. in fi. dum ſub disiunctione loquitur eodē modo de inductione ad faciendū ſacrū, vel adminiſtrandū aliquod ſacramentū. Quāuis aūt hoc videatur verū de rigore iuris, nihilominus in praxi attendēda eſt conſuetudo, quæ eſt optima legū interpres, & cauendū ēt eſt ne ſequatur aliquod ſcādalum.

Naua.

19 Vltimò intelligitur ex dictis, quid ſciendū ſit de his excōicatis, q̄tum ad icurrendā irregularitatē, vel alias pœnas, ſi celebrent, vel ſacramenta miniſtrent. Attendendū eſt. n. an id licitè faciant ex vi fauoris aliis conceſſi per Extrauagātem, *Ad euitanda*, nec ne. Nā quādo priori modo operātur, nullā pęnā, vel irregularitatē incurrunt, quia nō violāt cenſurā, neq; illa irregularitas incurritur ſine culpa, vt ſup. oſtēſum eſt. At verò, quādo illicitè ſe ingerūt, & fauorē aliis datū ſibi vſurpant, irregulares fiūt, & eaſdē pœnas incurrūt, quas alii excōicati denunciati, quas quo ad eos miniſtrantes manet integrū ius antiquū: nihil. n. ei derogatū eſt per extrau. *Ad euitanda*, vt in ipſamet cauetur: illæ autem pœnæ iure antiquo inductæ ſunt.

Quid dicendū de his excōicati. quātum ad irregularitatē ob celebrationē impoſitā.

DISPVTATIO XII.

De quarto effectu excommunicationis, qui eſt priuatio diuinorum officiorum, & aliarum rerum ſacrarum.

PRæter ſacra, & ſacrificiū, ſunt in Eccleſia alia diuina officia, & res diuinę ſeu ſacrę, quarū participatione priuatur ēt is, qui excōicat. maiori ligatus eſt, & ideo de ijs in ſpeciali eſt dicendū. Et primò de diuinis officiis ſub quibus auditionem miſſæ cōprehendimus. Deinde de rebus ſacris, vt ſunt tēpla, & alia huiuſmodi, vbi ēt in ſpāli dicēdū erit de priuatione ſepulturæ ſacrę.

SECTIO I.

Vtrum excommunicatus priuetur omni participatione externa ſacrificij miſſæ, et ſub qua pœna.

SVpponimus tanquam certum, excōicatum ex vi cenſuræ priuatum eſſe omni cōicatione Eccleſiaſtica in rebus diuinis: id. n. in iure expreſſum eſt, ca. *Reſponſio*, & c. *Nuper*, cum aliis, de ſent. exc. & c. *Alma mater*, eo. tit. in 6. Inter has verò res diuinas primū locum obtinēt ſacrificiū miſſæ, & ideo hoc præcipuè hic explicandum proponimus, de cæteris verò diuinis officiis dicemus ſect. ſeq. Trib. aūt modis pōt, quis priuari hoc ſacrificio. Primò, ne illud p̄ ſe ipſum offerat, q̄ priuatio ptinet ad ſolos ſacerdotes: de qua dictū eſt diſpu. præcedente, quia eſt eiuſdē rationis cum priuatione actiuæ adminiſtrationis ſacramentorum. Scd̄ò priuari quis pōt hoc ſacrificio, ne p̄ ipſo offeratur, & hoc pertinet ad priuationem ſuffragiorum, de qua diſpu. 2. dictum eſt. Tertio priuari poteſt excommunicatus participatione ſeu communicatione huius ſacrificii quantum ad externam cōicationem, quæ eſt per aſſiſtentiam, miniſtrationem, ſeu cooperationem ad tale ſacrificium.

Dico ergo 1. excōicatus ex vi cenſuræ directe prohibetur ne ſacro intereſſe, aut inſeruire, poſſit. Probatur. Tum quia excōicati generatim priuantur oī cōicatione fidelium ca. pe. de ſent. exc. c. *Nihil*, ca. *Engeltrudam*, cum aliis 11. q. 3. nā vna ex præcipuis cōicationib. & maximè in ſacris inter fideles eſt in eo, q̄ ad hoc ſacrificium peragendum conueniunt, tum etiā quia in hac ſpecie priuantur in c. *Illud*, de cler. exc. miniſt. & c. *Is, qui*, c. vlt. de ſent. exc. in 6. & c. *Epiſcoporum*, de priuileg. in 6. hæc autem prohibitio primo ac per ſe cadit in eum, qui eſt cēſura ligatus, ergo ipſe maximè eſt, qui tenetur ſe ſeparare ab huiuſmodi actu, ſeu cōicatione ſacra. Quo fit ex ſnīa omnium tranſgreſſio huius prohibitionis in ipſo excommunicato ſit peccatum mortale ex genere ſuo, quia materia eſt grauius, & circa rem valde ſacram. Fit ēt, vt hæc prohibitio nunc locum habeat in oī excōicato non denunciato, quia vt ſæpè dictum eſt, per extrau. *Ad euitanda* nihil conceſſum eſt ipſi excōmunicato, hic autem actus, de quo nunc agimus, ad illius tantum commodum ſpectat, nec propter alios concedi poteſt.

2 Per excōicationem priuatur excōicatus ſacrificio miſſæ intereſſe.

Solum fingi poteſt caſus, in quo ſacerdoti non excōicato neceſſarium ſit celebrare, & nō habeat miniſtrum aliquem niſi huiuſmodi excōicatum non vitandum: tunc. n. licitum videtur ſacerdoti inducere aliū vt ſibi miniſtret, q̄a non tenetur illum vitare, & alioqui habet ſufficientem cām, vt ab eo petat tale miniſterium. Ex quo fit conſequēter, vt per ipſe excōicatus in eo caſu non peccet miniſtrando, quia nō eſt fauor illius, ſed alterius, qd̄ eſt probabile iuxta doctrinā datam in ſect. vlt. præcedentis diſpu. nam hoc miniſterium minus graue eſt, q̄ ſacramētū adminiſtratio, vel celebratio, vnde ex minori ēt cauſa, vel neceſſitate honeſtari poterit: q̄q̄ rarius poſſit huiuſmodi caſus accidere. Præter eum autem nullus eſt, in quo excommunicatus poſſit excuſari a culpa pp̄ huiuſmodi cōmunicationem, exceptis illis duob. generalib. principiis, ſcilicet ignorantiæ ſeu neceſſitatis ac violentiæ: de quibus in ſuperioribus dictum eſt. Propter hanc vero culpam nullam inuenio ſpecialem pœnam iure impoſitam; non enim incurritur noua cenſura: nam, licet qui communicat cum excommunicato, incurrat cenſuram excommunicationis ſaltem minoris, ipſe tamen excommunicatus aliis communicans, illam non incurrit, quia ei impoſita non eſt. Et argumentum à ſimili vel à pari in hac materia efficax non eſt, vt ſæpe dixi.

3 Caſus in quo excōicatus ſacro intereſſe pōt.

4 Propter hanc cōicationem non eſt incurſa aliqua pœna impoſita.

Incur-

Incurratne irregularitatem excommunicatus miſſam audiendo.

NE que etiam propter hoc delictum irregularitas incurritur, quia in iure lata non inuenitur. Audire namque miſſam non eſt actus ordinis, pro quo ſolum irregularitas impoſita eſt. Excipitur tamen iuxta communẽ ſententiã quando ipſe excommunicatus non ſolũ audit miſſam, ſed etiam auctoritate ſua in cauſa eſt, vt miſſa corã ipſo celebretur, vt notat Couar. in c. *Alma*, p. 1. §. 6. in fine cũ Gl. in Clem. 2. verb. *Celebrare*, de Priuil. & Abb. in c. *Illud*, nu. 8. de Cleric. excõmunicato miniſtrante Hoſtien. ibi. nu. 12. & cap. vlt. de excep. *Præl.* num. 2. Fũdãturque in dicto c. *Illud*, quoniã ibi dicitur nõ excuſari quendã Epiſcopũ excommunicatum, qui ſub ſpe veniæ diuina ſibi fecerat celebrare, quominus pœnã, quã canon infligit incurrat. Sed obijci poteſt primo ex illo textu nihil efficaciter probari, quia ibi nõ explicatur, an illa pœna ſit irregularitas, & ſi põderẽtur illa vltima verba. *Ei non duximus infligendã*, ex eis videtur colligi non eſſe ſermonem de aliqua pœna, quæ ipſo facto incurratur, qualis eſſe ſolet irregularitas, ſed de aliqua alia pœna per Eccleſiaſticum iudicẽ imponenda, qualis eſt depoſitio, & alia ſimilis. Vnde alia lectio, quę ibi in margine notatur, habet, *Pœna quam Canones minãtur, &c.* Secũdo, obijcitur, quia de illo Epiſcopo tria referũtur in illo textu. Primũ in §. *Ipſe vero*, quod prætextu cuiuſdã excuſationis diuina officia ſolenniter celebrauit. Secũdũ, in §. *Illud autem*, quod ſub ſpe veniæ diuina ſibi fecit celebrari. Tertiũ ibidẽ, quod communioni fideliũ ſe ingeſſit. Poſtea vero in fine ita ſubditur, *Cum eo miſericordiã facientes, pœnam, quam canon infligit his, qui poſt excommunicationẽ præſumpſerint diuina celebrare, vel ſe celebrationi ingeſſerit diuinorũ, ei non duximus infligendam.* In quibus vltimis verbis, nõ videtur puniri ſecũdus exceſſus, quod ſibi fecerit diuina celebrari, vel ſub illis verbis includitur, *Celebrationi ſe ĩgeſſerint diuinorum*; quæ communia ſunt, ſiue ſimpliciter miſſam audiat, ſiue eã iubeat corã ſe dici: ergo non intelligit propter illã cauſam incurrere irregularitatẽ alias quocunque modo ſe ingerat, ſiue iubens, ſiue non, illam incurret: quia verba indifferentia ſunt, & ſine fundamẽto limitantur ad vnum modum ſe inferẽdi potius quam ad aliũ: præſertim cùm de vtroque mẽtio præceſſiſſet. Dicũt aliqui, eum, qui auctor eſt, vt alius faciat, ita reputari, ac ſi ipſe faceret, & ideo, qui auctor eſt vt alius celebret coram ſe excom. eãdem irregularitatem incurrere, quam ipſe contraheret celebrãdo, quia iam celebrat per aliũ. Sed huiuſmodi ratio in præſenti materia ineſficax eſt: quia longè grauius eſt delictum ſacerdotis excommunicati celebrantis coram excõmunicato: & ideo qui inducit ad ſecundũ, non cenſetur etiam moraliter committere primũ: ergo, etiamſi daretur locus extenſioni, non recte extẽderetur pœna impoſita priori delicto ad poſterius. Quapropter Ioan. Andreas, vt Panor. refert, negat in eo caſu incurri huiuſmodi irregularitatem, cuius ſententia in rigore iuris forte poſſet defendi, quia nullo iure ſatis probatur latam eſſe huiuſmodi irregularitatem.

Prior ſententia. Couar. Gloſ. Abbas.

Hoſtienſ.

Ca. illud, de cle. excom. mi.

Præcedẽs ſnia impugnatur. Euaſio præcluditur.

Poſterior ſententia.

Ioan. Andr. Panormit. Reſolutio.

Nihilominus a priori ſententia non cenſeo recedendum quia communis opinio omnium

A etiam recentiorum eã amplectitur, quod etiam eſt ſignum vſu, & conſuetudine eſſe receptam ideoque in praxi cenſeo eſſe timendam huiuſmodi irregularitatẽ. Quæ poſſet in illo textu fundari, ſi verba illa *Celebrationi ſe ingeſſerint diuinorum*, ita interpretemur, vt non dicatur ſe ingerere celebrationi is, qui ſimpliciter miſsã audit, ſed qui facit, & iubet vt coram ſe celebretur nam hic proprie ſe ingerit celebrationi, ille autem ſolum auditioni. Suppoſita autem hac intelligentia videtur textus æquiparare (quo ad pœnam) delictum ſe ingerendi celebrationi, cũ delicto celebrandi: ſicut ergo huius pęna eſt irregularitas, vt in ſuperioribus tractauimus, explicando præſentem textum quo ad hanc partem, ita & alterius pæna erit irregularitas.

Dices hinc ſequi non ſolum eum, qui corã ſe, ſed etiam coram alio excõmunicato miſſam B facit celebrare, irregularem fi re; dummodo ille, qui præcipit, excommunicatus etiã ſit. Hoc enim ſupponendum eſt, quia ſi ille non ſit excommunicatus, non magis fiet irregularis, quã ipſe celebrans de quo ſtatim oſtendemus non fieri irregularem: & quia textus ſolum loquitur de excõmunicato, qui ſe ingerit celebrationi diuinorum. Primum ergo fundamẽtũ huius irregularitatis eſt cenſura eius, qui auctor eſt, vt alius coram excommunicato celebret. Quod autẽ faciat celebrare coram ſe, vel coram alio excommunicato, non videtur variare rationem culpæ, ob quam hæc pœna infertur, nam idẽ interuenit contemptus cenſuræ; idemque modus ſe ingerendi celebrationi diuinorum, quãtum ad actiuam celebrationem, quam per aliũ facere cenſetur: ergo eandem irregularitatem in eo caſu incurret. Quod ſi hoc admittatur, poterit vlterius inferri, excommunicatum ſa- C cerdotem, qui alium facit celebrare, etiam ſi non coram ſe, neque coram alio excommunicato, ſed abſolute, aut priuatim, aut coram non excommunicatis, fieri irregularem, quia tunc etiam ſe ingerit actiue celebrationi diuinorũ, & per alium celebrare cenſetur, quod maxime vrgebit; ſi pro ſe, etiam ſi non coram ſe faciat celebrari, quia tunc magis ſe ingerit, & ſit particeps celebrationis.

6 Obiectio. Fiatne irregularis excõicatus coram alio excõicato faciens celebrare.

Reſpondetur, etiã ſi admittamus hãc irregularitatem propter communem ſententiã, non eſſe extendendam vltra terminos eius. At vero auctores illius ſolum dicunt excõmunicatũ audiẽdo miſſam, cuius celebrationi auctoritatem præbet, irregularẽ fieri, vt patet ex Gloſſa in Clemẽt. 2. de Priuil. verbo, *Celebrari*, in qua D omnes fundati ſunt: & ex dicto cap. *Illud*, quod eſt præcipuum fundamentũ, ſolum enim loquitur de eo, qui fecit celebrari coram ſe. Et ratio reddi poteſt, quia tunc ſolum ſe gerit virtualiter ac moraliter tanquã celebrans, quia de ratione celebrãtis eſt, vt ipſe interſit ſacrificio, vt per ſe notũ eſt, & ideo, ſi non faciat corã ſe celebrari, nec ſe gerit virtute vt celebrãs, nec ſe ingerit celebrationi, quantũ neceſſe eſt ad hanc irregularitatẽ contrahendam, licet aliquẽ concurſum ad celebrationem habere videatur. Et ideo dixi oportere, vt ipſemet, qui aliũ facit coram ſe celebrare, excommunicatus ſit; nec ſatis erit quod inducat excommunicatum ad celebrãdum coram ſe, vt ſuprà cõtra Nauarr. dixi, quia nemo contrahit irregularitatem ob celebrationem, niſi quia excommunicatus eſt.

7 Solutio.

Gloſſa.

Vnde

Vnde vlteriùs addo, hanc irregularitatẽ reſtringendam eſſe ad Sacerdotes, ita vt non quiuis, ſed ſolus Sacerdos excõmunicatus faciens coram ſe celebrare, irregularis fiat. Quamuis Gloſſa, Panormitanus, Couarruuias, & alij ſimpliciter de excõmunicato loquãtur; & Nauarrus cap. 27. num. 244. expreſſiùs dicat. *Prælatũ, aut Dominum*, &c. Ratio autẽ, quæ me mouet, eſt; quia ſi inſpiciamus textum in illo cap. *Illud*, ſolùm loquitur de epiſcopo excomunicato, qui coram ſe fecit celebrare: ſi verò conſideremus rationem fundamentalẽ huius iregularitatis, ea eſt, quòd is, qui facit coram ſe celebrare, moraliter ſe gerit, ac ſi ipſe celebraret: at verò ſolus Sacerdos celebrans incurrit iregularitatem: ergo etiam ſolus Sacerdos faciens coram ſe celebrare, illam incurret. Denique cùm pœnæ ex ſuo genere reſtringendæ ſint, multò magis hæc, quæ obſcuriſſimè ex iure colligitur.

9 Reſolutio data limitata.

Celebrans coram excommunicato vitando quomodo peccet, quámve pœnam incurrat.

SEcunda pars aſſertionis erat, prohibitionem hanc extendi ad ipſos Sacerdotes non excõmunicatos, vt corã excommunicato celebrare non poſſint, & grauiter peccent, ſi contrarium faciant: quia communicatio in diuinis cum excommunicato maximè prohibita eſt omnibus fidelibus, vt ſuprà oſtendimus: celebrare autem coram excommunicato, eſt communicare cum illo in diuinis: ergo. Item quia in iure generatim ſtatutum eſt, ne coram excommunicatis diuina fiant, vt patet ex cap. *Is qui*, de Sententia excommunicat, vbi in particulari de celebratione eſt ſermo. Idem colligitur ex Clementina 2. de Sententia excommu. Hæc autem prohibitio nunc limitanda eſt ad excõmunicatos nominatim, ſeu manifeſtos percuſſores Clericorum; nam alios non tenemur vitare: & ita quamuis nobis conſtet eos eſſe præſentes, poſſumus celebrare: nam licèt ipſi peccent aſſiſtendo, qui celebrant, non peccant, nec communicat peccata illorum, niſi illos fortaſſe inducat ſine graui cauſa, aut neceſſitate, vt ſuprà dictum eſt. Tunc autem peccabit non propriè communicando cũ tali excommunicato; nam hoc illi prohibitum non eſt: ſed quia inducit illum ad malum.

Ca. Is qui, de Sent. excomm. Clement. 2. de Sent. excomm.

10 Propter hanc autem communicationem incurretur excomunicatio minor; quod commune eſt: non verò irregularitas. Item enim expreſsè cautum eſt in dicto cap. *Is qui*, de Sent. excõ. in 6. & ratio in eodem textu non alia redditur, quàm quòd id non ſit expreſſum in iure. Cur autem in iure non fuerit poſita talis irregularitas, etiamſi fortaſſis pro alijs ſimilibus delictis poſita ſit, cùm pẽdeat ex arbitrio legiſlatoris, ſufficiens ratio erit, ne tot multiplicẽtur irregularitates: Propterea quòd qui celebrat corã excõmunicato, nõ violat directè cenſurã, & magis ſe habet vt patiens cõmunicationẽ alterius excõmunicati, ſeu nõ vitans illam, quàm vt per ſe agens contra cenſurã. Quamuis autẽ ĩ dicto cap. *Is qui* negetur incurri irregularitatẽ ob hãc culpam: tamen in cap. *Epiſcopum*, de priuileg. in 6. cenſura interdicti ponitur in eos, qui publicè excõmunicatos ad diuina oficia, ſeu eccleſiaſtica Sacramẽta admittũt: vbi Gloſſa aduertit, hos eſſe vicinos irregularitati; quia ſi ſic iter dictum celebrent, irregulares fient. Verũtamẽ de hac cenſura interdicti, ſuo loco dicemus.

Ca. Is qui, de Sẽt. excom. in 6.

Quid faciendum, ſi excommunicatus vitandus ſacris intereſſe velit.

CIrca hoc verò ſolet occurrere difficultas, quid debeat facere Sacerdos quãdo nõ poteſt expellere excõmunicatũ vitandũ ab eo loco ĩ quo ſacrificaturus eſt. In qua re dicẽdũ eſt, ſi Sacerdos tunc nõdũ inchoauit miſsã, debere potiùs illã omittere, quàm corã excõmunicato celebrare. Ita docent omnes. & à fortiori patebit ex dicendis. Si verò Miſſa iã eſt inchoata, & excommunicatus vitandus ſuperuenit, & vult ei intereſſe, ſiſtendum eſt, & excomunicatus B monendus, vt recedat; vt colligitur ex Clementina 2. de Sententia excommun. ibi: *Inſtantibus etiã celebrantibus exeant*: & infrà: *A celebrantibus moniti vt exeant*. Et ibidem noua excommunicatio Pontifici reſeruata fertur in eos, qui cùm ſint publici excommunicati, & ab ipſis celebrantibus in eccleſijs, vt exeant moniti, remanere præſumpſerint. Quòd ſi hæc admonitio. & obligatio non ſufficiat, adhiberi poteſt vis, & coactio abſque vlla iniuria, quia illa potiùs eſt defenſio Eccleſiaſticæ immunitatis, adeò vt etiamſi excommunicatus, qui exire non vult, ſit Sacerdos poſſit per vim expelli abſque violatione canonis, *Si quis ſuadente*; & ideò ad oſtiarij munus pertinere dicitur eiicere excommunicatos. Et à ſimili optimè cõfirmari poteſt ex cap. *veniens*, de Sententia excõmun. Et huc etiam ſpectat antiqua conſuetudo, quòd Diaconus in Miſſa clamare ſolebat, vt qui non cõ- C municarent, exirent: quam etiam miraculo, ſeu reuelatione aliquando confirmatam eſſe refert Gregorius II. Dialogor. cap. 23. At uerò ſi excommunicatus expelli non poſſit, diſtinguendum eſt: aut enim peruentum eſt ad Canonem, ſeu conſecrationem, aut non. Si nondum peruẽtum eſt, omitenda eſt potiùs Miſſæ perfectio, quàm perficienda corã excommunicato. Quod etiam colligitur ex dicta Clementina 2. ibi: *Ex quo frequenter contingit, quod non ſine Dei offẽſione, ac populi ſcandalo, ipſa Miſſarum ſolennia remanent inexpleta.* 11

Quid ſi expelli non poſſit.

At ſi Sacerdos iam Canonem inchoauit, debet Miſſam abſoluere vſq; ad ſpecierũ ſumptionẽ quia ſacrificium nulla ratione debet imper- D fectum, ſeu inchoatum reliqui, vt ſuperiori tomo latiùs probatum eſt diſputatione 85. ſectione 1. Et in his conueniunt Doctores, vt videre licet apud Gabrielem in 4. diſt. 18. quæſt. 3. art. 3. dub. 2. Sotũ diſt. 22. quæſt. 1. art. 4. poſt ſecundam concluſionem. Antoninum tractatu de Excommun. cap. 79. num. 4. Horis Canonicis, cap. 16. num. 60. Gloſſam cum Doctoribus in dicta Clemẽtina 2. de Sententia excommun. ſolùm eſt quædam differentia notanda: nam Gloſſa, Antoninus, & alij, quos ſequitur Nauarus in Summa, cap. 72. num. 33. nihil ampliùs requirunt, niſi vt Canon incœptus ſit. At idem Nauarrus cũ Innocentio in cap. *Nuper*, de Sententia excõmunicationis: & alij dicunt, neſſarium eſſe, vt conſecratio inchoata ſit quia antea nõ eſt inchoatum ſubſtantiale ſacrificiũ; ſed omnes ſunt cæremoniæ & orationes quaſi præparatoriæ ad ſacrificiũ: & ideò ſi cõſecratio inchoata nõ eſt, quamuis intermittatur officiũ, & omittatur Miſſa, nõ reliqueretur imperfectũ ſacrificium,

Gabriel. Soto Antoninus Nauarrus Gregorius Gloſſa

ſacrificium, cum inchoatum non ſit quo ad ſubſtantiam; quo ad accidentia verò à principio Miſſæ inchoatur: quare ſemper omitti poterit vſque ad conſecrationem excluſiue. Quia illa differentia ſecundum magis, vel minus, ſeu ſecundum maiorem diſtantiam, vel propinquitatem ad conſecrationem, non refert: nec ſatis eſt, vt inducat obligationem inchoandi, & perficiendi ſubſtantiã ſacrificij: quia de hoc neque diuinum præceptum extat, neque Eccleſiaſticum tam graue, quam eſt præceptum de vitando excommunicato in diuinis, & maximè in Miſſæ ſacrificio. Res eſt quidem dubia, & ex vtraque parte probabilis, quia nullum de hoc habemus ius expreſſum; & duo præcepta ibi concurrunt: vnum de vitando excommunicato, aliud de perficiendo ſacro officio inchoato (nõ eſt.n. dubium, quin per ſe loquendo, præceptum hoc ſit etiam ante inchoatam cõſecrationem: quod proinde grauius obligat, quò propinquius ad conſecrationem acceditur) & quia inchoato canone, iam propinquiſſimè acceditur ad myſterium; ideò poſtquam ille inchoatus eſt, grauior reputatur obligatio perficiendi Miſſam, vt intelligi poteſt ex iis, quæ de canone diſſeruimus præcedenti tomo, diſputatione 83. ſectione. 3. Quare non eſt facilè expendere, & quaſi librare has obligationes, & vtra earum maior ſit iudicare: Vnde cum vtrinque etiam ſint varia Doctorum iudicia, liberum erit Sacerdoti, quam voluerit partim, eligere.

13 *D. Thomas. Dubiũ incidens de Sacerdote qui dum celebrat, recordatur ſe eſſe excommunicatum, expeditur.* Diuus Thomas autem in ſimili caſu tutius dicit eſſe Miſſam omittere, ſcilicet quando ipſemet Sacerdos recordatur ſe eſſe excommunicatum, vt patet 3. part. qu. 83. art. 6. ad 2. Et hæc addenda ſunt iis, quæ ibi ſcripſi diſputatione 68. ſectione 6. & diſputatione 85. ſectione 2. Maior enim obligatio eſt in Sacerdote non ſacrificandi, quando eſt excommunicatus, quàm non ſacrificandi coram excommunicato. Si ergo ante inceptum canonem recordetur ſe eſſe excommunicatum, omittere debet Miſſam, ſi abſque graui ſcandalo, aut infamia id facere poſſit, vt diuus Thomas ſuprà aduertit; vel niſi facilè poſſit inde abſolutionem obtinere: ſi verò iam conſecrationem inchoauit, perficere debet ſubſtantiam ſacrificij, vt idem diuus Thomas, & cum eo omnes docent. De illo verò tempore intermedio à principio canonis, *Te igitur clementiſſime Pater*, vſque ad conſecrationem, res eſt vtrinque dubia: tutius tamen videtur, etiã tunc Miſſæ ſacrificium omittere, iuxta diui Thomæ ſententiam. Ad eundem ergo modum opinabimur in præſenti caſu, quanquam enim vt dixi, non ſit omnino eadem ratio, quia grauius eſt celebrare excommunicatum, quam coram excommunicato: eſt tamen ſimilitudo ſufficiens, vt idem iudicium ferendum cenſeamus.

14 Denique addunt Doctores, in prædicto caſu poſt ſumptionem Sacramenti, quod reliquũ eſt Miſſæ, non eſſe coram excommunicato abſoluendum: ſumptio enim vel eſt de eſſentia ſacrificij, vel multum pertinens ad ſubſtantiam eius: & ideò ſaltem vſque ad illam peragendũ eſt ſacrificium: cap. *Relatum*, de Conſecrat. d. 2. & quia peragi debet decenti, & conuenienti modo; ideò nihil omitti debet eorum, quæ in tota illa actione vſque ad ſumptionẽ Sacramenti fiunt: poſt peractam verò ſumptionem, cùm iam omnino, & indubitanter tota ſubſtantia ſacrificij conſummata ſit, ſi adhuc excommunicatus recedere nolit, in ſacriſtiam, vel alium cõuenientem locum ſecedere debet Sacerdos, & ibi cætera perficere. Quod quidem non inuenio in aliquo iure ſpecialiter præſcriptum: ſed ex illo principio generali colligitur ab authoribus. Quòd coram excommunicato non ſunt ſacra officia peragenda: nam ab hac regula ſolum excipitur illud ſacrum miniſterium, quod neceſſarium eſt ad ſacrificium inchoatum perficiendum: cum ergo id, quod poſt ſumptionem ſequitur neceſſarium non ſit ad perfectionem ſacrificij, non erit coram excommunicato dicendum ſed vel omittendum, vel alio conuenienti loco perficiendum.

15 *Liceatnè ſimul cũ excommunicato vitãdo Miſſã audire.* Vltima pars propoſitæ aſſertionis erat, prohibitum eſſe ex ui cenſuræ, ne cum excommunicato in audienda Miſſa alii communicent, id eſt ne ſimul cum eo canonem Miſſæ audiant. Quæ pars non eſt ita certa ſicut præcedens, quia non eſt in iure expreſſa; ſed colligitur ſolum ex illo generali principio, quod cum excommunicato communicandum non eſt, præſertim in diuinis. Dubitari autem poteſt, an illa conditio Miſſæ, vt ſic dicam, ſit communicatio in diuinis: inter facientem enim rem ſacram, & audiẽtem eſt quedam communicatio; quia & ille, qui audit offert per Sacerdotem, & Sacerdos eiuſdẽmet oblationem principaliter offert. Item Sacerdos veluti miniſtrat ei, qui audit, & hic fruitur miniſterio eius. *Ratio dubii.* At verò inter audientes inter ſe nulla videtur eſſe communicatio, quãdo sũt purè audientes, & nullo modo miniſtrantes. nã ſi aliquo modo miniſtrent, & cooperentur Sacerdoti, iam tunc ſaltem mediatè communicabunt: quando tamen uterque eſt purè audiens, licèt vnuſquiſque cum Sacerdote communicet, non tamen inter ſe: quia neque vnus audit aliũ nec loquitur cum alio, nec miniſtrat alteri. Nec ſequitur, ſi ambo communicant cum tertio, cõmunicare inter ſe: ſicut non ſequitur, ſi duo ſunt amici vni tertio, eſſe etiam inter ſe: & multa poſſunt vniri in tertio quæ non vniuntur inter ſe, niſi per accidens, & quaſi extrinſeca denominatione. *Prima ſententia. Durand.* Vnde Durandus in 3 diſt. 18. quæſt. 5. num. 7. ſentit, hanc in rigore non eſſe communicationem, adhibetq; alia exempla tã ex diuina, quam humana communicatione: nã ſi duo accedant ad communicandum, & quorũ vnus ſit excommunicatus, non alter, & Sacerdos vtrique det Euchariſtiam, licèt ipſe Sacerdos peccet, & communicet cum excommunicato; alter verò, qui Euchariſtiam ſumit, non cõmunicat cum illo. Et ſimiliter, quamuis Ioannes non excommunicatus ſimul ſalutet Petrũ non excommunicatum, & Paulum excommunicatum, etiamſi Petrus ſalutet Ioannem, nõ propterea dicetur cõicare cum Paulo excõicato.

16 *Vera ſententia. Palud. Soto. Caiet. Syluest. Nauar. Innocentius* Nihilominus contraria ſententia communiter recepta eſt: tenet eam Paludanus diſtinct. 18. quæſt. 6. Soto diſtinct. 22. quæſt. 1. artic. 4. Caietanus verbo *Excommunicatio maior*, cap. vlt. fine. Sylueſter, *Excommunicatio*, 5. Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 19. cum Innocentio in cap. *Nuper*, de Senten. excomm. & ipſe Durandus non audet omnino ab hac ſententia recedere *Qui in talibus* (ait) *non ſunt relaxandæ habenæ in eluſionẽ interdictionis Eccleſiæ: ideò nemini conſulerẽ, quòd audiret diuina, præſente excõicato ad audiendum*. Ratio verò eſt, quia iuxta commu-

cōmunem vſum, & ſenſum Eccleſiæ, hæc coniunctio fidelium ad idē ſacrificium ſuo modo offerendum, vel ad eandem menſam ſpirituale̅, eſt quædam exterior ſignificatio mutuæ vnionis, & coniunctionis in eodem corpore, à quo præciſus eſt excommunicatus: & ideò illa eſt communicatio prohibita inter alias ex vi cenſuræ excōmunicationes. Quo fit, vt ſi inchoata etiam conſecratione Miſſæ excommunicatus adueniat, alij, qui audiunt, exire, ſeu eam relinquere teneantur, relicto ſolo miniſtro, qui Sacerdoti inſeruit; quia in eis non procedit ratio de perficiendo ſacrificio: & ideò ſtatim obligatur vitare cōmunicationē cū excōmunicato. Quod ſentiunt authores citati. Oportet autē, vt omnes aduertunt, vt excommunicatus adſit formaliter (vt ſic dicam) ad audiendam eandem Miſſam: nam licèt ibi, vel propè adſit aliud agens, non propterea communicabitur cum illo. Et idem eſt, ſi in eadē Eccleſia audiat aliā Miſſam; quia tunc ceſſat ſuprà dicta ratio: quod non ſolùm procedit inter audientes ſed etiam inter Sacerdotem dicentem, & excommunicatum: nā licet excommunicatus in vno altari eiuſdem Eccleſiæ Miſſam audiat, nō propterea communicabit cum illo Sacerdos, qui eodem tempore in alio loco eiuſdem Eccleſiæ Miſſam dixerit. Hæc autem communicatio coaudientium eandem Miſſam eſt minima omniū, quæ eſſe poſſunt reſpectu talis rei; & ideò non habet peculiarem pœnam impoſitam, præter excommunicationem minorem: & fortaſſe poteſt à mortali culpa excuſari, ſi fiat ſine vlla inductione, vel cooperatione, & ſine contēptu, aut ſcandalo: & præſertim, ſi aliqua neceſſitate vel pietatis ſpecie fiat.

SECTIO II.

Quæ ſint alia diuina officia quibus excommunicatus priuatus eſt, & ſub qua pœna.

1 *Regula generalis.* SECVNDA, & quaſi fundamentalis regula in hac materia eſt, excomunicatum eodem modo priuatum eſſe participatione, aut communicatione in aliis diuinis, & Eccleſiaſticis officiis. Hæc aſſertio eſt certa, & communis omnium, habetque eadem fundamenta, quæ præcedens concluſio, & eodem modo, ac per eadem membra exponenda eſt. Eſt enim hic ſermo de communicatione externa: nam de interna, ſcilicet quo ad fructum impetrationis, vel ſatiſfactionis participandum, iā ſatis dictum eſt. Communicatio autem illa exterior, etiam hic intercedere poteſt quatuor modis ſuprà tractatis, ſcilicet vel quia ipſe excommunicatus *per ſe* facit, aut miniſtrat, & cooperatur diuino officio ſolēni, & publico; vel quia illi aſſiſtit, vel è conuerſo, quia non excommunicatus coram excommunicato diuinum aliquod officium facit; vel denique quia cum excommunicato ſimul aſſiſtit diuino oficio. Et his omnibus modis procedit hæc prohibitio, ſicut de oficio Miſſæ dictū eſt. Et cum eadē proportione nunc eſt applicanda ad excōmunicatos vitādos, vel nō vitandos: nec oportet eadem hic repetere. Nonnulla verò hic in particulari explicanda ſuperſunt.

Quæ ſint diuina officia, quibus excommunicatus priuatur.

PRimò enim declarandum eſt, quid nomine diuinorum officiorum inteligendum ſit: & quod miniſterium circa illa prohibitum ſit ipſi excommunicato. Ad quod breuiter reſpondetur, (ſecluſo officio Miſſæ, de quo iam dictum eſt) in primis ſub eo nomine comprehendi canonicum officium ſeptem Horarum, quæ in Eccleſia publicè recitantur. Deinde publica proceſſio, ad quam populus fidelis concurrit. Omnis item publica oratio, aut benedictio, aut ſimilis cæremonia Eccleſiaſtica, quæ ex eius, vel Chriſti inſtitutione ſoleniter ſit, & ſēper eſt annexa alicui ordini clericali, vt eſt Euāgelium, vel Epiſtolam ſolenniter cantare, aut proprium munus cuiuſuis inferioris ordinis ſolenniter, & ex officio exercere. Itē aquā, oliuas, aut candelas ſolenniter benedicere, & multò magis chriſma conficere, vel oleum ſanctum benedicere, & ſimilia. Quæ probantur partim ex conſuetudine, & communi ſenſu Eccleſiæ, partim ex communi interpretatione Doctorū, qui hæc omnia ſub diuinis officiis comprehendunt, cùm de hac materia loquuntur: partim etiam ex iuribus, quæ omnia illa officia diuina quæ ſunt propria alicuius ordinis clericalis, & ita inſtituta ſunt, vt à miniſtro publico Eccleſiæ ad illud opus conſecrato, fieri ſolēniter debeant, ſub hac voce ī præſenti materia comprehendunt, vt colligitur ex cap. *Si quis Epiſcopus*, 4. cum aliis 11. quæſt. 3. & cap. 1. & cap. *Is cui*, de Sententia excomunicat. in 6. & cap. 1. de Sētentia, & re iudic. in 6. & ex particularibus exēplis ſtatim tractandis id magis conſtabit.

Non comprēheditur autē, propriè loquendo, ſub hac voce ſacra concio. Nam certum eſt poſſe excommunicatum ſacræ concioni intereſſe, vt expreſsè ſtatuitur in cap. *Reſponſo*. de Sētentia excommunicat. vbi concionari excommunicatis permittitur: *dumodo eis nullum diuinum officium celebretur*. Ex qua partitione in omni proprietate ſermonis conſtat concionem nō eſſe diuinum officium, neque partem eius: & ex ſe generalem eſſe tā pro Eccleſiæ mēbris, quàm prò externis, etiam prò infidelibus. Vnde in Concilio Carthaginenſi quarto, cap. 84. ſic ſtatuitur: *Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, et audire uerbum Dei, ſiue Gentilem, ſiue hæreticum, ſiue Iudæum*: quod eſt cap. 67. de Conſecrat. diſt. 1. ergo non eſt cur excommunicati excludantur. Dices: omnis ſermo, vel communicatio cum excommunicato prohibentur. Reſpondeo, vt infrà oſtendemus, quando locutio eſt ad vtilitatem, & conuerſionem ipſius excommunicati, non prohibetur: concio autē ex ſe ad hunc finem tendit: & ideò neque ipſe excommunicatus intereſſe, neque Eccleſiæ miniſter coram excommunicato concionari, neq; alij fideles ſimul cū excōmunicato cōcioni adeſſe prohibētur. At verò ipſe excōmunicatus meritò cēſēdus erit prohibitus cōcionari: nā ibi ceſſat ratio, propter quā ei cōceditur, vt poſſit cōcionē audire: nā qui aliis cōcionatur, nō ſuam, ſed aliorum vtilitatem, per ſe loquēdo, intēdit. Non eſt autē conceſſum excommunicato communicare cum aliis propter eorum vtilitatē, niſi fortè ī extrema, vel graui neceſſitate. Præſertim

Nomine diuini officij non cōprehēdi ſacram concionem. 2

Cap Reſponſo. de Sentent. excomm

Concilium Carthagi.

Excōmunicati vitandi prohibentur cōcionari

A peccatum mortale eſt, Maior certiſſima eſt, & multis iurib. continetur, c. *Cum non ab homine*, de Sent. exc. ibi, *Debes abſtinere*, & in c. *Illud*, de Cleric. exc. miniſt. dicitur excom. magis teneri ad vitandum alios, quam teneantur alii ad vitandum ipſum: ſupponitur ergo vtrumque teneri, licet magis excõicatum ipſum. Idemq; habetur in multis decretis 11. q. 3. Ac denique in extraua. *Ad euitanda*, ſupra citata, cum gratia nulla fiat excommunicato, vt in ea dicitur, alus fit, vt non teneatur excõicatum, vitare, niſi in duob. caſib. de quib. nunc agimus, ergo hæc prohibitio directè cadit non ſolum in talẽ excommunicatum, ſed etiam in alios.

Vide Nau. de Horis cano. c. 11. ver. 14.

27 Generalis regula proponitur.

An verò, & quando contingat excuſatio ab hac culpa, & obligatione: hæc regula ſtatui poteſt, quoties ipſe excommunicatus non excuſatur, ſed peccat miniſtrando ſacramẽtum, alios etiam ab illo recipientes non excuſari, agimus B enim de excommunicato vitando: tunc autem maximè vitandus eſt, quando ipſe cenſurã violat miniſtrando. Et quoniam hæc eſt cauſa adæquata, à qua pendet hæc prohibitio, fieri videtur, vt ẽt è contrario, quoties hic excõicatus ita excuſatur, vt licitè ſacramentum miniſtret, alii ẽt excuſentur ab illo recipiendo. Quod verum eſt opinor, quoties cauſa excuſationis eſt neceſſitas aliqua intrinſeca, ſeu iuſta. Patet, quia ſi neceſſitas ſit ipſius recipientis, illum primo excuſat: ſi verò ſit alterius, vel eiuſdemmet excõicati, ẽt inde redundabit excuſatio ad recipiẽtem. Nam ſi licet excommunicato dare ſacramentũ alteri propter neceſſitatem eius, etiam licebit ab alio recipere propter eius neceſſitatem ſi ita interdum contingat, quod tamẽ raro eueniet. Loquor autem de neceſſitate intrinſeca, & iuſta, nam ſi ipſemet excommunicatus vim inferat alteri, vt miniſtret, & propterea ille excuſa C tur dando, alius non excuſabitur recipiendo, vt per ſe notum eſt. Similiter, quando excuſatio eſt ex ignorãtia, vel naturali inaduertentia, non exiſtimo eam ſufficere ad excuſandum alium in communicando cũ illo præſertim quo ad perceptionem ſacramentorum, quia hæc obligatio directè eſt non ſolius excõicati, ſed etiã aliorum. Vnde non ſolum eſt propter vitandã participationem in peccato eius, ſed propter directam, ac propriam prohibitionem, ſed ignorantiam vnius, licet eum excuſet, non excuſat alium reſpectu præcepti directè illi impoſiti: D ergo. Et confirmatur, nam, licet mihi cõſtet huiuſmodi excommunicatum eſſe oblitum ſuæ cenſuræ, vel non eſſe abſolutum in re ipſa, quãuis ipſe putet ſe eſſe abſolutũ, non poſſum pro illo offerre ſacrificium, vel alia eccleſiæ ſuffragia: nã hoc mihi directè prohibetur, quidquid ſit de exiſtimatione alterius, ergo idẽ eſt quo ad receptionem ſacramentorum à tali excommunicato. Quod intelligitur per ſe, & ex vi ignorantiæ, nam ſi inde oriatur occaſio ſcandali vitandi, vel alia ſimilis neceſſitas, iam reuoluimur ad aliud caput excuſationis, quod eſt neceſſitas.

28 Recipere ſacramentũ ab excõicato per ſe loquẽdo mortale eſt.

Iam verò quod materia huius prohibitionis grauis ſit, & ad mortale peccatum ſufficiens, docet D. Thomas ſupra q. 3. & in ſolu. ad 1. ita exponit cap. *Sacris*, de iis, quæ vi metuſvè cauſa, ibi, *Cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere*, nam eſt ibi ſermo de peccato, quod committit communicando cum excommunicato, quamuis intelligentia illius textus plura requirat, de quibus ſupra dictum eſt, tractando de cenſuris in communi. Rationem attingit D. Thom. ibid. ad 2. quia directa intentio eccleſiæ in hac prohibitione præcipuè eſt propter ſpiritualia. Vnde ipſe concludit omnẽ communicationem in diuinis eſſe peccatum mortale. Eſt ergo hoc multò certius in hac adminiſtratione ſacramentorum: nam inter ipſa ſpiritualia valde grauis materia eſt.

D. Thom. ca. Sacris de iis, quæ vi.

29 Propter hanc receptionẽ ſacramentorũ ab excõicato ſolam minorem excõicationem incurri.

Secunda verò pars de pœna huius delicti quo ad excommunicationem minorem certa eſt: nam hæc cenſura propter omnem communicationem cum huiuſmodi excommunicato incurritur, vt infra diſputatione ſpeciali de excommunicatione minori dicemus. Quo ad alteram verò partem excluſiuam probatur, quia nulla maior cenſura, nec irregularitas ipſo iure impoſita eſt propter huiuſmodi delictum, vt patet ex ipſis iuribus, & ex conſenſu omnium doctorum. Veruntamen de maiori cenſura excipiendi ſunt caſus, ſi qui ſunt in iure expreſsi, vt videtur eſſe in c. *Significauit*, de Sent. excom. de quo infra ſuo loco agemus. Et quando excommunicatio maior fertur etiam in participantes, nam illa tunc maxime ligabit eos, qui in ſacramentorum adminiſtratione participãt: vt tamen huiuſmodi excommunicatio nunc valida ſit, ſeruanda eſt forma præſcripta in cap. *Statuimus*, & c. *Conſtitutiones*, & c. *Statutum*, de ſentent. excommunic. in 6. Hæ autem exceptiones confirmant regulam generalem poſitã, vt extra hos caſus nulla cenſura maior, quam excommunicatio minor propter hoc delictum incurratur.

30 Propter receptionem ſacramẽtorum ab excõicato non incurri irregularitatẽ.

Præterea de irregularitate idem ferè diſcurſus fieri poteſt, nam omnia iura loquentia de irregularitate, quæ contrahitur propter violationem cenſuræ per vſum ſacramentorum, ſemper loquuntur de vſu actiuo ex officio, vt patet in c. 1. & c. Is cui, de Sentent. excommun. in 6. & c. *Si quis Epiſcopus*, 4. 11. q. 3. & aliis ſupra citatis, ergo hæc pœna non eſt extendenda ex vi illorum iurium ad paſſiuam receptionem ſacramentorum ab excommunicato, tum ob generalem regulã, quòd pœnæ ſunt potius reſtringendæ, tum ob ſpeciale ius, quod habemus irregularitatem non incurri, niſi in caſibus à iure expreſſis. Induci etiam ad hoc poteſt capit. *Si celebrat*, de cleric. excommun. miniſt. eo modo, quem annotauimus præced. diſput. ſect. 1. in fine. Accidit præterea, quod vbi in receptione alicuius ſacramenti ab excommunicato incurratur irregularitas, vel ſuſpenſio, id ſpeciatim à iure exprimitur, ergo, vbi non exprimitur, non incurritur, exprimitur autem de ſolo ſacramento ordinis, eſt ergo illa veluti exceptio a generali regula negatiua, quæ illam firmat pro omnibus aliis ſacramentis, vt nimirum propter eorum ſuſceptionem talis inhabilitas non incurratur.

31 Suſcipiẽs ordines ab excõicato fit irregularis.

De ſuſceptione autem ordinis res eſt certa non ſuſcipere ſic ordinatum ordinis executionem, an verò illa ſit propria irregularitas, vel ſuſpenſio, & an incurratur etiam ſine culpa, in materia de Suſpenſ. & de Irregularitate dicetur.

SECTIO

SECTIO IIII.

Vtrum Excommunicatus non vitandus validè, & licite poſsit ſacramentum miniſtrare.

IN iure antiquo nõ erat locus huic quæſtioni: ſed, quæ hactenus diximus, generalia erãt omnibus excõmunicatis: propter extrauagantem vero, *Ad euitanda*, oportet exponere, quæ nã ex iis, quæ diximus, locum habeant in cæteris excommunicatis; quę vero eis concedenda ſint. Duo enim in prædicta extrauaganti ſunt obſeruãda. Vnum eſt, aliis fidelibus concendi vt poſſint communicare cũ his excommunicatis etiam in participatione ſacramentorum, vnde neceſſe eſt, vt talis adminiſtratio poſſit huiuſmodi excommunicatis eſſe licita: aliàs inutilis eſſet aliorum fauor. Aliud eſt, quod ipſis excommunicatis per eam legẽ nullus fit fauor. Ex quo fit, vt quãtum eſt ex ſe, ſemper teneãtur nõ ſe ingerere huic miniſterio. Quomodo autẽ in praxi hoc veluti medium ſeruandum ſit, non eſt ad explicandũ facile.

2 Et ideò varię ſunt de hac re opiniones: prima negat ſimpliciter his excõmunicatis licere miniſtrare ſacramẽta. Inſinuat Adria. quod lib. 3. art. 3. ad 3. 1. opin. quamuis ibi potius dicat nõ licere dare ſacramẽta his excõmunicatis, qui indigni ſunt, quàm quòd nõ liceat his excõmunicatis ea miniſtrare. Et præterea non loquitur ex vi cenſuræ, ſed ex iure naturæ ob indiſpoſitionẽ accipentis, vel dantis. Citatur etiã idem Adrian. q. 3. de Baptiſmo, vbi nihil clare dicit; ſed in ſecundo argumẽto ad oppoſitũ aliquid inſinuat, ſicut etiã Caietan. in Summ. verb. *Abſolutionis impedimẽta*. Dicũt enim hi Doctores licere quidẽ aliis fidelibus ſuſcipere ſacramẽta ab huiuſmodi excõmunicatis; ipſis vero miniſtris nõ licere ea dare, ſicut nobis licet accipere mutuum cũ vſuris; alteri verò nõ licet dare. Iuxta quam ſententiam nunquam licebit ad huiuſmodi excommunicatis accipere ſacramẽta, niſi quando ipſi ſunt expoſiti ad huiuſmodi miniſteriũ. Sicut licet, v. g. audire miſſam ab huiuſmodi excõmunicato, nõ tamen licebit eum inducere, nec cooperari, aut miniſtrare illi. Aliorũ vero ſentẽtia eſt, licitũ eſſe interdum fidelibus petere ſacramẽta ab huiuſmodi excõmunicatis; & tũc etiã eis eſſe licitũ illa miniſtrare. Ita tenet Soto in 4. d. 1. q. 5. art. 6. & d. 22. q. 1. art. 4. & Couarr. in ca. *Alma*, p. 7. §. 2. & 6. num. 7. 8. Dried. lib. 1. de libertate Chriaſtana c. 8. & Victor. in Sum. materia de Excõ. q. 3. & alii infrà referẽdi. Et mihi magis ꝓbat, ſi rectè explicet.

Prima ſententia. Adri.

Caietan.

Poſterior ſententia. Soto. Couar. Dried. Victo.

Prima Aſſertio.

3 DIcõ ergo primo, Ex vi huius excõmunicationis eſt prohibitum aliis fidelibus, ne ſacramenta recipiant ab huiuſmodi excommunicatis. In hac videntur omnes conuenire, nam apertè colligitur ex verbis Extrauagantis *Ad euitanda*. *Indulgemus, vt nemo deinceps à communione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione prætextu alicuius cenſuræ, &c.* Et propterea huiuſmodi excõmunicatos ſimpliciter appellamus, *Non euitandos*, ergo ex vi cẽſuræ eccleſiaſticæ nõ tenentur fideles nõ recipere ſacramẽta ab his miniſtris, ergo nullo iure poſitiuo ꝓhibiti ſunt: quia hic nullũ aliud ius poſitiuũ interuenit, niſi quod in ipſa cẽſura includitur.

4 Ex quo vlterius infero, non ſolum recipere, ſed etiam petere ſacramentum ab his excõmunicatis licitum eſſe, ſeu non prohibitum ex vi cenſuræ, aut iuris poſitiui. Probatur, quia nulla communicatio cum his excommunicatis in adminiſtratione ſacramentorum prohibita eſt; ſed petere ſacramẽtum eſt quædam communicatio, & ſolum ſub ea ratione poſſet per cenſurã prohiberi, ſi prohibita eſſet, ergo, cum ſub illa ratione prohibita non ſit ſimpliciter non eſt prohibita. Dices, Ergo abſolutè licet fidelibus petere ab his excõmunicatis ſacramenta, & inducere eos ad miniſtranda illa, æquè ac quẽcũque alium non excommunicatum, ſi in cæteris ſit æqualitas, nimirum in poteſtate, vel etiã in diſpoſitione quo ad probabilem carentiã peccati mortalis. Patet ſequela, quia conceſſio Cõcilii Cõſtantienſis abſoluta eſt, ergo ſimpliciter tollit omne impedimentum, & cõcedit facultatem æquè communicandi cum his excommunicatis, ſicut cum non excommunicatis. Conſequens autem videtur incredibile, nam, ſi ego poſſum ſacramentũ petere, vel audire miſſam à ſacerdote nullo modo excommunicato, non licebit mihi ab huiuſmodi excommunicato, hæc petere, cur enim Eccleſia tã amplam concederet licentiam, quæ & dignitati ſacramentorũ & ſeueritati cenſurarum multum derogat, & ad vtilitatem fidelium neceſſaria non erat.

Non eſſe prohibitũ petere ſacramenta ab excõicato nõ vitando ex vi cenſuræ.

Obiectio.

5 Reſpõdeo nihilominus, cõcedẽdo ſequelam, quantũ eſt ex vi cenſuræ, & præcepti Eccleſiaſtici directè pertinẽtis ad ipſos fideles, hoc enim cõuincere videtur ratio adducta fundata in verbis Extrauagantis, quæ generalia ſunt. Et illius ratio reddi poteſt, quia leges humanæ generatim traduntur, & nõ poſſunt ad ſingulos caſus & circunſtantias eorum deſcendere, cum ergo fuerit conueniens concedere fidelibus communicationem cum his excommunicatis, fieri debuit abſoluta, & generali lege. Vnde, licet in hoc, vel illo particulari caſu nõ ſit tãta neceſſitas vel vtilitas talis communicationis, nihilominus etiã tunc non eſt prohibita ex vi cenſuræ, quia lex illa generatim lata eſt. Hoc vero nõ obſtat, quominus fideles vtentes hoc priuilegio, debeãt ſeruare modũ, ſi aliũde naturalis ratio dictauerit eſſe neceſſariũ ex aliis principiis ſeu ex parte ipſius excõmunicati, illũ nõ inducere ad talem actum, vt ex dicendis amplius conſtabit.

Solutio.

Secunda Aſſertio.

DIco ergo ſecundo, Non eſt ſimpliciter prohibitum ex vi cenſuræ huiuſmodi excommunicatis, miniſtrare ſacramẽta, eo modó quo aliis excommunicatis vitandis prohibitum eſt. Probatur, quia hæc duo correlatiua videntur, nam communicatio, cum inter duos neceſſario eſſe debeat, non poteſt eſſe vnius cum alio, quin etiam ſit huius cum illo, ergo ſi alteri eorum conceſſa eſt communicatio cum altero, neceſſe eſt, vt alteri non ſit ſimpliciter prohibita, quia repugnantia eſſe videtur alicui licitũ eſſe, quod ſine alterius peccato facere nõ poteſt. Et hoc ſenſu aiũt Iuriſtæ, prohibito vno correlatiuo, prohiberi etiã aliud concurrente eadẽ ratione. Quã regulã tradit Panormitan. in cap. *Quia clerici*, de Iure patro. num. 7. vbi dicit eſſe com- 6

Panorm.

munem

munem Theoricã Legiſtarum: & videri etiam poteſt Barth. in l. 1. C. de Cupreſſis. lib. 10. Verum eſt hanc regulam non eſſe adeò generalẽ, quin ſtando in terminis iuris poſitiui multas exceptiones patiatur, præſertim vbi diuerſitatis rõ interuenit, aut ipſum ius ſatis expreſſe declarat velle vnũ prohibere, & nõ aliud: q̃ duo in pſenti caſu reperiri vidẽtur ex vi prædictæ Extrauagantis *Ad euitanda*, Nihilominus tamẽ, quatenus illud principium fundari poteſt in ratione naturali, ſcilicet in neceſſaria connexione inter honeſtatem actus, & omnia, quæ ſunt de neceſſitate eius, quatenus honeſtus eſt, ſic neceſſe eſt, vt cui aliquis actus cõceditur, vt licitus, eidem cõcedantur omnia ſine quibus talis actus licitus eſſe nõ poteſt. In præſenti ergo cũ fidelibus cõceſſum ſit, vt licitè poſſint ſacramẽta recipere, & petere ab huiuſmodi excõmunicatis, cumque id non poſſint ſimpliciter facere licitè, niſi illi poſſint licite miniſtrare, quia ſaltẽ propter cooperationem, vel inductionẽ ad malũ frequenter id eſſet malum, fit, vt ipſis etiam excommunicatis ſic toleratis cõſequenter conceſſum ſit, vt licitè poſſint ſacramenta miniſtrare, non quidem in ipſorum fauorem, ſed aliorum.

Barthol.

Dices, quamuis nunquam liceat huiuſmodi excommunicatis ſacramẽta miniſtrare; ſi tamẽ id faciant ſua ſponte, licitum eſſe aliis benè vti malitia eorum, illa ab eis recipiendo. Hoc tamẽ non ſufficit ad intelligendam amplam facultatem, quæ in dicta Extrauaganti fidelibus cõceditur ad cõmunicandum cũ his excommunicatis in miniſterio ſacramentorum; quia, regulariter ac moraliter loquẽdo, nemo poteſt ab alio accipere licitè, quod alius non poteſt licitè dare: & multò minus poteſt petere, quod alius nõ poteſt licite efficere. Aliud eſt enim (quod in his rebus accuratè diſtinguendum eſt) aliquẽ non poſſe aliquid licitè facere; aliud nõ eſſe id facturũ licitè, quamuis poſſit. Nã, quando ſe habet hoc poſteriori modo, ſæpè licet ab alio petere, vel accipere, quod ipſe illicitè facit, vel facturus eſt: quia, cum defectus non ſit poteſtatis, ſed voluntatis, per accidens coniungitur actioni, quã alter petit, ſeu qua vtitur: & ideò, per ſe loquendo, petenti nõ imputatur, niſi aliunde ex charitate, vel ex alia peculiari ratione teneatur non petere: & ita cõtingit in exemplo ſuprà poſito de petitione mutui ab eo, qui non eſt daturus ſine vſuris. At vero quãdo quis nõ poteſt licitè aliquid facere, nulla ratione licet ab eo id petere, vel cũ eo cooperari: quia petere ab aliquo, id quod ſine peccato præſtare nõ poteſt, moraliter eſt petere peccatũ ipſum, vt latius dixi in 3. to. diſp. 18. ſect. 1. Vbi ex hoc principio cõcluſi, nunquã licere ſacramẽtũ recipere ab eo, qui nõ poteſt licite dare, etiã ſi ſæpe liceat recipere ab eo, qui non licite dat. Ergo, ſi his excommunicatis nũquã liceret miniſtrare ſacramẽta, neque fidelibus liceret ab eis illa recipere, quãtumuis ipſi eſſent ad miniſtrandũ expoſiti. Et prætereà quamuis daremus in aliquo raro caſu hoc eſſe licitum, v. g. quando talis ſacerdos eſt actu miniſtrans in altari, tamen id non ſufficit ad intentionẽ ipſius extrauagãtis, nec ad verba eius ſaluãda: nã intẽtio illius cõſtitutionis fuit ſubuenire cõſcientiis timoratis, & tollere occaſiones ſcãdali, vel periculi: illo autẽ modo nõ vitantur pericula, ſed augentur potius, & relinquuntur fideles valde perplexi circa hãc cõmunicationẽ in adminiſtratione ſacramentorum cum his excommunicatis. Verba etiam illius extrauagantis ampliſſima ſunt: cur ergo debent tam ſtrictè ad caſum rariſſimum limitari?

9 Euaſio.

Precluditur.

Nõ eſt idẽ non poſſe aliquid licitè facere, & non eſſe licitè facturum.

Poteſt verò aliquis tandem dicere, Eccleſiam in illa Extrauaganti non conceſſiſſe fidelibus, vt poſſint licite recipere ſacramenta ab his excõmunicatis, ſed ſolum abſtuliſſe directam prohibitionẽ, reſpectu aliorũ fidelium, integram relinquendo directam prohibitionem, quæ in eſt ipſis excommunicatis, & conſequenter relinquẽdo in aliis indirectam prohibitionẽ, quæ diuino, & naturali iure in eos redũdat. Sed hoc reuera incredibile eſt, tũ quia inutilis eſſet illa cõceſſio, nam, ſi ex aliquo titulo ſemper eſt illicitum fidelibus communicare cũ his excommunicatis in miniſterio ſacramẽtorum, quid interfuit eis tollere directam prohibitionẽ? Certè ad ſummum poterat id eſſe vtile ad vitãdã ſpecialem contumaciã, & conſequẽter etiam excommunicationem minorem: at Eccleſia plus intendit per eam conceſſionem, ſcilicet pacare conſcientias, & pericula peccandi abſolute in hac communicatione tollere. Tum etiam, quia in illo ſenſu falſa eſſent illa verba, *Nemo prætextũ alicuius cenſuræ, &c.* nam ſiue dicatur obligatio eſſe directa, ſiue indirecta, abſolute verũ eſt, prætextu cenſuræ, qua huiuſmodi excommunicatus ligatus eſt, debere alios vitare illum in adminiſtratione ſacramentorum: ergo repugnat hoc rationi, & verbis illius extrauagantis. Concludo igitur huiuſmodi excõmunicatos nõ eſſe ex vi ſuæ cẽſuræ ita ſeparatos ab actiuo miniſterio ſacramẽtorũ, vt eis ſemper illicitũ ſit, ſicut eſt vetitum aliis excommunicatis vitandis.

8 Obiectio alia.

Solutio.

Ex quo infero (quod etiam confirmat præcedentem aſſertionem) ſacerdotes habẽtes iuriſdictionem ad ſacramenta miniſtranda, non priuari illa ſimpliciter, & abſolute ob huiuſmodi excommunicationem nõ dum denunciatam &c. Probatur generatim in omnibus ſacramẽtis, quia à nemine licite miniſtrãtur (extra extremã neceſſitatẽ) niſi ius habeat miniſtrãdi, per iuriſdictionẽ ordinariã, vel delegatã, tali ſacramẽto accõmodatã, vt oſtẽdi in 3. To. diſp. 16. ſect. 1. ſed oſtẽſum eſt his excõmunicatis licitã eſſe hanc adminiſtrationẽ ſacramẽtorũ: ergo neceſſe eſt vt retineãt iuriſdictionẽ neceſſariã ad huiuſmodi actũ licitum. Prætereà in particulari id cõſtat de ſacramẽto pœnitẽtiæ, in quo magis neceſſaria eſt iuriſdictio, at vero ſacramentũ hoc collatum ab huiuſmodi excommunicato validũ eſt, per ſe loquendo, id eſt, niſi aliunde habeat defectũ eſſentialẽ in materia, vel forma aut intẽtione miniſtri: ergo ſignũ eſt per hãc excõmunicationem non priuari iuriſdictione ſpirituali, qui illã habebat. Minor eſt cõmunis ſentẽtia, vt videre licet in Couar. dict. c. *Alma*, p. 1. § 6. nu. 7. concl. 5. vbi Adrian. Caiet. Med. & Nauar. in eandẽ ſentẽtiam refert: quam tenet etiã Driedo lib. 3. de liber. Chriſt. c. 7. Vict. in Sum. 4. materia de excom. qu. 10. vbi dicit ita eſſe determinatum in Conc. Conſtant. in dicta Extrauag. *Ad euitanda*, Ex quo loco omnes dicti auctores hoc colligunt, quia, cum Eccleſia concedat fidelibus, vt non teneantur vitare huiuſmodi excõmunicatos in vſu ſacramentorum, conſequens eſt, vt relinquat ipſis excommunicatis poteſtatem neceſſariam ad ſacramenta conficienda; ſed iuriſdictio eſt neceſſaria ad conficiendum

9 Excõicati ſacerdotes non vitandi, nõ perdunt iuriſdĩone quã ad ſacramenta miniſtrãda habebant.

Euadetur corrollarium in ſacramento Pniæ, de quo ẽ magis dubium.

Couar. Adrian. Caiet. Medin. Nauar. Driedo. Victor.

ciendum hoc ſacramentorũ; ergo illã relinquit quia non minus cõceditur vſus huius ſacramẽti, quam reliquorum, nam, cum verba ſint generalia, & fauorem contineant; non eſt cur pœnitentiæ ſacramentum excipiatur, præſertim cũ vſus eius frequẽtior ſit magis neceſſarius.

10 Qua ratione excõicatis non vitãdis cõceſſa ſit licentia miniſtrandi ſacramenta. His excõicatis non licet ſe inuitare ad ſacramenta miniſtranda.

Supereſt vero vltimo loco explicandum, an hæc licentia miniſtrandi ſacramẽtum tã abſolute concedenda ſit his excommunicatis, ac ſi excommunicati nõ eſſent, vel quæ limitatio adhibenda ſit. In qua re primo videtur certũ nõ licere huiuſmodi excommunicatis ſe ſe ingerere & quaſi inuitare ad ſacramẽta miniſtrãda. Hæc eſt cõmunis ſentẽntia; & patet quia nullus fauor eis concesſus eſt, ergo nõ eſt eis data facultas cõicandi cum alijs, ſed ſolum eſt alijs data facultas cõicandi cum ipſis. Vnde ẽt in alijs generibus cõicationis non licet his excommunicatis communicare cum alijs, licet pñt admittere alios, vt ſecum cõicent, ſi velint, quia ipſis excommunicatis non eſt datum vt non teneãtur alios vitare, ſed ſolum vt poſſint non vitari ab alijs, vbi optimè quadrat, quod dicitur in cap. *Illud*, de cler. excom. miniſt. *Excommunicato non vitare multo magis, quam non vitari, periculoſum exiſtit, non vitare ſiquidem, cum in eo ſit excommunicatus ſine delicto non poteſt, ſed cum ex alijs pendeat, ſine ſuo delicto poterit non vitare.*

C. a. Illud, de cle. excom. mi.

11 Licet inſſi ab alijs ad eorum vtilitatem, vel neceſſitatem inuitentur.

Deinde, quãdo ipſe non ſe ingerit, ſed alius ab eo petit ſacramentum, hæc videtur generalis regula ſeruanda, vt, ſi ad fauorem petentis pertineat, ſeu moraliter ſit neceſſarium, aut valde vtile, vt excõicatus ei conferat ſacramẽtum, id poſſit facere ſine peccato, ſi vero non ita pertineat ad fauorem petentis, non poſſit. Hæc regula fundata eſt in verbis Extrauagantis, quibus declaratur, ibi non fieri fauorem excõicatis, ſed alijs fidelib. Explicatur aũt in particulari varijs modis, ſeu propoſitionib. nã in primis ſi ſacerdos ſit parochus, ideoq; ex officio teneatur miniſtrare ſacramentũ & ille, qui petit, habet ius petendi, & non vult alteri confiteri, tunc parochus, licet dicto medio excõicatus ſit, poteſt petenti licitè ſacrametum dare, quia petit ius ſuum, & ideo ad fauorem eius pertinet, vt ei tribuatur. Supponimus aũt huiuſmodi ſacerdotẽ excõicatum non poſſe hic, & nũc prius abſolutionem cenſuræ petere: nã, ſi poſſit facile, ſine dubio ad id tenetur, quia per ſe illi prohibitum eſt ſacramentum cũ cenſura miniſtrare, & tunc iam nulla imminet neceſſitas, cum poſſit prius cenſuram à ſe expellere. Dixi autem, *hic nunc*, quia non obſtabit, ꝙ antea potuerit, & fuerit in mora; ſed attendẽda eſt præſens opportunitas. Deinde ſupponimus huiuſmodi parochum non poſſe per alium non excõicatum ſatisfacere petenti: nã, ſi hoc poſſit teneretur ipſe abſtinere, quia iam nihil refert ad fauorem petentis, ꝙ ipſemet potius quam alius loco eius ſacramentum miniſtret.

Explicatur in eo qui ex officio ſacramẽtũ miniſtrare tenetur.

12 Qui ad hoc ex officio nõ tenetũ, aliquãdo poteſt ſacramentum miniſtrare. Vgolin. Nauar.

Præterea, quando ſacerdos ex officio non tenetur miniſtrare ſacramenta, qui autem petit, cum aliqua neceſſitate ab illo petit, tunc etiam licitum eſt ei dare. Hæc non eſt tam certa, ſicut præcedens, quia auctores citati ſolum de parocho videntur loqui. Vnde quidam moderni addunt excluſiuam, vt patet in Vgol. tab. 2. ca. 7. §. 4. nu. 4. Nihilominus tñ cenſeo eſſe verã. Et illam inſinuat Nau. in Sum. c. 2. nu. 10. dũ ait generaliter, confeſſionem factam huiuſmodi excõicato validam eſſe, quoties pœnitẽs nõ peccat inducendo hunc confeſſarium excõicatum ad ſuam confeſſionem audiendam. Quod eſt euidens quia ille excõicatus non eſt priuatus iuriſdictione, vt dictum eſt: ergo, ſi aliunde pœnitens non ponit obicem ſacramento, validũ erit. Subdit verò deinde, huiuſmodi inductionẽ tunc eſſe peccatum mortale, quãdo fit abſq; vlla neceſſitate, vel debito, quo alius tenetur. Probatur deinde quia tunc nullus fit fauor danti, ſed recipiẽti. Extrau. aũt concedit fidelib. omnem communicationem eis fauorabilem, & rectæ rationi conſentaneam. Nec verò intelligendum hoc eſt de extrema aliqua neceſſitate (in qua ẽt nominatim excommunicatus poſſit id facere) ſed ſufficit cõis aliqua neceſſitas, quæ ante Extrauagantem illã non ſufficeret. Ex quo fit, vt, ſi fidelis poſſit ſacramentum obtinere ab alio ſacerdote non excõicato non poſſit huiuſmodi excommunicatus illud dare, quia tũc nulla eſt neceſſitas, nec ſufficiẽs ratio aut cauſa, & conſequenter iam ille non eſſet fauor recipientis, ſed dantis. Quapropter in huiuſmodi caſu malè faceret fidelis petẽs ſacramentum ab huiuſmodi excõicato, cum poſſit illud a non excõicato obtinere, quia licet hoc non ſit ei directè prohibitum propter dictam Extrauagantem *Ad euitanda*, tamen ex natura rei ſequitur, ſuppoſito grauamine, qđ ipſis excõicatis relictum eſt abſtinendi quantũ moraliter poſſunt ab huiuſmodi miniſterio. Atque hoc modo videtur ſufficienter exponi dicta Extrauagans, & ſatisfieri intentioni eius quia tolluntur ſcandala, & pericula, ſubueniturque ſufficienter neceſſitatibus fidelium, & alioqui ſeruatur rigor cenſuræ, quantũ neceſſe eſt, & in eadem extrauaganti ſignificatur.

13 Liceatne huic excõicato ob aliorum neceſſitatem ſacrum facere.

Sed quæres, an quod dictũ eſt de miniſterio ſacramentorũ, locũ habeat ẽt in celebratione miſſæ. Et eſt caſus moralis, ſi parochus ſit dicto modo excõcatus, & nullus ſit alius ſacerdos, a quo populus poſſit miſſam audire in die feſto, an poſſit licitè id facere ob eã ſolam cauſam & ſecluſo ſcandalo, & conſequẽter an parochiani poſſint licitè petere & inſtare, vt ſibi ſacrũ faciat. Et ratio dubii eſt, nã in dicta extrau. licet fiat expreſſa mẽtio de ſacramentorũ adminiſtratione, & receptione, non tñ de miſſæ celebratione: Neq; videtur hoc extendendũ propter ſimilitudinem rationis: tũ quia miſſæ celebratio habet ſingularẽ excellẽtiã, ad dignitatem, tũ etiam quia illud miniſteriũ nõ eſt ita neceſſariũ fidelibus, ſicut eſt ſacramẽtorũ collatio. Et ita Doctores frequẽtius loquuntur ſolum de receptione ſacramentorũ. In contrariũ vero eſt, quia in illa Extrauaganti ſtatim additur clauſula generalis, *Aut alijs quibuscunque diuinis.* ſub qua clauſula maxime cõtinetur diuinũ ſacrificiũ: ergo nõ tenẽtur fideles vitare huiuſmodi excõmunicatũ in miſſæ ſacrificio & ita ſine dubio poſſunt miſſam eius audire, ſi illã ſua ſpõte dicat, ſiue in eo peccet: ſiue nõ ergo etiã poſſunt illũ inducere vt eã dicat, quãdo moraliter indigẽt illo ſacrificio, vel propter obligationẽ feſti ocurrẽtis, vel propter moralem aliquã neceſſitatẽ communicãdi, &c. Ergo & ipſe nõ peccabit tunc ſacrificando in bonũ aliorũ; tunc enim ipſe non ſe ingerit aliorum communicationi, ſed ſolum admittit eos ad ſui cõmunicationem, quæ illis prohibita non eſt.

Dubii ratio ac.

In hac

14 *Prior opinio. Vide Vgo. tab. ... Impugnatur.*

In hac re aliqui cenſent hoc non licere huiuſmodi ſacerdoti, niſi fortè quãdo cẽſura eſt oĩno occulta, & ſequatur ſcandalũ, & infamia, niſi ſacrificet, quin potius aiunt aliqui, ſi poſſit ſuam excõicationem ſine ſcandalo manifeſtare, vtpote quia cauſa eius, nec infamis, nec ſcandaloſa eſt, debere potius ſuam excõicationem publicã facere, vt ſe excuſet, quã celebrare. Sed hæc doctrina hẽt quidẽ locũ in excõicato vitando, & hoc ſenſu ſatis in ſuperiorib. tractata eſt. At verò in hoc excõicato, qui ex nouo iure vitandus non eſt, non ita procedit, quia de illo non quærimus, an per accidens, & ratione damni vitandi poſſit hoc licitè facere ſed per ſe ob facultatem conceſſam in prædicta Extrauaganti in fauorẽ fideliũ. Vnde in huiuſmodi caſu non ſupponimus excõicationem eſſe occultã aliis, ſed notam, & ideo, ẽt ſupponimus non futurũ ſcãdalum, vel nouã infamiam ex eo, quod talis excõicatus abſtineat à celebratione, quãquidem habet impedimentũ aliis notum, in quib. potius poterit ſcandalum timeri, ſi eum viderint celebrare. Quãuis in hoc ẽt ſupponendũ ſit tale ſcandalũ vitari poſſe, & debere, quod fiet, ſi alii inſtruantur, & ſufficienter intelligant huiuſmodi excõicatum non peccare celebrãdo in tali opportunitate, & ꝑꝑ talem cauſam: ſecluſo ergo omni ſcandalo, & infamia, vel metu extrinſeco, per ſe conſiderãda, & tractãda res eſt.

15 *Vera reſolutio. Quid de Parocho.*

Et videtur quidẽ vt minimũ hic eſſe illa diſtinctione vtendum, qua oẽs Doctores, vtũtur in adminiſtratione ſacramentorũ, ſ. ꝙ aut hic excõicatus Parochus eſt, ſeu alioqui ex iuſtitia obligatus ad ſacrũ faciendũ, aut eſt ſimplex ſacerdos carens tali obligatione. In priori caſu dicendũ videtur, idẽ iudiciũ eſſe de celebratione miſſæ, quod de adminiſtratione aliorũ ſacramentorum: nã Parochiani, tenentur miſſam audire & alioqui habent ius petendi a Parocho: ergo licitè põt ab eo exigere, & ipſe ẽt licitè poteſt id facere. Rñderi poſſet Parochianos teneri ad audiendũ ſacrũ, ſi ſit qui legitimè id faciat: in eo aũt caſu deeſſe, qui legitime faciat, quia Parochus excõicatus eſt. Sed in primis hoc ipſum eſt, quod inquirimus, an, ſ. talis excõicatus ſit illegitimus miniſter pro tali caſu. Et deinde vis rationis non oĩno pendet ex eo, ꝙ huiuſmodi hoĩes teneantur ad audiendum ſacrum, ſed ex eo ꝙ habent ius petendi miniſteriũ illud a ſuo Parocho, quod ille præcipuè tenetur ex iuſtitia exhibere illis dieb. in quib. ex præcepto eccleſiæ, ꝑ ſe loquendo, tenẽtur fideles audire ſacrũ vt dixi in tom. 3. diſp. 86. ſect. 1. Et quãtum ad hoc multũ confert ad honeſtandũ hunc actũ in illo caſu obligatio, quam fideles habent, per ſe loquendo, ad audiendum ſacrum, quamuis argumentum poſſet procedere, quoties habent ius petendi vt fiat ſacrum, etiamſi fortaſſe non teneantur audire, ſicut etiam poſſunt petere ſacramentum, quando habent ius petendi, etiã ſi non teneantur recipere.

16 Vnde augetur hæc ratio, quia ſequitur alioqui perplexio quædam: nã, ſi ille tenetur ex iuſtitia facere, alter rectè facit exigendo ius ſuũ, ergo alter peccabit non reddendo, ergo ſi ea ratione ſacrum faciat, non peccabit, alioqui perplexus eſſet ſimilis enim diſcurſus fieri ſolet de adminiſtratione ſacramentorum. Sed reſponderi poteſt, peti principium, nam idem diſcurſus applicari poteſt ad excõicatum denunciatum, qui alias ex officio teneatur, ſicut ergo ille excuſatur legitime, quando eſt ſic excõicatus, quia ſolum tenetur quis ad miniſterium ſui officii, quaſi ſub conditione, *quando a ſuperiori probibitus non eſt.* Ita dicere quis poteſt de excõicato non denunciato, & tollitur oĩs perplexitas. Probandum ergo eſt, quod non obſtante tali cenſura, adhuc maneat obligatio celebrandi abſque legitima excuſatione. Poteſt ergo in hunc modum hoc explicari, quia Parochus ille per ſe loquẽdo, tenetur ex iuſtitia ad illud miniſterium, & alioqui ipſi Parochiani ex vi talis cenſuræ non prohibẽtur, quominus poſſint petere ius ſuum ob priuilegium illis conceſſum ob Extrauag. *Ad euitanda*, & ideo licitè petũt: nam ab excõicato licitè quis petit quod ſibi debet, niſi alias ſpãliter prohibitum ſit, vt ſumitur ex c. *Intelleximus*, de Iud. & cap. *Si vere*, de Sent. exc. ergo neq; ipſe parochus ex vi talis cẽſuræ excuſari poteſt quominus petentib. reddat miniſterium ſuũ, non ergo peccabit illud faciendo. Et confirmatur a contrario, nã ſi parochiani ſint excõicati non denunciati, & nihilominus petant, & velint audire miſſam a ſuo parocho, ipſe licitè poteſt eam facere coram eis quia non tenetur eos vitare ratione prædictæ Extrauag. ergo & è contrario. Deniq; non eſt maior ratio ob quã poſſimus ab illo petere ſacramentum, quã ſacrificium, nã, licet miniſterium ſacrificii videatur grãdius, tñ verba Extrau. generalia ſunt, vt vidimus. Et licet ſacramentum videatur vtilius, aut interdum magis neceſſariũ ꝑꝑ gratiæ infuſionẽ, aut peccati remiſſionẽ, tamen & hoc non refert, quia hoc non tam fundatur in vtilitate, quã in iure petentis, ſuppoſita eccleſiæ inſſione ĩ d. Extrau. Et præterea illud quod ſumitur incertum eſt: nã ſacrificium ẽt eſt vtiliſſimum, præſertim communi bono per modum ſatisfactionis, & impetrationis.

17 *Obiectio.*

Poteſt vero obiici quia ſequitur poſſe aliquẽ iuſte petere ab huiuſmodi excõicato, vt munus ſuum impleat, ſi alias ratione accepti ſtipendii, vel capellaniæ tenetur miſſam dicere, etiamſi alius auditurus non ſit illam, quia ẽt tunc procedit ratio facta, ꝙ poteſt exigere debitum ſuũ conſequens autem eſt planè falſum & contra eccleſiæ conſuetudinem.

Solutio.

Reſpondetur, negando ſequelam, quia in d. Extrau. *Ad euitanda*, ſolum conceditur facultas cõicandi cum his excõicatis, & ideo ex vi illius conceſſionis ſolum poſſumus petere huiuſmodi miniſteria per modum communicationis, quæ tunc ſolum interuenit quando ſacramentum petitur vt recipiatur, vel miſſa, vt audiatur. Petere autem a ſacerdote excommunicato vt faciat ſacrum, ſolũ quia recipit ſtipendia, vel quia ex titulo capellaniæ ad id tenetur, fieri non poteſt, quia illud non eſſet communicare cum illo, ſed abſolutè inducere ad miniſterium ei ꝓhibitum. In eo ergo caſu cogi poterit excommunicatus, vel vt ſtipendium reſtituat, vel vt per alium ſuæ obligationi ſatisfaciat, non vero vt per ſeipſum celebret.

18 *Quid de ſacerdote non parocho.*

At vero, quando ſacerdos non eſt parochus & occurrit ſimilis neceſſitas, quæ ex charitate ſaltem vel obligaret, vel certe plurimum induceret ad illud miniſterium perficiendum propter communem populi vtilitatem vel Eccleſiaſtici præcepti obſeruantiam, ſeu executionem, maius dubium eſt, an tunc liceat ei ſic

excom-

excõicato ſacrificare, & aliis ab eo petere, vt faciat. Tamen, conſequenter loquendo, videtur ita ſentiẽdum de hoc miniſterio, ſicut de ſacramentorum collatione: nã verba extrauagãtis æqualia ſunt, & rõ alia hic procedit, cũ hic non attendatur fauor ipſius excõicati, ſed fidelium, vel potius eorũ neceſſitas. Et hoc ẽt ſenſiſſe videtur Nauar. d.c.9.n.10.in fi. dum ſub diſiunctione loquitur eodẽ modo de inductione ad faciendũ ſacrũ, vel adminiſtrandũ aliquod ſacramentũ. Quãuis aũt hoc videatur verũ de rigore iuris, nihilominus in praxi attendẽda eſt conſuetudo, quæ eſt optima legũ interpres, & cauendũ ẽt eſt ne ſequatur aliquod ſcãdalum. *Naua.*

19 *Quid dicendũ de his excõicati. quãtum ad irregularitatẽ ob celebrationẽ impoſitã.* Vltimò intelligitur ex dictis, quid ſciendũ ſit de his excõicatis, q̃tum ad ĩcurrendã irregularitatẽ, vel alias pœnas, ſi celebrent, vel ſacramenta miniſtrent. Attendendũ eſt.n.an id licitè faciant ex vi fauoris aliis conceſſi per Extrauagãtem, *Ad euitanda*, nec ne. Nã quãdo priori modo operãtur, nullã pœnã, vel irregularitatẽ incurrunt, quia nõ violãt cenſurã, neq; illa irregularitas incurritur ſine culpa, vt ſup. oſtẽſum eſt. At verò, quãdo illicitè ſe ingerũt, & fauorẽ aliis datũ ſibi vſurpant, irregulares fiũt, & eaſdẽ pœnas incurrũt, quas alii excõicati denunciati, quas quo ad eos miniſtrantes manet integrũ ius antiquũ: nihil.n.ei derogatũ eſt per extrau. *Ad euitanda*, vt in ipſamet cauetur: illæ autem pœnæ iure antiquo inductæ ſunt.

DISPVTATIO XII.

De quarto effectu excommunicationis, qui eſt priuatio diuinorum officiorum, & aliarum rerum ſacrarum.

1 PRæter ſacra, & ſacrificiũ, ſunt in Eccleſia alia diuina officia, & res diuinę ſeu ſacrę, quarũ participatione priuatur ẽt is, qui excõicat. maiori ligatus eſt, & ideo de ijs in ſpeciali eſt dicendũ. Et primò de diuinis officiis ſub quibus auditionem miſſæ cõprehendimus. Deinde de rebus ſacris, vt ſunt tẽpla, & alia huiuſmodi, vbi ẽt in ſpãli dicẽdũ erit de priuatione ſepulturæ ſacrę.

SECTIO I.

Vtrùm excommunicatus priuetur omni participatione externa ſacrificij miſſæ, et ſub qua pœna.

SVpponimus tanquam certum, excõicatum ex vi cenſuræ priuatum eſſe omni cõicatione Eccleſiaſtica in rebus diuinis: id. n. in iure expreſſum eſt, ca. *Reſponſio*, & c. *Nuper*, cum aliis, de ſent. exc. & c. *Alma mater*, eo. tit. in 6. Inter has verò res diuinas primũ locum obtinẽt ſacrificiũ miſſæ, & ideo hoc præcipuè hic explicandum proponimus, de cæteris verò diuinis officiis dicemus ſect. ſeq. Trib. aũt modis põt, quis priuari hoc ſacrificio. Primò, ne illud ꝑ ſe ipſum offerat, q̃ priuatio ꝑtinet ad ſolos ſacerdotes: de qua dictũ eſt diſpu. præcedente, quia eſt eiuſdẽ rationis cum priuatione actiuæ adminiſtrationis ſacramentorum. Scd̃o priuari quis põt hoc ſacrificio, ne ꝓ ipſo offeratur, & hoc pertinet ad priuationem ſuffragiorum, de qua diſpu. 2. dictum eſt. Tertio priuari poteſt excommunicatus participatione ſeu communicatione huius ſacrificii quantum ad externam cõicationem, quæ eſt per aſſiſtentiam, miniſtrationem, ſeu cooperationem ad tale ſacrificium.

Dico ergo 1. excõicatus ex vi cenſuræ directe prohibetur ne ſacro intereſſe, aut inſeruire, poſſit. Probatur. Tum quia excõicati generatim priuantur oĩ cõicatione fidelium ca. pe. de ſent. exc. c. *Nihil*, ca. *Engeltrudam*, cum aliis 11. q. 3. nã vna ex præcipuis cõicationib. & maximè in ſacris inter fideles eſt in eo, q̃ ad hoc ſacrificium peragendum conueniunt, tum etiã quia in hac ſpecie priuantur in c. *Illud*, de cler. exc. miniſt. & c. *Is, qui*, c. vlt. de ſent. exc. in 6. & c. *Epiſcoporum*, de priuileg. in 6. hæc autem prohibitio primo ac per ſe cadit in eum, qui eſt cẽſura ligatus, ergo ipſe maximè eſt, qui tenetur ſe ſeparare ab huiuſmodi actu, ſeu cõicatione ſacra. Quo fit ex ſnĩa omnium tranſgreſſio huius prohibitionis in ipſo excommunicato ſit peccatum mortale ex genere ſuo, quia materia eſt grauius, & circa rem valde ſacram. Fit ẽt, vt hæc prohibitio nunc locum habeat in oĩ excõicato non denunciato, quia vt ſæpè dictum eſt, per Extrau. *Ad euitanda*. nihil conceſſum eſt ipſi excõmunicato, hic autem actus, de quo nunc agimus, ad illius tantum commodum ſpectat, nec propter alios concedi poteſt. 2 *Per excõicationem priuatur excõicatus ſacrificio miſſæ intereſſe.*

Solum fingi poteſt caſus, in quo ſacerdoti non excõicato neceſſarium ſit celebrare, & nõ habeat miniſtrum aliquem niſi huiuſmodi excõicatum non vitandum: tunc. n. licitum videtur ſacerdoti inducere aliũ vt ſibi miniſtret, q̃a non tenetur illum vitare, & alioqui habet ſufficientem cãm, vt ab eo petat tale miniſterium. Ex quo fit conſequẽter, vt per ipſe excõicatus in eo caſu non peccet miniſtrando, quia nõ eſt fauor illius, ſed alterius, qd̃ eſt probabile iuxta doctrinã datam in ſect. vlt. præcedentis diſpu. nam hoc miniſterium minus graue eſt, q̃ ſacramẽti adminiſtratio, vel celebratio, vnde ex minori ẽt cauſa, vel neceſſitate honeſtari poterit; q̃q̃ rarius poſſit huiuſmodi caſus accidere. Præter eum autem nullus eſt, in quo excommunicatus poſſit excuſari a culpa ꝓꝑ huiuſmodi cõmunicationem, exceptis illis duob. generalib. principiis, ſcilicet ignorantiæ ſeu neceſſitatis ac violentiæ: de quibus in ſuperioribus dictum eſt. Propter hanc vero culpam nullam inuenio ſpecialem pœnam iure impoſitam; non enim incurritur noua cenſura; nam, licet qui communicat cum excommunicato, incurrat cenſuram excommunicationis ſaltem minoris, ipſe tamen excommunicatus aliis communicans, illam non incurrit, quia ei impoſita non eſt. Et argumentum à ſimili vel à pari in hac materia efficax non eſt, vt ſæpe dixi. 3 *Caſus in quo excõicatus ſacro intereſſe põt.* 4 *Propter hanc cõicationem non eſt iure aliqua pœna impoſita.*

Incur-

Incurratne irregularitatem excommunicatus miſſam audiendo.

5

NE que etiam propter hoc delictum irregularitas incurritur, quia in iure lata non inuenitur. Audire namque miſſam non eſt actus ordinis, pro quo ſolum irregularitas impoſita eſt. Excipitur tamen iuxta communē ſententiā quando ipſe excommunicatus non ſolū audit miſſam, ſed etiam auctoritate ſua in cauſa eſt, vt miſſa corā ipſo celebretur, vt notat Couar. in c. *Alma*, p. 1. §. 6. in fine cū Gl. in Clem. 2. verb. *Celebrare*, de priuil. & Abb. in c. *Illud*, nu. 8. de Cleric. excōmunicato miniſtrante Hoſtien. ibi. nu. 12. & cap. vlt. de excep. *Præl.* num. 2. Fūdāturque in dicto c. *Illud*, quoniā ibi dicitur nō excuſari quendā Epiſcopū excommunicatum, qui ſub ſpe veniæ diuina ſibi fecerat celebrare, quominus pœnā, quā canon infligit incurrat.

Prior ſententia. Couar. Gloſ. Abbas. Hoſtienſ. Ca illud, de cle. excom. mi.

Sed obijci poteſt primo ex illo textu nihil efficaciter probari, quia ibi nō explicatur, an illa pœna ſit irregularitas, & ſi pōderētur illa vltima verba. *Et non duximus infligendā*, ex eis videtur colligi non eſſe ſermonem de aliqua pœna, quæ ipſo facto incurratur, qualis eſſe ſolet irregularitas, ſed de aliqua alia pœna per Eccleſiaſticum iudicē imponenda, qualis eſt depoſitio, & alia ſimilis. Vnde alia lectio, quę ibi in margine notatur, habet, *Pœna quam Canones minātur, &c.* Secūdo, obijcitur, quia de illo Epiſcopo tria referūtur illo textu. Primū in §. *Ipſe vero*, quod prætextu cuiuſdā excuſationis diuina officia ſolenniter celebrauit. Secūdū, in §. *Illud autem*, quod ſub ſpe veniæ diuina ſibi fecit celebrari. Tertiū ibidē, quod communioni fideliū ſe ingeſſit. Poſtea vero in fine ita ſubditur, *Cum eo miſericordiā facientes, pœnam, quam canon infligit his, qui poſt excommunicationē præſumpſerint diuina celebrare, vel ſe celebrationi ingeſſerit diuinorū, ei non duximus infligendam.* In quibus vltimis verbis, nō videtur puniri ſecūdus exceſſus, quod ſibi fecerit diuina celebrari, vel ſub illis verbis includitur, *Celebrationi ſe īgeſſerint diuinorum*; quæ communia ſunt, ſiue ſimpliciter miſſam audiat, ſiue eā iubeat corā ſe dici: ergo non intelligit propter illā cauſam incurrere irregularitatē alias quocunque modo ſe ingerat, ſiue iubens, ſiue non, illam incurret: quia verba indifferentia ſunt, & ſine fundamēto limitantur ad vnum modum ſe inferēdi potius quam ad aliū: præſertim cùm de vtroque mētio præceſſiſſet.

Præcedēs ſētētia impugnatur. Euaſio præcluditur.

Dicūt aliqui, eum, qui auctor eſt, vt alius faciat, ita reputari, ac ſi ipſe faceret, & ideo, qui auctor eſt vt alius celebret coram ſe excom. eādem irregularitatem incurrere, quam ipſe contraheret celebrādo, quia iam celebrat per aliū. Sed huiuſmodi ratio in præſenti materia ineſficax eſt: quia longè grauius eſt delictum ſacerdotis excommunicati celebrantis coram excōmunicato: & ideo qui inducit ad ſecundū, non cenſetur etiam moraliter committere primū: ergo, etiamſi daretur locus extenſioni, non recte extēderetur pœna impoſita priori delicto ad poſterius. Quapropter Ioan. Andreas, vt Panor. refert, negat in eo caſu incurri huiuſmodi irregularitatem, cuius ſententia in rigore iuris forte poſſet defendi, quia nullo iure ſatis probatur latam eſſe huiuſmodi irregularitatem.

Poſterior ſententia.

Ioan. Andr. Panormit. Reſolutio.

Nihilominus a priori ſententia non cenſeo recedendum quia communis opinio omnium etiam recentiorum eā amplectitur, quod etiam eſt ſignum vſu, & conſuetudine eſſe receptam ideoque in praxi cenſeo eſſe timendam huiuſmodi irregularitatē. Quæ poſſet in illo textu fundari, ſi verba illa *Celebrationi ſe ingeſſerint diuinorum*, ita interpretemur, vt non dicatur ſe ingerere celebrationi is, qui ſimpliciter miſſā audit, ſed qui facit, & iubet vt coram ſe celebretur nam hic proprie ſe ingerit celebrationi, ille autem ſolum auditioni. Suppoſita autem hac intelligentia videtur textus æquiparare (quo ad pœnam) delictum ſe ingerendi celebrationi, cū delicto celebrandi: ſicut ergo huius pęna eſt irregularitas, vt in ſuperioribus tractauimus, explicando præſentem textum quo ad hanc partem, ita & alterius pœna erit irregularitas.

Dices hinc ſequi non ſolum eum, qui corā ſe, ſed etiam coram alio excōmunicato miſſam facit celebrare, irregularem fire; dummodo ille, qui præcipit, excommunicatus etiā ſit. Hoc enim ſupponendum eſt, quia ſi ille non ſit excommunicatus, non magis fiet irregularis, quā ipſe celebrans de quo ſtatim oſtendemus non fieri irregularem: & quia textus ſolum loquitur de excōmunicato, qui ſe ingerit celebrationi diuinorum. Primum ergo fundamētū huius irregularitatis eſt cenſura eius, qui auctor eſt, vt alius coram excommunicato celebret. Quod autē faciat celebrare coram ſe, vel coram alio excommunicato, non videtur variare rationem culpæ, ob quam hæc pœna infertur, nam idē interuenit contemptus cenſuræ; idemque modus ſe ingerendi celebrationi diuinorum, quātum ad actiuam celebrationem, quam per aliū facere cenſetur: ergo eandem irregularitatem in eo caſu incurret. Quod ſi hoc admittatur, poterit vlterius inferri, excommunicatum ſacerdotem, qui alium facit celebrare, etiam ſi non coram ſe, neque coram alio excommunicato, ſed abſolute, aut priuatim, aut coram non excommunicatis, fieri irregularem, quia tunc etiam ſe ingerit actiue celebrationi diuinorū, & per alium celebrare cenſetur, quod maxime vrgebit; ſi pro ſe, etiam ſi non coram ſe faciat celebrari, quia tunc magis ſe ingerit, & ſit particeps celebrationis.

6 *Obiectio. Fieri e irregularē excōicatus coram alio excōicato faciens celebrare.*

Reſpondetur, etiā ſi admittamus hāc irregularitatem propter communem ſententiā, non eſſe extendendam vltra terminos eius. At vero auctores illius ſolum dicunt excōmunicatū audiēdo miſſam, cuius celebrationi auctoritatem præbet, irregularē fieri, vt patet ex Gloſſa in Clemēt. 2. de priuil. verbo, *Celebrari*, in qua omnes fundati ſunt: & ex dicto cap. *Illud*, quod eſt præcipuum fundamentū, ſolum enim loquitur de eo, qui fecit celebrari coram ſe. Et ratio reddi poteſt, quia tunc ſolum ſe gerit virtualiter ac moraliter tanquā celebrans, quia de ratione celebrātis eſt, vt ipſe interſit ſacrificio, vt per ſe notū eſt, & ideo, ſi non faciat corā ſe celebrari, nec ſe gerit virtute vt celebrās, nec ſe ingerit celebrationi, quantū neceſſe eſt ad hanc irregularitatē contrahendam, licet aliquē concurſum ad celebrationem habere videatur. Et ideo dixi oportere, vt ipſemet, qui aliū facit coram ſe celebrare, excommunicatus ſit; nec ſatis erit quod inducat excommunicatum ad celebrādum coram ſe, vt ſuprà cōtra Nauarr. dixi, quia nemo contrahit irregularitatem ob celebrationem, niſi quia excommunicatus eſt.

7 *Solutio.*

Gloſſa.

Vnde

Reſolutio data limitatus.

Vnde vlteriùs addo, hanc irregularitatẽ reſtringendam eſſe ad Sacerdotes, ita vt non quiuis, ſed ſolus Sacerdos excõmunicatus faciens coram ſe celebrare, irregularis fiat. Quamuis Gloſſa, Panormitanus, Couarruuias, & alij ſimpliciter de excõmunicato loquãtur; & Nauarrus cap. 27. num. 244. expreſſiùs dicat. *Prælatũ, aut Dominum*, &c. Ratio autẽ, quæ me mouet, eſt; quia ſi inſpiciamus textum in illo cap. *Illud*, ſolùm loquitur de epiſcopo excomunicato, qui coram ſe fecit celebraret: ſi verò conſideremus rationem fundamentalẽ huius iregularitatis, ea eſt, quòd is, qui facit coram ſe celebrare, moraliter ſe gerit, ac ſi ipſe celebraret: at verò ſolus Sacerdos celebrans incurrit iregularitatem: ergo etiam ſolus Sacerdos faciens coram ſe celebrare, illam incurret. Denique cùm pœnæ ex ſuo genere reſtringendæ ſint, multò magis hęc, quæ obſcuriſſimè ex iure colligitur.

Celebrans coram excommunicato vitando quomodo peccet, quamve pœnam incurrat.

SEcunda pars aſſertionis erat, prohibitionem hanc extendi ad ipſos Sacerdotes non excõmunicatos, vt corã excommunicato celebrare non poſſint, & grauiter peccent, ſi contrarium faciant: quia communicatio in diuinis cùm excommunicato maximè prohibita eſt omnibus fidelibus, vt ſuprà oſtendimus: celebrare autem coram excommunicato, eſt communicare cum illo in diuinis: ergo. Item quia in iure generatim ſtatutum eſt, ne coram excommunicatis diuina fiant, vt patet ex cap. *Is qui*, de Sententia excommunicat, vbi in particulari de celebratione eſt ſermo. Idem colligitur ex Clementina 2. de Sententia excommu. Hæc autem prohibitio nunc limitanda eſt ad excõmunicatos nominatim, ſeu manifeſtos percuſſores Clericorum; nam alios non tenemur vitare: & ita quamuis nobis conſtet eos eſſe præſentes, poſſumus celebrare: nam licèt ipſi peccent aſſiſtendo, qui celebrant, non peccant, nec communicat peccata illorum, niſi illos fortaſſe inducat ſine graui cauſa, aut neceſſitate, vt ſuprà dictum eſt. Tunc autem peccabit non propriè communicando cũ tali excommunicato; nam hoc illi prohibitum non eſt: ſed quia inducit illum ad malum.

Ca. Is qui, de Sent. excomm. Clement. 2. de Sent. excomm.

10 Propter hanc autem communicationem incurretur excomunicatio minor; quod commune eſt: non verò irregularitas. Item enim expreſsè cautum eſt in dicto cap. *Is qui*, de Sent. excõ. in 6. & ratio in eodem textu non alia redditur, quàm quòd id non ſit expreſſum in iure. Cur autem in iure non fuerit poſita talis irregularitas, etiamſi fortaſſis pro alijs ſimilibus delictis poſita ſit, cùm pẽdeat ex arbitrio legiſlatoris, ſufficiens ratio erit, ne tot multiplicẽtur irregularitates: Propterea quòd qui celebrat corã excõmunicato, nõ violat directè cenſurã, & magis ſe habet vt patiens cõmunicationẽ alterius excõmunicati, ſeu nõ vitans illam, quàm vt per ſe agens contra cenſurã. Quamuis autẽ ĩ dicto cap. *Is qui* negetur incurri irregularitatẽ ob hãc culpam: tamen in cap. *Epiſcopum*, de Priuileg. in 6. cenſura interdicti ponitur in eos, qui publicè excõmunicatos ad diuina oficia, ſeu eccleſiaſtica Sacramẽta admittũt: vbi Gloſſa aduertit, hos eſſe vicinos irregularitati; quia ſi ſic ãter dictum celebrent, irregulares fient Verũtamẽ de hac cenſura interdicti, ſuo loco dicemus.

Ca. Is qui, de Sẽt. excom. in 6.

Quid faciendum, ſi excommunicatus vitandus ſacris intereſſe velit.

11 CIrca hoc verò ſolet occurrere difficultas, quid debeat facere Sacerdos quãdo nõ poteſt expellere excõmunicatũ vitandũ ab eo loco ĩ quo ſacrificaturus eſt, In qua re dicẽdũ eſt ſi Sacerdos tunc nõdũ inchoauit Miſsã, debere potiùs illã omittere, quàm corã excõmunicato celebrare. Ita docent omnes, & à fortiori patebit ex dicendis. Si verò Miſſa iã eſt inchoata, & excommunicatus vitandus ſuperuenit, & vult ei intereſſe, ſiſtendum eſt, & excomunicatus monendus, vt recedat; vt colligitur ex Clementina 2. de Sententia excommun. ibi: *Inſtantibus etiã celebrantibus exeant*: & infrà: *A celebrantibus moniti vt exeant*, Et ibidem noua excommunicatio Pontifici reſeruata fertur in eos, qui cùm ſint publici excommunicati, & ab ipſis celebrantibus in eccleſiis, vt exeant moniti, remanere præſumpſerint. Quòd ſi hæc admonitio, & obligatio non ſufficiat, adhiberi poteſt vis, & coactio abſque vlla iniuria, quia illa potiùs eſt defenſio Eccleſiaſticæ immunitatis, adeò vt etiamſi excommunicatus, qui exire non vult, ſit Sacerdos poſſit per vim expelli abſque violatione canonis, *Si quis ſuadente*; & ideò ad oſtiarij munus pertinere dicitur eiicere excommunicatos. Et à ſimili optimè cõfirmari poteſt ex cap. *veniens*, de Sententia excõmun. Et huc etiam ſpectat antiqua conſuetudo, quòd Diaconus in Miſſa clamare ſolebat, vt qui non cõmunicarent, exirent: quam etiam miraculo, ſeu reuelatione aliquando confirmatam eſſe refert Gregorius II. Dialogor. cap. 23. At verò ſi excommunicatus expelli non poſſit, diſtinguendum eſt: aut enim peruentum eſt ad Canonem, ſeu conſecrationem, aut non. Si nondum peruẽtum eſt, omitenda eſt potiùs Miſſæ perfectio, quàm perficienda corã excommenicato. Quod etiam colligitur ex dicta Clementina 2. ibi: *Ex quo frequenter contingit, quod non ſine Dei offẽſione, ac populi ſcandalo, ipſa Miſſarum ſolennia remanent inexpleta.*

Quid ſi expelli non poſſit.

At ſi Sacerdos iam Canonem inchoauit, debet Miſſam abſoluere vſq; ad ſpecierũ ſumptionẽ: quia ſacrificium nulla ratione debet imperfectum, ſeu inchoatum reliqui, vt ſuperiori tomo latiùs probatum eſt diſputatione 85. ſectione 1. Et in his conueniunt Doctores, vt videre licet apud Gabrielem ĩ 4. diſt. 18. quæſt. 3. art. 3. dub. 2. Sotũ diſt. 22. quæſt. 1. art. 4. poſt ſecundam concluſionem. Antoninum tractatu de Excommun. cap. 79. num. 4. Horis Canonicis, cap. 16. num. 60. Gloſſam cum Doctoribus in dicta Clemẽtina 2. de Sententia excommun. ſolùm eſt quædam differentia notanda: nam Gloſſa, Antoninus, & alij, quos ſequitur Nauarus in Summa, cap. 72. num. 33. nihil amplius requirunt, niſi vt Canon incœptus ſit. At idem Nauarrus cũ Innocentio in cap. *Nuper*, de Sententia excõmunicationis: & alij dicunt, neſſarium eſſe, vt conſecratio inchoata ſit quia antea nõ eſt inchoatum ſubſtantiale ſacrificiũ; ſed omnes ſunt cæremoniæ & orationes quaſi præparatoriæ ad ſacrificiũ: & ideò ſi cõſecratio inchoata nõ eſt, quamuis intermittatur officiũ, & omittatur Miſſa, nõ relinqueretur imperfectũ ſacrificium,

Gabriel. Soto Antoninus Nauarrus Gregorius

Gloſſa

cõmunem vſum, & ſenſum Eccleſiæ, hæc coniunctio fidelium ad idē ſacrificium ſuo modo offerendum, vel ad eandem menſam ſpirituale͂, eſt quædam exterior ſignificatio mutuæ vnionis, & coniunctionis in eodem corpore, à quo præciſus eſt excommunicatus: & ideò illa eſt communicatio prohibita inter alias ex vi cenſuræ excõmunicationes. Quo fit, vt ſi inchoata etiam conſecratione Miſſæ excommunicatus adueniat, alij, qui audiunt, exire, ſeu eam relinquere teneantur, relicto ſolo miniſtro, qui Sacerdoti inſeruit; quia in eis non procedit ratio de perficiendo ſacrificio: & ideò ſtatim obligatur vitare cõmunicationē cũ excõmunicato. Quod ſentiunt authores citati. Oportet autē, vt omnes aduertunt, vt excommunicatus adſit formaliter (vt ſic dicam) ad audiendam eandem Miſſam: nam licèt ibi, vel propè adſit aliud agens, non propterea communicabitur cum illo. Et idem eſt, ſi in eadē eccleſia audiat aliā Miſſam; quia tunc ceſſat ſuprà dicta ratio: quod non ſolùm procedit inter audientes ſed etiam inter Sacerdotem dicentem, & excommunicatum: nā licet excommunicatus in vno altari eiuſdem Eccleſiæ Miſſam audiat, nõ propterea communicabit cum illo Sacerdos, qui eodem tempore in alio loco eiuſdem Eccleſiæ Miſſam dixerit. Hæc autem comunicatio coaudientium eandem Miſſam eſt minima omniũ, quæ eſſe poſſunt reſpectu talis rei; & ideò non habet peculiarem pœnam impoſitam, præter excommunicationem minorem: & fortaſſe poteſt à mortali culpa excuſari, ſi fiat ſine vlla inductione, vel cooperatione, & ſine contēptu, aut ſcandalo: & præſertim, ſi aliqua neceſſitate vel pietatis ſpecie fiat.

SECTIO II.

Quæ ſint alia diuina officia quibus excommunicatus priuatus eſt, & ſub qua pœna.

1 Regula generalis.

SECVNDA, & quaſi fundamentalis regula in hac materia eſt, excomunicatum eodem modo priuatum eſſe participatione, aut communicatione in aliis diuinis, & Eccleſiaſticis officiis. Hæc aſſertio eſt certa, & communis omnium, habetque eadem fundamenta, quæ præcedens concluſio, & eodem modo, ac per eadem membra exponenda eſt. Eſt enim hic ſermo de communicatione externa: nam de interna, ſcilicet quo ad fructum impetrationis, vel ſatiſfactionis participandum, iā ſatis dictum eſt. Communicatio autem illa exterior, etiam hic intercedere poteſt quatuor modis ſuprà tractatis, ſcilicet vel quia ipſe excommunicatus per ſe facit, aut miniſtrat, & cooperatur diuino officio ſolēni, & publico; vel quia illi aſſiſtit, vel è conuerſo, quia non excommunicatus coram excommunicato diuinum aliquod officium facit; vel denique quia cum excommunicato ſimul aſſiſtit diuino oficio. At his omnibus modis procedit hæc prohibitio, ſicut de oficio Miſſæ dictũ eſt. Et cum eadē proportione nunc eſt applicanda ad excõmunicatos vitādos, vel nõ vitandos: nec oportet eadem hic repetere. Nonnulla verò hic in particulari explicanda ſuperſunt.

A

Quæ ſint diuina officia, quibus excommunicatus priuatur.

PRimò enim declarandum eſt, quid nomine diuinorum officiorum inteligendum ſit: & quod miniſterium circa illa prohibitum ſit ipſi excommunicato. Ad quod breuiter reſpondetur, (ſecluſo officio Miſſæ, de quo iam dictum eſt) in primis ſub eo nomine comprehendi canonicum officium ſeptem Horarum, quæ in Eccleſia publicè recitantur. Deinde publica proceſſio, ad quam populus fidelis concurrit. Omnis item publica oratio, aut benedictio, aut ſimilis cæremonia Eccleſiaſtica, quæ ex eius, vel Chriſti inſtitutione ſoleniter fit, & ſēper eſt annexa alicui ordini clericali, vt eſt Euāgelium, vel Epiſtolam ſolenniter cantare, aut proprium munus cuiuſuis inferioris ordinis 2
B ſolenniter, & ex officio exercere. Itē aquā, oliuas, aut candelas ſolenniter benedicere, & multò magis chriſma conficere, vel oleum ſanctum benedicere, & ſimilia. Quæ probantur partim ex conſuetudine, & communi ſenſu Eccleſiæ, partim ex communi interpretatione Doctorũ, qui hæc omnia ſub diuinis officiis comprehendunt, cùm de hac materia loquuntur: partim etiam ex iuribus, quæ omnia illa officia diuina quæ ſunt propria alicuius ordinis clericalis, & ita inſtituta ſunt, vt à miniſtro publico Eccleſiæ ad illud opus conſecrato, fieri ſolēniter debeant, ſub hac voce ĩ præſenti materia comprehendunt, vt colligitur ex cap. *Si quis Epiſcopus*, 4. cum aliis 11. quæſt. 3. & cap. 1. & cap. *Is cui*,
C de Sententia excomunicat. in 6. & cap. 1. de Sēntentia, & re iudic. in 6. & ex particularibus exēplis ſtatim tractandis id magis conſtabit.

3 Nomine diuini officij non cõprehēdi ſacram concionem. Cap. Reſponſo. de Sentent. excomm.

Non comprēheditur autē, propriè loquendo, ſub hac voce ſacra concio. Nam certum eſt poſſe excommunicatum ſacræ concioni intereſſe, vt expreſsè ſtatuitur in cap. *Reſponſo*. de Sēntentia excommunicat. vbi concionari excommunicatis permittitur: *dumodo eis nullum diuinum officium celebretur*. Ex qua partitione in omni proprietate ſermonis conſtat concionem nõ eſſe diuinum officium, neque partem eius: & ex ſe generalem eſſe tā pro Eccleſiæ mēbris, quàm prò externis, etiam pro infidelibus. Vnde in Concilio Carthaginenſi quarto, cap. 84. ſic ſtatuitur: *Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, et audire verbum Dei, ſiue Gentilem,*

Concilium Carthagi.

D *ſiue hæreticum, ſiue Iudæum*: quod eſt cap. 67. de Conſecrat. diſt. 1. ergo non eſt cur excommunicati excludantur. Dices: omnis ſermo, vel communicatio cum excommunicato prohibentur. Reſpondeo, vt infrà oſtendemus, quando locutio eſt ad vtilitatem, & conuerſionem ipſius excommunicati, non prohibetur: concio autē ex ſe ad hunc finem tendit: & ideò neque ipſe excommunicatus intereſſe, neque Eccleſiæ miniſter coram excommunicato concionari, neq; alij fideles ſimul cũ excõmunicato cõcioni adeſſe prohibētur. At verò ipſe excõmunicatus meritò cēſēdus erit prohibitus cõcionari: nā ibi ceſſat ratio, propter quā ei cõceditur, vt poſſit cõcionē audire: nā qui aliis cõcionatur, nõ ſuam, ſed aliorum vtilitatem, per ſe loquēdo, intēdit. Non eſt autē conceſſum excommunicato communicare cum aliis propter eorum vtilitatē, niſi fortè ĩ extrema, vel graui neceſſitate. Præſertim

Excõmunicati vitandi prohibentur cõcionari.

Clericum excommunicatum publicè exercentem miniſterium ſacrum ſui ordinis, fieri irregularem non autem ſi laicorum more aliquid faciat.

ATque hinc factum eſt, vt quilibet Clericus excommunicatus exercet ſi ſolenniter miniſterium ſacrum ſuo ordini annexum, habeat ipſo iure impoſitam irregularitatis pœnam: ſi autem laicorum more aliquid huiuſmodi faciat, nullam incurrat pœnam, præter excommunicationem minorem. Hoc poſterius certũ eſt, quia nulla alia pœna pro hoc exceſſu in iure inuenitur. Prior autem pars communis eſt, & præcipuè colligitur ex toto titulo de Clerico excommun. miniſtr. de quo multa diximus ſuperiùs agentes de adminiſtratione Sacramentorum: & oſtendimus iura, quæ de hoc loquuntur, in eo ſenſu communiter interpretata eſſe, & vſu recepta: ergo dubitandum non eſt de hac irregularitate: nam iura idem ſentiunt de adminiſtratione ſolenni in aliis officis, ac in celebratione Miſſæ, vel aliorum Sacramẽtorũ, conſtat ex cap. *Si quis Epiſcopus*, 4. 11. quæſt. 3. ibi: *Siue. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus facere oblationem, aut veſpertinum ſacrificium, quaſi in officio ſuo agere ſicut priùs præſumpſerit*, &c. & ex cap. 1. de Sentent. & re iudicata in 6. ibi *ſuſpenſione durant damnabiliter ingeſſerit ſe diuinis irregularitatis laqueo ſe inuoluet*. Quod magis explicatur in cap. 1. & cap. *Is cui*, de Sentent. excommun. in 6. dum dicitur. *Si diuinis ſe ingerat, in ſuo agens officio, ſicut priùs.* Nam illa verba generalia ſunt, & ita omnia miniſteria Eccleſiaſtica, quæ ſolẽniter, & ex officio fiunt, comprehendunt; vt notauit Gloſſa in dicto cap. 1. de Sententia excommunic. in 6. verbo, *Sicut priùs*, & Innocentius ibi num. 4. Abbas cap. 2. num. 7. de Cleric. excom. miniſt. & ferè per totum ilum titulum Nauarrus cap. 27. nu. 163. & 244. & Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 8. Maiolus lib. 3. de Irregularit. cap. Et declaratur breui diſcurſu facto p omnes ordines, & nonnullos actus earum.

Ca. Si quis Epiſcop. 4. 11. qu. 3.

Cap. 1. de Sent. & re iudic. in 6

Cap. 1. & cui de Sententia ex com. in 6.

Gloſſa. Innocentius Abbas Nauarrus. Couarruu. Maiolus.

Et primùm de minoribus, de quibus maius poſſet eſſe dubium: id affirmant Doctores citati, eo quòd ĩ dicto cap. 2. generaliter dicitur: *Si quis Presbyter, aut alius Clericus*: nam appelatione Clerici veniut omnes in minoribus ordinibus, vel aliquo eorum conſtituti, vt ibi notat Panormitanus num. 10. & eſt per ſe manifeſtũ. Maius dubium eſſe poſſet, quia in eo textu nõ fit mentio irregularitatis: tamen iã dixi pœnã, quæ in illo, & aliis textibus inſinuatur, iam eſſe ſufficienter de claratam irregularitatem. Dubitare tamen aliquis poteſt, quia nomine Clerici etiam comprehenditur ille, qui ſolam primam tonſuram habet, cap. *Cùm contingat*, de ætate, & qualitate. Dicendum verò eſt primã tonſuram non eſſe ordinem, neque habere aliquod officium Eccleſiaſticum ſolenniter exercendum ſibi annexum: & ideò ad huiuſmodi Clericum irregularitatem hanc non pertinere: nam diſtributio debet eſſe accommoda, & ita comprehendit omnes Clericos habentes miniſterium ſolenne ſuo ordini annexum.

Nomine clericatus non comprehenditur hic prima tonſura.

Sed tunc difficile eſt explicare, quãdo cẽſendi ſũt huiuſmodi Clerici minores ita ſolẽniter miniſteriũ ſuum peragere, vt ſi excõmunicati ſint,

Quando cenſendi ſint minores clerici

irregularitatẽ incurrant. Et ratio difficultatis eſt, quia nihil ab eis fit, quod tam in ſubſtantia, quàm in modo, non poſſit fieri, & ſæpe fiat abſque culpa ab eo, qui talem ordinem non habet. Solùm autẽ dicitur Clericus exercere Eccleſiaſticum munus tanquã miniſter ex officio, quando ita illud exercet, vt à nemine non habente talem characterem poſſit tali modo licitè exerceri: qua enim alia ratione diſcernere poſſumus miniſterium clericale à non clericali, & ex officio, ſeu ſolenne à priuato? Antecedens declaratur: nam ad Acolythum v. g. ſpectat accenſos cereos ferre, & vrceolos aquæ, & vini miniſtrare, cap. *Acolythus*, 23. diſt. & non habet aliam ſolennitatẽ in ſuo miniſterio, niſi quia in Miſſa ſolenni, & cum aliquibus ueſtibus ſacris illud exhibet: totum autem hoc fit paſſim in Eccleſia per eos qui nullum ordinem habent, vel ad ſummum primam toſuram: quod licitè fieri iuxta Eccleſiæ conſuetudinem docuit diuus Thomas ĩ 4. diſt. 24, quæſt. 2. art. 2. ad 9. & nihil diſtinguit in miniſteriis horũ inferiorum ordinem, quòd fiant ſolenniter, vel nõ ſolenniter ſed quidquid ab his ordinatis ex officio fit poſſe fieri p eos, qui nõ habẽt talẽ ordinem. Et idẽ ſentit Antoninus 3. part. tit 28. cap. 1. Vnde in §. 1. refert quendam Guillelmum dicentem, cõſtitutum in minoribus ordinibus, & excomunicatum exercendo officium ſuum, etiam cum ſolennitate non fieri irregularem: quia iura de eo non loquuntur, & pœnæ ſunt reſtringẽdæ. Quæ ratio parum probat, quia iura generalia ſunt. Ipſe verò Antoninus ab ipſa ſententia non diſcedit.

miniſterium ſuum ſolẽniter peragere, vt irregularitatem incurrant Ratio difficultatis.

D. Thomas

Antoninus

Et quidem ſecundùm Eccleſiæ præſentẽ vſũ probabiliſſimum mihi eſt, raró, vel nunquã incurri hanc irregularitatẽ; quia vix aliquid, aut aliquo modo faciunt Clerici conſtituti in ſolis minoribus ordinibus: quod laici non conſueuerint facere. Eſt autem generalis regula Doctorum, etiamſi ſit Clericus, qui miniſtrat, ſi tamen illud ipſum, & cum eadem ſolenitate poſſet fieri à laico, non fieri irregularem: quia non cenſetur operari vt miniſter ad id deputatus per characterem, quandoquidem ſine charactere idem facere poſſet. Quamuis autem frequentiùs hoc ita ſit contingere poſſunt caſus, ſeu euentus, ĩ quibus hæc irregularitas contrahatur. In Acolythis, v. g. ſi in aliquo ſolenni officio, vel ob dignitatẽ perſonæ celebrãtis, vt ſi ſit Epiſcopus, vel etiã Summus Pontifex; vel ob loci amplitudinẽ aut, receptum vſum, ſint peculiares veſtes ſacræ determinatæ ad munus Acolythi exercendum, quibus vti non poſſint, neque ĩ tali officio ſolenniter miniſtrare, niſi qui talem ordinem ſuſceperit, tunc Acolythus excommunicatus ſic miniſtrans, irregularis fiet: quia tunc reuera operatur vt miniſter ex officio conſecratus. Idem cenſerẽ de exorciſta, ſi veſte ſacra indutus exorciſmos Eccleſiæ ſuper energumenos excommunicatus proferret: nã tunc plane vteretur poteſtate ſibi in ordine data: & ſic de reliquis.

Reſolutio dubij.

Ex quibus facilè intelligitur, Subdiaconũ incurrere hanc irregularitatẽ, ſi veſtibus ſacris indutus in ſolenni Miſſa Epiſtolã cantet nam tunc maximè exrcet ſuũ munus tanquã miniſter ad id ex officio deputatus: ſecùs verò erit, ſi abſq; veſtibus ſacris aut Miſſæ inſeruiat, aut Epiſtolã in choro cantet. Nam hoc etiam laici facere

Ob quam actionem excõmunicatus Subdiaconus, aut Diaconus irregularitatem ſint curſuri

conſueuerunt: vnde non operatur ibi tanquã miniſtrare in officio ſuo, quod ad hanc irregularitatem iura requirunt. Et eodẽ modo, proportione ſeruata, ſentiendum eſt de Diacono, cuius miniſterium, quia ſacratius eſt, fieri non ſolet in Eccleſia a laicis, nec ſine veſtibus ſacris ſaltem quo ad Euangelium cantãdum. Et hæc eſt communis ſententia Doctorum, quos citauimus præſertim Richardi, diſt. 18. art. 7. quæſt 5. Innocentij, & Abbatis in cap. vltimo de Exceſſib. Prælat. Syuerſtri verbo *Irregularitas*, nu. 15. Nauarri de Horis Canonicis cap. 7. nu. 40.

Ricardus. Innocentius Panormit. Syluester. Nauarrus.

De Presbytero autem, quod attinet ad munus ſacrificandi, & miniſtrandi Sacramenta, ſuprà ſatis dictum eſt. Hic ſolùm eſt addendum, quoties in Eccleſia aliquod munus exercet proprium Presbyterorum, vel cum ea ſolenitate, quæ à ſolis Presbyteris fieri poteſt, & debet in Eccleſia, irregularem fieri, ſi excommunicatus id faciat. Exempla communia ſunt: ſi aquam benedicat ritu ab Eccleſia præſcripto, vel cereos, oliuas, & alia huiuſmodi: vel ſi veſtibus ſacris indutus, & præmiſſis orationibus ab Eccleſia inſtitutis, aqua benedicta populum aſpergat. Item ſi Hebdomadarij munus ĩ choro exerceat, inchoando officium, dicendo Capitulum & orationem, & ſimilia: quæ quia in his omnibus operatur vt miniſter ex officio cõſecratus, cui ratione ſui characteris talia munia reſeruata ſũt.

Ob quas actiones presbyter excõmunicatus fiat irregularis.

11 At verò ſi Sacerdos excõmunicatus tãtùm ĩ choro cantet cum aliis, licèt peccet, nõ videtur hanc irregularitatem incurrere: quia illud munus præſtare ſolent non Clerici, etiam ſuperpelicio ornati. Quidam autẽ hoc limitant, niſi Clericus hoc faciat ex officio, quod ante excõmunicationem exercebat, & poſteà exercet, ſicut priùs: vt ſi Canonicus excommunicatus, ſigno dato, eodem modo cum aliis ad chorum vadat, & publicas preces fundat: quia iura dicunt irregularem fieri Clericum, qui in ſuo officio miniſtratrat, ſicut priùs. Sed exiſtimo veram eſſe hanc limitationem, quia ille Canonicus (& idem eſt dequolibet alio ſimili) tunc nõ miniſtrat in proprio officio Presbyteri, aut Clerici, ſicut priùs; ſed ĩ officio Canonici, quod & habere, & exercere poteſt, qui nullum habet ordinem, quantum eſt ex vi talis dignitatis: nõ eſt autem irregularis, qui in quolibet officio miniſtrat ſicut priùs ſed qui miniſtrat ĩ officio, quod in ſubſtantiam, vel in modo ſit propriũ miniſterium alicuius ordinis: cantare autem ĩ choro non eſt tale miniſterium, niſi aliqua alia circunſtantia adhibeatur, quæ iuxta Eccleſiæ inſtitutionem, aut conſuetudinem, ordinem requirat. Et hæc eſt ſentẽtia communis Doctorum, quos retuli, & præſertim Canoniſtarum cum Innocentio, & Abbate in dicto cap. vltimo de Exceſſib. Prælator.

Quorumdam limitatio.

Reiicitur.

An Clericus excommunicatus poſſit, aut debeat Horas Canonicas recitare.

Hic verò dubiũ occurrit de Horis Canonicis, an Clericus ĩ ſacris, vel Religioſus ꝓfeſſus excõmunicatus eas poſſit, aut debeat recitare. Quia nõ poteſt diuina officia obire: ergo neque hoc, quod ĩ recitatione Horam perficitur. Breuiter tamẽ dicitur, has eaſdẽ Horas poſſe in Eccleſia dici vel ſolẽniter, ceu publicè, vel priuatĩ. Priori modo dici nõ poſſũt ab excõmunicato; & ſic ꝓcedũt omnia, quæ dicta ſunt: poſteriori autẽ modo dici ab eo poſſunt, quia nõ eſt prohibitus excõmunicatus, quin priuatim orare poſſit, & mente, & voce. Neque etiam illi vetitum eſt, quin poſſit vti orationibus ab Eccleſia inſtitutis in ſua priuata oratione, dummodò ĩ hoc ipſo vſu talium orationum non ſe gerat vt miniſter publicus Eccleſiæ. Et ideò adnotant Doctores, quando excommunicatus Horas Canonicas recitat, debere omittere ſalutationẽ, *Dominus vobiſcum*, & loco illius dicere, *Domine exaudi orationem meam*: adeò vt ſi ſit Sacerdos, aut Diaconus, dicendo *Dominus vobiſcum*, irregularis fiat; vt aduertit Nauarrus cum communi ſententia, dicto lib. de Orat. cap. 7. num. 16. quia iuxta vſum Eccleſiæ ille verſiculus à ſolis Sacerdotibus, vel Diaconibus dici poteſt, & præ ſe fert perſonam publicam. Hoc autem limitandum eſt, niſi intercedat excuſatio à culpa: hæc enim irregularitas, quæ eſt pœna, non incurritur, niſi propter culpam, vt ratio pœnæ poſtulat: & ſignificatur in cap. penult. de Sentent. excommunicat. Et quoniam illa pœna grauis eſt, cenſeo non incurri ſine culpa mortali. In hoc ergo poteſt facilè excuſari culpa mortalis ex inaduertẽtia cũ leui negligentia, itẽ ſi fiat ex quadã verecundia ſine contemptu, licèt fiat aduertendo, ex leuitate materiæ poteſt eſſe venialis culpa; quia eſt actio valdè priuata, & nihil ferè offendens Eccleſiam. In his ergo caſibus non incurretur irregularitas.

Nauarrus

Vnde vlteriùs ſit ſi excõmunicatus aliàs tenebatur recitare officium, nõ excuſari ꝓpter excõmunicationẽ, vt notauit Abbas in cap. 2. de Clerico excõmun. miniſtr. nu. 8. & Nauarrus dicto cap. 7. de Orat. nu. 26. & ĩ Sũma, cap. 25. num. 102. vbi citat cap. 2. & cap. *Illud*, de Clerico excõmunic. miniſtr. Ex quibus nihil video circa rem hanc elici poſſe. Id verò docuit Gloſſa vltima in cap. *Presbyteros* diſt. 28. Idem tenet Sylueſter verbo *Horæ*, nu. 4. vbi alia iura refert, quæ ad ſummũ induci poſſunt à cõtrario ſenſu. Idẽ tenet Couarruuias cap. *Alma*. part. 1. §. 3. num. 8. & alij infrà referendi. Ratio eſt, quia excommunicatus poteſt licitè Horas recitare, vt oſtenſum eſt: ergo ſi aliàs habet obligationẽ, tenebitur: nam excommunicatio nõ tollit obligationem, neque aliqua alia probabili ratione excuſat. Præterea hæc obligatio eſt onus quoddam: excommunicatio autẽ, cùm ſit pœna, non confert per ſe fauorem aliquam, ſeu immunitatem, vt ait Iureconſultus in leg. *Relegatorum*, §. *Solet*, ff. de Inter dictis, & relegatis. Alioqui excommunicatus ex ſua contumacia cõmodum reportaret: quod eſſe abſurdum ſatis per ſe conſtat, & à ſimili colligitur ex cap. *Etſi neceſſe*, de Donation. inter virum & vxorem. Dices: Hac ratione probaretur Parochum excommunicatum nominatim, ac denũciatum, debere Sacramenta miniſtrare, & ſimilia opera facere, quæ ſunt eius onera: alioqui ſi ab his excuſatur, etiam reportat commodum. Reſpondetur, negando ſequelam: nam iura expreſsè priuant excommunicatum miniſterio, & vſu Sacramentorum; tum quia illud miniſterium ex ſe eſt publicum & fit à miniſtro vt perſona publica: tum etiam quia in hoc magis attenditur ad honorem, & reuerentiam ipſius Sacramẽti, quàm ad onus ipſius excõmunicati: tũ denique quia licèt videatur excõmunicatus aliquo

16 Excõmunicatus, qui alias tenebatur officiũ recitare, ob excommunicationẽ non liberatur illo onere. Abbas. Nauarrus. Gloſſa. Sylueſter. Couarru.

l. Relegatorũ, ff. de interdict. & releg.

aliquo

aliquo modo leuari onere miniſtrandi, tamen per ſe, & ex intentione legis potius priuatur honore, vel commodo, & ipſamet priuatio eſt maius onus, quam erat obligatio miniſtrãdi: à qua etiam obligatione non omnino liberatur, cum ſaltem per alium, & expenſis ſui beneficij, ſuæ obligationi ſatisfacere teneatur.

15 Teneatur ne excommunicatus beneficiarius eo titulo officium recitare.

Sed quamuis hęc reſolutio difficultatem nullam habeat, quando obligatio dicendi horas naſcitur ex ſacro ordine, aut profeſſione religionis quia ille titulus nec tollitur, nec minuitur ex vi cenſuræ, tamen, quando oritur ex beneficio eccleſiaſtico, videri poteſt nimis rigoroſa: quia excommunicatus priuatur fructibus ſui beneficij, cap. *Paſtoralis*, in fine de Appellat. & ex eorum perceptione oritur obligatio recitandi officium: ergo conſequenter debet hac obligatione carere. Ita quidem aſſeruerunt aliqui, vt refert Couarruuias lib. 3. Variarum, c. 13. n. 8. circa finem. Contrarium tamen verum eſt, quod ille ibidem docet cum Paludano in 4. d. 15. q. 5. art. 1. quod etiam tenent Sylueſt. Angelus, & alij communiter. Et ratio eſt, quia ille retinet titulum beneficii ac poſſeſſionem, & ſolum per eum ſtat quominus faciat fructus ſuos, & ideò non eſt cur liberetur onere, & obligatione dicẽdi officium. Vt enim dicitur in regula iuris in 6. *Damnum, quodquis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non alijs imputare.* Imò hæc eſt pœna, quam excommunicatio inducit, ſcilicet, vt excommunicatus priuetur commodo, non verò onere. Sicut etiam qui non reſidet, priuatur fructibus, & nihilominus recitare tenetur.

Couar.

Palud. *Syluest.* *Angel.*

Reg. Damnum

B

16 An poſſit excommunicatus cũ ſocio officium, recitare, & an ita tacitè vt à nemine audiatur.

Prima ſententia.

Sed inquiri rurſus poteſt, an excommunicatus poſſit huiuſmodi officium cum alio ſocio recitare, vel teneatur ſolus priuatim dicere. Item an teneatur ita occultè dicere vt ab aliis audiri non poſſit. Neutrum enim onus videtur imponendum excommunicato, nam in orationibus priuatis non tenetur ſe ſe occultare, ſed poteſt coram, aliis eas fundere, & alii coram ipſo, vt ſi ſimul concionem audiant, initio ſimul recitare poſſunt ſalutationem angelicam. Idemque facere poſſunt audito ſigno, quod ad ſalutandam Virginem datur: quia licèt ſignum ſit publicũ, oratio tamen vniuſcuiuſque priuata eſt. Rurſus, ſi excommunicatus velit, v. g. Officiũ Beatæ Virginis recitare, non videtur illi prohibitũ cum alio ſocio illud dicere: quia illa eſt oratio priuata, & non videtur prohibitum communicare cum excommunicato in oratione priuata: ergo neque ipſi excummunicato prohibitum eſt in eadem oratione priuata cum aliis communicare. Atque ita videtur ſentire Nauarrus cap. 27. num. 36. 5, ad 5. Quod inde confirmat, quia omnis ſermo, vel ſalutatio quæ fit ad excommunicatũ per modum deprecationis, vel exhortationis pertinentis ad ſalutem animæ eius, nõ eſt prohibita; ſed huiuſmodi conſortium in oratione priuata poteſt eſſe vtile ad ſalutem excõmunicati, & ſemper poteſt ad illum finem ordinari: ergo hac ratione non eſt prohibitum, vel aliis cùm excommunicato, vel excõicato reſpectu aliorum. Tunc vlterius excommunicatus recitans officium canonicum, non orat, vt miniſter publicus; ſed priuata oratione nam propterea non poteſt dicere, *Dominus vobiſcum*, vt notauimus ergo poteſt illud cum ſocio dicere. Et confirmatur, nam, ſi illud recitaret, abſque obligatione ex priuata deuotione, poſſet cum alio

Nauarr.

A

illud dicere: ergo etiamſi ex obligatione illud dicat: quia, cùm ſemper ſe gerat, vt perſona priuata, obligatio non poteſt hoc nouum impedimentum inducère.

17 Vera reſolutio. Nauarr.

Couarr.

Nihilominus probabilius eſt, excommunicatum non poſſe huiuſmodi canonicum officium cum alio dicere, vt expreſſe notauit idem Nauarrus de Oration. & hor. canonic. capite ſeptimo, numero decimo ſexto, & Couarruuias ca. *Alma*, part. 1. §. tertio numero octauo, ex illo generali principio, quod excommunicato oĩs exterior communicatio cum aliis fidelibus interdicta eſt. Dicere autem preces ſimul cum alio eſt communicatio quædam: ergo etiã hæc prohibita eſt in capite. *Excommunicatos*, 11. q. 3. ibi. *Nec cum eis in oratione communicent*: & c. ſequent. *Cũ excõicata, neq; orare, &c.* & in ſeq. *Qui cõicauerit, vel orauerit excõicato, ſi laicus eſt, excõicetur, &c.* In quibus iuribus ſine dubio eſt ſermo de cõicatione in oratione priuata; nã coniungitur cum cõicatione in cibo, & potu, & cõmuni ſermone. Et hæc eſt cõis interpretatio vſu etiam recepta. Vnde non ſolũ in horis canonicis ex obligatione recitandis, verũ etiamſi ex priuata deuotione dicantur, licitum non eſt excõicato vti alterius miniſterio, ſeu iuuamine: quod idem dicendum cenſeo de quocunq; alio officio priuato, vt B. Virginis, aut defunctorum, &c. quia illa iura, & generalis ratio de priuatione cõicationis in his omnibus procedit. Euaſio autẽ illa, quòd talis oratio poteſt ad ſalutem excõicati ordinari, eique prodeſſe, admittenda nõ eſt, tum quia eſt contra expreſſum ius prohibẽs cõicationem in oratione; tum etiam, quia ſolũ videtur excogitata ad hoc ius eludendum: nam intentio ſic orantium non eſt ſpiritualiter promouere ipſum excõicatum: quod vtilius fortaſſe facere poſſent, ſi per ſe, ac ſeparatim vterq; oraret, ſed intentio eorum eſt ad inuicem ſe iuuare: & communi opera (vt ſic dicam) illud ad miniſterium perficere, quod planè eſt in eo cõmunicare eo modo, qui vetitus eſt.

Confirmationi Nauarri ſit ſatis.

C

18 Adiuuare excommunicatum in recitando officio per ſe nõ eſſe mortale. Couarr.

Addit verò Couar. ſuprà poſſe huiuſmodi cõmunicationem excuſari à peccato mortali, quia nõ eſt illa cõmunicatio in diuinis, quæ per ſe primò per hanc cenſuram prohibetur: nec materia eſt adeò grauis, vt ad peccatum mortale ſufficiat. Quæ ſententia mihi valde probabilis videtur, & practicè ſecura, & extendenda etiam ad caſum de quo agimus: nam licèt ſacerdos excommunicatus ex præcepto recitet officium, cũ tamen priuatim id faciat, quòd illud cum alio recitet, non eſt peculiariter prohibitum ea ſpeciali ratione, qua communicatio in ſacris & diuinis officiis publicis prohibita eſt; ſed generatim, vt alia quælibet communicatio, & ideò per ſe, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, hæc non videtur eſſe materia peccati mortalis: nam licèt actio recitandi grauis ſit, tamen in ea iuuari ab alio, vel alium iuuare priuatim, in ratione communicationis leue eſſe videtur. Hinc veriſimile mihi eſt (quod etiam notauit Vgolin. tab. 1. c. 13. §. 14. n. 1.) excuſari poſſe ab hac culpa eũ, qui ratione muneris, ſeu ſeruitij cũ alio recitat huiuſmodi officium, nam excommunicatus, ſi famulũ habeat, non priuatur communicatione eius, quantum ad ea, in quibus ſibi inſeruire tenetur, iuxta c. *Inter alia*, de Sẽt. excom. iuncto. c. *Quoniam multos*, 11. q. 3. & ideò, ſi canonicus v. g. capellanum, vel famulũ habeat, qui hoc miniſterium

D

Variis de cauſis poſſe hanc communicationem à culpa excuſari.

Digitized by Google

niſterium antea illi exhibebat, etiamſi excommunicatus ſit, poterit illo vti; & è conuerſo licèt capellanus ipſe excommunicatus ſit, poterit patrono ſuo illud miniſterium exhibere, quia hoc propriè ac per ſe non eſt miniſterium eccleſiaſticum, & ex officio, ſed priuatum, & quaſi corporale.

19 Illud denique in hoc puncto certius eſt, quãuis contingat ſacerdotem excommunicatũ peccare recitando officium cum alio, prædicto modo, non propterea fieri irregularem, vel quia illud peccatum mortale non eſt, & hæc irregularitas, non contrahitur ſine graui culpa; vel quia, licèt, interdum ſit mortale ob contemptũ vel frequentiam nimiam: tamen illud miniſterium, prout tunc fit, non eſt proprium officium alicuius ordinis, ſed fieri poteſt, etiam ex obligatione, abſque vllo ordine. Nec refert, quod interdum oriri poteſt illa obligatio ex ſolo ordine oriri, quia non propterea actus ipſe eſt proprius & ex officio alicuius ordinis, & tamen propter hunc ſolum ab excommunicato factum irregularitas iniuncta eſt. Et hactenus de miniſterio ſacerdotis, & inferiorum clericorum.

Sacerdotē eti peccet cum alio horas recitando non ideo fieri irregularem.

Quando Epiſcopus, vel Abbas benedictus exercendo actum ſui ordinis, irregulares fiant.

20 EX quibus facilè erit in Epiſcopo, & eadẽ proportione in Abbate benedicto, declarare, quando irregularitatem incurrat exercendo actum ſui ordinis ſeu conſecrationis, ſi excommunicatus ſit. Poſſet enim exiſtimare aliquis, hanc irregularitatem non habere locum in Epiſcopo præcisè operante, vt epiſcopus eſt, eò quò iuxta multorum Theologorum ſententiã Epiſcopatus non ſit ordo, aut ſacramentum, ſed ſacramentale quoddam: & ideò actus, etiã ſolennis, & ex officio illius conſecrationis non ſit actus alicuius ordinis, ac proinde nec materia huius irregularitatis. Veruntamen ſine vlla dubitatione ſtatuẽdum eſt irregularitatẽ incurri propter huiuſmodi actus. Primò, quia, vt ſuo loco dicam, probabilius eſt Epiſcopatum eſſe ordinem, & ſacramentum. Secundò, quia (quidquid de hoc ſit) iura expreſſe loquuntur de Epiſcopis, & prælatis Eccleſiæ in ſuo officio miniſtrantibus, vt patet ex c. *si Epiſcopus*, 4. d. 11. q. 3. & cap. 1. §. *Caueãt*, de Sent. excom. in 6. vnde non dubito, quin Abbas, qui ex priuilegio poteſt minores ordines conferre, aut Eccleſiaſticas veſtes benedicere, irregularis fiat, ſi hæc faciat quando excommunicatus exiſtit: quia in illa generali appellatione Prælatorum etiã hic comprehenditur. In quo etiam conſiderandum cenſeo, quamuis benedictio Abbatis non ſit ſacramentum, actum tamen illum ordinandi nõ eſſe actum ſolius benedictionis, ſed etiam characteris ſacerdotalis, quem eſſentialiter ſupponit talis actus, vt eſt à tali perſona. Etenim, quãtumuis eſſet benedictus, ſi non eſſet ſacerdos, non poſſet ei committi talis actus. Vnde idem eſt dicẽdum de presbytero ex priuilegio Papæ miniſtrante ſacramentum Cõfirmationis, quia, licèt ille actus iure ordinario non pertineat ad characterem ſacerdotalem, tamen, facta Pontificis conceſſione, fit quaſi moralis quædam extenſio, ita vt verè dicatur ille actus eſſe tunc talis characteris ſacramentalis; cuius argumentũ eſt quia non poſſet Pontifex actum illum alicui non ſacerdotali concedere. Item eſt à fortiori argumentum, quia benedictio aquæ eſt actus ordinis ſacerdotalis, ita, ut ſacerdos excommunicatus, qui illum fecerit, irregularis maneat, cùm tamen, & actus ipſe, & determinatio eius ad talem miniſtrum, ſint ex inſtitutione Eccleſiæ: ſed actus confirmandi, vel ordinandi minores ordines, eſt multò magis ſacer, & ex inſtitutione Chriſti pertinens ad Epiſcopos poſitiuè, vt ſic dicam, ad ſacerdotes verò, quaſi permiſſiuè media conceſſione Pontificis, ita, vt non poſſit inferiori miniſtro concedi, ergo, poſtquam conceditur, cenſendus eſt actus illius ordinis: ergo.

21 Atq; idem cenſendum eſt de omnibus aliis actibus, qui iure ordinario pertinent ad ordinem Epiſcopalem: nam, ſi tales ſunt, vt Epiſcopus excommunicatus aliquem illorum faciens irregularis fiat, idem dicendum eſt de ſimplici ſacerdote ex conceſſione, ſeu delegatione Pontificis ſimilem actum exercente: eodem enim modo procedi in omnibus his diſcurſus factus. Sũt autem huiuſmodi actus, aræ, ſeu altaris, aut eccleſiæ, aut calicis, vel patenæ conſecratio: mapparum, & veſtimentorum ſacrorum benedictio, Abbatum etiam, vel virginum, Deo dicatarum ſolenniſq; benedictio, quam Epiſcopi, vel Abbates populo dare ſolẽt, præmiſſo verſiculo, *Sit nomen Domini benedictum*: nam ille actus, epiſcopalis tantum eſt iure ordinario, licet quibuſdam Abbatibus cum certis conditionibus interdum concedatur, vt patet ex c. *Abbates*, de Priuil. in 6. & in clem. 2. de Priuilegiis; & ideò actus ordinis, & ad irregularitatem incurrendam ſufficiens ab omnibus cenſetur. Vnde à fortiori conſtat idem dicendum eſſe de oĩbus actib⁹ propriis ordinis Epiſcopalis, qui aliis non communicantur, vt ſunt conſecratio alterius epiſcopi, confectio Chriſmatis, ordinatio ſacerdotis, degradatio clerici: hi enim omnes ſũt actus ordinis Epiſcopalis. Secus eſt in actib. ſolius iuriſdictionis: quia etſi ab his etiam per excommunicationem ſuſpenſus ſit, vt infrà dicemus, tamen propter illos non eſt illi impoſita irregularitas: iura.n. quæ de hac irregularitate loquũtur oĩa requirũt actũ ordinis, vt patet ex ſuprà citatis: irregularitas autem extendenda nõ eſt extra caſus à iure expreſſos: & ita notauit Abbas in c. vlt. de exceſſ. Prælat. n. 5. & alii communiter. Dico autem, *Si ſit actus puræ iuriſdictionis*, nã ſi ſit ſimul actus ordinis, clarum eſt ex eo capite ad irregularitatẽ ſufficere, vt patet de actu abſolutionis ſacramentalis. Et idem exiſtimatur cõiter de abſolutione à cẽſura, ſi fiat cũ illis ſpecibus, & ſolẽnitate, quæ vel Epiſcopalẽ, vel ſacerdotalẽ ordinẽ requirit, & habetur in c. *Cum aliquis* 11. q. 3. & c. *A nobis*, 2. de Sẽt. excom. & notãt Innocẽt. Abbas. & alii ſuprà citati, illa.n. eſt, quaſi ſolẽnis quędã benedictio at verò, ſi ſimpliciter detur eſt purus actus iuriſdictionis, ſicut excõicatio, & ideò nõ eſt cauſa huius irregularitatis. Sic ẽt dixit Ancharranus in c. 1. §. *Caueant* de Sent. excomm. in 6. n. 3. Epiſcopũ excõicatũ, benedicendo populũ, dum iter agit, non fieri irregularẽ. At verò licèt hæc benedictio, quaſi materialiter conſiderata poſſit ẽt à non Epiſcopo fieri: prout tñ ab Epiſcopis dari ſolet, non videtur dubiũ, quin ſit aliquo modo actus ordinis Epiſcopalis: quãdoquidẽ in c. *Abbates*, de Priuileg. declaratur *Abbates, qui ex priuilegio poſſunt poſt miſſarũ ſolẽnia, ac veſpertinũ, vel matutinũ officium*

ſcium populum benedicere, non poſſe alibi, publicè, aut per vias, ciuitates, caſtra, & villas populis, & plebibus benedictionem facere. Supponitur ergo illud múnus per ſe eſſe epiſcopale: nõ quidẽ ratione ſolius iuriſdictionis, nam licèt Epiſcopus ſit iam electus, & confirmatus, & iuriſdictionem habeat, donec conſecratus ſit, nõ exercet illum actum: eſt ergo ille actus conſecrationis: ergo illo titulo non poteſt in eo actu irregularitas excuſari. Ex alio verò excuſari poteſt quia ille actus ſine ſolennitate fit, & non eſt res magni momenti, ideoq; per ſe loquendo, leuius materia videtur, & inſufficiens ad peccatũ mortale. Et conſequenter ex hoc capite excuſari poteſt à pœna irregularitatis: niſi fortaſsè tãta ſit frequentia, vt ea ratione, & mateia grauis cenſeatur, & quendam virtualem contemptũ cenſuræ indicare.

Duo verò obſeruanda ſuperſunt, vnum eſt licèt aliquis ex conſcientia erronea committat peccatum eiuſdem rationis cum peccato clerici excommunicati in ſuo ordine ex officio miniſtrantis, non propterea fieri irregularem: quia illa culpa magis conſiſtit in affectu interno, quã in effectu, ſeu actu exteriori: huiuſmodi autem pœnæ Eccleſiaſticæ non incurrruntur, niſi propter veros, & proprios actus externos, peccaminoſos, vt in ſuperioribus dictum eſt. Poteſt autem hoc accidere tam ex ignorantia facti, quã iuris, vt ſi ſacerdos putet ſe eſſe excommunicatum, & celebret ex contemptu excommunicationis, ſi re vera non erat excommunicatus, nõ fit irregularis in re ipſa; quod addeo, quia quandiu ſibi non conſtiterit, non fuiſſe excommunicatum, ex eadem conſcientia erronea tenebitur ſe gerere, vt irregularem: re tamen vera irregularis non eſt. Et, cum primum intellixerit ſe non fuiſſe excommunicatum, certus etiam eſſe poterit, ſe non indigere diſpenſatione irregularitatis. Idemq; eſt, ſi ſacerdos excommunicatur actionem aliquã ſacrã exerceat, putans illam eſſe actum ordinis, & cauſam ſufficientem irregularitatis, quia ſi in re talis non ſit, non efficietur irregularis, vt ſi in choro cantet, aut mẽſam benedicat, aut litanias cantet vel alia ſimilia cum prædicta conſcientia faciat, quæ re vera actus ordinis non ſunt, & à laicis eodem ferè modo fiunt; vt Palud. & alij Theologi d. 18. notant, Panormitanus, & alii in cap. vlt. de exceſſib. prælator. & in aliis iuribus ſuprà citatis. Idem denique eſt, ſi contingat aliquem exiſtimare ſe eſſe ordinatum, & non eſſe, vel eſſe in tali ordine, & non eſſe: ſed in inferiori: vel illũ eſſe actum ſui ordinis, & non eſſe, ſed ſuperioris: nam, vt ſuprà diximus, laicus fictè celebrans, non incurrit hanc irregularitatem: neque etiam inferior clericus miniſtrans in officio ſuperioris. Quapropter, licèt ex ignorantia iuris, aut facti oppoſitum aliquis putet, & ex conſcientia erronea peculiari modo in hoc peccet, non propterea irregularis fiet. Et idem eſt de omnibus ſimilibus, quæ ex principio poſito inferri poſſunt. Quæ etiam confirmantur ex iis, quæ ſuprà in ſimili diximus de cenſura in communi.

Palud.

Secundò obſeruandum eſt, ad incurrendam hanc irregularitatem non ſemper neceſſarium eſſe, vt actus ordinis exerceatur cum omnibus circunſtantiis, & ſolennitatibus, cum quibus iuxta ritum Eccleſiæ exerceri debet; vt ſi Epiſcopus excommunicatus Chriſma conficiat ſine veſtibus ſacris, non propterea irregularis non fiet: & idẽ eſt, ſi ordines conferat, aut ſimilem actũ ordinis faciat, qui in ſua ſubſtantia ſufficientẽ ſolennitatẽ includit, neque aliter fieri poteſt, quã à miniſtro conſecrato ex officio eius. Vnde idẽ eſt in ſacerdote excõicato, ſi conſecret ſine veſtibus ſacris, & ſine aliis cæremoniis, vel, ſi vngat infirmũ, vel aliquid ſimile faciat: ſecus verò eſt de Diacono, & ſubdiacono, ſi abſq; veſtibus ſacris cantent Epiſtolam, vel Euangelium. Ratio verò eſt, quia quidã actus per ſeſe, & ex ſua ſubſtantia ſunt ſolennes, & ex officio ſacerdotali, vel Epiſcopali: alij verò non ſunt huiuſmodi, niſi cum talibus circunſtantiis, & modo fiãt: illud ergo in ſingulis actibus attentè conſiderãdum eſt, vt intelligatur, quæ circunſtantia actus in ordine ad talem effectum, vel ſolennitatem accidentalis ſit, quæ verò ſubſtantialis.

Vnum verò hic prætereundũ non eſt, quod annotauit Gloſſa in c. *Is cui*, de Sent. excom. in 6. verb. *In ea*, ait. n. eum, qui eſt cenſura ligatus, non fieri irregularem diuina officia celebrando extra Eccleſiam, ſed ſolum in Eccleſia, quia textus ille ita limitat hanc pœnam per illam particulam, *in ea*, Veruntamen illud ſolum procedere exiſtimo in ea cenſura, de qua in illo textu ſpecialiter ſermo eſt, nimirum de interdicto ab Eccleſiæ ingreſſu: nam ex vi illius cenſuræ non eſt aliquis ſimpliciter ſuſpẽſus à celebratione diuinorum officiorum, ſed tantum ab eis celebrandis in Eccleſia, vt in eodem textu ſignificatur, ibi in ipſa. Et ratio eſt clara, quia per illam cenſuram non ſuſpenditur quis directè, & quaſi per ſe primò à munere celebrandi, ſed ſolum conſecutione quadam quatenus ex interdictione Eccleſiæ illa ſuſpenſio conſequitur. Ex eo autem, quod aliquis ſit interdictus Eccleſiæ ingreſſu optimè ſequitur, vt illi ẽt interdictũ ſit in Eccleſia celebrare diuina officia: non verò ſequitur, quod etiam extra Eccleſiam prohibit⁹ ſit ea facere eo modo, quo vel ex priuilegio vel ex ratione talis actus poteſt extra Eccleſiam fieri: quia hæc prohibitio generalis non habet neceſſariam connexionẽ cum illo interdicto. Et hoc etiam ſignificatur in illo textu cum dicitur, *Cui eſt Eccleſiæ interdictus ingreſſus, per conſequẽs cenſetur in ipſa diuinorum celebratio interdicta.* Ac proinde, qui ſic interdictus nõ in Eccleſia, ſed alibi miniſtrat in officio ſuo, vt abſoluendo, vel in priuato loco, aut ſub dio celebrando, &c. nõ fit irregularis, quia non agit contra ſuam cenſuram, cum ad illum actum non ingrediatur Eccleſiam: quod tamen neceſſarium erat ad incurrendam irregularitatem, vt in eodẽ textu ſignificatur ibi, *Si contra interdictum huiuſmodi diuinis in ea ſe ingerit.* Et in vniuerſum idem eſt in eo, qui non ſimpliciter, ſed cum aliqua limitatione ſuſpenſus eſt, nam ſi in iis miniſtret; quæ ſub illa limitatione non continentur, non fit irregularis, quia nõ agit contra ſuam cenſuram; nec prohibitio extenditur vltra voluntatẽ prohibentis.

Non eſt autem ita in excõicatione maiori, de qua nunc agimus: nã illa includit ſimpliciter & abſolutè ſuſpenſionẽ ab actibus ordinis, & ideo ſiue in Eccleſia, ſiue extra fiant à clerico excõicato, irregularitatẽ inducũt. Vt, v. g. ſi ſacerdos excõicatus publicæ proceſſione veſte ſacra, ſeu pluuiali indutus præſideat, & collectas, ſeu orationes extra Eccleſiam publicè dicat, ſine dubio fit irregularis, quia illud etiam eſt Officium

Eccleſiæ

Eccleſiaſticum, & miniſterium illud eſt annexum ordini ſacerdotali: & ideò contra ſuam cēſuram agit in eo miniſtrans, & irregularitatem incurrit iuxta c. 1. de Sent. excom. in 6. vbi nulla in hoc limitatio adhibetur, ſed ſimpliciter dicitur, *ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos diuina officia exequi, ſicut prius irregularitatem non effugient*: Et eodem modo loquuntur alia iura. Et ratio eſt quia illa circunſtantia loci, ſeu Eccleſiæ nō eſt neceſſaria vt tale miniſterium ſit ſolenne, & ex officio reſpectu talis ordinis, & alioqui ſuſpenſio, ſeu prohibitio ſit ſine limitatione ad talē circunſtantiā: ergo vbicunque fiat tale miniſteriū, eſt ſufficiens cauſa huius irregularitatis.

Poteſt autem circa huiuſmodi diuina officia quæri quòd ſuprà de Miſſa, & aliis actibus tractatum eſt, an ab excommunicato facta teneant quoad aliquem effectum, vel valorem. Sed in hoc eadem reſolutio adhibenda eſt, nam abſolutè tale miniſterium nullius eſt valoris, per ſe loquendo, quoad meritum, vel impetrationem, aut alium fructum ſpiritualem, nec reſpectu Eccleſiæ, quia excommunicatus non operatur in perſona eius, vt ſupra oſtenſum eſt, neque reſpectu ipſius excommunicati quia in tali actu peccat, niſi fortaſſe per ignorantiā excuſetur. Quamuis autem peccet, ſi tamen alioqui tenebatur ſimilem actum efficere priuatim, valebit illi vt præcepto ſatisfeciſſe cenſendus ſit. Vt, v. g. ſi excommunicatus in choro dicat officium diuinū, non tenebitur iterum priuatim dicere, quia ab illo miniſterio publico nō poteſt non eſſe actio huius priuatæ perſonæ: quæ actio in ſubſtantia eſt eadē, quæ præcepta erat: & ideo licet in modo fuerit peccaminoſa, ſufficit ad præceptum poſitiuum implendum, iuxta communem doctrinam Theologorum cum D. Thoma 1. 2. q. 100. art. 9. & 10.

Quibus alijs modis diuina officia excommunicato prohibeantur.

27 VLtimò ex iis facilè eſt explicare in aliis tribus generibus communicationum, quomodo prohibita etiam ſint ex vi excommunicationis circa hæc omnia officia diuina. Nam ipſe excommunicatus non ſolum prohibitus eſt hęc officia celebrare, ſed etiam eis intereſſe; quare multò minus efficere poteſt, vt ſe præſente fiant iuxta c. *Illud*, de Cleric. excom. miniſt. & c. *Is, qui*, & c. *Alma*, de Sent. excomm. in 6. & c. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. & eſt omnium ſententia, & communis Eccleſiæ ſenſus. Fundaturque in generali principio, quòd omnis communicatio fidelium eſt excommunicato prohibita, & præſertim in diuinis, qualis eſt hæc. Vnde omnes etiam concludunt, peccatum hoc ex genere ſuo mortale eſſe, quia eſt in graui materia, & per ſe primò ac directè per cenſurā prohibita, quamuis interdum ex leuitate materiæ poſſit fieri veniale. Prohibetur autem hæc communicatio non ſolum cooperando, vel adiuuādo, ſed etiam aſſiſtendo, ſicut ſuprà de Miſſa diximus, ſiue audiendo, aut videndo, ſiue etiā humanam, aut moralem præſentiam exhibendo, vel intra Eccleſiam, vel extra, vt in publica proceſſione, vel in miſſa, ſi contingat extra Eccleſiam fieri: aut ſi ipſe excommunicatus extra Eccleſiam exiſtens, Miſſæ, aut aliis diuinis officiis; quæ intra Eccleſiam fiunt, aſſiſtat: nam omnis hec participatio cenſetur eſſe Eccleſiaſtica communicatio in diuinis: ac propterea tempore interdicti diuina officia ſubmiſſa voce, & clauſis ianuis in Eccleſia fiunt vt intelligatur, omnibus his modis excludi excommunicatos ne illorum participes fiant. Propter hanc autē tranſgreſſionem, pro ipſo excommunicato non eſt alia pœna in iure impoſita, excepta irregularitate, quam cenſetur incurrere excommunicatus, qui autor eſt, vt diuina coram ſe celebrentur: de qua in ſuperioribus tantum eſt, videri poteſt Nauarr. c. 27. n. 244. & quæ dicemus in proprio loco.

Rurſus non ſolum excommunicatus, ſed etiā alii, qui excommunicati non ſunt, prohibentur hæc diuina celebrare coram excomm. nam quoad hoc eadem eſt ratio de aliis diuinis officiis, quæ de ſacrificio Miſſæ. Vnde quæ de illo ſuprà diximus, hoc loco applicanda ſunt: eo excepto, quod de perficiēda Miſſa diximus, ſi poſt canonem inchoatum excomm. adueniat: nam in alijs diuinis officiis non eſt ea neceſſitas illa perficiendi, quæ eſt in Miſſa, & ideò ſemper intermittenda ſunt, ſi excommunicatus excludi non poſſit, vt eiſdem iuribus probatur Clem. 2. cum Gloſſa verb. *Inexpleta*, de Sent. excom. & in c. *Is, qui*, & c. *Is cui*, de Sent. exc. in 6. Curandum verò eſt, vt diuina officia inchoata, alibi perficiantur: quod, ſi ſolenniter & publicè fieri non poſſit, priuatim ſaltem, ſeu ſubmiſſa voce fieri debet. 28

Denique eadem ratio eſt de alio genere communicationis coaſſiſtendi ſimul cum alio ad idē officium diuinum. Nam, ſicut in miſſa eſt hoc prohibitum aliis non excōmunicatis reſpectu excommunicati, ita in ceteris diuinis officiis, ex communi ſententia eorundem Doctorum, fundata in generalibus locutionibus iurium: Non enim ſolum de Miſſa, ſed ſimpliciter de diuinis officiis loquuntur. Intelligenda autem ſunt de eccleſiaſticis officiis, quæ publico, & ſolenni ritù, & nomine totius populi Chriſtiani fiunt hæc enim ſunt propria diuina officia, & eccleſiaſtica, de quibus iura loquuntur. Vnde in priuatis orationibus non prohibemur eas fundere, vbi excommunicatus adeſt, vt notauit Caietanus in Summa verbo, *Excommunicatio*: quia tūc nulla interuenit communicatio, ex illa enim præſentia non coniunguntur per modum vnius ad vnam communem orationem: & ideò ſecus eſſet, ſi eaſdem orationes licet priuatas ſimul cū excommunicatus quiſpiam diceret: nam illa iā eſſet aliqua cōmunicatio prohibita, licèt minus grauis, vt in ſuperioribus dictum eſt. Eſt etiam obſeruanda differentia inter hanc obligationē, vt ſe tenet ex parte excōmmunicati, vel aliorū, quod reſpectu excommunicati vniuerſalis eſt, reſpectu verò aliorum ſolum in ordine ad excōmunicatos vitandos iuxta interpretationem Extrauagantis, *Ad euitanda*, ſuperius datam, quæ hic applicanda eſt. Denique propter hæc duo vltima communicandi genera nulla eſt in iure impoſita pæna præter excōmunicationem minorem, vel maiorem, quando ſpecialiter lata eſt cōtra participantes, de qua infrà ſuo loco dicemus. Intelligitur autem hoc generaliter, & ex vi ſolius communis participationis: nam in eos, qui ſpecialiter concurrunt ad illā, admittendo excōicatos, ad huiuſmodi vſum diuinorū ſpecialis pœna interdicti impoſita eſt in c. *Epiſcoporum*, 29

de Priuil.

de Priuil. in 6. & ſæpe in ſuperiorib' tactum eſt; & infra in materia de interdicto declarabitur.

Aliqui etiam addunt, ſacerdotem celebrantem coram excommunicato fieri irregularem quando talis eſt nominatim excommunicatus à Papa. Ita tenet Maiolus lib. 3. de Irregul. cap. 24. nu. 4. citans Speculatorem in tit. de Diſpenſatione. Sed debuiſſet textum aliquem citare: nã ſine illo nullam irregularitatem admittimus, juxta generalem regulam in cap. *Is qui*, de Sẽt. excom. in 6. Addo, etiam nec Panormitanum citato loco in ea fuiſſe ſententia quia non de irregularitate; ſed de ſpeciali excommunicatione loquitur quæ in eo textu ſpecialiter fertur contra clericos participantes in diuinis officiis cum excommunicatis à Papa, quam infrà ſuo loco declarabimus.

SECTIO III.

Vtrum excommunicatus omni vſu Eccleſiæ, & ſacramentalium omnium priuatus ſit.

1 POſtquam de communicatione in diuinis actionibus, vel officiis dictum eſt, de vſu rerum ſacrarum quæ ſacramenta non ſunt, ſed ſacra communiter dicuntur, & inter ſacramentalia numerari poſſunt, nonnulla notanda. Eſt enim in vſu harum rerum peculiaris ratio, quia in eo non interuenit communicatio cum alia perſona, ſed ſolus ipſe excommunicatus vti poteſt, vel Eccleſia, orando in illa, vel imagine aut reliquia ſacra, eam retinendo ob ſuam deuotionem, vel aqua benedicta, aut aliis rebus ſimilibus. Vnde fit, vt ex vi illius generalis prohibitionis, qua excommunicatus excluditur ab omni communicatione in diuinis, non ſit illi prohibitus huiuſmodi vſus ſacrarum rerum, quia ibi ſolum prohibetur vſus, qui requirit conſortium alterius perſonæ, eo quod debet eſſe ab alio, vel circa alium, at ille vſus non eſt communicatio cum fidelibus: ergo non cõtinetur ſub illa generali prohibitione. Videndum eſt ergo, an alia ratione omnis huiuſmodi vſus ſit interdictus excõmunicato. Et videtur quidem eſſe, quia excõmunicatus ab Eccleſia præciſus eſt, c. *Qui merito*, cum aliis 11. q. 3. c. 2. de Foro comp. & aliis paſſim: ergo prohibetur ne rebus ſacris ab Eccleſia peculiariter inſtitutis in vſum fidelium vtatur. Adde, hanc eſſe virtualem communicationem cum tota Eccleſia: nam per huiuſmodi vſũ ſe gerit tanquam membrum illi coniunctum.

Ratio dubitandi.

2 Dupliciter poteſt excõmunicat. vti rebus ſacris.

Nihilominus diſtinctione vtendum cenſeo. Duobus enim modis poteſt excommunicatus vti huiuſmodi rebus ſacris Primò quatenus poſſint eſſe circũſtãtiæ pertinentes ad priuatũ cultum Dei, vel ad exercendum aliquem actum pium, quem vnuſquiſque fidelis vt priuata perſona operari poteſt. Secundò poteſt quis vti his rebus, vt inde aliquod ſpirituale commodũ lucretur præter ſuum priuatum meritum, vel ſatisfactionem ex ſpeciali conceſſione, vel interceſſione Eccleſiæ.

3 Poteſt excomm. vti rebus ſacris vt ſeruiunt ad priuatam deuotionem. Conclu. 1.

Dico ergo primò, Excõicatus non obſtante cenſura poteſt licitè vti huiuſmodi rebus ſacris, quatenus priuatæ deuotioni, vel religioni deſeruiunt. Probatur, quia excõicatus non priuatur, quin proprias orationes fundere, & alios actus

A religionis, ac virtutis exercere poſſit: ergo non prohibetur, quo minus quacunque re ſacra priuatim vti poſſit in hunc finem, illo priuato, ſeu particulari vſu, qui aliis fidelibus conceſſus eſt. Hoc etiam ſuadet ratio facta, quia huiuſmodi vſus non eſt aliqua ſpeciali lege prohibitus, nulla enim talis lex oſtendi poteſt. Neque etiam continetur in illa generali prohibitione eccleſiaſticæ communicationis: ergo Denique id patet variis exemplis, nam excommunicatus vti poteſt omnibus diuinis officiis ab Eccleſia inſtitutis, & pſalmis Dauidicis ad laudandum Deũ: poteſt etiam vti ſacris imaginibus, vt eis ad deuotionem excitetur: poteſt item vti ſigno Crucis, &c.

Peculiaris autem difficultas eſſe ſolet de vſu templorum, an excõmunicatus ingredi ea poſſit, ſaltem quando Eccleſiaſtica officia non celebrantur: & ibi ſuas priuatas orationes fundere Gloſſa enim ĩ c. 1. d. 21. & in c. 1. §. *Ad oſtiariũ*, d. 25. negat hunc vſum Eccleſiæ eſſe licitũ excõicato. Quod ſequitur Abbas in c. *Reſponſio*, de Sent. excommunicat. n. 2. & putat eſſe ſpecialẽ conceſſionem, & quaſi exceptionem à generali prohibitione, quod in eo capite conceditur excommunicato, vt ad audiendam concionem in eccleſia eſſe poſſit. Sed reuera illa non eſt, exceptio loci (vt ſic dicam) ſed officii, ſeu communicationis: ibi enim non agebatur, an liceat excommunicato ingredi eccleſiam, aut ſacerdotibus eum ibi eſſe permittere, ſed an liceret corã eo concionari: quia hæc videbatur eſſe quædam communicatio, & pars officij ſacri.

4 An poſſit in templo orare. Opinio negans. Gloſſa. Abb.

B

Dico ergo, licitum eſſe excõmunicato ingredi templa, & in eis priuatim orare. Ita D. Thomas docuit in 4. d. 18. q. 6. art. 1. & cæteri Theologi ibidem, & Gloſſa c. *Qui ſtudet*, 1. q. in fine. & Innocent. in c. *Reſponſio*, de Sent. excommunicat. & Abbas in c. 1. de Vita & honeſtate Cleric. n. 11. Nauarr. in Sum. c. 27. n. 17. Couarr. ca. *Alma*, 1. p. §. 3. n. 7. Ratio eſt, quia nulla de hoc facta eſt ſpecialis prohibitio, neque enim in vllo decreto continetur, neque in generali prohibitione Eccleſiaſticæ cõmunicationis, vt ſuprà deductũ eſt. Accedit, quod ſpecialiter præceptũ eſt, vt Oſtiarij ab Eccleſia eiiciant excommunicatos tempore quo diuina celebrantur, & maximè poſt Miſſam Catechumenorũ, quando Miſſa fidelium inchoatur, vt patet ex c. 1. d. 21. & 25. & expreſſius ex c. *Epiſcopus*, de conſecr. d. 1. ergo ſignum eſt aliis temporibus licitum eſſe excõmunicato in Eccleſia eſſe, & orare; hic enim melius applicatur illa vulgaris regula, quòd exceptio firmat regulam in contrarium lib. *Nam quòd liquidè*, & §. vlt. ff. de Legatis 1. Vnde malè Gloſſa, & Abbas citati in priori ſentẽtia ex munere Oſtiarij, quod eſt eiicere ab Eccleſia excõmunicatos, colligunt excommunicatum, non poſſe ingredi eccleſiam: cum munus Oſtiari nõ ſit ſemper cuſtodire eccleſiam, ne excommunicati ingrediantur, ſed ſolum certis temporibus, nimirum quandiu in ea diuina officia celebrantur. Neque etiam obſtat ratio dubitandi in principio poſita, cum enim excommunicatus extra Eccleſiam fieri dicitur: non, *Eccleſia*, pro templo ſumitur, ſed pro Eccleſiæ myſtico corpore; à quo excommunicatus ſeparari dicitur, quia eius communione priuatur: nam corpus myſticum ex quadam membrorum inter ſe communione ſub vno capite tanquam ex morali vnione coa-

5 Opinio affirm. præfertur. D. Thom. Gloſſ. Innocent. Abb. Nauarr. Couar.

C

D

ne coaleſcit. De qua re latiùs alibi.

Excommunicatus priuatur vſu rerum ſacrarum quatenus ad ſpecialem aliquem fructum ſpiritualem et applicatiòne Eccleſiæ illi inſeruiunt. Concluſio. 2.

6 SEcundò dicendum eſt, excommunicatum eſſe priuatum vſu rerum ſacrarum, ſeu ſacramentalium, quatenus ad ſpecialem aliquem fructum ſpiritualem ex meritò, vel applicatione Eccleſiæ percipiendũ ordinatur. Probatur, quia ex intentione Eccleſiæ excommunicatus priuatus eſt omnibus communibus Eccleſiæ ſuffragiis, & orationibus, & indulgentiis; vt ſuprà probatum eſt: ergo etiam priuatur fructu rerũ ſacrarum, quatenus ob Eccleſiæ meritum, vel applicationem ſpecialiter prouenire poteſt. Patet conſequentia, quia hoc eſt veluti quoddam Eccleſiæ ſuffragium, & communicatio cum illa in communibus eius bonis ſpiritualibus. Explicatur exemplis, nam probabile eſt orationem factam in Eccleſia conſecrata, aut benedicta habere maiorem quamdã vim impetrandi, ob Eccleſiæ meritum, & communem orationem factam pro his, qui orant in illo loco: oratio ergo excommunicati facta in Eccleſia non participabit hoc ſpirituale commodum, quia illud cõmune ſuffragium Eccleſiæ non communicatur illi: quia illa ratio, quæ in benedictione, vel conſecratione Eccleſiæ fit, non pro excommunicatis, ſed pro ſolis membris ab Eccleſia nõ præciſis facta eſt, iuxta intentionem Eccleſiæ præcipientis, vt hæ communes orationes pro excommunicatis non fiant.

7 Excõmu. non fruitur indulgentiis. Similiter, ſi ex conceſſione Pontificis per orationem coram tali imagine factam applicantur vltra omne opus operãtis tot gradus ſatisfactionis, ſeu tot anni indulgentiæ, excommunicatus non fruetur hac gratia, etiam ſi coram illa imagine oret: non ſolum quia in peccato mortali eſt, nam hæc ratio ex alio capite ſumitur; & poteſt non verificari in excõmunicato, cùm interdum poſſit eſſe contritus, ſed præciſè ob cẽſuram excommunicationis, vt rectè notauit Adrianus in 4. q. 3. de Clauib. in fine ad argumenta. *Adrian.* Et ratio eſt, quia illa conceſſio Pontificis ex iuſta eius intentione iuri communi cõſentanea non extenditur ad excommunicatos, quia ſicut ipſæ prohibet publicas orationes facere pro excommunicato, ita neque ipſe eas facit, nec facere poteſt, niſi fortaſſe per modum iuſtæ diſpenſationis, quæ fingenda non eſt, niſi aliunde de tali mente, & actu eius conſtet: ergo multò minus communicat põtifex ex communicatis theſaurum Eccleſiæ, quando talem conceſſionem facit orantibus coram tali imagine: ergo, excõmunicatus ſic orans illo beneficio non fruitur. Atque idem eſt in omnib. aliis rebus ſacris, quæ habere poſſunt hũc vſum nam omnis eius fructus reducitur ad illa duo capita, vel alicuius impetrationis ex deprecatione nomine totius Eccleſiæ facta, vel applicationis alicuius ſatisfactionis ex theſauro Eccleſiæ: de quibus procedunt rationes factæ, ad quaſcunque res, & earum vſum applicentur.

8 Corollarium. Atque hinc inferunt aliqui, quando res ſacra nõ habet alium vſum, niſi ad lucrandam indulgentiam, vel Eccleſiæ deprecationem ſibi applicandam, tunc non poſſe excommunicatum licitè vti huiuſmodi re: quia ſe immiſcet Eccleſiaſticæ communioni, & vult eſſe particeps ſuffragiorum Eccleſiæ, quibus eſt priuatus, cùm in ea re nullus alius vſus inueniatur. Huiuſmodi videtur eſſe vſus aquæ benedictæ: nam in eo nulla alia religio, aut cultus fingi poteſt. Quod quidem verum cenſeo, ſi actum illum ſub hac propria ratione & intentione cõſideremus. Veruntamen hoc etiam pendere poteſt ex perſonali intentione operantis, qui, ſuppoſito vſu illius aquæ, poteſt illa vti tanquam memoriali quodam, quo ad actũ pœnitentiæ excitetur: & quia illam iam apprehendit, vt rem quandam ſacram poteſt in quendam Dei cultum ſe illa aſpergere. Et ad hunc modum nulla erit res ſacra, quæ nõ poſſit habere aliquẽ ſtudioſum vſum quaſi perſonalem, vt ſic dicam, qui excommunicato licitus ſit, quamuis principalis vſus eius, propter quem primario eſt inſtituta, ſit alius, pendens ex participatione communium bonorum ſpiritualium Eccleſiæ, quibus excommunicatus priuatus eſt.

SECTIO IIII.

Vtrum, Excomminicatus, etiam poſt mortem quantum ad corpus ſuum, priuetur ſepultura Eccleſiaſtica, et omni alio Eccleſiaſtico honore.

HActenus diximus de priuatione harum rerum ſacrarum, quatenus ad excommunicatum in hac vita durantem pertinere poteſt: declarare igitur oportet, quo modo etiam poſt mortem extendatur: &, quoniam de ſuffragiorum priuatione quo ad animam in ſecunda diſputatione huius materiæ iam diximus, hic ſolum reliquum eſt, vt de corpore dicamus: quod in ſe non eſt capax aliorum ſuffragiorum, vel ſpiritualium bonorum, ſed ſolum aut honorifico, vel ſacrato loco, aut illo cultu, & honore, qui in pompa funeris exiberi ſolet: quem nunc Eccleſiaſticum honorem appellamus: qui licet intuitu animæ fiat, proximè tamen circa corpus ipſum verſatur, eique exhibetur: quæ duo breuiter hic expedienda ſunt. Eſt autem in his ratio dubitandi, quia de ſtructis nobis deſtruuntur ea, quæ ſunt in nobis *Ratio dubitandi.* extincta ergo perſona per cenſuram ligata, extinguitur cenſura: ergo iam nõ poteſt quidquã circa defunctum operari, & maximè circa corpus eius, quod non eſt capax pœnæ ſpiritualis. Accedit etiam quòd corpus excommunicati viui non prohibetur eſſe in Eccleſia, quia illa per ſe nõ ſt communicatio cum fidelibus, niſi aliunde miſceatur: ergo nec corpus defuncti ibi reponi prohibendum eſt: quia neque illa præſẽtia per ſe ſumpta eſt communicatio, neque iam illud eſt alterius communicationis capax.

Nihilominus dicẽdũ in primis eſt, ſi excõicatus ante abſolutionẽ à cẽſura moriatur, non poſſe licitè corpus eius Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi. Ratio eſt, quia hoc eſt in iure prohibitũ, vt patet in c. *Sacris*. de Sepulturis; vbi non dicitur ſtatui ius nouũ, ſed *ſacris eſſe canonibus inſtitutũ*, 2 Excomm. priuatus Eccleſiaſtica ſepultura. Concluſ. 1. Ga. ſacris, de Sepult.

vt Eccleſia

*vt Eccleaſtica careant ſepultura, qui prius erant
ab Eccleſiaſtica vnitate præciſi, & ante mortem
Eccleſiæ non reconciliantur.* Et ratio inſinuatur.
*Quia, quibus non cõicamus viuis, non debemus e-
tiam communicare defunctis*. Idem habetur in
Clem.1.eo.tit. & ſpãliter de hæreticis & fauto
rib.eorum idem declaratur in c.2.Hæret.in 6.
& idem probatur in c.*Conſuluiſti*, de Conſecr.
eccl.vel alt. Ratio ſeu congruentia huius pro-
hibitionis eſt inſinuata in d.c. Ex qua colligi-
tur, illam eſſe cõicationem quandam in diui-
nis,& conſequenter hanc prohibitionem con-
tineri in illa generali, quæ hactenus declarata
eſt. Et fortaſſe non aliter continetur hæc prohi
bitio in ſacris canonib.antiquiorib.prout dici-
tur in d.c. *Sacris*,quia nulli priores inueniũtur
qui hoc in ſpecie prohibeant. Eſt aũt hæc cõi-
catio ſpũalis, quia ſepultura ſacra quid ſpiritua
le cenſetur: & ad illam ſolum habẽt ius filii ec
cleſiæ obedientes illi: & ideo ſatis cenſeretur
cum eis cõicari, qui ad eundem locum ſepultu
ræ ſacræ cum eis admitteretur. Nam, licet cor-
pus mortuum per ſe non videatur capax ſpiri-
tualis cõicationis, tñ quatenus eandem perſo-
nam ſemper repræſentat, & quatenus ad ean-
dem aĩam refertur, aliquo modo eſt capax il-
lius,& præterea ſupponit in viuente ius ad ta-
le genus ſepulturæ, & conſequenter ad cõica-
tionem aliquã cũ fidelib.cũ ergo illud non ha-
buerit viuens, nec circa corpus eius poſt mor-
tẽ ſeruandũ eſt: & ita reuoluimur in illud prin
cipiũ, quo vtuntur iura, vt *cui non cõicauimus vi
uo, non cõicemus defuncto*, quod ſumptũ eſt ex
Leone Papa epiã.90.vel 92.&ex ad Ruſticũ:c.
Leone P. 6.vel 7.& habetur in c.1.24.q.2.& ex Gelaſio
in c.*Quicunque*,11.q.3.Accedit ẽt bona cõgruẽ-
Gelaſio P. tia, quoniam is, pro quo orare non licet, indi-
gnus eſt vt corpus eius ĩ loco ſacro ſepeliatur:
nam ob hanc præcipuè cauſam fideles in locis
ſacris ſepeliũtur, vt participes fiant ſuffragiorũ
& orationum fidelium, quæ in illis locis fiũt.

Atq; hinc infertur, licet contingat excõica-
tum mori cum maximis contritionis ſignis, ſi
abſque abſolutione à cenſura deceſſit, ſepeliri
non poſſe, donec ab eccleſia abſolutionem ob-
tineat iuxta c.*A nobis*,2.de ſent. exc. quod lo-
quitur de aliis generib.cõicationum per ſuffra
gia,&c. Eſt aũt eadem ratio in præſenti. Adden
dum vero eſt quacunque ratione ab excõica-
tione quiſpiam abſoluatur ante mortem etiãſi
à quolibet ſacerdote in ipſo articulo mort. ob
neceſſitatẽ, abſoluatur, id ſatis eſſe vt eius cor-
pus hac pœna, ſeu ignominia non afficiatur: ita
enim expreſſe cautum in c. vlt. de Sepulturis.
Quod eodem modo declarandum eſt, ſicut ſu-
pra diximus de cõicatione ſuffragiorum, quæ
cum excõicato defuncto fieri poteſt, ſi vel hoc
modo abſolutus ſit: hæc enim duo quo ad hoc
in illo textu æquiparantur, fortaſſe ob ratio-
nem proximè factam. Vnde, ſicut excõicatus
ſi ſufficientia ſigna contritionis exhibuit, po-
teſt poſt mortem abſolui; vt ſuffragiis eccleſiæ
fruatur, ita etiam vt in loco ſacro ſepeliatur, vt
ex eiſdem iuribus ſumitur. Quod ſi caſu acci-
dat, vt ante abſolutionem iam ibi ſepultus ſit
erit quam primum abſoluendus, ne ipſum ex-
humari, & ab illo loco extrahi neceſſe ſit. Imò
& locus ipſe reconciliandus erit iuxta ea, quæ
ſtatim dicemus.

Addiaur itaq ue in d.c.*Sacris*, ſi contingat ex

communicati corpus loco ſacro tumulari, ex- 4 Quid ſi excom. corpus in loco ſacro humetur.
A humandum eſſe, & procul ab Eccleſiaſtica ſe-
pultura iactandum, dummodo a corporibus
aliorum fidelium diſcerni poſſit: alioqui rectè
admonet Pontifex toleranda eſſe zizania, ne
comburatur ſimul triticum. Nec ſolum ex tali
loco ſacro corpus excommunicati eiiciendum
eſt, ſed ẽt locum ipſum expurgandum ſeu recõ
ciliandum aſperſione aquæ ſolenniter benedi
ctæ, ſicut fit in eccleſiæ dedicatione, vt dicitur
in c.*Conſuluiſti*, de Conſecr.eccl.vel altar. Vn-
de ſupponitur, per huiuſmodi corpus excõica-
ti pollui, ſeu violari locum ſacrum. Quod fit,
vt quamdiu excommunicati corpus ibi iacue
rit, aut templum illud reconciliatum non fue-
rit, non poſſint ibi fideles ſepeliri; vt in ſimili
probat textu in c. vnico de conſec.eccl.vel alt.
in 6.qui; loquitur de eccleſia violata per effu-
B ſionem ſanguinis, aut ſeminis: eſt autem eadẽ
ratio de quacunque alia violationis cauſa. Fit
etiam conſequenter, vt in tali loco, antequam
reconcilietur, non poſſint licitè diuina officia
celebrari. De qua re dixi ex profeſſo in 3.tomo,
diſput.81. ſectione quarta, Dices, Quid ſi cor-
pus excommunicati exhumari non poſſit iux-
ta cap. *Sacris*: Debet ne locus ille perpetuo in-
habilis ad diuina officia, vel ſepulturam aliorũ
fidelium remanere; Reſpondetur. Minime, il-
lud enim eſſet maximum incommodum, & a-
lienum a mente canonum, & ab omni vſu. Exi
ſtimo tamen locum reconciliandum eſſe, tum
quia c. *Conſuluiſti*, indiſtinctè loquitur de lo-
cis, in quibus excommunicatorum corpora ſe
peliri cõtingit, tum etiam quia violatio fit per
ipſam primam ſepelitionem, quæ proinde tol
lenda eſt. Poſtea verò quando corpus illud ita
eſt confuſum cum aliis, vt diſcerni non poſſit,
C quaſi nihil reputatur, vel tanquam occultiſſi-
mus quidam defectus, cuius permanentia non
poteſt, aut reconciliationem impedire, aut vio
lationem iterare.

Sed quæret aliquis primo, an hæc aſſertio 5
procedat in vniuerſum de oĩb.excõicatis, vel ſo De quib. exc procedat aſſertio poſita.
lum in vitandis, Reſpondeo ſecundum anti-
qua iura de oĩbus procedere, quia indifferẽter
de oĩbus loquuntur, nunc verò poſt Extraua.
Ad euitanda, ſolum habere locum in excom-
municatis vitandis, quia prohibitio non cadit
proprie in ipſos excommunicatos, quia ipſi nõ
poſſunt ſe ſepelire, ſed cadit in alios fideles ne
D corpora ipſorum ſepeliãt, quod non aliter eis
prohibetur, quam omnis alia communicatio
cum excõicato, vt patet ex ca. *Vt priuilegia*, de
priuil.cap. *Epiſcoporum*, eadem in 6. Iam verò
poſt dictam extrauagantem non tenentur fi-
deles vitare communicationem aliorum excõ
municatorum, præter illa duo genera, quæ cõ
ceſſio generalis eſt ſaltem de omni communi-
catione externa, ẽt in rebus ſacris, & de diui-
nis, ergo hæc etiam communicatio in conce-
denda illis excommunicatis non vitãdis ſepul
tura ſacra, non eſt prohibita fidelib. Ex quo in
tuli in dicta ſect.4. iam nunc non pollui eccle-
ſiam per ſepulturam cuiuſcunque excommu-
nicati, ſed illius tantum, qui vitãdus eſt. Quod
etiam ſignificauit Victoria in Summ.4. mater.
de Euch. q.90. dicens, *Si in Eccleſia ſepeliatur
excõicatus denunciatus*, ſub denunciato breui-
tatis cauſa comprehendẽs manifeſtum percuſ-
ſorem clerici. Et ratio eſt, quia hæc violatio

Digitized by Google

An ſecundam inſtantiam quū excõi iure eſſet priuandus ſepultura Eccleſiaſtica ante ſñ. declaratoriam.

Eccleſiæ fundatur in priori prohibitione, limitata ergo prohibitione, limitatur violatio: nam cæteri excõicati quo ad cõicationem eorũ vitandam ita reputantur, ac ſi non eſſent, vel ac ſi eſſent oĩno occulti. Imò addunt aliqui, ſi qs ſit tantum excõicatus à iure, vel per ſñiam generalem, ẽt ſecundum ius antiquum non poſſe eccleſiaſtica ſepultura priuari, donec in particulari per ſñiam ſaltem declaratoriam criminis condemnatus ſit. Sed non poteſt hoc in vniuerſum defendi: nã ẽt tunc manifeſtus percuſſor clerici vitandus eſt, & ſepultura eccleſtica priuandus, ẽtſi per ſñiam condemnatus nõ ſit, iuxta Extrauagantem *Ad euitanda*, ergo iuxta antiquum ius idem erat dicendum, de quocũque excõicato notorio, & publico: ſecus verò eſſet, ſi fuiſſet occultus quia cũ priuatio ſepulturæ ſit publica euitatio, publicam ẽt excõicationem poſtulat, c. *Cum non ab homine*, de Sen. exc. Nunc verò ẽt illa non ſatis eſt, niſi interce dat ſñia ſaltem declaratoria criminis, & publica denunciatio nominatim facta, excepto crĩe percuſſionis clerici. Vt ſupra dictum eſt.

6 Quid per locũ ſacrũ in aſſertione poſita I telligatur.

Rurſus quæri põt quid hic intelligendum ſit per locum ſacrum. Reſpondetur, primò ac præcipuè ſub hac appellatione comprehendi templum conſecratum, aut benedictum, vt per ſe notum eſt. Deinde cæmeterium eius, quod ẽt ſolet eſſe benedictum, & regulariter eſt ad ſepeliendos fideles deputatum: & ita iura citata ferè de cæmeterio loquuntur. Poteſt aũt hoc cæmeterium interdum eſſe contiguum, interdum disiunctum à templo, vt colligitur ex capitulo vnico de Conſecratione eccleſiæ, vel alta. in 6. & quod ad præſentem rem attinet, eadem ratio de vtroq; eſt. Rurſus, ſi in aliquo loco conſueuit miſſa dici, quamuis aliter conſecratus, aut benedictus non ſit, non poteſt in eo excõicatus ſepeliri, quia ipſa miſſæ celebratione quaſi ſacratur locus ille, vt dicitur in c. *Eccleſiæ*, de immunit. eccl. Et ſumitur ex c. vlti. de Conſec. eccleſiæ, vel alta. vbi id notat Gloſ. Et vlterius colligi poteſt, locum deputatum auctoritate Epiſcopi, vel vt in eo diuina officia peragantur, vel ad hoc tantum vt in eo ſepeliãtur corpora fidelium, etiam ſi alia benedictione conſecratus non ſit, cenſeri ſacrum quo ad præſentem effectum, vt in eo non poſſit excõicatus ſepeliri. Primo, quia per dedicationem ad diuinum cultũ, ſi ſufficienti auctoritate fiat, res efficitur ſacra, & veneratione digna, ita vt ad profanos vſus conuerti non debeat. Deinde, & maximè, quia iura abſolutè prohibẽt excommunicato Eccleſiaſticam ſepulturam. Nõ eſt autem de ratione Eccleſiaſticæ ſepulturæ, vt locus, in quo fit, ſpeciali benedictione ſit cõſecratus; ſed ſufficit, vt eccleſiæ, ſeu paſtorum eius auctoritate ad illud munus deſtinatus ſit. Vnde vlterius exiſtimo idem fore dicendum ſi recepta conſuetudine locus aliquis ad hoc munus ſepeliẽdi fideles deſtinatus ſit, etiamſi de ſpeciali Epiſcopi auctoritate, ſeu approbatione non conſtet, tum quia conſuetudo vim habet legis, tum etiam, quia ibi interuenit ſaltem tacita approbatio prælatorum eccleſiæ, tum denique quia ipſo vſu talis functionis, quæ meritò ſacra habetur, & propter reliquias fideliũ, quæ ibi repoſitæ ſunt, & propter funerale officium, quod ibi perficitur, locus ille aliquo modo ſacratur.

A Addunt præterea nonnulli Doctores, nõ ſolum hæc loca, ſed ẽt illa, quæ ſunt vicina templis, & cæmeteriis, in quib. diuina officia celebrantur, reduci aliquo modo ad loca ſacra, ita vt in eis excõicati corpus ſepeliri non poſſit. Ita Abb. in d. c. *Sacris*, num. 3. & colligit ex illo textu, quatenus ait, ſi contingat corpus excõicati in loco ſacro eſſe ſepultum, exhumãdum eſſe, & procul ab Eccleſiaſtica ſepultura iactãdum. Quod ſi interroges quanta futura ſit diſtantia reſpondet, quanta ſufficiat, vt ſacerdotes in templo cantantes, aut ſacrificantes, nec videri poſſint, nec audiri, arg. c. *Quod in te*, de pœn & remiſ. Sed inde nihil probatur: nam ibi ſolum eſt ſermo de exc. viuente, qui prohibetur diuinis intereſſe ẽt extra eccleſiam è vicino loco vnde illa videre poſſit, vel audire, quod in corporib. defunctorum locum nõ hẽt. Non exiſtimo ẽt in eo rigore eſſe accipiendã particulam *procul*.

7 Quãm longe à loco ſacro debeat ſepeliri excõi. corpus.

B ſed vt idem ſignificat quod extra illum locũ: eſt. n. illa phraſis latina, quæ ſic indicat ſeueritatem & rigorem iuris id præcipientis. Quapropter ſi locus quantumuis vicinus, & cõtiguus eccleſiæ, vel cæmeterio eius, cõi exiſtimatione profanus, & cõis habeatur, v. g. via publica, aut domus aliqua, non erit contra cenſuram, ſi in eo excõicatus ſepeliatur, q expreſſe notauit Gl. in Clem. 1. ver. *Cæmeteriis*, de Sepult. Atq; ob eam cauſam, ſi cæmeterium prius benedictum ex pietate & priuata auctoritate fideliũ, aut clericorũ amplificetur, illa pars terræ, quæ ſine vlla benedictione, vel Epiſcopi deputatione additur, non cenſebitur ſacra, ẽt ad hunc effectum, de quo agimus, eſt. n. de illa eadem ratio, quæ de quolibet alio vulgari loco communicato, niſi fortaſſè iam eſſet communi conſuetudine illa pars ita recepta, & ſacris vſibus, aut ſe-

Reſolutio.

Gloſſa.

C pulturæ fidelium applicata, vt totum illud per modum vnius cenſeretur, tunc enim a toto illo loco excludendum eſſet excõmunicati corpus iuxta ſuperius dicta.

Quam pœnam incurrat ſepeliens excommunicatum in loco ſacro.

TAndem inquiri hic poteſt, quam pœnã incurrant, qui excommunicatum vitandum Eccleſiaſticæ tradunt ſepulturæ. Nam quod grauiter peccent clarum eſt, nam vt dixi prohibitio illos reſpicit, & eſt de re graui, & ſeuere

D obligans, aliàs parui momenti eſſet lex imponens hanc pœnam. Primo ergo iure communi incurritur propter hanc tranſgreſſionem excõmunicatio minor, vt notauit Abbas in c. *Sacris*, de Sepult. id colligens ex illis verbis, *Non communicamus defunctis*, inde enim conſtat hanc eſſe communicationem quandam, & conſequẽter illi reſpondere generalem pœnam impoſitam communicantibus cum excommunicato. Secundo pœna aucta eſt in Clement. 1. de ſepulturis: Vbi ipſo iure excommunicantur excommunicatione maiori illi, qui excommunicatos in cœmeteriis, vel locis ſacris ſepeliunt, & cum eo grauamine, vt *nullatenus, abſoluantur, niſi prius ad arbitrium diœceſani Epiſcopi eis, quibus per id fuerit iniuria irrogata, ſatisfactionẽ exhibuerint competentem*. Quo fit, vt abſolutio aliter data, nulla ſit, nam hanc vim habet illa particula. *Nullatenus abſoluantur*, vt notauit Nauarrus ex Gloſſa in Clement. de Sequeſtr. poſſeſ.

Cle. 1. de ſepult.

Cle. 1. de ſepult. expenditur.

vt Eccleſiaſtica, poſ. ver. *Nullatenus abſoluātur.* A

Sunt aũt circa modum, & limitationem, quã hæc pœna in d. textu imponitur nonnulla aduertẽda. hæc. n. ſunt verba illius textus, *Qui propriæ temeritatis audacia in cæmeterijs excommunicatos publicè, aut nominatim, ſcienter ſepelire præſumunt, &c.* Oĩum. n. horum verborũ proprietas tenenda eſt, & ad illã eſt hæc pœna coarctanda, vt notauit Caiet. in Sum. ver. *Excom.* c. 46. & Nauar. in Sum. 27. nu. 137. Itaq; iuxta regulas ſuperius traditas de cenſuris in cõi, hanc excõicationẽ non incurrunt, qui ex ignorantia ẽt culpabili hoc præſtant, ꝑꝑ particulã illam, *ſcienter præſumunt*, neque ẽt qui graui metu coacti id efficiunt propter verbum illud, *Qui propria audacia*. Rurſus ſolum excõicãtur qui *in cæmeterijs*, *&c.* Vnde videtur colligi, ſi in alijs locis ẽt deputatis ad ſepulchra fidelium hoc fiat, non incurri hanc excõicationem. Sed id non exiſtimo verum, nam in primis non eſt dubium quin ſub illa voce à fortiori comprehendatur eccleſia, vt oẽs exponũt, nam cæmeterium eſt tanquam acceſſoriũ, & minus principale, & immunitatẽ hẽt ratione eccleſiæ. Deinde oĩs locus, ẽt ſi ab eccleſia ſeparatus ſit, ſi ab epiſcopo ſit ad hunc vſum deputatus, hanc ẽt immunitatem habet, & ideo noĩe cæmeterij comprehenditur, vt Gl. ibi ſignificauit, quãuis videatur requirere ꝙ ſit ab epiſcopo benedictus. Exiſtimo tamen ſatis eſſe ꝙ ſit deputatus ad illum vſum, nã hoc ipſo, fit aliquo modo ſacer, vt ſupra dixi. deniq; iura, quæ de hac materia loquuntur, noĩe cæmeterij comprehẽdunt oẽm locum ad ſepulturam eccleſiaſticam aptum, ergo ita eſt ſumendum in illo loco abſque alia limitatione, ſecus verò eſſet ſi ſepultura daretur in agro, vel loco profano, vt Nauar. notat, & infra iterum attingemus.

19 Qui iuxta ver. ſepeliendi in illo ca. Sacris cõprehendãtur.

Rurſus verbum ſepeliendi in rigore ſignificare videtur actionẽ immittendi cadauer in ſepulchrum, atq; ita ſolum videtur ibi excõicari illi duo, vel tres hoĩes, qui proprijs manib. illam poſtremam actionem funeris exequũtur. Quam interpretationem ſequitur Caieta. quẽ Nauarr. ſequi videtur, ne in aliud inconueniens, ſeu extremum incidat, concedendo, quã plures proſequentes funus excõicatos manere. Vereor tamen illam tam rigoroſam verbi acceptionem (ẽtſi pœnæ reſtringendæ ſint) nimiam eſſe, & alienam à mente legiſlatoris: Nã ſi interpretamur hoc modo, vix vnquã illa excõicatio incurretur, qui. n. actionem illam ſepeliendi exequuntur, & ſemper ſunt homines inferioris conditionis, & rudes, qui frequentius, vel ignorant factum, vel ius, vel certè, ſi reluctentur, facilè metu compellentur ad id faciẽdum. Propter quod meritò Gl. ibi dixit, conſtitutionem illam ludibrio eſſe, ſi ita eam interpretemur. Et ſanè, qui attentè ponderauerit illa prima verba textus, *Eos, qui propriæ temeritatis audacia, non ſine contemptu clauium, &c.* facilè intelliget, non eſſe poſita propter vnum, vel alium hominem, qui tanquam organum ab alio motum, & fortaſſe coactum, cadauer terræ mandat, ſed propter eos, qui ſua auctoritate & imperio excommunicatum in cæmeterio ſepelire faciunt, illi. n. & in morali proprietate, & in rigore iuris ſepelire dicentur, iuxta textum in c. *Mulieres*, §. *Illi vero*, de Sent. exc. Nam, licet ibi ſit ſermo de alio delicto violenter percutiendi clericum, ratio tamen vniuerſalis eſt, ſ. *Cum is, committat vere, cuius auctoritate, uel mandata delictum committi probatur.* Non opinor tamen verbum illud extendendum, vltra mandantes, & exequentes: hi. n. comprehẽduntur, ſi per alias particulas non excuſentur: Illi verò, qui ſolum comitantur funus, vel etiã qui cantant, & crucem, aut lumina deferunt, ibi non comprehendũtur, quia illi re vera non ſepeliunt cum proprietate, ẽtſi aliquando vulgari, & tranſlata ſignificatione ita loquamur. Imò vlterius opinor non comprehendi cooperãtes remotè, cuiuſmodi cenſeri poſſunt fodiẽtes ſepulchrum, ſi poſtea ſua opera cadauer in illud non inferant, nec terra operiant, itẽ ſuis humeris deferentes cadauer vſque ad eccleſiã item conſulentes, vel fauorem aliquem dantes B non. n. opinor hos oẽs incurrere hanc excõicationem, quia propriè dici non poſſunt ſepelire, & non oportet pœnalem canonem extendere ad oẽs fautores, vel cooperatores, quãdo auctor eius id non exprimit, neque ex verbis illius ſatis colligi poteſt. Vnde multo minus extendẽda eſt hæc pœna ad eos, qui poſitiuè non cooperantur, ſed tantum non impediunt, ẽtſi poſſint, & debeant, licet nonnulli Canoniſtæ oppoſitum teneant ob c. *Quantæ*, de Sent. exc. vbi dicitur, *Eos delinquentibus fauere interpretamur, qui, cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare.* Sed, licet fateamur huiuſmodi non impedientes aliquo modo fauore moraliter loquendo, negamus tamen oẽs fauẽtes hanc excõicationem incurrere, niſi ita faueant, vt auctoritatem præbeãt, & ſint quaſi auctores delicti. Neq; obſtat, quod in eo. c. *Quantæ*, dicitur agentes, & conſentientes pari pœna plectendos eſſe, tum quia in pœnis humanis ſemper pendet ex voluntate legiſlatoris, ꝙ actu ita extendatur pœna, quæ voluntas ex verbis legis colligenda eſt, ꝙ aũt feratur ſolum in agentes, non eſt ſufficiens argumentum, ferri ẽt in conſentientes, & ideo in illo textu facta eſt illa extenſio ſpãliter in delicto violentæ percuſſionis clerici, tum ẽt, quia ibi Gl. per conſentientes intelligit, qui cooperantur, præſtando auctoritatem, quãuis illa expoſitio non videatur illi textui accommodata, quia oẽs impedientes, cum poſſint, conſentientes ibi appellãtur, cum tamen non ſemper cooperentur, neq; auctoritatem præbeant, tamen ad rem, de qua agimus, eſſet illa interpretatio ſufficiens. D

Dices, omnes illi, qui cooperantur funeri, propriiſſimè dici poſsũt ſepelire cadauer, quia vt quis dicatur ſepelire non eſt neceſſe vt totã actionem ſepeliendi faciat, aut totaliter, ſed ſatis eſt, quod vel partem eius faciat, vel partialiter concurrat, nam ſi duo verbi gratia, ſe mutuo iuuantes accipiant corpus defuncti, & in ſepulchrum immittant, & terra cooperiant, vterque ſine dubio manet excommunicatus, & tamen neuter eſt cauſa totalis, ſed partialis, ergo ſimiliter, qui tumulum effodit, vel corpus defert, &c. excommunicati erunt, nam etiam hi habent concurſum partialem: ergo etiam erunt excommunicati: nam actus ſepeliendi re uera videtur includere has omnes actiones, videlicet deferre corpus aperire ſepulchrum, &c. ergo qui facit quamcũque partẽ huius actus, partialiter ſepelit; quod ſatis eſt, vt ſepelire dicatur: & conſequenter, vt excõmunicationem incurrat 20 Obiectio.

Confirmatio. incurrat. Et confirmatur, nam oẽs hi participãt in crimine cum eo, qui principaliter excõicatur, ſed oẽs participantes in crĩe eandem excõicationem incurrunt iuxta c. *Nuper*, de Sen. excom. ergo. Obiectionis ſolut. Ad argumentum reſpondetur re vera id eſſe probabile ſaltem de illo duplici modo concurrendi, fodiendo ſepulchrum, & deferendo cadauer, nihilominus tamen reſpondeo illas actiones, licèt ſint antecedentes, & neceſſariæ ad actum ſepeliendi, eſſe tamen valde remotas: & nõ includi in ipſo actu propriè ſumpto: ideoq; ſatis ẽt probabiliter excuſari ab hac
13 pœna, ſeu excludi à rigoroſa ſignificatione verbi ſepeliendi, ad quã lex pœnalis limitanda eſt. Ad confirmationem reſpondetur, æquiuocationem in ea committi, nam Confirmatio enodatur. excõicatio in participantes, de qua eſt ſermo in c. *Nuper*, non incurritur, donec principalis delinquens excõicationem incurrit, nã debet eſſe illa participatio cum excõicato, & ideo neceſſe eſt, vt ſupponatur aliquis excõicatus, cui alius poſtea in crimine cõicans excõicetur, vt apertè declaratur in ca. *Si concubinæ*, de Sent. exc. At verò in noſtro caſu hi, qui participare dicuntur in crimine ſepeliendi excõicatum in loco ſacro, cooperantur crimini ante excommunicationem contractam: hoc autem modo non omnes participantes in crimine cum principali delinquente incurrunt ſemper eandem excommunicationis pœnam iure latam, niſi in ipſo iure ſufficienter declaretur, quod in præſenti non fit.

14 Vltimo circa hanc excõicationem aduertendum eſt eandem in particulari eſſe latam in c. 2. de hær. lib. 6. contra eos, qui hæreticos, vel fautores eorum ſcienter præſumunt Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ, quam eodem modo, & cum eiſdem limitationib. intelligendam cẽſeo. Additur tamen ibi duplex grauamen in hæreſeos deteſtationem: vnum eſt, vt qui hæreticum ſepeliuit, abſolutionis beneficiũ non mereatur, niſi propriis manib. publice extumulet, & proijciat huiuſmodi corpus damnatum. Per vltimum aũt verbum videtur hoc limitandum ad eos, qui per publicam ſnĩam de hæreſi damnati ſunt, nam ſolũ illi videntur in rigore dici damnati & quando in illo textu illa limitatio non eſſet adhibita, ex vi Extrauagantis, *Ad euitanda*, nunc eſſet adiicienda. Et cum eadẽ intelligendũ eſt aliud grauamen, ꝙ *locus ille perpetuo careat ſepultura*, ita vt amplius expiari, aut reconciliari non poſſit, quod ego intelligo de loco proprio, & adæquato, non de toto tẽplo, quia pœnæ reſtringendæ ſunt. Nõ nulli vero extendunt illam excõicationem ad eos qui ſepeliunt hæreticum ẽt extra locum ſacrum, ſi cum aliis ſolennitatib. & cæremoniis Eccleſiaſticis illum ſepeliunt. Quod ſentit Antonin. 3. p. tit. 24. c. 5. Angelus *Excõicatio*, 7. caſu 28. & ver. *Hæreticus*, §. 19. & Syluest. *Excommunicatio*, 9. num. 58. quamuis non ſatis clarè. Oppoſitũ tamen probabilius cenſeo, quia pœnæ reſtringendæ ſunt, & illa ſimpliciter loquẽdo non eſt eccleſiaſtica ſepultura. Itẽ, quia textus addens ꝙ locus ille perpetuò careat ſepultura, ſupponit illum ad illud munus deputatũ Quorundam dictũ improbatur. eſſe. Et ita ſentit Ledeſma 2. p. 4. q. 26. a. 2. exc. 27. Addo deniq;, eos qui hanc excõicationem maiorem incurrunt, ſepeliendo excõicatum in loco ſacro non incurrere ſimul aliam excõicationem minorem, quam diximus incurri iure ordinario pp hanc cõicationem cum excõicato, quia per hoc ſpeciale ius commutata videtur excõicatio minor in maiorem, vel ita aucta, vt ex minore maior fit effecta: nõ verò eſt multiplicata excõicatio, quia nulla eſt neceſſitas ita interpretandi, aut multiplicandi cenſuras, maximè cum locum etiam hic habeat vulgatum principium de reſtringendis odiis potius, quam amplificandis.

Excommunicatus defunctus priuatur omni honore Eccleſiaſtico, qui in tumulatione fieri ſolet. 2. Concluſio.

Secundò principaliter dicendum eſt, ratione excõicationis priuari defunctum omni honore eccleſiaſtico proprio fidelium. Hæc aſſer- 15
tio ſequitur ex præcedente, tum quia huiuſmodi honor totus ordinatur ad Eccleſiaſticam ſepulturam, tum ẽt quia hæc eſt quædam moralis cõicatio cum defuncto. Vnde hic ẽt locum habet illud principium, vt cui non communicauimus viuo, non cõicemus defuncto. Et præterea ſunt de hac re aliqua iura ex quib. hoc in particulari ſumi poteſt: dicitur. n. in c. *Placuit*, 23. q. 5. *Pro iis, qui voluntarie ſibi mortem violentam inferunt, nullam eſſe in oblatione commemorationem faciendam neque cum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadauera deducenda*. Vbi Gl. intelligit huiuſmodi peccatorum corpora nõ eſſe donanda Eccleſiaſtica ſepultura, *ſed canina*, (vt ipſa loquitur) & ideo ẽt præcipitur, vt talia corpora ſine eccleſiaſtico honore ad talem ſepulturam deferantur, quoniam hoc eſt veluti cõſequens ad illud. Contingit quidem interdũ aliquem priuari pompa funeris eccleſiaſtica, licet non priuetur Eccleſiaſtica ſepultura, vt apparet ex c. *Super eo*, de Raptorib. è conuerſo tamen nunquam aliquis priuatur eccleſiaſtica ſepultura quin prædicto ẽt honore conſequenter priuetur; nam indecens valde eſt, vt ad locum profanum, & ſepulturam quodammodo cõem cum beſtiis, cum pompa funebri corpus deferatur. Quod maximè verum habet, quãdo illa priuatio ſepulturæ fit ex vi cenſuræ excommunicationis propter generalem priuationem communicationis, quam etiam reſpectu defunctorum talis cenſura includit.

Præterea prohibentur clerici ne oblationes, ſeu eleemoſynas pro excõicatis accipiant, c. *Sacris*, & *A Nobis*, 2. de Sent. exc. nimirum, quia nullum eccleſiaſticum obſequium eis impendendum eſt: ſi. n. clerici poſſent corpus excõicati comitari, poſſent ẽt eleemoſynam aliquã ob eam cauſam accipere. Addo præterea non ſolum ſacerdotes non debere huiuſmodi cultum ſeu honorem exhibere excõicatis, verum ẽt nec laicos; nam, licèt curatio funeris, & pompa exequiarum magis ſint ſolatio viuorum, quam ſubſidia mortuorum, vt dicitur in capit. *Anima*, 13. q. 2. nihilominus in pœnam excommunicati vult eccleſia, vt hoc etiam ſolatio viuentes priuẽtur quoniam id non fit ſine aliquo honore, & ideo nec ſine aliqua communicatione cum excommunicato. Eſt tamen diſcrimen: nam, ſi clerici exhiberent propriam funeralem curiam iuxta eccleſiæ morem eſſet illa communicatio in diuinis cum excommunicato, atque adeo, ex genere ſuo graue peccatum, honor verò alius exhibitus a laicis tantũ eſſet ciuilis,

16 Clerici nõ poſſunt à defunctis excõ. eleemoſynas recipere, aut oblationes offerre.

Digitized by Google

ciuilis, & humana communicato, de cuius ratione, & grauitate poſtea dicturi ſumus.

16 An clerici hūc honorem excō. impendētes, irregulares fiāt. Hic verò dubitari poſſet, an clerici exhibentes excōicato hunc honorē irregulares fiāt per c. *Super eo*, de Raptorib. vbi de presbyteris, & clericis, q ſepulturæ raptoris, de quo ibi eſt ſermo, intereſſe, vel eleemoſynas accipere attētauerint: dicitur, *Ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur*. Rñdetur breuiter nullā pp hoc delictū latā eſſe irregularitatē, quia in aliis iurib. non habetur, & ex illo non probatur, quia neq; illa pœna videtur irregularitas, quæ ipſo iure incurratur, ſed depoſitio, vel ſuſpenſio perpetua per Epiſcopum imponenda, vt ibi notat Abbas nu. 2. & illa pœna ſpecialis eſt in eo caſu de raptoribus in odium illius delicti: & ideo non eſt ad alios caſus extendenda.

DISPVTATIO XIII.

De quinto effectu excommunicationis, qui eſt priuatio, ſeu inhabilitas ad Eccleſiaſtica beneficia percipienda, uel eorum fructus.

HAetenus diximus de priuatione ſpiritualium bonorū, quæ ad internum animæ commodum propinquus ſpectare videntur: nunc dicēdum eſt de alijs bonis ſpiritualibus externis, & quæ aliquod temporale commodum habent annexum, qualia ſunt beneficia Eccleſiaſtica, & fructus eorum, de quibus hic dicemus, prius de beneficiis, deinde de fructibus eorum.

SECTIO I.

Vtrum, Per excommunicationem fiat aliquis incapax beneficij, & dignitatis Eccleſiaſticæ.

1 Excō. non priuatur benefic. iam obtentis. QVæſtio hæc intelligi poteſt, vel de beneficiis obtentis ante excōicationē, vel in futurum obtinendis. De priorib. certum eſt, ligatum excōicationis cenſura non priuari ipſo facto beneficiis, quæ antea poſſidebat, & conſequenter nec fieri inhabilem ad retinendū beneficiū antea legitimè obtentū: nullo. n. iure huiuſmodi pœna excōicato impoſita eſt: imò in multis iurib. oppoſitum ſupponitur. Primò in iis, quæ priuant excōicatum fructib. beneficii, quæ poſtea aſſeremus: illa. n. ſupponunt adhuc manere dñm beneficii, vt notant Doctores, & colligitur ex textu in c. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de App. Item in illis, quæ ob nimiā contumaciā, ſeu perſeuerātiam in excōicatione iubent excōicatum priuari beneficiis, ad quod citatur c. *Rurſus*, 11. q. 3. Sed ibi ſolum dicitur, *Si intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſtea penitus audiatur*. Inde verò colligunt Doctores poſſe huiuſmodi excōicatum in eo caſu priuari oīb. beneficiis ſuis, ſaltē quādo pro crimine excōicatus eſt, vt patet ex Inn. ex c. *Cum bonæ*, de ætа. & qual. & ſumi poteſt in Gloſſis vlt. in c. *Cum contumacia*, de hæret. in 6. & in c. *Contingit*, de dolo, & contu. quas ad hoc citat Syluest. ver. *Excommunicatio*, 3. n. 1. §. 9. licet ſatis obſcurè loquantur. Solet aūt obiici contra hoc capitulū, *Cum bonæ*, de æta. & qual. Sed ibi non eſt ſermo de excōicatione, ſed de ſuſpenſione, & ideo ſuo loco illud interpretabimur. *Poteſt excom. ob nimiā cōtumaciā illis priuari.* *Syluest.*

2 Collatio benefic. ij exc. facta eſt inualida. Omiſſis ergo beneficiis prius obtētis, de iis, quæ durante excōicatione obtineri poſſent prima & generalis regula eſt, excōicationem ita reddere perſonā inhabilē ad eccleſiaſtica beneficia, vt collatio ei facta durante excōicatione oīno ſit inualida. Hæc eſt cōis, & ſatis expreſſe declarata in c. *Poſtulaſtis*. de Cler. exc. miniſtr. vbi non ſolum dicitur excōicatis non poſſe eccleſiaſtica beneficia conferri, ſed etiam eos nō poſſe illa licitè retinere, *quia ea non fuerunt canonicè conſecuti*. Quæ verba apertè ſignificāt eos non feciſſe ſua illa beneficia, & ideo diuerſo modo loquuntur iura de beneficiis ante excōicationem obtentis, nam de illis ſolum dicunt non poſſe excōicatum recipere aut retinere fructus eorum: hic aūt de ipſiſmet beneficiis hoc aſſeritur. Ratio verò ſeu congruentia huius pœnæ fuit, quia excōicatus eſt ſuſpenſus ab omni officio Eccleſiaſtico, vt ſupra oſtenſum eſt, ergo meritò ſit inhabilis, ne tunc poſſit beneficium accipere, quod pp officiū præcipuè confertur, vt in ſimili argumentatur Pontifex in c. *Si celebrat*, de Cler. excom. miniſt. Atque hæc eſt cōis doctrina Theologorū in 4. d. 18. ſpecialiter Richard. artic. 7. q. 4. Palud. q. 4. Antonini 3. p. tit. 24. c. 76. Soto diſt. 22. q. 1. ar. 4. Conueniunt iuriſperiti in d. c. *Poſtulaſtis*, & in d. §. *Verum*, & aliis locis, quæ notat Couarr. in capit. *Alma*, par. 1. §. 7. & Nauarrus capit. *Si quando*, de Reſcript. exceptione nona, & in Summa, capit. 27. num. 21. Atque hinc colligunt omnes, etiam poſt abſolutionem a cenſura, non poſſe aliquem obtentum beneficium licitè retinere, niſi fiat noua collatio, vel legitima diſpenſatio, quæ illi æquiualeat, quia per ſolam abſolutionē non poteſt conualeſcere collatio, quæ nulla fuit. Et conſequenter fit, vt nec fructus talis beneficii retinere poſſit, ſi eos ſuſcipit, idque duplici titulo, ſcilicet, & quia excommunicatus illos accepit, & quia beneficium non erat ſuum, quo titulo tenebitur reſtituere hos fructus, etiamſi poſt abſolutionem a cenſura illos acceperit. *Richard.* *Anton.* *Couar.* *Nauar.* *Corella.*

3 Beneficii collatio exc. facta etiā ſuā excōic. ignoret, eſt inualida. Quæ omnia locum habent, licet excommunicatus bona fide beneficium acceperit, aut ſuam excōicationem ignorans, aut probabiliter putans ſe eſſe ab illa abſolutum, quia ignorantia, quamuis excuſet a noua culpa, & conſequenter à noua pœna, & maximè à noua cenſura, iuxta cap. *Apoſtolicæ*, de cler. excommun. miniſtrant. non tamen dat valorem actui, alias inualido, neque impedit effectum prouenientem ex priori cenſura legitimè impoſita, qui eſt quaſi pœna illius peccati, pro quo prior excommunicatio lata fuit, a qua proinde pœna excuſare non poteſt ignorantia, quæ in beneficii collatione interuenit. Quæ ſen-

Digitized by Google

Couar. Rebuf. Abbas.

tentia videtur mihi certa, & eam eſſe communem Doctorum affirmat Couarruuias ſupra numero 3. & Rebuſus in dicto cap. *Poſtulaſtis*, numero ſexageſimo ſecundo, Abbas dicto capit. *Paſtoralis*, §. *Verum*, numero decimo quinto cõtra Gloſſa ibi, cum alia Gloſſa in dict. capit. *Apoſtolicæ*, Exiſtimo tamen aliter eſſe in hoc ſentiẽdum, loquendo de ipſo beneficio, aliter de fructibus perceptis & conſumptis. nã beneficium omnino retineri non poteſt: circa fructus autẽ nonnulla diſtinctione vtendum eſt. Nã in primis, ſi ratione beneficii aliquod officium, vel miniſteriũ eadem bona fide exercuit, iuſte poteſt cõueniens ſtipendium, ſeu congruã ſuſtentationem pro ratione ſui operis ex fructibus beneficii accipere: quia in re ipſa Eccleſiæ inſeruit, ratione cuius operis dignus eſt congrua ſuſtentatione, maxime cum bona fide id fecerit, & deinde, ſi præter congruum ſtipendium plures fructus accepit, & bona fide illos conſumpſit, neque inde factus eſt ditior, non tenebitur aliquid reſtituere, quia neque ratione acceptionis, cum bona fide acceperit, & abſque culpa, nec ratione rei acceptæ, cum iam illa non extet, neque in ſe, neque in alia, quæ loco illius permaneat. Extra hos vero caſus manifeſtum eſt, ignorantiam, ſeu bonam fidem acceptionis nõ excuſare ab obligatione reſtituendi id, quod ſine vero titulo acceptum eſt.

Nonnulla dubia pro præcedentis aſſertionis declaratione enucleantur.

Primum quid nomine beneficii in aſſertione intelligatur.

SVperſunt vero nonnulla dubia neceſſaria, vt aſſertio propoſita exactè explicetur. Primum eſt, quid nomine beneficii Eccleſiaſtici in præſenti intelligendum ſit. & præcipua difficultas de penſionibus eſt: de cæteris enim nullum dubium, quia, licet hoc nomen, *beneficium*, & ſtrictè, & late in iure accipi ſoleat, iuxta capitulũ penultimũ de Verb. ſignific. vbi id notat Abbas numero ſecũdo, & alii, qui ibi in Additi. referũtur, & Gloſſa in capitulo primo de Regulis iuris in ſexto: & ideo in materia odioſa, qualis hæc eſt, videatur eius ſignificatio, quantũ fieri poſſit reſtringenda: nihilominus certum eſt regulam poſitã intelligendã eſſe de omni beneficio propriè dicto, ſiue curam habeat animarũ annexam, ſiue nõ: ſiue ſit ex minoribus, ſiue ex iis, quæ maiora beneficia dicũtur, vt ſunt Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus, &c. Ratio eſt, quia iura, generaliter reddunt excommunicatum inhabilem ad omnia beneficia Eccleſiaſtica, vt conſtat ex dicto c. *Poſtulaſtis*: vbi, licet nõ addatur ſignum diſtributiuum, *Omnia*, ſed ſimpliciter dicatur *beneficia Eccleſiaſtica*, tamen illa abſoluta, & indefinita locutio æquiualet vniuerſali, maximè quia cum propoſitio illa ſit negatiua, ſatis continet illã diſtributionem: quia negatio omnia deſtruit. Vt in cap. *Cum bone*, de ætat. & qualit. dicitur non poſſe ſuſpẽſum, quod idem eſt de excommunicato, beneficia, quæ poſteà adeptus eſt, retinere; quod perinde valet, ac ſi diceret, *Non poteſt aliqua*, atque adeo nulla beneficia retinere poteſt.

Cap. Cum bone, de ætate & qualit.

Ca. Per inquiſitionẽ de Elect.

Præterea in iure dicitur, excommunicatum eſſe inhabilẽ ad beneficia Eccleſiaſtica cap. *Per inquiſitionem*, de Elect. & ex hac generali appellatione beneficii, ibi infertur, quendã nõ fuiſſe capacem cuiuſdam præpoſituræ, quia incapacitas beneficii includit negationem vniuerſalem cuiuſcunque dignitatis, vel præbendæ, quæ ſub hac voce proprie *Felicis*, vers. *Quod ſi quis*, de Pœnis in 6. vbi Gloſſa aduertit nomine beneficiorum, ſeu beneficiatorum, non comprehẽdi Epiſcopatum, vel Epiſcopũ, niſi exprimatur, vt ibi ſit. Veruntamen exiſtimo id multum pendere ex ſubiecta materia: nam in c. *Inquiſitores*, de hæret. & in cap. *Quia periculoſum*, de Sent. excommun. vt exciperẽtur Epiſcopi à generali ſẽtentia, vel iuriſdictione, neceſſariũ fuit ibi ſpecialiter diſponi. In cap. autem *Dilectus*, de Conceſſion. præbend. vbi quædam conſtitutio Alexãdri III. de beneficiis Eccleſiaſticis ita exponitur, vt Epiſcopatum non comprehendat, ideo ita fit, quia ex verbis, & circunſtantiis ipſius cõſtitutionis aperte conſtat hanc fuiſſe mentem Alexandri, & Concilii Lateran. vt patet ex ipſo Conc. p. 1. cap. 8. At vero in præſenti nulla eſt ratio huius reſtrictionis, & alias prohibitio, ſeu incapacitas eſt vniuerſalis. Imo à fortiori ſumitur argumentum efficax, nam ſi excõmunicatus eſt incapax inferiorum beneficiorum, multo magis ſuperiorum.

Cap. Felicis de Pœnis in 6.

Addo vero vlterius, non ſolum hoc intelligi de beneficiis Eccleſiaſticis in rigore ſumptis, quæ requirũt, & titulum ſpiritualem de ſe perpetuum, & ius ad temporales fructus ratione officii percipiendos, verum etiam de quacũque dignitate, & officio Eccleſiaſtico, etiam ſi ad tẽpus concedatur, vt eſt munus vicarii, & adminiſtratoris, vel gubernatoris Epiſcopatus, qui interdũ ad tempus conſtituitur, cap. vlt. de ſuppleñ. negl. prælat. & c. *Is, cui*, de elect. in 6. Item munus prælati in aliqua religione, quod & temporales fructus non habet, & ſæpe ad tẽpus tantum durat. Itẽ munus legati, aut delegati, aut inquiſitoris, non eſt Eccleſiaſticũ beneficium; & tamẽ horum omnium eſt incapax excõmunicatus, quia eſt incapax vſus iuriſdictionis, & ordinis, & omnia hæc ad aliquẽ vſum ex iis ordinatur, & ideo qui illo vſu priuatus eſt recipere nõ poteſt de nouo munus vel officiũ ad illũ vſum ordinatum, ſiue illud ſit proprium beneficiũ Eccleſiaſticum, ſiue quælibet alia dignitas, argumento cap. vltimi de Clerico excomm. miniſt. Ex quo Abbas ibi numer. 3. colligit, quod prohibito exercitio alicuius actus, prohibetur omne id, per quod peruenitur ad illũ actũ. Itẽ eſt alia ratio, quia excõmunicatus fit extra omnẽ Eccleſiaſticã communionem, aſſumptio autem ad quamlibet Eccleſiaſticam dignitatẽ eſt magna communicatio Eccleſiaſtica; & ideo eſt incapax illius. Qua ratione vſus eſt Innocent. III. in cap. *Poſtulaſtis*, de Clerico excommun. dicens, *Cõſultationi veſtræ reſpondemus, quod cum excõmunicatis communicari nõ debeat, clericis ex communicationis vinculo innodatis, Eccleſiaſtica beneficia cõferri nõ poſſunt.* Vbi, licet, proprietatẽ verborum inſpecta, concluſio tantũ inferatur de beneficiis Eccleſiaſticis, ex vi tamen antecedentis idem concluditur de oĩbus dignitatib. & muneribus dictis. Excipienda verò eſt Summi Pontificis dignitas, a qua nemo repellitur propter excõicationem, vt docuit Sylueſt. vers. *Excommunicat.* 9. nu. 5. cum aliis, & infra diſp. ſequ. ſect. 2. commodius oſtendemus. An verò ſic electus ipſo iure abſolutus maneat, vel quomodo abſolui debeat, infra de abſolutione tractando dicetur.

Cap. Poſtulaſtis, de cler. ex com.

Sylueſt.

Solum

Penſio perpetua nō, ſ. beneficii cōprehendatur.

Solum ergo ſupereſt difficultas circa penſiones. Duplex aūt penſio diſtingui cōſueuit, quædam perpetua, quæ datur in titulum beneficii alia tpalis, quæ abſque ſpūali titulo ſuperioris auctoritate conceditur, pp diuerſas cauſas, vt conſtat ex vſu. De priori nulla eſt difficultas, q̄a eſt propriè beneficium Eccleſiaſticum, vt notant Abbas, & alii in c. *Conquerente*, de Cler. nō reſidentib. Rota Deciſ. 39. de Reſcri. in antiq. Couar. in Pract. q. c. 36. nu. 10. nam talis penſio conſtituitur, quando ex pingui beneficio certa aliqua portio extrahitur, non in commodum alicuius, ſed vt deinceps perpetuo conferatur tanquam Eccleſiaſticum beneficium. De qua videri poteſt Gigas q. 28. de penſionib. in fi. & q. 54. nu. 5. & Caccialup. q. 12. de penſion. qui docent huiuſmodi penſionem venire appellatione Eccleſiaſtici beneficii. Et ſanè, quantum ex Abbate, & aliis auctorib. colligere poſſum, id eſt hæc penſio perpetua, quod nos Præſtimonium appellamus, de quo certum eſt eſſe beneficium eccleſiaſticum, vt latè Soto lib. 10. de inſtit. q. 5. art. 3. Cald. in c. *In noſtra*, de Reſc. Rebuſtus in Praxi. tit. *Secularia beneficia*, num. 26. & colligitur ex ca. vlt. de Conceſſ. præb. in 6. in princ. ibi *Præſtimoniis*, & docuit Gl. in Clemen. vlt. ver. *Quodcunque*, de Vit. & honeſt. cle. & videri poteſt. Deciſ. in Rub. de Reſcrip. nu. 3. & Abb. Conſi. 47. nu. 4. volu. 2. Vnde, conſequenter etiam eſt certum collationem eius excommunicato factam nullam eſſe. Eſtq; communis reſolutio Panormitani, & aliorum in c. *Ad audientiam*, de Reſcrip. De aliis vero penſionibus temporalibus maior difficultas eſt, quia illæ nō ſunt Eccleſiaſticum beneficium vt prædicti auctores fatentur, & tradit Nau. in Sum. c. 23. num. 111. & conſtat inter alia, quia de ratione beneficii eccleſiaſtici eſt, vt ſit ius perpetuum, vt ex variis decretis notat Glo. in c. vnico, de Capell. monach. in 6. verb. *Perpetui*. Itē, quia hæ penſiones non dantur, quantum eſt ex ſe, ob titulum, vel officium Eccleſiaſticum, quod etiam eſt de ratione eccleſiaſtici beneficii. Denique id apertè colligitur ex cap. *Quamuis*, de præb. in 6. vbi dicitur in litteris Apoſtolicis de aliquo prouidendo in Eccleſiaſticis beneficiis, non intelligi penſionem. Hinc ergo colligi videtur excommunicatum non eſſe incapacem penſionis, quia neque illa eſt beneficium eccleſiaſticum, neque datur propter aliquod munus, vel vſum alicuius actus, a quo excommunicatus ſuſpenſus ſit.

Abbas. Rota. Gigas. Gigas. Caccialup.

Nō tēporalis pēſio noie beneficii veniat. Ratio dubii.

8
Prima ſententia.

De his ergo penſionibus tres inuenio ſententias. Prima ſimpliciter negat excommunicatum eſſe incapacem harum penſionum propter fundamentum tactum, quod non ſunt beneficia, nec dignitates, nec munera Eccleſiaſtica addendo, quod odia, & pœnæ reſtringenda ſunt. Item ſolum ſunt quædam veluti donationes temporales. Vnde, quantum eſt ex natura illarum, pecunia redimi poſſunt, quanquam ob decentiam, & ad vitandos abuſus prohibitum ſit ne id fiat ſine auctoritate Pontificis. Secunda ſententia extremè oppoſita eſt excommunicatum eſſe incapacem penſionis. Hanc tenet Gigas q. 14. de penſionib. Inclinat Couar. cap. *Alma*, p. 1. §. 7. num. 2. qui fatetur penſionem non eſſe beneficium Eccleſiaſticum, & in illa non procedere rationem ſupra traditam ex cap. *Si celebrat*, de Cleric. excommunic. miniſt. quia penſio non ordinatur ad aliquod miniſterium prohibitum excommunicato. *Sed tamen* (inquit, *propter odium excommunicatorum, & quia penſiones redditus Eccleſiaci ſunt, non admodum hanc opinionem improbamus*. Quib. verbis ſatis ſignificat hic auctor, nec ratione ſatis firma, neque aſſenſu ſatis definito huic adhærere ſententiæ. Gigas verò addit, curiam Romanam amplecti hanc opinionem: & ideo introduxiſſe ſtilū, quoties expediuntur litteræ penſionis, præmittendi clauſulam abſoluētem ab omnibus cenſuris duntaxat ad talem effectū.

Secunda ſententia. Gigas. Couar.

Tertia ſententia.

Tertia ſententia diſtinctione vtitur, nam quædam ſunt penſiones, quaſi merè tpales, quæ dantur ex cauſa humana, vt propter ſeruitia parentum in militia, vel alia ſimili: & in his ait hæc opinio procedere priorē ſñiam. Aliæ ſunt quæ conferuntur proximè, & immediatè propter munus aliquod ſpirtuale, vt cum datur coadiutor Epiſcopo, vel adminiſtrator Epiſcopatus, & ex fructibus aſſignatur illi certa penſio in ſtipendium, & tunc ait procedere poſteriorem opinionē. Quod videtur indubitatū, quia tunc penſio eſt quid acceſſoriū ad munus ſpūale, cuius collatio nulla eſt, vt ſupra dictum eſt: ergo, & penſio ipſa eſt nulla. Aliæ vero ſunt pēſiones, quæ nec ſunt purè ex titulo tpali, neq; immediatè dantur pp ſpirituale munus, remotè tamen, & mediatè oriuntur ex aliqua cauſa ſpūale, vt quando ad dirimendā litem inter clericos ſuper cauſa beneficiali alteri datur beneficium, & alteri penſio aſſignatur, iuxta cap. *Si eſſent*, de præb. vel cum aliquis renunciat beneficium reſeruata penſione, quæ remotè ſaltem confertur ob titulum beneficii prius habiti, vel in ſuſtentationē quodāmodo debitam ob ſeruitium, & miniſteriū ſpūale prius Eccleſiæ exhibitum, & de hoc tertio genere penſionum res videtur vtrinque dubia, & probabilis.

9
Nulla pēſio licitē dari excōicato, vel ab ipſo accipi pōt.

De primo, Nunquā eſſe licitum dare penſionem Eccleſiaſticam excōicato, cuiuſcunque generis illa ſit, & a fortiori neque illi eſſe licitum eam recipere. Hoc probatur ratione textus in d. c. *Poſtulaſtis*, quia, ſ. cum excōicatis communicari non debet, ſed aſſignatio penſionis Eccleſiaſticæ eſt, quædem communicatio Eccleſiaſtica, imò & ſpiritualis dici poteſt, nam licet illi fructus ſecundum ſe tpales ſint, per quandam tamē relationem moralem ſunt, quid ſpirituale, quatenus ſunt bona Eccleſiæ, & Deo dicata, ergo non eſt licita talis cōicatio. Deinde cenſeo, excommunicatum, quamdiu eſt cenſura ligatus, non poſſe iure exigere penſionem: imò repelli poſſe ſi exceptio excommunicationis illi opponatur, iuxta c. *Exceptionem*, de except. Et ratio eſt, quia illa eſt quædam communicatio, illa autem omni communicatione priuatus eſt. Adde, quod vt infra dicemus, excommunicatus nō facit ſuos eccleſiaſticos fructus: ſed redditus penſionis ſunt fructus Eccleſiaſtici, ergo excommunicatus, quandiu ligatus eſt illos non facit ſuos. Ex quo tandem probabiliorem cenſeo primam ſententiam, quia plus eſt obtinere ius nouum ad fructus penſionis percipiendos, quam ipſos fructus, ſed is, qui iam antea erat penſionarius conſtitutus, nō poteſt fructus pēſionis percipere, ergo multo minus poteſt ius ipſum penſionis excommunicatus acquirere. Atque hoc modo habet hic etiam locum regula, quæ ſumitur ex dict. c. *Si celebrat*,

Cap. Exceptionem, de Excep.

Ca. Si celebrat, de cler. exc. miniſtr.

quod

quod excommunicatus, dum ſit inhabilis ad aliquem actum, ſit etiam inhabilis ad recipiẽdũ de nouo id, quod eſt, quaſi principiũ talis actus nam excommunicatus eſt inhabilis ad percipiẽdos fructus penſionis, principiũ aũt veluti morale percipiendi illos eſt ius illud, quod acquiritur per aſſignationem, ſeu collationem penſionis: ergo eſt incapax, vt tale ius de nouo acquirat. Et ideo etiam reſcriptum, ſeu bulla ab excõmunicato impetrata ad effectum obtinẽdi penſionem nulla eſt, niſi ad talem effectum abſolutionem obtineret arg. cap. *Dilectus*, de Reſcript. & cap. 1. de Reſcript. in 6. vbi id notant Doctores, & Abbas in cap. *Veritatis*, de Dolo, & cõtumacia. Ex quo textu in vltimis verbis non leue ſumitur argumentum ad rem, de qua agimus, confirmandam. Dicitur enim ibi, omnẽ alienationem de rebus Eccleſiaſticis ab excommunicato factam, eſſe irritam: ergo à fortiori aſſignatio penſionis, vel eius acceptio reſpectu excommunicati nulla exiſtit. Denique in hac materia, collatio illicita eſt etiam nulla, iuxta textũ in dicto cap. *Poſtulaſtis*. ſed oſtenſum eſt hanc collationem eſſe illicitam: ergo eſt nulla, quia re vera non eſt canonica eo modo, quo eſſe poteſt, & debet, quæ eſt etiam ratio illius capit. *Poſtulaſtis*. Quæ fundatur in regula prima de reg. iuris in 6. quod beneficium Eccleſiaſticum ſine inſtitutione canonica non poteſt licite retineri. Et, quamuis hæ rationes ſecundo, & tertio genere penſionum manifeſtius procedãt, tamẽ de primo etiam ſufficienter probant, & rationes in contrarium non procedunt, quia propoſita regula non tantum de beneficio Eccleſiaſtico propriiſſime ſumpto procedit, ſed etiã de quolibet iure percipiendi eccleſiaſticos fructus, vt oſtenſum eſt.

Panorm. Cap. Veritatis, de dolo, &c.

10 Secundo dubitari poteſt circa eandẽ regulã, quid nomine collationis intelligendum ſit; & an ad omnes modos collationis beneficii extẽdatur. In qua re primo dicendum eſt ſub collatione comprehendi electionem, præſentationẽ ſeu nominationem excommunicati ad beneficium Eccleſiaſticum. Ita docent cõmuniter Doctores ſuprà citati, & diſtinctius declarat Couarruuias numer. 1. & 2. & fundamẽtũ eſt, quia fere de iis omnibus in propriis terminis iura loquuntur, vel (ſi quid omittũt) eadẽ de illo ratio eſt. Et in primis de electione videtur textus ſatis expreſſus in c. *Cum dilectus*, de Conſuetud. vbi ſermo eſt de ſuſpenſo: itẽ in c. *Conſtitutus*, 1. de Appellat. ſumitur etiã ex cap. *Si celebrat*, de Cler. excõmun. miniſtr. vbi electio eius, qui minori excõmunicatione ligatus eſt irritanda dicitur, vel vt multi interpretãtur, irrita declarãda: ergo à fortiori erit irrita electio facta de illo, qui maiori excommunicatione ligatus eſt. Atque hinc inferunt omnes etiã præſentationẽ, ſeu nominationem huiuſmodi excommunicati non valere: quia hæc omnia proxime ordinãtur ad beneficii collationem, ſeu obtentionem & ideo æque nulla ſunt, ac ipſa collatio, iuxta principium traditum in dict. cap. *Si celebrat*. Item, quia qua ratione electio perſonæ inhabilis ad aliquod beneficium, vel officium nulla eſt ex natura rei ob perſonæ incapacitatem, eadẽ præſentatio, vel nominatio perſonæ inhabilis nulla eſſe debet, perſona autem excommunicati inhabilis eſt, & ideo iura quo ad hanc rem hæc omnia parificant, vt in ſimili dixit

Cap. Cum dilectus. & conſuetu. Cap. 1. de app. Cap. Si celebrat, de elec. excõ. miniſt.

A Gloſſa penultima in cap. *Si poſtquam*, de elect. vbi generaliter idem dicit de prouiſione beneficii, & de poſtulatione ad beneficium. Quod ſumitur etiam ex cap. 1. de Poſtulat. prælat. vbi poſtulatio eius, qui interdictum violauerat, nulla reputatur, multo ergo magis poſtulato excommunicati, vt ibidem notat Abbas cum Gloſſ. vlt. num. 31.

Gloſſ. Cap. 1. de Poſt. prælat.

Atque hinc infertur primo, reſignationẽ beneficii in fauorem excommunicati factam, ſiue ſimplex ſit, ſiue per modũ permutationis, inualidam eſſe, vt Couarruuias ſupra notat cum aliis, quos refert. Et ratio eſt clara, tum quia per reſignationem, vel permutationẽ validam nouum ius ad beneficium acquiritur excõmunicatus autem incapax eſt acquirẽdi quacũque ratione eccleſiaſticum beneficium, vel ius in illud, ſeu ad illud; tum etiam, quia, ſi ex aliis cauſis perſona ſit inhabilis, permutatio non tenet, vt ſignificauit Gloſſ. in Clem. 1. de Pœn. verb. *Obtinendæ*, ergo idem erit in præſenti. 11

Reſignatione beneficii in fauorẽ excõicati factam eſſe nullam.

Gloſſa.

Secundo infertur ex dictis, omnem impetrationem beneficii ab excommunicato obtentã, eſſe ipſo iure nullã, quod omnes colligunt ex cap. 1. de Reſcript. in 6. Vbi reſcriptum ab excõmunicato impetratum nullum eſſe dicitur. Dicet aliquis ibi tãtum eſſe ſermonẽ de reſcripto ad litem impetrato, & ideo non eſſe extendendũ ad alios caſus, cum pœnalis, ſeu odioſa ſit cõſtitutio. Antecedẽs videtur ex frequẽte expoſitione Canoniſtarũ haberi, vt ſupponũt Gigas quæſt. 14. de pẽſionib. & Couarr. dict. §. 7. numer. 3. Qui tacite reſpõdet negando cõſequentia, nã inde ſumitur argumẽtũ à fortiori, quod dicit colligi ex cap. *Quamuis*, de Præben. in 6. & cap. *Ad audientiam*, 2. de Reſcript. Non tamen video, quomodo ex illis iuribus id probetur. Neque etiã video cur deciſio illius ca. 1. ad ſola reſcripta ad lites impetrata reſtringẽda ſit, cũ verba ſint vniuerſalia: & maximè cũ per illa verba, *Super alio, quam excommunicationis, vel appellationis articulo*, duplex exceptio adhibeatur, quæ firmat regulã generalẽ in omnibus aliis caſibus, vt ibi notat Gloſſa verb. *Alio*. Et videtur eſſe cõmunis interpretatio maxime quãdo reſcriptũ in commodum proporium ipſius excommunicati obtinetur, vt notauit Abbas in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia, num. 47. & latius Felinus in cap. vltim. colum. 2. de Exceptionib. Poſſet etiam hoc confirmari, quia tacens aliquid, quod difficiliorem reddere reſcripti conceſſionem, faciat illam ſubreptitiã iuxta cap. *Super literis*, de Reſcriptis, nã ſi conſtaret Pontifici de excommunicatione petẽtis reſcriptũ, illud non concederet, ergo, tandem argumentor ex cap. *Si celebrat*, quia, cum excommunicatus ſit inhabilis ad beneficium, etiam eſt inhabilis ad impetrandum illud, vel literas quæ ad hoc poſſint conferre.

12 Impetratio beneficii ab excõicato obtẽta, eſt ipſo iure nulla. Cap. 1. de Reſcript. Obiectio.

Couar.

Dilutio.

Abbas

Felin.

Tertio infertur, etiam ſi Summus Pontifex abſque petitione, vel impetratione alterius motu proprio conferat beneficium alicui, qui excommunicatus eſt, collationem inualidam eſſe, quando Pontifex ignorabat, eum, cui beneficium confert, eſſe excommunicatum, quia tunc non cenſetur cum eo diſpenſare, nec eum abſoluere, nam hæc voluntarie fieri debent, & iuſte ac prudenter, & ideo niſi præuia cognitione fieri non cenſetur. Atque ob rationem oppoſitam, ſi Pontifex ſciens alterius excommu- 13

Collatio beneficii facta a Põtifice motuproprio alicui excõicato, ẽ inualida.

Digitized by Google

excommunicationem, illi beneficium tribuat, cēſetur tacite illum abſoluere, ſaltem quãtum ad illum effectum, quod iam communi ſtilo ex preſſe ſemper fit, vt latius Couarr. ſuprà nu. 2.

Couar.

14 Cōmēda Eccleſiæ excõicato facta, eſt irrita.

Quarto infertur, etiam commendam, ſeu cõmendationem Eccleſiæ excommunicato factã irritam eſſe, quia illa etiam ordinatur ad officium, ad quod excommunicatus inhabilis eſt. Item, quia ob hanc cauſam in ca. *Nemo*, de Elect. in 6. commenda æquiparatur ipſi beneficio parochiali, quo ad hoc, vt non niſi vna, & ei, qui in ætate legitima, & ſacerdotio conſtitutus ſit, dari debeat, quia nimirum debet eſſe aptus, & expeditus ad curam animarum gerendam adminiſtrando ſacramenta, &c. ergo eadē ratione æquiparantur hic cōmenda, & beneficium, quod notauit Rebuff. in dict. c. *Poſtulaſtis*, de Cler. excom. miniſtr. nu. 213.

Rebuff.

Num acceptatio beneficij ante excommunicationem collati, ab excommunicato facta ſit valida.

15 Hic vero quæri ſolet, an idem dicendum ſit de acceptatione beneficii facta ab excommunicato, quando prouiſio, ſeu nominatio, & electio facta fuit antequam excommunicationem incurreret. Et reſponſio communis eſt acceptationem illã validam eſſe, vt refert Couarr. dict. §. 7. nu. 4. & Nauarr. in cap. *Si quando*, de Reſcrip. excep. 10. nu. 13. Fundamentũ eſt, quia acceptatio potius ad factum, quam ad ius pertinet, & ita non de beneficio acquirēdo agitur, ſed de acceptatione iam acquiſiti. Quæ ratio, & conſequenter aſſertio, difficultate non caret, nã vt dicitur in cap. *Si tibi abſenti*, de Præbend. in 6. ſi Epiſcopus abſenti beneficium conferat, ille ius in ipſum nõ acquirit, nec facit illud ſuum, donec conſentiat, ratamque habeat huiuſmodi collationem, ergo, cum acceptat beneficium, tunc acquirit ius, ergo, ſi tunc eſt incapax ad acquirendum ius, acceptatio non poterit eſſe valida quo ad hunc effectum, ergo, ſi fit ab excõmunicato, eſt inualida. Et confirmatur, nã alias in eccleſiis, in quibus eſt conſuetudo optandi meliores præbendas, ſi excommunicatus canonicus optet, v. g. dignitatem, vel præbendam meliorem, illam acquiret: conſequens eſt falſum: ergo. Sequelam admittit Couarru. ſuprà cum Rota, quam allegat. Et videtur poſſe probari, quia, vbi eſt conſuetudo optandi, per ipſam veluti confertur ius ad præbēdam, ſolumque de eſt acceptatio, quæ ad factum ſolũ pertinet. Minor vero probatur, quia in optione fit, quaſi permutatio beneficiorum, quam diximus ab excommunicato fieri non poſſe.

Cõmunis reſponſio Couar.

Nauar.

Ratio dubitandi.

16 Ius ad beneficium nõ poteſt augeri ob cõſenſum ab excõicato præſtitutum.

Priorem difficultatem attingit Couarruuias citato loco, & lib. 3. variarum reſol. c. 16. nu. 4. Et propter illam ait oppoſitam ſententiam tenuiſſe Cardinalem, in c. *Poſtulaſtis*, & Alciatũ in c. 1. Iudiciis, nu. 12. & ipſe etiam cenſet rem eſſe dubiam, eamque limitare videtur. Et mihi etiam videtur prior ſententia, quamuis cõmunis, moderanda. Non enim opinor poſſe ius, quod aliquis habuit ad beneficium ante excõmunicationem augeri, vel ſolidus fieri propter conſenſum tempore excommunicationis præſtitũ: hoc enim efficaciter ſuadet ratio facta. Et confirmat quædam communis doctrina Canoniſtarũ, quam refert Nauarrus in cap. *Si quãdo* de Reſcriptis excep. 10. nu. 13. eum, qui adhuc ſperat, vel petit aliquid iuris ſpiritualis, ſi interim inhabilis, fiat repellendum eſſe, adeo, vt, ſi quis electus, & cõfirmatus in Epiſcopũ, ante cõſecrationē inhabilis fiat, repellēdus ſit; quod ſaltem verũ eſſe, quando ſua culpa quiſpiã inhabilitatem incurrit, affirmat Panorm. in c. *Ex parte*, de Clerico ægrot. Si ergo id verum eſt in illo, qui iam habet ius quæſitũ in re, vt eſt cõfirmatus, iuxta c. *Super his* de Accuſat. & c. *Trãſmiſſam* de Electione, propterea quod aliquid reſtat acquirendũ, ergo à fortiori ille, qui nondũ habet acquiſitum ius in re, ſi interim inhabilis fiat, nõ poteſt durãte inhabilitate illud acquirere, ſed ille, cui oblatũ eſt beneficiũ, antequã illud acceptet nõ habet acquiſitum ius in re, vt oſtenſum eſt, & per excõmunicationē fit inhabilis ad collationē beneficii, ergo durãte excõmunicatione non poteſt illud ius acquirere.

Nauar.

Panorm.

17 Excõicatio poſt collationē beneficii, anteacceptionē, non impedit illius efficaciã. Ca. Si tibi abſenti. de præbē. in 6.

Dico ergo, Excommunicationem poſt beneficii collationem, & ante acceptationem ſubſecutam, non tollere, nec minuere efficaciã præcedentis collationis, ſeu illud qualecunque ius ad rem, quod potuit ſola collatio ante acceptationem tribuere. Quod explicatur per effectũ, qui habetur in dicto capite. *Si tibi abſenti*, ſcilicet quia Epiſcopus, qui tale beneficiũ obtulit, non poteſt alteri illud conferre, etiam ſi prior poſtea excommunicatus ſit, quia licet excommunicatio impediat acquiſitionem non iuris, non tamen irritat prius factum. Item, quia licet excõmunicatus durante cenſura non poſſit acceptationem (vt ita dicam) efficacem præſtare, poteſt tamen abſolui, & poſteà acceptare, ergo per excommunicationem non ſtatim priuatur oĩno illo iure. Addo verò vlterius, durante excommunicatione non acquirere plus iuris, quam antea habebat, etiam ſi in eo tempore, & ſtatu acceptet, ſeu conſentiat, hoc enim probant efficaciter rationes factæ. Eſtque hoc aliquando magni momenti; quia, ſi contingat illum mori, antequam ab excommunicatione abſoluatur, beneficium non cenſebitur vacare denuo per mortem eius, quia illud nunquam acquiſiuit, quod multum referre poteſt ad intelligendum, ad quem pertineat noua collatio illius beneficii, iuxta ea, quæ notat Couar. dict. lib. 3. Variar. c. 16. num. 3.

Excõicatus acceptans beneficium ante excõmunicationē ſibi collatũ nõ acquirit plus iuris in illud.

Couarr.

18 Corollarium.

Quo etiã fit, vt ſi tempus ad acceptandũ datum præfixus fuit, & ſic prouiſus in beneficio, & ante acceptationem excommunicatus, in eadem excommunicatione perduret vſque ad illud tempus elapſum, quãtumuis interim ſuum conſenſum declaret acceptando nihilominus poſſe collatorē illud libere alteri conferre, iuxta deciſionem dicti cap. *Si tibi abſenti*. Quia acceptatio præſtita durãte excõmunicatione fuit ineſficax quo ad effectum aciquirendi beneficum, quando aut a præſcribitur terminus ad acceptãdũ, intelligitur de acceptatione valida, & efficaci, ita vt ius in beneficio acquiratur. At vero, ſi durante excommunicatione quis ſtatim acceptauit, & poſtea abſoluatur à cenſura probabile eſt ſtatim ipſo facto, ſine noua acceptatione, acqri ius, & dominiũ beneficii, vt in hoc verum habeat prior communis opinio. Et hoc ad ſummũ probat ratio eius, quia cauſa efficax huius iuris nõ eſt conſenſus recipientis; ſed tãtũ conditio, vel quaſi diſpoſitio requiſita ex parte ſubiecti, quæ de ſe ſufficiēs fuit, etiã ſi tēpore

excomu-

excommunicationis fuerit præſtita, quia ad nudum factum pertinet, id eſt, quia nõ eſt actus iuriſdictionis, nec collatio iuris, ſed ſolum declaratio proprii conſenſus. Obſtitit tamen excommunicatio, ne alterius collatio ſtatim haberet effectũ, quia vero illa valida fuit ex parte cõferentis, & ſemper in eodẽ ſtatu moraliter permanet, nec iuridice reuocata fuit, vt ſupponimus, ideo ablato obice ex parte recipientis, ſtatim habet effectum, quia alia conditio neceſſaria ex parte acceptantis, iam poſita fuit vt ſupponimus, & in eodem etiam ſtatu moraliter perſeuerat. Hoc igitur modo limitanda videtur illa communis ſententia.

18 Quid de conceſſione beneficii vacaturi.

Ex quo infertur, ſi prior collatio non fuit ex ſe efficax in præſenti, ſed ſolum conceſſio in futurum facta de beneficio vacaturo, non poſſe conferri ius in tale beneficiũ per ſolam acceptationẽ tempore excõmunicationis factã, etiã ſi abſolutio ſubſecuta ſit, vt ſi is qui habet literas, ſeu priuilegium huiuſmodi conceſſionis, excommunicatus exiſtat tempore quo beneficiũ vacat, ac illud acceptet poſtea abſoluatur, non acquiret ipſum beneficium donec poſt abſolutionem noua ei collatio fiat. Quia literæ ad beneficium vacaturum non conferunt illud ſine noua collatione poſtea ſubſecuta, ſed pcipiũt illam, ſeu conferunt ius ad illam, hæc autẽ fieri non potuit durante excommunicatione, ergo neceſſe eſt vt poſtea fiat.

19 Excõicatus nõ poteſt aliam optare p̃bendam.

Ex quo facile patet, quid dicendũ ſit in caſu tacto in cõfirmatione de optione alterius præbendę, ſeu dignitatis, aut canonicatus. Exiſtimo enim fieri non poſſe durante excommunicatione, quia neceſſe eſt, vt in illa interueniat acquiſitio noui beneficii, cuius excõmunicatus incapax eſt, vt etiã Couar. citatis locis animaduertit; & ad Rotã cõtra eandem deci. 5. de Cõceſſ. præbend. in nouis. Intelligendũ autẽ hoc eſt de optione beneficii de nouo obtinendi: nã ſi quis iam poſſideret duo beneficia, & illi daretur optio vt altero dimiſſo vnũ tantum, quod mallet, ſibi retineret, vt in cap. *Referente*, de præbẽd. tunc quamuis excommunicatus id faceret factũ teneret, quia nihil de nouo acquirit, ſed potius dimittit, in quo nullus ei fauor cõceditur, ſed potius redũdaret in eius commodũ, ſi propter excommunicationẽ alterius beneficii renunciatio eſſet differenda. Secus vero eſt, quãdo optio fit per mutationem vnius beneficii, quod ſolũ antea poſſidebatur, in aliud melius denuo obtinendum, quia non poteſt excõmunicatus nouum beneficiũ cõparare, quia ſimpliciter eſt incapax nouæ collationis; & quia cederet in manum fauorem, & commodum eius. Poſſet tamen tunc optionem acceptare differendo executionem, ſeu permutationẽ vſque ad tempus obtentæ abſolutionis, quæ procuranda, & obtinenda eſt intra terminum ſibi cõceſſum ad optionem faciendam, ſi forte aut conſuetudine, aut ſpeciali iure præſcriptus ſit: alio qui ius optandi ad alium tranſibit: neque enim poteſt ratione prioris acceptationis impediri, cũ ex illa nec nouũ ius acquiri, neque antiquũ roborari, aut ampliari potuerit, vt dictum eſt.

20 Conferẽs beneficiũ iam excõicato, & excõicatus illud acceptans, peccat mortaliter.

Sed quærendũ hic ſupereſt, an hæc collatio, vel acceptatio beneficii ab excommunicato facta, peccaminoſa ſit, ita vt peccet mortaliter vel conferens dando, vel excõmunicatus acceptando. In quo certũ eſt in primis, quoties electio, collatio, &c. fit ſuppoſita excommunicatione, & eligentem, vel conferentem peccare mortaliter dãdo, & excommunicatum acceptãdo. Probatur facile, tum, quia illa eſt cõmunicatio quædam in diuinis, beneficia enim Eccleſiaſtica res ſacræ, & diuinæ ſunt, & quamuis in eo ordine nõ habeant primarium locũ, ſunt tamen res valdè graues: ac proinde materia huius prohibitionis grauiſſima eſt iudicio, ac ſententia omnium Doctorũ: ergo hoc titulo actio illa peccatũ mortale eſt. Tum etiã, quia efficere in tali materia actionẽ irritã, & nullã, grauis inordinatio eſt, atq; adeo mortale peccatũ, tũ quia eſt quædã electio, v. g. perſonæ indignæ, & inhabilis, tum etiã, quia eſt cõtra iuſtitiã, & commune bonũ, vel cõtra ius aliorũ, vt recte notauit Caiet. in Sũm. verb. *Excõmunicatio*, punct. 2. Solũ oportet aduertere, hoc peccatũ excuſari ſæpe poſſe per ignorãtiam probabilẽ facti, quæ frequentius accidere poteſt ex parte eligentis, vel cõferẽtis, quã accipentis, & tũc licet cõtingat eligentẽ nõ peccare ratione ignorãtiæ, nihilominus ipſe excommunicatus peccat mortaliter ſuam electionem acceptando, vel accipiendo beneficiũ, etiam ſi id faciat animo ſupplẽdi poſtea defectũ per ſuperioris diſpenſationẽ, quia tũc facit actũ ſimpliciter illi prohibitũ, & in re graui, & ſecundum præſentẽ ſtatum aliis; vel etiã Eccleſiæ iniurioſum, & conſentit in electionẽ, vel collationem in re ipſa irritam, & nullam.

Poſsũt tamen excuſari per facti ignorãtiã maxime eligẽs.

21 Peccetne mortaliter excõicatus beneficiũ acceptãs ante excõicationẽ ſibi collatum. Prima opinio.

Hinc vero naſcitur difficultas in eo caſu vltimo, quem tractauimus, cum electio; vel collatio beneficii ante excommunicationem fit, acceptanda vero proponitur poſt excommunicationem incurſam, an excommunicatus, tũc acceptando, peccet mortaliter. Non enim deſunt qui id aſſerant, etiam ſi non negent illam acceptationem ratam eſſe, & validam in ſuo ordine. Ratio eſt; quia nõ ſolum eſt illicitum indigno beneficiũ conferre, ſed etiã ipſi eſt illicitum acceptare, ſed excommunicatus eſt indignus, ergo peccat mortaliter acceptando. Itẽ, quia ille facit iniuriam Eccleſiæ, dum ſe voluntarie exhibet ad miniſterium quod exercere non poteſt. Facit etiam iniuriam aliis dignis, dum indignus acceptat, quod aliis debitum eſſet.

22 Vera reſolutio.

Ego vero, ſuppoſitis quæ dixi, nullũ in hac acceptatione inuenio peccatũ, etiã veniale, per ſe loquendo; & ex vi ſolius cenſuræ. Probatur, quia ibi non eſt peccatum inobedientiæ cõtra ipſam cenſuram; ſeu Eccleſiaſticam prohibitionem, nam illa acceptatio nõ eſt prohibita ex vi cenſuræ, vt omnes auctores ſupponũt; tũ quia in hac materia beneficiorũ actio illicita, & irrita reſpectu excommunicati fere conuertuntur: tũ etiam quia illa non eſt cõmunicatio aliqua, ſed ſola declaratio propriæ voluntatis, quæ nõ eſt excommunicato prohibita, Rurſus nõ interuenit ibi peccatũ veluti coopprationis ad actionẽ iniuſtam, vel irritam, nam, cum ſupponatur electio, vel collatio facta ante excõmunicationẽ, ſupponitur fuiſſe legitima, iuſta, & ex ſe valida, & quamuis is, qui illam acceptat, poſtea excommunicatus ſit, tamen acceptat illã, pro vt facta fuit: ergo acceptat illam vt legitimam, & iuſtã, ergo hoc titulo nõ cooperatur actioni iniuſtæ. Neque etiã eſt ibi iniuſtitia propter indignitatẽ perſonę acceptantis, quia nõ eſt conſiderãdus ſtatus, in quo acceptat, ſed pro quo acceptat, eſt enim illa indignitas tẽporanea, & facile

mutabilis,

Digitized by Google

mutabilis: & ideo, quamuis ille, qui acceptat, tūc excōmunicatus ſit: non tamē acceptat, vt pro illo ſtatu beneficiū accipiat, ſed poſt obtentā abſolutionē: ergo obiectū illius acceptationis nō eſt perſona indigna, ſed digna, licet perſona efficiens acceptationē, pro tunc ſit indigna, cū vero dicitur peccaminoſa acceptatio perſonæ indignæ, intelligendū eſt obiectiue, id

Rationes in contrarium ſoluuntur.
1.

eſt, ſi perſona indigna acceptetur, non ſi acceptet, quia actio ex obiecto habet ſuā bonitatem, vel malitiam. Dices etiam ex circūſtantia perſonæ operantis oriri malitiā, ſi ipſa ſit indigna ad talem actionem. Reſpondeo verū id eſſe, ſi indignitas illa ſit circunſtantia actionis. Quod in propoſito dici nō poteſt. Cauenda enim eſt æquiuocatio, excommunicatus enim dicitur perſona indigna ad recipiendum beneficium, quia ad hoc inhabilis factus eſt per cenſurā, nō tamen eſt perſona indigna ad acceptādū beneficium, alias legitime oblatum, & obtinendum eo tempore, quo iam ſit capax eius.

21 Quapropter nulla etiā in hoc fit iniuria Eccleſiç, quandoquidem acceptatio ſemper reſpicit tempus habile, nec perſona eſt per ſe inepta ad miniſterium, ſed ſolum per accidens impedita ratione cenſuræ; quod impedimentum facile auferri poteſt, & implicite ſub ea cōditione,

2. ſeu habitudine acceptatio fit. Nec enim beneficiū ita obligat ex iuſtitia ad exequendū per ſe ipſum eius officium, ſtatim ac obtentum eſt: neque etiam ita obligat ad obtinendū ius in illud, ſtatim ac acceptatum eſt, vt non permittat aliquā temporis morā, in qua ſine præiudicio, aut nocumēto Eccleſiæ poſſit aliquis ſe diſponere ac præparare, vel impedimētū tollere, ſic enim poteſt quis beneficiū etiam curatum acceptare, vel recipere, priuſquā ordinatus ſit, q̄uis per annum, v. g. non poſſit per ſe ipſum miniſteriū illud exequi, quod ratione talis beneficii

3. Eccleſiæ debet. Nec denique fit iniuria aliis dignis, tū quia illi nō habēt propriū ius, ſed capacitatem quandam valde remotā, tum etiam quia acceptatio illa reſpicit perſonam dignam, vt declaratum eſt. Et ita ſimul fundamēto cōtrariæ ſententiæ ſatisfecimus, & noſtrā confirmauimus. Poteſtque à ſimili vtrumque roborari, nam, ſi fundamentum illud ſolidū eſſet, peccaret mortaliter excommunicatus retinens beneficium eccleſiaſticum prius obtentum, quia in perſona indigna nō ſolum accipere, ſed etiā retinere beneficium peccatum eſt: conſequens autem in omni ſententia falſum eſt; cuius nulla alia eſt ratio, niſi quia illa perſona licet ſit indigna pro tunc ad vſum beneficii, nō tamē ad titulum, ſeu proprietatem eius, quia licet illa indignitas ex ſe magna ſit, eſt tamen facile mobilis, & ideo licitum eſt retinere beneficiū animo remouendi indignitatem illam, ſimili ergo modo in præſenti dicendum.

24
Quæ perſonæ nomine excōicati cōprehendātur.

Tertio, vt de alio termino dicamus, explicādum eſt, quis nomine excommunicati in aſſertione intelligatur; quod poteſt quæri vel ratione perſonæ, vel ratione cenſuræ. Priori modo dicendum eſt, nullam perſonam excludi, cuiuſcunque conditionis, aut dignitatis ſit, ſi vere ſubiacet excommunicationi quia iura ſine exceptione generaliter loquuntur. Quæri autem poteſt, an redundet etiam in communitatem, verbi gratia, in Capitulum, ſi contingat illi conferri poteſtatem aliquam, vel iuriſdictionem, aut in gratiam eius expediri reſcriptū eo tempore quo perſonæ illius excommunicatæ ſunt. Dicendū vero eſt vel aliquas tantum eſſe excommunicatas, vel omnes. In priori caſu non nocet Capitulo aliquorum membrorum cenſuræ, nā vis Capituli manet in reliquis, nec enim debet vtile per inutile vitari, nec innocenter propter conſortium aliorum priuari iure, vel gratia ſua. Imo licet vnus tantum habilis manet, in eo cenſetur Capitulum conſeruari, argumēto *L. ſicut municipium*, ff. Quod cuiuſque vniuerſ. & quæ tradit Abb. cap. 1. de electión. num. quinto Nauar. Cōſ. 38. de Reg. In altero vero caſu quādo omnes de Capitulo eſſent excommunicati, impediretur gratiæ ſeu conceſſionis effectus, non quia Capitulum excommunicatū ſit, id enim fieri non poteſt, cap. *Romana* de Sentent. excommunica. in ſexto ſed qui conſtaret omnibus membris inhabilibus, à quibus incapax efficitur, iuxta capit. vnic. de Sede vacant. in ſexto.

Secundo ac præcipue quæri poteſt ex parte cenſuræ, an dicta aſſertio locum habet in excōmunicato non vitando ſecundū Extrauagāt. *Ad euitanda*, De quo in primis certum eſt, quātum ad vtilitatem ipſius ſpectat, habere in illā excommunicationem totam hanc efficaciā priuandi, vel inhabilitandi illum, quia per illam Extrauag. nullus fauor illi factus eſt. Quare, licet occultus ſit, non poteſt beneficium accipere nec ſic acceptum retinere, nec fructibus priorum beneficiorū gaudere. De aliis vero, ad quos pertinet beneficii collatio, electio, aut præſentatio, &c. Eſt difficultas an ipſi etiam teneantur non eligere, verbi gratia, huiuſmodi excommunicatum, ſibi quidem notum, non tamen nominatim denunciatum, nec manifeſtum clerici percuſſorem. Et ratio difficultatis eſt, quia ipſi non tenentur vitare huiuſmodi excommunicatum in vllo alio genere communicationis, ergo poſſunt ipſum prouidere. Et confirmatur, nam hoc pertinet ad fauorem aliorum, quem dicta Extrauagant. *Ad euitanda*, intēdit, & ad tollenda pericula, & dubia ex parte ipſorum. Item quia ſuo iure ex parte priuantur, ſi talem perſonam cogantur non eligere. In contrarium vero eſt, quia ſi aliis liceret eligere excommunicatum, etiam ipſe liceret acceptare, nam hæc duo correlatiua ſunt, & vnū ſine alio ſubſiſtere non poteſt.

25
Habeatne locum aſſertio i excōicato non denūciato.

26
Collatio beneficij facta excōicato non vitādo, eſt nulla etiā ex parte conferentis.

Dicendum ergo eſt, ſimpliciter, & abſolute loquendo, etiam excōmunicatum non vitandum ſub prædicta regula comprehendi tā ex parte illius, quam ex parte aliorum. Quod ſic declaro, nam in primis collatio, vel electio talis excommunicati irrita eſt ipſo iure, etiam quatenus eſt actio aliorū, & quaſi actiua communicatio eorum cum excommunicato. Probatur, quia ipſa perſona excommunicati eſt inhabilis, quia excommunicatio idem ſemper ī ipſo operatur, vt oſtēſum eſt, ſed actio circa perſonā inhabilē, & incapacem eſt nulla ipſo iure: ergo. Hinc vero

Et peccaminoſa.

ſequitur talem collationem vel electionem etiā ex parte conferentis, vel eligentis eſſe illicitam, tum quia actionem moralem efficere tali modo vt irrita ſit, & inanis, illicitū eſt & in materia graui eſt etiam graue peccatū: tum etiam quia eligere perſonam inhabilem, & incapacē ad beneficium, vel officium Eccleſiaſticum, intrinſece malum eſt, ergo ſaltem hac ratione,

prohibiti

prohibiti ſunt alij eligere excommunicatũ, quia ex natura rei malum eſt, ſuppoſita incapacitate, quę ex vi excommunicationis in illo relinquitur, non obſtante prædicta conſtitutione.

Eſt autẽ valde probabile huiuſmodi electores, & cæt. Non teneri ad non eligendum huiuſmodi excommunicatum ex vi illius prohibitionis, quam cenſura includit de non communicando cum excommunicato, hoc enim videtur cõuincere ratio in principio propoſita: quia

Collator tamẽ nullã incurrere canonis pœnã.

Extrauagãs generaliter tollit omnẽ prohibitionẽ communicationis cũ huiuſmodi excõmunicato *in quibuſcũque diuinis*, Quapropter ſi antea huiuſmodi elector, vel prouiſor beneficii excõmunicationem minorẽ vel aliam pœnã incurrebat, hodie illam non incurret, quia non peccat communicando cum excommunicato ſed ſolum eligendo indignum, vel incapacem, ſicut ſi eligerent irregularem, vel publicum concubinarium, vel aliquem huiuſmodi. Quod ergo dicitur in capite, *Poſtulaſtis*, de Cleric. excõmuni, eos, qui excommunicatis beneficia cõferũt, debere aliquo congruente tempore à munere, conferendi beneficia ſuſpendi (neque enim ob huiuſmodi crimen aliquam aliam pœnam inuenio iure impoſitam) illud, inquam, non videtur poſſe nunc iure mandari executioni, niſi in eos, qui nominatim excommunicato, vel manifeſto clerici percuſſori Eccleſiaſticum beneficium dederint, quia illa pœna, vel ſolum, vel præcipue imponi iubetur ob cenſuræ violationem, quam nunc committit eligens, vel conferens beneficium excommunicato nõ vitãdo, licet alioqui peccet propter perſonæ incapacitatem, vel indignitatem.

28 Obiectio ex nouo iure Extr. Ad euitãda. cẽ ſãpta.

Sed obiiciet aliquis ad hominẽ ex his, quæ paulo antea dicebamus, nam, ſi hæc vera ſunt, ergo collatio actiua, vel electio talis excommunicati non vitandi, nõ eſt directe prohibita ipſi electori, ergo nec ſimpliciter erit irrita, neque mala propter ſolam incapacitatem excommunicati. Probatur ſequela quo ad priorem partẽ, quia illa poteſt eſſe valida, quamuis impedita propter ſubiecti obicem, ne ſtatim habeat effectum, ſicut ſuprà de acceptatione dicebamus, erit ergo valida talis electio, vel collatio, quantum ad hoc, vt abſolutione à cenſura poſtea ſubſecuta, ſtatim electio, vel collatio incipiat habere effectum, & rata permaneat abſque noua diſpenſatione. Vt in hoc etiam limitatum intelligatur ius illius capituli *Poſtulaſtis*, per nouum ius extrauagans. *Ad euitanda*, Dicebatur enim ibi non poſſe excommunicatũ beneficium acceptatum retinere, niſi cum illo fuerit miſericorditer diſpenſatum. Vnde colligũt omnes non ſatis eſſe obtinere poſtea abſolutionẽ à cenſura, niſi etiam diſpenſatio accedat, quæ nouæ collationi æquiualet, quia, cum fuerit à principio nulla, ſucceſſu temporis non firmatur, iuxta regulã 18. de regul. iur. in ſexto. Hæc ergo deciſio procedet nunc circa excommunicatos vitandos, non vero circa non vitãdos, vt obiectio facta intendit, quia talis collatio iuxta nouum ius valida eſt ex parte conferentis, ſolumque fuit impedita, ne haberet effectum ex obice ſubiecti, ergo, illo ablato permanebit valida, & erit actu efficax abſque alia diſpenſatione. Quod autem actio illa valida ſit illo modo, non aliunde probatur, niſi quia non repugnat moralem actionem eſſe ſic validam:

A ſicut eſt valida collatio ante acceptationẽ, quãuis nondum habeat effectum. Et alioqui totum hoc pertinet ad fauorem ipſius conferẽtis, vel eligẽtis, & ideo eſt conſentaneum generali conceſſioni dictę Extrauag. *Ad euitanda*, quæ in nullo voluit prohibere, vel diminuere actiones fidelium circa huiuſmodi excõmunicatos, quã tum eſt ex parte illorum. Vnde vlterius ſequitur eos non peccare, quia, licet excommunicatus pro eo tempore ſit indignus; & incapax, illa tamen indignitas talis eſt, vt facile remoueri poſſit, ſi ergo perſona ſit talis, vt ſublata excõmunicatione maneat digna, alioqui per talem cenſuram non eſt directe prohibita talis electio, vel collatio, ergo ex ſola rei natura non erit intrinſecè malum eam perſonam eligere, vel ei beneficium conferre, non vt ſtatim fiat effectus, ſed vt ablato impedimento conferatur.

B Quia hoc modo non confertur beneficiũ indigno, quatenus talis eſt, ſed quatenus paulo poſt dignus futurus eſt; & alioqui nullum eſt peccatum ita illud conferre, vt effectus aliquanto tempore differatur: quia neque oſtẽdi poteſt præceptum obligans ad ſtatim efficiendũ illum effectũ, neque hæc eſt collatio alicuius ſacramenti, vt propterea malũ ſit illam exercere circa perſonam ſecundum præſentem ſtatum habentem obicem, qui poſtea facile auferri poteſt.

De hac interpretatione, & de applicatione illius Extrauagantis ad preſentem effectum excõmunicationis nihil fere inuenio ab auctoribus ſcriptũ, nam qui hoc pũctum attingunt, vt Couarruuias, & alii moderni, ſolũ breuiſſime dicunt, hunc effectum habere locum in quolibet excõmunicato, etiam non denũciato: quia Extrauagans, *Ad euitanda*, nullum fauorem ei

29 Obiectio & expoſitio Extra. Ad euitãda, enodatur.

C contulit. Ac propterea in re morali, & graui nõ audeo nouam interpretationem, & doctrinã introducere, etiam ſi ex diſcurſu facto veriſimilis fieri videatur. Ad obiectionẽ ergo reſpondẽdũ eſt negando collationem factam huiuſmodi excõmunicato validam eſſe, etiã vt eſt actio ipſius conferentis, & eo modo, quo ibi explicatur, Primo, quia hoc ipſum eſſet magnum commodum, & fauor excommunicati, quandoquidem ablato obice per abſolutionem ſtatim ipſo facto obtineret beneficiũ, eiuſque fructus ſuos facere inciperet abſque alia diſpenſatione, qua antea indigebat: quod ſine dubio eſſet magnus fauor. Deinde, quia videtur moralis repugnantia, quod actio ex parte conferentis ſit valida,

D & tamen quod verſetur circa ſubiectum incapax, & inhabile, cũ vna ex cõditionibus maxime neceſſariis ad valorẽ actionis ſit habilitas ſubiecti: cum ergo per Extrauagantem. *Ad euitanda*, factum non ſit, quin excõmunicatus ſit incapax beneficii, fieri etiã non potuit, vt collatio ex parte cõferentis rata ſit, & valida, quia ipſe non confert beneficium de futuro, vt ſic dicã ſic. n. eſſet potius promiſſio collationis, q̃ collatio, ſed confert ſtatim, & ideo, quia ſubiectũ inuenit incapax, nihil faciat, ſed actio prorſus irrita manet. Sicut, qui in præſenti matrimoniũ contraheret cum perſona inhabili, v.g. conſanguinea in gradu prohibito, nihil faceret. Nec ſufficeret poſtea tolli impedimentũ, vt prior cõtractus ipſo facto ratus eſſe inciperet niſi iterũ fieret, ſic ergo in præſente non poteſt per ſolam abſolutionem ab excõmunicatione prior

collatio

Digitized by Google

collatio rata eſſe, aut effectum habere. Et quo ad hoc eſt valde diſſimile exemplum, quod ex ſupra dictis de acceptione afferebatur, nam ibi ſupponebatur collatio facta tempore habili, & circa perſonam habilem ſeu capacem, & ideo à principio rata fuit ex parte conferentis, neque irritata fuit per excommunicationē ſubſequentem, acceptatio etiam cum non ſit actus prohibitus ex vi excommunicationis, in ſuo ordine validus fuit, ſolum fuit impeditus effectus propter incapacitatē perſonæ, quæ collationi, vel electioni iam factæ ſuperuēnit, aufertur autem per abſolutionem, & ideo ſtatim incipit habere effectum. At vero in præſenti collatio à principio fuit tempore inhabili, & circa perſonā inhabilem, & ideo a principio eſt omnino nulla, & conſequenter etiam illicita, ſi ſcienter fiat.

30 Quilibet & quocunque excō. eſt collationis beneficii incapax.

Ex qua reſolutione inferunt, terminū illum in aſſertione poſitum, nulla indigere explicatione, ſed de omni excōmunicato intelligi, quacūque ratione aut modo excommunicatus ſit, dummodo vere, & in re ipſa, & non tantum in hominum opinione ſit excommunicatus, id eſt ſiue à iure, ſiue ab homine, ſiue per ſententiam generalem, ſiue per ſpecialē, ſiue publice, ſiue occulte ſit excommunicatus, hæ namque differentiæ omnes accidentariæ ſunt, nec mutāt naturam aut effectum cēſuræ, ſuppoſito illo principio, quod ad hunc effectum non eſt neceſſaria denunciatio. Atque ita iura indifferenter loquuntur, attribuuntque hunc effectum excommunicationi, non quia ab hac vel illa cauſa, nec quia hoc vel illo modo fertur, ſed ſolum quia excommunicatio eſt. Et ideo hic effectus inhabilitatis ad beneficia non pendet ex ſciētia, vel ignorantia, quia non eſt culpa, aut culpæ excuſatio, neq; oportet, vt ſit voluntarius ipſi excōmunicato, ergo inhabilis, etiam ſi ſe talem eſſe ignoret. Idemque eſt ex parte conferentis, nam licet excommunicationem ignoret, re ipſa nihil operabitur, quia circa ſubiectum incapax operatur, quod generale eſt in omnibus impedimētis irritantibus. Atque ita tota hæc doctrina abſque; controuerſia recepta eſt ab omnibus Doctoribus, vt in ſupra citatis videre licet.

Etiā ignorans ſuam excom.

31 Acta ab illo qui excom. beneficium obtinuit, an ſint valida

Hic vero occurrebat quæſtio, an acta ab huiuſmodi excommunicato ratione talis beneficii, vel dignitatis ſuſceptæ, valeant, quando talia ſunt, vt à iuriſdictione vel officio pendeāt. Sed huius dubii deciſio ex ſupra dictis de cenſuris in communi petenda eſt, nam per ſe loquēdo, clarum eſt non valere, cum deſit intrinſecū principium illorum, tamen quando ille defectus publice ignoratur, & alioqui officium ſeu beneficium auctoritate publica poſſidetur, quoniam defectus eſt talis, vt eiuſdem Eccleſiæ auctoritate ſuppleri poſſit, ideo propter commune bonum ſuppletur, atq; ea ratione huiuſmodi acta valent, vt dicto loco oſtendimus. Rurſus dubitari hic poteſt, quid faciet excommunicatus occultus, ſi eligatur; vel ei beneficium conferatur, an teneatur ſe prodere, ſi non poſſit aliter ſe excuſare ne acceptet. Breuiter tamē reſpondetur primo, ſi poſſit ſe excuſare quocunque alio honeſto, vel apparenti titulo, debere id facere, vt per ſe conſtat. Deinde, ſi excommunicatio talis ſit, vt eius manifeſtatione non creētur ſcandalum, vel infamia, tunc etiā excuſare ſe tenebitur ſuum impedimentum declarando, ſi aliter non poteſt, quia illud non

A eſt nocumentum alicuius momenti. At verò ad ſe infamandum nunquam tenetur: & ideo poteſt tunc acceptare & quam primum poſſit, diſpenſationē occultè procurare. Similis quæſtio eſt de electore, ſi occultè ac ſolus nouit excommunicationem alterius quidnam tunc ſit facturus. Reſpondetur, ſi occultè dātur ſuffragia nulla ratione debet eum eligere: quia quamuis actus eligendi videatur eſſe ex poteſtate publica quatenus tamen occultè fit, regulatur per ſcientiam priuatam ac perſonalem. Et ideò huiuſmodi electores non tam per publica inſtrumenta, aut teſtimonia, quàm per propriam induſtriam ac diligentiam ſolent de meritis ac conditionibus erigendi inſtrui. Et ideo etiamſi priuatè & occultiſſimè ſciat elector illum eſſe excommunicatum, non debet illum occultè eligere: loquor autem de ſcientia extra confeſſionem, nam quæ per confeſſionem habetur alterius eſt ordinis, & de eius vſu vel non vſu ſuprà ſuo loco generaliter dictum eſt. At verò, ſi electio fiat
B publicè, & nulla ſit alia publica cauſa ſufficiens ad negandum ſuffragium, propter illud ſolum impedimentum ita occultum denegandum nō eſt; tū quia actio iam omni ex parte publica per ſcientiam comenſuratam regulanda eſt, tum etiam quia vel cogetur infamare peccatorem occultum, vel ſcandalum præbere negando ſuffragium ei, cui publicè debetur.

32 Quid faciet exc. occultus, cui beneficiū offertur.

Addidi vero, hæc omnia procedere quando aliquis eſt verè, & non tantum exiſtimatione excommunicatus nam ſicut exiſtimata abſolutio vel carentia excommunicationis nō reddit perſonam habilem ſi in re ipſa excommunicatio ablata non ſit, ita etiam è conuerſo exiſtimatio excommunicationis, etiam publica, non reddit perſonam inhabilem, ſi in re ipſa ligata
C non ſit: eſt enim eadem vel maior ratio, quia hæc pars fauorabilis eſt, illa odioſa. Item, quia illa inhabilitas eſt effectus cenſuræ: vbi ergo cēſura non eſt neque effectus erit. Denique iura de excommunicato loquuntur, qui autem ſolum exiſtimatur, nō propter ea excommunicatus eſt. Atque hinc fit, vt quoties excommunicatio eſt ipſo iure lata, vel per ſententiam generalem ab homine pro aliquo delicto, quamuis publicè exiſtimetur aliquis commiſiſſe illud delictum & conſequenter eſſe excommunicatus ſi reuera illud non commiſit, nō propterea ille ſit inhabilis ad beneficium obtinendum. Quod non ſolum exiſtimo verū, quādo exiſtimatio illa ex ſola fama, vel rumore publico orta eſt, ſed etiamſi iuridica ſit, & per ſententiam declaratoriam criminis, etiam iuſtam ſecundum alle-
D gata, & probata, ſit confirmata: quia per talem ſententiam non infertur cenſura, ſed ſupponitur, & declaratur & ideò, ſi in re non eſt, per illam non ſit; quòd ſi ipſa non ſit, neque effectus eius fiet.

Exiſtimatio ac tantū & non vere excō. nō eſt collationis beneficij incapax.

Atque eadem ratione in vniuerſum ſequitur quoties ſētētia cēſuræ ab homine lata eſt ita iniuſta, vt ſit etiā nulla, nō reddere incapacē beneficij eū, in quē fertur. Vnde ſi poſteà in iudicio nullitas ſententiæ probetur, collatio beneficij poſt ſniam cenſuræ facta, rata iudicabitur, vt docuit Innocentius in cap. *Delictis*, de Appellat. & alij, quos refert Couarr. ſuprà, nu. 5. Et eſt manifeſtū ex principio poſito. Secus verò erit, ſi ſententia ſit iniuſta, vt tamen ſimpliciter valida ſit nam tunc veram cenſurā, & excōmunicationem

Innocen. Couar.

infert; & ideò effectum eius confert, iuxta ſuperius in communi de cenſura lata per ſentẽtiã iniuſtam. Ex quo loco, & ex his, quæ paulò antea dixi, ſumenda eſt deciſio illius quæſtionis, an excõmunicatus ſine vera cauſa, & ideo quo ad rem ipſam, iniuſtè, iuſtè tamen ſecundum allegata, & probata reuera fiat inhabilis, ita collatio beneficii illi facta, in re, & non tantum in exiſtimatione irrita ſit. Ibi enim ex profeſſo rẽ hanc tractaui, & idcirco hoc loco repetendam non cenſeo.

Duplex dubium enucleatur.

14 VLtimo loco explicandum eſt circa aſſertionem poſitam quæ pœna impoſita ſit conſeferenti beneficium excõmunicato, vel ipſi excõmunicato accipiendi. Item quis poſſit in huiuſmodi collatione ſic facta diſpenſare. Sed de pœna conferentis beneficiũ nihil aliud in iure habemus, quam quod de illius ſuſpenſione ſtatuitur in dict. cap. *Poſtulaſtis* à qua meritò excuſabitur, ſi per probabilem ignorantiam ſe id feciſſe probauerit. De pœna verò recipientis nihil ſtatutum inuenio: ſatis enim illi pro Eccleſiaſtica pœna viſa eſt ipſa annullatio ſeu irritatio collationis. De altero verò pũcto, ſcilicet poteſtate diſpenſandi, Canoniſtæ communiter aſſerunt, Epiſcopum poſſe in huiuſmodi defectu collationis diſpenſare ex illo principio, quòd omnis diſpenſatio, quæ non reſeruatur Papæ, tacitè conceditur Epiſcopo, quod ſumitur ex c. *Nuper*, de ſent. excommun. Sed hæc diſpenſatio concedi poſſe dicitur in dict. c. *Poſtulaſtis*, & Papæ non reſeruatur: ergo concedi poteſt ab Epiſcopo. Quod ſi obiicias, quia ſæpe fieri poteſt, vt collatio beneficii ad Epiſcopum non pertineat: reſpondent hanc eſſe limitationem adhibendam, vel ſub intelligendam conditionẽ ſcilicèt poſſe Epiſcopum diſpenſare, dummodò potuerit etiam beneficium cõferre. Melius ergo ac formalius diceretur, eum poſſe hunc defectum diſpenſando ſupplere, qui poteſtatẽ habet benfiecium conferendi, cum iuriſdictione Epiſcopali coniunctam. Quapropter, ſi Pontifex beneficium prouidit, quia ad eum ſpectabat, non poterit Epiſcopus diſpenſare, vel defectum ſupplere: imo per collationẽ à Pontifice factam manet beneficium illi affectum, ita vt licet collatio fuerit nulla ex parte recipientis, nõ poſſit ab alio prouideri, vt ex Panor. notat Couarruuias. d. §. 7. num. 8. et eadem ratione, ſi beneficium per electionem confertur, & electio pertinet ad determinatas perſonas, non poterit Epiſcopus diſpenſare, vel ſupplere nullitatem electionis, ſed vel iteranda eſt electio vel recurrendum ad ſuperiorem, qui poteſtatem habeat abſque tali electione valida conferendi beneficium: qui ſolus videtur eſſe Summus Pontifex. Ratio eſt, quia hæc diſpenſatio eſt quædã virtualis beneficii collatio; & ideo diſpenſatione facta, alia collatio non poſtulatur, vt notauit Abbas in dict. cap. *Poſtulaſtis*, & ex ipſo textu non obſcurè colligitur: dicit enim excõmunicatum non poſſe obtentum beneficium retinere, niſi cum eo fuerit diſpenſatum: ergo ſi diſpenſatum fuerit, poterit retinere abſq; alia collatione. Imò ſi alia collatio eſſet neceſſaria, diſpenſatio eſſet ſuperflua, vt ex dicendis cõſtabit eſt ergo illa diſpenſatio virtualis quædam beneficii collatio: ergo neceſſe eſt, vt qui habet hãc poteſtatem diſpenſandi, habeat vel eandem, vel ſuperiorẽ poteſtatẽ ad cõferẽdũ tale beneficiũ.

1. Cõferens beneficiũ excommunicato, & ipſe recipiens quã pœnã incurrat

2. Cap. Poſtulaſtis

Quis in defectu diſpẽſare poſſit.

Cap. Nuper de Sent. exc.

Abbas.

15 E conuerſo verò, qui habuit poteſtatem eligendi, aut præſentandi, &c. Non ſemper habebit poteſtatem non habente: ſed habebit poteſtatem iterum eligendi, vel præſentandi talem perſonam, iam ab excommunicatione abſolutam. Ad quod, ut opinor, non eſt neceſſaria aliqua diſpenſatio, ſed ſufficit abſolutio: quia, licet collatio vel electio circa excõmunicatum nulla ſit non tamen inducit nouum impedimentum ratione cuius non poſſit eadem perſona poſt abſolutionem obtentam iterum eligi, aut beneficiũ accipere ordinaria via ab eo, qui conferre poteſt abſque alia diſpenſatione. Et iuxta hanc dicendi rationem non indigemus nunc illo principio quòd omnis diſpenſatio, quæ ſpecialiter non reſeruatur Papæ, Epiſcopo conceſſa intelligitur (quod eſt difficile, & magna indigens expoſitione, vt ſuprà tetigi de cenſuris in communi) Epiſcopus. n. ſolũ dicitur habere in præſenti poteſtatem diſpenſandi: quando beneficiũ illud conferre poteſt, vt oẽs docent in illo cap. *Poſtulaſtis*, & Couarr. ſuprà: tũc autẽ mirum nõ eſt, quod illã habeat, cũ in materia proportionata, & quaſi ſibi propria talis diſpenſatio verſetur, nam ex munere ſuo iuriſdictionẽ habet ad actum diſpenſandi, quem exercere poteſt in materia ſibi proportionata, & quaſi propria.

Quando poſſit Epiſcopus in hoc defectu diſpenſare

16 Sed obiiciet aliquis, nam Epiſcopus qui beneficium excõicato contulit non poteſt iterum illud cõferre, quia propter delictũ priuatur poteſtate conferendi vt ſentit Abbas in dicto cap. *Poſtulaſtis*, nu. 9. & alij cum eo ibi: ergo nũquã poterit diſpenſare in hoc negotio, ſi neceſſaria in illo eſt poteſtas conferendi beneficium. Reſpondetur primò, ſi Epiſcopus bona fide, & probabili ignorantia beneficium contulit excommunicato, optimè poterit cum illo diſpenſare: quia non eſt cur priuetur poteſtate conferendi beneficium: ergo nec diſpenſandi. Deinde etiamſi ſcienter, & peccando beneficium contulerit, non exiſtimo eſſe ipſo iure priuatum poteſtate diſpenſandi, quidquid Panormitanus, & alij Canoniſtæ dicant, quia nulla eſt lex, quæ huiuſmodi pœnam illi imponat ipſo iure incurrẽdam: neque ẽt eſt ipſo iure priuatus peteſtate iterũ cõferendi illud beneficiũ, nã in dicto cap. *Poſtulaſtis* dicitur deberè à beneficiorum collatione ſuſpendi, quæ verba non continent pœnam ipſo iure latam, vt conſtat: igitur donec per ſuperioris ſententiam ſuſpendatur, poterit beneficia conferre: ergo etiam poterit beneficium, quod ſemel malè contulit, poſteà bene cõferre: ergo etiam poterit diſpenſare. At verò, ſi talis Epiſcopus per ſententiam ſuſpenderetur à collatione beneficiorum, conſequenter aſſerendum erit, eum pro tunc non poſſe diſpenſare, quia non poteſt pro tunc beneficium conferre: ſed pertinebit diſpenſatio ad ſuperiorẽ Prælatum, ſi ad eum prouiſio beneficii deuoluatur ſi tamen ad inferiorem pertineat, vt ad Capitulum, vel Archidiaconum, & cet. Tunc ab illo erit collatio repetenda, vel à Pontifice diſpenſatio impetranda, iuxta ſuperius dicta.

Ab.

Cap. Poſtulaſtis

Addit Panormitanus in dict. c. *Poſtulaſtis* n. 8 etiamſi collatio beneficii ad inferiorẽ Epiſcopũ pertinaat: & ab eo facta circa excommunicatũ

Panormitani dictũ reiicitur

fuerit

Digitized by Google

fuerit irrita, epiſcopum in ea collatione poſſe diſpenſare: quod abſolutè loquendo, verum non videtur, vt Couarruuias notat, & ex iis, quę diximus colligitur, quia, ſi Epiſcopus prius non habebat poteſtatem conferendi beneficiū non acquiſiuit illam propter irritam collationē ab alio factam neque alius ipſo facto amiſit ſuā poteſtatem: ergo non habet Epiſcopus tunc diſpenſandi poteſtatem, cùm hæc non ſit ſine poteſtate conferendi. Probabile autem mihi videtur, quod Couarruuias adiungit, conſentiētē illo ad quem ſpectat collatio, poſſe tunc Epiſcopum diſpenſare: ſiue quia ex vtroque conſurgit quaſi vna integra cauſa habens omnes cōditiones requiſitas, ſiue quia accedente conſenſu illa materia fit quaſi propria, & accommodata ad diſpenſationem, ſiue ex illo principio, quòd non eſt reſeruata reſpectu ſuperioris: reſpectu verò inferioris, qui aliquod ius habere poterat, intercedit eius conſenſus.

Couarruuiæ doctrina admittitur.

SECTIO II.

Vtrum Excommunicatus ſit ipſo iure priuatus Eccleſiaſticis fructibus.

QVÆSTIO hæc procedit de fructibus beneficij ante excommunicationem legitime poſſeſſi cuius dominiū & proprietas per excommunicationem ipſo facto non amittitur, vt ſupra dictum eſt; nam de aliis, quæ prouenire poſſunt ex beneficio in excommunicatione obtento, iam ſuprà dictum eſt.

1 *Quæſtionis reſolutio. Cap. Paſtoralis de Appellat.*

Dicendum ergo eſt, excommunicatum non facere ſuos propriorum beneficiorum fructus, quandiu in excommunicatione perſeuerat. Hec eſt communis ſententia, quam omnes colligunt ex cap. *Paſtoralis* §. *Verum*, de appell. cuius verba ſunt. *Illi prouentus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur*. Ratio etiam adiungitur, tum quia beneficium datur propter officium, ſicut merces propter opus c. *Cùm ſecundum Apoſtolum*. de Præbendis cap. 1. de Reſcriptis in 6. at verò excommunicatus eſt ſuſpenſus ab officio: ergo & à fructu beneficij. Tum etiam quia excōmunicatus eſt inobediēs Eccleſiæ: & ideò extra Eccleſiæ communionē fit: ergo non debet frui Eccleſiæ bonis.

3 *Rationes contra aſſertionē.*

Veruntamen probationes hæ licèt ſatis oſtēdant iurè ac meritò poſſe excōmunicatum priuari huiuſmodi fructibus autoritate Eccleſiaſtici iudicis: tamen quòd ipſo facto ſit illis priuatus, non ſatis videntur probare. Nam in primis in verbis illius §. *Verum*. nullum eſt, quod ſententiam, ſeu pœnam ipſo iure lata demonſtret. etenim verbum illud, *ſubtrahuntur*, optimè intelligitur, per iudicis auctoritatem: namque, cùm pœnam contineat, ſtrictè intelligendum eſt. Vnde Gloſſa ibi declarat, excommunicatum non priuari fructibus beneficii, niſi hoc in ſententia exprimatur, ſentenciens excōmunicationem per ſe ipſam non afferre hoc nocumentum ipſo facto, vel iure. Rationes autem multò minus hoc conuincunt, nam vel concludere intendunt ex vi naturalis iuris ſuppoſita excommunicatione, vel ſolum continent congruentiam iuris poſitiui. Priori ſenſu non ſunt

Gloſ.

A efficaces, quia non quoties aliquis eſt impeditus, ne per ſe ipſum exerceat miniſterium beneficij ſui, ſtatim priuatur fructibus eius: poteſt enim per alium ſuæ obligationi interdum ſatisfacere: nonnulla etiam ſunt beneficia, quæ non obligant ad aliquod officium præter diurnum penſum horarum, cui ſatisfacere poteſt excommunicatus. Quod ſi in choro canere, aut aſſiſtere debeat, quod excommunicatus facere nō poteſt, licèt amittat diſtributiones quotidianas, non tamen propterea priuabitur ea portione fructuum, quam non reſidentes, vel non aſſiſtentes choro ſæpius lucrantur ratione tituli. Item, quòd excommunicatus ſit extra communionem Eccleſiæ, & indignus bonis eius, non probat illum ex natura rei ſtatim priuari omnibus his bonis, aliàs nec beneficia ipſa retineret niſi ergo hæc priuatio per aliquam legem Eccleſiæ oſtendatur, nihil fit. Ac proinde rationes illæ, ſi in ſecundo ſenſu ſumantur, parum valent ad eccleſiaſticam prohibitionem oſtendendam: ſed hac ſuppoſita ſunt accommodatæ ad congruentem rationem illius reddendam: cùm
B ergo hæc lex nullibi habeatur, præterquam in dict. §. *Verum*, & in illo non habeatur pœna ipſo iure lata, non eſt, cur aſſeramus excommunicatum ipſo facto non facere fructus ſuos.

Nihilominus à communi ſententia diſcedendum non eſt, quā latè oſtendit Panormitanus in dict. §. *Verum* & ibi alii Doctores: Innocent. in cap. 1. de Iudiciis, vbi non ſolum in beneficiis inferioribus, ſed etiam in fructibus Epiſcopatus id procedere affirmat: & alios refert Couarruuias l. 3. Variarum. cap. 13. n. 8. verſic. Duodecimo *hinc etiam*. Et vnicum huius ſententiæ fundamentum eſt dictum cap. *Paſtoralis*. § *Ve-*
C *rum*. Quod ſanè non loquitur de peculiari modo excommunicandi cum expreſſa declaratione priuationis fructuum ipſo facto, quæ in ſententia fiat. Tum quia hæc reſtrictio non habetur in textu: ſed ſimpliciter eſt ſermo de illo, *in quem ſententia excommunicationis lata eſt*, de quo dicitur conſequenter *poſſe ad tempus beneficijs Eccleſiaſticis ſpoliari*, id eſt administratione & fructibus beneficiorum. Et additur, hunc effectum non impediri propter appellationem interpoſitam. Cuius alia ratio non redditur, niſi quia excommunicatio ſecum trahit executionem: ergo ſupponit Pontifex hunc effectum generalem eſſe omni excommunicationi. Tum etiam quia aliàs ille non eſſet effectus excommunicationis, quod ibi Pontifex intendit, ſed
D eſſet effectus alterius clauſulæ additæ in ſentētia ſeu eſſet alia pœna concomitanter impoſita cum excommunicatione. Sicut quando hæreticus per eandem legem vel ſententiam ſimul excommunicatur, vel priuatur bonis, priuatio bonorum non eſt effectus excommunicationis: ſed eſt alia pœna ſimul cum excommunicatione coniuncta: poſſetque integra excommunicatio manere ſine tali pœna. Sic ergo eſſet in præſenti, ſi hæc priuatio fructuum non incurreretur, niſi vbi cum excommunicatione in ſentētia exprimeretur: nam ſi non fieret talis expreſſio, maneret excommunicatio integra ſine illa priuatione fructuum: quando ergo exprimeretur, non eſſet effectus excommunicationis, ſed pœna diſtincta quamuis concomitans.

4 *Ex c. Paſtoralis concluſio poſita, ſuadetur. Innoc. Abb. Couarr.*

Rurſus, quòd non ſit ſermo de priuatione p iudicem facienda, ſed ipſo facto inducta per ex-

communicationem: probatur primò ex communi interpretatione Doctorum, quæ in huiuſmodi rebus magnam habet auctoritatẽ. Secundò quia, ibi Pontifex æquiparat illa duo, ſcilet priuationem eccleſiaſticorum prouẽtuũ, & communionis eccleſiæ: ſed hæc poſterior priuatio ipſo facto inducitur: ergo & prior; & quoad vtraque ipſa ſententia excommunicationis ſecum affert executionem. Tertio, ſi excommunicatio ſolum conſtitueret reum, & dignum priuatione fructuũ, & non actu ipſius priuaret interpoſita appellatione ab excommunicatione ſuſpendenda eſſet à iudice priuatio talium bonorum: quia ſolum id non ſuſpenditur per appellationem ab excommunicatione; quod per ipſam executionem fit, vt patet ex ratione illius textus: ſi ergo excommunicatio per ſe ſolum cõſtitueret reum, ſeu dignum priuatione bonorũ non tamen illis priuaret interpoſita appellatione, non poſſet iuſtè priuare illis bonis, donec appellationis iuſtitia examinaretur: quia ille eſt nouus effectus, cuius executionem excommunicatio per ſe non traheret: at Pontifex ait non obſtante appellatione excommunicatum priuandum eſſe fructibus: ergo hoc ideo eſt, quia ſentit per ipſam excommunicationem eſſe priuatũ.
4 Vnde argumentor quartò, nam hanc vim habet verbum illud, *Subtrahuntur*, nam, vt ſuprà agendo de cenſuris in communi diximus, per hunc modum loquendi ſignificari ſolet pœna, quæ ipſa lege, vel cenſura fit. Significat. n. illud verbum nudum factum, non aliquod præceptum, quod iudici imponatur de tali pœna iniungenda. Preſertim, quia cum ibi dicitur, *Subtrahuntur*, non intelligitur à iudice ratione ſuæ particularis ſententiæ, ſed per ipſam cenſuram, ſeu ex vi illius: ſicut cum dicitur, *Ei communio denegatur*, intelligitur per ipſum cenſurã & ex vi illius. Vltimò expẽdo illa verba in priori parte textus interroganter propoſita, ſcilicèt,
5 *An interpoſita appellatione, poſt latam excommunicationis ſententiam poſſit iudex denunciare excommunicatum, & ad tempus beneficijs Eccleſiaſticis ſpoliare.* Et ad vtrumque reſpondet Pontifex affirmatiuè, ſentiens eandem eſſe in vtroque rationem Sicut ergo denunciatio non eſt noua pœna, & ideò executioni mandatur non obſtante appellatione, ita priuatio fructuũ non eſt noua pœna, quæ iam in re non ſit facta per ipſam excommunicationem, quantum ad ipſum excõmunicatum, ſed eſt quaſi declaratio vel executio eius, quod factum iam erat. Non videtur ergo dubium, quin hic ſit ſenſus illius textus. Ratio verò talis effectus ac deciſionis, ſeu inſtitutionis Eccleſiæ, iam ſatis declarata eſt verbis eiuſdem textus.

Corollarium.

6 Et hinc inferunt Canoniſtæ excommunicatum eſſe priuatum iure adminiſtrandi res ſeu bona temporalia Eccleſię, aut beneficij ſui, de qua re nihil inuenio expreſſe & in particulari in iure definitũ quamuis à ſimili citari ſoleat textus in c. 1. §. vlt. de Elect. in 6. vbi non eſt ſermo de adminiſtratione temporali, ſed abſolutè de illo qui ſua auctoritate ſe ingerit beneficio à quo erat ſuſpenſus. Eſt nihilominus illa ſententia vera ex generali ratione, & priuatione communicationis quam affert excommunicatio maior, vt latiùs Innocentius, & Abbas in dicto §. *Verum*, & in c. *ex tua*, de Cleric. non reſidentib.

A

Num excommunicatus debeat ſe ipſum fructibus ſui beneficij priuare.

7 Rationes dubitandi

Hic verò oritur practicum dubium an excõmunicatus teneatur in conſcientia ſe ipſũ ſpoliare his fructibus eoſque reſtituere, aut nõ accipere etiamſi neque à iudice ſpolietur, neq; per vllam ſententiam declaretur. Nam ex dictis videtur ſequi teneri ad hoc, quia nemo poteſt retinere in conſcientia quod ſuum non eſt: ſi ergo excommunicatus non facit fructus ſuos, ex vi cenſuræ, & ante omnem aliam ſententiã, non poterit in conſcientia illos retinere: tenebitur ergo ſtatim illos reſtituere. In contrarium
B verò eſt, quia videtur hoc grauiſſimum onus quod ſine euidenti obligatione imponendum non eſt. Præſertim, cum ſit generalis regula de iis pœnis, quæ requirunt actionem propriã ipſius rei, neminẽ obligari ad eas exequẽdas ante ſententiam iudicis ſaltem declaratoriã criminis: propter quod etiam hæreticus non tenetur ſe ſpoliare bonis ſuis, donec de crimine per eccleſiam condemnetur cap. *Cum ſecundum leges*, de Hæreticis in 6.

8 Dubiũ decidit in ſententia ab homine.

Reſpondeo in primis dubitationem hãc nullum fere habere locum in excommunicatione lata ab homine per ſpecialem ſententiam contra aliquem: ibi enim neceſſariò intercedit ſententia declaratoria criminis, propter quod excom
C municatio imponitur: in quo caſu ſpecialiter loquitur textus in dict. cap. *Paſtoralis* §. *Verum*. Atque ita in eo caſu ſine vlla dubitatione cenſeo non poſſe excommunicatum in conſcientia recipere fructus beneficij, vel ſi eos recipiat, non poſſe eos retinere, aut occultare ſed teneri, ad reſtituendos illos, quia cum & per legem ſeu cenſuram priuetur dominio eorum, & iam iudicis ſententia interuenerit, nihil aliud eſt quod expectetur ad prædictam obligationem. Quo fit, vt idem etiam dicendum ſit de excommunicato à iure, vel per ſententiam generalem, quando per ſententiam etiam ſpecialem de crimine ipſo contra legem, aut ſtatutum, vel generalem ſententiam commiſſo cõdemnatus eſt: quia tunc etiam ratio facta procedit.

9 Reſolutur in excommunicatione à iure.

Nonnulla verò maior difficultas eſt, quandò
D aliquis incurrit excommunicationem à iure, vel ab homine per generalem ſententiam an ipſe tunc etiam in conſcientia teneatur exequi in ſe ipſo illam pœnam nulla ſpectata ſpeciali ſententia, ſaltem declaratoria criminis. Dico tamen, etiam in eo caſu teneri ad reſtituendos fructus: id enim conuincit ratio facta, quia non facit illos ſuos: ergo nunquam fit dominus, aut verus, & iuſtus poſſeſſor eorum: ergo non poteſt in conſcientia retinere, ſed illos reſtituere debet. Vnde magnum diſcrimen verſatur inter hanc pœnam, & illam, qua aliquis lege priuatur ſuis propriis bonis: nam in illo caſu, vt de hæretico, & ſimilibus, ſupponitur reus habuiſſe verum dominium talium bonorum, & conſequenter legitimam eorum poſſeſſionem, & vſum, vel vſum fructum: & ideò, licèt ex ſeueritate legis à tempore delicti priuetur dominio directo talium bonorum; tamen ex benignitate, & moderatione eiuſdem legis non cogitur ſe ipſum poſſeſſione, & vſu talium bonorum priuare, donec per ſententiam de crimi-

Diſcrimẽ inter excommunic & legem quibus bonis priuatur.

Digitized by Google

de crimine condemnetur. At verò in præſente A excommunicatus non ſupponitur aliquando habuiſſe dominum eorum fructuum, qui poſt incurſam excommunicationem ex beneficio prouenerunt: quia neque ante excommunicationem, tale dominium habuit, nō enim habuit antea ius in illis, ſed ad illos: & hoc ipſum non pro eo tempore, ſed pro tempore futuro, ſi ius illud non mutaretur, aut impediretur: impeditum autem fuit per excommunicationem: & ideo etiam poſt eam contractam non acquiſiuit tale dominium, lege illud impediente: ergo excommunicatus nullo tempore habuit verum dominium talium fructuum: ergo nec legitimā poſſeſſionem, aut vſum eorum. Hac ergo ratione illos retinere non poteſt; neque ei conceditur, vt expectare poſſit ſententiam declaratoriā quia à principio eſt incapax eorum: & ideo nullum titulum iuſtum habuit accipiendi: ergo nec poſtea habere poteſt retinendi illos.

10 *Reſolutio data etiam in excom. occulto locum habet.* Atque hinc ſequitur primò, p Extrauagātē. *Ad euitanda*, nihil innouatum eſſe quo ad hunc effectum: quia non ſolùm ante publicationem excommunicati nominatim factam, ſed etiam ante ſententiam declaratoriā criminis habet locum hic effectus, ut dictum eſt. Ratio eſt ſæpe tacta, quod prædicta Extrauagans, nullum fauorem contulit excommunicato: & ideo excommunicatio ita nunc illum reddit incapacē ad percipiendos fructus, ſicut antea. Ex quo impedimento naſcitur tota obligatio non retinendi, & reſtituendi illos. Vnde vlteriùs fit, vt quamtumuis excommunicatus ſit occultus teneatur, per ſe loquendo, eoſdem fructus non recipere, & receptos reſtituere: quia quòd excommunicatio lateat, vel ab alijs ignoretur, non impedit effectum excommunicationis, quantum ad ipſum excommunicatum, neque impedit illam obligationem, quæ naturalis eſt non retinendi alienū, ſeu quod ſuum non eſt, neque unquam fuit. Quæ ratio procedit, etiam ſi contingat ipſummet excommunicatum, ignorare ſuam excommunicationem: nam quādo poſtea id ſcit, non poteſt retinere fructus, quos excommunicatus, etiam ignoranter accepit: quia ignorantia non contulit dominium, & conſequenter nec ius retinendi: quanquam in hoc ſeruandæ ſint regulæ ſectione præced. in ſimili caſu propoſitæ.

11 *Per accidens poteſt excuſari excōmun. à reſtitutione fructuum beneficij.* Et ideò etiam dixi, per ſe loquendo, quia ex accidenti intercedere poteſt aliqua legitima excuſatio: quæ multiplex excogitari poteſt. Prima erit, ſi excommunicatus bona fide accepit huiuſmodi fructus, & eadem illos conſumpſit, ita ut propterea non ſit factus ditior, in eo enim caſu legitimè excuſabitur, eò quòd res aliena iam non ſubſiſtat, nec in alia, quę vicem eius ſubierit, & alioqui ſine culpa, vel iniuria alicuius conſumpta fuit. Secunda excuſatio eſſet, ſi non poſſet aliquis ſe priuare illis fructibus ſine magno ſcandalo, uel infamia, cùm alioqui crimen, & cenſura occultiſſima ſint. Veruntamen excuſatio hæc non videtur poſſe habere locum: niſi fortaſſe in eo caſu, in quo ad reſtitutionem huiuſmodi faciendam oporteret à ſuo ſtatu cadere, de quo ſtatim dicam: extra hunc verò articulum quantumuis res occulta ſit, poteſt reſtitutio æque occultè fieri, uel per tertiam perſona vel titulo eleemoſynæ, aut alterius pij operis.

Num excommunicatus poſſit propter neceſſitatem fructus ſui beneficij conſumere.

12 HINC verò naſcitur dubium, an tertia excuſatio, quæ valde frequens eſt, admittēda ſit, nimirum vt aliquis, non obſtante excommunicatione, accipiat: & legitimè conſumet fructus beneficij ſui propter indigentiam, vel naturalem, ut ſic dicam, quia ſimpliciter non habet, unde aliàs ſuſtentetur, vel moralem quia ſcilicet iuxta ſuum ſtatum aliàs honeſtum, & licitum, ſuſtentari non poteſt. De quo variæ ſunt opiniones, Couarruuias lib. tert. Variar. cap. 13. numero 8. verſ. Duodecimo, hic omnino negat hanc excuſationem eſſe legitimam in excommunicato: quia hic propter contumaciam ſuſpenſus eſt, & priuatus fructibus beneficij: contumacia autem illa voluntaria eſt: ergo ille non neceſſitate, ſed voluntate in illo ſtatu indigentiæ conſtituitur: ergo non eſt cur ei ſubueniendum ſit ex redditibus eccleſiaſticis. *Prima ſententia. Couar.* B Quam ſententiam eſſe ait omnium calculo probatam, poſt Gloſſam in dicto §. *Verum*, vbi Abbas, Decius, & alii eam ſequuntur: & idem dixit Gloſſa in capitulo *Studeat*. in fine, 50. d. *Secunda ſententia. Gloſ.* Aliorum uerò ſententia eſt, illam eſſe ſufficientem excuſationem: quia nemo obligatur cum tanto diſpendio etiam rem omnino alienam reſtituere, ſcilicet cadendo ab ſtatu ſuo, quod non ſit ſine dedecore, uel infamia, vel (quod durius eſt) ſuæ priuatæ neceſſitati non ſubueniendo: ergo multò minùs cogendus eſt clericus excommunicatus ita omittere fructus ſuorum beneficiorum, vt ex eis non poſſit ſe, ſuamque familiam, & ſtatum ſuſtentare, C quando aliunde non habet vnde ſuſtentetur. Preſertim quia illi fructus, vt infra dicam, vel omnino vel magna ex parte in pios vſus, aut ſuſtentationem egenorum expendendi ſunt: ergo eſtò excommunicatus non habeat ius iuſtitiæ ad illos fructus, ſaltem ut indigens poterit ex eius ſuſtentari.

13 In hac re duplex diſtinctio adhibenda videtur: primùm enim loqui poſſumus de excōmunicato pro eo ſtatu, in quo eſt actu contumax: vel cum iam à contumacia deceſſit, quantum in ſe eſt; & abſolutationem procurat, nondum tamen illam obtinere poteſt. Vnde interdum accidit, præſertim in excommunicationibus, quę ipſo facto, & iure contrahuntur, ut contumacia non duret niſi eo tempore quo malus actus committitur, verbi gratia, in violēta percuſſione D clerici: nam paulo poſt tranſacta illa occaſione, fere ſemper diſplicet factum: & ſolet etiam diligentia ſtatim adhiberi ad abſolutionem procurandam. Rurſus diſtributio horum fructuū aliquando fieri poteſt vel autoritate ſuperioris impedientis ne excommunicato tribuantur, & illos ad alios pios vſus applicantis; de quo inquiri poteſt, an poſſit, uel debeat ex eis clericū excommunicatum verè indigentem alere: vel fieri poteſt ab ipſomet excommunicato, quia ex ſola obligatione conſcientiæ cogitur illos fructus non vſurpare: vel ſi iam ſemel vſurpauit, eos non retinere.

14 *Non tenetur ſuperior excōmunic.* Durāte ergo cōtumacia certū opinor non teneri ſuperiorem ſeu iudicem ex illis bonis alere clericum, quātumuis indigentē. Et hoc præci-

otum cō-tumacē ex fructibus beneficij eius alere.

puè intēdunt Gloſſæ, & auctores citari in priori ſententia. Qui propterea hanc differentiam conſtituunt inter clericum abſolutè depoſitum vel ſuſpenſum, ob culpam commiſſam, & eum qui ob contumaciam cenſura ligatur; quod illi ex fructibus beneficij alendi ſunt, ſi indigeāt, arg. cap. *Studeat*, 50. d. ne cogantur mendicare cum iam non ſit in voluntate, vel poteſtate eorum habere beneficium vel propriū ius ad Eccleſiaſticos, fructus: eum verò, qui ob actualem contumaciam ſic punitur, non tenetur Eccleſia ex bonis ſuis alere, etiamſi indigeat, & mēdicare cogatur: nam totum hoc ipſe meretur in pœnam ſuæ contumaciæ: & quidquid dedecoris inde reſultare poteſt in perſonam potius, quàm in ordinem redundabit: totumque illud permittitur ꝓpter maius eccleſiæ bonū, quod eſt contumaciæ correctio. An verò poſſit licitè iudex, vel ſuperior Eccleſiaſticus, qui illos fructus in pia opera diſtribuit, aliquam eorum partem per modum eleemoſynæ huiuſmodi clerico applicare, ad illius prudens arbitrium pertinere exiſtimo: per ſe enim, & intrinſecè, nec contra iuſtitiam eſt, nec contra charitatem, aut religionem, vt per ſe notum videtur. Neque inuenio circa hoc ſpecialem poſitiuam legem aliquid præſcribentem. Regulariter tamen loquendo, non videtur id expedire, vt, vel ipſa neceſſitate cogente, ad ſaniorem mentem contumax redeat; interdum tamen fieri poteſt, vt illo beneficio, & pietate Eccleſiaſtica leniatur; quod ſi hanc ſpem prudens ſuperior conceperit, nihil peccabit ex dictis fructibus illi ſubueniendo.

Poteſt tamen licitè.

15 *Ipſe verò contumax nō poteſt aliquid de fructibus vſurpare etiam ſi indigeat.*

Hinc verò in fero non poſſe ipſum excommunicatum in tali ſtatu exiſtentem aliquid de prædictis fructibus vſurpare, etiam ob indigentiam, quia id eſt contra iuſtam Eccleſiæ voluntatem: nemo autem poteſt ſua autoritate vſurpare bona non ſua contra domini voluntatem, vt ſuæ neceſſitati ſubueniat, quando illa non eſt extrema, vt hic eſſe non poteſt, vel quia ille poteſt ſemper ab illo ſtatu contumaciæ reſipiſcere, vel etiam quia poteſt mendicando, vel alio modo ſibi ſuccurrere. Neque contra hoc procedit ratio in principio facta in contrarium, tum quia hic non agimus de reſtituendo, ſed de non vſurpando alienum, quod valde diuerſum eſt, magiſque neceſſarium, tum etiam quia ſemper eſt neceſſitas illa voluntaria quantum ad ſtatutum contumaciæ. Atque ita declarat communem ſententiam Nauarrus loco ſtatim citando.

16 At verò ſi excommunicatus vera & efficaci voluntate receſſit à contumacia, & paratus eſt Eccleſiæ ſatisfacere, & abſolutionem obtinere procuret, longè aliter de illo iudicandum eſt. Nam in primis licitè poteſt iudex Eccleſiaſticus ſi abſolutionem differat, etiam ex iuſta cauſa, illum ex huiuſmodi redditibus alere, quia cum iam ceſſet ratio contumaciæ, debet etiam Eccleſiaſticus rigor temperari: & quamuis hoc ſubſidium non debeatur huiuſmodi excommunicato ex iuſtitia propria (quia reuera nondum facit fructus ſuos) tamen ex quadam æquitate, & charitate illi indigenti tribuendi ſunt, ne mendicare cogatur, cum iam per illum nō ſtet quominus abſoluatur. Quin etiam addendum eſt, ſi iudex iniuſtè abſolutionem differat, ex eo tēpore, quod talis iniuſta dilatio incipit, omnes fructus ſui beneficij eſſe tali excōicato reddendos, quia iam illud nocumentum non ex eius culpa, ſed ex alterius iniuria ortū eſt: quod magis ex dicendis patebit.

Tandem addo, etiā propria auctoritate poſſe huiuſmodi excōicatum ex fructibus ſui beneficij ſibi ſucurrere. Quod expreſſe docuit Nauar. in Sum. c. 25. n. 124. Silueſt. verbo. *Excōicatio*, 3. nu. 1. verſu nono, & verbo. *Clericus*, 4. num. 17. quæſt. 25. quo loco videtur duos illos caſus diſtinguere, ſcilicet quando receſſit a contumacia, & quando indiget: & aſſerere quamlibet ex his conditionibus per ſe ſumptam ſine alia ſufficere, vt fructus accippiat. vnde in priori caſu indicat poſſe accipere omnes fructus, etiamſi non indigeat: citatque Hoſtienſem, & c. *Quia diuerſitatem*: de Cōceſſ. præbendæ: in poſteriori autē caſu ſentit poſſe accipere ſibi neceſſaria indepēdenter à priori conditione. Sed de hoc poſteriori puncto iam ſatis diximus, verior enim eſt tradita reſolutio. Prius item dictum ſimpliciter verum non eſt, quia ſola interior reſipiſcentia, vel etiam quælibet diligentia adhibita ad obtinendam abſolutionem non eſt ſufficiens, vt excōicatus faciat fructus ſuos, vel iuſtè vſurpet illos abſq; indigentiæ titulo, quia ēt ſi ipſe à contumacia receſſerit, non tamē ab excōicatione, donec re ipſa abſolutus ſit: vt autē effectus excōicationis impediatur, non ſatis eſt voluntas aut diligētia procurandi abſolutionem, niſi cenſura tollatur, quod maximè verum eſt de effectibus externis, & de omnibus tractatis id oſtenſum eſt: eſt autem eadem ratio de præſenti effectu: quia æquè canonico iure excōicationi attribuitur. Imò, ſi attentè ponderetur dictum c. *Paſtoralis*, §. *Verum*, excōicatus, de quo ibi eſt ſermo, non videtur fuiſſe in mora, neque omnino contumax, cùm ad ſuperiorem appellauerit: & tamē priuatus dicitur fruct. b. beneficii. Ratio etiam ibi tradita idem perſuadet, ſcilicet, quia ille ſemper priuatus manet Eccleſiæ cōicatione. Denique durante excommunicatione, ſemper eſt aliquis inhabilis ad nouum beneficium obtinendum, etiamſi à contumacia receſſerit, & abſolutionem procurare inceperit, ergo etiam non poteſt proprij beneficij fructus ſuos facere, per ſe loquendo, ac ſecluſo titulo indigentiæ, quia tam hanc pœnā meritus eſt propter priorem contumaciā ob quam excommunicatus eſt. Quod maximè verum habet, quando abſolutio abſq; noua iniuria differtur: nā, ſi dilatio fuiſſet iniurioſa, fortaſſe daretur actio ad recuperādos fructus illius temporis, ſicut paulò inferius dicemus de omnibus, quando excommunicatio à principio iniuſta fuit. Igitur, quandiu abſolutio re ipſa non obtinetur, non poteſt excommunicatus, per ſe loquendo, vſurpare fructus. Tamen ſi indigens eſt, & à contumacia receſſit, poterit inde ali: & propria etiā auctoritate fructus ſibi neceſſarios accipere, quando excommunicatio occulta eſt, vel etiam ſi ſit nota, & non poteſt aliter huiuſmodi alimenta comparare. Ad quod ſuadendum per argumentum à ſimli faciunt c. *Quia diuerſitatem*, de Conceſſ. præbendæ, & c. *Studeat* d. 50. Ratio etiam ſuperius propoſita id ſufficienter perſuadet. 17

Nauarrus. Syluest.

Non tamen omnes fructus abſque neceſſitate accipere.

Vltimò ob eandem rationem poſteriori loco ſuprà poſitam addo aliter eſſe loquendum de reſtitutione horum fructuum, poſtquam ab huiuſmodi excommunicato iniuſtè vſurpati ſunt, 18

quàm de

Excommunicatus, qui fructus ſui beneficii iniuſtè vſurpauit, quomodo eſt reſtituere tenetur.

quam de prima eorum vſurpatione: nam de hac procedunt quæ hactenus diximus: at verò circa reſtitutionem ſeruandæ ſunt generales regulæ de obligatione reſtituendi aliena; & excuſationibus, quæ iuſtæ executionem eius impedire poſſunt. Inter quas; vna eſt, ſi quis grauiter indigeat ea re, quam reſtituere tenetur; aut ſi neceſſe illi ſit à ſuo ſtatu cum infamia, & dedecore cadere, vt alienum reſtituat: hæc enim excuſatio poteſt eſſe ſufficiens, quamuis in eius vſu, & applicatione ad diuerſos caſus magna conſideratione, & circunſtantiarum perſpectione opus ſit. In præſenti verò non dubito, quin huiuſmodi Clericus nõ ſit cum tanto rigore obligandus ad reſtituendos hos fructus, vt cum ſui ſtatus diſcrimine, vel etiam ſe in graui neceſſitate conſtituendo, illos à ſe abdicare debeat: tum quia non eſt tam certa illa obligatio in conſcientia, vel ante Iudicis condemnationem, quin interueniente rationabili cauſa facilius poſſit quis ab ea excuſari: tũ ẽt quia hic interueniunt omnes aliæ circunſtantiæ, quæ poſſunt illam excuſationem legitimam reddere; præſertim cũ illa reſtitutio in pia opera magna ex parte facienda ſit, vt iam dicam.

Nonulla expediuntur dubia.

19 Ad exactam verò propoſitæ regulæ intelligentiam tria nobis declarãda ſuperſunt. Primũ eſt, quàm latè pateat vox illa, *Excommunicatus*. Secundum, quantum etiam extendatur alia vox *Eccleſiaſtici fructus*. Tertiũ, in quos vſus expendendi ſint, & quã authoritate. Primum ex dictis ſatis reſolutum eſt, cùm oſtenderimus, de quocunque excomunicato ſiue occulto, ſiue publico, ſiue à iure, ſiue ab homine, ſiue denunciato, ſiue non denunciato, doctrinam datam procedere, dummodo verè, & non ſola exiſtimatione excommunicatus ſit: quod enim de hac re in ſimili diximus præcedente ſectione, in hoc etiam effectu locum habet eodẽ modo. Quocirca ſi excommunicatio nulla ſit, quantumuis, valida exiſtimetur, impedire non poteſt, quominus aliquis faciat ſuos proprii beneficii fructus: quia talis excommunicatio, ſicut non habet eſſe, ita nec excommunicationis effectus. Quod verum eſſe opinor, etiamſi alioqui excommunicationis ſententia iuſta ſit, ſecũdum allegata, & probata: re tamen ipſa ſit iniuſta ex defectu cauſæ, nimirum quia perſona innocens eſt. Nam in eo caſu poteſt, qui tali ſententia ligatur, vſurpare, & retinere fructus ſui beneficii, ſi occultè id facere valeat, quamuis per Iudicem poſſit etiam iuſtè illis priuari: ſunt enim iura diuerſarum rationum, quæ mediante ignorantia ſimul concurrere poſſunt. At verò quando excommunicatio eſt valida ſimpliciter tam in exteriori foro, quam in re ipſa, quamuis aliquo modo iniuſta ſit, videtur hunc effectum inducere, quandiu reuocata non eſt, & eius iniuſtitia iuridicè declarata. Ratio eſt, quia illa eſt vera excommunicatio: & ideò omnes ſuos habet effectus, vt ſuprà de cenſura in communi latè diximus. Et hoc videtur ſupponi in dicto §. *Verum*, quia is, qui appellat, intendat ſe iniuſtè fuiſſe excommunicatum, & nihilominus, donec id probet, cenſetur non facere fructus ſuos.

Quis excõmunicatus fructus ſui beneficii amittat.

20 Dixit autem: *Quandiu reuocata non eſt, vt iniuſta*: quia poſt talem declarationem, & abſolutionem obtentam, non ſolum incipiet in poſterum fructus percipere, ſed etiam recuperabit amiſſos. Vnde inter ſententiam omnino iuſtam & validam, & omnino nullam, & quaſi mediam, ſcilicet validam, & iniuſtam: hoc intercedit diſcrimen, quòd per primam ita quis perdit fructus, vt nunquam recuperet, etiam poſt abſolutionem: alioqui magna eſſet excommunicatorum conſolatio, & permanendi in contumacia occaſio, ſi haberent ſpem recuperandi fructus poſt abſolutionem: per ſecundam verò fructus nunquam amittantur, vt dictum eſt: per tertiam autem amittuntur quidem durante excommunicatione, propter valorem, & efficaciam eius: recuperantur verò propter iniuſtitiam illius: quia iniuria non debet eſſe cauſa damni irrecuperabilis, quoad fieri poſſit. Et hæc eſt communis doctrina Iuriſperitorum cũ Gloſſa in dicto §. *Verum*, vbi Innocentius numero tertio Abbas numero 21. & 22. & idem & idem habet Gloſſa vltimo capit. *Clericus*, diſtintione 91. ſumiturque à ſimili optimum argumentum ex capit. *Super cauſa*, ſecunda quæſtione quinta & plura adducit Conarruuias libro tertio Variar. capit. 13. num. 8. Vbi addit, etiam quotidianas diſtributiones eſſe illi reſtituendas, quando talis eſt perſona, quæ intereſſe Horis conſueuiſſet: nam tunc verè dici poteſt excommunicatio eſſe cauſa, quòd illis careat. Nam ſi alias ipſe abeſſe ſoleret, & diſtributiones perdere, non eſt quod excommunicationi id imputet, atque ob eam cauſam melioris cõditionis ſiat, vt notauit Felinus in capit. *Apoſtolica*, de excepion. num. 13. & in ſimili de Clerico non reſidente ob ægritudinem: id notant Doctores in capit. *Ad audientiam*, de Clerico non reſident. Et hinc ſit, quod ſuprà notauimus, idem dicendum eſſe de fructibus, quibus priuatus eſt ob iniuſtam dilationem abſolutionis: eſt enim in his eadem ratio. A quo autem reddendi ſint hi fructus, in tertio puncto declarabitur.

Diſcrimen inter excommunicationem iuſtã, nullam, & iniuſtam validam.

Gloſ. Innocentius: Abbas Couarru.

Felinus.

21 Secundum punctum erat, de quibus fructibus hoc intelligendum ſit. In quo breuiter dicendum eſt, omnes illos comprehendi, qui ſub ea voce, vel nomine Eccleſiaſticorum prouentuum comprehenduntur: nam textus in dicto §. *Verum*, ſimpliciter loquitur de Eccleſiaſticis prouentibus. Comprehenduntur autem ſub ea voce omnes fructus, qui ſpirituali titulo annexi ſunt, aut ex propriis Eccleſiæ bonis proficiſcũtur. Quapropter quidquid titulo beneficij datur ſiue ſit principalis præbenda, ſiue quotidianæ diſtributiones, & ſiue ſint fructus decimarũ, ſiue ſoluantur per modum Emphiteuſis, ſiue quocunque alio modo proueniat ex fundis Eccleſiaſticis, ſiue ſint oblationes à fidelibus factæ vel quid ſimile, nomine *fructuum*, in præſenti comprehenduntur. Extenditurque hoc nomen ad ſignificandas Eccleſiaſticas penſiones: nam illæ etiam prouentus Eccleſiaſtici ſunt: quod à fortiori probant, quæ ſectione præcedenti de penſionibus diximus. Reliqui autem prouentus, quos habere poteſt Sacerdos abſque titulo beneficij ex patrimonio, vel aliunde ſub hac lege minimè cõprehẽdũtur. Quod verũ eſt, etſi tales fructus, ſeu bona vnde manãt, fuerint deſignata ĩ titulũ, ſeu patrimoniũ ad ordines ſuſcipiẽdos: quia hoc nõ obſtãte illa bona ſẽper manẽt merè temporalia;

Qui fructus beneficii p excommunicationem amittantur.

temporalia: vnde & poſt beneficium obtentum vendi poſſunt, iuxta decretum Concilii Tridentini cap. 2. de Reformat. & ſi anteà vendantur, non erit ſimonia, quamuis aliunde ſit graue peccatum contra ſacros canones.

22 Fructus beneficii, qui ab excommunicato amittuntur, cui applicandi.

Circa tertiũ punctum, cui ſcilicet ſint hi fructus applicandi; primum videndum eſt, an tales ſint fructus, vt iuxta eorum inſtitutionem, & Eccleſiæ conſuetudinem, hoc ipſo quòd ab aliquo non obtinentur, ad alios veluti iure ſuo pertineant: tunc enim ad illos tranſeunt abſq; alia noua applicatione. Atque ita ferè contingit in quotidianis diſtributionbus: nam ſi canonicus, v.g. Horis Canonicis nõ aſſiſtat, ſolet portio eius aliis, qui aſſiſtunt, accreſcere, & inter eos diuidi: multò ergo magis id fiet, quando ob excommunicationem neque addeſſe poteſt, nec diſtributiones accipere. Ita ſtatutum eſt à Bonifacio VIII. in cap. vnico de Cleric. non reſid. in 6. Addit tamẽ hoc eſſe faciendũ iuxta Eccleſiæ cuiuſque ordinationem rationabilẽ iam factam, ſeu faciendã. Quapropter huiuſmodi ordinationi, vel conſuetudini, quæ illi æquiualeat, ſtandum eſt.

23 Conc. Trid.

Vnde in Concilio Tridentino ſeſſ. 22. cap. 3. de Reformat. ſtatuitur, vt qui non reſederit diſtributiones illius diei amittat, & fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco arbitrio ordinarij applicentur. Vbi ergo id obſeruatum fuerit, idem dicendum erit de diſtributionibus, quas excommunicatus amittit: atque ita in vniuerſum huiuſmodi fructus diſtributionum ei applicandi ſunt, quando ab excommunicato amittuntur, cui applicari ſolent, quotieſcũque amittuntur à non reſidente ob quancunque aliam cauſam: eſt enim de hoc eadem ratio. Quæres, ſi poſteà declaretur excõmunicatio fuiſſe iniuſta, & proptereà illæ diſtributiones reſtituendæ ſint excõmunicato, à quo illi reſtituendæ ſint. Nam videbatur conſequenter dicendum, ab eo eſſe reddendas, cui adiudicatæ fuerunt. In contrarium verò eſt, quia per abſentiam excommunicati aliis fuit ius acquiſitum in illas diſtributiones: quod maximè procedit, quando accreſcunt aliis de collegio, iuxta conſtitutionem Bonifacii VIII. renouatam per Concilium Tridentinum ſeſſ. 24 cap. 12. de Reformat.

A quo diſtributiones ſint reſtituẽdæ quando excommunicatio iniuſta declarata eſt.

Reſpondeo, in hoc caſu non eſſe petẽdas ab iis, quibus adiudicatæ fuerunt propter rationem factam: quia iam tũc tranſierũt in propriũ ſtipẽdiũ ſui miniſterii, & officii; ſed petendæ ſunt ab eo, qui fuit author iniuſtæ excom. argumento c. *Sacro*, de Sent. excom. § *Cumque aduerſus excommunicatorem de iniuſta excommunicatione conſtiterit, excommunicator condemnetur ad intereſſe.* At verò quando huiuſmodi diſtributiones applicandæ ſunt alicui pio loco, ſi non eſt facta applicatio (ſicut reuera fieri non debet, donec cauſa omnino finita, ſit) tunc omittenda eſt, & diſtributiones erunt proprio domino reddendæ: nam cũ illi loco non ſit acquiſitum ius iuſtitiæ, & alioqui damnum nondum ſit illatum ei qui habet ius ad huiuſmodi diſtributiones, non eſt denuò inferendum, & poſteà reſarciendum illius expenſis, qui iniuſtam ſententiam tulit.

24 Ex fructibus beneficii excommunicati prouidẽdi eſt munus exequẽdi.

Prætereà ex eiſdem bonis in primis prouidẽdum eſt, vt ea debita, ſeu munera, quæ aliquo titulo iuſtitiæ debentur, perſoluantur. Vnde ſi beneficiũ habeat curam animarũ annexã, vel aliqua alia Eccleſiaſtica miniſteria, quę per alios exerceri poſſint, integrè faciẽda ſunt, & ex illis bonis aſſignandum eſt congruum ſtipendium. Quia neque Eccleſia priuari debet ſeruitio debito, nec qui illud exhibet, aliunde, quã ex ipſius Eccleſiæ bonis ali debet. Quod rectè probatur ex cap. *Peruenit*, 2. de Appell. & ex cap. *Cum ad hoc*, de Cleric. non reſident.

Soluenda itẽ penſio.

Similiter ſi huiuſmodi excõmunicatus ex tali beneficio penſionem ſoluebat, eadem ex fructibus eius ſoluenda eſt. Neque enim probo, quod quidam dicunt, huiuſmodi excommunicatum cogendum eſſe ad ſoluẽdam penſionem ex propriis bonis: hoc. n. & nimis rigoroſum eſt, & nullo iure fundatũ, vel ratione; quia penſio non eſt impoſita ſuper perſonam, ſed ſuper beneficium: ergo ex fructibus beneficii ſoluenda eſt.

Vide Gigan q. 8. de penſio. n. 9. & 10.

Item quia licèt excommunicatus culpa ſua priuetur fructibus, nõ tamen priuatur, niſi illis, qui ad ipſum peruenturi erant: pars autem illa fructuum, quæ penſionario adiudicata eſt, nõ poteſt computari inter fructus pertinentes ad ipſum excommunicatum; ergo in illa nulla ſit mutatio propter excommunicationem beneficiati: ergo ſemper illa manet quaſi reſeruata ex fructibus, vt illi ſoluatur, cuius eſt penſio. Denique talis ſolutio penſionis non eſt nouum grauamen redundans ex alterius cenſura in Eccleſiam, ſeu Eccleſiaſticũ beneficium: ergo non eſt imponendum ipſi excommunicato. Neque eſt cur beneficium ipſũ, ſeu fructus eius illo onere liberentur, propter beneficiati excommunicationem. Tandem idẽ dicendum eſt de quocunque alio ſubſidio Superioris authoritate prius impoſito, vt ex fructibus beneficii ſoluatur, ſiue in fauorẽ Principis ob publicam aliquam neceſſitatẽ, ſiue ad fabricam Eccleſiæ, &c. hæc enim omnia, & ſimilia ex fructibus beneficii ſoluẽda ſunt; quia nec ob alterius cenſurã impediri poſſunt, quominus ſoluantur: neque etiam ipſe excommunicatus de ſuo illa ſoluere debet, vt facilè probatur ex iis, quæ diximus.

25 Pars fructuum beneficii excommunicati expendenda in Eccleſiæ, & pauperum vtilitatem.

De cæteris autem fructibus, ſi qui reſidui fuerint, communis ſententia eſt expendendos eſſe in eius Eccleſiæ vtilitatem, ad quam beneficiũ ſpectat, vt patet ex Abbate, & aliis in dicto §. *Verum*, & in cap. penult. de Cleric. non reſidentib. ſumpto argumento à ſimili ex vltimis verbis illius textus. Exiſtimo tamen ſub Eccleſiæ vtilitate comprehẽdi ſubuentionẽ pauperum, & egenorum; imò exiſtimo neceſſariũ fore, vt aliqua pars fructuum in huiuſmodi vſus expendatur, præſertim illa, quam ſecundum prudentis arbitrium deberet beneficiatus, ipſe ſi conuenienter dictis fructib. vteretur, in huiuſmodi eleemoſynas expendere. Hæc autem diſtributio, ſi res ſit publica, & præſertim ſi ad forum cõtẽtioſũ deducta eſt, ex authoritate Superioris, aut Iudicis fieri debet; ſi verò ſit occulta, ab ipſomet excõicato, eiuſque arbitrio fieri poteſt: qui ſic huiuſmodi fructus in pios vſus expendat in ſua Eccleſia, ſuæ obligationi ſatisfaciet. Sunt verò qui dicant, quamuis hæc de rigore iuris vera ſint, ex recepta tñ cõſuetudine non ſolere excõicatum priuari fructibus beneficij, vt videre eſt apud Rebuffum in Repetition. cap. *Poſtulaſtis*, num. 84. de Clerico excommunic. miniſtr. & quidem cũ hoc ius poſitiuum ſit, non eſt dubium, quin potuerit per contrariam cõſuetudinem derogari: mihi tamen non conſtat, talem conſuetudinem vniuerſalem eſſe: vbi tamen de illa conſtiterit,

Digitized by Google

miterit, poterit quis cum ea conformari: alioqui, quæ diximus, de iure obſeruanda ſunt.

DISPVTATIO XIIII.

De ſexto effectu excommunicationis maioris, qui eſt priuatio iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.

HIc eſt vltimus effectus excōmunicationis pertinens ad priuationem ſpiritualium bonorū, in quo nihil addere oportebit de iuriſdictione ſpirituali pertinēte ad forum pœnitentiæ; nam in ſuperioribus, dum oſtendimus excōmunicatum priuatum eſſe poteſtate adminiſtrandi Sacramenta, ſatis eſt conſequenter oſtenſum, eſſe priuatum iriſdictione iudicandi in illo foro. Solum ergo hic agimus de iuriſdictione in foro exteriori. Duobus autem modis poteſt hic accipi iuriſdictio: primò, ſtrictè, & propriè, prout eſt poteſtas ad præcipiēdum, iudicandum, & ſimiles actus Superioris exercendum: vel latius pro iure, ſeu facultate conferendi beneficia Eccleſiaſtica, eligendi ad illa vel etiam præſentandi: & hæc oīa hoc loco ſub ea voce comprehendimus, de eiſque ſigillatim dicemus.

SECTIO I.

An excommunicatus ita ſit priuatus ſpirituali iuriſdictione fori contentioſi, vt omnis eius actio ipſo facto irrita ſit.

1 Excōmunicatus eſt priuatus vſu iuriſdictionis ſpiritualis.

Cap. Audiuimus, 24 quæſt. 1. Cap. 1. de offic. Vicarij, in 6.

REgula generalis eſt, vſum talis iuriſdictionis eſſe prohibitum excommunicato; quæ eſt certa, & communis ex cap. *Audiuimus*, 24. quæſt. 1. vbi dicitur, excōicatū nō poſſe alterū execōicare. Quod non alia ratione dicitur, niſi ob defectum iuriſdictionis. Idem ſupponitur in cap. 1. de Offic. Vicar. in 6. vbi dicitur, qui uices gerebat alicuius officialis, ſeu Iudicis Eccleſiaſtici, hoc excōicato exiſtēte nō poſſe munera illius officij exercere. Cuius ratio eſt, quia per excōicationem ſuſpenditur principalis iuriſdictio in eo, qui excommunicatur: & inde fit vt non deriuetur ad eum, qui illius vices gerit. Et ob eandem cauſam dicitur in c. *Si is cui*, de Offic. deleg. in 6. quādo delegatus excōicatus eſt, ſub delegatum carere iuriſdictionis vſu: & ideò non ad ipſum, ſed ad Sedem Apoſtolicam eſſe appellandum. Idē pro-

Cap. Si is, cui, de offic. Deleg. in 6.

A bari ſolet ex c. 1. de ſupplēd. negligent. Prælat. in 6. vbi dicitur: Excōicato Epiſcopo iuriſdictionem non deuolui ipſo iure ad Archiepiſcopum. Vnde ſupponitur, quòd iuriſdictio tollatur, & ad aliquem deuoluatur: licèt negetur deuolui ad talem perſonam. Idem probatur à fortiori ex c. *Decernimus*, de Sent. excom. in 6. & ex c. *Veniens*, 2. de Teſtib. & aliis, quibus infrà probabimus, excōicatum, neque teſtem, neque auctorem eſſe poſſe in iudicio. Ratio verò huius regulæ eſſe poteſt vel illa generalis; quia excōicatus priuatus eſt omni Eccleſiaſtica cōicatione: hæc autem, quæ fit p aliquā iuriſdictionis ſpiritualis adminiſtrationem, magna cōicatio eſt; vel ſpecialis prohibitio facta in dictis iuribus, eò quòd B cum excommunicatus ſit ſuo modo ab Eccleſia ſeparatus indignus eſt, vt in illa ius dicat, aut alium actum ſimilis iuriſdictionis exerceat.

Cap. 1. de ſuppl. neglig. Prælat.

Ca. Decernimus, de Sententia excōmun. in 6.

2 Quæ prohibitio ad oēs eius actus extendatur.

Atque hinc fit, vt regula hæc ad omnes actus qui propriæ iuriſdictionis ſunt, extendatur. Huiuſmodi ſunt, omnes illi, qui ſunt propriè Iudicis, & Superioris Eccleſiaſtici, vt ſunt præcipere, aut leges ferre, vel in latis diſpenſare, ſeu licētiam præbere ad quodlibet munus eccleſiaſticū exercendum, & iudiciū ferre, & alij ſimiles, qui numerantur in c. *Accedentibus*, de Exceſſib. Prælat. & in c. *Dilectus filius*, de Offic. Ordinar. huc etiam ſpectat iuriſdictionis delegatio: nam illa etiam iuriſdictionis vſus eſt, vt ſumitur ex l. *Imperium*, ff. de Iuriſdiction. omnium Iudic. & ideò ſi ab excōicato fiat nulla eſt, vt ſumitur ex c. 1. de offic. Vicar. in 6. vbi id notat Gloſſa verbo *Recipiunt*, & verbo *Vigorem*. An verò iuriſdictio delegata ante excōicationem delegan- C tis ſuſpendatur propter ſuperuenientem excōicationem, breuiter dicendum eſt, ſi res ſit integra, ſuſpendi; non verò ſi inchoata iam ſit. De quo ſufficienter diximus ſuprà agendo de cenſuris in communi. Rurſus inter hos actus numeranda eſt conceſſio indulgentiæ, vt notat Nauarrus in Commentario de Iubileo, notab. 31. num. 10. & Syluester verbo *Indulgentiam*, num. 13. Abbas etiam in cap. *Accedentibus*, de Exceſſib. Prælat. Eſt enim eadem ratio de his omnib. nam licèt iura interdum loquātur ſpecialiter de iuriſdictione in ordine ad iudicium contentioſum aliquando tamen loquuntur de iuriſdictione ſimpliciter, & abſolutè, ad quam propriiſſimè pertinent omnes dicti actus, & ratio, ob quā D vſus iudicandi interdictus eſt excommunicato non eſt ob ſpecialem naturam illius actus; ſed ſimpliciter ob ſuſpenſionē ab officio, & ab omni actu iuriſdictionis, quam excommunicatus incurrit. Atque ita explicant hunc effectum Iuriſperiti omnes in citatis iuribus, & in cap. *Cùm dilectus*, de conſuetudin. & ſpecialiter Innocētius, & Abbas in c. *Veritatis*, de Dolo, & contumac. & in cap. *Ad probandum*, de Sentent. & Re iudic. & Theologi in 4. diſt. 18. & 20. Summiſtæ, verbo *Excommunicatio*, & ſpecialiter Caietanus in Summa, verbo *Excommunicato*, cap. *Quòd excommunicato plura ſint prohibita*: & Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 21.

Iuriſdictio delegata an ceſſet pe excōmunicationē delegātis.

Nauar. Syluest. Abbas.

3 Excōmunicatus exercens aliquem iuriſdictionis actum peccat grauiter.

Sequitur prætereà ex dictis, peccare grauiter excommunicatum, quoties huiuſmodi actus iuriſdictionis exercet: quod ſine dubio ex genere ſuo, & in indiuiduo ferè ſemper eſt peccatū mortale, quia & materia huius præcepti grauis eſt, & pertinens ad directam, ac primariam priuationem excommunicationis, & in indiuiduo

rariſſime

Digitized by Google

rariſſimè contingere poteſt, vt ex leuitate materiæ peccatum hoc veniale ſit quanquam interdum eſſe poſſit, vt ſi daret licentiam in re parui momenti. Omitto etiam excuſationem per ignorantiam, vel moralem inaduertẽtiam, quæ generalis eſt. Quòd verò attinet ad obligationẽ ipſius excommunicati, quantum ad ipſum pertinet, erit hæc actio peccaminoſa in omni excõmunicato, ſiue publicus ſit, ſiue occultus, ſiue ex iure antiquo, ſiue poſt ius nouum Extrauagantis *Ad euitanda*: quia, vt ſæpe dixi, nullum priuilegium illi conceſſum eſt. Requiritur tamen, vt verè, ſeu validè excommunicatus ſit: quod eodem modo hic exponendum eſt, quo in alijs effectibus id explicuimus.

Etiam nõ vitandus.

An omnis actus iuriſdictionis ab excommunicato factus, nullus ſit.

4 EST verò grauis difficultas, an huiuſmodi actiones non ſolum prohibitæ ſint, ſed etiã inualidæ, & irritæ, fiant: quæ tractari poteſt vel attento ſolo iure antiquo, vel ſecundũ ius nouum Concilij Conſtantienſis. In eaque vnũ eſt conſtans apud omnes, huiuſmodi acta ab excommunicato publico, vel ſimpliciter, iuxta antiquum ius, vel iuxta nouum à manifeſto Clerici percuſſore, aut nominatim denunciato, irrita eſſe, & nullius valoris. Quod probatur ex cap. *Ad probandum*, de Re iudica. vbi non tantum ſententia ab vno Iudice excommunicato lata, ſed etiam lata à multis, ex quibus vnus tãtum excommunicatus eſt, caſſanda dicitur. Vbi Gloſſa aduertit, caſſandam dici, quia caſſa, & irrita declaranda eſt: nam ſi valida fuiſſet, non eſſet cur irritaretur propter ſolam culpam iudicantis, cum illa culpa non eſſet contra iuſtitiam nec contineret eſſentialem defectum: ideo ergo caſſanda dicitur, quia ſine iuriſdictione lata eſt: fuit ergo nulla. Et eodem modo intelligitur ca. *Audiuimus*, 24. quæſt. 1. vbi excommunicatus dicitur nõ poſſe alium excommunicare: vbi eſt aduertendum, non dici *non poſſe licitè*: ſed ſimpliciter *non poſſe*. Vnde quod ſtatim ſubditur, ſic excommunicatum ab excommunicato *Apoſtolica auctoritate abſolui* intelligendũ eſt pro eo appoſitum, quod eſt, *non ligatum declarari*, vt latius ſuprà expoſuimus agentes de cenſuris in communi. In priori autẽ capite citato aduertendum eſt ſermonem eſſe de excommunicato publico: dicitur enim, *Pro eo, quod vnus ex delegatis Iudicibus, qui eandem ſententiam protulerunt, excommunicationis vinculo eſſet publicè innodatus*: in poſteriori autem abſolutè eſt ſermo de excõmunicato, maximè tamen de publico verificabitur. Vnde paulò inferius Gratian⁹ loquẽs de Arrio heretico, ait: *Ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit*: ſignificans ex tũc factum eſſe publicè excommunicatum. Ratio autem eſt, quia Eccleſia per excommunicationem prohibet huiuſmodi actus, quantum poteſt, & expedit ad bonum Eccleſiæ regimen, & vt huiuſmodi cenſura timeatur: ſed Eccleſia poteſt hoc prohibere auferendo iuriſdictionem, quantum ad talem actum, ſeu pro eo tẽpore: & poſtquam excommunicatus publicus eſt, nihil aliud expectari poterat ad hunc effectũ iuxta antiqua iura, & iuxta extrauagantem *Ad euitanda*: idem nunc eſt poſt ſpecialem denunciationem: ergo ſine dubio talis excommunicatio inducit efficaciter hunc effectum, & ſuſpẽſionem iuriſdictionis.

Quid de excommunicato publico.

Cap. Ad probandũ de Re iudicata.

Atque hinc fit, reum non ligari ſententia à tali Iudice lata, vt pote ipſo iure nulla: ſubditum etiam non teneri ad parendum Superiori excõicato aliquid præcipienti: imò nec poſſe illi obedire in iis, quæ vt Prælatus præcipit: quia illi obedire eſſet communicare cum illo. Addo, etiã ex parte ſubditi eſſe hoc peccatum graue ex genere ſuo: quia hæc communicatio eſt aliquo modo in diuinis, & directè cadit ſub primariã prohibitionem excommunicationis: nam eſt recognoſcere illum vt Prælatum habentem præcipiendi poteſtatem, quod eſt directè contra cẽſuræ intentionem, & æſtimationem. Si tamen id faceret ſubditus non animo obediendi, ſed ex quadam vrbanitate, vel humana verecundia excuſari poſſet, vt opinor, à mortali, ſecluſo etiam ſcandalo. Quo fit, vt multò minus debeat aut poſſit talibus ſubditus vti licentia, diſpenſatione, aut iuriſdictione delegata ab huiuſmodi Superiori excõmunicato: quia omnes iſti ſunt actus iuriſdictionis, & cõſequenter inualidi: qui ergo tali licentia, vel diſpenſatione vtitur, præter generalem rationem peccandi ob communicationem cum excommunicato, in hoc ſpecialiter delinquit, quòd ita in actione ſua ſe gerit, ac is, qui ſine licentia, vel diſpẽſatione quippiam ſimile operatur. Et ſimiliter delegatus, qui ea iuriſdictione vtitur, peccat vſurpando iuriſdictionem, quam non habet, quæ peccata ex genere ſuo grauia ſunt: in indiuiduo autẽ erũt maiora, vel minora iuxta materiæ qualitatem. 5

Corollaria præcedentis aſſertionis.

6 Vnde vlterius, ſi aliquæ cenſuræ, vel pœnæ impoſitæ ſint ipſo iure eis, qui vel iuriſdictionẽ vſurpant in tali actu, vel aliquid operantur ſine Superioris licentia, perinde incurrerent talem cenſuram, vel pœnam, id faciendo per facultatem à publico excommunicato conceſſam ac ſi omnino ſine vlla facultate id faceret: quia reuera facultas illa nulla eſt. Solum poteſt eſſe diſcrimen, quia tunc facilius poteſt quis excuſari à temeritate, vel præſumptione, propter aliquam ignorantiam: vt v.g. in caſu Clementina 1. de Priuileg. vbi prohibetur Religioſis ſub pœna excommunicationis, ne abſque licentia proprij Parochi Sacramentum extremæ Vnctionis, vel aliud ſimile adminiſtrẽt, ſi Religioſus de licentia Parochi publicè excõicati id faceret, æquè peccaret contra illam prohibitionem; & ſi eadem præſumptione, & temeritate id faceret dictam cenſuram incurreret: ſi tamen id faceret ex aliqua deceptione etiam culpabili, licèt non excuſaretur à culpa, excuſaretur ab illa cenſura propter verbum *præſumpſerint*, quod in illo textu habetur, iuxta generalem regulam de cenſuris in communi ſuperius poſitam. Idem iudicium eſt de eo, qui ordines ſuſcipit vtendo literis dimiſſorijs ab excommunicato datis; nã quia illarum literarum conceſſio actus iuriſdictionis eſt, perinde ille ſe gerit, ac ſi ſine literis dimiſſorijs ordinaretur: & idem eſt in ſimilibus.

Clemẽt. 1. de priuil.

Quamobrem improbabilem cenſeo opinionem Paludani in 4. d. 23. q. 2. & Syluestri verbo *Vnctio*, n. 4. & Armillæ n. 5. dicentium, Parochũ excõicatum poſſe dare licentiam Religioſo ad conferendum Sacramentum extremæ Vnctionis, eo quod adminiſtratio illius Sacramẽti non pertinet ad iuriſdictionem, ſed ad ordinis poteſtatem. Sed tamen æquiuocatione quadam 7

Quorundam dicta refelluntur. Palud. Syluester. Armill.

decepti

decepti videntur: nam licèt vngere formaliter ac per ſe nõ ſit actus iuriſdictionis, ſed ordinis: tamen dare licentiã vngendi, actus iuriſdictionis eſt. Et rurſus, licet ad valide vngendũ nõ ſit neceſſaria iuriſdictio, ad vngendum tamen licite, & iure neceſſaria eſt vel iuriſdictio propria, vel licentia valida ab eo manans, qui ad eã dãdam vſum iuriſdictionis habeat. Cum ergo cõſtet, excommunicatum hunc vſum non habere; certum exiſtimo, neque ipſum poſſe talem licentiam dare, neque alterum illa vti.

Quid de occulte excommunicato ſtando in iure antiquo.

8 Prima opinio. *Gloſſa. Syluester.*

DE occulte autem excõmunicato eſt diuerſitas opinionum, etiam ſtando in iure antiquo. Nam quidam dixerunt, omnia acta ab huiuſmodi excõicato inualida eſſe, quantumuis occultus ſit, Gloſſa in §. *Verumtamen*, poſt cap. *Infamis*, 3. quæſt. 7. Syluester verbo *Excommunicatio*, 1. num. 6. in fine: *Excommunicatio*, 2. n. 1. vbi alios refert. Fundamentum eſt, quia hic effectus non eſt opinionis, vel notitiæ hominũ, ſed ipſius excommunicationis, ergo ſi reuera excõmunicatio ineſt, habebit effectum, ſiue aliis innoteſcat, ſiue non. Nihilominus cõtraria ſententia, & cõmunis, & vera eſt: tenet Richardus diſt. 18. art. 7. quæſt. 1. Paludanus quæſt. 2. artic. 3. & quæſt. 4 Soto 22. quæſt. 2. artic. 1. circa finẽ. Nauarrus in Summa, cap. 27. nume. 21. & idem ſentit cap. 9. numero 8. Couarruuias in cap. *Alma*, part. 1. §. 11. num. 4. Soletque probari à contrario ſenſu ex dicto cap. *Ad probandum*, de Re iudicata, propter verbum illud, *Si publice excõmunicationis vinculo irretitus ſit*, vbi Abbas, Felinus, & alii notant, ſi non ſit publice irretitus, non infirmari eius ſententiam. Reſpõderi tamen poſſet, id dictum eſſe propter maiorem euidentiam nullitatis, non quia neceſſarium ſit; præſertim cum in ca. *Audiuimus*, 24. quæſt. 1. omittatur verbum illud, *publice*, Nihilominus argumentum illud in iure cenſetur valde probabile, præſertim quando talis conditio ponitur, vt neceſſaria ad effectum; quod in illo textu ſatis inſinuatur, cum dicitur, *Si pro eo, &c.*

Vera ſola: *Richardus. Paludanus Soto. Nauar. Couar.*

9 Ratio aſſertionis.

Ratio vero præcipua huius opinionis eſt, quia dũ aliquis ſuſtinet, & exercet in Republica munus publicum, licet habeat defectum occultum, acta illius ex eiuſdem Reipublicæ interpretatione, & conceſſione valida ſunt, ita vero contingit in propoſito, quando, excommunicatus eſt occultus, ergo. Maior ſatis vulgaris eſt apud Iuriſperitos, & à nobis ſæpe eſt in ſuperioribus repetita ex l. *Barbarius*, ff. de Officio Prætoris; quã ad res Eccleſiaſticas accõmodãt Gratianus in cap. *Infamis*, §. *Verumtamen*, 3. quæſt. 7. & omnes; quia Eccleſia non minori prouidẽtia vtilitati fidelium proſpicit, quam Reſpublica ciuilis vtilitati ſuorũ membrorũ, nec minora incommoda ſequerẽtur, ſed eo maiora, quo ad bonum animæ proprius pertinent, ſi propter defectus occultos acta publica irrita fierẽt, ergo, &c. Et confirmatur, nam iure canonico antiquo ſtatutum eſt, publicum excommunicatum publice eſſe vitandum, occultum vero tantum occulte, cap. *Cum non ab homine*, de Sententia excõmun. quod non in fauorem excõmunicatorũ, ſed Reipublicæ Chriſtianæ prouiſũ eſt, ergo ſimiliter acta publica excommunicati occulti ex eadem Eccleſiæ prouidentia non irritantur, & (vt ita dicam) non vitãtur. Patet cõſequentia, tum ex pari ratione, ſeu neceſſitate; tum etiam quia ſi fideles non tenentur publice vitare excommunicatum etiam ſibi cognitum priuatim, hoc ipſo habent ius, vt acta ab illo valeant, quia ſi ille eſt, v. g. Iudex, & non eſt publice excommunicatus, debent coram illo petere ius ſuum, ergo oportet, vt alter valide illud dicere poſſit, alias inæqualis, & iniqua eſſet conditio.

10 Facta ab excõicato ſunt valida ob publicam ec cleſiæ vtilitatẽ non alicuius particularis.

Dicet aliquis, etſi hæc vera ſint de his actis, quæ in aliorum vtilitatem facta ſunt; nõ vero de iis, quæ cedunt in grauamen, vel detrimẽtũ aliorum, quandoquidem hoc priuilegium non ipſi excommunicato, ſed aliorum vtilitati cõcedítur. Sic enim dicitur in dicta lege *Barbarius*, valere huiuſmodi acta *propter vtilitatem eorũ, qui apud eum geruntur*, ergo vbi non eſt vtilitas, ſed grauamen, non valebunt. Vt v. g. abſolutio data ab excommunicato occulto valeat; cenſura autẽ lata non valeat: iuxta id, quod dicitur in dicto c. *Audiuimus*, excommunicatum ſcilicet excommunicare non poſſe. Propter hoc dixerunt aliqui, excommunicationẽ latam ab excommunicato etiam occulto validã non eſſe, vt refert Abbas in cap. *Ad probandum*, de Re iudic. n. 12. Sed oppoſitũ verius eſt, vt ſupra agentes de cenſuris in communi diximus. Dicendũ ergo eſt, hoc ius non cõcedi propter vtilitatem priuatam huius, vel illius perſonæ: ſed propter publicam Reipublicæ, vel Eccleſiæ. Et ideo licet contingat, actionem huiuſmodi excommunicati eſſe alicui nociuam, vel oneroſam, nihilominus valida erit, quia ad cõmune bonũ Reipublicæ ita expedit, & de facto procedit ab eo, qui ab Eccleſia habet poteſtatem toleratam, vt ſic dicam. Accedit etiam, quod fere ſemper huiuſmodi actiones, cum aliquibus ſint vtiles, aliis ſunt oneroſæ; & ideo valor actionis nõ debuit inde pendere. Quocirca licet ſimpliciter excõmunicatus non poſſit excommunicare, nihilominus excommunicatio lata ab excommunicato occulto valida eſt, vt ſupra de cenſura in cõmuni diximus. Nam licet quatenus eſt excommunicatus, ſit priuatus vſu iuriſdictionis; tamẽ quatenus eſt miniſter publice toleratus, recipit alia ratione illum vſum, non vt illi liceat, per ſe loquendo, exercitium eius, ſed vt valorem habeat, ſi de facto illum exercuerit.

11

An omnis excommunicatus non nominatim denunciatus, ſit occultus cenſendus.

Couar.

HAbet autem dubitationem etiam ſecundũ ius antiquum, quiſnam cẽſendus ſit in præſenti occultus excommunicatus. Sed vt vtilius id diſputemus, & explicemus, in particulari quærendum eſt, an omnis excommunicatus, qui non eſt nominatim denunciatus, nec manifeſtus percuſſor Clerici, cenſendus ſit occultus, quantum ad hunc effectum, vt eius acta valeant. Couarruuias, qui hoc attigit in dicto c. *Alma*, part. 1. §. 7. num. 9. videtur, ſentire, omnem excommunicatum non denunciatum nominatim, cenſeri occultum, nam dicit, huiuſmodi vitandum non eſſe in iis, quæ pertinẽt ad publicum officium eius, etiam ab his, qui norunt ipſum eſſe excõmunicatum. Re tamen vera ille

non

non loquitur de excommunicato publico non dum denunciato nominatim, de quo ſolo poteſt eſſe in præſenti aliqua difficultas, ſed loquitur de illo, qui, cum publicus nõ ſit, aliquibus tamen eſt notus, de quo non eſt dubium, quin acta eius valeant, etiam reſpectu illorum, quibus nota eſt excommunicatio. Quod non ſolum ob Extrauagantem, *Ad euitanda*, ſed etiã ex iure antiquo verum eſt, vt probant quæ hactenus adduximus, quia ille erat vitandus publice ab iis, qui priuatim eius excommunicationem ſciebant, & quia illi non ſunt peioris conditionis, vt acta in eorum fauorem non valeãt, ac denique quia ille publice & indifferẽter pro omnibus tolleratur.

10 Quid de illo, qui publice crimẽ cui annexa ipſo iure eſt excom. committit.

Nunc ergo difficultas eſt, an, ſi quiſpiam publice committat delictum, ob quod ipſo iure excommunicatus eſt, & exerceat munus iudicis Eccleſiaſtici, verbi gr. in quo publice toleratur, abſque denunciatione perſonali, an acta ab illo valorem habeãt. Quę difficultas locum non habet in opinione eorum, qui parunt Extrauagantem, *Ad euitanda*, ſeruandã eſſe iuxta formam, quæ habetur in Concilio Baſiliẽſi, iuxta quam omnis publicus excommunicatus cauendus eſt, ex quo manifeſte ſequitur, in prædicto caſu acta à tali excõmunicato publico inualida eſſe, quia talis erat iuxta ius antiquum, & per illam extrauagantem nihil innouatũ fuit circa talem excommunicatum. Atque ita (iuxta illam ſententiam) quantum ad præſentem effectum ſpectat, idem non cenſendus eſt excõmunicatus, qui antea iure antiquo cenſebatur, ſcilicet, qui nec notitia iuris neque facti publice notus eſt, quia quo ad hoc nihil per Extrauagãtem illam mutatum eſt.

13 Reſolutio

Nihilominus, ſuppoſita ſententia quã ſupra defendimus de illo publico excommunicato, quod ratione illius Extrauagantis nunc tantũ ſit vitandus, quando eſt manifeſtus percuſſor clerici, dicendũ hic cenſeo acta a quolibet alio excommunicato non denunciato ratione publici muneris, in quo tolleratur, valida eſſe, quantumuis notorius ſit notorietate (vt aiunt) facti, percuſſorem clerici ſemper excipio quo fit, vt ſuppoſita illa Extrauaganti omnis ille cẽſendus nunc ſit excommunicatus occultus in ordine ad præſentem effectum, qui per publicã ſententiam, & denunciationem ſub proprio nomine factam notorius non eſt iuridice. Probatur argumẽto ſuperius facto, quia ille nõ eſt vitandus iuxta dictam Extrauagantem, ergo ſubditi habent ius petendi ab illo actiones publicas muneris ſui, ergo neceſſe eſt, vt tales actiones ab illo factæ ſint validæ, alioqui & fruſtranea eſſet illa licentia ſubditorum, & quaſi repugnantiam inuolueret, quod nimirum liceat petere publice illam actionem quæ valorem & efficaciam habere non poſſit. Confirmatur, nã ob ſimilem rationem ſupra dicebamus, parochum excommunicatum quantumuis publicũ quandiu denunciatus nõ eſt, validum pœnitẽtiæ ſacramentum cõferre, & conſequenter retinere quo ad hoc vſum iuriſdictionis in illo foro, quia nimirum ſubditi eius licite poſſunt ab eo ſacramentum illud poſtulare, ergo idem dicendum eſt in præſenti, tum propter rationis paritatem, tum etiã quia Extrauagãs illa æque generaliter loquitur de communicatione in ſacramentis, & extra.

14 Quorũdã diſcrimen inter actus fori ſacramẽtalis & cõtẽtioſi

Dicunt aliqui non eſſe parem rationem de iuriſdictione ſacramentali, & actu eius; & de illa quæ pertinet ad forum contentioſum, quia prior directe & proxime ordinatur ad ſalutem animæ, & magni eſſet periculi ſi actus eius eſſet inualidus, altera vero magis verſatur circa res externas, in quibus nocumẽtũ nõ eſt tãti momẽti. Et ideo aiũt Extrauagãtẽ, *Ad euitãda*, nõ eſſe ita uſu receptã in actibus iuriſdictionis extra ſacramẽtũ, ſicut in ſacramẽto. Sed hæc reſpõſio nõ ſatisfacit, nam in primis differẽtia illa fere nullius momenti eſt, tũ quia etiam actus iuriſdictionis exterioris interdum proxime pertinent ad bonum animæ, ſeu conſcientiæ forum vt ſunt diſpenſatio in voto, vel in lege, impoſitio præcepti, indulgentarium cõceſſio, & ſimiles, tũ etiã quia ſaltẽ remote, & mediate ex his actibus poſſunt multa oriri, quæ ad ſalutẽ animarũ, vel ad grauãdas conſcientias plurimũ referre poſſunt, maxime cũ ad hoc etiã pertineat collatio beneficiorum, impoſitio cenſura vel abſolutio ab illa, & ſimiles. Deinde, quid quid ſit de ratione differẽtiæ, hoc nõ pẽdet præcipue ex ratione ſed ex diſpoſitione legis, lex autẽ æque in vtriſq; actibus diſpoſuit, etiã ſi fortaſſe nõ ſit in eis omnino æqualis ratio. Quod vero dicitur; illã legẽ eſſe æqualiter vſu receptã in vtriſque actibus, cum ad factum ſpectat, improbari efficaciter nõ poteſt, ſicut neque probari, & mihi de tali vſu non cõſtat, veriſimile tamen eſt, cum lex illa in actibus cuiuslibet ordinis fauorabilis ſit fidelibus, acceptatã pro omnibus eſſe & amplificatam potius, quam limitatam. Quãquam, quia raro accidit, vt publicus notorius excommunicatus permmittatur, exercere publicum officium, & iuriſdictionem Ecclaſiaſticam fori cõtentioſi, quin à ſuperioribus coerceatur, vel publice denũcietur, ideo etiã raro veniet in vſum, & praxim caſus hic, de quo diſputamus, ſcilicet, quod ab huiuſmodi excõicato actus validi huius iuriſdictionis exerceãtur quod nõ ſufficit vt dicamus, Extrauagãtẽ illam quo ad hanc partem eſſe derogatam.

15 Exc. nũ d. denunciatus nõ poteſt licitẽ iuriſdic. actus exercere.

Solum oportet aduertere, quod ſæpe dictũ eſt, illam Extrauagantem nullum fauorem cõceſſiſſe excommunicatis, ſed aliis fidelibus. Ex quo in primis ſequitur, hos excommunicatos non poſſe licite exercere hos actus, præſertim quando alii fideles non ſunt in neceſſitate conſtituti, vel ius ſuum non exigũt, ſicut in ſimilibus dictum eſt in ſuperioribus, eſt enim quo ad hoc in præſenti eadem ratio.

Neq; ſubditi poſſunt cogi illius actibus vti.

Deinde ſequitur, quanquam ipſi excommunicati velint exercere hos actus, & alii fideles poſſint illius vti, vel eos acceptare, ſi ſibi ſint commodi, non tamen poſſe ad hoc cogi, aut obligari, quia, licet aliis fidelibus conceſſum ſit, vt poſſint, cũ his excommunicatis communicare, non tamẽ hoc eſt illis præceptum, neque prohibitũ vt eos vitent, ſed poſſunt id facere ſi velint, quia hoc eſt priuilegium illias cõceſſum in eorum fauorẽ ac proinde liberũ eis eſt, illo vti, vel nõ vti. Quo fit, ut, ſi huiuſmodi excõmunicatus diſpenſet, uel abſoluat, aut ſimile opus gratiæ conferat, acceptari poſſit tanquam ualidum, & utile; ſi uero aliquid præcipiat, nõ teneãtur fideles illi obedire, quia nõ tenentur cum illo communicare. Et pari ratione ſi aliquem excõicet, non tenebit excõicatio, uel quia nõ ſupponet contumaciam, eo quod reſpectu excõicati nemo

ſit

ſit contumax, cum nemo ei obedire teneatur, vel certè quia ipſa excommunicatio; debet procedere ex virtute directiua, & coactiua, quam non habet publicus excommunicatus ex vi extrauagantis, *Ad euitanda*, vt dictum eſt. Et ſimiliter ſi quis vocetur, ſeu citetur ad iudicium coram huiuſmodi excommunicato publico nõ denunciato, non poteſt ad comparendum cogi propter eandem rationem, quanquam ſi actor, & reus voluntariè conſentiant, poſſint coram illo agere in iudicio, & ipſe poſſit validã proferre ſententiam, non tantum per modum arbitri, ſed etiam per modum ordinarii Iudicis ſi ſecluſa excommunicatione munus hoc illi ex officio competat.

16 An acta ab excommunicato denunciato, ſed ignorato ſint valida.

Sed quæri vlterius poteſt, ſi aliquis ſit nominatim excommunicatus, ac proinde iure publicus, de facto verò ſit occultus, quia ab alijs vel omnibus, vel ſaltem pluribus, & publicè ignoratur, an valida ſint acta ab eo. Accidere autem hoc poteſt vel in diuerſo loco, vt ſi in vno denunciatus ſit in alio verò pro non excommunicato publicè habeatur, vel etiam in eodem loco pro diuerſo tempore, vt ſi iam denunciatio memoria excidit, vel iam publicè creditur abſolutus, cum reuera non ſit.

Reſolutio.

Reſpondetur etiam in eo caſu, & acta huiuſmodi excommunicati valitura, eumque quo ad hunc effectum cenſeri occultum, non tam ex iure nouo, quam ex antiquo, quod in nulla re per nouum reſtrictũ eſt, ſed amplificatum tantum. Itaque iuxta antiquum ius excommunicatus publicus in vno loco, ſi in alio eſſet occultus, & ibi publico officio fungeretur, validas actiones efficeret iuxta communem Canoniſtarum ſententiam, quam refert, & ſequitur Panormitanus, & ibi eius Additio in cap. *Ad noſtram*, 3. de Iureiurando, nu. 6. & in cap. *Seſcitaſtis*, de Reſcript. num. 23. argumento dictæ legis, *Barbarius*, & rationis eius quæ cogit, vt hoc intelligamus de oculto reſpectiue, id eſt, ibi, & eo tempore, quo gerit officium publicum: nam tunc vrget neceſſitas, vel vtilitas publica, & notitia, quæ in alio loco habetur, impertinens eſt ad ea, quæ in alio loco geruntur. Quod ergo dicitur iuxta antiquum ius de quolibet excommunicato publico in vno loco, nunc etiam procedit de percuſſore Clerici notorio in vno loco, & occulto in alio: nam quo ad hunc ius antiquum integrum manſit, nihilque immutatum eſt.

Nominatim denũciatus, & manifeſtus percuſſor Clerici æquiparantur.

Et eadem ratione idem procedit in excommunicato denũciato in vno loco, & occulto in alio: quia in illa Extrauagante æquiparãtur nominatim excõmunicatus, & manifeſtus percuſſor Clerici, & conſequenter etiam æquiparatur excommunicatus nominatim cum quolibet publico excommunicato iuxta ius antiquum. Item quia ante illam Extrauagantem excõmunicatus publicus in vno loco, licèt ibi denunciatus eſſet, ſi in alio eſſet occultus, in illo procederet doctrina dat, quæ generalis eſt: ergo à fortiori idem nunc eſt dicendum.

17 Obiectio.

Obiicies: Ergo pari ratione dicere nunc poſſumus, denunciatum in vno loco, ſi alibi exiſtat vbi denunciatus non eſt, non eſſe ibi vitandũ etiamſi alio modo ibi ſit publica eius excommunicatio; conſequenter acta ibi ab illo valida eſſe. Patet ſequela, quia, vt diximus, publicus excõicatus reſpectiuè accipiendus eſt, id eſt, ibi vbi publicus eſt: ergo eodem modo ſumendus eſt nominatim excõicatus, ſcilicèt ibi, vbi denunciatus eſt.

Solutio.

Reſpondetur negando ſequelã; quia non eſt neceſſe, vt denunciato vbique, ſeu in ſingulis locis, ac prouinciis fiat: ſed ſicut excõmunicatus alicubi, vbique excommunicatus eſt; ita denunciatus alicubi per ſe, & ex vi denunciationis vbique denunciatus eſt, ſolum requiritur, vt per publicam famam cenſura, & denunciatio ad alia loca peruenerit.

Vltimò poſſunt ferè omnia dicta extendi cũ proportione ad reliqua munia, ſeu pſonas, quę in iudicio interuenire ſolent ad illud promouẽdum, vt ſunt actor, procurator, teſtis, & ſimiles. Veruntamen quia de his perſonis iura indifferẽter loquuntur in quocunque iudicio Eccleſiaſtico, vel ſeculari; ideò quæ ad eas pertinent, attingentur cõmodius diſputatione ſequenti.

SECTIO II.

Vtrum excommunicatus beneficiorum collatione, & omnibus actibus, qui illam concernunt priuatus ſit.

1 Regula generalis.

PRincipalis, ac generalis regula in hoc puncto eſt excommunicatum neque licitè, neque validè poſſe beneficium eccleſiaſticum conferre. Hæc eſt certa; & communis ſententia, quæ præcipuè probatur ex cap. vnico, *Ne Sede vacante*, in 6. vbi ſermo eſt de Epiſcopo, vel Capitulo ſuſpenſo à beneficiorum collatione: hæc tamen in excommunicatione includitur, vt ibidem ſatis declaratur, dum additur idem eſſe, *Si omnes de Capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari contingat*: nam quia Capitulum vt ſic excõmunicari non poteſt, ſicut poteſt ſuſpendi; ideò dicitur quo ad hunc effectum idem operari excommunicationem, quæ quodammodo redundat in totum, quod ſuſpenſionem eius, propter ſuſpenſionem ſingularium perſonarum in excõmunicatione incluſam. Ad idem citatur textus in cap. *Tanta*, de Exceſſib. Prælator. vbi de interdicto, & violatore eius ſermo eſt. Itẽ facit c. *Quia diuerſitatem*, de Cõceſſ. præbendæ, vbi de ſuſpenſione ſermo eſt. Ratio autẽ propria huius regulæ eſt prohibitio, ſeu inſtitutio Eccleſiæ, quæ totam hanc pœnam, & priuationẽ voluit excomunicato imponere. Deriuatur autem ex regula poſita præcedente ſectione, quia hæc beneficiorum collatio ad poteſtatẽ iuriſdictionis pertinet, conſtat enim non eſſe actum poteſtatis ordinis, & eſſe alicuius poteſtatis, eſt ergo poteſtatis iuriſdictionis, quod etiam docuit Gloſſa in cap. *Tranſmiſſam*, de Elect. oſtẽdimus autem, excommunicatum eſſe priuatum vſu iuriſdictionis: ergo & collatione beneficii. Poteſt etiam ex alio principio id colligi: nam oſtendimus, excommunicatum priuatum eſſe fructibus beneficij, at vero inter fructus beneficii, v. g. Epiſcopatus, beneficiorum collatio numeratur, vt notauit Gloſſa in c. *Cum olim*, de Maior. & obed. ergo, &c.

Cap. vnic. Ne Sede vacante, in 6.

Gloſſ.

2 Collatio beneficii ab excommunicato facta eſt nulla.

Atque hæ rationes probant etiam, huiuſmodi collationem beneficii ab excommunicato factã nullam eſſe, vt in prædictis iuribus indicatur. Et ex eiſdẽ principiis colligitur; quia actus iuriſdictionis ab excõmunicato factus nullus eſt, & quia excõicatus non facit fructus ſuos. Atque

Digitized by Google

Atque ita ſentiunt communiter Doctores, vt videre licet in Abbate, & aliis in cap. *Poſtulaſtis*, de Clerico excommun. miniſtr. Couarruuias in cap. *Alma*, par. 1. §. 7. num. 9. Quapropter ſic prouiſus de beneficio, intruſus, potiùs appellari ſoles, iuxta ſtilum Curiæ. Sumiturque ex dicto cap. *Tanta*, de Exceſſib. prælator. in verbo illo, *Intruſit*. Tenebitur ergo huiuſmodi intruſus in conſcientia tale beneficium relinquere abſque alia condemnatione: quia nec poteſt iuſtè retinere rem non ſuam, nec illius fructus percipere; & aliunde iniuriam etiam facit Eccleſiæ beneficium retinens ſine vero titulo.

Abb. Couarr.

Ab excō municato ne in beneficio intruſus tenetur illud relinquere.

Quòd ſi alius in eodē beneficio prouiſus ſit ab eo, ad quem poteſtas conferēdi illud deuoluta fuerit, illi etiam faciet iniuriam, cum à conſecutione, vel poſſeſſione beneficii impediendo, tenebiturque proinde illi reſtituere expenſas, vel alia quæcunque damna, quorum cauſa fuerit per ſe loquendo, & ſecluſa probabili ignorātia, vel alia ſimili accidentali excuſatione.

7 Ad maiorem autē huius regulæ expoſitionē ſicut in aliis fecimus, declarandi eſſent tres termini de quo videlicet excommunicato ſit ſermo, & de quo beneficio Eccleſiaſtico & quid nomine collationis comprehendatur. Sed de primo iam ſatis in ſuperioribus eſt dictum: nā eadem expoſitio ibi data, hic applicanda eſt: ſimpliciter enim ſermo eſt de excommunicato, & ideò quilibet comprehenditur quacunque cauſa, & quocunque iure, vel ſententia excommunicatus ſit, dummodo validè, & non ſola hominum exiſtimatione excommunicatus ſit. Solum neceſſe eſt, vt excommunicatio ſit publica, nam occulta non impedit actus publicos etiam ſecundum ius antiquum, ſaltem quo ad alios aut ne validi ſint, quamuis impediat quo ad ipſum excommunicatum, ne licitè illos faciat. Quod etiam in collatione beneficiorum procedere notauit Couarruuias ſuprà, & probant iura, & rationes adductæ. Quapropter iuxta ius nouum Extrauagantis, *Ad euitanda*, collatio beneficij facta à quolibet excommunicato non denunciato nominatim, etiamſi aliàs ſit publicus, excepto Clerici percuſſore, valida erit, non in fauorem conferentis, ſed eius, cui cōfertur: hunc enim dicta Extrauagans intendit.

De quo excommunicato intelligitur propoſita regula.

Couarr.

8 Hic verò non immeritò dubitat aliquis, an peccet huiuſmodi excōmunicatus, tale beneficium conferendo, nam ſi peccat, alius etiam peccabit ſuſcipiendo, & multò magis inducendo illum, quod repugnat fauori, quem Eccleſia illi concedit. Et ideò cenſeo, ſi excōmunicatus id faciat ad petitionem alterius, & ſolum in fauorē eius in eo actu non peccare, ſicut in ſimilibus dictum eſt in ſuperioribus; quia alioqui illa conceſſio vel fruſtrà eſſet, vel ſcandalum potius, & occaſionem peccandi daret, quam pericula tolleret, quod eſt contra finem illius legis. Denique addendum hic eſt, non ſolum ipſum excōmunicatum, ſed etiam qui eius vicem gerit, & ab eo in iuriſdictionis vſu pendet non poſſe beneficium conferre, quando ipſe principalis excommunicatus eſt, vt Vicarius Epiſcopi excōmunicati; vel delegatus, exiſtente excommunicato delegante: quia cenſentur quaſi vna perſona, ſeu vna iuriſdictio, quæ ad inſtrumentum non deſcendit, ſi ſuſpenſa eſt in cauſa principali, iuxta ſuperius notata ex c. de Offic. Vicarii 16.

An peccet excommunicatus nō vitādus beneficiū cōferens.

Gerens vicem excōmunicati nō poteſt beneficiū conferre.

Quod verò ſpectat ad ſecūdū de Eccleſiaſtico A beneficio, nihil etiam occurrit hic notatu dignū nam comprehenditur omne id, quod hac voce propriè ſignificatur, ſcilicet, ius quolibet perpetuum ad percipiendos temporales fructus Eccleſiaſticos, quod ſine canonica inſtitutione legitimè non obtinetur, vt dicitur in cap. 1. de Regul. iur. in 6. Ac proinde ſēper datur aliquo ſpirituali titulo, ad munuſque aliquod ſpirituale exercendum; nam beneficium omne propter officium datur. Omnia ergo beneficia, ſiue ſimplicia ſint, ſiue curam animarum habentia, & ſiue maiora ſint, ſiue minora: denique omnia quæ ſuprà diximus, excommunicato conferri non poſſe, ab excommunicato non poſſunt cōferri. Neque hic habet locum quæſtio de penſionibus, tum quia conſtat, penſionem propriè ſumptam non eſſe beneficium Eccleſiaſticum B (non enim agimus de præſtimonio, illud enim verè, ac propriè Eccleſiaſticum beneficium eſt & ſub dicta regula comprehenditur) tum etiam quia penſionem ſolus pontifex Summus propriè conſtituere, ac conferre poteſt: ipſe autem excommunicatus eſſe non poteſt. Et ideò in propria collatione penſionis non habet locum hæc quæſtio. Quid autem de illa dicendum ſit, quatenus ex conſenſu, aut præſentatione inferioris pendet, dicā in ſequentibus. Item de dignitate Summi Pontificis dicam in ſequenti puncto: nam hic non habet locum quæſtio circa illam, vt ibi explicabo.

Quæ beneficii collatione priuatus ſit excommunicatus.

An electio ab excommunicato facta ſit nulla.

C Circa tertium punctū, quamuis conſtet collationem beneficij in rigore ſumptam eſſe actionem illam, qua ius, ſeu dominium in beneficium ipſum transfertur; nihilominus propoſita regula latius extendenda eſt: multa enim comprehendit, quæ non ſunt propriè beneficij collatio, tamen ad illam proximè ordinantur, & quaſi per analogiam illam participant; ideòque iuxta diſpoſitionem iuris ſub eadem regula comprehenduntur. Primum igitur electio facta ab excommunicato irrita eſt, quanquam talis electio non ſit ſemper ipſius beneficij collatio, vt per ſe notum eſt. Probatur autem hoc ex ca. *Cum inter*, 1. de Elect. vbi ſermo eſt de electione facta à ſuſpēſis, & caſſanda dicitur, id eſt, caſſa declaranda, vt ibi Gloſ. exponit. Idē habetur in c. D *Cum dilectus*, de Cōſuetud. & in c. *Conſtitutis*, 1. de Appell. vbi de excōicato, & de nominatione ab eo facta ſermo eſt. Et ita in hac ſententia cōueniunt Gloſſæ, & Doctores in citatis locis, Innocentius, Abbas, & alij in c. 2. de Poſtulatione prælator. & plures refert Couar. c. *Alma*, par. 1. §. 7. nu. 9. Syluest. verbo *Electio* nu. 5. Ratio verò eſt, quia excōicatus ſuſpenſus eſt omnino ab officio, & beneficio: & ideò nihil eorum agere valet, quæ ratione officij, aut beneficij illi conueniunt; quorum vnum eſt electio. Item quia electio inter actus iuriſdictionis cōputatur quatenus eſt actus cuiuſdam publicæ poteſtatis, & ad cōem bonum, & regimen ſuo modo ordinatur: ergo ſicut alij actus iuriſdictionis, ita & electio ab excommunicato facta irrita eſt. Quod fit, vt ſi electio ab vno tantum facienda ſit, & ille ſit excommunicatus vel à multis, ſeu Capitulo, cuius ſingulæ perſonæ oēs excōicatæ ſint, electionem eſſe irritā; quia omnia, & ſingula ſuffragia inualida ſunt. Id quod etiā à ſimili ſumitur

Reſolutio

Gloſ. Innoc. Abbas. Syluester

tur

tur ex cap. vnico, *Ne Sede vacante* in 6.

7 Sitne valida electio à Capitulo facta, cuius aliquæ perſonæ excõmunicatæ ſunt.

Nonnulla verò difficultas eſt, quid dicendũ ſit quando electio facienda eſt à pluribus, ſeu Capitulo, & quidam eorum excommunicati ſunt; alij verò habiles qui per ſe ſufficerent ad electionem faciendam. Et hinc ſumitur ratio dubitandi: nam vnius, vel alterius excommunicatio ſolum poteſt ipſius actum, ſeu ſuffragium irritare, non verò aliorum: cur enim vnius culpa vel pœna aliis nocere debet? Sed aliorum ſuffragia ſufficere poſſunt ad ratam electionem faciendam: ergo rata erit non obſtãte quorundam excommunicatione. Et confirmatur: nam quando aliquid electores inhabiles propter alias cauſas diſtinctas à cenſura, admittuntur cum habilibus ad eligendum, electio non propterea irrita cenſetur, vt colligitur ex cap. *Cùm vintonienſis*, de Elect. & ex vſu in prouiſione non tantum beneficiorum, ſed etiam aliorũ officiorum, aut cathedrarum, &c. ergo idem erit in cenſuris. In contrarium autem videtur facere textus in cap. *Ad probandum*, de Re iudicata: vbi ſententia à pluribus iudicibus lata, ex quibus vnus excommunicatus erat, irrita declaratur: ergo idem dicendum eſt de electione ob rationem proportionalem. Idem confirmat cap. *Super Abbatia*, de officio Delegat. vbi factum à duobus pro infecto habetur, eò quòd alter eorum poteſtate carebat: ergo ita dicendũ eſt in propoſito.

8 Notanda pro dubij reſolutione.

Circa hoc multa dicunt Iuriſtæ, ſed omiſſis opinionibus, diſtinguendũ eſt de electione: nã interdum ita poteſt fieri à multis, vt omnium conſenſus, & conformitas ad valorem electionis requiritur, ita vt valor eius, & ab omnibus, & à ſingulis pendeat. Aliquando verò requirit electio certum numerum ſuffragiorum, ita vt cum paucioribus ſubſiſtere non poſſit. Sæpe verò non requirit determinatum numerum eligentium, ſed maiorem partem, vel (ſi canonica ſit electio) duas partes ſuffragiorum in quocunque numero illi ſint. Præterea aliquando ſit electio publicis ſuffragiis, ita vt cæteris electoribus conſtet, pro quibus ſinguli ſuffragiũ ferant: ſæpius verò ſuffragia ſunt ſecreta, quanquam poſtea conſtet, quis numerus ſuffragiorum vnicuique eligendorum obuenerit. Quod etiam aliquando ſub ſecreto teneri præcipitur iis, qui ſuffragia computant, interdum verò in publicum profertur. Denique aliquando excommunicatus admitti poteſt ad ſuffragium ferendum cum non excommunicatis, ipſis inuitis, ſcilicet vel ignorantiam probabilem, vel per violentiam ſufficientem ad cauſandum morale inuoluntarium.

9 Si ad electionẽ certus eligentiũ numerus requiritur exiſtente aliquo excõmuncato eſt nulla. Cap. Ad probandũ de Re iudicata.

Primò igitur quando requiritur certus numerus eligentium, & ille completur per ſuffragium excommunicati, clarum eſt inualidam eſſe electionem, quia eius valor pendet à ſingulis neceſſarium numerum complentibus: ergo oportet, omnes, & ſingulos eſſe habiles: alias perinde eſt ac ſi à paucioribus fiat quam requirantur. Atque hic videtur eſſe caſus dicti cap. *Ad probandum*, nam ibi poteſtas delegata erat duobus non in ſolidum, ſed coniunctim: & ideò talis numerus delegatorum in ſtatu habili neceſſarius erit ad valorem actionis; ac proinde vnius excommunicatio ſufficiens fuit ad irritandam actionem. Et ſimilem fuiſſe videtur in dicto c. *Super Abbatia*.

A Atque hinc fieri videtur, vt ſi ad valorem electionis neceſſarius ſit omnium ſuffragiorum cõſenſus non poſſit eſſe valida, ſi vel vnus eligẽtiũ excõicatus ſit. Patet, quia ſi vnus diſſentiret, electio eſſet nulla: ergo eadem ratione, ſi vnius ſuffragium inualidum eſt, erit electio nulla. Veruntamen ſi quis rectè attendat, hoc non procedit, niſi ſimul cum conſenſione ſuffragiorum certus numerus eorum requiratur: nam ſi non ſit numerus definitus, ſed ſolum requiratur concordia eorum, qui ad electionem conuenerint, ſiue plures, ſiue pauciores eſſe contingat: tunc ſi de facto omnes in vno eligendo conueniant, non eſt cur electio ſit irrita & ſi vnus electorum excõicatus ſit: quia inde ſolum ſit, vt veri, & habiles electores num pauciores ſint: non tamen vt non ſint concordes. B Et ideò ſicut ſi vnus abeſſet, nihilominus electio eſſet valida; ita etiam ſi vnus ſit excõicatus, non eſt cur ex hoc præciſo capite ſit inualida, niſi alio ſpeciali iure irritetur, quod poſteà videbimus. Secus verò eſſet, ſi vnus eligentium ab aliis diſſentiret; tunc. n. aliter de electione ſecreta, aliter de publica cenſendum erit: nam ſi ſit publicè, conſtare poterit, an ille qui diſſentit, ſit idẽ, qui excõmunicatus eſt, vel alius. Et ſi ſit alius, erit quidem electio nulla non ſanè propter excommunicati cõcurſũ, ſed propter defectũ requiſitæ conditionis ex parte habilium eligẽtium, ſcilicet conſenſionis oĩum. Si verò qui diſſentit, eſt idem, qui excõicatus eſt, nõ oberit excõicato, ſed proderit C potius, vt valida ſit: nam cũ ille reuera non ſit verus elector, quòd diſſentiat, nihil ad valorem electionis refert: quod tamen ſecus fuiſſet, ſi ille excõicatus non eſſet. At verò ſi talis electio ſecretò facta fuiſſet, neceſſariò fuiſſet inualida ꝓpter incertitudinem, an is, qui diſſentit, fuerit ex veris electoribus, necne: & moraliter præſumitur ex illis eſſe, quia plures ſunt.

10 Si omnium conſenſio requiratur ex præſentia vnius excommunicati nõ ſit electio nulla. Niſi ſit certus numerus definitus.

Quid ſi tum ſi vnus diſſentiat.

In electionibus verò, quæ nec certũ numerũ eligentium, nec omnium conſenſionem poſtulant, ſed ſolum maiorem, aut duas partes ſuffragiorum, in primis conſiderandum eſt, an exceſſus ſuffragiorum ex parte electi tantus ſit, vt quamuis eis adiungantur, qui excõicati ſunt, & tanquam inhabiles repellantur, adhuc ſuperſit ſufficiens numerus ad electionem cõplẽdã, vel è contrario contingat. Nã quando res ac D cidit priori modo, videtur electio eſſe valida, nõ obſtante excommunicatorum interuentu; quãdoquidem licèt eorum ſuffragia nulla ſint, quæ ſuperſunt, ad eligendũ ſufficiunt: nam ſi illi excommunicati abfuiſſent, cæteris eodem modo ſuffragantibus, electio fuiſſet valida, vt in caſu ſupponimus, ergo quamuis ipſi adfuerint, cum ad valorem electionis nihil conferant, nec neceſſarij ſint, non poſſunt, per ſe, & ex natura rei loquendo, inualidam electionem reddere, ſiue illa publicè ſiue ſecretò fiat, dummodò ſatis conſtet, tantum fuiſſe exceſſum ſuffragiorum, vt excommunicatorum auxilium, ſeu concurſum non requirat. Atque hoc confirmant rationes dubitandi in principio poſitæ. Imò addo vlterius, in hoc dandam eſſe fidem teſtimonio eorũ, ad quos ex officio pertinet vota ſupputare, etiamſi iuxta ritum in tali electione præſcriptum, declarare non debeant ſuffragiorum numerum; ſed ſolum quis fuerit electus: nam illi ſunt tanquam Iudices in ea cauſa conſtituti, & ideò ſi ipſi declarauerint, ſecluſo

11 Quid dicendum de electionibus quæ nec certũ numerũ ſuffragiorũ ſed maiorem partẽ requirũt.

excommunicato, vel excommunicatis tanquã non electoribus, adhuc ſupereſſe ſufficientem numerum, vt talis electus ſit; talis electio valida erit non minus quàm ſi in abſentia excõicatorum cum eadam declaratione facta fuiſſet.

11 At verò quando exceſſus, ſeu numerus ſuffragiorum tantus non eſt, ſed talis, vt ablato vno, vel altero (iuxta numerum excommunicatorum) reliqui ad electionem faciendam non ſufficiant, tunc ſubdiſtinguendum eſt de electione publica, & ſecreta, nam ſi eſt publica, in illa apertè conſtabit, an excommunicati fauerint electo, vel non; nam ſi proeo ſuffragia tulerunt manifeſtum eſt electionẽ fuiſſe nullam ex defectu ſufficientis numeri ſuffragiorum habilium, ſi verò non dederunt, electio erit valida, quandoquidem ſine illis eſt ſufficiens numerus, & procedunt aliæ rationes factæ. Si autem electio ſecretè fit inualida eſt neceſſariò iudicanda, propter incertitudinem ſufficientis numeri eligentium habilium iuxta dicta in priori puncto.

Notabile.

Solum aduertere oportet, in eo caſu neceſſarium numerum ſuffragiorum computandum eſſe, ſecluſis excommunicatis, ſolumque habito reſpectu ad eligentes habiles; vt v. g. ſi viginti ad eligendum conuenerunt, & vnus, vel duo fuerunt excommunicati, numerus ſufficiens, vt electio facta cenſeatur, à maiori parte erit denarius, quia ſecluſo excommunicato, vel excõmunicatis, illa eſt maior pars ſuffragiorum habiliũ & ſic de aliis, proportione ſeruata. Atque hanc doctrinam attigit breuiter Richardus in 4. d. 18 art. 7. q. 1. ad 3. quæ & nititur ratione naturali, præſuppoſita excommunicatione, & eſſe poteſt generalis ad omnes electiones, in quibus aliqui electores in habiles interueniunt.

Richar.
An electores qui excommunicatos ad electionẽ volũtariè admittũt, validè eligant.

12 Quorũdã Canoniſtarum ſentẽtia.

At verò nonnulli Canoniſtæ quandam limitationem inſinuant, dum diſtinctione ſuprà data vtuntur ſcilicèt, quod vel electores non excõmunicati ſciunt alios eſſe excommunicatos, & voluntariè eos admittunt, vel illi ignorant, & bona fida procedunt, ſi ſciunt, inuiti eos admittere coguntur ad ſimul eligendum. Quando ignorantia, aut vis intercedit abſolutè docent, electione eſſe validam, id eſt (ita enim interpretor) propter conſortium excommunicatorum, præciſè in eo ſiſtendo, non variari, nam vt omnibus conſideratis ſimplicite debeat electio valida cenſeri, applicandam cenſeo doctrinam datam, quoniam circunſtantiæ, ibi declaratæ per ſe, & ex natura ſua neceſſariæ ſunt ad valorem electionis. Quando autem excommunicati voluntariè ad ſuffragium admittuntur abſolutè, & ſine diſtinctione, docent electionem eſſe inualidam, præciſè ex hoc defectu, quod fit cum voluntaria admiſſione excommunicatorũ ad eligendum, etiamſi alioqui concurrant ſufficientia ſuffragia habilia. Ita tenet Innocentius in c. *Illa* de elect. n. 3. & Abbas n. 7. & in c. final de procurat. n. 6.

Innocẽtius.
Abbas.
Fundamẽtum huius opinionis

Fundatur, quia actus factus à multis, ſeu à communitate admittente aliquas perſonas inhabiles ad talem actum, inualidus eſt, quando inhabilitas eſt talis, vt non tollatur ex eo ſolum, quòd alii cedant iure ſuo; ſed talis eſt illa, quæ ex excommunicatione prouenit ergo. Minor ſumitur ex c. *Exceptionum*, de Excep. & aliis ſimilibus. Maior verò patet: nam in primis ſi inhabilitas eſt talis, vt reſpiciat tantum commodum, & ius aliorum electorum; clarum eſt, per eorum voluntariam remiſſionẽ tolli poſſe, & tunc id nihil obſtare valori electionis: in quo caſu videtur procedere Caput *Cum vintonienſis*, ſuprà citatum. Quando autem impedimentũ tolli non poteſt per conſenſum electorum, tunc habiles, qui ſecum voluntariè admittunt inhabiles ad eligendum, aut ſuum ius ignorant, aut eo vti nolunt: & ita nihil validè faciunt, quia ſine voluntate nihil fit, quæ ratio videtur deſumpta ex dict. c. *Cum ſuper Abbatia* de offic. Deleg. vt notauit Abbas citatis locis.

Sed difficilis ſanè eſt hæc ratio; nec videò, cur ob ſolam ad miſſionem voluntariã perſonæ inhabilis ad eligendum, amittant habiles poteſtatem elingendi, quam habent, vel ad eos deuoluta eſt, aut vnde conuincantur non habere voluntatem vtendi illa poteſtate, ſi autem neutrũ horum verum eſt, nihil eſt cur talis electio ex hoc ſolo cõſortio inhabilium ſit inualida, ſi cætera neceſſaria concurrant, iuxta doctrinam ſuperius traditam. 14

14 Impugnatur.

Explicatur hoc in præſenti materia, nam in primis eſt certum, ſi vnus ex electoribus, ſeu ex Capitulo excommunicatus ſit, poteſtatem eligendi ad reliquos contrahi, dummodo ſufficiens numerus eligentium ex ſpeciali, vel generali ordinatione præſcriptus ſuperſit, vt ſumitur ex capit. vnico, *Ne Sede vacante*, in 6. Deinde huiuſmodi electores licèt voluntariè ſecum admittant excommunicatos ad eligendum, & in hoc fortaſſe peccent, non propterea priuantur iure, aut poteſtate eligendi: nam hæc eſt pœna quædam, quæ non incurritur, niſi per ius imponatur: nullum autem eſt ius, quod propter illud delictum talem pœnam ipſo facto imponat. Itẽ illud delictum non eſt niſi quædam communicatio cum excommunicato, propter quam ſola excommunicatio minor incurritur: excommunicatio autem minor non priuat iure eligendi; cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunic. miniſtr. ergo, &c.

Suppoſita verò hac poteſtate, quod non neceſſariò excludatur voluntas vtendi illa, propter uoluntatem admittendi excommunicatos ad eligendum; facilè ex eo probatur, quod hæ duo voluntates nõ ſunt contrariæ, neque repugnãtes: quia conſortium excommunicatorũ in eligendo per ſe conſideratũ non eſt defectus eſſentialis: hoc enim eſt, quod agimus: & ſi oppoſitum ſupponitur, principium petitur, & ſine fundamento proceditur: ergo qui vult conſortium excommunicati in eligendo, nihil vult cõtra ſubſtantiã electionis, ergo poteſt nihilominus velle efficaciter, & validè eligere quantum poteſt: non eſt ergo repugnantia in his voluntatib. Cuius ẽt ſignũ eſt, quia ipſimet Doctores Canoniſtæ dicũt ſi ĩ eo facto electores moneãt & declarẽt ſe velle eligere, uel coniunctim, vel in ſolidum eo meliori modo, quo poſſunt; tunc electionẽ eſſe validam, non obſtante admiſſionè excõicatorum: ergò manifeſtè ſupponunt, illas duas voluntates nõ eſſe per ſe repugnantes. Ex quò nouum ſumitur argumẽtum: nã vnuſquiſque præſumitur, ſuã actionẽ efficere eo meliori modo, quo poteſt; & hoc velle, quamuis id non exprimat: ergo in prædicto caſu præſumũtur tales electores ita eligere: neque oppoſitũ cõſtat ex ſola admiſſione excõicatorum, & eadem ratione ſine cauſa præſumitur eos ignorare ius ſuum: quia poſſunt excommunicatum admittere ex timore, aut amore humano: quia credunt illud nihil nocere iuri ſuo, eò quòd ſciant

Digitized by Google

ſciant ſuffragium excommunicati ad electionẽ nihil conferre. Addo etiam quod licèt ignorent ius ſuum, putantes ſe non poſſe eligere ſine excõmunicatis, illa ignorantia non obſtaret valori actus: quia ille eſt error priuatus, qui non excludit generalem voluntatẽ formalem, vel virtualem faciendi quod vnuſquiſque poteſt, & meliori modo quo poteſt. Sicut in materia de Sacramentis dicunt Theologi, errorem priuatũ miniſtri non excludere intentionem faciendi Sacramentum, prout poteſt, & debet.

16 Exponitur caput Cum ſuper Abbatia, oſtenditurque textum illum nõ ſauere fundamento ſuperioris opinionis.

Igitur ex illa generali ratione, quod habiles voluntariè admittant inhabiles ad actionem aliquam, vel electionem ſecum agendam, non rectè infertur, talem actionem, vel electionem eſſe nullam, ſi alias facta à ſolis habilibus cum eodem numero ſuffragiorum, & cæteris conditionibus valida eſſet. Solum videtur id habere locum, quando actus hoc ipſo, quòd à pluribus ſimul fit, & ex conſenſu vnanimi, talis eſt vt à ſingulis illorum tantum fiat, vt à cauſa partiali, & eſſentialiter ab omnibus ſimul pẽdeat. Quo caſu, hoc ipſo quod vnus admittit alium ad conſortium actus, non vult abſque illo quippiam operari: ac propterea ſi alter eorum inhabilis eſt ad operandum, fit conſequens vt tota actio nulla ſit, & huiuſmodi eſt caſus in dicto cap. *Cum ſuper Abbatia*: nam quando cauſa aliqua delegatur duobus, quamuis delegatio ſit cum clauſula vt altero nolente, aũt non valente delegationem exercere, alter ſolus procedere poſſit: ſi poſteà delegatio admittitur ab vtroque & vterque admittit alterum vt condelegatum habilem, iam tunc neuter eorum eſt totalis Iudex (vt ſic dicam) nam ſi vterque non conſentiat in ſingulis actibus, nihil fit. Propter hãc ergo cauſam reſpondet Põtifex in illo textu, proceſſum factum à ſimilibus Iudicibus fuiſſe nullum. At verò non eſt ſimile in electione, quia electio non requirit conſenſionem, vel concurſum omnium eligentium habilium, neque oẽs electores per modum vnius cauſæ totalis conueniunt ad vnum quaſi indiuiſibilem actum (qualis eſt vna ſententia) efficiendum, ſed vnuſquiſque profert ſuum ſuffragiuum veluti quandam particularem ſententiam, quæ proinde valida eſt, ſi proficiſcatur à perſona habili, etiamſi ſimul admittantur inhabiles ad ſuffragia ferenda, quæ quidem inualida erunt ſi tamen ab illis non pẽdeat electio: non apparet vlla ratio, propter quã illam irritent, vt ex ſuperius dictis ſufficienter probatum eſt.

17 Quapropter ſi eſt defendenda communis ſẽtentia Canoniſtarum, electionem factam cum voluntaria admiſſione excommunicatorum ad eligendum nullam eſſe, fundãda erit in aliquo ſpeciali iure poſitiuo, quod in odium excommunicationis, & quaſi in uindictam iniuriæ, quæ per eum actum fit Eccleſiaſticæ poteſtati, talem electionem irritam faciat. Non inuenio tamen canonem hoc expreſſe ſtatuentem: ſumi autem poteſt ex capite vltimo de Procuratoribus, vbi Procurator electus, & conſtitutus ab Vniuerſitate, in qua maiores quidam, & iurati excommunicati erant, repellendus à procuratione dicitur, ſi communitas ſciens eos eſſe excommunicatos, illos ad talem Procuratorem conſtituendum admiſit. Atque ita intellexit textum illum Innocentius ibi, ſcilicet in odium excommunicationis A id ſtatutum eſſe. Non eſt autem id ſtatutũ in eo particulari negotio propter ſpecialem rationem, quæ in Procuratore conſtituendo conſideretur, & quæ multò maior non ſit in conſtituendo, vel eligendo Prælato, aut beneficio Eccleſiaſtico: ergo ſtatutum id eſt ſolum ob volũtariam admiſſionem excommunicatorum ad eligendum: ergo omnis electio illo modo facta irrita eſt. Atque hanc ſententiam ſic explicatam, & fundatam in praxi ſeruandam cenſeo propter illum textum, & propter communem Canoniſtarum ſententiam.

18 Prædictã ſentẽtiam ſolum in denunciato excommunicato procedere.

Solum eſt addendum, quòd ſæpe notatum eſt, hæc omnia nunc ſolum procedere in excõmunicato nominatim, aut manifeſto percuſſore Clerici: alii enim, quamuis teneantur ab eligendo abſtinere; tamen electores non tenẽtur eos vitare; quare licèt voluntarie eos admittãt B ad colligendum, non ſolum valida erit electio ſed etiam ipſi nihil in eo peccabunt, propter Extrauagantem, *Ad euitanda*. Tunc verò inquiri poterit, an ſuffragia eorum valida ſint, & an illis obiici poſſit talis excommunicationis exceptio.

Quid de excommunicato nõ vitando.

Reſpondeo breuiter, ante electionem factam talem exceptionem iure poſſe obiici, vel ab aliis electoribus, qui excommunicatum nolunt admittere, vel ab aliquo eorum, qui eligi cupiunt: tum quia Extrauagans, *Ad euitanda*, nullum fauorem fecit excommunicato, vnde nullum ius ei contulit: tum etiam quia licèt permiſerit aliis communicationem cum illo neminem tamen ad hoc obligauit: ergo quilibet poteſt eum repellere, neque ipſe habet ius aliquod, quo ſe tueatur. Nihilominus tamẽ ſi nihil ei obiiciatur, nec repelletur, exiſtimo ſuffragium eius validum eſſe quia, vt ſuprà dicebam, ſe habet tunc ſicut excommunicatus occultus, C cuius acta valida ſunt: quia licet quoad ſe ſit priuatus iuriſdictione, quandiu tamẽ non repellitur, ſed toleratur, Eccleſia ſupplet, ſeu confert ad talem actum iuriſdictionem Quapropter etiamſi ſolus huiuſmodi excõmunicatus electionem faciat, ratione publici muneris valida erit, vt rectè ſenſit Couarruuias ſuprà cum aliis, quos refert.

19 Electio Pontificis ab excommunicato facta, eſt valida.

Vltimo loco prætermittendum non eſt circa hoc punctum, ſingulare eſſe in electione Sũmi Pontificis, vt quamuis ab excommunicatis fiat, valida ſit, & ad illam collatio illius ſupremæ dignitatis, & poteſtatis infallibiliter conſequatur. Illa enim dignitas talis eſt, vt non ab homine puro, ſed ab ipſo Chriſto immediatè D conferatur, & ideò dixi ſuprà circa collationẽ illius dignitatis, nullã eſſe in hac materia quæſtionem ex parte conferentis, legitima verò perſonæ deſignatio, quã Chriſtus infallibiliter acceptat, vt dignitatem illi conferat, per homines fit, modo, & ritu ab Eccleſia inſtituto, vt ex materia de Fide ſuppono. Vnde accidere poſſet, vt illius dignitatis prouiſio ex parte eligentium ab excommunicatis fiat: tamen propter pericula ſchiſmatis, & alia nocumenta, quæ ſequi poſsẽt, ſi daretur locus exceptionibus, & dilationib. poſt illam electionẽ ſemel factam, ideò meritò per eandẽ Eccleſiã prouiſũ eſt, vt nulla obſtare poſſit eligẽtiũ cẽſura, quominus valida ſit electio in Clement. *Ne Romani*, §. *Cæterum*, de Electione.

Clementina Ne Romani, de Electione.

Quod nõ ſolũ verũ eſt, ſi aliqui, verũ ẽt ſi oẽs Cardinales excõicati ſint, nã ĩ illo textu generaliter dicitur, nullũ Cardinaliũ prętextu excõm.

vel cenſuræ poſſe ab electione illa repelli: ergo quicunque illorum habilis eſt ad valide eligendum quacunque cenſura ligatus ſit: ergo etiã ſi omnes ſint ligati, omnes ſunt habiles, nã propter multiplicationem cenſuræ in aliis nullus fit inhabilis, quia tunc etiam illa deciſio ſuam vim retinet, vt nullus propter cenſuram repellatur. Quæ lex declarauit aliam antiquiorẽ in cap. *Licet*, de Electione, vbi dicitur, electum à duabus partibus Cardinalium abſque vlla exceptione eſſe pro legitimo pontifice habendũ: quod ſingulare eſt in illa electione, vt ibi Gloſſa notauit; vt ſcilicet nulla in ea exceptio admittatur, qualis eſſet, ſi allegari poſſet, electores fuiſſe excommunicatos.

Ca. Licet, de elect.

10 Neque excõicatiõ ex parte electionis obſtat.

Et hinc confirmatur quod ſupra diximus, etiã ex parte electi excommunicationem non impedire illius electionis valorem, quia nulla exceptio admittitur, ne detur occaſio fraudibus, aut ſchiſmatibus, nã ſi ob hanc cauſam ex parte eligentium hoc impedimentum ſublatũ eſt, multo magis ex parte electi: tum quia magis videbantur agere contra cenſurã eligentes quam electus, tũ maxime quia habilitas eligentium propter electum, & valorem electionis procuratur. Denique quia in dicto §. *Cæterum*, non dicitur, propter excommunicationẽ neminẽ ab eligendo repelli debere; ſed *Nullus à dicta valeat electione repelli*, quæ verba generalia ſunt, & nõ minus excludũt repulſam ab electione paſſiua, quã actiua. Quapropter de neutra illarũ dubitãdũ eſt. Atque hæc de electione.

Num præſentatio ab excommunicato facta, ſit irrita.

11 Aſſertio.

VLterius addẽdum eſt, excommunicatũ nõ poſſe ad Eccleſiaſticum beneficiũ præſentare alium. Quæ aſſertio certa eſt, quia excommunicato nulla cõmunicatio licet, præſertim Eccleſiaſtica, vt conſtat ex eius definitione, & ex capit. penultimo de ſententia excommunicationis, ſed hæc præſentatio magna communicatio eſt, & quodammodo ſpiritualis, quia in materia ſpũali verſatuur: ergo nõ licet. Atq; de hoc nulla eſt controuerſia. Eſt autẽ magna inter Doctores diſſenſio, an talis præſentatio valida ſit, nec ne, id eſt, an inſtitutio, ſeu collatio beneficii facta ab Epiſcopo non excõmunicato illi Clerico, qui à Patrono excommunicato præſentatus eſt, valida ſit, nec ne. Nã ſi nõ eſt valida, ſolum erit quia præſentatio inualida fuit, cum ex parte Epiſcopi, vel præſentati nullũ fuerit impedimentum, vt ſupponimus: ſi autem inſtitutio fuit valida, neceſſariũ eſt, vt præſentationẽ validam, ſeu ſufficientẽ ſupponat, agimus enim de beneficiis iuris patronatus, in quibus præſentatio locum habet, & cõferri nõ poſſunt niſi ſuppoſita legitima patroni præſentatione.

12 Prima ſententia affirmans.

Sunt ergo in hac re tres ſententiæ, Prima generaliter affirmat, talem præſentationem eſſe validam. Fundari poteſt, quia nullo iure talis præſentatio irrita facta eſt, ex nullo enim textu id probatur, imo neque in ſpecie inuenitur prohibitio huius actionis, ſed ſolum quatenus continetur in illa generali de communicatione cũ fidelibus. ex qua non irritantur omnes actiones, quæ illicitæ fiũt, vt de matrimonio ſupra diximus, & de aliis contractibus infra dicemus: ergo idem eſt in præſenti. Et poteſt hoc cõfirmari, nam quod talis præſentatio valeat, nõ eſt fauor ipſius excommunicati, ſed potius in fauorem eius cedere poteſt, quod non valeat: nam cum ius præſentandi illi integrum maneat poſt abſolutionem, poterit, ſi velit, eandẽ perſonam iterum præſentare; vel certe, ſi iam diſplicet factum, poterit præſentare aliam, quãdo quidem prior præſentatio nulla fuiſſe ſupponitur, & per illam non fuit amiſſa poteſtas iterum præſentandi in ſtatu habili: at illa facultas, & libertas ipſi excommunicato fauorabilis eſt, quod ergo talis præſentatio valida ſit, non cedit in fauorem excommunicati, ſed præſentati; & eccleſiaſticæ dignitati, & poteſtati nõ obſtat, quandoquidem propria collatio beneficii ab Epiſcopo fit. Quin potius ad vtilitatem, ſeu commodum ipſius beneficii, vel Eccleſiæ videtur hoc neceſſarium. Quod ita declaro: nã per excommunicationem nõ amittit patronus ius præſentandi, neque illud ad alium deuoluitur ſi ergo patronus excommunicatus valide præſentare non poteſt, quandiu ille excommunicatus fuerit, non poterit tale beneficium conferri alicui, quia, vt dixi, tale beneficium ſine legitima præſentatione dari non poteſt, iuxta c. *Decernimus*, 16. q. 7. hoc autem eſt magnum incõmodũ Eccleſiæ, & ipſius beneficii, ergo oportet, vt talis præſentatio valeat. In quo cernitur magna differẽtia inter collationem, & electionem ex vna parte, & præſentationem ex alia: nam quia excommunicatus validam collationẽ, aut electionẽ, facere non poteſt, ius conferẽdi, & eligendi ſtatim deuoluitur ad alium ſcilicet ad Superiorem, vel ad alios coelectores, iuxta cap. vnicum, *Ne Sede vacante*, in 6. ius autem præſentandi non deuoluitur ad aliũ, propterea quod patronus excommunicatus ſit, ſignũ ergo eſt, poſſe ipſum valide præſentare, ne prouiſio beneficii ſuſpenſa neceſſario futura ſit.

Secunda opinio abſolute negat, talem præſentationem eſſe validã. Hanc ſequitur Couarruuias citato loco, cum Lambertino de Iure patronat. 3. part. lib. 2. quæſt. 3. art. 4. & inſinuat Abbas in cap. *Nobis*, de Iure Patronat. num. 3. Et poteſt fundari in cap. *Piæ mentis*, & cap. *Frigẽtius*, 16. quæſt. 7. quatenus in eis dicitur, ius patronatus ſolis Chriſtianis, id eſt, Eccleſia membris cõcedi. Excommunicatus autẽ, licet Chriſtianus ſit, tamen pro illo ſtatu præciſus eſt, & tanquã ethnicus, & publicanus habendus, ergo pro tunc non retinet ius patroni, ſaltẽ quantum ad vſum, & exercitiũ præſentandi valide. Deinde quia in iure electio, & præſentatio æquiparãtur, nam & Patronus eligit quẽ præſentat; & electores quando ipſimet non conferunt beneficium, nihil aliud facere videntur, quam præſentare electũ: ergo præſentatio quoad hoc æquiparatur electioni. Quod etiam colligi poteſt ex cap. vlt. iuncta Gloſſa de Electione, in 6. vbi quæ circa confirmationem electi ſtatuuntur, de præſentato etiam intelligenda eſſe, Gloſſa exponit. Propter quod etiam ſupra diximus, præſentationẽ excõmunicati nullam eſſe, ſicut & electionem. Ergo pari ratione idem dicemus de præſentatione, & electione ab excommunicato facta, ſicut ergo electio nulla eſt, ita etiam præſentatio: nã licet in aliis differant, vt notat Abbas in dicto capit. *Nobis*, numero quarto, ſcilicet, quod electio confert aliquod ius electo, quod non confert præſentatio

13 Secunda ſententia negans.

Cap. vl. de elect.

Abbas.

& ideo

& ideo electio procedit ſemper ab aliqua ſpirituali poteſtate; præſentatio vero minime, ſed eſt temporale quid: tamen, quantum ad præſens ſpectat, videntur eandem rationem participare videlicet, quia vtraque ordinatur ad collationem eccleſiaſtici beneficii, & eſt, quaſi inchoatio quædam illius: & ideo ſicut collatio ab excommunicato facta eſt nulla, ita electio, & cõſequenter præſentatio.

Quod argumentum confirmari poteſt ex ratione textus in capite, *Si celebrat*, de Cleric. ex-
24 communicato miniſt. vbi ligatus minori excõmunicatione dicitur non poſſe eligi, quia priuatus eſt vſu ſacramentorum, ad quem illa electio ordinatur. ex qua ratione colligũt Doctores, idem dicendũ eſſe de præſentatione, vt notat Rochus Curtius de Iure patronatus verb. *Honorificum*, quæſtione quarta, numero decimo nono: ergo pari modo in propoſito præſentatio, ſicut electio, non valebit, quia ordinatur ad collationẽ, quæ ab excommunicato facta inualida eſt. Simile argumentum ſumi poteſt ex cap. *Conſtitutus*, 1. de Elect. vbi nominatio ab excommunicato facta nulla cenſetur, at præſentatio nominatio quædam eſt. Tandẽ iuxta hanc ſententiam conſequenter dicetur, pro tunc ius præſentãdi deuolui ad Eccleſiam, nã patronus ratione excommunicationis pro tunc illo priuatur tanquam incapax illius, quod aliquo modo ſpirituale eſt, & ideo ad ipſam Eccleſiam deuoluitur, ſeu ad Prælatũ eius. Quod amplius declaratur, nam cum patronus in omni ſententia male faciat præſentando, Epiſcopus iure poteſt eius præſentationẽ reppellere; imo omnino debet id facere, quia alias cum excommunicato communicaret, ergo hoc eſt ſufficiens ſignum talem præſentationem eſſe inualidam, atque adeo nullam, & conſequenter poſſe Epiſcopum, ſi excommunicatus ſit im mora legitime præſentandi, prouidere libere beneficium, quaſi vtendo iure præſentandi ad ſe deuoluto, ne Eccleſia incommodum patiatur.

Cap. Si celebrat. de cler. exc. mi.

Curtius.

25 Tertia ſententia diſtinguit inter ius patronatus laicorum & clericorum, dicitque præſentationem factam à laico excommunicato validã eſſe, à clerico vero nullam. In hac poſteriori parte conuenit hæc ſententia cum præcedente, & ideo eadem habet fundamenta; quæ ex dicendis magis explicabuntur. Alteram vero partem & hunc diſtinguendi modum docuit deciſio Rotæ, vt Couarruuias ſupra refert, vbi etiam affert ex Ludouico Gomecio in tractatu Expectatiuar. numero ſexageſimo, in quadam cauſa Camorenſi in praxi ſeruatam eſſe, & eſſe communem opinionem teſtatur Rebuffus in cap. *Poſtulaſtis*. de Clerico. excõmunicat. miniſtr. numer. 104. Et fundari poteſt in capitulo, *Cum autem*, de Iure patronatus, vbi eodem modo diſtinguit Pontifex inter præſentationem factã à laico, vel à clerico, & dicit priorem poſſe mutari ante inſtitutionem, non vero poſteriorem, ſignificans priorem non conferre ius aliquod præſentato, poſteriorem autem conferre. Ex quo colligunt Innocentius, Abbas, & alii Doctores præſentationem factam à clerico ſubſtãtialiter non differre ab electione: quia confert ius ſicut prior, præſentationem vero laici eſſe longe diuerſam, ac merito, quia non poteſt laicus habere poteſtatem ad ius ſpirituale conferẽdum; ius autem ad eccleſiaſticum beneficium ſpirituale eſt.

Tertia ſententiæ diſtinctione vtens.

Poſterior pars aſſertionis ſuadetur. Rota. Couar. Ludouicus Gomez. Rebuffus.

Conſule autores, quos citat Couar. & aliam editionem eius, quia videtur litera eius mendoſa, nã vbi dicit clerici videtur legendũ laici.

Quæ quidẽ differentia, & textus ille optime mihi probat poſteriorẽ partem huius ſentẽtiæ, nimirũ præſentationem à clerico factam inualidam eſſe, quia æquiualet electioni, & electio inualida eſt. Item adiungere poſſumus, quod in clerico ille actus eſt alicuius poteſtatis ſpiritualis; atque adeo alicuius iuriſdictionis, oſtendimus autem omnem actum iuriſdictionis ab excõmunicato factum inualidum eſſe. Simile argumentum eſt, quod hoc ius præſentãdi ſemper conuenit ratione alicuius eccleſiaſtici beneficii, ſed excommunicatus eſt ſuſpenſus à beneficio; ac propterea non poteſt valide actũ eius exercere. Agimus autem formaliter de clerico vt clericus eſt, nam ſi contingat clericum nõ ex beneficio, ſed ex patrimonio ſuo habere ius præſentandi, talis præſentatio formaliter ac proprie laicorũ eſt, ẽt ſi materialiter à clerico fiat. Item agimus de ſingulari perſona præſentãte nam licet collegiũ habere poſſit hoc ius præſentationis, tamen excommunicatum eſſe non poteſt: quia vero ſuſpenſum eſſe poteſt, & perſonæ eius poſſunt eſſe excommunicatæ, ideo in illo etiam procedit ratio, quatenus ius præſentandi aliquo ſpirituali titulo illi conuenit, cũ Eccleſiaſticum ſit, vt ſumitur ex dicto cap. *Cum autem*, de Iure patronatus. 26

Altera vero pars, quæ ad laicũ pertinet, nõ videtur ſatis probari ex illo textu. Recte quidẽ inde habetur, illam ſpecialem rationem nullitatis, quæ in præſentatione à clerico facta reperitur, in ea, quæ à laico fit, non inueniri, quod vero nulla alia ſufficiens intercedat, inde non cõſtat, nam aliæ rationes inter confirmandum ſecundã ſententiam adductæ videntur ſufficiẽtes, & ſuam vim retinere. Nihilominus tamen poteſt in hũc modum induci textus ille, nam, vt Philoſophi aiunt, ſi affirmatio eſt cauſa adæquata effectus alicuius, negatio eſt cauſa negationis euiſdem effectus. cauſa autem adæquata ob quam præſentatio facta à clerico excommunicato eſt nulla, ea eſt, quia ſcilicet habet vim electionis, & quia eſt vſus officii Eccleſiaſtici, vel (vt ita dicam) actus patrimonii ſpiritualis, præſentatio autem laici non habet hanc ſpecialem rationem, ſed eſt vſus quidam ſui patrimonii temporalis; quod ipſe adminiſtrare poteſt; & actus ad hoc neceſſarios ſaltem valide efficere, quanuis ſi aliquam communicationem includant, ob eam cauſam poſſint non licere, ſicut inferius de aliis contractibus, ſeu actionibus, quæ facti tantum eſſe dicuntur, oſtendemus, & communiter traditur in c. *Si vere*, de Sẽtent. excommun. & c. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia; ergo, &c.

27 Suadetur prior aſſertionis pars.

Inter has ſententias hæc vltima, quantum ad illam partem de præſentatione iuris patronatus Eccleſiaſtici, mihi videtur certa, & cõtrariam, ſeu primam ſententiam quo ad hanc partem non eſſe probabilem, quia & fundamenta eius ex dictis facile ſoluta ſunt, & auctorem non habet. Altera vero pars de præſentatione laicorum magis dubia mihi videtur præſertim propter vltimam rationem in ſecunda ſententia adductã. Dicendum itaque in primis cenſeo talem præſentationem ita eſſe ſufficientẽ, vt ſi Epiſcopus velit illam admittere, & præſentatum inſtituere, inſtitutio & collatio valeat.

28 Tertia opinio quoad poſteriorem partẽ admittitur.

Epiſcopus põt admittere, vel repudiare pre-

ſentatio-nem ab exco. factã.

valeat. Addo vero deinde præſentationem illã non eſſe ita efficacem (vt ſic dicam) quin poſſit Epiſcopus illam repudiare, & non admittere, quantumuis perſona præſentata digna ſit, neque aliam habeat cauſam niſi quod præſentãs excõmunicatus eſt. Quod mihi efficaciter probat ratio vltima in ſecunda opinione facta. In qua, ſatis etiam cõſequenter dicitur, ſi talis patronus ſit in mora ita legitime præſentandi intra tempus, in quo ſecundum ius, aut ſecũdum ſpecialẽ inſtitutionem tenetur, tunc poſſe Epiſcopum libere prouidere beneficium nulla ratione habita præſentationis ſibi factæ ab excõmunicato, quandoquidem nec cũ illo communicare, nec contractũ aliquem cum illo iure tenetur. Vnde tandem concludo, talem præſentationem ſecundum hanc rationem potius dicẽdũ eſſe nullam, quàm validam: quãdoquidem efficaciam non habet, ſed repudiari poteſt.

28 Et ideo inefficax eſt aliorum argumentum ſcilicet, quod præſentatio tãtũ eſt expreſſio voluntatis, aut optio quædam, quã poteſt facere excommunicatus, parũ enim refert optare, aut voluntatem explicare, ſi alter poteſt illam negligere, & ſuã exequi ſuo tempore. præſentatio ergo valida, eſt explicatio voluntatis, & optio, quæ efficaciter determinet perſonã, cui faciẽda ſit inſtitutio, iuxta cap. *Decernimus*, 16. qu. 7. excommunicatus autẽ non poteſt huiuſmodi voluntatem, vel opinione in præſenti materia habere. Quare etiam non ſatis eſt dicere, præſentationem iſtã eſſe actum pertinentem ad adminiſtrationẽ proprii patrimonii, nam etiam hic actus, ſi ad ſuam efficaciã requirat communicationem alterius poteſt per excommunicationẽ impediri. Dices, illa duo videri inter ſe contraria: quia ſi præſentatio inualida eſt, nec ſufficiẽs eſſe poteſt. Reſpõdetur, nõ eſſe contraria, quia licet illa præſentatio ſit inualida quo ad efficaciam, ſi tamen accedat Epiſcopi conſenſus, ipſe poteſt, quaſi ſupplere defectum illum, cũ deficiente legitima præſentatione ad eum deuoluatur ius prouidendi: & ita illa inſtitutio potius eſt tunc valida ex voluntate Epiſcopi, qui iam habet quaſi virtualiter ius præſentãdi, ſeu prouidendi, ſi voluerit, Solum operari videtur in eo caſu explicata voluntas excommunicati, vt non poſſit poſtea reclamare contra inſtitutionem factam ab Epiſcopo, tum quia hoc cederet in fauorem eius, vt in prima opinione argumẽtabamur; tum etiam quia quo ad hoc recte dicitur illa expreſſio voluntatis, tantum eſſe quid facti; & ideo ex parte excommunicati ratã eſſe, ſi ab Epiſcopo acceptetur.

30 Præſentationi applicatur deciſio Extrauagantis Ad euitãda quo ad laicos.

Atque ex hac reſolutione facile declarari poteſt quo modo hic applicanda ſit noua deciſio Extrauagantis *Ad euitanda*, Nam ipſi excõmunicato nunquam licet hæc præſentatio, ſiue ſit denunciatus, ſiue non, quia illi non ſit vllus fauor, quantum tamen ſpectat ad validitatẽ præſentationis, ſi excommunicatus ſit vitãdus, clarum eſt præſentationem eſſe inualidam modo explicato, tum in clerico, tum in laico. Quod ſi excommunicatus ſit ex non vitandis, hoc etiam in vniuerſum habet, vt non poſſit Epiſcopum obligare ad illam acceptandam, quia, vt ſæpe dixi, licet per illam Extrauagantem liceat communicare cum hoc excommunicato, nullus tamen ad hoc obligatur, ergo neque Epiſcopus ad acceptandam præſentationem ab excommunicato factam: neque enim negari poteſt quin hæc ſit quædam communicatio cum illo. Atque hinc fit, vt talis præſentatio, ſi à clerico fiat, non poſſit dare ius ipſi præſentato: quia ſi daret ius, obligaret Epiſcopum ad inſtitutionem faciendam, Et in hoc differt præſentatio à collatione beneficii, quia hic non tãtum conſideratur commodum eius qui præſentatur, ſed etiam ius Epiſcopi cui præſentatur; quod etiã conſiderandum eſt in electione, ſi ab alio confirmanda ſit, vel collatio beneficii facienda: nam reſpectu illius non poterit dare ius ſi ab excommunicatis etiam non vitandis facta ſit. Nihilominus tamen poterit Epiſcopus huiuſmodi præſentationem ab excommunicato non vitando factam admittere, ſi velit, idque non ſolum valide, ſed etiam licite, quia non tenetur vitare huiuſmodi excommunicatũ propter Extrauagantem *Ad euitandam*, ergo hoc titulo non prohibetur acceptare talem præſentationem, ſed ex nullo alio capite id eſt prohibitum, ergo eſt licitum, & à fortiori validum. Itẽ quia ſolum propter ius ſeu libertatem ipſius Epiſcopi talis præſentatio, vel non obligat, vel non confert ius alteri, ergo ſi ipſe voluntarie conſentiat, nihil eſt quod effectum poſſit impedire.

Vnde tandem addo, licet excommunicatus ſit vitãdus, & male faciat Epiſcopus acceptãdo illius præſentationẽ, propter communicationẽ cum illo, nihilominus validam eſſe inſtitutionem & collationem. quod quidẽ verum præcipue eſt, quando præſentatio eſt laicorum. nam illa ſufficiens eſt ad explicandam patroni volũtatẽ, quæ nullo iure facta eſt irrita, ergo, ſi Epiſcopus velit illã acceptare, & vti poteſtate, quã habet ad inſtituendum, nihil eſt cur talis actio nõ habeat effectum, quanquam fortaſſe Epiſcopus indebito modo id faciat. In quo etiam non video grauiorem culpam, quam ſit in humana communicatione cum excommunicato, quæ in præſenti materia non videtur adeo grauis, vt cõſtituat mortale peccatũ, ſecluſo ſcãdalo. Quando vero præſentatio eſt clericorum, magis dubia res eſſe videtur, quia Canoniſtæ communiter dicunt inſtitutionem eſſe nullam, vt Couarruuias, & alii referunt. Ego vero nullum ius inuenio, in quo hoc ſic intellectũ fũdari poſſit. Quapropter de ipſa præſentatione cenſeo eſſe nullam, tum quo ad hoc vt non poſſit ius conferre præſentato, tum etiam quo ad hoc, vt non poſſit obligare Epiſcopum ad inſtituendũ præſentatum. Quare etiam cenſeo, ſi Epiſcopus ex ignorantia defectus præſentationis, & putans illam eſſe legitimam, inſtituat, nullã eſſe inſtitutionem, quia eſt inuoluntaria, cum ſit in ignorantia fundata. At vero, ſi Epiſcopus ſciens defectum præſentationis illam voluntarie accipiet, & beneficium conferat, opinor collationẽ eſſe validam, quia non habet defectum ſubſtãtialem, quem Epiſcopus non poſſit ſua voluntate & poteſtate ſupplere. Nam quod ad factum pertinet, patronus, qui per ſe habebat ius præſentandi, iam ſatis explicuit voluntatem ſuam, quod vero ſpectat ad ius, quod patronus dare non potuit, quia ſuſpenſam, habebat poteſtatẽ, id dare poterit Epiſcopus ſimul cum ipſo beneficio, cum deficiente patrono totum ius ad ipſum deuoluatur.

Applicatur eadem deciſio quo ad clericos.

Et iuxta hæc quæ diximus de actu eligẽdi &

præſen

Doctrina data de præſentatione locum habet in nominatione, aut poſtulatione. & præſentãdi iudicãdũ eſt de aliis actibus, qui diuerſis nominibus in iure ſignificãtur, inter ta mẽ æquiualẽtem habent rationem: huiuſmodi eſt poſtulatio, vel nominatio, de quibus late Canoniſtæ in titulo de Poſtulatione prælatorũ. De his ergo eodẽ modo ſentiẽdũ cenſeo, quo de electione, vel præſentatione, nã ad conferẽdũ ius aliquod ſpirituale, inefficaces ſunt, & inualidæ, etiã ſi alioqui poſſent illud conferre quãdo cũ ſolennitate fiunt, vt videre eſt apud Abb. Abbatẽ cap. 1. de Poſtulatione Prælatorũ, n. 34 Quare in ſimplici nominatione, licet vim non habeãt cogẽdi Epiſcopũ, propter rationẽ ſupra datã, tamẽ ſi ipſe velit acceptare & inſtituere, factũ, vt exiſtimo, tenebit, ob eadẽ fundamenta. De inſtitutione autẽ idem iudiciũ eſt, quod Inſtitutio aut confirmatio beneficii ab exc. facta eſt nulla. de collatione beneficii, nã licet hæc à iuriſperitis diſtinguatur ab illa, re tamẽ vera eſt collatio quædã, ſed accommodata eſt illa vox ad ſignificandã collationem beneficii pertinentis ad ius patronatus, quæ nõ eſt omnino libera collatori ſed facere illã debet in perſonã nominatã ſeu præſentatã, vt expoſuit Abbas in titulo de Inſtitutionibus cap. *Ex frequẽtibus*, & aliis. Conſtat ergo etiam inſtitutionẽ eſſe proprium actũ poteſtatis ſpiritualis, ac proinde factã ab excõmunicato nullam eſſe. Atque eadem ratio eſt de cõfirmatione beneficii, quæ etiã eſt actus iuriſdictionis, & de omnibus ſimilibus.

Num actus intromittendi aliquem in poſſeſſionem ab excommunicato factus, ſit validus.

11 DVbitari vero poteſt de nonnullis; primum de collatione poſſeſſionis, ſeu de actu intromittendi aliquem in poſſeſſionem: nam etiã videtur actus iuriſdictionis, & ex hac parte nul Deciſio. lus. Tamen de hoc actu ab excommunicato facto Canoniſtæ aiũt validum eſſe. Ita Abbas in Abb. c. *Veritatis*, de Dolo, & cõtum. n. 42. & in c. *pro illorũ*, de Præbend. nu. 16. Intelligendum vero eſt de collatione poſſeſſionis, quãtum ad merũ actũ recipiendi, vel conſtituẽdi aliquem in poſſeſſionẽ ſui officii, aut beneficii, quod per collationem, ſeu electionem, & confirmationẽ iam quo ad totum ius, dominium obtinuerat. Et ratio eſt, quia per talem poſſeſſionem non datur aliquod ius, ſed ſolum datur alicui, quod ſuum eſt. Quapropter talis actus nõ ſolum validus eſt, ſed etiam licitus, ſi alioqui neceſſarius ſit, quia excommunicatus non prohibetur ſoluere debitũ, nec dare alicui, quod ſuũ eſt; Neque alter prohibetur rem ſuam ab excommunicato exigere. At vero in illo actu poſſeſſionis petendæ vel acceptandæ nihil aliud fit, quantum ad illud factum ſpectat. Secus vero erit, ſi in illo negotio actum aliquem iuriſdictionis exercere neceſſe ſit, vt cum iudex Eccleſiaſticus poteſtate ſua vtitur admittendum aliquem in poſſeſſionem, nam ſi excommunicatus ſit, id facere nõ poteſt, neque actus ille ex ea parte robur aliquod, vel valorem accipiet. Quod verũ eſt, etiamſi talis iudex ſolum ſit executor, iuriſdictionis vſum habens, nam omnis vſus iuriſdictionis per excommunicationẽ ſuſpenſus eſt. Atque ita ſentit Abbas in c. *Fraternitatis* de teſtib. n. 9. licet cõtrariũ teneat Additio ad illũ in c. *Pro illorum*, de Præbẽd. n. vlt. lit. B. Solũ ergo receptio, vel collatio poſſeſſionis, prout à priuatis perſonis fieri poteſt abſq; vlla iuriſdictione, valida dicitur, etiã ſi talis perſona excõicata ſit.

Obiectio. Dices, ergo eadẽ ratione poterit excõmunicatus beneficii poſſeſſionẽ poſtulare, & illi data valebit, ſi antea plenũ, & confirmatũ ius beneficii obtinuit, quia quod reliquũ eſt, ad factum tãtũ pertinet, quod excõmunicato licite, vt recuperare rẽ ſuam, vel poſſeſſionem hæreditatis adire. Reſpondeo eſſe diſparẽ rationẽ propter Soluitur. quã probabilius cenſeo oppoſitũm in excõmunicato ipſo, tũ quia quod excõmunicatus poſſit Exc. non poteſt accipere poſſeſſionem ſui beneficii. accipere poſſeſſionem beneficii, eſt magnus fauor eius, nõ vero quod poſſit alteri dare tũ etiã quia excõmunicatus eſt ſuſpẽſus ab omni vſu ſui beneficii, & priuatus omnibus fructibus, & cõmodis eius, ergo eſt etiã priuatus à poſſeſſione capiẽda, ſi illã nõ habet, quia nõ eſt dubiũ, quin ille ſit vſus valde vtilis, & cõmodus beneficii, nã, licet poſſeſſio nõ cõferat nouũ ius, multũ tamẽ illud firmat, & ſecurius reddit. Denique actus ille ex parte eius, qui poſſeſſionẽ accipit, iuris ſpiritualis exiſtit, & ideo ſi ipſe excõicatus ſit, illi prohibitus eſt, & inualidũ eſſe cenſeo.

An reſignatio beneficii ab excommunicato in fauorem tertij facta, ſit valida.

11 ET ſimili modo expediẽdũ videtur aliud dubiũ, de renunciatione beneficii ab excõmunicato facta in fauorẽ tertii. Videri enim poteſt illa reſignatio valida, quia nõ eſt actus iuriſdictionis ſed actio omnino priuata, & ex proprio ac perſonali dominio. Oppoſitum tamen vide- Deciſio. Couar. tur ſupponere Couarruuias dict. cap. *Alma*, p. 1. §. 7. n. 9. verſic. *Quid autem reſpondendum ſit*, &c. dũ ait collationẽ beneficii, quæ fit ab aliquo vt priuato, & nõ ratione publici muneris, eſſe nullã, ſi ille ſit excommunicatus, etiam occultus. Nõ apparet autẽ qua ratione poſſit melius collatio beneficii tribui priuatæ perſonæ, quam propter renũciationem proprii beneficii, eſt ergo hæc renunciatio inualida. Et in eã ſententiam refert ibi alios auctores. Ratio vero eſt, quia excõmunicatus priuatus eſt omni vſu ſui beneficii, item priuatus eſt omnibus fructibus eius, ergo multo magis eſt priuatus poteſtate donandi illud alteri. Dices, Nõ ipſe donat, ſed prælatus Eccleſiæ, in cuius manibus reſignat. Reſpondetur, ſi ſimpliciter reſignaret, Obiectio. Soluitur. & prælatus libere cõferret cui vellet, valida quidẽ eſſet actio, quia excommunicatus tũc nullo modo concurrit poſitiue (vt ſic dicam) ad collationem beneficii, ſed ſolum ad ſpoliãdum ſe: quod facere poteſt, quia illud proprie ad merũ factum pertinet, & non eſt vſus alicuius ſpiritualis poteſtatis, vel iuris, ſed propriæ volũtatis, & ideo diximus ſupra excommunicatũ non poſſe beneficiũ acquirere, poſſe tamẽ illud amittere. At vero quando renunciatio fit determinate in fauorẽ tertiæ perſonæ, ille qui renũciat aliquo modo cõcurrit ad collationem beneficii, ſaltem deſignando perſonã, ita vt alteri dari non valeat. Vnde quodammodo participat rationẽ præſentationis, quare ſicut illa inualida eſt ab excommunicato facta, ita & hæc, & eadẽ proportione de vtraque iudicandũ cenſeo. Nec diſputo modo, an talis renũciatio in fauorẽ tertii licite, & abſque ſimonia fieri poſſit corã Epiſcopo, vel Põtifice, aut de licentia illius, vel ſine pacto, &c. nã hæc nõ ſpectant ad hunc locum,

locũ, aliquo enim modo licite fieri poteſt, & de illo loquimur, cætera alibi explicanda ſunt.

15 *De quo excõ. procedat reſolutio data iuxta Extr. Ad euitãda.*

Hic vero ſpecialẽ dubitationẽ habet an procedat hoc nõ ſolum in publico excõmunicato, ſed etiã in occulto. Couarruuias ſupra ſentit in vtroq; procedere. Et ratio, quæ ex illo ſumitur eſt, quia reſignare ꝓ priũ beneficiũ nõ eſt opus officii publici, ſed priuatæ perſonæ, quanuis autẽ in his, quæ ſunt publici muneris, reſpublica, ſeu Eccleſia prouideat, vt acta à perſona inhabili valeant, ſi impedimẽtũ ſit occultũ, tamẽ in actionibus priuatis non ita prouidet, quia hoc nõ ſpectat ad cõmune bonũ, neque iura de priuatis actionibus loquũtur. Quæ doctrina ſũpta eſt ex Innocẽtio in cap. *Cũ dilectus*, de Cõſuetud. n. 5. & communiter recepta eſt. Additque Couarruuias, per Extrauagãtẽ *Ad euitãda*, nihil in hoc immutatũ aut innouatũ eſſe. Verum tamẽ, licet illa cõmunis doctrina in iure antiquo vera ſit, & optima ratione fũdata, ex vi tamẽ Extrauagantis *Ad euitanda*, dicẽdũ cenſeo, prædictã actionem eſſe inualidã factam ab excommunicato vitãdo, de non vitãdo autẽ, aut licet publicus ille ſit, idem iudiciũ eſt, quod ſupra de præſentãte excõmunicato tulimus, quia vt dixi, eadẽ eſt de vtroque ratio quo ad cætera, ergo & quo ad hoc. Itẽ quia ille excõmunicatus nõ eſt vitandus in cæteris actibus, vel negotiis, ergo neque in hoc: poteſt ergo eius reſignatio acceptari in fauorẽ eius cui reſignatio fit: & ita etiam ſeruatur intẽtio Extrauag. *Ad euitanda*, quia non fit fauor excommunicato, ſed alteri, quẽ nõ eſſe excommunicatum ſupponimus.

DISPVTATIO XV.

De Septimo effectu excommunicationis, qui eſt priuatio ciuilis, ſeu politicæ communicationis in quo plures includuntur.

HActenus dictũ eſt de ſpiritualib. incõmodis quibus excõmunicatus afficitur, & bonis, quibus priuatur: de quibus quia præcipuũ locũ in hac materia tenent, ſigillatim, & copioſe diximus. Nunc dicendũ eſt de tẽporalibus incõmodis; & priuatione externæ excõmunicationis in iis, quæ ad ciuilem & humanã vitã ſpectãt. Quæ in duo capita diſtingui poſſunt, vnũ (quod generatim dici poteſt humana, ſeu ciuilis conuerſatio) cõprehendit omnes actiones pertinentes ad cõmunicationẽ mere priuatam, quæ ſub illo verſiculo continentur, *Os, orare, vale cõio, menſa negetur*, de cuius intelligentia A poſtea dicam. Aliud vero caput cõprehẽdit actiones aliquo modo publicas, vt ſunt iudiciũ ferre, Rempublicam temporaliter gubernare, & aliæ, quæ his reſpõdẽt, vel cum eis cõiunctę ſunt. Poſſumuſq; totã hãc vocare foreſem cõmunicationem. Sub hoc ergo duplici capite plures alios effectus excommunicationis cõprehẽdemus: de quibus Summiſtæ, alii Doctores præſertim Canoniſtæ, & ſigillatim & copioſe diſputant.

B SECTIO I.

Vtrum Excommunicatus priuatus ſit omni ciuili communicatione

1 *Axioma generale.*

REgula generalis eſt, excommunicatũ priuatũ eſſe omni ciuili communicatione aliorũ fidelium per ſe loquendo, exceptis tantum caſibus in iure expreſſis. Eſt cõmunis Theologorum in 4. d. 18. vbi D. Thom. q. 4. artic. 1. Richardus, & Paludanus, Argẽtin. d. 19. Soto d. 22. Adrian. q. 3. de Clauib. Sũmiſtæ verb. *Excõicatio*, Nauarr. c. 27. à nu. 17. Couarruuias cap. *Alma*, p. 1. §. 1. qui alios refert. Et fundatur in definitione excõmunicationis ſupra tradita, & iuribus ex quibus illã deduximus, & in particulari ſumitur ex ca. C *Nuper*, ibi, *vel oſculo, aut etiam comedendo*, & in ca. penult. ibi, *Quæ à cõicatione fideliũ ſeperat*, de Sẽt. excõmun. & ex ca. *Si aliquãdo*, eodẽ titulo, quatenus Põtifex ibi declarat per ſuas litteras, quę cũ ſalutationis aliquo ad excõicatũm deſtinãtur, illum nõ abſolui, quando per ignorãtiam, aut inconſiderationẽ ita expediuntur: ſupponit ergo etiã ſaltationẽ huiuſmodi excõmunicato denegandam eſſe. Idẽ probatur ex cap. ſecund. de Exceptionibus ibi, *In locutione, vel oratione*, & infra, *Cum à cõicatione fideliũ ſit remotus*. De eadẽ re ſunt multa iura 11. q. 3. & ſpecialiter in cap. *Sicut Apoſtoli*, notãda ſunt illa verba, *Si quis nõ excõicatis aduerſando regulas ſciẽter ſaltẽ in domo ſimul locutus fuerit, ille communione priuetur*: & in cap. *Excõicatos*. *Aut cibo*, D *aut potu, aut oſculo, nec aue eis dicat*: & cap. ſequẽti, *Nec palã, nec abſcondite* dicitur loquẽdũ eſſe cum illo. Idem ſumitur ex ca. *Ad menſam*, cap. *Siquis laicus*, & aliis multis tũ ibi, tum 24. q. 1. & ſæpe alibi. Ratio vero non eſt alia, niſi prohibitio Eccleſiæ, & inſtitutio huius cẽſuræ cũ ratione eius ſupra loco tradita,

D. Thom. Rich. Palud. Argen. Soto. Adr. Nauar. Couarr. Cap. Nuper, & ca. pen. & c. Si aliquãdo de ſen. excom.

Cap. 2. de excep.

Cap. Excõicatos cum ſeq. 11. q. 3. 24 q. 1.

2 *Actiones circa excõic prohibitæ ad quinq. reducuntur. Quæ actiones per Os. ſignificantur.*

Ex his ergo iuribus ſumptæ ſunt illæ voces, ad quas Doctores reduxerũt actiones omnes ad hãc cõicationem ſpectãtes, Scilicet, *Os, orare, vale, communio, menſa negetur*, Os enim proprie ſignificare videtur oſculũ pacis, de quo in particulari fit ſermo in dictis iuribus, & ſub illo cõprehẽditur quodlibet ſignũ amicitiæ & beneuolẽtiæ ſpecialis excõicato exhibitum. Sub illa etiã particula, comprehenditur cõfabulatio, vt commu-

Digitized by Google

communiter exponitur; & omnis ſermo cũ ex communicato, ſiue ſecrete, ſiue palã, ſiue mutuo colloquẽdo, ſiue loquendo tantum, aut aures ei præbendo, ſic enim hic effectus ab omnibus exponitur, & ſumitur ex citatis iuribus. Rurſus extenditur hæc pars ad locutionẽ per literas, vel per nunciũ, vel per nutus, quacunque enim ratione fiat, eſt humana collocutio, & cõmunicatio, quæ licet per *os* ſignificetur, quia vox eſt præcipuum inſtrumentũ huius communicationis; tamen ſub illa cõprehenditur omne inſtrumentum, quod loco vocis vſurpari ſolet. Atque hæc eſt etiam communis ſententia.

3 Quid per verbũ vale

Rurſus, omiſſo verbo *orare*, quod nõ ſpectat ad hanc ciuilẽ communicationẽ, ſed ad ſpiritualem ſuperius declaratam; per verbum *vale*, ſignificatur omnis ſalutatio honorifica quæ reſpectu excommunicati prohibita eſt, vt ex citatis decretis conſtat. Et continetur hæc pars quodammodo in præcedẽte, nã honorifica ſalutatio rationalis perſonæ quædam allocutio ad illã eſt, qa ſignificatur illi bona æſtimatio, & interior reuerẽtia, quæ ad illam habetur: ac propterea etiam excommunicato exhibenda non eſt, quia quandiu talis eſt, dignus non eſt tali æſtimatione, vel ſignificatione eius. Et fũdatum hoc videtur in illis verbis ſecund. Ioannis 1. *Neque aue ei dixeritis*, quod de hæreticis, & ſchiſmaticis expoſuit Beda, & habetur in cap. *Omnis*, 24. quæſt. 1. Quidã autẽ hoc reſtringunt ad eam ſalutationem, quæ verbis fit: quã in rigore ſignificare videtur verbum *Vale*, aut apud Ioannem verbũ *Aue*, quia pœnæ cũ ſint odioſæ, reſtrĩgẽdæ ſunt. Ita Angelus verb. *Excõmunicatio*, 8. n. 5. Antoninus 3. p. tit. 25. cap. ſecũd. in princip. Soto, quanuis ſcrupuloſè in 4. d. 22. quæſt. 1. artic. 4. & Iacobus de Graff. libro 4. caſuum cõſcien. ca. 12. num. 5. Vnde conſequẽter aſſerunt qui reuerentiã exhibet, vel reſalutat excõmunicatum ei aſſurgẽdo, vel caput aperiendo, vel aliud ſimile vſitatum ſignum exhibendo, dummodo nõ loquatur, nõ peccare, neque incurrere excommunicationẽ minorẽ. Quorum ſententia licet ad praxim accomodata ſit, & vnã poſſit excuſationem habere, quæ eſt cõſuetudo; in rigore tamẽ iuris non videtur vera, tũ quia ſimpliciter iure prohibetur omnis cõmunicatio, vt ſuprà citatum eſt: hæc autẽ reuerentiæ ſignificatio, etiã ſi ſolis nutibus fiat quædã communicatio eſt, non minus, quã locutio alia facta nutibus, tum etiam quia morali æſtimatione tã eſt actus duliæ, vel obſeruantiæ nutibus exhibitus honor, quã verbis; imo regulariter potius fit aliis actibus externis, quã voce: lex autem, quæ vetat hunc actum honoris, ſimpliciter intendit prohibere actum obſeruantiæ exterioris erga excõmunicatũ quanuis forte vtatur verbo pertinente ad vocẽ, quia nõ potuit vno verbo omnes materiales actus cõprehendere, & voces ſunt expreſſiora ſigna humanæ communicationis. Nam, ſi ob eam cauſam hæc prohibitio ad propriam vocem reſtringitur, eadem vel maiori locutio erit eodem modo reſtringenda, quod nemo dicet: alioqui hæc prohibitio inutilis, & ridicula fieret.

1. Ioan. 1. Quorũdã reſtrictio.

Angel. Antonin. Soto. Graff.

Reiicitur.

4 Reſtrictio alia Iprobatur.

Dicunt vero nonnulli ex citatis auctoribus, licitũ eſſe exhibere illa ſigna, ſi id nõ fiat intentione honoris præſtãdi, ſed ſolum ad vitandũ ſcandalum, vel propter vrbanitatis indicia. Sed primũ hoc idẽ dicere poſſunt de voce. Deinde

A exhibere ſigna honoris ſine intentione honorãdi fictio quædã eſt, & moraliter, prout hic & nũc fit, mendaciũ continet: ac denique etiam prohibetur illa lege, qua ſimpliciter vetatur talis honoris exhibitio, ſicut exhibere honorem idolo abſq; intentione honorandi eadem lege religionis prohibetur: In rigore ergo hoc genus actionũ prohibitum eſt ex vi excommunicationis, quanuis fortaſſe nonnullæ ex his propter cõſuetudinẽ, vt dixi, excuſari poſſint. Hæc enim prohibitio humana eſt, quæ per conſuetudinẽ derogari potuit. Locutus ſum autẽ de honorifica ſalutatione, quia, vt omnes auctores dicunt, verbis deprecatoris, & præſertim iis quæ ad emendationem & reſipiſcentiam poſtulandam pertineant, licitum eſt ſalutare excommunicatos, quoniam & pro excommunicato orare priuatim licet, vt ſupra diximus, & de iis quæ ad excommunicatum pertinent, & iuuare poſſunt ad conuerſionem excommunicati, loqui etiam cum illo poſſumus, vtrunque autem horum virtute continetur in illo ſalutãdi modo.

5 Quid per verbũ cõmunio denotetur. D. Tho.

Communio, quæ quarta vox erat illius verſiculi, ſi per antonomaſiam pro vſu Euchariſtiæ ſumatur, huc non ſpectat, ſed ad ſpiritualẽ communicationem, & ita intellexit illã vocem D. Thom. in 4. d. 18. quæſt. ſecũd. artic. 1. explicat tamen generaliter de tota communione ſacramẽtorum: ſi vero ſumatur iuxta propriam vocis ſignificationem, comprehendit generatim totum effectum excommunicationis; accommodata ergo videtur illa vox ad ſignificandas alias actiones externæ communicationis, quæ proprium non habent, & ſub aliis vocibus non cõprehenduntur, at eſt v.g. cohabitatio, cooperatio ſeu ſocietas in aliquo negotio gerẽdo, & ſimilis. Atque ita exponitur communiter illa vox à Doctoribus. Quanquã poſſent aliter illæ tres voces ita explicari, & accõmodari, vt prima ſcilicet *os*, ad beneuolentiæ, & amicitiæ ſigna, ſecũda, ſcilicet *vale*, ad ſigna reuerẽtiæ, & honoris, hæc vero tertia, ſcilicet *communio*, ad omne genus humanæ cõuerſationis, & ſocietatis, vel cõtractus, qui illã requirat, referatur, nã cohabitatio ſub vltima voce, id eſt *menſa*, ſatis cõgruente ratione cõprehẽdi poſſet. Quicquid vero ſit de vocũ ſignificatione ſub his intelligimus prohibitum eſſe ex vi excõmunicationis quodlibet opus gerere cum excõicato, quod mutuam operã poſtulet, nam hæc ſine dubio humana communicatio eſt. Item prohibitum eſt cum excommunicato comedere, quod in ſpecie declaratur in citatis iuribus, & ab auctoribus multis modis extenditur,

6 Prohibitũ eſt cũ excõmunicato comedere.

Primus & maxime proprius eſt, quando ſimul in eadem mẽſa comedũt non excõicatus, & excõmunicatus; vel quia alter alterũ inuitat vel quia veluti communẽ, aut ſocialem vitam agunt, ſiue cõmunes cibi omnibus opponantur, ſiue ſingulis proprii, quolibet enim ex his modis humana cõicatio intercedit. Quæ tamẽ nõ inuenitur, quãdo veluti caſu, & ſine vlla relatione vnius ad alterũ, vel vtriuſque ad vnũ quaſi corpus, in eadẽ domo, aut etiã materiali mẽſa vnuſquiſque ſuis cibis vtitur, quia illa re vera nõ eſt cõmunicatio eorũ inter ſe, & ideo, id nõ eſt prohibitũ. At vero, ſi vterq; ad eandẽ mẽſam cõueniat ab vno tertio inuitatus etiã in aliena domo, iudicio fere Doctorũ omniũ ibi interuenit com

nit com

Digitized by Google

Abb. *Couarr.*

Atque ita ſentiunt communiter Doctores, vt videre licet in Abbate, & aliis in cap. *Poſtulaſtis*, de Clerico excommun. miniſtr. Couarruias in cap. *Alma*, par. 1. §. 7. num 9. Quapropter ſic prouiſus de beneficio, intruſus, potiùs appellari ſoles, iuxta ſtilum Curiæ. Sumiturque ex dicto cap. *Tanta*, de Exceſſib. Prælator. in verbo illo, *Intruſit*. Tenebitur ergo huiuſmodi intruſus in conſcientia tale beneficium relinquere abſque alia condemnatione: quia nec poteſt iuſtè retinere rem non ſuam, nec illius fructus percipere; & aliunde iniuriam etiam facit Eccleſiæ beneficium retinens ſine vero titulo.

Ab excōmunicatione in beneficio intruſus tenetur illud relinquere.

Quòd ſi alius in eodē beneficio prouiſus ſit ab eo, ad quem poteſtas conferēdi illud deuoluta fuerit, illi etiam faciet iniuriam, eum à conſecutione, vel poſſeſſione beneficii impediendo; tenebiturque proinde illi reſtituere expenſas, vel alia quæcunque damna, quorum cauſa fuerit per ſe loquendo, & ſecluſa probabili ignorātia, vel alia ſimili accidentali excuſatione.

3 *De quo excommunicato intelligitur propoſita regula.*

Ad maiorem autē huius regulæ expoſitionē ſicut in aliis fecimus, declarandi eſſent tres termini de quo videlicet excommunicato ſit ſermo, & de quo beneficio Eccleſiaſtico & quid nomine collationis comprehendatur. Sed de primo iam ſatis in ſuperioribus eſt dictum: nā eadem expoſitio ibi data, hic applicanda eſt; ſimpliciter enim ſermo eſt de excommunicato & ideò quilibet comprehenditur quacunque cauſa, & quocunque iure, vel ſententia excommunicatus ſit, dummodo validè, & non ſola hominum exiſtimatione excommunicatus ſit. Solum neceſſe eſt, vt excommunicatio ſit publica, nam occulta non impedit actus publicos etiam ſecundum ius antiquum, ſaltem quo ad alios aut ne validi ſint, quamuis impediat quo ad ipſum excommunicatum, ne licitè illos faciat. Quod etiam in collatione beneficiorum procedere notauit Couarruuias ſuprà, & probant iura, & rationes adductæ. Quapropter iuxta ius nouum Extrauagantis, *Ad euitanda*, collatio beneficij facta à quolibet excommunicato non denunciato nominatim, etiamſi alias ſit publicus, excepto Clerici percuſſore, valida erit, non in fauorem conferentis, ſed eius, cui cōfertur: hunc enim dicta Extrauagans intendit.

Couarr.

4 *An peccet excommunicatus nō vitādus beneficiū cōferens.*

Hic verò non immeritò dubitat aliquis, an peccet huiuſmodi excōmunicatus, tale beneficium conferendo, nam ſi peccat, alius etiam peccabit ſuſcipiendo, & multò magis inducendo illum, quod repugnat fauori, quem Eccleſia illi concedit. Et ideò cenſeo, ſi excōmunicatus id faciat ad petitionem alterius, & ſolum in fauorē eius in eo actu non peccare, ſicut in ſimilibus dictum eſt in ſuperioribus; quia alioqui illa conceſſio vel fruſtrà eſſet, vel ſcandalum potius, & occaſionem peccandi daret, quam pericula tolleret, quod eſt contra finem illius legis. Denique addendum hic eſt, non ſolum ipſum excōmunicatum, ſed etiam qui eius vicem gerit, & ab eo in iuriſdictionis vſu pendet non poſſe beneficium conferre, quando ipſe principalis excommunicatus eſt, vt Vicarius Epiſcopi excōmunicati; vel delegatus, exiſtente excommunicato delegante: quia cenſentur quaſi vna perſona, ſeu vna iuriſdictio, quæ ad inſtrumentum non deſcendit, ſi ſuſpenſa eſt in cauſa principali, iuxta ſuperius notata ex c. de Offic. Vicarii 16.

Gerens vicem excōmunicati nō poteſt beneficiū cōferre.

Quod verò ſpectat ad ſecūdū de Eccleſiaſtico beneficio, nihil etiam occurrit hic notatu dignū nam comprehenditur omne id, quod hac voce propriè ſignificatur, ſcilicèt, ius quolibet perpetuum ad percipiendos temporales fructus Eccleſiaſticos, quod ſine canonica inſtitutione legitimè non obtinetur, vt dicitur in cap. 1. de Regul. iur. in 6. Ac proinde ſēper datur aliquo ſpirituali titulo, ad munuſque aliquod ſpirituale exercendum: nam beneficium omne propter officium datur. Omnia ergo beneficia, ſiue ſimplicia ſint, ſiue curam animarum habentia, & ſiue maiora ſint, ſiue minora: denique omnia quæ ſuprà diximus, excommunicato conferri non poſſe, ab excommunicato non poſſunt cōferri. Neque hic habet locum quæſtio de penſionibus, tum quia conſtat, penſionem propriè ſumptam non eſſe beneficium Eccleſiaſticum (non enim agimus de præſtimonio, illud enim verè, ac propriè Eccleſiaſticum beneficium eſt & ſub dicta regula comprehenditur) tum etiam quia penſionem ſolus Pontifex Summus propriè conſtituere, ac conferre poteſt: ipſe autem excommunicatus eſſe non poteſt. Et ideò in propria collatione penſionis non habet locum hæc quæſtio. Quid autem de illa dicendum ſit, quatenus ex conſenſu, aut præſentatione inferioris pendet, dicā in ſequentibus. Item de dignitate Summi Pontificis dicam in ſequenti puncto: nam hic non habet locum quæſtio circa illam, vt ibi explicabo.

Quæ beneficii collatione priuatus ſit excommunicatus.

An electio ab excommunicato facta ſit nulla.

Circa tertium punctū, quamuis conſtet collationem beneficij in rigore ſumptam eſſe actionem illam, qua ius, ſeu dominium in beneficium ipſum transfertur; nihilominus propoſita regula latius extendenda eſt: multa enim comprehendit, quæ non ſunt propriè benefici collatio, tamen ad illam proximè ordinantur, & quaſi per analogiam illam participant; ideòque iuxta diſpoſitionem iuris ſub eadem regula comprehenduntur. Primum igitur electio facta ab excommunicato irrita eſt, quanquam talis electio non ſit ſemper ipſius beneficij collatio, vt per ſe notum eſt. Probatur autem hoc ex ca. *Cum inter*, 1. de Elect. vbi ſermo eſt de electione facta a ſuſpēſis, & caſſanda dicitur, id eſt, caſſa declaranda, vt ibi Gloſ. exponit. Idē habetur in c. *Cum dilectus*, de Cōſuetud. & in c. *Conſtitutis*, 1. de Appell. vbi de excōicato, & de nominatione ab eo facta ſermo eſt. Et ita in hac ſententia cōueniunt Gloſſæ, & Doctores in citatis locis, Innocentius, Abbas, & alij in c. 2. de Poſtulatione prælator. & plures refert Couar. c. *Alma*, par. 1. §. 7. nu. 9. Syluest. verbo *Electio* nu. 5. Ratio verò eſt, quia excōicatus ſuſpenſus eſt omnino ab officio, & beneficio: & ideò nihil eorum agere valet, quæ ratione officij, aut beneficii illi conueniunt; quorum vnum eſt electio. Item quia electio inter actus iuriſdictionis cōputatur: quatenus eſt actus cuiuſdam publicæ poteſtatis, & ad cōem bonum, & regimen ſuo modo ordinatur: ergo ſicut alij actus iuriſdictionis, ita & electio ab excommunicato facta irrita eſt. Quod fit, vt ſi electio ab vno tantum facienda ſit, & ille ſit excommunicatus vel à multis, ſeu Capitulo, cuius ſingulæ perſonæ oēs excōicatæ ſint, electionem eſſe irritā; quia omnia, & ſingula ſuffragia inualida ſunt. Id quod etiā à ſimili ſumitur

Reſolutio

Gloſ. *Innoc.* *Abbas.* *Sylueſter*

Digitized by Google

tur ex cap. vnico, *Ne Sede vacante* in 6.

7 *Sitne valida electio à Capitulo facta, cuius aliquæ perſonæ excõmunicatæ ſunt.*

Nonnulla verò difficultas eſt, quid dicendũ ſit quando electio facienda eſt à pluribus, ſeu Capitulo, & quidam eorum excommunicati ſunt; alij verò habiles qui per ſe ſufficerent ad electionem faciendam. Et hinc ſumitur ratio dubitandi: nam vnius, vel alterius excommunicatio ſolum poteſt ipſius actum, ſeu ſuffragium irritare, non verò aliorum: cur enim vnius culpa vel pœna alijs nocere debet? Sed aliorum ſuffragia ſufficere poſſunt ad ratam electionem faciendam: ergo rata erit non obſtãte quorundam excommunicatione. Et confirmatur: nam quando aliquid electores inhabiles propter alias cauſas diſtinctas à cenſura, admittuntur cum habilibus ad eligendum, electio non propterea irrita cenſetur, vt colligitur ex cap. *Cùm vintonienſis*, de Elect. & ex vſu in prouiſione non tantum beneficiorum, ſed etiam aliorũ officiorum, aut cathedrarum, &c. ergo idem erit in cenſuris. In contrarium autem videtur facere textus in cap. *Ad probandum*, de Re iudicata: vbi ſententia à pluribus iudicibus lata, ex quibus vnus excommunicatus erat, irrita declaratur: ergo idem dicendum eſt de electione ob rationem proportionalem. Idem confirmat cap. *Super Abbatia*, de officio Delegat. vbi factum à duobus pro infecto habetur, eò quòd alter eorum poteſtate carebat: ergo ita dicendũ eſt in propoſito.

8 *Notanda pro dubij reſolutione.*

Circa hoc multa dicunt Iuriſtæ, ſed omiſſis opinionibus, diſtinguendũ eſt de electione: nã interdum ita poteſt fieri à multis, vt omnium conſenſus, & conformitas ad valorem electionis requiritur, ita vt valor eius, & ab omnibus, & à ſingulis pendeat. Aliquando verò requirit electio certum numerum ſuffragiorum, ita vt cum paucioribus ſubſiſtere non poſſit: ſæpæ verò non requirit determinatum numerum eligentium, ſed maiorem partem, vel (ſi canonica ſit electio) duas partes ſuffragiorum in quocunque numero illi ſint. Præterea aliquando fit electio publicis ſuffragijs, ita vt cæteris electoribus conſtet, pro quibus ſinguli ſuffragiũ ferant: ſæpius verò ſuffragia ſunt ſecreta, quanquam poſtea conſtet, quis numerus ſuffragiorum vnicuique eligendorum obuenerit. Quod etiam aliquando ſub ſecreto teneri præcipitur iis, qui ſuffragia computant, interdum verò in publicum profertur. Denique aliquando excommunicatus admitti poteſt ad ſuffragium ferendum cum non excommunicatis, ipſis inuitis, ſcilicet vel ignorantiam probabilem, vel per violentiam ſufficientem ad cauſandum morale inuoluntarium.

9 *Si ad electionẽ certus eligentiũ numerus requiritur exiſtente aliquo excõmunicato eſt nulla. Cap. Ad probandũ de Re iudicata.*

Primò igitur quando requiritur certus numerus eligentium, & ille completur per ſuffragium excommunicati, clarum eſt inualidam eſſe electionem, quia eius valor pendet à ſingulis neceſſarium numerum complentibus: ergo oportet, omnes, & ſingulos eſſe habiles: aliàs perinde eſt ac ſi à paucioribus fiat quam requirantur. Atque hic videtur eſſe caſus dicti cap. *Ad probandum*, nam ibi poteſtas delegata erat duobus non in ſolidum, ſed coniunctim: & ideò talis numerus delegatorum in ſtatu habili neceſſarius erat ad valorem actionis; ac proinde vnius excommunicatio ſufficiens fuit ad irritandam actionem. Et ſimilem fuiſſe videtur in dicto c. *Super Abbatia*.

10 *Si omnium conſenſus requiratur ex præſentia vnius excommunicati nõ fit electio nulla. Niſi ſit certus numerus definitus.*

A Atque hinc fieri videtur, vt ſi ad valorem electionis neceſſarius ſit omnium ſuffragiorum cõſenſus non poſſit eſſe valida, ſi vel vnus eligẽtiũ excõicatus ſit. Patet, quia ſi vnus diſſentiret, electio eſſet nulla: ergo eadem ratione, ſi vnius ſuffragium inualidum eſt, erit electio nulla. Veruntamen ſi quis rectè attendat, hoc non procedit, niſi ſimul cum conſenſione ſuffragiorum certus numerus eorum requiratur: nam ſi non ſit numerus definitus, ſed ſolum requiratur concordia eorum, qui ad electionem conuenerint, ſiue plures, ſiue pauciores eſſe contingat: tunc ſi de facto omnes in vno eligendo conueniant, non eſt cur electio ſit irrita & ſi vnus electorum excõicatus ſit: quia inde ſolum fit, vt veri, & habiles electores num. pauciores ſint: non tamen vt non ſint concordes. B Et ideò ſicut ſi vnus abeſſet, nihilominus electio eſſet valida; ita etiam ſi vnus ſit excõicatus, non eſt cur ex hoc præciſo capite ſit inualida, niſi alio ſpeciali iure irritetur, quod poſteà videbimus. Secus verò eſſet, ſi vnus eligentium ab aliis diſſentiret; tunc. n. aliter de electione ſecreta, aliter de publica cenſendum erit: nam ſi ſit publicè, conſtare poterit, an ille qui diſſentit, ſit idẽ, qui excõmunicatus eſt, vel alius. Et ſi ſit alius, erit quidem electio nulla non ſanè propter excommunicati cõcurſũ, ſed propter defectũ requiſitæ conditionis ex parte habilium eligẽtium, ſcilicet conſenſionis oĩum. Si verò qui diſſentit, eſt idem, qui excõicatus eſt, nõ oberit excõicato, ſed proderit C potius, vt valida ſit: nam cũ ille reuera non ſit verus elector, quòd diſſentiat, nihil ad ualorem electionis refert: quod tamen ſecus fuiſſet, ſi ille excõicatus non eſſet. At verò ſi talis electio ſecretò facta fuiſſet, neceſſariò fuiſſet inualida ꝓpter incertitudinem, an is, qui diſſentit, fuerit ex veris electoribus, necne: & moraliter præſumitur ex illis eſſe, quia plures ſunt.

Quid ſit tum ſi vnus diſſentiat.

11 *Quid dicendum de electionibus, quæ non certũ numerũ ſuffragiorũ ſed maiorem partẽ requirũt.*

In electionibus verò, quæ nec certũ numerũ eligentium, nec omnium conſenſionem poſtulant, ſed ſolum maiorem, aut duas partes ſuffragiorum, in primis conſiderandum eſt, an exceſſus ſuffragiorum ex parte electi tantus ſit, vt quamuis eis adiungantur, qui excõicati ſunt, & tanquam inhabiles reppellantur, adhuc ſuperſit ſufficiens numerus ad electionem cõplẽdã, vel è contrario contingat. Nã quando res accidit D priori modo, videtur electio eſſe valida, nõ obſtante excommunicatorum interuentu; quãdoquidem licèt eorum ſuffragia nulla ſint, quæ ſuperſunt, ad eligendũ ſufficiunt: nam ſi illi excommunicati abfuiſſent, cæteris eodem modo ſuffragantibus, electio fuiſſet valida, vt in caſu ſupponimus, ergo quamuis ipſi adfuerint, cum ad valorem electionis nihil conferant, nec neceſſarij ſint, non poſſunt, per ſe, & ex natura rei loquendo, inualidam electionem reddere, ſiue illa publicè ſiue ſecretò fiat, dummodò ſatis conſtet, tantum fuiſſe exceſſum ſuffragiorum, vt excommunicatorum auxilium, ſeu concurſum non requirat. Atque hoc confirmant rationes dubitandi in principio poſitæ. Imò addo vlterius, in hoc dandam eſſe fidem teſtimonio eorũ, ad quos ex officio pertinet vota ſupputare, etiamſi iuxta ritum in tali electione præſcriptum, declarare non debeant ſuffragiorum numerum; ſed ſolum quis fuerit electus: nam illi ſunt tanquam Iudices in ea cauſa conſtituti, & ideò ſi ipſi declarauerint, ſecluſo

Digitized by Google

excommunicato, vel excommunicatis tanquã non electoribus, adhuc ſupereſſe ſufficientem numerum, vt talis electus ſit; talis electio valida erit non minus quàm ſi in abſentia excõicatorum cum eadem declaratione facta fuiſſet.

12 At verò quando exceſſus, ſeu numerus ſuffragiorum tantus non eſt, ſed talis, vt ablato vno, vel altero (iuxta numerum excommunicatorum) reliqui ad electionem faciendam non ſufficiant, tunc ſubdiſtinguendum eſt de electione publica, & ſecreta, nam ſi eſt publica, in illa apertè conſtabit, an excommunicati fauerint electo, vel non; nam ſi pro eo ſuffragia tulerunt manifeſtum eſt electionẽ fuiſſe nullam ex defectu ſufficientis numeri ſuffragiorum habilium, ſi verò non dederunt, electio erit valida, quandoquidem ſine illis eſt ſufficiens numerus, & procedunt aliæ rationes factæ. Si autem electio ſecretè fit inualida eſt neceſſariò iudicanda, propter incertitudinem ſufficientis numeri eligentium habilium iuxta dicta in priori puncto. Solum aduertere oportet, in eo caſu neceſſarium numerum ſuffragiorum computandum eſſe, ſecluſis excommunicatis, ſolumque habito reſpectu ad eligentes habiles; vt v. g. ſi viginti ad eligendum conuenerunt, & vnus, vel duo fuerunt excommunicati, numerus ſufficiens, vt electio facta cenſeatur, à maiori parte erit denarius, quia ſecluſo excommunicato, vel excõmunicatis, illa eſt maior pars ſuffragiorum habiliũ & ſic de aliis, proportione ſeruata. Atque hanc doctrinam attigit breuiter Richardus in 4. d. 18 art. 7. q. 1. ad 3. quæ & nititur ratione naturali, præſuppoſita excommunicatione, & eſſe poteſt generalis ad omnes electiones, in quibus aliqui electores inhabiles interueniunt.

Notabile.

Richar.

An electores qui excommunicatos ad electionẽ volũtariè admittũt, validè eligant.

13 *Quorũdã Canoniſtarum ſententia.*

At verò nonnulli Canoniſtæ quandam limitationem inſinuant, dum diſtinctione ſuprà data vtuntur ſcilicet, quod vel electores non excõmunicati ſciunt alios eſſe excommunicatos, & voluntariè eos admittunt, vel illi ignorant, & bona fida procedunt, ſi ſciunt, inuiti eos admittere coguntur ad ſimul eligendum. Quando ignorantia, aut vis intercedit abſolutè docent, electione eſſe validam, id eſt (ita enim interpretor) propter conſortium excommunicatorum, præciſè in eo ſiſtendo, non variari, nam vt omnibus conſideratis ſimplicite debeat electio valida cenſeri, applicandam cenſeo doctrinam datam, quoniam circunſtantiæ, ibi declaratæ per ſe, & ex natura ſua neceſſariæ ſunt ad valorem electionis. Quando autem excommunicati voluntariè ad ſuffragium admittuntur abſolutè, & ſine diſtinctione, docent electionem eſſe inualidam, præciſè ex hoc defectu, quod fit cum voluntaria admiſſione excommunicatorũ ad eligendum, etiamſi alioqui concurrant ſufficientia ſuffragia habilia. Ita tenet Innocentius in c. *Illa* de elect n. 3. & Abbas n. 7. & in c. final de procurat. n. 6. Fundatur, quia actus factus à multis, ſeu à communitate admittente aliquas perſonas inhabiles ad talem actum, inualidus eſt, quando inhabilitas eſt talis, vt non tollatur ex eo ſolum, quòd alii cedant iure ſuo; ſed talis eſt illa, quæ ex excommunicatione prouenit ergo. Minor ſumitur ex c. *Exceptionum*, de Excep. & aliis ſimilibus. Maior verò patet: nam in primis ſi inhabilitas eſt talis, vt reſpiciat tantum commodum, & ius aliorum electorum; clarum eſt, per eorum voluntariam remiſſionẽ

Innocentius.
Abbas.
Fundamẽtum huius opinionis.

A tolli poſſe, & tunc id nihil obſtare valori electionis: in quo caſu videtur procedere Caput *Cum vintonienſis*, ſuprà citatum. Quando autem impedimentũ tolli non poteſt per conſenſum electorum, tunc habiles, qui ſecum voluntariè admittunt inhabiles ad eligendum, aut ſuum ius ignorant, aut eo vti nolunt: & ita nihil validè faciunt, quia ſine voluntate nihil fit, quæ ratio videtur deſumpta ex dict. c. *Cum ſuper Abbatia* de offic. Deleg. vt notauit Abbas citatis locis.

Sed difficilis ſanè eſt hæc ratio; nec videò, cur ob ſolam ad miſſionem voluntariã perſonæ inhabilis ad eligendum, amittant habiles poteſtatem elingendi, quam habent, vel ad eos deuoluta eſt, aut vnde conuincantur non habere voluntatem vtendi illa poteſtate, ſi autem neutrũ horum verum eſt, nihil eſt cur talis electio ex B hoc ſolo cõſortio inhabilium ſit inualida, ſi cætera neceſſaria concurrant, iuxta doctrinam ſuperius traditam. Explicatur hoc in præſenti materia, nam in primis eſt certum, ſi vnus ex electoribus, ſeu ex Capitulo excommunicatus ſit, poteſtatem eligendi ad reliquos contrahi, dummodo ſufficiens numerus eligentium ex ſpeciali, vel generali ordinatione præſcriptus ſuperſit, vt ſumitur ex capit. vnico, *Ne Sede vacante*, in 6. Deinde huiuſmodi electores licèt voluntariè ſecum admittant excommunicatos ad eligendum, & in hoc fortaſſe peccent, non proptereà priuantur iure, aut poteſtate eligendi: nam hæc eſt pœna quædam, quæ non incurritur, niſi per ius imponatur: nullum autem eſt ius, quod propter illud delictum talem pœnam ipſo facto imponat. Itẽ illud delictum non eſt niſi quædam communicatio cum excommunicato, propter quam ſola excommunicatio mi- C nor incurritur: excommunicatio autem minor non priuat iure eligendi; cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunic. miniſtr. ergo, &c.

14 *Impugnatur.*

Suppoſita verò hac poteſtate, quod non neceſſariò excludatur voluntas vtendi illa, propter uoluntatem admittendi excommunicatos ad eligendum; facilè ex eo probatur, quod hæ duo voluntates nõ ſunt contrariæ, neque repugnãtes: quia conſortium excommunicatorũ in eligendo per ſe conſideratũ non eſt defectus eſſentialis; hoc enim eſt, quod agimus: & ſi oppoſitum ſupponitur, principium petitur, & ſine fundamento proceditur: ergo qui vult conſortium excommunicati in eligendo, nihil vult D cõtra ſubſtantiã electionis, ergo poteſt nihilominus velle efficaciter, & validè eligere quantum poteſt: non eſt ergo repugnantia in his voluntatib. Cuius ẽt ſignũ eſt, quia ipſimet Doctores Canoniſtæ dicũt ſi i eo facto electores moneãt & declarẽt ſe velle eligere, uel coniunctim, vel in ſolidum eo meliori modo, quo poſſunt; tunc electionẽ eſſe validam, non obſtante admiſſionẽ excõicatorum: ergò manifeſtè ſupponunt, illas duas voluntates nõ eſſe per ſe repugnantes. Ex quò nouum ſumitur argumẽtum: nã vnuſquiſque præſumitur, ſuã actionẽ efficere eo meliori modo, quo poteſt; & hoc velle, quamuis id non exprimat: ergo in prædicto caſu præſumũtur tales electores ita eligere: neque oppoſitũ cõſtat ex ſola admiſſione excõicatorum, & eadem ratione ſine cauſa præſumitur eos ignorare ius ſuum: quia poſſunt excommunicatum admittere ex timore, aut amore humano: quia credunt illud nihil nocere iuri ſuo, eò quòd

15

ſciant

Digitized by Google

ſciant ſuffragium excommunicati ad electionẽ nihil conferre. Addo etiam quod licèt ignorent ius ſuum, putantes ſe non poſſe eligere ſine exõmunicatis, illa ignorantia non obſtaret valori actus: quia ille eſt error priuatus, qui non excludit generalem voluntatẽ formalem, vel virtualem faciendi quod vnuſquiſque poteſt, & meliori modo quo poteſt. Sicut in materia de Sacramentis dicunt Theologi, errorem priuatũ miniſtri non excludere intentionem faciendi Sacramentum, prout poteſt, & debet.

16 Exponitur caput *Cum ſuper Abbatis*, oſtenditurque textum illum nõ facere fundamento ſuperioris opinionis

Igitur ex illa generali ratione, quod habiles voluntariè admittant inhabiles ad actionem aliquam, vel electionem ſecum agendam, non rectè infertur, talem actionem, vel electionem eſſe nullam, ſi alias facta à ſolis habilibus cum eodem numero ſuffragiorum, & cæteris conditionibus valida eſſet. Solum videtur id habere locum, quando actus hoc ipſo, quòd à pluribus ſimul fit, & ex conſenſu vnanimi, talis eſt vt à ſingulis illorum tantum fiat, vt à cauſa partiali, & eſſentialiter ab omnibus ſimul pẽdeat. Quo caſu, hoc ipſo quod vnus admittit alium ad conſortium actus, non vult abſque illo quippiam operari: ac propterea ſi alter eorum inhabilis eſt ad operandum, fit conſequens vt tota actio nulla ſit, & huiuſmodi eſt caſus in dicto cap. *Cum ſuper Abbatis*: nam quando cauſa aliqua delegatur duobus, quamuis delegatio ſit cum clauſula vt altero nolente, aũt non valente delegationem exercere, alter ſolus procedere poſſit: ſi poſteà delegatio admittitur ab vtroque & vterque admittit alterum vt condelegatum habilem, iam tunc neuter eorum eſt totalis Iudex (vt ſic dicam) nam ſi vterque non conſentiat in ſingulis actibus, nihil fit. Propter hãc ergo cauſam reſpondet Põtifex in illo textu, proceſſum factum à ſimilibus Iudicibus fuiſſe nullum. At verò non eſt ſimile in electione, quia electio non requirit conſenſionem, vel concurſum omnium eligentium habilium, neque oẽs electores per modum vnius cauſæ totalis conueniunt ad vnum quaſi indiuiſibilem actum (qualis eſt vna ſententia) efficiendum, ſed vnuſquiſque profert ſuum ſuffragium veluti quandam particularem ſententiam, quæ proinde valida eſt, ſi proficiſcatur à perſona habili, etiamſi ſimul admittantur inhabiles ad ſuffragia ferenda, que quidem inualida erunt ſi tamen ab illis non pẽdeat electio: non apparet vlla ratio, propter quã illam irritent, vt ex ſuperius dictis ſufficienter probatum eſt.

17 Quapropter ſi eſt defendenda communis ſententia Canoniſtarum, electionem factam cum voluntaria admiſſione excommunicatorum ad eligendum nullam eſſe, fundãda erit in aliquo ſpeciali iure poſitiuo, quod in odium excommunicationis, & quaſi in uindictam iniuriæ, quæ per eum actum fit Eccleſiaſticæ poteſtati, talem electionem irritam faciat. Non inuenio tamen canonem hoc expreſſe ſtatuentem: ſumi autem poteſt ex capite vltimo de Procuratoribus, vbi Procurator electus, & conſtitutus ab Vniuerſitate, in qua maiores quidam, & iurati excommunicati erant, reppellendus à procuratione dicitur, ſi communitas ſciens eos eſſe excommunicatos, illos ad talem Procuratorem conſtituendum admiſit. Atque ita intellexit textum illum Innocentius ibi, ſcilicet in odium excommunicationis

A id ſtatutum eſſe. Non eſt autem id ſtatutũ in eo particulari negotio propter ſpecialem rationem, quæ in Procuratore conſtituendo conſideretur, & quæ multò maior non ſit in conſtituendo, vel eligendo Prælato, aut beneficio Eccleſiaſtico: ergo ſtatutum id eſt ſolum ob volũtariam admiſſionem excommunicatorum ad eligendum: ergo omnis electio illo modo facta irrita eſt. Atque hanc ſententiam ſic explicatam, & fundatam in praxi ſeruandam cenſeo propter illum textum, & propter communem Canoniſtarum ſententiam.

Solum eſt addendum, quòd ſæpe notatum eſt, hæc omnia nunc ſolum procedere in excõmunicato nominatim, aut manifeſto percuſſore Clerici: alii enim, quamuis teneantur ab eligendo abſtinere; tamen electores non tenẽtur eos vitare; quare licèt voluntarie eos admittãt B ad colligendum, non ſolum valida erit electio ſed etiam ipſi nihil in eo peccabunt, propter Extrauagantem, *Ad euitanda*. Tunc verò inquiri poterit, an ſuffragia eorum valida ſint, & an illis obiici poſſit talis excommunicationis exceptio. Reſpondeo breuiter, ante electionem factam talem exceptionem iure poſſe obiici, vel ab aliis electoribus, qui excommunicatum nolunt admittere, vel ab aliquo eorum, qui eligi cupiunt: tum quia Extrauagans, *Ad euitanda*, nullum fauorem fecit excommunicato, vnde nullum ius ei contulit: tum etiam quia licèt permiſerit aliis communicationem cum illo neminem tamen ad hoc obligauit: ergo quilibet poteſt eum reppellere, neque ipſe habet ius aliquod, quo ſe tueatur. Nihilominus tamẽ ſi nihil ei obiiciatur, nec reppelletur, exiſtimo ſuffragium eius validum eſſe quia, vt ſuprà dicebam, ſe habet tunc ſicut excommunicatus oc C cultus, cuius acta valida ſunt: quia licet quoad ſe ſit priuatus iuriſdictione, quandiu tamẽ non reppellitur, ſed toleratur, Eccleſia ſupplet, ſeu confert ad talem actum iuriſdictionem Quapropter etiamſi ſolus huiuſmodi excõmunicatus electionem faciat, ratione publici muneris valida erit, vt rectè ſenſit Couarruuias ſuprà cum aliis, quos refert.

18 Prædictã ſententiam ſolum in denunciato excommunicato procedere

Quid de excommunicato nõ vitando.

Vltimo loco prætermittendum non eſt circa hoc punctum, ſingulare eſſe in electione Sũmi Pontificis, vt quamuis ab excommunicatis fiat, valida ſit, & ad illam collatio illius ſupremæ dignitatis, & poteſtatis infallibiliter conſequatur. Illa enim dignitas talis eſt, vt non ab homine puro, ſed ab ipſo Chriſto immediatè conferatur, & ideò dixi ſuprà circa collationẽ D illius dignitatis, nullã eſſe in hac materia quæſtionem ex parte conferentis, legitima verò perſonæ deſignatio, quã Chriſtus infallibiliter acceptat, vt dignitatem illi conferat, per homines fit, modo, & ritu ab Eccleſia inſtituto, vt ex materia de Fide ſuppono. Vnde accidere poſſet, vt illius dignitatis prouiſio ex parte eligentium ab excommunicatis fiat: tamen propter pericula ſchiſmatis, & alia nocumenta, quæ ſequi poſsẽt, ſi daretur locus exceptionibus, & dilationib. poſt illam electionẽ ſemel factam, ideò meritò per eandẽ Eccleſiã prouiſũ eſt, vt nulla obſtare poſſit eligẽtiũ cẽſura, quominus valida ſit electio in Clement. *Ne Romani*, §. *Cæterum*, de Electione. Quod nõ ſolũ verũ eſt, ſi aliqui, verũ ẽt ſi oẽs Cardinales excõicati ſint, nã ĩ illo textu generaliter dicitur, nullũ Cardinaliũ prætextu excõm.

19 Electio Pontificis ab excommunicato facta, eſt valida.

Clementina Ne Romani, de Electione

vel cenſuræ poſſe ab electione illa repelli: ergo quicunque illorum habilis eſt ad valide eligendum quacunque cenſura ligatus ſit: ergo etiã ſi omnes ſint ligati, omnes ſunt habiles, nã propter multiplicationem cenſuræ in aliis nullus ſit inhabilis, quia tunc etiam illa deciſio ſuam vim retinet, vt nullus propter cenſuram repellatur. Quæ lex declarauit aliam antiquiorẽ in cap. *Licet*, de Electione, vbi dicitur, electum à duabus partibus Cardinalium abſque vlla exceptione eſſe pro legitimo pontifice habendũ: quod ſingulare eſt in illa electione, vt ibi Gloſſa notauit; vt ſcilicet nulla in ea exceptio admittatur, qualis eſſet, ſi allegari poſſet, electores fuiſſe excommunicatos.

Ca. Licet, de elect.

20 Neque excõicatio ex parte electionis obſtat.

Et hinc confirmatur quod ſupra diximus, etiã ex parte electi excommunicationem non impedire illius electionis valorem, quia nulla exceptio admittitur, ne detur occaſio fraudibus, aut ſchiſmatibus, nã ſi ob hanc cauſam ex parte eligentium hoc impedimentum ſublatũ eſt, multo magis ex parte electi: tum quia magis videbantur agere contra cenſurã eligentes quam electus, tũ maxime quia habilitas eligentium propter electum, & valorem electionis procuratur. Denique quia in dicto §. *Cæterum*, non dicitur, propter excommunicationẽ neminẽ ab eligendo repelli debere; ſed *Nullus à dicta valeat electione repelli*, quæ verba generalia ſunt, & nõ minus excludũt repulſam ab electione paſſiua, quã actiua. Quapropter de neutra illarũ dubitãdũ eſt. Atque hæc de electione.

Num præſentatio ab excommunicato facta, ſit irrita.

21 Aſſertio.

VLterius addẽdum eſt, excommunicatũ nõ poſſe ad Eccleſiaſticum beneficiũ præſentare alium. Quæ aſſertio certa eſt, quia excommunicato nulla cõmunicatio licet, præſertim Eccleſiaſtica, vt conſtat ex eius definitione, & ex capit. penultimo de ſententia excommunicationis, ſed hæc præſentatio magna communicatio eſt, & quodammodo ſpiritualis, quia in materia ſpũali verſatur: ergo nõ licet. Atq; de hoc nulla eſt controuerſia. Eſt autẽ magna inter Doctores diſſenſio, an talis præſentatio valida ſit, nec ne, id eſt, an inſtitutio, ſeu collatio beneficii facta ab Epiſcopo non excõmunicato illi Clerico, qui à Patrono excommunicato præſentatus eſt, valida ſit, nec ne. Nã ſi nõ eſt valida, ſolum erit quia præſentatio inualida fuit, cum ex parte Epiſcopi, vel præſentati nullũ fuerit impedimentum, vt ſupponimus: ſi autem inſtitutio fuit valida, neceſſariũ eſt, vt præſentationẽ validam, ſeu ſufficientẽ ſupponat, agimus enim de beneficiis iuris patronatus, in quibus præſentatio locum habet, & cõferri nõ poſſunt niſi ſuppoſita legitima patroni præſentatione.

22 Prima ſententia affirmans.

Sunt ergo in hac re tres ſententiæ. Prima generaliter affirmat, talem præſentationem eſſe validam. Fundari poteſt, quia nullo iure talis præſentatio irrita facta eſt, ex nullo enim textu id probatur, imo neque in ſpecie inuenitur prohibitio huius actionis, ſed ſolum quatenus continetur in illa generali de communicatione cũ fidelibus. ex qua non irritantur omnes actiones, quæ illicitæ fiũt, vt de matrimonio ſupra diximus, & de aliis contractibus infra dicemus: ergo idem eſt in præſenti. Et poteſt hoc cõ-

A firmari, nam quod talis præſentatio valeat, nõ eſt fauor ipſius excommunicati, ſed potius in fauorem eius cedere poteſt, quod non valeat: nam cum ius præſentandi illi integrum maneat poſt abſolutionem, poterit, ſi velit, eandẽ perſonam iterum præſentare; vel certe, ſi iam diſplicet factum, poterit præſentare aliam, quãdo quidem prior præſentatio nulla fuiſſe ſupponitur, & per illam non fuit amiſſa poteſtas iterum præſentandi in ſtatu habili: at illa facultas, & libertas ipſi excommunicato fauorabilis eſt, quod ergo talis præſentatio valida ſit, non cedit in fauorem excommunicati, ſed præſentati; & eccleſiaſticæ dignitati, & poteſtati nõ obſtat, quandoquidem propria collatio beneficii ab Epiſcopo fit. Quin potius ad vtilitatem, ſeu commodum ipſius beneficii, vel Eccleſiæ videtur

B hoc neceſſarium. Quod ita declaro: nã per excommunicationem nõ amittit patronus ius præſentandi, neque illud ad alium deuoluitur ſi ergo patronus excommunicatus valide præſentare non poteſt, quandiu ille excommunicatus fuerit, non poterit tale beneficium conferri alicui, quia, vt dixi, tale beneficium ſine legitima præſentatione dari non poteſt, iuxta c. *Decernimus*, 16. q. 7. hoc autem eſt magnum incõmodũ Eccleſiæ, & ipſius beneficii, ergo oportet, vt talis præſentatio valeat. In quo cernitur magna differẽtia inter collationem, & electionem ex vna parte, & præſentationem ex alia: nam quia excommunicatus validam collationẽ, aut electionẽ, facere non poteſt, ius conferẽ-

C di, & eligendi ſtatim deuoluitur ad alium ſcilicet ad Superiorem, vel ad alios coelectores, iuxta cap. vnicum, *Ne Sede vacante*, in 6. ius autem præſentandi non deuoluitur ad aliũ, propterea quod patronus excommunicatus ſit, ſignũ ergo eſt, poſſe ipſum valide præſentare, ne prouiſio beneficii ſuſpenſa neceſſario futura ſit.

Secunda opinio abſolute negat, talem præſentationem eſſe validã. Hanc ſequitur Couarruuias citato loco, cum Lambertino de Iure patronat. 3. part. lib. 2. quæſt. 3. art. 4. & inſinuat Abbas in cap. *Nobis*, de Iure Patronat. num. 3. Et poteſt fundari in cap. *Præ mentis*, & cap. *Frequentius*, 16. quæſt. 7. quatenus in eis dicitur, ius patronatus ſolis Chriſtianis, id eſt, Eccleſia membris cõcedi. Excommunicatus autẽ, licet Chriſtianus ſit, tamen pro illo ſtatu præciſus eſt, &

23 Secunda ſententia negans.

D tanquã ethnicus, & publicanus habendus, ergo pro tunc non retinet ius patroni, ſaltẽ quantum ad vſum, & exercitiũ præſentandi valide. Deinde quia in iure electio, & præſentatio æquiparãtur, nam & Patronus eligit quẽ præſentat; & electores quando ipſimet non conferunt beneficium, nihil aliud facere videntur, quam præſentare electũ: ergo præſentatio quo ad hoc æquiparatur electioni. Quod etiam colligi poteſt ex cap. vlt. iuncta Gloſſa de Electione, in 6. vbi quæ circa confirmationem electi ſtatuuntur, de præſentato etiam intelligenda eſſe, Gloſſa exponit. Propter quod etiam ſupra diximus, præſentationẽ excõmunicati nullam eſſe, ſicut & electionem. Ergo pari ratione idem dicemus de præſentatione, & electione ab excommunicato facta, ſicut ergo electio nulla eſt, ita etiam præſentatio: nã licet in aliis differant, vt notat Abbas in dicto capit. *Nobis*, numero quarto, ſcilicet, quod electio confert aliquod ius electo, quod non confert præſentatio

Cap. vl. de elect.

Abbas.

& ideo

Digitized by Google

& ideo electio procedit ſemper ab aliqua ſpirituali poteſtate; præſentatio vero minime, ſed eſt temporale quid: tamen, quantum ad præſens ſpectat, videntur eandem rationem participare videlicet, quia vtraque ordinatur ad collationem ecclesiaſtici beneficii, & eſt, quaſi inchoatio quædam illius: & ideo ſicut collatio ab excommunicato facta eſt nulla, ita electio, & cõſequenter præſentatio.

24 Cap. Si celebrat, de cler. ex. mi.

Quod argumentum confirmari poteſt ex ratione textus in capite, *Si celebrat*, de Cleric. excommunicato miniſt. vbi ligatus minori excõmunicatione dicitur non poſſe eligi, quia priuatus eſt vſu ſacramentorum, ad quem illa electio ordinatur. Ex qua ratione colligũt Doctores, idem dicendũ eſſe de præſentatione, vt notat Rochus Curtius de Iure patronatus verb. *Honorificum*, quæſtione quarta, numero decimo nono: ergo pari modo in propoſito præſentatio, ſicut electio, non valebit, quia ordinatur ad collationẽ, quæ ab excommunicato facta inualida eſt. Simile argumentum ſumi poteſt ex cap. *Conſtitutis*, 1. de Elect. vbi nominatio ab excommunicato facta nulla cenſetur, at præſentatio nominatio quædam eſt. Tandẽ iuxta hanc ſententiam conſequenter dicetur, pro tunc ius præſentãdi deuolui ad Eccleſiam, nã patronus ratione excommunicationis pro tunc illo priuatur tanquam incapax illius, quod aliquo modo ſpirituale eſt, & ideo ad ipſam Eccleſiam deuoluitur, ſeu ad Prælatũ eius. Quod amplius declaratur, nam cum patronus in omni ſententia male faciat præſentando, Epiſcopus iure poteſt eius præſentationẽ reppellere; imo omnino debet id facere, quia alias cum excommunicato communicaret, ergo hoc eſt ſufficiens ſignum talem præſentationem eſſe inualidam, atque adeo nullam, & conſequenter poſſe Epiſcopum, ſi excommunicatus ſit in mora legitime præſentandi, prouidere libere beneficium, quaſi vtendo iure præſentandi ad ſe deuoluto, ne Eccleſia incommodum patiatur.

Curtius.

25 Tertia ſententia diſtinctione vtens.

Tertia ſententia diſtinguit inter ius patronatus laicorum, & clericorum, dicitque præſentationem factam à laico excommunicato validã eſſe, à clerico vero nullam. In hac poſteriori parte conuenit hæc ſententia cum præcedente, & ideo eadem habet fundamenta; quæ ex dicendis magis explicabuntur. Alteram vero partem & hunc diſtinguendi modum docuit deciſio Rotæ, vt Couarruuias ſupra refert, vbi etiam affert ex Ludouico Gomecio in tractatu Expectatiuar. numero ſexageſimo, in quadam cauſa Camorenſi in praxi ſeruatam eſſe, & eſſe communem opinionem teſtatur Rebuffus in cap. *Poſtulaſtis*. de Clerico. excõmunicat. miniſtr. numer. 104. & fundari poteſt in capitulo, *Cum autem*, de Iure patronatus, vbi eodem modo diſtinguit Pontifex inter præſentationem factã à laico, vel à clerico, & dicit priorem poſſe mutari ante inſtitutionem, non vero poſteriorem, ſignificans priorem non conferre ius aliquod præſentato, poſteriorem autem conferre. Ex quo colligunt Innocentius, Abbas, & alii Doctores præſentationem factam à clerico ſubſtãtialiter non differre ab electione: quia confert ius ſicut prior, præſentationem vero laici eſſe longe diuerſam, ac merito, quia non poteſt laicus habere poteſtatem ad ius ſpirituale conferẽdum; ius autem ad eccleſiaſticum beneficium ſpirituale eſt.

Poſterior pars aſſertionis ſuadetur. Rota. Couar. Ludouicus Gomez. Rebuffus.

Conſule autores, quos citat Couar. & aliam editionem eius, quia videtur litera eius mendoſa, nã vbi dicit clerici videtur legendũ laica.

26 Quæ quidẽ differentia, & textus ille optime mihi probat poſteriorẽ partem huius ſententiæ, nimirũ præſentationem à clerico factam inualidam eſſe, quia æquiualet electioni, & electio inualida eſt. Item adiungere poſſumus, quod in clerico ille actus eſt alicuius poteſtatis ſpiritualis, atq; adeo alicuius iuriſdictionis, oſtendimus autem omnem actum iuriſdictionis ab excõmunicato factum inualidum eſſe. Simile argumentum eſt, quod hoc ius præſentãdi ſemper conuenit ratione alicuius eccleſiaſtici beneficii, ſed excommunicatus eſt ſuſpenſus à beneficio; ac propterea non poteſt valide actũ eius exercere. Agimus autem formaliter de clerico vt clericus eſt, nam ſi contingat clericum nõ ex beneficio, ſed ex patrimonio ſuo habere ius præſentandi, talis præſentatio formaliter ac proprie laicorũ eſt, et ſi materialiter à clerico fiat. Item agimus de ſingulari perſona præſentãte nam licet collegiũ habere poſſit hoc ius præſentationis, tamen excommunicatum eſſe non poteſt: quia vero ſuſpenſum eſſe poteſt, & perſonæ eius poſſunt eſſe excommunicatæ, ideo in illo etiam procedit ratio, quatenus ius præſentandi aliquo ſpirituali titulo illi conuenit, cũ Eccleſiaſticum ſit, vt ſumitur ex dicto cap. *Cum autem*, de Iure patronatus.

Altera vero pars, quæ ad laicũ pertinet, nõ videtur ſatis probari ex illo textu. Rectè quidẽ inde habetur, illam ſpecialem rationem nullitatis, quæ in præſentatione à clerico facta reperitur, in ea, quæ à laico fit, non inueniri, quod vero nulla alia ſufficiens intercedat, inde non cõſtat, nam aliæ rationes inter confirmandum ſecundã ſententiam adductæ videntur ſufficiẽtes, & ſuam vim retinere. Nihilominus tamen poteſt in hũc modum induci textus ille, nam, vt Philoſophi aiunt, ſi affirmatio eſt cauſa adæquata effectus alicuius, negatio eſt cauſa negationis eiuſdem effectus. cauſa autem adæquata ob quam præſentatio facta à clerico excommunicato eſt nulla, ea eſt, quia ſcilicet habet vim electionis, & quia eſt vſus officii Eccleſiaſtici, vel (vt ita dicam) actus patrimonii ſpiritualis, præſentatio autem laici non habet hanc ſpecialem rationem, ſed eſt vſus quidam ſui patrimonii temporalis; quod ipſe adminiſtrare poteſt; & actus ad hoc neceſſarios ſaltem valide efficere, quamuis ſi aliquam communicationem includant, ob eam cauſam poſſint non licere, ſicut inferius de aliis contractibus, ſeu actionibus, quæ facti tantum eſſe dicuntur, oſtendemus, & communiter traditur in c. *Si vere*, de Sẽtent. excommun. & c. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia; ergo, &c.

27 Suadetur prior aſſertionis pars.

Inter has ſententias hæc vltima, quantum ad illam partem de præſentatione iuris patronatus Eccleſiaſtici, mihi videtur certa, & cõtrariam, ſeu primam ſententiam quo ad hanc partem non eſſe probabilem, quia & fundamenta eius ex dictis facile ſoluta ſunt, & auctorem non habet. Altera vero pars de præſentatione laicorum magis dubia mihi videtur præſertim propter vltimam rationem in ſecunda ſententia adductã. Dicendum itaque in primis cenſeo talem præſentationem ita eſſe ſufficientẽ, vt ſi Epiſcopus velit illam admittere, & præſentatum inſtituere, inſtitutio & collatio valeat.

28 Tertia opinio quoad ad poſteriorem partẽ admittitur.

Epiſcopus põt admittere, vel repudiare, par

ſentationem ab exco. factā.

valeat. Addo vero deinde præſentationem illā non eſſe ita efficacem (vt ſic dicam) quin poſſit Epiſcopus illam repudiare, & non admittere, quantumuis perſona præſentata digna ſit, neque aliam habeat cauſam niſi quod præſentās excōmunicatus eſt. Quod mihi efficaciter probat ratio vltima in ſecunda opinione facta. In qua, ſatis etiam cōſequenter dicitur, ſi talis patronus ſit in mora ita legitime præſentandi intra tempus, in quo ſecundum ius, aut ſecūdum ſpecialē inſtitutionem tenetur, tunc poſſe Epiſcopum libere prouidere beneficium nulla ratione habita præſentationis ſibi factæ ab excōmunicato, quandoquidem nec cū illo communicare, nec contractū aliquem cum illo iure tenetur. Vnde tandem concludo, talem præſentationem ſecundum hanc rationem potius dicendū eſſe nullam, quā validam: quādoquidem efficaciam non habet, ſed repudiari poteſt.

29 Et ideo inefficax eſt aliorum argumentum ſcilicet, quod præſentatio tātū eſt expreſſio voluntatis, aut optio quædam, quā poteſt facere excommunicatus, parū enim refert optare, aut voluntatem explicare, ſi alter poteſt illam negligere, & ſuā exequi ſuo tempore. præſentatio ergo valida, eſt explicatio voluntatis, & optio, quæ efficaciter determinet perſonā, cui faciēda ſit inſtitutio, iuxta cap. *Decernimus*, 16. qu. 7. excommunicatus autē non poteſt huiuſmodi voluntatem, vel opinione in præſenti materia habere. Quare etiam non ſatis eſt dicere, præſentationem iſtā eſſe actum pertinentem ad adminiſtrationē proprii patrimonii, nam etiam hic actus, ſi ad ſuam efficaciā requirat communicationem alterius poteſt per excommunicationē impediri. Dices, illa duo videri inter ſe contraria: quia ſi præſentatio inualida eſt, nec ſufficiēs eſſe poteſt. Reſpōdetur, nō eſſe contraria, quia licet illa præſentatio ſit inualida quo ad efficaciam, ſi tamen accedat Epiſcopi conſenſus, ipſe poteſt, quaſi ſupplere defectum illum, cū deficiente legitima præſentatione ad eum deuoluatur ius prouidendi: & ita illa inſtitutio potius eſt tunc valida ex voluntate Epiſcopi, qui iam habet quaſi virtualiter ius præſentādi, ſeu prouidendi, ſi voluerit. Solum operari videtur in eo caſu explicata voluntas excommunicati, vt non poſſit poſtea reclamare contra inſtitutionem factam ab Epiſcopo, tum quia hoc cederet in fauorem eius, vt in prima opinione argumētabamur, tum etiam quia quo ad hoc recte dicitur illa expreſſio voluntatis, tantum eſſe quid facti; & ideo ex parte excommunicati ratā eſſe, ſi ab Epiſcopo acceptetur.

30 Præſentationi applicatur deciſio Extrauagantis Ad euitāda quo ad laicos.

Atque ex hac reſolutione facile declarari poteſt quo modo hic applicanda ſit noua deciſio extrauagantis *Ad euitanda*, nam ipſi excōmunicato nunquam licet hæc præſentatio, ſiue ſit denunciatus, ſiue non, quia illi non ſit vllus fauor, quantum tamen ſpectat ad validitatē præſentationis, ſi excommunicatus ſit vitādus, clarum eſt præſentationem eſſe inualidam modo explicato; tum in clerico, tum in laico. Quod ſi excommunicatus ſit ex non vitandis, hoc etiam in vniuerſum habet, vt non poſſit Epiſcopum obligare ad illam acceptandam, quia, vt ſæpe dixi, licet per illam Extrauagantem liceat communicare cum hoc excommunicato, nullus tamen ad hoc obligatur, ergo neque Epiſcopus ad acceptandam præſentationem

A ab excommunicato factam: neque enim negari poteſt quin hæc ſit quædam communicatio cum illo. Atque hinc fit, vt talis præſentatio, ſi à clerico fiat, non poſſit dare ius ipſi præſentato: quia ſi daret ius, obligaret Epiſcopum ad inſtitutionem faciendam. Et in hoc differt præſentatio à collatione beneficii, quia hic non tātum conſideratur commodum eius qui præſentatur, ſed etiam ius Epiſcopi cui præſentatur; quod etiā conſiderandum eſt in electione, ſi ab alio confirmanda ſit, vel collatio beneficii facienda: nam reſpectu illius non poterit dare ius ſi ab excommunicatis etiam non vitandis facta ſit. Nihilominus tamen poterit Epiſcopus huiuſmodi præſentationem ab excommunicato non vitando factam admittere, ſi velit, idque non ſolum valide, ſed etiam licite, quia non tenetur vitare huiuſmodi excommunicatū propter Extrauagantem *Ad euitandam*, ergo hoc titulo non prohibetur acceptare talem præſentationem, ſed ex nullo alio capite id eſt prohibitum, ergo eſt licitum, & à fortiori validum. Itē quia ſolum propter ius ſeu libertatem ipſius Epiſcopi talis præſentatio, vel non obligat, vel non confert ius alteri, ergo ſi ipſe voluntarie conſentiat, nihil eſt quod effectum poſſit impedire. B

Vnde tandem addo, licet excommunicatus ſit vitādus, & male faciat Epiſcopus acceptādo illius præſentationē, propter communicationē cum illo, nihilominus validam eſſe inſtitutionem & collationem. quod quidē verum præcipue eſt, quando præſentatio eſt laicorum. nam illa ſufficiens eſt ad explicandam patroni volūtatē, quæ nullo iure facta eſt irrita, ergo, ſi Epiſcopus velit illā acceptare, & vti poteſtate, quā habet ad inſtituendum, nihil eſt cur talis actio nō habeat effectum, quanquam fortaſſe Epiſcopus in debito modo id faciat. In quo etiam non video grauiorem culpam, quam ſit in humana communicatione cum excommunicato, quæ in præſenti materia non videtur adeo grauis, vt cōſtituat mortale peccatū, ſecluſo ſcādalo. Quando vero præſentatio eſt clericorum, magis dubia res eſſe videtur, quia Canoniſtæ communiter dicunt inſtitutionem eſſe nullam, vt Couarruuias, & alii referunt. Ego vero nullum ius inuenio, in quo hoc ſic intellectū fūdari poſſit. Quapropter de ipſa præſentatione cenſeo eſſe nullam, tum quo ad hoc vt non poſſit ius conferre præſentato, tum etiam quo ad hoc, vt non poſſit obligare Epiſcopum ad inſtituendū præſentatum. Quare etiam cenſeo, ſi Epiſcopus ex ignorantia defectus præſentationis, & putans illam eſſe legitimam, inſtituat, nullā eſſe inſtitutionem, quia eſt inuoluntaria, cum ſit in ignorantia fundata. At vero, ſi Epiſcopus ſciens defectum præſentationis illam voluntarie accipiet, & beneficium conferat, opinor collationē eſſe validam, quia non habet defectum ſubſtātialem, quem Epiſcopus non poſſit ſua voluntate & poteſtate ſupplere. Nam quod ad factum pertinet, patronus, qui per ſe habebat ius præſentandi, iam ſatis explicuit voluntatem ſuam, quod vero ſpectat ad ius, quod patronus dare non potuit, quia ſuſpenſam, habebat poteſtatē, id dare poterit Epiſcopus ſimul cum ipſo beneficio, cum deficiente patrono totum ius ad ipſum deuoluatur. 31

C D

Applicatur eadem deciſio quo ad clericos.

Et iuxta hæc quæ diximus de actu eligēdi &

præſen

Doctrina data de præſentatione locum habet in nominatione, aut poſtulatione.

& præſentādi iudicādū eſt de alus actibus, qui diuerſis nominibus in iure ſignificātur, inre tamē æquiualētem habent rationem: huiuſmodi eſt poſtulatio, vel nominatio, de quibus late Canoniſtæ in titulo de Poſtulatione prælatorū. De his ergo eodē modo ſentiēdū cenſeo, quo de electione, vel præſentatione, nā ad conferēdū ius aliquod ſpirituale, inefficaces ſunt, & inualidæ, etiā ſi alioqui poſſent illud conferre quādo cū ſolennitate fiunt, vt videre eſt apud Abbatē cap. 1. de Poſtulatione Prælatorū, n. 34

Abb.

Quare in ſimplici nominatione, licet vim non habeāt cogēdi Epiſcopū, propter rationē ſupra datā, tamē ſi ipſe velit acceptare & inſtituere, factū, vt exiſtimo, tenebit, ob eadē fundamenta. De inſtitutione autē idem iudiciū eſt, quod de collatione beneficii, nā licet hæc à iuriſperitis diſtinguatur ab illa, re tamē vera eſt collatio quædā, ſed accommodata eſt illa vox ad ſignificandā collationem beneficii pertinentis ad ius patronatus, quæ nō eſt omnino libera collatori ſed facere illā debet in perſonā nominotā ſeu præſentatā, vt expoſuit Abbas in titulo de Inſtitutionibus cap. *Ex frequētibus*, & aliis. Conſtat ergo etiam inſtitutionē eſſe proprium actū poteſtatis ſpiritualis, ac proinde factā ab excōmunicato nullam eſſe. Atque eadem ratio eſt de cōfirmatione beneficii, quæ etiā eſt actus iuriſdictionis, & de omnibus ſimilibus.

Inſtitutio aut confirmatio beneficii ab exc. facta eſt nulla.

Num actus intromittendi aliquem in poſſeſſionem ab excommunicato factus, ſit validus.

11 DVbitari vero poteſt de nonnullis; primum de collatione poſſeſſionis, ſeu de actu intromittendi aliquem in poſſeſſionem: nam etiā videtur actus iuriſdictionis, & ex hac parte nullus. Tamen de hoc actu ab excommunicato facto Canoniſtæ aiūt validum eſſe. Ita Abbas in c. *Veritatis*, de Dolo, & cōtum. n. 42. & in c. *pro illorū*, de Præbend. nu. 16. Intelligendum vero eſt de collatione poſſeſſionis, quātum ad merū actū recipiendi, vel conſtituēdi aliquem in poſſeſſionē ſui officii, aut beneficii, quod per collationem, ſeu electionem, & confirmationē iam quo ad totum ius, dominium obtinuerat. Et ratio eſt, quia per talem poſſeſſionem non datur aliquod ius, ſed ſolum datur alicui, quod ſuum eſt. Quapropter talis actus nō ſolum validus eſt, ſed etiam licitus; ſi alioqui neceſſarius ſit, quia excommunicatus non prohibetur ſoluere debitū, nec dare alicui, quod ſuū eſt: Neque alter prohibetur rem ſuam ab excommunicato exigere. At vero in illo actu poſſeſſionis petendæ vel acceptandæ nihil aliud fit, quantum ad illud factum ſpectat. Secus vero erit, ſi in illo negotio actum aliquem iuriſdictionis exercere neceſſe ſit, vt cum iudex Eccleſiaſticus poteſtate ſua vtitur admittendum aliquem in poſſeſſionem, nam ſi excommunicatus ſit, id facere nō poteſt, neque actus ille ex ea parte robur aliquod, vel valorem accipiet. Quod verū eſt, etiamſi talis judex ſolum ſit executor, iuriſdictionis vſum habens, nam omnis vſus iuriſdictionis per excommunicationē ſuſpenſus eſt. Atque ita ſentit Abbas in c. *Fraternitatis* de teſtib. n. 9. licet cōtrariū teneat Additio ad illū in c. *Pro illorum*, de Præbēd. n. vlt. lit. B. Solū ergo receptio, vel collatio poſſeſſionis, prout à priuatis perſonis fieri poteſt abſq; vlla iuriſdictione, valida dicitur, etiā ſi talis perſona excōicata ſit.

Deciſio.

Abb.

14 Dices, ergo eadē ratione poterit excōmunicatus beneficii poſſeſſionē poſtulare, & illi data valebit, ſi antea plenū, & confirmatū ius beneficii obtinuit, quia quod reliquū eſt, ad factum tātū pertinet, quod excōmunicato licite, vt recuperare rē ſuam, vel poſſeſſionem hæreditatis adire. Reſpondeo eſſe diſparē rationē propter quā probabilius cenſeo oppoſitūm in excōmunicato ipſo, tū quia quod excōmunicatus poſſit accipere poſſeſſionem beneficii, eſt magnus fauor eius, nō vero quod poſſit alteri dare tū etiā quia excōmunicatus eſt ſuſpēſus ab omni vſu ſui beneficii, & priuatus omnibus fructibus, & cōmodis eius, ergo eſt etiā priuatus à poſſeſſione capiēda, ſi illā nō habet, quia nō eſt dubiū, quin ille ſit vſus valde vtilis, & cōmodus beneficii, nā, licet poſſeſſio nō cōferat nouū ius, multū tamē illud firmat, & ſecurius reddit. Deniq; actus ille ex parte eius, qui poſſeſſionē accipit, iuris ſpiritualis exiſtit, & ideo ſi ipſe excōicatus ſit, illi prohibitus eſt, & inualidū eſſe cenſeo.

Obiectio.

15

Soluitur.

Exc. non poteſt accipere poſſeſſionem ſui beneficii.

An reſignatio beneficii ab excommunicato in fauorem tertij facta, ſit valida.

11 ET ſimili modo expediēdū videtur aliud dubiū, de renunciatione beneficii ab excōmunicato facta in fauorē tertii. Videri enim poteſt illa reſignatio valida, quia nō eſt actus iuriſdictionis ſed actio omnino priuata, & ex proprio ac perſonali dominio. Oppoſitum tamen videtur ſupponere Couarruuias dict. cap. *Alma*, p. 1. §. 7. n. 9. verſic. *Quid autem reſpondendum ſit, &c.* dū ait collationē beneficii, quæ fit ab aliquo vt priuato, & nō ratione publici muneris, eſſe nullā, ſi ille ſit excommunicatus, etiam occultus. Nō apparet autē qua ratione poſſit melius collatio beneficii tribui priuatæ perſonæ, quam propter renūciationem proprii beneficii, eſt ergo hæc renunciatio inualida. Et in eā ſententiam refert ibi alios auctores. Ratio vero eſt, quia excōmunicatus priuatus eſt omni vſu ſui beneficii, item priuatus eſt omnibus fructibus eius, ergo multo magis eſt priuatus poteſtate donandi illud alteri. Dices, Nō ipſe donat, ſed prælatus Eccleſiæ, in cuius manibus reſignat. Reſpondetur, ſi ſimpliciter reſignaret, & prælatus libere cōferret cui vellet, valida quidē eſſet actio, quia excommunicatus tūc nullo modo concurrit poſitiue (vt ſic dicam) ad collationem beneficii, ſed ſolum ad ſpoliādum ſe: quod facere poteſt, quia illud proprie ad merū factum pertinet, & non eſt vſus alicuius ſpiritualis poteſtatis, vel iuris, ſed propriæ volūtatis, & ideo diximus ſupra excommunicatū non poſſe beneficiū acquirere, poſſe tamē illud amittere. At vero quando renunciatio fit determinate in fauorē tertiæ perſonæ, ille qui renūciat aliquo modo cōcurrit ad collationem beneficii, ſaltem deſignando perſonā, ita vt alteri dari non valeat. Vnde quodammodo participat rationē præſentationis, quare ſicut illa inualida eſt ab excommunicato facta, ita & hæc, & eadē proportione de vtraque iudicandū cenſeo. Nec diſputo modo, an talis renūciatio in fauorē tertii licite, & abſque ſimonia fieri poſſit corā Epiſcopo, vel Pōtifice, aut de licentia illius, vel ſine pacto, &c. nā hæc nō ſpectant ad hunc

Deciſio. Gener.

Obiectio. Soluitur.

locum,

communiter exponitur; & omnis ſermo cũ ex- A communicato, ſiue ſecrete, ſiue palã, ſiue mutuo colloquẽdo, ſiue loquendo tantum, aut au res ei præbendo, ſic enim hic effectus ab omnibus exponitur, & ſumitur ex citatis iuribus. Rurſus extenditur hæc pars ad locutionẽ per literas, vel per nunciũ, vel per nutus, quacunque enim ratione fiat, eſt humana collocutio, & cõmunicatio, quæ licet per *os* ſignificetur, quia vox eſt præcipuum inſtrumentũ huius communicationis; tamen ſub illa cõprehenditur omne inſtrumentum, quod loco vocis vſurpari ſolet. Atque hæc eſt etiam communis ſententia.

3 Quid per verbum vale. Rurſus, omiſſo verbo *orare*, quod nõ ſpectat ad hanc ciuilẽ communicationẽ, ſed ad ſpiritualem ſuperius declaratam; per verbum *vale*, ſignificatur omnis ſalutatio honorifica quæ reſpectu excommunicati prohibita eſt, vt ex citatis decretis conſtat. Et continetur hæc pars quodammodo in præcedẽte, nã honorifica ſalutatio rationalis perſonæ quædam allocutio ad illã eſt, qa ſignificatur illi bona æſtimatio, & interior reuerẽtia, quæ ad illam habetur: ac propterea etiam excommunicato exhibenda non eſt, quia quandiu talis eſt, dignus non eſt tali æſtimatione, vel ſignificatione eius. Et fũdatum hoc videtur in illis verbis ſecund. Ioannis 1. *Neque aue ei dixeritis*, quod de hæreticis, & ſchiſmaticis expoſuit Beda, & habetur in cap. *Omnis*, 24. quæſt. 1. Quidã autẽ hoc reſtringunt ad eam ſalutationem, quæ verbis fit; quã in rigore ſignificare videtur verbum *Vale*, aut apud Ioannem verbũ *Aue*, quia pœnæ cũ ſint odioſæ, reſtringẽdæ ſunt. Ita Angelus verb. *Excõmunicatio*, 8. n. 5. Antoninus 3. p. tit. 25. cap. ſecũd. in princip. Soto, quanuis ſcrupuloſè in 4. d. 22. quæſt. 1. artic. 4. & Iacobus de Graff. libro 4. caſuum cõſcien. ca. 12. num. 5. Vnde conſequẽter aſſerunt qui reuerentiã exhibet, vel reſalutat excõmunicatum ei aſſurgẽdo, vel caput aperiendo, vel aliud ſimile vſitatum ſignum exhibendo, dummodo nõ loquatur, nõ peccare, neque incurrere excommunicationẽ minorẽ.

1. Ioan 1. Quorũdã reſtrictio.

Angel. Antonin. Soto. Graff.

Reiicitur. Quorum ſententia licet ad praxim accomodata ſit, & vnã poſſit excuſationem habere, quæ eſt cõſuetudo; in rigore tamẽ iuris non videtur vera, tũ quia ſimpliciter iure prohibetur omnis cõmunicatio, vt ſuprà citatum eſt: hæc autẽ reuerentiæ ſignificatio, etiã ſi ſolis nutibus fiat quædã communicatio eſt, non minus, quã locutio alia facta nutibus, tum etiam quia morali æſtimatione tã eſt actus duliæ, vel obſeruantiæ nutibus exhibitus honor, quã verbis; imo regulariter potius fit aliis actibus externis, quã voce: lex autem, quæ vetat hunc actum honoris, ſimpliciter intendit prohibere actum obſeruantiæ exterioris erga excõmunicatũ quanuis forte vtatur verbo pertinente ad vocẽ, quia nõ potuit vno verbo omnes materiales actus cõprehendere, & voces ſunt expreſſiora ſigna humanæ communicationis. Nam, ſi ob eam cauſam hæc prohibitio ad propriam vocem reſtringitur, eadem vel maiori locutio erit eodem modo reſtringenda, quod nemo dicet: alioqui hæc prohibitio inutilis, & ridicula fieret.

4 Reſtrictio alia Iprobatur. Dicunt vero nonnulli ex citatis auctoribus, licitũ eſſe exhibere illa ſigna, ſi id nõ fiat intentione honoris præſtãdi, ſed ſolum ad vitandũ ſcandalum, vel propter vrbanitatis indicia. Sed primũ hoc idẽ dicere poſſunt de voce. Deinde exhibere ſigna honoris ſine intentione honorãdi fictio quædã eſt, & moraliter, prout hic & nũc fit, mendaciũ continet: ac denique etiam prohibetur illa lege, qua ſimpliciter vetatur talis honoris exhibitio, ſicut exhibere honorem idolo abſq; intentione honorandi eadem lege religionis pohibetur: In rigore ergo hoc genus actionũ prohibitum eſt ex vi excommunicationis, quanuis fortaſse nonnullæ ex his propter cõſuetudinẽ, vt dixi, excuſari poſſint. Hæc enim prohibitio humana eſt, quæ per conſuetudinẽ derogari potuit. Locutus ſum autẽ de honorifica ſalutatione, quia, vt omnes auctores dicunt, verbis deprecatoriis, & præſertim iis quæ ad emendationem & reſipiſcentiam poſtulandam pertineant, licitum eſt ſalutare excommunicatos, quoniam & pro excommunicato orare priuatim licet, vt ſupra diximus, & de iis quæ ad excommunicatum pertinent, & iuuare poſſunt ad conuerſionem excommuuicati, loqui etiam cum illo poſſumus, vtrunque autem horum virtute continetur in illo ſalutãdi modo.

Communio, quæ quarta vox erat illius verſiculi, ſi per antonomaſiam pro vſu Euchariſtiæ ſumatur, huc non ſpectat, ſed ad ſpiritualẽ communicationem, & ita intellexit illã vocem D. Thom. in 4. d. 18. quæſt. ſecũd. artic. 1. explicat tamen generaliter de tota communione ſacramẽtorum: ſi vero ſumatur iuxta propriam vocis ſignificationem, comprehendit generatim totum effectum excommunicationis; Accommodata ergo videtur illa vox ad ſignificandas alias actiones externæ communicationis, quæ proprium non habent, & ſub aliis vocibus non C cõprehenduntur, at eſt v.g. cohabitatio, cooperatio ſeu ſocietas in aliquo negotio gerẽdo, & ſimilis. Atque ita exponitur communiter illa vox à Doctoribus. Quanquã poſſent aliter illæ tres voces ita explicari, & acõmodari, vt prima ſcilicet *os*, ad beneuolentiæ, & amicitiæ ſigna, ſecũda, ſcilicet *vale*, ad ſigna reuerẽtiæ, & honoris, hæc vero tertia, ſcilicet *communio*, ad omne genus humanæ cõuerſationis, & ſocietatis, vel cõtractus, qui illã requirat, referatur, nã cohabitatio ſub vltima voce, id eſt *menſa*, ſatis cõgruente ratione cõprehẽdi poſſet. Quicquid vero ſit de vocũ ſignificatione ſub his intelligimus prohibitum eſſe ex vi excõmunicationis quodlibet opus gerere cum excõicato, quod D mutuam operã poſtulet, nam hæc ſine dubio humana communicatio eſt. Item prohibitum eſt cum excommunicato comedere, quod in ſpecie declaratur in citatis iuribus, & ab auctoribus multis modis extenditur.

5 Quid per verbũ cõmunio denotetur. D.Tho.

Primus & maxime proprius eſt, quando ſimul in eadem mẽſa comedũt non excõicatus, & excõmunicatus; vel quia alter alterũ inuitat vel quia veluti communẽ, aut ſocialem vitam agunt, ſiue cõmunes cibi omnibus opponantur, ſiue ſingulis proprii, quolibet enim ex his modis humana cõicatio intercedit. Quæ tamẽ nõ inuenitur, quãdo veluti caſu, & ſine vlla relatione vnius ad alterũ, vel vtriuſque ad vnũ quaſi corpus, in eadẽ domo, aut etiã materiali mẽſa vnuſquiſque ſuis cibis vtitur, quia illa re vera nõ eſt cõmnnicato eorũ inter ſe, & ideo, id nõ eſt prohibitũ. At vero, ſi vterq; ad eandẽ mẽſam cõueniat ab vno tertio inuitatus etiã in aliena domo, iudicio fere Doctorũ omniũ ibi interuenit com

6 Prohibitũ eſt cũ excõ comedere

nit communicatio prohibita, quia licet non videatur eſſe adeo immediata, ratione tamẽ vnus tertii aliqua communicatio eſt, & morali æſtimatione ita cenſetur, vt ſumitur ex D. Thoma in 4.d.18.quæſt. ſecund. artic.1. quatenus abſolute ait prohibitum eſſe ne aliquis cum excommunicato comedat, & in prædicto autem caſu vere ac proprie diceretur commedere cum illo. Idem dixit Innocent. in cap. *Nuper*, de Sentẽt. excõmun. Antoninus, Syluest. Caiet. Nauarr. & alii. Qui addunt, etiam, ſi prandio inchoato, excommunicatus adueniat, alium teneri menſam deſerere, ſi non poſſit aliter conſortium eius vitare, quod probari, & explicari poteſt ex iis, quæ diximus de vitando excommunicato in eadem miſſa cum illo audienda.

D. Thomas. *Innoc. Antonin. Syluest. Caiet. Nauar.*

Addunt etiam, præſertim Nauarrus, non ſolum vitandum eſſe huiuſmodi conuiuium cũ excommunicato in eadem menſa, ſed etiam in diuerſis, ſi ſit in eadem domo, & eodem tempore per modum vnius conuiuii, vt ſi quis plures inuitaret, quos vna menſa non caperet. Quod quidem maxime procedit, quando, licet menſæ ſint quaſi materialiter diſtinctæ, ita vero ſunt in eodẽ cœnaculo, vel refectorio ordinatæ, vt vnã artificialiter componant. At vero ſi eſſent in diuerſis cubiculis etiam ſi eodẽ tempore, & ob eãdem cauſam, & rogatu, ac expenſis eiuſdẽ perſonæ ad comedendum in eadem domo conuenirẽt, id ſatis non eſt, vt phyſice, vel moraliter vnus dicatur cũ alio comedere, ideoque nõ videtur communio cenſuræ cõtraria; quia per eam ſolum prohibẽtur alii ne cum excommunicato comedant. Poteſtque exemplo declarari, nam quando hoc modo inuitantur viri, & fœminæ ab eadem perſona, ita tamen vt viri per ſe, & ſimiliter fœminæ ſeparatim & diuerſo loco comedant, non poſſunt dici viri cũ fœminis comediſſe, aut è cõuerſo, idemque eſt ſi inuitentur nobiles, & plebeii, domini, & famuli, vt eodem quidem tempore, ſeparatim tamen comedant, ergo ſimiliter in præſenti, vt reſultat hic reſpectus comedendi cum alio, nõ ſatis eſt illo modo in eadem domo manducare, ergo neque id eſt ſatis ad agendũ contra excommunicationem, neque etiã videtur ſufficere quod id faciant propter petitionem, amicitiam, vel aliam cauſam eiuſdem perſonæ, quia ex hoc ſolo non reſultat communicatio eorum inter ſe. Et hoc cenſeo in rigore verum, quamuis aliud ſecurius eſſe videatur.

Non licet eſt exc. in eodem lecto dormire.

Rurſus, quod de menſa diximus, ad lectum à Doctoribus extẽditur, non enim debet quis non excommunicatus cum excommunicato in eodem lecto dormire, vt patet ex ſupra citatis, & ex omnibus Summiſtis. Qui ſecus eſſe cẽſent, ſi in eodẽ cubiculo diuerſis lectis vtãtur, nã hanc non cenſent eſſe communicationẽ prohibitam, ſicut dictum eſt de cibo & potu. Sed aduerto hoc eſſe verum regulariter, quia in eodẽ lecto non tã facile cõuenitur abſq; mutua ſocietate, & communicatione, ſicut in eodẽ cubiculo in diuerſis lectis, tamen vbi contigerit eãdem ſeruari proportionem, eadem dicam intercedere prohibitionem. Nam, ſi duo per modũ ſocietatis eodem cubiculo vtãtur, quamuis in lectis ſint diſtinctis, inter ſe communicare cenſebuntur, eritque illis talis communicatio prohibita. Et è contrario ſi caſu accidat, vt duo ſine vlla inter ſe cõiunctione, vel ſocietate, in eo-

A dem hoſpitio pernoctent, & vtrique vnus tantum lectus tribuatur, nulla propria cõmunicatio intercedat, etiam ſi in eodem lecto dormiant: ſicut in ſimili ſupra de menſa dicebamus: nec video cur hoc potius, quàm illud prohibitum ſit. Et confirmatur, ac explicatur; nã iidem auctores extendunt hanc prohibitionẽ ad cohabitationem cum excommunicato in eadẽ domo, vt patet ex Syluestro. Nauarro, & aliis, quod neceſſario intelligendum eſt, & ipſi interpretantur, de cohabitatione (vt ita dicam) formali, id eſt cum aliqua vitæ ſocietate, nam materialiter ſolũ ibi habitare, vbi excõmunicatus habitat, prohibitum non eſt, quia illa non eſt communicatio humana, ita igitur vetitum eſt condormire, non materialiter, ſed formaliter per modum humanæ ſocietatis, ſi ergo ita fiat

B etiam in diuerſis lectis, prohibitum erit ſi vero non ita fiat etiam in eodem lecto, prohibitũ non erit. Dices D. Ioan. in eodem balneo cum hæretico ſimul lauari noluit, cum tamen illa ſolum materialis coexiſtentia, aut conlauatio fuiſſe videatur. Reſpondeo illud non fuiſſe neceſſitatis, ſed ſupererogationis opus, & exemplum ad hæreſis deteſtationem oſtendendam. *Obiectio diluitur.*

Atque eodem modo intelligendas cẽſeo omnes alias communicationes, quas ſub illis verbis Doctores intelligũt eſſe prohibitas, ſcilicet conſedere, coambulare, ſimul iter agere, collaborare, ſeu cooperari, hæc enim omnia intelligenda ſunt formaliter, & per modũ communicationis eſſe prohibita. Si tamen ſolũ materialiter excõmunic. & nõ excommunicatus ſimul in eodẽ loco deambulent, vel iter agãt per eandem viam, vel in eadam naui incedant, nõ agũt

C contra cenſuram, quia illa non eſt humana cõmunicatio. Cooperari vero dicẽtur, quã domutuam operam, aut miniſteriũ ſibi præbent in eodem opere, aut artificio efficiendo, etiam ſi ad tale opus conducti ſint, ſecus vero eſſet, ſi ad laborandum in diuerſis partibus eiuſdem domus conducerentur, etiam ſi ab eodem, & in eodẽ tempore, & pro eadem domo conſummanda cõducti eſſent, & laborarẽt. Itaq; hæc omnia moraliter pẽſanda ſunt, vt, ſi cõmunicationẽ includant, intelligantur prohibita, & non aliàs.

Atque ex his omnibus colligitur primo effectus hos, (quod fere in aliis obſeruari poteſt) licet directè & per ſe ordinẽtur ad punitionẽ & coactionem excõmunicati, tamen in alios magna ex parte redũdare, & plures ex illis paſſiue *In Corollarium ex dictis.*

D potius (vt ſic dicam) quam actiue ad excommunicatum pertinere. Declaratur, nã ex vi huius effectus obligatur excõmunicatus, quantũ ex ſe, abſtinere ab omni prædicta communicatione cũ cæteris fidelibus, nam cũ iura dicũt per hanc cenſuram ſeparari excommunicatũ à cõmunicatione fidelium, non intelligunt ſeparari tantũ per prohibitionem aliis factã ne cum ipſo communicent, ſed multo magis per prohibitionẽ ipſi factam ne cum aliis cõmunicet. Propter quod dicitur in ca. *Illud*, de Cler. excom. miniſt. excõmun. non vitare multo magis, quã non vitari, periculoſum exiſtere, & ita intelligũt hunc effectum Theologi in 4. diſtint. 18. vbi præcipue Diu. Thomas, Richardus, & Paludanus, Argent. diſtint. 19. Adrianus. quæſtion. 3. de Clauib. & Canoniſtæ dict. cap. *Illud*, & in cap. *penul.* de Sentẽt. excomm. Quod adeo verũ eſt, vt etiã poſt Extrauag. *Ad euitanda*, omnis *D. Thomas Richardus Palud. Argent. Adr.*

excommu-

Digitized by Google

excommunicatus, quãtum eſt ex ſe, ad hoc obligetur, etiamſi non denunciatus ſit, nec publicus, ſed omnino occultus; quod ſæpe in ſuperioribus annotatum eſt, propter particulam eiuſdem Extrauagãtis, qua cauetur per eam nullum priuilegium ipſis excommunicatis conferri: quod ſpecialiter notauit Nauarr. lib. de Orat. & hor. can. cap. 21. n. 17. & 18. Vbi deplorat abuſum & impudẽtiam multorum, qui donec denunciati ſint abſtinere non curant. Deinde ex vi huius effectus ſunt ipſi excommunicati per cenſurã quaſi obiecta inhabilia, ſeu incapacia ad communicationem humanam honeſtam, & fidelibus dignam: atque hoc modo dicimus huiuſmodi effectum paſſiuè etiam pertinere ad excommunicatos ipſos: ſic ſalutari non debent, quia facti ſunt obiecta indigna ſalutatione, & honore ſecundùm illum ſtatum; atque ita de alijs. Tandem hinc redundat hic effectus in alios prohibens illos ne huiuſmodi genus communicationis excommunicato exhibeant: tum quia hæc ſunt veluti correlatiua; & ideò ex parte vtriuſque fuit neceſſaria prohibitio vt effectus eſſet in ſuo ordine perfectus; tum etiam quia iura expreſsè hoc declarant, vt ſuperius citatum eſt.

11 Non eſt prohibitũ in fidelib. cũ excõicatis cõicare, nec vice verſa.

Dixi autẽ ſemper hanc prohibitionem verſari inter ipſos fideles, per fideles intelligendo baptizatos: nam cum infidelibus per ſe, & ex vi cenſuræ non eſt prohibita communicatio, nec ex parte ipſorum infidelium, cùm illi non ſint ſub Eccleſiæ iuriſdictione, nec ex parte excommunicati, nam licèt Eccleſia ad hoc habeat poteſtatem, & interdum ea vtatur, vt patet ex cap. *Poſtulaſti*, de Iudæis, cum ſimilibus tamen in cenſura excommunicationis illa non vtitur, nec talem prohibitionem poſuit ipſi excommunicato. Nã in c. penult. de Sent. excom. & ſimilibus ſolùm dicitur excommunicatum priuari communione fidelium; non ergo infidelium; aliàs non *fidelium*, ſed *omnium* dicendum eſſet. Cur autem ab Eccleſia id factum ſit, ſi aliquis inquirat, reſpondebimus primò, quia id ſatis eſt ad pœnam excõmunicati, deinde quia, quod per ſe intendit, eſt abſcindere excõmunicatum ab Eccleſia, & tanquam membrum putridum reſecare, vel vt ipſe emendetur, vel vt alijs non noceat: quòd verò cum ijs qui foris ſunt, communicet, non curat.

12 Eſt tamẽ vetitũ excõicatũ cũ excõicato cõmunicare.

Dices, Ergo eadẽ ratione non tenebitur vnus excommunicatus alium vitare: quia vterq; ſuo modo extra Eccleſiam eſt, & quaſi membra ſeparata, quæ inter ſe communicare non prohibentur, ſed cum toto, vel membris illi vnitis. Reſpondetur ita intuliſſe Gloſſam in cap. *Deuotam*, 27. q. 1. malè verò, non eſt enim eadem vtriuſq; ratio. Nam excommunicatus fidelis eſt, vnde cũ cenſura hęc ſeparet à communione fidelium, & neminem excipiat, nullamve conditionem requirat, ſeparat etiam à communione alterius excommunicati. Maior patet, vt dixi, *fidelis* hic nõ ſumitur in eo rigore, quo ſignificat eum, qui fidem habet, & retinet; quo ſenſu apoſtata fidelis non eſt, cùm tamen ſit excommunicatus; ſed ſumitur pro baptizato quolibet, qui vel facto, vel ſpeciali iure, ac debito fidelis eſſe debet: quo ſenſu excommunicatus neceſſariò fidelis eſt: ergo ſicut excommunicati tenentur uitare alios fideles, ita etiam ſe ipſos uiciſſim, & mutuo. Quod autem illo ſenſu accipienda ſit uox *fidelis*, quado aſſeritur excommunicationem priuare commu nione fidelium, probatur, quia intentio Eccleſię

A eſt ſeparare excommunicatum à conſortio omnium illorum membrorum, in quæ ipſa iuriſdictionem habet ut patet ex cap. *Sicut Apoſtoli*, cũ alijs 11. quæſt. tertia, ubi ſimpliciter cauetur *ne quis cum excommunicato communicet*: quæ uerba omnes Eccleſię ſubditos comprehẽdunt, huiuſmodi autem ſunt omnes baptizati, etiamſi excõmunicati, uel hęretici, ac apoſtatę ſint: nam licèt hi non ſint membra quantum ad unionem, & coniunctionem cum Eccleſia, præſertim qui fide carent; tamen quantum ad ſubiectionem & obligationem præceptorum, uim & rationem membrorum retinent: neque enim propter ipſorum delictum Eccleſia amittit iuriſdictionem in ipſos; neque ex ſuo delicto ipſi reportant commodum, ut communicare poſſint, uel communicari ab ijs, à quibus antea non poterant. Si ergo excommunicatus uitare tenetur

B alium, qui excommunicatus non eſt, & hic in excommunicationem incidat, non propterea iam poterit cum illo communicare, uel ab illo communicari: & ſimiliter fidelis hæreticum uitare tenetur, licèt ipſe poſteà in hęreſim labatur, non propterea illa obligatione liberabitur. Tenetur ergo excommunicatus uitare excommunicatum, & hęreticus hęreticum: quę ſententia communis eſt, eamque tenet Abbas in c. *Illud*, n. 6. de Cleric. excom. miniſt. Hoſtienſ. in Sum. tit. de Sent. excom. n. 11. & Ioan. de Lignano in lib. de Cenſur. §. 27. n. 2. Ad argumentum ergo negatur ſequela, quia excommunicatus non ita eſt extra Eccleſiam, ſicut alij infideles: excluditur enim quantum ad ea, quæ ſunt commodi, non verò quantum ad ea, quæ ſunt oneris, & obligationis, Eccleſia etiam plus vetat ſuis ſubditis communicationem cum excommuni-

Hoſtienſ. *Abbas.* *Lignan.*

C catis, quam cum alijs infidelibus, qui ad ipſam non pertinent, vel quia hæc eſt pœna, & medicina reſpectu ſuorum ſubditorum, non verò reſpectu alienorum, qui potiùs per benignitatem, & familiaritatem, quàm per ſeparationem, ad fidem trahendi ſunt vt ex Aug. notatur in cap. *Infideles*, 23. q. 4.

SECTIO II.

An, & quale peccatum ſit communicatio ciuilis cum excommunicato.

De priori parte quæſtionis in titulo parte inſinuata nulla eſt controuerſia: nam certum eſt apud omnes peccare, per ſe loquendo, tam excommunica-

D tum communicando cum alijs fidelibus quocunque modo ex dictis ſect. præced. quàm fidelem quemcunque non excommunicatum com municando eiſdem modis cum excommunicato. Sequiturque ex dictis, nam oſtendimus vtriq; eſſe per hanc cenſuram prohibitam hanc communicationem: ergo vtrique peccant illam exercendo.

Difficultas ergo tota eſt de poſteriori parte q̃ſtionis, quale peccatũ hoc ſit, cõmunis reſolutio eſſe videtur hoc peccatum, regulariter loquẽdo, eſſe tantũ veniale. Ita docuit Diuus Thomas, in quarta diſt. 18. q. 2. artic. 3. & in additionibus, q. 23. art. 3. & Quolib. 11. a. 9. & eũ ſecuti ſunt cęteri Theologi, & Sũmiſtæ, nec Canoniſtæ diſſentiunt in c. *Sacris*, de ijs quæ vi, & de Sent. excõm.

Nauarr. *Couarr.*

licèt enim Abbas oppoſitum (ſub formidine tamen) ſentiat, quem nonnulli ſequuntur: alij verò frequentius nobiſcum ſentiunt, vt videre licet in Nauar. in Sum. c. 27. num. 30. & Couar. in c. *Alma*, §. 3. num. 7. & 8. Hoſtienſis verò in Sum. titul. de Sent. excommunicat. §. fin. in hoc diſtinguit inter excommunicationem ab homine, & à iure, & illá dicit obligare ſub mortali in hac materia, hanc improbabilem cenſeo, quia nec excommunicationes illæ ſunt diuerſarum rationum, neque præcepta hominis plus de ſe obligant, quàm leges. Ac denique, ſi quæ ratio probat aſſertionem poſitam quoad excommunicationem à iure, æquè procedit quoad excommunicationem ab homine. Ratio ergo aſſertionis eſt, quia quælibet lex, licèt ex ſuo genere grauis ſit, in materia leui tantum obligat ſub veniali: hæc autem materia humanæ communicationis in his actionibus communibus ad conuictum ſeu commercium humanum pertinentibus ſatis leuis eſt, tum ſecundùm ſe, quia hæ actiones non ſunt magni momenti, tum in ordine ad excommunicationem, quæ indirectè tantum & ſecundariò has actiones prohibet.

3 Obiectio.

Dices, Imo in ordine ad finem excommunicationis videtur materia illa ſatis grauis quia ex obſeruantia, vel tranſgreſſione illius multum pendere poteſt quòd excommunicatus reſipiſcat; qui eſt finis excommunicationis: nam, cùm hæ actiones communes frequentiores ſint, magiſque neceſſariæ vitæ humanæ, nihil magis poteſt, morali modo loquendo, mouere excommunicatum vt à contumacia recedat, quàm ſi videat ſe ab alijs deſtitui, etiam in his actionibus.

Soluitur.

Reſpondetur in primis remouenda eſſe ea, quæ ſunt per accidens, quale erit, ſi ob hanc communicationem augeatur contumacia excómunicati, & maiorem libertatem & audaciam concipiat ad reſiſtendum Eccleſię; nam hoc iam erit quoddam genus ſcandali ratione cuius poterit peccatum eſſe mortale: id verò dicimus eſſe per accidens; nos autem per ſe ſolum conſideramus naturam & grauitatem actionis, & ſic dicimus eſſe leuem, etiamſi in ratione impedimenti ad conſequendum finem excommunicationis conſideretur. Infert enim excómunicatio multa alia grauiſſima incommoda, tam in diuinis, vt hactenus vidimus, quam in humanis, vt ſectione ſequenti declarabimus, quę, ſi integrè ſeruentur, ſatis ſuperque erunt ad commouendùm excommunicatum: quod ſi ea omnia contemnat, parum certè iuuabitur ob ſeparationem in his leuioribus actionibus: pręſertim adiunctis exceptionibus & limitationibus, quas ipſa Eccleſia in hoc negotio adhibuit, & paulò inferius exponemus. Accedit, quod D. Thomas rectè conſiderauit, veriſimile non eſſe voluiſse Eccleſiam tam grauem obligationem imponere fidelibus òmnibus in materia adeò leui, frequenti, & vulgari, cùm ſine magno animarum periculo eſſe non poſſit: alioqui quod in vnius medicinam eſſet inſtitutum, in commune damnum, & periculum vergeret, quod eſt contra Eccleſię benignitatem, ac conuenientem prouidentiam.

4 Excõicatus, cũ alijs cõicãdo, ſolũ peccat venialiter.

Atque hinc tãdem infero, quamuis citati Doctores regulariter loquantur de participantibus cum excommunicato, cum aiunt, in hoc genere participationis ſolum venialiter peccare, idẽ dicẽdum eſſe de excómunicato ipſo, ſi in his actionibus tantum fidelium communicationi ſe immiſceat; nam, cùm in hoc ſe habeant excommunicatus, & alij tanquam duo extrema, & correlatiua, ſi reſpectu vnius materia eſt leuis, etiam erit reſpectu alterius, cæteris paribus. Item, quia iura æquè hoc prohibent vtrique extremorum. Nec obſtat quod dicitur in c. *Illud*, de Cleric. excóm. miniſt. excommunicato periculoſius eſſe communicare, quam communicari: nam eodem modo dici poſſet alijs etiam fidelibus non vitare excommunicatum periculoſius eſſe, quàm non vitari ab illo: quia vitare in ipſis eſt, non vitari autem non ſemper eſt in ipſis, quia eſt ratio prædicti textus: in hoc ergo pares ſunt. Non nego tamen, ſecundùm rectam rationem, & cæteris paribus ex parte materiæ, magis obligari excommunicatum hac lege vitandi ipſum, tum quia culpa, & ratio illius pœnæ in ipſo eſt, tum etiam quia prohibitio magis directè in ipſum fertur. Dico tamen, hanc comparationem ſeu exceſſum ſemper eſſe intra latitudinem, & capacitatem materiæ: atque adeò in præſenti non excedere latitudinem venialis culpæ.

Intra latitudinẽ autẽ culpę venialis plus peccat ipſe, q̃ alij.

Varij textus contra reſolutionem datam obijciuntur, & explicantur.

5

Contra hanc verò communem doctrinam obijci poſſunt aliqua ex iure Canonico. Primum ac præcipuum eſt cap. *Sacris*, de ijs, quæ vi, vbi, loquendo de communicatione cum excommunicato, in communi dicitur, eſſe peccatũ mortale abſque vlla diſtinctione de hac vel illa materia. Reſtringere aũt textum illum, vt quidã faciunt, ad communicationem in crimine, vel in ſacris, voluntarium eſt.

Cap. Sacris, de ijs quæ vi.

Secundò obijcitur caput. *Exceptionem*, de Exceptionibus in illis verbis *Ne quiſquam in periculum animæ ſuæ excommunicato communicare cogatur*: nam periculum animæ non incurritur niſi propter peccatum mortale in proprietate locutionis.

Cap. Exceptionem, de Except.

Tertio obijcitur c. *Si verè*, de Sent. excom. in verbis illis, *Excuſabiles eritis apud Deum, ſi in excommunicatorum nauibus exiſtentes cum dolore cordis ſub ſpe pœnitentiæ communicaueritis ipſis, in quibus eorum communionem non potueritis euitare.* Quæ verba adeo grauia indicant ſanè grauem etiam obligationem ad huiuſmodi communicationem vitandam, quandoquidem in caſu tantæ neceſſitatis, cum tot circunſtantijs à Pontifice permittitur.

Capit. Si verè, de Sent. excomm.

Quartò obijci poſſunt omnia iura, in quibus excommunicantur fideles propter hanc communicationem: nam, licèt regulariter illa excommunicatio tantùm ſit minor, illa etiam grauior pœna eſſe videtur, quàm vt propter ſolum veniale peccatum ferenda ſit, cùm priuet ſuſceptione omnium ſacramentorum, quòd de ſe grauiſſimum eſt incommodum.

6 Cap. Significauit, de ſẽtent. excõmun.

Accedit q interdum propter hãc communicationẽ excómunicatio maior, & Papæ reſeruata imponitur, c. *Significauit*. de ſententia excommunicato, vbi ſermo eſt de cómunicãtibus cum excómunicatis à Papa. Et quamuis hoc cenſeatur eſſe ſingulare in excommunicatione Papali, tamen in grauitate culpę id non poteſt eſſe ſingulare, licèt fortaſſe ſit in pœna. Quia, ſi materia pręcepti in ſe conſiderata leuis eſt, etiamſi prohibitio manet à ſupremo Paſtore, non obligabit, niſi ſub veniali culpa, quandoquidem leges etiam diuinæ, & naturales in materia leui non

obligant,

obligant, niſi ſub veniali, eò vel maximè, quòd in præceptis eiuſdem rationis, quòd manent à ſupremo, vel à proximo ſuperiori, nõ videtur eſſe circunſtantia, aut differentia, quæ ſufficiat ad tantam diuerſitatem conſtituendam, quanta eſt inter mortale, & veniale peccatum: ſi ergo communicatio hæc cum excommunicato à Papa mortale peccatum eſt, vt oſtendit grauiſſima pœna excommunicationis maioris, etiam cum quolibet alio excommunicato, mortale peccatũ erit. Atque ſimile argumentum fieri poteſt ex modo excommunicationis maioris, quæ interdum ferri ſolet ab homine in participantes: nam illa etiam ſupponit materiã peccati mortalis: quia, ſi materia eſt leuis, non poteſt homo, etiamſi velit, obligare ſub mortali in ſola illa, & conſequẽter, nec ſub cẽſura maioris excommunicationis: ſi autem materia de ſe eſt grauis, & capax obligationis ſub mortali, ſufficiet communis prohibitio Eccleſię ad eandem obligationẽ inducẽdam.

Variæ diuiſiones communicationis cum excommunicato traduntur.

7 Quæ cõmunicatio prohibita, quia mala.

ANtequam his obiectionibus reſpondeam, ſuppono communem diuiſionem Doctorum de triplici communicatione cum excommunicato, ſcilicet in crimine propter quod aliquis excommunicatus eſt, in diuinis, & in humanis, nam de primis duobus membris non dubitatur, quin intercedat culpa mortalis: de tertio verò eſt controuerſia. Vt autem illa partitio radicitus intelligatur, & ratio illius doctrinæ melius reddatur, poſſumus nos alia diuiſione, & ſubdiuiſionibus vti. Eſt enim quædam communicatio prohibita quia mala, & antecedens, vt ſic dicam, excommunicationem ipſam. Altera verò eſt mala, quia prohibita, & per ipſammet excommunicationem introducta. Prioris generis eſt communicatio in crimine criminoſo, vt aiunt; nam communicare in crimine nihil aliud eſt quàm cooperari in crimine ſeu contumacia propter quam lata eſt excommunicatio: hoc autem per ſe, et intrinſecè malum eſt. Cumque illud crimen, & contumacia mortale peccatum eſſe ſupponatur, ex eo, quòd eſt ſufficiens cauſa excõmunicationis maioris, ſequitur, ut cooperatio ad tale crimen ſit mortale peccatum, per ſe loquendo, ideſt, niſi per ignorantiam, vel inaduertentiam excuſetur, aut niſi cooperatio ſit tam leuis, vt quaſi pro nihilo habeatur. Et ideò fortaſſe dicta eſt hæc communicatio in crimine criminoſo, nam criminoſus non dicitur niſi propter graue peccatum contumaciæ, quæ ſufficientem materiam excommunicationis maioris includat.

Qui in crimine criminoſo participauit cum excommunicato, ſi poſteà cũ illo communicet ligatur maiori excom.

Atque hinc factum eſt, ex conſtitutione eiuſdem iuris, vt participantes in crimine cum excommunicato, poſtquam excommunicationem contraxit (ita enim intelligendum hoc eſt) participes etiam fiant maioris excommunicationis c. *Nuper*, de Sent. excomm. Vnde hæc communicatio, licèt ex ſe mala ſit, vt dixi, tamen etiam eſt prohibita per Eccleſiam, & ſub cenſura maioris excommunicationis; & ſub hac ratione eius priuatio, ſeu ſpecialis obligatio abſtinendi ab illa, inter effectus excommunicationis numerari poteſt. Neque circa illam alia difficultas, vel aliud notatu dignum occurrit.

8 Communicatio cum excommunicato mala, quia prohibita, duplex.

Altera communicatio cuius priuatio per ſolã excommunicationẽ propriè introducta eſt (quia per ſeſe conſiderata aliàs licita erat) ſubdiuiditur in illa duo membra, ſcilicet diuinam, & humanam, quæ propriùs vocabuntur Eccleſiaſtica, & ciuilis, quia in priori membro plures communicationes comprehenduntur, quę non propriè dicuntur diuinæ: nam ſolum illa, quæ eſt in ſacramentis, ſacrificio aut ſuffragijs, diuina propriè dicitur: communicatio autem Eccleſiaſtica in multis alijs rebus inuenitur, vt conſtat ex ſuprà tractatis: & ideò hæc etiam dici ſolet generatim *communicatio in ſacris*. De toto ergo hoc genere communicationis, & de modo quo in illo peccatur: deque pœnis, quæ propterea incurruntur ſatis dictum eſt in præcedentibus, vbi oſtendimus, hanc communicationem ordinariè, & ex ſuo genere in tali materia eſſe mortale peccatum, licèt non repugnet aliquando eſſe tam leuem, vt ſit venialis culpa. Pœna autem eius generalis eſt excommunicatio minor, ſpecialis autem reſpectu aliquarum perſonarum, & actionum, eſt vel interdictum, vel irregularitas reſpectu ipſius excommunicati, ſi clericus ſit.

9 Duplex diſcrimẽ inter cõmunicationẽ in ſacris, & ciuilem.

Altera communicatio, quam ciuilem appellamus, in duobus præcipuè differt à præcedente. Primò, quòd eſt minoris æſtimationis, & momenti, vt per ſe notum eſt. Secundò aiunt Doctores omnes etiam differre, quòd reſpectu prioris ſecundariò & indirectè tantum per excommunicationem intenta eſt. Cuius ratio eſſe videtur, quia ſpiritualia bona, cùm ſint propria filiorum Eccleſiæ, meritò ac primariò denegantur ei, qui ab Eccleſia abſcinditur. imò in hoc potiſſimum videtur conſiſtere talis abſciſio, & ſeparatio ab Eccleſia. Item quia excommunicatus proximè ac per ſe ſit indignus vſu ſpiritualium bonorum: vſu verò ciuilis communicationis priuatur & ad maiorem terrorem, & correctionem, & in ordine ad ſpiritualia.

Communicatio ciuilis duplex.

Hæc ergo communicatio ciuilis in duo alia membra ſubdiuiditur, ſcilicet in communem ſeu pertinentem ad humanum conuictum, & forenſem, de qua poſteà dicturi ſumus: hic enim ſolum de priori agimus, cùm dicimus illam eſſe materiam leuem, reſpectu huius prohibitionis, ac proinde tranſgreſſionem in illa ſolum veniale peccatum eſſe.

10 Triplex limitatio cum quibus communicatio ciuilis cũ excomm. quo ad humanum conuictũ eſt leuis.

Hoc autem cum tribus limitationibus intelligendum eſt: propterea enim dixi in aſſertione, *regulariter loquendo*. Prima eſt, vt talis communicatio fiat ſine contemptu clauium Eccleſiæ. Hanc enim exceptionem Diuus Thomas adhibuit, & omnes ſequuntur, eſtque communis ad tranſgreſſiones omnium præceptorum. nam quantumuis videantur leues, ex materia, ſi ex contemptu fiant, ſunt peccata mortalia & ideò non ſpectant ad hunc locum, ſed ad materiam de legibus, vbi etiam explicandum eſt quid ſit operari ex contemptu: quod attingit Diuus Thomas, & ibi Caietanus, 2. 2. quæſt. 186. artic. 9. ad 3. & latius Couarruuias, in cap. *Alma*, p. 1. §. 7. num. 6. & 7.

Prima. *D. Thom. Couarr. Caiet.*

11 Secũda

Secũda limitatio eſt, vt intelligatur de ſingulis actibus per ſe ſumptis, nã licèt in ſingulis nõ inueniatur malitia mortalis, vt diximus, in cõſuetudine tamen et frequentia eorũ reperiri poteſt, ſi per modum vnius obiecti, directè aut indirectè voliti, ſumantur tales actus. Cuius ratio non ſolum eſt, quia talis frequẽtia includit contẽptum: nam licèt hoc ſit aliquod indiciũ contemptus, non tamen eſt certa, & infallibilis regula: nam etiam

Digitized by Google

ex paſſione vel negligentia poteſt talis frequentia oriri: ſed ratio propria eſt, quia licèt actus ſinguli per ſe cóſiderati ſint materia leuis: frequentia tamen eorum eſt grauis materia, & plurimũ derogans intentioni huius legis. Oportet autem vt hæc frequentia per modum vnius obiecti ſumatur: nam ſi ſeiunctim ac diuiſim vnus actus fiat ſine propoſito formali vel virtuali alterius, licèt illi per humanam fragilitatem multiplicẽtur, nullus eorum erit peccatum mortale: quia iuxta ſanam doctrinam, ex venialibus non fit mortale propter ſolam multiplicationem. Solũ ergo quando aliquis ita cómunicat cum excommunicato, loquendo, aut cohabitãdo cum illo, vt id faciat animo id faciendi perſeueranter, & quaſi ex habitu, ac ſemper, mortaliter peccabit. Et hæc eſt propria differentia inter hanc communicationem humanam, & ſacram: nã ſacra, regulariter loquendo habet malitiam mortalẽ in ſingulis actibus: hæc verò in ſingulis eſt venialis tantum, licèt in frequenti vſu poſſit eſſe mortalis. Quam limitationem adhibet Nauarr. dicto cap. 27. nu. 30. ſed illam ita declarat, vt dicat, intelligi de frequentia, quæ habet coniunctã malitiam mortalem animandi ad delinquendum: vndę reducit ad communicationem in crimine. Sed ſi intelligit oportere, vt hæc frequentia procedat ex intentione ſeu voluntate animandi in crimine, falſum eſt, nam hoc modo ſinguli actus cuiuſcunque communicationis erunt peccata mortalia, quia iam tranſeunt in aliud genus criminoſæ communicationis. Si autem intelligit talem frequentiam ſecum afferre, moraliter loquendo, illum effectum animandi excommunicatũ, aut poſſe eſſe impedimentum graue ne reſipiſcat, admitti poteſt: conſertq; ad explicandam illius materiæ grauitatem.

12 Tertia. Tertia limitatio ſit, niſi ſpecialiter, & publica auctoritate declaratum ſit talem communicationem vitandam eſſe, vt ſpectantem in tali caſu ad commune bonum, vel ad finem per cenſuram intentum; quod fit quoties per iudicem augetur ſeu fertur cenſura contra participantes, vt in ſolutione vltimæ obiectionis magis explicabimus.

Obiectionibus ſatisfit.

13 Primæ. Ex his ergo facile eſt ad ſingula obiecta reſpondere. Ad cap. *Sacris*. Diu. Thomas ſuprà dupliciter reſpondet. Primò, ꝙ ibi eſt ſermo de communicatione in diuinis. Secundò, quòd eadem eſt ratio peccati venialis quantum ad hoc, vt propter metum fieri nó debeat, quod ibi erat intentum à Põtifice. Sed vtraque expoſitio difficultatem habet. Prior propter rationẽ factam, qua Pontifex abſolutè loquitur de communicatione. Poſterior quia non declarat cur Pontifex in particulari de peccato mortali locutus fuerit; item, quia licet peccatum veniale non ſit faciendum propter metum, ſi facta cópoſitione adhuc tale ſit, id eſt, ſi ſuppoſito metu malitiam venialem retineat, tamen ſæpe accidit, vt propter metum liceat facere actũ, quem ſine metu facere, eſſet peccatum veniale: quia metus fecit vt ceſſaret obligatio, & cóſequenter vt auferretur malitia. Quamuis autẽ hoc poſſit etiam contingere in mortali, tamen multò faciliùs, & ex leuiori metu poteſt id euenire in veniali, quã in mortali: & ideò ſi Põtifex exiſtimaſſet aliquam com-

A municationem cum excommunicato eſſe tantùm peccatum veniale, non rectè intuliſſet non licere communicare cum excómunicato propter metum. *quia propter nullum timorem, licet peccare mortaliter.* Quare ſuprà textum illum expoſui de illa communicatione, quæ non eſt mala quia ſpecialiter prohibita, ſed quia intrinſecã habet malitiam, ſuppoſita diſpoſitione, & ſtatu hominis excommunicati; hæc enim non auffertur interueniẽte metu, licèt minui poſſit propter diminutionem voluntarij, abſolutè tamen nunquam licet. Et hoc modo expoſitus ille textus nihil nobis obſtat, vt ex ſuprà notatis patet: & quo ad hoc non refert, quòd Pontifex abſolutè de cómunicatione loquatur, quia neceſſariò intelligendus eſt iuxta materiam ſubiectam, & iuxta exigentiam rationis, quàm adducit. Nunc verò vlterius addo, etiamſi Pontifex abſolutè de com-B municatione cum excommunicato loquatur, nihil in pręſenti obſtare, quia non eſt dubium quin hęc communicatio ita abſolutè ſumpta ex ſuo genere peccatum mortale ſit, quod non excludit, quin in particulari ex leuitate materiæ poſſit eſſe veniale. Cùm autem abſolutè eſt ſermo de ijs, quæ ex genere ſuo peccata mortalia ſunt, ſimpliciter mortalia vocantur, vt furta, ſacrilegia, &c. Ad hunc ergo modum locutus eſt Pontifex.

Et per hæc facilè eſt reſpondere ad ſecundam & tertiam obiectionem: nam in vtroque illorum textuum eſt ſermo de communicatione in communi, & ideò fit ſermo de illa vt de re graui, & mortali ex ſuo genere. Addo in cap. *Exceptionem*, eſſe ſermonem in particulari de communicatione forenſi, quamuis ciuili, quæ grauior eſt, quàm vſualis, de qua loquimur: & ideò C de grauitate culpę, quę in illa excommunicatione intercedit, ſpecialiter dicemus ſectione ſequenti. Textus ergo ille ad rem præſentem non confert, eò vel maximè quòd *periculum animæ* non neceſſariò reſtringendum eſt ad periculum mortis animæ, ſed abſolutè dici poteſt de periculo conſcientiæ, quæ per peccatum etiam veniale maculatur: & remotè ſaltem dici poteſt periculum animæ, quatenus per venialia peccata diſponitur quis ad grauiorem lapſum. Verba autem cap. *Si verè*, per ſeſe obſcura ſunt in omni ſententia: cùm enim in caſu illius textus communicatio inculpabilis eſſet, etiam venialiter, quid eſt quod Pontifex ait, *Cùm dolore cordis & ſpe pœnitentiæ* futuram fuiſſe licitam? Ad quid enim neceſſarius erat dolor cordis de re licita, aut quo modo poteſt ſpes pœnitentiæ actum iuſtificare? Imò repugnantia inuoluitur, cùm de actu licito D pœnitentia ſperanda dicitur. Et eandem difficultatem habet quod ibi dicitur *ſub ſpe* veniæ: nam de re licita nulla eſt venia neceſſaria. 14 Secundæ & tertiæ obiectioni reſpódetur. Exponitur c. Exceptionem. Exponitur c. Si verè.

Dicendũ verò eſt ſermonem Pontificis in eo textu eſſe de quadã excóicatione, quę futura erat diuturna, & quaſi in continua quadã ſocietate, & ideò ſine dubio fuiſſet materia grauis peccati, ſi voluntariè, & abſque legitima cauſa excuſante, eam quis amplecteretur. Et ad hoc ſignificandum vtitur Pontifex eo verborum pondere, ac repetitione in principio, & fine textus. Voluit item illos fideles monere, communicationem illam ſuſtinendam potiùs fuiſſe inuoluntariè, quam voluntariè accipiendam: & hoc ſignificauit per illa verba, *Cùm dolore, & amaritudine cordis*. Docuit etiam eſſe periculis expoſitam: nam tene- 15

Digitized by Google

tenebantur illi fideles communicare cũ excommunicatis, quàm minimum poſſent & ſolum in ijs rebus illis licebat, in quibus eam vitare nó poſſent, vt ibidem dicitur, vnde cùm futura eſſet frequens & familiaris, moraliter expoſita erat periculo excedendi. Et propter hoc dicit, *Cum ſpe veniæ & pœnitentiæ*, ſcilicet cuiuſcunque exceſſus, ſi fortè committatur. Quem leuiorem futurum fuiſſe ſignificat fuiſſe ſperandum, cùm eſſet quaſi coactus, & qui vix poſſet humano modo euitari.

16 Quarta obiectio enodatur.

Ad quartam obiectionem, receptiſſima ſentẽtia eſt, excommunicationem minorem propter veniale peccatum incurri: nam, licèt illa pœna ex parte bonorum, quibus priuat, grauis appareat: conſiderato tamẽ modo quo priuat, & facilitate, qua auferri poteſt, potiùs eſt leue quoddam grauamen, quam pęna multũ grauis: quod latius infrà in propria diſputatione de illa cenſura explicabimus. Propter capitulum autem illud *Significauit*. quidam ſimpliciter limitant regulã poſitam, vt locum non habeat in excommunicatione Papali: nam mortaliter peccare aiunt eum, qui cum excommunicato à Papa communicat, etiam in actibus huius communicationis, de qua nunc agimus. Sed hoc nullum habet fundamentum in textu; & ideò longè aliter illum in ſuperioribus expoſuimus, vel cum Abbate, & alijs de communicatione in diuinis, adhibitis quibuſdam conditionibus, quæ ex textu colligũtur, vel de communicatione in crimine cum Gloſſa ibi.

17 Vltima obiectio diluitur. Ratioq; redditur cur ĩ participãtes cũ excõicato in vſualib' excõmunicatio maior ferri poſſit.

Tandem, quod vltimo loco expendebatur de excommunicatione, quæ in participantes ferri ſolet, à Canoniſtis ita breuiter expeditur, ideò eſſe tunc peccatum mortale, quia duplex inobediẽtia interuenit, ſcilicet iuris, et iudicis, & quia mitius agitur cum lege, quàm cum homine. Sed hæc non ſatis declarant rem, quia duplex vinculum etiam diuerſæ rationis, nedum eiuſdem, nõ ſufficit ad malitiam mortalẽ, ſi materia ſemper leuis permanet: & ideò in vltima limitatione adnotaui materiam, quæ ſecũdùm ſe leuis videtur, in aliquo caſu poſſe eſſe grauẽ in ordine ad finem à iudice intentum: quod neceſſe eſt interuenire quoties excommunicatio hæc in participantes fertur. Et hinc ortum eſt, vt huiuſmodi excommunicatio in participantes ipſo iure non feratur, ſed ſemper ab homine, quia ius, cùm in cõmuni feratur, ſolũm reſpicit ea, quæ communia ſunt: iudices verò particulares circunſtantias expendere poſſunt. Propter quod etiam prudentiſſimè nouo iure ſtatutum eſt in cap. *Statuimus*, de Sent. excomm. in 6. vt huiuſmodi excommunicatio non feratur à iudice in participãtes cum excommunicatis à ſe, niſi per ſententiam ſpecialem, & in perſonam certam, ac nominatã; & monitione canonica pręmiſſa, & aliter lata nulla ſit. Et ratio inſinuatur, quam nos tetigimus, ut *ſi ex locutione, & alijs, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortiter indureſcat, poſſit iudex poſt monitionem canonicam huiuſmodi participantes conſimili damnare cenſura*. Ac ſi diceretur, vt poſſit iudex ex effectibus, & alijs circunſtantijs expendere, an talis actus dignus ſit tali prohibitione, & cenſura.

Ca. Statuimus, de Sent. excõmu. in 6.

18 Quæ pęna incurratur ob cõicationem cũ excõ. in vſualib.

Et per hæc etiam obiter declaratum eſt, quænam pœna impoſita ſit in iure, ob hanc communicationem, eſt enim lata excommunicatio minor, vt conſtat, & non alia: nulla enim ex iure

A oſtendi poteſt. Ac meritò, quia pro culpæ leuitate, ac neceſſitate illa pœna ſatis eſt.

SECTIO III.

Quibus modis excuſetur à culpa ciuilis communicatio cum excommunicato.

CERTVM eſt hanc communicationem ita eſſe culpabilem vt poſſit interdum rationabilem excuſationem habere: quia cum non ſit intrinſecè mala, ſed ſolũ quia prohibita, non eſt dubium, quin multis modis excuſari poſſit, tam ex parte excommunicati, quàm ex parte eorum, qui cum ipſo communicant. Et quidem ex parte excommunicati nullam inuenio in iure poſitiuo exceptionem, habent tamen in eo locum duæ illæ, quę in ſuperioribus tractatę ſunt, ſcilicet, ignorantia probabilis, quæ inaduertentiam, vel inconſiderationem etiam naturalem comprehendit, & neceſſitas, ſiue à natura, ſiue ex alio caſu contingente, aut certè ex violentia eueniat. Nam, ſi in alijs cõmunicationibus, quę grauiores ſunt, & maioris obligationis locũ habet duplex hic excuſationis titulus, multò magis in pręſenti habebit. Neque hic plura addere oportet, cum ſuperiora ſufficiant, quæ hic ſeruata proportione accommodãda ſunt. Ex quo ſequitur, eandem duplicem excuſationem in participantibus cum excommunicato locum habere, nam & in eis multò faciliùs habere poteſt locũ ignorantia excommunicationis alterius, quàm in ipſomet excommunicato, & cum ille non ſua culpa illa obligatione oneratus ſit, faciliùs debet, vel poteſt ob neceſſitatem, uel utilitatẽ propriam excuſari. Hoc autem, quod ſub hac generalitate ex ipſo iure naturæ oritur, in iure Canonico ad leniendum rigorem excommunicationis, & tollendas occaſiones peccatorum, magis declaratũ, & amplificatum eſt, in cap. *Quoniam multos*, 11. q. 3. Quod breuiter hoc loco exponere neceſſarium eſt. 1

Excuſationes ex parte excõicati.

B

Eadẽ excuſationes ĩ participantibus à fortiori locum habent.

C

Ca. Quoniam, 11. q. 3. exponitur.

Primum caput excuſationis cap. Quoniam.

PRimò ergo ac præcipuè liberantur in illo textu ab hac culpa *qui ignoranter excommunicatis communicant*. Quæ exceptio intelligi poteſt, & de ignorantia facti, & iuris: & de vtraque intelligenda videtur, tum quia textus indiſtinctè loquitur, tum etiam quia, vt ex principio textus conſtat, ſubuenire voluit tam ijs, qui ex ignorantia quam ijs *qui ex nimia ſimplicitate*, id eſt, *ex iuris errore*, vt Gloſſa expoſuit, cum communicatis communicant: de quibus tamen ex ſimplicitate operantibus poſteà nihil dicit in particulari: ergo comprehendit illos ſub eis, qui ignoranter communicant: nam illa ſimplicitas ignorantia quędam eſt. Quod verò ſpectat ad ignorantiam facti, nullam ferè hoc tempore dubitationem habet, non enim tenemur uitare, niſi uel clerici percuſſorem ita manifeſtum, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, aut nominatim denunciatum, cuius excommunicatio ſatis etiam publica & nota eſt. Tamen, quia hęc ipſa denunciatio poteſt eſſe non omnibus nota uel in eodem, uel diuerſis locis, ideò etiam nunc habet locum hæc 2

D

facti ignorantia, quamuis rarior ſit. Similiter etiam ignorantia iuris de excommunicato vitando vix poteſt hodie in aliquem cadere.

3 Quæ ignorãtia ſufficiat ex cap. Quoniã, ad excuſandam à culpa.

Dubitari verò circa vtramque ignorantiam poteſt, qualis eſſe debeat, vt excuſet in præſenti ex vi illius textus. Et ratio dubitandi eſt, quia ſi requiritur ignorantia inuincibilis, nihil ex vi illius iuris conceſſum eſt, nam ſemper valuit hæc excuſatio ad impediendam culpam: ſi verò ignorantia voluntaria, & vincibilis ſufficit ex ſpeciali conceſſione illius textus, multum derogatum eſt ſeueritati excommunicationis; & videtur inuolui repugnantia in eo, quòd ignorantia voluntaria in materia prohibita excuſet. Vnde communiter interpretes de ignorantia probabili, & inculpabili hanc excuſationem intelligunt, vt videre licèt in Diu. Tho. & alijs Theologis d. 18. Angel. verb. *Excommunicatio*. 9. & alijs. Iuxta quam ſententiam dicendum eſt, Gregorium in eo textu nihil noui cõceſſiſſe, ſed declaraſſe quòd iure ipſo naturali locum habebat ad tollendos ſcrupulos. Addere verò poſſumus, fortaſſe quamcunque ignorantiam excuſare huiuſmodi communicantem ſaltem à cenſura minoris excommunicationis, dummodò talis ignorantia affectata non ſit: hæc enim & malitiæ, & pertinaciæ æquiualet: quando tamen ſecundùm directam voluntatem, et cognitionem, bona fide communicatur, licèt aliqua negligentia interceſſerit, veriſimile eſt ſufficere ad excuſandam hanc cenſuram; idque Gregorium in eo textu conceſſiſſe. Neque immeritò, tum quia tunc ferè nulla eſt propria contumacia ex parte communicantium cum excommunicato, tum etiam quia, cùm illa culpa ex ſe leuis ſit, per illam circunſtantiam ſeu operandi modum ita extenuatur, vt illa cenſura ſeu pœna non videatur digna. Quia verò hoc incertum eſt, non eſt extendendum ad aliud genus maioris excommunicationis, quàm ſit hæc vulgaris, de qua agimus, & ad cautelam ſemper erit conſultum abſolutionem obtinere.

D. Thom. Angel.

4 An qui dubitat an alius excõmunicatus ſit, illum vitare debeat. Reſolut.

Deinde dubitari poteſt, an is, qui non omnino ignorat, ſed dubitare incipit, an alius excommunicatus ſit, poſſit excuſari, vel ſtatim teneatur illum vitare. Reſpondetur, propter ſolam ſuſpicionem, vel dubitationem etiam ex forma de denunciatione iam facta non tenetur illum vitare, regulariter loquendo; & maximè in hac vulgari communicatione humana, de qua agimus. Ita ſentiunt Adrianus in 4. q. 3. de Clauib. Maior in 4. d. 18. q. 2. Nauarr. & alij moderni Scriptores. Et ratio eſt, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis; ergo propter ſolum dubium non poſſum ego priuare alium communicatione, ad quam ex ſe ius habet, eiuſque vſum legitimè poſſidet. Iuxta antiquum etiam ius excommunicatus occultè non erat publicè vitãdus, ſed tantum occultè: ergo eadem ratione is, cuius excommunicatio eſt dubia, non poteſt nec debet tanquam certò excommunicatus tractari: ergo nunc ex iure nouo Extrauagantis *Ad euitanda*, ſi denunciatio ſub dubio ſit, non obligatur quiſpiam ad euitandum. Duobus autem modis poteſt quis ſe habere in eo caſu; primò, vt certò ſciat alium eſſe excommunicatum, dubitet autem de denunciatione; ſecundò, vt de vtroque dubius ſit: quando ſe habet hoc poſteriori modo, non ſolum non tenetur, ſed etiam non debet alium vitare: quia faceret illi iniuriam propter rationem factam. Quando verò ſe habet priori modo, non

Nauarr.

A tenetur quidem, poteſt tamen, ſi velit, illum vitare: quia, vt ſæpe dixi, Extrauagans *Ad euitanda*, quamuis det facultatem non vitandi excommunicatum non denunciatum, non tamen obligat ad non vitandum illum: ergo licèt propter dubitationem de denunciatione poſſit quis vti illo priuilegio non vitandi, non tamen ad id obligatur. Neque de hac poſteriori parte videtur eſſe poſſe ratio dubitandi.

Qui aliũ ſcit eſſe excõmunicatum, dubitat autẽ an denũciatus ſit, non tenetur illũ vitare

De priori tamen poteſt quiſpiam dubitare, quia is, qui dubitat an excommunicatus ipſe ſit, ſi ſit probabile dubium: tenetur ſe abſtinere communicatione, vt ſuprà dictum eſt ex cap. *Illud*, de Clerico excom. miniſt. & ex c. *Cum deſideres*, de Sent. excom. ergo etiam qui dubitat de excommunicatione alterius, tenetur illum vitare. Probatur conſequentia à paritate rationis, quia etiam in ipſo excommunicato procedit illud

5 Obiectio

B principium *in dubijs melior eſt conditio poſſidentis*. Reſpondetur eſſe diſſimilem rationem, ob quam iura id meritò ſtatuerunt in ipſo excommunicato, non verò in alijs, quia ille meretur priuari illo iure etiam in caſu dubij, quandoquidem cauſa excommunicationis in illo exiſtit. Item ille poteſt ſeſe continere ſine iniuria alterius, quamuis non ſine grauamine proprio, quod leges facilè permittunt, vel imponunt propter maiorem ſecuritatem: at in vitandis alijs ſine ſufficienti certitudine poteſt iniuria interuenire: & ideò in caſu dubij nemo ad id obligatur. Præterea ſecundùm ius nouum Extrauag. *Ad euitanda*, eſt alia ratio clara, quod priuilegium illud conceſſum eſt propter ſedandas conſcientias, & ideò per illud conceditur, vt nemo alium vitare teneatur, niſi de denunciatione cenſuræ ſatis certò conſtet. Non oportet tamen, vt habeatur, euidentia, ſed ſatis erit quod per ſufficientia teſtimo-

Solutio.

C nia, & fide digna id conſtet.

Dixi autem, *regulariter loquendo, &c*. Quia licèt præciſè ſtando in ratione communicationis doctrina hæc generalis ſit, tamen quoad quaſdam actiones, quæ poſſunt eſſe irritæ, ſi fortaſſe verum eſt excommunicatum eſſe quempiam, & denunciatum, qualis eſt abſolutio ſacramentalis, & ſimiles, cenſeo euitandum eſſe excommunicatum, ſi abſque ſcandalo, vel alio periculo fieri poteſt, non propter poſitiuam legem per cenſuram latam, ſed propter reuerentiam ſacramenti, aut aliam ſimilem naturalem legem, ne ſcilicet quiſpiam ſe exponat periculo efficiendi, ſeu recipiendi ſacramentum irritum, aut aliquid ſimile efficiendi. Quod procedit quoties ex dubio circa excommunicatum nominatim denunciatum oritur dubium de validitate actus:

6 Niſi ex dubio de validitate denũciationis oritur dubitatio de valore act.

D quod non tollitur propter priuatam conſcientiam, ſeu dubitationem; ſecus verò eſſet ſi aliunde tolleretur tale dubium, proptereà quod, non obſtante illo dubio, talis perſona in publico munere communiter toleratur: nam inde poteſt oriri certitudo de valore actus, vt ſuprà dictum eſt. Addendum hic obiter eſt, cognitionem excommunicationis, vel denunciationis per confeſſionem, nihil operari ad vitandum excommunicatum, vt cum alijs, quos refert, notauit Couarruuias in capite *Alma*. prima parte, §. ſecundo, numero tertio. Quod qua ratione verum habeat, & quo modo intelligendum ſit, ex dictis in Tomo præcedenti de ſigillo confeſſionis petendum eſt.

Couarr.

Aliud dubium circa hãc ignorantiã eſt, ſi quis nouit

Digitized by Google

Quę notitia abſolutionis ſufficiat vt qs excõicatũ cognitũ vitare nõ teneatur.

Nauarr.

nouit aliquem fuiſſe excommunicatum, & denunciatum, non tamẽ ſcit an excommunicatio duret, quæ notitia abſolutionis ſufficiat, vt incipiat cum illo ſine culpa communicare. Eſt enim regula generalis à Doctoribus tradita, eum, qui ſemel excommunicatus, & denunciatus eſt, ſemper uitari debere, donec de abſolutione conſtet. Quam poſuit Nauarrus in Summa cap. 27. nume. 36. ex Gloſſa in capite *Propoſuit*, de Cleric. excommunic. miniſt. Quomodo autem id conſtare debeat prudenter expendendum eſt: multa enim ſunt, quæ probabilem fidem de tali abſolutione facere poſſunt, & illa ſufficit. Itaq; ſi teſtes fide digni pro certo aſſerant illum eſſe abſolutũ, id ſufficit: nam in rebus moralibus non eſt maior certitudo exigenda. Imò ſi vnus teſtis grauis, & omni exceptione maior id affirmet, tãquam teſtis oculatus vel alio modo æquiualenti, id exiſtimo ſatis eſſe: quia in re fauorabili id ſatis eſt ad generandã fidem adeo probabilem, vt ſecundum illam operari liceat. Quare ipſius etiam cõmunicati teſtimonium aſſerentis ſe eſſe iam abſolutum, ſufficiet, vt ei fides adhibeatur: quod docuit Angelus verb. *Excommunicatio*, 8. nu. 16. & ſequitur Nauar. ſuprà: & ſine dubio intelligunt, quando nulla eſt occaſio vel probabilis coniectura præſumendi mendacium. Sufficit etiam publica fama, & quòd iam communiter pro abſoluto habeatur, & vt talis tractetur, vt notauit Couar. in c. *Alma*, p. 1. §. 2. nu. 6. Qui etiam merito addit, idem cenſendum eſſe, ſi poſt excommunicationem latam multũ temporis pertranſijt: & conſiderata conditione perſonæ, & negotij, veriſimile non eſt toto illo tempore in excõmunicatione inſorduiſſe, quod etiã docuit Syluest. verb. *Excommunicatio*, 5. num. 26. eſtq; communis ſententia Abbatis & Doctorum in cap. *Propoſuit*, de Sent. excom. In his igitur omnibus caſibus licitum eſt communicare cum excommunicato, qui creditur abſolutus. Quòd ſi fortaſſe in re ipſa contigerit errare, talis ignorantia & cenſuram, & culpam excuſabit.

Angel.

Syluest.
Abbas.

Secundum caput excuſationis.

8 SECVNDVM principale caput huius excuſationis eſt neceſſitas. Et varijs modis amplificatur, & ſpecificatur in prædicto cap. *Quoniam multos*. Primùm ergo cõſtat, illam neceſſitatem, quæ vel morali modo loquendo, dicitur abſolutè neceſsitas, vel ſufficit ad impediendum effectũ cenſuræ, vt de illa in communi tractando diximus, quæque ſufficit ad excuſandum in alijs grauioribus communicationibus cum excommunicato, à fortiori etiam in præſenti ſufficere, ſiue talis neceſsitas ad animam, ſiue ad corpus, ſiue ad famam, ſiue ad alia temporalia bona alicuius momẽti, & grauitatis pertineat: & ſiue talis neceſsitas ab intrinſeco, ſeu ex naturali conditione, & abſque iniuria orta ſit, de qua potiſsimùm videntur loqui iura in dicto capit. *Quoniam multos*, & in cap. *Inter alia*, verſicu. *Illud*, de Senten. excommun. ſiue per violentiam & grauem metum ſit impoſita: quod in ſpecie de hac communicatione docuit Innocent. in capit. *Si verè*, de Senten. excommun. Maior in 4. diſtinct. 18. q. 4. & alij, & conſtat ex ijs, quibus ſuprà oſtendimus propter hanc neceſsitatem etiam communicationem in diuinis, & quamcunque aliam actionem, quę intrinſecam malitiam, non contineat,

Innocent.
Maior.

A licitam eſſe; quia poſitiuum ius præſertim humanum cum tanto diſpendio, & rigore, non obligat. Quæ ratio maximè procedit in præſenti, vbi talis, obligatio materiam venialis culpæ non excedit. Vnde in hoc nulla relinquitur difficultas, aut dubitandi ratio.

Tertium excuſationis caput.

TERTIVM caput excuſationis ſit vtilitas, quę aliàs dici ſolet neceſsitas ad melius eſſe. Ita docent communiter Doctores: imò hæc eſt prima dictio illius communis verſiculi, quẽ retulit Gloſ. in cap. *Cùm deſideres*, de Senten. excommun. ut complectentem omnes cauſas huius iuſtæ excuſationis, ſcilicet *Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe*, cuius penultima dictio continet ignorantiam, de qua diximus, aliæ verò omnes ad neceſsitatem pertinent: ſed poſtrema B poſita uidetur propter neceſsitatem ſimpliciter, prima uero propter neceſsitatem ad melius eſſe. Itaque propter utilitatem noſtram uti poſſumus hac excommunicatione cum excommunicato. Nam ſi ab alio æquè idoneo conſilium non ſperamus, ab illo petere poſſumus; argumento capitis *Cùm uoluntate*, & capit. *Reſponſo*, de Senten. excommunicatorum & notauit Paludan. in 4. diſtinctio. 18. quæſtio. 6. Gabr. quæſt. 3. Angel. uerb. *Excommunicatio*, 8. nu. 6. Caietan. in Sum. cap. *De participatione*, &c. Item, ſi æger indigeat corporis curatione, poteſt medicum excommunicatum uocare, ſi magis idoneum illum reputet. Item poteſt ab illo eleemoſynam petere ſi indigeat, uel neceſſaria emere, ut dicitur in dicto capite, *Quoniam multos*, ſi aliunde habere nõ poſsit, uel certè non æquè commoda, uel utilia. C Sic etiam poſſumus eadem ratione ab excommunicato debitum exigere cap. *Intelleximus*, de Iudicijs, cap. *Si verè*, de Senten. excommun. Ac denique quoties eius opera nobis neceſſaria fuerit ad nos, uel noſtra tuenda talis communicatio nobis prohibita non eſt: quia excommunicatio non eſt lata in nocumentum aliorum fidelium, & ideo per illam eis non prohibentur, quæ neceſsitatibus huius uitæ humano modo neceſſaria ſunt. Quæ omnia à fortiori ex ſequenti puncto conſtabunt. 9

Põt quis excõicatũ conſulere, quãdo ab alio ſimile conſilium nõ ſperat.
Paludan.
Gabriel.
Angel.
Caietan.

Addimus enim primo non ſolum nobis licere propter noſtram utilitatem, ſed etiam propter utilitatem ipſius excõicati, cum illo communicare, dummodo illa utilitas ſit moralis quædam neceſsitas ad melius eſſe, in qua nõ tam de lucro temporali augendo, quàm de damno uitãdo, & uita & ſtatu ſuſtentandis agatur. Atque hoc mo D do explicata hæc pars communis eſt, & clara. Hinc enim licitũ eſt ad excommunicatum habere concionem c. *Reſponſio*, de Sent. excom. & priuatim eum monere ut reſipiſcat, uel de alijs, quæ ad bonum animę eius ſpectant, c. *Cum uoluntate*, eod. tit. ubi etiam dicitur licitum eſſe aliqua alia uerba interponere, ut utilior ſit admonitio. Propter corporis ẽt indigentiam poſſumus ei eleemoſynam dare, non ſolũ ubi grauis eſt neceſsitas, in qua præceptũ eleemoſynæ obligaret, quod per ſe manifeſtum erat, quia Eccleſia non intendit ita grauiter punire excõicatum ut fame pereat, neque fortaſse in eo ſenſu eſſet iuſta ſententia, uerum etiam propter communẽ indigentiam, & oſtenſionem miſericordiæ ſeu humanitatis: ſic enim intelligenda cẽſeo illa uerba cap. 10

Licet ꝓpter excõicati vtilitatẽ cum illo excõmunicare.

Quo-

Quoniam multos. Et ſi quis excommunicatis non in ſuſtentationem ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa, dare aliquid voluerit, non prohibemus. Atque eadem ratione, ſi noſtra ope, auxilio, aut defenſione indigeat, ne graue damnum, aut iniuriam patiatur, aut in corpore, aut in fama, aut in temporalibus bonis, illi poſſumus ſubuenire. Quod adeo uerum eſt, ut, iuxta receptam Doctorum ſententiam, ſi quis clericum excommunicatũ percutere aggrediatur, & alius eum tueri cõmodè poſſit, illiq; nõ ſubueniat, ſeu nocumentum non impediat, in excommunicationem incurrere cenſeatur, latam in cap. *Quantæ*. de Sent. excomm. Vide Adrian. quæſt. 3. de clauib. & Richar. diſt. 18. art. 11. qui alijs exemplis regulam hanc extendunt, & amplificant.

Adrian. *Richar.*

11 Licet excõm. ob ſuã vtilitatem cũ alijs cõicare. *Gabriel.*

Præterea addimus, excommunicatum ipſum ob ſimilem vtilitatem ſuam, quæ moralis neceſſitas ad melius eſſe cenſeatur, poſſe cũ alijs communicare. Primò quidem, propter vtilitatem pertinentem ad ſalutem animæ. Vnde ſicut excommunicatis licitè concionari poſſumus, ita & ipſi aliorum conciones poſſunt audire, vt bene notauit Gabriel in 4. diſtinctio. 18. quæſtio. 3. dub. 5. Item, ſicut poſſumus ab excommunicato conſilium petere, ita & ipſe poteſt illud ab alijs poſtulare, vel rogare, aut petere orationes, vel etiam apud homines interceſſiones in ordine ad bonum animæ, & maximè ad abſolutionem obtinendam. Nam, cùm Eccleſia hanc maximè exoptet, nihil eorum prohibet, quæ propter illam, vel propter diſpoſitionem ad illam fiunt; qui enim finem intendit, non prohibet media vtilia, & per ſe conuenientia. Propter quod, cùm reſcriptum ad alia negotia impetratum ab excommunicato nullum ſit, ſi tamen pro abſolutione obtinenda impetratum ſit, valet. cap. 1. de Reſcrip. in 6. Rurſus, ſicut excommunicato indigenti corporali ſubſidio, vel adiutorio licitè ſubuenimus, ita ipſe etiam indigens licitè illud procurat & petit, vt exemplis ſuprà poſitis patet. Eſt enim in præſenti maior ratio, quia magis naturale, & intrinſecum eſt ſibi ipſi ſuccurrere, quàm alijs. Item, quia, ſi alijs prædictæ actiones ſunt licitæ, excommunicato etiam licebit illas petere, & procurare, vt rectè Gabriel ſuprà dixit: quia propter commodum, & bonum ipſius excõmunicati ea omnia licita ſunt alijs: ergo & excommunicato ipſi, cum ad ipſum magis ſpectet ſuum commodum per licita media procurare.

12 Quę cõmunicatio p Extrauag. Ad euitãda, non prohibetur.

Dices, Per Extrauagant. *Ad euitanda*, licet alijs communicatio cum excommunicato non denunciato, ipſi verò excommunicato non licet. Reſpondeo primò non eſſe ſimile, quia hæ actiones, de quibus agimus, licitæ ſunt ex intrinſeca (vt ſic dicam) limitatione cenſuræ, & exceptione quaſi naturali lege ſubintellecta ob bonum naturæ, ſeu perſonæ ipſius excommunicati: illa verò conceſſio Extrauagantis eſt quaſi priuilegium, non excommunicato, ſed alijs tantum conceſſo. Deinde addo, quamuis ipſi excommunicato non denunciato nunc non liceat extra caſus neceſſitatis, de quibus agimus, hanc communicationem ciuilem cum alijs inchoare; ſi tamen ab ipſis prouocetur, non peccaturum cum eis communicando: quia in hoc fauori aliorum proſpicitur: alioqui infructuoſa eſſet indulgentia illis facta.

SECTIO IIII.

Quæ communicatio ciuilis permiſſa ſit inter coniuges excommunicatos.

ALIVD caput excuſationis eſt neceſſitas coniugij, vel (generaliùs illud explicando) neceſſitas legalis, ſeu debiti iuſtitiæ. Hoc caput comprehenditur ſub verbo *lex* in citato verſiculo; & continetur in dicto cap. *Quoniam multos*, quatenus ibi excipiuntur vxores, ne teneantur hac lege non communicandi cum marito excommunicato. Primum igitur ob hanc cauſam non peccat vxor cohabitando cum marito, & ei debitum reddendo, nõ ſolum quãtum ad coniugalem actum, ſed etiam quantum ad alias actiones, & obſequia ac deniquè quoad totam hãc vſualem communicationem. Ita enim intelligendum puto caput prædictum *Quoniam multos*, ob abſolutam ſignificationem illius verbi *ſubtrahimus*: nam ſi ſubtrahit Pontifex perſonam vxoris ob hoc onere non communicandi ciuili, & humano modo cum marito excommunicato, & nullam limitationem, vel certam actionem deſignat, non eſt cur nos illam adhibeamus, cùm fauores potiùs ampliandi ſint. Dicet aliquis id eſſe verum de communicatione, quæ pertinet ad vxorem ut vxor eſt: nam ſermo illius conceſſionis debet eſſe formalis, cum in ſpecialem fauorem matrimonij facta ſit. Reſpondetur, quidquid ſit de illa metaphyſica interpretatione, vix poſſe in pręſenti negotio ſeparari formale à materiali, ſeu coniugalem cõmunicationem ab humana, & perſonali: nam vxor exhibere poteſt marito omnẽ communicationem, quam vinculũ matrimonij, ſiue ex primario, ſiue ex ſecundario fine ſuo poſtulat, & hęc adeo eſt familiaris, vt ſine abſoluta cõicatione humana exerceri non poſſit, ergo tota hęc communicatio eſt vxori conceſſa. 1

Vxor tenetur cõicare marito excõmunicato.

2 Cap. Inter alia, de Sent. excom.

Addit verò Innocentius III. capit. *Inter alia*, de Sententia excommun. exponens prędictum textum Gregorij, non ſolum poſſe, ſed etiam teneri uxorem ad communicandum marito excommunicato, quantum videlicet ſpectat ad ea omnia ad quę ex vinculo matrimonij obligabitur. Et rationem reddit, quia excommunicatio mariti non priuauit illũ iure ſuo, & conſequenter non abſtulit debitum, aut obligationem vxori: tenetur ergo tale debitum ſoluere. Imò propter hoc debitum ſoluendum licita eſt illi communicatio: ergo ita eſt licita, vt ſit etiam ſub obligatione: quia ſine illa debitum ſolui nõ poteſt. Ex quo inferunt aliqui hanc conceſſionem non fuiſſe (vt ſic dicam) ex benignitate iuris poſitiui, ſed ex diuino & naturali iure illam pręcipiente: quia ſolutio debiti ex iuſtitia eſt naturali iure neceſſaria: ergo & illa communicatio, quę ad tale debitum ſoluendum neceſſaria eſt, eodem iure non ſolum licita eſt, ſed etiam obligatoria. Vnde vlteriùs inferunt, adeo eſſe neceſſariam huiuſmodi communicationem, vt non potuerit Eccleſia illam prohibere, cùm nihil poſſit contra ius diuinum, & naturale præcipere.

3 Non ex diuino aut naturali iure, ſed ex benignitate poſitiui.

Hanc verò ſnĩam, quantum ad pręſentem rẽ ſpectat, falſam eſſe opinor; & in primis expendo verba Innocentij III. in dic. cap. *Inter alia*, *Cùm adhuc debitum duret, beneficio canonis id agente*, à priori

Digitized by Google

à priori non ſunt obnoxietate ſolutæ. Vbi licèt non loquatur in particulari de vxore, loquitur tamẽ generatim de omnibus perſonis, de quibus Gregorius locutus fuerat;& de omnibus ait *beneficio canonis*, retinere illud debitum, & obligationẽ: ergo non priuari, vel ſuſpendi non eſt ita naturale, quin Eccleſia, ſi ſua poteſtate, & rigore vti velit, poſſit huiuſmodi communicationem impedire. Nam ſicut priuat Regem iure regni, & ſubditos eximit ab obligatione iuramẽto firmata parendi Principi excommunicato, ita poſſet maritum priuare vſu iuris petendi debitum ab vxore, & conſequenter etiam liberare vxorem ab obligatione reddendi debitum, & parẽdi marito, vel cohabitandi cum illo, quandiu rebellis Eccleſiæ fuerit. Et interdum hoc expedire poterit, ſi propter hęreſim ſeu apoſtaſiam excommunicatus eſſet, vt colligitur ex multis Decretis, quæ vigeſimo octauo, quæſtione prima, referuntur. Quanquam id magis ſit propter periculum, quod ex tali crimine oritur, quam propter ſolá cenſuram. Aliquando tamen propter nimiam pertinaciam excommunicati, maximè ſi contra commune bonum cedat, poteſt Eccleſia prohibitionem communicationis vſque ad ipſas etiá vxores reſtringere. Quia verò moraliter, & regulariter id non expedit, ideo Eccleſia, ius coniugij integrum manere voluit, non obſtante excommunicationis cenſura. Ex quibus ſoluitũr

Obiectio.

obiectio, quæ contra Innocẽtium Tertium fieri poſſet, nam hæc conceſſio eſt veluti priuilegium non in fauorem ipſius excommunicati, ſed vxoris non excommunicatæ datum: ergo quamuis illa poſſit licitè illo vti, non tenetur: nam hoc iam nõ eſſet priuilegium, ſed grauamen. Dicendum enim eſt, hoc non eſſe propriè priuilegium

Soluitur.

perſonæ, ſed ſtatus, ſeu ipſiuſmet matrimonij, & filiorum, ac communis boni, ad quod ipſum ordinatur, ratione cuius integrum, vt dicebá, manet ius quod ex hoc vinculo naſcitur:& inde fit, vt non ſolùm poſſit, ſed etiam debeat vxor hanc communicationem marito præſtare.

4 Nũ quæ excõicato nupſit poſſit marito cõicare. Rõnes dubij ꝑ vtraque parte.

Sed quæret aliquis, an hoc procedat, etiamſi matrimonium cum homine iam excommunicato contractum ſit: non eſt enim dubium quin tale matrimonium ſit validum, vt ſuprà dixi ex capite, *Significaſti*, de Eo qui dux. in matrim. Ex quo fieri videtur, vt poſt tale matrimoniũ vxor vti poſſit, & debeat cõmunicatione mariti. Nã Grego. in dicto capite, *Quoniam multos*, ſimpliciter; & ſine vlla reſtrictione de vxore loquitur; illa autem vera vxor eſt. In contrarium eſt, quia in capite, *Inter alia*, de Senten. excommunic. inſinuat Innocẽtius Tertius, omnes perſonas, quæ in dicto cap. *Quoniam multos*, excipiuntur, debere eſſe obnoxias illi debito ſeu communicationi ante excommunicationem, vt poſteà poſſint ratione illius cõmunicare: quod patet ex illis verbis, quæ habentur in propoſitione quæſtionis,

Gloſſa.

Præſertim quæ prius ad communionem eorum ex debito tenebantur, vbi Gloſſa aduertit, illud *Pręſertim*, accipiẽdum eſſe pro *tantùm*, non pro *maximè*. *Aliàs* (inquit) *falſum redderet ſenſum*. Vnde Pontifex in reſponſione ad quæſtionem, ait, *Cùm quædam perſonæ in præmiſſo capitulo denotatę illis, in quos lata fuerat excommunicationis ſententia, ante prolationem ipſius obſequio tenerentur familiariter adhærere, &c.* ergo à contrario ſenſu, ſi ante excommunicationem non erat debitum contractum, non fruuntur omnes illæ perſonæ

A conceſſione illius canonis, inter quas vna eſt vxor. Accedit, quòd, quæ excommunicato nupſit, cenſuram Eccleſiaſticam violauit: ergo nõ debet vti illo iure malè acquiſito contra obſeruantiam, & rigorem ipſius cenſuræ, argument. capite *In audientia*, de Sentent. excommunic. Et poteſt etiam confirmari à ſimili, nam ſi alter coniugum ſit excommunicatus propter matrimonium illicitè contractũ, non poteſt alter cõmunicare cum illo, vt docet Syluester verbo, *Excommunicatio*, quinto numer. quarto, verſicu. ſecundo. ergo à ſimili, cùm matrimonium illud illicitè contractum ſit contra cenſuram, imò & propter illud excõmunicatio ſaltem minor incurſa ſit, non poterit vxor ratione illius matrimonij, poſteà communicare cum marito excommunicato.

Syluest.

5 Prima ſentẽtia. Vgolin.

Quidam affirmant, hanc conceſſionem procedere, etiamſi matrimonium cum excommu-

B nicato contractum ſit. Ita tenet Vgol. tabul. 1. de Cenſur. cap. 23. §. 6. num. 1. ſolùm ex illo fundamento, quòd verba Gregorij generalia ſunt. Poteſtque hoc confirmari, quia aliàs etiam filius natus poſt excommunicationem parentis, non eſſet ſub poteſtate eius, nec teneretur illi communicare. Quod ſi hoc non procedit in filio, quia vinculum eius eſt naturale, idem dicendum erit de vxore, nam poſtquam matrimoniũ validum fuit, vinculum omnino naturalę eſt. Et ideò Gloſſa in dicto capit. *Inter alia*, dixit, decretalem illam *Quoniam multos*, quoad has perſonas non eſſe conſtitutiuam, ſed declaratiuam iuris naturalis, quod ius verſatur inter maritum & vxorem, etiamſi, altero excõmunicato, contraxerint: ergo declaratio illa etiam in eis locum habet. Iuxta quem diſcurſum illa interpretatio,

Gloſſa.

C vel limitatio, quæ adhibetur in dict. capit. *Inter alia*, intelligenda erit de alijs perſonis humilibus, quæ iure, vel contractu humano alij ſubijciuntur, vt famuli, &c. de quibus ſtatim, non verò de vxore aut filijs: quod ſignificauit Caiet. in Summ. capit. *Participatio cùm excommun. &c.* nam explicans illud uerbum *Lex* citati uerſiculi, ſine limitatione ait, uxorem debere communicare marito: ſtatim uerò explicans uerbum *Humile*, quoad ſeruos, ancillas, &c. ſubiungit, & intellige de ijs, qui erant, antequam excommunicatus eſſet, in huiuſmodi ſeruitijs. Atque ex eodem fundamento facilè ſoluitur alia coniectura, nam, licèt tale matrimonium cum excõmunicato illicitè contractum fuerit: quia tamen ualidũ fuit, naturale ius ex illo ortum eſt, quod integrum manere Eccleſia declarauit. Id uerò, quod in altera coniectura ſumitur, incertum eſt,

Caietan.

D neque à Syluestro aliqua ratione, uel auctoritate probatur. Vnde alij illud limitant, quando excommunicatio coniugis lata eſt in cauſa matrimonij, quia lis eſt an ſit legitimè contractum, ut Soto diſtinct. 22. quæſtio. 1. articu. quart. concluſio. quint. Quod verum eſt, tum quia illa non poteſt tunc dici ſimpliciter uxor, cum ſit uxor dubia, tum etiam quia ex tali matrimonio nondum ortum eſt coniugale debitum, cum eius uſus, ſtante illo dubio, illicitus ſit. Ex illo autem antecedente ſic limitato nihil ad præſens inferri poteſt, cùm loquamur de uxore certa, & indubitata: quia licèt matrimonium fuerit illicitè contractum, non eſt tamen dubium quin fuerit ualidum. Sic ergo ſententia hæc defendi probabiliter poteſt.

Soto.

Nihilominus

Digitized by Google

6 *Vera ſententia. D.Thom.*

Nihilominus cõtraria mihi veriſimilior eſt, cui multum fauet D. Thomas in 4.diſt.18. q.2. art.4. vbi explicans dictum caput. *Quoniam multos*, cùm dixiſſet, in eo excipi vxorem, ſeruum, filium, ruſticum, & ſeruiẽtem, ſubdit, *Sed hoc intelligendum eſt de filijs non emancipatis: aliàs teneretur vitare patrem: de alijs autem intelligitur quòd licet excommunicato communicare, ſi ante excommunicationem ſe ei ſubdiderint, non autem, ſi poſt.* Vbi expendo exceptionem filij emancipati cum generali regula reſpectu aliorum, quæ per exceptionem in contrarium firmatur: ergo tam de vxore, quàm de alijs illa poſteriora verba D.Thomas intellexit iuxta mentem Innocentij 3. quæ in dict.cap. *Inter alia*, generaliter locutus eſt: & limitatio quæ ab alijs ponitur, neque in verbis eius, neq; in aliqua cogente ratione fundata eſt. Imò, cùm ex iniquitate ſua nemo debeat commodum reportare, non eſt rationi conſentaneũ, vt propter prauam communicationẽ, quam illa mulier habuit cũ excõicato, quando illi nupſit, poſſit illi poſtea licitè & impunè communicare. Quapropter opinor poſt huiuſmodi matrimonium non poſſe vxorẽ incipere cohabitare marito, neq; exigere, aut reddere debitum, donec ille ab excommunicatione abſoluatur. Neque eſt verum illam conſtitutionem Gregorij, eſſe tantùm declarationem iuris naturalis quoad hanc partem, & non includere etiam benignam Eccleſiæ conceſſionem, vt ſuprà diximus, & Innocentius tertius, planè ſignificat. Nam ius naturale hic non obligat niſi ſuppoſito iure vtriuſque partis non impedito: quod ergo inter coniuges non impediatur per cenſuram, nõ ad ſolam declarationem, ſed ad conceſſionem Eccleſiæ ſpectat, vt ſuprà dixi. Hæc autem conceſſio ſupponit ius acquiſitum legitimè inter patres antè cenſuram. Et hoc modo loquitur Grego. in d.cap. tã de vxore, quàm de alijs, vt Innocẽtius expoſuit, & ipſa materia poſtulat. Ac proinde fundamentum contrariæ ſententiæ vim non habet.

7 *Quæ bona fide excõicato nupſit, põt cum illo cohabitare.*

Excipio tamen ab hac regula illam vxorem, quæ bona fide contraheret cum excommunicato, quem excommunicatum eſſe ignorabat, nã tunc, cùm nihil egerit contra cenſuram, non eſt cur ſuo iure priuetur. Et quia formaliter, ac moraliter loquendo, illa dici poteſt contraxiſſe ante excommunicationem latam, quantum ad ipſam, id eſt, ita vt teneretur illum vitare, & conſequenter dicetur contraxiſſe cum non excommunicato in ſua æſtimatione ſeu conſcientia. Et ob rationem non diſsimilem opinor, ſi quę mulier nunc contrahat matrimonium cum excommunicato non vitando, etiamſi ille poſteà denuncietur, poſſe illi communicare iuxta dictum cap. *Quoniam multos*, quoniã illa nihil egit contra cenſuram, &, quantum ad ipſam ſpectat, reſpectuque illius erat quaſi non excommunicatus. Quoties ergo ante cenſuram impoſitam ac ſufficienter denunciatam matrimonium contractum fuerat, mariti excommunicati communicatio non eſt vxori interdicta.

Quę excõ. nõ vitãdo nupſit, etſi poſteà denũcietur, dẽt illi cõicare.

8 *Vxor nõ ſolũ reddere, ſed ẽt exigere debitũ põt à marito excõm.*

Ex quo euidenter & abſque vlla dubitatione ſequitur, non ſolùm poſſe huiuſmodi vxorem reddere debitum marito petenti, ſed etiam licitè poſſe illud exigere: quæ eſt communis ſententia, quando excommunicatio ſubſecuta eſt matrimonium, vel ſaltem vxor bona fide contraxit: tum quia nulla eſt ratio, cur illa tunc priuetur iure ſuo: tum etiam quia generaliter licitum [A] eſt cuiuis creditori à ſuo debitore excommunicato debitum exigere cap. *Intelleximus*, de Iudicijs, ergo & vxori licebit exigere debitum à marito excommunicato. Et tunc conſequenter non eſt dubium, quin marito excommunicato liceat illud reddere; imò & quòd ad id teneatur: quia plus tenetur excommunicatus ad ſoluendum debitum non excommunicato petenti, quàm non excommunicatus ad ſoluendum debitum excommunicato: imò illud eſt tam intrinſecum & naturale, vt regulariter non poſsit per Eccleſiam impediri: quia nullus innocens debet priuari iure ſuo propter peccatum alterius, cum tamen excommunicatus propter culpam ſuam meritò poſsit.

9 *Poſſitne excõicatus licitè ab vxore debitũ petere.*

Maior difficultas eſt an ipſe maritus excommunicatus poſsit licitè ab vxore petere debitum. Gloſſa enim in dicto capite. *Quoniam multos*, negat hoc ei eſſe licitum, quanquam, ſi id faciat, concedat teneri vxorem ad reddendum. [B] Fundamentum eſſe poteſt, quia excommunicato nulla datur actio ad petendum debitum, generaliter loquendo cap. *Decernimus*, de Senten. excommun. in 6. ergo neque in hoc ſpeciali caſu illam habebit. Vel etiam quia in dicto cap. *Quoniam multos*, nihil conceditur excõicatis ipſis, ſed ſolùm alijs, qui cum eis communicant. Et hanc opinionem ſequitur Iacobus de Graffis lib.4. deciſ. caſuum conſcient. cap.13. nu.6. Contrariam tamen ſentẽtiam veriorem eſſe opinor. Quam indicat Panor. in c. *Inter alia*. de Senten. excomm. nu.4. & à fortiori Hoſtienſis, vt ſtatim referam, & tenet Turrecrem. in d.cap. *Quoniam multos*. Intelligitur autem quando vinculũ matrimonij anteceſsit excommunicatos. Probari aũt poteſt ex conceſsis ab aduerſario, nam vxor tenetur reddere debitum marito excõicato petẽti: ergo alter poteſt licitè petere, nam vnuſquiſq; [C] licitè petit ab alio, qđ alius facere obligatus eſt. Sed hęc ratio non eſt cõuincens, quia, ſi maritus qui caſtitatem vouit petat debitũ, vxor tenetur reddere: & tamen ipſe non licitè petit. Et ratio eſt quia sũt iura, aut debita diuerſarum rationũ: ius enim ad petendum eſt iuſtitiæ: malitia verò petitionis eſt contra obedientiam, uel religionẽ; debitor autem ſoluere tenetur quod ex iuſtitia debet, etiamſi creditor, aliunde contra religionẽ peccet, uel obedientiam. Et confirm. quia nõ habet vxor ius cogendi maritum, negando illi ius ſuum, ut obediat Eccleſię, ſicut nec ut ſeruet caſtitatem. Hac ergo ratione defendi poſſet quòd uxor teneatur reddere, & quòd maritus non poſſit abſolutè licitè petere, quamuis poſsit intra latitudinem ſolius iuſtitiæ ſtando.

Opinio negans. Gloſſa.

Graffis.

Opinio affirmãs vera.

Panorm. Hoſtienſ. Turrecre.

Veruntamen hinc ulterius procedendo ſit 10 [D] ualdè credibile, Eccleſiam non prohibere huiuſmodi excommunicato, quo minus licitè petat debitum. Primò quia abſolutè non priuauit illum actuali iure petendi, quamuis poſsit, ut dixi: ergo ueriſimile eſt non priuaſſe illum poteſtate licitè petendi, quia illud ius ſine hac poteſtate, moraliter loquendo, ualde periculoſum eſſet. Deinde illud eſſet ualde oneroſum uxori nõ excommunicatę. Pręterea alię communicationes, quę in eo capite. *Quoniam multos*, continentur, ſicut licitę ſunt ex parte aliorum communicantium cum excommunicato, ita etiam ex parte ipſius excõmunicati, quamuis ab eo incipiãt, ut, v.g. licitum eſt ſeruo, uel familiari obedire domino excõmunicato imperanti: & ideò licitum

Reſpondetur ad cap. Quoniã pro contraria opinione aliarum.

etiam

etiam eſt domino excommunicato imperare, & vti ſuis familiaribus, quia aliàs & periculoſa, & moraliter inutilis eſſet illa conceſſio, vt inferiùs magis declarabimus: ergo pari ratione idem dicendum eſt in præſenti, quia idem, vel maius eſt periculum, & quia textus eodem modo de omnibus loquitur. Præthereà facit, quod Gregorius ſimpliciter dicit, ſe ſubtrahere has perſonas à vinculo anathematis: ergo ita ſubtrahit vt communicatio non ſit prohibita: ergo neque illis cum excommunicato, neque excommunicato cum illis.

11 Satisfit fundaméto ſũpto ex c. Decernimus.

Atque ita ſufficienter reſponſum eſt ad illum textum, quatenus pro contraria parte adducebatur. Ad aliud verò fundamentum illius ſentẽtiæ dicendum eſt, aliud eſſe agere de petitione priuata, quæ obligat alium in conſcientia ad reddẽdum debitum, & ad cohabitandum, &c. aliud verò de actione forenſi, per quam aliquis postulat in iudicio, vt vxor compellatur ad cohabitãdum, &c. Nos in priori ſenſu locuti ſumus, & cõtra illud non procedit c. *Decernimus*, in quo eſt ſermo de actione in iudicio. Nam excommunicatus non priuatur vſu priuato rerum ſuarum, neq; illis actionibus, quę ad earum cuſtodiam, vel conſeruationem ſpectant: ſic ergo dicimus poſſe licitè vti vxore ſua, & petere debitum.

12 Nũ poſſit maritus excõ. ĩ iudicio petere vt vxor ſecũ cohabitet. *Hoſtienſ.*

Altera verò queſtio, non noſtra, ſed propria Canoniſtarum eſt, inter quos ſunt diſſentientes ſententię, ſed omnes fauent ſuperiori reſolutioni, & ideò ſolum quãtum ad hoc illas attingam. Hoſtienſis itaque in Summa tit. de Reſtit. ſpoli. §. *Quando facienda, &c.* affirmat, maritum petentem in iudicio cohabitationem vxoris ſuæ, non poſſe repelli exceptione excommunicationis: ergo ſupponit à fortiori licitum eſſe excommunicato petere, & procurare cohabitationem, & vſum vxoris ſuæ: quia ſi hoc eſſet contra excommunicationẽ, repelleretur in iudicio. Iuxta quã ſententiam limitabitur cap. *Decernimus*, vt non procedat in cauſa matrimonij, propter fauorem eius, vel meliùs, vt nõ procedat in ijs rebus, quarum vſu, & communicatione non priuatur excommunicatus ex vi excommunicationis, & tamẽ de facto iniuſtè illis ſpoliatur ſolo titulo eiuſdem excommunicationis, quod ſatis veriſimile eſt. Oppoſitum tamẽ tenuit Abb. in dict. c. *Inter alia*, referẽs alios; qui addunt, iudicem debere ex officio ſuo vxorem marito reſtituere, propter periculum fornicationis. In quo etiam ſentiunt nõ eſſe illicitum, neque excõicationi contrarium, quod maritus propter illud periculum vitãdum, ab vxore debitum petat, quandoquidem propter hoc iudex ex officio illi vxorem reſtituit.

Abbas.

13 Poſſitne maritus nõ excõicatus cũ vxore ex cõicata cõicare. Sentẽtia negans. *Hoſtienſ.* *Syluest.*

Aliud verò dubium ex prædictis naſcitur, ſcilicet, an quæ diximus de vxore non excommunicata, & marito excommunicato, locum habeant, ſi è conuerſo vxor excommunicata ſit, & non maritus. Multi enim Canoniſtæ negantem partem ſecuti ſunt, dicentes maritum non excõmunicatum, non poſſe communicare cum vxore excommunicata: ita Hoſtiẽſis in Summa tit. de Sent. excom. num. 15. verſ. *Lex*, & alij, quos refert, & ſequitur Sylueſter *Excommunicatio*. 5. nu. 4. Fundamentum eſt, quia Gregorius in dict. c. *Quoniam multos*, ſolum de vxore mentionem facit, quod non caſu, aut ſine cauſa factum videtur: quandoquidem ſi vellet maritum comprehendere, vel nominaret illum, vel communi nomine coniugis vteretur: non ergo licet nobis il-

A lam conceſſionem extendere, cùm non deſit ratio, ob quam potuerit fieri vxori, & non marito: quia, cùm vxor ſit ſub poteſtate mariti, quodam modò ei imputatur, vel negligentia eius eſſe prẹſumitur, quòd contumax ſit. Vnde, vt munus ſuum diligentiùs exequatur, procurãdo, vt vxor reſipiſcat, ei non conceditur, vt cum ea communicet: vxor verò non ita debet corrigere maritum, ſed illi ſubeſſe: & ideò illi conceditur, vt cum illo communicet.

14 Sentẽtia affirmãs vera. *D.Thom.* *Turrecre.* *Gabriel.* *Caietan.* *Angel.* *Nauarr.* *Couarr.*

Nihilominus cenſeo, omnia quæ diximus, de vxore erga maritum excommunicatum, eodem modo procedere in marito non excommunicato vxorem excommunicatam habente; quę ſententia ſumitur ex D. Thom. in 4. diſt. 18. queſt. 2. articul. 4. clariùs id docuit Turrecremata in dic. cap. *Quoniam multos*. Gabriel in 4. diſtin. 18. q. 3. artic. 1. Caietan. in Sum. cap. de particip. Angel.
B verb. *Excommunicatio*. 8. num. 8. Nauarr. cap. 27. numer. 27. Couarr. cap. *Alma*, p. 1. §. 1. nu. 8. qui alios refert. Ratio ſumenda eſt ex communi lege matrimonij, quæ quoad mutuam communicationem ęquè obligat vtrumque coniugum: & ideò quoad præſens eadem eſt vtriuſque ratio. Vt enim dicitur in cap. *Gaudemus*, de diuortijs, *maritus & vxor in negotio matrimonij non ad imparia iudicantur:* quod maximè verum habet in his, quæ ſpectant ad mutuam cohabitationem, & debitum officium perſoluendum: ergo, ſicut maritus frui poteſt conſortio, & obſequijs vxoris, ita & vxor excommunicata ſocietate, & officio mariti. Accedit ratio, quam expendit Innocentius III. in dicto cap. *Inter alia*, de Senten. excomm. dicens, *Cùm adhuc debitum duret, à priori non ſunt obnoxietate ſolutæ:* nam hæc ratio æquè procedit in vxore excommunicata, quia
C non erat minus debitum eius, quàm mariti, neque excommunicatio in illa eſt maior, aut efficacior, quam in marito: ergo non magis eſt libera ipſa à priori obnoxietate, quàm ſit maritus, quod ſatis ſignificat Innocent. in plurali dicens, *non ſunt*. Quod ſi illa non eſt libera, nec maritus, cùm excommunicatus ipſe non ſit, priuatus erit iure petendi, & reddendi debitum, nec qualibet alia communicatione, quæ ad hanc ordinetur. Mirum enim eſſet, vt maritus excommunicatus non priuetur hoc iure ſeu executione, vel vſu eius, & quod non excommunicatus priuetur propter excommunicationem vxoris. Si autem maritus poteſt petere debitum ab vxore excommunicata, & ipſa ſine dubio poteſt reddere, & è contrario poterit etiam ipſa petere, & maritus tenebitur reddere, cùm non ſit peioris conditionis fęmina, quàm vir, eò quòd ſit fragilior. Imò ob hãc
D rationem debuiſſet ius, ſi fieri poſſet, plus illi fauere: non eſſet autem fauor, ſed grauamen, ſi quãdo ipſa excommunicata eſt, petere non poſſet. Nulla ergo legitima differentiæ ratio reddi poteſt. Et ideò non dubito, quin nomine vxoris in dict. capit. *Quoniam multos*, vterque coniugum comprehendatur: nomine autem vxoris vſus eſt Pontifex, vel quia in omnibus perſonis ibi numeratis humiles & ſubditas recenſet, vel quia frequentiùs contingit viros, quàm fœminas excommunicari.

15 Si vterq; cõiux ex cõicatus ſit, non priuãtur mutua cõmunicatione.

Atq; ex his conſtat, quid dicendum ſit ſi vterque coniugum excõicatus ſit: nam conſequenter aſſerendum eſt, eos non priuari mutua communicatione quoad petitionem, & redditionem debiti, & alia obſequia æquę ac antea. Ratio eſt,

quia

Digitized by Google

quia excommunicatio non plus operatur in ſingulis, eò quòd inſit vtrique, quàm ſi ſit in altero tãtùm extremorum ſeu coniugum, nam affectus excommunicationis non creſcit in marito, eò ꝙ vxor excommunicata ſit, vel è contrariò: ergo ſi maritus excommunicatus poteſt communicare cum vxore non excommunicata, etiam poterit cum excommunicata, quãtum eſt ex vi ſuæ communicationis. Aliunde verò etiam excommunicatio vxoris non impedit quo minùs cum illa communicare poſſit, vt oſtenſum eſt: ergo illæ excommunicationes ſimul ſumptæ non poſſunt inducere illud impedimentum, quia non vniuntur (vt ſic dicam) vt habeant aliquem ſpecialem effectum, qui ex alterutra earum per ſe non naſcatur: neque in iure fundari poteſt, cùm tamen omnes hi effectus ex iure poſitiuo pendeant. Quę ratio eodem modo fieri poteſt ex parte vxoris: & ideò in dict.cap. *Quoniam multos*, ſimpliciter excipitur vxor, nec limitatur, vt neceſſe ſit ipſam excommunicatam non eſſe. Cauendum eſt autem, quando vterque coniux excommunicatus eſt, ne per mutuam communicationem alter alterius contumaciam foueat: quod maximè timeri poteſt, quãdo propter idem crimen excommunicati ſunt: tunc enim cõmunicatio illa tranſiret in communicationem in crimine, vnde eſſet nouum peccatum mortale. Quod etiam obſeruandum eſt, quando alter coniugum tantum excommunicatus eſt, nam ſi alter foueat delictũ alterius, vel ſit in cauſa, vt in excommunicatione obdureſcat, iam erit communicatio in crimine, quæ intrinſecè mala eſt. Quod Doctores omnes peculiariter obſeruandum monent, quando vxor excõmunicata eſt, quia maritus ex officio tenetur auertere vxorem à contumacia: & ideò magis imputabitur ei, ſi in hoc ſit negligens.

Notãdũ ꝙ huiuſmodi excõicatis.

16 Nũ quãdo cẽſura fertur in participantes cõprehẽdat cõiugem.

Hinc denique facilè intelligitur, ſi excommunicatio feratur in participantes, an & quo modo pertinere poſſit ad coniuges quoad mutuam cõicationem. Hæc enim excommunicatio iam nó poteſt ordinario iure ferri per generalem ſententiam, iuxta caput *Statuimus*, de Sentent.excommunica. in 6. Si autem Summus Pontifex ſua poteſtate vtens, vel alius ex eius commiſſione illam ferret, non propterea priuaret coniuges communicatione ſibi iure conceſſa: quia illa ſententia ſolùm prohibet ſub grauiori cenſura illam participationem, quæ per excommunicationem communem prohibita eſt ſub cenſura minoris excommunicationis, non autem prohibet communicationem aliàs non prohibitam, neque alius eſt cenſus illius cenſurę, quia iuxta terminos iuris fertur, niſi Summus Pontifex de ſua poteſtate abſoluta aliud explicet. At verò talis excommunicatio comprehendet coniuges, ſi vnus alteri communicet in crimine: nam hæc communicatio nec in iure conceſſa eſt, nec concedi potuit. Atque eodem modo limitando eſſet ſimilis cenſura contra participantes, ſi per ſententiam ſpecialem ferretur in vnum coniugum reſpectu alterius, præcipiendo, ſcilicet, vni ne communicet alteri excommunicato ſub eadem cenſura: quia iudex non poteſt prohibere communicationem, quam ius ipſum, & Summus Pontifex concedit, cap. *Cum inferior*, de Maiori. & obedient. ergo vt illud mandatum ſit iuſtum, reſtringendum eſt ad eam communionem, quæ non eſt conceſſa, ſed prohibita vxori cum marito excommunicato, & è conuerſo, qualis præci-

A puè eſt communicatio in crimine, vel etiam cõmunicatio in diuinis, quam nec obligatio, nec ſtatus matrimonij ſecum affert.

SECTIO V.

An perſonæ ſubiectæ excuſentur à culpa ſuis ſuperioribus excommunicatis ciuiliter communicando, & è conuerſo.

VLTIMVM caput huius excuſationis eſt neceſſitas ſubiectionis, ſeu obedientiæ, quod declaratur in illo vulgari verſiculo per verbum *Humile*, & ratione illius excipiuntur à Gregorio in dicto cap. *Quoniam multos*, quatuor vel quinque genera 1
B perſonarum, ſ. *filij, ſerui, ancillæ, ſeu mancipia, & ruſtici ſeruientes, & omnes alij, qui non adeo curiales ſunt, vt eorum conſilio ſcelera perpetrentur.* De quibus ſigillatim nonnulla declaranda ſunt, deinde aliqua omnibus communia, vel annexa tractanda.

2 Per particulã humiles, excipiũtur filij.

Quod ergo ad filios ſpectat, ratio exceptionis clara eſt, quia filius debet patri obedientiam, quod vinculum adeò naturale, & debitum eſt, vt per cenſuram auferri non debuerit, nec fuerit conueniens vſum, & executionem eius impediri. Item quia neque erat expediens filium à patre excommunicato ſeparari, id enim, per ſe loquendo, & oneroſum ipſi filio eſſet, & cederet in detrimentum eius, quod per cenſuram non intenditur: filius autem manens ſub patris poteſtate, non poterat moraliter loquendo, non communicare cum illo: ne igitur excommunicatio illi
C eſſet in ſcandalum, & occaſionem lapſus, meritò illa obligatione liberatus eſt. Quæ rationes maximè procedunt de filijs legitimis, & ſub cura parentis exiſtentibus, de quibus proinde nulla eſt dubitationis occaſio. Et eodem modo eſt certum, filiorum nomine filias comprehendi, tam reſpectu patris, quam matris: quia textus abſolutè loquitur de filijs, qui æqualiter dicunt reſpectum ad vtrumque parentem, & filiorum nomine conſtat vtrumque ſexum comprehendi, vt eſt vulgare apud Iuriſtas, & in vſu Latinorum, & maximè vbi eadem, vel potior ratio eſt de fœminis vt eſt in pręſent. quoad patriam protectionem, & communicationem. Nec refert quod in dicto capitulo ſerui & ancillæ diſtinctè numerentur, non verò filij & filię; quia non eſt neceſſe vt hoc aliquo peculiari myſterio factum ſit.

3 Nũ filij emãcipati cũ parẽtib. excõicatis cõicare poſſint. Cõis ſententia negans.

D

De filijs, dub. 1.

HOc ergo vt certo conſtituto nonnulla oriuntur dubia. Primum eſt, an filij emancipati hoc gaudeant priuilegio. Communis ſententia negat cum D. Thoma in 4. diſtin. 18. q. 2. art. 4. cuius verba ſuprà citaui. Richard. ibi art. 6. quęſt. 1. Gabr. quęſt. 3. notab. 3. Soto diſt. 22. q. 1. art. 4. concl. 3. Idem tenuit Hoſtienſ. in Sum. tit. de Sent. excomm. num. 15. verb. *Humile*. Turrecre. dict. cap. *Quoniam multos*, cum Gloſſa ibi: & Summiſtę communiter. Nauarrus capit. 27. numero 27. Syluest. *Excommunicatio*. 3. numero 4. verſ. 3. Angelus. Armill. & alij. Plures autem ex his Doctoribus addunt limitationem, niſi filius

D.Thom. Richar. Gabriel. Soto. Hoſtienſ. Turrecre. Gloſſa. Nauarr. Syluest. Angel. Armill.

filius emancipatus ſit commenſalis patris, ita vt cum illo habitet, & ab illo habeat neceſſaria. Quam limitationem Diuus Thomas omiſit, & meritò, non quia falſa ſit, ſed quia non neceſſaria, quia illud non conuenit filio emancipato quia filius eſt, ſed quia tunc eſt de familia patris: quod commune eſt omnibus alijs commenſalibus, ſeu qui ſunt de familia. Filius ergo emancipatus iuxta hanc ſententiam, ſi non habet alium titulum communicandi, ex eo tantum quòd filius eſt, communicare non poteſt. Fundamentũ eſt, quia filius emancipatus iam eſt quaſi extraneus, nullaque indiget communicatione cum parente: ergo non eſt cur illi concedatur communicatio cum illo, ſi excommunicatus ille ſit. Et ideò nihil obſtabit, quòd in dicto cap. *Quoniam multos*, abſolutè filij eximuntur, & non cũ limitatione ad eos; qui ſunt ſub patria poteſtate: quia conſideranda eſt ratio & intentio illius legis, quæ ex principio eius colligitur, ſcilicet tollendi periculum agendi contra excommunicationem ob aliquam neceſſitatem humanã. Quę ratio in filijs iam emancipatis locum non habet, & ideò intelligimus Pontificem locutum eſſe de filijs actu ſubiectis, & communicatione indigentibus.

4
Sentẽtia affirmãs. *Paludan.*

Nihilominùs oppoſitam ſententiam tenent aliqui moderni: & eam tenuit Palud. in 4. eſtque apparens, & probabilis. Primò quia Gregorius ſimpliciter excipit filios, & fauores ampliandi potiùs ſunt, quàm reſtringendi. Secundò quia filius, quantumuis emancipatus, retinet naturale debitum obſequendi patri, vt per ſe notum eſt: ergo propter excommunicationem parentis ſuo debito ſeu obnoxietate non liberatur: ergo ad idem obſequium tenetur: ergo ad communicationem, quæ ad illud requiritur iuxta capit. *Inter alia*, de Sentent. excomm.

Reſolut.

Quapropter dicẽdum cenſeo, filium emancipatum quatenus filius eſt, communicare poſſe parenti excommunicato, licet quatenus emancipatus eſt, vitare illum debeat in ijs, quæ ſunt propria filij, non prout filius eſt, ſed prout eſt ſub patria poteſtate. Et ita intelligo, vel limito communem ſententiam. Et ſic declaro, nam filius emancipatus tenetur obediẽtiam, reuerentiam, & ſubſidium exhibere parenti excommunicato eodem modo, quo ante excommunicationem tenebatur: hoc enim mihi probat efficaciter ratio facta: & ideò non credo peccare illum, ſi coram parente excommunicato ſurgat, & caput aperiat, neque ſi amplexum, vel aliud ſimile ſignum amoris exhibeat, vel ſi ei aliquid præcipienti obediat: hæc enim & ſimilia ſunt obſequia debita parentibus, quorum obligatio inſeparabilis à filijs eſt. Neque Eccleſia voluit illius vſum impedire, quia nec decebat, nec expediebat. Neque ab his ſeparabilis eſt illa neceſsitatis ratio, propter naturale vinculũ, atque etiam inclinationem, quæ ſemper manet. Non verò licebit filio emancipato nouam, aut maiorem communicationem cum parente habere, ſeu inchoare, vt ſi iam habitabat extra illius domum, nõ licebit cohabitare cum illo, aut alias actiones familiaris communicationis exércere: quod probat ſufficienter fundamentũ communis ſententiæ.

5
Num filij naturales illegitimi hoc gaudeãt priuilegio.

Et iuxta hæc poteſt expediri dubium aliud de filijs naturalibus, ſeu illegitimis, an hoc etiã priuilegio gaudeant, quia hi frequentiùs non ſolent eſſe ſub poteſtate parentum, vel cum illis habitare: & ideò non videtur eis ita neceſſaria hæc communicatio. Nec iura ſolent his filijs illegitimis priuilegia concedere.

Deciſio.

Nihilominùs dico poſſe hos filios ſuis parentibus communicare, tum quia appellatio filij generalis eſt, & in rigore illos comprehendit, tum etiam quia etiam in illis eſt naturale debitum exhibendi obſequium parentibus. Quapropter, ſi adhuc ſint ſub cura parentum, & ab eis alantur, etiam poſſunt cum parentibus cohabitare, ſi parentes velint, & cum illis communicare in omnibus rebus, quas & talis coniunctio, & huiuſmodi vitæ communitas ſecum affert. Si autem ſunt iam emancipati, ita de illis loquendum eſt, ſicut de legitimis. At verò, ſi ſint quaſi in ſtatu medio, vt frequenter eſſe ſolent, maximè in ætate puerili, ſcilicet, quòd ſunt ſub cura parentum, & eorum expẽſis aluntur, non tamen immediatè cum illis vitã agunt, ſeu cohabitant, tunc, quatenus ſic ſeparati ſunt, vidẽtur debere vitare eam communicationem, quæ ſecundùm illum ſtatum neceſſaria eis non eſt, nec à parentibus exigitur. Quod quidem eſt ſatis veriſimile, magiſque ſecurum, cùm illa cõmunicatio nec cum ratione filij vt ſic coniuncta ſit, neque cum tali ſtatu, & viuendi modo. Hoc verò pari ratione dici poſſet de filijs legitimis, quando contingit eos ſeparatos à patre viuere: licet hoc differat inter eos, & emancipatos, quòd poſſunt tranſire ad cohabitationem cum parente excommunicato, ſi ipſe velit: Non debent tamen ipſi filij ſeſe immiſcere, aut inuitare: quamquam in hoc non ſunt nimis rigoroſè cogendi, aut ſcrupuli eis inijciendi, cùm iura abſolutè illos excipiant.

6
An filij adoptiui ſub hac limitatione cõprehendantur.

Tertium & maius dubium eſt de filijs non veris, ſed adoptiuis, qui dici ſolent tantùm legitimi, quaſi lege comparati, an ſub hac exceptione & conceſsione comprehendantur. Videntur enim non comprehendi, quia hi non ſunt veri filij, ſed valde analogicè: ius autem loquens abſolutè de filijs iuxta proprietatem verborum de proprijs ac veris filijs intelligendum eſt. Præſertim, quia in ijs non eſt illud naturale vinculum & obligatio, ratione cuius hæc exceptio filiorum fit. In contrarium verò eſt, quia filij adoptiui appellatione abſoluta filiorum in iure venire ſolent, vt colligitur ex L. *Adoptiuum*, ff. de in ius vocando. Cùm ergo fauores ampliandi ſint, etiam ad illos videtur hæc conceſsio extendenda. Accedit quòd, quantum ſpectat ad conuictum humanum, eundem habet filius adoptiuus cum patre, ac naturalis.

Concluſio.

Quare dicendum eſt, ſi huiuſmodi filij ſint ſub cura parentum, & commenſales illis, poſſe parentibus communicare, ſiue quia filij aliquo modo ſunt, & ſub hac appellatione comprehendi poſſunt, præſertim quoad fauorabilia, vel certè quia ſunt familiares illi, & inierunt cum illo ſocietatem, & maior ratio in illis eſt ad communicandum, quàm in ſeruis, & famulis. At verò, ſi iam ſint omnino emancipati, & extra cohabitationem parentum, abſolutè negandum eſt poſſe illis communicare: quia in huiuſmodi filio non manet poſt emãcipationem naturale vinculum, & peculiaris ratio obſequendi parenti, quæ manet in filijs naturalibus: & ideò etiam iuxta iura ciuilia adoptiui filij iam emancipati inter liberos nullo modo connumerantur, dicitur in §. *Adoptiui*, de Exhęredatione liber. In eo verò textu obſeruandum eſt, etiam filios ab vno adoptatos quandiu ſunt in ado-

Quid de filio adoptiuo reſpectu parentis naturalis.

in adoptiua familia, tanquam extraneos haberi reſpectu parentis naturalis. Quare dubitari poſſet, an filius adoptiuus vnius, & ſub eius adoptione & cura actu exiſtens, poſſit communicare ſuo parenti naturali excommunicato. Et dicendum cenſeo idem iudicium de hoc eſſe, ac de filio naturali emancipato: quia ſemper retinet naturale illud, & inſeparabile vinculum, ratione cuius illa communicatio ei licita eſt, quæ à tali vinculo ſeparari non poteſt. Alia verò, quæ pendet ex actuali conuictu, ſocietate humana, prohibita illi erit, ſicut filio emancipato, & eadem ratione.

7 *Nomine filiorũ veniunt aliqui affinitate coniuncti.*

Atque eodem modo iudicandum cenſeo de alijs perſonis, quæ loco filiorum moraliter haberi ſolent, atque ita nominantur ratione ſpecialis affinitatis, vt de nuru & genero, reſpectu ſoceri, & ſocri, & de priuigno, & priuigna, reſpectu nouercæ, & vitrici, de quibus in §. *Affinitatis*, Inſtitut. de Nupt. Si enim ſint commenſales parentibus, poterunt cum illis communicare ſicut filij, vel propter participationem appellationis, cũ qua & neceſſitatem communicationis participant, vel propter generalem rationem familiarium, & ſociorum; credo tamen ſub vtraque ratione comprehendi, & appellationem filiorum in hoc priuilegio ad illos extendi, quantum eorum ſtatus, & coniunctio poſtulat. Ita enim fauorem hunc æquum eſt extendi quantum ratio eius, & verba patiuntur. At verò, ſi huiuſmodi perſonæ iam ſint omnino extra conuictum ſuorum correlatiuorum, & quaſi emancipatæ, nullus titulus communicationis licitę in eis manet: quia, cum non ſint veri filij naturales, non manet in eis illud peculiare vinculum quod in filijs naturalibus emancipatis manere diximus: ſola verò affinitas, quæ relinquitur non eſt ſufficiens principium inducens naturalem obligationem adeò intrinſecam, vt ratione illius dicamus, licitam eſſe talem communicationem ſecluſa actuali ſubiectione, & cohabitatione.

8 *Quid de nepotib.*

Atque ita cenſeo exponendam eſſe hanc legẽ quantum ad nepotem, vel pronepotem reſpectu aui, vel progenitorum: nam & hos ciuilia iura filiorum nomine comprehendunt l. *Filij*, & l. *liberorum*, ff. de verb. ſignif. & communi æſtimatione in eodem ferè gradu habentur, præſertim quãdo ſunt ſub cura auorum & ab eis aluntur, ſeu nutriuntur, quamdiu ergo ita coniuncta ſunt, cũ excommunicatis progenitoribus communicare poſſunt propter rationes hactenus tactas. At verò, ſi iam ſint omnino ſeparati, ita ſentiendũ de ijs videtur, ſicut de filijs emancipatis in ſuo gradu, & ordine: non enim manet in eis æquale vinculum, neque æqualis ratio parendi, aut reuerendi, reſpectu progenitorum, ſicut reſpectu parentum: tamen manet aliqua, quæ ſuo gradu ad hoc etiam obliget: & ideò etiam illa communicatio, quæ ad hanc obligationem explendã fuerit moraliter neceſſaria, eis conceſſa eſt per prædictum decretum, adiuncta declaratione, & ratione Innocentij in dicto c. *Inter alia*. Denique & de pupillo reſpectu tutoris, qui parẽtis munus quoddam ſuſtinet, eodem modo iudicandum cenſeo: nam, ſi ſit ſub cura eius, & commenſalis illi, hac ratione poterit cum illo ſimpliciter communicare: ſi autem ſit ſeparatus, ſolùm in ijs, quæ ad munus tutoris pertinent, & ſine quibus conuenienter peragi nõ poteſt, communicabit. Et hæc videntur ſufficere ad declarationem illius vocis

De pupillo reſpectu tutoris.

Appellatione filij ĩ illo textu nõ veniũt filij ſpirituales.

A *filij*: nam aliud genus filiationis ſpiritualis quod à Theologis conſideratur, inter baptizantem, & baptizatum, ſuſcipientem, & ſuſceptum, iuxta titulum, *de cognatione ſpirituali*, aut inter ſubditum ſpiritualiter, & prælatum ſuum: Hoc (inquam) filiationis genus ad præſens non ſpectat: quia nec mens Gregorij fuit de his loqui, vt per ſe conſtat; neque etiam ex illo naſcitur neceſſitas aliqua huius ciuilis communicationis, de qua nunc agitur, præciſè conſiderando rationem talis filiationis: quid verò dicendum ſit ratione ſubiectionis, ſi illam habeat coniunctam, ſtatim declarabimus.

De Seruis.

9 *Serui & ancillæ ab onere nõ cõmunicandi dominis eximuntur.*

POST filios numerantur ſerui, & ancillæ in prædicto decreto: & ab hoc grauamine non B communicandi cum ſuis dominis excommunicatis eximuntur. Vocantur autem ibi ſerui propriè, qui ſub dominio alterius ſunt, vt in eodem textu, *mancipiorum* nomine apertiùs declaratur. Nec refert, generatim loquendo, quo iure, vel titulo in ſeruitutem redacti ſint, dummodò verè ſerui ſint; nam cauſa, vel titulus ſeruitutis ad rem præſentem accidentarius eſt: oportet tamen vt non ſolum ſint ſub dominio, ſed etiam ſub vſu, ſeu conuictu ſuorum dominorum: nam ex hoc proximè naſcitur communicatio, & neceſſitas eius, Vnde ſi contingeret ſeruum non eſſe ſub poteſtate domini, ſed vel ſeparatim vitam agere, vel alteri inſeruire, ſiue ex voluntate domini, ſiue ex alia iuſta cauſa, ita de illo iudicãdum eſſet, ſicut diximus de emancipato filio: tunc enim ratione ſeparationis communicare non poſſet cum domino, niſi fortè in ijs, quæ veluti C in recognitionem dominij debita ſunt. Neque circa has perſonas aliud adnotatione, vel declaratione dignum occurrit.

10 *Qui ſeruiẽtes ab eodẽ onere eximãtur.*

Vltra hos verò adduntur in eodem capite reliqui ſeruientes cum limitatione, *vt ruſtici ſint*, vel *non adeo curiales vt eorum conſilio ſcelera perpetrẽtur*. Opinor tamen in hoc negotio magis conſiderandum eſſe actum, quam poteſtatẽ, id eſt magis conſiderandum eſſe, an huiuſmodi ſeruientes cõſilium, vel auxilium dederint ad crimina perpetranda, propter quæ excommunicatio lata eſt, quam quod ingenio & facultate polleant ad id præſtandum, ſi nunquam id præſtiterint. Nam ſi priori modo fuerunt auctores, vel cooperatores criminis, nullum priuilegiũ eis voluit concedere Pontifex, vt ex citatis verbis conſtat. Idque optima ratione, nam qui criminis fuit particeps, eximi non meretur, ſed potiùs fieri particeps pœnæ D ac cenſuræ. Quo circa, ſi huiuſmodi ſeruiẽs, antequam patronus eſſet excommunicatus, auxiliũ, vel conſilium dedit ad crimen perpetrandum, propter quod poſteà excommunicatio lata eſt, conſideranda eſt forma talis ſententiæ ſeu cenſuræ; nam, ſi lata eſt, non ſolùm in principaliter agẽtes, ſed etiam in adiuuantes, & conſulentes, ſeruiẽs ſimul cum domino eãdem excommunicationem incurrit, & ita duplici titulo illum vitare debet, ſcilicet, & quia ipſe, & quia ille excõmunicatus eſt. At verò ſi excõmunicatio ſolum fertur in principaliter operãtes, tum quidẽ directè nõ comprehẽdit ſeruiẽtem, qui ſolũ auxiliũ, vel conſilium dedit: tamẽ obligat illum ne cum domino excommunicato communicet: quia ob participationem criminis exemptus nõ eſt ab

huiuſmodi

huiuſmodi onere. Meritoque timeri, vel preſumi poteſt, eius communicationem non profuturam, ſed potius obfuturam ipſi excommunicato in ordine ad reſipiſcendum a crimine. Denique ſi huiuſmodi ſeruiens tale auxilium, vel conſilium dedit poſt excommunicationẽ a ſuo patrono contractam, tunc iam communicat criminoſo in crimine, ac proinde in eandem excõmunicationem incidit, maiorique titulo ac ratione illum in poſterum vitare tenetur.

12 In hoc ergo ſenſu limitationem illam intelligendam cenſeo: nam, quòd famulus induſtria & poteſtate valeat ad dandum conſilium, & auxilium, ſi nunquam male illa vſus eſt, non poteſt eſſe ratio ſufficiens vt propterea hoc priuilegio, ſeu exemptione priuetur, quia inde laudem potius, vel honorem meretur, quam pœnam. Atque hoc ſenſit Gloſſa ibi, dum illam limitationem non per potentiam, ſed per actum explicuit dicens, *Si tales ſunt qui non ſeruiunt ei in crimine*. Et idem ſentit Nauar. c. 27. num. 27. Sed nimium limitat ad eos ſeruientes, quorum conſilio, fauore, & auxilio dominus in ſua contumacia perſeuerat, ſentiens ſolum adhiberi limitationem hanc pro ijs, qui poſt excommunicationem cooperantur delicto. At verò Gregorius non de auxiliantibus ad perſeuerandũ, ſed ad perpetrandum locutus eſt, & ideo expoſitio allata, & textui conformior videtur, & rationabilior propter rationem adductam. Sic igitur ſub hac exceptione comprehenduntur omnes famuli, omneſque familiares, qui quouis titulo, vel ratione alicui inſeruiunt, comprehenduntur etiam coloni, qui ruri inſeruiũt, hi enim propriiſſime videntur dicti ruſtici ſeruiẽtes, etiamſi actu, & proprie non ſint de familia. Exiſtimo tamen his omnibus concedi communicationem, non tamen omnibus eodẽ modo, nec ſingulis quamcunque indifferenter, ſed vnicuique proportionatam iuxta rationẽ, & neceſſitatem ſuæ obligationis, quod eſt conſentaneum Innocentio, in dicto capite, *Inter alia*, Diuo Thoma, & aliis Doctoribus locis ſupracitatis.

Gloſſ. Nauar.

An, vt ſubiecti hoc gaudeant priuilegio debeant ante contractam excommunicationem ſubiectionem iniſſe.

13 NVnc quædam explicare oportet, quæ his omnibus perſonis exemptis communia eſſe videntur. Primum eſt an oporteat ſubiectionem illam, in qua fundatur hæc exemptio, initam eſſe ante excommunicationem alterius. Quidam ſimpliciter negant, quia Greg. abſolute loquitur, & hanc conditionem non requirit. Quod ſi obiicias c. *Inter alia*, reſpondent, ibi Pontificem id affirmaſſe de iis, qui ante cenſuram tale debitum contraxerant, non verò de aliis negaſſe, & argumentum a contrario ſenſu non ſemper eſſe efficax. Vel melius fortaſſe dicere poſſent, Pontificem ibi non agere de iis, qui poſſunt licite non uitare patronum excommunicatum, ſed de iis qui tenentur non vitare, & huiuſmodi eſſe illos qui ante excommunicationem hanc obligationem habebant, qua liberati non fuerunt per cenſuram alterius, quæ ratio non habet locum in iis, qui antea obligati non erant, & ideò fortaſſe non tenebuntur cõmunicare cum excõmunicato, poterunt tamen

Sententia negans.

A ſi velint, quia ſimpliciter excipiuntur in dicto c. *Quoniam multos*, Alii verò in ſolis ſeruientib. putant procedere declarationem illam Innocentii, quod oporteat ante excommunicationem ſeruituti alterius ſe obligaſſe, vt poſſint illo priuilegio frui. Et ita ſentit Turrecrem. in expoſ. c. *Quoniam multos*, & ſignificat Syluest. *Excommunicatio*, 5. nu. 4. verſ. *Tertiò*, quamuis paulò inferius quo ad alias perſonas uideatur intelligere c. *Inter alia*, iuxta ſecundam expoſitionem ſuperius datam. Caietanus etiam in Summa de ſolis famulis illam conditionem adhibet, quòd ante excommunicationem fuerint addicti ſeruituti. Idem ſentit Nauar. c. 27. nu. 27.

Turrecre. Syluest. Nauarr.

14 At verò D. Thomas, vt ſupra retuli, generaliter de omnibus his perſonis, quæ ſub hac particula, *humile*, comprehenduntur, illam conditionem neceſſariam eſſe docet. Sequitur Angelus *Excommunicatio*, 8. nu. 11. Armil. nu. 46. Et mihi probatur, hac ſola declaratione adhibita, vt ſcilicet, neceſſe ſit vinculum ſeu obligationẽ ante excommunicationem eſſe contractã, vel ſi poſtea orta ſit, ſine violatione cenſuræ eſſe factam. Hæc regula colligitur ex illo c. *Inter alia*, nam ponit hanc conditionem vt neceſſariã ad illum effectum, & ideo ex negatione illius ſumitur argumentum non tantum a contrario ſenſu ſed a negatione cauſæ adæquatæ, vel conditionis neceſſariæ, ad negationem effectus, quod ſemper efficax eſt. Et quamuis verum ſit, Pontificem in eo textu loqui de perſonis, quæ tenentur ad illam communicationem, ipſe tamẽ declarat, illas perſonas, quæ ibi excipiuntur, nõ ſolum poſſe, ſed etiam teneri ſic communicare, ſ. per ſe loquendo, & durante eodem vinculo, vt ſtatim explicabo. Igitur ex intentione Innocentii, conuertuntur in his perſonis poſſe & teneri, ergo conditio ad vnum neceſſaria, ad alterũ etiam neceſſaria eſt. Et ſine cauſa eius deciſio ad poſtremum tantum perſonarum genus limitatur, cum ipſe generatim de omnibus perſonis a Gregorio exceptis expreſſe loquatur. Rõ autem eſt, quia hoc priuilegium non conceditur, in iniuriam, & contẽptum cenſuræ. Atq; ex dictis ſupra de vxore poteſt hæc ſentẽtia amplius perſuaderi, quę melius intelligetur cum declaratione adhibita, ſi ad ſingulas perſonas deſcẽdamus.

Sect. ſin totum affir. vera cũ limitatione D. Thom. Angel.

15 In filiis ergo naturalib. nil refert quod a patre iam excommunicato geniti ſint, & maxime ſi ex legitimo matrimonio nati ſint, quia abſq; ulla violatione cenſuræ progeniti ſunt, cũ poſſit licite & ſine uiolatione cenſuræ maritus excõmunicatus ſuam cognoſcere uxorẽ, & quia ante excommunicationem erant iam quaſi virtute in ipſo matrimonio. Veruntamen ẽt de filiis illegitime procreatis id verum cenſeo: nã, licet excommunicatus cenſuram uiolet, dũ per fornicationem, vel adulterium malè filium generat, id enim facere non poteſt ſine aliqua cõmunicatione per excommunicationem prohibita, filius tamen genitus nihil contra cenſurã egit, & cum alias poſtquam genitus eſt, nõ poſſit a ſe ſeparare naturale uinculum cum patre, fit ut ratione illius merito excipiatur ab illo onere non communicandi cum patre, præcipue quia etiam dici poteſt ante excommunicationem fuiſſe coniunctus cum patre in radice, quia eſt pars patris, & de ſubſtantia illius genitus. Et aliæ rationes ſumi poterunt ex iis

quæ de ſeruo domi nato ſtatim dicemus. De filio autem adoptato tempore excommunicationis exiſtimo, per ſe loquendo, non debere, neque poſſe licite cohabitare cum patre, nec cũ illo communicare: quia ille contractus a principio fuit cum iniuria excõmunicationis ex parte vtriuſque (ſuppono enim requiri cõſenſum ex parte eius qui adoptatur, vt latius dixi 1. to. 3. p. q. 23. ar. 1.) Vnde fit, neceſſariã eſſe aliquã communicationem, quæ prohibita eſt cum excõmunicato, atque ita ex vtroque extremo fit iniuria excõmunicationi, quare talis adoptio non poteſt parere obligationem communicandi, neceſſe fundamentum alicuius priuilegij repugnantis ipſi excommunicationi, quod etiã confirmant ſupra dicta de vxore. Dixi autẽ, *per ſe*, quia ſi interueniat ignorantia probabilis, q̃ excuſet eum, qui adoptatur, probabile eſt eum vti poſſe iure bona fide acquiſito, ſicut de vxore diximus propter eaſdem rationes ibi factas. Quanquã, ſi velit ſuſpendere (vt ita dicã) vſum illiꝰ filiationis, poſſit, ut opinor, id facere, quia in eo non procedit deciſio textus in c. *Inter alia*, de Sent. excom. nec ratio eius in eo locum habet, cum huiuſmodi adoptatus nõ fuerit ante excommunicationem parentis ei obligatus.

Filius adoptatus tẽpore quo pater eſt excom. ipſe non poteſt cũ illo communicare.

Obiectio. Dices, Satis eſt, quod poſtea obligationem contraxerit, nam obligatio quandocunque fuerit, implenda eſt. **Soluitur.** Reſpondetur, contractum cũ excommunicato, vel ab excommunicato factum, licet non ſit omnino inualidus, non tamen ita eſſe firmum, & efficacem, vt inducat obligationem & vſum eius excõmunicationi repugnantem, & ideò illa obligatio, vel talis eſt vt reſcindi poſſit, vel certe ut licet non reſcindatur, ſit quaſi ſuſpenſa reſpiciens tempus, in quo talis pater excommunicatione careat, ut in ſimilib. magis in ſequentibus explicabitur.

15 In ſeruis eſt peculiaris ratio, quia, regulariter loquendo, prout res eſt in vſu Chriſtianorum, inuiti rediguntur in ſeruitutem, vel poſitiue, ſi ſint adulti, uel ſaltem negatiue quãtum ad propriam uoluntatem. Rurſus oportet conſiderare hanc ſeruitutem regulariter etiam inchoari circa perſonas infideles: quia qui eſt liber, quando Chriſtianus efficitur, niſi a fide deficiat, nunquam poteſt in ſeruitutem Chriſtianorum redigi. Primum ergo pro conſtanti habeo, ſi ſeruitus acquiratur in perſonã nõ baptizatam, etiamſi in ſtatu excommunicationis acquiſita ſit, nil impedire quominus talis ſeruus, ſi poſtea baptizetur, poſſit, & debeat ſuo domino communicare, quanquam eius excommunicatio duret. Rõ eſt, quia excommunicatio non prohibet cum tali perſona communicare, & ideò abſque uiolatione, vel iniuria excommunicationis poteſt acquiri dominium in talem ſeruum, vel ſi in iuſto bello capiatur, quod nõ eſt prohibitum excommunicato, vel ſi ab ipſomet ſua ſponte ſe vendente, aut ab alio infideli domino ematur, quia cum his contrahere non eſt prohibitum excommunicato: imò, licet ab alio fideli domino comparetur per contractum, uel donationem, aut alio ſimili modo: nã, licet huiuſmodi communicatio prohibita ſit cum excõmunicato inter ipſos fideles; reſpectu tamen ipſius infidelis hoc nihil impedit quominus integrum ius in ipſum acquiratur. Quod etiam ſecundum hunc reſpectum dici poteſt acquiſitum ante excommunicationem, id eſt antequã ratione excommunicationis, vel ipſe teneretur vitare communicationem talis ſerui, vel ſeruus illius. Atque idem dicendũ eſt, ſi quis incipiat eſſe ſeruus per natiuitatem ex ancilla domini iam excommunicati, nam ille nihilominus poterit poſtea communicare: quia incepit eſſe ſeruus, priuſquam Chriſtianus ſit, item, quia ſine interuentu alicuius communicationis prohibitæ ſeruus naſcitur. Atque ita quocunque modo dominium ſerui acquiratur erga perſonam infidelem, nihil refert quantum ad præſens attinet, quòd ante vel poſt excõmunicationem acquiratur.

Qui non baptizatus ſeruus efficitur exc. poſtea baptizatus debet domino cõmunicare.

At verò, quando hoc dominium acquiritur in perſonam fidelem ſeu baptizatam, regulariter non acquiritur, niſi per venditionem, vel donationem alterius domini, quia Chriſtiani, aliàs liberi, nec capti in bello ab aliis Chriſtianis ſolent fieri ſerui, nec vendi, aut emi ſolẽt ab aliis Chriſtianis, quando autem ſeruus venditur, vel donatur a domino, non expectatur conſenſus ſerui, & ideò ex parte ipſius nulla eſt neceſſaria communicatio, imò nec ex parte eius, cui de nouo acquiritur, ac propterea videtur ẽt tunc poſſe talẽ ſeruum cum domino cõmunicare, quia reſpectu illius ita ſe habet dominus, ac ſi ante excommunicationem dominium in illud haberet, quandoquidem illud acquiſiuit abſque vlla communicatione cum illo. Quod autẽ reſpectu alterius domini interceſſerit aliqua communicatio illicita, valde extrinſecum eſt, & remotum, vt inde potuerit hoc ius impediri. Idemq; dicendum cenſeo, ſi contingat homines baptizatos pp apoſtaſiam, & bellum iniuſtum contra Eccleſiam motũ, in veram captiuitatem, ac ſeruitutem redigi per bellum, vt ſuperiorib. annis in regno Granatenſi viſũ eſt; quia enim debellare huiuſmodi apoſtatas non eſt prohibitum excommunicato, ideo integrũ, & ut ita dicam expeditum ius in huiuſmodi ſeruum acquiritur, ideoque etiam ille ſeruus poſtea cum illo communicare tenebitur. Deniq; ſi contingeret (quod non fit) Chriſtianum liberum ſe alteri Chriſtiano excommunicato vendere in ſeruum, tunc de illo idem dicendũ cenſerem, quod de adoptato in filium ab excõmunicato, eſt enim eadem ratio ac proportio. 16

Seruus baptizatus acquiſitus a domino excomm. exiſtente poteſt cũ illo cõmunicare.

De reliquis ſeruientibus, ſeu famulis liberis res eſt facilior, quia non contrahunt debitum, niſi per contractum aliquem includentem mutuam communicationem, & ideò de illis frequentius aſſeritur, & ſimplicius intelligitur illa conditio ab Innocentio poſita, quòd debet obligatio antecedere excommunicationem, & rationes etiam ſuperius factæ de vxore, & de aliis, in his perſonis potiſſimum locum habẽt. Veruntamen etiam ad hos applicanda eſt limitatio ſupra adhibita, nimirum quòd abſque violatione cenſuræ poſtea orta non ſit, poteſt autem eſſe excuſatio duplex ſæpe repetita. Prima eſt ignorantia probabilis de alterius excommunicatione: ſi enim hæc intercedat, talis famulus, quia nihil contra excommunicationem egit, non obligatur ad reſcindendum contractum, præſertim ſi abſque ſuo incommodo id facere non poteſt, quamquam poſſit illud reſcindere, ſi velit, vel ſuſpendere iuxta infra dicenda. Si autem nolit, & poteſt, & debet ſuo domino communicare: quia debet obligationem ſuam implere, neque enim poteſt 17

Cæteri ſeruientes debent ante excommunicationẽ domini eſſe ſubiecti, ut illi poſſint cõmunicare.

Niſi a cenſuræ uiolatione excuſentur.

ab alio

Digitized by Google

ab alio accipere ſtipendium, & ei non miniſtrare. Secunda excuſatio eſt neceſſitas, quæ communiter aſſignatur ex parte ipſius excommunicati: nã ſi morali modo indigeat famulis, colonis, & alijs huiuſmodi, hoc titulo poteſt aliquis ſine culpa (iuxta ſuperiùs dicta) eius ſeruituti obligari, & conſequenter poterit etiam poſtea, & debebit cum illo communicare. Exiſtimo tamen idem operari, ſi neceſſitas ſit ex parte ipſius famuli, ſeu ſeruientis: nam ſi ad ſuam ſuſtentationem indigeat tali miniſterio, & non inueniat alium, cui commodè poſſit inſeruire, licitè poterit idem facere: quia non eſt minùs fauorabilis neceſſitas non excommunicati, quàm excommunicati, vt ex ſuperioribus patet. Atque hoc titulo excuſari poſſunt quidem ſeruientes alicui, qui ſine ſtipendio, & obligatione aliquo modo ſeruiunt, maximè in curijs: in his enim non habet locum ratio Innocentij III. in dicto cap. *Inter alia*. ideòque abſolutè non tenentur communicare, quia neque ante excommunicationem tenebantur, ſed voluntariè id faciebant: vt ergo licitè poſſint poſteà inſeruire & communicare, alio titulo neceſſitatis muniendi ſunt: ille autem ſufficiens eſt, quia regulariter non poſſunt ſeruitutem inchoatam ſine magno ſuo detrimento omittere, vel intermittere.

De Parentibus dominis, &c.

18 ALTERA dubitatio his omnibus communis & in titulo ſectionis inſinuata eſt, an ſuperiores illis, ſeu vnicuique illorum reſpectiuè, poſſint, aut debeant cum eis communicare, nam in illis non habet locum ratio, propter quã inferioribus, ſeu ſubiectis hoc priuilegium conceditur, ſcilicet obligatio ad parendum ſuperiori, hæc enim annotatur in dicto cap. *Inter alia*. Dupliciter itaque intelligi poteſt hæc dubitatio: primò an ſuperior excommunicatus poſsit communicare inferiori nõ excommunicato: ſecundò, an ſuperior nõ excommunicatus poſsit cum inferiori excommunicato communicare. Hæc poſterior pars vix habet dubitandi rationem: licèt enim Gloſſa in dicto cap. *Quoniam multos*, quam communiter receptam eſſe dicit Nauarrus capite vigeſimo ſeptimo, numero vigeſimo ſeptimo, negauerit hos ſuperiores poſſe communicare cum inferioribus excommunicatis, mihi tamen oppoſitum videtur certum, quod tenuit Nauarrus ibi cum Adriano quæſtione tertia de Clauibus. Ratio eſt, quia ius ſuperioris non minus eſt, quàm ius, vel obligatio inferioris: ſi ergo inferiori cõceditur vt poſsit communicare cum ſuperiori excommunicato, cur in eadem proportione, ac cæteris paribus negandum eſt, ſuperiori? Dices, Quia de inferiori id cautum eſt in iure, non autem de ſuperiori. Item quia inferior tenetur ſuperiori, & non è conuerſo. Sed contra primum eſt, quia in iure non fit excluſio harum perſonarum. Et quamuis non exprimantur formaliter & expreſsè, ſatis tamen exprimuntur in ſuis correlatiuis, ſicut de vxore diximus: & regula Iuriſtarum eſt diſpoſita in vno correlatiuo, in alio etiam intelligi, vbi nimirum non cernitur ſpecialis & ſufficiens ratio, ob quam in vno correlatiuorum id potiùs ſit diſpoſitum, quam in alio; quæ hic non exiſtit, vt patebit facilè excludendo alteram reſponſionis partem.

Superior non excom. poteſt cũ inferiori excõmun. communicare.

19 Aliud eſt enim tractare an hæ perſonæ ſuperiores poſsint licitè cõmunicare inferioribus, aliud verò an teneantur. Ad primum non eſt neceſſaria obligatio, ſed ius, & neceſsitas, vel vtilitas: quæ omnia inueniuntur in his perſonis ſuperioribus: Neque enim priuari debent ſuo iure propter excommunicationẽ alterius. Propter quod vt ſæpe dictum eſt, poteſt quilibet ſuum debitum ab excommunicato poſtulare iuxta cap. *Intelleximus*, de Iudicijs. Eadẽ ergo ratione poſſunt hi ſuperiores obſequia ſibi debita ab his inferioribus exigere, etiamſi hi excommunicati ſint. Diximus etiam vnumquemque propter ſuam neceſsitatem, vel vtilitatem poſſe communicare cum excommunicato, qui titulus etiam in his perſonis locum habet, vt per ſe conſtat: quia quoad hoc verum eſt, quod Nauarrus dixit, has perſonas excipi per verbum, *vtile*. Ad debitum autem communicandi neceſſaria eſt obligatio; quæ etiam his perſonis non deeſt: nam, vt dixit Diuus Thomas in quarto diſtin. decima octaua, quæſtione ſecunda, articulo quarto, etiã hæ perſonæ ſuperiores obligãtur quoad aliqua ſuis ſubditis, vt ad prouidendum illis de neceſſarijs, ad corrigendum illos, & ſimilia, & quoad hæc non ſolum poſſunt, ſed etiam debent communicare, quantum neceſſarium fuerit ad hanc obligationem implendam, vt dixit D. Thom. ibi, & quoad hoc comprehendi poſſunt hæ perſonæ ſub verbo, *Humile*, ſecundum correlationem, vt diximus. Sic etiam in illis habet locum ratio, & deciſio textus in dicto c. *Inter alia*.

20 Maior difficultas eſt in alio ſenſu, an hi ſuperiores, quando excommunicati ſunt, poſsint vel debeant ſuis inferioribus communicare: quod etiam quæri poteſt de ipſis inferioribus excommunicatis: quia nec hoc videtur expreſsè in iure definitum, & plura conceduntur non excommunicatis reſpectu excommunicatorum, quæ non conceduntur excommunicatis reſpectu fidelium, vt conſtat ex Extrauag. *Ad euitanda*. Dicendum verò eſt etiam hoc modo his perſonis licitam eſſe communicationẽ cum ſuis correlatiuis. Primò ob generalem rationem, quòd fere inutilis eſſet facultas conceſſa vni correlatiuorum non excommunicato, ad communicandum cum excommunicato, niſi & è conuerſo huic concederetur ad communicandum alteri, vt ſuprà in marito & vxore declarauimus: eſt enim hic eadem ratio. Deinde, quia ſi inferior, verbi gratia, excommunicatus ſit, propter excõmunicationem non liberatur debito obſequendi: non enim debet ex ſua excommunicatione commodum reportare, vt dicitur in dicto capite, *Intelleximus*: ergo nõ ſolùm poteſt, ſed etiam tenetur communicare, ſaltem, quantum ad hoc debitum ſoluendum neceſſarium eſt. Aliunde verò etiam indiget hac communicatione ad ſuam ſuſtentationem, neque obligari debet vt à ſuo ſuperiori ſe ſeparet: nam vel id facere licitè non poteſt vt ſeruus, vel filius, vel certè non ſine magno incommodo & diſpendio moraliter loquendo, ad quod obligandus non eſt. Durante autem illa ſocietate, & cohabitatione non poteſt moraliter à communicatione abſtinere. Hic autem diſcurſus eodem modo fieri poteſt ex parte ſuperioris, quia ille etiam ſuo modo tenetur ſubuenire ſubdito ſuo, cuius obſequio, & ſocietate indiget, nec cogendus eſt illum à ſe ſeparare. Igitur per quandam correlationem ſeu conſecutionem, has omnes perſonas

Poſſitne ſuperior excõm. ſuis inferioribus non excom. cõmunicare.

intelligo eſſe exceptas in prædicto cap. *Quoniam multos*, & comprehenſas in dicto uerſiculo, ſiue ſub uerbo, *Humile*, ſiue ſub uerbo, *vtile*, aut etiã ſub uerbo, *Lex*, hęc enim omnia ad illas perſonas pertinent, ut ex dictis ſatis patet. Et in hac tota doctrina conueniunt ferè auctores ſuprà citati D. Thom. Adrianus, Gabriel, Soto, Nauarrus, & reliqui Summiſtæ, & moderni communiter.

21 *Quæ cõ. his perſonis liceat.*

Poteſt tamen in eis animaduerti quędam diuerſitas, nam quidam illorũ concedunt his perſonis communicationem mutuam, cum quadã tamen limitatione (ut ita dicam) reſpectiua, ſcilicet, ut unuſquiſq; ea communicatione uti poſſit, quę ſuo muneri, aut humanę commoditati neceſſaria eſt, & non maiori. Alij uerò ſuppoſita prędicta connexione talium perſonarum, ſimpliciter eis communicationem cõcedunt. Quorum ſententia mihi probatur dummodo de hac communi, & vſuali communicatione humana intelligatur: quia tollit ſcrupulos, & anxietates, quę fuit intẽtio Gregorij in d. cap *Quoniam multos*. Et ut hac ratione aliquid operetur ius illud. Nam, ſi huiuſmodi perſonę ſolùm vti poſſent iure neceſsitatis, uel utilitatis, aut obligationis ſuę, & deberent eſſe ſolicitę, ne illam menſuram excederent, totum hoc quaſi ex natura rei, & ex rigoroſa ac rationabili prioris iuris interpretatione haberent: plus ergo ei uoluit Gregorius cõcedere, nam, quòd uideret in his omnibus eſſe morale periculum, ſi cum ea limitatione concederetur communicatio, ideò ſimpliciter excepit illas perſonas à tali uinculo & obligatione. Accedit quòd in c. *Cum voluntate*. de Sentẽ. excom. meritò conceditur, ut poſsit is, qui cum excommunicato pro ſalute animę illius agit, aliqua alia incidenter interponere: quia intellexit Pontifex non poſſe moraliter fieri, ut precisè illa ſpiritualia tractentur humano modo, & non aliqua alia miſceantur. Sic ergo intelligendum eſt in preſenti prudentiſsimè fuiſſe ab Eccleſia prouiſum, quia moraliter etiam inſeparabilis eſt communicatio neceſſaria à non neceſſaria, & regulariter huiuſmodi perſonę, nec prudentiam, nec ualorem habent ad eam diſcretionem faciendam.

22 *Sola vſualis cõmunicatio licita eſt his perſonis.*

Addidi uerò, dummodò hęc de uſuali, & ordinaria communicatione intelligantur: quia in hac ſola locum habet ratio facta: unde ad illam planè diriguntur uerba Gregorij. Quapropter in primis cauere debent hę perſonæ, ne directè, uel indirectè in crimine communicent, neve ſua communicatione occaſionem prębeant excommunicatis perſeuerandi in cõtumacia: nam hoc & intrinſecè malum eſt, & in prędictis iuribus expreſsè animaduerſum. Vnde Doctores admonent has perſonas, ut ſi ſuperiores ſint, inferiores corrigant, quod ſui muneris eſt, & procurent ut à contumacia decedant: nam ſi in hoc ſint negligentes, fieri poteſt ut indirectè ſaltem conſentire, uel cooperari uideantur: & ideò participes cenſurę fiant, argumento cap. *Quanta*. de Senten. excõ. Si uerò ſint inferiores, caueant ne ullo modo ſuperiori excõicato obſequantur in his, quæ ad perſeuerandum in crimine ſpectant, & ne uel conſilio, uel aſſentatione eius duritiam, uel pertinaciam in crimine augeant, alioqui in idẽ periculum incidunt. Deinde cauere debent omnes ne in diuinis cõicent: nam hæc communicatio prorſus aliena & extranea eſt à prędictis coniunctionibus. Quapropter, licèt pater habeat filium

A ſacerdotem, qui excommunicatus & denunciatus ſit, non poterit ab eo ſacramẽtum petere, nec Miſſam eius audire, quia hęc miniſteria ad coniunctionem naturalem patris cum filio non ſpectant: & idem eſt in ſimilibus conſiderandum, pręſertim quando cõmunicatio eſt per actionẽ vnius in alium, vel receptionem vnius ab alio: nam ſi ſit per ſolam conſiſtentiam cum excommunicato ad idem ſacrum uel diuinum officiũ, aut per miniſterium aliquod & quaſi famulatũ, tunc licèt talis communicatio, per ſe loquendo, cauenda ſit, tamen ſi aliquando ſit, ut eſſe poteſt cõnexa cum priori uinculo, ſeu obligatione, excuſabilis eſſe poterit, ut, verbi gratia, ſi clerico excommunicato interueniens cogatur illi ſacrum facienti miniſtrare, vel quaſi honoris cauſa ei aſſiſtere, quia ad hoc ex officio ſuo tenebatur, & fortaſſe ſine incommodo ſuo non poteſt illum vitare: tunc communicatio illa non erit per ſe mala, dummodò non includat poſitiuã cooperationem ad actionem prauam, vt in ſuperioribus dictum eſt. B Idem frequẽtius accidere poteſt, ſi fœmina excommunicata Miſſam audiens, uel filias, uel famulas ſecum ferat, ſecumq; intereſſe compellat: tunc enim non peccabunt ei obſequendo, & ſic in ſimilibus. Tandem cauere debent hę perſonæ ne communicationes alias etiã humanas ualde extraordinarias, & ſuis muneribus nec neceſſarias, nec ordinariè, aut moraliter coniunctas immiſceant, vt verbi gratia, ſi nouos cõtractus inter ſe inire velint, uel aliquid ſimile: nam hoc illis non eſt ulla ratione conceſſum: quia in his etiam ceſſant omnes rationes ſuprà factę, nec iura de his loqui uidentur, & ideò generalis lex communicationis quoad hęc integra manet.

C *Poſſuntne inferiores eiuſdem familiæ, ſi quis eorum excommunicetur, inter ſe communicare.*

TERTIA dubitatio eſſe poteſt, quid dicendum ſit de ijs perſonis pręſertim inferioribus inter ſe collatis, cõtingit enim eſſe plures ſub eodem ſuperiore vt plures fratres, ſeruos aut famulos, & vnum excommunicari: an igitur inter ſe cõicare poterunt, vidẽtur enim poſſe: quia vix poſſunt moraliter communicare vni tertio, quin communicent inter ſe. Aliqui propter hãc rationem ſimpliciter affirmant, & prętereà quia, ſi ſeruus cum domino cohabitare compellitur, uel licitè poteſt, etiamſi ipſemet dominus excõmunicatus ſit, multò magis non cogetur recedere à domino, ſolùm quia alter conſeruus excommunicatus ſit: poterit ergo illi cohabitare: ergo & communicare cum illo. D Quæ ratio à fortiori de fratribus procedit, & maximè quia filius quaſi una perſona cum patre eſſe cenſetur. Dico tamen his perſonis per ſe & directè nullum priuilegium in hoc eſſe cõceſſum. Quod notauit Felinus dic. capite, *Inter alia*, & patet, quia in dicto capite, *Quoniam multos*, ſimpliciter nominantur hę perſonę: relatiuum autem per ſe nõ accipitur niſi in ordine ad correlatiuum & ita Innocentius III. in dicto capite, *Quoniam multos*, ſolùm in ordine ad illud declarat hanc communicationem & obligationem. Quapropter non potuerunt hę perſonę inter ſe omnino liberè communicare, quaſi proprio priuilegio, aut exceptione utentes. Poterunt tamen eam communicationem 23

Aſſertio. Felinus.

Digitized by Google

nicationem habere, quæ moraliter vitari non poteſt, ſuppoſita cohabitatione, & communicatione cum eodem ſuperiori. Hoc enim probat ratio facta, & quia conceſſo principali id quoque conceſſum intelligitur, quod acceſſorium, vel conſequens eſt.

24 Liceatne hæc communicatio inferiorũ cũ ſuperioribus in excõmunicatione ex qualibet cauſa aut modo lata.

Tandem dubitari poteſt, an, quæ diximus generatim procedant in omni excommunicatione quacunque cauſa, vel modo lata. Quidam quoad cauſam hoc limitant, vt non procedat in excommunicatione ob hęreſim argum. c. vlt. de Hęret. de quo textu paulò poſt dicemus. Quoad modum verò limitant alij, quando excommunicatio lata eſt etiam in participantes. Sed neutra limitatio neceſſaria eſt; & ita doctrina data ſimpliciter procedit. In hęretico enim conſiderari poteſt aut periculum errandi, quod ex eius communicatione prouenire poteſt. Et hoc non pertinet ad excommunicationem, neque ad aliquam ſpecialem legem Eccleſiæ, ſed ex natura rei oritur illa obligatio, quando moraliter timetur tale periculum: non enim ſemper, neque in omnibus perſonis æquale eſt, & ita limitatio illa ſub hac conſideratione non pertinet ad præſens. Si verò conſideretur in hęretico ſola cenſura propter tale crimen impoſita, tunc per ſe nõ magis priuat communicatione, quam lata propter aliud delictum: nullo enim iure cautũ eſt, quòd illa excommunicatio habeat plures effectus: ſed habet quidem hęreticus alias pœnas ipſo iure impoſitas, propter quas fortaſſe priuatur iure, vel dominio, & conſequenter communicatione, quæ in illo fundabatur, tamen, neque illa pœna eſt effectus excommunicationis, ſed per ſe imponitur: neque illa eſt exceptio à propoſita regula: quia illa communicatio non ceſſat tunc propter ſpecialem prohibitionem, ſed propter ſubtractionem materiæ, vt ſic dicam. Sicut, ſi ſeruus à ſeruitute eximatur, iam non poterit communicare, cui antea poterat, quamuis excommunicatio, & lex illius eadem maneat. In alia verò exceptione de excommunicatione lata in participantes, idem dicendum hic eſt, quod ſuprà de vxore diximus: nam in his perſonis iure exceptis ſolum intelligitur ſpecialiter punire communicationem eis non conceſſam, non tamen prohibere aliam iure conceſſam. Atque ita etiam in tali excommunicatione tota doctrina ſuperiùs data procedit.

SECTIO VI.

Vtrùm Temporali iuriſdictioni dominis excommunicati ſubiecti, poſſint cum illo licite communicare.

1 Poſſintne ſubditi temporaliter cũ ſuis dom. excõmunicatis cõmunicare.

HActenvs diximus de ijs perſonis, quæ formaliter in iure excipiuntur, ſupereſt, vt de quibuſdam alijs dicamus, quæ ob parem rationem videntur ad prædictas poſſe reduci, & ſub verbo, *Humile*, comprehendi. Primò ergo dubitari poteſt de ſubditis temporaliter an poſſint cum ſuis dominis communicare, & domini cum illis. Ex dictis enim videtur ſequi poſſe id licitè facere: quia nulla eſt minor ratio de his ſubditis, quàm de famulis, vel colonis, nam eadem obligatione iuſtitiæ tenentur tributa, vel alia obſequia ſuis dominis ſoluere.

A In contrarium verò eſt, quia in cap. *Nos Sanctorum*, 15. quæſtione 6. ait Gregorius hos ſubditos eſſe abſolutos à fidelitate, & debito, etiam iuramento firmato, obſequendi dominis excommunicatis, propter eorum excommunicationẽ. Et in cap. *Iuratos*, ead. cauſ. & q. dicitur, iuratos milites prohibendos eſſe ne duci ſeruiant, quandiu excommunicatus eſt. Propter hæc aliqui ſimpliciter affirmant hos ſubditos non teneri & conſequenter non poſſe licitè huiuſmodi dominis excommunicatis communicare. Et ratio à priori eſt, quia iura à quibus potiſſimum omnes hi effectus pendent, diuerſimodè de ijs ſubditis, quam de ſeruis domeſticis, ſeu familiaribus diſponunt. Ratio autem, ſeu congruentia horum iurium reddi poteſt, vel quia communicatio cum ſeruis eſt magis neceſſaria ad vitam humanam, vel certè quia crimina propter B quæ hi domini temporales, qui ſolent eſſe magnates & principes excommunicantur, non ſunt niſi valde atrocia, & grauia, & ideò maiori rigore puniuntur.

2 Quam ſententiam ſimpliciter exiſtimo verã, quantùm ad eam communicationem ciuilem, & politicam, de qua nunc agimus, & quantum ad conceſſionem liberè illa vtendi factam in c. *Quoniam multos*, quia reuera nec de his perſonis ibi fit mentio, neque in eis eſt eadem ratio; vel cauſa neceſsitatis. Nihilominùs tamen poteſt manere quæſtio de ſpeciali communicatione neceſſaria ad recognitionem ſubiectionis ex parte vnius extremi, & dominij ex parte alterius. Et de hac dicendum videtur, non eſſe ſimpliciter, & omni ex parte prohibitam, licèt quoad aliquid vetita ſit. Quod ita declaro, nam tria videntur eſſe, quæ ad hoc dominium, & ſubiectionem pertinere poſſunt. C Primum eſt forenſis iuriſdictio, & omnes actus qui ad illam pertinent; & quoad hoc ceſſare debet communicatio, quia etiam iuriſdictio temporalis per excommunicationem ſuſpenditur; maximè ſi denũciata ſit; nam ſi non ſit, id erit poſitum in voluntate ſubditorum, vt latiùs dicetur ſectione ſequente. Secundum eſt obligatio fidelitatis, & obedientiæ, quæ interdum eſſe ſolet iuramento firmata, cuius vim etiam tollit excommunicatio, vt probant allata iura. Probabile autem cenſeo non habere hunc effectum vſque ad ſententiam, ſaltem declaratoriam criminis, vt ex ſequentibus patebit. Tertium eſt dominium regni, aut populi, & exhibitio tributorum, vel ſeruitiorum, quæ illi reſpondet. Et quoad hoc dico non ceſſare communicationem ex vi cenſuræ.

3 Princeps excõm. ex vi excõmunicationis nõ priuatur dominio ĩ ſubditos.

Quod vt declaretur, oportet aduertere excom D municationem non poſſe habere hunc effectum circa huiuſmodi ſubditos niſi ſuppoſito prius alio, nimirum ꝙ domini priuentur dominio, vel vſu eius: quia manẽte dominio in ſua vi, fieri nõ poſſet quin inferiores obedire tenerẽtur, & conſequenter cõmunicare, ſaltem quantum neceſſarium eſſet ad ſuam obligationẽ implendã iuxta cap. *Inter alia*, de Sententia excõmunicationis. Excommunicatio autẽ per ſe ac ſimpliciter lata non habet hunc effectum, quia, ſicut non priuat dominio aliarum rerum temporalium, neq; vſu earũ, ita nec priuat hoc dominio, quia non eſt de illa maior ratio, nec eſt ius, in quo de excõmunicatione hoc ſpecialiter diſponatur. Dico autẽ, *de excommunicatione*, quia de nõnullis excõmunicatis, vt de hæreticis, & ſimilibus interdum hoc in iure

iure diſponitur, tamen ex hac ipſa diſpoſitione ſpeciali intelligere poſſumus, excommunicationem ſecundum ſe non habere hunc effectum: nam, vbi ille efficiendus eſt, ſpecialiter in lege, aut ſententia exprimi neceſſe eſt. Ac propterea quando talis effectus adiungitur, non appello illum effectum ipſius excommunicationis, ſed ſpecialem pœnam ſimul cum excommunicatione impoſitam; ſicut cùm hęreticus excommunicatur, & priuatur dominio rerum ſuarum, non eſt hæc priuatio effectus excommunicationis, ſed quędam pœna ſimul cum illo coniuncta. Vnde infero, prędictos ſubditos non priuari omni cômunicatione cum ſuis dominis, niſi quando iure aliquo cautum eſt, vt tales perſonæ propter talia crimina non ſolùm excommunicentur, ſed etiam ſuis dominijs, ſeu principatibus temporalibus priuentur. Neque contra hoc obſtat dictũ cap. *Nos Sanctorum*, nam præter aliam expoſitionem, quam infra trademus, ibi non eſt ſermo de priuatione dominij, ſed de abſolutione à iuramento fidelitatis eis præſtito: quæ lõgè diuerſa eſt; & nõ ſimpliciter conceditur, vt perpetuò duret, ſicut eſt ablatio dominij, poſtquam ſemel fit, ſed ſolùm eſt ad tempus, pro quo aliquis pertinaciter in excommunicatione permanet, vt cõſtat ex cap. vltimo de Pœnis: ex quo textu vtrumque colligitur, vt ibi notat Abbas. Vt ergo excommunicatus princeps dominio, & omni iure in ſubditos priuetur, neceſſe eſt vt ſpeciali pœna, & ſententia declaretur, aut imponatur.

4 Eſt autem vlterius aduertẽdum, duobus modis poſſe huiuſmodi pœnam iure ferri. Primò, vt à iudice imponendam: ſecundò, vt ipſo facto ex vi iuris contrahendam. Quando priori modo fit, manifeſtum eſt non ſufficere delictum publicè commiſſum eſſe, & ratione illius excommunicationem eſſe contractam, vt poſſint ſubditi tributa, vel alia obſequia debita huiuſmodi dominis excommunicatis denegare: quia donec talis pęna per ſententiam iudicis eis imponatur, illam de facto non incurrerunt: ergo non ſunt priuati iure ſuo; ergo nec poſſunt à ſubditis propria auctoritate illo priuari. In quo eſt differentia inter dominium, quod reſpicit communem & politicum vſum rerum, vel perſonarum, & iuriſdictionem, quæ verſatur circa actus forenſes, vt ſunt iudicare, diſpenſare, leges ferre, nam hæc licèt non ſtatim prorſus auferatur, quaſi in habitu, ſuſpenditur tamen quantum ad vſum, ſeu tollitur quantum ad actum, etiam in iuriſdictione temporali, vt oſtendemus ſectio. ſequenti. At verò dominium nec tollitur, nec quoad vſum ipſo facto ſuſpenditur per excommunicationem. Et ideò, ſi lex etiam ſpecialis talem pœnam non imponit vt ipſo facto incurrẽdam, donec à iudice imponatur, nemo poteſt ratione illius excommunicatum priuare iure ſuo.

Quid ſi pœna priuationis dominij ſ iure imponatur vt ab homine infligenda.

5 Quando autem lex ipſo facto imponit talem pœnam, videri poſſet, ſtatim ac de delicto conſtat, debere huiuſmodi ſubditos negare omnem ſubiectionem, & conſequenter communicationem his dominis: quia iam illi domini non ſunt, cum ipſo iure fuerint priuati: ergo neque alij ſunt ſubditi: ergo nullus eis ſupereſt licitæ communicationis titulus. Nihilominus dicendum eſt, etiam tunc requiri ſententiam iudicis declaratoriam criminis ſpecialiter latam in talem perſonam, vt ſubditi teneantur illi denegare obſequium aliàs debitum, & omnem communicationem. Probatur ex capitul. *Cùm ſecundum leges*, de Hæretic. in ſexto, vbi declaratur, quamuis hæreticorum bona ſint ipſo iure confiſcata, confiſcationis tamen executionem non debere fieri donec ſententia ſit ſuper tali crimine promulgata: ergo eadem ratione non tenentur ſubditi alicuius principis ante declaratoriam ſentẽtiam priuare principem ſuo iure, negando illi vectigalia, & alia quæ pertinent ad dominium eius. Quanquam oppoſitum teneat Felinus in capit. *Rodulphus*, de Reſcriptis, & alij ex Canoniſtis in capit. *Cùm non ab homine*, de Iudicijs. Veruntamen non video qua ſufficienti ratione illa obligatio ſuaderi poſſit etiam ante Extrauagantem, *Ad euitanda*, poſt illam enim certiſſimum eſt non teneri, cum vitare quemquam non teneantur ante ſententiam declaratoriam. Sed neque antea tenebantur, quia nemo tenetur exequi pœnam à lege ſtatutam in alium, donec iudicis auctoritate compellatur, quando pœna temporalis eſt, ſeu in expoliatione bonorum alterius conſiſtit, vt citatum eſt ex dicto capitul. *Cùm ſecundum leges*. Quod quidem ſi efficax eſt, vt reuera eſſe videtur, non ſolum probat non teneri ſubditos, ſed etiam eis non licere negare huiuſmodi dominis vectigalia, & ſe omnino eximere à dominio, & obſequio principibus debito, per ſe loquendo, & ex vi cenſuræ. Probatur, quia, ſi non tenentur, ideò eſt, quia illi principes, licèt ſint priuati dominio directo, non tamen dominio vtili, ſeu iure vtendi rebus ſuis; iuxta dictum capitul. *Cùm ſecundum leges*. Sed hinc etiam concluditur eos non poſſe licitè id facere, quia nemo poteſt auctoritate priuata ſpoliare alterum vſu rerum ſuarum, quando auctoritate legis non eſt priuatus iure vtendi.

Quid ſi hæc pœna imponatur vt ipſo iure incurrenda.

Et declaratur ac confirmatur primò, nam, ſi priuata perſona in hæreſim labatur, princeps ſecularis non poteſt licitè priuare illum poſſeſſione, & vſu rerum ſuarum, donec per ſententiam declaretur, vt colligitur ex illo verbo, capitul. *Cùm ſecundum leges fieri non debet*: ergo pari ratione non poſſunt ſubditi priuare principem hęreticum vſu & poſſeſſione ſui Regni ante ſententiam declaratoriam, idemque eſt in omnibus criminibus. Patet conſequentia, tum quia æquitas poſtulat vt ex vtraque parte ſeruetur eadem proportio, tum etiam quia minorem poteſtatem habet ſubditus in principem, quàm princeps in ſubditum. Et ideò fortaſſe in dicto capit. *Cùm ſecundum leges*, ſpecialiter prohibetur principibus, & dominis temporalibus ne hanc executionem faciant ante ſententiam declaratoriam Eccleſiæ: non quia inferioribus perſonis id non ſit prohibitum, ſed quia per ſe notum erat inferioribus nullam eſſe poteſtatem ad eam executionem faciendam. Secundò confirmatur, quia, ſi princeps ante ſententiam declaratoriam, non eſt priuatus iure ſuo quoad poſſeſſionem, & vſum: ergo nec ſubditi ſunt abſoluti à dominio vtili, vt ſic dicam, neque ab obligatione, quæ ex illo naſcitur, ergo non poſſunt iuſtè illis hæc denegare in ijs quæ aliàs licita, & honeſta ſunt. Vnde conſequenter fit vt cum eis communicare poſſint, & debeant iuxta citatum capitul. *Inter alia*. Opinor tamen nullum ſpeciale priuilegium circa hoc eis eſſe conceſſum, vt liberè & in omnibus

etiam

etiam humanis communicare poſſint ideoque ſolum poſſe id facere in ijs, quæ ad ſuū munus explendum neceſſaria ſunt, quia nec in dict. c. *Quoniam multos*, de illis fit expreſſa mentio, neque quoad illam generalem conceſſionem eſt eadem ratio de illis, tum propter ſupra dicta, tum etiam quia non eſt inter has perſonas ille familiaris vſus uitæ, & cohabitationis, propter quem, & propter periculum quod ex illo oritur, illa generalis conceſſio facta eſt. Et hāc ſententiam ſignificat Sylueſt. verbo *Excommunicatio*, 5. nu. 18. ubi alios refert.

7 Dixi autem, *per ſe loquendo, & ex ui excommunicationis*, quia ex alijs capitibus licitum eſſe poteſt huiuſmodi ſubditis obedientiam, fidelitatem, tributa, & omnia obſequia his principib. negare, vt ſi ſint hæretici, vel ſchiſmatici, & rebelles Eccleſiæ, & ſubditi timeant, ex eorū principatu maximum periculum fidei & religionis ſibi imminere, tunc enim iure defenſionis poſſunt eos repellere, & obedientiam ac fidelitatē negare. Quod facere poſſent, etiamſi nō eſſent excommunicati, neque per Eccleſiam eſſent illis aliæ pœnæ impoſitæ, ſolum ob prædictum periculum Reipublicæ. Et tantum eſſe poſſet periculum, tamque moraliter certum, vt non ſolum liceret, ſed etiam teneretur talis reſpublica, ſi poſſet, tali principi reſiſtere, & a ſe illū expellere. Item cōtingere poteſt, vt quamuis princeps ſecularis huiuſmodi ſit, Eccleſiæ paſtores non poſſint, vel non audeant ſententiam declaratoriam contra illum proferre, & tunc cenſent aliqui licitum eſſe ſubditis ab eorum obedientia omnino recedere, ex quadam ratihabitione, ſeu tacita Eccleſiæ conſenſione, quæ tūc uim quandam patitur, propter quam apertè non declarat uoluntatem ſuam, ex facti tamen euidētia, & magnitudine periculi, & alijs circūſtantijs ſatis præſumitur hoc eſſe conforme voluntati eius. ſitque hoc ſatis probabile, quamquam moraliter non poteſt ſeparari a primo, id eſt, a periculo communis damni, nam quandiu hoc non interuenit, ſed ſolum perſonalis iniquitas ipſius principis, ſi Eccleſia illum ſuſtinet, & non declarat, nulla eſt ſufficiens ratio ad præſumendum, q̄ id faciat inuita, vel quia non audet, ſed quia non vult tanta ſeueritate vti, donec alia remedia ſuauiora adhibeat, & ideo nō eſt facilè præſumendum, quòd velit, aut tacitè concedat facultatem ſubditis recedendi omnino ab obedientia talis principis.

Poſſunt varias ob cauſas ſubditi Principē excom. tributis & alijs obſequijs priuare.

8 Item oportet aduertere, ante Conc. Conſtantienſe huiuſmodi principem excōmunicatum publice, ſtatim fuiſſe priuatum ipſo facto vſu propriæ iuriſdictionis, quamuis non eſſet priuatus regno, vel principatu, vt patebit ex dicendis ſequen. diſputat. & ex hac parte videtur, potuiſſe ſubditos negare tali principi uectigalia, & alia tributa, quæ principaliter ei dantur propter adminiſtrandam iuſtitiam. Hoc tamen nō omnino habet nunc locum, quia poſt Extrauagantem, *Ad euitanda*, vſus iuriſdictionis non aufertur vſque ad ſententiam declaratoriam, vt ſupra viſum eſt, & ideo acta a tali excommunicato ualent, quandiu denunciatus non eſt, quāuis talis iuriſdictio abſolute nunc non ſit efficax, & ſufficiens per ſe ad compellendum, vel obligandum, vt in ſequenti dubitatione magis explicabo. Solum excipitur caſus in publico percuſſore clerici, qui nunc procedere poſſet,

A ſi contingeret principem eſſe huiuſmodi, ita ut nulla tergiuerſatione poſſet celari.

9 Nihilominus tamen non videtur admittenda illa ſententia, vel nunc pro illo caſu, vel antea pro quocumque principe publice excommunicato. Primo quidem, quia tributa non dātur quaſi diſtributiones pendentes ab actuali vſu iuriſdictionis, ſed ratione tituli, & dominij, & obligationis ad regendam, & defendendam Rempublicam, quæ non ſtatim auferūtur propter excommunicationem. Deinde, quia licet talis princeps per ſe ipſum non poſſit exercere proprios actus iuriſdictionis, qui ſunt iudicare, conferre officia, vel ſimilia, tamen officia ab eo antea collata non ſtatim uacant, quando non ſunt puræ delegationes, ſed ordinaria, & ita per ſuos miniſtros poſſet iuſtitiam admini-B ſtrare. Non ergo poſſunt ſubditi quoad hęc ſtatim aliquid innouare circa huiuſmodi principem, propter excommunicationem etiam denunciatam, donec, vel ab Eccleſia expreſſa facultas illis detur, vel donec tanta ſit pertinacia, vt & fiat ſuſpectus de hæreſi, & conſequenter etiam incipiat magnum aliquod periculū Reipublicæ imminere.

Princeps excom. & denunciatus aut clerici percuſſor nō poteſt priuari uectiga. aut tributis.

10 Cui ſententiæ, ut a nobis expoſita eſt, non parum fauet caput ultimum de pœnis, quamuis in contrarium ſoleat citari, ibi enim cum Comes quidam publice excommunicatus fuiſſet, & per duos annos in excommunicatione permanſiſſet, Pontifex eum iterum admonendum iubet, & ſi non paruerit, *Vos* (inquit) *Eccleſias, in quibus aliquod ius habere dignoſcitur, ab eius debito, abſoluentes, &c.* non ergo erant iam abſolutæ ex ui excommunicationis, & poſteà addit, etiam fideles ſubditos eius denunciandos fuiſſe abſolutos a iuramento, ſignificans an-C te illam denunciationem non fuiſſe abſolutos. Conſidero etiam in illo textu, huiuſmodi abſolutionem, ac priuationem eſſe pœnam diſtinctam ab excōmunicatione, impoſitam propter cōtemptum ipſius excommunicationis, quod ibi etiam Abbas, & Hoſtienſis notarunt. Denique animaduerto, Pontificem ibi habuiſſe reſpectum ad illius Comitis nobilitatem, ut non ſtatim illum ſeuere puniendum duxerit, niſi prius iterum admoneretur, *Volentes*, (dicit,) *nobilitati parcere Comitis ſupra dicti*. Ergo a fortiori ſupponit propter excommunicationem non ſtatim eſſe factam copiam ſubditis denegandi D iura ſuo principi. Et Abbas ibi cum alijs Doctoribus notat, ex illo textu colligi, iudicem Eccleſiaſticum non debere etiam in hoc negotio eadem ſeueritate vti cum omnibus, ſed habiturū eſſe perſonarum delectum, quia ex oppoſito ſequuntur ſcandala, & ſchiſmata, quibus obuiandum eſt. Cum ergo rudis populus hoc non poſſit diſcernere, multoque maius periculum ſit ſcandali & ſchiſmatis, ſi ſtatim ipſo facto quantumuis publico, hoc committatur ſubditis ipſis, fit, vt nulla ratione credi poſſit, excommunicationem per ſe, & ipſo facto effectum ſecum ferre.

Niſi ſit ſuſpectus de hęreſi, &c. Cap. vl. de Pœnis.

Abbas Hoſtienſ.

11 Quapropter non cenſeo certum, quod idem Abbas ibi nume. 6. aſſeruit, ex illo textu id colligens, ſubditos excommunicatorum abſque alia ſententia, eſſe abſolutos ab obediētia domini excommunicati, niſi forte intelligat de ſentētia condemnatoria, nā probabile eſt declaratoriam ſufficere, quòd verò illa neceſſaria nō ſit, neque

neque ex illo textu colligitur, nec probari poteſt propter dicta. Et eodem modo intelligendum cenſeo cap. *Nos Sanctorum*, decima quinta, q.6. Ante talem ergo ſententiam communicare poterunt modo ſuperius declarato ſcilicet in neceſſariis ad ſuum debitum ſoluendum & non alias, poſt ſentẽtiam verò nullo modo. Atque eadem proportione loquendum eſt de dominis reſpectu ſubditorum, non enim poſſunt cum illis communicare, ſimpliciter loquẽdo, poſſunt tamẽ ea communicatione uti, quæ ad ſuum munus in iis, quæ ſibi licita ſunt, exequendum, vel ad ſua iura exigenda neceſſaria fuerit, poſt ſententiam verò declaratoriam nihil horum poſſunt, cum iam omni iure, ſeu vſu priuati ſint.

SECTIO VII.

Vtrùm ſpirituali iuriſdictioni alicuius excommunicati ſubiecti licitè cum illo communicare valeant.

Ex his, quæ de ſubditis tẽporalibus diximus, definiri facilè poteſt ſimile dubiũ de ſubditis ſpiritualib. vt ſunt clerici reſpectu Epiſcopi, & omnes alii in cauſis ſpiritualibus, & regulares reſpectu ſui prælati. Dubitari ergo poteſt, an hi poſſint, vel debeant ſuis ſuperioribus excommunicatis communicare. Et ratio dubitandi eſt, quia eadem obligatio videtur eſſe in his ſubditis, quę eſt in aliis. Nihilominus dicendum eſt hos ſubditos, per ſe loquendo, non poſſe cum ſuis ſuperioribus communicare, nec ſuperiores excõmunicati cum ipſis. Ratio ſpecialis in his eſt, quia hæc communicatio pendet ex ſubiectione, nam de hoc ſolum eſt quæſtio, ſcilicet, an propter hunc titulum poſſint communicare. Rurſus ſubiectio pendet ex iuriſdictione ſpirituali, nam hic non eſt aliud vinculum, neq; alius dominii titulus. At verò hi ſprælati per excommunicationem priuantur omni vſu ſpiritualis iuriſdictionis: ergo & ſubditi priuantur tunc omni vſu ſubiectionis proportionatæ: ergo priuantur omni communicatione, ad quam hoc titulo eſſe poterant obligati. Et de clericis reſpectu Epiſcopi omnes Doctores hoc admittunt, ſumiturque ex capite vlt. de Exceſſ. prælator. & ex cap. *Miratus*, 93. diſt. & c. *Sacerdotes* 2. q.7. Omnes verò excipiunt clericos familiares, & ſeruientes Epiſcopo. Sed illa propriè non eſt exceptio, ſi formaliter loquamur, quia illi non communicant titulo ſubiectionis Epiſcopalis, vt ſic dicam, ſed titulo famulatus, & quia ratione mercedis, ſeu ſtipendii ſunt obligati. Vnde communicare poſſunt in his quæ domeſtica, & (ut ſic dicam) familiaria ſunt, non verò, in Epiſcopalibus.

Concluſio.

3 An in monachis reſpectu Abbatis locũ habeat, cõcluſio.

De monachis verò reſpectu Abbatis excommunicati, eſt res magis controuerſa inter Doctores, nam Paludan. Richardus, & alii in 4. diſtinc. 18. negãt poſſe communicare, ſicut & nos diximus. Adrianus verò, Syluester, Soto, & alij affirmant, propter cohabitationem, & familiaritatem neceſſariam inter religioſos, & prælatum ſuum, quam vitare non poſſunt. Veruntamen, ſi inter perſonam, & officium, & titulos cõmunicationis diſtinguamus, facilè tolletur controuerſia, nam monachi, quatenus ſubditi ſunt, cum prælato, vt prælatus eſt, communicare non poſſunt, vt apertè probat ratio facta; quia nullum actum prælati ipſe exercere põt, & ideò ſimpliciter loquendo de prælato, optime negatur illi communicatio. At verò cũ perſona prælati cohabitare ſine dubio poſſunt alii religioſi, non verò aliter cum illo communicare, quam poſſent cum alio religioſo eiuſdem domus, ſi excommunicatus eſſet. Neque enim alter eorum cogendus eſt domum ſuam deſerere, vt per ſe patet. Nec verò liberè in omnibus communicare poſſunt, quia nullum ad hoc habent priuilegium, ſed in his tantum, quæ morali modo, & iuxta communem vſum talis cohabitationis vitari non poſſunt. Neque inuenio quo titulo, vel quo priuilegio plus prælato excommunicato concedendum ſit, quàm alteri religioſo excommunicato, cum hoc ipſo quòd excommunicatus eſt, iam non poſſit ſe gerere prælatum. Et confirmatur, nam ſi pręlatus ſit ſuſpenſus ab officio, pro tũc ita habetur ac alius priuatus religioſus, ſed excommunicatio maior includit eminenter ſuſpenſionem ab officio, ergo ratione officii nulla communicatio tunc licita eſt cum prælato, ſolum poſſet excipi, ſi haberet aliquem, vel aliquos religioſos ſpecialiter ad eius corporale obſequium deputatos, non enim illis priuandus eſt propter excommunicationem: poterit ergo cum illis familiariter communicare, nõ titulo prælationis, ſed quaſi ſeruitutis, vel neceſſitatis. Veruntamen hoc ipſum non eſt prælati proprium, ſed in quolibet alio religioſo habentes ſimiles famiiliares, vel ſocios locum habet.

5 An poſſint ſubditi Prælatum excom. nõ denunciatũ uitare.

Vt autem hæc explicentur, ſupponendũ eſt ſimpliciter procedere in excommunicato denũciato, & manifeſto percuſſore clerici. Quoad alios verò non denunciatos dubium eſt, an Prælatus ſic excommunicatus poſſit uitari a ſubdito. Ratio dubii eſt, quia hi excommunicati ante denunciationem non ſunt priuati vſu iuriſdictionis, vt in ſuperioribus diximus, hac enim ratione ſacramentum pœnitentiæ a tali excommunicato collatum, validum eſt, quia iuriſdictionem retinet; ergo Epiſcopus, vel prælatus etiam religionis iuriſdictionem retinet, quandiu denunciatus non eſt: ergo præcipere poſſunt & obligare: ergo & ſubditi tenentur obedire, & conſequenter communicare. In contrarium verò eſt, quia Extrauagans. *Ad euitanda*, nullum commodum, vel priuilegium cõcedit ipſi excommunicato: ergo non concedit ei aliquam poteſtatem, qua poſſit alios ad ſecũ communicandum obligare. Propter quod ſæpè in ſuperioribus diximus, quòd licèt ex vi illius Extrauagantis poſſimus licite cum his excommunicatis communicare, non tamen obligamur: ergo idem in præſenti dicendum eſt. Atq; hæc pars vera mihi eſſe uidetur, nam prædicta ratio ne efficaciter probatur. Quapropter exiſtimo ita poſſe huiuſmodi ſubditos vitare nunc ſuos ſuperiores excommunicatos, ſicut ante illam Extrauagantẽ poterant, ſcilicet vel occultè, ſi excommunicatio ſit occulta, vel publicè, ſi ſit publica, differentiamque ſolum eſſe in obligatione. Cum ergo dicitur hi excommunicati retinere

Reſolutio.

Digitized by Google

nere iuriſdictionem quandiu denunciati non ſunt, intelligendum eſt in his quæ pertinent ad ſubſidium : vel leuamen eorum, qui cum eis communicare volunt, non verò in ijs quæ pertinent ad onus, & grauamen eorum. Vel certè (& in idem redit) intelligitur de vſu iuriſdictionis voluntario ipſis ſubditis, & ex eorum conſenſu quodammodò procedente : qualis maximè exercetur in foro pœnitentiæ, non verò de vſu ipſis inuoluntario, & extorquente ab eis conſenſum, & communicationem : hoc enim ius non manebit in excommunicato ante Extrauag. *Ad euitanda*. neque per illam ei conceſſum eſt. A

4 *An poſſit ſuperior cũ ſubdito denunciato cõmunicare.*

Et ex his facilè definitur, quid dicendum ſit quando è contrario ſubditus eſt excommunicatus, an ſuperior cum illo communicare poſsit, etiam poſt denunciationem nominatim factã. Dicendum eſt enim, ſimpliciter loquendo, non poſſe, etiam quoad hanc communicationem ciuilem, & politicam, & non intercedente alio titulo neceſsitatis, vel ſeruitij, &c. vt in ſuperioribus explicatum eſt. Quia in capit. *Quoniam multos*, non fit harum perſonarum exceptio, neque in eis inuenitur peculiaris ratio aut neceſsitas. Quod adeo verum eſt, vt neque Epiſcopus ipſe poſsit communicare cum ſubdito à ſe excommunicato, vt conſtat ex capitul. *Cùm deſideres*, de Sentent. excommunicat. nam in minorem excommunicationem incidit, ſi cum eo communicet, vt ex eodem textu colligitur. Eademque ratione ſi in crimine communicet, in maiorem incidet excommunicationem iuxta capit. *Nuper*, & capit. *Si concubinæ*, de Sentent. excommunicat. & capit. *Statuimus*, eodem titulo in ſexto. Nam, quia hæc excommunicatio, ſiue minor ob communicationem vulgarem, ſiue maior ob communicationem in crimine, ipſo iure lata eſt, eam incurrit ipſe etiam excommunicator, ſi ſuam cenſuram violet, vt rectè docuerunt Abbas, & alij in dicto capit. *Nuper*, & Innocentius in capit. *Quod in dubus*, de Sentent. excommunicat. & Hoſtienſ. in Summ. num. 16. eiuſdem tituli, contra Gloſſam in dicto cap. *Statuimus*, verbo. *Conſtitutionibus*. Et quoſdam alios, qui oppoſitum dixerunt ex eo, quòd nullus poteſt excommunicationem à ſe latam incurrere. Veruntamen Epiſcopus in dicto caſu non incurrit excommunicationem à ſe latam, ſed latam à iure, ſuppoſita verò alia, quam ipſe tulit. Eſt ergo hæc communicatio prohibita ſub eadem cenſura his ſuperioribus reſpectu ſuorum ſubditorum, ſiue ab ipſis, ſiue ab alijs excõmunicati ſint. Nihilominùs tamen addendum eſt, hos ſuperiores non priuari iure quod habent ad regendos ſubditos, præcipiendo, monendo, &c. Vnde quantum ad hos actus communicare cum eis poſſunt, imò & debent pro ratione muneris ſui. Et pari ratione è conuerſo, ſubditi poterunt, & debebunt communicationem proportionatam, ſeu correlatiuam, vt ſic dicam, eis exhibere, quia vnum ex alio conſequitur, vt ſæpè dictum eſt. B C D

Cap. Cũ deſideres de Sẽtẽ. excõm.

Abbas.

SECTIO VIII.

Vtrùm Ratione cuiuſuis contractus liceat communicatio externa cum excommunicato.

A DVPLEX hic inuoluitur quæſtio, vna eſt quando anteceſsit contractus, an poſteà liceat communicatio, quæ ex illo oritur, & neceſſaria eſt, vel ad recuperandum à debitore debitum, vel ad ſoluendum illud, & ſimilia : Altera eſt, an liceat denuo cum excommunicato contrahere. 1

2 *De debitore excõmunicato qui ante excõmunicationẽ debitũ cõtraxit.*

In priori quæſtione res ferè eſt extra controuerſiam: aut enim conſideratur excommunicatus, vt creditor, vel vt debitor : ſi ſit debitor integra manent obligatio ex parte eius, & eius ex parte alterius : non minus quàm ante excommunicationem erant, quia excommunicatio nullum fauorem confert excommunicato, aut eius onera ſubleuat, neque alium innocentem, & non excommunicatum priuat iure, aut cõmodo ſuo. Quapropter ei, qui creditor eſt excommunicati, B licita eſt omnis actio, & communicatio, quę ad debitum exigendum neceſsaria, vel vtilis eſt : etiam ſi debitor denunciatus ſit, quod præter rationem factam confirmat capit. *Intelleximus*, de Iudic. vbi contra excommunicatum datur creditori actio in iudicio : ergo multò magis extra iudicium licebit petere debitum, vel ſcribere literas, vel aliquid ſimile. Quod non eſt adeo reſtringẽdum, vt pręcisè illa verba, vel actiones licitæ ſint, quæ ad effectum intentum ſunt neceſſariæ : nam licet aliqua alia miſceantur, quæ (ſi humano & politico modo agendum ſit) vix poſſunt vitari, non peccabitur, argum. cap. *Cùm voluntate*, de Sentent. excommunicatio. Nam, ſicut ibi dicitur, eum, qui loquitur cum excommunicato propter bonum animæ eius, poſſe aliqua alia miſcere, vt ei magis proficiat, ita hic dicimus poſſe hunc creditorem aliqua alia agere, vel C verba interponere, vt ſuum negotium commodiùs tractet. Excommunicato autem ipſi non ſolùm licèt, ſed etiã neceſſaria, & ſub obligatione eſt ea communicatio, quæ ad perſoluendum debitum ſeu obligationem explẽdam fuerit neceſſaria : nam ad hoc tenebatur antea, & per excommunicationem ea obligatione liberatus nõ eſt vt diximus.

Ca. Intelleximus, de Iudic.

Capit cũ voluntate. de Sẽtẽ. excõ.

3 *De excõmun. creditore cũ obligatio excõmunicationem pręceſſit.*

Si autem excommunicatus ipſe creditor ſit, conſtat in primis ipſum non eſſe ſuo iure, vel debito priuatum propter excommunicationem : nam excommunicatio, vt ſuprà dixi, per ſe non priuat dominio rerum temporalium, nec iure, quod quis habet, vt ei perſoluantur. Nihilominùs tamen iura priuant excommunicatũ actione petẽdi debita in iudicio, vt infrà videbimus, tamen non inuenio eſſe illi ſpecialiter prohibitum, ne priuatim, & communi modo poſſit à D ſuo creditore debitum exigere, ſi tempus ſit expletum, pro quo alter ſoluere tenetur, quia ille in conſcientia ad id obligatus manet, cum excommunicatus ius ſuum integrum retineat : ergo alter etiam non peccabit hoc debitum petendo, & communicatione, quæ ad hoc fuerit neceſſaria, vtendo, & ita affirmauit Caietanus in Summa verb. *Excommunicatio*. capit. de Ijs, quæ excommun. illicita ſunt in fine. Et poteſt confirmari, quia propter moralem neceſſitatem, vel vtilitatem, vel in defenſionem rerum ſuarum, concedunt omnes poſſe excommunicatum auxilium ab alijs petere : quid ergo mirũ, quòd res ſuas, ſeu ſibi debitas poſsit poſtulare.

Caietan.

4 *An teneatur debitor creditori excõmunicato debitũ ſoluere.*

Dubitant tamẽ Doctores an in eo caſu poſsit, vel teneat debitor creditori excõmunicato tale

debitum

Abbatis ſentētia.

debitum ſoluere. Quod tractat Abbas in capit. *Inter alia*, de Sent. excomm. in fine. Et reſpondet non debere ipſi excommunicato debitum ſoluere, ſed in ædem ſacram illud deponere, donec alter abſoluatur. Probat ex Gloſſa in cap. *Futuros*, 15. q. 6. Sed ibi nihil habet; fortè voluit allegare Gloſſam in cap. *Nos Sanctorum*, verb. *Conſtricti ſunt*, ead. cauſ. & q. quæ apertè tenet illam ſententiam; varias tamen rationes adducit nullius momenti, præter illam, quòd cum excommunicato communicandum non eſt niſi in caſibus à iure expreſſis. Hic autem caſus non exprimitur in cap. *Quoniam multos*, neque in capit. *Inter alia*. Qua ſola ratione Abbas vtitur. Eandem opinionem tenet Gloſſa vltima in c. vlt. de hæret. quæ ait, licèt iurauerit quis tali die ſoluere, ſi illo die alter ſit excommunicatus, ſoluere non debere, quia ſemper ſubintelligitur cōditio, ſi licitè poſſim, aut ſi ſis in ſtatu in quo poſſim tecum communicare. Loquitur verò ſpecialiter de excommunicato hæretico. Citatur etiam pro eadem ſententia Innocentius in c. *Cùm noſtris*, de Conceſſ. præbend. ſed immerito.

Gloſſa.

Innocent.

5

Vera ſententia.

Contrariam ſententiam ſatis ſecuram, & probabiliorem eſſe opinor, quam tenet Innocen. in cap. *Veritatis*, de Dol. & contumac. & moderni auctores ſtatim citandi idem neceſſariò ſentire debent. Ratio eſt, quia huiuſmodi debitor remanet obligatus ad ſoluendum, cùm alter non ſit priuatus, aut impeditus, vel quaſi ſuſpenſus iure ſuo: ergo non eſt ei prohibita communicatio neceſſaria ad hanc obligationem explendam. Hac enim ratione vſus eſt Summus Pontifex in dicto cap. *Inter alia*, non vt ſpeciali, ſed vt vniuerſali in hac materia, quoties obligatio præceſſit excommunicationem, & poſt illam permanet. Et illa vtuntur D. Thom. & alij auctores, vt concludant, v. g. debere communicare cum filio excommunicato in illa prouidentia paterna, quam illi debet, & ſic de alijs: ergo idem erit in præſenti. Quod rectè annotauit Syluester verb. *Excommunicat.* 5. num. 21. vbi hanc noſtram ſententiam defendit, & plures in eam refert. Quapropter non placet, quod Panormitanus ſuprà ait, ex illo textu ſumi argumentum in contrariū ab ſpeciali: nam re vera ibi nihil ſpeciale traditur, quod in debitore locum non habeat ſeruata proportione. In capit. verò *Quoniam multos*, fit exceptio ſpecialis aliquarum perſonarum, inter quas fatemur non comprehēdi debitorem, quia illi expreſſè non conceditur abſolutè, & ſimpliciter ciuilis communicatio, ſicut ibi nominatis: neque in eo inuenitur eadem ratio, vel neceſſitas continuæ habitationis, & ineuitabilis familiaritatis, quæ eſt inter virum & vxorem, aliaſque perſonas ibi nominatas. Nihilominùs tamen proportionalis communicatio ei neceſſaria ad ſuam obligationem implendam non eſt deneganda: quia hæc non ex ſpeciali conceſſione, aut exceptione, ſed ex generali ratione obligationis implendæ deriuatur. Vnde à fortiori poſſet etiam comprehendi ſub illa generali clauſula dicti cap. *Quoniam multos*, qua non prohibemur dare aliqua excommunicato humanitatis cauſa: ergo multò minùs prohibemur dare debiti vel iuſtitiæ cauſa: ſi autem communicatio prohibita non eſt; obligatio ſiue ex ſola iuſtitia, ſiue etiam ex iuramento orta ſit, pro ſuo tempore vrget, vt impleatur.

D. Thom.

Syluest.

Panormitani ſententia ſatisfit.

6

Argumētō à ſimili ſententia cōfirmatur.

Accedit tandem, quòd frequēter auctores docent, contractus ſocietatis, & ſimiles cū aliquo initos ante excommunicationem, propter ſuperuenientem excommunicationem non impediri quò minùs impleantur. Quod tenuit Gloſſa in cap. 3. 41. diſtinct. & idem ſignificat Gloſſ. in c. *Si verò*, de Sentent. excommunicat. quas refert, & ſequitur Couarruuias in capit. *Alma*, parte 1. §. primo, numero octauo. Sed dicunt aliqui, poſſe aliquem vti contractu inito cum excommunicato ante excommunicationem in vtilitatem vel fauorem ſuum, non verò in vtilitatem, vel fauorem ipſius excommunicati. Sed hoc eſt falſum quando communicatio oritur ex obligatione iuſtitiæ, vel alia ſimili, vt patet ex dicto capit. *Inter alia*. Vbi obligatio implenda dicitur ipſi excommunicato, quia illi debita eſt, non quia ſit vtilis ſeruienti, vel ſoluenti: & iuſtitiæ æquitas id poſtulat: hæc enim æqualitatem ex vtraque parte requirit. Et quamuis in pœnam potuiſſet excommunicatus ſuo iure priuari, per excommunicationem tamē id non fit: & ideò iuſtitiæ æquitas integra ex vtraque parte perſeuerat.

Gloſſa.

Couarr.

De contractibus ab excommunicato factis tempore excommunicationis.

7

An contractus ab excōmunicato factus ſit validus.

DICENDVM ſupereſt de alio membro, ſcilicet quando contractus cum iam excōmunicato fit. In quo eſt certum non licere per ſe loquendo contractum vllum cum excommunicato facere: quia non poteſt fieri, niſi communicando cum illo, quod generaliter prohibitum eſt. Dico autem *per ſe*, id eſt, exceptis caſibus neceſſitatis, de quibus ſuprà dictum eſt. Loquor etiam de excommunicato denunciato, ſeu vitādo iuxta nouum ius Extrauagant. *Ad euitanda*, nam cum alijs excommunicatis ſicut communicare licet, ita & contractus facere. Dicunt autem aliqui hoc non eſſe licitum excommunicatis ipſis non denunciatis, ſed alijs tantùm, qui cū eis contrahunt. Veruntamen ne hoc priuilegium ſit fruſtra, & vt ſine peccato, vel cooperatione ad peccatum alij poſſint illo vti, dicendum neceſſariò eſt, ipſis quidem excommunicatis non licere contractum inchoare, vel ad illum inuitare, alijs verò licere inuitare ipſos, & tunc eis etiam licitum eſſe contrahere, vt in ſimilibus in ſuperioribus explicatum eſt. Dubitatio verò ſupereſt, an contractus initi cum excommunicato denunciato validi ſint. Nam aliqui Canoniſtæ negant eſſe validos propter quoddā generale principiū iuris, ſcilicet, *Quæ contra legem fiunt, inualida ſunt*, L. *Non dubium*. C. de Legibus, & capit. *Quæ contra ius*, de regul. iur. in ſexto. Sed hæc ſententia non habet ſufficiens fundamentum: quia etiam eſt iuris principium, *multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent*, vt ex multis iuribus notat Gloſſa in dicta regul. 64. Oportet ergo vt lex irritans actum, & illum ſpecialiter prohibeat, & circa conditionem verſetur, quæ ad ſubſtantiam actus pertineat; vel tali modo feratur, vt in ea ſatis declaretur non ſolùm prohibere, ſed etiam irritare actum. At verò in præſenti hoc locum non habet, quia neque hic prohibitio eſt ſpecialis ſub ratione contractus, ſed ſolùm ſub generali ratione communicationis, neque oſtendi poteſt in iure aliquod verbum, quo huiuſmodi contractus irritari ſignificetur.

8

Concluſio.

Quapropter mihi videtur vera ſententia, quæ

affirmat

affirmat hos contractus, ſi alium defectum non habeant, validos eſſe, quantum ad ſubſtantiam eorum, & obligationem mutuam. Eſt communis Canoniſtarum in cap. *Si verè*, de Sent. excomm. & in cap. *Veritatis*, de Dolo & contumacia, vbi preſertim Innocentius, & Abbas, & alij, quos refert, & ſequitur Couarruuias cap. *Alma*, p. 1. §. 1. num. 9. Ioann. de Lignan. tract. de Cenſ. §. 15. Caſtr. lib. 2. de poteſt. leg. pœn. cap. vlt. Et pro hac ſententia citatur textus in cap. *Felicis*, §. *Verum*. de Pœnis in 6. in quo expendenda ſunt illa verba, *Et debitorum illorum, quæ contracta fuerint de poſtmodum acquiſitis, repetitio non negetur* (ſcilicet) cuidam excommunicato poſt abſolutionem obtentam, ſupponit ergo Pontifex, contractus ab illo factos durante excommunicatione validos fuiſſe, & ex vi illorum alios debitores conſtituiſſe, quandoquidem contra illos repetitio non negatur. Secundò probari poteſt inductione, nam matrimonium cum excommunicato contractum validum eſt, cap. *Significaſti*, de Eo qui duxit. Item profeſſio in religione ab excommunicato facta valida eſt cap. *Cùm illorum*, de Sentent. excommunic. vt ibi notat Abbas. Item donatio ab excommunicato facta valida eſt, ex cap. *Inter dilectos*, de Donationibus ergo idem cenſendum eſt de alijs contractibus: nam hi non ob aliquam ſpecialẽ rationem cenſentur validi, ſed ex generali, quòd contractus mutuo conſenſu verbis expreſſo perficitur, idq; ſatis eſt ad eius valorem, quandiu per ſuperiorem, vel legem non irritatur: quod in præſenti nullibi factum legitur generaliter, ſed ſpecialiter in hæreticis, vel ſchiſmaticis id ſtatutum eſt in cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes*, de hæreticis, iuncta Gloſſa ibi, verb. *Inteſtabilis*, & in L. *Manichæos*. C. de hæret. & in L. *Apoſtatarum*. C. de Apoſtatis. de quorum intelligentia, & an illi contractus ſint ipſo facto irriti, vel irritabiles per ſententiam declaratoriam criminis, ſi poſteà feratur, eò quòd vſque ad diem criminis retrotrahitur, hoc (inquam) non eſt hoc loco explicandum: nam licèt demus illos contractus eſſe irritos, inde potiùs confirmatur ſententia propoſita. Nam quia hic non eſt effectus excommunicationis ſecundum ſe, ideò in illis delictis propter eorum grauitatem adiuncta eſt illa pœna, ſicut ſuprà dicebamus, priuationem dominij propriarum facultatum eſſe ſpecialem pœnam impoſitam hæreticis, & inde potiùs probari per argumentum ab ſpeciali, talem pœnam non eſſe effectum excommunicationis: ita ergo in præſenti dicimus. Deniq; ratio huius veritatis iam reddita eſt, nimirum quia hi contractus habent ſufficientem cauſam ſui valoris, & non habent in iure cauſam impedientem ſeu irritantem.

Couarr.
Lignan.
Caſtr.

Cap. Significaſti, de eo qui duxit, &c.
Cap. Cũ illorum, de Sent. excom.
Cap. Inter dilectos, de donatio.

9
Triplici ex capite põt contract' ab excõ. factus eſſe nullus. Primũ.

Dixi autem, *Si alium defectum non habeant*, nam aliunde clarum eſt poſſe hos contractus eſſe inualidos, ſed quia hoc commune eſt contractibus etiam inter non excommunicatos perfectis, ideò ad præſentem doctrinam illud eſt per accidens. Sunt tamen tres ſpeciales cauſæ nullitatis annotandæ, quæ ad præſentem materiam ſpectant. Prima eſt, ſi cõtractus non ſolùm cum excommunicato tranſactus ſit, ſed etiam in virtute alicuius reſcripti per excommunicatum impetrati ſupplentis aliquam conditionem, ſine qua contractus non valeret: tunc enim ille contractus inualidus erit, non quia cum excommunicato factus, ſed quia in virtute reſcripti, quod nullum fuit, vtpote per excommunicatum impetrati iuxta cap. 1. de Reſcriptis in 6. Vnde factum eſt, vt tali contractui defuerit neceſſaria conditio ad valorem eius, quia illa ſupplenda erat per reſcriptum, vt ſupponimus: reſcriptũ autem id non fecit, eò quòd nullum fuit. Quod benè annotauit Felinus in dict. cap. *Cum illorum*. & in cap. finali de Exceptionibus. Cuius ſententiam falſam eſſe ſine cauſa dixit Couarruuias ſequens Ludouicum Gomez in Epitome 4. Decretal. p. 2. cap. 6. in princip. numer. 3. nullum autem eius ſententiæ probabile fundamentum video, niſi loquatur de reſcripto, quod non ſupplet ſubſtantialem conditionem contractus: tunc enim licèt ipſum nullum ſit, poterit contractus validus eſſe, vt per ſe conſtat. At verò, ſi reſcriptum eſt de conditione ſubſtantiali contractus, vt de ſupplenda ætate neceſſaria, aut de diſpenſando gradu prohibito, vel quid ſimile, tunc nõ eſt dubium quin contractus nullus ſit ob reſcripti nullitatem. Vnde etiamſi cõtrahentes poſteà tempore contractus iam eſſent ab excommunicatione abſoluti, nihilominùs contractus eſſet nullus ob nullitatem reſcripti; vt ſi reſcriptum eſſet nullum ex quocunque alio capite, contractus eſſet nullus, quia in illo fundaretur. Vnde conſtat hanc nullitatem eſſe extrinſecam, & accidentariam ad rem de qua nunc agimus.

Felinus.

Couarr. reijcitur.

Altera cauſa nullitatis eſſe poteſt, ſi nõ ſolùm contractus ipſe illicitè fiat contra communionẽ per excommunicationem prohibitam, ſed etiam quaſi obiectiuè (vt ſic dicam) contractus excommunicationi aduerſetur, vt ſi fiat promiſſio de contractu alio faciẽdo excommunicatione durante, nulla eſſet promiſſio, vtpote de re illicita, ſicut aliàs dici ſolet in materia de Voto, votum illicitè factum validum eſſe, votum autem de re illicita eſſe nullum & vt dicitur in reg. iuris 54. in 6. *Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum iuramentum*, & in 69. *In malis promiſſis fidem non expedit obſeruare*. Vnde hoc etiam impedimentum ad rem præſentem accidentarium eſt: quia talis contractus etiam inter non excommunicatos factus nullus eſſet, vt ſi duo ante excommunicationem inter ſe conuenirent de re aliqua vel communicatione facienda tempore excommunicationis, & contra eius prohibitionem, pactio eſſet de obiecto iniqua, & conſequenter nulla.

10
Secundum.

Reg. 54. iur. & 69

Tertia cauſa nullitatis eſſe poteſt, ſi quis excommunicatus contractum perficiat vt perſona publica, & Eccleſiæ miniſter, per poteſtatem, quam habet ex vi ſui muneris, vel beneficij, quã tamen poteſtatem ſuſpẽſam habet ex vi excommunicationis: tunc enim contractus erit nullus ex defectu poteſtatis ad contrahendum: ſicut in ſuperioribus diximus, & in ſequente ſectione dicemus, actus iuriſdictionis ab excommunicato factos nullos eſſe: quia excommunicatio ſuſpendit iuriſdictionem: ita ergo eſt in præſenti quando excommunicatio ſuſpẽdit ab illo officio vel munere, à quo valor contractus pendet. Et hoc ſenſu dixit Gabr. in 4. diſt. 18. q. 2. art. 3. non valere contractus per excommunicatum celebratos ratione publici officij, ſi quod habet. Sic etiã dixerunt aliqui Canoniſtæ, contractum factum ab excommunicato de rebus proprijs eſſe validum: contractũ verò de rebus Eccleſiæ non valere: id enim intelligendum eſt, quãdo de rebus Eccleſiæ aliquis ex officio curam gerit, ratione

10
Tertium nullitatis cap.

Gabriel.

ſui beneficij vel publici muneris. & hoc titulo contractum perficit. Nam, quia per excommunicationem ſuſpenſus eſt ab illo munere, ideò tales contractus irriti ſunt. Denique hoc confirmat c. *Veritatis*, de Dolo, & contum. Hæc autem nullitas non per ſe & immediatè oritur ex excommunicatione, quatenus omnem humanam communicationem prohibet, quo modo nunc à nobis conſideratur, ſed immediatè oritur ex defectu iuriſdictionis ſeu poteſtatis moralis, quam abſtulit excommunicatio. Atque ita mediatè prouenit ab excommunicatione ſub alia ratione conſiderata.

Cap. Veritatis, de dolo, & cõtu.

12 Sed quærendum ſupereſt, eſto hi contractus ab excommunicato facti validi ſint, an ſint omnino firmi ſeu obligatorij, vel quem in hoc defectum habeant. Quidam dicunt ex parte excommunicati contractum eſſe omnino firmum, & obligationem inducere: non verò ex parte alterius: quia excommunicato nullum onus aufertur, ſed commodum. Itaque ſi contractus eſt excommunicato oneroſus, eumque debitorem conſtituit, cogi poteſt, vt ſtet contractui: & ſoluat debitum: ſi verò ſit oneroſus ei, qui cum illo contraxit, poteſt hic excommunicato exceptionem ponere, vt non cogatur ſoluere debitum ex tali contractu: vel etiam poteſt, ſi velit, non ſtare contractui, ſed illum reſcindere, ſi tamen vinculum eius id patiatur: quod additur propter matrimonium, vel profeſſionem religionis, qui ſunt contractus indiſſolubiles. Sed hæc doctrina mihi non placet in foro conſcientiæ loquendo, quia hæc inæqualitas per ſe conſiderata eſt contra rationem iuſtitiæ: vnde propria & priuata auctoritate eam facere non licet: nullum autem afferri poteſt ius, cuius auctoritate introducta ſit in odium excommunicati. Dico autem *in foro conſcientiæ*, quia in foro exteriori certum eſt non dari actionem excommunicato: de alio verò, qui cum eo contraxit, non eſt ita certum, nam ad alia debita exigenda dari ſolet, quanquam de hoc fortaſsè ſit ſpecialis ratio, vt ſtatim dicam.

An contractus ab excõmun. facti ſint firmi.

Prima opinio.

Reijcitur.

13 Alij ergo aſſerunt, huiuſmodi contractum, & validum eſſe, & omnino firmum, & abſque vllo impedimento, quominùs ſtatim obligare incipiat, & poſſit ac debeat executioni mandari, etiam durante excommunicatione. Quanquam ad illius executionem aliqua communicatio neceſſaria ſit. Hanc opinionem tenere coguntur in quocunque contractu, qui id ſentiunt de contractu inter dominum & famulum, & alijs ſuprà tractatis: quia quantum ad debitum ex contractu ortum eadem eſt ratio in omnibus, vt ſuprà dixi. Ratio autem eſſe poteſt, quia, ſicut nullo iure contractus communicati irritus factus eſt, ita etiam nullum impedimentum aliquo iure ei impoſitum eſt, nec data eſt facultas irritandi talem contractum, etiamſi natura ſua diſſolubilis ſit. Sed hanc etiam ſententiam nõ exiſtimo omni ex parte eſſe veram, propter ea, quæ ſuprà dixi de matrimonio contracto inter excommunicatos, quòd non poſſit licitè ad vſum, ſeu communicationem reduci durante excommunicatione. Idemque dixi de contractu mercenarij famuli, & alijs ſimilibus. A fortiori ergo idem erit in quocunque alio contractu.

Secunda opinio.

Improbatur.

14 Quapropter dicendum cenſeo, huiuſmodi cõtractus & validos, & firmos eſſe; quodammodò tamen eſſe ſuſpenſos, ne ad effectum ſeu executionem, durante excommunicatione, pertrahi poſſint, quoad eos vſus, qui communicationem includunt. Declaro ſingula, nam hi contractus ſunt validi, vt oſtenſum eſt: ergo non poſſunt ab vllo contrahentium proprio arbitrio, aut voluntate irritari, aut non impleri ſuo tempore: nam hoc repugnat validitati contractus, neque etiam datur actio his contrahentibus coram iudice, vt ab ipſo petere poſſint irritationem contractus: vt de ipſo excommunicato, durante cenſura notiſſimum eſt, de altero verò patet, tum ex æquitate iuſtitiæ, tum quia etiam ipſe peccauit contrahendo cum excommunicato, tum prætereà quia nullam rationabilem cauſam coram iudice allegare poteſt, vt ipſe iuſtè diſſoluat contractum: ſola enim excommunicatio alterius cõtrahentis non eſt cauſa ſufficiens: nullo enim iure id cautum eſt, & niſi iure ſtatuatur, ex natura rei non habetur: tum denique, quia ſi excommunicatus iam eſt abſolutus, ei datur actio, vt poſſit petere debita ob talem contractum: & conſequenter vt alter contrahens cogatur implere promiſſum, argument. cap. *Felicis*, de Pœn. in 6. ergo etiam ante abſolutionem contractus erat ita firmus, vt non poſſet iudex illum reſcindere ob petitionem ſolius partis non excommunicatæ. Nam, ſi à principio talis eſſet, ſolo tractu temporis robur non acciperet iuxta 18. regul. iuris in 6. nec etiam per ſolam abſolutionem excommunicati, nam hæc non potuit ſupplere defectum priùs commiſſum. In hoc ergo ſenſu conſtat talem contractum firmum eſſe, ideſt nec irritum, nec irritandum.

Vera ſententia.

Addidi tamen illum eſſe quaſi ſuſpenſum, 15
quia ratione illius non poſſunt contrahentes inter ſe communicare, durante alterius cenſura, ſecluſa ignorantiæ excuſatione. Hoc probaui ſuprà de contractu matrimonij; & de conuentione inter dominum, & famulum; eſtque eadem ratio de quolibet contractu tempore excommunicationis facto. Nam in matrimonio & alijs id non prouenit ex ſpeciali aliqua cauſa in eis inuenta, ſed ex eo quòd conuentio facta in iniuriam ipſius excommunicationis non poteſt obligare, aut facultatem concedere ad communicationem ipſammet cenſuram prohibitam. Et confirmari poteſt: quia, ſi quis directè ſe obligaret ad communicandum cum excommunicato, contractus eſſet nullus, vt ſuprà dixi, quia eſſet de re illicita: ergo, proportionali rationali ratione, contractus cum excommunicato factus, quantum ad vim obligandi ad communicationẽ pro tẽpore, quo durat excommunicatio, nõ poteſt eſſe efficax: quia quãtũ ad hoc ſe obligarent contrahentes ad communicationem ipſis prohibitam eo ipſo tempore, quo contrahunt; quod apertè eſt bonis moribus contrarium. Denique hic defectus, vel inefficacia talis contractus magnum fundamentum habet in cap. *Inter alia*, de Sentent. excommunicat. ergo in hoc ſenſu contractus huiuſmodi quoad hanc communicationem quaſi ſuſpenſus eſt, durante excommunicatione. Vnde fit, etiam eſſe ſuſpenſum quoad illos effectus qui ſine hac communicatione fieri non poſſunt: quia, ſi aliquid prohibetur, quidquid ſine illo fieri non poteſt prohibitum manet. Ex quo, ſumpto argumento à contrario, concludi poteſt, ſi qui ſunt effectus, talis contractus, qui communicationem illam non requirant, quoad illos non ſuſpendi

Corollarium.

efficaciam

efficaciam talis contractus; quia ſola communicatio eſt quæ prohibetur, & ſi quid aliud comprehenditur, ſolum eſt ratione illius: ergo vbi nulla interuenit communicatio, nulla erit prohibitio: ergo neque ſuſpenſio. Huiuſmodi eſt, v. g. mutua obligatio implenda tempore habili. Item quòd nihil fiat tali obligationi contrarium, rem alteri obligatam cõſumere, & ſimilia.

SECTIO IX.

Sitne prohibita excommunicato communicatio per teſtamentum.

1 INTER humanos contractus numerari poteſt teſtamentum, & ſpecialem rationem, & difficultatem habet, & ideò pauca de illo dicenda ſunt. Et in primis ſupponẽdum eſt, omnem communicationem in eo opere interuenientem prohibitam eſſe excommunicato, ſi teſtari velit; quia ſub generali prohibitione continetur, & nullo iure, vel ſpeciali ratione excipitur. Et ex hoc capite non eſt licitum excommunicato teſtamentum condere, vel codicillum ſicut non eſt ei licitum donare, aut contractus facere, nam de his omnibus eadem ratio eſt. Nihilominus tamen teſtamentum ab eo factum, ſi in omnibus alijs iuxta formam iuris conditum ſit, validum eſt, vt eſt communis ſententia in c. *Veritatis*, de Dolo, & contum. & in c. *Decernimus*, de Sent. & excom. in 6. & c. *Ad probandum*, de Sent. et re iud. & in L. *Si quæramus*, ff. de Teſtam. de quia videri poteſt Couarruuias in rubr. de Teſtam. p. 2. n. 18. Ratio eſt eadem, quæ de alijs contractibus, quia teſtamentum habet valorem ex voluntate teſtatoris: quæ ad hoc efficax eſt, niſi per legem irritetur: in præſenti autem nulla eſt lex irritans voluntatem teſtatoris: generalis enim prohibitio communicationis non eſt ſatis, vt per ſe clarum eſt, & ſupra etiam eſt dictum. Vnde, vbi lex voluit hunc effectum adiungere, ſimul cum excommunicatione in pœnam alicuius delicti id expreſſit. Vt de hæreticis in c. *Excommunicamus*, §. *Credentes*, de hæret. in 6. & de percuſſoribus Cardinalium in c. *Felicis*, de Pœn. in 6. & de vſurarijs non prius reſtituentibus, vel ſufficientem cautionem dantibus in cap. vlt. de Vſur. in 6. Hæ autem ſpeciales conſtitutiones regulam in contrarium extra illos caſus confirmant teſtamentum ab excommunicato factum validum eſſe, quamuis ſine uiolatione excommunicationis fieri non poſſit.

Couarr.

2 Ex quo ſequitur primò, idem dicendum eſſe de perſonis quæ inter conficiendum teſtamentum ex neceſſitate adſunt, ut ſunt tabellio, teſtes, &c. omnes enim delinquunt, ſic communicando cum excommunicato, quia nullo iure excipiuntur, neque aliqua ſpeciali ratione eis conceſſum eſt. Quid uerò dicendum ſit, quando ipſimet teſtes, uel tabellio ſunt excommunicati, diſput. ſequent. dicetur.

Peccant qui teſtamẽto adſunt.

3 Sequitur ſecundò idem dicendum eſſe de teſtamento, in quo excommunicatus hæres inſtituitur, aut ei aliquid legatur: peccat enim teſtator ſic communicans cum excommunicato propter eandem generalem rationem, ualidum tamen nihilominus erit teſtamẽtum. Nullo enim

Peccat teſtator hæredẽ conſtituens excõicatũ, aut ei q d legãs factũ verò tenet.

A iure canonico, uel ciuili irritatur, nec ex ui excõmunicationis aliquis fit incapax acquirendi noua iura, uel dominia, ſiue per contractum, ſiue per donationem, ſiue per ſucceſſionem ab inteſtato, ſiue per teſtamentum. Nam ſicut excommunicatio non priuat præſenti dominio rerum temporalium, ita nec futuro: non enim hoc magis, quàm illud iure aliquo conſtitutum eſt, præter id quod ſpecialiter in clericis excommunicatio operatur, ne fructus beneficiorum ſuos faciant: quæ exceptio declarat in reliquis temporalibus bonis ſecus eſſe. Si ergo ex parte excommunicati non eſt incapacitas, & alioqui nulla eſt lex irritans tale teſtamentum, nulla ratione dici poteſt illud eſſe inualidum. Quæ eſt ſententia communis Iuriſtarum, ut latè refert Ioan. Baptiſta à Villalobos lib. Comm. opin. uerb. *Excommunicatus*, Excipiunt tamen hæreticos, & ſi- B miles, qui ſpecialiter prohibentur, ex qua exceptione etiam poteſt firmari oppoſita regula, ut ſæpe diximus.

Villalobos.

4 Vnde non uideo quo fundamento Summiſtæ, ut Syluest. uerb. *Hæreditas*, 3. n. 2. Armilla n. 26. Angelus uerb. *Hæres*, n. 22. Tabien. n. 20. ſecuti Hoſtienſem, & quoſdam alios dixerint inſtitutionem excommunicati in hæredem eſſe nullam. Solumque citant L. *Sed, etſi conditioni*, §. *Solemus*, & L. *Si alienum*, §. *In extraneis*, ff de hæredib. inſtituend. Ex quibus ſolum habetur, ad ualorem teſtamenti tempus ipſius inſtitutionis inſpiciendum eſſe: quod nimirum qui inſtituitur, eo tempore habilis ſit, de quo principio nemo dubitat. Oporteret autem probare excommunicationis tẽpore inſtitutionis adhærentẽ reddere perſonam inhabilem ſeu incapacem: quod tamen dicti auctores non probant, nec poſſunt: C quia nullo iure cautum eſt. Imò non deſunt qui in contrarium extremum declinent, dicentes, huiuſmodi inſtitutionem excommunicati, nec peccaminoſam eſſe, quia illa non eſt communicatio cum hærede, ſed eſt ſola declaratio authentica ſuæ uoluntatis. Sed hoc non probo; quia communicatio non conſiſtit in ſola locutione, ſed per ſcripturam etiam fit, nec ſolùm in uerbis, ſed maximè in factis conſiſtit: ibi autem & per ſcripturam loquitur aliquo modo teſtator cum hærede, & quod magis eſt, circa illum operatur morali modo, communicando ei bona ſua, unde nõ eſt dubium, quin cum illo cõmunicet: eſt ergo illa actio illicita, quãuis nõ ſit nulla.

Quorundã Summiſtarũ opinio reijcitur. *Syluest. Armill. Angel. Tabien. Hoſtienſ.*

5 Eſt tamen notanda differentia, quæ nũc inuenitur inter has perſonas, quando excõmunicatio non eſt nominatim denunciata, neq; orta ex publica & manifeſta percuſſione clerici: tũc enim D ſolùm quãdo teſtator ipſe excommunicatus eſt, ipſi non licet teſtamentum condere, tamen ſi hoc non obſtante cõdere velit, teſtibus nõ erit prohibitũ adeſſe, nec tabellioni conficere teſtamentũ, quantum ex parte communicationis, quia hæc non ex alijs prohibita cum tali excõmunicato. Videri tamẽ poſſet ibi interuenire, præſertim ex parte tabellionis, genus quoddam cooperationis ad actionem illicitam, & ex hoc capite eſſe malã illam actionem: non tamen cenſeo eſſe illã propriam cooperationem ad actionem malã, ſed ſolam permiſſionem, quia tota illa actio nõ eſt per ſe mala, & propterea prohibita, ſed eatenus tãtũ mala eſt, quatenus prohibita; illa autem cõmunicatio illa eſt prohibita huic excõmunicato, vt tamen alijs cum illo non ſit: & ideò (dum modo

Non peccat aſſiſtẽs teſtamento à nõ denũciato facto.

ipſi non inducant illum ad communicationem illam, ad quam ius non habent) non peccant, nec cooperari cenſentur ad malum vt malum eſt, etiamſi illo inchoante communicationem, ipſi aſsiſtant, vel reſpondeant, vel quod dictat, excipiant.

6 An liceat hęredi īſtituẽdo, excõmunicatum ad teſtamentum condẽdũ īducere, & huic cõdere.

Hic verò ſtatim ſeſe offert dubitatio non prætermittenda, an ſcilicet ille, cuius intereſt teſtamenti conditio, quia ſcilicet ſperat ſe inſtituendum hæredem, poſsit inducere huiuſmodi excommunicatum, vt illud condat, & an ille poſſit tunc licitè, & ſine peccato condere. Videtur enim vtrumque licitum ob Extrauangantem *Ad euitanda*, quæ licèt non faciat fauorem his excommunicatis, facit tamen alijs perſonis, quę cum excommunicatis communicare volunt: & conſequenter excommunicatos non repellit, neque eis communicationem prohibet, ſi præcisè fiat in fauorem non excommunicati: ita verò eſt in dicto caſu: ergo qui ſperat inſtitui hæres, poteſt ob ſuum commodum teſtamenti inſtitutionem procurare, & alter eodem intuitu poteſt licitè illud condere. Quæ ratio & concluſio eſt ſatis conſentanea ijs, quę in ſimilibus dubitationibus diximus, & ideò veram illam eſſe cenſeo, cum hac moderatione, vt ſi fieri poteſt abſque periculo, priùs abſolutio ab excommunicatione procuretur, & obtineatur, quàm teſtamentum fiat. Quia nunquam licet excommunicato cõmunicare cum alio etiam propter bonum eius, quãdo poteſt abſolutionem præmittere ante talem communicationem cum eadem vtilitate, & commodo alterius. Quia iam tunc nulla eſt neceſsitas, ob quam priuilegium cõceſſum, alijs in dicta Extrauag. *Ad euitanda*, ad ipſum excõmunicatum extendatur in fauorem tertij, quia ceſſat ratio ex parte tertij, quando illi poteſt ęquè ſubueniri abſolutione præmiſſa. Hæc ergo præmittenda eſt, & hoc modo peti poteſt à tali excommunicato vt teſtamentum condat. Quod ſi fingamus caſum, in quo ipſe nolit abſolutionem petere quamuis poſsit, exiſtimo nihilominùs poſſe alium ab eo licitè poſtulare, vt teſtamentum cõficiat, quia rem poſtulat, quæ ab alio modo licito fieri poteſt: quod autem ille inordinato modo illam facturus ſit, alteri non imputatur. At verò, ſi caſus ſit, in quo non poſsit omnino, vel non ſine magno periculo abſolutio expectari, & præmitti, tunc & hæres poteſt licitè poſtulare, & excommunicatus etiam poteſt licitè teſtamentum facere: tunc enim propriè viget ratio ſuperiùs facta.

7 Etiam ex cõmunicat. denũciato hoc poſſe licere.

Addo verò vlteriùs, non ſolùm ex illo ſpeciali iure Extrauagant. *Ad euitanda*, ſed etiam ex communi lege excommunicationis hoc eſſe licitum in eo caſu, ac proinde procedere, etiamſi talis excommunicatus denunciatus ſit. Quia ob verbum *vtile* licitum eſt vti communicatione excommunicati, & ipſi etiam excommunicato licet communicare alteri, vt ei ſubueniat in re graui, quando aliter adiuuari non poteſt: ſed in eo caſu illa communicatio eſt moraliter neceſſaria ad ſubueniendum ſibi ipſi in re magni momenti, cuius amiſsio moraliter exiſtimabitur magnum incommodum, ſi loquamur de participante cum excommunicato: vel ad ſubueniẽdum alteri proximo non excommunicato in re ſimili & occaſione, quæ ſemel amiſsa recuperari non poteſt: ergo ſuppoſita neceſsitate, ſeu impotentia præmittendi abſolutionẽ, interuenit tunc A ſufficiẽs ratio vtilitatis proximi, vt talis communicatio honeſtari poſsit.

8 Licet hæredẽ inſtituere excõmunicatum nõ denũciatum.

Tandem ob eandem Extrau. *Ad euitanda*, nunc prohibitum non eſt excõmunicatum non denũciatum hæredem inſtituere, quia cum illo non eſt prohibita communicatio, & aliud impedimentum non interuenit. Ipſi tamen excommunicato inſtituto hæredi non licebit adire, vel petere hæreditatem exercendo aliquas actiones, quæ excommunicationem hominum requirãt, nam ipſe prohibitus eſt: ſi quid tamen fieri poteſt ſine communicatione hominum, vt eſt tacita acceptatio hæreditatis, vel realis poſseſsio per ſolam rei vſurpationem, aut aliquid huiuſmodi, id licitè fieri poteſt: reliqua verò quæ communicationem requirunt, tunc illi interdicta ſunt: ſi tamen ea faciat, valida erunt, ea ratione qua de ipſo teſtamento, & de alijs contractibus diximus, B & in ſeq. de actionibus forenſib. dicemus.

Ipſe verò ſi poteſt hæreditatem adire in his quæ cõmunicationẽ concernunt.

DISPVTATIO XVI.

De octauo effectu excommunicationis, qui eſt priuatio forenſis communicationis.

IN hac diſputatione indifferenter agimus de Eccleſiaſtico, & ſeculari foro, nam, quod ad præſens attinet, ferè eadem eſt vtriuſque ratio, quanquam de Eccleſiaſtico, quantum ſpectat ad iuriſdictionem iudicis, in ſuperioribus dictum eſt. Poteſt autem in hac materia generalis regula C conſtitui, quæ vnico ferè verbo totam illam expediat, nimirum omne miniſterium ad hoc forum pertinẽs interdictum eſſe excommunicato, & alijs reſpectu excommunicati, niſi vt reus in iudicio aſſiſtere compellatur. Hæc eſt certa, & communis ſententia in illo generali principio fundata, quòd excommunicato, & cum excommunicato omnis humana communicatio prohibita eſt. Hæ autem actiones, quæ in hoc foro exercentur communicationem humanam includunt, & valdè publicam, & grauem, ſeu magni momenti inter homines, vt per ſe notum eſt: ergo ex vi excommunicationis ſunt proD hibitæ. Vt autem hæc regula diſtinctiùs explicari, & ad praxim applicari poſſit, diſtinguere oportet varia genera perſonarum, quæ in huiuſmodi foro interuenire poſſunt, quæ ſunt iudex, actor, reus, tabellio, teſtis, aduocatus, & procurator. Et in ſingulis explicare quàm ſit illicita, quàmve inualida actio eius in hoc foro.

SECT.

Digitized by Google

SECTIO I.

Vtrùm Excommunicatus eſſe poſſit iudex in ſeculari iudicio.

1 Non poteſt licite illam perſonam agere.

PRIMO certum eſt, excommunicatum nó poſſe eſſe iudicem etiam in ſeculari foro, ſaltem ob eam rationem communem, quòd ab humana cômunicatione excluſus eſt, & alij à communicatione cum illo. Item ex alio principio, quod excommunicatio etiam in ſeculari foro vim ſuam exercet, vt apertè probatur in cap. *Decernimus*, de Senten. excommun. in 6. vbi de actore, patrono, & teſte ſermo eſt: eſt autem eadem, vel maior ratio in iudicis perſona. Quæ omnia rectè probant eſſe prohibitum, & illicitum excommunicato agere perſonam iudicis etiam in iudicio ſeculari.

2 An poſſit validè. Vide legem. Cũ lex. 22. ff. de Teſtam. & Gloſſ. vlt. verſ. Item nota in L. Maritus, C. de Procur.

Difficultas verò eſt an ſecularis iudex ita ſit prohibitus per excommunicationem ſuum munus exercere, vt etiam ſit priuatus, ſeu ſuſpenſus ſua iuriſdictione. Communis ſententia Iuriſperitorum eſt hunc iudicem eſſe priuatum vſu iuriſdictionis. Et pręcipuè nituntur cap. *Ad probandum*, de Sententia, & re iudicata. Textus autem ille apertè loquitur de iudice Eccleſiaſtico delegato à Pontifice: Doctores verò illum extendere vidétur ad iudicem abſolutè. Citatur etiam cap. *Tanta*, de Exceſſib. Prælator. in quo eſt ſermo de ſententijs latis ab Epiſcopo contra Eccleſiaſticã cenſuram. Item citatur cap. *Audiuimus*, 24. q. 1. in quo ſermo eſt de poteſtate excommunicandi: quam conſtat ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam pertinere. Denique citatur cap. *Pia*, de Exceptionib. in 6. vbi non eſt mentio de iuriſdictione, ſed ſolum generalis regula ſupponitur, quod exceptio excommunicationis *lites impedit, & ſuſpendit agentes*. Vnde non ampliùs ex illo tèxtu probatur, quàm ex cap. *Decernimus*.

3 Sententia igitur hæc, quamuis communis difficilem habet probationem: quia ex generali ratione prohibitionis non ſequitur ablatio, vel ſuſpenſio iuriſdictionis: quia ſæpè non auferendo iuriſdictionem prohibetur actus eius. Quod maximè locum habet, quando ille actus non prohibetur in ſpecie, & ob propriam & peculiarem rationem, ſed tantum ſub communi aliqua ratione, vt hìc fit. Solum enim ſub ratione humanæ communicationis hęc actio prohibita eſt iudici ſeculari. Et augetur difficultas primò, quia ferre ſentẽtiam in ſeculari iudicio eſt actio merè temporalis, quæ iure gentium in omni Republica tam fideli, quàm infideli politicè bene inſtituta introducta eſt: ergo per ſe non pertinet ad Eccleſiaſticam poteſtatem, vel cõmunionem: & ideò indirectè tantum, & ſecundariò per excõicationem prohibetur, ſicut omnis alia humana cõicatio: ergo per talem prohibitionem non tollitur iuriſdictio tẽporalis, neq; annullatur talis actio.

Ratio in cõtrariũ.

Prima cõfirm.

Et confirmatur primò, nam propter hanc rationem excommunicatio ex ſola ſua vi non priuat dominio temporali aliarum rerũ, quamuis prohibeat illum vſum eius, qui ſine humana communicatione non fit: ergo pari ratione nõ priuabit excommunicatio iuriſdictione tẽporali: nã hæc vel eſt dominium quoddam temporale, vel æquiualet. In quibus omnibus magnum eſt diſcrimen inter iuriſdictionem temporalem, & Eccleſiaſticam, nam hæc per ſe pertinet ad communionem Eccleſię vt talis eſt, & ideò per ſe primò per excommunicationem prohibetur, ac tollitur, quoad actualem vſum, ſicut etiam tollitur perceptio quorumcumque fructuum, vel bonorum Eccleſiaſticorum, quia Eccleſia facilè poteſt ſubditos contumaces priuare ſuis bonis Eccleſiaſticis: temporalibus autem, & communibus omnibus hominibus, non ita facilè, nec ſine vrgentiſſima cauſa; & ideò non eſt cenſenda id facere, niſi ſpecialiter exprimat.

4 2. Confirmatio.

Cap. Excommunicamus, de hæret.

Cap. Aduerſus, de Immun. Eccleſ.

Vnde confirmatur ſecundò, nam in quibuſdam grauioribus delictis iura canonica ſpecialiter exprimunt vt excommunicatus, ſi ſit iudex, non poſſit ferre ſententiam, vt de hæreticis in cap. *Excommunicamus*. §. 1. *Credentes*, ibi, *Si fortè iudex extiterit, eius ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad eius audientiam perferantur*. Et de violatoribus immunitatis Eccleſiaſticæ in cap. *Aduerſus*. de immunitate Eccleſiarum, vbi, cùm relatum eſſet, ſub anathematis vinculo eſſe prohibitum Rectoribus, & Conſulibus Ciuitatum, ne exactionibus Eccleſiaſticas perſonas aggrauarent, ſubditur inferiùs. *Quia verò nec ſic quorundam malitia contra Dei Eccleſiam conquieuit, adijcimus vt Conſtitutiones, & ſententiæ, quæ à talibus, vel de ipſorum mandato fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habeantur*. Si ergo poſt excommunicationem hæc pœna adijcitur, non erat hic effectus in ipſa excommunicatione incluſus. Item, ſi in his delictis hæc pœna ſpecialiter imponitur, præter excommunicationem, firmatur regula in contrarium, quòd vbicunque excommunicationi non adiungitur ſpecialiter talis effectus, ſola excommunicatio per ſe illum non operatur: ſic enim ſæpè in ſuperioribus argumentati ſumus. Vnde augetur tandem difficultas, quia propter hæc eadem fundamenta, & non maiora, dictum eſt ſuprà, & dicunt Doctores communiter, contractum, teſtamentum, & ſimilia ab excommunicato facta, valida eſſe licet fieri non debeant: ergo malè in præſenti, contra eadem fundamenta, & ſine expreſſo textu irritante, aut iuriſdictionem auferente, contrarium aſſeritur.

5 Communis ſententia præfertur, & roboratur.

Nihilominùs in re tam graui, & morali, nulla ratione poſſumus à communi ſententia recedere, quæ, licèt nunc non haberet aliud fundamentum, pręter communem omnium acceptationem, & conſenſionem, ſufficienter eſſet fundata: hoc enim ſatis eſt, vt communi conſuetudine ita ſit in Eccleſia receptus, & explicatus hic excommunicationis effectus. Nam, ſi conſuetudo, vt aliàs conſtat, ad dandam vel tollendam iuriſdictionem ſufficere poteſt, maiori rõe ſufficiet vt excõicatio in ſuſpendenda iuriſdictione eandem vim habeat circa iuriſdictionem ciuilem, quàm ſuprà Eccleſiaſticam: & ideò ad vtramq; extendantur iura, quæ in particulari de actionibus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ loqui videntur. Præter hæc non deſunt antiqua decreta, in quib. hæc conſuetudo, & communis conſenſio niti videtur: nam in capite penultimo, & vltimo, quindecima, quæſtione ſexta, ſubiecti excommunicatis à fidelitate eis debita, & à iuramento eis præſtito abſoluuntur, & ne illis ſeruiant ſeu obediant prohibentur: ergo neceſſe eſt, vt ipſos excõicatos iuriſdictione priuet, ſeu ſuſpendat: quia hæc correlatiua ſunt, nec poteſt vnum manere altero

Cap. pen. & vlt. 15. q. 6.

altero ſublato. Prætereà adduci poſſunt rationes congruentes, quia excommunicatus tanquam ethnicus, & ab Eccleſia alienus reputatur, & ideò non expedit, vt iuriſdictionem in membra Eccleſiæ retineat, ſaltem quoad vſum validum eius. Item quia hæc iuriſdictio nullum habet vſum, qui intrinſecè non includat communicationem, & ideò, cùm communicatio omnino prohibeatur, conueniens fuit, etiam iuriſdictionem ipſam auferri: quod ſecus eſt in alijs rebus, & dominijs, quæ non ita intrinſecè communicationem includunt. Denique quia ſi hæc iuriſdictio maneret in his excommunicatis expedita, & efficax (vt ſic dicam) poſſent per vſum eius obligare ſubditos, quod iura maximè vitare intendũt, nam, ſi perſonam actoris, & teſtis excludunt ab hac communicatione, multò magis perſonam iudicis; non poterat autem aliter conuenienter excludi, quàm priuando ipſum vſu iuriſdictionis. Atque hęc ratio ſoluit magna ex parte rationem dubitandi, cætera verò, quæ in ea aſſeruntur, in ſequentibus declarabuntur.

6 Acta à Iudice ſeculari ex cõicato nulla eſſe. Corol. 1

Ex hoc ergo fundamento, quod vt verum amplectimur, ſequitur primò omnia acta à iudice excommunicato nulla eſſe, vt v. gr. ſententiam ab illo latam, vtpote à non iudice latam, & ſine iuriſdictione. Atque eadem ratione idem dicendum eſt de omni actu, qui eſſentialiter à iuriſdictione pendet, cuiuſmodi eſt ferre leges, priuilegia, vel diſpenſationes concedere, iudices delegare, eligere, & ſimilia, quæ omnia communia ſunt apud Canoniſtas in dicto cap. *Ad probandum*, de re iudicata, & in cap. *Veritatis*, de Dolo & contumacia, & ſæpè aliàs. A quibus non diſcordant Theologi in quarto d. 18. 20. & 22. & idem docent Summiſtæ, & patet ex his quæ ſuprà diximus de priuatione ſpiritualis iuriſdictionis, nam æqualiter omnia procedunt ſuppoſito dicto principio de priuatione iuriſdictionis. In particulari verò addit Abbas in dicto cap. *Ad probandum*, ſententiam ab excommunicato latam non ſolùm eſſe nullam, ſi ab illo vt iudice ordinario feratur, ſed etiam ſi illam ferat vt arbiter, dummodò conſtitutus ſit iudex cum vera iuriſdictione, verumque iudicium publicum exercendo, iuxta L. 1. ff. de arbitris. Nam, ſi ſolùm ex conſenſu partium conſtituatur, vt tanquam vir prudens arbitrio ſuo rem componat; tunc licèt propter communicationẽ malè faciat, quia tamen ille non eſt actus iuriſdictionis, ſed quædam conuentio, & quaſi pactum quoddam, validus erit actus.

7. Si denunciatus ſit

Addunt prætereà Doctores omnes, neceſſarium eſſe, vt huiuſmodi excommunicatus publicus ſit: id enim expreſsè habetur in dict. cap. *Ad probandum*, de Sentent. & re iudicata: & nunc videri poteſt neceſſarium, vt ſit nominatim denũciatus excepto crimine percuſſionis Clerici, in quo ſatis eſt vt factum ipſum ita publicum ſit; vt nulla tergiuerſatione celari poſſit iuxta Extrauagantem *Ad euitanda*: quia propter commune bonum excommunicatus nunquam priuatur iuriſdictione, donec publicus ſit, & nunc propter maius commodum & leuamen eorum, qui excommunicati non ſunt, additur vt denũciatio in particulari ſit neceſſaria. Veruntamen iuxta ſuperiùs dicta hoc intelligendum erit, ſi partes velint coram tali iudice publicè excommunicato, non dum tamen denunciato, comparere, & cauſam agere: non tamen opinor poſſe ab illo compel-

A li, ſimpliciter loquendo, niſi fortè ex conuentione & pacto earum; quia, vt ſæpè dixi, licèt illis concedatur per dictam Extrauagantem, vt poſſint cum tali excommunicato communicare, & conſequenter coram eo litem agere, non tamen compelluntur ei communicare: ergo neque illi vt vero iudici deferre. Et iuxta hanc limitationem explicanda ſunt ſpecialia iura ſuprà citata, quæ in quibuſdam criminibus grauioribus hunc effectum ſpecificant, & illum excommunicationi adiungunt; loquuntur enim de hoc effectu cum maiori ampliatione, quàm in excommunicatione includatur, nimirum, vt ſententia ſic lata nulla ſit, quacunque ratione conſtet poſteà iudicem incidiſſe in tale crimen, etiãſi non omnino publicè de eius excommunicatione conſtaret. Atque ita expoſuerunt illa iura Abbas, & alij interpretes, quæ expoſitio difficultate non caret, nulla tamen alia commodior occurrit: nec poſſumus in his forenſibus explicandis ampliùs immorari.

B

8 Peccat iudex ex cõicatus, iudicãdi vſũ vſurpando. Corol. 2

Secundò infertur ex dictis, grauiter peccare iudicem excommunicatum hoc miniſterium iudicis vſurpando: nam in primis peccat contra prohibitionem cenſuræ, deinde contra iuſtitiam commutatiuam & legalem, vſurpando iuriſdictionem, quam non habet, & actus nullos efficiendo. Atque ex hoc poſteriori capite peccatum hoc mortale eſt, habetque locum in excommunicato publico, ſeu denunciato, vt dixi. An verò ex priori capite præcisè ſumpto ſit mortale, necne, dubitari poteſt: maximeque habet locum dubitatio in excommunicato nec denunciato, nec notorio, qui debet ab officio abſtinere, quamuis non repellatur: qui tamen non peccabit contra

C iuſtitiam, ſi non abſtineat: quia, vt diximus, iuriſdictionem toleratam retinet, & validos actus exercet: peccabit verò contra prohibitionem communicationis. Tunc igitur dubium eſt an peccet mortaliter: quod licèt non formaliter, virtute attigit Caietanus in Summ. verb. *Excommunicatio*, capite de Iis, quæ excommunicato licita ſunt, & ex quadam regula generali, quam aſſignant, colligitur, ipſum ſentire non eſſe peccatum mortale. Diſtinguit enim ibi tria genera actionum, quædam enim ſunt merè diuinæ, vt ſunt, quæ generali nomine vocantur *communicatio in ſacris*: de quibus aſſerit eſſe peccata mortalia ex genere ſuo. Aliæ ſunt actiones merè humanæ, quas nos vocauimus nomine communicationis politicæ, ſeu vſualis, de quibus ait, eſſe peccata venialia: & vtraſque nos in ſuperioribus declarauimus magis in particulari. In tertio genere ponit has actiones forenſes, de qui

Quale ſit peccatũ in iudice non denũciato. Caietani ſententia.

D bus nunc agimus: quamuis ipſe latiùs genus illud ſumere videatur, & ſub illo includere etiam communicationem forenſem in Eccleſiaſtico iudicio, ſeu foro; & de ijs actionibus generalem regulam conſtituit, quatenus iniuſtitiam continent, eſſe peccata mortalia, ſecluſa verò iniuſtitia, eſſe tantum venialia. Ex qua generali reſolutione planè ſequitur, in caſu à nobis propoſito actionem illam tantum eſſe veniale peccatum. Fundamentum Caietani eſt, quia ab his non primariò, ſed ſecundariò excluditur excommunicatus: & ideò *non apparet* (inquit) *vnde ibi ſit culpa mortalis, magis quam in ſecundo genere actionum.*

9 Caietani regula ſ. probat.

Mihi verò regula hæc adeò generalis probari non poteſt. Quia illud principium de actione primariò,

primariò, aut ſecundariò prohibita per excommunicationem, non videtur ſufficiens ad diſcernẽdum peccatum veniale à mortali: illud enim, *primum*, vel *ſecundarium*, ſolùm videtur hic dictum reſpectu intentionis Eccleſiæ prohibentis hæc bona, ſeu has actiones, vt in ſuperioribus declaratum eſt: hoc tamen non impedit quominus in vtraſque actiones verum cadat Eccleſiaſticum præceptum prohibens illas: & vnamquamque iuxta exigentiam, & grauitatem eius, vt per ſe notum eſt, & in alijs materijs facilè declarari poteſt. Vbicunque enim aliquid præcipitur vt principale, & aliud vt acceſſorium ſeu ratione alterius, poſſunt diſtingui illa duo, ſcilicet primariò vel ſecundariò præceptum, vel prohibitum; nihilominùs hoc non impedit quominus vtrumque ſit verè præceptum, & ſub culpa graui, ſi materia grauis eſt, etiamſi ſit ſecundaria, vt quòd faciens ſacrum veſtibus ſacris indutus ſit, quid ſecundarium eſt reſpectu ipſius ſacrificij, nihilominùs præceptum eius graue eſt, & ſub mortali obligans. In præſenti igitur rationes illæ primariò, vel ſecundariò prohibitæ, non ſatis diſtinguũt veniale à mortali peccato: & ideò in ſuperiori diſput. tractantes de ſecundo genere actionum à Caietano poſito, non diximus ordinariè eſſe peccatum veniale ſolum, quia ſecundariò prohibitum eſt, ſed quia materia illius prohibitionis leuis eſt. Vnde, ſi aliquando ſit grauis, diximus etiam in eo genere poſſe peccatum mortale committi.

10 Vera ſententia. At in præſenti actio iudicandi per ſe ac præcisè ſumpta, eſt valde grauis, & publica, & per excommunicationem prohibita per verum Eccleſiaſticum præceptum, obligationem ſaltem obedientiæ inducens: ergo tranſgreſsio illius eſt mortale peccatum. Quod quidem grauius erit, ſi iudicium, quod excommunicatus vſurpat, Eccleſiaſticum ſit: quia materia illa, & ex ſuo genere grauior eſt, & magis directè pertinens ad Eccleſiaſticam poteſtatem. Veruntamen, etiamſi iudicium ſeculare ſit, opinor eſſe materiam ſufficientem peccati mortalis, quia & in ſe eſt actio ſatis grauis vt dixi, & in indiuiduo ſæpe eſt grauior, quàm Eccleſiaſticum iudicium. Et, quamuis alia etiam ratione dicatur indirectè cadere ſub poteſtatem Eccleſiaſticam, quia in vniuerſum omnia hæc temporalia cadunt tantùm indirectè ſub poteſtatem ſpiritualem, id eſt, in ordine ad finem ſpiritualem, hoc nihil obſtat, quia nihilominùs illa poteſtas Eccleſiaſtica, quatenus illo modo extenditur ad temporalia, circa illa eſt ſuperior poteſtate temporali: quo modo Papa eſt ſuperior Rege etiam in temporalibus: ergo illud non obſtat, quominùs quando in tali materia præcipit, iuxta materiæ grauitatem grauiter obliget. Sic igitur in præſenti opinor hunc actum iudicandi ex hoc præcisè, quòd per excommunicationem prohibitus eſt, & contra illius præceptum ſit, eſſe peccatum mortale, niſi ſit de re adeo leui, vt moraliter quaſi nihil æſtimetur; vel niſi tales circunſtantiæ neceſſitatis, aut inconſiderationis occurrant, quæ excuſare valeant.

SECIO II.

Vtrum Excommunicatus poſſit validè in iudicem eligi, vel creari.

Q Væstio hæc annexa eſt præcedenti, & ideò breuiter expedienda eſt, extendique poteſt ad omne officium, vel dignitatem, quę temporalem iuriſdictionem habeat annexam. Nam de omni tali munere dicendum eſt. Non poſſe licitè quempiam excommunicatum ad ea munera, vel dignitates temporales aſſumi, ſeu eligi, quæ iuriſdictionem temporalem habẽt annexam. Ita docent communiter Doctores, & ſequitur ex illo principio cap. vltimi de Cleric. excomm. miniſt. quòd nemo poteſt eligi ad munera ordinata ad actiones, à quibus per ſacros Canones prohibitus eſt: nam excommunicatus prohibitus eſt ab actionibus iuriſdictionis temporalis: ergo etiam eſt prohibitus, ne ad illam iuriſdictionem accipiendam eligi valeat. Ex quo vlterius ad minus concluditur talem electionem irritandam eſſe, id enim apertè dicitur in dict. capit. vlt. An verò ipſo facto irrita ſit dubitari poteſt. 1 Non poteſt excōm. ad tēporalē dignitatē iuriſdictionem habentē aſſumi. Coroll. 3. Cap. vlt. de Cleric. excō. miniſt.

Nam Doctores cum Gloſſa in cap. *Venerabilem*, de elect. verb. *Electus*, ſentiunt talem electionem eſſe nullam ipſo facto: atque ita intelligũt dictum capit. *Venerabilem*, vbi Pontifex negat ſe debuiſſe quendam inungere Imperatorem, qui, dum excommunicatus eſſet, in Regem Romanorum electus fuerat. Qui textus eſt probabilis, non tamen cogens, quia, quamuis illa electio nõ fuiſſet irrita, ſed irritanda, rectè potuiſſet Pontifex illam non acceptare, ſed irritare, præſertim cùm non ſolùm ille, ſed multi alij defectus in perſona illa inuenirentur, qui ibi numerantur. Et cùm in diſcordia electorum alius electus eſſet dignus Imperio.

3 Vera ſententia. Nullum ergo ſufficiens fundamentum video ad aſſerendum collationem huiuſmodi, vel electionem eſſe ipſo iure nullam, & ideò oppoſitam ſententiam iudico eſſe ſatis probabilem. Maximè cum contra ius ipſum ſit, hos effectus odioſos, & pœnales extendere, & exaggerare ſine iure cogente. Adde Canoniſtas conſequenter loqui, quia dictum cap. vltimum intelligunt de actione, ſeu electione ipſo facto irrita. Nos autem in hoc ab eorum ſententia, quamuis communi, infrà recedemus: ergo cùm in præſenti, nullum aliud decretum irritans habeamus, non eſt cur vereamur ab hac etiam ſententia in præſenti recedere. Poteſt tamen in eius fauorem fieri proportionale argumentum à dignitatibus Eccleſiaſticis ad ſeculares, nam illarum collatio eſt irrita ipſo iure: ergo harum: ſi enim in ſuſpenſione iuriſdictionis, & in actionibus, quæ ab illa procedunt, validum eſt hoc argumentum, cur non in collatione ipſarum dignitatum. Obiectio.

4 Diluitur. Sed neque hoc argumentum multum vrget. Et in primis inſto contra primam collationem; nam in Eccleſiaſticis collatio dignitatis, aut beneficij, irrita eſt, etiamſi iuriſdictionem non habeat annexam, quod in ſecularibus dignitatibus nulla veriſimilitudine dici poteſt, & ideò ſignatim locutus ſum de dignitatibus, quæ ad iuriſdictionis actus ordinãtur, vt ſunt Imperialis, Regia, Ducis, Comitis, & ſimiles magiſtratus, ſiue perpetui, ſiue temporales: nam de alijs, quæ ſolum ſunt ad honorem perſonarum, vel ad temporale lucrum, licet donatio illicitè fiat, quatenus includit communicationem cum excommunicato (ſuppono enim nunc eſſe ſermonem de excommunicato vitando) tamen ſemel facta

non

non ſolùm non eſt ipſo iure irrita, verum neque irritanda, ſed abſolutè firma, quia nullo ſpeciali iure aliud ſtatutum eſt, & alioqui ille tantùm eſt quaſi contractus quidam, vel ſimplex donatio rei temporalis, quæ excommunicato facta, valida eſt, vt ſuprà oſtendimus. Ac propterea

Decius. Decius in capit. *Intelleximus*, de Iudicijs num. 2. citans Cardinalem, & Ioannem Andreas dixit, gradum Doctoratus excommunicato collatum validum, & ratum eſſe: quia neque iuriſdictionem includit, neque vllo iure ſpeciali impeditur quominus collatus valeat. Quod maximè certum eſt de gradibus, qui auctoritate regia dantur, nam de gradu Theologiæ, vel Iuris Canonici, qui dantur auctoritate pontificia, magis dubitari poſſet, quia magis ſpirituales videntur, & Eccleſiaſtici. Nihilominùs tamen, quia non ſunt propriè beneficia, aut Eccleſiaſticæ dignitates, & de eis non eſt aliquod ius expreſſum, non eſt quòd rigoroſius rem hanc interpretemur.

5 *Gradus Doctoratus excõ. collatus validus eſt & ratus.* Argumentum ergo illud ab ſpiritualibus dignitatibus ad temporales efficax non eſt. Ratio autem diſcriminis eſt, quia de ſpiritualibus iura canonica directè diſponunt, vt nulli excommunicato directè conferantur, vt ſuprà viſum eſt. De temporalibus verò nulla eſt talis generalis diſpoſitio, cuius ratio fortaſſe ſolùm eſt, quia hęc temporalia non ita directè cadunt, ſeu prohibentur per excommunicationem, ſicut ſpiritualia. De muneribus autem temporalibus, quæ iuriſdictionem includunt, indirectè & ſolùm per illationem colligimus iuxta principia iuris canonici eorum collationem excommunicato factam eſſe irritandam: non verò eſſe irritam, quia iura ipſa in illo generali principio non plus dicunt.

6 *Excõm. poteſt obtinere iuriſdictionem alia via quam per electionẽ.* Atque hinc fit (quòd etiam oſtendit magnum diſcimen inter hæc temporalia, & ſpiritualia) quòd hæc iuriſdictio temporalis alia via, quàm per electionem, vel liberam collationem obtinetur, nimirum, quia hæreditario iure ſimul cũ maioratus, & tanquam annexa alijs temporalibus bonis ad aliquem peruenit, reuera dominiũ eius, & proprietas, ſeu iuriſdictio ipſa quoad habitum verè comparatur, etiamſi is, qui in hæreditate ſuccedit, excommunicatus ſit; & durante excommunicatione, ſuſpenſa, & impedita maneat; quia excommunicatio non priuat aliquem iure ſucceſſionis, vt omnes docent, & ſuprà viſum eſt. Succedit ergo excommunicatus in hęreditate, & ideò cum illa transfertur etiam iuriſdictio tanquam illi annexa, ſicut dici ſolet de iure patronatus, quod annexum eſt temporali hæreditati: & ideò cum illa transfertur. Et ratio etiam reddi poteſt, quia quando iuriſdictio hæc ſucceſſione acquiritur, erat quaſi radicaliter ius acquiſitum ad illam, ſeu ad bona, cui eſt annexa, ante excommunicationem contractam, quę nõ priuauit excommunicatum tali iure, neque etiã impediuit illum. Quod maximè videtur procedere, quando ſucceſſio eſt neceſſaria ex iure primogenituræ, vel alio ſimili. Idem autẽ eſt, etiãſi ſucceſſio fit ex teſtamento per voluntariam inſtitutionem, quia quoad hoc teſtamentum imitatur naturam contractus, ſeu donationis à priuata perſona factę de rebus ſuis, quæ valida eſt, etiamſi excommunicato fiat, & conſequenter valet etiam tranſlatio iuriſdictionis, quæ ibi ſe habet tanquam quid concomitans, & acceſſorium,

A argum. tex. in cap. *Ex litteris*, de Iure patronatus. Neq; ſolùm valet tranſlatio iuriſdictionis, quando illo modo fit, ſed etiam irritari non poteſt ob ſolam cauſam excommunicationis, vt de contractibus, & teſtamẽtis ſuperiùs diximus. Quod ſecus eſt, quando confertur per electionem, vel alium modum prouiſionis ex publico munere, vel auctoritate factæ: de hoc enim loquuntur iura, quando dicunt eſſe irritandam. Et hæc ſufficiant de perſona iudicis, & in vniuerſum de iuriſdictione temporali; ſub qua comprehendimus ius eligendi, & omnem aliam Reipublicę adminiſtrationem, quę virtute publici muneris fieri ſolet.

SECTIO III.

B *Vtrùm Excommunicatus poſſit eſſe actor in iudicio.*

DICO primò, In cauſa propriæ excommunicationis admittitur excommunicatus vt actor intendens probare, vel non eſſe excommunicatum, vel eſſe abſoluendum. Ita notat Abbas in cap. *Cùm inter*, de Exceptionibus num. 10. & ſumitur argumentum à ſimili ex cap. 1. de Reſcript. in 6. vbi reſcriptum ab excommunicato impetratum dicitur eſſe nullum, niſi in ordine ad abſolutionem obtinendam fuerit impetratum: ergo ſimiliter in præſenti, in ipſa cauſa excommunicationis audiri poterit, dummodo ſeruetur regula tradita in capit. *Cùm contingat*, de Offic. Deleg. ſcilicet quod, ſi excommunicatus probare intendat excommunicationem fuiſſe nullam, audiendus eſt, & eius probationes admittendæ, vt ex eis conſtet an ſit abſol- 1

C uendus, vel non ligatus declarandus: ſi autem ſolum intendit excommunicationem fuiſſe iniuſtam, quamuis validam, non eſt admittendus niſi priùs abſoluatur. Quæ regula traditur etiam in cap. *Per tuas*, de Sent. excomm. Quamuis addat, etiam in priori caſu ſolere Apoſtolicam ſedem præmittere abſolutionem ad cautelã. Quã regulariter negandam non eſſe docet Pontifex in capit. *Solet*, de Sent. excomm. in 6. Vnde ſi excommunicato petenti abſolutionem denegetur, & ipſe conqueratur, iniuſtè ſibi denegari, non eſt dubium quin in ordine ad abſolutionem obtinenda audiendus ſit, & probationes eius admittendæ. Tum quia illa tunc eſt propria defenſio: tum etiam quia illud eſt medium ad excommunicationem tollendam, quod maximè Eccleſia intendit. Et ideò nunquam denegat communicationem, quæ ad hunc finem tendit, vt in ſuperioribus viſum eſt. *Vide Tiraquel. de vtroque retractu Glo. 9. nume. 276. Salzed. in Pract. c. 116. nu. 1.*

D Dico ſecundo. Excõmunicatus extra cauſam ſuæ excommunicationis non poteſt eſſe actor in iudicio, ſiue temporali, ſiue Eccleſiaſtico. Habetur in capit. *Decernimus*, de Sentent. excommun. ibi, *Ab agendo*, & ideò exceptio excommunicationis reſpectu actoris ſemper, & in omni parte litis admittenda dicitur in capit. *Exceptionem*, de Exceptionibus & in cap. primo eodem tit. in 6. & ratio additur, *ne quiſquam in periculũ animæ ſuę excommunicato communicare cogatur*. Quòd ſi excommunicatio ſit publica, officio iudicis repellendus dicitur, etiãſi exceptio à reo non opponatur. Quod nũc exiſtimo intelligendũ, vel in caſu percuſſionis clerici, vel ſi excõmunicatus denũciatus 2

ciatus ſit, ſi verò non ſit denunciatus, poſſit quidem, ſi alio modo ſit publicus, non tamen teneatur ex vi ſui muneris illum repellere, donec exceptio objiciatur: quia non tenetur illum vitare. Atque ita etiam intelligo cap. 1. de except. in 6. & Clement. vnicam eodem titulo. Item in cap. *Prudentiam*. §. 6. de Officio Deleg. vbi idem dicitur de excommunicato coram delegato iudice agere volente: quòd vel prius abſoluendus ſit, vel repellendus.

3 Non tamē negatur ei beneficium defenſionis.

Et in cap. *Cùm inter*, de Exceptionibus extenditur ad reconuentionem, nam excommunicatus tanquam reus in iudicio conuentus, non poteſt ſuum actorem recõuenire: nam hoc iam eſt agere, ſeu potiùs reagere, reconuenire enim nihil aliud eſt, quàm mutuò petere argumento cap. 2. de Mutuis petitionibus, & cap. 2. de Ordine cognit. Per hoc tamen ei beneficium defenſionis non negatur, nam hoc & maximè naturale eſt, &, vt ſeruetur æquitas iuſtitiæ neceſſarium, vt in eodem capite, *Cùm inter*, dicitur: & ideo ſi iudicem ſuſpectum habeat, vt cauſas objicere poſsit ei conceditur, & ſimiliter, ſi iniuſtè ſe condemnatum cauſetur, appellationis remedium ei non negatur, vt ibidem dicitur. At verò reconuentio alterius non eſt propriè defenſio, ſed noua accuſatio. Et ideò intelligendum hoc eſt de reconuētione, quæ omnino ſit extra cauſam de qua eſt conuentio: nam, ſi ſit de eadem, magis habebit rationem defenſionis. Vt ſi actor à reo excommunicato debitum petat, & ille reſpondeat iam ſoluiſſe, & cautionem ab ipſo de ſolutione facta accepiſſe, iniuria tamen eius fuiſſe combuſtam, vel furto ſublatam, hoc, & quidquid ſimile fuerit, non habet vim reconuentionis, ſed defenſionis, Idemque videtur eſſe (licèt multi contradicant) ſi reſpondeat, delictum iam eſſe compenſatum: nam compenſatio quædam ſolutio eſt, ex Lege quarta, Cod. de Compenſatione & l. *Si debitor*, ff. Qui potiores. Et ideò compenſatio potius habet rationem defenſionis, & iuſtæ exceptionis, quàm petitionis, ſeu actionis, iuxta Legem. *Si ex venditione*, Codice de Compēſatione. Et eadem ratione ſi Reus excommunicatus actori ſimilem excommunicationem objiciat, aut aliam quancunque exceptionem, quæ iure ipſum ab agendo repellat, audiendus eſt, quia illa non eſt accuſatio, vel reconuentio, ſed defenſio, quæ ſemper conceditur, vt diximus in dicto cap. *Cùm inter*, & ſumitur etiam ex cap. *Significauerunt*, & in cap. *Dilecti filij*, de Exceptionibus. Eſt ergo diligenter defenſio à reactione, ſeu reconuentione diſtinguenda: nam hæc ſemper, illa verò nunquam excommunicato prohibetur. Sub defenſione autem comprehendimus omnē actionem inuoluntariam, vt ſic dicam, id eſt, quoties aliquis ab aliquo prouocatus, ita reſpondere compellitur, vt neceſſarium illi ſit aliquid petere, ſeu agere, aut contra alium probare: tunc enim non repellitur ab agendo; ſicut è contrario infra dicemus, reum voluntarium eſſe repellendum: eſt enim in eis commutata proportio, vt ex dicendis conſtabit.

4 Excōmunicatus etiā per procuratorem in iudicio agere p̄hibetur.

Ampliatur autem aſſertio, vt excommunicatus in iudicio agere non poſsit, nec per ſe, nec per alium, ſcilicet per procuratorem: tum quia moraliter loquendo qui per alium agit, ipſe agere cenſetur: vnde qui ſimpliciter, & ſine limitatione agere prohibitus eſt, etiam per procuratorem agere eſt prohibitus: tum etiam quia cum excō-

A municato non ſolùm immediatè, ſed etiam per alium communicare prohibemur, vt per nuncium, vel per literas: ergo multò magis per procuratorem: tum denique quia procurator nihil agit niſi alterius auctoritate: excommunicatus autem hac caret ad agendum in iudicio. Et ideo in capitulo vltimo de Procuratoribus, procuratio, ſeu inſtitutio procuratoris ab excommunicato facta nulla eſſe cenſetur. Et ob eandem rationem, quãuis ante excommunicationem procuratio commiſſa ſit, adueniente excommunicatione, quaſi ſuſpenditur, & vim ſuam amittit, quia dependet veluti in fieri & conſeruari à facultate committentis, ſicut in ſimili de poteſtate delegata diximus. Atque ita ſentiunt Innocentius, & Abbas in dicto cap. vlt. Sylueſter verbo, *Procurator*. De qua re multa alia Canoniſtæ diſputant ſuper allegata iura, quæ ad cõſcientiæ forum parum ſpectãt, & ideò in eis videri poſſunt

Innoc. *Abbas.* *Syluest.*

5 Quid circa hãc rē per Extr. Ad euitāda excōmunicat. liceat.

Obſeruandum verò nobis eſt, circa hanc rem B nihil fere innouatum eſſe per Extrauagantem, *Ad euitanda*. Nam, ſiue actor denunciatus ſit, ſiue non: imò ſiue ſit publicè, ſiue occultè excommunicatus, agere non poteſt in iudicio: quia ipſe ſemper tenetur, quantum in ſe eſt, alios vitare, neque illi conceſſum eſt vllum priuilegium. Reus verò, quanuis poſsit non vitare illum, tamen retinet ius ſuum ad vitandum, ſi velit, & conſequenter poteſt illi exceptionem excommunicationis objicere, etiam ſi denunciatus nō ſit: imò etiamſi non ſit publica excommunicatio, dummodo ad illam probandam ſe offerat. Nam totum hoc iure antiquo concedebatur reo non excommunicato, per Extrauagantem autem, *Ad euitanda*, (quæ in fauorem omnium, qui cū excommunicatis communicare volunt, condita eſt, & non in grauamen) non eſt diminutum, vel limitatum hoc ius rei, quod illi fauorabile C eſt: At verò hoc modo cum excommunicato communicare, nempe tolerando actionem eius in iudicio, eique reſpondendo, non pertinet ad fauorem eius qui prouocatur, & ideo clarum eſt illum, moraliter loquendo, nunquam eſſe viū ū hoc priuilegio Extrauagantis. Ac propterea dico nihil fere eſſe per illam innouatum quoad hanc partem; niſi forte reſpectu iudicis vt non teneatur ex officio repellere eum qui denunciatus nō eſt. Atque ita fit, vt poſt obiectam à reo exceptionem excommunicationis actori, donec ille in probatione deficiat intra legitimum terminum ei præſcriptum, non poſſit actor licitè progredi, nec admitti ad procedēdum in actione ſua quia quantumuis excommunicatio occulta videatur, poteſt eſſe probabilis. Ideoque dicitur in cap. vlt. de exceptionibus in 6. quòd hæc exceptio excom-D municationis, *lites impedit, & ſuſpendit agentes*: idemque ſtatuitur in alijs iuribus citatis. In quibus, præſertim in capite primo de Exception. in 6. præſcribitur modus, quo hæc exceptio proponenda eſt, & admittenda, vt fraudes vitentur eorum qui ſolùm ad differendas lites falsò hæc objiciunt. Quæ omnia cum ad iuſtitiam ſeruandam ſpectent, & neceſſaria ſint, ſine dubio in conſcientia grauiter obligant, etiam ad reſtitutionem expenſarum, quas ob huiuſmodi iniuſtas exceptiones actor ipſe facere cogitur. In quo etiam iura citata prouident, quæ iudex in conſcientia ſeruare, & exequi tenetur.

Per ſe autē loquendo, hæc exceptio tantā vim habet, vt ſi actor fateatur in ſe fuiſſe excōmuni- 6

cationis

cationis ſententiam latam: nullam tamen illam fuiſſe, vel iniuſtam reſpondeat, id ſatis non ſit vt ſtatim ad progrediendum in actione ſua admittatur, donec nullitatem excommunicationis ſufficienter oſtendat. Ita enim ſtatuitur in cap. 2. de Sent. excommunic. in 6. in fine. In quo textu duo ſimul continentur, quæ videtur inter ſe pugnantia: vnum eſt huiuſmodi actorem pendente probationis articulo in iudicijs vitandum eſſe, aliud eſt extra iudicium in officijs, poſtulationibus, & electionibus, & alijs legitimis actibus non eſſe vitandum: Cur enim potiùs in illis, quàm in his vitandus eſt? nam, ſi verum eſt, & notum excommunicationem fuiſſe nullam, in vtriſque actibus vitandus non eſt; & quandiu non conſtat fuiſſe validam, ſicut extra iudicium non eſt priuandus iure ſuo, ita nec in iudicio, donec de excommunicatione conuincatur. Nihilominùs tamen meritò id ſtatuitur, quia cum actor in iudicio ſit veluti aggreſſor, oportet vt priùs oſtendat ſe non eſſe impeditum per iura ad agendum contra alium, qui ei exceptionem excommunicationis objicit: quod ſecus eſt in alijs actionibus extraiudicialibus, vbi non agit contra alium, ſed iure ſuo vtitur.

Aſſertio Secunda.

7 Quæ ab excõmunicato nõ repulſo in iudicio aguntur ſunt valida.

DICO Secundo. Ita eſt prohibitum excommunicato in iudicio agere, vt tamẽ ſi agat, & non repellatur, neque ei obiectio excommunicationis opponatur, valida ſint omnia, quæ in tali iudicio acta fuerint. Ita colligitur apertè ex cap. primo de Exceptionibus in 6. ibi, *Sed ſi poſt rem iudicatam talis exceptio proponatur executionẽ impediet: ſed ſententia, quæ præceſſit, non minus robur debitum obtinebit*, ſcilicèt, quàm ſi tempore litis, & latæ ſententiæ excommunicatus nõ fuiſſet: hic enim eſt ſimplex ſenſus vt Gloſſa, & interpretes etiam exponunt: ergo non obſtante excommunicatione acta in iudicio valida ſunt. Non deſunt verò, qui putẽt illud eſſe ius nouum nam ex iure antiquo talia acta inualida erant, vt ibi notat Gloſſa verb. *Duraturis*, & in cap. *Exceptionem*, de Except. vbi hæc videtur eſſe communis ſententia. Sed nec exiſtimo eſſe ſatis fundatam: nec noſtra refert: ſatis eſt enim quod de facto illa ſic acta valida ſunt. Quod verũ eſt etiãſi excommunicatio aliàs publica ſit, vt notauit Abbas in c. *Intelleximus*, de Iudicijs, quia notitia, vel fama excommunicationis non reddit perſonam magis inhabilem. Ratio denique eſt, quia quanuis actor ex generali ratione priuationis communicationis humanæ à iudicio repellatur, nullum tamen eſt ſpeciale ius, quod irritet omnia quæ fiunt ad petitionem excommunicati quandiu illi excommunicatio non objicitur. Neque ex parte actoris interuenit priuatio iuriſdictionis, quæ in iudice inuenitur, vt ob eã cauſam acta illa nulla cenſenda ſint: ergo nulla eſt ſufficiens ratio ob quam huiuſmodi acta cenſeri poſſint irrita. Quæ ratio pro ſimilibus quæſtionibus aduertenda eſt, & applicanda; & in propoſito probat, non ſolum in cauſis ciuilibus, ſed etiam in Eccleſiaſticis, excommunicationem actoris non reddere irrita ea quæ in iudicio aguntur, quia de neutro iudicio id ſtatutum inuenitur.

Etiãſi excõmunicatio ſit publica.

8 Dices, Citatio facta ad petitionem excommunicati notorij valida non eſt, quandoquidem nõ A obligat alium ad comparendum: quia hoc eſſet obligare illum ad communicandum cum excõmunicato, quod repugnat: ergo eadem ratione reliquæ actiones nullæ ſunt: quia non eſt maior ratio de cæteris, quàm de illa prima, quæ eſt veluti fundamentum aliarum. Reſpondetur eam actionem eſſe inualidam, quantum ad abſolutam vim obligandi, vt argumentum probat: nõ tamen ſimpliciter: quia, ſi reus ſic citatus comparere velit, illa citatio ſufficiet ad cauſam proſequendam, donec objiciatur exceptio. Quod ſi reus ſic citatus nolit comparere, ſaltem obligabitur cauſam reddere ſuo ſuperiori, excommunicationem objiciendo. Atque hoc fere modo reliquas omnes actiones validas dicimus: ſemper enim relinquunt liberam facultatem objiciendi prædictam exceptionem, tamen ſi illa nõ interponitur, illæ validæ manent, ſuſpenduntur verò ſtatim ac talis obiectio ſit. B Adeo vt, licet fiat poſt ſententiam latam, executio ſuſpendenda ſit, iuxta dictum caput primum de Exceptionibus in ſexto. Obtenta autem abſolutione tollitur ſuſpẽſio, vt poſſit in lite, vel executione progredi ab eo puncto in quo interrupta fuerat.

9 Non peccat mortaliter ex cõmunicatus ius ſuum in iudicio petens.

Ex his autem poteſt inferri nõ eſſe peccatum mortale per ſe loquendo, & ex vi ſolius excommunicationis, ſi excommunicatus ius ſuum petat in iudicio, illudque proſequatur donec per exceptionẽ excommunicationis iuridicè repellatur. Dico autem, *per ſe loquendo*: quia ſi interueniat iniuſtitia ex parte cauſæ, quæ proponitur, vel dolus, & fraus in repellenda exceptione, vel quippiam ſimile, ex eo capite eſſe poterit peccatum mortale. At verò, ſi quis petat rem iuſtam, & alioqui ſibi debitam; & bona fide procedat, & abſque contemptu Eccleſiaſticæ cenſuræ, ſolum C veluti ex humana fragilitate ob rem ſuam recuperandam, non videtur eſſe mortale crimẽ. Et quoad hoc eſt probabilis ſententia Caietani ſuperius citata, quæ maximè procedet, ſi cauſa litis non ſit admodum grauis, nec diuturna, ita vt ſine continua, vel magna communicatione agi poſſit. Deinde, ſi aliquæ rationes, ſeu cauſæ graues intercedant, quæ tales interdum eſſe poſſunt, vt non ſolùm ſine graui culpa, verum etiam ſine culpa, & poſſit agere excommunicatus, & ipſe iudex poſſit, & debeat illum admittere, præſertim ſecularis, qui poteſtatem non habet ad abſoluẽdum illum, etiam ad illum actum. Huiuſmodi autem cauſa erit, ſi magnum præiudiciũ, & periculum grauis damni immineat actori ex dilatione, & mora, ſi priùs ei procuranda ſit abſolutio quàm in iudicio audiatur, vt ſi moraliter timeatur fuga debitoris, niſi à iudice capiatur, D vel ſi aliquod animæ periculum timet, niſi per iudicem ei ſubueniatur. Nam in huiuſmodi euentibus non tam poteſt dici agere, quàm ſe defendere, & tueri, & ad hoc iudicis officium implorare: quod ſemper ei licet, vt in citatis iuribus dicitur. Item, quia ob vitandum graue damnum licitum eſt excommunicato communicare cum alijs, & alijs cum ipſo, quando eſt periculum in mora, ſi expectetur abſolutio: ergo eodem titulo licebit tali excommunicato agere, & iudici illum admittere. Quod etiam Abbas, & alij Canoniſtæ concedunt in dicto capit. *Cùm inter*, de Exceptionibus, & in alijs locis ſuprà citatis.

SECT.

Digitized by Google

SECTIO IIII.

Vtrùm Excommunicatus poſſit ad iudicium cogi vt reus.

1 PRINCIPIO dicendum eſt, excõmunicatum poſſe compelli in iudicio eſſe tanquam reum, non ſolùm in cauſa ipſius excõmunicationis, quod per ſe notum eſt, ſed etiam in quacũque alia, in qua fuerit prouocatus, ſeu poſtulatus. Hæc eſt communis, & certa ſententia, & apertè traditur in c. *Intelleximus*, de iudicijs, vbi & ratio redditur, quia excommunicatus nõ debet commodum ex ſua contumacia reportare: magnum autem eſſet illi commodum, ſi vel pro debito, vel pro crimine conueniri non poſſet, & ad comparendum compelli. Ex qua abſo-
B luta deciſione, & ratione eius colligere licet, teneri excommunicatum reum, poſſeque compelli ad præſtandum in iudicio ea omnia, quæ cogi poſſet efficere, ſi excommunicatus non eſſet, vt verbi gratia, reſpondere, parere, &c. Patet, quia ſi aliqua in re excuſari poſſet propter excommunicationem, quantum ad id commodum reportaret: at nulla in re ſentire debet commodum ex contumacia, & excommunicatione. Item, quia qui ad principale obligatur, etiam ad ea quę neceſſariò ſunt illi coniuncta, & ad quæ præcipuè ordinatur, conſequenter obligandus eſt: ſed cõparere in iudicio non eſt niſi propter actiones, quæ inde conſequuntur, & quæ ſunt veluti neceſſariò concomitantes huiuſmodi citationem, quia aliàs fruſtranea eſſet, & inutilis: ergo.

2
Reo excõmunicato, quę ſ iudicio liceat.

Hinc verò vlteriùs ſequitur, vt etiam ipſi ex-
C communicato licita ſint in tali iudicio omnia illa, quæ cuilibet reo agere licet ad ſui defenſionem, & conſequenter quòd ad omnia ea præſtãda admitti debeat, vt verbi gratia, ad objiciẽdas exceptiones, vel contra ipſum actorem, vt eius petitionem iniuſtam eſſe concludat, vel contra ipſum iudicem, ſi eum ſuſpectum habeat, aut cõtra teſtes &c. Ratio eſt, tum quia ius defenſionis eſt tam intrinſecum, & naturale, vt nemini denegetur, tum etiam quia naturalis æquitas hoc poſtulat: nam ſi cogeretur comparere excommunicatus tanquam reus, & non poſſet ſe defendere, id nihil aliud eſſet, quàm vt condemnaretur, eum iudici tradere, & conſequenter infinitis calumnijs, & iniurijs illum exponere; quod eſſet contra rationem, & æquitatem.

3
Appellare poteſt.

Atque ob eandem rationem conceditur huiuſmodi excommunicato reo, vt appellare poſſit
D à quacunque ſententia contra ſe lata: nam etiam appellatio habet rationẽ iuſtæ defenſionis. Quæ omnia expreſsè traduntur in capitulo, *Cùm inter*, & capitulo *vltimo* de Except. & facit etiam cap. *Reuera*, tertio, quæſtione nona, cum alijs, quę ibi Gloſſa, & Doctores afferunt, qui hæc latiùs proſequuntur & declarant. Nobis ſolùm aduertendum eſt, hæc omnia intelligenda eſſe extra cauſam ipſiuſmet excommunicationis: nam, ſi ſermo ſit de ſententia per quam excommunicatio fertur, ſi ab illa excommunicatus appellet, ſolùm vt ab iniuſta, ſeu iniquè lata, audiendus non eſt donec abſoluatur: quia per illam ſententiam verè ligatus manet in Eccleſiaſtico foro; et ideo cõtemnere Eccleſiaſticam cenſuram videtur, qui neglecta abſolutione, à tali ſententia appellat.

A At verò ſi ita prouocet à ſententia lata, vt eam nullam eſſe contendat, tunc admittendus eſt, vt ſupra diximus ex capit. *Per tuas*, de ſententia excommunicationis, & capit *Cùm contingat*, de officio delegatis.

Aliqua dubia proponuntur & enucleantur.

IAM verò quærere hic aliquis poteſt, an huiuſmodi excommunicatus reus per ſe ipſum admittendus ſit in iudicio ad reſpondendum, & ad omnia quæ inde conſequuntur, vèl ſolùm per alium ſeu per procuratorem. Item quæri poteſt, an ſit admittendus antequam abſoluatur, quando in poteſtate eius eſt priùs abſolui, neque eſt quod impediat. Item an aliquando poſſit reus citatus ſe excuſare, propter excom-
B municationem, maximè quando ob eandem cauſam opera ſeu petitione eiuſdem actoris excommunicatus eſt. Denique inquiri poteſt quid dicendum ſit, quando reus non cogitur ex neceſſitate comparere: poteſt tamen, & eſt illi commodum, an poſſit id agere, etiamſi excommunicatus ſit.

4
1. dubiũ.
2.
3.
4.

5
Debeatne excõmunicatus in iudicio cõuetus per ſe, vel p alium reſpõdere.

Ad primam interrogationem reſponderi videtur in dicto capitulo *Intelleximus*, de iudicijs, vbi dicitur *Debet per alium in iudicio reſpondere*. Ex quibus verbis conſtat primò excommunicatum poſſe per alium reſpondere, & conſequenter poſſe validè, & licitè procuratorem pro ſe conſtituere, & procuratorem ſimiliter poſſe pro illo cauſam agere: eumque defendere: nam hæc omnia ſeſe conſequuntur, & ſine illis, aut inutilis, aut irrationabilis eſſet illa conceſſio; nam, ſi non poſſet validè procurato-
C rem conſtituere quo modo poſſet per alium reſpondere? aut ſi non poſſet vterque licitè id præſtare, quod ad ipſum pertinet, qua ratione illa conceſſio honeſta, & iuſta eſſet? Probabile etiam eſt debere per alium, & non per ſe ipſum reſpondere, ita vt aliud non liceat; nam verbum *Debet*, hanc vim habet; obligatio autem reſpondendi per alium conſequenter facit, vt ſit illicitum reſpondere per ſe. Alioqui nihil operaretur illa particula *per alium* in textu illo poſita, & conſequenter inutilis fuiſſet illa additio. Et confirmatur, quia hoc modo ſufficienter prouidetur actori, & iudici, & reo, & aliunde euitatur communicatio cum excommunicato, quantum commodè poteſt; ergo ipſa cenſura obligat, vt hic modus ſeruetur. Atque ita ſentiunt Decius, & alij in dicto cap. *Intelleximus*, & in cap. vltimo de Exceptionibus cum Gloſſa in
D cap. *Paſtoralis*, de Iudicijs.

Decius.
Gloſſa.

6
Non eſt excõmunicat⁹ cogendus p aliũ cauſam agere.

Nihilominùs addendum eſt, excommunicatum, ſimpliciter loquendo, non eſſe cogendum per alium agere cauſam ſuam, ſed poſſe per ſe ipſum reſpondere, ſi velit. Et primò quidem, ſi neceſſitas aliqua vrgeat, id non cadit in dubium, vt dicti etiam auctores, & omnes infrà citandi fatentur, vt verbi gratia ſi non inueniatur idoneus procurator, cui reus audeat ſuum negotium committere; vel ſi adeo ſit pauper, vt non poſſit tot expenſas in iudicio facere. Sed & extra hos caſus abſolutè id tenet Gloſſa in dicto capitulo *Intelleximus*, dicens, *Non credo illum compellendum, quia forſitan non inuenit, qui ita fideliter tractet cauſam ſuam.* Quibus verbis inſinuare videtur, ſolum propter neceſſitatem,

Gloſſa.

Digitized by Google

ceſſitatem, non eſſe ſic cogendum; mens tamen eius eſt neceſſitatem hanc eſſe quaſi intrinſecam, & moralem, quia negotia humana fideliter, & accuratè non tractantur per alium ſolùm, & ideò cogendum reum non eſſe, ne poſſit per ſe ipſum reſpondere, aut ſe defendere. Maximè, quia ſæpè poteſt quis per ſe ipſum & non per alium reſpondere ita vt ſatisfaciat, & ſe defendat, vt experientia notum eſt. Vnde propter eandem rationem dicitur in capitulo ſecundo de Procuratoribus in grauibus cauſis neminem cogendum eſſe procuratorem conſtituere, niſi velit. Atque ita ſecuti ſunt hanc ſententiam Innocentius, Abbas, Hoſtienſis, & alij locis citatis.

7 Iuxta quorum opinionem cùm in dicto capitulo *Intelleximus*, dicitur, *Debet per alium*, ſubintelligi debet, ſaltem per alium; vel illud verbum *Debet*, refertur ad verbum *reſpondere*, id enim per ſe ac directè agebatur; & interrogatum fuerat in illo textu, interpoſitum autem eſt verbum illud *per alium*, ad inſinuandum modum ſufficientem; & fortaſſe etiam magis decentem, vt probat ratio ſuperiùs facta de euitanda communicatione quoad fieri poſſit; non tamen ſimpliciter neceſſarium; non enim omnia quæ obiter, & incidenter dicuntur, eiuſdem obligationis ſunt. Præſertim cùm in capitulo *Decernimus*, de Sententia excommunicationis in ſexto abſolutè dicatur, excommunicatum ab agendo, patrocinando, & teſtificando repellendum eſſe; de reſpondendo autem, aut ſeipſum defendendo nihil dicatur; cumque iura alia ſimpliciter concedant excommunicato reo, vt poſſit ſe defendere capit. *Cùm inter*, cap. vlt. de Exceptionibus & alijs ſuprà citatis. Propter quæ ſententia hæc mihi videtur practicè ſecura; quæ magis locum habebit, ſi iuxta dicenda ad ſecundam interrogationem limitetur.

Poſſitne excommunicatus in iudicio audiri ad ſuam defenſionem, ſi antea poteſt obtinere abſolutionem.

8 AD ſecundam interrogationem quidam dixerunt, excommunicatum reum non eſſe admittendum in iudicio etiam ad ſui defenſionem, ſi ipſe in mora ſit petendæ abſolutionis, vel donec abſoluatur, ſi poteſt. Ita refert Felinus in capitulo *Intelleximus*, numero decimo nono de Iudicijs. Nec videtur improbabilis ſententia, ſi in hunc modum explicetur, quòd in his, quæ ſpectant ad commodum actoris, & ſunt oneroſa reo, ſimpliciter cogi poteſt, etiamſi abſolui contemnat, quia non debet reportare commodum ex ſua iniquitate; imò propter illam poteſt magis compelli, & onerari; in ijs verò quæ ſpectant ad commodum & defenſionem eius, non admittatur donec abſoluatur, vel ſaltem à contumacia recedat, &, quod in ſe eſt, faciat, vt abſoluatur; quia illi neceſſarium non eſt ſe defendere in ſtatu pertinaci, & excommunicationis, cùm per illum ſtet, quominùs abſoluatur: ergo non eſt cur iura illi concedant defenſionem, & communicationem in eo ſtatu; ergo cùm concedunt excommunicato defenſionem, intelligunt, ſi illa indigeat in eo ſtatu, quaſi facta compoſitione, quòd illum deſerere non poſsit. Et ſanè (quidquid ſit

Quorundam opinio.

de exteriori foro) nulla apparet ſufficiens ratio, ob quam in conſcientia concedendum ſit excommunicato, vt licitè poſsit communicare cum alijs, etiam ad ſui defenſionem, cùm ſine periculo poſsit priùs excommunicatione liberari, & poſteà ſe defendere. Eſſetque minus rigoroſa hæc ſententia; ſi iuxta dicta in proximo ſuperiori puncto, diſtinctione vteremur, dicentes, excommunicatum ſaltem per ſe ipſum non admitti in iudicio ad ea, quæ ſibi ſunt commoda, niſi priùs à contumacia recedat, & abſoluatur, ſi non eſt periculum in mora, vel alia peculiaris ratio, quæ abſolutionem abſque culpa eius impediat, propter rationem factam; per procuratorem autem admitti poſſe, & debere iuxta capitulo. *Intelleximus*, quia tunc vitatur communicatio, qua ablata integrum manet naturale ius defenſionis eo modo, quo fieri poteſt.

9 Sed, quamuis hæc potuerint ab Eccleſia præcipi, ſi tamen ſpectemus ius ſcriptum, cui ſtandum eſt, non videtur neceſſarium hac in re ſcrupulos inijcere. Nam ius Canonicum abſolutè concedit excommunicato, vt ſe defendere poſsit in iudicio, capitulo, *Cùm inter*. cap. *Dilecti filij*, & capitulo vltimo de Exceptionibus, & non exigit vt priùs abſoluatur, aut, quod in ſe eſt, faciat: non eſt ergo cur nos ei hoc onus imponamus. Item licèt Eccleſia potuerit hoc rigore vti, noluit, fortaſſe quia erat res nimis acerba, & quia interdum non poteſt facilè iudicari an ſit periculum in mora, & an quis peccet, non prius procurando ſuam abſolutionem. Atque hoc maximè verum apparet, quando reus excommunicatus coram ſeculari iudice ſe defenſurus eſt, aut coram alio Eccleſiaſtico, qui excommunicationem non tulit, nec de ea poteſt cognoſcere: huiuſmodi enim iudices non poſſunt iuridicè cognoſcere, an talis excommunicatus ſit in mora petendæ abſolutionis, necne: ergo non poſſunt hoc titulo eum repellere à ſui defenſione. Quæ ratio ſaltem probat non poſſe pati repulſam in foro exteriori: rurſus cum ipſe poſsit licitè vti iure ſuo, quod ei decreta non auferunt, ſed potiùs ſimpliciter confirmant, etiam ad conſcientiæ forum id meritò extenditur.

Vera ſententia poſſe nō obtēta abſolutione ſe defendere.

Etiam in foro conſcientiæ.

10 At verò ſi eſſet idem iudex, qui excommunicationem tulit, & apud quem alia cauſa agitur, in qua excommunicatus vult ſe defendere, tunc ſicut poteſt ille iudex alijs modis ſeu pœnis, & grauaminibus impoſitis cogere huiuſmodi excommunicatum vt à pertinacia recedat, ita exiſtimo poſſe, nolle illum audire ad ſui defenſionem in alia cauſa, niſi priùs in altera Eccleſiæ ſatisfaciat. Quia hoc medium ad compellendum illum, non eſt per ſe malum, vt conſtat, neque eſt ſpeciali iure prohibitum: nullū enim aſsignari poteſt. Illa enim iura, quæ generatim concedunt excommunicato defenſionem, non tollunt iudici poteſtatem ad compellendum illum, per illud medium potiùs quàm per aliud: cùm ergo ſupponamus iudicem habere iuriſdictionem in vtraque cauſa, optimè poteſt vti illa onerando ſeu grauando illum in vna cauſa, vt in alia ad Eccleſiæ obedientiam illum trahat. Dico autem poſſe iudicem hoc facere, non tamen teneri, quia nullum inuenio ſufficiēs ius, quod illi hanc obligationem imponat per ſe loquendo.

Poteſt tamen iudex, qui excōmunicationē tulit, illū non audire donec à cōtumacia recedat.

Tertia

11 Tertia interrogatio erat, ſi contingat Petrum, verbi gratia, excõmunicari ad petitionem Pauli, quia non vult ei debitum ſoluere, aut reſtituere, & poſtea idem Paulus coram iudice ſeculari prouocet Petrum propter aliam cauſam, an poſſit tũc reus ſic prouocatus ſe excuſare, & comparere nolle, donec actor ab excommunicatione deſiſtat, eumq; abſolui permittat. Videtur enim non poſſe: nam ius abſolutè diſponit, vt huiuſmodi reus citatus reſpondere teneatur, & non limitat quod huiuſmodi reus excommunicatus ſit ad petitionem alterius, vel eiuſdem actoris: ergo nec nobis licet hanc limitationem addere in grauamen actoris non excommunicati, & leuamen rei excommunicati. Præſertim quia nulla apparet ſufficiens ratio, cur actor priuari debeat ſuo iure ad prouocandum reum coram alio iudice, eò quòd ipſum excommunicatum teneat. Reſpondent aliqui, hoc verum eſſe quando excommunicatio fuit iuſta, ſecus verò eſſe, ſi huiuſmodi reus excipiat ſe fuiſſe iniuſtè excommunicatum, & id probet: nam tunc aiunt non eſſe compellendum reſpondere ſuo actori, niſi prius abſoluatur, quia tunc ſe habet tanquam iniuſtè ſpoliatus, qui accuſare aut conuenire non poteſt, niſi priùs in ſuum ſtatum reſtituatur, iuxta capit. *Nullus*, 2. quæſt. 2. & cap. *Frequens*, de Reſtitutione ſpoliat. in ſex. & ita ſentiunt Gloſſa, & Doctores in cap. *Cum inter*, de Exceptione, Eſſetque indubitata ſententia, ſi huiuſmodi reus allegaret excommunicationem non ſolùm iniuſtam, ſed nullam fuiſſe, quanquam tunc non indigeret abſolutione, ſed declaratione. At quando proponit ſententiam fuiſſe iniuſtam, difficultatem habet illa ſententia, quia ſi id non probet, non poteſt propterea excuſari; ad probandum autem non videtur poſſe admitti, niſi priùs abſoluatur, iuxta cap. *Cùm contingat*, de Officio delegati, & cap. *Per tuas*, de Sententia excomm. Nihilominùs tamen ſententia illa communis valde probabilis eſt, nam quia reus excommunicatus per huiuſmodi exceptionem, & probationem, directè intendit cõſequi abſolutionem reſpectu ſui actoris, à quo poſt iniuriam factam conuenitur: ideo totum id habet rationem iuſtę defenſionis. In cap. autem *Cùm contingat*, & cap. *Per tuas*, ſermo eſt de illo qui directè agit contra excommunicatorem ſuum, & de excommunicatione tanquam de iniuſta ſententia conqueritur: tunc enim propter æſtimationem excommunicationis ne parui pendi videatur, & quia, licèt ſic excõmunicatus probet iniuſtitiam ſententiæ, nihilominùs abſolutione indiget, ideo meritò ab eo poſtulatur vt priùs abſoluatur. Quia tunc non habet rationem vllam cur priùs probare velit iniuſtitiam ſuę excommunicationis, nec per illam intendit citiùs, aut breuiùs abſolutionem obtinere, ſicut in priori caſu.

An reus excõ. ſe excuſare poſſit ad nõ cõparendum, propter excõ. ad inſtantiã actoris latam.

12 In quarta interrogatione communis doctrina Canoniſtarum eſt, ea omnia quæ hactenus diximus de reo, intelligenda eſſe de illo, quem neceſſarium appellant, id eſt qui per citationem ſpecialem, vel generalem in ius venire compellitur: non autem habere locum in reo voluntario, vt eſt ille, qui petit vt actor in iudicium ſuum proſequatur, vel qui exceptione m obijcit antequam conueniatur; ac in vniuerſum qui ob ſuum commodum in iudicium ſiſti vult, cum poſſit non reſpondere, quia non compellitur, nec vocatur; niſi ſub ea conditione, ſi voluerit, vel ſi ei commodum fuerit. Et ratio eſt, quia dictum cap. *Intelleximus*, loquitur de reo, qui in iudicio reſpondere compellendus eſt, quique grauamen, & onus ſentit cõparando in iudicio, non commodum: hic autem reus voluntarius nec ſimpliciter cogitur cõparere; ideo enim voluntarius dicitur; nec ob actoris, ſed ob ſuum commodum cõparet: ideo enim voluntate propria ſiſti in iudicio procurat, ergo, cùm in hoc negotio non conſulatur commodo, ſeu fauori ipſius excommunicati, deciſio illius cap. *Intelleximus*, non procedit in huiuſmodi reo volũtario, ſed ſolùm in coacto. Et confirmatur, nam huiuſmodi reus moraliter vim habet, & efficaciam actoris: nam ipſe promouet litem; & actorem ad agendum compellit, vt, verbi gratia, in caſu l. *Diffamare*, C. de Ingenuis manumiſſ. qui apud iudicem procurat, vt alius probet ſe eſſe ſeruum eius, quamuis poſtea in ea lite ſe gerat vt reus, tamen revera ipſe cæpit agendo contra alium, qui illum diffamabat, & ſe iactabat eſſe dominum eius: ergo merito huiuſmodi cõmunicatio, per modum rei voluntarij, excommunicato non conceditur. De qua re videri poſſunt plura apud Innocentium, Abbatem, & alios in dicto capit. *Intelleximus*, de Iudicijs, & in cap. *Cùm inter*, & cap. *Dilecti filij*, de Exception. ad noſtrum enim inſtitutum hæc ſufficiunt.

Hacten' dicta de reo neceſſario intelliguntur, non de voluntario.

Cap. Intelleximus, de Iudicijs.

SECTIO V.

Vtrum excommunicatus poſſit tabellionis munus exercere.

1 DICENDVM in primis eſt, tabellionem quandiu excommunicatus eſt, non poſſe licitè munus ſuũ exercere propter prohibitionem generalem, quam ex vi excommunicationis habet non communicandi cum alijs: conſtat enim non poſſe tale munus exerceri abſque humana communicatione. Et ob eandem rationem alij etiam non poſſunt huiuſmodi tabellione excommunicato vti ad inſtrumenta conficienda, cùm id non poſſint conſequi, niſi communicando cum illo. Quanta verò ſit grauitas huius culpæ ex dicendis conſtabit.

2 Statim enim occurrit dubitatio de alijs tractata, an tabellio ita ſit per excommunicationẽ excluſus ab vſu ſui muneris, vt ſi inſtrumenta aliqua conficiat, inualida ſint, neque eis fides, quæ inſtrumentis publicis debetur, adhibẽda ſit. Loquimur autem per ſe, & ex vi excommunicationis, quæ publica & nota ſit: nam, ſi ſit occulta, ex ſuperioribus iam conſtat generalis regula, acta ab excommunicato occulto ratione publici muneris valida eſſe, etiamſi facta à publico futura eſſent nulla: quia ob publicam vtilitatem ipſa Respublica, ſeu Eccleſia ſupplet illum defectum iuxta l. *Barbarius*, ff. de Offic. Prætor. De excommunicato ergo publico eſt ſententia communis Canoniſtarum, acta ab illo in officio tabellionis nulla eſſe. Imò generalius principium eorundem Doctorum eſt, acta ab excommunicato publico uirtute publici officij ipſo facto nulla eſſe. Ita docent in cap. *Ad probandum*, de Re iudi. & ex illo textu id colligunt, quamuis ibi ſolùm de iudice, imò & de Eccleſiaſtico iudice, vt ſuprà animaduerti, ſermo ſit: ipſi autem ad quodlibet publicum

An inſtrumẽtum à tabellione publicè excõicato factum, ſit validũ ſecundum antiquũ ius.

Opinio negans.

A publicum officium id extendunt, quale eſſe tabellionis officium manifeſtum eſt: ergo acta ab excommunicato ex vi huius muneris nulla erunt. Secundò, & principaliter hoc probant ex cap. *Nullus*, 2. quæſt. 3. vbi ſic habet Stephanus Papa: *Nullus anathematizatorum ſuſcipiatur, nec à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur, vel conſcribuntur*: ergo inſtrumenta ab excommunicato conſcripta non faciunt fidem, vt eis credi debeat; ergo ſunt inualida: nam valor eorum in hoc ſolùm conſiſtit, quòd eis omnino credendum ſit. Atque ita intelligit textum illum Turrecremata, ibi cum alijs.

Turrecre.

3 Præcedēs opinio reijcitur. Cap. Ad probandum, exponitur.

Vtrumque verò fundamentum difficultatem habet: primum quidem habet totam illam, quã ſuprà de Iudice tetigimus, quæ hic magna eſt, tum quia cap. *Ad probandum*, de Iudice in terminis loquitur: & ideò maiori probabilitate extendi poteſt ad Iudicem ſecularem, quàm ad B tabellionem, vel ad quodlibet aliud miniſterium: tum etiam quia iudex habet iuriſdictionem, per cuius ſubtractionem, vel ſuſpenſionem actus eius irriti efficiuntur: at tabellio iuriſdictionem non habet, vt per ſe notum videtur, & fusè tractat Abbas in cap. *Sicut te*, ne Clerici, vel Monachi, num. 12. & ſequentibus: non eſt ergo ſimilis vtriuſque ratio. Rurſus dictum cap. *Nullus*, non videtur ſatis probare à tabellione excommunicato nulla eſſe: quia ibi non eſt ſermo in ſpecie de tabellione, ſed generatim dicitur, *vt non credantur quæ ab excommunicato dicuntur, aut conſcribuntur*: quod & ad accuſatorem, & ad teſtem, & ad quamlibet aliam perſonam, tam in iudicio, quàm extra iudicium dirigi poteſt: & ita Turrecremata ibi verba illius textus tam ad accuſatorem, quàm ad teſtem accommodat, referens alios. At verò neque accuſatio, neque teſti- C monium verbo, vel ſcripto datum ab excommunicato, eſt ipſo iure nullum, niſi repellatur: ergo nec tabellionis miniſterium. Quod ergo in eo textu dicitur, *non credantur*, prohibitio quædam eſt, ſicut ibidem dicitur, *non ſuſcipiantur*: vel ſicut alij actus communicationis cum excommunicato prohibentur, ex vi tamen huius ſimplicis prohibitionis non irritantur: ergo idem erit in præſenti.

Cap. nullus, explicatur.

4 Dices, hoc ipſo quòd ſcripturæ factæ ab excōmunicato credi prohibētur, neceſſe eſt, vt ſuum valorem amittant, & conſequenter nullæ, & irritæ fiant; quia totus valor talium ſcripturarũ eſt, vt eis ſit adhibenda fides, imò non ſolùm vt poſſit, ſed etiam vt debeat adhiberi. Si ergo illis poteſt fides denegari, vel potiùs deneganda eſt, fit neceſſariò vt inualida ſint, & nullius momenti D in ſuo ordine. Reſpondetur, huiuſmodi ſcripta ab excommunicato credenda non eſſe, vel antecedenter (vt ſic dicam) vel ſi ſola eius authoritate fiant. Dico autem antecedenter, quia admittẽdi non ſunt, vt talia ſcripta faciant. Dico etiam, *ſi ſola eius authoritate fiant*, quia ſi tabellio apud eos, qui illius excommunicationem ignorant, per dolum, & fraudem ad ſcripturam faciẽdam ſe ingerat; tunc ſatis veriſimile eſt ſcripturam illam inefficacem, & inutilem eſſe propter rationem ex illo textu ſumptam, *quòd vnuſquiſque poteſt, vel potiùs debet ei non adhibere fidem*. At verò ſi partes ipſæ vel ob neceſſitatem, & cauſam rationabilem, vel certè quia graue non exiſtimant participare in hoc cum excommunicato, illum admittant ad ſcripturam publicam faciendam, A iam tunc ſiue licitè, ſiue illicitè antecedenter dici poſſunt credere excommunicato illum admittendo, vt fide dignum ad ſcripturam faciendam, & quoad hoc iam violarunt, vel non ſeruarunt legem latam in dicto cap. *Nullus*. Vnde videtur vlterius conſequi, poſteà non poſſe illam ſcripturam reijcere ut inualidam, uel inſufficientẽ: quia iam ceſſerunt iuri ſuo; & *quod ſemel placuit, ampliùs diſplicere non poteſt*, ut dicitur in regula 21. iuris, in 6. Sic ergo acta à tabellione publicè excommunicato, ſi fiant ex conſenſu partium non ignorantium eius excommunicationem, uidentur eſſe rata, & ualida, ita ut & ad inducendam obligationem, & ad fidem faciendam ſufficiant. Et ad hoc confirmandum ualere poſſunt, quæ de Tabellione tractat Panormitanus in dicto cap. *Sicut te*, dicens, aliquando eſſe ualidum inſtrumentum eius ex conſenſu partium factum, B quod aliàs non eſſet: quia eſt ueluti actus iuriſdictionis uoluntariæ, quæ extra territorium operatur ex conſenſu partium.

Vt tabellionis ſcriptura ſit valida, debet cōtrahētes cōſētire ſcientes excōicationem.

Hæc ergo opinio in foro conſcientiæ mihi uidetur uera, nimirum quòd ſcriptura ab excommunicato facta inter aliquos ex cōſenſu eorum obligationem in conſcientia inducat; uel ſi ſit teſtamentum, ualida ſit inſtitutio hæredis in eo facta quoad forum conſcientiæ; quia nullum uideo ius irritans, unde oppoſitum ſufficiẽter probetur: & alioqui rationes factæ pro materia morali uidentur efficaces. De foro autem exteriori, an in illo poſſint, uel debeant tales ſcripturæ admitti, id proprijs authoribus remitto. Credo tamen, conſuetudinem eſſe ſeruandam: quoad hoc communem Canoniſtarum ſententiam, & illud principium generale, quòd acta à publico excommunicato ratione publici muneris ſunt C ipſo iure nulla, ſatis eſſe uſu recepta: ideoque ab eis diſcedendum non eſſe in foro exteriori. Et ideò ſimpliciter dici poſſunt huiuſmodi acta à Tabellione excommunicato eſſe nulla: nam ualor eorum maximè in ordine ad illud forum attenditur; & ualor ille, quem habere poſſunt in ordine ad conſcientiam, magis oriri uidetur ex naturali obligatione, quam habent contrahentes, aut litigantes ad ueritatem, ſeu fidelitatem ſeruandam, quacunque ratione ſatis de illa conſtet; aut ex alio ſimili naturali principio. 5

5 Opinio affirm. ꝑfertur in foro cōſcientię.

Quid de foro exteriori.

Vnde etiam obiter colligo, regulariter loquendo, grauiter peccare excommunicatum munus tabellionis exercendo: quia res eſt ſatis grauis, cùm ſit actio publici muneris, & officij, præterquam quòd ſequi poſſunt multa incommoda, & lites ex huiuſmodi abuſu. 6

D Hic uerò neceſſe eſt in particulari exponere, an circa hoc aliquid innouatum ſit per Extrauagantem, *Ad euitanda*, in alijs excommunicationibus præter eam, quæ incurritur ob Clerici percuſſionem, ſi publicæ ſint, non tamen nominatim pronunciatæ. Et in primis certum eſt, tabellionem ſic excommunicatum, quantum eſt ex ſe, non poſſe licitè ſuum munus exercere, propter generalem rationem ſuprà datam, quòd nullum priuilegium illi conceſſum eſt. De alijs uerò, qui opera huiuſmodi tabellionis uti uolunt, certum eſt eos non peccare in hac participatione, quia eis prohibita non eſt. Quò fit, ut ſi ratione illorum tabellio id faciat; uel quia ex officio tenetur; uel propter aliquam ſufficientem neceſſitatem, aut commoditatem eorum, 7

7 Sitne aliqd circa tabellionis munus īnouatum per Extrauagā. Ad euitanda.

etiam,

etiam ipſe nihil in eo actu, & communicatione peccet;at ſi abſque vlla neceſſitate,vel ratione ab alijs inducatur, & ipſe peccat exercendo, & alij ad malum inducendo.

8 *Acta à nô denũciato tabellione in vtroque foro ſunt valida.*

Nihilominùs verò addo, acta ab huiuſmodi excommunicato valida nunc eſſe tam in foro interiori,quàm exteriori. Probatur,tum quia ille in ordine ad hoc vitandus ſit, perinde ſe habet,ac ſi eſſet occultus:tum etiam quia, vt paulò antea dicebam, hoc munus tabellionis comparatur vſui iuriſdictionis voluntariæ; ſed dictum eſt ſuprà, huiuſmodi excommunicatum non eſſe priuatum iuriſdictione voluntaria: & ideò acta ab illo ex tali iuriſdictione valida eſſe: ergo idem dicendum erit de actis ab huiuſmodi tabellione. Opinor tamen, neceſſarium eſſe,vt partes, ſeu illi, ad quos pertinet talis vſus, vel quorum voluntate, & conſenſu ſcriptura fit, voluntariè, & non ex ignorantia excommunicatum ad tale miniſterium admiſerint: tunc enim optimè procedunt rationes factæ. At verò ſi ex ignorantia id fecerint, cùm nunquam voluerint excommunicato communicare, neq; ad hoc obligentur per dictam Extrauagantem, vt ſæpe dixi, liberũ eis erit in exteriori foro iure antiquo vti, nullamque fidem illis ſcriptis præſtare. Quanquam etiam poſſint, ſi velint, ea acceptare, ſicut eis liberum eſt, cum tali excommunicato communicare: & tunc iam ſolida manebunt, & firma, nec poterunt amplius eas repudiare: quia iam perinde ſe habent, ac ſi à principio ex certa ſcientia,& voluntate facta fuiſſent.

Modò partes ſcientes excõicationẽ voluntariè illũ admiſerint.

9 *An qui excõicatus tabelliõis munus ſuſcepit, poſteà acta valida faciat.*

Vltimò tandem circa hunc tabellionem inquiri poteſt, an ſi excõmunicatus exiſtens tabellio factus eſt,acta ab illo poſteà valeãt. Quidam enim Canoniſtę negant eſſe valida,non ſolùm ſi durante excõmunicatione, ſed etiam ſi poſt abſolutionem illa efficiat:quia putant,cum non eſſe tabellionem; ſed eius muneris collationem à principio nullam fuiſſe, tanquam ordinatam ad actum tali excommunicato prohibitum, iuxta regulam cap. *Si celebrat*, de Clerico excommun. miniſtr. Hanc uerò ſententiam falſam eſſe opinor, & collationem illius muneris peccaminoſam quidem fuiſſe, & ad ſummum irritandam, non tamen ipſo facto irritam: quia ex cap. *Si celebrat*, non plus probatur, neque aliunde probari poteſt. Quapropter quandiu ille priuatus non fuerit illo munere ſic recepto, acta ab illo ratione talis muneris valida erunt, ſi poſt abſolutionem fiant: ſi uerò durante excommunicatione, ſeruanda erunt ea, quæ de tabellione excommunicato generatim diximus.

SECTIO VI.

Vtrùm excommunicatus ad teſtimonium ferendum admitti poſſit, aut debeat.

1 *Regula generalis.*

IN hac re eſt certa, & communis regula, non poſſe excommunicatum licitè teſtimonium ferre, nec ab alijs admitti: ex illo generali principio, quòd omnis communicatio prohibita eſt excommunicato, & cum excommunicato: hæc autem actio humana communicatio eſt, ut per ſe patet. Eſt ergo talis communicatio prohibita, & ideò in ſpecie etiam prohibetur in capit. *Decernimus*, de Sentent. excommunication. in 6. ubi etiam dicitur, Iudices ſeculares per cenſuram compellendos eſſe,ut excommunicatos in teſtes non admittant: tenentur ergo ipſi ex officio eos repellere,etiamſi partes nihil obijciant, uel eos uoluntariè admittant. Vnde in cap. *Veniens*,2. de Teſtib. in fi. ut quidam,qui excõicati eſſe dicebantur,poſſent teſtimonium ferre,ait Pontifex: *Volumus, vt ad cautelam abſoluatis eoſdem, vt vocati ad teſtimonium liberè valeant pro vtraque parte teſtari.*

Cap. Decernim' de Sent. excom.

Cap. Veniens. 2. de teſtibus.

2 *In cauſa fidei poſſunt admitti excõicati teſtes.*

Cap. In fidei, de Hæret.

Solùm ab hac generali regula excipitur cauſa fidei: nam in fauorem eius admittuntur teſtes etiam excommunicati ad probandum contra *hæreticos, fautores, receptatores, & defenſores eorum*, ut habetur in cap. *In fidei*, de Hæreticis,in 6.ubi Gloſſa hoc limitat,ut ſolùm habeat locum,quãdo in illa cauſa uia inquiſitionis proceditur: qa in principio illius textus dicitur, *in negotio inquiſitionis hæreticæ prauitatis*. Sed ſine dubio eſt falſa interpretatio: quia iuxta uſum, & appropriationem nominis *negotium inquiſitionis*, dicitur quælibet cauſa, quæ ab Inquiſitoribus fidei ratione ſui muneris tractatur, ſiue uia inquiſitionis ſtrictè ſumptæ, ſiue accuſationis, & denunciationis in ea procedatur. Licèt enim Inquiſitorum nomen ad illos Iudices ſignificandos peculiariter accommodatum eſt, fortaſſe quia illo procedendi modo præcipuè utuntur ad ueritatem indagandam: nihilominùs totum eorum officium, uel negotium inquiſitionis appellatur. Igitur in toto illo, quatenùs cauſa fidei in eo agitur, admitti debet excommunicati teſtimonium, quacunque ratione in cauſa procedatur, cum moderatione tamen, & circunſtantijs, quæ in eodem textu clarè ſatis proponuntur. Extra hunc uerò caſum nunquam poteſt excommunicatus in teſtem admitti in iudicio: quia generalis prohibitio communicationis, & ſpecialis de non admittendis teſtibus, uniuerſalis eſt in dicto cap. *Decernimus*, & in iure nulla alia exceptio inuenitur.

3 *Quõ data regula procedat in teſte excõicato ſecundum antiquũ ius.*

Statim uerò occurrit interrogatio,de quo excommunicato hoc intelligendum ſit, occultòne, an publico tam ſecundùm ius antiquum, quàm ſecundùm nouum Extrauagantis *Ad euitanda*. Et quidem ſecundùm antiquum ius ſuprà dicta regula maximè procedit de excommunicato publico; quia ille publicè uitandus erat, iuxta cap. *Cùm non ab homine*, de Sententia excommunicationis: & ita de illo maximè loquũtur iura, ut patet à ſimili ex cap. *Ad probandum*, de Re iudicata, & cap. 1. de Except. in 6. De occulto autem excommunicato uideri poteſt è cõtrario dicendum, cum non fuiſſe repellendum à teſtificando; quia occultus excommunicatus occultè uitandus erat,non publicè,iuxta dictum cap. *Cùm non ab homine*: at ſi à teſtificando repelleretur,publicè uitaretur: ergo non erat repellendus. Dicendum uerò eſt,aliquid dici occultum: quia non eſt notorium omnibus, aut pluribus, ſeu communiter,quamuis ſit probabile in iudicio per duos,uel tres teſtes: ſtrictiùs uerò eſſe occultum, quod nec ſufficienter probari in iudicio poteſt. Si ergo excommunicatus hoc poſteriori modo occultiſſimus ſit, clarum eſt non poſſe in iudicio repelli: quia quamuis illi obijciatur excommunicationis exceptio, ſi non ſufficienter probetur, uitari non poteſt: at uerò ſi exceptio excommunicationis ſufficienter probetur per teſtes,quantumuis alioqui excommunicatio ſit occulta, repellendus eſt: quia

talis excommunicatio eſt ſufficienter publica in illo foro, notorietate, vt inquiunt, iuris, licèt non facti; ergo in eodem foro vitandus eſt: ita enim cum proportione ſeruatur, quod in dicto iure ſtatuitur, vt publicus excommunicatus publicè vitetur.

4 Quo locũ hẽat regula ſecundũ ius Extrauagã. ad euitãda.

Vnde cum proportione nunc loquendo poſt Extrauagãtem, *Ad euitanda*, clarum eſt, excommunicatum nominatim repellendum eſſe; non denunciatum autem poſſe quidem repelli, ex conſenſu tamen partium, & Iudicis admitti poſſe, quantumuis publicus ſit, excepto ſolo percuſſore Clerici. Fundamentum eſt, quia huiuſmodi excommunicatus non eſt neceſſariò vitãdus: vnuſquiſque autem vitare eum poteſt, ſi velit: ergo Iudex poteſt nunc vitare huiuſmodi excommunicatum; licet denunciatus non ſit: ergo poteſt illum non admittere in teſtem, ſi ſufficienter probetur excommunicatus, etiamſi fortaſſe ab eo, contra quem producitur, non excipiatur: & è conuerſo, ſi is, contra quem producitur, repugnet, non poterit Iudex illum admittere: quia ille habet ius ad repellendum illum, ne ſecum cõmunicet. Vnde non ſatis eſt, quòd actor ipſe non teneatur hunc excommunicatum vitare, quia non poteſt cogere reum ad communicandum cum illo, nec poteſt vti priuilegio Extrauagantis, *Ad euitanda*, in præiudicium alterius. Si autem & Iudex velit illum in teſtem acceptare, & is contra quem producitur, non repugnet, licitè poſſunt id facere, quia non ſunt prohibiti ob dictam Extrauagantem, *Ad euitanda*. Non tamen propterea ſtatim licitum erit ipſi teſti excommunicato ferre teſtimonium, cum ei non ſit ablata prohibitio non communicandi cum alijs. Si tamen id faceret inductus, ſeu rogatus ab authore, & ob grauem neceſſitatem, quia deſunt alij teſtes; & res, de qua agitur, eſt alicuius momenti, excuſari poterit à peccato.

5 An admiſſo ex cõicato vitando ad teſtificãdum, eius teſtimoniũ valeat.

Sed quid ſi excommunicatus vitandus de facto admittatur in teſtem, nunquid eius teſtimonium valebit? In hoc dubio poſſent rationes dubitandi pro vtraque parte proponi: ſed quia in ſuperiori puncto tactę ſunt, & inde facilè ſumi poſſunt, breuiter dicendum cenſeo. Si talis teſtis ex conſenſu vtriuſque partis admittatur, Iudice nõ repugnante, validum eſſe eius teſtimonium; ſi verò admittatur repugnante eo, contra quem producitur, inualidum eſſe, nullumq; effectum habere poſſe. Ratio prioris partis eſt, quia licèt ius præcipiat repelli teſtimonium excommunicati, nõ tamen irritat omnino eius teſtimoniũ; nec ſunt in iure aliqua verba, quibus hoc ſatis ſignificetur: ergo ſi aliunde partes in eo conſentiant, non eſt vnde fiat irritum teſtimoniũ eius. Et confirmatur, quia non magis repellitur à iudicio teſtis, quàm actor, vt patet ex dicto cap. *Decernimus*, de Sentent. excommunic. in 6. iuncto cap. 1. de Except. eodem libro. Sed acta in iudicio, vbi excommunicatus eſt actor, valida ſunt, ſi non repellatur, vt ſuprà oſtenſum eſt ex dicto cap. 1. ergo & teſtimonium excommunicati validum erit. Ratio verò alterius partis eſt, quia ex parte Iudicis, voluntas eſt neceſſaria, cùm eius authoritate teſtimonium ſuſcipiendum ſit. Ex parte verò eius, contra quem teſtis producitur, etiam eſt neceſſarius conſenſus, cùm in poteſtate eius ſit nõ communicare illi, nec fidem adhibere; ſed ei exceptionem obijcere, quam ſi obijciat, grauis ei fiet iniuria, ſi talis teſtis admittatur. Si verò non obijciat, hoc ipſo tacitè cõſentit.

6 Quid ſi reus teſtimoniũ excõicati ob ignorãtiã admittat

Solùm poſſet dubitari, an ſi contingat omittere exceptionem huiuſmodi propter ſolã ignorantiam; tunc tale teſtimonium validum cenſendum ſit: dici enim non poteſt, quis tunc voluntariè conſentire: & ideò non videtur ille conſenſus ad valorem teſtimonij ſufficere. Nihilominùs cenſeo, idem in hoc dicendum eſſe de teſte, quod de actore, propter rationem ſuprà factam. Si ergo ſententia iam lata eſt, rata manebit, nec ſuſpendetur executio propter hanc ſolam cauſam: quia quoad hoc non eſt eadem ratio in teſte, quæ in actore: nam actor ſemper agit, & petit executionem: teſtis verò iam non ampliùs operatur. Si verò ſententia nondum lata eſt, vel adhuc eſt locus appellationi, tunc proponi poteſt obiectio excommunicationis, quandocunque in notitiam deuenerit: & ita irritum fiet teſtimonium priùs latum, niſi ſubſecuta abſolutione iterum ratificetur.

Poſſitne excommunicatus teſtimonium ferre in ſcripturis extraiudicialibus.

ATque ex his intelligere vnuſquiſque poteſt, quid dicendum ſit de excommunicato, ſi in contractibus, vel teſtamentis, aut alijs ſcripturis efficiendis extra iudicium in teſtem adducatur. Dicendum eſt enim in primis, afferri quidem in teſtem non debere, quia excommunicatus tam in iudicialibus, quàm in extraiudicialibus vitandus eſt, *& à legitimis actibus remouendus*, vt dicitur in cap. *Licet*, de Sententia excommunicat. in 6. Solùm obijci poteſt lex *Quoniam*, C. de Hæretic. vbi dicitur, hæreticis (quibuſdam exceptis, qui ibi numerantur) tantummodo iudicialia teſtimonia contra orthodoxos eſſe prohibita, *non verò teſtamentaria teſtimonia, & quæ in vltimis eulogijs, & contractibus conſiſtunt*. Reſpondeo, primùm ibi non agi de hæretico, vt excommunicatus eſt, ſed vt hæreticus eſt, neque ibi agi de pœna iure Canonico impoſita; ſed ibi iure ciuili imponi pœnam illam cum illa limitatione, & moderatione, quæ ex parte in iure Canonico inſerta eſt in cap. *Si hæreticus*, 2. quæſtio. 7. ſcilicet quoad hoc, vt hæreticus contra hæreticum in teſtem admittatur, non verò contra orthodoxum. Bene autem ibi Gloſſa aduertit, legem illam derogatam eſſe per ius Canonicum, quo hæretici excommunicati ſunt: quod etiam notat Gloſſa in l. *Qui teſtamentum*, §. *Eum qui*, ff. de Teſtament. & latè Additio ad Abbatem in cap. *Veniens*, 2. de Teſtibus, num. 18. litt. B.

Lex quoniam, de Hæretic. exponit.

Gloſſa.

Additio ad Abb.

8

Igitur regula conſtituta de excommunicato, quòd in iudicio teſtis eſſe non debeat in contractibus, & teſtamentis, & quibuſlibet inſtrumentis publicis locum habet. Et eadem proportione applicanda eſt ad excommunicatum nominatum, ſeu vitandum, & ad non vitandum, ſeu occultum. Item eadem ratione eſt intelligenda quoad prohibitionem actionis tantùm: nam quoad valorem, ſicut ex conſenſu partium validum eſt teſtimonium excommunicati in iudicio, ita & in contractibus, vt docuit Innocentius in cap. 1. de Except. in 6. & alij plures, quos refert Vgolinus tab. 2. de excomm. cap. 17. in §. 1. *Qui*, §. 2. oppoſitum de teſtamento cum multis doceat: quod certè nullo ſpeciali iure probatur. Et ratio, quæ adducitur, contrarium probat, nimirum

Teſtimonium excõicati in cõtractibus ex cõſenſu partium nõ eſt irritum.

Innocẽt. *Vgolin.*

Digitized by Google

Mirum quia qui in iudicio teſtis eſſe non poteſt, neque in teſtamento poteſt, vt ſumitur ex l. *Qui teſtamento*, §. *Eum qui*, ff. de Teſtament. ſed excommunicatus ſi in iudicio non repellatur, teſtis eſſe poteſt validè, quamuis non licitè: ergo idem erit in teſtamento. Vnde non video quo modo prædictus author ſibi conſtet: nam prius fatetur, tale teſtimonium admiſſum in iudicio validum eſſe; & poſteà id negat de teſtamento: quod non aliter confirmat, niſi quia de iudicio, & teſtamento eadem eſt ratio ex prædicta lege, ex qua nobis oppoſitum aperte inferri videtur, ſuppoſito dicto principio.

9

Quatuor modis põt cõtingere, excõicatũ in teſtẽ adduci.

Vt autem hoc, & tota hæc mareria magis intelligatur, aduertendum eſt; varijs temporibus accidere poſſe teſtem eſſe excõmunicatum. Primò, quando videt factum, de quo teſtimonium fert: ſecundò, quando producitur in teſtem: tertiò, quando iurat ſe dicturum verũ: quartò, quando actu fert teſtimonium.

Primus.

Primum tempus per ſe ſolùm conſideratum eſt impertinens: nam ſi reliquis temporibus, quibus producitur quis ad teſtimonium dicendum, abſolutus eſt; nil refert quòd eo tempore, quo vidit factum, de quo teſtimonium fert, fuerit excommunicatus. Quia excommunicatio non impedit, quominùs tale factum potuerit perfectè videri; imò etiam licitè, quanquam hoc ad fidem teſtimonij parum referat: hæc enim fides non nititur in probitate, vel alijs moralibus cõditionibus, quas teſtis habuit eo tempore, quo vidit factum; ſed in ijs, quas habet, quando fert teſtimonium, ſuppoſita phyſica aptitudine, quæ neceſſaria fuit eo tempore, pro quo, vel de quo fert teſtimonium.

Secundus.

At verò quando teſtis producitur, iam incipit communicatio cum illo: & ideò, vt rectè fiat, neceſſarium eſt, vt eo tempore quis excommunicatus non ſit; tamẽ ſi eſſe contingat, licèt in ea actione aliquid peccatum ſit, nihilominùs talis perſona verè, ac ſufficienter manebit præſentata in teſtem. Eſt tamẽ in hoc obſeruanda differentia inter iudicium, & teſtamentum, vel contractum, quòd in iudicio teſtis non præſentatur, vt videat factum, ſed ſupponitur vidiſſe, & præſentatur, vt teſtificetur; quanquam non ſtatim teſtimonium proferat: at in contractu, vel teſtamento præſentatur in primis, vt videat, vel audiat id, de quo teſtimoniũ laturus eſt; & quoad hoc clarum eſt, excommunicationem nihil obſtare, ſaltem vt ualidè fiat. Vltra hoc uerò adducitur ut de eo, quod uidit, uel audiuit, ſtatim ſuum præbet teſtimonium in ipſa ſcriptura, uel teſtamento, quod coram illo conficitur; & quoad hoc, in quo poterat eſſe difficultas, dicimus, ualidum eſſe inſtrumentum, & conſequenter teſtimonium: quia nullum extat ius, quo irritum reddatur.

Tertius.

Simili modo dicendum eſt de tertio tempore, quod maximè habet locum in iudicijs: in quo à producto in teſtem iuramentum petitur de ueritate dicenda, quam nondum aperit, donec teſtimonium ferat: & tamen, ut licitè id fiat, neceſſe eſt, ut eo tempore excommunicatus non ſit propter communicationem, quæ interuenit: nihilominùs tamen ſi excommunicatus ad illam actionem admittatur, ualida erit: nam iuramentum non minùs obligat excommunicatum ad ueritatem dicendam, quàm quemlibet alium: & ideò actionem illam, ſeu iuramẽtum repetere neceſſarium non eſt.

Quartus

Denique in ultimo tempore propriè exercet munus teſtis; & ideò tunc maximè neceſſarium eſt, ut ſit ab excommunicatione liber. Quapropter ſi is, qui fuit teſtis contractus, aut teſtamenti, debeat poſteà in iudicio ſuum teſtimonium iurare, aut confirmare, neceſſarium erit, vt eo tempore abſolutus ſit: quanquam ſi nõ repellatur, valebit, etiamſi excommunicatus ſit, propter eaſdem rationes; & præcipuè quia nullũ eſt ius, quo talis perſona omnino inhabilis, aut tale factum omnino irritum reddatur.

10

Quàm grauiter peccet excõicatus teſtimoniũ ferens.

Atque hinc facilè intelligi poteſt, quàm graue peccatum ſit, excommunicatum teſtimoniũ ferre in iudicio, vel contractu, &c. Nam iuxta opinionem Caietani, ſi talis teſtificatio alioqui includit iniuſtitiam, ſeu falſam teſtificationem, peccatum erit mortale: ſi verò teſtis faueat veritati, & iuſtitiæ, ob violatam excommunicationem in materia leui, ſolùm erit veniale. Quæ ſententia mihi vera videtur, per ſe loquendo, & quo ad ſingulos actus teſtificandi, iuxta ſuperiùs dicta de humana communicatione: quia hæc actio per ſe ſumpta, vt procedit ab ipſo teſte, priuata eſt, & perſonalis, non à poteſtate aliqua, ſeu miniſterio publico. Solùm aduerto, quando talis teſtificatio iniuſtitiam continet, duas in ea actione eſſe malitias: vnam contra iuſtitiam, alteram contra Eccleſiæ obedientiam. Quamuis autem prior mortalis ſit, non rectè inde infertur etiam poſteriorem eſſe mortalẽ: nam quod in genere nocumenti, aut iniuriæ, eſt materia grauis, in genere communicationis poteſt eſſe materia leuis, vt patet etiam in humana, & politica communicatione: quod eſt obſeruandum ad diſcernẽdas circunſtantias neceſſariò in confeſſione aperiendas.

SECTIO VII.

Vtrum excommunicatus poſſit eſſe Aduocatus, vel Procurator in iudicio.

1

DE Aduocato res breuiter expediri poteſt: nam licèt patrocinari non poſſit licitè, ſi tamen faciat, factum tenet. Prior pars conſtat, tum quia hoc continetur in generali prohibitione communicationis: nam hoc munus ſine cõmunicatione non etiam quia ſpecialiter prohibitũ eſt in cap. *Decernimus*, de ſentẽ. excõ. in 6. & colligitur ex cap. *Intelleximus*, & alijs, in quibus ſolùm; excommunicato reo locus in iudicio ad reſpondendum, & ſe defendendum conceditur: non ergo, vt alteri patrocinetur. Quapropter & ad repellendum illum opponi poteſt exceptio excommunicationis ab altera parte, & & quamuis ipſa illam omitteret, Iudex ex officio tenetur illum repellere, ſi publicè excommunicatus ſit, iuxta dictum cap. *Decernimus*. Quapropter hoc præcipuè procedit de excommunicato vitando, ſeu denunciato: nam is, qui denunciatus non eſt, repelli quidem poteſt; tamen etiã poteſt licitè admitti, ſi partes, & Iudex conſentiant.

Valeãtne acta ab excõicato vitãdo ad patrocinandum admiſſo.

Poſterior pars probatur; quia valor talium actuum non tam in iure, quàm in facto conſiſtit: nam munus Aduocati pręcipuum eſt conſilium prębere, & ſecundùm iura, & rationes cauſam tueri. Quòd autem conſilium rectum ſit, & ſapiens, & allegatio iuridica, in facto, & in re ipſa conſiſtit: nec propterea erit minùs docta, aut ſapiens, quòd ab excommunicato fiat.

2 Solùm videtur poſſe dubitari de aliquibus ſcriptis, quæ in iudicio admitti non ſolent, niſi à legitimo aduocato ſint ſubſcripta: & ideo de illis interrogari poteſt an ſint valida, nec ne. Et quidem cùm iudex poſsit, vel etiam debeat illa non admittere, quoad hoc non poterunt dici valida, id eſt efficacia, ſi tamen iudex velit ea admittere, ſine dubio valida erunt, id eſt ſufficientia ad cauſam fundandam & promouendam, vt à fortiori patet ex dictis de teſte, & actore. Nam ſi actoris excommunicati acta valida ſunt, cur non aduocati, qui actori, & à fortiori qui reo patrocinatur; Denique nullum decretum irritans hic inuenitur magis quàm in alijs. Ex quo etiam fit vt de culpa excomm. patrocinium ferentis ita cenſendum ſit, ſicut de teſte, eſt enim eadem proportionalis ratio.

Qualiter peccet.

3 Tandem colligitur ex dictis cōtra nonnullos Canoniſtas poſſe aduocatum ferentem patrocinium condignum ſtipendium accipere, etiamſi excommunicatus fuerit: quia hæc circumſtantia impertinens eſt ad iuſtitiam ſtipendij, quod pro æquiualente labore datur: quòd verò illi adiungatur aliqua circumſtantia mala contra obedientiam Eccleſiæ, iuſtitiam non lędit: & ideo non impedit quo minus ſtipendium iuſtè accipiatur, nec ad eius reſtitutionem obligat. Intelligendũ eſt tamen, dummodò miniſterium aduocati in iudicio admiſſum ſit, & in eius vtilitatem cedat, qui ſtipendium ſoluit: nam ſi tale miniſterium inutile, & infructuoſum reddatur ob patrocinãtis excommunicationem, diſtinctione opus eſt. Aut enim pars eius excommunicationem ſciebat, & nihilominùs ab illo patrocinium poſtulauit, cumq; ad miniſterium ſuum pręſtandum induxit: & tunc licitè poteſt recipere ſtipendiũ, & alter tenetur dare: quia illi periculo voluntariè ſe ſe expoſuit. Si verò petens patrocinium ignorabat excommunicationem, & aduocatus ipſum non admonuerit, ac propterea eius labor & miniſterium poſtea redditur inutile, in eo caſu non poteſt ſtipendium ab alio accipere, cùm ad eius vtilitatem nihil contulerit, & abſque cōſenſu alterius, ipſo vel decepto, vel ignorante tale miniſterium in eo ſtatu, & cum eo periculo vſurpauerit.

Poteſt excommunicatus aduocat⁹ cōdignũ ſtipēdiũ accipere.

Niſi patrociniũ petēs excōmunicationē ignoret.

De Excommunicato Patrone.

4 DE Procuratore tria illa quæ in alijs attigimus, breuiter explicanda ſunt. Primum an excommunicatus procurator exiſtēs ad ſuum munus exercendum, admitti debeat. Secundum an, ſi admittatur, acta ab illo valeant. Tertium ſi excommunicatus procurator fiat, verus procurator conſtituatur. In primo puncto certum eſt excommunicatum non poſſe procuratoris officium in iudicio gerere. Primò ex generali prohibitione communicationis, nam conſtat illud miniſterium ſine communicatione fieri non poſſe. Secundò ex generali regula quòd excommunicato non conceditur in iudicio locus niſi tanquam reo ſe defendenti cap. *Intelleximus*, de Iudicijs, cap. *Licet*, de Sentent. excommun. in 6. cum alijs. Tertiò ex cap. *Decernimus*, de Sent. excommun. in 6. quia plus eſt procuratorem eſſe, quàm teſtem; ſi ergo excommunicatus repellendus eſt ne ſit teſtis, vt ibi dicitur, multò magis ne ſit procurator. Item, quia vel procurator agit partes actoris, vel rei: ſi actoris, ipſe eſt quidam actor: ergo vbi repellitur excomm. ne ſit actor, excluditur ne ſit procurator hoc modo: nam ſi pro ſe agere non licet, multò minus pro alio: ſi autem agit partes rei, habet rationem patrocinãtis, quandoquidem alium defendere conatur, & pro ratione ſui muneris obligatur: ergo ſub hac ratione excluditur ſub verbo *patrocinando*: quod ibi etiam Gloſſa notauit: ergo.

Debeatne excōmunicatus Procurator, ad officiũ ſuum admitti.

5 Dicet aliquis, Non excommunicatus poteſt in iudicio exercere officium procuratoris pro excommunicato reo, vt illum defendat ex dicto cap. *Intelleximus*, ergo & è contrario excommunicatus poteſt exercere munus procuratoris pro reo non excommunicato, vt illum tueatur. Cōſequentia tenet ex commutata proportione, & quia plus eſt fauendum reo non excommunicato, quam excommunicato. Reſpondetur negando conſequentiam, quia ex hoc quòd non excommunicatus pro reo excommunicato intercedit, non ſequitur communicatio cum excommunicato, ſed potius minuitur quantum commodè fieri poteſt: ex eo verò quod excommunicatus ſit procurator alterius non excommunicati, neceſſariò ſequitur communicatio cum ipſo excommunicato. Addo verò, ſi fingatur caſus in quo nec reus per ſe ipſum ſe defendere, nec procuratorem alium pro ſe poſſit ſubſtituere præter eum qui excommunicatus eſt, tunc ob articulum neceſsitatis excommunicatum poſſe alterius cauſam agere, vt ipſum defendat, nam in alijs rebus communicare cum excommunicato licitum eſt propter neceſsitatem, vel magnam vtilitatem, præſertim eius qui excommunicatus non eſt, ergo & ob hanc neceſsitatem licebit. Quæ neceſsitas maximè occurrere poteſt quando inchoata lite, & perſona rei abſente, procurator eius excommunicatur, & non habet alium ſubſtitutum, tunc enim ſi ob eam rem cauſa rei periclitetur, exiſtimo licitè poſſe ſuum munus proſequi, donec vel alius procurator creetur, vel ipſe abſoluatur. Quod ſi contraria pars reſiſtat, & excōmunicationem obijciat, ad officium iudicis pertinebit, vel ſuſpendere progreſſum litis, donec reus admoneri poſsit, vt ſibi prouideat, vel aliter ei ſuccurrere, ne ob defectum defenſionis iniuriam patiatur.

Obiectio.

Diluitur.

In caſu neceſſitatis poteſt excōmunicatus procurator inſtitui.

6 Atque ex dictis ſequitur, per ſe loquendo, & ſecluſo dicto caſu neceſsitatis peccatum eſſe vel ipſum excommunicatum huic muneri procuratoris ſe ingerere, vel alios ipſum admittere, aut cum eo cauſam agere. Hoc tamen diuerſa ratione nunc locum habet in diuerſis excommunicatis, nam ex parte excommunicati ſemper hoc eſt illicitum, etiamſi occultus ſit, ex parte verò aliorum, ſolum ſi denunciatus ſeu vitandus ſit, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, Quia tamen, vt ſæpe dixi, illa non præcipit communicationem cum excommunicato non vitando, ſed ſolùm non prohibet, ideo, illa non obſtante, poteſt iudex repellere excommunicatum publicum etiãſi denunciatus non ſit, & altera pars poteſt hanc exceptionem obijcere, etiamſi excōmunicatus occultus ſit, dummodo probari poſsit. Quod ſi probetur, repellendus eſt iuxta ſuperius dicta. Si verò huiuſmodi excommunicatus non vitandus, à nemine repellatur, alij non peccabunt cōmunicando cum illo, quia non ſunt prohibiti, ille verò qui ipſum induxerit, excuſari non poterit, ſaltem à culpa cooperationis ſeu inductionis ad actum quem alius non poteſt licitè exercere.

An & quomodo peccet excōmun. qui officium Procuratoris aſſumit, & illum admittentes.

Digitized by Google

eſſe. Solùm poſſet excuſari, quando talis occurrit occaſio, vel neceſſitas, vt illa procuratio cenſeatur admitti ſolùm in fauorem alterius, ſeu vt ei ſubueniatur: nam tunc facultas Extrauag. *Ad euitanda*, poteſt ita extendi, vt actio illa, ipſi etiã excomm. non cenſeatur prohibita, non in ſuum, ſed in alterius fauorem, vt in ſimilibus ſæpe in ſuperioribus diximus.

7 Quanta verò culpa ſit in excommunicato hoc munus exercere, mortalis ſcilicet, an venialis, ex dictis ſuprà de actore, aduocato, & teſte colligendum eſt: nam, cùm grauius ſit pro alio agere, quàm pro ſe, ſi actorem eſſe, peccatum eſt graue, multo magis eſſe procuratorem pro actore, quia verò defendere alium faciliùs conceditur, ideo pro eo excómunicato procurare leuius eſt. Opinor tamen, licèt exercere vnam, vel aliam actionem poſſit excuſari à culpa graui ob leuitatem materiæ: aſſumere tamen procuratoris munus, ſeu habere animum illud proſequendi, non poſſe excuſari à graui culpa: nam illud obiectum ſic ſumptum, materia grauis eſt, vt à fortiori patet ex dictis ſuprà de politica commun. niſi aliunde occurrat talis neceſſitas, vel ratio charitatis, vt culpam, vel excuſare, vel ita minuere valeat, vt leuis tranſgreſſio cenſeatur.

8 An acta à Procuratore ex com. ſint valida. *Abbas.*

In ſecundo puncto breuiter dicendum eſt, ſi excommunicato procuratori exceptio. excommunicationis non opponatur, neque à iudice ipſe repellatur, acta eius valida eſſe; quæ eſt ſententia communis Canoniſtarum partim in c. 1. de Except. in 6. partim in cap. *Poſt ceſſionem*. de Probat. vbi Abbas num. 17. Ratio verò eſt, quia qui ſemel fuit procurator conſtitutus, non amittit poteſtatem ſuam, ſeu officium quantum ad actum primum (vt ſic dicam) propter excommunicationem ſuperuenientem; ergo quamuis per excommunicationem prohibeatur illa poteſtate vti, ſi tamen vtatur, factum tenebit. Antecedens probari poteſt inductione ex omnibus hactenus dictis, quia excommunicatio non priuat alijs dignitatibus, officijs, aut beneficijs prius obtentis. Item quia nullum eſt ius, per quod hic effectus excommunicationi tribuatur. Prima verò conſequentia probatur primò à ſimili ex cap. 1. de Except. in 6. nam acta in iudicio ab excommunicato actore, dum non repellitur, valida ſunt, quia ſuo iure, & poteſtate vtitur, & licèt malè vtatur communicatione ſic prohibita, quia tamen non eſt inhabilis factus, nec priuatus poteſtate, actio valorem ſuum retinet. Idem ergo erit in procuratore, qui vel ſe gerit vt quidam actor, ſi actoris procurator ſit, vel ſi ſit rei, eſt tanquam aduocatus vel defenſor, de quo multò maior eſt ratio. Denique, ſicut nullum eſt ius priuans excommunicatum procuratoris officio, & poteſtate, quod antea habebat, ita nullum eſt irritans actionem eius: ſola autem prohibitio actionis propter comm. non eſt ſatis vt actio ſic facta irrita cenſeatur, vt conſtat ex ſuperiùs dictis.

9 Procurator cui excom. obiecta, & probata eſt nihil efficit validũ.

Dixi autem, ſi exceptio excommunicationis non obijciatur, nam poſt illam propoſitam & probatam non poteſt vltra progredi, aut aliquid validè efficere: iam enim tunc veluti ipſo iure ſuſpenditur omnino poteſtas illa agẽdi, vel procurandi, vt ex dict. cap. 1. de Exceptionibus in 6. colligitur, & à ſimili ex capit. *Iudex*, de Officio de legati in ſexto. Hæc autem, quæ de procuratore diximus, non tantùm locum habent in his A actionibus, quæ in iudicio fiunt, ſed etiam in extra iudicialibus, quatenus per procuratorem, ſeu per poteſtatem quaſi delegatam fieri poſſunt: nam, licèt talis procurator excommunicatus exiſtens, poteſtate ſibi conceſſa vti non debeat, ſi tamen ea vtatur, actus validus erit, quantum eſt ex hoc capite. Quod eſt valde obſeruandum, nam & ad matrimoniũm, & alios cótractus multum referre poteſt. Hac enim ratione matrimonium contractum per procuratorem validum eſt, etiã ſi procurator ipſe excomm. ſit, cùm ſit matrimonium, & ſic de alijs.

10 An poſſit licitè excom. de nouo procuratoris munus concedi.

Circa tertium punctum certum eſt, eum, qui excommunicatus eſt, non debere in procuratorem conſtitui, quia hæc eſt quædam communicatio cum illo: vnde nec ipſe poteſt illud officium licitè accipere, cum nec poſſit illud licitè exercere, neque etiam poſsit licitè cum alijs cõ- B municare, & ob eaſdem rationes alter non poteſt illi tale officium committere, quia nec poteſt cum illo communicare, nec ei munus commendare quod licitè exercere non poteſt, quanquam prior ratio non procedet reſpectu excommunicati non vitandi; & hæc poſterior etiam ceſſabit in eodem, ſi vel neceſsitas vrgeat iuxta ſuperiùs dicta, vel procuratio non detur vt durãte excommunicatione exerceatur, ſed poſt abſolutionem obtentam, ſuppoſito tamen quòd conſtitutio talis procuratoris ſit valida, de quo ſtatim. Hinc verò intelligi poteſt, huiuſmodi actionem circa excommunicatum, quando peccaminoſa eſt, per ſe loquendo, & ex parte talis materiæ grauem defectum & culpam cótinere, quod à fortiori patet ex dictis in primo puncto.

11 An poſſit valide.

Dubium verò eſt, an conſtitutio talis procuratoris valida ſit, ita vt ex vi illius talis perſona C non obſtante excommunicatione veram accipiat poteſtatem, & reuera maneat procurator conſtitutus. In quo diſtinguendum eſt inter procuratorem ad negotia, ſeu actus extraiudiciales, & procuratorem ad lites, ſeu actus iudiciales. Nã de priori non dubito, quin conſtitutio eius valeat, veruſque procurator fiat. Vt tenent Innocentius, Decius, & alij in c. *Veritatis*, de Dolo & contum. licèt ibi oppoſitum Abbas teneat. Sed non video fundamentum: quia nullum oſtendi poteſt ius quo talis actio irrita fiat. Item quia illa actio eſt contractus quidam priuatus inter conſtituentem, & conſtitutum procuratorem: contractus autem cum excommunicato facto validi ſunt, vt ſuprà vidimus.

De cõſtitutione ad actus extra iudiciales. *Innocent. Decius.*

12 Vide Viuium in Sylua cõm. opinione 651. in fin. Exponitur.

Sed obijci poteſt principium illud ſumptum ex capit. *Si celebrat*, de Clerico excommunic. miniſtr. quòd prohibita actione, ea etiam, quæ ad D actionem ordinantur, prohibita cenſentur: nam huiuſmodi excommunicatus prohibitus eſt ab actione procurandi, etiam extra iudicium: ergo remotus eſt, ne talis procuratio ei committi poſſit. Sed hoc non probat actionem eſſe nullam, ſed tantùm eſſe prohibitam, & ad ſummum eſſe irritandam: quod in prædicto capite ſolùm dicitur. Eo vel maximè, quòd caput illud, & principium ex illo ſumptum non incommodè intelligi poteſt de poteſtate, vel munere publico, quòd publica etiam auctoritate confertur, tunc enim collatio talis muneris facta illi, cui actio illius muneris eſt prohibita, irritanda eſt, iuxta illum textum, in particularibus autem contractibus, aut negotijs id neceſſarium non eſt, quia nec caput illud de ijs loquitur, nec eſt vlla rõ ad

eam

Digitized by Google

eam extenſionem faciendam in materia odioſa.

13 Obijci etiam poteſt l. *Oratio*, ff. de Sponſalibus quanuis frequenter ad hoc allegetur, ibi enim ſolùm dicitur, legem quandam Imperatoriam, quæ matrimonium inter quaſdam perſonas prohibebat, & de ſponſalibus mentionem non fecerat, rectè extendi ad ſponſalia, *Vt ſuppleatur* (ait Vlpianus) *quòd orationi deeſt*, Ex quo colligit ibi Gloſſa, & omnes, prohibito aliquo etiam id prohiberi per quod peruenitur ad illud, nam ille Iureconſultus non condendo nouam legem, neque aliquid omnino nouum addendo, ſed explicando tantum, id quod in priori lege virtute cõtinebatur, id reſpondet. Reſpondetur, licèt hoc verum ſit, ex illa tamen lege ad ſummum probari, in eo gradu, & modo quo aliquid prohibetur, prohiberi etiam quod ordinatur ad illud, at in præſenti, actio per huiuſmodi procuratorem gerenda non eſt ita prohibita, vt ſit irrita, vel irritanda; ſed ſolùm illicita propter communicationem, ergo nec conſtitutio ipſius procuratoris erit ampliùs prohibita, ex vi talis legis. Procurator ergo ad negotia, vel contractus, licèt excommunicatus conſtituatur, conſtitutus manet, & conſequenter omnia ab eo poſteà geſta ex vi poteſtatis ſic acceptæ valida ſunt, etiamſi illicitè fiant durante excommunicatione, nam ſi hæc ablata ſit, etiam licitè illa omnia fient, nam excommunicatio ſolùm impedit communicationem, quandiu durat.

14 De cõſtitutione procuratoris excõm. ad lites, an ſit valida.

1. Opinio. *Abbas. Felinus.*

De procuratore verò ad lites, ſeu actus iudiciales multi ſentiunt collationem talis muneris inualidam eſſe ipſo facto. Abbas, & Felinus qui alios referunt, & communem eſſe affirmant in cap. *Poſt ceſſionem*, de Probationibus. Probant ex illo principio, quòd per canones ſpecialiter interdictum eſt excommunicato officium procuratoris in iudicio, ergo per eoſdem canones remotus eſt huiuſmodi excommunicatus ne tale munus & officium ſuſcipere valeat. Veruntamen hæc probatio efficax non eſt, vt ex paulò ante dictis conſtat, quia ex vi illius illationis nũquam concluditur, actionem illam conferendi eſſe irritam, ſed ad ſummum eſſe infirmam, ſeu irritandam, vt magis ſtatim declarabo. Præcipuè itaque ſolet fundari hæc opinio in dicto capit. *Poſt ceſſionem*, vbi de quodam procuratore ait Pontifex, *Cùm nobis conſtiterit, quòd excommunicatus erat, cum procurationis officium aſſumpſit, ipſum tãquam procuratorem non duximus admittendum:* ergo ſupponit Pontifex eum ratione excõmunicationis fuiſſe inhabilem ad illud officiũ ſuſcipiendum.

Cap. Poſt ceſſionem.

Reſponderi poteſt illum non repelli, quia inſtitutio eius non valuerit, ſed quia conſtabat ſufficienter eum excommunicatum fuiſſe, & nõ conſtabat fuiſſe abſolutum. Sed hæc reſponſio eſt contra mentem Pontificis: ſolùm enim in eo fundatur quòd tempore aſſumpti officij excommunicatus erat, & non in eo quòd tunc eſſet excommunicatus: nam, ſi hoc Pontifex voluiſſet, expreſſiſſet: imò cum hæc eſſet vnica ratio iuxta illam interpretationem, illa potiùs eſſet afferenda, & alia de tempore ſuſcepti officij tanquam impertinens relinquenda. Aliter ergo & meliùs reſponderi poteſt, ex verbis illius textus non concludi inſtitutionem illius procuratoris in tali officio fuiſſe ipſo iure nullam, ſed vel fuiſſe ab Eccleſia irritandam tãquam factam in iniuriam excommunicationis, & in ordine ad actum per excommunicationem prohibitum: A vel certè illum non fuiſſe admittendum in iudicio Eccleſiaſtico ad illud munus exercendum, quod verum eſſe poteſt etiamſi reuera ille procurator ſit, & poteſtatem ab alio acceperit: ac ſi diceremus illum ſic conſtitutum procuratorem eſſe vel priuandum, vel ſuſpendendum ab illo munere in iudicio Eccleſiaſtico, non verò eſſe ipſo iure priuatum, aut omnino inhabilem.

15 Probat. 2. & vera opinio. *Innoc. Decius.*

Alia igitur ſententia affirmat validam eſſe inſtitutionem procuratoris, etiamſi eo tempore fiat, quo excommunicatus eſt. Ita Innocentius, Decius, & alij in dicto cap. *Poſt ceſſionem*, quorũ opinio mihi magis probatur. Ad illam verò perſuadendam ipſi varia adducunt fundamẽta, quæ omitto, quia neque ad nos pertinent, neque ad modùm vrgent. Vnicum ergo eſt quod me mouet, ſcilicet, quia nullum ius inuenio, in quo hęc actio ſeu collatio talis muneris vel officij ipſo iu- B re irrita facta ſit: nam, ſi quod eſſet, maximè capitulum illud, *Poſt ceſſionem*, at verò in illo nullum eſt verbum ex quo ſufficienter talis irritatio colligatur vt oſtenſum eſt. Vnde quod ibi dicitur, *Non duximus admittendum:* in rigore ſolùm ſignificat illum repelli poſſe, & debere, ſi ei talis exceptio obijciatur, non tamen ſignificat, illum non fuiſſe procuratorem cõſtitutum. Neque vnum ex alio ſequitur, nam ſæpe is, qui iudex, aut beneficiatus, vel etiam ſacerdos verè effectus eſt, non admittitur ad exercendum officium iudicis, beneficiati, aut ſacerdotis; ergo, cũ verba pœnalia reſtringenda ſint, non eſt cur illa extendamus. Accedit quod ſupra oſtendimus contractus factos ab excommunicato validos eſſe, quia in priuatis actionibus conſiſtunt: conſtitutio autem procuratoris huiuſmodi eſt, quia per mandatum priuatæ perſonæ ad eius vtilita- C tem, & ex eius priuata auctoritate procedit. leg. *Contractus*. ff. de Reg. iuris; ergo. Item oſtenſum eſt, acta ab ipſo excommunicato per ſe ipſum in iudicio valida eſſe dum non repellitur iuxta cap. 1. de Exceptionib. in 6. ergo & conſtitutio procuratoris valida erit, & ipſe procurator, licèt ſit excommunicatus, gerere poterit pro alio dũ non repellitur. Tandẽ maiores dignitates, vel officia ſecularia excommunicato collata, illius efficiuntur, nec collationes ſunt irritæ ipſo iure, quanuis interdum irritari poſſint, præſertim quando iuriſdictionem includunt, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: ergo nulla eſt ratio cur credamus in hoc munere procuratoris, collationem eius excommunicato factam irritam ipſo iure effectam eſſe, cùm nec verba ſint expreſſa, nec ratio ſpecialis appareat. Eſtque hæc ſententia certior de excommunicato non vitando, iuxta Extrau. *Ad euitan-* D *da*, quia ex quo nobis conceditur priuilegium, vt huiuſmodi excommunicatum vitare nõ teneamur, conſequenter conceditur, vt omnis illa actio, quæ ſolum ratione communicationis prohibita erat, licita ſit, & conſequenter valida: huiuſmodi autem eſt actio, de qua nunc loquimur, quia nullum eſt ius quod alio titulo illam actionem prohibeat, aut quod talem perſonam ad tale officium inhabilem ſimpliciter reddat. Quæ ratio extendi facilè poteſt etiam ad excommunicatum vitandum, & ideò etiam de illo ſententiam propoſitam probabiliorem cenſeo.

16 Acta ab excõ. dũ ab officio non repellitur, ſunt valida.

Ex qua infertur valida eſſe acta huius procuratoris dũ officio non priuatur, & ab eius executione non repellitur. Quia talis procurator verã poteſtatẽ habet, ergo actus validos efficit, quantum

eſt hoc

eſt hoc capite: ergo ex quocunque alio quia neque ſola excommunicatio, neque aliquod ius ſpeciale illos irritat, vt ex dictis patet. Et confirmari poteſt, quia ſi acta ab hoc excommunicato nulla eſſent, idem dicendum eſſet, etiamſi talis excommunicatus eſſet occultus, & ex ignorantia inculpabili illi datum eſſet tale munus, & ex eadem ad eius executionem eſſet admiſſus: quod conſequenter concedunt Abbas, & Felinus cum alijs: quia deeſt illi poteſtas, vt ipſi putant, & aliàs, acta talis procuratoris non ordinantur ad publicam vtilitatem, vt ille defectus cenſeatur publica auctoritate ſuppleri, iuxta l. *Barbarius*, ff. de Offic. Prætor. Illud autem mihi videtur eſſe magnum inconueniens, nimiumque rigorem continere, propter difficultates & pericula, quæ inde facilè oriri poſſunt: & ideò non cenſeo eſſe admittendum, cùm nullo iure ſatis probatur: imò ideò exiſtimo à iure ſtatutum non eſſe, quia res neceſſaria non erat, & multis erat incommodis, & difficultatibus expoſita.

SECTIO VIII.

Quid de Tutore, & quocunque aſſumente temporalem adminiſtrationem dicendum ſit.

1 RESPONDEO, eadem proportione definiendas eſſe ſimiles quæſtiones de quocunque officio ſeu adminiſtratione temporali ab excõmunicato recepta, vel exercita, exiſtimo enim peccare ipſum, tale munus accipiendo, aut exercendo, & alios etiam, qui ei conferunt, vel eum admittunt, ſi alioqui ille de excommunicatis vitandus ſit: non tamen opinor aliquam ex his actionibus eſſe ipſo iure irritam, etiamſi Canoniſtæ frequenter contrarium ſentiant, agentes de tutore, curatore, & ſimilibus, quos refert, & ſequitur Syluester, verb. *Excommunicat.* 3. num. 2. & 3. & Vgolinus Tabiena ſecundo, capit. 14. vbi ait tutorem excommunicatum non ſolùm peccare adminiſtrando res pupilli cum communicatione hominũ ſiue in iudicio, ſiue extra iudicium, contrahendo, alienando, &c. ſed etiam omnia ab illo acta nulla eſſe, quia tutoris officium publicum eſt, id eſt publica auctoritate iudicis datum, quidquid autem fit ab excommunicato titulo officij publici nullum eſt, argumento cap. *Ad probandum*, de Re iudicata.

Syluest. Vgolin.

Sed in primis, cum multi ex prædictis auctoribus doceant, acta à procuratore excommunicato, quandiu non repellitur, ſiue talis exceptio nõ obijcitur, valida eſſe, non video qua conſecutione id negare poſſint de actis à tutore, vel curatore, aut quolibet alio ſimili: quia vtrumque officium eſt publicum, & iudicis auctoritate datũ: vtrumque etiam immediatè ordinatur non ad publicam, ſed ad priuatam vtilitatem pupilli, vel litigantis. Neutrum item admittitur propter ſolam Excommunicationem, vt de procuratore oſtendimus, & de tutore nemo negat, quem viderim: nam rationes ibi factæ, æquè in illo procedunt, neque eſt aliquod ſpeciale ius, propter quod dicatur excommunicatio priuare hoc officio, potiùs quàm alijs. Denique, ſi tutor excommunicatus abſoluatur, non indiget noua inſtitutione, aut conceſſione tutelæ, vt per ſe notum eſt; ſicut ergo procurator excommunicatus ſuã poteſtatem retinet, ita & tutor. Rurſus prohibitio communicationis æqualis eſt reſpectu procuratoris, ac tutoris excommunicati, neque inuenitur vllum ius, in quo ſpecialius hæc tutori prohibeatur: ergo non magis ſunt irrita acta à tutore, quàm à procuratore excommunicato; vel è contrario ſicut à procuratore valida ſunt, propter poteſtatem quam retinet, & quia prohibitio illa communicandi ſolùm eſt generalis, quæ ad irritandum non ſufficit, argumento cap. primi de Except. in 6. ita ob eadem duo principia acta à tutore valebunt: quia poteſtatem retinet, & prohibitio illi facta ſolùm eſt illa communis de non communicando, quæ ad irritandum non ſufficit.

Vnde principium illud, quòd acta ratione publici officij inualida ſunt, vel firmum non eſt, vel 3
æquè procedit in procurato, vel ſi aliquo modo limitetur, vt procuratorem non comprehendat, eadem ratione tutorem excipiemus. Declaretur aſſumptum, quia etiam procuratoris munus publicum eſt, æquè ac officium tutoris. Deinde ſuperiùs oſtendimus, quàm ſit difficile illud principium probare vniuerſaliter, præſertim de officijs temporalibus, & quæ iuriſdictionem nõ includunt. Nunc verò addimus, etſi locum habeat in officijs quæ auctoritate, & vtilitate publica ſunt, non verò in ijs quæ licèt auctoritate publica dentur, quoad vtilitatem tamen & finem proprium priuata ſunt. Hac enim diſtinctione vtuntur in hac materia Abbas, Syluester, & alij ſuprà citati: & in præſenti videtur maximè accommodanda. Nam hac ſola ratione acta à procuratore valida ſunt, quia officium eius licèt auctoritate ſit publicum, non tamen vtilitate: ſimile autem eſt officium tutoris, vt omnes docent, & per ſe notum eſt.

4 Ac meritò quidem limitatur illud principium ad officia auctoritate, & vtilitate publica, vt eſt officium iudicis, & ſimilia, tum quia ſi aliqua iura ſunt ex quibus principium illud colligatur, de huiuſmodi officijs loquuntur, & reſtringenda ſunt in materia odioſa: tum etiam quia officium publicum ſola auctoritate extrinſecè tantùm, & per reſpectum ad cauſam efficientem publicum eſt; in ſe tamen eſt priuatum præſertim quoad actiones, cùm ad priuatam vtilitatem ordinetur, vt maximè patet in officio tutoris: & ideò nõ fuit æqualis ratio, vt acta virtute talis muneris irritarentur. Ob has ergo rationes idem dicendũ cenſeo de tutore, quod de procuratore: repellendum, ſcilicet eſſe ne excommunicatus ſuo munere vtatur; ſi tamen non repellatur, acta eius valere. Et ob ſimilem diſcurſum cenſeo idem dicendum eſſe de officio tutoris, ſi excommunicato conferatur, quod de procuratore diximus, ſcilicet validè conferri, quamuis male fiat, propter eaſdem rationes, quas de procuratore fecimus: & ita tenent aliqui Canoniſtæ, in capite, *Intelleximus*, de Iudicijs, licèt alij oppoſitum ſentiant: ſed de his effectibus hæc nobis dixiſſe ſufficiat.

DISPVTATIO XVII.

De alijs remotis effectibus excommunicationis, tam in excommunicato, quàm in participantibus cum ipſo: & breuis omnium effectuum ſumma.

HANC

Digitized by Google

HANC Diſputationẽ addo ad huius materię complementũ, & maiorem comprehẽſionẽ: quia enim latiſſima eſt, oportet eam in breuem ſummam redigere & nonnullos effectus addere, qui ab excommunicatione originem ducunt, quamuis remotiores, & quaſi per accidẽs ſint: quia verò in his effectibus duæ perſonæ interueniunt, ſcilicet, excommunicatus, & qui cum illo communicat, de quibus promiſcuè in ſuperioribus diximus. ideo, vt clara etiam ſit doctrina, nunc de illis diſtinctè, & ſigillatim dicamus.

SECTIO I.

Vtrùm Præter effectus ſuprà numeratos aliquid aliud operetur excommunicatio in ipſo excommunicato.

1 Duodecim excõmunic. icõmoda.

MVLTA ſunt incommoda, quę ipſi excommunicato ex hac cenſura proueniunt, quæ tum ad animam, tum ad corpus, tum ad actiones externas, & bona pertinent, & ad
1 minimum poſſunt duodecim numerari. Primũ eſt, quòd priuet excommunicatum communi-
2 bus Eccleſiæ ſuffragijs. Secundum quod priuet paſſiua communicatione ſacramentorum, quãuis per ſe & vi ſua illa non efficiat nulla, & conſequenter etiam priuet omni communicatione
3 in ſacris, & Eccleſiaſtica ſepultura. Tertium, quòd priuet etiam actiua adminiſtratione ſacramentorum, quamuis non annullet, niſi illud tantùm, quod ad ſui valorem iuriſdictionem requi-
4 rit. Quartum quòd priuet omni vſu iuriſdictionis, actualem iuriſdictionem tollendo, tam in foro interiori pœnitentiæ, quàm in foro contentioſo, vel Eccleſiaſtico, vel (vt probabilius creditur) etiam ſeculari: & huc ſpectat, quòd ſi princeps ſit, eius ſubditi à fidelitate etiam iuramento firmata abſoluti manent, præſertim poſt decla-
5 ratoriam ſententiam. Quintum quòd Eccleſiaſticas perſonas ſuſpendit tam ab officio, quàm ab Eccleſiaſtico beneficio, ita vt acquiſitionem dominij, prouentum Eccleſiaſticorum, & eo-
6 rum adminiſtrationem impediat. Sextum etiam in perſonis Eccleſiaſticis, quòd reddat perſonam incapacem, & intelligibilem ad Eccleſiaſticum
7 beneficium. Septimum, quòd neque eligere poteſt ad Eccleſiaſticum beneficium, neque electio ab ipſo facta valeat, quamuis enim hoc poſſet ſub ſuſpenſione ab officio, vel priuatione iuriſdictionis comprehendi: tamen quia incertum eſt, an electio ſit dicenda actus iuriſdictionis, vel Eccleſiaſtici officij, ideo diſtinctè numeratur. Octa-
8 uum, quòd excommunicatus excludatur ab omnibus actibus forenſibus, ſola ſui defenſione excepta: & in hoc multa includuntur, nimirum quòd nec actor, neque teſtis, neque aduocatus, neque procurator eſſe poteſt, quia ab his omnibus muneribus abſtinere tenetur, & repelli poteſt, & debet, ſi ſit publicè excommunicatus. ſi autem non repellatur, acta eius irrita non ſunt.
9 Nonum, quòd ſimili modo prohibita illi eſt, omnis humana pactio, & conſequenter omnis

A contractus, & vſus cuiuſlibet officij, ſeu miniſterij publici, quod humanam communicationem requirat: quanquam non ſtatim inualida ſint omnia, quæ in hoc genere ab illo aguntur, niſi iuriſdictionem requirant. Decimum, quòd hinc 10
conſequenter prohibitus eſt, ne ad dignitates tẽporales, vel officia, aut miniſteria ciuilia & temporalia eligi, vel aſſumi poſſit: quanquam, ſi aſſumatur, non ſtatim electio, vel collatio muneris irrita ſit, præſertim ſi officium vel dignitas iuriſdictionem non includat. Vndecimum, & gene- 11
rale incommodum eſt, quod priuet omni humana communicatione politica, & humana cum alijs fidelibus quoad vſitatas actiones ſalutandi, colloquendi, &c. Quæ omnia in præcedentibus latè ſunt à nobis expoſita, & (reſpectiuè) ſumpta ſunt ex varijs decretis 11. q. 3. fere per totam, & 15. q. 6. in vltimis capitibus, & 24. q. 1. c. *Audiui-*
B *mus*, & ex titulis de Sent. excomm. & de cleric. excom. miniſt. tum Extra, tum etiam in 6. & ex c. *Paſtoralis*. § *Verùm*, & cap. *Conſtitutus*, primo de Appellat. & cap. *Cùm inter*, de Elect. cap. *Cùm dilectus*, de Cõſuetud. & c. *Aduerſus*, de Immunit. Eccleſiar. c. *Ad probandum*, de Re iudic. cap. *Poſt ceſſionem*, de Probat. capitulo vltimo de Procur. cap. 2. de Except. & cap. 1. eod. tit. in 6. & cap. *Sacris*, de Sepult. & cap. *Sacris*, de Ijs quæ vi, & alijs ſimilibus.

Quibus adiungere poſſumus duodecimum effectum, quòd literæ Apoſtolicæ ab excommunicato impetrante, & proceſſus virtute illarum habitus ipſo iure irrita ſunt, præterquam ſuper excommunicationis, vel appellationis articulo: qui effectus eſt expreſſus in cap. 1. de Reſcript. in 6. eamq́; in ſuperioribus tetigimus, non tamen latiùs expoſuimus, tum quia hodie ferè nullius
C eſt conſiderationis quia ſemper in his reſcriptis præmittitur clauſula abſolutionis ad valorẽ eorum, adeò vniuerſalis, vt omnes cenſuras comprehendat, vt notauit Nauarrus in cap. *Ita quorundam*, de Iudæis notab. 11. circa Gloſſam vlt. num. 14. adhibens moderationem quam infrà declarabo. Poſſet verò quæri, an textus ille intelligendus ſit de reſcriptis ſolius Papæ, vel etiam Epiſcoporum, & aliorum ordinariorum, quam quæſtionem attigit Nauarrus tom. 2. Conſil. lib. 5. tit. de Sent. excomm. conſi. 44. & reſoluit hunc effectum non habere locum in reſcriptis, ſeu facultatem, aut licentijs ab inferioribus prælatis conceſſis ſuis inferioribus, nam valida ſunt, etiã ſi illi quibus conceduntur, ſint excommunicati tempore conceſſionis: quia reſcriptum ſimpliciter dictum in iure non comprehendit niſi reſcripta ſupremorum Principum: & propter multa
D alia, quæ ibi adducit, quæ mihi videntur hanc partem ſatis probabilem, & ſecuram efficere. Quibus ſolùm addo materiam eſſe odioſam: ideoque reſtringendam, quantum vſus verborum patitur. Accedit, communem interpretationem, atque etiam conſuetudinem huic parti fauere.

Nauarr.

Sola reſcripta Põtificia ab excõmun. impetrata ſunt nulla.

Rurſus quæri poteſt an hic effectus intelligendus ſit de ſolis reſcriptis Pontificalibus, & Eccleſiaſticis, vel etiã de Imperialibus, ſeu Regalibus, & ſecularibus. Nauarrus enim citato loco nu. 2. & ſexto pro comperto ſupponit in his omnibus locum habere: atque diſpenſationem, vel facultatem quamlibet à Rege impetratam per excommunicatum, ipſo iure irritam eſſe. Fundamentũ eſſe videtur, quia Pontifex ibi abſolutè loquu- 3

An reſc. per excõmun. impetrata à ſupremo Principe ſeculari ſint valida.

Nauarr.

tur

tur de reſcriptis, & non limitat ad ſola Pontifica A
lia: reſcriptum autem ſimpliciter dictum, etiam
ſecundum morem loquendi iuris canonici: non
tantùm Pontificalia, ſed etiam Imperialia reſcri-
pta comprehendere ſolet, vt videre licet, vigeſi-
ma quinta, quæſtione ſecunda, & alijs. In con-
trarium autem mihi occurrit, primò, quòd ver-
ba illius textus intelligenda ſunt iuxta verba ru-
bricæ, ſeu tituli, ſub quo textus continetur: titulus
autem ille, quamuis de reſcriptis ſimpliciter in-
ſcribatur, non eſt niſi de Eccleſiaſticis reſcriptis,
vt ex auctore, fine, & diſcurſu illius tituli, tam
ibi, quàm in Decretalibus colligi poteſt, & ex ſi-
milibus titulis: nam cùm Pontifex agit de Con-
ſtitutionibus, verbi gratia, non de ſecularibus,
ſed Eccleſiaſticis tractat: ſic ergo agens de reſcri-
ptis, de Pontificijs, non de ſecularibus loquitur:
ergo de eiſdem optimè intelligitur textus ille, in
quo reſcriptum ab excommunicato impetratũ B
annullatur. Accedit, quòd ipſa exceptio, quæ
in eadem lege additur, ſcilicet, præterquam ſu-
per excommunicationis articulum, indicat ſatis
ſermonem eſſe de Eccleſiaſtico reſcripto. Item
Gloſſa, & interpretes tantùm de hoc loquun-
tur, & nullam video ab eis mentionem fieri ſe-
cularium reſcriptorum. Denique, cùm materia
ſit odioſa, videtur potiùs reſtringenda, quàm
amplianda, maximè cum hæc interpretatio ſa-
tis legitima eſſe videatur. Quòd ſi in illo capi-
tulo primo talia reſcripta non annullantur, cum
in nullo alio fiant irrita, valida erunt, cum ſolùm
pendeant ex voluntate concedentis, quæ per ſe
efficax eſt, ſecluſa lege prohibente, iuxta legem,
Vniuerſis, Cod. de Precibus Imperatori offeren-
dis. Propter quæ ego in hanc partem maximè
propenſus ſum: nihil tamen audeo definire in
re graui, quia non inuenio auctorem expreſsè C
hoc aſſerentem, ſed potiùs aliquando videntur
auctores indifferenter loqui, præſertim Summi-
ſtæ, vt videre licet in Syluestro & alijs, verbo,
Reſcriptum.

4 Vltimò inquiri poteſt circa hunc effectum an
locum habeat in excommunicato occulto, vel
ſolùm in publico, Nauarrus ſuprà numero octa-
uo, refert Archidiaconi ſententiam dicentis, ca-
put illud non comprehendere excommunicatũ
occultum, ſed ſolùm publicum. Et quamuis (in-
quit Nauarrus) contrarium ibi teneat commu-
nis opinio, ſed grandis eius auctoritas, adiunctis
prædictis rationibus, multum me mouet in con-
trariam partem. Sed nihilominùs cenſeo verio-
rem eſſe communem ſententiam, quam tenet
Syluester. etiam Sylueſter, verbo, *Reſcriptum*, numero 2. in
fine, citans Directorium, ſcilicet, quamuis excõ-
municatus ſit omnino ſecretus, reſcriptum ab eo D
impetratum, ipſo iure nullum eſſe, quia textus
ille ſimpliciter & abſolutè de excommunicato
loquitur, vnde ſine fundamento reſtringeretur
ad excommunicatum occultum, præſertim cum
lex illa in odium excommunicationis lata ſit, &
excommunicato occulto nullus fauor fiat, argu-
mento Extrauagantis, *Ad euitanda*. Vnde ſo-
lùm poſſet hic excipi caſus, in quo excommuni-
catus occultus virtute talis reſcripti aliquid age-
ret titulo alicuius publici muneris: tunc enim
nõ in fauorem eius, ſed boni communis factum
teneret, vt ſæpe dictum eſt in ſimilibus ex lege,
Barbarius, ff. de Officio Prætor. Vnde addo, etiã
in foro conſcientiæ, & ante iudicis condemna-
tionem, vel declarationem tale reſcriptum nul-
A lum eſſe: quanquam hoc ſine cauſa in dubium
reuocet Nauarrus ſuprà dicto capitulo ſeptimo,
eò quod illa lex pœnalis ſit: ſed hoc nihil refert,
quia in his effectibus priuatiuis, & præſertim in
hoc, qui pendet à voluntate principis, & ad cen-
ſuram pertinet, quæ ſecum affert executionem, ſi
effectus ſimpliciter ipſo iure imponitur, ſtatim
fit, ſeu irritat, & annullat: in textu autem illo
verba ſunt ſatis expreſſa, vt ibi Gloſſa notauit,
quam cæteri ſequuntur. Eſt ergo tale reſcriptum
ſtatim, & abſque alia ſententia in ſe nullum: &
ideò quantumuis excommunicatus occultus ſit,
tenebitur in conſcientia non vti tali reſcripto,
vt in terminis notauit Sylueſter ſuprà ex Di-
rectorio.

Alij effectus remoti excommunicationis in excommunicato.

B
PRæter hos effectus, quos per ſe & immedia- 5
tè excommunicatio operatur in ipſum ex-
cõmunicatum, poſſumus alios addere, qui ſunt
remoti, & per accidens, & partim etiam in ſupe-
rioribus tacti ſunt, partim hic explicabuntur. Pri- Primus.
mus ergo inter hos effectus eſt irregularitas, quã
incurrit excommunicatus clericus officium ali-
cuius ordinis exercendo: nam excommunica-
tio per ſe & immediate non inducit hunc effe-
ctum, ſed proxima eius cauſa eſt culpa illa quæ
committitur ſic miniſtrando, quaſi in iniuriam
ipſius excommunicationis: excõmunicatio au-
tem eſt quaſi materia, vel occaſio remota talis
irregularitatis, de qua in ſuperioribus ſatis à no-
bis dictum eſt.

Alius, & præcipuus effectus, quem hic expo- 6
nere oportet, eſt; quia ſi excommunicatus per
C annum in excommunicatione perſiſtat, ſuſpe-
ctus de hæreſi fiet. Ita affirmant communiter
Canoniſtæ cum Gloſſa in cap. *Contingit*, de Do- Gloſſa.
lo & contumac. & referunt latius Simancas in Simãcas.
Cathol. inſtitut. cap. 27. & Couarruuias cap. *Al-* Couarru.
ma mater. 1. par. §. 7. numero 10. & Direct. Inqui- Director.
ſit. 2. par. quæſt. 47. & latè Vgolin. tab. 1. de Cenſ. Inquiſit.
cap. 14. §. 3. nu. 3. Quæ ſententia ratione videtur Coc. Trid.
fundata: non enim inuenio textum iuris com-
munis, in quo expreſsè hoc caueatur. Præter cap.
Cum contumacia, de Hæretic. in 6. vbi nõ de quo-
libet excommunicato ſermo eſt, ſed de illo, qui
antea erat ſuſpectus de hæreſi, & vocatus, vt de
fide reſponderet, non comparet, & propter talem
contumaciam excommunicatus, per annum in
illa excommunicatione perſeuerat: nam de illo
dicitur, eſſe vt hæreticum condemnandum, pro-
pter vehementem præſumptionem, & contuma
D ciam in tali materia. Hinc verò facta eſt exten-
ſio ad omnem excommunicatum, per annum in
tali cenſura perſeuerantem: nam is & claues Ec-
cleſiæ, & ſuffragia, & ſacramenta contemnere
videtur, ideoque in ſuſpicionem venit quòd ma-
lè de illis ſentiat, ac per hoc ſuſpectus in fide effi-
citur. Quam ſententiam confirmauit Cõcilium
Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 3. de Reformatione in
fine, dicens, *Contra hunc tanquam de hæreſi ſu-
ſpectum procedi poſſe*. Eſt autem hæc ſuſpicio le-
uis, & hoc operatur, vt ſic ſuſpectus ſeſe canoni-
cè purgare teneatur, & niſi id faciat pro conuicto
habeatur.

His cõſequens eſt, vt huiuſmodi excõmunica 7 Quã pœ-
tus per annũ inſordeſcens, ſi perſona Eccleſiaſti- nã incur-
ca ſit, & habeat beneficia, illis priuãdus ſit, ita af- rat cleri-
firmat

Digitized by Google

cus in ex com. per annũ perſeuerans.

firmat Couarruuias ſuprà cum Canoniſtis in cap. *Cùm bonæ*, de Aetate & qualitate, & in cap. *Rurſus*, 11. quæſt 3. Inter quos eſt quæſtio an ſic inſordeſcens ipſo iure beneficijs priuatus ſit, vel priuandus veniat. Innocentius enim, & alij primum affirmarunt. Sed nullum in iure inuenio eius ſententiæ fundamentum: imò vix poteſt ſecundum probari ex iure, Nam illud cap. *Rurſus*, quod ad hoc probandum citari ſolet, rem longè diuerſam conſtituit, nimirum vt excommunicatus pro aliquo crimine, ſi ſe ſuamque innocentiam defendere voluerit, intra annum excõmunicationis hoc faciat: ſi autem per annum id facere neglexerit, poſteà *nulla eius vox penitus audiatur*: & idem ſtatuitur ibidem in cap. ſequenti.

Innocentiis opinio reijcitur.

Hoc autem longè diuerſum eſt, vt per ſe patet: quia ibi de beneficijs non agitur, ſed de præſumptione vehementi, quæ ob contumaciam & nimiam dilationem, pro ſufficiente probatione ad condemnationem ſufficere iura illa ſtatuunt, vt latiùs Canoniſtæ diſputant. Inde verò inferre non licet quidquã de priuatione beneficij, cùm hæc inter ſe nec ſimilitudinem, nec connexionẽ habeant; niſi fortaſsè tale ſit crimen, pro quo lata eſt excommunicatio, vt propter illud quis ſit ipſo iure beneficio priuatus: tunc enim non propter contumaciam, & inſordeſcentiam (vt aiũt) vnius anni, ſed pro alio delicto beneficio priuatur, quod ad rem præſentem impertinens eſt. Itaque pro certo habeo hunc non eſſe ipſo iure beneficijs priuatum.

8 *Aliorum opinio. Abbas.*

Quod autem priuandus ſit per iudicis ſententiam, aliqui affirmant: ſed textum non afferunt in quo talis pœna præſcribatur. Et ideò Abbas in cap. 1. de Iudicijs id negat, niſi talis ſit cauſa excommunicationis, vt, ſi ſufficienter in iudicio probetur, propter eam poſſit quis beneficijs priuari: nam quia per illam vnius anni pertinaciã ſufficienter probata cenſetur culpa, iuxta dictum c. *Rurſus*, cum ſequente. 11. q. 3. ideò tunc poterit beneficijs priuari: ſed illud non eſt propter dictã pertinaciam, & ideò ad rem præſentem non refert, vt dixi. Alij verò dicunt vnius anni pertinaciam non ſufficere ad hunc effectum: maiorem tamen ſufficere, quod ſignificat Couarruuias dicto nu. 10. dum ait priuari beneficijs ex eo quòd non tantùm anno, ſed longiori tempore durauit in ea contumacia. Quantum verò eſſe debeat tempus illud, non declarat, ſignificat tamen minùs quàm triennium ſufficere, & deduci ait ex c. *Cùm bonæ*, de Aetat. & qualit. Vbi ſuſpenſus pro contumacia, & in ſuſpenſione per trienniũ perſeuerãs, beneficijs, quæ antea habebat, priuari præcipitur: ibi enim illud tempus non præciſè præſcribitur, ſed ſolùm, quia nimia fuerat pertinacia, digna illa pœna declaratur: vnde inſinuatur, quoties pertinacia fuerit nimia, etiamſi ad illam durationem non attingat, poſſe illa pœna puniri: videtur autem eſſe nimia quoties annum excedit. Veruntamen cum iam hoc arbitrarium ſit etiam illa quæ attigerit vnum annum, exiſtimari poterit nimia, & ſufficiens ad illam pœnam: maximè cùm alia iura illa menſura vnius anni vtantur ad alios effectus, vt ad ſuſpicionem hæreſis, & ad probationem delicti. Et ideò fortaſsè Gloſſa vltima in dicto c. *Cùm bonæ*, dixit ex quo per annum, & vltra quis permanet in excommunicatione, priuari debere beneficijs.

Couarr.

Gloſſa.

9 *Reſolutio.*

Itaque in hac re nihil inuenio certo iure ſtatutũ, præter illud quod in dicto cap. *Cùm bonæ*, expreſsè continetur, eum ſcilicet, qui per triennium in contumacia perſeuerat, priuandum eſſe beneficijs, vt ibi notarunt Decius, & alij. Atque hoc exiſtimo ita pertinere ad officium iudicis, vt ſub obligationem cadat. Infra illud verò tempus opinor rem eſſe arbitrariam, & poſſe quidem iudicem priuare excommunicatum inſordeſcentem per annum, vel vltra, ſuis beneficijs, præciſè ob tantam pertinaciam, propter dictas coniecturas ex iuribus deſumptas, adiuncta communi interpretatione & opinione. Et præterea, quia vt Couarruuias notat ex Felino, & alijs, etiã ante annum poteſt quis tẽporaliter puniri propter pertinaciam in excommunicatione, & affert leges Hiſpaniæ, in quibus hoc peculiariter ſtatuitur: multò ergo magis poſſunt iudices Eccleſiaſtici prudenti arbitrio hoc condignè punire: ergo, cũ poſt annum expletum iã ille ſit ita odioſus Eccleſiæ, vt pro publico criminoſo, & pro ſuſpecto de hæreſi habeatur, meritò cenſeri poteſt dignus beneficiorum priuatione, Quia tamen hoc arbitrarium eſt, & non eſt lege ſtatutum, non videntur teneri iudices in conſcientia ad id ſemper exequendum, nam tales poſſunt circunſtantiæ occurrere, vt prudenter iudicent non expedire, aut non eſſe æquum talem pœnam imponere. Maximè verò animaduertere debent, vt hæc permanentia in excommunicatione ex contumacia orta ſit: nam, ſi proueniat ex aliqua impotentia, vel ignorantia, idq; probabile in iudicio fiat, nõ debet illa pœna puniri; argumento dicto c. *Cùm bonæ*, ibi *Pro tanta pertinacia*. Quod prò omnibus quæ de hoc effectu diximus, obſeruandum eſt.

Vltimò addendum hic eſt, quod de huiuſmodi excommunicato per annum inſordeſcente Doctores aduertunt, nimirum illum nõ frui abſolutione illa generali, quæ ſecundum Curiæ ſtilum in reſcriptis Pontificijs præmitti ſolet ad effectum valoris eorum, vt notauit Rebuffus in ſua praxi beneficior. in forma, & declarat. nou. prouiſ. nu. 10. & Nauarr. in c. *Ita quorumdam*, de Iudæis notab. 11. in Gloſſ. vlt. nu. 14. Vbi refert regulam Cancellariæ, quæ *de inſordeſcentibus* appellatur: in qua plures caſus excommunicationis numerantur, in quibus inſordeſcentia quatuor menſium ad hunc effectum ſufficit. Quod tamen ſemper intelligitur cum dicta moderatione, vt duratio illa ex contumacia naſcatur, & nõ ex alia ratione, quæ excuſationem inducat, quia tunc ſicut ceſſat ratio culpę, ita & rigor pœnæ arg. c. 2. de conſt. cum ſimilibus.

10 Per annũ in excõ. inſordeſcens non gaudet generali abſolutione q̃ in reſcriptis præmittitur. Rebuff. Nauarr.

SECTIO II.

Quidnam operetur excommunicatio maior in his qui cum excommunicato participant.

QVONIAM in ſuperioribus de participantibus ſpeciatim non diſputauimus, omnia, quæ ad eos pertinent, hic breuiter commemorabimus, & in ſummam redigemus. Principio ergo aduertendum eſt tria eſſe genera participantium cum excommunicato, ſcilicet in crimine propter quod excõmunicatus eſt, in diuinis ſeu ſacris actionibus, & in humanis ſiue politicis, ſeu foreſibus. Quibus omnibus cõmune hoc eſt, vt nulla ſit participatio cum excõmunicato, niſi eius excommunicationem iã cõtractam

1 Triplex genus partícip. cũ excom.

Tres cõditiones requiruntur, vt quis dicatur cum

Digitized by Google

[…excõicato participare.]

ctam ſupponat: nam quę antecedit, etiamſi ſit in ipſo crimine propter quod lata eſt excommunicatio, non eſt participatio cum excommunicato: 1 formaliter enim illa determinatio accipienda eſt: aliàs, ad effectum excommunicationis nihil pertinebit, vt notat Felin. in cap. *Si concubinæ*, [Felinus.] 2 de Sentent. excom. Deinde nulla eſt propria participatio cum excommunicato, vt nunc loquimur, niſi ſit excommunicatus vitandus: qualis nunc ſolùm eſt nominatim denunciatus, vel manifeſtus percuſſor clerici, vt nunc ſuppono ex ſuprà dictis circa Extrauag. *Ad euitanda*. Debet autem hoc intelligi de participatione ſecundũ cõmunicationem externam: nam quoad internã, quæ eſt in ſuffragijs, vel orationibus communibus, ſuprà diximus ius antiquum manſiſſe integrum: omnemq; excommunicatum eſſe ab his ſuffragijs excluſum, non verò ab omni alia cõicatione cum fidelibus. 3 Tertiò oportet vt quælibet ex his cõmunicationibus ſit prohibita hoc ipſo quòd quis excommunicatus eſt: quanquam hoc non ſemper ſufficiat ad formalem participationem eius, qui cum excommunicato communicat. Declaratur prior pars, nam excommunicato non omnis communicatio, & in omni opportunitate prohibita eſt, ſed quæ nec ad ſalutem animę, nec corporis, nec ad graue damnum vitandum neceſſaria ſit: quæve in iure explicitè, vel implicitè non excipitur: ergo quoties in ijs communicat, quæ illi conceſſa ſunt, communicare cum illo, non eſt participare cum excommunicato propriè ac formaliter quatenus excõmunicatus eſt, ſed cum eo, quem eſſe excommunicatum, impertinens eſt ad illam communicationem. Altera pars exponitur, quia oportet cõmunicationem eſſe voluntariam, ita vt per ignorantiam, vel vim non excuſetur, aliàs dici non poteſt formalis participatio.

2 [Duos effect' põt operari excõicatio i participãte cũ excõicato.]

His poſitis duos effectus in genere operatur excommunicatio in alijs fidelibus, quoad hanc participationem. Vnus eſt per ſe, & immediatus, ſcilicet obligatio ad vitandas dictas participationes cum excommunicato. Secundus eſt magis remotus, & quaſi per accidens, videlicet aliqua cenſura, vel pœna, quam incurrunt participantes cum excommunicato aliquo ex dictis tribus modis. Hi autem duo effectus non ſunt æquales in omnibus dictis participationibus: & ideò in ſingulis eos breuiter explicare neceſſe eſt.

3 [Iure Eccleſiaſtico prohibetur cõmunicatio in crimine cũ excom.]

Circa participationem ergo in crimine aduertendum eſt, quamuis iure naturæ intrinſecè malum ſit ac per ſe prohibitum participare cum aliquo in crimine eius: nihilominùs quoties aliquis excommunicatur pro aliquo crimine, ſpeciali præcepto Eccleſiaſtico prohiberi omnes alios fideles ne cum illo participent, vel cooperentur ad cõtumaciam in tali crimine. Hoc colligitur ex c. *Nuper*, & ex c. *Si concubinæ*, de Sent. excom. Sic igitur habet omnis excõmunicatio maior priorem ex dictis effectibus in hoc genere participationis. Dices, Interdum in multis excommunicationibus declaratur, vt in eis cõprehendantur omnes dantes auxilium, fauorẽ, &c. ſignum ergo eſt non omnem excõicationẽ includere hoc peculiare præceptum Eccleſiaſticũ. Reſpondetur, hoc eſſe verum de illa participatione in crimine, quę eſt ad committendum ipſum crimen, priùs quàm incurratur excommunicatio, ſeu propter quod incurritur excommunicatio: de illo enim loquũtur ſimilia præcepta: nos autem agimùs, vt in principio dixi, de participatione cum eo, qui iam excõicatus ſupponitur: & ideò non dixi hoc præceptum incluſum in excõmunicatione vnius reſpectu aliorum eſſe de nõ participando in commiſſione criminis, quæ ad excommunicationem ſupponitur, ſed in contumacia in crimine commiſſo, quæ poſt excõmunicationem durare ſolet: quam doctrinam bene indicauit Nauarrus cap. 27. num. 32. [Nauarr.]

4 [Participans in crimine cũ iã excõicato, eandẽ incurrit excõmunicationẽ.]

Secundus verò effectus excommunicationis quoad ſic participantes eſt, quia eandem incurrunt excommunicationem maiorem, quæ ipſi principali delinquenti impoſita eſt. Ita habetur in dicto cap. *Nuper*, quatenus in eo definitur, participantem in crimine cum excommunicato excommunicationem incurrere, à qua non poteſt abſolui niſi ab illo, à quo ipſe criminoſus abſolui poteſt: inde enim conſtat illam excommunicationem eſſe maiorem. Et duplex ratio redditur: quia agentem & cõſentientem par pœna conſtringere debet; & quia ſic participans in crimine damnato, ipſum damnantem offendit: Quæ fuerunt rationes mouẽtes ad ſtatuendum tale ius. Ex eodem principio dicitur in dicto c. *Si concubinæ*, excõmunicationem maiorem latam in concubinas clericorum, ex conſequenti comprehendere ipſos clericos concubinarios, qui poſt latam ſententiam communicant in eodem crimine talibus concubinis, quia ſcilicet talis excommunicatio vniuerſaliter ad participantes extenditur: non enim tanquam ſpeciale in illo crimine hoc ibi ſtatuitur, ſed ex generali regula infertur. Et propter hæc, & ſimilia decreta dicitur in cap. *Statuimus*, de Sentent. excommunicatio. in 6. participantes cum excommunicato nõ debere à iudicibus generatim excommunicatione maiori damnari, *ſaluis conſtitutionibus contra illos legitimè promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato.*

Atque ex hoc ſecundo effectu confirmatur primus: quia Eccleſia non ferret hanc cenſuram in huiuſmodi participantes, niſi in illa participatione ſpecialiter eſſent contumaces, & inobedientes præcepto eiuſdem Eccleſiæ: ergo non ſolùm illa participatio in crimine per ſe mala eſt, ſed etiam ſpeciali præcepto ab Eccleſia prohibetur, & tam prohibitio quàm cenſura in illis iuribus continetur. Quid autem neceſſarium eſt ad huiuſmodi cenſuram contrahendam propter hanc participationem? Reſpondeo, primùm vt ſit communicatio cum eo, qui iam excommunicatus eſt, vt dixi, & conſequenter vt is, qui communicat, ſciat alium eſſe excommunicatum: nam ſi id ignoret, excuſabitur à contumacia, & conſequenter à cenſura, dummodò ignorantia talis ſit, quæ ad excuſandum ſufficiat, iuxta principia ſuperiùs tradita de cenſuris in communi. Sed an neceſſarium ſit excommunicatum illum eſſe denunciatum, & hoc ſciri ab ipſo, qui cum eo in crimine participat, propter Extrauagantem *Ad euitanda*: nam anteà ſufficiebat ſcientia excommunicationis, nunc autem, ſicut nõ tenemur vitare excommunicatum, niſi denunciatum, ita non videmur teneri ex præcepto ſpeciali Eccleſiæ ad vitandum illum etiam in crimine, niſi denunciatus ſit, quamuis alioqui ad id teneamur naturali & diuino iure: ergo non incurretur dicta excõmunicatio ſic participando cum excommunicato non denunciato.

[Num ad hanc excõicationẽ incurrendã ſola cõicatio cũ excõicato vitando ſufficiat.]

Vide Felinú dicto c. Si concub. Nauarr.

Atque ita affirmat Nauarrus dicto cap. 27. num. 112. Quæ ſententia difficilis quidem apparere poteſt, quia vix credibile eſt voluiſſe Cócilium Conſtantienſe, aut Baſilienſe auferre ſpecialem obligationem Eccleſiaſticam non communicandi in crimine cum excommunicato, cùm hæc res per ſe, & intrinſecè mala ſit, & ideò vtile eſſe non potuerit talem prohibitionem auferre. Nihilominùs tamen quia materia fauorabilis eſt, & verba Extrauagantis abſoluta, & generalia ſunt, ſententiam iſtam probandam cenſeo: nam auferre talem prohibitionem vtile eſſe potuit ad vitanda ſcandala, & pericula: qui fuit finis illius Extrauagantis. Neceſſarium ergo eſt, vt talis communicatio ſit cum excommunicato denunciato.

6 In quo crimine débeat eſſe hæc cõicatio.

Oportet etiam, vt ſit communicatio in crimine, propter quod excommunicatus eſt. Hoc eſt enim, quod dicitur in dicto cap. *Statuimus. In crimine damnato.* Et ratio eſt clara ex dictis, quia aliàs non eſſet communicatio hoc ſpeciali modo contraria, & iniurioſa excommunicationi. Vnde ſi Petrus eſſet excommunicatus propter furtum in tali Eccleſia factum, & Paulus poſteà cum eo communicaret in alio furto alij loco, vel perſonæ facto, non incurreret hanc cenſuram, quia non communicaret in crimine damnato. ſecus verò eſſet, ſi ille fuiſſet excommunicatus, quia fur abſolutè: poſteà enim cum illo communicando in quocunque furto, iam eſſet communicatio in crimine damnato; & ſic de alijs ſimilibus.

Qualis débeat eſſe hæc cõicatio. Richar.

Denique qualis debeat eſſe hæc communicatio, ſeu participatio, benè declarat Richardus in 4. diſtinct. 18. artic. 9. quæſtio. 2. dicens, neceſſarium eſſe vt aliquis per ſe moraliter influat, ſeu cooperetur ad crimen alterius, quatenùs tale eſt, & ſub tali cenſura prohibitum, ſiue id ſit dando auxilium, ſiue fauorem, aut conſilium, iuxta dictum cap. *Nuper:* non autem ſatis erit fauere ipſi perſonæ, vel ſecundum ſe, vel in alio opere, licèt inde ex accidente, ſeu indirectè reſultet excommunicatum fieri potentiorem, animoſiorem ad ſuum crimen continuandum.

7 Cenſura hæc eſt lata à iure. Couarr.

Atque ex his intelligitur, hanc cenſuram eſſe ipſo iure latam, non ab homine, etiam quando ipſe principaliter excommunicatus ab homine ligatus eſt: quod notauit Couarruuias in capit. *Alma*, 1. part. §. 3. num. 5. & dicit eſſe communem ſententiam. Ac meritò: nam apertè colligitur ex dicto cap. *Statuimus*, in illis verbis: *Saluis constitutionibus contra illos legitimè promulgatis*, &c. Hic ergo effectus ex illis conſtitutionibus proximè naſcitur. Item peculiare illud ius Eccleſiaſticum, quo hæc communicatio in crimine ſtrictiùs prohibita eſt, ius commune eſt: & illi eſt per ſe, & virtute ſua annexa hæc cenſura: ergo ipſo iure incurritur. Cuius argumentum etiam eſt, quia licèt Iudex alterum excommunicans, velit ab hac obligatione, & cenſura excipere cómunicantes in tali crimine, nó poterit: cuius ratio non eſt alia, niſi quia non eius voluntate fertur, ſed poſita priori excommunicatione neceſſariò conſequitur ex vi ipſius iuris. Sicut excommunicatio minor, quæ incurritur propter alias communicationes, licèt interdum ſupponat excommunicationem maiorem ab homine latã, ipſa tamen ſemper ex vi iuris incurritur; & non Iudicis, ſed iuris exiſtit, vt expreſsè aſſeritur in dicto cap. *Nuper.* Vbi etiam ponderanda ſunt

A illa verba: *Quemus enim & tunc*, &c. nam per ea manifeſtè æquiparantur quoad hoc excómunicatio maior, quæ incurritur propter cómunicationem in crimine; & minor, quæ ob communem communicationem, ſcilicet, quòd vtraque eſt à iure. Atque hinc fit, vt ſicut Epiſcopus, qui aliquem excommunicauit communicãdo cum illo in actionibus vulgaribus, in minorem excommunicationem incidit; ita, ſi cum eodem communicet in crimine, incidet in maiorem: eſt enim eadem vtrobique ratio, quia vtraque pœna ipſo iure impoſita eſt, cui omnis excommunicator eſt ſubiectus, prçter Summum Pontificem: quod tamen non procederet, ſi hæc excommunicatio eſſet ab homine: quia nemo poteſt ſeipſum excommunicare.

8 Quis poſſit ab hac excõicatione abſoluere.

Tandem addendum eſt, huiuſmodi cẽſuram eſſe reſeruatam ei, qui illum excommunicauit, B cum quo in crimine participatur. Ita cauetur in dicto cap. *Nuper.* Quod factũ eſſe videtur quaſi in ſatisfactionem eius: quia ſic participans cum excommunicato, excómunicatorem maximè offendere videtur. Quapropter ſi excommunicatio principalis erat à iure, & non reſeruata, excommunicatio participantis in eodem ordine manebit, & à quocunque ordinario tolli poterit: ſi autem prior ſit reſeruata, altera etiam eidem reſeruata erit: ſi verò prior excommunicatio ſit ab homine, ſicut hæc non tollitur niſi ab eo, qui eam tulit; ita neque altera. Nunquam tamen excluditur Superior, iuxta tradita ſuprà de cenſuris in communi, & adnotatur in dicto cap. *Nuper.* Vnde in eo caſu ſi contingat, excommunicatorem participare in crimine cum excommunicato à ſe, à Superiori tantùm abſolui poterit, cùm non poſſit ipſe abſoluere ſeipſum: quamuis C probabile ſit, poſſe alteri ſuammet poteſtatem committere, & ita ab alio per iuriſdictionẽ à ſe delegatam abſolui, ſicut abſoluitur Pontifex à peccatis: de quo aliàs. Aduertit autem Nauarrus in dicto numero 112. hunc participantem in crimine cum excommunicato, non ſemel tantùm, ſed toties hanc cenſuram incurrere, quoties cum illo in crimine participat: quia toties agit contra canonem. Vnde fit, vt tunc pluribus abſolutionibus indigeat, vel vna, quæ in plures cenſuras feratur, iuxta ſuperiùs dicta de cenſuris in communi. Nauarr.

De communicatione in diuinis cum excommunicato.

9 Circa ſecundum punctum de participatione in ſacris, ſeu diuinis, nihil ferè addendum D ſupereſt: nam in ſuperioribus ſatis declarauimus duos illos effectus, quos excommunicatio habet circa hanc communicationem, ſcilicet prohibitionem, & pœnam. Et de priori oſtendimus eſſe adeò grauem, vt ex genere ſuo obliget ſub mortali, quanquam ex leuitate materiæ poſſit eſſe veniale, & interdum poſſit habere iuſtam excuſationem ignorantię, vel neceſſitatis, vt ibi ſatis explicuimus. De ſecundo verò effectu diximus, generatim loquendo, nullam pœnam, vel cẽſuram nouam hinc reſultare, præter excommunicationem minorem, quæ pro qualibet communicatione cum excommunicato incurritur. Dico autem *generatim:* nam Clerici exercentes diuina, vel ad illa admittentes excommunicatos, interdum fiunt irregulares,

interdum

Interdum ſuſpenduntur, aliquando concurrentibus multis conditionibus maiorem excommunicationem incurrunt Papæ reſeruatam, iuxta cap. *Significauit*, de Sententia excommunic. Quæ omnia cùm in ſuperioribus latè tractata ſint, hìc repetere non eſt neceſſe. Sicut etiam poſſet hìc addi limitatio d: excommunicatione maiori ijs impoſita, qui excommunicatum Eccleſiaſticæ tradunt ſepulturæ: nam illa etiam eſt quædam communicatio in ſacris; tamen illam etiam fusè explicuimus ſuprà, de illa communicatione differentes.

De communicatione vulgari cum excommunicato.

10 Circa tertium punctum de quauis alia externa, & vulgari communicatione, ſatis etiã ex ſuperioribus conſtant duo illa, quæ hìc propoſuimus; ſcilicet obligatio, & pœna: nam obligationem oſtendimus ex varijs iuribus, quæ de hac re loquuntur: eamque ita grauem eſſe declarauimus, vt in illa etiam materia ſæpe obliget ſub mortali: quamuis in ſingulis actionibus humanæ, & politicę communicationis, regulariter loquendo, & ſecluſo contemptu ſolùm obliget ſub veniali. De pœna verò certum eſt ibi non interuenire aliam cenſuram, præter excommunicationem minorem, loquendo de cenſura ipſo iure lata: nam ab homine interdum extenditur excommunicatio maior ad communicantes cum excommunicato, in hoc genere communicationis: illa verò ferri non poteſt per ſententiam generalem, ſed per ſpecialem in determinatam perſonam, trinaque monitione præmiſſa: & aliter lata huiuſmodi excommunicatio nulla exiſtit, iuxta cap. *Statuimus*, de Sententia excommunicationis, in 6. Et hactenùs de effectibus excommunicationis.

DISPVTATIO XVII.

De cauſis maioris excommunicationis.

Materia hęc in ſuperiori tractatu de Cẽſuris in cõmuni copiosè diſputata eſt, et ferè omnia, quæ diximus, maximè in excõmunicatione locũ habent; ideoq; ſolũ neceſſe eſt breuiſſimè colligere, quæ ad hanc cenſuram pertinent, & ſi quid ſpeciale ſupereſt, illud addere. Et ob eandem rationem, quamuis de ſingulis cauſis proprias diſputationes ſuprà inſtituerimus, in præſenti hac vnica oẽs comprehẽdemus.

SECTIO I.

Quis poſſit excommunicationis cenſuram ferre.

1 DIximvs in ſuperioribus, duplicem eſſe excõicationem; à iure ſcilicet, & ab homine: quæ diuiſio ab efficientibus cauſis ſumpta eſt: duplex ergo eſt cauſa efficiens excõicationis; ſ. ius, & homo: vel certè quia hoc ius non eſt diuinum, ſed humanum tantùm Eccleſiaſticum; ideò ſimpliciter dici poteſt homo Eccleſiaſticus, ſeu poteſtatem habens Eccleſiaſticam, cauſa efficiens huius cenſuræ. Duobus tamen modis, ſcilicet vel ferendo ius, vel ferendo ſententiam vel in generali, vel in ſpeciali hanc pœnam continentem. Vnde fit, poteſtatem Eccleſiaſticam proximè, ac per ſe neceſſariam ad excommunicationem ferendam eſſe poteſtatem iuriſdictionis Eccleſiaſtici fori contentioſi. Nam hæc eſt proximum, ac per ſe principium ius dicendi ſiue per leges, ſiue per ſententiam, quamuis non æqualis ad vtrumque modum; ſed altior, & maior iuriſdictio ad leges condendas, & conſequenter ad excommunicationem à iure ferendam, quàm ab homine, neceſſaria ſit. Poteſtas autem ordinis per ſe ad hunc actum non requiritur, quamuis iuxta rationabilem Eccleſiæ conſuetudinem inſtitutioni Chriſti, & rerum naturis conſentaneam, nunquam illa iuriſdictio ſine aliquo ordinis fundamento, vel initio concedatur. Quæ omnia in ſuperioribus tractata, & explicata ſunt, & in eis conueniunt Theologi in 4. diſt. 18. & Canoniſtæ in cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de officio ordinar. & cap. *Tranſmiſſam*, de Elect. cum ſimilibus. Nauarrus referens alios in cap. *Cùm contingat*, de Reſcript. in 2. cauſ. nullit. num. 27.

Cauſa efficiẽs excõicationis duplex.

In ferẽte excõicationẽ poteſtas iuriſdõnis Eccleſiaſticę contentioſi fori neceſſaria.

Nauarr.

2 Circa ius, quatenùs eſt cauſa huius cenſuræ, ſolùm occurrebat hic addendum, quæ ſint illa ſpecialia iura, in quibus talis cenſura ipſo facto contrahenda fertur: nam cętera, quæ de hac cauſa in communi ſumpta, & de verbis neceſſarijs ad hunc effectum, deſiderari poſſunt, in diſputatione 3. ſectione 2. dicta ſunt. Verumtamen ne hanc cauſarum excommunicationis tractationem, & cognitionem obſcuram, & prolixam reddamus, commodius erit poſt conſummatam doctrinam de excommunicatione maiori, omnes excommunicationes iure ipſo latas recenſere, easque breuiter explicare.

De excommunicatione ab homine.

3 Circa excommunicationem ab homine pręter ea, quæ diximus de cenſura in communi, quæ hìc applicanda ſunt, duo tantùm addenda occurrunt: primum eſt, an Parochi habeant aliquando poteſtatem excommunicãdi ſaltem pro aliquibus delictis: nam quidam Doctores hoc eis tribuere videntur, vt patet ex Diuo Thoma in 4. diſtinct. 18. quæſtio. 2. artic. 2. quęſtio. 1. quam refert, & ſequitur Sylueſter, *Excommunicatio*, 1. num. 5. vbi ait, ex officio tantùm Epiſcopos hoc poſſe, tamen in furto, & rapina, & ſimilibus caſibus à iure conceſsis, etiam Parochos habere hanc poteſtatem quaſi delegatam, & ex commiſsione. Addit prætereà Sylueſter ex Hoſtienſi, etiam in notorijs, quæ non indigent inquiſitione vlla, poſſe Parochos excommunicare. Imò Gloſſa in cap. 29. quæſtio. 1. & in §. *His*, poſt cap. *Miramur*, verſ. *Cùm ergo*, 24. quæſtio. 1. dicit, quemlibet Sacerdotem poſſe excommunicare. Sed hoc improbabile eſt: & illud etiam de Parochis eſt mihi incertum, quia non inuenio ordinarium ius, vel ſcriptum priuilegium, in quo fundatũ ſit. Nam cap. *Cum inhibitio*, § *Sanè*, quod citari ſolet, nihil probat, quia ibi ſolùm habetur, ad Parochi munus pertinere, prohibere clãdeſtina matrimonia: quòd autem

Num Parochi poſſint excõmunicare.

D. Thom.

Syluest.

De clandeſtina deſpõſat.

id poſsit ſub hac cenſura prohibere, ibi non dicitur. Quapropter generaliter ſtatuendum eſt, parochos non poſſe excommunicare, ſed tantùm Epiſcopos iure quaſi proprio. Quæ eſt communis ſententia cum Gloſſa in cap. *Nemo*, 2. q. 1. tenet Abbas in cap. *Si Sacerdos*, 2. de offic. ordinar. num. 10. & cap. *Si quis contra Clericum*, num. 51. & cap. *Cùm contingat*, num. 3. de Foro competẽ. Nauarrus in cap. *Cùm contingat*, de Reſcript. Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 2. artic. 1. Quod tamen extendẽdum eſt ad eos, qui iuriſdictionem Epiſcopalem participãt ex ſpeciali inſtitutione, aut priuilegio, vel etiam conſuetudine. Quo ſolo titulo poterunt excipi aliqui Parochi, ſi alicubi ſit conſuetudo, vt in aliquibus caſibus poſsint excommunicare, vt notauit Abbas in cap. 2. de offic. ordinar. num. 10. nam conſuetudo interdum dat iuriſdictionem, vt in ſuperioribus tractatum eſt. Illa verò ſecluſa, Parochi non habent iuriſdictionem in foro contentioſo, neque in cauſa aliqua iudicium ferre poſſunt: ergo nec ſententiam excommunicationis.

Reſolutio. — *Gloſſa. Abbas. Nauarr.* — *Soto.*

4 Aliud punctum tractandum eſt de Epiſcopis, quo modo poſsint ſententiam excommunicationis ferre, quæ completum habeat effectum. Et eſt ratio dubij, tum ex parte excommunicati, tum ex parte aliorum fidelium. Ex priori quidem capite, quia excommunicatus vbique terrarum tenetur abſtinere ab omni fidelium communicatione, & à Sacramentorum, & aliorum diuinorum participatione; Epiſcopus autem particularis non poteſt ferre legem, quę obliget ſubditos, qui extra ſuam diœceſim verſantur: multoque minùs poteſt ferre legem, quę obliget ſubditum, etiamſi domicilium mutet: cùm tamen cenſura ſemper liget, donec per abſolutionem tollatur, quãtumuis aliquis domicilium mutet. Nec minor eſt difficultas ex alio capite, quia excommunicatio obligat fideles omnes ad vitandum ipſum excommunicatum: præceptum autem particularis Epiſcopi non poteſt vniuerſos fideles obligare. Et confirmatur: nam Epiſcopus non poteſt concedere indulgentias ſubditis alterius Epiſcopi in eius diœceſi: ergo nec poteſt illos obligare ad vitandum excommunicatum à ſe extra diœceſim ſuam.

An Epiſcop⁹ ferre poſſit ſniam ex cõicationis, q̃ habeat cõpletũ effectum. Prior dubitandi ratio. — *Poſterior dubitandi ratio.*

5 Propter has difficultates, pręſertim propter ſecundam, Doctores in ſententias extremè cõtrarias abierunt: Prior eſt, fideles diuino iure teneri ad vitandum quemcumque excommunicatum, hoc ipſo quòd excommunicatus eſt; qui à fortiori dicet idem de ipſo excommunicato: nam maior eſt obligatio excommunicati ad vitandos alios, quàm aliorum ad vitandum ipſum. Quam ſententiam fundant in verbis illis Matth. 18. *Sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus:* & in ipſa natura excõmunicationis, quæ eſt præciſio quædam membri à corpore Eccleſiæ: ex qua præciſione ex natura rei ſequitur, vt non ſit communicatio inter tale membrum, & corpus, ſeu alia membra corporis: ſicut per analogiam ad membrum abſciſſum à corpore humano facilè declarari poteſt. Qua ſententia ſuppoſita facilè reſpondent ad difficultates poſitas, Epiſcopum, vel quẽlibet alium Iudicem particularem imponere cẽſuram excommunicationis, qua impoſita, iure ipſo diuino reſultant omnes obligationes prędictæ: & ideò optimè fieri poſſe, vt talis obligatio extra territorium, & vltra ſubditos ferentes excommunicationem extendatur.

Prior ſententia.

A 6 Hæc verò ſententia aut falſa eſt, aut ad rem præſentem explicandam nihil deſeruit. Declaratur: nam vel intelligit ius ipſum diuinum immediatè obligare ad vitandum excommunicatum. Et hoc eſt falſum, vt in principio huius materię, & de cenſuris in communi oſtẽſum eſt, & ex dictis de effectibus excommunicationis eſt manifeſtum: nam vidimus Eccleſiã minuere, & ampliare hanc prohibitionem, & perſonas aliquas ab illa eximere: quæ omnia oſtendunt eam immediatè manare ab Eccleſiaſtico præcepto. Si verò intelligatur ſolùm mediatè, & remotè oriri ex diuino iure illam obligationem, ſic verum quidem aſſumitur; tamẽ id nihil deſeruit ad expediendas difficultates poſitas. Probatur: quia illa radicalis, ſeu mediata obligatio iuris diuini ſupponit Eccleſiaſticum præceptũ: nam in hoc B conſiſtit, quòd ipſum ius diuinum dictat parendum eſſe Eccleſiæ, & abſtinendum eſſe ab iis, à quibus ipſa præcipit abſtinere: hunc enim ſenſum habent verba illa Chriſti: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus.* Et hoc modo dici poteſt excommunicatio obligare ex natura ſua: quia natura eius nihil aliud eſt, quàm quædam moralis prohibitio, ſeu prohibitionum collectio: ergo illa iuris diuini obligatio remota ſupponit Eccleſiaſticum præceptum validum, & cum iuriſdictione latum: ergo ſupponit id, quod inquirimus, neque explicat difficultatem tactam, quo modo ſcilicet præceptum priuati Epiſcopi tale ſit, vt obliget omnes fideles ad parendum illi.

Reijcitur.

7 Alij ergo dixerunt, Epiſcopos particulares nõ poſſe iure ſuo, & quaſi poteſtate ordinaria excõmunicationem ferre, quæ obliget omnes fideles ad vitãdum excommunicatum, ſed ſolùm ſuos C ſubditos: nunc autem id facere Epiſcopos ex cõmiſsione, & tanquam delegatos Summi Pontificis. Ita ſentit Scotus in 4. diſt. 19. q. 1. art. 5. Veruntamen hæc ſententia non eſt conſentanea ſacris canonibus: ſunt enim multi, in quibus docetur, excommunicationem ferre eo modo, quo nunc in Eccleſia fertur, ad munus Epiſcopi iure, & officio ordinario pertinere, vt patet ex cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de offic. ordinar. & c. *Tranſmiſſam*, de Elect. & cap. *Corripiantur*, 24. q. 2. & in multis alijs 11. q. 3. Et ratione probatur: quia Epiſcopi iure diuino ſunt Principes, & Paſtores perfecti in ſuo ordine ſuarum Eccleſiarum: ergo ex ui ſui muneris requirunt poteſtatem ligandi, ac ſoluendi, tum directiuam, tum etiam coerciuam ſpiritualem, quantũ neceſſe eſt ad conueniẽs Eccleſiæ ſuæ regimen: huiuſmodi autem eſt D poteſtas hæc excommunicandi, vt ſuprà vidimus, & fundauimus in verbis Chriſti Matt. 18. Et ibi etiam declarauimus, quo modo hæc poteſtas ex vi ſui muneris iure diuino debeatur Epiſcopis, quamuis immediatè per hominem, id eſt, per Summum Pontificem concedatur.

Poſterior ſententia. — *Scotus. Improbatur.*

8 Vera ergo reſponſio eſt facilis, ſi aduertamus aliud eſſe agere de authore excommunicationis quoad inſtitutionem eius: aliud de effectione, ſeu impoſitione ipſius excommunicationis in tali perſona, ſeu ſubiecto. Si loquamur priori modo, clarum eſt, nullum Epiſcopum ſua priuata, & particulari iuriſdictione potuiſſe tale genus cenſuræ inſtituere, quæ ita obliget, ſicut nunc obligat excommunicatio, vt difficultas tacta ſufficienter probat. Vnde qui in contrario ſenſu dicunt, Epiſcopos, ſtando in ſolo

Germana dubij deciſio.

Digitized by Google

ſolo iure diuino, & nulla interueniente Eccleſię inſtitutione, poſſe eodem modo excommunicare, quo nunc excommunicant, & obligant, mihi ſine probabilitate loqui videntur: quia hoc genus pœnæ, & cenſuræ eo modo, quo nunc eſt in vſu, non eſt ſine Eccleſię inſtitutione, vt in ſuperioribus latè oſtenſum eſt. Neque ex iuriſdictione Epiſcoporum, neque ex aliquo principio iuris diuini colligi poteſt, quòd ſit talis poteſtas in aliquo particulari Epiſcopo. Nam quòd Chriſtus Dominus dixit Matth. 18. *Dic Eccleſiæ, & ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus:* intelligendum eſt ſecundum modum ab Eccleſia præſcribendum, vt ſuprà declaratum eſt: & hoc ſatis eſt ad conueniens Eccleſię regimen, & ad contumaces corrigendos. Et declarat exemplo: nam licèt Epiſcopus aliquis nunc vellet ſtatutum, aut ſententiam generalem ferre ſub cenſura excommunicationis, quę obligaret alios ad vitandum excommunicatum ante denunciationem, non poſſet id facere, cùm tamen ante Concilium Conſtantienſe id poſſet. Cuius ratio non eſt alia, niſi quia Eccleſia priùs ſtatuerat talem modum cenſurę, nunc autem limitauit, & ex parte mutauit inſtitutionem: ergo ſignum eſt non eſſe datum Epiſcopis iure diuino, vt poſſint ferre cenſuram, prout voluerint, nec vt obligent homines, niſi iuxta modum, & inſtitutionem cenſuræ ab Eccleſia factam. At loquendo de effectione cenſuræ iam ab Eccleſia inſtitutæ, ſic poteſt Epiſcopus talem cenſuram imponere, quæ obliget omnes iuxta naturam, ſeu inſtitutionem talis cenſuræ. Quod clariùs conſtabit reſpondendo ad ſingulas partes difficultatis propoſitæ.

9 Circa priorem ego partem agere poſſumus de ſubdito Epiſcopi extra territorium exiſtente, vel antequam illum per cenſuram liget, vel poſtquam iam ligatus eſt. Prior conſideratio ad rem præſentem non ſpectat, ſed de illa videri poſſunt ſuperiùs tractata de cenſuris in communi, vbi diſputauimus an per ſtatutum generale poſſit Epiſcopus excommunicare ſubditum extra territorium ſuum contra ſtatutum delinquẽtem: & an idem ſit de ſententia generali, item de ſpeciali propter delictum extra territorium commiſſum, vel intra territorium, ſi poſt delictum extra vagetur: nam quæ ibi diximus, eodem modo procedunt de excommunicatione. Poſtquàm verò excommunicatio impoſita eſt, parum refert an ſubditus extra territorium vagetur, necne: quia quocunque tendat, ſecum excommunicationem defert, quia illi quaſi ineſt. Et ideò dicunt Iuriſtæ, quòd excommunicatio ſequitur excommunicatum, vt lepra leproſum. Quò fit, vt quantum ad ipſum ſpectat, quocunque tendat, eoſdem excommunicationis effectus patiatur: nam hæc eſt vis, & efficacia, quam excõicatio ex vi ſuæ inſtitutionis habet. Vnde vt omittamus quæſtionem illam an præceptũ proprij Epiſcopi obliget ſubditũ, quãdo extra territorium eius verſatur, de qua re nõnihil diximus ſuprà, in præſenti non eſt dubium, quin per cenſuram hoc modo obliget propter rationem factam. Et ob eandem non liberabitur ab eodem onere, etiamſi mutet domicilium: quia per hoc ſolum non liberatur à cenſura: & quia quantum ad illam particularem cauſam propter inchoatum in ea iudiciũ, factus eſt ſpeciali modo ſubiectus excõmunicanti, vt ſuprà etiam tetigimus.

Satisfit priori rationi dubitandi.

Similì modo expedienda eſt altera pars difficultatis, vt rectè notauit Soto in 4. diſtinctio. 22. quæſtio. 2. artic. 1. Cùm enim excommunicatio duret, vbicunque excommunicatus verſetur, vbique habet ſuos effectus natura ſua inſtitutioni conſentaneos, inter quos vnus eſt, vt omnes fideles obliget ad vitandum excommunicatum tanquam alienum, & ab Eccleſia præciſum. Hæc autem communicationis inſtitutio ex Eccleſiæ traditione, & decretis manifeſta eſt, vt patet ex multis canonibus Apoſtolorum, & ex Concilio Niceno can. 5. & ex cap. *Si quis à proprio*, & cap. *Cura ſit*, & cap. *Sicut Apoſtoli*, cum alijs 11. quæſtio. 3. & in cap. 1. de Raptoribus, & cap. 3. §. 1. de Priuileg. cum ſimilibus. Quibus locis id notant Doctores, & videri etiam poteſt Couarruuias in cap. *Alma*, 1. part. §. 3. num. 2. Cætera de hac cauſa, circa cenſuram in communi dicta ſunt. 10

Poſterior dubitandi ratio diluitur.
Soto.
Couarr.

SECTIO II.

Quis poſſit excommunicari.

EXPLICATA cauſa efficienti, explicanda eſt quaſi ſubiectiua, quæ cum illa habet correlationem, ſeu reſpectum inferioris, ſeu ſubiecti ad Superiorem. De qua re multa diximus diſputatione quinta de cenſuris in communi, quæ in excommunicatione locum habent. Itaque ex ibi dictis conſtat, ſubiectum capax excommunicationis eſſe hominem viatorem, & viuentem hac vita mortali, adultum, & baptizatum, & qui in terris Superiorem habeat, ſeu alteri ſubiectus ſit: quæ omnes conditiones ibi ſunt declaratæ, & conſequenter expoſitum eſt, quo modo excommunicatio, vel abſolutio eius ferri poſsit in defunctum. Item quo modo feratur in perſonam certam, poſsitque in eandem multoties ferri, ſeu multiplicari. Ac denique quis cenſendus ſit ſubditus, vel ſubiectus ſufficienter ad incurrendam cenſuram, præſertim generatim latam. Hic ergo duo tantùm ſuperſunt aduertenda, quæ ſunt excommunicationis propria. 1

Primum eſt, excommunicationem ferri non poſſe in communitatem: ideoque eum, qui excommunicatur, ſemper eſſe debere perſonam aliquam ſingularem. Ita ſtatuitur in cap. *Romana*, §. *In Vniuerſitatem*, de Sententia excommunicationis in 6. Cuius conſtitutionis rationem meritò aliquis inquiret: nam Vniuerſitas vt ſic, id eſt Collegium, ſeu Capitulum grauiter delinquere poteſt, ergo & puniri, vel per diſciplinam Eccleſiaſticam corrigi; ideoque aliæ cenſuræ in communitatem ferũtur: ergo etiam per excommunicationem corrigi poteſt. Hanc rem latè tractat Couarruuias lib. 2. Variar. cap. 8. num. 9. Nauarrus cap. 27. num. 16. Vt tamen breuiter rationem explicem, aduerto duobus modis poſſe cenſuram aliquam in communitatem ferri. Primò in ſolam communitatem, vt cõmunitas eſt, id eſt, quatenùs eſt vnum corpus politicũ, ita vt non deſcendat ad ſingulas perſonas ſecundũ ſe; ſed ſolùm illas comprehendat, quatenùs vnum corpus conſtituunt, quo modò ferri ſolet ſuſpenſio in communitatem. Alio modo poteſt ferri cenſura in communitatem ratione ſingularum perſonarum, ita tamen vt non feratur cenſura 2

Excommunicatio ferri non poteſt in cõmunitatem.
Couarr.
Nauarr.
Dupliciter ferri poteſt cẽſura in communitatem.

in perſonas certas, ſeu determinatas; ſed communiter, ſeu confuſè in omnes homines huius Ciuitatis, vel Regni: quo modo ferri ſolet interdictum in Communitatem, vt infrà videbimus. Vtroq; ergo modo prohibitum eſt Collegium, aut Capitulum excommunicare: nam dictum cap. *Romana*, ſimpliciter id prohibet; ergo prohibet quocunque modo fiat. Et ita intelligitur ab omnibus; & meritò, tum quia abſoluta legis verba non ſunt limitanda, niſi neceſſitas vrgeat, vel ex alio iure, vel ex euidente ratione: tum etiã quia illa lex quoad illam partem fauorabilis eſt, & ideò amplianda: tum denique quia in fine illius textus ſubditur: *Sed in illas duntaxat de Collegio, & Vniuerſitate*, &c. quę dictio excluſiua omnem alium modum interdicit.

5 Ratione ſuadetur aſſertio.

Ratio autẽ pro priori parte reddi poteſt; quia bona, quibus principaliter priuat excommunicatio, perſonalia ſunt, ſeu ad ſingulas perſonas B pertinentia, quia ſunt ſpiritualia, & ſimiliter cõmunicatio, & actus, quos interdicit excommunicato, perſonales ſunt, regulariter loquendo. Aliqui enim ſunt actus iuriſdictionis, quos tollit etiam excommunicatio, eoſq; poteſt interdum communitas exercere: tamen hi ſufficienter prohibentur per ſuſpenſionem, nec propter illos ſolos eſt neceſſaria excommunicatio. Propter hãc ergo cauſam non fertur excommunicatio in communitatem priori modo conſideratam. Et hoc eſt, quod ex ſententia Doctorum Iuris Pontificij refert Couarruuias, communitatem ſcilicet non eſſe vnum corpus verum, ſed fictum, neque habere vnam animam rationalem communem; & ideò non eſſe capacem excommunicationis: hoc enim eſt verum de communitate primo modo ſpectata. Ratio autem poſterioris partis, quæ etiam extendi poteſt ad priorem, & ideò C in illo textu generaliter aſſignatur, eſt, quia cenſura, quę illo modo fertur in communitatẽ, omnes eius perſonas complectitur, etiamſi non deliquerint: hoc autem excommunicationi repugnat: ergo. Maior patet tum exemplo interdicti, tum ratione: ſi enim tantum perſonas delinquentes comprehenderet, iam non ferretur in communitatem, ſed in eos, qui tale delictum commiſerunt: quod eſt ferri in ſingulas perſonas, non in communitatem. Minor verò conſtat ex cap. *Nemo*, cum alijs 11. q. 3. Et hanc rationem tetigit ibi Pontifex, dicens: *Cùm nonnunquam contingeret innoxios huiuſmodi ſententia irretiri:* pro certo ſupponens, illud eſſe magnum abſurdum. Quod latiùs declarauit Auguſtinus epiſt. 75. cap. *Si habes*, 24. q. 3. & ex dicendis ſectione ſequenti latiùs conſtabit.

4 Excõicatio p verbi cõmunia lata oẽs infra Pontificẽ cõprehendit.

D Secundum notandum eſt in hac cenſura excommunicationis ſpeciale eſſe, vt per eam generaliter latam ligari poſſint non tantùm laici omnes, & Clerici inferiores, ſed etiam Epiſcopi, & quilibet Prælati illis ſuperiores infra Summum Pontificem, dummodò author canonis, & ſententiæ illis ſuperior ſit, & verba ſint adeò vniuerſalia, vt eas comprehendant. Ratio eſt, quia ſecundum commune ius omnes hæ perſonæ ſunt capaces huius cenſuræ, vt paſſim ex iure conſtat, ſatiſq; oſtenſum eſt agendo de cenſuris in communi: verba autem legis, ſi generalia ſint, omnes ſubditos comprehendunt, tam quoad obligationem, quàm quoad pœnam, ſi ſint capaces eius, & alio iure, vel priuilegio non excipiantur: quia hæc eſt vis generalium verborum. In A præſenti autem nullum eſt ius, aut priuilegium, quo excipiantur Epiſcopi, aut quicunque alij Prælati à generali lege, vel ſententia imponente excommunicationis pœnam: ergo illam incurrent, ſi tranſgreſſores legis exiſtant.

5 Obiectioni occurritur.

Obijci verò poteſt cap. *Quia periculoſum*, de Sentent. excom. in 6. vbi conceditur Epiſcopis, & ſuperioribus Prælatis, ne ligentur cenſura generatim lata, niſi illorum expreſſa mentio fiat. Reſpondetur, ibi non eſſe ſermonem de cenſura in genere, ſed ſpeciatim de ſuſpenſione, & interdicto, vt ibi Gloſſa notauit, verbo *Suſpenſionis:* ac propterea docuit, priuilegium illud non habere locum in cenſura excommunicationis: quam Gloſſam omnes communiter approbãt.

Replica.

Sed inſtare poteſt aliquis; quia ratio illius textus æquè, vel magis locum habet in excommunicatione, quàm in alijs duabus cenſuris, ſcilicet *quia periculoſum eſt Epiſcopis propter Pontificale munus incurrere ipſo facto ſuſpenſionem:* B non eſt enim minùs periculoſum incurrere ipſo facto excommunicationem, imò periculoſius hoc dici poteſt: quia excommunicatio re ipſa includit omnes effectus ſuſpenſionis, & plures alios, grauiori modo impedientes functiones Pontificales. Quapropter quamuis in illo textu non fiat expreſſa mentio excommunicationis, intelligi poſſet à fortiori comprehenſa ſub ſuſpenſione: quia omnis excommunicatio ſuſpenſio quædam eſt ſaltem materialiter, vt ſic dicam. Et poſſet hæc interpretatio iuuari, tum quia fauorabilis eſt, & fauores ſunt ampliandi; tum etiam quia illud eſt beneficiũ Principis: quod ampliſſimè interpretandum eſt, vt communiter dicunt Iuris interpretes argument. regulæ *Decet*, de regul. Iur. in 6.

6 C Sed licèt hæc apparenter dicta ſint, recedendum non eſt à communi ſententia, quia verba illius textus ſatis clara, & præciſa ſunt: ergo in proprietate accipienda iuxta conſuetudinem iuris; non eſt ergo ibi accipienda ſuſpenſio, vt includit excommunicationem, ſed prout eſt cenſura diſtincta ab illa. Vnde cùm Pontifex ſpecialem mentionem faciat ſuſpenſionis, & interdicti, non ſine cauſa id feciſſe credendum eſt: alioqui vel omnes cenſuras numeraſſet, vel nullam in ſpeciali, ſed generatim cenſuram: cùm ergo duas ſpeciatim recenſuit, tertiam excludere voluit. Item ius illud priuilegium quoddam continet, quod non plus valet, quàm ſonat: & cùm aliquo modo deroget iuri communi, ſtrictè, & iuxta prædictam exigentiam verborum interpretandum eſt. Ratio ergo illius textus non ſufficit ad extendendum priuilegium, niſi accedat voluntas concedentis illud; quæ hic non interceſſit. D Vel etiam ratio illa ita eſt accipienda, vt propter vitandum, vel minuendum illud periculum, ſtatutum ſit, ne Epiſcopi comprehendantur ſub quacunque cenſura generatim lata; non verò, vt ſub nulla includantur. Et ideò poteſt ſufficere ad excipiendum Epiſcopos quoad duas cenſuras, etiamſi non excipiantur quoad hanc tertiam. Cur autem in excommunicatione illud priuilegium non concedatur, ſufficiens ratio eſt, noluiſſe Pontificem tam amplum concedere priuilegium, & aliqua ex parte in hoc conſuluiſſe ſeueritati excommunicationis. Addit etiam Gloſſa, eſſe plures canones ferentes ſententiam excommunicationis in generali, à quibus non fuit conueniens excipi Epiſcopos, vt cap. *Si quis ſuadente*, & ſimilia.

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO IIII.

Propter quam cauſam ferri poſſit, aut debeat excommunicatio.

1 MATERIA huius ſectionis amplisſima eſt, eã verò fusè tractauimus diſput. 4. de Cenſuris in communi: & quæ ibi diximus maxima ex parte, & cum maiori proprietate, & certitudine in hanc cenſuram conueniunt quàm in alias. Itaque primum omnium pro certo ſtatuendum eſt, excommunicationem maiorem ferri non debere, neqne poſſe niſi ob culpã mortalem, cum inobedientia Eccleſiæ, & contumacia commiſſam. In hac enim regula ferè omnes Doctores conueniunt: oportet tamen diligenter eã explicare, & nonnullas circa eam oc- B currentes difficultates in particulari declarare.

2 Secundũ ius ordinariũ Eccleſię excõmu. ferri non debet, niſi ob culpã mortalẽ.

Duobus ergo modis de cauſa ferendi cẽſuram loqui poſſumus. Primò ſecundum ius ordinariũ ab Eccleſia ſtatutum. Secundò iuxta abſolutam poteſtatem à Chriſto Domino conceſſam, quæ in Summo Pontifice reſidet. Priori modo eſt ferè indubitata regula poſita; ſunt enim multa decreta, in quibus hoc ſtatuitur, quæ referuntur à Gratiano 11 quæſtion. 3. ex Concilio Niceno cap. 5. in cap. *Seruetur*, & ex Concilio Meldenſi in cap. *Nemo Epiſcoporum*, & ex Concilio Auernenſi, vel potius Vormacienſi, & Aurelian. 5. in cap. *Nullus*, & ex Concilio Agathenſi in capit. *Epiſcopi*. Rurſus ex Hieronymo, Auguſtino, Proſpero, & alijs multa refert 24. quæſt. 3. cap. *Reſecandæ*, cap. *Corripiantur*, cap. *Ecce*, cum alijs, quæ ex Anacleto, & Pelagio ibi referuntur. Idemque ſumitur ex cap. *Sacro*, de Sententia excommunicationis, & ex cap. *Romana*, eodem tit. lib. 2. & ex Leone Papa epiſt. 87. & ex Ambroſio lib. 2. officior. cap. 37. Ac denique clariùs Tridentinum id ſtatuit in ſeſſion. 25. cap. 3. de Reformatione, vbi expendenda ſunt illa verba, *Aut leuibus ex rebus*: & illa, *Non alias quam ex re non vulgari, cauſaque diligenter per Epiſcopum examinata, &c.* Rationem à priori reddemus ſtatim; ab inconuenienti verò eſt optimo, quæ ex dicto Concilio ſumitur, quia ſi excommunicatio ob leuem culpam incutiatur, magis contemnitur, quàm formidatur, & perniciem potiùs parit, quàm ſalutẽ.

3 Nemo inferior Põtifice poteſt p minori culpa excõ. ferre.

Atque ex hac regula infertur, nullum iudicẽ, vel prælatum Eccleſiæ infra Summum Pontificem poſſe pro culpa, quæ mortalis non ſit, vel pro cauſa, in qua de euitanda mortali culpa non agatur, hanc cenſuram excommunicationis imponere, vel ſub illa obligare. Probatur, quia nullus ex his prælatis vel iudicibus poteſt præceptum vel ſententiam ferre niſi iuxta formam & modum per ſacros canones inſtitutum: habẽt enim iuriſdictionem ſuam ſacris canonibus ac legibus alligatam, ſed ſacri canones ſtatuunt vt hæc cenſura non feratur niſi pro graui culpa: ergo non poſſunt aliter eam ferre.

4 Imò neque Summus Pontifex. Suadetur Scripturæ teſtimonijs.

Addo vlteriùs propoſitam regulam procedere etiam de abſoluta poteſtate data Eccleſię à Chriſto Domino, ita vt nec ipſe Summus Pontifex poſſit pro ſola veniali culpa præcisè, directè maiorem excommunicationem ferre. Quod primò colligitur ex omnibus Scripturæ locis, in quibus aliquod indicium huius cenſuræ, vel poteſtatis ad illam ferendam continetur: ſemper enim ſi- A gnificatur ſolùm propter graues culpas corrigendas eſſe hanc poteſtatem conceſſam, vt Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Nemo enim dicet eſſe aliquẽ rebellem Eccleſiæ propter ſolam venialem tráſgreſſionem eo vel maximè, quòd ibi erat ſermo de correctione fraterna, & ordine eius, qui ad coactionem per hanc cenſuram terminatur, ſi intercedat contumacia: illa autem correctio vt Theologi docent 2. 2. q. 33. non habet locũ, propriè, & in rigore loquendo, in peccatis tantum venialibus, quod etiam, vt ponderauit Auguſtinus, ex verbis Chriſti colligitur, *Si peccauerit in te frater tuus*, & infrà, *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*: perierat ergo grauiter peccando, vt Auguſtinus infert. Hinc Paulus 1. ad Corinth. 5. vbi cùm quendam excommunicaret, grauiſſimum crimẽ eius in medium propoſuit, & quippiam ſimile indicauit Petrus Actor. 8. & Ioan- B nes 1. Canonica c. 1. Secundò ſumi poteſt argumentum ex teſtimonijs Pontificum & Sanctorum, quæ citauimus in ſuperiori puncto, cùm enim docent excommunicationem non eſſe ferendam niſi pro graui crimine, non fundantur in aliquo iure ſeu prohibitione Eccleſiaſtica, ſed in ipſa æquitate naturali, ſuppoſita inſtitutione, & acerbitate talis pœnæ, & quia Chriſtus nõ dedit hanc poteſtatem Eccleſiæ in deſtructionem, ſed in ædificationẽ. Quæ rationes abſolutè procedunt de ipſa poteſtate ſecundum ſe, & reſpectu cuiuſcunque habentis illam.

Matth. 18. Aug. ſermon. 16. de Ver. Domini. 1. Cor. 5. Actor. 8. 1. Ioã. 1. Idẽ teſtimonijs Põtificũ & Patrũ comprobatur.

5 Ratione idẽ cõfirmatur. Auguſt.

Vnde concluditur tertiò optima ratio natu- C ralis, quia pœna debet eſſe proportionata culpæ: excommunicatio autem maior, eſt grauiſſima omnium, quę ſunt in Eccleſia, vt Auguſtinus dixit lib. de Correction. & grat. capite decimo quinto in capit. *Corripiantur*, 24. quæſtione tertia: non eſt ergo proportionata culpæ veniali, ſed infinitè (vt ita dicam) excedens: ergo ex ipſo iure diuino, & naturali non poteſt ſecundum iuſtitiæ æquitatem talis pœna pro tali culpa ferri: ergo, abſolutè loquendo, non dedit Chriſtus Eccleſiæ hác poteſtatem. Et explicatur ratio in hunc modum, nam per excommunicationẽ eijcitur quis quodammodò ab Eccleſia, vt ſumitur ex multis iuribus vndecimo, quæſtione tertia, præſertim capit. *Omnis Chriſtianus*, & cap. *Nihil*, cum alijs quæ ſuprà citauimus: nemo autem meretur eijci ab Eccleſia, qui non eſt dignus eijci à regno Dei, quod non eſt, niſi propter peccatum mortale. Et confirmatur à ſimili, nam quod eſt in Republica temporali pœna mortis, id eſt in Ec- D cleſiaſtica republica pęna excommunicationis: ideoque vocari ſolet *gladius Eccleſiaſticus*, in cap. *Inter hæc*. 33. quæſtione ſecunda, & multi Patres dicant hanc pœnam habere in Eccleſia eum locum, quem in veteri lege habebat pœna mortis, vt videre licet apud Antherum Papam epiſtol. vnica, & Tertullianum in Apolog. capit. 39. & Auguſtinum in quęſtionib. Deuteronomij quęſtione ſecunda. Qui propterea in collatione tertiæ diei cum Donatiſtis, eam vocat *damnationem, quam facit Epiſcopale iudicium*. Sed Reipublicæ temporali non eſt data poteſtas ad interficiendum hominem propter peccatum veniale, vt per ſe notum eſt: ergo neque Eccleſiæ ad ligandum hominem hac cenſura ob ſolam venialem culpam. Denique non oportet, vt tam grauiter Eccleſia coerceat fideles à venialibus peccatis; nam, vt Diuus Thomas tradit prima ſecunda,

Anthe. P. Tertull. Auguſt.

D. Thom. cundæ, quæſtion. 96. articulo tertio lex humana non intendit omnia vitia prohibere, aut punire, nec perfectos ſubditos facere: vnde etiam in inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ Chriſtus noluit venialia peccata eſſe materiam neceſſariam illius iudicij, & quamuis Eccleſia iuſte prohibeat, & puniat aliqua venialia peccata, præſertim quando neceſſarium eſt ad obſeruationem aliorum grauiorum præceptorum: ſemper tamen applicat pœnam ſeu medicinam accommodatam; excommunicatio autem maior, eſſet nimia coactio. A

6 Excómunicatio p veniali culpa lata, eſt ipſo iure nulla.

Ex quo generali principio ſequitur primò, excommunicationem latam pro leuiori culpa, quæ mortalem grauitatem non attingat, eſſe non ſolùm iniuſtam, ſed etiam ipſo iure nullam, à quocunque feratur. Probatur ex dictis, quia fertur abſque legitima poteſtate: actus autem moralis, qui procedit ab eo qui poteſtatem non habet, nullus eſt. B Idem probari poteſt ex omnibus quæ de cenſura iniuſta, & nulla tractauimus agentes de cenſuris in communi diſp. 4. vbi oſtendimus eam cenſuram, quæ euidenter eſt contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu ipſius rei, eſſe nullam: ſed excommunicatio maior lata propter ſolam venialem culpam eſt euidentiſſimè cótra iuſtitiam commutatiuam reſpectu eius qui ſic damnatur: ergo eſt ipſo iure nulla. Præterea talis ſententia, continet intolerabilem errorem, non ſolùm contra ius Eccleſiaſticum, ſed contra naturale & diuinum, ſicut eſſet intolerabilis error medici qui præciperet brachium abſcindi à corpore propter leuem læſionem, ſeu ægritudinem. Item ſententia iudicis ſecularis condemnantis ad mortem aliquem propter venialem culpam, intolerabilis eſſet, ac proinde nulla ipſo iure. C Ac denique condemnatio ad grauem pœnam ſine vlla cauſa, abſque vlla controuerſia nulla eſſet: ergo condemnatio ad grauiſſimam pœnam propter leuem cauſam, eſt etiã nulla. Patet conſequentia, tum quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, & ideò parua cauſa reſpectu tantæ pœnæ quaſi nulla eſt; tum etiam quia tanta proportione excedit grauiſſima pœna leuem culpam, quanta grauis nullam; maximè quando pœna illa eſt indiuiſibilis, quę non poteſt ſecundum partem proportionatam applicari, & executioni mandari, & ſecundum aliam partem reſcindi, cuiuſmodi eſt excommunicationis maioris cenſura. Sunt verò qui hæc tantùm procedere putent, quando talis cauſa leuis in ipſa ſententia explicatur. Sed quidquid ſit de exteriori foro, in interiori ſufficit, quòd in re ipſa cauſa non ſubſiſtat, iuxta dicta de cenſuris in communi. D

Qui excuſatur à culpa mortali, ab excommunicatione excuſatur.

7 SECVNDO infertur ex dictis, quotieſcunque aliquis excuſatur à culpa mortali in trãſgreſſione alicuius legis, vel præcepti, excuſari etiã ne cenſuram excommunicationis contrahat, etiamſi omnibus tranſgreſſoribus illius præcepti impoſita ſit, vt ſi excommunicentur omnes qui furantur aliquid, ſi quis id committat, tamen ex leuitate materię excuſetur à mortali, excuſabitur etiam ne talem cenſuram contrahat. Et eadem ratione, cui ſub excommunicatione pręcipitur, vt ſoluat, vel reſtituat, ſi id omittat, quia reuera non habet vnde ſoluat, ſicut excuſatur à culpa, ita etiam à cenſura. A Ratio eſt, quia ceſſante cauſa neceſſaria etiam quoad rei effectionem, ceſſat, ſeu non ſit effectus. Item quia, *quòd culpa caret, in damnum vocari non debet*, vt dicitur in capit. 2. de Conſtitutionibus: ergo & quod caret graui culpa, non debet in grauiſſimum damnum excommunicationis vocari. 1 Atque ob eandẽ cauſam quoties ſententia huius cenſuræ fertur abſque vera mortali culpa, quæ in perſona ſupponatur, apud Deum, & in conſcientiæ foro per ſe obligationem non inducit, licèt in foro exteriori, vel interdum ex accidente propter vitandum ſcandalum obligare poſſit. Vbi ſeſe offerebat copioſa materia diſputandi de cauſis quæ excuſare poſſunt, ne talis cenſura incurratur, quales ſunt ignorantia, violentia, aut metus qui illi moraliter æquiualeat, aut alia grauis neceſſitas. B Item occurrebat hic dicendum de excommunicatione iniuſta ex defectu cauſæ finalis, & materiæ circa quam, an ſemper ſit nulla, ſed quia hęc omnia copioſè tractata ſunt de cenſura in communi, & in præſenti nihil in eis ſpeciale occurrit, ideo in eis iterum immorari non eſt neceſſe.

8 Prima obiectio cótra cóclusioné positam,

Obijci verò poſt contra hanc illationem. Primò, cap. *Odoardus*, de ſolutionibus vbi excómunicatio lata in eum, qui creditori non ſoluebat, valida cenſetur, & indigens abſolutione, etiamſi ille fuiſſet impotens ad ſoluẽdum; cùm ergo impotentia excuſet à culpa, & non excuſauerit ab excommunicatione, non eſt in vniuerſum vera regula tradita. Conſequentia eſt clara; & antecedens patet ex illis verbis textus, *Mandamus quatenus, ſi conſtiterit quòd prædictus non poſſit ſoluere debita ſuprà dicta ſententiam ipſam ſine difficultate qualibet relaxes*. Secundò cap. *Peruenit*, de Sent. excommun. C 2 vbi percuſſio clerici, quæ parua fuit, & ideò ob paruitatem materię excuſari videtur à mortali, cenſetur ſufficiens cauſa ad incurrendam excommunicationem maiorem ipſo iure latam pro tali crimine. Tertiò, cap. *Epiſcopi*. 11. q. 3. 3 vbi reprehẽduntur, & puniuntur quidam Epiſcopi, qui innocentes, vel minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumunt, & tamen huiuſmodi excommunicatio non cenſetur nulla, vt patet ex illis verbis, *Nec fortè excommunicati longo tempore morte præueniantur*.

9 Obiectio 1. soluit.

Ad primam obiectionem reſpondetur primò, verbum illud *relaxes*, non ſemper ſignificare diſſolutionem vinculi validi, ſed interdum declarationem inualida, vel ſæpe ſignificare relaxationem facti potiùs quàm iuris, ſeu vinculi quod ſecundum ius tenuerit. Cuius rei multa exempla in ſuperioribus vidimus, & optimum eſt in cap. *Audiuimus*. 24. quæſt. 1. in illis verbis. D *Te tuoſque abſoluendo*: & tamen erat ſermo de excommunicatione lata excommunicato, quæ ſine vlla controuerſia ipſo iure nulla exiſtit, ibi Gloſſa ita exponit, & alia iura ſimilia refert. Nec eſt diſsimile cap. *Ad probandum*, de Re iudicata, ibi, *Eandem ſententiam conſtiterit infirmandam*, & tamen erat lata ab excommunicato. Si ergo in dicto cap. *Odoardus*, ſententia illa relaxanda dicitur, vel quia declaranda erat inefficax, ad ligandum, vel certè relaxanda quoad effectum quem de facto potiùs, quàm de iure habebat, quia ille Odoardus euitabatur, & alios vitare compellebatur. Vnde addi poteſt, fieri potuiſſe vt ſententia illa in exteriori foro fuerit iuſta: nam, vt ibidem dicitur, ille Odoardus

reco-

Digitized by Google

dus recognouit debita; negauit tamen ſe eſſe ſoluendo propter rerum inopiam, non tamen ibi dicitur ſufficienter in iudicio probaſſe hanc rerum inopiam, ſola autem negatio non ſufficit, quominùs qui creditor eſt, præſumatur eſſe ſoluendo, vt dixit Gloſſa in leg. *Si verò.* §. *Qui*, verb. *dubitatur*. ff. *Qui ſatis dare cogantur*, & ideò dixit Pontifex, *Quatenus ſi conſtiterit*: nondum ergo conſtabat, quare fortaſſe ſententia fuit iuſta in foro exteriori, & conſequenter in eodem relaxanda.

10 Secunda diluitur. Ad ſecundam reſpondetur, in illo capit. *Peruenit*. Pontificem non definitè aſſerere eos indigere abſolutione qui non enormem, ſed modicam, & leuem iniuriam clericis irrogarunt. Sed verba textus ſunt, *De his abſoluendis tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum*. Quod poteſt intelligi, tum vt iudices, an abſolutione indigeant, tum etiam vt abſoluas, ſi crimen ad excõmunicationem contrahendam fuerit ſufficiens, non tamen adeò enorme, vt eius cenſura reſeruatione digna videatur. Itaque *modica, & leuis iniuria*, dici poteſt vel ſimpliciter & abſolutè, quia tanta non eſt vt ad grauem culpam ſufficiat, cõſideratis omnibus circunſtantijs, quæ in tali iniuria concurrunt, & tunc non eſt neceſſaria abſolutio, quia illa non eſt ſufficiens materia excommunicationis maioris. Alio modo dicitur iniuria mediocris reſpectiuè, ſcilicet comparatione enormis, & leuis comparatione mediocris, ita tamen vt omnes illi tres gradus cõtineantur intra ſufficientem materiam peccati mortalis, & excommunicationis. Rectè enim leuis iniuria, comparatiuè ſic dicta, poteſt eſſe ſimpliciter grauis, ita vt ad mortale peccatum ſufficiat. Præſertim, quia interdum poteſt iniuria leuis videri quantum ad nocumentum corporale quod infert, & ratione modi, & circunſtantiarum eſſe grauis & mortalis culpa, ideoque ad incurrendam excommunicationem ſufficiens, & hæc poſterior expoſitio videtur illi textui magis accommodata.

11 Tertiæ obiectioni ſit ſatis. Circa tertiam obiectionem aduertendum eſt textum illum diuerſi modo legi in originali, quàm referatur à Gratiano, nam Gratianus affirmatiuè legit, *Communio illis vſque ad tempus Synodi à reliquis Epiſcopis denegetur*: ita vt relatiuum *illis*, Epiſcopos malè excommunicantes eos, qui innocentes fuerant aut leuiter peccauerant, referat. In Concilio autem Agathenſi cap. 3. 2. tom. Concilior. negatiuè legitur, *Illis communio non denegetur*, iuxta quam lectionem relatiuum *illis*, refert ipſos iniuſtè excommunicatos. Et ſanè ratio, quæ ſubiungitur, *Ne fortè ſic excommunicati morte præueniantur, &c.* videtur magis huic lectioni fauere. Quid enim refert ad cauendum hoc periculum quòd excommunicatores ipſi communione priuentur. Quòd autem ipſi excommunicati ſaltem à vicinis Epiſcopis ad communionem admitterentur, multum eis prodeſſe poterat. Iuxta hanc ergo poſteriorem lectionem potiùs colligitur, Concilium reputaſſe nullam talem excommunicationem, quandoquidem abſque præuia abſolutione ſic excõmunicatos non vitandos cẽſuit. Dixit autem, *A vicinis Epiſcopis*, quia licet in propria etiam diœceſi iure vitandi non eſſent, tamen ipſi Epiſcopi excommunicantes de facto illos vitabant, & vitari compellebant: cui malo ipſi vicini Epiſcopi ſubuenire non poterant, quia ſuperiores non erant

A Epiſcopis excommunicantibus, & ideo dicit, *vſque ad tempus Synodi*: quæ poteſt cogere Epiſcopum ad iuſtitiam ſeruandam. Quod ſi priorem retineamus lectionem, ad eũdem ſenſum eſt accommodanda. Voluit enim illud Concilium, illis Epiſcopis malè excommunicantibus ab alijs vicinis communionem negari etiam ante tempus Synodi, id eſt, ipſo facto, & ante aliam ſentẽtiam (vt ſic exponam) vt eo modo cogerentur ad communionem admittere, quos ſic excommunicauerant, ne tanto tempore in eo eſſent periculo, in quo conſtituebantur non iure, ſcilicet quia excommunicatio eſſet valida; ſed facto, quia à ſuo Epiſcopo communione priuabantur.

Tranſgrediens legem iuſtam ferentem excommunicationem, peccat mortaliter.

B Tertio principaliter ex dictis infero, quoties per aliquam legem prohibetur aliquis ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, ſi lex ſit iuſta, & valida quoad talem pœnam, tranſgreſsionem eius peccatum eſſe mortale. 12 Hanc regulam tradidit Caietanus ſpecialiter in Summa verb. *Præceptum*. Caietan. Eſtque communis omnium: ſequiturque euidenter ex dictis. Quia ſi illa pœna iuſta eſt, ſupponit proportionatam cauſam, vel culpam: ſed culpa illi proportionata eſt mortalis tantùm, vt oſtenſum eſt: ergo. Deinde tale præceptum cùm pęnam grauiſsimam imponat, neceſſe eſt vt ſit graue, & (vt aiunt) præceptum ſimpliciter, & de re multum neceſſaria: ſed tale præceptum, etiamſi humanum & Eccleſiaſticum ſit, obligat ſub mortali, vt conſtat ex materia de legibus: ergo.

Cõtra hoc verò illatum multa obijci poſſunt, 13 Obiectiones cõtra illationẽ.
C quæ contra principalem regulam conſequenter procedunt. Primũ eſt, quia antiqui canones Eccleſiaſtici eandem excommunicationẽ ferebant contra eos qui communicabant cum excommunicatis, etiam in humanis, vt patet ex cap. *Sicut Apoſtoli*. 11. q. 3. vbi refertur, hanc fuiſſe traditionem Apoſtolicam. Prima. Idem habetur in Concilio Carthag. 4. c. 73. cap. *Qui communicauerit*. 11. q. 3. & clariùs in cap. 2. de Cleric. excomm. minist. ibi, *Quicunque cum eo communicauerit, ſimiliter ſe ſciat excommunicatum*: vbi aduerbium, *ſimiliter*, indicat eandem ſpeciem excõmunicationis. Secundò in Concilio Carthag. 4. c. 24. ſic dicitur, Secunda. *Sacerdote verbum faciente in Eccleſia, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur*, & habetur de conſecr. d. 1. cap. *Sacerdote*, illa autem actio valde leuis eſt, & aut nulla eſt culpa, aut ſolùm venialis. Tertiò in cap. 2. de Vit. & honeſt. clericor. Tertia.
D clerici arma portantes excommunicantur. Et (quod durius eſt) in cap. 4. dicitur. *Si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema ſit*. At verò hæc non videtur culpa grauis.

14 Ad obiectiones reſpõdetur. Ad primam. Ad primùm reſpondetur in primis, multa ex illis iuribus non rectè citari. Aduertendum eſt enim in illatione facta ſermonem eſſe de lege excommunicationem ferente ipſo iure, nam de illa quæ ferendam imponit, paulò poſt videbimus. Fabianus ergo in dicto cap. *Sicut Apoſtoli*, ſolum dicit, *Communione priuentur*, & in canonibus Apoſtolorum idem dicitur, vel eiuſdem verbis, vel per verbum, *ſegregatur*, aut ſimile: quæ omnia verba non cenſuram latam, ſed ferendam indicant. Similiter in canone Concilij Carthaginenſis dicitur, *Excommunicetur*, quod

rectè

rectè intelligitur faciendum ab homine: at verò ab homine interdum prohiberi poteſt communicatio cum excommunicato ſub cenſura maioris excommunicationis, vt ſuprà dictum eſt. Deinde aduerto, olim nomen excommunicationis non tam preſsè & ſtrictè vſurpatum fuiſſe, ſicut nunc eſt in vſu: nunc enim ſimpliciter dictum, pro excommunicatione maiori ſumitur iuxta declarationem iuris ſuprà tractatam: olim verò latiùs ſumebatur, non ſolùm pro excommunicatione minori, ſed etiam pro ſeparatione, ſeu excluſione à participatione Euchariſtiæ: quæ per antonomaſiam communio dicitur. Et ita poſſent exponi canones Apoſtolorum, & Fabiani: ſed obſtant verba Calixti in epl. 2. quæ habentur in cap. *Excommunicatos.* 11. q. 3. *Quia quicumque in his, vel alijs prohibitis cum eis ſcienter communicauerit, iuxta Apoſtolorum inſtitutionem & ipſe ſimili excommunicationi ſubiacebit.* Quibus verbis ſimilia ſunt alia, quæ citauimus ex cap. 2. de Cleric. excomm. miniſt. Ad quæ dici poteſt ſimilitudinem non ſemper dicere æqualitatem: eſt autem inter minorem & maiorem excommunicationem aliqua ſimilitudo, etiamſi non ſit æqualitas. Et ita expoſuit Gloſſ. in dicto cap. 2. Et quãtum ad cenſuram, quæ ipſo iure incurritur ob talem communicationem, neceſſariò eſt admittẽda talis expoſitio, quia in alijs iuribus ita explicata eſt, vt ſuprà eſt tactum, & infrà agentes de excommunicatione minori videbimus. Quãtum verò ad cẽſuram, quæ ob eam cauſam inferri poteſt, certum eſt, aliquando eſſe poſſe maiorẽ excommunicationem: tunc autem nõ fit ſine trãſgreſsione mortali, quę ſæpiſsimè poteſt ob illam communicationem etiam humanam, & vulgarem committi, vt ſuprà viſum eſt.

15 Notãda pro ſolutione 2. & 3. obiectionis.

Ad alia argumenta dicũt aliqui, quamuis peccatum veniale per ſe ac regulariter non ſufficiat ad cenſuram, ex accidente tamẽ, & propter aliud interdum poſſe ſufficere; ſcilicet, vel quia diſponit proximè ad mortale, vt abuſus iurandi frequenter, vel quia alios ſcandalizat. Nam in priori caſu agitur de vitando graui damno & periculo eius qui ſic peccat, & ideò fraternè moneri, & corripi poteſt, ac debet: Et conſequenter ſi Eccleſiam non audierit, poterit excommunicari. In altero verò caſu agitur de vitando graui damno proximi innocentis, qui ſcandalum patitur. Et ideo ad hoc etiam poteſt alius per cenſuram grauem cõpelli. Alia ergo decreta in alijs obiectionibus citata iuxta hanc doctrinam intelligi debent: nam præcipuè videntur illam cẽſuram tuliſſe ob ſcandalum vitandum.

16 Peccatũ ex ſe veniale, ob periculũ ĩ quo cõſtituit hominẽ poteſt eſſe mortale.

Veruntamen circa hanc doctrinam obſeruandum eſt, vt vera ſit, non eſſe ita intelligendam, vt limitationem aliquam propoſitæ regulæ contineat, ac ſi peccatum veniale manens intra latitudinem venialis peccati poſsit interdum eſſe materia ſufficiẽs excommunicationis maioris: hoc enim verum non eſt: nam rationes, quibus regulam confirmauimus, probant non tantùm regulariter, ſed etiam ſemper, & in omni caſu peccatum veniale eſſe inſufficientem materiam huius cenſuræ. Quando ergo dicitur veniale peccatum eſſe diſpoſitio proxima ad mortale, interrogandum eſt an ſit diſpoſitio ita proxima, vt conſtituat hominem in mortali ac proximo periculo peccandi mortaliter: & iam tunc illud veniale peccatum ex tali circunſtantia fit mortale, nam in mortalibus eiuſdem malitię eſt conſtituere ſe

A volũtariè in mortali periculo & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud. Vel illa diſpoſitio non eſt ita proxima, vt afferat dictum mortale periculum: & tunc illud veniale adhuc manet intra naturam & limites venialis peccati: Et ideo per ſe non eſt ſufficiens materia excommunicationis maioris. Eſt tamẽ vlteriùs aduertendum, quòd, licèt illa circunſtantia tunc per ſe, & ex natura rei non ſufficiat ad conſtituẽdum peccatum mortale, nihilominùs poteſt aliquando ſufficere vt prælatus poſsit grauiter prohibere illum actum, vt remoueat ſubditum non tantùm à diſpoſitione proximè proxima (vt ſic dicam) peccandi mortaliter, ſed etiam à diſpoſitione vtcunque proxima, ſeu quæ parum diſtat ab occaſione mortali proxima. Et tunc actus qui per ſe non eſſet peccatum mortale, adiuncto præcepto ſuperioris ſufficienter declarantis ſe velle

B obligare quantum poteſt, erit peccatum mortale. Quia ſuperior interdum poteſt præcipere, vel prohibere ſub mortali actum de ſe indifferentẽ: ergo etiam poterit prohibere ſub mortali actum de ſe venialem, ſi alioqui grauis cauſa occurrat: nam per ordinem ad illam talis actus efficietur materia grauis: & ita contingit in exemplo poſito. Quod præſertim accidere poteſt in ſtatu religionis, in quo & ipſi ſubditi maiori quadam ratione tenentur venialia peccata, & occaſiones mortalium præſertim vtcunque proximas cauere, & ipſi ſuperiores maiorem poteſtatem habẽt prohibendi ea, quæ graue impedimentum eſſe poſſunt perfectionis, nedum ea quæ propinquè diſponunt ad vitam ſpiritualem amittendam. In hoc ergo caſu prohiberi poteſt peccatum veniale ſub cenſura excommunicationis, in ſenſu (vt ita dicam) diuiſo, non compoſito: prohibetur enim

C id quod ex ſe erat veniale, non manet autem veniale ſuppoſita tali circunſtantia, & prohibitione: cenſura autem non cadit in illum actum niſi vt ſic prohibitum: & ita formaliter non cadit niſi in peccatum mortale.

17 Peccatũ ex ſe veniale poteſt ratione ſcandali fieri mortale.

Atque hæc eadem doctrina applicanda eſt ad alium caſum de ſcandalo, quia peccatum de ſe veniale poteſt interdum fieri mortale ratione ſcandali: nam & actus de ſe bonus poteſt fieri peccatum mortale ratione ſcandali: & tunc poſſet ſub cenſura prohiberi, non quia bonus, vel quia peccatum veniale, ſed quia ſic ſcandaloſus. Aliquando verò poteſt ſcandalum proueniens ex peccato veniali non eſſe adeo graue vt per ſe, & ex ſola rei natura reddat actum peccaminoſum mortaliter, ſit tamen ſufficiens ratio, vt poſsit à ſuperiori prohiberi rigoroſo præcepto obligante ad mortale, & tunc etiam poterit adiũ-

D gere excommunicationis cenſuram, quæ formaliter iam non cadit in veniale peccatum, ſed in mortale.

18 Ad 1.

Quanquam autem hæc doctrina vera ſit, videndum ſupereſt an per illam poſsit omnibus obiectionibus, & iuribus in illis citatis ſatisfieri. Nam canon Concilij Carthagin. ſimpliciter dicit, *Sacerdote in Eccleſia verba faciente, qui egreſſus fuerit, excommunicetur:* & non meminit ſcandali, aut alterius ſimilis circunſtantiæ. Veriſimile tamen eſt illum actum eo tempore ſcandalum aut perturbationem grauem alijs fidelibus afferre ſolitum, & ideo tam grauiter fuiſſe punitum. Quanquam non diſplicet quod antea conſiderabam, ibi non dici: excommunicatus ſit, ſed excommunicetur: quaſi relinquendo

arbitrio

arbitrio Epiſcopi, vt tunc id exequatur, quando viderit actum eſſe ad eam pœnam ſufficientem. Item quia illud verbum, *excommunicetur*, indifferens eſt ad excommunicationẽ maiorem, vel minorem, & ad priuationem communionis in Euchariſtia, vel Miſſæ ſacrificio, præſertim iuxta vſum illorum temporum, vt dicebam.

19 Ad 3. In tertia verò obiectione caput 2. de Vit. & honeſt. cleric. difficultatem non habet, tum quia ibi ſolùm dicitur, *Excommunicentur*: tum etiam quia eſt ſermo de clericis vſurarijs, & portantibus arma: vtraque autem eſt materia grauis. De priori enim per ſe patet: poſterior autem licèt ex ſe non ſit ita intrinſecè mala, tamen multum pertinet ad decentiam ſtatus clericalis. Quod adeo verum eſt, vt clericus portãs arma ſine neceſsitate, ſi tertiò admonitus non reſipiſcat, priuetur priuilegio canonis, *ſiquis ſuadente*, vt ibi notat Gloſſa ex cap. *In audientia*, & cap. *Contingit*, 2. de Sent. excommun. Quartum autem caput eiuſdem tituli pluſculum habet difficultatis: vnde quidam reſtringere volunt caput illud ad excommunicationem minorem. Sed repugnat proprietas vocis, *anathema*, quæ ſemper pro maiori excommunicatione & ſolenni ſumitur. Alij reſtringunt, vt illa non ſit cenſura ipſo iure impoſita, ſed imponenda. Sed repugnare videtur modus ille loquendi, *Anathema ſit*, illo enim ſignificari ſolet cenſura ipſa lege impoſita: quia imperium illud legis efficax eſt. Nihilominùs Gloſſa ibi ita interpretatur, *ſit*: id eſt, fiat: *non enim eſt* (inquit) *excommunicatus ipſo iure*: probatque ex multis ſimilibus quæ habentur in decreto diſt. 30. Quæ expoſitio probanda videtur: quia eſt materiæ talis præcepti conſentanea & verbum illud imperandi, vt ſuprà notaui tractãdo de cenſuris in communi, ambiguum eſt: & in mitiori ſenſu eſt interpretandum, ſi circunſtantiæ aliud non requirant. Et ſimili modo exponunt alij cap. *Siquis*. 23. diſtin. quod idem eſt cum dicto cap. 4. vbi Turrecremata, *Anathema* (inquit) *non ipſo iure: ſed, ſi admonitus ceſſare noluerit, venit bene excommunicandus*: Et ita facilè conſtat, talis excommunicationis materiam eſſe peccatum mortale: nam relaxare comam, maximè quoad clericalem tonſuram, & cum tãta pertinacia grauis tranſgreſsio eſt, & genus quoddam apoſtaſiæ à clericatu, vt Turrecremata ſuprà notat, & Panormitanus in dicto cap. 4. ait illud eſſe peccatum mortale, quandoquidem dignum eſt anathemate. Et in dicto cap. *Contingit*, 2. de Sent. excommun. inter alia propter quæ priuatur clericus priuilegio canonis, *Siquis ſuadente*, vnum eſt, *ſi in modo tonſuræ de clerico quidquam non oſtendit, & tertiò de hoc admonitus non emendatur*: eſt ergo illa culpa grauis, & vt ſic tantùm eſt materia anathematis.

Turrecre.

Abbas.

Solùm ob peccatum mortale poteſt fieri lex præcipiens excommunicationem ab homine ferendam.

20 QVartò principaliter inferri poteſt ex regula propoſita, quoties lex vel præceptum iuſtum ſub pœna excommunicationis maioris, etiamſi non ipſo facto incurrendę, ſed à iudice inferendæ, aliquid prohibet, tranſgreſſionem talis præcepti ex ſuo genere peccatum mortale eſſe, & ſolùm ea ratione eſſe poſſe ſufficientem materiam ad executionem illius pœ-

A næ. Hanc illationem docuit Sylueſter verb. *Præceptum*, quæſt. 3. & Caietanus 2.2. quæſt. 186. artic. 9. circa ad 2. Probatur autem ex dictis, quia excommunicatio non poteſt ferri, neque à iure neque ab homine niſi propter peccatum mortale: quando autem lex prohibet aliquid ſub pœna excommunicationis inferendę, licèt ipſa lex non excommunicet, virtute tamen pręcipit iudici, vt pro tali tranſgreſsione excommunicet: ſi ergo iuſtum eſt pręceptum, ſupponitur ibi ſufficiens materia ad excommunicandum: alioqui talis lex pręciperet iudici rem iniquam: ergo illa tranſgreſsio eſt peccatum mortale. Et confirmatur, nam quando lex ciuilis aliquid prohibet ſub pœna mortis, illa pœna non infertur à lege, ſed inferenda eſt à iudice, & nihilominùs ex grauitate pœnę rectè colligitur tranſgreſsionem illam eſſe peccatum mortale: quia aliàs nec iudex poſ-

Sylueſt. Caietan.

B ſet iuſte exequi pęnam illam, nec lex poſſet illam inferendam præcipere: ergo idem eſt proportionaliter in pręſenti: quia vt diximus, excommunicatio maior in ſpiritualibus ęquiparatur corporali morti in temporalibus.

Nihilominùs Caietanus in ſumma verb. *Pręceptum*, & verb. *Clericorum peccata*, oppoſitam ſententiam tenet, & priorem retractare videtur, propter quędam exempla canonum, quorũ pręcipua in ſuperiori puncto tractata ſunt. In quibus nos aduertimus ſermonem eſſe dè excommunicatione ferenda. Ratione item poteſt hoc ſuaderi, quia longè minùs eſt excommunicationem comminari, quàm ferre, ergo licèt excom- 21 Sẽtẽtia Caietani cõtra illationẽ poſita.

C municatio ferri non poſsit niſi propter mortale peccatum, comminatio tamen eius ferri poterit. Declaratur pręterea in hunc modum. Quia, quando lex præcipit aliquid ſub pœna excommunicationis ferendę prius quàm excommunicatio feratur, noua iudicis monitio præcedere debet. Quare licèt tranſgreſsio ipſius legis non ſit peccatum mortale; & ideò non ſufficiat ad excommunicationem, niſi præmiſſa noua monitione, nouaque contumacia intercedente, nihilominus adiũcta noua iudicis monitione ſub comminatione eiuſdem cenſuræ, iam tunc mortale peccatum eſt illam legem, & obedientiam tranſgredi, & tunc iam eſt ſufficiens materia, vt quis poſsit per iudicem excommunicari. Vnde concludunt, quamuis peccatum mortale tãtùm ſit materia excommunicationis quæ actu infertur, nihilominùs legem quæ aliquid prohibet ſub excommunicatione ferenda, non ſemper per ſeſe obligare ad mortale: quia non ſemper

D ſola tranſgreſsio illius legis, vt ſic, ſufficit conſtituere hominem dignum excommunicatione, aliunde creſcat culpa, & contumacia. Erit ergo iuxta hanc ſententiam materia talis præcepti aut ſufficiens ad peccatum mortale, ſi ex ſe grauis ſit; aut, ſi ſit leuis, erit ex ſe quidem inſufficiens, vt ex vi ſolius legis tranſgreſsio ſit mortalis: adiuncta tamen iudicis monitione, iam tranſgreſsio erit peccatum mortale: quia qui reſiſtit monitioni iudicis factæ ſub comminatione excommunicationis maioris, etiam in materia leui efficitur dignus, in quem feratur excõmunicatio maior, & conſequenter peccat mortaliter. Quæ tota doctrina planè colligitur ex Caietano citatis locis.

Statim verò occurrit difficultas circa illam, nam interrogo, an materia illius legis, quæ prohibet actum aliquem ſub pęna excommunica- 22 Difficultas circa Caietani ſniam.

tionis

cationis ferendæ, ſit ex ſe ſufficiens ad peccatum mortale, ſi ab habente poteſtatem per propriam & perfectam legem prohibeatur: necne. Nam, ſi primum dicatur, ſequitur actum illum quatenus eſt tranſgreſsio illius præcepti, & ex vi eius eſſe peccatum mortale. Probatur, quia illa lex etiamſi non imponat excommunicationem ipſo facto, ſed ferendam, eſt propriiſsima lex in materia de ſe graui: ergo tranſgreſsio eius in tali materia erit peccatum mortale, quia & omne præceptum proprium in materia graui obligat ſub mortali, & omnis inobedientia contra præceptum ſtrictè ſumptum, eſt mortale peccatum. Antecedens patet, quia non eſt de ratione legis vt imponat cenſuram, vel pœnam aliquam ipſo facto incurrendam, vt per ſe notum eſt: præter hoc autem nihil poteſt excogitari neceſſarium ad veram, & propriam legem, quod in tali præcepto non inueniatur. Nam & procedit à poteſtate ſufficiente ad veras leges ferendas: nullus enim poteſt ferre legem ſub illa comminatione, qui non habeat perfectam iuriſdictionem fori contentioſi ſufficientem ad propriiſsimè præcipiendum, & obligandum ex præcepto. Deinde talis lex ſemper fertur per verbum propriè præceptiuum, & promulgatur cum eadem ſolennitate qua aliæ leges: quid ergo fingi poteſt quod ad legis perfectionem illi deſit; Si verò altera pars eligetur, ſcilicet, illam materiam eſſe adeo leuem, vt lex perfecta & Eccleſiaſtica in illam cadens non obliget ſub mortali, ſequitur non ſufficere ad excommunicationem ferẽdam etiã poſt monitionem ſuperioris, nam ipſa lex per ſe ipſam monet, & tranſgreſsio eius contumacia quædam eſt reſpectu Eccleſiæ, & paſtoris ferentis legem: ergo ſi hoc non obſtante ob leuitatem materiæ tota illa tranſgreſsio & contumacia leuis eſt, idem erit interueniente iudicis admonitione. Patet conſequentia, quia grauitas materiæ adeo neceſſaria eſt ad peccatum mortale, vt ſiue præceptum ſit humanum, ſiue diuinum, non faciat actum eſſe mortale peccatum abſque illa.

23 Euaſio. Dices eandem materiam, quę eſt leuis reſpectu legis generatim latæ, cenſeri poſſe grauem reſpectu præcepti iudicis ſpeciali monitione, & ſeueritate actum prohibentis: qui, vt Iuriſtæ dicunt, *mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine*. Sed hoc difficile intellectu eſt: ſuppono enim ex parte materiæ & actus eſſe omnimodã identitatem cum eiſdem circunſtantijs: cur ergo illud idem dicetur leue reſpectu legis, & graue reſpectu præcepti hominis? Vt verbi gratia prohibuit Gregorius XIII. ſub pœna ferendæ excommunicationis, ne clerici agitationi taurorum intereſſent: ſi ergo non obſtante tali lege illa erat materia leuis, & ſolum ad veniale peccatũ ſufficiens, vt quidam eo tempore opinati ſunt, cur adiuncta monitione Epiſcopi, reſpectu illius illa eadem erit materia grauis; concurrentibus eiſdẽ circunſtantijs, & non maiori ſcandalo, &cæt. Quod verò quidam aiunt, quamuis materia ſit leuis, ſi actus prohibeatur ab homine ſub cenſura excommunicationis, & trina monitione præmiſſa, ſufficere ad peccatum mortale inobedientiæ propter contumaciam, & contemptum, falſum ſine dubio videtur, propter rationem priùs factam quòd materia grauis eſt de eſſentia peccati mortalis abſolutè & ſecundum ſe: quia, ſi hoc non ita eſſet, nunquam poſſet cum funda-

Elucidatur.

A mento dici peccatum eſſe veniale ex leuitate materiæ: nec magis reſpectu diuini iuris, quàm humani, nec reſpectu legis, potiùs quàm hominis, quia non eſt minor poteſtas obligandi in legiſlatore, quàm in homine præcipiente, & ſuppoſita poteſtate non eſt etiam minor voluntas, nam verba præceptiua æquè illam indicant. Exemplis etiam poteſt idem manifeſtari, nam quamuis ſuperior rem leuem ſub excommunicatione, & præuia monitione quacunque prohibeat, vt verbi gratia, ne dicam verbum iocoſum, aut ne dem aſſem alteri, & ſimilia, non propterea erit peccatum mortale: quia materia eſt incapax; & comminatio, vel ſententia in illo præcepto incluſa, vel non eſt vera, ſed in verbis tantum ad terrorem, vel continet intolerabilem errorem. Quare, licèt illa ſit aliqua contumacia, tamen hæc eadem poteſt eſſe leuis ex paruitate materię.

B Contemptus autem, ſi intelligatur eſſe ipſius legis, vel legiſlatoris, neceſſarius non eſt: vnde, ſi interueniat, erit per accidens: quarè non ſpectat ad præſentem conſiderationem: ſi autem intelligatur eſſe de excommunicatione, vel eius comminatione ſic facta, non erit graue peccatum ſecluſo ſcandalo; quia talis comminatio iniuſta eſt, vel etiam nullius momenti. Nulla ergo videtur poſſe aſsignari ratio, cur, ſi pręceptum ſub excommunicatione ferenda ex ſe verſatur circa materiam venialis peccati, poſt admonitionem iudicis fiat illa tranſgreſsio mortalis, & materia capax excommunicationis maioris.

Ad hanc difficultatem reſponderi poteſt iuxta ſuperiùs dicta: quòd, ſicut peccatum veniale interdum ita eſt proxima occaſio ſcandali proprij, vel alieni, vt licèt per ſe, & ex ſola rei natura non ſtatim fiat peccatum mortale ex illa circunſtantia, poſsit ratione illius per ius aut C præceptum humanum prohiberi ſub culpa graui, & ſub excommunicationi maiori ipſo facto incurrenda: ita pari modo in præſenti, quamuis in eadem materia lex generatim lata ſub cenſura excommunicationis ferendę non obliget ſub mortali, nihilominùs adiuncto pręcepto hominis hic & nunc idem pręcipientis, & monentis ſub cenſura cum effectu imponenda, iam illa tranſgreſsio & inobedientia fit peccatum mortale. Eſt enim ferè eadem ratio: nam lex diuina, & naturalis per ſe ac cęteris paribus non minus obligat, quàm humana, & nihilominùs aliquid pręcipit lex humana, quod non pręcipit lex naturalis: quia aliqua eſt materia proportionata legi humanę quoad talem prohibitionem, quę non eſt proportionata legi naturali, vel diuinæ, eò quòd lex naturalis, vel diuina abſtractior, ſeu D vniuerſalior ſit: lex autem humana magis deſcendat ad particularia pro temporum, & circunſtantiarum opportunitate. Sic igitur eadem ferè proportione fieri poteſt, vt licèt auctor legis non minorem poteſtatem, vel auctoritatem habeat, ſed maiorem, quàm iudex exequens ſeu admonens in particulari, nihilominùs ſola lex in tali materia lata ſub comminatione excommunicationis nõ obligat ſub mortali, adiuncta verò iudicis admonitione oriatur talis obligatio. Quia etiam lex illa comparata ad actum hominis, eſt vniuerſale quid, pręceptum autem hominis magis in particulari determinat obligationem; & ideò poteſt grauitatem eius quaſi complere. Accedit præterea, quòd, dum admonitio iudicis coniungitur legi, fit quaſi duplex vinculum, ex

24 Ad difficultatem circa ſententiam Caietani reſpondetur.

quo

quo naſcitur, vt grauior ſit contumacia, & iniuria, quæ fit ſuperiori prohibenti, non tantum per legem quaſi mortuam, ſed etiam per miniſtrum ſuum, nempe iudicem, qui eſt veluti viua vox, & quaſi anima legis. Vnde in hoc non plus defertur iudici, quàm auctori legis, quia non ſunt conſiderandi vt duo, ſed vt vnum, id eſt, vt cauſa principalis, & inſtrumentalis. Vnde obiter ſoluitur obiectio, quæ hic fieri poſſet, quia admonitio iudicis non eſt nouum præceptum, ſed applicatio quædam, & quaſi recordatio obligationis ipſius legis. Primo enim negari poteſt aſſumptum. Deinde dicitur, illam eandem legem ſic applicatam grauius obligare, quam per ſe ſolam: quia auctoritas legiſlatoris magis illo modo vrget, maiorique iniuria afficitur ſi illo etiam modo applicata contemnatur.

25 Corollariũ propoſitum ſentētiæ Caietani præfertur, & declaratur. Hoc ergo modo explicata hæc ſententia probabilis eſt. Nihilominus exiſtimo Corollarium à nobis propoſitũ eſſe verum ſimpliciter. Quod vt declaremus, aduertendum eſt, cùm dicimus actum ſic prohibitum per legem eſſe peccatum mortale ex genere, non eſſe intelligendum ſolum formaliter ex genere virtutis obedientiæ, vel alterius, ad quam fortaſſe ſpectat actus ſic præceptus, vt religionis, vel iuſtitiæ, &c. nam hoc nec ſatis eſt, nec deſeruit ad rem præſentem explicandam: ſed intelligendum eſſe etiam quaſi materialiter, id eſt, quod talis actus in tali materia prohibita per tale præceptum, & intra illam ſiſtendo, eſt ſufficiens ad peccatum mortale. Dico autem ex genere, quia in illa materia poteſt eſſe latitudo, ita vt aliqua non ſufficiat, ad mortale, aliqua verò ſufficiat, vt in exemplis adductis in obiectionibus factis contra tertiam illationem videlicet: & ideò non dicimus omnem tranſgreſſionem illius legis eſſe peccatum mortale, ſed eſſe poſſe intra latitudinem illius materiæ (hinc enim vim habet illa determinatio, *ex ſuo genere*.) Addimusque vlteriùs tunc ſolum tranſgreſſionem illam eſſe aptam ad illam pœnam, quando completam materiam habuerit, ad peccatum mortale conſtituendum ſufficientem. In quo ferè æquiparantur lex ſub excommunicatione lata, & ferenda: nam etiam quando lex imponit ipſo iure hanc cenſuram, habet latitudinem in ſua materia, & ſi tranſgreſſio ſit in materia minima; erit leuis, & conſequenter non ſufficiet vt talis cenſura. Differentia verò eſſe poteſt, quia materia prioris legis regulariter loquendo, grauior eſt, & frequentius in ea mortale peccatum committitur, quàm in alia. Quod ita ſumendum eſt vt intelligatur de eo quod exigit talium legum differentia, non de eo quod legiſlatores arbitrantur. Semper autem illud integrum manet in vtraque lege, vt ſola illa materia, quæ ad peccatum mortale ſufficit, ad excommunicationem etiam ſufficiat.

26 An admonitio iudicis poſſit efficere vt culpa ſit mortalis quæ aliàs eſſet venialis. An verò iudicis admonitio aliquid conferat, vel neceſſaria eſſe poſſit, vt in aliqua materia culpa ſit mortalis, quæ aliàs non eſſet ſtante eadem lege, ſatis dubia res eſt. Quanquam in hoc ipſo duplicem oporteat diſtinguere quæſtionis ſenſum; vnus eſt de peccato mortali ſufficiente, vt iudex exequatur excommunicationem, quàm lex comminatur: & in hoc ſenſu exiſtimo probabilius, neceſſariam eſſe illam monitionem, ſaltem vt cenſura rectè feratur iuxta ſuperiùs dicta de cenſuris in communi. Alius ſenſus eſt de peccato mortali ſecundum ſe. Et ſic probabilius exiſtimo non eſſe neceſſariam iudicis monitionem, vt tranſgreſſio talis legis in materia ſufficiente peccatum mortale ſit: hoc enim ſatis mihi probant rationes ſuperius adductæ. Immo opinor, cæteris paribus, ac per ſe loquendo, nihil conferre talem admonitionem, vt in eadem materia ſit mortale peccatum tranſgreſſio legis, quæ aliàs eſſet veniale. Nec video cur hoc magis dicatur in lege quæ prohibet ſub comminatione excommunicationis, quàm in ea quæ prohibet ſub comminatione latæ ſententiæ: nam ſi percutiens leuiſſimè Clericum, licèt aliquo modo violet canonem. *Si quis ſuadente*, non incurret illius cenſuram propter materiæ paruitatem: ſi ergo interueniret ſuperioris admonitio, vt etiam illo leui modo nullus percuteret Clericum ſub eadem cenſura, numquid incurreret illam? Non quidem, per ſe loquendo, quia materia ſemper eſt inſufficiens. Cur ergo plus operabitur eadem admonitio, cæteris paribus, in alia lege, quæ ſolùm comminatur cenſuram? Rationes præterea factæ ſunt efficaces; nam illæ circunſtantiæ, quæ in reſponſione conſiderantur, non ſufficiunt ad malitiam mortalem, niſi materia alioqui grauis ſit, aut ex nouo fine vel circunſtantia grauis fiat. Si autem illa per ſe eſt grauis, prohibitio talis legis ſufficit ad conſtituendum actum peccaminoſum mortaliter, vt diſcurſus ſuprà facti ſatis probant.

27 Poteſt ex accidẽti eſſe peccatũ mortale interueniete iudicis monitione, quod ſine illa nõ eſſet. Addo tamen ex accidente poſſe contingere, vt interueniente monitione iudicis, ſit peccatum mortale, quod ſine illa non eſſet: quia vel fortaſſe ante monitionem exiſtimabatur materia leuis bona fide, & abſque culpa ea, quæ poſt monitionem non poterit cum eadem tuta conſcientia talis reputari, quia vbi euidenter non conſtat oppoſitum, ſemper obediendum eſt ſuperiori, & quo illo præſumendum. Et ad hoc poteſt conferre quod dicebatur, præceptum hominis applicari magis in particulari, quam præceptum legis. Et ideo rectè fieri poteſt, vt dubium quod relinquit lex circa grauitatem materiæ, hic & nunc tollatur per ſuperioris monitionem, qua vrget legis obligationem ſub eiuſdem cenſuræ comminatione. Et hinc etiam fieri poteſt, vt in ſingulis actibus, quæ contra legem fiunt, aliquando non peccetur mortaliter, & tamen quod accedente monitione iudicis iam incipiat peccari mortaliter per actum ſimilem præcedentibus, & per ſeſe ſpectatum eiuſdem materiæ, & qualitatis: quia nimirum iudex iam non conſiderat actus ſingulos, ad conſuetudinem, & contemptum legis inde reſultantem: quam fortaſſe particularis perſona non conſiderabat, vel non tenebatur conſiderare, vt; verbi gratia, in exemplo ſuprà poſito de Clerico relaxante comam, vno vel alio die illam relaxare erit veniale, & ſæpiùs id facere, vel per aliquantulum temporis id protrahere non erit mortale, ſed quædam negligentia venialis, aut venialium peccatorum multiplicatio: at verò ſi accedat iudicis admonitio ſub dicta cenſura, iam erit ſufficiens ſignum materiam illam conſummari, & accedere ad grauitatem peccati mortalis, ideoque ſi duret pertinacia, & continuetur tranſgreſſio, erit ſufficiens ratio ferendi excommunicationem. Denique idem dicendum erit, quoties

hic, & nunc occurrit ſpecialis cauſa, ſeu finis propter quem ſpecialiter prohibeatur actus, quē finem lex non conſiderauit: conſideratur autem à iudice. Et fieri poteſt vt ratione illius finis res fiat grauis, quæ per ſe conſiderata non erat. Quacumque autem ratione præceptum iudicis ſub ea cenſura, & rigore hic & nunc impoſitum iuſtum ſit, & proportionatum fini, contumacia, & pertinacia contra illud grauis erit: atque, ita fiet ſufficiens materia cenſuræ, quæ aliàs non eſſet etiam ſtante eadem generali lege, ſi ad illam Iudicis admonitio non acceſſiſſet.

Varia dubia circa regulam poſitam occurrentia enucleantur.

28 HACTENVS explicata eſt generalis regula propoſita, quantum ad vnam partem negatiuam, nunc explicanda eſt ſcilicet, non omne peccatum mortale ſufficere ad excommunicationem, ſed illud quod fit cum inobedientia, & contumacia reſpectu Eccleſiæ. Vbi multæ incurrebant graues quæſtiones, prima eſt an monitio præuia ſit neceſſaria ad excommunicationem; & conſequenter an peccatum præteritum contra legem diuinam, vel naturalem ſit ſufficiens materia & cauſa excommunicationis: rurſus an peccatum commiſſum contra præceptum Eccleſiæ abſque vlla cenſuræ comminatione, vel impoſitione ſit ſufficiens: demum an propter peccatum futurum poſſit excommunicatio imponi ipſo facto incurrenda, ſub illa conditione ſi committatur; idque aut præcepto iuris, aut hominis. Verumtamen hæ omnes quæſtiones latè tractatæ ſunt ſuprà diſputatione tertia, ſectione quarta, & diſputatione quarta, ſectione quarta, & omnia ibi dicta procedunt omnino eodem modo in excommunicatione, immò in illa maximè: & ideò nihil hic addendum occurrit.

29 Eſt enim omnium ſumma & reſolutio, illam monitionem, quæ ad contumaciam contra obedientiam Eccleſiæ ſufficiat, neceſſariam, eſſe ad hanc cenſuram ferendam, itavt ſine illa lata non valeat, ex defectu materiæ neceſſariæ: maiorem autem monitionem, ſeu trinam, & canonicam, quamuis ex præcepto Eccleſiæ neceſſaria ſit, vt actio rectè fiat, non tamen eſſe ſimpliciter neceſſariam ad valorem cenſuræ: quia ille defectus ſolùm eſt in accidentali ſolennitate, niſi in aliquibus caſibus à iure expreſſis, qualis eſt, quando ferenda eſt excommunicatio maior in eos, qui cum excommunicato communicant. Quò fit, vt propter peccatum purè præteritum, ſiue ſit contra legem naturalem ſiue poſitiuam, nunquam poſſit validè ferri excommunicatio, niſi aliqua, vel hominis, vel legis Eccleſiaſtica monitio præcedat ſub ſufficiente propoſitione, vel comminatione talis cenſuræ: quia ſine hac non interuenit contumacia contra debitam Eccleſiæ obedientiam. Pro peccato autem futuro generatim loquendo non eſt dubium quin poſſit ferri excommunicatio, ſub conditione ſi talis actus committatur: in particulari autem ſeruare debent prælati inferiores Summo Pontifice ea quæ circa hoc iura ſtatuunt quæ dictis locis explicata ſunt. Alia quæſt. huc etiam ſpectabat, an ignorantia inuincibilis vel etiam culpabilis præcepti Eccleſiaſtici impediat contumaciam, &

A conſequenter cenſuram, idque vel in materia aliàs de ſe mala, vel in materia indifferenti. Sed hanc etiam rem latiſſimè diſſeruimus citata diſputat. quarta, ſectione ſexta, neque hic aliquid ſpeciale occurrit.

Excommunicationem ferri poſſe pro peccato mortali cum inobedientia & contumacia Eccleſiæ commiſſum.

TERTIO loco explicanda eſt affirmatiua pars illius regulæ, quæ ex dictis concluditur, ſcilicet excommunicationem ferri poſſe pro peccato mortali commiſſo cum inobedientia, & contumacia Eccleſiæ. Circa quam partem multa etiam poſſunt inquiri: primum eſt qualis debeat eſſe hæc inobedientia, & contumacia, an ſcilicet requiratur formalis; vel materialis B ſufficiat: formalis dicitur, quæ eſt ex contemptu, & directa voluntate tranſgrediendi præceptum: materialis, quæ eſt contra præceptum ſine illo contemptu ex alia paſſione, vel affectu iuxta doctrinam D. Thomæ ſecunda, ſecundæ, quæſtio. 104. & 105. De quo dubio videri poſſunt multa apud Couarruuiam cap. *Alma*, 1. p. §. 9. num. 3. Sed quia ex dictis ſuprà de cenſuris in communi facilis eſt reſolutio, ideò breuiter dicendum eſt, non requiri inobedientiam aut contumaciam formalem, vt patet ex vſu Eccleſiæ: excommunicantur enim concubinarij, percuſſores clericorum, & ſimiles, etiamſi non ex contemptu, ſed ex paſſione peccent. Et ratio eſt clara, quia etiam alia vitia præter inobedientiam formalem poſſunt eſſe digna hac pœna, & poſtulare hanc medicinam. Sufficiet ergo inobedientia materialis contra præceptum Eccleſiæ: non C tamen quæcunque, aut quomodocumque, ſed illa quæ fit contra præceptum ita latum, vt includat, vel adiunctam habeat admonitionem ſub hac cenſura: nam inde habet maiorem grauitatem, & proportionem, vt reddat hominem dignum tali pœna. Et hoc ſenſu vocatur illa inobedientia ſpecialis contumacia: quamuis non attingat illum ſingularem gradum malitiæ, qui eſt in inobedientia formalis. 30

Quæ inobediētia ſufficiat ad excōicat. incurrendam.

D. Thom.

Couarr.

Reſolut.

Altera quæſtio eſſe poteſt, an quodlibet peccatum mortale ex huiuſmodi contumacia factum, ſit ſufficiens materia: quam etiam attigimus dicta diſput. 4. ſectio. 3. Et ideo breuiter diſtinguendum eſt, aliud eſſe quærere an quodlibet peccatum mortale tale ſit, vt iuſtè ac rectè poſſit ſub hac cenſura prohiberi, & conſequenter vt pro illo, poſt admonitionem factam, iuſtè poſſit excommunicatio ferri, aliud verò eſſe D inquirere, an, ſi de facto cenſura hæc feratur pro mortali peccato quocumque, poſt ſufficientem monitionem, illud ſufficiat vt incurratur excommunicatio. In priori ergo ſenſu dicendum eſt, non quodlibet peccatum mortale ſufficere ad hanc cenſuram ferendam: id enim docent multa iura, & Concilia vſque ad Tridentinum, quæ in dicta ſectione tertia allegaui. Et ratio eſt, quia cenſura hæc eſt grauiſſima pœna, & innumera affert incommoda, vt viſum eſt, & magis ad curandum, quàm ad vindicandum ordinatur, & ſæpe non minus ad bonum aliorum, quàm eius qui excommunicatur. At verò ſunt multa peccata mortalia, quæ neque indigent hac medicina, neque habent proportionem cum tam acerba, & periculoſa pœna, poſſuntque alijs modis 31

An quodlibet peccatū mortale ſit ſufficiēns materia excōmunicatio.

Reſolutio in vno ſenſu.

Digitized by Google

modis facilioribus, & ſecurioribus ſufficienter vindicari; quæque alijs non nocent, vt propter bonum illorum, vel corporis ſit neceſſaria vnius membri abſciſio: ergo imprudenter, & iniuſtè faciet iudex, qui ob huiuſmodi peccatum hanc cenſuram tulerit.

33 *Reſoluitur quæſtio in alio ſenſu.* Nihilominùs quoad poſteriorem ſenſum addendum eſt, quodlibet peccatum mortale ex cõtumacia Eccleſię factum eſſe in rigore ſufficientem materiam excommunicationis, id eſt, vt, ſi lata ſit, incurratur. Hanc partem tractaui latè dicta diſputatione quarta, ſectione quinta. Nunc breuiter declaratur, quia licèt verum ſit, teneri iudicem ex officio ad diſcernendum inter peccata mortalia, vt hanc ſententiam ferat: difficillimum tamen eſt, ac impoſſibile generaliter iudicare, quod peccatum mortale ad hoc ſufficiat, quod verò non: multoque grauius ac periculoſius eſſet hoc iudicium ipſis ſubditis committere: ergo, cùm quodcunque peccatum mortale in ſe ſit ſatis graue, quoties iudex interponit ſuum iudicium, & prohibet illud ſub hac cenſura, eius ſententiæ ſtandum eſt: nec poteſt cum aliquo fundamento talis ſententia exiſtimari nulla: ergo habebit effectum in tranſgreſſore. Neque in hoc incurrit noua difficultas. Inſurgebant tamẽ ſtatim hic duæ practicæ quęſtiones graues de excommunicationibus, quæ ferri ſolent ex cauſis temporalibus, vt ad reuelanda crimina, ſcripturas, vel alia ſimilia ſecreta; vel ad temporalia bona reſtituenda. Sed quia ſpectant ad particulares excommunicationes, ne hoc loco doctrinam generalem confundam, de his quæſtionibus ſpecialem diſputationem infrà inſtituam.

SECTIO IIII.

Quæ forma ſeruanda ſit in excommunicatione ferenda.

1 *In forma excõicationis tria poſſunt conſiderari.* HAEC eſt veluti vltima cauſa huius cenſuræ, de qua in communi multa diximus diſputatione tertia. Et ex ibi dictis ſumimus, in hac forma aliquid conſiderari poſſe vt antecedens excommunicationẽ aliquid vt conſequẽs, aliquid verò vt concomitans, ſeu vt actu exiſtens in ipſa forma. Quod antecedit, eſt admonitio:
1 quam inſinuauimus ſectione præcedenti, ſatiſque explicuimus citato loco. Quod ſubſequitur
2 eſt denunciatio excommunicationis iam latæ, ſeu incurſæ, quam latè etiam declarauimus dicta diſputatione tertia, & ideò de his duobus nihil hic ampliùs dicam. Quod ergo ſpectat ad tertiũ
3 membrum, eſt ritus ipſe ferendi excommunicationem. In quo diſtingui poteſt aliquid ad ſubſtantiam pertinens, & aliquid ad ſolennitatem accidentalem: & vtrumque facilè poteſt ex dictis ſuprà de cenſura declarari.

2 *Quæ forma requiratur in cenſura à iure.* Eſt enim ſupponendum, quod ſæpe dictum eſt, excommunicationem ferri poſſe à iure & ab homine. Quando ergo fertur à iure, illa tantum forma requiritur in ea ferenda, quæ in conſtituenda lege, quæ ſufficienter declaret pœnam per eam imponi ipſo facto incurrendam. Vnde illa ſolennitas, vel conditio, quæ fuerit de ſubſtantia legis, erit etiam de ſubſtantia talis formæ ferendi excommunicationem: quæ verò ad valorem legis fuerit accidentaria, ſimiliter etiam erit

A ad valorem cenſuræ. Quibus autem verbis ſufficienter explicet lex ipſammet per ſe ipſam cenſuram efficere, & non tantùm imponendam comminari, ſuperiori loco latè traditum eſt, & omnes verborum formulæ explicatæ: quæ omnia ad excommunicationem applicanda ſunt. Rurſus, quæ verba ſufficiant, vt ſermo legis intelligatur eſſe de maiori excommunicatione, conſtat etiam ex ſuperiùs dictis, nam ſiue lex vtatur verbo anathematis, ſiue verbo excommunicationis abſolutè, intelligitur ferre excommunicationem maiorem, præſertim poſt capitulum penultimum de Sententia excommunicationis, & communem, iamque receptum verborum vſum: nam antiquiora iura aliter ſæpe interpretanda ſunt, vt in ſuperioribus dixi, quod partim ex materia, partim ex alijs iuribus dijudicandum eſt.

B

De forma ſubſtantiali excommunicationis ab homine.

QVando verò excommunicatio fertur ab homine, ex parte formæ ſolùm eſt ſubſtantiale, quòd illis verbis proferatur, quæ ſatis ſignificent talem cenſuram verè, & actualiter imponi. Hæc autem verba non ſunt determinata ex aliquo præcepto Eccleſiæ, vt etiam de cenſura in communi diximus, ſed eam tantùm determinationem habent, quæ ex natura rei ſequitur, nimirum vt iudex ſufficientibus verbis declaret pœnam, quam imponit. Erunt autem illa clariſſima, & extra omnem ambiguitatem, ſi dicat. *Excommunico illum maiori excommunicatione*, vt per ſe conſtat. Sufficient autem, etiãſi ſolùm dicat, *Excommunico illum*, iuxta dictum 3

C caput penultimum de Sententia excommunicationis. Idemque erit quamuis aliqua circumlocutione vtatur, vt *Innodamus illum vinculo excommunicationis*, aut, *Mucrone excommunicationis percutimus*, aut alijs ſimilibus, quibus iura vti ſolent. Poteſt enim pro regula generali haberi, quæ verba in lege ſufficiunt ad explicandam cenſuram excommunicationis maioris ſufficere etiam in ſententia ab homine lata: quia ſententia ipſa eſt veluti quædam particularis lex. Vnde etiam erit ſufficiens forma, ſi cenſura hęc per effectum; vel adæquatum, vel proprium explicetur, vt ſi iudex dicat, *Priuamus aut ſeparamus Petrum à participatione ſacramentorum, & communione fidelium*, vel ſimpliciter *à communione fidelium*, vel *eum ab Eccleſia præſcindimus*: nã, cùm hæc ſint propria excommunicationis maioris, & virtute contineant totam rationem eius, ſine dubio ſufficienter declarant ſubſtantialem formam huius cenſuræ. *Regula generalis.*

D

Dubitari autem ſolet de nonnullis formis; primò de hac, *Denuncio te excommunicatum*. Eam enim vt inſufficientem reijciunt Syluester, Angelus, Armilla, & alij Summiſtæ, & Diuus Antoninus, tertia parte titulo 24. capite 74. quia denunciatio ſupponit excommunicationem latã, non fert, vt ſumitur ex capit. *Paſtoralis*. §. *Verùm* de Appellationibus: ſed illa verba ſolam denunciationem indicant, ergo non ſufficiunt ad excommunicandum: imò in rigore videntur falſa, quia denunciant excommunicatum eum, qui non eſt. Sed contra: nam licèt id ſit verum de denunciatione pura, de qua loquitur cap. *Paſtoralis*, tamen ſecus eſſe poteſt in denuntiatione practica, 4 *De forma Denũcio te excõicatũ an ſit ſufficiẽs.* *Opinio negans. Syluest. Angel. Armill. D. Ant.* *Opinio affirmãs.*

practica,& efficaci eius quod denunciat. Confirmatur quia ſi verba iudicis verum ſenſum admittunt, præſumendum eſt eum in tali ſenſu loqui: hic autem ſenſus congruus eſt, & neceſſarius ad veritatem talium verborum; cumque verba admittunt, nam in his actionibus moralibus,quæ practicam efficientiam habent, verba ſolent in ſenſu practico accipi. Quod explicatur à ſimili,nam in iure interdum fertur excommunicatio ſub his verbis. *Noueris te excommunicatum:* quæ tamen verba non tam effectionem, quam notificationem quandam excommunicationis indicant.

5 *Replica.* Reſpondent aliqui,etiam hæc verba non ſufficere,ſi ab homine proferantur,licèt à iure ſufficiant: quia ius profert ſententiam excommunicationis,antequam incurratur. *Enodatur.* Sed cõtra hoc eſt regula ſuprà poſita, quòd verba quæ in iure vſurpata ſatis ſignificant effectionem cenſuræ, ſatis etiam ſunt ab homine prolata, quia eandem retinent ſignificationem. Et differentia illa nihil ad rem ſpectare videtur, tum quia etiam homo priùs profert ſententiam,quàm alter excommunicationem incurrat, priùs (inquam) vel tempore,ſi ſententia,vt frequentius fieri ſolet,ſub cõditione feratur, *ſi hoc feceris:* vel natura,ſi feratur abſolutè,quòd ſatis eſt vt poſſit habere effectum, quem ad ſuam veritatẽ requirit: tum etiam quia illa eadem verba à iure prolata, niſi in hoc ſenſu ſumantur,vera eſſe non poſſunt. Item omnes dicunt has formas à Summo Pontifice vſurpatas, eſſe ſufficientes,& efficaces:ergo ſignum eſt prædicta verba illum ſenſum pati. Nulla verò eſt ratio cur prolata ab inferioribus iudicibus eũdem non admittant. Tandem auctores alterius ſententiæ illam limitant dicentes, ſi conſtiterit ſufficienter de voluntate iudicis excommunicare volentis, tunc excommunicationem eſſe validam:ergo ſignum eſt talia verba admittere prædictum ſenſum, & ſignificationem: nam de voluntate iudicis non ſatis eſt quòd alia via conſtet, ſed per ipſa verba ſententiæ exprimi debet.

Dubij reſolutio. Quapropter dicendum cenſeo verba illa, etſi ex propriiſſima & primæua impoſitione non videantur ſufficere ad excommunicationem ferendam: quia non ſignificant effectionem nihilominùs ex circunſtantijs adiunctis accidere poſſe, vt iudex per ea ſatis explicet ſuam voluntatem. Et tunc reuera ſufficient, cùm cenſura hæc nó requirat determinatam formam verborum, ſed ſolùm ſufficientem ſignificationem exteriorem interioris voluntatis. Idemque dicendum eſt de omnibus ſimilibus formulis loquendi ambiguis, vel generalioribus, oportet enim vt determinentur ad explicandam hanc ſpeciem cenſuræ vt hæc, *Maledictionem Dei incurrat*, aut, *Cenſuram Eccleſiaſticam*, & ſimiles: nam per ſe non ſufficiunt, niſi ex adiunctis determinentur. Cauere autem debent iudices ne huiuſmodi ambiguis verbis vtantur.quia in re adeò graui imprudentiſſimum,& periculoſum eſt:præſertim quia in materia pœnali,ſi verba ſunt dubia,in mitiori ſenſu interpretanda ſunt.

6 *An verba Nullus cum Petro cõicet, ſufficiant ad excõicationé inducẽdã,* Non poſſumus autem omittere ſpeciale dubiũ de his verbis; *Nullus cum Petro communicet*, an ſufficiant ad excommunicationem inducendam. *Prima opinio.* Quidam reſpõdent ſufficere ad excommunicationem minorem, nõ verò ad maiorẽ: quia ex vi illorum verborum,licèt aliquis priuetur cõmunione hominum,non tamen ſacramentorũ; excommunicatio autem maior vtramq; priuationem inducit: ergo illa verba vi ſua non inducunt excommunicationem maiorem. Inducerent autem minorem, quia priuant aliqua communicatione; quod ſufficit ad minorem ſaltem excommunicationem. Et hoc ſenſu videtur vſurpari illa forma in cap. *Epiſcopi*, vndecimo, q. 3. in illis verbis, *Communio illis vſque ad tempus Synodi à reliquis Epiſcopis denegetur.* *Reijcitur.* Hæc verò ſententia mihi diſplicet, tum quia ſentio nullam eſſe excommunicationem minorem, quæ priuet fidelium communicatione, vt ſumitur ex capite penultimo de Sententia excommunicationis, & infrà in propria materia latiùs dicam. Tum etiam quia qui priuatur communicatione fidelium, priuatur ſuffragijs Eccleſiæ, quod non fit niſi per excommunicationem maiorem: priuatur item communione ſacramentorum: quia hæc non fit ſine aliqua communicatione hominum. Nam,quòd fingi poſſit caſus,in quo ſacerdos poſſit ſe ipſum communicare ſine communicatione cum aliquo fideli id valde accidentarium eſt, & adeò rarum, vt in conſiderationem moralem non veniat: nam ſacerdos aut nunquam, aut rariſſimè ſe ipſum communicat extra ſacrificium:in ſacrificio autem ſemper interuenit aliqua hominum cõmmunicatio. Quare id non impedit, quin interdicta hominum communicatione, interdicta intelligatur ſacramentorum participatio, propter connexionem moraliter neceſſariam.

7 *Secunda opinio. Decius.* Propter quæ alij dixerunt per illa verba ſufficienter explicari maiorem excommunicationem: quod tenet Decius in capite primo de Iudicijs. Et patet ex dictis, quia hæc cenſura ſufficienter explicatur, & fertur per effectus proprios: ſed per illa verba declarantur ſufficienter effectus excommunicationis maioris:ergo. Vnde illa forma excommunicandi videtur eſſe in iure vſitata,vt cap. 1. de Iudicijs, *Placuit vt nullus eidem communicet, donec ſatisfactione præmiſſa fuerit abſolutus.* Verum eſt, illa poſteriora verba explicare, & complere ſignificationem priorum. Item in cap. *Si diligenti*, de Foro competenti dicitur, *A communione habeantur extranei:* quæ etiam verba generaliora ſunt. Citatur etiam capit. 2. de ſtatu monachorum, propter verbum illud, *A communione remoueantur altaris:* quod nihil ad rem facit,vt per ſe patet.

8 *Quædã obiecta contra ſecundam ſoſam. Abb.* Ab hac ſententia diſcedunt Abbas, & multi alij in dict. cap. 1. de Iudicijs, & nonnulla obijciunt,quæ mihi difficultatem non faciunt. Illud ſolum videtur difficile in dicta ſentẽtia, quòd ex vi illorum verborum non prohibetur alicui vt ſe ſeparet à communione aliorũ, ſed ſolùm alijs præcipitur vt ipſi nõ communicent: hoc autem non ſatis eſt ad cenſuram inferendam; quia hæc debet quaſi ineſſe ei in quem fertur, & per ſe primo in illo ponere prohibitionẽ: ergo illa verba per ſe non ſufficiunt ad imprimendam cenſurã, ſed ſolùm imponunt alijs quoddam præceptum. Sicut etiam prohibetur interdum fidelibus ne communicent cum infidelibus non baptizatis, quamuis illos non cõmunicet Eccleſia, nec poſſit. Sæpe etiam præcipitur alicui vt abſtineat à ſocietate, vel amicitia alterius, quamuis alteri directè ac per ſe nulla prohibitio imponatur.

9 *Dubium reſoluit.* Hę verò rationes probant quidem illa verba, per ſe ac nudè ſumpta, neque apta eſſe ad excommunicãdum aliquem, neque in omni rigore, &

proprietate

proprietate hunc effectum ſatis indicare; nihilominus tamen, ſi conſiderentur vt ſunt in vſu Eccleſiæ, & cum circunſtantijs quibus proferri ſolent, videntur practicè ſufficere ad dictum effectum. Nam in primis ſupponitur alijs fidelibus non prohiberi communicationem cum alio fideli ſolam propter ipſos vt vitent aliquod periculum, vt fit in exemplis adductis, ſed præcipuè propter alium vt puniatur, quod facile conſtabit ex eo, quod in quæſtione ſupponitur, ſcilicet hęc verba proferri per modum ſententiæ punientis talem perſonam. Deinde, nunquam conſueuit Eccleſia prohibere fidelibus generaliter communicationem vnius cum alio, niſi eandē multò magis illi prohibendo, & quaſi indignum conſtituendo aut declarando ad talem communicationem: prohibet ergo communicationem quaſi correlationem quãdam ex parte vtriuſque extremi. Vnde, licèt vtrumque non exprimat, in vno aliud ſubintelligit. Sicut cum Chriſtus dixit Matth. 18. *Sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus:* alijs videtur directè interdicere communicationem: indicat tamen conditionem ſeu rationem ex parte alterius. Ita ergo intelligendum eſt in prædictis verbis. Quare practicè loquendo, vix poteſt eſſe dubium de his verbis, præſertim, cùm ſemper aliqua alia adiungantur, quæ dubitationem excludunt; quod, vt diximus, ſemper debent iudices prę oculis habere.

De accidentali forma excommunicationis ab homine.

10 Præter hæc, quæ ad ſubſtantiam huius formæ pertinent, aliquæ ſolennitates ex inſtituto Eccleſiæ requiruntur, quæ ad valorem cenſuræ neceſſariæ non ſunt: & ideò non dicuntur eſſe de ſubſtantia, ſed ad accidentalem ſolennitatem pertinere. Hæ autem circunſtantiæ quædam ſunt pertinentes ad communem rationem cenſuræ, ſeu ſententiæ per quam cenſura fertur, quæ ſaltem ſunt de præcepto: & ita præſcribuntur in capite primo, de Sentent. excommun. in ſexto; & à nobis ſuperiùs expoſitæ ſunt diſputatione tertia, ſect. decima tertia. Et illæ omnes ſine dubio maximè requiruntur in hac cenſura excommunicationis, vt ex prędicto textu conſtat, & quia omnes rationes illius inſtitutionis in hac ſententia maximè locum habent. Aliæ verò ceremoniæ ſpecialiter adiungi ſolent in præſenti, quæ nec de ſubſtantia ſunt, nec de præcepto, ſed ad terrorem, & ad ſignificandum miſerum ſtatum excommunicati, addi conſueuerunt, iuxta capit. *Debent*, 11. quæſtione tertia, vbi dicitur in huiuſmodi ſententia ferenda, duodecim ſacerdotes Epiſcopum circunſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere eaſque in concluſione excommunicationis proijcere in terram, & conculcare pedibus. Et ſolet etiam tunc campana pulſari, quamuis in illo textu hęc ſolennitas taceatur. Refertque Gloſſa in capitulo ſecundo de Re iudicata in ſexto, cum Summus Pontifex per ſe ipſum excommunicat aliquem, hanc ſolennitatem ſeruare adhibitis duodecim Epiſcopis, &c. & inſinuatur in cap. *Guilliſarius*, 23. quæſtione quarta ibi, *Cum Epiſcopis quos congregare potuit, &c.* Alij verò Prelati inferiores Epiſcopis non ſolent, vel debent hac ſolennitate vti, vt notauit Gloſſa in cap. *Cùm in cunctis*, §. *Inferiora*, de Elect. & D. Bonauent. in quarta diſtin. 18. ar-

Gloſſ.

Bonau.

A ticulo primo, quæſtione tertia, ad penultimum. Et ſumitur ex dicto capite, *Debent*, vbi dicitur, *Duodecim ſacerdotes Epiſcopum circunſtare debent, &c.* Et ratio eſt quia huiuſmodi ſolennitas non frequenter, ſed raro, & in grauiſſimis cauſis adhibenda eſt. Et ideò ſoli principes Eccleſiæ illa vtuntur, ad quos huiuſmodi grauiſſimę cauſę ſpectant. Et probabile eſt tunc maximè excommunicationem anathematis nomine appellatam olim fuiſſe, quando cum hac ſolennitate fiebat. Quanquam ſępe ſoleat vox *anathema*, pro quacunque excommunicatione maiori ſumi, vt latiùs tractat Nauarrus in Extrauag. *Ab ipſo*, ſeu Commentario de datis, & acceptis, 4. & 5. notab. num. 10. Iam verò ferè illa ſolennitas non eſt in vſu: quanquam ſoleat in ſolenni promulgatione, ſeu denunciatione ſententię excommunicationis aliquis Eccleſię miniſter accēſam B lucernam manu tenere, & in fine extinguere, ac tintinabulum pulſare; quod non ſolùm in ſententijs Epiſcoporum, ſed quorumcumque prelatorum fieri poteſt, & ſolet. In qua re, ſicut in alijs huiuſmodi, conſuetudo vniuſcuiuſque Eccleſię ſeruanda eſt. Et plura de hac re legi poſſunt apud modernos auctores pręſertim Felicianum in Enchirid. de Cenſura. cap. 28.

Nauarr.

Felician.

DISPVTATIO XIX.

De Abſolutione ab excommunicatione.

C Explicato excommunicationis maioris vinculo in communi, priuſquàm ad particularia deſcendamus, neceſſe erit dicere de modo diſſoluendi tale vinculum, vt ita cōmunis hæc doctrina perfecta, & abſoluta ſit, ſicut tractando de Cēſuris, diſputatione 7. & vltima fecimus. Ex qua ferè omnia, quę hic prolixè tractari ſolent, petenda ſunt. Et ideò breuiùs hoc loco materiam hanc expediemus, inſinuando quomodò ibi dicta hic applicanda ſint, & ſi quid vltra proprium fuerit addendo.

D

SECTIO I.

Vtrùm Excommunicatio per ſolam abſolutionem poſſit auferri.

Svpponimvs primò ſermonem eſſe de excommunicatione valida re ipſa, & non ſola exiſtimatione: nam ſi excommunicatio ſit nulla, licèt vera reputetur, per ſolam declarationem nullitatis eius auferetur, vel potiùs nūquam fuiſſe intelligetur. Quòd autem excommunicatio fuerit iniuſta, ſi valida fuit, non obſtat quominùs ſub hanc diſputationem cadat: poteſt enim etiam illa eſſe materia, vt ſic dicam, abſolutionis: nam, cum verè inſit (hoc enim eſt eſſe

1 De qua excōmunicatione ſit ſermo.

eſſe validam) vt in poſterum non inſit, per abſolutionem tollenda erit.

2 Secundò ſupponendum eſt excommunicationem ſemper auferri poſſe: non eſt enim perpetua, quandoquidem ob contumaciam fertur; & ablata contumacia, illa etiam auferenda eſt ſecundum iura in capit. *Qua fronte*, de Appellationibus, &c. *Ex literis*, de Conſtitut. Propter quod, non ſolùm perpetua eſſe non poteſt excommunicatio, verùm etiam neque ad certum tempus definitè ferri, vt ſcilicet in eo omnino duret: nã hoc repugnaret dictis iuribus: quando enim pœna ſic fertur, quidquid reus faciat, non liberatur, neque iure ordinario liberandus eſt à tali pœna: at verò excommunicatus quocumque tempore ſatisfactionem exhibeat, abſoluendus eſt, iuxta prædicta iura: neque poteſt impediri, aut interdici quominùs, quàm primùm poſſit, aut velit, ſatisfactionem exhibeat, vt per ſe notum eſt, ſi ergo non poteſt excommunicatio pro certo tempore ferri, multò minus perpetuò: ergo, quoties infertur, auferri poteſt, quantum eſt ex ſe. Solent autem aliqui interdum excommunicationem, *perpetuam cenſuram* vocare; quod tamen permiſſiuè, & ſub conditione, non poſitiuè & abſolutè intelligendum eſt: poteſt enim illa cenſura eſſe perpetua, ſi excommunicatus in ſua voluntate perpetuò ſit pertinax, adeò vt etiam poſt mortem quodammodò durare poſſit, iuxta ſuperiùs dicta: non eſt tamen perpetua ex intentione; aut ex præſcripto legis: ſicut medicina non applicatur vt perpetuus ſit eius vſus, ſed vt, recuperata ſanitate, ceſſet.

Excõmunicatio ſemper poteſt auferri.

Quo ſenſu excõmunicatio perpetua dicatur.

Excommunicatio non auffertur eo ipſo quod excommunicatus à contumacia recedit.

3 TErtiò ſuppono excommunicationem non auferri ipſo iure, ſeu facto ob mutationem ſolam ſeu operationem quancumque ipſius excommunicati. Quæ aſſertio, licèt non ab omnibus recipiatur, mihi tamen videtur pro materiæ capacitate certa, & in iure expreſsè contenta. Nam, ſi quæ eſſet conditio aut opus requiſitum ex parte ipſius excommunicati, quo poſito ſtatim ipſo iure auferretur excommunicatio, maximè eſſet receſſus à contumacia, & condigna ſatisfactio, quæ ab excommunicato exigi poteſt: ſed hoc totum non ſufficit, vt excommunicatio ipſo facto tollatur: ergo nunquam poteſt ipſo iure tolli. Maior communis eſt abſque diſſentione; & eſt per ſe euidens, nam excommunicatio non fertur vſque ad præfixum tempus, vt per lapſum temporis poſſit ipſo iure ceſſare, nec fertur ſub aliqua alia conditione, vt ea expleta ceſſare exiſtimetur, ſed fertur, vt à cõtumacia diſcedat, iuxta illud, *Tradidi illum hominem Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus eius ſaluus fiat:* & ideò vel virtute: vel expreſſè continet hanc determinationem ſeu conditionem, *Donec ſatisfacias*, vel, *Niſi reſipiſcas:* ſi ergo aliqua eſt cõditio, vel operatio, qua poſita videri poſſet excommunicatio ipſo iure ceſſare, maximè eſt hæc proximè dicta. Iam verò probatur minor ex c. *A nobis*, 2. de Sentent. excom. vbi ſi quis excõmunicatus moriatur ante abſolutionem, quantumuis per veram pœnitentiam conuertatur, & ſatisfactionem ſufficientem, vel faciat, vel promittat adhibita ſufficiente cautione, non propterea apud Eccleſiam exiſti-

1. Cor. 5.

A matur ſimpliciter liber à vinculo excommunicationis. Item ex iuribus ſuprà citatis, & alijs ſimilibus, in quibus abſoluendus dicitur, qui vel ſatisfecit, vel illud opus impleuit, ob quod exigendum ab illo excommunicatus eſt, & ante abſolutioné non eſſe illi communicandum, capit. *Quod in dubijs*, c. *Cùm deſideres*, cap. *Sicut nobis*, de Sent. excom. Clem. 1. de decimis, vbi Gloſſa, & Doctores. Et hanc eſſe communem ſententiam refert Couarruuias cap. *Alma*, p. 1. §. 11. nu. 5.

Gloſ. Couarr.

Nihilominùs contra hanc ſententiam opinatur ibidē Couarruuias in eo caſu, in quo aliquis excommunicatur ſub ea conditione, *Donec ſatisfacias*: vel *Donec reſtituas*, ſecutus Alciatum in c. 1. de Elect. in 6. notab. 5. Quorum fundamentum præcipuum eſt, quia omnis lex vel prohibitio poſita quamdiu talis conditio durauerit: ceſſante illa conditione, ipſo iure ceſſat: ſed excommunicatio lata ſub illa forma habet vim prohibitionis conditionatæ prædicto modo; ergo ceſſante conditione ceſſat. Confirmatur primò, quia pœna ſic impoſita ſimilis ſeu proportionalis eſt illi, quæ ponitur vſque ad præfixum terminum: nam parum refert quod talis terminus præfigatur per certi temporis limitem, aut per aliud conditionis genus: ſed pœna, quæ imponitur ad tempus determinatum, ceſſat adueniēte termino illius temporis: ergo ſimiliter, &c. Confirmatur ſecundò, nam ob ſimiles rationes ſuſpenſio ſub illa forma lata, vt communiter cenſetur, impleta conditione per ſe tollitur: & idem multi cenſent de interdicto. 4

An excõmunicatus ſub ea cõditione, donec ſatiſfacias, impleta cõditione, eo ipſo ſit abſolutus Alciati opinio.

Sed nihilominùs hæc ſententia probanda nõ eſt, vt generatim ſuprà probaui diſp. 7. Et in primis non video cur dicti autores diſtinguant de excommunicatione lata ſimpliciter, vel ſub eã conditione, *Donec reſtituas*, &c. Nam, etſi illa conditio expreſsè non ponatur æquiualens ſemper includitur, vt declaratum eſt ex eo, quòd excommunicatio tollenda eſt, cùm primùm à cõtumacia receditur: conditio autem virtute incluſa idem operatur, quòd expreſsè addita. Vel igitur dicti auctores de omni excommunicatione id dicere debent: quod tamen eſt contra expreſſa iura ſuperiùs adducta, vel non poſſunt id probabiliter, & cum fundamento dicere de aliqua excommunicatione. Eſt ergo aduertendum excõmunicationem ferri poſſe ſub conditione, v.g. *Niſi intra talem terminum ſatisfeceris, vel reſtitueris*: & rurſus ſub illa, Excommunicatus ſis, *Donec ſatisfacias, vel reſtituas*. Quando fertur priori modo, ſi conditio expleatur ante elapſum terminum, clarum eſt non eſſe neceſſariam abſolutionem, quia excommunicatio nunquam contracta fuit, & ita dici poteſt per ſeſe ablata, vel potiùs impedita ex defectu non impletæ conditionis, vel contumaciæ non habitæ, ſub qua, ſeu pro qua lata fuerat. Quando verò fertur poſteriori modo, & ſupponitur re vera contracta excõmunicatio, tunc dicimus per ſe non ceſſare ob ſatiſfactionem vel reſtitutionem factam, aut aliam ſimilem conditionem impletam: quia ſenſus illius conditionis non eſt vt excommunicatio ita duret vſque ad illam conditionem expletam, vt tũc ſtatim per ſe tollatur, ſed ita vt ante illã conditionem impletam non tollatur, poſteà verò tolli debeat, non verò ipſo facto, ſed per abſolutionē. Quòd enim hoc ſenſu inſtitui, & ferri potuerit, per ſe notum videtur. Sicut ſi diceremus peccata in Eccleſia nõ remitti, donec aliquis cõfiteatur, non 5

Refellitur prædicta opinio & ſententia negans probatur.

Excõmunicatio ſub dupli ci conditione ferri poteſt.

Digitized by Google

non eſt ſenſus, facta confeſſione per ſeſe tolli peccatum, ſed per abſolutionem ſacerdotis, quæ dari non poteſt ante illam cõditionem impletam. Ita ergo ſimilis locutio de excommunicatione intelligenda eſt. Nam quòd hæc ſit intentio cuiuſcumque legis, vel ſententiæ, in qua excommunicatio ſub illa forma feratur, facilè intelligi poteſt ex inſtitutione talis cenſuræ, ſeu ex alijs iuribus, quæ ſatis declarant excommunicationem ſub tali ratione eſſe ab Eccleſia inſtitutam, vt per ſolam operationem eius qui excommunicatus eſt, non auferatur.

6 Satisfit fundamentis prioris ſententiæ.

Ex his ergo ſatis reſponſum eſt ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ; ſolùm enim procedebat ex falſa intelligentia prædictæ conditionis, & ex eodem principio procedit prima confirmatio, & ideò neganda eſt ſimilitudo, niſi terminus du- B rationis, aut temporis in eodem ſenſu apponatur: ſcilicet vt ante illum non auferatur pœna; illo autem expleto auferatur, non per ſe, ſed per auctoritatem ſuperioris. Hic autem ſenſus (& in hoc eſt diſcrimen) generatim loquendo, non cadit in eam quæ eſt purè pœna ob delictum commiſſum, quando illa pro limitato tempore fertur, nam ſi aliter ſpecialiter non explicetur, tanta, & non maior pœna imponitur: & ideò illa expleta per ſe ceſſat. Quod ſecus eſt in excommunicatione, quæ pœna medicinalis eſt: & ideò in illa non tam ſpectatur quantitas durationis, quã modus ſubiectionis ad Eccleſiam: ideoque ita inſtituta eſt, vt ſemper inhæreat, donec per ipſam Eccleſiam auferatur. Quare certus illi non præfigitur temporis terminus, adeo, vt conditio illa, C *Donec ſatisfaciat*, vel *reſtituat*, &c. non ſit ita neceſſaria, quin ſi per ſuperiorem antea excommunicatio tollatur, re vera ablata non ſit. Quid verò de ſuſpenſione, & interdicto in ſimili puncto dicendum ſit, quod in ſecunda confirmatione illius ſententiæ attingebatur, infrà ſuis locis videbimus.

Excommunicationem per ſolam abſolutionem tolli.

7 QVarto ex dictis cõcluditur propoſitæ quæſtionis reſponſio, nimirum excommunicationem & per abſolutionem tolli poſſe, & per ſolam illam. Hæc aſſertio, iuxta ſuprà dicta diſput. 7. ſect. 1. poteſt intelligi vel de abſolutione in genere, abſtrahendo de abſolutione à iure, & ab homine; & ſic eſt per ſe nota, vt ex dicendis D patebit; vel poteſt intelligi de abſolutione ab homine; & ſic etiam eſt vera, loquendo de ordinario iure. Quam docent Theologi in 4. diſtin. 18. & Summiſtæ verb. *Excommunicatio*, & verb. *Abſolutio*, & Canoniſtæ ſuper iura citata in puncto præcedenti, & ſpecialiter Abbas in cap. vltimo de Matrimonio contracto contr. interdictum Eccleſ. & in c. 1. de Iudicijs, vbi etiam Felinus, qui alios refert. Et vtraque pars probatur facilè ex dictis, quia excommunicatio auferri poteſt: & non per ſolam actionem ipſius excommunicati, vt probatum eſt: ergo per actionem alterius habentis poteſtatem ad tollendam illam, conſecutio tenet à ſufficienti diuiſione. Præſertim quia excommunicatio non aufertur per accidens ad ablationem alterius, cùm oſtenſum ſit nullam eſſe aliam conditionem, aut quaſi extrinſecum terminum, à quo pendeat: & de ipſo etiã ſubiecto ſit dictum, præter communem naturã

Abbas. Felinus.

A accidentis hoc quodammodò in ea inueniri, vt, deſtructo ſubiecto, non omnino ſtatim deſtruatur: vel quia manent corpus & anima, circa quę (etiamſi diſiuncta ſint) poteſt aliquo modo obſeruari, vel potiùs quia manent alij fideles viuẽtes, qui ſeruare poſſunt talem cẽſuram, & ad hoc obligantur, quandiù alter, qui excommunicatus erat, non abſoluitur.

Quòd autem hæc actio, per quam ab alio eſt 8 excommunicatio tollenda, ſit abſolutio, conſtat ex forma, qua Eccleſia vtitur ad hanc cenſuram tollendam, quę eſt, *Abſoluo te à tali vinculo, &c.* vt videbimus. Conſtat item ex communi modo loquendi canonum & auctorum, nã ſub nomine abſolutionis de hac actione loquuntur. Conſtat præterea ex materia circa quam, ſeu obiecto huius actionis, quod eſt ipſamet excommunicatio, quæ eſt ſpirituale quoddam vinculum, quo ligatur is, qui excommunicatus eſt: & ab illo liberatur per illam actionem. Meritò ergo abſolutio dicitur, & eſt quaſi talis vinculi ſolutio, iuxta Chriſti Domini verba. *Quodcumque ligaueritis*, & *Quodcunque ſolueritis*. Denique explicatur in hunc modum, quia illa actio vel eſt diſpenſatio, vel abſolutio: quid enim aliud eſſe poteſt moralis actio, quæ vinculum ſeu obligationem tollit? Non poteſt autem propriè dici diſpenſatio, quia diſpenſatio vel ſupponit generalem obligationẽ, & ſolùm in aliquo particulari illam tollit, vel eſt quaſi exceptio à generali aliqua lege: aut, ſi per eam tollatur aliqua inhabilitas, illa talis eſt, vt arbitrio ſuperioris tollatur per ſolam extrinſecã conceſſionem. At verò hæc actio per quam cenſura tollitur, non eſt exemptio aliqua à communi lege, neque eſt veluti licentia aliqua, aut facultas extraordinariè conceſſa ex principis ſeu ſuperioris voluntate, ſed eſt liberatio ab Eccleſiaſtico vinculo, quo talis perſona in particulari ligatur: ſitque, vel ſaltem fieri poſtulat, non præter, ſed ſecundum legem, nec ſolùm ex voluntate concedentis, ſed ſecundũ diſpoſitionem, & ſtatum eius cui conceditur, cui propterea eſt quodammodò debita: & ideò non per modum diſpenſationis, ſed per modũ ſententiæ datur: ſententiæ (inquã) liberantis aliquem à tali vinculo: ergo propriiſſimè abſolutio dicitur. Igitur excommunicatio per abſolutionem, & non alio modo tollitur.

9 Pontifex de abſoluta poteſtate alio mõ quã per abſolutioné poteſt ex cõmun. tollere.

Dixi, *loquendo de ordinario iure*, quia Pontifex Summus de abſoluta poteſtate, ſi velit, poteſt ita aliquem excommunicare, donec talem vel talẽ conditionem impleat, vt, ea impleta, ipſo iure liber ab excõmunicatione maneat. Si enim hoc in ipſa ſententia, aut lege ſatis declaret, habebit effectum, cùm totum hoc ius ex eius voluntate pẽdeat. Itẽ alio modo poſſet hoc facere Põtifex, reuocando legem, ex vi cuius aliquis excommunicationem incurreret: nam ſi ita illam reuocet, vt velit pro infecta haberi, hoc ipſo tolletur excommunicatio, neque erit neceſſaria alia abſolutio vt expreſsè docet Gloſſa in Clem. vnica de Immunitate Eccleſiarum, verb. *Pro infectis*, quam ibi alij interpretes ſequuntur, & Abbas, in c. *Per venerabilem*. Qui filij ſint legitimi, nu. 22. Felinus, Decius, & alij in c. 1. de Iudicijs, & Syl. verb. *Abſolutio*. 3. nu. 8. Ratio eſt, quia Summus Põtifex eſt ſupra ius poſitiuũ: & ideò poteſt ipſo iure, vel ſententia abſolutionẽ ferre ſub cõditione in futurum pendente, qua expleta, tranſibit in abſolutam, & habebit ſuum effectum, neque erit alia neceſſaria. Et ſimiliter in altero caſu tollẽdo legem

Gloſſa. Abbas. Felinus. Decius. Syluest.

Digitized by Google

legem priorem poteſt generaliter reuocare quidquid ex vi illius effectum eſt, & conſequenter ipſo iure reuocat, & tollit excommunicationẽ, quæ virtute prioris legis facta erat. Oportet tamen vt hic modus reuocationis prioris legis ſufficienter in poſteriori lege exprimatur: nam ſola ablatio prioris legis non ſatis eſt vt excommunicatio ex vi legis incurſa ablata cenſeatur, vt per ſe manifeſtum eſt: quia effectus factus à lege, nõ ita pendet ab ea, vt illa ablata auferatur: quia tamen Pontifex habet poteſtatem non ſolùm auferendi legem, ſed etiam omnes effectus morales, qui virtute eius facti fuerant, quorum vnus ſolet eſſe excommunicatio, ideò, ſi talis reuocatio fiat, illa includit abſolutionem à priori excõmunicatione, talis fuiſſe videtur in dicta Clementina vnica in illis verbis, *Conſtitutionem, & declarationem ſeu declarationes prædictas, & quidquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis.*

10 Inferiores Prelati ſolum per abſolutionẽ poſsũt licitè excõmun. tollere. Si autem alio modo tollatur factũ tenet.

Alijs verò inferioribus prælatis licitum non eſt his modis vti ad cenſuras tollendas, quia tenentur ius commune, & modum in illo præſcriptum ſeruare: vnde ſi in ſuis ſententijs ferendis, & reuocandis, velint illis modis vti, malè faciẽt, tamen dubitari poteſt an factum teneat. De quo poſſent aliqua in vtramque partem obijci, mihi tamen videtur factum tenere. Quia licèt forma abſoluendi à cenſura, ſit in iure præſcripta, non tamen ſub ea neceſſitate vt aliter facta non teneat, vt mox videbimus: ergo ex vi illius formæ non fit irritum factum illud. Neque etiam aſſignari poteſt aliud ſpeciale ius, per quod irritum fiat: nam alia iura, quæ dicunt excommunicatum ſemper manere excommunicatum, donec abſoluatur, quantumuis reſipiſcat, non ſunt contraria, quia in prædictis caſibus aliqua abſolutio, quamuis extraordinario modo, conceditur: quæ abſolutio per iura illa non irritatur.

SECTIO II.

De Cauſis ad abſolutionem ab excommunicatione neceſſarijs.

2 DE effectibus huius abſolutionis nihil dicere neceſſe eſt, quia ſicut priuatio per habitum cognoſcitur, ita cognita excommunicatione, & effectibus eius ſatis conſtat quid hæc abſolutio operetur. Nam effectus adæquatus, & quaſi formalis eius eſt excomunicationem auferre, & conſequenter omnes etiam effectus excommunicationis reuocare, nimirùm vt à tempore ipſius abſolutionis iam locum non habeãt: nam qui præceſſerunt, non reuocantur, aut quaſi reſtituuntur propter ſolam abſolutionem ſubſequentem: quia fuerunt iuſtæ pœnæ executioni mandatæ, quæ perpetuę manent, vt in ſuperioribus locis ſuis annotauimus.

3 Quis ab excõmunicatione iuris nõ reſeruata poſſit abſoluere.

Omiſſis ergo effectibus, de cauſis, longa nobis futura eſſet diſputatio, niſi in diſput. 7. ſect. 2. & ſequentibus ferè tradita eſſet, & ideò breuiter per ſingulas cauſas diſcurremus. Quod ergo attinet ad efficientem cauſam, diſtinguendum eſt de excommunicatione lata à iure, vel ab homine. Item de reſeruata, vel non reſeruata. Nam ab excommunicatione lata, & non reſeruata à iure, abſoluere poteſt quilibet ordinarius paſtor,

A ſeu ſacerdos proprius, vel qui ex commiſſione proprij confeſſoris munus ſuſtinere poteſt, iuxta cap. *Nuper*, de Sentent. excommun. & quæ circa illud notauimus dicto loco. Poteſt tamen quiſpiam nobis obijcere ex dictis diſputatione præcedente, proprium ſacerdotem inferiorem non habere poteſtatem abſoluendi, nam iuxta principia iuris, nemo qui condemnare non poteſt, abſoluere poteſt, vt dicitur in regul. 28. ff. de reg. iuris. Dicendum verò eſt, id verum eſſe de eo, qui per poteſtatem quaſi intrinſecam & ordinariam abſoluere poteſt: ex commiſſione verò ſuperioris interdum poſſe abſoluere qui non poteſt condemnare, atque ita contingere in pręſenti ex vi illius cap. *Nuper*. Et ideò hęc poteſtas inferioris non extenditur ad excommunicationem à legiſlatore reſeruatam, quia per reſeruationem declaratur ei non concedi poteſtatem à ſuperiori, ſed
B potiùs tolli, ex eodem cap. *Nuper*. Hic verò ſtatim ſe ſe offerebat quæſtio an talis poteſtas exiſtens in Parocho dicenda ſit ordinaria, vel delegata: eam verò in prædicto loco ſatis explicatam reliquimus.

Quis poſſit ab excommunicatione ab homine lata abſoluere.

DE excommunicatione autem lata ab homine dicendũ eſt, eum à quo lata eſt, poſſe eam tollere, niſi ſuperior eam ſibi reſeruet, qui poteſt ſemper non ſolùm ab eadem abſoluere, ſed etiam ſibi reſeruare: Inferior verò id non poteſt, niſi ex priuilegio, vel alio ſpeciali modo ei committatur. Tota hæc aſſertio latè etiam tractata eſt in citato loco. Et prima quidem pars conſtat ex illo principio, quod poteſtas abſoluen- 3
C di coniuncta eſt cum poteſtate ligandi, vt ex verbis Chriſti põderauit Ambroſius lib. 2. de Cain, & Abel, cap. 4. relatus in cap. *Verbum*, de Pœnit. diſtinctione prima. Quod maximè intelligitur per ſe loquendo, & de poteſtate ordinaria, quæ primariò ad abſoluendum datur potiùs, quàm ad ligandum: per commiſſionem autem vel ordinationem ſuperioris poteſt interdum quis habere poteſtatem ligandi, & non ſoluendi, ſed hęc eſt exceptio à generali regula, & rarò contingit, vt ſtatim dicam.

Ambr.

4 Superior poteſt ab excõmunicatione inferioris abſoluere. Imò eandem multis modis ſibi reſeruare. Primus.

Altera verò pars, nimirùm quòd ſuperior poſſit etiam ab hac excommunicatione abſoluere, cõſtat, quia habet ſuperiorem iuriſdictionem, & eſt velut vniuerſalior cauſa, quæ per ſe poteſt quidquid poteſt particularis. Quis autem nomine ſuperioris intelligendus ſit, & quem modum iuriſdictionis habere debeat, citato loco latè de-
D claraui. Ex hoc autẽ principio oritur aliquando: vt ſuperior ſibi reſeruet abſolutionem ab excommunicatione ab inferiore lata. Quod dupliciter contingere poteſt. Primò quando ſuperior in particulari ex certa ſcientia confirmat ſententiã, & excommunicationem latã ab inferiori, quod ſpecialiter de S. Pontifice affirmant Ioan. Andr. & alij Canoniſtę in c. *Ex frequentibus*, de Inſt. quos refert, & ſequitur Nau. in Sum. c. 27. nu. 40. & in citato loco nos idẽ diximus. Nũc verò addimus idẽ proportionaliter habere locũ in alijs ſuperioribus habentibus ſufficientem iuriſdictionẽ ad ferendã ſententiã, & cenſuram in tali cauſa: nam hoc ipſo quòd ex certa ſcientia cõfirmat ſuperior ſententiã ab inferiori latã, eam facit ſuã, & ideò nullus inferior poteſt illam tollere. Secundò hoc

Ioã. And. Nauar.

Secũdus.

poteſt

poteſt accidere, ſi generali lege ſtatuat ſuperior vt excommunicatio lata pro tali delicto, etiamſi ab inferiori lata ſit, ſibi maneat reſeruata: nã eſt eadem ratio: nihil enim refert, quòd talis reſeruatio per generalem legem fiat, aut in ſingulari facto.

5 Exẽplũ ſecundi modi.

Exemplum autẽ huius rei vulgare, & fortaſsè etiam ſingulare eſt de incendiarijs, qui licèt non ſint ipſo iure Pontificio excommunicati, tamen poſtquam ab Epiſcopo nominatim excommunicantur, non poſſunt ab illo abſolui, ſed excommunicatio illa S. Põtifici reſeruata manet, iuxta cap. *Tua nos*, de Sent. excom. Quod ita exponunt Caiet. in Sum. c. 22. de Excomin. Soto in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. Nau. dict. c. 27. nu. 40. Atque ita ſatis declarata eſt tota prior pars propoſitæ regulæ.

Caiet. Soto. Nauar.

Inferior non põt abſoluere ab excõm. ab homine à ſuperiore lata.

Inde verò facilè altera deducitur, nã inferior per ſe non habet iuriſdictionem in actum, vel ſententiam ſuperioris, neque iure communi illi cõmittitur, nam, c. *Nuper*, ſolum loquitur de excõmunicationibus à iure latis, non verò ab homine, neque de his aliud ſimile ius inuenitur: ergo inferior abſoluere non poteſt ab hac excommunicatione ſine commiſſione ab homine facta. Quòd autem cum illa poſſit, etiam eſt clarum. Nam iuriſdictio delegata ad abſoluendũ ſufficit, eam verò delegare poteſt qui ordinariam habet, ſiue ſit ipſemet qui excommunicationem tulit, ſiue eius ſuperior. Quę omnia conſtant ex ſuperius dictis, & ſumi poſſunt ex c. *Paſtoralis*, de officio ordinarij, & c. *Sacro*, & c. *Per tuas*, de Sentẽ. excom. & ex communi vſu, & omniũ doctrina.

6 Varię q̃ſtiones attingũtur.

Hic verò occurrebant plures quęſtiones. Vna eſt, ſub qua regula ex prædictis comprehendatur excommunicatio lata ab homine per ſentẽtiam generalem, an ſcilicet reducenda ſit ad excõmunicationes iuris propter generalitatem ſuam, an verò inter latas ab homine debeat computari: eò quòd, cum per eam ſententiam ius nõ condatur, verè ac propriè ſit ab homine. Quam quæſtionẽ latè diſputaui citato loco. Et reſolutio fuit poſteriorem partem videri verã in rigore iuris: priorẽ autem eſſe practicè probabilem, & cõmuni opinione, & vſu receptam. Alia quæſtio erat de poteſtate abſoluendi ab excom. commiſſa per priuilegia, aut diplomata Pontificia, quanta ſit, & quo modo ea ſit vtendum. Rurſus eſt alia quæſtio de poteſtate abſoluendi ab excõ. in extrema neceſſitate: qui ſcilicet illam habeant, & quo modo ea vti debeant. Itẽ quæri poteſt de cõditionibus requiſitis ex parte abſoluẽtis, videlicet quòd ſit clericus, & iuriſdictionẽ habeat nõ ſuſpẽſam, neque impeditam, & quod liberè ac voluntariè illa vtatur. Sed hęc omnia, & ſimilia tractata ſunt dicta diſp. 7. ſect. 1. & 2. nihilq; ſpeciale habent in hac cẽſura; & ideò nihil occurrit hoc loco addendũ.

7 De cauſa materiali remota abſolutionis.

Occurrebat ſtatim dicendũ de materia, & fine huius abſolutionis. Sed materia remota, ſeu quaſi ſubiectiua eius eſt ipſe homo, qui abſoluitur. De quo potiſſima quęſtio eſt, an etiam poſt mortem abſolui poſſit. Dicendum verò eſt ita poſſe poſt mortem abſolui, ſicut & excommunicari, ſ. potiùs ex parte aliorum, quàm ipſius. De qua relatè dictum eſt ſuprà. An verò ex parte eius qui abſoluitur, requiratur, præſentia, conſenſus, aut aliæ conditiones ſimiles in dict. ſect. 2. diſput. 7. in poſteriori parte eius actum eſt. Materia verò proxima, & circa quam huius abſolutionis, eſt ipſamet excõmunicatio, quæ per illam tollitur.

De cauſa p̃xima.

Vnde hic etiam eſt finis eius quaſi intrinſecus, ſ. cenſuram expellere. Quare cum hic finis per ſe A bonus ſit, & expetibilis non indiget abſolutio alio fine extrinſeco, quanquam interdum illum habere poſſit, vt datur interdum abſolutio ad talem, vel talem effectũ. De qua abſolutione quęri poſſet qualis ſit, & quomodo ab abſolutione ſimpliciter, & abſolutè conceſſa differat. Itẽ an hæc abſolutio requirat intrinſecum finẽ iuſtum, vel poſſit eſſe valida, etiamſi iniuſta ſit. Verum quæ de cenſura in communi tractauimus, ad hãc eodem prorſus modo applicanda ſunt.

De cauſa formali abſolutionis ab excomm.

SOlum ergo circa formam ferendi hanc abſolutionem aliquid deſiderari poteſt. In qua poſſunt quædã conſiderari ad ſubſtantiam, alia ad ſolennitatẽ accidentalẽ pertinentia. De ſubſtantia ſolũ ſunt ea verba, quæ propriũ effectum B huius abſolutionis ſufficienter ſignificãt qui eſt excommunicationem tollere, & cõmunicationi fidelium ſeparatũ hominem reſtituere. Vnde eſt cõmune axioma, hanc formã non poſtulare verba omnino determinata, ſed illa quæ ad prædictã ſignificationam ſufficiant, vt ex Anton. Rich. & alijs notauit Couar. in c. *Alma mater*, 1. p. §. 11. nu. 7 & Nauar. in Cõm. de Iubil. notab. 30. nu. 8. Solet autẽ à Doctoribus cõiter hæc forma aſſignari, *Abſoluo te à vinculo maioris excommunicationis ob talem cauſam: & reſtituo te ſacramẽtis Eccleſiæ, & communioni fidelium in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Quæ verba vſurpari quidẽ poſſunt, & acceptari vt congrua, nõ quòd omnia neceſſaria ſint. Nã in primis inuocatio illa Trinitatis nõ eſt de neceſſitate, vt per ſe conſtat, cũ nec de ratione ſacramentalis abſolutionis ſit. Deinde tota illa pars, *& reſtituo te, &c.* quamuis effe- C ctum abſolutionis magis explicare videatur, neceſſaria tamẽ nõ eſt, quia in præſenti, abſoluere, & reſtituere nõ ſunt duo; neq; enim abſolutio aliter reſtituit hominẽ ad ſacramentorũ participationẽ, & cõmunionẽ fideliũ, quã tollẽdo vinculũ: neq; alia quaſi poſitiua actio aliquid cõferens neceſſaria eſt, ſed ablato vinculo, homo fidelis per ſeſe habet ius communicãdi, & participandi ſacramẽta fideliũ. Deinde, per ſe loquẽdo, neceſſariũ nõ eſt cauſam, ob quam excommunicatio incurſa fuit, in abſolutione exprimere: quia illa nõ per ſe ſpectat ad effectum ipſius abſolutionis, vt de cenſura etiam in communi diximus, & in ſpecie tractauit Nauar. c. 26. nu. 8. & 9. cũ Sylu. ver. *Abſolutio*, 5. q. 2. Et maximè, quia dicendo, *Ab excommunicatione, quã incurriſti*, ſatis determinat cenſuram à qua abſoluit; & ibi implicitè D complectitur cauſam.

8 Forma ſubſtãtialis huius abſolutionis. *Couarr. Nauarr.*

Nauar. Syluest.

9 Quę forma ſeruãda in abſolutione à pluribus excommunicationibus.

Solũ oportet aduertere an pœnitẽs ſit ligatus pluribus excõicationibus, nam tunc, ſi abſolutio fiat ab omnibus, oportet id intendere, ſuppoſita poteſtate, & aliquo modo verbis exprimere, ſaltẽ illis generalibus. *Ab omni vinculo excõicationis:* vel certè indefinitis, quę in his reb. æquiualẽt vniuerſalibus, vt ſępè dixi, quãuis ad tollendũ dubiũ melius ſit ſemper addere ſignum diſtribuens. Si verò ab vna tantum excommunicatione abſoluat, & nõ ab alia (quod fieri poſſe ſuprà oſtendimus de cenſu. in cõmuni) neceſſarium erit, vt & intentionẽ ſuam determinet ad eam excõicationem quam auferre vult, & vt eam determinationem verbis aliquo modo explicet. Vnde niſi ex adiũctis, vel ex antecedẽtibus, & cõſequentibus id conſtet, optimè fiet explicãdo cauſam cenſuræ.

Quæ in abſoluẽdo ab vna ex pluribus.

Quocirca

Quocirca illa communis forma aptiſſima eſt, meritoque vſu retinenda. Aliqui etiam præmittunt illa verba, *Autoritate Dei omnipotentis, & poteſtate mihi conceſſa*, vel ęquiualent a quod etiã ſeruari poteſt, quamuis neceſſarium non ſit.

10 De ſolẽnitatib' accidẽtalibus in forma abſolutionis ab ex comm. Prima. *Nauarr.*

Circa ſolennitatem accidentalẽ quatuor præcipuè cæremoniæ numerari ſolent. Prima eſt, vt ab excommunicato iuramentum poſtuletur parendi de cætero mandatis Eccleſiæ, ex c. *Ex tenore*, & c. *De cætero*, de Sent. excomm. notat Nau. in Sum. cap. 25. num. 7. & de pœn. diſtin. 6. cap. 1. in princ. nu. 54. Sed non eſt intelligendum, neceſſarium eſſe iuramentum generale de ſeruandis Eccleſiæ præceptis, quia neque in illis iurib. hoc dicitur, neque eſſet expediens hoc nouum vinculum, & obligationem communiter hominibus ponere: ſed ad ſummum poteſt eſſe hoc iuramẽtum de obediendo Eccleſię in illa materia, vt v.g. ſi excommunicatio fuit à iure, vt iuramentũ B ſit de non tranſgrediendo legem ob cuius violationem excommunicatus manſit. Hoc enim apertè ſignificatur in illo c. *Ex tenore*, nam priùs dicitur, *Recepto ab eo iuramento quod tuo debeat mandato parere*, & infrà ſubditur, *Sibique in virtute iuramenti præcipies, ne de cætero in clericum manus iniiciat, &c.* Simile habetur in cap. *Peſſimam*, 23. q. 8. & in cap. *Grauem*, de Sent. excomm. vbi etiam ſignificatur, aliquando iuxta rei exigentiã poſſe maiorem cautionem poſtulari, vt ſimilia de cætero non committantur. Addit verò Caiet. in Summ. ver. *Abſolutio*. hoc iuramentũ quoad hanc partem non ſemper, ſed in magnis criminibus locum habere. Quod mihi quidem placet, quia ex dictis iuribus nihil ampliùs colligi poteſt; loquuntur enim de incendiarijs, & manifeſtis percuſſoribus clericorum. Rurſus ſi tale fuerit delictum, ob quod excõmunicatio lata fuit, C vt ſpecialem ſatisfactionem requirat, & illa nondum ſit exhibita, neque alia ſufficiens cautio de illa implenda data ſit, tunc etiam eſt iuramentũ exigendum de ſatisfactione exhibenda. Quanquam ſi excommunicatio ſit ob offenſam notoriam, priùs debeat ſatisfactio poſtulari, ſi exhiberi poteſt iuxta capit. *Venerabilibus*, §. *Porro*, de Sentent. excom. in 6. & c. *Ex parte*, 1. de verb. ſignif. & notant Decius, & alij Doctores in c. *Qua fronte*, de Appel. An verò hæc preuia ſatisfactio, vel iuramentum eius aliquando ſit de ſubſtantia abſolutionis, eiuſque valore, ſuprà tractatum eſt de cenſuris in communi.

Caietan.

11 Secunda cæremonia.

Secunda cęremonia eſt, vt ſacerdos, priuſquã abſoluat, Pſalmum aliquem pœnitentiæ ſuper abſoluendum recitet. Sic enim habetur in capit. *A nobis*, 2. de Sent. excõ. & frequenter dici ſolet D Pſal. 50. qui eſt quartus pœnitentiæ, Sed, vt Nauarr. notat in illo textu non deſignatur ille in particulari, & ideò quilibet ex ſeptem ſufficit, licèt ille ſit aptiſſimus. Addunt verò Doctores abſoluentem debere eſſe indutum aliqua veſte ſacra, ſaltem ſuperpellicio, & ſtola; quod eſt in publica, & ſolenni abſolutione conſuetum, non verò in priuata. Et ex parte pœnitentis requirunt vt ſit genu flexo ſcapulis nudatis, & dum Pſalmus recitatur, flagello percutiatur: quod nullo iure ſcripto cautum eſt, ſed conſuetudine receptum eſſe Doctores dicunt cum Hoſtiẽſi in Sũma nu. 14. & Antonin. 3. p. tit. 24. c. 77. §. 1. Addit verò Nauarrus in abſolutione fœminę omittendum hoc eſſe, & ob iuſtum alium reſpectum omitti poſſe in quacunque abſolutione. Et Caiet. verb. *Abſolutio*, ait Omittendum eſſe in locis publicis, quãdo abſolutio excommunicationis ex confeſſione ſecreta oritur, quia aliàs & reuelaretur confeſſio, & infamaretur pœnitens.

Hoſtienſ. *D. Anto.* *Nauar.* *Caietan.*

Tertia cęremonia additur in dicto c. *A nobis*, 2. ſcilicet vt, finito Pſalmo, oratio Dñica recitetur, quod facilè eſt, neque aliã explicationẽ requirit. Subiungitur verò ibidem, vt etiam ſeruentur alia cõſueta: hęc autem dicuntur eſſe (& poteſt eſſe quarta cęremonia) quidam verſiculi, ſcilicet, *Saluum fac ſeruum tuum, &c.* cum oratione, *Deus cui proprium eſt*, &c. argum. c. *Cum aliquis*, 11. q. 3. Ex quo aliqui colligunt debere abſoluẽtem finita abſolutionis forma introducere abſolutũ in Eccleſiam. Sed non conſtat illam cęremoniã eſſe in vſu, licèt ſit apta ad effectum huius explicãdũ. Neq; in dicto capite ſignificatur poſt abſolutionem introducendũ eſſe eum, qui excommunicatus erat, in Eccleſiam, ſed excommunicatũ petentem veniam ad ianuam Eccleſię, in illã introducendum eſſe cum recitatione Pſalmorum pœnitentiæ, vt ibi abſoluatur. Vnde Abbas in c. *Cùm deſideres*, de Senten. excomm. nu. 6. inquit, *Præſtito iuramento de parendo mandatis Eccleſiæ, introducatur in Eccleſiã cũ Pſalmo pœnitẽtiali, &c.*

12 Tertia cęremonia. Quarta cæremonia. *Abbas.*

De his ergo cęremonijs omnes auctores docent non eſſe de ſubſtantia huius formæ, ſed validam eſſe etiamſi omittantur, vt patet ex Sylueſtro, Angelo, Caietano, & alijs Sũmiſtis, Nauarro c. 26. nu. 8. & dict. c. 1. de pœn. d. 6. num. 54. & Couarr. c. *Alma*, p. 1. §. 11. num. 11. Addunt verò teneri in cõſcientia ſacerdotem qui abſoluit, eas non omittere. Nõ tantum in publica abſolutione, ſed etiam in occulta, quantum ad ea quę commodè fieri poſſunt. Et intelligunt, quando excõmunicatio iuſta fuit, & abſolutio ſimpliciter datur; nam ſi excõmunicatio fuit iniuſta vel ſi ſolùm datur abſolutio ad certum effectum, vel ſi ſolum eſt abſolutio ad cautelam, ex omniũ ſententia non eſt neceſſe cęremonias adhibere. Et idem dicunt, ſi abſoluens non ſit ſacerdos, quia illa ſolennitas videtur propria ſacerdotalis muneris. Denique ſi neceſſitas vrgeat, vel alia rationabilis cauſa intercedat. Sine illa verò aiunt non omitti has cęremonias abſq; culpa. Quod verũ erit prudenter conſideratis circunſtantijs, & cõſuetudine, quæ in hoc magnam vim habere poteſt, & ſecluſo contemptu & ſcandalo non exiſtimo poſſe hic interuenire peccatum mortale ob aliquam omiſſionem: quia res non eſt adeo grauis, niſi fortaſsè quando publica & ſolennis abſolutio danda eſſet ad Eccleſię ſatisfactionem.

13 Sub qua obligat. ſeruandę ſint hæ cæremoniæ.

DISPVTATIO XX.

De nonnullis excommunicationibus in particulari, quæ ab homine ferri ſolent.

ABSOLVIMVS ea quæ ad ad generalem doctrinam de excõmunicatione maiori pertinent. Ex quibus definienda ſunt omnia, quæ in ſingulis ſeu particularibus excõmunicationibus deſiderari poſſunt. Quapropter non ſine apparenti ratione poſſumus hãc partẽ prætermittere, præſertim cùm ſcientia ad indiuidua non deſcẽdat, eò quòd ſint quaſi per accidens,

& in

& in infinitum multiplicari poſſint. Quod ſanè in excõmunicationibus ferendis, pręſertim ab homine, ipſo vſu ſatis conſtat. Nihilominùs tamẽ, quoniã materia moralis vtilior eſt applicata ad particularia, ſaltem ad aliqua, ideò de nonnullis excommunicationibus præcipuis, & quarum cognitio in praxi magis neceſſaria eſt, dicendum eſſe cenſuimus. Eſt autem excõmunicatio vel ab homine, vel à iure. De priori dicemus breuiter in hac diſputatione, de alia, quæ fuſior eſt, in ſequentibus. Excommunicatio item ab homine frequenter eſt contra determinatam perſonam in particulari cauſa. Et de hac vel indiuiduis eius nihil poſſumus dicere, quia eſt res infinita, & nullis principijs comprehendi poteſt, præter ea quę generaliter tradita ſunt, & ſufficiunt ad ſingulos caſus definiẽdos. Alia item excommunicatio ab homine, quæ generalius fertur ad aliquid præcipiẽdum, vel vitandum, diciturque generalis ſentẽtia, in multis æquiparatur ſtatuto ſeu legi, licèt in alijs differat, vt in ſuperioribus declaratum eſt: hæc (inquam) excommunicatio etiam ferri poteſt propter varias cauſas, vel actiones, quæ poſſunt in infinitum multiplicari, ſolumque materialiter differunt in ordine ad talem cẽſuram. Ac propterea etiam in his, nec neceſſariũ eſt, nec poſſibile per omnia indiuidua diſcurrere. Duo tamen ſunt ordinarij caſus, quibus ſolent conſcientię implicari, ſcilicet de excommunicationibus quæ ferri ſolẽt ad reſtitutiones faciendas ſeu ſoluenda debita, ſeu propter debita non ſoluta, & de ijs quę feruntur ad denuncianda crimina, aut alia ſecreta reuelanda, & ad ferendum teſtimonium, vel prodendas ſcripturas, &c. Et ideò de ijs duabus in particulari dicere viſum eſt.

SECTIO I.

Vtrum Iudices Eccleſiaſtici licitè & validè poſſint pro cauſis temporalibus excommunicat. ferre.

1 Ratio dubij.

RATIO dubitandi eſt, quia excommunicatio eſt ſpiritualis pœna & medicina: ergo ad curationem animæ adhibenda eſt, & non ad temporalia incommoda reſarcienda: nam hæc cura vindicandi, aut reſarciendi temporales iniurias ad ciuilem poteſtatem per ſe ſpectat: ergo non poſſunt iudices Eccleſiaſtici hoc titulo aſſumere gladium ſpiritualem. Et confirmatur, quia aliàs licitum eſſet hoc modo excommunicationem ferre contra perſonam certam, & cognitam, vt contra Petrum, de quo conſtat furatum eſſe hanc vel illam rem, niſi illam reſti-
A tuat: conſequens autem eſt contra communem vſum. Sequela patet, quia non eſt maior ratio, quando perſona incerta eſt quàm cùm eſt certa. In contrarium verò eſt vſus Eccleſiæ ferendi hãc cenſuram ad hos fines, ſcilicet vt reſtituantur ablata, ſoluantur debita, reuelentur occulta, & ſimiles qui temporales ſunt.

2 Non eſt ex ſe malũ pro tẽporalib. excõ. ferre.

Suppono primò non eſſe per ſe malum, neque extra Eccleſiaſticam poteſtatem ferre hanc cenſuram eam ordinãdo aliquo modo ad prędictos fines. Hoc certiſſimum eſt, nam ſi hoc eſſet vel per ſe malum, vel extra Eccleſiaſticam poteſtatem, eſſet in Eccleſia grauiſſimus quidam error in re ad mores pertinente: quod impoſſibile eſt. Deinde hoc colligitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de Reform. vbi & refert hanc conſuetudinem eſſe in Eccleſia ferendi excommunicationẽ monitionibus præmiſſis *ad finem reuelationis* (vt
B aiunt) *aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus:* & eã conſuetudinem ſupponit honeſtam, & iuſtã eſſe, ſobriè tamen, & magna circumſpectione eſſe exercendam. Quapropter adhibitis quibuſdam circũſtantijs idem Concilium eam moderatur. Prima eſt, vt à nemine prorſus præterquã ab Epiſcopo tales excõmunicationes decernantur. Exiſtimo autem nomine Epiſcopi comprehẽdi etiã Vicarium generalem Epiſcopi: nam quoties aliquid Epiſcopo conceditur, & non exprimitur, vt per ſe, & non per alium faciat, intelligitur etiam per Vicarium poſſe id efficere, vt in ſuperioribus tactum eſt: ſic enim vnum & idem cenſetur eſſe tribunal, eademq; iuriſdictio Vicarij, & Epiſcopi, iuxta cap. 2. de Conſuetud. in 6 Imò exiſtimo ſub ea voce comprehendendos eſſe Abbates, vel alios prælatos exemptos, qui Epiſcopalem habẽt iuriſdictionem, vt in ſimili dictũ eſt in ſuperio-
C ribus, tractando de iuriſdictione ad ferendã cenſuram. Solum ergo excluduntur inferiores iudices ſubordinati Epiſcopis, vt ſolent eſſe viſitatores, & aliqui Archipresbyteri, vel Archidiaconi, &c. Secunda conditio à Concilio poſita eſt, *vt ex re non vulgari, cauſaq; diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopũ examinata*, excõmunicatio talis feratur: eius verò rei ac cauſæ iudicium vult Concilium eſſe poſitum in conſcientia, & prudenti arbitrio Epiſcopi. Tertia eſt, vt quando fieri poteſt executio realis aut perſonalis, à tali cenſura abſtineatur. *Si tamen dictæ executioni facilè locus eſſe non poſſit, tunc pręmiſſis monitionibus, & durante contumacia ad talem excommunicationem procedatur.* Hæc Concilium ibi, quantum ad rem præſentem ſpectat. Ex quibus planè colligitur habere quidem Eccleſiam hanc poteſtatem, & licitè illa vti, ſi miniſtri eius pruden-
D tiam, & moderationem ſeruent.

Cũ quibus circũſtãtijs hoc liceat.

Prima.

Secũda.

Tertia.

3 Quæ ſit cauſa legitima ferendi excõmunicationẽ pro tẽporal.

Prima opinio.

Supereſt verò explicandum quæ ſit legitima cauſa huius cenſuræ, quævè propria eius ratio, vt inde conſtat quo modo temporalis cauſa poſſit eſſe finis eius, Dixerunt ergo aliqui Epiſcopos non poſſe ferre hanc excommunicationem, niſi ſuppoſita aliqua graui culpa in eo, contra quem fertur. Vnde aiunt, ſi ille ſecurus eſt in conſcientia non peccaſſe mortaliter ante illam excommunicationem latam, nimirum non reſtituendo, aut non reuelando ſecretum, ſecurum etiam eſſe poſſe in conſcientia, quòd talem excommunicationem non incurrit. Quæ ſententia fundari poteſt, quia ſuprà diximus, excommunicationem ferri non poſſe, niſi propter mortale peccatũ. Veruntamen ſano modo intelligenda

eſt

Digitized by Google

eſt. Duobus enim modis intelligi poteſt eſſe neceſſarium præſupponi peccatum mortale (de hoc enim ſermo eſt) ad huiuſmodi excommunicationem. Primò, vt talis excommunicatio ab homine lata, non poſſit ab aliquo incurri, niſi priùs aliquod mortale peccatum committat, tranſgrediendo Eccleſiaſticum præceptum. Et in hoc ſenſu eſt res clara, & indubitata ex dicto principio ſuprà poſito. Secundò poteſt eſſe ſenſus excommunicationem hanc non ſolum priuſquàm contrahatur, ſed etiam priùs quàm feratur, etiam ſub conditione, debere neceſſariò ſupponere aliquod crimen, vel peccatum commiſſum in acceptione, vel retentione rei alienæ, vel in non manifeſtanda aliqua veritate, & excommunicationem ad hoc tantùm poſſe ordinari immediatè, vt fidelis à tali peccato ceſſet, vel pro illo ſatisfaciat. Et fundamentum eſſe poteſt, quia hæc excommunicatio ab homine eſt terminus fraternę correctionis, iuxta illud Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit:* correctio autem fraterna ſupponit in proximo peccatum mortale, ſtrictè loquendo de correctione, per quam fratrem lucramur, de qua eſt ſermo Matth. 18. Et confirmari hoc poteſt ex cap. *Romana*, de Sent. excomm. in 6. in verſic. *Caueant etiam ne tales ſententias excommunicationis, ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet, ſi tale quid fecerint, vel etiam pro iam commiſſis ſub hac forma, ſi de illis infra tale tempus non ſatisfecerint, niſi mora in exhibenda ſatisfactione, vel culpa, ſeu offenſa præceſſerit, &c.* Ergo, non præſuppoſita culpa, non poteſt Eccleſiaſticus iudex ferre hanc cenſuram ad prædictum finem, ſeu quod idem eſt ſub conditione illius.

Excommunic. ſupponit peccatũ antequã contrahatur.

Matth. 18.

Cap. Romana de Sent. excõm. i 6.

4 Veruntamen hæc ſententia in hoc ſenſu explicata ſupponit excommunicationem hanc vt ad prædictum finẽ ordinetur, nõ poſſe ferri niſi per modũ correctionis prioris delicti, videlicet priùs commiſſi, quam Eccleſiaſticus prælatus præceptum aliquod impoſuerit. At hoc neceſſariũ non eſt, neque vlla ratione fundatur. Nam, licèt hæc cenſura vtilis ſit, & efficax ad correctionem, non tamen eſt ille adæquatus finis eius, ſed etiã poteſt ordinari ad quamcunque obligationem implendam. Et hac ratione poteſt ſub conditione imponi ante omnem trãſgreſſionem: ſed vt tranſgreſſio non committatur, legique obediatur. Atque hoc modo fertur communiter per leges canonicas, & ferri etiam poteſt per præceptũ hominis: ſic enim diſtinguitur excommunicatio pro futuris culpis, & pro præteritis cum aliquo reſpectu ad futurum; ſic etiam iudices Eccleſiaſtici, dum aliquem citãt, excommunicant eum, ſi non cõpareat, ante quam cenſuram ſub ea conditione latam nullum crimen ſupponitur. Si ergo in alijs rebus poſſunt ita excommunicationem ferre: ergo & in præſenti materia idem poterunt ad prędictos fines, nullo etiam ſuppoſito crimine. Niſi fortaſsè quis dicat, non poſſe Eccleſiaſticũ iudicẽ in his rebus quidpiam præcipere, niſi ſuppoſita naturali obligatione illud ipſum faciendi, id eſt non poſſe excommunicare eum, qui non reſtituit, aut ſoluit debitũ, niſi ſupponatur obligatio naturalis ex iuſtitia ad reſtituendum, & idem cum proportione de reuelatione ſecreti. Sed licèt hoc daremus, non oporteret ſupponi crimen cõmiſſum contra illam naturalẽ obligationẽ: quia fieri, poteſt vt nondum occurrerit occaſio, vel tempus, pro quo neceſſariò eſt illa obligatio implenda ad culpam vitandam; imò poteſt accidere vt terminus ille arbitrarius ſit, & quòd præcepto iudicis ſub tali cenſura præfiniatur: ergo non neceſſariò ſupponitur mora cum culpa ante talẽ excommunicationem ſic latam, ſed poteſt ad eũ finem ferri, vt talis mora non committatur, vel ſi commiſſa fuerit, ſtatim cenſura incurratur. Et deinde falſum aſſumitur: nam Prælatus Eccleſiaſticus interdum poteſt obligare in ea materia, & ad eum actum, vbi ex ſola rei natura non oritur obligatio, vt in ſuperioribus ſæpè tactum eſt. Ergo etiam in hac materia de qua agimus, poterit interdum ita obligare ad ſoluendum vel denunciandum, aut aliquid huiuſmodi; etiam vbi ex ſola rei natura non præcedit obligatio; quod in particulari magis conſtabit ex ſequẽtibus. Si autem hoc poteſt, etiam poterit pro materiæ grauitate adhibere hanc cenſuram, vt maiorem vim & efficaciam conferat ſuo præcepto, etiamſi nullum ſupponatur crimen. Quin potiùs, quando crimen ſupponitur contra naturalem legem, & ante Eccleſiæ præceptum, per accidẽs ſe habet ad excommunicationem, ſolumque eſt quaſi occaſio illius: quia excommun. quæ fertur ab homine, per ſe non fertur ad puniẽdum delictum ante præceptum eius commiſſum, ſed ad curandum illud & puniendam moram in illo, quia iam eſt contra præceptum ipſius iudicis; ergo, per ſe loquendo, non eſt neceſſarium ſupponi crimen ad ferendam cenſuram.

Non eſt tñ neceſſe vt ſemper ante ſentẽtiã latã peccatum ſit cõmiſſũ.

Refellitẽ quædam euaſio.

Excõ. p accidens ſupponit crimẽ cõtra naturalem legem.

5 Neque contra hæc procedunt motiua alterius ſententiæ: iam enim oſtenſum eſt correctionem fraternam non eſſe adæquatum finem excommunicationis. Et ideo ex verbis Matth. 18. nullum poſſe argumentum ſumi. Cap. autem *Romana*, diminutè refertur: nam verba ſequentia potiùs confirmant ſententiam à nobis propoſitam, illa ſcilicet *Aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententijs exprimant) cauſa ſubſit.* Si ergo alia rationabilis cauſa ſufficit, etiamſi mora, vel culpa non præceſſerit, abſolutè & ſimpliciter loquendo, neceſſarium non eſt, vt culpa præcedat. Et ideò etiam Concilium Tridentinum illis vniuerſalibus vocibus vſum eſt, *Ex re non vulgari, & cauſa diligenter examinata.* Quocirca in illo textu, vt ſuprà etiam attigi tractando de cenſuris in communi, ſupponitur quidem Eccleſiaſticos prælatos, aut iudices habere poteſtatem ad ferendam cenſuram in huiuſmodi cauſis ſeu rebus, etiam nulla ſuppoſita culpa, quod etiam apertè ſupponitur in cap. *A nobis*, 1. de Sentent. excommun. Præſcribitur autem iudicibus modus quem tenere debent in vſu huius poteſtatis, nimirum vt illa non vtantur, niſi vel grauitas criminis, vel nimia in ſatisfaciendo mora, vel aliqua iuſta cauſa eos prudenter inducat; & in hac iuſta cauſa explicanda magna ex parte difficultas præſentis quæſtionis ſita eſt, an ſcilicet illa eſſe debeat cauſa ſpiritualis, vel temporalis ſufficiat, de qua ſtatim.

Sola correctio fraterna nõ eſt adæquatus finis excõ munic.

Explicatẽ textus c. Romana, de Sẽtent. excõm. i 6.

Cõc. Trid.

Cap. A nobis primo de Sent. excomm.

6 Nũc in hoc pũcto cõcludimus poſſe Eccleſiaſticũ iudicẽ validè cenſuram ferre in huiuſmodi cauſis, & actionib. quæ proximè ad tẽporales fines ordinari vidẽtur, vel vt aliquod malũ cõmiſſum emẽdetur, vel vt malũ quod committi, & timeri poteſt preueniatur. Hoc ſatis probatũ eſt ex dictis, ſed ad maiorem explicationẽ oportet diſtinguere inter valorẽ, & rectitudinẽ talis ſentẽtię: nã, vt valida ſit, & liget tranſgreſſorem, ſufficit quod præceptum ſit iuſtũ, & de re adeo graui vt eius tranſgreſſio, & contumacia abſque intolerabi-

Poteſt iudex Ecc. validè cẽſurã ferre pro tẽporalib. Alia ad valorem cenſuræ ad rectitudinem alia requiruntur.

A lerabili errore poſſit excommunicatione puniri; quia, ſi hoc habeat, nihil ſubſtantiale deeſt cum ſupponatur poteſtas, & alioqui admonitio quæ per ipſum præceptum fit, ſit ſatis ad contumaciam, quam excommunicatio intrinſecè poſtulat iuxta ſuperiùs tradita d. 4. de Cenſur. in communi. Ad rectitudinem autem, ſeu legalem iuſtitiam ſeruandam in tali ſententia ferenda, neceſſarium erit eam moderationem adhibere eaſque circunſtantias ſeruare, quas Concilium Tridendinum ſupra, & Concilium Lugdunenſe in dicto cap. *Romana*, iudicauit.

7 Atque hinc ſequitur proximam & immediatam cauſam huius cenſuræ eſſe contumaciam contra obedientiam Eccleſiaſtici præcepti: ad hoc enim fertur, etiam in his cauſis, quæ temporales videntur, vt timore eius Eccleſiaſticũ præceptum impleatur, vnde quãdo incurritur, B ob contumaciam eius proximè incurritur. Atque ita fit vt proxima eius cauſa ſemper ſpiritualis ſit: nam obedientia Eccleſiaſtici præcepti ſpirituale bonum eſt, & maximè pertinet ad commune Eccleſiæ bonum, & eiuſdem rationis, & bonitatis eſt reprimere contumaciã contra Eccleſiæ obedientiã. De ipſo verò præcepto vlteriùs ſupereſt inquirendum, an ut iuſtum ſit & per excommunicationẽ meritò roborari poſſit, oporteat illud etiam referri in ſpiritualem finem, uel temporale commodum, vel publicum aut priuatum alicuius perſonæ ſufficiat.

proxima excommunicationis cauſa eſt contumacia contra Eccleſiaſt. præceptũ.

Præceptum Eccleſ. non niſi ob ſpiritualem titulum præcipuè ferri poſſe. Conc. 2.

8 IN quo puncto dicendum ſecundò eſt, prælatum Eccleſieſticum non poſſe hoc præcipere niſi aliquo ſpirituali titulo, ita vt, licet res quæ præcipitur ſit temporalis, & proximè ad temporale commodum ordinari videatur, tamen ratio (vt ita dicam) ſub qua præcipitur, debeat eſſe ſpiritualis, Ita ſignificat D. Thomas 4. d. 18. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. quamuis non loquatur de præcepto, ſed de excommunicatione ipſa, quatenùs proximè imponitur propter contumaciam reprimendam, vel obedientiam extorquendam. Et in eodem ſenſu dicunt omnes excommunicationem non ferri pro damno temporali, niſi quatenùs ibi intercedit aliqua ratio ſpiritualis. Quod autem non ſolùm in excommunicatione, ſed etiam in præcepto ipſo verũ habeat, probari poteſt, quia poteſtas Eccleſiaſtica non cadit directè in hæc temporalia, ſed in ſpiritualia, ratione quorum indirectè & quaſi conſecutione quadam extenditur ad temporalia: ergo idẽ eſt de hoc pcepto cùm ab illa poteſtate procedat. Antecedens, & tota aſſertio certa ſunt ex materia de fide vbi de poteſtate Eccleſiæ, & Summi Pontificis agitur & ferè ĩ terminis aſſeritur ab Innocent. 3. in c. *Nouit.* de Iudic. & ab Alexand. 3. in c. *Cauſam, quæ inter.* Qui filij ſint legitimi. Eamque rem latè tractat Bernard. lib. 1. de Conſid. ad Eugen. dicens, ad Summum Pontificem ſpectare crimina corrigere, nõ de poſſeſſionib⁹ iudicare, quę ferè ſunt uerba Alex. 3. in citato loco. Et in materia de Legibus latiùs hoc punctum tractaui.

Thomas.

9 Tandem cõfirmatur, & explicatur, nam duobus modis (iuxta ſuperiùs dicta) contingere poteſt iudicẽ Eccleſiaſticũ obligare ad hos actus. Primò in materia in qua erat naturalis & intrinſeca obligatio talem actum faciendi, vt reſtituẽdi, vel ſoluendi debitum, &c. Et tunc manifeſtus eſt ſpiritualis titulus, ſcilicet ut ſubditus faciat quod in conſcientia tenetur; & conſequenter ut vel à culpa exeat, vel illam non committat. Secundò poteſt præcipere in materia, quæ de ſe non obligat ſine poſitiuo hominis præcepto, ut ſi prælatus iudicet expedire vt à fidelibus aliqua communis cõtributio fiat, & ideò id præcipiat ſub cenſura excommunicationis. ut tale præceptum rectè feratur, neceſſe eſt vt finis illius contributionis ſit aliquo modo ſpiritualis, ut v. g. pauperum ſubuentio: quanquam enim pauperum commodum temporale ſit ſubuentio tamen & cura illorum ſpirituale quid eſt; præſertim cùm corporalis etiã eleemoſyna, maximè cùm communitati neceſſaria B eſt, ad ſpiritualia damna vitãda ſit ferè neceſſaria; ſub ea ratione maximè ad curam ſpiritualis paſtoris pertineat. Idem erit ſi talis contributio ſit moraliter neceſſaria ad decentem cultum diuinum ſecundum Eccleſiæ ritum: vel etiam ſi ſit neceſſaria ad aliquod bonum cõmune, quod ad vitanda ſpiritualia damna conferat. Quod enim in his, & ſimilibus caſibus prælatus Eccleſiæ, vel Epiſcopus, vel ſummus Pontifex, reſpectiuè iuxta materiæ qualitatẽ, poſſit aliquid circa temporalia præcipere in ordine ad ſpiritualia, manifeſtum eſt ex illo principio, quòd poteſtas ſpiritualis indirectè extenditur ad temporalia, quatenus ad ſpiritualia neceſſaria ſunt, vel conferunt; unde ſunt quaſi acceſſoria quæ conſequuntur ad principale. Quòd verò alia ratione & modo id præcipere non poſſit, C conſtat ex oppoſito principio, quòd poteſtas ſpiritualis directè non cadit in temporalia. Vnde non poteſt Epiſcopus v. g. præcipere alicui vt reſtituat alteri rem ſuam ſolùm ob incommodum temporale quod alius patitur, illa carendo: hoc enim ſpectat propriè ad poteſtatem ciuilem, cuius rei indicium eſt, quòd, ſi talis perſona in conſcientia habet aliquam iuſtam excuſationem ad non faciendam illam reſtitutionem; & alioqui eſt certum & euidens nullam ſpiritualem rationem pertinentem ad Eccleſiæ forum in eo opere inueniri, non, tenebitur in conſcientia illi præcepto obedire, nec ligabitur cenſura, etiamſi illi adiuncta ſit. Quanquam in hoc valde cauedum eſt ne iniuriam fiat Eccleſiaſticis prælatis: nam quoties aliquid huiuſmodi temporale præcipiunt, niſi manifeſtè conſtet oppoſitum, præſumendum eſt eos habere iuſtã D aliquam cauſam ad ſuum forum pertinentem: quia ſemper ius ſuperioris tanquam publicum pręferendum eſt.

Ob incõmodũ temporale ſolũ præcipi nõ poteſt reſtitutio ab Epiſcopo.

Atque hinc etiam magis conſtat quod in ſuperiori puncto dicebamus. Nam hæc præcepta licèt materialiter (vt ſic dicam) temporalia ſint formaliter tamen ſunt ſpiritualia: quare meritò poſſunt prælati ſpiritualibus pœnis ea communire, non ſolùm poſt eorum trãſgreſſionem, ſed ſtatim à principio, vt eorum tranſgreſſio magis caueatur: ergo interdum etiam poterunt iuſtè excommunicationem ferre in futuros tranſgreſſores. Nam, cùm cauſa talis præcepti ſpiritualis ſit, ſæpeque ad bonum commune pertineat, facilè poteſt eſſe tam grauis vt ad talem cenſuram dicto modo ferendam ſufficiat. In quo etiã arbitrio ipſius Eccleſiaſtici iudicis ſtandum eſt, quando oppoſitum non conſtiterit;

Digitized by Google

ipſe enim non ſolùm eſt iudex, ſed etiam eſt A quaſi ſpiritualis medicus, ad quem ſpectat non tantùm expellere morbos iam contractos, ſed etiam præcauere ne contrahantur, & ad vtrumque poteſt excommunicatio eſſe apta medicina, ſi prudenter applicetur.

Propoſitæ quæſtionis & rationis dubitandi reſolutio.

11 EX dictis ergo ſatis conſtat propoſitæ quæſtionis reſolutio: quamuis enim terminus ille in titulo quæſtionis propoſitus ſcilicet, *pro cauſis, ſeu in cauſis temporalibus*, æquiuocus eſſe poſſit, tamen illo vtēdo in communi ſenſu, qui eſt de materia talis cenſuræ, & præcepti, nō de ratione formali ſub qua, vel propter quam fertur, ſimpliciter dicendum eſt poſſe Eccleſiaſticos iudices iuſtè, & validè pro his cauſis excō municationem ferre, interdum reſpiciendo ad crimina, offenſiones, vel ſcandala commiſſa, nō B præcisè, ut preterita ſunt, ſed vt aliquo modo tractum ſucceſſiuum habent, ut in futurum tollantur, vel reſarciantur: interdum verò reſpiciendo ſolùm ad futura crimina vt euitentur & vt Eccleſiaſtica obedientia ſeueriùs obſeruetur. Quando autem feratur hoc vel illo modo, ex verbis ipſius ſententiæ ſeu præcepti facilè intelligetur. Ratio item dubitandi in principio poſita ex dictis etiam ſoluta eſt. Probat enim Eccleſiaſticos iudices non verſari circa has cauſas temporales temporaliter: ſed ſpiritualiter, in de verò fit, vt pœna ſeu medicina ſpirituali vti poſſit.

12 *Speciale dubium.* In confirmatione autem petitur ſpeciale dubium, an huiuſmodi excommunicationes, quæ C ferri ſolent in his cauſis temporalibus, vt reſtituatur ablatum, an veritas detegatur, &c. poſſint ferri ſolùm generatim, & confusè contra perſonam quæ hoc detinet, aut nouit, & non reuelat quoniam illa occulta eſt, aut etiam contra perſonā determinatam, ac nominatim, quādo perſona cognita eſt: nam quòd priori modo poſſit, manifeſtum eſt ex vſu, & quia tūc maximè locum habent omnia quæ diximus. Quòd autem idem dicendum ſit de poſteriori modo videtur probari paritate rationis: nam etiamſi cauſa verſetur cum particulari perſona, poteſt intercedere ſpiritualis titulus, ſub quo licet Eccleſiaſtico iudici huiuſmodi cauſam aſſumere, & iudicium in illa vſurpare, nimirum, ut ille qui debitor eſt tali perſonæ, à peccato exeat, aut alij ſimiles.

13 *Reſolutio* Nihilominùs dicendum eſt, regulariter ac D moraliter loquendo, hoc non licere, quanquā, ſi fiat, factum teneat; & excommunicatio liget ſi reuera ſufficiens ratio, & ſpiritualis cauſa intercedat. Explicantur ſingulæ partes, & in primis ſupponendum eſt, ſermonem eſſe quando hæ res temporales inter perſonas ſeculares, quę in his temporalibus non ſubijciuntur directè poteſtati eccleſiaſticæ tractantur. nam ſi negotium verſetur inter perſonas Eccleſiaſticas, & ea ratione ad forum Eccleſiaſticum pertineat, tunc clarum eſt poſſe iudicem Eccleſiaſticum vti gladio ſpirituali contra certam & determinatam perſonam, etiam in cauſa, ſeu meteria temporali: nā vel hoc ſolo nomine quo talia bona aliquo modo eccleſiaſtica ſunt, materia ſpiritualis efficitur. Item, quia cùm ſupponatur talis cauſa pertinere ad forum eccleſiaſticum, neceſſariò fit, ut liceat in ea vti eccleſiaſtica coactione ſi opus fuerit: hæc autē coactio maximè fit ſpirituali gladio: imo frequēter non poteſt alio modo fieri. Hoc ſuppoſito probatur prior pars aſſertionis, quia ſi debitor in tali cauſa certus eſt poteſt conueniri coram ſuo iudice, ad quem primariò ac per ſe ſpectat cognitio cauſæ temporalis: ergo non licet Eccleſiaſtico iudici ſeſe intromittere, & per cenſuras procedere. Quod cōfirmat optime dictum Alex. 11. in allegato c. Causā, quòd agere de poſſeſſione rei tēporalis inter certas pſonas ſeculares nō ſpectat ad Pōtificē, ſed ad Regē. Vnde in hoc cernitur aperta differentia, quando perſona eſt certa, vel incerta, nā cōtra perſonam incertam, & occultè detinentem bona, non poteſt ſecularis iudex procedere, ut per ſe notū eſt: & ideò, ut in illo crimine poſſit eſſe correctio neceſſe eſt ad poteſtatem eccleſiaſticam recurrere, quæ ſpirituali gladio etiā perſonas per accidens occultas ferire poteſt, ut ſuprà vsū eſt. Et tunc optimè ſeruatur quod Cōcilia ſtatuunt, vt iudex eccleſiaſticus in his cauſis per cenſuras non procedat, quandiu alijs tēporalibus remedijs poſſunt ſufficienter terminari. At verò quando perſona eſt certa, tunc coram iudice ſeculari poteſt conueniri, & ad illum per ſe ſpectat talis cauſa: quare non rectè faciet Eccleſiaſticus iudex, illam vſurpando. *Probatur aſſertio quoad primam partem.*

Dixi autem regulariter hoc non licere, quia interueniente cauſa rationabili, erit hoc licitū erit autem cauſa huiuſmodi primò, ſi iudex ſecularis nolit remediū adhibere, neque accuſationem eius qui iniuriam paſſus eſt, ſuſcipere, aut in cauſam progredi. Tunc enim ad commune bonum ſpectat, & ad pacem fidelium, ut ad Eccleſiaſticū iudicē poſſit habere recurſū, ſaltem eo titulo, vt peccata publica corrigantur iuxta textum in c. *Mulieres*. 2. de Iure iurand. in 6. & in ca. *Qualiter* de Iudicijs. neque enim obſtat quòd tale peccatum ſit iniurioſum ipſi denuncianti. nam fortaſſe ideò Chriſtus peculiariter dixit, *Si peccauerit in te frater tuus*, id eſt, contra te (vt multi exponunt) vt intelligamus etiā in his peccatis habere locum proceſſum, & terminum fraternæ correctionis Hoc autem intelligendum cenſeo, quando ipſe iudex ſecularis cogi non poteſt per alium ſuperiorem eiuſdem fori; nam, ſi poſſit, ad illum priùs recurrendū eſt, propter rationes ſuperiùs factas. Tunc ergo ſolùm licitū eſt ſpirituali brachio talem cauſā aſſumere, quando ſecure non vult, vel certè nō poteſt ſuo munere fungi. Imò etiam tūc priùs debet ſecularis iudex moneri, vel etiā per cenſuras compelli, ut ſuo munere vtatur. Quod ſi hoc non ſufficiat, tunc poterit Eccleſiaſticus iudex cauſam ſuſcipere. 14 *Quibus cauſis poſſit contra determinatam per ſonā per excō. procedi.*

15 Alia cauſa erit, ſi perſona tantæ eſt dignitatis vt non habeat ſuperiorem in temporalibus, nec velit arbitrorum iudicio rem committere, tunc enim poteſt ſpiritualis poteſtas per cenſuras cogere ad ſeruandum iuſtitiam, vel ſi res ſit dubia, ad ſtandum aliquorū iudicio. Hoc apertè docet Innocētius Tertius in dicto c. *Nouit*. Et conſtat ita eſſe ſeruatum perpetua Eccleſiæ conſuetudine, vt latè refert Bellarm. tom. 1. lib. 5. de Roman. Pontif. cap. 6. 7. & 8. *C. Nouit.* *Bellarm.*

16 Et ratio eſt, quia tunc nō vſurpatur tēporale iudicium, cùm nullus ſit ad quē ſpectet: & alioqui ad Eccleſiæ pacē, & conſequenter ad commune

mune bonum ſpirituale hoc pertineat. Hinc vlterius ſequi videtur, quod licet perſona ſit certa, ſi tamen ita lateat, vel abſens ſit, vt ſecularis poteſtas nec capere illam poſſit, nec remedium aliud adhibere, tunc etiã poſſit poteſtas Eccleſiaſtica per cenſuras abſentem compellere, vt à tali crimine exeat, & conſequẽter vt parti læſæ ſatisfaciat. Maximè quando delictum eſt ita publicum, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit. In his ergo, & ſimilibus caſibus poteſt Iudex Eccleſiaſticus ſuam authoritatem interponere, quanquam in ea re magna prudentia, & moderatio neceſſaria ſit, ne aliquid vel præter conſuetudinem Eccleſiaſticam, vel præter ſacros canones fiat.

17 Poſterior aſſertionis pars probatur.

Denique in vltima parte addidi, licet interdum Iudex Eccleſiaſticus imprudenter faciat, ſeſe intromittendo, ſi tamẽ vera cauſa ſpiritualis ſubſiſtat, & illam ſe intendere dicat; nihilominus cenſuram, quamuis forte iniuſtam ob inuerſum ordinem, validam eſſe. Quod ſume ex d.c. *Nouit*. vbi dicitur, poſſe Prælatum Eccleſiaſticum quælibet peccata corrigere, ſi ergo conſtet de offenſione facta, & de mora ſatisfaciendi, etiamſi perſona ſit certa, ſubeſt vera cauſa ſpiritualis, quam poteſtas ſpiritualis curare poteſt: ergo ſi reuera hoc titulo id faciat, quamuis imprudenter, & præmature tale iudicium vſurpet, timenda erit illa cenſura vt valida. Patet conſequentia, quia illa cenſura non continet intolerabilem errorem, neq; iniuriam contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu partis, contra quam fertur, neque etiam eſt ab vſurpata iuriſdictione, quia talis cã reuera ſubeſt iuriſdictioni eccleſiaſticæ; quanquam abſque neceſſitate non deberet per illam agi, ſed per inferiorem magis proportionatam; hic tamen defectus non eſt ſubſtantialis, neque inuenio decretum aliquod illam cenſuram irritans, & ideò vt validam timendam eſſe cenſeo.

SECTIO III.

Vtrùm excommunicatio lata ad finem ſoluendi debitum, vel reſtituendi alienum, ſemper liget.

1 Qui a peccato excuſatur, excuſatur ẽt ab excõicatione. Couar. Soto.

SVpponendæ in primis ſunt regulæ generales in ſuperioribus traditę, videlicet, quoties aliquis excuſatur a peccato mortali, excuſari ẽt ab excommunicatione, præſertim in foro conſcientiæ. De quo principio multa ſupra diximus, & videri põt Couar. d. c. *Alma*, 1. p. §. 9. & Soto diſt. 22. q. 1. ar. 2. qui recte infert, ſi quis rem alterius clam accepit nõ aïo accipiendi alienum, ſed recuperandi candẽ rem, vel aliam ſimilem, aut æquiualentẽ, ſuã, aut ſibi debitam ab altero poſſeſſore, a quo nõ poterat altera via eam recuperare, tunc cũ non ligari excommunicatione, licet eam non manifeſtet, nec reddat: quia in eo nõ peccat, vt recte etiam Gloſ. notauit in c. 1. *Ius gentium*, verbo *Sed cum*, diſt. 1. Vnde præceptũ illud in falſa præſumptione fundatur, ſeu (quod idem eſt) contra iniuſte retinentes talia bona fertur, nec alia eſſe dẽt iuſta intentio ferentis, & ideò non obligat in eo caſu, quia ille non retinet iniuſte. Item ex eodem principio ſequitur, quoties interuenit ignorantia inuincibilis præcepti Superioris ſub tali cenſura ipſo facto incurrenda, ſi poſt talẽ terminum non fiat ſolutio, illã excuſare ne hæc cenſura incurratur, quia excuſat a culpa, vel contumacia. Quod intelligendum eſt iuxta ſuperius tradita de cenſuris in cõi. Itẽ eſt aliud principium, quoties præceptum Superioris latum ſub hac conditione intra certũ terminum implenda, ante lapſum terminum ſuſpenditur, vel protrahitur, aut quacunque ratione eius obligatio ceſſat, non incurri cenſuram, ẽtſi poſt elapſum terminum non fiat ſolutio. Ratio eſt, quia tunc ceſſat contumacia, hęc enim eſſe non potuit ante impletum terminũ, quia nondum vrgebat præceptum, neque etiã illo termino impleto, quia iam ceſſauit, vel ſuſpenſum eſt præceptum, vt ſuppono: ergo. Sũt autem multæ cauſæ, ob quas tale præceptum ceſſare, ſuſpendi, aut prorogari põt, videlicet directa voluntas ipſius iudicis, qui illam tulit: nã ab illa maximè pendet. Item mors, vel amiſſio, aut ſuſpẽſio iuriſdictionis eiuſdẽ iudicis, iuxta ſuperius tradita diſputatione 3. ſect. 3. Item voluntas eiuſdem partis, ad cuius inſtantiam cenſura lata eſt, iuxta dicta in eadem ſect. 3. Itẽ eſt aliud principium, ſi quis ob impotentiam non ſoluat, quod illi præceptum eſt, etiamſi præfixus terminus elabatur, non incurrere cenſurã quod fundatur in prima regula poſita: nam talis impotentia excuſat, a culpa.

Regulæ notandæ 2.

Quib. cauſis poſſit præceptũ reſtituẽdi tali tẽpore prorogari, aut ſuſpendi.

Dubium primum de reſtitutione grauis nocumenti per paruas ſolutiones.

CIrca hæc verò, quæ generalia ſunt, occurrunt nonnulla particularia dubia, q̃ maxime ſolent in praxi verſari. Primũ eſt de his excõicationib. quæ ferri ſolent, vt reſtituatur dãnum alicui factũ in vinea, vel alia ſimili, quod damnum, licet totum ſimul ſit graue, tamen factum eſt a multis, quorum vnuſquiſq; in parua materia, & ad peccatum mortale inſufficiente deliquit, an. ſ. talis excõicatio obliget ſingulos. Et eſt ratio dubitandi, quia nullus illorũ tenetur ſub mortali ad reſtituendum: ergo nullus ligatur excõicatione, cum hæc locum non habeat niſi ſuppoſita culpa mortali. In contrariũ verò eſt, quia ſi nemo in particulari ligatur, vana eſt talis excõicatio, cum tota communitas, vt ſic ligari non poſſit, nullumque habebit effectum, cũ reſtitutio faciẽda non ſit niſi per actiones ſingulorum, ſinguli autem ex vi talis cẽſuræ ad reſtituendum non coguntur. In hoc quidam ſimpliciter negant talem excõicationem poſſe ligare ſingulos, & cõſequenter ẽt negãt illam eſſe materiam excõmunicationis maioris ferendæ, quia ibi licet interueniat damnum temporale graue, non tamen ſpirituale, temporalia autem incommoda ſecundum ſe nõ ſunt materia excommunicationis, nec neceſſe eſt, vt omnib. his nocumẽtis poſſit per excommunicationem ſubueniri. Hæc opinio ſumi videtur ex Nauarro in Summa c. 17. nu. 130. quatenus dicit eos, qui ſic accipiendo mortaliter nõ peccarunt, non teneri ad reſtituendum, & ex Couar. in c. *Alma*, par. 1. §. 9. nu. 2. illatione 4. At enim excommunicationes generatim latas cõtra eos, qui furtum commiſerunt, non ligare eos, qui furando ſolum venialiter peccarunt. Quod non videtur, poſſe intelligi ſolum rõne

Rationes dubitãdi.

Nauar.

Couar. P. Nauar.

Vide Cou. dub. in ma. q. 7.

peccati commiſſi vt ſic, quia excommunicatio nunquam fertur præcisè ratione illius: ergo intelligendum eſt, etiam in ordine ad reſtitutionem. Et idem ſentit petrus Nauarra li.3. de Reſtitut.cap.1.dub.5.num.49. & ſequ. & dub.8. per totum. Contraria verò ſententia eſt communiter recepta. Sumitur ex Maiore in 4.diſt. 15. quæſt.25.& 26.& Medina C.de Reſtitut. quæſtio.8. & 10.quos refert, & ſequitur Couarruuias lib.1. Varia.cap.3.num.12. Idem tenet Soto in 4.diſt.22.q.1.art.2. & lib.4. de Inſtit. q.7.art.3.

Maior. Medina. Couarruu. Soto. Vide Hangeſt in moral.c.9.

4 Dubitationis reſolutio.

In hac re vnum eſt certum ex dictis, videlicet, ſi is, qui furatus eſt rem leuem, vel damnum leue intulit, non teneatur ſub peccato mortali ad reſtitutionem, ſaltem poſt latam excommunicationem, non poſſe tali cenſura ligari. Hoc ſupponunt omnes dicti authores, & patet ex ſupra dictis. Deinde eſt mihi certum, poſſe fieri ut aliquis non peccauerit mortaliter accipiendo ob materiæ leuitatem, & tamē q̧ poſtea peccet mortaliter retinendo, vel non reſtituendo damnū, ut patet in vulgari caſu, ſi quis ſæpius aſſem accipiat, non coniungēs unam actionem cum alia, nec præuidens ex ſingulis acceptionibus coaleſcere graue damnum, tunc enim accipiendo non peccauit mortaliter, & tamen poſtea reſtituere tenetur. Idem eſt, quando damnum infertur a multis, qui per ſe, ac ſigillatim ſine ſcientia aliorum, aut grauis nocumēti, paruam materiam furantur, accipiendo enim non peccāt mortaliter, poſtea vero de graui damno certi effecti reſtituere tenentur ſub mortali; qa licet quantitas ab vnoquoque accepta per ſeſe conſiderata parua ſit; tamen ut pars grauis nocumenti, quod alia uia reparari non poteſt, grauis materia moraliter cenſetur. Sicut ſi a principio omnes illi, qui parua damna intulerūt, præſciuiſſent aliorum concurſum, & graue dānum inde euenturum, grauiter peccaſſent ſinguli, vel minimum quid accipiendo, uel ſi ex cōuentione id facerent: quia quantum ſpectat ad materiæ grauitatem, moraliter perinde eſt q̧ multi ſimul ex certa ſcientia, vel quod ex conuentione damnum inferant, ſolumque erit diuerſitas in cauſalitate unius circa actionē alterius.

Poteſt quis non peccare accipiēdo peccare tamen non reſtituendo.

Quando ergo materia, ſeu cauſa prędictæ excōmunicationis huiuſmodi eſt, manifeſtum eſt excommunicationem eſſe validam, & ligare: quia in ordine ad futurū, materiā habet proportionatam, in tali autem excommunicatione (per ſe loquendo) non habetur rō præteritæ culpæ, & hoc modo procedit Couar.d. loco Variarum, & quoad hoc nulla uidetur eſſe difficultas.

In prędicto obiectu tenet lata excommunicatio.

5 Solum eſſe poteſt quando ad excommunicationem non ſupponitur obligatio reſtituendi ſub mortali, an præceptum ſub excommunicatione latum poſſit illam inducere, vt talis excōmunicatio liget. Aliqui abſolutè, & ſine diſtinctione affirmant ex quodā generali principio, quòd quælibet contumacia, etiam in parua materia ſufficit ad peccatum mortale, atque adeo quòd omnis prohibitio Eccleſię ſub excommunicatione ipſo facto incurrēda obligat ad mortale, in quacunque materia etiam leuiſſima. De quo principio uideri poteſt Couar. dicto §.9. numero 5. Sed illud a nobis ſupra eſt improbatū, quia proportionata materia in omni uirtute, & reſpectu cuiuſcunque poteſtatis eſt neceſſaria. Et declaratur præterea, quia excommunicatio adiuncta non facit præceptum eſſe graue ſed ſupponit, & ad ſummum declarat uoluntatem pręcipientis eſſe grauiter obligare quantū materia capax eſt, inquirimus ergo quomodo hæc materia ſit capax talis obligationis humanæ, ſi alioqui ſupponitur ut inſufficiēs ad obligandum ſub mortali ex ſola natura rei, cum in hac materia non uideatur humanus Superior poſſe obligare, niſi quantum ratio iuſtitiæ poſtulat. Ad hoc Soto dicto loco de Iuſtitia his verbis reſpondet. *Quod ſi arguas excommunicationem non licitè imponi, niſi pro peccato mortali; reſpondetur id eſſe per ſe verum ratione culpæ, ſecus autem ratione emergentis damni, quando ſit graue*. Quæ verba ſubobſcura ſunt, nā videtur per ea ſignificare excommunicationem interdum poſſe iuſtè imponi propter vitandum graue damnum temporale alterius, etiamſi nō interueniat culpa mortalis. In quarto tamen id amplius declarat dicens. *Quamuis accipere non fuerit mortale crimen, quia uerò pro graui damno excommunicatio fuit iuſta, quicunque tenetur ſub peccato mortali, quod abſtulit, reſtituere.* Vbi ſupponit obligationem ſub mortali ad reſtituendum, ſignificat tamen totam prouenire ex præcepto ſub excommunicatione lato. Non verò declarat, quo modo in tali materia poſſit talem obligationem inducere præceptum humanū, ſi naturale non poterat, aut quo modo excommunicatio fuerit iuſta, quæ talem obligationē naturalem non ſuppoſuit.

Opinio affirmans.

Refellitur fundamentum poſitę opinionis.

Quapropter duo tantum modi ſuperius traditi hic applicandi ſunt. Vnus eſt frequētior, tū in eo præceptum humanum non ſe hēt vt prima radix talis obligationis, ſed vt proponēs, & confirmans illam, ſæpius enim continget illam obligationem ad reſtituendum ſub mortali iure quidem eſſe, eſſe tamen ignoratam, uel dubiam, nam ſinguli damnificatores ꝑ materiæ paruitatē facile contemnunt, & excuſationem prætendunt, nec de graui nocumento poteſt eis tam facilè, tamq; certò conſtare, vt ad reſtituendū obligentur; at verò poſtquā per Superioris pręceptū ſufficienter conſtat, & de graui nocumento, & de obligatione reſtituendi, lḡ ipſe ſua authoritate confirmat, iam tunc nullus pōt excuſari, aut ſubterfugere. Et hic modus eſt adeò certus, vt niſi euidenter conſtet de iniuſtitia præcepti Superioris illi parendū ſit; & alioqui excommunicatio incurratur ꝑpter rationem ſæpe dictam, quia in huiuſmodi dubiis Superioris authoritas præferēda eſt, nam ad illam ſpectat in ſimili dubio diſcernere, an materia ſit grauis necne, & an intercedat ſufficiens ratio iuſtitiæ, quæ grauiter ad reſtituendum obliget. 5

5 Primus dicendi modus in dicto caſu.

Alius modus eſt rarior, & difficilior, quia in eo præceptum humanum ſupponitur eſſe prima ratio talis obligationis ſub mortali. Et tunc quidem neceſſe eſt, vt pręceptum Pręlati Eccleſiaſtici non innitatur in ſola ratione iuſtitiæ cōmutatiuę, ad quam ſpectat obligatio reſtituendi, nam hoc modo difficultas propoſita planè videtur oſtendere, ſi ipſa iuſtitia per ſeſe non inducit grauem obligationem ad reſtituēdū, nec Superiorem Eccleſiaſticum poſſe intra latitudinem huius virtutis eam obligationem adiungere, quia materia non eſt capax illius: oportet ergo, ut peculiarem obligationem obedientiæ addat. Vt verò hanc poſſit iuſtè imponere, neceſſe eſt, vt intercedat aliqua ſpiritualis ratio,

6 Secundus modus, quo præceptum pōt inducere obligationē mortalem reſtituēdi, quæ ex illo capite talis non erat.

quam

quam per ſe reſpiciat ſpiritualis poteſtas: quæq; adeò grauis ſit, vt ad inducendam grauem obligationem ſufficiat. Huiuſmodi autem erit, ſi v.g. iudices ad communem pacem, & ad vitãda multa peccata expedire, vt tale graue damnũ illo modo reparetur: vel ſi cenſeat non ſolùm ad reparãdum damnum temporale talis perſonæ ſic læſæ; ſed etiam ad ſpirituale vitandum, eam reſtitutionem fore neceſſariam, vel aliquid ſimile. Et tunc præceptum erit iuſtum, & inducens obligationẽ reſtituendi. Quocirca cùm hoc præceptum varijs modis, & multis titulis poſſit eſſe iuſtũ, moraliter loquendo, ſemper obligat, & conſequenter cenſura ſic lata valida eſt.

Alia dubitatio de quibuſdam excommunicationibus Cameræ Apoſtolicæ.

7 Altera dubitatio eſt circa aliam excuſationem de impotentia ſoluendi, oriturq; ex quodam caſu practico de excommunicationibus, quæ ferri ſolẽt per Cameræ Apoſtolicæ Auditorem aduerſus eos, qui in forma Cameræ, vt aiunt, obligantur Romæ ad abſoluendam penſionem, vel aliud debitum infra certum terminum, ſeu certis temporibus ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. Hi enim debitores ipſo termino cenſentur excommunicationem incurrere, & ſtatim declarantur, nulla habita conſideratione an potuerint ſtatuto tempore ſoluere, necne: ergo propter impotentiam non excuſantur ab huiuſmodi excommunicatione contrahenda. Reſpondeo, hic nos non explicare quid de facto fiat, aut in exteriori foro poſſit fieri, ſed quid ius habeat in foro interiori, & conſcientiæ. Loquendo ergo in conſcientia, propoſita regula adeò vera eſt, vt in eo caſu non poſſit deficere. Nam quacunque forma aliquis obligetur, vel conſtituatur debitor, & ſe ſubmittat pœnæ excommunicationis ipſo facto incurrendæ, ſi infra talem terminum non ſoluerit, ſemper ſubintelligenda eſt conditio, ſi eo tempore ſit ſoluendo, vel (quod idem eſt) ſi voluntariè omiſerit ſolutionem: nam propter factum, vel non factum inuoluntarium nemo poteſt excommunicationem incurrere: quia in eo, quod inuoluntarium eſt, nemo eſt contumax; & ideò non poteſt illud eſſe legitima cauſa excommunicationis. At verò qui non eſt potens ad ſoluendum eo tempore, pro quo tenetur, inuoluntariè omittit ſolutionem: ergo vt talis obligatio iuſta ſit, & excommunicatio valeat, neceſſe eſt prædictam conditionem ſubintelligi.

Etiã in his excõmun. nõ ligari in cõſcientia, q ob impotentiã tẽpore præfixo nõ ſoluit.

8 Vt autem ius hoc ad factum illud applicetur, aduertendum eſt primò, duobus modis poſſe aliquem obligari in forma Cameræ: Primò, perſonaliter per proprium conſenſum immediatum: ſecundò, per procuratorem, atque adeò per alterius voluntatem, & non per propriam niſi remotè, quatenùs alteri conceſſit facultatem ſe obligandi. Quando obligatio fit priori modo, non eſt magna difficultas, quia iam ſatis conſtat debitori de obligatione aſſumpta ſub tali onere, & pœna, & per ipſammet obligationem tanquam per legem, quaſi continuè admonetur, vt adueniente termino, ſeu infra menſem poſt deſignatum terminum, vt praxis interpretata eſt, debitum ſoluat. Et ideò in toto rigore iuris poteſt ipſo facto contrahere cenſuram, ſi ſtatuto tempore non ſoluat, cùm poſſit: nam ibi omnia concurrunt, quæ ad contumaciam, & ad iuſtam cenſuram neceſſaria ſunt. Quapropter in rigore iuris ſtatim poteſt ille excommunicatus declarari, etiamſi ſit abſens: quia ſatis ex ipſa obligatione, & non ſolutione probata, conſtat in foro exteriori illum incurriſſe excommunicationem. Et quamuis re ipſa poſſit interuenire excuſatio, vel impotentia ad ſoluendum, vel quia per ipſum nõ ſterit: vt ſi literas iam miſit, vel procuratorem admonuit, & caſu, vel alterius incuria accidit, vt effectus impediretur (in his enim caſibus, & ſimilibus ſine dubio non contrahitur excommunicatio) nihilominùs quia in foro exteriori conſtat de omiſſione ſolutionis contra talem obligationem: & alioqui ad ipſum reũ pertinet excuſationem, ſi quam habet, afferre, & probare; & citatus cenſetur ſufficienter, ſi Romæ coram quolibet procuratore citetur (ſub hac enim conditione fit illa obligatio) ideò elapſo termino ſolutionis, & citationis, iuſtè poteſt in foro exteriori declarari. Et ipſe tenebitur in eodem foro abſtinere à tempore præſumptæ contumaciæ, niſi rigor hic alia via temperetur, vt ſtatim dicemus. Quin potiùs ſi cum hoc rigore procedat lata excommunicatio, quamuis à principio non ſtatim declaretur talis debitor excommunicatus, ſed poſteà quando illi poteſt talis excommunicatio denunciari; nihilominùs declaratio, & cenſura quaſi retrotrahitur, id eſt, non ſolùm declaratur ille excommunicatus ab eo tẽpore, quo fit declaratio, ſed etiam ab eo, ex quo fuit in mora ſoluendi: quia reuera ex tunc excommunicationem contraxit.

Qui immediatè obligatur ĩ forma Cameræ, poteſt abſq; alia monitione excõmunicationem incurrere, & declarari.

Secùs verò eſt, quando aliquis ſolùm per procuratorem penſioni conſenſit, aut debitum contraxit ſub prædicta obligatione in forma Cameræ: tunc enim donec literæ, quibus penſio fuit inſtituta, vel obligationis, & debiti, ipſimet debitori intimantur, non poteſt in conſcientia excommunicationem incurrere, neque etiam in foro exteriori, & iuxta communem praxim ille pro excommunicato non habebitur, donec de notificatione literarum ſufficienter conſtet. Et ratio eſt, quia conſenſus per ſolum procuratorem non ſufficit, vt ipſi debitori cenſeatur ſufficiens monitio facta, cùm hæc fieri debeat in propria perſona, per ſe loquendo, vt ſuprà oſtenſum eſt. Et ideò etiam non ſufficit ad cõtumaciam, quia nemo poteſt eſſe contumax, niſi priùs fuerit monitus, vt ſuprà etiam diximus. Propter quod etiã dictum eſt, eum, qui omnino ignorat inuincibiliter excommunicationem, & admonitionem eius, non poſſe illam incurrere. Ita verò eſt in præſenti caſu: nam ille, qui per alium tantùm obligatur, per ſe, & ex vi illius obligationis ignorat cenſuram, & obligationem ſub comminatione illius: & ideò ille conſenſus per ſe non ſufficit ad excommunicationem incurrendam. Atque in hunc modum hunc caſum definiunt ferè omnes authores, qui illum attingunt, Nauarrus cap. 23. num. 104. & cap. 27. numero 274. citans Caſſiodorum ſuper reg. Cancell. titul. de Penſionib. deciſ. 2. & tit. de Reſer. deciſ. 12. Couarruuias capitulo *Alma*, parte 1. §. 10. numero 7. Gigas de Penſionibus quæſtione 77. num. 20. & quæſt. 84. numero 2. citantur etiam Antonius Maſſa ibid. de Obligat. in forma Cameræ, pagina 136. & Mandoſa in regul. Cancellar. reg. 27. quæſtione 7. nu. 4. Qui licèt ſimpliciter dicat in his caſibus

9 Quid ſi obligetur p procuratorem.

Nauarr. *Couarru.* *Gigas.* *Maſſa.* *Mãdoſa.*

incurri excommunicationem, ſtatim ac debitor eſt in mora ſoluendi poſt ſufficientem conſenſum, vel notificationem literarum: non tamen dicunt, eum non poſſe excuſari in conſcientia propter impotentiam, ſed potiùs in hoc ſupponunt generalem doctrinam. Reſpectu verò exterioris fori oportebit huiuſmodi impotentiã ſufficienter oſtendi; quia oſtenſa coram competẽte Iudice, vel abſoluendus ille erit in eodem foro, vel certè declarandum, quòd is excommunicationem non incurrerit, iuxta varios intellectus cap. *Odoardus*, de Solut.

10 Atque ob hanc rem addendum vlteriùs eſt, quamuis id, quod in priori membro præcedentis diſtinctionis diximus, verum ſit de poſſibili (vt ſic dicam) & de toto rigore; ad hunc leniendum, & tollendum periculum quoad fieri poſſit, ne aliquis ſine culpa pro excõmunicato habeatur, vſu, & praxi introductum eſſe, vt elapſo termino ad penſionem, vel debitum ſoluendum deſignato in prædicta obligatione in forma Cameræ, excommunicatio non cenſeatur incurſa, donec creditor declaret ſe velle vt illam incurrat; quòd ſi priuſquam id declaret, vel ipſe, vel debitor moriatur, vel ſoluatur penſio, vel fiat concordia, nũquam incurretur. Atque ita habere ſtilum Curiæ refert ex Caſſiodoro Nauarrus dicto cap. 23. nu. 104. Ad quod faciunt multa, quæ in ſimili tractat. Gigas dicta quæſt. 77. quamuis ipſe in contrariam partem propendeat. Illa autem voluntas partis non ſatis eſt, vt ſit priuata, ſed per ſententiam Cameræ debet eſſe intimata debitori, vt excõmunicationem incurrat, vt ſignificat Caſſiodorus ſuprà ex eodem vſu, & ſtilo Curiæ. Eſtque valde conſentaneum rationi, vt & voluntas creditoris expectetur: quia cùm in eius fauorem lata ſit excommunicatio, donec ipſe cum eo rigore exigat, aut petat debitum, cenſetur dilationem permittere: nec Iudex intendit niſi iuxta illius exigentiam, & voluntatem excommunicationem ferre. Et rationabile etiam eſt, vt hæc voluntas creditoris intimetur debitori iuridicè, & ſolenni notificatione, atque adeò per eiuſdem Iudicis ſententiam. Tunc autem ſi creditori cõſtiterit, debitorem eſſe impotentem ad ſoluendũ, non poterit iuſtè velle, vt alius excommunicationem incurrat. Neque etiam ſi id velit, in conſcientia factum tenebit.

Qđ praxis habeat de excommunicatione in forma Cameræ.
Nauar.
Gigas.
Caſſiod.

11 Addit verò Nauarrus ſuprà in eo caſu, excommunicationem retrotrahi, id eſt, etiamſi creditor poſt menſem, vel annum declaret ſe velle, vt debitor non ſoluens excommunicatus ſit, illum habendum eſſe pro excommunicato à priori termino elapſo, ſuppoſito quòd perſonaliter conſenſit penſioni (ita enim loquitur.) Hoc autem nõ exiſtimo verum, quia eſt nimius rigor, & repugnans naturæ excommunicationis, & non ſatis fundatus. Aut enim excommunicatio fuit verè, & in re ipſa contracta ab initio, vel nõ. Primum dici non poteſt, quia ſupponimus creditorẽ priùs non declaraſſe voluntatem ſuam, & abſque hac declaratione non incurri excommunicationem illam: quia ante illam declarationem alter non cenſetur eſſe contumax. Si verò ab initio non fuit contracta excommunicatio: ergo declaratio poſteà facta non poteſt retrotrahi vſque ad illum terminum. Patet conſequentia, quia declararet rem falſam, ſcilicet fuiſſe excommunicatum ab eo tempore, in quo verè non fuit. Dicunt aliqui, etiamſi ille non fuit verè excommunicatus ab eo termino, in foro tamen exteriori haberi vt excommunicatum ab illo termino, ex quadam præſumptione, & fictione iuris. Verumtamen vt probè notauit Couarruuias in cap. *Alma*, par. 1. §. 10. nu. 6. in his ſpiritualibus pęnis non eſt locus fictioni iuris, ſed veritas ſemper attendenda eſt: quod maximè locum habet in foro conſcientiæ: nam pro eo tempore, pro quo quiſpiam contumax non fuit, nullo modo poteſt pro excommunicato haberi, neque ipſe in conſcientia tenetur ad aliquem excommunicationis effectum. Idem autem verum eſſe cenſeo quoad forum externum: nam in caſu, de quo agimus, qui illo tempore celebrauerit, non propterea iudicabitur irregularis, aut beneficijs priuabitur etiam in foro exteriori: eſſet enim talis pœna iniqua, cùm pro illo tempore non fuerit contumax Eccleſiæ, neque fuerit trãſgreſſus præceptum Camerarij, quandoquidem illud dedit quaſi pendens ex voluntate creditoris, & ſub cõditione, *Si ille velit*. Propter quod, ſi plures ſint fideiuſſores, & creditor vnum excipiat, eumque admoneat ſe nolle ipſum comprehendi, quamuis literæ generaliter promulgentur; ille non incurret cenſuram neque in foro interiori, neque in exteriori, ſi in illo ſufficienter oſtendat declarationem voluntatis ſui creditoris. Hæc autem de foro exteriori ita intelligenda ſunt, vt tamen propter vitandum ſcandalum debeat quis ſæpe ab exterioribus actionibus abſtinere in publico, quando de exceptione, vel alia ſimili excuſatione non conſtat.

Quędam euaſio reiicitur.
Couarr.

Vltimò eſt circa hunc caſum aduertendum, iuxta commune ius cap. *Odoardus*, de Solut. Solere Clericum beneficiatum alieno ære grauatum, qui ſatisfacere non poteſt, vt moleſtiam creditorum euitet, ab Ordinario ſuo petere, vt aſſignata ſibi congruente ſuſtentatione, reliquos fructus ad debita ſuo ordini ſoluenda applicet, donec plenè ſatisfaciat, debitoreſque inhibeat, ne ampliùs ipſum vexent. Huic ergo communi iuri, & fauori renunciant hi debitores, qui in foro Cameræ obligantur: ideoque illo vti non poſſunt, vt prædictam cenſuram effugiant. Ex quo fieri videtur, hunc debitorem non effugere prædictam cenſuram, etiamſi quantum in ſe eſt, faciat vt ſoluat, ſi non integrè ſoluit. Quid enim ampliùs facere poteſt, moraliter loquendo, quàm renunciare omnibus fructibus, & ſola congrua ſuſtentatione eſſe contentũ. Adeò enim intrinſeca, & naturalis eſt reſeruatio congruę ſuſtentationis, vt nemo poſſit propter illam iuſtè vexari: & propterea ius illud cap. *Odoardus*, non tam videatur poſitiuum, quàm conſeruatio, & defenſio naturalis iuris. Si ergo huic etiam iuri in prædicta obligatione renunciatur, ſignum eſt non excuſari quempiam ab hac cenſura propter impotentiam ſoluendi. 12

Debitores, qui in forma Camerę obligantur, renũciant.
Cap. Odoardus. Solutio.
Difficultas circa hanc renũciationem.

13 Hæc difficultas videtur potiùs probare renunciationem illam inualidam eſſe: nam conditio illa adeò eſt rigida, vt præter modum, & obligationem humanam eſſe videatur. Quia verò conſuetudinem illam improbare non poſſumus, addimus diſtinguendum eſſe de impotentia ſimpliciter, & de impotentia morali ſoluendi: nam impotentia ſimpliciter ſine dubio ſemper excuſat à culpa non obſtante quacunque obligatione, & conſequenter etiam à cenſura, vt euidenter probant ſuperiùs dicta. At verò impotentia moralis, licèt per ſe ſuſpendat, aut

Reſoluit difficultas appoſita diſtinctione de impotentia.

etiam

etiam tollat obligationem naturalem reſtituendi, iuxta communem doctrinam de reſtitutione 2.2.q.62.art.vlt. tamen ſi intercedat renunciatio per proprium conſenſum, quo quis ſe obligat ad ſoluendum non obſtante tali impotentia morali, fieri poſſe videtur, vt iam tunc illa impotentia non excuſet à culpa in non ſoluendo, & conſequenter nec à cenſura: nam illa impotentia non includit abſolutam poteſtatem, ſed adiungit difficultatem moralem, ad quam ſuperandam, & vincendam, poteſt aliquis proprio conſenſu obligari. Sed, vt hoc tolerabilius fiat, adiungere oportet, in hac impotentia morali poſſe eſſe gradus, quia in congrua ſuſtentatione in diminutione ſtatus, & egeſtate, in qua quis conſtituitur, ſi plenè ſoluat, poteſt eſſe latitudo. Poterit ergo quis obligari ad omnia illa, quæ non afferunt, vel grauem infamiam, aut indecentiam ſtatus, vel aliud ſimile nocumentum, etiamſi cum huiuſmodi graui damno nunquam ſoluere obligetur.

13 *Quale remedium poſſit huic renũciationi adhiberi.*

Ob hanc ergo cauſam poteſt iuſtificari renunciatio illius iuris cap. *Odoardus*, nam aſſignatio congruæ ſuſtentationis ordinario modo facta ſolet eſſe nimis ampla, & retento ferè integro ſtatu, &c. Crediderim tamen, quamuis poſt obligationem in forma Cameræ non poſſit Ordinarius vti illo iure, ipſum tamẽ Auditorem Cameræ, ſi ad eum accedatur, vt accedi debet, poſſe & debere tali debitori congruam ſuſtentationẽ aſſignare, magis fortaſſe limitatam, ſufficientẽ tamen ad decentiam ſtatus clericalis, & talis beneficij, vel dignitatis, quia hoc tam intrinſecam habet honeſtatem, vt nemo poſſit illa priuari. Maximè, quia cùm non ſolum reſpiciat perſonã, ſed dignitatem ipſam, & ordinis clericalis decentiã, nemo poteſt illi renunciare. Ad vitandas autem huiuſmodi moleſtias ſolent hi debitores impetrare Pontificium diploma, vt coram ſuis ordinarijs vti poſſint fauore capituli, *Odoardus*, prout de iure poſſunt. Tamen vt hæc reſcripta ſint vtilia, aduertere debent, vt in eis ponatur clauſula, *Non obſtante quacunque obligatione in forma Cameræ:* quia aliàs per talem conceſſionem nõ impeditur facultas Auditoris Cameræ: iuxta conceſſiones plurium Pontificum, quas afferunt qui de hac re, & de rebus curiæ Romanæ ſcribunt. Sed de hoc caſu hæc ſufficiant, quæ hic adiungenda cenſuimus propter frequentem eius neceſſitatem, & vſum.

Duo notanda circa tactam difficultatem de impotentia ad ſoluendum.

14 ANtequam tamen hinc diſcedamus, circa hanc excuſationem impotentiæ duo breuiter adiungere oportet. Vnum eſt, quando excommunicatio fertur, vt ſolutio fiat ad certum tempus, ſi illo tempore quis ſit impotens, excuſari quidem tunc à culpa, & conſequenter ab excommunicatione, non tamen propterea præcepti, & excommunicationis vim prorſus extingui, ſed perſeuerare potiùs, & obligare ad ſoluendum, cùm primùm quis poſſit. Vnde, ſi quis veniens poſtea ad pinguiorem fortunam non reſtituat, vel non ſoluat, excommunicationem incurret. Ita colligitur ex dicto cap. *Odoardus*, de Solut. Et ratio eſt clara, quia, vt in ſuperioribus tactum eſt, ille terminus qui deſignetur, non eſt ad finiendam obligationem, ſed ad differendam executionem eius vſque ad illum, & non vltra: & ideo ſi in illo termino non ſatis ſit obligationi, ſiue ex impotentia, ſiue ex quacunque alia cauſa, non propterea extinguitur obligatio, ſed potius ſemper, & pro ſemper obligat ne differatur ſolutio, ſi fieri poſſit. Eſt enim iam tunc quaſi præceptum negatiuum: nõ differendi ampliùs ſolutionem, cuius natura eſt vt pro ſemper obliget.

Qui ſtatuto tempore eſt impotẽs ſoluẽdo ſi poſtea fiat potẽs & nõ ſoluat incurret exc.

15 Alterum notandum eſt, de impotentia, quæ nõ caſu accidit, ſed voluntariè, & ex malitia, vel ex negligentia incurritur, vel potiùs aſſumitur. Illa enim non videtur culpam, & conſequenter, nec excommunicationem excuſare. Vt, verbi gratia, habet quis dictam obligationem in forma Cameræ ad ſoluendũ penſionem intra menſem, & nunc in principio menſis eſt, potens ad ſoluendum, nihil tamen curans de ſolutione pẽſionis omnia expendit, & ita fit impotens ad ſoluendum. Dico igitur hunc non excuſari, quominùs, ſi, præſcripto termino elapſo, petitam penſionem non ſoluat, excommunicationem incurrat. Ratio à priori eſt, quia illa reuera agit contra præceptum, & conſequenter eſt contumax: ſicut etiam agit contra præceptum de recitando officio, qui ſe reddit impotentem ad recitandum. Item quia aliàs, qui malitioſè omnia expẽderet, & donaret, poſſet hac via euadere vim excommunicationis, quod nemo prudens dicet. Si autem malitia non excuſat, neque etiam grauis negligentia cum ſufficienti præuiſione futuræ impotentiæ, & conſequenter cùm præuiſione moralis periculi non implendi, quod ſub excommunicatione præceptum eſt, excuſabit.

Nõ excuſat ab excõ. imp. ex malitia aut negligẽtia orta.

16 Recolẽdum eſt autem in huiuſmodi caſibus, aliud eſſe tẽpus in quo delinquitur coram Deo, aliud verò in quo excommunicatio incurritur. Delinquit enim aliquis eo tempore quo fit impotens ad ſoluendum intra præfixum terminũ, non incurrit autem excommunicationem, donec re ipſa talis terminus finitur non impleta obligatione: quia cenſura non contrahitur, donec omiſſio præcepti exteriùs conſummata ſit, vt ſuprà dictum eſt. Quamuis autem cauſa omiſſionis priùs poſita fuerit: & ideò delictum tunc maximè fuerit commiſſum tamen omiſſio re ipſa conſummata non fuit vſque ad præfixum terminum, & ideo vſque ad illum non incurritur excommunicatio: à qua non poteſt tunc impotentia excuſare: quia, cùm hæc fuerit voluntaria, non facit omiſſionem inuoluntariam: ſed relinquit illam peccaminoſam, & contumacem ex vi prioris cauſæ, etiamſi fortaſſe iam tunc diſpliceat, quod non ſatis eſt ad impediendam excõmunicationem. Niſi fortaſſe interueniat eiuſdem iudicis autoritas, qui, ſicut poteſt, & debet abſoluere eum, qui à contumacia recedit, etiamſi prius deliquerit, ita etiam ſi congruo tempore ad eum fiat recurſus, & impotentia ſufficienter proponatur, & probetur, offerendo ſatisfactionẽ, vel cautionem poſſibilem, poteſt, & debet ſuſpẽdere excommunicationis cenſuram, etiamſi illa impotentia ex iniqua cauſa manauerit. Pro qua iniquitate, & inchoata contumacia (vt ſic dicã) poterit iudex conuenientem pœnitentiam iniungere, non poterit tamen iuſtè ſubtractionem cenſuræ contrahendæ denegare, ſicut non poteſt negare abſolutionem cenſuræ iam contractæ dignè petenti: eſt enim eadem ratio.

Digitized by Google

SECTIO III.

Vtrùm Excommunicatio lata ad finem reuelandi ſecretum, denunciandi crimen occultum, vel prodendi ſcripturam ſemper liget.

1 Rõ dubitandi.

RATIO dubitandi eſt, quia ſæpe in cauſis propter quas feruntur hę excommunicationes, nulla interuenit culpa, neque alia ſpiritualis cauſa, propter quam talis excommunicatio feratur: ergo illæ non ligant. Conſequentia patet ex dictis ſect. 1. & antecedens probatur, quia cogitur quandoque quis ſcripturam prodere, quam iuſtè apud ſe retinet, eò quòd ſua ſit: ſolumque petitur, quia poteſt alij prodeſſe ad cauſam, vel ius temporale oſtendendum, quod intendit: ibi ergo nulla eſt culpa, nihilque ſpirituale, ſed merè temporalis vtilitas. In contrarium verò eſt communis vſus Eccleſiaſticorum iudicum.

Regula ad cognoſcendum quando excommunicatio ad hunc finem lata valida ſit.

2 Quibus cauſis Excom. lata ſit valida.

IN hac re ſupponendum eſt has excommunicationes, neque iuſtas, neque validas eſſe poſſe, neque etiam in particulari obligare, niſi altera è duabus cauſis ſępe numeratis intercedat, ſcilicet, aut correctio à peccato commiſſo, aut executio præcepti obligantis, & conſequenter præuentio ne peccatum committatur: hi enim ſunt fines adeo intrinſeci excommunicationis, quæ ſpiritualis & medicinalis pœna eſt, vt ſine illis ſubſiſtere non poſſit. Ex quo principio tres regulæ colliguntur conſentaneæ doctrinæ ſuperiùs traditæ, quæ per eas ad præſentẽ caſum ſufficienter applicatur. Prima eſt, quoties excommunicatio fertur ad hunc finem manifeſtandi veritatem, vel prodendi ſcripturam, in eo caſu, in quo ante talem excommunicationem latam quis tenebatur, vel iure naturæ, vel alio quocunque ad illam veritatem, vel ſcripturam prodendam, talis excommunicatio ligat. Hæc regula facilè patet ex dictis, quia tunc iam agitur de correctione fratris, qui dum obligationem nõ implet, quam tenetur, peccat, & in materia graui, vt ſupponimus: & ideo per ſecretam, vel publicam monitionem meritò corripitur vt à peccato recedat. Quodſi nolit, iuſtè etiam per excommunicationem compellitur. Exempla ſunt. Primũ, ſi quis propter commune bonum teneatur occultũ hæreticum, aut ſeditioſum, vel alium ſimilem Reipublicæ hoſtem ſuperiori denunciare, iam tunc ſi aliquid huiuſmodi ſub excõmunicatione latæ ſententiæ, vel generatim, vel ſpeciatim, vel abſolutè, vel infra certum terminum præcipiatur, talis excommunicatio ligat eum, qui intra præſcriptum terminum non obedit, per ſe loquendo, illud enim præceptum iuſtum eſt, & materia eius eſt grauis, & includit finem accommodatiſſimũ ad cenſuram ferendam. Aliud exemplum eſt, ſi quis apud ſe habeat reconditam ſcripturam alienam, id eſt, in qua non ſolùm agitur de alieno titulo, vel iure, ſed etiam cuius dominiũ, vel vſus ad alium ſpectat, tunc, ſi huic præcipiatur ſub excommunicatione vt ſcripturam prodat, ſine dubio ligabitur, quia etiam ſecluſa excommunicatione ille per ſe tenetur talem ſcripturam reddere domino ex iuſtitia: quia ſicut res alias, ita & ſcripturam retinere inuito domino contra iuſtitiam eſt. Vnde quoad hoc eadem eſt ratio de excommunicatione in hac materia lata, & de quacunque alia, quæ fertur ad ſoluendum debitum, vel reſtituendum alienum, de quibus ſuprà dictum eſt. Vnde in huiuſmodi cenſura ferenda, quando cauſa, ſuper quam fertur, mere temporalis eſt, & inter perſonas ſeculares, ſeruandæ ſunt conditiones, & circunſtantiæ in præcedentibus ſectionibus poſitæ, nimirùm vt res ſit grauioris momenti, & neceſſitas vrgeat, vtpote quia non poteſt aliud medium applicari, vel quia tentatis alijs nullum inuentum eſt vtile.

Secunda Regula.

Exẽplis poſita regula explicatur.

3 Obiectio.

Sed dicet aliquis circa exemplũ poſitum, Nullus tenetur ante pręceptum iudicis teſtimonium ferre in cauſa aliena; ergo neque etiam tenebitur prodere ſcripturã, quæ non eſt niſi veluti quoddã ſcriptum teſtimoniũ: ergo hoc titulo nemo poteſt excommunicatione ligari. Reſpondetur primò negando conſequentiam, loquendo præcisè de obligatione iuſtitiæ commutatiuæ. De hac enim, regulariter loquẽdo, verum eſt antecedẽs. Eſt verò differentia inter teſtimonium, & ſcripturam: nam ſcriptura eſt res exterior, & permanens, quæ cadit ſub dominium alicuius; & ideò abſque alio præcepto iuſtitia obligat, vt domino reddatur: teſtimonium autem conſiſtit ſolùm in actione propria, & ideo, dum non actu fertur, nihil eſt quod ſub dominio alterius exiſtere poſſit: quare iuſtitia ex ſe non obligat ad illud ferendũ. Dixi autem, *frequenter*, quia ſi præceſſiſſet pactũ, vel promiſſio acceptata, & maximè oneroſa, tũc iuxta modum obligationis poſſet aliquis teneri ex iuſtitia, vel fidelitate ad ferendum teſtimonium, etiam ſeſe offerendo, ſi neceſſe ſit: & tunc ſeruata eadem proportione poſſet ſub cẽſura cogi ad pactum implendum.

Reſponſio.

Diſcrimẽ inter obligationẽ ſcripturę tradẽdæ, & teſtimonij ferendi.

4 Poteſt quis ex charitate teneri ad teſtimonium ferẽdũ, & ad hoc per exc. cõpelli.

Vnde vlteriùs additur etiamſi quis nõ teneatur ex iuſtitia commutatiua teſtimonium ſicut ſcripturam proferre, poſſe tamen aliquando ex charitate teneri, vt ſi ex defectu veri teſtimonij proximus graue damnum patiatur; & alius poſſit ſine tali detrimẽto, vel difficultate veritatem aperire, & à fortiori ſi ea de cauſa commune bonum periclitetur, vel alia ſimilis ratio interueniat. Hæc autem obligatio ſufficiet, vt poſſit quis ſub excommunicatione obligari ad teſtimoniũ ferendum: quia poteſtas Eccleſiaſtica, nõ ſolùm peccata contra iuſtitiam, ſed etiam contra charitatem cohibere poteſt, vt ſumitur ex illis verbis Chriſti, *Si peccauerit in te*, & infrà, *lucratus eris fratrem tuum*, quæ generalia ſunt. Iuxta quæ dixit Innocentius III. in cap. *Nouit.* de Iudicijs, *Licèt hoc modo procedere valeamus ſuper quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem, &c.* Veruntamen hic modus obligationis, & conſequenter etiam excommunicationis intercedere poteſt etiam in ſcriptura prodenda. Quod maximè continget, quando non aliena, ſed propria ſcriptura poſtulatur: nemo enim tenetur ex iuſtitia commutatiua huiuſmodi ſcripturam prodere: quia licèt quis eam occultet, vel etiam comburat, non contrectat rẽ alienam, ſed propriam, qua poteſt vti in quemlibet vſum. Quod ſi inde ſequitur aliquod incõmodum alteri non per ſe ſequitur, ſed per accidens, quia fortè illa caret alio teſtimonio, quo ſuum ius probet: quod accidentarium eſt: nam ego nõ teneor ex iuſtitia conſeruare, aut proferre

Matth. 18.

ſcri-

ſcripturam, vt alter ius ſuum oſtendat, ſed illi incumbit, propriam ſcripturam ſeu titulum ſui iuris habere. Nihilominus tamen, ſi neceſſitas proximi grauis ſit, eo quòd ſit in graui periculo grandis iacturæ bonorum contra iuſtitiam, & dominus ſcripturæ poſſit ſine graui detrimẽto illam prodere, interdum ad hoc ex charitate obligabitur penſatis circunſtantijs, & incommodis, quæ vtrinque in huiuſmodi rebus moralibus interuenire ſolent. Qua obligatione ſuppoſita, ſi accedat prælati præceptum ſub cõminatione excommunicationis latæ ſententię, clarum eſt obligationem augeri ex iuſto præcepto, & interueniente contumacia poſt ſufficientem monitionem, talem excommunicationem incurri.

Secunda Regula.

5 *Poſſe iudicem Eccleſiaſticũ ad hæc obligare etiã quãdo ante latã excommunicationem ſupponebatur obligatio.*

SEcunda Regula eſt, etiamſi non ſupponatur aliunde obligatio ad manifeſtandam veritatem, vel ſcripturam prodendam, ante quam prælatus Eccleſiaſticus ſub excommunicatione ipſo iure incurrẽda id præcipiat; poteſt tale præceptum eſſe iuſtum & obligans, & conſequenter excommunicatio erit ualida & poſt trinam monitionem iuſtè lata, ideoque qui tali præcepto non obedierit, cenſuram incurret. Hæc ſequitur ex dictis in ſectio. 1. ubi oſtendimus prælatum eccleſiaſticum poſſe hanc excommunicationem etiam in hac materia imponere, non ſolum ad corrigendum peccatum iam commiſſum, nec ſolum ad roborandam naturalẽ obligationem, ſed etiam ad ſtatuendum proprium præceptum, & nouam obligationem. Quod ſi in alijs materijs habet ſpiritualis poteſtas hanc efficacitatem, non minorẽ habebit in hac, quæ ad veritatem reuelandam ſpectat. Nam ex parte ipſius eccleſiæ poteſtas æque uniuerſalis eſt, ex parte verò ipſius materiæ non eſt minor capacitas, quàm in alijs temporalibus cauſis, imò quodammodo maior, quia veritatis manifeſtatio eſt adeò uniuerſalis cauſa, vt ſit ueluti tranſcendens, & in omnibus alijs cauſis incluſa, quia vix poteſt illa iuridicè terminari ſine veritatis manifeſtatione. Vnde fit, vt hoc ſæpe ſit neceſſarium ad bonum commune, & ad executionẽ iuſtitiæ ſub qua ratione facilè poteſt ſpirituale motiuum inducere ſeu participare vt ſub ſpiritualem poteſtatem cadere valeat.

6 Rurſus, quia cura boni cõmunis, & iuſtitiæ ſeruãdæ maior eſt in prælato, quàm in ſubditis, ideo ſæpe fieri poteſt ut illi fines per ſe conſiderati non obligent ſubditum ad ſua inſtrumẽta, vel ſuum teſtimonium offerendũ, vt veritas eluceſcat, & nihilominus poſſit prælatus propter eoſdem fines obligare ſpeciali præcepto poſitiuo ad veritatem manifeſtandam, vel inſtrumenta, quibus probari poſſit, prodenda. Et confirmari põt à ſimili, nam ſæpe aliquis non uocatus, neque interrogatus non tenetur teſtimonium ſuum ad iudicẽ ferre: nam hoc ad iudicis munus ſpectat, & per ſe loquendo, ſatis cenſetur huic negotiũ per poteſtatẽ iudicis prouiſum. At verò poſtquã iudex aliquem uocat, eũque iuridice interrogat, obedire tenetur, ac teſtimonium ferre, quia præceptum eſt iuſtũ, & obligationem inducẽs, quamuis antea nõ eſſet: ergo idem erit, ſi præceptum generatim imponatur: non eſt enim minus efficax, nec minus

A neceſſarius ille præcipiendi modus, quando iudicem latent perſonæ, quæ ueritatem ſciunt, & ideo non poſſunt ſpeciatim, & nominatim uocari, ſatis enim uocantur, & interrogantur ſub illa generali appellatione, *Qui hoc ſciuerit*. Eadẽque ratio eſt de præcepto prodendi ſcripturã, nam illa etiam eſt quædam interrogatio veritatis cognitæ, aut per ſe, aut per ſcripturam, vel (quod perinde eſt) eſt quædam interrogatio veritatis, aut de facto ipſo, aut de ſcriptura cõtinẽte factum, de qua etiam iudex habet ius inquirendi, & interrogandi. Vnde non refert quòd talis ſcriptura propria ſit, nam etiam teſtimonium eſt proprium, & nihilominus ſuperioris præceptũ obligat ad illud exhibendum: ergo obligare poteſt ad exhibendã propriã ſcripturam, quia dominus nõ propterea perdit dominium eius, neque vſum, neque aliquod graue incommodum inde incurrit, per ſe loquẽdo; ergo quando id eſt utile alteri, ſeu bono commu-

B ni, & iudex præceptum imponit, obligat ad ſcripturam etiam propriam manifeſtandam. Quod adeo verum cenſuit Soto in quarto diſtinc. 22. q. 1. art. 2. vt vix ullam excuſationem admittat quod qualiter uerum ſit, in ſequenti regula videbimus.

Suppoſita igitur iuſtitia præcepti, reliquæ partes regulæ propoſitæ manifeſtæ ſunt. Nam præceptum Eccleſiaſticum, & iuſtũ ſanciri põt cenſura excommunicationis, ſuppoſita graui materia, & alijs circunſtantijs ad debitum modum ferendi cenſurã neceſſarijs, quas in huiuſmodi cauſis interuenire poſſe, facilè intelligitur ex dictis. Solũ eſt circa hanc, & præcedentẽ regulam aduertendum, cum iudices eccleſiaſti-

C ci poſſint vtroque modo hanc cenſuram ferre, ſ. & nouam obligationem imponendo, & antiquam tantum exigendo, ad diſcernendum in particulari, vtro ex dictis modis feratur præceptum, conſiderãda eſſe verba præcepti, ſeu ſententiæ. Nam, ſi abſolutè præcipiat proferre, ſcripturas, ex quib. ueritas in tali cauſa haberi poſſit, non determinando an ſint alienæ, uel propriæ, nec ſupponendo peccatum in eo qui illas apud ſe retinet, vel occultat ante tale præceptum, tunc ſignum eſt talem ſñiam ferri ad inducendam nouam obligationem ſub tali cẽſura, & ideò, per ſe loquendo, obligare, etiamſi antea nullum peccatum eſſet talem ſcripturam retinere. At verò, ſi ſententia feratur per uerba, quæ culpam ſupponant, vt contra eos qui alienas ſcripturas apud ſe retinent, vel qui contra

D conſcientiam, & abſque Dei timore veritatem occultant, tunc ſignum eſt non ferri nouũ præceptum, ſed cenſuram ferri ad corrigẽdum peccatum, vel ad extorquendam executionẽ prioris præcepti, ſeu obligationis.

Quomodo cognoſcendũ, an noua obligatio imponatur, an verò ſolum exigatur antiqua.

Tertia Regula.

TErtia regula ſit, qñ huiuſmodi excõmunicatio ab homine lata, nec ſupponit grauẽ culpam in tacenda veritate, vel occultanda ſcriptura cõmiſſam, neque etiam ſupponit priorẽ obligationem ad talẽ actum, neque illam ualet inducere, vel ſimpliciter vel in tali caſu: tunc, etiãſi quis non reſpõdeat, ſeu obediat tali ſñiæ, non ligabitur tali cenſura. Hæc regula ita generatim ſumpta per ſe euidens eſt, quia poſita hypotheſi, quę in ea ſupponitur excommunicatio

eſt nulla

A eſt nulla ex defectu cauſę, quia ſi nec obligatio ſupponitur, nec de nouo inducitur, nulla committitur culpa, vel contumacia, ergo deeſt materia, & cā excommunicationis. Vt tamen facilius poſſit hęc regula ad praxim applicari, oportet aliqua exēpla ſeu modos in particulari proponere, quib. id ſolet, uel poteſt contingere.

Primum exemplū.

Primus eſt ſi tale præceptum hoīs iniuſtū ſit, vel excedens humanam facultatem. Cenſetur autē eſſe tale, quando præcipit reuelare rem omnino occultam, quæ cedit in infamiam vel graue damnum alicuius, contra quem nec ſemiplena probatio, nec publicus rumor, aut infamia præceſſit. Item ſi aliquis propria inſtrumenta, quæ apud ſe hēt, & tanquam ſua legitimè poſſidet, in fauorē ſui aduerſarii prodere cogatur, abſq; alia ſpeciali cā, iuxta c. 1. de Probationib. vbi Abbas, Decius, & alii id latius declarant.

Abb. Decius.

B Itē, ſi præcipiat denunciare fratrem ēt ante præmiſſā correctionem ſecretam, quando nec deeſt ſpes emendæ per illam uiam, neq; agitur de alteri' damno, vel publico periculo vitādo. Itē (quod perinde eſt) ſi præcipiat denunciare delinquentem, etiāſi emendatus ſit, & in futurum non timeatur periculum aliquod, nec damnum cōe, vel tertiæ perſonæ. Qui caſus, & ſimiles ſunt frequentes in hac materia, eos tamē exponere non eſt huius loci, in quo non agimus de cōditionibus, quas lex ſeu præceptum in oī materia requirit ut iuſtum ſit, hoc .n. præcipuè ſpectat ad materiā de iuſtitia, & per alias ēt vagatur. Sed agimus de conditionib. requiſitis vt excommunicatio liget, quarū vna & potiſſima eſt vt præceptum ſit iuſtum. Ob hanc ergo cauſā non diſputabo hoc loco de fraterna correctione, & quando ſit iniuſtū præceptum illius ordinem tranſiliens, quæve exceptiones in hoc loco habeant, q̄ agitur in 2. 2. q. 33.

C Neque ēt diſputabo quando iuſtè procedat iudex interrogando de delictis occultis, vel generatim oīo, vel ſpeciatim omnino, vel ſpeciatim ex parte delicti, generatim verò ex parte perſonarum, vel è contrario ſpeciatim de perſona, & generatim de delictis eius, quæ omnia fuſe tractantur in 2. 2. q. 67. vſque ad 70. & uideri poteſt Soto in lib. 5. de Iuſtit. q. 4. & ſeq. & Nauar. in ca. *Inter verba*, coroll. 64. & in Rubrica de iudiciis a nu. 77. & in Summ c. 18. nu. 38. & ſeq.

Soto. Nauarr.

9 Secūdum exemplū.

9 Secundum exemplum eſt, quādo præceptū quidem iudicis de ſe iuſtum eſt, tamen aliquis non poteſt illud exequi ſine graui detrimento ſuo, tunc enim excuſatur ab obligatione præcepti, & conſequenter ab excommunicatione.

D Eſt cōmunis opinio, vt patet ex Nauarro c. 17. n. 57. c. 24. nu. 12. & c. 25. nu. 5. Soto Relection. de Secreto, memb. 2, q. 6. dub. 5. Cordub. in Sum. q. 63. & 64. Et ratio eſt, quia præceptum humanum non obligat cum tanto diſcrimine, neque eſſe debet de re nimis ardua, & difficili, vt conſtat ex materia de Legibus, niſi propter commune bonum aliquando id expediat, igitur, ſi ſub excommunicatione præcipiatur alicui ut exhibeat proprium inſtrumentum in alterius commodum, & id facere non poſſit, ſine magno detrimento, vel in vita, vel in fama, vel in aliis bonis, non tenetur ſcripturam exhibere, excepto caſu publicæ neceſſitatis boni communis (quē ſemper exceptum eſſe ſuppono) confirmatur, quia iudex ſecularis in eo caſu non poſſet iuſtè cogere talem perſonam ad exhibendam ſcri-

Nauar. Soto.

A pturā; vel, ſi cogat ex falſa præſumptione, quia non credit detrimentum alterius, ille non tenetur parere, ſed licet ei ſubterfugere, & occultare quantum potuerit, quia eſt nimis acerbum, & ſuperans quodammodo humanas uires, obligare aliquem ad ſubueniendum alteri cum tanto damno & incommodo proprio, ergo nec iudex Eccleſiaſticus poteſt in eo caſu per cenſuras obligare, tum quia eius præceptum etiam eſt humanum, ideoque in eo procedit eadem ratio, vel etiam maior, quia debet eſſe eius pręceptum magis pium, & moderatum, tum ēt quia, vt ſupra dicebamus, iudex Eccleſiaſticus in his cauſis ſolum vtitur ſua poteſtate, quando ſecularis non poteſt, eo quod occultæ ſint perſonæ ergo non plus poteſt Eccleſiaſticus iudex circa occultas perſonas, quàm poſſet ſecularis circa manifeſtas. Quin potius tanta eſſe poteſt famę,

B aut aliorum bonorum iactura, vt a reddenda ēt aliena ſcriptura quempiam excuſet, nam etiam alias res alienas non tenetur homo reſtituere cum tanto diſpendio, ut ex materia de reſtitutione conſtat, ergo eadem ratione, nec ſcripturam reddere, aut manifeſtare tenetur.

10 Tertium exēplum. Nō incurrunt exc. in occultā da perſona ſibi valde coniuncta.

10 Tertium exemplum eſt, ſi teſtimonium ferēdum ſit contra perſonam ſibi ualde coniunctā, licet edictum generaliter proponatur, ut quilibet reuelet patratorem talis delicti, & omnes aliæ conditiones ad iuſtitiam talis pręcepti neceſſarię concurrant, nihilominus pater nō obligatur ad reuelandum filium, aut è contra, nec maritus vxorem, aut è contra, nec frater fratrē, quia & id, per ſe loquendo, eſt valde difficile, quia quodammodo eſt ferre teſtimonium contra ſeipſum, & non eſt ſine aliqua propria infamia, vel alio graui incommodo. Vnde in c. 3. 4. q. 3. ex l. 4. ff. de Teſtib. cauetur *ne inuito denun-*

Cap. 3. 4. q. 3. l. 4. ff. de Teſtib.

C *cietur ut teſtimonium litis dicat, aduerſus ſocerū, generum, uitricum, priuignum, ſobrinum, ſobrinā, ſobrino natum, eoſvè qui priori gradu ſunt.* Vbi ēt excipiuntur liberti, & patroni inter ſe, & reſpectu ſuorum cognatorum in eiſdem gradibus. Si ergo leges ciuiles hos excipiunt, ne iudices ſeculares eos inuitos ad teſtimonium ferendum cogant, a fortiori Prælati Eccleſiaſtici, qui ferunt excommunicationes huiuſmodi, quaſi in ſubſidium & adiutorium ipſorum iudicū, quādo ipſi non poſſunt procedere propter incertitudinem perſonarum, non debent neque poſſunt eaſdem perſonas excommunicatione obligare. De qua re legi poteſt Nauar. in c. *Inter verba*, concl. 6. corollar. 66. a nu. 412. & in Summ.

Nauar. Limitatio prædictæ doctrinæ.

D c. 14. nu. 12. & c. 25. nu. 49. Et ex eo colligi poſſunt limitationes, nimirum niſi in cauſa fidei, aut læſæ maieſtatis, & ſimiles, quæ non hoc loco, ſed in materia de teſtibus explicandæ ſunt.

11 In quibus præterea caſibus excuſetur quis a reuelādo ſecreto, ſ. criminis.

11 Quartò a fortiori excuſantur perſonæ omnes, quæ ita rem norunt, ut licitè non poſſint eam reuelare, huiuſmodi eſt in primis, qui talē rem in confeſſione nouit. Qui caſus nullam admittit exceptionem, ut ſuperius ſuo loco dictū eſt. Item qui rem nouit per conſultationem ſecretam, aut ratione officii, quo obligatur ad defendēdum ius talis partis, vt eſt aduocatus, aut procurator, quia alias non poſſent hoīes ſecure alios ſecretò conſulere, aut per alios ſua ſecreta negotia tractare. Excipiendum verò eſt niſi quis velit illo ſecreto uti in Reipublicæ perniciem, vel graue damnum alicuius proximi. De qua re late Nauarrus dicto corol. 66. Soto,

Nauar. Soto.

& alij

A & alij ſupra citati. Et huc etiam ſpectat (quod iidem auctores notant) ſi quis cogatur denunciare eum, contra quem nullum teſtem afferre poteſt: quia id potius eſt infamare, quam iuridicè denunciare. De qua re eſt optima Pontificis deciſio in c. *Qualiter, & quando*, 1. de Accuſationibus ibi, *Exceptis occultis criminibus*.

C. qualiter & quando de Accuſation.

12 Quintum exemplũ.

Quinto loco addere poſſumus excipiẽtes eos, qui non comprehenduntur ſub verbis edicti in proprietate ſumptis, vel licet cortice verborum comprehendi videantur, non tñ re ipſa per legẽ intenta, ſeu quæ intendi debuit. Hinc ſi per edictum præcipiatur, vt qui hẽt talem ſcripturam, eam prodat, qui habet eius tranſſumptum, non verò ſcripturam authenticam, non tenetur illud prodere, quia nec ſunt idem, neque in iudicio facit tranſſumptum ęqualem fidem, vt eſt vulgare in iure: item ſi quis præcipiatur reuelare qui talem rem accepit, & mihi conſtat per hunc accepiſſe, tñ teneri ad reſtituendam ipſam: quia non omnino iniuſte, ſed ad recompenſandum aliud debitum illam accepit, ille nõ tenetur reuelare: quia re vera non ſcit quod intenditur, vel intẽdi debet, ſ. iniuſtam acceptionem, & ad reſtituẽdum obnoxiam. Et idem eſt, ſi nouit alium quidem eſſe debitorẽ, ſeu rem accepiſſe, nunc autẽ pp impotentiam excuſari à reddendo, etiã ipſe excuſabitur à denunciando, vel manifeſtando: quia iam ceſſat formalis ratio præcepti in re, vt dicti auctores docent. Idem eſt ſi nouerit rẽ talẽ fuiſſe alienam, iam verò eſſe iuſtè præſcriptam, ſeu vſucaptam iuxta generalẽ doctrinam de reſtitutione, & dominio, & videri poſſunt quæ Couarruuias tractat in reg. *Poſſeſſor*, §. 2. Naua. in Summ. c. 17. nu. 114. Qui ex parte diſſentire videtur, ſed ſine ſufficienti fundamento. Videri etiam põt Soto, lib. 4. de Iuſti. q. 5. ar. 4. & lib. 5. q. 3. ar. 1. & 3. & Petrus Nauar. li. 3. de Reſt. c. 1.

Couar. Nauar. Soto.

13 Quando conſũmetur contumacia contra edicta pręcipientia vt intra tot dies ſiat hæc manifeſta.

Vltimò eſt circa hæc dicta animaduertendũ, ſolere ferri ſub certo numero dierũ, ita vt intra ſex dies v. g. reueletur, quod præcipitur, ſub excõicatione ipſo facto incurrenda: qui numerari debent ab eadem die, & hora, qua edictum profertur, neq; incurretur excõicatio, donec tot dies naturales integrè compleantur: quia ille terminus poſitus eſt vt in eo liceret differre executionem, & cõſulere, & expendere quid, & quo modo agere oporteat. Vnde quandiu ille terminus elapſus non eſt, non poteſt talis perſona verè dici contumax. At verò elapſo termino, & nulla interueniente iuſta excuſatione, ſtatim incurritur excõicatio: ſupponimus. n. & fuiſſe hac intẽtione latam, vt ipſo facto incurreretur, & modo iuſto, vel ſaltem ſufficiente ad valorem eius, id eſt cum debita præmonitione, & cum illa clauſula iuſtificatiua, *Si te grauatum ſenſeris, intra talẽ terminum compareas*, de qua videri poteſt Nauarrus in c. *Cum contingat*, de Reſcriptis, & conſil. 13. de Cler. excom. miniſtr. & quæ de excommunicatione lata pro futuris culpis notat Couarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 10. num. 4. & 5. & ſupra etiam diximus tractando de cenſur. in commun.

Couar.

14 An finito termino in edicto præſcripto finiatur eius obligatio.

*Interrogabit autem aliquis, an, elapſo illo termino, ceſſet obligatio, vel ſp teneatur aliquis obedire edicto, nec poſſit abſolui, donec illi ſatiſfaciat. Reſpondeo, per ſe loquendo, & ex vi formæ talis præcepti obligationẽ durare, ſicut pręcedent. ſect. dixi de obligatione reſtituendi ſeu ſoluendi debitum, quia ille terminus non eſt ad extinguendam, ſed tãtũ ad differendam obligationem. Dico autem, *per ſe, &c.* quia ſi intercedat ratio aliqua, ob quam mandatum extinguatur, aliud erit, vt ſi mandans moriatur: nam, vt ſuperius tractauimus, excõicatio ab hõie per ſententiam lata, illo mortuo, extinguitur, Idemq; eſt ſi amoueatur, vel ſuſpendatur ab officio: & ſi edictum in viſitatione proferatur, ſolum cenſetur durare tempore viſitationis. Quanquã hoc & intentio præcipientis, & vſus maxime attendendus eſt. Ex quo inferri poteſt, ſi quis propter ignorantiam intra præfixum terminum non reſpondeat, poſtea teneri ad comparendum, quando illi de mandato conſtiterit: quod ſine cauſa negauit Armilla verb. *Excommunicatio*, nu. 34. Et ratio eſt, quia illa obligatio durat: ergo quãuis ille propter ignorantiam excuſatus fuerit poſteà obligabitur. Probabile tamen cenſeo illum non teneri ad comparendum ſtatim ac edictum nouit, ſed intra terminum æqualem in edicto cõ-B ceſſum; quia non debet eſſe peioris conditionis. Et eadem ratione, ſi quis propter impotentiam, vel alia incommoda excuſatus fuit, ne reſponderet, ablato impedimento, tenebitur poſtea, ſi præceptum non eſt extinctum; & illi non oportebit nouum terminum concedere, quia iã habuit ſcientiam, vt poſſet toto illo tempore deliberare, vel conſulere, ſi neceſſarium eſſet.

Corollarium.

Armil.

DISPVTATIO XXI.

De excommunicationibus Papæ reſeruatis in Bulla Cœnæ Domini.

C ACcedimus iam explicandas in particulari excommunicationes ipſo iure latas: quas in duas claſſes principales diſtinguimus, ſcilicet in eas quæ Papæ reſeruatæ ſunt, & eas, quę Epiſcopales dici ſolent. Rurſus priores ſubdiſtinguuntur in eas quæ in Bulla Cœnæ ſingulis annis feruntur, & eas quæ iure Põtificio latæ ſunt, præſertim iure cõi quibus, ſi fieri poſſit, adiungemus eas, quæ nonnullis decreti ſextra commune ius quæ motus proprij dicuntur, latæ ſunt: qui D motus proprij nouiſſimè editi ſunt, & collecti Romæ à tempore Gregorij VII. vſque ad Sixtũ V. vltra quos à poſterioribus Pontificibus aliqui additi ſunt. Ex eis verò multi sũt in cauſis particularibus, vel ad certas perſonas deſtinati, de quibus nihil dicere oportebit. Alij verò sũt leges perpetuæ, & pertinentes ad vniuerſam Eccleſiam, ex quibus, ſi nõ omnes,

nes, precipuas tamen excõicationes ipſo iure ferentes, annotabimus. In præſenti ergo diſputatione excommunicationes, quæ in Bulla Cœnæ Domini continentur, declaraturi ſumus. Et primùm præambula quedã ad intelligẽtiam totius bullæ, & omnium ſanctorũ eius præmittemus. Deinde ſingula capita excommunicationum, & tandem ea quæ poſt cenſuras in dicta Bulla adiiciuntur, declarabimus.

SECTIO I.

Quales ſint cenſuræ in Bulla Cœnæ latæ.

1 DVbium non eſt de ſpeciæ cẽſuræ; quia notum eſt in omnibus caſibus illius Bullæ præcipue ferri excommunicationem maiorem, quamuis interdũ aliqua alia adiũgatur, vt interdictum, &c. quod præcipue fit, quando in cõitatem ferenda eſt cẽſura, quia in illam non fertur excõicatio, vt ſuis locis annotauimus. Sed inquiri poteſt de qualitate, & grauitate illius excõicationis. Et primò an cenſendę ſint à iure, vel ab homine. Olim. n. cenſebantur eſſe tantum ab homine; quia non per modum ſtatuti, ſed per modum cujuſdam ſñiæ ſingulis annis proferuntur. Vnde conſequebatur, mortuo Summo Pontifice, totam illam legem, & omnes eius cẽſuras expirare: quia hoc cõe eſt oĩ ſñiæ latę ab homine. Ita docuit Soto diſt. 22. q. 2. ar. 3. Veruntamen à tempore Pij Quinti additur in prædicta Bulla hæc clauſula, *Volentes præſentes noſtros proceſſu, ac omnia, & quæcumque bis literis contenta, quouſque alij huiuſmodi proceſſus à nobis, aut à Romano Pontifice pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, ſuoſque effectus omnino ſortiri.* Iuxta quam clauſulam cenſura hæc ex ſe perpetua eſt: in quo iã naturam ſtatuti ſeu legis imitatur, nã vt vidimus, ſtatutum differt à ſententia generali, in perpetuitate, præſertim in iis, quæ a Pontifice Summo feruntur: nam lata ab inferioribus alias habent differentias. Et ideo Nauarrus in Summ. cap. 27. num. 74. exiſtimat has cenſuras iam dicendas eſſe latas a iure.

Vtrũ excõmunic Bullæ ſint ab homine, an a iure.

Nauar.

2 Aliqua tamen differentia interuenit ſemper inter hanc ſñiam, ẽt prout nunc fertur in Bulla Cœnæ, & legem; quòd lex etiã niſi iterum atq; iterum feratur circa eandem rem cum variis circunſtantiis, non ceſſat, niſi per poſteriorem reuocetur, aut aliquid ei cõtrariũ ſtatuatur. at verò Bulla Cœnæ, ſtatĩ ac ſubſequens publicatur, ceſſat ipſo facto, etiamſi non reuocetur, vnde ſi quid in poſteriori omittitur, ſimpliciter ſublatũ cenſetur, etiamſi id expreſsè non reuocetur, nec declaretur: hanc. n. vim habent verba illa, *Quouſque alii ſimiles proceſſus, &c.* In hoc ergo differt hæc cenſura ab ea: quæ propriè dicitur *à iure*: & ideo ſingulis annis promulgatur per modum ſñiæ: in reliquis verò oĩbus, quæ ad rem ſpectãt,

Diſcrimẽ inter cenſuram latã per bullã, & per legem.

A parum refert eam *à iure*, vel *ab homine* vocare, excepta quadam abſolutione ab aliqua cenſura in prædicta bulla contenta, de qua infra videbimus. Certum tñ eſſe debet, excõicationes oẽs in hac Bulla latas tales eſſe, vt ipſo facto incurrantur. Propter dictam verò cauſam præſentem diſputationem proſequemur, iuxta tenorẽ Bullæ latæ à S. D. N. Clem. VIII. anno 1595. nam in poſterioribus nihil mutatum inuenimus ſicut Nauar. in Summ. c. 27. nu. 54. cum prius alias expoſuiſſet eam declarauit, quæ ſuo tempore vltimo loco fuerat a Greg. XIII. promulgata.

Nauar.

3 Ex hac doctrina colligitur, pp multiplicationem harum bullarum nõ multiplicari cenſuras circa idem crimen, quandoquidem adueniente poſteriore, priores oẽs ceſſant. Imò addit Nauarrus citato loco, ꝙ excõicationes per alia iura latæ, in prædicta Bulla pro eiſdem criminibus repetitæ non multiplicantur, ſed ſolũ additur eis B reſeruatio. Quod clarius tradit idem Nauar. in c. *Ita quorundam*, de Iudæis, notab. 11. in Gloſſ. vlt. num. 4. & ſeqq. & præſertim num. 37. vſq; ad finem. Et eſt quidẽ ſatis pia, & probabilis ſententia; nam ſi huiuſmodi cenſuræ, Bullæ à iure iudicentur, non eſt veriſimile cenſuras latas diuerſis iurib. pro eadem cauſa, ſeu pro eadem prohibitione, ſeu in eadem ſpecie, multiplicari nuro, præſertim quando ab eodẽ legiſlatore feruntur (Voco autem eundem legiſlatorem non in perſona, ſed in dignitate, vt à ſummo Pontifice) aliàs quot eſſent iura excõicantia, v. g. hæreticos, tot illi excommunicationes incurrerent, & ſic de aliis peccatis: quod tamen incredibile eſt, & præter communem ſenſum.

Per bullas Cœnæ Domini non multiplicãtur cenſuræ circa idẽ crimen.

Imò nec alia iura latæ.

4 At verò, ſi excõicationes Bullæ cenſentur ab homine nonnulla poſſet eſſe maior dubitandi ratio. Veruntamen etiam illo modo cenſeo non multiplicari cenſuras, quia quoties homo pro-C fert ſententiam excommunicationis in cauſa, in qua iure ipſo lata eſt, non cenſetur nouam cenſuram ferre, ſed eam quæ in iure continetur, declarare ſeu eplicare, niſi aliud expreſsè in ſñia declaret: quia pœnæ ſunt in mitiori ſenſu interpretandæ. Quod maximè verum habet, quãdo & cenſura fertur ab homine per ſententiam generalem, & ab eodem formaliter qui legẽ tulit: quæ omnia in præſenti concurrunt. Itaque, ſi pro eodem delicto fertur excommunicatio in Bulla, quæ in iure lata iam erat, eandem eſſe credimus. Et ideò ſimul clauſulam Bullæ, & iura quæ concordãt, explicabimus. De reſeruatione verò, quæ additur in Bulla, poſtea dicemus.

D

SECTIO II.

Qui ſint caſus ſeu delicta, propter quæ feruntur excommunicationes in Bulla Cœnæ.

1 VIginti ſunt caſus in prædicta Bulla a Sanctiſſimo Domino Noſtro Clem. VIII. promulgata contenti: quos ſigillatim exponere neceſſe eſt. Vitandæ tamen prolixitatis cauſa non referam integras clauſulas Bullæ, ſed ea tantum verba notabo, quæ ad rem explicandam erunt neceſſaria. Et, vt rectè Caietanus notauit in verbo *Excommunicatio*, in principio, duo præcipuè ſunt in his clauſulis, & ſimilibus iuribus conſideranda, ſ. actio quæ ſub excommunicatione prohibetur, & perſonæ ad quas extenditur talis cenſura.

Prima

Digitized by Google

Prima excommunicatio contrà hæreticos.

2 PRIMA ergo excommunicatio Bullæ eſt contra hæreticos, vbi licèt multi in ſpecie nominentur nominibus ab auctoribus deſumptis, ſcilicet Vſitæ, Lutherani, &c. Tamen id ſolum factum eſt in deteſtationem eorum hæreticorum, qui his temporibus alicubi durant: nam alioqui illa excommunicatio generalis eſt contra omnes hæreticos cuiuſcunque ſectæ, vt ibidẽ exponitur. Vnde in antiqua Bulla Pauli III. aliter hæretici nominantur, vt refert & proſequitur Rebuff. illam bullam exponens. Eſt autem hæc cenſura longè antiquior, quanquam de iure diuino propriè non ſit, vt quidam exiſtimant, ſed de Eccleſiaſtico, vt latiùs traditur in 2. 2. q. 11. ex quo loco petendum eſt quid ſit hæreſis, & quam voluntatis pertinaciam requirat. Solùm eſt hic breuiter notandum, quòd, licèt peccatum hæreſis tale ſit, vt interiùs in mente perfectè conſummetur, nihilominùs hæc cenſura propter hæreſim purè mentalem non contrahitur, quia, vt in principio diximus, nullus actus purè internus eſt materia cenſuræ, quia non eſt materia Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, per quam fertur cenſura. Et ideò etiam dixi tractando de ſacramento pœnitentię huiuſmodi peccatum non eſſe reſeruatum in foro conſcientiæ, quia non reſeruatur ſine cenſura, intelligendum eſt autẽ de hæreſi purè mentali: nam, ſi in actum exteriorem prodeat, etiãſi occultiſſimus ille ſit, ſatis eſt ad incurrendã cenſuram vt ſuperiori loco declaratum eſt. Intelligo etiam de reſeruatione Papali, nam circa Epiſcopalem conſulendus eſt vſus.

Hæc excõmunicatio eſt generalis quoad oẽs hæreſes.

Hæreticus mentalis non incurrit hãc exc.

3 Additur in prædicta clauſula, hac cenſura cõprehendi omnes à Chriſtiana fide Apoſtatas, qui licèt in re non differant ab hæreticis, vt ſumitur ex D. Thom. 2. 2. q. 12. artic. 1. Nihilominùs ſpecialiter ibi nominantur ad maiorem claritatem, & quia non ſolent vulgò hæretici vocari, qui apoſtatantes à religione Chriſtiana ad Mahometanam ſectam, vel ad Iudaiſmum tranſeunt, quanquam re vera hæretici ſint. Vt ergo declaretur, omnes hos incurrere dictam cenſuram, illa particula additur. Duo verò ſunt obſeruanda. Vnum eſt hoc eſſe intelligendum de Apoſtatis non ſolùm exteriori opere, vel ſigno, ſed etiam corde: nam ſicut interior infidelitas ſine exteriori ſigno non ſufficit ad hanc cenſuram, ita neq; externum ſignũ ſine interiori infidelitate. Quod in primis probari poteſt ex illo verbo *à Chriſtiana fide*: nam qui ſolùm exteriùs fidem negat, nõ eſt apoſtata à fide, ſed à confeſſione fidei, & ſimiliter non eſt verè hæreticus, ſed tantùm ſecundũ quid ſcilicet exteriùs & apparenter: quia vera hęreſis mente conſummatur. Vnde eſt alia ratio, quia cenſura lata propter aliquod delictum, non contrahitur niſi per delictum illud verũ, & conſummatum, quantum verba legis in rigore ſumpta requirunt: at verò exterior apoſtata vel hæreticus non efficit peccatum perfectum & cõſummatum in ea ſpecie: & ideò hanc cenſuram non contrahit in foro conſcientiæ, nec peccatum ex vi huius bullæ reſeruatum eſt in foro pœnitẽtiæ, quamuis in foro exteriori talis condemnetur vt hæreticus, quia in illo foro non poteſt de interiori mente, niſi per exteriora ſigna conſtare.

Apoſtatæ in hac Bulla etiã excõmunicantur.

Ad hanc excõ. requiritur vt hæreſis, aut apoſtaſia ex corde pcedat.

4 Secundò obſeruandum eſt, in rigore Theologico poſſe eſſe aliquem hæreticum, & Apoſtatã

Hæreticus, & a-

A à fide, etiamſi baptizatus non ſit, vt ſi catechumenus ante baptiſmum verè credat prius, & deinde vel à tota fide recedat, vel aliquem eius articulum neget: & nihilominùs ille non incurret hanc cenſuram, quia non eſt capax eius, nec eſt membrum Eccleſiæ, in quod ipſa poſſit iuriſdictionem ſuam directè exercere. Ob quam rationem diximus in ſuperioribus, hominem non baptizatum non eſſe capacem cẽſurę. Quapropter aut tota illa clauſula huius bullæ intelligenda eſt iuxta ſubiectam materiam, ſeu reſpectu eorum qui directè ſubduntur iuriſdictioni Pontificiæ: nam lex & cenſura ſolùm ad ſubditos dirigitur: aut certè, cùm eſt ſermo de apoſtatis à fide, intelligi debet de fide non tantùm internè concepta, ſed etiam exteriùs ſolenniter in B baptiſmo profeſſa.

Apoſtata à fide eſſe põt non baptizatus.

Ille verò nõ incurrit hanc cenſurã.

5 Additur in eadem clauſula, *Ac eorum credentes*: quæ particula antiqua etiam eſt, vt ſuprà vidimus diſputatione quarta, ſectione prima. Vbi aduertimus dupliciter accipi in iure illam vocẽ *credentes*, vno modo pro iis qui credunt errores alicuius dogmatizantis hæreſim: alio modo pro iis, qui credunt perſonæ hæretici, bonam exiſtimationem de illa habendo & familiaritatem ei exhibendo, licèt eorum opinionibus non aſſentiantur. Difficultas ergo eſſe poteſt, quo modo hoc verbum in hac clauſula ſumatur: nam, vt hoc verbum aliquid ſuperioribus addat, neceſſarium videtur in poſteriori ſignificatione accipi, nam credentes priori modo hæretici ſunt, vt dicitur in capite *Excommunicamus* ſecundo, §. *Si* C *qui autem*, de hæreticis: ergo iam erant comprehenſi ſub illis verbis generalibus, *omnes & ſingulos hæreticos*. Et ita expoſuit ſimile verbum Panormitanus in capitulo *Excommunicamus* primo, §. *Credentes*, de hæretic. nu. 12. nam ibi eadẽ excommunicatio fertur.

Quid particulã, & eorũ credentes, intelligendũ.

Cap. Excõmunicamus, 2. §. ſi qui autẽ, de hæreticis.

6 Nihilominùs cenſeo potiùs accipiendum eſſe verbum illud priori modo. Quod ſentit Nauarrus in Manual. cap. 27. num. 55. vbi concedit hos credentes eſſe hæreticos: & ideò verbum illud eſſe omiſſum in Bulla Cœnę Pij Quinti, poſteà verò fuiſſe additum ad maiorem declarationem. Duobus autem modis poſſunt aliqui credere hæretico. Primò diſtinctè aſſentiendo erroribus ab eo propoſitis, & publicatis, & hi potiùs hæretici, quàm credentes dicuntur. Secundò tantum confuſè credendo verã eſſe doctrinã eius, quæcunque illa ſit, & hi propriè dicuntur credẽtes, de quibus in hac bulla, & in iuribus quę cum D illa concordant ſermo eſt: nam, licèt hi etiam ſint hæretici, credendo illo modo alicui contra Eccleſiam docenti, tamen quia diſtinctè nihil credunt contra fidem, proprio nomine appellati ſunt, & ad maiorem claritatem ſub illo ſunt expreſſi. Et confirmari hoc poteſt, nam verba ſequentia, *fautores hæreticorum, &c.* formaliter intelliguntur de iis qui fauent hæreticis vt hęretici ſunt: quod ſtatim ex Caietano, & aliis annotabimus: ergo eodem modo intelliguntur credentes hæreticorum, vt hæretici ſunt. Atque ita expoſuit etiam Paludanus in quarto, diſtin. 13. quæſt. 3. art. 1. concl. 7.

Reſolutio.

Palud.

7 Dices, Ergo credentes hæreticorũ in priori ſignificatione nõ manẽt excõmunicati ex vi huius clauſulæ, aut illius §. *Credentes*, quod videtur inconueniens, quia illi credentes æquiparãtur fautoribus & receptatoribus in dicto §. *Credentes*, ergò etiã ſub excõmunicatione debent ęquè cõprehen-

Obiectioni occurritur.

prehendi, quia iuxta doctrinam communem Iuriſperitorum, delicta, quæ æquiparantur in culpa, æquiparantur etiam in pœna. De qua regula videri poteſt Gloſſ. in capitulo. *Si poſtquam*, verb. *Prouiſione*, de Election. in ſexto, & Gloſſ. vltim. in Leg. *Si quis ſeruo*, Cod. de Furtis, & Bartol. in leg. *Si conſtante*, numero trigeſimo, ff. de Soluto matrimonio. Reſpondetur concedendo ex vi illius verbi hos non ligari hac excommunicatione. Comprehendentur autem ſub fautoribus, vel receptatoribus, ſi verè ſecundum moralem exiſtimationem tales ſint. Propter ſolam verò æquiparationem non puto comprehendi, tum quia nec talis æquiparatio rectè colligitur ex dict. §. *Credentes*, cùm nos negemus ibi eſſe ſermonem de credentibus in illa ſignificatione: nec etiam in re videtur eſſe ſimile delictum, ſi omnino fauor omnis exterior, & receptatio tollatur, tum etiam; quia illa regula extendendi pœnam propter ſolam æquiparationem delicti, non exiſtimamus eſſe veram, niſi quando iuxta communem vſum eius, pro eodem habeantur: de qua re alibi latiùs.

8 Qui receptatores, &c. dicãtur.

Additur in eadem clauſula *receptatores, fautores, & generaliter quoſlibet eorum defenſores*. Similia verba habentur in dicto capitulo *Excommunicamus* primò, §. *Credentes*, de Hæretic. & in capite *Nouerit*, de Sententia excommunicationis. Intelliguntur autem prædictæ voces de ijs, qui fauorem tribuunt hæreticis, vel quia talem doctrinam profitentur, vel in ordine ad ſuam hæreſim, vel docendam, vel defendendam, vel aliquid huiuſmodi. Ita Caietanus verb. *Excommunicatio*, capitulo primo, & Nauarr. dicto numero 55. qui varijs coniecturis id confirmat. Illa verò videtur eſſe præcipua, quòd pœna strictè intelligenda eſt iuxta ſubiectam materiam: hæc autem excommunicatio fertur in pœnam, & in odium hęreſis: & ideò ſicut primariò fertur in hæreticum ratione hæreſis, ita deriuatur ſeu extenditur ad alios ſecundùm habitudinem ad eandem hæreſim, atque adeò quatenus illi fauent quouis modo in ipſa hæreſi. Et confirmatur, nam illi homini, qui hæreticus eſt, auxilium præbere ad vitam ſuſtentandam, vel quid ſimile, non eſt per ſe malum, neque eſt vllo canone prohibitum: Imò interdum poſſet eſſe neceſſarium, ſi ille extremè, vel grauiter indigeret ad vitam. Quod enim Auguſtinus dixit de peccatore & homine, etiam in hæretico verum habet, *nulli hominum claudendam eſſe miſericordiam, nulli peccatori impunitatem relaxandam*. Et refertur in cap. *Duo iſta*, 23. quæ. 4.

Caietan. Nauar. August.

Obiectio.

Dices, quanquam interueniente naturæ neceſſitate locum habeat illa diſtinctio; quidquid tamen extra illam neceſſitatem in fauorem hæretici fit, pertinebit ad fauorem hęretici quatenus hęreticus eſt, & conſequenter illa erit ſufficiens cauſa ad incurrendam hanc cenſuram.

Solutio.

Reſpondetur, in foro exteriori ſępe fieri talem præſumptionē, niſi ex neceſſitate occurrenti, vel alijs circunſtantijs aliud colligatur: ſimpliciter tamen, & in foro animæ negandam eſſe conſequentiam: quia ſecluſa etiam naturæ neceſſitate, & abſque reſpectu ad hæreſim poteſt fieri aliquod officium liberalitatis, vel amicitiæ ad talem perſonam, & propter illud non incurretur hæc cenſura. & ideo in iure aliæ coniecturæ addi ſolent ad præſumendum hoc delictum, vt videre licet in capit. *Accuſatus*, §. *Illo*, de Hæretic. in ſexto, & in Director. verb. *Defenſores* & verb. *Fautores*.

9 Nõ incurret hanc cẽſuram auxiliũ præbens hæretico vt excõmunicato. Sed vt hæretico.

Vnde etiam oportet diſtinguere in hæretico duplicem rationem præter rationem naturę, ſcilicet, & quòd hæreticus eſt, & quòd excommunicatus eſt. Per hanc ergo clauſulam non prohibetur ſpecialiter communicatio cum hæretico, vt excommunicatus eſt, neque extenditur cenſura ad omnes communicantes cum illo vt ſic, ſed ſolùm ad communicantes cum illo vt hæretico, præbendo fauorem, defenſionem, &c. In illo verò caſu, in quo ſine cauſa rationabili præſtaretur beneficium perſonæ hæretici ſine reſpectu ad hæreſim, peccari quidem poſſet propter communicationem cum excommunicato, non tamen propter communicationem cum hæretico hic ſpecialiter prohibita, & punita. Ad peccandum autem illo modo neceſſe nunc eſt vt hæreticus ſit nominatim declaratus, & denunciatus ſaltem de crimine, vt ſuprà dictum eſt: ad peccandum autem poſteriori modo, & incurrendam hanc cenſuram, quam modo explicamus, non eſt neceſſe vt hæreticus ſit declaratus aut denunciatus, ſed ſatis eſt vt ſit cognitus illi, qui ei fauorem aut auxilium præbet: quia illa non eſt prohibita vt participatio in crimine cum iam excommunicato, ſed tantùm cũ hæretico: & ideo in hoc non habet locum limitatio Extrauag. *Ad euitanda*.

10 Alia verba eiuſdẽ clauſulæ explicantur.

Deinde additur. *Ac eorundem libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter legentes, aut retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes, ex quauis cauſa publicè, vel occultè quouis ingenio, vel colore*. In quibus verbis obſeruare licet, ex vi illorum non prohiberi omnes libros ab hæreticis conſcriptos, ſed eos tantùm qui de tali ſubiecto tractant, vel talem doctrinam continent. Et quidem, ſi tales ſint libri, vt eorum errores contineant, nulla eſt difficultas, quia etiamſi vnus tantùm error in toto libro cõtineatur, totus eſt prohibitus; nec illo etiam deleto errore licebit librum retinere, quia abſolutè prohibitus eſt ex vi huius clauſulæ.

Qui libri dicantur de religione tractantes.

Qui autem ſint dicendi libri de religione tractantes; obſcurius eſt. Opinor tamen omnes libros pertinentes ad fidei expoſitionem, & conſequenter etiam illos, quibus diuina ſcriptura, vel aliqua pars eius exponitur: atque illos etiam, qui Theologiam ſcolaſticam, vel totam, vel aliquam eius partem tractant, ſub illa particula contineri: excludi verò libros, qui ſolùm Philoſophicam doctrinam, vel inferiores artes, aut etiam ſolam hiſtoriam continent, quandiu in eis nullus error admiſcetur. Vnde qui hos libros habuerit, vel legerit, ex vi huius clauſulæ hanc cenſuram non incurret. Dico autem ſemper *ex vi huius clauſulæ*, quia quoad hanc partem conſulendi ſunt indices. & Romanus, & Epiſcopalis, vel S. Inquiſitionis; & obſeruanda ſunt omnia quæ huic clauſulę in eis adduntur ſub alijs cenſuris.

11 Libri Catholici cõtinentes impugnationẽ eorũ hæreticorum, aut eos hiſtoricè narrãtes, nõ cõprehẽduntur.

Atque ſimili modo ex vi horũ verborum non prohibẽtur ſub hac cẽſura libri editi à Catholicis, etiãſi in eis ſint inſerti errores hæreticorũ, vel ad eorũ impugnationẽ, vel ſolũ per modũ hiſtoricæ narrationis, vel etiã per incuriã & negligentiã, abſq; hęreſi auctoris. Imò addit Nauar. libros Catholicorũ, etiãſi habeant ſcholia, vel notationes hęreticorũ, ex vi huius clauſulę non eſſe prohibitos: quia illi non ſunt ſimpliciter libri hæreticorũ. Quod tamen ego limitarem, niſi tales ſeu

tam

tam copioſi eſſent commentari, ut iam cenſeretur liber potius ex eis, quam ex textu conſtare: nam tunc ſi concurreret altera ex dictis conditionibus, ſcilicet quòd liber vel errores contineret, vel de religione tractaret, prohibitus talis liber eſſet ex vi huius clauſulę, ſufficeretque ad hanc cenſuram incurrendam. De aliis verò catholicorum libris qui habent breues annotationes hæreticorum, licèt hic non fiat mentio, ſeruanda ſunt, quæ in indice librorum ſtatuuntur vt dixi. Aduertit deniq; Rebuff. illa verb. *publicè uel occultè* referri ad omnes prętéritos quod mihi placet.

Rebuf.

12 Alia eiuſdem clauſulæ verba exponuntur.

Vltimò additur in eadem clauſula, *Nec non, & ſchiſmaticos, & eos qui ſe à noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.* Per quæ verba fit extenſio huius cenſuræ ad crimen diſtinctū ab hæreſi: nam iuxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. q. 39. art. 1. ſchiſma, ſi generatim ſumatur, comprehendit hęreſim & aliquid aliud: nam omnis hęreticus eſt, non verò è contrario. Sin autē ſchiſma ſumatur ſpeciatim, vt condiſtingui ſolet ab hæreſi, quomodo in prædicta clauſula ſumi videtur, ſignificat peccatum recedendi pertinaciter ab obedientia Eccleſię, abſque errore in doctrina fidei: & ideo dicitur à D. Thoma opponi charitati, non fidei, de quo aliás. Solum ad intelligentiam dictorum verborum hic aduerto ſchiſma qua ſi per antonomaſiam dici, quando præter uerum, & indubitatum Papam alius erigitur, eique obeditur. Quod quidem, ſi fiat ex praua opinione circa vnitatē capitis, ſeu vicarij Chriſti, erit nō ſolùm ſchiſma, ſed hæreſis: ſi autem fiat vel ſolum ex malitia, & praua voluntate, ſic erit proprium ſchiſma, de quo videtur eſſe ſermo in prima parte illorum verborū. Quia verò non tantum illo modo ſchiſma committitur, ſed etiam quoties ab obedientia Sūmi Pōtificis pertinaciter reciditur, ideo etiam hoc in ſequentibus verbis explicatur, & ad hoc totum prædicta cenſura extenditur, quæ ſine reſeruatione lata videtur in ca. *licèt* de electione, & in c. *Nulli fas.* 19. de quibus textibus infrà dicemus.

D. Thom.

Schiſma quid.

Sed obiiciet aliquis, nam ex dictis ſequi videtur quoties aliquis, ita peccat, ut incurrat quācunque excommunicationem, præſertim à Sūmo Pontifice latam, eſſe ſchiſmaticum, & incurrere in hanc clauſulam Bullæ Cœnæ. Patet ſequela, quia ille pertinaciter ſe ſubtrahit ab obedientia Pontificis: hoc enim neceſſarium eſt ad excommunicationem incurredam. Reſpōdetur negando ſequelam, quia aliud eſt cum cōtumacia non obedire Eccleſiæ, vel Pontifici in una, vel alia re: aliud verò ſimpliciter ſe ſubtrahere ab obedientiæ eius pertinaciter: hoc enim ſignificat ſimpliciter non recognoſcere illum ut ſuperiorem, atque ita ſe gerere, ac ſi nō eſſet illi ſubordinatus, neq; unitus vt capiti. Vnde ad hāc cenſuram ſatis eſt voluntate, & actione ita ſe gerere, etiāſi in mente, & fide aliud contineat quia hoc peccatū ſchiſmatis ſatis perfectè in ſua ſpecie illo modo conſūmatur. Quapropter (ꝙ obſeruadū eſt) catholici, qui ſub hæretico principe viuunt, verbi gratia, in Anglia, eique ut ſupremo capiti exterius obediunt, quamuis in cōſcientia pœnas hæreticorū non cōtrahant, hāc verò clauſulā quoad hanc vltimā partem, & cēſuram non effugiunt: quia licèt verè hæretici non ſint, propriè tamen ac verè ſunt ſchiſmatici, ut ex dictis conſtar.

13 Obiectio.

Non quicunq. excommunicationem à Pontifice latā cōtrahit eſt ſchiſmaticus.

Hæreticorum principiū ſubditi catholici quo acto hanc cenſuram incurrant.

14 Fautores, receptatores, &c. ſchiſmaticorū defenſores non comprehendūtur hac clauſula.

Duo denique ſunt circa hæc vltima verba obſeruanda. Vnum eſt hanc cenſuram quoad hanc vltimam partem non extendi ad fautores, receptatores, aut defenſores ſchiſmaticorum: quia illa extēſio prius facta eſt de hæreticis, hic autem tacetur quoad ſchiſmaticos: & per hoc tacitè excluditur. præſertim, quia, ut rectè notauit Caietanus verb. Excommunicatio, in principio, quoties cenſura fertur contra aliquos hoc vel illud facientes, ſi in ipſa lege expreſſe non extenditur ad conſulentes, adiuuantes, & ſimiles, illos non comprehendit: quia verba pœnalia ſtrictè intelligenda ſunt: hi autem omnes in rigore nō ſunt facientes id, propter quod talis cenſura fertur, & propter multa alia quæ congerit Nauarrus dicto c. 27. n. 51. Aliud obſeruādum eſt, hanc cenſuram ad nullū aliud delictū extendi, quod nō ſit hæreſis, propter ſchiſma. Sicut enim Iuriſtæ aiunt exceptionem firmare regulā in cōtrarium, ita nos dicere poſſumus extenſionem, quæ ad hunc caſum definitum fit limitari ne ad alios fiat. Præterquā quod generale principium eſt, excommunicationem non extendi ab vno caſu ad alium, niſi in lege exprimatur, ut latè Nauarrus proſequitur dicto n. 51. Vnde nec propter pactū cum dæmone, nec propter quemlibet abuſum Sacramēti, nec propter alia peccata ad tribunal Inquiſitionis ſpectantia propter ſuſpicionem hæreſis, uel ſuperſtitionē religionis, hæc cenſura incurritur: quia neque hæreſis, neque ſchiſma ſunt. Et ideo bene notat Nauarrus n. 55. magos olim fuiſſe cōprehenſos in hac cenſura, & clauſula in Bulla Pij V. quia in ea exprimebantur: nunc autem non comprehendi, quia non exprimuntur.

Caietan.

Nauarr.

Secunda Clauſula eiuſdem Bullæ contra appellantes à Papa ad Concilium generale.

15

SEcunda cenſura fertur in dicta Bulla contra eos, qui ab ordinationibus ſeu mandatis Romani Pontificis pro tempore exiſtentis ad futurum generale Conciliū appellant. In qua clauſula actio, propter quam fertur cenſura, ſatis clara eſt; nec videtur diſtinguendum de appellatione à mandato iuſto, vel iniuſto: quia conſtitutio hæc indiſtinctè, & abſolutè loquitur, & non fundatur in eo, quod res, à qua appellatur iuſta, vel iniuſta ſit, ſeu talis vt ab ea iuſtè appellari poſſit, ſi eſſet ſuperior, ad quem poſſet appellari, ſed in eo, quòd ſic appellans iniuriam facit Apoſtolicæ Sedi. nā videtur profiteri generale Conciliū eſſe ſuperius illa; quod tam fit à ſententia iniuſta appellādo, quam à iuſta. Fuitque ſimilis excōmmunicatio lata, & reſeruata à Pio II. & Iulio II. vt Sylueſter, & Nauarrus referūt. Quoad perſonas verò generaliſſima eſt illa cenſura, quia fertur in omnes cuiuſcumque ſtatus, gradus, ſeu conditionis fuerint. Quia uerò excommunicatio non fertur in communitatem, ſed in ſingulares perſonas, ideo in eam, ſi tale delictum committat, interdicti cenſura fertur; de qua infrà ſuo loco.

Sylueſt. Nauarr.

16 Dantes fauorem, & auxilium antecedens hanc appellationem etiā comprehēduntur.

Extenditur denique illa cenſura ad eos, *quorū auxilio, uel fauore appellatum fuerit.* Debet autē auxilium, vel fauor appellationem antecedere; nam

nam ſi tantum ſubſequatur, detùrque ad reſiſtendum Pontificij ſpręceptis ſub ſpecie talis appellationis: tunc non incurretur hæc cenſura ex vi huius clauſulæ: quia non eſt reuera datus fauor ad appellandum ſed ad actiones poſteà ſubſecutas, quæ ſunt lõge diuerſæ. Nec ſatis erit, quod is, qui appellat, id faciat ſpe, & fiducia auxilii alterius, ſi illa non ex vi promiſſionis, aut verborum alterius concepta ſit, ſed ſolùm ex titulo amicitiæ, vel alterius coniunctionis. Præterea, quando talis fauor præcedit appellationem, nõ ſtatim incurritur hæc excommunicatio, donec appellatio re ipſa ſubſecuta ſit iuxta generalem & optimam doctrinã Caietani verb. *Excommunicatio*, in principio, quòd quando excõmunicatiò nõ per ſe fertur in propriam actionem vt ſic, ſed ſolum vt cooperatricem, vel adiutricem alterius, tunc ad incurrẽdã excommunicationem non ſatis eſt actio dantis fauorẽ, vel auxilium, niſi actio uel effectus principaliter prohibitus ſubſequatur: quia in hanc actionẽ directè & per ſe lata eſt excõmunicatio in alias verò quaſi per extenſionem: ita verò eſt in præſenti. Quod optimè ſignificatum eſt in illis verbis Bullæ, *quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit*: donec ergo ſit appellatum, non incurritur excommunicatio.

Caiet.

17 An dans conſilium incurrat hãc excõ.

Quæri verò, poteſt, an dans conſilium, incurrat hanc excommunicationem: nam conſilium ipſum videtur eſſe quidem fauor, vel auxilium morale: qui enim rectum conſilium præbet, nõ parum iuuat ad bene operandum. In cõtrariũ verò eſt, quia in rigore ſunt influxus diſtincti, & ad diſtinctos fines ordinati: conſilium enim eſt ad inſtructionem mentis: auxilium autem, & fauor ad executionem. Vnde in aliis iuribus quando extenſio fit ad conſulentes, expreſſa fit eorum mentio, ut in ſequentibus videbimus. Et ideò probabilius cenſeo per hanc clauſulam non comprehendi purè conſulentes. Voluit enim Pontifex per hanc cenſuram cohibere, potentes, qui efficaciùs reſiſtunt: de doctrina autem vel conſilio nihil in eo loco ſtatuit.

Dubitatio enodatur.

Tertia cenſura eiuſdem Bullæ contra piratas, Curſarios, &c.

18 Differẽtia inter Bullã Gregorii XIII. & Clem. VIII quo ad hanc clauſulã.

Tertia cenſura fertur in dicta Bulla contra omnes piratas, curſarios, & ſimiles latrunculos maritimos. Eſt autem obſeruanda notabilis differentia in hac Bulla Clementis VIII. collata cũ Bulla Gregorii XIII. nã Gregori⁹ ſic ait, *Excõmunicamus omnes piratas, et latrunculos maritimos, et illos præcipuè qui mare noſtrũ, &c.* Quæ verba primũ cõprehendunt omnes deprędantes in mari, vbicunque deprædentur; & deinde ſpeciali ratione, vel ponderatione eos, qui in illis locis maris Tyreni, & Adriatici, quæ ad tẽporale dominũ Pontificis pertinent, ita delinquunt. At verò in Bulla Clementis verba ſic habent. *Excommunicamus, &c. Latrunculos maritimos diſcurrentes mare noſtrũ præcipuè à mõte Argentario vſque ad Terracinam.* Vnde videtur nõ omnes piratas, ſed ſolũ diſcurrẽtes in ſuo mari Clemens excõmunicare. Exiſtimo tamẽ illa verba *diſcurrentes, &c.* Non eſſe coniungenda pręcedẽtibus vt determinationem ſeu limitationẽ eorum ſed ſingula eſſe membra diſtincta, ſicut in ipſa Bulla virgulis interiectis diſtinguũtur. Ita, ut abſolutus ſenſus ſit, *Excõmunicamus omnes piratas, et latrunculos maritimos*, & poſteà additur, *diſcurrentes mare noſtrũ præcipuè*: ſi enim ita coniungamus, clarior erit ſenſus, & nulla erit diuerſitas inter prædictos Pontifices.

Peculiaris verborum ponderatio.

A

19 Alia differentia, inter eaſdẽ Bullas.

Et etiam alia notanda differentia inter verba illorum Pontificum: nam Clemens ſolũ ait. *Diſcurrentes mare noſtrum, &c.* Neque explicat aut requirit, ut ibi aliquam actionem exerceat. Gregorius autem ſic ait. *Et illos præcipuè qui mare noſtrum à monte Argentario vſque ad Terracinam diſcurrentes, eos, qui in illo nauigant, deprædantur, mutilant, interficiunt, rebuſue, et bonis ſpoliant*. Iuxta quem verborum tenorem conſtat, ſi aliquis pirata diſcurreret illud mare animo illa omnia perpetrandi, nihil tamen eorũ exequi poſſet, non incurſurum illam cenſuram donec aliquod ex illis opere compleret. Imò, ſi non in nauigantes, ſed in opibus aut hominibus in littore inuentis eas actiones exerceret, non incurreret, talem cenſuram; quia verba definitè loquuntur deprædantibus nauigantes.

B

Incurrantne excõ. Piratæ diſcurrentes ſolum mare Pontif.

Nunc verò iuxta Bullam Clemẽtis dubitari poteſt, an diſcurrentes illud mare, tãquam latrunculi aut piratæ, hoc ipſo excommunicationem incurrãt, quamuis nullam prædam faciant. Et ſanè uidetur dicendum illam incurrere, tũ quia non ſine cauſa alia verba à Gregorio poſita omiſſa ſunt: hæc autem non videtur fuiſſe alia, niſi ut illa cenſura generalius ferretur: tum etiam quia ex ui illorum verborum nihil aliud requiritur ad talem cenſuram incurrendam præpter talẽ diſcurſum in eo mari: qui per ſe ſatis eſt ad grauem iniuriam Summi Pontificis, quatenus eſt dominus & cuſtos illius maris, & conſequẽter continet delictum ſufficiens ad talem excõmunicationem incurrendam; tũ denique quia

C

hoc modo optimè intelligitur tenor illius clauſulæ, & quid ſpeciale in illo Pontificio mari prohibeatur, aut puniatur. Piratæ enim, & latrunculi maritimi, etiamſi per mare diſcurrere incipiãnt, non incurrunt excommunicationem donec actionẽ aliquam furandi compleãt ab illa enim fures nominantur, & propter illã præcipuè puniuntur. Quoad mare vero Pontificium ſpecialiter prohibentur ſub eadem cenſura, ne ibi diſcurrant. Et hic ſenſus videtur mihi ſatis probabilis, quamuis, quia nouus eſt, ſicut etiam eſt noua forma verborum Clementis ſolùm illum propono, ut de illo doctores iudicium ferant.

20 An excõmunicentur piratæ deprædãtes quoſcunque vel tantũ Chriſtianos.

Dubitari uerò poteſt, an excommunicentur ij piratæ deprædantes quoſcunque, vel tantũ

D

Chriſtianos, & Catholicos: nam in nulla Bulla hoc explicatur, nec auctores aliquid dicunt. Et certum eſt non comprehendere eos, qui, licèt aliàs piratæ ſint, huiuſmodi actiones interdum exercent circa aliquos abſque iniuſtitia, ſcilicet in Turcas, vel alios ſimiles, qui contra Eccleſiã vel Chriſtianos principes bellum gerunt, quia in illis actibus nõ ſe gerunt ut piratæ. Difficultas verò eſſe poteſt, ſi iniuſtè deprædentur alios etiãſi illi infideles ſint, an id ſufficiat ad incurrendam hanc cenſuram. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ſimpliciter fertur hæc cẽſura cõtra piratas, & latrones maris; tunc autem verè exercent hoc munus: ergo incurrent illam cenſurã. Quod maximè locum habere poteſt, quando huiuſmodi infideles nauigãt cũ facultate (*ſaluum conductum* appellant) Summi Pontificis, aut aliorum, Principũ Chriſtianorum, ad quos ius

Rationes dubitãdi.

illam

Digitized by Google

illam concedendi pertineat: nam tunc non ſolùm infidelibus, ſed ipſis etiã Principibus Chriſtianis fit grauis iniuria in huiuſmodi deprædatione: meritò ergo comprehenditur tale delictũ in hac clauſula, quæ vniuerſalis, & abſoluta eſt. Alio etiam modo poteſt contingere hæc iniuſtitia, ſi fiat in homines gentiles, nec ſubditos, nec inimicos Eccleſiæ, quos prædicto modo offendere in naui, piratarum latrocinium eſt, cur ergo ſub hac cenſura non comprehendetur?

21 *Verior ſentẽtia negans.*

In contrarium verò eſt, quia quamuis in hac clauſula ſit abſolutè ſermo de piratis: nihilominùs tamen non comprehenduntur niſi piratæ Chriſtiani, ſeu baptizati: quia alij non ſunt capaces cenſuræ, neque his præceptis Eccleſiaſticis ſubduntur: ergo eadem ratione non intelligetur ferri hæc cenſura, niſi contra piratas expoliantes Chriſtianos. Patet conſequentia, quia æquitas poſtulat, vt vtrinque ſeruetur æqualitas; ſicut ergo piratæ infideles, etiamſi ſpolient Chriſtianos, non comprehenduntur, nec ſpecialiter puniuntur ab Eccleſia gladio ſpirituali, ſed agendum contra illos eſt, ſi fieri poteſt, gladio materiali, & bello: Ita nec Chriſtiani piratæ, ſi tantùm in infideles hoc munus exerceant, licèt iniquè agant, non comprehendentur ſub hac clauſula, & cenſura. Immò nec propterea videntur puniri ab Eccleſia regulariter loquendo, quia iniuſtitia illa quodammodo eſt extra terminos Eccleſiæ, ſicut eſt iniuſtitia, quam ipſi infideles in Chriſtianos exercent, niſi fortaſſe quatenus illa deprædatio redundat in iniuriam Chriſtianorum Principum, vel in Eccleſiæ odium, aut aliud ſimile nocumentum: quæ malitia eſt formaliter diſtincta ab iniuſtitia, ſeu latrocinio piratæ vt ſic. Et puniri quidem poteſt ab Eccleſia, non tamen videtur punita ex vi huius clauſulæ, neque alicuius cenſuræ, quæ ipſo iure lata inueniatur. Et hæc poſterior pars videtur mihi probabilior: quæ ex ſequenti clauſula, & cenſura magis explicabitur.

22 *An comprehẽdãtur cõſiliũ dãtes ſub fautoribus.*

Additur in eadem clauſula extenſio eiuſdem cenſuræ ad *fautores, & receptatores, & defenſores*. De quibus, qui ſunt, arbitrio iudicis relinqui ſolent, iuxta L. 1. ff. de Iure deliberan. tamen in conſcientia, ipſa eſt optimus iudex, ſi huiuſmodi malefactores, quatenus tales ſunt, aut verbis, aut factis defendit, aut fauorem præbuit, &c. Dubitari verò poteſt ſicut in præcedente puncto an dantes conſilium comprehendantur. Et quidem auctores communiter extendunt hãc cenſuram ad dantes conſilium, vt videre eſt in Angelo (*Angel.*) verb. *Excommunicatio* 5. caſu 18. & Caietan. verbo *Excommunicatio* cap. 18. Illi tamen loquuntur iuxta antiquiores bullas, quæ expreſſè addebant verbum *conſilium*, vt Caietanus refert, & Nauarrus notat (*Caiet. Nauar.*). In bulla tamen Gregorij, & Clementis verbum illud omiſſum eſt. Nihilominùs Nauarrus num. 59. ait etiam nunc illos comprehendi. Quia negari non poteſt (inquit) eum qui conſulit auxiliari, vel fauere, argumento L. *Quod fauore*, C. de legibus. Sed verba illius legis ſunt. *Quod fauore quorundam conſtitutum eſt, quibuſdam caſibus ad læſionem eorum nolumus inuentum videri*: quæ verba quid ad rem præſentem faciant, non video. Caiet. citat etiam Bartolum in l. *Si vnius*. §. 1. ff. de Iniurijs. Sed nihilominùs negatiua pars mihi magis probatur, propter ea, quę dixi in ſuperiori clauſula.

Pars negãs præfertur.

23 Supereſt verò quotidianum ac neceſſarium

A dubium, an qui ex inſtituto ſuæ nauigationis latrocinium ſeu officium piratæ non exercet, ſed ob ſua negotia, vel iuſtum bellum nauigat, interim tamen caſu aliquo ſpoliat Chriſtianos nauigantes, incurrat hanc cenſuram. Item an ij, qui titulo belli quamuis iniuſti eos in mari ſpoliant, contra quos ſe bellum gerere profitentur, hanc excommunicationem incurrant. Circa hoc Angel. in Sum. *Excommunicatio* 5. caſu 18. ſentit in omnibus his caſibus incurri hanc cenſuram: neque aliud putat ad eam incurrendam requiri, niſi in mari deprædari abſque titulo iuſti belli: nam hoc ſufficit ad conſtituendum piratam. Idem ſentit Caietan. dict. cap. 18. dicens *canonis iſtius materiam eſſe latrocinium maritimum*: ſentit ergo, quoties hoc latrocinium fit, ſatis eſſe ad illam cenſuram incurrendam.

Dubium quotidianũ ac neceſſariũ. *Angeli ſententia.* *Aliorũ ſententia Caietan.*

24 *Roſell. Ioã. And. Ioan. de Lignan. Panorm.*

Contrarium tenet Syluest. *Excommunicatio* 7. B in 20. centur. num. 55. & 56. citãs Summam Roſellam, Ioan. Andream, Ioannem de Lign. & Panorm. qui dicunt ad incurrendam hanc cenſurã non ſatis eſſe in mari committere latrocinium, niſi qui committit, ſit pirata, nam ex vi huius clauſulæ piratæ tantùm excommunicantur. Vt autem aliquis ſit, & dicatur pirata, tres conditiones requirit Syluester. Prima eſt indifferentia ſpoliandorum, ſcilicet, quia non vnam nationẽ tantùm, ſed quamcunque ſpoliare intendit. Secunda vt hoc faciat principali intentione: vt ſi Genuenſis (inquit) principaliter intendat vacare ſuis negotijs, etiamſi cõcomitanter intendat ſpoliare oẽs Venetos. Tertia, vt id faciat nõ bannito bello, quia ſi habet bellum etiã iniuſtum, nõ eſt pirata. Veruntamen hæc voluntariè, & ſine probatione, atq; adeò ſine probabilitate mihi dicta videntur, præſertim quoad duas primas conditiones. C Nam ſequitur ex prima cõditione, cum non eſſe piratam, nec incurrere hanc cenſurã, qui per mare diſcurrit intentione ſpoliandi tantũ Hiſpanos, aut Luſitanos ex India venientes, idq; iniuſtè exequitur, & nullum aliud latrocinium. Cõſequens eſt omnino falſum, quia ille vere eſt maritimus latro, & pirata: & ideò in illũ verba huius clauſulæ propriiſſimè conueniũt, vt rectè cõtra Syluestrum cõſiderauit Nauar. ſuprà nu. 59. Præterea, quid eſt abſurdius quam dicere eũ qui nauigat intẽtione deprędandi, eamq; exequitur, propterea quod ſimul, & principaliùs intendat mercaturam, nõ incurrere hanc excommunicationem? nam etiam qui furat propter mœchiam, principaliùs eſt mœchus, quam fur: ſed non propterea cenſuram cõtra fures latam effugeret, quia parum refert qua intentione quis committat, ſi actum illum perfectum, & cõſummatum committit, cui iure ipſo annexa eſt excõmunicatio. D Ita ergo eſt in præſenti, nã ſicut ille verè eſt fur, ita etiam hic eſt verè pirata, etiamſi ſecundaria intentione piraticam exerceat: vt enim ſit perfectum, & conſummatum peccatum, ſatis eſt voluntas committẽdi talem actum cum illius executione: quacunque intentione fiat.

Syluest. cõditiones vt aliquis ſit & dicatur pirata. *Syluest. cõditiones impugnantur. Nauarr.*

25 *Deprædãtes in mari titulo belli etſi iniuſti, nõ incurrunt hanc excom.*

Atque hinc inferri videtur, etiamſi quis titulo ſeu appellatione belli, quod planè iniuſtũ eſt, latrocinia hæc maritima exerceat, nõ effugere hãc cẽſuram: quia re ipſa illud eſt verum latrociniũ in mari commiſſum, quacunq; intẽtione fiat, & ideò alio titulo, ſeu noĩe veſtiatur. Sed nihilominùs quoad hanc partem probabilior eſt cõtraria ſententia: nã aliud eſt loqui de iniuſtitia generatim ſumpta, quę latè loquendo, ſolet in vniuerſũ

Digitized by Google

latrocinium, vel furtum appellari: Aliud verò eſt loqui de proprio furto ſeu rapina, à quo nomen piratæ ſeu latronis maritimi ſumptum eſt. Quãuis ergo quæ rapiuntur in bello iniuſto ſumantur iniuſtè; & hoc modo illud dici poſſit latrocinium, tamen quia non fit ſolo titulo accipiendi rem alienam, ſed titulo vindictæ, ſeu pœnæ, aut etiam defenſionis, habet peculiarem modum iniuſtitiæ diſtinctum à latrocinio. Et ita qui ſolum hoſtes ſuos, contra quos habent publicè indictum bellum, in mari deprædantur, alijs verò nocumentum non inferunt, communi appellatione non cenſentur piratæ, nec latrones, ſed iniuſti bellatores. Et ideò non comprehenduntur ſub hac lege.

25 Qui incidenter ſemel, aut iterũ in mari deprædat, non incurrit.

Atque idem dicendum cenſeo in priori caſu propoſito de eis, qui aliquando incidenter deprædantur in mari. Quam eſſe omnem ſententiam dicit Nauarrus: & ita illam approbat, vt per ſe certam abſque probatione. Mihi tamen non videtur quidem carere difficultate, quia ad incurrendam cenſuram vnus actus ſufficit, etiãſi lata ſit contra homicidas, & alios ſimiles: quia in malis vnus actus ſufficit ad huiuſmodi denominationem, nam malum ex quocunque defectu, & ita abſolutè dicitur fur, vel latro, etiamſi ſemel tantùm furatus ſit: vnus autem actus maritimi latrocinij, etiamſi incidenter fiat, in toto rigore latino, & iuridico *piratica* dicitur, argum. L. Seruus. ff. de actionib. & oblig. ergo qui vel ſemel illam committit, verè dicetur pirata. Eò vel maximè, quia non ſine cauſa adduntur in hac clauſula omnes illæ voces, *Piratæ curſarij, & latrunculi maris*: nam ſaltem ſub hac tertia appellatione comprehendi poſſent hi, qui tantum aliquando, & incidenter deprædantur. Nihilominùs tamen, quia materia eſt pœnalis, & reſtringenda, & iuxta communem ſententiam hæc lex intellecta eſt de ijs, qui quaſi ex officio nauticum latrocinium exercent, ideò ab illa non videtur recedendum. In illo ergo caſu habebit locum cap. 3. de Raptoribus. ſed ibi non fertur excommunicatio ipſo iure, ſed ferri mandatur in eos qui *Romanos, aut alios Chriſtianos pro negotiatione, aut alijs honeſtis cauſis nauigio vectos, aut capere aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt*. Nam quia ille textus de ſpoliatibus abſolutè loquitur, ideò in ijs etiam, qui vel ſemel ſpoliant, locum habet. Eſt etiam alia notanda differentia inter textum illum, & clauſulam noſtram: quòd ille non reſtringitur ad mare, ſed ſimpliciter loquitur de nauigio vectis: vnde in fluminibus etiam procedere poteſt: noſtra autem cenſura, ſeu clauſula ſolùm habet locum in latronibus maris. Vnde, ſi qui eſſent, qui in ſolis fluminibus deprædarentur: illam cenſuram nõ incurrerent, vt Nauarrus aduertit: & ſentit Angel. dicens hanc cenſuram eſſe contra eos, qui deprædantur in mari.

Cap. tertium de raptor.

Quarta cenſura contra naufragantium Chriſtianorum bona ſpoliantes.

28 QVarta cenſura Bullæ Cœnæ fertur *contra omnes & ſingulos, qui Chriſtianorum quorumcunque nationis tẽpeſtate iactatis, ſeu quoquo modo naufragium paſſis, ſiue in ipſis nauibus, ſiue ex eiſdem eiecta in mari, vel in littore inuenta cuiuſcunque generis bona, in cuiuſcunque maris regionibus, & littoribus ſubripiunt*. Similis cenſura, (licèt non reſeruata) lata fuerat in Concilio Lateranenſi, ſub Alexandro III. & habetur in cap. *Excommunicationi*, de Raptoribus: quamuis verbis breuioribus, & obſcurioribus, ſcilicet: *Qui Chriſtianos naufragium patientes damnata cupiditate ſpoliant vel ſuis, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe nouerint ſubiacere*. Igitur vtroque ex his iuribus fertur excõmunicatio in eos, qui occupant bona naufragantium. Differunt tamen primò: nam ex vi Bullæ Cœnæ ſolùm requiritur actio ſubripiendi ad incurrendam cenſuram, vt patet ex tenore dictorum verborum, at verò ex vi cap. *Excommunicationi*, præter actionem ſpoliandi requiritur mora reſtituendi vt ſatis etiam patet ex citatis verbis, & notauit Nauarrus dicto cap. 27. num. 118. Vnde difficile eſt ad explicandum quando talis excommunicatio ex vi illius textus incurratur. Caietanus verb. *Excommunicatio*, cap. 23. ait acceptionem non puniri in dicto textu, quia non eſt intrinſecè mala, ſed interdum poteſt eſſe actus charitatis: detentionem autem, cùm iam fit inuito domino, eſſe intrinſecè malam, & ideò puniri per illam cenſuram. Vnde fit, vt tunc incurratur illa cenſura, quando detentio incipit eſſe iniurioſa, & contra rationabilem domini voluntatem. Et quia obligatio reſtituendi ſeu reddendi rem alienam, per ſe loquendo, eſt ad ſtatim, cum primùm opportunè & moraliter fieri poteſt, ideò, quamprimùm accipiens prætermittit hanc opportunitatem ſciens, & volens, tunc cenſetur iam eſſe in ſufficienti mora reddendi, vt ſtatim illam excõmunicationem incurrat. Nec requiritur alia admonitio, quia ipſa lex ſufficienter admonet, & cùm ferat excommunicationem hanc ipſo iure, vt verba citata declarant, non expectat aliam admonitionem ab homine faciendam.

26 Nauar. Quando incurratur excõicatio ca. Excõication. de Raptoribus. Caietani opinio.

Quæ doctrina quoad hanc poſteriorem partem mihi placet: nõ verò quoad priorem, in qua videtur ſupponere textum illum non loqui de acceptione iniuſta, ſed de acceptione abſolutè: atque ita intellexiſſe videtur Nauarrus. Et ideò ait, non ſolùm attenta Decretali, ſed etiam attenta Bulla, acceptionem non ſufficere ad cenſuram contrahendam, ſine mora, & voluntate reſtituendi. Addit verò limitationem, *niſi acceptio fuerit ſcienter patefacta, quia tunc illa ſufficit*. Quæ verba mihi ſunt obſcuriſſima, & applicata ad Decretalem non ſunt vera, quocunque ſenſu intelligantur, & ad Bullam non ſunt neceſſaria. Itaque intelligo Decretalem loqui de acceptione iniuſta, quę procedit ex voluntate ſibi rapiendi huiuſmodi bona aliena; quæ actio intrinſecè mala eſt; & nihilominus noluiſſe Concilium propter illam ſolam excommunicationem imponere, ſiue ſcienter, & patefaciendo ſuam malitiam, ſiue quocunque alio modo: quia Decretalis indiſtinctè loquitur. Ratio verò non eſt alia, niſi quia noluit Concilium tam ſeuerè agere cum his raptoribus, & fortaſſe etiam quia illa acceptio, quãuis malè facta, poterat eſſe vtilis naufragium patientibus, ſi eis tandem reſtituerentur bona, quæ alioqui forſitan perirent. Hunc autem eſſe ſenſum decretalis, patet, tum ex illis verbis, *damnata cupiditate ſpoliant*: quæ verba apertè ſignificant iniquam acceptionem. Item quia illa excommunicatio (ex mente Concilij) non contrahitur niſi ob omiſſionem reddendi talia bona ſuis dominis, vt declarant illa verba, *Niſi ablata reddiderint*: ergo acceptio quantumuis iniqua, & ſcienter ac patenter facta, non ſufficit ad

27 Caiet. ſẽtẽtia quo ad partẽ approbatur.

Verus dicti cap. ſenſus.

Cõc. Lat.

illam

illam cenſuram incurrendam, quia cenſura ipſo iure lata non incurritur, donec conſummetur actus ipſo iure requiſitus.

28 Refellitur euaſio.

Nec ſatisfaciet qui dixerit, ipſam acceptionẽ iniuſtam cùm voluntate retinendi, & nunquam reddendi eſſe iniuſtam retentionem, & quandam omiſſionem reddendi: falſum enim hoc eſt, nam redditio ſupponit rei acceptionem, & neceſſariò requirit aliquam moram inter vtramque. Nec refert, quòd à principio poteſt quis habere voluntatem non reddendi ſuo tempore, & conſequenter habere malitiam, quæ eſt in nõ reſtituendo: quia tota illa malitia quoad hoc eſt merè interior, & nondum exercuit actum, ſeu omiſſionem externam, cui annexa fuit excommunicatio. Vnde obiter infero, quòd licet is qui talia bona iniquè rapuit, aliquo tempore perſeueret in illa voluntate non reſtituendi, ſi tamen nondum habuit occaſionem reſtituendi, neque prætermiſit aliquam debitam diligentiam, nondum contraxit illam excommunicationem; donec in ipſamet redditione externa incipiat eſſe in mora, vel negligentia morali procurandi illam. In quo rectè dixit Caietanus. Addens, & meritò, nullam aliam monitionem requiri, ſecutus Panormitanum in dicto c. *Excommunicationi*. Et vtrunque ſequitur Nauarr. contra Ioannem Andr. & Syluestrum, qui certè nulla probabili ratione nituntur.

Corollarium.

Panorm. Nauar.

29 Quid iuxta Bullã dicendum: Gregorij XIII. Bulla.

At verò iuxta tenorem Bullæ ſola acceptio iniuſta ſufficit ad hanc cenſuram contrahendã: hanc enim ſignificat in omni proprietate verbũ *ſubripuerint*, vltra quod nihil additur, quod vlteriorem moram vel aliquam aliam ſpecialem cõditionem requirat. In Bulla autem Gregorij additur, *Rapuerint, aut ſcienter ſibi ipſi acceperint*: quod perinde eſt: aliud autem verbum, quod ibi additur, ſtatim explicabo. Ex his verò intelligere licet, oportere hanc acceptionem eſſe iniuſtã: non quacunque iniuſtitia, ſed illa quæ eſt contra tales perſonas naufragium paſſas. Vnde ſi quis inculpabiliter ignoret illa bona eſſe naufragorum, etiamſi putet eſſe aliena, & iniquè accipiat, non incurret excommunicationem: quia formaliter non agit contra hunc canonem. Et ad hoc explicandum videtur additum in Bulla Gregorij illud aduerbium, *Scienter*: imò ex vi illius in rigore ſumpti, vt in huiuſmodi legibus ſumi ſolet, nec ignorantia culpabilis ad cenſuram illam contrahendam ſufficeret, niſi peccatum ſit ex malitia, ſeu certa ſcientia. Nunc verò illa quæſtio ſublata eſt in Bulla Clementis: nam verba illa omnia omiſſa ſunt. Actio ergo ſubripiendi hæc bona naufragorum, ſiue ex ſciẽtia, ſiue ex quacunque ignorantia culpabili procedat, dummodo ad grauem malitiam in eo genere ſufficiat, eſt nunc ſufficiens cauſa ad hanc cenſuram incurrendam.

Per quã ſubripiẽdi actionẽ iuxta vtriuſq; Pontif. Bullã hęc cẽſura incurrat.

30 An naufragãtiũ bona ſubripiẽtes, neq; reſtituẽtes, duplicẽ excõmunicationẽ incurrant.

Ex his verò naſcitur non contemnenda dubitatio, an qui nunc ſubripit hæc bona, & poſteà moroſus eſt, & pertinax in eis retinendis duas incurrat excommunicationes; vnam ex Bulla Cœnæ, aliam ex cap. *Excommunicationi*. Et, licèt ſuprà dixerim, quando cenſura Bullæ Cœnæ concurrit cum cenſura iuris, non multiplicari cenſuras, nihilominùs in præſenti dubio cenſeo multiplicari, quia reuera non concurrit cenſura Bullæ cum cenſura illius capituli, ſed propter diuerſas cauſas ſeu peccata latæ ſunt: peccatum enim non reſtituendi diſtinctum eſt à peccato rapiendi. Et cenſura Bullæ fertur propter latrocinium: cenſura verò illius Decretalis fertur propter retentionem. Eſt tamen diſcrimen, quòd excommunicatio illius Decretalis reſeruata non eſt. Caietanus verò vocat illam Epiſcopalem, ſed meliùs dicetur nulli reſeruata: quia non ſolùm Epiſcopus, ſed quilibet Sacerdos proprius illam auferre poteſt iuxta regulam c. *Nuper*, de ſent. excom. Alia verò reſeruata eſt Summo Pontifici, ſicut aliæ omnes illius Bullæ, vt in fine huius diſputationis videbimus.

31 Occupãs bona fide hęc bona cũ animo reddẽdi domino, ſi voluntatẽ mutet quã cẽſurã incurrat.

Hinc verò naſcitur aliud dubium, an ſi quiſpiam bona fide hęc bona accipiat, vel quia ignoret eſſe naufragantium, vel certè (quod frequentiùs euenire poteſt) ſi illa occupet à principio animo conſeruandi, & reſtituendi domino (quod ſine dubio ſæpe poteſt & ſine cenſura, & licitè fieri) poſteà verò voluntatem mutet, & incipiat retinere ſibi, quàm cenſuram incurret, an Bullæ, vel Decretalis, vel vtramque? Reſpondeo in primis, ſemper incurrere cenſuram Bullæ: quia, licèt materialiter tunc non accipiat rem, quia iam apud ſe habebat: moraliter tamen illam primo tunc ſubripit, quando incipit eam vt propriam retinere. Quantum ad aliam verò cenſuram diſtinguere oportet: nam fieri poteſt vt quis mutet illam voluntatem, & incipiat rem ſibi vſurpare, ſeu ea vti vt propria, priuſquàm ſit in mora reddendi illam domino, quia nondum oblata fuit occaſio eam reddendi: & tunc opinor nondum contrahi aliam cenſuram, vt à fortiori patet ex dictis. Si autem oblata occaſione reddendi illa bona vero domino, tunc mutauit voluntatem, & omiſit reddere, ſibique retinuit, tunc opinor vtramque cẽſuram ſimul incurrere: quia illa ſimul, & quaſi eminenter eſt & iniuſta acceptio, vt oſtenſum eſt: atq; eſt etiam iniuſta detentio, quia nõ oportet vt hæc mora reddẽdi ſit poſt acceptionem iniuſtam, ſed ſatis eſt quod quod ſit acceptionem realem, quæcumque illa ſit. Nec refert quòd capit. *Excommunicationi*. loquatur, vt diximus, de acceptione iniuſta: quia id ſolùm fuit ad declarandum, quòd per ſolam acceptionem, etiam ſi iniuſta ſit, non incurritur excommunicatio; non verò quòd illa ſit ſimpliciter neceſſaria, vt qui moroſus fuerit in reddendis illis bonis, excommunicationem illam incurrat. Dices, cùm in eo caſu vna & eadem culpa ſit contra vtramque legem, cur non erit etiam eadẽ cenſura? Reſpondetur, quia à principio, & ex ſe diſtinctæ fuerunt, & cauſas formaliter diuerſas reſpiciunt, quam formalem diuerſitatem etiam in eo caſu retinent. Verum eſt, in ordine ad effectus morales (excepta reſeruatione) non multum referre in eo caſu multiplicari cenſuras: quia explicata illa cauſa, eadem abſolutione vtraque auferetur, ſi abſoluens habeat in vtramque poteſtatem.

Reſponſio.

Obiectio.

Reſponſio.

32 An fautores & receptatores hac cenſura comprehẽdãtur.

Præterea dubitari poteſt, an hæc excommunicatio extendatur ad fautores, ſeu adiutores, & ad receptatores. De his enim nulla fit mentio in Bulla Clementis. Quare dicendum eſt, hos non comprehendi, niſi & illi dici poſſint ſpoliatores, propter regulam generalem ſuprà traditam ex Caietano. Et quidem in hoc genere peccati dantes fauorem, & auxilium dici poſſunt ſpoliatores: quia per ſe ac proximè cooperantur tali crimini. Quando enim plures concurrunt ad furtum, omnes verè furãtur, etiamſi aliquis ſit principalis, alij verò quaſi miniſtri ſeu coadiutores,

quod

quod ſecus eſt de conſiliario, vt ſuprà dixi. De receptatore verò maiori diſtinctione opus eſt. Poteſt enim eſſe receptator ſolius perſonæ, quæ tale commiſit crimen; & de hoc non eſt dubiū, quin hanc cenſuram non contrahat: quia verba huius prohibitionis in toto rigore ad illum non pertinent. Poteſt item eſſe receptator bonorum, non vt fiat particeps eorum, ſed ſolùm ad occultanda, & cuſtodienda illa. Et de hoc etiam exiſtimo non incurrere hanc cenſuram, quia non poteſt dici in rigore ſpoliare alterum, etiam ſi remotè & indirectè fiat particeps illius criminis. Tertiò verò poteſt quis eſſe receptator, vel potiùs particeps bonorum: quia is qui ea accepit, cum altero illa diuidit, vel ei donat. Quod dupliciter poteſt contingere. Primò quòd id fiat ex aliqua conuentione, vel mandato antecedente ipſam ſpoliationem: ita vt duo conueniunt, vt quiſque, quod potuerit, accipiat, & poſteà inter ſe diuidant; vel quòd vnus accipiat, alteri redditurus, cuius mandato, & expenſis id agit. Et in eo caſu opinor huiuſmodi receptatorem incurrere hanc cenſuram: nam eſt vere ſpoliator, & latro. Addo verò illam non incurrere donec actu recipiat bona: ita vt ſi alter cum eo non diuidat illa, non incurrat: quia anteà reſpectu illius non eſt conſummatum delictum, propter quod fertur cenſura, nam, licèt anteà peccauerit, adhuc tamen permanet in ratione mandantis, ſeu conſulentis tantùm, & contra hos vt ſic non eſt lata hæc cenſura.

De receptatore ſolius perſonæ raptoris.

Quid de recipiēte bona, nō vt fiat illorū particeps.

Quid ſi bona à raptore accipiat ex antecedēte pacto illa intèr ſe diuidendi.

33 Alio verò modo poteſt contingere, vt quis recipiat talia bona, ſine vllo antecedente pacto, ſed ex mera voluntate ſubripiētis, ita tamen vt ſciat qualia ſint (nā ſi accepiſſet bona fide, & ex ignorantia inculpabili, quandiu illa durauerit, ceſſat difficultas, vt ex dictis patet.) Propter huiuſmodi ergo receptorem videntur addita in Bulla Gregorij illa verba: *Aut ab alijs rapta, ſeu accepta ſcienter receperint:* quæ verba omiſſa ſunt in Bulla Clementis: & ideò dubitari poteſt, an reuocata ſint, vel ſolùm fuerint omiſſa, quia in verbo *Spoliauerint*, cenſentur ſufficienter contenta. Et quamuis facile poſſit in vtramque partem res diſputari, mihi hoc poſterius videtur probabilius: quia ille qui ſic accipit talem rem, moraliter verum dominum ſpoliat. Quod ita breuiter ex dictis declaro, quia ille qui ſic accipit talia bona, tenetur illa reddere vero domino: ergo, ſi ſit in mora reddendi, agit contra capit. *Excommunicationi*, eiusque excommunicationem incurrit: ergo à fortiori incidit in Bullam Cœnæ: ergo, ſi à principio iniuſtè accepit animo retinendi ſibi, in Bullam Cœnæ incidit: nam quòd accipiat immediatè in littore, vel mari, vel mediante priori ſpoliatore, non variat malitiam, neque quoad hoc lex hæc quidpiam diſtinguit.

Quid de accipiēte bona à ſpoliāte, nullo antecedēte pacto.

Reſolutio.

34 Tandem adduntur in Bulla verba, quibus reuocatur quoduis priuilegium, aut conſuetudo in contrarium: ita vt nullo prætextu, etiam poſſeſſionis longiſſimi, aut immemorabilis temporis talis abuſus excuſari poſſit. Vnde inferunt Caietanus, & Nauarrus, iniquam eſſe legem, per quā bona naufragantium his, aut alijs rebus, etiā pijs, applicandum. Quod intelligendum cenſeo, ſi talis lex lata ſit de bonis naufragantium acceptis iniuſtè, aut contra intentionem Bullæ. Si verò talia bona recta intentione & conſcientia cuſtodirentur ne perirent, & fieret omnis diligentia moralis ad verum dominum inueniendum, non eſſe iniqua lex, quæ de bonis in hoc ſtatu conſtitutis, ſanciret, vt poſt elapſum tempus moraliter ſufficiens ad amittendam ſpem inueniendi verum dominum, in hos, vel illos vſus diſtribuerentur: tunc enim iam eadem eſt ratio de his bonis, quæ de alijs derelictis, ſeu perditis.

Hæc bona nulla præſcriptione, aut conſuetudine acquiri.

Quinta excommunicatio contra imponentes iniqua tributa.

QVINTA excōmunicatio fertur in eos, *qui in terris ſuis noua pedagia, ſeu gabellas, præterquam in caſibus ſibi à iure ſeu priuilegio ſpeciali Sedis Apoſtolicæ permiſſis imponunt, vel augent.* Ita habent verba Clementis. Gregorius autem declarans perſonas, ſolùm dicit, *Ad id poteſtatem non habentes:* in re tamē idem eſſe videtur; in Bulla verò Clementis explicatur, poteſtatem hanc duobus modis haberi poſſe, ſcilicet vel proprio iure, vel ſpeciali Pontificis facultate. Vbi ſtatim duo interroganda occurrunt. Vnum eſt, quod ſit illud ius, quo talis poteſtas habetur, & à quibus perſonis, & pro quibus caſibus concedatur; aliud eſt, quomodo ad Pontificem pertineat, hanc facultatem dare illis perſonis, & in illis caſibus, in quibus aliàs non habent dominium, vel ius ſufficiens ad hæc vectigalia imponenda. 35

Sed quia hic non licet omnes incidentes quæſtiones exactè tractare, circa priorem dicendum eſt, poteſtatem hanc imponendi vectigalia ſolùm apud ſupremos principes, qui in temporalibus ſuperiorem non habent, reſidere. Vnde in titulo 56. Feudorum. Quæ ſint regalia, inter alia numerantur vectigalia, & pedagia: illa autem regalia participant, non ſolùm qui reges nominantur, ſed etiam qui cum illis in ſupremo dominio conueniunt. Quo fit vt omnes alij principes & domini temporales, qui ſupremi non ſunt, comprehendantur ſub hac cenſura, ſi abſque alia facultate hæc tributa imponant, aut alia exigant, præter ea, quæ vel imperatoria aut regia, vel ſufficienti Eccleſiaſtica poteſtate impoſita ſunt, vel ex antiqua conſuetudine, à tempore, cuius non extat memoria introducta, argument. capit. *Super quibuſdam*, de verbor. ſignific. Atque ita conſtat, quæ perſonæ hanc facultatem habeant: ſcilicet, ſolas regias: & quo iure; ſcilicet, iure communi, tam ciuili, quàm canonico: imò videtur eſſe hoc quaſi commune ius gentium, & quaſi ex natura rei conſequens ad ſuprēmam, & regiam poteſtatem, ſi ita completa ſit, vt ſuum munus perfectè poſſit exequi. Et ob eandem cauſam talis facultas iure ordinario meritò negatur inferioribus, quia non debent ſubditi tot oneribus grauari: quæ fuit etiam ſufficiens ratio ferendi hanc cenſuram. In quibus autem caſibus ſit permiſſum à iure ipſis etiam principibus ſupremis hæc tributa imponere, non opinor eſſe aliquo iure ſcripto definiendum, ſed ipſo intrinſeco iure iuſtitiæ: non enim habent hi Principes certas leges definientes, ſeu numerantes caſus, in quibus poſſunt hæc tributa imponere, nec etiam ſuo arbitrio poſſunt ea imponere vel augere, ſed prò ratione ſuæ neceſſitatis, in ordine ad defenſionem Reipublicæ, vel aliā publicā vtilitatē, & ſeruatis conditionibus, vel ex natura rei, vel ex proprio iure & conſuetudine vniuſcuiuſque 36

36 Quis tributa imponere poſſit iure ordinario.

A cuiuſque regni ad iuſtitiam requiſitis, de quib. non eſt hic plura dicendi locus, quę in Summa plures tamen referens, attigit hic Rebuff. in ſua huius Bullæ expoſitione.

37 *Incurrant ne hãc cẽſurã ſupremi, principes iniqua tributa imponentes. Nauarr.*

Hinc uerò naſcitur dubiũ ad præſentis clauſulæ explicationem neceſſarium, an hi ſupremi principes hanc cenſuram incurrant quando iniuſta tributa imponunt, poteſtatem ſuam excedentia. Quod dubium attingens Nauarrus ſupra nu. 61. abſolutè negat eos in hac clauſula comprehendi, & iuxta tenorem Bullæ Gregorianæ videtur id ſatis probabile, quia ſolum excommunicat eos, qui tributa imponunt, cũ ſimpliciter & abſolute ad ea imponenda poteſtatẽ non habeant, principes autem ſupremi nõ ſunt huiuſmodi, quia abſolutè poteſtatem habent, licet ea interdum male utantur.

Reſolutio At verò iuxta formam verborum Clementis non videtur ſanè hæc opinio probabilis, imò ad illam excludendam uidentur hæc verba mutata. Nõ enim excommunicat eos, qui poteſtatem non habẽtes, ſed eos qui in caſibus ſibi non permiſſis gabellas imponunt, ergo etiamſi aliàs habent poteſtatem ad imponenda tributa, ſi ea utuntur in caſibus ſibi nõ permiſſis, contra hanc prohibitionem agunt, & conſequenter hanc cenſuram contrahunt. Neque fortaſſe alia erat mens Gregorii, magis enim neceſſaria eſt hæc prohibitio ad cohibendum exceſſum habentium. Nã domini non ſupremi, ſicut poteſtatem non habẽt ad imponenda tributa, ita rariſſimè tentant illa imponere, & quamuis tentent, cum habeant ſuperiorem in temporalibus, ab illo poſſunt facilè cohiberi, at uerò ſupremi Principes, qui poteſtatem habent, & ſuperiorem temporalem nõ habent, facilè poſſunt in uſu illius poteſtatis excedere, ideoque ad eos maximè dirigi uidetur hæc lex, ſi in caſibus ſibi non permiſſis tributa imponant, vel (quod in idem recidit) ſi poteſtate vti velint, vbi re vera poteſtatem non habẽt. Et ita tunc verè dici poſſunt imponere, *tributa poteſtatem non habentes*, vt ait Grego. quia licet aliàs habeãt, non tamẽ ad hoc, nam, cum eſt ſermo de poteſtate, reſpectiue debet intelligi, ſcilicet reſpectu actus, de quo ſermo eſt.

38 *Quomodo poſſit põtifex facultatem ad tributa imponenda dare.*

Altera interrogatio erat, quomodo poſſit Summus Pontifex hanc facultatem dare. Ad quam reſpondetur breuiter, Summum Pontificem non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam ſuo modo in temporalibus habere ſupremam poteſtatem, directè & per ſe in ſuis terris uti eſt Rex & ſupremus dominus temporalis, in aliis vero indirectè, & per aliud, ſcilicet in ordine ad ſpirituale bonum alicuius regni, uel totius Eccleſiæ, vt ex propria materia nunc ſuppono. Per hanc ergo poteſtatem, & in ordine ad eundem finem poteſt Summus Pontifex concedere facultatem imponendi vectigalia, etiam illi principi, qui nullam ad hoc poteſtatem habet, vel pro aliquo caſu, in quo ſine tali facultate ea imponere non poſſet. Sicut etiam per eandem poteſtatem poteſt Summus Pontifex aliquas perſonas eximere a tributis, temporalibus debitis alicui Principi, ſi ad ſpiritualem finem id neceſſarium, vel valde vtile, aut decens ſit.

39 *Princeps extra ſuas terras tributa imponens, hac excõ. incurrit.*

Ex his ergo ſatis conſtat in quas perſonas feratur hæc cenſura. Vt verò declaretur propter quas actiones feratur, ſingula fere uerba clauſulæ expendenda ſunt. Primum eſt illud *in terris ſuis*, neceſſe eſt enim ut impoſitio tributi reſpiciat territorium ſubiectum ei, qui tributum imponit, & reſpectu prouinciæ, ciuitatis, aut loci ex ſe generale ſit, nam hanc uim habent citata verba. Statim uero emergunt duo dubia, an ſi Rex imponat tributum in aliqua terra ſua, & in eo caſu, in quo illud imponere poteſt, denique alias iuſtum, tamen quoad perſonas generalius illud imponat quàm iuſte poſſit, comprehendendo, v. g. clericos, vel alias perſonas exemptas, an incidat in hanc cenſuram Bullæ.

Quid princeps tributum etiam pro perſonis exemptis imponat.

Et breuiter dicendum eſt, non incidere ex hoc capite, quidquid ſit de alio pertinente ad libertatem Eccleſiaſticam, de quo infra. Ratio eſt, quia non uerificantur in eo facto verba Bullæ, nam in eo caſu dici non poteſt, Regem illum imponere in terra ſua tributum in caſu ſibi nõ permiſſo, ſed modo non permiſſo, aut circa perſonas non permiſſas, hæ autem circunſtantiæ B non prohibentur, uel puniuntur ex ui huius clauſulæ, ut ex dictis verbis patet. Et ita ſentit Nauarrus citato loco. *Nauarr.* Dices ibi non prohiberi tantum imponere, ſed etiam augere gabellas, ergo in illo caſu ſaltem ratione illius augmenti incurretur hæc cenſura. Reſpondetur, gabellã non dici augeri ex eo, quod fructus eius ex maiori multitudine perſonarum creſcat, ſed ex eo quod maior impoſitio pro ſingulis fiat, & de hoc augmento eſt ibi ſermo iuxta ſenſum, & intelligentiam omnium, in caſu autem propoſito non interuenit tale augmentum, vt per ſe patet.

Obiectioni occurritur.

40 *An Rex ſolis priuilegiatis tributum imponens incurrat hãc cẽſuram.*

Aliud dubium eſt, ſi Rex imponat tributũ in caſu alias iuſto, ſeu ex iuſta cauſa, nolit tamẽ illud imponere toti populo ne illum grauet, ſed vel clericis tantum, vel nobilibus, & alias priuilegiatis, in hoc iniuſtitiam committens, an incurrat hanc cenſuram. Quæ res dubia quidem C videtur, ſed conſiderata uerborum proprietate dicendum apparet non incurrere, quia vel tale tributum reſpicit terram, vel perſonas tantũ, ſi perſonas tantum: ergo tunc non imponit Rex tributum in terra ſua, ſed in hac uel illa perſona, atque ita non committit contra hanc clauſulam, quæ tractat de imponentibus tributa in terris ſuis. Si uerò reſpicit territorium ipſum non delinquit ibi imponendo tributum in caſu ſibi non permiſſo: nam, ut ſupponitur, cauſa, ſeu caſus erat ſufficiens, ſed peccat ob acceptionem perſonarum, quod eſt peccatum diuerſæ rationis hic non punitum. Aliud verò dicendum eſſet, ſi cauſa etiam iuſta ad imponendum tributum deeſſet: nam, licet pro perſonis alias D expoſitis ad ſoluenda tributa poneretur, cenſeretur imponi iniuſte, & in caſu non permiſſo: ergo etiamſi ex parte perſonarum, quibus imponeretur, ſimul iuſtitia deeſſet, ſemper tributum illud eſset impoſitum in caſu non permiſſo, ergo contra hanc prohibitionem, & cenſuram. Quod maximè uerum habet, ſi tributum imponatur ſoluendum ab omnibus perſonis talis conditionis huius terræ, vel oppidi, nam ſic impoſitum territorium reſpicit, quamuis non pro omnib. perſonis, quod neceſsarium non eſſe patet in legibus, vel ſtatutis. At, ſi tributũ imponeretur ſolum his, vel illis perſonis nominatim, certe uideri poſset non ſufficiens materia huius cenſurę, quia illa non ſunt propria tributa in terris impoſita, ſed ſunt exactiones perſonales iniquæ, de quo plura ſtatim.

41 Alia verba expẽdẽda sũt, *pedagia, vel gabellas*

ſunt

Quid per pedagium & gabellas in Bulla Clemẽtis ſignificetur.

ſunt enim in iuribus varia nomina, quibus tributa ſignificantur. Ex quibus nomen *tributi*, generale eſt: alia verò ſunt ſpecialia, vt nomen *pedagij*, *guidagij*, &c. quæ varias tributorum ex locis vel rebus deſumptas ſignificant, vt Gloſſa, & Doctores declarant in capitulo *Super quibusdam*, de Verborum ſignificat. & Syluester late verbo *Gabella*, & Nauarus in capite *Fraternitas* decimo ſecundo, quæſtione ſecunda circa finem. Ex his ergo duabus vocibus, quibus Bulla vtitur, *Pedagium*, ſpeciale nomẽ eſt, ſignificans tributum quod ſoluitur à tranſeuntibus per certa loca à principibus deſignata; *Gabella* autem generale nomen videtur, comprehendens omne genus exactionis, & tributi. Quare non eſt dubium, quin hęc prohibitio generalis ſit: nam illæ duæ voces vſurpatæ ſunt, ut æquipollentes, vt ex illa particula, *ſeu*, conijcere licet. Quamuis enim nomen pedagij iuxta primam impoſitionem ſpeciem illam tributi ſignificet, tamen ex vſu extenditur ad quodlibet tributi genus: quod ſignificat gabella, non enim inuenio hanc vocem ad aliquam ſpeciem tributi ſignificandam priùs impoſitam fuiſſe. Quocirca, etiamſi in Bulla Pij Quinti de alijs ſpeciebus tributorum fiat mentio in ſpeciali, quæ in hac Bulla omiſſa ſunt, non propterea minùs vniuerſalis eſt hæc prohibitio: nam illa generalia verba tributa omnia complectuntur. Hinc verò infert Caietanus in Summa, verbo *Excommunicatio*, cap. 71. eos qui imponunt nouas collectas, ſeu taxas, non incurrere hanc cenſuram: nam illæ nec pedagia ſunt, nec gabellæ in propria ſignificatione harum vocum, ad quam sũt hæ leges pœnales coarctandæ.

Syluest. Nauar.

Corollarium. Caiet.

42 Rurſus conſideranda ſunt illa duò verba *imponunt, vel augent*: nam, ut rectè notat Nauarrus cum Syluestro, & Angelo, ſecundum in primo continebatur, quia augumentum gabellæ non fit ſine noua impoſitione: & illud quod additur, nouum tributum, ſeu gabella dici poteſt nam, licèt adiunctũ præexiſtenti, ſit quaſi pars tributi, & aliquis hac ratione contendere poſſit additionem illam non eſſe noui tributi impoſitionem: hoc tamẽ friuolum eſt: quia illud eſt valde accidentarium, & ex ſe illa impoſitio ſufficiebat ad nouum tributum conſtituendũ: nihilominùs tamẽ ad maiorem explicationem illa verba multiplicata ſunt.

Alia verba eiuſdẽ clauſulæ exponuntur. Nauarr. Syluest. Angelus.

43 Vltimò verò adduntur verba illa, *ſeu imponi vel augeri prohibita exigunt*, per quæ extenditur hæc prohibitio, vt non ſolùm imponentes, ſed etiam exigentes tributa, hac lege prohibita, cõprehendit. Ita enim intelligenda, ſeu coarctanda eſt illa particula *prohibita*, etiamſi in textu abſolutè ponatur: nõ enim excommunicantur hic omnes qui exigunt, vel vſuras, vel ſimoniacam mercedem, & alia ſimilia iniuſta, & conſequenter prohibita, ut Caietanus notat, & eſt per ſe clarum; quia verba ſunt iuxta ſubiectam materiam intelligenda. Ob hanc autẽ ampliationem incurrunt hanc cenſuram omnes miniſtri vel famuli, qui has gabellas prohibitas exigunt: & conductor, & hæres imponentis, qui eas exigi mandat. Dicitur autem exigere is, qui tanquam debita illa poſtulat ab eo, qui nollet ea ſoluere, ſi poſſet, vt iidem auctores notant. Ad denique in hac exactione magis conſiderãdum eſt id quod exigitur, quàm is, à quo exigitur, nã per illa verba Bullę illud priùs determinatur non verò hoc poſterius. Et ideò ſiue gabellæ ſint ex prohibitis, id eſt, ex iis quæ ſimpliciter loquendo iuſtè imponi non poſſunt, à quocunque exigantur, hæc cẽſura incurritur, quia ſemper exactio eſt iniuſta, & contrarius. Si verò gabella non eſt prohibita per ſe & ex ui ſuæ cauſæ, & impoſitionis, licèt exigatur ab eo, à quo non debetur, vt à clerico, & ideò iniuſta ſit exactio, nihilominùs nõ incurritur hæc cenſura iuxta communem ſententiam; quia non exigitur gabella ſimpliciter prohibita. Ex quo fit, vt quoniam priuatæ perſonę & miniſtri facile poſſunt ignorare iniuſtitiam tributi, & quando de hac illis non conſtat, iuſtè præſumunt principem iuſtè agere, ideò ſæpe poſſunt per ignorantiam excuſari à culpa in huiuſmodi exactione, & conſequenter etiam à cenſura, quæ ſine culpa incurri non poteſt. Hic addẽda ſunt, quæ infrà tractabimus inter cenſuras non reſeruatas circa cap. *Quanquam*, de Cenſibus in ſexto.

Hac excõmu etiam exigentes iniuſta tributa ligãtur.

Sexta cenſura contra falſarios literarum Apoſtolicarum.

44 SExta cenſura fertur in eadem Bulla contra, *falſarios literarum Apoſtolicarum, etiã in forma Breuis, ac ſuplicationum, gratiam, vel iuſtitiã concernentium per Romanum Pontificem, vel Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium, ſeu gerentes vices eorum: aut de mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatarum: nec non falsò fabricantes literas Apoſtolicas etiam in forma breuis, & etiã falsò ſignantes ſupplicationes huiuſmodi ſub nomine Romani Pontificis ſeu vicecancellarij, aut gerentis vices prædictorum.* Quæ verba, quoad perſonas in quas fertur hæc cenſura, generaliſſima ſunt: fertur enim in omnes qui hæc delicta cõmittunt, abſque ulla exceptione. Quoad actiones verò, duæ ſunt, quæ hic prohibentur, & puniuntur; quamuis ambæ circa eandem materiã verſẽtur, ſcilicet circa literas Apoſtolicas. Prior actio eſt falſare huiuſmodi literas, quæ prohibita etiam ſub anathemate fuerat in c. *Ad falſariorum*, de Crimine falſi. Quamuis ibi non fuerit reſeruatio addita.

Falſare autem literas Apoſtolicas non eſt omnino falſas confingere ſeu fabricare: hoc enim ſpectat ad aliam actionem ibi prohibitam, ſed eſt aut veras literas Apoſtolicas ab earum ſyncera veritate immutare, aut vero ſigillo ſeu ſigno literarum Apoſtolicarum ad falſas literas conſignandas vti, vt latè exponitur in cap. *Licèt*, de crimine falſi. Ex quo ſatis diſtinctè percipi poteſt, quæ ſit actio quę hic punitur, & quot modis fieri contingat. Inter quos quintus notandus eſt, ſcilicet, *Cùm, literis bullatis, & redditis, in eis aliquid per raſuram tenuem immutatur.* Nã ex eis colligi videtur, vel minimam immutationem in vna litera vel puncto ſufficere ad graue crimen falſitatis, atque adeò ad hanc cenſuram incurrendam. Quod ita ſenſiſſe videtur Hoſtienſis in Sum. de crimine falſi, §. *Porrò*, quem ſequitur Caietan. verb. *Excommunicatio*, c. 27. in fine, & Rebuffus, hic. At Nauarr. in Sum. c. 27. nu. 62. contrarium ſentit, dicens non ſatis eſſe corrigere aliquam literam, aut punctum, quod non mutat ſubſtantiam aliquam, ad incurrendam hanc cenſuram: quia non ſufficit (inquit) ad peccandum mortaliter, quia nulli fit in hoc grauis iniuria, vel nocumentum.

45 Literas Apoſtolicas falſare quid.

An minima immutatio ſufficiat ad graue crimen falſitatis. Hoſtien.

Caiet. Rebuff. Nauar.

Et

46 Et quidem, in genere loquendo, non eſt dubium quin hæc actio falſandi literas poſſit eſſe peccatum veniale ex leuitate materiæ, vt notauit Caietanus in Summ. verb. *Falſarius*. Et patet, quia non eſt maior ratio de hoc actu, ſeu materia, quàm de alijs. Secluſo autem peccato mortali, certum etiam eſt in conſcientia excommunicationem non incurri, vt ſuprà dictum eſt. Ad diſcernendum autem in præſenti materia, an immutatio excuſetur à culpa mortali; primò conſiderandum eſt, an per eam immutetur ſenſus à Pontifice intentus, nimirum, quia facta hac mutatione aliquid aſſeritur, vel negatur, quod ipſe non intendebat, aut aliquid tacetur, vel omittitur, quod ipſe proferre intendebat. Et tunc ſemper eſt peccatum mortale ſufficiens ad cenſuram incurrendam, etiamſi per vnius puncti, aut apicis mutationem immutatio fieret: quia grauitas huius peccati non in atramento, & literis, ſed in ſenſu conſiſtit. At verò, quando ſenſus non variatur contra mentem Pontificis; dupliciter id poteſt accidere: primò vt mens Pontificis etiam vt expreſſa in talibus literis non varietur, ſed ſolùm materialis ſeu grammaticalis error corrigatur. Et tunc non cenſeo eſſe peccatum mortale, nec incurri cenſuram: imò vix cernitur ibi aliqua culpa: quia ſi naturam rei inſpiciamus, ibi nihil contra iuſtitiam, charitatem, aut aliam virtutem, aut reuerentiam Pontifici debitam fit; imò videtur proſpici honori ſeu decentiæ literarum eius. Si verò conſideremus ius poſitiuum, illud prohibet, & damnat falſificationem: hæc autem re vera non eſt falſificatio. Quod ſi dicatur prohibere mutationem, rectè id interpretamur de mutatione formali, & quoad ſenſum, non de materiali, præſertim quæ in melius fit. Cauendæ tamen ſunt ſimiles emendationes: quia odioſæ ſunt, & poſſunt ſiniſtram ſuſpicionem generare.

Crimen hoc poteſt eſſe veniale ex leuitate materię.

Regulæ ad diſcernendũ, an immutatio hæc ſit mortalis. Prima.

Secũda.

74 Alio modo poteſt cõtingere mutationem ſeu emendationem eſſe ad mentem Pontificis, ſecundum ſe: non tamen prout expreſſam in literis, vt verbi gratia, ſi certò conſtet Pontificem diſpenſaſſe in ſecundo gradu: in literis autem per errorem ſcriptoris poſitum ſit in tertio, vel aliquo alio. Et tunc res eſt magis dubia, quia licèt voluntas Pontificis fuerit talem gratiam concedere, non eſt tamen voluntas eius, vt literæ, quæ illius teſtimonium continent, per alios, quàm per miniſtros ſuos ad id deputatos conſcribantur. Vnde ſi per tales literas, gratia illa explicata non eſt, etiamſi caſu, vel per errorem id cõtigerit, non videtur licere eas in alium ſenſum mutare. Sicut non liceret nouas literas fabricare, & loco aliarum ſupponere. Et hanc partem ſecuriorem, & veriorem eſſe cenſeo. Quãuis, ſi talis mutatio fiat, literæ validæ ſint quantum ad effectum, quandoquidem re vera continent voluntatem concedentis. Vnde interueniente bona fide, facilè etiam poterit talis actio à graui culpa; & conſequenter à cenſura in conſcientia excuſari.

Tertia.

48 Altera actio hic prohibita, & punita, eſt fabricatio falſarum literarum, quæ grauior eſt, quàm præcedens, & nunquam fieri poteſt ſine peccato mortali: & ideò ſemper ſufficit ad hanc cenſurã incurrendam. In verbis autem citatis ſatis declaratum eſt de quibus literis Apoſtolicis ſit ſermo: ideò alia explicatio hic neceſſaria non eſt. Solùm eſt aduertendum hanc cenſuram non comprehendere eos, qui vtuntur huiuſmodi literis falſis, vel falsò fabricatis, aut ſignatis: quia in tota hac clauſula nulla mẽtio eorum fit. Et vitium eſt longè diuerſum falſare literas, aut iam falſatis vti. Vnde in dict. cap. *Ad falſariorum*, hæc duo diſtinctè ponuntur: & cum contra falſarios variæ pœnæ partim iure ipſo latæ, partim ferendæ ſtatuantur, contra vtentes falſis literis nulla pœna ipſo iure imponitur, quæ communis ſit omnibus, & quæ ferendæ deſignantur, minùs acerbæ ſunt. Rurſus obſeruandum eſt, in dicta clauſula Bullæ Cœnæ nullam mentionem fieri de fautoribus, ſeu defenſoribus, neque etiam diſtingui de falſantibus literas per ſe, aut per alios, ſed ſolùm eſſe ſermonem de falſarijs, & fabricantibus falſas literas, qui propriè & in rigore ſunt illi, qui per ſe ipſos hæc faciunt. Quo fit, vt ex vi illius Bullæ hi omnes nõ incurrant excommunicationem. Incurrunt tamen illam ex vi capit. *Ad falſariorum*, nam ibi excommunicantur qui per ſe, vel alios literas falſant, & fautores ac defenſores eorum: illa tamẽ excommunicatio ibi non reſeruatur, vt dictum eſt.

De fabricantibus falſas literas Apoſtolicas.

Nõ ligãtur vtentes huiuſmodi literis falsò fabricatis.

Cap. Ad falſariorũ, de crimine falſi.

49 Additur prætereà in cap. *Dura*, §. *Adijcientes*, de Crim. falſ. excommunicatio in eos, qui literas falſas apud ſe habere cognoſcentes, intra viginti dies eas non deſtruunt, aut reſignant. Quæ obligat, etiamſi ipſi falſarij non fuerint, neque eis vſi fuerint, vel animo vtendi habeant, quia retentio, vel conſeruatio earum abſolutè prohibetur. Illa verò excommunicatio non fertur per ius illud ab ipſo Pontifice, ſed ferri iubetur, & promulgari per ſingulas Parochias: poſtquam tamen lata fuerit, ſi incurratur, eius abſolutio reſeruatur Pontifici in eodem textu. Et, quamuis ibi abſolutè dicatur, *ſi quis falſas literas ſe habere cognoſcat, &c.* tamen eſt intelligendum de literis tantùm Apoſtolicis, de quibus in illo textu ſermo erat, cui paragraphus ille connectitur. Itaque omnes prædictæ cenſuræ circa falſitatem literarum, vel ſupplicationum ſedis Apoſtolicæ verſantur, & non aliarum quarumcumque, ſiue Epiſcopi ſint, ſiue Nũcij Apoſtolici, ſiue cuiuſcumque alterius, qui non ſit Papa, ſeu Apoſtolica Sedes, vt Nauarrus notauit.

Neq; fautores falſariorũ aut proprie pientes. Ad quid obligẽt literas falſas Apoſtolicas apud ſe retinentes.

Cap. Dura, de cri. falſ.

Nauar.

50 Denique aduertendum eſt, quod in alijs ſæpè diximus, huiuſmodi cenſuras ſolùm ferri in eos, qui circa falſitatem (vt ſic dicam) literarum Apoſtolicarum peccant. Vnde ſi ex ignorantia vtantur falſis pro veris, non incurrent, ſi tamen talis ſit ignorantia, vt peccatum graue excuſet. Et ſimiliter, qui falſis narrationibus ſeu informationibus literas Apoſtolicas ſubreptitias impetrãt: non peccant falſando literas Apoſtolicas, aut falsò fabricando illas: quia literæ ſubreptitiæ, quãuis inualidæ ſint, & in dicto cap. *Ad falſariorum*, in fine falſæ literæ appellari videantur, ibi, *qui falſas literas impetrant*, alio titulo, ſcilicet quia falſam narrationem, aut informationem continent: nihilominùs in ordine ad expeditionem à Papa ſunt veræ: & ideò certum eſt eos, qui tales literas impetrant, non eſſe falſarios, nec incurrere in Bullam Cœnæ: incurrunt tamẽ illas pœnas, quas illi qui vtuntur falſis literis, iuxta extenſionem, quæ fit in dicto cap. *Ad falſariorum*, & caret omni commodo litterarum, cap. *Sedes*, cap. *Ex tenore*, capit. *Super litteris*, de Reſcriptis.

Impetrãtes literas ſubreptitias nõ ligantur hac cenſura.

Septima

Septima cenſura contra dantes auxilium infidelibus contra Chriſtianos.

51 SEPTIMA cenſura fertur in eadem Bulla contra dantes duplex genus auxilij infidelibus Eccleſiæ hoſtibus, & inimicis in damnum Chriſtianorum, & Catholicorum. Quæ reſpectu perſonarum eſt generalis, comprehendens omnes, qui talia delicta committunt. Actiones verò ob quas fertur, ſunt duæ principales. Prima eſt deferre vel tranſmittere ad hos infideles arma, & illa omnia quibus ad impugnandos Catholicos vtuntur, vel materiam eorum. Et, vt clarior ſit lex, numerantur ibi omnia quæ deferri, aut mitti prohibentur, nimirum *equi, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalybs, omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, lignamina, cannapis, funes, tam ex ipſo canape, quàm ex alia quacunque materia, & ipſa materia, aliaque huiuſmodi.* Deinde in particulari explicantur, qui ſint hi infideles, ad quos hęc omnia deferri prohibentur, ſcilicet, *Saraceni, & Turcæ, & Hæretici per Romanam ſedem expreſsè declarati: & generatim omnes Chriſtiani nominis hoſtes, & inimici.*

Prima actio in hac clauſula prohibita.

52 Circa quam partem aduertendum eſt, prohibitionem hanc & cẽſuram, vel omnino, vel magna ex parte iure communi latam eſſe: nam in c. *Ita quorundam*, de Iudæis excommunicantur *deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum ad Saracenos*; vbi aliæ etiam pœnæ adijciuntur. In cap. verò *Significauit*, eodem tit. excommunicatione ligantur *omnes qui merces prohibitas ad Saracenos deferunt, ſiue per nuncios mittunt.* Et in capit. *Ad liberandam*, eod. tit. præter alia ſpecificantur, qui Saracenis vendunt *triremes, vel naues.* Item in Extrauagantibus de Iudæis, Ioannis 22. & Clementis V. in ſimilibus prohibitionib. adduntur *victualia*, & eadem excommunicatio fertur, licèt non cum ſimili reſeruatione. Ait verò Nauarrus num. 63. in hac prohibitione Bullæ contineri omnia in illis iuribus prohibita, & cõſequenter per hanc excommunicari omnes, qui per ſingula illa iura excommunicãtur, quamuis non multiplicetur cenſura, ſed addatur reſeruatio. Ratio eius eſt, quia hæc bulla in hac clauſula non ſolùm excommunicat ſpeciatim deferentes multa, ſed etiam generatim deferẽtes prohibita: & ita comprehendit omnia per quælibet alia iura prohibita. Sed ego non inuenio in hac parte Bullæ generale verbum quo extendatur hęc cenſura ad ferentes, vel mittẽtes ad Saracenos quaſcunque res alias prohibitas: nam in primis in tota clauſula non reperitur formaliter illud verbũ *prohibita*. Deinde poſt ſpecificam nominationẽ armorum, &c. verba maximè generalia ſunt, *Omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, & funes, ex quacunque materia, & ipſa materia, & alia huiuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant.*

Cenſurã hanc magna ex parte iure cõi latam.
Cap. Ita quorundã, de Iudæis.
Cap. Significauit, eod. tit.
Cap. ad liberãdã, eod. tit.
Extraua. Ioannis XXII. & Clemẽtis V. de Iudæ.
An ſ hac prohibitione bullæ contineantur oia in dictis iuribus contenta.
Nauarri ſentẽtia.
Vera ſẽt.

53 Ex quibus verbis præſertim vltimis apertè colligitur, hic tantùm prohiberi ea, quæ pertinẽt ad arma tam defenſiua, quam offenſiua. Nam generale verbum *arma*, vtraque comprehẽdit, vt Rebuffus notat. Item quidquid ad bellicas actiones confert, ſeu ordinatur, ſiue ſint proxima earũ inſtrumẽta, ſiue materia earum, ſiue animalia, aut res aliæ deferentes perſonas militum, vel arma, & res eorum; denique omnia illa, quæ ad vſum talium neceſſaria ſunt. Conſiderato enim fine

Quæ per hac clauſulã prohibeantur.
Rebuff.

A huius legis, & verbis ſpecialibus, ac generalibus, quibus vtitur, hæc omnia, & non plura comprehendit. Vnde naues, & triremes, quæ in alijs iuribus numerantur, quamuis in hac clauſula omiſſæ ſint in ſpecie, nihilominùs ſub hac cenſura comprehenduntur, non quia aliàs prohibita; hæc enim ratio non ſatis eſt, vt oſtendi, ſed quia in illis verbis, *Et alia huiuſmodi*, euidenter comprehenduntur. Et eadem ratione poſſent in ſpecie numerari multa, quæ neque in hac clauſula, neque in alijs iuribus ſpeciatim numerantur: & tamen ſine dubio ſufficiunt ad hanc cenſuram incurrendam, vt ſunt currus, & iumenta oneraria, cameli, vbi eſt vſus eorum: ac denique omnia illa quæ in ordine ad bellum ſeruant eãdem proportionem, quam habent cętera, quę ibi numerantur: hanc enim vim habent illa verba, *Et alia huiuſmodi.*

B Quare non oportet ad quæſtiones de rebus particularibus deſcendere: quia eſſet in infinitum progredi; ſed ad ſingulas res occurrentes prudenter applicanda eſt regula poſita, & iuxta illam ferendum eſt iudicium. Vt tamen id faciliùs fiat, nõnulla exempla adhibebimus. Vnum eſt de pecunia præſertim argentea, vel aurea, quæ ibi in ſpecie non numeratur, nec ſub generica voce metalli comprehendi videtur: quia iuxta communem appellationem, poſt quam argentum, & aurum in pecuniam fabricatum eſt, moraliter cenſetur mutare ſpeciem, & habere alium vſum: & ideò nomine metalli etiam in legatis non comprehenduntur ex ſentẽtia Legiſtarum. Dicendum verò eſt duplicem poſſe habere vſum huiuſmodi pecuniam. Vnus eſt quaſi materialis, quo modo deſeruire poteſt ad bellica inſtrumenta conficienda. Et ſi ad hunc finem deferatur, non eſt dubium quin ſub hac cenſura comprehendatur ſub generali nomine, vel *metalli*, vel *materiæ*. Alius verò vſus eſt quaſi formalis, quatenus pecunia eſt generale inſtrumẽtum ad omnes contractus. Et hac ratione cenſeo etiam cõprehendi in hac cenſura: non quidem ſub nomine metalli, vel materiæ, ſed vel ſub illo verbo ampliſſimo, *Vel alia huiuſmodi quibus Chriſtianos impugnant*: magis enim impugnantur pecunijs quàm armis, vel etiam ſub alijs verbis, quæ inferiùs habentur, *Illiſq; ad id auxilium præſtant*, magnum enim eſt pecuniæ auxilium, oportebit autem in particulari conſiderare an pecunia tribuatur intentione auxiliandi, vel ex circunſtãtijs ad eam rationem determinetur, iuxta dicenda in vltimo exemplo. 54

Exẽplis doctrina data & clauſulæ ſenſus pateſit.
Primũ.

C

55 Aliud exemplum eſt, quod ponit Nauarrus,
D de vena ferri quam dicit non comprehendi, niſi feratur ea intentione, vt ex ea eruatur ferrum, & fiant arma. Et fundamentum eius eſſe potuit, quia illa non eſt ferrum. Sed oppoſitum credi verius cum Syluestro verb. *Excommunicatio 7.* Ratio eſt, quia in primis illa intentio non eſt neceſſaria, ſi res ipſa, quæ defertur talis eſt, vt ea vti ſoleant infideles ad impugnandum Chriſtianos, & in vniuerſum bellatores ad impugnãdos alios; huiuſmodi autem eſt vena ferri, æquè ac ipſum ferrum; æquè (inquam) quoad vſum, nã vena ferri non habet alium, quàm vt ex ea eruatur ferrum: licèt ad vſum belli non ęquè immediatè deſeruiat: quod nihil refert ad prohibitionem bullæ, in qua & res, & materia earum prohibentur. Adde venam ferri verè ac propriè eſſe ferrum, non quidem ita purum, & mundũ, ſicut

Secũdũ exẽplũ.
Syluest.

postquam

Digitized by Google

poſtquam igne purgatum eſt, veruntamen ferrum, ſicut ſegetes triticum continent antequàm purgetur. Et ſi lata eſſet excommunicatio in deferentes triticum, comprehenderet ſine dubio eos, qui ſegetes non purgatas deferrent.

56 Aliud demum exemplum eſſe poteſt de victualibus, & idem eſt de veſtimentis, & materijs eorum, ac denique de rebus omnibus, quæ tam in pace quàm in bello vſui eſſe poſſunt. De quibus dicendum cenſeo, ex vi huius clauſulæ, & cenſuræ per ſe & ſimpliciter non prohiberi, tamen quatenus tali tempore, vel opportunitate moraliter cenſeri poſſunt quaſi inſtrumenta, ſeu auxilia belli, eatenus ſub hac cenſura comprehendi. Vnde, ſi hac intentione ferantur non videbitur dubium, quin incurratur hæc cenſura: item licet deſit illa formalis intentio, ſi hic & nunc præuideatur, illa omnia futura auxilia belli contra Chriſtianos, id ſatis erit, vt hæc cenſura incurratur: quia voluntariè contra hanc prohibitionem agitur, quicquid ſit de fine formali. At verò quando æquè ex ſe indifferentia ſunt, nec deferuntur in ſubſidium cõtra Chriſtianos, nec eo tempore aut occaſione, in qua illis vtendum eſt contra ipſos, non continentur ſub hac clauſula, vel cenſura: quia nec in ſpecie numerantur, neque in illa particula, *Et alia huiuſmodi, quibus, &c.* tales res comprehenduntur, vt per ſe notum eſt. Quocirca, ſi in alijs iuribus hæ res, vel aliæ merces, quæ ad bellum nullo modo ſpectant, prohibentur ſub excommunicatione ipſo iure incurrenda deferri ad Saracenos, qui contrarium egerit, incidet in cenſuram talis canonis, non verò in hanc cenſuram Bullæ Cœnæ: ideoque talis excommunicatio non habebit reſeruationem aliam, quàm in tali canone habuerit, quia non participat reſeruationem Bullæ Cœnæ. Atque eadem ratione, ſi qui ſunt infideles etiam Mahometani, qui nullum contra aliquos Chriſtianos bellum gerunt, ſed contra Turcas, vel alios infideles, non incurrunt hanc cenſuram, qui ea, quæ hic prohibentur, ad eos deferunt: quia illi, formaliter loquendo, non ſunt hoſtes Chriſtianorum, neque vtuntur huiuſmodi rebus ad eos impugnandos: & ita reſpectu eorum tota huius clauſulæ materia ceſſat. Aduertit etiam Rebuffus non eſſe neceſſarium, vt actuale bellum gerant, ſed ſatis eſſe quòd ſint hoſtes, ad hanc excommunicationem incurrendam, ſi ad eos deferantur ea, quæ in hac clauſula formaliter prohibentur: nam ſi ſolùm deferantur victualia, & ſimiles merces, eo tempore, quo non geritur bellum; tunc non peccatur contra hanc bullam, quia nullo modo, nec formali, nec interpretatiuo datur eis auxilium contra Chriſtianos. Et ita ſentiunt Panorm. & Doctores in cap. *Significauit*, de Iudæis, Angel. *Excommunicatio* 5. caſu 21. Aliæ verò pœnæ, quæ propter hoc delictum incurruntur, numerantur à Rebuffo, ſuprà art. 5.

Tertiũ exẽplũ.

Rebuſſi dictum.

Abbas.

Secunda actio in eadem clauſula prohibita eſt, certiores facere inimicos chriſtianæ religionis de ſtatu Chriſtianæ Reipub. in eius perniciem.

57 Secunda principalis actio in hac clauſula prohibita eſt illorum, *qui per ſe vel alios de rebus ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus, in Chriſtianorum perniciem, & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum catholicæ religionis certiores faciunt: illiſque ad id conſilium, auxilium, vel fauorem præſtant.* In quibus verbis illud ſolum videtur eſſe ambiguum, & explicatione indigens, ſcilicet quos referat relatiuum illud *illiſque* an ſcilicet ipſos hoſtes, ſeu infideles, vel Chriſtianos eis aperientes ſecreta Catholicorum. Et quidem, iuxta ſimplicem contextum & intentionem bullæ, dicendum eſt referre inimicos Chriſtianæ religionis, de quibus proximè ſermo proceſſerat.

Iuxta quam interpretationem ſequitur primò, quòd licèt reuelantes hæc ſecreta infidelibus incurrant hanc cenſuram: non tamen dantes conſilium, vel fauorem alijs, vt huiuſmodi ſcelus reuelandi ſecreta committant. Patet, quia de illis tantum eſt ſermo, nam iuxta interpretationem poſitam, ſequentia verba non referuntur ad ipſos. Solùm ſunt ponderanda illa verba, *per ſe, vel alios*, nam ratione illorum poſſent aliqui dantes auxilium comprehendi: vt, ſi quis per nuncium reuelet ſecretum, quamuis nuncius videatur potiùs auxiliator, quam reuelator, tamen etiam ipſe incurret, quia ipſe per ſe reuelat, alius verò per ipſum. Nec refert quòd ipſe ex proprijs (vt ſic dicam) nihil afferat, ſed tantùm narret dicta ab alio: ſufficit enim quòd in fide, & auctoritate alterius tale ſecretum reuelet. Maius dubium eſſe poſſet, quando quis non per nuncium, ſed per litteras reuelat, an deferens litteras incurrat hanc cenſuram, ſuppoſito quòd ei moraliter conſtet ſaltem confuſè & in communi, in illis litteris contineri huiuſmodi res, & ſecreta: videtur enim ille nihil reuelare, quia tantùm defert ſigillatas litteras; & conſequenter non incurrere. Nihilominùs oppoſitum cenſeo verius: quia ſicut qui applicat ignem, moraliter dicitur comburere, ita qui applicat ſcripturam continentem ſecreta, & præbet illam, moraliter dicetur reuelare ſecreta. Præſertim, quia hoc ipſum, quod eſt tradere talem epiſtolam, vt continentem ſecreta Chriſtianorum, eſt *illos certiores facere de re valde pernicioſa Chriſtianis*: quæ ſunt verba ipſiuſmet Bullæ. 58

Primum corollarium.

Reuelãs per aliũ etiam incurrit.

Deferẽs litteras cõtinentes huiuſmodi nũciũ, incurrit.

Secundò ſequitur ex dicta interpretatione, ſub hac ſecunda parte principali quatuor actiones prohibitas, & puncta contineri, ſcilicet reuelare infidelibus ſecreta nociua Chriſtianis, quæ videtur eſſe propria prohibitio huius Bullæ. Cõſilium dare; illis quod etiam ſub excommunicatione prohibitum fuerat in dict. cap. *Quod olim* & in cap. *Ad liberandam*. Item dare auxilium, vel fauorem, quod etiam in dictis capitibus & Extrauagantibus continetur. Vltima declaratur per illa verba, *Seu quocumque alio ingenio ſubſidia impendunt, vel machinis, aut quibuſlibet alijs: vel qui in piraticis Saracenorum nauibus pro cupiditate ſua regimen, & curam gubernationis exercent.* Quæ omnia & ſimilia ſuprà dictis verbis bullæ comprehenduntur. 59

Sub hac principali actione quatuor continẽtur.

2

3

4

60 Statim verò oritur vulgare dubiũ, an remigãtes in triremibus Turcarum incurrant hanc cenſuram. Et oportet ſupponere remigare in actuali incurſu, inceſſu, aut itinere contra Chriſtianos: nam, ſi remigent, dum ab ipſis fugiunt, vel dum militãt cum alijs infidelibus, vel dum ad alia ſua negotia iter agunt, tunc nihil cooperantur cõtra Chriſtianos, nec peccant. Deinde nõ eſt dubium quin, ſi ex cupiditate, vel alia ratione merè volũ-

Dubium de Chriſtianis coactis remigantibus in triremibus Turcarũ in actuali incurſu chriſtianorũ.

taria id faciant, hanc cenſuram contrahant: quia manifeſtè præbent auxilium infidelibus contra Chriſtianos, quod eſt in hac clauſula prohibitum. Sed difficultas eſt de ijs, qui coacti remigant, qui interdum non poſſunt ſine magno incommodo, vel etiam vitæ periculo deſiſtere. De quibus remigantibus duplex eſt

An peccẽt mortaliter.

quæſtio. Vna eſt an peccent mortaliter in eo actu contra legem naturalem cooperando actui malo, ſcilicet bello iniuſto, & aggreſſiuo. Quæ quæſtio non ſpectat ad præſens: & ideò illam

1. ſententia.

prætermitto. Quamuis enim multi viri docti conati ſint eos excuſare, eò quòd actus ille remigandi per ſe eſt indifferens, & ita poteſt à cooperatione abſtrahi, quæ ſententia plauſibilis eſt,

Vera reſolutio.

eò quòd liberat illos miſeros homines à graui perplexitate, & anguſtia: nihilominùs ego illos excuſare non poſſum, per ſe loquendo, & ſecluſa ignorantia: quia doctrina illa de cooperatione ad actus morales illo modo explicata viam aperit ad quamcumque cooperationem ad actum prauum cum ea excuſatione, quòd talis actio, vt ab hoc homine fit, eſt de ſe indifferens, & fit ſine intentione cooperandi: & ita licebit ædificare templum idolo, vel etiam idolum ipſum conficere, & ſimilia. Non ſunt ergo hæ actiones morales abſtractè & in vniuerſali conſiderandæ, ſed vt hic, & nunc cum talibus circumſtantijs fiunt: hæc autem actio hic & nunc facta re vera eſt cooperatio, nam eſt auxilium neceſſarium, vel vtile, quod præbetur his maleſactoribus ad ſuas iniuſtitias exercendas. Neque refert quòd iſti aſſerant ſe non intendere talem cooperationem, quia cùm velint eam actionem exercere, quæ hic, & nunc moraliter neceſſariò eſt cooperatio, & conſequenter volunt cooperari (vt ita dicam) in actu exercito, etiamſi formaliter, ſeu in actu ſignato dicant ſe non intendere cooperationem. Exemplo res optimè declaratur, quia ſi aliqui portarent ignem vt domui alicuius eum applicarent, & cogerent aliquem, vt ipſos iuuaret ad deferendum ignem, non poſſet licitè id facere, etiamſi neceſſe eſſet mortem pati: quia eſſet cooperatio ad actionem intrinſecè malam. Nec valeret excuſatio quòd deferre ignem ſecundum ſe eſt actio indifferens: nam hic & nunc non eſt indifferens, ſed eſt combuſtio domus alienæ. Simile ergo eſt deferre triremes contra Chriſtianos in eorum perniciem.

61 An hi remigãtes incurrãt cẽſuram hui' clauſulæ.

Altera verò quæſtio de his remigantibus eſt, an incidant in hanc cenſuram Bullæ, quod eſt quærere, an illi cenſendi ſint tranſgreſſores huius præcepti vt Eccleſiaſtici, & contumaces contra obedientiam Eccleſiæ. Et quantum ad hanc partem eos excuſat Nauar. in Summ. & dicto capit. *Ita quorundam*, notab. 11. Vbi in primis dicit,

Nauarri ſentẽtia.

quod licèt incurrerent hanc cenſuram vt latam iure communi, non tamen vt latam per hanc bullam; *quæ non videtur* (ait) *illos includere*: & conſequenter neque eorum cenſuram reſeruare. Sed differentiam hanc ipſe non probat, neq; ego illam video, quia neque in alijs iuribus, neque in bulla eſt aliquod verbum quo magis ab vna lege, quàm ab alia excuſentur, vel includantur. Quarè, ſi excuſandi ſunt, meliùs dicitur nullam cenſuram incurrere, vt ipſe etiam Nauarrus opinatur. Solumque probat, quia non videtur intentio Conciliorum, aut Pontificum fuiſſe, excommunicare eos, qui mortis neceſſitate adducti contra ſuam voluntatem adiuuant. Sed contra hoc obijci poteſt, quia verba dictorum iuriũ generalia ſunt abſque vlla limitatione, vel exceptione: intentio autem legiſlatoris ex verbis colligenda eſt: exceptio autem vel epicheia non eſt admittenda, niſi vbi actio repugnaret fini, & intentioni ipſius legis, quod hic dici non poteſt. Præſertim, quia verba huius Bullæ ſunt. *Auxilium quomodolibet præſtant*: ergo comprehendũt omnem modum præſtandi, etiam illum qui voluntarius eſt ſimpliciter, licèt ſit inuoluntarius ſecundum quid.

Obiectio.

62 Solutio.

Addere ergo poſſumus, præceptum hoc quatenus humanum eſt, admittere excuſationes præcepti humani quatenus tale eſt, vna autem eſt vt non obliget cum tanto diſcrimine, & rigore. Ac propterea, licèt de ſe vniuerſale ſit, & omnes comprehendat, per ſe loquendo, tamen ex accidente non obligat conſtitutos in tali neceſſitate, & diſcrimine. Et ideò nec dici poſſunt contumaces, cùm magis neceſſitate, quam voluntate id faciant, nec inobedientes Eccleſiæ, quia non operantur in eo articulo, in quo eius mandatum obligat. Sed dices tandem, licèt ordinaria præcepta humana non obligent cum eo diſpendio, tamen non eſt dubium quin Eccleſia poſſit ita obligare, quando præceptum reſpicit commune bonum religionis, ſeu populi Chriſtiani: huiuſmodi autem eſſe videtur hoc præceptum de quo agimus: ergo obligat etiam in illo diſcrimine. Reſpondeo, non ſatis eſt quòd materia præcepti ſit aliquid immediatè reſpiciens commune bonum, ſed neceſſe eſt, vt in particulari hic, & nunc illud exequi cum tanto diſcrimine, ſit neceſſarium ad publicum bonum, ita vt ex oppoſito actu graue nocumentum Chriſtianæ Reipublicæ immineat. Atque ita ego fateor, quòd ſi in aliquo caſu talis remigatio eſſet grauiter nociua populo Chriſtiano, tenetur Eccleſiæ ſubditus ex vi huius præcepti, & cenſuræ non remigare etiam cum diſcrimine vitæ, vt probat ratio facta. Ordinariè verò vel non imminet hoc periculum, vel non impedietur propterea quòd vnus vel alter à remigando ceſſauerit: ideoque, regulariter loquendo, habet locum dicta excuſatio.

Replica.

Enodat.

Octaua cenſura contra impedientes victualia ad curiam Romanam deferri.

63

OCtaua cenſura fertur in eadem Bulla *contra omnes, qui impediunt ſeu inuadunt eos qui victualia ſeu alia ad vſum Romanæ curiæ neceſſaria adducunt: ac etiam eos qui, ne ad Romanam curiam adducantur, prohibent, impediunt, ſeu perturbant: ſeu hæc facientes defendunt per ſe, vel alios, cuiuſcumque fuerint ordinis, præeminentiæ, &c.* In qua clauſula ſatis notæ ſunt perſonæ contra quos fertur hæc cenſura. Sunt enim omnes Chriſtiani, ſi in eis inueniatur ratio cenſuræ vt ſatis ſpecificè & diſtinctè in ipſamet Bulla declaratur. Actiones verò prohibitæ, & ob quas fertur cenſura, ſatis etiam diſtinctè proponuntur. Verùm omnes illæ intelligendæ ſunt, ſi iniuſtè fiant: nam, ſi quiſpiam, ſcilicet aliquis Princeps, vel Reſpublica, ſuo iure vtens: vel ſuæ vtilitati proſpiciens prohibet ne triticum, vel aliquid ſimile ex ſuis finibus extrahatur, vt Romam deportetur, non ſolùm non incurret hanc cenſuram, verùm nec malè aget. Notauit hoc Caietanus ver.

Quas perſonas cõprehẽdat hæc cẽſura.

Ob quas actiones feratur.

Caiet.

Excom-

Digitized by Google

Excommunicatio, capit. 19. quem ſequitur Nauarrus num. 64. Et poteſt à ſimili declarari, nam licèt canones ſub cenſura prohibeant, clericum percutere, non tamen prohibent ſe defendere, etiamſi ad hoc neceſſarium ſit clericum percutere. Sic ergo in præſenti illa actio non eſt prohibita, quia eſt veluti propria defenſio, etiamſi inde ſequatur impedimentum ne aliqua victualia Romam deferantur.

Nauar.

64 Vt autem hoc magis declaretur, in primis neceſſariũ eſſe opinor vt ius, quo huiuſmodi Princeps, vel Reſpublica vtitur in ſuum commodũ, ſit clarum & certum, ſaltem practicè: nam ſi quis in caſu dubij vellet agere contra hanc legem, & inde ius, vel poſſeſſionem acquirere, non excuſaretur: quia in eo caſu & lex ſuperioris iuſta præſumenda eſt, & poteſtatem habet Pontifex præcipiendi, ne aliquis ſibi ſeu curiæ ſuæ vim inferat. Deinde etiam ſuppoſito iure, aliqua rationabilis cauſa pro temporis opportunitate concurrere debet. Nam, ſi quis tempore v.g. neceſſitatis iniquè hoc impediret, licèt non agendo contra iuſtitiam commutatiuam, ſed contra communem charitatem, vel iuſtitiam legalem, quæ commune bonum reſpicit: id ſatis eſſet, vt incurreret hanc cenſuram; quia in eo caſu iuſtum eſt hoc præceptum, & obligat, ſaltem ex obedientia. Addo verò tandem, non poſſe dici impedire, & conſequenter nec comprehendi ſub hac lege eum, qui non vult ſuas res vendere, vt Romã deferantur, etiamſi fortaſſe deſint aliæ, quæ deferri poſſint: quia illud in rigore, & proprietate vocis non eſt impedire: hoc enim potiùs dicit actionem aliquam, quàm negationem actionis. Item quia hæc lex nõ prohibet, quominùs vnuſquiſque liberè vti poſſit re ſua. Idemq; ferè eſt de illo, qui abſq; vlla vi priùs res ſibi emit, & ita impedit, ne Romam deferantur: quamuis hic, ſi illud faciat intentione impediendi, & abſq; alia cauſa, poterit etiam hanc cenſuram incurrere.

Quibuſcũ circũſtãtijs liceat hæc victualia, ne Romam deferantur, impedire.

Nona cenſura contra afficientes aliquibus iniurijs eos, qui accedunt ad Sedem Apoſtolicam.

NOna cenſura fertur in eadem Bulla contra *omnes, qui accedentes ad Romanam Sedẽ, vel ab ea recedentes ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent*. Quæ eſt prima pars huius clauſulæ, in qua, vt conſtat, quinque actiones prohibentur, quæ ſatis in litera patent. Actio enim verberandi, quæ olim addebatur, vt patet apud Caietanum verbo *Excommunicatio*, cap. 14. in hac Bulla prætermiſſa eſt. Sicut etiã omiſſa ſunt eſt participia *vulnerantes*, & *depradantes*, quæ habentur in Bulla Gregorij. Standum ergo eſt præciſè verbis citatis. Prohibentur autem hæ actiones, quatenùs iniurioſæ ſunt duobus generibus perſonarum, ſcilicet, Romam euntibus, vel ab ea recedentibus. In Gregoriana autem Bulla addebatur etiam, *Vel apud eam morantes*: quæ particula quoad hãc priorem partem clauſulæ omiſſa eſt. Vnde nunc non comprehenduntur ſub hac cenſura ij, qui Romæ commorantur; quia nec ibi eſt periculum illud, quod in via eſſe contingit, nec deſunt ibi alia opportuna remedia ad iuſtitiam, & pacem conſeruandam. Atque ita ferè omnia, quæ Caietanus ſuprà citata hanc cenſuram aduertit, hodie neceſſaria non ſunt. Præter conſiderationem illius particulæ, *Ad Sedem Apoſtolicam venientia*. Non enim dixit: *Ad vrbem*, nec *Romam*; ſed, *ad Sedem Apoſtolicam*: multi enim poſſunt ire Romam, qui non eunt ad Sedem Apoſtolicam, ſed ad ſua negotia ſecularia peragenda. Et è contrario poſſet contingere, aliquem ire ad Sedem Apoſtolicam, & non ire Romam, ſi Pontificem, & eius Curiam extra Romam eſſe contingeret. Quo fit, vt formaliter ſit materia huius cenſuræ intelligenda de euntibus ad Sedem Apoſtolicam, id eſt, ad negotia, cauſas, vel res, quæ ad illas pertineant, vel quocunque modo gratia illius. Eſtque hæc ponderatio, vt Nauarrus addit, conſentanea ijs, quæ Canoniſtæ notant in cap. *Ego N.* de Iureiurando.

Põderatur verbũ Sedẽ Apoſtolicã.

Secunda pars huius clauſulæ eſt, *Necnon illos omnes, qui iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam à nobis, vel noſtris Iudicibus non habentes, eam ſibi temerè vendicantes ſimilia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare*. Per quæ verba extenditur hæc cenſura ad eos, qui prædictas iniurioſas actiones exercent in eos, qui in Curia (quæ formaliter etiam ſumenda eſt) morantur: non tamen ſimpliciter, ſed cum ea limitatione, ſcilicet, ſi prætextu iuriſdictionis vſurpatæ hæc faciant. Vnde qui furando ſpoliat aliquem in Curia morantem, vel qui in rixa illum interficit, non incurrit hanc cenſuram, quia non authoritatiuè, & tanquam iuriſdictionem exercens id facit. Et hoc ſolùm eſt, quod ſub cẽſura hic prohibetur, vt ex litera conſtat. Denique in tota hac clauſula omiſſa ſunt omnia illa verba, quæ habebantur in Bulla Gregorij, ſcilicet: *Dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, qui talia fieri mandãt*. Et ideò extenſio, quæ his verbis ſignificatur, quatenùs extenſio eſt, ſublata nunc eſt. Dico autem: *Quatenùs extenſio eſt*: quia ſi auxilium, vel fauor tale ſit, vt contineat cooperationem ad eandem actionem, verè dicetur illud auxilium præbens ſpoliare, interficere, &c. & hac ratione cenſuram incurret. Quod ſpecialiter aduerto, propter hanc ſecundam partem huius clauſulæ: nam proprius modus exercendi illas actiones authoritatiuè, & tanquam habens iuriſdictionem, eſt mandando potiùs, quàm per ſeipſum exequendo: & ideò (licèt non ſit expreſſum) qui mandando ea facit, cenſuram incurrit; quia reuera tunc facit vt iuriſdictionem habens. Magiſque poſſet dubitari de eo, per quem facit: quia ille non operatur vt habens iuriſdictionem, ſed vt merus executor: nihilominùs tamen exiſtimo, etiam illum incurrere, quia eſt veluti vna perſona cum alio, & ſub nomine, & titulo iuriſdictionis eius operatur. 66

Altera eiuſdem clauſulæ pars.

Decima cenſura contra inferentes aliquas iniurias ijs, qui Romam deuotionis cauſa petunt.

DEcima cẽſura fertur in *omnes interficientes, mutilãtes, vulnerãtes, detinentes, capiẽtes, ſeu deprædãtes Romipetas, ſeu peregrinos ad vrbẽ cauſa deuotionis, ſeu peregrinationis accedẽtes, & in ea morãtes, vel ab ipſa recedentes*. Circa quam nihil ferè occurrit annotatione dignũ. Solũ ex ea clauſula licet colligere, verũ eſſe, quod in ſuperiori notatũ eſt, nomine *accedentiũ ad Sedem Apoſtolicã*, nõ cõprehẽdi omnes, qui Romã tendunt: alioqui ferè ſuperflua eſſet hæc noua clauſula, ſeu cenſura. 67

Digitized by Google

latrocinium, vel furtum appellari: Aliud verò eſt loqui de proprio furto ſeu rapina, à quo nomen piratæ ſeu latronis maritimi ſumptum eſt. Quãuis ergo quæ rapiuntur in bello iniuſto ſumantur iniuſtè; & hoc modo illud dici poſſit latrocinium, tamen quia non fit ſolo titulo accipiendi rem alienam, ſed titulo vindictæ, ſeu pœnæ, aut etiam defenſionis, habet peculiarem modum iniuſtitiæ diſtinctum à latrocinio. Et ita qui ſolum hoſtes ſuos, contra quos habent publicè indictum bellum, in mari deprædantur, alijs verò nocumentum non inferunt, communi appellatione non cenſentur piratæ, nec latrones, ſed iniuſti bellatores. Et ideò non comprehenduntur ſub hac lege.

25 Atque idem dicendum cenſeo in priori caſu propoſito de eis, qui aliquando incidenter deprædantur in mari. Quam eſſe omnium ſententiam dicit Nauarrus: & ita illam approbat, vt per ſe certam abſque probatione. Mihi tamen non videtur quidem carere difficultate, quia ad incurrendam cenſuram vnus actus ſufficit, etiamſi lata ſit contra homicidas, & alios ſimiles: quia in malis vnus actus ſufficit ad huiuſmodi denominationem, nam malum ex quocunque defectu, & ita abſolutè dicitur fur, vel latro, etiamſi ſemel tantùm furatus ſit: vnus autem actus maritimi latrocinij, etiamſi incidenter fiat, in toto rigore latino, & iuridico *piratica* dicitur, argum. L. Seruus. ff. de actionib. & oblig. ergo qui vel ſemel illam committit, verè dicetur pirata. Eò vel maximè, quia non ſine cauſa adduntur in hac clauſula omnes illæ voces, *Piratæ curſarij, & latrunculi maris:* nam ſaltem ſub hac tertia appellatione comprehendi poſſent hi, qui tantum aliquando, & incidenter deprædantur. Nihilominùs tamen, quia materia eſt pœnalis, & reſtringenda, & iuxta communem ſententiam hæc lex intellecta eſt de ijs, qui quaſi ex officio nauticum latrocinium exercent, ideò ab illa non videtur recedendum. In illo ergo caſu habebit locum cap. 3. de Raptoribus. ſed ibi non fertur excommunicatio ipſo iure, ſed ferri mandatur in eos qui *Romanos, aut alios Chriſtianos pro negotiatione, aut alijs honeſtis cauſis nauigio vectos, aut capere aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt.* Nam quia ille textus de ſpoliatibus abſolutè loquitur, ideò in ijs etiam, qui vel ſemel ſpoliant, locum habet. Eſt etiam alia notanda differentia inter textum illum, & clauſulam noſtram: quòd ille non reſtringitur ad mare, ſed ſimpliciter loquitur de nauigio vectis: vnde in fluminibus etiam procedere poteſt: noſtra autem cenſura, ſeu clauſula ſolùm habet locum in latronibus maris. Vnde, ſi qui eſſent, qui in ſolis fluminibus deprædarentur: illam cenſuram nõ incurrerent, vt Nauarrus aduertit: & ſentit Angel. dicens hanc cenſuram eſſe contra eos, qui deprædantur in mari.

Qui incidenter ſemel, aut iterũ in mari deprædat, non incurrit.

Cap. tertium de raptor.

Quarta cenſura contra naufragantium Chriſtianorum bona ſpoliantes.

26 QVarta cenſura Bullæ Cœnæ fertur *contra omnes & ſingulos, qui Chriſtianorum quorumcunque nauium tẽpeſtate iactatis, ſeu quoquo modo naufragium paſſis, ſiue in ipſis nauibus, ſiue ex eiſdem eiecta in mari, vel in littore inuenta cuiuſcunque generis bona, in cuiuſcunque maris regionibus, & littoribus ſubripiunt.* Similis cenſura (licèt non reſeruata) lata fuerat in Concilio Lateranenſi, ſub Alexandro III. & habetur in cap. *Excommunicationi,* de Raptoribus: quamuis verbis breuioribus, & obſcurioribus, ſcilicet: *Qui Chriſtianos naufragium patientes damnata cupiditate ſpoliant rebus ſuis, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe nouerint ſubiacere.* Igitur vtroque ex his iuribus fertur excõmunicatio in eos, qui occupant bona naufragantium. Differunt tamen primò: nam ex vi Bullæ Cœnæ ſolùm requiritur actio ſubripiendi ad incurrendam cenſuram, vt patet ex tenore dictorum verborum, at verò ex vi cap. *Excommunicationi,* præter actionem ſpoliandi requiritur mora reſtituendi vt ſatis etiam patet ex citatis verbis; & notauit Nauarrus dicto cap. 27. num. 148. Vnde difficile eſt ad explicandum quando talis excommunicatio ex vi illius textus incurratur. Caietanus verb. *Excommunicatio,* cap. 23. ait acceptionem non puniri in dicto textu, quia non eſt intrinſecè mala, ſed interdum poteſt eſſe actus charitatis: detentionem autem, cùm iam ſit inuito domino, eſſe intrinſecè malam; & ideò puniri per illam cenſuram. Vnde fit, vt tunc incurratur illa cenſura, quando detentio incipit eſſe iniurioſa, & contra rationabilem domini voluntatem. Et quia obligatio reſtituendi ſeu reddendi rem alienam, per ſe loquendo, eſt ad ſtatim, cum primum opportunè & moraliter fieri poteſt, ideò, quamprimùm accipiens prætermittit hanc opportunitatem ſciens, & volens, tunc cenſetur iam eſſe in ſufficienti mora reddendi, vt ſtatim illam excõmunicationem incurrat. Nec requiritur alia admonitio, quia ipſa lex ſufficienter admonet, & cùm ferat excommunicationem hanc ipſo iure, vt verba citata declarant, non expectat aliam admonitionem ab homine faciendam.

Nauar. Quando incurratur excõicatio ca. Excõication. de Raptoribus. Caietani opinio.

27 Quæ doctrina quoad hanc poſteriorem partem mihi placet: nõ verò quoad priorem, in qua videtur ſupponere textum illum non loqui de acceptione iniuſta, ſed de acceptione abſolutè: atque ita intellexiſſe videtur Nauarrus. Et ideò ait, non ſolùm attenta Decretali, ſed etiam attenta Bulla, acceptionem non ſufficere ad cenſuram contrahendam, ſine mora, & voluntate reſtituendi. Addit verò limitationem, *niſi acceptio fuerit ſcienter patefacta, quia tunc illa ſufficit.* Quæ verba mihi ſunt obſcuriſſima, & applicata ad Decretalem non ſunt vera, quocunque ſenſu intelligantur, & ad Bullam non ſunt neceſſaria. Itaque intelligo Decretalem loqui de acceptione iniuſta, quæ procedit ex voluntate ſibi rapiendi huiuſmodi bona aliena; quæ actio intrinſecè mala eſt; & nihilominus noluiſſe Concilium propter illam ſolam excommunicationem imponere, ſiue ſcienter, & patefaciendo ſuam malitiam, ſiue quocunque alio modo: quia Decretalis indiſtinctè loquitur. Ratio verò non eſt alia, niſi quia noluit Concilium tam ſeuerè agere cum his raptoribus, & fortaſſe etiam quia illa acceptio, quãuis malè facta, poterat eſſe vtilis naufragium patientibus, ſi eis tandem reſtituerentur bona, quæ alioqui forſitan perirent. Hunc autem eſſe ſenſum decretalis, patet, tum ex illis verbis, *damnata cupiditate ſpoliant:* quæ verba apertè ſignificant iniquam acceptionem. Item quia illa excommunicatio (ex mente Concilij) non contrahitur niſi ob omiſſionem reddendi talia bona ſuis dominis, vt declarant illa verba, *Niſi ablata reddiderint:* ergo acceptio quantumuis iniqua, & ſcienter ac patenter facta, non ſufficit ad

Caiet. ſẽtẽtia quo ad partẽ approbatur.

Verus dicti cap. ſenſus.

Cõc. Lat.

illam

illam cenſuram incurrendam, quia cenſura ipſo iure lata non incurritur, donec conſummetur actus ipſo iure requiſitus.

28 Refellitur euaſio.

Nec ſatisfaciet qui dixerit, ipſam acceptionẽ iniuſtam cùm voluntate retinendi, & nunquam reddendi eſſe iniuſtam retentionem, & quandam omiſſionem reddendi: falſum enim hoc eſt, nam redditio ſupponit rei acceptionem, & neceſſariò requirit aliquam moram inter vtramque. Nec refert, quòd à principio poteſt quis habere voluntatem non reddendi ſuo tempore, & conſequenter habere malitiam, quæ eſt in nõ reſtituendo: quia tota illa malitia quoad hoc eſt merè interior, & nondum exercuit actum, ſeu omiſſionem externam, cui annexa fuit excommunicatio. Vnde obiter infero, quòd licet is qui talia bona inique rapuit, aliquo tempore perſeueret in illa voluntate non reſtituendi, ſi tamen nondum habuit occaſionem reſtituendi, neque prætermiſit aliquam debitam diligentiam, nondum contraxit illam excommunicationem; donec in ipſamet redditione externa incipiat eſſe in mora, vel negligentia morali procurandi illam. In quo rectè dixit Caietanus. Addens, & meritò, nullam aliam monitionem requiri, ſecutus Panormitanum in dicto c. *Excommunicationi*. Et vtrumque ſequitur Nauarr. contra Ioannem Andr. & Syluestrum, qui certè nulla probabili ratione nituntur.

Corollarium.

Panorm. Nauar.

29 Quid iuxta Bullã dicendum. Gregorij XIII. Bulla.

At verò iuxta tenorem Bullæ ſola receptio iniuſta ſufficit ad hanc cenſuram contrahendã: hanc enim ſignificat in omni proprietate verbũ *ſubripuerint*, vltra quod nihil additur, quod vlteriorem moram vel aliquam aliam ſpecialem cõditionem requirat. In Bulla autem Gregorij additur, *Rapuerint, aut ſcienter ſibi ipſi acceperint*: quod perinde eſt: aliud autem verbum, quod ibi additur, ſtatim explicabo. Ex his verò intelligere licet, oportere hanc acceptionem eſſe iniuſtã: non quacunque iniuſtitia, ſed illa quæ eſt contra tales perſonas naufragium paſſas. Vnde ſi quis inculpabiliter ignoret illa bona eſſe naufragorum, etiamſi putet eſſe aliena, & iniquè accipiat, non incurret excommunicationem: quia formaliter non agit contra hunc canonem. Et ad hoc explicandum videtur additum in Bulla Gregorij illud aduerbium, *Scienter*: imò ex vi illius in rigore ſumpti, vt in huiuſmodi legibus ſumi ſolet, nec ignorantia culpabilis ad cenſuram illam contrahendam ſufficeret, niſi peccatum ſit ex malitia, ſeu certa ſcientia. Nunc verò illa quæſtio ſublata eſt in Bulla Clementis: nam verba illa omnia omiſſa ſunt. Actio ergo ſubripiendi hæc bona naufragorum, ſiue ex ſciẽtia, ſiue ex quacunque ignorantia culpabili procedat, dummodo ad grauem malitiam in eo genere ſufficiat, eſt nunc ſufficiens cauſa ad hanc cenſuram incurrendam.

Per quã ſubripiẽdi actionẽ iuxta vtriuſq; Pontif. Bullã hęc cẽſura incurrat.

30 An naufragãtiũ bona ſubripiẽtes, neq; reſtituẽtes, duplicẽ excõmunicatione incurrant.

Ex his verò naſcitur non contemnenda dubitatio, an qui nunc ſubripit hæc bona, & poſteà moroſus eſt, & pertinax in eis retinendis duas incurrat excommunicationes; vnam ex Bulla Cœnæ, aliam ex cap. *Excommunicationi*. Et, licèt ſuprà dixerim, quando cenſura Bullæ Cœnæ concurrit cum cenſura iuris, non multiplicari cenſuras, nihilominùs in præſenti dubio cenſeo multiplicari, quia reuera non concurrit cenſura Bullæ cum cenſura illius capituli, ſed propter diuerſas cauſas ſeu peccata latæ ſunt: peccatum enim non reſtituendi diſtinctum eſt à peccato rapiendi. Et cenſura Bullæ fertur propter latrocinium: cenſura verò illius Decretalis fertur propter retentionem. Eſt tamen diſcrimen, quòd excommunicatio illius Decretalis reſeruata non eſt. Caietanus verò vocat illam Epiſcopalem, ſed meliùs dicetur nulli reſeruata: quia non ſolum Epiſcopus, ſed quilibet Sacerdos proprius illam auferre poteſt iuxta regulam c. *Nuper*, de ſent. excom. Alia verò reſeruata eſt Summo Pontifici, ſicut aliæ omnes illius Bullæ, vt in fine huius diſputationis videbimus.

31 Occupãs bona fide hęc bona cũ animo reddẽdi domino, ſi voluntatẽ mutet quã cẽſurã incurrat.

Hinc verò naſcitur aliud dubium, an ſi quiſpiam bona fide hęc bona accipiat, vel quia ignoret eſſe naufragantium, vel certè (quod frequentiùs euenire poteſt) ſi illa occupet à principio animo conſeruandi, & reſtituendi domino (quod ſine dubio ſæpe poteſt & ſine cenſura, & licitè fieri) poſteà verò voluntatem mutet, & incipiat retinere ſibi, quàm cenſuram incurret, an Bullæ, vel Decretalis, vel vtramque? Reſpondeo in primis, ſemper incurrere cenſuram Bullæ: quia, licèt materialiter tunc non decipiat rem, quia iam apud ſe habebat: moraliter tamen illam primo tunc ſubripit, quando incipit eam vt propriam retinere. Quantum ad aliam verò cenſuram diſtinguere oportet: nam fieri poteſt vt quis mutet illam voluntatem, & incipiat rem ſibi vſurpare, ſeu ea vti vt propria, priuſquàm ſit in mora reddendi illam domino, quia nondum oblata fuit occaſio eam reddendi: & tunc opinor nondum contrahi aliam cenſuram, vt à fortiori patet ex dictis. Si autem oblata occaſione reddendi illa bona vero domino, tunc mutauit voluntatem, & omiſit reddere, ſibique retinuit, tunc opinor vtramque cẽſuram ſimul incurrere: quia illa ſimul, & quaſi eminenter eſt & iniuſta acceptio, vt oſtenſum eſt: atq; eſt etiam iniuſta detentio, quia nõ oportet vt hæc mora reddẽdi ſit poſt acceptionem iniuſtam, ſed ſatis eſt quod quod ſit acceptionem realem, quæcumque illa ſit. Nec refert quòd capit. *Excommunicationi*. loquatur, vt diximus, de acceptione iniuſta: quia id ſolùm fuit ad declarandum, quòd per ſolam acceptionem, etiam ſi iniuſta ſit, non incurritur excommunicatio, non verò quòd illa ſit ſimpliciter neceſſaria, vt qui moroſus fuerit in reddendis illis bonis, excommunicationem illam incurrat. Dices, cùm in eo caſu vna & eadem culpa ſit contra vtramque legem, cur non erit etiam eadẽ cenſura? Reſpondetur, quia à principio, & ex ſe diſtinctæ fuerunt, & cauſas formaliter diuerſas reſpiciunt, quam formalem diuerſitatem etiam in eo caſu retinent. Verum eſt, in ordine ad effectus morales (excepta reſeruatione) non multum referre in eo caſu multiplicari cenſuras: quia explicata illa cauſa, eadem abſolutione vtraque auferetur, ſi abſoluens habeat in vtramque poteſtatem.

Reſponſio.

Obiectio.

Reſponſio.

32 An fautores & receptatores hac cenſura comprehẽdãtur.

Præterea dubitari poteſt, an hæc excommunicatio extendatur ad fautores, ſeu adiutores, & ad receptatores. De his enim nulla fit mentio in Bulla Clementis. Quare dicendum eſt, hos non comprehendi, niſi & illi dici poſſint ſpoliatores, propter regulam generalem ſuprà traditam ex Caietano. Et quidem in hoc genere peccati dantes fauorem, & auxilium dici poſſunt ſpoliatores: quia per ſe ac proximè cooperantur tali crimini. Quando enim plures concurrunt ad furtum, omnes uerè furãtur, etiamſi aliquis ſit principalis, alij uerò quaſi miniſtri ſeu coadiutores,

quod

quo ad ſecus eſt de conſiliario, vt ſuprà dixi. De receptatore verò maiori diſtinctione opus eſt. Poteſt enim eſſe receptator ſolius perſonæ, quæ tale commiſit crimen; & de hoc non eſt dubiũ, quin hanc cenſuram non contrahat: quia verba huius prohibitionis in toto rigore ad illum non pertinent. Poteſt item eſſe receptator bonorum, non vt fiat particeps eorum, ſed ſolùm ad occultanda, & cuſtodienda illa. Et de hoc etiam exiſtimo non incurrere hanc cenſuram, quia non poteſt dici in rigore ſpoliare alterum, etiam ſi remotè & indirectè fiat particeps illius criminis.

De receptatore ſolius perſonæ raptoris.

Quid de recipiẽte bona, nõ vt fiat illorũ particeps.

Tertiò verò poteſt quis eſſe receptator, vel potiùs particeps bonorum: quia is qui ea accepit, cum altero illa diuidit, vel ei donat. Quod dupliciter poteſt contingere. Primò quòd id fiat ex aliqua conuentione, vel mandato antecedente ipſam ſpoliationem: ita vt duo conueniunt, vt quiſque, quod potuerit, accipiat, & poſteà inter ſe diuidant; vel quòd vnus accipiat, alteri redditurus, cuius mandato, & expenſis id agit. Et in eo caſu opinor huiuſmodi receptatorem incurrere hanc cenſuram: nam eſt vere ſpoliator, & latro. Addo verò illam non incurrere donec actu recipiat bona: ita vt ſi alter cum eo non diuidat illa, non incurrat: quia anteà reſpectu illius non eſt conſummatum delictum, propter quod fertur cenſura, nam, licèt anteà peccauerit, adhuc tamen permanet in ratione mandantis, ſeu conſulentis tantùm, & contra hos vt ſic non eſt lata hæc cenſura.

Quid ſi bona à raptore accipiat ex antecedẽte pacto illa inter ſe diuidendi.

33 Alio verò modo poteſt contingere, vt quis recipiat talia bona, ſine vllo antecedente pacto, ſed ex mera voluntate ſubripiẽtis, ita tamen vt ſciat qualia ſint (nã ſi accepiſſet bona fide, & ex ignorantia inculpabili, quandiu illa durauerit, ceſſat difficultas, vt ex dictis patet.) Propter huiuſmodi ergo receptorem videntur addita in Bulla Gregorij illa verba: *Aut ab alijs rapta, ſeu accepta ſcienter receperint:* quæ verba omiſſa ſunt in Bulla Clementis: & ideò dubitari poteſt, an reuocata ſint, vel ſolùm fuerint omiſſa, quia in verbo *Spoliauerint*, cenſentur ſufficienter contenta.

Quid de accipiẽte bona a ſpoliãte, nullo antecedẽte pacto.

Et quamuis facile poſſit in vtramque partem res diſputari, mihi hoc poſterius videtur probabilius: quia ille qui ſic accipit talem rem, moraliter verum dominum ſpoliat. Quod ita breuiter ex dictis declaro, quia ille qui ſic accipit talia bona, tenetur illa reddere vero domino: ergo, ſi ſit in mora reddendi, agit contra capit. *Excommunicationi*, eiusque excommunicationem incurrit: ergo à fortiori incidit in Bullam Cœnæ: ergo, ſi à principio iniuſtè accepit animo retinendi ſibi, in Bullam Cœnæ incidit: nam quòd accipiat immediatè in littore, vel mari, vel mediante priori ſpoliatore, non variat malitiam, neque quoad hoc lex hæc quidpiam diſtinguit.

Reſolutio.

34 Tandem adduntur in Bulla verba, quibus reuocatur quoduis priuilegium, aut conſuetudo in contrarium: ita vt nullo prætextu, etiam poſſeſſionis longiſſimi, aut immemorabilis temporis talis abuſus excuſari poſſit. Vnde inferunt Caietanus, & Nauarrus, iniquam eſſe legem, per quã bona naufragantium his, aut alijs rebus, etiã pijs, applicandum. Quod intelligendum cenſeo, ſi talis lex lata ſit de bonis naufragantium acceptis iniuſtè, aut contra intentionem Bullæ. Si verò talia bona rectâ intentione & conſcientia cuſtodirentur ne perirent, & fieret omnis diligentia

Hæc bona nulla præſcriptione, aut conſuetudine acquiri.

A moralis ad verum dominum inueniendum, non eſſe iniqua lex, quæ de bonis in hoc ſtatu conſtitutis, ſanciret, vt poſt elapſum tempus moraliter ſufficiens ad amittendam ſpem inueniendi verum dominum, in hos, vel illos vſus diſtribuerentur: tunc enim iam eadem eſt ratio de his bonis, quæ de alijs derelictis, ſeu perditis.

Quinta excommunicatio contra imponentes iniqua tributa.

35 QVINTA excõmunicatio fertur in eos, *qui in terris ſuis noua pedagia, ſeu gabellas, præterquam in caſibus ſibi à iure ſeu priuilegio ſpeciali Sedis Apoſtolicæ permiſſis imponunt, vel augent*. Ita habent verba Clementis. Gregorius autem declarans perſonas, ſolùm dicit, B *Ad id poteſtatem non habentes:* in re tamẽ idem eſſe videtur; in Bulla verò Clementis explicatur, poteſtatem hanc duobus modis haberi poſſe, ſcilicet vel proprio iure, vel ſpeciali Pontificis facultate. Vbi ſtatim duo interroganda occurrunt. Vnum eſt, quod ſit illud ius, quo talis poteſtas habetur, & à quibus perſonis, & pro quibus caſibus concedatur; aliud eſt, quomodo ad Pontificem pertineat, hanc facultatem dare illis perſonis, & in illis caſibus, in quibus aliàs non habent dominium, vel ius ſufficiens ad hęc vectigalia imponenda.

36 Sed quia hic non licet omnes incidentes quęſtiones exactè tractare, circa priorem dicendum eſt, poteſtatem hanc imponendi vectigalia ſolùm apud ſupremos principes, qui in temporalibus ſuperiorem non habent, reſidere. Vnde in titulo 56. Feudorum. Quæ ſint regalia, inter alia C numerantur vectigalia, & pedagia: illa autem regalia participant, non ſolùm qui reges nominantur, ſed etiam qui cum illis in ſupremo dominio conueniunt. Quo fit vt omnes alij principes & domini temporales, qui ſupremi non ſunt, comprehendantur ſub hac cenſura, ſi abſque alia facultate hæc tributa imponant, aut alia exigant, præter ea, quæ vel imperatoria aut regia, vel ſufficienti Eccleſiaſtica poteſtate impoſita ſunt, vel ex antiqua conſuetudine, à tempore, cuius non extat memoria introducta, argument. capit. *Super quibuſdam*, de verbor. ſignific. Atque ita conſtat, quæ perſonæ hanc facultatem habeant: ſcilicet, ſolas regias: & quo iure; ſcilicet, iure communi, tam ciuili, quàm canonico: imò videtur eſſe hoc quaſi commune ius gentium, & quaſi ex natura rei conſequens ad ſuprêmam, & regiam poteſtatem, ſi ita comple- D ta ſit, vt ſuum munus perfectè poſſit exequi. Et ob eandem cauſam talis facultas iure ordinario meritò negatur inferioribus, quia non debent ſubditi tot oneribus grauari: quæ fuit etiam ſufficiens ratio ferendi hanc cenſuram. In quibus autem caſibus ſit permiſſum à iure ipſis etiam principibus ſupremis hæc tributa imponere, non opinor eſſe aliquo iure ſcripto definiendum, ſed ipſo intrinſeco iure iuſtitiæ: non enim habent hi Principes certas leges definientes, ſeu numerantes caſus, in quibus poſſunt hæc tributa imponere, nec etiam ſuo arbitrio poſſunt ea imponere vel augere, ſed prò ratione ſuæ neceſſitatis, in ordine ad defenſionem Reipublicæ, vel aliã publicã vtilitatẽ, & ſeruatis conditionibus, vel ex natura rei, vel ex proprio iure & conſuetudine vniuſcuiuſque

Quis tributa imponere poſſit iure ordinario.

cuiuſque

cuiuſque regni ad iuſtitiam requiſitis, de quib. non eſt hic plura dicendi locus, quę in Summa plures tamen referens, attigit hic Rebuff. in ſua huius Bullæ expoſitione.

37 Incurrantne hãc cẽſurã ſupremi, principes iniqua tributa imponentes. Nauarr.

Hinc uerò naſcitur dubiũ ad præſentis clauſulæ explicationem neceſſarium, an hi ſupremi principes hanc cenſuram incurrant quando iniuſta tributa imponunt, poteſtatem ſuam excedentia. Quod dubium attingens Nauarrus ſupra nu. 61. abſolutè negat eos in hac clauſula comprehendi, & iuxta tenorem Bullæ Gregorianæ videtur id ſatis probabile, quia ſolum excommunicat eos, qui tributa imponunt, cũ ſimpliciter & abſolute ad ea imponenda poteſtatẽ non habeant, principes autem ſupremi nõ ſunt huiuſmodi, quia abſolutè poteſtatem habent, licet ea interdum male utantur.

Reſolutio

At verò iuxta formam verborum Clementis non videtur ſanè hæc opinio probabilis, imò ad illam excludendam uidentur hæc verba mutata. B Nõ enim excommunicat eos, qui poteſtatem non habẽtes, ſed eos qui in caſibus ſibi non permiſſis gabellas imponunt, ergo etiamſi aliàs habent poteſtatem ad imponenda tributa, ſi ea utuntur in caſibus ſibi nõ permiſſis, contra hanc prohibitionem agunt, & conſequenter hanc cenſuram contrahunt. Neque fortaſſe alia erat mens Gregorii, magis enim neceſſaria eſt hæc prohibitio ad cohibendum exceſſum habentium. Nã domini non ſupremi, ſicut poteſtatem non habẽt ad imponenda tributa, ita rariſſimè tentant illa imponere, & quamuis tentent, cum habeant ſuperiorem in temporalibus, ab illo poſſunt facile cohiberi, at uerò ſupremi Principes, qui poteſtatem habent, & ſuperiorem temporalem nõ habent, facilè poſſunt in uſu illius poteſtatis excedere, ideoque ad eos maximè dirigi uidetur hæc lex, ſi in caſibus ſibi non permiſſis tributa C imponant, vel (quod in idem recidit) ſi poteſtate vti velint, vbi re vera poteſtatem non habẽt. Et ita tunc vere dici poſſunt imponere, *tributa poteſtatem non habentes*, vt ait Grego. quia licet aliàs habeãt, non tamẽ ad hoc, nam, cum eſt ſermo de poteſtate, reſpectiue debet intelligi, ſcilicet reſpectu actus, de quo ſermo eſt.

38 Quomodo poſſit põtifex facultatem ad tributa imponenda dare.

Altera interrogatio erat, quomodo poſſit Summus Pontifex hanc facultatem dare. Ad quam reſpondetur breuiter, Summum Pontificem non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam ſuo modo in temporalibus habere ſupremam poteſtatem, directe & per ſe in ſuis terris uti eſt Rex & ſupremus dominus temporalis, in aliis vero D indirecte, & per aliud, ſcilicet in ordine ad ſpirituale bonum alicuius regni, vel totius Eccleſiæ, vt ex propria materia nunc ſuppono. Per hanc ergo poteſtatem, & in ordine ad eundem finem poteſt Summus Pontifex concedere facultatem imponendi vectigalia, etiam illi principi, qui nullam ad hoc poteſtatem habet, vel pro aliquo caſu, in quo ſine tali facultate ea imponere non poſſet. Sicut etiam per eandem poteſtatem poteſt Summus Pontifex aliquas perſonas eximere a tributis, temporalibus debitis alicui Principi, ſi ad ſpiritualem finem id neceſſarium, vel valde vtile, aut decens ſit.

39 princeps extra ſuas terras tributũ imponens, hãc excõ. incurrit.

Ex his ergo ſatis conſtat in quas perſonas feratur hæc cenſura. Vt verò declaretur propter quas actiones feratur, ſingula fere uerba clauſulæ expendenda ſunt. Primum eſt illud *in terris ſuis*, neceſſe eſt enim ut impoſitio tributi re A ſpiciat territorium ſubiectum ei, qui tributum imponit, & reſpectu prouinciæ, ciuitatis, aut loci ex ſe generale ſit, nam hanc uim habent citata verba. Statim uero emergunt duo dubia, an ſi Rex imponat tributum in aliqua terra ſua, & in eo caſu, in quo illud imponere poteſt, denique alias iuſtum, tamen quoad perſonas generalius illud imponat quàm iuſte poſſit, comprehendendo, v. g. clericos, vel alias perſonas exemptas, an incidat in hanc cenſuram Bullæ.

Quid princeps tributum etiam pr perſonis exemptis imponat.

Et breuiter dicendum eſt, non incidere ex hoc capite, quidquid ſit de alio pertinente ad libertatem Eccleſiaſticam, de quo infra. Ratio eſt, quia non uerificantur in eo facto verba Bullæ, nam in eo caſu dici non poteſt, Regem illum imponere in terra ſua tributum in caſu ſibi nõ permiſſo, ſed modo non permiſſo, aut circa perſonas non permiſſas, hæ autem circunſtantiæ B non prohibentur, uel puniuntur ex ui huius clauſulæ, ut ex dictis verbis patet. Et ita ſentit Nauarrus citato loco.

Nauarr.

Dices ibi non prohiberi tantum imponere, ſed etiam augere gabellas, ergo in illo caſu ſaltem ratione illius augmenti incurretur hæc cenſura. Reſpondetur, gabellã non dici augeri ex eo, quòd fructus eius ex maiori multitudine perſonarum creſcat, ſed ex eo quod maior impoſitio pro ſingulis fiat, & de hoc augmento eſt ibi ſermo iuxta ſenſum, & intelligentiam omnium, in caſu autem propoſito non interuenit tale augmentum, vt per ſe patet.

Obiectioni occurritur.

40 An Rex ſolis priuilegiatis tributum imponens incurrat hãc cẽſuram.

Aliud dubium eſt, ſi Rex imponat tributũ in caſu alias iuſto, ſeu ex iuſta cauſa, nolit tamẽ illud imponere toti populo ne illum grauet, ſed vel clericis tantum, vel nobilibus, & alias priuilegiatis, in hoc iniuſtitiam committens, an incurrat hanc cenſuram. Quæ res dubia quidem C videtur, ſed conſiderata uerborum proprietate dicendum apparet non incurrere, quia vel tale tributum reſpicit terram, vel perſonas tantũ, ſi perſonas tantum: ergo tunc non imponit Rex tributum in terra ſua, ſed in hac uel illa perſona, atque ita non committit contra hanc clauſulam, quæ tractat de imponentibus tributa in terris ſuis. Si uerò reſpicit territorium ipſum non delinquit ibi imponendo tributum in caſu ſibi non permiſſo: nam, ut ſupponitur, cauſa, ſeu caſus erat ſufficiens, ſed peccat ob acceptionem perſonarum, quod eſt peccatum diuerſæ rationis hic non punitum. Aliud verò dicendum eſſet, ſi cauſa etiam iuſta ad imponendum tributum deeſſet: nam, licet pro perſonis alias D expoſitis ad ſoluenda tributa poneretur, cenſeretur imponi iniuſte, & in caſu non permiſſo: ergo etiamſi ex parte perſonarum, quibus imponeretur, ſimul iuſtitia deeſſet, ſemper tributum illud eſset impoſitum in caſu non permiſſo, ergo contra hanc prohibitionem, & cenſuram. Quod maxime uerum habet, ſi tributum imponatur ſoluendum ab omnibus perſonis talis conditionis huius terræ, vel oppidi, nam ſic impoſitum territorium reſpicit, quamuis non pro omnib. perſonis, quod neceſsarium non eſſe patet in legibus, vel ſtatutis. At, ſi tributũ imponeretur ſolum his, vel illis perſonis nominatim, certe uideri poſset non ſufficiens materia huius cenſurę, quia illa non ſunt propria tributa in terris impoſita, ſed ſunt exactiones perſonales iniquæ, de quo plura ſtatim.

41 Alia verba expẽdẽda ſũt, *Pedagia, vel gabellas*

ſunt

Quid per pedagium & gabellas in Bulla Clemẽtis ſignificetur.

ſunt enim in iuribus varia nomina, quibus tributa ſignificantur. Ex quibus nomen *tributi*, generale eſt: alia verò ſunt ſpecialia, vt nomen *pedagij, guidagij*, &c. quæ varias tributorium ex locis vel rebus deſumptas ſignificant, vt Gloſſa, & Doctores declarant in capitulo *Super quibuſdam*, de Verborum ſignificat. & Syluester late verbo *Gabella*, & Nauarus in capite *Fraternitas* decimo ſecundo, quæſtione ſecunda circa finem. Ex his ergo duabus vocibus, quibus Bulla vtitur, *Pedagium*, ſpeciale nomẽ eſt, ſignificans tributum quod ſoluitur à tranſeuntibus per certa loca à principibus deſignata; *Gabella* autem generale nomen videtur, comprehendens omne genus exactionis, & tributi. Quare non eſt dubium, quin hęc prohibitio generalis ſit: nam illæ duæ voces vſurpatæ ſunt, ut æquipollentes, vt ex illa particula, *ſeu*, conjicere licet. Quamuis enim nomen pedagij iuxta primam impoſitionem ſpeciem illam tributi ſignificet, tamen ex vſu extenditur ad quodlibet tributi genus: quod ſignificat gabella, non enim inuenio hanc vocem ad aliquam ſpeciem tributi ſignificandam priùs impoſitam fuiſſe. Quocirca, etiamſi in Bulla Pij Quinti de aliis ſpeciebus tributorum fiat mentio in ſpeciali, quæ in hac Bulla omiſſa, ſunt, non propterea minùs vniuerſalis eſt hæc prohibitio: nam illa generalia verba tributa omnia complectuntur. Hinc verò infert Caietanus in Summa, verbo *Excommunicatio*, cap. 71. eos qui imponunt nouas collectas, ſeu taxas, non incurrere hanc cenſuram: nam illæ nec pedagia ſunt, nec gabellæ in propria ſignificatione harum vocum, ad quam ſũt hæ leges pœnales coarctandæ.

Sylueſt. Nauar.

Corollarium. Caiet.

42 Alia verba eiuſdẽ clauſulæ exponuntur Nauarr. Syluest. Angelus.

Rurſus conſideranda ſunt illa duò verba *imponunt, vel augent*: nam, ut rectè notat Nauarrus cum Syluestro, & Angelo, ſecundum in primo continebatur, quia augumentum gabellæ non fit ſine noua impoſitione: & illud quod additur, nouum tributum, ſeu gabella dici poteſt nam, licèt adiunctũ præexiſtenti, fit quaſi pars tributi, & aliquis hac ratione contendere poſſit additionem illam non eſſe noui tributi impoſitionem: hoc tamẽ friuolum eſt: quia illud eſt valde accidentarium, & ex ſe illa impoſitio ſufficiebat ad nouum tributum conſtituendũ: nihilominùs tamẽ ad maiorem explicationem illa verba multiplicata ſunt.

43 Hac excõmu etiam exigentes iniuſta tributa ligãtur.

Vltimò verò adduntur verba illa, *ſeu imponi vel augeri prohibita exigunt*, per quæ extenditur hæc pohibitio, vt non ſolùm imponentes, ſed etiam exigentes tributa, hac lege prohibita, cõprehendat. Ita enim intelligenda, ſeu coarctanda eſt illa particula *prohibita*, etiamſi in textu abſolutè ponatur: nõ enim excommunicantur hic omnes qui exigunt, vel vſuras, vel ſimoniacam mercedem, & alia ſimilia iniuſta, & conſequenter prohibita, ut Caietanus notat, & eſt per ſe clarum; quia verba ſunt iuxta ſubiectam materiam intelligenda. Ob hanc autẽ ampliationem incurrunt hanc cenſuram omnes miniſtri vel famuli, qui has gabellas prohibitas exigunt: & conductor, & hæres imponentis, qui eas exigi mandat. Dicitur autem exigere is, qui tanquam debita illa poſtulat à b eo, qui nollet ea ſoluere, ſi poſſet, vt iidem auctores notant. ad denique in hac exactione magis conſiderãdum eſt id quod exigitur, quàm is, à quo exigitur, nã per illa verba Bullę illud priùs determinatur non verò hoc poſterius. Et ideò ſiue gabellæ ſint ex prohibitis, id eſt, ex iis quæ ſimpliciter loquendo iuſtè imponi non poſſunt, à quocunque exigantur, hæc cẽſura incurritur, quia ſemper exactio eſt iniuſta, & contrarius. Si verò gabella non eſt prohibita per ſe & ex ui ſuæ cauſæ, & impoſitionis, licèt exigatur ab eo, à quo non debetur, vt à clerico, & ideò iniuſta ſit exactio, nihilominùs nõ incurritur hæc cenſura iuxta communem ſententiam, quia non exigitur gabella ſimpliciter prohibita. Ex quo fit, vt quoniam priuatæ perſonę & miniſtri facile poſſunt ignorare iniuſtitiam tributi, & quando de hac illis non conſtat, iuſtè præſumunt principem iuſtè agere, ideò ſæpe poſſunt per ignorantiam excuſari à culpa in huiuſmodi exactione, & conſequenter etiam à cenſura, quæ ſine culpa incurri non poteſt. Hic addẽda ſunt, quæ infrà tractabimus inter cenſuras non reſeruatas circa cap. *Quanquam*, de Cenſibus in ſexto.

Sexta cenſura contra falſarios literarum Apoſtolicarum.

44

SExta cenſura fertur in eadem Bulla contra, *falſarios literarum Apoſtolicarum, etiã in forma Breuis, ac ſupplicationum, gratiam, vel iuſtitiã concernentium per Romanum Pontificem, vel Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium, ſeu gerentes vices eorum: aut de mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatarum: nec non falsò fabricantes literas Apoſtolicas etiam in forma breuis, & etiã falsò ſignates ſupplicationes huiuſmodi ſub nomine Romani Pontificis ſeu vicecancellarij, aut gerentis vices prædictorum.* Quæ verba, quoad perſonas in quas fertur hæc cenſura, generaliſſima ſunt: fertur enim in omnes qui hæc delicta cõmittunt, abſque ulla exceptione. Quoad actiones verò, duæ ſunt, quæ hic prohibentur, & puniuntur; quamuis ambæ circa eandem materiã verſẽtur, ſcilicet circa literas Apoſtolicas. Prior actio eſt falſare huiuſmodi literas, quæ prohibita etiam ſub anathemate fuerat in c. *Ad falſariorum*, de Crimine falſi. Quamuis ibi non fuerit reſeruatio addita.

45 Literas Apoſtolicas falſare quid.

Falſare autem literas Apoſtolicas non eſt omnino falſas confingere ſeu fabricare: hoc enim ſpectat ad aliam actionem ibi prohibitam, ſed eſt aut veras literas Apoſtolicas ab earum ſyncera veritate immutare, aut vero ſigillo ſeu ſigno literarum Apoſtolicarum ad falſas literas conſignandas vti, vt latè exponitur in cap. *Licèt*, de crimine falſi. Ex quo ſatis diſtinctè percipi poteſt, quæ ſit actio quę hic punitur, & quot modis fieri contingat. Inter quos quintus notandus eſt, ſcilicet, *Cùm, literis bullatis, & redditis, in eis aliquid per raſuram tenuem immutatur.* Nã ex eis colligi videtur, vel minimam immutationem in vna litera vel puncto ſufficere ad graue crimen falſitatis, atque adeò ad hanc cenſuram incurrendam. Quod ita ſenſiſſe videtur Hoſtiẽſis in Sum. de crimine falſi, §. *Porrò*, quem ſequitur Caietan. verb. *Excommunicatio*, c. 27. in fine, & Rebuffus, hic. At Nauarr. in Sum. c. 27. nu. 62. contrarium ſentit, dicens non ſatis eſſe corrigere aliquam literam, aut punctum, quod non mutat ſubſtantiam aliquam, ad incurrendam hanc cenſuram: quia non ſufficit (inquit) ad peccandum mortaliter, quia nulli fit in hoc grauis iniuria, vel nocumentum.

An minima immutatio ſufficiat ad graue crimen falſitatis. Hoſtien.

Caiet. Rebuff. Nauar.

Et

46 *Crimen hoc poteſt eſſe veniale ex leuitate materię.*

Et quidem, in genere loquendo, non eſt dubium quin hæc actio falſandi literas poſſit eſſe peccatum veniale ex leuitate materiæ, vt notauit Caietanus in Summ. verb. *Falſarius*. Et patet, quia non eſt maior ratio de hoc actu, ſeu materia, quàm de alijs. Secluſo autem peccato mortali, certum etiam eſt in conſcientia excommunicationem non incurri, vt ſuprà dictum eſt.

Regulæ ad diſcernēdū, an immutatio hæc ſit mortalis. Prima.

Ad diſcernendum autem in præſenti materia, an immutatio excuſetur à culpa mortali; primò cōſiderandum eſt, an per eam immutetur ſenſus à Pontifice intentus, nimirum, quia facta hac mutatione aliquid aſſeritur, vel negatur, quod ipſe non intendebat, aut aliquid tacetur, vel omittitur, quod ipſe proferre intendebat. Et tunc ſemper eſt peccatum mortale ſufficiens ad cenſuram incurrendam, etiamſi per vnius puncti, aut apicis mutationem immutatio fieret: quia grauitas huius peccati non in atramento, & literis, ſed in ſenſu conſiſtit.

Secūda.

At verò, quando ſenſus non variatur contra mentem Pontificis; dupliciter id poteſt accidere: primò vt mens Pontificis etiam vt expreſſa in talibus literis non varietur, ſed ſolùm materialis ſeu grammaticalis error corrigatur. Et tunc non cenſeo eſſe peccatum mortale, nec incurri cenſuram: imò vix cernitur ibi aliqua culpa: quia ſi naturam rei inſpiciamus, ibi nihil contra iuſtitiam, charitatem, aut aliam virtutem, aut reuerentiam Pontifici debitam fit: imò videtur proſpici honori ſeu decentiæ literarum eius. Si verò conſideremus ius poſitiuum, illud prohibet, & damnat falſificationem: hæc autem re vera non eſt falſificatio. Quod ſi dicatur prohibere mutationem, rectè id interpretamur de mutatione formali, & quoad ſenſum, non de materiali, præſertim quæ in melius fit. Cauendæ tamen ſunt ſimiles emendationes: quia odioſæ ſunt, & poſſunt ſiniſtram ſuſpicionem generare.

74 *Tertia.*

Alio modo poteſt cōtingere mutationem ſeu emendationem eſſe ad mentem Pontificis, ſecundum ſe: non tamen prout expreſſam in literis, vt verbi gratia, ſi certò conſtet Pontificem diſpenſaſſe in ſecundo gradu: in literis autem per errorem ſcriptoris poſitum ſit in tertio, vel aliquo alio. Et tunc res eſt magis dubia, quia licèt voluntas Pontificis fuerit talem gratiam concedere, non eſt tamen voluntas eius, vt literæ, quæ illius teſtimonium continent, per alios, quàm per miniſtros ſuos ad id deputatos conſcribantur. Vnde ſi per tales literas, gratia illa explicata non eſt, etiamſi caſu, vel per errorem id cōtigerit, non videtur licere eas in alium ſenſum mutare. Sicut non liceret nouas literas fabricare, & loco aliarum ſupponere. Et hanc partem ſecuriorem, & veriorem eſſe cenſeo. Quāuis, ſi talis mutatio fiat, literæ validæ ſint quantum ad effectum, quandoquidem re vera continent voluntatem concedentis. Vnde interueniente bona fide, facilè etiam poterit talis actio à graui culpa; & conſequenter à cenſura in conſcientia excuſari.

48 *De fabricantibus falſas literas Apoſtolicas.*

Altera actio hic prohibita, & punita, eſt fabricatio falſarum literarum, quæ grauior eſt, quàm præcedens, & nunquam fieri poteſt ſine peccato mortali: & ideò ſemper ſufficit ad hanc cenſurā incurrendam. In verbis autem citatis ſatis declaratum eſt de quibus literis Apoſtolicis ſit ſermo: ideò alia explicatio hic neceſſaria non eſt. Solùm eſt aduertendum hanc cenſuram non comprehendere eos, qui vtuntur huiuſmodi literis falſis, vel falsò fabricatis, aut ſignatis: quia in tota hac clauſula nulla mētio eorum fit. Et vitium eſt longè diuerſum falſare literas, aut iam falſatis vti.

Nō ligātur vtentes literis falsò fabricatis.

Vnde in dict. cap. *Ad falſariorum*, hæc duo ſatis diſtinctè ponuntur: & cum contra falſarios variæ pœnæ partim iure ipſo latæ, partim ferendæ ſtatuantur, contra vtentes falſis literis nulla pœna ipſo iure imponitur, quæ communis ſit omnibus, & quæ ferendæ deſignantur, minùs acerbæ ſunt.

Cap. Ad falſariorū, de crimine falſi.

Rurſus obſeruandum eſt, in dicta clauſula Bullæ Cœnæ nullam mentionem fieri de fautoribus, ſeu defenſoribus, neque etiam diſtingui de falſantibus literas per ſe, aut per alios, ſed ſolùm eſſe ſermonem de falſarijs, & fabricantibus falſas literas, qui propriè & in rigore ſunt illi, qui per ſe ipſos hæc faciunt. Quo fit, vt ex vi illius Bullæ hi omnes nō incurrant excommunicationem. Incurrunt tamen illam ex vi capit. *Ad falſariorum*, nam ibi excommunicantur qui per ſe, vel alios literas falſant, & fautores ac defenſores eorum: illa tamē excommunicatio ibi non reſeruatur, vt dictum eſt.

49 *Neq; fautores falſariorū aut proprij ſcriptores.*

Additur prætereà in cap. *Dura*, §. *Adijcientes*, de Crim. falſi excommunicatio in eos, qui literas falſas apud ſe habere cognoſcentes, intra viginti dies eas non deſtruunt, aut reſignant. Quæ obligat, etiamſi ipſi falſarij non fuerint, neque eis vſi fuerint, vel animo vtendi habeant, quia retentio, vel conſeruatio earum abſolutè prohibetur.

Ad quid obligētur literas falſas Apoſtolicas apud ſe retinentes. Cap. Dura, de crim. falſ.

Illa verò excommunicatio non fertur per ius illud ab ipſo Pontifice, ſed ferri iubetur, & promulgari per ſingulas Parochias: poſtquam tamen lata fuerit, ſi incurratur, eius abſolutio reſeruatur Pontifici in eodem textu. Et, quamuis ibi abſolutè dicatur, *ſi quis falſas literas ſe habere cognoſcat, &c.* tamen eſt intelligendum de literis tantùm Apoſtolicis, de quibus in illo textu ſermo erat, cui paragraphus ille connectitur. Itaque omnes prædictæ cenſuræ circa falſitatem literarum, vel ſupplicationum ſedis Apoſtolicæ verſantur, & non aliarum quarumcumque, ſiue Epiſcopi ſint, ſiue Núcij Apoſtolici, ſiue cuiuſcumque alterius, qui non ſit Papa, ſeu Apoſtolica Sedes, vt Nauarrus notauit.

Nauar.

50 *Impetrātes literas ſubreptitias nō ligantur hac cenſura.*

Denique aduertendum eſt, quod in alijs ſæpè diximus, huiuſmodi cenſuras ſolùm ferri in eos, qui circa falſitatem (vt ſic dicam) literarum Apoſtolicarum peccant. Vnde ſi ex ignorantia vtantur falſis pro veris; non incurrent, ſi tamen talis ſit ignorantia, vt peccatum graue excuſet. Et ſimiliter, qui falſis narrationibus ſeu informationibus literas Apoſtolicas ſubreptitias impetrāt: non peccant falſando literas Apoſtolicas, aut falsò fabricando illas: quia literæ ſubreptitiæ, quāuis inualidæ ſint, & in dicto cap. *Ad falſariorum*, in fine falſæ literæ appellari videantur, ibi, *qui falſas literas impetrant*, alio titulo, ſcilicet quia falſam narrationem, aut informationem continent: nihilominùs in ordine ad expeditionem à Papa ſunt veræ: & ideò certum eſt eos, qui tales literas impetrant, non eſſe falſarios, nec incurrere in Bullam Cœnæ: incurrunt tamē illas pœnas, quas illi qui vtuntur falſis literis, iuxta extenſionem, quæ fit in dicto cap. *Ad falſariorum*, & caret omni commodo litterarum, cap. *Sedes*, cap. *Ex tenore*, capit. *Super litteris*, de Reſcriptis.

Septima cenſura contra dantes auxilium infidelibus contra Chriſtianos.

51 SEPTIMA cenſura fertur in eadem Bulla contra dantes duplex genus auxilij infidelibus Eccleſiæ hoſtibus, & inimicis in damnum Chriſtianorum, & Catholicorum. Quæ reſpectu perſonarum eſt generalis, comprehendens omnes, qui talia delicta committunt. Actiones verò ob quas fertur, ſunt duæ principales. Prima eſt deferre vel tranſmittere ad hos infideles arma, & illa omnia quibus ad impugnandos Catholicos vtuntur, vel materiam eorum. Et, vt clarior ſit lex, numerantur ibi omnia quæ deferri, aut mitti prohibentur, nimirum *equi, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalybs, omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, lignamina, cannapis, funes, tam ex ipſo canape, quàm ex alia quacunque materia, & ipſa materia, aliaque huiuſmodi.* Deinde in particulari explicantur, qui ſint hi infideles, ad quos hęc omnia deferri prohibentur, ſcilicet, *Saraceni, & Turcæ, & Hæretici per Romanam ſedem expreſsè declarati: & generatim omnes Chriſtiani nominis hoſtes, & inimici.*

Prima actio in hac clauſula prohibita.

52 Circa quam partem aduertendum eſt, prohibitionem hanc & cēſuram, vel omnino, vel magna ex parte iure communi latam eſſe: nam in c. *Ita quorundam*, de Iudęis excommunicantur *deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum ad Saracenos*; vbi aliæ etiam pęnæ adijciuntur. In cap. verò *Significauit*, eodem tit. excommunicatione ligantur *omnes qui merces prohibitas ad Saracenos deferunt, ſiue per nuncios mittunt.* Et in capit. *Ad liberandam*, eod. tit. præter alia ſpecificantur, qui Saracenis vendunt *triremes, vel naues.* Item in Extrauagantibus de Iudæis, Ioannis 22. & Clementis V. in ſimilibus prohibitionib. adduntur *victualia*, & eadem excommunicatio fertur, licèt non cum ſimili reſeruatione. Ait verò Nauarrus num. 63. in hac prohibitione Bullæ contineri omnia in illis iuribus prohibita, & cōſequenter per hanc excommunicari omnes, qui per ſingula illa iura excommunicātur, quamuis non multiplicetur cenſura, ſed addatur reſeruatio. Ratio eius eſt, quia hæc bulla in hac clauſula non ſolùm excommunicat ſpeciatim deferentes multa, ſed etiam generatim deferētes prohibita: & ita comprehendit omnia per quælibet alia iura prohibita. Sed ego non inuenio in hac parte Bullæ generale verbum quo extendatur hęc cenſura ad ferentes, vel mittētes ad Saracenos quaſcunque res alias prohibitas: nam in primis in tota clauſula non reperitur formaliter illud verbū *prohibita*. Deinde poſt ſpecificam nominationē armorum, &c. verba maximè generalia ſunt, *Omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, & funes, ex quacunque materia, & ipſa materia, & alia huiuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant.*

Cenſurā hanc magna ex parte iure cōi latam.
Cap. Ita quorundā, de Iudæis.
Cap. Significauit, eod. tit.
Cap. ad liberādā, eod. tit.
Extrauag. Ioannis XXII. & Clemētis V. de Iudæ.
An ſi hac prohibitione bullæ contineantur oīa in dictis iuribus contenta.
Nauarri ſentētia.
Vera ſēt.

53 Ex quibus verbis præſertim vltimis apertè colligitur, hic tantùm prohiberi ea, quæ pertinēt ad arma tam defenſiua, quam offenſiua. Nam generale verbum *arma*, vtraque comprehēdit, vt Rebuffus notat. Item quidquid ad bellicas actiones confert, ſeu ordinatur, ſiue ſint proxima earū inſtrumēta, ſiue materia earum, ſiue animalia, aut res aliæ deferentes perſonas militum, vel arma, & res eorum; denique omnia illa, quæ ad vſum talium neceſſaria ſunt. Conſiderato enim fine

Quæ per hac clauſulā prohibeantur.
Rebuff.

A huius legis, & verbis ſpecialibus, ac generalibus, quibus vtitur, hæc omnia, & non plura comprehendit. Vnde naues, & triremes, quæ in alijs iuribus numerantur, quamuis in hac clauſula omiſſæ ſint in ſpecie, nihilominùs ſub hac cenſura comprehenduntur, non quia aliàs prohibita; hæc enim ratio non ſatis eſt, vt oſtendi, ſed quia in illis verbis, *Et alia huiuſmodi*, euidenter comprehenduntur. Et eadem ratione poſſent in ſpecie numerari multa, quæ neque in hac clauſula, neque in alijs iuribus ſpeciatim numerantur: & tamen ſine dubio ſufficiunt ad hanc cenſuram incurrendam, vt ſunt currus, & iumenta oneraria, cameli, vbi eſt vſus eorum: ac denique omnia illa quæ in ordine ad bellum ſeruant eādem proportionem, quam habent cętera, quę ibi numerantur: hanc enim vim habent illa verba, *Et alia huiuſmodi.*

B Quare non oportet ad quæſtiones de rebus particularibus deſcendere: quia eſſet in infinitum progredi; ſed ad ſingulas res occurrentes prudenter applicanda eſt regula poſita, & iuxta illam ferendum eſt iudicium. Vt tamen id faciliùs fiat, nōnulla exempla adhibebimus. Vnum eſt de pecunia præſert im argentea, vel aurea, quæ ibi in ſpecie non numeratur, nec ſub generica voce metalli comprehendi videtur: quia iuxta communem appellationem, poſt quam argentum, & aurum in pecuniam fabricatum eſt, moraliter cenſetur mutare ſpeciem, & habere alium vſum: & ideò nomine metalli etiam in legatis non comprehenduntur ex ſentētia Legiſtarum. Dicendum verò eſt duplicem poſſe habere vſum huiuſmodi pecuniam. Vnus eſt quaſi materialis, quo modo deſeruire poteſt ad bellica inſtrumenta conficienda. Et ſi ad hunc finem deferatur, non eſt dubium quin ſub hac cenſura comprehendatur ſub generali nomine, vel *metalli*, vel *materiæ*. Alius verò vſus eſt quaſi formalis, quatenùs pecunia eſt generale inſtrumētum ad omnes contractus. Et hac ratione cenſeo etiam cōprehendi in hac cenſura: non quidem ſub nomine metalli, vel materiæ, ſed vel ſub illo verbo ampliſſimo, *Vel alia huiuſmodi quibus Chriſtianos impugnant:* magis enim impugnantur pecunijs quàm armis, vel etiam ſub alijs verbis, quæ inferiùs habentur, *Illiſq; ad id auxilium præſtant*, magnum enim eſt pecuniæ auxilium, oportebit autem in particulari conſiderare an pecunia tribuatur intentione auxiliandi, vel ex circunſtātijs ad eam rationem determinetur, iuxta dicenda in vltimo exemplo. 54

C

Exēplis doctrina data & clauſulæ ſenſus patefit.
Primū.

D Aliud exemplum eſt, quod ponit Nauarrus, de vena ferri quam dicit non comprehendi, niſi feratur ea intentione, vt ex ea eruatur ferrum, & fiant arma. Et fundamentum eius eſſe potuit, quia illa non eſt ferrum. Sed oppoſitum credi verius cum Syluestro verb. *Excommunicatio 7.* Ratio eſt, quia in primis illa intentio non eſt neceſſaria, ſi res ipſa, quæ defertur talis eſt, vt ea vti ſoleant infideles ad impugnandum Chriſtianos, & in vniuerſum bellatores ad impugnādos alios; huiuſmodi autem eſt vena ferri, æquè ac ipſum ferrum; æquè (inquam) quoad vſum, nā vena ferri non habet alium, quàm vt ex ea eruatur ferrum: licèt ad vſum belli non ęquè immediatè deſeruiat: quod nihil refert ad prohibitionem bullæ, in qua & res, & materia earum prohibentur. Adde venam ferri verè ac propriè eſſe ferrum, non quidem ita purum, & mundū, ſicut 55

Secūdū exēplū.
Syluest.

poſtquam

Digitized by Google

A poſtquam igne purgatum eſt, veruntamen ferrum, ſicut ſegetes triticum continent antequàm purgetur. Et ſi lata eſſet excommunicatio in deferentes triticum, comprehenderet ſine dubio eos, qui ſegetes non purgatas deferrent.

56 Tertiũ exẽplũ. Aliud demum exemplum eſſe poteſt de victualibus, & idem eſt de veſtimentis, & materijs eorum, ac denique de rebus omnibus, quæ tam in pace quàm in bello vſui eſſe poſſunt. De quibus dicendum cenſeo, ex vi huius clauſulæ, & cenſuræ per ſe & ſimpliciter non prohiberi, tamen quatenus tali tempore, vel opportunitate moraliter cenſeri poſſunt quaſi inſtrumenta, ſeu auxilia belli, eatenùs ſub hac cenſura comprehendi. Vnde, ſi hac intentione ferantur non videbitur dubium, quin incurratur hæc cenſura: item licet deſit illa formalis intentio, ſi hic & nunc præuideatur, illa omnia futura auxilia belli contra Chriſtianos, id ſatis erit, vt hæc cenſura incurratur: quia voluntariè contra hanc prohibitionem agitur, quicquid ſit de fine formali. B At verò quando æquè ex ſe indifferentia ſunt, nec deferuntur in ſubſidium cõtra Chriſtianos, nec eo tempore aut occaſione, in qua illis vtendum eſt contra ipſos, non continentur ſub hac clauſula, vel cenſura: quia nec in ſpecie numerantur, neque in illa particula, *Et alia huiuſmodi, quibus, &c.* tales res comprehenduntur, vt per ſe notum eſt. Quocirca, ſi in alijs iuribus hæ res, vel alię merces, quæ ad bellum nullo modo ſpectant, prohibentur ſub excommunicatione ipſo iure incurrenda deferri ad Saracenos, qui contrarium egerit, incidet in cenſuram talis canonis, non verò in hanc cenſuram Bullæ Cœnæ: ideóque talis excommunicatio non habebit reſeruationem aliam, quàm in tali canone habuerit, quia non participat reſeruationem Bullæ Cęnæ. C Atque eadem ratione, ſi qui ſunt infideles etiam Mahometani, qui nullum contra aliquos Chriſtianos bellum gerunt, ſed contra Turcas, vel alios infideles, non incurrunt hanc cenſuram, qui ea, quæ hic prohibentur, ad eos deferunt: quia illi, formaliter loquendo, non ſunt hoſtes Chriſtianorum, neque vtuntur huiuſmodi rebus ad eos impugnandos: & ita reſpectu eorum tota huius clauſulæ materia ceſſat.

Rebuffi dictum. *Abbas.* Aduertit etiam Rebuffus non eſſe neceſſarium, vt actuale bellum gerant, ſed ſatis eſſe quòd ſint hoſtes, ad hanc excommunicationem incurrendam, ſi ad eos deferantur ea, quæ in hac clauſula formaliter prohibentur: nam ſi ſolùm deferantur victualia, & ſimiles merces, eo tempore, quo non geritur bellum; tunc non peccatur contra hanc bullam, quia nullo modo, nec formali, nec interpretatiuo datur eis auxilium contra D Chriſtianos. Et ita ſentiunt Panorm. & Doctores in cap. *Significauit*, de Iudæis, Angel. *Excommunicatio* 5. caſu 21. Aliæ verò pœnæ, quę propter hoc delictum incurruntur, numerantur à Rebuffo, ſuprà art. 5.

Secunda actio in eadem clauſula prohibita eſt, certiores facere inimicos chriſtianæ religionis de ſtatu Chriſtianæ Reipub. in eius perniciem.

57 SEcunda principalis actio in hac clauſula prohibita eſt illorum, *qui per ſe vel alios de rebus ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus, in Chriſtianorum perniciem, & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum catholicę religionis certiores faciunt: illiſque ad id conſilium, auxilium, vel fauorem præſtant.* In quibus verbis illud ſolum videtur eſſe ambiguum, & explicatione indigens, ſcilicet quos referat relatiuum illud *illiſque* an ſcilicet ipſos hoſtes, ſeu infideles, vel Chriſtianos eis aperientes ſecreta Catholicorum. Et quidem, iuxta ſimplicem contextum & intentionem bullæ, dicendum eſt referre inimicos Chriſtianæ religionis, de quibus proximè ſermo proceſſerat.

58 Primum corollarium. Iuxta quam interpretationem ſequitur primò, quòd licèt reuelantes hæc ſecreta infidelibus incurrant hanc cenſuram: non tamen dantes conſilium, vel fauorem alijs, vt huiuſmodi ſcelus reuelandi ſecreta committant. Patet, quia de illis tantum eſt ſermo, nam iuxta interpretationem poſitam, ſequentia verba non referuntur ad ipſos.

Reuelãs per aliũ etiam incurrit. Solùm ſunt ponderanda illa verba, *per ſe, vel alios*, nam ratione illorum poſſent aliqui dantes auxilium comprehendi: vt, ſi quis per nuncium reuelet ſecretum, quamuis nuncius videatur potiùs auxiliator, quam reuelator, tamen etiam ipſe incurret, quia ipſe per ſe reuelat, alius verò per ipſum.

Deferẽs litteras cõtinentes huiuſmodi nũciũ, incurrit. Nec refert quòd ipſe ex proprijs (vt ſic dicam) nihil aſſerat, ſed tantùm narret dicta ab alio: ſufficit enim quòd in fide, & auctoritate alterius tale ſecretum reuelet. Maius dubium eſſe poſſet, quando quis non per nuncium, ſed per litteras reuelat, an deferens litteras incurrat hanc cenſuram, ſuppoſito quòd ei moraliter conſtet ſaltem confuſè & in communi, in illis litteris contineri huiuſmodi res, & ſecreta: videtur enim ille nihil reuelare, quia tantùm defert ſigillatas litteras; & conſequenter non incurrere. C Nihilominùs oppoſitum cenſeo verius: quia ſicut qui applicat ignem, moraliter dicitur comburere, ita qui applicat ſcripturam continentem ſecreta, & præbet illam, moraliter dicetur reuelare ſecreta. Præſertim, quia hoc ipſum, quod eſt tradere talem epiſtolam, vt continentem ſecreta Chriſtianorum, eſt *illos certiores facere de re valde pernicioſa Chriſtianis*: quæ ſunt verba ipſiuſmet Bullæ.

59 Sub hac principali actione quatuor continẽtur. Secundò ſequitur ex dicta interpretatione, ſub hac ſecunda parte principali quatuor actiones prohibitas, & puncta contineri, ſcilicet reuelare infidelibus ſecreta nociua Chriſtianis, quæ videtur eſſe propria prohibitio huius Bullæ. Cõſilium dare; illis quod etiam ſub excommunicatione prohibitum fuerat in dict. cap. *Quod olim* & in cap. *Ad liberandam*. 2 Item dare auxilium, 3 vel fauorem, quod etiam in dictis capitibus & D Extrauagantibus continetur. 4 Vltima declaratur per illa verba, *Seu quocumque alio ingenio ſubſidia impendunt, vel machinis, aut quibuſlibet alijs: vel qui in piraticis Saracenorum nauibus pro cupiditate ſua regimen, & curam gubernationis exercent.* Quæ omnia & ſimilia ſuprà dictis verbis bullæ comprehenduntur.

60 Dubium de Chriſtianis coactis remigantibus in triremibus Turcarũ in actuali incurſu chriſtianorũ. Statim verò oritur vulgare dubiũ, an remigãtes in triremibus Turcarum incurrant hanc cenſuram. Et oportet ſupponere remigare in actuali incurſu, inceſſu, aut itinere contra Chriſtianos: nam, ſi remigent, dum ab ipſis fugiunt, vel dum militãt cum alijs infidelibus, vel dum ad alia ſua negotia iter agunt, tunc nihil cooperantur cõtra Chriſtianos, nec peccant. Deinde nõ eſt dubium quin, ſi ex cupiditate, vel alia ratione merè volũ-

Excommunicatio, capit. 19. quem ſequitur Nauarrus num. 64. Et poteſt à ſimili declarari, nam licèt canones ſub cenſura prohibeant, clericum percutere, non tamen prohibent ſe defendere, etiamſi ad hoc neceſſarium ſit clericum percutere. Sic ergo in præſenti illa actio non eſt prohibita, quia eſt veluti propria defenſio, etiamſi inde ſequatur impedimentum ne aliqua victualia Romam deferantur.

Nauar.

64 Vt autem hoc magis declaretur, in primis neceſſariũ eſſe opinor vt ius, quo huiuſmodi Princeps, vel Reſpublica vtitur in ſuum commodũ, ſit clarum & certum, ſaltem practicè: nam ſi quis in caſu dubij vellet agere contra hanc legem, & inde ius, vel poſſeſſionem acquirere, non excuſaretur: quia in eo caſu & lex ſuperioris iuſta præſumenda eſt, & poteſtatem habet Pontifex præcipiendi, ne aliquis ſibi ſeu curiæ ſuæ vim inferat. Deinde etiam ſuppoſito iure, aliqua rationabilis cauſa pro temporis opportunitate concurrere debet. Nam, ſi quis tempore v.g. neceſſitatis iniquè hoc impediret, licèt non agendo contra iuſtitiam commutatiuam, ſed contra communem charitatem, vel iuſtitiam legalem, quæ commune bonum reſpicit: id ſatis eſſet, vt incurreret hanc cenſuram; quia in eo caſu iuſtum eſt hoc præceptum, & obligat, ſaltem ex obedientia. Addo verò tandem, non poſſe dici impedire, & conſequenter nec comprehendi ſub hac lege eum, qui non vult ſuas res vendere, vt Romã deferantur, etiamſi fortaſſe deſint aliæ, quæ deferri poſſint: quia illud in rigore, & proprietate vocis non eſt impedire: hoc enim potiùs dicit actionem aliquam, quàm negationem actionis. Item quia hæc lex nõ prohibet, quominùs vnuſquiſque liberè vti poſſit re ſua. Idemq; ferè eſt de illo, qui abſq; vlla vi priùs res ſibi emit, & ita impedit, ne Romam deferantur: quamuis hic, ſi illud faciat intentione impediendi, & abſq; alia cauſa, poterit etiam hanc cenſuram incurrere.

Quibuſcũ circũſtãtijs liceat hæc victu alia, ne Romam deferantur, impedire.

Nona cenſura contra afficientes aliquibus iniurijs eos, qui accedunt ad Sedem Apoſtolicam.

NOna cenſura fertur in eadem Bulla contra *omnes, qui accedentes ad Romanam Sedẽ, vel ab ea recedentes ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent.* Quæ eſt prima pars huius clauſulæ, in qua, vt conſtat, quinque actiones prohibentur, quæ ſatis in litera patent. Actio enim verberandi, quæ olim addebatur, vt patet apud Caietanum verbo *Excommunicatio*, cap. 14. in hac Bulla prætermiſſa eſt. Sicut etiã omiſſa ſunt eſt participia *vulnerantes, & deprædantes*, quæ habentur in Bulla Gregorij. Standum ergo eſt præciſè verbis citatis. Prohibentur autem hæ actiones, quatenùs iniurioſæ ſunt duobus generibus perſonarum, ſcilicet, Romam euntibus, vel ab ea recedentibus. In Gregoriana autem Bulla addebatur etiam, *Vel apud eam morantes*: quæ particula quoad hãc priorem partem clauſulæ omiſſa eſt. Vnde nunc non comprehenduntur ſub hac cenſura ij, qui Romæ commorantur; quia nec ibi eſt periculum illud, quod in via eſſe contingit, nec deſunt ibi alia opportuna remedia ad iuſtitiam, & pacem conſeruandam. Atque ita ferè omnia, quæ Caietanus ſuprà citata hanc cenſuram aduertit, hodie neceſſaria non ſunt. Præter conſiderationem illius particulæ, *Ad Sedem Apoſtolicam venientia*. Non enim dixit: *Ad vrbem*, nec *Romam*; ſed, *ad Sedem Apoſtolicam*: multi enim poſſunt ire Romam, qui non eunt ad Sedem Apoſtolicam, ſed ad ſua negotia ſecularia peragenda. Et è contrario poſſet contingere, aliquem ire ad Sedem Apoſtolicam, & non ire Romam, ſi Pontificem, & eius Curiam extra Romam eſſe contingeret. Quo fit, vt formaliter ſit materia huius cenſuræ intelligenda de euntibus ad Sedem Apoſtolicam, id eſt, ad negotia, cauſas, vel res, quæ ad illas pertineant, vel quocunque modo gratia illius. Eſtque hæc ponderatio, vt Nauarrus addit, conſentanea ijs, quæ Canoniſtæ notant in cap. *Ego N.* de Iureiurando.

Põderatẽ verbũ Sedẽ Apoſtolicã.

66 Secunda pars huius clauſulæ eſt, *Necnon illos omnes, qui iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam à nobis, vel noſtris Iudicibus non habentes, eam ſibi temerè vendicantes ſimilia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.* Per quæ verba extenditur hæc cenſura ad eos, qui prædictas iniurioſas actiones exercent in eos, qui in Curia (quæ formaliter etiam ſumenda eſt) morantur: non tamen ſimpliciter, ſed cum ea limitatione, ſcilicet, ſi prætextu iuriſdictionis vſurpatæ hæc faciant. Vnde qui furando ſpoliat aliquem in Curia morantem, vel qui in rixa illum interficit, non incurrit hanc cenſuram, quia non authoritatiuè, & tanquam iuriſdictionem exercens id facit. Et hoc ſolùm eſt, quod ſub cẽſura hic prohibetur, vt ex litera conſtat. Denique in tota hac clauſula omiſſa ſunt omnia illa verba, quæ habebantur in Bulla Gregorij, ſcilicet: *Dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, qui talia fieri mandãt.* Et ideò extenſio, quæ his verbis ſignificatur, quatenùs extenſio eſt, ſublata nunc eſt. Dico autem: *Quatenus extenſio eſt*: quia ſi auxilium, vel fauor tale ſit, vt contineat cooperationem ad eandem actionem, verè dicetur illud auxilium præbens ſpoliare, interficere, &c. & hac ratione cenſuram incurret. Quod ſpecialiter aduerto, propter hanc ſecundam partem huius clauſulæ: nam proprius modus exercendi illas actiones authoritatiuè, & tanquam habens iuriſdictionem, eſt mandando potiùs, quàm per ſeipſum exequendo: & ideò (licèt non ſit expreſſum) qui mandando ea facit, cenſuram incurrit; quia reuera tunc facit vt iuriſdictionem habens. Magiſque poſſet dubitari de eo, per quem facit: quia ille non operatur vt habens iuriſdictionem, ſed vt merus executor: nihilominùs tamen exiſtimo, etiam illum incurrere, quia eſt veluti vna perſona cum alio, & ſub nomine, & titulo iuriſdictionis eius operatur.

Altera eiuſdem clauſulæ pars.

Decima cenſura contra inferentes aliquas iniurias ijs, qui Romam deuotionis cauſa petunt.

67 DEcima cẽſura fertur in *omnes interficientes, mutilãtes, vulnerãtes, detinentes, capiẽtes, ſeu deprædãtes Romipetas, ſeu peregrinos ad vrbẽ cauſa deuotionis, ſeu peregrinationis accedẽtes, & in ea morãtes, vel ab ipſa recedentes.* Circa quam nihil ferè occurrit annotatione dignũ. Solũ ex ea clauſula licet colligere, verũ eſſe, quod in ſuperiori notatũ eſt, nomine *accedentiũ ad Sedem Apoſtolicã*, nõ cõprehẽdi omnes, qui Romã tendunt: alioqui ferè ſuperflua eſſet hæc noua clauſula, ſeu cenſura.

Atque eadem ratione non ſine cauſa additur in hac clauſula illa limitatio, *cauſa, vel ratione peregrinationis:* quia non omnes, qui Romam tendunt, voluit Pontifex hac cenſura tueri; ſed eos ſpecialiter, qui cauſa deuotionis tendunt. Illud etiam eſt aduertendum, quòd quantum ad eos, qui in vrbe morantur, fauorabilior, ſeu generalior eſt hæc clauſula, quàm præcedens: quia æquè illos comprehendit, ac recedentes, & accedentes. Denique in fine huius clauſulæ addita eſt illa amplificatio, quæ in ſuperiori omiſſa eſt, ſcilicet: *Et in his dantes auxilium, conſilium, & fauorem.* Concordantur plura decreta 78. diſt. & cap. *Romipetas*, & cap. *Illi*, 24. quæſt. 1.

Vndecima cenſura contra perſequentes aliquas perſonas Eccleſiaſticas in dignitate conſtitutas.

68 Vndecima cenſura fertur in *omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, incarcerantes, detinentes, vel hoſtiliter inſequentes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Sediſq; Apoſtolicæ Legatos, vel Nuncios,* &c. Similis ferè cenſura, & reſeruata, lata erat in Clementina, *Si quis ſuadente*, de pœnis, quantùm ad offendentes perſonas Epiſcoporum. Et in cap. *Fœlicis*, de pœnis, in 6. quantùm ad offendentes perſonas Cardinalium, vbi plures aliæ pœnæ præter excommunicationem reſeruatam eis imponuntur. Dicit tamen Nauarrus num. 67. quòd quantùm ad illud caput, & pœnas in eo contentas, æquantur Cardinalibus Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Legati, ſeu Nuncij Apoſtolicæ Sedis; nullam tamen probationem adducit, nec video vnde id colligat. Quia licèt in hac clauſula Bullæ æquiparentur, tamen ex vi illius ſolùm exæquantur quoad cenſuram hic latam pro offenſis in ea numeratis contra huiuſmodi trangreſſores: inde tamen non poteſt fieri extenſio ad pœnas latas in dicto cap. *Fœlicis*. Neque alibi extenſionem illam factam eſſe reperio. Vnde quod tertio loco ibidem notat, ſuperuacaneum mihi eſſe videtur; quia quoad actiones in hac clauſula expreſſas, ſatis euidenter in ea declaratum eſt, eos, qui talia agunt contra Patriarchas, Archiepiſcopos, &c. incurrere cenſuram Bullæ, quæ quoad perſonas Cardinalium coincidit cum cenſura illius capit. *Fœlicis*. Et quoad perſonas Epiſcoporum cum lata in dicta Clementina. *Si quis ſuadente*. Si quæ verò ſunt actiones in illis decretis, quæ hic non numerantur, vel comprehenduntur, ratione illarum non incurretur hæc cenſura, vt eſt Bullæ, ſed tantùm vt eſt iuris communis. Si quis autem rectè cõſideret actiones ſuperiùs numeratas, & quæ ſtatim adiungemus, inueniet nihil eſſe prohibitum in illis iuribus, quod hic non contineatur. Solùm aliæ pœnæ omiſſę ſunt, quia hæc Bulla propter cenſuras tantùm promulgatur.

Nauarri dictũ reijcitur.

69 Quales debeant eſſe hæ actiones ad incurrẽdã huiuſmodi cenſurã.

Prædicta igitur verba nulla ferè noua expoſitione indigent: nam verba, quæ ſignificant actiones, ſatis per ſe clara ſunt, & quælibet earum ex ſuo genere ſufficit ad incurrendam hanc cenſuram. Dico autem, *ex ſuo genere*, quia ſemper requiritur peccatum mortale: poſſet autem interdum eſſe veniale ex leuitate materiæ; interdum etiam poſſet eſſe nullum peccatum, ſi A actio fieret in defenſionem propriam: quia tunc non eſſet actio iniurioſa. Prædicta autem verba formaliter ſumenda ſunt, quatenùs ſignificant iniurioſas actiones, vt per ſe conſtat. Denique aliquando poſſet eſſe peccatum mortale, non tamen eius ſpeciei, aut circunſtantiæ, quam hæc clauſula, & cenſura requirit, ob facti, & perſonę ignorantiam; vt ſi quis vulneret Cardinalem noctu incedentem, vel mutato habitu, ignorans illum eſſe Cardinalem, etiamſi aliàs peccet mortaliter, non incurret hanc cenſuram, quia formaliter, & ſecundum ſpeciem, vel circunſtantiam culpæ non agit contra hanc Bullam: vnde neque eſt contumax, vt in ſimili dicemus infrà explicando canonem, *Si quis ſuadente.* Denique voces etiam illæ, quæ ſignificant perſonas, ſeu dignitates earum, in quarum fauorem hæc cenſura lata eſt, ſatis ſunt notæ. Solùm aduertit

B Caietanus verbo *Excommunicatio*, cap. 12. & ſequitur eum Nauarrus, Epiſcopum huiuſmodi decretis intelligendum eſſe, qui conſecratus eſt, non electum, etiam confirmatum, & poſſeſſionem adeptum: quia hic non eſt ſimpliciter Epiſcopus, ſed ſecundum quid; & quia ex parte, qua hæc conſtitutio pœnalis eſt, reſtringi debet. Sed obijci poteſt, quia hæc lex, licèt nocentibus odioſa videatur, tamen Epiſcopis fauorabilis eſt, & ex hac parte amplianda, vt in ſimili dicemus latè infrà, explicando canonem, *Si quis ſuadente.* Item quia Epiſcopus electus, & confirmatus iam poteſt actus Epiſcopi exercere, iuxta capit. *At ſi Clerici*, §. *De Adulterijs*, de Iudicijs. Vnde ſæpe diximus, nomine Epiſcopi venire hunc Epiſcopũ. Nihilominùs non ſentio recedendum à priori ſententia; quia licèt hic Epiſcopus ſit verè Epiſcopus, quoad ea, quæ iuriſdictionis ſunt, adhuc

Quid Epiſcopi nomẽ ſignificet in hac clauſula.

Caietan. Nauarr.

C tamen deeſt illi conſecratio, quam præcipuè videntur hæc, & ſimilia priuilegia reſpicere. Non enim propter iuriſdictionem, ſed propter conſecrationem Clero eſt immunitas cõceſſa: & ideò veriſimilius videtur hic eſſe ſermonem de Epiſcopo conſecrato.

Præter actiones verò ſuprà dictas additur alia, etiam principalis, his verbis: *Aut eos à ſuis diœceſibus, territorijs, terris, ſeu dominijs eijcientes.* Et ex hac parte hanc cenſuram incurrunt Principes, aut gubernatores Reipublicæ, qui per huiuſmodi exilia, aut eiectiones cogunt huiuſmodi perſonas Eccleſiaſticas ad aliquid faciendum, vel omittendum, eis mandantes, vt à ſuis diœceſibus, vel territorijs exeant; vel ab illis terris, in quibus vel legationem acceperunt, vel iuriſdictionem habent, aut dominium; vel certè ab illis, in quibus nati ſunt, aut domicilium habent:

70 Alia actio ob quã eadẽ ſcurritur excom.

D nam illæ etiam propriè dicuntur terræ ſuæ. Aduerto tamen, non ſatis eſſe ad incurrendã hanc cenſuram huiuſmodi exilia comminari, donec opere compleantur, propter regulam ſæpe repetitam, quòd actus debet eſſe conſummatus. Rectè etiam aduertit Nauarrus, quòd ſi hæ perſonæ compellantur exire è terra non ſua, vt è Curia Regis, vel aliquid ſimile, non incurretur hęc cẽſura, licèt aliàs peccetur: quod ſatis patet ex verbis clauſulæ.

Denique additur extenſio, *ad mandantes, rata habentes, & præſtantes eis auxilium, conſilium, & fauorẽ.* In quibus duo tantũ indigẽt declaratione. Vnũ eſt, quid ſit in præſenti ratã habere talem actionẽ, ſeu iniuriam. In quo breuiter dicẽdum eſt, ratum habere non eſſe vtcunque conſentire,

71 Eiuſdem clauſulæ extẽſio.

appro-

Digitized by Google

Ratū habere q̄d ſit in pręſenti.

approbare, vel laudare tale factum: nam qui hæc faciunt ſine vllo influxu in talem actionem, nó incurrunt hanc cenſuram. Eſt ergo illa particula explicanda iuxta duas regulas Iuris 9. & 10. in 6.

Reg. 9. & 10. in 6.

Prior eſt, neminem poſſe ratum habere, quod ipſius nomine non eſt geſtum. Ex qua habetur, conſenſum in præteritum factum alienum, vt alienum eſt, non eſſe ratihabitionem. Poſterior eſt, ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari, iuxta cap. vlt. de Sententia excommunic. in 6. Et ita in præſenti ratihabitio tunc propriè dicitur, quando eſt mandatum quoddam virtuale.

Nauarr.

Propter quod dicit Nauarrus in dicto nu. 67. quòd licèt illa particula fuiſſet omiſſa, prout fuit in Gregoriana Bulla, nihilominus intelligeretur contenta ſub illa particula, *Mandantes*. Atque eadem declaratio ſumitur ex Gloſſa in dicto capit.

Gloſſa.

Fœlicis, verbo *ratum habentes*. Aduerto tamen, quòd licèt à principio non ſit actio facta nomine alicuius, ſi tamē habet tractum ſucceſſiuum, vt eſt detentio, vel incarceratio; & poſteà illam ratam habet, cùm aliàs haberet poteſtatem ad irritandam illam, ſeu remedium adhibendum, idque facere teneatur, & omittat, ex tunc contrahet hanc cenſuram: quia licèt non poſſit propriè ratam habere v. g. incarcerationem vt à principio factam, habet tamen ratam continuationem eius, ſeu detentionem talis perſonæ: quod ſatis eſt ad incurrendam hanc cenſuram.

72 Aliud explicandum erat, an in his verbis contineantur omnes extenſiones, quæ per plura verba habentur in dicto capit. *Fœlicis*, & dicta Clement. 1. de pœnis. Nam præter hæc verba ibi additur: *Vel ſocius fuerit facientis, aut poſteà receptauerit, vel defenſauerit ſcienter eundem*: nam de his omnibus Nauarrus ſuprà generatim ait, in verbis Bullæ includi omnia illa verba Clementinę, & cap. *Fœlicis*. Et quidem quantum ad primam particulam, ſcilicet, *ſocium eſſe criminis*, res videtur indubitata: nam qui ſocius eſt criminis, auxilium confert, & fauorem, imò ipſe etiam facit. De ſecunda autem, & tertia particula mihi eſt dubium: nam qui pòſt commiſſum crimen delinquentem receptat, non propterea mandat, aut ratum habet delictum modo ſuprà explicato; neque etiam confert auxilium, vel conſilium ad tale delictum: quia auxilium eſt de præſenti, conſilium de futuro: neutrum autem eſt ad pręteritum. Quòd verò receptatio ſit auxilium ad ſe tuendum, vel occultandum ne à miniſtris iuſtitiæ capiatur, licèt alioqui malum eſſe poſſit; non tamen eſt in hac Bulla ſpecialiter prohibitum ſub tali cenſura. Sicut etiam non eſt prohibitum dare conſilium ad fugiendum, vel euadēdum manus inſequentium. Nam expreſsè in dicta Bulla dicitur, *Ad ea*, ſcilicet quæ ibi narrata fuerant: dare ergo auxilium, vel conſilium ad actionem longè diuerſam, & ibi nó contentam, nihil ad hanc clauſulam refert. Et eadem ratione, licèt receptare ſit etiam præbere fauorem, nó tamen ad committenda delicta ibi prohibita, ſed ad vitandum fortaſſe ſupplicium eorum. Eadem dubitatio eſt de altera particula, *ſcienter defenſauerit*: nam ſi hæc defenſio eſt poſt commiſſum delictum, vt ſupponitur, & in dicto capit. *Fœlicis*, explicatur per illam particulam, *poſteà*, talis defenſio, nec eſt auxilium, nec fauor ad ea, quæ ibi prohibentur. Quæ ratio conuincere mihi videtur, quando delictum omnino iam præterijt, & ſolùm agitur de ſupplicio delinquentis. At verò ſi delictum adhuc pendet in futurū, quia habet continuationem aliquam, vel, vt aiunt, tractum ſucceſſiuum, vt eſt detentio, vel incarceratio; vel quia agitur de reparando damno facto v. g. per ſpoliationem bonorum, tunc receptare, & defenſare, eſſet auxilium, vel fauorem præbere ad continuationem delicti, vel damni illati: & ita omnes illæ particulæ comprehenderentur ſub his particulis Bullæ.

Duodecima excommunicatio contra percutientes, aut ſpoliantes eos, qui in Romana Curia cauſas agunt, occaſione earundem cauſarum.

DVodecima cenſura fertur in eos, *qui occaſione cauſarum, vel negotiorum occidunt, ſeu quoquo modo percutiunt, aut bonis ſpoliant per ſe, vel alios*, ſequentes perſonas ſcilicet, *omnes Eccleſiaſticos, vel ſæculares ad Romanā Curiam ſuper eorum cauſis, & negotijs recurrentes, ac illa in eadem Curia proſequentes, aut procurantes, negotiorumque geſtores, Aduocatos, Procuratores, & agentes, ſeu etiam auditores, vel Iudices ſuper dictis cauſis, vel negotijs deputatos.* In qua clauſula ſatis claræ ſunt actiones, quæ prohibentur, & puniuntur, & perſonæ, circa quas tales actiones debent exerceri, quæ ibi fusè nominantur. Perſonę verò, à quibus poſſunt illæ actiones fieri, non nominātur; quia quoad eas vniuerſalis eſt conſtitutio, & cum illa amplificatione, *per ſe, vel alios*. Vnde ſolùm eſt aduertendum, hic non puniri illas actiones, quacunque ratione fiant contra has perſonas; ſed ſolùm, *ſi fiant occaſione cauſarum, aut negotiorum huiuſmodi*, vt expreſsè ibi dicitur. Itaque non tam hic intenditur fauor perſonarum, vt ſic dicam, quàm cauſarum, ne illarum curſus, aut expeditio, vel executio, aut literarum impetratio, aut alia huiuſmodi impediantur: quod fieret, ſi perſonę, per quas hæc ſunt tractanda, vel expedienda, ea ratione prædictis iniurijs afficerentur. Aduertit etiam Nauarrus num. 68. ad incurrendam hanc cenſuram non eſſe neceſſariū, vt prædictæ actiones, ſeu impedimenta fiant authoritate iudiciaria laica; ſed ſufficere vt fiant priuata, vel Eccleſiaſtica: citatque Caietanum contrà ſentētem, non deſignat tamen locum. Neque ego inuenio: nam in verbo *Excommunicatio*, cap. 15. vbi hanc clauſulam exponit, id non docet. Imò ait, hanc cenſuram quoad perſonas offendentes eſſe vniuerſalem. Vnde id, quod Nauarrus notat, adeò eſt clarum, vt nemini, credo, poſſet in dubium venire: quia verba Bullæ ſunt vniuerſalia, neque vllam mentionem faciunt laicæ poteſtatis: nec vlla probabilis ratio excogitari poteſt ad illam limitationem adiungendam. Quin potiùs in poſtremis verbis huius clauſulæ additur extēſio ad omnes perſonas, quæ quouis modo cooperantur, vel concurrunt ad prædictas actiones, his verbis: *Qui per ſe, vel alios directè, vel indirectè delicta huiuſmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare non verentur, cuiuſcunque pręeminentiæ, & dignitatis fuerint*. Quæ & per ſeſe, & ex dictis ſatis clara ſunt. 73

Decimatertia excommunicatio contra appellantes ad laicam poteſtatem in cauſis Eccleſiaſticis ad impediendam executionem literarum Apoſtolicarum.

74 DEcimatertia cenſura fertur in omnes, *qui prætextu friuolæ appellationis à grauamine, vel futura executione literarum Apoſtolicarum ad Curias ſeculares, & laicam poteſtatem recurrunt in cauſis Eccleſiaſticis ad impediendam executionem aliquarum literarum Apoſtolicarum quouis modo à prædicta Sede emanantium*. Hæc eſt enim ſumma illius clauſulæ, quæ in cap. *Quoniam*, de Immunit. Eccleſ. in 6. hic verò pluribus verbis proponitur, & amplificatur tam ex parte perſonarum ſic offendentium Sedem Apoſtolicã, quàm ex parte literarum, quarum occaſione fit offenſio; & etiam ex parte actionum, ſeu modorum, quibus talis offenſio fieri poteſt. Nam ex parte perſonarum dicitur, *tam Eccleſiaſticas, quàm ſeculares cuiuſcunque dignitatis*. Et ita eſt vniuerſalis illa cenſura. Ex parte verò literarum dicitur: *Etiam in forma Breuis tam gratiam, quàm iuſtitiam concernentium: necnon citationum, inhibitionum, ſequeſtrorum, monitoriorũ, proceſſuum executori alium, & aliorum decretorum à nobis, ſeu à Sede prædicta, ſeu Legatis, Nuncijs, Præſidentibus Palatij noſtri, & Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus, Commiſſarijs, alijſque Iudicibus, & delegatis Apoſtolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanauerint*. Quoad actiones verò, ſeu modos delinquendi dicitur: *Ad laicam poteſtatem recurrunt, & ab ea, inſtante etiam Fiſci Procuratore, vel Aduocato, appellationes huiuſmodi admitti, ac literas, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt: quiue illa ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, & conſenſu, vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarij ſuper huiuſmodi literarum, & proceſſuum executionem, inſtrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti, cuius intereſt, tradere debeant, impediunt, vel prohibent. Ac etiam partes, ſeu eorum agentes, Notarios, executores, & ſubexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt: percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex ciuitatibus, locis, & regnis eijciũt, bonis ſpoliant, petere faciunt, concutiunt, & comminantur per ſe, vel alium, ſeu alios, publicè, vel occultè: quiue aliâs quibuſcunque perſonis in genere, vel in ſpecie, ne pro quibuſcunque eorum negotijs proſequendis, ſeu gratijs, vel literis impetrandis ad Curiã Romanam accedant, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas, vel literas à dicta Sede impetrent, ſeu impetratis vtantur, directè, vel indirectè prohibere, ſtatuere, ſeu mandare, vel eas apud ſe, aut Notarios, ſeu Tabelliones, vel aliâs quomodolibet retinere præſumunt*. Materia huius cenſuræ hoc tempore latiſſima eſt, & multùm agitata, præſertim in Hiſpania; & ideò meliùs duxi eam alibi fusè tractãdam relinquere, quàm ea breuitate, quàm hic locus poſtulat, attingere.

Decimaquarta cenſura contra eos, qui cauſas ſpirituales prætextu literarum Apoſtolicarum ad ſe aduocant, vt illarum executionem impediant.

75 DEcimaquarta cenſura non diſſimilis præcedenti fertur in eos, qui ad ſe aduocant

A cauſas ſpirituales, prætextu literarum Apoſtolicarum, & ita impediunt executionem aliarum literarum, quibus parendum eſſet. Clauſula autẽ huius cenſuræ prolixa eſt, nec poteſt meliùs exponi, quàm eam ad literam referendo. Excommunicat ergo *omnes, & ſingulos, qui per ſe, vel alios, authoritate propria, & de facto, quarumcunque exceptionum, vel aliarum gratiarum, & literarum Apoſtolicarum prætextu, beneficiales, & decimarũ, ac alias cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas, ab auditoribus, & commiſſarijs noſtris, alijſque Iudicibus Eccleſiaſticis auocant, illarumve curſum, & audientiam, ac perſonas, Capitula, Conuentus, Collegia, cauſas ipſas proſequi volentes impediunt, ac ſe de illarum cognitione tanquam Iudices interponunt.* In quibus verbis illud ſolùm aduertendum eſt, hic ſolùm excommunicari eos, qui authoritate iudiciaria hoc faciunt, & prætextu literarũ Apo-
B ſtolicarum. Vtrumque enim ſub particula copulatiua proponitur. Vnde hæc clauſula vel ſupponit tales literas, vel gratias Apoſtolicas nulla eſſe; ſed falsò confingi, aut certè eas reuocat, quæcunque illæ fuerint. Et eodem tenore additur: *Quiue partes actrices, quæ illas* (ſcilicet cauſas) *cõmitti fecerunt, & faciunt ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel conſentiendum: eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt à cenſuris, & pœnis in illis contentis abſolui per ſtatutum, vel alias compellunt, vel executionem literarum Apoſtolicarum, ſeu executorialium proceſſuum, & decretorum prædictorum quomodolibet impediunt, vel ſuum fauorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætenſionum, ſeu etiam donec ipſi ad nos informandos, vt dicunt, ſupplicauerint, aut ſup-*
C *plicari fecerint, niſi ſupplicationes huiuſmodi coram nobis, & Sede Apoſtolica legitimè perſequantur, etiamſi talia committentes fuerint Præſidentes Cancellariarum, Conſiliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Conſiliarij, Ordinarij, vel Extraordinarij quorumcunque Principum ſecularium, etiãſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Commendatarii, aut Vicarij fuerint.*

In quibus verbis præſertim notanda ſunt illa: 76
Etiam prætextu violentiæ prohibendæ: hic enim eſt præcipuus titulus, ſub cuius ſpecie ſolent Principes, & eorum miniſtri nonnulla facere, quæ videntur huic diſpoſitioni contraria. Quod putant ſibi eſſe licitum, quia fit ad impediendum, ne aliquis ſine iuſta cauſa: & abſque vera Summi Pontificis informatione à ſuo beneficio deturbetur, aut aliam ſimilem iniuriam grauem pa-
D tiatur, quam poſteà aut vix, aut nullo modo poſſit reparare. *Quod* (inquit Nauarrus) *vt vbique ferè in illis regnis*, ſcilicet Hiſpaniæ, & Galliæ, *ſeruatur, ita multi iure munire conantur: an verò ſatis muniant, necne, S.D.N. definitioni remitto*. Quod & ego nunc faciendum cenſeo, ſolumque aduerto circa illa verba: *Aut Archiepiſcopi*, &c. ex eis conſtare verum eſſe, quod Caietanus verbo *Excommunicatio*, c. 29. circa ſimilem cenſuram notauit, ſcilicet, non ſolùm ligare laicas perſonas, quamuis contra eas videatur præcipuè lata, ſed etiam Eccleſiaſticas: quæ ſimilia præſumunt alia authoritate, quàm Eccleſiaſtica; ſępe enim perſonæ Eccleſiaſticę in Curijs Principum ſeculariũ huiuſmodi muneribus funguntur, quibus ſi malè vtantur, contra libertatem Eccleſiaſticam, &

contra

Digitized by Google

contra tenorem huius Bullæ, eius cenſuras incurrunt. Quod non tantum pro hac clauſula, ſed etiam pro præcedente, & pro ſequentibus dictum intelligatur.

Decimaquinta cenſura contra trahentes ad tribunal ſeculare perſonas Eccleſiaſticas aut ſtatuta facientes, ex quibus libertati Eccleſiaſticæ derogetur.

77 DEcimaquinta cenſura ferè annexa præcedenti fertur in eos qui ex prætenſo aliquo officio ex numeratis in fine præcedentis clauſulæ, ſcilicet Præſidentiæ, Cãcellariæ, &c. ſeu quod idem eſt, *ex eorum*, id eſt Principum ſecularium, *prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis, aut aliorũ quorumcunque perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conuentus, collegia Eccleſiarum quarumcuuque coram ſe, ad ſuum tribunal, audientiam, Cancellariam, Conſiliũ, vel Parlamentum, præter iuris canonici diſpoſitionem, trahunt: vel trahi faciunt, aut procurãt, directè vel indirectè quouis quæſito colore, necnõ qui ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, præeminentias, ſeu quæuis alia decreta in genere, vel in ſpecie ex quauis cauſa, & quouis quæſito colore, atque etiam prætextu cuiuſuis conſuetudinis, aut priuilegij, vel alias quomodolibet, fecerint, ordinauerint, vel publicauerint, vel factis, & ordinatis vſi fuerint, vnde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quo vis modo reſtringitur, ſeu noſtris, & dictæ ſedis, aut quarumcunque Eccleſiarum iuribus, quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè præiudicatur.*

78 In qua clauſula duæ partes ſunt diſtinguendę. Prior eſt contra offendentes, perſonas vel communitates Eccleſiaſticas, non quouis genere offenſionis, ſed per abuſum officij, ſeu iuriſdictionis temporalis eas trahendo ad temporalia tribunalia. Circa quam partem ſolùm eſt aduertendum, hanc cenſuram ſolùm comprehendere eos, qui iudiciaria autoritate laica hoc modo abutuntur in perſonas Eccleſiaſticas: hãc enim vim habent illa verba, *ex eorum prætenſo officio*. Sunt tamen attentè conſideranda, & ponderanda verba illa, *Directè, vel indirectè*: ſępè enim huiuſmodi iudices vocant perſonas Eccleſiaſticas, non quidem ad ſuum tribunal, nec formaliter ac directè vtendo officio, ſeu iuriſdictione iudicum, indirectè tamẽ videri poſſunt eos trahere ad ſuũ tribunal, & tanquam iudices: nam moraliter loquendo inuiti coguntur comparere, nec venirẽt vocati, niſi perſonæ à quibus vocantur, talia munera obirent. Et coguntur coram eis reddere rationem ſuarum actionum, quæ ad iudices laicos non pertinent, & indirectè illos puniunt, dũ eos in tali loco, vel ciuitate inuitos detinẽt, magnaſque expenſas facere cogunt: quæ omnia vidẽtur comprehendi ſub illa particula, *indirectè*. Et illa, *quouis quæſito colore*, Nihilominùs tamen, quia huiuſmodi actiones externæ non ſunt ex ſe determinatæ ad hoc genus tractionis moraliter violentæ, nec tendunt per ſe ad comparẽdum in iudicio; quod nomen tribunalis in rigore ſignificat, non poſſumus eas damnare vt per ſe malas, & ſemper contrarias huic diſpoſitioni, ſed iuxta intentionem operantis, & iuxta occaſionem, & modum vocandi in foro præſertim conſcientiæ diſcernendum eſt, an talis actio ſit ſaltem indirectè hic prohibita, vel potius ſecundum canones ſit permiſſa. Attentè enim illa etiam verba

Prior pars huius clauſulæ exponitur.

A huic parti addita ſunt, ſcilicet, *Præter iuris canonici diſpoſitionem*, vt ſcilicet indicaretur, non quãcunque actionem, ſeu vocationem, ſed illã, quæ eſt contra ſacros canones, eſſe hic ſub cenſura prohibitam, vt etiam Nauarrus animaduertit.

Altera pars huius clauſulæ eſt contra *offendentes libertatem, & iura Eccleſiaſtica per ſtatuta illis quouis modo contraria, & quocunque colore edita etiam titulo conſuetudinis, priuilegij, &c.* Extatque ſimilis prohibitio in cap. *Nouerit*, de Senten. excommun. quanquam differant in reſeruatione, & in maiori quadam declaratione, vel extenſione. Itaque etiam ibi excommunicantur auctores horum ſtatutorum; qui ſimplici generalique voce *Statutarij*, vocantur: illa tamen comprehenduntur omnes, qui in hac Bulla ſignificantur per omnia illa verba, *Qui ſtatuta, ordinationes, &c. fecerint, ordinauerint, & publicauerint*. Prætereà in B illo textu excommunicantur talium ſtatutorum ſcriptores, qui ſanè non videntur in tota hac clauſula comprehenſi: quia illa tria verba, *fecerint, ordinauerint, & publicauerint*, in rigore tantùm ſignificare videntur principales autores taliũ ſtatutorum; ſcriptores autem non dicũtur, nec ſunt auctores legum, ſed inſtrumenta quædam eorũ: in hac clauſula nulla fit extenſio ad eos, qui fauent vel præbent auxilium, &c. Quod ſi hoc verum eſt, tales ſcriptores excommunicati manẽt, non tamen excommunicatione reſeruata. Verũtamen ſatis probabile eſt, etiam illos in hac clauſula comprehendi ſub illo verbo, *publicauerint*, nam, quia Scriptura eſt publicum inſtrumentũ, meritò dici poteſt publicare ſtatutum, qui illud ſcribit. Reſponderi poteſt primùm verbum, *publicare*, ibi non ſumi executiuè, vt ſic dicam; ſed autoritatiuè, ſicut verbum facere, vel ordinare: C neque enim preco, verbi gratia, qui legem promulgat, hanc cenſuram incurrit, ſed qui promulgare præcipit, & ideò propriè publicare dicetur. Quæ reſponſio poſſet acceptari, niſi in Bulla adderetur illa vox, *quomodolibet fecerint, & publicauerint*: non ergo comprehendit tantum præcipientem, ſed etiam ſubſcribentem: nam hi omnes aliquo modo publicationem efficiunt.

79 Poſterior clauſulæ pars exponit.

An ſcriptores horũ ſtatutorum hac clauſula comprehẽdãtur.

80 Præterea excõmunicantur in dicto textu omnes *qui de cætero dicta ſtatuta ſeruari fecerint*. Quę verba in virtute videntur eadem cum illis verbis Bullæ, *Et qui factis vel ordinatis vſi fuerint*: nam proprius vſus legis eſt obſeruantia eius: ille ergo ſtatuto vtitur, qui illud ſeruat, vel ſeruari facit. Adduntur verò in illo textu hæc verba, *Niſi ea de Capitularibus ſuis infra duos menſes poſt huiuſmodi publicationem ſententiæ fecerint amoueri*. Quæ ſolum potuerunt habere locum in ſta- D tutis huiuſmodi, ante conditum, & promulgatum illud decretum editis: nam in ijs quæ poſtea facta ſunt, præſertim poſt duos menſes ab illius decreti promulgatione iam non habet locũ illius temporis determinatio, ſeu potiùs dilatio: nam ſemper, quocunque tempore talia ſtatuta conſeruentur, ſeu retineãtur, iam id fit poſt duos menſes à promulgatione illius decreti: & ita cõmittitur contra illud, eiuſque excommun. incurritur. Hæc autem verba, aut æquiualentia non habentur in Bulla. Vnde, ſi aliquis princeps, vel Reſpub. talia haberet ſtatuta: eis verò non vteretur, nollet tamen ea abradere à ſuis libris, ſeu Capitularibus, ſed ea conſeruare ad memoriam, non videtur incurrere in hanc cenſuram Bullæ: quia illud non eſt facere, aut ordinare talia ſtatuta,

Digitized by Google

tuta, neque eis vti, & hæc tantùm ſunt, quæ prohibentur in hac Bulla.

81 Imò etiam videri poteſt propter illam ſolam omiſſionem delendi talia ſtatuta à capitularibus, non incurri excommunicationem illius decretalis, niſi ſimul concurrat vſus ſeu obſeruantia talis ſtatuti: nam ita vtrumque proponitur in illo capite ſub particula exceptiua, vt ſimul videatur requiri ad illam excommunicationem incurrendam. Sic enim dicitur, *Qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita, niſi ea de capitularibus, &c. fecerint amoueri*. Vnde Caietanus in Summa verb. *Excommunicatio*, cap. 31. ſentit, quòd ad incurrendam illam excommunicationē non ſufficit non amouere illa à capitularibus, niſi ſimul aliquis faciat ea ſeruari. Dubitat verò an ſatis ſit, facere ea ſeruari, ſi alioquin eradit illa ex libris infra duos menſes: id verò clariùs docuit Nauarrus c. 27. nu. 119. & videtur ſane conſequenter loqui. Nam, ſi ad incurrendam illam cenſuram ſufficeret facere obſeruare talia ſtatuta etiamſi è libris eradantur, non verò è contrariò, iam tunc in illo textu illa adiectio ſuperflua eſſet, quia ſiquis facit vt talia ſtatuta ſeruentur, incurrit excommunicationem, ſiue illa amoueat ſiue non, & ſimiliter ſi non facit ſeruari, non incurrit, etiamſi illa non amoueat: nihil ergo operatur illa adiectio. ergo iuxta illam interpretationem ſi quis amoueat talia ſtatuta à capitularibus, licèt faciat ea ſeruari, & vſu retineri, non incurret: quia ad incurrendum vtrumque requiritur. Quod etiam patet quia illa particula, niſi, exceptiuè intellecta, in rigore hoc ſignificat.

Caiet.

Nauarri ſentētia.

82 Quia verò hoc ipſum conſequens videtur abſurdum, & contra mentem illius legis, ſcilicet, quòd faciens ſeruare hæc ſtatuta, ſi illa deleat, excommunicationem hanc non incurrat, ideo exiſtimant alij, particulam, *Niſi ea de capitularibus*, &c. non eſſe exceptionem prioris membri, ſed nouum membrum illius cenſuræ, & ſupplendam eſſe particulam copulatiuam, &, quæ ibi deeſt, & obſcuritatem facit. Ita vt ſenſus ſit, *Excommunicamus eos ſi talia ſtatuta ſeruari fecerint, & niſi ea de capitularibus amoueant*. Et ita quodlibet horum ſufficit ad illam excommunicationem incurrendam. Et hanc ſententiam tenet Syluest. verb. *Excommunicatio*. 9. excommunic. 10. nu. 31. Et idem ſentit Abbas exponens illud cap. numerans varias perſonas incurrentes excommunicationem ex vi illius textus. Vbi ſimpliciter affirmat eam incurrere, qui faciunt talia ſtatuta ſeruari: nec requirit quod ea non deleat. Et videtur probabiliſſima: quid enim refert ea delere ex libris, ſi quis faciat vt vſu & effectu teneantur. Item, nam qui ſeruari facit ſimilē conſuetudinem, etiamſi ſcripta non ſit, incurrit in hanc cenſuram: ergo qui facit ſeruari ſtatutum etiamſi ex ſcripto illud deleat, eandem cenſuram incurret. Suppoſita autem hac parte, ratio facta ad probandum alteram, videtur etiam efficax. Et ideo in rigore hæc ſententia videtur verior. Oppoſita verò eſt mitior; quod multū facit ad probabilitatem in materia pœnali: maximè cùm verba textus ſint obſcura, ideoque in praxi prædicta ſententia probabilis eſt.

Aliorū ſentent. Syluest.

Abbas.

83 Addit verò Nauar. incurrere hanc excommunicationem Conſules, & Rectores ciuitatis, non ſolùm faciendo ſtatuta ſeruari, ſed etiā ſi ſciant eorum obſeruantiam, & nō impediant, *quia hoc*, inquit, *expreſſè dicitur in textu*. Sed ego ibi hoc

Rector ciuitatis nō impediēs obſeruātiā huius ſtatuti non incurrit.

A non inuenio. Vnde Caiet. d. cap. 31. oppoſitum ſentit, nimirum ſolùm incurrere, qui poſitiuè concurrit ad hanc obſeruationem. Qui non fundatur in eo quod illi Nauarrus tribuit, ſcilicet, quia propter ſolam omiſſionem non incurritur cenſura; nam hoc ita generatim ſumptum tam eſt apertè falſum, vt non potuerit Caietan. in eo facilè decipi: ſed fundatur in hoc, quòd propter omiſſionem non incurritur cenſura alicuius canonis, niſi in eo ſufficienter exprimatur, quia cenſura eſt grauiſſima, & ideo non eſt durè, ſed leniter interpretanda, in eo autem canone non fit mentio de omittentibus, ſed ſolùm de concurrentibus. Atque hoc modo ſententia Caietani ſatis probabilis eſt.

Vt autem textus ille meliùs intelligatur, duæ partes ad noſtrum propoſitum ſpectantes in eo diſtinguendæ ſunt. In priori, ſcilicet, verſic. *Nec* 84

B *non, &c.* videtur eſſe ſermo de ſtatutis editis vſque ad illud tempus contra Eccleſiaſticam libertatem: & in eo duo prohibentur, ſcilicet, *facere vt ea ſeruentur, & non facere vt de libris publicis eradantur*, ſeu *retinere illa in Capitularibus ſuis* (id eſt in libris publicis & ad hoc deputatis) vltra duos menſes. Primùm conſiſtit in actione, & quantum ad illam partem ego opinor non incurrere illam cenſuram, cum qui poſitiuè non operatur, vel cooperatur alicui ad obſeruationē talis ſtatuti, etiamſi poſſit & debeat illud impedire, & non faciat propter rationem Caietani: quia, licèt talis omiſſio ſit culpabilis, & indirectè participet malitiam cooperationis, tamē formaliter nō eſt facere vt ſtatutum ſeruetur: & in ſtatuto pœnali ſtandū eſt proprietati & rigori verborum. Et confirmatur, quia cenſura non eſt extendenda ad cōſentientes etiam culpabiliter, niſi

C hoc ipſum in lege exprimatur: in præſenti autem decreto hoc non exprimitur; ergo hæc cenſura non extenditur ad cōſentientes: ſed ille, qui tantum non prohibet, cùm poſſit, & debeat, ad ſummum ſe habet vt conſentiens. At verò ſecundū, quod in ea parte prohibetur, ex ſe magis conſiſtit in omiſſione; excommunicantur enim, *qui poſt duos menſes non fecerint amoueri, &c.* vnde præceptum illud propriè eſt affirmatiuum, *vt faciant amoueri*: cui præcepto propriè & per ſe opponitur omiſſio, quæ maximè illi attribuenda eſt, ad quem ex officio ſpectat talia ſtatuta conſeruare, vel delere, & non facit cùm poſſit: Quapropter, ſi vera eſt ſecunda ſententia ſuprà relata, quod ad incurrendam illam cenſurā ſufficit quælibet pars illius disiunctionis, per ſolam hanc omiſſionem poterit illa cenſura incurri. Iuxta priorem verò ſententiam, quam diximus etiam eſſe probabi-

D lem, non ſufficiet hæc omiſſio, niſi cum illa ſimul prior commiſſio concurrat. Tota verò hæc pars, quantum ex illo textu colligitur, procedit de ſtatutis edictis vſque ad illud tempus, vt patet ex illis verbis, *Qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita, & conſuetudines introductas, &c.* Item ex illis, *Niſi ea de Capitularibus ſuis infra duos menſes poſt publicationem huius ſententiæ fecerint amoueri*. Quæ non poſſunt habere locum niſi in ijs, quæ antea edita & conſtituta fuerunt. Denique quia de poſteriori tempore poſtea ſtatuitur. Atque ita illa prior pars non admodum poteſt ad vſum deſeruire.

In poſteriori ergo parte prohibētur ſimilia ſtatuta in futurū, & excōmunicantur varia genera perſonarum. Inter quas aliquæ ſunt, quæ propter 85

ſolam

Digitized by Google

ſolam omiſſionem non incurrunt hanc cenſuram abſque vlla dubitatione, aliæ verò ſunt, de quibus poteſt eſſe dubium. In priori ordine in primis ſunt. *ſcriptores talium ſtatutorum*, nã hoc manifeſtè requirit actionem: vnde, qui non ſcribit, licèt poſſit, & debeat impedire ne alius ſcribat, & non faciat, non incurret illam, ſaltem vt ſcriptor, quidquid ſit de alio titulo, de quo ſtatim. Idem cenſeo de illis perſonis, quæ ibi vocantur *Statutarij*, id eſt conditores ſtatutorum; nam hi etiam non ſunt tales, niſi poſitiuè concurrant. Idem de Iudicibus, vel Tabellionibus, *qui ſecundum ea ſtatuta præſumpſerint iudicare, vel in publicam formam ſcribere iudicata*. Nam vtrumque horum requirit poſitiuam actionem, vt ex terminis conſtat. Neque in his omnibus aliquid additur de conſentientibus aut dantibus fauorem, vel aliquid ſimile. Præter hæc verò adduntur hęc verba, *Nec non* (ſcilicet excommunicamus) *Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarios locorum vbi de cætero huiuſmodi ſtatuta & conſuetudines editæ fuerint, vel ſeruatæ*. In quibus nulla actio, vel omiſſio in his quattuor generibus perſonarum declaratur, ob quam excommunicentur: ſed ſufficere indicatur, quod in eorum locis talia introducantur. Nihilominùs tamen certum eſt, quod Caietanus addidit, huiuſmodi perſonas non incurrere hanc cenſuram niſi aliquam grauem culpam committant in huiuſmodi editione ſtatuti, vel conſuetudinis, quia excommunicatio non incurritur niſi propter propriam culpam perſonalem. An verò oporteat eos peccare committendo, vel ſufficiat omittendo, in textu non explicatur; nec Caietanus expreſsè affirmat requiri commiſſionem. Et quoad hanc partem probabilior mihi videtur opinio Nauarri, quòd omiſſio ſufficiat: tum quia lex non diſtinguit; nec ergo nos ſine ſufficienti cauſa diſtinguere debemus: tum etiam, quia ideò lex illa non deſignauit certam actionem, ſed ſufficere exiſtimauit talem introductionem in tali loco, quia ſupponit, moraliter loquendo, hoc prouenire ex culpa & negligentia eorum, qui gubernant: quod maximè patet in conſuetudine, quæ Superioribus tribuitur, quando ipſi vident, & permittunt: ergo quoad hanc partem huiuſmodi modus negligentiæ ſufficiet in his perſonis, vt hanc cenſuram incurrant.

86 Alia extenſio ex com. d. c. Nouerit.

Extenditur prætereà in dicto textu illa excommunicatio, ad eos qui ſeruare faciunt conſuetudines introductas contra Eccleſiæ libertatem. Quæ perſonæ non videntur in hac Bulla comprehenſæ: quia aliud eſt ſeruare conſuetudinem, ſeu facere illam ſeruare; aliud verò prætextu illius legem aliquam, vel ſtatutum condere: in hac autem Bulla excommunicantur qui prætextu conſuetudinis condunt ſtatuta contraria Eccleſiaſticæ libertati, non verò qui talem conſuetudinẽ abſque lege latam ſeruare faciunt; quod in prædicto textu prohibetur; & ideò qui in hoc præcisè delinquunt, in excommunicationem quidẽ in illo capite latam incidunt, non tamen videntur in propriam & reſeruatam cenſuram Bullæ Cęnæ incurrere. Niſi quis dicat, ſatis cẽſeri moraliter legem ſtatuere, aut certè lege vti, qui conſuetudinem tanquam habentem vim legis ſeruare facit; & ex hoc capite, incurrere in Bullam Cœnæ, non tanquam conditorem legis, ſed tanquam illa vtentem. Quòd eſt probabiliter conſideratum, tamen ad ampliandam pœnam nimis rigoroſum eſt: quia conſuetudo in ſermonis proprietate non eſt ſtatutum, aut lex: & ideo in praxi ſatis probabilis, & ſecura videtur prior ſententia.

87 Alia eiuſdem extenſio.

Tandem in eodem capite excommunicatur in particulari, quædam perſonæ, ſcilicet, *Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarij locorum, vbi hæc ſtatuta, vel conſuetudines editæ fuerint, vel ſeruatæ, & qui ſecundum eas iudicare præſumpſerint, vel in publicam formam ſcribere ſic iudicata*. Vbi aduertendum eſt, hanc extenſionem factam videri propter ea ſtatuta, quæ fiunt ab aliqua Republica, vel communitate, nam quia communitas excommunicari non poteſt, ideò fertur talis excommunicatio in capita, ſeu principalia membra talis communitatis, quæ ad talia ſtatuta edẽda, vel ad eorum vſum concurrunt. Atque hoc modo eſt talis cenſura intelligenda, vt rectè Caietanus verbo. *Excommunicatio.* capitulo trigeſimo primo annotauit. Nam, ſi contingat aliquẽ eſſe conſulem eius ciuitatis, vbi tale ſtatutum editur, aut ſeruatur; ipſum autem nullo modo concurrere ad talis ſtatuti editionem, vel obſeruationem, non proptereà incurret ipſe cẽſuram: quòd communitas, cuius ipſe eſt principale mẽbrum, in eo deliquit: quia excommunicatio non incurritur propter peccatum communitatis, ſed propter proprium: ideo enim non fertur in communitatem, ſed in ſingulas perſonas. Ergo perſonæ ibi nominatæ tunc incurrent, quando in eo facto deliquerint, non verò aliàs, vt in ſimili annotauit Nauarrus capitulo vigeſimo ſeptimo, numero cẽteſim. & decimo quinto, ex Angelo, Syluestro, Tabiena, & Panormitano in cap. *Aduerſus*, de Immunit. Eccleſ.

88 An extẽſio hæc in bulla Cœnæ cõprehẽdatur.

Dubitari vero non immeritò poteſt, an tales perſonæ incidant in hanc cenſuram, vt eſt Bullæ Cœnæ. Et eſt ratio dubij, quia in ea tantùm fertur cenſura contra facientes, ordinantes, & publicantes, hæc ſtatuta: quando verò communitas id facit, non incurrit, quia non eſt capax huius cenſuræ excommunicationis: ſingulæ autem perſonæ non poſſunt verè dici facere ſtatutum, aut legem: & ad illas non eſt facta in Bulla ſpecialis extenſio; nec per nomina dignitatum, aut officiorum, vt in prædicto capite, nec per nomina actionum, quæ ad ſingulas perſonas pertineant, vt ſunt concurrere, conſulere, & cætera. Ergo non incurrunt in hanc cenſuram Bullæ. Reſpondetur, in primis iudices, & publicos notarios, & ſimiles ſine dubio comprehendi, tanquam vtentes huiuſmodi ſtatutis, quæ actio in Bulla exprimitur, & ad ſingulares perſonas pertinet. Deinde, quamuis ratio facta probabilis ſit, nihilominùs probabilius videtur, etiam quando tale ſtatutum ab aliqua communitate editur, in hanc cenſuram incurrere ſingulares perſonas, quæ ſunt membra ipſius communitatis, & per ſua ſuffragia, vel alio ſimili modo ad talia ſtatuta condenda concurrunt; nam, licèt ſingularis perſona per ſe non faciat legem totaliter, vt ſic dicam: partialiter tamen facit, & hoc eſt aliquo modo facere. Et ideò ſufficit ad incurrendã cenſuram: nam in Bulla dicitur, *Quomodolibet fecerint, ordinauerint, & cætera*. Quare ſub his verbis, adiunctis illis, *Et qui eis vſi fuerint*, comprehendi intelligo omnia illa, quæ expreſſius in dicto capite numerantur.

89 Libertas Eccleſiaſtica quid ſit.

Præter hæc ad perfectã huius clauſulæ expoſitionem duo ſunt addenda. Vnum eſt, quid ſit libertas

bertas

Digitized by Google

bertas Eccleſiaſtica, contra quam debet eſſe ſtatutum, vt hæc cenſura incurratur. Quæ res latiſſima eſt, & apud Canoniſtas pertinens ad titulos de immunitate Eccleſiarum, & apud Theologos ad materiam de ordine, & priuilegijs clericorum, quam in ſpeciali tomo de Religione, ſi Deus conceſſerit, breui nos daturos ſperamus. Et ideo breuiter pro huius loci opportunitate duo requiri dicimus ad hanc libertatem Eccleſiaſticam; vnum, vt ſit immunitas, ſeu priuilegium, exemptio, aut quouis alio nomine vocetur, propria Eccleſię, quatenus ex perſonis Eccleſiaſticis conſtat, & loca, aut res ſpecialiter ad eos pertinétes continet. Aliud, vt hoc pertineat ad communem immunitatem Eccleſię vt ſic, non ad ſpecialia priuilegia particularium Eccleſiarũ, vel perſonarum Eccleſiaſticarum. Eſt enim aduertendum, quòd, licèt hęc libertas denominetur Eccleſiaſtica ex ſubiecto, cui ineſt, ſcilicet Eccleſiæ: nó tamen ineſt (vt ita dicam) adæquatè toti Eccleſiæ ſecundum ſe totam, ſed ſecundum aliquam principaliorem partem eius, quæ eſt ſpiritualis Hierarchia, ſeu clerus.

90 Vnde non eſt hæc illa libertas Eccleſiaſtica, quam poteſt dici habere Eccleſia tota, ſi comparetur ad infidelium ſectas, ſeu congregationes, quatenus eſt excellentior illis, & quodam modo eis dominari poteſt ſaltem indirectè, ſi ad ſpiritualem finem neceſſe ſit: non poteſt autem eis eſſe ſubiecta. Dico autem nó eſſe hic ſermonem de hac libertate, quia nunquam poteſt accidere, vt per ſtatuta facta à fidelibus (contra quos hæc bulla fertur) hæc libertas Eccleſię minuatur: eſt ergo ſermo de libertate, quam ipſamet Eccleſia intra ſe ipſam habet in principaliori parte ſua, quæ ſpiritualis eſt, comparatione alterius, quę eſt temporalis. Conſiſtit autem hæc pręcipuè in excellentia poteſtatis, tum ad ordinem, tum etiam ad iuriſdictionem pertinentis; & conſequenter in omnibus exemptionibus, & priuilegijs, quibus Eccleſia ſecundum hanc pręcipuam partem ſuam libera eſt à ſubiectione vel coactione temporalis poteſtatis, ſiue habeat hanc libertatem ex diuino iure, ſiue ex humano quocunque. Atque hoc ſenſu loquuntur iura, quoties de Eccleſiaſtica libertate ſermonem habent, vt maximè videre licet in Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 20. de Reformatione, & capit. vltimo de Rebus Eccleſię non alienandis, & capit. primo de Immunitate Eccleſiaſtica in ſexto. Et ideò etiam dixi hanc libertatem pertinere ad Eccleſiam, vt ſic, in excellentiori gradu, ſeu ordine ſuo, nam priuilegia particularia huius vel illius Eccleſię, religionis, aut perſonę, directè non pertinent ad immunitatem Eccleſię: & ideo qui aliquid contra illa ſtatueret, non incurreret hanc cenſuram, vt ſumitur ex doctrina Innocent. in cap. *Nouerit* de ſent. excommunication. nu. 3. communiter recepta, vt videre licet in Socino, Alexand. & Anchar. qui ibi in additione citantur & Cardin. Zabarell. in cap. *Perpendimus*, de Sent. excommun. Sylueſt. verb. *Immunit.* 2. nu. 1. Caietan. verb. *Excommunicatio.* cap. 31. Ratio eſt, quia conditor talis ſtatuti non violaret Eccleſiaſticam libertaté, ſed particularis perſonę, & religionis priuilegiũ, quod hac cenſura non punitur. Dixi autem, *directè*, quia indirectè, & conſecutione quadam, poſſet hoc cedere in iniuriam Eccleſiaſticæ libertatis. Nam, ſi particularis exemptio huius perſonę, vel Eccleſię lęderetur in iniuriam concedentis, quaſi non potuerit illam concedere, iam illud redundaret in offenſionem Eccleſiaſticę libertatis, quia talis poteſtas ad illam pertinet, vt ex eiſdem auctoribus conſtat.

Ch. Trid. — Innocent. — Socin. — Alexand. — Anchar. — Zabarell. — Sylueſt. — Caietan.

Aliud explicandum erat, quando ſtatutum aliquod cenſendum ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, vt de hoc ait Caietanus tunc ſtatutum eſſe huiuſmodi, quando per ſe, & ex intentione attingit libertatem Eccleſiaſticam, eamque lędit. Rectè autem declarat: hoc intelligendum eſſe non de intentione ferentis ſtatutum, ſed de intentione ipſius operis (vt ſic dicam) ſeu ex virtute, & directa materia ipſius ſtatuti. Nam ſi hęc talis ſit vt per ſe non reſpiciat res Eccleſiaſticas, neque harum exemptionem diminuat, licèt ipſe legiſlator directè intendat detrimentum aliquod, quod per accidens poteſt inde reſultare in Eccleſiaſticas perſonas, & peccet, non tamen aget contra hanc prohibitionem, & cenſuram: quia ſtatutum ipſum ex ſe non eſt contra libertatem Eccleſię, & ea quę ſunt per accidens, non conſiderantur. Et è conuerſo, ſi ſtatutum ipſum ſit per ſe repugnans libertati Eccleſię, quamuis ſtatutarius ſpeciali intentione non intendat libertatem Eccleſiaſticam minuere, ſed aliquod temporale commodum ſuum, nihilominùs in hanc cenſuram incurret: quia opere ipſo voluntariè agit contra hanc prohibitionem. Quę doctrina ita in genere ſumpta, optima eſt, & moralibus exemplis rectè ab eiuſdem auctore explicatur. 91

91 Statutũ quãdo ſit cõtra libertaté eccleſ.

Solùm aduerto, non eſſe difficile iudicare, quando ſtatutum per ſe, & directè ſit contra Eccleſiaſticam libertatem: nam id ex materia ipſius ſtatuti facilè percipi poteſt. Nam dupliciter poteſt id contingere: primò ſi materia ipſa ſit contraria iuri Eccleſiaſtico, vt verbi gratia, ſi ſtatutum ſit quòd decimę non ſoluantur, vel aliquid ſimile. Secundò ſi lex ipſa quaſi in actu exercito repugnet libertati Eccleſiaſticę, nimirũ, quia licèt materia eius non ſit directè illi contraria, poſſetque ab Eccleſiaſtico prȩlato iuſtè ſuis ſubditis imponi, tamen quòd imponatur à ſeculari poteſtate, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam: vt quòd ſacerdotes tali veſtitu vtantur, vel aliquid ſimile vt videre licet in cap. *Grauem*, de Sent. excommun. 92

At verò, quando ſtatutum non eſt ita per ſe, & directè contra libertatem Eccleſiaſticam; ex accidenti tamen, & conſecutione quadam videtur illam lędere, tunc ait Caietanus non eſſe talem legem contra hanc prohibitionem. Sed cum duplici moderatione hoc intelligendum eſt. Prima, quòd tale ſtatutum non ſolùm non verſetur directè circa ſpiritualia, verum etiam nec circa ſpiritualibus annexa: nam hoc etiam eſſet contra Eccleſiaſticam libertatem, vt expreſsè dicitur in capitulo vltimo de Republic. Eccleſ. nõ alienandis, & rectè tractat Panormitanus in prima parte Conſil. conſilio vigeſimo ſexto. Secunda, vt illud detrimentum, quod per accidens ſequi dicitur, non ſit ita coniunctum, vt moraliter exiſtimari poſſit ſequi per ſe. Exemplum ſumi poteſt ex capitulo vltimo de Immunitate Eccleſiaſtica in ſexto, vbi excommunicantur temporales domini, qui ſuis ſubditis prohibent, ne clericis cõſueta obſequia exhibeant, id eſt ne eis quicquã vendant, aut panem coquãt, & ſimilia, *Cum talia*, inquit, *in derogationem libertatis Eccleſiaſticæ præſumantur.* Quod verbũ, *præſumantur*, Caietanus 93

Abbas. — Caiet.

nus

Digitized by Google

Caietan. Nauarr. nus dicto capitulo trigeſimo primo, & trigeſimo ſeptimo, & Nauarrus numero 120. intelligunt cum proprietate, id eſt, prohibitiones illas non eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem, ſed contra humanam ſocietatem, tamen ab Eccleſia præſumi fieri in iniuriam Eccleſiaſticæ immunitatis. Sed quod ad rem moralem attinet, re vera ſunt materia huius excõmunicationis, quia verè prohibentur in fauorem Eccleſiaſticæ libertatis. Vnde meritò dici poſſunt non tantum præſumptiuè, ſed etiam verè eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem, quia ſaltem indirectè impeditur illo modo Eccleſiaſtica libertas, vel aliquid illi repugnans à perſonis Eccleſiaſticis exigitur. Dicuntur ergo præſumi eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quia non directè, & expreſsè hoc declarant, nihilominùs tamen verè ſunt in fraudem dictæ libertatis, vt in ſimili dicitur in cap. *Quanto*, de Priuileg. iuxta reg. vlt. iuris in ſexto, *Certum eſt eum in legem committere, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem*. Sic etiam

Barto. rectè dixit Bartol. in lege prima. §. ſecundo. ff. Quarum rerum actio non detur, numero tertio illud eſſe contra libertatem alicuius, per quod efficitur timidior; & ideo ſtatuta illa, per quæ efficiuntur clerici timidiores, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, etiamſi immediatè & directè non videantur contraria priuilegijs Eccleſiaſticis, ſed iuri communi omnibus ciuibus, de qua re particularia exempla videri poſſunt in Caiet. & Nauarr. ſuprà, & in eodem Nauarr. conſi. 2. de Immunit. Eccleſ.

Decima ſexta cenſura contra impedientes Prælatos Eccleſiaſticos ne ſua iuriſdictione vtantur.

91 DEcima ſexta cenſura fertur in eos *qui prælatos ſeu iudices Eccleſiaſticos ordinarios impediunt, quò minùs ſua iuriſdictione contra quoſcumque vtantur: ſecundum quòd canones, & ſacræ conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum Generalium, & præſertim Tridentini ſtatuunt*. Et hæc eſt prima pars huius prohibitionis, ſeu cenſuræ. Et ſimilis habetur iure communi in cap. *Quoniam*, de Immunit. Eccleſ. in ſexto cum publici tamẽ diſcrimine, cui excommunicatio ibi lata reſeruata nõ eſt, ſicut eſt in Bulla. Item, quia prohibitio illius textus vniuerſalior eſt, nimirum in fauorem Eccleſiaſticorum iudicum, non ſolùm ordinariorum, ſed etiam delegatorum, vt patet ex illis verbis, *in foro Eccleſiaſtico delegato, ſeu ordinario*, In Bulla autem ſolùm de ordinarijs iudicibus, & prælatis mentio eſt vt ex adductis verbis expreſsè patet. In altera verò parte huius clauſulæ non ſolùm de ordinarijs, ſed etiã de delegatis mentio eſt. Et in ea excommunicantur omnes, *qui poſt ordinariorum vel delegatorum quorumcumque ſententias, & decreta, aut aliàs fori Eccleſiaſtici iudicium eludentes, ad Cancellarias, & alias curias ſeculares recurrunt, & ab illis prohibitiones & mandata, etiam pœnalia ordinarijs, & delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant: eos quoque qui hæc decernunt, & exequuntur, ſeu dant conſilium, patrocinium, & fauorem in eiſdem*. Itaque differentia inter has duas partes eſſe videtur quòd prior immediatè fertur in fauorem perſonarum, id eſt prælatorum, & Eccleſiaſticorum iudicum ordinariorum, & generaliter contra omnes qui

A eos impediunt in vſu iuriſdictionis ſuæ. Et ideo ſpecialiter fertur pars illa de ordinarijs iudicibus, quia in eis Eccleſiaſtica dignitas ſpecialiter reſidere videtur. Poſterior verò reſpicit ſpeciales actus & particularem modum eludendi Eccleſiaſticam iuriſdictionem; & ideo quoad perſonas quarum pręcepta, ſeu iudicia defenduntur, vniuerſalior eſt.

Decima ſeptima cenſura contra vſurpantes iuriſdictionem, aut fructus ad perſonas eccleſiaſticas ratione beneficiorum, &c. pertinentes.

DEcima ſeptima cenſura fertur, etiam ad 95
defenſionem eccleſiaſticæ immunitatis, in eos *qui iuriſdictiones, ſeu fructus, redditus, &*
B *prouentus ad Sedem Apoſtolicam, & quaſcumque eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum pertinentes vſurpant*. In qua parte iuriſdictio latiùs vſurpatur, quàm in præcedente clauſula: hic enim non tantùm eccleſiaſtica iuriſdictio, ſed etiam temporalis, ſi ratione Eccleſiæ ſeu beneficij eccleſiaſtici competat, defenditur non ſolùm quia expreſsè nominatur, ſed etiam quia inter fructus vel prouentus beneficij eccleſiaſtici computari poteſt. Itaque, ſi Epiſcopus ratione Epiſcopatus ſit etiam temporalis dominus iuriſdictionem temporalem habens, qui eam vſurpauerint, in hanc cenſuram incidet. Dico autem *ratione Epiſcopatus*: quia ſi perſona Epiſcopi aliàs habeat dominium, aut iuriſdictionem temporali titulo, illa iuriſdictio non defenditur per hanc Bullam: quæ identitati dignitati
C conſulit, non perſonæ. Et idem eſt de alijs fructibus ſeu prouentibus, vt verba ipſa ſatis declarant, ibi: *ratione Eccleſiarum*: & Caiet. verb. Excommunicatio, capit. 27. & Nauarrus, num. 17. annotarunt: idem Nauarrus. conſi. 2. de Immunitate Eccleſ. Caiet. Nauarr.

Qui etiam addunt neceſſariam eſſe ad hanc 96
cenſuram incurrendam, quòd hi fructus eccleſiaſtici, & prouentus vſurpentur, & vt fructus, & prouentus: quoniam verba (ait Caietanus) formaliter ſumenda ſunt. Dicuntur autem prouentus vt prouentus vſurpari, quando vſurpatur ius ad ipſos, ſeu quando aliquis eos accipit tanquàm ad ſe pertinentes. Hoc autem annotauit Caietanus, vt hac clauſula, & cenſura eos excluderet, qui per furtum, vel rapinam huiuſmodi fructus arripiunt, non formaliter vt prouentus ſunt, ſed vt ſunt quæcumque aliæ res: nam hic
D canon (ait Caietanus) non eſt factus contra fures, ſeu latrones, ſed contra eos, qui prouentus Eccleſiæ vſurpant, quia ſunt prouentus, id eſt (vt ego interpretor) quia tales prouentus, ac ſi ad ſe pertinerent, vſurpant, & non tanquàm aliena bona rapiunt. Quæ ponderatio ingenioſa eſt, & in rigore vera videtur: eamque ipſum verbum, *vſurpandi* inſinuat: tunc enim aliquis vſurpare dicitur prouentus, quando veluti poteſtate dominandi, & quaſi iure proprio vtens illos præoccupat. Et contra hos, qui hac poteſtate & violentia vtuntur, videtur editus hic canon. Et confirmatur, nam ſi latro furetur bona eccleſiaſticæ perſonæ, verbi gratia triticum pecunia emptum, non incurret hanc cenſuram: ergo etiamſi furetur triticum ex decimis, aut

Quid ꝓuẽtuũ eccleſiaſticorũ vſurpatio in hac clauſula ſignificet.

primitijs

primitijs collectum, illam non incurret; quia hoc valde accidentarium eſt, nec mutat moralem rationem illius actionis. Prohibetur ergo hic non quodlibet furtum ſed vſurpatio eccleſiaſticorum prouentuum.

97 Addit verò vlterius Caietanus neceſſarium eſſe, vt tales prouentus ſint alicuius certæ perſonę, vel communitatis: quia in litera dicitur, *Ad eccleſiaſticas perſonas ratione eccleſiarum*, &c. *pertinentes*. Vnde infert, ſi quis vſurpet prouentus alicuius Epiſcopatus, ſeu Eccleſiæ vacantis non incurrere hanc cenſuram: quia illius prouentus ad nullam certam perſonam pertinent. Sed hoc incredibile eſt: & mihi certè videtur, moraliter improbabile, & in primis in fructibus pertinentibus ad Pontificem Romanum ſatis hoc explicatur in illis verbis, *Ad nos, & Sedem Apoſtolicam*. Quanquam enim Sedes vacet, ſemper illi fructus ad Sedem Apoſtolicam pertinent. Deinde hæc prohibitio, & cenſura non eſt facta præcipuè in commodum perſonæ, ſed in defenſionem eccleſiaſticæ immunitatis, & dignitatis: ergo, quod præcipuè intenditur, eſt cohibere vſurpatores eccleſiaſticorum prouentuum, ſiue illi nunc pertineāt ad determinatam perſonam, ſiue non: nam hoc valde accidentarium eſt ad finem ipſius legis. Item quia aliàs vſurpantes prouentus monaſterij non incurrerent hanc cenſuram: quia illi prouentus non pertinent ad determinatam perſonam, ſed ad hanc communitatem, ex quibuſcumque perſonis conſtet. Quod ſi dicatur, ſub nomine perſonarum comprehendi hoc collegium, vel hanc communitatem, ex quibuſcumque perſonis conſtet: fingamus hoc anno ex aliqua occaſione nullam perſonam hoc collegium inhabitare, numquid propterea minùs peccabit qui illa bona vſurpauerit? Nemo, credo, id affirmabit; quia illa circunſtantia valde accidentaria eſt, nec mutat rationem prohibitionis, vel culpę, & quia ſemper illi prouentus formaliter pertinent ad hoc monaſterium; quod, licèt hoc anno non exiſtat, in ſequente exiſtet, & ad illud omnia illa bona pertinebunt. Sic ergo dicendum eſt in qualibet Eccleſia, aut beneficio vacante, quòd vſurpare fructus eius, ſit contra hanc prohibitionem: nam per ſe pertinent ad poſſeſſorem talis beneficij, qui licèt fortaſsè nunc non exiſtat, ſeu non ſit dominus beneficij, paulò poſt ſuccedet in illo: & tales fructus ſolent ad ſucceſſorem pertinere. Atque hoc in rigore ſatis eſt ad verificanda verba huius clauſulæ, ſcilicet, quòd prouentus hi pertineant ad eccleſiaſticas perſonas. Præſertim quòd ibi non dicitur, vt illæ perſonæ ſint omninò determinatæ eo tempore in quo bona vſurpantur, aut quòd iam habeant ius acquiſitum ad illa: ſatis ergo eſt quòd illa bona ex ſe ſunt deſtinata ad eccleſiaſticas perſonas, & non niſi ſpirituali titulo ſunt obtinenda. Ac denique, etiam tunc quando Eccleſia vacat, poſſunt dici pertinere ad commendatarium, vel œconomum, vt etiam Nauarrus notat, non quidem vt eorum dominium acquirat, ſed vt ea conſeruet, & vero domino ſuo tempore reddat. Imò etiam poſſunt dici, pertinere ad Summum Pontificem, ſi non vt dominum, ſaltem vt ſupremum diſpenſatorem, qui interdùm poteſt tales prouentus Eccleſiæ vacantis, vel ſuis, vel aliorum vſibus pro ratione occurrentis neceſſitatis applicare.

Qui prouentus in certę perſonæ eccleſiaſticæ vſurpat, an incurrat hanc cenſuram.

A Additur denique in eadem clauſula quædam extenſio huius cenſuræ, his verbis: *Vel etiam quauis occaſione, vel cauſa ſine Romani Pontificis, vel eorum, ad quos de iure pertinent, expreſſa licentia, ſequeſtrant*. Quæ verba differunt à præcedentibus in actione, quæ eſt cauſa huius cenſuræ, nam *ſequeſtrare* non eſt ſibi vſurpare, ſed impedire, aut ſeparatim reponere, ne huiuſmodi fructus ad eccleſiaſticas perſonas proueniant, & propriè eſt actus iuriſdictionis, quam actio vſurpandi per ſe non requirit. Et ideò hic ſpecialiter additur illa limitatio, *ſine noſtra*, &c. quia non quomodocumque prohibetur hic actus, ſed quatenus eſt vſurpatæ iuriſdictionis: quod non erit, ſi cum prædicta facultate fiat. Caiet. verò dict. capit. 27. hanc conditionem, ſeu limitationem etiam cum verbis præcedentibus coniungit. Quia verba Bullæ, quæ ab ipſo exponuntur, obſcuriora tunc erant: & quantum ad rem ſpectat, non multum refert; tamen in Bulla Clementis ſatis hoc explicatum eſt; & merito, nam in prioribus verbis ſuperflua eſſet illa limitatio: quia non dicetur quis vſurpare ea, quæ cum facultate domini, aut ſuperioris accipit, ſicut dicetur ſequeſtrare. Imò tunc veriùs, & iuſtiùs id facit, quando cum facultate iuriſdictionem habentis id facit. 98

Extenſio eiuſdem clauſulæ ad ſequeſtratores taliū fructuum.

Decima octaua cenſura contra imponentes, aut recipientes decimas, aut alia onera perſonis, aut bonis eccleſiaſticis abſque Pontificis licentia.

Decima octaua cenſura fertur ad defenſionem etiam eccleſiaſticæ immunitatis contra eos, *qui collectas, decimas, vel ſimilia onera eccleſiaſticis perſonis, & Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum, bonis, eorumque fructibus, &c. abſque Romani Pontificis ſpeciali, & expreſſa licentia imponunt: aut ſic impoſita, etiam à ſponte dantibus, & concedentibus recipiunt*. Quæ verba ſatis per ſe clara ſunt, & virtute continebatur hæc prohibitio in præcedentibus: nam huiuſmodi impoſitio manifeſtè eſt contra libertatem eccleſiaſticam. Hic verò additur, tùm ad maiorem declarationem, nam ſiue hæc impoſitio, & exactio fiat per modum ſtatuti, ſiue præcepti, aut per violentiam, aut quacumque alia ratione, incurritur hæc cenſura: quo modo non erat hoc in ſuperioribus clauſulis ſatis declaratum, aut etiam contentum. Neque etiam quoad illam extenſionem, quæ hic fit ad accipientes etiam ſponte ablata: dicuntur autem ſponte dari, non quia ex abſoluta, & omninò libera voluntate donandi dentur: non enim hoc prohibitum eſt, vt per ſe conſtat, ſed quia ſine alia ſpeciali vi, aut coactione, præter exactionem, ſeu impoſitionem dantur. Hæc autem ipſa eſt ſufficiens vis, aut coactio; & ideo ſi hoc titulo dentur, quocumque modo dentur, hanc cenſuram incurrunt, qui accipiunt. Adnotandum verò eſt ex Panormitano in cap. *Non minus*, de Immunitate eccleſ. & Nauarr. capit. 28. numero 115. hoc eſſe intelligendum de tributis, aut exactionibus, quæ vel in bonis eccleſiaſticis, vel in perſonis etiā eccleſiaſticis directè imponūtur. Nā, ſi clerici habeāt bona temporalia, ratione quorum debent aliqua tributa, vel onera, non eſt prohibitum illa exigere. 99

Abbas. Nauarr.

In reliquis autem verbis huius clauſulæ fit extenſio 100

extenſio

tenſio huius cenſuræ ad dantes auxilium, conſilium, &c. & omnes perſonas cuiuſcumque dignitatis vel ordinis exiſtant, quæ latiſſimè referuntur. Et innouantur decreta, & pœnæ, vel cenſuræ in huiuſmodi caſu, latæ in alijs Concilijs, quę omnia in Bulla ipſa ſatis perſpicua ſunt. Eſt autem aduertendum, ſimilem cenſuram latam eſſe in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro Tertio, ca. 19. & haberi in cap. *Non minus*, de Immunitat. Eccleſ. cuius ſtatutum hæc Bulla confirmat, & auget addendo cenſuram. Et ſimiliter confirmata eſt ab Innocentio Tertio, in cap. *Aduerſus*, de Immunitat. Eccleſ. vbi additur excommunicatio, ſeu extenſio illius excommunicationis, ad ſucceſſorem illius, qui tale tributum impoſuit in regimine, ſeu officio: nam ſi anteceſſor non ſatisfecit Eccleſię, & in excommunicatione permanet donec ſatisfaciat, ſucceſſor ad ſatisfaciẽdum obligatur: quod ſi intra menſem non præſtiterit, in excommunicationem incidit, abſque reſeruatione ex vi illius canonis. Quęri autem poteſt an ex vi huius Bullę illa etiam cenſura, quatenus ad ſucceſſorem extenditur, reſeruata ſit. Et breuiter dicendum cenſeo, ſi ſucceſſor non exequatur de nouo impoſitionem ab alio factam, exactionem continuando, ſed ſtatim ceſſet, ſolumque ſit in mora reſtituendi, quod ab alio iniuſtè petitum, & acceptum eſt, licèt excommunicationẽ incurrat, non tamen videri reſeruatam ex vi huius Bullę, quia in tota hac clauſula non eſt ſermo de non reſtituendo, ſed de *imponente, exigente*, vel etiam *accipiente*, vel quouis modo ad huiuſmodi actiones *cooperante*: ſucceſſor autem, qui non ſatisfacit, non poteſt dici illas actiones exercere, aut ad illas cooperari: non ergo incurrit hanc cenſuram prout latam in Bulla Cœnæ.

Cap. Nõ minus. & cap. Aduerſus, de Immunitat. eccleſ.

101 Vt autem incurrat eam vt latam in dicto cap. *Aduerſus*, oportet vt culpabiliter ſit in tali mora. Nec enim, vt opinor, cogendus eſt talis ſucceſſor ad ſatisfaciendum, ſeu reſtituendum ex proprijs bonis, cùm ipſe nõ deliquerit, neque aliquid ex bonis Eccleſiæ vſurpauerit. Debet ergo ſatisfacere quatenus gubernator eſt, id eſt vel ex communibus bonis, vel faciendo, vt qui bona acceperunt, ea reſtituant. quantum ad hoc enim meritò ſuccedit in onere, vt in illo textu dicitur. Et ideò, ſi non poſſit intrà menſem re ipſa exequi ſatisfactionem, dummodò, quod in ſe eſt, faciat, nõ incurret, quia re vera non peccat. Sicut etiam Conſul, vel alius ſimilis ex gubernatoribus non incurret, ſi, quantum in ipſo eſt, contradicit tali impoſitioni, licèt fortaſsè propter plura ſuffragia imponatur, vt in ſimili annotatum eſt ſuprà in clauſula 15. Hic adiungi poſſet prohibitio ſimilis facta in cap. *Quanquam*, de Cenſibus, in 6. ſed dicetur commodius infrà tractando de cenſuris non reſeruatis, libri 6.

Decimanona cenſura contra ſe interponentes in cauſis capitalibus contra perſonas Eccleſiaſticas.

102 DECIMA nona cenſura fertur in eadem Bulla etiam in defenſionem Eccleſiaſticæ libertatis contra omnes *magiſtratus, & iudices, notarios, ſcribas, executores, & ſubexecutores, quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illas proferendo, vel exequendo ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa huius Sanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia, etiamſi talia committentes fuerint Conſiliarij, Senatores, & cętera, & quocumque nomine nuncupati.* Quæ clauſula nulla indiget expoſitione, præter dicta in ſuperioribus: nam quod in illis, vel pro defenſione bonorum, aut pro cauſis ciuilibus, aut pro libertate Eccleſiæ in genere, vel ſpecie dictum fuerat, hic in particulari fit ad defenſionem perſonarum Eccleſiaſticarum in cauſis capitalibus. Vnde eandem habet intelligentiam.

A

Solùm aduerto in Bulla Gregorij ad hanc clauſulam adiungi aliam: per quam reuocantur omnia priuilegia quibuſcumque Regibus, Potentatibus, aut Rebuſpublicis conceſſa, quæ huic prohibitioni contraria fuerint. Quæ clauſula videri poteſt omiſſa in hac Bulla, ſed non tàm omiſſa eſt, quàm virtualiter explicata per illa verba, *ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa huius Sanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia*; quæ in dicta Bulla Gregorij non erant, ſed addita ſunt à Sixto V. & à S. D. N. Clemente VIII. per quæ non fuit ſublata omninò reuocatio priuilegiorum, ſed illis exiſtimo declarationem, & moderationem fuiſſe adhibitam, quòd illa eſſe debeant expreſſa, & ſpecialia ſeu ſpecifica. Itaque non ſufficiunt generaliſſima verba, imò nec generica, neque etiam implicita, ſed debent eſſe expreſſa, & ſpecifica: non exiſtimo tamen eſſe neceſſarium vt hæc licentia ſit ſpecialis quoad perſonam, vel quoad delictum in indiuiduo, de quo cognoſcendum eſt, ſed ſufficiet, quod ſit ad cognoſcendum de tali delicto in ſpecie, etiamſi licentia ſit generalis quoad perſonas Eccleſiaſticas, tempora, & loca, in quibus tale crimen inuentum fuerit. Et ideo non exiſtimo priuilegia ſub prędicta forma conceſſa etiam ante hanc Bullam eſſe reuocata. Ceſſatque dubium de quibuſdam priuilegijs Galliæ, quod Nauarrus mouet, & indeciſum relinquit: nam planè videntur ſub illa forma conceſſa. 103

B

C

Vigeſima cenſura in deſtruentes, inuadentes, occupantes, &c. terras Romanæ Eccleſiæ ſubiectas.

VIgeſima cenſura fertur in eadem Bulla in ſpecialem defenſionem dominij temporalis ad Sedem Apoſtolicam pertinentis cõtra omnes, qui *per ſe, vel alios directè, vel indirectè, ſub quocumque titulo, vel colore inuadere, deſtruere, occupare, aut detinere præſumpſerint in totum, vel in partem almam Vrbem, regnum Siciliæ, inſulas Sardiniæ & Corſicæ, &c.* vſque ad illud, *& alias ciuitates, terras, vel loca, vel iura ad ipſam Romanam Eccleſiam pertinentia, dictæque Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiecta, necnon ſupremam iuriſdictionem in illis nobis, & eidem Romanę Eccleſię competentem de facto vſurpare, perturbare, retinere, & vexare varijs modis præſumunt. Nec non adhęrẽtes, fautores, & defenſores eorum, ſeu illis auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtantes.* Circa quam notandum eſt in Bulla Gregorij poſt quatuor illas actiones, quę videntur hic deſignari, vt cauſæ huius cenſuræ, ſ. *inuadere, deſtruere, occupare, aut detinere*, addi hoc aduerbium, *hoſtiliter*: iuxta quam determinationem, ſi in omnia illa verba cadat, reſtringitur totius clauſulæ intelligentia, tamẽ poſteriores Pontifices dictionem illam 104

D

auferen-

auferentes, videntur voluiſſe illa verba generalius intelligi; tamen ſi verba Gregorij attentè cōſiderentur, parum differre videntur: bis enim ponit illa verba (quæ ſemel tantùm in Bulla Sixti continentur) ſcilicet de præſenti, & de præterito: hoc modo, *eos qui de facto occupant, vel detinent, vel hoſtiliter deſtruunt, vel inuadunt; aut occupare, detinere, vel deſtruere, aut inuadere hoſtiliter præſumpſerint, &c.* Vbi in prioribus verbis dictio, *hoſtiliter*, ſolùm videtur coniungi cum verbo deſtruendi: in poſterioribus verò cum vltimo, quod eſt, *inuadere*. Et ita ferè nulla erit differentia, quia verbum ipſum inuadendi, & deſtruendi, per ſeſe videntur indicare huiuſmodi hoſtilem incurſum.

105 Itaque quacumque ratione aliqua ex his actionibus contra iuſtitiam fiat, ſufficit ad incurrendam hanc cenſuram. Si autem bona fide, & probabili titulo, iuxta doctorum hominum iudicium aliquid huiuſmodi fiat, non incurretur cenſura: quia excuſatur culpa, ſine qua non poteſt excommunicatio incurri. Quod annotauit Caietanus in Summa. cap. 31. verſic. 4. *Quia tunc* (inquit) *operatur quis ex ignorantia pluſquam probabili: & ideo neque apud Deum, nec apud Eccleſiam agit contra eiuſdem Eccleſię ius, ſeu libertatem.* Aduertit etiam idem Caietanus, capit. 17. quem ſequitur Nauarrus num. 73. quòd, quando ciuitatibus Papæ ſunt factiones, & altera factio extra exiſtens, ciuitatem hoſtiliter inuadit, quamuis non intendat eam ſubtrahere ex dominio Papæ, neque in aliquo lædere ius Eccleſiæ, ſed ibi principatum obtinere eo modo, quo poteſt, nihilominus duces, & milites talis factionis hanc cenſuram incurrunt; quia ſimpliciter inuadunt hoſtiliter ciuitatem, & in Bulla non diſtinguitur quòd id fiat animo ſubtrahendi ciuitatem ex dominio, vel iuriſdictione Papæ, nec ne. Item, quia huiuſmodi inuaſiones regulariter, ac frequenter non fiunt, quin ciuitas ſaltem in parte deſtruatur. Addit etiam Caietanus frequenter etiam non fieri, quin liberum regimen talis ciuitatis Eccleſiæ ſubtrahatur.

Caiet.

Nauar.

106 Poſt has cenſuras addebatur alia in Bulla Gregorij contra eos, qui tempore quo Sedes Romana vacat, vel Summus Pontifex infirmatur ſuppellectilem librorum, ſcripturarum, aut bonorum Cameræ Apoſtolicæ occupant. Illa verò à Sixto, & Clemente ſublata eſt, & ideò nunc ſolùm illæ viginti, quæ expoſitæ ſunt, per ſe, & directè continentur in Bulla. Nam alia, quæ poſteà fertur in eos, qui abſoluunt ab huiuſmodi cenſuris ſine legitima facultate, eſt quaſi reflexa, & minus propria huius Bullæ, vt ſtatim declarabo.

SECTIO III.

Quis poſſit abſoluere ab his cenſuris.

POſt omnes prædictas leges, & cenſuras additur in Bulla clauſula continens modum, & terminum durationis eius. Quam clauſulam propter loci opportunitatem in prima ſectione expoſitam reliquimus. Deinde verò ſubiungitur clauſula reſeruationis prædictarum cenſurarum. Iuxta quam dicendum eſt primò, extra mortis articulum nullum præter Romanū Pontificem poſſe à prædictis cenſuris abſoluere: neque etiam tunc, niſi de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo cautione præſtita. Quæ aſſertio ſatis probatur authoritate ipſius Bullæ, nam ſunt ferè formalia verba eius. Solùm poſſet interrogari quæ cautio ſit in mortis articulo exigenda. Sed de hoc non poteſt generalis regula ſtatui, prudentiſque arbitrio eſt relinquendum. Communiter autem dicitur cautionem hanc debere eſſe pignoratitiam, vel ſi hæc non poſſit, fideiuſſoriam: quod ſi nec hæc poſſit, ſaltem iuratoriam, vt videre licet in Caiet. c. 77. de Excommunicatione, & Nauar. ſuprà.

Caiet. Nauar.

Merito autem in Bulla dictum non eſt in mortis articulo ſatisfactionem eſſe exigendam, ſed cautionem de ſatisfaciēdo, vt tolleretur dubium, an in huiuſmodi euentibus neceſſarium ſit realem ſatisfactionem præcedere, & an in caſu impotentiæ poſſit quis abſque illa abſolui cum eius cautione. Quamuis enim probabilius ſit (licèt nō ſine opinionum varietate) in eo caſu ſemper, & pro quacumque reſeruatione cautionem ſufficere, vt in ſuperioribus viſum eſt: in caſibus tamen huius Bullæ res eſſe debet extra omnem controuerſiam: quia in ipſamet Bulla non ſatisfactio, ſed cautio ſatisfactionis expreſsè poſtulatur. Vnde non ſolùm in caſu impotentiæ ſimpliciter, ſed etiam in minori neceſſitate, vel quacumque difficultate morali exiſtimo ſufficere cautionem, quia Bulla non plus requirit: Nihilominùs tamen, quando ſatisfactio talis eſt, vt ſtatim, & ſine vlla mora exhiberi poſſit, non ſolùm tutius (quod manifeſtum eſt, ſed etiam neceſſarium eſt, per ſe loquendo, vt ſatisfactio præmittatur, ſaltem vt res bene, & ſine peccato fiat. Nam, vt validè fiat ſemper, opinor, ſufficere cautionem, cùm non deſit in abſoluente iuriſdictio: quia verba Bullæ in rigore plus non requirunt: & ex parte diſpoſitionis pœnitentis poſſit eſſe ſufficiens cum propoſito ſatisfaciendi: nihilominùs tamen interdum poteſt eſſe neceſſaria actualis ſatisfactio præuia, ſi ſtatim, & abſque difficultate vlla poteſt exhiberi. Et ideò etiam miniſter, vt fideliter ſuo munere fungatur, debet in ſimili caſu eam exigere. Eò vel maximè, qđ quando non poteſt ſatisfactio præmitti, debet cautionem ſecuriſſimam, quātum moraliter potuerit, procurare: nihil autem ſecurius eſt, quàm nō differre ſatisfactionem, ſi ſtatim commodè exhiberi poteſt. De qua re videri poſſunt ſuperius generatim dicta, & quæ attingit Nauar. c. 27. num. 47 & 48. & quos ipſe citat. An verò articulus mortis & periculum mortis idem ſint, & vtrumque ad præſentem effectum ſufficiat, dictum eſt in ſuperioribus, cùm de reſeruatis caſibus in communi ageremus, nec in præſente aliquid ſpeciale occurrit.

2 Quæ cautio ſit exigenda, vt quis in mortis articulo ab cenſuris abſolui queat.

Non ſufficit cautio quando ſatiſfactio exhiberi poteſt.

Nauar.

Cùm autem in hac aſſertione dicitur ſolùm Summum Pontificem poſſe extra dictum articulum ab his cenſuris abſoluere, non excluduntur miniſtri, ſeu Delegati ipſius Pontificis ad hunc effectum: quia conſtat nec debere, nec moraliter poſſe Pontificem per ſe ipſum ab omnibus huiuſmodi caſibus abſoluere, imò nūquam id facere. Neceſſarium tamen eſt, vt hęc delegatio fiat modò in hac Bulla præſcripto: non.n. ſufficit quodcunque indultum, vel facultas verbis generalib. conceſſa, niſi in ea expreſsè contineantur caſus huius Bullæ: ita.n. in eadem Bulla, eiſdē ferè verbis declaratur: & nominantur in particulari oīa gene-

3 Sub Pontifice eius Legati cōprehendantur quoad hunc effectum abſoluendi.

genera perſonarum, vel communitatum, quibus talia indulta concedi ſolent, & ad omnia extenditur reuocatio, ſiue tales facultates per Sedem Apoſtolicam datæ ſunt, ſiue *per cuiuſuis Concilij decreta*. Quod vltimum verbum notandum eſt, quia per illud videtur derogata facultas conceſſa Epiſcopis ad abſoluendum ab omnibus cenſuris in cauſis occultis, quantum ad caſus huius Bullæ: quia non videtur potuiſſe expreſſiùs derogari, imò vix potuit verbum illud propter aliud Concilium addi. Ita animaduerti in ſuperiori tomo, diſp. 30. ſect. 2. num. 10. vbi in hunc locum remiſi aliqua, quæ nunc addenda ſunt.

4 Notandum circa clauſulam reuocatoriam Bullæ.

Aduertendum eſt ergo circa clauſulam reuocatoriam priuilegiorum & facultatum in Bullis Sixti V. & Clementis VIII. habere quandam reſtrictionem notabilem per illa verba: *niſi in eis etiam caſus præſentibus litteris expreſſi comprehendantur*. Per quæ declaratum eſt, per priorem reuocationem ſolùm excludi indulta concedentia facultatem abſoluendi à caſibus Papæ reſeruatis tantùm in generali, non verò ea, quæ in ſpecie concedunt caſus Cœnæ Domini; & ita conſtat nunc non eſſe reuocata regularium priuilegia, quæ hos caſus in ſpecie concedunt: an verò hæc fuerit noua conceſſio, ſeu limitatio reuocationis, vel fuerit tantùm declaratio prioris reuocationis generalis, in tomo de religione, Deo dante, videbimus. Hinc ergo ortum mihi eſt ſpeciale dubium circa præcedentem reſolutionem: nã hinc ſequitur facultatem illam Epiſcopo datam à Concilio non eſſe reuocatam per hanc clauſulam. Patet ſequela, quia in Concilio expreſſis verbis conceditur hic caſus hæreſis occultæ Epiſcopis, vt patet ex illis verbis ſeſſ. 24. cap. 6. de Refor. *Idem & in hæreſis crimine, in foro conſcientiæ, eis tantùm, non eorum vicariis ſit permiſſum*: ergo hic caſus continetur ſub illa exceptione, *niſi in eis, &c.* ergo facultas ad abſoluendum ab illo reſeruata non eſt.

5 Nũ per hãc clauſulam reuocata ſit facultas abſoluendi Epiſcopis à Concil. Trid.

Reſponderi poteſt, illam ſpecificationem non tantùm fuiſſe poſitam à Concilio propter facultatem concedendam, quàm propter limitandam illam, ſcilicet, vt per ſe, non per vicarium poſſet Epiſcopus illa vti, Alioqui dicendum eſſet, conceſſionem illam eſſe reuocatam quoad alios caſus Cœnæ, & non quoad hæreſim, quod planè abſurdum eſt. Sequelam probo, quia alij caſus conceduntur ſolùm per clauſulam generalem ad omnes caſus Papæ reſeruatos, ſola autem hæreſis in ſpecie exprimitur. Sed contra hoc eſt, quia quando poſt clauſulam generalem additur exceptio alicuius caſus reſeruati, cenſentur omnes alij in ſpecie expreſſi, quia exceptio firmat regulam in contrarium, vt ex communi ſententia dixi in 4. tom. diſput. 30. ſectio. 1. num. 3. ſed hic Concilium Trident. priùs ponit clauſulam generalem, per quam concedit Epiſcopis omnes caſus occultos reſeruatos Pontifici, vt per ſe, vel vicarium poſſint ab eis abſoluere, & poſteà addit expreſſionem peccati hæreſis cum ſpeciali limitatione: ergo intelligit concedere omnes alios ſpeciatim & ſine illa limitatione: ergo talis conceſſio non eſt reſeruata, ſaltem per Bullas Sixti V. & Clementis VIII. cùm illis expreſsè dicant ſe nolle reuocare facultates, in quibus caſus Cœnæ in ſpecie conceduntur. Quæ ratio ſanè videtur facere probabilem aliquorum opinionem negantem facultatem hanc Concilij eſſe per hanc clauſulam Bullæ derogatam, quanquam aliud fundamentum eorum, ſcilicet Epiſcopos habere hanc iuriſdictionem iure diuino, & Concilium abſtuliſſe ſolùm impedimentum, & reduxiſſe rem ad ius antiquum, mihi non probetur, de quo aliàs. Verumtamen nec ob rationem factam diſcedere poſſum à priori ſententia: quia licèt fortaſsè ſola verba Bullæ, prout ponderata ſunt, non cogerent; hanc tamen nihilominùs intelligo eſſe voluntatem Pontificum, & praxim Romanam. Vnde Franciſ. Penna in 3. p. Directorij, in ſcholio ad qu. 92. ita ſcribit. Et quidem in ſupremo Inquiſitionis prætorio S. & Romanæ generalis Inquiſitionis ſæpè pronunciatum eſt, nec poſſe, nec debere Epiſcopos amplius virtute Concilij abſoluere occultos hæreticos in foro conſcientiæ, ſiue quòd per proceſſum Bullæ in Cœna Domini ſit Concilio Tridentino derogatum, ſiue quòd ita Pius V. & Gregorius XIII. aliàs expreſsè declararunt. Quod etiam teſtatur Nauarr. in Sum. cap. 27. num. 275. à qua etiam ſententia non audet diſcedere Simanc. de cathol. inſtit. tit. 3. num. 6.

Penna. Nauarr. Simanc.

6 Quã pœnam incurrat Sacerdos ab his caſibus abſoluens.

Secundò dicendum eſt, Sacerdotem, qui ſine legitima facultate ab his caſibus abſoluit excommunicatum eſſe ipſo iure, & nihil facere. Hoc poſteriùs conſtat, quia iuriſdictionem non habet: priuat autem, quia in Bulla diſponitur. Sed an ſit hæc cenſura reſeruata. Caiet. verb. Excom. cap. 77. refert olim fuiſſe additam reſeruationem in Bulla Cœnæ. At nunc non extat, nec in Bullis Pij V. & ſequentium, imò neque in Bulla Pauli III. quam refert Rebuf. & ideò ex vi Bullæ Cœnæ ſine dubio non eſt reſeruata, quia nec de prioribus conſtat, nec iam habent vim, ſed ſola vltima. Addit verò Caiet. eſſe hanc cenſuram reſeruatam à Sixto IIII. in Extrauag. *Et ſi dominici*. de Pœnit. & remiſ. & illam reſeruationem eſſe generalem, & habere vim ſuam. At Sixtus bis repetit hæc verba. *Prætextu facultatum huiuſmodi*, ideſt ab ipſo conceſſarum, quas ibi reuocarat: non eſt ergo reſeruatio illa extra illum caſum extendenda. Nihilominus Rebuf. hic ait, ſolum Papam poſſe ab hac cenſura abſoluere, quia eius eſt ſoluere, cuius eſt ligare. Verumtamen eo ipſo quod reſeruata non eſt, cenſetur conceſſa, iuxta capit. *Nuper*. de ſent. excomm. Præſertim cùm ſuprà oſtenſum ſit, cenſuras huius Bullæ eſſe à iure. Rectè ergo Nauarr. num. 74. concludit, poſſe quemlibet ordinarium ab hac cenſura abſoluere. Sed an propter hoc dictum incurrantur aliæ pœnæ? Anton. 3. p. tit. 24. cap. 7. refert alias ſuſpenſiones, ſcilicet ab officio prædicandi, legendi, audiendi confeſſiones, & miniſtrandi ſacramenta, quæ habentur in Bulla Pauli III. eaſque Rebuf. ibi amplificat: ſed ſublatæ iam ſunt eo ipſo quòd in poſtrema Bulla non ſunt additæ.

Caietan. Rebuff. Nauarr. Anton.

7 Notandum denique eſt in illa clauſula verbũ illud *præſumpſerit*: nam ex vi illius excuſari poſſunt, qui ex inconſideratione, & ex ignorantia non affectata abſoluunt, iuxta generalem doctrinam ſuperiùs traditam cum Caietano in Summa verb. *Excommunicatio* cap. 58. & 81. Cætera, quæ in Bulla adijciuntur, generalia ſunt, & non indigent expoſitione.

DISPVTATIO XXII.

De excommunicationibus iuris Summo Pontifici reſeruatis.

VT ad aliquam methodum, vel ordinem has reducamus, per libros, vel tomos iuris canonici procedemus, & vt ſequamur ordinem antiquitatis, dicemus priùs de excommunicationibus, quæ in Decreto continentur, poſteà de contentis in antiquioribus libris Decretalium: deinde in Sexto; & ſic conſequenter in reliquis. nullus enim ordo aptior, & facilior nunc occurrit: eſſet enim valde difficile in certas claſſes perſonarum, aut delictorum, has excommunicationes diſtribuere, & ordinare.

SECTIO I.

Quæ, & quot ſint excommunicationes iuris, quas in canonibus Decreti Papa reſeruauit.

1 QVAMVIS varia ſint decreta in his, quæ à Gratiano congeruntur, quæ excommunicationis cenſuram continere videntur, ſi tamen rectè explicentur, vnicum tantùm eſt, quod de cenſura excommunicationis Papæ reſeruata loquatur. Nam aliam excommunicationem, quam primo loco recenſet Nauarrus ex cap. *Nulli*, 19. d. ipſe quidem ait reduci ad primam cenſuram Bullæ Cœnæ, quę eſt contra hęreticos. Ego verò cenſeo illam nõ eſſe cenſuram ipſo iure latam, ſed ferendam; neque eſſe propter hęreſim, ſed propter inobedientiam Eccleſię, nec denique eſſe reſeruatam Papæ, ſed communem. Verba enim illius textus ſunt, *Nulli fas eſt, vel velle, vel poſſe transgredi Apoſtolicæ ſedis præcepta.* Vnde infrà ſubditur, *Si ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus, quiſquis Apoſtolicis voluerit contraire decretis.* Vbi Gloſſ. intelligit, hunc dici eſſe proſtratum, quia hæreticus eſt; & ideò exponit de illo qui dicit Eccleſiam Romanam non eſſe caput, nec poſſe condere canones: quam expoſitionem multi expoſitores ibi ſequuntur, citantque ſententiam Damaſi Papæ in c. *Violatores*, 25. q. 1. vbi violatores canonum voluntarij, qui contra eos, aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt, blaſphemare in Spiritum ſanctum dicuntur.

Nauar. Cap. Nulli, 19. d. non concidit cum prima cẽſura Bullæ Cœnę.

Cap. Violatores, 25. q. 1.

2 Verùmtamen non eſt expoſitio neceſſaria, quia non ſolum propter hæreſim, ſed etiam propter ſchiſma, vel propter inobedientiam contra Eccleſiam, poteſt quis dici *ruinæ ſuæ dolore proſtratus:* nam eſſe proſtratum non eſt eſſe alienum ab Eccleſia, neque etiam eſt eſſe cenſura damnatum, ſed eſt non eſſe coniunctum Eccleſiæ per charitatem, & eſſe dignum vt ab Eccleſia, vel à Clero eijciatur, vt verbis ſequentibus declaratur, ſcilicet, *Nec locum deinceps inter ſacerdotes habeat, ſed extorris à ſancto miniſterio fiat.* Quæ verba ſuſpẽſionem potiùs, vel depoſitionem, quam excommunicationem ſignificare videntur; nec incongruè, quia ad Epiſcopos Gregorius Papa quartus loquebatur. Et verbum illud, *fiat*, pœnam ferendam potiùs quàm latam indicat. Inferiùs verò de excommunicatione clarè ſubditur, *Quia maioris excommunicationis deiectione eſt abijciendus*, &c. non eſt ergo ſermo ibi de ſolis hæreticis circa articulum vel veritatem de primatu, & poteſtate Eccleſiæ Romanæ: de quibus loquitur Nicolaus Papa in cap. 1. 22. d. ſed eſt ſermo de fidelibus, & maximè de Epiſcopis rebellibus præceptis Eccleſiæ Romanæ: qui & ſua iuriſdictione priuandi, &, ſi opus ſit, excommunicandi cenſentur.

Et de eiſdem impedientibus generaliter loquitur dictum cap. *Violatores*, qui lato modo dicuntur blaſphemi in Spiritum ſanctum, *vel opere, vel verbo*: ſic enim apertè textus ipſe ſub disiunctione loquitur, quanquam ibi nulla cenſura feratur. Magis poſſent in illo ſenſu exponi verba eiuſdem Nicolai in cap. *Si quis dogmata*, 25. q. 2. ſcilicet, *ſi quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel decreta, pro Catholicę fidei diſciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione ſceleratorum, pro interdictione imminentium, vel futurorum malorum à Sedis Apoſtolicę pręſide ſolenniter promulgata contempſerit, anathema ſit.* Ibi enim fertur manifeſtè ſententia excommunicationis ipſo iure. Certum eſt autem non omnes tranſgreſſores mandatorum, decretorum, aut ſanctionum Eccleſiaſticarum ipſo facto eſſe anathematizatos: neceſſe eſt ergo verbum illud, *contempſerit*, intelligi de illo qui hæc contemnit tanquam nullius momenti, vel obligationis, non ſolùm affectu, & opere, ſed etiam iudicio, & exiſtimatione, quod non fit ſine hæreſi. Et adhuc excommunicatio illa, prout ibi fertur, non eſt reſeruata Pontifici, & ita non eſt de ijs, quas nunc inquirimus. 3

Cap. Si quis dogmata, 25. q. 2.

Vnica ergo excommunicatio maior in antiquis decretis lata, & Summo Pontifici reſeruata, lata eſt ab Innocentio II. in Concil. Lateranenſi, & habetur in cap. *Si quis ſuadente*, 17. q. 4. quam hic, quoniam circa materiam quotidianam verſatur, latiùs exponere neceſſe eſt. Duas ergo partes habet decretum illud. In priori ponitur cenſura: in poſteriori reſeruatio eius. Circa primam partem quatuor notanda ſunt; primum eſt cenſura, quæ fertur illis verbis, *Anathematis vinculo ſubiaceat:* quibus certum eſt excommunicationem maiorem ſignificari, & ex vi illorum verborum ipſo iure imponi, quia non præcipiunt vt ſubijciatur, ſed ipſum ius ſua auctoritate ſubijcit. 4

Cap. Si quis ſuadente. 17 q. 4. exponitur.

Quatuor notanda circa priorem partẽ huius canonis.

Secundum eſt, contra quos hæc cenſura feratur; qui denotatur illa particula *Si quis*, quæ adeò eſt vniuerſalis, vt omnes in vniuerſum perſonas comprehendat, quæ ſunt capaces cenſuræ, vt omnes non baptizatos excludamus, & inter baptizatos ſolùm Summum Pontificem: reliqui enim omnes baptizati, ſi cauſam ſeu culpam, propter quam hæc cenſura fertur, commiſerint, ſub illa comprehenduntur, cuiuſcumque conditionis, aut ordinis exiſtant, ſiue ſint fœminæ, ſiue viri, ſiue laici, ſiue Eccleſiaſtici, vt ibi notat Gloſſa, & colligitur ex capit. *De monialibus*, & capit. *Cùm illorum*, de Sent. excom. Illa verò particula, *Suadente diabolo*, non limitat hanc generalitatem perſonarum, ſed declarat ſolùm neceſſariũ eſſe, vt talis perſona ſit capax malitiæ, neque adeò róe vtẽs; quia neceſſe eſt, vt peccare ſciat, & poſſit enĩ 5

Quas perſonas cõprehẽdat hæc cenſura.

Gloſſ.

vt ſtatim

Digitized by Google

vt ſtatim dicemus, niſi per graue peccatum non incurretur hæc cenſura. Si autem peccatum ſit graue in ſpecie hic prohibita, erit ſufficiens cauſa huius cenſuræ: tale enim delictum ſemper ſuggeſtione dæmonis fieri præſumitur; nec per illa verba aliqua ſpecialis circunſtantia illius delicti denotatur. Neque obſtat quòd pueri poſſint hãc cenſuram incurrere, vt ſupponitur in c. vltim. de Sent. excomm. quia ibi non dicuntur pueri qui ratione non vtuntur, ſed qui inter eos, qui illa vti poſſunt, inferioris ſunt ætatis, ſaltem infra annos pubertatis.

Qui clerici gaudeant priuilegio canonis.

6 TErtio denotantur perſonæ, in quarum fauorem canon ille editus eſt, illis verbis *clericum, vel monachum:* nomine autem clerici comprehenduntur omnes habentes non ſolùm characterem clericalem, ſed etiam primam tonſuram, dummodò clericalem habitum, & coronam geſtent, quamuis coniugati ſint ſemel tantùm, & cum virgine, vt explicatur in c. vnico de Clericis coniugatis in 6. Vbi etiam dicitur canonem hunc editum eſſe in fauorem totius ordinis clericalis: conſtat autem in toto hoc ordine comprehendi initiatos à prima tonſura vſque ad ſupremum ordinem, iuxta c. *Cùm contingat*, de Aetate, & qualit. Neceſſe eſt tamen vt huiuſmodi clericus non ſit priuatus priuilegio clericali, nam tunc tanquam non clericus ab Eccleſia reputatur; & ideò non gaudet fauore huius canonis, nec comprehenditur hic nomine clerci. Huiuſmodi autem eſt in primis degradatus realiter, vt infrà oſtendemus; non verò depoſitus tantùm verbaliter; & à fortiori nec ſuſpenſus, vt ibidem dicemus; neque etiam excommunicatus: quia hic effectus priuandi priuilegio clericali nullibi attributus eſt excommunicationi, vt conſtat ex dictis ſuprà de effectibus huius cẽſuræ. Et eadem ratione clericus, quamuis irregularis ſit, ſub hac voce comprehẽditur, & hoc fruitur fauore, quia licet irregularitas priuet vſu ordinum, non tamen priuat omni priuilegio, quod ratione ordinis datur.

7 Clericus bigamus cur non gaudeat hoc priuilegio.

Dices, Bigamus nõ gaudet hoc priuilegio iuxta dictum c. vnicum de Cle. coniug. in 6. vbi cùm dicitur *clericos, qui cum vnicis, & virginibus contraxerunt, &c. retinere hoc priuilegium*, ſatis inſinuatur eos, qui cum duabus, vel cum viduis contraxerunt, non retinere illud; quod ſolùm videtur eſſe propter irregularitatem. Reſpõdetur, eſto hoc ita ſit in illa irregularitate, vbi hoc eſt ſpecialiter diſpoſitum, non propterea eſſe extendẽdum ad omnes alias: nam hoc non eſt de ratione irregularitatis, vt ſic, & per argumentum à ſimili nõ licet in huiuſmodi materia extenſionem facere, vt ſæpè dixi. Deinde probabile eſt id non eſſe pp ſolam bigamiam, ſed tantùm durante coniugio per quod talis bigamia cõtracta eſt, de quo aliàs.

8 Clericus incorrigibilis quãdo priuetur priuilegio huius canonis. Nauar.

Addit præterea Nauarr. cap. 27. num. 79. clericum incorrigibilem non frui hoc priuilegio, ex cap. *Cùm non ab homine*, de iudicijs. Sed res eſt ſatis controuerſa inter iuris interpretes, qualis eſſe debeat illa incorrigibilitas, & an illa ſtante ipſo facto abſque alia ſententia condemnatoria, vel declaratoria amittatur hoc priuilegium, vel neceſſaria ſit ſententia declaratoria ipſius incorrigibilitatis, vel etiam oporteat huiuſmodi clericum per iudicem Eccleſiaſticum tradi ſeu remit-

Cap. cùm nõ ab homine, de iudic.

A ti iudici ſeculari: quod nunc non eſt nobis diſputandum. Probabilius tamen credimus, regulariter loquendo, ſeruandam eſſe formam in illo capite præſcriptam, nam talis clericus criminoſus priùs per iudicem Eccleſiaſticum deponendus eſt: vnde à fortiori colligitur hanc incorrigibilitatem non inueniri, niſi præcedant delicta depoſitione digna, quæ non ſunt, niſi enormia, vt infrà ſuo loco dicemus. Deinde, ſi poſt depoſitionem adhuc ſit incorrigibilis, excommunicari debet. Quod ſi adhuc ſit contumax anathemate feriendus eſt, id eſt ſolenniter, & cum cæremonijs ſuprà deſcriptis ſeparandus ab Eccleſia. Poſt modum verò, ſi adhuc ſit incorrigibilis probabile eſt quod Panormitanus ait, ſtatim abſque alia ſententia ipſo facto priuari clericali priuilegio.

Abbas.

9 Cardinal.

Mihi tamen magis placet, & probabilius videtur, quod Cardinalis ait, neceſſariam eſſe ſententiam, qua Eccleſiaſticus iudex declaret, clericum B eſſe prorſus incorrigibilem, ſeque non habere aliud quod facere poſſit, vt eum corrigat, & emendet, niſi eum tradere ſeculari poteſtati. Primò, quia hæc priuatio clericalis priuilegij eſt noua pœna, quæ non incurritur ipſo iure, niſi in ipſa lege pœnali ſufficientibus verbis explicetur: in dicto autem capit. *Cùm non ab homine*, nullum eſt verbum quo priuationem hanc ipſo iure fieri ſatis declaretur: ſolùm enim dicitur, *Quod ſi in profundum malorum veniens contempſerit, cùm Eccleſia non habeat vltra quid faciat, per ſecularem comprimendus eſt poteſtatem*. Quæ verba in rigore non ſignificant ſecularem poteſtatem ſtatim poſſe authoritate ſua ſe intromittere, ſed qđ Eccleſiaſticus iudex quando aliter non valet corrigere, poteſt & debet id facere per iudicem ſecularem. Et ſanè non expediebat aliter fieri, quia C ad conſeruationem immunitatis Eccleſiaſticæ, & ad tollenda diſſidia inter iudicem Eccleſiaſticum, & ſecularem, oportet vt hic non poſſet ſuo arbitrio poteſtate ſua vti in clericum, donec ab Eccleſiaſtico iudice committeretur. Quod rectè etiam confirmat cap. *Vt fama*, de Sent. excomm. vbi de his clericis incorrigibilibus in primis dicitur poſſe & debere per Eccleſiaſticum iudicem ſub arcta cuſtodia detineri. Deinde additur laicum non poſſe huiuſmodi clericum comprehendere niſi de mandato prelati Eccleſiaſtici, & tunc non ſua, ſed committentis auctoritate id facere: ergo quantumuis clericus ſit incorrigibilis, etiam poſt excommunicationem, depoſitionem, & anathematizationem, adhuc habet ius Eccleſiaſticus iudex capiendi illum, & detrudendi in arctiſſimum carcerem: ergo donec ipſe declaret ſe non poſſe, aut nolle id facere, ſed illum vt in- D corrigibilem relinquere, non poteſt dici quòd ſit omnino priuilegio clericali priuatus. Nec video fundamentum probabile ad oppoſitum dicendum, cum ex cap. *Cùm non ab homine*, non habeatur, vt oſtendi.

Cap. Vt famæ, de Sent. excomm.

Immò addo vlteriùs ex hac interpretatione ſequi huiuſmodi clericum incorrigibilem etiam poſt prædictam declarationem non eſſe omnino priuatum priuilegio clericali, ita vt hanc cenſuram euadat, quicunque in eum violentas manus iniecerit, nullo enim iure huiuſmodi pœna, ſeu priuatio oſtenditur. Nam in capit. *Cùm non ab homine*, limitatè dicitur, *per ſecularem corrigendus eſt poteſtatem*, non ergo reſpectu aliorum aufertur immunitas clericatus: neque enim alibi ſub his verbis abſolutis hęc pęna fertur, neque etiã infer- 10

Clericus per ſententiam declaratus incorrigibilis, non priuatur omnino hoc priuilegio.

Digitized by Google

infertur ex eo, quod iudici ſeculari detur poteſtas coercendi, vel iuſtè puniendi talem clericum: quia hæc & minor priuatio immunitatis eſt,& neceſſaria ad commune bonum, & ad correctionem delictorum: Alia verò totalis priuatio immunitatis neceſſaria non eſt ad illum finem, &, cùm ſit maior, non poteſt rectè ex minori colligi. Quin potiùs additur in dicto capit. *Vt famæ*, quando Eccleſia concedit iudici ſeculari poteſtatem in clericum, non poſſe facultatem ſibi conceſſam excedere, neque maiorem violentiam inferre, quam defenſio, vel rebellio exigat clericorum. Hæc ergo exceptio de clerico incorrigibili nobis neceſſaria non videtur: quia quantum ad omnes alios, præter iudicem ſecularem in caſu ſibi conceſſo, non eſt vera: quantum ad ipſum verò iudicem non eſt exceptio, quia licèt poſſit punire clericum, non tamẽ id facit ſua, ſed Eccleſiæ poteſtate, vt dicitur in dicto cap. *Vt famæ*. Et ideò nec poteſt excedere delicti menſuram, vt inſinuatur in dicto capit. *Cum non ab homine*, ibi *legitima pœna*,& ideò ſi in hoc excedat iniurioſè, quantum ad id incurret in hunc canonem, *Si quis ſuadente;* neque etiam poteſt talem clericum pœna mortis afficere, donec realiter degradetur, quia nondum eſt omnino priuatus priuilegio clericali: neque antea cenſetur Eccleſia conſentire in huiuſmodi pœna iuxta c.2.de Pœnis in 6.

11 Caſus in quib. clericus incorrigibilis poſt trinã monitionẽ amittit hoc priuilegium. C.p.Cõtingit 2. & cap.In audiẽtia, de Sent. excom.

Dixi tamen, *regulariter loquendo*, propter ſpeciales caſus capituli *Contingit*, 2. & cap. *In audientia*, de Sentent.excomm. vbi quidam clerici incorrigibiles, ſi poſt trinam monitionem ſui prælati, adhuc in incorrigibilitate perſeuerent, tanquam non clerici habendi cenſentur quantum ad immunitatem,& fauorem huius canonis; de hoc enim ibi fuerat facta interrogatio. Et reſpondet Pontifex huiuſmodi clericos de priuilegio clericorum ſubſidium aliquod habere non debere, *Sed illius* (inquit) *efficiantur immunitatis extorres, quæ pro clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda dignoſcitur inſtituta*. Quibus locis ſine dubio non requirit Pontifex aliam declarationem, vel remiſſionem ad poteſtatem iudicis ſecularis, præter publicam incorrigibilitatem,& pertinaciam poſt trinam ſuperioris monitionem. Hoc tamen eſt ſpeciale in caſibus illorum textuum, quia illi clerici non vtcumque erant criminoſi, & pertinaces, ſed vel deſerendo clericalem habitum, vel militaria arma portando; cùm tamen ſecundùm ius vna ex conditionibus maximè neceſſarijs ad gaudendum hoc priuilegio clericali ſit deferre clericalem habitũ, vt colligitur ex c. vnico de Cleric. coniugatis in 6. Eſtque hoc valde conſentaneum rationi, quia aliàs daretur occaſio iniquis clericis abutendi priuilegio ſibi conceſſo, vt in eiſdem decretis inſinuatur.

Diſcrimẽ inter clericos in minoribus, & in ſacris.

Eſt autem aduertenda differentia inter clericos in minoribus, & in ſacris conſtitutos: nam priores, ſi omnino deſerant habitum, vel tonſuram clericalem, ita vt non ſemel aut iterũ, ſed continuata conſuetudine illis non vtantur, ſtatim amittunt hoc priuilegium, quandiù in illo habitu perſeuerant; quod intelligendum eſt, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeant; & alicui Eccleſiæ inſeruiant, aut ex licentia Epiſcopi ad id ſe præparent, iuxta nouum ius Concilij Trident. ſeſſ. 23. c. 6. de Reformation.

Cõc. Trid.

At verò clerici in ſacris conſtituti non amittunt hoc priuilegiũ, etiamſi habitum deſerant, donec ter admoniti per ſuum prælatum incorrigibiles ſint iuxta prædicta iura.

12 Nauarri limitatio

Quod tamen limitat Nauarr. cap. 27. nu. 81. Niſi quis, relictis habitu & tonſura, turpibus & enormibus actibus ſe immiſceat; nam tunc putat non eſſe neceſſariam trinam monitionem ad amittendum priuilegium clericale, quam dicit eſſe communem ſententiam: eam verò nullo iure probat. Solet autem in fauorem illius citari c. *Perpendimus*, de Sent. excommunic. vbi Comes quidam, qui ſacerdotem occiderat, ſæuis & enormibus actibus ſe immiſcentem, dicitur non indigere Pontificis abſolutione.

Cap. Perpẽdim⁹, de Sent. excom.

Reſponderi tamen poſſet, ex illo textu non probari, in eo caſu non incurri excommunicationem, nam ſtatim mandat Pontifex vt conueniens pœnitentia interfectoribus imponatur: ſed ſolùm concludit excommunicationem illam in eo caſu non reſeruari. Tamen, cum Pontifex non præcipiat interfectores abſolui à cenſura, ſed ſolùm vt pœnitentia eis imponatur, ſatis indicat eos peccaſſe quidem, nõ tamen incurriſſe hanc cenſuram. Item cùm ait interfectores non eſſe remittendos ad ſedẽ Apoſtolicam pro abſolutione, ſatis ſignificat non incurriſſe in hunc canonem, *Si quis ſuadente:* ſed in nullo alio talis excommunicatio lata eſt: ergo nullam excommunicationem incurrunt. Præterea in c. *Cùm non ab homine*, de Sententia excom. expreſsè dicitur occiſores clericorum, qui contẽpto clericali habitu, tyrannidi, & enormitati ſe inuerecundè immiſcent, canone latæ ſententiæ minimè coerceri, etiamſi peccent, & aliter puniendi ſint: ergo in eo caſu amittunt clerici priuilegium huius canonis.

13 Quo priuilegio priuãtur clerici criminoſi ꝑ capi. Perpẽdimus.

Et iuxta deciſionem huius cap. *Cùm non ab homine*, cenſeo procedere aliam capituli *Perpendimus*. Et ex vtroque ſimul colligo veriſimile eſſe, quod ibi notat Abbas cum Cardinali, & alijs (quamuis multi oppoſitum ſentiant, quod Nauarrus ſequi videtur) in huiuſmodi caſu tales clericos non amittere omnino priuilegium fori, ſed ſolùm hunc ſpecialem fauorem huius canonis, *Si quis ſuadente*. Nam propterea præcipit Pontifex pœnitentiam iniungi illi Comiti, & miniſtris eius, ſed ad Sedem Apoſtolicam remittẽdos non eſſe, quia ſupponit eos peccaſſe, quamuis cenſuram non incurriſſent: ergo ſupponit illum clericum non omnino amiſiſſe priuilegium fori; nam ſi illud amiſiſſet, interfectores eius nihil peccaſſent, quia & ille dignus erat tali pœna: & Comes habuiſſet iuriſdictionem ad puniendum illum: non ergo amittitur in eo caſu omne priuilegium clericale, ſed ſolùm ſpecialis fauor huius canonis. Faciliùs enim poteſt hic amitti, quàm ille, tum quia inferioris rationis eſt: tum etiam quia, vt inſinuatur in dicto capite, *Cùm non ab homine*, in illo caſu tollitur prædictus fauor *in odiũ clericalis exceſſus, & terrorem, atque correctionem ſimilium* clericorum, ad quem finem hæc priuatio ſufficit. Neque oportet ſtatim concedere poteſtatem iudicibus ſecularibus in huiuſmodi clericos propter rationes ſuperiùs inſinuatas. Et ex his textibus ſic declaratis confirmantur ea, quæ de incorrigibilitate paulò antea dicebamus.

14 Ob quæ crimina clericus priuilegium huius canonis amittat.

Vlteriùs verò obſeruanda ſunt verba illorum textuum, vt pœna hæc, ſeu priuatio huius priuilegij vltra exigentiam ſeu rigorẽ illorum nõ extendatur. Duo ergo in illis verbis requirũtur: primũ eſt mutatio ſeu deſertio clericalis habitus: quod expreſsè habetur in c. *Cùm non ab homine*, in alio

verò

verò capit. *Perpendimus*, licèt non exprimatur, ſupponitur, & inſinuatur, cùm de illo ſacerdote dicitur, ſe filium Regis falsò nominaſſe; & arma ſumpſiſſe, &c. Secundum eſt, perpetratio talium delictorum: nam ſola habitus deſertio nõ ſufficit, niſi iuxta formam aliorum canonum, ſcilicet præcedente trina monitione, vt ſuprà dictum eſt. At verò, ſi adiungantur talia delicta, completur cauſa ſufficiens abſque alia monitione: neque è conuerſo delicta ſine habitus dimiſſione ſufficerent, quià vtrumque ibi coniungitur; & materia eſt odioſa, & reſtringenda. Et ob eandem cauſam non eſt hoc extendendũ ad alia delicta, pręter ea quæ ibi numerantur illis verbis. *Tyrannidi, & enormitati ſe inuerecundè immiſcent:* & illis, *Armis acceptis, ſeditionem fecit, & guerrã;* & infrà, *Non propulſando, ſed inferendo iniuriam fuit occiſus*. Quæ verba omnia indicant delicta contra iuſtitiam, & contra pacem Reipublicæ, idque cum ſæuitia, & grauibus iniurijs: & ideò ſolùm in his caſibus amittitur priuilegium hoc: nam cum hæc ſit pœna non eſt extendenda extra caſum in iure expreſſum.

15 Atque eodem modo addere poſſumus exceptionem aliam, ex capitulo vnico de Vita & honeſt. cleric. in 6. vbi clerici, qui ſe *Ioculatores*, ſeu *goliardos* faciunt, aut *bufones*, ſi per annũ id muneris exerceant, ipſo iure priuantur priuilegio clericali. Quæ pœna etiam eſt propria illius delicti; & ideò non eſt ad alia extendenda propter ſimilitudinem rationis, etiamſi illa grauiora eſſe videantur, vt rectè notauit Abbas in dicto capit. *Perpendimus*, num. 8. In illo autem capite nõ poſtulatur dimiſſio habitus clericalis, ſed ſolum delictum tale cum perſeuerantia eius per annum: & tunc etiam non requiritur trina monitio, ſed ſufficit factum ipſum cum annua pertinacia contra illam legem, vt ipſo facto illa pœna ſeu priuatio incurratur, vt ibidem deciditur. Additur verò, etiam poſſe pęnam illam incurri ante lapſum vnius anni, ſi tamen trina monitio à ſuperiore facta pręcedat: nam tunc etiamſi tãtum per menſem verbi gratia artem illam quis exerceat, & intra illud tempus ab Epiſcopo ter admoneatur vt illam omittat, quam primum poſt tertiam ad monitionem illam exercuerit, & ſe ipſe pertinacem in illo delicto perpetrando oſtenderit, ipſo facto carebit omni priuilegio clericali, vt ibi dicitur. Et hæc exceptio oſtendit elapſo anno non eſſe neceſſariam monitionem.

Alia crimina ob quæ idẽ amittit priuilegiũ, ex c. vnic. de Vit. & honeſt. cle. Abb.

16 Aduertit autem Nauarrus tam in hoc, quàm in præcedentibus caſibus hanc trinam monitionem faciendam eſſe cum interuallo aliquorum dierum; neque ſufficere vnam monitionem pro tribus. Quæ fuit ſententia Gloſſæ in Clement. 1. verb. *Tertiò*, de Vit. & honeſt. cleric. quã ſequuntur Abbas & alij, tam ibi, quàm in cap. finali extrà eodem. Et quantum ad poſteriorem partem, ſcilicet quòd non ſufficiat vna pro tribus, mihi videtur res indubitata, quia hoc nullo iure eſt expreſſum: & alioqui materia odioſa lenienda eſt quoad fieri poſſit; & quoad eam partem, in qua aliquem fauorem continet, amplianda. At in præſenti, hæc trina monitio pertinet ad fauorem rei, & ſuauitatem legis, & pœnæ: ergo, cùm lex requirat trinam monitionem; & nunquam dicat ſufficere vnam pro tribus, cum omni proprietate ſeruanda eſt. Quantum verò ad alteram partem de interuallo aliquorum dierum, res eſt minùs certa, nam Glo. hoc ſumpſit ex capite *Sacro*,

Quo pacto monitio in his caſib. facienda. *Nauar. Gloſſa. Abb.*

A de Sententia excommunicationis, & cap. *Conſtitutionem*, eod. tit. in 6. vbi non de hoc caſu, ſed de monitionibus ad excommunicationem requiſitis ſermo eſt, & ita ſolùm poteſt inde ſumi argumentum à ſimili, ſeu à paritate rationis, quod non videtur efficax: nam ibidem dicitur, vt in cauſa excommunicationis vna monitio pro trina poſſit ſufficere; & quoad hoc non credimus argumentum à ſimili valere: cur ergo valebit quoad alteram partem? Reſponderi poteſt, partem illam de vna monitione pro trina ad rigorem pertinere, & ideò non extendi ad alios caſus: alteram verò de interponendis aliquibus diebus inter monitiones eſſe fauorabilem, & ideò extendi poſſe ex ſimilitudine rationis. Erit autẽ extenſio facienda cum additione dicti cap. *Conſtitutionem*, ſcilicet, *Niſi facti neceſſitas aliter ea* (ſcilicet interualla) *ſuaſerit moderanda*. Quæ ſuprà in

B proprio loco latè expoſuimus. Atque intellecta hæc ſententia eſt per ſeſe conſentanea rationi: nam iura, quæ in præſenti exigunt monitionem, volunt vt aliquod tempus ad emendationem concedatur: ergo cum id ſit morali & humano modo intelligendum, ſaltem requiritur, vt aliqui dies inter monitiones interponantur. Et prætereà addendum eſt ex dict. Clement. prima, neceſſarium eſſe fieri has monitiones, non tantùm in generali, ſed etiam ſpeciali & expreſſo nomine talis perſonæ: hanc enim vim habet verbum illud *Nominatim*, in dicto textu poſitũ, vt ibi Gloſſa & Doctores aduertunt. Et, licet fortaſsè in alijs textibus non habeatur, tamen illa videtur declaratio generalis ad omnes ſimiles caſus, tum propter illam rationem, quòd hoc ad fauorem ſpectat: tum etiam, quia cum hæc pœna ipſo facto ex vi legis inferatur; & nihilomi-

C nùs lex ipſa requirat trinam monitionem ab homine faciendam, meritò intelligitur loqui de monitione ſpeciali, nam generalis per ipſammet legem fiebat.

Et iuxta hæc exiſtimant aliqui habere locum 17
in hoc caſu deciſionem textus in capitulo finali de Vit. & honeſtate clericorum. Quod ſentit Nauarrus illud allegans dicto num. 80. Exiſtimo tamen textum illum non procedere in præſenti, neque excuſare illum, qui clericum talem percuſſerit, quominùs in ſententiam huius canonis incidat. Nam ibi eſt ſermo de clericis, qui prӕter miſſis diuinis officijs, ſecularibus negotiationibus inſiſtunt: de quibus ſentit Nauarrus, quòd ſi poſt trinam admonitionem non reſipiſcunt, ita manent priuati priuilegio clericali, vt, ſi quis in eos violentas manus iniecerit, non incurrat hãc cenſuram. Sunt autem verba illius textus, *Cùm*

D *facto priuilegium abijciant clericale, tu quominùs, dum his ſe implicant, de ſuis facultatibus, ſtatutis & conſuetudinibus patriæ, ſubiaceant, non defendendas eoſdem*. Ex quibus verbis colligi non poteſt huiuſmodi clericos priuari clericali priuilegio quoad perſonas, ſed tantum quoad facultates ſuas, vt patet ex illis verbis, *De facultatibus ſuis*, & ex pręcedentibus in ipſa caſus propoſitione, ſeu interrogatione, ſcilicet, *Nolunt ſtatutis patriæ, quibus expedit, ſicut laici ſe tuentur in negotiationum ſuarum quæſtibus ſubiacere*: ergo illud extendi non debet ad priuilegium perſonæ, tum quia illa eſt pœna, ideoque reſtringenda potiùs, quàm extendenda: tum etiam quia nemo dicet, huiuſmodi clericum ita amittere priuilegium fori propter illam negotiationem, vt poſſit à ſæculari iudice puniri

An clerici, qui ſecularib. negotiationibus inſiſtunt hoc priuilegio priuãtur. Cap. fin. de Vit. & honeſt. cler. *Nauar.*

Digitized by Google

puniri propter quodlibet delictum: ergo nec etiã amittere fauorem huius canonis, qui ad perſonam, & non ad facultates pertinet. Tum denique quia illa duo valdè diuerſa ſunt; & in iure ſeparantur, vt patet ex Clemen. 1. de Vit. & honeſt. cleric.

18 Clerici exercentes officiũ carnificũ macellariorum, aut tabernariorũ, an hoc priuilegio priuẽtur.

Qui textus etiam eſt in materia præſenti conſiderandus: prohibetur enim ibi clericis ne carnificum, ſeu macellariorum, aut tabernariorum officiũ publicè & perſonaliter exerceant: quod, ſi poſt trinam monitionem non deſtiterint, vel tale officium iterum reſumpſerint, priuantur priuilegio clericali, cum quadam tamen moderatione & diſtinctione: nam, ſi coniugati ſint, omnino priuantur, ſiue tonſuram aut habitum ferant, ſiue non: & ideò qui in illos violentas manus iniecerit, non incurret. At verò, ſi non ſint coniugati, ſubdiſtinctio fit: nam vel illi exercentes tale officium, habitum clericalem deſerunt, & tunc omnino priuantur: vel retinent clericalem habitum, & tunc ſolùm in rebus clericali priuilegio priuantur. Quapropter qui in eos violentas manus iniecerit, cenſuram huius canonis non effugiet, quia hic fauor ad priuilegium perſonæ, non rerum pertinet. Idem ergo dicendum cenſeo in caſu dicti c. finalis.

De monachis gaudentibus priuilegio Canonis.

19 PRÆTER clericos, gaudent hoc priuilegio monachi, vt in prædicto textu dicitur. Licèt autem monachus ſtrictè ſumptus diſtingui ſolet à clerico regulari, ibi autem pro regulari vel religioſo ſumitur, vt conſtat ex cap. *Cùm illorum*, de ſententia excommunicationis: comprehenditq; perſonas religioſas vtriuſque ſexus, vt de viris per ſe conſtat; & de fœminis id ſupponitur in capit. *De monialibus*, de ſentẽtia excommunicationis. Item comprehenduntur non tantùm religioſi profeſſi, ſed etiam conuerſi, etiam illi qui propriam profeſſionem nõ emittunt, vt patet ex capit. *Non dubium*, cap. *Ex tenore*, cap. *De monialibus*, de ſententia excommunicat. Comprehenduntur præterea nouitij, licèt nondum religioſi ſint, ſed in via ad religionem profitendam, capit. *Religioſi. §. Quamuis*, de ſent. excommunic. in 6. Ex quibus à fortiori conſtat, comprehẽdi etiam omnia membra religionum, ſiue ſolemnẽ profeſſionem emiſerint, ſiue tantùm vota ſimplicia à Põtifice approbata, per quorum emiſſionem veri religioſi efficiuntur.

20 An perſonę tertij ordinis S. Frãciſci, aut Dominici ſub nomine monachorũ cõprehẽdantur.

Dubitatum verò in primis eſt de perſonis Tertij habitus S. Franciſci, vel S. Dominici; Caietanus enim cap. 10. dicit non frui hoc priuilegio, quia non ſunt clerici, nec religioſi, nec nouitij, nec cõuerſi religionis; & ita nõ poſſunt nomine monachorum comprehendi. Nauarrus autem cap. 27. num. 79. dicit hoc eſſe poſſe verum iuxta ius commune, non tamen iuxta priuilegia, & conſuetudinem, ac ſtilum Eccleſiæ Romanæ: citatque Rotam, & Felinum, qui affirmant, ſi huiuſmodi gregatim viuant, & habitum religionis portent, frui hoc priuilegio. Et hanc ſententiam exiſtimo veram; non ſolùm propter priuilegia, ſed etiam quia ſub nomine monachi, iuxta intẽtionem, & interpretationem iuris in dicto canone comprehenduntur. Non enim pro ſolis religioſis verè profeſſis accipitur, ſed etiam pro omnibus qui ſecundum aliquem modum participent illum ſtatum: ita vt ſecundùm illam participationem ſint Deo dicati, & deuoti iuxta modum loquendi Ioannis Papæ in cap. *Quiſquis*, 17. quæſtione quarta vbi dicit ſacrilegium committere qui iniuriam facit clericis, *vel monachis, ſiue Deo deuotis*. Et ſimilis modus loquendi habetur in cap. *Duo ſunt*. 12. queſt. 1. Quia ergo hæ perſonæ ſunt Deo dicatæ ſecundùm quandam participationem talis religionis ab Eccleſia approbatã, etiamſi propriè ſtatum religioſorũ non habeant, nec per vota ligati ſint, ſub latitudine Eccleſiaſticarum perſonarum comprehenduntur, & ſub monachorum nomine in prædicto capite continentur. Cui expoſitioni fauent alia iura, quæ declarant ſub nomine monachorum conuerſos comprehendi, cùm tamen conuerſi propriè religioſi non ſint, quia ſunt Deo dicati ſecundùm talem modum, quo religionem participant. Nã, vt rectè aduertit Panorm. & ex modo loquendi iurium oſtendit in dicto capit. *Nulli dubium*, de ſentent. excommun. illa decreta non condunt nouum ius, ſeu nouum priuilegium his perſonis concedunt, ſed declarant intentionem, & amplitudinem illius canonis. *Si quis ſuadente*. Quod ſi obijciatur, quia canon ille pœnalis eſt, & ideo debuiſſet potiùs ſtrictè exponi; reſpondetur, quoad hanc partem potiùs eſſe fauorabilem, & in cauſa maximè pia, & religioſa, & ideò potiùs eſſe latiſſimè interpretandum. *Panorm.*

Et iuxta hæc principia poteſt definiri alia dubitatio de Eremita, an gaudeat hoc priuilegio. In qua Angelus verbo *Eremita*, num. 3. partem negantem tenet cum Ioanne de Lignan. in Clem. *Per litteras*, de præbend. Qui aſſerit hos eſſe laicos, & manere ſub regali, ſeu imperiali iuriſdictione. Quod etiam ſequitur Summa Roſella. Contrarium tenet Gloſſa in capit. *Qui verè*, 16. quæſtio. 1. argumento illius textus, in cuius initio dicitur, *Qui verè, pureque ſolitariam eligunt vitam, digni ſunt conuenienti honore*. Sed hæc verba valde generalia ſunt, vt ex eis poſſit quidquam colligi. Hanc verò opinionem ſequitur Syluester verbo *Eremita*, num. 2. Armilla ibidem, & Nauarrus, cap. 27. num. 79. Hi vero tres auctores cum Archidiacono requirunt, vt huiuſmodi Eremita aſtrictus ſit alicui regulæ religioſæ, vel ſubditus alicui ſuperiori Eccleſiaſtico, qui gaudeat hoc priuilegio. In qua limitatione prior pars per ſe nota eſt, quia ille vel erit religioſus, vel ſaltem conuerſus. Secundam autem partem ipſi nõ probant; neque declarant an requiratur quòd illa ſubiectio ad talem ſuperiorem ſit ex voto obedientiæ, vel ſufficiat ex propria voluntate, vel ſaltem ex communi aliqua lege Eccleſiæ illa ergo limitatio, ſubobſcura eſt, & ſi aliquo probabili modo explicetur, incidit horum auctorum opinio in præcedentem, vt patebit. 21 Eremitæ an hoc priuilegio gaudeant. Prima opinio. *Angel. Ioan. de Lignan. Roſell.* 2. opinio *Gloſſ.* *Tertio.*

Quapropter ſtando in rigore iuris mihi prior ſententia magis probatur cum Panorm. in cap. 2. de For. comp. nu. 10. Qui rectè dicit in huiuſmodi perſonis nihil eſſe, quod eas faciat Eccleſiaſticas, & exẽptas à tẽporali iuriſdictione. In quo ſanè inconſtanter videtur loqui Angelus ſuprà, dum concedit eremitam eſſe perſonam Eccleſiaſticam, & de foro Eccleſiæ, & negat frui hoc priuilegio, cùm tamẽ paulo ſuperiùs, vt probet hũc non gaudere hoc priuilegio aſſumat eſſe perſonã laicã, & Imperatori ſubiectam. Hoc tamẽ intelligendum eſt de eremitis, qui *vagi* dicuntur, qui nec definitum, aut firmum vitæ modum, neque 22 Dubij reſolutio.

aliquam

aliqualem ſpecialem obligationem Eccleſiaſticam habent: nam, licèt hoc tempore, vel loco vitam quaſi monachalem exerceant, vel alicui loco ſacro deſeruiant, non propterea Eccleſiaſticæ perſonæ fiunt, aut exempti ſunt à temporali iuriſdictione. At verò, ſi ex ſpeciali obligatione, & quaſi traditione alicui loco ſacro dicati ſint cum ſpeciali ſubiectione ad Epiſcopum, ſiue ex voto, ſiue ex pacto, ſiue ex tali munere quaſi ſpirituali proueniat, tunc probabile eſt huiuſmodi eremitam comprehendi in hoc canone tanquam perſonam ſpecialiter Deo dicatam, ſeu deuotam. Et fortaſsè huiuſmodi ſunt qui dicuntur *Conuerſi Eccleſiarum*, à Panormitano ſuprà, qui dicuntur etiam hoc priuilegio gaudere iuxta Gloſſam in dict. c. *Non dubium*.

Quæ ſint manus violentæ.

23 QVARTO loco explicanda, eſt actio, ſeu cauſa, ob quam hæc cenſura imponitur, quæ illis verbis explicatur, *Manus violentas iniecerit*. Quibus ſignificatur hanc eſſe debere actionem iniurioſam circa talem perſonā, in facto ſeu opere conſiſtentem. Quamuis enim violentum phyſicè loquendo, ſit omne id, quod eſt contra internam inclinationem, & hoc modo mors extrinſecus illata, licèt iuſta ſit, violenta dicatur; tamen moraliter loquendo, de actione ſacrilega, de qua textus hic loquitur, propriè dicitur violenta manus, quæ non ſolum naturæ, ſed etiam iuſtitiæ repugnat: & ideo merito de huiuſmodi violentia textum hūc interpretamur. Oporterque vt iniuria verſetur circa ipſam perſonam Eccleſiaſticam, & per aliquam exteriorē actionem fiat, ita vt ſit offenſio in perſona, de qua, quid ſit, fusè tractat Bartolus in l. *locatio*, §. *Quod illicitè*, num. 5. ff. de Publicanis, & vectigalibus; & Innocentius in capit. *Nuper*, de ſententia excommunicat. Reſolutio verò eſt, quòd debet talis actio contingere ipſam perſonam, vel res aliquo modo adhærentes illi, ita vt ei vis inferatur. Et ita excluduntur omnes actiones iniurioſæ, quæ non fiunt ipſi perſonæ in ſeipſa, ſed in rebus eius, vel alijs perſonis illi adiunctis: nam canon dicit, *Manus violentas in clericum, vel monachum*. Vnde qui manus infert violentas in perſonas coniunctas, vt familiares, aut ſeruos clerici in iniuriam & odium eius: item qui per violentiam accipit bona eius, non ipſius perſonæ vim inferendo, ſed cuſtodibus, vel domui eius, ex vi huius canonis non incurrit cenſuram, quidquid ſit de alijs legibus. Rurſus qui verbis, quantumuis contumelioſis, iniuriam infert clerico, non incurrit hanc cenſuram, ſi ad opus manuum non perueniat: quia ex vi dictorum verborum talis iniuria non comprehenditur, vt per ſe notum eſt. Tertiò, qui aggreditur clericum, & lapidem, verbi gratia, in eum proijcit, aut quamcunque aliam actionem ex ſe percuſſiuā, vt ſic dicam, in ordine ad illum exercet, ſi de facto non attingit perſonam eius, nec lædit, non incurrit: quia, licèt voluerit, & attentauerit violentas manus in eum inijcere, de facto tamen nō iniecit: & hæc cenſura tantùm lata eſt in eum qui inijcit: vt autem ſuprà diximus, donec actio exterior conſummetur, ſub ea proprietate, quam verba legis requirunt, cenſura non incurritur. Quin potiùs, licèt actio violenta attingat aliqua ex parte perſonam clerici; ſi tamen ita leuiter attingat, vt ex vi talis percuſſionis non ſufficiat ad peccatum mortale, non incurretur hæc cenſura, etiamſi aliàs ex intentione operantis ſit peccatum mortale: quia excommunicatio non incurritur, niſi propter peccatum mortale externum: illa autem percuſſio, vt exteriùs fit, non eſt peccatum mortale, licèt intentio operantis fuerit culpa mortalis, quia illa malitia potiùs interior quam exterior exiſtit. Cuius ſignū etiam eſt, quia ex vi illius iniuriæ non tenetur percutiens ad aliquam ſatisfactionem, vel reſtitutionem, quia nimirum, licèt iniuria fuerit ex voluntate peccaminoſa mortaliter, non habuit actum exteriorem proportionatum, & ſatisfaciendi obligatio oritur ex actu exteriori & non ex interiori ſolo: idem ergo eſt proportionaliter de cenſura. Quod latè tractauimus ſuprà de cauſis cenſuræ, & in præſenti docent Caietanus verbo *Excommunicatio*, cap. 10. & Nauarrus cap. 27. num. 85. & 87. *Caiet. Nauar.*

24 *An exterior actio quę solū ratione inhonorationis ſufficit ad culpam mort. ſit violenta manuū iniectio.*

Quæri verò hic poteſt, an oporteat huiuſmodi actionem externam eſſe peccatum mortale ratione corporalis læſionis, ſeu nocumenti, vel ſufficiat ratione inhonorationis: hæc enim iniectio violenta manuum ob grauitatem nocumenti in bonis corporis, vel in honore poteſt habere grauitatem peccati mortalis. Et quidem, quādo corpus ipſum grauiter percutitur tunc propriſſimè committitur grauis iniuria hic prohibita, vt per ſe notum eſt: & ideo tunc nulla ratio dubitandi eſt, quin incurratur hæc cenſura. Contingit autem interdum vt actio exterior in ratione percuſſionis corporalis nullius momenti ſit, nihilominùs tamen apud omnes æſtimetur grauis iniuria in detrimentum honoris, vt verbi gratia ſi virga leuiter alium attingat, aut quaſſata arundine: de huiuſmodi ergo actione dubitari poteſt, an ad hanc cenſuram incurrendam ſufficiat. Et ratio dubij eſt, quia inijcere manus propriè & in rigore ſignificat actionem aliquam violentam circa corpus, non circa honorem vel famam: & ideo dicebamus contumelias, quę verbis proferuntur ſub hac lege non comprehendi: illa autem actio violenta vt verſatur circa corpus, non eſt grauis: quòd autem, vt verſatur circa honorem, grauitatem habeat, videtur eſſe vltra intentionem & latitudinem huius legis. Et confirmatur, nam interdum homines æſtimant vt grauem iniuriam quòd alter tentet percutere, etiam ſi non percutiat, vt verbi gratia, quòd eleuet manum ad dandum alapam, aut quòd arundinem, aut virgam in alium inijciat, quamuis illum non attingat: certum eſt autem eum, qui hæc tantum fecit circa clericum, non incurrere hanc cenſuram; ergo ſignum eſt ad eam non attendi grauem læſionem in honore, ſed in percuſſione. *Ratio dubitandi.*

25 *Dubij enodatio.*

In hoc dubio mediam quandam viam tenendam cenſeo, & extremam prudenter eſſe vitandam. Nam, vt incurratur hæc cenſura, non oportet corporis percuſſionem talem eſſe vt illud grauiter lædat: nam hoc manifeſtè falſum eſt, & contra omnium Doctorum ſententiam, & contra vim verborum canonis: nam ſine graui læſione corporis poteſt quis violentas manus in alium inijcere cum graui iniuria, quæ ſit non ſolùm contra honorem, ſed etiam contra immunitatem (vt ſic dicam) proprij corporis, ſeu contra ius, quod vnuſquiſque habet in corpus ſuum: quod videtur hic canon prohibere voluiſſe

luiſſe in Eccleſiaſticis perſonis vt videtur expreſsè exponi ab Innocentio III. in cap. *Nuper*, de Sentent. excommunicat. in illis verbis. *Quamuis per eorum factum corporalis læſio non fuerit ſubſecuta, citra quam violentia ſæpius circa clericos nequiter perpetratur*. Vnde, vt ibidem dicitur, propter hanc cauſam violenta detentio, ſeu incarceratio, etiamſi ob læſionem, aut nocumentum corporale, vel temporale, non videatur graue damnum inferri; nihilominus ſufficit ad hãc cenſuram contrahendam, quia eſt violenta iniectio manuum, cum graui iniuria circa corpus ipſum. Et ſimiliter violenter eripere è manibus clerici rem ſuam, quam ipſe iuſtè retinet, ac defendit, eſt ſufficiens cauſa ad incurrendam hanc cenſuram, etiamſi res ipſa, quæ eripitur, parui momenti ſit: quia licèt in ratione furti, aut nocumenti in rebus fortunæ illud non ſufficeret ad peccatum mortale, tamen in ratione corporalis violentiæ, ſufficit ad grauem iniuriam repugnantem iuri, quod vnuſquiſque habet ad liberum ſui corporis vſum, quanquam inde non reſultet grauis læſio aut nocumentum in ipſo corpore.

Cap. Nuper de Sẽtent. excomm.

26 Aliunde verò non ſatis eſt quòd iniuria ſit grauis contra honorem, etiamſi non verbis, ſed aliqua actione exteriori fiat, vt rectè probat vltima ratio facta, quòd hæc iniuria interdũ conſummatur in ratione inhonorationis abſque violenta manuum iniectione in ipſammet perſonam Eccleſiaſticam, ita vt illam attingat: ſine quo tactu non conſummatur actio, propter quã hæc cenſura imponitur, vt conſtat ex verbis, & omnium interpretatione. At verò ſi actio violenta perſonam ipſam attingat, licèt contactus phyſicè conſideratus leuiſſimus ſit; ſi tamen ſecundum moralem exiſtimationem ſufficiat ad grauem iniuriam contra honorem & reuerentiam debitam tali perſonæ, opinor ſufficere ad incurrendam talem cenſuram: quia in omni rigore & proprietate comprehenditur ſub verbis canonis. Eſt enim illa ſatis violenta manuum iniectio, & moraliter reputatur grauis: neque ius hoc diſtinguit an illa grauitas oriatur ex reſpectu ad honorem, vel aliunde, neque eſt à nobis limitandum, cùm in hac parte fauorabilis ſit perſonis Eccleſiaſticis. Accedit, quòd vnuſquiſque habet ius in ſuum corpus, vt ab alio contingi non poſſit etiam leui contactu in graue detrimentum ſui honoris: & ideò etiamſi grauitas illius iniuriæ ex reſpectu ad honorem oriri videatur, proximè tamen conſiſtit in ipſamet corporis percuſſione, qualiſcumque illa ſit: eſt ergo ſufficiens talis actio ad cenſuram incurrendam.

27 Prudenter verò expendere oportet, an talis actio ſecundum communem prudentium hominum exiſtimationem clerico iniurioſa ſit, & cõtra honorem eius. Interdum enim fieri poteſt vt inter laicos, vel milites talis actio exiſtimetur grauis & contra honorem, reſpectu verò perſonæ religioſæ quaſi nihil habeatur: vel è contrario, actio quæ circa perſonam vulgarem eſſet leuis, circa perſonam Eccleſiaſticam ob reuerentiam illi debitam, ſit grauis irreuerentia & iniuria. Vnde regula, qua vtuntur Caietan. & Nauarr. quòd iniuria, quæ eſt leuis circa aliquem, non eſt ſufficiens ad hanc cenſuram incurrendam etiamſi fiat clerico, non eſt ſimpliciter vera: nam propter circumſtantiam perſonæ cleri-

A ci fieri poteſt vt actio ſit peccatum mortale, quæ circa laicum non eſt: ſed intelligenda erit cum proportione, ſcilicet quod quandiu manet intra latitudinem leuis iniuriæ, non ſufficit ad hanc cenſuram.

Præterea eſt animaduertendum, quamuis hæc iniuria à manu denominationẽ acceperit, quia manus eſt inſtrumentum inſtrumentorum, vt Caietanus notauit; non eſſe tamen neceſſarium vt per ipſam manũ immediatè exerceatur actio, vel attingatur Eccleſiaſtica perſona, ſed ſufficit mediatè attingere, vt per enſem, virgam, lapidem, &c. Imò nec ſemper neceſſe eſt vt manus interueniat, nam ſi pedibus percutiat ſatis erit: eſt enim illa appellatio iniectionis manuũ quaſi metaphora quædam, qua ſignificata eſt omnis huiuſmodi corporalis iniuria, vel (vt Dialectici aiunt) aliud eſt, vnde nomen ſumptum eſt, aliud ad quod ſignificãdum impoſitum eſt: ſæpe enim vniuerſalius eſt ſignificatũ, quàm ratio, ſeu ethymologia nominis; & ita eſt in præſenti iuxta communem interpretationem. 28

28 Non eſt neceſſe vt percuſſio p manus fiat.

B

Rurſus, ex parte Eccleſiaſticæ perſonæ, cui iniuria infertur, neceſſe non eſt vt manus violentæ aliquam partem corporis eius immediatè attingant: ſatis eſt enim ſi attingant veſtem, aut pileum, vel aliquid ſimile, dummodò aliàs actio grauiter iniurioſa ſit. Imò etiam ſi contactus verſetur circa rem aliam continentem vel deferentem talem perſonam, ſi violentia redundet in ipſam perſonam, id ſufficit ad hanc cenſuram, vt ſi apprehenſo fræno equi, quis violenter detineat clericum incedentem, id ſatis erit ad incurrendam hanc cenſuram; vel ſi exiſtentem alicubi extrinſecus ita claudit, vt vel omnino exire non poſſit, vel non ſine magno pudore: nam illa eſt violenta detentio ipſius perſonæ; & ſic de alijs ſimilibus, quæ à ſimili vel æquali ratione colligunt omnes Doctores ex dicto capit. *Nuper*, vt videre licet in Innocentio, Panormitano, & alijs ibi; & Richardo, in quarto, diſtinctione decima octaua, articulo vndecimo, quæſtione quinta, Antonino, tertia parte, tit. 24. cap. primo, vbi multa alia ponit exempla. 29

29 Non eſt neceſſe vt pars aliqua corporis clerici immediatè attingat.

C

Innocent. Panorm. Richard. Anton.

Vnum ſimile præcedentibus eſt, ſi aliquis clericum obſideat in domo, vel caſtro, neque illum exire permittat, non vt illum in cuſtodia teneat, ſed ut pudore afficiat, uel quid ſimile. Refertque ſententiam Innocentij negantis in eo caſu incurri hanc cenſuram, quia tunc non infertur uiolentia perſonæ aut rebus inhærentibus ipſi. Sed hoc ita generatim (ait) abſque diſtinctione non rectè dictum eſt, quia tunc fit violentia perſonæ; & quamuis illa detentio non ordinetur ad pœnam aliam inferendam, vel actum iudicialem exercendum, & ideò non dicatur incarceratio, aut cuſtodia; tamen re uera eſt iniurioſa detentio; nec excuſatur à graui iniuria propterea quòd fiat ad pudorem perſonæ, nam potiùs hoc ipſum aggrauat iniuriam. Et ideò ipſe Antoninus diſtinguit: nam uel obſeſſio eſt propter perſonã ut illi vis fiat, & tunc ait incurri cenſuram, quod mihi probatur propter rationem factam. Aut fit propter caſtrum habendum; & tunc ait non incurri, nullam verò adducit rationem. Poteſt tamen hæc reddi, quia tunc non infertur vis abſolutè, quia non eſt abſoluta detentio, ſed quaſi conditionata, ſcilicet, niſi caſtrum tradat, vel quid ſimile. Sed in 30

30 Exẽplũ Antonini enucleatur.

D

hoc

Digitized by Google

hoc diſtinctione opus eſt, quia licet obſeſſio ſit propter caſtrum obtinendum, ſi ſit iniurioſa, exiſtimo incurri hanc cenſuram: quia tunc violentia infertur perſonæ in ordine ad rem, aut poſſeſſionem eius iniuſtè auferendam: ergo id ſatis eſt ad hanc cenſuram contrahendam. Sicut qui violenter detinet clericum, ſolùm vt veſtibus, aut pecunia eum ſpoliet abſque alio nocumento corporis, hãc cenſuram incurret. Item qui clericum in aliam cuſtodiam inijceret donec caſtrum traderet, ſine dubio incurreret, iuxta c. *Nuper*: ſed prædicta obſeſſio intra ipſum caſtrum, eſt moralis quædam incarceratio: ergo, etiamſi fiat propter caſtrum eripiendum iniuſtè, incurretur hec cenſura. At verò, ſi obſeſſio ſit iuſta, & per bellũ iuſtum, tunc haberet locum opinio Antonini: cùm enim tunc non ſit peccaminoſa, non poteſt eſſe ratio cenſuræ, de quo plura ſtatim.

31 Aliud exẽplũ de eadẽ re. Aliud exemplum eſt de eo, qui cogit clericum vt exeat de fundo, aut vinea per metum. Innocentius enim negat tunc incurri cenſuram. Antoninus verò cum Ioanne de Lignan. diſtinguit de metu reali, & verbali: & quando eſt verbalis tantùm, ait veram eſſe ſententiam Innocentij: quia dum in verbis ſiſtitur, non peruenitur ad manuum iniectionem: quod ſecus eſt, quando metus eſt realis. Sed in rigore ſententia Innocentij uera eſt; & alij fortaſſe ſolùm in modo loquendi ab eo differunt: nam aliud eſt metus, & aliud uiolentia: unde ſi præcisè ſiſtatur in metu, & non inferatur uis, ſiue id fiat uerbis, ſiue alijs actionibus, non incurritur, quia non inijciuntur manus uiolentæ. At uerò, ſi metus fundaretur in aliqua actione uiolenta circa perſonam, ut uerbi gratia, ſi per aliquam uim lentem extraheretur, comminando illi mortem, ſi reſiſteret; tunc iam incurretur talis cenſura, quia non eſt purus metus, ſed admixta uiolentia. Et iuxta hæc procedit quod Caietanus in Summa cap. 10. de Excommunicat. dicit, præcipere exiliũ clerico, aut quòd intra aliquos terminos ſe contineat, nõ eſſe ſufficientem cauſam huius cenſuræ, quia non eſt uiolenta manus: neque talis clericus ſimpliciter cogitur ad talem actum, & poteſt, ſi uelit, non ſeruare tale præceptum, cùm iniquum ſit: quòd, ſi non audet propter aliquam comminationem, iam illa detentio non eſt propter uim, ſed propter metum. Donec igitur ad iniectionem manuum perueniatur, non eſt poſita ſufficiens cauſa huius cenſuræ. (Caiet.)

32 Alio exẽplo doctrina data elucidatur. Alius caſus eſt de eo, qui furatur ueſtes Eccleſiaſticæ perſonæ dormientis: de quo Innocentius negat incurrere, quia tunc non infert uiolentiam perſonæ, ſed purum furtum committit. Et poteſt hoc confirmari, quia ſi clericus haberet duplicatas ueſtes, qui unam furaretur illo dormiente, uel abſente, non incurreret hanc cenſuram: ergo ſi unam tantùm habeat, & illam quis furetur, non propterea incurreret. Et in hoc uidetur eſſe magna differentia inter eum qui ſpoliat ueſtibus clericum ueſtitum, uel furatur ueſtes iam nudati: quia illud prius non fit ſine aliqua uiolentia perſonæ, ſicut fit hoc poſterius. Contrarium nihilominùs tenet Antoninus, & citat Archidiaconum, & Ioannem de Lignano. Et fundamentum eius eſt quia qualitercumque quis contingat iniurioſè perſonam clerici, incurrit in hunc canonem: in illo autem caſu moraliter contingit ipſam perſonam clerici. Quod quidem eſt probabile, quando ea ratione cogitur aut nudus incedere, aut intra domum contineri, ne nudus exeat. Et ideò per ſe loquendo, & conſiderata ratione furti, illud crimen non eſt materia huius cenſuræ. Tamen ſi contingat redundare in ſpecialem clerici iniuriam, dedecus, aut pudorem, uel etiam uiolentam detentionem talis perſonæ, ex hac parte poſſet illa eſſe ſufficiens cauſa & materia huius cenſuræ, præſertim ſi ea intentione fiat. Et per hæc facilè erit de ſimilibus caſibus iudicare.

De percuſſione clerici ob defenſionem.

33 EX his ſequitur, eum qui infert manus in clericum in iuſtam defenſionem, non incurrere hanc cenſuram. Ita docent omnes. Et colligitur ex capite, *Si verò*, primo, & cap. *Ex tenore*, de Sentent. excommunicat. ubi hoc declaratur habere locum, quando in continenti fit defenſio, uim ui repellendo. Et ratio eſt, quia *vim vi repellere omnes leges permittunt*, ut ibidem dicitur. Atqui illa manuum iniectio, nec dici poteſt *ſuadente diabolo*, ſed ratione, cùm licita ſit, & quaſi naturalis: nec poteſt propriè dici *violenta*, cùm non fiat aggrediendo, ſed ſe defendendo. Ex quo colligitur hoc habere uerum in omni defenſione quæ iuſta eſt, ſiue ſit in defenſionem perſonæ, ſiue honoris, ſiue aliarum rerum, quia iura illa abſolutè loquuntur de defenſione iuſta. Vnde, ſi clericus fœminam tentet aggrediendo non tantùm verbo, ſed facto aliquo, tunc illa non incurret, ſi illum violenter percuſſerit: quia illa eſt iuſta defenſio caſtitatis & honoris. At vero ſi aggreſſio eſſet tantùm verbalis, Nauar. num. 85. ait tantùm licere defenſionem verbalem: & ideò, ſi percutiat, non excuſari, citatque Angelum *Excommunicatio*, 5. num. 21. qui cum moderatione loquitur, ſcilicet quando ſolis uerbis potuit eum repellere: aliàs, inquit, licitè eum percutit: & addit, *Si zelo caſtitatis accenſa, modum excederet, non ex propoſito, ſed ſubitò & improuiſo non incurreret.* Quæ ſententia mihi placet præſertim quia illa non eſt tantùm defenſio caſtitatis, ſed etiam honoris, ad quam ſępe verba non ſufficiunt. Similis caſus eſt, ſi quis à clerico aggreſſus ſine ignominioſa fuga vitare non poteſt nocumentum niſi ſe defendendo, nam ſi ea de cauſa percutiat clericum, non incurret hanc cenſuram, vt Nauarrus cum Caietano, & Panormitano notauit, quia tunc non peccat. Similiter, ſi quis inſequatur clericum fugientem, & propria bona aſportantem, & vi eum detineat, aut ea de cauſa clericus ſe præcipitet, vel aliud nocumentum patiatur, non propterea incurret hanc cenſurã. Idemque eſt ſi quis clericum debitorem, & fugam parantem detineat, vt eum ſuperiori præſentet, & ea via ſuum debitum recuperet, non incurret vt ijdem auctores ex eodem principio merito docent. (Cap. Si verò, de Sent. excomm.)

34 Caſus in quib. ob illicitam percuſſionẽ nõ incurritur cẽſuram. Extenditur autem hæc defenſio in dicto cap. *Si verò*, ad quoſdam caſus non omnino licitos, vt ſunt quando quis inuenit clericum turpiter peccantem cum propria vxore, matre, filia, aut ſorore: nam tunc ſi clericum percutiat, quamuis à culpa non excuſetur apud Deum, cẽſuram Eccleſiæ non incurreret. Verum eſt in illo textu nõ dici huiuſmodi clerici percuſſorem non incurrere cenſuram, ſed non eſſe compellendum ad Sedem Apoſtolicam venire. Ex quo non videtur colligi non incurrere cenſuram; ſed ſolùm non

eſſe

Digitized by Google

eſſe Papæ reſeruatā: ſic enim alia iura diſponunt in alijs perſonis, & caſibus, vt infrà videbimus, auferendo reſeruationem, & non cenſuram. Nihilominùs auctores intelligunt ibi excipi illas perſonas ne cenſuram incurrant. Et probari poteſt ex §. proximè præcedente, vbi eodem modo dicitur de vim vi repellente, non debere propter hoc ad Sedem Apoſtolicam tranſmitti, etiāſi clericum percutiat. Vbi conſtat ſenſum eſſe, eum non incurrere excommunicationem: ſimili autem contextu & tenore verborum idem ſubiungitur de prædictis perſonis. Rurſus ſtatim ſubiungitur, cùm qui percutit clericum, quem turpiter peccantem inuenit cum alia conſanguinea inferioris gradus præter dictos, non eſſe à ſententia huius excommunicationis immunem: ergo de alijs perſonis ſenſus eſt, eſſe ab hac ſententia excommunicationis immunes. Ratio verò eſt, quia Eccleſia, ſuo præcepto, & obedientia non vult obligare in caſu tam acerbo, in quo doloris vis vehementer hominem commouet. Et ideo etiam Eccleſia non reputat illam percuſſionem tanquam factam ſuadente diabolo, ſed vt factam vehementi paſſione. Nec etiam eam iudicat violentam oppreſſionem, ſed humanam quandam defenſionem.

35 In his caſibus debet percuſſio in continēti fieri ad cēſuram excuſād.

Vnde rectè Syluester aduertit verb. *Excommunicatio* 6. notab. 4. caſu 16. neceſſarium eſſe hanc percuſſionem fieri in continenti, quando actualiter clericus in tali actu inuenitur, quando paſſio vehementer mouet: nam tunc ſolùm habet locum illa iuſta excuſatio. Et ita eſt intelligendus ille textus: nam licèt in illa clauſula non adhibeat illam declarationem, adhibet tamen in proximè præcedente de propria defenſione: vndè à fortiori conſtat in eodem ſenſu intellexiſſe hanc extenſionē. Et ratio, in qua talis extenſio ſeu excuſatio fundatur, omnino cogit: ideoque omnia iura, quæ in ſimili caſu excuſant occidentem, vel mutilantem aliquem à ciuili vel Eccleſiaſtica pœna, prædicto modo intelliguntur. Circa ſingula autem verba illius textus poſſunt moueri ſingulæ quæſtiones, quas ex profeſſo diſputare, prolixum eſſet.

36 Quid nomine vxoris in illo cap. Si verò intelligatur.

Prima eſt, quid nomine vxoris intelligatur, an ſcilicet comprehendatur etiam ſponſa. Et dico breuiter comprehendi quidem ſponſam per verum & ratum matrimonium ductam, etiamſi matrimonium conſummatum non ſit: quia illa eſt vera vxor; & iniuria, ac occaſio repellendi illam eſt eiuſdem rationis. Si autem ſponſa ſit tantum de futuro, non comprehenditur, quia non eſt vxor, & quia poteſt propter tale crimen illam dimittere, & aliam ducere: vnde neque iniuria, neque occaſio eſt ſimilis. Rurſus de filia quæri poteſt an comprehendatur etiā adoptata: & eadem proportionalis quęſtio habet locum in matre, & ſorore. Et dicendum eſt non comprehendi. Idem quæri poteſt de nepte, vel qualibet alia, aſcendente, vel deſcendente. Et idem eſt dicendum. Quæ eſt reſolutio Gloſſæ communiter receptæ circa illum textū. Et ratio eſt, quia hæ omnes verè & propriè non ſunt filiæ: & in deciſione illius textus ſiſtendum eſt in proprietate verborum eius: quia, licèt videatur fauorabilis reſpectu percutientis; tamen eſt odioſa reſpectu clerici, & reſpectu etiam fœminæ cum qua inuenitur. Eſt etiam illa limitatio quędam, & reſtrictio iuris cōmunis, & ideò ſtrictè intelligenda eſt. Et præterea eſt hoc con-

Quid nomine filiæ, matris, & ſororis.

A ſentaneum rationi: quia in alijs inferioribus gradibus non eſt tam iuſta cauſa doloris, & excuſationis. Vnde à fortiori conſtat idem dicendum eſſe de omnibus collateralibus, vt in ipſo etiam textu ſatis declaratur.

37 Quid verba, turpiter inuētū, in illo c. Significant.

Tandem quæri poteſt, quid comprehendant illa verba, *Turpiter inuentum*. Et breuiter dicendum eſt, non requiri vt inueniatur in actuali delicto carnalis coniunctionis, nam id vix poteſt contingere; & verba in proprietate plus comprehendunt: & ob hanc etiam cauſam neceſſarium non eſſe, vt inueniantur in eodem lecto, aut quid ſimile: ſed ſufficere ſi inueniant exercentes quoſlibet turpes actus, illos enim comprehendunt illa verba, *turpiter inuentum*: & ita communiter intelliguntur. Imò ſufficere cenſetur, quòd ſolus cum ſola in loco ſuſpecto inueniatur, vt patet ex Nauarro, numero 84. B vbi dicit eſſe ſententiam communem. Quod intelligendum cenſeo, quando & perſonæ ipſæ ſuſpectæ ſunt, & vt tales habentur non ſine cauſa rationabili: & locus ipſe aptus eſt ad actus impudicos inter ſe exercendos; tunc enim verè ac propriè dicitur quiſpiam turpiter inuentus: quod tamen ampliandum non eſt propter rationem ſupradictam. Addit verò Angelus, *Excommunicatio*. 5. numer. 19. & Syluester, *Excommunicatio*. 6. numero 6. §. *Decimo*. in eo caſu quo maritus inuenit clericum loquentem cum vxore, quamuis non inueniat in actu turpi, ſi tamen priùs eum ter admonuit, poſſe eum violenter detinere, & capere, vt eum ſuo ſuperiori præſentet, vt de illo conqueratur. Imò addit Syluester, etiam ſi in eo caſu talem clericum violenter percutiat, non eſſe excommunicatum, quia ſecundùm leges hunc licet perimere in L. *Si quis ei*, C. Ad le- C gem Iuliam. de adulterijs. Angelus verò, quem Nauarrus ſequitur hoc non admittit, quia dicto capit. *Si verò*, hoc reſtringit ad actum turpem, & ideò, cùm res ſit odioſa extendenda non eſt. Concedunt autem hi autores in eo caſu poſſe maritum clericum detinere per viginti horas iuxta legem, *Capite quinto*. ff. ad legem Iuliam, de Adulterijs. Sed non videntur hi autores conſequenter loqui, quia etiam hæc eſt manus violenta, quæ in eo caſu non conceditur in dicto capit. *Si verò*. iuxta eam opinionem, neque etiam in alio loco Iuris canonici: Ius autem ciuile ad hoc non ſufficit. Reſpondere tamen poſſunt, hanc detentionem eſſe licitam per modum cuiuſdam defenſionis iuſtæ, quod non habet locum in occiſione vel percuſſione: & ideò non dubito quin hæc pars vera ſit. Nec ſententia Sylueſtri quoad alteram partem mihi omninò diſplicet, quia licèt c. *Si verò*, dicat, *turpiter in-* D *uentum*. meritò tamen dici poteſt, turpiter inueniri eum, quem Iura ciuilia damnant tanquam turpiter inuentum.

Angel. Syluest.

Nauarr.

38 V. ad ſe defendēdū ab alio poſſit quis violentiā clerico inferre.

Vlteriùs poteſt circa prędictam excuſationem dubitari, vtrùm ad defendendum ſe ab alio tertio, poſſit clerico violentia inferri, abſque cenſura, vt verbi gratia, fugit quis perſequentem inimicum: & occurrit clerico habenti enſem, vel equum, an poſſit auferre à clerico enſem, vt ſe defendat, vel equum vt fugiat, etiamſi neceſſe ſit violentiam illi inferre. Item quæri poteſt, an in defenſionem tertiæ perſonæ innocētis liceat, ſi opus ſit, manus violentas in clericum inijcere. In his verò, & ſimilibus caſibus regula generalis ſit, tunc ſolùm excuſari hanc cenſuram, quando

defenſio

Digitized by Google

defenſio eſt iuſta, & medium, quod ad defenſionem ſumitur, eſt licitum: quia cùm tunc non cõmittatur culpa, nec cenſura incurri poteſt, quod ſecùs eſt, quando defenſio, aut modus defenſionis eſt iniurioſus; quia tunc iam potiùs tranſit in aggreſſionem. In priori ergo caſu, regulariter loquendo, non incurretur cenſura, vt Nauarrus abſolutè docet, qui in eam ſententiam refert Antoninum, cùm tamen Antoninus oppoſitum ſimpliciter, & ſine diſtinctione doceat: nam in eo caſu dicit incurri hãc excommunicationẽ, quia putat illam eſſe iniuſtàm violentiam: quæ fuit antiquior opinio, quam cum alijs refert Gloſſa in cap. *Si Clericos*, de Sentent. excommun. verbo *Iniuria*. Mihi tamen, regulariter loquendo, videtur iuſta; & ideò non mereri nomen violentiæ, quia illá eſt quædam extrema neceſſitas, in qua vnuſquiſque habet ius vtendi re alterius, & alter eſt irrationabiliter inuitus; & idcircò illi non infertur vis, ſed potiùs ipſe vim infert extremè indigenti, dum illum priuare vult vſu adeò neceſſario. Dico autem, *regulariter loquendo*: quia ſi Clericus in eo caſu priuatus enſe, aut equo in ſimili periculo conſtitueretur: iam tunc non haberet alter ius accipiendi, ideoque & manus violentas inferret, & cenſuram incurreret, ſi violenter auferret.

Reſolutio.

39 Et ſimili modo dicendum eſt de defenſione tertij: nam ſi ſit ſola, & pura defenſio, licita eſt, etiam aduerſus Clericum inuadentem: quia defenſio innocentis reſpectu cuiuſcunque aggreſſoris, eſt maximè naturalis, & ſuo modo debita, vel ſaltem licita, vt dicitur in cap. *Dilecto*, verſ. *Et quidem*, de Sentent. excommun. in 6. & cap. *Non inferenda*, cum alijs 23. quæſt. 3. ergo propter talem actum non poteſt excommunicatio incurri. Atque ita docent Innocentius, Abbas, & alij in dicto cap. *Si verò*, qui hoc extendunt ad defenſionẽ rerum proximi, quia illa iuſta eſt. Quod tamen ſecùs erit, ſi vel modus defenſionis excedatur, vel ceſſet vera, & iuſta ratio defenſionis; vt v. g. cùm Clericus non res alienas vſurpabat, ſed proprias recuperabat, vel non inferebat iniuriã, ſed ius habebat caſtigandi, vel aliquid ſimile. Et ad hanc iuſtam defenſionem tertij reduci poſſunt nonnulli caſus, qui à Doctoribus aſſignantur, quales ſunt, quòd Iudex ſecularis poſſit capere Clericum in actuali crimine inuentum, vel noctu cum magna ſuſpicione criminis repertum, vt eum ſuo Superiori offerat: nam tunc ſi nõ excedat iuſtam, & moderatam vim in capiendo, non incurrit in hunc canonem, iuxta communem ſententiam in cap. *Cùm non ab homine*, de Iudicijs. Ratio autem reddi poteſt, quia illa videtur eſſe quædam iuſta, & neceſſaria Reipublicæ defenſio; licèt etiam dici poſſet, ibi interuenire interpretatiuam voluntatem Iudicis Eccleſiaſtici. Alius caſus eſſe poteſt de illo, qui à Sede Apoſtolica eijcit eum, qui ſine canonica electione Cardinalium eam occupat. Quem caſum ponit Nauarrus num. 89. ex cap. *Si quis pecunia*, diſtin. 79. vbi hæc facultas videtur primò, & per ſe concedi Cardinalibus tanquam Principibus Eccleſiæ, ad quorum collegium defenſio Eccleſiæ tũc ſpectat etiam indicto bello, ſi neceſſe ſit: alijs verò non conceditur, vt ſua authoritate id faciant, ſed vt miniſtri, & adiutores Cardinalium ex eorum præcepto, & facultate. Tandem hinc fit, vt in defenſionem ipſiuſmet Clerici etiam liceat abſque cenſura manus inijcere violentas, dum-

An ad defendẽdũ innocẽtẽ poſſint man' violẽtæ Clerico iniji-ci.

Innoc. Abbas.

Iudex ſecularis põt Clericũ cum ſuſpicione noctu inuẽtum ſuo Superiori præſentare.

Poteſt quis à Sede Apoſtolica eijcere eum qui illam occupat abſq; canonica electione.

A modò ratio moderatæ defenſionis non excedatur. Vt ſi Clericus per vim detineatur, ne aliquis eum percutiat iniurioſè, aut ne in manus hoſtiũ incidat. Ratio eſt clara, quia illa non eſt iniurioſa, vel ſacrilega violentia; ſed ex charitate procedit. Quomodo ait Auguſtinus epiſt. 50. ad Bonifacium, & habetur in c. *Ipſa pietas*, 23. quæſt. 4. ſi duo eſſent in domo, quam certiſſimè ſciremus eſſe ruituram, non eſſet iniuria eos eruere, vel inuitos; ſed potiùs eſſet crudelitas eos non eripere.

Poteſt quis Clericũ violẽter detinere in ipſius defenſionem. August.

De percuſſione Clerici ex quolibet iuſto titulo.

40 SEcundò infertur, quoties percuſſio Clerici non fit per modum violentæ manus (vt ſic B dicam) ſed quolibet alio iuſto, vel licito titulo; tunc non incurri hanc cenſuram. Aliqui diſtinguũt inter violentas, & temerarias manus, vt patet ex Panormitano in cap. *Cum voluntate*, in fine, & alijs ibi; & in cap. *Vniuerſitatis*, de Sententia excommunicat. Sed nos generaliter loquimur, prout canon ipſe, *Si quis ſuadente*, ſimpliciter loquitur, omnemque iniuſtam, ſeu ſacrilegam percuſſionem violentam appellamus, & ita etiam temerariam comprehendimus: quia ſi iniuſta, aut ſacrilega non ſit, temeraria non erit: quoties ergo percuſſio huiuſmodi non fuerit, non erit ſufficiens cauſa huius cenſuræ. Ratio generalis eſt clara, quia tunc neque actio in rigore comprehenditur ſub verbis canonis, neque eſt peccaminoſa, vt ſit digna cenſura: exempla au- C tem varia ſunt.

Panorm.

41 Primum eſt de Superiore Eccleſiaſtico, qui percutit, vel percutere iubet Clericum ſibi ſubditum ad correctionem iuſtam, & debito modo factam. Ita colligitur ex cap. *Vniuerſitatis*, de Sententia excommunicationis. Et ratio eſt clara, quia Superior habet ius caſtigandi ſuum ſubditum; eſtque illa actio ſæpe neceſſaria ad diſciplinæ conſeruationem: ergo neque eſt prohibita, neque propter illam poteſt cenſura incurri. Obſeruandæ verò ſunt circunſtantiæ, vel naturali, vel poſitiuo iure neceſſariæ, vt hoc locum habeat. Prima eſt, quòd Superior circa ſuum ſubditum talem actionem exerceat. Nam ſi Epiſcopus verberet Clericum non ſibi ſubditum, non effugiet cenſuram canonis; quia tunc non exercet actum iuriſdictionis, & impertinens eſt, quòd ſit Superior; quia in tali actu non agit vt D Superior. Secunda eſt, vt ſubſit cauſa proportionata, quia ſine illa non habet locum ratio correctionis, aut vindicatiuæ iuſtitiæ: non erit ergo actus alicuius iuſtitiæ, ſed iniurioſus; & conſequẽter nec erit actus iuriſdictionis veræ, ſed vſurpatæ. Et ob eandem rem eſt neceſſarium, vt caſtigatio, aut verberatio ſit proportionata cauſæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ: nam aliàs ſi notabilis eſſet exceſſus, & manifeſtè iniuſtus, aut ſi pœna eſſet mutilationis membri, vel alia ſimilis, non euitaretur cenſura; quia iam illa non eſſet Eccleſiaſtica diſciplina, ſed violenta manuum iniectio, arg. dicti c. *Vniuerſitatis*, & cap. *Cùm beatus*, 45. diſtin. Rurſus ex eodem principio neceſſarium eſt, vt talis caſtigatio, vel punitio fiat ſeruato debito ordine iuris, ſi ſit pœna iuridica; vel ſaltem ſeruato debito correctionis modo, ſi ſit paterna, ſeu religioſa correctio, iuxta conſuetũ morẽ vniuſcuiuſque religionis. Nam ſi Superior temerè irruat in ſubditũ ſine proportionata cauſæ cognitione, ac delibe-

Exẽplis cõcluſio declarat. Primum de Superiore Eccleſiaſtico Clerici eũ caſtigante. Cap. Vniuerſitatis, de Sẽtent. excomm. Quibus circũſtantijs fieri debeat caſtigatio hæc.

deliberatione, non cenſebitur agere vt Superior, & authoritate publica; & ideò non vitabit hūc canonem. Quæ omnia colliguntur ex dicto cap. *Vniuerſitatis*, in illis verbis; *Niſi cauſa regularis diſciplinæ hoc faciat*.

42 Per quē caſtigatio hæc fieri debeat.

Præterea additur in eodem cap. debere Superiorem (loquitur inter Religioſos) in propria perſona verberare ſubditum, id eſt, per ſe, & non per alium, niſi neceſſitas vrgeat: & tunc, vt ibidem dicitur, non debet facere per laicum, ſed *per Clericum, vel Monachum*: aliàs ſi per laicum faciat, & præcipiens, & exequens in hunc canonem incurret. Circa illam verò diſiunctiuam, *Clericum, vel Monachum*, dubitari poſſet, an nomine Monachi comprehendantur conuerſi. Nam Sylueſter, *Excommunicatio*, 6. num. 6. circa finem, negat, quia hic eſt fauor Clericorum; ideoque ampliandus. Item, quia hi conuerſi quò magis familiares ſunt, eò magis vilipenderent Clericos. Contrarium tenet Angelus verbo *Excommunicatio*, 5. num. 6. & allegat conſuetudinem ita interpretantem hoc ius. Sed diſtinctione opus eſt; aut enim per conuerſum intelligunt hi authores quemlibet Religioſum laicum, ſeu non ordinatum, neque ordinandum; & ſic certum exiſtimo poſſe correctionem fieri per huiuſmodi non Clericos, cùm veri Religioſi ſint. Probatur ex vſu communi verbi *Monachi*: nā hi reuera ſunt Monachi. Item ex abſoluta diſiunctione: nam ſi oporteret etiam Monachum eſſe Clericum, ferè nulla eſſet diſiunctio. Denique quoad hoc verè (vt opinor) allegatur conſuetudo. At ſi per conuerſos propriè intelligamus eos, qui verè Religioſi non ſunt, ſed ad ſeruitium Religionis dicātur; ſic veriſimilior eſt ſententia Sylueſtri ex cōtrario fundamento, quia iſti non ſint Monachi in proprietate.

Sylueſt. *Angel.*

43 Sylueſter verb. Excōmunicatio 6. nu. 6. §. 11.

Hic tamen aliquam limitationem ſubintelligendam cenſeo, ſcilicet, niſi neceſſitas vrgeat, id eſt, ſi nullus ſit Monachus, aut Clericus, per quē id fieri poſſit, neque etiam ipſe Superior poſſit per ſe id facere, & caſtigatio prudenter iudicetur hic, & nunc neceſſaria: nam ſi differri poſſet, ita faciēdum eſſet, quia iam ceſſaret neceſſitas. Vnde quia raro poſſunt hęc omnia concurrere ad verberationem Clerici per laicum, ideò ſimpliciter negatur id fieri debere. Quod ſecùs contingit in captura, & ideò illa regulariter fieri poteſt per laicum authoritate Eccleſiaſtici Superioris, vt habetur in cap. *Vt famæ*, de Sent. excomm. & cap. *Si Clericos*, eodem tit. in 6.

44 Per quē miniſtrū debeat torqueri Cleric⁹. Abbatis opinio. *Nauar.*

De tortura verò nihil inuenio in iure expreſsè definitum. Panormitanus verò in dicto cap. *Vniuerſitatis*, cenſet, eandem rationem eſſe de illa, atque verberatione, ſcilicet nō eſſe faciendam per laicum, niſi in eo caſu, in quo deeſſent Clerici, per quos poſſet fieri: quia in tortura (inquit) inferuntur verbera, & cruciatus: ſi ergo non debet Clericus per laicum verberari, neque etiam torqueri, iuxta Gloſſam in cap. 3. §. *Presbyteri*, 5. q. 6. communiter probatam per Abbatem, & alios, quos refert Nauarrus comment. 3. de Regular. num. 52. Ait tamen idem Nauarrus cum Panormitano, & alijs, hoc non eſſe communi conſuetudine receptum. Et licèt in Summa, num. 86. dicat, hanc conſuetudinem excuſare à pœna, & non à culpa, tamen in dicto comment. 3. addit etiam, excuſare à culpa; quia ſolùm eſt contra ius humanum, quod poteſt per conſuetudinem derogari. Addo præterea, nullum eſſe ius expreſſum, quo prohibeatur Iudex Eccleſiaſticus torquere Clericum per laicum. Nam cap. *Vniuerſitatis*, ſolùm loquitur de verberatione, quæ fit cauſa regularis diſciplinæ: tortura autem in rigore non eſt verberatio, nec punitio delicti; ſed ſolùm fit ad extorquendam veritatem: vnde eſt actio media inter capturam, & ſupplicium: cur ergo potiùs cenſetur comprehēſa ſub vno extremo, quàm ſub alio? Eo vel maximè, quòd talis actio, regulariter loquendo, nec commodè, nec honeſtè per Clericum exerceri poteſt: tum quia neque Clerici ſunt inſtructi ad illud munus, neque etiam illud eſt decens grauitatem, & manſuetudinem Eccleſiaſticæ perſonæ. Cenſeo igitur rectè ſeruari poſſe talem conſuetudinem, vbi fuerit ſeruata: & maximè quando modus torturæ acerbior eſt, & eiuſdem rationis cum illo, quo Iudices laici vtuntur. Quod etiam confirmatur: nam aliàs deberet Eccleſiaſticus Prælatus per ſeipſum torquere ſubditum, iuxta dictum cap. *Vniuerſitatis*: quod tamen & inauditum eſt, & per ſe indecens: non ergo oportet caput illud extendere ad torturam, niſi fortaſſe illa talis ſit, quæ non excedat modum, & lenitatem religioſæ diſciplinæ.

Vera reſolutio.

45 An Prælat⁹ Clericorum ſecularium illos per ſeipſum verberare debeat. Quid de Epiſcopis.

Quæri verò tandem hic poteſt, an cap. illud locum habeat etiam in Prælatis Clericorum ſecularium, quòd ſcilicet illos per ſe, & non per alium verberare debeant. Et ratio dubitandi eſt, quia ibi tantùm eſt ſermo de regularibus, in quibus eſt peculiaris ratio; quia inter eos potiùs paternali, quàm iudiciali modo proceditur: vnde hic correctionis modus, ſicut frequentior eſt, ita eſt ſuauior, & lenior: non eſt ergo cur hoc ad laicos extendamus. In qua re quoad Epiſcopos attinet, omnes docent non comprehēdi ſub illo iure, quia Epiſcopus non debet ſubditum ſuis manibus verberare, vt ex Concilio Agatenſi refertur, cap. *Non licet*, 86. diſt. quamuis in Concilio Agatenſi non reperiatur. Tamen ratio illius textus generalior eſt, ſcilicet quia hoc alienum à Sacerdote eſſe debet. Vnde in c. *Epiſcopum*, diſt. 45. non ſolùm Epiſcopo, ſed etiam Presbytero, & Diacono interdicta dicitur ſimilis verberatio, aut percuſſio, ex canone 28. Apoſtolorum, qui apud Turrianum eſt 19. In Decreto autem Gregoriano in ſcholio ad dictum cap. *Non liceat*, refertur Conſtantinopolitana Synodus, quæ prima, & ſecunda dicta eſt, in cuius cap. 9. dictus canon Apoſtolorum exponitur. Sed hanc Synodū in tomis Conciliorum non habemus; & Synodus Conſtantinopolitana prima, quā habemus, non habet tot capita, ſed ſeptem tantùm: & in eis prædicta expoſitio non habetur. Exiſtimo tamen in dicto canone Apoſtolorum non eſſe ſermonem de verberatione, & caſtigatione, quæ fit paternali modo, vel ſeruato ordine iuris, aut religioſæ diſciplinæ; ſed de percuſſione temerè, vel iniurioſè facta ad terrorem, vt etiam ibi Gloſſa animaduertit: in priori verò Decreto generalior videtur eſſe ſermo. Vnde Gloſſa ibi aduertit, prohiberi Epiſcopum verberare aliquem ſuis manibus, non verò per alium: quod neceſſe eſt intelligi de verberatione iuſta; nam iniuſta tam per ſe, quàm per alium prohibita eſt. Iuxta quam expoſitionem cùm pro ratione ibi redditur, *quia hoc à Sacerdote alienū eſſe debet*: vel ibi Sacerdos quaſi per antonomaſiam ſumitur pro Pontifice, & quaſi Principe in illo ordine: vel ſenſus eſt, actionem verberandi ex ſuo genere eſſe quodāmodo

alienam

Digitized by Google

alienam à dignitate Sacerdotali, & ita non expedire vt ab Epiſcopo proprijs manibus exerceatur, etiamſi iuſta ſit. Epiſcopus ergo non ſolùm non tenetur, verumetiam non debet Clericũ ſibi ſubditum proprijs manibus verberare: quanquã ſi id faciat, concurrentibus alijs iuſtitiæ conditionibus, non incurret in hunc canonem, imò nec grauiter peccabit, ſecluſo ſcandalo: quia neq; eſt illa actio intrinſecè mala, neque poſitiuo iure ſufficienter facta reperitur. Nam illo cap. *Non liceat*, non ſatis colligitur, & verba illius non indicant grauem obligationem.

46 *Quid de alijs inferioribus Prælatis.* A minoribus autem Prælatis, ſeu Superioribus Eccleſiaſticis, etiamſi regulares non ſint, cõmuniter Doctores aſſerunt, ſeruandam eſſe regulam in dicto cap. *Vniuerſitatis*, regularibus præſcriptam, nimirùm vt ſi neceſſitas non vrget, per ſe, & non per alium, Clericum ſibi ſubditum verberent. Ita Panormitanus, Nauarrus, & alij, qui tamen nullam probationem adducunt præter dictum capit. *Vniuerſitatis*, quod certè id non ſatis probat, vt ratio ſuperiùs facta, & diſſimilitudo ſtatus, & rationis in Clerico ſeculari, vel regulari, id oſtendere videtur. Accedit, quòd nullibi videtur vſu receptũ inter ſeculares Clericos, quòd Superiores, etiã non Epiſcopi ſuis manibus verberent Clericos ſibi ſubditos: quamobrem non cenſeo eſſe ad hoc obligandos. Diſtinguendę tamen ſunt in illo capit. *Vniuerſitatis*, duæ partes: vna eſt, vt Abbates per ſe verberent ſubditos: alia eſt, vt ſi propter neceſſitatem per alios id faciant, illi ſint Clerici, non laici. Quoad hanc ergo ſecundam partem comprehendi cenſeo etiã ſeculares Clericos, imò etiam Epiſcopos: quia illa non eſt adiecta in ſpecialem fauorem regularium, ſed ſimpliciter in fauorem Eccleſiaſticarum perſonarum, & ob decentiam clericalis ſtatus: quare licèt ibi ſit ſermo in ſpeciali de regularibus, illud eſt quaſi materiale exemplum: ideoque formalis ratio illius priuilegij attendenda eſt, & in fauore clericalis ſtatus amplianda. At verò prior pars non ita ſpectat ad fauorem, vel decentiam Clericorum, ſed pertinere potiùs videtur ad ſpecialem modum regularis diſciplinæ, vt dicebam; & ideò non videtur extendenda ad ſeculares Prælatos etiam inferiores Epiſcopis. Quin potiùs opinor, etiam Abbates, ſeu Prælatos regulares non ita obligari, & cum tanto rigore ad caſtigandos perſonaliter ſuos ſubditos per ſeipſos, vt ſi id faciant per alios Monachos etiam ſine neceſſitate graui, aut mortaliter peccent, aut hanc cenſuram incurrant: quia ille defectus non eſt in ſubſtantia actionis: ſupponimus enim, illam eſſe correctionem iuſtam, ſed eſt in quodam modo, ſeu ordine accidentali: & ideò neque eſt contra ſubſtantiam huius canonis, vt propterea cenſura incurratur: neq; etiam eſt res adeò grauis, vt ad peccatum mortale ſufficere videatur.

Panorm. Nauarr.

47 *Secundũ exẽplum de Iudice ſeculari Clericũ in crimine inuentũ capiente.* Aliud exemplum annexum præcedenti eſt, ſi ſecularis Iudex Clericum in crimine inuentum capiat, ac detineat in caſibus, & modo à iure ſibi permiſſis: nam tunc etiam illa actio non fit ſuggerente diabolo, nec cenſetur manus violenta, cùm ſit iuſta. Ac propterea ſi Iudex laicus iuſſu Eccleſiaſtici Clericum capiat, & in carcerem includat, non agit contra hunc canonem. capit. *Si Clericus*, de Sentent. excommun. in 6. Idemque erit, quando, licèt non antecesſerit expreſſum mandatum Eccleſiaſtici Prælati,

A præcedit ſaltem interpretatiua voluntas; & neceſſitas moralis exercendi talem actum, non expectata alia facultate, cum propoſito tamen remittendi quamprimùm Clericum ad ſuum Superiorem, vt ſuprà tactum eſt. Atque huc ſpectat conceſſio facta in capit. *Vbi periculum*, §. *Præterea*, de Elect. in 6. vbi quibuſdam Rectoribus, & officialibus conceditur facultas arctandi, & detinendi Cardinales in conclaui vſque ad electionem Pontificis. In his ergo, & ſimilibus caſibus non cenſetur Iudex ſecularis iuriſdictionem vſurpare, ſed potiùs iuſtum miniſterium Eccleſiaſtico Iudici exhibere; & ideò non eſt cur incurrat in hunc canonem. Debet tamen iuſtum modum ſeruare, nimirum vt non maiorem vim inferat ad tenendum Clericum, quàm moraliter neceſſaria ſit: nã quidquid in hoc exceditur, temerarium eſt, &

B iniurioſum: ideoque non excuſabitur à tranſgreſſione canonis, argum. dicti capit. *Si clericos*, vbi Gloſſa verbo *Excedatur*, id notat. Additur præterea in eodem textu, ſi Clericus det cautionem fideiuſſoriam de parendo iuri, non eſſe violenter detinendum, niſi vel delicti enormitas, vel alia rationabilis cauſa id poſtulet: quod obſeruandum eſt.

Tertium exemplum eſt de præceptore, qui diſciplinæ causâ Clericum verberat: & idem eſt de patre, hero, & ſimilibus. Ita habetur in cap. 1. de Sentent. excommunic. vbi ratio redditur, quia talis manus iniectio non poteſt dici violenta. Idem in cap. *Cum voluntate*, eodem tit. §. *Si qui verò*, vbi extenſio fit ad omnes, qui ratione officij, prælationis, aut magiſterij, aut etiam ob ſeniorem ætatem, vel ob propinquitatem in aliquo gradu, vel denique quia ſunt ſuperiores in 48 *Tertiũ exẽplũ de præceptore, hero, patre, &c. Cap. 1. Capit. Cũ voluntate, de Sent. excomm.*

C tali familia, alios caſtigant. Eſt tamen notanda differentia: nam ijs, qui ratione officij, quod in Eccleſia obtinent, aut ſenioribus Clericis, qui zelo deuotionis hoc faciunt, ſolùm conceditur, vt poſſint hanc exercere correctionem circa pueros, vel iuuenes in minoribus conſtitutos turbantes diuinum officium. Itaque non in quolibet delicto, ſed in illo peculiari caſu id concedi videtur, non tam in caſtigationem culpæ, quàm ob quietem Eccleſiæ, & reuerentiam diuini officij. Et ſimile exemplum eſt in capit. *Veniens*, eodem titulo vbi Clericus per vim eijciens ab Eccleſia Monialem, quæ officium Eccleſiaſticum perturbabat, dicitur non incurriſſe hunc canonem, quia non iniuriæ cauſa, ſed vt quietè poſſet Eccleſia diuino officio vacare id fecerat. At verò magiſter, ſeu præceptor pro ratione ſui muneris maiorem videtur habere facultatem, dummodo intuitu diſciplinæ, vel cor- *Cap. Veniens, eodem tit.*

D rectionis id faciat, vt dicitur in dicto cap. 1. vbi nulla ſit limitatio ad Clericum conſtitutum in minoribus ordinibus. Et ideò immeritò aliqui addunt illam, quia in dicto capit. *Cum voluntate*, habetur. Quod ibi ſentiunt Gloſſa, & Abbas: tamen ille textus quoad hanc limitationem non loquitur niſi in priori caſu, in quo fit correctio pueris, vt ita dicam, accommodata; & ita de illis ibi fit expreſſa mentio: quia illud genus correctionis non poteſt habere locum in hominibus maioris ætatis (quales ſunt omnes ordinati in ſacris) ſine grauiori indecentia, & læſione ordinis: vnde in alijs caſibus de magiſtro, vel Prælato, tacet omnino de ordinibus, & ſimpliciter nominat ſubditos, & ſcholares, *Gloſſ. Abb.*

Digitized by Google

quando correctionis cauſa percutiuntur: & eodem modo eſt ſermo in dicto cap. 1. *Quare*: non dubito, quin comprehendantur Clerici etiam in ſacris conſtituti; quod tenet Angelus verbo *Excommunicatio*, 5. Syluester verbo *Excommunicatio*, 6. Nauarrus cap. 27. num. 81. Et patet etiam, quia ibi æquiparantur quoad hoc Prælatus, & magiſter: ac conſtat, Prælatum poſſe caſtigare Clericum etiam in ſacris conſtitutum.

Angel. Syluest. Nauar.

49 Additur verò in dicto cap. *Cum voluntate*, verbum illud, *leuiter percuſſerit*: itaque requiritur, vt percuſſio leuis ſit. Vnde ſtatim oritur quæſtio, quænam percuſſio in propoſito dicenda ſit leuis, vel grauis. Exiſtimo tamen quantitatẽ hanc non eſſe abſolutam, ſed reſpectiuam, id eſt, proportionatam muneri eius, qui caſtigat, & perſonæ, quæ caſtigatur, & fini, ſcilicet diſciplinæ, & paternæ correctioni, vt in dicto cap. 1. ſignificatur. Et hoc etiam ſenſit Nauarrus, dum dixit, caſtigationem hanc debere eſſe moderatam *iuxta ſuum propoſitum*: & hoc ius exiſtimo habere etiam parentem in filium Clericum etiam in ſacris conſtitutum, & patremfamilias in ſibi ſubiectos, ex dicto cap. *Cum voluntate*; vt etiam Nauarrus notauit dicens, hoc eſſe verum de rigore iuris, nullamque rationem in contrarium cogere. Sed obijcit Panormitanus cap. *Vniuerſitatis*, de Sentent. excommunic. vbi Prelatus percutiẽs ſubditum per laicum etiam caſtigationis cauſa, incurrere dicitur in hunc canonem: ergo à fortiori pater, cùm ſit laicus, ſi manus inijciat in filium ordinatum in ſacris, incidet in hunc canonem ob temerariam caſtigationem. Et eadem obiectio procedit de magiſtro, ſi laicus ſit. Sed hæc obiectio ſi ſit efficax, non ſolùm de Clerico ordinato in ſacris, ſed ſimpliciter de omni Clerico concludit; quia dictum capit. *Vniuerſitatis*, abſolutè de omni Clerico loquitur, eiusque deciſio etiam de inferioribus Clericis vera eſt, vt ex ſuperiùs dictis conſtat. Igitur conciliandi ſunt illi textus, vt in cap. *Cum voluntate*, ſit ſermo de leui, & moderata percuſſione, & priuata, ac paterna caſtigatione: in cap. autem *Vniuerſitatis*, de iuridica pœna magis rigoroſa, & graui, quæ non ſolùm fit ad priuatam caſtigationẽ, ſed etiam ad aliorum correctionem, & terrorem. Vel certè (& fortaſſe vtrumque ſimul verum eſt) in dicto cap. *Vniuerſitatis*, ſermo eſt de laicis non habentibus peculiarem facultatem, & ius in ipſis decretis approbatum, quales ſunt illi, de quibus loquitur cap. *Cum voluntate*.

Qualis caſtigatio his perſonis permittat.

Nauar.

B

Obiectioni occurritur.

Cap Vniuerſitatis, & ca. Cum voluntate, conciliãtur.

C

50 Tandem ad hoc caput reuocantur multa alia exempla, ſeu rationes excuſandi ab hac cenſura, quas latiſſimè enumerat Turrecremata in dicto cap. *Si quis ſuadente*, & Richardus in 4. diſtin. 18. artic. 11. quæſt. 5. & D. Antoninus, & Nauarrus locis citatis, & alij Summiſtæ communiter. Sed ſi attentè conſiderentur quæ diximus, ſub illis omnes comprehenduntur, vt verbi gratia ſi ioci cauſa, & ludendo inter ſe aliquis percutiat Clericum, excuſatur; quia illa non eſt actio iniurioſa, nec ſacrilega, & ita non eſt violenta manuum iniectio, cap 1. de Sent. excomm. eſt autem ibi ſermo de Clericis inter ſe ludentibus, non de laico ludente cum Clerico; tamen ratio æquè in illo procedit, & ideò etiam illius iuris diſpoſitio, vt prædicti authores ſentiunt. Ponderanda verò eſt illa particula textus, *Dummodò non fiat ex odio, vel indignatione*: poſſet enim interdum exteriùs fieri per iocum, & in re ipſa fieri propter odium,

Turrecre. Richard. Anton. Nauar.

D

Aliud exẽplũ de percutiẽte Clericum per iocum.

A ſeu vindictam; & tunc non excuſatur quis à cenſura, quia non excuſatur ab iniuſta, & ſacrilega percuſſione. Item contingit actionem inchoari per iocum & ludum, in progreſſu autem per indignationem conſummari; & tunc iam ceſſat excuſatio, vt ex dicto verbo textus patet. In quo nõ diſtinguitur, an illa indignatio ſit præconcepta, & antiqua, vel occaſione ipſius ludi exorta: nam hæc eſt vtriuſque ratio, quia iam actio inchoatur ludicra, & fit crimmoſa. Neceſſarium eſt tamen, vt talis actio non ſit adeò ſubita, vt ex ſubreptione fiat abſque deliberatione, quæ ad peccandum mortaliter ſufficiat, vt notauit Richardus ſuprà: & eſt clarum ex principio poſito, quòd cenſura hæc non incurritur niſi propter peccatũ mortale. Item quia abſque deliberatione non poteſt eſſe contumacia propria: nec tunc ille poteſt dici operari, *ſuadente diabolo*, cùm naturali potiùs modo, quàm libero operetur; & eadem ratione excuſabitur aliquis, quoties ita operatus fuerit ex paſſione, vel furore, vt prudenter cenſeatur excuſari à culpa mortali.

Eademque ratio eſt de illo, qui per ignorantiam probabilem clericatus, in perſonam Clerici violenter manus inijcit: nam illa etiam ignorantia excuſat à mortali culpa in tranſgreſſione illius canonis commiſſa; & ideò etiam excuſat à cenſura, prout cauetur in cap. *Si verò*, 2. de Sentent. excommun. Addit verò Sylueſter limitationem, niſi ille, qui ſic percutit Clericum, det operam rei illicitæ, quia tunc putat non excuſari. Sed vt rectè dicit Nauarrus, illa limitatio abſque idonea ratione, vel textu addita eſt: quia etiamſi talis actio alioqui ſit iniuſta percuſſio, aut mutilatio, aut occiſio hominis; ſi tamen quoad circunſtantiam perſonæ percuſſæ, ſcilicet quòd Clericus ſit, procedit ex tali ignorantia, quæ excuſet à malitia ſacrilegij, non incurritur hæc cenſura, quia non violatur canon ille, in quo ſola ſacrilega percuſſio, quæ voluntariè circa Clericum verſatur, ibi punitur. Idem ergo erit, ſiue rixa, vel occaſio percutiendi orta ſit ex opere licito, ſiue illicito, dummodo qualitas, ſeu modus ignorantiæ ſufficienter probabilis ſit. 51

51 Excuſatio à cenſura canonis, ſi Clericũ probabiliter talẽ ignoratũ percutit, Sylueſter excõmunicat. 6. nu. 6.

Dices; Ergo ſi quis probabiliter exiſtimans ſe percutere Ioannem laicum, percutiat Petrum Clericum, non incurret hunc canonem: quod videtur abſurdum, cùm illa excuſatio iniquiſſima ſit. Reſpondetur, cõcedendo ſequelam cum Ioanne de Lignano, & alijs, quidquid Syluester in oppoſitũ ſentiat. Intelligẽdum verò eſt, dummodo ſufficientem diligentiam adhibeat, ita vt ei non imputetur talis error, ſeu ignorantia perſonę. Nam ſi quis ex effectu occidendi Ioannem inimicum, temerè, & ſine ſufficienti certitudine quòd ille ſit, & non alius, in eum irruat, qui apparet eſſe Ioannes, non excuſabitur à culpa ſacrilegij, & conſequenter nec à cenſura. Secùs verò ſi diligentia fuit ſufficiens, quia excuſat à ſpeciali malitia, & à contumacia contra Eccleſiaſticum præceptum, ac proinde à cenſura. Atque hęc ſententia communis eſt, vt tradit, & ſequitur Couarruuias in cap. *Alma mater*, 1. par. §. 10. num. 15. qui tamen limitationem addit tam in hoc, quàm in præcedenti caſu, videlicet niſi ille, qui operatur ex tali ignorantia probabili, ita ſit animo affectus, quòd nihilominùs illum percuteret, etiamſi ſciret eſſe Clericum: quam putat eſſe doctrinã D. Thomæ 1. 2. q. 76. ar. 1. Veruntamen 52

ſuprà

ſuprà in priori parte de cenſuris in communi ſatis fuiſſe oſtendi, hanc ignorantiam, quam diuus Thomas concomitantem appellat, vt ſic neque excuſare, neque accuſare: quæ eſt ſancti Doctoris mens, tum citato loco, tum etiam queſt. 6. art. 8. Cuius ratio eſt, quia ille prauus animus non influit in actum: & ideò, ſi, illo nõ obſtãte, actio procedit ex ignorantia probabili, excuſatur à cẽſura; ideoque illud cap. *Si verò*, indiſtinctè, & ſine reſtrictione loquitur.

53 An q. putás ſe occidere clericũ occidit laicũ, hãc cẽſurã incurrat.

Sed quid ſi è contrario aliquis volens occidere hunc, quem putat eſſe Petrum Clericum, Ioãnem laicum occidat, nunquid incidit in hũc canonem? Non enim defuerunt, qui id affirmarent, Syluesterque, & Couarruuias attribuunt hanc opinionem Gloſſæ in dicto capit. *Si verò*, verbo *Ignorauerit*. Sed eſt falſa ſententia, vt benè ipſi docent; quia licèt ille animo, & intentione peccauerit, tamen re ipſa non percuſſit Clericum; ad incurrendam autem cenſuram non ſufficit interior malitia, niſi exteriùs cõſummetur in illa ſpecie, quæ neceſſaria eſt ad talem cenſuram: in præſenti autem, licèt cõſummetur externum peccatum in ſpecie homicidij, non tamen in ſpecie ſacrilegij. Et confirmatur: nam ſi quis proijciat ſagittam in verum Clericum animo interficiendi illum, & manus aberret, ita vt illum non attingat, non incurrit cenſuram ob defectum exterioris actus, ſeu effectus, iuxta omnium ſententiam: ergo quamuis ſagitta aberrãs laicum interficiat, non propterea incurretur hæc cenſura, quia propter illud delictum non eſt impoſita cenſura.

Gloſſæ dictũ exponitur.

Nec obſtat Gloſſa citata: nam illa non dicit, eum, qui percutit laicum, exiſtimando eſſe Clericum, incurrere cenſuram, ſed *teneri propter conſcientiam:* quod veriſſimum eſt, quia licèt re ipſa non incurrat cenſuram, tamen quandiu exiſtimat ſe occidiſſe Clericum, tenetur ſe gerere vt excommunicatus, quia tenetur exiſtimare ſe eſſe excommunicatum, atque ita ex conſcientia erronea obligatur ad ſeruandam cenſuram, ac ſi illam incurriſſet. Meritoque eadem Gloſſa ſubiungit eam obligationem ceſſare eo ipſo quòd aliquis certus efficitur ſe non Clericũ, ſed laicum interfeciſſe, abſque alia abſolutione à cenſura: quod eſt ſignum, illum non incurriſſe à cenſuram, vt benè ponderauit Couarruuias, qui tamen malè reprehendit Gloſſam inconſtantię, ſeu contradictionis: ſatis enim conſtanter loquitur, quia non poſuerat hanc cenſuram in re ipſa, ſed tantùm in conſcientia, & exiſtimatione: & ideò per contrariam ſcientiam auferri dixit.

54 Quòd ſi intēdens percutere vnum clericũ, percutiat alium.

Vltimò verò inquiri poteſt, ſi contingat intentionem percutientis ferri ad Petrum Clericum, errore autem manus, vel perſonæ interficere Ioannem etiam Clericum, an incurrat in hunc canonem. Nam Couarruuias ſuprà verſic. *Octauò conſtitut.* ſimpliciter affirmat, quia talis ignorantia, ſeu error neque intentionem, neque actionem externam excuſat: nam vtraque circa perſonam Clerici verſatur. Item illa percuſſio huius Clerici vt ſic nulla ratione inuoluntaria eſt, licèt percuſſio huius Clerici vt talis perſonæ eſt, ſit inuoluntaria, argum. l. *Eum qui.* §. *Si iniuriæ*, ff. de iniurijs.

Diſtinctione data dubiũ decidit.

Nihilominùs in rigore loquendo, diſtinctione vtendum videtur. Nam fieri poteſt, vt actio illa exterior non ſolùm quatenùs tendebat ad Petrum percutiendum, ſed etiam quatenùs de facto attingit Ioannem, peccaminoſa ſit, eo quòd reſpectu vtriuſque fuerit voluntaria, directè quidem reſpectu Petri, vt ſupponitur; indirectè verò reſpectu Ioannis, quia nimirum ſufficientem diligentiam non adhibuit, vt caueret, ne ob errorem ictus in aliam perſonam caderet. Et tunc optimè procedit dicta ſententia, quia tunc actio exterior, etiam vt eſt actualis percuſſio, eſt voluntaria, & ita ceſſat omnis ratio excuſationis. At interdum poſſet accidere, quòd licèt actio illa, vt ex directa intentione tendit ad Petrum, voluntaria ſit: vt verò attingit Ioannem, ſit merè caſualis, & inuoluntaria, quia ſufficiens diligentia moralis adhibita fuit, ne alia perſona ibi ſubeſſet, niſi Petrus; vel ne ictus, ſi fortaſſe à Petro aberraret, in alium incideret: hæc enim duo repugnantia non ſunt. Nam ſicut volens occidere feram, poteſt ſufficientem diligentiam adhibere, ne occidat hominem, & nihilominùs caſu occidere; ita, ſeruata proportione inter hunc hominem, & reliquos, poteſt idem caſus merè inuoluntariè accidere reſpectu aliorum, etiamſi directa intentio ad alium dirigatur. Hoc igitur poſito, videtur talis homo ſic percutiens caſu hunc Clericum in particulari, eſſe excuſandus à cenſura: quia reſpectu illius, actio eſt inuoluntaria: ergo inculpabilis, ergo vt ſic non eſt cauſa cenſuræ. Nec refert, quòd intentio, & actio exterior circa Clericum verſentur, quia non ita verſantur, vt vna ab alia procedat directè, vel indirectè: quod neceſſarium eſſet ad incurrendam cenſuram. Quia percuſſio Clerici, quæ in re ipſa, & exteriùs fit, eſt inuoluntaria; quia nemo percutit Clericum in communi, ſed hunc, vel illum in particulari: ſed percuſſio huius particularis eſt inuoluntaria, & nullum alium de facto percutit: ergo percuſſio Clerici abſolutè, & ſimpliciter inuoluntaria erit: & ideò ſolus affectus percutiendi Clericum voluntarius manſit, qui non ſufficit; quia cenſura, vt ſæpe diximus, non incurritur propter affectum, ſed propter exteriorem percuſſionem voluntariam.

Extendaturne hæc cenſura ad mandantes, conſulentes, &c.

SI verba prædicti canonis præciſè conſiderentur, mandantes, conſulentes, & ſimiles non videbantur incurrere cenſuram illam; ſed ſolum illi, qui per ſeipſos Clericum percutiunt: nam illi ſoli manus violentas propriè, & in rigore injiciũt: lex autem odioſa ad rigorem verborum reſtringenda eſt. Nihilominùs iura alia vel generaliùs interpretata ſunt canonem hunc, vel certè extenſionem illi addiderunt. Atque ita in capit. *Mulieres*, §. *Illi verò* de Sent. excomm. dicitur, illos, quorum mandato, vel authoritate alij violẽtas manus in Clericos injiciunt, in hunc canonẽ incurrere. Quod ampliatur in capit. *Cùm quis*, de Sentent. excom. in 6. ad mãdatum retro tractum per ratihabitionem. Nam ſi Petrus v.g. nomine Ioannis percuſſit Clericum ſine Ioannis mandato, & poſteà Ioannes percuſſionem illam ratam habuit, & probauit, in hanc cenſuram incurrere dicitur in illo textu: quia talis ratihabitio retrotrahitur, & moraliter æquiualet mandato. Quod ſecùs eſt, quãdo prior percuſſio non eſt facta nomine alterius: nam tunc licèt alter poſteà ratam habeat, non incurret, vt ibidem dicitur: quia illa non eſt propriè ratihabitio: nec per illã 55

moraliter faciat ſuam præteritam percuſſionem. Hinc Nauarrus cap. 27. num. 78. ait: Si quis coram amicis, vel familiaribus dicat ſe appetere vindictam alicuius Clerici, præuidens, vel præuidere debens, eos inde fore excitandos ad percutiendum eum, ſi de facto id faciant ipſum incurrere hanc cenſuram, argumento (inquit) cap. pen. de Homicid. in 6.

56 Sed meliùs probatur ex priori capite, quia ille eſt cauſa moralis talis percuſſionis, & excitat, & mouet, & virtualiter mandans. Quod maximè confirmari poteſt ex cap. *Quantæ*, de Sentent. excommunicationis: in quo amplificatur hoc non ſolùm ad authores huius criminis, ſed etiam ad conſentientes. Vbi declaratur, huiuſmodi eſſe, non ſolùm qui conſilium præbent, aut qui excitant, vel adiuuant; ſed etiam illi, *qui cùm poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare.* Subintelligendum autem eſt, ſi debeant, ſeu teneantur ſubuenire, vt tacitè expoſuit Caietanus verbo *Excommunicatio*. qui addit, hoc debitum interdum eſſe ex iuſtitia, & tunc maximè procedere illam deciſionem abſque limitatione; aliquando verò eſſe ex charitate tantùm; & tunc ait Caietanus ſolùm obligari eum, qui cùm manifeſtè intelligat ſe abſque periculo, & damno poſſe obuiare, ex intentione id facere non vult, quia tunc meritò punitur tanquam conſentiens eidem delicto. Clariùs verò dici videtur, tunc aliquem incurrere, quando non obuiando mortaliter peccat, non ſubueniendo proximo: nam tunc etiam moraliter conſentit: & hæc eſt manifeſta intentio illius canonis, vt verba eius præ ſe ferunt, & eſt communis ſententia Innocentij, Abbatis, & aliorũ. Qui tamen addunt, neceſſarium eſſe dolum, vt quis incurrat hanc cenſuram ex eo ſolùm, quòd non impedit, cùm poſſit; & ideò dicunt non incurrere, ſi ſolùm ex negligentia, vel aliquo timore humano id omittat. Quod intelligo verum, quando ſufficit hic titulus ad excuſandum à culpa mortali. Vide Nauarrum in cap. *Non inferenda*, numer. 18.

Caiet. Quando cenſeatur quis debere hoc delictum impedire ad eandem cẽſuram.

Nauar.

57 Hic verò ſtatim occurrebat dubitatio, an ipſemet Clericus ab alio percuſſus, ſi conſentiat huiuſmodi percuſſioni, cùm eam facilè vitare poſſit, in hunc canonem incurrat. Et ratio dubitandi eſt, quia non obſtante conſenſu eius, inijcientes manus violentas in eum, illam incurrunt: ergo & ipſe. Antecedens patet ex capit. *Contingit*, de Sententia excommunicationis: vbi cùm quidam Clerici ſua ſponte ſupponerent corpora ſua percuſſionibus fuſtium, vt ſatisfacerent alteri, quem offenderant, ait Pontifex, illam ſatisfactionem eſſe iniurioſam Clericali ordini; ideoque ſub prohibitione canonis, *Si quis ſuadente*, comprehendi. Idem ergo erit, ſi Iudex ſecularis Clericum comprehendat, vel in carcerem ducat, etiamſi ipſe non renuat, nec fugiat, cùm poſſit. Minor verò probatur ex dicto capit. *Quantæ;* quia agentes, & conſentientes pari pœna plectuntur: ergo ſi ipſe Sacerdos conſentit delicto alterius, eandem cenſuram incurret. Reſpondetur nihilominùs, in eo caſu Clericum conſentientem ſuæ percuſſioni, vel vapulationi non incurrere hanc cenſuram. Hoc probatur manifeſtè ex dicto capit. *Contingit*, vbi ſic dicitur: *Si quis autem Clericus poſt prohibitionem huiuſmodi ſponte ſe ſubiecerit, excommunicetur:* ergo ſupponitur non manere ipſo iure excommunicatum.

Incurratne hanc cẽſuram Clericus ſuæ percuſſioni conſentiens. Ratio dubitandi.

Reſolutio.

58 De ipſo autem percutiente Clericum ſeipſum ſubijcientem, diſtinguendum eſt: nam aut actio eſt iniurioſa, & vt ita dicam, contumelioſa ordini clericali, vel non eſt huiuſmodi. In hoc poſteriori dicendum eſt, percutientem non manere excommunicatum: quia nec facit iniuriam huic perſonæ particulari, cùm ſponte conſentiat, neque ordini clericali, vt in caſu ſupponitur: & ita ceſſat ratio dicti cap. *Contingit*, & conſequenter diſpoſitio. Fieri autem poteſt, vt talis actio non ſit iniurioſa, ſi vel iocoſa ſit, vel Religioſa, vt ita dicam, ſeu ad caſtigationem, & vindictam peccatorum coram Deo, & non ad vltionem, ſeu vindictam humanam ordinetur, quam etiam oportet moderatam eſſe, & intra terminos rationabilis ſatisfactionis contentam. At verò ſi actio ſit iniurioſa ſtatui clericali, communis ſententia eſt, ſic percutientem Clericum, manere excommunicatum: quia licèt non ſit violenta percuſſio vel potiùs coacta, eſt tamen iniurioſa ſtatui clericali, in cuius fauorem canon ille latus eſt, cui cedere non poteſt priuata perſona, etiamſi ſua ſponte conſentiat. Ita Panormitanus in dicto capit. *Contingit*, & ſumitur etiam in cap. *Si diligenti*, de Foro competent. Vnde cùm in dicto capit. *Contingit*, dicitur: *Volumus, & mandamus, vt id de cætero iubeas attentari;* non eſt ſenſus, neceſſariam fuiſſe nouam prohibitionem, ſed declarationem, & executionem dicti canonis, *Si quis ſuadente*. Et ita ibi ſentit Gloſſa vltima, & eſt ſatis conſonum textui, & rationi eius.

An incurrat cẽſurã percutiens Clericũ ſuæ percuſſioni conſentientem.

Panorm.

Gloſſ.

59 Ex quo inferunt Doctores, etiam ipſum Clericum ſeſe irato animo percutientem incurrere hanc cenſuram. ita Panormitanus dicto c. *Contingit*, num. 6. & ſequitur Nauarrum cap. 27. nu. 79. citantque cap. *Si non licet*, 23. quæſt. 5. vbi ſolùm habetur, non minùs eſſe homicidam, qui ſe, quã qui alium occidit. Eſtque hæc ſententia probabilis, quando percuſſio ſui talis eſt, vt attingat grauitatem peccati mortalis propter læſionem in proprio corpore factam; quamuis nõ deſint multi Doctores oppoſitum ſentientes. Dices: Si ſe percutiens incurrit, cur non ſe ſua ſponte ſubdẽs percuſſioni alterius? Reſpondetur, quia ille non cenſetur cooperari, ſed permittere, vt euadat offenſionem alterius. De qua re latiùs Panormitanus ſuprà.

Incurratne Clericus ſeipſum percutiens.

Exponitur alia pars canonis de reſeruatione, & abſolutione huius cenſuræ.

60 IN ſecunda parte huius canonis reſeruatur hęc excommunicatio Summo Pontifici, his verbis: *Et nullus Epiſcoporum illum præſumat abſoluere, niſi mortis vrgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum ſuſcipiat.* Quæ verba non ſolùm prohibitionem ſimplicem, ſed propriam reſeruationem cum ſuſpenſione, ſeu ablatione iuriſdictionis continent. Declaratum autem eſt, ſub Apoſtolica Sede, quantum ad hunc effectum comprehendi eiuſdẽ Sedis Legatum à latere, in cap. *Ad eminentiam*, cum alijs de Sententia excomm. Quod ad alios Legatos, qui non ſunt à latere, non extenditur, niſi iuxta tenorem cap. pen. de officio Legati: ſcilicet vt Legatus miſſus à Papa, ſolùm in propria prouincia, & eos, qui in ea tale delictum commiſerunt, poſſit abſoluere. Legati verò nati, ideſt, prętextu alicuius Eccleſiæ, nullam in hoc poteſtatem habent, niſi eis à Sede Apoſtolica ſpecialiter conce-

Digitized by Google

concedatur. Neque hæc eſt extenſio dicti canonis, *Si quis ſuadente*, ſed declaratio: nam ſub iudice ordinario ſemper cōprehēditur, qui vices eius gerit ſeu eius legatus. Qui ergo ſine hac poteſtate ab illa cenſura tentaret abſoluere, non ſolùm malè faceret, ſed etiam nihil faceret, vt per ſe cōſtat, & eſt communis ſententia. Quoniam verò (vt aiunt) exceptio firmat regulam, cùm in eo textu ſolùm excipiatur articulus ſeu periculum mortis, videtur hæc reſeruatio nullam aliam admittere exceptionem, quantum eſt ex vi illius textus. Nihilominùs tamen Doctores plures exceptiones ſeu caſus numerant, in quibus poteſt hæc cenſura per Epiſcopum tolli, vt videre licet in Turrecremata, Antonino, Nauarro, & alijs Summiſtis, locis ſuprà citatis. Ex quibus caſibus quidam ſunt in alijs iuribus expreſſi, & ideò certiores & faciliores ſunt. Alij verò deducuntur ſeu adijciuntur à Doctoribus in quibus nonnulla maior eſt difficultas.

Prima exceptio articuli mortis explicatur.

61 Cap. Ea noſcitur de Sent. excom.

PRincipiò igitur ad huius partis declarationē adiungendum eſt cap. *Ea noſcitur*, de Senten. excommun. in quo illa exceptio poſita in canone, *Si quis ſuadente*, partim reſtringitur, partim ampliatur. Nam in dicto canone ſimpliciter excipitur mortis periculum, ideóque ſaltem pro eo caſu videtur relinqui Epiſcopis abſoluta facultas tollendi hanc excommunicationem, ita vt qui in eo articulo fuerit ſic abſolutus, ſimpliciter abſolutus maneat, & abſque vlla obligatione. Hoc autem vel reſtringitur, vel aliter intelligendū eſſe declaratur in dicto cap. *Ea noſcitur*, vbi requiritur vt in eo articulo abſolutio non concedatur niſi iuramento præſtito iniungatur eiſdem, vt poſtquam ſanitati fuerint reſtituti, ad Romanā Eccleſiam, vel eius Legatum accedant, mandatum Apoſtolicum ſuper talibus recepturi. Circa quæ iura obſeruandum eſt primò, hanc exceptionem articuli mortis non eſſe ſpecialem in hac cenſura, ſed generalem in omnibus reſeruatis, nec eſſe ius de nouo introductum, ſed vel diuino, vel perpetua Eccleſiæ traditione, qua ſemper obſeruatum eſt, vt in articulo mortis nullus caſus reſeruatus ſit, vt dicitur in Tridentino ſeſſ. 14. capit. 7.

Conc. Trid.

Huic tamen conſuetudini non repugnat, quòd illa conceſſio in articulo mortis ſub illa limitatione concedatur, quia ad ſubueniendum neceſſitati fidelium id ſatis eſt, & aliunde ad ſeueritatem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & vt cenſura magis timeatur, ita fieri expedit: Quod proinde generale eſt in omnibus caſibus reſeruatis, vt ſuprà dixi. Quamuis autem in dicto cap. *Si quis ſuadente*, de ſolis Epiſcopis fiat mentio, certum eſt tamen non ſolùm Epiſcopum, ſed etiam quemlibet ſimplicem ſacerdotem poſſe in eo articulo, ſi neceſſitas vrgeat, abſoluere à tali peccato, & à fortiori à cenſura, vt ſuprà ſuo loco in generali doctrina dictum eſt.

62 Vrgente neceſſitate in articulo mortis poteſt ſimplex ſacerdos ab hac cenſ. abſoluere.

Dico autem, *Si neceſſitas vrgeat*, quia exiſtimo tunc poſſe inferiorem ſacerdotem abſoluere ab hac cenſura, quando Epiſcopus adiri non poteſt: nam, ſi, inſtante etiam articulo vel periculo mortis, poſſit abſolutio ab Epiſcopo peti, nullus inferiorum poterit abſoluere, quia nulla tunc eſt neceſſitas, & per ſe loquendo, hoc reſeruatur Epiſcopo quotieſcumque à Pontifice non poteſt abſolutio haberi, vt patet ex verbis canonis, & ex

A alijs infrà tractandis. Atque eadem ratione ſi poſſit abſolutio obtineri à legato Pontificis, non poterit abſolutio ab Epiſcopo dari: nam in dicto cap. *Ea noſcitur*, dicitur; *Etiam poſt abſolutionem ab alio datam propter neceſſitatem vrgentem, comparendum eſſe coram Pontifice, vel eius legato; ſi id fieri poſſit:* ergo multo magis ſi à principio potuiſſet abſolutio à legato peti, non poſſet ab inferiori obtineri. Poteſt autem hoc ſæpe contingere, quoniam vt ſuprà dictum eſt, hoc periculum mortis non limitatur ad illud, quod ex infirmitate vel ægritudine naſcitur; ſed plures alios caſus complectitur, qui tale periculum virtute includunt, vt eſt longa nauigatio, bellum inſtans, & ſimilia, in quibus ſępe poteſt eſſe opportunitas adeundi legatum, vel Epiſcopum, &c. Ergo per ſe loquendo, hic ordo ſeruandus eſt: ſicut etiā priùs vocandus eſt parochus, quàm ſimplex ſa-

B cerdos, ſi poteſt. Quando autem locus non datur accedendi ad ſuperiorem vel Ordinarium, tunc quilibet poteſt abſoluere cum prædicta limitatione: qua non obſtante, abſolutio ita eſt valida, & habet effectum ſuum, vt poſtea non ſit alia neceſſaria. Vnde in dicto cap. *Ea noſcitur*, non dicitur poſtea eſſe accedendum ad Sedem Apoſtolicam ad abſolutionem obtinendam, ſed *mandatum Apoſtolicum ſuper talibus recepturi*, ſcilicet, de ſatisfactione, vel parti, vel Eccleſiæ exhibēda, vt generaliter declaratur in cap. *Eos qui*, de Sent. excommun. in 6. Vbi additur, eum, qui poſt talē abſolutionem ceſſante impedimento, iuramentum implere, & ſe præſentare contemnit, in eandem excommunicationem incurrere, non quòd eandem numero, quæ ablata fuerat, redeat; neq; omnino propter eandem cauſam, quia hic noua contumacia nouuſque contemptus intercedit;

C ſed quia ſimilis excommunicatio maior & cum eadem reſeruatione incurritur. An verò, ſi quis ita abſolutus decedat, hæres eius teneatur ad comparendum, ſimile mandatum loco defuncti recepturus; dicendum eſt non teneri, quia nullo iure hoc cautum eſt: & ſæpe fieri non poteſt, quia forte delictum fuit occultum, & confeſſio, & abſolutio ſecreta: ſolùm ergo tenetur ad eam ſatiſfactionem, vel potiùs reſtitutionem, quam ratio iuſtitiæ poſtulauerit.

Secunda exceptio variarum perſonarum.

63 Cap. Ea noſcitur, de Sent. excom.

PRęter hanc exceptionem ſeu reſtrictionem, adduntur aliquæ in dicto capit. *Ea noſcitur*, quibus dicta reſeruatio minui, & canon, *Si quis ſuadente*, ampliari videtur. Excipiuntur enim *mulieres, ſenes, valetudinarij*, ſeu *membrorum deſti-*

D *tutionibus impediti*, quibus conceditur, vt ſatisfacta parte ab Epiſcopis abſolui poſſint. Et ibi non additur reſtrictio, neque exigendum dicitur iuramentum de poſtea comparendo; ſed ipſi Epiſcopo totum negotium, tam quoad abſolutionem, quàm quoad imponendum mandatum de ſatisfaciendo committitur: ratio eſt, quia omnes iſti cenſentur inepti & impotentes moraliter ad comparendum coram Summo Pontifice, & ideò eo onere ſimpliciter liberantur, quia impedimentum illud perpetuum eſt. Similis extenſio ex parte habetur in capit. *Mulieres*, vbi additur, vt omnes perſonæ, quæ ſui iuris non ſunt, poſſint à Diœceſano abſolui; hùiuſmodi autem ſunt mancipia, & ſimiles. Rurſus in cap. 4. de Sentent. excommun. excipiuntur illi, qui

infrà

Impuberes excuſantur à reſeruatione canonis.

Ca. Quãuis, &c. vlt. de Sẽtent. excomm.

infrà puberes annos hoc delictum committunt, quia eos ætas excuſat, vt ibi dicitur. Vbi non immeritò dubitari poteſt, an ſenſus ſit, excuſare eos omnino à cenſura, ſicut excuſantur alij, de quibus inferiùs ſermo eſt; vel à ſola reſeruatione. Veruntamen in capit. *Quamuis*, & cap. vltimo euiſdem tit. ſatis declaratur, ſermonem eſſe de excuſatione à reſeruatione: nam ſermo eſt de pueris, qui, licèt ſint impuberes, ſunt doli capaces, & veram iniuriam, ac mortale ſacrilegium in hoc facto committunt, illi enim excommunicationem incurrunt, vt apertè dicitur in dicto cap. *Quamuis*.

64 *An reſpectu impuberũ cenſura hæc ſit Epiſcopo reſeruata.*

Dubitari autem poteſt an ſit reſeruata Epiſcopo. Ratio dubij eſt, quia ibi ſolùm tollitur reſeruatio Papalis, & non deſignatur Epiſcopus, vel alius qui poſſit abſoluere, & ideo relinquitur in terminis iuris communis; tamen, quia in capit. *Pueris*, de Sent. excommun. vbi de eadem re ſermo eſt, dicatur Diœceſanum Epiſcopum poſſe eos abſoluere: ſecuriùs eſt etiam in his ſequi ordinem ſuprà præſcriptum. Item quia in capit. *De cætero*, de Sentent. excommun. pro regula generali aſſignatur, vt omnes qui in hoc caſu quacũque ex cauſa excuſantur adire Sedem Apoſtolicam, ab Epiſcopo abſoluantur. Quin potiùs iuxta communem ſententiam Canoniſtarum pro regula habendum eſt, quoties abſolutio vel diſpenſatio reſeruata Papæ propter occurrentẽ neceſſitatem inferiori conceditur, per ſe loquendo, pertinere ad Epiſcopum, vt Innocentius, Panormitanus, Felinus, & alij tradunt in cap. 1. & cap. *Monachi*, de Sentent. excommun. & in cap. vlt. de Eo, qui furtiuè ordines ſuſcepit, quos refert & ſequitur Nauarrus cap. 27. num. 112. Eſtque hoc cõſentaneum rationi, tum quia poſt Summum Põtificem ordinarius Paſtor eſt Epiſcopus, tum etiam quia per hoc ſufficienter ſubuenitur neceſſitati, propter quam ſolam hæc conceſſio fit. Ex dictis autem fit vt licet differatur abſolutio vſq; ad annos pubertatis, poſſit ab Epiſcopo dari: quia à principio fuit cenſura non reſeruata, & quia ille fauor non conceditur propter impedimentum adeundi Summum Pontificẽ, ſed propter excuſationem, quam delictum habuit quando commiſſum fuit, quæ ſemper durat. Et ita habetur in cap. vlt. de Sent. excommun.

65 *Pauperes an excuſentur ab reſeruatione huius canonis.*

Præterea pauperes abſolui poſſunt ab alio quã à Romano Pontifice, ſi tanta laborent inopia, vt niſi mendicando Romam adire non poſſint. Ita ſumitur ex dicto cap. *Quamuis*, in illa particula *Inopia*, & in cap. *Quod de his*, verb. *Et paupertate*, eod. tit. Cuius tamen oppoſitum videtur definiri in dicto cap. *Ea noſcitur*, vbi ſic dicitur, *Alios autem ſiue pauperes, ſiue diuites, &c.* Nec poteſt dici vnum ex his decretis derogatum eſſe ab alijs: nam, licèt capit. *Quamuis*, edictum fuerit à Gregorio IX. qui fuit poſt Clementem III. tamen reliqua duo capita ab eodem Clemente III. edita ſunt. Item, quia non eſt admittenda iuris derogatio, niſi vbi fuerit omnino neceſſaria: hic autem nulla eſt neceſſitas, quia in capit. *Ea noſcitur*, ſermo eſt de pauperibus, qui ſine magno diſcrimine poſſunt Sedem Apoſtolicam adire: Neque propterea cogatur aut de nouo mendicare, aut aliam grauem neceſſitatem pati. Vnde qui ſolitus eſt mendicare, ſi aliàs eſt ſanus quamuis ſit pauper, non excuſabitur Romam ire, quia mendicando ire poteſt, & non propterea cadit ab ſtatu ſuo. At verò, ſi quis ſit ita pau-

A per, vt non mendicando; ſed manibus ſuis viuat, & iter agendo non poſſit laborando viuere, ſed mendicando, ad id non cogitur: ille ergo excuſatur propter inopiam iuxta citata capitula. Similiter qui tenetur alere vxorem & familiã, ſi non ſit adeo diues, vt iter agendo poſſit id facere ex bonis proprijs, cenſebitur ſufficienter pauper, vt per eadem iura excuſetur. Præterea excuſantur illi, qui ſine graui periculo ire Romam nõ poſſunt, ex dicto cap. *Quamuis*, in verb. *Inimicitia*, ideo enim excuſari aliquis poteſt propter inimicitiam, quia ei periculum aliquod ab inimico imminet. Et in cap. *De cætero*, additur *Habens capitales inimicitias*, id eſt ex quibus periculum capitis imminet. Intelligo autem hoc non ſolùm de inimicitijs priuatis, ſed etiam de hoſtibus & inimicis fidei, vbi ſimile periculum morale, & extraordinarium imminet: nam eſt

Cui imminet in itinere periculũ excuſat pro abſolutione Romã adire.

B eadem ratio.

Tertia excuſatio de corporali impedimento.

66 *Cap. de cætero de Sentent. excõm.*

PRæter hos autem particulares caſus adduntur in decretis generalia verba, per quæ excuſantur omnes qui legitime impediti ſunt ne iter agere poſſint ſine graui incommodo: nam in cap. *De cætero*, dicitur, *Vel alias iuſtas excuſationes, quibus ab itinere rationabiliter excuſetur, ita vt ſine periculo, Apoſtolico ſe nequeat conſpectui præſentare.* Et in cap. *Quamuis*, dicitur, *Siue alia corporis impotentia, ſiue quolibet impedimento canonico retrahatur quominùs Romanum Pontificem poſſit adire, vel niſi iuris beneficio à labore excuſetur.* Idem ferè in cap. *Quod de his*: eodem tit. In quibus textibus tria generalia capita huius excuſationis inſinuantur. Primum eſt corporale impe-

C dimentum, ſub quo comprehenduntur ferè omnia numerata, ægritudinis, imbecillitatis virium aut ſexus, ſubiectionis neceſſariæ, paupertatis, periculi, & ſimilia, qualia erunt ſi timeatur grauis infamia, aut ſcandalum propter manifeſtationem criminis occulti, &c. Quando autem impedimentum ſit ſufficiens, vt excuſatio iuſta cenſeatur, aliqui exiſtimant definiendum eſſe iudicio Epiſcopi, ad quem talis abſolutio deuoluitur. Quod ſentit Innocentius in dicto cap. *Quamuis*, Et non eſt dubium quin ſubditus ſecurè poſſit ſtare huiuſmodi iudicio, niſi euidentiſſimè conſtaret eſſe irrationabile & temerarium. Tamen nullum eſt ius, quod ſoli Epiſcopo hoc iudicium reſeruet: & ideo generaliter hoc relinquitur iudicio prudentis & docti viri, ſicut in alijs moralibus rebus.

67 *An ætas iuuẽtutis ſit ſufficiẽs cauſa excuſationis.*

D Dubitari ergo poteſt an ætas iuuentutis ſit per ſe ſufficiens cauſa ad excuſandum, ſaltem quandiu illa durat: nam de hoc nihil definiunt iura in ſpeciali, quia iuuentus durat poſt annos pubertatis: iura autem loquuntur ſolùm de impuberibus, & ideo arbitrio Doctorum id relinquitur. Inter quos Angelus verb. *Excommunicatio*. 50. nu. 56. putat illud eſſe impedimentum ſufficiens, citatque Abbatem; ſed Panormit. de muliere iuuene loquitur, non de quouis iuuene. Et ideo Nauarrus cap. 27. nu. 88. dicit ſententiã Angeli neque eſſe Panormitani; neque vllo iure probari: vnde ipſe videtur oppoſitũ ſentire. Angelus tamen motus videtur ex dictis generalibus verbis iurium, ſubſumendo prudens iudicium, quòd itineratio iuuenis periculoſa eſt, non tam corpori, quam animæ, & moribus; & ideo videtur

Angeli opinio.

Nauarri ſentent.

Digitized by Google

A deatur ſufficienter excuſare, quia non minus eſt morale impedimentum, quam naturale. Quod quidem ſatis probabile eſt, conſiderando ea quæ frequentiùs accidunt: non eſt tamen adeo infallibile, quin oporteat in particulari conſiderare perſonæ conditionem, & modum agendi iter, & ſimilia vt poſſit prudenter iudicari an verè, interce dat tale periculum, necne; nam ſi interſit, erit impedimentum ſufficiens, non verò aliàs. Et ad hunc modum iudicandum eſt de ſimilibus.

Quinta de impedimento canonico quid ſit.

68 Canonicũ impedimentũ quid ſit i præſenti.

ALiud caput excuſationis in prædictis iuribus dicitur eſſe canonicum impedimentũ Romam adeundi. De quo quid ſit, non immeritò interrogari poteſt: nam Gloſſa ibi nullam expoſitionem affert, Panormitanus verò in capit. *Quòd de his*, ſolùm dicit, idem eſſe quod impedimentum legitimum. Itaq; nomine impedimenti canonici non eſt hic intelligendum aliquod impedimentum per canones introductum ſeu impoſitum: quo modo irregularitas, vel ſuſpenſio dici ſolent impedimentum canonicum ad miniſtrandum, vel ad ſuſcipiendum ordines; nihil enim huiuſmodi excogitari poteſt in præſenti materia, vt per ſe conſtat. Dicitur ergo impedimentum canonicum, id eſt per canones approbatum, vel generaliùs interpretando, omne impedimentum legitimum, & rationi conſentaneum. Atque ita, quando in illo cap. *Quamuis* dicitur, *Impotentia corporis, aut alio impedimento canonico*, hoc poſterius verbum ſolùm addit illa impedimenta, quæ non conſiſtunt in corporis debilitate aut defectu, ſed in quacumque alia cauſa rationabili, vt eſt ſubuenire parenti grauiter indigenti, alere vxorem, vel filios: exercere aliquod munus publicum, ad quod ex officio tenetur, quodque ſine graui detrimento, vel communi, vel priuato deſerere non poteſt, & ſimilia.

Quinta de iuris beneficio.

69 Iuris beneficium quid in præſenti.

VLtimo additur in dicto cap. *Quamuis*, aliud caput excuſationis, quod appellatur, *iuris beneficium, vel niſi iuris* (inquit) *beneficio, à labore huiuſmodi excuſetur.* Quod additum videtur propter quaſdam perſonas, quæ abſque ſpeciali impedimento eundi Romam in iure excuſantur. Quod fieri ſolet propter alteram ex duabus cauſis, Prior eſt quando percuſſio ex modo quo fit, excuſabilis eſt, & digna veniæ, qualis exiſtimari poteſt percuſſio facta ab impubere, vt ex ſuprà dictis conſtat. Similis eſt illa, de qua eſt ſermo in cap. *Si verò*. 1. de Sentent. excommunic. Vbi Oſtiarius, Merinus, aut executor, qui prætextu exercendi officium ſuum, clericum percutit, ab Epiſcopo abſolui poſſe dicitur, niſi graue vulnus ei inflixerit. Quod intelligitur, etiamſi *ex malignitate*, vt ibi dicitur, id faciat: nã ſi caſu & bona fide turbam arcendo, clericum incautè ſe ingerentem percutiat, abſolutione non indiget, quia

Verbum malign. quid ſignificet in d. cap. Quãuis.

cenſuram non incurrit, vt ibi etiam declaratur de quocumque officiali laico iuriſdictionẽ exercente. Quid autem ſignificet in illo textu dictio illa, *malignatus*, obſcurum eſt & ideò variè exponitur, vt refert additio ad Abbatem ibi in principio. Poteſt enim ſignificare, id eſt agens mala intentione, ſiue ex ira, ſiue ex odio, ſiue ex paſſione, ſiue ex malitia: omnia enim hæc cadunt ſub ſignificationem verbi *malignatus*. Tamen non videtur veriſimile, vt ibi Innocentius aduertit, vt percutientibus clericum omnibus his modis voluerit Pontifex tale priuilegium concedere, quia qui ex odio vel malitia, & deliberata intentione id faciunt, non merentur faciliorem veniam: neque excuſabiliores ſunt, propterea quod prætextu ſui officij id faciant, nam hoc potius aggrauat delictum. Et ideo veriſimiliùs intelligitur, dum exercendo officium ad iracundiã prouocatus, modum excedit, voluntarieque, & videndo, clericum percutit; tunc enim aliquam excuſationem habet. Et hunc in ſenſum magis inclinant Innocentius, Cardinalis, & alij quos ſequi etiam videtur Nauarrus cap. vigeſimo ſe- B ptimo numero 91. Vbi rectè etiam extendit hũc fauorem ad leuem & mediocrem iniuriam; quia ſolùm excipitur grauis. Item, quia ad alias nulla ibi fieret ſpecialis conceſſio, quia à cenſura contracta per iniuriam leuem clerico factam ſemper poteſt abſoluere Epiſcopus, iuxta capitulum, *Peruenit*. de Sententia excommunicationis, vt ibi notat Abbas.

Innocẽt. Cardinal. Nauar.

Addit verò Nauarrus capitulo vigeſimo ſeptimo, numero ſexageſimo octauo miniſtros iuſtitiæ etiamſi leuiter percuſſerint, remittendos eſſe ad Summum Pontificem, nec poſſe ab alio abſolui. In quo videtur limitare generalem conceſſionem dicto cap. *Peruenit*. Eam tamen limitationem nullo iure probat, ſed ſola autoritate Abbatis, & Stephani, quæ ad limitãdam generalem C textus conceſſionem non ſufficit. Et ideò Panormit. in cap. *Si verò* 1. de Sentent. excomm. nu. 3. formaliter locutus eſt, non quidem adhibens exceptionem, ſed dicens, officialem laicũ inijcientem manus in clericum titulo officij ſui in nullo caſu poſſe ad Epiſcopo abſolui, quia eius delictũ nunquam eſt leue, cùm non ſolùm inferat iniuriam, ſed vſurpet etiam iuriſdictionẽ in clericũ. Et ita explicata hæc ſententia fundari poteſt in illo cap. *Si verò*, vbi Oſtiarius percutiens odio, nõ titulo iuriſdictionis, ſed incautè & culpabiliter abſoluendus dicitur ab Epiſcopo, ſi leuis aut modica ſit percuſſio, non verò ſi grauis. At verò de officiali, qui titulo iuriſdict. percutit, ſimpliciter ſubiungitur ſtatim, non eſſe abſoluẽdum, ſed remittendum ad Pontificem: ergo intelligitur etiã de percuſſione non graui: nam quod alteri conceditur, huic negatur: quia licèt percuſſio videa- D tur leuis, iniuria tamẽ clericalis ſtatus eſt grauis. Et hoc modo dixit optimè Caiet. ſuprà, hãc percuſſionem ſemper fieri grauem ex tali circunſtãtia perſonæ lædentis, ſcilicet, quia cum ſit laicus officialis, autoritatiuè percutit clericum. 70

71 Clerici eiuſdem collegij ſe inuicẽ enormiter percutientes à quo poſſint abſol. Cap. Quoniã de Vit. & ho Cap. Monachi de Sent. excomm.

Præterea huc etiam ſpectat exceptio clericorum ſimul cohabitantium in Collegio, nam ſi ſe inuicem percutiant, dummodo percuſſio nõ ſit enormis, non coguntur adire Pontificem, ſed à ſuo Epiſcopo abſolui poſſunt, vt habetur in cap. *Quoniam*, de Vita & honeſt. cleric. Illud enim priuilegium non conceditur omnibus clericis ſeſe inuicem percutientibus, vt conſtat ex eodem capite, ſed illis ſpecialiter, qui communem, & ſocialem vitam agunt, quia enim inter eos facilè accidere poteſt huiuſmodi exceſſus; oportet vt modus obtinendi veniam facilior ſit. Et ob eandem cauſam ſimile priuilegium conceditur religioſis, & canonicis regularibus, nã in ſimili caſu abſolui poſſunt à ſuo Prælato iuxta c. *Monachi*, de

Sent.

Digitized by Google

Sentent. excommun. vbi additur. *Quocumque modo ſeſe in clauſtro percuſſerint*, vbi nullam facere diſtinctionem videtur inter percuſſionem grauem, aut leuem, nam particula *Quocumque modo*, omnem comprehendere videtur, vt in hoc maior fauor fiat religioſis, quam ſæcularibus clericis. Solùm additur ibi limitatio, *Si diſcretio Abbatis non ſufficit ad eorum correctionem, eſt prouidentia Epiſcopi Diœceſani adhibenda.*

72 Nihilominùs tamẽ Gloſſ. & Doctores in eo. cap. *Monachi*, limitant verb. illud, *Quocumque modo*, dummodo non ſit percuſſio enormis; quia hic caſus in hac materia ſemper intelligitur iure ipſo exceptus, vt dixit Gloſſ. in d.c. *Quoniam* de Vita & honeſt. cler. & Abbas in dict. c. *Monachi*, & latiùs in c. *Cum illorum* de Sent. excomm. In quo textu dicta generalis limitatio fundari ſolet, quia ibi dicitur, *Niſi exceſſus illorum extiterit difficilis & enormis, vt pote, ſi ad mutilationem membri, vel ad effuſionem ſanguinis eſt proceſſum*: Sed non videtur per hæc verba limitari conceſſio facta in d.c. *Monachi*, quia ibi, vt Gloſ. notat verb. *talibus*. Pontifex non loquitur de religioſis ſe inuicem percutientibus, ſed de illo, qui ante religionis ingreſſum, clericum percuſſit: & poſt ſuſceptum habitum religionis, huiuſmodi confitetur delictum, & abſolutionem petit: nam ille antea non poterat abſolui ab Abbate nec ex vi illius c. *Monachi*, neque alterius antiquioris iuris, ſed hoc ei conceditur in dict. c. *Cum illorum*, cum illa limitatione & exceptione enormis percuſſionis: Non eſt ergo hæc exceptio extendenda ad limitandum fauorem conceſſum religioſis in dict. c. *Monachi*: tum quia c. illud, *Cum illorum*, non eſt editum ad coarctandum, ſed potiùs ad extendendum fauorem, vt patet ex illis verbis. *Nos autem in religionis fauorẽ, & vt euagãdi materia ſubtrahatur, maiorem eis gratiam exhibere volentes, &c.* tum quia limitatio ibi adiungitur reſpectu conceſſionis ibi factæ: ergo non eſt extendenda ad aliam priùs factam in c. *Monachi*, quia hæc limitatio ſpectat ad materiam odioſam, & ideo amplianda non eſt. Maximè cum maior fauor fieri potuerit, vel etiam debuerit, religioſis iam in eo ſtatu conſtitutis, & quaſi ex nimia familiaritate, quæ interdum contemptum generat, ſeſe percutientibus, quam illis qui ante ingreſſum religionis ſic delinquunt.

Monachi intra clauſtra ſe inuicẽ percutiẽtes, an poſſint à ſuo Abbate abſolui.

73 Si autem ex iure illa limitatio adeo vniuerſalis non colligitur, non videtur admittenda; cùm verba illius c. *Monachi*, valde generalia ſint, & fauorem religionis contineant qui ampliãdus potiùs eſt, quam reſtringendus. Item quia poſteriora verba citata ex dict. cap. *Monachi*, videntur addita propter hos caſus enormes, in quibus abſolutio committitur Epiſcopo (nam hic videtur eſſe planus ſenſus illorum verborum) ergo nulla percuſſio religioſorum inter ſe manet Summo Pontifici reſeruata. Nihilominùs tamẽ limitatio illa expreſsè habetur in c. *Canonica*, de Sẽt. excomm. vbi integrè & ad literam refertur conſtitutio d.c. *Monachi*, & in fine eius adduntur hæc verba, *Niſi exceſſus difficilis fuerit et enormis, propter quẽ meritò ad Eccleſiam Romanam ſit recurſus habendus*. Vnde videtur Honorius III. vel illam limitationem adiungere priori cõſtitutioni Alex. II. aut indicare, illam limitationem ſubintelligendam ſemper eſſe in huiuſmodi conceſſione, quãuis non exprimatur. Quę eſt communis ſentent. Canoniſtarum, quam Nauar. etiam ſimpliciter,

Reſolutio.

A & ſine alia probatione ponit: & propter [illegible] illum ab illa diſcedendum non cenſeo.

Notanda verò ſunt nonnulla ad maiorẽ declarationem illius c. & fauoris. Primũ eſt circa verbũ illud, *Si percuſſerint*, notanter enim additũ eſt, quia ſi religioſus percutiat ſecularem clericũ, nõ gaudet illo fauore, vt patet ex vi dictorum verborum: & ideo ad Sedem Apoſtolicam remittendus eſt vt expreſsè declaratur in dict. c. *Cùm illorum*. Poſtea verò conceſſum eſt, vt in eo caſu poſſit religioſus ab Epiſcopo abſolui, c. *Religioſo*, de Sẽt. excomm. in 6. cum limitatione, vt ſolùm in eo caſu abſolui poſſit, in quo clericus ſecularis, ſi aliquem clericum ſecularem percuſſiſſet, poſſet abſolui, ſcilicet quando percuſſio eſt leuis, vt ibi notat Gloſſ. ex c. *Peruenit*, extra eod. Et ideo non extenditur illud priuilegium ad percuſſionem Epiſcopi tum propter enormitatem, tum quia B Epiſcopus non venit ſub abſoluta clerici appellatione, in his quæ in illius, vel totius cleri fauorem non redundant. 74

Monachus extra clauſtra percutiens clericum ſæcularẽ non gaudet priuilegio c. Monachi.

Rurſus ſi vnus religioſus alium alterius religionis percutiat, non etiam gaudet dicto fauore, dicto c. *Monachi*, quia nec verba eius illi accommodantur: nam relatiuum illud reciprocum, *Se*, & verbum illud, *In clauſtro*, ac denique verbum illud, *Sui Abbatis*, ſatis declarant ſermonem eſſe de religioſis eiuſdem monaſterij, vel religionis communem ſuperiorem habentibus. Neq; etiã ratio, quæ inter hos militat, habet locũ in alijs, quæ eſt familiaritas multa, & quædam facilitas quæ ex hoc naſcitur: quare in huiuſmodi caſu adeundus eſſet Summus Pontifex, ſiſtendo præciſè in conceſſione illius c. *Monachi*. Tamen in d.c. *Cùm illorum*, cõceditur vt quando monachus vnius clauſtri percutit monachum alterius, C abſolui poſſit ab Abbate illius monachi, qui iniuriam paſſus eſt. Quod videtur intelligendũ, ſiue illa monaſteria ſint diuerſorum ordinum; ſiue eiuſdem, ſufficitq; vt percutiens & percuſſus diuerſos habeant Abbates, ſeu ſuperiores: quãuis ſi habeãt aliquem prælatum communẽ, vt eſt Prouincialis, vel Generalis, ab eo etiam poſſit dari abſolutio, quia ille habet maiorẽ iuriſdictionẽ in ſubditũ, quã immediatus ſuperior: & ideo à fortiori comprehenditur ſub nomine Abbatis, ſeu ſuperioris, quouis nomine vocetur: non enim eſt vis facienda in nomine Abbatis, ſed in re quæ per illud ſignificari videtur, ſcilicet ſpiritualis pater, vel Paſtor talis religioſi. Quod etiam notauit Gloſſ. in dict. c. *Cùm illorum*, verb. *Abbatem*. 75

Neque ſi Monachũ alterius religionis percutiat.

Poteſt tamen abſolui à Superiore percuſſi.

Secundò notanda eſt illa particula, *In clauſtro*, quæ vox quia ſignificare ſolet non totum monaſterium, ſed quandam partem eius magis publi- D cam, videri poteſt conceſſio illa reſtringenda ad percuſſionem in illa parte monaſterij factã. Sed reuera non ita eſt, quia vel clauſtrum non in ea ſignificatione accipitur, ſed pro toto monaſterio, ſumpta parte pro toto, vel etiamſi ſumatur pro illa parte, non eſt dictio reſtringens, ſed amplians, vt Panorm. notauit: cum clauſtrum inter religioſos maiori quadam obſeruantia cuſtoditur. Et ideo ſi percuſſio etiam in illo facta, Abbati committitur, à fortiori, facta in quacunque monaſterij parte. Imò etiamſi fiat extra totum monaſterium, vel in quouis alio loco: quia ratio illius cõceſſionis non eſt locus, nec pendet à circunſtãtia loci, ſed ex communi vita religioſorum. 76

Quid vox. In clauſtro in d. cap. Monachi ſignific.

Tertiò aduertendũ eſt contingere poſſe vt religioſus ſuũ Abbatem percutiat, vel è cõuerſo Ab- 77

Quid ſi Monachus Abbatẽ aut

bas

Abbas monachū percutiat.

A bas ſuum ſubditum vltra menſuram debitæ correctionis, & contra hunc canonem. Et tunc dubitari poteſt an ille caſus ſub hac conceſſione cōprehendatur. Nam ſi inſpicimus generalem ſignificationem vocis, videtur comprehēdi; nam Abbas monachus eſt. Neceſſitas etiam ſeu ratio ferè eſt eadem. In contrarium verò eſt, quia ibi dicitur, *ſi Monachi ſe percuſſerint*, poſſe abſolui ab Abbate; videtur ergo monachi cōtradiſtingui ab Abbate, & ſermonē eſſe de percuſſione inferiorū inter ſe, nō reſpectu ſuperioris. Item ſi Abbas eſt percutiens videtur hoc neceſſarium: quia non poteſt ipſe abſoluere ſe ipſum; neque ei conceditur vt alteri vices ſuas committat, in ordine ad ſe ipſum, & in re pertinente ad forum contentioſum: Si verò ipſe fuit percuſſus, non expedit vt in propria cauſa ipſe ſit iudex. In hoc puncto dicendum primò eſt,

Prima cōcluſio.

percuſſionē quæ Abbati proprio fit, **B** non comprehendi ſub hac conceſſione propter enormitatem. Nam in d.c. *Cùm illorum*, declaratur enormis, & ex c. *Canonica*, conſtat enormē percuſſionē non cōprehendi ſub his priuilegijs.

Rōnes dubitandi.

Dubitari autē poteſt, an idē ſit dicendum de percuſſione alterius Abbatis nō proprij. Reſpōdetur hoc pendere ex alia quæſtione, an illa percuſſio enormis ſit, quā infrà attingemus. Igitur ſi ſit enormis, idē dicendū eſt, quando autem talis nō fuerit, videtur abſolutio ad ipſum Abbatem percuſſum pertinere, iuxta c. *Cùm illorum*. Sed ne ille ſit iudex in propria cauſa melius videtur, vt pertineat ad Epm, iuxta ea quę ſtatim dicemus.

79 2. Cōcluſio.

Secundò dicendū eſt, Abbatem percutientem ſubditū ſuum, à Superiori ſuo regulari, ſi illū habeat, ſin minus ab Epiſcopo abſolui poſſe. Prior pars cōſtat, quia illa percuſſio de ſe non eſt enormis, & ideo ex eo cap. non eſt ſemper reſeruata **C** Papæ: aliunde verò talis Abbas ita cōparatur ad Prælatum ſuum ſicut eius ſubditi ad ipſum. Poſterior pars probatur ex dict. c. *Monachi*, ibi, *Quod ſi diſcretio Abbatis nō ſufficiat, ab Epiſcopo eſt adhibenda correctio*. Tunc enim maximè non videtur ſufficere talis Abbatis diſcretio, vt optimè declarat ratio dubitandi prius propoſita, quia non eſt ipſe conueniens iudex in cauſa ſua; ergo per Epiſcopum eſt abſoluendus. Quod ſi contingat religioſum percuſſum non eſſe ſubditū Abbatis percutientis; tūc talis Abbas à Prælato religioſi percuſſi abſoluendus eſſet, iuxta c. *Cùm illorum*. Hæc autem ſecundum ius commune procedūt, aliud verò eſt ſecundum ſpecialia priuilegia, maximè Mendicantium, de quibus alibi dicemus.

80 Perſonæ magnæ potentię & nimis delicatæ à quo abſoluēdæ. Cap. Mulieres de Sent. excomm.

Quartò obſeruari poteſt aliud genus gratię ſeu priuilegij, quòd in iure conceditur circa hoc negotium propter nonnullas circunſtantias perſonæ delinquentis. **D** De quo extat c. *Mulieres*, de Sēt. excom. ibi dicitur, de his qui magnæ ſint potentiæ, & ita delicati quòd laborē veniendi ad Sedē Apoſtolicam nequeunt ſuſtinere, conſulendam eſſe Apoſtolicā Sedē, & de ſtatu perſonæ, & veritate negotij informandā, vt ſecundū eius conſilium de cōmiſſo ſcelere tales perſonæ corrigantur. Quo loco huiuſmodi perſonis non conceditur ſimpliciter vt abſolui poſſint ab Epiſcopo; ſed quòd non teneantur petere abſolutionē à Sūmo Pontifice, Romā eundo; ſed ſolū conſulere Pontificē. Ait autē Gloſſa ibi, pertinere ad Epiſcopi arbitriū iudicare, an perſona ſit talis conditionis, necne: ſed hoc in textu non habetur: neque exiſtimo eſſe neceſſarium, quidquid etiam Nauar. dicat, poteſt enim id per euidentiam rei conſtare: **A** & quando fuerit res aliquo modo dubia, iudiciū viri prudentis in huiuſmodi rebus ſemper ſatis eſt, quando ſpeciali iure non reſeruatur Superiori: in hoc autem iure non committitur Epiſcopo, vt iudicet an perſona ſit magnæ potentiæ vel delicata, ſed ſuppoſita conditione talis perſonæ, reſpondetur quid agendum ſit, nimirum conſulendum eſſe Pontificem: Nec requiritur vt ipſemet Epiſcopus conſulat, ſed ipſe qui abſolutione indiget, conſulere poteſt quacumque via voluerit, aut potuerit.

81 Poſſintne hi potētes abſolui ſub iuratoria cautione de cōſulendo & parendo Pōtifici. Gloſſ. Abbas. Felinus.

Dubitat præterea Gloſſa ibi, an interim dum conſulitur Pontifex, poſſit perſona illa abſolui ſub iuratoria cautione de conſulendo Pontifice, & parendo mandatis eius. Et reſpondet poſſe propter periculum moræ. Sed hæc reſponſio videtur eſſe cōtra textum, vbi dicitur prius eſſe negotium intimandū Pontifici: non eſt ergo prius **B** abſolutio concedenda. Quod rectè ibi Panorm. notauit, & ſequuntur Felin. & alij. Et ſignificat eadem Gloſſ. ſtatim dicens, ſi non ſit periculum, non eſſe abſolutionem dandam ante cōſultationem Pontificis: quod intelligendum eſt de periculo mortis, aut alicuius grauis dāni: quando autem hoc periculum timetur, licitum quidem erit abſoluere, non ex ſpeciali priuilegio huius canonis ſed ex generali lege, modo ſtatim declarādo.

82 Interrogationes duæ proponunt. Primū.

Hac enim occaſione duo poſſunt hoc loco interrogari. Vnum eſt, cur periculū, quod eſt in diuturna mora, non ſufficiat in quacūq; perſona, vt ſub iuratoria cautione abſolui poſſit, nā ex dilatione pœnitentiæ periculum imminet animæ, vt dicitur in c. vlt. de Pœni. & remiſ. & ſumi poteſt ex c. *Sacro*, iuſta Gloſ. de Sent. excom. ſed ob uitādum periculum animæ, concedi poteſt & debet abſolutio cū illa cautione multò magis quā pro- **C** pter vitandū periculum corporis: ergo ſufficit periculum moræ ad pręmittendam abſolutionem.

Secūdū.

Altera interrogatio eſt, quodnā priuilegium illis perſonis potentibus delicatis in illo textu cōcedatur: nam, ſi abſque ſpeciali mandato Pontificis eis non eſt abſolutio concedenda, quilibet de populo poteſt in ſimili facto conſulere Pontificem, & ab eo poſtulare mandatum vel facultatem, vt ab alio corrigi, & abſolui poſſit iuxta eiuſdem Pontificis arbitrium.

83 Priori ęi interrogationi ſit ſatis.

Prior interrogatio generalis eſt de omnibus caſibus Pontifici reſeruatis, & ita à nobis tractata eſt ſuperiori libro in materia de Pœnitentia. Vnde in præſenti caſu ſolū dicimus nihil ſpeciale in hac parte cōcedi in dicto textu his perſonis potentibus ſeu delicatis, vt propter ſolū morę periculum prius poſſint abſolui, quàm poſſent alię: nullus enim fauor huiuſmodi in illo textu eis **D** fit. Probabile tamē cenſemus, quādo mora eſt extraordinaria & notabilis, illā eſſe ſufficientē cauſam, vt abſolutio dicto modo cōcedi poſſit propter rationē factā, quę in eo caſu maximè vrget. Et cōfirmari poteſt, nā in aliquibus caſibus hoc videtur iure prouiſum, ob hāc enim rationē cōcedunt iura ſupra dicta, vt ęgrotātes abſolui poſſint, etiāſi ęgritudo non ſit periculoſa, ſed moroſa tantū, vt Doctores omnes exponūt, & eſt euidēs, quia ægritudinis cauſa diſtinctè conceditur præter periculū mortis, ſed eadē iura ſubiungunt generalē abſoluendi facultatē propter ſimilia impedimenta: ergo, quacūq; ex cauſa moralis & extraordinaria mora timeatur, ſcilicet propter longū ac periculoſum iter, vel propter neceſſaria negotia prius peragēda, vel quid ſimile, poterit abſolutio

ſolutio concedi. At verò, quando mora non eſt notabilis, ſed ordinaria, non cenſetur eſſe morale periculum animæ: & ſi aliquod eſt, illud fuit præuiſum à reſeruante cenſuram, & permiſſum ob rigorem diſciplinæ, & maiora mala vitanda. Quando autem mora cenſenda ſit notabilis, arbitrio prudentis relinquitur.

84 Poſteriori interrogationi reſpõdetur.

Ad alteram interrogationem reſpondetur, his perſonis per illud decretum ſolùm cõcedi, vt ſecundum commune & ordinarium ius non ſint cogendæ perſonaliter adire Summum Pontificem; ſed à ſuo Epiſcopo ſint abſoluendæ: quanquam expectanda priùs ſit forma à Sũmo Pontifice. Aliæ vero inferiores, & robuſtiores perſonæ iure cõmuni tenentur adire Pontificẽ: & quãuis poſſint ab eo ſpeciale indultum poſtulare & obtinere; illud tamen erit per modum ſpecialis diſpenſationis; ad quam neceſſaria erit aliqua alia peculiaris cauſa, quæ in prædictis perſonis nõ requiritur, ſed ſufficit earum ſtatus, ſeu conditio.

85 Qui ob circũſtãtiã perſonæ ab alio quam Põtifice abſoluit, non manet cum obligatione ſe præſentãdi Papæ.

Quintò eſt circa prædictos caſus aduertendũ, ferè in omnibus illis concedi hunc fauorem abſolutè & abſque vlla obligatione comparendi apud Pontificem Summum. Quia, cũ hæc conceſſio non fundetur in impedimento, ſed ſit indulgentia ob aliquam circunſtantiam perſonæ, non fit ſub conditione comparendi; ſed ſimpliciter. Quod ſecus eſt quando conceſsio fit ratione impedimenti, ſi temporale illud ſit: nã, ſi ſit perpetuum, eadem eſt de illo ratio, eo quòd iam non habet locum conditio. Quę omnia paucis verbis ſignificantur in cap. *Quamuis*, de Sent. excomm. vbi ſic dicitur, *Cæterùm quibuſdam prædictorum*, videlicèt qui temporali impedimento laborant, *exceptis pueris ſub debito iuramenti conſueuit iniungi, vt impedimento ceſſante ad Apoſtolicam Sedem accedant, &c.* vbi additur, *temporali*, ad excludendum perpetuum, cuius ceſſatio expectari nõ poteſt. Exceptio autem illa, quæ de pueris fit, ſi in rigore loquamur, nõ eſt exceptio ab illa generali regula de impedimento temporali, quia illa conceſsio non fit pueris eo quòd propter imbecillitatem ætatis impediti ſint ne Romã adire poſsint quod impedimentum perpetuum non eſt, ſed fit præcipuè propter imperfectionem puerilis actus, in deliberatione, et perfecto rationis vſu. Et ideo licèt poſtea impedimentum ceſſet, non ceſſat cõceſsio, nec imponitur illis obligatio comparẽdi. Atque eadem eſt ratio de omnibus, quibus hic fauor conceditur, non ob impedimẽtum, ſed ob ſpecialem rationem actus, ſeu perſonæ.

86 Seruus abſolutus ab inferiori Pontifice, ſi manumittatur, tenet ſe præſentare.

Vnde colligitur differentia inter puerum & ſeruum, nam puer nõ tenetur comparere, etiam tranſacta pueritia: ſeruus autem, licèt excuſetur à comparendo quamdiu ſeruus eſt, iuxta c. *Mulieres*, de Sentent. excommun. prout declaratur in cap. *Relatum*, eodem tit. tamen, ſi manumittatur, vel ſimpliciter, vel quoad illum actum, putà quia dominus cõſentit profectioni eius, tenebitur cõparere, quia iam tollitur impedimentum, in quo ſolo illa excuſatio fundabatur. Quapropter, ſi dominus reſiſtat profectioni ſerui, poterit quidem abſolui, non tamen ſine iuramento de comparendo, & obediendo mandatis Pontificis, ceſſante impedimẽto. Cenſebitur autẽ dñs rõnabiliter repugnare, per ſe loquẽdo, quoties graue patietur incommodum ex abſentia ſerui ſine culpa ſua, vt dicitur in dict. c. *Relatum*. Iudicandum autem eſt pati graue incommodum, quoties nimis eſt ab Apoſtolica Sede remotus, vt ibidem dicitur. A Vnde, ſi prope eſſet; & breui tempore poſſet negotium expedire; & nullum aliud timeretur incommodum, pręter illorum dierum abſentiam, non poſſet ſeruus rationabiliter impediri à domino, quominùs ad Sedem Apoſtolicam abſoluendus accederet: niſi fortaſſe malitiosè & in fraudem domini ſeruus clericum percuſsiſſet, vt ſe ab obſequio domini liberaret; quia tunc nunquam eſt ei facultas concedenda, vt in eod. c. cauetur. Dixi autem. *per ſe loquendo*, quia, ſi delictũ ſit enorme, & ſcandalum ſeu prauum exemplum cum aliorum periculo timeatur, tunc etiam cum graui detrimento domini ad Sedem Apoſtolicã remittendus eſt, vt in eodem c. *Relatum*, ſtatuitur, quia propter vitandum ſcandalum, paruipendendum eſt temporale incommodum, ſeu grauamen domini. Duæ autem conditiones ibi coniunguntur, ſimulque requiruntur, & diuiſim nõ B ſufficiunt: nam ſi delictum non ſit enorme, vel ſcandalum moraliter non timetur, vel non cenſetur adeo graue, vt non poſsit alijs modis tolli, noluit Pontifex omnino illud ſibi reſeruare in graue nocumentum alterius, vt contra Panorm. & alios rectè intellexerunt Angelus, *Excommunicatio*, 5. nu. 54 Syluest. *Abſolutio*, 4. nu. 9. in fine. Nauarr. c. 27. nu. 88. Angel. Syluest. Nauarr.

87 Filius familias pubes non poteſt abſolui abſque iuramẽto de cõparẽdo factus ſui iuris.

Similis differentia notari poteſt inter puerum impuberem, & filium familias quatenus talis eſt; nam ille vt diximus, ſimpliciter abſolui poteſt: filius autem familias, qui poſt pubertatem tale delictum commiſit, licèt abſolui poſsit per dictum c. *Mulieres*, non tamen ſine obligatione & iuramento comparendi, quia impedimẽtum illud non eſt perpetuum: & ideò, ſi emãcipetur, vel quacumque alia ratione fiat ſui iuris, aut, ſi pater conſentiat profectioni, tenebitur compa- C rere vt Panormit. Syluest. Nauarr. & alij docent.

Percuſſio quando dicenda leuis, mediocris, aut grauis ſeu enormis.

VLtimò, quoniam citata iura ſæpe diſtinguunt inter delictum leue, mediocre, & graue ſeu enorme, notare oportet & exponere quando vnumquodque eorum tale ſit. Sed quia hoc arbitrio boni viri ponderandum eſt atque exiſtimandum, ideo breuiter dicẽdum eſt, Omnia hæc tria membra requirere percuſsionẽ ſufficientem ad peccatum mortale, quia aliàs non ſufficeret ad incurrendam excommunicationẽ. 88

Leuis.

Vnde non ſumitur hic percuſsio leuis abſolutè, ſeu eo modo quo venialis culpa, leuis dicitur; ſed reſpectiuè, comparatione maioris læſionis D intra latitudinem earum, quæ mortalem malitiam continent.

Enormis.

Præterea de enormi percuſsione nonnulla exempla habemus in iure in cap. *Cùm illorum*, de Sentent. excommunic. vbi ſignificatur ex duplici capite poſſe eſſe percuſsionem enormem: primò ex quantitate nocumenti, de quo duo exempla ponuntur, ſcilicet, *Si ad mutilationem membri, vel effuſionem ſanguinis eſt proceſſum*. In quibus aduerto primò ibi nõ fieri mẽtionẽ occiſionis, vel quia ex ſe nota eſt enormitas, & à fortiori ſignificatur; vel certè quia illa plus eſt quam percuſsio, cùm ſit quædam totius rei deſtructio.

Mutilatio cuiuſlibet mẽbri dicit enormis pcuſſio.

Deinde aduerto mutilationis exemplum ſimpliciter & ſine reſtrictione eſſe poſitum, ideoque etiamſi ſit minimi membri, dũmodo totum abſcindatur, ad enormem percuſſionẽ ſufficiet. Vnde Gloſ. vbi verb. *Mutilationẽ*, dicit

dicit non eſſe diſtinguendum inter membrum, **A** & membrum: citatq; cap. 2. de cler. excom. miniſt. & cap. *Expoſuiſti*, de Corp. vitiat. quæ iura non admodum probant, quia membra de quibus fit mentio ibi, ſatis principalia ſunt: ſufficit tamen abſoluta illius textus locutio, vt dixi. Addit verò Nauar. non ſolùm mutilationem, qua membrum ſcinditur, ſed etiam illam, qua inutile, vel quaſi inutile ad munus ſuum redditur, enormem læſionem reputari: quod verum exiſtimo, quia moraliter perinde eſt.

89
Quæ ſanguinis effuſio dicenda ſit enormis læſio.

Pręterea in alio exemplo de ſanguinis effuſione, ſubintelligendum cenſeo, quòd ſit in notabili quantitate, & quod ſit ex grauitate læſionis, quia ſanguis facilè effluit ex qualibet pelliculæ ruptione, quæ non poteſt ſemper dici enormis læſio. Et ita ſentit Gloſſa ibidem, ponderans vocem, *effuſio*, quæ abundantiam ſignificat. Quanta verò illa futura ſit, non habet certam menſuram: ſed prudenti iudicio relinquendum eſt. Addidi etiam, quòd effuſio proueniat ex grauitate læſionis: nam ſi contingat percuſſionem eſſe in naribus, ſine læſione magni momenti poteſt copia ſanguinis fluere: & non propterea erit enormis læſio, vt rectè indicauit Nauarrus num. 92: Item ex negligentia, vel malitia eius, qui percuſſus eſt, poteſt ex minima pellis inciſione multum ſanguinis effundi, & non propterea læſio erit enormis: quia ille effectus eſt quaſi accidentarius, & non auget grauitatem percuſſionis. Sicut è contrario poteſt contingere, vt vulnus inflictum graue ſit, & ſufficiens ad magnam copiam ſanguinis effundendam, & quod ex magna diligentia, aut artis induſtria impediatur: quod non oberit quominùs talis percuſſio enormis iudicetur, quia eius grauitas non conſiſtit in effectu futuro, aut ab illo pendet; ſed in ipſa percuſſione, & modo eius. Vnde intelligere licet, illa duo exempla non eſſe poſita, quia tantum illis modis contingat percuſſionem eſſe in ſe enormem; ſed vt illa ſint quaſi indicia, & menſuræ grauis percuſſionis, vt omnis percuſſio, quæ moraliter fuerit æquiualens his enormis cenſeatur, quamuis ſine mutilatione, aut effuſione ſanguinis fiat, vt flagellare clericum, aut fuſte percutere cum ingenti dolore, & contumelia, vel iniuria, grauis percuſſio erit, quamuis ſanguis non effundatur; item includere clericum in teterrimo carcere, & ibi longo tempore iniuſtè eum detinere, enormis violentia eſt, & ſic de alijs ſimilibus.

90
Ex dignitate perſonæ percuſſæ poteſt fieri enormiſſima læſio.

Aliud caput huius enormitatis in illo textu inſinuatum eſt, dignitas perſonæ percuſſæ: quia iniuria creſcit ex dignitate perſonæ offenſæ: in hoc autem canone non ſolùm attēditur grauitas violentiæ, aut læſionis, ſed etiam iniuriæ, vt alia iura citata declarant. Adhibenturq; ibi duo alia exēpla, ſcilicet Epiſcopi, & Abbatis: per Epiſcopum omnes intelligunt conſecratum. Et ideò non eſt hoc limitandum ad ſubditos Epiſcopi: quia hoc non fundatur præcipuè in dignitate iuriſdictionis, ſed conſecrationis; & ideò à quocunque Epiſcopus percutiatur, etiam à non ſubdito, eius percuſſio enormis habetur.

Percuſſio Abbatis ex hoc capite ſolū eſt enormis reſpectu ſubditorum.

Quod ſecùs eſſe cēſetur in alio exemplo de Abbate, nam cōmuniter explicatur reſpectiuè, ſcilicet ſi quis percutiat Abbatem ſuū, i. ſuum Prælatū, & ſuperiorem, vt patet ex Gloſſa, & interpretibus ibi. Vnde ſi monachus percutiat Abbatem aliū, nō tamen ſuperiorem ſuum, non ſtatim erit percuſſio enormis iu-

dicanda ex dignitate perſonæ, quia dignitas Abbatis, nudè conſiderata, non eſt tanta, vt ſufficiat ad enormitatem delicti ex ſola dignitate perſonæ: maximè cùm ſub illa appellatione comprehendatur quilibet Prælatus cuiuſuis monaſterij religioſorum. Reſpectiuè autem, ideſt reſpectu ſui ſubditi, & inferioris, eſt magni momenti illa circunſtantia ratione iuriſdictionis, & reuerentiæ debitæ inferioris ad ſuperiorem.

Epiſcopi verò reſpectu omniū.

At verò dignitas Epiſcopi, quia in conſecratione conſiſtit, abſolutè conſiderata, ſufficit vt ex illo capite percuſſio enormis cenſeatur. Et ideò in cap. *Si quis deinceps*, 17. q. 4. præter excommunicationem, omnibus ſuis priuandus dicitur, qui tale delictum committit.

91
Nō quælibet læſio his pſonis facta cenſetur enormis.

Quamquam autem hæc vera ſint, nihilominùs reſpectu etiam talium perſonarum requiritur proportionata quantitas læſionis, ſeu percuſ- **B** ſionis, vt enormis ex illa circunſtantia fiat: nam tàm parua poſſet eſſe percuſſio, aut violentia, vt etiam circa talem perſonam moraliter nō reputetur enormis. Etenim circa Deum ipſum quædam offenſiones in ſuo ordine leues ſunt, quę dicuntur venialia peccata: imò inter mortalia non omnia reputantur enormia: quid ergo mirum quod reſpectu humanæ perſonæ in tali dignitate conſtitutæ inueniri poſſit iniuria adeò diminuta ex alijs circunſtantijs, vt ſimpliciter nō poſſit enormis æſtimari? Sunt ergo omnia penſanda, ſcilicet conditio perſonæ offendentis (quæ non parum aggrauat, vel minuit actum) quantitas, modus, occaſio actionis, locus, & tempus, & ſimilia, vt integrum iudicium de facti enormitate reddi poſſit. Quia verò in huiuſmodi iniurijs præcipua cōditio aggrauans eſt dignitas perſonæ offenſæ, & illa ſola ſufficit ad conſtituen- **C** dum enorme delictum, ſi in reliquis ſit ſufficiēs proportio, ideò circūſtantia hæc cum illis exemplis ſpecialiter in illo textu deſignatur.

Quę perſonæ dicātur cōſtitutę in dignitate.

Atque hinc etiam fit, vt hæc cauſa enormitatis delicti ſic declarata, non ſolùm locum habeat in illis duobus generalibus perſonarum, prout à nobis expoſita ſunt; ſed etiam in alijs perſonis Eccleſiaſticis in dignitate conſtitutis, ſi cætera cū proportione obſeruentur. Vnde conſtat ſub Epiſcopis comprehendi Cardinales licèt non ſint ſpecialiter conſecrati. Epiſcopus etiam electus, & confirmatus maximè reſpectu ſubditorum: iam enim iuriſdictionem habet, quod ſecùs eſt de tantùm electo, licèt non parum ad dignitatem perſonæ conferat: de alijs verò inferioribus Prælatis, ſicut de Abbatibus iudicandum eſt.

92
Qua ratione pcuſſio leuis, mediocris; & enormis diſcernantur.

Ex his autem quę de percuſſione enormi in iure explicatum inuenimus, arbitrandum eſt de **D** mediocri, & leui percuſſione. Nam vt Ariſtoteles dixit: ſupremum in vnoquoque genere eſt menſura cęterorum. Enormis ergo lęſio erit mēſura aliarum: nam omnis illa, quę dictas circunſtantias non habuerit, non erit enormis. Quod ſi multum ab eis diſtauerit, leuis: ſi autem parùm, mediocris exiſtimabitur. Addit pręterea Nauarrus verba cuiuſdam Extrauagant. quę incipit: *Perlectis*, quibus hoc ampliùs declaratur. Veruntamen & Extrauagans illa authoritatem non habet; nam incerti autoris eſt; & in iure nō continetur: & nihil amplius in ea dicitur, quam ex dictis habeatur, nam tandem concludit hoc committendum eſſe prudentis arbitrio: hoc enim neceſſariò dicendum eſt, quoties lęſio ex ſe, & abſolutè conſiderata non habet enor-

mitatem, niſi ex alijs circunſtantijs inſurgat: & ideò omnes prudenter penſandæ ſunt. Et multùm refert animaduertere, an facta fuerit cum graui ſcandalo: nam illud, moraliter loquendo, eſt magnum ſignum enormis percuſſionis, & ſacrilegij, vt ex dict. cap. *Cum illorum*, colligitur. Denique prudens hoc arbitrium de quantitate percuſſionis iuris interpretes communiter dicunt commiſſum eſſe Epiſcopo, vel iudici: quod cenſeo verum in foro exteriori, & vt declaratio illa authenticè fiat: in interiori autem fieri poteſt à viro prudente, & docto, nam hoc magis pendet ex prudentia, & doctrina, quàm ex iuriſdictione. Et iuxta illam declarationem poteſt quilibet confeſſarius iudicium ferre in illo foro: immò ei propriè commiſſum eſt hoc iudicium in tali foro, quatenus clauem ſcientiæ habere debet, atque ea vti vbi neceſſarium fuerit.

SECTIO II.

De excommunicationibus ipſo iure latis, & reſeruatis Papæ in antiquioribus libris Decretalium.

1 Prima excõ. ex cap. Quærenti, de offic. deleg. *Nauar.*

PRIMA harum excommunicationum affertur à Nauarro ex capit. *Quærenti*, de Offic. delegat. vbi excommunicatio lata à Delegato Papæ in eum, qui rei iudicatæ parere contemnit, poſt annum tranſactum manet Papæ reſeruata. Sed illa non eſt cenſura à iure, ſed ab homine; ferri enim ſupponitur à iudice delegato, neque illa eſt propria reſeruatio, ſed ceſſatio iuriſdictionis, ſeu officij. Statuit enim ibi Pontifex, vt ſuus Delegatus poſt latam ſententiam poſſit per annum iuriſdictionem exercere in ordine ad ſententiæ executionem: & inde fit, vt intrà illum annum poſſit à cenſura à ſe impoſita abſoluere, non verò vltra illum, quia iam non eſt iudex: ideoque iuriſdictio ſolùm manet in delegante, qui fuit Summus Pontifex.

2 2. ex cap. Ad falſariorũ. de cri. falſ.

Secunda excommunicatio affertur ab eodem Nauarro ex cap. *Ad falſariorum*, de crimine falſi, vbi fertur cenſura excommunicationis in falſarios literarum Pontificalium. Veruntamen illa cenſura, prout in illo cap. fertur, non eſt Summo Pontifici reſeruata: prout verò in Bulla Cœnæ Domini reſeruata eſt, ſuperiùs eſt à nobis expoſita, cum dicto cap. *Ad falſariorum*, Et quoad degradationem, quæ ibi propter hoc crimen fieri præcipitur, infrà ſuo loco declarabitur.

3 3. ex cap. Dura. de cri. falſ.

Tertiam excommunicationem affert idem autor ex cap. *Dura*, de crim. falſi. §. *Adijcientes*, Sed illo loco non fertur excommunicatio ipſo iure, ſed præcipitur promulgari ab Epiſcopis contra eos, qui literas falſas Apoſtolicas habentes, intra viginti dies eas non deſtruunt, aut reſignant. Quam excommunicationem tales perſonæ non incurrunt, donec promulgetur: poſtquàm autem contracta eſt, Papæ reſeruata manet. Immò indicat Panormitanus ibi num. 9. neceſſarium eſſe, vt iudex ſpecificè ferat excommunicationem cõtra talem perſonam habentem falſas literas. Sed, licèt hoc poſſit eſſe neceſſarium ad alios effectus: tamen ad incurrendam talem excommunicationem non requiritur: ſed ſatis eſt quòd ſententia generalis feratur in omnes, qui tales literas habuerint, & intra viginti dies illas non abdicauerint. Quod adeò eſt expreſſum in illo textu, vt non potuerit Panormitanus contrarium ſentire; ſed, cùm ait neceſſarium eſſe ſpecificè ferri excommunicationem contra talem, intelligit ratione delicti, non ratione perſonæ, id eſt contra ſic delinquentem, non verò contra Petrum, vel Paulum nominatim. Poſtquam verò excommunicatio ſic lata eſt, ſi contrahatur, eius abſolutio manet Papæ reſeruata. Atque ita reſeruatio potiùs lata eſt ipſo iure, quàm excommunicatio, quod non eſt ſingulare in hoc caſu. *Abb.*

Excommunicatio contra ſacrilegos rerum Eccleſiæ fures declaratur.

4 Cap. Cõqueſti. de ſent. exc. Incurratur ne ipſo iure excõm. hæc.

SIMILIS modus excommunicationis, & reſeruationis inuenitur in cap. *Conqueſti*, de ſent. excommunicationis, vbi præcipit Pontifex quoſdam ſacrilegos denunciari excommunicatos, & non abſolui, *Donec cum literis ſuorum Prælatorum veritatem continentibus Apoſtolico ſe conſpectui præſentent.* Circa quem textum nonnulla declaranda occurrunt. Primum eſt, an illa excõmunicatio ipſo iure incurratur. Et ratio dubitãdi eſt, quia in eo textu dicitur: *Eos excommunicatos denuncietis:* aut enim verbum illud, *denuncietis*, in rigore eſt ſumptum, prout idem ſignificat quod, *publicetis:* aut ſumitur latiùs prout interdum dicitur de ipſa prolatione, vel promulgatione excõmunicationis: ſi ſumatur priori modo, ſupponit excommunicationem aliunde contractam ante illius Decreti cõſtitutionem, nam denunciare hoc modo non eſt excommunicare, vt conſtat ex cap. *Paſtoralis*. §. *Verum*. de Appellat. nec talis pronunciatio verè profertur niſi de iam excommunicato. Si autem verbum, *denunciandi* ſumatur ſecundo modo, Pontifex non excommunicat, ſed præcipit Prælato vt excommunicet: non ergo excommunicatio illa à iure lata, ſed ferenda ad homine.

5 Prima ſẽtentia. *Gloſſ.* Cap. vlt. de Furt.

Circa hoc Gloſſa ibi refert ſententiam Hugonis, hos ſacrilegos non eſſe excommunicatos ipſo iure, ſed excommunicandos. Nam in cap. vltimo de Furtis, quidam, qui calicem Eccleſiæ furatus fuerat, ſi non eſt reſperſus infamia publica, poſt peractam pœnitentiam congruam, & ſatisfactionem dicitur admittendus ad ordines, ſi aliàs ſit idoneus; & nulla prærequiritur abſolutio à cenſura. Vbi ſupponi videtur, nullam excommunicationem incurriſſe, & in cap. *Conqueſtus*, de Foro competent. dicitur, inuaſores rerum Eccleſiæ anathemati ſupponendos eſſe donec ſatisfaciant: non ergo ſunt ipſo iure anathematizati: ergo cum in dicto cap. *Conqueſti*, præcipit Pontifex, vt hi ſacrilegi excommunicati denuncientur, rectè intelligitur, id eſt, excommunicentur publicè, & nominatim; non eſt enim hæc ſignificatio, & interpretatio ab illius verbi proprietate aliena. Poteſtque à ſimili confirmari ex cap. *Tua nos*, de ſentent. excommunicationis, ibi, *Ex quo ſunt per ſententiam publicati:* quod ſignificat, vt infrà videbimus, id eſt, excõmunicati, & publicati, nam, quia per ſententiam vtrumq; fieri ſolet, & vltimũ eſt publicatio, ideò illo vnico verbo ſolet aliquãdo vtrumque comprehendi, præcipuè quando per ius aliquid ſtatuitur, quòd vſq; ad denunciationem nõ

Cap. Cõqueſtus, de For. comp.

Ca. Tua nos, de ſent. exc.

eſt

Digitized by Google

eſt habiturum effectum, qualis eſt reſeruatio, de A quo eſt quæſtio in dict. cap. *Conqueſti*, & cap. *Tua nos*, vt dicetur.

6 *Vera ſententia proponitur, & tribuſque in contrarium ſatisfit.* Nihilominùs communis opinio eſt, excommunicationem illam de qua eſt ſermo in dicto cap. *Conqueſti*, ipſo iure incurri. Ita Gloſſa ibi, quam ſequuntur Panormitanus, & alij interpretes. Dico autem excommunicationem, de qua ibi eſt ſermo, quia non de omni ſacrilegio, nec de omni furto rerum eccleſiaſticarum affirmant dicti autores habere annexam excommunicationem ipſo facto; ſed ſolùm de illo ſacrilegio, in quo concurrunt circunſtantiæ expreſsè in illo c. *Conqueſti*, ſcilicet quòd ſit violenta cõfractio Eccleſiæ, eiuſque ſpoliatio, & ita conciliant caput hoc cum alijs, quæ prior ſententia afferebat: nam in cap. vltimo de Furtis eſt ſermo de quodã ſimplici furto facto in Eccleſia, quale eſt furtũ vnius B calicis: longè autem diuerſum delictum eſt confringere, & ſpoliare Eccleſiam, ex capit. autem, *Conqueſtus*, de Foro competen. ſolùm colligitur non omnem furem rerum Eccleſiæ eſſe ipſo iure excommunicatum. Quod etiam conſtat ex cap. *Indignè*, 12. quæſt. 2. non verò quod nullus ſacrilegus confractor, & ſpoliator Eccleſiæ excõmunicatus ipſo iure ſit.

7 *Quo iure excom. hæc in ſacrilegos fures feratur.* Quod ſi inquiratur, quo iure ſit lata hæc excommunicatio, quidam dicunt non ferri in illo cap. *Conqueſti*, ſed ſupponi. Ita Nauarrus; non tamen affert aliud prius ius, quo hæc excommunicatio lata ſit, cùm tamen illud ſit neceſſarium. Gloſſa verò ibi eandem opinionem indicans citat cap. *Canonica*, 11. quæſt. 3. & cap. *Omnes Eccleſiæ*, 17. quæſt. quarta, quæ vel parùm, vel nimiùm probare videntur. *1. Opinio. Nauar. Gloſſ. Cap. Canon. 11. q. 3.* Nam in priori verba ſunt, *Eccleſiarum Dei violatores authoritate Dei, & iudicio Sancti Spiritus à gremio ſanctæ matris Eccleſiæ, & conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus*. Quę verba, aut probant omnes ſacrilegos in Eccleſiam eſſe ipſo iure excommunicatos; aut nihil probant. *Hugo. Archid.* Vnde Hugo, & Archidiacon. exponunt, ibi nõ ferri excommunicationem ipſo iure, ſed dari formam qua excommunicandi ſunt huiuſmodi violatores, quando oportuerit. Alij, vt patet ex Gloſſa ibi, putant illud Cõcilium excommunicaſſe violatores quoſdam Eccleſiarũ, qui tunc temporis erant, quos Turrecremata, & alij, fractores, & ſpoliatores Eccleſiarum fuiſſe aiunt: ſed non conſtat, quia canon ille non extat in Concilio Arauſican. cui tribuitur: Cumque illud fuerint prouinciale, multo minùs conſtat pœnam illam pro tota Eccleſia, & in perpetuum tuliſſe, aut eo ſenſu fuiſſe receptam.

8 *Ca. Omnes Eccleſiæ. 17. q. 4.* Aliud vero cap. ita habet, *Omnes Eccleſiæ raptores, atque ſuarum facultatum alienatores à liminibus ſãctæ matris Eccleſiæ anathematizamus, &c.* Quæ verba ſunt Lucij Papæ in Epiſt. decretali; & ſi excommunicationem continent ipſo iure, vt præ ſe ferunt, non tantùm fractores (vt gratis Gloſſa ibi exponit) ſed omnes qui res Eccleſiæ rapiunt, vel alienant, comprehendit, nam verba generalia ſunt: & ex ipſa Epiſtola conſtat ſermonem eſſe de quocunque, qui res vel pecunias Eccleſiæ *aufert, fraudat, & rapit*. Ibi autem non habetur verbum, *anathematizamus*, ſed participiũ, *anathematizatos*, ſcilicet *omnes huiuſmodi raptores anathematizatos Apoſtolica authoritate pellimus, & damnamus*. Quæ verba in idem redeũt, & in rigore ſignificant excommunicationem latam, tamen, quia non eſt vſu recepta, poſſunt exponi, vt non cenſeatur ipſe Pontifex anathematizare, ſed anathematizationẽ approbare ſi fiat, & declarare eos eſſe dignos tali pœna. Et poteſt hæc expoſitio ſuaderi, tum quia ibi Pontifex nõ condit leges, ſed ſolùm doctrinam tradit: tùm etiam quia ibi extendit illam doctrinam ad omnes conſentientes: quos tamen nullus dicet eſſe excommunicatos.

Poteſt ergo dici, excommunicationem illam latam eſſe ipſo iure à Ioanne Papa in cap. *Quiſquis*, 17. quæſt. 4. cuius verba ſunt, *Si quis domum Dei violauerit, & aliqua ſine licentia illius, cuius commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit, donec in conuentu admonitus ſatisfaciat, ſciat ſe communione eſſe priuatum*. 9 *2. Opinio. Cap. Si quis 17. q. 4.* Quæ forma verborum apertè continet cenſuram ipſo iure latam: & videtur eſſe contra fractores, & raptores Eccleſiarum, propriſſimè enim dicitur violare Eccleſiam iuxta ſubiectam materiam, qui muros, vel fores eius infringit, vt eam violet: ergo hic textus videtur cõuincere, propter tale crimen eſſe impoſitam ipſo iure. Quod autem poteſt in dubium venire ſolùm eſt, an verba illa, *Sciat ſe communione priuatum*, contineant excommunicationem maiorem, prout nunc eſt in vſu, vel aliquam minorem excommunicationem, ſeu ſeparationem tantùm ab vſu Euchariſtiæ. Et ratio dubij oritur ex ipſomet textu, nam ſubiungit, *Si verò poſt ſecundam, & tertiam conuentionem coram Epiſcopo ſatis facere detrectauerit, ſacrilegij periculo ab omnibus obnoxius teneatur; ita vt ſecundùm Apoſtolum nemini fidelium miſceatur*: ergo C prior illa excommunicatio non ſeparabat eum à communione fidelium: ergo non erat excommunicatio maior. Denique in verſiculo ſequente expreſsè eſt ſermo de his, *qui infringunt monaſteria, & loca Deo dicata, & Eccleſias, & depoſita, vel alia qualibet inde abſtrahunt*: de quibus tamẽ ſubiungitur, *velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubiungantur*: vbi videtur illa, *canonica ſententia*, referri ad excommunicationem maiorem, de qua proximè ſermo fuerat; & tamen ſolùm iniungi præcipitur: ergo iuxta communem interpretationem ex hoc loco non colligitur excommunicatio maior ipſo facto incurrenda.

Quapropter aliter poteſt defendi communis ſententia, ſi dicamus, hanc excommunicationẽ ferri à Summo Pontifice in ipſo cap. *Conqueſti*, 10 *3. & cõis ſententia.* nam cùm præcipiat aliquid, quod excommunicationem latã ſupponit, & non inueniatur priori iure lata, neceſſe eſt vt ab ipſomet Pontifice virtute & implicitè feratur; ita vt ſenſus ſit, *excommunicatos nuncietis*, D quia ego ex nunc illos excommunico. Poteſtque hæc expoſitio ex alijs ſimilibus formulis ferendi cenſuram declarari: ſæpè enim dicunt iura, *Qui hoc fecerit, nouerit ſe excommunicatum*. Vbi neceſſariò ſubintelligit, *quia per hanc legem excommunicatur*. Item dici ſolet, *Cum eo qui hoc fecerit, alij non communicent*, vtrique quia per ipſum canonem ſic loquentem excommunicantur. Sæpè item excommunicatio fertur quaſi præſuppoſitiuè, vt quoties fertur per verba pertinentia ad effectum, vel ad aliquid poſterius ipſa cenſura: ergo eodem modo poſſunt exponi prædicta verba cap. *Conqueſti*, A qua interpretatione non videtur diſcordare Abbas antiquior, quem iunior ſequitur, & refert. Fateor quidem priorem expoſitionem, eſſe probabilem iuxta quam hæc cenſura non eſt ipſo facto lata. Quia verò communis opinio eſt in contra-

Digitized by Google

contrarium, ab ea diſcedendum non eſt, licèt talis excommunicatio maior non cenſeatur lata in alijs antiquioribus iuribus, ſed in illomet capit. *Conqueſti*, iuxta vltimam interpretationem, quæ videtur ipſis verbis accommodata. Nam licèt illud verbum *nuncietis*, reſpiciat actionem per hominem exercendam; tamen in rigore & proprietate ſumptum indicat talem actionem, quæ excommunicationem ſupponit: non poteſt autem certò ſupponi, niſi ab ipſo iure lata ſit.

11 Quæ ob crimina excō. hęc cōtrahatur.

Vnde fit illam excommunicationem non extendi vltra delictum ſacrilegij in eo extextu expreſſum: in quo etiam Gloſſa, & Abbas, Antoninus, Caietanus, Nauarrus, & alij conueniūnt. Supereſt vero explicandum, quale ſit delictum in eo textu expreſſum, propter quod illa excommunicatio imponitur. Nam Pontifex non declarat illud, ſed dicit, *memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis*: ſe igitur refert ad narrationem factam per hæc verba, *Quaſdam Eccleſias violenter confregerunt, easque ſpoliare minimè dubitarunt*. Vbi duæ actiones continentur, fractio Eccleſiarum, & earundem ſpoliatio. Dubitari ergo poteſt an vtraque ſufficiat ad hāc excommunicationem incurrendam. Nam ſi vtraque ſimul fiat, rès conſtat, quia in illis ſacrilegis illa fuit ſufficiens cauſa. Et in vnaquaque illarum actionum illa quantitas ſufficiet ad cenſuram, quæ ad peccandum mortaliter in materia ſacrilegij talis ſit, quia non poſſumus certiorem regulā præſcribere ex natura rei, & textus aliam non conſtituit. Quapropter non eſt neceſſarium vt Eccleſia ſpolietur omnibus bonis quæ in ea ſunt, nec quòd confractio ſit enormis, ſed nomine ſpoliationis quælibet rapina, vel furtum graue intelligendum eſt. Per confractionem autem quæuis violenta apertio Eccleſiæ, ſiue rumpendo murum, ſiue ſeras confringendo. Sed quid ſi nulla illarum actionum per ſe ſumpta ſit peccatum mortale, ex vtraque autem conſurgat materia ſufficiens ad ſacrilegium graue, eritne illa ſufficiens cauſa talis cenſuræ? Reſpondeo non videri caſum moraliter poſſibilem. Nam in primis neceſſarium eſt vt confractio ſit ſufficiens ad ingreſſum, hæc autem ſemper eſt grauis iniuria Eccleſiæ, ideoque ſufficiens ad peccatum mortale.

Fractio, & ſpoliatio quæ ſufficiūt ad peccatū m. ſufficiūt ad hāc cenſuram.

Dubiū.

Reſoluitur.

12 Num per vnā illarū actionū ſufficientē ad mortalē, cēſuram hęc incurratur. Gloſſa. Abb.

Difficultas verò ſupereſt, V. ſi tantùm vna illarum actionum ſit peccatum mortale, & alia vel ſit leuis, vel omnino non fiat, incurratur hæc cenſura. In quo dubio in primis ſi ſpoliatio etiā grauis fiat ſine fractione, omnes fatentur nō eſſe ſufficientem cauſam huius cenſuræ. Ita tenet Gloſ. ibi referens Hugonem, & ſequitur Panor. ibi num. 2. & Anton. Caiet. Nauar. ſuprà citati, & communiter Sūmiſtę, & colligitur ſufficienter ex c. vlt. de Furtis, & cap. *Conqueſtus*, de For. comp. ſuprà citatis, & declaratis in hunc modū, Ex qua doctrina ſequitur primò, non ſatis eſſe frangere arcam in qua res Eccleſiæ cōtinentur: quia arca non eſt Eccleſia, nec pars Eccleſię. Minusq; ſufficiet frangere calicem, aut rumpere veſtem ſacram ad occultiùs aſportandam illam. Idemque dicendum eſt ſi imago Crucifixi, vel alia ſimilis frangatur, vel in iniuriam, vel furti cauſa: nam illa non eſt materia huius cenſuræ, quidquid ſit de alijs legibus. Sufficit tamen, vt opinor, frangere ſeras ſacriſtiæ, vel muros aut tectum eius, etiamſi exteriores fores Eccleſiæ, & reliquæ partes eius non confringātur: quod mi-

Corol. 1.

Frangēs ſeras ſacriſtię cō tiguæ Eccleſię, incurrit.

A hi erit indubitatum ſi ſacriſtia ſit contigua Eccleſiæ, quia tunc in rigore venit nomine Eccleſiæ. Quod optimè probatur argum. cap. *Si ciuitas*, de ſent. excom. in 6. vbi cùm interdicitur Eccleſia, illius nomine dicitur venire capella, vel cęmeterium contiguum Eccleſiæ. Quia lex illa licèt videatur verſari in materia odioſa, vtpote interdicti & pœnalis, fertur in fauorem interdicti, & clauium Eccleſiæ. Eadem autem ratio cum proportione in præſenti locum habet: nam hæc etiā lex eſt in fauorem Eccleſiæ, & rerum ſacrarum: & ideò etiam nomen Eccleſiæ extendendum eſt vt illum locum comprehendat. At verò ſi ſacriſtia eſſet disiuncta ab Eccleſia, non cēſeo eſſe admittendam extenſionem, quia neque in rigore vocis, neque in iure habet fundamentum, & ſemel facta, nullum haberet certum terminum, ſed quantumcunque eſſet diſtans locus, in quo ve-

Cap. Si ciuitas, de ſent. excom. in 6.

Non incurrit ſi ſacriſtia ſit diſcōtigua.

B ſtes, & vaſa ſacra cuſtodirentur, fractio eius cenſeretur hic comprehenſa, quod veriſimile nō eſt. Tandem de hac actione inquiri poteſt, an neceſſe ſit fieri per vim, vel ſufficiat fieri per artem, vt v. g. ſi fores Eccleſiæ, vel ſeræ eius non frangātur, ſed aperiantur vel alia claui ſimili, vel adultera, an id ſatis ſit ex hac parte ad incurrendam hanc cenſuram. Videtur enim perinde eſſe, & ideò extendendum eſſe hoc ius, quod fauorabile eſt, vt dixi. Nihilominùs Nauar. ſuprà negat ſufficere, dicitque eſſe ſententiam omniū, à qua non oportet recedere, quia fauor etiam non eſt extendendus vltra proprietatem verbi, pręſertim cùm habeat adiunctum odium ſeu grauem pęnam: verbum autem frangendi in rigore ſignificat violētiam. Supereſt dicendum, an è conuerſo ſola hęc actio frangendi Eccleſiam ſine ſpoliatione ſufficiat ad hanc cenſuram incurrendam. Nam dicti

Aperiēs per artē fores Eccleſiæ an incurrat.

C autores videtur id affirmare, maximè Caiet. Nauarrus verò ait, etiam ſi quis infringat Crucifixum, vel ſacrarium, ſi nihil furetur, non incurrere hanc cenſuram. Quod difficile eſt, quia ſi non præceſſit fractio Eccleſiæ etiam ſi frangat Crucifixum, & furetur, non incurret: ſi autem præceſſit fractio Eccleſiæ, ſi poſteà frangat Crucifixum, ſicut etiam ſi comburat veſtem ſacram, licèt nihil furetur, incurret. Quia ex parte huius actionis non eſt neceſſarium proprium furtum, vel rapina, ſed ſatis eſt quocunq; modo priuare Eccleſiā ſuis bonis, vel in eis grauiter damnificare: ſatis enim dicetur ſpoliare Eccleſiam, qui res eius deſtruit, etiam ſi ſecum nō deferat: ergo qui frangit imagines Eccleſiæ verè ſpoliat Eccleſiā. Nam ad ſpoliandū (vt dixi) nō eſt neceſſe vt omninò omnem ſupellectilē Eccleſiæ quis deferat,

An ſufficiat Eccleſię fractio ſine ſpoliatione ad hāc cenſurā. Nauar. reijcitur.

D aut deſtruat; ſatis eſt enim ſi in parte graui aut notabili, id fiat. Atque ita dicendum cenſeo, ſolā fractionem, quæ fit ad ingrediendum in Eccleſiam, non ſufficere ad hanc excommunicationem: ſi autem cum illa coniungatur quæcumq; grauis damnificatio Eccleſiæ in bonis eius pertinentibus ad vſum officiorum, vel ad ornatum eius, vel ad facultates, ſeu theſaurum illius, incurri: quia textus vtitur verbo ſpoliandi, & illa eſt ſpoliatio, ſiue per furtum fiat, ſiue per quodcunq; aliud genus iniuriæ. Quare, iudex ſecularis frangens fores Eccleſiæ, vt delinquentem in ea receptum extrahat, non incurrit hanc cenſurā: quia, licèt ſit fractor, non tamen ſpoliator Eccleſiæ; & licèt agat contra immunitatem, non tamen contra dominium (vt ſic dicam) & bona Eccleſię.

Sed quęres q d nomine Eccleſię hic intelligē-

dum

Quid nomine Eccleſiæ ſignificet in dict. c.

dum ſit. Reſpondeo, primo, ac præcipuè intelligi templa publicè dicata, & authoritate Epiſcopi ſacrata: hæc enim eſt propria ſignificatio illius vocis, tàm in iure, quàm in vſu. Quod Nauarr. cum Panorm. extendit ad monaſteria, hoſpitalia, & alia loca pia per Epiſcopum ſacrata, arg. cap. *Ad hæc*, de relig. domib. in quo hæc loca æquiparantur Eccleſijs in hoc, quòd non debent ad mundanos vſus transferri. Priuata autem oratoria, quæ ſolent eſſe in communibus domibus, & ſimilia loca non comprehenduntur in d. cap. *Conqueſti*, licèt in alijs antiquioribus ſuprà citatis generalior ſermo eſſe videatur.

14 *De reſeruatione huius cenſuræ.*

Suppoſita ergo hac cenſura, circa eius reſeruationem dicendum eſt, poſt denunciationem, illam eſſe reſeruatam Papæ, ſiue à iure, ſiue tantùm ab homine lata ſit. Ita enim ibi dicitur, *Excommunicatos denuncietis, donec Apoſtolico ſe conſpectui præſentent.* Neque hoc pendet ex priori quæſtione, quia, vt dixi, non repugnat excommunicationem latam eſſe ab homine, & poſtquàm lata eſt, manere Pontifici reſeruatam.

An ſit reſeruata ante denunciationem. *Caiet.* *Nauarr.* *Panorm.*

Quæri verò poteſt, an hæc cenſura reſeruata ſit ante denunciationem. Partem negantem indicat Caiet. dicens, *denunciationem mandat, ac denunciati abſolutionem Apoſtolicæ Sedi reſeruat*: ergò donec illa excommunicatio ſit denunciata, non eſt reſeruata. Et fauet textus dicens, *Excommunicatos nuncietis, & vitari faciatis, donec ſe præſentent*. Et idem ſentit Nauar. addens, non ſufficere denunciationem generalem: ſed ibi non loquitur in ordine ad effectum reſeruationis, ſed in ordine ad effectum euitandi talem excommunicatum, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, vt ipſe ſubdit. Panorm. verò ibi ſentit hanc excommunicationem ipſo iure etiam eſſe reſeruatam abſque denunciatione. Et videtur hoc fieri probabile, ſuppoſita interpretatione verbi *nuncietis*, quam ipſe Caiet. amplectitur, ſcilicet vt denunciari mandetur excommunicatio, quæ iam eſſe ſupponitur: ergo pari ratione ſi non ſolùm excommunicatio, ſed etiam reſeruatio eius denunciari mandatur, ſupponitur lata excommunicatio reſeruata: ergo ante denunciationem reſeruata eſt. Atque ita ſenſus illius textus erit, *Nuncietis eos excommunicatos*, tali excommunicatione, à qua abſolui non poſſint, niſi ſatisfaciant, & Sedi Apoſtolicæ ſe præſentent. Reſponderi verò poteſt, in illo textu non dici, *Excommunicatos nuncietis excommunicatione nobis reſeruata*: ſed dici hoc modo, *excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctiùs vitari donec, &c.* Vbi duo præcipiuntur, primum eſt denunciatio, ſecundum executio vſque ad abſolutionem Papæ: & ideò veriſimillimum eſt hoc ſecundum non habere locum in ea reſtrictione, niſi ſuppoſito primo. Cumq; hæc interpretatio ſit benignior, in materia odioſa eſt præferenda.

Excommunicatio contra incendiarios exponitur.

15 *Ca. Tua nos. de ſent. excom.* *Sitne hęc excõmu. ipſo iure lata.*

QVINTO loco numerari poteſt reſeruatio excommunicationis latę contra incendiarios in c. *Tua nos*, de ſent. excom. cuius verba ſunt: *Incendiarij, ex quo ſunt per Eccleſiæ ſententiam publicati, pro abſolutionis beneficio ad Apoſtolicam Sedem ſunt mittendi.* Quæ duobus modis poſſunt exponi. Primò, vt verba illa, *ex quo ſunt*, habeant vim cauſalis notæ, id eſt, quia ſunt per Eccleſiam excommunicati: & ſic ſupponunt ipſo iure latam eſſe excõmunicationem in incendiarios, & additur reſeruatio. Cui expoſitioni fauet, quòd in illo textu æquiparantur incendiarij cum percuſſoribus clericorum. Item quia textus non dicit, *ex quo fuerint*, ſcilicet in futurum, ſed *ex quo* iam, *ſunt*: ergo neceſſe eſt intelligi per ius ipſum. Sed hic ſenſus cõmuniter reijcitur, quia ibi expreſsè dicitur, *Per Eccleſiæ ſententiam*, quæ eſt actus hominis, & non legis. Reſponderi verò poteſt, ibi non eſſe ſermonem de ſententia excõmunicationis, ſed de ſententia promulgationis, id eſt denũciationis, quæ ſupponit perſonam excommunicatam. Vnde eſt ſecunda ſentẽtia, hos incendiarios eſſe ipſo iure excommunicatos, eorum tamen excommunicationem non reſeruari ex vi huius textus, donec talis excommunicatio ſit per ſententiam hominis promulgata. Ita refert Gloſſa ibi, & in cap. *Cùm deuotiſſimam*, 12. quæſt. 2. & Panorm. in dicto cap. *Tua*, id admittit quantum ad incendiarios Eccleſiarum. Secundò tamen obijcitur contra vtramque ſententiam, quia talis excommunicatio ipſo iure, nec fertur in dict. cap. *Tua nos*, vt euidenter ex ipſo conſtat, neque alibi lata reperitur. Nam in cap. *Peſſima*, 23. quæſt. 8. ſolùm dicitur, *Excommunicetur, & ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura*, & in cap. *Si quis membrorum*, ibidem, licèt de huiuſmodi incendiario dicatur, *Ab Eccleſia ſe priuatum agnoſcat*, quæ verba videntur ſignificare excommunicationem ipſo iure; tamen ſtatim ſubditur, *Si poſt ſecundam & tertiam correctionem ſe non emendauerit, tanquam ethnicus, & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur*. Quæ verba vltima ſignificant excommunicationem maiorem ferendam, & non latam. Vnde priora videntur indicare interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ: de quo ſuo loco. Nullo ergo alio iure inuenitur lata excommunicatio contra incendiarios generatim ſumptos.

16 *Num incendiarij Eccleſiarum ſint ipſo iure excõmunicati.* *Cap. In literis, de Raptoribus.*

De incendiarijs verò Eccleſiarum in particulari citari ſolet cap. *In literis*, de Raptoribus. Sed non probat; nam in eo ſolùm dicitur, quendam incendiarium Eccleſiarum in mortis articulo conſtitutum, fuiſſe per quendam Capellanum ſuum à ſententia anathematis abſolutum; non verò dicitur ibi illum contraxiſſe illud anathema ipſo facto: immò in illo verbo, *ſententia*, indicatur fuiſſe illam excõmunicationem latam per ſententiam hominis. Meliùs quidem hoc oſtendit Gloſſa in d. cap. *Tua*, ex cap. *Conqueſti*, proximè tractato: nam incendiarij Eccleſiarum re vera ſunt fractores, & ſpoliatores earum: & hoc titulo probabiliſſimum mihi eſt illos eſſe excommunicatos ipſo iure per cap. *Conqueſti*, quam ſentẽtiam eſſe communem docet Nauar. cap. 27. num. 94. non tamen ex hoc capite, ſed ex cap. *Tua nos*, quod profectò ſine cauſa de illis exponitur, vt rectè ibidem Gloſſa notauit: quia textus ille de incendiarijs loquitur in communi: vnde non reſpicit ad malitiam ſacrilegij, quam ſpecialiter committunt incẽdiarij Eccleſiarum, ſed ad iniuſtitiam omnibus incendiarijs cõmunem. Igitur ſi incendiarius Eccleſiæ incurrit excommunicationem, illius reſeruatio nõ ad cap. *Tua nos*, ſed ad cap. *Conqueſti*, pertinet. Et iuxta doctrinam ibi traditam exponenda eſt.

17 *In d. cap. Tua, nõ ferri ipſo iure excõicatio nem.*

Alius ergo ſẽſus & verus illius capitis *Tua nos*, eſt vt verba illa, *Ex quo ſunt*, reddat ſenſum quaſi condi-

A conditionatum, ſeu denotantem ſuppoſitionem; ita vt ſenſus ſit, incendiarij, ſi iam ſunt, vel poſtquàm fuerint ab homine excommunicati, &c. Qui ſenſus à ſufficienti partium enumeratione probatur ex dictis, quia ſecluſa excommunicatione iuris, neceſſe eſt ab homine ferri, vt in eam poſſit cadere reſeruatio: quæ duo nec repugnant, vt per ſe conſtat; nec eſt nouum ita fieri. Et confirmatur ex verbis illis, *Per ſententiam Eccleſiæ*, quæ, licèt poſſent ab aliquo extendi ad cenſuram ipſo iure latam in eo ſenſu, quo illa ſolet appellari *latæ ſententiæ*; tamen iuxta proprietatem vocis magis ſignificat ſententiam hominis: &, cùm ſimus in materia odioſa & pœnali, reſtringenda ſunt potiùs, quàm extendenda.

18

Oporteat ne exc. hãc indeterminatã perſonã latã eſſe, vt reſeruata ſit.

Quæri verò poteſt, an oporteat ſententiam hãc eſſe latam in particulari contra talem perſonam, vel ſufficiat generalis contra omnes ſic delinquentes, vt ſtatim ac incurritur ſit reſeruata, B iuxta capit. *Tua nos*. Et Gloſſa, Panormitanus, & alij ibi ſentiunt neceſſariam eſſe ſententiam in particulari: quia, vt hæc excommunicatio ſit reſeruata, exiſtimant eſſe neceſſarium, quòd incendiarius non ſolùm excommunicatus ſit, ſed etiam denunciatus. Quod etiam ſentit Caietanus capite vigeſimo ſecundo, & Nauarrus; qui fundantur in verbo illo textus, *Ex quo ſunt per ſententiam publicati*, quod exponunt, id eſt, *denunciati*. Sed obſtat, quia in illo textu non eſt ſermo de perſonis in particulari, ſeu ſub proprijs nominibus, ſed in communi ſub nomine ſumpto ex tali vitio, ſcilicet de incendiarijs: loquendo autem hoc modo, propriiſſimè dicuntur incendiarij per ſententiam publicari, etiamſi talis ſententia generaliter promulgata ſit. Sic enim frequenter loquuntur iura; & vulgari vſu C ita loquimur, ſcilicet ſententiam excommunicationis promulgatum eſſe contra hæreticos, vel contra occultantes tale furtum, &c. Atque hoc ſenſu in capitulo, *Ita quorundam*, de Iudæis, & in Clementina prima de Pœnis, & in Extrauagant. *Infidelis*, de Furtis excommunicatio generaliter lata vel à iure, vel ab homine in eos, qui talia vitia committunt, ſæpiùs promulgari, ſeu publicari mandatur: ergo in præſenti etiam dicendum, incendiarij per ſententiam publicati, etiamſi non in particulari, ſeu nominatim, ſed generatim ſententia contra eos publicata ſit. Et confirmatur, quia Pontifex in eo capite reſeruat hanc excommunicationem ad deterrendos homines ab hoc crimine: ergo non ſolùm reſeruat illam quando fertur in perſonam particularem, quam oportet eſſe notam, vt denunciari poſſit; ſed etiam quando fertur in omnes qui committunt tale crimen, etiamſi illi D occulti ſint.

Prima ſent. Gloſſ. Abb. Caiet. Nauar. Reijcit.

19

Verior ſentẽtia.

Sane interpretatio hæc videtur mihi magis conſentanea, & textui, & veritati. Et fortaſsè dicti auctores non ſunt loquuti de denunciatione talis perſonæ in particulari ſub proprio nomine; neque hoc ipſi explicarunt: intelligi ergo poſſunt de generali denunciatione per ſententiam; ita vt ſolùm intendant docere non ſatis eſſe quod ſententia lata ſit; ſed oportere, vt ſit etiam publicata. Vnde poteſt notari differentia inter hoc cap. *Tua nos*, & cap. *Conqueſti*, nam in priori tantùm eſt ſermo de incendiarijs in communi, & de ſententia contra illos publicata: in capite autem *Conqueſti*, ſermo eſt de particularibus perſonis, quæ in principio nominantur, &

Diſcrimẽ inter ca. Tua, & c. Conqueſti.

A de eiſdem poſtea ſubditur, *Memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis*, & ideò in caſu illius textus probabilius eſt neceſſariam eſſe denunciationem in particulari, vt excommunicatio reſeruata maneat, quia forma ibi præſcripta in omni caſu ſimili ſeruanda eſt. Quòd ſi quis contendat eodem modo exponendum eſſe cap. *Tua nos*, tum propter argumentum à ſimili, tum quia, licèt textus hoc non declaret, non tamen excludit hanc expoſitionem, quæ cùm ſit benignior, in materia odioſa amplectenda eſt: tum denique quia communis opinio magis in hanc partem inclinare videtur, non repugnabo, quia probabiliter poſſit hoc defendi; & in praxi ſeruari abſque periculo: quamuis in rigore verborũ iuris, illud prius veriſimilius appareat.

20

Quid nõ mine incendiarij intelligẽdum.

Tandem verò inquiri poteſt quid nomine incendiarij intelligendum ſit. Neque interro- B go an debeat intelligi de incendio Eccleſiarum, vel etiam aliarum rerum; nam cùm textus indifferenter loquatur, generaliter intelligendus eſt, vt ſuprà dixi, & Caietanus etiam notauit: ſed an vnus actus incendij ſufficiat, vel requiratur conſuetudo incendio conſumendi res alienas: nam nomine incendiarij hoc videtur in rigore ſignificari. Vnde Caietanus dict. cap. 22. ait, intelligi in propoſito incendiarios *nõ ab actu incendendi, ſed à vitio: qui enim malo ſtudio incendit domum, ſegetem, oliuetum, &c. incendiarij crimen incurrit*. Reſpondeo, primùm neceſſarium eſſe vt incendium ex certa ſcientia, & praua voluntate intendatur: nam ſi quis ex negligentia, etiam notabiliter culpabili, ſit cauſa incendij, præter directam intentionem & voluntatem ſuam, non dicitur in rigore & proprietate incendiarius. Idque ſatis explicant iura, quæ de C hoc vitio loquuntur, vt patet ex capitulo *Peſſimam*, 13. quæſtion. 8. ibi, *Malo ſtudio ſiue pro odio, ſiue pro vindicta*. Et hoc fortaſsè ſignificauit Caietanus cùm dixit incendiarios dici à vitio, non ab incendio, ſcilicet quocumque modo facto; nam per vitium fortaſsè non intellexit habitum, ſed prauum illum modum committendi incendium.

Caiet.

Prima concluſio.

21

1. concl.

Dico ergo vlteriùs, ſi quis vnum incendium tantum hoc modo committat, ac propterea excommunicetur, ac denuncietur id ſatis eſſe vt illa excommunicatio reſeruata ſit Summo Pontifici. Eademque ratione, ſi generalis ſententia ab homine lata ſit contra incendiarios, exiſtimo ſatis eſſe ad illam incurrendam quòd ſemel tale delictum committatur. Quare, ſi ſubſequuta ſufficiens publicatio fuerit, erit illa excommunicatio reſeruata. Ratio eſt, quia lex D hæc & ſententia punit actum, & non conſuetudinem; & ab vno actu nomen incendiarij ſufficienter ſumitur, ſicut nomẽ homicidæ ab vno homicidio. Poteſt tamen hic vltimo aduerti in hoc cap. *Tua nos*, non præcipi prælatis vt hos delinquentes excommunicent, aut denuncient, ſicut præcipitur in capitulo, *Conqueſti* (quæ eſt alia differentia notanda inter hos textus) ſed tantum eſt in hoc textu ſermo hypotheticus, ſcilicet vt poſtquam per ſententiam denunciati fuerint, Pontifici ſint præſentandi. An verò publicandi ſint, nec ne, ordinationibus aliorum iurium, & prudentiæ prælatorum committi videtur. Illorum ergo erit iudicare an propter vnum actum expediat talem ferre cenſuram.

33 Sexta cenſura ſumitur ex capit. *Significauit*, de
Sentent. excommunic. vbi Papa excommuni-
cat clericos, qui cum excommunicatis à ſe in di-
uinis officijs communicant, & talium clerico-
rum abſolutionem ſibi reſeruat. Sed ille textus
in ſuperioribus eſt à nobis latè tractatus, quia il-
la excommunicatio eſt quaſi annexa alteri, ad
cuius obſeruantiam ordinatur. Hic etiam adiũ-
gi poſſet excommunicatio lata in cap. *Nuper*, de
Sentent. excommun. vbi communicans excom
municato in crimine, in ſimilem excommuni-
cationem incurrere dicitur: vnde, ſi prior excom
municatio erat reſeruata Papæ, etiam illa quam
contrahit communicans in crimine, erit Papæ
reſeruata, vt ſumitur ex cap. *Si concubinæ*, de Sent.
excommun. Veruntamen de hac excommunica
tione ſufficienter in ſuperioribus dictum eſt: re-
ſeruatio autem hæc non eſt propria Summi Pō-
tificis, ſed communis ſeu proportionalis omni-
bus iudicibus: generalis enim regula, quæ ex di-
cto capit. *Nuper*, colligitur, vt eſt ſic communi-
cans ab eodem abſolui debeat, à quo ipſe excom
municatus, cum quo communicat. Quod etiam
notauit Nauarrus cap. 27. nu. 112. Quapropter,
ſi attentè conſiderentur omnia quæ diximus, ex
iure Decretalium ſolùm habemus vnam nouã
excommunicationem Papæ reſeruatam, quę ip-
ſo iure incurratur, ſcilicet contra fractores, & ſpo
liatores Eccleſiarum ex dict. capit. *Conqueſti*: &
prætereà duas reſeruationes adiunctas alijs dua-
bus excommunicationibus, ſuppoſito quòd à
prælatis ferantur. Aliæ verò vel non ſunt excom-
municationes Papæ reſeruatæ in tali iure, vel nō
ſunt nouæ, ſed in ſuperioribus ſatis explicatæ.

De alijs excõmunicationibus reſeruatis.

Sectionis epilogus. Nauar.

SECTIO III.

Quæ excommunicationes latæ ſint, & Papæ reſeruatæ in ſexto libro Decretalium.

1 DVAS, vel tres inuenio in hoc po-
ſteriori volumine Decretalium ex-
cōmunicationes, quæ ipſo iure latę
cũ reſeruatione ad Sũmum Ponti-
ficem; & continentur ſub titulo de
Sententia excommunicationis, & de Pœnis: nã,
ſi quæ ſunt aliæ, vel explicatæ iam ſunt; vel com-
muni vſui parum deſeruiunt.

2 Prima habetur in cap. *Quicunque*, de Senten-
tia excommunicationis in 6. ferturque contra
eos, qui in perſonis, aut bonis ſuis, aut ſuorum
eos grauant, qui ſententiam excommunicatio-
nis, ſuſpenſionis, aut interdicti in aliquem tule-
runt. Circa quam primo aduertendum eſt, duas,
vel tres eſſe actiones, ob quas illa cenſura fertur,
quibus varia genera perſonarũ comprehendun-
tur. Prima actio eſt, dare licentiam alijs ad infe-
rendum huiuſmodi grauamen ſeu iniuriam: &
hæc comprehendit Reges, & omnes illis inferio-
res, qui ibi numerantur. Quæ licentia non ſuffi-
cit ad excommunicationem incurrendam, niſi
effectus, ad quem illa datur, fuerit ſubſecutus.
Vnde circa talem actionem duplex ibi additur
limitatio. Prior eſt, ſi licentia reuocata fuerit,
re integra, id eſt, priuſquàm aliquis effectus ex vi
talis licentiæ fuerit ſequutus. Quò fit vt, ſi poſt
reuocatam talem licentiam, is, cui data fuerat,
nihilominùs ad executionem & effectum pro-
grediatur, qui licentiam dedit, non incurrat ex-

Prima excõmunicatio. Ex Cap. Quicumque, de Sent. excomm. Quas ob actiones ferat cenſura hęc. Prima.

A communicationem, quia ſatisfecit iam huic le-
gi; & alter ex ſua malitia, & non ex licentia eius
operatur. Alia limitatio eſt, vt poſt ſubſecutum
effectum talis facultatis, non ſtatim incurratur
excommunicatio, ſed poſt octo dies, *ſi intra illos
non ceſſet iniuria; & bona fuerint reſtituta, aut pro
eis ſatisfactum*: vnde, ſi hoc fiat intra illum ter-
minum, non incurretur excommunicatio.

Atque hoc modo intelligendo has duas limi- 3
tationes, ceſſat obiectio Gloſſæ ibi & omnes re-
ſponſiones eius. Ait enim, videri poſteriorem
hanc partem repugnare priori, nam in priori di-
citur, vt incurratur hæc excommunicatio, niſi
re integra licentia reuocetur. Vnde fit, vt, ſi ante
reuocationem licentiæ res non maneat integra,
ſtatim cenſura incurratur: quod repugnat poſte-
riori parti, in qua conceduntur octo dies ſub cō-
ditione reſtituendi. Et reſpondet, vel priorem
B partem intelligi quando progreſſum eſt ad iniu-
riam perſonalem; poſteriorem verò ad iniuriã
realem ſeu in bonis externis: vel certè priorem
reſpicere tempus futurum; poſteriorem verò re-
ſpicere tempus illud in quo condita eſt conſti-
tutio, id eſt, ad iniurias quæ iam tunc erant factę
prætextu talis licentiæ. Sed hoc poſterius non
habet fundamentum in textu; & procedit ex
falſo fundamento: nam inter illas duas partes
nulla eſt repugnantia. Malè enim infertur ex
priori conditione, ſtatim ac res non eſt integra
incurri cenſuram, ſi licentia non eſt reuocata;
nam hoc in textu non dicitur; nec ex negatione
ſequitur affirmatio: In priori ergo conditione
ſolum dicitur, vt non incurratur excommunica-
tio, ſi, re integra, licentia reuocetur: vnde cer-
tum eſt quandiu res eſt integra excommunica-
tionem non incurri, quia ſemper durat ſtatus in
C quo reuocari poteſt abſque cenſura. Quando ve-
rò incurratur cenſura, poſtquam ex vi talis licen
tiæ non reuocatæ ad iniuriam progreſſum eſt,
non explicatur in illa prima conditione; neque
ex illa poteſt ſufficienter colligi; nam ad hoc
addita eſt ſecunda limitatio, quàm propterea cē-
ſeo reſpicere totum tempus futurum. Tamen,
quia in illa ſecunda limitatione expreſſè dicitur,
*Vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licen-
tiæ ſit proceſſum*, ideò hæc ſecunda moderatio ſo-
lum videtur adhiberi quando executio licentiæ
ſolùm circa bona externa, & non circa perſo-
nam facta eſt: & ideò quoad hoc vera manet
ſententia Gloſſæ, quòd in iniurijs perſonalibus
ſtatim incurratur hæc cenſura ſine mora octo
dierum, quia in eis textus ille non concedit hãc
moram ſeu moderationem. Et ita ſenſerunt
Caietanus capit. 36. de Excommunicatione, &
D Nauarrus in Summa cap. 27. num. 99. Merito-
que ita factum eſt, quia iniuriæ perſonales gra-
uiores ſunt, difficiliuſque habent remedium, &
ſatisfactionem.

Ex data interpretatione concordant duæ textus partes.

Caietan. Nauar.

Alia actio, ob quam illa excommunicatio im- 4
ponitur, eſt vſus talis licentiæ; non enim ſolùm
qui licentiam concedit, ſed etiam qui illa vtitur,
hanc excommunicationem incurrit, vt in textu
habetur: & intelligendum eſt de vſu includente
executionem, & conſummatam actionem ali-
quam ex eis, quæ ibi numerantur, quæ ſunt, *occi-
dere, capere, aut grauamen aliud inferre talibus per-
ſonis, vel in ſe ipſis, vel in bonis ſuis, aut ſuorum*.
Vnde, ſi quis prætextu talis licentiæ aliquid hu-
iuſmodi facere tentet, donec illud perficiat, non
incurret hanc cenſuram. Et quoad grauamen
in

Secunda actio ob quã cēſura hęc incurritur.

Digitized by Google

in bonis, exiſtimo locum habere priorem moderationem, quæ declarata fuit de eo qui licentiam dedit, etiam in illo qui ea vſus eſt, ſcilicet quòd non ſtatim incurrat cenſuram, ſed poſt dies octo, ſi intra illos ſublata bona non reſtituerit, aut pro eis non ſatisfecerit. Quod patet, tum à ſimili vel maiori ratione, tum ex illo verbo textus, *Earum quoque ſententia, &c.* ergo cum eadem moderatione explicanda eſt in ſubſequenti caſu, cùm illius capax ſit; & odioſa ſententia, quantū verba permiſerint, leniẽda ſit.

5 Tertius modus quo cenſura hæc incurrit.

Tertio loco additur generalis clauſula, quæ extenditur illa excommunicatio ad omnes, qui tale delictum commiſerint propria auctoritate abſque aliqua licentia: ac merito, quia non minor eſt malitia in ſic operante, quàm in alijs: imò maior eſſe in hoc videtur, quia & ſibi licentiam facit, & delictum per ſe exequitur. Nihilominùs adhibenda eſt limitatio illa, de conditione reſtituendi infrà octo dies: nam ratio facta hic etiam locum habet. Dubitat verò Gloſſa ibi, quando inferior hoc exequitur ſine licentia ſuperioris, vel poſt licentiam reuocatam, & poſteà ſuperior factum ratum habeat, an excommunicationem hanc incurrat. Et reſpondendum cenſet iuxta diſtinctionem capit. *Cùm quis*, de Sententia excommunicationis: nam ſi inferior id fecerit nomine alterius, alter poſteà ratum habens excommunicationem incurrit, quia talis ratihabitio retrotrahitur, & mandato ſeu licentiæ æquiualere cenſetur. Si verò delinquens non percuſſit nomine alterius, ſed ſuo, tunc, licèt alius approbet, & in eo peccet, non tamen incurrit, quia nemo propriè ratum habet quod eius nomine, non eſt geſtum. Et quoad hanc poſteriorem partem res eſt indubitata, quia eſt fauorabilis. Quoad priorem verò, quia odioſa eſt, poteſt dubitari, quia illud capit. *Cùm quis*, loquitur ſpecialiter in caſu eius, qui violenter manus in clericum iniicit; & ideò non videtur extendendum ad caſus ſimiles. Accedit, quod in dict. cap. *Quicumque*, diſtinctè fertur hæc excommunicatio in dantem hanc licentiam, exequentem, & ſine licentia operantẽ: & reſpectu primi ſolum fertur, quando licentia antecedit delictum, & nõ reuocatur antequam delictum fiat: ergo illa excommunicatio extendenda non eſt ad ratihabitionem poſt delictum ſubſequutam, quia, licèt hæc ratihabitio quoad alios effectus mandato æquiparetur, & ideò ad illam extendatur pœna lata in mandantem, præcipuè quando id in iure exprimitur; nihilominùs quando lex non ſolùm id non exprimit, verùm etiam requirere videtur conditionem contrariam, ſcilicet quòd licentia antecedat delictū, non eſt talis pœna extendenda. Ac propterea hæc pars videtur mihi ſatis probabilis, quamuis alia propter ſimilitudinem rationis probabilitate non careat.

Incurrat ne hãc cẽſurã qui alterius crimẽ ratũ habet.

6 Primum notandũ circa delictũ huius cenſuræ. Caiet. Nauar.

Præterea circa grauamen, propter quod incurritur hæc cenſura, aduertenda ſunt nonnulla. Primum, neceſſarium eſſe vt grauamen illud ſit illatum per actionem iniurioſam. Ita Caietanus, & Nauarrus. Et colligitur ex textu, tum ex illis verbis, *Occidendo, capiendo, &c.* quæ actionẽ iniurioſam ſignificant, tum ex illis, *Niſi reſtituerit, ſatisfecerit, &c.* nam hæc etiam iniuſtitiam factam ſupponunt. Vnde, ſi aliquis amicitiæ ſigna, vel commoda, & gratuita dona, etiam conferri ſolita, alteri deneget hoc titulo, quòd cenſuram in eum tulerit, aut latam obſeruet, non incurret hanc excommunicationem: nam, licèt hoc ſit onerosum tali perſonæ, & late loquendo, grauamen dici poſſit, nõ tamen eſt iniurioſum, ſed ad ſummum contra charitatem vel amicitiã. Et eadem ratione, ſi quis à tali perſona rigoroſè petat quæ ſua ſunt, quæ fortaſsè aliàs non peteret, vel ſi vindictam, aut pœnam iuſtam delicti procuret abſque iniuria per competentem iudicem, non incurret, ob eandem cauſam.

7 Secundũ notandũ circa idẽ grauamen.

Deinde eſt obſeruandum, non ſolùm prohiberi, & puniri has actiones, ſi fiant contra iudicem ferentem talem ſententiam, ſed etiamſi fiãt contra eum qui occaſionem præbuit ferendi cenſuram, ſcilicet petendo, denunciãdo, vel quid ſimile. Item ſi fiant contra eum, qui obſeruat talem ſententiam, vel qui ratione illius communicare non vult cum ſic excommunicato: omnia enim hæc in textu exprimuntur. Et ratio eſt, quia omnibus his modis fit iniuria Eccleſiaſticæ poteſtati aut libertati. Et intelligendum hoc cẽſeo de ſententia iuridicè prolata, ita ſaltem vt valida ſit, nam illa eſt vera ſententia, licet aliquam iniuſtitiam contineat; nam textus ille generaliter loquitur de ſententia cenſuræ. At verò, ſi ſententia ſit nulla, qui ratione illius aliquam iniuriam intulerit dictis perſonis, non incurret hanc cenſuram, quia illa ſententia non eſt ſententia in re, ſed nomine tantùm. Denique extenditur hæc actio, non ſolùm ſi fiat circa has perſonas, ſed etiam circa bona ipſarum, vel ſuorum. Qui autem comprehendantur, *ſuorum*, nomine, explicat Nauarrus ex Ioanne Andrea, Caietano, & alijs, eſſe in primis omnes perſonas, quæ ſunt de familia, deinde omnes cognatos, item amicos, vel alia ſimili ratione coniunctos, v.g. magiſtrū, diſcipulum, &c. Ac deniquè quoties ỏnius grauamen rationabiliter redundat in alterum, & hoc reſpectu fit; nam, vt rectè ait Caietanus, hæc lex quoad hanc partem fauorabilis eſt; & eius prouidentia ac protectio non debet minùs extendi, quàm impietas offendentium.

Qui ſui ibid. dicantur. *Nauar.*

8 De reſeruatione huius cẽſuræ.

Vltimò circa reſeruationem huius cenſuræ aduertendum eſt, non ſtatim, ac incurritur, manere reſeruatam Papæ, ſed ſub hac conditione, *Si per ſpatium duorum menſium in ea permanſerint*, vt in eodem textu dicitur. Itaque infrà duos mẽſes tolli poteſt à quocumque aliàs habente ordinariam, vel delegatam iuriſdictionem, quia tunc reſeruata non eſt, poſteà verò, ſi durat, iam manet reſeruata, quia ita diſpoſitum eſt.

Exponitur cap. Eos qui, de Sententia excommunicationis.

9 Ob quod crimẽ ea cõm. hæc feratur.

SECVNDA excommunicatio ſumi poteſt ex capit. *Eos qui*, de Sententia excommun. in 6. vbi ſententia excommunicationis Papæ reſeruata ipſo facto innodatur, qui poſt obtentam abſolutionem à priori excommunicatione Papali ſub conditione comparendi coram Summo Pontifice, vel ſatisfaciendi parti læſæ, talem conditionem non implent tempore debito. Circa quam obſeruandum eſt primò duas eſſe partes illius decreti, duoſque modos incurrendi hanc cenſuram. In priori agitur de obtinente abſolutionem à iudice, vt ſic dicam, extraordinario, ob imminentem neceſſitatẽ, & vrgens impedimentum: & ad hanc partem pertinet prior modus incurrendi hanc cenſuram: nã illa abſolutio

Prior textus pars exponit.

non

non datur, niſi ſub onere comparendi, vt ſuprà viſum eſt; & qui talem conditionem non implet, ex vi illius textus incurrit nouam cenſuram eodem modo reſeruatam. Hæc tamen reſeruatio non eſt propria cenſuræ latæ à Summo Pontifice; & non cenſetur veluti noua, ſed alteri ſuccedens. Illa enim lex generalis eſt de omni excommunicatione lata à iure, vel ab homine, quando propter neceſſitatem ſublata eſt ab alio præter quàm ab illo, à quo de iure fuerat auferenda: & proportione ſeruata, ſi non expleatur conditio comparendi, incurritur noua excommunicatio reſeruata illi iudici, ad quem abſolutio à priori excommunicatione pertinebat. Atque ita fit vt hæc reſeruatio non ſit propria Summi Pontificis, ſed generalis proprij iudicis, vt ſic dicam: ſed ſolùm quando prior cenſura pertinebat ad Summum Pontificem, vel per reſeruationem, vel quia erat ab homine, & lata ab ipſo, ſubſequens excommunicatio illi manet reſeruata. Ac propter hoc etiam dixi hanc excommunicationem non eſſe omnino nouam, ſed alteri ſuccedere, quæ non ſimpliciter ſublata erat, ſed ſub
10 conditione. Propter quod, vt ſuprà notaui, hæc vocatur interdum in iure eadem cum præcedenti cui ſuccedit.

Exponit ſecunda pars eiuſdem capitis.

In ſecunda verò parte illius textus agitur de eo, qui ab excõmunicatione reſeruata Summo Pontifici ab eodem, vel legato eius abſoluitur cũ obligatione comparendi coram ordinario, vel alio deſignato ad ſuſcipiendam pœnitentiam; & ſatisfactionẽ exhibendã parti læſæ: de quo ſtatuit ibi Summus Põtifex, vt qui eam conditionem, cùm primùm potuerit, non impleuerit, in eandem ſentẽtiam ipſo facto incidat eodem modo, quo in priori caſu dictum eſt. Vnde, ſicut prioris excommunicationis abſolutio ad Summũ Pontificem pertinebat, ita hæc illi manet reſeruata ex vi illius textus. Circa quam partẽ ſolùm aduertendum eſt, obligationem comparendi corã ordinario, non ſolùm perſonaliter, ſeu per ſe ipſum, ſed etiam per procuratorem impleri poſſe, vt annotauit Caietan. cap. 69. de excommunicatione (Caiet.): quod intelligitur niſi in mandato expreſſè ponatur obligatio perſonaliter comparendi: tunc enim, cùm mandatum ſit iuſtum, implendum eſt vt ſonat, alioqui verò non eſt à nobis addenda reſtrictio. Illud autem verbum, *Quam primum*, moraliter, & prudenti arbitrio intelligendum eſt: quod in foro exteriori ad iudicem pertinet: in interiori verò ait Caietan. quem ſequitur Nauarrus (Nauarr.) num. 113. ad pœnitentem. Ego verò exiſtimo magis pertinere ad confeſſorem. Quanquam ſi pœnitens ſequitur probabilẽ ſententiam, confeſſor teneatur illi conformari.

11 An deciſio capitis quoad ſecundã partẽ locum habeat ĩ inferioribus Prælatis.

Sed quæri poteſt circa hanc partem, an quod in ea ſtatuitur circa Romanum Pontificem, vel legatum eius, locum habeat in alijs prælatis inferioribus proportione ſeruata: ita vt ſi quis abſoluatur ab excommunicatione reſeruata Epiſcopo ab eodem, vel eius Vicario ſub conditione ſatisfaciendi parti læſæ, vel alia proportionali, & hanc conditionem poſteà non impleat, qui ſic fuit abſolutus, ex vi huius decreti iterum incidat in excommunicationem eidem Epiſcopo reſeruatam. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia in illo textu ſic incipit hæc poſterior pars, *Idem ſtatuimus. &c.* Sed in priori parte deciſio eſt generalis quoad omnes prælatos vel iudices Eccleſiaſticos: ergo ſimilis erit, in hac poſteriori parte,

A cùm idem in ea ſtatuatur. Nihilominùs dicendum eſt hanc cenſuram non habere locum, niſi quando præcedens abſolutio ſub prædicta conditione à Papa, vel legato eius lata eſt, quia in textu expreſsè ita dicitur: nam licèt non addatur excluſiua, tamen ipſamet impoſitio pœnæ ac cenſuræ, veluti iure ſuo illam ſecum affert, quia non eſt extendenda vltra caſum expreſſum. Et ita tenent Caietanus, & Nauarrus. Quod verò ibi dicitur, *Idem ſtatuimus*, &c. non refertur ad omnes perſonas prius numeratas, ſed ſolùm ad modum reincidendi in ſimilem cenſuram in caſu ibi expreſſo. Solùm eſt aduertendum, quia Pontifex, vel legatus eius non ſolùm poſſunt abſoluere à cenſuris ſibi reſeruatis, ſed etiam à reſeruatis Epiſcopis, & à non reſeruatis: ideò cẽſuram latam in hac poſteriori parte non eſſe ſemper reſeruatam Papæ, ſed proportionatam illi, à
B qua data fuerat abſolutio: nam ſi prior fuit Papalis, etiam ſubſequens; ſi verò tantùm erat Epiſcopalis, vel indifferens, ſimilis erit ſubſequens, quia decretum Pontificis eſt vt in eandem ſententiam incidat: ita enim dicitur in priori parte textus; & in poſteriori hanc vim habent illa verba, *Idem ſtatuimus*.

Excommunicatio eius, qui Cardinalem offendit, exponitur.

TERTIA excommunicatio referri poteſt ex cap. *Felicis*, de Pœnis in 6. quæ fertur cõtra eos, qui in Cardinalem Eccleſiæ Romanæ manus iniecerit violentas, aut illum hoſtiliter fuerit inſecutus, & reſeruatur Summo Pontifici. 12 Cap. Felicis de Pœnit. in 6. Circa quam aduertendum eſt illam ex parte eſſe latam in canone *Si quis ſuadente*, nam Cardinalis ſub clerici nomine comprehenditur: C vnde ex vi illius iuris excommunicatus eſſet Cardinalem percutiens, vt in eodem textu ſignificatur. In illo tamen cap. additæ ſunt ampliationes quædam.

Prima text' ampliatio vltra Canonẽ. Si qs ſuadẽte.

Prima eſt, vt hoſtiliter inſequens Cardinalem, etiamſi ad manuum iniectionem non perueniant, eandem excommunicationẽ incurrat: verba textus ſunt, *Ex inſequutione prædicta, ſicut ex iniectione manuum violenta, ipſo facto excommunicationis ſententiam quis incurrat*: conſtat autem ex ſuperiùs dictis eum, qui inſequitur clericum, ſi eum non aſſequitur nec corporale nocumentum illi infert, non incurrere cenſuram illius canonis: eſt ergo quoad hanc partem cenſura hic adiecta.

De qua inſequutione ſit textus intelligendus.

Dubitari verò poteſt an hæc inſequutio intelligatur tantùm de Phyſica, vt ſic dicam, vel etiam de morali. Phyſicam inſecutionem voco eam, quæ eſt per curſum ſeu motum corporalem, D ad finem capiendi, aut percutiendi Cardinalem: moralis verò dicitur ea quæ eſt per iniurioſas calumnias, falſa teſtimonia, vel ſimilibus modis, &c. Dicendum ergo eſt, hic eſſe ſermonem de reali inſecutione & Phyſica, vt omnes exponunt; & ex proprietate ipſius verbi conſtat, & ex dicendis amplius patebit.

13 Secunda ampliatio.

Secunda extenſio eſt ex parte perſonarum, nam hæc cenſura non ſolùm comprehendit facientes, & mandantes, & conſilium & fauorem dantes; quod commune eſt cenſuræ canonis. *Si quis ſuadente*: ſed etiam eum, qui poſteà receptauerit, vel defenſauerit ſcienter eum, qui ſic in Cardinalem deliquit: quod eſt additum in hoc canone nam in percuſſione clerici gene-

ratum

gatim locum non habet, de hac verò extenſione dixi plura circa Bullam Cœnæ, excommunicatione 11. vbi reliqua ferè quæ ad hoc cap. pectant declaraui. Solùm circa mandantes & conſulentes aduerte, propter talem actum non contrahi cenſuram, niſi ſubſecuto effectu, vt ſæpe in ſimilibus ſuperiùs eſt dictum. Oportet autem in præſenti diligenter aduertere, quænam actio mandetur. nam tres ſunt actiones hic primò prohibitæ, ſcilicet, inſequi, capere, percutere; extenſio verò fit ad mandantes, vel conſulentes quamcumque illarum. Inſpiciendum ergo eſt ad actionem quæ mandetur, nam, ſi illa ſequuta eſt, ſufficit. Vt ſi mandatur inſequutio, & alter inſequitur, licèt non perueniatur ad capturam, incurritur excommunicatio: & ſic de alijs. At verò, ſi vna actio imperetur, & imperatus non illam, ſed aliam faciat, vt ſi mandatus capere, percutiat, & non capiat, non puto ſufficere, vt mandans incurrat, niſi poſtea ratum habeat quod ſuo nomine factum eſt, iuxta eundem textum.

14 Tertia amplia-tio. Tertiò additur in eodem cap. quædam extenſio, vel ſolennitas potiùs huic cenſuræ, nimirum, quod, quandiu in tali contumacia perdurauerit, dominicis & feſtis diebus, pulſatis campanis, publicè denuncietur in omnibus Eccleſijs talis loci, ac vicinarum ciuitatum, ac diœceſum. Per quam denunciationem non multiplicatur cenſura, ſed ſolùm fit ad maiorem terrorem, & infamiam. Tandem additur reſeruatio cum illa excluſiua, *Duntaxat in articulo mortis ab alio poſſit abſolui.* Vbi ſtatim occurrit quæſtio an hic habeant locum omnes exceptiones poſitæ circa canonem, *Si quis ſuadente.* Quam in fine huius diſputationis generalius tractabimus. Et deinde quoad modum abſolutionis ſpecialiter ab hac cenſura adduntur ibi quædam ſolennitates, ſeu pœnitentiæ publicæ, quæ ad forum externum pertinent, & vix credo eſſe in vſu.

15 Quarta extenſio eiuſdem textus. Vltimo loco, vt conſtitutio illa ad effectum perducatur, additur in fine illius textus, *Si Princeps, Senator, Conſul, vel alius Dominus, ſiue Rector contra præſumptores prædictos dictæ conſtitutionis tenorem non fecerit obſeruari, tam ipſe, quàm officiales eius infrà menſem poſt quam res ad eorum notitiam peruenerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant.* Nauar. Aduertit autem Nauarrus ad excuſandam huiuſmodi excommunicationem ſatis eſſe ante lapſum menſem cauſam, ſeu proceſſum incipere: quod intelligo dummodo bona fide id faciant, & non animo eludendi cenſuram, & non vltra progrediendi. Aduerto etiam hanc vltimam cenſuram non eſſe reſeruatam. Reliqua, quæ hic deſiderari poſſunt, dicta ſunt circa Bullam Cœnæ in loco citato.

16 Quarta excõicatio ex c. Fundaméta, de Ele. in 6.

Aliæ excommunicationes expediuntur.

Nauar. Angel. Syluest. Caietan. Anton. QVARTA excommunicatio habetur in cap. *Fundamenta*, de Electione in 6. vbi excommunicantur illi, qui Senatorem Romanum eligunt, Principes, aut potentes perſonas, quæ ibi nominantur. Quæ ad caſum pertinet extraordinarium, & particularem, vt benè Nauarr. notauit: & ideo in ea explicanda non libet immorari. Sed videri poſſunt Angelus *Excommunicatio*, 5. caſu 7. Syluest. *Excommunicatio*, 7. num. 20. Caiet. cap. 53. Antoninus 3. part, titul. 24. cap. 43. Quinta excõ. ex c. Cleric. de Immun. Eccleſ. in 6. Quintò afferri poteſt excommunicatio lata in cap. *Clericis*, de Immunitate Eccleſ. in 6. vbi Imperatores, & Reges, & omnes inferiores Principes ſæculares imponentes tributa Eccleſiaſticis perſonis, & ipſæ perſonæ Eccleſiaſticæ ſoluentes talia tributa ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, excommunicantur cenſura Papæ reſeruata. Veruntamen illa cenſura, & conſtitutio in Clement. 1. de Immunit. Eccleſ. quoad partem de perſonis Eccleſiaſticis ſoluentibus hæc tributa abſolutè reuocatur: quoad alteram verò de Principibus temporalibus imponentibus hæc tributa præcipiuntur obſeruari Conſtitutiones Alexandri, & Innocentij III. in Concilijs Lateranenſibus, quæ habentur in cap. *Non minus*, & cap. *Aduerſus*, extra de Immunitate Eccleſ. Cap. Nõ minus, de Immun. Eccleſ. In quorum prima Alexander ipſo facto excommunicat eos, qui ea exigunt, ipſis verò Eccleſiaſticis perſonis licentiam concedit, vt abſque vlla exactione, communi voluntate Epiſcopi, & cleri poſſint hæc ſoluere ad releuandas communes vtilitates, vel neceſſitates, vbi laicorum bona non ſufficiunt, & de neceſſitate, & vtilitate ſatis conſtat. In poſteriori verò Decreto, & Concilio addit Innocentius, vt etiam ad hanc poſteriorem voluntariam ſolutionem faciendam conſulatur prius Summus Pontifex, ad quem ſpectat communibus vtilitatibus prouidere. Et ſimilis ferè excommunicatio contra exigentes hæc tributa habetur in cap. *Quanquam*, Cenſibus, in 6. Ca. Quã quam, de Cẽſibus. Solumque additur, vt qui illam incurrerit non abſoluatur, donec integrè reſtituerit, & ſatisfecerit. Et in dict. cap. *Aduerſus*, dicitur non ſolùm teneri ad reſtituendum Rectorem, ſeu Gubernatorem, Cap. Aduerſus, eod. tit. qui talia bona exegit, ſed ſi ipſe intra tempus ſui regiminis non reſtituerit, teneri etiam ſucceſſorem eius, vt qui ſuccedit in honore, etiam onus participet: ideoque ſi intra menſem non ſatisfecerit in eandem incidit cenſuram. Nulla tamen in his omnibus, vt dixi, adhibetur reſeruatio. Additur tamen in Bulla Cœnæ Domini, vt tactum, & explicatum eſt circa clauſulam 16. & 17. eius.

SECTIO IIII.

Quæ excommunicationes latæ ſint in libris Clementinarum, & Summo Pontifici reſeruatæ.

1 Prima excõ. cõ. Inquiſitores in officio ſuo delinquẽtes ex Clemẽ. 1. de Hæret. PRIMA ex his excommunicationibus refertur ex Clement. 1. §. *Verum*, de Hæreticis, vbi Inquiſitores; vel qui vices eorum gerunt, ſeu loco eorum ad illud officium agendum deputantur ſi in vſu ſui officij ita deliquerit, vt *odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu contra iuſtitiam, & conſcientiam ſuam omiſerint contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate, aut obtentu eodem prauitatem ipſam, vel impedimentum officij ſui alicui imponendum, eum quoquo modo præſumpſerint vexare*, ipſo facto excommunicantur (præter Epiſcopos) & eorum abſolutio Papæ reſeruatur, Epiſcopis verò pœna imponitur ſuſpenſionis per triennium, de qua infrà in vltima diſput. de ſuſpenſione ſectio. 5. Suſpenſione 6. dicemus. Nunc ſolùm circa reſeruationem excommunicationis aduerto hic addi illam exceptionem, *præterquam in*

mortis

Digitized by Google

mortis articulo, & vlteriùs adiungi, *& tunc ſatisfactione* præmiſſa: quod intellige, ſi, vel quantum fieri poſſit: nam in eo articulo non eſt abſolutio neganda propter vllam impotentiã, vt ſæpius eſt in ſuperioribus dictum.

Excommunicatio contra religioſos adminiſtrantes quædam ſacramenta exponitur.

2 Clem. 1. de Priu.

SEcunda excommunicatio habetur in Clement. *Religioſis*, quæ eſt prima de Priuilegijs, ferturque contra religioſos, qui *Sacramentum Vnctionis Extremæ, aut Eucharistiæ miniſtrare, vel matrimonia ſolennizare ſine Parochialis preſbyteri licentia ſpeciali: vel qui excommunicatos à canone præterquàm in caſibus eis à Pontifice conceſſis abſoluunt, vel etiã à ſententijs per ſtatuta ſynodalia aut Prouincialia promulgatis, ſeu à pœna & culpa (vt aiunt) abſoluere quemquam præſumpſerint.* B Taliſque excommunicatio Papæ ibidem reſeruatur. Circa quam primò aduertendum eſt, ſolùm ferri contra religioſos.

Quod huius cẽſuræ ſubiectum.

Vnde, ſi clerici ſeculares id faciant, illam non incurrunt: imò, licèt aliquis ſe fingeret religioſum, vt eo prætextu faciliùs poſſet ad hæc miniſtranda admitti, licèt peccaret, non incurret hanc cenſuram, quia religioſus non eſt. Incurrent autem illam, quantum eſt ex vi illius textus, etiam ſacerdotes Societatis IESV, qui ſolennem profeſſionem non emiſerunt, quia per ſimplicia vota veri religioſi conſtituuntur. Item incurrent illam clerici in Militaribus religionibus profeſſi, quia etiam veri religioſi exiſtunt.

3 An nouitij in præſenti nomine religioſorũ comprehẽdãtur. Syluest. Angel. Nauarr.

De Nouitijs autem, ſi ſacerdotes exiſtant, dubitari poteſt, nam cum illi fruantur priuilegijs & commodis religionis, videntur etiam his oneribus & pœnis ſubijciendi, & quoad hæc omnia C communi appellatione religioſorum venire. Atque ita tenet Syluester cum Cardinali Angelo, & alijs, verbis. *Excommunicatio*, 7. num. 32. & Nauarrus c. 27. nu. 102. Sumuntque argumentũ ex cap. *Religioſi*, §. *Quamuis*, de Sent. excommun. in 6. quatenus in eo dicitur Nouitium gaudere fauore canonis. *Si quis ſuadente*, qui autem ſentit commodum, debet ſentire & onus. Sed quidem inefficax eſt argumentum: tum quia fauores maiorem ampliationem recipiunt; tum etiã quia fauor canonis, *Si quis ſuadente*, magis reſpicit ſtatum clericalem quam perſonam. Vnde efficacius argumentum in contrarium videtur ſumi ex eodem §. primo, quatenus dicitur, Nouitium in effectu non eſſe religioſum; cùm ergo hæc lex pœnalis contra religioſos feratur, cur ad illos extenderetur, cùm iuxta commune ius potiùs D reſtringenda ſit: nam ex alijs priuilegijs & fauoribus, vt dixi, non ſumitur efficax argumentum, cùm iura diſponant contraria ratione hæc eſſe declaranda. Accedit, quòd in dict. §. ſignificat Pontifex, illam eſſe ſpecialem extenſionem in fauorem religionis, etiamſi ex vi verbi, Nouitius religioſus non ſit: ergo inde potiùs ſumitur argumentum ab ſpeciali, quod in caſibus ſimilibus id locum non habet. Quare hæc pars videtur in rigore vera, quam videtur tenuiſſe Petrus

Anchara.

de Ancarrano, qui ob ſimilem rationem dixit hic non comprehendi cõuerſos religionum, qui tria vota non emittunt, quia verè religioſi non ſunt, quamuis fruantur priuilegio canonis, *Si quis ſuadente*: quod etiam verum exiſtimo, quãuis alij auctores repugnent. Similiter verum eſt, A hanc conſtitutionem non comprehendere eos, qui vitam religioſam agunt in religione non approbata, quia non ſunt verè religioſi: quod Syluest. & alij non negant: vnde retorquetur contra eos argumentum: nam etiam hi, qui ſunt Deo dedicati & deuoti, fruuntur priuilegio canonis, *Si quis ſuadente*: ergo ſentire etiam debent hoc onus, ſi argumentum eorum efficax eſt; vel, ſi non ſentiunt, quia veri religioſi non ſunt, argumentum illud non eſt efficax: quod verius eſt. Et confirmatur ex communi doctrina Panorm. & aliorum in Rubr. de Regular. in odioſis non venire appellatione religioſi, niſi qui tria vota ſubſtantialia in religione approbata emittit.

4 Nũ ſoli religioſi exempti ſint huius cẽſuræ ſubiectum.

Non tamen neceſſe eſt eam religionem habere priuilegia exemptionis, vt rectè dicunt Angelus, & Syluester, quia hoc non eſt de ſubſtantia religionis, ſicut approbatio, iuxta cap. vnic. de B Voto in 6. & Clement. vnic. de Statu monach. Sed aliqui obijciunt, Clementinam hanc contineri ſub tit. de Priuileg. & ideò intelligendam eſſe de religioſis priuilegiatis. Reſpondetur primò, ſenſum legis ex verbis eius ſumendum eſſe, non ex collocatione ſub tali Rubrica, quæ poſterior fuit, & ſæpe fit ſecundum quandam maiorem accommodationem, quamuis non ſit adæquata in omnibus: ſecundò dicitur, religioſos ferè omnes gaudere aliquibus priuilegijs licèt exempti non ſint, & id ſatis eſſe, vt lex abſolutè lata ſit in omnes religioſos, vt verba ſonant: tertiò adiungi etiam probabile argumentum, nam ſi priuilegiatos ita punit, multò magis alios.

5 An comprehẽdãtur etiam fœminæ religioſæ.

Quæri vlterius ſolet an comprehendat tantũ viros religioſos, vel etiam fœminas ſeu moniales; ſub nomine enim maſculino ſolet etiam fœ- C mineum comprehendi, vt ſuprà circa canonẽ, *Si quis ſuadente*, dictum eſt. Atque ita ſentit Angelus, & expreſſiùs Syluester. Contrarium tamẽ tenent Cardinalis & Ancarranus, quia putant legem hanc dirigi tantùm ad religioſos ſacerdotes: illi enim tantùm ſolent adminiſtrare ſacramenta. Et fortaſsè motiuum ferendi hanc legem inde ſumptum fuit, tamen in rigore iuris ſtandum eſt verbis eius. Et ideò credo comprehendere religioſos non ordinatos, quatenus per eos tales actiones exerceri poſſunt, vt eſt exhibitio Euchariſtiæ, vel conceſſio indulgentiæ, aut quid ſimile. Hoc autem addo, quia, ſi religioſus non ordinatus tentaret inungere, non credo incurrere, quia illud non eſt ſacramentum Extremæ vnctionis, de quo textus loquitur; quod inferiùs in ſimili ampliùs declarabimus. Et proportionali modo probabile eſt comprehendi etiã D moniales, quia ratione ſexus non excluduntur, vt ratio prioris ſententiæ probat: & in alijs par eſt ratio proportione ſeruata.

Varij modi quibus religioſi abſque cenſura huius cap. poſſunt habere facultatem miniſtrandi hæc ſacramenta.

RVrſus intelligendus eſt hic canon de religioſo, qui nullam poteſtatem habet hæc adminiſtrandi. 6 Nam Pontifex noluit prohibere legitimæ poteſtatis vſum, ſed vſurpatæ poteſtatis abuſum. Poteſt autem hæc facultas multis modis obtineri, quorum aliqui indicantur in prædict. Clement. Primus eſt, per ſpecialem licẽtiam eius, qui poteſt illam concedere. Sic, num.

Primus modus.

ibi

ibi dicitur, *Non habita ſuper his Parochialis Preſbyteri licentia ſpeciali*, vbi ſub Parochiali Preſbytero Epiſcopus comprehenditur, vt ibi gloſſa affirmat, quam ſequuntur Caietanus Nauarrus, & alij, quia habet vniuerſaliorem iuriſdictionem: & eadem ratione comprehenditur eius vicarius, quia iuriſdictio eadem reputatur, vt in ſuperioribus dictum eſt. Item licèt nominetur Preſbyter Parochialis, ab eo quod frequentiùs accidit, quamuis non ſit Preſbyter ſi eſt Parochus, poteſt eandem facultatem dare: quia eſt actus iuriſdictionis, non ordinis, ſenſus ergo eſt debere hanc licentiam concedi ab habente poteſtatem.

7 *Qualis debeat eſſe licẽtia hæc.* Quod verò in illo textu dicitur, hanc licentiam eſſe debere ſpecialem, dubium generare poteſt: nam licentia poteſt dici ſpecialis, aut ex parte perſonæ cui conceditur, aut ex parte actus ad quem datur, aut ex parte perſonæ ad quam abſoluendam, aut communicandam, vel vngendam datur. *Caiet.* Caietanus ergo, vt hunc ſcrupulum tollat, dixit mentem Pontificis in eo textu ſolùm eſſe, licentiam, debere eſſe talem, vt ex ea ſatis conſtet dari tali perſonæ ad talem actum, ſiue hoc per ſpecialia verba exprimatur, ſiue per generalia, quæ iuxta communem vſum, talem actum, vel ſpecialem perſonam comprehendat: vt ſi Parochus licentiam concedat, vt omnes religioſi huius domus poſſint Euchariſtiam miniſtrare, licèt videatur generalis in verbis, eſt ſpecialis reſpectu ſingulorum. Idem erit, ſi facultas detur huic perſonæ ad omnia ſacramenta miniſtranda: vel è contrario ſi recipienti detur facultas à Parocho, vt ei liceat à quolibet religioſo Euchariſtiam accipere, & ſic de alijs. Quæ doctrina videtur conſentanea intentioni legis, quæ eſt vt miniſterium Parochi non vſurpetur ſine licentia eius. At non videtur ſufficienter exponere proprietatem illius litteræ, quia ſic nihil operatur illud verbum *ſpeciali*. Et ideo gloſſa ibi conſulit, vt de perſonis, conferente & recipiente, & de actu ſeu ſacramento præſtando fiat ſpecificatio: quia licèt finis legis ſit ille, vt ille cum maiori certitudine comparetur, videtur ibi talis forma præſcribi: quod non eſt in iure nouum, vt facilè conſtat. Quamuis autem hoc ſit *Ioã. And.* ſecuriùs & conſultiùs, addit ibi Ioãnes Andreas, ſufficere, quòd exprimatur actus ſacramenti, & perſona ſpecialis vel ex parte recipientis, vel ex parte dantis, quia vtroque modo eſt licentia ſatis ſpecialis. Imò ſi actus ſacramenti exprimatur, licentia eſt ſatis ſpecialis, etiamſi ex parte perſonarum ſit generalis. Et hoc ſentit Nauarr. & tribuit dicta Gloſ. Hinc verò infertur, hanc ſpecialitatem licentiæ, quatenus eſt ſpeciali iure introducta, non requiri ad alios actus abſoluendi à cẽſura, &c. Sed ad illos ſufficere quamlibet facultatem, quæ veluti ex natura rei ſatis ſit ad iuriſdictionem communicandam.

8 *Religioſi ſacramẽta miniſtrãtes alijs religioſis nõ cõprehẽduntur.* Vltimò expendunt auctores in hac clauſula particulam illam *Parochialis presbyteri*: vt ex ea colligant hanc legem non procedere, quando religioſi inter ſe aliquid faciunt, quod in ea prohibetur: quia ipſi non ſunt ſubditi parochis, nec Abbates ſuperiores eorum, nomine Parochorum comprehendi ſolent: & ideo non oportet diſtinguere inter religioſos eiuſdem vel diuerſæ religionis, quia eadem eſt in omnibus ratio, vt *Armillas.* notauit, Armilla verb. *Excommunicatio*. num. 49. Accedit quod in illo textu expreſsè dicitur, *Qui*

A *miniſtrauerit clericis, aut laicis, &c.* Quibus verbis non comprehenduntur religioſi, & maximè in materia odioſa, & conſiderato fine, & circunſtantijs illius legis, vt latiùs dixi loco ſtatim citando, & ſentiunt Caietanus, verb. excommun. cap. 64. *Caiet.* & Nauarr. c. 27. num. 102. *Nauar.*

Secundus modus habendi hanc poteſtatem 9 *Secũdus modus quo habet poteſtas hæc.* eſſe poteſt per ius commune, vel per priuilegia religionum, prout in illo textu exprimitur circa abſolutionem à cenſura: ſubintelligenda verò eſt in omnibus caſibus, quia poteſtas Pontificis ad concedenda hæc priuilegia æquè potens eſt in omnibus. Nec refert quod in fine illius textus additur, *Nullo priuilegio ſuffragante*, quia per illud verbum non reuocantur, aut impediuntur priuilegia conceſſa, vel concedenda religioſis ad hos actus exercendos, ſed ſolùm illud additum eſt, vt religioſi ſic delinquentes incurrant hanc B excommunicationem, & denunciandi ſint, non obſtante quocunque priuilegio: quod gloſſa ibi notauit, & ſatis conſtat ex textu.

Tertiò poteſt religioſus habere hanc poteſtatem ex vi officij, ſeu beneficij, vt ſi ſit Parochus. nam tunc clarum eſt poſſe ſuis ſubditis miniſtrare ſacramenta. Sed quid ſi eos etiam ab excommunicatione abſoluat, aut à culpa & à pœna? Item, quid ſi alienis ouibus ſine alia licentia ſacramenta ibi prohibita miniſtret? Gloſſa ibi dubiam relinquit quæſtionem. Nauarrus 10 *Tertius mod⁹ habẽdi eandẽ facultatem. Dubiũ.* *Nauar.* autem ſentit hunc non incurrere, citans Felinũ, & alios abſque alia probatione: nullamque video ſufficientem rationem ad excuſandũ hunc, cùm ſit religioſus, & directè agat contra hunc canonem. Nam, quòd ſit Parochus, quid refert? cùm re vera non vtatur officio Parochi, C ſed vſurpet illud. Neque etiam refert quòd Parochus religioſus ſit in hoc peioris conditionis quam non religioſus, quia ille poteſt hæc facere titulo religionis, quod alius non poteſt: nam ob hanc cauſam potiùs imponitur hæc cenſura religioſo, quàm ſacerdoti ſæculari. Et hanc partem *Syluest.* ſequitur Syluester, citans Gloſſam in Clement. 1. de Decimis.

11 *Quartus & quint⁹ modus illã habendi.* Quartò poteſt hæc poteſtas haberi conſuetudine recepta & probata, quia hæc dat ius in huiuſmodi rebus. Quintò adiungi poteſt extrema neceſſitas, quod extra controuerſiam eſt in abſoluendo ab excommunicatione eum qui animam agit, & ab alio abſolui non poteſt. Hæc tamen neceſſitas non habet locum in ſolennizatione matrimonij, aut in abſolutione à culpa & à pœna. De Euchariſtia verò & Extrema vnctione res eſt controuerſa. Eam verò ſufficienter tra-D ctaui in tertio tomo, diſput. 72. ſect. 2. de Euchar. & de Extrema vnctione in 4. diſp. 47. quibus locis nonnulla alia quę ad expoſitionem huius decreti conferunt, breuiter attigi.

Ob quas actiones incurratur cenſura hæc.

12 *Prima.* Deinde obſeruandæ ſunt actiones propter quas imponitur hęc cẽſura, quę ſunt aliquorũ ſacramentorũ adminiſtratio, & expreſsè ponũtur Extrema vnctio, & Euchariſtia, de quibus proinde non eſt dubitatio: deinde additur matrimonium. In quo diſtinguenda ſunt duo, ſcilicet ſubſtantia ſacramenti, & ſolẽnitas Eccleſiaſtica. Et quidẽ quoad ſubſtantiã ſacramenti, iuxta veriorum doctrinam, ſacerdos nõ eſt miniſter, ſed ipſi contrahentes: & ideò de ſacramẽti adminiſtratione

Digitized by Google

ſtratione nihil ibi dicitur, ſed de ſolennizatione, quæ conſiſtit in ſacerdotali benedictione, quam ſponſi poſt matrimonium ritè cõtractum publicè, ac ſolenniter in Eccleſia recipiunt. Religioſus ergo hoc munus vſurpans ſine facultate Parochi, excommunicationem hanc incurrit.

Quid ſi Religioſus loco Parochi matrimonio adſit.

Quoniam verò poſt Concilium Tridentinum ad ſacramentum ipſum ritè conficiendum neceſſaria eſt præſentia Parochi, ideò dubitari poteſt, an religioſus nunc vſurpans illud miniſterium, hanc cenſuram incurrat: nam illa nunc eſt quædam ſolennitas neceſſaria in hoc ſacramento. Nec refert, quòd quando hæc conſtitutio, & cenſura lata eſt, non erat talis ſolennitas neceſſaria ad matrimonium, nam hæc conſtitutio generaliter prohibet omnem ſolennizationem: vnde, licèt poſteà illa ſolennitas ſit inſtituta, iam ex tunc continetur ſub generali prohibitione ſolennizandi matrimonium: nam, lex generaliter lata, complectitur omne tempus futurum, & omnem materiam ſuis verbis comprehenſam. Dicendum nihilominùs cenſeo religioſum non incurrere illam cenſuram in dicto caſu, ſed aliter puniri iuxta Concilium Tridentinum. Ratio eſt, quia, licèt hæc præſentia ſacerdotis dici poſſit nunc quædam ſolennitas matrimonij contrahendi, non eſt tamen ſolennizatio illa de qua Pontifex in illo textu locutus eſt, nam ſine dubio loquitur ſolùm de illa ſolennitate, quam Concilium Tridentinum, ſeſſio. 24. vocauit benedictionem ſacerdotis: lex autem, præſertim pœnalis, non debet extra mentem legiſlatoris, & verborum ſignificationem, vſurpari.

De adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ. Nauarr.

De Sacramento autem pœnitentiæ dubium
13 eſt, an in hac cenſura comprehendatur. Et ratio dubij eſt, quia dicit textus, *A pœna & culpa abſoluere quemquam præſumpſerint*, nam abſolutio à culpa non datur, niſi per ſacramentum pœnitentiæ. Nihilominùs contraria ſententia vera eſt, & communis, vt Nauarrus ait num. 102. Ratio eſt, quia in illo textu non prohibetur ſpecialiter: quod fortaſsè factum eſt propter neceſſitatem illius ſacramenti, vel quia non tam publicè, & ſolenniter miniſtratur ſicut alia: verba autem citata infrà exponentur. Denique de alijs tribus ſacramentis nulla ibi fit mentio: &

De Confirmatione, et Ordine.

ideò manifeſtum eſt hanc cenſuram nihil ad illorum adminiſtrationem pertinere. Et ratio reddi poteſt, quia Confirmatio, & Ordo ad Epiſcopos pertinent, & ideò nec à religioſis vſurpari ſolent, nec ad Parochos ſpectat eorum adminiſtratio: quæ duo in eo textu præcipuè conſiderata ſunt.

De Baptiſmo.

Baptiſmus verò etiam prætermiſſus eſt fortè propter eius neceſſitatem, vel etiam quia eo tempore non fuit neceſſarium id ſpecialiter prohibere, igitur nec baptiſmus ſolenniter datus, nec ſolennizatio baptiſmi ibi ſunt prohibita, nec maneret excommunicatus id faciens, vel adminiſtrans, licèt peccaret.

Secunda actio huius cenſuræ.

14 Alia actio ob quam illa excommunicatio incurritur eſt abſolutio ab excommunicatione iuris. Vbi primùm Doctores conſiderant non ſatis eſſe abſoluere excommunicatum ab homine, quia in textu illo expreſsè dicitur, *excommunicatos à canone*, ſatiſque eſt ita eſſe lege diſpoſitum. Ratio verò forte eſt, vel quia de hac abſolutione poterat eſſe diſſenſio cum parochis: vel quia abſolutio ab homine, & rariùs datur ab huiuſmodi religioſis, & habet à quo vindicetur, ſeu repellatur, ipſum ſcilicet iudicem, qui excommunicationem tulit: ius autem non poteſt cenſuram à ſe latam ita defendere. Deinde expendo non quamcumque abſolutionem à cenſura canonis, ſed à ſola excommunicatione eſſe ſufficientem cauſam huius cenſuræ, quia textus de excommunicatione in ſpecie, non de cenſura in genere loquitur: & in his legibus non eſt facienda extenſio à ſimili, vt ſæpe dixi. Vnde, licèt tres cenſuræ quoad alia æquiparentur in iure, non propterea in hac re adeo extrinſeca, & merè poſitiua, & pœnali facienda eſt generalis extenſio. Et ratio etiam eſſe potuit, quia excommunicatio à iure frequẽtior eſt. Addo præterea hoc reſtringendum eſſe ad excommunicationem maiorem, vt eſt communior interpretatio, quia hæc vox in iure eſt quaſi analoga, & ſimpliciter dicta, pro maiori accipitur, iuxta cap. *penult.* de Sentent. excommunic. Denique neceſſaria eſt abſolutio à cenſura, & non ſufficiet à ſola culpa, vt licèt religioſus tentet abſoluere à caſibus reſeruatis Pontifici, & in eo grauiter peccet, & propterea in aliam excommunicationem incidat infrà tractandam; tamen, ſi non abſoluit à cenſura, ſed à ſola culpa, non incidet in hunc canonem, quia non eſt à verbis eius diſcedendum.

Deinde obſeruandum eſt, per hoc decretum non eſſe prohibitum quominus religioſi pote- 15
ſtatem habentes ad abſoluẽdum à peccatis mortalibus, poſſint etiam abſoluere ab excommunicatione canonis non reſeruata, iuxta expoſitionem cap. *Nuper*, de Sentent. excommunic. ſuprà à nobis tractatam; nam illi iuri nihil per hoc derogatum eſt. Vnde, licèt religioſus aliquis ex priuilegijs ſuis non haberet expreſſam poteſtatem abſoluendi ab excommunicatione; ſi tamen haberet poteſtatem abſoluendi ſacramentaliter, non ageret contra hoc decretum abſoluendo ab excommunicatione non reſeruata, quia ſuppoſito tali priuilegio, habet illam poteſtatem ex vi cap. *Nuper*, Et ita habent locum in illo caſu ea verba huius textus, *Præter quam in caſibus à iure expreſſis, vel per priuilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſa*.

Tertia actio eiuſdem cenſuræ.

Vltima actio ponitur ibi, *vel à ſententijs per ſta* 16
tuta Prouincialia, aut ſynodalia promulgatis, ſeu vt verbis eorum vtar, à pœna, & culpa abſoluere quempiam præſumpſerint. In quibus verbis, nomen *ſententijs*, non videtur limitari ad aliquam ſpeciem cenſuræ ſicut in priori clauſula, ſed comprehendere omnem cenſuram ipſo iure latam per ſtatuta, ita vt in hunc canonem incurrat quicunque abſoluens à quacumque cenſura, etiam à ſuſpenſione, & interdicto lato per ſtatuta particularia, quia hoc decretum abſolutè dicit *à ſententijs:* quę vox indifferens eſt ad omnes cenſuras, & ita exponit Gloſſa ibi, quam ſequitur Antoninus 3. part. titul. 24. cap. 54 & alij quos refert Syluest. Caietanus verò cap. 64. de excommunicatione etiam hanc partem de ſolis excommunicationibus intelligit. Quam opinionem probat latè Sylueſter verb. *Excommunicatio*, 7. num. 38. citans Angelum, & alios. Et eſt manifeſta, ſi contextus ipſe attentè expendatur. Nam ita conſtrui debet. Excommunicatus à canone, vel à ſententijs: nam, licèt aliqua verba interponantur, tamen reuera verbum illud *à ſententijs*, disiũctiuè coniungitur cũ ſuperiore, *à canone*, & ex vtraq; conficitur integra determinatio diſiunctiua parti-

Gloſſ. Anton. Syluest. Caiet.

participij *excommunicatus*, de quorum abſolu-
tione in toto contextu eſt ſermo. Et præterea hęc
expoſitio eſt magis cõſentanea rationi, non ſolũ
quia eſt mitior in materia pęnali, ſed etiam quia
nulla eſt ratio cur hæc prohibitio ſit generalior
in ſtatutis particularibus, quàm in vniuerſalibꝰ.

17 Statutũ nõ eſt idem, ac generalis ſententia.

Deinde ponderandum eſt verbum, *Per ſtatu-
ta*, nam, vt ſuprà diximus, non eſt idem cenſu-
ram ferri per ſententiam generalem, & per ſta-
tutum; nam prior in rigore eſt ab homine, poſte-
rior à iure: in præſenti ergo non eſt ſermo de ex-
communicatione ab homine, etiam per genera-
lem ſententiam, nam verba textus ſunt propriè
intelligenda. Statutum autem propriè ſignificat
legem de ſe perpetuam, & ideo vocatur ſtatu-
tum prouinciale, vel ſynodale, id eſt, authoritate
Archiepiſcopi, vel Epiſcopi in Concilio Pro-
uinciali, vel Synodali editum.

18 An ſtatutũ factũ à Legato Papæ quo ad hũc effectũ æquiparetur Synodali.

Prouinciale ſtatutũ dupliciter dicitur.

Dubitant autem Syluester, & alij an in præ-
ſenti ſufficiat aliquem eſſe excommunicatum
per ſtatutum factum à legato Papę: Aliqui enim
negãt propter formalia verba textus, quibus in-
hærendum eſt, præſertim in materia pœnali. Op-
poſitum verò tenent Angelus, & Syluester cum
multis Canoniſtis, quos referunt. Quorum ratio
eſt, quia vbi ratio eſt euidens, lex etiam pœnalis
extendenda eſt: hic autem eſt euidens, ſtatutum
Legati in perpetuitate, & efficacia cõparari pro-
uinciali, ſeu Synodali, vt conſtat ex cap. finali,
iuncta Gloſſ. de offic. Legati. Et mihi placet ſen-
tentia. Circa rationem verò addo, ſtatutum pro-
uinciale non ſolùm dici effectiuè, ſed etiam obie-
ctiuè, id eſt, non tantum ſtatutum factum à Pro-
uincia, ſeu Concilio Prouinciali, ſed quodlibet
obligans vnam Prouinciam tantum, à quocun-
que factum ſit, verè eſſe ſtatutum Prouinciale,
quia illud nomen, vndecunque deriuatum ſit,
propriè ſignificat legem vnam Prouinciã obli-
gantem. Et ſub hac ratione potiſſimè in præſen-
ti conſideratur. Ac denique, licèt non ſit factum
à Concilio Prouinciali, actum tamen eſt ab eo,
qui poteſtatem eius eminentius habet. Vnde, ſi
factum eſſet immediatè à Papa, ſufficeret; ergo
idem eſt de Legato eius: nam quoad hoc ſimilis
ratio procedit. Quod ſi quis contendat, talem ex
communicationem à Papa latam non compre-
hendi ſub latis à ſententijs ſtatutorum, ſed ſub la
tis à canone, non contendam de nomine, dum-
modo idem de Legato concedat, qui loco Pon-
tificis, & eius poteſtate condit ſtatutum. Itaque,
ſiue ad prius, ſiue ad poſterius membrum talis
excommunicatio referatur, religioſus ab illa ab-
ſoluens in hunc canonem incidet.

19 Quod in dict. cap. ſignificet abſolutum à culpa, & pœna. *Caiet.* *Syluest.*

Rurſus expendenda ſunt verba ſequentia, *ſeu
à pœna, & culpa*. Nam Caietanus intelligit hanc
eſſe nouam actionem diſtinctam à præcedenti-
bus, & ſignificare idem, quod vulgo in indulgen
tijs dici ſolet, remiſſio à culpa, & pœna: quam ip
ſe putat eſſe diſtinctam ab indulgentia plenaria,
& longè maiorem. Sed de hoc dictum eſt tra-
ctando de indulgentijs. Syluester ergo, & alij in-
telligunt idem eſſe quòd plenariam indulgen-
tiam concedere. Et ita à nobis ſumendum eſt.
Videtur autem obſtare illa particula, *ſeu*, quæ in-
dicat hæc verba poſita eſſe, vt æquiualentia præ-
cedentibus: vnde abſoluere *à pœna*, idem erit, at-
que abſoluere ab excommunicatione, & *à cul-
pa*, propter quam lata fuerat: qui modus lo-
quendi fortaſſe erat vſitatus tunc à religioſis, &
ideo illius facta eſt mentio, vt ibidem dicitur.

A Reſpondetur, particulam, *ſeu*, non ſemper habe-
re illum ſenſum, ſed pro diſiunctione quadam
accipi, & in hoc ſenſu ibi ſumitur: nam illa ſigni
ficatio abſolutionis à culpa, & à pœna inuſitata
prorſus eſt. Hinc verò intelligitur, quod ſuprà di-
cebamus, hic non eſſe prohibitum miniſterium
ſacramenti pœnitentiæ, quia non eſt prohibita
abſolutio à culpa, niſi ſimul concedatur indul-
gentia plenaria. Vnde hæc lex quoad hanc par-
tem non eſt lata contra religioſum adminiſtran
tem ſacramentum pœnitentiæ, licèt aliàs fortè
indebitè id faciat, ſed contra religioſum malè
vſurpantem poteſtatem concedendi plenariam
indulgentiam.

20 Quid ſi religioſus à pęna, nõ à culpa abſoluat.

Sed an incurrat hanc cenſuram, qui concedit
tantùm indulgentiam ab omni pœna, non ta-
men abſoluit à culpa. Angelus, & alij negant
incurrere, quia abſolutio illa non eſt à culpa, &
B à pœna, & cenſura hæc non fertur niſi in eum,
qui ab vtraque abſoluit; &, cùm ſit pœnalis, ſtri-
ctè intelligenda eſt. Syluester tenet contrarium.
Et mihi magis probatur, propter rationem fa-
ctam, quòd hæc cenſura non fertur propter abu-
ſum in iudicio, vt ſic dicam, ſacramenti pœni-
tentiæ, ſed propter indulgentiam malè, & ſine
poteſtate conceſſam: indulgentia autem, quæ ap
pellatur à culpa, & à pœna, non includit abſolu-
tionem ſacramentalem. Sed ſupponit culpam
remiſſam per ſacramentum in re, vel in voto, &
concedit remiſſionem totius pœnæ: & ita quaſi
conſummat remiſſionem à culpa, & à pœna, &
ideo ſic appellatur. Neque eſt maior vis in illo
verbo facienda, cùm dicat Pontifex (*vt illorum
verbis vtamur*) ſignificans ſe non facere vim in
verbo, ſed in re quam illi tali verbo ſignifica-
bant, & quæ hunc etiam vulgò ſignificatur. Re-
C ligioſus ergo abſoluens à culpa, & à pęna per
conceſſionem indulgentiæ, hanc cenſuram in-
curret, quamuis non abſoluat ſacramentaliter,
ſed illam concedat in forma, qua Summus Pon
tifex ſolet facere, ſcilicet, omnibus contritis, vel
confeſſis, hoc vel illud facientibus, talem indul-
gentiam concedimus. Quod confirmatur, nam,
ſi religioſus, qui aliàs poteſt per priuilegia ſua ab
ſoluere ſacramentaliter, id faciat, addat verò in-
dulgentiam totius pœnæ, incurret hanc cenſu-
ram, & non propter abſolutionem à culpa, cùm
ad illam concedendam poteſtatem habeat; er-
go ſolùm propter abſolutionem à ſola pęna,
quam dare non poteſt: ergo, ſi hanc ſolam tri-
buat, ſupponendo abſolutionem ab alio datam,
vel per contritionem, ſimiliter incurret. Vnde
infertur, quòd, ſi religioſus abſoluat non à tota
pęna, ſed à parte pęnæ per modum indulgentiæ
D vnius anni, vel quid ſimile, non incurret hanc
cenſuram, quia non præbet indulgentiam plena-
riam, neque abſoluit à culpa, & pęna, etiam in
ſenſu à nobis explicato.

21 Actiões hę debẽt fieri ex præſumptione. Quid ſi quis ſolũ ex voluntate decipiendi illos fingat. 1. Sentẽ.

Tandem ponderandum eſt verbum illud,
præſumpſerint. nam ex eo conſtat ad hanc cen-
ſuram non ſatis eſſe, peccare ex negligentia, vel
ignorantia craſſa, ſed requiri præſumptionem,
iuxta ſuperius in communi dicta. Sed quid ſi
religioſus hoc faciat ex voluntate decipiendi a-
lios, hanc cenſuram incurret? vt ſi quis abſol-
ueret à cenſura, per talem indulgentiam plena-
riam abſque intentione abſoluendi, quia ſcit ſe
non poſſe. Videtur enim non incurrere, quia il-
le non præſumit abſoluere: quod verba legis
requirunt. Item rebaptizans fit irregularis, &
tamen

Digitized by Google

tamen ſi tantum fictè exterius id facit ſine intentione, non manet irregularis: ergo ſimiliter in præſenti religioſus qui exterius vngeret ſine intentione, &c. non incurreret hanc cenſuram. Item excommunicatio lata contra hæreticos nõ comprehendit eos qui exterius profitentur hæreſim ſine voluntate, & animo recedendi interiùs à fide: ergo ſimiliter. &c.

22 2. Sẽtẽt. In contrarium verò eſt, quia ſi hoc modo hanc legem interpretemur, nullius ferè momenti efficitur, vixque inuenietur caſus moralis, in quo hæc cenſura incurratur, ſaltem quoad poſteriores actiones. Declaratur, nam vel religioſus ſcit ſe non habere poteſtatem abſoluendi à cenſura, ſeu concedendi indulgentias, vel putat ſe habere illam: in hoc poſteriori caſu excuſatur à cenſura propter ignorantiam, etiam culpabilem, vt dixi. Suppono enim illam exiſtimationem de poteſtate ſic abſoluendi non prouenire ex errore circa poteſtatem ipſam, qui vix intercedere poteſt abſque hæreſi: nunc enim extra huiuſmodi caſum ſumus, iuxta intentionem huius legis. Si autem religioſus ſic abſoluens cognoſcit ſe non habere poteſtatem, non poteſt habere intentionem abſoluendi in re ipſa, ſed ſolùm in verbis: quæ eſt potiùs intentio decipiendi. Si ergo tunc non incurrit: extra caſum hæreſis, vel ſimilem, nunquam incurretur hæc cenſura: quod planè eſt contra intentionem textus. Et confirmatur, nam illa cenſura lata eſt ad comprimendos religioſos vſurpantes miniſterium Parochorum, inferentes ſcandala, & decipientes fideles: ſed hæc omnia æquè fiunt per externum miniſterium factum animo decipiendi: ergo hoc etiam eſt prohibitum ſub hac cenſura. Prætereà non obſtat verbum illud, *Abſoluere præſumpſerint*, nam ipſa etiam exterior abſolutio poteſt fieri ex præſumptione: non enim neceſſe eſt vt quis præſumat habere poteſtatem; ſed quod præſumat exterius vti poteſtate, quam non habet. Vnde Syluеſter ex Zabarella inquit, *miniſtrare*, ibi (& idem erit *abſoluere*) ſumi vulgari modo, prout idem eſt quod exhibere, non prout dicit legitimum vſum poteſtatis.

23 Diſtinctiõe data dubiũ deciditur. Circa hoc dubium, conſiderata intentione huius legis, & materia eius, videtur diſtinctione vtendum inter duas partes eius, ſcilicet adminiſtrationem dictorum ſacramentorum, & abſolutionem à cenſura, vel à culpa, & à pœna. Et in priori caſu videtur dicendum, qui fictè tantùm daret ſacramẽtum Extremæ vnctionis abſque intentione conficiendi ſacramentum, licèt fortè aliàs grauiùs peccaret non incurſurum hãc cenſuram, quia reuera non miniſtrat ſacramentum, & propter alias rationes ſuprà factas, & exempla adducta, quæ ſanè quoad hanc partem ſunt vrgentia. Hoc autem non ita habet locum in alia parte huius prohibitionis, quæ eſt Euchariſtiæ miniſtratio: quia hoc ſacramentum conſiſtit in facto eſſe, & ideo non pendet ex intentione dantis. Niſi fortè quis præberet hoſtiam non conſecratam ementiendo eſſe Euchariſtiã: de quo idem dicam, quia, licèt grauiſſimè peccet, non tamen contra hanc legem, & lex pœnalis non eſt extendenda ad peccatum grauius, ſi reuera non eſt illud de quo lex loquitur. Neque etiam oportet vt peccatum grauius grauiori pœna à legibus humanis puniatur: interdum enim quædam, licèt grauiſſima, prætermittuntur quia rariſſima: quę dum contingunt, ſatis per iudices puniri poſſunt. Idem ferè eſt de ſolennizatione matrimonij, nam ſi non cadat ſuper verum matrimonium, ſed tantùm fiat exterior cæremonia ad decipiendum populum, non erit ſolennizatio de qua ius hic loquitur; ideoque non incurretur hæc cenſura. Si verò cadat in verum matrimonium, iam illa non pendet ex intentione operantis, ſed ſolùm requirit cæremoniam exteriorem ab Eccleſia inſtitutam, & ideo, quacunque voluntate fiat, incurretur hæc cenſura.

Circa alteram verò partem huius legis aliter ſentiendum cenſeo: nam, licèt quis animo ficto exteriùs abſoluat intentione decipiendi, non verò abſoluendi, non euitat hanc cenſuram. Ratio eſt, quia intentio huius legis non eſt prohibere ne talis effectus in re ipſa fiat; ergo ſolùm intendit ne quis etiam exteriùs profiteatur ſe id facere, & concedere. Antecedens patet, quia in lege hac neceſſariò ſupponitur, validam abſolutionem, aut indulgentiam non poſſe dari ab huiuſmodi religioſis; quia, ſi poſſent, non eſſet cur illis prohiberetur: vnde lex ipſa excipit caſus, in quibus per priuilegia, vel ius commune poſſunt: ergo non prohibet hæc lex, ne validè abſoluant: ergo ne exteriùs abſolutionis ſententiam, vel indulgentiam proferant: ergo, licet intentione decipiendi hoc faciant, vere delinquunt contra hanc legem, & cenſuram incurrunt. Declaratur à ſimili, nam, ſi aliqua lex prohibeat ne in tali cauſa aliquis non iudex ſententiam dicat, non poteſt eſſe prohibitionis ſenſus, vt validam ſententiam non dicat; nam hoc per ſe, & abſque alia lege eſt impoſſibile: ergo eſt ſenſus ne talem ſententiam proferat, etiamſi inualida futura ſit: ergo, ſi eam proferat, licet id facit intentione nihil validè faciendi, aget contra talem legem, & incurret eius pœnam. Ita ergo eſt in præſenti. Vnde conſtat alia exempla in contrarium adducta non eſſe ſimilia. 24

Excommunicatio lata contra religioſos violantes Conſtitutiones Bonifacij exponitur.

TERTIA excommunicatio Papæ reſeruata habetur in Clement. *Cupientes*, §. *Sanè*, de pœnis. Vbi excommunicantur religioſi, & clerici ſeculares violantes Conſtitutionem Bonifacij in cap. primo de Sepulturis in ſexto prohibentis, *ne aliquis clericus ſecularis, aut religioſus inducat quempiam ad vouendum, iurandum, vel fide interpoſita: ſeu aliàs promittendum vt apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel iam electam vlteriùs non immutent.* Hæc enim prohibitio in illo textu nullam cenſuram habebat annexam: in dict. verò Clement. addita eſt cum reſeruatione ad Summum Pontificem, *& non obſtantibus priuilegijs, &c.* In qua perſonæ in quas fertur, ſunt ſatis expreſſæ in textu, ſcilicet religioſi, aut clerici: vnde ſufficiet religioſus, etiamſi clericus non ſit: & opinor etiam moniales comprehendi, non tamen Nouitios propter dicta in ſimili circa præcedentem. Et è contrario ſufficiet quòd ſit clericus in quocumque gradu, quia textus ibi nihil diſtinguit. 25 Quod ſubiectum hui⁹ cẽſ.

Circa actionem, propter quam fertur hæc cenſura, nonnullæ circunſtantiæ notandæ ſunt. Primò non ſatis eſt inducere ad eligendum, vel non mutandum, etiamſi cum effectu id obtẽtum ſit: 26 Primum notandũ circa actionem ſub illa exc. prohibitam.

ſed oportet inducere ad vouendum, iurandum, vel promittendum talem electionem, nam textus non prohibet inductionem ad actum, ſed ad obligationem actus, vt notauit Antoninus, tertia parte, tit. 24. cap. 51. Angelus verb. *Sepultura*, num. 35. vbi alios refert. Addit Nauarrus num. 103. neceſſarium eſſe vt talis inductio habeat effectum, id eſt quòd ex vi illius aliquis perſuaſus, voueat, iuret, aut promittat. Et idem ſentit Angelus num. 37. citans Cardinalem, & alios, & Caietanus cap. 49. qui rationem reddit, quia hæc pœna ſtricti iuris eſt, & effectum requirit. Et confirmari poteſt ex his, propter quæ ſuprà diximus, quando lex excommunicat conſulentes, illos non incurrere, niſi quando conſilium effectum habet. Sed hæc ſententia mihi valde dubia eſt, quia hæc regula de conſulentibus, quòd non incurrant ſine effectu ſubſecuto, tunc ſolùm procedere videtur, quando actio ipſa eſt directè, & principaliter prohibita, conſilium verò eſt quid acceſſorium, & quaſi via ad talem actionem: at in præſenti actio non eſt prohibita, nam vnicuique licitum eſt ſua ſponte eligere ſepulturam: licitum etiam eſt, vt Antoninus notauit, promittere, iurare, vel vouere electionem ſepulturæ, dummodo pura voluntate fiat: igitur inductio in præſenti eſt principalis, & totalis materia prohibita: ergo in illa conſiſtit principalis violatio legis propter quam fertur cenſura; ergo illa per ſe ſatis eſt ad incurrendam cenſuram, ſiue ſequatur promiſſio alterius, ſiue non. Et confirmatur, nam Bonifacius in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ, prohibet ne quis inducat, contra quam legem integrè, & conſummatè agit, qui inducit, ſiue alius promittat, ſiue non. At verò Clemens excommunicat violatores illius legis: ergo. Nihilominus, quia in materia odioſa reſtrictio per ſe fauorabilis eſt, ideo prior ſententia, quæ authoritate dictorum authorum ſit probabilis, ſuſtineri poteſt, dicendo actum inducendi non eſſe in ſuo ordine conſummatum, niſi alter cum effectu inducatur, ſicut actus occidendi non eſt conſummatus, niſi alter intereat: cenſura autem non incurritur niſi per actum conſummatum, vt in ſuperioribus dictum eſt; & ideo in præſenti non incurritur, niſi inductio habeat effectum.

Anton. Angel. Nauar. Caiet.

26 Aliquæ conditiones requiſitæ, vt hęc cēſura incurratur.

Addunt dicti Doctores, aliam circunſtantiam neceſſariam eſſe, vt inductio ſit ad eligendum Eccleſiam, vel ſepulturam in Eccleſia, pertinentem aliquo modo ad ipſum inducentem, quia in cap. 1. per quod hæc culpa eſt regulanda ſatis expreſſum eſt, ibi, *Vt apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant*, Denique rectè expendunt illa priora verba dictæ Clement. *Temerarios, violatores, &c.* Dicitur enim temere facere (ex ſententia Caietani) qui ſciens, & videns talem legem violat. Vnde infert, qui ex ignorantia huius prohibitionis hoc facit, non incurrere hanc cenſuram. Nauar. addendo, vel exponendo ait, *Si probabiliter exiſtimat ſe id facere poſſe*: vnde videtur requirere ignorantiam excuſantem à culpa, nam probabilis exiſtimatio culpam excuſat. At verò iuxta expoſitionem particula illa, *temeraria*, nihil operabitur, quia ignorantia probabilis ſemper excuſat à cenſura, cùm excuſet à culpa etiamſi ſimpliciter lex ſit lata contra omnes tranſgreſſores. Non eſt autem credendum in lege pœnali huiuſmodi verbum addi ſine aliquo effectu, & conſideratione, vt in ſimilibus dictum eſt. Et ideo neceſſarium eſſe opinor autum temerarium, qui non interuenit vbi ex ignorantia, & bona fide proceditur, etiamſi ob negligentiam à culpa non excuſet, dummodo ignorantia affectata non ſit, nam tunc reuera temeritas euitatur.

Caiet. Nauar.

Excommunicatio contra violantes interdictum, exponitur.

27 Clemēt. Grauis, de Sent.

QVARTA cenſura continetur in Clementi. *Grauis*, de Sententia excommunicationis, vbi violantes interdictum aliquo ex modis ibi declaratis, excommunicatione Papæ reſeruata ligantur. Aduertendum eſt autem Conſtitutionem illam editam eſſe occaſione quorundam nobilium, & Dominorum temporalium, qui dictos exceſſus perpetrabant, vt Pontifex in principio refert: Deinde verò ſubiungit, *Præſumptores præfatos, &c.* Vnde videri poteſt illa cenſura tantùm lata contra illas particulares perſonas. Veruntamen non ita eſt, ſed ibi conditur ius perpetuum prohibens, & puniens ſimilia delicta à quibuſcunque perſonis commiſſa, vt patet ex illis verbis, *Qui quemquam de cætero cogere, &c.* Et ita omnes intelligunt, & exponunt. Vnde cùm ibi dicitur, *præſumptores præfatos*, non ſit relatio tantum ad tales perſonas in diuiduo, ſed ad talem conditionem perſonarum, ſiue deliquentium, vt mox patebit.

28 Actiōes ob quas hæc exc. fertur. Prima.

Quatuor autem violationes interdicti, ibi puniuntur. Prima eſt, *in loco interdicto quemquam quomodolibet cogere diuina officia celebrare.* Vbi ſolùm eſt conſiderandum verbum vniuerſale, *quomodolibet cogere*, omnem enim modum coactionis includit, ſiue per actionem in propriam perſonam, ſiue in coniūctas, ſiue per ſubtractionem bonorum, vel alium modum ſimilem directè, vel indirectè, dummodo vera coactio ſit, non enim omnis inductio, ſed coactio tantùm punitur: vnde, ſi fiat rogando, promittendo, &c. non incurritur. Secunda actio eſt, *euocare aliquos præſertim excommunicationis, vel interdicti cenſura ligatos, ad prædicta officia audienda.* Vbi aduertendū verbum, *euocare*, non poni ſimpliciter, ſed cum hoc addito, *prædicto modo*, Modus autē prius dictus erat per euocationem publicam, ſcilicet, *per campanarum pulſationem, & voce præconia*. Vnde infert Nauarrus, non ſatis eſſe vocare clàm per nuncios: quod etiam affirmant Angelus, & Syluester cū Cardinali, & alijs. Sed diligentius Caietanus aduertit quatuor modos euocandi fuiſſe poſitos in principio illius textus, ſcilicet *nūc hos, nunc illos vocando, nunc compellendo, nūc campanis, nunc voce præconis.* Cùm ergo poſtea dicitur: *Qui modo prædicto euocare, &c.* non eſt cur magis limitetur ad vnū modū, quàm ad alium ex prædictis: ergo cōprehendit omnes: maximè quia non tātùm prohibet euocare populū; quod fieri ſolet illis ſignis publicis: ſed etiā prohibet aliquos, ſeu quoſcumque excommunicatos, vel non excommunicatos vocare: quod fieri ſolet alijs modis: comprehendit ergo omnes illos modos, vt rectè Caietanus aduertit. Sed illa prima verba, *Nunc hos, nunc illos vocantes*, non excludunt modum vocandi ſecretè per nunciū, vel quid ſimile, ergo hic etiam modus ſufficit ad incurrendam cenſuram, cùm textus abſolutè, & indifferēter loquatur. Deinde, dum dicitur, *aliquos præſertim, &c.* clarè

Secūda. Nauar. Angel. Syluest. Caiet.

clarè conſtat prohibitionem quoad hãc partem generalem eſſe, id eſt, non ſolùm comprehendere eos, qui excommunicatos, vel interdictos euocant, ſed etiam quoſcumque alios, licèt reſpectu illorum, ſicut grauius eſt delictum, ita diſtrictior ſit prohibitio. Rurſus expendo, particulam illam, *eadem officia*, intelligendam eſſe de eiſdem officijs in loco interdicto celebratis. Vnde, qui euocaret excommunicatos ad audienda diuina officia in loco non interdicto, non incurreret in hunc canonem, quidquid ſit de alijs cenſuris.

29 Tertia.

Tertia actio eſt, *prohibere ne excommunicati publici, aut interdicti ab Eccleſijs exeant dum in ipſis Miſſarum ſolennia celebrantur, etiam à celebrantibus admoniti*. Vbi etiam ſunt nonnulla conſideranda. Primùm in hac clauſula non eſſe ſermonem de officijs diuinis in communi, ſed tantùm de Miſſis, & ideo non eſſe amplius extendendam. Dubium autem eſſe poteſt an priores clauſulę eodem modo intelligendæ ſint, & limitandæ. Nam Angelus, & Sylueſter ſecuti Cardinalem, & alios, putant limitationem eſſe generalem, & per hanc clauſulam explicari præcedentes. Quod tamen mihi eſt difficile creditu, propter initium textus in quo dicitur, *Miſſas, & alia diuina officia:* ergo, cùm in prima, & ſecunda clauſula dicatur, *abſolutè diuina officia*, ſeu *eadem diuina officia*, non videtur hoc caſu factum, ſed quia legiſlator voluit has duas actiones generalius punire, quam tertiam, vel quartam, cùm hæc verba referantur ad initium textus, & eodem ſenſu accipi videantur. Et hanc partem tenuit Caietanus in Summa, cap. quadrageſimo primo, de excommunicat.

30 Dubitatio circa 3. actionẽ enodatur.

Dubitari etiam poteſt, an hæc clauſula intelligatur ſolùm de locis interdictis, vel de quibuſcumque Eccleſijs: nam in ea ſimpliciter dicitur, *Ab Eccleſijs*. Reſpondeò ſolùm eſſe ſermonem de locis interdictis, & conſequenter de Eccleſijs in eis exiſtentibus, ac proinde etiam interdictis. Vnde verba illa ex materia ſubiecta, & ex antecedentibus, & conſequentibus limitantur. Sub Eccleſijs autem non comprehenduntur priuata oratoria, præſertim in materia odioſa. Et ſermo tantùm eſt de perſonis publicè interdictis, & excommunicatis, quæ debent priùs à celebrante moneri, vt exeant, & qui tunc impedit exitum, incurrit, & non anteà, quidquid Sylueſter dicat, nam textui repugnat. An verò illa monitio debeat eſſe particularis, & nominatim, vel generalis ſufficiat: Angelus, & Sylueſter generalem ſatis eſſe putant, quia verba non plus requirunt: ſicut etiam ſatis eſt quòd prohibitio ſit generalis propter abſolutum verbum, *Prohibere*. Ex quo etiam notari poteſt, non eſſe neceſſariam coactionem, ſed preces, aut aliam inductionem merè voluntariam ſufficere.

31 In quib. perſonis puniãtur tres actiones numeratæ.

Vnde etiam notari poteſt, illas actiones non in quibuſcumque perſonis, ſed in habentibus temporalem iuriſdictionem puniri, vt Nauarrus ex Gloſſa recepta notat. Et colligitur ex textu, in quo priùs dicitur, *Nobiles quidam, & domini temporales*, & poſtea ſubditur, *præſumptores præfatos, &c.* Vnde hæc cenſura ex parte perſonarum non eſt vniuerſalis, comprehendit tamen omnes dominos temporales, etiam ſi aliàs Prælati Eccleſiaſtici ſint, vt ijdem auctores notant. Quocirca cùm ibi dicitur, *Nobiles, & domini temporales*, copulatim id accipiendum eſt; non enim nobilitas ſine dominio, ſeu iuriſdictione temporali ſufficiet. E contrario verò dominium temporale ſemper ſufficiet, nam hoc præcipuè hic conſideratur: neque eſt ſermo tam de vera nobilitate perſonæ, ſeu originis, quàm de nobilitate ſtatus, vt ſic dicam, ſeu præſumpta, & repræſentata in ipſo dominio, & iuriſdictione temporali, vt ita particula hæc non tantùm ſit coniunctiua, ſed etiam declaratiua talis nobilitatis.

32 Quo titulo debeãt fieri numeratæ actiones, vt hęc excõmun. incurratur

Hinc verò oriri poteſt dubium, an oporteat huiuſmodi actiones eſſe profectas ex iuriſdictione temporali, ita vt ſit formaliter principium talium actionum, & non tantùm conditio perſonæ. Videtur enim hoc rationi conſentaneum. Vt quid enim temporalis iuriſdictio in tali perſona poſtulatur, niſi quia actus ipſe punitur, vt abuſus quidam talis iuriſdictionis? Item in principio illius textus non ſine cauſa dicitur, illos temporales dominos, *in ſuis terris Eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto* illa delicta commiſiſſe: quia ſi extra illas id faciant, non operabuntur, vt iuriſdictionem habentes, ergo intelligendus eſt ille textus de actu qui fiat titulo iuriſdictionis, & dominij. Et hoc videtur confirmare verbum, *prohibere*, nam proprium eſt iuriſdictionem habentis. Item modus publicæ conuocationis, qui in ſecunda actione præſupponitur, non poteſt, moraliter loquendo, ab his fieri niſi in proprijs terris. In contrarium nihilominùs obijci poteſt, quia in illo textu cùm incipit lex, & excommunicatio proferri abſolutè dicitur, *Quicunque in locis interdicto ſuppoſitis quemcunque, &c.* vbi nulla fit loci determinatio: ſed omittitur ea, quæ in propoſitione caſus poſita fuerat, ſcilicet, *in locis eorum*, ſeu *terris ſuis*, in quo indicatur, Pontificem generaliùs legem ferre. Item illud ſignum, *quemcunque*, pro omnibus diſtribuit, & non pro ſolis ſubditis: ergo ita vt ſonat accipienda eſt. Et inde fit neceſſarium non eſſe, vt actus fiat titulo iuriſdictionis, & dominij.

Dubij deciſio.

Sed, licèt hæ coniecturæ faciant rem aliquo modo dubiam; nihilominùs priorem partem tanquam mitiorem probãdam cenſeo: nam & coniecturæ priùs factæ probabiliores ſunt: & poſteriora verba facilè exponuntur, & determinantur iuxta ſubiectam materiam. Quam opinionem indicauit Angelus (Angel.) ſuprà, dicens cum Cardinali hanc pœnam non habere locum quando prædicti domini præcipiunt non ſubditis, vel hæc faciunt in terris non ſuis. Per ſubditos autem intellige non ſolùm proprios vaſallos, ſed etiam omnes, qui actu in talibus terris verſantur, & earum domino de facto obediunt. Neceſſe eſt etiam, vt effectus ſequatur, non eſt enim ſatis vocare, prohibere, &c. niſi cum effectu à ſubditis interdictum violetur, vt patet à ſimili ex puncto præcedente, & quia ibi conſummatur actus principaliter prohibitus, & punitus per talem legem.

33 Quarta actio ſub eadẽ cenſura prohibita.

Quarta actio eſt quod publicè excommunicatus, & interdictus, exiſtens in Eccleſia interdicta dum Miſſarũ ſolennia celebrãtur, & nominatus ab ipſo celebrante vt exeat, nihilominùs permaneat, & exire nolit, nã ille nouã cenſurã excõmunicationis Papę reſeruatã incurrit. In qua clauſula iam nõ eſt ſermo de Dominis tẽporalibus, ſed ſimpliciter de omnibus excommunicatis, & interdictis, ſiue proprio arbitrio, ſiue ab alijs vocati ibi interſint. Item habet locũ in excõmunicatis, vel interdictis à iure, & ab homine. Sicut omnia

ſuperiùs dicta de interdicto loci, de vtroque indifferenter intelliguntur, vt Gloſſa aduertit, quia ius indiſtinctè loquitur. Nunc autem limitandum hoc videtur ad excommunicatum, vel interdictum nominatim, & denunciatum, vel manifeſtum percuſſorem Clerici (quod in præcedenti etiam clauſula obſeruare oportet,) quia iuxta nouum ius hi tantum cenſentur publicè ligati cenſura; in illo autem iure requiritur, vt ſint publicè ligati. Et prætereà additur, neceſſarium eſſe, vt à celebrante exire moneantur: & hic additur, *nominatim*: quapropter ita faciendum eſt, aliàs, licèt excommunicati maneant, non incurrent. Prætereà hæc clauſula explicanda videtur de celebratione Miſſæ, licèt Caietan. aliud ſentiat, quia ſimpliciter dicitur à *celebrantibus*, ſed ex ipſo contextu conſtat, cum dicitur, *In ipſis Eccleſijs*, relationem fieri ad proximam clauſulam, in qua ſermo erat de Eccleſijs, in quibus Miſſarum ſolennia celebrantur: præterquàm quòd nomen celebranti ſimpliciter dictum, attribui ſolet ſacerdoti Miſſam facienti. Neceſſariò autem intelligendum hoc eſt de Eccleſijs interdictis; nam de eis, vt dixi, intelliguntur omnia ſuperiora, ad quæ in præſenti clauſula ſit relatio. Denique prætermittendum non eſt verbum, *præſumpſerit*, quod in fine ponitur, & comprehendit omnes clauſulas, ſeu actiones; eandemque energiam habet, quam in ſimilibus ſæpe explicuimus.

Notandum pro omnib. actionibus numeratis.

14 Vltima cenſura poſſet afferri ex Clement. *Si quis ſuadente*, de pœnis, vbi ſpecialiter excommunicantur qui manus in Epiſcopum inijciũt. Sed hæc explicata eſt à nobis in Bulla Cœnæ in 11. clauſula eius.

SECTIO V.

Quæ excommunicationes Papæ reſeruatæ in libris Extrauagantium contineantur.

1 Prima cõtra exenterãtes corpora defunctorum ex Extrau. de Sepultur.

PRIMO loco afferri poteſt excommunicatio lata à Bonifacio VIII. in Extrauagan. 1. de Sepultur. contra dilacerantes, & exenterantes corpora defunctorum hominum, vt conſeruentur, vel vt decoquantur, vt oſſa poſſint in alia loca deferri. Circa quam legem ſolùm occurrit aduertendum, ex parte perſonarum generaliſſimam eſſe, nam in perſona defuncti, nullam admittit diſtinctionem: cuiuſcumque enim dignitatis exiſtat, circa corpus eius hæc fieri prohibentur. Et ſimiliter ex parte facientium nullus eximitur, *etiamſi Pontificali dignitate refulgeat*, ſeu *cuiuſcumque ordinis, conditionis, ſtatus, aut gradus fuerit*. Additurque, *defunctorum corpora ſic inhumaniter, & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari*. Per quæ verba ampliatur hæc cenſura ad mandãtes; ſi mandatum ad executionem perueniat; quod ſignificant illa verba, *facientes pertractari*.

Actiões ob quas fertur hæc cenſura.

Actiones verò propter quas hæc cenſura imponitur, ſunt exenterare, partiri, ſeu dilacerare cadauera humana, & coquere, & nudare oſſa, vt aliò deferantur. Nec oportet hæc omnia ſimul agere, ſed quodlibet opus eorum ſufficit, vt patet ex illis verbis, *Qui aliquid contra huius noſtri ſtatuti tenorem, &c.* Et additur, *Præſumpſerit attentare*, quod habet illam vim quam ſæpe tractauimus, vt Caietan. etiam cap. 70. aduertit.

2 Quædã dictæ cẽſuræ limitationes. Prima.

Nonnullæ verò limitationes ex illo textu colliguntur. Prima eſt in illis verbis, *Cum quis in Ciuitatibus, terris, ſeu locis, in quibus Catholicæ Fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum, &c.* Nam hinc habemus, ſi fidelis in terris infidelium, etiam hæreticorum moriatur, non eſſe contra hanc legem, ſi prædicta circa corpus eius fiant, vt oſſa eius poſſint ad fidelium loca deferri, & Eccleſiaſticæ tradi ſepulturæ. Quod Caietanus, Nauarrus, Syluester, & alij notarunt; & ſatis conſtat ex prædictis verbis. Et ratio fortaſsè fuit, quia ibi non poteſt tale corpus Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi; vt in cineres redigatur. Quod eſt remedium in eodem textu præſcriptum.

Caiet. Nauar. Silueſt.

3 Secũda.

Secunda limitatio colligitur ex illis verbis, *Et tandem eadem ad partes prædictas mittunt, &c.* Ex qua narratione, & prohibitione ſubſecuta, & illi accommodata, colligi videtur, hanc excommunicationem ſolùm incurri quando prædictæ actiones fiunt ad eum finem deferendi oſſa defuncti in alium locum. Atque ita exponunt Sylueſter *Excommunicatio*, 7. num. 79. Nauarrus nu. 105. Caietanus, & alij. Eſtque vera ſententia, cui & Rubrica ſub qua textus collocatur fauet; & tota diſpoſitio textus huc tendit. Ex quo rectè inferunt ijdem auctores, ſi aliquis id faciat circa corpus defuncti ex odio, & vindicta, non incurrere hanc cenſuram: multoque minùs, ſi fiat in pœnã ex publica iuſtitia, vel etiã chirurgiæ, aut anatomiæ cauſa.

Obiectio.

Quod verò neceſſe ſit hoc fieri vt talia corpora, vel oſſa in alium locum deferãtur, & illic ſepeliantur, incertum videri poteſt propter illa verba textus, *Si quiſpiam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo inſignitus, præſertim extra ſuarum partium limites debitum naturæ perſoluat, &c.* Ponderanda eſt enim illa particula, *præſertim*, indicat enim id principaliter prohiberi, non tamẽ illud ſolùm: ergo, etiamſi quis in proprio ſolo decedat, & ibi ſepeliendus ſit, ſi hæc fiant circa corpus eius, vt ita ſepeliatur, incurretur hæc cenſura.

Soluitur.

Sed hoc facilè diſſoluitur ex verbis ſequentibus eiuſdem textus, *In ſuis vel alienis partibus ſepultura electa.* Quia ergo interdum cõtingit eum, qui in propria patria diſcedit, in aliena & diſtãti eligere ſepulturam, ideò verum eſt, poſſe aliquando incurri hanc cenſuram exercendo has actiones circa eum, qui in propria patria moritur: quia verò hoc eſt ex rarò contingentibus, ideò poſita eſt dicta particula, *præſertim*, non verò quia neceſſe non ſit hæc fieri ad deferendum corpus in alium locum, vbi ſepeliendum eſt, ſicut in fine concluditur illis verbis, *Ad partes prædictas deferunt tumulanda*.

Replica.

Sed vrgebis, Non eſt minor impietas, & inhumanitas, ſi hæc fiant circa corpus in eodẽ loco ſepeliendũ, quæ ratio mouit Pontificem ad hoc prohibendum, vt ibi conſtat: ergo ſaltem ob ſimilitudinem rationis extendenda eſt hæc prohibitio ad dictum caſum.

Enodatur.

Reſpondetur legem latam eſſe de his actionibus, vt ſolebãt eſſe in vſu: quod autem hæc omnia fiant circa corpora, vt in eodem loco ſepulturæ tradantur, inſolitum, & inauditum eſt, & ideò de hoc non curaſſe legiſlatorem. At verò ſi corpus regium, verbi gratia, vel ſimile exenteretur vt balſamo inungi poſſit, & diutiùs abſque vlteriori corruptione, vel fœtore ſeruari, id non erit contra hanc legem, nec cauſa cenſuræ, vt prædicti Doctores docent.

Tandem

4 *Cur corpus huiuſmodi priuari Eccleſ. ſepultura præcipiatur.*

Tandem additur in eo textu huius cenſuræ A reſeruatio, & fit Papalis. Et poſteà (quod prætereundum non eſt) extenditur quodam modò hęc cenſura ad corpus ipſius defuncti, quòd ita inhumanè tractatum eſt, præcipitur enim vt Eccleſiaſtica careat ſepultura. Vbi ſtatim quærendum occurrit, cur hac pœna & veluti parte huius cenſuræ afficiatur defunctus in corpore ſuo, cùm in ea re nihil peccauerit. Quam difficultatem attingit Gloſſ. ibi, & duobus modis reſpondet. Primò, hanc pœnam ſolùm habere locum, quando ante mortem ille dedit occaſionem aliquam, vel ſignificationem conſentiendi huic delicto, nimirum quia, ſciens talem conſuetudinem, & cùm poſſet ac deberet præuidere tale factum, nihilominùs abſolutè præcipit ſua oſſa in alium locum deportari. Secundò, hunc puniri ſine cul- B pa propria, non tamen ſine cauſa ad deteſtationem criminis, etiamſi ab alijs proprio tantùm nutu patratum ſit. Et addere poſſumus, ſepulturam defuncti, licèt ſuo modo ſpectet ad honorem & commodum eius; tamen magna ex parte pertinere ad honorem & conſolationem viuorum: & ideò hæc pęna, licèt circa corpus defuncti verſetur, eſſe ipſorum viuorum, & hac ratione potuiſſe imponi propter ſolam culpam eorũ. Vtraque reſpõſio probabilis eſt: prior tamen videtur magis conſentanea rationi, quia nimis alienum ab Eccleſiaſtica pietate videtur, vt ſine culpa ſua tam grauem patiatur infamiam, & contumeliã in ſuo cadauere ille, qui viuens nihil peccauit in tali facto. Poteſtque ex ipſo textu colligi, ſi ponderetur verbum illud, *Sepultura electa*, nam C reſponſio conſonare debet cauſæ, & iuxta illam intelligi. Aduerto etiam nullum addi verbum, quo ſignificetur illam pęnam ipſo facto incurri, nam de ſola cenſura dicitur ipſo facto incurrenda, & poſteà ſolùm additur, *Et nihilominùs ille, cuius corpus ſic inhumanè tractatum fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura.* Vbi non additur verbum ipſo iure, ſatis ergo erit ſi ſeruetur poſt legitimam condemnationem, iuxta legitimum ſenſum legis pęnalis, in qua aliud expreſsè non declaratur. Vnde, quod attinet ad forum conſcientiæ, non exiſtimo teneri Eccleſiæ miniſtros non admittere huiuſmodi oſſa ad Eccleſiaſticam ſepulturam, niſi vel per legitimam ſententiam cogantur, vel publicè & euidenter conſtet defunctum mortuum eſſe in peccato mortali, diſponens, aut præcipiens aliquid contra conſtitutionem hanc. Et ſimiliter opinor, Eccleſiaſticum iudicem, nõ D teneri ad condemnandum, vel ad exequendam hanc pœnam, niſi in iudicio de tali delicto conuincatur.

1. Gloſſ. reſpõſio.

Secunda reſpõſio eiuſdẽ.

Prior reſponſio præfert.

Excommunicatio contra ſimoniacos in religionis ingreſſu exponitur.

5 *Extrau. 1. de Simonia.*

SEcunda excommunicatio lata eſt ab Vrbano quarto in Extrauagante prima de Simonia, contra eos, qui dant vel recipiunt aliquid ob ingreſſum religionis per modum pacti & cõuentionis. Quæ conſtitutio difficilis redditur propter communem vſum, quem nunc etiam ſeruari videmus, præſertim in conuentibus monialium, de quibus expreſsè lex loquitur. Quia fœminæ non recipiuntur ad habitum religionis, niſi cum promiſſione & pacto dotis perſoluendæ, & multis alijs expenſis, partim ad communem vſum conuentus, partim ad ſingularem monialium commodum: quæ omnia videntur contraria huic conſtitutioni; Quin etiam aliquando in religionibus virorum, præſertim quãdo egeſtate premuntur, ſolet aliquid ab ingredientibus ad eorum ſuſtentationem poſtulari, vel, ſi bona temporalia habeat, ſolet ab eis ante profeſſionem exigi, vt vel ea monaſterio donẽt, vel ſaltem de eis non teſtentur in fauorem aliorum, vt ius hæreditandi per profeſſionem eorum in monaſterium transferatur: quòd, ſi hoc facere recuſent, ad profeſſionem non admittuntur, ſed potiùs expelluntur.

6 *Legẽ hãc ſolũ contra ſimoniæ vitiũ cõmittẽtes ferri.*

Eſt ergo in primis aduertendum, hic ſolùm puniri actionem ſimoniacam ex reali pactione dandi, vel recipiendi aliquid temporale pro ſpirituali admiſſione ad ſtatum ſeu habitum religionis. Ita intelligunt omnes, quos ſtatim referam; & colligitur ex textu in illis verbis, *Omnique pactione ceſſante*. Quapropter actio propter quam hæc pęna infertur, non ideò mala eſt quia in eo textu prohibita, ſed potiùs ideò ibi ſpecialiter punita, quia vel ex ſe mala eſt & ſimoniaca, vel antiquis iuribus prohibita, vt patet in capitulo. *De regularibus*, & in cap. *Quoniam*, extra de Simonia, & in eiſdem dicitur, per antiquiores canones fuiſſe prohibitam; qui canones non videntur eſſe alij niſi illi qui generatim prohibent acquiſitionem cuiuſcunque Eccleſiaſtici gradus per ſimoniam: & afferuntur latè in decretis, 1. quæſtion. 1. & 2.

7 *Dãs, vel recipiens ĩ ingreſſu aliqd illicite ſine pactione nõ incurrit illam.*

Hinc ergo fit primò, vt quoties aliquid mera ſponte datur & recipitur in ingreſſu religionis, nulla incurritur cenſura: quia hoc per ſe malum eſt, nec in illa lege prohibitum, imò potiùs permiſſum. Addo verò, hic dici ſponte fieri quidquid fit ſine pactione tacita, vel expreſſa, vt patet ex citatis verbis textus. Quapropter, qui aliquid daret vel reciperet ſiniſtra intentione, dando ſcilicet, vel recipiendo pro ipſo ingreſſu, ſeu pro ſuffragio in fauorem talis perſonæ præſtando, vt in religionem admittatur, non incurreret hanc cenſuram. Cuius ratio reddi ſolet, quia talis ſimonia eſt mentalis, quam Eccleſia punire non poteſt. Sed re vera illa non eſt purè mentalis, in actum enim exteriorem prodit interna intentio ſimoniaca, &, vt ſuprà vidimus, Eccleſia poteſt per cenſuram punire actum exteriorem, quatenus à tali praua intentione interiori procedit, etiamſi alio pacto vel ſigno non manifeſtetur intentio. Ratio ergo non eſt quia Eccleſia non poſſit hoc punire, ſed quia de facto non puniuit per hanc cenſuram, cùm exceperit omnem dationem vel receptionem abſque pacto factam: & hæc, de qua agimus, licèt malè fiat, ſine pacto tacito vel expreſſo fieri ſupponitur. Et ita aduertit Caiet. c. 73. quem ſequitur Armilla *Excommunic.* num. 60.

8 *Obiectio contra proximè dicta.*

Obijci tamen poſſunt illa verba huius textus, *Illa duntaxat quæ perſonæ ipſæ ingredientes purè & ſponte, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare vel efferre voluerint cum gratiarum actione licitè recepturi*. Non ergo ſatis eſt abſque pactione dare, vel recipere, ſed vltra hoc ex parte dantis exigitur quòd *purè, ſponte, & plena liberalitate*, id faciat: at verò qui hoc facit intentione obtinendi ſpirituale pro temporali, nec purè, nec plena liberalitate id facit; ex parte verò accipientis petitur vt licitè recipiat. non recipit autem licitè qui prædicta intentione quidpiam recipit. Reſpondetur, hæc omnia intelligenda eſſe de actu ipſo dandi vel accipiendi quãtum ad actum externum,

Diluitur.

Digitized by Google

ternum, ita vt ipſe purè & liberaliter, & ſine vlla circunſtantia, quæ exteriùs illum reddat ſimoniacum, fiat: nam quamdiù lex humana non exprimit conditionem purè mentalem, ſeu habitudinem ſolam ad actum internum, non debet ad illam reſtringi, quia eſt nimis odioſa & rigoroſa.

9 Dãs vel recipiẽs in ĩgreſſu aliqd pro ſuſtẽtatione ingrediẽtis nõ incurrit. Nauar. Caiet. Soto.

Secundò ſequitur, quoties aliquid datur vel accipitur in ingreſſu religionis, non pro ipſo ingreſſu ſeu receptione, ſed in ſuſtentationem eius qui ingreditur, quia fortaſſè monaſterium non habet ſufficientes reditus ad illum alẽdum, nec incurri hanc cenſuram, etiamſi pactum intercedat. Ita Nauar. nu. 106. ex Caiet. & ſuprà, & in 2. 2. quæſt. 10. art. 3. Soto lib. 9. de Iuſtitia quæſt. 6. art. 2. ad 4. Ratio Caietani eſt, quia hoc eſt ius naturale. Ratio autem Soti eſt, quia non eſt ſimonia, cum non petatur ſpiritale pro temporali, ſed pro re alia licita, ſcilicet pro ſuſtentatione. B Vnde infert, non ſolùm monaſterio egenti, ſed etiam diuiti, per ſe loquendo, & ex natura rei licitum eſſe petere aliquid ad ſuſtentationem eius, qui vult ingredi religionem. Quia, ſi ita in egẽte non eſt ſimonia, nec in diuite erit, nam in vtraque idem pro eodem petitur: ergo, ſi in vna non petitur temporale pro ſpirituali, neque in alia: ergo, ſi in paupere illa non eſt ſimonia, nec in diuite erit, ergo licita, quia nõ eſt contra iuſtitiam, neque contra aliam virtutem. Nam, licèt monaſterium ſit diues, non tenetur bona ſua expendere in ſuſtentationem huius perſonæ, maximè ſi ipſa poteſt ſecum afferre, vnde alatur: ergo nulla deformitas in tali actu apparet: imò videtur hoc poſſe eſſe laudabile, vt aliqui pauperes ſine vllo huiuſmodi ſubſidio poſſint in religione recipi, vel vt religionis bona conſeruentur, & ad maiorem ſpiritualem profectum augeri poſſint. C

10 Limitat corollariũ poſitũ ad monaſteriũ tenue. D. Thom.

Hæc verò amplificatio Soti, quamuis, ſola ratione inſpecta, veriſimilis appareat, tamen conſideranda dicta Doctorum, & canonum, quæ in re morali maioris ſunt ponderis, videtur difficilis. Nam Diuus Thom. 2. 2. quæſtion. 100. art. 3. ad 4. cum limitatione dixit, *Si monaſterium ſit tenue*, & iterum, *Si ad hoc non ſufficiant monaſterij opes*. In 4. verò diſtin. 25. quæſt. 3. art. 2. quæſtiũc. 2. ad ſeptimum, poſt eandem limitationem expreſſiùs addidit, *Si autem ſine grauamine Eccleſiæ poteſt recipi* (ſcilicet religioſus) *ſimoniacum eſt aliquid pro receptione exigere*. Prætereà expendi ad hoc poteſt c. *Quàm pio*, 1. quæſtion 2. quod Diuus Thomas citat, vbi Bonifacius omnes huiuſmodi exactiones prohibet, niſi *quaſi ſub fidei gratia*: & hoc ipſum ſubſidium vult ſubſequi potiùs, quàm præcedere, vt omnis præſumptio tollatur, vt ibi notat Gloſſa. D Item in dict. cap. *Quoniam*, de Simonia, prohibetur huiuſmodi receptio, etiã *ſub paupertatis prætextu*: propriiſſimè autem dicitur prætextus paupertatis, quando re vera paupertas non ſubeſt, & allegatur. Vnde Gloſſ. ibi ait, Si religioſi verè pauperes ſint, ita vt non poſſint alium ſuſtentare, poſſe illi dicere, *Non habemus quod demus tibi pro victu, niſi tu portes vnde viuas*, dummodò hoc non dicatur in fraudem: ergo, ſecluſo vero titulo paupertatis, hoc eſt prohibitũ. Imò Gloſſ. Bernardi ibi addit, etiam interueniẽte paupertate, tutiùs eſſe neminem admittere, quàm illo modo aliquid exigere: quod quidem ſcrupuloſius dictum eſt. Prætereà Sylueſt. verb. *Simonia*, num. 15. latè hoc diſputans, dicit eſſe communem ſententiam plurimorum (quos ibi

Ca. Quã pio, 1. q. 2.

Ca. Quoniã, de Simon.

Gloſſ.

A refert) exigere aliquid pro ſuſtentatione in monaſterio tenui licitum eſſe; in opulento verò eſſe ſimoniam. Ipſe verò Sylueſter addit, *Sed intellige præſumptiuè, ſicut ſemper fecerunt, & faciũt aliquæ moniales, &c.* Præſumptiuè autem declarat eſſe ſimoniam, vel quantum ad forum contentioſum, vel in conſcientia, ſi habeatur reſpectus non ad victum, ſed ad ipſum ingreſſum: & ita ſentit hoc non eſſe illicitum, ſi debita intentione fiat.

11 Nõ excuſari à ſimonia q in monaſterio diuite aliquid pro ſuſtentatione recipiendi petit.

Difficile tamen videtur ita interpretari dicta Doctorum, & canonum: nam Diuus Thomas abſolutè in conſcientia loquitur, & reliqui Doctores. Et canones non tantùm puniũt vitium quod præſumunt, ſed abſolutè prohibent ne tale factum cum talibus circumſtantijs fiat: ergo nõ ſolùm præſumunt, ſed conſtituunt tale factũ verè prauum & illicitum, etiamſi aliàs nõ eſſet. Quod B prætereà dicta colligitur ex hac Extrauagant. quatenus diſtrictiùs prohibet aliquid exigere quoquo modo à volentibus ingredi religionem, quocunque titulo, etiam ad pios vſus: ſed præcipit liberaliter eis dare omnia, quæ ad victum & ad veſtitum pertinent. Quapropter, licèt ratio Soti, ſecluſo iure poſitiuo, habeat efficaciam; tamen, illo ſuppoſito, nõ habet; quia, cùm bona religionum Eccleſiaſtica ſint, de eis diſponere ad Summum Pontificem maximè pertinet: ſtatuit ergo Summus Pontifex, vt religionis reditus liberaliter in ſuſtentandis religioſis expendantur, & vt cum eadem liberalitate, & omnino gratis religioſi recipiantur, vt ex eis ſuſtententur; abſtulitque conſequenter ab huiuſmodi religioſis omne ius petendi aliquid ab ingredientibus religionem ob ſuſtentationem eorum, quia ipſa bona religionis iam ſunt ad hoc munus deſtinata. C Quapropter, quoties opulentum monaſterium hoc titulo aliquid exigit, titulus eſt falſus, & fictus. Sicut qui à paupere, quem gratis alere tenetur, aliquid exigeret pro eius ſuſtentatione, falſum titulum prætenderet. Secluſo autem hoc titulo, ſolùm ſupereſſe videtur, vt pro ipſa receptione exigatur, quidquid illo titulo peti videtur, ergo, licèt religioſi hoc petentes dicant ſe non habere hanc intentionem, & re vera interiùs ad hoc conentur; tamen in facto ipſo non poſſunt hoc euitare, quin implicitè & indirectè id intendant: ſicut, licèt quis dicat ſe non intendere aliquid pro mutuo accipere, tamen, ſi aliquid ad ſuam ſuſtentationem petit ab eo cui mutuum præbet, quod ille aliàs dare non tenebatur, nec ab eo poterat iuſtè exigi, conuincitur pro mutuo illud poſtulare, & vſuram committere. Sic ergo eſt in præſenti. D Propter quod cenſeo, ſimpliciter loquendo, & in conſcientia veram eſſe D. Thomæ doctrinam, & communem opinionem iuri, & religioſæ inſtitutioni valde conſentaneam.

12 Quomodò ſtet cũ diſpoſitione huius Extrau. vſus religioſorum.

Ad vſum verò religioſorum reſpondeo inprimis, quod ad religiones virorum attinet, rarum eſſe, inuſitatumque, vt ex pacto tacito, vel expreſſo ita petatur aliquid in ſuſtentationem, vel ſubſidium religionis, vt aliter habitus vel profeſſio denegetur: ex ſingularibus autem factis aliquarum perſonarum non debet argumentum ſumi. Deinde, cùm in hac re ſit opinionum diuerſitas, fieri poteſt vt opinionem Sylueſtri & Soti ſecuti, practicè bona fide procedant. Rurſus attentè conſiderandum eſt ſæpè fieri poſſe, vt, licèt monaſterium aliàs diues & locuples habeatur, nihilominus hic & nunc vero neceſ-

ſitatis

Digitized by Google

ſtatis titulo aliquid in ſuſtentationem petat ab eo, qui ibi cupit admitti, ſcilicet quia iam habet expletum numerum eorum, quos commodè ale re poteſt; vel quia ſunt alij quos admittere expedit, & non poſſunt aliquid in ſuſtentationem afferre, & omnes ſimul ſine aliquo ſubſidio recipe re non poteſt, vel quia ita expedit, vt creſcant red ditus monaſterij ad augẽdum religioſorum numerum cum conuenienti ſuſtentatione. In his enim & ſimilibus caſibus non condemnarem huiuſmodi petitionem bona intentione factam. Solùm admoneo, quod etiam Soto aduertit, magna prudentia opus eſſe, ne ſequatur ſcandalum: & ideò raro & cũ magna moderatione hoc permittendum eſſe. Quapropter, quãdo multò plus exigitur, quàm ad vnius perſonæ in tali ſtatu conſtitutæ ſubſtentationem commodè ſufficit, non video qua ratione, aut titulo id honeſtari poſſit. Vltimò verò addo, ſi quid minus rectum fiat bono zelo, & ex ignorantia etiam culpabili, id ſatis eſſe ad excuſandum cenſuram huius Extrauagantis, vt Caietanus, & ferè omnes notant, ex proprietate illius verbi, *præſumant*, ſæpe à nobis ponderata.

13 Quid de vſu monialium. Atque ex his conſtat, quid dicendum ſit de vſu monialium: quas aliqui excuſare volunt quoad dotes ſolo titulo ſuſtentationis, quoad alia verò, quæ ab eis interdum petuntur vel ad communem vſum domus, aut Sacriſtiæ, vel ad proprium commodum ſingularum perſonarum ſolo titulo conſuetudinis, id eſt, quia non petuntur ex pacto, ſed ex quadam cõſuetudine. Quod præcipuè Armilla ſignificat. Sed hoc poſterius non videtur carere ſcrupulo: quia in hac Extrauagante dicitur, *Ex ſtatuto etiam, ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potiùs dicenda*: & poſteà in prohibitione dicitur, *directè, vel indirectè, vel quoquo modo*. Illud etiam de ſuſtentatione, licèt regulariter verum habeat, tamen monaſterijs ditioribus poteſt ſcrupulũ ingerere. Vnde Soto ait, in illis non ſine ſcandalo dotes exigi, & magis auget rationẽ ſcrupuli, quòd hæ dotes indifferenter petãtur ab omnibus, etiam ab his, quæ non habent vnde ſoluant; & quòd hac de cauſa multæ priuentur habitu & ſtatu religionis, ad quem eſſent idoneæ, & à monaſterijs ex redditibus eorum ſuſtẽtari poſſent; & aliæ fortaſsè recipiantur minus idoneæ, quia dotem perſoluunt. Dicendum verò eſt, regulariter loquendo, ſatis hoc honeſtari prædictis titulis: nã rariſſimè inueniuntur monaſteria monialium, quæ non indigeant his ſubſidijs ad ſuam ſuſtentationem: & conſuetudo illa etiam poſt hanc Extrauagantem tolerata, aut potuit contra illam præualere, aut certè omnia illa ad conuenientem ſuſtentationẽ reduci poſſunt. An verò in particulari, in hoc ſit aliquis exceſſus propter ſpeciales circunſtantias huius domus, aut perſonæ, id Epiſcoporum, aut Prælatorum curæ remittendum eſt.

14 Diſpoſitionẽ huius Extrau. non habere locũ in receptione monialium. *Anton. Felinus. Nauarr.* Quod verò ſpectat ad cenſuram, iam non habet locum in receptione monialium, etiamſi cõtingat indebito modo fieri. Refert enim Antoninus tertia parte, tit. 24. cap. 67. ſe audiuiſſe à fide dignis Martinum quintum dixiſſe, ſe nolle vt moniales incurrant aliquam cenſuram propter ea, quæ pro ingreſſu dant vel recipiũt: quod etiã ait Felinus in dict. c. *Quoniã*, de Simonia. Et Nauarrus refert Innocentium Octauum declaraſſe, moniales non incurrere hanc cenſuram, niſi ob receptionem cum pacto, aut alicuius non idoneæ ob largitionem. Clementem autem Septimum conceſſiſſe, vt moniales nullam ſimoniæ pœnã incurrerent propter pacta, & conuentiones, circa dotes monialium in commodum earum victum, ex compendio priuilegiorum verb. *Moniales*, numero vlt.

Vltimò tamen aduertendum eſt nouum ius Concilij Tridentini ſeſſion. 25. cap. 16. de Reformat. regular. vbi prohibet *ne ante profeſſionem, excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, vel curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eius tribuatur*. Quamuis autem hoc præcipiat Concilium ſub anathematis pœna, & ideò graue peccatum ſit hoc nõ ſeruare; non tamen imponit illam ipſo facto incurrendam. Hinc verò colligere licèt, tribuere aliquid monaſterio, vel monialibus in ipſa profeſſione non pro ipſa, ſed pro ſuſtentatione ſua, & monialium, & pro ſolennitate & feſtiuitate profeſſionis, iuxta conſuetum morem, non improbari à Concilio; ſed potiùs ſupponi vt licitum: nam dum vnum tanquã ſpeciale prohibet, aliud in ſuo vſu & conſuetudine relinquere videtur. — 15 Quid Cõcil. Trid. circa hoc ſtatuat.

Rurſus animaduertendum eſt quod idem Concilium ſtatuit ibidem cap. 3. vt in monaſterijs is tantùm numerus religioſorum admittatur, qui ex redditibus proprijs monaſteriorũ, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari. Per quod, quantum ad monaſteria monialium, ampliari, vel explicari videtur, quod in capite primo, §. *Sanè*, de Statu regular. in 6. ſtatutum fuerat, quod moniales non plures in monaſterijs nõ mendicantium recipiantur, quàm ex bonis vel prouentibus monaſterij ſine penuria valeant ſuſtentari: Concilium enim Tridentinum addidit *eleemoſynas conſuetas*, vel tacitè declarauit inter bona monaſterij computari: & ſub eiſdem bonis vel eleemoſynis nos comprehendi dicimus dotes, & alia dona quæ moniales ingredientes ſecum afferre ſolent: ideoque non fieri contra hanc legem, ſi recipiãtur, etiamſi ex proprijs redditibus bonorum immobilium monaſterij ſuſtentarij non poſſint, nec etiã fieri contra noſtrã Extrauagantẽ, vel alia iura, ſi ad ſupplendam ſuſtentationẽ huiuſmodi ſubſidia ab illis exigãtur.

Tertia excommunicatio contra regulares indebitè ad alias religione tranſeuntes exponitur.

TErtia excommunicatio etiam Papæ reſeruata ſumitur ex Extrauag. 1. de Regul. In qua Martinus 4. prohibet ne religioſi Mendicãtes ad aliam religionem tranſeant, excepta Carthuſienſi, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali: fertque excommunicationis ſentẽtiam ipſo facto incurrendam, & ſibi reſeruatam tam in recipientes, quàm in receptos contra prædictam conſtitutionem. — 16 Extrau. 1. de Regul.

Circa quam primò aduerto, nõ eſſe generalem quoad omnes, ſed contra quoſdã religioſos ferri. Duplex autem actio in ea punitur. Vna eſt tranſitus ad aliam religionem: & ſic tantum fertur contra religioſos profeſſos ordinum Mendicantium, quia ſolùm in fauorem illarum religionum facta eſt illa conſtitutio, vt in ipſa dicitur. Extenditur autem ad eos, qui poſt illam conſtitutionem editam in numerum mendicantium auctoritate Apoſtolica aſcripti ſunt, vt eſt Societas IESV, iuxta declarationẽ Pij V. — Quos religioſos cõprehẽdat prior Extrau. pars q̃ eſt de tranſeũtibus ad aliã religioni.

anni,

anni, 1571. vbi propterea declarat *eiſdem priuilegijs, indultis, & gratijs fratribus Mendicantibus conceſſis vti, frui, potiri, & gaudere debere:* conſtat autem conſtitutionem huius Extrauagantis eſſe priuilegium ſeu indultum quoddam, ad eorum fauorem maximè pertinens. Rurſus extenditur in hac religione, non ſolùm ad religioſos ſolenniter profeſſos, ſed etiam ad omnes illos, qui poſt biennium vota ſimplicia emiſerunt; tum quia dicta Extrauagans generatim loquitur de religioſis Mendicantibus: omnes autem dicti ſunt verè & propriè religioſi mendicantes: vt ſatis declarat Pius V. in eadem Bulla, qua vult comprehendi omnes & ſingulas Societatis perſonas, & non ſolùm Domos, ſed etiam Collegia, & perſonas eorum dicit verè ac non fictè ſub Religioſis Mēdicantibus comprehendi. Et poſteà vberiùs, & expreſſiùs id declarauit Gregorius XIII. in Cōſtitutionibus editis in fauorem huius religionis anno 1582. & 1584. Tum etiam quia per alios Pontifices id expreſsè prohibitum fuerat, vt conſtat ex Bulla Pauli III. anni 1549. & ex conceſſione Pij IIII. confirmata, & promulgata in Bulla Pij V. anno 1565. Inter quas eſt diuerſitas, quòd Paulus III. non impoſuit excommunicationem ipſo iure incurrendam, ſed facultatem tribuit Societati ad excommunicandum huiuſmodi apoſtatas, & tranſeuntes: vterque autem Pius ipſo iure fert hanc cenſuram contra has perſonas, cum eadem reſeruatione; & ex tunc conceſſit communicationem omnium fauorum religioſorum Mendicantium eiſdem perſonis Societatis. Vnde ex tunc etiam cœpit hæc excommunicatio iuris communis ad omnes illas extēdi, cum ampliationibus tamen ibi adiectis, & ſtatim explicandis.

17 Secunda pars eiuſdem Extrau. quę eſt de recipiētib⁹ ſic trāſeūtes quos cōprehēdat.

Alia actio, ob quam hæc cenſura incurritur, eſt receptio, ita vt religioſi recipientes aliū Mendicantem ſic tranſeuntem, & deſerentem ſuum ordinem, eandem excommunicationem incurrant. Sub hoc tamen ordine comprehenduntur ſolùm religioſi, qui in illa Extrauag. numerantur, nempe *S. Benedicti, Ciſtertienſis, Camaldulenſis, Vallis vmbroſæ, Canonicorum regularium S. Auguſtini, vel aliorum Monaſticorum ordinum*, ſemper enim fit relatio in dicta Extrauagant. ad huiuſmodi ordines. Quapropter, ſi tranſitus fiat ab vno ordine Mendicantium ad alium, ex vi huius iuris nec tranſiens, nec recipiētes excommunicationem incurrunt. Dico autem *ex vi huius iuris*, quia ex particularibus conceſſionibus factis ſingulis religionibus fieri poteſt, vt incurrātur cenſura: qualis eſt illa, quam referunt Armilla Excommunicatione 67. & alij, feciſſe Clemētem Papam Ordini Prædicatorum, excommunicando religioſos ordinis Minorum, qui receperint Dominicanos volentes ad ipſos tranſire ſine expreſſa licentia Summi Pontificis, vel ſuorum Superiorum. Per quod indultum non dicūtur excommunicari tranſeuntes, ſed tantùm recipientes: nec fit mentio reſeruationis talis cenſuræ. At verò in Societate per dictam conceſſionem Pij IIII. & V. extenſa eſt hæc cenſura reſeruata tam ex parte tranſeuntium quàm recipientium reſpectu omnium ordinum, etiam Minorum, vel aliorum Mendicātium, excepto ſolùm ordine Carthuſienſi.

18 Qualis licētia neceſſaria.

Circa exceptionem autem, quæ in dicta Extrau. additur, ſcilicet, *Niſi ex licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ*, quidam declarant neceſſarium eſſe,

A vt in tali licentia fiat expreſſa mentio tam religioſi tranſeuntis, quàm religionis ad quam tranſit, quam etiam huius conſtitutionis Martini, quæ per talem licentiam quodammodò quoad illud factum relaxatur. Quam conditionem ponit D. Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 4. §. 4. in fine, & Armilla ſuprà refert expreſſam eſſe à Clemente in indulto Prædicatoribus conceſſo, vnde ad illo vtendum ſeruanda erit. Tamen in præſenti, quia non inuenio illam in hoc textu, & ideò nec neceſſariam eſſe cenſeo, ſed ſatis eſſe, *licentiam ſpecialem Sedis Apoſtolicæ:* hæc enim ſunt tantum verba textus. Vt ſit autem ſpecialis, maximè requiritur nominatio perſonę cui facultas conceditur, vt per ſe conſtat: & videtur etiam neceſſarium vt nominetur ſub nomine religioſi talis religionis à qua ſit tranſitus, quia ex hac parte maximè fit diſpenſatio, eique quodammodo per talem licentiam derogatur, ideoque eius expreſſio B maximè neceſſaria eſt. Alterius verò religionis ad quam futurus eſt tranſitus, ſatis eſt ſiue ſpeciatim, ſiue ſub communi aliqua ratione mentio fiat; quia huiuſmodi licentia ſatis ſpecialis eſt.

ſit vt huius Extrau. tenor ſeruetur. *Anton. Armilla.*

19 Sufficiatne licentia Pręlati religionis derelinquendæ.

Quæri verò hic poteſt, an ſufficiat licētia Prælati illius religionis, quam tranſiturus cupit relinquere. Reſpondeo ex vi iuris communis nō ſufficere: quia in hac Extrau. ſolùm excipitur ſpecialis licentia Sedis Apoſtolicæ: exceptio enim firmat generalem regulam in contrarium. Dico autem, *ex iure communi*, quia iure, & priuilegio ſpeciali aliud contingere poteſt, vt in prædicta cōceſſione Pij IIII. & V. dicitur, nullum de Societate poſſe tranſire ad aliam religionem excepta Carthuſianorum abſque expreſſa ſuperioris licentia ad id ab eo ſpecialiter obtēta. Ibi autem non dicitur hanc licentiam ſufficere ſine indulto C Romani Pontificis, ſed ſolùm videtur requiri vt tale indultum ritè & validè impetrari poſſit, quia ſine tali licentia ſubreptitium eſſe ibidem declaratur. Nihilominùs tamen, licèt hoc ſolùm ſpecialiter ibi exprimatur, ex vi prioris conceſſionis Pauli III. ſufficit ſolius ſuperioris licentia, quia ſub diſiunctione dicitur, *Niſi de expreſſa ipſius Præpoſiti, aut dictæ Sedis licentia*, quod poſteà Gregor. XIII. in conceſſione anni 1582. confirmauit, & declarauit, etiam in ſolenniter profeſſis facultatem Præpoſiti generalis ſufficere. Voluitque vt quoad hanc facultatem non poſſent aliæ religiones per viam communicationis ea conceſſione vti, in quo manifeſtè ſupponit, ſecluſa huiuſmodi ſpeciali gratia Sedis Apoſtolicæ, licentiam ſuperioris non ſufficere.

20 Liceatne mēdicāti à religione eiecto ſine Papæ licentia religionē ingredi monachalē.

Ex quo etiam facilè ſoluitur dubium, quod D D. Anton. proponit, an religioſus ordinis mendicantis ab illa eiectus, & habitu priuatus propter ſuas culpas, hoc ipſo valeat abſque alia facultate Sedis Apoſtolicæ ad quencūque ordinē monachalē tranſire: Reſpondetq; affirmatiuè: & dicit fuiſſe peritorium conſiliū, quia ille nō eſt cogendus in ſeculo remanere: ergo, ſi à ſua religione eijcitur, liberū ei erit ad quancūque aliam tranſire. Sed oppoſitū verius eſſe exiſtimo: idque in primis colligo ex Greg. XIII. in Bulla quæ incipit, *Cùm alias fœlicis recordationis, &c.* nam ſpecialiter cōcedit Generali Societatis vt profeſſus à Societate eiectus poſſit de illius licentia ad aliū ordinē tranſire: & hanc facultatē non vult communicare alijs: ergo ſupponit, & eſſe neceſſariam aliquam licētiam, etiam in profeſſo ſemel eiecto, & hāc nō poſſe dare ſuperiorē religionis ſine Sedis

Apoſtolicæ

Digitized by Google

Apoſtolicæ authoritate. Præterea ex hac extraua-
ganti hoc colligitur, quia prohibitio eſt genera-
lis, & exceptio eſt vnica, ſcilicet licentia Sedis
Apoſtolicæ: profeſſus autem quantumuis à reli-
gione eiectus, verè religioſus talis religionis per-
ſeuerat: ergo comprehẽditur ſub illa prohibitio-
ne, cum eadem vnica exceptione. Et confirma-
tur, quia aliàs poſſent facilè ſuperiores religionũ
hac via aperire tranſitum ad alias religiones in
fraudem huius Extrauagantis. Denique adiungi-
tur ratio, quia profeſſus etiamſi propter crimina
ſit eiectus, ſemper manet tali religioni ſubiectus,
ita vt reuocatus redire teneatur: ergo non poteſt
ſua authoritate aliam religionem profiteri: nec
Superior religionis poteſt eam facultatem con-
cedere quaſi cedendo iuri totius religionis, quia
Summus Pontifex hoc ſibi reſeruauit. Neque eſt
inconueniens quòd ille ſic dimiſſus in ſęculo ma-
neat ſine habitu religionis in pœnam ſuorum cri-
minum, donec mereatur miſericordiam obtine-
re. Præſertim quia poteſt arctiorem, vel æqualẽ
religionem mendicantium ingredi.

21 De abſolutione ab hac cẽſura. Vltimò circa obſeruationem huius excõmu-
nicationis aduertendum eſt, de iure communi
integrè ſeruandam eſſe, vt verba eius præ ſe ferũt
cũ moderationibus cõmunibus alijs caſibus re-
ſeruatis. De iure autem ſpeciali conceſſum eſt So-
cietati à Pio IIII. & V. ſuprà citatis vt ſuperior
eius poſſit ab hac cenſura abſoluere: quæ conceſ-
ſio non limitatur tantùm ad cẽſuram, quam in-
currit religioſus apoſtata, ſed abſolutè concedi-
tur, & ideò etiam extenditur ad eam, quam con-
trahunt recipientes huiuſmodi apoſtatas.

Excommunicatio contra ſimoniacos exponitur.

22 Extrau. 2. de Sim. 1. pars tex. QVarta excommunicatio ſumitur ex Extra-
uaganti 1. de Simonia inter communes,
vbi Paulus II. excõmunicationem re-
ſeruatam profert in eos, qui ſimoniæ vitium cõ-
mittunt. In qua conſtitutione primò obſeruan-
dum eſt, priùs in ea renouari omnes cenſuras ex-
communicationis, ſuſpenſionis, & interdicti an-
tea latas in antiquioribus iuribus cõtra ſimonia-
cos, & extendi ad omnes ordines perſonarũ cu-
iuſcunque dignitatis exiſtant, quę ibi fusè nume-
Dubiũ. rãtur: adituŕque eas ipſo facto incurri. Vbi du-
bitari poteſt, an ex vi illius decreti incurrãtur ta-
les cenſuræ ipſo facto, etiamſi in antiquioribus
iuribus eſſent tantùm ferendæ. Videntur enim
hanc vim habere illa verba, *Quas ipſo facto eos*
Reſolutio. *incurrere volumus*. Nihilominus oppoſitũ affir-
mandum eſt; illa enim verba non ſunt ad inſti-
tuendum ius omnium nouum quoad talem pę-
nam, vel modum eius, ſed tantùm ad confirmã-
dum antiquum, vt manifeſtè conſtat, tùm ex ver-
bis ſequentibus, *Confirmantes, & innouantes, &c.*
tùm ex præcedentibus, in quibus loquitur Ponti-
fex de ſententijs cenſurarum latis à ſuis prędeceſ-
ſoribus: non dicitur autem ſentẽtia lata ex vi iu-
ris, niſi quando imponitur cenſura ipſo facto in-
currenda: tum denique quia in ſpeciali caſu ordi-
nis ſimoniacè ſuſcepti, in quo antiqua iura non
imponebant ſuſpenſionem ipſo iure, quoniã Pa-
pa voluit eam imponere, id ſpecialiter expreſſit:
ergo in reliquis nihil huiuſmodi addidit, ergo in
illa prima parte nulla eſt excommunicatio ipſo
2. eiuſdẽ Extrau. part. iure lata. Quid autem in antiquioribus iuribus
ſtatutum ſit poſteà videbimus. In ſecunda item
parte illius textus, ſeu verſ. *Per electionis*, non fer-

A tur cenſura, ſed irritæ fiunt diſpoſitiones omnes
Eccleſiaſticæ ſimoniacæ factæ.

Tandem in tertio, verſ. *Statuẽtes*, excommuni- 23 3. pars eiuſdẽ Extrau. exponitur.
cantur omnes quacunque dignitate præditi, *qui
quomodolibet dando, vel recipiendo, ſimoniam com-
miſerint, aut quod illa fiat mediatores extiterint, ſeu
procurauerint*, cum reſeruatione ad Summũ Pon-
tificem. In qua cenſura ſolùm eſt aduertendum,
quoad perſonas eſſe vniuerſaliſſimã, ita vt Re-
ges, & Cardinales comprehendat; quoad actio-
nes verò propter quas incurrit, quatuor eſſe quæ
ibi exprimuntur, ſcilicet, *dare, recipere, intercedere
per modum mediatoris ad contractum, & procurare
illum.* Declarandum verò ſupereſt, an hæc cenſu-
ra ſit generalis etiã ex parte ſimoniæ quoad ma-
teriam eius, id eſt, in quacumque re committa-
B tur: item an ſit generalis ex parte modi, id eſt, ſiue
realis, ſiue mentalis ſit, &c.

In priori punct. Caiet. cap. 72. de excomm. ex- 24 An ĩ quacũq; materia cõmittatur ſimonia, incurrat hæc exc.
plicans aliam Extrauagan. Martini V. in Conc.
Conſtantienſi ſeſſ. 24. vbi ſimilis excommuni-
catio fertur, quamuis non cum reſeruatione, &
hanc noſtram obiter attingens, ait, ſolùm incur-
ri hanc cenſuram propter ſimoniam in ordina-
tione, vel beneficio, quod intelligitur etiã quod-
libet munus ſpiritualis regiminis, vt eſt officium
Prælati religionis. Quem ſequitur etiam Nauar- Caietan.
rus num. 116. & vterque dicit eſſe communem Nauar.
interpretationem: & ſine dubio eſt communi
vſu recepta. Quod ſatis eſſet ad intelligendum
pœnam cum hac moderatione, nam conſuetu-
do non ſolùm eſt optima legum interpres, ſed
C etiam poteſt eſſe moderatrix, etiamſi verba legis
generaliora appareant, vt in præſenti eſſe viden-
tur illa. *Qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſi-
moniam commiſerint:* hæc enim verba nullam cer-
tam materiam limitant: & ſignum illud, *quomo-
dolibet*, vniuerſaliſſimum eſt. Propter quam for-
taſsè cauſam Soto lib. 9. de Iuſt. q. 8. art. 2. genera-
tim loquens de ſimonia, ait vnam ex pœnis pro-
pter ſimoniam impoſitam, eſſe excommunica-
tionem Papalem, quę ipſo facto incurritur: quã
cenſuram dicit eſſe latam in c. *Reperiuntur*, 1. q. 1.
& ab Eugenio, Martino, & Paulo Pontificibus.
Sed in tota illa q. 1. nulla excom. Papalis fertur,
imò nec ſuſpenſio quæ ipſo iure incurratur pro-
pter hoc crimen, vt infrà ſuo loco dicemus. Ex- Soto.
trauagans autem illa Eugenij, quæ incipit. *Dam-
nabile*, vt ipſe Sot. refert, nec in corpore iuris eſt,
nec inter acta Eugenij IIII. in 4. tom. Concilio-
D rum inuenitur: & ideò, licèt aliquando fortaſsè
fuerit, non eſt recepta, neque in vſu: & fortè in
ſenſu non differebat à conſtitutione Martini V.
vt ipſe etiam Soto inſinuat, ex dictis autem Ex-
trauag. Pauli, & Martini ſolùm poſſunt citata
verba afferri, quæ ſpecie quidem ſunt apparentia.
Nihilominùs tamen limitanda videntur iuxta
pręcedentia: nam proximè dictum fuerat. *Per ele-
ctiones, poſtulationes: confirmationes, prouiſiones, ſeu
quaſuis alias diſpoſitiones ſimoniacè factas nullum
ius acquiri in Eccleſijs, monaſterijs, dignitatibus, per-
ſonatibus, officijs Eccleſiaſticis, & quibuſuis benefi-
cijs, ſed viribus omninò carere*: & ſtatim ſubditur,
Statuentes quòd omnes qui quomodolibet, &c. ergo
hæc verba intelligẽda ſunt iuxta materiam pro-
ximè ſubiectam: quod apertiùs colligitur ex de-
creto Martini V. in quo eadem ſecunda clauſula
ferè eiſdẽ verbis habetur: & poſteà ſolùm ſubiun-
gitur, *ſtatuentes inſuper, quòd dantes, & recipientes
ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrãt;*

neque

Digitized by Google

neque ampliùs explicat in quo, vel ad quid dare debeant, vel recipere: intelligit ergo in prouiſionibus ad officia, vel beneficia ſuprà numerata: idem eſt ergo ſenſus Pauli, qui hanc conſtitutionem in hac parte ex Martino ſumpſit: ſolumq; eam ampliauit quoad reſeruationē, & alios modos concurrendi, de eadem tamen ſententia locutus eſt: tandem facit, quòd idem Sixtus & Paulus in Extrau. *Etſi dominici*, 1. & 2. de Pœnit. & remiſ. ſolùm ſimoniam in ordine, & beneficio numerant inter caſus Papæ reſeruatos.

25 Obiectio. Dices, iuxta ea quæ in textu numerantur, excludēdam eſſe ſimoniam in ordine, ita vt ſolùm propter ſimoniam in officio, vel beneficio incurratur hæc cenſura: quia ibi duplex fertur pœna, ſcilicet ſuſpenſionis, & excommunicationis, & prior fertur in prima clauſula contra ſimoniacè ordinatos, & ibi videtur finiri ſermo de illis: altera ergo excommunicationis cenſura pertinere videtur ad alios ſimoniacos in beneficio, de quibus proximus ſermo præceſſerat, vnde ad eos tātùm videntur referenda omnia verba in tertia clauſula poſita. Solutio. Sed nihilominùs communiter Doctores intelligunt hanc excommunicationē cadere in vtramque ſimoniam, & clauſulā præcedentem: ita vt dantes, & recipientes intelligantur ſiue ad ordinem, ſiue ad beneficiū conferendum, aut obtinendum, nam ſicut in prima clauſula ſuſpenſio fertur contra ſimoniacè ordinatos, ita in ſecūda fertur non ſolùm ſuſpenſio, ſed etiā priuatio talis officij vel beneficij ſic adepti, & prouentuum eius ipſo iure: poſteà verò generalibus verbis fertur excommunicatio, quæ totam materiam præcedentem comprehendit.

26 Propter quā ſimoniā excō. hęc incurratur. Circa aliud punctum longa occurrebat diſputatio de ſimonia mentali, conuentionali, & reali; ſed quia in proprium locum hæc reſeruamus, ideò nunc ſupponimus, hanc cenſuram ſolū incurri per ſimoniam realem conſummatam, ex illo principio generali ſuprà poſito, huiuſmodi leges pœnales punientes actum intelligi deberet de actu perfecto, & conſummato in ſua ſpecie, quia ſunt ſtrictè interpretandæ, quandiu ipſęmet aliud non declarant: in præſenti autem ſola ſimonia realis eſt conſummata, & perfecta in ſua ſpecie. Atque ita docet Nauar. ſuprà, & alijs locis, quæ ipſe refert, in quibus etiam alios autores allegat. Addendum verò eſt ex Sylu. verb. *Simonia*. q. 9. ſi ſimonia realis ſit, ſufficere ad hanc cenſuram, etiamſi occultiſſima ſit, quia lex hæc nihil diſtinguit inter occultam, & publicam: cenſura autem quæ ipſo iure fertur, etiam propter occultiſſimum crimen contrahit, dummodo externū ſit. Sed quid, ſi beneficium per ſimoniam datum ſit ignorante eo cui datur, qui poſteà nolit illum reſignare, an per hoc incidat in hanc excommunicationem. Reſpondetur, non incidere, quia, licèt in eo peccet, non tamen per ſimoniæ culpā: vnde non incurrit hanc cenſuram; neque alibi etiam lata legitur contra eum, de qua re videri poteſt Couar. in regul. *Peccatum*, 2. p. §. 8. nu. 7.

27 Quarta pars illi⁹ Extrau. exponit. Vltimò, in quarta parte illius tex. additur præceptum in virtute ſanctæ obedientiæ denunciādi Summo Pontifici huiuſmodi ſimoniacos: additurque, vt huiuſmodi ſcientes tale delictū, & nō denunciantes abſolui non valeant, donec prædicta denuncient. Non eſt tamen ſermo de abſolutione ab excommunicatione; nulla enim excōmunicatio ibi fertur contra huiuſmodi non denunciantes, ſed eſt ſermo de abſolutione à culpa,

A per modum cuiuſdam reſeruationis, vel potiùs eſt ad explicandam vim illius præcepti, quod ſemper obligat donec implicatur, & ideò qui illud non implet cùm poſſit, & debeat indiſpoſitus eſt vt abſoluatur. Addit verò Nauarrus ſuprà ex Syluestro & Antonino præceptum hoc non obligare alios quàm curiales Romanos, quia quoad hanc partem non eſt aliter illa conſtitutio recepta. Reſpectu verò illorum hæc lex obligat in vtraque ſimonia ordinis, & beneficij, & in illa ſola.

Excommunicatio contra malè abſoluentes à caſibus Papæ reſeruatis exponitur.

Vinta excōmunicatio ſumi poteſt ex Extrauagant. *Etſi dominici*. ſecund. de Pœna & remiſſ. vbi Sixtus IIII. excommunicationem ſuæ Sedi reſeruatam profert in eos, qui tentant abſoluere à quibuſdam caſibus ſpecialiter Papæ reſeruatis, quos ibi numerat: quibus etiam generaliter adiungit caſus Bullæ Cœnæ, vultque eos ſemper intelligi exceptos in facultatibus datis ad abſoluendum plenariè, etiam cum clauſula generali de caſibus Papæ reſeruatis & votorum commutatione, ideoque excommunicat eos, qui prætextu talium facultatum à dictis caſibus exceptis, ſeu ſpecialioribus abſoluūt, vel commutant quinque vota ſpecialiter Papæ reſeruata, ſcilicet religionis, caſtitatis, peregrinationis Hieroſolimitanæ, Compoſtellanæ, ac Romanæ. Obſeruare tamen oportet, hanc cēſuram ſolùm ferri in eos, qui hæc faciunt prætextu facultatum generalium, ab ipſomet Sixto IIII. conceſſarum. Quod conſtat ex illis verbis. *Per nos, vel authoritate noſtra conceſſarum tam verbo, quàm ſcriptis*: & infrà ſemel & iterum dicitur, *Prætextu huiuſmodi facultatum conceſſarum à nobis verbo, uel litteris abſoluere, &c.* Nec refert, quod addit, *& quas concedi quomodolibet continget poſteà*: ſubintelligendum enim eſt pronomē *à nobis*, quod immediatè præceſſerat; ſemper enim loquitur de ſuis facultatibus, vel iam conceſſis, vel concedendis. Atque ita intelligūt Doctores ſtatim citandi. Quo circa iam hoc tempore rariſſimè poteſt hæc excommunicatio cōtrahi, ſcilicet ſi aliquis adhuc conſeruauit aliquod priuilegium Sixti Quarti ſuis anteceſſoribus cōceſſum in perpetuum, vel vſque ad certum ſucceſſionis gradum, in quo priuilegio talis clauſula generalis contineretur, & virtute illius abſoluatur, vel diſpenſetur in dictis caſibus, nam tunc abſoluens eo prætextu, incurreret hunc canonē, quia directè ageret contra illum.

28 Extrau. Etſi dominici. 2. de pœnit. & remiſ.

B

C

D

At verò extra hunc prætextum & rariſſimum caſum, nullam inuenio nunc excommunicationem latam & reſeruatam Papæ contra huiuſmodi abſoluentes in dictis caſibus, aut cōmutantes, ſeu diſpenſantes prædicta vota. Vnde circa abſoluentes à caſibus Cœnæ Domini ſeruandum eſt, quòd circa finem expoſitionis illius Bullę diximus, nimirū ibi latā eſſe contra eos excōmunicationē ipſo facto incurrendā, non tamen reſeruatā Papæ. Quoad alios verò caſus, & quoad vota ibi numerata, iuxta formā facultatū, quæ à Sede Apoſtolica emanauerit, iudicandū eſt de poteſtate abſoluendi in illis, vel cōmutandi talia vota: nō eſt tamē lata ſpecialis cenſura contra eos, qui ſine legitima poteſtate, aut facultate abſoluūt, aut 29

commu-

Digitized by Google

Angel. Siluеſt. committant. Et ita intellexiſſe videtur hanc Extrauagantem, Angel. verb. *Excommunicatio*, 5. caſu 31. clariùs, & fuſiùs Syluеſt. verb. *Excommunicatio*. 7. numer. 77. excommunicatione 32. Soto d. 22. quæſtio. 2. artic. 3. circa finem, & Nauar. in Summa cap. 12. num. 75. & cap. 27. num. 74. & 105. (Soto. Nauar.)

Excommunicatio contra affirmantes eſſe hæreſim, aut peccatum aſſerere Beatiſſimam Virginem eſſe conceptam ſine peccato originali, aut è conuerſo.

30 SExta excómunicatio ſumitur ex Extrauagá. *Graue nimis.* de Reliquijs, & veneratione Sáctorum, in qua Sixtus IIII. excommunicationem ipſo iure latam, ſibiq́ue reſeruatam profert in eos, *qui affirmare præſumunt eos qui credunt, aut tenent Beatiſſimam Virginem ab originali peccato fuiſſe præſeruatam, propterea alicuius hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, vel etiam eos qui officium Conceptionis celebrant, vel conciones audiunt illorum, qui eam ſine macula peccati conceptam eſſe prædicant, alicuius peccati reatum incurrere:* atque etiam in eos, *qui huiuſmodi aſſertiones* (quas ibi vt falſas, & erroneas damnat) *veras eſſe, vel libros illas continentes vt veros legere, tenere, vel habere, poſtquam de dicta Extrauagáti notitiam habuerint, auſu temerario præſumpſerint.* Item contra eos, *qui contrariam opinionem tenentes,* ſcilicet Beatam Virginem cum peccato originali fuiſſe conceptam, *hæreſim primò, vel peccatum incurrere mortale auſi fuerint aſſerere.* Quam conſtitutionem confirmauit Concil. Trident. ſeſſ. 5. decr. de peccato originali: & poſteà Pius V. in Motu proprio de hac re, quæ incipit. *Super ſpeculum.* vbi nonnulla alia prohibet, quæ hic non continentur. Tamen, quia à nobis alibi tacta ſunt, & in eis excommunicationis cenſura non adiungitur, illa omittimus. Eſt ergo cenſura hæc generalis quoad omnes perſonas aliquid ex prædictis committentes. Nam, licet occaſio ferendi illam legem fuerit quidam Prædicatorum abuſus, vt in principio eius dicitur, tamen ipſa non eſt tantùm lata contra Prædicatores verbi Dei, qui in ſermonibus ad populum hæc committunt, ſed etiam contra quoſcumque alios, quolibet alio modo id facientes. Hæc enim ferè ſunt generalia verba illius legis.

31 Actiões in hac Extrau. prohibitæ. Actiones verò ibi prohibitæ, quarum quælibet ad hanc excommunicationem incurrédam ſufficit, variæ ſunt. Circa opinionem aſſerentem Virginem ſine originali peccato conceptam fuiſſe, hæc prohibentur. Primo affirmare eſſe hæreſim hoc credere, vel tenere: ſecundò affirmare eſſe peccatum mortale id credere, vel tenere: tertiò affirmare eſſe aliquod peccatum Conceptionis officium celebrare, aut conciones eorum, qui eam immaculatam prædicant, audire. Vbi conſideranda eſt differentia inter ſecundam actionem, & hanc tertiam: in illa enim requiritur vt quis aſſerat eſſe peccatum mortale: vnde, ſi quis diceret eſſe veniale opinari Beatiſſimã Virginem fuiſſe conceptam ſine peccato, licèt malè faceret, non incurreret hanc cenſuram: quod pari modo obſeruãdum eſt in ſexta. At verò in tertia abſolutè dicitur, *aliquod peccatum,* & non arctatur ad mortale: & ideò qui dicunt eſſe peccatum veniale celebrare hoc feſtum Conceptionis, hanc cenſuram incurrerent. Quartò affirmare prædictas aſſertiones veras eſſe: ſed hoc ferè coincidit cum præcedentibus, quia perinde eſt affirmare aliquid eſſe verum, aut ſimpliciter affirmare illud. Quintò libros talem doctrinam continentes pro veris legere, tenere, vel habere. Pro altera vero opinione ſolùm ponitur affirmare, hæreſim vel mortale peccatum incurrere eum, qui docet, aut affirmat Beatam Virginem in originali peccato fuiſſe conceptam. De alijs verò membris non fit mentio: & ideò dubitari poteſt, an excommunicatio prout in hac poſteriori parte fertur, extendenda ſit ad omnes actiones, quæ in priori parte numerantur. Et in primis de celebratione feſti clarum eſt neminem celebrare Conceptionem Virginis, eò quòd fuerit originali peccato maculata: nam illud non poteſt eſſe obiectum, vel ratio celebritatis, vnde qui diceret impium eſſe ſub hac ratione celebra-
B re Cóceptionem, nihil peccaret, ſed veriſſimum diceret. Poteſt enim celebrari dies Conceptionis, etiamſi quis opinetur in ipſa Conceptione non caruiſſe Virginem macula peccati, non tamen eo titulo celebrando illum diem, ſed quia in eo ſanctificata fuit Virgo ab illa macula, vel quia ipſa procreatio talis perſonæ, vt fuit à Deo etiam quoad naturam, fuit magnum beneficiũ Dei omnibus collatum: hoc enim modo, & ſenſu celebrare feſtum illud non eſt peccatum.

32 Dubiũ. Sed quæret aliquis, ſi quis circa hoc diceret oppoſitum, ſcilicet peccare eos qui prædicto ſenſu, ſeu exiſtimatione Conceptionem celebrant, an committat contra hanc Extrauagantem: & cenſuram incurrant. Non deerunt enim qui hoc affirment, quia Sixtus Quartus excommunicat omnes qui affirmant peccare celebrantes Conceptionem. Resoluitur. Sed nihilominùs di-
C cendum eſt ex vi huius clauſulæ, ac per ſe non incurrere hanc cenſuram, quia Sixtus loquitur de his qui celebrant officium immaculatæ Conceptionis; nam de hoc tantùm in principio fecit mentionem, & poſteà dicit: *huiuſmodi officium celebrantes:* ſolùm ergo fert cenſuram contra eos, qui peccati damnant celebrantes hanc Conceptionem vt immaculatam. De his verò qui peccati damnauerint alios qui celebrant Cóceptionem maculatam quamuis non vt talem, ſed ſub alijs titulis, nihil hic dicitur: & ideò ex vi huius aſſertionis non incurritur hæc cenſura. Dico autem, *per ſe, & ex vi huius:* quia ſi in eo velit indirectè, vel inuolutè, & implicitè affirmare, peccare eos, qui ita ſentiunt de Conceptione Virginis, ex hoc capite poſſet incurrere hanc cenſuram. Verùntamen hoc per ſe, & intrinſecè neceſſariò non ſequitur, nam
D poſſet quis cogitare, quamuis non ſit peccatum credere Virginem fuiſſe conceptam cum originali culpa, nihilominùs eſſe peccatum cum tali opinione, & exiſtimatione de Virgine, Conceptionem eius colere, & celebrare: quòd licèt falsò, & imprudenter dictum eſſet, non tamen inuenitur hic prohibitum, neque hac cenſura punitur.

33 Idem ferè eſt de quarta actione, ſi quis affirmaret peccare eos, qui audiũt cócionatores prædicantes Beatam Virginem fuiſſe conceptam cũ peccato originali: hoc enim, eſtò ſit falſum, et improbè dictum, tamen hic nó eſt prohibitũ, neq; punitũ: et ideò qui ita loqueretur, ſine dubio hác cenſuram nó incurreret, quamuis alia correctione dignus eſſet. Denique ſimile eſt de actione

ſed oportet inducere ad vouendum, iurandum, vel promittendum talem electionem, nam textus non prohibet inductionem ad actum, ſed ad obligationem actus, vt notauit Antoninus, tertia parte, tit. 24. cap. 51. Angelus verb. *Sepultura*, num. 35. vbi alios refert. Addit Nauarrus num. 103. neceſſarium eſſe vt talis inductio habeat effectum, id eſt quòd ex vi illius aliquis perſuaſus, voueat, iuret, aut promittat. Et idem ſentit Angelus num. 37. citans Cardinalem, & alios, & Caietanus cap. 49. qui rationem reddit, quia hæc pœna ſtricti iuris eſt, & effectum requirit. Et confirmari poteſt ex his, propter quæ ſuprà diximus, quando lex excommunicat conſulentes, illos non incurrere, niſi quando conſilium effectum habet. Sed hæc ſententia mihi valde dubia eſt, quia hæc regula de conſulentibus, quòd non incurrant ſine effectu ſubſecuto, tunc ſolùm procedere videtur, quando actio ipſa eſt directè, & principaliter prohibita, conſilium verò eſt quid acceſſorium, & quaſi via ad talem actionem: at in præſenti actio non eſt prohibita, nam vnicuique licitum eſt ſua ſponte eligere ſepulturam: licitum etiam eſt, vt Antoninus notauit, promittere, iurare, vel vouere electionem ſepulturæ, dummodo pura voluntate fiat: igitur inductio in præſenti eſt principalis, & totalis materia prohibita: ergo in illa conſiſtit principalis violatio legis propter quam fertur cenſura; ergo illa per ſe ſatis eſt ad incurrendam cenſuram, ſiue ſequatur promiſſio alterius, ſiue non. Et confirmatur, nam Bonifacius in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ, prohibet nequis inducat, contra quam legem integrè, & conſummatè agit, qui inducit, ſiue alius promittat, ſiue non. At verò Clemens excommunicat violatores illius legis: ergo. Nihilominus, quia in materia odioſa reſtrictio per ſe fauorabilis eſt, ideo prior ſententia, quæ authoritate dictorum authorum fit probabilis, ſuſtineri poteſt, dicendo actum inducendi non eſſe in ſuo ordine conſummatum, niſi alter cum effectu inducatur, ſicut actus occidendi non eſt conſummatus, niſi alter intereat: cenſura autem non incurritur niſi per actum conſummatum, vt in ſuperioribus dictum eſt; & ideo in præſenti non incurritur, niſi inductio habeat effectum.

Anton. Angel. Nauar. Caiet.

26 Aliquæ conditiones requiſitæ, vt hæc cēſura incurratur.

Addunt dicti Doctores, aliam circunſtantiam neceſſariam eſſe, vt inductio ſit ad eligendum Eccleſiam, vel ſepulturam in Eccleſia, pertinentem aliquo modo ad ipſum inducentem, quia in cap. 1. per quod hæc culpa eſt regulanda ſatis expreſſum eſt, ibi, *Vt apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant*, Denique rectè expendunt illa priora verba dictæ Clement. *Temerarios, violatores, &c.* Dicitur enim temere facere (ex ſententia Caietani) qui ſciens, & videns talem legem violat. Vnde infert, qui ex ignorantia huius prohibitionis hoc facit, non incurrere hanc cenſuram. Nauar. addendo, vel exponendo ait, *Si probabiliter exiſtimat ſe id facere poſſe*: vnde videtur requirere ignorantiam excuſantem à culpa, nam probabilis exiſtimatio culpam excuſat. At verò iuxta expoſitionem particula illa, *temeraria*, nihil operabitur, quia ignorantia probabilis ſemper excuſat à cenſura, cùm excuſet à culpa etiamſi ſimpliciter lex ſit lata contra omnes tranſgreſſores. Non eſt autem credendum in lege pœnali huiuſmodi verbum addi ſine aliquo effectu, & conſideratione, vt in ſimilibus dictum eſt. Et ideo neceſſarium eſſe opinor autum temerarium, qui non interuenit vbi ex ignorantia, & bona fide proceditur, etiamſi ob negligentiam à culpa non excuſet, dummodo ignorantia affectata non ſit, nam tunc reuera temeritas euitatur.

Caiet. Nauar.

Excommunicatio contra violantes interdictum, exponitur.

27 Clemēt. Grauis, de Sent.

QVARTA cenſura continetur in Clement. *Grauis*, de Sententia excommunicationis, vbi violantes interdictum aliquo ex modis ibi declaratis, excommunicatione Papæ reſeruata ligantur. Aduertendum eſt autem Conſtitutionem illam editam eſſe occaſione quorundam nobilium, & Dominorum temporalium, qui dictos exceſſus perpetrabant, vt Pontifex in principio refert: Deinde verò ſubiungit, *Præſumptores præfatos, &c.* Vnde videri poteſt illa cenſura tantùm lata contra illas particulares perſonas. Veruntamen non ita eſt, ſed ibi conditur ius perpetuum prohibens, & puniens ſimilia delicta à quibuſcunque perſonis commiſſa, vt patet ex illis verbis, *Qui quemquam de cætero cogere, &c.* Et ita omnes intelligunt, & exponunt. Vnde cùm ibi dicitur, *præſumptores præfatos*, non fit relatio tantum ad tales perſonas in diuiduo, ſed ad talem conditionem perſonarum, ſic deliquentium, vt mox patebit.

28 Actiões ob quas hæc exc. fertur. Prima.

Quatuor autem violationes interdicti, ibi puniuntur. Prima eſt, *in loco interdicto quemquam quomodolibet cogere diuina officia celebrare.* Vbi ſolùm eſt conſiderandum verbum vniuerſale, *quomodolibet cogere*, omnem enim modum coactionis includit, ſiue per actionem in propriam perſonam, ſiue in coniūctas, ſiue per ſubtractionem bonorum, vel alium modum ſimilem directè, vel indirectè, dummodo vera coactio ſit, non enim omnis inductio, ſed coactio tantùm punitur: vnde, ſi fiat rogando, promittendo, &c. non incurritur. Secunda actio eſt, *euocare aliquos, præſertim excommunicationis, vel interdicti cenſura ligatos, ad prædicta officia audienda.* Vbi aduertendū verbum, *euocare*, non poni ſimpliciter, ſed cum hoc addito, *prædicto modo*, Modus autē prius dictus erat per euocationem publicam, ſcilicet, *per campanarum pulſationem, & voce præconia.* Vnde infert Nauarrus, non ſatis eſſe vocare clàm per nuncios: quod etiam affirmant Angelus, & Syluester cū Cardinali, & alijs. Sed diligentius Caietanus aduertit quatuor modos euocandi fuiſſe poſitos in principio illius textus, ſcilicet *nūc hos, nunc illos vocando, nunc compellendo, nūc campanis, nunc voce præconis.* Cùm ergo poſtea dicitur: *Qui modo prædicto euocare: &c.* non eſt cur magis limitetur ad vnū modū, quàm ad alium ex prædictis: ergo cōprehendit omnes: maximè quia non tātùm prohibet euocare populū; quod fieri ſolet illis ſignis publicis: ſed etiā prohibet aliquos, ſeu quoſcumque excommunicatos, vel non excommunicatos vocare: quod fieri ſolet alijs modis: comprehendit ergo omnes illos modos, vt rectè Caietanus aduertit. Sed illa prima verba, *Nunc hos, nunc illos vocantes*, non excludunt modum vocandi ſecretè per nunciū, vel quid ſimile, ergo hic etiam modus ſufficit ad incurrendam cenſuram, cùm textus abſolutè, & indifferēter loquatur. Deinde, dum dicitur, *aliquos præſertim, &c.*

Secūda. Nauar. Angel. Syluest. Caiet.

clarè

clarè conſtat prohibitionem quoad hác partem generalem eſſe, id eſt, non ſolùm comprehendere eos, qui excommunicatos, vel interdictos euocant, ſed etiam quoſcumque alios, licèt reſpectu illorum, ſicut grauius eſt delictum, ita diſtrictior ſit prohibitio. Rurſus expendo, particulam illam, *eadem officia*, intelligendam eſſe de eiſdem officijs in loco interdicto celebrat s. Vnde, qui euocaret excommunicatos ad audienda diuina officia in loco non interdicto, non incurreret in hunc canonem, quidquid ſit de alijs cenſuris.

29 Tertia.

Tertia actio eſt, *prohibere ne excommunicati publici, aut interdicti ab Eccleſijs exeant dum in ipſis Miſſarum ſolennia celebrantur, etiam à celebrantibus admoniti*. Vbi etiam ſunt nonnulla conſideranda. Primùm in hac clauſula non eſſe ſermonem de officijs diuinis in communi, ſed tantùm de Miſſis, & ideo non eſſe amplius extendendam. Dubium autem eſſe poteſt an priores clauſulę eodem modo intelligendæ ſint, & limitandæ. Nam Angelus, & Syluester ſecuti Cardinalem, & alios, putant limitationem eſſe generalem, & per hanc clauſulam explicari præcedentes. Quod tamen mihi eſt difficile creditu, propter initium textus in quo dicitur, *Miſſas, & alia diuina officia*: ergo, cùm in prima, & ſecunda clauſula dicatur, *abſolutè diuina officia*, ſeu *eadem diuina officia*, non videtur hoc caſu factum, ſed quia legiſlator voluit has duas actiones generaliùs punire, quam tertiam, vel quartam, cùm hæc verba referantur ad initium textus, & eodem ſenſu accipi videantur. Et hanc partem tenuit Caietanus in Summa, cap. quadrageſimo primo, de excommunicat.

30 Dubitatio circa 3. actionẽ enodatur.

Dubitari etiam poteſt, an hæc clauſula intelligatur ſolùm de locis interdictis, vel de quibuſcumque Eccleſijs: nam in ea ſimpliciter dicitur, *Ab Eccleſijs*. Reſpondeò ſolùm eſſe ſermonem de locis interdictis, & conſequenter de Eccleſijs in eis exiſtentibus, ac proinde etiam interdictis. Vnde verba illa ex materia ſubiecta, & ex antecedentibus, & conſequentibus limitantur. Sub Eccleſijs autem non comprehenduntur priuata oratoria, præſertim in materia odioſa. Et ſermo tantùm eſt de perſonis publicè interdictis, & excommunicatis, quæ debent priùs à celebrante moneri, vt exeant, & qui tunc impedit exitum, incurrit, & non anteà, quidquid Syluester dicat, nam textui repugnat. An verò illa monitio debeat eſſe particularis, & nominatim, vel generalis ſufficiat: Angelus, & Syluester generalem ſatis eſſe putant, quia verba non plus requirunt: ſicut etiam ſatis eſt quòd prohibitio ſit generalis propter abſolutum verbum, *Prohibere*. Ex quo etiam notari poteſt, non eſſe neceſſariam coactionem, ſed preces, aut aliam inductionem merè voluntariam ſufficere.

31 In quib. perſonis puniátur tres actiones numeratæ.

Vnde etiam notari poteſt, illas actiones non in quibuſcumque perſonis, ſed in habentibus temporalem iuriſdictionem puniri, vt Nauarrus ex Gloſſa recepta notat. Et colligitur ex textu, in quo priùs dicitur, *Nobiles quidam, & domini temporales*, & poſtea ſubditur, *præſumptores præfatos, &c.* Vnde hæc cenſura ex parte perſonarum non eſt vniuerſalis, comprehendit tamen omnes dominos temporales, etiam ſi aliàs Prælati Eccleſiaſtici ſint, vt ijdem auctores notant. Quocirca cùm ibi dicitur, *Nobiles, & domini temporales*, copulatim id accipiendum eſt; A non enim nobilitas ſine dominio, ſeu iuriſdictione temporali ſufficiet. E contrario verò dominium temporale ſemper ſufficiet, nam hoc præcipuè hic conſideratur: neque eſt ſermo tam de vera nobilitate perſonæ, ſeu originis, quàm de nobilitate ſtatus, vt ſic dicam, ſeu præſumpta, & repræſentata in ipſo dominio, & iuriſdictione temporali; vt ita particula hæc non tantùm ſit coniunctiua, ſed etiam declaratiua talis nobilitatis.

32 Quo titulo debeāt fieri numeratæ actiones, vt hęc excõmun. incurratur

Hinc verò oriri poteſt dubium, an oporteat huiuſmodi actiones eſſe profectas ex iuriſdictione temporali, ita vt ſit formaliter principium talium actionum, & non tantùm conditio perſonæ. Videtur enim hoc rationi conſentaneum. Vt quid enim temporalis iuriſdictio in tali perſona poſtulatur, niſi quia actus ipſe punitur, vt abuſus quidam talis iuriſdictionis? Item in prin- B cipio illius textus non ſine cauſa dicitur, illos temporales dominos, *in ſuis terris Eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto* illa delicta commiſiſſe: quia ſi extra illas id faciant, non operabuntur, vt iuriſdictionem habentes, ergo intelligendus eſt ille textus de actu qui fiat titulo iuriſdictionis, & dominij. Et hoc videtur confirmare verbum, *prohibere*, nam proprium eſt iuriſdictionem habentis. Item modus publicæ conuocationis, qui in ſecunda actione præſupponitur, non poteſt, moraliter loquendo, ab his fieri niſi in proprijs terris. In contrarium nihilominùs obijci poteſt, quia in illo textu cùm incipit lex, & excommunicatio proferri abſolutè dicitur, *Quicunque in locis interdicto ſuppoſitis quemcunque, &c.* vbi nulla ſit loci determinatio: ſed omittitur ea, quæ in propoſitione caſus poſita fuerat, ſcilicet, *in locis eorum*, ſeu *terris ſuis*, in quo indicatur, Pontifi- C cem generaliùs legem ferre. Item illud ſignum, *quemcunque*, pro omnibus diſtribuit, & non pro ſolis ſubditis: ergo ita vt ſonat accipienda eſt. Et inde fit neceſſarium non eſſe, vt actus fiat titulo iuriſdictionis, & dominij. Sed, licèt hæ coniecturæ faciant rem aliquo modo dubiam; nihilominùs priorem partem tanquam mitiorem probandam cenſeo: nam & coniecturæ priùs factæ probabiliores ſunt: & poſteriora verba facilè exponuntur, & determinantur iuxta ſubiectam materiam. Quam opinionem indicauit Angelus ſuprà, dicens cum Cardinali hanc pœnam non habere locum quando prædicti domini præcipiunt non ſubditis, vel hæc faciunt in terris non ſuis. Per ſubditos autem intellige non ſolùm proprios vaſallos, ſed etiam omnes, qui actu in talibus terris verſantur, & earum domino de facto obediunt. Neceſſe eſt etiam, vt effectus ſequatur, D non eſt enim ſatis vocare, prohibere, &c. niſi cum effectu à ſubditis interdictum violetur, vt patet à ſimili ex puncto præcedente, & quia ibi conſummatur actus principaliter prohibitus, & punitus per talem legem.

Dubij deciſio.

Angel.

33 Quarta actio ſub eadẽ cenſura prohibita.

Quarta actio eſt quod publicè excommunicatus, & interdictus, exiſtens in Eccleſia interdicta dum Miſſarũ ſolennia celebrãtur, & nominatus ab ipſo celebrante vt exeat, nihilominùs permaneat, & exire nolit, nã ille nouã cenſurã excõmunicationis Papę reſeruatã incurrit. In qua clauſula iam nõ eſt ſermo de Dominis tẽporalibus, ſed ſimpliciter de omnibus excommunicatis, & interdictis, ſiue proprio arbitrio, ſiue ab alijs vocati ibi interſint. Item habet locũ in excõmunicatis, vel interdictis à iure, & ab homine. Sicut omnia

ſuperiùs dicta de interdicto loci, de vtroque indifferenter intelliguntur, vt Gloſſa aduertit, quia ius indiſtinctè loquitur. Nunc autem limitandum hoc videtur ad excommunicatum, vel interdictum nominatim, & denunciatum, vel manifeſtum percuſſorem Clerici (quod in præcedenti etiam clauſula obſeruare oportet) quia iuxta nouum ius hi tantum cenſentur publicè ligati cenſura; in illo autem iure requiritur, vt ſint publicè ligati. Et prætereà additur, neceſſarium eſſe, vt à celebrante exire moneantur: & hic additur, *nominatim:* quapropter ita faciendum eſt, aliàs, licèt excommunicati maneant, non incurrent. Prætereà hæc clauſula explicanda videtur de celebratione Miſſæ, licèt Caietan. aliud ſentiat, quia ſimpliciter dicitur à *celebrantibus*, ſed ex ipſo contextu conſtat, cum dicitur, *In ipſis Eccleſijs*, relationem fieri ad proximam clauſulam, in qua ſermo erat de Eccleſijs, in quibus Miſſarum ſolennia celebrantur: præterquàm quòd nomen celebranti ſimpliciter dictum, attribui ſolet ſacerdoti Miſſam facienti. Neceſſariò autem intelligendum hoc eſt de Eccleſijs interdictis; nam de eis, vt dixi, intelliguntur omnia ſuperiora, ad quæ in præſenti clauſula fit relatio. Denique prætermittendum non eſt verbum, *præſumpſerit*, quod in fine ponitur, & comprehendit omnes clauſulas, ſeu actiones; eandemque energiam habet, quam in ſimilibus ſæpe explicuimus.

Notandum pro omnib. actionibus numeratis.

14 Vltima cenſura poſſet afferri ex Clement. *Si quis ſuadente*, de pœnis, vbi ſpecialiter excommunicantur qui manus in Epiſcopum inijciunt. Sed hæc explicata eſt à nobis in Bulla Cœnæ in 11. clauſula eius.

SECTIO V.

Quæ excommunicationes Papæ reſeruatæ in libris Extrauagantium contineantur.

1 Prima cõtra exenterãtes corpora defunctorum ex Extrau. de Sepultur.

PRIMO loco afferri poteſt excommunicatio lata à Bonifacio VIII. in Extrauagan. 1. de Sepultur. contra dilacerantes, & exenterantes corpora defunctorum hominum, vt conſeruentur, vel vt decoquantur, vt oſſa poſſint in alia loca deferri. Circa quam legem ſolùm occurrit aduertendum, ex parte perſonarum generaliſſimam eſſe, nam in perſona defuncti, nullam admittit diſtinctionem: cuiuſcumque enim dignitatis exiſtat, circa corpus eius hæc fieri prohibentur. Et ſimiliter ex parte facientium nullus eximitur, *etiamſi Pontificali dignitate refulgeat*, ſeu *cuiuſcumque ordinis, conditionis, ſtatus, aut gradus fuerit*. Additurque, *defunctorum corpora ſic inhumaniter, & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari*. Per quæ verba ampliatur hæc cenſura ad mandãtes; ſi mandatum ad executionem perueniat: quod ſignificant illa verba, *facientes pertractari*.

Actiões ob quas fertur hæc cenſura.

Actiones verò propter quas hæc cenſura imponitur, ſunt exenterare, partiri, ſeu dilacerare cadauera humana, & coquere, & nudare oſſa, vt aliò deferantur. Nec oportet hæc omnia ſimul agere, ſed quodlibet opus eorum ſufficit, vt patet ex illis verbis, *Qui aliquid contra huius noſtri ſtatuti tenorem, &c.* Et additur, *Præſumpſerit attentare*, quod habet illam vim quam ſæpe tractauimus, vt Caietan. etiam cap. 70. aduertit.

Nonnullæ verò limitationes ex illo textu colliguntur. Prima eſt in illis verbis, *Cum quis in Ciuitatibus, terris, ſeu locis, in quibus Catholicæ Fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum, &c.* Nam hinc habemus, ſi fidelis in terris infidelium, etiam hæreticorum moriatur, non eſſe contra hanc legem, ſi prædicta circa corpus eius fiant, vt oſſa eius poſſint ad fidelium loca deferri, & Eccleſiaſticæ tradi ſepulturæ. Quod Caietanus, Nauarrus, Sylueſter, & alij notarunt; & ſatis conſtat ex prædictis verbis. Et ratio fortaſsè fuit, quia ibi non poteſt tale corpus Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi; vt in cineres redigatur. Quod eſt remedium in eodem textu præſcriptum. 2

Quædã dictæ cẽſuræ limitationes. Prima.

Caiet. Nauar. Silueſt.

Secunda limitatio colligitur ex illis verbis, *Et tandem eadem ad partes prædictas mittunt, &c.* Ex qua narratione, & prohibitione ſubſecuta, & illi accommodata, colligi videtur, hanc excommunicationem ſolùm incurri quando prædictæ actiones fiunt ad eum finem deferendi oſſa defuncti in alium locum. Atque ita exponunt Sylueſter *Excommunicatio*, 7. num. 79. Nauarrus nu. 105. Caietanus, & alij. Eſtque vera ſententia, cui & Rubrica ſub qua textus collocatur fauet; & tota diſpoſitio textus huc tendit. Ex quo rectè inferunt ijdem auctores, ſi aliquis id faciat circa corpus defuncti ex odio, & vindicta, non incurrere hanc cenſuram: multóque minùs, ſi fiat in pœnã ex publica iuſtitia, vel etiã chirurgiæ, aut anatomiæ cauſa. Quod verò neceſſe ſit hoc fieri vt talia corpora, vel oſſa in alium locum deferãtur, & illic ſepeliantur, incertum videri poteſt propter illa verba textus, *Si quiſpiam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo inſignitus, præſertim extra ſuarum partium limites debitum naturæ perſoluat, &c.* Ponderanda eſt enim illa particula, *præſertim*, indicat enim id principaliter prohiberi, non tamẽ illud ſolùm: ergo, etiamſi quis in proprio ſolo decedat, & ibi ſepeliendus ſit, ſi hæc fiant circa corpus eius, vt ita ſepeliatur, incurretur hæc cenſura. Sed hoc facilè diſſoluitur ex verbis ſequentibus eiuſdem textus, *In ſuis vel alienis partibus ſepultura electa.* Quia ergo interdum cõtingit eum, qui in propria patria diſcedit, in aliena & diſtãti eligere ſepulturam, ideò verum eſt, poſſe aliquando incurri hanc cenſuram exercendo has actiones circa eum, qui in propria patria moritur: quia verò hoc eſt ex rarò contingentibus, ideò poſita eſt dicta particula, *præſertim*, non verò quia neceſſe non ſit hæc fieri ad deferendum corpus in alium locum, vbi ſepeliendum eſt, ſicut in fine concluditur illis verbis, *Ad partes prædictas deferunt tumulanda*. Sed vrgebis, Non eſt minor impietas, & inhumanitas, ſi hæc fiant circa corpus in eodẽ loco ſepeliendũ, quæ ratio mouit Pontificem ad hoc prohibendum, vt ibi conſtat: ergo ſaltem ob ſimilitudinem rationis extendenda eſt hæc prohibitio ad dictum caſum. Reſpondetur legem latam eſſe de his actionibus, vt ſolebãt eſſe in vſu: quod autem hęc omnia fiant circa corpora, vt in eodem loco ſepulturę tradantur, inſolitum, & inauditum eſt, & ideò de hoc non curaſſe legislatorem. At verò ſi corpus regium, verbi gratia, vel ſimile exenteretur vt balſamo inungi poſſit, & diutiùs abſque vlteriori corruptione, vel fœtore ſeruari, id non erit contra hanc legem, nec cauſa cenſuræ, vt prędicti Doctores docent.

3 Secũda.

Obiectio.

Solutio.

Replica.

Enodatur.

Tandem

4 *Cur corpus huiuſmodi priuari Eccleſ. ſepultura præcipiatur.*

Tandem additur in eo textu huius cenſuræ reſeruatio, & fit Papalis. Et poſteà (quod prætereundum non eſt) extenditur quodam modò hęc cenſura ad corpus ipſius defuncti, quòd ita inhumanè tractatum eſt, præcipitur enim vt Eccleſiaſtica careat ſepultura. Vbi ſtatim quærendum occurrit, cur hac pœna & veluti parte huius cenſuræ afficiatur defunctus in corpore ſuo, cùm in ea re nihil peccauerit. Quam difficultatem attingit Gloſſ. ibi, & duobus modis reſpondet.

1. Gloſſ. reſpõſio.

Primò, hanc pœnam ſolùm habere locum, quando ante mortem ille dedit occaſionem aliquam, vel ſignificationem conſentiendi huic delicto, nimirum quia, ſciens talem conſuetudinem, & cùm poſſet ac deberet præuidere tale factum, nihilominùs abſolutè præcipit ſua oſſa in alium locum deportari.

Secunda reſpõſio eiuſdẽ.

Secundò, hunc puniri ſine culpa propria, non tamen ſine cauſa ad deteſtationem criminis, etiamſi ab alijs proprio tantùm nutu patratum ſit. Et addere poſſumus, ſepulturam defuncti, licèt ſuo modo ſpectet ad honorem & commodum eius; tamen magna ex parte pertinere ad honorem & conſolationem viuorum: & ideò hæc pęna, licèt circa corpus defuncti verſetur, eſſe ipſorum viuorum, & hac ratione potuiſſe imponi propter ſolam culpam eorũ.

Prior reſponſio præfert.

Vtraque reſpõſio probabilis eſt: prior tamen videtur magis conſentanea rationi, quia nimis alienum ab Eccleſiaſtica pietate videtur, vt ſine culpa ſua tam grauem patiatur infamiam, & contumeliã in ſuo cadauere ille, qui viuens nihil peccauit in tali facto. Poteſtque ex ipſo textu colligi, ſi ponderetur verbum illud, *Sepultura electa*, nam reſponſio conſonare debet cauſæ, & iuxta illam intelligi. Aduerto etiam nullum addi verbum, quo ſignificetur illam pęnam ipſo facto incurri; nam de ſola cenſura dicitur ipſo facto incurrenda, & poſteà ſolùm additur, *Et nihilominùs ille, cuius corpus ſic inhumanè tractatum fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura.* Vbi non additur verbum ipſo iure, ſatis ergo erit ſi ſeruetur poſt legitimam condemnationem, iuxta legitimum ſenſum legis pęnalis, in qua aliud expreſsè non declaratur. Vnde, quod attinet ad forum conſcientiæ, non exiſtimo teneri Eccleſiæ miniſtros non admittere huiuſmodi oſſa ad Eccleſiaſticam ſepulturam, niſi vel per legitimam ſententiam cogantur, vel publicè & euidenter conſtet defunctum mortuum eſſe in peccato mortali, diſponens, aut præcipiens aliquid contra conſtitutionem hanc. Et ſimiliter opinor, Eccleſiaſticum iudicem, nõ teneri ad condemnandum, vel ad exequendam hanc pœnam, niſi in iudicio de tali delicto conuincatur.

Excommunicatio contra ſimoniacos in religionis ingreſſu exponitur.

5 *Extrau. 1. de Simonia.*

SEcunda excommunicatio lata eſt ab Vrbano quarto in Extrauagante prima de Simonia, contra eos, qui dant vel recipiunt aliquid ob ingreſſum religionis per modum pacti & cõuentionis. Quæ conſtitutio difficilis redditur propter communem vſum, quem nunc etiam ſeruari videmus, præſertim in conuentibus monialium, de quibus expreſsè lex loquitur. Quia fœminæ non recipiuntur ad habitum religionis, niſi cum promiſſione & pacto dotis perſoluendæ, & multis alijs expenſis, partim ad communem vſum conuentus, partim ad ſingularem monialium commodum: quæ omnia videntur contraria huic conſtitutioni; Quin etiam aliquando in religionibus virorum, præſertim quãdo egeſtate premuntur, ſolet aliquid ab ingredientibus ad eorum ſuſtentationem poſtulari, vel, ſi bona temporalia habeat, ſolet ab eis ante profeſſionem exigi, vt vel ea monaſterio donẽt, vel ſaltem de eis non teſtentur in fauorem aliorum, vt ius hæreditandi per profeſſionem eorum in monaſterium transferatur: quòd, ſi hoc facere recuſent, ad profeſſionem non admittuntur, ſed potiùs expelluntur.

6 *Legẽ hãc ſolũ contra ſimoniæ vitiũ cõmittẽtes ferri.*

Eſt ergo in primis aduertendum, hic ſolùm puniri actionem ſimoniacam ex reali pactione dandi, vel recipiendi aliquid temporale pro ſpirituali admiſſione ad ſtatum ſeu habitum religionis. Ita intelligunt omnes, quos ſtatim referam; & colligitur ex textu in illis verbis, *Omnique pactione ceſſante*. Quapropter actio propter quam hæc pęna infertur, non ideò mala eſt quia in eo textu prohibita, ſed potiùs ideò ibi specialiter punita, quia vel ex ſe mala eſt & ſimoniaca, vel antiquis iuribus prohibita, vt patet in capitulo. *De regularibus*, & in cap. *Quoniam*, extra de Simonia, & in eiſdem dicitur, per antiquiores canones fuiſſe prohibitam; qui canones non videntur eſſe alij niſi illi qui generatim prohibent acquiſitionem cuiuſcunque Eccleſiaſtici gradus per ſimoniam: & afferuntur latè in decretis, 1. quæſtion. 1. & 2.

7 *Dãs, vel recipiens ĩ ingreſſu aliqd illicite ſine pactione nõ incurrit illam.*

Hinc ergo fit primò, vt quoties aliquid mera ſponte datur & recipitur in ingreſſu religionis, nulla incurritur cenſura: quia hoc per ſe malum eſt, nec in illa lege prohibitum, imò potiùs permiſſum. Addo verò, hic dici ſponte fieri quidquid fit ſine pactione tacita, vel expreſſa, vt patet ex citatis verbis textus. Quapropter, qui aliquid daret vel reciperet ſiniſtra intentione, dando ſcilicet, vel recipiendo pro ipſo ingreſſu, ſeu pro ſuffragio in fauorem talis perſonæ præſtando, vt in religionem admittatur, non incurreret hanc cenſuram. Cuius ratio reddi ſolet, quia talis ſimonia eſt mentalis, quam Eccleſia punire non poteſt. Sed re vera illa non eſt purè mentalis, in actum enim exteriorem prodit interna intentio ſimoniaca, &, vt ſuprà vidimus, Eccleſia poteſt per cenſuram punire actum exteriorem, quatenus à tali praua intentione interiori procedit, etiamſi alio pacto vel ſigno non manifeſtetur intentio. Ratio ergo non eſt quia Eccleſia non poſſit hoc punire, ſed quia de facto non puniuit per hanc cenſuram, cùm exceperit omnem dationem vel receptionem abſque pacto factam: & hæc, de qua agimus, licèt malè fiat, ſine pacto tacito vel expreſſo fieri ſupponitur. Et ita aduertit Caiet. c. 73. quem ſequitur Armilla *Excommunic.* num. 60.

8 *Obiectio contra proximè dicta.*

Obijci tamen poſſunt illa verba huius textus, *Illa duntaxat quæ perſonæ ipſæ ingredientes purè & ſpontè, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare vel offerre voluerint cum gratiarum actione licitè recepturi.* Non ergo ſatis eſt abſque pactione dare, vel recipere, ſed vltra hoc ex parte dantis exigitur quòd *purè, ſpontè, & plena liberalitate*, id faciat: at verò qui hoc facit intentione obtinendi ſpirituale pro temporali, nec purè, nec plena liberalitate id facit; ex parte verò accipientis petitur vt licitè recipiat. non recipit autem licitè qui prædicta intentione quidpiam recipit.

Diluitur.

Reſpondetur, hæc omnia intelligenda eſſe de actu ipſo dandi vel accipiendi quãtum ad actum externum,

ternum, ita vt ipſe purè & liberaliter, & ſine vlla circunſtantia, quæ exteriùs illum reddat ſimoniacum, fiat: nam quamdiù lex humana non exprimit conditionem purè mentalem, ſeu habitudinem ſolam ad actum internum, non debet ad illam reſtringi, quia eſt nimis odioſa & rigoroſa.

9 *Dãs vel recipiẽs in ingreſſu aliqd pro ſuſtẽtatione ingrediẽtis nõ incurrit. Nauar. Caiet. Soto.*

Secundò ſequitur, quoties aliquid datur vel accipitur in ingreſſu religionis, non pro ipſo ingreſſu ſeu receptione, ſed in ſuſtentationem eius qui ingreditur, quia fortaſsè monaſterium non habet ſufficientes reditus ad illum alẽdum, nec incurri hanc cenſuram, etiamſi pactum intercedat. Ita Nauar. nu. 106. ex Caiet. & ſuprà, & in 2. 2. quæſt. 10. art. 3. Soto lib. 9. de Iuſtitia quæſt. 6. art. 2. ad 4. Ratio Caietani eſt, quia hoc eſt ius naturale. Ratio autem Soti eſt, quia non eſt ſimonia, cum non petatur ſpirituale pro temporali, ſed pro re alia licita, ſcilicet pro ſuſtentatione. Vnde infert, non ſolùm monaſterio egenti, ſed etiam diuiti, per ſe loquendo, & ex natura rei licitum eſſe petere aliquid ad ſuſtentationem eius, qui vult ingredi religionem. Quia, ſi ita in egẽte non eſt ſimonia, nec in diuite erit, nam in vtraque idem pro eodem petitur: ergo, ſi in vna non petitur temporale pro ſpirituali, neque in alia: ergo, ſi in paupere illa non eſt ſimonia, nec in diuite erit, ergo licita, quia nõ eſt contra iuſtitiam, neque contra aliam virtutem. Nam, licèt monaſterium ſit diues, non tenetur bona ſua expendere in ſuſtentationem huius perſonæ, maximè ſi ipſa poteſt ſecum afferre, vnde alatur: ergo nulla deformitas in tali actu apparet: imò videtur hoc poſſe eſſe laudabile, vt aliqui pauperes ſine vllo huiuſmodi ſubſidio poſſint in religione recipi, vel vt religionis bona conſeruentur, & ad maiorem ſpiritualem profectum augeri poſſint.

10 *Limitatũ corollariũ poſitũ ad monaſteriũ tenue. D. Thom.*

Hæc verò amplificatio Soti, quamuis, ſola ratione inſpecta, veriſimilis appareat, tamen conſideranda dicta Doctorum, & canonum, quæ in re morali maioris ſunt ponderis, videtur difficilis. Nam Diuus Thom. 2. 2. quæſtion. 100. art. 3. ad 4. cum limitatione dixit, *Si monaſterium ſit tenue*, & iterum, *Si ad hoc non ſufficiant monaſterij opes*. In 4. verò diſtin. 25. quæſt. 3. art. 2. quæſtiũc. 2. ad ſeptimum, poſt eandem limitationem expreſſiùs addidit, *Si autem ſine grauamine Eccleſia poteſt recipi* (ſcilicet religioſus) *ſimoniacum eſt aliquid pro receptione exigere*. Præterea expendi ad hoc poteſt c. *Quàm pio*, 1. quæſtion. 2. quod Diuus

Ca. Quã pio, 1. q. 2.

Thomas citat, vbi Bonifacius omnes huiuſmodi exactiones prohibet, niſi *quaſi ſit fidu gratia*: & hoc ipſum ſubſidium vult ſubſequi potiùs, quàm præcedere, vt omnis præſumptio tollatur, vt ibi notat Gloſſa. Item in dict. cap. *Quoniam*,

Ca. Quoniã, de Simon. Gloſſ.

de Simonia, prohibetur huiuſmodi receptio, etiã *ſub paupertatis prætextu*: propriiſſimè autem dicitur prætextus paupertatis, quando re vera paupertas non ſubeſt, & allegatur. Vnde Gloſſ. ibi ait, Si religioſi verè pauperes ſint, ita vt non poſſint alium ſuſtentare, poſſe illi dicere, *Non habemus quod demus tibi pro victu, niſi tu portes vnde viuas*, dummodò hoc non dicatur in fraudem: ergo, ſecluſo vero titulo paupertatis, hoc eſt prohibitũ. Imò Gloſſ. Bernardi ibi addit, etiam interueniẽte paupertate, tutiùs eſſe neminem admittere, quàm illo modo aliquid exigere: quod quidem ſcrupuloſius dictum eſt. Præterea Syluest. verb. *Simonia*, num. 15. latè hoc diſputans, dicit eſſe communem ſententiam plurimorum (quos ibi

A refert) exigere aliquid pro ſuſtentatione in monaſterio tenui licitum eſſe; in opulento verò eſſe ſimoniam. Ipſe verò Sylueſter addit, *Sed intellige præſumptiuè, ſicut ſemper fecerunt, & faciũt aliquæ moniales, &c.* Præſumptiuè autem declarat eſſe ſimoniam, vel quantum ad forum contentioſum, vel in conſcientia, ſi habeatur reſpectus non ad victum, ſed ad ipſum ingreſſum: & ita ſentit hoc non eſſe illicitum, ſi debita intentione fiat.

11 *Nõ excuſari à ſimonia, in monaſterio diuite aliquid pro ſuſtentatione recipiendi petit.*

Difficile tamen videtur ita interpretari dicta Doctorum, & canonum: nam Diuus Thomas abſolutè in conſcientia loquitur, & reliqui Doctores. Et canones non tantùm puniũt vitium quod præſumunt, ſed abſolutè prohibent ne tale factum cum talibus circumſtantijs fiat: ergo nõ ſolùm præſumunt, ſed conſtituunt tale factũ verè prauum & illicitum, etiamſi aliàs nõ eſſet. Quod

B præter dicta colligitur ex hac Extrauagant. quatenus diſtrictiùs prohibet aliquid exigere quoquo modo à volentibus ingredi religionem, quocunque titulo, etiam ad pios vſus: ſed præcipit liberaliter eis dare omnia, quæ ad victum & ad veſtitum pertinent. Quapropter, licèt ratio Soti, ſecluſo iure poſitiuo, habeat efficaciam; tamen, illo ſuppoſito, nõ habet; quia, cùm bona religionum Eccleſiaſtica ſint, de eis diſponere ad Summum Pontificem maximè pertinet: ſtatuit ergo Summus Pontifex, vt religionis reditus liberaliter in ſuſtentandis religioſis expendantur, & vt cum eadem liberalitate, & omnino gratis religioſi recipiantur, vt ex eis ſuſtententur, abſtulitque conſequenter ab huiuſmodi religioſis omne ius petendi aliquid ab ingredientibus religionem ob ſuſtentationem eorum, quia ipſa bona religionis iam ſunt ad hoc munus deſtinata. Quapro-

C pter, quoties opulentum monaſterium hoc titulo aliquid exigit, titulus eſt falſus, & fictus. Sicut qui à paupere, quem gratis alere tenetur, aliquid exigeret pro eius ſuſtentatione, falſum titulum prætenderet. Secluſo autem hoc titulo, ſolùm ſupereſſe videtur, vt pro ipſa receptione exigatur, quidquid illo titulo peti videtur, ergo, licèt religioſi hoc petentes dicant ſe non habere hanc intentionem, & re vera interiùs ad hoc conentur; tamen in facto ipſo non poſſunt hoc euitare, quin implicitè & indirectè id intendant: ſicut, licèt quis dicat ſe non intendere aliquid pro mutuo accipere, tamen, ſi aliquid ad ſuam ſuſtentationem petit ab eo cui mutuum præbet, quod ille aliàs dare non tenebatur, nec ab eo poterat iuſtè exigi, conuincitur pro mutuo illud poſtulare, & vſuram committere. Sic ergo eſt in præſenti.

D Propter quod cenſeo, ſimpliciter loquendo, & in conſcientia veram eſſe D. Thomæ doctrinam, & communem opinionem iuri, & religioſæ inſtitutioni valde conſentaneam.

12 *Quomodò ſit ex diſpoſitione huius Extrau. vſus religioſorum.*

Ad vſum verò religioſorum reſpondeo inprimis, quod ad religiones virorum attinet, rarum eſſe, inuſitatumque, vt ex pacto tacito, vel expreſſo ita petatur aliquid in ſuſtentationem, vel ſubſidium religionis, vt aliter habitus vel profeſſio denegetur: ex ſingularibus autem factis aliquarum perſonarum non debet argumentum ſumi. Deinde, cùm in hac re ſit opinionum diuerſitas, fieri poteſt vt opinionem Sylueſtri & Soti ſecuti, practicè bona fide procedant. Rurſus attentè conſiderandum eſt ſæpè fieri poſſe, vt, licèt monaſterium aliàs diues & locuples habeatur, nihilominus hic & nunc vero neceſ-

ſitatis

Digitized by Google

ſitatis titulo aliquid in ſuſtentationem petat ab eo, qui ibi cupit admitti, ſcilicet quia iam habet expletum numerum eorum, quos commodè alere poteſt; vel quia ſunt alij quos admittere expedit, & non poſſunt aliquid in ſuſtentationem afferre, & omnes ſimul ſine aliquo ſubſidio recipere non poteſt, vel quia ita expedit, vt creſcant redditus monaſterij ad augẽdum religioſorum numerum cum conuenienti ſuſtentatione. In his enim & ſimilibus caſibus non condemnarem huiuſmodi petitionem bona intentione factam. Solùm admoneo, quod etiam Soto aduertit, magna prudentia opus eſſe, ne ſequatur ſcandalum: & ideò rarò & cũ magna moderatione hoc permittendum eſſe. Quapropter, quãdo multò plus exigitur, quàm ad vnius perſonæ in tali ſtatu conſtitutæ ſubſtentationem commodè ſufficit, non video qua ratione, aut titulo id honeſtari poſſit. Vltimò verò addo, ſi quid minus rectum fiat bono zelo, & ex ignorantia etiam culpabili, id ſatis eſſe ad excuſandum cenſuram huius Extrauagantis, vt Caietanus, & ferè omnes notant, ex proprietate illius verbi, *præſumant*, ſæpe à nobis ponderata.

13 Quid de vſu monialium.

Atque ex his conſtat, quid dicendum ſit de vſu monialium: quas aliqui excuſare volunt quoad dotes ſolo titulo ſuſtentationis, quoad alia verò, quæ ab eis interdum petuntur vel ad communem vſum domus, aut Sacriſtiæ, vel ad proprium commodum ſingularum perſonarum ſolo titulo conſuetudinis, id eſt, quia non petuntur ex pacto, ſed ex quadam cõſuetudine. Quod præcipuè Armilla ſignificat. Sed hoc poſterius non videtur carere ſcrupulo: quia in hac Extrauagante dicitur, *Ex ſtatuto etiam, ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potiùs dicenda*: & poſteà in prohibitione dicitur, *directè, vel indirectè, vel quoquo modo*. Illud etiam de ſuſtentatione, licèt regulariter verum habeat, tamen monaſterijs ditioribus poteſt ſcrupulũ ingerere. Vnde Soto ait, in illis non ſine ſcandalo dotes exigi, & magis auget rationẽ ſcrupuli, quòd hæ dotes indifferenter petãtur ab omnibus, etiam ab his, quæ non habent vnde ſoluant; & quòd hac de cauſa multæ priuentur habitu & ſtatu religionis, ad quem eſſent idoneæ, & à monaſterijs ex redditibus eorum ſuſtẽtari poſſent; & aliæ fortaſsè recipiantur minus idoneæ, quia dotem perſoluunt. Dicendum verò eſt, regulariter loquendo, ſatis hoc honeſtari prædictis titulis: nã rariſſimè inueniuntur monaſteria monialium, quæ non indigeant his ſubſidijs ad ſuam ſuſtentationem: & conſuetudo illa etiam poſt hanc Extrauagantem tolerata, aut potuit contra illam præualere, aut certè omnia illa ad conuenientem ſuſtentationẽ reduci poſſunt. An verò in particulari, in hoc ſit aliquis exceſſus propter ſpeciales circunſtantias huius domus, aut perſonæ, id Epiſcoporum, aut Prælatorum curæ remittendum eſt.

14 Diſpoſitionẽ huius Extrau. non habere locũ in receptione monialium.

Quod verò ſpectat ad cenſuram, iam non habet locum in receptione monialium, etiamſi cõtingat indebito modo fieri. Refert enim Antoninus tertia parte, tit. 24. cap. 67. ſe audiuiſſe à fide dignis Martinum quintum dixiſſe, ſe nolle vt moniales incurrant aliquam cenſuram propter ea, quæ pro ingreſſu dant vel recipiũt: quod etiã ait Felinus in dict. c. *Quoniã*, de Simonia. Et Nauarrus refert Innocentium Octauum declaraſſe, moniales non incurrere hanc cenſuram, niſi ob receptionem cum pacto, aut alicuius non idoneæ

Anton. *Felinus.* *Nauarr.*

A ob largitionem. Clementem autem Septimum conceſſiſſe, vt moniales nullam ſimoniæ pœnã incurrerent propter pacta, & conuentiones, circa dotes monialium in commodum earum victum, ex compendio priuilegiorum verb. *Moniales*, numero vlt.

Vltimò tamen aduertendum eſt nouum ius Concilij Tridentini ſeſſion. 25. cap. 16. de Reformat. regular. vbi prohibet *ne ante profeſſionem, excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, vel curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eius tribuatur*. Quamuis autem hoc præcipiat Concilium ſub anathematis pœna, & ideò graue peccatum ſit hoc nõ ſeruare; non tamen imponit illam ipſo facto incurrendam. Hinc verò colligere licèt, tribuere aliquid monaſterio, vel monialibus in ipſa profeſ- 15

15 Quid Cõcilium Tridẽt. circa hoc ſtatuat.

B ſione non pro ipſa, ſed pro ſuſtentatione ſua, & monialium, & pro ſolennitate & feſtiuitate profeſſionis, iuxta conſuetum morem, non improbari à Concilio; ſed potiùs ſupponi vt licitum: nam dum vnum tanquã ſpeciale prohibet, aliud in ſuo vſu & conſuetudine relinquere videtur. Rurſus animaduertendum eſt quod idem Concilium ſtatuit ibidem cap. 3. vt in monaſterijs is tantùm numerus religioſorum admittatur, qui ex redditibus proprijs monaſteriorũ, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari. Per quod, quantum ad monaſteria monialium, ampliari, vel explicari videtur, quod in capite primo, §. *Sanè*, de Statu regular. in 6. ſtatutum fuerat, quod moniales non plures in monaſterijs nõ mendicantium recipiantur, quàm ex bonis vel prouentibus monaſterij ſine penuria valeant ſuſtentari: Concilium enim Tridentinum addidit

C *eleemoſynas conſuetas*, vel tacitè declarauit inter bona monaſterij computari: & ſub eiſdem bonis vel eleemoſynis nos comprehendi dicimus dotes, & alia dona quæ moniales ingredientes ſecum afferre ſolent: ideoque non fieri contra hanc legem, ſi recipiãtur, etiamſi ex proprijs redditibus bonorum immobilium monaſterij ſuſtentari non poſſint, nec etiã fieri contra noſtrã Extrauagantẽ, vel alia iura, ſi ad ſupplendam ſuſtentationẽ huiuſmodi ſubſidia ab illis exigãtur.

Tertia excommunicatio contra regulares indebitè ad alias religione tranſeuntes exponitur.

TErtia excommunicatio etiam Papæ reſeruata ſumitur ex Extrauag. 1. de Regul. In 16

16 Extrau. 1. de Regul.

D qua Martinus 4. prohibet ne religioſi Mendicãtes ad aliam religionem tranſeant, excepta Carthuſienſi, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali: fertque excommunicationis ſentẽtiam ipſo facto incurrendam, & ſibi reſeruatam tam in recipientes, quàm in receptos contra prædictam conſtitutionem. Circa quam primò aduerto, nõ eſſe generalem quoad omnes, ſed contra quoſdã religioſos ferri. Duplex autem actio in ea punitur. Vna eſt tranſitus ad aliam religionem: & ſic tantum fertur contra religioſos profeſſos ordinum Mendicantium, quia ſolùm in fauorem illarum religionum facta eſt illa conſtitutio, vt in ipſa dicitur. Extenditur autem ad eos, qui poſt illam conſtitutionem editam in numerum mendicantium auctoritate Apoſtolica aſcripti ſunt, vt eſt Societas IESV, iuxta declarationẽ Pij V. anni,

Quos religioſos cõprehẽdat prior Extrau. pars quę eſt de tranſeũtibus ad aliã religioni.

Digitized by Google

anni, 1571. vbi propterea declarat *eiſdem priuilegijs, indultis, & gratijs fratribus Mendicantibus conceſſis vti, frui, potiri, & gaudere debere*: conſtat autem conſtitutionem huius Extrauagantis eſſe priuilegium ſeu indultum quoddam, ad eorum fauorem maximè pertinens. Rurſus extenditur in hac religione, non ſolùm ad religioſos ſolenniter profeſſos, ſed etiam ad omnes illos, qui poſt biennium vota ſimplicia emiſerunt; tum quia dicta Extrauagans generatim loquitur de religioſis Mendicantibus: omnes autem dicti ſunt verè & propriè religioſi mendicantes: vt ſatis declarat Pius V. in eadem Bulla, qua vult comprehendi omnes & ſingulas Societatis perſonas, & non ſolùm Domos, ſed etiam Collegia, & perſonas eorum dicit verè ac non fictè ſub Religioſis Mẽdicantibus comprehendi. Et poſteà vberiùs, & expreſſiùs id declarauit Gregorius XIII. in Cõſtitutionibus editis in fauorem huius religionis anno 1582. & 1584. Tum etiam quia per alios Pontifices id expreſsè prohibitum fuerat, vt conſtat ex Bulla Pauli III. anni 1549. & ex conceſſione Pij IIII. confirmata, & promulgata in Bulla Pij V. anno 1565. Inter quas eſt diuerſitas, quòd Paulus III. non impoſuit excommunicationem ipſo iure incurrendam, ſed facultatem tribuit Societati ad excommunicandum huiuſmodi apoſtatas, & tranſeuntes: vterque autem Pius ipſo iure fert hanc cenſuram contra has perſonas, cum eadem reſeruatione; & ex tunc conceſſit communicationem omnium fauorum religioſorum Mendicantium eiſdem perſonis Societatis. Vnde ex tunc etiam cœpit hæc excommunicatio iuris communis ad omnes illas extẽdi, cum ampliationibus tamen ibi adiectis, & ſtatim explicandis.

17 Secunda pars eiuſdem Extrau. quę eſt de recipiẽtib⁹ ſic trãſeũtes quos cõprehẽdat.

Alia actio, ob quam hæc cenſura incurritur, eſt receptio, ita vt religioſi recipientes aliũ Mendicantem ſic tranſeuntem, & deſerentem ſuum ordinem, eandem excommunicationem incurrant. Sub hoc tamen ordine comprehenduntur ſolùm religioſi, qui in illa Extrauag. numerantur, nempe *S. Benedicti, Ciſtercienſis, Camaldulenſis, Vallis vmbroſæ, Canonicorum regularium S. Auguſtini, vel aliorum Monaſticorum ordinum*, ſemper enim fit relatio in dicta Extrauagant. ad huiuſmodi ordines. Quapropter, ſi tranſitus fiat ab vno ordine Mendicantium ad alium, ex vi huius iuris nec tranſiens, nec recipiẽtes excommunicationem incurrunt. Dico autem *ex vi huius iuris*, quia ex particularibus conceſſionibus factis ſingulis religionibus fieri poteſt, vt incurrãtur cenſura: qualis eſt illa, quam referunt Armilla Excommunicatione 67. & alij, feciſſe Clemẽtem Papam Ordini Prædicatorum, excommunicando religioſos ordinis Minorum, qui receperint Dominicanos volentes ad ipſos tranſire ſine expreſſa licentia Summi Pontificis, vel ſuorum Superiorum. Per quod indultum non dicũtur excommunicari tranſeuntes, ſed tantùm recipientes: nec fit mentio reſeruationis talis cenſuræ. At verò in Societate per dictam conceſſionem Pij IIII. & V. extenſa eſt hæc cenſura reſeruata tam ex parte tranſeuntium quàm recipientium reſpectu omnium ordinum, etiam Minorum, vel aliorum Mendicãtium, excepto ſolùm ordine Carthuſienſi.

18 Qualis licẽtia neceſſaria.

Circa exceptionem autem, quæ in dicta Extrau. additur, ſcilicet, *Niſi ex licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ*, quidam declarant neceſſarium eſſe, A vt in tali licentia fiat expreſſa mentio tam religioſi tranſeuntis, quàm religionis ad quam tranſit, quam etiam huius conſtitutionis Martini, quæ per talem licentiam quodammodò quoad illud factum relaxatur. Quam conditionem ponit D. Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 4. §. 4. in fine, & Armilla ſuprà refert expreſſam eſſe à Clemente in indulto Prædicatoribus conceſſo, vnde ad illo vtendum ſeruanda erit. Tamen in præſenti, quia non inuenio illam in hoc textu, & ideò nec neceſſariam eſſe cenſeo, ſed ſatis eſſe, *licentiam ſpecialem Sedis Apoſtolicæ*: hæc enim ſunt tantum verba textus. Vt ſit autem ſpecialis, maximè requiritur nominatio perſonę cui facultas conceditur, vt per ſe conſtat: & videtur etiam neceſſarium vt nominetur ſub nomine religioſi talis religionis à qua fit tranſitus, quia ex hac parte maximè fit diſpenſatio, eique quodammodo per ta- B lem licentiam derogatur, ideoque eius expreſſio maximè neceſſaria eſt. Alterius verò religionis ad quam futurus eſt tranſitus, ſatis eſt ſiue ſpeciatim, ſiue ſub communi aliqua ratione mentio fiat; quia huiuſmodi licentia ſatis ſpecialis eſt.

Fit vt huius Extrau. tenor ſeruetur. Anton. Armilla.

19 Sufficiatne licentia Pręlati religionis derelinquendæ.

Quæri verò hic poteſt, an ſufficiat licẽtia Pręlati illius religionis, quam tranſiturus cupit relinquere. Reſpondeo ex vi iuris communis nõ ſufficere: quia in hac Extrau. ſolùm excipitur ſpecialis licentia Sedis Apoſtolicæ: exceptio enim firmat generalem regulam in contrarium. Dico autem, *ex iure communi*, quia iure, & priuilegio ſpeciali aliud contingere poteſt, vt in prædicta cõceſſione Pij IIII. & V. dicitur, nullum de Societate poſſe tranſire ad aliam religionem excepta Carthuſianorum abſque expreſſa ſuperioris licentia ad id ab eo ſpecialiter obtẽta. Ibi autem non dicitur hanc licentiam ſufficere ſine indul- C to Romani Pontificis, ſed ſolùm videtur requiri vt tale indultum ritè & validè impetrari poſſit, quia ſine tali licentia ſubreptitium eſſe ibidem declaratur. Nihilominùs tamen, licèt hoc ſolùm ſpecialiter ibi exprimatur, ex vi prioris conceſſionis Pauli III. ſufficit ſolius ſuperioris licentia, quia ſub diſiunctione dicitur, *Niſi de expreſſa ipſius Præpoſiti, aut dictæ Sedis licentia*, quod poſteà Gregor. XIII. in conceſſione anni 1582. confirmauit, & declarauit, etiam in ſolenniter profeſſis facultatem Præpoſiti generalis ſufficere. Voluitque vt quoad hanc facultatem non poſſent aliæ religiones per viam communicationis ea conceſſione vti, in quo manifeſtè ſupponit, ſecluſa huiuſmodi ſpeciali gratia Sedis Apoſtolicæ, licentiam ſuperioris non ſufficere.

20 Liceatne mẽdicãti à religione eiecto ſine Papæ licentia religionẽ ingredi monacalẽ.

Ex quo etiam facilè ſoluitur dubium, quod D D. Anton. proponit, an religioſus ordinis mendicantis ab illa eiectus, & habitu priuatus propter ſuas culpas, hoc ipſo valeat abſque alia facultate Sedis Apoſtolicæ ad quẽcũque ordinẽ monachalẽ tranſire: Reſpondetq; affirmatiuè: & dicit fuiſſe peritorium conſiliũ, quia ille nõ eſt cogendus in ſeculo remanere: ergo, ſi à ſua religione eijcitur, liberũ ei erit ad quancũque aliam tranſire. Sed oppoſitũ verius eſſe exiſtimo: idque in primis colligo ex Greg. XIII. in Bulla quæ incipit, *Cùm alias fœlicis recordationis, &c.* nam ſpecialiter cõcedit Generali Societatis vt profeſſus à Societate eiectus poſſit de illius licentia ad aliũ ordinẽ tranſire: & hanc facultatẽ non vult communicare alijs: ergo ſupponit, & eſſe neceſſariam aliquam licẽtiam, etiam in profeſſo ſemel eiecto, & hãc nõ poſſe dare ſuperiorẽ religionis ſine Sedis

Apoſtolicæ

Digitized by Google

A Apoſtolicæ authoritate. Præterea ex hac extraua
ganti hoc colligitur, quia prohibitio eſt genera-
lis, & exceptio eſt vnica, ſcilicet licentia Sedis
Apoſtolicæ: profeſſus autem quantumuis à reli-
gione eiectus, verè religioſus talis religionis per-
ſeuerat: ergo comprehēditur ſub illa prohibitio-
ne, cum eadem vnica exceptione. Et confirma-
tur, quia aliàs poſſent facilè ſuperiores religionū
hac via aperire tranſitum ad alias religiones in
fraudem huius Extrauagantis. Denique adiungi
tur ratio, quia profeſſus etiamſi propter crimina
ſit eiectus, ſemper manet tali religioni ſubiectus,
ita vt reuocatus redire teneatur: ergo non poteſt
ſua authoritate aliam religionem profiteri: nec
Superior religionis poteſt eam facultatem con-
cedere quaſi cedendo iuri totius religionis, quia
B Summus Pontifex hoc ſibi reſeruauit. Neque eſt
inconueniens quòd ille ſic dimiſſus in ſęculo ma
neat ſine habitu religionis in pœnam ſuorum cri
minum, donec mereatur miſericordiam obtine-
re. Præſertim quia poteſt arctiorem, vel æqualē
religionem mendicantium ingredi.

21 De abſolutione ab hac cēſura. Vltimò circa obſeruationem huius excōmu-
nicationis aduertendum eſt, de iure communi
integrè ſeruandam eſſe, vt verba eius præ ſe ferūt
cū moderationibus cōmunibus alijs caſibus re-
ſeruatis. De iure autem ſpeciali conceſſum eſt So
cietati à Pio IIII. & V. ſuprà citatis vt ſuperior
eius poſſit ab hac cenſura abſoluere: quæ conceſ-
ſio non limitatur tantùm ad cēſuram, quam in-
currit religioſus apoſtata, ſed abſolutè concedi-
tur, & ideò etiam extenditur ad eam, quam con-
C trahunt recipientes huiuſmodi apoſtatas.

Excommunicatio contra ſimoniacos exponitur.

22 Extrau. 2. d Sim. 1. pars tex. QVarta excommunicatio ſumitur ex Extra-
uaganti 1. de Simonia inter communes,
vbi Paulus II. excōmunicationem re-
ſeruatam profert in eos, qui ſimoniæ vitium cō-
mittunt. In qua conſtitutione primò obſeruan-
dum eſt, priùs in ea renouari omnes cenſuras ex-
communicationis, ſuſpenſionis, & interdicti an-
tea latas in antiquioribus iuribus cōtra ſimonia-
cos, & extendi ad omnes ordines perſonarū cu-
iuſcunque dignitatis exiſtant, quę ibi fuſè nume
Dubiū. rãtur: additurque eas ipſo facto incurri. Vbi du-
bitari poteſt, an ex vi illius decreti incurrãtur ta-
les cenſuræ ipſo facto, etiamſi in antiquioribus
iuribus eſſent tantùm ferendæ. Videntur enim
D hanc vim habere illa verba, *Quas ipſo facto eos*
Reſolutio. *incurrere volumus*. Nihilominus oppoſitū affir-
mandum eſt; illa enim verba non ſunt ad inſti-
tuendum ius omnium nouum quoad talem pę-
nam, vel modum eius, ſed tantùm ad confirmā-
dum antiquum, vt manifeſtè conſtat, tùm ex ver
bis ſequentibus, *Confirmantes, & innouantes, &c.*
tùm ex præcedentibus, in quibus loquitur Ponti
fex de ſententijs cenſurarum latis à ſuis prędeceſ-
ſoribus: non dicitur autem ſentētia lata ex vi iu-
ris, niſi quando imponitur cenſura ipſo facto in-
currenda: tum denique quia in ſpeciali caſu ordi
nis ſimoniacè ſuſcepti, in quo antiqua iura non
imponebant ſuſpenſionem ipſo iure, quoniã Pa-
pa voluit eam imponere, id ſpecialiter expreſſit:
ergo in reliquis nihil huiuſmodi addidit, ergo in
illa prima parte nulla eſt excommunicatio ipſo
2. eiuſdē Extrau. pars. iure lata. Quid autem in antiquioribus iuribus
ſtatutum ſit poſteà videbimus. In ſecunda item
parte illius textus, ſeu verſ. *Per electionis*, non fer-
tur cenſura, ſed irritæ fiunt diſpoſitiones omnes
Eccleſiaſticæ ſimoniacæ factæ.

Tandem in tertio, verſ. *Statuētes*, excommuni- 23 3. pars eiuſdē Extrau. exponitur.
cantur omnes quacunque dignitate præditi, *qui*
quomodolibet dando, vel recipiendo, ſimoniam com-
miſerint, aut quòd illa fiat mediatores extiterint, ſeu
procurauerint, cum reſeruatione ad Summū Pon
tificem. In qua cenſura ſolùm eſt aduertendum,
quoad perſonas eſſe vniuerſaliſſimā, ita vt Re-
ges, & Cardinales comprehendat; quoad actio-
nes verò propter quas incurrit, quatuor eſſe quæ
ibi exprimuntur, ſcilicet, *dare, recipere, intercedere*
per modum mediatoris ad contractum, & procurare
illum. Declarandum verò ſupereſt, an hæc cenſu-
ra ſit generalis etiā ex parte ſimoniæ quoad ma-
teriam eius, id eſt, in quacumque re committa-
tur: item an ſit generalis ex parte modi, id eſt, ſiue
realis, ſiue mentalis ſit, &c.

In priori punct. Caiet. cap. 72. de excomm. ex- 24
plicans aliam Extrauagan. Martini V. in Conc. An ĩ quacūq; materia cōmittatur ſimonia, incurrat hæc exc.
Conſtantienſi ſeſſ. 24. vbi ſimilis excommuni-
catio fertur, quamuis non cum reſeruatione, &
hanc noſtram obiter attingens, ait, ſolùm incur-
ri hanc cenſuram propter ſimoniam in ordina-
tione, vel beneficio, quod intelligitur etiā quod-
libet munus ſpiritualis regiminis, vt eſt officium
Prælati religionis. Quem ſequitur etiam Nauar- *Caietan.*
rus num. 116. & vterque dicit eſſe communem *Nauar.*
interpretationem: & ſine dubio eſt communi
vſu recepta. Quod ſatis eſſet ad intelligendum
pœnam cum hac moderatione, nam conſuetu-
do non ſolùm eſt optima legum interpres, ſed
etiam poteſt eſſe moderatrix, etiamſi verba legis
generaliora appareant, vt in præſenti eſſe viden-
tur illa. *Qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſi-*
moniam commiſerint: hæc enim verba nullam cer
tam materiam limitant: & ſignum illud, *quomo-*
dolibet, vniuerſaliſſimum eſt. Propter quam for-
taſsè cauſam Soto lib. 9. de Iuſt. q. 8. art. 2. genera-
tim loquens de ſimonia, ait vnam ex pœnis pro-
pter ſimoniam impoſitam, eſſe excommunica-
tionem Papalem, quę ipſo facto incurritur: quā
cenſuram dicit eſſe latam in c. *Reperiuntur*, 1. q. 1.
& ab Eugenio, Martino, & Paulo Pontificibus.
Sed in tota illa q. 1. nulla excom. Papalis fertur,
imò nec ſuſpenſio quæ ipſo iure incurratur pro-
pter hoc crimen, vt infrà ſuo loco dicemus. Ex- *Soto.*
trauagans autem illa Eugenij, quæ incipit. *Dam-*
nabile, vt ipſe Sot. refert, nec in corpore iuris eſt,
nec inter acta Eugenij IIII. in 4. tom. Concilio-
rum inuenitur: & ideò, licèt aliquando fortaſsè
fuerit, non eſt recepta, neque in vſu: & fortè in
ſenſu non differebat à conſtitutione Martini V.
vt ipſe etiam Soto inſinuat, ex dictis autem Ex-
trauag. Pauli, & Martini ſolùm poſſunt citata
verba afferri, quæ ſpecie quidem ſunt apparentia.
Nihilominùs tamen limitanda videntur iuxta
pręcedentia: nam proximè dictum fuerat. *Per ele*
ctiones, poſtulationes: confirmationes, prouiſiones, ſeu
quaſuis alias diſpoſitiones ſimoniacè factas nullum
ius acquiri in Eccleſijs, monaſterijs, dignitatibus, per-
ſonatibus, officijs Eccleſiaſticis, & quibuſuis benefi-
cijs, ſed viribus omninò carere: & ſtatim ſubditur,
Statuentes quòd omnes qui quomodolibet, &c. ergo
hæc verba intelligēda ſunt iuxta materiam pro-
ximè ſubiectam: quod apertiùs colligitur ex de-
creto Martini V. in quo eadem ſecunda clauſula
ferè eiſdē verbis habetur: & poſteà ſolùm ſubiun
gitur, *ſtatuentes inſuper, quòd dantes, & recipientes*
ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrūt:
neque

Digitized by Google

neque ampliùs explicat in quo, vel ad quid dare debeant, vel recipere: intelligit ergo in prouiſionibus ad officia, vel beneficia ſuprà numerata: idem eſt ergo ſenſus Pauli, qui hanc conſtitutionem in hac parte ex Martino ſumpſit: ſolumq́; eam ampliauit quoad reſeruationẽ, & alios modos concurrendi, de eadem tamen ſententia locutus eſt: tandem facit, quòd idem Sixtus & Paulus in Extrau. *Etſi dominici*, 1. & 2. de Pœnit. & remiſ. ſolùm ſimoniam in ordine, & beneficio numerant inter caſus Papæ reſeruatos.

25 Obiectio. Dices, iuxta ea quæ in textu numerantur, excludẽdam eſſe ſimoniam in ordine, ita vt ſolùm propter ſimoniam in officio, vel beneficio incurratur hæc cenſura: quia ibi duplex fertur pœna, ſcilicet ſuſpenſionis, & excommunicationis, & prior fertur in prima clauſula contra ſimoniacè ordinatos, & ibi videtur finiri ſermo de illis: altera ergo excommunicationis cenſura pertinere videtur ad alios ſimoniacos in beneficio, de quibus proximus ſermo præceſſerat, vnde ad eos tãtùm videntur referenda omnia verba in tertia clauſula poſita.

Soluitur. Sed nihilominùs communiter Doctores intelligunt hanc excommunicationẽ cadere in vtramque ſimoniam, & clauſulã præcedentem: ita vt dantes, & recipientes intelligantur ſiue ad ordinem, ſiue ad beneficiũ conferendum, aut obtinendum, nam ſicut in prima clauſula ſuſpenſio fertur contra ſimoniacè ordinatos, ita in ſecũda fertur non ſolùm ſuſpenſio, ſed etiã priuatio talis officij vel beneficij ſic adepti, & prouentuum eius ipſo iure: poſteà verò generalibus verbis fertur excommunicatio, quæ totam materiam præcedentem comprehendit.

26 Propter quã ſimoniã excõ. hæc incurratur. Circa aliud punctum longa occurrebat diſputatio de ſimonia mentali, conuentionali, & reali; ſed quia in proprium locum hæc reſeruamus, ideò nunc ſupponimus, hanc cenſuram ſolũ incurri per ſimoniam realem conſummatam, ex illo principio generali ſuprà poſito, huiuſmodi leges pœnales punientes actum intelligi deberet de actu perfecto, & conſummato in ſua ſpecie, quia ſunt ſtrictè interpretandæ, quandiu ipſęmet aliud non declarant: in præſenti autem ſola ſimonia realis eſt conſummata, & perfecta in ſua ſpecie. Atque ita docet Nauar. ſuprà, & alijs locis, quæ ipſe refert, in quibus etiam alios autores allegat. Addendum verò eſt ex Sylu. verb. *Simonia.* q. 9. ſi ſimonia realis ſit, ſufficere ad hanc cenſuram, etiamſi occultiſſima ſit, quia lex hæc nihil diſtinguit inter occultam, & publicam: cenſura autem quæ ipſo iure fertur, etiam propter occultiſſimum crimen contrahit, dummodo externũ ſit. Sed quid, ſi beneficium per ſimoniam datum ſit ignorante eo cui datur, qui poſteà nolit illum reſignare, an per hoc incidat in hanc excommunicationem. Reſpondetur, non incidere, quia, licèt in eo peccet, non tamen per ſimoniæ culpã: vnde non incurrit hanc cenſuram; neque alibi etiam lata legitur contra eum, de qua re videri poteſt Couar. in regul. *Peccatum*, 2. p. §. 8. nu. 7.

27 Quarta pars illi⁹ Extrau. exponit. Vltimò, in quarta parte illius tex. additur præceptum in virtute ſanctæ obedientiæ denunciãdi Summo Pontifici huiuſmodi ſimoniacos: additurq́ue, vt huiuſmodi ſcientes tale delictũ, & nõ denunciantes abſolui non valeant, donec prædicta denuncient. Non eſt tamen ſermo de abſolutione ab excommunicatione; nulla enim excõmunicatio ibi fertur contra huiuſmodi non denunciantes, ſed eſt ſermo de abſolutione à culpa, per modum cuiuſdam reſeruationis, vel potiùs eſt ad explicandam vim illius præcepti, quod ſemper obligat donec implicatur, & ideò qui illud non implet cùm poſſit, & debeat indiſpoſitus eſt vt abſoluatur. Addit verò Nauarrus ſuprà ex Syluestro & Antonino præceptum hoc non obligare alios quàm curiales Romanos, quia quoad hanc partem non eſt aliter illa conſtitutio recepta. Reſpectu verò illorum hæc lex obligat in vtraque ſimonia ordinis, & beneficij, & in illa ſola.

Excommunicatio contra malè abſoluentes à caſibus Papæ reſeruatis exponitur.

QVinta excõmunicatio ſumi poteſt ex Extrauagant. *Etſi dominici.* ſecund. de Pœna & remiſſ. vbi Sixtus IIII. excommunicationem ſuæ Sedi reſeruatam profert in eos, qui tentant abſoluere à quibuſdam caſibus ſpecialiter Papæ reſeruatis, quos ibi numerat: quibus etiam generaliter adiungit caſus Bullæ Cœnæ, vultq́ue eos ſemper intelligi exceptos in facultatibus datis ad abſoluendum plenariè, etiam cum clauſula generali de caſibus Papæ reſeruatis & votorum commutatione, ideoq́ue excommunicat eos, qui prætextu talium facultatum à dictis caſibus exceptis, ſeu ſpecialioribus abſoluũt, vel commutant quinque vota ſpecialiter Papæ reſeruata, ſcilicet religionis, caſtitatis, peregrinationis Hieroſolimitanæ, Compoſtellanæ, ac Romanæ. 28 Extrau. Etſi dominici. 2. de pœnit. & remiſ. Obſeruare tamen oportet, hanc cẽſuram ſolùm ferri in eos, qui hæc faciunt prætextu facultatum generalium, ab ipſomet Sixto IIII. conceſſarum. Quod conſtat ex illis verbis. *Per nos, vel authoritate noſtra conceſſarum tam verbo, quàm ſcriptis*: & infrà ſemel & iterum dicitur, *Prætextu huiuſmodi facultatum conceſſarum à nobis verbo, uel litteris abſoluere, &c.* Nec refert, quod addit, *& quas concedi quomodolibet continget poſtea*: ſubintelligendum enim eſt pronomẽ *à nobis*, quod immediatè præceſſerat; ſemper enim loquitur de ſuis facultatibus, vel iam conceſſis, vel concedendis. Atque ita intelligũt Doctores ſtatim citandi. Quo circa iam hoc tempore rariſſimè poteſt hæc excommunicatio cõtrahi, ſcilicet ſi aliquis adhuc conſeruauit aliquod priuilegium Sixti Quarti ſuis anteceſſoribus cõceſſum in perpetuum, vel vſque ad certum ſucceſſionis gradum, in quo priuilegio talis clauſula generalis contineretur, & virtute illius abſoluatur, vel diſpenſetur in dictis caſibus, nam tunc abſoluens eo prætextu, incurreret hunc canonẽ, quia directè ageret contra illum.

At verò extra hunc prætextum & rariſſimum caſum, nullam inuenio nunc excommunicationem latam & reſeruatam Papæ contra huiuſmodi abſoluentes in dictis caſibus, aut cõmutantes, ſeu diſpenſantes prædicta vota. 29 Vnde circa abſoluentes à caſibus Cœnæ Domini ſeruandum eſt, quòd circa finem expoſitionis illius Bullę diximus, nimirũ ibi latã eſſe contra eos excõmunicationẽ ipſo facto incurrendã, non tamen reſeruatã Papæ. Quoad alios verò caſus, & quoad vota ibi numerata, iuxta formã facultatũ, quæ à Sede Apoſtolica emanauerit, iudicandũ eſt de poteſtate abſoluendi in illis, vel cõmutandi talia vota: nõ eſt tamẽ lata ſpecialis cenſura contra eos, qui ſine legitima poteſtate, aut facultate abſoluũt, aut

commu-

Angel. *Siluest.* *Soto.* *Nauar.*

committant. Et ita intellexiſſe videtur hanc Extrauagantem, Angel. verb. *Excommunicatio*, 5. caſu 31. clariùs, & fuſiùs Syluest. verb. *Excommunicatio*. 7. numer. 77. excommunicatione 32. Soto d. 22. quæſtio. 2. artic. 3. circa finem, & Nauar. in Summa cap. 12. num. 75. & cap. 27. num. 74. & 105.

Excommunicatio contra affirmantes eſſe hæreſim, aut peccatum aſſerere Beatiſſimam Virginem eſſe conceptam ſine peccato originali, aut è conuerſo.

30 SExta excõmunicatio ſumitur ex Extrauagã. *Graue nimis.* de Reliquijs, & veneratione Sãctorum, in qua Sixtus IIII. excommunicationem ipſo iure latam, ſibique reſeruatam profert in eos, *qui affirmare præſumunt eos qui credunt, aut tenent Beatiſſimam Virginem ab originali peccato fuiſſe præſeruatam, propterea alicuius hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, vel etiam eos qui officium Conceptionis celebrant, vel conciones audiunt illorum, qui eam ſine macula peccati conceptam eſſe prædicant, alicuius peccati reatum incurrere:* atque etiam in eos, *qui huiuſmodi aſſertiones* (quas ibi vt falſas, & erroneas damnat) *veras eſſe, vel libros illas continentes vt veros legere, tenere, vel habere, poſtquam de dicta Extrauagãti notitiam habuerint, auſu temerario præſumpſerint.* Item contra eos, *qui contrariam opinionem tenentes*, ſcilicet Beatam Virginem cum peccato originali fuiſſe conceptam, *hæreſim primò, vel peccatum incurrere mortale auſi fuerint aſſerere*. Quam conſtitutionem confirmauit Concil. Trident. ſeſſ. 5. decr. de peccato originali: & poſteà Pius V. in Motu proprio de hac re, quæ incipit. *Super ſpeculum.* vbi nonnulla alia prohibet, quæ hic non continentur. Tamen, quia à nobis alibi tacta ſunt, & in eis excommunicationis cenſura non adiungitur, illa omittimus, Eſt ergo cenſura hæc generalis quoad omnes perſonas aliquid ex prædictis committentes. Nam, licet occaſio ferendi illam legem fuerit quidam Prædicatorum abuſus, vt in principio eius dicitur, tamen ipſa non eſt tantùm lata contra Prædicatores verbi Dei, qui in ſermonibus ad populum hæc committunt, ſed etiam contra quoſcumque alios, quolibet alio modo id facientes. Hæc enim ferè ſunt generalia verba illius legis.

31 Actiões In hac Extrau. prohibitæ.

Actiones verò ibi prohibitæ, quarum quælìbet ad hanc excommunicationem incurrẽdam ſufficit, variæ ſunt. Circa opinionem aſſerentem Virginem ſine originali peccato conceptam fuiſſe, hæc prohibentur. Primo affirmare eſſe hæreſim hoc credere, vel tenere: ſecundò affirmare eſſe peccatum mortale id credere, vel tenere: tertiò affirmare eſſe aliquod peccatum Conceptionis officium celebrare, aut conciones eorum, qui eam immaculatam prædicant, audire. Vbi conſideranda eſt differentia inter ſecundam actionem, & hanc tertiam: in illa enim requiritur vt quis aſſerat eſſe peccatum mortale: vnde, ſi quis diceret eſſe veniale opinari Beatiſſimã Virginem fuiſſe conceptam ſine peccato, licèt malè faceret, non incurreret hanc cenſuram: quod pari modo obſeruãdum eſt in ſexta. At verò in tertia abſolutè dicitur, *aliquod peccatum*, & non arctatur ad mortale: & ideò qui dicunt eſſe peccatum veniale celebrare hoc feſtum Conceptionis, hanc cenſuram incurrerent. Quartò affirmare prædictas aſſertiones veras eſſe: ſed hoc ferè coincidit cum præcedentibus, quia perinde eſt affirmare aliquid eſſe verum, aut ſimpliciter affirmare illud. Quintò libros talem doctrinam continentes pro veris legere, tenere, vel habere. Pro altera vero opinione ſolùm ponitur affirmare, hæreſim vel mortale peccatum incurrere eum, qui docet, aut affirmat Beatam Virginem in originali peccato fuiſſe conceptam. De alijs verò membris non fit mentio: & ideò dubitari poteſt, an excommunicatio prout in hac poſteriori parte fertur, extendenda ſit ad omnes actiones, quæ in priori parte numerantur. Et in primis de celebratione feſti clarum eſt neminem celebrare Conceptionem Virginis, eò quòd fuerit originali peccato maculata: Nam illud non poteſt eſſe obiectum, vel ratio celebritatis, vnde qui diceret impium eſſe ſub hac ratione celebrare Cõceptionem, nihil peccaret, ſed veriſſimum diceret. Poteſt enim celebrari dies Conceptionis, etiamſi quis opinetur in ipſa Conceptione non caruiſſe Virginem macula peccati, non tamen eo titulo celebrando illum diem, ſed quia in eo ſanctificata fuit Virgo ab illa macula, vel quia ipſa procreatio talis perſonæ, vt fuit à Deo etiam quoad naturam, fuit magnum beneficiũ Dei omnibus collatum: hoc enim modo, & ſenſu celebrare feſtum illud non eſt peccatum.

Sed quæret aliquis, ſi quis circa hoc diceret oppoſitum, ſcilicet peccare eos qui prædicto ſenſu, ſeu exiſtimatione Conceptionem celebrant, an committat contra hanc Extrauagantem: & cenſuram incurrant. Non deerunt enim qui hoc affirment, quia Sixtus Quartus excommunicat omnes qui affirmant peccare celebrantes Conceptionem. Sed nihilominùs dicendum eſt ex vi huius clauſulæ, ac per ſe non incurrere hanc cenſuram, quia Sixtus loquitur de his qui celebrant officium immaculatæ Conceptionis; nam de hoc tantùm in principio fecit mentionem, & poſteà dicit: *huiuſmodi officium celebrantes*: ſolùm ergo fert cenſuram contra eos, qui peccati damnant celebrantes hanc Conceptionem vt immaculatam. De his verò qui peccati damnauerint alios qui celebrant Cõceptionem maculatam quamuis non vt talem, ſed ſub alijs titulis, nihil hic dicitur: & ideò ex vi huius aſſertionis non incurritur hæc cenſura, Dico autem, *per ſe, & ex vi huius*: quia ſi in eo velit indirectè, vel inuolutè, & implicitè affirmare, peccare eos, qui ita ſentiunt de Conceptione Virginis, ex hoc capite poſſet incurrere hanc cenſuram. Verùntamen hoc per ſe, & intrinſecè neceſſariò non ſequitur, nam poſſet quis cogitare, quamuis non ſit peccatum credere Virginem fuiſſe conceptam cum originali culpa, nihilominùs eſſe peccatum cum tali opinione, & exiſtimatione de Virgine, Conceptionem eius colere, & celebrare: quòd licèt falsò, & imprudenter dictum eſſet, non tamen inuenitur hic prohibitum, neque hac cenſura punitur. 32

Dubiũ. Reſoluitur.

Idem ferè eſt de quarta actione, ſi quis affirmaret peccare eos, qui audiũt cõcionatores prædicantes Beatam Virginem fuiſſe conceptam cũ peccato originali: hoc enim, eſtò ſit falſum, et improbè dictum, tamen hic nõ eſt prohibitũ, neq; punitũ: et ideò qui ita loqueretur, ſine dubio hãc cenſuram nõ incurreret, quamuis alia correctione dignus eſſet. Denique ſimile eſt de actione 33

Digitized by Google

legendi, vel tenendi libros continentes doctrinam hic prohibitam circa illam ſententiam, quæ affirmat, Virginem fuiſſe conceptam cum peccato originali, id eſt, in quibus ſcriptum ſit eſſe peccatum, vel hæreſim, credere Beatam Virginem habuiſſe in Conceptione originale peccatum: nam de his libris nihil hic dicitur, neque eos damnat Sixtus, neque prohibet eos tenere, aut legere vt veros; neque illam doctrinam damnat vt erroneam, ſed ſolùm prohibet eam aſſerere. Qui ergo poſt illam Extrauagantem talem librum ſcriberet, ipſe incurreret in hanc cenſuram; quia qui ſcribit librum, aſſerit quod in eo ſcribit: non enim agimus de eo, qui materialiter ſcribit, ſed de eo, qui formaliter vt author illius doctrinæ. Qui autem talem librum apud ſe tenuerit, vel eum legerit etiam vt verum, non incurret; quia hæc non ſunt hic prohibita: immò nec credere doctrinam talis libri eſſe veram, ſed ſolùm eam aſſerere.

34 *Quid ſi quis dictos libros pro hibitos non pro veris legat, aut teneat.*

Hic verò dubitabit aliquis circa alteram partem, ſi quis apud ſe retineat, & legat libros continentes doctrinam hic prohibitam contra immaculatam Virginis Conceptionem, ſcilicet eſſe peccatum, aut hæreſim illam credere, affirmare, aut celebrare: ſi non legat illos vt veros in hac parte, neque ad hunc finem eos teneat; ſed vel propter alia vtilia, vel vt eos in ea parte impugnet, vel recreationis cauſa, an excuſetur ab hac cenſura incurrenda. Reſpondetur, de legente illo modo certum eſt non incurrere; quia in textu expreſſè dicitur, *aut dictos libros pro veris legere:* qui ergo non pro veris, ſed pro falſis, aut impertinentibus legit, non aget contra hanc legem. De alio verò actu habendi, ſeu tenendi poteſt eſſe nonnulla ratio dubitandi, quia illa verba videntur magis abſolutè in textu poni. Nihilominùs tamen exiſtimo particulam illam, *pro veris*, cum omnibus illis prioribus coniungendam eſſe; & ideò idem eſſe de omnibus iudicium: verba enim textus ſunt, *Aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere.* Vbi etiam aduerto, hic non eſſe prohibitum credere, aut tenere dictam doctrinam eſſe veram, tum quia non eſt damnata vt hæretica: tum etiam quia illud ſpectat ad actum merè interiorem: ſed prohibetur illa doctrina vt prodiens in actum exteriorem, & conſequenter etiam prohibentur illi actus exteriores, qui ad illam confirmandam ordinantur, vt ſunt legere, vel tenere tales libros vt veros: quia cùm illa doctrina reijciatur, ſaltem vt erronea, meritò præcluduntur viæ, quibus diffundi poſſit.

35 *Ad hanc cẽſuram incurrendã requiritur præſũptio.*

In quo etiam ſunt aduertenda verba, quibus fertur hæc prohibitio, & cenſura, ſcilicet: *Qui affirmare præſumpſerit auſu temerario, & poſtquam de præſentibus ſcientiam habuerit.* Nam ex eis colligitur non incurrere hanc cenſurã, qui ex ignorantia huius Extrauagantis per quandam ſimplicitatem aliquid eorum fecerit, quæ in ea prohibeantur, vt notarunt Caietanus cap. 72. de excommun. & Nauarrus cap. 27. num. 107. & alij.

Dubiũ. Quæret verò tandem aliquis, ſi quis aſſereret aliquid eorum, quæ hic prohibentur; non quia ita interiùs ſentiat, ſed ſolùm exteriùs in aliorũ offenſionem, vel vt alijs placeat, an incurrat hanc cenſuram: videri enim poteſt nõ incurrere, quia eſt actus imperfectus, ſicut aliàs dici ſolet de hæretico purè externo.

Elucidatur. Mihi tamen videtur illum incurrere, quia hæc lex non punit peccatum hæreſis, vel aliud ſimile, ſed ipſammet aſſertionem exteriorem, ſeu prædicationem: in quo perfecta eſt tranſgreſſio per actum exteriorem, quidquid interiùs ſentiatur. Præterea hæc lex ſpecialiter addit illam particulam, *pro veris*, tantùm in actionibus legendi, vel retinendi libros, aſſertionem verò talis doctrinæ abſolutè, & ſimpliciter prohibet: ergo qui eam exteriùs affirmat, licet interiùs non ſentiat eſſe veram, nihilominùs incurrit. Tandem ex fine illius legis hoc colligi poteſt, qui fuit vitare ſcandalum: hoc autem ex aſſertione exteriori generatur, etiamſi interior credulitas deficiat.

36 *Septima excõicatio ex Extrau. 1. de Sẽt. excõm.*

Septima excommunicatio reſeruata eſt à Bonifacio VIII. in Extrauaganti 1. de Sentent. excommunic. & poſteà innouata eſt, & aucta à Gregorio XIII. in Extrauaganti ab ipſo, quæ eſt 28. inter conſtitutiones eius: & lata eſt contra eos, qui in Romana Curia in negotijs tam gratiæ, quàm iuſtitiæ dant aliquid, vel promittunt, vt quod prætendunt, obtineant: comprehenditque tam *dantes*, quàm *recipientes, vel quoquo modo intercedẽtes dando fauorem, auxiliũ*, &c. Circa quam conſtitutionem integrum confecit opus Doctor Nauarrus, habetur in tomo 2. ſuorum operum, & ob eam rem à maiori explicatione illius Conſtitutionis hic abſtinebimus, & præſertim quia non eſt vniuerſalis, ſed ſpecialiter ad Romanam Curiã pertinet: nec poſſemus eam ſine lõgiori digreſſione pertractare.

37 Octaua addi poſſet ex Extrauaganti, *Saluator*, de Præbendis inter communes. Sed illius tractationem omitto: pertinet enim ſolùm ad ſpecialem Eccleſiam Toloſanam, & eadem ratione de ſuſpenſione, & interdicto: quæ ibi ſimul (quanquam reſpectu diuerſorum) cum proportione feruntur; nihil ampliùs in hoc opere dicam. Et hæc ſufficiunt, quibus addi poſſunt quæ adnotauimus in 2. tomo, 3. part. diſputatione 3. ſectione 6.

SECTIO VI.

Quæ excommunicationes ipſo iure latæ, & Papæ reſeruatæ extra corpus Iuris habeantur.

1 PROLIXVM eſſet legentibus, & mihi valdè onerosum, excommunicationes omnes congerere, quæ à varijs Pontificibus per ſua diplomata, aut Motus proprios, vel conſtitutiones, aut Extrauagantes, latæ ſunt: nec quidem eſſet admodum vtile, quia multæ ex eis ad Eccleſiam totam non pertinent, ſed ad ſpeciales caſus, congregationes, vel nationes: aliæ verò vel reuocatæ ſunt, vel non ſunt in vſu: & ideò tam hic, quàm in ſequenti diſputatione ſolas eas indicabo, quæ communi vſui eſſe poſſunt, vel ad tollenda dubia, aut falſos aliquos timores, vel certè vt ſufficiens notitia habeatur earum excommunicationum, quæ communiter in praxi habentur.

2 *Prima excõicatio cõtra Cardinales, qui p̃ ſimoniã procurant eligi in Pontificem.*

Prima ergo ſumi poteſt ex Cõcilio Lateranẽſi ſub Leone X. ſeſſ. 5. vbi legitur conſtitutio Iulij II. *Cùm tam diuino.* lata contra eos, qui per ſimoniam poſt mortem vnius Põtificis in ſucceſſorẽ eius eligi procurant: in qua priùs multa de irritatione talis electionis, & de punitione talis ſimoniæ ſtatuit: quæ ad præſentem tractatum non ſpectant, quia in ea parte nulla cenſura imponitur.

Videan-

Iulij II. cõſtit. 2. Victoria. Videantur Doctores in cap. *Licet*, de Electione: & Victoria, relect. de ſimonia, num. 5. Deinde præcipit *omnibus Cardinalibus, qui pro tempore erunt, ne contra ibi ſtatuta, vel aliquod eorum ſtatuere, diſponere, ordinare, vel aliquo modo facere, ſeu attentare præſumant quocunque exquiſito colore, vel cauſa ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, facto incurrant: & à qua nõ niſi per Romanum Pontificem canonicè electum abſolui poſſint, niſi in mortis articulo.* Quæ conſtitutio recepta, & approbata fuit in eodem Concilio; & eſt facilis, quia verba ſatis per ſe clara ſunt. Solùm eſt ponderãdum cum Caietano, cap. 24. hanc cenſuram tantùm ferri contra Cardinales, qui hęc faciunt tempore vacantis Sedis: vnde ſi viuente Pontifice ſimilia fiant, non eſt locus huic cenſuræ: ita enim in ipſa lege ſatis expreſſum eſt, fortaſſe quia viuente Põtifice non erat tanta neceſſitas; tùm quia eo tempore non vrget occaſio, tum etiam quia ad ipſum incumbit cura hæc corrigendi.

Caiet.

3 Secunda excõicatio ex Pauli II. conſtit. Secunda excommunicatio ſumitur ex quadam Extrauaganti Pauli II. *Cùm in omnibus*: ferturque contra Commiſſarios, & Delegatos Sedis Apoſtolicæ circa cauſas alienationis rerum Eccleſiaſticarum, quibus ibi præcipitur, *vt cautè, & diligenter attendant cauſas in literis Apoſtolicis per ſupplicationes expreſſas, illaſq; ſollicitè examinent*, &c. & ſubditur: *Si quis autem Commiſſarius, vel Delegatus conſcientiæ ſuæ prodigus in grauamen, aut detrimentum Eccleſiæ per gratiã, vel timorem, aut ſordes alienationi conſenſerit, aut decretũ, vel authoritatẽ interpoſuerit, inferior quidem Epiſcopo ſententiã excõmunicationis incurrat.* In Epiſcopos verò fert ſuſpenſionem infrà ſuo loco annotandam. Subditur verò deinde: *Is verò, qui dolo, vel fraude, aut ſcienter in detrimentum Eccleſiarum alienationem fieri procurauerit, aut per ſordes, vel impreſſionem alienationis decretum extorſerit, ſimilem ſententiam excommunicationis incurret, à qua nonniſi per Romanum Pontificem abſolui poſſit.*

4 Prior clauſula conſtitutionis, quę eſt de cõmiſſarijs exponitur. Duplex ergo excommunicatio ibi fertur: vna contra Commiſſarios ipſos abutentes ſua facultate, & hæc non eſt reſeruata Papæ, & duas principales conditiones requirit, vt contrahatur. Vna eſt, vt conſenſus, vel decretum ſit *in detrimentum Eccleſiæ*: alia, vt *per gratiam, timorem, vel ſordes*. Vnde licèt alienatio non ſit in euidentem Eccleſiæ vtilitatem, ideoque ſit contra formam conceſſionis Pontificiæ factæ ſub illa conditione: ſi tamen non ſit *in detrimentum Eccleſiæ*, nec grauamen, ſed ſit æqualis conditionis, non incurretur illa cenſura ex defectu primæ conditionis. Similiter ſi Commiſſarius id efficiat ex culpabili negligentia, non incurret talem cenſuram. Atque hæ etiam conditiones in altera excommunicatione obſeruandæ ſunt, quæ reſeruata eſt Summo Pontifici, & fertur contra duo genera perſonarum, ſeu actionum; ſcilicet contra procurantes talem alienationem in detrimentum Eccleſiæ: & in his poſtulatur *dolus, fraus, aut ſcientia*, de qualitate alienationis, ſeu quòd ſit in detrimentum Eccleſię. Quare ſi ignorantia, etiàm culpabilis intercedat, excuſat à cenſura. Aliud genus perſonarum eſt extorquentium decretum talis alienationis, ſcilicet ab ipſis Commiſſarijs: requiritur autem vt talis extorſio fiat *per ſordes, aut per impreſſionem*, id eſt per iniquas donationes, vel promiſſiones, quæ nomine ſordium ſignificantur, aut per importunam perſuaſionem, aut deprecationem,

Poſterior pars de procurãtibus, aut extorquẽtibus alienationẽ, explicatur.

A aut ſimilem inductionem: hęc enim omnia nomine *impreſſionis* ſignificari videntur.

5 Diſcrimẽ inter duas excõicationes illius conſtit. Vnde eſt aliud diſcrimen conſiderandum inter has duas cenſuras: nam prior eſt nimis particularis quoad perſonas: ſolùm enim eſt contra ipſos Commiſſarios, ſeu Delegatos in tali cauſa, & hos non omnes, ſed inferioris dignitatis, quàm ſint Epiſcopi: poſterior verò eſt vniuerſalis contra omnes procurantes, &c. cuiuſcunque ordinis, vel conditionis fuerint, nec limitatur ad inferiores Epiſcopis. Vnde non video cur Nauarrus cap. 27. num. 108. citans Sylueſtrum, inter reſeruatas excommunicationes hanc poſuerit, quatenùs fertur contra Commiſſarios, & Delegatos: nam reuera (ſi textus attentè legatur) in eo feruntur duæ cenſuræ contra diuerſas perſonas, & diuerſarum qualitatum. Sylueſter verò, *Excommunicatio*, 7. num. B 83. diſtinctè refert vtramque clauſulam textus, nullam tamen adhibuit interpretationem. At verò Caietanus nullam huius Conſtitutionis mentionem fecit, fortaſſe quia non credidit eſſe in vſu. Nauarrus autem, & Sylueſter indicant eſſe in ſua vi, quamuis non ſatis expreſsè id dicant, neque mihi omnino conſtat: timendam tamen eſſe admoneo.

Nauarr. Sylueſt. Caiet.

6 Pauli II. cõſtit. 6. Alia item excommunicatio adiungi poſſet ex eodem Paulo II. in Extrauaganti 6. *Ambitioſæ*, & habetur in Iure, tit. de rebus Eccleſiæ non alienandis: in qua prohibet omnem alienationem bonorum Eccleſiaſticorum, omneque pactum, vel contractum de eiſdem bonis contra formam illius Conſtitutionis factum, & ſententiam excommunicationis profert tam in eum, qui huiuſmodi bona alienat, quàm in eum, qui recipit. Hæc tamen excommunicatio C etiam reſeruata non eſt, vt bene indicauit Angelus *Excommunicatio*, 7. caſu 48. Fertur autem his verbis excommunicatio: *Tam qui alienat, quàm qui res alienatas, ſeu bona Eccleſiæ receperit ſententiam excommunicationis incurret*: non ergo propter quodlibet pactum, aut cõtractum, ſed ſolùm propter alienationem lata eſt illa excommunicatio. Quando autem ſit vera alienatio, præter donationem, aut venditionem propriam, non eſt nunc à nobis explicãdum: certum eſt autem omnem contractum, quo transfertur in alium vſusfructus, vel dominium vtile rei etiam temporale, vltra tempus à iure permiſſum, vocari in eo textu alienationem: atque ita omnia pacta ibi numerata eſſe ſpecies quãdã alienationis: ideoque excommunicationem, quę de genere fertur, in omnes ſpecies cadere. Affirmat autem Sylueſter, *Excommunicatio*, 7. num. 83. conD ſtitutionẽ illam nec ſeruari, nec in multis locis receptam fuiſſe. De qua copioſiùs diſputat Nauarrus in comment. de Alienat. rer. Eccleſ.

Angel. Sylueſt. Nauarr.

Tertia excommunicatio ex Pauli II. Conſtitutione 3.

Tertia ſumitur ex eodem Paulo II. in ſua Extrauaganti 3. quæ in Bullario habetur, quæ incipit, *Munera*, in qua præcipit, ne quiſpiam officialium Romanæ Curiæ, aut Summi Pontificis in Terris ſuis (quos ibi latè numerat) aliquod genus muneris, ſcilicet, aurum, argentum, aut veſtem, aut equum, aut aliquid aliud cuiuslibet ſpeciei accipiant, præter eſculenta, & poculenta in moderata

quantitate, ſcilicet quæ intra biduum conſumi poſſint, accipiant ab his, quibus præſunt, vel apud quos officia exercent: & ſubdit, *Alioqui tam dantes quàm accipientes, etiamſi Pontificali præfulgeant dignitate, dummodò non ſint Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinales,* &c. *Ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, à qua abſolui non poſſint, niſi à Romano Pontifice.* Circa quam ſolùm aduerto, nō obligare extra Romanam Curiam, & terras ſubiectas Summo Pontifici,& ex parte dantium eſſe vniuerſalem ad omnes tam communitates, quàm ſingulares perſonas,tamen habentes reſpectum ſubiectionis, vel ſimilem ad eum, cui dant: ex parte verò recipientium eſſe ſpecialem pro officialibus Papæ ibi numeratis cum exceptione Cardinalium.

8 Quarta excōicatio ex Leone X. in Cōcilio Lateranēſi.

Quarta excommunicatio lata eſt à Leone X. in Concilio Lateranenſi, ſeſſio. 11. contra Prædicatores, qui aliquid commiſerint in ſuis concionibus contra ibi præcepta. Primum eſt, vt *Euangelicam veritatem, & Sanctam Scripturam iuxta Doctorum Eccleſiæ declarationem pertractent: nihilque adijciant contrarium, aut diſſonum vero ſenſui Scripturæ, eiusque verbis ritè, & ſanè intellectis, iuxta prædictorum Doctorum interpretationem.* Secundum eſt, vt *tempus præfixum futurorum malorum, vel aduentus Antichriſti, aut certum Iudicij diem prædicere non præſumant.* Tertium, *ne alia ſimiliter futura quaſi ſibi ſpecialiter reuelata dicant, aut alienas, inaneſque diuinationes aſſeruerent, aut alio quotcunque modo tractanda aſſumant.* Quartū, *vt à Prælatorū, aliorumq; Superiorum, eorumq; ſtatus ſcandaloſa detractione abſtineant.* Quintū (addunt multi) ne incerta, aut ficta miracula prædicent; tamen licèt de hoc fiat mētio in narratione illius conſtitutionis, poſteà incipit prohibitio ab illis verbis *ſacro approbante Concilio ſtatuimus, & ordinamus,* &c. Et nō additur illud ſpeciale de falſis miraculis: & ideò nō facilè extēderem illā cēſuram vltra verborum exigentiam, quia per ſeſe eſt nimis ampla, & multiplex in prohibitione. Poſteaq; ſubdit cenſurā grauiſſimam generaliter complectentem omnem tranſgreſſionem, cōtra ibi præſcripta: quod ſatis rigoroſum eſt, indigeretque longa interpretatione, ſi ſingula verba expendere, & quoad fieri poſſet, moderari vellemus; ſed non poſſumus immorari: & ſi conſiderentur quę in ſimilibus diximus, nō erit hoc difficile lectori mediocriter inſtructo. Eò vel maximè, quòd mihi eſt valdè dubiū, an hęc lex, & excōicatio vſu, & conſuetudine recepta ſit: quod de omnibus excōmunicationibus illius Cōcilij affirmat Caietanus verbo *Excommunicatio,* in fine poſt caput 81. & Bartholomæus Carranza in Summa Conciliorum in fine illius Concilij, & Nauarrus cap. 27. num. 110. & ideò alias excommunicationes, quæ in eo feruntur, prætermitto.

Caiet. Barthol. Carrāza. Nauar.

9 Quinta excōicatio cōtra accedentes ad ſepulchrū Domini ſine licētia Papæ ex libro Pœnitētiali.

Quinta excommunicatio ſumitur ex libro Pœnitentiali Summi Pontificis, quam ibi refert ſe vidiſſe D. Antoninus 3. part. tit. 24. cap. 30. in fine, in hęc verba: *Accedens ad ſepulchrum Domini cauſa deuotionis ſine licentia Papæ, eſt excommunicatus, & eius abſolutio Papæ reſeruatur, vel ſummo Pœnitentiario, vt reperi in libro Pœnitentiario ſummi Pœnitentiarij.* Eandem attingit Syluester verbo *Excommunicatio,* 7. num. 91. caſu 55. & addit Archidiaconum referētem ſe etiam illam vidiſſe in eodem libro. Eandem referunt Armilla num. 69. & Nauarrus num. 109. nullam verò expoſitionem adiungunt, nec dicunt, an

Anton. Silueſt. Armilla. Nauarr.

A hæc lex nunc obliget, & recepta ſit: videtur enim communiter ignorari, & non eſſe ſatis promulgata ex eo ſolùm, quòd in libro pœnitentiariæ contineatur: & ideò non dubito, quin ſaltem propter ignorantiam multi peregrini excuſentur ab hac obligatione, & cenſura. Non audeo autem dicere, ita eſſe derogatam per contrariam conſuetudinem, vt non obliget etiam ſcientes illam; quia nec citati authores hoc dicunt, nec mihi aliàs conſtat. Suppoſita ergo illa lege, ſolùm eſt aduertendum, eam ſolum loqui de his, qui religionis cauſa Hieruſalem, ad loca ſancta viſenda incedunt. Vnde qui negociationis cauſa illuc progrederetur, & poſteà ex deuotione ad ſepulchrum accederet, non ageret contra hanc legem, nec incurreret hanc cenſuram: quia intentio legis non eſt loqui in eo caſu.

Dices: Ergo votum peregrinandi in Hieruſalem nec prudenter fit, neq; obligat; quia promiſſio de re, quæ pendet ex voluntate Principis, nōn inducit obligationem, vt quidam aiunt. Reſpondetur, falſum eſſe hoc principium ita ſimpliciter intellectum. Qui ergo promitteret talem peregrinationem conficere ſine facultate Papæ, malè faceret, & tale votum nō obligaret, eſſet enim de re illicita: & in hoc ſenſu habebit verum illud principium: qui autem vouit ſimpliciter illum actum, intelligitur vouere illum eo modo, quo licitè fieri poteſt, & conſequenter ſubintellecta conditione, *Si Papa facultatem conceſſerit:* & hoc modo obligat promiſſio facti pendentis à voluntate Principis, ſaltem ad petendam à Principe facultatem, & illa obtenta ad implendum promiſſum: quod, ſi denegata fuerit, iam tunc ceſſabit obligatio promiſſionis. 10 Dubium de voto peregrinationis Hieroſolymitanæ.

B

C *Sexta excommunicatio contra fœminas ingredientes monaſteria virorum Religioſorum ex Motu proprio Pij V.*

Sexta excommunicatio ſumitur ex quodam Motu proprio Pij V. qui eſt 22. in illo libro, & incipit: *Regularium perſonarum.* Vbi excommunicat omnes fœminas, quæ ingrediuntur Monaſteria Carthuſienſium, & aliorum virorum regularem vitam agentium, eiusque excommunicationis abſolutionem ſibi reſeruat. Similemque Conſtitutionem habet Gregorius XIII. & eſt 36. ſub eius nomine in eodem libro. Et ex harum occaſione orta eſt hoc tempore quæſtio, an omnes fœminæ, quæ huiuſmodi Monaſteria ingrediuntur, mortaliter peccent, & hanc cenſuram incurrant. Sed quod attinet ad cenſuram, aduertēdum eſt, hos Pontifices priùs reuocare facultates omnes fœminis conceſſas ad ingredienda Monaſteria virorum: poſteà verò ſub dicta cenſura prohibere, ne mulieres, *præſumptione, aut prætextu earum facultatum,* talia Monaſteria ingrediantur: non ergo omnes ingredientes, ſed ſolùm illæ, quæ *præſumptione, & prætextu harum facultatum* id faciunt, talem cenſuram incurrunt: nam hæc ſunt expreſſa verba legis, quibus ſtandum eſt. Immò Pius V. addit verba illa: *Poſtquam harum literarum notitiam habuerint:* quia donec tales perſonæ ſciant huiuſmodi facultates eſſe reuocatas, earumque vſum ſub hac cenſura interdictum, eam non incurrunt. Vnde à fortiori fit, vt quæ alio titulo ingrediuntur, ex vi huius legis non peccent mortaliter, quia non violant illam. 11

D

An

Digitized by Google

An verò ex alio capite mortaliter peccēt, alio loco expendendum latiùs eſt. Videntur tamen dicti Pontifices ſupponere, illud factum eſſe aliàs grauiter prohibitum, quandoquidem facultas Pontificis neceſſaria exiſtimatur, vt illud liceat, & ipſi reuocant tales facultates ne liceat. Dicunt enim ſe reuocare illas facultates, *vt quieti Religioſorum conſulant:* at verò ſi poſt dictam reuocationem adhuc eſſet licitum mulieribus ingredi eadem monaſteria alijs prætextibus, ſeu titulis, parum, vel nihil Religioſorum quieti conſultum eſſet per illam reuocationem. Nihilominùs nec in communi iure Pontificio, neque in alijs Pontificum decretis inuenio generalem legem hoc prohibentem ſub mortali: neque etiam ex natura rei, aut ex ipſa profeſſione, ſeu votis Religioſorum video in hoc actu per ſe, & intrinſecam malitiam: & ideò non exiſtimo in vniuerſum eſſe hoc peccatum mortale, ſi excludantur extrinſecæ circumſtantiæ praui finis talis ingreſſus, vel ſcandali, vel violentiæ, aut iniuriæ monaſterio illatæ, & ſimiles. Conſulenda ergo ſunt peculiaria inſtituta ipſarum Religionum, & ſi in aliqua inuenitur prohibitio talis à Pontifice confirmata, quæ ex verbis, vel cenſuris præ ſe ferat grauem obligationem, contra illam prohibitionem ingredi erit peccatum mortale: vbi autem non fuerit talis conſtitutio habens hanc vim, non erit tale peccatum, quia non eſt vnde oriatur. Atque ita conſtat quomodo dicti Pontifices conſuluerint paci, & tranquillitati Religioſorum, conſeruando illos in vniuſcuiuſque inſtitutione, & tollendo diſpenſationes eius quoad hanc partem, non verò addendo maiorem obligationem, quam ex proprijs conſtitutionibus habebant.

13 Quã pœnã incurrãt Religioſi fœminas ingredi ſua monaſteria permittentes.

Ex quibus facilè intelligitur alia pars illius conſtitutionis, quæ ad ipſos Religioſos, eorumque Superiores, ſeu Prælatos refertur, eoſque grauiſſimè punit, ſi huiuſmodi fœminas ingredi ſua monaſteria permittant. Et inter alia Pius profert in eos cenſuram ſuſpenſionis à diuinis: Gregorius autem hanc eandem excommunicationem reſeruatam ad eos extendit. Eſt enim ſub eadem limitatione, & conditione hæc pars intelligenda: non enim peccant Prælati religionem contra hanc legem, nec illius pœnas, aut cenſuras incurrunt, permittendo fœminas ingredi ſua monaſteria quocunque titulo, aut modo; ſed tantùm ſi eas admittant prætextu dictarum facultatum, vt in ijſdem conſtitutionibus expreſsè habetur. An verò, & quàm grauiter peccent alijs rationibus, aut modis hunc ingreſſum permittendo, quaſve pœnas propterea incurrant, non poteſt vna regula definiri; quia nulla eſt circa hoc lex pro omnibus religionibus virorum generaliter lata, ſed vniuſcuiuſque religionis Prælatus conſulere debet ſuas conſtitutiones, & leges, & iuxta eas gubernari.

14 Eadẽ excõicatio ad oẽs pſonas ingredientes Monaſteria Moniaiũ, & ad Moniales id pmittẽtes extenditur.

Aduertendum vltimò eſt, Gregorium XIII. extendiſſe hanc prohibitionem ad Monaſteria Monialium, reuocando facultates omnes quibuſcunque perſonis conceſſas ad ingrediendum illa, & imponendo eandem cenſuram ipſo facto, cum eadem reſeruatione, tam viris, quàm fœminis vtentibus illis, quàm Superioribus Religionum, vel alijs earum perſonis eas admittentibus. Quæ omnia, quantum ad vim huius conſtitutionis ſpectat, eodem modo, & cum eadem limitatione intelligenda ſunt. Addit verò

A rò idem Gregorius aliam ſpecialem prohibitionem ingrediendi Monaſteria Monialium prætextu licentiarum ab Epiſcopis, vel Prælatis earum conceſſarum, niſi duntaxat neceſſitate vrgente. Itaque (quod notandum eſt) quamuis Epiſcopi, vel Prælati nec debeant, nec poſſint hanc facultatem concedere, niſi in caſibus neceſſarijs, iuxta diſpoſitionem Concilij Tridentini ſeſſio. 25. cap. 5. de Reformat. ſi fortè illam malè concedant abſque tali neceſſitate: Gregorius ſpecialiter vetat vſum talis facultatis, & tacitè declarat irritam eſſe, & nullius momenti: & licèt facultas data ſit rectè, & ex cauſa neceſſaria, hac ceſſante, vetat etiam Gregorius vſum illius facultatis, & ſaltem pro eo tempore inſufficientem eſſe declarat, additque, *ſub eiſdem pœnis ipſo facto incurrendis tam ex parte ingredientium, quàm ex parte Monialium admittentium ipſos.*

B Vnde cùm inter illas pœnas vna fuerit excommunicatio Papæ reſeruata, hæc etiam nunc in illo caſu incurritur. Eſtque vniuerſalis quoad perſonas ingredientes cuiuſcunque ordinis, vel conditionis ſint; & ex parte Monialium admittentium ipſas. Additur autem ibi verbum *præſumant.* Vnde ſi ad Monialem ex officio non pertineat impedire, vel admittere huiuſmodi ingreſſum, etiamſi, cùm poſſit, non impediat, vel reſiſtat illi, non incurrit; quia non ſolùm nihil præſumit contra hanc legem, verumetiam nec directè, nec indirectè cooperatur ad talem ingreſſum. Secùs autem eſſet, ſi inuitaret, vel aliquo poſitiuo modo faceret illam perſonam ingredi; quia iam tunc directè admitteret. At verò Monialis, quæ ex officio tenetur impedire, ſi id non faceret, ſaltem indirectè cenſeretur admittere, quia poteſt, & tenetur non admittere,

C & admittit: excuſaretur autem à cenſura, ſi ex aliqua inaduertentia, aut perturbatione, vel negligentia, à ſuo munere deficeret; quia tunc non ex præſumptione ageret cõtra hanc legem: quod ipſa requirit, vt talis cenſura incurratur. Denique ex his conſtitutionibus ferè hæc tantùm vltima pars poteſt nunc eſſe vſui, & plurimum obſeruanda eſt: nam de alijs antiquioribus facultatibus vix iam eſt memoria; & raro inuenitur aliquis, qui prætextu earum huiuſmodi ingreſſum intentet.

Septima excommunicatio contra committentes ſimoniacam confidentiam, ex Pij V. Conſtitutione 87.

Septima excommunicatio ſumitur ex conſtitutione Pij V. 87. *Intolerabilis*, fertùrque 15

D contra eos, qui committunt crimen ſimoniacæ confidentiæ beneficialis. Eſt autem latiſſima illa conſtitutio, & plures modos confidentiæ ponit, quos nunc latè perſequi, & explicare extra noſtrum eſſet inſtitutum, breuiter tamen adnotare aliquos non erit inutile. Primus eſt, quando beneficium recipitur ab aliquo ſub confidentia: quod poſteà vel eidem reſtituetur, vel alteri dabitur, vel illius fructus, vel eorum pars, aut penſio eidem, vel alteri ſoluatur. In quo caſu aduertenda ſunt duo: vnum eſt, quòd in eo nullam mentionem facit dantis, ſed tantùm accipientis: quare ex vi huius clauſulæ ſolus recipiens incurrit cenſuram in tali caſu, non dans ſub tali ſpe, vel fiducia; quia lex de illo non loquitur, & non eſt extendenda ob ſimilitudinem rationis;

Varij cõfidentiæ modi pponũtur & explicantur.

Digitized by Google

vt ſæpe dixi. Et fortaſſe voluit Pontifex magis rigoroſè in hoc agere cum recipientibus, quia homines procliuiores ſunt ad recipiendũ, quàm ad dandum. Annotandum item eſt verbum illud difficilè, *ſola dimittentis intentione.* Significat enim Pontifex; etiamſi confidentia fuerit mentalis, ſi effectus eius fuerit ſubſecutus, cenſuram incurri: quod videri poteſt difficile, cùm actus interior puniri non poſſit, vel ſaltem non ſoleat per Eccleſiaſticas cenſuras. Reſpondetur, hic nõ puniri actum merè internum, ſed exteriorem à praua intentione interiori procedentem, nempe receptionem beneficij ab eo, qui tali intẽtione confert.

16 Notãdũ. Animaduertere autem oportet, non poſſe hãc excommunicationem incurri, ſi intentio dantis ita ſit interna, & occulta, vt à recipiente nullatenùs cognoſci queat: nam tunc non poſſet ipſe recipere quaſi conſentiendo illi intentioni, vt ita dicam, confidentiali. Quia confidentia neceſſariò debet inchoari ex voluntate dantis, alioqui confidentia non eſt, etiamſi recipiens beneficiũ ſua ſponte haberet propoſitum reſtituendi illud beneficium ipſimet danti, vel alteri eius amico, vel conſanguineo; quia liberum illi eſt hoc facere, & quandiu ab alio non exigitur, nulla eſt difformitas: neceſſe eſt ergo, vt confidentia incipiat ex parte dantis; ergo etiam neceſſe eſt, vt hæc intentio dantis ſit etiam nota recipienti. Quòd ergo ait Pontifex: *ſola dimittentis intentione*, ſubintelligit cognita quacunque ratione à recipiente, etiamſi inter eos non intercedat pactũ, nec expreſſus ſermo de hac re, ſed coniecturis, & quaſi nutibus ſe intelligant. Quæri verò poteſt, quàm certa, vel probabilis cognitio huius intentionis dantis requiratur in recipiente.

Interrogationi ſatisfit. Reſpondeo, debere eſſe ita moraliter certam, vt ſine peccato, ſeu temeritate iudicari poſſit, eum huiuſmodi intentionem habere. Vnde, ſi conſiderata conditione, vita, & honeſtate dantis, & alijs probabilis coniecturis, poſſit probabiliter credi, illum non habere illam intentionem, etiamſi rationes aliquæ ſuſpicandi, vel dubitandi occurrãt, poſſunt, & debent deponi: nec incurretur cenſura recipiendo beneficium ab huiuſmodi dante, quia nemo debet de proximo ſuo malum temerè ſuſpicari: & alioqui ſemper eſt licitum iuxta prudens, & probabile iudicium operari. Quando verò coniecturæ ſunt adeò vehemẽtes, vt ſufficiant ad id probabiliter credendum, tunc ſufficit illa cognitio, vt receptio talis beneficij vitanda ſit ſub hac cenſura.

17 Recipiẽs beneficium ab eo, q exiſtimatur habere confidẽtiã, cùm non habeat, an incurrat cenſurã. Quæret verò vlteriùs aliquis, an incurrat hãc cenſuram is, qui recipit beneficium ab aliquo, quem exiſtimat illud dare cum intentione confidẽtiæ, cùm alter reuera talem intentionem nõ habeat, ſed per temeritatem, vel errorem ab alio exiſtimata ſit. Reſpondeo in primis, quãdiu recipienti non conſtat ſuam exiſtimationem falſam fuiſſe, teneri ſaltem ex conſcientia erronea, ſe vt excommunicatum habere; quia ſecũdum dictamen conſcientiæ ſuæ hanc legem violauit, & conſequenter in eius cenſurã incidit, non quoad ſe, ſed ſuam conſcientiam, vt aiũt. At verò ſi poſteà illi conſtet alium non habuiſſe talem intentionem, conſequenter intelliget ſe non incurriſſe cenſuram, & cùm deponat conſcientiã, nullo modo ligatus manebit, quia crimẽ commiſſum ex ſola conſcientia erronea, & non iuxta veritatem actionis, non ſufficit ad veram cenſuram in A re ipſa contrahendam, vt ſuprà probatum eſt; poteſt autem de tali deceptione poſteà conſtare altero è duobus modis: primò, ſi poſteà attentiùs, & prudentiùs expendens coniecturas, quas prius habuit, intelligat non illas fuiſſe ſufficientes ad id exiſtimandum, & poſteà maiores non habeat, neque nouum iudicium talis intentionis. Secundò, ſi poſteà is, qui dedit beneficium, intellecta conſcientia alterius, omnino neget ſe habuiſſe talem intentionem; & præſertim ſi id iuramento confirmet, & nullo modo velit, aut permittat, vt effectus talis confidentiæ executioni mandetur. Nam quodlibet iſtorum ſufficit ad moralem certitudinem, & ſecuritatem in conſcientia, quidquid ſit de foro exteriori.

Tandem inquiri circa hoc poteſt, ſi quis recipit beneficium à dante cum prædicta intentione confidentiæ, abſque intentione operandi poſteà B iuxta confidentiam eius, ſed animo decipiendi illum, an tunc incurrat hanc cenſuram, & aliàs pœnas huius legis. 18 Incurratne hanc cẽſuram qui à cõfidẽte beneficium recipit ſine intentione operandi iuxta cõfidẽtiam eius. Videtur enim non incurreret: nam ille actus eſt imperfectus in ſuo genere, & in rigore ex parte recipientis non habet malitiã, vel ſpeciem ſimoniæ, quam Pontifex punire intendit. In contrarium verò eſt, quia Pontifex abſolutè videtur prohibere recipere beneficium à dante cum tali intentione, nihil dicens de propoſito recipientis. Item Pontifex intendit omnem huiuſmodi reſignationem, ſeu donationem interdicere vt participantem labem ſimoniæ; & ideò etiam vult, vt recipiens illi non cooperetur. Res quidem videtur dubia: nihilominùs tamẽ probabilius cenſeo non incurrere, quia cenſura hæc propriè fertur contra eum, qui beneficiũ recipit in confidentiam: hic autem verè non recipit in confidentiam, etiamſi alter ita det: oportet C tamen vt recipiens exteriùs non ſignificet ſe recipere in confidentiam: nam id ſatis eſſet, vt in cõfidentiam beneficium reciperet, etiamſi non haberet propoſitum implendi: quia ſicut aliud eſt velle promittere, aliud proponere implere promiſſum, & poteſt ſtare primum ſine ſecundo; ita in præſenti aliud eſt velle recipere in confidentiam, aliud proponere confidentiam implere. Et poteſt ſtare primum ſine ſecundo: nam ad primum ſufficit velle alteri concedere confidentiæ ſignum; nam hoc ipſo neceſſariò vult ſe obligare intra latitudinem confidentiæ, etiamſi alioqui habeat voluntatem non id faciendi, ſed decipiendi: hic autem prohibita eſt receptio in confidentiam, quidquid ſit de propoſito implendi. At verò ſi quis neque habeat propoſitum implendi, neque voluntatem recipiendi in confidentiam; ideóque nolit vllum confi- D dentiæ ſignum alteri dare, quamuis intelligat alterum ſub ea fiducia dare, non propterea incurret in foro interno conſcientiæ: quia reuera non committit confidentiæ vitium, quod hic tantùm punitur.

19 Secũdus confidẽtiæ mod⁹ explicat. Secundus modus confidentiæ ibi declaratus eſt, *ſi collator conferat beneficium quouis modo vacans, aut ſi patronus etiam laicus præſentet, vel elector eligat aliquem ea conditione tacita, vel expreſſa, vt poſteà confirmatus, electus, vel præſentatus conferat fructus, vel partem eorum ad vtilitatem, vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius cuiuſcunque, vel etiam vt pro arbitrio eorundem, vel alterius de beneficio diſponat contra iuris communis ordinationem.* Quæ ſola verba vltima indigent aliqua expoſitione. Non eſt enim ſen-

ſus,

Digitized by Google

ſius, neceſſarium eſſe, vt confidentia ſit de diſpoſitione facienda contra ius commune, id eſt, in aliquem indignum, irregularem, vel aliquid ſimile, aut quod futura ſit ſine autoritate prælati: nam hoc modo non ſatis occurrebatur huic malo quod Pontifex intendit: raró enim includit confidentia illam deformitatem. Quotieſcumque ergo malitia confidentiæ interuenerit, etiam ſi ſit in ordine ad perſonam dignam, & cum intentione adhibendi omnia neceſſaria ſecundum commune ius ad collationem, eſt hoc loco interdicta, nam propter hoc præcipuè fertur hæc lex, non propter aliam malitiam. Senſus ergo eſt huiuſmodi collationem, præſentationem, vel electionem ſub tali conditione eſſe contra iuris cómunis ordinationem.

20 Aduertere etiã oportet in hac clauſula, quòd non ſolum loquitur de futuris, ſed etiam de præteritis, vt patet ex illis verbis, *Contulerit antehac, vel conferet in futurum*. Cùm autem excommunicatio non feratur pro præteritis, vt ſupra dictũ eſt, non poteſt hæc cenſura ſimpliciter cadere in præterita facta, niſi ſub aliqua conditione in futurum, quæ paulò inferiùs explicatur, vbi excommunicantur omnes, qui huc vſque beneficia, penſiones, & alia huiuſmodi, intercedente hoc confidentiæ vitio, receperunt, ac retinent, *niſi ſtatim celeri dimiſſione ſibi proſpexerint*. Vbi etiam noto, huiuſmodi excommunicationé ſemper ferri in recipientes, non verò in conferentes, eligentes, vel præſentantes. Ex quo etiam intelligi poteſt, alteram ſuperiorem clauſulam nó eſſe poſitam, vt cenſura pro facto præterito ferretur, ſed vt aliæ pœnæ in foro exteriori imponerentur: & ad explicandum modum præſumendi, vel probandi huiuſmodi confidentiam in foro externo. Et ad eandem fori exterioris præſumptionem pertinent alij duo modi confidentiæ, quos conſequẽter deſcribit Pius Quintus, & ibi legi poſſunt in quibus non obſtante præſumptione fori exterioris, ſemper aduertendum eſt (ad iudicandum de cenſura in interiori foro) an reuera talis confidẽtia interceſſerit, parum enim oberit præſumptio, ſi in re ipſa non fuit confidentia. Atque eodem ſenſu accipiendum eſt verbum illud in fine vltimæ clauſulæ poſitum, *licèt ipſum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conſciẽtia ſit admiſſum*, nam hoc etiam pertinet ad præſumptionem fori exterioris, vt Nauarrus declarauit in Summa capitulo vigeſimo octauo, numero 110. verſ. *Sexto*. In quo alia quæ ad huius conſtitutionis declarationem conferunt, legi poſſunt. *Nauar.*

Octaua excommun. contra violantes ſuſpenſionem contractam per indebitam admiſſionem reſignationis beneficij.

21 *Pij V. cõſtit. 58.* OCtaua excommunicatio reſeruata ſumitur ex eodem Pio V. conſtitution. 58. *Quanta*, in qua agit de beneficiorum collatione, præſentatione, &c. Et primò ſuſpendit Epiſcopos, & quoſcunque beneficiorum collatores, ad quos pertinet reſignationes beneficiorum admittere, ſi id faciant extra caſus deſignatos, & contra formam ibi præſcriptam. Deinde in eos profert ſententiam excommunicationis reſeruatæ, ſi poſt contractam prædictam ſuſpenſionem, actus, à quibus ſunt ſuſpenſi, exercere attentauerint. Vbi ſolùm eſt conſiderandum, huiuſmodi excommunicationem non imponi propter omnem violationem ſimilis ſuſpenſionis, ſed tantùm quando ſuſpenſio contracta eſt propter tale delictum, quia pœna legis non eſt extendenda vltra caſum legis. Vnde verba illius conſtitutionis ſunt. *Et nihilominus in eos, qui ſic ſuſpenſi, &c.* Item animaduertendum eſt, prædictã ſuſpenſionem non ſolùm à ſingularibus perſonis, ſed etiam à Capitulis, ſeu Conuentibus incurri poſſe, ſi ad ea prouiſio beneficiorum, ſeu admiſſio reſignationum pertineat, & in vſu eius contra dictam conſtitutionem delinquãt. Quia verò excommunicatio ferri non poteſt in Capitulum, ſeu Conuentum, ideò in prædicto caſu loco excommunicationis fertur ſuſpẽſio à diuinis in huiuſmodi Capitula, vel conuentus, vt in eadem conſtitutione habetur.

Nona excommunicatio ſumitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 22. capitulo 11. de Reformat. Eſtque quoad perſonas valde generalis, comprehendens omnes perſonas clericorum, & laicorum, qui præſumunt vſurpare quacumque arte aut modo bona, res, iura, fructus, reditus, aut iuriſdictiones alicuius Eccleſiæ, aut beneficij ſecularis, vel regularis Montium Pietatis, vel aliorum piorum locorum: & ſic occupantes, vel impedientes, ne ab eis percipiantur ad quos iure pertinent, anathemati ſubijcit, donec plenè reſtituant, & à Romano Pontifice abſoluantur, & ex hoc vltimo verbo conſtat hanc cenſuram reſeruatam eſſe. 22 *9. Excõ. ex Cõcilio Tridentin.*

Præter has cenſuras inuenientur aliæ in aliquibus Concilijs præſertim ex nouioribus, vt in Lateranenſi ſub Leone X. & in dicto Bullario Summorum Pontificum, ſed adeò ſunt occultæ & ignoratæ, vt extra vſum eſſe videantur, ideóque vel nunquam fuerint receptæ: vel iam ſint abrogatæ & propterea nec auctores frequenter illas pertractant, neque mihi vtile viſum eſt circa eas immorari. Præſertim quia omnes quæ ſunt alicuius momenti ad eas, quas pertractauimus, reduci poſſunt. Præterea in priuilegijs religionum inuenientur nonnullæ excommunicationes Summis Pontificibus reſeruatæ, quales ſunt illæ, quas de religionibus Prædicatorum & Minorum tractant ſcribentes, præſertim Antoninus 3. par. titulo 24 capitulo 70. & Caietanus verb. *Excommunicatio*. cap. 81. & Syluester, *Excommunicatio*, 7. num. 84. & Nauarrus capit. 27. num. 111. quibus annotatione dignum nunc nihil addendum occurrit. 23 *Anton. Caiet. Syluest. Nauar.*

DISPVTATIO XXIII.

De Excommunicationibus non reſeruatis Summo Pontifici.

EXcommunicationes has nonnulli diuidũt in reſeruatas Epiſcopis, & eas quæ nulli reſeruantur, vt uidere licet in Syluestro, Angelo, Nauarro, & alijs. Caietanus uerò omnes excommunicationes nõ reſeruatas Papæ Epiſcopales uocat. Mihi prior diuiſio non eſt uiſa neceſſaria, quia, ut ſtatim in ſect. 1. oſtendam, nullæ ſunt excom-

excommunicationes ipſo iure latæ, quæ nunc obligent, & ſint Epiſcopo reſeruatę, præter eas, quæ à nobis obiter tactæ ſunt dum excommunicationes Papæ reſeruatas explicaremus: illa uerò appellatio Caietani non ex reſeruatione ſumpta eſt, ſed ex eo, quod ad abſoluendum ab his excõmunicationibus poteſtas quaſi ordinaria eſt in Epiſcopo, in alijs uerò per quandam communicationem ſeu participationem. Omnes ergo cenſuras non reſeruatas Papæ ſimpliciter non reſeruatas appellamus, de quibus eodem ordine, quo de reſeruatis dicemus.

SECTIO I.

Vtrum Aliquæ excommunicationes ſint ipſo iure latæ, & reſeruatæ Epiſcopo.

1 *Angel. Silueſt. Nauar.* ANGELVS verb. *Excommunicatio* 6. & latiùs Sylueſter verb. 8. & Nauarrus nu. 112. & 113. aliquas excommunicationes in hoc ordine ponunt, quas ego cenſeo vel non eſſe propriè & ſpecialiter reſeruatas Epiſcopis, ideoque iam eſſe explicatas, vel non eſſe propriè ipſo iure latas, vel, ſi quæ ſunt, nunc propter poſteriores leges vel priuilegia vim non habere. *Nullas eſſe excõ. Epiſcopis reſeruatas.* Vt autem hoc oſtendam, per ſingulas ab ipſis numeratas diſcurram, quoniam ad nonnulla iura intelligenda, & ad doctrinæ perfectionem inutile non erit.

2 *Prima excom. quę ab aliquibus I ordine reſeruatarum Epõ numeratur. Cap. Nuper de ſent. excomm.* Principiò numeratur excommunicatio lata ab Epiſcopo per ſtatutum eius, in quo eam ſibi reſeruat iuxta capit. *Nuper*, de Sentent. excomm. Immeritò tamen hæc in præſenti affertur, vbi nõ agimus de excommunicationibus latis per particularia iura; id enim infinitum eſſet, ac penè impoſſibile, quoniam in diuerſis diœceſibus, diuerſæ ſunt, & variæ leges ferentes cenſuras, ſicut etiam ſunt multiplices in varijs religionibus, quas nemo in hoc ordine ponit. Vnde conſiderandum eſt, aliud eſſe reſeruationem eſſe declaratam in iure communi, aliud excommunicationem eſſe latam eodem iure: hoc poſterius verum non eſt de talibus cenſuris: & hoc eſt quod nunc agimus: illud autem prius non ſolùm de excommunicationibus latis ab Epiſcopo per ſtatutum, ſed generaliter de latis à quibuſcumque qui poſſunt canones vel ſtatuta condere, dici poteſt, vt patet ex eodem c. *Nuper*. Generalis enim regula eſt, *Quicumque poteſtatem habet ferendi cenſuram, poſſe etiam illius abſolutionem ſibi reſeruare*, reſpectu inferiorum: poteſtatem enim ſuperiorē limitare non poteſt. Hoc autem ſenſu etiam excommunicatio lata ab homine poteſt dici reſeruata iure communi ipſi ferenti, nõ quia talis excommunicatio iure lata ſit, ſed quia ſecundũ ius cõmune, nullus poteſt ab illa abſoluere, niſi qui illam tulit, vel eius ſuperior.

3 *2. excõ. in eodẽ ordine.* Secundò ponitur excommunicatio, quam incurrit, qui in crimine communicat cum excommunicato ab Epiſcopo, ille enim excommunicationem incurrit ipſo iure latam, & reſeruatam Epiſcopo in c. *Nuper*. Veruntamen hæc excom-

A municatio ſeu reſeruatio non eſt propria Epiſcoporum, ſed generaliter fit ad eum qui excommunicationem primam tulit, ſiue per ius, aut ſtatutum, ſiue per ſententiam: vnde ſæpiſſimè pertinent ad alios iudices ſeu prælatos minores Epiſcopis: imò cum proportione, etiam ad Papam: & ideò agendo de excommunicationibus Papæ reſeruatis hanc cenſuram declarauimus ſuperiori diſp. ſect. 2. & ibi dicta applicanda ſunt cum proportione ad omnes iudices, & prælatos inferiores.

Tertiò ponitur in hoc ordine excommunicatio, aliàs reſeruata Papæ, pro his caſibus, in quibus ad illum non eſt acceſſus, neque ad legatum eius. Quæ doctrina vera eſt, & tradita diſput. præcedente, ſect. 1. Dicimus verò hanc reſeruationem non eſſe per ſe factam Epiſcopo, ſed Sũmo Pontifici: ab illo autem deriuatur ad Epiſcopum ob iuſtum impedimentum. Quod ſi neceſſitas maior ſit, alijs etiam communicatur abſolutio iuxta ordinem ibi præſcriptum, & ideò caſus hic alia expoſitione non indiget. 4 *Tertia ex comm.*

B Quartus caſus eſt ſimilis præcedenti de cenſura canonis, *Si quis ſuadente*, quando percuſſio clerici leuis eſt, vel, ſi ſit inter religioſos quãdo talis eſt, vt diœceſani auctoritatem requirat iuxta cap. *Cum illorum*, & cap. *Peruenit*, de Sent. excommunicat. Veruntamen hic etiam caſus explicatus eſt cum illo canone, quia ab illius reſeruatione dimanat: & potiùs dicenda hæc eſſet conceſſio ſpecialiter facta Epiſcopo, quàm reſeruatio, nam hæc facta eſt Pontifici, ipſe verò poſteà illam facultatem conceſſit Epiſcopis. Sicut etiam conceſſit illam Abbatibus circa ſuos Monachos, extra quoſdam caſus grauiores; & non propterea dicitur hæc reſeruatio propriè facta Abbatibus. 5 *Quarta excom.*

C Quintò numeratur excommunicatio lata in cap. *Eos, qui*, de Sentent. excommun. in 6. vbi illi, qui in caſu neceſſitatis abſoluuntur ab inferiori, ſi poſteà, cùm poſſint, non repræſentant ſe ſuperiori, ad quem per ſe ſpectabat abſolutio, excommunicantur excommunicatione eidem ſuperiori reſeruata. Veruntamen de hac cenſura idem dicendum eſt, quod de ſecunda, quia illa reſeruata non fit Epiſcopo, nec eſt propria eius, ſed fit cuicumque iudici ad quem pertinebat prioris cenſuræ abſolutio: quia non tam eſt noua reſeruatio, quàm annexa vel ſuccedens præcedenti. Propter quod dici ſolet huiuſmodi homo reincidere in priorem cenſuram. Atque ita fit, vt hæc reſeruatio communis ſit Summo Pontifici, & primariò ad illũ pertineat, ideoque illam expoſitam reliquimus ſuperiori diſp. ſect. 3. Et ibi dicta applicanda ſunt cum proportione ad cæteros iudices. 6 *Quinta excom. Cap. Eos qui, de Sent. excom. I 6.*

D Atque hæ ſunt excommunicationes Epiſcopales, quas Nauarrus affert, & ſumpſit ferè ex Sylueſtro. Angelus verò addit aliam ex Clem. *Cum ex eo*, de Sententia excommunicat. vbi fratres Minores excommunicantur, ſi tempore interdicti admittant in ſuis Eccleſijs ad audienda diuina officia fratres tertij ordinis. Veruntamen, ſi rectè expendatur, illa cenſura non tam Epiſcopo, quam Põtifici reſeruatur: verba enim ſunt, *A qua per alium quàm per Romanum Pontificem abſolutionis beneficium nequeant obtinere*. Interponuntur autem ibi hęc verba, *Vel ſatisfactione præmiſſa per locorũ Epiſcopos, quos auctoritate Apoſtolica fungi volumus in hac parte*. Vnde cõſtat 7 *Clemẽt. Cum ex eo de Sẽtẽt. excõ.*

ſtat reſeruationem non fieri Epiſcopo, ſed eam quæ facta eſt Papæ in quodam caſu, & ſub certa conditione committi Epiſcopis, vt Papæ delegatis. Accedit præterea, quod ipſe Angelus notauit, legem illam reuocatam eſſe per priuilegia conceſſa Minoribus: & ideò & ſuperiori diſp. à nobis omiſſa eſt, & omitti hic etiam potuiſſet.

SECTIO II.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ in Decreto contineantur.

1
1. Excõ. contra Principes ſeculares negligẽtes in ſui officij functione. Cap. Adminiſtratores, 23. q. 5.

EX Decreto vnam vel alteram excommunicationem affert Nauarrus num. 114. & cap. *Adminiſtratores*, 23. quæſt. 5. vbi Ioannes VIII. præcipit, Principibus, ſeu poteſtatibus, ſecularibus quos *adminiſtratores ſecularium dignitatum* appellat, & conſtitutos eſſe dicit *ad Eccleſiarum tuitionem, viduarum, ac pupillorum protectionem, rapaciumque refrænatores:* Præcipit ergo illis vt *quoties ab Epiſcopis, & Eccleſiaſticis viris* (vtrique iuriſdictionẽ habentibus) *conuenti fuerint, eorum querimonias attentiùs audiant, &, prout neceſſitas expetierit, abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Quod ſi Dei timorem præ oculis non habentes, negligere poſt ſecundam & tertiam monitionem inuenti fuerint, omni ſe nouerint communione vſque ad condignam ſatisfactionem priuatos.* Ex quibus vltimis verbis colligi videtur excommunicationem ipſo iure ibi ferri, vt Gloſſa aduertit. Circa cauſam autem vel actionem, propter quam incurritur, addit Gloſſa ibi, illam cenſuram incurrere Principem ſecularem, qui non facit iuſtitiam clerico: de quo tamen in illo textu mentio nulla fit, nec propriè ſpectat ad Principem ſecularem facere clerico iuſtitiam, cùm in eum iuriſdictionem non habeat, ſed non facere illi iniuriam quod commune illi eſt cum alijs etiam iuriſdictionem temporalem non habentibus. Ratio ergo illius cenſuræ eſt, ſi poteſtas ſecularis omittat, ac negligat ſuum officium exequi in his actionibus, quæ ſunt defendere Eccleſiam, ſub qua tam perſonæ, quàm loca, & bona Eccleſiaſtica comprehenduntur, viduas, & pupillos protegere, & vitia publica, quæ perturbant Rempublicam præſertim per latrocinia & ſimiles iniurias, extirpare. Vt autem hæc negligentia ſit ſufficiens cauſa huius cenſuræ, requiritur Eccleſiaſtici Prælati admonitio triplex cum contumacia, vt patet ex ipſo contextu. Vnde fit, neceſſarium eſſe, quòd ante huiuſmodi admonitiones ſupponatur obligatio grauis in ipſo ſeculari Principe, ſeu Gubernatore ad illud munus, de quo admonetur, exercendum, quia Eccleſiaſticus Prælatus, non imponit illi præceptũ merè poſitiuum, ſed admonet ipſum de ſua obligatione, vt illam ſeruet, vt clarè in textu illo ſupponitur, dum dicitur, eos debere hoc facere, & cùm conuenti ab Epiſcopis fuerint, & eorum querimonias audierint, debere ſe corrigere.

Actio in hoc can. prohibita.

2
Qualiter poſſit excuſari adminiſtrator ſecularis ab hac cenſura.

Ex quo ſequitur, ſi huiuſmodi adminiſtrator ſecularis non ex negligentia vel pertinacia, ſed ex aliquo probabili & practico iudicio omiſerit id facere, quod admonetur, quia exiſtimat ſe nõ teneri, neque illud pertinere ad ſuum munus, tunc non incurrere hanc cenſuram, dummodò tale iudicium practicè probabile ſit, ſeu ex inuincibili ignorantia profectum, quia tale iudicium excuſat à culpa; ergo & à cenſura. Item admonitio non addit obligationem, ſed oportet vt illam ſupponat: at verò in tali caſu non ſupponit illã; ſed talis admonitio ſolùm eſt ex præſumptione quadam, & ideò non parere illi tunc, non eſt cõtumacia vera, quæ ad incurrendam excommunicationem ſufficiat. Solùm eſt cauendum ne aliquis ſine ſufficienti fundamento pertinax ſit in ſuo iudicio, contingere enim poteſt vt inaduertentia, vel ignorantia, quæ ante admonitionem erat inculpabilis, poſt illam incipiat eſſe culpabilis, quia poteſt obligare hominem, vel ad mutandum iudicium, ſi tanta ſit auctoritas admonentis, vel ſaltem ad faciendam maiorem examinationem. Oportet ergo ad huiuſmodi excuſationem, vt penſatis omnibus etiam poſt admonitionem probabile maneat iudicium à tali obligatione liberans. At verò, ſi obligatio ſit clara, vel certa, & trina præmiſſa admonitio adhuc negligatur, tunc conſummatur cauſa cenſuræ: dicetur autem negligi quoties voluntariè omittitur, vel committitur aliquid, quod ad peccatum mortale ſufficit.

3
Incurratne excõ. hæc ipſo iure, aut ferẽda ſit per hominem.
Turrecr. opin.

Adhuc verò ſupereſt dubiũ circa alteram partem, an conſummata hoc modo cauſa huius cenſuræ, ſtatim incurratur, vel neceſſe ſit ferri à prælato, qui ter admonuit. Hoc enim poſterius contra Gloſſam ibi affirmat Turrecremata citans quoſdam alios, &c. *At Cæleſtinus*, 24. q. 1. quod nihil ad rem præſentem facere video: exponit autem illa verba, *Communione priuatos*, id eſt priuãdos: hæc tamen non eſt expoſitio, ſed mutatio verborum, quæ, ſi licita eſt, nunquam poteſt excommunicatio latæ ſententiæ ex verbis alicuius iuris colligi, quia vis collectionis in vno ferè ſimili verbo conſiſtit: ergo nunquam licet illud mutare in aliud, quod ſimilem vim nõ habeat. Quocirca ex vi illius decreti non dubito quin cenſura illa ſit latæ ſententiæ; dubito tamen an in eo ſenſu ſit in praxi recepta. Et veriſimilius credo non ſeruari, neque huiuſmodi adminiſtratores ſecularis iuſtitiæ haberi pro excommunicatis in ſimilibus caſibus, donec à prælato Eccleſiaſtico excommunicentur. Atque ita conſiderato præſenti vſu Eccleſiæ, & probabili opinione Doctorum, non videtur hæc cenſura memoranda inter eas, quæ ipſo iure latæ ſunt.

Vera ſẽt.

4
Num habeat locũ cẽſura hæc etiã in actionib. ſolùm ex charitate debitis.

Ex quo facilè reſpondebitur ad aliam interrogationem, an hæc cenſura locum habeat etiã in his actionibus, ad quas hæ perſonæ tenentur ſolùm ex charitate. Quamuis enim neceſſe ſit obligationem ſupponi; hæc tamen aliquando poteſt eſſe rigoroſa, & ex iuſtitia: de qua res eſt clara. Aliquãdo verò poteſt eſſe ex ſola charitate, quia, licet officium per ſeſe non obliget quaſi ratione ſtipendij, vel pacti ad hoc, vel illud agendũ; perſona tamen habens tale officium, vel talem dignitatem, ratione illius circunſtantiæ obligari poteſt ad agendum aliquid ex charitate, vt v. g. ob vitandum aliquod ſcandalum, vel ad ſuccurrendum pupillo, & viduæ, etiam in his, quæ iuſtitia non poſtulat. Dico ergo, ſi conſideremus hãc cenſuram vt præciſè ex vi illius iuris latam, ſolùm habere locũ in actionibus iuſtitiæ, quæ propriè dicuntur eſſe ex officio: nam de his loquitur textus; & reſtringendus eſt in materia pœnali. At verò, ſi loquamur de hac cenſura vt ab Eccleſiaſtico prælato ferenda, ſic in vtroque genere actionum

Deciſio.

actionum ferri poteſt: nam Eccleſia per poteſtatem ſpiritualem poteſt cogere ſeculares Principes ad ſeruanda quælibet præcepta, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt, imò etiam in præſenti materia poterit prælatus Eccleſiaſticus nouum præceptum imponere ſub tali cenſura, ſi ad Eccleſiæ defenſionem, vel alium ſimilem finem neceſſarium ſit.

5 Secunda excō. ex c. Nulli fas, 19. d.

Secunda cenſura ſumitur ex cap. *Nulli fas*, 19. d. vbi Gregorius IIII. excommunicationem ipſo facto ferre videtur *contra omnes Eccleſiæ Romanę inobedientes, qui Apoſtolicis decretis contraire audent*. At caput illud, ſi in eo fertur excommunicatio ipſo iure, neceſſariò intelligēdum eſt de his, qui per hæreſim, vel ſchiſma, à doctrina, vel obedientia Eccleſiæ Romanę recedunt, nam alioqui conſtat, non omnes, qui non obediunt præceptis Summi Pontificis, ſtatim eſſe excommunicatos. Atque in hoc ſenſu cenſura hęc ſatis explicata eſt ſuprà in Bulla Cœnæ. Poſſet autem ille textus exponi, vt in eo nulla cenſura ipſo facto feratur, ſed præcipiatur excommunicari, qui præceptis Eccleſiæ rebelles fuerint: ita enim rectè intelligi poſſunt illa verba, *Nec locū deinceps inter ſacerdotes habeant, ſed extorres à ſancto miniſterio fiant*. Quæ etiam de ſuſpenſione, vel depoſitione intelligi poſſunt, non quia per illa verba fiant, ſed quia fieri mandentur: clariùs verò de excommunicatione ſubditur infrà; *Quia maioris excommunicationis deiectione eſt abijciendus*; non eſt ergo abiectus donec excommunicetur. Vnde cum in fine ſubditur, *Sitque alienus à diuinis & Pontificalibus officijs qui noluit præceptis Apoſtolicis obtemperare*, intelligendum eſt, poſtquam excommunicatus fuerit, ſuſpenſus, vel depoſitus. Igitur in rigore loquēdo, nulla inuenitur in Decreto excommunicatio ipſo iure lata, & diſtincta ab his, quæ in Bulla Cœnæ continentur, quęque in vſu & praxi ſeruetur.

SECTIO III.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ in antiquis libris Decretalium contineantur.

1 De excō. in Decretal. nō reſeruatis, q̄ per nouiora iura ſunt reſeruatę. Nauar. Capit. 1. de Schiſmat.

INTER has excommunicationes nonnullæ ſunt, quæ, licèt in libris Decretalium nō referuentur, iam reſeruatæ ſunt in Bulla Cœnæ vel per alia iura: & ita has iterum explicare, non erit neceſſe, ſed indicare tantùm, & remittere ad ſuperiùs dicta. Huiuſmodi exiſtimat Nauarrus cap. 27. num. 117. eſſe illam, quæ fertur in cap. 1. de Schiſmaticis; non deſignat autem in qua clauſula Bullæ contineantur: ſignificat autem eſſe in prima, quatenus ea ſchiſmatici excommunicantur; quia, cum nulla alia habet ſimilitudinem. At verò in illo cap. 1. non videtur ferri cenſura contra ſchiſmaticos, ſed contra eos, qui quoſdam ſuſpenſos ab ordine ad ordinis miniſterium admittunt: quod vitium longe diuerſum eſt. Hoc autem ita eſſe conſtabit facilè textum intuenti. Nam in primis dicitur ibi ordinationes ab Hæreſiarchis, vel ab ordinatis ab eis factas, eſſe irritas, & ſimiliter collationes beneficiorum aut dignitatum Eccleſiaſticarū nullas eſſe, ac denique alienationes rerum Eccleſiaſticarum, ab eiſdem, vel à laicis factas nullius eſ-

A ſe validitatis. Et deinde ſubditur, *Si quis autē contraire præſumpſerit, excommunicationi ſe nouerit ſubiacere*. Neque ibi alia excommunicatio fertur: nam pœna, quæ ſtatim ſubiungitur cōtra eos, qui iuramentum præſtiterint de tenendo ſchiſmate, non eſt excommunicatio, ſed ſuſpenſio. Vnde potius ex illo textu colligunt Panormitanus, & alij interpretes ſchiſmaticum nō eſſe excommunicatum ipſo iure, per argumentum ab ſpeciali, vel potiùs negatiuum, quia propter alios ſpecialis actus excommunicantur: vel quia ibi non infertur talis cenſura, vt declaratum eſt.

Meliùs afferri poſſet in exemplum cap. *Licèt*, de Electione, vbi fertur excommunicatio in eū, qui cùm non ſit ritè electus à duabus partibus Cardinalium, ſe gerit vt Summus Pontifex, & in eos qui eum recipiunt: quod crimen eſt propriiſſimè & rigoroſè ſchiſma: licèt fortaſſe vitiū B illud alijs etiam modis committi poſſit. Illa autem excommunicatio in illo textu non reſeruatur; ſed per bullam Cœnæ: & ideò ibi dicta, in ea habent locum. Aliud exemplum afferri poteſt ex cap. *Non minùs*, de Immunit. Eccleſ. Vbi excommunicantur poteſtates ſeculares imponentes tributa Eccleſiaſticis perſonis. Quod confirmatur, & extenditur in cap. *Aduerſus*, eodem tit. de quibus in Bulla Cœnæ clauſula 18. Aliud ſumitur ex cap. *Nouerit*, de Sent. excommun. vbi excommunicantur facientes ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem, de quo in Bulla Cœnæ clauſula 15. Præterea eſt aliud in cap. *Excommunicationi*, de Raptoribus, vbi excommunicantur rapientes bona naufragantium, de quo in 4. clauſula bullę Cœnæ. Item aliud in cap. *Ad falſariorum*, cum cap. *Dura*. §. *Adijcientes*, de Crimine falſi. Vbi excommunicantur falſantes literas Apoſtolicas, de C quibus in Bulla Cœnę clauſula 6. Hæ igitur cenſuræ omittendæ in preſenti ſunt. 2 Cap. Licet, de Electione. Cap. Non minus, de Immun. Eccleſ. Cap. Aduerſus, eod. tit. Cap. Nouerit, de Sent. excomm. Cap. Excom. de Raptoribus. Cap. Ad falſariorum, & c. Dura, de Crimin. falſ.

Ruſus ſunt aliæ excommunicationes, quarū cognitio parum vtilis eſt, vel quia ſpectāt ad particularia loca, vel quia rarò in vſum veniunt. Atque etiam hæ non ſunt ex profeſſo tractandæ, ſed indicandæ. Huiuſmodi eſt, quæ fertur in cap. 1. de Locato, quæ pertinet ad Academiam Bononienſem. Excommunicātur enim ibi Doctores, Magiſtri, & ſcholares illius Academiæ, qui ante tempus conductionis elapſum de locandis domibus pertractant abſque conſenſu eorum, qui illas inhabitant, & cōductas habent. Solum ergo hic aduertimus ſtatutum illud non eſſe extendendū ad alias Academias propter ſimilitudinem rationis. Itē huc ſpectat cap. *Quoniam*, de offic. ordin. vbi excommunicatur Epiſcopus, qui in ciuitate, D in qua eſt populus diuerſarum linguarum, ſe ingerit ad docendum, vel regendum partem populi alterius linguæ ad ſe non pertinentem, ſine vicario ad id deputato à proprio prælato. Quam cenſuram parum vtilem exiſtimauit Caietanus cap. 68. de excommunicatione. Nauarrus autem putat eſſe neceſſariam in confinibus aliquorum regnorum, vt Galliæ, & Nauarrę, ſeu Caſtellę. Quidquid verò de hoc ſit, nobis dicere ſufficit, vbi locum habuerit, ſeruandam eſſe conſtitutionem illam, vt poſita eſt. 3 De alijs excō. minus vtilis. 1. ex ca. de Locato. 2. ex cap. Quoniā de Off. ord. Caiet. Nauar.

De Excommunic. in Decretalibus non reſeruatis, quarum cognitio vſui eſſe poteſt.

HIs ergo adnotatis, duę tantū, vel tres ſuperſunt excōmunicationes ex prioribus libris Decreta 4 Prima cō tra eos, qui quaſ

Digitized by Google

dā actiones ſchiſmaticorū ratas habent, ex c. 1. de ſchiſm.
Caietan.
Armill.

Decretalium explicandæ. Prima eſt in capite. 1. de ſchiſmaticis. Vbi directè excommunicantur illi qui ratas habent quaſdam actiones ſchiſmaticorum, contra illius textus diſpoſitionem: & talis cenſura ex vi eiuſdem textus non eſt reſeruata, neque etiam ex vi Bullæ Cœnæ, ſi non tranſeant in ſchiſma, vt aiunt Caietanus cap. 8. & Armilla excommunicatio, 92. Sed tunc iam non erit illa excommunicatio, ſed alia, quia ibi non fertur excommunicatio propter ſchiſma, vt ſuprà notauimus. Tres autem ſunt actiones quę ibi irritantur, ſcilicet ordinationes factæ ab ſchiſmaticis, vel ab ordinatis ab eis: quod intellige quantum ad executionem ordinis: nam quantum ad ſubſtantiam ſacramenti non poſſunt irritari, vt ſæpè dictum eſt. Secunda actio eſt collatio beneficij, vel dignitatis Eccleſiaſticę. Et in hac ſolùm ponuntur ſchiſmatici, non verò ordinati ab eis. Vnde ex vi illius clauſulæ nō videtur irritari collatio ab eis facta, ſi aliunde habeant poteſtatem iuriſdictionis, vel ſimilem ad conferenda talia beneficia: nam, licèt iſti ſint ſuſpenſi ab ordine, non propterea ſunt ſuſpenſi à beneficio, & iuriſdictione; & ideò, collatio ab eis facta erit valida; quia collatio hæc non eſt à poteſtate ordinis, ſed iuriſdictionis, aut dominij: & ab hac non ſunt ſuſpenſi ſic ordinati. Quod etiam eſt adnotandū in tertia actione, quæ eſt alienatio rerum Eccleſiaſticarum: facta enim à ſchiſmatico, irrita eſt, & nulla: de facta verò ab ordinato à ſchiſmatico nihil ibi dicitur, ſed ſolùm fit extenſio ad alienationem factam à laico, quæ etiam nulla eſt. Quia verò intentio huius legis eſt de ſchiſmaticis, & non eſt veriſimile miſcere ſermonem de laicis abſolutè, & quomodocumque hoc operantibus; ideò ſatis veriſimilis eſt opinio Hoſtienſis, qui hoc intellexit de laicis alienantibus res Eccleſiaſticas fulti auctoritate ſchiſmaticorum. Quam expoſitionem approbat Additio ad Abbatē ibi; & Caietanus ſuprà eam rationabilē exiſtimat: quibus ego libenter conſentio.

Prima actio ibi irritata.

Secūda.

Tertia.

5
Quæ ſit materia proxima huius excomm.

Hæ igitur tres actiones ſunt quaſi materia remota huius cenſuræ. Proxima verò cauſa & materia eſt *contraire*, vt ibi dicitur, illi diſpoſitioni. Quod duobus modis fieri poteſt, facto, & verbo. Nam, ſi quis doceret tales ordinationes, collationes, & alienationes ratas eſſe, illam excommunicationem incurreret: nam re vera contrairet illi textui. Oportet tamen vt id fiat quaſi practico modo, & cum aliqua auctoritate ad impediendū executionem eorum, quæ ibi diſponuntur circa illas actiones. Nam, ſi quis merè ſpeculatiuè doceret talem doctrinam, poſſet quidem incidere in hæreſim, ſi ex aliquo principio erroneo contra poteſtatem Eccleſiaſticam id diceret; & ea ratione poſſet incidere in aliam excommunicationem; tamen ex vi talis aſſertionis nō videtur in hanc incurrere, quia non propriè contrait, ſed tantùm contradicit. Quanquam Armilla ſuprà exponit contraire, *dicendo, vel tenendo oppoſitum.* Quæ interpretatio in primis non eſt adæquata, vt ſtatim patebit. Deinde non eſt formalis, nam tenere oppoſitum non eſt contraire, niſi redundet aliquo modo in opus, ſeu conatum, illius legis diſpoſitioni cōtrarium. Vnde Caietanus potiùs per voluntatem expoſuit dicens, *Qui voluerit quod ordinationes ſint ratæ, &c.* ſcilicet ad id conando, ſeu aliquo modo procurando ſeu cooperando; quod fieri poteſt verbo, modo explicato. Præter hoc verò neceſſe eſt, vt ex *præſumptione* id fiat, nam hoc verbum ibi ponitur. Vnde, ſi quis id aſſerat ex errore, ob ignorantiam illius decreti, vel quia ex nonnullis coniecturis putat talem caſum ibi non comprehendi, non incurret. An verò idem ſit, de illa ſuſpenſione ab ordine, id eſt, an contrahatur ab ignorante, & ſine culpa ſic ordinato dicemus infra in propria materia, & de alijs duabus in ſuis locis. Solùm hic eſt adnotanda duplex exceptio. Prima eſt circa collationem niſi crimen collatoris ſit omnino occultum, nam tunc acta eius valent, quæ ad publicam iuriſdictionem attinent, vt in ſuperioribus annotatum eſt. Secunda limitatio eſt de alienatione, ſcilicet niſi ſit in euidentem Eccleſiæ vtilitatem, vt ibi Gloſſa aduertit, & Syluester *Excommunicatio*, 9. numero 29. caſu 8.

Duplex limitatio huius cēſuræ.

Gloſſ.
Silueſt.

6?
An ſchiſmaticus dictas actiones ſit ratas eſſe faciēs, & ab illo recipiēs ſint excom.
Abbas.
Sylueſt.

Occurrit tamen interrogatio, an ſchiſmaticus hæc faciens ſeu conferens, & ab illo recipiens, ſint excommunicati. Videntur enim *contraire*: ergo incident. Atque ita ſentit Panormitanus ibi, quem Syluester ſequitur. Vnde ait Panormitanus conſentientē ordinationi factæ à ſchiſmatico eſſe excommunicatum; item tenentem beneficium Eccleſiaſticum; & cui emit, vel acquirit rem Eccleſiaſticam ab eodem. Et præterea ſubdit ſchiſmaticum in his tribus caſibus incurrere excommunicationem. Alijs tamen videtur, eum, qui ſuſcipit ordines à ſchiſmatico, ex hoc præcisè non incurrere hanc excommunicationem, quia non dum agit cōtra diſpoſitionem huius textus. At verò, ſi vlterius progrediatur, & in ſuſceptis ordinibus liberè miniſtrare velit, tunc incurrere excommunicationem, quia iam vult ordinationem ab ſchiſmatico ratam eſſe. Vnde pari ratione ſchiſmaticus ordinans alium non erit excommunicatus; ſi tamen velit ſuam ordinationem ratam eſſe, & ad hoc aliquid vlterius agat, iam incidet in hanc cenſuram. Atque hanc ſententiam indicat Hoſtienſis, & Additio ad Abbatem ſuprà, qui ita exponunt *Contraire præſumpſerit*, ſcilicet exercendo ordines ſuſceptos à ſchiſmatico, vel retinendo beneficia collata per eum, vel retinendo bona per ipſum alienata.

Hoſtienſ.
Add. 1. ad Abbat.

7

Sed obijci poteſt contra priorem partē (poſterior enim certa videtur) quia hæc lex irritans tales ordinationes, à fortiori prohibet illas: ergo qui eas facit, vel recipere præſumit, iam it contra hanc legem: ergo incurret cenſuram eius. Et confirmatur, nam qui dat ordines, quantum eſt in ſe, etiam vult dare executionem eorum: ergo hoc ipſo contrait huic legi. Atque hoc videtur fuiſſe fundamentum Abbatis: quod certè contemnendum non eſt, facit enim illam ſententiā ſatis probabilem. Reſpondere tamen poſſunt, prohibitionem illam ſupponi, vel implicitè cōtineri in hac lege: proprium tamen, & quaſi ſpecificum effectum eius eſſe irritare has actiones, & ita ſolùm in hoc cadere propriè illam cenſuram. Quare qui non agit contra irritationem, propriè non it contra hanc legem: dans autem, vel ſuſcipiens ordines ex hoc præcisè non agit contra irritationem, quia hæc irritatio, vt diximus, reſpicit vſum & exercitium ordinis: ordinatio autem valida eſt quoad ſubſtantiam; & ideò qui præcisè ordines ſuſcipit propter ſubſtantiam eorum, etiamſi ligatos, vt ſic dicam, illos ſuſcipiat, non dum videtur agere contra hanc legem. Quæ conſideratio non caret veriſimilitudine. Prior verò ſententia ſecurior eſt.

Quæ

Quæ adhuc magis neceſſaria videtur in alijs duabus actionibus: nam, qui irritat collationem, vel alienationem, ſatis formaliter eas prohibet: ergo qui hæc operatur dando, vel recipiendo, directè it contra hanc legem: ergo incidit in cenſuram eius. Item quia nihil eſt quod expectetur ad talem cenſuram incurrendam: nam, ſi quis retineat beneficium ſic ſuſceptum, vel bona Eccleſiæ ſic acquiſita, aut redirus harum rerum, ſine dubio incurrit hanc cenſuram, quia iam agit contra irritationem illarum actionũ: ſed hoc ipſum agit à principio quando acquirit talem rem: ergo à principio incurrit eandem cenſuram. Denique moraliter non eſt ſeparabilis in his actionibus retentio ab acceptione, quia non poteſt beneficium, vel res Eccleſiaſtica recipi, quin etiam aliquantulum retineatur.

8 *De quibus ſchiſmaticis, ſit ſermo in d. cap.*

Vltimò circa illum textum aduertendum eſt, ibi ſpecialiter agi de quibuſdam ſchiſmaticis Octauiano, & Guidone, qui hæreſiarchæ fuiſſe dicuntur, ad eoſque ſemper fieri relationem illis particulis, *per dictos, per eoſdem*, & ideò videri poteſt, omnia illa eſſe referenda ad illas perſonas tantùm. Sed non ita eſt, nam ibi ſtatuitur ius perpetuum: vnde non conſiderantur illi vt tales perſonæ ſunt, ſed vt tale vitium committunt. Præterea videri poteſt, illam legem ſolùm procedere in ſchiſmaticis hæreticis, quia illi huiuſmodi erant. Tamen communiter intelligitur illa lex de omnibus ſchiſmaticis, quia quod illi hæretici fuerint, materiale (vt ita dicam) eſt: hic enim formaliter conſiderantur vt ſchiſmatici, id eſt quatenus actiones ſchiſmatis, & diuiſiones à capite exercebant.

Secunda excommunicatio contra religioſos, qui ad audiendas leges, vel medicinam extra clauſtra exeunt, exponitur.

9 *Cap. Super ſpecula, &c. Nõ magno opere, Ne clerici, vel monachi.*

SEcunda excommunicatio habetur in capit. *Super ſpecula*, & in capit. *Non magno opere*. Ne clerici, vel monachi, vbi excommunicantur religioſi, qui de *clauſtris exeunt ad audiendas leges, vel phyſicam*. Quæ excommunicatio prius lata eſt ab Alexandro III. & poſteà confirmata & aucta ab Honorio III. Et ab Alexandro ſolùm contra religioſos lata eſt, vt expreſsè Honorius refert; ipſe autem illam extendit ad quoſdam ſeculares presbyteros, de qua extenſione infrà dicemus. In litera autem Alexandri magnopere obſcura ſunt illa verba, *Vt nulli poſt factum votum religionis, & poſt factam in aliquo loco profeſſionem*. Nam ſi particula hæc diuiſiuè ſumatur, ſequitur eum, qui habet votum ſimplex religionis, agens contra hanc legem, incurrere hanc cenſuram: ſi verò ſumatur complexiuè, ſequitur, religioſum profeſſum, niſi prius habuerit votum ſimplex religionis, hic nõ comprehendi. Aliqui putant in priori membro comprehendi eos, qui poſt votum ſimplex religionis, religionem ingreſſi ſunt etiamſi non ſint profeſſi. Ita Panorm. numero 10. ſed fortaſsè intelligit de profeſſione expreſſa, nam ante omnem profeſſionem nullus hic comprehendi poteſt, quia non eſt verè religioſus, aut regularis, de quibus ſolis Alexander loquitur, vt ex eius verbis & relatione Honorij ſatis conſtat. Nec propter nouitios erat neceſſaria illa lex: tum quia ipſi non peccant, per ſe loquendo, relinquendo ſtatum: tum quia non ſolent in his miniſterijs occupari. Igitur per votum religionis ibi intelligitur, non promiſſio ſimplex ingrediendi religionem, ſed votum ipſum quo quis fit religioſus, quod ſtatim per profeſſionem declaratur, ita vt poſterior particula tantùm ſit prioris explicatio, vel per votum intelligitur propoſitum religionis, quod in ſuſceptione habitus oſtenditur, & poſteà profeſſione firmatur, & ita etiam particula. Et, complexiuè ſumitur. Vel certè ſi ſumatur diuiſiuè, per priorem partem intelligitur profeſſio tacita, quæ olim fieri intelligebatur, cùm qui poſt votum religionis ſumebat habitum animo mutandi vitam, vt in ſuperioribus declaratum eſt. His adde, per profeſſionem intelligi omnem veram incorporationem per quam quis verus religioſus fit, ita vt nunc etiam ſcholares approbati Societatis ſub hac lege comprehendantur, quia ſunt veri religioſi, & lex illa de omnibus religioſis loquitur.

Abbas. *Reſolutio.*

10 *Actiones per hæc iura prohibitæ.* *Prima.*

Circa cauſam verò huius cenſuræ aduertendum eſt, tres conditiones ex illo textu colligi neceſſarias ad illam incurrendam. Prima eſt, quòd religioſi leges, vel phyſicam audiant. Vbi per phyſicam omnes medicinam intelligunt: quod ſatis declarant illa verba Alexandri, *Ad phyſicales confectiones ponderandas*. Per leges autem intelligitur ciuilis iuris prudentia, ſiue tradatur per interpretationem iuris cõmunis, ſiue iuris proprij alicuius Prouinciæ, vel regni. Secunda conditio eſt, vt ad hunc finem religioſi exeant de clauſtris ſuis; ita enim expreſsè dicitur. Vnde omnes inferunt, ſi intra ſua clauſtra religioſi huiuſmodi ſcientijs vacent, & eas audiant, non incurrere hanc cenſuram, quia non tranſgrediuntur hanc legem ſecundùm omnia requiſita ad cenſuram. Secundò item infertur religioſum exeuntẽ de clauſtro non ad audiendas has ſcientias, ſed propter alios fines, etiamſi malè exeat, & grauiter peccet, vel apoſtata etiam ſit, non incurrere hanc cenſuram, quidquid ſit de alijs propter eandem rationem proportionalem. Tertia conditio eſt, quòd intra duos menſes ad clauſtra non redeant; nam, ſi ante elapſum hoc tempus redierint, non incurrent hanc cenſuram, vt ibidem dicitur.

Secũda. *Tertia.*

11 *Particula de clauſtris exeunt, de quo exitu intelligenda.* *Rõ du.*

Primum autem quæri poteſt, quid ſit exire de clauſtro, id eſt, an oporteat vt exeant ad habitandum extra clauſtrum, vel ſatis ſit exire ad audiendas huiuſmodi ſcientias in loco publico alicuius Academiæ, quamuis in ſuis clauſtris habitẽt prout communiter fieri ſolet. Et ratio dubitandi eſt, quia verba illa, *Niſi ad clauſtrum ſuum intra duorum menſium ſpatium redierint*, indicant oportere vt exeant ad habitandum extra clauſtrum; nam qui ſolùm exeunt ad audiendum, quotidie ad clauſtrum redeunt. Atque ita exponit Caietanus ſuprà dicens, hoc eſt, *habitare extra clauſtrum, & auditionem interuenire, & perſeuerare ſic vt intra duos menſes non reuertatur ad clauſtrum*, & Nauarrus dicit non incurrere hanc cenſuram religioſum, qui in eadem ciuitate exit extra clauſtrum ſolùm ad audiendas has ſcientias, habitat verò in monaſterio ſuo. Et Panormitanus indicat idem. In contrariũ verò eſt, quia iuxta hanc interpretationẽ ferè nullius momẽti erit illa cõſtitutio, quia rariſſimè contingit vt religioſi exeant illo modo de clauſtris ad audiendas doctrinas etiã ſacras, ne dum illas peregrinas. Præterea

Caiet. *Nauar.* *Abbas.* *Rõ du. pro parte cõtraria.*

prohibitio

prohibitio in illa lege non ſit præcipuè propter vitandam habitationem extra clauſtrum, ſed propter vitandas mundanas actiones, vt patet ex illis verbis, *Ne occaſione ſcientiæ, ſpirituales viri mundanis rurſus actionibus inuoluantur.* Prætereà in alio textu Honorius extendit cenſuram ad quoſdam clericos ſeculares, per ſe, vt ſic dicam, prohibens auditionem: ergo multò magis videtur voluiſſe eandem prohibere religioſis viris, etiamſi ad commorandum extra clauſtra non exeant.

12 *Obiectio.* Dices, Eadem ratione probaretur ſtudium talium ſcientiarum debuiſſe prohiberi intra clauſtra, etiamſi religioſi extra illa non exeant, non ſolùm ad habitandum, verum etiam ad audiendum. Reſpondetur non eſſe ſimilem rationem, tum quia lex potuit prohibere ſtudium, ſeu auditionem publicam, non verò quæ fiunt intra priuatos parietes: tum etiam quia rariſſimè fit, vt hæ ſcientiæ intra monaſteria legantur, vel audiantur: leges autem prohibent quæ frequenter accidunt. Tum denique quia lex illa expreſsè poſtulat aliquem exitum à clauſtro: & ideò ſaltem neceſſarius erit ille, qui eſt ad audiendum, præſertim in ſchola, & loco publico. Et videtur poſſe de hoc non malè exponi alia verba, *Niſi intra duos menſes, &c.* id eſt niſi infrà dictum tempus intra clauſtra ſe contineant, non ampliùs exituri ad illum finem. Et fortaſsè hæc non ſunt multum aliena ab intentione legiſlatoris. *Reſolutio.* Tamen, quia in legibus præſertim pœnalibus, recedendum non eſt à proprietate literæ, & ea reſtringenda potiùs eſt, quàm amplianda, & maximè ſecūdum interpretationem communis receptam, ideò prior ſententia retinenda eſt.

13 *Poſterioris ratio dubitandi fit ſatis.* Et ad coniecturam in contrariam dicendum erit, Pontificem noluiſſe omnem modum vocandi his diſciplinis prohibere religioſis ſub dicta cenſura, ſed ſolùm modum illum, qui poſſet eſſe occaſio maioris diſtractionis: nam ad hunc ſenſum poſſunt etiam verba citata facilè accommodari. Vnde in cap. 2. Ne Clerici, vel Monachi in 6. ſpecialiter prohibentur Religioſi ne ad ſtudia litterarum accedant ſine licentia ſui Prælati, *vt materia*, inquit, *vagandi religioſis ſubtrahatur*. De qua prohibitione plura ſect. ſequenti. Nunc ſolùm aduerto, in noſtro caſu etiam licentiam prælati non ſufficere, vt religioſus exeat à Monaſterio prædicto modo, ſcilicet ad habitandum, vt ſcientias legum, aut medicinæ audiat, quia hoc ſine tali limitatione abſolutè prohibitum eſt in prædictis iuribus, in quibus inferior diſpenſare non poteſt. Et prætereà expendit Panormitanus verbum illud. *Nulli omnino permittantur exire:* nam vox illa, *omnino*, diſpenſationem omnino prohibere videtur. Immò illa verba directè referuntur ad Superiores, eiſque prohibent ne hoc permittant: quanquam poſteà excommunicatio non feratur in ipſos, ſed in ſolos religioſos ſic exeuntes, &c. Sed in originali illius cap. *Non magnopere*, quod habetur in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. part. 27. cap. 2. additur in fine clauſulæ *Epiſcopi verò, Abbates, Priores tantæ enormitatis conſentientes, & non corrigentes, ſpolientur proprijs honoribus, & ab Eccleſiæ liminibus arceantur.* Quæ verba ferendam ſententiam continent, non latam.

14 *Contrahit ne q...* Secundò quæri poteſt, ſi religioſus exeat de clauſtro animo audiendi has ſcientias, & poſteà non audiat; & nihilominùs vltra duos menſes

A extra clauſtrum maneat, an incurrat hanc cenſuram. Nam ex dictis ſequi videtur non incurrere, quia non omnes conditiones poſitę tūc implentur, ſed deficit prima. Et videtur poſſe ſumi ex Caietano ſuprà dicente, *Si quod horum in actione defuerit, non ſunt religioſi excommunicati, oportet ſi quidem exitum ad hoc ordinari, & auditionem interuenire, &c.* Verius tamen videtur poſſe hanc cenſuram incurri, etiamſi auditio in re ipſa non interueniat, dūmodò exitus è clauſtro ad illam ordinetur. Quod ſentit Panormitanus ibi num. 8. & 9. Et ratio eſt, quia hic textus non excommunicat audientes, ſed exeuntes ad audiendum, & ante lapſos duos menſes non redeuntes: ergo, etiamſi non ſubſequatur auditio, ponitur tota cauſa cenſuræ. Eritq; hoc certius, ſi nō ſolùm exitus, ſed etiā perſeuerātia duorum menſiū ſemper ad illum finē audiendi illas ſcientias ordinetur: B vt v.g. ſi conſumat in itinere duos mēſes, ſemper tamen pergat ad audiendū, vel quidpiam ſimile; tunc enim euidenter agit contra verba, & mentem huius legis: ideoque incurret cenſuram.

Has ſcientias audiendi duos mēſes extra clauſtra cōſumit licet non audiat. Caiet. Abbas.

At verò, ſi poſt exitum clauſtri mutauit animum audiendi illas facultates, permanet tamen vt alias audiat, vel vt liberè vagetur, dubia res videtur, quamuis Panormitanus ſimpliciter affirmet, & eius Additio clarius id aſſerere videatur, fuitque ſententia Innocentij dict. cap. *Super ſpecula.* Et poteſt fundari in textu dicente, *Si exierint, & non redierint*, non enim dicit, *Si non mutauerint animum:* ergo. Nihilominùs oppoſitum videtur ſatis probabile. Quod expreſſiùs declarauit Abbas dicto cap. *Super ſpecula*, nu. 9. nam, ſicut intentio illius legis non eſt punire quoslibet exeuntes è clauſtro, ſed tantùm exeuntes ad hunc finem; ita non eſt intentio eius perſeuerantes punire, niſi quatenus ad hunc finem perſeuerant: & C huiuſmodi perſeuerantiam ſignificare intēdit Pontifex per illud verbum negatiuum, non redeundi. Sicut è conuerſo, ſi quis exiſſet è clauſtro alia intentione ſiue bona, ſiue mala, poſteà verò mutata intentione permanſiſſet extra clauſtrum animo audiendi leges, aut phyſicam, & poſt intentionem ſic mutatam vltra duos menſes permaneret, incurreret hanc cenſuram: quia, licèt prior exitus non fuerit ad hoc ordinatus, tamen exiſtentia extra monaſterium ad hoc ordinata eſt; & hoc eſt quod principaliter prohiberi intenditur, licèt illo verbo ſignificetur. Intelligendum tamen hoc eſt, ſi principalis ratio manendi extra clauſtrum ſit propter audiendas huiuſmodi facultates: nam, ſi habeat aliam principalem cauſam manendi, vel exeundi, licet poſteà in huiuſmodi etiam ſtudijs occupetur, non incurret hanc cenſuram.

15 *Quid ſi ante elapſos duos mēſes animū mutet. Addit ad Abb. Innocēt. Panorm.*

D Tertiò quæri poteſt, an nunc ſit neceſſarium hoc duorum menſium ſpatium, & quo modo ſit computandum. Quidam enim dicunt nunc non eſſe neceſſarium, vt Gloſſ. dicto cap. *Super ſpecula*, verbo *Duorum menſium*, quia illi duo menſes fuerunt neceſſarij à die publicationis prioris canonis, *Non magnopere*, poſteà verò in dict. cap. *Super ſpecula.* dicitur, *Ipſo facto incurrant religioſi hanc cenſuram*, ſcilicet ex quo ad hūc finem è clauſtro egrediuntur. Alij verò è conuerſo exiſtimant non ſolùm eſſe neceſſarios hos duos mēſes, ſed etiam eſſe computandos à die in quo incipiunt huiuſmodi facultates audire, quia non putant incurri hanc cenſuram, niſi per auditionem, & conſequenter ad illam principaliter

16 *Sitne nūc neceſſariū duorum mēſium ſpatium ad incurrendam hanc cēſuram.*

Digitized by Google

referri hanc temporis limitationem. Ita Diuus Antoninus referens Ioannẽ Andream, & alios, 3. par. tit. 24. cap. 52. Sed media via eſt vera: certum eſt enim etiam tunc non incurri illam cenſuram vſque ad elapſum tempus duorum menſium. Nam in priori cap. *Non magnoperè.* expreſsè deſignatur illud tempus non poſt publicationem illius edicti, ſed poſt exitum è clauſtro: in alio verò cap. *Super ſpecula*, hoc refertur, & nõ reuocatur. Vnde, quod ibi dicitur, hanc excommunicationem ipſo facto incurri, non intelligitur ipſo facto poſt exitum: ſed poſt elapſum tale tempus, vt ex contextu ſatis conſtat, ſolum enim id additum eſt ad explicandum verba prioris canonis, quæ obſcuriora erant, & dubitari poterat, an continerent excommunicationem ipſo facto incurrendam. Vnde ſecundò etiam eſt certum illos duos menſes computandos eſſe à die talis exitus è clauſtro: hoc enim per ſe ferunt verba textus, *Si exierint & infrà duorum menſium ſpatiũ non redierint*. Adde oſtenſum eſſe incurri hanc cenſuram etiam antequam incipiat quis audire: non ergo poteſt tempus hoc computari à principio auditionis: ergo. Atque ita exponunt Angelus *Excommunicatio 7.* Syluest. *Excommunicatio 9.* cap. 6. Panormitanus dict. ca. *Super ſpecula*, nu. 8. vbi alios refert.

Anton.

Quo cõputãdi hi duo menſes.

Angel. *Syluest.*

17 An comprehẽdãtur religioſi exeuntes ad docẽdas has ſcientias.

Quartò dubitari poteſt, an hæc cenſura extendatur ad religioſos exeuntes à clauſtris ad docendas has facultates. Sunt enim in hoc obſcura illa iura. Nam in cap. *Non magnopere*, vtitur Pontifex verbo *legendi*, & fert cenſuram in religioſos exeuntes ad legendas dictas facultates: Honorius autem refert conſtitutionem illam factam eſſe contra *religioſos exeuntes ad audiendum*: quod eſt obſcurum, nam verbum legere potius ſignificat docere, quam audire. Doctores conueniũt, exeuntes ad audiendum contrahere hanc cenſuram, quia hoc expreſsè dicit Honorius, cuius cõſtitutio poſterior eſt, & declaratiua alterius. De docentibus autem, quòd etiam comprehendantur indicat D. Antoninus ſuprà, & inclinat Syluester ſuprà numero 26. citans Hoſtienſem, & Archidiaconum. Et ratio eſſe poteſt quia verbum legendi in rigore & proprietate comprehendit docentes; & quamuis Honorius illud declarauerit, vel extenderit potiùs ad audientes, non excluſit alios. Contrarium tenent Innocentius, & Panormitanus ibi quos ſequitur Nauarr. num. 116. & fundamentum eſt, quia Honorius explicauit quomodò verbum legendi intelligendum ſit apud Alexandrum, ſcilicet vt non ſit idem quod docere, ſed quod ſtudere huiuſmodi doctrinis. Sed inſtari poteſt, quia etiam verbum legendi hoc modo expoſitum commune eſt docentibus & ſtudentibus, ſicut verbum ſtudendi: ergo, licèt comprehendat diſcentes, nõ excludit docentes. Et confirmatur, nam Panormitanus ait religioſum etiamſi poſt exitũ à clauſtro non frequentet ſcholas ad has ſcientias addiſcendas, ſed ſibi ipſi legat, ſtudendo his rebus, incurrere cenſuram: ergo à fortiori ille qui exit, & perſeuerat extra clauſtrum docendo has ſcientias, incurret, quia multò magis ſibi ipſi legit, & ſtudet eiſdem rebus. Denique eadem vel maior ratio eſt de docentibus, quæ de diſcentibus, ergo & iuris diſpoſitio.

1. Opinio. *Anton.* *Syluest.*

2. Opinio. *Innoc.* *Abbas.* *Nauarr.*

Obiectio.

18 Poſterior opinio p

Nihilominùs recedendum non cenſeo ab hac poſteriori ſententia, quæ in materia pœnali eſt fauorabilior, & magis conſentanea verbis Honorij, qui conſtitutionem Alexandri retulit, & referendo declarauit: non eſt autem veriſimile retuliſſe illam incompletè, & in ſenſu, vt ſic dicam, dimidiato, ſed in ſenſu integro, & completo: refert autem hanc cenſuram eſſe latam contra eos qui ad audiendum exeunt: ergo intelligit contra eos tantùm latam fuiſſe; & conſequenter verbum legendi in priori conſtitutione ſumptum eſſe pro verbo ſtudendi, non latè ſumpto, ſed prout vulgò accipi ſolet pro verbo addiſcendi per diſciplinam ab alio; per quod ſoluitur obiectio facta. Ad argumentum autem ex Panormitano reſpondetur, religioſum, qui priuatim ſtudet his rebus poſt exitum è clauſtro nõ ex eo capite incurrere hanc cenſuram, quod per ſe vacat huiuſmodi doctrinis, ſed quia exiuit è clauſtro animo audiendi illas, & in eo perſeuerat poſt tempus duorum menſium: hoc enim ſupponendum eſt, aliàs non incurretur cenſura, etiamſi poſt exitum aliquis per ſe ſtudeat his rebus, ſi re vera non exiuit ad audiendum. Nos autem ſupponimus eum, qui docet, non exiſſe ad audiendum, ſed tantùm ad docendum: & ideò, licèt priuatim ſtudeat, & multa de nouo diſcat, id non ſatis eſt, vt hanc cenſuram incurrat. Nec argumentum ob ſimilitudinem rationis in his pœnalibus locum habet præſertim quia poteſt facilè aliqua ratio diſparitatis inueniri, quia exitus ad docendum has diſciplinas rariſſimus eſt, & vix moraliter contingit: & ideò non oportuit de illo ſpecialem legem condere.

fertur, & ſatisfit rationi in cõtrariũ.

Satisfit cõfirmationi, ex Panorm.

19 Extenſio quam ſupra cõſt. Alexandri poſuit Honorius, exponitur.

Supereſt exponenda extenſio, quam addidit Honorius, qui voluit hac cenſura etiam ligari omnes presbyteros, ex inferioribus verò clericis *Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios perſonatus habentes*. Circa quam primò aduertendum eſt in presbyteris nullam poni limitationem, ideoque indifferenter omnes comprehendi: è contrario verò, inferiores nec ratione ſolius ordinis comprehendi, neque ratione alicuius beneficij, præter ea quæ ibi numerantur. Solùm circa Plebanos oportet aduertere, Bonifacium VIII. in cap. 1. Ne clerici vel monachi in 6. declarare, ea lege non comprehendi habentes Eccleſias parochiales, *Niſi tales Eccleſiæ ſint Plebaniæ ſub ſe capellas habentes, in quibus inſtituantur clerici perpetui, &c.* Denique aduertendum eſt, etiam clericos ſeculares non incurrere hanc cenſuram ſtatim, ſed poſt elapſum tempus duorum menſium, vt patet ex illis verbis, *Niſi ab his infra ſpatium præſcriptum deſtiterint*. Cùm autem in his ſecularibus locum non habeat exitus à clauſtro, & exitus à propria domo ſit impertinens, neceſſe eſt, vt tempus duorum mẽſium computetur ex quo incipiunt audire huiuſmodi facultates: nam initium aliud habere non poteſt. Senſus ergo erit, quòd ſi per duos menſes in audiendis huiuſmodi facultatibus perſeuerent, talem cenſuram incurrant, ſiue in propria domo, ſiue in quolibet alio loco eas audiant. Quæ eſt communis ſententia: poteſtque ſumi ex Bonifacio 8. dict. c. 1. vbi referens hanc legem Honorij, quatenus ad hos clericos ſeculares pertinet, dicit eis interdixiſſe audire leges, vel phyſicam.

C. Ne clerici vel monachi.

Vltimò circa vtramq; partẽ aduerto cenſuram hãc nullo modo pertinere ad magiſtros, & Doctores, qui huiuſmodi Religioſos, vel Clericos ſeculares docẽt has ſciẽtias, vel ad eas audiendas eos admittũt, quidquid Antoninus, & Syluester oppoſitum

20 Magiſter docentes has ſcientias non incurrũt hanc cenſuram.

oppoſitum inſinuent ſine fundamento in prędictis textibus, qui de ſolis audientibus loquuntur; de docentibus autem nec verbum habẽt. Solùm propter communicationem in crimine poſſent hi Doctores huius ceſurę fieri participes, ſi, poſtquam alij incidunt in excommunicationem, & in ſua pertinacia, & delicto perſeuerant, eos docent: nam tunc videntur in delicto communicare: quod erit verum, ſi eos ſpecialiter docent, vel ſi commodè poſſunt eos expellere, & nõ admittere: nam ſi publicè docent, non tenentur à ſuo munere deſiſtere, propterea quòd huiuſmodi perſonæ prohibitæ interſint; quia tunc non cenſentur cooperari delicto eorum, ſed tolerare.

Tertia excommunicatio contra Sacerdotes aſſumentes officium Præpoſiti ſecularis.

21 Cap. Clericis, Ne Clerici, vel Monachi.

TErtia excommunicatio habetur in cap. *Clericis*, Ne Clerici, vel Monachi: vbi Alexander III. ſub interminatione anathematis iubet, ne quis Sacerdos officium habeat Vicecomitis, ſeu Præpoſiti ſecularis: & ſubditur, *Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi ſubiaceat*. Vbi primùm eſt notandum, cenſuram ferri contra ſolos Sacerdotes. Nam licèt in priori parte ſit ſermo de Clericis in ſacris, in hac reſtringitur ad Sacerdotes. Vnde licèt Syluester, *Excommunicatio*, 9. num. 28. cum Hoſtienſe exponat Sacerdotem pro omni Clerico; & Nauarrus cum Panormitano ſolùm excipiat Clericos in minoribus exiſtẽtes; & ita ſentire videatur omnes conſtitutos in ſacris etiam in hac ſecunda parte comprehendi: nihilominùs verior eſt interpretatio poſita, quam amplectitur Caietanus cap. 76. Deniq; eſt notanda cauſa, ob quam fertur illa cenſura, ſcilicet propter vſum officij gubernationis ſecularis habẽtis iuriſdictionem temporalem annexam, quando Sacerdos loco alterius, ſeu tanquam miniſter alicuius Principis illud exercet: hoc enim ſignificant illa verba, *Officium Vicecomitis, aut Præpoſiti ſecularis*. Vnde rectè infert Caietanus primò, Sacerdotes, qui in Curijs Regum ſunt gubernatores temporales, aut Præſidentes Cancellariarum, in hunc canonem incurrere, ſi id faciant ſine diſpenſatione Pontificis quia illa munera ſunt præpoſituræ ſeculares. Secundò infert, adminiſtrare iuriſdictionem temporalem nõ vt aduentitiam, ſeu miniſterialem Principis ſecularis, ſed vt propriam, id eſt vt conuenientẽ Prælato Eccleſiæ ratione dignitatis Eccleſiaſticę, cui eſt annexa, vel ratione dominij tẽporalis, quod talis perſona aliàs ex ſe habebat, non eſſe contra hunc canonem: quod ex verbis ſatis conſtat.

Siluest. Nauarr. Caietan.

22 Sine cenſura hæc ipſo iure lata, aut ferenda. Gloſſæ cõmunis opinio.

Sed eſt dubium, an hæc cenſura ipſo iure feratur. Et partem affirmantem ſequitur Gloſſa ibi, quia illa verba, *Excommunicationi ſubiaceat*: videntur hanc vim habere; probatque à ſimili ex cap. *Non minus*, de Immunit. Eccleſ. Vbi verba non ſunt omnino ſimilia: ſed *Excommunicationi ſe nouerint ſubiacere*. Et adduntur alia, quæ magis id declarant, ſcilicet, *Nec communioni reddantur, donec ſatisfactionem fecerint competentem*. Nihilominùs ſententia Gloſſæ communiter recepta eſt, vt Panormitanus ibi notat, & ſeqtur: & idẽ ſupponũt Angelus, *Excommunicatio*, 7. caſu 8. Caietanus, Nauarrus, & alij. Qui tamẽ aduertunt, neceſſariam eſſe monitionem prauiam, & præſumptionem: nam vtrumque in textu exprimitur ibi, *Si quis contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit*. Quæ monitio cùm ibi ampliùs non declaretur, canonica intelligenda erit. Fundamentum autem communis ſententiæ eſt, quia verbum, *ſubiaceat*, non requirit hominis miniſterium, ſed quaſi imperatiuè ad ipſum delinquentem refertur, efficaciter illum ſubijciens cenſuræ.

Panorm. Angel. Caiet. Nauar.

23 Sylueſtri opinio.

Nihilominùs Syluester, *Excommunicatio*, 9. num. 18. contrarium ſupponit, dicens, quòd *licèt conſtitutio illa videatur pœnalis, et conſequenter reſtringenda; tamen habito reſpectu, quòd excommunicatio non infligitur ipſo facto, ſecùs videtur dicendũ*. Et indicat eandem ſententiam tenere Hoſtienſem: & Panormitanus refert Antoninũ. Et ſuaderi poteſt, quia verbũ, *ſubiaceat* optimè admittit ſenſum de futuro, ſeu in futuro, & quòd illud ipſum per actionem Iudicis admonentis faciendum ſit: ergo cùm ea ſit pęnalis, reſtringenda eſt. Sed nihilominùs prior ſententia, ſicut communior eſt, ita etiam præferenda videtur; quia iuxta frequentiorem vſum iuris illa locutio ſignificat ſententiam latam, vt patet ex ſuprà dictis in generali doctrina de cenſuris. Practicè tamen loquendo, rarò incurretur hæc cenſura ex vi ſolius iuris: nã cùm præcedere debeat Iudicis monitio canonica, ſemper fiet cum comminatione excõmunicationis ipſo facto incurrendæ, vel certè ita fieri deberet ad tollendum omne dubium.

Communis opinio præfertur.

SECTIO IIII.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ latæ ſint in ſexto libro Decretalium.

1 EX his excommunicationibus nõnullæ coincidunt cum contẽtis in Bulla Cœnę, vel cum alijs reſeruatis, quas ſolùm indicabimus: aliæ nõ ſunt admodum utiles ad vſum, quas breuiter trãſigemus: aliàs verò exactiùs declarabimus. Prima ergo ſumitur ex cap. *Vbi periculum*, §. *Hoc ſacro*, de Elect. in 6. ubi in uerſ. *Nulli etiam fas ſit*, fertur excommunicatio ipſo iure contra eos, qui ad Cardinales in Conclaue concluſos ad eligẽdum Summum Pontificem, *ſcripturam miſerint, vel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecretè locuti fuerint*. Quæ lex cum ipſis Cardinalibus non loquitur: unde licèt ipſi uel ſcripturam recipiant, uel nuncium audiãt, uel cum alio loquantur, illam cenſuram non incurrunt. Solùm indiget declaratione illa particula, *ſecretè*, an ſit coniungenda cum omnibus illis tribus, *ſcriptura, nuncio, & locutione*, uel tantùm cum ultima: multum enim hoc refert. Nam ſi cum omnibus coniungatur, erit magna moderatio huius legis; ſic enim publicè mittere nuncium, uel epiſtolam, non erit ſufficiens ratio incurrendi hanc cenſuram. Cùm ergo contextus, & plana conſtructio uerborum admittat hũc ſenſum, & ſimus in materia pęnali, videtur amplectendus. Quod ſentiunt Archidiaconus, Ioannes Andreas, & alij ibi, Angelus, *Excommunicatio*, 7. caſu 13. Syluester, *Excommunicatio*, 9. cenſura 11. num. 34. Nihilominùs contraria ſententia probandi videtur, quam tenent Caietanus cap. 55. & Nauarrus numero 121. Et patet ex contextu: nam primò abſolutè prohibet, *Nulli fas ſit ipſis Cardinalibus nuncium mittere, vel ſcripturam*. Vbi manifeſtè vniuerſalis eſt prohibitio ſine

Prima contra mittẽtes núcium, aut ſecretè in Cõclaui cũ Cardinali loquẽtes, exponitur. Ca. Vbi, de Elec.

Archid. Io. Andr. Angel. Sylueſt. Caiet. Nauar.

reſtrictione ad publicam, vel ſecretam; & tamen hæc ipſa prohibitio ſtatim corroboratur cenſura repetitis eiſdem verbis, ſine vlla limitatione illis addita, ſed additur tertium membrum de locutione, & ibi adiungitur aduerbium *ſecretè*, quod ita interponitur, vt manifeſtum ſit ſolùm coniungi cum verbo loquendi, ſcilicet: *Aut cum aliquo ipſorum ſecretè loquendo*. Rectè tamen aduertit Caietanus verba illa, *Nulli fas ſit*, intelligi de his, qui in Conclaui non exiſtunt, de quibus in proximo præcedente verſiculo dictum fuerat: *Nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat*. Itaque certum eſt licere Cardinalibus in Conclaui exiſtentibus inter ſe ſecretè loqui, vel nuncium mittere, aliquem ſcilicet famulum, quem vnuſquiſque intùs habet; & eadem ratione licere ſcriptum inter ſe dare, vel mittere, quantum eſt ex vi huius legis.

2
Secunda excõicatio ex eodẽ cap. Vbi periculũ.

Secũda excommunicatio habetur in eodem cap. *Vbi periculum*, §. *Præterea*, vbi excommunicantur Domini, alijque Rectores, & officiales illius ciuitatis, in qua Summus Pontifex moritur, ſi diligenter non obſeruant quæ ibi ſtatuuntur, vel ſi fraudem in eis, vel circa ea commiſerint. Quam partem latè explicat Caietanus cap. 54. Syluester, & alij, qui videri poſſunt; quia res non eſt nobis admodum neceſſaria.

3
Tertia excõicatio cõtra grauãtes perſonas Eccleſiaſticas, eo ꝙ nõ elegerint eũ, pro quo eligẽdo sũt rogati, exponitur.

Tertia excommunicatio habetur in c. *Sciant cuncti*, de Electio. in 6. ferturque contra eos, qui *grauare præſumunt Clericos, vel quaſlibet perſonas Eccleſiaſticas (ad quas in aliquibus Eccleſijs, Monaſterijs, & pijs locis ſpectat electio) pro eo quòd rogati, ſeu aliàs inducti, eum, pro quo rogabantur, aut inducebantur, eligere noluerunt*. Quale autem debeat eſſe hoc grauamen, concluditur in illo verbo, *aut aliàs iniuſtè perſequentur:* in particulari autem ponitur actio ſpoliandi eos, vel conſanguineos eorum, aut Eccleſias, Monaſteria, vel loca pia beneficijs, aut alijs bonis ſuis, per ſe, vel per alios: quod intelligẽdum puto de iniuſta ſpoliatione, vt illo vltimo verbo declaratur. Vnde qui ſine iniuſtitia ſpoliet aliquem bonis, aut beneficio, petens id, ad quod habet ius, quamuis id faciat prouocatus, eo quòd non fuerit ille electus, pro quo ipſe rogauerit, & alioqui etiam nõ facturus; non incurret, quia non infert iniuſtam vim, aut perſecutionem. Item negare Monaſterio eleemoſynas, quas aliquis facere conſueuerat, vel negare amico ſpecialia beneficia, non ſufficit ad incurrẽdam hanc cenſuram, etiamſi hoc titulo fiat: quia neque eſt acceptio bonorum alterius, neque iniuſta perſecutio. Sicut è contrario, ſi quis inferat iniuriam, vel perſequatur huiuſmodi electorem alio titulo, & non propter electionem, quam fecit, non incurret hanc cenſuram: nam in textu expreſsè dicitur, *pro eo quo*, &c. Quæ omnia, & alia, quæ hic notari ſolent, in textu ipſo clara ſunt.

4
De qua electione textus ille loquatur.

Solùm poteſt dubitari, an quod ibi dicitur de electione extendendum ſit ad, præſentationem, inſtitutionem, confirmationem, & poſtulationem. Reſpondetur in primis, ſi præſentatio ad laicum pertineat, non comprehendi; quia textus loquitur, quando electores ſunt Clerici, vel perſonæ Eccleſiaſticæ. Vnde etiam electiones, quæ à laicis fiunt, vt in Confraternitatibus, & alijs Congregationibus perſonarum, quæ nec Religioſæ ſunt, nec Clerici per ſe, & ex vi talis ſtatus, non comprehenduntur ſub hac cenſura, vt omnes aduertunt. At verò ſi præſentatio ad Eccleſiaſticam perſonam pertineat, quatenus talis eſt, & titulo Eccleſiaſtico, Nauarrus num. 122. affirmat hic comprehendi, cum Gloſſa in eodem cap. *Sciant*, verbo *Alios*, quæ in hoc fundatur, quòd hæc lex ſimpliciter nõ eſt odioſa, ſed fauorabilis, cùm Eccleſiaſticam libertatẽ defendat; & ideò reſtringenda non eſt, ſed potiùs extẽdenda: cùm ergo præſentatio ſit quidam modus electionis, meritò ad illam hæc conſtitutio de electione extenditur. Quæ ratio etiam procedit de confirmatione, poſtulatione, &c. Et ita etiam ſentiunt Syluester, & Angelus ſuprà.

Preſentatio, cõfirmatio, et poſtulatio ſub electione comprehenduntur.

5
Quid conſanguineos intelligẽdum.

Tandem quoniã in eo textu explicatur, perſecutionem, ſeu ſpoliationem iniuſtam poſſe fieri circa conſanguineos, dubitant ibi Gloſſa, & Doctores, vſq; ad quem gradũ conſanguinitatis intelligendũ ſit, & an poſſit extendi ad fines. Dico tamen, ex vi illorum verborum non comprehẽdi affines, vt patet ex propria ſignificatione illorum verborum; cumque in iure non reputentur conſanguinei, niſi qui intra quartum gradũ continentur, & ius in hoc nihil amplius declaret: ex vi etiam talis vocis ſolùm videntur comprehendi prædicti gradus: nec poteſt cum fundamento fieri extẽtio vſq; ad ſeptimum, potiuſquam vſq; ad octauum, vel decimum, quidquid aliqui dixerint. Quanquam autem hoc verum ſit ex vi illorum verborum: tamen ex vi illius clauſulæ generalis, *ſeu aliàs iniuſtè perſequendo*, fieri poteſt, vt, quamuis ſpoliatio, vel alia ſimilis iniuria fiat circa affines, vel alios familiares, aut coniunctos, ſi fiat in odium alterius, moraliter cenſeatur iniuſtum grauamen eius, & iniuſta perſecutio: ideoque ad incurrendam hanc cenſuram ſufficiat; quod quidem ex circunſtantijs, & prudentis arbitrio expendendum eſt.

Excommunicatio contra occupantes iura, aut bona ad Eccleſias vacantes pertinentia, exponitur.

6
Cap. Generali, de Elec. in 6.

QVarta excommunicatio habetur in cap. *Generali*, eodem tit. de Electione, in 6. ferturque in eos, qui in Eccleſijs, Monaſterijs, aut pijs locis titulum defenſionis, aut ſimilem de nouo vſurpare conantes, iura ad talia loca pertinentia, aut eorum bona, quando talia loca vacant, occupare præſumunt. In quo primum notandum eſt verbum, *Nouè vſurpando*: Duo enim requirit: primò, vt de nouo fiat: ſecundò, vt ſine iuſto titulo, aut legitima conceſſione, Vnde qui id facit titulo antiquæ præſcriptionis, ſeu conſuetudinis, vel nouo titulo fundationis, aut conceſſionis legitimæ non comprehenditur hac lege, vt in fine eius explicatur, & Gloſſa aduertit. Deinde eſt conſiderandum, legem illam directè ferri contra occupantes bona talium locorum eo tempore, quo vacant; non tamẽ quomodocunque occupantes, ſed ſimul, vſurpare conantes iura aliqua ad tales Eccleſias pertinentia, quæ ibi dicuntur Regalia, aut Cuſtodiæ, &c. Ideoque ad incurrendam hanc cenſuram non ſufficit alio modo occupare talia bona, niſi fiat occupando iura ipſa, & illo titulo: neque è conuerſo ſufficit tale ius vſurpare, niſi occupentur bona Eccleſiæ vacantis: nam vtrumque ita coniungitur in illo textu, vt ſimul requiratur. Quod notant Caietanus, Nauarrus, & alij. Vnde cùm cenſura non contrahatur, donec actus prohibitus conſumetur,

quamuis

Digitized by Google

quamuis aliquis conetur vſurpare ius animo oc- cupandi bona, ſi hoc perficere non potuit, non incurret cenſuram, donec cum effectu illa occu- pet. E contrario verò ſi de facto quis occupet bo- na per huiuſmodi actionem, conando vſurpare ius Eccleſiæ, quamuis hoc non aſſequatur, ſed tantùm ad id conetur, videtur incurrere; quia lex illa, vt dixi, per ſe, ac directè excommunicat oc- cupantes bona, & ex alia parte non requirit vt vſurpent, ſed quòd conentur ad vſurpandum ius. Præterea oportet, vt talis bonorum occupatio ex præſumptione fiat, quod habet vim ſæpe expli- catam. Eſtque generalis contra omnes commit- tentes tale delictum, de conſulentibus verò, & ſimilibus nihil ibi dicitur.

7 Extẽſio eiuſdem cenſuræ. Additur verò ſpecialis extenſio contra Cleri- cos, Monachos, vel alias perſonas talium loco- rum reſpectiuè, procurantes tale delictum fieri: meritoq; id fit propter ſpecialem infidelitatem talium perſonarũ. Non incurrent tamen hi pro- curantes hanc cenſuram, niſi res ad exitum per- ueniat, iuxta doctrinam in ſuperioribus datam; quia talis actio ſolùm prohibetur propter aliam, & quaſi via ad illã, & ideò non videtur conſum- mata, donec illa fiat. Denique neceſſarium eſt, vt talis procuratio ſit, vt ita dicã, poſitiua per actio- nem aliquam: nam ſi ſolùm ſit negligentia reſi- ſtendi, etiam culpabilis, contra ſui officij debitũ, illud non eſt procurare, ſed indebitè permittere: quæ culpa ibidem paulò inferius alia pœna puni- tur in Clericis: nã pro eo tẽpore prohibet Papa, ne de prouentibus talium Eccleſiarũ aliquid per- cipiant. Per quæ verba, vt opinor, non fertur ſu- ſpenſio ipſo iure, neque ipſi Clerici tenentur in ſeipſis talem exequi pœnam; ſed Prælatus, aut Iudex iuxta hanc legem debet eos punire.

Excommunicatio contra eos, qui dum electioni Mo- nialium interſunt, aliquid faciunt, vnde oriri poſſit diſcordia inter eas ſuper electione.

8 QVinta excommunicatio habetur in cap. *In- demnitatibus*, §. *Poſtremò*, de Elect. in 6. fer- turq; contra Prælatos, vel alios, qui vo- cantur, vt interſint electionibus Monialium, ſi aliquid faciant, ex quo poſſit oriri, vel nutriri diſ- cordia inter ipſas Moniales, ſuper huiuſmodi e- lectionibus faciendis. Quæ lex vniuerſalis eſt quoad perſonas, in quas fertur cenſura; nam ver- ba ſunt generalia ſine limitatione. Eſt autẽ pon- derandum in eo textu nõ requiri, quòd talis per- ſona interſit tanquam ſuperior, vel iuriſdictionẽ habẽs, vel tanquam miſſa à ſuperiore; ſed ſolùm quòd ſit accerſita ad illud munus dirigendi ele- ctionẽ per cõſilium, exhortationem, vel aliquid ſimile; & quòd ipſe eo nomine accedat, & inter- ſit: nam verba textus in omni proprietate hoc ſi- gnificant. Vnde ſi Religioſæ ipſæ aliquẽ vel Re- ligioſum eiuſdẽ ordinis, aut alterius, vel Clericũ ſecularem, aut etiam laicum, ſiue virum, ſiue e- tiã fœminam vocarent, vt intereſſet ſuæ electio- ni, & ſua prudẽtia, & iudicio illas dirigeret, in eo haberet locum hæc conſtitutio & cenſura, vt pa- tet ex pleno contextu verborũ. A fortiori autem habebit locum in ſuperiore, qui ex officio inter- eſt, vel alio, qui vicem eius gerit: nam hi etiã vo- cati dicuntur eo, quod ad dirigendas tales electio- nes, vel à Monialibus ipſis, vel certè ab ipſo offi- cio, & regula, vel à Prælato ſuperiori. At verò ſi quis intereſſet non vocatus ad dirigendum, ſed

A quia ipſe ſe immiſcet fortè ad perturbãdum, vel deſiderium ſuum explendum, non incurreret hanc cenſuram, vt probè notauit Caietanus cap. 80. quia licèt fortè delictum ſit grauius, tamen non eſt illud ſpeciale, quod hic punitum eſt, ni- mirum infideliter agere, & quaſi præuaricari in eo munere, ad quod aliquis vocatus eſt. Rurſus etiam ipſe, qui ad dirigendum vocatus eſt, ſi ante electionem non perturbet, aut diſcordias gene- ret, vel nutriat, ſi poſt factam electionem ali- quid horum committat, non incurret: nam te- xtus ſolùm loquitur de diſcordiis, *ſuper faciendis electionibus*. Et in his conueniunt Gloſſa, expo- ſitores, & Summiſtæ omnes. Caiet.

Addit verò Angelus verbo *Excommunicatio*, 7. caſu 16. hanc conſtitutionem non procedere tantùm in Monialibus, quæ ſunt veræ Religio- ſæ; ſed in his etiam congregationibus fœmina- rum, quæ propriæ Religioſæ non ſunt, tamen in B communi viuunt, & ſuas electiones faciunt. Et idem ſequitur Sylueſter, *Excommunicatio* 9. nu- mer. 42. qui citat Geminianum, dicitque colligi ex textu. Sed neque in textu ego video fundã- mentum, quia nomine Monialium tam in iu- re, quàm in communi vſu ſolùm intelligi ſolent Religioſæ fœminæ: & iura, quæ de huiuſmodi electionibus loquuntur, de Religioſis, ſeu regu- laribus ſermonem faciunt, vt videre licet in Cõ- cilio Agathenſi, cap. 19. & 57. & in Tridentino. ſeſſ. 25. cap. 7. de Reformatione regularium; qui- re non video cur in lege pœnali extenſio illa ad- mittenda ſit. Quod ſenſiſſe videntur Caietanus & Nauarrus illam prætereundo, de Religioſis tantùm loquendo. 9 Nomen Monialiũ an ad nõ Religioſas extendatur. *Angel. Sylueſt.* *Concilium Agathenſe.* *Concilium Tridentinum.*

Sexta excommunicatio ſumitur in cap. vlti- mo de officio Delegati in 6. vbi ſuſpenduntur C Conſeruatores, qui de alijs, quàm de manifeſtis iniurijs & violentijs ſcienter ſe intromiſerint: pars verò, quæ hoc procurauerit, excommunica- tur, ita vt abſoluenda non ſit, donec alteri parti læſæ ſatisfaciat. De quo canone, quia pœna in eo principaliter lata eſt ſuſpenſio, infrà ex profeſſo dicemus diſputantes de ſuſpenſione. Hic ſolùm aduerto, huiuſmodi procurantes non incurrere, niſi effectus ſequatur, propter rationem ſuperiùs tactam. Non fertur autem talis cenſura contra quoſlibet procurantes, ſed contra eum, qui eſt pars in tali iudicio, & hoc procurat: expreſſè e- nim fertur cum tali limitatione. Rurſus neceſſe eſt, vt talis Conſeruator commiſſionem non ha- beat ad huiuſmodi actus, etiamſi talis conceſſio data ſit per clauſulam generalem, qua extendi ſolet commiſſio ad cognoſcendum de eo, quod requirit altiorem indaginem, vt notat Nauar- D rus num. 125. quia cùm hæc procuratio non per ſe, ſed propter vitandum actum procuratum, prohibeatur, tunc ſolùm cenſeri debet prohibi- ta, quando actus procuratus malus eſt, & pro- hibitus: ergo quando actus ipſe conceſſus eſt, procurare illum non eſt malum, neque eſt ma- teria cenſuræ. 10 Sexta ex cõicatio contra pcuratorẽ in quadã cauſa iniqua. Cap. vlt. de offic. Deleg.

Excommunicatio contra extorquentes per vim, aut metum abſolutionem à cenſura, exponitur.

SEptima excõmunicatio ſumitur ex c. vnico de His, quæ vi, in 6. ferturque in eos, qui per vim, vel metum extorquent ab Eccleſiaſtico Iu- dice abſolutionem à cenſura. Quem textũ ſuprà 11 Cap. vnicum de His, quæ vi, in 6.

expoſuimus diſputatione 7. de Cenſuris in communi, ſectione 3. quantum ad priorem partem eius. Nunc verò quantum ad hanc cenſuram aduertendum eſt primò, neceſſarium eſſe ad eam incurrendam, vt metus illatus ſit talis, vt moraliter faciat actum ita inuoluntarium, vt ex eo capite nulla ſit abſolutio, ad quod non ſufficit quilibet metus, ſed ille ſolus, qui cadere poteſt in cõſtantem virum, vt iura loquuntur, & citato loco declaratum eſt. Contrarium autem videtur docere Caietanus cap. 41. dicens: Qualiſcunque ſit metus illatus, ſufficere ad incurrendam hanc cẽſuram, quia hæc lex nihil diſtinguit inter magnum, & paruum. Quam ſententiam ait Nauarrus cap. 27. num. 125. eſſe tenendam in foro conſcientiæ. Ego verò cenſeo non eſſe hic diſtinguẽdum inter forum externum, & conſcientiam; quia ſi ex vi illius legis in externo foro non cenſetur excommunicatus, qui leuem metum intulit, neque in foro conſcientiæ erit; cùm talis excommunicatio ex ſola efficacia, & proprietate illius legis inferatur. In vtroque ergo foro cenſeo in eo caſu non incurri. Quod tenet ibi Gloſſa vltima communiter ab interpretibus approbata. Et ratio eſt, quia licèt lex illa non diſtinguat, tamen ex ſubiecta materia conſtat loqui de metu graui. Prius enim irritat lex illa abſolutiones ſic extortas: deinde verò ſubiūgit; *Ne autem ſine vindicta violentiæ creſcat audacia, eos qui huiuſmodi abſolutionem*, &c. ergo talis cenſura cadit in eam extorſionem abſolutionis, quæ illam reddit nullam ex vi illius capitis: non reddit autem nullam niſi vis, aut metus grauis, qui cadat in conſtantem virum: ergo.

Quæ metus illatio ſufficiat ad hanc cẽſuram incurrendam. — *Caiet.* — *Nauarr.*

12 Cætera verò, quæ Caietanus notat circa hanc cenſuram, mihi probantur, & facilia ſunt ex verbis textus, videlicet nihil referre, quod inferens vim, vel metum, ſit ipſe, qui abſoluendus eſt, vel alius; vterque enim æquè incurrit, nam textus non diſtinguit de extorquente ſibi, vel alteri, ſed abſolutè de extorquente. Sicut etiam in priori parte capitis nulla fit abſolutio, ſiue metus illatus ſit ab eo, qui abſoluitur, ſiue ab alio. Deinde non ſatis eſſe, quòd metus inferatur, niſi abſolutio cum effectu obtineatur, quia textus non excommunicat inferentes metum ad hunc finem, ſed extorquentes abſolutionem per metum: hæc autem extorſio non conſummatur, donec abſolutio obtineatur. Denique nihil referre, quòd cenſura, cuius abſolutio extorquetur, iuſtè, vel iniuſtè lata ſit, neque quòd ſit ab homine, vel à iure; quia etiam in hoc lex illa nihil diſtinguit. Ego autem hoc intelligo de cenſura iniuſta, dummodò ſit valida: nam ſi fuiſſet nulla ſimpliciter, id eſt tam in re, quàm in exteriori foro, non credo incurſurum hanc excommunicationem, qui reuocationem illius cenſuræ per vim, vel metum extorqueret: nam cùm illa non fuerit cenſura, ceſſat materia huius legis, neque illa, quæ extorquetur, poteſt verè dici abſolutio, vel reuocatio cenſuræ, ſed potiùs declaratio nullitatis eius: hic autem non excommunicatur, qui extorquet declarationem nullitatis; ſed qui extorquet abſolutionem, vel reuocationem cenſuræ veræ, ac validæ.

Excommunicatio contra eos, qui per fraudem faciunt vt Iudex perſonaliter fœminam adeat eius teſtimonium interrogaturus, exponitur.

A

13 OCtaua excommunicatio ſumitur ex cap. 2. de Iudicijs in 6. vbi ſtatuitur, ne fœminę cogantur perſonaliter venire in iudicium ad ferendum teſtimonium; & prouidetur, vt per tabellionem, vel aliam perſonam ad eas tranſmiſſam petatur, aut ſi caſus id poſtulet, quòd Iudex ipſe perſonaliter ad eas accedat. Et additur: *Proniſo quòd caſus huiuſmodi (videlicet vt Iudex vadat perſonaliter) non fingatur, nec fraus interueniat in hac parte; alioqui fictor huiuſmodi, vel fraudator ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.* Vbi eſt aduertendum, hanc excommunicationem non incurri, donec ſit per fraudem obtentum, vt Iudex perſonaliter ad fœminam accedat, eius teſtimonium per ſeipſum interrogaturus, quia in eo acceſſu conſummatur actio hic punita, & prohibita, quando per fraudem fit: & ita ſentit Caietanus cap. 59. quem ſequitur Nauarrus. Poſtquam

Cap. 2. de Iudicijs. — *Caiet.* — *Nauarr.*

B

autem hic effectus conſequutus eſt, ille tantùm incurret hanc cenſuram, qui author fuit fraudis, & deceptionis. Vnde ſi ipſe Iudex fuit deceptor, ipſe incurret: ſi verò fuit alia perſona, Iudex non incurret, etiamſi ad fœminam perſonaliter accedat, etiamſi id faciat ſciens, & permittens; vel, vt ſic dicam, malè vtens malitia alterius ad ſuum fortaſſe prauum deſiderium explendum. Quia hic non punitur quælibet malitia, ſed ſola *fictoris*, vel *fraudatoris*: tunc autem Iudex non eſt fictor, vel fraudator, licèt malè faciat, dum ſe, & aliam decipi, & fraudari ſinit. Quod ſignificauit Nauarrus num. 125. in fine, dicens, Iudicem non incurrere hanc cenſuram, ſi ipſe non fingi fecit: quam dicit eſſe communem ſententiam in dicto cap. 2.

14 Dices: Hoc ipſo, quòd Iudex ſcit fictionem, vel deceptionem alterius, & nihilominus ſub illo colore vult perſonaliter fœminam adire, decipit illam, impoſtor, ac fictor dici poteſt: ergo incurret cenſuram. Reſpondetur negando aſſumptum, ſi nihil cooperatur ad deceptionem; ſed ſolùm illa ſuppoſita, diſſimulata, proficiſcitur, & perſonaliter adeſt fœminæ. Quare conſiderandũ attentè eſt, an ſit moralis cooperatio, ſeu effectio fictionis: quia tunc incurretur cenſura, & non aliàs. Vnde fit, vt ipſamet fœmina, ſi fingat, & decipiat, vt Iudex ad eam perſonaliter veniat, & conſequatur effectum, incurrat hanc cenſuram; quia lex illa generaliter excommunicat omnem deceptorem, ſeu fraudatorem: ſub quibus vocibus, quamuis maſculini generis, certum eſt iuxta iuris vſum, etiam fœminas comprehendi. Nec refert, quòd talis deceptio ſit ab ipſa, in cuius fauorem videtur talis lex inſtituta; quia lex ſimpliciter loquitur, & ſine reſtrictione: vnde non tam reſpicit fauorem perſonæ, quàm ipſius iudicij, vt rectè, atque etiam honeſtè fiat.

C

Quid ſi ac ipſa fœmina decipiat.

D

15 Sed interrogari poteſt: Quando vnus eſt author, vel inuentor deceptionis, alius verò executor, quis illorum incurrat hanc cenſuram? Reſpondeo, mea ſententia vtrumque incurrere, quia vterque eſt deceptor: vel ſi accommodare velimus terminos ipſius textus, alter eſt fictor, ſcilicet inuentor mendacij; alter fraudator, ſcilicet executor. Quare, etiamſi plures ad executionem concurrant fingendo, vel proferendo mendacia in ordine ad talem effectum, illo conſecuto omnes incurrunt. Altera interrogatio eſt: An hæc lex intelligẽda ſit tantùm de iudicijs, & Iudicibus Eccleſiaſticis? Poſſet enim aliquis hoc exiſtimare, quia Eccleſiaſtici canones ſolùm

Quis incurrat hanc cẽſuram, author fraudis, an executor.

De quo iudice loquatur dictũ c. 2.

Digitized by Google

ſolùm ponunt formam, & modum ſeruandum ab Eccleſiaſticis iudicibus. Sed dicendum eſt, legem eſſe vniuerſalem, & iudices ſeculares comprehendere. Quod colligo tum ex illis verbis textus, *Autoritate Sedis Apoſtolicæ, aut alia quacumque;* nam in rigore omnem iudiciariam poteſtatem comprehendunt: Tum etiam quia ſemper eſt ſermo de iudicio, & iudice indefinitè & abſolutè, neque fit reſtrictio ad Eccleſiaſticum. Vnde Nauarrus dicit nihil referre, an iudex ſit clericus, vel laicus. Denique in his, quæ ad bonos mores pertinent, Eccleſia per ſuos canones poteſt modum ponere ſecularibus iudicibus.

Excommun. Contra laicos compellentes Prælatos Eccleſ. vt res Eccleſ. laicis ſubmittant, & contrà eos qui res ſic habitas non dimiſerint.

16 Ca. 1. de Reb. Eccleſ. non alien. NOna excommunicatio ſumitur ex cap. 1. de Rebus Eccleſ. non alien. in 6. vbi prohibentur Prælati Eccleſiaſtici ne immobilia bona vel iura ſuarum Eccleſiarum ſine conſenſu Capituli, & licentia Sedis Apoſtolicæ ſubijciant laicis: & in clericos, vel prælatos contrarium facientes ſuſpenſionem fert ipſo iure: quam infra ſuo loco explicaturi ſumus cum ipſo textu, quia hæc eſt pœna ibi principaliter lata. Adiungitur verò duplex excommunicatio. Prima eſt contra laicos, *qui compellunt clericos ad huiuſmodi contractus faciendos, & qui ante illam legem ſimilem vim fecerant, niſi poſt competentem monitionem (remiſſa ſubmiſſione) Eccleſiaſtica bona in ſua libertate dimiſerint.* Vt autem hic caſus intelligatur, aduerto ſubmittere Eccleſias, aut earum bona, vel iura laicis perſonis varijs modis fieri poſſe vt ex illo textu ſumitur, ſcilicet, conſtituendo illos patronos, vel aduocatos Eccleſiarum, vel recognoſcendo eos vt patronos, ac ſi talia bona, vel iura ab illis haberent. Clerici ergo, ſeu Prælati Eccleſiarum prohibentur hanc ſubmiſſionem facere (niſi modo, & in caſibus à iure permiſſis) in perpetuum, aut ad tempus non modicum: quod iuxta Gloſſam ibi, Sylueſtrum, Antoninum, Nauarrum, & omnes debet eſſe tempus decem annorũ. Quia ergo nobiles laici interdum opprimebant Eccleſias vt eis ſubmitterentur à Prælatis, ideo in eo c. cenſura fertur cõtra eos, qui huiuſmodi vim vel anteà Eccleſijs fecerant, vel poſteà fecerint.

17 Vbi ſolùm eſt notanda differẽtia quod ad incurrendam illam excommunicationẽ prout fertur propter actum futurum, non requiritur alia monitio præter eam, quæ fit per hanc legẽ: prout verò fertur propter actum præteritum, requirit nouam monitionem ab homine factam: & alioquin non cenſetur quis eſſe contumax. Et probabile exiſtimo talem monitionem debere eſſe trinam, prout ſentit Gloſſa ibi Syluest. *Excommunicatio*, 9. caſu. 19. Quamuis Nauarr. cap. 27. nu. 126. dicat ſufficere vnam tam in hoc caſu, quam in omnibus, in quibus iura requirunt monitionem ad incurrendam cẽſuram per ipſum ius latam, & afferat probabiles coniecturas: ſed nõ video rationem cogentem: Vnde cum contraria ſententia fauorabilior ſit, & graues autores habeat, & rationem fortaſsè probabiliorem, ſatis tuta eſt in conſcientia: maximè cum hoc loco textus requirat competentẽ monitionem: competens enim monitio in iure intelligitur trina.

Quę monitio requiratur in 1. caſu excom. *Gloſſ. Syluest. Nauar.*

18 Secunda excommunicatio eſt, quando hi cõ-

A tractus licitè ſunt cùm conſenſu & licentia requiſitis, ſi laici aliquid vſurpent, præter id quod ex natura vel conditione talis contractus eis debetur: nam, ſi legitimè admoniti illud non reſtituant, excommunicationem incurrunt: quod eodem modo intelligendum eſt. Denique declarat Nauarrus hanc ſubmiſſionem eſſe illam quam Hiſpani, *Commendam.* appellant; & ſub alijs pœnis prohibetur in legibus illius regni lib. 1. Ordin. tit. 3. lib. 1.

Decima excommunic. contra religioſos quarundam religionum exercentes aliquas actiones in cap. vn. de Religion. dom. in 6. prohibitas.

DEcima excommunicatio ſumitur ex cap. vnico §. *Confirmatus*, de Religioſis domi- 19 1. excõ. eiuſdem textus.
B bus in 6 ferturque contra religioſos, qui paupertatem in communi profitentur ſecundum regulam ſuam, quorum religio poſt Concil. Lateranenſe ſub Innocẽtio III. celebratum, id eſt poſt annum 1215. confirmata eſt: quam cenſuram hi religioſi in tribus caſibus incurrunt. Primus eſt, ſi aliquem ad ſuam profeſſionem de nouo admittant: ſecundus ſi nouam domum vel locum acquirant: tertius ſi iam habita alienent ſine Sedis Apoſtolicæ licentia. Quæ limitatio ad omnes tres caſus refertur, vt per ſe notum eſt. Hæc verò excommunicatio iam parum eſt vtilis: nã ibidem in §. ſequente excipiuntur ab hac prohibitione quatuor ordines Mendicantes antiquiores propter eorum approbationem, & euidẽtem vtilitatem. Vnde ſimili modo excipitur quælibet alia religio poſteà ſimiliter approbata: vt ex bul-
C lis & priuilegijs ſingularum religionum intelligendum eſt. Quocirca illæ religiones, de quibus textus hic loquitur, vel iam non extant, vel rariſſimæ ſunt: & ideo non eſt quòd in hac excõmunicatione amplius declaranda immoremur. De alia verò ſimili, quæ habetur in Clem. vlt. de Pœnis dicam in ſect. ſequente.

Addunt verò Angelus, *Excomm.* 7. caſu. 22. & Syluest. *Excomm.* 9. num. 45. excommunicatione 20. & Nauar. cap. 27. nu. 127. in hoc eod. textu excommunicari eos, qui inſtituunt nouum ordinem religionis, aut accipiunt nouum habitum illius. Sed ego non inuenio hanc excommunicationem in illo cap. nam illa prohibitio in prima parte illius c. vbi eſt ſermo de religionibus non confirmatis: & ibi nulla adiungitur excommun. Poſteà verò in §. 1. additur prohibitio illorũ triũ caſuum quos retulimus, qui pertinent ad religio- 20 Nõ extã di hãc excom. ad inſtituentes nouã religionem. *Angel. Syluest. Nauar.*
D nes confirmatas, vt patet ex principio §. *Confirmatos autem, &c.* Excommunicatio autem quæ ibi ſubiungitur, euidenter refertur ſolùm ad caſus in eodem §. prohibitos, non verò ad ſuperiorem prohibitionem. Quod patet, tum quia ſunt capita, & leges diuerſæ; tum etiam ex contextu ipſorum verborum: nã poſt illos tres caſus additur, *Si verò ſecus præſumptum fuerit, nec perſonarum receptio, nec domorum, vel locorum acquiſitio, aut ipſorum, cæterorumque bonorum alienatio valeat: & nihilominùs contrarium facientes ſententiam excommunicationis incurrant.* Ex quo textu manifeſtè conſtat illa verba, *Si verò ſecus præſumptum ſit*, ſolùm ad tres caſus proximè præcedentes, referri. Cùm ergo poſteriora verba, *Et nihilominùs contrarium facientes*, ad eandem materiam referantur, manifeſtum videtur hãc excommunicationem

municationem non extẽdi ad religiones nullo modo à Sede Apoſtolica approbatas. Vnde Caietanus hanc excommunicationẽ non admittit, quia in eo caſu non incurritur ex vi huius iuris, vel alterius, quod in iure communi habeatur. At Sylueſt. refert Ioannem 22. in quadam Extrauag. quæ incipit, *Sancta mater Eccleſia*, quam dicit referre

Panorm.

Panormitanum, huiuſmodi excommunicationem tuliſſe. Tamen ex Extrauagante Ioãnis 22. de Religioſis domibus, hæc excommunicatio non colligitur, vt notauit Caietanus verbo Excommunicatio cap. 5. nec aliam de hac materia ab illo habemus, etiam in Bullario Romano. Panormitanus verò ex Ioanne 23. illam Extrauagantem refert, *quæ videtur*, ait, *ipſo facto excommunicare iſtos, qui adinuenerunt nouã religionẽ, &c.* Vbi aduerto Panormitanum non inueniſſe hãc excommunicationem in iure communi, & ideo ex illo non attuliſſe illam: ſed potius dicendo, *hodie eſt quædam Extrauagans, &c.* ſignificaſſe ante illam non fuiſſe huiuſmodi excommunicationem ipſo iure latam. Deinde expendo, non omnino aſſerendo, ſed ſubdubitãdo dicere, *Quæ videtur ipſo facto, &c.* Sed neque illa extat, vnde, neque de illa nobis conſtat multoque minus de cenſu illius; propter quod cenſeo illam nõ obligare, neque ex vi illius talem excommunicationem incurri.

Excommunicatio contra imponentes tributa perſonis Eccleſiaſticis, exponitur.

21
Ca. Quãquam de Cenſib.

VNdecima excommunicatio ſumitur ex c. *Quanquam* de Cenſibus in ſexto. Et fertur contra eos qui imponunt, vel exigunt ab Eccleſijs, vel Eccleſiaſticis perſonis pedagia, quidagia, & ſimilia tributa, per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine, pro perſonis ipſis, aut rebus ſuis proprijs, quas non deferunt, vel tranſmittũt cauſa negotiationis. Vbi rectè aduertit Caietanus cap. 39. hæc prohiberi ſub hac cenſura quatenus ſunt onera, & tributa, non verò ſi ſint ſtipendium iuſtum pro aliquo negotio: nam pedagium verbi gratia eſt tributum quod exigitur ſolùm ratione tranſitus: ſi tamen per flumen tranſeundum eſt in nauicula, exigere aliquid pro illo tranſitu, non eſt contra hanc legem. Similiter quidagium dicitur quod ſoluitur pro ducatu, ſeu oſtenſione itineris, quod tunc eſt tributũ, quando homo non vult ducem viæ, neque illum accipit, & ſoluere cogitur: ſi autem clericus huiuſmodi ducem conducat, ille iuſtè exiget ſtipendium, quia illud non eſt tributum. Rurſus aduertit Caietanus, omnia illa tria verba, *exigere, extorquere, compellere*, ſignificare coactionem aliquam; tamen non eſſe hic neceſſariam maiorem coactionem, quam illam quæ communiter fit petendo hæc tanquam debita & impediendo tranſitum perſonarum, aut rerum donec exoluantur: nam ex illis tribus verbis ſub diſiunctione poſitis ſatis colligitur quodlibet illorum ſufficere, ergo exigere ſatis eſt, ergo à fortiori reliqua, quia plus addunt. Tandem aduertendum eſt, hic non ſolùm prohiberi exigere hæc tributa à perſonis Eccleſiaſticis ratione prouentuum Eccleſiaſticorum, ſed etiam ratione propriorum bonorum, quæ ſecum deferunt, vel tranſmittunt, quocũque titulo illa poſſideant. Solumque fit exceptio, quando talia bona deferuntur, aut tranſmittuntur ad exercendam mercaturam: quæ tunc exerceri dicitur, quando res emitur in vno loco vt in alium deferatur, vt ibi cum aliquo lucro vendatur. Vnde ſi clericus tranſmittat fructus vel ſui beneficij, vel ſui patrimonij, vt alibi eos vendat, non poſſunt exigi ab eo vectigalia, ſeu pedagia. Idemque erit ſi ea, quæ emit ad vſus ſuos fide, & ſine animo negotiandi, poſteà tranſmittat, vt vẽdantur, quia iam illis non indiget vt ſpecialiùs attigit Nauarrus num. 128.

Nō prohibet hac lege exigi à perſonis Eccleſ.

De quibus bonis poſſit exigi à clerico pedagiũ, &c.

Nauarr.

22
Nũ cẽſura hæc ſit reſeruata in Bulla Cœnæ. Syluestri opin.

Hic verò inquiri poteſt an hæc cenſura, licèt non ſit reſeruata in hoc cap. cenſenda ſit reſeruata in Bulla Cœnæ. Nam Sylueſter verb. *Excommunicatio* 9. num. 24. excomm. 21. affirmat. Duæ autem ſunt clauſulæ in Bulla, in quibus videri poteſt facta hæc reſeruatio & vtramque indicat Sylueſt. Prior eſt quinta in ordine ſuprà à nobis poſita, vbi excommunicantur qui augent, vel imponunt noua pedagia, cùm ad id poteſtatem non habeant, vel ſic impoſita exigunt, & per hãc non ſit propriè talis reſeruatio, nam hæ leges cenſuras ferunt propter cauſas valde diuerſas, nam in Bulla Cœnæ excommunicantur, qui exigunt vectigalia ibi prohibita, id eſt ſine poteſtate, & contra eandem clauſulam impoſita, vt ibi cum Caietano, Nauar. & alijs declarauimus, quod nõ eſt factum in fauorem clericorum, ſed omnium fidelium. At verò hæc lex eſt ſpecialis in fauorẽ clericorum, & prohibet exigere ab eis vectigalia, quæ alioqui iuſtè impoſita ſunt pro perſonis non priuilegiatis. Vnde qui hæc exigit à clericis, licèt incidat in hanc cenſuram quam tractamus, non tamen in Bullam Cœnæ: & ideò talis excommunicatio reſeruata non eſt. At verò exigens à clerico vectigalia per ſe prohibita contrahet excommunicationem reſeruatam in Bulla Cœnæ quam etiam cõtraheret ſi exigeret à laico. Dubitari verò poteſt, an tunc contrahat etiam excommunicationem huius ca. *Quanquam*. Videtur enim nõ incurrere, quia illa re vera non ſunt vectigalia, cùm legitima poteſtate non ſint impoſita. In contrarium verò eſt, quia, ſi hæc lex prohibet exigere à clericis vectigalia etiam iuſta reſpectu aliorum, multo magis iniqua. Et ita quidem dicendum videtur, quòd licèt non eſſet in Bulla Cœnæ illa clauſula poſita, & excommunicatio lata, incurreretur ex vi huius cap. Nunc verò ad rem moralem parum refert, quòd ex vi vtriuſque legis talis cenſura incurratur, quia in re vnus eſt titulus, ſeu vna cauſa, qua explicata omninò tolletur per abſolutionem illa excommunicatio quatenus ab vtraque lege dimanat, & in eo tantùm caſu erit illa excommunicatio reſeruata.

Excõm. hæc non ſoluitur cũ 5. Bullæ Cœnæ propriè explicatur

Exigens à clerico vectigalia prohibita an incurrat excõm. huius ca.

23
Excom. huius ca. coincidit cũ 18. explicata in Bulla Cœnæ.

Altera clauſula Bullæ per quam videri poteſt facta hæc reſeruatio, eſt 18. à nobis poſita, in qua excommunicantur, qui huiuſmodi collectas, ſeu onera eccleſiaſticis perſonis imponunt, aut ab eis accipiunt. Et de hac clauſula hoc etiam negat Nauarr. quia in ea ſolùm prohibentur onera & exactiones, quæ petuntur ratione prouẽtuum eccleſiaſticorum. Veruntamen in illa clauſula diſtinguuntur onera, quæ perſonis, vel bonis eccleſiaſticis imponuntur; & licèt quoad ea, quæ in bonis imponuntur, expreſsè ſit ſermo de bonis ſeu reditibus eccleſiaſticis: tamen quoad ea, quæ imponuntur perſonis, non fit limitatio ad exactionem, vel onus, quod imponitur ratione bonorum eccleſiaſticorum, ſed abſolutè de oneribus talibus perſonis impoſitis: pedagiũ autem quod ratione ſui ipſius à perſona eccleſiaſtica

ſtica exigitur, propriiſſimè comprehenditur ſub illa generali clauſula. Vnde quo ad hanc partem certa mihi videtur ſententia Syluestri: Sicut etiã erit certa ſi exigatur portorium de bonis aut fructibus eccleſiaſticis. Quando verò exigitur de alijs bonis proprijs eccleſiaſticæ perſonæ, res eſt magis dubia propter rationem Nauarri. Nihilominus tamen etiam in hoc mihi magis placet ſententia Sylueſtri: nam, licèt illa exactio immediatè fiat propter bona; tamen indirectè, & mediatè eſt potiùs onus perſonę, quàm bonorum.

23 Onera enim in bonis poſita ſunt illa, quæ per ſe debentur ratione fructuum, vt in eadem clauſula Bullæ videtur ſatis exponi, à quibus oneribus nõ ſunt exempta omnia bona eccleſiaſticarum perſonarum, ſi ipſa bona eccleſiaſtica non ſunt, nec fructus eorum, vt ibidem expoſuimus: hoc verò onus, quod exigitur pro ſola tranſmiſſione, aut vectione rerum propriarum, magis videtur redundare in perſonam: ſicut exigere alia tributa quæ pro rebus emptis imponũtur, vt illud, quod vulgo dicitur. *ſiſſa*, & ſimilia, cenſentur onera perſonalia, ideoque in illa clauſula prohibita ſub cenſura reſeruata: idem ergo in præſenti dicendum cenſeo.

24
Ca. Qm̃ de immun. eccleſ. explicatũ relinquitur ĩ Bulla Cęnę.

Duodecima excommunicatio ſumitur ex c. *Quoniam*, de immunitate Eccleſiarum, in 6. Illa verò incluſa eſt in 13. & 14. clauſula Bullę Cęnę, quæ eſt contra impedientes iuriſdictionem eccleſiaſticam, vel eccleſiaſticos iudices illa vtentes; & ideò in ea immorari non eſt neceſſe.

25
Cap. vlt. de imm. eccleſ. eſt explicatũ in 15. cãc. Bullę Cęnæ.

Decima tertia ſumitur ex cap. vltimo de immunitate Eccleſiarum, ferturque contra temporales dominos, qui præcipiunt ſuis ſubditis ne officia, ſeu obſequia communia Reipublicę perſonis eccleſiaſticis exhibeant, ſcilicet ne coquant panem, &c. Quem textum ſupra explicauimus circa Bullam Cœnæ in clauſula 15. in fine: nam hæc cenſura ex parte etiam lata eſt illa clauſula, & Papæ reſeruata. Dico autem, *ex parte*, nam ibi ſolùm excommunicantur facientes vel ſeruantes ſtatuta eccleſiaſticæ libertati contraria: oſtendimus autem ibi huiuſmodi fore ſtatutum, quo hæc obſequia prohiberentur. Et ita explicuimus verbum, *præſumendi* in hoc textu poſitum. Qui ergo tale ſtatutum conderet, & ex vi huius cap. vltimi, & ex vi Bullæ Cœnæ excommunicatus eſſet: reſeruationem autem haberet ex vi Bullæ tantùm. At verò cap. hoc non loquitur ſolùm de ſtatuto, ſed abſolutè de præcepto: & ideò qui, abſque lege lata hæc præciperet quocumque modo imperando, cenſuram huius cap. contraheret; non tamen Bullæ, nec reſeruationem, vt per ſe conſtat.

Poteſt cõtrahi excõm. huius c. nõ incidẽdo in cẽſurã Cœnæ.

Excommunicatio contra religioſos habitum ſuæ religionis dimittentes, aut ad ſtudia ſine Prælati licentia accedentes exponitur.

26
Ca. 2. Ne cler. vel monach.

Qualibet ex his actionib⁹ ſufficit ad incurrẽdũ.

DEcima quarta ſumitur ex cap. 2. *Ne clerici, vel monachi*, in 6. Quæ fertur contra religioſos propter alterutram ex duabus cauſis: & extenditur deinde ad quoſdam alios. Prohibentur ergo in primis religioſi profeſſi ne in ſcholis, vel alibi habitum ſuæ religionis dimittant. Secundò prohibentur ne ad quælibet ſtudia litterarum accedant ſine licentia ſui Prælati cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis eius. Et ſubiungitur. *Si quis autem horum violator temera-*

A *rius extiterit excommunicationem incurret ipſo facto.* Circa quæ verba primò aduertendum eſt, illam particulam, *horum violator* non eſſe intelligendam collectiuè, ſed diſtributiuè: aliàs qui temerè habitum dimitteret, & ad ſtudium abſque licentia non iret, hanc cenſuram non incurreret: quod eſt contra omnes Doctores, & contra textus intentionem: ergo ſimiliter è contrario, ſi religioſus ſine legitima facultate iuxta hunc textum requiſita ad ſtudium eat, quamuis habitum non dimittat, hanc cenſuram incurret.

Circa priorem partem aduertendum eſt, aliud eſſe dimittere habitum: aliud ſe habitu ſpoliare: nam ſi religioſus exuat ſe veſtimẽtis vt dormiat, verè & propriè non dicitur dimittere habitum ſuum. Vnde, licèt fortaſsè in eo peccet vel contra ſuam ſpecialem regulam, vel contra debitam decentiam & modeſtiam, vel quia præbet aliquod

27
Ad cẽſurã hãc nõ ſufficit ſola habit⁹ ſpoliatio.

B ſcandalum, vel ex intentione mala etiam mortaliter, vt ſi id faciat ad liberiùs, vel voluptuoſius peccandum, non incurret hanc cenſuram, quia tunc non dimittit habitum ſecundum communem & moralem modum loquendi, vt aduertit Syluest. *Excommunicatio*. 9. cenſura 24. nu. 51. & 52. & Nauar. nu. 131. & ſumitur ex Palud. in 4. d. 18. q. 3. caſu 12. num. 41. quamuis Antonin. & Armilla oppoſitum ſentiant ſine ſufficienti fundamento, quia lex pœnalis non eſt extendenda extra proprietatem verborum, vt communi vſu accipiuntur. Et eadem ratione non cenſebitur dimittere habitum qui ſuperiores veſtes deponit ad breue tempus vt faciliùs ludere poſſit. Propria ergo dimiſſio habitus eſt, quando fit mutatio in alium habitum ad ſe occultandum, vel incedendum hoc modo. Temeraria autem dimiſſio dicitur quoties fit ſine rationabili cauſa, & cum

Syluest. Nauar. Palud.

C contemptu regulæ, ſeu legis, iuxta doctrinam D. Thomæ ibi à Caietano ponderatam 2. 2. q. 53. ar. 3. ad 3. Vnde ſi dimiſſio habitus fiat ex cauſa rationabili, qualis erit defenſio propriæ vitæ, vel famæ, aut proximi, aut vitare ſcandalum graue, & ſimiles, tunc non poteſt dici temeraria, quia prudenter fit. Item, licèt cauſa non ſit rationabilis, tamen non fit dimiſſio ex contemptu, ſed ex ignorantia culpabili, vel paſſione, vel leuitate animi cum aliqua apparenti excuſatione non dicitur etiam temeraria dimiſſio, qui terminus bis in eodem textu repetitur, & ideò cum omni proprietate verificandum eſt.

Temeraria dimiſſio habitus quæ dicatur.
D. Thom. Caiet.

Ex his ergo colliguntur tres regulæ generales. Prima eſt, Quoties depoſitio, vel ſpoliatio habitus fit abſque dimiſſione illius, non incurritur hæc cenſura. Patet, quia textus loquitur de dimiſſione: & exemplis iam hoc ſatis declaratum

28
Spoliatio habitus ſine illius dimiſſione nõ ſufficit ad hãc cenſurã.

D eſt. Vnde quando non totus habitus, ſed aliqua pars eius dimittitur, ſi ea quæ retinetur, eſt proprius habitus religioſi, quo ſatis cognoſci poſſit, etiam non incurrit. Imò etiam ſi religioſus partẽ alterius habitus, ſeu communem veſtẽ accipiat, ſi tamen eam partem religioſi habitus quam habet, non occultet, & per eam ſatis cognoſci poſſit vt religioſus, id non ſatis erit ad incurrendã cenſuram hanc. Probatur, quia tota illa non eſt dimiſſio ſimpliciter, ſed ſolùm ex parte, & ſecũdũ quid. Et præterea ex illa non ſequitur incommodum, quod illa lex vitare intendit, videlicet ne detur religioſis vagandi licentia: ergo illa actio neque eſt contra verba, neque contra finem huius prohibitionis. At verò ſi quis dimitteret partem habitus, v. g. ſuperiorem, & aliam loco illius

accipe

Digitized by Google

A acciperet qua ſe occultaret ad liberiùs vagandū, ſeu ſine cauſa rationabili, iam tunc ille incurreret cenſuram, quia illa eſſet dimiſſio habitus in textu prohibita. Nam licèt demus aliquam partem habitus, vel ſignum religioſi ſubtus retineri, nihilominùs abſolutè & ſimpliciter hic & nunc in exteriori ſpecie ſeu forma, in qua potiſſimè habitus conſideratur, ille non geſtat habitum religioſum, & ideò verè ac propriè dicitur dimittere illum. Idemque dicendum cenſeo, etiam ſi dimiſſa vna parte habitus nullum alium induat, ſi in ea quam retinet, nullum ſignum religioſi manet, & id facit ad incedendum illo modo, & ſe occultandum: nam licèt non omnis ſpoliatio habitus ſit dimiſſio, tamen aliqua quæ fit tali modo, & contra finem talis legis, propriiſſimè dicitur, & eſt habitus dimiſſio.

…nē habitus ex cauſa rationabili nō incurrit hæc cenſura.

Secunda regula eſt, Quoties dimiſſio habitus B fit ex rationabili cauſa, vera, vel apparente, propter illam non incurri hanc excommunicationem. Patet in primis, ſi dimiſſio ex honeſta cauſa fiat, nam illa excuſat à culpa: ergo à cenſura. Vnde in eo caſu præcipuè loquuntur & expreſſiùs dicti autores. Addo verò, etiamſi non omninò excuſetur à culpa, propter ignorantiam culpabilem, vel propter quendam nimium timorem ad tuendam vitam, vel alienam, vbi in re ipſa neceſſarium non eſſet, excuſari ab hac cenſura: quia, licèt ille tunc malè dimittat habitum, non tamen *temerè*, ſed, vt ita dicam, timidè, vel ignoranter: ergo ille tunc non poteſt dici temerarius tranſgreſſor, vt illa lex loquitur: qui loquēdi modus non minorem energiam habet, quàm verbū *præſumpſerit*, quod, dum in his legibus ponitur, excuſat operantes ex metu, vel ignorantia etiam culpabili, vt ſæpè notauimus cum communi ſententia. C Hinc probabile etiam eſt quod Antoninus docet 3. par. tit. 24. cap. 53 & Syluester verb. *Habitus*. q. 2. ſi religioſus dimittat habitum ad breue tempus, & alium induat propter ludicram aliquam actionem occaſione alicuius feſti inter ipſos religioſos efficiendam titulo cuiuſdam honeſtæ lætitiæ, non incurrere in hanc cenſuram, quia illa re vera non poteſt dici temeraria dimiſſio. Et ad hunc modum de aliis caſibus particularibus iudicandum eſt.

30 Dimiſſio quelibet habitus ſine rōnabili aut apparēti rōne, eſt cauſa huius cenſuræ.

Tertia regula ſit, Quotieſcunque dimiſſio habitus fit ſine cauſa rationabili, vel ſaltem apparente neceſſitate, eſt ſufficiens cauſa huius cenſuræ. Probatur, quia eſt temeraria dimiſſio, quia & eſt ſine ratione, & cum contemptu ſufficiente, id eſt cum voluntate dimittendi, non obſtante prohibitione: nec enim maior contemptus neceſſarius eſt. Vnde regula procedit, etiamſi dimiſſio D ſolùm ad tempus fiat, quia textus ſimpliciter loquitur, & non tantùm de dimiſſione in perpetuum. Patet etiam ex ratione illius legis, quę non fuit ſolùm vitare propriam apoſtaſiam, quę maximè fit per dimiſſionem perpetuā habitus, ſed ad impediendam vagandi libertatem, ad quam ordinariè fit temporalis dimiſſio habitus: Hanc ergo etiam cohibuit hæc lex per hanc cenſuram. Vnde amplius extenditur etiam ad tempus breue: quia etiam in hoc lex nihil diſtinguit, & non fert cenſuram propter durationem in carētia habitus dimiſſi, vel vſu alterius, ſed propter temerariam dimiſſionem, quæ in puncto (vt ſic dicam) conſummatur, & tunc incurritur cenſura, ſiue breuiùs, ſiue diutiùs poſteà duret. Tamen aduertere oportet multum ad hoc referre poſſe intentionem dimittentis: nam ſi à principio dimiſit intentione diutiùs vagandi, vel permanendi illo modo, licèt paulò poſt mutata intentione ad ſuū habitum reuertatur, non excuſabit cenſuram. Idemque cenſeo ſi à principio nihil cogitauit de breuitate, aut longitudine temporis, ſed ſimpliciter voluit dimittere ad ſuum beneplacitum, vel quantum neceſſe eſſet ad prauam actionem, quā intendebat, vtraque enim dimiſſio eſt grauis, & directè cōtraria legi: vnde à principio etiam fuit ſufficiens ad contrahendam cenſuram.

At verò, ſi à principio quis intendit dimittere ad breuiſſimū tēpus, vt v.g. per horam, vt liber, & occultus incedat, vel cuiuſdam leuitatis, vel recreationis cauſa, vel etiam vt eat ad committendū aliquod peccatum mortale, tūc videri poteſt illa dimiſſio leuis in ſuo ordine, quidquid ſit de alia malitia extrinſeca alterius ſpeciei, quia in ratione dimiſſionis videtur habere materiam leuem. Nihilominùs tamē etiam in hoc caſu probabilior ſententia eſt non vitari cenſuram, ſed in ipſo puncto dimiſſionis contrahi, quia grauitas huius delicti non eſt penſanda ex duratione temporis, etiam mente præconcepta, & voluntate intenta; nam, licèt hoc multùm augeat, tamen ipſa dimiſſio habitus per ſeſe eſt res grauis, & ſufficiens ad peccatum mortale, quod peccatum eſt huic legi contrarium, & materia huius cenſuræ: eſt ergo ſufficiēs cauſa illius: quod planè ſentiunt Syluester, Nauarrus, & alii ſuprà citati. Quod ſi interdum (vt ſuprà retuli) aiunt dimiſſionē hāc ad breue ſpatium non eſſe ſufficientem cauſam cenſuræ, id intelligunt quando vel non eſt temeraria dimiſſio, ſed ex aliqua apparenti cauſa vel non eſt dimiſſio, ſed tantùm ſpoliatio habitus, vt in principio diſtinxi, & ſæpè pendet ex prudēti arbitrio, vt Syluester, & Nauarr. indicant. 31

Amplificatur præterea hæc regula, vt procedat etiam ſi quis habitum ſuæ religionis dimittat, vt immediatè induat habitum alterius, quia in textu expreſsè dicitur: *Ne quis temerè habitum ſuę religionis dimittat*: non enim dicit, *religionis*, abſolutè, vt inde excuſari poſſit, qui, retento habitu religioſo, ſuum mutat: ſed dicit *ſuæ*, quod apertè etiam in illo caſu committitur: & ita hæc eſt cōmunis ſententia, vt Nauarr. ſuprà refert. Aliqui verò eam limitant, niſi aſſumat habitum alterius religionis, vt in ea perpetuò maneat. Quod ſentit Angel. *Excommunicatio*. 7. caſu 27. qui generalius etiam loqui videtur non ſolùm de ingrediente, ſed etiam de induente quomodolibet habitum alterius religionis. Et ratio etiam eius huc tendit, ſcilicet quia vna eſt religio generaliter aſſumpta per tria vota. Quæ ratio friuola eſt, cùm hoc non tollat diſtinctionē religionum, quam apertè obſeruauit textus in illa particula *ſuæ*. Propriùs ergo adhibet illam limitationem Caietan. cap. 61. & reddit rationem, quia illa non eſt temeraria dimiſſio habitus ſuæ religionis, quia cū aliam ingrediatur, iam prior non eſt ſua. Quod rectè procederet, ſi, trāſitus ad aliam religionem eſſet rationabilis, vel ſaltem ſi ſupponeretur eſſe validus, quia tunc non eſt verè dimiſſio temeraria. At verò, ſi tranſitus ſit irrationabilis, & contra ius, vt Caietanus ſupponit, non video quomodo ille poſſit excuſari à temeraria dimiſſione, cùm grauiſsimè ille peccet dimittendo habitum ſuæ religionis, & ingrediendo aliam. Item illa religio, quam dimiſit, re vera erat ſua eo tempore quo illam dimiſit, & tūc irrationa-

32 Religioſus īduēs habitum alterius religionis incurrit.

Angel. limitatio.

Caiet.

Exponit.

Digitized by Google

rationabiliter dimittit, ergo temerè. Addo etiam poſteà manere ſuam iure & obligatione, etiamſi in intentione & voluntate non maneat, quod impertinens eſt.

33 *An occultatio habitus ſufficiat ad hanc cenſuram.* *Opinio affirmatiua.*

Præterea amplificari ſolet hæc regula, vt procedat non ſolùm in propria, & phyſica, vt ſic dicam, dimiſſione habitus, ſed etiam in occultatione, quæ moraliter reputatur quædam dimiſſio, quia per occultationem fit, vt talis perſona in exteriori habitu religioſa non appareat: quod eſt moraliter (vt ſic dicam) exuere habitum religionis. Quod etiam colligi poteſt ex fine illius legis, ſcilicet tollere vagandi licentiam, nam hæc etiam ex tali occultatione æquè ſumi poteſt. Atque ita ſentiunt Nauarrus dict. num. 131. cum Gloſſa in Clementin. 2. verb. *Extrinſecus*. de Vita, & honeſtate clericorum, & idem tenent Syluester, Caietan. & alij. Hæc tamen ſententia difficultate non caret: quia lex pęnalis amplianda non eſt vltra verborum proprietatem: hæc autem lex, quæ pœnalis eſt, non loquitur de occultatione, ſed de dimiſſione: occultatio autem in rigore & proprietate non eſt dimiſſio; & illa conſideratio moralis eſt amplificatio quædam, quæ in materia odioſa parum valet, neque etiam ſimilitudo à paritate rationis. Propter quę tenuit hanc ſententiam Panorm. in c. *Deus qui*. de vit. & honeſt. cler. nu. 4. Vbi plus iuſto eam extendere videtur, ſentit enim, quòd licèt exterior habitus religioſus tollatur, ſi interior retineatur, & per alium occultetur, non incurritur cēſura, propter rationem ſuprà tactam, quia illa non eſt dimiſſio ſimpliciter: cuius contrarium nos ſuprà in eo caſu diximus, & huic rationi ſatisfecimus.

Nauar. — *1. Opinio.* — *Panorm.*

34 *Reſolutio.*

At verò quando ex habitu religioſo nihil dimittitur, ſed alius ſuperinduitur, qui perſonam, ſeu religionem eius occultat, mihi videtur vera Panormitani ſententia, quia ratio facta eſt efficax: neque in hac lege eſt ſub cenſura prohibita omnis occaſio vagandi, ſed ſolùm illa, quæ eſt per habitus dimiſſionem. Item, quia, ſi religioſus alijs modis occultè incedat, verbi gratia intra currum, vel in tenebris, aut facie cooperta, non propterea contrahet hanc cenſuram. Quòd ſi Caietanus, Nauarrus, & alij attentè legantur, in re non diſſentiunt: aiunt enim: Si quis non ita occultet habitum religionis, quin ab illis, cum quibus familiariter verſatur, dignoſci poſſit, etiā ſi ita occultet, vt reſpectu aliorum lateat, non incurrere hanc cenſuram. At verò, ſi ex habitu nihil dimittit, non poteſt moraliter non cognoſci ab his, cum quibus familiaribus conuerſatur: ergo iuxta illam doctrinam in eo caſu non incurritur cenſura. Si ergo occultatio etiam reſpectu familiariter conuerſantium eſt ſufficiens cauſa huius cenſuræ, ideò eſt, quia non fit ſine aliqua dimiſſione habitus, ſaltem quoad aliquam partem notabilem: tunc enim iam verba legis in proprietate verificantur, vt ſuprà declaratum eſt. Circa hanc verò partem videndum eſt nonum ius Concilij Trident. ſeſſ. 5. cap. 19. de reform. regular. quod nunc non expono, quia in eo nulla excommunicatio fertur.

35 *Qui acceſſus ad ſtudium ſit prohibitus per hāc legē.*

Circa alteram partem de acceſſu ad ſtudium ſine licentia legitima, exiſtimo ſermonem eſſe, quando eundum eſt ad habitandum extra clauſtrum propter ſtudium: nam ad ordinarium modum eundi ad ſcholas habitando in proprio cōuentu non eſt neceſſarium, vt licentia detur à Prælato cum concilio maioris partis capituli:

A ita Caietanus dict. cap. 61. Hinc rectè colligens, quando religioſus mittitur ad locum vbi eſt ſtudium, vt ibi habitet in conuentu ſui ordinis, in quo, vel ex quo ſtudijs, aut lectionibus vacet, non procedere diſpoſitionē huius canonis, quia tunc immediatè non datur licentia eundi ad ſtudium, ſed ad alium conuentum, licèt finis miſſionis ſit ſtudium. *Caiet.*

36 *A quo Prælato dāda ſit licētia hęc & quō.*

Aduertit etiam Caietanus in illo textu, ſermonem eſſe de Prælato conuentuali, eiuſque poteſtatem limitari ad dandam facultatem eundi ad ſtudium in dicto ſenſu, ſcilicet vt in eo extra conuentum ordinis religioſus habitet. Limitatio autem eſt, vt non poſſit illam dare ſine cōſilio conuentus, vel maioris partis eius. Circa quam limitationem Gloſſa ibi verb. *Conuentus*. aduertit, alibi concedi Prælato vt ſolus det licentiam, & putat illud eſſe ſingulare, indicans hoc B eſſe ordinarium ius. Alioqui cur in hoc ſpeciali caſu hoc grauamen Prælato imponeretur? ſed oppoſitum veriùs eſt vt Caietanus ſentit cap. 61. & Nauar. nu. 133. Quia iure communi tota poteſtas eſt penes Abbatem, vt alibi (Deo dante) oſtendemus. Hoc ergo eſt ius ſpeciale. Ratio autem eius poteſt eſſe, vel quam reddit Caietan. quia ex hac honeſta cauſa pronus eſt animus religioſorum ad exeundum extra clauſtra: vel quia dare licentiam ad habitandum extra monaſterium, præſertim iuuenibus, vt ſolent eſſe ſtudentes, eſt res grauis, multoque conſilio indigens.

73 *Requiratne ad hāc licētiā dādā cōſenſus capituli, an cōſilium tantum.*

Quæri verò poteſt, an requiratur conſenſus cap. vel cōſilium tantùm. Nauarrus concil. 133. indicat primum, nam dicit eſſe neceſſariam licentiam capituli. Caietan. expreſsè dicit eſſe neceſſarium conſilium, & nihil aliud explicat: & eodem ferè modo tranſeunt Doctores reliqui. C Et mihi videtur nihil eſſe addendum textui, quia res eſt oneroſa, & exorbitans à iure communi; & ideò non eſt amplianda. Iura autem cùm volunt requirere conſenſum, illud exprimunt, vt conſtat ex his quæ Nauarrus tractat, & refert comment. 3. de Regularibus nu. 4. & ſequentibus: ergo, ſi hic etiā voluiſſet, expreſſiſſet. Dices in illa diſiunctione. *Cùm conſilio conuentus, vel maioris partis*: indicari neceſſarium eſſe conſenſum ſaltem maioris partis. Reſpōdeo, potiùs indicari non eſſe præcisè neceſſarium totum conuentum, ad conſilium vocare, ſed ſatis eſſe vocare maiorem partem arbitrio Prælati. Hæc autē intelliguntur ex vi iuris communis, nam in particulari ſeruanda ſunt iura religionum, ſi plus requirant. Quin potiùs in religionibus, in quibus Prælatus conuentualis nō habet hanc poteſtatē, D nec cū conſenſu capituli poterit dare hāc facultatem; quia hoc ius nō intendit illis dare poteſtatē ſed illa ſuppoſita, ponit modum in vſu illius. Vbi ergo hoc fuerit reſeruatū Generali, vel Prouinciali, ad illum pertinebit dare hanc facultatē. Sed quæres, an illi etiā indigeāt cōſenſu capituli. Reſpondetur, ex vi huius textus non indigere, quia de illis nō loquitur, ſed tantùm de proximo Pręlato, vt uerba textus indicant, & communiter intellecta ſunt: & ideò modus hic præſcriptus non extenditur ad ſuperiores Prælatos, ſed vnuſquiſque regulam ſuam ſeruare tenetur. Sed quid ſi in his religionibus Prælatus conuentualis, licèt iuxta ſuum inſtitutum legitimè non poſſit, de facto det hanc facultatē cum conſilio capituli? Reſpōdetur, eſtò id nō ſufficiat iuxta religioſum ordinē, vt acceſſus ad ſtudiū legitimè fiat, videtur ſuffi-

Nauar. — *Caiet.* — Obiectio — Solutio. — An generalis, aut Prouincialis debeāt dare hāc licentiā cū cōſilio capituli. — Dubiū. — Rūſio.

cere

cere ad vitandam hanc cenſuram, quia & ſeruatur forma huius iuris, & ſaltem ſufficit, vt non poſſit illa dici temeraria violatio huius canonis.

38 *Abbas ſi eat ad ſtudiũ ſine capituli licentia, an incurrat hanc cenſurã.*

Vltimò quæri hic ſolet. an ſi Prælatus ipſe, ſeu Abbas ſine conſilio capituli eat ad ſtudium modo ſupradicto, incurrat hanc cenſuram. Et omnes ferè communiter negant incurrere. Antoninus 3.p.c.24.nu.53. Angelus *Excommunicatio.7.* caſu 27. Nauar. cap. 27. nu. 133. qui plures Canoniſtas refert. Oppoſitum tamẽ tenet Sylueſt. dicto nu. 55. quia etiam Abbas habet ſuperiorem, & ideo comprehenditur ſub illo verbo, *niſi à ſuo Prælato*, nam & ipſe etiam religioſus eſt. Addit etiam, eſſe parem, vel maiorem rationem. Sed nihilominus textus videtur loqui de religioſis ſubditis habẽtibus proximum, & immediatum prælatum localem, vt ſic dicam, vt rectè colligit communis opinio ex illis verbis: *Niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conuentus.* Vnde licèt fortaſsè Prælatus aliter in eo peccet, non tamen contra hunc canonem, & ideò nec illius cenſuram incurret. Addo etiam ſimilem caſum adeò eſſe extraordinarium & rarum, vt nõ oportuerit ſpeciali lege comprehendi: vnde nec ad rem moralem admodum neceſſarius eſt.

39 *Magiſtri legũ, aut medicinæ, q in ſuis ſcholis religioſos his ſcientijs vacãtes, retinent excõmunicantur.* *1. Circũſtãtia ad hanc cenſuram.*

Tertiò extenditur in eo cap. hæc cenſura ad Magiſtros, ſeu Doctores Legum, vel Medicinæ, qui preſumunt in ſuis ſcholis retinere religioſos, qui habitu dimiſſo his ſcientijs vacant. Circa quam partem ſunt ponderandæ ſingulæ circunſtantiæ, quæ requiruntur, vt illa cenſura incurratur. Prima eſt, quòd religioſus habitu ſuo dimiſſo ſtudijs vacet. Vnde, ſi habitum retineat non incurret magiſter hanc cenſuram, licèt diſcipulus aliàs peccet, & excomm. ſit. Alia circunſtantia eſt, quòd religioſi ſtudeant ſcientijs illis prohibitis, ſcilicet Legibus, & Medicinæ: itaque, ſi audiat alias ſcientias, non habet locum hæc cenſura. Tertia eſt, quòd ſciẽter magiſter delinquat, nam ſi ex ignorãtia facti, vel iuris id faciat etiãſi non omnino inculpabilis ſit, non incurret, nam

2 vltra particulam *ſcienter*, additur verbum *præ-*

3 *ſumpſerit*, quod maiorem contumaciam requirit. Perſona autem incurrens dicitur eſſe magiſter, vel Doctor. De quibus vocibus dubitari poteſt, an ſint nomina gradus, vel officij docendi, vtrumque enim ſignificare ſolent. Videntur ſanè hic indifferenter accipi, itaque ſiue ſit tantùm docens, ſiue etiam Doctor Academiæ, incurret ſi aliquam actionem hic prohibitam exerceat. Et fortaſsè nomen Doctoris propter gradum poſitum eſt, Magiſtri verò propter officium docendi: nam Iuriſperiti, aut Medici non ſolent ratione gradus Magiſtri appellari.

40 Duplex verò actio ſub diſiunctione ponitur, tanquam proxima cauſa huius cenſuræ, *docere*, vel *retinere*. Vnde colligitur, ſi ſcienter doceat, quamuis non retineat, id eſt quamuis nihil poſitiuè cooperetur quaſi ad tuendum, vel defendendũ huiuſmodi religioſum, vt in ſuis ſcholis permaneat, incurrere hanc cenſuram.

Dubium enodat.

Sed interrogari poteſt, quid facere teneatur huiuſmodi Doctor, ſi dum publicè docet, ſciat adeſſe huiuſmodi religioſum inter alios. Reſpondetur ex communi ſententia, illum poſſe, & debere per vim expelli, quia ſecundum ius non poteſt permitti ibi adeſſe: ergo ipſummet ius præbet facultatem illum expellendi per vim: Opinor tamen neque Magiſtrum (ſi aliunde iuriſdictionem non habet) neque aliam perſonam priuatam, poſſe ſua authoritate hanc vim inferre, quia non eſt ſuperior: quamquam enim per modum defenſionis poſſit ſine effuſione ſanguinis, vel magno ſcandalo; aut coactione, procurare vt exeat: quando tamen hoc non ſatis fuerit, ad Superiorem ſcholarem pertinebit vim inferre efficacem, omninò compellẽdo, vt exeat. Quod, ſi Doctor ſuam diligentiam adhibuit, non arbitror teneri ad relinquendum ſuum munus, ne alter audiat, quia iam tunc non propriè dicetur ſcienter eum docere; ſed docere alios, illum tolerare, vel permittere. Item, quia dum lex illa requirit, vt ſcienter id faciat, à fortiori poſtulat vt faciat voluntariè, nã ſcientiam nõ requirit niſi propter perfectionem voluntarij.

41 *Quid ſit religioſũ ĩ ſcholi retinere*

Rurſus ex alio mẽbro ſequitur, ſi aliquis Doctor preſumat huiuſmodi religioſum in ſuis ſcholis retinere, quamuis illum non doceat Medicinam, aut leges, incurrere hanc cenſuram, quia textus ſub diſiũctione loquitur: ergo quælibet illarum actionũ ſufficit: & ita omnes intelligunt.

Sed interrogabis, quid ſit retinere? Reſpondeo, in rigore ſignificare concurſum aliquẽ poſitiuum, vel influxum, ſiue ſit rogando, ſiue conſulendo, ſiue defendendo ſua authoritate & fauore, vel multò magis aliqua violentia. Per ſolam autem negationem expellendi, non dicetur quis retinere, niſi fortaſsè ex officio ad hoc teneatur, & propter eius negligẽtiam talis apoſtata ibi detineatur. Quod potiùs ad Rectores, quàm ad Doctores ſpectat: ſi verò Rector ipſe nõ ſit Doctor, non exiſtimo incurrere hanc cẽſuram, quia textus ſolum de Doctoribus, & Magiſtris loquitur.

Quã pœnã incurrãt hi magiſtri docẽtes religioſũ q habitum retinet.

Tandem inquiri poteſt, quam cenſuram incurrant huiuſmodi Doctores, & Magiſtri, ſi huiuſmodi actiones faciant circa religioſum, qui non dimiſit habitum. Reſpondeo in primis certum eſſe non incurrere hanc, quia deeſt prima conditio in textu poſita, vt benè docent Caietanus, & Nauarrus contra Syluestrum, & alios. Addit verò Nauarrus, eos incurrere excommunicationem, cap. *Nuper.* participando in crimine crimінoſo: quod ad ſummum procedit ſuppoſita excommunicatione religioſi ex alijs capitibus ſuprà tactis, & denunciatione, de quo ſuprà dictum eſt.

42 *Excõ. cõtra ſepeliẽtes corpora hæreticorũ.*

Decima quinta excommunicatio ſumitur ex cap. 2. de Hæreticis, in 6. vbi excommunicantur, *qui ſcienter præſumunt corpora hæreticorum, credentium, receptorum, & defenſorum eorum, eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ.* De qua cenſura videri poſſunt dicta circa primam Bullæ Cœnæ, vbi hos terminos *Credentes, receptatores, &c.* in particulari declarauimus. Ex profeſſo verò hunc textum, & materiam eius tractauimus diſputat. 12. de excommunicatione, ſect. vltima, & infrà in diſputat. vltima de ſuſpenſione ſect. 2. attingemus alias pœnas, quas in ſimilibus caſibus clerici excommunicatorum, vel vſurariorum corpora ſepeliẽtes incurrunt.

Excommunicatio contra Rectores, aut dominos temporales impedientes promotionem officij Inquiſitionis.

43 *Cap. Vt Inquiſitionis. de hæret. in 6. Prima actio prohibita.*

DEcima ſexta excommunicatio ſumitur ex c. *Vt Inquiſitionis.* de Hæreticis in 6. in quo aliquæ leges feruntur ad promouendum Inquiſitorum officium pertinentes. Prima eſt, vt domini, & Gubernatores temporales quorũcunq; locorum

Digitized by Google

locorum Inquiſitoribus pareant, & ab eis requiſiti ad hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum eorum capturam diligenter intendant. Secunda, vt iidem domini
2 temporales, & Rectores, & officiales eorum ſtatim, & ſine mora, omniquè appellatione poſtpoſita, condignè puniant huiuſmodi hæreticos per Inquiſitores condemnatos de hæreſi, ipſorumque iuriſdictioni commiſſos. Tertiò prohi-
3 bet eoſdem dominos, & Iudices temporales, eorumque officiales ne de hoc crimine hęreſis cognoſcere, aut iudicare audeant, nec carcere detentos liberare ſine Inquiſitoris licentia. Quar-
4 tò mandat, ne executionem ſibi à Diœceſano, vel Inquiſitoribus iniunctam facere promptè, ſeu adimplere detrectent, prout ad ſuum ſpe-
5 ctat officium. Quintò eiſdem præcipitur, ne Diœceſanorum, aut Inquiſitorum iudicium, ſententiam, ſeu proceſſum directè, vel indirectè impedire præſumant. Et deinde ſubiungitur: *Si quis autem de prædictis Poteſtatibus, vel dominis temporalibus, Rectoribus, vel eorum officialibus, ſeu Ballinis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio præfatis Diœceſano Epiſcopo, vel Inquiſitoribus incumbenti ſe opponere forte præſumpſerit, excommunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum.*

44 Ad cuius expoſitionem ſolùm oportet, vt ſinguli particulæ attentè ponderentur, ſcilicet verbum, *præſumpſerit; directè, vel indirectè*, & ſimiles, quæ in alijs caſibus ſæpiùs iam explicatæ ſunt. Vnum verò, quod Syluester adiungit *Excommunicatio* 9. caſu 28. numero 58. mihi non placet, videlicet, ſi temporalis Poteſtas, aut Rector ſe opponat Inquiſitori, vel Diœceſano hoc munus Fidei exercentibus, eoſque impediat in progreſſu ſui muneris, non fouendo hæreſim, aut perſequendo Fidem, ſed ob inimicitias, & odium talis perſonæ Inquiſitoris, vel Epiſcopi, non incurrere hanc cenſuram. Falſum enim hoc eſt, quia lex illa non excommunicat facientes illa, hac, vel illa intentione, ſed ſimpliciter facientes. Item, quia licèt aliquis impediat hunc progreſſum ex amore alicuius perſonæ, vel ob lucrum, & non in odium Fidei, nihilominùs incurreret: ergo ſimiliter. Item, quia textus dicit, *directè, vel indirectè*; item dicit, *aliquatenus impedire:* ille autem vere impedit aliquo modo; vt ſupponimus: ergo quòd non faciat tàm peruerſa intentione, non excuſat à cenſura. Tandem in his omnibus, in quibus Poteſtates temporales præcipiuntur fauere iuſſioni Inquiſitorum, & Diœceſanorum, intelligendum eſt quando Epiſcopus, & Inquiſitor inter ſe non diſcordant, nam ſi contraria præciperent, ſuperſedendum eſſet, vt Caietanus, Nauarrus, & omnes docent, niſi vbi iam ex declaratione Pontificis conſtaret, primum, & ordinarium progreſſum in his cauſis ad munera Inquiſitorum pertinere, Diœceſanum verò ſolùm habere poſſe ſuffragium ſuum in tali Conſilio, tunc enim iudicio tribunalis ſtandum eſt, eiuſque mandato parendum.

Syluest. dictũ improbatur.

45 Poſteà verò additur in eodem textu excommunicatio contra omnes, qui ſcienter dederint auxilium, conſilium, vel fauorem in prædictis. Quæ generaliter comprehendit omnes perſonas aliquid ex illis tribus facientes: quæ tria ſæpe in ſuperioribus declarata ſunt. Ac tandem de omnibus additur, quòd quicumque in hac ex-

Extenſio eiuſdem excom.

A communicatione per annum durauerit, animo obſtinato, tanquàm hæreticus condemnetur. Quam rem ſuprà in generali doctrina explicatam relinquimus. Quamobrem ſolùm ſupereſt aduertendum, quòd Caietanus benè notauit, quamuis hæc cenſura ex vi huius textus reſeruata non ſit, cauendum tamen eſſe his omnibus perſonis, ne, dum officio Inquiſitorum reſiſtũt, hæreticorum fautores fiant: nam tunc, iam incident in Bullam Cœnæ Domini, & eo titulo in excommunicationem reſeruatam. Quando autem huiuſmodi reſiſtentia, vel inobedientia ſufficiat, vt quis dicatur hæreſi fauere, ex circunſtantijs, effectibus, ac modo operandi colligi poterit, & in ordine ad forum conſcientiæ, multum pendet ex intentione operantis.

Notandum.

B *Excommunicatio contra mandantem aliquem interfici per Aſſaſſinos.*

Decima ſeptima excommunicatio ſumitur ex cap. 1. de Homicidio, in 6. Vbi excommunicantur omnes, qui aliquem Chriſtianum per Aſſaſſinos interfici mandauerit, ſiue ſequatur mors, ſiue non ſequatur, præter alias pœnas quæ contra eoſdem ibi imponuntur. Deinde verò additur extenſio per hæc verba: *Aut eos receptauerit, ſeu defenderit, vel occultauerit.* Et circa priorem partem primò oportet intelligere quid Aſſaſſinorum nomine ſignificetur. Nam vulgò, præſertim in Italia dici ſolent aſſaſſini, publici latrones viarum, qui ad deprædandos homines, illos interficiunt, vel propriùs illi, qui ob pecuniam acceptam officium aſſumunt interficiendi aliquem: atque de his videtur loqui hic textus in ſuperficie ſump-
C tus. Non tamen in hoc ſenſu hic ſumitur illa vox: ſed vt eſt nomen proprium cuiuſdam nationis, & gentis infidelis, qui vſum habent aſſumendi hoc officium interficiendi alios ex præcepto ſui domini: quales eſſe quoſdam Syriæ homines, refert Volaterranus lib. 11. Hiſtoriæ, cap. de ſectis Syriæ, & plura de his congerit Couarruuias lib. 2. Variarum, cap. 20. num. 9. & 10. vbi hunc textum exponit: & plures autores refert ita hunc textum interpretantes: quos etiam ſequitur Nauarrus num. 136. & colligit Couarruuias ex illis verbis. *Cùm nonnulli magnates taliter periri formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum domino impetrare, ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam.* Significatur enim his verbis hos eſſe infideles, habereque temporalem dominum, ſub quo huic
D muneri incumbant. Optima etiam coniectura eſt, quòd hæc excommunicatio non fertur in ipſos mandatarios, ſeu aſſaſſinos, ſed tantùm in mandantes, quia, cùm illi ſint infideles, nõ ſunt capaces talis pęnę: alioqui non minùs ipſi, quàm mandantes excommunicati fuiſſent. Ideoque excommunicatio hæc fertur, non ſolùm propter homicidium, ſed etiam propter ſolùm mandatum, quia tale mandatum atrociſſimum reputatur, & cedere in magnam infamiam Chriſtiani nominis: immò quando mandans eſt perſona Eccleſiaſtica, tot pęnæ ibi contra illam accumulantur, vt credibile non ſit propter ſolum delictum mandandi occidere alium per quoſcumque homines pecunia conductos illas ferri: nam ipſo facto incurrit ſententiam

46 Cap. de homic. in 6.

Aſſaſſini qui ſint.

Volaterr.

Couar. Nauar.

depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, A & beneficio, & tanquam Chriſtianæ religionis æmulus à toto Chriſtiano populo perpetuò diffidatus eſſe dicitur. Ex quo colligit Couarruuias huiuſmodi mandantem, ſi Sacerdos ſit, ipſo facto amittere priuilegium clericale: non opinor amittere tale priuilegium, vſque ad degradationem realem. De qua re infrà in ſuis locis dicemus.

47 Contra locantes domum vſurarijs.

Decima octaua ſumitur ex cap. 1. de Vſuris in 6. Vbi prohibetur, ne vſurarijs alienigenis quiſpiam locet domum, vel ſub alio titulo quocunque concedat. Et contrarium facientes, ſi ſint perſonæ Eccleſiaſticæ Epiſcopis inferiores, excommunicantur: laici enim non excommunicantur ibi ipſo facto, ſed per cenſuras Eccleſiaſticas à ſuis ſuperioribus compellendi dicuntur. Epiſcopi autem, & ſuperiores ſuſpenduntur; B propter quod textum hunc in materiam de ſuſpenſione declarandum relinquimus.

Excommunicatio contra concedentes repræſalias aduerſus perſonas Eccleſiaſticas.

48 Ca. vnic. de Iniur. in 6.

Decima nona ſumitur ex cap. vnico, de Iniurijs, in 6. vbi prohibetur, ne contra perſonas Eccleſiaſticas, pignorationes, vel repræſaliæ concedantur. Et ſubditur: *Illi autem qui contra fecerint, niſi præſumptionem huiuſmodi reuocauerint intra menſem, ſi perſonæ ſeculares fuerint, ſententiam excommunicationis incurrant:* (nam contra Vniuerſitatem interdictum fertur) de quo ſuo loco.

Repræſaliæ quæ ſint.

Vt autem hoc intelligatur, eſt aduertendum, repræſalias dici poteſtatem alicui conceſſam, vt pro re ab alio concepta, vel pro damno ſibi illato poſſit authoritate ſua, impunè æquiualentem accipere ab alia C tertia perſona, quæ in hoc pro altera grauatur, etiam illi vim inferendo, ſeu quaſi priuatum bellum, ſi neceſſe ſit. Quæ conceſſio interdum poteſt eſſe iuſta ſi ab habente poteſtatem ex legitima cauſa, & legitimè cognita, ac iudicata fiat: tunc etiam vſus eius iuſtus erit, ſi debito modo, atque intentione fiat. In prædicto ergo textu prohibetur ſub excommunicatione, ne huiuſmodi repræſaliæ contra Eccleſiaſticas perſonas conferantur. Et quoad hanc partem ceſſat quæſtio, an intelligendum hoc ſit etiam de repræſalijs iuſtis: quia eo ipſo, quòd conferantur contra perſonas Eccleſiaſticas, iniuſtæ erunt, cùm fiant & contra ius, & à non habente poteſtatem.

Obiectio.

Dices, ergo, ſi detur alicui facultas accipiendi à clerico debitore bona æquiualentia ſuo debito, incurretur hæc cenſura.

Soluitur.

Reſpondetur negando conſequentiam; illæ e- D nim non ſunt repræſaliæ, ad quas neceſſarium eſt vt vnus pro alio grauetur, propter aliquem modum pignorationis, vt in eodem textu dicitur, & Gloſſa ibi notat, & alij etiam Summiſtæ: quòd autem aliquis pro ſuo debito grauetur, per ſe non eſt malum, ſi aliæ circunſtantiæ debitæ ſeruentur: & ideò illa non eſt materia huius cenſuræ.

49 Exequentes has repræſalias etiã per extẽſionẽ cõprehenduntur.

Deinde prohibetur executio talis conceſſionis circa perſonas Eccleſiaſticas, ſeu bona eorum, etiam per extenſionem, vt in textu dicitur. Et ſenſus eſt, quòd, licèt repræſaliæ concedantur contra Ciuitatem, verbi gratia, in qua ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, non debent executioni mandari circa tales perſonas, vel bona eorum, A quia illa eſt extenſio prohibita in textu. Propter quod dicit ibi Gloſſa, conceſſionem prohiberi ſuperioribus, extenſionem inferioribus. Et procedit prohibitio, etiam ſi aliàs repræſaliæ ſint iuſtæ reſpectu aliorum, quia textus generaliter loquitur, vt aduertit Nauarrus numero 136. Nauarr.

50 Cõditio huius excom. exponitur. Gloſſ. Silueſt.

Tandem fertur excommunicatio non ſimpliciter, ſed ſub illa conditione, *Niſi infra menſem, &c.* Quam limitationem Gloſſa ibi, & Sylueſter, *Excommunicatio*, 9. num. 63. intelligunt, dummodo intra illum menſem ad executionem conceſſionis non procedatur. Sed non eſt cur pœnalem legem extendamus præter verborum proprietatem. Simpliciter ergo tempus illud neceſſarium eſt, vt incurratur cenſura; cum proportione tamen applicandum. Nam poſt conceſſionem datur illud tempus vt B reuocetur, & niſi ita fiat, incurratur excommunicatio: ergò licèt intra illud tempus ad executionem procedatur, nondum eſt conſummata contumacia contra hanc legem, vt cenſura incurratur. Nec ſatis eſt, quòd talis executio ſit contraria huic legi, aut quòd ex illa poſſint ſequi incommoda perſonis Eccleſiaſticis: quia lex noluit hæc omnia per cenſuram ipſo iure latam cohibere, niſi cum illa temporis amplitudine. Poſt executionem verò inchoatam datur illud tempus vnius menſis, non tantum ad ceſſandum, ſed etiam ad reſtituendum, ſeu ſatisfaciendum damnum illatum; quia præſumptio executionis non reuocatur per ſolam ceſſationem abſque reparatione damni illati. Et ideò computatio huius menſis in illis duabus actionibus ab illarum initio reſpectiuè facienda eſt. Nam Superior, ab eo die quo talem licentiam C conceſſit, debet computare menſem, vt infra illud reuocare teneatur; &, niſi intra hoc tempus id faciat, cenſuram incurrit, etiamſi executio inchoata non ſit: inferior verò computare debet ab eo die, quo executionem inchoauit, ſiue conceſſio multo, ſiue breui tempore præceſſerit. Ipſe enim non incurrit cenſuram propter elapſum menſem à conceſſione, ſi executio facta non eſt, quia nondum ipſe deliquit contra hanc legem: neque etiam per ipſam executionem ſtatim incurrit, quia cum eadem proportione ſpatium menſis illi conceditur, vt reſipiſcat.

Mẽſis diuerſimodè cõputãdus, in illis duabus actionibus.

51 Vigeſima excommunicatio ſumi poteſt ex cap. *Fœlicis*, de Pœnis in 6. ferturque contra eos, qui perſonam Cardinalis hoſtiliter audent inuadere. Sed hæc ſufficienter explicata eſt in cenſuris Bullæ, ſub quibus iam continetur.

D

SECTIO V.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ ſint in libris Clementinarum ipſo iure latæ.

1 Clemẽt. vnica de ſequeſtr. Nauar.

PRIMA excommunicatio in hoc ordine ponitur à Nauarro ex Clement. vnica de Sequeſtratione poſſeſſio. & fruct. Vbi ſtatuitur, vt in caſibus beneficialibus, ſi vna definitiua ſententia apud Sedem Apoſtolicam contra poſſeſſorem proferatur, qui prius per trienniũ pacificè non poſſedit, fructus beneficij ſequeſtrentur per ordinarium, vt ei, qui tandem vicerit, ſeruentur. Et deinde ſubiun-

Digitized by Google

ſubiungitur excommunicatio ipſo facto in eũ, qui præſumpſerit huiuſmodi ſequeſtrationem impedire, aut bona ſic occupata ſequeſtrare. Húc verò caſum, ait Caietanus cap. 43. eſſe de rarò contingentibus: & ideò nihil circa illum dicit: ſed ſolùm aduertit circunſtantias literæ eſſe expendendas. Quod videtur dixiſſe propter verbũ *præſumpſerit*, & verba *impedire, & occupare*, & ſimilia quæ ſæpè ſunt tacta, & eorum proprietas explicata. Poteſt tamen quiſpiam dubitare, cur hic caſus rarò contingere dicatur, cùm huiuſmodi lites, & ſequeſtrationes frequentes ſint, quas etiam ſæpè accidit impediri, &c. Reſpondetur ex Nauarro num. 137. factum quidem non eſſe rarum, ſed vſum huius iuris. Ordo enim hic præſcriptus eſt, vt poſt talem ſententiam latam apud Sedem Apoſtolicam, ſequeſtratio fiat per ordinarium loci: hoc autem hodiè non ſeruatur, ſed fit etiam ſequeſtratio authoritate Papæ per Auditores Rotæ: & ideò ſi talis ſequeſtratio impediatur, vel bona ſic ſequeſtrata vſurpentur, non incurritur hæc cenſura, quia non impeditur ſequeſtratio, quæ hic præcipitur, & conſequenter non violatur hæc lex. Ad quod ponderanda ſunt illa verba: *Siquis autem ſequeſtrationem huiuſmodi, &c.* Nunc autem in huiuſmodi caſu incurri ſolet excommunicatio ab homine, quam iudex ſententiam tulit, & executionem eius mandat quantum ad hunc effectum, imponere ſolet. Et ideò de cenſura hac plura non dicemus: ſed videri poſſunt ibi Gloſſa, Panormitanus & alij.

2 — 2. Excõ.

Secunda ſumitur ex Clementina 1. de ſepulturis. Et comprehendit quatuor caſus pertinentes ad ſacrilegium, in tradenda ſepultura commiſſum. Primus eſt contra eos, qui tempore interdicti corpora mortuorum ſepeliunt in loco ſacro in caſibus non conceſſis à iure. Secundus cótra eos, qui publicè excommunicatis ſimilem ſepulturam præbent. Tertius ſimilis de publicè interdictis. Et quartus de publicè vſurarijs. Ex quibus caſibus ſecundum & quartum expoſuimus ſuprà diſputat. 12. ſect. vltima, alios verò tractabimus in materia interdicti: & ideò nihil hic addere oportet.

3 — 3. Excõ.

Tertia ſumitur ex Clement. 1. de Decimis, quę ſpecialiter fertur contra religioſos occupantes decimas, vel earum ſolutionem impedientes in caſibus ibi prohibitis. Eſt autem aduertendum ibi priùs ferri cenſuram ſuſpenſionis ab officio, administratione, & beneficio. Pro his verò religioſis, qui adminiſtrationem, aut beneficium non habuerint, additur excommunicationis pęna. Et ideò textus hic magis directè pertinet ad materiam de ſuſpenſione, & in diſput. vltima, illius ſect. vltimę tractabitur.

Excommunicatio contra monachos, & Canonicos regulares, qui ad curias Principum ſine licentia accedunt, aut arma intra clauſtra tenent.

4 — Clemét. Ne in agro. de ſtatu Monachor. 1. exc. huius Clement. exponitur.

QVarta ſumitur ex Clementina, *Ne in agro* de Statu monachor. quæ virtute duas continet in §. *Quia verò*. Prima eſt contra religioſos, qui ſuaui iugo regularis obſeruantiæ abiecto per curias Principum vagando diſcurrunt, penſiones, ſeu alimenta à Prælatis extorquentes per vim, vel grauem metum, vt ibi latiùs narratur. Et generaliter prohibetur ne monachi, aut

A Canonici regulares adminiſtrationem aliquam non habentes, ad curias Principum abſque ſpeciali ſuorum Prælatorum licentia ſe conferre præſumant. Et ſubditur, *Quod ſi ad ſuis Prælatis, aut monaſterijs damnum aliquod inferendum, ad dictas curias ſe conferre præſumpſerint, excommunicationis ſententiam eos incurrere volumus ipſo facto*. Vbi aduerto hanc cenſuram ſpecialiter ferri in monachos, & Canonicos regulares: vnde conſtat non omnes religioſos comprehendi, ſed illos tantùm, qui propriè monachi vocantur, tùm quia verba reſtringenda ſunt: tùm etiam, quia aliàs non oportuiſſet ſpecialiter nominare Canonicos regulares, cùm conſtet illos religioſos eſſe. Imò Angel. verb. *Excommunicatio*, 7. caſu 38. hoc limitat ad monachos nigros, cui videtur obſtare quòd textus abſolutè, & ſine limitatione loquitur. Ideóque Abbas ibi dixit B numero 19. *monachi cuiuſcumque habitus*. Quod ſequitur Sylueſter, *Excommunicatio*, nono numero 78. Nihilominùs, ſi textus attentè legatur à principio loquitur tantùm de monachis nigris, & omnia quæ vſque ad illum §. ſtatuit ad illos ſolos diriguntur, & in hoc ipſo §. *Quia verò*, ſic inchoat. *Quia verò nonnulli monachorum ipſorum:* refert ergo ſermonem ad eoſdem: ergò, licèt poſteà non repetat determinationem illam, de illis tantùm ſtatuit legem. Nec eſt extenſio ad alios facienda propter rationis ſimilitudinem: quia, vt ſæpè dixi, in materia pœnali hæc non ſufficit, neque etiam ſimilitudo ſatis probari poteſt in omnibus, quæ ad legem ferendam mouere poſſunt.

De quib. monachis ſit ſermo in hac Cle.

Angel.

Abbas. Syluest.

5 — De qua adminiſtratione loquatur Clem. Caiet.

Additur verò limitatio quoad has perſonas, ſcilicet, *adminiſtrationem aliquam non habentes*. C Quæ verba de adminiſtratione temporalium fructuum, non ſpiritualium officiorum intelligunt Cardinalis, ibi, & Angelus. Sed non video cur hanc limitationem adhibeant, cùm textus dicat: *non habentes adminiſtrationem aliquam*, id eſt nullam habentes: ergo, ſi habuerint aliquam, quæcumque illa fuerit, non comprehenduntur. Cenſeo igitur illa verba generatim ſumenda eſſe, vt indicant Gloſſa, & Panormitanus ibi: & rationem reddunt, quia ob adminiſtrationem ſæpè neceſſe eſt ire ad curias Principum. Quæ ratio, licèt regulariter procedat in adminiſtratione temporali; tamen ex accidenti habet locum in ſpirituali, vt experientia conſtat. Sylueſter autem indicat, limitationem hanc, licèt ponatur in illo textu in clauſula prohibitionis, non tamen in clauſula vbi fertur cenſura. Sed hoc non refert, quia eodem textu de D eiſdem perſonis concilium loquitur. Et ideo fortaſsè Nauarrus dixit, hac cenſura comprehendi tantùm ſimplices religioſos, id eſt nec iuriſdictionem, nec adminiſtrationem habentes. Eſt autem obſcurum in textu, an illa determinatio addatur ſolis Canonicis regularibus, vel etiam monachis: tamen cùm ſatis commodè poſſit ad vtroſque referri, & id pertineat ad mitiorem interpretationem legis pœnalis; & ratio limitationis ſit eadem in vtriſque, hic ſenſus præferendus videtur.

6 — Materia hu' prioris excõ. quæ

Secundò circa materiã, ſeu cauſam huius cenſuræ aduertendũ eſt, non ſatis eſſe conferre ſe ad curiã Principũ, niſi id faciãt, *vt ſuis Prælatis, aut monaſterijs damnũ aliquod inferãt*, vt in textu præſcribitur. Quare licèt quis ſine facultate Prælati illuc ſe conferat, & in eo grauiter peccet, ſi tamen

Obiectio. cum illa intentione, ſeu ad illum finem non eat, non incurret hanc cenſuram. Dices, ergo è contrario, ſi habeant licentiam eundi ad alia negotia, licèt eant eo fine damnificandi, non incurrēt hanc cenſuram. Reſpondetur cum cōmuni ſententia Gloſſæ, Panormitani, Cardinalis, & aliorum ibi, quam ſequūtur Angelus, Syluester, Caietanus, Nauarrus, & alij, negādo conſequentiā, quia in clauſula, qua fertur hæc excommunicatio, nulla fit mentio eundi cum licentia, vel ſine illa, ſed tantùm eundi ad illum finem. Ex quo inferunt ijdem autores, cenſuram hanc propter talem acceſſum immediatè contrahi, ſiue ſequatur effectus, ſiue non: quia cauſa principalis, & materia cenſuræ non eſt damnificatio, ſed ipſe acceſſus cum animo damnificādi. Neceſſarium tamen erit, quod ſaltem ad curiam perueniat, nō enim ſatis eſt exire de monaſterio cum tali intentione: imò ſi in itinere intentionem mutet, & poſteà alio animo curiam intret, non incurret hanc cenſuram. E contrario autem, ſi acceſſus ad curiam factus eſſet bona intentione, poſteà verò mutato animo vellet monachus ibi eſſe, vel permanere vt damnum inferret, ex tunc incurreret: nam quod præcipuè hic prohibetur non tàm eſt acceſſus ratione itineris ſeu motus, quàm ratione exiſtentiæ, ſeu aſſiſtentiæ in curia ad illū finē.

7 Quid ſi accedat aſo dānificādi alias pſonas, aut religionē aliā. Sed quid ſi accedat cum animo damnificandi aliam perſonam extraneam, vel aliū religioſum eiuſdem monaſterij, qui non ſit Prælatus? Reſpondetur nō incurrere, quia textus dicit. *Vt ſuis Prælatis, vel monaſterijs damnum aliquod inferant.* Quin potiùs intelligo illud relatiuum *ſuis*, propriè, & diſtributione accommoda ſumendum eſſe, ita vt ſi monachus accedat ad curiam animo damnificandi aliud monaſterium ſuę religionis, non tamen ſuum, vel Abbatem ſimiliter non ſuum, ſed alterius domus, non incurrat hāc cenſuram propter relatiuum *ſuis*. Video poſſe exponi *ſuis*, id eſt ſuæ religionis, Tamen ille non eſt proprius & rigoroſus ſenſus, qui in materia pęnali tenendus eſt: quia illud relatiuum eſt reciprocum, & ad eandem perſonam dicit habitudinē.

Quid ſi animus ſit dānificādi totā ſuā religionem, aut Generalem. Sed quid ſi eat ad inferendum damnum non proprio Abbati, ſed Generali, vel non ſuo monaſterio, ſed ſoli religioni? Reſpondetur in vtroque caſu incurrere. In priori, quia ille etiam eſt Prælatus ſuus verè & propriè: & ideò comprehenditur. In poſteriori autem tùm quia damnum religionis totius, etiam eſt proprium detrimentum ſui monaſterij, & fortaſsè maius: tum etiā, quia qui prohibet damnum inferri parti, multo magis toti: præſertim quando damnum totius non

Obiectio. poteſt in damnum partis non redundare. Dices, ergo eadem ratione, ſi monachus eat, vt damnū inferat cuilibet religioſo ſui monaſterij, incurret, quia damnum cuiuſlibet membri, ſeu religioſi, redundat etiam in damnum totius monaſterij.

Solutio. Reſpondetur negando conſequentiam, quia per ſe damnum particularis perſonæ non redundat in damnum religionis, ſeu monaſterij ſecūdum ſuam communitatem: quòd ſi aliquando id contingat, accidentarium cēſetur. Quod patet: nam damnum perſonale Prælati poteſt in damnum totius monaſterij redūdare; & nihilominùs exprimitur, quia non eſt directè contra monaſteriū: ergo ſignum eſt hic non agi de damnis aliarum perſonarum priuatarum, ſeu particularium.

8 Altera cauſa ſeu extenſio huius cenſuræ habetur in fine eiuſdem. §. his verbis: *Præfata quoque*

A *ſententia monachos intra ſepta monaſteriorum ſine licentia Abbatum ſuorum arma tenentes, decernimus ſubiacere.* Quæ verba de eiſdem monachis, de quibus præcedentia expoſuimus, intelligenda opinor. Et quia hic non adduntur Canonici regulares, illos non comprehendit, vt notat Gloſſa communiter recepta. Circa cauſam autem cenſuræ notanda ſunt ſingula verba. Nam *arma* comprehendunt tàm defenſiua, quàm offenſiua, quia textus indefinitè loquitur. Oportet tamen vt ſint propria arma, id eſt inſtrumenta per ſe inſtituta, & arte facta ad vſum bellicum ſiue publicum, ſiue priuatum: nam inſtrumenta quaſi naturalia, quibus homo vti poteſt ad offendendū, vt lapides, ligna, &c. non ſignificantur illa voce *arma*, communi vſu, nec videtur eſſe hæc mens illius conſtitutionis; neque eſt cur rigorem amplè interpretemur. Ita tenet ibi Gloſ. quam ſe- Secunda cenſura eiuſdem Clemēt. cōtra monachos extra clauſtra arma tenētes.

B quuntur Syluest. & Nauar. vbi ſuprà, licèt Panormitanus, & Angelus aliud ſentiant. Prætereà notandum eſt verbum illud, *intra ſepta monaſterij*: non enim requiritur vt habeat intra celam, nec ſufficit habere extra totum monaſterium, etiāſi in alio habeat, quia, cùm de monaſterio loquitur lex, intelligit de ſuo, ſicut in ſuperiori. Intra ſepta autē monaſterij cenſetur contineri ex omnium ſententia totum illud loci ſpatium, extra quod ſine licentia Prælati exire non licet. Tandem ponderandum eſt verbum illud *præfata ſententia*, vt intelligamus fieri contra delinquentes ex præſumptione, vt declarat verbum *præſumpſerint*, priùs poſitum. Vt hinc verum habeat, quod Caietanus Nauarrus, & alij notant, ſi contingat per obliuionem, aut bonam fidem, verā, vel ſaltem exiſtimatam, hæc habere, excuſetur nihilominùs hæc cenſura. *Gloſſ. Syluest. Nauar.*

C

Contra impedientes viſitatores monialium in ſuo munere.

QVinta ſumitur ex Clementina, *Attendentes*, de ſtatu monach. vbi circa viſitationem, & viſitatores monialium multa diſponuntur. Et poſteà ſubiungitur, *Siqui verò viſitatores ipſos in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum impedire præſumpſerint, niſi moniti reſipiſcant, ipſo facto excommunicationis ſententiam in ſe nouerint incurſuros.* Ex quibus verbis conſtant hanc excommunicationem quoad perſonas eſſe generalem. Quod ad actionem verò in communi eſſe vnam propter quam incurritur, ſcilicet impedire: in virtute autem eſſe multiplicem iuxta varias res ibi præſcriptas, quibus poteſt impedimētum apponi: quæ ibi legi poſſunt. Quid autem propriè 9 Clemēt. Attēdentes, de ſtatu mon.

D ſit impedire, ſæpè eſt in ſuperioribus expoſitum. Illa etiam verba, *Niſi admoniti, &c.* ſuperiùs expoſita ſunt. Opinamur enim, quoties ius requirit admonitionem, non ſolùm ad tollendam ignorantiam, ſed ad tollendam præſumptionem & pertinaciam, intelligendam monitionem canonicam, quæ trina ſit, vel vna pro trina, etiamſi non requiratur ad incurrendam excommunicationem ab homine, ſed à iure; ſufficere tamen generalem, vel particularem, cùm de hoc ius nihil diſtinguat. Ponderandum autem eſt verbum *reſipiſcant*, nam ex vi illius, vera eſt eſt ſententia Gloſſæ ibi, neceſſarium eſſe, monitionem fieri poſt impedimentum poſitum: quia reſipiſcere ſupponit iam delictum commiſſum: & ideo neceſſe eſt, vt poſtquàm aliquis impedire ince- Quæ admonitio prærequiratur. Quando facienda.

Digitized by Google

inceepit, moneatur vt deſiſtat: fortaſsè tamen ſufficit vt vna monitio poſteà fiat, ſi aliæ præceſſerunt, quia hoc ſatis eſt ad proprietatem illorum verborum tenendam. Debet autem talis monitio fieri à tali viſitatore, vt notant Syluester, & Angelus caſu 39. & eſt textui conſentaneum, & rationi, quia talis monitio debet eſſe iuridica, & conſequenter à ſuperiore facta: in ea autem cauſa viſitator eſt proprius ſuperior. Denique reſipiſcere in propoſito erit, & ceſſare ab actione impediendi, & auferre impedimentum poſitum, ſi aliquo modo permanens eſſe poterat; ita vt quantum eſt ex ſe, viſitatio æquè liberè ac anteà fieri poſſit.

A quo. Syluest. Angel.

Reſipiſcere q d.

10 Sexta ſumitur ex Clement. 1. de Religioſis domibus, vbi contra quaſdam fœminas, quæ Beguinæ dicebantur, excommunicatio fertur, ſi talem ſtatum profiteantur, vel in eo perſeuerando, vel illum de nouo aſſumendo: & extenditur ad religioſos, qui huiuſmodi fœminis in hoc negotio auxilium, conſilium, aut fauorem præbent. De qua nihil eſt dicendum, quia ad vſum nihil inſeruit. Nam, vt in fine eiuſdem textus dicitur per hoc non prohibentur fœminæ honeſtæ, quin & votum continentiæ emittere, & diuino ſeruitio, in ſuis domibus, & priuatam vitam agentes, ſe emancipare poſſint, etiamſi fortaſſe ſimili habitu vtantur. Quod tamen cauere deberent, ſi eis conſtaret de habitu Beguinarum. Vnde conſtat hic non comprehendi eas, quæ dicuntur Tertiariæ S. Franciſci, aut ſimiles quæ ſub regula tolerata viuunt.

Contra fœminas aſſumētes ſtatū Beguinarū. Cle. 1. de Relig. dom.

Contra perſonas matrimonium ſacrilegè contrahentes in quinque caſibus.

11 SEPTIMA excommunicatio ſumitur ex Clementina vnica de conſanguinitate, & affinitate, vbi propter matrimonium ſacrilegè contra varias perſonas excommunicatio fertur, quæ neque quoad culpam in matrimonio contrahendo commiſſam, neque quoad perſonas vniuerſalis eſt: ſed nonnullos tantum caſus ibi expreſſos, & perſonas, ad quas illi pertinent, complectitur. Prima ergo cauſa illius cenſuræ eſt cōtrahere matrimonium cum conſanguinea in gradibus à iure prohibitis. Secunda contrahere cum affine intra eoſdem gradus. Tertia, cum monialibus matrimonium contrahere: quæ comprehendit vtrumque contrahentem. Quarta, ſi religioſus matrimonium contrahat. Quinta, ſi clericus in ſacris contrahat matrimonium. Aliqui addunt ſextam, ſcilicet celebrare huiuſmodi matrimonia prohibita inter ipſos contrahentes: ſed hæc non habetur in textu, vt infrà dicam. Igitur extra illos quinque caſus non cōtrahitur hęc cenſura, etiamſi alijs modis contingat fieri matrimonium prohibitum ſiue cum impedimento irritante, ſiue cum prohibente tantùm, quia lex pœnalis, non extenditur vltra caſus in ea expreſſos. Et ita docent omnes interpretes ibi, & Summiſtæ. Quibus adde, quod licèt contrahendo cū infideli, ex illo capite non incurratur hæc cenſura: tamen ſi eſſet cum conſanguineo vel affine, ille qui Chriſtianus eſt, hanc incurrit cenſuram, quamuis coniux infidelis nō contraheret illam, quia non eſt capax, neque ad illam ſpectat lex Eccleſiæ de gradibus prohibitis; pertinet autem ad fidelem etiam reſpectu infidelis.

Clemēt. vnica de cōſanguinitate & affinit.

Prima actio prohibita ſub hac cenſura.

Corollarium.

12 Sunt tamen expendenda ſingula illa verba, A *Conſanguineos, affines, &c.* nam conſanguinei intelliguntur intra quartum gradum ex iure communi ex cap. *Non debet*, de conſanguinitate & affinit. & Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. c. 5. de Reformat. matrim. Affinitas verò quædam contrahitur per licitam copulam matrimonialem: & hæc ad eoſdem gradus extenditur. Alia verò contrahitur per copulam illicitam: & hæc iam nunc non extēditur vltra ſecundum gradum ex eodem Tridentino ſuprà c. 4. & in eiſdem habet nunc locum hoc ius. Monialis verò & religioſus communiter dicitur eſſe, qui tacitè vel expreſsè profeſſionē emiſit in religione approbata. Nunc verò extendendum eſt, ad quemcumque verū religioſum quacumque ratione conſtituatur, vt iam ſæpe in ſuperioribus tactū eſt, & in proprio loco & materia Deo dante lātiùs declarabimus. De clerico autē in ſacris quis dicatur ſatis cōſtat.

B Deinde notandum eſt verbum illud, *ſcienter*, quod excludit ignorantiam etiam culpabilem non ſolùm facti, vt omnes fatentur, ſed etiam iuris; vt verior tenet opinio dummodo non ſit affectata. Primum patet, quia aliàs nihil operaretur verbum illud, *Scienter*, nam ignorantia inuincibilis ſemper excuſat à cenſura. Gloſſa tamen ibi dicit requiri ignorantiam probabilem: ſubiungit verò affectatam non ſufficere: vnde videtur ſub probabili omnem non affectatam includere: nam aliàs inſufficienter numerat ignorātias. Statim verò deſtruit hunc ſenſum, & ideo potiùs ſub ignorantia affectata videtur includere omnem culpabilem. Sed impropriè vtitur voce, & falſum etiam dicit, vt ratio facta probat. De ignorantia autem affectata verum eſt eſſe excipiendam, quia hæc moraliter æquiparatur ſcientiæ: imò ſemper includit aliquam cognitionem C ſaltem dubiam, nam qui vult ignorare, iam intelligit fieri poſſe (v. g. in materia in qua verſamur) vt interueniat tale impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, &c. & ideo non poteſt dici ſimpliciter ignorare, etiamſi id velit.

13 Qualibet ignorātia nō affectata excuſat hanc cēſ.

De ignorantia autem iuris, idest, quando quis ignorat gradum conſanguinitatis, eſſe prohibitum, aliqui exiſtimant non excuſare, quia non tollit quominus, *ſcienter*, quis contrahat cum cōſanguinea. Ita Gloſſa ibi, ob aliam rationē, quia ignorantia iuris non excuſat iuxta regulam, *Ignorantia*, 13. de Regul. iur. in 6. ſequitur Antoninus 3. p. tit. 24. cap. 43. Syluester. Excom. 9. n. 76. & Panormitanus ibi n. 2. Sed illud principium & limitatione & declaratione indiget, Interdum enim ignorantia iuris poteſt eſſe inuincibilis, & malè applicatur, quia ignorantia aliquo modo D culpabilis poteſt hic excuſare à cenſura, licèt non excuſet à culpa. Quare oppoſita ſententia verior eſt, quam inſinuat Nauar. c. 27. num. 141. Nam, ſi ignorantia facti excuſat, etiamſi probabilis non ſit, non eſt cur ignorantia iuris non excuſet: illa enim ſola ratio Gloſſam mouebat. Et prætereà falſum eſt tunc hominem operari, *ſcienter*, quia hoc non eſt intelligendum de operatione materiali tantùm, ſed de operatione morali vt mala, vel bona: & hoc modo qui operatur ex ignorantia iuris non operatur, *ſcienter*. Prætereà, quando lex punit ſolùm eum, qui ſcienter facit, requirit dolum, & malam fidem in illo, ex l. *Sed etſi lege*. §. *Sciret*, ff. de Petit. hæred. vbi expreſsè dicitur, non ſolùm qui factum neſcit, ſed etiam qui in iure errauit carere dolo, ideoque non omnino ſcienter feciſſe. At verò ignoran-

14 Etiam iuris.

Anton. Syluest. Abb.

Nauarr.

Digitized by Google

ignorantiam, etiam ſi ſit vincibilis & culpabilis, excludit dolum, vt rectè dixit Gloſſa vltima in l. *Plagij*, 2. C. *Ad legem Flauiam*. de Plagiarijs. Atque ita ſentit Couarruuias in 4. decr. 2. p. c 6. §. 8. n. 21. vbi plures refert.

Couar.

15 Solum 1 tribus primis caſibus ignorantia excuſat cenſuram.

Sed circa hanc conditionem dubitari poteſt primò, an comprehendat omnes caſus ſuperiùs poſitos. Reſpondeò, ſi textus attentè expendatur, illam particulam ſolùm coniungi tribus primis caſibus: nam priùs ſic dicitur, *Eos, qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis: & affinitatis conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus matrimonium contrahere non verentur*. Et poſteà ſubiungitur, *Nec non religioſos, & moniales, ac clericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia cōtrahentes*. Vbi conſtat bis repeti verbum contrahendi, & verbum *ſcienter*, cum primo coniungi, non cum ſecundo. Et ratio differentiæ fuit, quia in primis tribus caſibus facilè poteſt ignorantia interuenire, quia impedimentum prouenit ex conditione alterius perſonæ, cum qua contrahitur: in alijs vero vltimis non admittitur talis ignorantia, quia impedimentum conſiſtit in conditione ipſiuſmet contrahentis, ſcilicet, quòd ſit religioſus, vel clericus: & ipſe eſt qui excommunicatur, ſi id faciat. Et hæc eſt communis ſententia.

16 Qui ſciēter contrahit his modis et ſi alius ignoret, cōtrahit cenſurā.

Secūdò dubitatur, ſi in aliquo trium priorum caſuum vnus contrahentium ſciat impedimentū, & alter ignoret, an contrahatur tunc hęc cenſura: nam textus in plurali loquitur dicens, *matrimonium contrahere non verentur:* ergo, niſi ambo ſcienter cōtrahant, nullus incurret. Nihilominùs gloſſa ibi, quam omnes ſequuntur, reſpondet, eū, qui ſcienter contrahit, incurrere cēſuram, alium verò excuſari. Eſtque hoc manifeſtū in duobus caſibus, ſcilicet, quando matrimonium eſt inter conſanguineos, vel affines, quia lex vnumquemque horum per ſe, & diuiſim prohibet ne contrahat, &, ſi ſcienter id faciat, excommunicatione punit. Neque obſtat pluralis locutio illius legis, quia non ponitur propter duos contrahentes, ſed propter omnes, qui hoc modo peccare poſſunt.

Notādū circa tertium caſum prohibitum.

At verò circa tertium caſum aduertēdum eſt, ex vi illius prioris partis textus nō incurrere cenſurā monialem, cum qua alius contrahit, quia ibi ſolùm excommunicantur contrahentes cum monialibus in quo contractu non eſt, vt ita dicam, reſpectus eiuſdem rationis inter contrahentes, ſicut eſt inter cōſanguineas, vel affines, ſed eſt diſſimilis rationis, ideòque ex vi excommunicationis latæ in alterum extremorum, non infertur latam eſſe in aliud; ac propterea in ſecunda parte textus addita eſt excommunicatio in ipſas moniales contrahentes. Ex vi ergo illius partis ſi ille, qui contrahit cum moniali, ignoranter contrahit, licèt ipſa ſcienter & doloſè contrahat, non incurret, nā requiritur dolus in ipſomet, qui hac cenſura ligandus. At vero è contrario, ſi ipſe contrahat doloſe, monialis verò etiam per ignorantiam iuris (facti enim eſſe non poteſt) vterque incurret, ſecularis ex vi huius partis, monialis vero ex vi poſteriori, dummodo non ſit ignorantia inuincibilis, quod vix contingere poteſt.

17 Qui ſciēter contrahit cū ea quam putat eſſe cōſanguineā, aut monialem, cum non ſit an incurrat.

Tertiò quæri poteſt, ſi quis ſcienter contraxit cum ea, quā putabat eſſe conſanguineam, vel monialem, quæ non erat, an incurrat in hanc cenſuram, quandoquidem culpam eiuſdem rationis cōmittit. Reſpondetur in illo caſu non conſummari actum propter quem fertur cēſura, quia ille non contrahit ſcienter cum conſanguinea, ſed ignoranter cum putata conſanguinea, & ideo nō incurrere cenſuram in re ipſa. Nam ex conſcientia erronea ligabitur quamdiu in priori errore perſtiterit: ſtatim verò ac intellexerit in re non fuiſſe tale impedimentum, intelliget etiam ſe nō eſſe excommunicatum; neque alia indigebit ſolutione, vt in ſuperioribus in generali dixi. Idemque eſt, ſi quis exteriùs cōtrahat matrimonium, ſine intentione cōtrahendi; quia ille non eſt verus contractus, ſed fictus, & ita non eſt actus cōſummatus propter quem fertur cenſura. Atque ita ſentit Couarruuias dict. lib. 4. 2. p. c. 3. §. 2. n. 8. cū Adriano in 4. de Matrimo. quæſt. 11. Poteſtque confirmari ex doctrina generali ſuperiùs tradita, quod cenſura requirit actum perfectum.

Couar. Adrian.

18 Obiect.

Dices, Hæc lex non prohibet verum matrimonium, quia inter has perſonas ſupponit impedimentum irritans: ergo prohibet & punit matrimonium attentatum: ergo, licèt fiat ſolùm cum voluntate exteriùs & apparenter contrahendi, incurretur hæc cenſura. Confirmatur primò, quia aliàs vix poſſet Catholicus ita contrahere vt incurreret hanc cenſuram: eſſetque hæc lex quaſi nullius efficacitatis: quia, cùm Catholici ſciant hęc eſſe impedimenta dirimentia, non poſſunt abſolutam intentionem concipere verum matrimonium contrahendi. Tandem confirmatur, nam aliàs, ſi quis cum hac intentione conditionata contraheret, *Volo matrimonium perficere, ſi inter conſanguineos, vel affines in gradu prohibito poteſt conſiſtere*, non incurreret: conſequens eſt falſum, vt ijdem auctores, præſertim Couarruuias, probant, ergo, &c. Sequela patet, quia conſenſus conditionatus, quamdiu conditio non impletur, non valet ad matrimonium perficiendum: hæc autem erat ratio excuſans hanc cenſuram. Vnde, ſi quis ita contraheret cum conſanguinea, *Te duco vxorem, ſi Papa diſpenſauerit*, non incurrit, quia de præſenti non contrahit: imò neque intentat de præſenti contrahere.

1. confir.

2. confir.

19 Solū ligantur hac cenſura quæ animo vere contrahendi faciūt actiones. Obiectioni ſatisfit.

Reſpondetur non carere dubio; Tamen quia in lege pœnali ſtandum eſt rigori verborum, & in dicta Clement. dicitur, *Qui matrimonialiter cōtrahere non verentur*, meritò reſtringi ad eos, qui animo contrahendi, & non fingendi hoc faciūt: quia illi reuera non matrimonialiter contrahūt. Hoc autem verum eſt in foro conſcientiæ; nam in foro Eccleſiæ vbi de interiori mente non iudicatur, ille habendus eſt, & declarandus pro excommunicato. Vnde ad primam rationem reſpondetur, quòd, licèt in re non poſſit perfici hoc ſacramentum inter tales perſonas, nihilominùs poſſe ex parte contrahentium fieri eodem modo, & eadem voluntate ac ſi ipſi eſſent perſonæ aptæ ad contrahendum, & tunc ſolùm incurrere hanc cenſuram. Eſt accommodatum exemplum de rebaptizante, qui ipſo iure irregularis eſt: oportet tamen vt intentione baptizandi id faciat, quanquam alioqui talis ſecundus baptiſmus verus eſſe non poſſit. Ad primam confirmationem reſpondetur in primis, tale peccatum accidere poſſe ex falſo errore, ſiue per hæreſim, ſiue per ignorantiam culpabilem, qua quiſpiam exiſtimet tale matrimonium eſſe quidem ab Eccleſia prohibitum, non tamen factum irritū. In quo caſu (vt hoc obiter dicamus) illa ignorantia non excuſabit cenſuram, quia licèt ſit aliqualis ignorantia iuris, magis tamen quoad modum

1. Cōfirmatio ſoluitur.

Digitized by Google

dum, quàm quoad ſubſtãtiam iuris ſeu præcepti, & ideo non excludit dolum, neque impedit quo minus ſic delinquens ſcienter contrahat. Deinde ſine hac ignorãtia quaſi ſpeculatiua poteſt per inconſiderationem practicam committi tale delictum eodem modo, ac ſi eſſent perſonę habiles ſine conſideratione, an tale matrimonium ſit in re validum, nec ne: & id ſatis erit ad contrahendam cenſuram: Nam eſſet etiam ſatis ad conficiendum ſacramentum, ſi perſonarum inhabilitas non obſtaret. Atque hic videtur eſſe moralis ac frequens modus committendi hoc delictum, quod lex illa punire intendit. Ad ſecundam confirmationem, Couarruuias ſuprà dicit, illam conditionem eſſe impoſſibilem, quæ habetur pro nõ adiecta iuxta c. fin. de conditionibus appoſitis. Sed de intelligentia illius c. nunc diſputare non poſſumus, magis enim ad externum forum, quã ad internum accommodandum eſt: nam in interiori, & in re ipſa, ſi conſenſus contrahentis nullo modo fuit abſolutus, ſed conditionatus, & pẽdens à dicta conditione, matrimonium non perficitur, vt argumẽtum factum conuincit; & omnes, quod ibi Couarruuias refert, fatẽtur: & ideo in eo caſu concedendum eſt eum, qui ſub ea conditione contrahit cum conſanguinea, non incurrere, vt rectè Adrianus animaduertit; & argumentum factum, & exemplum ibi adductum ſatis probant.

20
An contrahens hoc modo ſponſalia cenſurã contrahat.

Atque ex his expeditur quartum dubium an contrahens tantùm ſponſalia cum cõſanguinea, vel affine, incurrat hanc cenſuram. Diſtinguendum eſt enim de ſpõſalibus de futuro, vel de præſenti: nam, ſi ſint prioris modi tantùm, non incurritur cenſura, quia illa non ſunt matrimoniũ ſed prouiſio matrimonij: lex autem hæc ſolũ de matrimonio loquitur, & extendenda non eſt. Secus verò erit ſi ſint de præſenti, nam illa ſunt verum matrimonium ratum quatum eſt ex ſe, ſi conditio perſonarum non obſtaret: & illud ſufficit ad hanc cenſuram contrahendam, quamuis conſummatum non ſit, nam conſummatio matrimonij non eſt de ſubſtantia eius, & lex prohibens matrimonium de contractu ipſo intelligitur. Quæri verò hic poſſet, an, ſi præceſſerunt ſpõſalia de futuro & poſteà copula ſubſequatur, tunc incurratur hæc cenſura, quia ſecundum ius copula ſubſecuta poſt ſponſalia ſufficit ad matrimonium perficiendum. Hoc tamen habet locum ſecundum ius antiquum & in exteriori foro: in interiori verò iudicandum eſſet iuxta intẽtionem ſic delinquentis; nam, ſi non accederet cum intẽtione faciendi matrimonium, nõ incurreret, iuxta ſuperiùs dicta. Nunc verò poſt Tridentinum hoc non habet locum, niſi in caſu ſpeciali ſtatim tractando. Simili ratione ſi quis cõtraheret cum conſanguinea impubere, non incurreret, quia nõ perficeretur matrimonium, ſed ſolùm ſponſalia de futuro ex iuris interpretatione iuxta cap. vnicum de diſpenſatione impuberum in 6. & in vniuerſum quacũque ratione in tali matrimonio interueniat aliud impedimentum ſufficiens ad irritandum contractum, ſiue ſit metus cadens in conſtantem virum, ſiue aliud ſimile, non incurritur hęc cenſura, vt optimè notauit Panorm. in dict. Clem. & probari poteſt ex dictis.

21
Qui cũ cõſang. bona fide cõtraxit, ablata ignorantia, ſi ſe cognoſcat non incurrit.

Quintò dubitari poteſt, an, ſi quis bona fide cõtraxit cum affine, vel conſanguinea, & poſteà cognito impedimẽto nihilominùs perſeueret, vtẽs coniugio, incurrat hanc cenſuram. Reſpondetur

A non incurrere, cum Gloſſa ibi, quam ſequitur Abbas, & alij, & Summiſtæ ſæpe citati. Ratio eſt, quia in hoc textu non punitur omnis incertus, vel iniqua, & inceſtuoſa cohabitatio, ſed ſol⁹ contractus: ibi autem non fit nouus contractus; & per priorem non fuit incurſa excommunicatio, quia ignorantia excuſauit. Hoc autem limitant Caietanus, & alij, niſi illi coniuges poſteà inter ſe accedant affectu maritali, nam ille actus tali modo factus eſt de ſe ſufficiens ad nouum conſenſum explicandum. Vnde fit, vt nũc etiam poſt Trident. hoc locum habeat, ſi præceſſit matrimonium exterius bona fide contractum coram Parocho, & teſtibus inter occulte affines in gradu irritante: illi enim ſi ſecretè obtineant diſpenſationem, poſſunt reualidare ſacramentum per occultam iterationem mutui conſenſus abſque noua exteriori ſolemnitate. Quapropter ſi

Niſi affectu maritali ſe cognoſcant.

B abſque Diſpenſatione id faciunt, vel ſe cognoſcendo affectu maritali, vel alio modo, hanc cenſuram incurrent. Extra hunc verò caſum, vt ſuprà dicebam, illam non incurrent non clandeſtinè contrahendo: quia talis exterior contractus nunc non eſt ſufficiens ad matrimonium.

22
Fœmina cõtrahẽs cum religioſo, aut clerico in ſacris non incurrit excõm.
Caiet.
Nauarr.

Atque hinc obiter colligitur, fœminam contrahentem matrimonium cum Religioſo, vel Clerico in ſacris, non incurrere hanc cenſuram, quia nec in illam directè lata eſt, vt aduertit Caiet. cap. 47. de excommunic. & Nauarr. cap. 22. num. 52. Et conſtare poteſt ex his quæ diximus de moniali, ex vi prioris partis textus non incurrere cenſuram, & ideò iterum nominatam fuiſſe in ſecunda parte. Nec etiam indirectè incurrit cenſuram eo quòd communicat in crimine criminoſo iuxta cap. *Si concubinæ*. de Sentent. excommunic. quando contrahit, nondum com-

C municat cum excommunicato, quia alter non incurrit niſi finito contractu. Nec verò etiam hoc modo incurrit talis fœmina cenſuram per vſum talis matrimonij, quia ille vſus non eſt communicatio in crimine formaliter, vt ſic dicam, ſed materialiter: nam eſt quidem communicatio cum excommunicato in quodam crimine, non tamen in illo propter quod excommunicatus eſt, nam ille non excommunicatur propter vſum matrimonij, ſed propter contractum. Solùm ergo incurret talis mulier excommunicationem minorem, & ad hoc erit neceſſarium, vt alter denunciatus ſit, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*.

23
An ſacerdos hęc matrimonia ſolẽnitãs hãc excõ. incurrat.

Vltimo dubitari poteſt, an præter dictas perſonas aliqua alia incurrat hanc cenſuram. Quod proponitur propter Nauarrum, & Caietanum ſuprà, qui dicunt, ſacerdotem celebrantem, vel

D vt ita dicam ſolennizãtem matrimonia hic prohibita, incurrere hãc cenſuram. Et videntur fundari in quibuſdam verbis, quæ Caietanus refert ex textu, & Nauarrus admittit, & ſupponit, ſcilicet, *Et inter eos eadem ſcienter celebrantes*. Quæ verba ego in textu quem habeo, nõ reperio: nec Gloſſa videtur ea legiſſe, & ideo hunc caſum omittit, & numerat ſex caſus à nobis in quinq; cõprehẽſos, quia caſum de monialibus in duos diſtinguũt, ſicut in textu fit. Quapropter donec mihi cõſtet verba illa eſſe in legitimo textu, nõ cenſeo excõmunicationẽ hanc propter hũc actũ incurri. Dico ergo tãtùm illa quinq; genera perſonarũ incurrere hanc cenſurã, non verò aſſiſtentes cõtractui, nec dantes auxilium, vel fauorem, quia hæc extenſio in textu non habetur.

Contra

Digitized by Google

Contra Inquiſitores, &c. qui prætextu officij pecuniam extorquent, aut bona Eccleſiæ fiſco applicant.

24 Clem. 2. de Hæret.

OCtaua excommunicatio ſumitur ex Clement. 2. de Hæreticis, vbi prohibetur, *Inquiſitoribus, & Commiſſoribus tam ipſorum, quam Epiſcoporum, ſeu Capitulorum Sede vacante, ne prætextu officij Inquiſitionis, quibuſuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant, nec ſcienter attentent Eccleſiarum bona, ob clericorum delictum perdicti occaſione officij, fiſco etiam Eccleſiæ applicare: quòd ſi ſecus in his, vel eorum altero fecerint, excommunicationi ſubijciuntur ipſo facto.* In quo textu circa perſonas nota Cõmiſſarios dici omnes, qui vices aliorum gerunt, & ab eis habent iuriſdictionem in tali munere: Et comprehendit omnes, ſiue ſint Vicarij ordinarij, ſiue tantùm delegati ad tempus, vel ad cauſam: nam omnes hi propriiſſimè dicuntur Cõmiſſarij.

Cõmiſſarij qui dicãtur.

Quamuis autem Epiſcopus poſſit per ſe ipſum Inquiſitionis officium exercere, noluit tamen Concilium eum ſub hac cenſura comprehendere, cùm apertè, & Inquiſitores, & ipſorum Commiſſarios nominet: & diſtinctè etiam Epiſcoporum Commiſſarios, non autem ipſos Epiſcopos: non ergo comprehendit Epiſcopos ſub Inquiſitoribus. Nam, præterquam quòd in alijs iuribus ad Inquiſitores pertinentibus, quando Epiſcopi comprehendendi ſunt diſtinctè nominantur; ſi hic comprehẽſi fuiſſent nomine Inquiſitorum, etiam Vicarij ipſorum ſub Vicarijs Inquiſitorum contenti eſſent: conſtat autem non fuiſſe, & proptereà diſtinctè, & ſpeciatim nominantur. Voluit ergo Concilium in hoc deferre Epiſcoporum dignitati, quod frequens eſt in iure.

Hæc cenſura non cõprehẽduntur Epiſcopi.

25 Prima huius cẽſuræ actio.

Prima actio, propter quam imponitur hæc excommunicatio, eſt pecuniæ acceptio: quæ tres debet habere circunſtantias, vt ſit cauſa huius cenſuræ. Prima, vt extorqueatur: ſecunda vt per aliquem modum illicitum: tertia vt prætextu officij Inquiſitionis. Ita enim habetur in textu. Qua propter, ſi aliquod horum deficiat, non incurretur cenſura: vt ſi Inquiſitor extorqueat pecuniam alio modo illicito, non tamen prætextu Inquiſitoris, vel ſi non extorqueat, ſed ſponte oblatam accipiat, etiamſi ſciat dari prætextu officij Inquiſitionis, non incurrit cenſuram. Nomine autem pecuniæ intelligitur quidquid pecunia æſtimabile eſt. Et ita ibi notãt Gloſſa, & Doctores, & Summiſtæ Caietanus cap. 4. Nauarrus num. 143. Syluester, & Angelus caſu 42. Addo denique per extorſionem pecuniæ in rigore intelligi donationem. Vnde, ſi quis extorqueret illam tantùm mutuatam animo ſoluẽdi, nõ incurreret hãc cẽſuram: quia mutuatio nõ eſt aliquid pecunia æſtimabile, & hanc tantùm extorquet, non ſimpliciter pecuniam ipſam, cùm illam redditurus ſit, ſi verò poſtea non reddat, incurret.

Quid p pecuniã intelligatur. Gloſſ. Caiet. Nauar. Syluest. Angel.

26 Secunda actio ſub eadẽ cenſura prohibita.

Secunda actio, ob quam hæc cenſura incurritur, eſt Eccleſiarum bona applicare fiſco ob clericorum delicta. In qua etiam circunſtantiæ adhibentur. Prima vt id faciant, *ſcienter*, quæ explicanda eſt eodem modo, quo in præcedenti. Secunda quòd talia bona ſint Eccleſiarum, nõ clericorum, vel aliarum perſonarum. Tertia vt applicatio fiat prætextu talis officij, ſeu (quod idem eſt) *occaſione eius*, vt in textu dicitur. Quartaq; applicatio fiat fiſco: vnde, ſi ſibi applicent, vel alijs, non incurrent, etiamſi fortaſſe in eo grauiùs peccent, quia hæc lex hoc tantùm præſcribit, fortaſſe quia frequentiùs, & maiori quodam colore fieri poterat. Eſt autem aduertendum, in textu non ſolùm dici, *ne applicent*, ſed *ne attentent applicare*. Vnde videtur ſumi, quacumque ratione inchoent, vel medium aliquod adhibeant ad hanc applicationem, ſtatim incurrere hanc cenſuram; etiamſi conatus eorum ad exitum non perueniat, quia iam attentarunt. Non eſt tamen hic ſenſus, ſed, quia applicatio illa non poterat eſſe valida, cum eſſet iniuſta, & de alienis bonis, ideo videtur Concilium dixiſſe, *Ne attentent applicare*. Tamen huiuſmodi perſonæ non incurrunt donec applicent quantum eſt ex ſe, nam in illis hoc propriè eſt attentare. Dicentur autem applicare, vel ſi cum effectu faciunt ea bona applicari fiſco eo titulo, vel ſi proferunt ſententiam, qua declarant talia bona eſſe applicata fiſco.

Vltimò quoad abſolutionem ab hac cenſura aduertendum eſt, eam ſimpliciter non reſeruari: tamen addi conditionem, vt nemo poſſit ab ea abſoluere, *donec illis à quibus extorſerint, plenè ſatisfecerint de pecunia ſic extorta.* Vnde ante expletam cum effectu hanc conditionem nemo poteſt ab illa abſoluere inferior Summo Pontifici, præterquàm in mortis articulo, vt ibidem dicitur. Ex quo intelligimus, non ſatis eſſe propoſitum ſatisfaciẽdi, nec excuſationem ob aliquam impotentiam, etiam cum aliqua cautione, nam hæc omnia neceſſaria ſunt in mortis articulo: ergo cùm ille ſolus excipiatur, extra illum realis ſatisfactio neceſſaria eſt, aliàs manet excommunicatio Papæ reſeruata. Hoc autem ſolum videtur intelligendum, quando hæc excommunicatio incurritur propter primam actionem, quia verba quæ in limitatione ponuntur, apertè referuntur ad illam tantùm, nam loquuntur de pecunia extorta reddenda.

27 Sub qua conditione dẽat dari abſolutio ab hac cenſura.

Excommunic. contra Poteſtates, &c. vſuras fouentes exponitur.

28 Cle. vni. de Vſur.

NOna excommunicatio ſumitur ex Clement. vnica de vſuris vbi excommunicantur *Poteſtates, Capitanei, Rectores, Conſules, Iudices, Conſiliarij, & alij quiuis officiales quarumcunque Communitatum, qui præſumpſerint facere, ſcribere, vel dictare ſtatuta præcipientia, vt ſoluantur vſuræ, vel impedientia, vt non repetantur, vel etiam qui præſumpſerint ſcienter iudicare, quòd ſolutæ, cùm repetuntur, non reſtituantur plenè, ac liberè.* Hæc eſt prior pars illius textus, in qua perſonis nominatis circa ſtatuta illa vſuras fouẽtia quatuor actiones reſpectiuè prohibentur, ſcilicet, *facere, ſcribere, dictare, & ſecundum illa iudicare*, quarum ſingulæ ſufficiunt ad hanc excommunicationem incurrendam, ſi ex præſumptione fiant iuxta expoſitionem ſæpe datam verbi, *præſumpſerint.* Solum notentur duo. Primum, in his actionibus quaſdam eſſe perſonales, ſeu vnius perſonæ, vt ſcribere, & dictare, in quibus non eſt difficultas: Alias verò eſſe, quæ à tota communitate fieri poſſunt, vt concludere, ſeu facere ſtatuta, & interdum etiam iudicare; & in his tunc ſingulæ perſonæ incurrent hanc cenſuram, quando ſuis ſuffragijs, vel alio modo peccando mortaliter concurrunt ad talia ſtatuta, quia ſine peccato non poteſt incurri hæc cenſura.

Prior pars textus exponitur.

Duo notanda. Primũ.

Secundum

Digitized by Google

Secundum eſt, tres primas actiones directè referri ad ſtatuta condenda: quartam verò ad ſententiam ferendam in iudicio. Vnde, licèt fortaſsè nõ ſit tale ſtatutum, ſed abuſus, vel violentia, qui ſic iudicare præſumpſerit, incurret cenſuram, quia iudicium nõ refertur ad ſtatutum, ſed per ſe prohibetur; qui autem ſcripſerit, vel fecerit talẽ ſententiam, ſi ipſemet non iudicauerit, non incurret, quia illæ actiones prohibentur circa ſtatutũ, non circa ſententiam.

29 2. Text' pars explicatur. Atque hæc pars illius textus reſpicit tempus futurum quoad ſtatuta condenda. De conditis verò in tempore præterito præcipitur in ſecunda parte, vt de libris communitatum deleantur: excommunicanturque qui hoc non fecerint intra tres menſes, ſi ad hoc poteſtatem habuerint, *aut ſi ipſa ſtatuta, aut cõſuetudines effectum eorum habentes, quoquo modo præſumpſerint obſeruare*. Vbi duo prohibentur & puniuntur. Primum eſt omiſsio quędam; & quoad hãc non additur verbum, *præſumpſerint*: vnde ſufficiet vt quacumque ratione voluntaria ſit, dummodo ſit mortaliter peccaminoſa, ad quod requiritur & poteſtas, & obligatio quæ & per hanc imponitur, & per ſe ineſt, iuxta materiam ſubiectam, quia eſt ſermo de officialibus communitatis, qui ratione officij, ſicut habent poteſtatem, ita etiam obligationem. Secundum eſt commiſsio quædam, ſcilicet obſeruare ex præſumptione talia ſtatuta: vel conſuetudines eundem effectum habentes. Circa quam partem primùm conſiderandum eſt in ea de eiſdem perſonis eſſe ſermonem, de quibus in prima, nam eſt ſermo continuatus circa eoſdem, vt patet ex illis verbis, *Eandem etiam ſententiam incurſuri*. Vnde fit, vt, licèt alij de plebe ſeruent talia ſtatuta, vel cõſuetudines, & in eo alias peccent, non incurrant hanc cenſuram quia ſolũ lata eſt contra officiales prædictos.

(Prima actio huius partis. — Secunda actio.)

30 Actio hęc etiã reſpiciens ſtatuta futura ſub ꝓhibita. Secundò eſt aduertendum quòd, licèt hęc pars reſpiciat ſtatuta illo tempore iam condita, nõ excludit futura, ſi fortaſsè iniquè fiant, vel conſuetudines ſimiles, ſi in poſterum introducantur: ſemper enim talia obſeruare erit contra hanc legem, & ſufficiens cauſa huius cenſuræ. Et ſimiliter, licèt aliquis ex dictis officialibus non concurriſſet ad tale ſtatutum condendum, ſi poſteà & poſſet illud ſtatutum delere ex libris communibus, & ex officio deberet, atque id omitteret, in hanc cenſuram incurreret. Neque obſtat verbum illud, *Niſi ſtatuta huiuſmodi hactenus edita*, quia illa verba ſunt potiùs extenſiua, quàm excluſiua, vt ita dicam. Poteſt etiam hæc extenſio in priori parte textus fundari: Nam, ſicut qui prohibet accipere alienum, prohibet & retinere, ita qui prohibet facere talia ſtatuta in poſterum, prohibet ea retinere ſi fiant, ideoque illa lex quaſi continuè obligat ad talia ſtatuta delenda, ſicut de præcepto reſtituendi dici ſolet. Obiectio. Dices: ergo reſpectu talium ſtatutorũ, non oportebit tres menſes in hac lege præſcriptos concedere, vt illa deleantur; quia illa lex obligat, vt, quàm primùm poſſit, id fiat. Solutio. Reſpondeo, eum qui non concurrit ad tale ſtatutum condendum, ſed ſuccedit, v.g. in officio, & inuenit factum, nõ incurrere, ſi ſtatim non deleat, ſed poſſe illi concedi illorum trium menſium tempus à principio ſui officij computandum, vel ex ſimilitudine rationis, uel ex probabili interpretatione illius legis.

31 Vltimo aduertendum eſt, hic non eſſe ſermonem de omni lege, uel ſententia, quæ uſurarijs A fauere videatur; ſed ſolùm illa quæ fauet modo hic præſcripto, ſcilicet concedendo exigi, vel ſolui vſuras vel compellendo debitores vt eas ſoluant, vel imponendo onera repetentibus, aut alio modo hoc impediendo. Quale ſtatutũ aut ſententia ſint ꝓhibita ſub hac cẽſu. Vnde, ſi circa vſurarios conderetur lex etiam iniqua, quæ illis fauere videretur alio modo, vt permittẽdo tale officiũ, vel quid ſimile, non haberet locum hęc cenſura, quia non debet extendi vltra terminos ſuos & ita dixit ibi Gloſſa verb. *facere*, Gloſſ. quod ſi ſtatutum tantùm negatiuè diceret, *Non poſſit pro mutuo accipi vltra tantam quantitatem*, non eſſet damnandum vt contrarium huic canoni, quia, licèt tantùm id vetet, non propterea concedit, aut ſtatuit, vt in minori quantitate poſſit vſura exigi, ſed ſolùm permittit, vt id impunè fiat, quod hic vetitum non eſt. Si autem lex fieret, vt infrà illam quantitatem non audirentur in iudicio re- B petentes vſuras, eſſet contraria huic canoni, quia impediret repetitionem vſurarũ, quod hic prohibitum eſt, quacumque fraude, vel quocumque colore fiat.

Decima ſumitur ex Clementin. 1. de Sentent. excom. vbi excommunicantur religioſi, qui non ſeruant generale interdictum, vel ceſſationem à diuinis. Sed hæc tractanda eſt in materia de interdicto, quia ibi faciliùs intelligitur. 32 Clem. de Sent. excom.

Contra religioſos tranſgredientes diſpoſitionem cap. vnic. de exceſſibus Prælat. in 6.

DEcima ſumitur ex Clement. *Cupientes*, de Pœnis, & eſt multiplex ferturq; in aliquos religioſos propter multas actiones. 33 Clemẽt. Cupiẽtes de Pęnis. Prima eſt de nouo recipere domos, vel loca quæcumque ad C habitandum, vel recepta hucuſque mutare, vel ea transferre in alios cuiuſuis alienationis titulo abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia. Prima actio prohibita in hac Cle. Fuit autem hæc prohibitio facta in c. vnic. de Exceſſibus Prælat. in 6. & excommunicatio hæc lata eſt contra tranſgreſſores illius cap. & ideo huius cenſuræ expoſitio ex illius cap. intelligentia pendet. Eſt ergo aduertendum, ibi non eſſe ſermonẽ de omnibus religioſis, ſed de mendicantibus, nõ quidem eo modo quo in cap. 1. de Religioſis domibus in 6. De quib' religioſis loquitur textus. nam ibi excipiuntur quatuor religiones mendicantes principales, Prædicatorum, Minorum, Heremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum: hic vero hæ omnes comprehenduntur partim expreſsè & ſpecificè partim ſub generali clauſula, & ideo excommunicatio hic lata diuerſa eſt ab illa quàm expoſuimus.

Secundò eſt aduertẽdum, licèt ex vi huius iu- D ris communis Mendicantes non poſſent noua loca, ſeu domus ſuſcipere ſine licentia ſpeciali Summi Pontificis: 34 Cle. hæc ꝑ ſpecialia priuilegia nõ dicitur iã eſt reuocata. Tamen per priuilegia poſt hoc ius conceſſa poſſe id facere. Refert autem Nauarrus num. 144. Iulium 2. hoc priuilegium conceſſiſſe Minimis prout habetur in Supplemento fol. 8. conceſſ. 27. eoque frui Minores, vt habetur in ſuo Compendio tit. *ædificare*, fol. 39. & 40. & conſequenter reliqui habentes cum illis communicationem. Et aliæ religiones habent etiam in hoc ſpecialia priuilegia, de quibus alias. Eo vel maximè, quòd iuxta communem interpretationem, circa monaſteria poſt hãc Clemẽtinam conſtructa per priuilegia, vel ſpecialẽ facultatem Summi Pontificis, non habent locum aliæ duo actiones hic ꝓhibitæ circa has domos,

ſcilicet

A ſcilicet, vt nec trăsferri nec alienari poſſint, quia illud ſolum fuit ſtatutum de domibus conſtructis vſque ad tempus Clementis V. vel fortè Bonifacij VIII. qui fuit autor illius, cap. vnic. de Exceſſib. prælat. & decem annis anteceſſit Clementem. Et patet ex verbo illo, *Seu hactenus recepta mutare, vel ea, &c.* cum enim ipſe prohiberet ne inpoſterū reciperētur, de mutatione circa poſteà recepta, nihil diſpoſuit: quod adnotauit Gloſ. in dict. c. vnic. quam Nauarrus ſequitur referens. *Gloſſa. Nauar.*

35 *Nō prohibetur hac lege domos ampliare, aut reficere.* Tertiò obſeruandum eſt, ex vi illius iuris communis non eſſe prohibitum Mendicantibus antiquas domos vel Eccleſias, quas tunc habebant reficere, reædificare, vel augere, quia illud non eſt nouas domos vel loca acquirere, quòd ibi tantùm prohibitum eſt; & prohibitio ſtrictè accipienda eſt. Ita Angelus, & Sylueſt. caſu. 44. Item non prohibentur acquirere in alio oppido domū recreationis, vel hoſpitij annexam antiquo monaſterio: quod notauit Gloſſ. & Caietanus c. 56. Et fundatur ſatis in illo verbo, *Ad habitādū, &c.* Denique quantum ad prohibitionem transferēdi, vel alienandi illa antiqua loca, hoc ius ferè derogatum eſt per priuilegium Leonis X. quod refert Nauarr. ex Supplemento cōceſſ. 277. fol. 92. Conceſſit enim Prouincialibus Minorum, vt ex cauſa neceſſaria poſſent transferre Eccleſias, & monaſteria ab vno loco in alium; & conuertere priora loca in alios vſus, prout vtilius viſum fuerit, obſeruantes tamen, vt iuxta antiquos canones, materia Eccleſiæ tranſlatæ ad alteram ædificandam applicetur. *Angel. Silueſt. Gloſſa. Caiet. Leo. X.* B

36 *Secunda actio in codē tex. prohibita.* Altera actio prohibita ſub eadem cenſura eſt, ne religioſi aliqua proferre præſumant in ſermonibus ſuis, vel alibi, quibus audientes retrahant à ſolutione decimarum Eccleſijs debitarum. In qua in primis eſt aduertendum, generaliorem eſſe quam præcedentem, quia non arctatur ad Mēdicantes, ſed ad religioſos quoſcumque extenditur, vt bene notat Gloſſa, & patet. Tum quia mutato ſermone de religioſis abſolutè loquitur textus: Tum etiam quia paulo poſt, ſimile proſequēs præceptum, dicit, *Religioſis omnibus iniungimus, &c.* Quam partem infrà in materia de ſuſpenſione declarabimus propter ſuſpenſionem, quæ in illa fertur. Comprehendit ergo hæc excommunicatio omnes religioſos, & ad eos limitatur. Vnde prædicatores, vel clerici ſæculares illam non incurrunt, & multò minùs laici. C

37 *Corollar. 1.* Secundò eſt ponderanda in hoc textu illa particula, *Ne audientes à ſolutione decimarum Eccleſiis debitarum retrahant in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre præſumant.* Nam colligitur primò, non ſatis eſſe proferre verba, quibus alij retrahantur, &c. niſi ea intentione proferantur, illam enim vim habet particula, *Vt*: requiritur ergo inductio formalis; & non ſufficit (vt ſic dicam) materialis, & veluti caſualis. præter hoc requiritur præſumptio, vt ſæpe explicatum eſt. D *Corollar. 2.* Secundò colligitur, requiri vt materia huius delicti ſint decimæ debitæ Eccleſijs: nam, ſi quis ex ignorantia, vel ex pietate vellet ſoluere, quas non debet, illum retrahere non ſufficeret ad hanc cenſuram incurrendam, vt patet ex illo verbo, *Debitas*. *Dubiū.* Quia verò ibi additur, *Eccleſiis*, dubitari poteſt, de his quę debentur perſonis alijs. Nam Doctores ſignificant non ſufficere. Caiet. c. 65. & Nauarr. num. 145. & ſentit Sylueſter num. 88. *Decidit.* Sed nulla ratione poſsū eis aſſentiri, quia Decimæ propriè ſumptæ, omnes debentur Eccleſiæ per ſe primò: quòd

A verò per Eccleſiæ Paſtores iam ſint applicatæ particularibus perſonis, non excludit, quin debeantur Eccleſiæ. *Quęſtio.* Item quæri poteſt, an requiratur debitum iuſtitiæ, vel ſufficiat ex religione, ſeu ex voto. *Rñſio.* Reſpondeo, eſſe ſermonem de debito iuſtitiæ: vnde votum non ſufficiet, niſi iam propter conſuetudinem, vel aliam ſimilem cauſam proprium ius iuſtitiæ Eccleſiæ contulerit. *Corol. 3.* Tertiò, colligit Nauarrus neceſſariū eſſe, vt hæc inductio fiat immediatè ad ipſos debitores audientes, quia hoc dicunt ipſa verba. *Corol. 4.* Vltimò colligo excommunicationem hanc incurri, etiamſi non ſequatur effectus, id eſt, quamuis alij non perſuadeantur, ſeu retrahantur, quia excommunicatio fertur pro ipſa ſuaſione tantùm.

38 *Tertia actio prohibita.* Tertia cauſa alterius excommunicationis ibidem latæ eſt violatio cuiuſdam ſuſpenſionis, quā declarabimus infrà in materia de ſuſpenſione ſect. vltima. B

SECTIO VI.

Quæ excommunicationes non reſeruatæ habeantur in libris Extrauag. iuris communis.

1 *Pontifex ſtatim ac eligit' eſt verè Epſc. Extr. vlt. de Sent. excom.* PRIMA ſumitur ex Extrauag. vlt. de Sentent. excom. vbi ſupponitur, grauiter eos errare, *qui dixerint Papam ritè electum priuſquàm coronetur, non debere ſe intromittere in prouiſionibus, reſeruationibus, diſpenſationibus, & alijs gratijs faciendis, nec ſe in literis Epiſcopum ſimpliciter, ſed electum Epiſcopum ſcribere, nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipſius.* C Ratio huius ſuppoſitionis eſt, differentia inter Summum Pontificem, & alios Epiſcopos: alij enim nō per electionem, vel præſentationem, ſed per conceſſionem, quod aliàs dicitur, per *fiat* Papæ, fiunt Epiſcopi. Summus verò Pontifex fit ab ipſomet Chriſto, & ab ipſo habet immediatè ſupremam iuriſdictionem in vniuerſam Eccleſiam: ſtatim ac ab hominibus electus eſt: & ideo non eſt tantùm Epiſcopus electus, ſed ſimpliciter iā factus Epiſcopus vt traditur in c. *In nomine Domini*, 23. d. & ex tunc poteſt omnes actus iuriſdictionis validè, & rectè exercere. Coronatio autem ſolùm ad ſolennitatem quandam, & quaſi publicationem ſuſceptæ dignitatis conferri videtur.

2 *Excō. cōtra impugnantes litteras à Papa nō coronato cōceſſas. Primum notādū.* Hoc ergo ſuppoſito, excommunicantur in illa Extrauagante, omnes, *qui occaſione contrarij erroris auſi fuerint impugnare aliquas litteras Apoſtolicas ſuper negotijs quibuſcumque confectas, quæ ante coronationem Pontificis emanarunt.* D Vbi primum eſt notandum ſtatui ius perpetuum: nam, licèt Clemens V. videatur ſolum loqui de ſe, & ſuis litteris in illis verbis, *aliquas litteras noſtras, quæ à nobis ante donationem noſtra inſignia emanarunt*, & licèt videatur loqui de præterito, & cōſequenter non extendi ad litteras, quæ in futurum emanabunt ab alijs Pontificibus electis, & nōdum coronatis: nihilominùs omnes autores intelligunt nō loqui tantùm de perſona, ſed de Sede ſua, & illud præteritum non eſt poſitum reſpectu tēporis, in quo facta fuit illa lex, ſed reſpectiuè ad illud tēpus in quo talis impugnatio fit eo prætextu: nā ſemper fit ob litteras, quæ iā emanarunt ante coronationē. Ratio enim huius cōſtitutionis

Qua occaſione debeant impugnari hæ litteræ ad hanc cenſur. incurrendam.

tutionis eadem ſemper durat, & ideo etiam ipſa cóſtitutio perpetua eſt. Deinde, expendenda eſt illa particula, *occaſione huiuſmodi*, nam qui impugnauerit illas litteras occaſione aliũde ſumpta, non incurret hanc cenſuram, quia per ipſam legem limitatur ad hunc modum delinquendi. Qui ergo reſtiterit litteris cauſans electionem non fuiſſe ritè factã, vel quid ſimile, etiamſi contingat in hoc grauiùs peccare, non incurret hãc cenſuram, quia non ſufficit grauiùs delictum ad cenſuram incurrendam, ſi non ſit illud met pro quo imponitur. Et in hoc fundari poteſt quod

Nauarr.

Nauarr. ait numer. 147. non incurrere hanc cenſuram, qui literis reſiſtit eo quòd Papa à quo manant, ob iuſtum timorem fuit electus, quod colligit ex dicto cap. *In nomine Domini.* Vt hoc enim verum ſit, non eſt neceſſe quod in ro verum ſit talem electionem ex metu factam, irritam eſſe, quia neque hoc dicitur in dict. ca. neque eſt ita generaliter certũ, quin oporteat diſtinguere de gradu & modo timoris, &c. quod nunc nobis neceſſarium non eſt. Satis ergo fuerit, quòd illa impugnatio non ſit occaſione in illo textu præſcripta, ſed alia longè diuerſa, quæ opponi poſſet etiã contra litteras poſt coronationẽ emanãtes.

3
Excõ. extrau. vni. de Rebus Eccl. non eſt vſu recepta.

Secunda ſumitur ex Extrauag. vnica de Rebus Eccleſiæ non alienandis, vbi Paulus 2. excommunicat omnes Eccleſiaſtica bona alienãtes contra illam prohibitionem. Nauarrus autẽ nu. 149. cum Syluest. verb. *Alienatio*, qu. 3. & Caietano nu. 55. & alijs cenſet, vel nullibi, vel paucis in locis eſſe vſu receptam & maximè quantum ad pœnas, ideoque non oportet in eius declaratione immorari quantum ad hanc excommunicationem ſpectat, ſed ſolùm conſulendam eſſe conſuetudinem, ſeruandam in hac parte, potuit enim contra hanc legem præualere.

Nauarr. Syluest. Caiet.

4
Excõ. extrau. vni. de Conſuetud. reſeruata ĩ Bulla Cęnæ.

Tertia ſumitur ex Extrauag. vnica de Conſuetudine ferturque contra impedientes legatos Summi Pontificis ab executione ſui muneris, vel non recipientes illos. Hæc tamen in Bulla Cœnæ Domini continetur.

5
Nũc nõ extat ſubiectũ Extrau. Sancta Romana Io. 22.

Quarta habetur in Extrauag. *Sancta Romana*, Ioannis 22. ferturque in eos, qui profitentur (aut de nouo ſumendo illam, vel perſeuerando in ea) fictam religionem Fratricellorum, ſeu Bizochorum, ſeu Beguinorum, & extenditur etiam ad Epiſcopos, & Prælatos, qui hos admittunt ſine ſpeciali facultate, & approbatione Summi Pontificis. Sed hæc nihil iam vtilitatis habet, quia iſti falſi religioſi nullibi, extant, & vltra illos non extenditur, ſeu extra ritum, & modum vitæ illorum. Vnde, qui alium habitum aſſumerent, aut aliud genus vitæ inſtituerent ſine approbatione, licèt aliàs peccarent & temerè agerent, non incurrerent hanc cenſuram, vt rectè notauit Caietanus, cap. 5. An verò incurrant aliam, tractauimus ſuprà ſect. 4. circa cap. 1. de Relig. domin. in 6.

Caiet.

SECTIO VII.

Quænam excommunicationes non reſeruatæ extra corpus iuris habeantur.

1
1. Excõ contra imprimẽtes libros ſine licentia.

AGIMVS, vt ſuprà dixi, de generalibus excommunicationibus pertinentibus ad vniuerſalem Eccleſiã, atque adeo à Summo Pontifice, vel Concilio generali latis: nam aliæ particula-

A res, ſeu Epiſcopales, variæ ſunt, & ſub ſcientiam non cadunt. Prima ergo ex his excommunicationibus afferri poteſt ex Concilio Lateranenſi, ſub Leone X. ſeſſ. 10. in decreto 3. eiuſdem Leonis, vbi excommunicantur omnes, *qui librum, vel ſcripturã imprimunt, vel imprimere faciunt abſque approbatione*, ibi præſcripta. Veruntamen cenſuræ huius Concilij, vt Caietan. & Naua. adnotant, non ſunt vſu receptæ. Id autem quod eo loco ſtatuitur, innouatum fere eſt in Cócilio Tridentino ſeſſ. 4. quamuis ibi non de omnibus libris, ſed cũ hac limitatione, *de rebus ſacris*, & nõ exigit Inquiſitoris approbationem, ſed Ordinarij tantùm: & prætereà mandat vt ſine nomine auctoris non imprimatur: quòd ſi auctores regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiuſmodi, licentiam quoque à ſuis ſuperioribus obtinere præcipiuntur, recognitis per

Cõc. Laterã. ſub Leone X

B eos libris iuxta formã ſuarũ ordinationũ. Et infrà addit, hanc approbationem in ſcriptis dandã eſſe, & in fronte libri autenticè ponendã. Sed ex his omnibus ſolam nomen autoris, examinationẽ, & approbationẽ Ordinarij videtur ſub dicta cenſura exigere. In aliquibus autem Regnis, vt Caſtellæ, & vt fertur, etiã Galliæ, uſus obtinuit vt libri per Conc. Regium examinẽtur, & probentur: quod fortaſſe Pontificibus annuentibus factum eſt, vel certè ipſi Ordinarij videntes, & tacentes, talem approbationem, vt ſufficientem admittere uidẽtur. Præter hęc uerò conſulendus eſt Index Romanus, præſertim editus à S. D. N. Clemẽte, ut in huiuſmodi librorũ impreſſione ea ſeruentur, quæ ibi ſtatuuntur, & ordinantur.

2
Quatuor actiones prohibẽtur ſub hac cẽſ. in hac materia.

Eſt autem circa hanc excommunicationem & Tridentini aduertendum, quatuor genera actionum ſeu perſonarum comprehendere, ſci-
C licet, *impreſſores*, qui huiuſmodi libros imprimunt ſine his requiſitis, *autores*, uel quoslibet alios, qui imprimere hos faciunt: & hi duo tantùm habentur in Lateran. Trident. uerò addit, *vendentes, & hos libros apud ſe retinẽtes:* vnde hęc duo vltima ſolum locum habent circa libros de rebus ſacris. Ad legentes uerò huiuſmodi libros aliter impreſſos non extenditur hæc excõmunicatio: ut ſi quis huiuſmodi librũ legat non eum apud ſe retinendo, ſed apud aliũ inuentũ, non incurrit hanc cẽſuram, incurret tamẽ aliam latam à Summo Pontificẽ, vel Inquiſitoribus in Indice librorum, uel in Bulla Cęnæ, ſi talis liber doctrinam damnatam, uel ſuſpectã cótineat, uel ſit autoris dãnati ob hęreſim, uel ſuſpicionem eius.

3
Excommu. extenſio.

Additur denique in Cóc. Tridẽt. hac excommunicatione ligari eos, qui manu ſcriptos libros communicant uel euulgant, niſi anteà exami-
D nati, probatiq; fuerint: nã de his dicitur, *Eiſdem pœnis ſubiaceant quibus impreſſores:* ſicut ergo impreſſores incurrunt excommunicationem ipſo facto, ita & hi autores: quod etiam reſtringẽdum eſt ad libros de rebus ſacris, nam de his tãtum ibi eſt ſermo. Et nomen libri propriè & ſtrictè accipiendum eſt pro opere conſummato & integro, quale eſt illud quod imprimi ſolet: nã, pro vt vſus obtinuit, & declarauit, ſcripta Theologica, & quęſtiones, vel cóciones ſcriptę facilè cõmunicari ſolẽt ſine hac examinatione & approbatione, cũ negari non poſſit illa eſſe ſcripta de rebus ſacris: tamen, quia non diuulgantur per modũ librorum, ſed tanquam dictata quædã inferioris rationis, & quæ vix in humana cõmunicatione literatorum hominum vitari poſſunt; et

quia

Digitized by Google

quia per ſe non ſcribuntur vt diuulgentur per modum librorum, ſed ad proprium vſum & vtilitatem, & communicatio illa eſt priuata & per accidens: ideo non cenſentur huiuſmodi ſcripta ſub hac clauſula comprehẽdi. Aliud autem anathema, quod idem Trid. Cõc. fert eadem ſeſſ. 4. decret. 1. ad hunc ordinem excommunicationũ non ſpectat: Semel enim aduertere oportet in illo Concil. atq; etiam in antiquioribus ſæpe proferri anathema in definitionibus fidei; tamen illa cenſura nõ eſt alia ab illa, quæ propter hęreſim incurritur: & ideo per illam ſignificatur, doctrinam ſic ſtatutam ad fidem catholicam pertinere. Huiuſmodi ergo eſt quod in illo primo decreto dicitur de libris Canonicis & ſacris ab Eccleſia receptis ſuſcipiendis, & Apoſtolicis traditionibus non contemnendis ſcienter, & prudenter, ſub anathemate: nam per hoc damnat tanquam hæreticum eum, qui vel libros canonicos non ſuſcipit, vel traditiones ſciens & prudens contemnit, ſcilicet ex interiori mente, & iudicio ſeu aſſenſu huic definitioni contrario.

Non recipiens libros canonicos incurrit excõ. reſeruatã hæreſ.

4 2. contra negantes confeſſionem pręmittẽdã eſſe Euchar.

Secunda ſumitur ex Concil. Trident. ſeſſ. 13. can. 11. vbi excommunicat ipſo facto eum, qui præſumpſerit docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, aut diſputando defendere, neceſſarium non eſſe habenti conſcientiam peccati mortalis confeſſionem ſacramentalem præmittere ante communionem, ſi ſit copia confeſſoris, quam cenſuram & canonem tractaui in Tom. 3. 3. pa. diſp. 66. ſect. 3.

5 3. contra raptores fœminarum. Conc. Triden.

Tertia ſumitur ex eodem Concil. ſeſſ. 24. c. 6. de reformatione matrimonij, Vbi raptor alicuius fœminę, & omnes illi auxilium, concilium, aut fauorem præbentes ipſo iure excommunicãtur. Vbi aliæ etiam pœnæ feruntur, & alia de raptoribus ſtatuuntur, quæ ad præſentem materiã non ſpectant. Quod vero ibi de clericis dicitur infrà in materia de ſuſpenſione explicabitur.

6 4. Cõtra impedientes aliquos ne matrimo. contrahant.

Quarta fertur in eodem Cõcilio ſect. 24. c. 9. de Reform. matrim. contra eos, *qui quouis modo directè, vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios cogunt, quominus liberè matrimonium contrahant*. Eſtque quoad perſonas vniuerſalis, quia, licèt in principio ſit ſermo de temporalibus dominis, & Magiſtratibus: tamen, cùm fertur pręceptum & cenſura, verba generaliſſima ſunt, *Præcipit Sancta Synodus omnibus, cuiuſcunque gradus, dignitatis aut conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, &c.* Ponderandum autem eſt verbum, *Cogant*, nam coactio propriè non eſt niſi vbi interuenit violentia, aut iniuria aliqua. Vnde Principes, vel magnates, qui promittunt officium aliquod, vel fauorem vt aliquem ad tale matrimonium inducant, & aliter negãt ſe id facturos, ſi hoc negando non faciunt iniuriam, quia ſolùm negant gratiam, non incurrunt hanc cenſuram, quia nõ cogunt: ſed inducunt quod longè diuerſum eſt: vt ſi Petrus leget, aut promittat Ioanni mille, ſi Mariam duxerit, & non aliàs, non cogit, ſed inducit. Et ita in præſenti decreto cẽſuit Congreg. Roma. in quodam reſponſo, anno 1573. die 18. Iunij. At, ſi huiuſmodi magnates negent officia, quæ ex iuſtitia dare tenentur, vel nimium differant ſoluere ſtipendia iuſta, aut ſimilia debita, donec alius ad contrahendum cum hac vel illa fœmina inducatur, incurrent hanc cenſuram, quia reuera eſt ſaltem indirecta coactio.

7 5. Excõ.

Quinta ſumitur ex eodem Conc. ſeſſ. 25. ca. 5.

A de Regular. vbi duas excommunicationes profert circa clauſuram monialiũ obſeruandã. Vna eſt contra ſæculares magiſtratus ſi requiſiti à Prę latis Eccleſiaſticis, auxilium ſuum nõ dederint ad prædictam clauſuram monialium inſtaurandam, aut conſeruandam. Alia eſt contra omnes perſonas quæ intra ſepta monaſterij ingreſſæ fuerint abſque legitima facultate Epiſcopi, vel ſuperioris in ſcriptis obtenta. Sed de hac re ſuprà ſufficienter dictum eſt circa finem earum excommunicationum quæ Pontifici reſeruantur.

Sexta excom. contra eos qui fœminas ad ingrediendum monaſterium cogunt.

8 Cõc. Trid.

B SEXTA ſumitur ex eodem Cõcilio eadem ſeſſ. c. 18. & cauſa eius eſt, nimirum cogere aliquam fœminam ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum cuiuſcumque religionis, vel ad emittendam profeſſionem, præterquam in caſibus iure expreſſis. Quæ cenſura eſt generaliſſima quoad perſonas contra quas fertur, vt ex textu ſatis conſtat. Ex parte etiam fœminarum, quarum coactio prohibetur & punitur, eſt vniuerſalis ſine limitatione. Tamen, quia ea quæ ſpecialiter diſponuntur circa fœminas in fauorẽ earũ, non extenduntur ad viros; ideo ſi coactio fiat alicui viro, vt religionem ingrediatur, non incurretur hæc cenſura. In quo videtur conſtituenda differentia inter hanc & quartam cenſurã, nã illa ad viros & fœminas extenditur, cuicũq; illorum coactio fiat:

Cenſura hæc non comprehendit eos, qui viros cogunt.

C imò licèt ſecũdum tenorẽ verborum videretur ferri cõtra eos qui viros inducũt ad contrahendũ, extẽdi poſſet ad fęminas, vel ob maiorẽ rationẽ, vel quia nomina maſculina facilè ad vtrũq; genus extẽdi ſolẽt: quod ſecus eſt quando in particulari eſt ſermo de fœminis, vt eſt in præſenti.

9 Triplex actio hac lege prohibetur.

Circa cauſam autem huius cenſurę tria membra diſtinctè numerantur, ſcilicet coactio ad ingrediẽdum monaſterium, ad ſuſcipiendum habitum, & ad profeſſionem emittendam. Poſſet autem exponi vt primum ſit commune quid, quod explicetur per duo ſequentia, idest, ad ingreſſum monaſterij, ſiue per habitus ſuſceptionem, ſiue per profeſſionem: non enim videtur dari alius modus ingrediendi religionem, præter hos duos. Sed obſtat, quod Concilium bis hæc tria numerat tanquam omnino diſtincta. Et ideo in illo primo membro non dicit ingre-

D di religionem, ſed monaſterium, quia nimirum per illud prohibet, ne cogantur fœminæ ad habitandum ibi, etiam proprio habitu retento. Et in hoc mẽbrũ ſic intellectũ videtur maximè cadere illa reſtrictio, *Niſi in caſibus à iure expreſſis*. Nam in pœnam, vel cautionem interdum poſſunt ad hoc fœminæ cogi ſecundum iura: ad habitum verò, aut profeſſionem rarò, aut nunquã. Tandem extenditur ibidem hæc cenſura ad dãtes auxilium, conſilium, vel fauorem, & ad eos qui ſcientes fœminam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere aut profeſſionem emittere, quoquo modo eidem actui, vel præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem interpoſuerint. Quæ vltima extenſio eſt valdè ſingularis, & rara, & ideo eſt notanda, & ſingula eius uerba expendenda, iuxta ea quæ ſuprà in ſimilibus dicta ſunt.

Extenditur cẽſura ad dantes conſiliũ, auxilium, &c.

10 Extenditur cenſ. ad impedientes ne fœminę in religione profiteãtur.

Vlterius uerò in codẽ c. extẽditur ſimilis excõmunicatio ad omnes eos, qui quãcumq; fœminã uolentem

Digitized by Google

volentem velum accipere, aut votum emittere abſque iuſta cauſa quoquo modo impediunt. Vbi velum accipere, aut votum emittere idem videtur eſſe quod religionem profiteri: tamen, quia nemo poteſt profiteri niſi priùs habitu ſuſcepto, qui hanc ſuſceptionem impediret, à fortiori impediret profeſſionem, & conſequenter hanc cenſuram incurreret. Poſſet etiam quis opinari, illa duo aliquid ampliùs quàm profeſſionem includere. Nam profeſſio ſpecialiter videtur ſignificari per veli ſuſceptionem, quia in profeſſione ſolet velum fœminis imponi: votum autem emittere in rigore generalius eſt. Et ideo videtur hæc cenſura extendi ad omnes, qui impediunt fœminas ſine iuſta cauſa ne votum ſimplex caſtitatis, aut religionis emittant. Nihilominùs non exiſtimo Concilium ſuiſſe locutum de priuatis votis: aliàs non tam confusè de emiſſione voti fuiſſet locutum: ſed illam ſecundam partem opinor addidiſſe vt comprehenderet omnem modum ſeu ſtatum religionum, ſeu perſonarum monialium, nam aliquæ ſine ſuſceptione veli ſtatum illum aſſumunt.

Septima excommunicat. contra fouentes Monomachiam.

11 SEptima habetur in eodem Concilio eadem ſeſſ. 25. c. 19. de Reform. Vbi excommunicat omnes temporales dominos, qui locum ad monomachiam in ſuis terris conceſſerint: quam etiam extendit ad ipſos, qui in duello pugnant, & eos qui conſilium dederint, aut ſuaſerint, & ad ſpectatores. Verum eſt, ſolùm in prima clauſula, quæ eſt contra concedentes locum ad hanc pugnam, poni verbum, *eo ipſo*, quod ſignificat cenſuram ipſo facto. De pugnantibus verò & patrinis ſolum dicitur *Excommunicationis, ac bonorum omnium proſcriptionis, aut perpetuè pœnam aliam incurrant.* De alijs verò dantibus conſilium, aut ſpectantibus dicitur. *Excommunicationis, & perpetuæ maledictionis vinculo teneantur*. Quæ verba magis ambigua ſunt, quia nec additur, *eo ipſo*, & verba, *incurrant*, & *teneantur*, cùm non ſint indicatiui, ſed imperatiui modi, non videntur ſignificare ſententiam latam, ſed ferendam per iudicem, Nihilominùs tamen certum eſt contra hos omnes ferri excommunicationem ipſo facto. Quod ita videtur expoſuiſſe Gregorius XIII. in Motu proprio de hac re, & incipit, *Ad tollẽdam*, eſtque 81. inter decreta eius in collectione Romana, vbi referens hoc decretum æquè ait Conc. Tridentinum excommunicationem tuliſſe in omnes has perſonas. Vnde verba illa, *incurrant*, & *teneantur*, licèt imperatiua ſint, non tamen diriguntur ad iudicem, neque eius actionem requirunt, ſed ad ipſum reum, quem per imperium efficax ligant. Dictus autem Gregorius extendit hanc cenſuram ad priuatum duellum: quod enim illa ſit extenſio, & non tantùm declaratio, ſatis indicat verbum ſtatuimus, vt ponderauit Nauarrus. Statuit ergo Pontifex, vt omnes qui ex condicto, ſtatuto tempore, & in loco conuento, monomachiam commiſerint, etiam ſi abſque alijs vſitatis cæremonijs, & ſolennitatibus id faciant, eadem cenſura, eiſdemque pœnis teneantur: & ſimiliter dominos locorum huiuſmodi permittentes, aut quantum in ſe fuerit non prohibentes, & omnes mandantes, inſtigantes, auxilium, & conſilium, & fauorem dantes, equos, arma, pecuniam, comitatum, & alia ſubſidia ſcienter ſubminiſtrantes, aut ex propoſito ſpectatores, vel ſocios quouis modo ſeſe præbentes excommunicat.

Gregor. XIII.

Extenſio directæ cenſuræ.

12 Octaua reperitur in Bulla Pij IIII. in confirmationem Concilij Tridentini editam. Vbi omnibus perſonis generatim prohibet commentarios, aut interpretationes ſuas in decreta Concilij edere ſine authoritate Pontificis: excommunicatque ipſo facto omnes perſonas Prælatis inferiores illud præceptum violantes. Quod intelligendum eſt de proprijs commentarijs, Gloſſis, aut ſcholijs ſuper ipſum Concilij decretum, non eſt prohibitum illud interpretari, vt conſtat ex vſu; & ex neceſſitate: vix enim poſſet alia ratione tradi Theologica doctrina: ac denique ex verbis ipſiuſmet Pontificis, quæ in rigore non aliud exigunt.

Octaua cõtra interpretãtes decreta Concil. Trid.

13 Præter has excommunicationes inueniuntur aliæ latæ in Extrauagantibus, ſeu proprijs motibus aliquorum Romanorum Pontificum quas ſpecialiter referre, & exponere non cenſeo neceſſarium, quia mihi non conſtat eas eſſe receptas; vt eſt illa quam tulit Pius V. circa taurorum agitationem in ſua Extrauag. 47. quæ incipit: *De ſalute plebis*, quam poſteriores Pontifices partim abſtulerunt, partem mutarunt. Et plures aliæ habentur inter Motus proprios illius Pontificis, vt patet in 47. & 75. & in alijs quos Nauarrus indicat. Sixtus etiam V. plures excommunicationes tulit, quamuis plures earum reſeruatæ ſint, quas ſuprà ex parte tetigimus: aliquæ verò reuocatæ ſunt, vel nunquam etiam in vſum redactæ. Quapropter in particulari oportebit ſtatum rei & conſuetudinem conſulere, nam, cùm hæc ad factum pertineant, non poſſumus de eis doctrinam tradere. Quando verò conſtiterit conſtitutionem vim ſuam & efficaciam retinere, diligenter propenſis verbis, facilè erit ex principijs poſitis, & ex dictis circa alias ſimiles conſtitutiones, modum vniuſcuiuſque cenſuræ, & proprietates, ſeu effectus eius intelligere.

Pius V.

Nauarr. *Sixtus V.*

Expeditis his, quæ de excommunicatione maiori dicenda occurrerunt, breuiter tractari poſſunt ea, quę propria ſunt excommunicationis minoris, cuius definitionem iam ſuprà tradidimus explicando differentiam inter eam, & excômmunicationem maiorem. Nunc ergo effectus huius cenſurę, diuiſiones eius, ac cauſas & reliqua omnia, quę de cenſuris in communi diximus, percurremus.

SECTIO I.

An vna ſit tantùm excommunicatio minor, & quæ ſit eius ratio.

1 *cōmunis Opinio*

Doctores communiter vnam tantùm ſpeciem excommunicationis minoris aſſignare videntur, & rationem eius in hoc conſtituunt, quod ſit *cenſura priuans Sacramentorum participatione.* ſic enim definitur in capit. penultimo de ſent. excomm. & ſignificatur in cap. vltim. de Clerico non ordinato miniſtr. Docent Theologi in 4. d. 18. Summiſtæ, præſertim Caietanus in verb. *Excommunicatio minor.* Nauar. cap. 27. num. 1. & 24. & alij communiter. Huic verò doctrinæ opponi videtur lex noſtri regni partit. 1. titul. 9. l. 5. Quæ duas diſtinguit ſpecies minoris excommunicationis. Vna eſt quam diffiniuimus: alia eſt quæ priuat communicatione hominum, non tamen participatione Sacramentorũ: vbi Gregorius Lopez plura decreta pro hoc ſecundo membro citat. Tamen ſolùm cap. 25. qu. 2. aliquid facere videtur: de reliquis verò dicemus ſtatim. Dico ergo, & hoc poſterius membrum non eſſe in vſu, & legem illam latè loqui de excommunicatione prout dicit quancumque pœnam, quæ ſeparat hominem vel ab ingreſſu Eccleſiæ, vel à diuinis officijs, vel à quolibet munere inter homines, vt patet exemplis, quæ in ipſa lege ponuntur, cùm tamen priora ſint potiùs interdicta quædam, vt infrà videbimus, alia verò non pertineant ad proprias cenſuras.

Nauar. Caiet.

Opinio diſtiguēs plures ex com. minores.

C

2 Aliter datur ab alijs hæc diſtinctio: ita vt vna ſit ſupradicta, quæ priuat paſſiua perceptione ſacramentorum; alia verò quæ priuat communione quorundam fidelium tantùm, reſpectu eorum quorum priuat omni communicatione, tam ſacra, quàm humana, ita vt neque illis dare ſacramenta, neque ab eis recipere, nec in ius vocari ad teſtimonium, vel alium ſimilem actum debeant. At verò reſpectù aliorum nulla communione priuatus eſt, & conſequenter neque vſu, & participatione ſacramentorum, cum ea poſſit ab alijs recipere, vel, ſi Sacerdos ſit, poſſit ipſe rem ſacram facere. Quod genus cenſuræ colligi videtur ex cap. *Placuit.* diſt. 18. vbi de Epiſcopis, qui negligunt ad Concilium prouinciale venire, & rationem impedimenti apud Primatem non reddunt, dicitur, *Eccleſiæ ſua communione de-*

D

Cōc. Cartha. 5. ca. 10. Cap. Placuit d. 18

A *bent eſſe contenti.* Excommunicantur ergo non integrè, ſed ex parte, & non priuantur ſimpliciter communicatione ſacramentorum, quia in ſua Eccleſia potuerant illa recipere, & cum ſuis ſubditis communicare: ſolùm ergo priuantur communione comprouincialium Epiſcoporum: ergo illa non eſt excommunicatio maior, ergo eſt minor. Et ſimilis habetur in cap. vlt. diſti. 58. indicatur in cap. 1. diſt. 34. ibi: *Si vobis admonentibus obedire diſtulerit, à veſtro collegio excommunicatus abſcedat, quod ſi in hoc contumax adhuc apparuerit, à miniſterio ceſſare debebit,* Et in c. *In loco.* 5. q. 4. ibi *A communi cætu ſecedat, & trium dierum excommunicationem perferat.* cap. *Epiſcopi.* 11. q. 3. ibi; *Communio illis vſque ad tempus ſynodi à reliquis Epiſcopis denegetur.* cap. vlt. 6. q. 2. ibi: *quamdiu excommunicato* (ſcilicet iniuſte) *non communicauerit*
B *ſuus Epiſcopus, eidem Epiſcopo ab alijs non communicetur Epiſcopis.* Hancque ſententiam tenuit Richardus in 4. diſ. 8. art. 7. q. 4. ſentit Ioannes de Ligna in tractat. de Cenſuris §. 11. & ex parte idem ſentit Syluester verb. *Excommunicatio minor.* §. 1. Citantur etiam Felin. & alij.

Cōc. Cartha. 5. ca. 13. & Africanũ cap. 47.

Concil. Tol. 11. cap. 1.

Conc. Agatenſ. c. 13.

Cōc. Cartha. 7. c. 5 & Africā cap. 99. & 100. Vgol. tabula 5. de cenſib. c. 5. & 7.

Verumtamen, licèt in prædictis iuribus quoddam peculiare genus pœnæ feratur, quæ diſtincta eſt ab excommunicatione maiori, & à minori, prout traduntur in cap. penultimo de ſententia excommunicationis, nihilominùs, loquendo de excommunicatione, quæ propriè cenſura ſit, & præſertim ſecundum præſentem ſtatum, & cōſuetudinem Eccleſiæ, non videtur neceſſarium diſtinguere aliam ſpeciem excommunicationis minoris, præter eam, quæ conſiſtit in ſeparatione à perceptione ſacramentorum. Quia ratio harum cenſurarum tota pendet ex inſtitutione: &
C Pontifices aliam inſtitutionem nobis non declarant, vt patet ex d. cap. vltimo, de cleri. excomm. min & cap. penultimo, de ſentent. excomm. neque alius modus excommunicationis minoris iam eſt in vſu: non ergo alios diſtinguere, vel declarare neceſſe eſt. Fateor enim poſſe excogitari alium modum excommunicationis minoris, vt poſſibilem, & non tantùm vnum, ſed plures. Et fortaſsè olim aliquis alius fuit in vſu, (licèt hoc incertum ſit vt iam dicam) nunc verò excommunicatio minor tantùm in dicta priuatione morali conſiſtit.

3 *Vnicam tãtum eſſe ſpeciē minoris excom.*

Addo prætereà, illum modum excommunicationis, qua quis priuatur aliquorum fidelium communicatione, & non omnium (licèt admittatur) eſſe quandam excommunicationem maiorem, non reſpectu omnium, ſed eorum, quorũ
D communicatione aliquis priuatur; quia reſpectu eorum eſt priuatio totalis, ideſt totius communicationis tàm in ſacris, quàm in humanis. Sicut alias Scotus dicit, excommunicatum ab vno Epiſcopo ex vi prohibitionis eius ſolùm priuari cōmunicatione ſubditorum illius Epiſcopi, & nihilominùs reſpectu talium perſonarum illam eſſe quandam excommunicationem maiorem, quia priuat omni communicatione, qua priuare poteſt. Ita ergo cenſeri debet de illa excommunicatione, vnde neque illi benè accōmodàtur doctrina de excommunicatione minori, neque oportet aliud de illo genere excommunicationis dicere niſi quòd omnia dicta de excōicatione maiori

4 *Non eſſe impoſſibiles plures modos excō minoris*

Scotus.

in ea

Nunc verò nõ eſſe in vſu.

nunc verò in ea reſpectiuè locum habent; Addo, nunc non eſſe in vſu Eccleſiæ talem excommunicationis modum, & ſatis incertum eſſe, an aliquando fuerit; nam ille qui indignus eſt aliquorum communicatione fidelium, omnium etiam eſt indignus, & quia ſuffragia, quæ in vno loco, vel à miniſtris quibuſdam fiunt nomine totius Eccleſiæ, quantum ad hoc, eiuſdem rationis ſunt cùm ſuffragijs, quæ in alijs locis, vel ab alijs miniſtris offeruntur; & ideò qui excluditur à participatione ſuffragiorum communium alicubi, vbique excludendus eſt.

Exponũtur varia iura in cõtrariũ adducta.

5 Quapropter probabile mihi eſt, quod notauit Gloſſa in dicto cap. *Placuit:* illam pœnam & alias, de quibus ibi fit mentio, non fuiſſe propriè excommunicationem: ſed ſolùm ſeparationem quandam in negotijs, vel in alijs miniſterijs, vt v.g. quòd talis Epiſcopus non vocetur ab alijs ad conſecrandum aliquem Epiſcopum, vel ad alia negotia tractanda. Sic etiam Gloſſ. in diſtinct. 1. cap. diſt. 34. explicat illa verba, *excommunicatus abſcedat*, ſcilicet, *vt non interſit cum eis negotijs communibus*. Sic exponi poteſt cap. *In loco*, vbi Gloſſa aduertit, illam tantùm fuiſſe ſeparationem à conſortio fratrum, & addit Archidiaconus non fuiſſe ſeparationem ab vſu ſacramentorum. Quod inde etiam cõfirmatur, quia illi præſcribitur trium dierum terminus, propria autem excommunicationis cenſura non habet definitum tempus: non erat ergo illa propria cenſura, ſed alius modus pœnæ. Qualis etiam erat illa, de qua dicitur in cap. *Neminem*. diſt. 45. *Si ita cauſam exigit clerici, triduo priuetur honore*, &c. Vnde eodem modo intelligitur cap. *Epiſcopi*, 11. quæſti. 3. nam ibi etiam præfigitur tempus dum dicitur: *vſque ad tempus ſynodi à reliquis Epiſcopis communio illis denegetur.*

Gloſſ.

Cap. Neminem. d. 45.

Cap. Epiſcopi. 11. q. 3.

Priuatio Euchariſtiæ exc. aliquãdo vocatur.

6 Adde prætereà, interdum vocari excommunicationem in antiquis iuribus ſolam priuationem Euchariſtiæ, cuius vſus per antonomaſiam dicitur communio: quomodo accipi videtur illa vox in cap. *Nemo*, 11. q. 3. & in cap. *De presbyterorum* 17. q. 4 & indicauit Gratianus. 11. q. 3. poſt cap. *Ad menſam*. §. *Euidenter clariùs*. Victoria in Summa, materia de excommunicatione, num. 1. ita exponens cap. *Engeltrudam*. 3. q. 4. De quo ſuprà in principio materiæ de excommunicatione dictum eſt, & diſp. de Cenſuris in communi de eadem re plura diximus: & expoſuimus alia iura, quæ ibi annotat Victoria, & ferè eodem modo exponit, & nobiſcum ſentit dicens, olim fuiſſe in Eccleſia alios modos pœnarum, ſeparando fidelem peccatorum propter aliquas culpas, vel, à perceptione ſolius Euchariſtiæ, vel ab ingreſſu Eccleſiæ, & communicatione in diuinis officijs, aut communi oratione, *quæ omnes* (ait Victoria) *poterant vocari excommunicationes minores; nunc autem* (inquit) *vna tantum eſt excommunicatio minor, quæ priuat vſu paſſiuo ſacramentorum*. Sic etiam in Regula Sancti Benedicti multa leguntur de excommunicationibus regularibus (vt ſic dicam) quæ in pœnam monachis imponebantur, quæ cenſuræ non erant, ſed prohibitiones, & ſeparationes quædam, vt ex cap. 23. 24. & 25. eiuſdem Regulæ manifeſtum eſt.

Victoria.

Reg. S. Benedicti.

7 Ex his ergo rectè cõcluditur, hanc excommunicationem minorem integram, & totalẽ, prout eſt in vſu Eccleſiæ, tãtùm eſſe vnius rationis ſpecificæ: quia eſt (vt ita dicam) priuatio eiuſdem formæ, ſcilicet communicationis paſſiuæ ſacramentorum, quæ eiuſdem rationis eſt in omnibus fidelibus. Immeritoque in contrarium citantur Victoria ſuprà, & Soto diſt. 22. q. 1 art. 1. in principio; nam Victoria, licet dicat olim fuiſſe alios modos pœnarum, quæ poterant dici excommunicationes minores, nunc tamen, ſentit, nullam eſſe, quæ priuet participatione vnius ſacramenti, & non omnium: Soto verò, licèt dicat nomen *excommunicationis* deriuatum eſſe à participatione Euchariſtiæ, quæ per antonomaſiam dicitur communio, addit nihilominùs, eos, qui extra Sanctam Communionem fiebant, etiam in antiqua Eccleſia, ſubinde à participatione reliquorum ſacramentorũ ſolitos fuiſſe cohiberi. Quicquid verò ſit de præterito tempore, nunc certum eſt nullam eſſe propriam cenſuram, quæ priuet receptione vnius ſacramenti, niſi omnibus ſimul priuando, vt conſtat ex citatis iuribus in cap. vlt. de cler. excom. miniſtr. & in cap. penult. de ſentent. excom. & ex vſu Eccleſiæ. Nam vt infrà oſtendemus, nulla eſt excommunicatio minor iure lata, quæ non priuet participatione omnium ſacramentorum: ab homine autem rarò, aut numquàm fertur excommunicatio minor. Et quamuis interdum prohibeatur quis ab vſu, v.g. ſolius Euchariſtiæ ex præcepto Confeſſoris, aut Superioris, vel Iudicis Eccleſiaſtici, vt ſumitur ex cap. *Accedens*, diſt. 50. tamen illa non eſt propria cenſura, ſed vel pœna quædam præcedentis peccati, vel iuſtum præceptum, quod propter reuerentiam tanti ſacramenti, vel ob aliam iuſtam cauſam imponitur. Non oportet ergo tot ſpecies excommunicationum minorum diſtinguere quot ſunt ſpecies ſacramentorum, quia licèt poſſint à nobis ſingi, tamen in cenſuris ab Eccleſia inſtitutis non dantur, ſed vna, quæ priuat omnium ſacramentorum participatione.

Soto. Victoria.

SECTIO II.

Quos effectus habeat excommunicatio minor.

QVæſtio hæc ex dictis in ſuperiori facillimè definitur. Dicendum eſt enim proprium, & adæquatum effectum huius cenſuræ eſſe, priuare hominem vſu, & participatione ſacramentorum: quod patet ex definitione data, & ex iuribus vnde illam ſumpſimus, & ex cap. *Nobis*. de exceptionibus, & ex omniũ ſententia apud Couarru. in cap. *Alma*. p. 1. § 8. & Vgolin. tabul. 3. cap. 6. §. 1. & Summiſtas verbo, *Excommunicatio*. Dices, hic effectus communis eſt excommunicationi maiori: ergo non eſt proprius excommunicationis minoris. Reſpondetur ex ſuperius dictis, hæc duo comparari per modum totius & partis nam excommunicatio maior includit quidquid minor, & aliquid aliud: vnde cùm dicitur hic effectus proprius excommunicationis minoris, vel non fit comparatio ad maiorem, ſed ad alias cenſuras, vel intelligendum eſt cum præciſione, & adæquatione: nam excludere à receptione ſacramentorum eſt, vt ita dicam, adæquatum obiectum excommunicationis minoris, non verò maioris, licèt ſub eius obiecto comprehendatur: ſicut color, vel ſonus continentur ſub obiecto ſenſus communis, licèt ipſa ſint obiecta adæquata quorundam particularium ſenſuum. 1

Concluſio.

Couar. Vgolin.

Obiectio.

Reſponſio.

Digitized by Google

2 *Peccat grauiter ſacramẽta recipiens cũ hac cenſura.*

Atque hinc ſequitur peccare grauiter, qui cũ hac cenſura ſuſcipit ſacramenta, licèt ipſa ſacramenta valida ſint. Prior pars probatur ex dicto cap. vltimo de cleric. excomm. miniſtr. vbi dicitur grauiter peccare qui celebrat minori excommunicatione ligatus: ergo qui alia ſuſcipit ſacramenta: quia quælibet receptio eſt materia grauis, ſacra, & prohibita, licèt differant ſecundùm magis, & minus. Sicut etiam maius peccatum eſt ea ſuſcipere cum maiori excommunicatione: hoc autem non excludit quin hoc etiam graue, & mortale ſit. Altera pars nota eſt, quia prohibitio Eccleſiæ non irritat ſacramentum, ſi aliàs debita materia, & forma à legitimo miniſtro applicantur, & à fortiori patet ex dictis de excommunicatione maiori.

Sacramẽta cũ hac cenſura valent.

3 *Quã pœna incurrat recipiens ſacramẽt. hac cenſura ligatus.*

Addendum verò eſt propter hoc peccatum, vel celebrando cum hac cenſura non incurri irregularitatem. Quod expreſsè traditur in dict. cap. vltimo de cleric. excom. miniſtri. Ratio eſt, tùm quia talis irregularitas non eſt in iure expreſſa; tùm etiam, quia propter ſolam ſusceptionem ſacramenti, vt ſic non incurritur irregularitas, ſed propter indebitam ordinis adminiſtrationem, à qua per cenſuram aliquis prohibitus eſt, vt infrà ſuo loco videbimus: hic autem celebrans ligatus minori excommunicatione non peccat propter adminiſtrationem ordinis, ſed propter ſolam ſuſceptionem ſacramenti, vt iam dicam. Addo etiam, nullam certam pœnam eſſe ipſo iure impoſitam propter hanc culpam, ſed arbitrio iudicis, vel ſuperioris puniendam eſſe, vt notauit Gloſſa in dict. cap. vlt. de cleric. excom. miniſtr. vnde falſum exiſtimo, quod dixit Syluester verb. *Excommunicatio*, 4. in principio, eum, qui cum excommunicatione minori ſuſcipit ſacramentum imprimens characterem, v. g. ordinis priuari effectu vltimato, id eſt executione. Nam hæc priuatio non fit niſi per ſuſpenſionem, quæ ob talem culpam non contrahitur, nullo enim iure lata eſt, vt diximus.

Quã pœnam incurrat. *Gloſſa.* *Sylu. improbatur.*

4 *Aliæ cõicationes nõ ſunt prohibitæ ſic excõicato. Silueſt. Nauar. Couarr. Graſſis.*

Atque hinc colligitur, omnes alios actus Eccleſiaſticæ communicationis, tàm ſacros, quàm ciuiles, ſeu humanos licitos eſſe homini ligato ſola excommunicatione minori. Hæc eſt communis ſententia, vt videre licet in Syluestro verbo, *Excommunicatio*, 4. num. 5. & Nauar. in Summa, cap. 27. & Couarru. dict. § 8. num. 2. & Iacob. de Graſſis lib. 4. ſuarum Deciſionum, cap. 10. num. 3. Et ex parte colligitur ex dict. cap. vltimo, vbi dicitur: *Eum, qui ſic excommunicatus eſt, non eſſe prohibitum eligere, vel ea, quæ iuriſdictionis ſunt, exercere.* Ergo multò minus eſt prohibitus ab alijs actibus humanæ communicationis, quę iuriſdictionem non requirunt. Præterea in cap. *A nobis*, de exceptionibus ponitur particula excluſiua, *Tantum à ſacramentorum participatione eſt remotus:* ergo reliqua licita ſunt, quia non ſunt prohibita. Quapropter huiuſmodi excommunicatus, & Miſſam audire, & alia diuina, quę ſacramenta non ſunt, participare poteſt, vt Theologi docent in 4. d. 18. præſertim Palud. Gabriel, & Maior, & Adrian. q. 3. de Clauibus. Vbi rectè etiam addit, poſſe huiuſmodi excommunicatũ abſoluere alium ab excommunicatione, vt colligitur ex cap. *Duobus*, de ſentent. excom. Et ratio eſt, quia non priuatur iuriſdictione, aut vſu eius, iuxta d. cap. vlti. Et eadem ratione poteſt alijs negotijs intereſſe, vel in iudicio, vel extra illud, ac denique quacũque communicatione vti. Et ob eandem rem non eſt priuatus communibus ſuffragijs Eccleſiæ: tùm quia non eſt præciſus ab illis, tum etiam, quia illa dictio excluſiua, *tantùm*, hæc omnia complectitur.

Capit. A nobis, de exceptionibus. *Palud. Gabriel. Maior. Adrian.* *Cap. duobus. de ſẽt. exc.*

Ligatus minori excommunicatione licitè ne ſacramenta miniſtret:

Dvæ tamen ſuperſunt difficultates circa hãc generalem illationem. Prima eſt, nam ex illa ſequitur Sacerdotem ligatum minori excõmunicatione poſſe licitè, & abſque peccato miniſtrare ſacramenta, quia ſolùm eſt prohibitus à paſſiua receptione: actiua autem miniſtratio diſtincta eſt, & per ſe non requirit receptionem: ergo non erit illi prohibita, erit ergo licita: conſequens autem videtur contra expreſſa verba Gregorij IX. in dict. cap. vltimo de cler. excom. miniſtr. dicentis: *Peccat autem conferendo Eccleſiaſtica ſacramenta:* ergo. 5

Greg. IX.

6 *Prima ſententia affirmans. Innoc. Adrian. Maior. Syluest.*

Propter quod quidam dicunt peccare grauiter, qui miniſtrat ſacramẽta cum minori excommunicatione. Tenet Innocentius dict. cap. vlti. (Abbas autem ibi falsò citatur) & Adrianus in 4. q. 3. de clauibus, §. *Pro huius ſolutione.* Maior 4. diſt. 18. quæſt. 2. §. 1. Syluester, *Excommunicatio*, 4. num. 1. Fauer l. 6. nu. tit. 9. part. 1. ſed loquitur æquiuocè de excommunicatione minori, iuxta dicta in ſect. præcedenti. Illa ergo ſententia falſa eſt. Primò, quia in dicto cap. *A nobis*, de exceptionibus excluſiuè dicitur, *tantùm à participatione.* Dices, intelligi à participatione etiam actiua. Sed repugnat in primis proprietas huius vocis, *participatione*, quæ nõ ſignificat effectionem, ſed receptionem ſacramenti. Deinde repugnat expreſſa interpretatio eiuſdem Gregorij IX. in d. cap. vltimo, dicentis, hanc participationem in ſola conſiſtere perceptione, & non in actiuo miniſterio. Ex quo ibidem concludit, ſic excommunicatum non eſſe remotum à collatione ſacramentorum. Nec refert, quòd Pontifex ibi vtitur verbo, *videndi*, dicens: *Cùm non videatur à collatione, &c.* quod verbum dubitationem potiùs, quàm conſtantem ſententiam indicat: hoc (inquam) non refert, nam illo modo loquendi ſæpè ſignificatur abſoluta aſſertio, & veritas rei, & ita accipiendum eſſe, cùm à lege profertur, notauit Iaſſon in l. *Clam poſſidere*, §. *Qui ad nundinas*, nu. 45. ff. de Acquiren. poſſeſſ. & in illo textu eſt neceſſaria interpretatio: nam Pontifex abſolutè affirmat ſacramẽta collata à ſic excommunicato, *virtutis non carere effectu*, & rationẽ ſubdit, *cùm non videatur à ſacramentorum collatione remotus:* ergo perinde fuit, ac ſi diceret, *cùm non ſit:* alioqui ratio non eſſet concluſioni proportionata.

Sententia hæc reijcitur. *Iaſſon.*

7 *2. ſententia negans. Hoſtienſ. Nauar. Lignan.*

Præterea alij ſentiunt, ſic excommunicatum, per ſe loquendo, non peccare adminiſtrando ſacramenta. Ita tenuit Hoſtienſis ibi, quem ſequitur Nauarrus dicto cap. 27. num. 24. & idem tenet Ioannes de Lignam tractatu de cenſuris, §. 13. & alij ſuprà citati. Fundamentum eſt, quia per talem cenſuram non remouetur quis à collatione ſacramentorum, vt oſtenſum eſt: ergo non eſt illi prohibita: ergo non peccat conferendo. Patet conſequentia, quia talis actio in tali perſona non eſt per ſe mala: ergo ſi non eſt aliunde prohibita, nõ eſt vnde peccaminoſa ſit: Quid eſt ergo quod Pontifex dicto cap. vlti. ait: *Peccat autem conferendo Eccleſiaſtica ſacramenta?* Reſponſio communis eſt, illa verba intelligi, de illa

Exponitur c. vlt. de cler. excom. miniſt.

tionem eorum, vt Epiſcopus ordinando in ſacris, quia ſimul ſacrum facit, & communicat, non tamen peccabit confirmando; quia tunc ita confert vnum ſacramentum, vt nullum recipiat. Similiter Sacerdos ſic excommunicatus peccabit Euchariſtiam conſecrando, quia neceſſe eſt, vt illam recipiat, tamen ſi illam miniſtret ex præconſecratis formulis, non peccabit, quia poteſt id facere non participando illam. Ita ſignificauit Abbas ibi, num. 1. & 3. vbi ait, excommunicationem minorem non inducere ſuſpenſionem ordinum, ſed tantùm priuare participatione ſacramentorum: & ideò qui ſic celebrat, *non attentare officium ſibi interdictum, ſed ideò peccare quia participat ex ſacramentis*. Vnde quod in illo textu dicitur, *Peccat autem ipſa conferendo*, videtur ipſe exponere, id eſt celebrando, ſeu in celebratione conferendo. *Abb.*

8 Obiectio. Non caret tamen difficultate illa expoſitio; tùm quia nemo participat ſacramentum cùm illud confert, niſi qui celebrat, ſi ergo Pontifex in illo poſteriori §. ſolùm loqueretur de eo, qui confert ſacramentum ſimul recipiendo, nihil nouum diceret, ſed repeteret, quod in principio capitis dixerat: *Peccare ſic excommunicatum celebrando*: at Pontifex illud addidit tanquam quid nouum, & diſtinctum: tùm etiam, quia illa poſterior aſſertio Pontificis non eſſet per ſe, ſed valde per accidens: vnde non fuiſſet ita abſolutè proferenda, immò in rigore eſſet falſa: Explicantur omnia, quia actio conferendi ſacramentum ex ſe ſeparabilis eſt à participatione ſacramenti; quòd autem coniungantur, accidentarium eſt, ſolùmque concomitanter, vel præſuppoſitiuè concurrit. Vnde illa duo, ſcilicet recipere, & miniſtrare ſacramentum; quantumuis ſimul fieri videantur, diuerſæ manent, & peccatum, quod ibi interuenit non eſt in adminiſtratione, ſed in receptione ſacramenti. Adeò, vt non magis peccet ſic excõmunicatus celebrans, & miniſtrans ſacramentum, quam celebrans tantùm: ergo illa locutio in eo ſenſu impropriiſſima eſt, & in rigore falſa.

9 Nihilominùs circumſtantia, & difficultas illius textus cogit nos, vt dictam expoſitionem admittamus: nam in eo duo ſimul dicuntur, quæ videntur repugnantia, ſcilicet peccare ſic excommunicatum conferendo ſacramenta, & non eſſe ab eorum collatione remotum; nam ſi non eſt remotus, cur peccat? Ergo oportet exponere, peccare, non ex vi remotionis à collatione ſacramentorum, ſed ex adiuncta receptione, à qua remotus eſt, & inde fieri, vt ſacramenta ab eo collata non careant effectu, neque apud Deum, neque apud Eccleſiam. Vnde ad obiectionem reſpondendum eſt, illum verſiculum, *Peccat autem, &c.* referri ad initium capitis, & conſequenter in eo ſermonem eſſe de Sacerdote ſic excommunicato celebrante, quod ſatis indicat illa particula aduerſatiua, *Autem*, quę ad preterita refertur, & non poteſt aliter commode referri.

10 Reſpõſio. Non ergo de quocumque Sacerdote ſic excommunicato, ſed de celebrante, ait Pontifex, peccare ſacramentum miniſtrando. Quod non ſuperfluè, ſed ex neceſſitate addidit, vt declararet, non obſtante illo peccato, talia ſacramenta habere ſuum integrum effectum abſque vlla ſuſpenſione, vel alia eccleſiaſtica pœna, quia illud pecca- A tum non prouenit formaliter ex collatione, ſed ex participatione ſacramenti. Et ideò non obſtat, quòd huiuſmodi culpa ſit quaſi per accidens reſpectu collationis ſacramenti, quia iuxta ſubiectam materiam ſermo erat de collatione ſacramenti habente talem circunſtantiam. De qua moraliter loquendo, verè & in rigore dici poteſt, quod peccaminoſa ſit, tùm quia, licèt hæc cenſura directè non prohibeat vſum actiuum ſacramentorum, tamen prohibendo paſſiuum, ex cõſequenti prohibet illum actiuum, qui ſine paſſiuo eſſe non poteſt, ſicut ſtatim dicemus de electione: tùm etiam quia hic & nunc fit tali modo, & per talia media, vt ſine peccato exerceri non poſſit, Vnde, licèt tota ratio illius malitiæ proueniat ex participatione ſacramenti, tamen illa redundat in actionem, & inficit totum illud miniſterium, quod per modum vnius tunc B moraliter fit.

Alteram interpretationẽ adhibere poſſumus, videlicèt per ſe quidem, ac directè non remoueri quempiam per excommunicationem minorẽ ab officio adminiſtrandi ſacramenta, & ideò nõ peccare grauiter, ſi hoc faciat, nec aliquam pœnã eccleſiaſticam incurrere: Nihilominùs tamen, quia talis excommunicatio aliquam indecentiam affert, ideò non carere aliqua culpa, qui in eo ſtatu ſacramentum miniſtrat. Sicut peccatum per ſe, ac directè non vetat miniſtrare ſacramenta, neque hoc formaliter ad eius rationem pertinet; tamen propter indecentiam nouum peccatum eſt, ſacramentum miniſtrare in ſtatu peccati. Ita ergo in præſenti cum duplici moderatione. Vna, vt hoc non extendatur ad alias actiones ſacras, præter ſacramentorum miniſtrationem propter ſpecialem ſanctitatem talis miniſterij. Alia, C vt tale peccatum veniale tantum cenſeatur; quia illa indecentia parua eſt, & ita ad peccatum mortale non ſufficit. Vnde in illo cap. vltimo, cùm in principio dixiſſet Pontifex, peccare grauiter ſic excommunicatum celebrando, poſteà ſolùm dixit, *peccat autem ſacramenta eccleſiaſtica conferendo*, & non addidit, *grauiter*, quia neceſſarium non eſt peccatum illud eſſe mortale, iuxta hanc interpretationem, quam tenet expreſsè Ledeſma in 2. p. 4. q. 25. art. 2. & iuxta illam conciliare vult opiniones ſuprà relatas. Eandem indicauit Couarr. dict. §. 8. n. 2. citatque Ancarranum, Caietanum, & Syluestrum: tamen Sylueſter verb. *Excommunicatio*, 4. num. 1. & 5. oppoſitum planè docet: Caietanus verò, ver. *Excommunicatio minor*, aliquantulum fauet; quatenus diſtinctè, & præciſè ait, huiuſmodi excommunicatum mortaliter peccare ſi ſe ingerat paſſiuè participationi alicuius ſa- D cramenti, indicans ſi ſe ingerat actiuè non peccare mortaliter, ſed ad ſummum venialiter. Et ita etiam facilè intelligitur limitatio, quæ in fine illius textus additur, *Dummodò non contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, &c.* Ita vt ſenſus ſit quamuis ſit aliquale peccatum miniſtrare ſacramenta cum illa cenſura, non tamen eſſe graue, nec anathemate dignum, niſi ex contemptu fiat.

11 Alia expoſitio. *Ledeſm.* *Couarr.*

Hæc expoſitio eſſet probabilis, ſi verum eſſet quod ſupponit, eſſe peccatũ veniale miniſtrare ſacramentum in minori excõicatione. At hoc non videtur verum. Nam ex vi huius circunſtantiæ, & omnibus alijs ſecluſis, nulla ſufficiens rõ culpę ibi apparet. Quia cenſura hęc per ſe nõ eſt culpa, ſed pęna, neque etiam neceſſariò ſupponit culpã

12 Expoſitio hęc reijcitur. Non peccat qui ligatus ex commu. minori ſacramentum miniſtrat.

mortalem; quod ſi interdum illam ſupponat, erit per accidens, poteritque per contritionem auferri, ergo talis cenſura per ſe ſolam coram Deo nõ affert indignitatem, vel indecentiam, ratione cuius contra rectam rationem ſit, aut contra ſanctitatem ſacramenti illud in eo ſtatu miniſtrare. Cum ergo aliàs ex vi talis cenſuræ illa adminiſtratio prohibita directè non ſit nec ex iure poſitiuo, neque ex naturali apparet in eo actu ſufficiẽs ratio culpæ etiam venialis. Destructo autem hoc fundamento tota illa interpretatio ruit. Et ideò prior & ſolidior, & verior videtur.

Electio eius, qui ligatus eſt minori excommunicatione, an valeat.

13 SECVNDA difficultas oritur ex eodem cap. vlt. dicitur enim ibi, eum, qui minori excommunicatione ligatus eſt, non poſſe eligi, &, ſi ſcienter eligatur, eius electionem irritandam eſſe. Ex quo ſequi videtur, non eſſe veram illam excluſiuam, ſic excommunicatum tantùm paſſiua perceptione ſacramentorum eſſe priuatum: nam priuatus etiam eſt paſſiua electione, quæ non eſt participatio alicuius ſacramẽti. Accedit quòd etiam videtur priuatus actiua voce eligendi, ex capit. *Illa quotidiana*, de Elect. vbi Pontifex ſupplet defectum quorundam, qui ad electionem concurrerãt minori excommunicatione ligati. Sed hoc ſecundum non habet difficultatem, nam certum eſt hanc cenſuram non priuare iure eligendi, vt patet ex dict. cap. vlt. & ex omnium ſententia, & quia nullibi lata eſt talis pœna. Neque in dicto capit. Pontifex ait fuiſſe illum defectum electionis, ſed ad tollendos ſcrupulos, vel vt ſatisfaceret opponentibus, ſub conditione addidit, *Si quis defectus, &c.* Circa priorem ergo partem primò videndum eſt, quis ſit ſenſus illius clauſulæ, & qualis ſit hic effectus huius cenſuræ, & deinde quomodò conſonet cum illa excluſiua, quæ habetur in dict. c. *A nobis*, de except.

14 *De qua electione ſit ſermo.* Circa priorem partem ſuppono ſermonem ibi eſſe de Electione ad gradus, dignitates, vel beneficia Eccleſiaſtica. Nam licet in textu abſolutè dicatur, huius excommunicati electionem irritandam eſſe, tamen ex ratione, quam ſubdit Pontifex, ſatis colligitur illa determinatio, *Pro eo* (inquit) *quod ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum participatione à Sanctis Patribus eſt priuatus.* Quæ ratio habet locum in ordinibus aut beneficijs Eccleſiaſticis, non autem in temporalibus. Vnde, ſi quis ſic excommunicatus eligatur ad temporalẽ dignitatem, aut miniſterium, vel ad regnum, nõ propterea electio irritanda erit, & idem cenſeo de Electione ad cathedram, etiamſi ſit ſacræ, aut Eccleſiaſticæ lectionis: dummodò beneficium Eccleſiaſticum annexum non habeat, de officijs autem aut beneficijs Eccleſiaſticis, quæ per ſe nõ habent annexam obligationem ſuſcipiendi aliquod ſacramentum, dicam in ſecundo puncto poſito.

15 Secundò obſeruandum eſt in illo capite vltimo, non ſimpliciter id dici, ſed cum illo addito, *Scienter*. Sic enim dicitur, *Si tamen ſcienter talis electus fuerit, &c.* Non tamen explicatur ad quos referatur illa particula, *Scienter*, an ſcilicet ad electores, vel ad electum. Videtur tamen præcipuè eſſe referendam ad ipſum electum: nam hęc pœna illius eſt, & non eligentium; non enim ob eorum peccatũ, ſed electi, electio irritatur: ergo pu-

A rum refert, quod ipſi peccent, aut non peccent eligendi, vt electio irritanda ſit: ergo nihil etiam refert quòd ſcienter eligant: nam hæc ſcientia ſolũ auget eorum culpam. Et hanc ſentẽtiam docuit Gl. ibi ver. *Scienter*, quam Innocentius, Abbas, & alij expoſitores communiter ſequuntur. *Innocẽt. Abb.*

Sed inde oritur difficultas, ſi huiuſmodi excõmunicatus eligatur ipſemet ſuam excommunicationem ignorante, an tunc electio valida & rata ſit, vt omni defectu careat, propter quẽ veniat irritanda? Nam, eſſe irritandam, ſentit Couarruuias d. §. 8. nu. 3. quia nihil diſtinguit inter ignorantiam electorum, & electi, ſed abſolutè ait ad valorem & effectum huius electionis nihil conducere ignorantiam excommunicationis, & citat Glo. in d. c. vlt. quæ tamen ſolùm de electoribus loquitur, & illam particulam, *Scienter*, ait, referendam eſſe ad ipſum excommunicatum. Ex- B ponit verò non ita, *Si ſcienter eligatur*, ſed, *ſi ſcienter participauerit excommunicato.* Vnde inferri poteſt, ſemel contracta excommunicatione minori, nihil referre quòd ignoranter eligatur. Illa verò expoſitio violenta eſt, nam verba textus ſunt, *ſi tamen ſcienter talis electus fuerit:* vbi euidenter ſcientia ad electionem refertur, & perſona ſupponitur ligata minori excommunicatione, quocunque modo, vel titulo, cõtracta fuerit, nam doctrina generalis eſt. Ratione tamen poteſt illa ſententia perſuaderi, quia illa electio non irritatur propter peccatum, quod electus committit ſe ingerẽdo tali electioni; ſed propter incapacitatem perſonæ, vt ſatis conſtat ex ratione, quam ſubdit Põtifex dicens, *Pro eo, quòd ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à Sanctis Patribus eſt priuatus.* Quæ ratio locum habet, ſiue quis ſciens ſiue ignorans eligatur, & ſiue peccet in ea electio- C ne, ſiue non: interdum enim fieri poteſt, vt non peccet, etiamſi ſciens eligatur, vtpote ſi merè paſſiuè ſe habeat, non procurando electionem, quãuis eam non impediat manifeſtando ſuam excommunicationem, quia non debet ad hoc obligari, ſi occulta ſit. 16 *Quid ſi ignorãs eligatur. Couarr. opinio.*

Nihilominùs contrariam ſententiam indicat Syluester citans Gloſſam Rainũdi verb. *Excommunicatio* 4. num. 4. vbi ait, hanc inhabilitatem excommunicati eſſe in pœnam peccati. Sed hoc eſt verum de pœna illius peccati, propter quod in excommunicationem incidit. Quod verò neceſſarium ſit nouum peccatum in ipſa electione cõmiſſum, ab ipſo non probatur, neque apertè dicitur. Ait tamen, ſi electores ignoranter eligant, electionem non eſſe irritandam: quòd tamen veriſimile non eſt, vt dixi. Inde verò à fortiori videtur colligi, idem ſentire, ſi excommunicatus ex D parte ſua ignoranter electus ſit. Fundatur autem Syluester in illo verbo textus, *Scienter*, quod neceſſe eſt aliquam vim habere; alioqui ſuperfluè adderetur: nullum autem effectum haberet, ſi, non obſtante quacunque ignorantia tam ex parte eligentium, quam ex parte electi, electio irritãda eſſet. Confirmatur, quia, cùm hæc cenſura minoris excommunicationis propter leuem culpã contrahi poſſit, non videtur eſſe adeò grauis prohibitio, vel inhabilitas, vt etiam cum bona fide electi, ipſam electionem, vel collationem beneficij irritet. 17 *Secunda ſentẽtia. Syluest.*

His verò non obſtantibus non videtur in hac parte recedendum à cõi ſententia: nam eius ratio eſt vrgens, ſcilicet, quòd hic effectus non fundatur in noua culpa eligentium, vel electi, vt pro- 18 *Prior opinio pręfertur.*

propterea

Digitized by Google

pretereà poſſit ignorantia excuſando culpam impedire hunc effectum, ſed fundatur in natura ſeu inſtitutione talis cenſuræ, quæ, impediendo vſum paſſiuum ſacramentorum, impedit conſequenter electionem ad illud munus, quod illum vſum requirit. Quod fundamentum integrum manet etiamſi ignorãtia intercedat in alterutra, vel in vtraque parte, ſcilicet eligẽtium, & electi. Quocirca illa particula, *Scienter*, potiùs videtur addita in illo textu ad augendum, quàm ad limitandum. Ita vt ſenſus ſit, *Etiamſi ſcienter*. Et referenda erit potiùs ad eligentes, quàm ad electũ, vt omnes expoſitores communiter indicant. Quia ex parte electi quaſi manifeſtũ videbatur, ignorantiam, aut ſcientiam nihil poſſe operari ad commodum eius quoad id, in quo per cenſuram impeditur, vel prohibitus eſt. Rurſus, ſi ex parte eligentium fiat electio ignoranter, hoc ipſo videtur inuoluntaria, & ſubreptitia, ac proinde irritanda: quod ſecus videri poterat, ſi ſcienter eligerent ſic excommunicatum: quia, non obſtante illo defectu, viderentur velle conferre illi beneficium: propterea ergo Pontifex addit, vt etiamſi ſcienter eligant, electio irritanda ſit: quia in electo ſemper eſt impedimentum; vnde & ipſi malè faciunt illum eligendo.

Sitne talis electio ipſo iure irrita.

19 TErtio obſeruanda in illo textu ſunt verba illa, *Eius electio eſt irritanda*: nam ex ea oritur dubium, an talis electio valida ſit donec irritetur à iudice, an verò ſit à principio nulla. Priorem enim ſenſum indicant dicta verba: nã quod irritandum dicitur, ſupponitur non eſſe irritum, quamuis infirmum propter aliquem defectum, ratione cuius irritari debet. Nihilominùs poſteriorem ſenſum ſequuntur Gloſſ. Panormit. Syluest. & Couarr. locis citatis. Qui conſequenter aſſerunt, illud verbum, *Irritanda eſt*, exponendũ eſſe, id eſt, *Irrita declaranda*, ſeu, *irritanda quoad factum*, nam quoad ius irritanda eſt. Hanc verò ſententiam nulla ratione, vel textu confirmant. Nam quod quidam aiunt, illud verbum, *Irritandam*, eſſe ſic exponendum ob ſubiectam materiam, non video quam vim habeat: quia materia eſt odioſa & pœnalis, & ideò reſtringenda quoad rigorem, & amplianda quoad fauorem. Adde, in illo textu nullum eſſe verbum, quo ſignificetur perſonam ſic excommunicatam reddi omnino inhabilem ad electionem, ſed ſolùm prohiberi ne eligatur, ſicut prohibetur, ne ſacramenta participet.

Opin. cō munis. Gloſſa. Panorm. Syluest. Couarr.

20 Obiectio. Dices, ex alijs iuribus cõſtare huiuſmodi prohibitionem eſſe irritantem: nam in cap. *Poſtulaſtis*, de Cleric. excommun. miniſtr. dicitur, excommunicatis clericis non poſſe beneficia Eccleſiaſtica conferri, neque eos poſſe ea licitè retinere. Verumtamen neque ille, neque alius textus iuris canonici de excommunicatione minori loquitur in ſpecie quoad hunc effectum, ſed loquuntur, aut expreſsè de excommunicatione maiori, aut ſimpliciter de excommunicatione, per quam intelligendam eſſe maiorem iam ſuprà docuimus. Ex quo poteſt argumentum in contrarium retorqueri: nam vis excommunicationis maioris maior eſt, & ideò cùm de illa agitur, declaratur electionem excommunicati irritam eſſe: cum autem agitur de minori ſolùm dicitur, quòd ſit irritanda, eo quòd, cum minor ſit, minorem vim habere videatur.

21 Vera ſententia. Felinus. Quapropter verior mihi videtur ſententia affirmans talem electionem validam eſſe, quamuis per ſententiam irritari poſſit, & debeat. Quã ſequutus eſt Felinus in cap. *Dilecti*, de Exceptionibus: nam, licet in numero tertio dicat, huiuſmodi excommunicatum eſſe intelligibilem, tamen in fine num. 4. hanc ſequitur ſententiam. Et eandem tenet Richardus in 4. diſt. 18. artic. 7. quæſtion. 4. Dubitat autem ibi Richardus, an quod dicitur de Electione, procedat de quacumque collatione beneficij etiamſi abſque electione fiat, & vtramque partem cenſet probabilem. Ego verò exiſtimo habere locum in collatione beneficij, ſiue fiat per electionem inter multos, ſiue non, tum quia omnis collatio beneficij eſt quædam virtualis electio, cùm ille cui confertur, etiamſi non præcedat concurſus, aſſumatur vnus ex multis ad illud munus: tum etiam quia ratio textus æquè procedit in collatione beneficij: nã per illam aliquis aſſumitur ad ſuſceptionem eorum, à quorum perceptione à ſanctis Patribus eſt priuatus. Et hæc eſt communis ſententia, vt colligi poteſt ex auctoribus ſuprà citatis.

Richard. Dubiũ. Quod de electione, procedit pariter in collatione beneficij.

22 Dubiũ. Aliud item dubium indicat ibi Richardus, an eligentes ſciẽter huiuſmodi excommunicatum, ob talem electionem incurrant pœnam iuris, ſcilicet vt pro ea vice priuati maneant iure eligendi. Et affirmatiuam partem ſequitur cũ Gloſſa in dicto capite, *Si celebrat*, verb. *Scienter*, & fundantur in cap. *Cum in cunctis*. §. *Clerici*, & in capit. *Scriptum eſt*, verſic. *Si verò*, de Electione, vbi qui indignum eligit, priuatur pro ea vice iure eligendi. Contraria tamen ſententia vera eſt, & communis, vt notauit Panormitanus in eodem capnum. 8. quia illa pœna non eſt in iure expreſſa pro hoc caſu, & ex dictis capitibus, *Cum in cunctis*, & *ſcriptum eſt*, non eſt extendenda vltra caſus ibi expreſſos, tum quia pœnæ non ſunt extendendæ: tum etiam quia non eſt eadem ratio de eligente indignum, quæ de eligente ligatum minori excommunicatione; quia hic non peccat contra iuſtitiam, & quia ille defectus leuior eſt, & facilè auferri poteſt.

Gloſſa. Cōis ſententia. Abbas.

23 Qua ratione verum habeat minor. exc. ſolũ priuare paſſiua receptione ſacramentorum. Ad difficultatem autem ſuprà tactam, quomodò ſcilicet vera ſit excluſiua illa, quæ in alijs iuribus habetur huiuſmodi excommunicationem tantum priuare paſſiua participatione ſacramentorum: dici poteſt excluſiuam non excludere cõcomitantiam: hæc autem paſſiua electio eſt quid concomitans paſſiuam ſuſceptionem ſacramentorum, vt indicatur in illa ratione, quod qui priuatus eſt paſſiua perceptione ſacramentorũ, etiã eſt priuatus munere, quod ad illam ordinatur. Vnde etiam dici poteſt, hanc cenſuram tantum priuare participatione ſacramentorum directè, & indirectè, ſeu immediatè, ac mediatè, id eſt, & ipſa ſuſceptione in ſe, & eo munere quod ad ipſam ordinatur. Dices, non eſſe ſimilem rationẽ: nam qui eligitur ad aliquod munus, poteſt non exercere munus illud, donec ab excommunicatione minori abſolutus ſit: ergo, licèt munus illud ordinetur ad miniſterium, quod requirit ſuſceptionem ſacramentorum, qua talis excommunicatus priuatus eſt, non propterea electio erit inualida, quia non eligitur, vt in eo ſtatu illud exerceat. Sicut, quamuis aliquis eligatur ad tale munus in peccato mortali exiſtens, non propterea electio erit irrita, vel irritanda: quia non eligitur, vt in eo ſtatu exerceat munus ſuũ, ſed poteſt

teſt abſolui à peccato, & poſteà dignè exercere. Rñſio. Reſpondeo, rem hanc non fundari in ſolo diſcurſu rationis, ſeu illationis vnius ex alio & hoc argumentum conuincit. Fundatur ergo in iure poſitiuo, quod hoc ſtatuit in dict. cap. vlt. & conſequenter probauit illam illationem in præſenti materia: nam, licet per ſe neceſſaria non ſit, eſt tamen congrua & ſufficiẽs vt per poſitiuum ius ita ſtatuatur. Atque ideò non eſt ſimile de eo, qui eligitur in peccato mortali: quia de illo nihil tale ſtatutum eſt per ius poſitiuum: & ideò, licèt electores malè faciant aliquẽ eligendo in eo ſtatu, tamen eius electio neque irrita eſt, vt quidam ineptè dixerũt, neque etiam eſt infirma aut irritanda, vt benè oſtendunt Nauarr. in capit. *Si quando*, de Reſcriptis, exceptione 11. & Couarruuias in cap. *Alma*, 1. p. §. 8. nu. 4. de quo aliàs. (Nauar. Couar.)

An electio beneficij quod ad ſuſceptionem ſacramenti non ordinatur, irritanda ſit.

24 HInc verò ſuboritur alia dubitatio, quando munus, aut beneficium Eccleſiaſticum tale eſt, vt per ſe non ordinetur ad ſuſceptionẽ alicuius ſacramenti, neque in exercendo ſuo munere illam requirat, an talis electio irritanda ſit: nã ex ratione illius textus videtur non fore irritandam, quia per eam non eligitur quis ad ſuſceptionem ſacramentorum, exempla ſunt in præſtimonijs, & beneficijs ſimplicibus pro clericis in minoribus conſtitutis infra ſacerdotium. Nec refert quod talia beneficia requirant ordinem, quia nõ ordinantur ad illum vt ſuſcipiendum, ſed ſupponunt ſuſceptum: & ita per ſe non obligant ad ſuſceptionem alicuius ſacramenti. Idem denique eſt de quibuſcumque alijs beneficijs vel dignitatibus ſimplicibus, quæ per ſe non obligant ad miniſterium, quod ſacramenti ſuſceptionem includat. In contrarium verò eſt, quia in illo textu ſine limitatione dicitur huiuſmodi excommunicatum eligi non poſſe. Quod à Doctoribus de electione ad beneficia, & dignitates Eccleſiaſticas, ſimpliciter & ſine limitatione intelligitur.

25 Dubij reſolutio. Quapropter dicendum videtur deciſionem illam generaliter procedere de electione ad quodcumque Eccleſiaſticum beneficium, quantumuis ſimplex eſſe videatur, aut per ſe & proximè non obligare ad celebrationem miſſæ, aut ſacri ordinis ſuſceptionem: nam ſatis eſt, quòd ex intentione Eccleſiæ omnia hæc beneficia ad hunc finem ordinantur: nam hac ratione verum eſt dicere omnem illum, qui eligitur ad beneficium Eccleſiaſticum, eligi ad hunc finem, vt diuina ſacramenta ſuſcipiat, ac celebret. Atque ita ratio illius textus poteſt ad quodlibet Eccleſiaſticum beneficium aptari. Vnde, cum alioqui verba eius ſint ex ſe indefinita, & vniuerſalia, de omnibus intelligenda erunt. Secus verò erit de electione ad quodlibet aliud munus, quod neque immediatè neque mediatè ad ſacramentorum miniſterium, vel ſuſceptionem ordinatur, vt in primo puncto huius difficultatis attigimus.

An effectus minoris excommunicationis locum habeant, poſt Extrauag. Ad euitanda.

26 Ratio dubij. VLtimo ſupereſt explicandum circa hos effectus, an locum habeant poſt Extrauagãtem *Ad euitanda*. Et eſt ratio dubij, quia hæc excommunicatio rarò, aut nunquam fertur per ſententiam peculiarem vt infrà dicemus, neque ob illam ſolam aliquis nominatim denunciatur excommunicatus, ſed per eam Extrauagantem effectus cenſurarum videntur limitati ad eos qui nominatim denunciati ſunt: ergo iam non habebunt locum in huiuſmodi excommunicato. Circa hoc breuiter aduertendum eſt, per eam nullũ fauorem concedi ipſis excommunicatis, ſed ipſos ex parte ſua æquè ligatos manere, ac abſtinere debere ab his omnibus, à quibus per cenſuras priuantur. Quo fit, vt ligatus minori excommunicatione, etiamſi non ſit denunciatus, ſed omnino occultus, teneatur abſtinere ab vſu ſacramentorum æquè, ac anteà, quoad alios verò poteſt eſſe nonnullum dubium. (Notãdũ.)

27 Nõ tenemur vitare ligatũ minori excõ. nõ denũciatũ in collatione ſacramẽtorum. Vgolin.

Et primò dicendum eſt directè, & ex propria Eccleſiæ prohibitione nos non teneri ad vitandum huiuſmodi excommunicatum, præſertim quando nominatim denunciatus non eſt, in collatione ſacramentorum. Quod in ſpecie notauit Vgolin. tab. 3. c. 8. nu. 4. ob dict. Extrauagant. *Ad euitanda*, cuius deciſio comprehendit etiam excommunicationem minorem, cum generaliter loquatur de omni ſententia & cenſura Eccleſiaſtica. Dixi autem, *directè, & ex propria Eccleſiæ prohibitione*: nam indirectè & ex ſuppoſitione talis ſtatus perſonæ ſic excommunicatæ, ex natura rei ſequitur grauiter peccare illum, qui ſacramentum ei adminiſtrat in tali ſtatu, non ſolùm, quia participat peccatum illius cooperando illi, ſed etiam quia præbet ſanctum canibus, præbendo ſacramentum illi, quem ſcit peccare mortaliter ſuſcipiendo illud. Si tamen qui adminiſtrat ſacramentum probabiliter credat alium nõ peccare propter occurrentes circunſtantias, neque ipſe peccabit, quia ceſſat ratio culpæ, quæ illi imputari poterat: idemque erit, ſi morali aliqua neceſſitate cogatur ad miniſtrandum, propter vitandum ſcandalum, vel aliquid ſimile, iuxta ſuperiùs dicta de Excommunicatione maiori. 28

29 Dubium an teneamur denũciatũ vitare.

Sed dubium eſt, an ex proprio Eccleſiæ præcepto prohibitum ſit miniſtrare ſacramẽtum huic excommunicato iam denunciato. Quod pendet ex alio, an ſcilicet antè Extrauag. *Ad euitanda*, hoc eſſet prohibitum directè, & ex vi ipſius cenſuræ reſpectu cuiuſcumque: nam quod tunc præceptum erat reſpectu omnium, nunc durat reſpectu denunciati. Videtur autem nullum dare huiuſmodi præceptum: quia ſolum de ipſo excõmunicato dicitur remoueri à paſſiua perceptione ſacramentorum, ex quo non fit, vt prohibitio illa directè alijs fiat, ne huic ſacramenta miniſtrent.

30 Rñſio. Cõmunicãs cũ ligato minori exc. nõ incurrit cenſuram.

Nihilominùs tamen oppoſitum dicendum eſt, quia per ſe, & ex vi cenſuræ prohibentur omnes communicare cum excommunicato in re illi prohibita: ergo hæc ratio cenſuræ etiam in excommunicationem minorem conuenit, quãtum eſt ex vi inſtitutionis eius, & vbi per Eccleſiam limitata non eſt. Vnde nunc ex benignitate illius conſtitutionis *Ad euitanda*, hæc prohibitio ablata eſt reſpectu excommunicati nõ denunciati: manet verò reſpectu denunciati nominatim. Addendum verò eſt, adminiſtrantẽ ſacramenta alteri ligato minori excommunicatione, etiam nominatim denunciato, non incurrere nouam cenſuram: etiam excommunicationem minorem: quia, vt ſequenti ſect. videbimus, hæc ſolùm lata eſt in eos, qui cũ ligato maiori excõmunicatione

ratione communicant; qua ratione dici ſolet, quod excommunicatio non tranſit in tertiam perſonã. Vt videre licet in Gloſſ. in c. *Rogo*, & in c. *Excellentiſſimus*, & ſumitur ex cap. *Quoniã multos*, 11. q. 3. Et docuit Gabriel in 4. d. 18. q. 3. art. 2. concl. 9. vbi confusè dicit, communicantem cum excõmunicato minori excommunicatione; neque peccare, neque cenſuram incurrere; nam hoc poſterius eſt verum; illud verò prius non ita vniuerſaliter verum eſt, ſed extra caſus prohibitos, vt dictum eſt de adminiſtratione ſacramentorum, & de electione iam dicam.

Gloſſ. *Gabr.*

30 Eligens ligatum minori exc. ad dignitates Eccleſiaſticas, peccat grauiter.

Ex dictis enim ſequitur eſſe prohibitum ex vi huius cenſuræ quibuſcumque electoribus, ne aliquem illa ligatum eligãt ad Eccleſiaſticas dignitates, vel beneficia, propter rationem ſuperius factam: peccabit igitur ſic eligens, & quidẽ grauiter ex ſententia omnium, quamuis ob hanc cauſam nullam cenſuram, aut pœnam ipſo iure incurrat, vt ſuprà tactum eſt. Nunc autem hoc maximè locum habet, ſi quis nominatim ſic excommunicatus, & denunciatus ſit, quod rariſſimè contingit, vt dixi. At verò reſpectu eorum, qui non ſunt nominatim declarati, videtur quidem ceſſaſſe hoc peccatum in ipſis eligentibus; quia illis prohibita non eſt vlla communicatio cum tali excommunicato; ergo neque eius electio eſt illis prohibita: ergo non peccant eligendo, ſecluſa prohibitione, & aliunde non apparet ratio peccandi, quia ibi nulla eſt participatio in peccato alterius.

31 Etiãſi denũciatus non ſit. Cap. Si celebrat, de cler. excom. miniſt.

Nihilominùs cenſeo talem electionem irritã dam eſſe, iuxta c. *Si celebrat*, quia per Extrau. *Ad euitanda*, nullus fauor fit ipſi excommunicato: ergo eſt ęque inhabilis ad paſſiuã electionem, ac erat antea: alioqui magnus fauor illi fieret. Ergo eius electio æquè irrita vel infirma. Et ex hoc capite exiſtimo peccare electores, ſi huiuſmodi excommunicatum eligant: quia eligũt perſonã inhabilem, vel ſimpliciter iuxta opinionẽ probabilem, vel ſaltem incapacem electionis omnino firmæ, & quam Eccleſia ratam ſemper habitura ſit; ipſi autem, ex natura rei, ſeu ex officio electorum, tenentur ratam & firmam electionem facere: peccabunt ergo contra ſuum munus ſic eligendo, in genere quidem grauiter, in particulari verò iuxta materiæ qualitatem.

32 Quid ſi ligatus minori exc. ordines ſuſcipiat.

Alia dubitatio tractari poteſt, an ligatus excommunicatione minori, ſuſcipiendo ordines, maneat ab illis ſuſpenſus. Sed quia res eſt facilis dico breuiter, illum non manere ſuſpenſum, quia talis ſuſpenſio in iure non inuenitur: nam cap. *Cum illorum*, de Sent. excomm. loquitur de ligatis excommunicatione maiori, & præter illud, nullum eſt aliud in iure in quo feratur hæc ſuſpenſio. Atque ita notauit Nauar. c. 27. n. 251.

Nauar.

SECTIO III.

Quibus modis, & cauſis incurratur excommunicatio minor.

1 Excõmunicat. minor ferri poteſt tũ à iure, tũ ab homine.

POTEST hæc excõmunicatio ferri à iure, & ab homine: primum conſtat ex vſu, vt infrà videbimus; ſecundum magis ratione, quàm vſu probari poteſt: raro enim, ac ferè numquam iudices Eccleſiaſtici vtuntur hac cẽſura in ſententijs ab homine ferendis. Nihilominùs tamen de poteſtate dubitari non poteſt, tum quia, ſi poteſt homo excõmunicationẽ maiorem ferre, cur non etiam minorem, cùm eiuſdem ſint ordinis, & ſolùm differant ſecundùm magis & minus, vel tanquam totum & pars, & in his verum habeat regula iuris. Qui poteſt id, quod eſt maius, poteſt etiam id, quod eſt minus: tum etiam, quia, ſi hæc cenſura poteſt ferri à iure, cur non ab homine? cum ius ipſum ab homine cõditum ſit. Et ita docet Theologi in 4. diſt. 18. ſpecialiter Richardus art. 7. q. 4. Vbi ait interdũ etiam reperiri in iure excommunicationem minorem per ſententiam ab homine latam, & citat cap. 1. 5. q. 1. ſed ibi non imponitur pœna vllius excõmunicationis, ſed flagellationis. In ſecundo verò capite Gregorius priuat participatione Euchariſtiæ auctorem occultum cuiuſdã publici delicti: quæ priuatio fuit veluti quędam excommunicatio minor: ſed de illo textu plura in ſuperioribus diximus. Eadem opinio communis eſt Summiſtarum, & aliorum Doctorum, quos latè congerit Vgolinus tab. 3. cap. 1. & videri poteſt Nauarrus cap. 27. num. 25. Sylueſter *Excommunicatio* 4. D. Antoninus in trac. de Excommunication. c. 79. nu. 11. qui citat cap. 2. 5. q. 2. De quo etiam textu ſuprà dictum eſt; nã in illo non agitur de excõmunicatione minori, prout nunc eſt in vſu, ſed de alijs modis, quibus olim cogebãtur rebelles ad obediendũ Eccleſię.

Theologi in 4. d. 18. *Richard.* *Vgolin.* *Nauarr.* *Syluest.* *D. Ant.*

Ob quæ crimina excommun. minor à iure incurratur.

2

CIRCA vtrumque autem excommunicationis modum pauca notanda ſunt. Et primò de illa, quæ iure fertur, inquiri poteſt, propter quæ delicta incurratur. Nam Sylueſter ſuprà n. 2. decem caſus numerat. Antonin. nouem, Innocent. in c. 1. de Sent. excom. octo numerat: Nauarrus autem vnum tantùm admittit, & meritò, quia reliqui nec ſunt in vſu, nec in eis interuenit propria excommunicatio minor. Caſus ergo textus, in quo hęc cenſura incurritur ipſo iure, eſt ob participationem indebitam cũ excommunicato maiori excommunicatione, Sumitur ex cap. *Nuper*, de Sentent. excommũ. Vbi non additur particula *minor*, tamen ab omnibus intelligitur, additurque in cap. *Statuimus*, eod. in 6. & in cap. *Illa quotidiana*, de Elect. in 6. vocatur *ſimplex excommunicatio*, propter ſimplicem effectum, vt ibi notat Abb. Præterea quando per illam communicationem ius vult imponere maiorem excommunicationem, exprimit illam, & ſi ab homine ſit inferenda, determinat formã, vt ſuprà viſum eſt: ergo extra illos caſus non incurritur maior, ergo minor, nam aliquam incurri certum eſt. Denique hac ratione verum eſt quod ſuprà dicebam, excommunicationem maiorẽ non tranſire in tertiam perſonam, quia per communicationem illius non incurritur excommunicatio maior, aliàs etiam illa tranſiret in communicationem. Sed contra, quia in can. 11. 12. & 13. Apoſtol. dicitur, communicantem cum excommunicato communione priuandum eſſe. Et in c. *Excommunicatos*, cap. *Cum excommunicato*, capit. *Si quis frater*. 11. quæſt. 3. dicitur communicantem cum excommunicato incurrere ſimilem, vel communem excommunicationem. Reſpondeo hæc antiquiora iura eſſe per poſteriora explicanda de ſimili vel cõmuni excõmunicatione in ratione quaſi

Sylueſt. *Antonin.* *Innocent.* *Nauarr.* vnicus caſus certus huius cenſuræ. Obiectio. Solutio.

quaſi generica. Item ſi ſit pertinax fore ligãdum maiori, non tamen ipſo facto illam incurrere.

3 *Ad incurrendã hãc cenſur. in eo caſu requiritur culpa. Venialis ſufficit.*

Addendum verò eſt, etiam ad incurrẽdam in eo caſu hanc cenſuram neceſſarium eſſe, vt communicatio cum excõmunicato ſit peccaminoſa: nam, cum hæc ſit pœna, nõ incurritur, niſi vbi præcedit culpa, & ideò in caſibus in quibus ſecũdum ius, aut rectam rationem licitum eſt communicare cum excom. hæc cenſura non incurritur. Ad hanc vero pœnam imponẽdam ſufficiẽs exiſtimata eſt talis culpa venialis: quod factũ videtur, vt ipſa excommunicatio maior magis timeatur, & ne facilè homines auderent cõmunicare cum excõmunicatis. Ne autem nimia eſſet ſeueritas, & maiora incommoda afferret, ideo etiamſi illa cõmunicatio culpa mortalis ſit, nõ eſt propter eã generaliter impoſita grauior cenſura. Nec verò mirandum eſt, quòd propter inæquales culpas eadem pœna Eccleſiaſtica imponatur: quia lex generaliter fertur, & ad iudices ſpectat maiora adhibere remedia, vbi grauiores culpæ interceſſerint. Præterea hoc intelligendum cenſeo de peccato veniali ex leuitate materiæ, vt quia communicatio parua eſt, in aliqua ſalutatione, aut colloquio, aut communi menſa, at verò ſi peccatum ſit veniale ex imperfecta deliberatione, & aduertentia, probabiliùs mihi videtur, tunc non incurri cenſuram: quia ille non eſt actus perfectè humanus, & conſequenter illa nõ eſt inobedientia, neque contumacia propriè dicta, ſine qua non incurritur cenſura, ſeruata proportione ad eius cauſam, & materiam.

Ex leuitate materiæ.

Nõ ſufficit tamẽ ex deliberatione imperfecta.

Alij caſus excluduntur.

4 *Primus. Cap. Miror. 17. q. 4.*

VT autem certò conſtet hũc caſum eſſe vnicum, neceſſe eſt breuiter per alios, qui numerari ſolent, diſcurrere. Primus eſt ſacrilegium ex cap. *Miror*, 17. quæſt. 4. ſed ibi nulla cenſura ipſo iure imponitur, ſed ſolùm refertur quædam cenſura, ſeu pœna à D. Aug. lata in quendam ob ſacrilegium, ipſe autem, nec condidit ius, nec pro tota Eccleſia condere potuit. Alius eſt notoria fornicatio clerici ex cap. *Veſtra*, de Cohabitatione Cleric. & mulier. Sed ibi ſolùm agitur, de Sacerdote publicè concubinario, qui vitandus dicitur in ſacro miniſterio, & communionis adminiſtratione. Quæ pœna, ſi aliqua cenſura tunc erat, non pertinebat ad excommunicationem minorem: quia illa non erat priuatio paſſiuæ ſuſceptionis ſacramẽtorum, ſed erat priuatio cum alijs communicandi, vel potiùs aliorum cum ipſo, in ſacrificatione, vel adminiſtratione ſacramenti. Quod potiùs pertinet ad excommunicationem maiorem, vel quandam participationem eius. Et prætereà illa prohibitio, licèt antiquo iure in vſu fuerit, nunc autem iam ceſſauit ex vi Extrauagantis, *Ad euitanda ſcandala*, ſuprà declaratæ; vt latiùs notaui in 3. Tomo diſputatione 18. ſect. 1. & diſp. 88. ſect. 6. in fine, & videri poteſt Couarr. in cap. *Alma*, §. 2. num. 10.

Secũdus. Cap. Veſtra, de Cohabi. cleric. & mulier.

5 *Tertius caſus. Cap. Tãta, de Simon.*

Tertius caſus eſt ſimoniæ in ſuſcipiendo ordine ex cap. *Tanta*, de Simonia. Verba tamen illius textus ſunt. *Item omnis peccator Miſſam cantare poteſt præter ſimoniacum*: vbi non imponitur excommunicatio minor; ſed ſolùm ſeparatio ab actu cantandi Miſſam quæ potiùs eſt ſuſpenſio quædam ex vi illius Decreti, & prætereà non videtur imponi ipſo iure, vt ſubiuncta verba declarant, *Quem* (ſcilicet ſimoniacum) *quilibet, vt ab ordine malè accepto remoueatur, accuſare poteſt*: ergo per ſententiam remouendus eſt, & non ipſo iure remouetur.

Quartus caſus eſt, accipere Epiſcopatum, vel Abbatiam de manu laici, ex cap. *Si quis deinceps*, 16. quæſt. 7. verba tamen illius ſunt, *gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus*. Quæ verba ſignificant, vel ſuſpenſionem, vt Gloſſa exponit, vel perſonale interdictum. Quintus caſus eſt de illo, qui in torneamento moritur, & proptereà Eccleſiaſtica ſepultura priuatur iuxta cap. 1. de Torneamentis. Veruntamen, cum ille non ſit priuatus ſacramentis, vt ibidem dicitur, illa non eſt vera excommunicatio minor: neque vllius cenſuræ propriam rationem habet, tum quia non obſtante reatu illius pœnæ, aliquis abſoluitur à peccatis: tum etiam quia de illa pœna nulla ibi promittitur abſolutio, etiamſi quis pœnitens moriatur, ſed potiùs illius executio mandatur: non eſt ergo cenſura, ſed quoddam aliud genus Eccleſiaſticæ pœnæ. Sextus caſus refertur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. de Pœnitentijs, & remiſſionibus propter nõ impletum præceptum annuæ confeſſionis, ſed ibi nulla cenſura imponitur ipſo iure, vt ſuperiori Tom. dictum eſt. Denique quilibet exiſtens in peccato mortali, præſertim publico, dicitur eſſe ligatus hac cenſura, quia ſacramentorum perceptione priuatur, & ſi in eo ſtatu moriatur, pro eo non fiunt Eccleſiaſticæ oblationes, vel ſuffragia cap. *Illud*. 95. diſt. cap. *Placuit*. 23. q. 5. cap. *Pro dilectione*, de Conſec. tamen diſt. 2. Sed hęc non eſt cenſura, nec impedimentum ab Eccleſia introductum, ſed ex natura rei cõſequitur ex ſtatu peccati mortalis. Vnde non indiget ſpeciali ſolutione, ſed per abſolutionem à peccato, cum congruente ſatisfactione iuxta peccati modum, aufertur. Quod ſi quis moriens ob defectum miniſtri abſolui non poſſit, poſtea non eſt capax alicuius Eccleſiaſticæ abſolutionis, ſed ſi pœnitentię ſigna dedit pro illo poſſunt offerri ſuffragia, & oblationes: at ſi non dedit, nec capax eſt ſuffragiorum.

6 *Quartus. Cap. Si quis. 16. q. 7.*

Quintus caſus. Cap. 1. de Torneam.

Sextus. Ca. Omnis, de pœnit. & remiſſ. Vltimus caſus.

Cap. Illud. 95. diſt. Cap. Placuit, 23. q. 5. Cap. Pro dilectione, de cõſecr. d. 2.

De excommunicatione minori ab homine.

7 *Ad hanc cẽſuram ferẽdam requiritur iuriſdictio.*

DIcendum ſupereſt de excommunicatione minori ab homine lata, de qua ferè eadem obſeruanda ſunt quæ de maiore ab homine diximus. Nam in primis, vt ferri ab aliquo poſſit, requiritur in eo iuriſdictio: ex omnium ſententia, quia licèt non ſit tam grauis pœna, ſicut Maior, eſt tamen pœna, & in conſcientia inducit obligationem. Deinde ſuprà oſtendimus ad ferendam cenſuram neceſſariam eſſe iuriſdictionẽ fori contentioſi: ſed excommunicatio hæc cenſura quędam eſt: ergo tandem ad tollendam hãc cenſuram requiritur iuriſdictio: ergo multò magis ad ferendam. Poteſt autem ferri ab Epiſcopo, & inferioribus prælatis habentibus iuriſdictionem fori contentioſi. Ita Antoninus tit. de excommunicatione cap. 79. num. 12. Sylueſter verb. *Excommunicatio*, 4. num. 2. in fine. Et citant cap. *Cum ab Eccleſiarum* de Officio ordinarij vbi abſolutè de excõmunicatione, & interdicto eſt ſermo. Vnde, quantum ex iure, eiuſq; interpretibus colligi poteſt, regulariter ſolus ille minorem excõmunicationem ferendi autoritatem habet, qui ferre poteſt maiorẽ, quia poteſtas iuriſdictionis in foro contentioſo præſertim ordinaria, & quæ ex officio habetur, non eſt limitata ad hanç cenſu-

cenſuram minorem. Et ideo Parochus, ſicut nõ habet poteſtatem ferendi excommunicationem maiorem, ita, neque minorem, vt rectè tradidit Vgolinus tab. 3. c. 1. §. 1. contra nonnullos Canoniſtas, qui ſine ſufficienti fundamento oppoſitum dixerunt.

Vgolin.

8 Atque hinc fit hanc excommunicationẽ poſſe ferri ab homine tam per ſententiam generalẽ, quã per ſpecialẽ: non eſt enim maior ratio vnius quã alterius, Addunt Anton. & Syluest. ad hanc cenſurã ferendam non requiri contumaciam, & conſequenter nec præuiam monitionẽ, & poſſe ferri ad definitum tempus, ex cap. *Tanta* 86. diſt. cap. Præſenti 5. q. 2. cap. *Audi* 11. q. 3. ſed hęc ſunt vera de excommunicatione latè ſumpta pro priuatione vel ſuſpenſione ab vſu actiuo vel paſſiuo cuiuſcumque ſacramenti: quia nihil eſt quod repugnet, & iura citata fauent, & alia quæ ſupra adduximus, & talis pœna poteſt eſſe proportionata delicto.

9 Nihilominùs tamen, ſi loquamur propriè de excommunicatione, quæ habet rationẽ propriã cenſuræ, hæc nunquam fertur, niſi præmiſſa ſaltem monitione, quæ ſit per legem, vel per præceptum latum ſub tali cenſura, vt cõſtat ex his, quæ ſuprà de cenſura in communi diximus, & de excommunicatione minori iure lata eſt per ſe notum. De illa verò, quæ ab homine fertur, vix aliquid probari poteſt ex praxi, quia non eſt in vſu: tamen ex ratione medicinalis pœnæ, qualis cenſura eſſe debet, quæ non tam ad vindicandũ delictum, quàm ad comprimendam contumaciã & inducẽdum ad alicuius præcepti obſeruationem inſtituta eſt, rectè concluditur excommunicatio nem etiam minorem, quę veram rationem cenſuræ habet, monitionem aliquam legis vel præcepti poſtulare, & conſequenter non niſi ob aliquã contumaciam ferri debere, & ſimpliciter, & non ad certum tempus. Sic enim de hac etiam cenſura verum eſt, quoties aliquis reſipiſcit, & Eccleſiæ ſubijcitur abſolutionem petens, illam obtinere debere, ſicut de abſolutione à maiori dictũ eſt, & à fortiori à maiori ad minorem poteſt ſumi argumentum iuxta cap. *Ex literis.* de Conſtit. & cap. *Qua fronte* de Appell. Nam cum excommunicatio priuet omnium ſacramentorum participatione etiam pœnitentiæ, quod neceſſarium eſt ad ſtatum gratiæ recuperandum, non eſt veriſimile, Eccleſiam imponere hanc pœnam ita præcisè pro aliquo tempore, vt non poſſit & debeat intra illud abſolui, licèt maxime diſpoſitus ſit. Accedit quòd hæc cenſura propter venialem culpam incurritur, vt conſtat ex dictis: eſſet au ẽ nimis acerba pœna niſi ex eo leniretur, quòd facilè tolli poteſt diſcedendo ab illa leui contumacia & petendo abſolutionem: ergo quoad hæc omnia ſeruantur cum proportione communes cenſuræ in ſuperioribus explicatæ.

Hæc cenſura non fert niſi præmiſſa aliqua monitione.

SECTIO IIII.

Quis poſſit à minori excommunicatione abſoluere, & quomodo.

1 CVM dictum ſit excommunicationem hanc ab homine & à iure ferri poſſe, aliter cenſendum eſt de abſolutione eius, quãdo vno vel alio modo lata eſt, iuxta principia ſuperius poſita de cenſuris in cõmuni. Itaque ſi excõ-

A municatio eſt ab homine, ſolus ipſe, qui eã tulit, abſoluere ab ea poteſt, vel eius ſuperior, vel qui ab ipſis habeat poteſtatem delegatam, vt notauit Hoſtienſis in Summa lib. 5. de Excommunicatione, num. 14. §. *Et qualiter*, Et Gabriel in 4. d. 18. q. 3. art. 3. dub. 6. Et Richard. ibi, art. 9. q. 3. Et ratio eſt, quia eiuſdem eſt ſoluere, cuius fuit ligare. dices, Hoc ipſo quod excommunicans nõ reſeruat ſibi abſolutionem, videtur alijs eam concedere iuxta cap. *Nuper*, de Sententia excommunicationis, Reſpondetur tantum illud procedere in cenſura lata à iure, de qua textus ille loquitur. Quia (vt iuriſtæ aiunt) mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine, nam hoc ad ſeueritatem iudicij, & humanæ gubernationis neceſſarium eſt. Hoc verò intelligitur de hac cenſura lata per ſententiam particularem: nam de illa, quæ fertur per generalem, probabile eſt, idem eſſe de illa iudicium, quod de lata à iure. Quod ſuprà tradit Hoſtienſis, & generatim à nobis ſupra dictum eſt: neque hic ſunt plura neceſſaria, maxime cùm hæc cenſura ab homine non ſit in vſu, vt dixi.

Hoſtienſ. Gabriel. Richard.

Cap. Nuper obijcitur, exponitur.

B

2 At verò de illa quæ iure lata eſt, vnum eſt certum, ſacerdotem proprium, qui poteſt à peccatis abſoluere, poſſe etiam abſoluere ab hac cenſura: Ita habetur in cap. *Nuper*, de Sentent. excomm. Ex quo multi inferunt omnem ſacerdotem habentem poteſtatem ad abſoluendum à peccatis mortalibus habere illam ad abſoluẽdum ab hac cenſura, vt patet ex Richard. & Gabriele ſuprà, & Bonauent. d. 18. quæſt. 6. in fine, & Soto, d. 22. q. 3. ar. 2. & Summiſtis verbo *Abſolutio*, Syluest. Angel. Caiet. & alijs & Syluest. verbo *Excommunicatio* 7. nu. 37. & Hoſtienſis ſuprà dicit propriũ ſacerdotem parochialem, vel diœceſanum, vel eum qui de licentia iſtorum electus eſt, poſſe ita abſoluere. Ratio autem videtur eſſe, quia d. cap. *Nuper*, concedit hoc proprio ſacerdoti: licet autem proprius ſacerdos in rigore dicatur ille, qui ex officio ordinariam iuriſdictionem, & curam animarum habet, tamen in ordine ad internum forum nomine proprij comprehendi poteſt omnis ſacerdos, qui vice proprij conſtituitur ad abſoluendum à peccatis mortalibus, argumento c. *Omnis vtriuſque ſexus*, de Pœnitentijs & remiſſionibus. Quod maxime habet locum in his, quę conceduntur proprio ſacerdoti in ordine ad abſoluendum à peccatis, cuiuſmodi eſt hæc poteſtas abſoluendi ab hac cenſura: ergo quoties alicui delegatur poteſtas abſoluendi à peccatis mortalibus, delegata etiam cẽſetur poteſtas & iuriſdictio abſoluendi ab hac cenſura. Quæ omnia à fortiori patent ex dictis ſuprà Diſput. 7. ſect. 2. de cenſuris in communi, & de excommunicatione.

Ab exc. minori quis poſſit à iure abſoluere.

Richard. Gabr. Bonau. Soto. Angel. Syluest. Caiet.

C

D

3 Quæri autem poteſt, an clericus habens beneficium cum animarum cura, & ordinaria iuriſdictione, non dũ tamen ordinatus ſacerdos poſſit abſoluere ab hac cenſura. Quod nõ habet difficultatem in habente iuriſdictionem Epiſcopalem: nam ille, cum habeat iuriſdictionem ordinariam in foro contentioſo, poteſt per ipſum abſoluere ab hac cenſura: quia hæc abſolutio non eſt actus proprius characteris, ſeu ordinis ſacerdotalis; ſed eſt merus actus iuriſdictionis ad quem ſufficit prima tonſura iuxta dicta de cenſuris in communi. In parochis verò inferioribus eſt nõnulla difficultas: nam illi non habent hanc iuriſdictionem ex proprio & peculiari munere, ſed ex delegatione iuris, vt ſuprà agendo de cenſuris in communi declarauimus. Delegatur autẽ illis

An habẽs beneficiũ curatũ, & ſi ſacerdos nondum ſit, poſſit ab hac cẽſura abſoluere. Quid de Epiſcopis.

Digitized by Google

illis hæc poteſtas, ſolùm vt poſſint omnes ſuaſà peccatis abſoluere: quia id non poſſent facere niſi prius excommunicationem tollerent, quando perſona ineſſet: cum ergo parochus non ſacerdos non poſſit per ſe ipſum à peccatis abſoluere, non cenſetur illi delegata poteſtas abſoluendi ab hac cenſura. Vnde in dict. *Nuper*, expreſsè dicitur huiuſmodi excommunicatum poſſe abſolui ab Epiſcopo, vel à proprio ſacerdote: ergo non ſatis eſt quòd ſit proprius parochus, niſi etiam ſit proprius ſacerdos.

4 Reſolutio quoad Parochos. Richard. Nihilominus dicendum cenſeo, huiuſmodi parochum poſſe abſoluere ab hac cenſura probatur, nam habet iuriſdictionem ſufficientem ad hunc actum abſolutionis, & aliunde hic actus non requirit characterem ſacerdotalem, ergo. Maior probatur quia ille parochus habet iuriſdictionem in foro animæ ordinariam ex vi muneris, quam delegare poteſt, quoad abſolutionem à peccatis, quem per ſe dare non poteſt, ſed cum dicta iuriſdictione in foro animæ coniuncta eſt iuriſdictio abſoluendi ab hac excommunicatione, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo habet illam prædictus parochus. Cuius etiam argumentum eſt, quia, quando committit Capellano ſuo vices abſoluendi à peccatis, conſequenter illi committit iuriſdictionem abſoluendi ab hac cẽſura: nam ſupra generaliter oſtenſum eſt, omnem illum, qui habet poteſtatem abſoluendi à peccatis mortalibus habere etiam ad abſoluendum ab hac cenſura. Euaſio. Dices, quamuis per ſe & ab intrinſeco neceſſarius non ſit character ſacerdotalis, vt aliquis poſſit abſoluere à cenſura, nihilominus Eccleſiã noluiſſe hãc iuriſdictionem parocho committere, vt per ſe ipſum illa vtatur, niſi ſit ſacerdos. Refellit. Verùtamen, licèt Eccleſia hoc facere potuerit, ſine fundamento dicitur id feciſſe: nam quod in illo cap. *Nuper*, proprium ſacerdotem nominauerit, ſufficiens fundamentum non eſt, ſumpſit enim nomen ab eo, quod frequentiùs contingit: non tamen præſcripſit vt illa conditio ſacerdotis neceſſaria eſſet ad talem actum, quod oportuiſſet explicitè declarare, ſi id inſtituere voluiſſet, cum res noua eſſet, & valde ſpecialis: ſicut etiam ibidem nominauit Epiſcopum, quæ vox abſolutè ſumpta in rigore ſignificat iam conſecratum, & tamen non propterea dicendum eſt conſecrationẽ ad hunc actum requiri. Accidit tandem, quòd parochus poteſt abſoluere ab hac cenſura non tantum in confeſſione ſacramẽtali, & ſimul abſoluendo à peccatis, ſed etiam extra ſacramentũ: nam ius abſolutè concedit illam poteſtatem parocho, & non coarctat vſum eius ad cõfeſſionis ſacramentum: ergo ſine cauſa exigeret ſacerdotalem ordinem in parocho ad talem vſum. Quocirca, licèt concedamus hanc poteſtatem datam eſſe parochis in ordine ad abſolutionem à peccatis vt ad finem, non tamen eſt ita cõceſſa, vt vſus eius neceſſariò debeat eſſe coniunctus cum abſolutione à peccatis, aut cum charactere ſacerdotali. Quæ omnia conſtant à fortiori ex dictis diſput. 7. ſect. 2. de Cẽſuris in communi, vbi etiam oſtendimus ſimplicem ſacerdotem non habentem poteſtatem ad abſoluendum à peccatis mortalibus, neque ab hac cenſura poſſe abſoluere.

5 De forma ſoluendi ab hac cenſura. Tandem de modo cõcedendi huiuſmodi abſolutionem nihil noui addendum occurrit iis, quæ de forma abſoluendi à cenſura in communi diximus. Solùm obſeruari oportet, vt vel in verbis ipſis, vel ex adiunctis ſufficienter declaretur abſolui quempiam ab hac cenſura in particulari, & reſtitui ad communem & participationẽ ſacramentorum, quibus priuatus erat. Solemnitates verò aliæ, hic neceſſariæ non ſunt, vt colligitur ex dict. cap. *Nuper*, vbi dicitur, huiuſmodi excommunicatum abſolui poſſe abſque iuratoria cautione. Et notauit Sylueſter verb. *Abſolutio* 3. nu. 5. Silueſt. & ratio eſt quia hæc cenſura in ſuo ordine leuis cenſetur & propter leuem cauſam incurri ſolet, & ideo eius abſolutio facilis eſſe debuit, & pluribus cæremoniis, aut oneribus minimè grauata. Et quia, prout eſt in vſu, non fertur propter iniurias, vel damna aliis facta, ſed propter quandam inobedientiam contra Eccleſiam in participatione cum excommunicato, ideo nõ præexigitur alia ſatisfactio, vel cautio, ſed tantùm propoſitum obediendi Eccleſiæ. Si verò acciderit hanc excommunicationẽ ferri ad reſarciendum damnũ alteri factum, tunc neceſſarium erit, eam ſatisfactionem, vel cautionem exigere, quam ratio iuſtitiæ poſtulauerit: nihil enim peculiare circa hoc eſt iure poſitiuo præſcriptum.

DISPVTATIO XXV.

DE SVSPENSIONE QVOAD ESSENTIAM ET SPECIES EIVS.

DE hac ſecunda ſpecie cenſuræ, iuxta conſuetam methodum, dicemus priùs quæ ad communem rationem ſuſpenſionis ſpectant, deinde ad ſingulas iure latas deſcendemus. Nomen autem, *ſuſpenſio* multiplex eſt, latinis enim animi dubiam & incertam euentus expectationem ſignificat: ac deinde corporis ſuſpendium, certúmque ſupplicij genus, quod etiam apud Iuriſperitos ſignificat: & prætereà dilationẽ, quæ in vſu vel rei expeditione interponitur; ſic enim dicitur ſuſpendi ſententia, officiũ, &c. Præter hæc verò applicata eſt hæc vox in iure Canonico ad ſignificandam quandam ſpeciem cenſuræ; nam licèt interdum latiùs ſumatur, vt pro interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ cap. 1. de Sentent. excommun. in 6. & pro impedimento vtendi aliquo temporali munere, Extrauag. vnic. Ioannis XXII. de Sent. excomm. quæ non eſt pœna ſpiritualis, nec propria clericorum, nec cenſura; nihilominùs ſtrictè ſumpta ſignificat pœnam ſpiritualem propriam clericorum, ac cenſuram, de qua hic eſt ſermo. Supponimuſque dari hoc genus cenſuræ & pœnæ, eſſeque ab alijs diſtinctum, iuxta capit. *Quærenti*, de verbo. ſignificatione & ſuperiùs dicta de cenſur. in communi, quæ in ſequentibus clariora fient; vbi etiam explicabimus quomodo interdum hæc pœna, licèt ſpiritualis ſit, non ſit propria cenſura.

Multiplex ſuſpenſionis ſignificatio.

SECTIO I.

Quæ ſit propria ratio huius cenſuræ.

1 Ratio dubitand.

RAtio dubitandi eſt quia propriæ differentiæ cenſurarum non poſſunt explicari niſi in ordine ad effectus ſuos: nam, cum cenſura nihil aliud ſit, quam ſpirituale quoddam vinculum priuans hominem vſu aliquorum bono-

A rum, ſeu ligans, vel impediens illum in ordine ad aliquos actus, non poteſt propria eius ratio ſine habitudine aliqua ad proprios eius effectus intelligi. At verò ſuſpenſio nullos effectus proprios habere videtur, quos excommunicatio, vel interdictum non habeant; & ideo difficile eſt propriam illi differentiam, ſeu rationem aſſignare. Nam ad ſummum poterit diſtingui ab excommunicatione maiori tanquam pars à toto, ſeu tanquam magis vel minùs prohibens: quomodo diſtinguitur, etiam excommunicatio minor à maiori: erit ergo ſuſpenſio tanquam quædam excommunicatio minor, non verò propria ſpecies cenſuræ.

Definitio ſuſpenſionis.

2 Genus definitionis.

B IN definitione ſuſpenſionis tradenda, variè loquuntur Doctores, & Summiſtæ: omiſſis verò multis, quæ referre inutile eſſet, breuiter dicendum eſt. Suſpenſionem eſſe, *Cenſuram quandam Eccleſiaſticam qua miniſter Eccleſiæ impeditur ne functiones Eccleſiaſticas exerceat, aliquavè Eccleſiaſtica poteſtate vtatur.* Quæ definitio quoad genus conſtat ex dictis: & per illud excluditur ab hac conſideratione mortale peccatum, quod ab aliquibus ſuſpenſio appellatur: quia per illud impeditur ſacerdos ne ſacrum faciat, donec ab illo abſoluatur. Sed impropriiſſima eſt locutio; quia illud impedimentum nec eſt pœna, nec cenſura Eccleſiaſtica, nec eſt humano iure introductum, ſed intrinſece concomitans talem culpam. Deinde per illud genus diſtinguitur hæc ſuſpenſio in vniuerſum & ab irregularitate, & ab omni pœna Eccleſiaſtica quæ cenſura non eſt, & ſpecialiter ab omni genere ſuſpenſionis, quæ non per C modum cenſuræ, ſed tantùm per modum pœnæ imponitur, quod eſt frequens in iure. Quotieſcũque enim ſuſpẽſio imponitur ſolùm vt delictum puniatur, & non vt à contumacia recedatur, non habet rationem cenſuræ, ſed ſolius pœnæ, iuxta principia poſita de cenſuris in communi. Quòd autem ſæpius feratur ſuſpenſio in hunc modum, conſtat ex capit. *Tam literis*, de Teſtibus, & cap. *Cum in cunctis*, §. vltimo de Electione in 6. & Clement. prima, §. penultimo. de Hæreticis, & Clement. ſecunda de Pœnis. Traduntque Canoniſtæ his locis; & Innocentius in capit. 1. de Exceſſibus prælatorum, numero 3. & Abbas in capit. *Reprehenſibilis*, numer. 3. & capit. *Sæpè*, numero 16. de Appellat.

Datur ſuſpenſio quæ non eſt cenſura.

Innoc. Abb.

3 Quid differat inter vtramque ſuſpenſionem.

Differtque præcipuè inter vtramque rationem ſuſpenſionis, quòd illa quæ eſt pœna, & non cenſura, imponitur ad certum tempus; quæ verò eſt

Digitized by Google

cenſura non poteſt habere terminum præfixum. Prior pars conſtat ex iuribus citatis, & ex cap. 1. de Sententia excommunicationis in 6. & cap. 2. de Tempor. ordin. in 6. & ratione, quia ſuſpenſio eſt pœna proportionata culpæ: ergo quo maior fuerit culpa, eo diuturnior erit ſuſpenſio, & conſequenter pro ratione culpæ talem habebit præfixum terminum. Item in hoc differt (inter alia) à depoſitione, quòd depoſitio eſt perpetua, & ſine ſpe reſtitutionis, vt infra dicemus, ſuſpenſio autem eſſe poteſt ad certum tempus. Vnde, cùm illa ſuſpenſio, quæ eſt pœna, reſpiciat tantùm culpam præteritam, & non reſipiſcentiam in futurum, nam in hoc differt à propria cenſura, non repugnat vt in præfixum terminum feratur. Altera verò pars conſtat ex ſuperiùs dictis de cenſuris in communi, vbi oſtenſum eſt nullam propriam cenſuram poſſe ferri ad præfixum tempus. Et ratio ſumitur ex contrario fundamento, nam illa ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, præcipuè fertur ad reprimendam contumaciam, & vt homo à culpa recedat: ideoque non poteſt habere alium terminum, niſi, donec recedat ab illa. Vnde eſt alia differentia, quòd ſuſpenſio quæ eſt tantùm pœna, non requirit præuiam monitionem, quia fertur propter culpam præteritam, etiamſi non habeat tractum (vt aiunt) ſucceſſiuum: at verò ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, ſemper requirit monitioné præuiam, ſaltem illam, quæ includitur in illa conditione, *Si hoc feceris*, vel, *Niſi ſatisfeceris*, vt ſuprà generatim dictum eſt. Demùm ex eodem principio oritur aliud diſcrimen, quòd, quando ſuſpenſio eſt pura pœna, & ad certum tempus ponitur, illo elapſo per ſe ceſſat, ſine alia abſolutione, quia cauſa non operatur vltra præfixum ſibi terminum, nec prohibitio ad tempus certum facta extra illud obligat. Sicut enim qui relegatus eſt ad certum tẽpus, poteſt elapſo eo liberè ad patriam redire, quia iam pœnæ ſibi impoſitæ ſatisfecit, ita ſuſpenſus ad certum tempus, poſteà liberè ſuum officium exercet, in quo conueniũt Doctores cum Glo. in Clem. prima de Decim. verb. *Donec*, & in capit. *Sacro*, de Sententia excommunicationis, verb. *Per menſem*. At verò, quando ſuſpenſio eſt propriè cenſura, vt tollatur neceſſaria eſt abſolutio, ſicut prior Glo. citata ſignificat, & clarius tradit Gloſſ. in cap. *Si quorumdam*. de Solutionibus. & latiùs inferiùs in vltima parte huius materiæ dicemus. De Suſpenſione ergo, quæ eſt pura pœna, ferè nihil ſpeciale dicendum occurrit nam præter ea, quæ ſunt de ratione pœnæ, vt ſic, ſolùm addit quòd ſit in tali materia, & per prohibitionem talis, vel talis actus: & ideò definimus ſuſpenſionem, quæ eſt cenſura: inter tractandum autem de illa ſimul explicabimus omnia, quæ alteri communia ſunt.

Aliud diſcrimé inter vtrãque ſuſpẽſionem.

Tertium diſcrimé.

Gloſſ.

4 Additur in definitione differentia inter hanc cenſuram, & duas alias, quam nunc reſpectu excommunicationis (quoniam eius ratio iam à nobis ſatis explicata eſt) ex profeſſo declarabimus, reſpectu verò interdicti attingemus ſolum, donec de interdicto dicamus. Ab excommunicatione igitur minori manifeſtè differt ſuſpenſio ex vi illius particulæ. Quia excommunicatio minor priuat ſolum paſſiua ſuſceptione ſacramentorum: ſuſpenſio verò non conſiſtit in priuatione paſſiua, ſed actiua, & non limitatur ad ſacramenta, ſed ad alias functiones ſe extendit, imò aliqua eſt ſuſpenſio, quæ nullo vſu ſacramentorum priuat, vt infrà dicam. Vnde, non video

Differentia definitionis ſuſpẽſionis à minori excõmu.

A quo fundamento Abbas in capitulo vltimo, de Cleric. excommunicat. miniſtran. diſtinguit ſuſpenſionem in maiorem, & minorem, & hanc poſteriorem eſſe dicit, quæ priuat paſſiua receptione ſacramentorum: nullum enim tale genus cenſuræ diſtinctæ ab excommunicatione minori in iure reperitur. Si autem ipſammet excommunicationem minorem ſuſpenſionem appellat, & confundit cenſuras, & voce vtitur præter communem morem. Differentia ergo aſſignata illa duo & re, & nomine diſtinguit. Ex illa verò colligunt aliqui, & indicat Caietanus, verb. *Suſpenſio*, grauiorem pœnam eſſe excommunicationem minorem, quàm ſuſpenſionem, quia priuat vſu maximorum bonorum ſpiritualium, qualia ſunt ſacramenta, & priuat vſu paſſiuo, qui nobis magis neceſſarius eſt. Veruntamen, ſi conſideremus communem vſum, & ſenſum B Eccleſiæ, grauior pœna videtur eſſe ſuſpenſio: vnde & pro grauioribus criminibus imponi ſolet. Et per ſententiam ab homine frequenter imponitur. Ratio autem eſſe poteſt, quia, licèt excommunicatio minor priuet vſu paſſiuo ſacramentorum, & ſuſpenſio actiuo, qui non videtur ita vtilis ex opere operato, tamen ex ſe eſt ualde vtilis ex opere operantis, & eſt vel ſanctior, vel æquè ſanctus: vnde ſanctitatem in miniſtro requirit, non minus, quàm in ſuſcipiente. Et aliunde videtur eſſe honorabilior vſus, & hac ratione ſecundum hominum apprehenſionem in maiori exiſtimatione haberi. Deinde excommunicatio minor iuxta vſum Eccleſiæ facilius tollitur, regulariter loquendo, quàm ſuſpenſio, vnde nunquam reſeruatur, quod tamen in ſuſpenſione frequenter fit. Denique quamuis ſpiritualia bona maiora ſint, hominibus tamen C oneroſior eſſe ſolet priuatio temporalium, vel quia ſenſibiliora ſunt, vel quia eorum iactura minus reparabilis exiſtimatur: ſuſpenſio autem, præſertim à beneficio, ſecum affert aliquam iacturam temporalium bonorum: quia ergo in ratione pœnæ illa maior eſt, quæ magis affligit, ideò ex hac etiam parte ſuſpenſio grauior pœna cenſetur.

Diuiſ. ſuſpẽſionis in maiorẽ & minorẽ reijcitur.

Abb.

Vtrũ maior pœna ſit ſuſpẽſ. an excõmun. minor.

Caiet.

Atque ad eundem modum pro nunc intelligitur diſcrimen inter ſuſpenſionem, & interdictũ. 5
Nam interdictum ex ſe magis priuat vſu paſſiuo, quàm actiuo, ſcilicet vſu ſacramentorum, eccleſiaſtica ſepultura, & officijs diuinis: ſuſpenſio verò minimè, quia ſuſpenſus, & ſacramenta recipere, & diuinis officijs intereſſe, & ſepultura eccleſiaſtica frui poteſt. Quòd ſi per interdictum priuatur quis adminiſtratione actiua ſacramentorum, id non obſtat diſtinctioni harum cenſurarum, tum quia nihil uetat, ut res diuerſæ poſſint D habere aliquem effectum communem; tum etiam, quia ſub diuerſa ratione illum habent: nam interdictum non priuat actiuo uſu formaliter, ut ſic dicam, quatenus talis eſt, id eſt, quatenus eſt exercitium, & functio eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed ſolum quatenus neceſſe eſt, ut illi interſit is, qui illum exercet: interdictus enim priuatus eſt, ne alicui ſacræ functioni intereſſe poſſit: propter quod, non ſolum exercendo eccleſiaſticam poteſtatem, uerumetiam nec cooperando, aut miniſtrando, aliquo modo poteſt collationi alicuius ſacramenti inſeruire: cum tamen ſuſpenſus non priuetur illo miniſterio, quod laicus adhibere poteſt, uel in Miſſæ ſacrificio, uel alicuius ſacramenti adminiſtratione. Ex quo oritur alia differentia

In quo differat ſuſpenſio ab interdicto.

Diſcrimé aliud ſuſpéſionis ab alijs cenſuris.

rentiæ, quæ etiam verſatur inter excommunicationem, & ſuſpenſionem, quòd ſuſpenſio eſt propria cenſura Clericorum, ferturque in eos formaliter, vt Clerici ſunt, aut beneficium habent: interdictum verò, vel excommunicatio communia ſunt, & Clericis, & laicis; vnde formaliter feruntur in fidelem, quatenus baptizatus eſt. Quod diſcrimen in illa particula definitionis, miniſter Eccleſiæ, inſinuatur, & in illa, *Eccleſiaſticas functiones*: formaliter enim ſermo eſt de functione Eccleſiaſtica, quatenus ſignificat actionem, & miniſterium proprium alicuius Eccleſiaſticæ poteſtatis quæ Clericorum propria eſt.

9 Differentia inter ſuſpéſionem, & maioré excom. *D.Thom.*

Tandem, hinc facilius erit diſcrimen inter ſuſpenſionem, & excommunicationem maiorem explicare. Quod perſpicuum videbitur, ſi dicamus differre tanquam includens, & incluſum; quia excommunicatio maior operatur quidquid ſuſpenſio, & multò plura, vt ſignificauit D. Thom. in Addition. quæſtio. 22. artic. 3. & ſatis conſtat ex tractatu de excommunicatione maiori: nam priuat omni Eccleſiaſtica functione, tàm ad officium, quàm ad beneficium Eccleſiaſticum pertinente, non tamen ſola illa, ſicut ſuſpenſio, ſed multis etiam alijs bonis, & commodis, tàm ſpiritualibus, quàm temporalibus. Hæc tamen differentia, licet vera ſit, non ſatis declarat diuerſitatem formalem, & quaſi ſpecificam harum cenſurarum, vt oſtendit ratio dubitandi in principio facta. Et ideò addendum eſt, illos met effectus priuationis Eccleſiaſticarum functionum ſub diuerſa ratione fieri per excommunicationem, quàm per ſuſpenſionem: nam excommunicatio priuat omni communicatione, & ita priuat illis actibus vt rationem communicationis participant. Suſpenſio verò non reſpicit rationem communicationis, ſed formaliter priuat illis functionibus, quatenus ſunt vſus alicuius poteſtatis Eccleſiaſticæ ratione officij, aut beneficij conuenientis, quæ eſt quaſi formalis ratio obiectiua huius cenſuræ, in qua fundantur aliæ differentiæ quaſi materiales, vt v. g. quòd excommunicatio priuet ſuffragijs Eccleſiæ, non verò ſuſpenſio, vt attigit D. Thomas in Additionibus q. 22. art. 5. ad 2. Item, quod ſuſpenſio ſit cenſura propria clericorum vt ſic, excommunicatio verò communior ſit: & ſimiles, quas cum alijs accidentalibus differentijs attigit Nauar. in Summ. capit. 27. num. 65. quas non refero, quia ſupponunt nonnulla, quæ in diſcurſu materiæ explicanda ſunt.

Nauar.

SECTIO II.

Quotuplex ſit Suſpenſio.

1 Diuiſio, 1.

NONNVLLÆ diuiſiones ſuſpenſionis traduntur ab auctoribus, quæ non omnes conuenientes ſunt. Tamen eas breuiter attingemus, vt improprijs vocibus repudiatis veras ſpecies ſuſpenſionis eliciamus, & explicemus. Primò ergo diſtinguunt Canoniſtæ triplicem ſuſpenſionem, ſcilicet quoad ſe tantùm, quoad alios tantùm, quoad ſe, & alios ſimul. Ita Abbas in cap. vltimo de cleric. excommun. miniſtr. & Syluester verb. *Suſpenſio*. num. 1. Sed hæc non eſt diuiſio ſuſpenſionis, quæ eſt cenſura, vel

Abbas. Syluest. Improbat quoad primú mébrum.

pœna Eccleſiaſtica, ſed in alia lata ſignificatione, vt notauit etiam Nauarrus, num. 153. Nam in primo membro dicitur, peccatum mortale ſuſpendere hominem quoad ſe: at peccatum non eſt ſuſpenſio, vt ſuprà oſtendi: & priuat non tantùm actiuo, ſed etiam paſſiuo vſu ſacramentorum: quæ eſt ſignum non priuare functionibus formaliter, quatenus ſunt vſus Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed quatenus eſt contractatio rei ſacræ, quæ ab indigno miniſtro fieri non debet. Et inde fit, vt non priuet alijs functionibus, quæ tantam ſanctitatem non habent, aut requirunt, vt in præcedenti Tomo tractando de ſacramentis in genere diximus: fit etiam, vt huiuſmodi peccatum nec priuet iuriſdictione, nec actionem irritam faciat, nec etiam obliget alios ad vitandum peccatorem, niſi fortaſsè ratione ſcandali, aut cooperationis ad peccatum vitandum.

Nauar.

2 2. membrú diuiſionis.

In ſecundo membro numerantur quædam impedimenta fundata tantùm in præſumptione, vel ignorantia aliorum. Sic peregrinus, qui caret literis dimiſſorijs, & ſufficienti probatione ſuorum ordinum dicitur eſſe ſuſpenſus, ne celebrare poſſit, iuxta cap. *Tuæ*. de clericis peregrin. & Trident. ſeſſio. 23. cap. 16. de Reformatione: & videri poteſt Couarruuias in practic. cap. 33. num. 3. Dicitur autẽ eſſe quoad alios, non quoad ſe, quia cùm verè ſit Sacerdos, ſecretè, & ſecluſo ſcandalo poteſt celebrare. Verumtamen conſtat illud impedimẽtum, nec eſſe cenſuram neq; pœnam aliquam, ſed ſolùm defectum notitiæ, & probationis, ex quo naſcitur prohibitio quædam Eccleſiaſtica fundata in præſumptione, propter vitanda ſcandala, & pericula. Præterea dici poſſet ſuſpenſus quoad alios, qui aliorum opinione, vel in foro exteriore exiſtimatur ligatus cenſura ſuſpenſionis, cùm tamen reuerà, & in conſciẽtia non ſit: tamen ex hoc ipſo conſtat, illam nõ eſſe veram cenſuram, ſed putatam, quam hic diſtinguere non eſt neceſſe, nec de ea plura dicere, quã in ſuperioribus de cenſura iniuſta, & nulla in communi diximus. Solùm ergo tertium membrum poſitum eſt ad veram cenſuram ſuſpenſionis ſignificandam, quæ, per ſe loquendo, ipſum hominem ſecũdùm ſe, & reſpectu aliorum ab vſu Eccleſiaſticorum functionum cohibet.

Reijcitur.

Tertium diuiſionis membrú ſolú pertinet ad cenſurã ſuſpẽſionis.

3 Diuiſio data in vero ſenſu traditur.

Alio tamen modo poſſent illa membra, præſertim primum, & tertium accommodari ad veram cenſuram ſuſpenſionis iuxta Extrauagantem *Ad euitandam*. Nam ſuſpenſus non denunciatus poteſt dici ſuſpenſus quoad ſe, & nõ quoad alios; nam alij non tenentur illum vitare, ipſe autem tenetur ſe abſtinere: ſuſpenſus autem denunciatus contraria ratione dicetur & quoad ſe, & quoad alios ſuſpenſus, de quo infrà dicemus. Secundum autem membrum accommodari nõ poteſt ad ueram ſuſpenſionem, ſed ſolùm ad exiſtimatam. Aliquando etiam contingit aliquam eſſe iure ipſo verè ſuſpenſum, & tamen nec quoad alios, nec quoad ſe in conſcientia obligari ad ſe abſtinendum à functionibus, quia res eſt occultiſſima, & id facere non poteſt ſine infamia, uel ſcandalo. Vnde uidetur eſſe ſuſpenſus, non quoad ſe, nec quoad alios, ſed tantùm in re quaſi in habitu. Sed hoc etiam uerè dici non poteſt, quia ſic ſuſpenſus tenetur abſtinere ſaltem quoad ſe: Quod autem in caſu propter ignorantiam excuſetur, non uariat rationem cenſuræ, neque in ſcientia per ſe conſideratur.

Loquendo ergo de propria ſuſpenſione eccle-

A ſiaſtica diuidi poteſt in eam, quæ eſt propriè cenſura, & eam, quæ eſt purè pœna. Quam diuiſionem aliqui contemnunt, quia in iure ſimpliciter dicitur, ſuſpenſionem eſſe cenſuram, cap. *Quærenti*, de verbor. ſignific. vbi ſine dubio ſermo eſt de Eccleſiaſtica ſuſpenſione, &, cùm definitio illa doctrinalis ſit, quancumque ſuſpenſionem comprehendere videtur. Nihilominùs quoad rem conſtat ex dictis circa definitionem dari duo genera ſuſpenſionis, quæ poſſunt dici vindicatiua, & medicinalis: & quoad vſum vocum conſtat ſolam medicinalem eſſe propriam cēſuram, iuxta ſuperiùs dicta. Quia verò vtramque explicaturi ſumus, oportet vlteriùs aduertere, diuidi ſuſpenſionem in temporalem, & aliquo modo perpetuam, quæ diuiſio propriè cadit in ſuſpenſionem quæ eſt pœna: B alia enim (vt dixi) non habet abſolutam durationem, ſed quaſi conditionatam, vt ſic dicam, ſcilicèt, donec reſipiſcas. Temporalis ergo ſuſpenſio dicitur, quæ ad certum & limitatum tempus fertur, vt cùm in lege, vel ſententia dicitur, *Sit per annum*, *vel per duos menſes ſuſpenſus*. Perpetua verò aliquo modo dicitur, quę pro delicto commiſſo ſine vlla temporis limitatione fertur. Quod duobus modis contingit, ſcilicet, vel indefinitè ſuſpendendo, nullo adiuncto ſigno expreſsè ſignificante perpetuitatem, vel addendo illud, vt videre licet in Decretis Pij II. & Sixti V. contra malè promotos; vterque autem ex his modis indicat perpetuitatem, poſteriori quidem modo perfectam, & ſimpliciter, vt ex vi verborum patet, C priori verò aliquo modo, quia in his rebus indefinitam includit vniuerſalitatem, vel quia nulla eſt ratio præfigendi vnum terminum potiùs quàm alium, vel quia pœna hæc includit negationem, quæ adiuncta tempori abſolutè ſumpto, totum illud negat. Maioris tamen claritatis gratia poſſumus vnam vocare ſuſpenſionem perpetuam negatiuè, vel indefinitam, quia non limitat tempus: aliam verò poſitiuè, & ſimpliciter perpetuam, quia in ipſamet ſententia; vel lege ita expreſsè declaratur. Et inter hæc tanta eſt differentia, vt illa prior nomen poſſit retinere ſuſpenſionis, hæc verò poſterior magis dicenda videatur depoſitio, quia quando indefinitè fertur, admittit conditionem hāc, *donec ſuperior diſpenſet*, vel *vſque ad beneplacitum Sedis*, aut aliam ſimilem, quia ex vi illius modi non videtur poni ſuſpenſio omninò immobilis. D At verò quando poſitiuè proponitur, vt perpetua, videtur imponi vt moraliter immutabilis, & ordinariè carens ſpe diſpenſationis: quod aliquando expreſsè declaratur, vt in dict. Motu proprio Sixti V.

1. Diuiſio.

Suſpēſio iodicatiua duplex,

Suſpēſio perpetua duplex.

4 Tertiò diuiditur ſuſpenſio in eam quæ eſt à iure, vel ab homine. Quæ quidem diuiſio communis eſt omni cenſuræ, & nihil hic habet ſpeciale: & ideò ſufficient, quæ de cenſura in communi illam diuiſionem tractantes diximus. Solùm aduerto ſuſpenſionem per modum pœnæ, ſolere interdum imponi non ſolùm in externo, & contentioſo; ſed etiam in interiori foro pœnitentiæ, nam à confeſſario interdum præcipitur: hęc tamen non ſolùm cēſura non eſt, verùm neque ſub hac ſuſpenſione, de qua nunc agimus, comprehenditur: neque enim eſt talis, vt ſi quis contra illam agat, aut irregularitatem, aut aliam pœnam Eccleſiaſticam incurrat, vt notarūt Nauar. in Sum. cap. 27. num. 151. & Maiolus lib. 3. A de Irregularit. cap. 19. & 23. ex Glo. in cap. *Is qui.* verb. *In iure*, de ſenten. excommunic. in 6. Quod ſecùs eſt, vt infrà videbimus, in ſuſpenſione hac fori contentioſi, de qua nunc agimus: hæc ergo ſuſpenſio, ſiue à iure ſit, ſiue ab homine, proficiſci debet ex iuriſdictione in foro externo ſiue contentioſo.

3. Diuiſio.

Suſpēſio per modū pœnę ēt in interiori foro imponi poteſt.

Nauar.

Maiol.

Quartò principaliter diuidi ſolet hæc cenſura in ſuſpenſionem ab officio tantùm; à beneficio tantùm; & ab officio & beneficio ſimul, & ſumitur ex iure: nam aliquando ſuſpenditur quis ab officio Sacerdotali, capit. *Sanè*, 2. de officio Delegat. & in cap. 2. eodem titulo, *in 6.* vbi obſeruandum eſt, hæc duo tanquam diſtincta poni, ſcilicet, *Sacerdotali officio*, vel *miniſterio interdici*, *& ab officio ſuſpendi*: & Gloſſa ibi B notat plus extendi ſuſpenſionem ab officio, ſimpliciter dictam, quam à Sacerdotali officio, quia officium ſimpliciter dictum latiùs patet, quàm officium Sacerdotale. Item colligitur ex cap. *Quib in omnibus*, in fine, de Vſuris, & Clementina vnica de rebus Eccleſijs non alienand. De ſuſpenſione autem à beneficio fit mentio in capit. *Nihil*, de Electione, & in Clementina v. de vita, & honeſtate Clericorum, & in capit. *Cùm in cunctis*, §. vltimo, de Election. De tertio membro habemus exemplum in Clementina prima, de Decimis, & in capit. *Tuarum*, de Priuilegijs: & eundem ſenſum videntur habere illa verba in capit. 1. de ſchiſmaticis: *A ſacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere ſuſpenſos*: quamC quam non videantur tam ampla, & generalia, vt infrà videbimus. 5

4. Diuiſio.

Suſpēdi ab offic. latiùs patet quā ſuſpendi ab offic. Sacerdotali.

Suſpēſio ab officio, & benefic. an ſint duę, vel vna tantū cēſura.

Nihilominùs aliqui non admittunt tertium illud membrum, quia ſuſpenſio ab officio, & beneficio ſunt duæ cenſuræ diſtinctæ; vnde, licèt interdum coniungantur, ſimulq́ue imponantur, non efficiunt vnam. Sicut, ſi eadem lex pro eadem culpa ſuſpenſionis, & excommunicationis cenſuram imponat, non proptereà ex vtraque fit vna cenſura, ſed eſt duplex pœna diuerſæ rationis, quæ pro vno delicto imponi poteſt aliquando propter grauitatem culpæ. Ita ergo videtur in ſuſpenſione ab officio, & beneficio: nam, licèt minùs diſtinctæ ſint, tamen etiam ſunt diuerſarum rationum: ideoq́ue non componunt vnam cenſuram, neque habent aliquid ſpeciale, vt coniunctim latæ, niſi ſolùm quòd collectiuè ſumD ptæ ſuos effectus coniunctim operantur; quod non ſatis eſt, vt componant unam totalem cenſuram ſpecificam. De qua controuerſia non multum contendendum eſt, quia ſolùm ad modum loquendi ſpectat, utiliſq́ue eſſe poteſt hæc poſterior opinio ad doctrinam de his cenſuris breuiùs tradendam: nam explicatis ijs, quæ ad ſingulas illas cenſuras, ſeu partes pertinent, ſcilicet ab officio, uel à beneficio, explicata manebunt, quæ de ſuſpenſione utramq; partem complectente deſiderari poſſunt, ſiue illa uerè ſit una ſpecies cenſuræ, ſiue duæ ſpecies eiuſdem proximi generis ſimul ſumptæ. 6

Suſpenſio abſolutè lata de qua intelligenda.

SOLVM poteſt meritò inquiri, quod ad iura intelligenda, & rem explicandam pertinet, quando in iure imponitur ſuſpenſio abſolutè, & non explicatur, an ſit ab officio, uel beneficio, de 7

Ratio dubitandi.

Cap. Sanè, 2. C. Cũ bonæ, de æta. & qualit.

de qua intelligendum ſit. Exemplum eſt in dicto c. *Sane.* 2. ibi, *Poterit ſuſpenſionis ſententia à iudice Delegato compelli, &c. Cum bonæ.* de ætate, & qualitate, ibi, *In eos fecit ſententiam ſuſpenſionis promulgari:* idem Clement. 1. §. *Quibus.* de priuilegijs, c. *Clericorum.* de vita, & honeſtate clericor. Quæ iura non videntur poſſe de ſuſpenſione ab officio, vel beneficio intelligi, quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia: ergo oportet intelligi de vna ſuſpenſione, quæ vtramque rationem complectatur. Quod eſt ſignum illam cenſuram reputari in iure tanquam vnam totalem & integram, reliquas verò reſpectu illius eſſe quaſi partiales. Quia pœna per legem impoſita determinata eſſe debet, & conſequenter vna ſecundum ſpeciem, ſi vnica, & ſimplici voce fertur, nam ſub genere, vt aiunt, latent æquiuocationes. Neque eſt inconueniens, vt vna cenſura ex partibus diuerſarum rationum conſtet, quia hæc vnitas non eſt niſi moralis, & quaſi artificialis, quæ ex huiuſmodi rebus conflari ſolet. Etenim excommunicatio maior vna cenſura eſt, & tamen complectitur partiales priuationes magis inter ſe diuerſas, quàm ſint ſuſpenſio ab officio, & beneficio; quamuis in excommunicatione non ſoleant partes illæ, ita frequenter ſeparatim imponi, ſicut in ſuſpenſione. An verò talis ſuſpenſio per partes tolli poſſit, vel ſolùm vnica abſolutione quaſi quid indiuiſibile, ſicut tollitur excommunicatio maior, infrà videbimus, nam id multum conferre poteſt ad vnitatem moralem eius.

8 Prima opinio.

In difficultate ergo propoſita quidam exiſtimant ſupponi in ea, quod nunquam in iure inuenitur, quia nunquam fertur ſuſpenſio ſine explicatione ab officio, vel beneficio vel vtroque ſimul, vt in iuribus in ipſa diuiſione citatis, videre licet. In c. enim, *Cùm bonæ.* non imponitur aliqua ſuſpenſio, ſed refertur ſuſpenſionis ſentẽtia, quam Clemens Pontifex contra quoſdam ſui mandati contemptores fecerat promulgari: quamuis autem ibi non referatur, quænam ſuſpenſio illa fuerit, non tamen inde ſequitur in ipſa ſententia; quæ ab homine, & non à iure prolata fuit, non fuiſſe declaratum; & quantum ex narratione textus colligitur, ſuſpenſio illa à beneficio fuit, vt patet ex ijs verbis; *In quadriennio permanentes quidam ex ipſis ſuſpenſi aliud beneficium ſunt adepti.* Nam illud relatiuum *aliud* non habet quod referat, niſi ſub nomine *ſuſpenſi* tacitè ſubintelligatur particula *à beneficio*. In alio verò capit. *Sanè,* non imponitur cenſura ipſo facto, vel iure incurrenda, ſed iudici, vt eam imponat, præcipitur, vt patet ex illis verbis: *Si rebellis fuerit, poterit ſuſpenſionis ſententia à iudice Delegato compelli.* Quando autem ita indifferenter ius hoc præcipit, videtur relinquere arbitrio iudicis, vt quam ſuſpenſionẽ expedire iudicauerit, eam imponat. Nam hęc alternatiua interdum iudici committitur, capit. *A crapula,* de vita & honeſtate clericor. Vel certè in priori textu videtur eſſe ſermo de ſuſpenſione ab officio ibi, *Vel Sacerdotale officium interdicat,* id eſt prohibeat. Sic Gloſſa in dicta Clem. 1. de priuilegijs, exponit illam de ſuſpenſione ab officio, quia licèt in textu ſolùm dicatur: *Suſpenſionis ſententiam, &c.* tamen Prælati religioſorum, de quibus eſt ſermo, illius tantùm videntur capaces, & ita ex ſubiecto determinantur verba. In capit. item clericorum videtur eſſe ſermo de ſuſpenſione ab officio, vt indicant illa verba, ita ſuſpenſus præſumpſerit celebrare. Vel certè ibi non fertur ſu-

A ſpenſio, ſed ſolùm appellatur ille ſuſpenſus, quod potuit eſſe per particularem ſuſpenſionem licèt ibi non declaretur. Additur denique coniectura, quia ius nullibi declarauit, quod cum proportione in excommunicatione fecit, quomodo ſuſpenſio abſolutè lata ſumenda ſit: ergo ſignum eſt nunquam ita ferri. Cum enim priuatio illa ampliſſima ſit & quaſi æquiuoca per habitum, aut aliquam circunſtantiam determinari neceſſe eſt.

9 Obijcit Cap. Diuina, de priuil. & vera ſententia traditur.

Contra hunc verò diſcurſum obſtat difficilis textus (alij enim apparenter vitantur) in Extrauaganti, *Diuina.* de priuileg. inter communes, ibi: *Tàm in dantes, quàm in recipientes excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti latas ſententias promulgamus, quas volumus eos ipſo facto incurrere.* ibi enim ſuſpenſio ſimpliciter fertur per modum vnius cenſuræ in ſpecie, & non declaratur, an ſit B ab officio, vel beneficio: neque expreſsè ex verbis conſtat, neque tacitè ex adiunctis, ſcilicet ex materia, aut perſonis, quia omnia illa indifferentia ſunt, & vterque modus ſuſpenſionis in eis poſſet habere locum. Nam, quod quidam aiunt, verbum illud quaſi per antonomaſiam, vel analogiam intelligi de ſuſpenſione ab officio, gratis dictum eſt, & non habet in iure fundamentum; nam ſuſpenſio à beneficio ſimpliciter ſuſpenſio eſſe cenſetur, vt colligitur ex capit. vnico, iuncta Gloſſa, verbo: *Suſpenſionis,* de his quæ vi, metuſvè cauſa fiunt. Et apparentius poſſet dicta Extrauagans, de ſuſpenſione à beneficio declarari, ratione materiæ, & cauſæ, ob quam fertur: nam ſuſpenduntur ibi recipientes beneficia quædam malè collata, & ea conferentes: ergo meritò cenſeri poſſunt ſuſpendi à beneficijs, iuxta illud principium, quòd vnuſquiſque in C eo puniri cenſetur, in quo deliquit, argument. capituli, *Si compromiſſarius,* de electione, in ſexto, qui textus facit probabilem hanc expoſitionem. Tamen, quia, ſaltem ille, qui contulit illa beneficia, in officio ſuo peccauit, veriſimilius eſt fuiſſe etiam ſuſpenſum à collatione beneficiorum, quæ eſt ſuſpenſio ab officio. Item, quia illa ſuſpenſio ſimul fertur cum excommunicatione, & interdicto, ideò veriſimilius eſt ſimpliciter ferri, vt habeat totum effectum ſuſpenſionis, quem habere potuerit, ſicut excommunicatio, & interdictum. Atque ita textus ille ſatis probabiliter mihi perſuadet, totam ſuſpenſionem complectentem officium, & beneficium per modum vnius cenſuræ interdum ferri.

10 Sufficientia datæ diuiſionis oſtenditur.

Ex his verò colligitur ratio prædictæ diuiſionis: nam ſuſpenſio, vt ſuprà dixi, eſt propria cen- D ſura perſonarum eccleſiaſticarum, quatenus tales ſunt: in perſonis autem eccleſiaſticis, vt ſic, hęc duo tantùm inueniuntur, quibus propriè, & ſpeciatim priuari poſſint, ſcilicet aut officium ſpirituale, aut beneficium, quod ratione officij datur: ergo omnis ſuſpenſio aut ab officio, aut à beneficio, aut vtriuſque collectio eſſe poteſt; nec inuenitur alia forma, aut habitus, quo priuare poſſint.

11 Quid per officium & beneficium in data diuiſione intelligendum.

Denique intelligitur, quid nomine officij, & beneficij in illa diuiſione intelligatur: nã per officium intelligitur omnis poteſtas ſpiritualis ad aliquem ſpiritualem actum exercendum, ſiue ſit ordinis, ſiue iuriſdictionis ſiue etiam adminiſtratio eccleſiaſtica. Conſtat enim miniſterium ordinũ officium eſſe, & ea voce in iure ſignificari locis

Digitized by Google

citatis & generaliùs Iſidorus in cap. *Perlectis.* diſtinct. 25. eccleſiaſtica officia diſtinguens, priùs omnium ordinum rationem, & numerum declarat. rurſus etiam iuriſdictionis poteſtas officium eccleſiaſticum propriiſſimè dicitur, quod generali voce vocatur ***officium paſtorale*** apud Iſidorum ſuprà, & ſæpè aliàs; in ſpecie autem diſtinguũtur officium ordinarij, vicarij, Delegati, Sub delegati, & alia, quæ in Decretalibus habentur. Præter hæc autem officia, quæ maximè ſpiritualia ſunt, alia miniſteria, quæ ſub officijs eccleſiaſticis comprehenduntur, vt de officio Primicerij & Theſaurarij affirmat Iſidorus ſuprà, & in Decretalibus eſt etiam titulus de officio cuſtodis. Igitur nomine officij, à quo fit ſuſpenſio per hanc cenſuram, hęc omnia miniſteria comprehenduntur, pręcipuè tamen duo prima, quę maximè propria clericorum ſunt. Interdum verò ad tertium etiam extenditur, vt colligitur ex Extrauagante vnica de rebus Eccleſ. non alienand. inter communes, & ex ſequentibus latiùs conſtabit. Nomine autem beneficij intelligitur ius perpetuum ad percipiendos eccleſiaſticos fructus, ſeu prouentus ob aliquem ſpiritualem titulum, vt in ſuperioribus, tractando de effectibus excommunicationis, declaratum eſt. Quantum verò hæc vox in præſenti extendenda ſit, inferiùs explicabitur.

12 Quintò diuidi ſolet ſuſpenſio in maiorem, &
5. Diuiſio. minorem ex Abbate in capit. vltimo, de cleric. excommunicat. miniſtr. numero quarto, & in capit. *Cùm dilectus*, de conſuetud. numero vigeſimo. Quam alij ſimpliciter reijciunt, eò quòd à Panormitano non rectè explicetur, tùm quòd (vt ſuprà impugnaui) ſuſpenſionem minorem cum minori excommunicatione confundat, cum Gloſſa in Clementina, *Cupientes*, verbo, *Suſpenſi*, de Pęnis: tùm etiam, quia explicando ſuſpenſionem maiorem, ſolùm meminit ſuſpenſionis ab officio, ſuſpenſionemque à beneficio omiſit. Alij verò eandem diuiſionem admittentes ſuſpenſionem minorem explicant eſſe peccatum mortale; maiorem verò eſſe illam quæ eſt propriè cenſura. Sed hoc extra rem eſt, quia hic agimus de diuiſionibus cenſuræ: peccatum autem mortale non eſt cenſura; quare illud nihil aliud eſt, quàm tacitè illam diuiſionem reijcere. Verumtamen non eſt prætermittenda, nec omninò reijcienda: habere enim poteſt (vt opinor) verum, & legitimum ſenſum.

13 Ad quod explicandum præmitto diuiſionem
Diuiſio ſuſpēſionis in totalem, & partialē. D.Thom. aliam, nam ſuſpenſio quædam eſt integra, & totalis, alia verò partialis. Quam inſinuauit Diuus Thomas quæſtion. 22. Additionum, articul. tertio, ſeu in 4. diſtinct. 18. quæſtio. 2. articul. 2. quæſtiuncul. 3. Et quidem, ſi ſuſpenſio ab officio, & beneficio ſit vna cenſura illa propriè eſt integra; eademque, quaſi per antonomaſiam, dicetur ſuſpenſio maior, ſicut excommunicatio maior dicitur, quæ priuat omnibus bonis; omnique communicatione, qua fideles poſſunt per illam cenſuram priuari: ſic enim illa ſuſpenſio priuat omnibus actibus, vel fructibus, quibus poteſt Eccleſiaſtica perſona per hanc cenſuram priuari; ergo eſt maior, ſeu maxima ſuſpenſio. Atque eius comparatione quælibet alia dicetur partialis, quia non priuat omnibus actibus, quibus Clericus priuari poteſt, & reſpectiuè dicitur minor. Verumtamen hic modus loquendi vſi-

A tatus non eſt: nam ſuſpenſio ab officio maior abſolutè vocatur, & eſt, quod ab effectu probari poteſt: nam, qui contra illam agit irregularis fit, vt infrà dicetur, & ex obiecto, ſeu materia, quia priuat vſu ordinis, & iuriſdictionis eccleſiaſticæ, quæ ſunt res magni ponderis, & momenti in Eccleſia. Vnde, licèt comparatione alterius ſit minor, ſimpliciter eſt magna, ſeu maior; ſicut licèt vnum peccatum mortale ſit maius alio, nihilominùs quodlibet per ſe, & abſolutè conſideratum graue eſt. Atque idem cenſeo de ſuſpenſione à beneficio: nam ſecundum communem exiſtimationem grauis pœna eſt, & ſuſpenſio maior: imò, quamuis ſecundum veram rei ęſtimationem ſit minor, quàm ſuſpenſio ab officio, tamen ſecundum communem effectum, & opinionem hominum hæc grauior, ſeu maior cenſetur. Itaque quælibet ex his ſuſpenſionibus

Suſpēſio maior quæ.

B maior ſimpliciter dicenda eſt. Neque inter eas inuenitur analogia, etiam morali modo loquendo, ita vt ſuſpenſio abſolutè dicta, potiùs de vna, quàm de alia dicatur, vt ſuprà oſtendi, quamuis ſi vox ſuſpenſio, ſi non determinetur, ne ambigua maneat, pro collatione vtriuſque accipienda erit.

Rurſus verò de vtraque harum ſuſpenſionum 14
eadem diuiſio fieri poteſt: nam aliquando fit integra & totalis ſuſpenſio, aliquando verò tantùm partialis. Sic dixit Diuus Thomas ſuprà, aliquam eſſe ſuſpenſionem ab ordine, & non à iuriſdictio ne; aliam à iuriſdictione, & non ab ordine; aliam ab vtroque, quæ tamen omnes ſunt ſuſpenſiones ab officio, tamen duæ primæ ſunt partiales, vltima verò totalis. Sic etiam Gloſſa in dict. Clementin. *Cupientes*, de Pœnis plures alias numerat ſpecies, ſeu potiùs partiales ſuſpenſiones ab

Suſpēſio ab officio i partialem, & totalem diuidit. D.Thom. Gloſſa.

C ordine: nam aliquando ſuſpenditur Epiſcopus tantum à conſecratione alterius Epiſcopi in capit. ſecundo de translatione Epiſcopi, & in capit. *Prouida*, de electione in ſexto, aliquando à collatione Presbyterij, vel Diaconatus, capit. *Literas*, de Tempor. ordin. aliquando à collatione ordinum ſimpliciter capit. penultimo, de Simonia; capit. *Delectus*, de temporibus ordinationum. cap. *Eos qui*, eodem titul. in ſexto, interdum à collatione ſolius primæ tonſuræ, capit. *Nullus*, de Temp. ordin. in ſexto. Similiter inferiores clerici interdum, ſi ſacerdotes ſint, ſuſpenduntur ab officio ſacerdotali abſolutè, vt in cap. Sane 2. de Offic. Delegat. & c. 2. eod. tit. in 6. interdum verò ſolùm à celebratione Miſſę, aliquãdo verò ſolùm à munere confitendi, & ſic de alijs. Atque eodem modo fieri contingit in ſuſpenſione à iuriſdictione, nam in Clementina 2. de

D Aetat. & qualit. delinquens priuatur voce in Capitulo, quæ ad iuriſdictionem reuocatur: aliquando verò ſuſpenſio fertur tantùm à collatione beneficiorum, cap. graue nimis, de præbendis, & capvnico, *Sede vacante*, in 6. & ita de alijs actibus. Item aliquando ſuſpenditur quis ſimul ab vſu partiali iuriſdictionis, & ordinis, vt in dict. ca. 2. de Tranſlat. Epiſcop. à conſecratione, & confirmatione Epiſcopi, ex quibus, conſecratio actus ordinis eſt, confirmatio iuriſdictionis. Idem inuenire licet in ſuſpenſione à beneficio; Aliquando enim eſt totalis in ſua ſpecie, vt cùm abſolutè fertur ſuſpenſio à beneficio, vel beneficijs: aliquãdo partialis, vt cùm fertur ſuſpenſio tãtùm à quotidianis diſtributionibus, vel dimidia parte fructuum, &c. huiuſmodi. n. formulæ, ſeu modi ferendi

Digitized by Google

ſuſpenſionem frequentes ſunt in iure
de Elect. cap. *Generali*, eod. tit. in 6. Cle
.de Aetate & qualit. & alijs; quas om-
ſuſpenſionum in ſequentibus expli-

rgo ſuſpenſionum varietate colligere
oſſumus, ſuſpenſiones totales ab offi-
eneficio in ſuis ordinibus maiores re-
ri; partiales tamen reſpectu earum poſ
vocari: & ita poſſet explicari diſtin-
Tamen quia inter partiales quædam
icèt reſpectu totalium ſint minores, ta
iciter ſunt magnæ & graues, vt per ſe
ideo hoc etiam ſenſu non placet prior
quia illo modo nulla eſt pęna quę non
aiorem, & minorem diuidi; &, quæ
ior reſpectu vnius, erit maior reſpectu
ergo illa diuiſio alicuius momenti ſit
abſolutè, & non reſpectiuè, tantùm
nt, ſicut accipiuntur in excommuni-
iori, & minori.
vlteriùs conſiderare oportet non eſſe
ſuram aliquam ſuſpenſionis habētem
ffectus, & quaſi certam eſſentiam, &
em, intra cuius limites ſuſpēſio minor
omnis alia maior ſit, ſicut contingit in
nicatione maiori, & minori: Quapro
ſenſu fatendum eſt, diuiſionem hanc
bere locum in ſuſpenſione, ſicut in ex-
catione. Nihilominùs tamen vlteriùs
i poteſt, in tota latitudine ſuſpenſio-
lium aliquas eſſe quæ prudenti exiſti-
ues pœnę cenſeri debent, vel quia ſunt
s functionibus, aut prouentibus, vel
mpore breui imponuntur. Sicut olim
nicatio minor non videtur habuiſſe
m certam quam nunc habet: ſed mul
nt modi priuandi vſu ſacramētorum,
n poterat excommunicatio minor di-
aiore ex forma præſcripta à iure, ſed
auitate, & leuitate, prudenti arbitrio:
ac de ſuſpenſione dicere poſſumus. Eſt
ntemnenda regula, vt omnis ſuſpen-
n niſi propter peccatum mortale ferri
poteſt, maior dicatur: illa verò minor, ad quam incurrendam venialis culpa poſſit ſufficere: quod enim dentur illi duo gradus ſuſpenſionum infrà conſtabit; quod verò illis rectè accommodentur illa nomina, *maioris*, & *minoris*, ex terminis ipſis, & ex proportione ad culpas videtur per ſe ſatis manifeſtum. In hoc ergo ſenſu poteſt diuiſio admitti, quæ ab aliquibus auctoribus tradita eſt, quamuis à nullo fuerit in hoc ſenſu declarata.

DISPVTATIO XXVI.

De Suſpenſione ab officio, quid ſit, & quos effectus habeat.

De Ratione ſuſpenſionis in genere, vel ſimpliciter latę, nihil dicere neceſſe eſt, quia explicatis ſuſpenſione ab officio & à beneficio cętera conſtant: harum autem rationes, declaratis earum effectis, cognoſcentur: & ideo in hac & ſequenti di-

A ſputatione hoc pręſtabimus: breuiter enim id fieri poteſt, quoniam in his, quę de excommunicatione diximus, ferè omnia, quę huc ſpectant, tractata ſunt, eò quòd excommunicatio maior (vt dixi) ſuſpenſionem ab officio, & beneficio, quaſi materialiter includit. Quoniam verò diximus ſuſpenſionem ab officio, & totalem, & partialem eſſe, priùs effectus totalis ſuſpenſionis declarabimus: poſteà de partiali facilè dicemus.

SECTIO I.

B *Vtrum Suſpenſio ab officio ſimpliciter lata priuet omni vſu ordinis, & iuriſdictionis ſpiritualis.*

Dvae Regulæ generales videntur in hac materia certæ. Prima eſt, Suſpenſionem hanc non priuare hominem ipſomet officio, à quo illum ſuſpendit; neque tollere ipſam poteſtatem quaſi radicalem, ſed impedire tantùm vſum eius. Hoc eſt conſtans apud omnes. Primò ex vi ipſius nominis ſuſpenſionis, quod non ſignificat ablationem, ſeu deſtructionem, ſed veluti detentionem. Secundò à ſimili ex ſuſpenſione à beneficio, quæ non aufert beneficium ipſum, ſed vſum eius, vt infrà oſtendemus; ergo idem cum
C proportione eſt in ſuſpenſione ab officio. Tertiò inductione quadam: nam ſuſpenſio ab officio, quatenus ad ordinem ſpectat, non priuat ipſo ordine, ſed tantùm vſu eius; quia nec priuat charactere ipſo, vt ſecundum fidem certum eſt; nec perpetuò excludit Clericum ab eo munere eo modo, quo per Eccleſiam deponi poteſt: imò de ratione ſuſpenſionis eſt, vt non includat poſitiuam perpetuitatem. Quatenus verò hæc ſuſpenſio tollit exercitium iuriſdictionis, ſi talis iuriſdictio coniuncta ſit alicui dignitati, non tollit dignitatem ipſam: nam, licèt Epiſcopus ſuſpendatur, non priuatur Epiſcopatu; & ſic de alijs. Si verò talis iuriſdictio, ſit ex commiſſione, vel delegatione, vt in Vicario Epiſcopi, in Legato, vel Delegato Papę; in ſacerdote, qui ſolùm ex priuilegio, ſeu conceſſione habet iuriſdictionem, in foro Pœni-
D tentiæ, videtur res dubia. Nam, cum hi omnes ab officio ſuſpenduntur, iuriſdictione ſibi conceſſa priuantur, ergo priuantur officio, cum tale officium in ſola conceſſione iuriſdictionis conſiſtat. Nec videtur fieri ſatis dicendo, priuari vſu iuriſdictionis: nam hæc duo vix poſſunt in iuriſdictione diſtingui, quia non priuantur vſu ſolùm quoad debitum, aliàs, ſi de facto ſic ſuſpenſus exerceret iuriſdictionem, factum teneret, licèt male fieret, quod falſum eſt: priuatur ergo vſu quoad ipſum ius, id eſt, priuatur iure, & poteſtate vtendi iuriſdictione: ergo priuatur iuriſdictione ipſa & conſequenter etiam officio, quod ſolùm in tali iuriſdictione conſiſtit.

Nihilominùs reſpōdetur etiam tunc non priuari 2

1 Suſpenſum ab officio non priuari illo, ſed vſu eius.

Suſpēſus q. habet iuriſdictionem delegatam, an priuetur illa.

Digitized by Google

quaſi generica. Item ſit ſit pertinax fore ligādum maiori, non tamen ipſo facto illam incurrere.

3 *Ad incurrendā hāc cenſur. in eo caſu requiritur culpa. Venialis ſufficit.*

Addendum verò eſt, etiam ad incurrēdam in eo caſu hanc cenſuram neceſſarium eſſe, vt communicatio cum excōmunicato ſit peccaminoſa: nam, cum hæc ſit pœna, nō incurritur, niſi vbi præcedit culpa, & ideò in caſibus in quibus ſecūdum ius, aut rectam rationem licitum eſt communicare cum excom. hæc cenſura non incurritur. Ad hanc vero pęnam imponēdam ſufficiēs exiſtimata eſt talis culpa venialis: quod factū videtur, vt ipſa excommunicatio maior magis timeatur, & ne facilè homines auderent cōmunicare cum excōmunicatis. Ne autem nimia eſſet ſeueritas, & maiora incommoda afferret, ideo etiamſi illa cōmunicatio culpa mortalis ſit, nō eſt propter eā generaliter impoſita grauior cenſura. Nec verò mirandum eſt, quòd propter inæquales culpas eadem pęna Eccleſiaſtica imponatur: quia lex generaliter fertur, & ad iudices ſpectat maiora adhibere remedia, vbi grauiores culpæ interceſſerint. Præterea hoc intelligendum cenſeo de peccato veniali ex leuitate materiæ, vt quia communicatio parua eſt, in aliqua ſalutatione, aut colloquio, aut communi menſa, at verò ſi peccatum ſit veniale ex imperfecta deliberatione, & aduertentia, probabiliùs mihi videtur, tunc non incurri cenſuram: quia ille non eſt actus perfectè humanus, & conſequenter illa nō eſt inobedientia, neque contumacia propriè dicta, ſine qua non incurritur cenſura, ſeruata proportione ad eius cauſam, & materiam.

Ex leuitate materiæ.

Nō ſufficit tamē ex deliberatione imperfecta.

Alij caſus excluduntur.

4 *Primus. Cap. Miror. 17. q. 4.*

VT autem certò conſtet hūc caſum eſſe vnicum, neceſſe eſt breuiter per alios, qui numerari ſolent, diſcurrere. Primus eſt ſacrilegium ex cap. *Miror*, 17. quæſt. 4. ſed ibi nulla cenſura ipſo iure imponitur, ſed ſolùm refertur quædam cenſura, ſeu pęna à D. Aug. lata in quendam ob ſacrilegium, ipſe autem, nec condidit ius, nec pro tota Eccleſia condere potuit. Alius eſt notoria fornicatio clerici ex cap. *Veſtra*, de Cohabitatione Cleric. & mulier. Sed ibi ſolùm agitur, de Sacerdote publicè concubinario, qui vitandus dicitur in ſacro miniſterio, & communionis adminiſtratione. Quæ pęna, ſi aliqua cenſura tunc erat, non pertinebat ad excommunicationem minorem: quia illa non erat priuatio paſſiuæ ſuſceptionis ſacramētorum, ſed erat priuatio cum alijs communicandi, vel potiùs aliorum cum ipſo, in ſacrificatione, vel adminiſtratione ſacramenti. Quod potiùs pertinet ad excommunicationem maiorem, vel quandam participationem eius. Et præterea illa prohibitio, licèt antiquo iure in vſu fuerit, nunc autem iam ceſſauit ex vi Extrauagantis, *Ad euitanda ſcandala*, ſuprà declaratæ; vt latiùs notaui in 3. Tomo diſputatione 18. ſect. 1. & diſp. 88. ſect. 6. in fine, & videri poteſt Couarr. in cap. *Alma*, §. 2. num. 10.

Secūdus. Cap. Veſtra, de Cohabi. cleric. & mulier.

5 *Tertius caſus. Cap. Tāta, de Simon.*

Tertius caſus eſt ſimoniæ in ſuſcipiendo ordine ex cap. *Tanta*, de Simonia. Verba tamen illius textus ſunt. *Item omnis peccator Miſſam cantare poteſt præter ſimoniacum:* vbi non imponitur excommunicatio minor; ſed ſolùm ſeparatio ab actu cantandi Miſſam quæ potiùs eſt ſuſpenſio quædam ex vi illius Decreti, & præterea non videtur imponi ipſo iure, vt ſubiuncta verba declarant, *Quem* (ſcilicet ſimoniacum) *quilibet, vt ab ordine malè accepto remoueatur, accuſare poteſt*: ergo per ſententiam remouendus eſt, & non ipſo iure remouetur.

6 *Quartus. Cap. Si quis. 16. q. 7.*

Quartus caſus eſt, accipere Epiſcopatum, vel Abbatiam de manu laici, ex cap. *Si quis deinceps*, 16. quæſt. 7. verba tamen illius ſunt, *gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus.* Quæ verba ſignificant, vel ſuſpenſionem, vt Gloſſa exponit, vel perſonale interdictum. Quintus caſus eſt de illo, qui in torneamento moritur, & propterea Eccleſiaſtica ſepultura priuatur iuxta cap. 1. de Torneamentis. Veruntamen, cum ille non ſit priuatus ſacramentis, vt ibidem dicitur, illa non eſt vera excommunicatio minor: neque vllius cenſuræ propriam rationem habet, tum quia non obſtante reatu illius pęnæ, aliquis abſoluitur à peccatis: tum etiam quia de illa pęna nulla ibi promittitur abſolutio, etiamſi quis pęnitens moriatur, ſed potiùs illius executio mandatur: non eſt ergo cenſura, ſed quoddam aliud genus Eccleſiaſticæ pęnæ. Sextus caſus refertur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. de Pęnitentijs, & remiſſionibus propter nō impletum præceptum annuæ confeſſionis, ſed ibi nulla cenſura imponitur ipſo iure, vt ſuperiori Tom. dictum eſt. Deníque quilibet exiſtens in peccato mortali, præſertim publico, dicitur eſſe ligatus hac cenſura, quia ſacramentorum perceptione priuatur, & ſi in eo ſtatu moriatur, pro eo non fiunt Eccleſiaſticæ oblationes, vel ſuffragia cap. *Illud*. 95. diſt. cap. *Placuit*. 23. q. 5. cap. *Pro dilectione*, de Conſec. tamen diſt. 2. Sed hęc non eſt cenſura, nec impedimentum ab Eccleſia introductum, ſed ex natura rei cōſequitur ex ſtatu peccati mortalis. Vnde non indiget ſpeciali ſolutione, ſed per abſolutionem à peccato, cum congruente ſatisfactione iuxta peccati modum, aufertur. Quod ſi quis moriens ob defectum miniſtri abſolui non poſſit, poſtea non eſt capax alicuius Eccleſiaſticæ abſolutionis, ſed ſi pœnitentię ſigna dedit pro illo poſſunt offerri ſuffragia, & oblationes: at ſi non dedit, nec capax eſt ſuffragiorum.

Quintus caſus. Cap. 1. de Torneam.

Sextus. Ca. Omnis, de pœnit. & remiſſ. Vltimus caſus.

Cap. Illud. 95. diſt. Cap. Placuit, 23. q. 5. Cap. Pro dilectione, de cōſecr. d. 2.

De excommunicatione minori ab homine.

7 *Ad hanc cēſuram ferēdam requiritur iuriſdictio.*

DIcendum ſupereſt de excommunicatione minori ab homine lata, de qua ferè eadem obſeruanda ſunt quæ de maiore ab homine diximus. Nam in primis, vt ferri ab aliquo poſſit, requiritur in eo iuriſdictio: ex omnium ſententia, quia licèt non ſit tam grauis pœna, ſicut Maior, eſt tamen pœna, & in conſcientia inducit obligationem. Deinde ſuprà oſtendimus ad ferendam cenſuram neceſſariam eſſe iuriſdictionē fori contentioſi: ſed excommunicatio hæc cenſura quędam eſt: ergo tandem ad tollendam hāc cenſuram requiritur iuriſdictio: ergo multò magis ad ferendam. Poteſt autem ferri ab Epiſcopo, & inferioribus prælatis habentibus iuriſdictionem fori contentioſi. Ita Antoninus tit. de excommunicatione cap. 79. num. 12. Sylueſter verb. *Excommunicatio*, 4. num. 2. in fine. Et citant cap. *Cum ab Eccleſiarum* de Officio ordinarij vbi abſolutè de excōmunicatione, & interdicto eſt ſermo. Vnde, quantum ex iure, eiuſq; interpretibus colligi poteſt, regulariter ſolus ille minorem excōmunicationem ferendi autoritatem habet, qui ferre poteſt maiorē, quia poteſtas iuriſdictionis in foro contentioſo præſertim ordinaria, & quæ ex officio habetur, non eſt limitata ad hanc cenſu-

cenſuram minorem. Et ideo Parochus, ſicut nō habet poteſtatem ferendi excommunicationem maiorem, ita, neque minorem, vt rectè tradidit Vgolinus tab. 3. c. 1. §. 1. contra nonnullos Canoniſtas, qui ſine ſufficienti fundamento oppoſitum dixerunt.

Vgolin.

8 Atque hinc fit hanc excommunicationē poſſe ferri ab homine tam per ſententiam generalē, quā per ſpecialē: non eſt enim maior ratio vnius quā alterius, Addunt Anton. & Sylueſt. ad hanc cenſurā ferendam non requiri contumaciam, & conſequenter nec præuiam monitionē, & poſſe ferri ad definitum tempus, ex cap. *Tanta* 86. diſt. cap. Præſenti 5. q. 2. cap. *Audi* 11. q. 3. ſed hęc ſunt vera de excommunicatione latè ſumpta pro priuatione vel ſuſpenſione ab vſu actiuo vel paſſiuo cuiuſcumque ſacramenti: quia nihil eſt quod repugnet, & iura citata fauent, & alia quæ ſupra adduximus, & talis pœna poteſt eſſe proportionata delicto.

9 Nihilominùs tamen, ſi loquamur propriè de excommunicatione, quæ habet rationē propriā cenſuræ, hæc nunquam fertur, niſi præmiſſa ſaltem monitione, quæ fit per legem, vel per pręceptum latum ſub tali cenſura, vt cōſtat ex his, quæ ſuprà de cenſura in communi diximus, & de excommunicatione minori iure lata eſt per ſe notum. De illa verò, quæ ab homine fertur, vix aliquid probari poteſt ex praxi, quia non eſt in vſu: tamen ex ratione medicinalis pœnæ, qualis cenſura eſſe debet, quæ non tam ad vindicandū delictum, quàm ad comprimendam contumaciā & inducēdum ad alicuius præcepti obſeruationem inſtituta eſt, rectè concluditur excommunicationem etiam minorem, quę veram rationem cenſuræ habet, monitionem aliquam legis vel pręcepti poſtulare, & conſequenter non niſi ob aliquā contumaciam ferri debere, & ſimpliciter, & non ad certum tempus. Sic enim de hac etiam cenſura verum eſt, quoties aliquis reſipiſcit, & Eccleſiæ ſubijcitur abſolutionem petens, illam obtinere debere, ſicut de abſolutione à maiori dictū eſt, & à fortiori à maiori ad minorem poteſt ſumi argumentum iuxta cap. *Ex literis*. de Conſtit. & cap. *Qua fronte* de Appell. Nam cum excommunicatio priuet omnium ſacramentorum participatione etiam pœnitentiæ, quod neceſſarium eſt ad ſtatum gratiæ recuperandum, non eſt veriſimile, Eccleſiam imponere hanc pœnam ita præciſè pro aliquo tempore, vt non poſſit & debeat intra illud abſolui, licèt maximè diſpoſitus ſit. Accedit quòd hæc cenſura propter venialem culpam incurritur, vt conſtat ex dictis: eſſet autē nimis acerba pœna niſi ex eo leniretur, quòd facilè tolli poteſt diſcedendo ab illa leui contumacia & petendo abſolutionem: ergo quoad hæc omnia ſeruantur cum proportione communes cenſuræ in ſuperioribus explicatæ.

Hæc cenſura non fert niſi pręmiſſa aliqua monitione.

SECTIO IIII.

Quis poſſit à minori excommunicatione abſoluere, & quomodo.

1 CVM dictum ſit excommunicationem hanc ab homine & à iure ferri poſſe, aliter cenſendum eſt de abſolutione eius, quādo vno vel alio modo lata eſt, iuxta principia ſuperius poſita de cenſuris in cōmuni. Itaque ſi excōmunicatio eſt ab homine, ſolus ipſe, qui eā tulit, abſoluere ab ea poteſt, vel eius ſuperior, vel qui ab ipſis habeat poteſtatem delegatam, vt notauit Hoſtienſis in Summa lib. 5. de Excommunicatione, num. 14. §. *Et qualiter*, Et Gabriel in 4. d. 18. q. 3. art. 3. dub. 6. Et Richard. ibi, art. 9. q. 3. Et ratio eſt, quia eiuſdem eſt ſoluere, cuius fuit ligare. dices, Hoc ipſo quod excommunicans nō reſeruat ſibi abſolutionem, videtur alijs eam concedere iuxta cap. *Nuper*, de Sententia excommunicationis, Reſpondetur tantum illud procedere in cenſura lata à iure, de qua textus ille loquitur. Qua (vt iuriſtæ aiunt) mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine, nam hoc ad ſeueritatem iudicij, & humanæ gubernationis neceſſarium eſt. Hoc verò intelligitur de hac cenſura lata per ſententiam particularem: nam de illa, quæ fertur per generalem, probabile eſt, idem eſſe de illa iudicium, quod de lata à iure. Quod ſuprà tradit Hoſtienſis, & generatim à nobis ſupra dictum eſt; neque hic ſunt plura neceſſaria, maxime cùm hæc cenſura ab homine non ſit in vſu, vt dixi.

Hoſtienſ. Gabriel. Richard.

Cap. Nuper obijcitur, expoſitur.

At verò de illa quæ iure lata eſt, vnum eſt certum, ſacerdotem proprium, qui poteſt à peccatis abſoluere, poſſe etiam abſoluere ab hac cenſura. Ita habetur in cap. *Nuper*, de Sentent. excomm. Ex quo multi inferunt omnem ſacerdotem habentem poteſtatem ad abſoluendum à peccatis mortalibus habere illam ad abſoluēdum ab hac cenſura, vt patet ex Richard. & Gabriele ſuprà, & Bonauent. d. 18. quęſt. 6. in fine, & Soto, d. 22. q. 3. ar. 2. & Summiſtis verbo *Abſolutio*, Sylueſt. Angel. Caiet. & alijs & Sylueſt. verbo *Excommunicatio* 7. nu. 37. & Hoſtienſis ſuprà dicit propriū ſacerdotem parochialem, vel diœceſanum, vel eum qui de licentia iſtorum electus eſt, poſſe ita abſoluere. Ratio autem videtur eſſe, quia d. cap. *Nuper*, concedit hoc proprio ſacerdoti: licet autem proprius ſacerdos in rigore dicatur ille, qui ex officio ordinariam iuriſdictionem, & curam animarum habet, tamen in ordine ad internum forum nomine proprij comprehendi poteſt omnis ſacerdos, qui vice proprij conſtituitur ad abſoluendum à peccatis mortalibus, argumento c. *Omnis vtriuſque ſexus*, de Pœnitentijs & remiſſionibus. Quod maxime habet locum in his, quę conceduntur proprio ſacerdoti in ordine ad abſoluendum à peccatis, cuiuſmodi eſt hæc poteſtas abſoluendi ab hac cenſura: ergo quoties alicui delegatur poteſtas abſoluendi à peccatis mortalibus, delegata etiam cēſetur poteſtas & iuriſdictio abſoluendi ab hac cenſura. Quæ omnia à fortiori patent ex dictis ſuprà Diſput. 7. ſect. 2. de cenſuris in communi, & de excommunicatione.

2 Ab exc. minori quis poſſit à iure abſoluere.

Richard. Gabr. Bonau. Soto. Angel. Syluest. Caiet.

Quæri autem poteſt, an clericus habens beneficium cum animarum cura, & ordinaria iuriſdictione, non dū tamen ordinatus ſacerdos poſſit abſoluere ab hac cenſura. Quod nō habet difficultatem in habente iuriſdictionem Epiſcopalem: nam ille, cum habeat iuriſdictionem ordinariam in foro contentioſo, poteſt per ipſum abſoluere ab hac cenſura: quia hæc abſolutio non eſt actus proprius characteris, ſeu ordinis ſacerdotalis; ſed eſt merus actus iuriſdictionis ad quem ſufficit prima tonſura iuxta dicta de cenſuris in communi. In parochis verò inferioribus eſt nōnulla difficultas: nam illi non habent hanc iuriſdictionem ex proprio & peculiari munere, ſed ex delegatione iuris, vt ſuprà agendo de cenſuris in communi declarauimus. Delegatur autē

3 An habēs beneficiū curatū, & ſi ſacerdos nondum ſit, poſſit ab hac cēſura abſoluere. Quid de Epiſcopis.

illis

illis hæc poteſtas, ſolùm vt poſſint oues ſuas à peccatis abſoluere: quia id non poſſent facere, niſi prius excommunicationem tollerent, quando perſona ineſſet: cum ergo parochus non ſacerdos non poſſit per ſe ipſum à peccatis abſoluere, non cenſetur illi delegata poteſtas abſoluendi ab hac cenſura. Vnde in dict. *Nuper*, expreſsè dicitur huiuſmodi excommunicatum poſſe abſolui ab Epiſcopo, vel à proprio ſacerdote: ergo non ſatis eſt quòd ſit proprius parochus, niſi etiam ſit proprius ſacerdos.

4 Reſolutio quoad Parochos. Richard.

Nihilominùs dicendum cenſeo, huiuſmodi parochum poſſe abſoluere ab hac cenſura probatur, nam habet iuriſdictionem ſufficientem ad hunc actum abſolutionis, & aliunde hic actus non requitit characterem ſacerdotalem, ergo. Maior probatur quia ille parochus habet iuriſdictionem in foro animæ ordinariam ex vi muneris, quam delegare poteſt, quoad abſolutionem à peccatis, quem per ſe dare non poteſt, ſed cum dicta iuriſdictione in foro animæ coniuncta eſt iuriſdictio abſoluendi ab hac excommunicatione, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo habet illam prędictus parochus. Cuius etiam argumentum eſt, quia, quando committit Capellano ſuo vices abſoluendi à peccatis, conſequenter illi committit iuriſdictionem abſoluendi ab hac cẽſura: nam ſuprà generaliter oſtenſum eſt, omnem illum, qui habet poteſtatem abſoluendi à peccatis mortalibus habere etiam ad abſoluendum ab hac cenſura.

Euaſio.

Dices, quamuis per ſe & ab intrinſeco neceſſarius non ſit character ſacerdotalis, vt aliquis poſſit abſoluere à cenſura, nihilominùs Eccleſiá noluiſſe hác iuriſdictionem parocho committere, vt per ſe ipſum illa vtatur, niſi ſit ſacerdos.

Refellit.

Verùmtamen, licèt Eccleſia hoc facere potuerit, ſine fundamento dicitur id feciſſe: nam quod in illo cap. *Nuper*, proprium ſacerdotem nominauerit, ſufficiens fundamentum non eſt, ſumpſit enim nomen ab eo, quod frequentiùs contingit: non tamen præſcripſit vt illa conditio ſacerdotis neceſſaria eſſet ad talem actum, quod oportuiſſet explicitè declarare, ſi id inſtituere voluiſſet, cum res noua eſſet, & valde ſpecialis: ſicut etiam ibidem nominauit Epiſcopum, quæ vox abſolutè ſumpta in rigore ſignificat iam conſecratum, & ta-

A men non propterea dicendum eſt conſecrationē ad hunc actum requiri. Accidit tandem, quòd parochus poteſt abſoluere ab hac cenſura non tantum in confeſſione ſacramẽtali, & ſimul abſoluendo à peccatis, ſed etiam extra ſacramentũ: nam ius abſolutè concedit illam poteſtatem parocho, & non coarctat vſum eius ad cõfeſſionis ſacramentum: ergo ſine cauſa exigeret ſacerdotalem ordinem in parocho ad talem vſum. Quocirca, licèt concedamus hanc poteſtatem datam eſſe parochis in ordine ad abſolutionem à peccatis vt ad finem, non tamen eſt ita cõceſſa, vt vſus eius neceſſariò debeat eſſe coniunctus cum abſolutione à peccatis, aut cum charactere ſacerdotali. Quæ omnia conſtant à fortiori ex dictis diſput. 7. ſect. 2. de Cẽſuris in communi, vbi etiam oſtendimus ſimplicem ſacerdotem non habentem poteſtatem ad abſoluendum à peccatis mor-

B talibus, neque ab hac cenſura poſſe abſoluere.

5 De forma ſoluendi ab hac cenſura.

Tandem de modo cõcedendi huiuſmodi abſolutionem nihil noui addendum occurrit ijs, quæ de forma abſoluendi à cenſura in communi diximus. Solùm obſeruari oportet, vt vel in verbis ipſis, vel ex adiunctis ſufficienter declaretur abſolui quempiam ab hac cenſura in particulari, & reſtitui ad communem & participationẽ ſacramentorum, quibus priuatus erat. Solemnitates verò aliæ, hic neceſſariæ non ſunt, vt colligitur ex dict. cap. *Nuper*, vbi dicitur, huiuſmodi excommunicatum abſolui poſſe abſque iuratoria cautione. Et notauit Sylueſter verb. *Abſolutio* 3. nu. 5. & ratio eſt quia hæc cenſura in ſuo ordine leuis cenſetur & propter leuem cauſam incurri ſolet, & ideo eius abſolutio facilis eſſe debuit, & pluribus cæremonijs, aut oneribus minimè grauata. Et quia, prout eſt in vſu, non fertur propter

Siluest.

C iniurias, vel damna alijs facta, ſed propter quandam inobedientiam contra Eccleſiam in participatione cum excommunicato, ideo nõ præexigitur alia ſatiſfactio, vel cautio, ſed tantùm propoſitum obediendi Eccleſiæ. Si verò acciderit hanc excommunicationẽ ferri ad reſarciendum damnũ alteri factum, tunc neceſſarium erit, eam ſatiſfactionem, vel cautionem exigere, quam ratio iuſtitię poſtulauerit: nihil enim peculiare circa hoc eſt iure poſitiuo præſcriptum.

DISP.

DISPVTATIO XXV.

DE SVSPENSIONE

QVOAD ESSENTIAM ET SPECIES EIVS.

DE hac ſecunda ſpecie cenſuræ, iuxta conſuetam methodum, dicemus priùs quæ ad communem rationem ſuſpenſionis ſpectant, deinde ad ſingulas iure latas deſcendemus. Nomen autem *ſuſpenſio* multiplex eſt, latinis enim animi dubiam & incertam euẽtus expectationem ſignificat: ac deinde corporis ſuſpendium, certũque ſupplicij genus, quod etiam apud Iuriſperitos ſignificat: & prætereà dilationẽ, quę in vſu vel rei expeditione interponitur; ſic enim dicitur ſuſpendi ſententia, officiũ, &c. Pręter hęc verò applicata eſt hęc vox in iure Canonico ad ſignificandam quandam ſpeciem cenſurę; nam licèt interdum latiùs ſumatur, vt pro interdicto ab ingreſſu Eccleſię cap. 1. de Sentent. excommun. in 6. & pro impedimento vtendi aliquo temporali munere, Extrauag. vnic. Ioannis XXII. de Sent. excomm. quę non eſt pœna ſpiritualis, nec propria clericorum, nec cenſura; nihilominùs ſtrictè ſumpta ſignificat pœnam ſpiritualem propriam clericorum, ac cenſuram, de qua hic eſt ſermo. Supponimuſque dari hoc genus cenſurę & pœnę, eſſeque ab alijs diſtinctum, iuxta capit. *Quærenti*, de verbo. ſignificatione & ſuperiùs dicta de cenſur. in communi, quę in ſequentibus clariora fient: vbi etiam explicabimus quomodo interdum hęc pœna, licèt ſpiritualis ſit, non ſit propria cenſura.

Multiplex ſuſpẽſionis ſignificatio.

SECTIO I.

Quæ ſit propria ratio huius cenſuræ.

1 Ratio dubitand.

RAtio dubitandi eſt quia propriæ differentiæ cenſurarum non poſſunt explicari niſi in ordine ad effectus ſuos: nam, cum cenſura nihil aliud ſit, quam ſpirituale quoddam vinculum priuans hominem vſu aliquorum bono- A rum, ſeu ligans, vel impediens illum in ordine ad aliquos actus, non poteſt propria eius ratio ſine habitudine aliqua ad proprios eius effectus intelligi. At verò ſuſpenſio nullos effectus proprios habere videtur, quos excommunicatio, vel interdictum non habeant; & ideo difficile eſt propriam illi differentiam, ſeu rationem aſſignare. Nam ad ſummum poterit diſtingui ab excommunicatione maiori tanquam pars à toto, ſeu tanquam magis vel minùs prohibens: quomodo diſtinguitur, etiam excommunicatio minor à maiori: erit ergo ſuſpenſio tanquam quædam excommunicatio minor, non verò propria ſpecies cenſurę.

Definitio ſuſpenſionis.

2 Genus definitionis.

IN definitione ſuſpenſionis tradenda, variè loquuntur Doctores, & Summiſtæ: omiſſis (B) verò multis, quæ referre inutile eſſet, breuiter dicendum eſt. Suſpenſionem eſſe, *Cenſuram quandam Eccleſiaſticam qua miniſter Eccleſiæ impeditur ne functiones Eccleſiaſticas exerceat, aliquave Eccleſiaſtica poteſtate vtatur.* Quæ definitio quoad genus conſtat ex dictis: & per illud excluditur ab hac conſideratione mortale peccatum, quod ab aliquibus ſuſpenſio appellatur: quia per illud impeditur ſacerdos ne ſacrum faciat, donec ab illo abſoluatur. Sed impropriiſſima eſt locutio; quia illud impedimentum nec eſt pœna, nec cenſura Eccleſiaſtica, nec eſt humano iure introductum: ſed intrinſecè concomitans talem culpam. Deinde per illud genus diſtinguitur hęc ſuſpenſio in vniuerſum & ab irregularitate, & ab omni pœna Eccleſiaſtica quæ cenſura non eſt, & ſpecialiter ab omni genere ſuſpenſionis, quæ non per (C) modum cenſuræ, ſed tantùm per modum pœnæ imponitur, quod eſt frequens in iure. Quotieſcunque enim ſuſpẽſio imponitur ſolùm vt delictum puniatur, & non vt à contumacia recedatur, non habet rationem cenſuræ, ſed ſolius pęnæ, iuxta principia poſita de cenſuris in communi. Quòd autem ſæpius feratur ſuſpenſio in hunc modum, conſtat ex capit. *Tam literis*, de Teſtibus, & cap. *Cum in cunctis*, §. vltimo de Electione in 6. & Clement. prima, §. penultimo. de Hæreticis, & Clement. ſecunda de Pęnis. Traduntque Canoniſtæ his locis; & Innocentius in capit. 1. de Exceſſibus prælatorum, numero 3. & Abbas in capit. *Reprehenſibilis*, numer. 3. & capit. *Sæpè*, numero 16. de Appellat.

Datur ſuſpentio quæ non eſt cenſura.

Innoc. Abb.

3 Quid differat inter vtramque ſuſpenſionem.

Differtque pręcipuè inter vtramque rationem ſuſpenſionis, quòd illa quæ eſt pœna, & non cenſura, imponitur ad certum tempus; quæ verò eſt

cenſura non poteſt habere terminum præfixum. Prior pars conſtat ex iuribus citatis, & ex cap. 1. de Sententia excommunicationis in 6. & cap. 2. de Tempor. ordin. in 6. & ratione, quia ſuſpenſio eſt pœna proportionata culpæ: ergo quo maior fuerit culpa, eo diuturnior erit ſuſpenſio, & conſequenter pro ratione culpæ talem habebit præfixum terminum. Item in hoc differt (inter alia) à depoſitione, quòd depoſitio eſt perpetua, & ſine ſpe reſtitutionis, vt infrà dicemus, ſuſpenſio autem eſſe poteſt ad certum tempus. Vnde, cùm illa ſuſpenſio, quæ eſt pœna, reſpiciat tantùm culpam præteritam, & non reſipiſcentiam in futurum, nam in hoc differt à propria cenſura, non repugnat vt in præfixum terminum feratur. Altera verò pars conſtat ex ſuperiùs dictis de cenſuris in communi, vbi oſtenſum eſt nullam propriam cenſuram poſſe ferri ad præfixum tempus. Et ratio ſumitur ex contrario fundamento, nam illa ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, præcipuè fertur ad reprimendam contumaciam, & vt homo à culpa recedat: idcoque non poteſt habere alium terminum, niſi donec recedat ab illa. Vnde eſt alia differentia, quòd ſuſpenſio quæ eſt tantùm pœna, non requirit præuiam monitionem, quia fertur propter culpam præteritam, etiamſi non habeat tractum (vt aiunt) ſucceſſiuum: at verò ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, ſemper requirit monitionẽ præuiam, ſaltem illam, quæ includitur in illa conditione, *Si hoc feceris*, vel, *Niſi ſatisfeceris*, vt ſuprà generatim dictum eſt. Demùm ex eodem principio oritur aliud diſcrimen, quòd, quando ſuſpenſio eſt pura pœna, & ad certum tempus ponitur, illo elapſo per ſe ceſſat, ſine alia abſolutione, quia cauſa non operatur vltra præfixum ſibi terminum, nec prohibitio ad tempus certum facta extra illud obligat. Sicut enim qui relegatus eſt ad certum tẽpus, poteſt elapſo eo liberè ad patriam redire, quia iam pœnæ ſibi impoſitæ ſatisfecit, ita ſuſpenſus ad certum tempus, poſteà liberè ſuum officium exercet, in quo conueniũt Doctores cum Glo. in Clem. prima de Decim. verb. *Donec*, & in capit. *Sacro*, de Sententia excommunicationis, verb. *Per menſem*. At verò, quando ſuſpenſio eſt propriè cenſura, vt tollatur neceſſaria eſt abſolutio, ſicut prior Glo. citata ſignificat, & clarius tradit Gloſſ. in cap. *Si quorumdam*. de Solutionibus. & latiùs inferiùs in vltima parte huius materiæ dicemus. De Suſpenſione ergo, quæ eſt pura pœna, ferè nihil ſpeciale dicendum occurrit nam præter ea, quæ ſunt de ratione pœnæ, vt ſic, ſolùm addit quòd ſit in tali materia, & per prohibitionem talis, vel talis actus: & ideò definimus ſuſpenſionem, quæ eſt cenſura: inter tractandum autem de illa ſimul explicabimus omnia, quæ alteri communia ſunt.

Aliud diſcrimẽ inter vtrique ſuſpẽſionem.

Tertium diſcrimẽ.

Gloſſ.

4 *Differentia definitionis ſuſpẽſionis à minori excõmu.*

Additur in definitione differentia inter hanc cenſuram, & duas alias, quam nunc reſpectu excommunicationis (quoniam eius ratio iam à nobis ſatis explicata eſt) ex profeſſo declarabimus, reſpectu verò interdicti attingemus ſolum, donec de interdicto dicamus. Ab excommunicatione igitur minori manifeſtè differt ſuſpenſio ex vi illius particulæ. Quia excommunicatio minor priuat ſolum paſſiua ſuſceptione ſacramentorum: ſuſpenſio verò non conſiſtit in priuatione paſſiua, ſed actiua, & non limitatur ad ſacramenta, ſed ad alias functiones ſe extendit, imò aliqua eſt ſuſpenſio, quæ nullo vſu ſacramentorum priuat, vt infrà dicam. Vnde, non video

A quo fundamento Abbas in capitulo vltimo, de Cleric. excommunicat. miniſtran. diſtinguit ſuſpenſionem in maiorem, & minorem, & hanc poſteriorem eſſe dicit, quæ priuat paſſiua receptione ſacramentorum: nullum enim tale genus cenſuræ diſtinctæ ab excommunicatione minori in iure reperitur. Si autem ipſammet excommunicationem minorem ſuſpenſionem appellat, & confundit cenſuras, & voce vtitur præter communem morem. Differentia ergo aſſignata illa duo & re, & nomine diſtinguit. Ex illa verò colligunt aliqui, & indicat Caietanus, verb. *Suſpenſio*, grauiorem pœnam eſſe excommunicationem minorem, quàm ſuſpenſionem, quia priuat vſu maximorum bonorum ſpiritualium, qualia ſunt ſacramenta, & priuat vſu paſſiuo, qui nobis magis neceſſarius eſt. Veruntamen, ſi conſideremus communem vſum, & ſenſum B Eccleſiæ, grauior pœna videtur eſſe ſuſpenſio: vnde & pro grauioribus criminibus imponi ſolet. Et per ſententiam ab homine frequenter imponitur. Ratio autem eſſe poteſt, quia, licèt excommunicatio minor priuet vſu paſſiuo ſacramentorum, & ſuſpenſio actiuo, qui non videtur ita vtilis ex opere operato, tamen ex ſe eſt ualde vtilis ex opere operantis, & eſt vel ſanctior, vel æquè ſanctus: vnde ſanctitatem in miniſtro requirit, non minus, quàm in ſuſcipiente. Et aliunde videtur eſſe honorabilior vſus, & hac ratione ſecundum hominum apprehenſionem in maiori exiſtimatione haberi. Deinde excommunicatio minor iuxta vſum Eccleſiæ facilius tollitur, regulariter loquendo, quàm ſuſpenſio, vnde nunquam reſeruatur, quod tamen in ſuſpenſione frequenter fit. Denique quamuis ſpiritualia bona maiora ſint, hominibus tamen C onerosior eſſe ſolet priuatio temporalium, vel quia ſenſibiliora ſunt, vel quia eorum iactura minus reparabilis exiſtimatur: ſuſpenſio autem, præſertim à beneficio, ſecum affert aliquam iacturam temporalium bonorum: quia ergo in ratione pœnæ illa maior eſt, quæ magis affligit, ideò ex hac etiam parte ſuſpenſio grauior pœna cenſetur.

Diuiſ. ſuſpẽſionis in maiorẽ & minorẽ reijcitur.

Abb.

Vtrũ maior pœna ſit ſuſpẽſ. an excõmun. minor.

Caiet.

5 *In quo differat ſuſpenſio ab interdicto.*

Atque ad eundem modum pro nunc intelligitur diſcrimen inter ſuſpenſionem, & interdictũ. Nam interdictum ex ſe magis priuat uſu paſſiuo, quàm actiuo, ſcilicet uſu ſacramentorum, eccleſiaſtica ſepultura, & officijs diuinis: ſuſpenſio uerò minimè, quia ſuſpenſus, & ſacramenta recipere, & diuinis officijs intereſſe, & ſepultura eccleſiaſtica frui poteſt. Quòd ſi per interdictum priuatur quis adminiſtratione actiua ſacramentorum, id non obſtat diſtinctioni harum cenſuD rarum, tum quia nihil uetat, ut res diuerſę poſſint habere aliquem effectum communem; tum etiam, quia ſub diuerſa ratione illum habent: nam interdictum non priuat actiuo uſu formaliter, ut ſic dicam, quatenus talis eſt, id eſt, quatenus eſt exercitium, & functio eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed ſolum quatenus neceſſe eſt, ut illi interſit is, qui illum exercet: interdictus enim priuatus eſt, ne alicui ſacræ functioni intereſſe poſſit: propter quod, non ſolum exercendo eccleſiaſticam poteſtatem, uerumetiam nec cooperando, aut miniſtrando, aliquo modo poteſt collationi alicuius ſacramenti inſeruire: cum tamen ſuſpenſus non priuetur illo miniſterio, quod laicus adhibere poteſt, uel in Miſſæ ſacrificio, uel alicuius ſacramenti adminiſtratione. Ex quo oritur alia diffe-

rentia

Digitized by Google

Diſcrimẽ aliud ſuſpẽſionis ab alijs cenſuris.

rentiæ, quæ etiàm verſatur inter excommunicationem, & ſuſpenſionem, quòd ſuſpenſio eſt propria cenſura Clericorum, ferturque in eos formaliter, vt Clerici ſunt, aut beneficium habent: interdictum verò, vel excommunicatio communia ſunt, & Clericis, & laicis; vnde formaliter feruntur in fidelem, quatenus baptizatus eſt. Quod diſcrimen in illa particula definitionis, miniſter Eccleſiæ, inſinuatur, & in illa, *Eccleſiaſticas functiones*: formaliter enim ſermo eſt de functione Eccleſiaſtica, quatenus ſignificat actionem, & miniſterium proprium alicuius Eccleſiaſticæ poteſtatis quæ Clericorum propria eſt.

9 Differentia inter ſuſpeſionem, & maiorẽ excom. D. Thom.

Tandem, hinc facilius erit diſcrimen inter ſuſpenſionem, & excommunicationem maiorem explicare. Quod perſpicuum videbitur, ſi dicamus differre tanquam includens, & incluſum; quia excommunicatio maior operatur quidquid ſuſpenſio, & multò plura, vt ſignificauit D. Thom. in Addition. quæſtio. 22. artic. 3. & ſatis conſtat ex tractatu de excommunicatione maiori: nam priuat omni Eccleſiaſtica functione, tàm ad officium, quàm ad beneficium Eccleſiaſticum pertinente, non tamen ſola illa, ſicut ſuſpenſio, ſed multis etiam alijs bonis, & commodis, tàm ſpiritualibus, quàm temporalibus. Hæc tamen differentia, licet vera ſit, non ſatis declarat diuerſitatem formalem, & quaſi ſpecificam harum cenſurarum, vt oſtendit ratio dubitandi in principio facta. Et ideò addendum eſt, illoſmet effectus priuationis Eccleſiaſticarum functionum ſub diuerſa ratione fieri per excommunicationem, quàm per ſuſpenſionem: nam excommunicatio priuat omni communicatione, & ita priuat illis actibus vt rationem communicationis participant. Suſpenſio verò non reſpicit rationem communicationis, ſed formaliter priuat illis functionibus, quatenus ſunt vſus alicuius poteſtatis Eccleſiaſticæ ratione officij, aut beneficij conuenientis, quæ eſt quaſi formalis ratio obiectiua huius cenſuræ, in qua fundantur aliæ differentiæ quaſi materiales, vt v. g. quòd excommunicatio priuet ſuffragijs Eccleſiæ, non verò ſuſpenſio, vt attigit D. Thomas in Additionibus q. 22. art. 5. ad 2. Item, quod ſuſpenſio ſit cenſura propria clericorum vt ſic, excommunicatio verò communior ſit: & ſimiles, quas cum alijs accidentalibus differentijs attigit Nauar. in Summ. capit. 27. num. 65. quas non refero, quia ſupponunt nonnulla, quæ in diſcurſu materiæ explicanda ſunt.

Nauar.

SECTIO II.

Quotuplex ſit Suſpenſio.

1 Diuiſio, 1.

Nonnvllæ diuiſiones ſuſpenſionis traduntur ab auctoribus, quę non omnes conuenientes ſunt. Tamen eas breuiter attingemus, vt improprijs vocibus repudiatis veras ſpecies ſuſpenſionis eliciamus, & explicemus. Primò ergo diſtinguunt Canoniſtæ triplicem ſuſpenſionem, ſcilicet quoad ſe tantùm, quoad alios tantùm, quoad ſe, & alios ſimul. Ita Abbas in cap. vltimo de cleric. excommun. miniſtr. & Syluester verb. *Suſpenſio*. num. 1. Sed hęc non eſt diuiſio ſuſpenſionis, quæ eſt cenſura, vel pęna Eccleſiaſtica, ſed in alia lata ſignificatione, vt notauit etiam Nauarrus, num. 153. Nam in primo membro dicitur, peccatum mortale ſuſpendere hominem quoad ſe: at peccatum non eſt ſuſpenſio, vt ſuprà oſtendi: & priuat non tantùm actiuo, ſed etiam paſſiuo vſu ſacramentorum: quæ eſt ſignum non priuare functionibus formaliter, quatenus ſunt vſus Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed quatenus eſt contractatio rei ſacræ, quæ ab indigno miniſtro fieri non debet. Et inde fit, vt non priuet alijs functionibus, quæ tantam ſanctitatem non habent, aut requirunt, vt in præcedenti Tomo tractando de ſacramentis in genere diximus: fit etiam, vt huiuſmodi peccatum nec priuet iuriſdictione, nec actionem irritam faciat, nec etiam obliget alios ad vitandum peccatorem, niſi fortaſsè ratione ſcandali, aut cooperationis ad peccatum vitandum.

Abbas. Syluest. Improbat quoad primũ membrum.

Nauar.

2 2. membrũ diuiſionis.

In ſecundo membro numerantur quædam impedimenta fundata tantùm in præſumptione, vel ignorantia aliorum. Sic peregrinus, qui caret literis dimiſſorijs, & ſufficienti probatione ſuorum ordinum dicitur eſſe ſuſpenſus, ne celebrare poſſit, iuxta cap. *Tuæ*. de clericis peregrin. & Trident. ſeſſio. 23. cap. 16. de Reformatione: & videri poteſt Couarruuias in practic. cap. 33. num. 3. Dicitur autẽ eſſe quoad alios, non quoad ſe, quia cùm verè ſit Sacerdos, ſecretè, & ſecluſo ſcandalo poteſt celebrare. Verumtamen conſtat illud impedimẽtum, nec eſſe cenſuram neq; pęnam aliquam, ſed ſolùm defectum notitiæ, & probationis, ex quo naſcitur prohibitio quędam Eccleſiaſtica fundata in præſumptione, propter vitanda ſcandala, & pericula. Præterea dici poſſet ſuſpenſus quoad alios, qui aliorum opinione, vel in foro exteriore exiſtimatur ligatus cenſura ſuſpenſionis, cùm tamen reuerà, & in conſciẽtia non ſit: tamen ex hoc ipſo conſtat, illam nõ eſſe veram cenſuram, ſed putatam, quam hic diſtinguere non eſt neceſſe, nec de ea plura dicere, quã in ſuperioribus de cenſura iniuſta, & nulla in communi diximus. Solùm ergo tertium membrum poſitum eſt ad veram cenſuram ſuſpenſionis ſignificandam, quæ, per ſe loquendo, ipſum hominem ſecũdùm ſe, & reſpectu aliorum ab vſu Eccleſiaſticorum functionum cohibet.

Reijcitur.

Tertium diuiſionis membrũ ſolũ pertinet ad cenſurã ſuſpẽſionis.

3 Diuiſio data in vero ſenſu traditur.

Alio tamen modo poſſent illa membra, præſertim primum, & tertium accommodari ad veram cenſuram ſuſpenſionis iuxta Extrauagantem, *Ad euitandam*. Nam ſuſpenſus non denunciatus poteſt dici ſuſpenſus quoad ſe, & nõ quoad alios; nam alij non tenentur illum vitare, ipſe autem tenetur ſe abſtinere; ſuſpenſus autem denunciatus contraria ratione dicetur & quoad ſe, & quoad alios ſuſpenſus, de quo infrà dicemus. Secundum autem membrum accommodari nõ poteſt ad ueram ſuſpenſionem, ſed ſolùm ad exiſtimatam. Aliquando etiam contingit aliquam eſſe iure ipſo verè ſuſpenſum, & tamen nec quoad alios, nec quoad ſe in conſcientia obligari ad ſe abſtinendum à functionibus, quia res eſt occultiſſima, & id facere non poteſt ſine infamia, uel ſcandalo. Vnde uidetur eſſe ſuſpenſus, non quoad ſe, nec quoad alios, ſed tantùm in re quaſi in habitu. Sed hoc etiam uerè dici non poteſt, quia ſic ſuſpenſus tenetur abſtinere ſaltem quoad ſe: Quod autem in caſu propter ignorantiam excuſetur, non uariat rationem cenſuræ, neque in ſcientia per ſe conſideratur.

4

Loquendo ergo de propria ſuſpenſione eccleſiaſti-

ſiaſtica diuidi poteſt in eam, quæ eſt propriè cenſura, & eam, quæ eſt purè pœna. Quam diuiſionem aliqui contemnunt, quia in iure ſimpliciter dicitur, ſuſpenſionem eſſe cenſuram, cap. *Quærenti*, de verbor. ſignific. vbi ſine dubio ſermó eſt de Eccleſiaſtica ſuſpenſione, &, cùm definitio illa doctrinalis ſit, quancumque ſuſpenſionem comprehendere videtur. Nihilominùs quoad rem conſtat ex dictis circa definitionem dari duo genera ſuſpenſionis, quæ poſſunt dici vindicatiua, & medicinalis: & quoad vſum vocum conſtat ſolam medicinalem eſſe propriam cẽſuram, iuxta ſuperiùs dicta. Quia verò vtramque explicaturi ſumus, oportet vlteriùs aduertere, diuidi ſuſpenſionem in temporalem, & aliquo modo perpetuam, quæ diuiſio propriè cadit in ſuſpenſionem quæ eſt pœna: alia enim (vt dixi) non habet abſolutam durationem, ſed quaſi conditionatam, vt ſic dicam, ſcilicèt, donec reſipiſcas. Temporalis ergo ſuſpenſio dicitur, quæ ad certum & limitatum tempus fertur, vt cùm in lege, vel ſententia dicitur, *Sit per annum*, *vel per duos menſes ſuſpenſus*. Perpetua verò aliquo modo dicitur, quę pro delicto commiſſo ſine vlla temporis limitatione fertur. Quod duobus modis contingit, ſcilicet, vel indefinitè ſuſpendendo, nullo adiuncto ſigno expreſsè ſignificante perpetuitatem, vel addendo illud, vt videre licet in Decretis Pij II. & Sixti V. contra malè promotos; vterque autem ex his modis indicat perpetuitatem, poſteriori quidem modo perfectam, & ſimpliciter, vt ex vi verborum patet, priori verò aliquo modo, quia in his rebus indefinitam includit vniuerſalitatem, vel quia nulla eſt ratio præfigendi vnum terminum potiùs quàm alium, vel quia pœna hæc includit negationem, quæ adiuncta tempori abſolutè ſumpto, totum illud negat. Maioris tamen claritatis gratia poſſumus vnam vocare ſuſpenſionem perpetuam negatiuè, vel indefinitam, quia non limitat tempus: aliam verò poſitiuè, & ſimpliciter perpetuam, quia in ipſamet ſententia; vel lege ita expreſsè declaratur. Et inter hæc tanta eſt differentia, vt illa prior nomen poſſit retinere ſuſpenſionis, hæc verò poſterior magis dicenda videatur depoſitio, quia quando indefinitè fertur, admittit conditionem hãc, *donec ſuperior diſpenſet*, vel *vſque ad beneplacitum Sedis*, aut aliam ſimilem, quia ex vi illius modi non videtur poni ſuſpenſio omninò immobilis. At verò quando poſitiuè proponitur, vt perpetua, videtur imponi vt moraliter immutabilis, & ordinariè carens ſpe diſpenſationis: quod aliquando expreſsè declaratur, vt in dict. Motu proprio Sixti V.

2. Diuiſio.

Suſpẽſio judicatiua duplex.

Suſpẽſio perpetua duplex.

4 Tertiò diuiditur ſuſpenſio in eam quæ eſt à iure, vel ab homine. Quæ quidem diuiſio communis eſt omni cenſuræ, & nihil hic habet ſpeciale: & ideò ſufficient, quæ de cenſura in communi illam diuiſionem tractantes diximus. Solùm aduerto ſuſpenſionem per modum pœnæ, ſolere interdum imponi non ſolùm in externo, & contentioſo; ſed etiam in interiori foro pœnitentiæ, nam à confeſſario interdum præcipitur: hęc tamen non ſolùm cẽſura non eſt, verùm neque ſub hac ſuſpenſione, de qua nunc agimus, comprehenditur: neque enim eſt talis, vt ſi quis contra illam agat, aut irregularitatem, aut aliam pœnam Eccleſiaſticam incurrat, vt notarũt Nauar. in Sum. cap. 27. num. 151. & Maiolus lib. 3. de Irregularit. cap. 19. & 23. ex Glo. in cap. *Is qui.* verb. *In iure*, de ſenten. excommunic. in 6. Quod ſecùs eſt, vt infrà videbimus, in ſuſpenſione hac fori contentioſi, de qua nunc agimus: hæc ergo ſuſpenſio, ſiue à iure ſit, ſiue ab homine, proficiſci debet ex iuriſdictione in foro externo ſiue contentioſo.

3. Diuiſio.

Suſpẽſio per modũ pœnę ẽt in interiori foro imponi poteſt.

Nauar. Maiol.

5 Quartò principaliter diuidi ſolet hæc cenſura in ſuſpenſionem ab officio tantùm; à beneficio tantùm; & ab officio & beneficio ſimul, & ſumitur ex iure: nam aliquando ſuſpenditur quis ab officio Sacerdotali, capit. *Sanè*, 2. de officio Delegat. & in cap. 2. eodem titulo, in 6. vbi obſeruandum eſt, hæc duo tanquam diſtincta poni, ſcilicet, *Sacerdotali officio*, vel *miniſterio interdici*, *& ab officio ſuſpendi*: & Gloſſa ibi notat plus extendi ſuſpenſionem ab officio, ſimpliciter dictam, quam à Sacerdotali officio, quia officium ſimpliciter dictum latiùs patet, quàm officium Sacerdotale. Item colligitur ex cap. *Quib in omnibus*, in fine, de Vſuris, & Clementina vnica de rebus Eccleſijs non alienand. De ſuſpenſione autem à beneficio fit mentio in capit. *Nihil*, de Electione, & in Clementina v. de vita, & honeſtate Clericorum, & in capit. *Cùm in cunctis*, §. vltimo, de Electìon. De tertio membro habemus exemplum in Clementina prima, de Decimis, & in capit. *Tuarum*, de Priuilegijs: & eundem ſenſum videntur habere illa verba in capit. 1. de ſchiſmaticis: *A ſacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere ſuſpenſos*: quamquam non videantur tam ampla, & generalia, vt infrà videbimus.

4. Diuiſio.

Suſpẽdi ab offic. latiùs patet quã ſuſpendi ab offic. Sacerdotali.

Suſpẽſio ab officio, & beneſic. an ſint duę, vel vna tantũ cẽſura.

6 Nihilominùs aliqui non admittunt tertium illud membrum, quia ſuſpenſio ab officio, & beneficio ſunt duæ cenſuræ diſtinctæ; vnde, licèt interdum coniungantur, ſimulque imponantur, non efficiunt vnam. Sicut, ſi eadem lex pro eadem culpa ſuſpenſionis, & excommunicationis cenſuram imponat, non propterea ex vtraque fit vna cenſura, ſed eſt duplex pœna diuerſæ rationis, quæ pro vno delicto imponi poteſt aliquando propter grauitatem culpæ. Ita ergo videtur in ſuſpenſione ab officio, & beneficio: nam, licèt minùs diſtinctæ ſint, tamen etiam ſunt diuerſarum rationum: ideoque non componunt vnam cenſuram, neque habent aliquid ſpeciale, vt coniunctim latæ, niſi ſolùm quòd collectiuè ſumptæ ſuos effectus coniunctim operantur; quod non ſatis eſt, vt componant unam totalem cenſuram ſpecificam. De qua controuerſia non multum contendendum eſt, quia ſolùm ad modum loquendi ſpectat, utiliſque eſſe poteſt hæc poſterior opinio ad doctrinam de his cenſuris breuiùs tradendam: nam explicatis ijs, quæ ad ſingulas illas cenſuras, ſeu partes pertinent, ſcilicet ab officio, uel à beneficio, explicata manebunt, quæ de ſuſpenſione utramq; partem complectente deſiderari poſſunt, ſiue illa uerè ſit una ſpecies cenſuræ, ſiue duæ ſpecies eiuſdem proximi generis ſimul ſumptæ.

Suſpenſio abſolutè lata de qua intelligenda.

SOLVM poteſt meritò inquiri, quod ad iura intelligenda, & rem explicandam pertinet, quando in iure imponitur ſuſpenſio abſolutè, & non explicatur, an ſit ab officio, uel beneficio, 7

de

Ratio dubitandi.

Cap. Sanè, 2. Cũ bonæ, de æta. & qualit.

A de qua intelligendum ſit. Exemplum eſt in dicto c. *Sane*. 2. ibi, *Poterit ſuſpenſionis ſententia à iudice Delegato compelli, &c. Cum bonæ.* de ætate, & qualitate, ibi, *In eos fecit ſententiam ſuſpenſionis promulgari:* idem Clement. 1. §. *Quibus.* de priuilegijs, c. *Clericorum.* de vita, & honeſtate clericor. Quæ iura non videntur poſſe de ſuſpenſione ab officio, vel beneficio intelligi, quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia: ergo oportet intelligi de vna ſuſpenſione, quæ vtramque rationem complectatur. Quod eſt ſignum illam cenſuram reputari in iure tanquam vnam totalem & integram, reliquas verò reſpectu illius eſſe quaſi partiales. Quia pœna per legem impoſita determinata eſſe debet, & conſequenter vna ſecundum ſpeciem, ſi vnica, & ſimplici voce fertur, nam ſub genere, vt aiunt, latent æquiuocationes. Neque eſt inconueniens, vt vna cenſura ex partibus diuerſarum rationum conſtet, quia hæc vnitas non eſt niſi moralis, & quaſi artificialis, quæ ex huiuſmodi rebus conflari ſolet. B Etenim excommunicatio maior vna cenſura eſt, & tamen complectitur partiales priuationes magis inter ſe diuerſas, quàm ſint ſuſpenſio ab officio, & beneficio; quamuis in excommunicatione non ſoleant partes illæ, ita frequenter ſeparatim imponi, ſicut in ſuſpenſione. An verò talis ſuſpenſio per partes tolli poſſit, vel ſolùm vnica abſolutione quaſi quid indiuiſibile, ſicut tollitur excommunicatio maior, infrà videbimus, nam id multum conferre poteſt ad vnitatem moralem eius.

8 *Prima opinio.*

In difficultate ergo propoſita quidam exiſtimant ſupponi in ea, quod nunquam in iure inuenitur, quia nunquam fertur ſuſpenſio ſine explicatione ab officio, vel beneficio vel vtroque ſimul, vt in iuribus in ipſa diuiſione citatis, videre licet. C In c. enim, *Cùm bonæ.* non imponitur aliqua ſuſpenſio, ſed refertur ſuſpenſionis ſentẽtia, quam Clemens Pontifex contra quoſdam ſui mandati contemptores fecerat promulgari: quamuis autem ibi non referatur, quænam ſuſpenſio illa fuerit, non tamen inde ſequitur in ipſa ſententia; quæ ab homine, & non à iure prolata fuit, non fuiſſe declaratum; & quantum ex narratione textus colligitur, ſuſpenſio illa à beneficio fuit, vt patet ex ijs verbis; *In quadriennio permanentes quidam ex ipſis ſuſpenſi aliud beneficium ſunt adepti.* Nam illud relatiuum *aliud* non habet quod referat, niſi ſub nomine *ſuſpenſi* tacitè ſubintelligatur particula *à beneficio*. In alio verò capit. *Sanè*, non imponitur cenſura ipſo facto, vel iure incurrenda, ſed iudici, vt eam imponat, præcipitur, vt patet ex illis verbis: *Si rebellis fuerit, poterit ſuſpenſionis ſententia à iudice Delegato compelli.* Quando D autem ita indifferenter ius hoc præcipit, videtur relinquere arbitrio iudicis, vt quam ſuſpenſionẽ expedire iudicauerit, eam imponat. Nam hęc alternatiua interdum iudici committitur, capit. *A crapula*, de vita & honeſtate clericor. Vel certè in priori textu videtur eſſe ſermo de ſuſpenſione ab officio ibi, *Vel Sacerdotale officium interdicat*, id eſt prohibeat. Sic Gloſſa in dicta Clem. 1. de priuilegijs, exponit illam de ſuſpenſione ab officio: quia licèt in textu ſolùm dicatur: *Suſpenſionis ſententiam, &c.* tamen Prælati religioſorum, de quibus eſt ſermo, illius tantùm videntur capaces, & ita ex ſubiecto determinantur verba. In capit. item clericorum videtur eſſe ſermo de ſuſpenſione ab officio, vt indicant illa verba, ita ſuſpenſus præſumpſerit celebrare. Vel certè ibi non fertur ſu-

A ſpenſio, ſed ſolùm appellatur ille ſuſpenſus, quod potuit eſſe per particularem ſuſpenſionem licèt ibi non declaretur. Additur denique coniectura, quia ius nullibi declarauit, quod cum proportione in excommunicatione fecit, quomodo ſuſpenſio abſolutè lata ſumenda ſit: ergo ſignum eſt nunquam ita ferri. Cum enim priuatio illa ampliſſima ſit & quaſi æquiuoca per habitum, aut aliquam circunſtantiam determinari neceſſe eſt.

Contra hunc verò diſcurſum obſtat difficilis textus (alij enim apparenter vitantur) in Extrauaganti, *Diuina.* de priuileg. inter communes, ibi: *Tàm in dantes, quàm in recipientes excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti latas ſententias promulgamus, quas volumus eos ipſo facto incurrere.* ibi enim ſuſpenſio ſimpliciter fertur per modum vnius cenſuræ in ſpecie, & non declaratur, an ſit B ab officio, vel beneficio: neque expreſsè ex verbis conſtat, neque tacitè ex adiunctis, ſcilicet ex materia, aut perſonis, quia omnia illa indifferentia ſunt, & vterque modus ſuſpenſionis in eis poſſet habere locum. Nam, quod quidam aiunt, verbum illud quaſi per antonomaſiam, vel analogiam intelligi de ſuſpenſione ab officio, gratis dictum eſt, & non habet in iure fundamentum; nam ſuſpenſio à beneficio ſimpliciter ſuſpenſio eſſe cenſetur, vt colligitur ex capit. vnico, iuncta Gloſſa, verbo: *Suſpenſionis*, de his quæ vi, metuſvè cauſa fiunt. Et apparentius poſſet dicta Extrauagans, de ſuſpenſione à beneficio declarari, ratione materiæ, & cauſæ, ob quam fertur: nam ſuſpenduntur ibi recipientes beneficia quædam malè collata, & ea conferentes: ergo meritò cenſeri poſſunt ſuſpendi à beneficijs, iuxta illud principium, quòd vnuſquiſque in C eo puniri cenſetur, in quo deliquit, argument. capituli, *Si compromiſſarius*, de electione, in ſexto, qui textus facit probabilem hanc expoſitionem. Tamen, quia, ſaltem ille, qui contulit illa beneficia, in officio ſuo peccauit, veriſimilius eſt fuiſſe etiam ſuſpenſum à collatione beneficiorum, quæ eſt ſuſpenſio ab officio. Item, quia illa ſuſpenſio ſimul fertur cum excommunicatione, & interdicto, ideò veriſimilius eſt ſimpliciter ferri, vt habeat totum effectum ſuſpenſionis, quem habere potuerit, ſicut excommunicatio, & interdictum. Atque ita textus ille ſatis probabiliter mihi perſuadet, totam ſuſpenſionem complectentem officium, & beneficium per modum vnius cenſuræ interdum ferri.

9 *Obijcit Cap. Diuina, de priuil. & vera ſententia traditur.*

10 *Sufficientia datæ diuiſionis oſtenditur.*

Ex his verò colligitur ratio prædictæ diuiſionis: nam ſuſpenſio, vt ſuprà dixi, eſt propria cen- D ſura perſonarum eccleſiaſticarum, quatenus tales ſunt: in perſonis autem eccleſiaſticis, vt ſic, hęc duo tantùm inueniuntur, quibus propriè, & ſpeciatim priuari poſſint, ſcilicet aut officium ſpirituale, aut beneficium, quod ratione officij datur: ergo omnis ſuſpenſio aut ab officio, aut à beneficio, aut vtriuſque collectio eſſe poteſt; nec inuenitur alia forma, aut habitus, quo priuari poſſint.

11 *Quid per officium & beneficium in data diuiſione intelligendum.*

Denique intelligitur, quid nomine officij, & beneficij in illa diuiſione intelligatur: nã per officium intelligitur omnis poteſtas ſpiritualis ad aliquem ſpiritualem actum exercendum, ſiue ſit ordinis, ſiue iuriſdictionis ſiue etiam adminiſtratio eccleſiaſtica. Conſtat enim miniſterium ordinũ officium eſſe, & ea voce in iure ſignificari locis

Digitized by Google

citatis & generaliùs Iſidorus in cap. *Perlectis*. diſtinct. 25. eccleſiaſtica officia diſtinguens, priùs omnium ordinum rationem, & numerum declarat. rurſus etiam iuriſdictionis poteſtas officium eccleſiaſticum propriiſſimè dicitur, quod generali voce vocatur *officium paſtorale* apud Iſidorum ſuprà, & ſæpè aliàs; in ſpecie autem diſtinguūtur officium ordinarij, vicarij, Delegati, Subdelegati, & alia, quæ in Decretalibus habentur. Præter hæc autem officia, quæ maximè ſpiritualia ſunt, alia miniſteria, quæ ſub officijs eccleſiaſticis comprehenduntur, vt de officio Primicerij & Theſaurarij affirmat Iſidorus ſuprà, & in Decretalibus eſt etiam titulus de officio cuſtodis. Igitur nomine officij, à quo fit ſuſpenſio per hanc cenſuram, hęc omnia miniſteria comprehenduntur, pręcipuè tamen duo prima, quę maximè propria clericorum ſunt. Interdum verò ad tertium etiam extenditur, vt colligitur ex Extrauagante vnica de rebus Eccleſ. non alienand. inter communes, & ex ſequentibus latiùs conſtabit. Nomine autem beneficij intelligitur ius perpetuum ad percipiendos eccleſiaſticos fructus, ſeu prouentus ob aliquem ſpiritualem titulum, vt in ſuperioribus, tractando de effectibus excommunicationis, declaratum eſt. Quantum verò hæc vox in præſenti extendenda ſit, inferiùs explicabitur.

12 5. Diuiſio. Quintò diuidi ſolet ſuſpenſio in maiorem, & minorem ex Abbate in capit. vltimo, de cleric. excommunicat. miniſtr. numero quarto, & in capit. *Cùm dilectus*, de conſuetud. numero vigeſimo. Quam alij ſimpliciter reijciunt, eò quòd à Panormitano non rectè explicetur, tùm quòd (vt ſuprà impugnaui) ſuſpenſionem minorem cum minori excommunicatione confundat, cum Gloſſa in Clementina, *Cupientes*, verbo, *Suſpenſi*, de Pœnis: tùm etiam, quia explicando ſuſpenſionem maiorem, ſolùm meminit ſuſpenſionis ab officio, ſuſpenſionemque à beneficio omiſit. Alij verò eandem diuiſionem admittentes ſuſpenſionem minorem explicant eſſe peccatum mortale; maiorem verò eſſe illam quæ eſt propriè cenſura. Sed hoc extra rem eſt, quia hic agimus de diuiſionibus cenſuræ: peccatum autem mortale non eſt cenſura; quare illud nihil aliud eſt, quàm tacitè illam diuiſionem reijcere. Verumtamen non eſt prætermittenda, nec omninò reijcienda: habere enim poteſt (vt opinor) verum, & legitimum ſenſum.

13 Diuiſio ſuſpēſionis in totalem, & partialē. D. Thom. Ad quod explicandum præmitto diuiſionem aliam, nam ſuſpenſio quædam eſt integra, & totalis, alia verò partialis. Quam inſinuauit Diuus Thomas quæſtion. 22. Additionum. articul. tertio, ſeu in 4. diſtinct. 18. quæſtio. 2. articul. 2. quæſtiuncul. 3. Et quidem, ſi ſuſpenſio ab officio, & beneficio ſit vna cenſura illa propriè eſt integra; eademque, quaſi per antonomaſiam, dicetur ſuſpenſio maior, ſicut excommunicatio maior dicitur, quæ priuat omnibus bonis; omnique communicatione, qua fideles poſſunt per illam cenſuram priuari: ſic enim illa ſuſpenſio priuat omnibus actibus, vel fructibus, quibus poteſt Eccleſiaſtica perſona per hanc cenſuram priuari; ergo eſt maior, ſeu maxima ſuſpenſio. Atque eius comparatione quælibet alia dicetur partialis, quia non priuat omnibus actibus, quibus Clericus priuari poteſt, & reſpectiuè dicitur minor. Verumtamen hic modus loquendi vſitatus non eſt: nam ſuſpenſio ab officio maior abſolutè vocatur, & eſt, quod ab effectu probari poteſt: nam, qui contra illam agit irregularis fit, vt infrà dicetur, & ex obiecto, ſeu materia, quia priuat vſu ordinis, & iuriſdictionis eccleſiaſticæ, quæ ſunt res magni ponderis, & momenti in Eccleſia. Vnde, licèt comparatione alterius ſit minor, ſimpliciter eſt magna, ſeu maior; ſicut licèt vnum peccatum mortale ſit maius alio, nihilominùs quodlibet per ſe, & abſolutè conſideratum graue eſt. Atque idem cenſeo de ſuſpenſione à beneficio: nam ſecundum communem exiſtimationem grauis pœna eſt, & ſuſpenſio maior: imò, quamuis ſecundum veram rei æſtimationem ſit minor, quàm ſuſpenſio ab officio, tamen ſecundum communem effectum, & opinionem hominum hæc grauior, ſeu maior cenſetur. Itaque quælibet ex his ſuſpenſionibus maior ſimpliciter dicenda eſt. Neque inter eas inuenitur analogia, etiam morali modo loquendo, ita vt ſuſpenſio abſolutè dicta, potiùs de vna, quàm de alia dicatur, vt ſuprà oſtendi, quamuis ſi vox ſuſpenſio, ſi non determinetur, ne ambigua maneat, pro collatione vtriuſque accipienda erit. Suſpēſio maior.

14 Suſpēſio ab officio ī partialem, & totalem diuidit. D. Thom. Ruſus verò de vtraque harum ſuſpenſionum eadem diuiſio fieri poteſt: nam aliquando fit integra & totalis ſuſpenſio, aliquando verò tantùm partialis. Sic dixit Diuus Thomas ſuprà, aliquam eſſe ſuſpenſionem ab ordine, & non à iuriſdictione; aliam à iuriſdictione, & non ab ordine; aliam ab vtroque, quæ tamen omnes ſunt ſuſpenſiones ab officio, tamen duæ primæ ſunt partiales, vltima verò totalis. Sic etiam Gloſſa in dict. Clementin. *Cupientes*, de Pœnis plures alias numerat ſpecies, ſeu potiùs partiales ſuſpenſiones ab ordine: nam aliquando ſuſpenditur Epiſcopus tantum à conſecratione alterius Epiſcopi in capit. ſecundo de translatione Epiſcopi, & in capit. *Prouida*, de electione in ſexto, aliquando à collatione Presbyterij, vel Diaconatus, capit. *Literas*, de Tempor. ordin. aliquando à collatione ordinum ſimpliciter capit. penultimo, de Simonia; capit. *Delectus*, de temporibus ordinationum. cap. *Eos qui*, eodem titul. in ſexto, interdum à collatione ſolius primæ tonſuræ, capit. *Nullus*, de Temp. ordin. in ſexto. Similiter inferiores clerici interdum, ſi ſacerdotes ſint, ſuſpenduntur ab officio ſacerdotali abſolutè, vt in cap. Sane 2. de Offic. Delegat. & c. 2. eod. tit. in 6. interdum verò ſolùm à celebratione Miſſę, aliquādo verò ſolùm à munere confitendi, & ſic de alijs. Atque eodem modo fieri contingit in ſuſpenſione à iuriſdictione, nam in Clementina 2. de Aetat. & qualit. delinquens priuatur voce in Capitulo, quæ ad iuriſdictionem reuocatur: aliquando verò ſuſpenſio fertur tantùm à collatione beneficiorum, cap. graue nimis, de præbendis, & capit. vnico, *Sede vacante*, in 6. & ita de alijs actibus. Item aliquando ſuſpenditur quis ſimul ab vſu partiali iuriſdictionis, & ordinis, vt in dict. ca. 2. de Tranſlat. Epiſcop. à conſecratione, & confirmatione Epiſcopi, ex quibus, conſecratio actus ordinis eſt, confirmatio iuriſdictionis. Idem inuenire licet in ſuſpenſione à beneficio; Aliquando enim eſt totalis in ſua ſpecie, vt cùm abſolutè fertur ſuſpenſio à beneficio, vel beneficijs: aliquādo partialis, vt cùm fertur ſuſpenſio tātùm à quotidianis diſtributionibus, vel dimidia parte fructuum, &c. huiuſmodi. n. formulæ, ſeu modi ferendi Gloſſa.

Digitized by Google

rendi hanc ſuſpenſionem frequentes ſunt in iure cap. *Nihil*, de Elect. cap. *Generali*, eod. tit. in 6. Clementina 2. de Aetate & qualit. & alijs; quas omnes formas ſuſpenſionum in ſequentibus explicabimus.

15 Ex hac ergo ſuſpenſionum varietate colligere in primis poſſumus, ſuſpenſiones totales ab officio, vel à beneficio in ſuis ordinibus maiores rectè appellari; partiales tamen reſpectu earum poſſe minores vocari: & ita poſſet explicari diſtinctio data. Tamen quia inter partiales quædam ſunt quæ, licèt reſpectu totalium ſint minores, tamen ſimpliciter ſunt magnæ & graues, vt per ſe notum eſt, ideo hoc etiam ſenſu non placet prior diſtinctio, quia illo modo nulla eſt pęna quę non poſſit in maiorem, & minorem diuidi; &, quæ dicitur minor reſpectu vnius, erit maior reſpectu alterius. Vt ergo illa diuiſio alicuius momenti ſit termini illi abſolutè, & non reſpectiuè, tantùm accipi debent, ſicut accipiuntur in excommunicatione maiori, & minori.

Nō quęlibet ſuſpenſio partialis eſt minor.

16 Et ideo vlteriùs conſiderare oportet non eſſe in iure cenſuram aliquam ſuſpenſionis habētem definitos effectus, & quaſi certam eſſentiam, & definitionem, intra cuius limites ſuſpēſio minor dicatur, & omnis alia maior ſit, ſicut contingit in excommunicatione maiori, & minori: Quapropter in hoc ſenſu fatendum eſt, diuiſionem hanc non ita habere locum in ſuſpenſione, ſicut in excommunicatione. Nihilominùs tamen vlteriùs conſiderari poteſt, in tota latitudine ſuſpenſionum partialium aliquas eſſe quæ prudenti exiſtimatione leues pœnę cenſeri debent, vel quia ſunt de minimis functionibus, aut prouentibus, vel quia pro tempore breui imponuntur. Sicut olim excommunicatio minor non videtur habuiſſe eam formam certam quam nunc habet: ſed multiplices erant modi priuandi vſu ſacramētorum, & tunc non poterat excommunicatio minor diſtingui à maiore ex forma præſcripta à iure, ſed ex pœnæ grauitate, & leuitate, prudenti arbitrio: ſic ergo nunc de ſuſpenſione dicere poſſumus. Eſt que non contemnenda regula, vt omnis ſuſpenſio, quæ non niſi propter peccatum mortale ferri poteſt, maior dicatur: illa verò minor, ad quam incurrendam venialis culpa poſſit ſufficere: quod enim dentur illi duo gradus ſuſpenſionum infrà conſtabit; quod verò illis rectè accommodentur illa nomina, *maioris*, & *minoris*, ex terminis ipſis, & ex proportione ad culpas videtur per ſe ſatis manifeſtum. In hoc ergo ſenſu poteſt diuiſio admitti, quæ ab aliquibus auctoribus tradita eſt, quamuis à nullo fuerit in hoc ſenſu declarata.

Diuiſio Abbatis de ſuſpēſione, in maiorē, & minorē ad verū ſenſū reducitur.

DISPVTATIO XXVI.

De Suſpenſione ab officio, quid ſit, & quos effectus habeat.

DE Ratione ſuſpenſionis in genere, vel ſimpliciter latę, nihil dicere neceſſe eſt, quia explicatis ſuſpenſione ab officio & à beneficio cętera conſtant: harum autem rationes, declaratis earum effectis, cognoſcentur; & ideo in hac & ſequenti diſputatione hoc pręſtabimus: breuiter enim id fieri poteſt, quoniam in his, quę de excommunicatione diximus, ferè omnia, quę huc ſpectant, tractata ſunt, eò quòd excommunicatio maior (vt dixi) ſuſpenſionem ab officio, & beneficio, quaſi materialiter includit. Quoniam verò diximus ſuſpenſionem ab officio, & totalem, & partialem eſſe, priùs effectus totalis ſuſpenſionis declarabimus: poſteà de partiali facilè dicemus.

SECTIO I.

Vtrùm Suſpenſio ab officio ſimpliciter lata priuet omni vſu ordinis, & iuriſdictionis ſpiritualis.

1 DVAE Regulæ generales videntur in hac materia certæ. Prima eſt, Suſpenſionem hanc non priuare hominem ipſomet officio, à quo illum ſuſpendit; neque tollere ipſam poteſtatem quaſi radicalem, ſed impedire tantùm vſum eius. Hoc eſt conſtans apud omnes. Primò ex vi ipſius nominis ſuſpenſionis, quod non ſignificat ablationem, ſeu deſtructionem, ſed veluti detentionem. Secundò à ſimili ex ſuſpenſione à beneficio, quæ non aufert beneficium ipſum, ſed vſum eius, vt infrà oſtendemus; ergo idem cum proportione eſt in ſuſpenſione ab officio. Tertiò inductione quadam: nam ſuſpenſio ab officio, quatenus ad ordinem ſpectat, non priuat ipſo ordine, ſed tantùm vſu eius; quia nec priuat charactere ipſo, vt ſecundum fidem certum eſt; nec perpetuò excludit Clericum ab eo munere eo modo, quo per Eccleſiam deponi poteſt: imò de ratione ſuſpenſionis eſt, vt non includat poſitiuam perpetuitatem. Quatenus verò hæc ſuſpenſio tollit exercitium iuriſdictionis, ſi talis iuriſdictio coniuncta ſit alicui dignitati, non tollit dignitatem ipſam: nam, licèt Epiſcopus ſuſpendatur, non priuatur Epiſcopatu; & ſic de alijs. Si verò talis iuriſdictio, ſit ex commiſſione, vel delegatione, vt in Vicario Epiſcopi, in Legato, vel Delegato Papę; in ſacerdote, qui ſolùm ex priuilegio, ſeu conceſſione habet iuriſdictionem, in foro Pœnitentiæ, videtur res dubia. Nam, cum hi omnes ab officio ſuſpenduntur, iuriſdictione ſibi conceſſa priuantur, ergo priuantur officio, cum tale officium in ſola conceſſione iuriſdictionis conſiſtat. Nec videtur fieri ſatis dicendo, priuari vſu iuriſdictionis: nam hæc duo vix poſſunt in iuriſdictione diſtingui, quia non priuantur vſu ſolum quoad debitum, aliàs, ſi de facto ſic ſuſpenſus exerceret iuriſdictionem, factum teneret, licèt male fieret, quod falſum eſt: priuatur ergo vſu quoad ipſum ius, id eſt, priuatur iure, & poteſtate vtendi iuriſdictione: ergo priuatur iuriſdictione ipſa & conſequenter etiam officio, quod ſolùm in tali iuriſdictione conſiſtit.

Suſpenſum ab officio non priuari illo, ſed vſu eius.

Suſpēſus q habet iuriſdictionem delegatam, an priuetur illa.

2 Nihilominùs reſpōdetur etiam tunc non priuari

Reſolut. aliquem officio propter ſolam ſuſpenſionem, ſed vſu eius. Poteſtque hic non incommodè applicari diſtinctio de iuriſdictione in habitu, vel in actu, qua Nauarrus & alij in materia de confeſſione vtuntur: Dicemuſque, ſuſpenſionem hanc priuare iuriſdictione in actu, non in habitu; officium autem hoc conſiſtere in iuriſdictione in habitu, & non tantùm in actu, ac propterea ſuſpenſionem non priuare hominem tali officio, ſed vſu eius. Declaratur, quia tale officium conſiſtit in deputatione talis perſonæ ad tale miniſterium per poteſtatem ſuperioris facta: hæc ergo deputatio integra manet, nec reuocatur ſtatum, propterea quòd talis perſona ſuſpendatur, ſed manet impedita, ne exerceri poſſit; & ideo dicitur manere in habitu, quaſi in radice, tolli verò in actu, ſeu quoad vſum. Confirmatur, quia ablata ſuſpenſione, idem officium perſeuerat, & exerceri poteſt, abſque noua conceſſione: ergo ſignum eſt priùs non fuiſſe reuocatum, ſed ſolùm impeditum quoad vſum. Nec enim dici poteſt per abſolutionem ſuſpenſionis iterum officium concedi, quia ſæpe poteſt à ſuſpenſione abſoluere, qui non poſſet tale officium committere. Quæ ratio ad quodlibet officium Eccleſiaſticum applicari poteſt. Imò in officijs etiam ſecularibus conſtat, licet ſuſpendatur aliquis ab officio, non ſtatim illo priuari: ſuſpenſio ergo ab officio vi ſua non priuat officio ipſo.

Suſpenſio ab officio ſimpliciter lata, quem effectum habeat.

3 Concluſio. SECVNDA Regula eſt, Suſpenſio ab officio abſolutè prolata priuat omni vſu ordinis, & iuriſdictionis, ac muneris Eccleſiaſtici, quantum perſona capax eſt. Hanc vltimam particulam addo, quia, cùm ſuſpenſio in priuatione morali conſiſtat, non poteſt habere locum niſi in ſubiecto capaci: hoc enim eſt de ratione priuationis; & ideo nemo poteſt ſuſpendi ab eo caſu, cuius poteſtatem non habet; ſatis enim per ſe ſuſpenſus eſt, vel potiùs negatus tali vſu: ac propterea dicebamus ſupra cenſuram hanc clericorum propriam eſſe, quia illorum ſunt propria Eccleſiaſtica officia, à quibus hæc cenſura ſuſpendit. Sicut ergo laicus, quia officium Eccleſiaſticum non habet, ſuſpendi non poteſt; ita, ſi clericus ordinem habet & non iuriſdictionem, quamuis ſimpliciter ab officio ſuſpendatur, priuabitur vſu ordinis, non verò iuriſdictionis, & è conuerſo, ſi clericus ſolius primæ tonſuræ iuriſdictionem habet Eccleſiaſticam, & ſimpliciter ab officio ſuſpendatur, priuabitur vſu iuriſdictionis, non verò ordinis. Neque erit inconueniens, quod eadem cenſura ſuſpenſionis in plures lata, in vno habeat plures effectus, etiamſi fortaſſe eadem ſit culpa, quia illud eſt per accidens ex parte ſubiecti, & ad iudicem pertinebit arbitrio ſuo in illo pœnam augere alio modo: quo ille ſit capax, ſi expediens fuerit. Addi verò poteſt, radicaliter ſaltem ſemper impedire hanc ſuſpenſionem vſum omnium ordinum; vt in ſequentibus magis declarabimus.

A Regula ergo ſic expoſita communis eſt ex Diuo Thoma quæſtione vigeſima prima Additionum, articulo tertio, Innocentio, Abbate, & alijs capite, *Cùm dilectus*, de Conſuetudinibus & Summiſtis. Et probatur, quia ſuſpenſio ab officio, ex vi verborum non coarctatur ad aliquam officij Eccleſiaſtici partem: ergo comprehendit totum. Antecedens patet, quia verbum illud, *Ab officio*, indifferens eſt, &, ſi eius adæquatum ſignificatum ſumatur vt totum quoddam integrale, illud conſtat ex varijs poteſtatibus ad plures actus Eccleſiaſticæ functionis, tanquam ex partibus: ſi verò ſumatur vt totum vniuerſale, comprehendit ſub ſe per modum ſpecierum varia officia ordinis, vel iuriſdictionis. Atque hinc probatur conſequentia: nam, qui abſolutè prohibet totum, prohibet omnes partes eius, &, qui negat genus, negat omnes ſpecies B eius: ſed ſuſpenſio ab officio includit priuationem, vel prohibitionem executionis officij abſolutè ſumpti per modum cuiuſdam totius, ſeu cuiuſdam generis: ergo. 4 Suadetur concluſio. D.Tho. Innoc. Abbas.

Vnde infertur eum, qui ab executione officij ſuſpenſus eſt, ſi, durante ſuſpẽſione, ſe ingeſſerit diuinis, irregularem fieri, cap. primo de Sentent. & re iudic. in 6. vbi ex diſcurſu textus conſtat, per verba illa, *Ab executione officij*, principaliter ibi ferri ſuſpenſionem ab vſu iuriſdictionis, & tamen ex ſubiuncta pœna irregularitatis conſtat, etiam includi ſub illis verbis ſuſpenſionem ab vſu ordinum: nam, vt infrà dicemus, ſuſpenſus non incurrit irregularitatem, niſi quãdo ſuſpenſus ab ordine, diuina celebrat: quod etiam ſatis ſignificant illa verba, *Si ingeſſerit ſe diuinis*: quæ magis explicantur in capit. primo C verſic. *Caueant*, de Sentent. excommunicat. in 6. ibi. *Si contingeret eos ſic ſuſpenſos* (ſcilicet à diuinis officijs) *diuina officia exequi ſicut priùs irregularitatem non effugient iuxta canonicas ſanctiones*. Diuinis enim ſe ingerere in præſenti materia, non eſt diuina recipere: nam propter hanc cauſam non incurritur irregularitas, argum. capit. vlt. de Cler. excommun. miniſt. & latè dictum eſt ſupra de cenſuris in communi: eſt ergo diuina facere: at verò diuina facere poteſtatis ordinis eſt: ergo ſuſpenſio ab officio ſuſpenſionem è iuriſdictione, & ordine comprehendit. Quod etiam inſinuatur in cap. 2. de Cleric. excommun. miniſt. 5 Suſpẽſus ab officio, ſi diuinis miniſtret, fit irregularis.

Contra hanc verò aſſertionem ſentit Gloſſ. in cap. *Audiuimus*. 24. q. prima. Ait enim, per hæc verb. *ſuſpenſionis ab officio*, ſolum ſignificari ſuſpenſionem ab ordine, non verò à iuriſdictione, vel alia Eccleſiaſtica adminiſtratione ita vt illa D particula, *ab officio*, non ſimpliciter totum genus officij Eccleſiaſtici comprehendat, ſed quaſi per antonomaſiam officium diuinum, quale eſt omne officium ordinis, ſignificet. Huius autem opinionis illius particulæ, *ab officio*, nullum affert fundamentum, nec textum quo ſatis oſtendat hunc eſſe modum loquendi, aut ſenſum in iure vſitatum nam licèt in dict. cap. 1. de Re iudicata in 6. ſupponatur, ſuſpenſum ab executione officij eſſe ſuſpenſum à diuinis officijs: non tamen inde colligi poteſt eſſe à ſolis illius neque ex alio textu id probari poteſt. Imò, cum illa ſuſpenſio feratur contra iudicem qui contra conſcientiam, & iuſtitiam in grauamen alterius partis aliquid in iudicio fecerit, manifeſtum videtur, vt pœna culpæ reſpondeat, ac proportionata 6 Opinio aſſerens ſuſpẽſionẽ ab officio ſolũ ab ordine ſuſpẽdere reijcitur. Cap. de Re iudic. in 6. expenditur.

Digitized by Google

ciata ſit, illa ſuſpenſionem primò ac per ſe ferri de officio iudicandi: nam in eo, in quo quis deliquit, puniri maximè debet.

7 Opinio alia limitãs aſſertionem poſitã.

Alij etiam dixerunt per verbum, *ab officio*, non ſuſpendi aliquem à toto officio Eccleſiaſtico, ſed ab aliqua parte eius, non tamen ſemper ab eadem determinatè, quia vox id non admittit, ſed ex ſubiecta materia legis, ſeu ex cauſa propter quam talis ſuſpenſio imponitur, ita vt pro diuerſitate materiæ, vel cauſæ diuerſa ſit determinatio, ex illo principio quòd pœna accommodatur culpæ. Vt verbi gratia in c. 2. de Solutionibus, prohibetur, nequis audeat Eccleſiam ſibi commiſſam alienis debitis grauare, vel obligare, & ſubditur, *Siquis contra præſumpſerit, ab adminiſtratione tẽporali & ſpirituali nouerit ſe ſuſpenſum*, nam ex illa cauſa videtur illa ſuſpenſio ſolùm eſſe ab adminiſtratione illius Eccleſiæ, quam quis grauauit. nam in illa adminiſtratione quis punitur, in qua deliquit argumento Extrauag. *Ambitioſè*, de Reb. Eccle. non alien. inter communes ibi, *A regimine & adminiſtratione ſuę Eccleſię, vel Monaſterij, cui præſidet in temporalibus, & ſpiritualibus, ſit eo ipſo ſuſpenſus*. Sed hoc impugnatur ſatis ex dict. cap. primo de Sent. & re iudic. in 6. nam, iuxta prædictam expoſitionem, cùm ibi fertur ſuſpenſio ab executione officij, limitanda eſſet ad officium iudicandi, & ad vſum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ in foro contentioſo: nam fertur in eos, qui tali iuriſdictione in iudicijs malè vtuntur. At conſtat, vt ſuprà notauimus, eſſe etiam ab ordine, ergo nõ eſt vera illa regula. Et ratio eſt, quia licèt culpa verſetur tantùm circa vnam materiam, mereri poteſt pœnam generalem, & quæ plures materias complectatur. Nam per excommunicationem maiorem aliquis priuatur multis bonis, quamuis fortaſſe in vno tantùm deliquerit. Imò ſæpe materia ſuſpenſionis talis eſt, vt ex illa ſumi nõ poſſit vlla determinatio, vt ſiquis propter adulterium, vel aliud ſimile crimen ab officio ſuſpẽdatur: ergo quamuis propter prauum vſum alicuius officij ſuſpẽſio feratur abſolutè ab officio, non ſequitur determinari ad vſum illius officij.

(Margin: cap. 2. de Solutio. — Impugnatur.)

8 Regulę addignoſcẽdum quando ſuſpẽſio hęc limitetur à lege.

Sunt tamen verba legis attentè cõſideranda, vt intelligatur, an ſententia, ſeu ſuſpenſio ita referatur ad facti narrationem, vt inde determinetur, vt ſi dicatur *à tali officio* vel quid ſimile; ſicut in illa Extrauagant. *Ambitioſè*, dicitur. *Sua Eccleſiæ, vel Monaſterij, cui præfuit, &c.* Item eſt ponderandum an addatur uerbum limitans ex ſua ſignificatione ipſum officium. ut in dictis iuribus cùm ponitur ſuſpenſio, *ab adminiſtratione, in ſpiritualibus, & temporalibus*, planè fit limitatio, nec fit ſuſpenſio à toto officio, non enim ex ui illorum uerborum ſuſpenditur quis à celebratione Miſſæ, quæ non ſolet dici adminiſtratio, ſed ſuſpenditur ab his, quæ iuriſdictionem, aut quaſi iuriſdictionem, ſeu ius aliquid adminiſtrãdi requirunt. Quãdo autem omnibus uerbis rectè perpenſis, nulla fit expreſſa determinatio, ſed ſimpliciter ab officio fit ſuſpenſio, Tunc totalis eſt tam ab omni ordine, quàm ab omni iuriſdictione, & Eccleſiaſtica adminiſtratione. Addendum verò hic eſt, hanc ſuſpenſionem ab officio, licèt non priuet officio iam obtento, vt dixi, impedire tamen, ne aliud ſimile ſuſcipi poſſit. Argum. cap. vlt. de Cler. excomm. miniſt. & omnium, quæ de ſimili effectu excommunicationis diximus: nam quoad hoc eadem eſt ra-

A tio de ſuſpenſione ex ſententia omnium & ex iuribus ibi citatis, quod in ſequentibus amplius exponemus.

Ad quæ loca extendatur ſuſpenſio, ab officio ſimpliciter lata.

Atque hinc colligitur quod diximus de ſuſpenſione ab officio reſpectu partiũ eius intelligendum pari modo eſſe, & propter eandem rationem reſpectu circumſtantiarum eius, præſertim loci & temporis, quæ in his rebus moralibus maximè conſiderantur. Itaque, ſi ſuſpenſio ab officio fertur abſque loci determinatione, vniuerſaliter pro quolibet loco ferri intelligenda eſt: ſicut enim excommunicatus in uno loco, eſt excommunicatus ubique, ita ſuſpenſus in uno loco, ſi ſimpliciter ſuſpenſus ſit, ubique B erit ſuſpenſus. Cum enim dicitur, *in vno loco* (ut illa communis locutio ſemel explicetur) nõ eſt intelligendum obiectiuè, ſed effectiuè, id eſt, ab Epiſcopo, ſeu prælato vnius loci, tamen cenſura, non reſpicit illum tantùm locum, ſed quemlibet, & ſic dicimus obiectiuè reſpicere omnem locum, vt rectè docuit Gloſſ. in cap. *Paſtoralis*. §. *Verum*, verb. *Subtrahuntur*, de Appellat. & ibi Abbas nu. 20. & Decius nu. 8. Et probatur, quia certum videtur poſſe prælatum, ſeu Epiſcopum ſubditum ſuſpendere ne alicubi celebret, vel confeſſiones audiat, &c. ergo ſi abſolutè ſuſpendit ab officio, & nullam loci limitationem adhibet, vbique ſuſpendere cenſetur, quia verba ſimpliciter prolata hoc præ ſe ferũt: & nulla eſt ratio adhibendi determinationem ad hunc locum, potiùs quàm ad alium. Anteced- C ens patet, tum à ſimili de excommunicatione, tum etiam, quia poteſt tale eſſe delictum vt mereatur totam hanc ſuſpenſionem, & prohibitionem, tum prætereà, quia poteſt quis eſſe indignus tali adminiſtratione pro quolibet loco, vel quia eſt ineptus, vel infamis aut iniuſtus: ergo ad bonum Eccleſiæ regimẽ neceſſarium eſt, vt poſſint prælati ſimpliciter, & pro omni loco huiuſmodi homines ſuſpendere. Dices, Nullus, qui limitatam iuriſdictionem habet, poteſt extra illam operari, c. 2. de Conſtitutionib. in 6. Reſpõdetur, directè, & per communem legem, vel ſtatutum, non operari quempiam extra territorium ſuum, de qua re ſermo eſt in dicto cap. 2. & eodem ſenſu dicitur in l. 2. de Iuriſdict. omn. iudic. extra territorium ius dicenti impunè non pareri: Tamen per particularia præcepta, quæ immediatè reſpiciunt perſonas, benè po- D teſt aliquis præcipiendo, aut iudicando intra territorium, obiectiuè, & mediatè ſe extendere extra illud, imponendo ſuo ſubdito præceptum, quod teneatur implere, etiam ſi extra territoriũ uagetur, ut in ſuperioribus, tractando de cenſuris in communi, declarauı: uel etiam imponendo pœnam, quæ ipſi quaſi inhæreat, & illam ſecum ferat, quocunque tendat, ſicut de excommunicatione diximus & de depoſitione dicitur in ca. *Si quis Presbyter*. 7. q. 1.

(Margin: 9 Suſpenſio hæc impedit, ne officium de nouo acquiratur Concluſio. — Gloſſ. Abb. Decius. — Per particularia præcepta poteſt Prælatus lato extra territorium obligare non per ſtatutum Cap. 2. de Cõſt. exponitur.)

10 Quorũdam limitatio poſitę cõcluſioni.

Quidã uero hanc regulã limitant ad illã ſuſpẽſionẽ, quæ eſt ab uſu ordinũ, quia, cùm hic uſus per ſe non reſpiciat hunc uel illum locum, ne ab illo pendeat, qui ſimpliciter ab ordine ſuſpenditur, ſine dubio ubique ſuſpenſus eſt. Secus tamẽ exiſtimãt in Suſpẽſione, quæ eſt ab alijs officijs, uel myſterijs Eccleſiaſticis, quę uſum ordinũ nõ requirunt,

Digitized by Google

A requirunt, ut eſt uſus iuriſdictionis fori contētioſi, electio, & ſimilia: nam in his quamuis Epiſcopus ſimpliciter ſuſpendat ſubditum ab officio, nō putant poſſe illum prohibere, quominùs in alio Epiſcopatu poſſit eſſe iudex, ſeu Vicarius Epiſcopi, v.g. aut ne poſſit eligere, aut habere officium Cuſtodis, aut aliam ſimilem adminiſtrationem rerum Eccleſiæ, quia hæc videtur reſpicere commodum, aut vtilitatem talis loci, aut territorij: ideoque prohiberi quidem poſſunt à particulari Epiſcopo intra ſuum territorium; non verò extra illud. Sed hoc in primis non procedit in vniuerſali Epiſcopo, ſeu Pontifice Summo quia iuriſdictionem habet in vniuerſam Eccleſiam, & eius commodum directè, ac per ſe reſpicit: ideoque in ſuſpenſionibus iuris communis, quæ Papales ſunt, & in omnibus alijs, quæ à Summo Pontifice quacumque ratione feruntur, abſolutè & ſine limitatione procedit regula poſita. In his verò, quæ feruntur ab alijs Epiſcopis, dicta ſententia probabilis eſt.

Limitatio, non procedere in ſuſpēſione Papali.

11 *Limitatio data etiam in ſuſpenſione Epiſcopali reijcitur.*

Tamen, quia hæ cenſuræ non ſunt conſiderandæ, vt puræ prohibitiones, ſeu præcepta impoſita à priuatis Epiſcopis, ſed vt inhabilitates, ab Eccleſia inſtitutæ; ideò probabilius exiſtimo, à quocumque imponatur ſuſpenſio ab officio ſimpliciter prolata, habere eandem vim quoad loci vniuerſalitatem. Quia eſt cenſura eiuſdem rationis, & licèt applicetur per poteſtatem, & iuriſdictionem particularem, tamen obligat, & ſuſpendit ex vi inſtitutionis ſuæ, quæ ab vniuerſali poteſtate manauit. Sicut ſuprà de excommunicatione diximus, de qua, & de ſuſpenſione quoad hoc eadem eſt ratio: nam aliàs etiam diceretur excommunicatio quoad ſuſpenſionem ab officio quam includit, & quoad iuriſdictionē vel miniſterium, non obligare vbique quando ab Epiſcopo priuato fertur: Quod ſi Epiſcopus poteſt ibi obligare pro quocumque loco, quia nō quomodocumque prohibet, ſed imponendo cenſuram, cur non idem dicendum erit, de cenſura ſuſpenſionis? Poteſtque à ſimili explicari ex l. *Ex ea cauſa*, ff. de Poſtulādo, vbi prohibitus à Prætore prouinciæ ne poſtulet, dicitur extra illam prouinciam poſſe poſtulare, niſi ex tali cauſa prohibitus ſit quæ infamiam irroget, ideoque ius poſtulandi pro omnibus locis auferat. Quod ergo ibi dicitur de infamia, hic ego ad cenſuram applico: hæc enim per ſe ius aufert, vel ſuſpendit pro omni loco, & ideo, etiam ſi à particulari Epiſcopo imponatur, eandem uim habet. Solùm occurrit aduertendum, licèt quis habens officium, in uno tantùm loco proximè ibi tantùm ſuſpendetur: tamen quia ſuſpenſio ab officio impedit, ne illa durante, poſſit quis nouum Eccleſiaſticū officium recipere, ideo ex hac parte ubique ſuſpendit à tali officio, quando ſimpliciter fertur, ut dictum eſt.

Cōfirmatur aſſertio ex l. Ex ea cauſa ff. de poſtulat.

12 *Suſpenſio determinata ad locū, pro illō tātū ligat.*

At uerò, quando in ipſa ſuſpenſionis forma fit determinatio loci, pro quo fit ſuſpenſio, tūc pro eo tantùm loco impedit, qui in ſententia exprimitur. Vt in dicta Extrauagante, *Ambitioſe*, fit ſuſpenſio ab adminiſtratione talis Eccleſiæ, uel monaſterij, nam ex ui illius nō impeditur quis, ne aliam Eccleſiam, aut monaſterium adminiſtrare poſſit, ſæpe etiam ab homine ſuſpenditur quis ab officio concionandi ſolùm in tali ciuitate, uel prouincia, qui extra talem locum concionari poterit. Ratio eſt, quia effectus non excedit uoluntatem legiſlatoris, & iudicis: l. *Non omnis*, ff. Si certum petatur: uoluntas autem uerbis exprimitur, ſi ergo uerba ipſa limitationem continent, non poteſt effectus vniuerſalior eſſe. Vnde fit, per huiuſmodi ſuſpenſionem ſic limitatam non impediri aliquem, quominus de nouo ſimile officium, vel miniſterium alibi recipere poſſit, quia talis cenſura in ordine ad talem locum nullum impedimentum ponit: ergo, &c. Et in hoc eſt diſcrimen inter excommunicationem maiorem, & ſuſpenſionem; quia illa vniuerſalis eſt ſemper, nec conſueuit limitari ad vnum locum, ideoque vbique habet ſuos effectus. Cuius ratio non eſt alia niſi, quia excommunicatio maior, quæ priuat actiua adminiſtratione, &c. non conſueuit ferri per partes, ſicut in ſuſpenſione fit.

Sic ſuſpēſus poteſt in alio loco ſimile officiū accipere.

B

Suſpenſio ab officio ſimpliciter lata quantum duret.

13 *Cōcluſio.*

EODEM modo iudicandum eſt de circunſtantia temporis, ſeu de duratione ſuſpenſionis. Nam, ſi ſuſpenſio proferatur abſque temporis limitatione, ſemper durat: donec auferatur ab habente poteſtatem. Ita docent communiter Doctores, Innocent. in capit. *Cum bona*, de Aetat. & qualitat. capit. *Ad hæc*, de appellation. num. 4. capit. *Ex litteris*, de Conſtitution. vbi etiam Abbas & ibidem Gloſſa in capit. *Si autem*, de Conſtitution. Qui authores loquuntur de ſuſpenſione lata per ſententiam hominis: eſt autem eadem ratio de lata à iure, quamuis rarò ita feratur. Adhibent autē duas limitationes. Vna eſt, vt ſententia ſit definitiua qua tota cauſa determinatur, quia interlocutoria non cenſetur ſufficiens eo quòd tam grauis pœna non debeat tam facilè imponi: tunc ergo tacita cenſetur ineſſe conditio à iudice ſubintellecta, *Vſque ad beneplacitum meum*, durabitque ad ſummum, quamdiu Iudex in ſuo officio durauerit, niſi antea illam abſtulerit: argument. l. vlt. ff. de Pœnis. Alia conditio eſt, vt culpa digna ſuſpenſione perpetua, quia pœna præſumitur iuſta, ideoque culpam non excedere. Imò ſi res fuerit dubia (ait Panorm.) iudicanda eſt temporalis, quia pœnas ſemper fauorabiliùs interpretamur. Tunc ergo cenſetur abſolutè impoſita ſuſpenſio, vt duret quamdiu iudex prudenti arbitrio æquum eſſe iudicauerit. His ergo concurrentibus, ratio aſſertionis eſt euidens, quia talis ſuſpenſio non habet terminum ex verbis legis, vt ſupponitur, nec ex cauſa, quia ſupponitur digna perpetua ſuſpenſione, vnde ergo habebit, vel cur hunc terminum potius quam alium? Aliunde verò lex vel præceptum abſolutè latum, durat donec reuocetur: & iudex, ac lex præſumitur imponere condignam pœnam: ergo. Dices, Eo ipſo quòd lex vel iudex vtitur verbo ſuſpenſionis, excludit perpetuitatem, aliàs tam non eſſet ſuſpenſio, ſed depoſitio, iuxta Gloſſam in capit. *Si quis*, 83. dict. Antonin. tractat. de Cenſur. Immol. & alios in capit. *Dilectus*, de Conſuetudin. Dico tamen illam non eſſe perpetuam poſitiuè, ſed negatiuè (vt ſuprà declaraui) & in hoc differre à depoſitione (vt inferius dicam.) Non enim excludit ſpem diſpenſationis, & ideo, virtute includit conditionem, donec per ſuperioris indulgentiam tollatur.

Innoc. *Abbas.* *Gloſſ.* *Limitat primò cōcluſio.* *Limitatur ſecundo.* *Ratio cōcluſionis.* *Obiectio* *Solutio.*

Secus

Digitized by Google

14 Suſpenſio pro certo tempore lata, eo elapſo aufertur abſq; ſolut.

Sextus verò eſt ſi ad certum tempus feratur, vt ſæpe fit: tunc enim finito termino deſignato, per ſe definit ſuſpenſio, quia pœna non excedit voluntatem imponentis: & quia ad hunc effectum ponitur illa determinatio, cuius varia exempla congerit Gloſſ. in Clement. *Cupientes*, verb. *Suſpenſio*, de Pęnis. Dubitant tamen Doctores, an tūc ceſſet ſuſpenſio ipſo facto, vel neceſſaria ſit noua iudicis, vel habentis poteſtatem abſolutio. Quæ quęſtio pertinebat ad diſputationē de abſolutione; ſed quia apud me nullam difficultatē habet, ideo breuiter dico, tunc nullam eſſe neceſſariam abſolutionem, ſed ipſo facto elapſo tempore ceſſare, vt docuit Gloſſ. in cap. *Sacro*, de Sentent. excomm. & in Clement. prima de Decimis, verb. *Donec*. Innocentius, & Abbas in cap. *Cùm bona*, de ętate & qualit. quia hæc non eſt propriè cenſura, vt propterea per abſolutionem neceſſario tollenda ſit, ſed eſt pœna pura, quæ non tranſgreditur fines lege præſcriptos.

15 De ſuſpē ſione ſub conditione lata quæ ex voluntate rei pendet.

Eſt autem aduertendum interdum ferri ſuſpēſionem non ad tempus omnino certum, neque etiam abſolutè & ſimpliciter, ſed ſub cōditione, id eſt, *donec talis conditio impleatur*, quæ quidem conditio interdum poſita eſt; in volūtate ipſius met ſuſpenſi: quod maximè ſeruatur in caſu ſuſpenſione, quæ per modum cenſuræ fertur pro contumacia, & cum aliquo ordine ad futurum actum ſcilicet cùm quis ſuſpenditur, *donec ſatisfaciat, vel reſtituat* vel *à contumacia recedat*. Et tunc certum eſt ſuſpenſionem durare quamdiu conditio non expletur, quia hæc eſt intētio legis, vt ex eius verbis conſtat, & alioqui eſt iuſta & efficax. Secundò etiam certum eſt, impleta conditione, ſtatim ſuſpenſionem eſſe auferendam: quia hæc eſt intentio legis, quæ in hoc etiam eſt iuſta: quia illa pęna medicinalis eſt, & ideo qui receſſit à cōtumacia, iam non eſt dignus illa. Super eſt verò quęſtio an vt tollatur neceſſaria ſit abſolutio, & quando & quomodo danda ſit, quæ infrà in propria diſputatione tradetur.

Cōditio hęc interdū tacite ſub intelligitur.

Oportet autem aduertere, hanc conditionem interdum ſubintelligi, licèt non ponatur explicitè, ſcilicet, quoties ex materia & fine legis conſtat non ferri tantū pro delicto commiſſo, ſed vt à contumacia recedant, atque adeo per modum cenſuræ: & tūc eandem eſſe rationem, ac ſi conditio eſſet explicitè poſita quia etiam eſt medicina. Atque ita ſentit Sylu. verb. *Suſpenſio*, num. 4. Innoc. cap. 1. de Exceſſib. Prælat. Abb. cap. *Reprehenſibilis*, de Appellat.

Sylueſt. Innoc. Abb.

16 De ſuſpē ſione ſub cōditione ex volūtate iudicis pendente lata.

Poteſt præterea conditio apponi ex voluntate ferentis pendens vt *donec aliud diſpoſuero*, vel quid ſimile, iuxta c. *Literas*, & c. *Dilectus*, de Tēpor. ordin. c. *Nihil*, de Elect. ca. *Tam literis* de Teſtibus. Tunc ergo etiam eſt certum durare illam ſuſpenſionem, quamdiu conditio non impletur, illa autem impleta, ceſſare, quia ad hoc etiam habet efficaciam lex, & hoc intendit, vt ex eius verbis conſtat. Obſeruandum autem erit, quando ſuſpenſio hoc modo imponitur, nō ferri per modum cenſurę ad contumaciam cohibendā, quia, quantumuis aliquis à contumacia recedat, vel ſatisfaciat, ſuſpenſus manebit, quamdiu ſuperior ſententiam non reuocauerit: neque obligauerit ex vi legis, & iuſtitiæ talem pęnam tollere propter reſipiſcentiam alterius; quia lex ſub prædicta forma lata ad hoc non obligat, ſed potiùs conſtituit in ſuperioris arbitrio differre ſuſpenſionis reuocationem, quamdiu ad commune bonum, vel aliorum exemplum expedire iudicauerit. Quod fit, vt talis ſuſpenſio tunc magis feratur per modum puræ pœnæ pro peccato commiſſo: & idcirco non indigeat alia abſolutione præter declarationem beneplaciti, vel reuocationem talis pęnæ ab ipſo iudice, ſeu ſuperiori factā.

17 Quid ſi iudex antequam quidquā de tali cōditione declaret, moriat.

Hic verò dubitant Iuriſtæ, quid dicēdum ſit, ſi contingat iudicem mori priùs, quàm circa talem conditionem quidquam declaret: Conſtituuntque diſcrimen inter illas duas cōditiones, *vſque ad beneplacitum*, vel *vſque ad reuocationem*. Nam prior non requirit actum contrarium, ſed ſolùm perſeuerantiam in priori voluntate, ita vt moraliter durare cēnſeatur. Poſterior verò requirit actum contrarium; nam hoc ſignificat *reuocationis* nomen. Ex qua differentia inferūt, quando cōditio eſt modi poſterioris tūc non impleri, nec ceſſare ſuſpenſionem propter mortē ſuſpendentis; ſed neceſſarium eſſe, vt per ſucceſſorem eius, vel per ſuperiorem fiat reuocatio arg. c. vlt. de Præcarij. Et ratio eſt, quia conditio illa poſtulabat reuocationem, quæ facta non fuit, nec voluntas contraria interceſſit: ergo non fuit impleta cōditio: ergo nec finita ſuſpēſio. Poteſt autem ſucceſſor illam auferre, quia eandem iuriſdictionem habet, & moraliter non cenſetur differre ab anteceſſore. Is etiam qui ſuperiorem iuriſdictionem habet, poteſt quidquid inferior, & aliquid ampliùs, iuxta ſuperiùs dicta de abſolutione à cēſura. De qua re videri poſſunt Felin. in c. 1. de Iudic. nu. 7. & Iaſon in l. *Centeſimis*, §. vlt. de verb. oblig. Prior verò cōditio de beneplacito voluntatis, cum non requirat actum cōtrarium, ſed ſolam ceſſationem, per mortem impleri cenſetur:

Felinus.

Diſcrimē inter cōditionem vſq; ad beneplacitū meū, & beneplacitum Sedis.

Oportet autem adhibere diſtinctionē, qua vſus eſt Pontif. in cap. *Si gratioſè*, de Reſcript. in 6. aut enim in tali conditione fit ſermo de beneplacito perſonæ, vt ſi dicatur *vſque ad beneplacitum Petri*, vel *vſque ad beneplacitum meum*, vel *noſtræ voluntatis*; aut conditio fuit, *vſque ad beneplacitum Sedis Apoſtolic.* v. g. aut *Pontificis Romani*, & ſic de alijs. Quando fit priori modo impletur conditio per mortem perſonæ vt in eodem textu dicitur: quia cum perſona extinguitur omnis voluntas eius, & conſequenter ceſſat beneplacitum, quod ſolum fuerat in prædicta cōditione poſtulatum, vt ſumitur etiam ex l. 4. ff. Locati. At verò, quando de beneplacito Sedis mentio facta eſt, nō impletur conditio, nec ceſſat ſuſpenſio propter mortem perſonæ ſuſpendentis, vt ex eod. tex. à paritate rationis ſumitur. Eſt autem ratio, quia Sedes non extinguitur cum perſona, ſed quaſi in continua ſucceſſione eadem ſemper permanet. Quādo autem in conditione appoſita vel in quocumque reſcripto fit mentio loci, ſeu Sedis, & non tātum perſonæ, negotium totum refertur ad Sedem ipſam; & ab ea pendere videtur, & non à ſola perſona, vt habetur in cap. *Quoniam Abbas*, de Offic. Deleg. De qua doctrina videri poſſunt Abbas, & alij Doctores in citatis textibus, & Felinus in cap. *Ex literis*, de Conſtitut.

Abb. Felin.

SECTIO II.

Quale peccatum ſit violare ſuſpenſionem ab officio, quantumque talis actio valeat.

1 Concluſio.

PRINCIPIO certū eſt, grauiter peccare eum, qui dum ſuſpenſus eſt ab officio, aliquid officij Eccleſiaſtici exercet. Probatur, quia eſt in vniuerſum prohibitus, vt oſtenſum eſt: eſt autē hæc prohibitio

tio de re graui ex ſuo genere, vt conſtat: ergo ex ſuo genere tráſgreſſio illa peccatum mortale eſt: nam tranſgreſſio Eccleſiaſtici præcepti peccatum eſt mortiferum. Et confirmatur, nam propter hanc cauſam communicatio in ſacris eſt ex ſuo genere peccatum mortale in excommunicato, quia materia illa grauis eſt, à qua excommunicatus eſt prohibitus, & ſuſpenſus per cenſuram Eccleſiaſticam. Eadem autem ratio eſt in præſenti, nam vſus Eccleſiaſtici muneris ſacrum quid eſt: & per hanc cenſuram grauiter interdicitur: ergo. Atque hoc modo poteſt hæc veritas confirmari ex c. *Sacris*, de Ijs, quæ vi & per argumétum à fortiori ex c. vlt. de Cler. exc. miniſt. Item confirmatur ex graui pœna, quæ in iure pro hac tranſgreſſione imponitur, de qua ſtatim dicemus. Aduerto tamen hoc non procedere de officio canonico priuatim recitando, nam hoc eſt meũ onus, non honor, & illud non tollitur per pœnam, ſicut in ſimili diximus de excommunicatione; eſt enim hic eadem ratio: vt notauit Gloſſ. vlt. in c. *Presbyterum* 28. d. Sylu. verb. *Irregularitas*, num. 15. Abb. in c. 2. de Cleric. excom. miniſt. Deci. in cap. *Apoſtolicæ* de Exception.

Per ſuſpẽſus nõ tollitur obligatio recitãdi priuatim officiũ canonic.

Gloſſ. Siluest. Deci. Abb.

Acta à ſuſpenſo valida ne ſint.

2 *Actus ordinis à ſuſpenſo facti validi ſunt.*

STatim verò inquiri poterat, an acta ab huiuſmodi ſic ſuſpenſo valida ſint. Sed hæc dubitatio eodem modo expedienda eſt, quo ſimilem de excommunicatione reſoluimus. Aut enim quæ à ſuſpenſo aguntur ſunt actus ſolius ordinis, qui ad ſuum valorem iuriſdictionem non requirunt, aut ſunt actus poteſtatis iuriſdictionis, ſub qua (vt hoc ſemel admoneam) comprehenditur poteſtas eligendi, & ſimiles, ſiue in rigore iuriſdictionem includant, ſiue aliquod æquiualens ius, ab hominibus conceſſum, & auferibile. Actus igitur ordinis validi ſunt (excepta abſolutione ſacramentali, quæ ex iuriſdictione pendet) quia Eccleſia non poteſt impedire valorem horum actuum, ſi debita materia & forma à miniſtro habente poteſtatem ordinis vera intentione applicentur, vt ſæpe in ſuperioribus oſtenſum eſt. At verò, ſi actus ſunt tales, vt iuriſdictionem poſtulent, per ſe loquendo, inualidi ſunt, quia ſuſpenſus priuatus eſt actuali iuriſdictione, vt ſuprà declaratum eſt, & iura, quæ ſuprà attulimus ad hoc probandum de excommunicatione, expreſſiùs de ſuſpenſione loquuntur. Dixi autem, *per ſe loquendo*, propter regulam ſæpe traditam, quod, ſi ſuſpenſus ſit occultus, & ab Eccleſia communiter toleratur in publico miniſterio ſeu officio, acta eius valent, quia Eccleſia ſupplet defectum propter commune bonum. Vbi etiam aduertere oportet Extrauag. *Ad euitanda*, in hac etiam cẽſura locum habere: nam & generaliter dicit *ratione alicuius ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ*: & ſpecialiter addit, *aut ſuſpenſionis, aut prohibitionis à iure, aut ab homine generaliter promulgatæ*. Quapropter, ſi ſuſpenſus non eſt ſpecialiter denunciatus, quamuis quoad ſe prohibitus ſit, ne in officio ſuo miniſtret & ideo peccet, ſi id faciat per ſe, aut ex ſe; tamen quoad alios non eſt priuatus iuriſdictione: ſicut de excommunicato ſuprà dixi. Item, quia alij poſſunt ab huiuſmodi ſuſpẽſo non denunciato hos actus poſtulare v. g. abſolutionem ſacramentalem, vel abſolutionem ab excommunicatione, vel aliquid ſimile pertinẽs ad iuriſdictionem fori contentioſi: ergo poteſt

Actus iuriſdictionis ſunt inualidi.

Niſi ſuſpẽſio ſit occulta.

Aut non denũciata.

A ſuſpenſus validè hos actus exercere: alioqui nullius momenti eſſet conceſſio illius Extrau. ergo retinet iuriſdictionem neceſſariam ad valorem actus. Vnde vlteriùs ſequitur huiuſmodi ſuſpenſum non ſolum validè, ſed etiam licitè huiuſmodi actum exercere, quando abſolui non poteſt, & ipſe non ſe ingerit, ſed alius ab ipſo exigit debitum, vt ſi Parochus eius ſit, vel certè ſi verè indiget eius miniſterio, & in eo fauori recipientis, non exercentis conſulitur: quod eodem modo intelligendum eſt, quo ſimilem doctrinam de excomm. declarauimus.

Suſpẽſus nõ denũciatus poteſt licitè actus iuriſdictionis exercere.

Quam pœnam incurrat, qui ſuſpenſionem violat.

HVic verò quæſtioni, alia eſt annexa, quam pœnam incurrat ſuſpenſus ab officio miniſtrando in illo. Ad quam dicendum eſt huiuſmodi ſuſpenſum ab officio ſi actus ordinis ante abſolutioné exerceat, irregularẽ fieri; aliam verò pęnam, aut cenſurã ipſo facto nõ incurrere: Si verò actum ſolius iuriſdictionis vſurpet, nullã habere pęnam ſpecialiter ipſo iure impoſitã, ſed arbitrio iudicis puniri debere. Prima pars conſtat, c. 1. de Sent. & re iudic. in 6. & in c. 1. de Sent. excomm. eodem, & ex cap. *Si quis, Epiſcopus in Concilio*, & cap. *Si quis Epiſcopus damnatus*, 11. q. 3. Ex quib. iuribus colligere licet, tam ſuſpenſum à iure, quã ab homine incurrere eandem irregularitaté quia de ſuſpenſione à iure loquuntur decreta citata ex lib. 6. de ſuſpenſione verò ab homine canones Decreti, & c. *Is cui*, de Sent. excom. in 6. generatim & abſtractè loquitur: quare omnem ſuſpenſionem comprehendit. Eſtque vtriuſque ratio eadem, quia eſt cenſura eiuſdem ſpeciei, diuerſa enim cauſa efficiens non mutat ſpeciem, per ſe loquendo. Incurret autem hanc pęnam etiam ille, qui nominatim non eſt denunciatus ſuſpẽſus, ſi violet cenſuram, quia quoad ipſum integrum manet ius, quo hæc irregularitas lata eſt, vt eſt communis ſententia, de qua videri poteſt Abbas in c. *Sicut*, de Cohabit. cler. & mulier. Excuſabitur autem ab irregularitate, quoties excuſatus fuerit à culpa miniſtrando, vel vt vitet grauem infamiam, vel ſcandalum, &c. quia hæc irregularitas eſt pœnalis, & ideo ceſſat ceſſante culpa.

3 *Cõcluſio.*

B

C

Suſpẽſus nõ denũciatus violãdo cẽſurã poteſt fieri irregularis.

Abb.

Addendum verò vlteriùs eſt, hanc irregularitatem non incurri tantum in ſuſpenſione, quæ eſt propria cenſura, ſed etiam in illa quæ eſt pura pęna. Prior pars certa eſt ex iuribus citatis, tum ſuprà de excommunicatione, & præcipuè ex cap. *Is cui*, de Sent. excom. in 6. vbi conſtituitur generalis regula, *de celebrante diuina, cum ſit cenſura ligatus*. Et hæc eſt ratio vnica huius partis, quæ videtur reddere dubiam poſteriorem partẽ, quia illa ſuſpenſio non eſt cenſura. Nihilominus etiã eſt certa, quia ſuſpenſio lata ad definitum tempus non eſt propria cenſura, ſed pęna, & tamen in illa incurritur hæc irregularitas, nam de illa expreſsè loquuntur c. 1. de Re iud. & de Sent. excõ. in 6. quia talis ſuſpenſio tam efficaciter priuat ſacro miniſterio dum durat, ſicut quælibet alia: nõ ergo incurritur hæc pęna tantùm in propria cenſura, ſed etiam in pura pęna.

4 *Violãs ſuſpẽſionẽ q in purã pœnã fertur, etiã fit irregularis.*

D

Vnde fit improbabilẽ eſſe quorundã Caroniſtarũ opinionẽ, qui dixerũt, quãdo ſuſpẽſio à iure fertur his verbis, *Qui hoc fecerit, ſuſpẽſus ſit ab officio donec ſatisfaciat*, etiãſi poſt cõmiſſum tale crimẽ miniſtret in officio nõ manere irregularẽ: quia illa

5 *Cõtraria opinio improbatur.*

Digitized by Google

illa ſuſpenſio (aiunt) non eſt cenſura, ſed quædam intrinſeca pœna, quam ſecum affert ipſum peccatum, argumento cap. vlt. de Cohabit. Cleric. & mulier. & ſignificauit Innocentius in capitulo vltimo, de Clerico excommunicat. miniſtr. numero tertio. Sed hoc non eſt probabile: quia non poteſt cenſura, vel ſuſpenſio Eccleſiaſtica expreſſioribus verbis ferri. Item quia talis lex non explicat ſolùm intrinſecum effectum ipſius peccati, ſed propriam pœnam Eccleſiaſticam inducit, vt ex ipſis uerbis ſatis conſtat, quæ inutilia eſſent, ſi nihil aliud operarentur, quàm id, quod ipſum peccatum per ſe inducit. Maximè quòd ſæpe ipſum peccatum per ſe non poſſet impedire omnem actum, quem talis ſuſpenſio impedit: nam interdum eſt ſuſpenſio à toto officio Eccleſiaſtico: & tamen peccatum per ſe non impedit omnem actum cuiuſcunque ordinis inferioris; neque etiam iuriſdictionis, vt alibi oſtendimus. Aliquando etiam talis ſuſpenſio eſt non ſolùm ab officio, ſed etiam à beneficio, vt patet ex cap. *Quia ſæpe*, de Elect. in 6. & capit. *Præſenti*, de officio Ordinarij, in 6. at conſtat, ſuſpenſionem à beneficio pœnam eſſe, quam ipſum peccatum per ſe non infert, niſi ab Eccleſia imponatur; ergo idem dicendum eſt de ſuſpenſione ab officio ſub eodem tenore, & verbis lata. Eſt ergo talis ſuſpenſio vera cenſura: ergo qui illam incurrit, irregularis fit, ſi, antequam illa liberetur, in diuinis miniſtret ex officio. Quod rectè docuit Gloſſa capitulo ſecundo de Cenſibus, in ſexto, verbo *ſuſpenſos*. Neque eſt ad rem capitulo vltimo, de Cohabitat. Clericor. & mulier. quia ibi non fertur pœna ſub illis verbis, nec ſub alijs æquiualentibus, ſed ſolùm dicitur, Clericum concubinarium ratione ſui mali ſtatus eſſe quoad ſe ſuſpenſum, vbi verbum, *Suſpenſio*, latè ſumitur pro impedimento, ſeu obligatione, quam talis Sacerdos habet in conſcientia non celebrandi in eo ſtatu: & ideò certum eſt, illum non fieri irregularem celebrando, etiamſi peccet: nos verò loquimur, quando in canone ſunt verba ſufficientia ad ſignificandam, & imponendam cẽſuram. Hic autem occurrebat declarandum, quale debeat eſſe hoc miniſterium, vt ſit ſufficiens cauſa huius irregularitatis. Sed hoc ſufficienter egimus tractando de ſimili irregularitate, quam incurrit excommunicatus in diuinis miniſtrando: nam eadem doctrina applicanda eſt ad ſuſpenſionem.

Innoc.

Gloſſa.

6 Secunda cõcluſionis pars probatur

Præter hanc verò pœnam (quod in ſecunda parte aſſertionis dicebamus) nullam aliam inuenimus in iure impoſitam pro vſu ordinis. Pro vſu verò ſolius iuriſdictionis, qui non includat actum ordinis, non inuenitur, vel irregularitas, vel alia cenſura, aut pœna generaliter à iure impoſita: & ideò propter illum actum irregularitas non incurritur, iuxta generale principium de irregularitate. Nec probandam cenſeo opinionem, quam ex alijs refert, & ſequitur Maiolus libro tertio, de Irregularitat. capit. 19. extenſion. 2. & 14. Qui dicunt, ſuſpenſum ab ordine, vel officio, conferendo beneficium alicui, incurrere irregularitatem: talis enim irregularitas nullo iure oſtenditur, neque à Maiolo citatur, imò nec Gloſſa magna, quam citat ex capit. *Tanta*, de Exceſſibus Prælator. hoc affirmat: ſolùm enim agit de celebrante violante interdictum. Gloſſa verò magna, quam etiam refert ex capit. *Cùm dilectus*, de Conſuetudin. licèt dicat, Clericum ſuſpenſum non poſſe validè beneficia conferre; nõ tamen dicit fieri irregularem ea conferendo. Neque id rectè infertur (quidquid ſit de antecedenti, de quo ſuprà dictum eſt) quia non omnis violatio ſuſpenſionis inducit irregularitatem, ſed illa tantùm, quæ eſt in vſu ordinum, quia iura de nullo alio actu loquuntur. Et iuxta hanc regulam iudicandum eſt de multis alijs extenſionibus huius pœnæ, quas ibi latè Maiolus proſequitur. Veritas enim eſt, irregularitatem non incurri pro vſu beneficij, aut iuriſdictionis, qui non includit actum ordinis. E congruentia reddi poteſt, vel quia actus ſolius iuriſdictionis non ſunt adeò ſacri, ſicut actus ordinis: & ideò non oportuit tam ſeuerè in iure puniri, vel certè quia irregularitas per ſe non impedit actum iuriſdictionis, ſed Ordinis: & ideò tanquam pœna proportionata imponitur ei, qui, cùm ſuſpenſus ſit, malè vtitur ordinibus; non verò ei, qui ſolùm vſu iuriſdictionis malè vſus eſt. Quia verò hoc etiam eſt graue delictum in iniuriam cenſuræ, & Eccleſiaſticæ poteſtatis, quamuis in iure non punitur, puniendum eſt à Iudice, ſi legitimè probetur: non enim debent talia delicta impunita manere.

De participantibus cum ſuſpenſo ab officio.

7 Suſpẽſio non priuat aliorum cõicatione.

TAndem poteſt facilè ex dictis intelligi, quo modo peccent alij, qui cum ſuſpenſo ab officio, participant in huiuſmodi prauo vſu ſuſpenſionis ſuæ. Eſt enim aduertẽdum, ſuſpenſionem per ſe non priuare communicatione aliorum, ſicut excommunicatio priuat. Nam formaliter loquendo, in hoc præcipuè differunt hæ duæ cenſuræ, vt ſuprà viſum eſt, & authores docent: neque eſt vllum ius, in quo hic effectus ſuſpenſioni tribuatur: ideóque nec communis confabulatio, aliæque actiones vſualis communicationis hominum, neque etiam humani contractus, neque actiones forenſes, tum agendo, tum ſe defendendo, vel etiam teſtificando, per ſuſpenſionem prohibentur, per ſe loquendo. Quia hæc non prohibentur per cenſuras, niſi vt ſunt communicationes quædam: & ideo licèt per excommunicationem prohibeantur, non tamen per ſuſpenſionem: nec inuenitur in iure, vt notarunt etiam Innocentius, Abbas, & alij Doctores in cap. *Intelleximus*, de Iudicijs, & in capit. *Venerabilis*, de Sententia excommunicationis. Solùm ergo prohibetur alijs illa participatio cum ſuſpenſo, quæ eſt communicatio, vel cooperatio cum illo in delicto, vel malo vſu officij, à quo eſt ſuſpenſus: hæc enim per ſe, & intrinſecè mala eſt, & prohibita.

8 Quã pœnã incurrat participans in delicto cum ſuſpenſo.

At pro tali delicto nulla eſt in iure impoſita pœna, vel cenſura ei, qui ſic communicat cum ſuſpenſo: vnde neque excommunicatio minor propterea incurritur, ſicut in communicatione cum excommunicato. Quin potiùs etiamſi quis cum ſuſpenſo communicet in crimine, propter quod ſuſpenſus eſt, non propterea incurrit eandem ſuſpenſionem, aut etiam cenſuram; quia nullo iure lata eſt: in quo etiam differt hæc cenſura ab excommunicatione. Et fortaſſe ratio, ſeu fundamentum eſt, quia ſuſpenſio non reſpicit per ſe communicationem, ſicut excommunicationis cenſura.

Digitized by Google

SECTIO III.

Vtrum ſuſpenſus ab officio ſit etiam ſuſpenſus à beneficio, vel ab aliquo alio actu ſacro, vel prophano.

1 IN hac ſectione explicandum nobis eſt, an ſuſpenſio hęc ab officio alios effectus habeat, præter eos, quos in præcedenti declarauimus. De trib. autem dubitari poteſt: ſcilicet de beneficijs, vel fructibus eorum, de alijs ſpiritualibus bonis, quæ magis in recipiendo, quàm in agendo conſiſtunt; & de actionibus merè ciuilibus, ſeu temporalibus.

2 *Suſpenſus ab officio nõ priuatur beneficio.*

Circa primum punctum res certa eſt, ex vi ſuſpenſionis ab officio non priuari quempiam beneficijs, quæ poſſidebat: nam, vt infrà oſtendemus, etiam per ſuſpenſionem à beneficio non priuatur quis titulo, & proprietate beneficiorum. Item nullus eſt in iure locus, in quo hic effectus ſuſpenſioni ab officio tribuatur. Quòd ſi quis obijciat capit. *Cum bonæ*, de Aetat. & qualit. Reſpondebimus primùm, ibi non declarari an illa ſuſpenſio ſit ab officio: ſolum enim refertur, quendam fuiſſe ab homine ſuſpenſum. Deinde ibi ſolùm dicitur, illum, qui poſt ſuſpenſionem, in qua per triennium permanſerat, aliud beneficium adeptus eſt, neque illud, neque alia, quæ priùs habuerat, obtinere debuiſſe: ex quo potiùs colligitur, per priorem ſuſpenſionem non fuiſſe priuatum beneficijs, quæ habebat; ſed propter pertinaciam in ſuſpenſione, & propter delictum poſteà commiſſum, illis fuiſſe priuandum: quem textum magis in ſequentibus declarabimus.

3 *Suſpenſus ab officio an ipſo iure priuetur fructib⁹ beneficij.*

Tota ergo dubitatio eſt de fructibus beneficij an per ſuſpenſionem ab officio ipſo iure aliquis eis priuetur. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia beneficium non datur niſi propter officium, cap. vltim. de Reſcript. in 6. ergo hoc ipſo, quòd ab officio quis ſuſpenditur, quaſi in radice, & fundamento conſequenter ſuſpenditur à beneficio, qui acceſſorium ſequitur principale; beneficium autem acceſſorium eſt reſpectu officij, argumento capit. *Si quis obiecerit*, prima quæſtione tertia.

Prima ſentẽtia. D. Thom.

Diuus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtion. 100. articul. quarto. Et confirmatur; quia excommunicatio priuat fructibus beneficiorum, vt ſuprà oſtenſum eſt, cuius eſt potiſſima ratio, quia excõmunicatus omni vſu Eccleſiaſtici officij priuatus eſt: ergo idem erit de ſuſpenſione. Atque ita ſentit Gloſſa in capit. *Latores*, de Clerico excommun. miniſtr. verbo *Ab officio*. *Quia vbi eſt* (inquit) *vnum propter aliud, ibi vnum eſt tantum*.

Gloſſ.

Gloſſa verò in Clementina *Cupientes*, de Pœnis, verbo *Suſpenſio*, diſputans quæſtionem hanc, dubiam illam relinquere videtur.

Secunda ſentẽtia.

Alij verò Canoniſtæ, prædictam ſententiam limitando, diſtinctione vſi ſunt, de ſuſpenſione à iure, vel ab homine. Et quidam dixerunt, eã ſuſpenſionẽ ab homine, quæ eſt ab officio, eſſe etiam à beneficio; non verò eam, quæ eſt à iure, vt refert dicta Gloſ in Clementina *Cupientes*, & Gloſſa in capit. 1. de Re iudic. in 6. verbo *Officij*: quia ius, quod pęnam infert, benigniùs interpretandum eſt, quàm hominis ſententia.

Tertia ſentẽtia.

Alij è contrario dixerunt, ſuſpẽſionem ab officio, ſi ſit iuris, includere ſuſpenſionem à beneficio, non verò ſi ſit ab homine. Ita refert ex Ioanne Andrea Gloſſa in capit. *Præter*, diſtinct. 23. verbo *Ab Eccleſia*, argumento illius textus.

Syluest. *Quarta ſentẽtia.*

A Alij varijs diſtinctionibus vtuntur, quas refert Syluester, uerbo *Suſpenſio*, numero 5. Vna eſt, quia cum aliquis ſuſpenditur ab officio cum additione excluſiua, ſcilicet, *tantùm*, vel, *ſolum ab officio*, tunc non ſuſpenditur à beneficio: quando vero ſine additione talis particulæ fertur ſuſpenſio ab officio, comprehendit etiam beneficium. Et ratio eſſe poteſt, quia particula excluſiua aliquid operatur: ergo cum additur, aliquid excludit, quod ſine illa non excluderetur; quod nihil aliud eſſe uidetur, quàm ſuſpenſio à beneficio.

Quinta ſentẽtia. Couar. Abb. Vide Tiraquellũ de legib. Cõib 1. par. n. 24

Alij, quos refert, & ſequitur Couarruuias in Epitome 4. Decretalium. 2. part. cap. 6. in principio, num. 13. & 14. Et ſentit Abbas in cap. *Apoſtolis*, de Exceptio. numero nono, cum Gloſſa in cap. *Presbyter*. 2. quæſtione quinta, putant vlterius eſſe conſiderãdam cauſam, vel grauitatem cauſæ, uel grauitatem delicti, propter quod quiſpiam ſuſpenditur: B nam ſi ſuſpenditur ab officio, propter infamiam, uel contumaciam, non ſuſpenditur à beneficio: ſi propter crimen, uel crimen eſt leue, & non ſuſpenditur à beneficio: vel eſt graue, & ab utroque ſuſpenditur. Sic etiam diſtinguere uidetur de ſuſpenſione, ob contumaciam, uel ob delictum; Abbas in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, numero 16. de Appellat. quatenus ait, ſuſpenſo ob contumaciam non eſſe prouidendum de fructibus beneficij; quia ipſe ſibi poteſt prouidere, ſi uelit reſipiſcere; ſupponit ergo, quandiu non reſipiſcit, non facere fructus ſuos; alteri uero ait eſſe prouidendum, ne egeat; quia iam non pendet ex uoluntate eius, ut à ſuſpenſione abſoluatur. Et pro hac ſententia citat Gloſſam, quam ſic declarat in cap. *Cum Vintonienſis*, de Electione.

4 *Vera ſententia.*

C Dicendum cenſeo, quando ſuſpenſio ab officio præcisè fertur, ſiue à iure, ſiue ab homine, per ſe non includere ſuſpenſionem a beneficio, & conſequenter non priuare ſic ſuſpenſum fructibus beneficij, exceptis diſtributionibus, quæ non conferuntur, niſi his, qui per ſe aſſiſtunt, ſeu miniſtrant in diuinis officijs. Hæc eſt (vt opinor) communis, & certa ſententia, ut ſumitur ex Nauarro, capit. 27. numero 160. Abbate, & alijs in Clementina *Cupientes*, de Pœnis, & in cap. *Apoſtolis*; de Except.

Nauar. Abbas.

Et confirmatur optimè ex cap. *Inter*, de Purgatione canonica. Quod ſic habet. *Licet Eccleſiaſtica conſtitutio tales ab officio tantum vſque ad purgationẽ canonicã docet ſuſpẽdẽdos; quia tamẽ etiam cum à beneficio propter immanitatem criminis ſuſpendiſti, nolumus improbare*. Ex quibus verbis conſtat, ſuſpenſionem non includere ſuſpenſionem à beneficio, niſi adiungatur. D Ratio autem eſt, quia uerba ſtrictè accipienda ſunt in his, quæ odium, ſeu pœnam continent. Sed illud, additum, *ab officio*, reſtringit ad talem partem ſuſpenſionis. ergo non eſt ulterius extendenda. Confirmatur: nam quando lex uult utrumque complecti, utrumque etiam expreſsè proponit, ut patet ex capitulo. *Decernimus*, diſtinctio. 28. capit. *Præter*, diſtin. 32. capitul. *Si quis Sacerdotem*, & cap. *Eos*, diſtinctio. 81. & cap. 1. de Secundis nuptijs, & cap. 2. de Fideiuſſorib. & alijs ſuprà relatis. Similiter Iudices ſolent id exprimere: ſemperque poſſunt id facere, ſi velint, ergo quando exprimunt, *ab officio*, ſignum eſt nihil aliud imponere voluiſſe. Neque eſt uerum, in illa particula, *ab officio*, uirtute comprehendi beneficium, quia proprie officiũ datur. Suprà n. agentes de excõicatione oſtendimus,

hanc

Digitized by Google

hanc non eſſe ſufficientem rationem: quia licèt ratio inſtitutionis beneficij ſit officium, tamen non ſemper neceſſarium eſt, vt is, qui habet beneficium per ſe, exerceat aliquod Eccleſiaſticum, ac publicum officium ad percipiendum validè, & interdum licitè fructus beneficij: ergo licet quis ſuſpendatur ab vſu officij, non propterea ſtatim priuatur fructibus beneficij. Eo vel maximè, quòd ſemper tenetur officium Canonicum ſaltē priuatim recitare, quæ præcipua, vel magna pars eſt oneris, quod per beneficium imponitur. Solū ergo illa ratio habet locum in illis fructibus, qui ita ſunt annexi perſonali miniſterio, vt abſque illo non dentur, vt ſunt quotidianę diſtributiones Cathedralium Eccleſiarum, iuxta capit. *Licet*, de Præbendis, & ſi quæ ſunt huiuſmodi. Atque ita ex ea ratione ſolùm probatur vltima pars ſententiæ propoſitæ.

5 Neque diſtinctiones aliarum opinionum probabilitatem præ ſe ferunt. Quid enim ad præſens negotium refert, quòd ſuſpenſio lata ſit à iure, vel ab homine, ſi eiſdem verbis ab vtroque lata eſt; & verba ab vtroque prolata eandem ſignificationem habent: & vtriuſque, ſcilicèt & legislatoris, & Iudicis voluntas, & efficacitas verbis accommodanda, commenſuranda, ac reſtringenda eſt. Nam in vtroque verum habet axioma iuris, quòd pœnæ reſtringendæ ſunt: nulla ergo eſt ratio differentiæ inter ſuſpenſionem ab homine, & à iure. Nec quidquam etiam intereſt, quòd addatur particula excluſiua, vel omittatur: nam in primis nulla afferuntur iura, in quibus hoc diſcrimen notari poſſit, vt ex eis vel regula, vel ſaltē indicium probabile ſumatur, vnam formam verborum plus operari, quàm aliam: Et in ſententijs ab homine, voluntarium eſt; vel vnus cautior eſt in loquendo, quàm alius: ideoque expreſſius, omnemque dubitationem excludendo, mētem ſuam declarat. Vt ſi vnus in teſtamento dicat: *Lego centum Petro*, aliùs verò dicat: *Lego tantùm centum:* vel, *Lego centum, & non amplius:* idē eſt legatum, quamuis vnus addiderit expreſſam excluſionem, quam non addidit alius: quoad effectum nō refert, quia vt legatum non ſit maius, perinde eſt maiorem quantitatem tacere, quàm negare. Et hæc ratio habet locum in præſenti, quia ſententia non poteſt plus operari, quàm verbis exprimatur. Nec ſatisfacit quod quidam aſſerunt, hoc pendere ex intentione Iudicis, vt ſi ipſe intendat ſuſpenſionem ab officio, & beneficio imponere, quamuis in ſententia tantùm exprimat ſuſpenſionem ab officio, dummodò aliud non excludat, vtrumque operari. Nam in rigore id falſum eſſe exiſtimo, niſi in antecedentibus, & conſequentibus verbis aliqua addantur æquiualentia, quibus talis intentio ſufficienter exprimatur. Quia intentio non operatur ſine verbis, in cenſuris ferendis, vt ſuprà, explicando formam cenſuræ, declaratum eſt. Imò hoc commune eſt his ſententijs cum alijs, vel cum contractibus, ſub verbis includendo quælibet ſufficientia ſigna.

Cōtrarię ſentētiæ īpugnantur, ſecūda, & tertia reijcitur.

Quarta improbatur.

6 Quapropter multò minùs ad rem confert, quòd ſuſpenſio ſit lata propter crimen tantùm, vel propter aliam cauſam, aut propter crimen graue, vel leue: quia ſuſpenſio efficitur iuxta formam, per quam fit: nam in hac eſt vis effectiua illius: cauſa verò, vel culpa eſt veluti materia, ſeu ratio impulſiua. Sicut in criminali ſententia, v.g. non ſat eſt, quòd delictum ſit dignum morte, ſi

Quinta ſentētia eliditur.

A Iudex ſolùm exprimat in ſententia mutilationem membri: quia licèt pœna imponenda ſit iuxta qualitatem culpæ, tamen de facto non imponitur, niſi iuxta voluntatem Iudicis, quę interdum nō eſt adæquata delicto: quod ex verbis ſententiæ ſemper iudicandum eſt. Grauitas ergo delicti conſideranda eſt ad cognoſcendum, an ſententia fuerit iuſta, remiſſa, vel excedens; non tamen ad cognoſcendum, an hęc, vel illa pœna fuerit impoſita: hoc enim verba ipſa ſignificare debent, niſi fortè interdum ſint aliqua ambigua, vt ex comparatione ad culpam coniectandus ſit eorum ſenſus; quod in præſenti locum non habet, cùm verba ipſa ſatis perſpicua ſint. Confirmatur nam ſi Iudex proferat ſententiam ſub hac forma: *Suſpendo te ab officio, & beneficio:* licèt conſiderata grauitate criminis, ſententia videatur nimis rigoroſa, dummodò intolerabilem non contineat B errorem, vtrumque operatur, neque poteſt rationabiliter ad vnum limitari potiùs, quàm ad aliud, donec à ſuperiore reſcindatur, vel ex parte tollatur. At verò ſi Iudex proferat ſub hac forma: *Suſpendo te ab officio, vel beneficio:* licèt crimen mereatur vtramque ſuſpenſionem, ibi non imponitur, quia Iudex non declarauit ſe id velle. Imò licèt crimen tale ſit, vt iuxta prudens arbitrium, definitè mereatur potius ſuſpenſionem à beneficio, quàm ab officio, aut è contrario: nihilominus ex vi illorum verborum neutra determinatè imponitur, quia Iudex hoc non declarauit, propter quod aiunt Doctores, ſententiam ab homine ſub ea forma prolatam nullam eſſe ob indeterminationem, vt videre licèt in Syluestro ſuprà ex Hoſtienſi, & alijs, & nos diximus ſuprà, ſi talia verba, vel æquiualentia habeantur in iure, eſſe in ordine ad ſententiam ab homine C ferendam, & determinandam: ergo ſuſpenſio nunquam excedit vim verborum ſententiæ propter delicti grauitatem. Nec denique in hoc admittenda eſt diſtinctio inter ſuſpenſionem propter contumaciam, vel delictum: neutra enim, ſi ab officio præciſè feratur, ſuſpendit à beneficio, ſeu fructibus beneficij: nam omnia, quæ adduximus de vtraque, æquè procedunt. Neque quoad hoc aliquid eſt in iure definitum de vna potius, quàm de alia. Neque Abbas in citato loco de ſuſpenſione ab officio loquitur, ſed à beneficio, de quo poſteà dicemus.

Quomodo ſuſpenſio ab officio noui beneficij conſecutionem impediat.

D SEd quærendum reſtat, an hæc ſuſpenſio impediat ſaltem collationem vel obtentionem noui beneficij. Nam uidetur ex dictis ſequi, cenſuram hanc non habere talem effectum: quia illa verba, per quæ fertur, non efficiunt plus, quàm ſignificant: non ſignificant autem hunc effectum; ergo neque illum efficiunt. Nihilominus dicendum cenſeo, per huiuſmodi ſuſpenſionem impediri quempiam à collatione noui beneficij, propter capitulū ultimum, de Clerico excommunicato miniſtran. ubi de excommunicato minori excommunicatione dicitur, non poſſe eligi ad Eccleſiaſtica beneficia. Dices: argumentum à ſimili in materia pœnali non eſt efficax, etiamſi altera cenſura grauior eſſe uideatur; quia cenſura, quæ ſimpliciter leuior eſt, poteſt habere aliquem effectum, quem non habet cēſura

7 Ratio dubitandi.

Concluſio.

Obiectio.

Solutio. grauior. Reſpondetur, argumentum hoc non ſumi à ſimili, ſed ex generali regula, quæ in eo textu ſtatuitur, eum, qui eſt priuatus aliquo munere vel actu, etiam eſſe priuatum ſuſceptione eorum quæ ad talem actum, vel munus ordinantur. Quod principium ex illo colligunt Abbas, & alij interpretes: & planè in eo continetur. Sed beneficium Eccleſiaſticum ordinatur ad alicuius officij, vel muneris Eccleſiaſtici adminiſtrationem: ergo qui ab hac ſuſpenſus eſt, conſequenter eſt interdictus à ſuſceptione noui beneficij. Atque ita reſponſum eſt ad rationem dubitandi propoſitam nam licèt formaliter in ſuſpenſione ab officio non fiat mentio prohibitionis beneficij ſuſcipiendi; tamen in radice continetur illa prohibitio in ipſa ſuſpenſione ab officio. Quod non eſt ſimile de fructibus beneficij iam obtenti, tum quia illud non eſt explicatum in iure, neque ex aliquo eius principio colligitur: ſicut hoc (tum etiam quia longè aliud eſt nouum titulum beneficij obtinere eum, qui eſt incapax officij; aliud verò eſt frui fructibus proprij beneficij pro illo tempore, quo illi inſeruire non poteſt: hoc enim poſterius habet fundamentum in titulo beneficij iam acquiſito; & ideò nihil habet abſurdi: illud verò prius ex parte ipſius ſuſpenſi nullam rationem, vel titulum præſupponit, & ex parte Eccleſiæ eſt contra rationem, vt eum in beneficio nouo prouideat, quem ab officio habet ſuſpenſum: hoc enim eſſet quodammodo agere contra priorem prohibitionem, vt in dicto cap. vltimo Gloſſa notauit.

8 Electio ſuſpenſi nõ eſt ipſo iure irrita, ſed irritãda. Addendum verò eſt, hanc electionem non eſſe ipſo iure irritam, ſed irritandam; nec ſuſpẽſam ab officio eſſe perſonam inhabilem, ſed prohibitam. Probatur, quia ex dicto textu non ampliùs colligitur, etiam reſpectu excommunicationis minoris, vt ſuprà oſtenſum eſt, de qua textus ipſe formaliter loquitur; ergo à fortiori idem dicendum eſt in alijs, ad quos ratio eius extenditur. Atque ita ſentit Abbas in cap. *Vel non eſt compos*, de tempore ordin. ad idem inducens textum illum.

Abbas. Cap. Vel nõ eſt compos, de tẽpore ord. Nam ibi Pontifex præcipit cuidam ſuſpenſo prouideri de beneficio Eccleſiaſtico, quaſi ſupponẽs ſine diſpenſatione ſua non potuiſſe fieri. Reſpondent aliqui, non eſſe ſenſum, vt ei conferatur beneficium, ſed alimenta de fructibus alicuius beneficij. Sed contrà, quia Pontifex non de fructibus, ſed de beneficio loquitur; & neceſſe non eſt reſtringere fauorem. Magis videtur obſtare, quia illud videtur factum ex diſpenſatione Papæ: vnde poteſt argumentum in contrarium retorqueri. Sed primùm licèt hoc detur, ſolùm probatur id eſſe prohibitum, non verò perſonam eſſe inhabilem. Deinde ibi nullum eſt verbum diſpenſationem indicans, ſed debitam prouidentiam. Vnde ille eſt caſus ſpecialis, quia illa non erat ſuſpenſio culpabilis, ſed veluti irregularitas temporalis ſine culpa contracta. tunc enim in fauorem ordinis ſuſcepti ſine culpa, prouidetur quis de beneficio, ne mendicare cogatur.

Quas actiones impediat ſuſpenſio ab officio ſimpliciter lata.

9 Ratio dubitandi. Circa ſecundum ratio difficultatis ſumi poteſt ex Gloſſa in Clementina *Cupientes*, de pœnis: vbi propter proprias functiones Eccleſiaſticas, plures actus ſacros numerat, quibus ſolet A partialis ſuſpenſio priuare, qui conſiſtunt vel in receptione aliqua, vel in actione, non tam officij clericalis, quàm Chriſtiani (vt ſic dicam) huiuſmodi eſt ingreſſus Eccleſiæ, à quo interdum aliquis ſuſpenditur, vt colligitur ex c. *Is cui*, de Sent. exc. in 6. Item vſus Euchariſtiæ, ſeu eius receptio à qua etiam aliquando fit ſuſpenſio. c. vlt. 51. diſt. cap. *Si quis autem*, cap. *Tlacuit*, & cap. vlt. 18. diſt. & cap. 1. de his, quę fiunt à maior. par. cap. Quamuis autem hæ ſint ſuſpenſiones quaſi partiales; quia tamen diximus, ſuſpenſionem ab officio ſimpliciter latam eſſe totalem, videri poteſt, omnia hæc in ſe complecti.

Dicendum eſt tamen, per ſuſpenſionem hanc nullum ex his actibus prohiberi, neque aliquod ſpirituale opus, quod alicuius Eccleſiaſtici miniſterij officium non ſit. Hæc eſt ſententia communis, quæ ſatis probatur ex definitione ſuſpen- 10 Concluſio.
B ſionis ſuprà data, cum alijs, per quæ ſuprà tradidimus, hanc eſſe cenſuram propriam Clericorum. Quocirca per hanc ſuſpenſionem ab officio non priuatur quis participatione Sacramentorum, tum quia illud non eſt officium Eccleſiaſticum, quo ſolo priuat hæc ſuſpenſio, vt ex forma eius conſtat: tum etiam quia talis effectus nullo iure cauetur. Atque ita ſentit Abbas in cap. vltim. de Clerico excommunic. miniſtr. Antoninus in tit. de Cenſuris, cap. de Suſpenſione. Syluester verbo *Suſpenſio*, num. 1. & alij Summiſtæ Theologi diſt. 18. vbi Carthuſianus quæſt. 4. ſpecialiter aduertit, non priuari aliquem per hanc ſuſpenſionem indulgentijs: & idem eſt de alijs ſuffragijs, & Eccleſiaſtica ſepultura. Atque eadem ratione non priuatur ingreſſu Eccleſiæ: vnde enim poteſt colligi talis effectus? nam neque excommunicatio maior illum habet, vt ſuprà oſtendimus; *Abbas. Antoninus. Syluester. Carthuſian.*
C ſed eſt proprius interdicti, de quo loquitur dictũ capit. *Is cui*, de Sent. excomm. in eius principio. Nec refert quod in fine verſ. *Sanè*, his verbis vtitur: *Sicut excommunicatio, ſic ab officio, vel ab ingreſſu Eccleſiæ lata ſuſpenſio*: nam potiùs ex illa diſiunctiua, vel, colligitur, ſuſpenſionem ab officio non impedire ingreſſum Eccleſiæ: vnde in illis verbis tres cenſuræ numerantur, excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum: quanquam nomen ſuſpenſionis latè extendatur ad ſignificandam illam priuationem, quæ per interdictum fit: ſicut è conuerſo priuatio; quæ fit per ſuſpenſionem interdictio quædam dici ſolet. Atque hoc modo videtur Gloſſa in dicta Clementina *Cupientes*, ampliſſimè, & quaſi æquiuocè vti verbo *ſuſpenſionis* vt de excommunicatione, & interdicto interdũ dicitur: plures enim effectus, quos ibi recenſet, non pertinent ad ſuſpenſionem, vt eſt ſpecialis cenſura, ſed alioqui ad excommunicationem, aliqui ad interdictum ſpectant, & nonnulli ad alias pœnas, quæ in Canonibus imponi ſolent. Ca. Is cui de Sent. excõ. in 6. exponitur. Exponitur Gloſſa in Clement. Cupientes.
D

11 An ſuſpẽſus ab officio ordines ſuſcipere poſſit. Solùm poteſt circa hoc dubitari de ſuſceptione Sacramenti Ordinis: nam hoc Sacramentum datur ad functiones Eccleſiaſticas exercendas: ergo qui ab officio ſuſpenſus eſt, non poteſt ordines ſuſcipere, iuxta principium ſumptum ex capitulo vltimo, de Clerico excommunicat. miniſtr. Reſpondeo, ita eſſe limitandam regulam poſitam, vel potiùs declarandam: nam illa receptio formaliter non prohibetur quatenùs receptio Sacramenti eſt; ſed quatenùs eſt via ad Eccleſiaſticam functionem peragendam; ſicut etiam prohibetur communio clericalis, nõ Reſolutio.

quatenùs

Digitized by Google

quatenùs eſt receptio Sacramenti, ſed quatenùs eſt pars quædam celebrationis Miſſæ. Addo, neminem propriè ſuſpendi niſi ab ordine iam ſuſcepto, vt ſuprà dixi. Et ideò ſuſpenſionem nunquam impedire receptionem ordinis, per ſe primò, ſed conſequenter, quia ſcilicet ſuſpenſus ab inferiori ordine, conſequenter eſt ſuſpenſus ab vſu ſuperiorum, ſi illos habet, vel ſi non habet, ne illos accipiat: & ita etiam ſuſpenſus ab officio, ſicut prohibetur ab vſu ſuperiorum ordinũ, ita dicendus eſt impediri, & prohiberi, ne ad illos aſcendere poſſit, ita vt radicaliter, & eo modo, quo poteſt, à tali vſu arceatur: quod magis ex dicendis ſectione ſequenti conſtabit.

11 Suſpēſio ab officio an priuet aliquo vſu profano. Circa tertium punctum nihil difficultatis occurrit, & ideò breuiter dicendum eſt, hanc ſuſpenſionem ab officio ſimpliciter latam non impedire alia munia, ſeu vſum aliarum functionum, quæ ad alia officia ſpectant non Eccleſiaſtica, ſed ſecularia. Ratio eſt clara ex dictis ſuprà, circa definitionem huius cenſuræ, vbi etiam oſtendimus eſſe propriam Clericorum, vt tales ſunt. Nec refert, quòd dicatur ſuſpenſio hæc ſimpliciter ab officio, quia intelligitur quaſi per antonomaſiam, vel iuxta ſubiectam materiam de Officio Eccleſiaſtico, non verò de ſeculari, aut temporali: & ideò ſic ſuſpenſus nec priuatur iuriſdictione temporali, ſi illam habeat, neque officio iudicandi in ſeculari iudicio, ſi aliunde poteſtatem habeat illud exercendi, etiamſi Clericus ſit.

SECTIO IIII.

Quos effectus habeat ſuſpenſio ab officio, quæ non ſimpliciter, ſed ex parte fertur.

1 Regula generalis. CONSTAT ex dictis in ſuperioribus, ſæpe ferri ſuſpenſionem ab officio cum aliqua determinatione, quæ denotat non totum officium, ſed partem eius quoad vſum impediri. De hac ergo eſt generalis regula, ab ea tantùm parte Eccleſiaſtici officij ſuſpendere, quæ per verba (quæ per modum, ſeu determinationem adduntur) ſignificatur, & ab omni ſuperiore functione, quæ illam intrinſecè ſupponit; non verò ab inferiori, neque à qualibet alia omnino diuerſa, ſeu diſparata. Hæc regula communis eſt, quæ declaratur, primò ex illo generali principio, quòd effectus legis, vel ſententiæ non excedit voluntatem legiſlatoris, ſeu Iudicis, quatenùs per verba exprimitur: quia voluntas inter homines non operatur, niſi per verba ſufficienter intimetur: ſed verba, quibus fertur hæc ſuſpenſio, non ſignificant, niſi definitam partem Eccleſiaſticæ functionis: ergo ab illa tantùm ſuſpendunt. Item quia ſi aliud quippiam talis ſuſpenſio operaretur, ſuperfluè adderetur illa determinatio: nec poſſet certa aliqua ratione effectus talis ſuſpenſionis definiri. Addidimus verò exceptionem de functionibus per ſe ſubordinatis, vt ſunt v. g. Diaconatus, & Sacerdotium: cuius ratio fundamentalis eſt, quia in his, quæ per ſe ſubordinata ſunt, ſublato priori, auferuntur reliqua: quamuis ergo ſuſpenſio determinet partem aliquam officij Eccleſiaſtici, ſi tamen illa pars per ſe, ac neceſſariò ſupponitur ad aliam, vel cum vſu eius habet neceſſariam connexionem, conſequenter etiam

A ab illa ſuſpendit. Neque in hoc exceditur determinatio addita in verbis, ſeu forma ſuſpenſionis: quia licèt non expreſsè, ac formaliter, virtute, & implicitè in illis continetur, propter rationem dictam. Quæ locum non habet in his, quæ omnino diſparata ſunt, etiamſi vnum, quod prohibetur, ſit longè perfectius alio non expreſsè prohibito: non enim ob eam rem miniſterium minùs perfectum cenſebitur virtute, aut implicitè prohibitum in perfectiori, ſi non habeat cum illo aliquam neceſſariam connexionem, vel dependentiam.

Suſpenſio ab ordine quem effectum habeat.

EX his ſequitur primò, ſuſpenſum ab ordine B ſine alia limitatione, eſſe quidem ſuſpenſum ab omni vſu ordinis; non verò à iuriſdictione, vel quacunque functione Eccleſiaſtica, quæ ab ordine per ſe non pendeat. 2 Concluſio. Ratio prioris partis eſt eadem, quæ in ſectione 1. tractata eſt: nam ſicut ſe habet ſuſpenſio ab officio ſimpliciter ad totum officium, ita ſe habet ſuſpēſio ab ordine ſimpliciter ad totum ordinem: eſt ergo hæc ſuſpēſio totalis, quoad illam determinationem. Vnde fit idem eſſe dicere *ab ordine*, vel *ab ordinibus*, vel *ab omnibus ordinibus*, vt à ſimili ſumitur ex Gloſſa in cap. *Eos*, de tempore ordin. in 6. verbo *Ordinum*. Gloſſa. Et ratio eſt, quia ſicut in doctrinalibus, ita in his moralibus indefinita locutio æquiualet vniuerſali, præſertim cùm non poſſit habere alium legitimum ſenſum, cùm de nullo particu- C lari ordine rationabiliter poſſit intelligi. Adde, virtute ibi includi negationem, quæ diſtribuit terminum ſubſequentem. Secùs verò eſſet, ſi diceretur, *A ſacris ordinibus*: quia iuxta communem vſum ſoli maiores ordines ſacrorum nomine veniunt, vt conſtat ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 23. cap. 11. de Reformat. & ex cap. 1. cum alijs, de tempore ordin. & ex communi modo loquendi Doctorum, & Eccleſiæ.

3 Suadetur ſecunda pars concluſionis. Sylueſter reijcitur. Ratio verò ſecundæ partis eſt, quæ in 2. ſectione declarata eſt: nam ſicut ſuſpenſio ab officio præſcindit à beneficio; ita intra latitudinem officij ſuſpenſio ab ordine abſtrahit à iuriſdictione. Neque mihi placet, quod Sylueſter verbo *Suſpenſio*, ſequens Panormitanum in cap. *Cùm dilectus*, de conſuetudine, ait, ſuſpenſum ab ordine per quandam conſecutionem, ſuſpenſum eſſe à iuriſdictione ſpirituali; quia D hæc iuriſdictio in ordine fundatur, cùm Clericorum propria ſit. Verumtamen non ita eſt: ſuprà enim agentes de cenſuris in communi vidimus, ordinem non eſſe neceſſarium fundamentum iuriſdictionis; ſed eſſe, & exerceri poſſe in foro contentioſo ab eo, qui ſolam primam tonſuram habeat, quæ ordo Eccleſiaſticus non eſt, neque in ſuſpenſione ab ordine comprehenditur, iuxta ſuperiùs dicta. De poteſtate etiam abſoluta Eccleſiæ poſſet aliquãdo iuriſdictio per laicum exerceri: non ergo per ſe fundatur in ordine, neq; vſus vnius per ſe requirit vſum alterius: ergo etiam per modum connexionis, in ſuſpenſione ab ordine præcisè lata non comprehenditur ſuſpenſio à iuriſdictione. Et cõfirmatur: nam ſuſpenſus v. g. ab ordine Epiſcopali, non propterea ſuſpenditur à iuriſdictione Epiſcopali: quia talis iuriſdictio non fundatur præcisè in ordine, vt patet: tum quia electus in Epiſcopum, ſtatim ac confirmatus eſt, exercere poteſt ea, quæ

ſunt iuriſdictionis, antequam conſecratus ſit, quamuis tunc exercere non poſſit ea, quæ ſunt peculiaria ſui ordinis, cap. *Tranſmiſſam*, de Electione: tum etiam quia Epiſcopalis iuriſdictio interdum confertur Abbatibus, vel alijs, qui conſecrationem Epiſcopalem non habeant: ſicut autem ſe habet iuriſdictio talis ad talem ordinem, ita ſimpliciter iuriſdictio ſpiritualis ad ordinẽ: non ergo ita per ſe fundatur in ordine, vt facta ſuſpenſione ab ordine, virtute fiat à iuriſdictione. Confirmatur ſecundò: nam licèt Eccleſia ſtatuiſſet (quod non fecit) vt nullus poſſet iuriſdictionem ſpiritualem exercere, niſi qui aliquo ordine ſacramentali eſſet inſignitus, nihilominùs verum non eſſet, ſuſpẽſum ab ordine eſſe ſuſpenſum à iuriſdictione fori contentioſi; quia etiam tunc actus talis iuriſdictionis non eſſet actus ordinis, à quo ſolo quis ſuſpenditur ex vi talis cenſuræ; immò neque ordo eſſet fundamentum per ſe requiſitum quaſi ex natura rei, ſeu inſtitutione diuina; ſed eſſet conditio neceſſaria ex conſtitutione Eccleſiæ: quæ conditio non deeſſet illi, qui eſſet ab ordine ſuſpenſus quia ſuſpenſio non tollit ordinem, ſed impedit vſum eius. Si verò Eccleſia ſtatuiſſet, vt nemo poſſet iuriſdictionem ſpiritualem exercere, niſi qui haberet ordinem, & vſum ordinis expeditum; tunc rectè inferretur, ſuſpenſum ab ordine, eſſe etiam à ſpirituali iuriſdictione ſuſpenſum: ſed quia de facto Eccleſia hoc non ſtatuit, ideò negamus vnam ſuſpenſionem in alia virtute contineri.

4 Quis vſus iuriſdictionis ſacramẽtalis ſit huic ſuſpẽſo interdict⁹.

Supererat verò difficultas de iuriſdictione in foro pœnitentiæ; nam vſus eius pendet ab ordine: ergo ſuſpenſus ab ordine ſaltem eſt ſuſpenſus ab hac iuriſdictione. Reſpondeo primùm, non omnem vſum talis iuriſdictionis pendere ab vſu ordinis: nam delegatio eius eſt illius vſus, & poteſt fieri ſine vſu ordinis, immò & ſine proprio ordine. Deinde concedo ordinem quoad illum actum abſoluendi ſacramẽtaliter eſſe aliquo modo impeditũ ratione illius cenſuræ: id tamen eſt ſpeciale ratione cõnexionis in ipſomet actu, quæ in alijs non inuenitur. An verò illud impedimẽtum tantùm ſit, vt reddat abſolutionem irritam, vel tantùm illicitam, dicam infrà tractando de Irregularitate: nam eſt eadem difficultas.

5 His ſuſpenſus non eſt priuatus iure eligendi.

Ex his obiter colligo, ſuſpenſum ab ordine nõ eſſe ſuſpenſum à iure eligendi: quia eligere ſuo modo ad iuriſdictionem ſpectat; quia licèt non ſit omnino propria iuriſdictio, eſt tamen adminiſtratio quædam, & functio, quæ non conuenit ratione ordinis, ſed beneficij, aut dignitatis, aut alterius cõditionis ſimilis. Vnde etiam Moniales poſſunt habere ius eligendi, cap. *Indemnitatibus*, de Electio. in 6. cùm tamen ordinis capaces non ſint. Atque ita intelligendam cenſeo ſententiam Gloſſæ in cap. *Presbyterum*, verbo *Habere*. 28. diſt. qua ait, ſuſpenſum ab officio non eſſe ſuſpenſum à iure eligendi: intelligo enim ab officio ordinis; & ita textum illũ interpretor, & ex materia ſubiecta, & ex antecedẽtibus, & conſequentibus cõſtat. Nam ſi eſſet ſuſpenſio ab officio abſolutè, illa etiam priuaret vſu eligendi, vt probant adducta in priori regula, & eſt cõmunis ſententia cum Gloſſa in cap. *Cùm dilectus*, de cõſuet. & in cap. *Cùm inter*, de Elec. & videri poteſt Decius in cap. *Apoſtolicæ*, de except. num. 6.

Gloſſa exponitur.

6 Quid de ſuſpenſo ab aliquo ordine in particulari.

Secundò ſequitur ex dictis, ſuſpenſum ab aliquo ordine determinato, ſi in illa ſpecie ſimpliciter ſuſpendatur, ab omni actu illius ordinis ſuA ſpendi, & conſequenter ab vſu ſuperioris ordinis, ſi illum habeat, non verò ab vſu inferioris: ſi verò non ſimpliciter, ſed cum aliqua determinatione in tali ordine ſuſpendatur, ſolùm ab actu in determinatione expreſſo ſuſpendi. Omnes partes huius aſſertionis cum proportione probatæ ſunt in ſuperioribus: ſolùm oportet exemplis eam declarare, & ad praxim eam applicare. Contingit v.g. aliquem ſuſpendi ab officio Sacerdotis, vt in cap. *Literas*, de tempore ordin. Talis ergo ſuſpenſio cùm reſpectu illius ordinis abſoluta ſit, ab omni actu proprio Sacerdotis impedit, qualis eſt celebrare, abſoluere, ſeu confeſſiones audire, extremam Vnctionem conferre, Baptiſmumque ſolenniter per ſe, & quaſi ex propria poteſtate miniſtrare ſolennem aliquam benedictionem, aut conſecrationem efficere, & ſimilia, quæ in diſcurB ſu huius, & tertij Tomi tractauimus, & diſputatione 13. de excommunic. breuiter eas congeſſimus. Quòd ergo talis ſuſpenſio omnia hæc impediat, probatur; quia reſpectu huius ordinis eſt totalis, vt patet ex forma eius, & ex dictis ſectione 1.

7 Suſpẽſus ab officio Sacerdotali ſuſpenditur ab Epiſcopali ordine.

Atque hinc vlteriùs fieri videtur, hunc eſſe ſuſpenſum ab Epiſcopali ordine, ſeu conſecratione, quæ eſt communis opinio. Ratio reddi ſolet, quia Epiſcopatus eſt nobilior Sacerdotio; & qui priuatur minoribus, etiam maioribus priuari cenſetur. Sed & hoc principium non eſt in vniuerſum verum, & prius fundamentum licèt ſit verum, quatenùs Epiſcopatus includit Sacerdotium; non tamen ſecundum id, quod præcisè addit, vt nunc ſuppono: & ita fieri deberet comparatio. Ratio ergo eſt, quia hi duo ordines ſunt ita per ſe ſubordinati, vt vC nus ab alio eſſentialiter pendeat: neque enim poteſt, non ſolùm licitè, verumetiam neque validè, aliquis conſecrari Epiſcopus, niſi ſit Sacerdos, vt ſuppono: & ideò iuxta generalem regulam in principio poſitam, qui à Sacerdotio ſuſpenditur, conſequenter à ſuperiori ordine, id eſt Epiſcopatu ſuſpenditur: quia in per ſe ſubordinatis, ablato eo, quod eſt quaſi principium, & fundamentum alterius, reliquum etiam auferri neceſſe eſt. Dicet aliquis, ſubordinationem hic non inueniri inter actus ipſos, ſed inter principia, ſeu characteres: nam licèt Epiſcopus non exerceat actum conſecrationis Corporis Chriſti, poteſt confirmare, aut alias benedictiones Epiſcopales efficere, vel primam tonſuram, aut minores ordines dare: ergo ex vi ſuſpenſionis à munere Sacerdotali ſolùm ſuſpenderetur ab illis actibus Epiſcopalibus, quos iuxta Eccleſiæ riD tum extra Miſſæ ſacrificium efficere non poteſt: quia in reliquis, cùm per ſuſpenſionem non tollatur character, & aliàs, in his actibus non ſit ſubordinatio: non eſt cur ſuſpenſio ab vno actu contineat ſuſpenſionem alterius.

Obiectio.

8 Suſpẽſus à minori ordine quomodo ſit à maiori.

Propter hęc aliqui cõcedunt, ſuſpenſionẽ minoris ordinis ſolùm redũdare in maiorẽ quoad illos actus, in quibus connexionem habent, nõ verò in alijs; vt v.g. qui ſuſpẽditur à Diaconatu, cõſequenter ſuſpendi à Sacerdotio, quantum ad altaris miniſterium, quia Miſſa non dicitur ſine Euãgelio; nõ tamẽ ſuſpẽdi ab alijs actibus Preſbyterij, qui nullũ vſum Diaconatus requirunt. Eſtq; hæc ſentẽtia probabilis. Tamẽ quod diximus, ſecurius, & verius videtur: & ideò rñdetur; quãuis ſit ſubordinatio inter ipſos characteres,

tamen

Digitized by Google

tamen illam non eſſe ſine ordine ad actus. Quia character iuxta inſtitutionem non eſt niſi propter actum: & ideò, quamuis per ſuſpenſionem non auferatur character ipſe in ſe, quia hoc non eſt in poteſtate Eccleſiæ; tamen in exiſtimatione & vſu Eccleſia talem perſonam habet, ac ſi pro tunc eſſet inhabilis ad talem actum: ac propterea ſecundum Eccleſiæ æſtimationem, & voluntatem, ſuſpenſus ab vſu inferioris ordinis, v. g. Sacerdotij eſt, conſequenter ſuſpenſus ab vſu ſuperioris ordinis, ſcilicet Epiſcopatus. Et confirmatur ſimul, & ampliatur, nam ſuſpenſus ab ordine inferiore conſequenter eſt ſuſpenſus, ſeu prohibitus, ne ſuperiorem ordinem poſſit recipere, ſi illũ nõ habet: ergo eſt etiam ſuſpenſus ab vſu eius, ſi illum habet. Eſt enim hæc generalis regula Doctorum, cenſuram, quæ impedit ſuſceptionem alicuius ordinis nondum habiti, à fortiori impedire vſum eius iam habiti, quia, ſi impedit radicem, & fructus, à fortiori impedit, quando non poteſt radicem euellere. Antecedẽs autem patet ex dictis ſect. præced. & explicatur in hunc modum, quia character inferioris ordinis eſt veluti facultas moralis ad ſuſcipiendum ordinem ſuperiorem: vnde receptio ſuperioris ordinis æſtimari & dici poteſt veluti vſus quidam characteris inferioris ordinis, qui licèt videatur magis paſſiuus, quàm actiuus, tamen inter functiones clericales numerari poteſt: qui ergo ſuſpenſus eſt ab vſu ordinis inferioris, conſequenter eſt ſuſpenſus à receptione ordinis ſuperioris. Eſtque hæc communis ſententia, vt iam referam.

Obiectioni occurritur.

Contra quam quidam obijciunt, quia hinc fieri poteſt, vt pœna excedat delictum, fieri enim poteſt, vt ſit dignum ſuſpenſione vnius ordinis & non plurium. Reſpondetur hoc pertinere ad prudentiam iudicis, ſcilicet, vt quando delictum huiuſmodi eſt, non ſuſpendat ab inferiori ordine, ſed à ſuperiori, nam ſuſpenſio ab inferiori propter concomitantia quæ includit grauior pœna eſt: quod ſi etiam ſuſpenſio ſuperioris ordinis videatur excedere grauitatem delicti, ſuſpendat ab vno actu, & non à toto ordine, vel ad tempus breue, & ita ſemper fieri poterit commenſuratio.

9 Suſpẽſus ab ordine ſuperiori, nõ ſuſpenditur ab inferiori.

At verò è contrario, qui ſic ſuſpenſus eſt à Sacerdotali ordine, non propterea eſt ſuſpenſus ab vſu inferiorum ordinum. Ratio eſt, quia in forma talis ſuſpenſionis neque expreſsè, ac formaliter continentur inferiores ordines, vt ſupponimus, neque etiam virtute, aut connexione aliqua; quia licèt ſuperior ordo pendeat ab inferiori, non tamen è contrario: poteſt enim quis habere inferiorem ordinem, & vſum eius, quamuis ſuperiorem non habeat: ergo poteſt retinere vſum inferioris ordinis, etiamſi à ſuperiore prohibitus ſit. Et confirmatur, quia aliàs ſuſpenſio talis eſſet vniuerſalis ab omnibus ordinibus, quia, ſi ab aliquo ordine inferiori ſuſpenderet pari ratione ſuſpenderet ab omnibus, quia non eſt maior ratio de vno, quàm de alijs: cùm ergo ſupponat ſuſpendere à ſuperioribus ordinibus, planè ſequitur talẽ ſuſpenſionẽ fieri vniuerſalẽ: conſequẽs autem eſt contra omnem rationem, tũ quia eſt nimia ampliatio pęnę, quę potiùs reſtringi poſtulat, tũ etiã, quia aliàs ſuperflua eſſet illa determinatio, quę ponitur in tali ſuſpẽſione, cùm dicitur, *ab ordine Sacerdotali*, quia nihil operatur, cũ eumdẽ effectũ habere dicatur, ac ſi dictum eſſet, *ab omnibus ordinibus*: Denique etiã in rebus naturalibus ex negatione, vel carentia maioris potentiæ, vel intenſioris gradus, ſeu actionis, non rectè infertur priuatio minoris, in moralibus etiam, qui priuatur maiori facultate non ſtatim priuatur minore, niſi ſint connexæ: idem ergo in præſentiarum dicendum eſt. Sic igitur ſuſpenſus ab ordine Sacerdotali, Euangelium ſolemniter cantare, & à fortiori reliqua miniſteria inferiora facere poterit licitè, & abſque vlla pœna: idemque eſt cum proportione in cęteris ordinibus, vt Syluest. verb. *Suſpenſio*. num. 5. Nauarr. cap. 27. num. 160. & ſequentibus notãt.

Syluest. Nauarr.

10. De ſuſpenſione alicuius actus certi ordinis c. 2. & 3. de cler. percuſſore, & c. 2. 55. diſ. difficultas.

Vltima pars ſecundæ illationis erat de ſuſpenſione partiali ab aliquo ordine. Exemplumque eſt, ſi Sacerdos ſuſpendatur *ab officio celebrandi*, ſeu (quod idem eſt) *ab altari*, vt ſæpe fit: ſic enim ſuſpenſus, excepto munere ſacrificandi, alios actus Sacerdotalis officij licitè exercere poteſt, argum. text. in cap. *Significauit*, de corpore vitiat. vbi Abbas, & Doctores notant. Difficultas verò circa hanc partem eſt, an licèt conſiderata tali forma ſuſpenſionis verum habeat regula poſita, nihilominùs propter cõnexionem actuum cõtingat ſuſpenſionem, quæ expreſſe fit ab vno actu tantum, alios comprehendere.

1. Sententia.

Dicunt enim frequenter Iuriſperiti, ſuſpenſum ab vno actu inferiori, conſequenter ſuſpenſum eſſe ab actibus ſuperioribus: vnde inferunt, Epiſcopum ſuſpenſum à minoribus ordinibus conferendis, eſſe ſuſpenſum à maioribus; & ſuſpenſum à maioribus conferendis, ſuſpenſum eſſe à conſecratione Epiſcopi: è contrario verò (aiunt) ſuſpenſum à ſuperiori actu, non propterea eſſe ſuſpenſum ab inferiori. Fundamentum eorum eſt quia, in his facultatibus ex negatione potentiæ circa inferiorem effectum, rectè ſequitur negatio potentiæ ad ſuperiorem, non verò è conuerſo: ergo cui aufertur moralis facultas circa inferiorem actum, conſequenter aufertur circa ſuperiorem. Item quia in moralibus, cui honor inferior interdicitur, maiores quoque interdicti cenſentur, vt dicitur in l. *Relegatorum*, §. final. ff. de Interdict. nam qui indignus eſt inferiori honore, indignior erit ſuperiore, l. *Qui indignus*, ff. de Senatoribus: ergo idem eſt in præſenti argum. cap. *Cùm illorum*. de ſent. excommun. in illis verbis: *Cùm maiora intelligantur illis prohibita, quibus vetita ſunt minora*. Atque hæc fuit opinio Gloſ. in ca. *Eos*, de temp. ord. in 6. verb. *Ordinum*. Abb. in capit. *Vel non eſt compos*. & Hoſtienſ. in cap. *Cùm dilectus*. de temp. ord. quos Syluest. & alij Summiſtæ verb. *Suſpenſio* ſecuti ſunt.

Gloſſ. *Abb.* *Hoſtienſ.* *Syluest.*

11 Sentẽtia poſita impugnatur exemplis

Hæc verò ſententia difficultatẽ patitur, tã in regula generali, quã ponit, quàm in eius fundamẽto. Primũ patet exemplo de clerico ab altari ſuſpenſo, qui nõ propterea ab alijs functionibus Sacerdotalibus ſuſpenſus habetur, & tamen altaris miniſteriũ omniũ Sacerdotaliũ nobiliſſimũ eſt: cur ergo, qui illo iudicatur indignus, non etiã iudicatur indignus cęteris? Aliud eſt ex cap. vlt. de tẽp. ord. in 6. vbi Epiſcopus propter quoddã delictũ à collatione clericalis tõſuræ ſuſpẽditur, per quã ex omniũ ſententia non interdicitur Epiſcopo collatio ordinũ ſuperiorũ.

1

2 Euaſio.

Reſponderi poteſt in illo textu addi particulã illam excluſiuam, *duntaxat*, ratione cuius illa ſuſpenſio nõ extẽditur ad ſuperiora.

Eluditur.

Sed contra hoc eſt in primis quod ſuprà dixi, in his formis perinde eſſe præſcindere, aut tacere, quod expreſsè excludere, vel

negare:

negare: & ideò dicebamus idem eſſe dicere *ab officio*, vel *tantùm ab officio*: ſic ergo ſi ſuſpenſio, *tantùm à collatione tonſuræ*, excludit ſuperiora, ne ab eis fiat ſuſpenſio, etiam præciſa ſuſpenſio à collatione tonſuræ idem operabitur. Et deinde videtur repugnãtia, quod præciſa ſuſpenſio à collatione tonſuræ includat ſuſpenſionem ſuperiorum, & tamen quod per additionem excluſiuè excludantur ſuperiora: nam, vt Dialectici aiũt, dictio excluſiua non excludit concomitantia: & ideò, ſi quis ſuſpenderetur ſub hac forma, *à Diaconatu duntaxat*, intelligerentur excludi inferiores ordines; non tamen ſuperiores, quia per connexionem, & conſecutionem continentur in illa: ergo è conuerſo, ſi dictio excluſiua in præſenti habet vim excludendi ſuperiora, ſignum eſt non includi etiam per concomitantiam in inferiori. Tertium exemplum ſumi poteſt ex cõceſſis, nam qui ſuſpenditur à munere, v.g. confirmandi, non propterea ſuſpenditur à munere conſecrandi Corpus Domini; cùm tamen hoc miniſterium longe excellentius ſit.

3. Exemplum.

12 Præterea, ratio in qua fundatur illa ſententia & in principijs Philoſophicis, & in moralibus videtur valde infirma. Nam in Philoſophia verum non eſt, cauſam, quæ caret virtute ad minorem effectum, carere etiam virtute ad perfectiorem. angelus enim caret virtute ſentiendi, non tamen intelligendi; & item homo caret interdũ firmitate memoriæ, & non perſpicatia intelligẽdi, quæ maior eſt. Similiter in moralibus aliquis interdum priuatur pecunijs, non tamen honore quod maius bonum eſt; &, qui habet plura beneficia, interdum priuatur inferiori, & maiori. Sic ergo in præſenti, cùm hæc ſuſpenſio ſit quædam pœna, poterit quis priuari aliquo actu minus perfecto, quia illa eſt ſufficiẽs pœna delicti; & non priuari perfectiori actu. Non eſt ergo ſolidum illud principium, indignus eſt maioribus, qui minoribus iudicatur indignus, tũ quia, quando hæc indignitas ſolùm conſiſtit in quadam culpa, fieri poteſt, vt propter illam fiat aliquis, dignus qui priuetur minori bono, nõ verò maiori: tum etiam, quia, licèt comparando vnũ actum ad alium, ſit minùs perfectus, tamen libertas, & facultas exercendi vtrumque maior eſt, quam circa vnum tantum etiam perfectiorem. Per ſuſpenſionem autem actus minùs perfecti minuitur illa poteſtas efficiendi illum actum: non ergo rectè inde infertur ſuſpendi quo ad vtrumque actum; quia non demeretur minorem actum abſolutè ſpectatum, ſed ſolùm comparatione vtriuſque ſimul. Atque ita non rectè applicantur iura in contrarium citata pro illo principio, *Indignus minori honore, à fortiori indignus eſt maiore*: illa enim procedunt, quando abſolutè, & ſine vllo alio reſpectu aliquis eſt indignus minori honore, etiam per ſe, & præciſè ſumpto: quod in præſenti non eſt neceſſarium.

13 Accedit tandem, quòd exempla, ſeu corollaria, quæ contraria ſententia proponit, nullo iure fundata ſunt, nec per ſeſe videntur rationi conſentanea. Cur enim, ſi Epiſcopus ſuſpenditur, ne ſubdiaconatum, v.g. conferat, conſequenter priuatus cenſeri debet, ne Diaconos, aut Sacerdotes ordinet, cùm hi omnes actus ab eadem poteſtate procedant, quæ in ſe integra ſemper manet, & alioqui exercitium, vel collatio vnius non pendeat per ſe ab alio, ſed poſſit maior ordo conferri habẽti iam minorem abſque

A collatione minoris alteri facta. Et aliunde contingere etiam poſſit, vt culpa, propter quam talis ſuſpenſio imponitur, ſit digna priuatione minoris actus, & non maioris; vt ſatis declaratum eſt: ideo que poſſit etiam contingere, vel potiùs debeat, vt iudex, qui talem pœnam impoſuit, ſolùm de illo actu priuare intenderit, quem expreſſit. Nec eſt eadem ratio de ſuſpenſione ab vſu, vel receptione talium ordinum, & à collatione eorum: nam ordines diuerſi reſpectu eiuſdem ſubiecti habent ordinem per ſe in ſuo eſſe, & conſequenter etiam in vſu, quia maior ſupponit minorem: & ideò neceſſe eſt, vt qui ſuſpenditur ne minorem ſuſcipiat, à fortiori ſuſpendatur, ne ad maiora quaſi per ſaltum tranſeat. Et ſimiliter vſus ordinis ſupponit eſſe talis ordinis, & ideò, qui à ſuſcipiendo aliquo ordine, quem non habet, ſuſpenditur, conſequenter ſuſpenditur

Diſcrimen inter ſuſpẽſionem à collatione minoris ordinis, & à ſuſceptione eiuſdem.

B ab uſu eius, ſi iam illum habet. Ac denique ſuſceptio ſuperioris ordinis non fit ſine aliquo vſu inferioris, & ideò qui ab inferiori ordine ſuſpenditur, conſequenter impeditur à ſuſceptione vlterioris ordinis, ſi illum nõ habet, vel ab vſu eius, ſi iam illum habet. At verò quoad collationem, abſolutè loquendo, non inuenitur hæc colligatio ſeu ſubordinatio inter ordines: nam, licèt reſpectu eiuſdem recipientis nemo poſſit iure illi conferre ſuperiorem ordinem, niſi vel priùs ei conferat, vel ſaltem ſupponat inferiorẽ, tamen abſolutè, & reſpectu conferentis non oportet, vt, ſi maiorem ordinem confert, det etiam minorem, vt oſtenſum eſt. Aliunde verò actiua collatio omnium ordinum ab eadem indiuiſibili, & quaſi eminenti poteſtate procedit, quę, dum vnum actum exercet, non efficit aliũ, neque è conuerſo: & ideò, licèt impediatur, ne

C vnum actum illorum exerceat ſiue maiorem, ſiue minorem, non ſequitur ſimul ſuſpendi ne exerceat alium. Hinc denique in iure, quando Epiſcopus à collatione duorum uel trium ordinum ſuſpenditur, non unius tantum fit mẽtio, ſed omnium, ut in c. *Literas*, de Temp. ord. *Diaconij, & Preſbyterij*. Si autem expreſſo inferiori intelligeretur etiam facta ſuſpenſio à collatione ſuperioris, non oporteret illum exprimere.

Propter has rationes cenſeo, ſententiam hanc communem non poſſe iure procedere, niſi ſolùm quando inter ipſos actus eſt ſubordinatio, ita ut perfectior ſine minori non poſſit legitimè, & ſecundum Eccleſię ritum exerceri. Quod præter omnia dicta optimè confirmatur ex capit. *Ex literis*, de Exceſſ. Prælat. ubi circa finem ſic dicitur, *Ipſum indignum altaris miniſterio* 14

14 Communis ſententia ad verũ ſenſum reducitur.

D *reputamus*; & ſubditur, *Cùm igitur Pontificale officium ſine altaris miniſterio non valeat adimpleri mãdamus, quatenus, vt Epiſcopatui cedat, moneatis eundem*. ubi non ex dignitate, aut perfectione, ſed ex connexione Pontifex argumentatur. Et rationes factę in re morali planè conuincũt: maximè, cùm pœnæ reſtringendæ potius ſint, quã ampliandæ, niſi ratio urgẽs, aut alia iuris principia aliud facere cõpellant; quod in præſenti dici non poteſt. Aliqui uerò limitant hanc ſententiã, dicentes determinationẽ huius ſuſpenſionis ex proportione ad delictũ eſſe ſumendam, quando in eo punit in quo deliquit: ut v.g. ſi Epiſcopus deliquit in miniſtratione Diaconatus, & ꝓpterea ſuſpẽdit à collatione ordinis, vel Diaconatus; tũc intelligi præciſè ab illo ordine cõferẽdo ſuſpẽdi: ſecus verò eſſe, ſi vel nõ ſeruatur illa proportio

portio

Digitized by Google

portio inter pœnam, & culpam, ſed ſunt quaſi diſparatæ omnino, vt ſi propter adulterium, v.g. ſuſpendatur, tunc procedere communem ſententiam, quòd ſuſpenſus ab inferiori ordine, eſt etiã ſuſpenſus à ſuperiore.

15 Limitatio reijcitur.

Sed hæc diſtinctio nec ſatis fundata eſt quoad ſingula membra, nec quoad concordiam eorum inter ſe. Probatur quia regula illa poſita in priori membro incertiſſima eſt: interdum enim inuenimus in iure ſuſpendi Epiſcopum tantùm in eo actu, quem malè exercuit, vt in prima tonſura, cap. vlt. de Temper. ordinat. in ſexto in Diaconatu & Presbyterio in cap. *Literas*, de Temper. ordinar. aliquando verò propter vnum ordinem malè collatum, ſcilicet Diaconatus ſuſpenditur à collatione omnium ordinum in capit. *Vel non eſt compos*, eodem tit. quod notauit Gloſſa in cap. *Eos*, de Temp. ordin. in 6. verb. *Ordinum*, addens, *Quod ſi Papa voluiſſet, cum tantùm illo, quem contulit, priuare expreſſiſſet*: cenſet igitur non eſſe ſatis, quòd delictum fuerit circa vnum ordinẽ tantùm, vt ſuſpenſio cenſeatur eſſe ab illo tantùm, niſi hoc exprimatur: ſatis autem exprimitur, non ſolùm quando expreſsè additur excluſiua, vt in dicto capite vlt. ſed etiam, quando præcisè talis ordo exprimitur, vt in dicto cap. *Literas*, quæ iura ad hoc ipſum citat eadem Gloſſa: vnde videtur idem nobiſcum ſentire. Si autem verba ſententiæ generaliora ſint, non determinabuntur ex ſolo delicto, tum propter ea, quæ latè ſupra diximus in ſimili puncto; tum etiam, quia, licèt materia delicti fuerit vnus tantùm ordo, poteſt ex circumſtantijs delictum eſſe tam graue, vt generaliorem ſuſpenſionem mereatur, ut patet ex dicto capit. *Vel non eſt compos*, & à ſimili ex capit. *Qui & diuinis*, duodecimo, quæſtione ſecunda. Vbi quidam ſolùm qui ſacram communionem quibuſdam excommunicatis miniſtrauit, *ab officio protinus Eccleſiaſtico pellitur*: igitur primum illud membrum, & regula in illo contenta nullo fundata eſt iure. Contra ſecundum autem membrum procedunt omnia, quæ contra priorem ſententiam dicta ſunt: nam licèt delictum ſit (vt ita dicam) diſparatum, ſi iudex definiuit pęnam eius ad ſuſpenſionem collationis vnius ordinis, non eſt cur ad plura extendatur, neque ad plures actus, niſi cum illo fuerint connexi. Hæc ergo ſola regula poteſt in hac materia tanquam certa deſignari, vt verbis ſententiæ, vel legis ſtandũ ſit, ſolùmque illum actum ordinis prohibeat, qui in determinatione ſuſpenſionis exprimitur, vel qui cum eo fuerit neceſſariò connexus, vt ſatis explicatum eſt. Et hãc regulam ſignificauit Abbas in cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetudine, nu. 20. & Nauarr. in Sum. cap. 27. nu. 160.

Gloſſa.

Regula generalis.

Abbas. Nauar.

Suſpenſio à iuriſdictione, quem effectum habeat.

16 De ſuſpẽſione à iuriſdictio. ſimpliciter.

TErtiò principaliter poſſumus ex dictis inferre quem effectum habeat ſuſpenſio à iuriſdictione, quando ad illam determinatur. Aut enim ſuſpẽſio eſt à iuriſdictione ſimpliciter, aut à determinato actu, ſeu parte iuriſdictionis. Si fiat priori modo; tunc ſuſpenſio eſt à tota ſpirituali iuriſdictione, argumento eorum quæ hactenus diximus, quia dictio illa indefinita ob ſuam indifferentiam totum comprehendit, & æquiualet vniuerſali. Qui autem ſint actus huius iuriſdictionis, iam in ſuperioribus dictum eſt; & videri

A poteſt Gloſſ. in cap. *Tranſmiſſam*, de election. Per hanc autem ſuſpenſionem non prohibentur actus ordinis, qui iuriſdictionem non requirunt, propter eaſdem rationes, quibus diximus ſuſpenſionem ab ordine non includere ſuſpenſionem à iuriſdictione: nam ſicut iuriſdictio non ſupponit neceſſariò ordinem; ita etiam ordo non ſemper requirit iuriſdictionem ad ſuos actus efficiendos. Atque ita notauit citata Gloſſa in dict. cap. *Tranſmiſſum*, & ſumitur ex textu ibi, & ex capit. *Aqua*, de Conſecratione Eccleſiæ, vel altaris. Notauit Nauarrus in Summa cap. 27. num. 160. Abbas in cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. num. 20. Solùm aduerto, hoc ſimpliciter procedere in actibus ordinis, qui nullam iuriſdictionem requirunt, vt ſacrum facere, &c. Alij verò ſunt actus ordinis, qui requirunt iuriſdictionem vel vt validè, vel vt licitè fiant, & ab his manet quis

Gloſſa.

Nauar. Abb.

Per ſuſpẽſionem à iuriſdict. ſuſpẽdit etiã quis ab actu ordinis ad illã requiſito.

B prohibitus per talem ſuſpenſionem per quãdam conſecutionem, non tamen eodem modo, ſed cum proportione. Vbi enim iuriſdictio eſt de ſubſtantia actus, vt eſt in ſola abſolutione ſacramentali, actus erit nullus ſi fiat cum tali ſuſpenſione, quia deeſt poteſtas neceſſaria ad valorem eius. Vbi autem fuerit iuriſdictio de iuſtitia actus (vt ſit dicam) erit prohibitus ne licitè fiat, factus tamen validus erit. Sic peccabit Parochus ſuſpẽſus quælibet ſacramenta miniſtrando ſuis ouibus vt ordinarius paſtor, & Epiſcopus ſuſpenſus conferendo ordines ſuis ſubditis, quia nõ ſolùm poteſtate ordinis, ſed etiam iuriſdictionis vtitur: ſicut peccaret dando alteri Epiſcopo licentiam ad ordinandum in ſuo Epiſcopatu, vel dando ſubdito licentiam vt ab alio ordinetur, quia hi ſunt actus iuriſdictionis, nam multo magis exercet iuriſdictionem per ſe ordinando.

C At verò, quando ſuſpenſio non fertur ſimpliciter; ſed cum determinatione certi actus, ſeu partis iuriſdictionis, vt à collatione beneficiorũ capit. *Grauis*, de Prębendis, cap. vnico, *Ne ſede vacante*, in 6. Clement. 1. §. *Si quis*, de ſtatu Monachi à confirmatione Epiſcopi cap. 2. de Tranſlat. Epiſcop. cap. *Prouidè*, de Elect. in 6. & ſæpe aliàs, vt videri poteſt in Gloſſa in Clement. *Cupientes*, de Pœnis. Tunc applicanda, & ſeruanda eſt regula poſita, vt ſolùm ab eo actu, ſeu parte iuriſdictionis aliquis ſuſpenſus eſſe intelligatur, qui per verba determinantia ſuſpenſionem ſignificatur, niſi fortaſſe habeat cum alio actu neceſſariã connexionem, ita vt ſine illo fieri non poſſit; nam tunc ob eam cauſam etiam alius actus in tali ſuſpenſione comprehendetur. Quod eadem ratione in iuriſdictione ac in ordine procedit.

17 De ſuſpẽſione à parte iuriſdictio.

D Ex dictis ſequitur ſacerdotem ſic ſuſpenſum partiali ſuſpenſione grauiter peccare functionem illam ſpiritualem exercendo, à qua ſuſpenſus eſt, non verò aliam. Probatur prior pars, quia hæc etiam ſuſpenſio includit prohibitionem per legem ſeu præceptum Eccleſiæ, cuius materia ex ſuo genere grauis eſt, ergo ex genere ſuo illa tranſgreſſio eſt mortale peccatum; & quoad hoc eadem eſt ratio de ſuſpenſione totali & partiali: cuius materia ſit ſufficienter grauis. Ratio verò alterius partis eſt, quia reliqui actus non contenti in tali ſuſpenſione non ſunt prohibiti, ergo nõ eſt vnde ſit malum illos exercere; nam ſuſpenſio circa alios actus, cùm non ſit culpa, ſed pœna, non facit indignũ vel inhabilem ad alios actus, quamtumuis ſacros, exercendos, qui non ſunt in ipſa ſuſpenſione comprehenſi. An verò illi prio-

18 Violatio ſuſpẽſionis qualis culpa ſit.

res

Digitized by Google

tes actus, qui contra ſuſpenſionem illicitè fiunt, validi ſint, declaratum iam eſt, partim in proximè dictis, partim ex dictis de excommunicatione maiori.

Quæ pœna dictæ culpæ reſpondeat.

19 De pœna ob transgreſſionē ſuſpēſionis à iuriſdictio.

DE pœna verò iure impoſita propter hoc peccatum fungendi officio, à quo quis ſuſpenſus eſt, idem proportionaliter, ſeu reſpectiuè dicendum hic eſt, quod de ſuſpenſione totali ab officio diximus. Itaque, ſi ſuſpenſio ſit à iuriſdictione tantùm, vel à quolibet actu iuriſdictionis, nulla irregularitas, vel alia ſpecialis pęna eſt in iure impoſita propter eius tranſgreſſionem, ſed puniri debet arbitrio iudicis, vt in alijs dictum eſt. Si verò ſuſpenſio ſit ab ordine, ſiue ſit à toto ordine, ſiue ab vno, vel alio; ſiue ab vno actu alicuius ordinis, irregularitas incurritur ordinē ex officio exercendo contra talem ſuſpēſionem reſpectiuè. Ratio eſt, quia iura, quę de hac irregularitate loquuntur, non tantùm agunt de ſuſpenſione totali ab officio, vel ab ordine, ſed etiam de partiali, nec ſolùm de ſimpliciter lata, ſed etiam de ea, quæ fertur ad certum tempus. Ita ſumitur ex capit. *Is cui*, de Sententia excommun. Vbi ex eo, quòd alicui eſt interdicta celebratio in Eccleſia, infertur fieri irregularem in ea celebrando: idem ergo eſt in omnibus ſimilibus. Item quando aliquis eſt ſuſpenſus à toto officio, vt irregularitatem incurrat, ſufficit vnum actum ordinis exercere iuxta cap. 1. de Re iudic. in 6. & cap. 1. de Sententia excommunicationis in 6. vbi Glo. & Doctores id notant: ſufficit ergo violatio talis ſuſpenſionis in aliqua parte eius: ergo licèt ſuſpenſio ſit impoſita in ſola parte, ſi in illa violetur, id ſatis eſt ad talem irregularitatem incurrendam. Et ita Doctores agentes de hac irregularitate, nihil diſtinguunt inter ſuſpenſionem totalem, & partialem.

De pęna ob violationē ſuſpēſionis ab ordine.

Cap. Is cui, de Sētent. excom.

20 Præter hanc verò pęnam nullam aliam inuenio propter hoc delictum ipſo iure impoſitam. Solùm in cap. 2. 55. diſtin. præcipitur, vt qui ſuſpenſus ab altari miſſas fecerit. *Eccleſia communione priuetur, & ab omnium fratrum communione nouerit ſe alienum.* Vbi videtur etiam imponi excommunicatio. Sed in primis illa pęna non eſt vſu recepta in vniuerſa Eccleſia, & canon ille eſt Cōcilij Arelat. prouincialis. Deinde dici poteſt, illa verba, *communione priuetur*, non eſſe cenſuræ latæ, ſed ferendæ, & iuxta illa eſſe intelligenda ſequentia. Quod ſi dicatur, hęc verba non eſſe in originali, ſed ſolùm hæc, *Ab omnium fratrum charitate nouerit ſe alienum*. Reſponderi poteſt, per illa ſolum exaggerari grauitatem delicti, non nouam cenſuram imponi. At obſtant illa verba, *vt ſeueritatem Eccleſiaſticæ diſciplinæ*. Propter quę Gloſſa dicit, ibi imponi aliam pęnam: quia *ſi celebrauerit poſt excommunicationem, deponetur.* Vbi & excommunicationem admittit iuxta lectionem Gratiani, & addit depoſitionem, qui nomine fratrum intelligit Coepiſcopos, à quorum gremio excluditur qui deponitur: per quam depoſitionem aliqui irregularitatem intelligunt. Sed hoc totum incertum eſt, & è conuerſo certum eſt illam pęnam ſaltem ipſo facto non eſſe in vſu.

Gloſſ.

DISPVTATIO XXVII.

De effectibus ſuſpenſionis à beneficio.

QVAMQVAM hæc ſpecies ſuſpenſionis diuerſa ſit à præcedenti, tamen forma & modus illam ferendi eiuſdem rationis eſt: & ideo applicando cum proportione principia poſita in diſputatione præcedenti, facillimum erit intelligere, quę ad effectus huius ſuſpenſionis pertinent. Dupliciter igitur hæc ſuſpenſio, ſicut præcedens, ferri poteſt, ſcilicet vel ſimpliciter, vel cum determinatione alicuius beneficij, vel partis eius. De vtraque ergo forma ſigillatim dicemus, & explicabimus varios modos, quibus de his ſpeciebus ſuſpenſionis iura loquuntur, in quorum intelligentia præcipua pars huius doctrinæ poſita eſt.

SECTIO I.

Quid ſit ſuſpenſio à beneficio ſimpliciter lata, & quos effectus habeat.

QVONIAM in beneficio duo ſunt, vnum eſt functio aliqua ſpiritualis, ad quam beneficiū obligare ſolet, aliud eſt temporale emolumētum, ad quod ſuſcipiendum beneficium cōfert ius ex ſe perpetuū. Dubitari in primis poteſt, an ſuſpēſio à beneficio impediat vtrumque, vel alterum tantùm. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ex illis duobus primum pertinet ad Eccleſiaſticum officium: ergo, ſi hæc ſuſpēſio vtrūque impedit, habebit hæc cenſura effectū vtriuſque ſuſpenſionis ab officio, & beneficio; quod eſſe nō poteſt, quia ſpecies hæ ſunt impermixtæ. Quæ ratio etiam probat ſuſpenſionem, hanc nō poſſe impedire tantum illud primum ſpirituale, quod in beneficio inuenitur. Si autem ſolùm ſecundum impedit, ſequitur non eſſe hanc propriā cenſuram ſuſpenſionis, neque illi conuenire definitionem ſuſpenſionis ſuperiùs datam: quia nō impedit aliquam Eccleſiaſticam functionem, nam percipere fructus beneficij non eſt functio Eccleſiaſtica, ſed ſtipendium illius. 1 Ratio dub.

Nihilominus dicendum eſt, effectum huius ſuſpenſionis ſolùm eſſe impedire dominum, ſeu poſſeſſorem beneficij, ne vti poſſit iure illo percipiendi fructus Eccleſiaſticos, quod habet ratione officij, & in quo ratio beneficij conſiſtit. Hoc patet in primis ex communi ſententia omnium, quos referemus. Deinde ex proprietate verborum iuxta vſum canonum, ad quam proprietatem verba hæc reſtringenda ſunt, & limitanda, cùm ſit materia odioſa & pęnalis. Nam in iure beneficium cōtra officium diſtinguitur, quod patet maximè ex omnibus illis, quæ de hac cenſura loquuntur, & ſuprà citata ſunt: hac enim de cauſa diſtinctè proponunt ſuſpenſionem ab officio, & à beneficio & ab vtroque ſimul. Nec ſolùm hæc duo generatim ſumpta, ſed etiam prout 2 Suſpēſio à beneficio ſolū, priuat fructibus beneficij.

Digitized by Google

prout coniunguntur in præbenda Eccleſiaſtica, quæ & aliquod miniſterium habet & prouetus, diſtinguuntur, vt patet ex cap. finali de Reſcript. in 6. vbi beneficium Eccleſiaſticum propter officium dari dicitur, non vt propter aliud extrinſecum, vel accidentarium, ſed ad quod ipſa præbenda obligat: ergo ex his duobus, quæ in præbenda coniunguntur, beneficium propriè non eſt, niſi ius ipſum percipiendi fructus, quod ex officio naſcitur, ſeu propter officium collatum eſt. Vnde
Conc. Trid. Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 3. de Reform. beneficia ad diuinum cultum, atque Eccleſiaſtica munia obeunda, dicit eſſe conſtituta: vbi etiam diſtinguit beneficia ab Eccleſiaſticis muneribus, quæ nomine officij ſignificari ſolent. Igitur, cùm à beneficio quiſpiam ſuſpendi dicitur, in ea proprietate beneficium ſumendum eſt: ergo effectus huius ſuſpenſionis erit impedire hoc ius percipiendi fructus, ne in actum ſuum prodire poſſit. Probatur conſequentia, nam per illam determinationem, *à beneficio*, ad ipſum ſuſpenſio limitatur, ſicut dictum eſt de ſuſpenſione ab officio. Rurſus hæc ſuſpenſio non tollit beneficium ipſum, vt receptum eſt, & ſuprà à nobis probatum. Vnde ſic ſuſpenſus à beneficio, ſi nimiũ pertinax ſit, vel noua crimina committat, ſolet beneficio priuari, cap. *Cupientes*, §. *Cæterùm*, de Election. in 6. & in cap. *Sicut*, de Cohabit. cleric. & mulierum, vbi contra Innocentium id
Abbas. notat Abbas num. 4. ergo ſignum manifeſtũ eſt per ſuſpenſionem ſolam non fuiſſe ſublatum ipſum beneficium. Supereſt ergo, vt ſuſpenſio à beneficio impediat ſolùm ius beneficij, ne quis poſſit eo vti ad fructus recipiendos, ita vt nihil aliud ſit à beneficio ſuſpendi, quam fructus beneficij ſuos non facere. Atque ita docent Canoniſtæ in citatis iuribus, & in cap. *Cùm bona*, de ætate & qualit. vbi Abbas num. 6.

Suſpenſionem à beneficio officij vſum non impedire.

3 ATque hinc ſequitur primò, ſuſpenſionem à beneficio præciſè ſiue addatur dictio excluſiua, *Tantùm*, ſiue ſolùm taceatur officium, & omnis actus eius, non operari ſuſpenſionem ab officio, nec impedire aliquem actum eius, imò (quod amplius eſt) nõ tollere obligationem, quæ antea inerat tale officium exercendi. Priorẽ par-
Gloſſ. tem docuit Gloſſa in cap. *Cùm Vintonienſis*, de Electione, verb. *Admiſerant*, & Gloſſ. in cap. *Cupientes*, eodem tit. in 6. verb. *Beneficijs*, quibus locis alij Doctores idem ſentiunt. Et probatur ex dictis, quia nomine beneficij in rigore non ſignificatur officium; ſed in lege, ſeu ſententia pœnali nomen in rigore tantùm ſumendum eſt: ergo. Item quando ſuſpenſio ad beneficium determinatur, & tacetur officium, conſequenter excluditur, quia cenſura non operatur, niſi quantũ exprimitur, vt in ſuperioribus dictum eſt; & omnia ibi adducta hic à fortiori procedunt. Ad ra-
Rõni dũbitãdi in cõtrariũ ſatisfit. tionem verò dubitandi, nimirum huic ſuſpenſioni non conuenire definitionem ſuſpenſionis ſuperiùs datam, quia nõ priuat eccleſiaſticis functionibus, dicendum eſt, functionem eccleſiaſticam in ea definitione latè ſumi pro vſu cuiuſcũque iuris Eccleſiaſtici, vt in ipſa definitione declaratum eſt: hæc autem ſuſpenſio re vera impedit vſum iuris beneficij, quod poteſtas quædam Eccleſiaſtica dici poteſt.

A Poſterior pars nonnullam habet maiorẽ difficultatem, quia, cùm beneficium detur propter officium, nemo videtur ad officium obligari, niſi qui beneficio fruitur: ſi ergo aliquis per ſuſpenſionem priuatur ſtipendio ſeu fructibus beneficij, non poteſt manere ad officium explendum obligatus: ſicut, ſi beneficium aliquod Eccleſiaſticum erigatur cum onere quotidie, v.g. faciendi ſacrum, & ſucceſſu temporis res, in quibus fundatum eſt, pereant, vel infructuoſæ reddantur, ita vt ceſſent fructus beneficij, conſequenter etiam ceſſabit obligatio ad miſſas dicendas: ergo ſimiliter in præſenti. Nihilominus partem illam etiam docuit Gloſſæ, & Doctores citati; eſtque per ſe valde conſentanea rationi: quia per ſuſpenſionem non aufertur beneficium, vt dictum eſt, ſed tantum fructus beneficij: ergo, ſi beneficium ſecum affert obligationem alicuius officij, ſuſpenſio non tollit illa. Patet conſequentia, quia illa obligatio intrinſecè coniuncta eſt cum beneficio ipſo, quod de ſe confert ſufficiens ſtipendium, ſeu ſuſtentationẽ ratione talis muneris ſeu obligationis: quòd autem ſuſpenſus non percipiat tales fructus, culpa eius eſt, nam hoc in pœnam ei imponitur: ergo propterea nõ debet immunis fieri ab obligatione. Patet conſequentia, tum quia (ſi ita loqui licet) ex parte beneficij, ſeu fidelium iam ſufficiens ſtipendium accepit, tum etiam, quia ex culpa non debet reportare hoc commodum, vt obligatione liberetur in eorum incommodum, qui officijs, ſeu actibus illius obligationis prouiderũt: tum etiã, quia cenſura imponit onus, non tollit; alioqui leuis pœna eſſet, ſi, tollendo commodum, tolleret etiam onus: ratio ergo huius pęnæ in hoc poſita eſt, quòd tollat præciſè emolumentum temporale, relinquendo integram muneris obligationem.

4 Suſpẽſus à beneficio non tollit obligationem officij.

3

C

5 Rõni in cõtrariũ ſatisfit. Ac propterea non procedit ratio in contrariũ facta, quia, licèt detur beneficium propter officium, tamen in pęnam poteſt quis priuari emolumento beneficij, & quia non priuatur titulo beneficij, relinqui cum obligatione ipſi beneficio annexa. Sicut enim, poſtquàm aliquis expleta obligatione beneficij fecit fructus ſuos, poteſt nihilominus in pęnam illis priuari, licet propter officium illos acceperit; ita etiam poteſt quaſi præueniri, & puniri, ne fructus recipiat, & nihilominus officium faciat. Et ideò non
Obiectio. eſt ſimile, quod affertur, quando abſque impoſitione pęnæ res beneficij infructuoſæ fiunt, vt per ſe notum eſt. Dices, Ergo eſt acerbior pęna ſuſpenſio à beneficio tantùm, quam ab officio, & beneficio ſimul: quia per priorem aufer-
D tur commodum manente onere: per poſteriorem verò aufertur onus ſimul cum commodo.
Soluit. Reſpondetur, quamuis obligatio ad faciendum officium ſit onus, tamen facultas expedita, & libera ad illud exercendum non eſt onus, ſed honor, qui magnus exiſtimatur: per ſuſpenſionem autem ab officio non obligatio tantùm, ſed facultas etiam aufertur eo modo, quo per Eccleſiam auferri poteſt: & ideò ex eo capite multum augetur illa pęna. Nec verò etiam per illam ſuſpenſionem liberatur quis omnino ab obligatione, quæ ratione ſui beneficij ſibi antea inerat, quamdiu idem beneficium retinet, præſertim ſi curatum ſit, vel ad tale munus obligãs, quod per alium impleri poſſit, nam prętęrquam quòd tenetur ad officium canonicum recitandum, vt ſuprà

prà dixi, etiam teneatur curare, vt ſaltem per aliũ illud munus expleatur, & de fructibus beneficij ei prouideatur, niſi ſuperior, ſeu Epiſcopus id ſufficienter prouiderit, vt regulariter fit in ſuſpẽſionibus ab ipſo latis. In ſuſpenſionibus verò, quæ ipſo iure incurruntur, ſæpe erit neceſſaria ipſiuſmet beneficiati cura, ſeu ſolicitudo; & ad hanc dicimus teneri ratione beneficij, quod retinet, quia non debet ob eius culpam Eccleſia detrimentum pati.

6 Nũ poſſit ſuſpẽſus à beneficio aliũ ſubſtituere ſ officio, & de fructibus beneficij alatur.

Sed quæret aliquis, an is, qui eſt ſuſpenſus à beneficio, ſatisfaciat ſuo muneri, ſi alius loco illius ſubſtituatur, qui de fructibus beneficij alatur. Reſpondetur, ſi id fiat auctoritate ſuperioris, ſeu Epiſcopi, poſſe excuſari, vt ſumitur ex dicta Gloſſ. verb. *Beneficij*, in cap. *Cupientes*, de Elect. in 6. ipſe tamen ſuperior ſine rationabili cauſa id facere non debet, præſertim quando beneficium habet curam animarum annexam, argumento cap. *Inter quatuor*, de Cleric. non reſid. Nam cum alius teneatur, non eſt cur ſine iuſta cauſa, & ipſe eo onere liberetur, commodum quodammodo ex ſua culpa reportans; & Eccleſia ſuo proprio paſtore & miniſtro priuetur: igitur, ſi rationabilis cauſa non intercedat ipſe compelli debet, vt perſonaliter inſeruiat, etiam ſub pęna priuationis beneficij, ſi neceſſarium ſit, argumento cap. *Peruenit*, 2. de Appellat. An verò in ſubſtentationem poſſit ei dari aliquid de fructibus beneficij, ſaltẽ ea pars, quæ alteri danda eſſet, ſi loco ipſius ſubſtitueretur, dicemus in ſequentibus.

Ad quid teneatur, quamve pœnam incurrat agens contra ſuſpenſionem à beneficio.

7 C SEcundò principaliter ſequitur ex dictis, ex genere ſuo grauiter peccare eum, qui, cum ſuſpenſus à beneficio ſit, fructus beneficij vſurpat, & teneri ad reſtituendum illos abſque alia iudicis ſententia. Hoc totum patet ex dictis in ſimili effectu excommunicationis maioris: nam idẽ eſt in re effectus, quamuis diuerſæ ſint rationes formales. Quapropter omnia, quæ ibi diximus, hic habent locum, ſcilicet & peccare hunc, quia vſurpat aliena; quod eſt contra iuſtitiam, & ideò graue eſſe peccatum ex ſuo genere, ac propterea obligans etiam ad reſtitutionem, quia nemo poteſt iuſtè retinere, quod ſuum non eſt, niſi per accidens excuſetur ob impotentiam, vel aliam grauem cauſam ex ibi numeratis. Quia hæc pęna non ſpoliat hominem rebus ſuis, quarum dominium iam acquiſierat, quod fieri non ſolet abſq; ſententia ab homine lata; ſed impedit ne fructuũ dominium acquirat; quod ipſo iure abſque interuentu alterius ſententiæ fieri ſolet. Quo etiam fit, vt, licèt ſuſpenſio ſit occulta, eandem obligationem inducat. Quia cenſura hæc, ſicut excommunicatio, ſecum affert executionem, quantum ad impediendum acquiſitionẽ dominij: ex quo effectu omnis alia obligatio naſcitur. Neque in hoc aliquid remiſſum eſt per Extrauagantem *Ad euitanda*, tum quia ibi ſolùm de communicatione agitur, non de fructuum perceptione: tum etiam, quia ei, qui cenſura ligatus eſt, nullum beneficium vel priuilegium per illam eſt conceſſum.

8 Quã pœnã incurrat.

Sed quæres, an, qui violat hanc cenſuram, vſurpando huiuſmodi fructus, in aliquam vel cenſuram, vel aliam eccleſiaſticam pœnam incidat.

A Reſpondetur, in primis hunc non fieri irregularem; quod etiam ſuprà diximus tractando de excommunicatione; & eſt hic eadem ratio, quia in iure non legimus irregularitatem latam in violatorem cenſuræ, niſi propter miniſterium in diuinis, à quo per cenſuram interdictus eſt: irregularitas autem, niſi in iure ſit expreſſa non incurritur. Propter quod etiam ſuprà diximus exercendo actum ſolius iuriſdictionis contra ſuſpenſionem, non incurri irregularitatem: ergo multò minùs incurretur propter fructus beneficij malè vſurpatos: nam minus hoc habet de Eccleſiaſtico miniſterio. Et ita docuit Gloſſa recepta in Clement. 2. verb. *Suſpenſus*, de Vita & honeſt. cleric. Rurſus neque aliam cenſuram vel pœnam inuenio iure ipſo latam propter hoc delictum: quapropter nulla incurritur ipſo facto. Aliquando

B verò imponitur in pœnam huius delicti priuatio perpetua ipſorum beneficiorum, vt videre licet in cap. 1. §. vlt. & in cap. *Cupientes*, verſ. *Cæterum*, de Election. in 6. Exiſtimo tamẽ in primis illam pęnam eo quòd ibi, vel alibi imponatur, non eſſe extendendam ad omnem ſuſpenſionẽ: quia ibi ex ſpeciali cauſa imponitur, & eſt quaſi aggrauatio pęnæ illius delicti, neque eſt vllum verbum, quo ſignificetur, talem pœnam generalem eſſe in omnes tranſgreſſores cuiuſcumque ſimilis ſuſpẽſionis. Deinde, licèt ibi præſertim in poſteriori textu dicatur *ipſo iure*, exiſtimo non incurri illam pęnam vſque ad ſententiam iudicis ſaltem declaratoriam criminis, quia hoc ſufficit ad vim illorum verborum in his pęnis, quas, regulariter loquendo, nemo cogitur in ſe ipſo exequi, donec condemnetur, de quo aliàs.

Quid nomine beneficij in hac ſuſpenſione comprehendatur.

DVo tamen vlteriùs ſuperſunt declaranda. Primum eſt, quid nomine beneficij intelligendum ſit. Aliud, quid nomine fructuũ. Circa primum ſi ſic ſuſpenſus à beneficio vnum tantùm habeat, clarum eſt de illo eſſe ſermonem: ſi verò habeat plura, tunc oritur ambiguitas, an de omnibus id intelligendum ſit. Nam, videtur ita eſſe affirmandum quia ſuſpenſio ab officio ſimpliciter lata intelligitur de omni officio; & ab ordine, ab omni ordine; & à iuriſdictione, ab omni iuriſdictione: ergo ſuſpenſio à beneficio, ab omni beneficio intelligenda eſt. Ratio enim militat eadem, ſcilicet, quòd ille indefinitus terminus æquiualet vniuerſali: tum quia eſt materia quaſi doctrinalis, ſeu legalis, tum propter indifferentiam, quia non poſſet magis

D determinari ad vnum, quàm ad aliud: tum denique quia ibi eſt negatio incluſa, quia ſuſpenſio habet rationem priuationis: dum ergo dicitur aliquis ſuſpendi à beneficio, perindeeſt, ac ſi diceretur, non poſſit fructus beneficij accipere: ergo illa negatio diſtribuit terminum, *Beneficij*, ac ſi dictum eſſet, nullius beneficij fructus accipere poſſit. In contrarium verò eſt, quia nomen *beneficium*, ſingulariter prolatum, vnum tantùm ſignificat in rigore: ita verò accipiẽdum eſt, quia materia eſt pęnalis & odioſa. Accedit quòd maiorem vim habere videtur, cùm dicitur in iure, quòd aliquis ſit ſuſpenſus à beneficijs, quàm cum dr̃ à beneficio: ergo, quamuis in illa plurali locutione dicamus ſuſpenſionẽ fieri ab omnibus beneficijs propter rationẽ factam, tamen in altera ſingula

9 Quid de illo q plura habet beneficia.

Digitized by Google

ſingulari ſolùm videtur ſermo eſſe de vno, vt à priori diſtinguatur.

10 *Concluſio.* Ad hoc reſponderi poſſet negando fundamentum eius, quia in iure non inuenitur talis forma ſuſpendendi à beneficio, quin ex adiunctis conſtet de quo ſit ſermo. Et idem ſeruandum eſt in ſententijs ab homine: alioqui periculum eſſe poteſt, ne cenſura ſit nulla, propter incertitudinem, argumento L. *In ambiguo*, ff. de Rebus dubijs, & L. *Duo ſunt Titij*, ff. de Teſtamentaria tutela cum in Panormitano dixit Nauarrus cap. 27. nu. 161 de hac forma, *Suſpendo te ab officio, vel beneficio*. *Nauar.* Nihilominùs in præſenti id dicere non poſſumus, quia non eſt locutio tam ambigua, quin poſſit habere definitum, & vſitatum ſenſum. Et ideò ex ſuppoſitione talis formæ quæ nec ex verbis, nec ex circunſtantijs recipit determinationem, dico eſſe vniuerſalem ab omni beneficio, quod reus poſſidet. Hoc enim probat ratio facta, quòd in his rebus ſermo abſolutus, & indefinitus æquiualet vniuerſali. *Obiectio.* Dices, hoc eſſe verum in fauorabilibus, hæc enim reſtringenda ſunt, vt ſumitur ex L. 1. ff. de Liber. & poſthum. & facit reg. *In pœnis*, de Regul. iur. in 6. & reg. *In obſcuris*, eodem. Vbi dicitur, in obſcuris minimum eſſe ſequendum. Cùm ergo hæc verba obſcura ſint, optimè interpretabimur, ſuſpenſionem ſolùm eſſe ab vno beneficio, ſcilicet minimo eorum, quæ talis perſona habuerit. *Solutio.* Reſpondetur hanc interpretationem videri potuiſſe probabilē ſi illa locutio eſſet purè indefinita, & particularis. Quia verò virtute includit negationem, vt declaraui, licèt formaliter indefinita appareat, ideò dicimus habere vim vniuerſalis etiam in materia pœnali. Vnde, licet locutio nudè ſumpta aliquantulum ſit obſcura; tamen attentius inſpecta ſatis conſtat non poſſe ad minimam coarctari. Regula autem iuris intelligenda eſt; niſi ex adiunctis alia interpretatio ſufficienter conſtet, vt etiam Gloſſa ibi animaduertit.

11 *Quorundā determinatio dictæ ſuſpēſionis reijcitur.* Addunt verò auctores, ex cauſa ſumi poſſe interdum determinationem. Et quidam hoc metiuntur ex grauitate culpæ: nam, ſi illa ſit digna priuatione omnium beneficiorum, ita erit intelligenda ſuſpenſio: ſi verò non ſit adeò grauis erit vnius tantùm. Sed hæc regula in ſuperioribus reiecta eſt, & præterea in præſenti obſtat, quia eadem ratione ſi beneficium ſit vnum tantum, tamen valde pingue, & æquiualens multis, ſtante eadem grauitate culpæ, non deberet ſuſpendere à toto illo, ſed à parte eius. Item, ſi quis poſſideret tria beneficia, & culpa non cenſeretur ſufficiens ad ſuſpenſionem omnium, & alioqui ſuſpenſio ab vno ſolo non videretur æquiualens pœna; tunc ſuſpenſio ex vi eorundem verborum futura eſſet à duobus beneficijs, atque ita per eadem verba vnus ſuſpenderetur ab vno beneficio, alius à duobus, alius à tribus, quod ridiculum eſt; eſſetque id arbitrio ipſiuſmet rei iudicandum; nam, ſi iudex non declarat, non tenetur reus alterius iudicio ſtare: ſi autem declarat, ceſſat dubitatio, de qua agimus.

12 *Aliorū regula ad determinationē probatur.* Alij conſtituunt regulam, vt quandò cauſa ſuſpenſionis eſt de ſe indifferens ad quamuis Eccleſiam, & omnem clerum, tunc ſuſpenſio vniuerſalis ſit, quia non habet vnde determinetur: ſi verò cauſa ſuſpenſionis ad ſpecialem Eccleſiam pertineat, tunc ſuſpenſio à beneficio intelligitur eſſe à beneficio, quod in tali Eccleſia quis habet, vel, ſi plura ibi obtineat, ab omnibus illis.

Gloſſa. Quam regulam tradidit Gloſſa in Clementina ſecunda, de vita, & honeſtat. Clericorum, verbo *Beneficiorum*, & eandem approbat Abbas in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appell. num. 20. *Abbas.* Et neceſſariò approbāda eſt quoad poſterius membrum (primum enim iam ſatis probatum eſt) quia ipſum ius, ſeu Pontifex Summus voluit, vt pœna in huiuſmodi cauſa lata ſic limitaretur in capit. *Si compromiſſarius*, de Elect. in 6. Cùm enim in Concilio Lateranenſi p. 1. c. 3. clerici qui eligunt indignum, à beneficijs per triennium ſuſpendantur, Bonifacius 8. in dicto cap. interpretatur illam pęnam intelligendam eſſe de illis beneficijs, quæ ſic peccans in illa Eccleſia obtinet, *quam taliter eligendo noſcitur offendiſſe*, Vbi Gloſſa verbo *Reſtringitur*, dicit neceſſariam fuiſſe in illo puncto Pontificis interpretationem, quia indefinita locutio Concilij oppoſitum inſinuabat. Et ideò Nicolaus III. volens ſimilem pœnam in ſimili cauſa imponere in cap. *Cupientes*, verſ. *Cæterum*, de Electione in 6. expreſsè addit illam reſtrictionem dicens, *Omnibus beneficijs ſuis, quæ in ipſa Eccleſia de cuius electione agitur, obtinent, per triennium continuum ex tunc inchoandum volumus eo ipſo fore ſuſpenſos*. Et ſimile habetur in cap. 2. verſ. *& nihilominus*, de reb. Eccl. non alienand. in ſexto. Vnde dici poſſet, illam reſtrictionem additam eſſe à Bonifacio in illa ſpeciali lege Concilij Lateranenſ. non tamen propterea generalem regulam conſtituiſſe, vt omnis pœna in ſimili cauſa ita reſtricta intelligatur, etiamſi abſolutè lata ſit. Tamen probabilius eſt ibi eſſe generalem regulam conſtitutam, vt in ſimilibus cauſis ſimilem pœnam cum illa reſtrictione intelligamus, etiam ſi expreſsè adiecta non ſit, tum quia Pontifex non ſolùm illam legem Concilij Lateranenſis, ſed etiam aliam ſimilem Concilij Lugdunenſ. quæ habetur in cap. vlt. §. 1. de Elect. in 6. eodem modo interpretatus eſt: tum etiam, quia cum reſtrictio pœnæ fauorabilis ſit, & à Pōtifice tradatur, & ſatis inſinuetur pro generali regula tradi, non eſt quòd à nobis limitetur. Præſertim cùm & iure vſitatum ſit, & rationi ſit conſentaneum: vt qui aliquam Eccleſiam in aliquo offendit, in his tantùm, quæ ad illam Eccleſiam pertinent, puniatur, quia id ſatis eſſe ſolet ad condignam punitionem dilicti: niſi aliud in ſententia exprimatur.

Et iuxta hanc regulam intelligere poſſumus, 13 *Corollariū datæ regulæ.* quoties ſimilis ratio ſubintelligendi determinationem occurrerit, cum ſimili, etiam reſtrinctione accipiendam eſſe, vt v. g. ſi Canonicus, vel Epiſcopus ſub eo nomine, quod beneficium ſignificet, puniatur in ſuſpenſione ſui beneficij, intelligi debet ſolum de illo beneficio ſub cuius appellatione condemnatus eſt, tum quia ſępe prædicata determinantur à ſubiectis, & in communi modo loquendi illa locutio illum ſenſum generare ſolet: tum etiam, quia regulariter huiuſmodi pęna videtur iniungi propter iniuriam, quam ſuæ dignitati infert, qui ſic deliquit: & ideò in illius fructibus ſpecialiter puniri ſolet. Ad hunc igitur modum circunſtantiæ aliæ expendendæ ſunt, vt ex eis appareat, an de aliquo beneficio in particulari ſit ſermo: quia, ſi nullæ ſunt, & abſoluta eſt locutio, vniuerſalem ſenſum reddit, vt diximus.

14 *Idem eſt ſuſpēdi à bñficio, & à beneficijs.* Vnde obiter colligo per ſe loquendo, nihil referre quod ſuſpenſio fiat à beneficio in ſingulari, vel à beneficijs in plurali; ſicut non differret in

ſuſpenſione ab officio ſic dicere, vel ab officijs; quanquam hoc ſit minùs vſitatum, quia non eſt tam frequens habere plura Eccleſiaſtica officia, ſicut plura beneficia. Ratio verò eſt, quia vtraque locutio æquiualet vniuerſali, niſi aliunde determinetur: ſed addita diſtributione, perinde eſt dicere, *ab omni beneficio*, ac dicere, *ab omnibus beneficijs*: ergo. Verum eſt in locutione ſingulari, facilius fieri determinationem ad vnum ex materia & circunſtantijs, quam ſi ſit locutio pluralis, vt patet in exemplo poſito de Epiſcopo, vel Canonico, qui ſub huiuſmodi appellatione à beneficio ſuſpenditur: tunc enim, ſi in ſingulari fiat, habet locum illa interpretatio: ſi autem fiat in plurali à beneficijs, non habebit locum, ſed potiùs reddet ſenſum vniuerſalem, ſcilicet ab omnibus beneficijs, niſi aliũde fiat coarctatio ad beneficia alicuius certæ Eccleſiæ iuxta regulam dicti cap. *Si compromiſſarius*. In cuius etiam caſu & ſimilibus parum referre videtur, quòd ſuſpenſio fiat in ſingulari à beneficio: quia tunc etiam efficit ſenſum vniuerſalem reſpectu talis Eccleſiæ, id eſt ab omni beneficio, quod in tali Eccleſia habetur, propter eandem rationem cum proportione applicatam.

25 *Corollarium. An ſuſpẽſio à beneficio cõprehẽdat penſiones.*

Sequitur deinde, quando locutio hæc formaliter, aut æquiualenter eſt vniuerſalis, omne genus beneficij Eccleſiaſtici ſub ſe comprehendere, ſiue ſimplex ſit, ſiue dignitas, vel Rectoria, &c. quia ab omnibus his ſolet ſuſpenſio in iure fieri & omnia ſub appellatione beneficij propriè comprehenduntur: ergo, ſi ſuſpenſio eſt vniuerſalis, omnia complectitur. Quæres an etiam penſiones. Reſpondeo, ſuppoſita diſtinctione ſupra data de penſione ex titulo ſpirituali, vel ſine illo: de priori certum eſt comprehendi, quia eſt beneficium, vt ibi dixi. De poſteriori autem videtur idem ſequi ex ibi dictis: quia non minus priuat hæc ſuſpenſio fructibus eccleſiaſticis, quam excommunicatio. Sed oppoſitum hic credo verius tum quia pœna non eſt extendenda vltra proprietatem vocis ſine cogente fundamento: hæc autẽ penſio nõ eſt beneficium propriè, nec eſt ius, vel ratio, quæ cogat ad hanc extenſionem. Excommunicatio enim priuat omni communicatione ſpirituali, & percipere quoslibet fructus Eccleſiaſticos eſt aliqua communicatio ſpiritualis: hic autem non habet locum hæc ratio. Excommunicatio item eſt grauior cenſura, & magis odioſa & ita de illa ſunt communiores doctrinæ; & iura fauent: quæ omnia in præſenti deſunt.

26 *Suſpẽſio à beneficio an cõprehẽdat Epiſcopatum.*

Sed quæres, an comprehendatur etiam Epiſcopatus, quia non ſolet venire nomine beneficij abſolutè dicti, c. *Felicis*, de Pœnis, in 6. Reſpondeo, ſi hoc fundamentum eſſet validum, etiam poſſe excludi dignitatem, & Rectorias, quia in ca. vlt. de Præcar. & cap. vlt. eod. in 6. ita accipitur. Quoad hoc ergo eadem eſt ratio de hac cenſura, quæ de excommunicatione, vt beneficium latè ſumatur, vt comprehendit ab Epiſcopali dignitate vſque ad infima beneficia: quia hic eſt vſus iuris, & iudicium in hac parte ex omnium ſententia. Solum eſt differentia quoad perſonas, quia ſi ſuſpenſio feratur in vniuerſali contra hoc, vel illud facientes; non comprehendit Epiſcopos, & eorum ſuperiores, vt habetur in cap. *Quia periculoſum*, de Sentent. excommunica. in 6. Dicet aliquis, illud non eſſe extendendum ad ſuſpenſionem à beneficio: ſic enim ibi dicitur. *Quia periculoſum eſt Epiſcopis, & eorum ſuperioribus propter*

A *executionem Pontificalis officij, quod frequenter incumbit, &c.* cùm ergo Pontificale officium non ſuſpendatur per ſuſpenſionem à beneficio; videtur illa ratio non obſtare, quominus hæc ſuſpenſio generalis comprehendat etiam Epiſcopos. Reſpondeo in dicto cap. *Si compromiſſarius*, expreſsè declarari ius illud capituli, *Quia periculoſum*, extendi ad ſuſpenſionem à beneficio, vt ibi Gloſſ. notauit; & congruentes reddit rationes, quæ ibi videri poſſunt.

Suſpenſio à beneficio an extendatur ad omnia loca.

Tertiò principaliter ſequitur ex dictis hanc ſuſpenſionem latam abſque ſpeciali loci determinatione, etiam quoad illam circunſtantiam vniuerſaliter intelligendam eſſe, id eſt ab 27
B omni beneficio, vbicumque illud ſit, vel poſſideatur. Probatur eadem ratione, quia locutio illa indifferens æquiualet vniuerſali. Idem patet ex dictis de ſuſpenſione ab officio. Hoc autem intelligendum eſt niſi aliunde ex materia vel cauſa, de qua agitur, conſtet ſermonem eſſe in particulari de aliquibus beneficijs talis vel talis Eccleſiæ iuxta dict. capit. *Si compromiſſarius*. Vnde hic etiam ſolet conſtitui diſcrimen inter ſuſpenſionem latam à Papa, vel à particulari Epiſcopo, quòd illa ſic lata omnia beneficia comprehendit, in quocumque territorio exſtant; quia eius iuriſdictio vniuerſalis eſt. At verò de lata à particulari Epiſcopo, dicunt aliqui eſſe vniuerſalem proportionaliter, id eſt quoad beneficia, quæ clericus in illo Epiſcopo obtinet, non verò quoad alia, ſi extra illud territorium illa obtineat: quia nemo poteſt ius dicere, aut ſententiam ferre, quæ
C aliquid extra territorium operetur. Sed loquendo de poſſibili, nulla eſt differentia. Nam & Papa poteſt ſuſpendere à beneficijs quæ quis habet in vna Diœceſi, vel in vna tantùm Eccleſia, & per ſe iuſtum eſt, & in iure frequens, vt videre eſt in Gloſſ. ſæpe citata in Clement. *Cupientes*, de Pœnis. Et è contrario Epiſcopus poteſt ſubditum ſuſpendere ab omnibus beneficijs, quæ vbique, etiam in alijs Diœceſibus habet, ſi qualitas delicti id mereatur, Ita docuit Abbas in capi. *Paſtoralis*. §. *Verùm*, de Appell. num. 20. cum Anton. quem refert, eſtque communis opinio. Ratio eſt quia ille actus non excedit iuriſdictionem Epiſcopi particularis: quia ſententia, ſeu pœna non fertur de beneficio ſeu in beneficium, ſed fertur in perſonam; & illa eſt, quæ priuatur iure, quod habet, ſeu impeditur, ne illo vtatur: ipſa autem *Concluſio. Abbas. Antonin.*
D perſona eſt intra territorium huius Epiſcopi, eique ſubiecta; & in illo habet omne ius cuiuslibet beneficij, etiamſi tale ius ſit ad fructus percipiendos in alio territorio, vel Epiſcopatu. Nam beneficium eſt ius quoddam quaſi inhærens perſonæ, quæ illud habet, vt notauit idem Abbas in cap. *Poſtulaſti*, de Foro compet. num. 7. & de alijs iuribus incorporalibus, idem dicunt iuriſperiti cum Gloſſa in L. 3. ff. Pro ſocio: ergo Epiſcopus, *Gloſ.* qui fert ſententiam ſuſpenſionis in perſonam ſibi ſubiectam poteſt etiam in illa impedire omne ius, quod ipſi inhæret: ergo poteſt ſuſpendere illam ab omni beneficio, etiamſi Eccleſia, vel locus beneficij extra territorium ſit.

Et confirmatur, quia Epiſcopus poteſt clericũ ſibi ſubiectum deponere, & priuare omnibus beneficijs, etiam his, quæ in alia Diœceſi habet, 28 *Exẽplo aſſertio cõfirmat*

ex

ex cap. *Poſtulaſti*, de Foro competen. vbi dicitur, Epiſcopum poſſe condemnare Clericum ſibi ſubiectum in priuatione beneficij exiſtentis in alia Diœceſi, licèt executio facienda ſit per Epiſcopum, in cuius Diœceſi eſt illud beneficium: quia executio reſpicit locum, in quo eſt res, circa quam fit: ita ergo in præſenti ſuſpenſio fieri poterit vniuerſalis à proprio Epiſcopo particulari, quamuis executio circa fructus percipiendos in alia Diœceſi per Epiſcopum loci facienda ſit. In quo erit aliqua differentia inter Papam, & Epiſcopum particularem; nunc verò de illa non agimus, ſed ſolùm de ſuſpenſione ipſa. Immò hæc differentia procedit quoad externam, & forenſem executionem, & priuationem fructuum: nam quoad internam (vt ſic dicam) & in foro conſcientiæ, ipſa cenſura ſecum affert executionem, & priuat ipſo iure fructibus; & dominio futurorum fructuum, vbicunque cadant.

21 Poteſt Epiſcopus ſubditũ ab officio ꝑ omni loco ſuſpẽdere.

Similéque eſt de ſuſpenſione ab officio; nam & Pontifex, & Epiſcopus poſſunt ſubditum ſuſpendere ab officio, vel parte eius; & in vno, & in omni loco, intra, vel extra Diœceſim, ob rationem factam. Quamuis inter has ſuſpenſiones conetur in hoc aſſignare differentiam Gloſſa in cap. *Cupiẽtes*, verbo *In ipſa Eccleſia*, de Elect. in 6. ſed nulla ferè eſt, niſi fortè in hoc, quòd ſuſpenſus à beneficio in vno loco, ab illo eſt ſuſpenſus vbique; nam fructus eius in vno tantùm loco percipiuntur: & ideò ſi ibi illis priuatur, vbique illis carebit. Ab officio autem v.g. concionandi poteſt quis ſuſpendi in vno loco, & non in alijs: nam illa actio in diuerſis locis exerceri poteſt, & priuatio in vno non neceſſariò redundat in omnia, vt per ſe clarum eſt. Neque etiam eſt neceſſaria diſtinctio, quam aliqui fingunt inter ſuſpenſionem à iure, vel ab homine, ſi in eodem puncto de poteſtate ſiſtamus: nã ſicut Pontifex & communi iure, & per ſententiam ab homine prædictam vniuerſalẽ ſuſpenſionem ferre poteſt, ita etiam Epiſcopus particularis non ſolum per ſententiam ſpecialem, quod omnes admittunt, ſed etiam per generalem, vel per ſtatutum poteſt ſimilem ſuſpenſionem ferre; quia non eſt illi prohibitum per Summum Pontificem, neque ex natura rei, aut ex diuino iure eius poteſtas limitata eſt ad ferendam ſuſpenſionem per ſententiam particularem, & non alio modo, vt per ſe notum eſt: vnde enim inferri, aut probari poteſt talis limitatio? Et alioqui culpa per generalem ſententiam, aut ſtatutum prohibita poteſt eſſe digna illa pœna: ergo poteſt per Epiſcopum illo modo ferri; quia etiam in eo modo ferendi nó excedit iuriſdictionem ſuam, vt ratio ſuprà facta hic etiam probat.

22 Epiſcopus ſimpliciter à beneficio ſuſpẽdens, an intelligatur ſuſpẽdere ab his, quæ ſunt extra Diœceſim. Abbatis opin.

Quamuis autem hæc de poteſtate ſint vera, nihilominùs in vſu nonnulli ſentiunt, ſententiam ab Epiſcopo prolatam, ſi ampliùs non declaretur, interpretandam eſſe, vt ſuſpendat ſolùm à beneficijs in ſuo territorio ſitis. Abbas in dicto cap. *Poſtulaſti*, de Foro competen. & citat dictum cap. *Si compromiſſarius*. Quod de hoc caſu non loquitur, vt conſtat; inſinuat tamen argumentum à ſimili: nam ſicut ſuſpenſio lata pro cauſa, ſeu crimine pertinente ad ſpecialem Eccleſiam, licèt abſolute feratur, intelligitur ſolùm ferri à beneficijs illius Eccleſiæ, ita ſententia lata à particulari Epiſcopo, niſi aliud in ea explicetur, intelligitur à beneficijs pertinẽtibus ad talem Epiſcopum, ſeu ad territorium eius; quia

A ſicut prior cauſa ad particularem Eccleſiam, ita hęc poſterior ad particularem Epiſcopatum pertinere cenſetur. Quæ ratio æquè procedit in ſuſpenſione lata ab Epiſcopo per ſententiam, & per ſtatutum; non verò habet locum in Summo Pontifice, quia eius iuriſdictio vniuerſalis eſt: & ideò ex ea parte non limitatur ſententia, niſi aliunde ex verbis, vel ex cauſa limitationem accipiat. Atque hęc opinio fauorabilis eſt, eamque adiuuant illa principia generalia iuris, quòd odia, & pœnæ reſtringendæ ſunt, quoad commodè fieri poſſit: hæc autem reſtrictio videtur ſatis commoda, & iuri conſentanea. Tamen quia ex iure non ſatis probatur, vt mihi quidem videtur; ideò conſulendam eſſe cenſeo conſuetudinem, quæ eſt optima legum, & verborum interpres. **B** Si ergo ita vſu receptum eſt inter Eccleſiaſticos Iudices particulares, ita erit interpretanda: & ſi res eſt dubia, exiſtimo ſententiam Panormitani eſſe ſatis probabilem, quam vnuſquiſq; poteſt in praxi ſequi: & ideò, vt ſuprà monui, debent Epiſcopi, dum huiuſmodi cenſuras ferunt, ſatis voluntatem ſuam explicare.

Reſolutio.

Suſpenſio à beneficio quanto tempore duret.

23 Concluſio.

QVantò principaliter ſequitur ex dictis, quãdo hæc cenſura ex parte circunſtantiæ temporis ſimpliciter fertur, & abſque vlla determinatione, ſemper, & continuè durare, ac priuare hominem fructibus beneficij, aut beneficiorum, quæ tempore, quo lata, obtinebat, **C** donec per Superiorem tollatur. Hæc veritas eodem modo, quo aliæ ſimiles ſuprà poſitæ, probanda eſt; nam ex eiſdem principijs ſequitur: quia verba indefinitè prolata vim vniuerſalem habent: ergo ſi abſolutè fertur ſuſpenſio abſque determinatione temporis, ſenſus, & voluntas inferentis eſt, vt ſemper duret, donec per habẽtem poteſtatem auferatur. Atque ita ſenſit Abbas in capit. *Ex literis*, de Conſtitutio. numero decimo, quem alij ſequuntur.

Abb.

Quãdiu duret ſuſpẽſio ob cõtumaciam.

Vt autem hoc amplius explicetur, oportet aduertere, hanc ſuſpenſionem, ſicut alias, ferri poſſe & pro contumacia, ut ab ea recedatur, & pro delicto commiſſo. Quando fertur priori modo, durat, quandiu durat contumacia, ſi à Superiore non reuocetur: quod licet regulariter fieri non debeat, fieri tamen non repugnat, ut ſupra de cenſuris in communi diximus. At uero ceſſante contumacia, ceſſare **D** debet talis ſuſpenſio, ſicut dictum eſt de cenſuris in communi: nam quoad hoc eſt eadem ratio de omnibus; quia ceſſante cauſa adęquata, ceſſare debet effectus. An uero tunc ſuſpenſio ipſo iure ceſſet, uel auferenda ſit per abſolutionem, dicemus inferius in propria diſputatione. Quando uero fertur hæc ſuſpenſio propter commiſſum delictum, aut fertur ad certum tempus, aut ſimpliciter. Prior modus eſt frequens in iure, cap. 1. *Cupientes*, cap. *Si compromiſſarius*, de Elect. in 6. & alijs: & tunc ſuſpenſio priuat fructibus beneficij toto illo tempore continuo, ex quo lata eſt uſque ad terminum præfixum, ut & ex uerbis ipſis, & ex iuribus euidenter probatur; & finito illo tempore per ſeſe finitur abſque alia abſolutione, uel reuocatione. Quia cum hęc non ſit cenſura, non indiget abſolutione: cumque principio limitatum terminum acceperit, non indiget reuocatione, quia ipſamet termini deſignatio fuit uirtualis quædam reuocatio pro vlteriori tempore.

Quid de ſuſpẽſione ꝓ delicto cõmiſſo.

ſuſpenſione ab officio ſic dicere, vel ab officijs; quanquam hoc ſit minùs vſitatum, quia non eſt tam frequens habere plura Eccleſiaſtica officia, ſicut plura beneficia. Ratio verò eſt, quia vtraque locutio æquiualet vniuerſali, niſi aliunde determinetur: ſed addita diſtributione, perinde eſt dicere, *ab omni beneficio*, ac dicere, *ab omnibus beneficijs*: ergo. Verum eſt in locutione ſingulari, facilius fieri determinationem ad vnum ex materia & circunſtantijs, quam ſi ſit locutio pluralis, vt patet in exemplo poſito de Epiſcopo, vel Canonico, qui ſub huiuſmodi appellatione à beneficio ſuſpenditur: tunc enim, ſi in ſingulari fiat, habet locum illa interpretatio: ſi autem fiat in plurali à beneficijs, non habebit locum, ſed potiùs reddet ſenſum vniuerſalem, ſcilicet ab omnibus beneficijs, niſi aliũde fiat coarctatio ad beneficia alicuius certæ Eccleſiæ iuxta regulam dicti cap. *Si compromiſſarius*. In cuius etiam caſu & ſimilibus parum referre videtur, quòd ſuſpenſio fiat in ſingulari à beneficio: quia tunc etiam efficit ſenſum vniuerſalem reſpectu talis Eccleſiæ, id eſt ab omni beneficio, quod in tali Eccleſia habetur, propter eandem rationem cum proportione applicatam.

15 Corollarium. An ſuſpẽſio à beneficio cõprehẽdat penſiones.

Sequitur deinde, quando locutio hæc formaliter, aut æquiualenter eſt vniuerſalis, omne genus beneficij Eccleſiaſtici ſub ſe comprehendere, ſiue ſimplex ſit, ſiue dignitas, vel Rectoria, &c. quia ab omnibus his ſolet ſuſpenſio in iure fieri & omnia ſub appellatione beneficij propriè comprehenduntur: ergo, ſi ſuſpenſio eſt vniuerſalis, omnia complectitur. Quæres an etiam penſiones. Reſpondeo, ſuppoſita diſtinctione ſupra data de penſione ex titulo ſpirituali, vel ſine illo: de priori certum eſt comprehendi, quia eſt beneficium, vt ibi dixi. De poſteriori autem videtur idem ſequi ex ibi dictis: quia non minus priuat hæc ſuſpenſio fructibus eccleſiaſticis, quam excommunicatio. Sed oppoſitum hic credo verius tum quia pœna non eſt extendenda vltra proprietatem vocis ſine cogente fundamento: hæc autẽ penſio nõ eſt beneficium propriè, nec eſt ius, vel ratio, quæ cogat ad hanc extenſionem. Excommunicatio enim priuat omni communicatione ſpirituali, & percipere quoslibet fructus Eccleſiaſticos eſt aliqua communicatio ſpiritualis: hic autem non habet locum hæc ratio. Excommunicatio item eſt grauior cenſura, & magis odioſa & ita de illa ſunt communiores doctrinæ; & iura fauent: quæ omnia in præſenti deſunt.

16 Suſpẽſio à beneficio an cõprehẽdat Epiſcopatum.

Sed quæres, an comprehendatur etiam Epiſcopatus, quia non ſolet venire nomine beneficij abſolutè dicti, c. *Felicis*, de Pœnis, in 6. Reſpondeo, ſi hoc fundamentum eſſet validum, etiam poſſe excludi dignitatem, & Rectorias, quia in ca. vlt. de Præcar. & cap. vlt. eod. in 6. ita accipitur. Quoad hoc ergo eadem eſt ratio de hac cenſura, quæ de excommunicatione, vt beneficium latè ſumatur, vt comprehendit ab Epiſcopali dignitate vſque ad infima beneficia: quia hic eſt vſus iuris, & iudicium in hac parte ex omnium ſententia. Solum eſt differentia quoad perſonas, quia ſi ſuſpenſio feratur in vniuerſali contra hoc, vel illud facientes; non comprehendit Epiſcopos, & eorum ſuperiores, vt habetur in cap. *Quia periculoſum*, de Sentent. excommunica. in 6. Dicet aliquis, illud non eſſe extendendum ad ſuſpenſionem à beneficio: ſic enim ibi dicitur. *Quia periculoſum eſt Epiſcopis, & eorum ſuperioribus propter* A *executionem Pontificalis officij, quod frequenter incumbit, &c.* cùm ergo Pontificale officium non ſuſpendatur per ſuſpenſionem à beneficio; videtur illa ratio non obſtare, quominus hæc ſuſpenſio generalis comprehendat etiam Epiſcopos. Reſpondeo in dicto cap. *Si compromiſſarius*, expreſsè declarari ius illud capituli, *Quia periculoſum*, extendi ad ſuſpenſionem à beneficio, vt ibi Gloſſ. notauit; & congruentes reddit rationes, quæ ibi videri poſſunt.

Suſpenſio à beneficio an extendatur ad omnia loca.

Tertiò principaliter ſequitur ex dictis hanc ſuſpenſionem latam abſque ſpeciali loci determinatione, etiam quoad illam circunſtantiam vniuerſaliter intelligendam eſſe, id eſt ab omni beneficio, vbicumque illud ſit, vel poſſi- 17
B deatur. Probatur eadem ratione, quia locutio illa indifferens æquiualet vniuerſali. Idem patet ex dictis de ſuſpenſione ab officio. Hoc autem intelligendum eſt niſi aliunde ex materia vel cauſa, de qua agitur, conſtet ſermonem eſſe in particulari de aliquibus beneficijs talis vel talis Eccleſiæ iuxta dict. capit. *Si compromiſſarius*. Vnde hic etiam ſolet conſtitui diſcrimen inter ſuſpenſionem latam à Papa, vel à particulari Epiſcopo, quòd illa ſic lata omnia beneficia comprehendit, in quocumque territorio exſtant; quia eius iuriſdictio vniuerſalis eſt. At vero de lata à particulari Epiſcopo, dicunt aliqui eſſe vniuerſalem proportionaliter, ideſt quoad beneficia, quæ clericus in illo Epiſcopo obtinet, non verò quoad alia, ſi extra illud territorium illa obtineat: quia C nemo poteſt ius dicere, aut ſententiam ferre, quæ aliquid extra territorium operetur. Sed loquendo de poſſibili, nulla eſt differentia. Nam & Papa poteſt ſuſpendere à beneficijs quæ quis habet in vna Diœceſi, vel in vna tantùm Eccleſia, & per ſe iuſtum eſt, & in iure frequens, vt videre eſt in Gloſſ. ſæpe citata in Clement. *Cupientes*, de Pœnis. Et è contrario Epiſcopus poteſt ſubditum ſuſpendere ab omnibus beneficijs, quæ vbique, etiam in alijs Diœceſibus habet, ſi qualitas delicti id mereatur, Ita docuit Abbas in capi. *Paſtoralis*. § *Verum*, de Appell. num. 10. cum Anton. quem refert, eſtque communis opinio. Ratio eſt quia ille actus non excedit iuriſdictionem Epiſcopi particularis: quia ſententia, ſeu pœna non fertur de beneficio ſeu in beneficium, ſed fertur in perſonam; & illa eſt, quæ priuatur iure, quod habet, ſeu impeditur, ne illo vtatur: ipſa autem D perſona eſt intra territorium huius Epiſcopi, eique ſubiecta; & in illo habet omne ius cuiuslibet beneficij, etiamſi tale ius ſit ad fructus percipiendos in alio territorio, vel Epiſcopatu. Nam beneficium eſt ius quoddam quaſi inhærens perſonæ, quæ illud habet, vt notauit idem Abbas in cap. *Poſtulaſti*, de Foro compet. num. 7. & de alijs iuribus incorporalibus, idem dicunt iuriſperiti cum Gloſſa in L. 3. ff. Pro ſocio: ergo Epiſcopus, qui fert ſententiam ſuſpenſionis in perſonam ſibi ſubiectam poteſt etiam in illa impedire omne ius, quod ipſi inhæret: ergo poteſt ſuſpendere illam ab omni beneficio, etiamſi Eccleſia, vel locus beneficij extra territorium ſit.

Concluſio. Abbas. Antonius. Gloſ.

20 Exẽplo aſſertio cõfirmat.

Et confirmatur, quia Epiſcopus poteſt clericũ ſibi ſubiectum deponere, & priuare omnibus beneficijs, etiam his, quæ in alia Diœceſi habet,

ex

ex cap. *Poſtulaſti*, de Foro competen. vbi dicitur, Epiſcopum poſſe condemnare Clericum ſibi ſubiectum in priuatione beneficij exiſtentis in alia Diœceſi, licèt executio facienda ſit per Epiſcopum, in cuius Diœceſi eſt illud beneficium: quia executio reſpicit locum, in quo eſt res, circa quam fit: ita ergo in præſenti ſuſpenſio fieri poterit vniuerſalis à proprio Epiſcopo particulari, quamuis executio circa fructus percipiendos in alia Diœceſi per Epiſcopum loci facienda ſit. In quo erit aliqua differentia inter Papam, & Epiſcopum particularem; nunc verò de illa non agimus, ſed ſolùm de ſuſpenſione ipſa. Immò hæc differentia procedit quoad externam, & forenſem executionem, & priuationem fructuum: nam quoad internam (vt ſic dicam) & in foro conſcientiæ, ipſa cenſura ſecum affert executionem, & priuat ipſo iure fructibus, & dominio futurorum fructuum, vbicunque cadant.

21 Poteſt Epiſcopus ſubditũ ab officio ꝑ omni loco ſuſpẽdere.

Simileque eſt de ſuſpenſione ab officio; nam & Pontifex, & Epiſcopus poſſunt ſubditum ſuſpendere ab officio, vel parte eius; & in vno, & in omni loco, intra, vel extra Diœceſim, ob rationem factam. Quamuis inter has ſuſpenſiones conetur in hoc aſſignare differentiam Gloſſa in cap. *Cupiẽtes*, verbo *In ipſa Eccleſia*, de Elect. in 6. ſed nulla ferè eſt, niſi fortè in hoc, quòd ſuſpenſus à beneficio in vno loco, ab illo eſt ſuſpenſus vbique; nam fructus eius in vnò tantùm loco percipiuntur: & ideò ſi ibi illis priuatur, vbique illis carebit. Ab officio autem v.g. concionandi poteſt quis ſuſpendi in vno loco, & non in alijs: nam illa actio in diuerſis locis exerceri poteſt, & priuatio in vno non neceſſariò redundat in omnia, vt per ſe clarum eſt. Neque etiam eſt neceſſaria diſtinctio, quam aliqui fingunt inter ſuſpenſionem à iure, vel ab homine, ſi in eodem puncto de poteſtate ſiſtamus: nã ſicut Pontifex & communi iure, & per ſententiam ab homine prædictam vniuerſalẽ ſuſpenſionem ferre poteſt, ita etiam Epiſcopus particularis non ſolùm per ſententiam ſpecialem, quod omnes admittunt, ſed etiam per generalem, vel per ſtatutum poteſt ſimilem ſuſpenſionem ferre; quia non eſt illi prohibitum per Summum Pontificem, neque ex natura rei, aut ex diuino iure eius poteſtas limitata eſt ad ferendam ſuſpenſionem per ſententiam particularem, & non alio modo, vt per ſe notum eſt: vnde enim inferri, aut probari poteſt talis limitatio? Et alioqui culpa per generalem ſententiam, aut ſtatutum prohibita poteſt eſſe digna illa pœna: ergo poteſt per Epiſcopum illo modo ferri; quia etiam in eo modo ferendi nõ excedit iuriſdictionem ſuam, vt ratio ſuprà facta hic etiam probat.

22 Epiſcopus ſimpliciter à beneficio ſuſpẽdens, an intelligatur ſuſpẽdere ab his, quæ ſunt extra Diœceſim. Abbatis opinio.

Quamuis autem hæc de poteſtate ſint vera, nihilominùs in vſu nonnulli ſentiunt, ſententiam ab Epiſcopo prolatam, ſi ampliùs non declaretur, interpretandam eſſe, vt ſuſpendat ſolùm à beneficijs in ſuo territorio ſitis. Abbas in dicto cap. *Poſtulaſti*, de Foro competen. & citat dictum cap. *Si compromiſſarius*. Quod de hoc caſu non loquitur, vt conſtat; inſinuat tamen argumentum à ſimili: nam ſicut ſuſpenſio lata pro cauſa, ſeu crimine pertinente ad ſpecialem Eccleſiam, licèt abſolute feratur, intelligitur ſolùm ferri à beneficijs illius Eccleſiæ, ita ſententia lata à particulari Epiſcopo, niſi aliud in ea explicetur, intelligitur à beneficijs pertinẽtibus ad talem Epiſcopum, ſeu ad territorium eius: quia ſicut prior cauſa ad particularem Eccleſiam, ita hęc poſterior ad particularem Epiſcopatum pertinere cenſetur. Quæ ratio æquè procedit in ſuſpenſione lata ab Epiſcopo per ſententiam, & per ſtatutum; non verò habet locum in Summo Pontifice, quia eius iuriſdictio vniuerſalis eſt: & ideò ex ea parte non limitatur ſententia, niſi aliunde ex verbis, vel ex cauſa limitationem accipiat. Atque hęc opinio fauorabilis eſt, eamque adiuuant illa principia generalia iuris, quòd odia, & pœnæ reſtringendæ ſunt, quoad commodè fieri poſſit: hæc autem reſtrictio videtur ſatis commoda, & iuri conſentanea.

Reſolutio.

Tamen quia ex iure non ſatis probatur, vt mihi quidem videtur; ideò conſulendam eſſe cenſeo conſuetudinem, quæ eſt optima legum, & verborum interpres. Si ergo ita vſu receptum eſt inter Eccleſiaſticos Iudices particulares, ita erit interpretanda: & ſi res eſt dubia, exiſtimo ſententiam Panormitani eſſe ſatis probabilem, quam vnuſquiſq; poteſt in praxi ſequi: & ideò, vt ſuprà monui, debent Epiſcopi, dum huiuſmodi cenſuras ferunt, ſatis voluntatem ſuam explicare.

Suſpenſio à beneficio quanto tempore duret.

23 Concluſio.

QVartò principaliter ſequitur ex dictis, quãdo hæc cenſura ex parte circunſtantiæ temporis ſimpliciter fertur, & abſque vlla determinatione, ſemper, & continuè durare, ac priuare hominem fructibus beneficij, aut beneficiorum, quæ tempore, quo lata, obtinebat, donec per Superiorem tollatur. Hæc veritas eodem modo, quo aliæ ſimiles ſuprà poſitæ, probanda eſt; nam ex eiſdem principijs ſequitur: quia verba indefinitè prolata vim vniuerſalem habent: ergo ſi abſolutè fertur ſuſpenſio abſque determinatione temporis, ſenſus, & voluntas inferentis eſt, vt ſemper duret, donec per habẽtem poteſtatem auferatur. Atque ita ſenſit Abbas in capit. *Ex literis*, de Conſtitutio. numero decimo, quem alij ſequuntur.

Abb. Quãdiu duret ſuſpẽſio ob cõtumaciam.

Vt autem hoc amplius explicetur, oportet aduertere, hanc ſuſpenſionem, ſicut alias, ferri poſſe & pro contumacia, ut ab ea recedatur, & pro delicto commiſſo. Quando fertur priori modo, durat, quandiu durat contumacia, ſi à Superiore non reuocetur: quod licet regulariter fieri non debeat, fieri tamen non repugnat, ut ſupra de cenſuris in communi diximus. At uero ceſſante contumacia, ceſſare debet talis ſuſpenſio, ſicut dictum eſt de cenſuris in communi: nam quoad hoc eſt eadem ratio de omnibus; quia ceſſante cauſa adęquata, ceſſare debet effectus. An uero tunc ſuſpenſio ipſo iure ceſſet, uel auferenda ſit per abſolutionem, dicemus inferius in propria diſputatione.

Quid de ſuſpẽſione ꝑ delicto cõmiſſo.

Quando uero fertur hæc ſuſpenſio propter commiſſum delictum, aut fertur ad certum tempus, aut ſimpliciter. Prior modus eſt frequens in iure, cap. 1. *Cupientes*, cap. *Si compromiſſarius*, de Elect. in 6. & alijs: & tunc ſuſpenſio priuat fructibus beneficij toto illo tempore continuo, ex quo lata eſt uſque ad terminum præfixum, ut & ex uerbis ipſis, & ex iuribus euidenter probatur; & finito illo tempore per ſeſe finitur abſque alia abſolutione, uel reuocatione. Quia cum hęc non ſit cenſura, non indiget abſolutione: cumque principio limitatum terminum acceperit, non indiget reuocatione, quia ipſamet termini deſignatio fuit uirtualis quædam reuocatio pro vlteriori tempore.

Digitized by Google

Tandem hæc ſuſpenſio ſæpe fertur pro commiſſo crimine. & abſque certa temporis limitatione vt in cap. 2. de Translatione Epiſcopi, & in cap. *Vel non eſt compos*, de Tempore ordin. & in alijs: & tunc eſt quodammodò perpetua, ſicut in ſimili diximus de ſuſpenſione ab officio. Quia verò non eſt depoſitio ſimpliciter, nec priuat beneficio, ideò virtute, vel formaliter continet conditionem, vt duret, quandiu à Iudice, vel à Superiore ablata non fuerit.

24 Per hanc ſuſpẽſionem priuatur quis futuris fructib⁹ beneficij iã habiti. *Gloſ.*

Deinde eſt circa hoc aduertendum, ſuſpenſionem à beneficio ſuſpendere ab illo beneficio, quod quis habet, cùm ipſa fertur: nam ipſa ſtatim ac lata eſt, incipit operari, vt colligi poteſt ex cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, de Electione, in 6. & notauit Gloſſa in cap. *Prouida*, eodem titulo: nam ſicut excommunicatio, ita & ſuſpenſio ſecum affert executionem, cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appella. Duos autem cenſetur habere reſpectus: ſcilicet ad beneficiũ, & ad fructus, propter quos dicitur reſpicere præſens, & futurum. Præſens, quia ſuſpendit à beneficio, quod homo tunc habet, quando ſuſpenditur: nam qui beneficiũ non habet, non eſt propriè capax huius pœnæ, licèt aliàs fieri poſſit inhabilis ad beneficium futurum quia priuat fructibus percipiendis, non perceptis niſi anticipatè percepti ſint quaſi mutuò, antequã eſſent debiti: nam illi obnoxij ſunt reſtitutioni; quia mutuatio illa non impedit effectum cenſuræ, ſed facta intelligitur ſub conditione faciendi illos fructus ſuos: quod ſuſpenſio impediuit. Sicut è conuerſo, quamuis tempore ſuſpenſionis Clericus nondum realiter percepiſſet fructus beneficij, quos vſque ad illum terminum ſuos fecerat, & pro eis ſufficienter ſeruierat, non priuatur illis per ſuſpenſionem, quæ reſpicit tantùm futurum tempus, non quoad realem poſſeſſionem ſolam, ſed quoad dominium, ſeu ius proximum ad tales fructus impediendum: at verò circa illos fructus iam erat ius acquiſitum, & per accidens eſt, quòd in realem poſſeſſionem nondum venerint: & ideò circa illos nihil operatur ſuſpenſio. Sic ergo ſuſpenſio circa præterita non nocet, nec retrotrahitur, vt dixit Nauarrus libr. primo. Conſiliorum, conſil. 29. num. 5. de Tempore ordin.

25 An priuetur, ne nouũ beneficium acqrere poſſit.

Quæri verò poteſt, an hæc ſuſpenſio à beneficio cadat in beneficium futurum, impediendo acquiſitionem. Reſpondetur, ſi ſuſpenſio non ſit tantùm ab vno, vel à determinato beneficio, neque in determinato loco; ſed ſimpliciter à beneficio, id eſt, ab omni beneficio, & vbique, licèt per ſe, & directè à percipiendis fructibus obtentorum beneficiorum impediat; tamen conſequẽter ex vi illius prohibet noui beneficij impetrationem, ſeu collationem. Argumento eorum, quæ diximus de ſuſpenſione ab officio: nam qui ab aliquo opere, vel vſu ſimpliciter interdictus eſt, conſequenter eſt prohibitus, ne poſſit ei conferri id, quod eſt principium talis actus, ſeu quod ad illum ordinatur, vt in prædicto cap. vltim. de Clerico excommun. miniſtr. dicitur: ſed in præſenti per hanc ſuſpenſionem quis eſt abſolutè interdictus, ne fructus Eccleſiaſticos ſuos faciat: ergo conſequenter eſt prohibitus, ne beneficium acquirat: hoc enim ad illum actum ordinatur, & eſt quaſi principium eius. Et hæc eſt ſententia

Gloſſa. communis cum Gloſſa vltima, quę id colligit ex textu in cap. *Per inquiſitionem*, de Electione: nam ibi quidam, qui malè eligendo alium in Epiſco-

A puni, *ſe reddiderat indignum Eccleſiaſticis beneficijs*, priuari mandatur alio beneficio, ad quod ipſe poſteà electus fuerat: illa autem indignitas, vt Gloſſa notat, præcipuè erat, quòd ratione illius malæ electionis ſuſpenſus fuerat à beneficijs, iuxta cap. *Cùm in cunctis*, eodem tit. & cap. *Cupientes*, verſ. *Cæterùm*, eodem tit. in 6. vbi id notat Gloſſa verbo *Beneficijs*. Idemque proportionaliter erit intelligendum, ſi aliquis ſit ſuſpenſus ab omnibus beneficijs in aliqua Eccleſia, iuxta c. *Si compromiſſarius*. de Elect. in 6. nam ille in eadem Eccleſia beneficium de nouo ſuſcipere non poteſt propter eandem rationem; tamen in alio loco poterit, vt notauit Gloſſa vlt. in c. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. Et ratio eſt, quia nec directè id prohibitum eſt illi ſic ſuſpenſo, nec indirectè, ſeu per conſecutionem ſuperiùs factam; cum illa ſuſpenſio non ſimpliciter, ſed in vno loco tantùm

B illum actum prohibeat. Idemque eſt ob eãdem rationem, quando aliquis ab vno determinato beneficio ſuſpenſus eſt; quia illi etiam non eſt interdicta ſimpliciter acquiſitio fructuum Eccleſiaſticorum, ſed tantùm eorum, quæ ad titulum talis beneficij ſpectant.

Addo inſuper, eum etiam, qui ſimpliciter ab omni beneficio ſuſpenſus eſt, non ita eſſe prohibitum, ſeu impeditum à nouo beneficio acquirendo, vt collatio ei facta ipſo iure nulla ſit, ſed ſolùm vt à legitimo Iudice, vel Superiore ſit irritanda: nam ratio facta ex capitul. *Si celebrat.* de Clerico excommunicat. miniſtr. non plus probat. Quia, vt ſuprà notaui in illo textu, non dicitur electio irrita, ſed irritanda: ergo ex illo non poteſt in præſenti puncto ampliùs colligi: ſecluſo autem fundamento illius iuris, nullum aliud eſt, ex quo probari poſſit, prædictam collationem eſſe nullam. Neque in dicto cap. *Per inqui-* 26 Collatio ſuſpẽſio à beneficio facta nõ eſt irrita, ſed irritãda.

C *ſitionem*, de Electio. id ſignificatur: ſolùm enim præcipitur, vt qui ſic in Præpoſitum electus fuerit, *ab officio Præpoſituræ penitus amoueatur*: quæ verba potiùs ſignificant, illum quamuis malè electum, reuera tamen fuiſſe Præpoſitum effectũ, priuandum verò fuiſſe Prępoſitura, propter prædictum defectum.

27 Clericus nullũ habens beneficiũ, ſi crimẽ cõmittat ob ꝙ lata eſt ſuſpẽſio beneficij, an impediatur ne accipiat.

Sed obijciet aliquis: nam ſi hæc ſuſpenſio habeat hunc effectum; ſequitur, Clericum nullum habentem beneficium, ſi committat crimẽ, pro quo ipſo iure lata eſt abſoluta ſuſpenſio à beneficio, quamuis non priuetur fructibus alicuius beneficij, quia nullum habet, tamen prædicto modo impediri, vt non poſſit ei beneficium conferri. Conſequens videtur eſſe contra illud axioma, quòd nemo ſuſpenditur ab eo, quod non habet; & contra Gloſſam in Extrauagante, *Iniuncta no*

D *bis*, verbo *Suſpenſio*, de Electione, communiter probatam: ergo. Sequela probatur; quia omnis cenſura, vel pœna propter crimen impoſita, licèt non operetur in ſingulis hominibus, quantum poteſt, ob eorum incapacitatem, operatur in vnoquoque, quantum in ſe eſt capax: ergo ſi hæc ſuſpenſio habet hunc effectum, efficiet illum in eo, qui beneficio caret, etiamſi non faciat alios effectus propter incapacitatem ſubiecti. Duobus modis reſponderi poteſt: primò negando ſequelam, quia hic effectus nõ eſt quaſi principalis, & directè intentus per hanc pęnam, ſed acceſſorius per conſecutionem quandam, vt dixi: & ideò ceſſante principali effectu, ceſſat ille acceſſorius. Neque eſt mirum, quòd ſolùm propter carentiam beneficij quis non incidat in hanc partem pęnæ, Prior reſolutio.

quam

quam incurreret propter idem crimen, ſi beneficium haberet: hoc (inquam) mirum non eſt, quia hæc pœna ſpecialiter fertur contra beneficiatos Eccleſiæ, qui eius fructibus aluntur: & ideò ſpeciali modo, ac titulo videntur illam offendere, cùm talia crimina committunt.

28 Secundò, & veriſimiliùs reſpondetur concedendo ſequelam: non enim video, cur illo modo non poſſit ſuſpendi à beneficio, qui beneficium nondum habet; quia ſuſpenſio non eſt talis priuatio, quæ neceſſariò ſupponat id, quod aufert, ſed quæ impediat etiam, ne habeatur, ſeu acquiratur id, quod aliàs acquiri poſſet. Vnde ſatis eſt, quòd ſupponat potentiam proximam ad obtinendum beneficium, vt eius conſecutionem prohibeat, ne fructus eius percipi poſſint, à quibus ſuſpenſio fit. Quòd ſi ſuſpenſio poteſt hunc habere effectum, cùm vniuerſaliter imponitur à beneficio, non video cur non debeat ita operari in eo, qui beneficio caret. Nam quod dicitur, hanc ſuſpenſionem latam eſſe in beneficiatos, non video quo iure probari poſſit: quia ſuſpenſio Clericorum pœna eſſe dicitur, non præbendatorum. Vnde ſi lex ſpecialiter id non declaret, ſed ſimpliciter ſuſpenſionem ferat in eos, qui tale crimen commiſerint, omnes Clericos comprehendit: ergo in vnoquoque operabitur id, quod poteſt: poteſt autem eum, qui beneficium non habet, impedire, ne illud ſuſcipiat: ergo id operabitur in eo talis ſuſpenſio. Et declaratur, quia ſi talis Clericus obtineat beneficium poſt commiſſum tale delictum, ſine dubio erit ſuſpenſus à fructibus eius; quia lex non operatur tantum in puncto, quo fit delictum, ſed pro toto tempore, pro quo illud punit: nec eſt veriſimile priuare fructibus toto illo tempore: quia principio habebat beneficium, & non priuari alium, ſaltem ex quo tempore illud habuit: ergo ſignum eſt illam legem pœnalem operari etiam in eum, qui non habebat beneficium tempore delicti: & inde etiam conſtat, acquiſitionem beneficij fuiſſe iniquam, quia eſt ad actum per Sacros Canones tunc interdictum. Cum verò dicitur ſuſpenſio directè priuare fructibus, & conſequenter impedire acquiſitionem beneficij, reſpectu eiuſdem beneficij verum eſt: tamen nó eſt neceſſe, quòd illa priuatio fructuum ſit quoad efficaciam (vt ſic dicam) ſed quoad ſufficientiam, id eſt, non eſt neceſſe, vt actu priuet; ſed quantum eſt de ſe, ſi perſona ius illorum habeat. Denique, licèt non priuet, reddit perſonam inhabilem ad percipiendos fructus, dum cenſura durat. Ita ergo hæc pœna locum habet etiam in eo, qui nullum beneficium actu obtinet, dummodò Clericus ſit. Quod tandem confirmatur à ſimili de ſuſpenſione ab officio: nam qui ſimpliciter ab officio ſuſpenſus eſt, licèt actu non habeat officium, à cuius vſu ſuſpendatur, prohibitus eſt, ne pro tunc Eccleſiaſticum officium acquirat: & qui ſuſpenſus eſt ab ordine, licèt nullum habeat ordinem, ſed tantùm ſit Clericus primæ tonſuræ, eſt impeditus, ne ordinem ſuſcipere poſſit, quamuis ab executione præexiſtentis ordinis non impediatur, quia nullum habet; quia prima tonſura ordo non eſt: idem ergo eſt in præſenti in ſuſpenſione à beneficio.

Quibus fructibus priuet ſuſpenſio à beneficio.

Ex dictis conſtat, ſuſpenſionem à beneficio, vel beneficijs, abſolutè omnibus fructibus eius, vel eorum reſpectiuè priuare: quia eo ipſo, quòd partem fructuum non determinat, eſt abſoluta locutio æquiualens vniuerſali; vel negatio, quæ omnia deſtruit. Declarandum verò ſupereſt, quæ ſint ea, quæ ſub his fructibus comprehenduntur, & per ſuſpenſionem hanc tolluntur. In quo primò certum eſt, comprehendi omnes redditus temporales, qui ratione beneficij conferuntur, cuiuſcunque conditionis ſint, & quocunque nomine dentur, id eſt, ſiue ſint pecuniæ, ſiue fructus terræ, ſiue animalia ſe mouentia. Rurſus ſiue dentur per modum decimarum, primitiarum, aut oblationum: ſiue vt prouentus, vel penſiones ex fundis, ſeu alijs bonis immobilibus ipſius beneficij. Etenim hæc omnia in redditibus beneficij computantur, & ratione officij, ad quod beneficium obligat: atque adeò ob titulum beneficij dantur: ergo omnes ſunt fructus beneficij, vt omnes docent in titulo de Decimis, & de Parochiis: ergo illis omnibus priuat dicta ſuſpenſio. De quotidianis autem distributionibus, quæ propter diurnas Horas, & officium dari ſolent, difficultas eſſe poteſt: quia hæc non comprehenduntur nomine fructuum, vt ex cap. vnico, de Clerico non reſidente, in 6. tradunt multi Canoniſtæ, quos refert, & ſequitur Couarruuias, libro 3. Variarum, cap. 13. num. 5. Quidquid tamen ſit de illa locutione, quoad alios effectus, ſeu in alijs rebus, in præſenti non dubito, quin diſtributiones etiam quotidianæ ſub hoc effectu ſuſpenſionis comprehendantur, vt ſentit Gloſſa in Clementina 2. de Vita, & honeſt. Cleric. verbo *Suſpenſus*, quam alij ſequuntur. Et ratio eſt, quia etiam hæ diſtributiones dantur ratione beneficij: quanquam enim immediatè dentur propter aſſiſtentiam, vel miniſterium ad aliquod diuinum officium; tamen hoc non eſt præter rationem beneficij, quod ex inſtitutione ſua propter officium datur: & prætereà illud officium non eſſet ſufficiens ratio ad lucrandas diſtributiones, niſi ex titulo beneficij fierent: ſunt ergo illæ diſtributiones veluti pars quædam beneficij: cùm ergo ſuſpenſio fiat à toto beneficio, ab his etiam diſtributionibus obtinendis impedit. 29

An comprehẽdãtur quotidianæ diſtributiones.

Couarr.

Gloſſa.

30 Maior dubitandi ratio eſſe poteſt de alijs ſtipendijs, ſeu diſtributionibus, quæ non pertinent per ſe ad fructus beneficij, nec dantur propter ordinarium miniſterium eius; ſed propter alia opera perſonalia illi annexa ex pia voluntate, vel diſpoſitione fidelium, vt ſunt anniuerſaria, ſtipendia Miſſarum, & ſimilia: nam hæc, cùm non proueniant ex titulo, & operibus proprijs ipſius beneficij; ſed ratione operæ perſonalis lucri fiant, non videntur tolli ex vi huiuſmodi ſuſpenſionis. Sed hoc ad ſummum procedit, quando hæ diſtributiones, ſeu ſtipendia non ſunt vllo modo annexa ipſi beneficio, ſed extraordinariè offeruntur à fidelibus tanquam eleemoſynæ ratione Miſſæ, vel alterius diuini officij: tunc enim quamuis contingat dari Parocho, v. g. eo quòd tale beneficium habeat: nam conſuetudo eſſe ſolet, vt illi potiùs, quàm alij offerantur: nihilominùs ibi beneficium concurrit veluti occaſio quædam; propriè tamen illi nó poſſunt cóputari in fructibus, qui per ſe pertinent ad beneficium: & ideò de his verum exiſtimo non comprehendi ſub abſoluta ſuſpenſione à beneficio.

An comprehẽdãtur ſtipẽdia volũtariè à fidelib. oblata propter opera perſonalia.

At verò quando hæc ſunt moraliter per ſe coniuncta beneficio, conſuetudine, & ſuperiorum authoritate, vndecunque originem duxerint, exiſtimo iam computari tanquam fructus beneficij, & ex illius titulo promanare: ideoque ſub prædicta ſuſpenſione comprehendi. Nam licèt in rigore diſtributiones quotidianæ non ſint, eis tamen æquiparantur, præſertim in pœnalibus, vt ex quadam Gloſſa notauit Nauarrus, libro 3. Conſilior. titul. de Cleric. non reſident. conſil. 13.

Quibus actionibus beneficij priuet ſuſpenſio ab illo.

31 Vlteriùs verò dubitari poteſt, an præter huiuſmodi res ſint etiam aliquæ actiones, quibus ſic ſuſpenſus à beneficio priuetur, quia illæ aliquo modo ad fructus beneficij pertinent. In quo dicendum eſt, aliquas eſſe huiuſmodi actiones. In primis ſunt omnes illæ, quæ ad fructus percipiendos, ſeu augendos, vel alio modo pertractandos ordinantur; vt eſt locare beneficium, aut bona eius, vendere fructus, & in vniuerſum tota temporalis beneficij adminiſtratio: illa enim prohibita eſt ei, qui à beneficio ſuſpenſus eſt, vt colligitur ex cap. 1. §. vltimo, de Electione, in 6. in verbis illis: ***Ad quæ ſi infra illud tempus propria temeritate ſe ingeſſerit:*** illa verba non ſolùm ſignificare videntur priuationem fructuum, ſed etiam prohibitionem ſe ingerendi ad negotia tractanda, quæ ad illos pertinent. Poteſtque hic applicari regula cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunic. miniſtr. Cui aliquid vetitum eſt, etiam illa eſſe prohibita, quæ ad illud ordinantur: cùm ergo ſuſpenſus ſit prohibitus à fructuum perceptione, conſequenter eſt ſeparatus ab adminiſtratione temporali beneficij, quæ ad fructuum perceptionem ordinatur. Atque ita ſentiunt Doctores cum Innocentio, & Abbate in capit. *Ex tua*, de Cleric. non reſiden. & in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia. & in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appellat. & in cap. *Cùm bonæ*, de Aetate, & qualit. & in cap. *Apoſtolicæ*, de Except. vbi Gloſſa penult. & Felinus in cap. *Intelleximus*, de Iudicijs, num. 10. Quod adeò verum eſſe ſentiunt, vt talem adminiſtrationem à ſuſpenſo vſurpatam inualidam eſſe, ſeu contractus inualidos efficere dicant in ijs, quæ præiudicium aliquod Eccleſiæ afferre, & bona eius, aut iura immutare, vel minuere poſſint, vt alienationem alicuius rei Eccleſiæ, vel aliquid huiuſmodi. Vnde fit, vt qui tali Eccleſiæ debitor eſt, ſi huiuſmodi beneficiato ſuſpenſo illud ſoluat, nõ ſatisfaciat, ſed poſſit ab illo repeti, quia ei ſoluit, qui iam tunc non habebat poteſtatem recipiendi, ſeu res talis Eccleſiæ adminiſtrandi, & ſic de alijs. Oportebit tamen, vt talis ſuſpenſio manifeſta ſit, & hodie ob Extrauagantem, *Ad euitanda:* vt ſic ſuſpenſus nominatim denunciatus ſit; nam alioqui nemo tenetur illum vitare: & ideò quilibet poterit Eccleſiaſtica negotia cum illo tranſigere; neque propterea culpari poterit: ergo à fortiori valida erunt, quæ ita fient, licèt ex parte ſuſpenſi non ſine peccato per ſe fiant. Atque idem dicendum cenſeo de permutatione beneficij: nam hæc actio maximè procedit ex dominio in ipſum beneficium, & eſt vnus ex præcipuis vſibus eius; & non immeritò dici poteſt fructus beneficij: & ideò, qui eſt ſimpliciter à beneficio ſuſpenſus, ab hoc etiam actu ſuſpenſus eſt: vnde idem cõſequenter dicendum eſt de donatione beneficij, & omnib. actibus ſimilibus.

Sed occurrit obiectio: nam ſequitur, Epiſcopum à ſuo beneficio ſuſpenſum non poſſe beneficia conferre: conſequens eſt falſum; quia conferre beneficia eſt actus officij, & iuriſdictionis, iuxta Gloſſam in cap. *Transmiſſam*, de Electione, in 6. per ſuſpenſionem autem à beneficio non ſuſpenditur quis ab officio, & actibus eius, vt dictum eſt: ergo. Sequela probatur; quia conferre beneficia inter fructus Epiſcopatus, vt dixit Gloſſa vltima in cap. *Cùm olim*, de maiorit. & obedient. Aliqui reſpondent, conferre beneficium non eſſe fructum pretio æſtimabilem: ſuſpenſionem autem ſolùm priuare rebus pretio æſtimabilibus. Sed contrà, quia etiam permutare beneficium non eſt aliquid pecunia æſtimabile ſecundum ius Eccleſiaſticum, licèt natura ſua dici poſſit æſtimabile, vt in ſimili notauit Nauarrus in Commentario de Vſuris, ad cap. *Si fœneraueris*, 14. quæſtio. 3. notabil. 9. num. 17. quomodo etiam conferre beneficium dici poteſt natura ſua æſtimabile pretio, quamuis iure non ſit: ergo quoad hoc æqualis eſt ratio inter illos actus. Præterea gratis videtur adiecta illa limitatio de fructibus pretio æſtimabilibus, cùm ſuſpenſio à beneficio ſimpliciter fiat.

32 An ſuſpẽſus à beneficio Epiſcopatus poſſit beneficia cõferre.

Quorundam reſponſio. Impugnatur.

Nauar.

Dico ergo, impropriè dictum eſſe, conferre beneficia pertinere ad fructus Epiſcopatus: nam reuera non ita eſt, ſed pertinet ad officium Epiſcopatus, eſt enim quidam actus illius muneris: ſicut conferre Sacramenta eſt actus beneficij parochialis. Tamen quia ille actus cenſetur aliquo modo utilis Epiſcopo, & redundans in commodum eius; ideò ſecundùm quandam uulgarem loquendi rationem dicitur collatio beneficij pertinere ad fructus Epiſcopatus. Vnde eſt magna differentia inter actum conferendi beneficium ex ui iuris, & officij prouenientis à ſuperiori beneficio, & inter actum permutandi, uel donandi proprium beneficium: nam ille prior non eſt actus dominij, ſed muneris: & ideò non eſt actus beneficij, ut beneficium eſt, ſed ut officium: poſterior uerò non eſt actus muneris, ſed dominij; unde eſt actus beneficij, ut beneficium eſt, ſed ut eſt quædam res propria; non uerò eſt actus præbendæ, ut officium in ſe includit, quod per ſe notum eſt: & ideò non eſt ſimilis ratio de his actibus.

33 Vera reſponſio.

Atque hinc expeditur aliud dubium, quod hic ſolet excitari de actu eligendi, ſi conueniat ratione beneficij, an quis illo priuetur, eo quòd à tali beneficio ſuſpenſus ſit. Videri enim poteſt ita eſſe aſſerendum: nam ſi collatio beneficij fructus Epiſcopatus dicitur, cur non etiam electio dicetur fructus illius beneficij? ergo concludetur ſub prohibitione fructuum. Atque in hanc partem citantur Gloſſa per textus ibi in cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. & in cap. *Cùm bonæ*, de Aetate, & qualitate, ſed illa iura non loquuntur in ſpeciali de ſuſpenſione à beneficio, ſed abſolutè de ſuſpenſis; unde facilè poſſint exponi de ſuſpenſis omnino, uel ab officio, uel à iure eligendi. Dicendum ergo eſt, ſuſpenſum à beneficio poſſe nihilominus eligere: quia electio non eſt fructus beneficij, neque actus eius, ut beneficium eſt; ſed eſt actus illius officij ſpiritualis, cui annexum eſt beneficium: ac propterea ſicut per talem ſuſpen-

34 An ſuſpẽſus à beneficio priuetur actu eligẽdi, qui ratione beneficij ei cõpetit.

ſuſpenſionem non ſuſpenditur officium quoad alios actus, ita nec quoad electionem. Quod nõ malè confirmatur ex cap. *Cùm in curia.* §. vlt. de election. ex Concil. Lateranenſ. ſub Alexandro I I I. p. 1. cap. 3. vbi clerici, qui contra formam ibi præſcriptam aliquem eligunt, & à beneficijs ſuſpenduntur, & pro tunc eligendi po teſtate priuantur: ergo ſignum eſt priuationem eligendi non includi in ſuſpenſione à beneficio. Quo argumento vtuntur ad hanc ſententiam confirmandam Gloſſa in cap. *Cupientes.* §. *Cæterum.* de electione, in 6. Abb. in cap. *Cùm Vvintonienſis.* de electione, num. 10. & in cap. *Cum dilectus.* de conſuetudine, num. 20.

Gloſſ. *Abbas.*

35 *Obiectio ex c. Quiſquis de elect.*

Sed obijci poteſt cap. *Quiſquis.* de electione, ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio. I I I. cap. 25. vbi qui electionem quandam ipſo iure irritam præſumpſerint celebrare, *Ab officijs, & beneficijs penitus per triennium ſuſpenduntur, eligendi tunc poteſtate priuati.* Ex quibus verbis ſi argumentum factum eſt efficax, etiam poſſet in ferri in ſuſpenſione ab officijs non includi ſuſpenſionem poteſtatis eligendi: quod planè falſum eſt. Illum verò textum, omiſſa Gloſſa ibi, quæ ad rem non loquitur, ego ſic intelligendum puto, ſuſpenſionem ab officio & beneficio ibi non ipſo facto imponi, ſed per iudicem imponendam decerni; vt patet ex illo verbo, *ſuſpendantur:* ab eligendo autem ſaltem pro illa vice ipſo facto ſuſpenduntur: non enim dixit: *Eligendi poteſtate priuetur, ſed priuati,* ſcilicet ipſo facto; & ideò neceſſarium fuit hanc pœnam diſtinctè explicare. Quod tamen in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro I I I. non ita eſt, ſed vtraque ſuſpenſio tanquam diſtincta ipſo facto imponitur, vt patet: nam eodem verbo, & tenore dicitur: *Nouerint ſe priuatos poteſtate tunc eligendi, & per triennium a beneficijs ſuſpenſos.* Igitur in fructibus beneficiorum quibus ſuſpenſio hæc priuat, non comprehenduntur actiones propriæ ipſius officij etiamſi illæ honores potiùs exiſtimentur, quàm onera, & quamuis temporale aliquod commodum ſecundum hominum exiſtimationem ſecum afferre videantur. Duo verò alia dubia, quæ de fructibus hic attingi poſſunt, in ſectione ſequente expedientur.

Solutio.

SECTIO II.

Quid ſit, & quem effectum habeat ſuſpenſio, quæ a beneficio ſolùm ex parte fit.

1 *Suſpēſio partialis à beneficio duplex.*

SVPPONO duobus modis poſſe ſuſpenſionem eſſe partialem: Primò comparatione facta ad multitudinem beneficiorum. Secundò per comparationem ad fructus eiuſdem beneficij. Priori modo contingit, quando eadem perſona habens plura beneficia, ab vno, vel à quibuſdam ſuſpenditur, & non ab alijs vel quia ſuſpenditur à beneficijs quæ habet in vno loco vel Eccleſia, & ab his, quæ alibi habet iuxta cap. *Cupientes.* & cap. *Si compromiſſarius.* de electione, in 6. vel quia, licèt plura beneficia habeat in vna Eccleſia, ab vno, & non ab alijs ſuſpenditur. Et quocumque iſtorum modorum fiat, habet rationem cenſuræ ſimpliciter, & poteſt dici ſuſpenſio maior non comparatiua, ſed abſoluta locutione, vt ſuprà declaratum eſt. Reſpectu verò beneficij dicitur ſuſpenſio partialis, quæ à parte fructuum, & non ab omnibus priuat: ita enim interdum fieri annotauit Gloſſa in Clementina, *Cupientes,* de pœnis, & ſumi poteſt ex Clementina 2. de vita, & honeſtate cleric. & ex Clementina 2. de ætat. & qualit.

Gloſſa.

Et de hoc genere ſuſpenſionis aliqui negant eſſe propriè cenſuram; imò nec ſuſpenſionem ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid; eo quòd ſub nulla ratione ſit ſuſpenſio in totum, ſed tantùm in parte: reliquæ enim ſuſpenſiones partiales quamuis reſpectu perſonæ tales ſint, tamen reſpectu Eccleſiæ, ſeu loci dici poſſunt totales: vel licèt reſpectu beneficij & loci ſit ſuſpenſio partialis; reſpectu beneficij eſt totalis: at verò hæc, quam nunc conſideramus, merè partialis eſt: & ideò non videtur eſſe ſimpliciter ſuſpenſio, ſed tantùm ſecundum quid. Verùm hoc ſpe B ctat ad modum loquendi: nam moraliter rem conſiderando, hæc ſuſpenſio poteſt eſſe maioris momenti, quàm alia, quæ ſit totalis: vnde non eſt dubium, quin ſit pœna, et interdum valde grauis, & ſi pro contumacia feratur, nõ video quid illi deſit, vt ſit propriiſſima cenſura. Non eſt enim de ratione cenſuræ, vt ſit priuatio totalis, niſi reſpectu ſui obiecti, vt ſic dicam: quomodo excommunicatio minor eſt talis priuatio reſpectu vſus paſſiui ſacramentorum; quamuis non ſit reſpectu totius vſus ſeu communicationis: ſic ergo illa ſuſpenſio omninò priuat tali parte, v. g. dimidia, aut tertia, vel alia ſimili, vel priuat diſtributionibus, aut primitiis, vel redditibus talium poſſeſſionum, vel quid ſimile. Hæc ergo ſuſpenſio, vera etiam cenſura eſſe poteſt, & dici ſimpliciter ſuſpenſio, quãquam ſi pars illa, qua priuat, minima ſit, non malè dicatur ſuſpenſio C minor, ut in ſuperioribus diximus.

Effectus partialis ſuſpenſionis à beneficio exponitur.

ATque hinc facile conſtat reſolutio alterius partis de effectu huius ſuſpenſionis: cùm enim multiplex ſit hæc partialis ſuſpenſio, vnaquæque illum habet effectum, quem uerba ipſa determinantia ſuſpenſionem declarant, & non alium. Quia talia uerba de ſe ſunt efficacia; & id operatur, quod ſignificant, & non amplius, quia effectus non poteſt excedere uirtutem cauſæ: & quia limitatio illa, quę per determinationē fit, eſt excluſio aliorum effectuum, vt in ſuperioribus eſt dictum: eadem namque proportione hæc intelligenda ſunt, qua cætera declarauimus. Vnde, quando ſuſpenſio eſt partialis reſpectu D perſonæ, vel loci, cùm ſit totalis reſpectu beneficij, aut beneficiorũ, priuat illorum fructibus cũ proportione ad totalem, nam reſpectiuè eodem modo ponderando ſunt uerba. Quando uerò ſuſpenſio omninò eſt partialis, id eſt à parte beneficij, tunc deſignatio partis eſt excluſio aliarum, tamen reſpectu talis partis poterit conſiderari illa ſuſpenſio per modũ integræ priuationis, & ita reſpectu illius eandem proportionem ſeruat. 3

4 *Suſpēſio à beneficijs, quæ quis obtinet, eſt partialis*

Quia verò in ſuperioribus diximus ſuſpenſionem ab omnibus beneficijs ſimpliciter latã, atque adeò totalē prohibere nouam beneficij con ſecutionem, aduertendum eſt, quòd, licèt aliquis ſuſpēdatur ab omnibus beneficijs, ſi tamē id fiat cũ additione huius particulæ, *Quæ obtinet,* ut in Clemen-

Clementina. 1. de vita & honeſtate clericor. illā non eſſe ſuſpēſionem totalem, ſed partialem, cùm ſuſpenſio ſimpliciter non tantùm præſentia, ſed etiam futura reſpiciat: illa verò ſuſpenſio per illam particulam, *Quæ obtinet*, ad præſentia determinetur. Vnde ex adiectione illius particulæ, quæ in illo textu fit, optimè colligitur, quādo illa nō additur, ſed ſuſpenſio à beneficijs ſimpliciter fertur, vniuerſaliorem eſſe ſuſpēſionem. Quo fit, vt per illam ſuſpenſionem, ſic limitatā non prohibeatur quis à ſuſceptione noui beneficij, quando quidem non eſt ſimpliciter ſuſpenſus à fructibus eccleſiaſticis, ſed à talibus: ergo reſpectu aliorum nihil prohibet. Fit etiam inde, vt qui beneficium eccleſiaſticum non habet, illam ſuſpenſionem non incurrat: quia ſolùm ſuſpendit à beneficijs, quæ aliquis habet. Et vtrumque inſinuatur in illa Clementina ſecunda, dum ſtatim additur alia pęna pro illo, qui beneficium eccleſiaſticum non habet, ſcilicet, quòd per ſex menſes inhabilis ad illud obtinendum reddatur; quæ pœna genus quoddam ſuſpenſionis eſſe cenſetur: propriùs verò dicetur inhabilitas quędam, vt ex ſuprà dictis conſtat: ex quibus etiam clara ſunt omnia, quæ de his effectibus deſiderari poſſunt.

Nec per illā prohibetur quis acquirere nouū beneficium. Nec illā incurrit qui beneficiū actu non habet.

An ſuſpenſus à beneficio alendus ſit ex fructibus eius.

DVo verò declaranda ſuperſunt, quæ vtrique ſuſpenſioni à beneficio totali, & partiali communia ſunt, ſeruata proportione. Primùm eſt, quid agendum ſit, ſi clericus indigeat ad ſuam ſuſtentationem illis fructibus beneficij, vel eorum parte, quibus per ſuſpenſionem priuatur, an cogendus ſit mendicare, vel illi ſubueniendum ſit. Simile dubium tractaui ſuprà de excommunicatione maiori: vnde ſolum addendum eſt, quando ſuſpenſio fertur pro contumacia (in quo cum excommunicatione conuenit) eandem eſſe de vtraque rationem. Quia quantumque ſic ſuſpenſus indigeat, illi ſubueniendum non eſt de fructibus beneficij: ſua enim voluntate, & culpa quaſi continuè durante, eam patitur neceſſitatem, qua facilè liberari poterit recedendo à contumacia: ſic enim abſoluetur, & fructibus beneficij frui incipiet. Nec eſt inconueniens, quòd talis clericus cogatur mendicare, non enim cogitur ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione ſuæ prauæ voluntatis; minuſque inconueniens illud eſt, quàm quòd ex ſua iniquitate commodum reportet in vilipendium eccleſiaſticæ obedientiæ, & diſciplinæ. At verò, quando ſuſpenſio fertur in puram pęnam commiſſi delicti, tunc propter decentiam ordinis clericalis, & quia iam non eſt in poteſtate illius perſonæ facere, quo illa pęna tollatur, nam quātumcumque reſipiſcat, & Eccleſiæ obediat ſuſtinebit illam, ideò ex illis fructibus ei commodè ſubueniendum eſt. Non tamen arbitrio, vel authoritate propria, ſed ſuperioris, niſi ſuſpenſio ſit tantùm ipſo iure contracta, & ſit occulta, vel alia ratio habilis cauſa occurrat, tunc enim arbitrio prudenti poterit ex ſuo beneficio ali ſufficienter, iuxta ſuperius dicta in ſimili effectu excommunicationis maioris. Et hæc reſolutio cōmunis eſt Panormitani, & aliorum in capit. *Paſtoralis*. §. *Verùm*. de appellat. & alios retuli citato loco.

Abbas.

A Aliud dubium eſt, an qui ob ſuſpenſionem hanc fructibus beneficij priuatus eſt, illos aliquando recuperare poſſit, quod etiam in dicto loco tractauimus, & de eodem modo expediendum eſt. Si ergo ſententia & valida, & iuſta fuerit, fructus per illam ablati recuperari non poſſunt, per ſe ac ſecluſa diſpenſatione, quia priuatio de ſe eſt perpetua, nullumque eius ad talia bona relinquit: Quod etiam de ſuſpenſione, quæ imponitur, vt recedatur à contumacia, verùm eſt, nam fructus amiſſi tempore contumaciæ, non recuperantur poſteà propter ſubſequentem pęnitentiam, & abſolutionem. Quia illa priuatio fuit condigna pęna contumaciæ, & ad illud comparatur tamquam iuſta, & pura pęna, quæ priuat ſimpliciter iure perpetuo ad huiuſmodi fructus. Alioqui ſi cum abſolutione fructus reſtituerentur, parum cogeret, & puniret talis cenſura. 6

6 Poſſint nè recuperari fructus ſuſpēſione amiſſi.

B At ſi verò ſi contingat in aliquem ferri ſententiam ſuſpenſionis ipſo iure nullam, vel ſententiam declaratoriam criminis habentis annexā hanc cenſuram ipſo facto incurrendam, fundatam in falſis teſtimonijs, & contra facti veritatem, & ob eam priuari aliquem fructibus beneficij ſui; ius ſemper retinet ad recuperandos illos fructus, vel per eundem iudicem, aut ſuperiorem ſi tempore, & modo competenti de nullitate ſententię, vel clara iniuſtitia conſtiterit: aut certè, ſi propter iniuſtam uim, aut defectum probationis ea uia non potuerit: occultè poterit ea retinere, uel obſeruare, ſi occaſio ſe obtulerit ad faciendi abſque ſcandalo, uel alterius iniuria. Hoc enim, per ſe loquendo: in omni materia iuſtitiæ licitum eſt; quamquam in præſenti difficilius poſſit in praxi fieri, eo quod huiuſmodi fructus ſi ſemel auferantur, in paupe-

C res & alios pios uſus expenduntur. Nilominùs, quod diximus, de iure uerum eſt: modus autem, uel occaſio executionis ad factum pertinet, quod prudentiæ, & conſcientiæ eius, qui iniuſtam latione paſſus eſt, relinquitur. Item quo dicendum cenſeo quoties per talem ſuſpenſioſionem iniuſtitiam, contra cōmutatiuam quis paſſus eſt, quia ius habet recuperandi fructus: quia iniuſtitia non infert damnum auferendo ius recuperandi illud, ſi fieri poſſit. De quo uideantur ſupra dicta de excommunicatione, nā eſt eadem ratio.

DISPVTATIO XXVIII.

D *De cauſis ſuſpenſionis.*

EXplicata eſſentia, & effectibus huius cenſuræ, dicendum ſupereſt de cauſis eius. Quam materiam cùm latè de cēſuris in communi eam tractauerimus, hic breuiſſimè expedire poſſumus, ſolū applicando ea, quæ ex generali ratione cenſurę ipſi conueniūt, et ſi quid propriū, & peculiare habet annotādo. Concurrūt autem aliquo modo, vel ſecundū quandā imitationem ad hanc cenſurā omnia genera

nera cauſarum: & ideò per ſingula breuiter diſcurremus.

SECTIO I.

Quis poſſit cenſuram, ſeu pœnam ſuſpenſionis ferre.

1 De poteſtate inſtituendi hanc cenſuram & de inſtitutione eius eadem ratio eſt, quæ de qualibet cenſura in communi: nam poteſtas à Chriſto manauit; inſtitutio ab Eccleſia fuit: initium quidem habens ab Apoſtolis vt ex canonibus eorum, præcipuè 24. & ſequentibus intelligitur: conſummata verò, & ad certam formam diſcurſu temporum redacta eſt, vt conſtat ex decretis nuper citatis, & ex dictis ſuprà diſputation. ſecund. His ergo omiſſis, de cauſa quæ proximè poteſt ferre cenſuram, eſt regula generalis.

2 *Regula generalis.* *Antonin.* *Nauar.* Omnis & ſolus ille, qui poteſt excommunicare, poteſt ſuſpendere. Ita communiter Summiſtæ verbo, *Suſpenſio*, Antonin. tractatu de ſuſpenſione. Nauarr. cap. 27. num. 159. Ratio eſt, quia vnica, & eadem eſt poteſtas iuriſdictionis, quæ ad cenſuras ferendas ſufficiens eſt, & licèt poſſet per Eccleſiam committi iuriſdictio ad hunc actum, & non ad alium, tamen regulariter id non fit, quia omnes hæ cenſuræ ad eundem finem ordinantur; & ſeſe mutuo iuuant ad comprimendam rebellium contumaciam; & ideò qui poteſtatem habet ad excommunicandum, habet etiã ad ſuſpendendum, & è conuerſo. *Poteſtas hæc & ordinaria, & delegata eſſe poteſt.* Maioris tamen claritatis gratia poſſumus diſtinguere poteſtatẽ hanc in ordinariam, & delegatam. Prior eſt in Epiſcopis, & alijs, qui iuriſdictionem Epiſcopalem participant: & in his certum eſt hanc iuriſdictionem nunquã diuidi, quia eius quaſi adæquatum obiectum non eſt hæc, vel illa cenſura, ſed cenſura ſimpliciter: imò, ſi de illa poteſtate abſolutè & ſecundum ſe loquamur, non ſolùm hoc habet pro adæquato obiecto, ſed paſtorale regimen ordinarium Eccleſiæ, non in ſolo interiori foro, ſed in exteriori, quod quidem regimen omnes illos actus includit iuxta modum gubernationis, quem Eccleſia ſibi inſtituit. At verò, iuriſdictio delegata, poteſt quidem pro voluntate delegantis ad vnum actum, & non ad alium cõmitti: quia non ſunt ita eſſentialiter connexi, quin poſſint ſeparari. Hoc tamen, cum voluntarium ſit, ſub ſcientiam non cadit: ideoque ſolùm dicere poſſumus, primùm hoc regulariter non fieri; quia nec neceſſarium eſt, nec expedit ad finem huiuſmodi delegationis ſeu commiſſionis. Deinde, hanc poteſtatem delegatam in eis tantùm reperiri, quibus committitur ab habente ordinariam, & in eo gradu, & menſura, qua committitur.

3 *Suſpẽſio & à iure & ab homine ferri poteſt.* Ex quibus infertur, hanc cenſuram interdum ferri à iure, interdum verò ab homine immediatè; his enim duobus modis diximus ferri poſſe cenſuram; & de excommunicatione etiam in particulari id declarauimus. Eadem autem eſt ratio in præſenti. *De ſuſpẽſ. à iure.* Et de ſuſpenſione quidem à iure multa exempla, & decreta in ſuperioribus diſputationibus citauimus. Ad diſcernendum autem, quando ius ipſum ſuſpenſionem imponat ipſo facto incurrendam: quando verò ſolùm deſignet ſuſpenſionem imponendam à iudice, ſeruandæ ſunt regulæ traditæ de cenſuris in communi: quibus hic nihil addendum occurrit. Suſpẽſiones autem ipſas, vel omnes, vel præcipuas, quæ iure communi & Pontificio hactenus latæ ſunt, inferiùs diſputatione vltima huius materiæ in particulari declarabimus. De ſuſpenſione autem ab homine, quòd ſæpiùs ita feratur, ex perpetuo vſu Eccleſiæ manifeſtum eſt. *Quæ conditiones requirantur in homine ferente ſuſpenſ.* Quæ autẽ conditiones requirantur ex parte hominis, vt eam ferre poſſit, de cenſura in communi ſatis declaratum eſt: eædem enim in ferente ſuſpẽſionem requiruntur. Nimirum quòd ſit vir & non fœmina. Atque ita expoſuimus cap. *Dilecta*, de Maior. & obed. vbi affirmari videtur Abbatiſſam quandam ſuſpenſionis ſententiam tuliſſe: non tamen dicitur validè tuliſſe: neque etiam illam fuiſſe veram ſententiam ſuſpenſionis, ſed aliud præcepti genus: vnde ibidem Pontifex præcipit prælato, vt per cenſuras compellat obedire illi Abbatiſſæ in his; quæ iuſtè præcipiebat. Deinde requiritur, vt baptizatus ſit, & clericus, & diſtincta perſona ab eo, in quem ſuſpenſio fertur, & iuriſdictionem habens Eccleſiaſticam fori contentioſi, & expeditam ad operandum: ita vt qui ſuſpendit, excommunicatus, aut ſuſpenſus ipſe nõ ſit: quæ omnia cum multis alijs, quæ ad illa concurrunt, illic fusè explicata ſunt.

4 *Poſſit ne Epiſcopus ſuſpẽdere clericũ ſine Capit.* Solùm poteſt hic quæri, an Epiſcopus ſine Capitulo poſſit clericos ſuſpendere. Breuiter tamen dico, olim ordinatum fuiſſe, ne Epiſcopus in clericum ferret ſententiam niſi præſentibus clericis, cap. penultim. 15. quæſt. 7. Et additur, *Alioqui irrita erit ſententia Epiſcopi*. Sed illud receptum non eſt, imò cùm illud decretum fuerit Concilij Prouincialis Carthag. 4. nõ conſtat vnquam fuiſſe in vniuerſa Eccleſia admiſſum. Poſteà verò Alexander III. in cap. 1. de Exceſſibus, mandat ne ſine iudicio Capituli presbyteros attentẽt ſuſpendere, vel Eccleſiã eorum interdicere. *Cap. de Exceſſib. Prælat.* Vbi primùm expendo nõ loqui de omnibus clericis, ſed de presbyteris, neque eſſe in lege exorbitante extenſionem faciendam. Secundò non loqui de excommunicatione, licèt Gloſſa malè extenſionem faciat contra textũ paulò inferiùs, & contra principia de odijs non extendendis vltra vim verborum. Tertiò hinc omnes limitant textum illum ad ſuſpenſionem quæ fertur in puram vindictam delicti commiſſi: nam illa quæ eſt cenſura, & medicinalis pœna, habet eandem rationem quam excommunicatio, & quaſi pertinet ad poteſtatem præcipiendi, quæ non eſt deneganda Epiſcopo. Quartò in illo textu non adduntur verba irritantia, & ideò ex vi illius, licèt Epiſcopus malè faceret ſuſpendendo presbyterũ ſine Capitulo, ſi tamen faceret, factum teneret. Aliæ denique limitationes adhibentur, quas examinare omitto, quia opinor ſolennitatem illam non eſſe vſu receptam, ſed potiùs conſuetudine eſſe contra illam præſcriptum, iuxta cap. 3. de Cõſuetud. in 6. ideoque liberè poſſe Epiſcopos ſua iuriſdictione vti: quod Panormitan. & alij ibi ſentiunt. Quantum verò extendatur hæc iuriſdictio vnius Epiſcopi ad ſubditos alterius, qui in ſuo territorio verſantur, vel ratione delicti, vel ratione quaſi domicilij, ſufficienter attigimus de Cenſuris in communi.

SECTIO

SECTIO II.

In quas ſingulares perſonas poſſit ſuſpenſio cadere.

1 Suſpéſio non niſi in clericum ferri poteſt.

IN Subiecto huius cenſuræ in primis conſiderari debẽt omnia, quæ ſuprà in ſimili de cenſuris in communi ſunt dicta, quæ hic repetere non eſt neceſſe. Deinde ſupponendum eſt hanc cenſuram (in quo ab excommunicatione differt) non ſolùm in perſonas ſingulares, ſed etiam in communitatem ferri poſſe. Et ideo de his duobus mẽbris ſigillatim dicemus. Circa primum ſtatuendum eſt, ſuſpenſionis proprium eſſe vt is qui ſuſpenditur clericus eſſe debeat: nam hæc pœna clericorum propria eſt, vt ſuprà diximus, quia materia eius clericorum eſt B propria, tota enim illa materia ſub officijs & beneficijs Eccleſiaſticis cõtinetur: hæc autem omnia in ſolis clericis inueniuntur. Et ita docent communiter Summiſtæ, Nauarr. in cap. 27. nu. 150. & 151. Sylueſt. verb. *Suſpenſio*, in principio, & Angelus verb. *Suſpenſio*, 1. in principio, Caiet. eod. verbo. Et conſentiunt Canoniſtæ cũ Gloſſa in cap. *Quicunque*, verb. *Miniſtros*, de Sentent. excommunicat. in 6. Innocentius in cap. vltim. de Exceſſib. prælat. & Abbas in cap. *Dura*, de Crimine falſ. num. 10. Et colligitur, veluti inductione facta ex omnibus locis iuris canonici, in quibus hæc cenſura fertur, vel ferenda præcipitur: vbiq; enim tantùm ad clericos dirigitur.

Nauarr. Silueſt. Angel. Caiet. Gloſſ. Innoc. Abb.

2 Obiectio.

Obijci tamen contra hoc poteſt Extrauagans vnica de Cenſibus inter communes, vbi ſic dicitur, *Alioquin ex tunc recipiens, ſi clericus fuerit, tantùm ab officio & beneficio ſit eo ipſo ſuſpenſus: ſi vero laicus, tandiu ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerit interdictum, & communione Euchariſtiæ nouerit ſe ipſo facto ſuſpenſum, donec, &c.* C datur ergo aliqua ſuſpenſio laicis communis. Item Abbas & alij dicunt genus quoddam ſuſpenſionis eſſe à participatione paſſiua ſacramentorum, quæ laicis cõmunis eſt: & ideo fortaſſe dixit Armilla verb. *Suſpenſio*, nu. 17. omnem illum poſſe ſuſpendi, qui poteſt excommunicari. Et augetur difficultas ex ſuperius dictis, nam ſuſpenſio non tantum priuat vſu officij vel ordinis iam obtenti, ſed etiam obtinendi ſeu recipiendi nouum ordinem, & ſimiliter ſuſpenſio à beneficio non ſolùm priuat fructibus beneficij habiti, ſed etiam impedit nouũ obtinere beneficium: ergo, quantum ad hæc poterit laicus ab officio vel beneficio ſuſpẽdi; quia poteſt impediri, ne ordinetur, & cõſequenter ne officium, vel beneficium Eccleſiaſticũ recipiat. D

Armill.

Cõfirmatio.

Solutio obiectionis.

Reſpondetur, Extrauagantem illam in ea diſtinctione, quam facit, potiùs confirmare maximè dictam ſententiam: nam loquens de ſuſpenſione ab officio vel beneficio, quæ eſt propria cenſura, de qua nũc agimus, illam ſolis clericis attribuit, & ad hoc præmittit diſtinctionem inter clericos & laicos: quod etiam expreſsè fit in capit. *Dura*, de Crimine falſi, & in capit. *Tuarum*, de Priuilegijs. Cum ergo in dicta Extrauaganti laici dicuntur ſuſpendi à communione, latiùs ſumitur verbum ſuſpendendi pro quacunque prohibitione: vnde non ſignificat ſpecialem cenſuram, ſed quandam partem minoris excommunicationis: quomodo etiam ſuprà diximus ſeparationem ab vſu paſſiuo ſacramentorum non eſſe A propriè cenſuram ſuſpenſionis, ſed excommunicationem minorem. Quare Armilla, vel falſum dicit, vel æquiuocè vtitur verbo, Suſpendendi: cum ibi eſſet ſermo de cenſura ſuſpenſionis.

3 Cõfirmatio enodatur.

Ad alteram partem reſpondetur, cenſuram ſuſpenſionis per ſe & directè non ferri niſi in vſum Eccleſiaſtici officij, aut beneficij, quãtum ad perceptionem fructuum; mediatè verò & cõſecutione quadam impedire perceptionem vlterioris ordinis, aut beneficij. Nam impedimentum, quod per ſe reſpicit futurum ordinem, potiùs eſt irregularitas, vel inhabilitas quædam, ſi latiùs ſumatur. Deinde dici poteſt, propriam ſuſpenſionem habere rationem priuationis moralis, & ideo ſupponere ſaltem potentiam proximam ad ordines, vel beneficia Eccleſiaſtica: nam ex vi ſuſpenſionis non impeditur aſcendere ad ſuperiorem ordinem, niſi qui iam habet inferiorem, qui eſt veluti potentia proxima ad ſuperiorem; cuius potentiæ vſus quidam eſt ipſa B ſuſceptio ſuperioris ordinis: à primo verò, ſeu infimo ordine ſuſcipiendo non ſuſpenditur, niſi qui iam habet primam tonſuram, qui clerici etiã nomine comprehenditur, vt patet ex capite. *Cum contingat*, de ætate & qualit. & cap. vltimo de Temp. ordin. in ſexto: & per ipſam primam tonſuram eſt veluti in potentia proxima ad ſacramentales ordines, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, & ſumi poteſt ex his, quæ tradidit Concilium Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. & ſequentibus de Reformat. Quòd ſi illam nomine ordinum comprehendamus, vt Canoniſtæ loquuntur, ſuſceptio primi ordinis ſacramentalis erit quidam vſus ipſius primæ tonſuræ, ſicque clericus primæ tonſuræ per ſuſpenſionem ab ordine impediri poterit, ne aliquem ordinem ſacramentalem ſuſcipiat, C quia impeditur ab vſu ipſius primæ tonſuræ per quam iam eſt in potentia proxima ad talem ordinem. Sed opinor talem ſuſpenſionem ab ordine non eſſe in vſu. Facilius poteſt ligari talis clericus per ſuſpenſionem etiam generatim latam ab omni iuriſdictione Eccleſiaſtica, etiam ſi nullam actu habeat, vel ab omni beneficio Eccleſiaſtico, etiamſi nullum habeat, quia ex vi talis ſuſpenſionis prohibitus eſt, ne, durante tempore ſuſpenſionis, tale officium, aut beneficium ſuſcipiat; quod ſi illud ſuſceperit, factum quidem tenebit, quamuis malè faciat, non tamen poterit iuriſdictione vti, aut fructus beneficij percipere, donec à ſuſpenſione liberetur. Ad hunc ergo modum cẽſura ſuſpenſionis clericorum propria eſt.

Conc. Trident.

Suſpenſio an omnibus clericis communis.

D

DVbitari autem poteſt primò, An omnes clerici ſuſpendi poſſint. Secludimus autem Summum Pontificem, qui non eſt capax cenſuræ, vt ſuprà dictum eſt. Supponimus ius, 4 rationem, vel cauſam cenſuræ, de quo infrà, & loquimur de capacitate ſubiecti. Hæc ergo poteſt vel abſolutè, vel comparatè conſiderari. Abſolutè omnes ſunt capaces, etiam Epiſcopi & Cardinales, quia ordo, vel dignitas magna non reddit illos incapaces pœnæ, vel medicinæ, nec ab omni ſubiectione humana liberos. Comparatio verò fieri poteſt, vel ad ſuſpendentem; & ſic non quilibet à quolibet, ſed vnuſquiſque à ſuo Prælato, quem, iure ordinario, vel ex priuilegio habet, ſuſpendi poteſt, vt Cardinales à

ſolo

Digitized by Google

ſolo Papa, Epiſcopi ab illo, vel Concilio; exempti à ſuis Prælatis, &c. Vel fit comparatio ad formam ſuſpenſionis, & ſic reſpectu aliquorum neceſſaria eſt ſpecialis forma.

5 Circa priorem verò comparationem occurrit ſpeciale dubium. An perſonæ quæ per priuilegium ſpeciale recipiuntur in proprios & ſpeciales Eccleſiæ Romanæ filios, poſſint ſuſpendi ab alio, quam à Romano Pontifice, vel legato ab eius Latere deſtinato iuxta cap. 1. de verb. ſignifi. in 6. Et ratio dubij eſt, quia in dicto capit. 1. ſolùm dicitur ſic receptos in filios Eccleſiæ Romanæ interdici & excommunicari ab alijs non poſſe; de ſuſpenſione verò nulla ibi fit mentio, ſed priuilegia non plus valent, quam ſonant eorum verba, & verba, quæ implicitè, & quaſi ex impoſitione iuris aliquid continent, vltra ipſius iuris interpretationem extendi non poſſunt, ergo per illa verba non eximuntur tales perſonæ ab inferioribus prælatis quoad ſuſpenſionem. Nihilominùs Gloſſ. in 1. verb. *Interdici*, ſuſpenſionem ibi comprehendi putat, tum quia illa eſt quoddam interdictum: tum etiam, quia omnia illa tria continentur ſub appellatione cenſuræ. Verumtamen hæ rationes mihi non ſatisfaciũt: nam, licèt latè vtendo his verbis, *interdico*, & *Suſpendo*, vnum pro alio interdum ſumatur, tamẽ iuxta propriam ſignificationem iam receptam, ad ſignificandas ſpecies cenſurarum, nec interdictum eſt ſuſpenſio, neque è conuerſo. Maximè autem ſumi videtur verbum interdicendi in hac proprietate in prædicto textu vbi agitur & de propria & iuridica ſignificatione verborum; & de interpretatione cuiuſdam priuilegij; & vbi verbum interdicendi à verbo excommunicandi diſtinguitur; & paulò inferiùs interdictum ab excommunicatione, nulla facta ſuſpenſionis mentione. Vnde etiam parum refert, quòd ſuſpenſio æquè contineatur ſub genere cenſuræ, ac aliæ duæ, quia in illo textu nulla eſt mentio cenſuræ, ſed tantùm ſpecierum eius: & argumentũ à ſimili, vt ſæpe dixi, in his rebus firmum non eſt: nam, licèt hæ cenſuræ in aliquibus rebus æquiparentur in iure, non tamen in omnibus: vt paulò inferiùs oſtendemus ex cap. *Quia periculoſum*, de Sentent. excommun. in 6. Quapropter in rigore dicendum cenſeo ex vi illorum verborum prædictas perſonas non eſſe exemptas quoad ſuſpenſionem, ſicut non ſunt exemptæ ſimpliciter quoad alios actus ſubiectionis, vt ibidem dicitur, & in cap. *Si Papa*. §. *Similiter*, de Priuileg. in 6. Quia appellatio ſpecialis filiationis, licèt oſtendat peculiarem amorem, & protectionem; non tamen peculiarem ſubiectionem, niſi in his, quæ ipſe Pontifex declarat: ille autem ſolum declarauit per ea verba exemptionem ab alijs duabus cenſuris; ergo. Item potuit eſſe ſpecialis ratio, quia excommunicatio, & interdictum magis priuãt ſpiritualibus commodis, quã ſuſpenſio; ideoque ad illum ſpecialem amorem filiorum magis pertinuit, quoad illas duas cenſuras eos ſibi reſeruare. Accidit, quòd cùm Pontifex vult ab omnibus eximere: omnium mentionem facit, vt patet ex cap. 1. §. *In eos*, de Priuileg. in ſexto.

Quis poſſit ſuſpẽdere receptos in ſpeciales Romanę Eccleſ. filios.

Dubij reſolutio.

6 Circa poſteriorem comparationem ad formam ſuſpendendi quæri poteſt, an Epiſcopi per generalem ſententiam ſuſpendi poſſint. Et reſpondendum eſt negatiue, ex capit. *Quia periculoſum*, de ſentent. excommun. in 6. vbi idem de

Qui per generalẽ ſententiã ſuſpendantur.

A interdicto dicitur, de excommunicat. autem nulla fit mentio: & ideo Gloſſa ibi declarat priuilegium illud ad excommunicationem non extendi. Quem approbant communiter interpretes ibi & Nauarrus cap. 27. num. 165. Extenditur autem illud priuilegium, non ſolùm ad ſuſpenſionem ab officio, ſed etiam à beneficio, vt ſuprà declarauimus ex capit. *Si compromiſſarius*, de Elect. in ſexto. Excluſis autem Epiſcopis, & eorum ſuperioribus, vt in eodem capit. *Quia periculoſum*, dicitur, reliqui omnes inferiores clerici poſſunt per generalem ſententiam ſuſpẽdi, quia ſuſpenſio, ſicut qualibet alia cenſura, poteſt per generalem clauſulam ferri: ergo omnes, qui nõ ſunt ſpecialiter exempti in illa comprehenduntur. Aduertere autem oportet attentè ea verba legis, vel ſententiæ, & propriam, ac receptam ſignificationem eorum, vt diſcerni poſſit, quã m ſint vniuerſalia: ſi enim ſimpliciter dicatur, B *Quicunque*, vel *omnis*, *qui hoc fecerit*, vel, *Omnis perſona Eccleſiaſt.* vel aliquid huiuſmodi, diſtributio eſt ſatis vniuerſalis complectens clericos omnes; ſiue regulares, ſiue ſeculares; ſiue ſimplices, ſiue in quacunque dignitate infra Epiſcopatum conſtitutos.

Nauarr.

7 Quæri tamen poteſt, An Epiſcopus electus & confirmatus, nondum conſecratus gaudeat priuilegio dicto. Videtur enim ita affirmandum, quia ille eſt verus Epiſcopus, & actus iuriſdictionis exercere poteſt; & textus indiſtinctè loquitur: ergo non comprehenditur ſub clauſula generali. Et confirmatur, quia alia priuilegia conceſſa Epiſcopis extenduntur ad confirmatum, & nondum conſecratum, vt illud de eligendo confeſſore. cap. vlt. de Pœnit. & remiſſ. & aliud de portando altare viatico & capit. vlt. de C Priuileg. in 6. Denique facit, quòd fauores ampliandi ſunt, & priuilegia præſertim à Principe conceſſa, quoad fieri poſſit iuxta verborum proprietatem. In contrarium tamen objici poteſt primò ratio illius cap. *Quia periculoſum*, ſcilicet, *propter executionem Epiſcopalis officij, quòd frequenter incumbit*. Quæ ratio locum non habet in eo, qui nondum eſt Pontifex conſecratus. Secundò obſtare poteſt, quia nomen Epiſcopi propriè videtur eſſe nomen ordinis, ſeu conſecrationis, ſicut nomen ſacerdotis, aut Presbyteri: & hoc modo in prædicto cap. ex prædicta ratione, & ex citato verbo, *Pontificalis officij*, ſumi videtur. Tertiò facit, quia priuilegium exorbitans à iure communi potiùs reſtringendum eſt. Sed hæ rationes habẽt claram ſolutionem ex dictis, quia non obſtante illa ratione illius textus, priuilegium illud extenditur ad ſuſpenſionem à D beneficio, quamuis illa non impediat pontificale officium, & ideò neceſſariò dicendum eſt, rationem illam fuiſſe motiuam, ſeu impulſiuam, non tamen adæquatam, ſed hanc fundari in Epiſcopali dignitate: ergo idem in præſenti dicetur. Conſtat etiam ex alijs iuribus citatis nomine Epiſcopi ſignificari ſolere illum qui iã habet beneficium Epiſcopale, quamuis nondum ordinem habeat. Idem ergo in præſenti dicendum videtur.

An Epiſc. elect. & cõfirmatus ſuſpẽdatur p generalẽ ſententiã.

8 Sed quæri poteſt, an ſuſpenſio generatim lata in omnes clericos, comprehendat tam regulares, quàm ſeculares clericos. Cum enim verba ſunt generalia, ſeu abſoluta, comprehendere videntur omnes veros clericos, at regulares clerici, tamen ſunt verè clerici, ſicut ſeculares (loquimur enim

An ſuſpẽſio generatim lata cõprehẽdat regulares.

enim de regularibus ordinatis.) In contrarium verò eſt, quia, licèt primæua ſignificatio illius vocis ita vniuerſalis eſſe videatur, tamen iam ex vſu videtur accommodata ad ſignificandum ſpecialiter ſecularem clericum. Vnde & in iure appellatio clerici ſolet à religioſis cõtradiſtingui, vt patet in Clement. 1. de Priuileg. in principio: verba autem legis vel ſententiæ generalis ſunt accipienda iuxta frequentiorem vſum, & præſertim in materia pœnali & odioſa, in qua reſtringenda ſunt. Accedit, quòd in iure, quando clerici regulares cum ſecularibus ſimul comprehenduntur, id ſpeciatim declaratur, vt videre licet in Clement. 2. de vita & honeſt. cleric. Veruntamen textus ille ſi attentè legatur, parum fauet poſteriori ſententiæ; & poteſt potiùs in contrarium induci: nam aliud eſt loqui de religioſis abſolutè, aliud de clericis religioſis: quãquam enim omnes religioſi Eccleſiaſticæ perſonæ dici poſſint, non tamen omnes ſunt clerici, niſi aliquem ordinem, vel ſaltem primam tonſuram ſuſceperint, vt colligi poteſt, ex cap. *Duo ſunt*, 12. quæſt. 1. vbi religioſi, licèt à laicis diſtinguantur, ſi tamen ordinati non ſunt, non clerici, ſed conuerſi appellantur. Quando ergo lex aliqua diſponens aliquid circa clericos vult illud extendere non ſolùm ad religioſos clericos, ſed abſolutè ad religioſos, neceſſe eſt vt de illis ſpecialem mentionem faciat: quia clarum eſt appellatione clericorum non venire religioſos, vt ſic: & hic eſt caſus illius Clementinæ vt patet ex illis verbis generalibus, *Et religioſi quilibet*. Nos autem inquirimus, an nomine clericorum veniant religioſi clerici, nõ quatenus religioſi ſunt, ſed quatenus clerici: nihil ergo fauet textus ille prædictæ ſententiæ. Poteſt autem contra illam retorqueri quia agens de ſecularibus clericis expreſsè id declarat dicens, *Seculares clerici, & religioſi adminiſtrationem habentes, & religioſi, &c.* Supponit ergo nomen *clerici* indifferens eſſe ad ſeculares, & religioſos. Et ſanè ille idem titulus, de vita & honeſt. cleric. & ea omnia quæ in varijs eius Decretis clericis prohibentur, quia ſunt ipſi ordini clericali indecentia, non minus ſunt prohibita religioſis clericis, quàm ſecularibus: non ergo vera eſt illa regula, quòd nomen clerici vſitata ſignificatione (præſertim in iure, quidquid de vulgo ſit) ſecularem tantum clericum comprehendat.

9 Concluſio. Quamobrem vera ſententia eſt, ſub tali ſuſpenſione religioſos clericos comprehendi, niſi ex tenore, & alijs circunſtantijs, Canonis, vel ſententiæ alia limitatio colligatur. Hoc probant omnia adducta, & præterea, quia ſi ſub ſpecialibus nominibus clericalium ordinum ſuſpenſio feratur ſcilicet in omnes ſacerdotes, vel in Diaconos, aut Subdiaconos, &c. Qui tale fecerint, nemo (credo) dicet illam pertinere ad ſeculares tantum, & non ad religioſos in eo ordine exiſtentes (neque enim dici poteſt ſacerdotis, vel Diaconi nomen ex vſu determinatum eſſe ad ſignificandum potiùs ſacerdotem ſecularem, quàm religioſum) ergo idem erit, etiamſi generali nomine *clerici* lex vtatur, tum quia ſub illa generali appellatione omnes ſpecies clericorum comprehenduntur: tum etiam quia nulla maior determinatio fingi poteſt in communi nomine clerici, ſacerdotis, ſcilicet, vel Diaconi. Loquor autem ex vi verb. quia ex alijs principijs ſolet aliquando huiuſmodi ſermo ad ſeculares tantùm dirigi, ſcilicet vel quia materia legis ad eos tantùm pertinet, vel quia poteſtas ferentis mandatum ſeu ſtatutum ſolos illos complectitur, vt ſi ſit particularis Epiſcopi, qui iuriſdictionem propriam in religioſos non habeat, vel denique ſi in lege ipſa verbum aliquod addatur, quo ſatis ſignificetur mandatum ad religioſos non ferri.

SECTIO III.

An & quomodo ſuſpenſio in communitatem ferri poſſit.

POSSE communitatem ſuſpẽdi receptum dogma eſt: quod ex iure euidenter probatur, vt ſtatim oſtendã. Ratio verò eſt, quia ex parte communitatis non eſt repugnãtia, quò minus hac pœna vel cenſura affici poſſit: nam & Capitulum poteſt eſſe capax culpæ, ſicut quælibet congregatio humana; eſt etiam capax officij, aut beneficij Eccleſiaſtici, vt per ſe notũ eſt, & ſuprà, tractando de iuriſdictione ad ferendas cenſuras, ſufficienter tactum eſt, & in diſcurſu huius puncti ampliùs explicabitur. Ergo etiam eſt capax priuationis, ſeu ſuſpenſionis ab huiuſmodi officio, & beneficio. Aliunde verò Eccleſia non prohibuit Capitulum affici hac pęna, imò vſum eius probauit & exercuit. Et ratio differentiæ inter illam, & excommunicationem fuit, quia hæc pœna non eſt adeo ſpiritualis ſicut excommunicatio, id eſt non priuat internis bonis ſeu Eccleſiaſticis auxilijs, quæ ad interiorem animæ ſalutem ordinantur, & proſunt: & ideo non eſt in hac pęna illud animarum periculum, propter quod prohibitum eſt ne excommunicatio in communitatem feratur: neque eſt abſurdum vt Innocentes aliquando ſuſpenſione ligẽtur ſicut excommunicatione, vt infrà dicam. 1 Suſpẽſio ferri poteſt in cõmunitatem.

Vt autem hoc amplius explicetur, aduertendum eſt, duobus modis poſſe communitatem ſuſpendi. Primò præciſè vt communitas eſt, id eſt, quatenus eſt vnum corpus politicum habens actiones proprias, & bona etiam propria, quæ ita pertinent ad totam communitatem, vt ad ſingulas perſonas per ſe non ſpectent. Secundò poteſt communitas ſuſpendi, diſtributiuè potiùs, quàm collectiuè; vt ſi Clerus huius ciuitatis ſuſpendi dicatur, quia omnes & ſingulæ perſonæ cleri ſuſpenduntur. Vnde poſſet addi tertius modus ex his duobus coaleſcens, ſi videlicet ſuſpenſio ita feratur in congregationem aliquã, vt & corpus eius collectiuè ſumptum quoad actiones, aut beneficia eius ſuſpendat, ſimulque ad ſingulas perſonas talis cõgregationis deſcendat, eaſque à perſonalibus officijs, aut beneficijs ſuſpendat. Dubitari ergo poteſt, quo ex his modis ſuſpenſio in communitatem feratur, aut ferri poſſit: nam & de poteſtate, & de actu inquirendum eſt. Duobus modis poteſt communitas ſuſpẽdi.

De poteſtate ferendi ſuſpenſionem in communitatem.

2 DIco ergo ſecundò, ſuſpenſio ferri poteſt in communitatem præciſè vt cõmunitas eſt.

Ita

Suſpẽſio ferri põt in cõitatẽ, vt cõmunitas eſt.

Conc. Trident.

Ita conuincit ratio ſuprà facta. Et probatur ex iure, deſcendendo ſimul ad ſingulas ſpecies ſuſpenſionum. Nam de ſuſpenſione ab officio quoad actus collationis beneficiorum habetur in cap. vnic. Ne Sede vacante in 6. cùm tamen illa collatio ſæpe ſoli Capitulo vt ſic conueniat. Idem ſumitur ex cap. *Romana*, & cap. *Si ſententia*, de Sentent. excommunicat. in 6. & ex Concilio Trident. ſeſſio. 24. cap. 16. vbi Capitulum, quod Sede vacante non conſtituit Oeconomum, & Vicarium tempore, & modo ibi præſcriptis, facultate conſtituendi illos miniſtros priuatur: quod eſt quaſi ab eo munere pro ea vice ſuſpendi.

3 Suſpenſio autem ab officio quantum ad actus ordinis non cadit propriè in Capitulum vt ſic: quia illi actus non fiunt per totam communitatem, ſed per ſingularem perſonam. Poteſt autem Capitulum delegare interdum hos actus ordinis quatenus à iuriſdictione pendent, vt Sede vacante confeſſores creare, Epiſcopum vocare, qui ordines conferat, & ſimilia iuxta cap. *Is cui*, de Elect. in 6. additis cap. penult. & vltim. de Supplend. negligen. Prælat. in 6. & cap. *Cùm nullus*, de Tempor. ordin. in 6. cum ſimilibus. Igitur quoad hoc poterit etiam Capitulum ſuſpendi, ne has delegationes, ſeu commiſſiones facere valeat: nam eadem eſt ratio de his, & de alijs actibus iuriſdictionis. A beneficio item ſuſpendi poteſt Capitulum vt ſic; vt apertè colligitur ex cap. *Quiſque*, de Electione in ſexto, & ex Extrauagant. 1. de Electione: vbi non ſolùm Capitula Eccleſiarum, ſed etiam Conuentus Monaſteriorum, ſcilicet Regularium, vt ibi Gloſſa exponit à beneficijs ſuſpenduntur: non ſolent autem ſinguli Religioſi; de Conuentu propria habere beneficia; ſed tota Communitas interdum habet aliqua beneficia ſibi vnita: igitur ab huiuſmodi beneficijs ſuſpenditur totus conuentus. Vnde fit idem operari huiuſmodi ſuſpenſionem circa Capitulum vt ſic, quod in priuata perſona operatur ſimilis ſuſpenſio, proportione ſeruata: nam & priuat Capitulum fructibus beneficij, & impedit, ne ſuos illos efficiat: vel ſi ab officio fit ſuſpenſio, priuat vſu iuriſdictionis, & conſequenter impedit, ne actus eius validi, & rati ſint.

4 Dico Tertio poſſe ſuſpendi Capitulum, non ſolùm, quatenus vnum corpus politicum eſt, ſed etiam ita, vt ſinguli à ſuis proprijs, ac perſonalibus officijs, aut beneficijs ſuſpendantur. Probatur, quia, cùm totum Capitulum ita delinquit, vt ſit ſuſpenſione dignum, illud delictum ita eſt totius corporis, vt tamen per ſingulares perſonas exerceatur, vt per ſe conſtat: poteſt autem delictum eſſe, & omnium, & ſingulorum, & adeo graue, vt per ſolam ſuſpenſionem ab officijs, vel beneficijs communibus non ſatis puniatur: ergo poteſt talis ſuſpenſio ferri, quæ non ſolùm totum Capitulum ut ſic afficiat, ſed etiam ſingulas perſonas à beneficijs, uel officijs perſonalibus ſuſpendat. Et confirmatur, nam, cum Capitulum interdicitur, ſingulæ perſonæ interdicuntur, ut infra ſuo loco uidebimus: ergo poteſt Capitulum ita ſuſpendi, ut ſingulæ etiam perſonæ ſuſpendantur: nam licèt quoad hoc non ſint omnino ſimiles hæ cenſuræ, ut infra oſtendam, in hoc tamen eſſe poſſunt: quando eſt in perſonis ſingulis ſufficiens causa, & ratio ſuſpenſionis ſic latæ, cùm in iudice, ſeu ſuperiore non deſit poteſtas ad conuenientem, & proportionatam pœnam imponendam. Et cõfirmatur tandem ex cap. *Quia ſæpe*, de Electione in 6. ubi Capitulum ita ſuſpenditur ab officijs, & beneficijs, ut etiam ſingulæ perſonæ ſuſpendantur à ſuis beneficijs donec reſtituant. Verum eſt tamen, quando ſuſpenſio fertur hoc modo, duplicem quodammodo ſuſpenſionem per modum unius ferri: nam & ſuſpenditur Capitulum per modum unius, & præterea fertur uniuerſalis ſuſpenſio in omnes clericos, ex quibus tale Capitulum conſtat. Vnde etiam colligitur, hanc ſecundam poſſe etiam per ſe ferri ſine priori: ita ut non ſuſpendatur Capitulum, ut Capitulum eſt, ſeu per modum unius corporis, ſed ſolùm multitudo quædam conſtans ex his hominibus, quæ licet nomine collectiuo ſignificetur, ut nomine cleri, uel alio ſimili; re tamen uera ſuſpenſio tunc ſolùm fertur diſtributiuè in omnes clericos talis populi, &c. De quo modo ſuſpenſionis plura ſtatim dicemus.

De vſu ferendi ſuſpenſionem in communitatem.

Dico quartò, licèt hæc uera ſint quoad poteſtatem, nihilominùs iuxta frequentem uſum, ſuſpenſio in ſolum Capitulum, ut ſic fertur, niſi aliud in iure, uel ſententia expreſsè declaretur. Probatur, quia *Capitulum* in rigore non ſignificat ſingulas perſonas de Capitulo, ſed uniuerſitatem ipſam: ergo ſuſpenſio Capituli ſolùm communitatem ligat, ut unum corpus eſt, quia uis illorum uerborum non ſolùm hanc interpretationem patitur, ſed etiam exigit in omni proprietate: nam dicitur in l. *Sicut mancipium*. ff. Quod cuiuſque uniuer. nom. *Non, quod vniuerſitas debet, ſinguli debent*: ergo ita eſt huiuſmodi ſuſpenſio, & pœna interpretanda. Dixi autem, *Niſi aliud in ſententia, vel iure declaretur*, quia tunc cùm poteſtas non deſit, ut oſtenſum eſt, clarum eſt talem eſſe ſuſpenſionem, & eius effectum, qualem uerba ipſius legis, aut ſententiæ declarant: Addi poteſt. *Niſi ex materia, vel circumſtantijs aliud conſtet*: quia perinde eſt, ac ſi uerbis declaretur, tunc autem talis eſſe cenſetur caſus (ut in ſimili de interdicto dicemus) quando contigit ſuſpenſionis materiam, uel effectum intentum talem eſſe, ut non poſſit comparari, niſi ſuſpenſio ad ſingulas perſonas redundet.

5 Suſpẽſio in Capitulũ ſimpliciter lata, de qua intelligenda.

Quando intelligatur ſuſpẽſio cõitatis in ſingulas pſonas redũdare.

Exemplum eſt in dict. cap. *Quia ſæpe*, de Electione in 6. ubi ſic fertur ſuſpenſio, *Decernimus, vt hi, qui de cætero præmiſſa præſumpſerint, eo ipſo ſint, & tandiu maneant ab officio, & beneficiis quibuſcunque ſuſpenſi, donec reſtituerint, quidquid de bonis perceperint ſuprà dictis*. Præmittitur autem in eodem textu, quod quædam Capitula, ſiue conuentus, & ſingulares eorum perſonæ Sede uacante bona Prælati, uel ipſius Sedis occupabant, & inter ſe diuidebant: ergo ſuſpenſio inferiùs lata non ſolùm cadit in conuentus ipſos, ſed ad ſingulas perſonas deſcendit, quatenus ſinguli erant participes illius delicti, & ad reſtituendum tenebantur. Vnde illa ſuſpenſio fertur in omnes delinquẽtes, ſiue ſint communitatis aliquæ, ſiue ſingulares perſonæ: quod neceſſarium eſſe diximus, ut per ſuſpenſionẽ contra communitatem latam ſingulares etiam perſonæ ſuſpendantur. Et ideo ſi aliquæ perſonæ eſſent participes illius delicti

6 Exẽplo ea. Quia ſæpe, de Elect. in 6. res illuſtratur.

delicti vt membra communitatis, & non vt priuatæ perſonæ deliquiſſent, vſurpando prædicta bona, illam ſuſpenſionem non incurrerent. Atque id ſemper neceſſarium videtur, vt ſuſpenſio ſic extendatur, ſicut ex dicendis conſtabit.

7 Corollar. Quo circa, ſi ſuſpenſio feratur cõtra aliquam communitatem, quæ non cõficit propriè vnum corpus Collegij, quod communi conſilio, & auctoritate res communes adminiſtret, ſed tantùm eſt quædam multitudo Eccleſiaſticarum perſonarum, quæ per modum vnius collectionis ſignificatur, vt ſi ſuſpenſio feratur in Clerum Conimbricenſem, talis ſuſpenſio propter ſubiectam materiam non poteſt ferri in communitatem, vt communitas eſt, quia neque illa habet actiones, vel adminiſtrationes, aut beneficia communia, à quibus ſuſpendatur neque etiam eſt propriè vnum corpus morale, quod ſuſpendi poſſit. Quamuis ergo ſuſpenſio feratur ſub illo nomine collectiuo, fertur tamen in ſingulares perſonas; non aliter quàm, ſi diſtributiuè, ſeu indefinitè ferretur in clericos hoc, vel illud facientes. Vnde fit vt talis ſuſpenſio ſingulas perſonas à ſuis officijs, vel beneficijs ſuſpendant non tamen omnes etiamſi omnes ſub collectiuo nomine comprehendi videantur, ſed ſolùm illas, quæ cauſam, vel delictum, ob quod ſuſpenſio lata eſt, commiſerunt: quia vt iam dicemus, ſuſpẽſio non incurritur, niſi propter culpam.

8 Suſpẽſio ſolùm in cõitatẽ clericorũ ferri poteſt. Tandem addendum eſt, communitatem illam, in quam ferri poteſt ſuſpenſio debere eſſe Eccleſiaſticam, ſeu clericorum, quia, quod ſuprà oſtendimus, ſolos clericos eſſe capaces huius cenſuræ, eadem proportione applicandum eſt ad communitatem, eiſdemque rationibus oſtendi poteſt. Solet autem talis ſuſpenſio regulariter fieri cum expreſſione communitatis, vel in ſpeciali contra tale, vel tale Capitulum, vel in generali contra Capitulum conuentus, &c. Vel definitè contra illa tantùm, vel ſub disiunctione, ſeu diſtributione, ſcilicet contra hoc facientes, ſiue ſint Epiſcopi, ſiue Capitula, &c. Addo verò quamuis hæc diſtributio expreſſè, & ſpeciatim non fiat, ſi generatim feratur ſuſpenſio contra omnes, qui hoc vel illud fecerint, & actio illa, vel delictum, ob quod fertur ſuſpenſio, tale ſit, vt à Capitulo, vel conuentu committi poſſit, ſuſpenſionem etiam ad illa extendi, quia ſunt capacia talis ſuſpenſionis; & ipſa generaliter lata eſt, vt ſupponitur. Quod quidem dubitationem non habet, quando nullum ponitur determinatum nomen perſonale, ſed tantum ſignum diſtributiuum, cum pronomine vniuerſali, vt *omnes, qui hoc fecerint. Quicunque hoc fecerit, &c.* Quia ſub illa diſtributione propriiſſimè continentur congregationes. At verò, ſi addatur nomen perſonale, vt *omnis homo, omnis clericus, omnis perſona Eccleſiaſtica,* Tunc poteſt eſſe nonnulla dubitandi ratio, quia Capitulum neq; eſt homo, nec clericus, nec perſona: nihilominùs tamen cenſeo etiam ſub illa diſtributione comprehendi, tum quia in præſenti materia, ſecundum communem vſum, ſub homine, hominum congregatio comprehenditur, vt declaraui ſuprà de cenſuris in communi: tum etiam, quia delictum communitatis non fit, niſi per ipſas perſonas, ſaltem vt ſunt membra illius communitatis: & ideo ſub eadem ratione illas comprehendit.

Variis modis poteſt communitas ſuſpendi.

9 Duplex Aliæ dubitationes, quæ hic moueri poſſent, ex dictis ſuprà de cẽſuris in communi peti poſſunt,

A præſertim illa: an, qui ſemel ſuſpenſus eſt, poſſit iterum ſuſpendi: non eſt enim dubium, quin id fieri poſſit, non ſolùm, quando ſuſpenſiones ſunt diuerſarum rationum, ſeu effectuum, ſed etiam, ſi ab eiſdem rebus ſuſpendant, propter diuerſas cauſas, vel titulos. Illa vero quæſtio, an talis cenſura poſſit ferri in defunctum, hic non habet locum, cum defunctus Eccleſiaſticas functiones exercere non valeat. Quatenus verò defunctus interdum fruitur aliquo tempore poſt mortem fructibus beneficij, poteſt ſuſpenſio à beneficio, vel lata tempore vitæ ad illud tempus poſt mortem extẽdi: vel etiam poſt mortem ferri per modum puræ pœnæ propter delictum commiſſum: neutrũ enim iuriſdictionem humanã excedit.

Suſpẽſio an poſſit in eandẽ ferri.

Defunctus an poſſit ſuſpendi.

SECTIO IIII.

B *Vtrum ſuſpenſio ferri poſſit ſolùm propter culpam eamque mortalem.*

HAec eſt potiſſima quæſtio circa finalem cauſam huius cenſuræ: de qua multi ſenſerunt poſſe contrahi ſine culpa: habentque fundamentum in cap. 1. de Ordin. ab Epiſc. qui renunc. Epiſcop. vbi qui ignoranter, & ſine culpa ordinatur ab huiuſmodi Epiſcopo, ob culpam eius ſuſpenditur. Idem ſuadet cap. *vel non eſt compos*, de Temp. ordin. vbi puer ordinatus in ætate tredecim annorum ſuſpenditur ab executione officij Diaconi vſque ad ætatem legitimam *in iniuriam ordinantis*, vt ibi dicitur: non ergo in pœnam ordinati, immò ex textu illo colligi non poteſt puerum illum deliquiſſe ſuſcipiendo ordines, ſed ſolum Epiſcopum: ergo propter culpam alienam poteſt aliquis ſuſpendi, præſertim ſi ex parte etiam eius, qui ſuſpenditur, interueniat aliqua rationabilis cauſa, qualis erat in prædicto caſu decentia, ne puer tredecim annorum in ordine ſacro miniſtraret. Et hinc poteſt generalis ratio ſumi, quia ſuſpenſio, non priuat bonis per ſe pertinentibus ad bonum propriæ animæ, ſicut excommunicatio; ſed priuat functionibus per ſe pertinẽtibus ad commune bonum: interdum autem poteſt pertinere ad bonum commune, vt aliquis priuetur ad tempus huiuſmodi functione, ſine culpa ſua, ob aliquam rationabilem cauſam; ergo poteſt interdum ita ferri. Et confirmatur, quia ob ſimilem rationem interdictum comprehendit aliquando perſonas innocentes, vt infra dicemus. Atque ita ſentit D. Thom. in 4. diſt. 18. q. 2. art. 3. q. 2. ad 2. Sylueſt. verb. *Suſpenſio*, num. 4. vbi ait, ſuſpenſionem aliquando imponi ex cauſa ſine culpa, *vt patet* (inquit) *ex practica currente*. Idem tenent Canoniſtæ, vnde Abbas in cap. *Si celebrat*, de cleric. excom. miniſtr. num. 4. ait, ſuſpenſionem quandam ferri propter delictum, aliam propter defectum, aliam propter infamiam: priora duo membra nota ſunt ex dictis, tertij exemplum eſt de publico concubinario, ſeu publica illius criminis laborante infamia, qui propter uitandum ſcandalum celebrare prohibetur. Et hoc modo quidam aiũt, aliquem poſſe ſuſpendi; non ſolùm ſine culpa, ſed etiam ſine cauſa, ſcilicet quæ uerè illi inſit, quia eius infamia, ſeu communis opinio ſufficiet. 1 1. Opin.

C

D

Alij uerò cenſent ſuſpẽſionem non poſſe ferri ſine culpa propria eius, q ſuſpẽditur. Ita tenet Nauar. in c. 27. n. 151. & Caiet. in Sum. uerb. *Suſpenſio*, idẽ ſupponit, & Aretinus, quẽ Nauar. citat in 2 2. Opin. Nauar. Caiet. Aretin.

c. *Cum*

Digitized by Google

cap. *Cùm non ab homine*, de iudicijs. Fundamentũ A
eſt, quia ſuſpenſio propriè dicta habet rationem
pœnæ, pœna autem non imponitur propter cul-
Euaſio. pam. Reſpondent, pœnam non imponi ſemper
propter culpam propriam, ſed interdum propter
alienam: & patet quando ſuſpenditur commu-
nitas propter delictum, cui multi ex communita
te non cooperati fuerunt, & nihilominùs ſuſpen
Eludiſ. ſi manent, licèt in eis non ſit culpa. Veruntamẽ,
ſi conſiderentur, ſuperiùs dicta hoc exemplum
parum ad rem facit: nam ſuſpenſio, quæ propriè
& præcisè in communitatem fertur, non ſuſpen
dit ſingulas perſonas ſecundùm ſe, ſed ſolam cõ-
munitatem, quæ tamen ſuſpendi non poſſet niſi
deliquiſſet. Quod verò in eius delicto aliqua
eius membra non participauerint, parum refert,
quia non ipſa ſuſpenduntur, ſed totum, quo ſu-
ſpenſo, conſequenter fit, vt partes non poſſint o-
perationes totius pro tunc efficere; quod nõ pro- B
priè eſt puniri propter peccatum alienum, ſed
eſt aliquo modo participare pęnam totius, quod
peccauit, quod nullum inconueniens eſt. Extra
hunc verò caſum non apparet, quomodo aliquis
poſſit iuſtè ſuſpẽdi propter culpam alterius: quia
nemo poteſt puniri propter peccatum alterius,
propriè loquendo, niſi quatenus vnus reputa-
tur res alterius, vt filius patris, vel ſeruus do-
mini: quod in præſenti non videtur poſſe locum
habere.

*Quæ ſuſpenſio abſque propria culpa, quæ vero tan-
tum propter illam feratur.*

3 POteſt interdum ſuſpenſio latè dici de omni
prohibitione vtendi aliqua poteſtate: & ſic
verum eſt ſuſpenſionem non ſemper requirere
culpam eius, qui ſuſpenditur, ſed cauſam poſſe C
ſuppleri: & hoc conuincit capit. illud, *vel non
eſt compos*, cum alijs pro prima ſententia allatis.
Conſtat autem illud genus prohibitionis nec eſ-
ſe propriam cenſuram, cùm non ſit ob contuma
ciam, neque etiam propriam pœnam, cum non
ſit ob culpam: quod verum eſt, etiam reſpectu ſu
ſpendentis, vt ſtatim explicabo. Alio ergo modo
poſſumus loqui de ſuſpenſione, prout dicit pro-
priam ſpeciem cenſuræ vel ſaltem pęnæ Eccle-
ſiaſticæ: & hoc ſenſu dicimus ſuſpenſionem nun
quam ferri niſi propter aliquam culpam eius,
qui per illam directè ac per ſe ſuſpenditur. Hoc
videtur ſufficienter probari ex dictis, tum hic, tũ
ſuprà de Cenſur. in com. tum ex illis principijs
generalibus, *Rem, quæ culpa caret, in damnum vo-
care non conuenit.* c. 2. de Conſtitutionibus & il-
lud. *Peccata ſuos autores tenere debent, nec pęna eſt
vlteriùs protrahenda, quàm delictum fuerit in exce-* D
dente repertum, c. 2. de Iis, quæ fiunt à maiore par
te Capituli. De quibus principijs quomodo in
interdicto aut verificentur, aut exceptionem pa-
tiantur, infrà ſuo loco videbimus, neq; enim eſt
neceſſe, quę in interdicto inueniuntur, ad ſuſpen
ſionem omnino applicare, cùm non ſint eiuſ-
dem rationis.

4

Nemo propter alterius culpam ſuſpenditur niſi in ipſo ſit ſufficiens cauſa.

Quin potiùs addo ſuſpenſionem etiam priori
modo, & latè ſumptam, præſertim ab ordine, vel
officio, nunquam imponi propter alterius culpã
ſolam, ſed cõſiderato etiam aliquo defectu eius,
qui ſuſpenditur: & licèt nõ ſit culpa, eſt ſufficiẽs,
& rationabilis cauſa talis prohibitionis. Hoc pa
tet ex titulis de clerico ægrotante, tam in anti-
quis, quam in 6. vbi propter lepram, vel aliud ſi-
mile impedimentum remouetur ſacerdos ab of-
ficio altaris: & ſemper additur ratio, vel propter
ſecuritatem, vel propter tollendum ſcandalũ, vel
propter aliam ſimilem cauſam. Idem obſeruauit
Panor. in dict. c. *vel non eſt compos*, num. 4. cùm
enim in eo textu dicatur, ordinatũ in ætate præ-
matura ſuſpendi in iniuriã ordinãtis, obijcit Ab-
bas, quòd propter factum alterius nõ debuit iſte
ſuſpendi. Et reſpondet, licèt cauſa impellens ad
talem ſuſpenſionem fuerit delictum ordinantis,
tamen cauſam finalem fuiſſe defectum ætatis or
dinati: & hoc ipſum Gloſſa ibi ſignificauit. Vbi
etiam expendo, non dixiſſe Põtificem in eo tex-
tu, ſuſpendi ordinatum in pœnam ordinantis,
ſed *in iniuriam ordinantis*, id eſt in cõfuſionẽ eius,
& vt euidentius conſtet, quantum errauerit, or-
dinando illum, quem ob defectum ætatis ſuſpen
di neceſſe eſt. Quod a ſimili declaratur optimè
in c. *Decernimus*. 16. q. 7. ibi *Ordinationem ſuam ir-
ritam nouerit eſſe, & ad verecundiam ſuam alios in
eorum loco ordinari*: idem enim ſignificat in vno
loco *iniuriam*, atque in alio ad *verecundiam*. At-
que hoc modo quod circa vnam perſonam fit, re
dundat in aliqualem pœnam, ſeu reprehenſio-
nem alterius, qui deliquit, non tamen propter
illam ſolam cauſam fieret, niſi ex parte eius, qui
prohibetur, ſufficiens etiam cauſa intercederet,
quam non oportet eſſe in eo culpabilem: quia
talis prohibitio, ei non imponitur in pęnam,
ſed propter quandam incapacitatem, ſeu impro-
portionem in ordine ad tale miniſterium, cuius
decentiæ, ac reuerentiæ in hoc præcipuè conſu-
litur. Dixi autem in præcipuè ab ordine, vel
officio, quia à beneficio, id eſt à fructibus eius,
interdum poteſt quis ex parte priuari propter
commune bonum, vel alias cauſas ſine vllo
proprio defectu: illa verò non eſt ſuſpenſio, ſed
diſtributio iuſta talium fructuum, quorum di-
ſpenſatio ad Pontificem maximè pertinet. In
hoc autem ſeruatur proportio, quòd etiam ſu-
ſpenſio à beneficio nunquam fit ſine propria
culpa.

Vnde intelligi poteſt, illud impedimentum
ordinis participare potius quendam irregulari- 5
tatis modum: quàm eſſe propriam ſuſpenſionẽ.
Propria enim ſuſpẽſio de qua loquimur eſt qua-
ſi priuatio moralis in ſubiecto de ſe habili, ſine
impedimento alterius rationis, & hanc dicimus
non imponi ſine culpa quia niſi feratur per mo-
dum cenſuræ, aut pęnæ, non videtur poſſe cum
ratione imponi. Hinc Panormitanus ſuprà di-
ſtinguit duplicem ſuſpenſionem, ſcilicet, ob de-
fectum, vel ob crimen. Et ne videantur ſolis no-
minibus, vel cauſis differre conſtituit in effecti-
bus differentiam: nam qui priori modo ſuſpẽſus
actum ordinis exercet, nõ fit irregularis, ſicut fie-
ret, ſi eſſet poſteriori modo ſuſpenſus, vt ſuprà di
ximus. Quã differentiam probat, quia ſuſpenſo
ob ſolum defectũ non eſt directè interdicta exe-
cutio officij, & iure non cauetur, quòd ille fiat ir
regularis. Quæ ratio non caret difficultate: quo-
modo enim illi non eſt interdicta executio offi-
cij, cùm verè ac propriè ſit prohibitus in ſuo ordi
ne miniſtrare, vt patet ex d. c. *Vel non eſt compos*.
Nã, quòd hęc prohibitio ſit ob defectum, non ſa
tis eſt, vt propterea negetur eſſe directa interdictio.
Quòd, ſi hoc ita eſt, vnde conſtat, cũ iura dicunt,
ſuſpenſum miniſtrantem in ſuo ordine fieri irre
gularem, non comprehendere eum, qui ob defe-
ctum ſuſpenſus eſt. Sed nihilominus illa ſentẽtia

Diſcrimen inter ſuſpẽſionẽ ob defectũ, & ob crimen.

Abb. Innoc. Dominic. Couar. Salzed. Abbatis fuit etiam Innocentij, eamque ſequitur Dominicus in cap. *Apoſtolica*, 56.d. Couarr. in Clement. *Si furioſus*, p.1. §.1. num.4. & Salzedo in Pract. cap. 26. lit. B. qui alios refert, & eſt tenenda; quia hæc irregularitas in iure ſolùm inuenitur reſpectu eorum, qui ſunt ſuſpenſi propter crimen, & ita ſtrictè interpretanda eſt. Et fortaſſe ratio à priori eſt, quia vt dicebam, illa prohibitio ob defectum, magis eſt irregularitas quædam, quam propria ſuſpenſio: irregularis autem ob corporis defectum, ſi ante diſpenſationem celebret, non incurrit nouam irregularitatem, vt bene notauit Turrecrem. in dict. capit. *Apoſtolica*, refertque in dictam ſententiam Archidiaconum: & addit ita ſeruari vſu Romanæ Eccleſiæ, nam in huiuſmodi caſibus ſolùm diſpenſatur in tali defectu, non verò in alia irregularitate contracta in celebratione: quia in iure non eſt expreſſa, vt infrà latiùs dicemus. Et tractabimus aliud exemplum ibi tactum à Turrecrem. de publico concubinario, quem dicit non fieri irregularem celebrando. Aliud etiam exemplum huius ſuſpenſionis ex defectu eſt ſuprà tactum Diſput.11.ſect.3.& iterum infrà Diſput.31.ſect.1.

Quæ culpa ad ſuſpenſionem ſufficiat.

6 1.Senté. Caiet. DIFFICVLTAS eſt, an mortalis ſit neceſſaria, aut venialis ſufficiat. Caietan. enim in Sum. verb. *Suſpenſio*, abſolutè ait incurri ex ſolo ueniali peccato:& probat, quia eſt minor pœna, quam excommunicatio minor, cum hęc priuet maximis & valde neceſſarijs bonis, ſcilicet ſacramentis: ſed excõicatio minor incurritur propter peccatum ueniale: ergo & ſuſpenſio. Et idem ſequitur Armilla uerb. *Suſpenſio*, in principio: nec diſſẽtit Nauar. c.27.n.151.159.& 165. Armill. Nauar. Alij uero abſolutè aſſerunt, neceſſariam eſſe culpam mortalem, ut hæc cenſura imponi, aut contrahi poſſit. 2.Senté. Aretin. Soto. Quam ſententiam tenuit Aretinus, ut Nauar. refert; & eã uidetur ſequi Soto in 4. d. 22.q.3.art.1.conclu.2. eſtque hoc tempore ualde recepta. Quia ſuſpenſio, ut eſt in uſu Eccleſiæ, acerbior pęna eſt; quam ut pro ſola ueniali culpa ſecundum æquitatem, & Eccleſiaſticam pietatẽ imponi poſſit. Neque uerum eſt, moraliter: & ſecundum prudentẽ exiſtimationẽ loquendo, maiorem pęnam eſſe excõicationem minorem; quã ſuſpenſionem ex genere ſuo, ut ſuprà declarauimus ex eo quod, licet priuet uſu maximorum bonorum, tamen & facile tolli poteſt & non inducit damnum irreparabile: ſuſpenſio uero & ſæpe inducit irreparabile damnum, & difficilius tollitur, & nonnullam infamiam ſecum affert. Sicut etiam irregularitas non priuat perceptione ſacramentorum, tamen propter ſimiles circunſtantias, omnium conſenſu cenſetur grauior pœna.

7 Diuiſio. Sed iudicium inter has ſententias facilè eſt ex his, quæ in ſuperioribus diximus de ſuſpenſione maiori, & minori, ſeu graui & leui. Cum enim ſecundum iuſtitiæ rationem ſeruari debeat proportio inter pœnam, & culpam, ſuſpenſio grauis imponi iuſte non poterit niſi propter grauem, ſeu mortalem culpam, nam illa ſine dubio eſt grauis pœna. Quis enim dicat poſſe aliquem priuari fructibus ſui beneficij per annum propter culpam uenialem. Idem autem eſt de qualibet ſimili ſuſpenſione graui. At uero ſi ſuſpenſio leuis ſit, poterit propter peccatum

A veniale imponi, vt ſuſpenſio quoad vnum actum electionis, vel quoad diſtributiones vnius horæ, vel vnius diei. Quod maximè locum habet in ſuſpenſione, quæ ab homine fertur: nam quæ feruntur à iure communi regulariter ſunt grauiores, & non incurruntur niſi propter peccatum mortale, quia leges Eccleſiaſticæ non puniunt tam ſeuerè venialia peccata. Nam neque minor excommunicatio incurritur ipſo iure propter veniale peccatum, niſi in caſu communicationis cum excommunicato: quod ſpecialiter videtur factum in odium excommunicationis maioris, vt cum maiori rigore ſeruetur. Quo circa (quod attentè obſeruandum eſt) ſi grauis ſuſpenſio ab officio, & beneficio in iure imponatur propter aliquod crimen, & aliquis Corollar.
B committat illum actum moralem in ſpecie, peccando ſolùm venialiter non incurret talem ſuſpenſionem in conſcientia, ſiue talis actus ſit veniale peccatum ob imperfectam deliberationem, ſeu leuem inaduertentiam, ſiue ex leuitate materiæ; quia priori modo talis actus in genere humani actus eſt imperfectus; poſteriori autem modo eſt imperfectus in tali ſpecie morali, & incapax talis pęnæ. Diximus autem in ſuperioribus, cùm de cenſuris in communi ageremus, quando lex punit aliquem actum ſimpliciter, intelligendum id eſſe de actu perfecto in genere moris, & in ſpecie, quæ per illam vocem ſimpliciter prolatam ſignificatur: & ratio iuſtitiæ poſtulat vt intelligatur de actu moraliter digno tali, ac tanta pęna. Statim uerò hic
C ſe ſe offerebat quæſtio, an ſuſpenſio lata ſine tali cauſa uera, & in re exiſtente, ſed ſolùm præſumpta, uel in exteriori foro probata, uerè teneat, & liget eum, in quem fertur. Sed hanc rem copioſè tractauimus de cenſura in communi: & ideo ea repetere neceſſe non eſt, ſed applicari debent ad hanc particularem cenſuram ea, quæ in communi ſunt dicta.

SECTIO V.

Quis modus ſeruandus ſit in ſuſpenſione ferenda.

IN hac ſectione explicanda eſt formalis cauſa, qualis in ſuſpenſione eſſe poteſt. Ad illam uero exponendam diſtinguere oportet inter ſuſpenſionem ipſo iure, uel ab homine latam: nam ut prior imponatur, & incurratur nulla alia forma neceſſaria eſt, præter uerba legis, quibus ſufficienter ſignificetur, talem cenſuram, ſeu pęnam ipſo facto incurrendam imponi. Eſt enim certa regula, pro nullo actu, uel crimine incurri ſuſpenſionem ipſo facto, niſi id ſit expreſſum Eccleſiaſtico iure, cuius ſola efficacitate imponitur. Regula pro forma ſuſpẽſionis à iure. Hoc autem ius Eccleſiaſticum eſſe poteſt, aut commune canonicum ſub quo omne ius Pontificum, quod totam Eccleſiam vniuerſaliter obligat, comprehendimus, aut ſpeciale alicuius Epiſcopatus, vel religionis. Suppoſito ergo tali iure & poteſtate condendi illud, neceſſe eſt vt verba legis ſufficienter ac determinatè declarent ſpeciem ſuſpenſionis, & modum imponendi illã, quia lex nec poteſt operari aliquid niſi ſpecificũ & determinatũ, nec poteſt plus operari, quàm verbis explicet: vtrumque autẽ horum ſufficienter eſt in ſuperioribus declaratum.

De

Digitized by Google

De forma ſuſpenſionis ab homine.

2 **An præcedere debeat monitio.** CVm verò ſuſpenſio ab homine fertur (ſicut de cenſura etiam in communi dixi) circa modum ferendi illam conſiderari poſſunt, ſcilicet quid præcedere debeat, quid comitari, ſeu in illa ferenda ſeruari, quid vero ſubſequi. Circa primum quæri ſolet, an ſuſpenſionem debeat præcedere admonitio, de qua re etiam diximus latè de cenſuris in communi, neque hic aliquid occurrit addendum. Seruanda enim eſt diſtinctio de ſuſpenſione pro contumacia quam nos propriè cenſuram appellamus, & quæ purè fertur in pœnam propter commiſſum delictum. Et de priori dicendum eſt neceſſarium eſſe, vt præcedat monitio, vt illo loco latè probauimus; & ex ipſis terminis patet, quia niſi præcedat monitio, non poteſt ſequi cōtumacia: ergo nec ſuſpenſio pro contumacia. Poſterior autem ſuſpenſio ſæpe imponitur ſine præuia monitione, vt patet ex capit. *Tam literis*, de Teſtibus, vbi Papa quoſdam ſuſpendit propter quoddam delictum, etiamſi nec monitio ab homine præceſſiſſet, neque à iure, per legem aliquam, quæ tale delictum ſub tali pœna prohiberet. Et quotidie videmus id fieri in ſuſpenſionibus, quæ ab homine feruntur: nam licet ſæpe ferantur iuxta aliquam legem, & tunc dici poſſet, quod per eam præceſſerit ſufficiens monitio; tamen ſæpe etiam imponitur ſuſpenſio arbitrio iudicis, ad tempus aliquod, iuxta circunſtantias cauſæ. Ratio verò eſt, quia quando pœna imponitur propter delictum commiſſum præcisè, ſuſtinenda eſt quantumuis homo reſipiſcat, & ipſum pœniteat prioris delicti: & ideo ad talem pœnam ferendam monitio illa, quæ ad reſipiſcentiam ordinatur, neceſſaria non eſt. Et in hac doctrina conueniunt communiter Doctores, & Summiſtæ, quos in citato loco ſufficienter adduxi.

3 **Verba et ſolēnitas ſuſpēſionis exponuntur. Nauar.** Circa ſecundum punctum, quod attinet ad verba quibus talis cēſura ferenda eſt, certum eſt nulla determinata verba requiri præter ea, quæ ſufficienter ſignificent modum, ſpeciem, ſeu effectum ſuſpenſionis, vt notauit Nauarrus in Summa cap. 27. num. 161. & omnes, ſatiſque conſtat ex dictis ſupra de cenſuris in communi, & paulò antè in declarandis effectibus ſuſpenſionis: ibi enim vim ſingulorum verborum, quibus ferri poteſt, aut ſolet ſuſpenſio, expoſuimus. De hac ergo verborum forma nihil addēdum ſupereſt, præter quàm quod neceſſe eſt vt talia verba non ſola voce, ſed ſcripto exhibeantur: quanquam hoc non ſit de ſubſtantia, ſed de præcepto iuxta cap. 1. de Sentent. excomm. in 6. Quam rem latè declarauimus ſuprà agentes de cenſuris in communi. Addo etiam, oportere, vt in tali ſuſpenſione ferenda ſeruentur aliæ conditiones ad validitatem ſententiæ neceſſariæ, & præſertim illa vt ſuſpenſio non feratur poſt interpoſitam appellationem: quia erit nulla, vt eſt communis ſententia in cap. 1. de Sent. excom. in 6. vbi videntur ſuſpenſio, & excommunicatio parificari: (& quidquid ſit de alijs rebus) in hoc verſatur eadē ratio, quia nullitas prouenit ex defectu iuriſdictionis, quæ per appellationem ſuſpenditur. Vnde ſi è cōtrario appellatio ſequatur poſt ſententiā ſuſpēſionis, non impedit effectū eius cap. *Is cui*, de Sent. excō. in 6. Et quamuis Abb. in c. 2. de cler. excō. miniſtr. num. 2. & in c. *ſæpe*, de Appell. num. 16. A hoc limitare voluerit ad illam ſuſpenſionem, quæ eſt propriiſſime cenſura, & pro contumacia fertur, quia illa, quæ eſt purè pœna, ſuſpendi poteſt per appellationem, ſicut & aliæ pœnæ: id tamen probandum non videtur, tum quia dict. cap. *Is cui*, ſimpliciter loquitur de ſuſpenſione abſque diſtinctione: in iure autem nomen ſuſpenſionis indifferenter ſignificat eam, quæ pro contumacia, vel pro commiſſo delicto fertur: tum etiam, quia ratio ob quam ſuſpenſio non ſuſpenditur per appellationem eadem eſt in vtraque ſcilicet, quia ſententia ſuſpenſionis, ſicut excommunicationis ſecum trahit executionē, iuxta cap. *Paſtoralis*, § *Verùm*, de Appellationibus, quod tam eſt verum in ſuſpenſione, quæ eſt pura pœna pro delicto, ſicut in ea, quæ pro contumacia fertur. **Suſpēſio ēt in purā pœnā lata, non ſuſpenditur per appellationem.**

4 **Denūciatio quid hic operetur.** B Circa tertium de Denunciatione iam ſuprà oſtendi, Extrauagan. *Ad euitanda*, ad ſuſpenſionem extendi: ideoque licèt quoad ipſum ſuſpenſum denunciatio non ſit neceſſaria, vt omnes ſuos effectus operetur, quoad alios neceſſariam eſſe, vt eum vitare teneantur. Neque erit ſatis quòd ſuſpenſio ſit publica, & notoria, quidquid Nauarrus, & alij dicant, quia iuxta veram, & tenendam lectionem illius Extrauagantis, hæc exceptio de publica cenſura ſolùm fit in manifeſto Clerici percuſſore, qui non ſuſpenſionem, ſed excommunicationem incurrit: ideoque in hac ſuſpenſionis cenſura ſine vlla exceptione verum eſt, vſque ad denunciationem in particulari, & proprio nomine factam non eſſe ſuſpenſum ab alijs vitandum.

5 **Quomodo alij teneantur eū vitare, qui ſuſpēſus eſt. Nauar.** Dices, Suſpenſio nō eſt cenſura priuans communicatione hominum: nam in hoc differt ab excommunicatione: ergo ex vi ſuſpenſionis nunquam alij tenentur vitare ipſum ſuſpenſum, C etiamſi denunciatus ſit: quid eſt ergo, quod in illa Extrauagan. conceditur reſpectu ſuſpenſi non denunciati. Ad hoc Nauarrus in Summa c. 27. nu. 163. in fine abſolutè affirmat, ſicut tenemur vitare excommunicatum in omnibus, ita & ſuſpenſum in his, à quibus ſuſpenſus eſt, immò in c. 1. §. *Laboret*, de pœnit. d. 6. nu. 18. ait, grauius eſſe non vitare ſuſpenſum in his, in quibus ſuſpenſus eſt, quam non vitare excōmunicatum, quia hoc poſterius, *regulariter* (inquit) *eſt peccatum veniale; non euitare autem ſuſpenſum, vel interdictū, in quibus ſuſpenſus eſt, nemo dixit non eſſe mortale.* Sed cōtra hoc inſto, quia Eccleſia nō prohibuit directè fidelibus cōmunicationem cum ſuſpēſo, vel interdicto, etiā in actibus à quibus ſuſpenſus, vel interdictus eſt, ſicut directè prohibuit cōmunicationē cum excōmunicato. De hac enim poſteriori prohibitione habemus multa iura; de priori uerò nullū. D Exemplo item id declarari poteſt, nam, ſi interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ uiolet interdictū ingrediendo, & ibi audiendo Miſſam, nō ſunt alij prohibiti, quominùs ibi eſſe poſſint, & eandem Miſſam audire; & qui ibi ſunt, nō tenentur exire, uel diuinū officium omittere: quia nullus textus eſt, in quo de interdicto hoc habeatur, ſicut de excōicatione. Et pari ratione, ſi interdictus celebret in Eccleſia, qui eius Miſſam audiūt, per ſe loquēdo, & ſecluſo ſcandalo, & cooperatione non peccant, quia nullo iure prohibiti ſunt; & alioqui actio illa per ſe mala nō eſt. Ergo eadē ratione, ſi ſuſpēſus ab officio diuino illud in Eccleſia canat, qui illud audiūt, contra nullū ius eccleſiaſticum operantur: ergo nec peccant: quia

ex alio capite actio illa mala nó eſt, per ſe loquendo. Deniq; ob hanc cauſam eccleſiaſtica cenſura impoſita eſt his, qui communicant cum excommunicato, ſcilicet excõmunicatio minor, quam, vel aliquam aliam non incurrit, qui cõmunicat cum ſuſpenſo, etiam in his, à quibus ſuſpẽſus eſt. Si autem illa cõmunicatio eſſet ab Eccleſia prohibita, & regulariter eſſet grauior culpa, deberet profectò eadem, vel grauiori cenſura puniri.

6 Dubij reſolutio.

Reſpondeo, in tantùm eſſe præceptum fidelibus euitare ſuſpenſum in his à quibus ſuſpenſus eſt, in quantum ex natura rei id conſequitur ex ſuſpenſione eius, quando non vitare illum, vel communicare cum illo tali modo, ſeu in talibus actibus, vel eſſet cooperari ad peccatũ, quod ipſe committit, agendo contra ſuam ſuſpenſionem, vel eſſet aliquid operari modo indebito, & ſine his circunſtantijs, quas talis actus ex natura ſua poſtulat vt rectè fiat; vel etiam quatenus ipſe claues Eccleſię contemnit. Sic peccat contra claues qui ſuſpenſum ab officio inducit ad celebrandũ, vel ad ferendam ſententiã in pœnitẽtiali, vel externo foro: & qui ſuſpẽſum à beneficio facit participem fructuum eccleſiaſticorum: nam & peccat contra iuſtitiã, & contra obedientiam Eccleſiæ debitam: nã illa prohibitio indirectè ſaltẽ in eũ redundat. Et hinc etiã verum eſt quod Nauarrus ait, hanc cõmunicationem cum ſuſpenſo regulariter eſſe peccatum mortale, quia moraliter non fit ſine cooperatione cum illo ad peccatum mortale, niſi ex accidẽti materia ſit nimis leuis.

7 Q̃ue fauorẽ contulerit Extrau. Ad euitãda, cõicãtibus cũ ſuſpenſo nõ vitando.

Hinc tandem colligitur reſponſio ad difficultatem poſitam quid nimirum contulerit Extrauag. *Ad euitanda*, fidelibus per priuilegium non vitandi ſuſpenſum nó denunciatum; neceſſariò enim dicendum eſt, contuliſſe, vt propter cómodum ipſorum fidelium nunc licitæ ſint multæ actiones ſuſpenſo non denunciato, ſi eas faciat ad petitionem aliorum fidelium, & propter eorum vel neceſſitatem, vel iuſtitiam, quæ antea ipſi nó licerent. Inde igitur factum eſt, vt ſic ſuſpẽſus ab officio non ſit omnino priuatus iuriſdictione in foro interiori, vel exteriori, ſicut antea fuiſſet: ſi enim hoc conceſſum non eſt, inutilis planè eſt illa conceſſio, vt ratio facta conuincit, præſertim ſuppoſito modo obligationis vitandi ſuſpẽſum, vt explicuimus. Exempla verò huius rei in ſuperioribus tacta ſunt in ſingulis ſuſpenſionibus, & latiùs dum ageremus de Excommunicatione.

DISPVTATIO XXIX.

De Abſolutione, ſeu Ablatione ſuſpenſionis.

SVpponimus ſuſpenſionem talem eſſe pœnam, quę licèt duret, tandem finiri, & auferri poſſit, vt in eius definitione declarauimus. Oportet autem præmittere diſtinctionem illam de ſuſpenſione, quæ eſt purè pœna peccati commiſſi, & de illa, quæ tanquam propria cenſura ob contumaciam fertur, nam habent diuerſos modos ceſſationis, ſeu ablationis: & ideò de illis ſigillatim explicabimus à quo, & quomodo tolli poſſint.

SECTIO I.

Quomodo, & à quo auferatur ſuſpenſio, quæ purè pœna eſt ob delictum commiſſum.

DICENDVM primò eſt, ſuſpenſionem ad certum tempus latam, elapſo tempore ipſo iure tolli. Hæc eſt communis ſententia iuris pontificij interpretum cum Gloſſa in cap. *Sacro*, de Sentent. excommun. verb. *Per menſem*, & Gloſſa in Clement. 1. de Decimi. verb. *Donec*, Innocentij, Abbatis, & aliorum in cap. *Cùm bonæ*, de ætate, & qualit. & D. Antonin. 3. p. tit. 28. cap. 4. circa finem. Nauar. cap. 27. nu. 161. & 162. Angel. Sylueſt. Armill. ac deniq; omnium Summiſtarum, verbo: *Suſpenſio*. Et ratio manifeſta eſt, quia ſuſpẽſio vim habet ex prohibitione Eccleſiæ, ſed prohibitio ad certum tempus facta ipſo elapſo ceſſat, quia non operatur vltra voluntatem prohibẽtis. ipſe autem ſuam voluntatem definiuit ad certum tempus: ergo, illo elapſo, ſuſpenſio per ſe ceſſabit. Vnde fit, vt, qui ſic ſuſpenſus erat, poſſit deinceps vel ſuo officio fungi, vel fructibus ſui beneficij frui abſque alia facultate, vel declaratione ſuperioris: nam ablato impedimento, res per ſe ipſam reducitur ad priſtinum ſtatum, & vnuſquiſque, qui impeditus non eſt, vti poteſt iure ſuo. Diximus autem in ſuperioribus ſuſpenſum non priuari officio, vel beneficio ſuo, ſed impediri quoad vſum: cùm ergo hoc impedimẽtum ceſſet elapſo tempore, poteſt illo vti abſque alia declaratione, vt ijdem autores, præſertim Innocentius, & Abbas annotarunt. Vnde videtur etiam id intelligere in foro exteriori; eſt autem multò certius in interiori; vt ratio facta ſufficienter declarat: quia nullum eſt poſitiuum ius, quod ſpecialiter obliget ad nouam licentiam, vel declarationem à ſuperiore petendam. In foro autem exteriori, præſertim quando ſuſpenſio eſt lata ab homine, videri poteſt neceſſaria (propter eius ſatisfactionem) aliqua ipſius declaratio. Tamen, ſi ipſe in ſententia hoc non expreſſit, non eſt cur hoc onus imponamus: ſatis eſt enim, vt, quando oportuerit, conſtare poſſit, vſque ad elapſum tempus in ſententia præfixum non cœpiſſe eum, qui ſuſpenſus erat, vti rebus illis, ſeu actionibus, à quibus erat ſuſpenſus.

1 De ſuſpẽſione ad certum tempus.

Gloſſa. Innoc. Abbas. Anton. Nauar. Angel. Syleſt. Armill.

Corollar.

De modo computandi tempus ſuſpenſionis varia dubia.

NONNVLLA verò ſuperſunt minora dubia explicanda. Primum eſt, quando incipiat hoc tempus talis ſuſpenſionis currere. Et dicendum eſt breuiter, incipere ab eo puncto, & momento, ex quo cenſura, ſeu ſententia ſuſpẽſionis lata eſt, ſi ſit ſuſpenſio ab homine, vel ſi ſit à iure, ab eo tempore quo delictum contra tale ius commiſſum eſt. Sumitur ex Gloſſa vltima cum notatione Archidiaconi, & Ioan. And. in c. *Proinde*, de Electio. in 6. Ratio verò eſt, quia cenſura ſtatim operatur ac exiſtit, ſecum enim affert executionẽ, cap. *Paſtoralis* § *Verùm*, de Appell. ergo ſtatim incipit obligare, & ideò in illis, quæ ipſo iure incurruntur, ſæpè additur illa particula, *ex tunc, ipſo facto*, vel quid ſimile: ergo ex tunc etiã incipit cõputari tẽpus, pro quo lata eſt ſuſpenſio. Sed quid, ſi is, qui ſic ſuſpẽditur, pro eodẽ tẽpore ſimili

2 Primum de inceptione temporis ſuſpẽſionis.

Gloſſ. Archid. Ioã. And.

Quid de ſuſpẽſione duplici titulo.

ſimili ſuſpenſione ligatus ſit, numquid incipiet ligari ſtatim noua ſuſpẽſione. Quibuſdam enim viſum eſt non incipere ligari ſecunda donec tẽpus prioris finiatur, ne hac occaſione leuiori pœna afficiatur, nam leuius eſt eodem tempore priuari eiſdem fructibus, vel functionibus, duplici titulo vel ſuſpenſione, quàm longiori tempore priuari per ſingulas ſuſpenſiones ſibi ſuccedentes. Ita refert Zabarella in Clementina 3. de magiſtris, & ex parte tenuit Abbas in cap. *Cùm in cunctis*, §. vltimo, de electione. Sed oppoſitum cenſeo uerum, quod tenent Gloſſa, & Doctores in dicta Clementina 2. Et ratio eſt, quia ſententia cenſuræ, vel ius ſtatim infert ſuum effectum in ſubiecto capaci. Prior autem ſupſenſio non reddit perſonam incapacem ſecundæ, vt dictum eſt: ergo non obſtante prima, incipit ſtatim currere tempus ſecundæ. Et ſic non eſt inconueniens, vt idem ſit ligatus duplici ſuſpenſione, ita etiam non inconuenit quòd duplici titulo priuetur eiſdem fructibus vel functionibus. Quod autem inde fiat pœna aliquo modo leuior (id enim negari non poteſt) accidentarium eſt; ſicut ſi contingat incidere ſimul in duas ſuſpenſiones ipſo iure latas: tunc enim ſimul current quia nõ eſt maior ratio de vna, quàm de alia.

Zabarel. Abb. Gloſſa

3 Dub. 2. De curſu eiuſdẽ temporis.

Secundum dubium eſt, quomodo computari debeat lapſus ſeu ſucceſſio illius temporis, id eſt, an continuè, ſicut naturale tempus elabitur, vel ſecundum aliquam moralem computationem. Nam videri poteſt hoc ſecundum, quia quando aliquid prohibetur fieri aliquo tempore, intelligitur de tempore habili vt in eo talis actio fiat; tempus autem habile ad celebrandum, v.g. vel ad iudicium ferendum, &c. non eſt totum naturale tempus cõtinuum, nam celebrare licet tempore matutino, & non veſpertino, & iudicium ferre licet diebus feriatis, non feſtiuis, vel per diem, non autem per noctem: ergo. Nihilominùs dicendum eſt, tempus illud ſecundum phyſicum, & naturalem curſum continuum temporis computandum eſſe. Hoc eſt certum apud omnes & conſtat ex vſu; & quia nec moraliter nec prudenter poſſet aliter talis computatio fieri: & ideo in omnibus alijs legibus & pactis ita ſolent definita tempora computari. Vnde ad rationem dubitandi dicitur in primis, in aliquibus ſuſpenſionibus quodlibet tempus eſſe habile ad functionem aliquam exercẽdam earum, quæ per ſuſpenſionem prohibentur, vt in ſuſpenſione à beneficio quodlibet tempus eſt aptum ad percipiendos fructus beneficij: & ius ad redditus ipſos quaſi continuè ſucceſſu temporis comparatur; & eodem modo per ſuſpenſionem tollitur. In ſuſpenſione verò ab officio variæ actiones uarijs dici temporibus, & nonnullæ indifferenter in quolibet tempore fieri poſſunt. Quod verò aliquæ habeãt certa & definita tempora ex Eccleſiæ conſuetudine vel præcepto, nihil refert, tùm quia id eſt accidentariũ ad rationem ſuſpenſionis, cuius ſignum eſt, quia ſi ſuſpenſus ab ordine celebraret hora ueſpertina, uel nocturna, dupliciter peccaret, & quia tẽpore indebito, & quia ſuſpenſus celebrat. Tum etiam, quia ſicut Philoſophi dicunt quando accidens non poteſt ineſſe toti niſi ratione vnius partis, tunc ab vna parte ſimpliciter denominat totũ: ita hic quamuis actio, v. g. nõ poſſit exerceri niſi in vna parte diei, ex eo quòd prohibeatur in ea, prohibetur per diem, & proportionali modo per menſem, vel annum: atque ita totum tempus ſuſpenſionis, vel prohibitionis continuum eſt.

Reſolutio.

4 Dub. 3. Determinatio prædicti temporis.

Tertium dubium eſt, quando vel quomodo terminetur tempus in ſuſpenſione præſcriptum. In quo in primis dicendum eſt, ad minimùm neceſſarium eſſe vt poſtremus dies aſſignati tẽporis attingatur, ita vt ſi ſuſpenſio ſit per menſem, vt in cap. 1. de ſentent. excommunic. in 6. durabit vſque ad vltimum diem menſis: ſi per annum, vt in cap. 3. de ſentent. & re judic. in 6. vſque ad vltimum diem anni: & ſic de alijs. Et ratio eſt, quia vſque ad illum diem non eſt completũ illud tempus. Dubitari vero ſolet, an dies ille debeat computari incluſiuè tanquam terminus intrinſecus, vel excluſiuè, tanquàm terminùs extrinſecus; vel (quod idem ferè eſt) an ille poſtremus dies debeat totus integerque in illo tempore computari, vel ſufficiat illum attigiſſe. In quo aliqui ſimpliciter affirmant debere totũ illum diem integrum includi in tali tempore: alij verò putant ſufficere attigiſſe illum, alij diſtinguunt, nam ſi per accuſatiuum fertur ſuſpenſio, ut, *ſit ſuſpenſus per annum*, diem integrum debere computari, quia ſignificatur tempus completum; ſi verò feratur in ablatiuo, ut, *ſit ſuſpenſus hoc anno*, ſignificari tempus incompletum: et ideò ſatis eſſe attigiſſe poſtremum diem.

Dubij enodatio.

Dicendum tamen eſt, quocumque modo feratur, ſignificari templus completum; quia ſuſpenſio includit negationem & prohibitionem: quod autem prohibetur fieri, ſiue hoc die, ſiue per hunc diem, pro toto die completo prohibetur: quia negatio totum deſtruit: ita ergo in præſenti ſuſpenſio vnius menſis: aut anni, aut triennii, quibuſcumque uerbis feratur, completè durat pro tota illa menſura ſignificati temporis; & illa completa, finitur. Computatio autem fieri debet ab eo puncto in quo fit delictum, vel ſententia pronuntiatur uſque ad proportionalem horam, in qua dies naturalis, menſis, vel annus completur, ſiue illa ſit prima pars alterius menſis, uel anni naturalis, ſiue media, ſiue ultima eiuſdem: hæc enim omnia ad moralem computationem accidentaria ſunt.

5 Dub. 4. De cõputatio. mẽſium.

Sed hic occurrit quartum ſpeciale dubium de menſibus, quot dierum computandi ſint: an triginta unius dierum, quia plures menſes tot dies habent, uel tantùm uiginti octo; quia pœnæ ſunt reſtringendæ; an triginta, quia eſt numerus medius, & quia vulgari modo ita menſis recipitur, an triginta dierum cũ dimidio, quia eſt duodecima pars anni. In qua varij ſunt, & excogitari poſſunt dicendi modi, quos omitto, quia res uidetur parui momenti. Et breuiter aſſero, ſi ſuſpenſio tantùm ſit uniùs menſis probabile eſſe triginta dies nomine menſis ſignificari. Quod tenuit Ioan. Andr. in cap. *Quam ſit*, de electione in 6. ad Gloſſam uerbo, *Menſem*, & habet fundamẽtum in iure ciuili, l. *Miles*. §. *Quidam* ff. Ad legem Iuliam, de adulter. Et rationes factæ ſunt probabiles, & alij modi nõ ſũt ueriſimiles. Quia illa mathematica partitio anni, quę fit in ultimo dicendi modo, extra communem loquendi modũ, & extra rem moralẽ eſt, & uix poſſet exactè fieri. Alij uerò duo primi modi nimiũ augent uel minuũt numerum ſine fundamẽto. Addo uerò etiã alium modum computationis eſſe probabilem, ut ſcilicet cõſiderato dies menſis, in quo fit delictũ vel ſupẽſio inchoatur, tot dies in ſequẽti menſe

Cõcluſio

Ioan. And.

Digitized by Google

A menſe ſumantur ad complendam menſis ſuſpenſionem, quot ex præcedenti tranſacti fuerãt, quando incepit ſuſpenſio, ſic enim complebitur menſis integer ſecundum ordinariam menſium diuiſionem: nec videtur poſſe certius computari. Maximè quia talis lex vel ſententia loqui videtur de proximo ſubſequente menſe. Solùm poteſt obſtare, quia ſequitur, menſem ſuſpenſionis ſemper eſſe tot dierum, quot habuerit menſis in quo fit delictum, & conſequenter ſuſpenſionem eſſe maiorem vel minorem, ſolùm quia ſententia profertur, vel delictum fit in diuerſo menſe. Sed hoc accidentarium eſt, & ideò nullum eſt inconueniens: maximè cùm exceſſus tam paruus ſit, vt moraliter nõ computetur. Vnde in ſimili Iuriſtæ dicunt, mandatum datũ ad aliquid intra menſem agendum eſſe illo modo computandum, vt patet ex Gloſſ. citata in dict. cap. *Quam ſit*.

Gloſſ.

B Addo verò, ſi ſuſpẽſio ſit duorum menſiũm, probabile eſſe alterum ſaltem cõputandum eſſe triginta vnius dierum, argumen. l. *Lex*, ff. de regul. iur. quia ſemper ita ſibi ſuccedunt. Si verò ſit ſuſpenſio trium, vel pluriũ menſium, vnius quidem computari poterit altero ex modis ſuprà dictis, inter medij verò ijdem ſumẽdi ſunt, quia naturaliter ſuccedunt, quia hic eſt communis ſenſus, & loquendi modus: ſicut etiã ſuſpenſio ſex menſium intelligitur eſſe dimidij anni integri prout menſes ſuccedunt à die inchoatæ ſuſpenſionis, argumẽto cap. *Licèt*, de ſupplẽd. neglig. Prælat.

6 Dub. 5. De cõputatione anni in annuali ſuſpẽſione. De Anno biſſextili.

Hinc facilè definitur quintum dubium ſimile quando pęna eſt vnius anni, quomodo computandus annus ſit. Dicendum eſt enim, ex quacumque parte anni ſuſpenſio inchoetur, tantam partem ex ſequenti anno adiungendam eſſe, quã tam ad complendum integrum annum, ideſt, ex C trecentis ſexaginta quinque diebus conſtantem ſufficiat. Sed quid de anno biſſextili, qui habet trecentos ſexaginta ſexdies, eſt ne eodem modo computanda ſuſpenſio in illum incidens: De hoc multa Summiſtæ in verbo, *Suſpenſio*. & in verb. *Aetas*, & Iuriſtæ in cap. *Quæſiuit*, de verbor. ſignific. & in l. *Cum hæres*. §. *Stichus*. ff. de ſtatu liberis. Communis tamen ſententia eſt, in huiuſmodi rebus odioſis, & pęnalibus diem illũ non computari, neque in anno, neque in menſe: itaque ſi quis annalem ſuſpenſionem per trecentos ſexaginta quinque dies ſeruet, in altera die iam poterit celebrare, etiam ſi ille dies, nõ ſequẽtis anni, ſed eiuſdem computetur. Sic enim dicitur in dict. §. *Stichus*, ſi ſeruo libertas concedatur ſub conditione, *ſi per annum ſeruierit*, illud non eſſe intelligendum de anno biſſextili, ſed de anno trecentorum ſexagintaquinque dierum. D Sic ergo in præſenti dicendum eſt. Atque ita ſentit Syluester verbo. *Aetas*, num. 5. & verb. *Suſpenſio*, num. 5. in fine, cum Abbate, & alijs quos refert, & cum Gloſſa in cap. 2. diſt. 55. Quæ ſententia confirmatur, nam quãdo ſuſpenſio vnius anni in pęnam imponitur, intelligitur de anno cõmuni & ordinario, non de extraordinario, tùm quia hic eſt frequentior modus loquendi de anno: tùm etiam, quia in pœnis interpretandis benigniori ſemper interpretatione vtimur: ſed annus biſſextilis extraordinarius eſt, alius verò cõmunis, & ordinarius.

Syluester. Abb. Gloſſa.

7 Coroll.

Vnde cõſequenter fit, ſi alicui pęna ſuſpenſionis menſe Februario imponatur, & cõtingat mẽſem illum in anno biſſextili euenire, expletis viginti octo diebus abſolui ſuſpenſionem, & die vigeſimo nono iam ei licere eas actiones exercere, à quibus ſuſpenſus erat. Et pari ratione, ſi ſuſpenſio erat trium, aut plurium menſium in vltimo die vltimi menſis iam non erit talis ſuſpenſus, quia eadem eſt proportio plurium menſium ad vltimum diem, quæ totius anni ad vltimum diẽ anni. Et ratio vtrobique eſt, quia dies ille uigeſimus nonus, qui interpoſitus fuit, vicẽ vltimi ſuppleuit. Quod ſi obijciatur prædictum cap. *Quæſiuit*. Vbi dicitur, duos illos dies anni biſſextilis quaſi pro uno reputari: Reſpondetur omiſſis alijs interpretationibus, diſiunctiuè non coniunctiuè id eſſe intelligendum, id eſt, (iuxta materiam, de qua ibi agebatur) vt in altero eorũ poſſit feſtum ſancti Matthiæ celebrari, quaſi pro eodem reputari; non verò copulatiuè, vt in uno & altero debeat feſtum illud celebrari, ac ſi B eſſent vnus tantùm. Et ſimili modo, ſi alicui eſſet impoſitum onus ieiunandi vltimo die Februarij, poſſet tunc in uno uel altero illorum dierũ ieiunare & implere obligationem, quia hoc modo pro vno reputatur: quia unus eorum tũc de facto eſt vltimus, alter verò eſt vltimus menſis ordinarij. Non uerò teneretur ille ieiunare utroque die, eò quòd pro uno reputentur, quia hoc modo, ſcilicet coniunctim, nõ uerè pro uno reputantur, nam reuerà ſunt duo dies diſtincti, & in eis multiplicantur ieiunia. Vnde, quando pars quadrageſimę in eum menſem biſſextilem incidit, vterque dies per ſe numeratur ad complendum quadrageſimum numerum. Et eodẽ modo rectè dicunt communiter Doctores, quãdo aliquid præcipitur, vel conceditur fieri intra certum terminum dierum, tũc ſemper illos dies pro duobus computari, quia reuera duo ſunt. C Sic ergo in præſenti, quoad durationem ſuſpenſionis hi duo dies nõ computantur pro uno, ſed pro duobus, nec pro utroque copulatiuè, ſeu cõiunctim durare debeãt. An uerò in gratijs, ſeu rebus fauorabilibus, quando per menſem, uel annum conceduntur, ita computari poſſint, alterius eſt conſiderationis.

Ca. Quæſiuit, de verb. ſig. obijcitur & exponitur.

8 Quid de ſuſpenſo per mẽſẽ Februarij anni biſſextilis.

Dices, Si illi duo dies diſiunctim pro eodem computantur, ergo ei, qui per menſem Februarij ſuſpenſus eſt, licitum erit in eo menſe biſſextili non ſeruare ſuſpenſionem die vigeſimo octauo, ſed uigeſimo nono, vt alteruter eligi poſſit. Reſpondetur, negando ſequelam; illud enim intelligendum eſt, niſi aliquid ſpeciale obſtet: hic autẽ obſtat, quia tempus ad ſuſpenſionem præſcriptum intelligitur debere eſſe continuum: hęc enim eſt communis iuris intelligentia, vt generatim tractauit Iaſon in l. *Contra maiores*, C. de D inofficioſo teſtamento, numer. 6. & ideò ne interrumpatur ſuſpenſio, non licebit tunc diem vigeſimum nonum pro uigeſimo octauo accipere. Sicut etiam, ſi ſuſpenſio ſit annualis, non licebit in illa die vigeſima nona eam non ſeruare, eò quòd in illo anno pęnali (vt ſic dicam) illa nõ computetur; nec numerum dierum eius augere debuit: haberent enim locum hæ rationes, niſi neceſſaria continuitas ſuſpenſionis obſtaret: & ideò exceptio illius diei ſemper in vltimum diẽ anni, vel tẽporis pręſcripti reſeruatur. Sicut etiã ob cauſam proportionalẽ, quamuis illi dies pro uno computentur, non eſt licitũ die vigeſimo ſeptimo Februarij ieiunare, et die vigeſimo nono feſtũ ſãcti Matthię celebrare, vt traditur ĩ dicto ca. *Quæſiuit*, quia obſtat cõtiguitas, ut ſic dicam,

Iaſon.

neceſſaria

neceſſaria inter vigiliam, & feſtum, inter quæ nunquam licet diem interponere, niſi dies Dominica intercedat.

9 Suſpēſio ab homine p anno biſſextili, an cōprehēdat diem 29. Februarij.

Sed dices tandem, Quamuis dicta reſolutio vera ſit, quando ſuſpenſio vnius anni, vel menſis in communi ponitur, vt eſt in his quæ ſunt à iure; tamen, ſi ſuſpenſio ſit ab homine, & ſignatim imponatur pro futuro menſe Februarij, vel pro futuro anno, qui biſſextilis eſt, tunc non habere locum interpretationem poſitam, quia iam ſermo eſt de tali menſe, vel anno in particulari. Reſpondetur: ſi ſatis conſtaret de mente præcipientis, ſcilicet cogitaſſe illum de anno biſſextili, & aduertiſſe talem eſſe eum, de quo loquitur, & voluiſſe pro toto illo ſuſpendere, tunc certum eſt ita eſſe ſeruandam ſuſpenſionem: nam poteſt iudex ita obligare: vnde, ſi de eius mente conſtet, non eſt dubium, quin obliget. At verò, ſi de hoc nihil ſpeciale conſtet, & aliàs verba ſententię ſint generalia vnius anni, vel menſis, quamuis dicatur, *primi ſequentis anni, vel menſis*, iuridicè erunt interpretanda iuxta benigniorem ſenſum, vt ſcilicet ſermo ſit de proximo anno ſequente ordinario, vt explicatum eſt.

10 Quid ſi ſuſpēſio interrupta fuit. Dub. 6. Primus dicendi modus.

Sexta dubitatio circa hoc pūctum eſſe poteſt, quando aliquis non ſeruauit ſuſpenſionem toto anno, vel menſe ſibi præſcripto quando, & quomodo finiatur tempus talis ſuſpenſionis. Tres enim modi dicendi excogitari poſſunt. Primus eſt, vt, ex quo ſic ſuſpenſus ſuam prohibitionem definito tempore continuo non ſeruauit, iterum inchoare debeat ſuſpenſionem, & ſeruare illam toto præſcripto tempore, neque in illo computanda ſit pars illa temporis, in quo ſuſpenſionem ſeruauit. Ratio eſſe poteſt, quia tempus ſuſpenſionis debet eſſe continuum, vt diximus: & ideò ſi ſemel interrumpatur ſuſpenſio, nō poteſt prius tempus cum poſteriori coniungi, ſed debet iterū ſuſpēſionis tempus inchoari. Sicut de anno probationis ad profeſſionem requiſito, vt ex communi ſententia, & praxi teſtatur Nauarrus conſilio 29. de Regularibus: ſic ergo propter rationis paritatem videtur in præſenti dicendum. Secundus modus dicendi eſſe poteſt, tempus quidem illud, in quo, & pro quo non ſeruatur ſuſpēſio, non computari, nec deſeruire, vt expleatur tempus ſuſpenſionis impoſitæ; tamen, ſi poſt illud ſuſpenſio ſeruetur, debere hoc poſterius tempus cum priori coniungi ad complendum ſuſpenſionis tempus, vt verbi gratia, ſi quis per annum ſuſpenſus, poſt ſex menſes obſeruatę ſuſpenſionis per vnum, aut duos illā violauit celebrando, &c. ſatisfaciet, ſi poſteà ſex alios menſes ſe abſtineat, & ſic compleat ſuæ ſuſpenſionis tempus: minori enim tempore non poterit ſatisfacere ſuæ obligationi cùm ea ſit vnius integri anni. Quod verò hoc ſufficiat, patet, quia, licèt temporis continuitas ſit per ſe loquendo neceſſaria, vt debito modo impleatur ſuſpenſio, non eſt tamen ita neceſſaria ſimpliciter, vt ſi aliquo caſu, vel culpa interrupta ſit, eam de nouo inchoare oporteat: eſſet enim grauiſſimum onus, & quoddam pœnę augmentum, quod nullo iure oſtendi poteſt.

Nauarr.

Secūdus modus.

11 Tertius, ac probabilior dicēdi modus.

Tertius, & melior dicendi modus eſt, ſuſpenſionis tempus continuè fluere, ex quo inchoatum eſt, nec interrumpi propter ea quod ſic ſuſpenſus, vel caſu aliquo, vel etiam ex malitia aliquid faciat contra prohibitionem ei factam: ſed præſcripto tempore finiri, licèt interim non ſeruetur. Explicatur, quia effectus proximus &

A immediatus ſuſpenſionis non eſt ipſa realis priuatio actionum, vel rerum: hæc enim ſæpè pendet ex voluntate ipſius ſuſpenſi, cùm tamen ipſa ſuſpenſio ab illa non pendeat, ſed immediatus effectus ſuſpenſionis eſt obligatio ad ſe abſtinendum ab illis actionibus, vel etiam inhabilitas, & incapacitas earum, quantum ab Eccleſia vel fieri poteſt, vel intenditur. At hæc obligatio, vel inhabilitas continuè manet in homine ſuſpenſo, etiam ſi ipſe violet ſuſpenſionem: cuius ſignum eſt, quia in eo, quod non ſeruat, grauiter ſemper peccat, vel etiam irregularis efficitur, ſi actio eſt ad illum effectum accommodata; vel ſi ſit actio pendens à iuriſdictione, & ſuſpenſio ſit ab officio, eſt nulla: ergo ſuſpenſio ipſa ſemper ac continuè durat, quantumuis ſuſpenſus contra illum agat. Ex quo vlterius fit, vt præſcripto tempore finiatur: quia non plus durat, nec plus operatur, B quam fuerit imponentis voluntas. Qui abſolutè illud tempus determinauit, neque addidit conditionem, vt ſi ſuſpenſionem violauerit, longiori tempore protrahatur ſuſpenſio: non eſt ergo cur nos illam adiungamus. Præſertim cùm aliæ pœnæ vel impoſitæ ſint ipſo iure, vel imponi poſſint à ſuperiore violantibus ſuſpenſionem.

Quapropter finito illo ſuſpenſionis tempore, non tenetur ille, qui ſuſpenſus fuit, tot diebus, aut vicibus à ſuſpenſionis actibus abſtinere, quot illos male exercuit dum fuit ſuſpēſus, quia prohibitionis tempus finitum iam fuit, ſicut nō tenetur quiſpiam, quaſi per modum reſtitutionis exercere poſteà actum præceptum, vel omittere prohibitum, quando id non ſeruauit pro eo tempore, pro quo latum erat præceptum, vt qui non ieiunauit in Quadrageſima, nō tenetur poſteà ieiunare: vel qui vno die horas canonicas C omiſit, non tenetur alio eas repetere: quia, quando præceptum deſignat tempus, vt in eo terminetur oblatio actus, extra illud non obligat, imò nec impleri poteſt, vt attigit Innocentius in cap. primo; de Celebratione Miſſar. & Sylueſter verbo, *Ieiunium*, numero 22. & alibi latiùs diximus. Solùm eſt aduertēda obligatio reſtitutionis, quę interdum manet ratione rei acceptę, aut malè acceptionis, quæ in præſenti locum habet in ſuſpēſione à beneficio: nam, ſi quis eo tempore, quo ſuſpenſus fuit à beneficio, accipit fructus, vel aliquam partem eorum reſpondentem cum proportione alicui parti illius temporis, tenebitur poſteà ad reſtituendos illos fructus, vel ſi aliter reſtituere non potuerit, tenebitur tanto tempore abſtinere à perceptione fructuum, quanto oportuerit ad illum effectum: illud tamen non eſt, quia ſuſpenſio duret, ſed quia obligatio ad reſtituendum manet ex re iniuſtè vſurpata. D 12 Corollar.

Quando ſuſpenſio tollatur per diſpenſationem.

DIco ſecundò, Suſpenſio ad certum tempus, vel etiam in perpetuum explicitè lata, per diſpenſationē Superioris tolli poteſt nondum elapſo termino, vel licèt illum non habeat. Prior pars certa eſt, & communis. Et ratio eſt, quia temporis deſignatio, pro quo ſuſpenſio fertur, ſolùm hoc operatur, vt talis pœna tanto tempore duret, ſi nulla cauſa ſuperior impediens, ſeu auferens illam intercedat, ſed ſuo veluti ordinario curſui relinquatur; non tamen facit vt talis 13 Secunda cōcluſio. Innoc. Nauarr.

pœna

Digitized by Google

pœna pro tempore irremiſſibilis ſit, neque aufert à Superiore poteſtatem ſoluendi ſubditum à tali pœna. Altera pars de perpetua ſuſpenſione eadem ratione cum proportione applicata, probari poteſt: & quia in hoc differt talis ſuſpenſio à depoſitione verbali, vt infrà dicam, ergo ſaltem per abſolutionem, vel diſpenſationem tolli poteſt.

14 *Tertia cõcluſio.* Dico ergo tertiò, Suſpenſio ſimpliciter lata propter delictum commiſſum abſque vlla adiecta conditione, vel temporis deſignatione, poteſt per abſolutionem tolli. Hæc etiam ſententia certa eſt, & conſtat ex vſu, & ex ratione paulò antea facta, & ex natura, ſeu inſtitutione ſuſpenſionis: eſt enim talis pœna, vt non ſit poſitiuè perpetua, ſeu irremiſſibilis: in quo inter alia differt à depoſitione, & degradatione. Ergo ſuſpenſio hæc per aliquem modum auferri poteſt: non aufertur autem per ſolum lapſum temporis, quia nullum habet deſignatum ex vi formæ. *Quis poſſit ſuſpẽſionẽ hãc tollere.* Explicandum verò ſupereſt quis poſſit hãc gratiam concedere. In quo ſolùm ferè neceſſe eſt applicare dicta de Cenſuris in communi, diſtinguendo ſuſpenſionem à iure vel ab homine, in ordine ad poteſtatem ordinariam, vel delegatam. Et quidem de poteſtate delegata hic nihil dicemus, quia vt eſt ab homine non cadit ſub ſcientiam, vt verò eſſe poteſt per priuilegia, ſufficiunt dicta de cenſuris in communi, & (Deo dante) in Tomo de Religione plura dicemus. De Suſpenſione item lata ab homine in puram pœnam certum eſt, ab illo ſolo tolli poſſe, qui illam tulit, vel ſuperiore, vt eſt communis ſententia Doctorum in cap. *Tam litteris*, de Teſtibus, & Summiſtarum verb. *Suſpenſio*, & Antonin. tractatu de Suſpenſione, Nauarrus capite vigeſimo ſeptimo, nu. 262. & patebit à fortiori ex dicendis: ſolum itaque de ordinaria poteſtate, & de ſuſpenſione à iure reſtat dicendum. *Anton. Nauarr.*

Quis poſſit ſuſpenſionem à iure, in pœnam, latam auferre.

15 Dico ergo quartò, Suſpenſio à iure lata, ſiue perpetua, ſiue ad certum tempus, tantùm ab authore canonis ante tempus elapſum dimitti poteſt. Ita Gloſſa in cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, verb. *Suſpenſos*, de Election. in Sexto, Abbas, cap. *Tam litteris*, 33. de Teſtibus, numero quarto, & capit. ſecundo, de Solutionibus, Felinus, & alij infrà citandi. *Gloſſa. Abbas. Felin.* Ratio eſt, quia tunc ſuſpenſio ſumitur abſolutè ac definitè, vt pura pœna in vindictam delicti commiſſi: pœna autem ſic impoſita à Superiore perpetua eſt, ſeu ſtabilis, & durante eadem voluntate Superioris: ergo per illam ſolam, & non per inferiorem auferri poteſt. Confirmatur, Nam ſi talis ſuſpenſio fertur ad certum tempus, per illam deſignationem auctor illius iuris declarare voluit, vt ante illum terminum non auferretur: atque ita virtualiter reſeruauit, ne in illo tempore ab alio inferiore auferretur. Quando verò auctor canonis ſibi reſeruat abſolutionem, ſiue tacitè, ſiue expreſsè, nullus inferior poteſt abſoluere iuxta capit. *Nuper*, de Sentent. excommunic. Accedit, quod, ſi talis pœna ante elapſum terminum ab ordinario Epiſcopo tolli poſſet, facilè contemneretur, & delicta pro dignitate non punirentur. Quam rationem attigit Gloſſa, in cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, de Electione in 6. verb. *Suſpenſos*. Quam adeò efficacem eſſe cenſeo, vt propter illam exiſtimem neque ipſum Summum Pontificem, ſeu auctorem canonis debere facilè à tali ſuſpenſione abſoluere: neque licitè id facere poſſe abſque rationabili cauſa, ſicut dici ſolet de diſpenſatione in ſuis legibus: quia eadem eſt vtriuſque ratio; & quia ad bonum commune id maximè expedit. Rurſus vtraque ratio cum proportione applicata locum habet in ſuſpenſione perpetua: nam etiam illa pœna facilè contemnetur, ſi facile ſit ſtatim abſolutionem eius obtinere. Imò in minori æſtimatione haberetur, quam ſuſpenſio lata ad certum tempus, ſi hæc tantùm à legiſlatore: illa verò à quolibet ordinario auferri poſſet, cum tamen ſuſpenſio perpetua grauior pœna ſit, quam ad certum tempus. Vnde etiam hic habet locum altera ratio: quia ius inferens ſuſpenſionem, & declarans illam eſſe perpetuam, tam immutabilem vult eſſe, ſicut ipſum ius; atque ita virtute includit reſeruationem, vt à nemine tolli poſſit, niſi ab eo, qui tale ius potuit condere, vel auferre.

16 *Quod ſit diſcrimẽ inter ablationẽ ſuſpẽſionis & excõmunicationis ad tẽpus latæ.* Sed obijcitur contra vtramque partem, nam excommunicatio ad tempus lata poteſt ante illud tempus expletum per quemcumque ordinarium Epiſcopum auferri: ergo & ſuſpenſio: par enim eſt vtriuſque ratio. Et in vniuerſum, quando author canonis ſibi non reſeruat abſolutionem cenſuræ, eam concedere videtur inferiori Paſtori ordinario cap. *Nuper*, de Sententia excommunicationis: ergo idem dicendum eſt de hac ſuſpenſione. *Reſponſio quorũdã reijcitur, & vera reſolutio inculcatur.* Ad priorem rationem Couarruuias in Epitom. quarti. Decretalium, ſecunda parte, capite ſexto, in principio, numero decimo ſexto, refert & ſequitur communem opinionem Canoniſtarum, cum Gloſſa in Clementina prima, de Decimis, verb. *Donec*, quæ dato antecedenti de excommunicatione ad certum tempus lata, negat idem ſequi de hac ſuſpenſione, nullam tamen differentiæ rationem aſſignat, neque, ſi propriè fiat comparatio, aſſignari poſſe exiſtimo. Aut enim loquuntur propriè de excommunicatione maiori, & ſic repugnat excommunicationem ferri ad certum tempus: ſuprà enim oſtendimus ita eſſe propriè cenſuram, & medicinalem pœnam, vt nunquam ferri poſſit in puram vindictam delicti commiſſi, ſed ob contumaciam. Vnde ſolum poteſt habere pro termino receſſum à contumacia. Idemque cenſeo de excommunicatione minori prout nunc eſt in vſu Eccleſiæ, vt ſuprà dixi: quia nemo priuatur vſu omnium ſacramentorum, etiam pœnitentiæ, ſi per illum non ſtet, quominus abſoluatur. Si autem excommunicationem vocet quãcumque prohibitionem, quæ ſit de ſolo vſu Euchariſtiæ, vel alterius ſacramenti, ferri quidem poteſt ad certum tẽpus, vt in cap. *Nemo*, de Conſecratione, diſtinctione prima, cum ſimilibus: & finito tempore, ipſo iure tollitur ſeu ceſſat, ſicut ſuſpenſio, & ante illud tempus expletum, ſi ſit lata à iure, à nemine tolli poterit, niſi ab auctore eiuſdem iuris, propter eaſdem rationes, quas de ſuſpenſione adduximus, niſi fortaſsè ob leuitatẽ rei aliter interdum ſentiendum ſit, quod etiam in ſuſpenſione locum habet, vt ſtatim dicemus. Nulla eſt ergo differentia. Negandum ergo eſt antecedens cum proportione ſumptum.

17 *Satis ſit* Ad capitulum, *Nuper*, & rationẽ ex illo ſumptam, reſpondẽt Panormitanus, & alij authores citati,

tationi ſumptæ ex c. Nuper, traduntur q; differẽtię inter ſuſpẽſionẽ pœnalẽ, & excõ.

citati, ibi eſſe ſermonem de excommunicatione de qua non eſt eadem ratio, tum quia in illa maius vertitur periculum, & ideò facil iùs conceditur, tum quia illa pœna medicinalis eſt, & non abſolutè imponitur ad certum tempus, ſed donec quis reſipiſcat. Ex quo naſcitur alia differentia, quòd illa tollitur per abſolutionem: hæc autem ſuſpenſio, de qua agimus, non poteſt tolli, niſi per diſpenſationem. Inter quas eſt magna differentia notanda, quam alibi latiùs explicui, quod abſoluens vt ſic non dat aliquid contra ius, ſed potiùs exequitur ius, per ſe loquendo, vt rectè ait Gloſſa dicto capitulo, *Cupientes*, & Panormitanus ſuprà, & facit capit. *Qua fronte*, de Appellationibus, quatenus diſponit, excommunicationem eſſe tollendam eo ipſo quòd à contumacia receditur. Diſpenſans verò ex parte diminuit ius: & ideò ſolet dici diſpenſatio, *vulneratio iuris*, abſolutio autem potius eſt iuris executio. Et ideò nõ valet argumentum ab abſolutione ad diſpenſationem, vt, quia in abſolutione intelligitur conceſſum, quod non reſeruatur, idem de diſpenſatione cenſendum ſit. Igitur capitul. *Nuper*, loquitur de abſolutione ab excommunicatione, & ad ſummum extendi poteſt ad ſuſpenſionem, & interdictum quatenus ſunt propriæ cenſuræ, & per abſolutionem propriam tolluntur: non verò ad ſuſpenſionem pro certo tempore latam, quę non eſt cenſura, nec poteſt per abſolutionem, ſed per diſpenſationem tolli, ideoque natura ſua eſt reſeruata, niſi expreſsè concedatur.

18 Quis poſſit auferre ſuſpenſionẽ pro delicto præterito ſimpliciter latam. Feli ni, & Panor. opi.

Hinc verò oritur dubium, an idem dicẽdum ſit de ſuſpenſione lata pro delicto tantùm præterito, indefinitè tamen, & ſine temporis determinatione, neque cum determinatione perpetuitatis, ſed abſolutè. Nam de hoc eſt controuerſia, an ſequatur conditionem cenſuræ, vel puræ pœnæ. Panormitanus enim in capit. *Tam litteris*, quem ibi ſequitur Felinus, cenſet etiam ab hac non poſſe abſoluere Epiſcopum, niſi poſitiuè concedatur, nec eſſe ſatis vt non reſeruetur. Ratio eius eſt, quia eſt perpetua ex intenſione ferentis, ideo enim illam abſolutè, & ſine vlla conditione, vel reſtrictione fert. Item talis pœna intelligitur ferri ſecundum ius, & pœna indefinitè lata in iure, cenſetur perpetua, Leg. *Seruus*, Codic. de Pœnis, notat Gloſſa in capitulo. *Si autem*, de Cohabitation. Clericorum, & mulier. & multa ad hoc cõgerit Felinus in capitulo, *Ex litteris*, de Conſtitution. numero vndecimo, & ſequentibus. Item habet hic locum ratio ſuprà tacta, quòd talis pęna grauior cenſetur, quàm ſuſpenſio lata ad certum tempus, & quæ difficiliùs tolli poſſit. Confirmatur, quia generalis regula eſt, ſuſpenſionem, quæ non eſt pro contumacia, non poſſe tolli ab inferiori, vt tradunt omnes Summiſtæ verb. *Suſpenſio*, Nauarrus capite vigeſimo ſeptimo, numero 162. qui alios refert, & plures referam ſectione ſequenti. Contrariam ſententiam tenuit Gloſſa, in Clementina prima de Hæretic. verb. *Excommunicationis*, diſtinguit enim inter ſuſpenſionem latam ad certum tempus, vel indefinitè, & de priori docet ſententiam traditam; de poſteriori dicit ſequi conditionem cenſurarum, poſſeque ab Epiſcopo tolli eo ipſo quòd non reſeruatur: quam abſolutè poſteà ſequutus eſt idem Panormitanus in capitulo. *Quam ſit*, de Exceſſibus Prælatorum, in fine. Et idem ſentit Innocentius in capitulo ſecundo, de Solutionibus. Vbi huiuſmodi ſuſpenſio indefinitè fertur, & putat eſſe conceſſam Epiſcopo eo ipſo quòd non reſeruatur. Et multa alia ſumi poſſunt pro hac ſententia ex Felino ſuprà, & Couarruuia qui eam ſequitur in ſecunda parte quarti Decretalium, capite ſexto in principio numero decimo quinto. Ratio eorum eſſe videtur, quia talis ſuſpenſio differt ab ea, quæ poſitiuè fertur perpetua: ergo in hoc maximè differt, quòd ex intenſione ſuperioris non fertur vt perpetuò duret, ſed ad iuſtum arbitrium ſuperioris: ergo hoc iudicium eo ipſo quod non reſeruatur Papę, cenſetur commiſſum Epiſcopo.

Gloſſ. — Nauar. — 2. opinio Gloſſ. — Abb. Innoc. — Couar.

19 Quid in hac controuerſia ſentiẽdũ.

Mihi hæc poſterior opinio videtur practicè vera, quamuis cenſeam, cum priori opinione diſtinctionem datam eſſe formalem, ſcilicet, ſuſpenſionem latam in puram pęnam non poſſe tolli ab inferiori, niſi concedatur, latam verò ob contumaciam poſſe eo ipſo quod non reſeruatur vt infrà dicam. Dico autem ſuſpenſionem indefinitè latam propter delictum commiſſum regulariter ferri pro contumacia, argumento capi. *Ex litteris*, de Conſtitution. & quæ ibi notat Innocentius, & alij, & ideo tunc non cenſetur perpetua, vt dicitur in dicto capitulo. *Ex litteris*, poteritque ſine diſpenſatione tolli, ſi perſona ſufficienter diſponatur, & Eccleſiæ ſatisfaciat, ideoque ſequitur regulam capitul. *Nuper*, quia re vera per abſolutionem tollitur. Si autem contingat ſuſpenſionem pro crimine ferri ſimpliciter in puram vindictam, tunc re vera eſſet perpetua, & non poſſet tolli per inferiorem propter rationem prioris ſententiæ. Vix autem credo reperiri in iure ſimilem ſuſpenſionem, & Couarruuias, ſuprà pro regula ponit, ſuſpenſionem indefinitè latam cenſeri reſtrictam ad tempus pro quo durat contumacia, & fauet non parum dict. capitulũ. *Ex litteris*. Nec etiam ab homine ſolet aliter imponi, nam vel taxatur tempus, aut perpetua dicetur, vel ſi abſolutè fertur, habet conditionem ſubintellectam, donec tollatur. Quod maximè colligi poterit ex qualitate delicti, quod non ſolet eſſe dignum perpetuæ ſuſpenſionis, imponitur tamen ſine certo termino, vt aliqua ſpecialis ſatisfactio, vel emendatio à ſuſpenſo exigatur priùs quàm ſuſpenſio tollatur: & ideò talis ſuſpenſio regulariter cenſetur habere conditionem illius, quæ pro contumacia ponitur. Vnde Abbas in dict. capit. *Ex litteris*, fatetur ſuſpenſionem ſimpliciter à iure latam ſine temporis determinatione, ſæpe ferri pro contumacia, nam imponitur ſub hac forma, *Si hoc feceris, ſuſpenſus ſis*. vel æquiualenti, quæ ſine dubio poteſt habere dictum ſenſum, ſicut habet in excommunicatione, vel interdicto. Addit prætereà idem Panormitanus quando forma verborum dubia fuerit, præſumendum eſſe latam eſſe pro contumacia, quia in pœnis benignior eſt interpretatio adhibenda: eſt autem benignior pęna medicinalis, quàm vindicatiua, cæteris paribus, vt per ſe conſtat. Ergo cum illa forma indifferens ſit, ſi aliunde non ſatis conſtiterit legiſlatorem aliud uoluiſſe, præſumendum eſt conceſſiſſe illius pęnæ relaxationem Ordinarijs Prelatis, quando illam non reſeruauit iuxta conditionem pęnæ medicinalis. Quin potius addo, etiam ſuſpenſionem hanc, quę interdum videtur ferri pro delicto commiſſo, non ferri ſine ordine ad futuram ſatisfactionem vel emendationem, licèt non exprimatur, & in hoc ſequi conditionem

Digitized by Google

conditionem ſuſpenſionis pro contumacia: & in dubio ita eſſe interpretandam, niſi aliud ex circunſtantijs conſtet. Et poſſunt ad hoc induci capitul. *Si quis Epiſcopus damnatus*, & capit. *Thoaguald um*, vndecima, quæſtione tertia, vbi priùs fertur ſuſpenſio abſoluta & indefinita, poſteà verò additur, *Si auſi fuerint aliquid de ſuo miniſterio contingere, nullo modo liceat eis habere ſpem remiſſionis, nec locum ſatisfactionis*. Vbi clarè ſignificatur priorem pœnam latam eſſe ſub ſpe remiſſionis ſub tacita conditione, ſi exhibeatur debita ſatisfactio. In hoc ergo dicimus eſſe ſimilem ſuſpenſioni pro contumacia, ac proinde non eſſe reſeruatam, niſi formaliter reſeruetur. Cuius etiam magna coniectura eſt, quia interdum hæc ſuſpenſio reſeruari ſolet, vt in dict. cap. *Tam litteris*, de Teſtibus. ibi, *Donec mereatur noſtram indulgentiam obtinere*; & tamen fuerat ſuſpenſio ab officio & beneficio ſimpliciter lata pro crimine iam commiſſo. Ad exigendam ergo acerbiorem pœnitentiam & ſatisfactionem illius, & vt ſuſpenſio difficiliùs tolli poſſet, additur illa conditio: ſi ergo non eſſet addita, non eſſet reſeruata, ſed ſubintelligenda fuiſſet ſimilis conditio in ordine ad proprium Epiſcopum.

20 *Quis poſſit auferre ſuſpẽſionem hãc ferẽdã ſecundum ius.* Ex dictis inferre licet, prædicta locum habere in ſuſpenſionibus non ſolùm latis ipſo iure, ſed etiam ferendis ſecundum ius. Vt verbi gratia, ſi propter aliquod delictum lex præcipiat imponi ſuſpenſionem triennalem (vt cap. *Cùm inhibitio*, §. vltimo de Clandeſt. diſpenſat.) non poterit Epiſcopus illam imponendo minuere, nec in illa impoſita diſpenſare, vt rectè Couaruuias ſuprà proſequitur. Quia non poteſt inferior iudex diſpenſare in lege ſuperioris, nec abſoluere reum conuictum à pęna legis: vt etiam ait Papinianus *Papinia.* *Facti quæſtio in arbitrio eſt iudicantis, pœnæ verò proſecutio non eius voluntati mandatur, ſed legis authoritati reſeruatur*, Leg. 1. Digeſt. ad Senatus conſult. Turpil. & Gratianus ſecunda, quæſtione *Gratian. D. Thom.* tertia poſt capitulum. *Si quem.* Tradit etiam Diuus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtion. 60. articulo quinto, quæſtion. 67. articulo quarto. At verò ſi lex canonica ſolùm præcipiat indefinitè ſuſpenſionem ferendam in eum, qui tale delictum commiſit, integrum erit iudici dum illam fert, pro tanto vel tanto tempore illam taxare; & tunc poſſet etiam idem iudex (vt opinor) illam poſteà minuere, quia non eſſet diſpenſare in lege, ſed in ſua ſententia, vnde inferior illo, vel extraneus id non poſſet. Et eadem ratione ſi indefinitè ſuſpenſionem tuliſſet, ſicut lex deſignat, poſteà illam poſſet ad certum tempus limitare, vel poſt aliquod tempus auferre. Quia intentio legis ſic deſignantis ſuſpenſionem, non eſt vt ex vi ſua perpetua poſitiue, & immutabiliter imponatur; hic enim nimius rigor eſt, qui nec per talem legem explicatur, nec ſolet eſſe accommodatus qualitati delicti: rectè ergo hæc indefinita ſuſpenſio quoad ſuum terminum iudicum iuſto iudicio ſubordinata cenſetur.

21 *Quando Epiſc. poſſit ſuſpẽſionẽ à lege taxatã tollere.* Denique circa aliam regulam addũt communiter Doctores limitationem, ſcilicet Epiſcopũ non poſſe ſuſpenſionem à lege taxatam pro delicto commiſſo tollere, niſi delictum ſit ex illis, in quibus Epiſcopus poteſt diſpenſare, nam ſi poteſt diſpenſare in crimine à fortiori in pęna legis; neque enim maior iuriſdictio ad vnum, quam ad aliud requiritur. Imò diſpenſare in crimine, ſi iam crimen commiſſum eſt, nihil aliud eſſe poteſt, quàm diſpenſare, vel relaxare pęnam propter crimen impoſitam, aut imponendam: ſi verò nondum eſt crimen commiſſum, nihil aliud erit diſpenſare in illo, quam diſpenſare in lege; vt, quamuis non ſeruetur, crimen non committatur: qui autem hoc modo poteſt in lege diſpenſare, poterit etiam diſpenſare in pœna, ac relaxare illam. Habet autem hoc locum (vt bene dicit Abbas) ſolùm *in caſibus Epiſcopo conceſſis*. *Abb.* Qui autem ſint illi caſus, tractatur ab ipſo & alijs in capitulo. *At ſi clericus*, §. *De adulterijs*, de Iudicijs: & frequentiùs docetur non poſſe Epiſcopum ſimpliciter diſpenſare in legibus Pontificijs, aut Conciliorum, niſi ei concedatur, vt etiam Couaruuias notauit in dicto numero decimoquinto, & videri poteſt Gloſſ. in capitulo. *In quibuſdam*, de Pœnis, & ibi Doctores, Innocentius capit. *Dilectus*, de Tempor. ordin. dec. d. §. *De adulteris*, numero octauo. Ex hac verò limitatione colligitur, poſſe nunc Epiſcopum abſoluere in omni huiuſmodi ſuſpenſione contracta ipſo facto, & ad forum contentioſum non deducta, dummodò occulta ſit: nam hoc ei conceditur in Concilio Tridentino ſeſſ. *Conc. Trid.* 24. cap. 6. de Reformat. De quo decreto alia eſſent nobis dicenda, ſed ea reſeruamus in materiam de Irregularitate, quia de illa principaliùs ibi ſermo eſt. Tandem limitari ſolet dicta ſententia ad eas ſuſpenſiones, quæ propter grauia delicta incurruntur: quod eatenus verum eſſe cenſeo, quatenus in alijs criminibus leuioribus Epiſcopus ſolet diſpenſare, & hoc ei in iure conceditur iuxta dictum ca. *At ſi cleric.* §. *De adulterijs*, Atque ita limitatio hæc ſub prima generali continetur.

Occurrebat hoc loco dicendum, an per priuilegia abſoluendi à cenſuris, & pœnis detur facultas tollendi ſuſpenſionem hanc vindicatiuam. 23
Nam profectò videtur conſequenter dicendum non extendi niſi in eis detur etiam facultas diſpẽſandi. Sed quia quæſtionem hanc in libro de Religione latius tracto, & infrà de Irregularitate attingenda eſt, ideò illam nunc omitto.

SECTIO II.

Quomodo, & à quo tollatur ſuſpenſio, quæ ob contumaciam fertur.

Circa titulum oportet aduertere, particulam illam, *ob contumaciam*, ambiguam eſſe: quod notauit Abbas in capitulo. *Ex litteris*, de Conſtitut. numer. 10. Poteſt enim ſumi in vi vnius ſpecifici delicti: & ſic ſicut fertur ſuſpẽſio in puram pęnam propter alia delicta præterita; ita etiam poteſt ferri propter contumaciã: immò quoties lex prohibet aliquid ſub tali ſuſpenſione: illa pęna non incurritur ſine contumacia, ſeu inobedientia illius legis. Et hoc modo interdum canones conſiderant maiorem, vel minorem contumaciam commiſſam etiam præteritam ad tantam, vel tantam ſuſpenſionem, vel pęnam imponendam, vt patet ex capit. *Ex tua*, de Cleric. non reſident. & in Trident. ſeſſio. ſexta, capite primo de Reformatione, & ſeſſio. vigeſima tertia, cap. quinto, non ergo

1 Suſpẽſio ob cõtumaciã in duplici eſt differentia. *Concilium Tridentinum.*

A ergo in præſenti ſumitur hoc modo, ſed pertinet ad dicta in ſectione præcedenti. Aliter igitur dicitur ob contumaciam imponi cum tractu ſucceſſiuo in futurum, id eſt, quamdiu in contumacia perſeueratum fuerit, vel donec ab illa recedatur: & ita nunc loquimur. Poteſt autē ſic ſuſpenſus in duplici ſtatu conſiderari.

1. Cōcl.

Prior eſt antequam à contumacia recedatur: poſterior poſtquam ab illa diſceditur, & parti, vel præcepto ſuperioris ſatisfactum eſt. De priori ſtatu tria videntur certa. Primum eſt. Durante contumacia non debere dari abſolutionē huiuſmodi ſuſpenſionis, regulariter, ac per ſe loquēdo; quia eſt contra rigorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ: & ideò in detrimentum vergit boni communis. Dixi autem, *regulariter, ac per ſe loquendo*, quia interdum ſecundum prudentiam poſſet aliud expedire, perſonæ, ac negotij circunſtantijs perſpectis.

2. Cōcl.

B Secundum eſt, huiuſmodi ſuſpenſionem, etiam in eo ſtatu exiſtentem poſſe per abſolutionem tolli, ita vt factum teneat, etiamſi non iuſtè fiat iuxta cap. *Venerabilibus*, § *Vbi autem*, cum Gloſſa de Sententia excommunicationis, in ſexto.

3. Cōcl.

Tertium eſt, ſi hæc ſuſpenſio lata ſit ab homine, tantum à iudice, qui illam tulit, vel à ſuperiore tolli poſſe: ſi verò ſit à iure, ſolùm ab auctore canonis, vel à ſuperiore, ſi illum habeat. Omnes hæ aſſertiones ferè conſtant ex his, quæ de cenſuris in communi diximus.

2 Obijcitur contra 3. cōcluſionem. Ca. Nuper, de Sent. ex cō. in 6.

Solùm circa vltimam oportet aduertere, illam videri poſſe contrariam cuidam communi ſententiæ, quæ aſſerit, ſuſpenſionem à iure latam ſi reſeruata non ſit, poſſe ab Epiſcopo tolli. Quæ opinio præcipuè fundatur in illis verbis capit. *Nuper*, de Sententia excommunicationis in ſexto, *quia conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non reſeruauit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem alijs relaxandi*, C quæ de excommunicatione ibi dicta ſunt: tamen ad ſuſpenſionem extenduntur à Gloſſa in cap. *Cupientes*, §. *Cæterum*, verb. *Suſpenſos*, de Sententia excommunicationis in 6. Et præcipuè in hac ſuſpenſione, quæ propter contumaciam fertur, eam extenſionem approbant Panormitanus, & alij Doctores, tum in dicto capit. *Nuper*, tum etiam in capit. *Tam literis*, de Teſtibus, & in capit. ſecundo de Solutionibus, & conſentiunt etiam Summiſtæ omnes. Soletque probari illa extenſio à paritate rationis: ideò enim excommunicatio, dum non reſeruatur auctori canonis, alijs concedi cenſetur, quia propter contumaciam fertur, nam idcirco quamprimum ſatiſfactionem exhibet, in communionem reſtituitur, vt ſumitur ex cap. *Ex literis*, de Conſtitutionibus: D quando verò ſuſpenſio propter contumaciam fertur, imitatur quoad hoc naturā excommunicationis, ſcilicet vt exhibita ſatisfactione congrua, ſtatim auferatur, argumen. dict. capit. *Ex literis*, & cap. *Qua fronte*, de Appellationibus: ergo ſimili ratione, ſicut excommunicatio non reſeruata alijs concedi videtur quoad abſolutionem, ita etiam ſuſpenſio: nam tota ratio illius eſſe videtur, vt excommunicatio auferatur quamprimum poſſit.

Cap. Ex literis, de Conſtit.

3 Soluitur obiectio.

Veruntamen hæ probationes, ſi in rigore loquamur, efficaces nō ſunt: quia videtur eſſe longè diuerſa ratio de excommunicatione, & de ſuſpenſione, nam excommunicationis abſolutio multò magis eſt ad ſalutem animæ neceſſaria, eò quòd excommunicatio priuat ſuffragijs, & A receptione ſacramentorum, & ob hanc cauſam nō ſolùm Epiſcopo, ſed etiam ordinario Parocho cenſetur cōceſſa abſolutio excōicationis nō reſeruatæ. Ad quod ſpecialiter expēdo in d. cap. *Qua fronte*, verba illa, *Ne in excommunicatione decedat*. At verò abſolutio ſuſpenſionis nō eſt ita neceſſaria, quia non priuat ſuffragijs, neq; ſacramentorum receptione, vnde quod quis in ſuſpēſione decedat, per ſe nō eſt aliquod ſpirituale incommodum: non eſt ergo eadē ratio de ſuſpenſione, quæ de excommunicatione: ergo propter ſolam paritatem rationis non rectè fit extenſio d. c. *Nuper*, Adde quod neq; auctores videntur auſi fuiſſe æqualiter eam facere, nam in d. cap. *Nuper*, æquè fit conceſſio Epiſcopo, & proprio ſacerdoti: auctores autem communiter non dicunt poſſe Parochum abſoluere à ſuſpenſione, ſed ſolùm Epiſcopum, aut Vicarium eius, vt B videre licet in Nauar. c. 27. nu. 162. ergo ſignū eſt non eſſe parem rationem in vtraq; cēſura; nam, ſi eſſet, cur non eſſet etiam æqualis extenſio, & conceſſio; difficile ergo eſt ex d. c. *Nuper*, hanc ſententiam colligere. Alia verò capitula, *Ex literis*, & *Qua fronte*, non meliùs id probant: nam ibi ſolùm dicitur, eſſe abſoluendum eum, qui à contumacia recedit: intelligendum eſt autem, vt per ſe conſtat, eſſe abſoluendum ab habente poteſtatem: quis autem habeat poteſtatem ibi non explicatur; id autem eſt, quod inquirimus, eo vel maximè quod in d. cap. *Ex literis*, in quo Nauarrus maiorem vim facit (fortaſſe quia priuationem, de qua ibi eſt ſermo, putat eſſe ſuſpenſionem) in illo (inquam) c. pœna, quæ refertur, nō erat à iure, ſed ab homine lata, mādaturq; vt abſoluat, qui pęnam tulerat: quomodo ergo pōt inde probari, quod in ſuſpēſione à iure inferior C poſſit abſoluere à ſuſpenſione lata à ſuperiore?

Ca. Qua fronte, de App.

Nauar.

Accedit tandem, quòd, licèt inferiori concedenda eſſet hæc poteſtas, ad ſummum id intelligendum eſſet poſt ſatisfactionem exhibitam, & ablatam contumaciam; cur enim præſumēdum eſt, quando auctor canonis aliquem ob contumaciam ſuſpendit, voluiſſe concedere inferiori facultatem tollendi illam ſuſpenſionem durante contumacia, cum hoc directè repugnet intentioni, quam habet in tali canone ferendo? Quæ ratio vltima mihi conuincere videtur, ſiſtendo in illo ſtatu, de quo nunc loquimur: nam de alio poſt contumaciam ablatam ſtatim dicam; & ideò abſolutè, & ſine limitatione propoſui aſſertionem de ſuſpenſione lata à iure, ſiue reſeruata ſit, ſiue non. Sententia autem communis, vt verum habeat, intelligenda erit de ſuſpenſione illa in eo ſtatu, in quo iam à contumacia re- D ceſſum eſt, quamuis nonnulli Moderni oppoſitum ſentiant, quod iam examinandum eſt.

5 A quo poſſit auferri ſuſpēſio eius qui à cōtumacia receſſit.

Supereſt ergo vt dicamus de poſteriori ſtatu, nimirum ſi quis erat ſuſpenſus propter contumaciam, & à contumacia receſſit, ſatisfactionemq; congruam exhibuit, à quo poſſit, vel debeat abſolui. In qua re eſt prima ſentētia, illum non indigere hominis abſolutione, quia ipſo facto, ſeu iure abſolutus eſt. Ita Innoc. in c. *Sicut*, de Cohabit. cleric. & mul. Felin. in c. *Ex literis*, de Cōſtit. nu. 18. & Couarruuias in Epitome 4. Decr. 2. p. cap. 6. in princ. num. 15. & 16. Fundamentum eſt, quia hæc ſuſpenſio æquiparatur ſuſpenſioni latæ vſque ad certum terminum, nam perinde eſt limitare tēpus ſub determinato numero dierum, aut menſium, vel ſub certa aliqua

1. opin. *Innoc.* *Felinus.* *Couarr.*

A conditione quæ licèt non ita determinet numerum dierum, tamẽ illa completa tempus intentum, ſeu præſcriptum finitur. Vt ſi quis ſuſpẽderetur à beneficio ſub hac temporis limitatione, *quamdiu durauerit fabrica huius templi*, non haberet quidem præfixum tempus, quoad determinatum dierum numerum; nihilominus tamen eſſet ſufficiẽter pręſcriptum, vt, finita templi fabrica, ipſo iure finiretur ſuſpẽſio. Simili ergo modo, quando ſuſpenſio propter contumaciam fertur, virtute cõtinet hanc conditionem, ſeu limitationem, *Donec à contumacia recedas*, vt probatur optimè ex c. *Ex literis*, de Conſtitutionib. ergo, expleta illa conditione, finitur tempus pro quo talis ſuſpẽſio lata eſt: ergo ceſſat etiã ipſo iure ipſa ſuſpenſio abſque alia abſolutione. Patet cõſequentia, tum à paritate rationis, quia in vtroq; caſu finitur terminus ſuſpẽſionis; tum etiam quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus: ergo, B ceſſante cõtumacia, debet ceſſare pęna eius: tum denique ex dict. cap. *Ex literis*, vbi quia ablata erat contumacia, mandat Pontifex, vt, qui ab actibus magiſterij ſuſpenſus erat, ad eoſdem admittatur, nulla facta mentione pręmittendi abſolutionem. Confirmatur, nam ſi ſuſpẽſio feratur ſub hac cõditione, *Donec reſtituas*, vel ſimili, vt in cap. *Quia ſæpe*, de Electione in 6. impleta cõditione, ceſſat ſuſpenſio ſine alia abſolutione: ergo idem in præſenti. Cõſequentia tenet ex dictis à paritate rationis. Antecedens eſt Gloſſæ in d. cap. *Quia ſæpe*, verb. *Donec*, & in c. 2. de Cenſibus in 6. & in cap. vlt. de Offic. ordin. in 6. Et videtur probari in cap. *Presbyter ſi*, 2. quæſtio. 5.

Suſpenſionem latam ob contumaciam per abſolutionem tollendam eſſe.

6 SEcunda opinio eſt, poſt ſatisfactionem, ſeu receſſum à contumacia neceſſariam eſſe abſolutionem. *Innoc.* Ita docet expreſsè Innocẽt. in cap. *Ex literis*, de Conſtit. Et idem ſupponunt authores, qui negant auferri ſuſpenſionem abſque abſolutione, nam hoc maximè verum eſſe poteſt in illa, quæ eſt pro contumacia. Id autem negat *Gloſſa.* Gloſ. in cap. *Si quorundam*, de Solutionibus, *Syluest.* Syl ueſt. verb. *Suſpenſio*, num. 8. *Ripa.* Ripa ca. 1. de Iudic. num. 5. *Deci.* & ibi Decius lect. 2. num. 8. *Cardin.* Cardinalis, *Immol.* & Immola Clement. 1. de Decimis. Fundatur autem hæc ſententia primò in generali ratione proprię cenſuræ, de cuius ratione eſſe videtur, vt cum propter contumaciam feratur, nõ niſi per abſolutionem tolli poſſit, vt ſuprà in diſput. vlt. de cenſuris oſtendimus. *Euaſio.* Reſponderi poteſt hoc eſſe verum generatim loquendo de abſolutione à iure, vel ab homine, conditionata, vel abſoluta; D tamen in huiuſmodi ſuſpẽſione includi ſemper abſolutionem conditionatam ipſo iure latam, quæ ſtatim operatur, ac conditio impletur: tum autem impletur, quando à contumacia receditur, quia illa ſola erat cõditio requiſita. *Eluditur.* Sed contra hoc eſt, quia licet fortaſſe non repugnet abſolutionem à cenſura hoc modo tribui; tamẽ quòd ita ſemper feratur, quoties pro cõtumacia fertur, gratis & ſine fundamento dicitur. Et ſi conſiderentur ea, quæ ſuprà de cenſuris in communi diximus diſput. 8. ſect. 1. & 4. multa occurrunt, propter quæ hoc non videatur veriſimile.

7 *Soluuntur fundamenta prioris ſentẽtię.* Prętereà illa principia in quibus fundatur cõtraria ſententia, malè ad propoſitum applicantur, ſcilicet quòd ceſſante cauſa, ceſſat effectus; & A quod pœna pro contumacia lata non plus durare poteſt quam contumacia: quę quidem ſi valida eſſent, idem de excommunicatione concluderent: & ideò facilem habent reſponſionem, quia contumacia eſt cauſa, ſeu diſpoſitio neceſſaria, vt feratur cenſura, non verò vt conſeruetur: neque enim neceſſarium eſt, vt culpa æque diuturna ſit, ac pęna, quæ pro illa imponitur. Atque eadem ratione verum nõ eſt ſuſpenſionem pro contumacia latam eſſe cõditionatam quoad durationem ſuam, aut virtute includere abſolutionem conditionatam ipſo facto obtinendam ſtatim, ac fuerit contumacia ablata. Nam interrogo vnde habeatur, aut colligatur hæc conditio hoc ſenſu intellecta, aut enim ex eo, quòd ſuſpẽſio pro cõtumacia fertur, & hoc non, aliàs idem dicendum eſſet de omni propria cenſura: aut ex aliqua cõditione particulari ſuſpenſionis, vel ex B alio capite; & hoc etiam dici, vel probabili ratione explicari non poteſt. Prætereà quod ſuprà de cenſura in communi dicebam, in ſuſpenſione verum habet, quòd, licèt pro contumacia feratur, ad bonum commune ſpectare poteſt, vt nõ ſtatim ablata contumacia ipſo facto auferatur, tum vt iuridicè conſtet Eccleſiæ de ſatisfactione; quod attigit Innoc. ſuprà dicens, quando dicitur, *quo vſque ſatisfaciat, poſſunt eſſe multæ dubitationes, quia vnus diceret plenè ſatisfeciſſe, alter negaret:* tum etiam, vt, ſi neceſſe ſit, condignam pęnitentiam ſuæ contumaciæ ſimul cum abſolutione quis accipiat: ergo, quamuis aliquis pro contumacia ſuſpendatur, talis lex, vel ſententia non facit illum ſenſum conditionatum, vt, ſi à contumacia receſſerit, abſolutus maneat ipſo facto, ſed vt abſoluendus ſit.

Et confirmatur, nam ſimilis ſententia pro eadem cauſa, vel cum ſimili conditione in cenſu- 8 *Probatur aſſertio per analogiã ad excõicationẽ.*
C ra excommunicationis prædictum reddit ſenſum: cur ergo non idem dicetur de cenſura ſuſpenſionis. Antecedens conſtat ex c. *Qua fronte*, de Appellationib. & cap. *Ex parte*, 1. de Verb. ſignificat. & alijs. Conſequentia probatur, tum quia hæ cenſuræ ſæpè ęquiparantur in iure, vt in c. 1. & in c. *Is cui*, & in c. *Statutum*, de Sent. excõ. in 6. Et ſpecialiter in hoc pũcto, de quo agimus, videntur æquiparari in c. *Super eo*, & facit etiam cap. *Venerabili*, de Sẽt. excom. Tum etiam, quia nullo iure cautum eſt, vt ſententia ſuſpenſionis lata pro contumacia illum conditionatum reddat ſenſum potiùs quam excommunicatio eodem modo lata. Proprietas item verborum nõ magis reddit hunc ſenſum in vna, quam in alia. Denique, quia nulla ratio aſſignari poteſt, ob quam excõmunicatio pro contumacia non tol- D latur ipſo facto ablata contumacia; tollatur autẽ ſuſpenſio, etiam pro contumacia lata. Reſpondent aliqui, eſſe diſparem rationẽ, *Euaſio.* quia excommunicatio eijcit hominem ab Eccleſia, & præſcindit membrum à corpore, & ideò, vt iterum ei vniatur, & in Eccleſiam recipiatur, neceſſaria eſt aliqua operatio miniſtrorum Eccleſiæ, ſicut enim à principio nemo recipitur in Eccleſia niſi per miniſteriũ, ſeu actionem aliquam ipſius Eccleſiæ; ita etiam poſtquam ſemel aliquis eiectus eſt ab Eccleſia, in ea non recipitur, niſi per miniſterium eiuſdem Eccleſiæ. *Improbatur.* Quæ ratio in ſuſpenſione locum nõ habet, cùm per eam nõ eijciatur quis ab Eccleſia. Hæc verò reſpõſio, licet apparẽter excogitata ſit pro materiæ capacitate, tamen ad cõſtituendam tantam diuerſitatẽ ſine

vllo

A vllo iure non videtur ſufficiens, quia excommunicatus non alia ratione dicitur extra Eccleſiam eijci, niſi quia priuatur omni communicatione membrorum, & bonorum Eccleſiæ: priuatur autem per quandam prohibitionem, qua ceſſante, ſtatim excommunicatus ad Eccleſiam reſtituitur: ergo propter illum finem non erat neceſſaria actio miniſtri Eccleſiæ abſoluentis. Eò vel maximè quòd ſufficere poſſet, receptionem ſeu reunionem ad Eccleſiam eſſe proportionatam eiectioni, ſeu præciſioni: ſed hæc eiectio ſæpe eſt per ſententiam generalem, & conditionatam, *Si hoc feceris, &c.* ergo ſimilis reſtitutio ad Eccleſiam ſufficere poſſet per ſententiam abſolutionis generalem vel conditionatam incluſam in ipſa cenſura pro contumacia lata, & in illo ſenſu explicata, *Si ſatisfeceris*, vel, ſi *à contumacia receſſeris, abſolutus maneas*.

9 Idem ſuadetur argumẽto ab excõmun. minori ſumpto.

B Præterea excommunicatio minor, prout nũc eſt in vſu Eccleſiæ, non aufertur niſi per abſolutionem, quamuis non eijciat hominem ab Eccleſia, & idem infrà oſtendemus de interdicto perſonali lato ob contumaciam eius, qui interdictus eſt, & colligi poteſt ex dict. c. *Qua fronte*, ergo ſignum eſt neceſſitatem abſolutionis non oriri ex illo capite, ſed ex generali ratione cenſuræ, quæ ſecum affert illud grauamen, vt non niſi per abſolutionem ab homine tollatur. Quin potius, ſi aliqua cenſura tollenda eſſet ipſo iure, ablata contumacia, deberet certè eſſe excommunicatio maior; nam quia illa magis videtur pendere à contumacia, quam reliquæ; & maius nocumentum animæ affert, faciliorem viam, & modum abſolutionis videbatur poſtulare: ergo, ſi de excommunicatione id ſtatutum non eſt, nec de ſuſpenſione eſt dicendum.

10 Nullo iure ſtatui ſuſpẽſionem hãc ipſo iure tolli.

C Supereſt tamen vt probemus, nullo iure ſtatutum eſſe ſuſpenſionem ob contumaciam prædicto modo tolli ipſo iure. Hoc autem non aliter probamus, quam oſtendendo ex iuribus, quę ad hoc citantur, id non colligi, nam ſi præter illa eſſent alia, citarentur ab auctoribus contrariæ ſententiæ. Primum ergo allegabatur cap. *Ex literis*, de Conſtitutionibus de quo in primis non conſtat ſermonem in eo eſſe de ſuſpẽſione: nam textus abſolutè loquitur de priuatione communionis. Deinde ibi generatim dicitur, priuatum communione ob contumaciam, ſi ſatisfactionem congruam exhibeat, recipiendum eſſe; non tamen ibi dicitur eſſe iam receptum, vel eſſe recipiendum abſque abſolutione præuia, & applicata illa regula ad propriam excommunicationem intelligenda eſt de media abſolutione: ergo eodem modo erit intelligenda deciſio illius textus, quamuis demus, pœnam illam fuiſſe ſuſpenſionem. Quod optimè confirmatur ex d. capitu. *Super eo*, de Sent. excomm. vbi ſimul & expreſsè de excommunicatione, & ſuſpenſione pro contumacia latis, eodem verbo dicitur ſic ligatum, *ſi promittat parere, poſſe recipi*, ſcilicet, per abſolutionem, nam de excommunicatione neceſſariò ita exponendum eſt: ergo de ſuſpenſione, cùm ſub eodem verbo, & tenore vtraque cenſura comprehendatur. Aliud caput erat 2. qu. 5. capit. *Præsbyter ſi à plebe*. Veruntamen in illo textu non eſt ſermo de ſuſpenſione ob contumaciam, ſed ob infamiam de quodam delicto, & ideò ſatisfactio, quæ ibi poſtulatur, non eſt, quòd recedatur à contumacia, ſed legitima purgatio, & iuramentum cum certa ſolennitate, quòd tale crimen commiſſum non fuerit. Et ideò mirũ non eſt, quòd talis ſuſpenſio ipſo iure ceſſet, exhibita illa ſatisfactione, quia ſolùm erat impoſita propter infamiam, & propter ſcandalum populi tollendum. Deinde dico ibi non excludi beneficium abſolutionis: illa enim ſuſpenſio ab homine imponenda eſt, vt ex textu & Gloſſa conſtat, ergo per ſententiam abſoluendus eſt. Vnde Innoc. ſuprà, textum illum pro hac ſecunda ſententia allegat.

Cap. Ex literis, de Conſt.

Cap. Super eo de Sent. excomm.

Capit. Presbyter ſi à plebe, q. 5.

11 Authoritati negatiuæ iuris ad idem probãdũ ſatisfit.

Addunt prætereà auctoritatem iuris negatiuam, cum argumẽto ab ſpeciali, nam de excommunicatione maiori ſpecialiter cautum eſt, illam non tolli per ſolam reſipiſcentiam abſque abſolutione in capit. *A nobis*, 2. & cap. *Quod in dubijs*, & cap. *Cùm deſideres*, de Sent. excommun. de ſuſpenſione autem hoc non inuenimus ſtatutum: ergo ſignum eſt illud eſſe ſpeciale in excommunicatione, & ideò non eſſe extendẽdum Maximè cum pœnæ non ſint ampliandæ. Et magis videtur vrgere cap. *Qua fronte*, in quo de excommunicatione, & interdicto ſtatuitur, abſolutionem de illis eſſe præſtandam ſub iuratoria cautione, non obſtante partis contradictione, vel appellatione, de ſuſpenſione autem nulla mentio fit. Veruntamen hæc etiam probatio efficax non eſt, tum quia non omnia, quæ expreſſiùs declarantur in iure de vna cenſura, quàm de alijs, ſunt illi ita ſpecialia, vt alijs non conueniant, vt per ſe notum videtur ex ſuprà tractatis de cenſuris in communi, & ex titulo ipſo de ſent. excommunicat. hæc enim eſt frequentior, & magis vſitata, & maxima cenſura; & ideò fit ſæpius de illa ſermo in iure; & in ea proprietates cenſuræ expreſſiùs declarantur, non tamen proptereà exiſtimandæ ſunt ſpeciales illius, niſi aliunde ex propria eius ratione conſtet; quod dici non poteſt de hac, quàm nũc inquirimus. Tum etiam quia de ſuſpenſione non omnino hoc tacetur, ſed aliquando coniungitur ſuſpenſio excommunicationi quoad effectum abſolutionis, vt in dict. cap. *Super eo*, Per quod etiam reſpondetur ad cap. *Qua fronte:* ibi enim de ſuſpenſione non fit ſermo, quia fortaſſe in ordine ad illum effectum obtinendi abſolutionem contradicente vel appellante alio, non eſt eadem ratio de ſuſpenſione, quæ eſt de excommunicatione vel interdicto, quia illius abſolutio non eſt ita neceſſaria ad bona animæ, tamen non proptereà excluditur, quin abſolutio à ſuſpenſione, abſolutè loquendo, neceſſaria ſit. Vnde Couarruuias in ca. *Alma*, par. 1. §. 11. n. 5. poſt longam diſputationẽ concludit cũ multis Canoniſtis, quoad hoc non eſſe diſcrimen inter excommunicationem, & ſuſpenſionem, licèt de vtraque oppoſitum ſentiat in eo caſu, de quo ibi diſputat, ſcilicet, quãdo fertur excommunicatio ſub ea conditione, *Donec ſatisfeceris*. Cùm autem nos ſuprà de excommunicatione oppoſitum oſtenderimus; idem nunc de ſuſpenſione dicere cogimur.

Capitul. Qua frõte, de Appell.

Couar.

12 Ratione eadẽ concluſio ſuadet.

Quod tandem confirmatur, quia aliàs nunquam eſſet neceſſaria abſolutio à ſuſpenſione pro cõtumacia lata, ſaltem loquendo de iuſta abſolutione, ac per ſe. Cõſequens eſt falſum: ergo. Sequela patet, nã vel ſuſpenſus receſſit à contumacia, vel non; ſi receſſit, iã non indiget abſolutione, ſi non receſſit, abſoluendus non eſt, regulariter ac per ſe loquendo. Et ideò nihil refert, quod aliqui reſpõdent, abſolutionẽ poſſe dari, etiãſi non recedatur à contumacia, & pro eo ſtatu eſſe poſſe neceſ-

Euaſio eluditur.

ſariam, nam tunc vel non iuſtè datur, vel certè non eſt danda, niſi in aliquo raro, & extraordinario caſu, cum tamen hæc abſolutio iuſtè, & frequenter neceſſaria exiſtimetur. Et præterea, licet in eo caſu poſſit dari ab eo, qui ſuſpenſionem tulit ipſo iure, vel à ſuperiore, non tamen ab inferiore, vt ſuprà oſtendi: at verò Doctores communiter affirmant poſſe tolli per abſolutionem ab ordinario Epiſcopo, ſi ſit à iure, & non ſit reſeruata: ergo intelligunt poſſe poſt ablatã contumaciam: non ergo eſt tunc ipſo iure ablata. Rurſus reſpondent, abſolutionem ſimpliciter à ſuſpenſione non eſſe neceſſariam, tamen abſolutionem ad cautelam ſæpe eſſe neceſſariam, & hanc etiam iuſtè poſſe concedi ab ordinario prælato: ſumuntque argumentum ex cap. *Venerabili*, de Sententia excommunicationis, in quo de hac ſolutione ad cautelam ſermo eſt. Sed hoc non ſatisfacit, primo quia abſolutio, etiam ad cautelam, non datur, niſi poſtquam conſtat, aliquem receſſiſſe à contumacia, ſi illam habuit, vel ſaltem nunc illam non habere: non enim dicitur abſolutio ad cautelam propterea quòd non æquè poſtulet carentiam contumaciæ, ac abſolutio ſimpliciter; ſed propterea quòd de cenſura priùs contracta dubitatur, & ad maiorem ſecuritatem datur abſolutio: ergo abſolutio ad cautelam ſupponit neceſſitatem abſolutionis ſimpliciter, etiam ablata contumacia; nam ſicut ſe habet abſolutio ad cautelam in caſu dubio, ita abſolutio ſimpliciter in caſu certo. Deinde hoc maximè vrget in foro interiori, nam, licèt in exteriori poſſit interdum dubitari, an ſuſpenſio ceſſauerit, nec ne; tamen in interiori hoc dubium locum non habet, ſi re vera ſuſpenſio ceſſat ablata contumacia; nam in eo foro ſatis conſtat, an contumacia ablata ſit, necne. At verò nihil magis eſt in vſu, quàm abſolutio à ſuſpenſione in foro pœnitentiali ſub illa conditione, *Si indiges*, quæ eſt abſolutio ad cautelam: ergo ſignum eſt ſuſpenſionem hanc non tolli per ſolam reſipiſcentiam, vel ſatisfactionem exhibitam.

Solutio alia reijcitur. — *Cap. Venerabili, de Sent. excom.*

13 *Declaratur aſſertio.*

Tandem declaratur, quia hæc ſuſpenſio ob cõtumaciam interdum fertur cum reſeruatione: ergo ſupponitur, eſſe neceſſariam abſolutionem eius, quia non reſeruatur, niſi abſolutio: ergo, ſi hæc non eſſet neceſſaria, nihil eſſet, quod reſeruari poſſet: nam, ablata contumacia, & facta cõdigna ſatisfactione tolleretur cenſura ipſo iure. Dicetur fortaſſe, quando additur reſeruatio, tũc ſpecialiter explicari talem ſuſpenſionem non ferri ſub ea conditione, & modo, vt per ſolam ſatisfactionem auferri poſſit. Vel certè dicetur, eam ſuſpenſionem tunc non ferri ſolùm pro cõtumacia, ſed etiam in pœnam delicti commiſſi, & ea intentione, vt propter grauitatem delicti duret talis pœna, donec per abſolutionem auferatur. Sed, quanquam hæc vera ſint, tamen hinc optimè declaratur, hanc eſſe quaſi naturam, & conditionem huius cenſuræ, quoties pro contumacia fertur, quia reſeruatio adiuncta non mutat naturam vel modum eius, ſed ſolùm limitat abſoluendi poteſtatem.

14 *An ſuſpẽſio lata ſub conditione, donec reſtituas, &c. impleta cõditione ipſo iure auferat.*

Hæc igitur omnia videntur quidem ſatis perſuadere, ſuſpenſionem hanc latam pro contumacia, quando abſolutè fertur, non auferri ipſo iure ablata contumacia, donec per abſolutionem hominis tollatur. Quando verò additur illa conditio, *donec reſipiſcas*, *ſatisfaciat*, *reſtituat*, vel aliquid ſimile, tunc res eſt magis dubia propter A quandam rationem ſuperius allatam, quod talis cõditio videtur præſcribere terminum; pro quo duratura eſt ſuſpenſio. Nihilominus tamen, conſequenter loquendo, videtur idem ſentiendum, etiamſi ſuſpenſio ſub prædicta forma feratur: quia illa eadem conditio virtute includitur in quacumque ſuſpenſione, vel cenſura lata ob contumaciam: & ideò ſenſus illius non tam eſt affirmatiuus, quam negatiuus, ſcilicet vt abſolui non poſſit vel debeat ſic ſuſpenſus, priuſquàm ſatisfaciat, vel, ſi affirmatiuè explicetur, non eſt ſenſus, quòd ſtatim ſit abſolutus, ſed quòd abſoluendus ſit. Vnde illa conditio non limitat propriè terminum durationis ſuſpenſionis, ſed terminum, pro quo non eſt abſolutio concedenda. Et in hoc differt plurimum inter ſuſpenſionem, quæ eſt purè pœna ob delictum commiſſum, vel quæ eſt cenſura ob contumaciam; nam illa, quando præfigit terminum, non imponitur niſi pro illo B tempore, pro quo cenſetur ſufficiens, & condigna pœna, & ideò ibi terminatur duratio eius per ſe, & ipſo iure abſque alia abſolutione. At verò ſuſpenſio, quæ pro contumacia fertur, cùm ſit propria cenſura, ſimpliciter imponitur, vt duret, donec abſolutione tollatur: hæc enim eſt pœna, quæ iuxta morem Eccleſiæ proportionata, & condigna pro contumacia reputata eſt; quanquã quia pœna medicinalis eſt auferri debeat per abſolutionem, ſtatim ac contumacia receditur, iuxta canonum inſtitutionem ſuprà declaratam.

Diſcrimẽ inter ſuſpẽſionẽ ob delictũ cõmiſſum, & ob cõtumaciã.

15 *A quo poſſit dari abſolutio à ſuſpẽſione ob contumaciã lata.*

Suppoſita ergo neceſſitate abſolutionis, ſupereſt dubium, à quo poſſit dari. In quo breuiter dicendum eſt, in ſuſpenſione ab homine iure ordinario abſolutionem ab eo tãtùm dari poſſe, qui illam tulit, vel à ſuperiore. In ſuſpenſione autem à iure, ſi reſeruata ſit, ab authore iuris, vel à ſupe- C riore: ſi autem non ſit reſeruata, ab ordinario etiam tolli poterit, iuxta communem ſententiam tractatam in priori puncto. Quæ licet ex iure euidenter non probetur, habet nihilominus in eo fundamentum, & vſu recepta eſt: & ideò practicè eſt certa, quia ſola conſuetudo dat interdum iuriſdictionem. Et ita hæc omnia certa ſunt, & iuxta dicta de cenſuris in communi intelligenda, & ad poteſtatem ordinariam, vel delegatam iuxta ibi dicta applicanda.

SECTIO III.

Vtrùm præſcripta ſit aliqua certa forma abſoluendi à ſuſpenſione.

1 *Cõcl. 1.*

D HAec res tractata eſt ſufficienter de cenſuris in communi, & fere nihil hoc loco addendum occurrit. Dicendum eſt enim, nullam certam formam verborum hic eſſe præſcriptam, aliquam tamen neceſſariam eſſe, quæ ſufficienter declaret effectum. Vnde vſitata forma eſſe ſolet, *Ego te abſoluo à vinculo ſuſpenſionis in quam incurriſti; & reſtituo te ad executionem tui muneris, vel ordinis*, vel *ad tuum beneficium*. Ita ſumitur ex Syluest. Tabien. Angelo, verb. *Abſolutio*, & Anton. in tract. de Suſpenſione, Nauar. c. 27. nu. 101. & alijs, & patet, quia illa verba ſunt ſatis apta ad ſignificãdam abſolutionem ab hac cenſura, & cõmuni vſui conſentanea. Neq; alia ſunt neceſſaria. Nã in primis non oportet exprimere cauſam, propter quam ſuſpẽſio incurſa eſt: nam ad iudicãdum effectũ abſolutionis, qui eſt tollere

Syluester. Tabien. Angel. Anton. Nauarr.

In forma abſolutionis à ſuſpẽſ. nõ oportet exprimere cauſam eius.

Digitized by Google

tollere ſuſpenſionem, nõ oportet exprimere cauſam ſuſpenſionis, nam hoc extrinſecum eſt. Vnde in abſolutione generali, quã ſolemus ad cautelam dare ab omni vinculo ſuſpenſionis, nullã explicamus cauſam. Quando autem abſolutio eſt alicuius ſuſpenſionis particularis, vt ad illam determinate dirigatur abſolutio, ſufficit intẽtio abſoluentis, quamuis in verbis non fiat determinatio per explicationem cauſæ. Atque eadem ratione non eſt neceſſarium exprimere ſpeciem ſuſpenſionis; quia, ſi abſolutio eſt generalis, ſub genere comprehenduntur ſpecies omnes, ſi verba, aut ſaltem intentio vniuerſales ſint, vt cùm dicimus, *Abſoluo te à peccatis tuis*, omnia peccata in ſpecie intelligimus: idem ergo erit, ſi dicatur, *Abſoluo te à ſuſpenſione, quam incurriſti*: nam hæc verba, etiamſi videantur indefinita, in huiuſmodi locutionibus æquiualent vniuerſalibus, vt ſæpe in ſuperioribus dictum eſt: vnde, ſi ex generali intentione procedant, ſunt ſufficientia: maioris tamen claritatis gratia, ſi à pluribus ſuſpenſionibus datur abſolutio, congruum eſt addere ſignum diſtributiuum, *A vinculo ſuſpenſionis*.

Neque ſpeciem ſuſpẽſionis.

3 Vtile item eſt addere illam particulam, *quam incurriſti*, nam illa ſufficienter determinat genericam vocem. Quanquam neque illam addere exiſtimo neceſſarium, quia in ipſa abſolutione ſatis includitur, quòd is, qui à ſuſpenſione abſoluitur, illam incurrit: & ideò, quando res eſt dubia, additur illa conditio, *Si quam incurriſti*. Tandem neque illa verba, *Reſtituo te, &c.* licet claritati inſeruiant, exiſtimo eſſe neceſſaria; quia ſine illis ſignificatur ſufficienter effectus huius formæ, & quia is qui abſoluit, non aliter reſtituit, quàm tollendo vinculum; illo enim ablato, ex vi officij, ſeu beneficij, quod antea habebat is, qui abſoluitur, manet habilis ad eorum vſum: ergo per hanc abſolutionem nulla alia reſtitutio fit per ſe, vt ita dicam, ſed tantùm per accidens, ſcilicet remouendo prohibens, quæ remotio ſatis per verbum abſolutionis ſignificatur. Propter quam rationem illa verba, *& reſtituo te, &c.* videri poſſunt ſuperflua, quia indicare videntur aliquem alium modum poſitiuæ reſtitutionis, præter ablationem impedimenti: non tamen reprehendo vſum illorum propter Doctorum auctoritatem, & maiorem explicationem in legitimo ſenſu illius verbi, *reſtituo*, qui eſt per abſolutionem ſuſpenſum reſtitui ad priſtinum ſtatum, in quo ante ſuſpenſionem erat. Addo verò, prædicta verba, non ſolùm non eſſe de neceſſitate formæ, verum etiã nec de neceſſitate præcepti, quia nullum extat de hac re Eccleſiaſticum præceptum; & conſuetudo non eſt tanta, nec tam certa quæ iudicari poſſit ſufficiens, vt induxerit præceptum. Verba ergo ſubſtantialia ſunt, *Ego te abſoluo à ſuſpenſione*, vel alia ſimilia, ſeu æquiualentia. Quod tamen intelligendum eſt iuxta ſuperiùs dicta de Cenſuris in communi, vbi tractauimus, an debeant eſſe vocalia, vel ſufficiant ſcripta, & quid de alijs ſignis dicendum ſit.

Verba vſitatæ formæ, Reſtituo te, &c. nõ ſunt de neceſſitate abſolutionis.

Imò nec de præcepto.

De ſolennitate in forma abſolutionis à ſuſpenſione.

SEcundo dicendum eſt, nullam certam ſolennitatem eſſe ab Eccleſia inſtitutam, quæ ex præcepto ſeruanda ſit in hac abſolutione ferenda. Probatur, quia nullo iure extat dicta ſolennitas, neque etiam in communi vſu habetur.

Nulla ſolẽnitas.

A Solùm ait Nauarrus citato loco, in huiuſmodi abſolutione exigendum eſſe iuſiurandum ab eo, qui abſoluitur, ſcilicet de ſatisfaciendo, aut de obediendo, citatq; c. *Super eo, & c. Venerabili*, de Sent. excom. Tamen in priori non eſt ſermo de ſola ſuſpenſione, ſed coniuncta cum excommunicatione: & ideò mirum non eſt, quòd, per ſe loquendo, eſſet neceſſarium iuramentum, quanquam in eo caſu diſpenſauerit Pontifex, vt *promiſſio manualis*, ſine iuramento admitteretur. In poſteriori autem loco eſt ſermo de abſolutione ad cautelam, & quæ in alterius præiudicium cedere poterat; & in omni caſu ſimili verum exiſtimo exigendum eſſe iuramentum, vel aliam ſufficientem cautionem, maximè quando res eſt grauioris momenti: extra huiuſmodi autem caſum non erit tale iuramentum neceſſarium. B

2 Hic verò occurrebant quæſtiones illæ, an ad hanc abſolutionem neceſſaria ſit præſentia localis, vel ferri poſſit in abſentem, & ignorantem, & non voluntarium, vel inuitum: verùm hæc omnia, & ſimilia eodem modo expediẽda ſunt, quo in Cenſura in communi. Vnde hic etiam oportet aduertere, quod ibi tractauimus, fieri poſſe vt aliquis ſit ſuſpenſus pluribus ſuſpenſionibus, vel diuerſarum rationum, vel tantùm numero diuerſis, vt per ſe notum eſt: idemque poſſe etiam contingere, vt ab vna abſoluatur, & non ab alia, quia non habent inter ſe neceſſariã connexionem, vt ex dictis ibi patet, quia nulla eſt hic ſpecialis ratio. Et ideò diligenter inſpiciendũ eſt, an abſolutio limitetur ad vnam ſuſpenſionẽ, C vel extendatur ad omnes: limitabitur autem ad vnam, primò quando in forma abſolutionis explicatur cauſa ſuſpenſionis: nam tunc ſolùm tollitur illa, quæ propter talem cauſam cõtracta eſt; & alia quæ orta fuerit ex diuerſa cauſa manebit. Secundò, ſi vna ſit lata ab vno iudice, & alia ab alio, ſi vnus abſoluat, tollit ſuſpenſionem, quam ipſe intulit, non aliam, niſi abſoluat ſimpliciter ex facultate alterius: idemque proportionaliter eſt, ſi vna ſit à iure, alia ab homine. Item vna ſit propter delictum, & alia propter defectum, priori ablata, non tollitur poſterior, nam poteſtatem longè diuerſam requirit: vt ſi quis ante legitimã ætatem ſine diſpenſatione ordinatus ſit, licèt abſoluatur à ſuſpenſione, quàm propter illud delictum incurrit, non tamen manet ſtatim habilis ad miniſtrandum in ordine ſuſcepto, donec, vel ætatem impleat, vel in illo etiam defectu ſpecialiter diſpẽſetur, nam illa potiùs eſt irregularitas D quædam, de quo aliàs. At verò, quando poteſtas abſoluentis ad omnes ſuſpenſiones extenditur, & ab illo petitur abſolutio, vel generatim ab omni ſuſpenſione, vel ſpeciatim explicandò modos & cauſas illarum ſuſpenſionum, tunc vnica, & ſimplici abſolutione omnes tolluntur, ſiue expreſsè addatur diſtributio, ſiue indefinitè concedatur abſolutio à ſuſpenſione, dummodò ſimpliciter & abſque vlla limitatione detur: quia, cùm illa abſolutio ſit indifferens, nihil operaretur, niſi omnes tolleret, quia non eſt maior ratio de vna quàm de alia: niſi fortaſsè per intentionẽ operantis limitaretur, quod ſine dubio fieri poſſet: tamen, quando non conſtat aliàs de tali intẽtione, præſumendum eſt eſſe conſentaneam verbis, & conſequenter eſſe generalem & abſolutam, ſicut verba ipſa ſunt, iuxta communem eorum vſum, vt diximus.

Signa ad id gnoſcendũ quando abſolutio detur ab vna ſuſpenſ. vel ab omnibus. Primum Secundu. Tertiu.

DISPVTATIO XXX.

De differentia ſuſpenſionis à depoſitione, & degradatione.

QVAMVIS Depoſitio, & degradatio propriæ cenſuræ non ſint, vt in principio huius materiæ diximus; tamen quia ſolennes Eccleſiaſticæ pœnæ ſunt, & cum cenſuris, præſertim cum ſuſpenſione maximam affinitatem habent, ad huius materiæ complementum neceſſarium eſt aliquam earum mentionem facere. Atq; ad id præſtandum hic locus accommodatiſſimus viſus eſt, vt ſuſpenſionis natura, quã hactenus abſolutè conſiderauimus, nunc per comparationẽ ad has pœnas exactius intelligatur. Eſt autem circa nomen *depoſitionis* aduertendum æquiuocum eſſe, ſicut & verbum *deponere*, à quo deducitur. *Deponere* enim aliquando idem ſignificat, quòd rem alicui cuſtodiendam tradere, & res ſic tradita *depoſitum* dicitur; actio vero ipſa tradendi dicetur *depoſitio*: quomodo frequenter accipitur in vtroque iure ſub titulis de Depoſito. Et inde fortaſsè deriuatum fuit in iure ad ſignificandum teſtiũ depoſitionem, ſeu teſtificationem; nam qui teſtimonium ſuum profert, quodammodo veritatem ſibi cognitam fidei iudicis committit. Atque ſic accipitur nomen *depoſitio* in L. 3. C. Si minor ſe maiorem dixerit. Alio verò modo verbum *deponere* ſignificat idem quod auferre, aut derelinquere aliquid; quomodo inter alia dicitur quiſpiam deponere officium, vel imperiũ. Et hinc etiam nomen depoſitionis ſignificat illam actionẽ per quam aliquis, vel deponit, vel deponitur ab officio, vel à qualibet dignitate. Et quidem, ſi depoſitio fiat ab ipſomet, qui deponitur omnino ſpontè & voluntariè, non habet rationem pœnę: ſi verò quis inuitus ab alio deponatur, tũc depoſitio pœnalis eſt; & ſi verſetur circa munus, vel dignitatem eccleſiaſticam, erit ſpecialis pœna eccleſiaſtica, ad quam ſignificandam in iure Canonico accommodata eſt hæc vox: & in hac ſignificatione nunc de illa generatim tractamus. Nam etiam in hac acceptione plures habet ſignificationes, & æquiuoca eſſe videtur, vt ex dicendis conſtabit. Duplex tamen ſignificatio hic neceſſariò præmittenda eſt: quia interdum videtur accipi genericè, vt comprehendit degradationem: nam illa etiam depoſitio quędam eſt; interdum verò magis ſpecificè, vt ſignificat pœnam quandam à degradatione, & à ſuſpenſione diſtinctam, quæ depoſitio verbalis appellatur, nam degradatio depoſitio realis eſſe cenſetur. Priùs igitur de depoſitione verbali, quæ frequentiùs depoſitio vocatur: poſteà de reali, ſeu de degradatione dicemus.

Depoſitionis nomen æquiuocũ.

SECTIO I.

Quomodo ſuſpenſio à depoſitione differat.

1 In quibus conueniat ſuſpenſio cum depoſitione.

VT rationem dubitandi, atque decidendi, ſeu explicandi differentiam hãc melius aperiamus, oportet incipere ab his, in quibus depoſitio, & ſuſpenſio cõueniunt: ſunt enim tàm multa, vt non videantur diſtingui, niſi tanquam ſpecies, & genus: nam depoſitio hæc ſuſpẽſio quædam eſſe videtur. Conueniunt enim primò, quòd vtraque eſt eccleſiaſtica pœna, vt per ſe notum eſt. Vnde vtrique etiam communia ſunt illa omnia, quæ ſunt de ratione pœnæ, nimirum quòd propter culpam proportionatam inferatur, & quod ſolus ille imponere eam poſſit, qui iuriſdictionem habet in eum, cui imponitur, & ſimilia. Et quamuis depoſitio talis ſit pœna, quæ non habeat rationem cenſuræ, tamen per hoc ſolùm non videtur ſufficienter diſtingui à ſuſpenſione generatim ſumpta, ſed ab aliqua tantùm, quia etiam datur aliqua ſuſpenſio, quæ non habet propriam & exactam rationem cenſuræ, vt in ſuperioribus viſum eſt.

Prima conuenientia.

2 Secunda conuenientia.

Secundò conueniunt, quia etiam depoſitio priuauit eccleſiaſticis functionibus: quod de ſuſpenſione ſatis oſtenſum eſt, & de depoſitione conſtat, tùm ex dictis de ipſa voce, tùm etiam quia in Eccleſia non dicitur quis deponi cùm priuatur, vel receptione ſacramentorum, vel priuatis actionibus, aut bonis communibus omnibus fidelibus: huiuſmodi enim priuationes ad excommunicationem, vel interdictum potiùs pertinent: depoſitio ergo priuat aliquo munere publico, vel eccleſiaſtica dignitate, cùm depoſitio eccleſiaſtica pœna ſit. Vnde etiam fit (quæ poteſt eſſe tertia conuenientia) vt hæc etiã ſit pœna propria clericorum: quod ſumitur ex capit. *Qui ſemel*, 50. diſtinctio. & capit. 2. de Pęnis in 6. & alijs ſtatim citandis. Et conſtat ex eodem principio, ſcilicèt, quod priuet muneribus, functionibus, aut dignitatibus eccleſiaſticis, quæ ſunt propria clericorum. Quamuis enim, vt ſuprà dicebam, depoſitio latè ſumpta dicatur de quocumque munere temporali, & ſic etiam iudices ſeculares, vel alij miniſtri Reipublicæ dicantur à ſuis muneribus deponi, tamen depoſitio ſpecialiter ſumpta, vt eſt eccleſiaſtica pęna, ſolùm dicit reſpectum ad eccleſiaſtica beneficia, vel munera: & ideò talis depoſitio clericorum propria eſt. Atque ita ſentit Nauarrus capitulo vigeſimoſeptimo, numero 151. vbi Panormitanum, Cardinal. & alios citat. Et videri etiam poteſt Decius in capit. *At ſi clerici*, de Iudicijs, nume. 5. Bernard. Diaz in Pract. capit.

3. Conuenientia.

Nauarr. Decius. Bernard. Diaz.

capit. 159. Aliquo tamẽ modo extenditur ad religioſos, etiam ſi clerici nõ ſint, quatenus ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, quod etiam ſuſpenſioni commune eſt, ſic enim Abbatiſſæ, & ſuſpendi, & deponi ſolent.

5 4. Conuenientia. Abbas.

Quartò conueniunt, quòd ſicut ſuſpenſio eſſe poteſt ab officio, & beneficio, ita etiam depoſitio, ſumitur ex Abbate in capit. *Inſinuatum*, de Simonia, & in capit. *Querelam*, de Iureiurando, numero primo, vbi ait, propter periurium poſſe aliquem deponi ab ordine, & à beneficio: ſupponit ergo vtramque ſpeciem depoſitionis reperiri; citat capit. *Cùm non ab homine*, de Iudicijs, vbi ſolùm dicitur clericum in periurio, aut homicidio, aut alio ſimili crimine deprehẽſum deponendum eſſe. At verò in cap. *Si Epiſcopus*, diſtinctio. quinquageſima, ſpecialiter fit mentio de depoſitione ab officio, & in capit. *Si quis clericus*, 81. diſtinct. & in cap. 1. de Homicid. in 6. B diſertè fertur depoſitio, *ab ordine, officio, dignitatibus, &c.* & de vtraque intelligi poteſt, quod Felinus in cap. *Ex parte*, de Accuſationibus, num. 4. ait, depoſitum à beneficio ex illius redditibus fore alendum, ne egeat: quod nos ſuprà etiam diximus de ſuſpenſione quæ eſt in pœnam delicti commiſſi, & non ob contumaciam. Quia verò depoſitio ſimpliciter dicta magis reſpicit ordines, quàm beneficia, iuxta communem modum loquendi; & quia in depoſitione à beneficio facillimè cernitur differentia, ideò eam breuiter poſſumus expedire, & rationem huius depoſitionis à beneficio declarare.

Felinus.

Depoſitio & ſuſpenſio à beneficio quomodo differant.

4 DEpoſitio itaque & ſuſpenſio, ſi vtraque ſit à beneficio, in hoc potiſſimùm differunt, quòd ſuſpenſio non priuat beneficio, ſed perceptione fructuum: depoſitio autem priuat ipſo beneficio. Quod patet ex proprietate ipſius vocis, quæ huiuſmodi priuationem ſignificat, vt dictum eſt. Vnde Abbas ſuprà, eandem interdum vocat depoſitionem, interdum verò priuationem beneficij. Declaratur, quia depoſitio hæc in primis eſt perpetua, & in hoc differt ab omni ſuſpenſione ad tempus certum, & ab illa, quæ indefinitè fertur, quæ virtualem conditionem includit (vt dixi) ratione cuius dici poteſt aliquo modo temporalis, licèt ſub alia conſideratione ſit perpetua negatiuè. A ſuſpenſione autem, quæ poſitiuè vt perpetua fertur, in hoc maximè differre videtur, quod ſuſpenſio etiam illa priuat directè ſolùm fructibus, & vſu beneficij, non radice ipſa, vt ſic dicam: depoſitio autem priuat ipſa radice, nec facilè poterit alia differentia cogitari: ergo depoſitio hæc per ſe primo priuat beneficio ipſo. Verum eſt tamen quòd perpetuo ſuſpenſus illo modo, eo ipſo videtur beneficio priuandus: quia diſſonum rationi eſt vt beneficium habeat, qui à percipiendis eius fructibus perpetuò interdictus eſt. Quia vel habebat beneficium ſine obligatione ad officium, quod eſt contra finem eius, aut erit debitor officij in perpetuum, quod eſt etiam contra inſtitutionem beneficij. Nihilominùs tamen ex vi ſuſpenſionis quantumuis perpetuæ, non perditur beneficium ipſo iure: vnde obtenta diſpenſatione ſuſpenſionis, illud retinere poterit: per depoſitio-

A nem autem tollitur ipſo facto, nec retinere poterit niſi per nouam conceſſionem.

5 Abb. Felinus.

Vnde obiter expeditur dubium, an hæc depoſitio diſpenſabilis ſit. Quod attigit Panormitan. in capit. *Poſt tranſlationem*, de Electione, & in capit. *Inſinuatum*, in fine & in capit. *De ſimoniacè*, de Simonia, & ibi Felinus, numero tertio, & alij, qui non in genere de hac depoſitione, ſed in particulari, vt eſt pœna ſimoniæ, vel alterius vitij tractant, quod nunc ad nos non ſpectat. Vt ergo in genere aliquod reſponſum demus, oportet priùs declarare, an hæc depoſitio præter priuationem beneficij priùs poſſeſſi, reddat perſonam inhabilem ad illud, vel alia recipienda. Ad quod breuiter dicendum eſt, depoſitionem in genere ſumptam includere hanc vim, quia includit perpetuitatem poſitiuam, & quodammodo maiorem quàm ſit in ſuſpenſione etiam perpetua, vt ex vſu vocis conſtat, & in ſequentibus latiùs explicabitur. Si ergo depoſitio ſit ſimpliciter à beneficio, perpetuò priuat omni beneficio, & conſequenter ipſa manente reddit perſonam inhabilem, ad beneficium ſuſcipiẽdum. Si verò ſit ab vno tantùm beneficio, reſpectu illius ſeruat eandem proportionem: tamen reſpectu aliorum non inducit inhabilitatem, iuxta dicta de ſuſpenſione, quæ hic cum proportione, & fortiori ratione poſſunt applicari.

Depoſitio, an reddat inhabilem reum ad nouũ beneficiũ.

6 Iam verò ad priorem interrogationem reſpondeo, quantum ad priuationem à beneficio, ſi ſemel facta eſt, non eſſe capacem diſpenſationis, quia eſt pœna de ſe perpetua, quæ ſimul tota fit, & licèt fortè poſteà reſtituatur beneficium, vel aliud detur, non eſt propria diſpenſatio, ſed reparatio, aut recompenſatio prioris damni, quã poteſt alius facere, ſi aliàs perſona non ſit incapax beneficij. C Quantum ergo ad inhabilitatem clarum eſt diſpenſari poſſe à Pontifice, cùm ſit iuris humani; difficiliùs autem diſpenſatur quã ſuſpenſio perpetua, & ideò dixi depoſitionem hanc moraliter eſſe magis perpetuam. Epiſcopus autem non poteſt in illa diſpenſare niſi in caſibus iure conceſſis, propter dicta ſuprà à fortiori de ſuſpenſione. Vnde etiam obiter notari poteſt, pœnam priuationis beneficij ſub hac voce latam non includere inhabilitatem ad iterum recipiendum illud, ſi detur ab illo, qui conferre poteſt: quia nomen priuationis non hoc dicit, & vox pœnalis reſtringenda eſt: vnde in hoc, priuationis pœna minor eſt, quàm depoſitionis reſpectu eiuſdem beneficij. Si tamen cum priuatione addatur inhabilitas, æquiualent depoſitioni à beneficio reſpectiuè.

An depoſitio à beneficio ſit diſpẽſabilis.

D

Suſpenſionis, & depoſitionis ab officio diſcrimen.

7 DEpoſitio ab officio, & ab ordine, & à iuriſdictione eſſe poteſt, argumento capit. ſecundo de pœnis in ſexto. Cùm eſt à iuriſdictione, non vſu tantùm, ſed ipſo munere, & dominio (vt ſic dicam) iuriſdictionis priuat: & in hoc differt à ſuſpenſione iuriſdictionis, eadem proportione qua de depoſitione à beneficio dictum eſt: nec de hac depoſitione plura ſunt neceſſaria. Quæ verò eſt ab ordine, in hoc conuenit cum ſuſpenſione ab ordine, quod non priuat ordine ipſo: nec enim poteſt, cùm per indelebilem characterem imprimatur: quem proinde

Depoſitio à iuriſdictione.

Depoſitio ab ordine in quo conueniat cũ ſuſpẽſione.

de Eccleſia auferre non poteſt, vt eſt certa, & communis Theologorum doctrina in quarta diſtinction. 25. quam etiam in tert. tomo tetigimus ad quæſtionem 63. Diui Thomæ. Vnde

1. Cõuenientia.

ſit, etiam eſſe commune huic depoſitioni cum ſuſpenſione, vt, quamuis depoſitus grauiter peccet exercendo actus ordinis; nihilominùs validi ſint, quando iuriſdictionem non requirunt (vt excludamus abſolutionem ſacramentalem.) Itaque depoſitus Sacerdos verè conſecrat, & verè vngit, & Epiſcopus depoſitus verè ordinat, verè confirmat, ſi debita forma, & materia, & legitima intentione vtatur, eodem prorſus modo, quo id diximus de ſuſpenſione, ex eodem principio, quòd hic retinet eandem ordinis poteſtatem, à qua ex diuina inſtitutione actus habet ſuum valorem & efficaciam, ſi cætera neceſſaria concurrant.

8 2. Cõuenientia. Abb. Cap. At ſi clerici. de Iudicijs.

Vnde vlterius etiam conuenit hæc depoſitio cum ſuſpenſione, quod non priuat per ſe, & ex vi ſua priuilegio clericali, niſi hoc in ſpecialem pœnam expreſsè adiungatur: quod notauit Abbas in capit. *At ſi clerici.* §. *de adulteris*, de Iudicijs, numero ſecundo, vbi Additio Felinum, & Speculatorem in eandem ſententiam citat. Colligiturque ex illo textu, vbi dicitur, clericum depoſitum non eſſe tradendum iudici ſeculari, quia videlicet per ſolam depoſitionem non admittit priuilegium fori: & ideò, niſi ſpecialiter illo priuetur propter nouum delictum, vel contumaciam, ſeruandum illi eſt.

Ca. Cũ. Ca. Cum nõ ab homine, de Iudic.

Vnde in cap. *Cùm non ab homine*, eodem titulo, clericus criminoſus priùs deponendus dicitur, poſteà, ſi contumax ſit, excommunicandus, vel anathematizandus, *ſi verò creſcente contumacia, in profundum malorum venerit, cùm Eccleſia non habeat aliud quod faciat, tunc tradendus eſt Curiæ ſeculari:* ergo antea per ſolam depoſitionem non amiſerat priuilegium clericale. Quod etiam colligitur ex cap. *Tuæ*, de Pœnis, vt latiùs declarat ibi Abbas.

9 3. Cõuenientia.

Denique in hoc etiam conuenit depoſitus cum ſuſpenſo, quòd ſicut non priuatur priuilegio, ita neque onere clericali, quale eſt penſum diurnum horas canonicas recitandi, ſi ſit clericus in ſacris, vt docent Summiſtæ omnes, verb. *Degradatio*, & notauit Couarruuias lib. 3. Variarum, capit. 13. num. 8. vbi alios refert. Et ratio eſt, quia hæc obligatio comitatur ipſum ordinem etiamſi nullum beneficium, aut eccleſiaſticos redditus habeat coniunctos: ordo autem tam manet in depoſito, quam in ſuſpenſo. Item à fortiori non priuat depoſitio obligatione ſeruandi caſtitatem, nec inhabilitate ad matrimonium contrahendum, vt rectè notauit Abbas in cap. 1. *Qui clerici, vel vouentes*, num. 6. ex cap. *Dictum*, 81. diſtinct.

10 Voce ſuſpẽſionis pro depoſitione & è cõuerſo ſępe iura loquũtur.

Nihilominùs depoſitio, & ſuſpenſio ab ordine diuerſæ pœnæ cenſetur, iuxta vſum iurium, vt patet cap. *At ſi clerici*, de Iudicijs, & capit. ſecundo de Pœnis, in 6. & Doctoribus his locis, & Summiſtis in dictis verbis. Vſus autem vocum reddit obſcuram rationem diuerſitatis. Suſpenſio enim ſæpè vocatur depoſitio, vt notat Gloſſa capit. *Si quis Epiſcopus*, diſtinct. 83. & ex multis canonibus Apoſtolorum ſumitur, & putãt multi in rubrica, *de clerico excommunicato, vel depoſito miniſtrante* depoſitum appellari omnem illum, qui ſuſpenſus eſt, quia in textibus, illius tituli, ſæpe fit mentio de ſuſpenſis: illi ergo etiam in titulo comprehenduntur. Vnde in capit. ter-

A tio eiuſdem tituli aliqua depoſitio vocatur perpetua, in quo ſignificatur aliam eſſe non perpetuam quæ non eſt aliud quàm ſuſpenſio. E contrario verò depoſitio etiam perpetua ſolet appellari aliquando ſuſpenſio, vt ex Innocentio notauit Nauarrus, & patet in motu Sixti Quinti de malè promotis, & ſæpè aliàs. Nam quia omnis hæc pœna priuat vſu ordinum, & non ipſis ordinibus, propter primum dici poteſt depoſitio, & propter ſecundum ſuſpenſio. Iuxta propriam verò magiſque vſitatam ſignificationem illarum vocum, depoſitio ſignificat priuationem perpetuam, & irremiſſibilem; ſuſpenſio verò minimè. Ita Syluester verbo, *Degradatio*, Nauarrus, capit. 27. num. 151. Abbas in capit. *Veritatis*, numero 13. de Dolo, & contumacia & ſumitur ex illo textu, & ex capit. 1. 2. & ſequentibus, 50. diſtinct. cum alijs citatis. *Syluest. Nauarr. Abbas.*

B Ratio verò eſt, quia vterque modus pœnæ poteſt ab Eccleſia imponi, vt ex vſu conſtat, quia nulla eſt repugnantia, & in delictis poteſt eſſe fundamentum, & poteſtas non deeſt, quia licèt Eccleſia non tollat characterem, poteſt perpetuò prohibere vſum eius, ſaltem ne licitè fiat: & hoc facit per depoſitionem, per quam priuat, quãtum poteſt, clericum, quem deponit, munere clericali; illum perpetuò remouendo: quod non ita facit per ſuſpenſionem.

Ex his ergo ſatis clara eſt differentia inter depoſitionem, & quamcumque ſuſpenſionem ad definitum tempus. 11 Diſcrimẽ inter depoſitionẽ & ſuſpẽtionẽ poſitiuè perpetuã. Eademque ferè verſatur cũ ſuſpenſione indefinitè lata, quia hæc licèt negatiuè dicatur perpetua, aliquo modo eſt temporalis, & tolli poteſt, vt dixi. A ſuſpenſione verò poſitiuè perpetua, & cum hoc addito lata, vix poteſt diſtingui, quia habent eoſdem effectus, C neutra enim priuat ipſo ordine, & vtraque priuat vſu totali (de hac enim ſuſpenſione tracto) & poſitiuè perpetuò, & ſine ſpe remiſſionis, iuxta caput. *Si quis Epiſcopus damnatus*, & caput *Thenguaidus*, 11. quæſtione tertio, non ergo habent in quo differant. Atque ita certè ſentiunt Panormitanus, Syluester, & alij locis citatis, nam cùm diſtinguunt ſuſpenſionem perpetuam à depoſitione, videntur loqui de ſuſpenſione, quam nos indefinitam, ſeu negatiuè perpetuam appellamus. Eſtque aliquod huius rei indicium in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia, vbi priùs ponitur abſoluta ſuſpenſio, poſteà irremiſſibilis depoſitio. Et hoc ſenſu Nauarrus ſuprà ait, ſuſpenſionem perpetuam habere rationem depoſitionis, ſignificans ſuſpenſionem partialem non eſſe depoſitionem, licèt perpetua ſit. Sed hoc pertinet ad modum loquendi, & potiùs depoſitio D illa irremiſſibilis, de qua loquitur cap. *Veritatis*, partialis erat, vt notat Abbas ibi, num. 15. Cum proportione ergo videtur eſſe idem ſuſpenſio poſitiuè perpetua, & depoſitio ab ordine. Hunc ergo ſentiendi, & loquendi modum, & probabilem, & facilem eſſe ſentio. Si quis autem dicat, hanc eandem priuationem perpetuam vſus ordinis, interdum eſſe diſpenſabilem iure ordinario, & tunc vocari propriè ſuſpenſionem, interdum verò imponi vt irremiſſibilem ſine ſpe diſpenſationis, ita vt licèt Pontifex poſſit dare de plena poteſtate, regulariter tamen, & quaſi lege ordinaria non faciat, & tunc vocari depoſitionẽ. Si quis (inquam) hoc dicat, mea ſententia, non malè ſentiet, nec loquetur, nec ſine fundamẽto in iure, vt videre licet, 11. q. 3. per multa capita, &

in cap.

Digitized by Google

in capit. *Veritatis*, de Dolo, & contumacia. Sed in hoc etiam non poteſt magna vis fieri, quia interdum de ſuſpenſione perpetua dicitur, vt ſit ſine ſpe diſpenſationis, vt patet in motu Sixti Quinti contra malè promotos, & Abbas in dicto capit. *Veritatis*, notat hæc verba maximè poni ad terrorem. Et ita ipſe ibi ſentit hæc non differre: vel certè videtur eſſe tota diuerſitas in vſu vocum, & ideò in hoc contendendum non eſt.

12 Diſcrimẽ aliud inter eiſdẽ pęnas. Alio item modo poteſt ſuſpenſio perpetua à depoſitione diſtingui, vel potius duplex modus depoſitionis cum aliqua diuerſitate in re, & quę ad iurium intelligentiam conducat, & ideò explicandus etiam eſt. Oportet ergo aduertere, quod præter depoſitionem realem, ſeu degradationem, de qua ſectione ſequenti dicendum eſt, duplex depoſitio verbalis diſtingui poteſt: nam quædam eſt, quæ abſolutè (vt ſic dicam) & per ſe fit, ſine ordine ad aliud, alia quæ fit in ordine ad degradationem realem: quam diuiſionem attigit Iulius Clarus in Practica criminali, quæſtione 74. numero quarto, & Bernardus Diaz in Practica criminal. canon. cap. tertio numero ſeptimo. *Iul. Clar. Bernar. Diaz.* Inter quas poſſunt multæ differentiæ aſſignari, tam ex modo quo fiunt, quàm ex effectibus, vt ex dicendis conſtabit. Ad tollendas ergo verborum æquiuocationes vocemus priorem depoſitionem abſolutam, aliam reſpectiuã, ſeu illam tantum depoſitionem, hanc depoſitionem verbalem, alia verò aut non vocetur depoſitio; ſed degradatio, aut dicatur depoſitio realis ſeu actualis. Quando ergo dicitur, depoſitio nihil aliud eſſe, quàm quædam ſuſpenſio poſitiuè perpetua, & irremiſſibilis, intelligendum id eſt, de depoſitione abſoluta, nam ab alia multum differt, eodem, ſcilicet, modo quo ipſa depoſitio abſoluta ab illa differt. Diuerſitas autem inter depoſitionem, abſolutam & reſpectiuam potiſſimum eſt, quòd vna ordinatur ad degradationem, & non alia. Conſiſtit autem moraliter hic reſpectus, ſeu differentia in hoc, quòd depoſitus tantùm abſolutè, non poteſt ſine noua ſententia degradari, & ſi cum eo reſpectu depoſitus eſt, poteſt ſtatim ad executionem degradationis pertranſiri. Ita colligitur ex capit. ſecundo de pœnis, in ſexto. Præter hanc autem differentiam non habent aliam quoad effectus morales, quos inducunt, quia neutra priuat priuilegio clericali vſque ad realem degradationẽ, vt etiam de reſpectiua depoſitione probant ſuperiùs adducta: reliqui verò effectus omnes ab vtraque fiunt.

An ſuſpenſio perpetua, aut depoſitio ab officio priuent ipſo iure beneficijs poſſeſſis, & ad futura inhabilitent.

13 Ratio dubitandi. Hic verò tractandum eſt dubium ſuprà remiſſum, an aliqua depoſitio verbalis, vel perpetua ſuſpenſio, priuet ipſo facto beneficijs poſſeſſis, reddantque hominem inhabilem ad alia de nouo acquirenda. Videtur enim probabiliter oſtendi poſſe vtramque id facere, ſiue abſolutè feratur, ſiue ab officio, ſiue ab omni ordine: quòd verò vna potiùs quàm alia id faciat, nulla ratione probabili oſtendi poteſt. Declaratur, quia ſi habent hunc effectum, eſt propter perpetuitatem, quæ vtrique communis eſt, ergo eſt effectus. Quod autem ex perpetuitate ille effectus naſcatur, videtur eſſe in primis doctrina communis Canoniſtarum, Nam Immola in capit. *Cùm dilectus*, de conſuetudinibus, referens Calderinum ait, ſuſpenſionem perpetuam ab officio habere vim priuationis, & tunc taliter ſuſpenſum eſſe priuatum, etiam beneficio. *Immola.* Sic etiã Abbas in cap. *Cum bona*, de ætat. & qualit. num. 6. referens Hoſtienſem ait, ſuſpenſionem ab officio non extendi ad beneficium, niſi feratur ex impedimento perpetuo. *Abbas.* Ex quorum mente hęc conficitur ratio: beneficium datur propter officium, ergo qui perpetuo priuatus eſt officio clericali, conſequenter priuatus eſt beneficio, quia ablato fundamento ruunt reliqua. Vnde Gloſſa 1. q. 3. in principio, verb. *Annexa*. *Glоſſ.* *Qui priuatur* (inquit) *officio, & beneficio priuatur*. Et refert iura, quæ parum conferunt, præter ea verba capit. *Eos*, 81. diſtinct. *Sicut ſe iuſtiſſime ab officio alienos faciunt, ita beneficio Eccleſiaſtico priuatos eſſe adiudicamus*.

14 Quid in hoc dubio ſentiẽdũ de depoſitione aut ſuſpen. perpet. iure latis. Nihilominùs doctrina hæc limitatione indiget: diſtinguere ergo oportet inter hanc pœnam à iure latam, vel ab homine, item inter beneficium iam obtentum, & obtinendum. Et dicendum in primis eſt, per depoſitionem, vel ſuſpenſionem ab ordine, vel officio quantumuis perpetuam ſolo iure latam non amitti ipſo facto beneficio iam poſſeſſa. Hoc ſufficienter probamus, quia nullo iure id cautum eſt, neque autores communiter id affirmant. Item quia irregularitas non habet hunc effectũ, vt infrà oſtendemus, ergo nec ſuſpenſio, vel depoſitio perpetua ſolo iure lata, nam hæc irregularitati æquiparantur præſertim in perpetuitate, ex qua dicebatur naſci ille effectus. Item ſuprà oſtenſum eſt, ſuſpenſionem ab officio non includere ſuſpenſionem à beneficio, quia nulla lege id declaratum eſt, neque pœna eſt amplianda vltra vim verborum legis: neque connexio beneficij cum officio ſufficit, quia vel officium illud poteſt aliter ſuppleri, vel impedimentum illud auferri, quæ omnia ad præſens accommodari poſſunt, ſicut & ad irregularitatem, in qua latiùs explicabuntur.

15 Quid de latis ab homine. At verò per hanc depoſitionem ab homine latam valde probabile eſt ſimul fieri priuationẽ à beneficio. Hoc ſentit Sylueſter verb. *Degradatio*, in principio dum ait, depoſitionem verbalẽ fieri per priuationem ab officio, & beneficio. *Silueſt.* Idem ſentit Panormitanus dicto cap. *Veritatis*, num. 13. *Panorm.* vbi ex illo textu colligendum eſſe dicit formam & practicam depoſitionis verbalis: dicitur autem in illo textu: *Tulimus ſententiam perpetuæ depoſitionis in ipſum, & eum tàm à Pontificali dignitate, quàm ab omni officio Sacerdotali priuatum, ſine ſpe reſtitutionis aliqua duximus condẽnandum*. Hoc etiam rectè cõfirmant ea, quæ pro altera parte adducebãtur, nam ſine dubio is, qui perpetuo priuatur officio eccleſiaſtico, dignus eſt priuari etiam beneficio: ergo maximè id fieri debet per hominis condemnationem, vt in dicto cap. *Eos*. 81. diſt. benè indicatur. Vnde etiã in irregularitate ita fit: nam licèt per illam non amittãtur beneficia ipſo iure, tamen per ſententiã iudicis auferuntur, ſi impetrentur, vel homo cõdemnetur priuſquã ab irregularitate abſoluatur. Ratio autẽ eſt, quia lex regulariter nõ ita ſeuerè punit, vt per ſe ipſam cogat hominẽ ſtatim in ſe exequi pœnam, maximè illam, quæ propriam ipſius

hominis

Digitized by Google

hominis actionem requirit, vt eſt ſe ipſum beneficijs ſpoliare: id autem per iudicem merito fit, quando talis pœna eſt conſentanea, & proportionata delicto, ſeu ſtatui in quo homo ratione delicti conſtituitur, vt in præſenti contingit. Et quoad hoc rectè procedit ratio de connexione beneficij cum officio, vt latiùs declarabimus in irregularitate.

16 Aduerto tamen ex ibi dicendis, quod licèt hęc priuatio beneficiorum in vſu, ſeu executione hominis coniuncta ſit cum pœna depoſitionis, vel ſuſpenſionis perpetuæ ab officio: nihilominùs formaliter talis ſuſpenſio non includit illam priuationem, ſicut nec irregularitas illam includit, ſed illam ſecum affert, per hominem tamen exequendam. Depoſitio autem, ſi vim verbi attendamus, magis videtur formaliter includere poſſe dictam priuationem, quia vox illa magis indicat priuationem totalem, & (vt ita dicam) radicalem. Vnde, ſi iudex ſolùm diceret, ſuſpendimus eum perpetuò *ab officio, & beneficio*: ex vi horum verborum non videretur eum priuare ipſis beneficijs, ſed fructibus tantùm: ſecus verò erit ſi dicat: *Deponimus eum ab omni officio, & beneficio:* nam ex vi horum verborum videtur eum priuare beneficijs, in qua re conſuetudo, & communis ſenſus verborum attendenda ſunt. Nos enim hic non explicamus, quibus verbis iudex aperire debeat mentem ſuam, nec quid faciat de facto: ſed quid iure poſſit, quoties enim perpetuò ſuſpendit, vel deponit ab officio, poteſt etiam priuare beneficijs: vt verò faciat, vti debet verbis, quæ ſufficienter id ſignificent. Vnde conſtat in his ſententijs ab homine latis idem dicendum eſſe quoad beneficia poſteà obtinēda, quorum acceptio faciliùs impeditur. An verò per has pœnas ipſo iure contractas fiat homo inhabilis ad obtinenda denuò beneficia, dicemus agentes de Irregularitate, quoniam de his omnibus videtur eſſe eadem ratio.

17 *Obijcit c. 2. de pœnis.* Sed obijci poteſt contra dicta cap. 2. de pœnis. in 6. vbi in forma degradationis actualis inter alia dicitur: *Deponimus, degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio clericali.* Ex quibus verbis colligi poteſt, hunc effectū priuandi beneficio ita eſſe proprium degradationis actualis, vt non conueniat verbali: illa enim duo in illo textu diſtinguuntur, & priùs fit ſermo de verbali, & hic effectus ei non tribuitur, ſed ſoli reali. Et poteſt confirmari, nam priùs dicitur: *Deponimus*, deinde verò, *ſpoliamus omni beneficio:* ergo hic effectus non fit ex vi depoſitionis ſimpliciter dictæ. Denique non efficaciori argumento colligunt inde Doctores, per depoſitionem verbalem non priuari aliquem priuilegio clericali, ſed hoc eſſe ſpeciale depoſitionis, realis, ſcilicet, quia in eius forma id ſpecialiter exprimitur. *Reſpondetur d. c. 2.* Reſpondeo, in eo capite nec explicari effectus depoſitionis verbalis, nec formam verborum per quā fieri debet, & ideò nullum poſſe inde firmum argumentum ſumi ad probandum, an habeat hūc effectum, nec ne. Nam licèt in forma degradationis realis mentio eius fiat, non ſequitur eſſe proprium illius, vel in eo diſtingui à depoſitione. Quia cùm degradatio ſit veluti executio quædā verbalis depoſitionis, quod per hanc fuit iā plenè factum, per aliam ſignificatur. Idemque dicerem ex vi illius textus de amiſſione priuilegij clericalis, niſi ex alijs iuribus conſtaret, per ſolā depoſitionem verbalem illud non amitti. Quod

A verò in illo textu priùs dicatur, *Deponimus*, & poſteà addatur, *ſpoliamus beneficijs*, friuolum argumentum eſt: quia ibi verbum, *Deponimus*, non accipitur in ea proprietate, ſecundum quam illi ſpecialiter reſpondet depoſitio verbalis de qua nunc agimus, ſed prout generatim ſignificat idē, quod priuare. Vnde illa quatuor verba, quæ ibi ad terrorem, & exaggerationem coaceruantur, quaſi ſynonyma ſunt in hac materia, ſcilicet, *Deponimus, degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, &c.* Niſi quis malit dicere, per verbum, *Deponimus*, integrè ſignificari totam pœnam, per alia verò quaſi per partes declarari illam depoſitionem conſiſtere in degradatione ab ordinibus, ſpoliatione à beneficijs, & ablatione priuilegij clericalis. Quæ omnia conſummantur quidem & quaſi promulgantur in degradatione: in verbali autem depoſitione contenta fuerat vel formaliter, vt priuatio ordinum, B & beneficiorum, vel virtute vt ablatio priuilegij clericalis.

De ſolennitate in depoſitione, quæ ad degradationem ordinatur, requiſita.

18 *Diſcrimen 1. inter depoſitionem abſolutā, & eā quę ſit in ordine ad degradationem.* Qvia ergo hæ depoſitiones in effectibus nō differunt, ſed in fine quia vna eſt pœna, in qua ſiſtitur, alia eſt quaſi via ad degradationem: ideo introducta fuit in iure alia differentia inter vtramque: nam ad illam, quę ordinatur ad degradationem, requiritur ſpecialis ſolennitas, quæ ad aliam abſolutam depoſitionem neceſſaria non eſt. Prior pars conſtat ex dict. cap. 2. & alijs ſtatim citandis. Poſteriorem docuit Iulius Clarus in Practic. Crimin. quæſtion. 74. referens generali conſuetudine ita obſeruari ex Foller. in Practic. crimin. canon. C Idem Bern. Diaz in Pract. cap. 3. num. 7. referens Philip. & Domin. in dict. cap. 2. de Pęnis. *Iul. Clar. Bernard. Diaz.* Et ratio reddi poteſt, tum quòd pro hac depoſitione nullo iure præſcripta eſt illa ſolennitas: tum quòd ceſſat ſpecialis ratio propter quam in alia introducta eſt, ſcilicet, quia ſic depoſitus ſtatim degradandus eſt, & tradendus iudici ſæculari. Denique quia cum abſoluta depoſitio ſolo iure interdum feratur ipſo facto, non eſt mirum quòd per ſimplicem ſententiam ferri poſſit. Oportet autem exponere quænā ſolennitas ſit illa, quæ in depoſitione reſpectiua ſeruanda eſt. Dicitur ergo in primis, in dict. c. 2. de Pęnis in 6. hanc depoſitionem debere fieri à proprio Epiſcopo. *Prima ſolennitas.* Vnde in primis aliqui colligunt depoſitionem hanc debere fieri ab Epiſcopo conſecrato, eſſeque hunc actum ex Eccleſiæ inſtitutione D ita deputatum conſecrationi Epiſcopali, vt ſine illa fieri non poſſit, quia eſt veluti actus ordinis eius, iuxta Gloſſam vlt. in c. *Tranſmiſſam*, de elect. ibi receptum per Abbatem, & alios. *Gloſſ.* Hanc verò communem ſententiam intelligendam eſſe exiſtimo de actuali degradatione, nō de verbali depoſitione, etiā illa quæ ad degradationē ordinatur: quia hęc etiam nihil aliud eſt quàm ſententia quædam, vnde eſt actus ſolius iuriſdictionis, non ordinis, vt latiùs dicam infrà in materia de Irregularit. Ad depoſitionem ergo verbalē ſufficit Epiſcopus iuriſdictionem habens, qualis eſt electus & confirmatus, etiamſi conſecratus non ſit. Præterea cum ibi dicitur debere hanc depoſitionem fieri à proprio Epiſcopo, nō excluditur quin poſſit fieri ab alieno de licētia ꝓprij, q̄a hæc iuriſdictio, ſicut aliæ, delegabilis eſt. Quin potiùs,

Digitized by Google

potiùs, loquendo de depoſitione verbali, non
ſolùm poterit delegari alteri Epiſcopo, ſed etiã
ſimplici clerico, verbi gratia, Vicario Epiſcopi,
quia cum non requiratur conſecratio Epi-
ſcopalis ad hunc actum, vt dictum eſt, ne-
Clc. Trident. que in delegato erit neceſſaria, atque ita hodie
diſpoſitum eſt in Concilio Trident. ſeſſ. 13. cap.
4. de reform. Ad degradationem verò actua-
lem neceſſarius erit Epiſcopus; tamen hic etiã
poterit eſſe alienus de licentia proprij, vt rectè
ſentit Hoſtienſ. quem Abbas ſequitur. Nam ſi-
cut vnus Epiſcopus alteri committere poteſt,
vt ſuos ſubditos ordinet, ita etiam vt deordinet,
ſeu degradet.

Additur præterea in dict. cap. 2. quando de-
19 Secunda ſolẽnitas. poſitio eſt à ſolis minoribus ordinibus, ſolum
proprium Epiſcopum ſufficere: quando verò
eſt ab ordine ſacro, requiri præſentiam aliorum
Epiſcoporum in numero *à ſacris canonibus præ-
ſcripto.* Circa priorem autem partem addunt
Gloſſa, & Doctores neceſſarium eſſe vt Epiſco
pus id faciat præſente ſuo clero, ſeu Capitulo,
vel aliquibus perſonis, quæ eius nomine adſint,
alioqui ſententiam eſſe irritam iuxta cap. *pe-
nult.* 15. quęſt. 7. & cap. 1. de Exceſſib. Prælat.
Quod ſeruandum eſt, niſi aliud teneat conſuetu
do, vt eadem Gloſſa & Doctores dicũt in dict.
cap. 2. Circa alteram verò partem inquiri poteſt
quis ſit hic numerus Epiſcoporum: quod tracta
Panormit. tur ibi à Gloſſa & Doctoribus, & à Panormi-
tan. & alijs in cap. *Non poteſt*, de Sentent. & re
Iu. Clar. iudic. Iulio Claro in Practica. Crimin. lib. 5.
quæſt. 74. Et in ſumma dicunt, ad deponen-
dum Epiſcopum requiri præſentiam duodecim
Epiſcoporum; ad Preſbyterum ſex; ad Diaco-
num, vel Subdiaconum tres, ex cap. *Felix*, cum
cap. *Si quis*, 15. quæſt. 7. In his autem hodie ſtã
dum eſt, quoad hæreticos, limitationi adhibitæ
in cap. 1. de Hæreticis in 6. generatim verò de
Clc. Trident. finitioni Concilij Trident. ſeſſ. 13. cap. 4. de
Reform. vbi ſtatuit, Epiſcopum per ſe, vel per
vicarium ſuum poſſe verbalem depoſitionem
exequi, adhibitis Abbatibus vſum mitræ, & ba
culi ex priuilegio Sedis Apoſtolicæ habentibus
ſi commodè poſſit, vel ſi non poſſit, alijs perſo-
nis grauibus, & in dignitate eccleſiaſtica conſti
tutis loco Epiſcoporum, & in eodem numero.
Quod intelligendum cenſeo de depoſitione ſa-
cerdotum & inferiorum: nam de depoſitione
Epiſcoporum ibi nihil ſtatuitur, vel quia hęc
depoſitio Papæ reſeruata eſt, vt omnes docent,
& meritò, quia ipſe ſolus eſt (vt ita dicam) pro-
prius Epiſcopus aliorum Epiſcoporũ: vel quia
in depoſitione Epiſcopi non erat eadem ratio,
tùm quia rara eſt, ideoque neceſſaria non erat
in ea illa moderatio, tùm etiam quia propter di
gnitatem Epiſcopi non expediebat præſentiam
Epiſcoporum in inferiorũ præſentiã cõmutari.

Hinc verò inquiri poteſt: an hi Epiſcopi, vel
20 Ad quid requiratur horũ Prælatorũ præſentia in depoſitione. Prælati requirãtur vt aſſeſſores ad ferendã ſentẽ
tiam. Sylueſter enim ex Geminiano ait requiri
ut Iudices, ita ut à ſingulis ſint ſuffragia petẽda,
& cõdemnari nõ poſſit clericus niſi maior pars
cõſentiat. Idem Iulius Clarus ſuprà. Et uidetur
colligi ex cap. 3. de ſentent. & re iudic. ubi Gloſ.
idem notat. Item uidetur inſinuari in c. ultimo,
Syluest. 15. q. 7. ubi requiritur ſynodale iudicium: & in
Iul. Clar. c. & *Si quis*, & in c. *Felix*, dicitur, ut talis cauſa au
diatur à tot Epiſcopis: vnde ſine dubio uidetur
hic fuiſſe antiquus mos. Nunc autem iuxta no-
uum Concilij Tridentini ius, dubitari poteſt,
an illi aſſiſtentes habeãt ſuffragium deciſiuum
in tali ſententia, uel ſolùm requirantur ut con-
ſultores, ſeu ad quandam ſolemnitatem actus:
ita enim aliquibus uiſum eſt, licèt non negent
illam ſolemnitatem eſſe de eſſentia, & omnino
neceſſariam ad ſententiæ valorem. Nihilomi- Cõcluſ.
nùs tamen dicendũ eſt, etiam nunc illos poſtu-
lari vt Iudices aſſeſſores. Primò quia ius nouũ
non recedit ab antiquo, niſi quantum in eo ex-
primitur: ſed Concilium ſolùm mutauit quali-
tatem ſeu dignitatem perſonarum, nõ modum
aſſiſtendi, vel actum quem exercere debent: er-
go. Minor patet ex illis verbis: *In caſibus in qui-
bus aliorum præſentia, in numero à Canonibus defi-
nito, requiritur, etiam abſque illis procedere liceat,
adhibitis tamen, & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem
Abbatibus, &c.* Solùm ergo immutat Epiſco-
pos in Abbates, reliqua verò integra relinquit.
Item propter hanc cauſam cenſetur nunc hæc
ſolennitas eſſentialis, quia antea erat, & Conci-
lium in hoc nihil innouauit: ergo ſimiliter, &c.
Expẽdo præterea illam verborum reduplicatio
nem: *Adhibitis, & in hoc ſibi aſſiſtentibus*: nã vi-
dẽtur addita ne putaretur ſolã præſentiã requiri,
ſed etiam cooperationẽ in iudicando, ita vt ſint
veri aſſeſſores. Et fortaſsè propter hanc cauſam
poſtulatur in fine capitis, vt ſi aliæ perſonæ gra-
ues fuerint adhibitę, iuris ſciẽtia commendabi
les exiſtãt. Hæc ergo opinio ex vi Cõcilij, & ge
neratim loquẽdo ſeruãda videtur: tamen in ca-
ſu hæreſis ſeruanda erit praxis, iuxta cap. 1. de
Hæret. in 6.

Vltimò colligitur ex dictis aliud diſcrimen 21
inter vtramque depoſitionem verbalem: nam Diſcrimẽ
illa quæ ad degradationem ordinatur, numquã aliud in-
imponitur ipſo iure neque incurritur ipſo facto ter eaſdẽ
quia requirit prædictam ſolennitatem, quę non depoſitio.
poteſt niſi mediante hominis ſententia adhibe
ri, vt per ſe notum eſt. At uerò depoſitio abſolu-
ta interdũ imponitur ipſo iure, ut patet ex cap. 1.
de homicid. in 6. & cap. 2. 50. diſtinct. quod e-
tiã commune eſt perpetuę ſuſpenſioni, ut ex uſu
conſtat, vt in hoc etiam appareat non diſtingui
à ſimplici ſeu abſoluta depoſitione. Atque hinc
colligitur, licèt aliquis clericus ipſo iure depo-
ſitus ſit, non poſſe ad realem degradationem
contra illum procedi, donec ab homine ſit de-
poſitus verbaliter cum prædicta ſolennitate,
quia ita præſcribitur in dict. c. 2. de Pœnis. 22

Tandem ex his conſtat quid vtraque depo-
ſitio ſit, & quos effectus habeant, & quas cau-
ſas, tàm ſubiectiuas quàm efficientes, & quibus
modis fiant: propter quæ autem peccata poſſint
imponi, in ſequenti ſect. attingemus. De modo
autẽ quo auferri poſſunt, nihil ferè dicere opor-
tet, quia depoſitio uerbalis reſpectiua, & actua-
lis degradatio, moraliter non poſſunt auferri,
quia ſtatim poſt illas ſequitur mors; de potentia
uerò abſoluta Pontificis auferri poteſt per di-
ſpenſationem: & in aliquo raro caſu poſſet ex-
pedire, ut attingam ſect. ſequent. Alia uerò ſim-
plex depoſitio, ſeu perpetua ſuſpenſio, aliquan-
do ex graui cauſa poſſunt auferri per diſpenſa-
tionem, quæ ſoli Pontifici Summo reſeruata *Abbas.*
eſt, Abbas in cap. *Cum in te*, de Reiudic. num.
10. Et à fortiori patet ex dictis, diſputat. præced.

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO II.

Quomodo degradatio à ſuſpenſitione, & depoſitione differat.

DEGRADATIONIS vox propria eſt iuris Pontficij, in iure námque ciuili non eſt vſitata, nec latina eſt: introducta verò eſt ad ſignificandam pęnam quandam priuatiuam clericorum, quando ſuis ordinibus, quantum per Eccleſiá fieri poteſt, priuantur. Sunt enim ordines veluti gradus quidam perſonarum eccleſiaſticarũ, et ideò earum deordinatio (vt ſic dicã) degradatio appellata eſt: alij verò regradationem vocant, quaſi retrogradationem: prior autẽ vox magis vſitata eſt; & aptior ad priuationẽ ſignificãdam. Quoniã verò hæc priuatio per verbalem & actualem depoſitionem fieri ſolet, vtraque etiam degradatio dici ſolet, vt patet ex c. 2. de pœnis, in 6. Imò et depoſitio ſimplex ſeu abſoluta, degradatio vocatur in cap. *Tuæ*, de Pęnis, vt ibi notat Abbas, & in c. 1. *Ne clerici vel vouẽtes*, & in textu ſatis cõſtat. Nũc autẽ ſimplices terminos habeamus, quibus vti poſſimus, degradationẽ appellamus ſolá ipsã realẽ depoſitionẽ clerici, eamq; cõparamus priùs cũ depoſitione verbali, quæ ad illã ordinatur, ita enim declarabitur quid illa ſit, & inde facile conſtabit quã tum ab omni alia depoſitione, vel ſuſpenſione diſtinguatur.

2 *In quib' cõueniat degradatio cũ depoſitione.*

Cõparantur ergo depoſitio hęc et degradatio, ſicut ſententia, & ſententiæ executio, vt cõſtat, ex dict. c. 2. de Pœnis, in 6. nã per verbalem depoſitionẽ profertur ſententia, per degradationẽ mandatur executioni, quoad aliquas actiones, vel effectus, qui per ipſammet ſententiã, abſque hominis actione perfici non poſſunt. Quo fit vt degradatio quodãmodo includat vel ſupponat omnia, quæ depoſitio, addat verò nõnnulla. Et ob priorẽ rationẽ multa habet cũ illa communia. Nã etiã hæc eſt eccleſiaſtica pęna priuãs eccleſiaſticis functionibus, & ideò clericorũ propria: imò in hoc (vt ſic dicã) eſt maximè propria, quòd degradatio hæc primò dicit reſpectũ ad eccleſiaſticos ordines, & illorũ priuatio eſt per ſe ac primatio, cõſequenter verò eſt priuatio beneficiorũ, aut aliorũ eccleſiaſticorũ officiorum, ſeu miniſteriorũ, vt conſtat ex ipſius vocis explicatione, & vſu, & ex dict. capit. 2. de Pęnis, in 6. Deinde nõ priuat charactere clericali, & conſequenter nõ impedit quin actus ſolius ordinis à degradato facti, validi ſint, licèt ipſe peccet faciẽdo, vt docent Theologi omnes citati in pręcedẽti puncto, & in tert. tomo latius, agendo de miniſtris Sacramentorũ in cõmuni, & de Euchariſtia in particulari. Denique hinc etiã degradationi conuenit, vt non priuet illis oneribus, quæ propria ſunt, ſeu ex ordinatione Eccleſiæ conſequuntur characterẽ ordinis, præſertim ſacri, vt ſunt obligatio ad ſeruandam caſtitatem, cũ inhabilitate ad matrimoniũ contrahendũ, & obligatio ad horas canonicas recitandas: hoc enim probant, quæ in ſimili de depoſitione diximus. Cũ enim hæ ſint pœnæ, non imponũtur ad tollenda onera, ſed ad implenda grauamina; & honores tollendos. Denique degradatio etiam perpetua pęna eſt, nõ minùs, imò quodãmodo ma-

A gis quã depoſitio: quãuis enim vtraq; poſſit per Summum Pontificem diſpenſari, ut diximus, difficiliùs tamen degradatio, tùm propter maiorẽ infamiam, tùm propter plures effectus eius.

Atque hæc ferè omnia communia ſunt degradationi etiam cum quacũq; depoſitione, & ſuſpenſione perpetua, vt ex dictis cõſtat. Vlteriùs verò conueniunt ſpecialiter degradatio, & depoſitio verbalis, quę ad illam ordinatur, quòd neutra fertur à iure ipſo facto incurrẽda, ſed per hominis ſententiã ſemper imponuntur, vt ex dictis ſatis patet. Rurſus pro eiſdem criminibus imponuntur, quia ueluti unam integram pœnam complent, ſicut ſentẽtia, & executio idem crimen reſpiciunt. Rarius uerò ferendæ ſunt, quàm ſimplex depoſitio, quia cùm illa ſit lõgè grauior pęna, propter grauiora crimina, & extraordinaria ferenda eſt. Statim uerò occurrebat

3 *In quib' cõueniat degradatio cũ depoſitione quę ad illã ordinatur.*

B explicandũ: propter quæ peccata poſſit depoſitio, aut degradatio ferri. Quod latè tractãt Ang. Syluest. & alij uerb. *Degradatio*, & Canoniſtæ locis citatis. Breuiter uerò dicendũ eſt, depoſitionem omnẽ ferri in primis poſſe in caſibus à iure expreſſis, & nõ in alijs, niſi pro magnis ſceleribus, iuxta cap. *Tuæ*, de Pęnis. Quæ autẽ ſint hæc grauia crimina, nulla certa regula præſcribitur. Dicunt uerò Innocentius, & alij, illa crimina, quę in iure ciuili habent impoſitam pęnam mortis, cenſeri magna in clericis, atque adeò ſufficientia ad pænam depoſitionis. Abbas uerò, et alij, & cõcludunt hoc eſſe relinquẽdum iudicis arbitrio. De quo uideri poſſunt quę notat Bern. Diaz de Lugo in Pract. crimin. cap. 135. et 136.

Ob quæ crimina poſſint hæ pœnę imponi.
Angel. Syluest.
Bern. Diaz.

4 *Tres caſ' in quibus clericus degradat', & brachio ſæculari traditur. Primus.*

At uerò degradatio cùm ſua depoſitione ſolùm uidetur poſſe fieri in caſibus, in quibus poſt degradationem clericus traditur brachio ſæcu-

C lari, iuxta c. 2. de pęnis, & in 6. & c. *Nouimus*, de verbor. ſignificat. Qui autem ſint illi caſus, magis pertinet ſcire ad Pręlatos, & Iudices eccleſiaſticos fori contentioſi, quàm ad confeſſores. Solent autem tres præcipuè caſus numerari ex Gloſſa in cap. *Ad abolendam*, de hæret. ſcilicet, crimẽ hęreſis ex dict. cap. *Ad abolendam*, quod maximè procedit in hæretico relapſo, & incorrigibili. Item in crimine falſi, id eſt, falſificandi litteras Apoſtolicas, ex cap. *Ad falſariorum*, de crimine falſi: quanquam interdum Summus Pontifex eam pęnam moderetur, ut ca. *Nouimus*, §. ult. de uerb. ſignific. Tertius caſus aſſignari ſolet calumnia, & contumelia grauis proprio Epiſcopo illata, ex cap. *Si quis Sacerdotum*, 11. quæ. 1. Quæ tamen Doctores moderantur, ut intelligatur, ſi ille incorrigibilis ſit. Et ideò alij non numerant hunc tertium caſum de in-

D corrigibilitate, nimirum, in quolibet crimine atroci, & ſcandaloſo. De qua re plura uideri poſſunt in Abbate c. *At ſi clerici*, de Iudicijs; num. 37. & ſeq. & in c. *Nouimus*, de uerb. ſignif. & alijs Doctoribus eiſdẽ locis; quæ ferè in Summã redigit Syluest. uerb. *Degradatio*, q. 3. & 4. Latius Iulius Clarus, lib. 5. §. ult. q. 36. nu. 33. & 34. Bern. Diaz & ibi Salzedo in Prac. c. 130. & 140.

Abbas. Syluest.

5 *Alius degradationis effectus cõmunis depoſitionis.*

Præter hæc maximè conuenit degradationi, quòd hominem reddit infamem, quod quidem quaſi per antonomaſiam illi tribuitur, tamen ſimpliciter commune eſt omni depoſitioni, & ſuſpenſioni perpetuæ propriè ſumptę, ut ſumitur ex Abbate in cap. *Cùm te*, de re iudic. nu. 10. Probatur ex duplici principio. quod Adria. Papa ponit in cap. *Omnes verò*, 6. quæſtione. 1.

C. Omnes vero. 6. q. 1.

Vnum

17 Vnum eſt, *omnes, qui culpis exigentibus ad Sacerdotium prouehi non poſſunt, infames ſunt:* conſtat enim degradatum, ſeu depoſitum culpis exigentibus, ad Sacerdotium prouehi non poſſe: nam qui propter ſuas culpas dignus eſt vt à Sacerdotio deijciatur, à fortiori propter eaſdē eſt dignus ne ad Sacerdotium prouehatur. Vnde, qui deponitur ab inferioribus ordinibus, non poteſt ad ſuperiores ordines promoueri, ex vi talis depoſitionis, vt à fortiori conſtat ex dictis in ſimili de ſuſpenſione, ergo manet infamis ex vi talis depoſitionis: & hæc dicitur propria infamia canonica. Aliud principium eſt: *Omnes illos eſſe infames in eccleſiaſtico foro, quos leges ciuiles infames eſſe declarant.* Contrahitur autem infamia iure ciuili quoties aliquis de grauiſſimo delicto per ſententiam declaratur, & aliquando ex ipſo genere pœnæ, quod infame eſt, iuxta l. *Decuriones*. Cap. Ex quib. cauſ. infam. irrog. & cap. *Infames. §. Porro*. 3. quæſt. 7. & ſumitur ex l. 1. ff. de ijs, quæ notantur infamia. At vero qui deponitur vel degradatur, publica ſententia declaratur facinoroſus de aliquo publico & grauiſſimo crimine. Ipſum etiam genus pœnæ infame eſt, vt à ſimili declaratur optimè ex legibus ciuilibus, iuxta quas miles efficitur infamis cùm exautorizatur, eique inſignia militaria detrahuntur, iuxta l. 2. §. *Ignominiæ*. ff. de ijs quæ notantur infamia, nam per quādam analogiam ad illam exautorizationem, degradationem actualē declarauit Pontifex in d. c. 2. de Pœnis in 6. Vnde ſine dubio maior infamia creatur ex actuali degradatione quam ex ſola verbali, & ex hac maior quam ex ſimplici depoſitione. Nihilominus tamen omnis depoſitio infamem reddit propter cauſas dictas.

Diſcrimina inter degradationem, & depoſitionem.

6
1. Ex ſolēnitate.

DIffert autē actualis degradatio à depoſitione qualibet in ſolennitate. Nā licet illā ſpecialem ſolennitatem nō requirit, quam eius verbalis depoſitio; aliam tamen propriam poſtulat. Priorem partem docent Angelus, & Syluester, ver. *Degradatio*. cum Panormitan. in cap. *Qualiter*. 2. de accuſationib. & in cap. 3. de ſenten. & de re iudic. num. 10. vbi idem tenet Felinus num. 6. Geminian. dicto capite 2. de Pœnis in 6. Bernardus Diaz in Pract. crimin. cap. 3. num. 7. Et eſt communis ſententia Iuriſtarum. Quia in dicto cap. 2. ſolùm dicitur, vt degradandus actualiter ad præſentiam Epiſcopi adducatur, & quod Epiſcopus ſuum munus exequatur, ergo non requirit præſentiam aliorum epiſcoporum, aut Dignitatum &c. ſed prolata ſententia coram ipſis, poſteà ſolus Epiſcopus poteſt publicè actualem degradationem complere. Itaque habet vſus. Et iuxta hæc intelligenda ſunt, cap. 1. de Hære. in 6. & Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 4. de Reform. cum dicunt, ad degradationē requiri certum numerum Epiſcoporum, quorū loco alij ſubſtituuntur. Loquuntur autem de degradatione ratione verbalis depoſitionis, quæ illam præcedit, & ad illam proximè ordinatur, loquuntur enim ſecundum antiquiora iura, ex quibus hoc conſtat. poſterior item pars conſtat ex eodem c. 2. de Pœnis, in 6. vbi ſpecialis ſolennitas degradationis deſcribitur ſufficienter nimirum quòd degradandus indutus ſacris veſtib. & portans inſtrumēta ſacra, ideſt, vaſa, aut librum, ſeu ea, quæ pertinent ad illum

Angel. Syluest. Abbas. Gemin. Bernard. Diaz.

A ordinem, à quo degradatur, ad Epiſcopi præſentiam adducatur, & ab eo publicè illis exuatur, ac tandem radatur, vel tondeatur caput illius, cum aliqua forma, & terrore verborum, quæ effectum huius degradationis declarāt. Per quam cæremoniam quoad priuationem ordinis, aut beneficiorum nihil de nouo fit, nam per prolationem ſententiæ depoſitionis erat iam factum, ſed illud ipſum quaſi ſolenniter promulgatur, & repræſentatur ad maiorem ignominiam, & terrorem, & vt perſona illa veluti diſponatur ad vltimum effectum, quem addit hæc pœna vltra depoſitionem verbalem. Vnde quod Abb. dixit in cap. *Inquiſitionis*. de Accuſ. num. 6. nullam eſſe differentiam realem inter degradationem, & priuationem officij, & beneficij, non eſt abſolutè verum, ſed ſolùm quoad illum effectum, nam ſimpliciter multum differunt, vt meritò
B dixit Innocentius, quem ſine cauſa ipſe impugnat, vt ex dictis patet, & ampliùs ex dicendis.

Secundò ergo principaliter differunt, quòd hæc degradatio priuat priuilegio clericali, quod non facit ſola depoſitio. Vnde immerito Syluester verbo *Degradatio*. in princ. proponens quaſi verborum formam, per quam depoſitio verbalis fit, ponit hanc *Degradamus te, priuantes officio, & beneficio, & priuilegio clericali*. Hoc enim poſtremum non pertinet ad ſententiam depoſitionis, vt ſic; neque eſt proferendum vſque ad actualem degradationem. Ita colligunt omnes ex dicto cap. 2. de Pœnis, in 6. vbi in oblatione vltimi veſtimenti ita dicitur eſſe proferendum: *Authoritate Dei omnipotentis, Patris, Filij, & Spiritus Sancti, ac noſtra, tibi auferimus habitum clericalem, & exuimus te omni ordine, beneficio, ac priuilegio clericali.* Quia ergo illa forma vera, & effi-
C cax eſt, hunc effectum ſine dubio habet hæc pœna: & quia hic effectus vltimus aſſignatur, vt illi proprius, depoſitioni non conuenit, ideoque per illum optimè ab illa diſtinguitur. Vnde fit, vt percutiens degradatum clericum, non incurrat cenſuram canonis, *Si quis ſuadente*. quod ſecus eſt ſi depoſitum tantùm percutiat. Ita tenet Gloſſa in dicto cap. 2. quam omnes ſequuntur, ex illo principio; quod ille priuatus eſt priuilegio clericali, non verò hic. At verò Syluester, num. 8. limitationem addit, niſi poſt verbalem depoſitionē ſequatur incorrigibilitas, nam tunc etiam amittere putat priuilegium, abſq; alia declaratione Eccleſiaſtici iudicis, iuxta cap. *Cùm non ab homine*. de Iudicijs. citatque Abbatem in cap. *Ad abolendam*. de Hæretic. Sed neque Abb. hoc dicit; neq; ex d. cap. *Cùm non ab homine*. col-
D ligitur, ſed potiùs contrarium: nā iuxta illud, clericus depoſitus, & incorrigibilis priùs excommunicandus eſt; & ſi adhuc ſit pertinax, poteſtati ſeculari tradēdus. Non ergo amittit ipſo facto priuilegium propter incorrigibilitatem, donec per iudicem Eccleſiaſticum illo priuetur, quod regulariter non fit, niſi per realem degradationem. Et confirmatur, nam incorrigibilitas non habet certum terminum, nec conſiſtit in vno actu, vel contumacia, ſed habet latitudinem: pendet ergo ex arbitrio iudicis definire, quando aliquis propter illam dignus eſt priuari priuilegio eccleſiaſtico: non eſt ergo hoc committ. vulgi opinioni, imò nec iudicio ſecularis Iudicis, ſed eccleſiaſtici: ergo donec per ſententiam eius priuetur clericus tali priuil. non poteſt ab alijs priuari: ergo incurrēt in canonem, *Si quis ſuadente*: ſi illum

7
Secunda differentia.
Syluester reijcitur.

Ca. 2. de Pœnis. in 6.

Coroll.
Depoſitus cū incorrigibilis nō amittit priuilegiū canonis.
Sylu. improbatur

ſi illum percutiant. Nec ſufficiet ſententia declaratoria incorrigibilitatis (vt ſic dicam) quia nullum eſt ius, quod imponat hanc pœnam ipſo facto, etiam poſt declarationem illam: requiritur ergo ſententia condemnatoria.

8 Depoſitus non priuatur priuilegio fori, ſecus degradatus.

Atque idem dicendum eſt de priuatione priuilegij fori: nam ante degradationem actualem non poteſt Iudex ſecularis procedere contra huiuſmodi Clericum etiam depoſitum. Quod adeò verum cenſeo, vt licèt depoſitio verbalis facta ſit in ordine ad actualem, donec ipſa actualis executioni mandetur, & proferatur vltima verborum forma ſuprà citata, non poſſit ſecularis Iudex talem perſonam apprehendere, aut iudicare; quia nondum priuatus eſt priuilegio clericali vt ex dicto capitul. 2. colligitur, adiunctis alijs, ex quibus conſtat, depoſitum verbaliter tantùm adhuc eſſe de Eccleſiaſtico foro, & à ſeculari exemptum. Et ideò Eccleſia nunquam conſueuit tradere Clericum reum brachio ſeculari vſque ad actualem degradationem eius: neque ſecundum ius ordinarium exiſtimo aliter fieri poſſe, quamuis ob neceſſitatem vrgentem poſſit aliquando aliter fieri, præſertim interueniente Summi Pontificis authoritate. At verò poſt degradationem actualem, cùm degradatus priuilegio clericali priuetur, ſtatim efficitur fori ſecularis, veluti neceſſaria conſecutione; quia non debet relinqui nullius fori, & ſui iuris: & quia per priuilegium clericale exemptus fuit à ſeculari foro; ideo ablato priuilegio, ſtatim reuertitur ad antiquum forum. Atque ita & Iudex ſecularis poteſt ſtatim de cauſa illius cognoſcere; & Eccleſia conſueuit Clericos criminoſos, ac rebelles iam degradatos tradere ſecularibus Iudicibus. In quo debet obſeruare Eccleſiaſticus Prælatus, vt cùm (finita degradatione) ſeculari Iudici pronunciat, vt in ſuum forum recipiat degradatum, *efficaciter pro eo intercedat, vt citra mortis periculum ſententiam circa eum moderetur*. Hæc enim ferè verba ſunt Innocentij III. in capitul. *Nouimus*, de Verborum ſignificat. ex quo textu multa ex dictis ſumuntur.

9 Deſcriptiones depoſitionis verbalis, & degradationis.

Atque ex his tandem colligere licet, deſcriptiones degradationis, & depoſitionis ad illam ordinatæ: nam de altera, quæ ſuſpenſio perpetua eſt, iam ſatis conſtat ex dictis de ſuſpenſione. Depoſitio ergo verbalis eſt priuatio perpetua clericalis muneris per canonicam ſententiam cum debita ſolennitate prolata. Degradatio autem eſt perpetua priuatio clericalis muneris, & priuilegij effecta poſt ſimilem ſententiam, adiuncta reali actione, & cæremonia per canones inſtituta. In quibus deſcriptionibus non ponimus cenſuram loco generis, vt multi faciunt; quia non putamus has eſſe cenſuras, cùm non ſint medicinales pœnę, ſed vindicatiuæ tantùm. Poſſe tamen loco generis poni nomen pœnæ: ſatis tamen ex ſe notum eſt, priuationem illam eſſe pęnalem, ſeu in pęnam impoſitam. Deinde ſatis etiam ex dictis declaratæ relinquuntur omnes cauſæ, & effectus degradationis: nam quoad cauſam efficientem habet eandem, quam depoſitio. Solumque oportet aduertere quod Concilium Tridentinum declarauit, depoſitionem verbalem poſſe fieri ab Epiſcopo per ſe, vel per Vicarium ſuum; realem verò ſolū per ſeipſum. In cauſa verò ſubiectiua conuenit hæc degradatio cum depoſitione, & ſuſpenſione vt dictum eſt. De materia verò, circa quam, ſeu

A fine, propter quem priuatio hæc fit, & de forma, & modo ferendi illam, ſatis etiam eſt dictū. Qđ verò ſpectat ad effectus, ijdē ſunt effectus degradationis, qui depoſitionis, addita priuatione clericalis priuilegij, cum maiori quadā infamia, ac dedecore, ex qua priuatione tāquam ex cauſa per accidens remouēre prohibēs, ſequi ſolet ſeculare iudicium circa talem perſonam & pęnę, quę per illud imponūtur: illi tñ nō poſſunt dici effectus degradationis, niſi valdè remotè, & per accidēs.

10 De ablatione, ſeu remiſſione pœnę degradationis.

De huius autem pęnæ ſolutione, & remiſſione, aut de cauſis, per quas fieri poſſit, nihil dicere oportet, quia per ſe repugnat inſtitutioni, & quaſi naturæ talis pęnæ, cùm perpetua ſit. Ideoque iure ordinario à nemine tolli poteſt: Summus verò Pontifex per poteſtatem abſolutam poterit illam auferre: rarò tamen, vel nunquam id facit. Imò iuxta præſentem Eccleſiæ conſuetudi-
B nem non datur huic remiſſioni locus: nullus enim degradatur, niſi brachio ſeculari ſtatim tradatur, à quo pęna mortis mulctatur. Olim verò frequenter videtur fuiſſe vſus huius degradationis; & ideò aliquando dabatur locus reſtitutioni, quando ſcilicet poſteà conſtabat, degradationem fuiſſe iniuſtè factam: & tunc reſtitutio ad priſtinum ordinem futura erat non tantùm verbalis, ſed etiam realis, per exteriorem traditionē rerum, ſeu inſtrumentorum, & veſtium, quæ in vnoquoque ordine tradi ſolent. Ita enim ſtatuitur in Concilio Toletano quarto, cap. 27. & refertur in cap. *Epiſcopus*, 11. quæſt. 3. Nunc autē, vt dixi, hoc locum non habet; quia poſt degradationem ſtatim ſequitur mors. Tamen ſi contingeret poſt degradationem conſtare de falſo teſtimonio, ſicut eſſet mors ſuſpendenda; ita poſt declarationem nullitatis prioris ſententiæ priſti-
C nus gradus eſſet reſtituendus, dictaque forma ſeruanda eſſet. Idemque eſſet, ſi Pontifex de abſoluta poteſtate alicui iam degradato pęnā mortis remitteret, eumque vellet ad priſtinum ſtatum reſtituere propter magnam fidei, aut contritionis oſtenſionem, v.g. & ſpem alicuius magni fructus, quamuis etiam poſſet tunc Pontifex, ſi vellet, in prædicta forma reſtitutionis diſpenſare cū nō ſit de ſubſtantia ordinis, vt per ſe conſtat.

DISPVTATIO XXXI.

De ſuſpenſionibus in particulari, quæ ipſo iure latæ ſunt.

HActenus explicuimus generalem doctrinam de ſu-
D ſpenſione: ſupereſt, vt ſicut de excommunicatione fecimus, ita hic ſuſpenſiones omnes, quę ipſo iure latæ ſunt, explicemus. De ſuſpenſionib. autem, quæ ab homine feruntur, nihil dicendum occurrit: quia nihil addunt ſpeciale, quod certum ſit, & ſub ſcientiam cadat, præter ea, quæ omnibus ſuſpenſionibus generalia ſunt. Neque etiā in eis, prout ſunt in vſu, aliquid occurrit, quod ſpeciali declaratione indigeat. Circa ſuſpenſiones autem à iure latas aduertendum eſt, quaſdam eſſe communes omnibus Clericis,

Digitized by Google

Clericis, vt ſic: alias verò quorundam Clericorum proprias, vt Epiſcoporum, vel Sacerdotum ſecularium, vel regularium. Rurſus quæ communes ſunt omnibus, quædam in ipſa ordinatione contrahuntur, aliæ poſt ordinationem. De quibus ſigillatim dicendum eſt.

SECTIO I.

Quibus modis, ſeu propter quas cauſas Clericus … ſuſpenſus maneat in ordinatione ſua.

1 **Prinipiũ generale** SVpponendum eſt in hac materia, verum habere principium illud in irregularitate tritum, ſuſpenſionem nunquam incurri ipſo facto, niſi in caſibus à iure expreſſis. Cuius ratio eſt euidẽs, quia hæc pœna non incurritur ipſo facto ex natura rei tantùm, vt per ſe notum eſt; neque ex vi ſententiæ ab homine latæ, vt nunc ſupponimus: ergo debet eſſe virtute alicuius iuris poſitiui: ergo oportet vt in ipſo iure ſatis ſit expreſſa talis pœna, alioqui ſi res ſit dubia, erit in mitiorem partem interpretanda, iuxta communem regulam legis pęnalis.

Prima ſuſpenſio in ordinum ſuſceptione contracta.

2 HOc ſuppoſito uarij caſus recenſeri ſolent, in quibus Clericus ſuſpenſus manet, eo quòd non rectè ordines, ſuſcipiat. Primus eſt de illo, qui ordines ſuſcipit ab eo Epiſcopo, qui nõ poteſt licitè illas dare, eo quòd iam Epiſcopatui renunciauit. Quæ colligitur ex cap. 1. de ordinat. ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui: ubi nõ ſimpliciter, ſed cum varijs diſtinctionibus, & limitationibus loquitur Põtifex. Primò ergo diſtinguit de Epiſcopo, qui renunciauit loco tantùm, uel qui renunciauit etiam dignitati. Dicitur autem renunciare loco, qui Epiſcopatum dimittit; quod eſt officium ſeu poteſtatem iuriſdictionis omittere: dignitati autem renunciare dicitur, qui quantum eſt in ſe, etiam poteſtatem ordinis Epiſcopalis dimittit, vel potiùs eius vſu ſe priuat: ſupponitque Pontifex poſſe Epiſcopum etiam hoc modo renunciare Epiſcopatui, & poſt factam renunciationem, & acceptatam eiuſdem Pontificis Summi authoritate (hoc enim neceſſarium eſt) non poſſe Epiſcopum licitè proprios actus Epiſcopalis ordinis exercere: hanc enim vim habet acceptata renunciatio. Dixi autem non poſſe licitè, quia ualidè poteſt: nam character eſt indebilis, in quo conſiſtit poteſtas ordinis, quæ ad ualorem actus ſufficit, qui ex iuriſdictione non pendet; quamquam ut rectè fiat, debeat ſecundum ius fieri.

3 **An ordinatus ab Epiſcopo qui tantum loco renunciauit, ſine proprij licentia, ſit ſuſpenſus.** De priori ergo membro huius diſtinctionis ait Pontifex, ordinatum ab Epiſcopo, qui tantũ loco renunciauit, nullam ſuſpenſionem incurrere, quia talis Epiſcopus rogatus ab alio rectè poteſt ordines conferre, & ideò alter licitè recipit ordines, & uſum eorum. Non declarat autẽ ibi Pontifex, quid dicendum ſit, ſi talis Epiſcopus ordines cõferat nõ rogatus ab alio, ſed vſurpando iuriſdictionem, cui renunciauit. Et ideò multis intelligitur ibi tacitè, ſeu à contrario ſenſu dici, ordinatum, in eo caſu manere ſuſpenſũ; quia illam conditionem videtur Pontifex ponere ut neceſſariam ad non incurrendam illam ſuſpenſionem. Sed certè ſi talis ſuſpenſio tunc incurritur, nõ eſt ex hoc ſpeciali capite, ſed quatenùs redundat in aliud generalius, ſcilicet, de ordinato ab Epiſcopo non ſuo, de quo infrà dicemus. Et ideò fortaſſe meliùs dicitur, caſum illum meritò ibi omiſſum eſſe, quia non ſpectat ſpecialiter ad Epiſcopum, qui renunciauit Epiſcopatui; ſed communis eſt omnibus Epiſcopis uſurpantibus iuriſdictionem in miniſterio ordinandi alios, de quibus poſteà dicemus, & de ordinatis ab eis, an habeant ſuſpenſionem ipſo iure impoſitam.

Epiſcopus qui renũciauit loco, & dignitati poteſt cõferre minores ordines. In altero membro ſubdiſtinguit Pontifex: nã vel ordines collati ſunt minores, vel ſacri, item vel ſuſcipiũtur ignorãter, uel ſcienter à tali Epiſcopo. Eſt ergo ſecunda aſſertio Põtificis, ſi quis ſuſcipiat ordines minores à tali Epiſcopo, nullam ſuſpenſionem incurrit. Et reddit rationem, quia ordines minores etiam à non Epiſcopo conferri ſolent: & ideò ex eo, quòd aliquis renunciauit Epiſcopatui, non ſtatim cenſetur renunciaſſe huic actui conferendi minores ordines. Eſt autem circa literam huius textus aduertendum, in eo fieri mentionem minorum ordinum ſub hac voce, *Vſque ad Subdiaconatum*: & ideò videtur ex vi illius textus dubiũ relinqui, an ſub hoc membro Subdiaconus comprehendatur. Certum tamen eſt, particulam *vſque* excluſiuè ſumendam eſſe, ut ibi G loſſa Panormitanus, & alij notant; quia Subdiaconatus ſacer ordo eſt, de quo alibi. Sed ratio difficultatẽ non nullam habet: nam licèt Epiſcopus, vt Abbas, poſſit interdum conferre hos ordines ex priuilegio ſpeciali, & conceſſione Summi Pontificis; tamen ille, qui ſolam habet dignitatem Epiſcopalẽ, ex ui illius tantùm, & titulo poteſt huiuſmodi ordines conferre: ergo qui renunciauit dignitati Epiſcopali, iam non poteſt minores ordines conferre. Probatur conſequentia; quia dignitas Epiſcopalis vnica eſt, & quaſi indiuiſibilis; renũciatio etiam, quę de illa fit, abſoluta eſt, & totalis: ergo ex vi illius iam nihil poterit talis Epiſcopus operari; remoto autem hoc titulo, in eo non manet alius, ut poſſit tanquam non Epiſcopus ordines minores conferre: ergo. Reſpõdetur, hęc pẽdere ex iure poſitiuo; quia Summus Põtifex declarat quomodo huiuſmodi renũciationẽ acceptet, & intelligat: declarat autẽ ſolùm fieri, & acceptari quoad illos actus ita proprios dignitatis Epiſcopalis, vt per ſimplicẽ Sacerdotẽ nullo modo exerceri poſſint. Et videtur Sũmus Põtifex voluiſſe ſtatuere, vt Epiſcopi nũquã ita renunciẽt Epiſcopatui, quin eis liceant ea, quę per inferiores dignitates, Abbates, vel ſimiles exerceri poſſint; quia hoc videtur ſpectare ad decentiam ordinis Epiſcopalis, qui ſemper ineſt perſonæ, quantumuis ipſa dignitati renunciet. Exiſtimo autem hoc ita eſſe uerũ ſtando in iure communi, vt tamen ſi expreſsè Epiſcopus renunciet dignitati etiã quoad actũ conferendi minores ordines, & Summus Põtifex facultatem concedat ad renunciationẽ ita faciendam, & eodem modo illam acceptet, tũc non liceat ei illos ordines conferre; quia tũc ex ſpeciali modo, et cõceſſione Põtificis nõ minùs renũciatur dignitas Epiſcopalis quoad minores quã quoad maiores ordines. Sicut ſi Abbas hãc **Quid de ordinato ab Abbate, qui renũciauit.**

facultatem habens conferendi ordines minores, renunciaſſet ſuæ dignitati, & priuilegio, iam non poſſet tales ordines licitè conferre. Hinc verò ſtatim pullulat quæſtio, an recipiens minores ordines ab huiuſmodi Abbate, qui ſuæ dignitati renunciauit, maneat ſuſpenſus? ad quam, ſi paritatem rationis attendamus, affirmatiue reſpondendum videtur. Tamen quia nunquam probo hunc modum extendendi legem pœnalem: & quia de hac renunciatione quoad hos ordines nihil in iure inuenio, non cenſeo ſuſpenſionem hanc ad caſum illum eſſe extendendam.

5 Epiſcopus, q loco, & dignitati renunciauit, non pôt licitè nō rogatus minores ordines cōferre.

Denique circa hanc partem aduerto, Summum Pontificem non addidiſſe in illa eam limitationem, quam poſuit in primo membro, ſcilicet, ſi talis Epiſcopus rogatus ab alio minores ordines conferat: non quidem quia illa non ſit æquè neceſſaria in hoc ſecundo membro, ſicut in primo, vt talis ordinatio licitè fiat, quandoquidem iuriſdictio, vel licentia proprij Epiſcopi neceſſaria eſt ad quoſlibet ordines, etiam minores conferendos, vel recipiendos: conſtat autem eum, qui renunciauit Epiſcopatui quoad dignitatem, à fortiori renūciaſſe quoad locum; ideoque iuriſdictionem non retinere: indiget ergo facultate proprij Epiſcopi, vt ordinatio licitè fiat. Sed omiſit Pontifex illam declarationem, propter rationem ſuprà tactam, ſcilicet, quia ad illum titulum non ſpectabat: nam ſi ex vllo alio capite ordinatio peccaminosè fiat, & inde contrahatur aliqua cenſura, illa non prouenit ex eo, quòd ordinans renunciauerat Epiſcopatui, etiam quoad dignitatem, de qua re ibi agebatur: ſed quia ſine debita iuriſdictione actum Pontificalem exercuit.

6 Suſcipiens ſacros ordines ab Epiſcopo, q loco, & dignitati renūciauit, quā pœnā incurrat.

Tertio loco addit Summus Pontifex, eum, qui ſuſcipit ordinem ſacrum ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui, quoad dignitatem, nō habiturum executionem officij: & indicat hoc ita eſſe, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordines ſuſceperit, tamen diuerſo modo: nam ſi ſcienter, abſolutè dicitur carere executione ordinis, tanquam indignus, ita vt ſolus Pontifex Summus poſſit cum illo diſpenſare, vt ſequentia indicāt: nam de altero membro ſubiungitur, *Si ignoranter id factum ſit, poterit, niſi craſſa, & ſupina fuerit ignorantia, diſcretus Pontifex diſpenſare*, id eſt, ordinarius Epiſcopus: nam Summus Pontifex in quolibet caſu poteſt diſpenſare. Circa quem textū oportet in primis exponere, qualis ſit hæc pęna in illo impoſita, ſcilicet, an irregularitas ſit, vel ſuſpenſio: quod vtile erit ferè ad omnia alia, quę de ſuſpenſionibus iuris dicemus. Solùm autem poteſt eſſe dubium inter illa duo, quia executio officij non tollitur, niſi per alteram ex his pœnis, quando non intercedit excōicatio, & ita tollitur ipſo iure, vt diſpēſabilis ſit, vt depoſitionem, & degradationem excludamus. Videtur ergo potiùs ibi ferri irregularitas, quàm ſuſpenſio: primò propter illa verba, *Quia indignum ſe fecit, executionem officij non habebit*: quæ videntur ſignificare omnimodam priuationē, quæ propriè fit per irregularitatē, nō per ſuſpenſionem: vnde ſuſpenſus non videtur carere executione officij, ſed ſolùm detineri, ne illā exerceat, quāuis illā habeat. Vnde in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationib. per illa verba irregularitas homicidij ſignificatur. Secūdò, ibi Pontifex vtitur noīe diſpēſationis, quæ propriè cadit in irregularitatē, in ſuſpenſionem autē minimè: nam à ſuſpen-

Cap. Inquiſitionis, de accuſat.

A ſione datur abſolutio, non diſpenſatio. Accedit quòd ibi Pontifex dat poteſtatē Epiſcopo diſpēſandi in illa pœna, quādo ordo non fuit ſcienter receptus à tali Epiſcopo; quod erat neceſſariū in irregularitate, non autē de ſuſpēſione, quia hæc hoc ipſo, quòd non reſeruatur, conceſſa eſt Epiſcopo, iuxta cap. *Nuper*, de Sententia excomm.

7 Dubij reſolutio. *Gloſſ. Abb.*

Nihilominùs cenſeo, pęnam in illo textu latam eſſe propriam ſuſpenſionem, & non irregularitatē. Ita ſentiunt Gloſſa ibi, Panormitanus, & alij. Et ſuadetur primò, quia illa verba, *Executionem officij non habebit*, proprijſſimè cōueniūt ſuſpenſioni; nam reuera ſuſpēſus pro eo tempore, quo ſuſpenſus eſt, non habet officij executionem: nihil eſt enim aliud nō habere executionem, quàm eſſe prohibitum, ſeu impeditum à tali executione. Vnde in d. cap. *Inquiſitionis*, per verba ſimilia ſignificatur ſuſpenſio, quæ incur- B ritur ob ordinem ſuſceptum ab excommunicato Epiſcopo, vt infrà dicetur. Quapropter licèt ſub eadem voce includatur ibi irregularitas homicidij, quatenùs irregularitas, & ſuſpenſio hūc effectum communem habeat; tamen proprijſſimè videtur conuenire ſuſpenſioni, quæ per ſe reſpicit vſum ordinis iam ſuſcepti: irregularitas enim per ſe primò impedit ſuſceptionem ordinis, executionem autem ordinis ſuſcepti ſolùm conſequenter, vt infrà ſuo loco dicetur. Ergo in præſenti textu meritò ſub ea voce ſuſpenſionem intelligimus. Confirmatur; quia hæc eſt mitior pœna, & lex pęnalis mitiori modo interpretanda eſt, ſi aliud non cogat. Maximè, quia irregularitas videtur eſſe pęna valdè improportionata propter factum, quod non videtur eſſe adeò graue. Vnde propter ſimilia non ſolet in iure imponi maior pęna, quàm ſuſpenſio, vt videbi- C mus. Accedit quòd ſic ordinatus non manet impeditus ab executione omnium ordinum, quos habet; ſed ab illo, vel illis, quos à tali Epiſcopo ſuſcepit: ita enim omnes intelligunt illam particulam, *executionem officij*, reſpectiuè, ſeu iuxta ſubiectam materiam, ſcilicet ab officio ſuſcepto per ordinationem à tali Epiſcopo; quia in eo punitur, in quo deliquit: & ſolùm cenſetur, illam executionem non habere, quam alius dare non potuit, iuxta generalia principia in ſuperioribus poſita, & ex ſequentibus magis conſtabit. At verò irregularitas priuat executione omnium ordinum ſimpliciter: non eſt ergo ſermo ibi de irregularitate: Et hæ rationes applicandæ ſunt ferè ad omnes ſuſpenſiones ſequentes: nam eadem eſt de illis controuerſia, & authores variè loquuntur, ſed nobis videntur ſub hac ſpecie collocandæ.

8 Suſpēſionē perpetuam per diſpenſationem tolli. *Cōcilium Tridentinum.*

D Neque etiā obſtat verbum diſpenſandi: nam licèt ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, per abſolutionem tollatur: ſuſpenſio autem, quæ eſt tantùm pœna, uel impedimentum, per diſpenſationem tollitur: & hoc habet commune cum irregularitate, vt ſuprà tactum eſt, & dicetur ſæpè in ſequentibus. Et patet ex cap. 2. eiuſdem tituli, de Ordinatis, &c. Et ex Concilio Tridentino, ſeſſio. 24. cap. 6. de Reformat. Dices: licèt ſuſpēſio perpetua, vel ad certum tempus intra illud per diſpenſationem tollatur: tamen illa, quæ indefinitè fertur, imitatur eam, quæ eſt propter contumaciam, & ita per abſolutionem tollitur: talis autem videtur ſuſpenſio ibi allata, quia ſimpliciter dicitur, *Executionem officij non habebit*. Reſpondeo, iam ſuprà dictū eſſe, hanc formam eſſe

Digitized by Google

eſſe dubiam, & ex circunſtantijs illius textus colligi eſſe perpetuam, tum ex illo verbo, *quia indignum ſe fecit:* tum quia in particulari caſu conceditur diſpenſatio Epiſcopo. Addo etiam (quod notandum eſt pro omnibus ſuprà dictis) duplicẽ eſſe ſuſpenſionem: vnam, quę tollit vſum iam aliquando habitum, & de hac loquuti hactenùs ſumus, & procedit obiectio: aliam, quæ impedit à principio, ne recipiatur, & hæc natura ſua eſt perpetua, & reſeruata Pontifici iure ordinario, & ſimillima irregularitati, & talis eſt ſuſpenſio illius textus. Quæ omnia ex dicendis patebunt.

9 De qua ignorantia loquatur dictũ cap. 1. de ordin. ab Epiſc. qui renunc. Epiſc.

Iuxta hæc enim expediendum eſt aliud dubium, quod oritur circa conceſſionem, quæ ibi fit in caſu ignorantię, de qua intelligenda ſit, vincibiline, vel inuincibili. Nam ſi de vincibili, obſtant illa verba. *Niſi craſſa, & ſupina fuerit ignorantia*. Si autem dicamus, ſermonem eſſe etiam de ignorantia inculpabili, obſtat textus in capit. penultim. de Clerico excomm. miniſt. à paritate rationis: obſtat item textus in cap. *Vt animarum*, de Conſtitut. in 6. vbi dicitur, ignorantes non ligari, niſi eorum ignorantia craſſa fuerit, vel ſupina. Obſtat denique, quod ſuprà dictum eſt, ſuſpenſionem non incurri niſi propter culpam; ignorantia autem inuincibilis excuſat à culpa.

10 Prima opinio.

Quidam dixerunt, intelligendum eſſe illum textum de ignorantia culpabili. Quod ſenſit Innocentius ibi: & poſſet explicari vel iuxta opinionẽ eorũ, qui dicunt, dari ignorantiam culpabilem ſufficientem ad peccatum mortale, quæ minor eſt, quàm craſſa, vel ſupina ignorantia, & de tali ibi eſſe ſermonem, vel de ignorantia venialiter tantùm culpabili, ſecũdum opinionem Caietani aſſerentis ad ſuſpenſionem ſufficere peccatum veniale.

Reijcitur

Sed quia neutra ex his opinionibus nobis probata eſt in ſuperioribus, ideò neque hæc interpretatio probari poteſt. Et ſanè iuxta vſum Pontificij iuris conſtat, ſub ignorantia craſſa, & ſupina omnem ignorantiam ſimpliciter culpabilem comprehendi, & ignorantiam, quæ ab his diſtinguitur, eſſe inculpabilem, vt patet ex citato capit. *Vt animarum*, & ex dicto cap. penultim. de Clerico excommun. miniſt. & alijs ſimilibus. Et ideò communis interpretatio

Quarta ſentẽtia.

Gloſſę, Abbatis, & aliorum eſt, textum illum intelligendum eſſe de ignorantia probabili. Dicunt verò aliqui, excuſationem talis ignorantiæ in illo caſu non admitti ad impediendam ſuſpenſionem, quia ſupponitur alia culpa recipiendi ordines ab Epiſcopo non ſuo. ita Gloſſa ibi in prima reſponſione.

Improbatur.

Sed non placet, tum quia diuinat: nam textus indiſtinctè loquitur de eo, qui bona fide à tali Epiſcopo ordinem ſacrum ſuſcipit, ſiue aliàs peccet, ſiue non: tum etiam quia illud aliud genus culpæ ſufficere poterit ad aliud genus pœnæ, vel cenſuræ, ſi ratione illius lata eſt; non verò ad illam ſuſpenſionem, de qua diſputatur.

Tertia ſẽtentia.

11 Aliter ergo dici poteſt; primò, ibi eſſe ſermonem de ignorantia inuincibili. Secundò, cum illa non incurri hanc ſuſpenſionem; quia textus hoc expreſsè non dicit, & obiectiones in contrarium vrgent. Tertiò, in eo caſu non requiri propriiſſimam diſpenſationem; nec neceſſarium eſſe, textum illum interpretari de diſpenſatione propriè, & rigoroſè ſumpta, quæ vinculum, & obligationem ſupponit: ſed intelligi latiùs de interpretatione, publica authoritate, & poteſtate facta: hæc enim illius vocis acceptio non eſt inuſitata, vt conſtat ex materia de legibus: & quando materia poſtulat, meritò applicari poteſt. In præſenti autem videtur neceſſaria, quandoquidem ibi non ſupponitur vinculum, quod per propriam diſpenſationem tolli poſſit, vt videntur rationes factæ probare: ſupponitur autem ſufficiens ratio, ob quam talis interpretatio neceſſaria ſit. Nam cùm, per ſe loquendo, non poſſit aliquis ordines, & vſum eorum à tali Epiſcopo recipere, quamuis propter ignorantiam excuſetur, meritò voluerunt iura, vt donec de illa excuſatione legitimè conſtet per ſui Prælati declarationem, non poſſit ſuſcepto ordine vti. Et ita vſque ad talem declarationem poteſt dici ſic ordinatus quodammodo manere ſuſpenſus, non quia propriam cenſuram, aut pœnam incurrat, ſed quia indiget quadam publica ſatisfactione, ſeu quaſi purgatione, priuſquàm publicum illud miniſterium vſurpet. Et ideò etiam dicetur Prælatus diſpenſare, quia tollit illud qualecunque impedimentum, & cum authoritate declarat illum non eſſe ſuſpenſum. Et hic modus dicendi quamuis authores non habeat, non videtur improbabilis.

12 Secũda, & cõis ſẽtentia.

Communis ergo interpretatio cum Gloſſa ibi eſt, textum loqui de ignorantia inculpabili, & propria diſpenſatione; quia illa ſuſpenſio ſine culpa contrahitur, quia non eſt priuatio vſus iam aliquando habiti, ſed impedimentum ne recipiatur. Priori enim modo nemo ſuſpenditur propriè, niſi ob culpam propriam, ſi ſuſpenſio habet rationem pęnæ; vel ob cauſam etiam propriam, & in ipſomet inuentam, ſi ſuſpenſio ſolùm ſit per modum cuiuſdam inhabilitatis, ſeu irregularitatis ob aliquem defectum, vt citatis locis explicatum eſt. Poſteriori autem modo poteſt quis manere ſuſpenſus, ſolùm propter defectum dantis; quia ſcilicet non habuit poteſtatem dandi talem vſum, ſeu executionem ordinis: nam tunc illa ſuſpenſio non eſt pœna, nec priuatio ſuperueniens; ſed quaſi defectus quidam ipſi generationi coniunctus, qui ſæpe prouenit ex ſolo defectu virtutis in cauſa efficienti. Et ita eſt in præſenti caſu, nam Epiſcopus ſicut indiget charactere, vt characterem imprimat, ita requirit quòd habeat illum characterem habilem (vt ſic dicam) ad operandum, vt conferat alteri characterem ſimiliter habilem, & expeditum ad ſuam operationem. Sicut ergo exiſtimatus Epiſcopus, ſi re ipſa non haberet characterem Epiſcopalem, non conferret ordinato characterem, ex diuina inſtitutione; ita ex Eccleſiaſtica, ſi Epiſcopus habeat characterem abſque habitu, ſeu habilitate ad ſuum miniſterium, conferet quidem characterem, quia hoc Eccleſia impedire non poteſt; non tamen conferet characterem habilem ad operãdum: ideóque qui illum recipit, manebit ab executione ſuſpenſus, etiam ſi culpa caruerit. Quæ ſuſpenſio reuera eſt ſimillima irregularitati: & ideò mirum non eſt, ſi interdum ſine culpa cõtrahatur.

Cap. penult. de cler. exc. Cap. Vt aĩarum, de cõſti. in 6.

Neque contra hoc procedit cap. penult. de Clerico excom. miniſt. nam ibi eſt ſermo de irregularitate ſolùm ob culpã impoſita. Et ſimiliter c. *Vt animarum periculis*, loquitur de vinculo quoad pœnã, præterquam quòd ibi non de Pontificijs legibus, ſed de ſtatutis ordinariorum ſermo eſt. Aliud ſolutum iam eſt, ideoq; ſententia hæc tanquam communior, ſecurior, & magis cõſentanea proprietati verborũ illius textus ſequenda videtur.

Digitized by Google

videtur. Et practicè ferè non differt à ſuperiori interpretatione, cùm fatendum ſit, ſic ordinatum non poſſe exercere ordines ſine Epiſcopi diſpenſatione, qualiſcunque illa ſit, & Epiſcopum teneri ad diſpenſandum, ſi ſatis ei de ignorantia conſtet.

Secunda ſuſpenſio ob ordinationem ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij contracta.

13 SEcunda ſuſpenſio contrahi dicitur ab eo, qui ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij ordinatur. Citatur cap. *Eos qui*, de Tempore ordin. in 6. Sed ibi non declaratur pœna ordinati, ſed ordinantis. Afferuntur etiam cap. 1. & 371. diſt. & alia ex 9. quæſt. 2. vbi ſic dicitur: *Talis ordinatio rata non habebitur*, ſcilicet, quoad executionem. Sed hæc verba indifferentia ſunt, vt de ſuſpenſione ipſo iure lata, vel ferenda intelligantur. Nam licèt in dicto cap. 3. dicatur, *Irrita ſit*, in ipſo Concilio Nicæno, cap. 17. dicitur, *Irrita erit*, vel ſecundum aliam translationem, *Irrita habeatur*, quod rectè intelligitur per ſententiam. Vnde in cap. *Quod translationem*, de Temporibus ordin. in ſimili caſu dicitur, *Interdicenda illis eſt ordinis ſic ſuſcepti executio*. Verbum enim, *interdicenda*, planè ſignificat actum hominis, atque adeò pęnam ferendam, non latam.

14 Qualis ſit ſuſpēſio hæc. Gloſſ. Eſt ergo difficultas, qualis ſit hæc ſuſpenſio. Nam Gloſſa in dicto cap. *Eos qui*, dicit, huiuſmodi Clericum non incurrere ipſo facto ſuſpenſionem, quæ ſit propria cenſura, ita vt miniſtrādo in ſuo ordine fiat irregularis: addit tamen eſſe aliquo modo ſuſpenſum ipſo iure. Et affert praxim Romanæ Curiæ: nam quando Pontifex cum his diſpenſat, dicere ſolet diſpenſare cum Petro ipſo iure ab ordinum executione ſuſpenſo: quis autem ſit ille modus ſuſpenſionis, non declarat. Poteſt tamen explicari ex Hoſtienſe, & alijs, vt illa dicatur ſuſpenſio, non cenſuræ, ſed culpæ; quia ille grauiter peccat miniſtrando in ordine ſic ſuſcepto priùs, quàm Epiſcopus proprius talem ordinationem ratam habeat: nam ſicut non poterat talis perſona ſuſcipere illum ordinem ab alieno Epiſcopo ſine facultate proprij, ita etiam non poteſt licitè illum exercere ſine eiuſdem facultate, & approbatione. Et quoad hanc partem ſententia hæc mihi videtur vera: hæc enim obligatio naſcitur ex ſubiectione, & debita ſubordinatione Prælato. Quod ſignificauit etiam Armilla uerbo *Ordo*, num. 16. (Armill.) Quoad priorem uerò partem negatiuam licèt ſententia illa ſecūdum antiquum ius ſuſtineri poſſit, tamen ex iure nouo Pij II. (Pius II.) in Extrauagante, *Cùm ex ſacrorum*, quæ eſt 6. illius in Bullario, hæc ſuſpenſio eſt uera cenſura propter tale crimen ipſo iure impoſita: ideoque ſic ordinatus ante abſolutionem in ſuo ordine miniſtrans irregularis efficitur. Ita Nauarrus cap. 27. num. 155. & num. 241. Vbi etiam negat hanc eſſe irregularitatem, & Bernardus Diaz in Practica cap. 16. Couarruuias, Soto, & alij, quos ibi refert Salzedo. (Nauar. Bernard. Diaz. Couar. Soto. Salzedo.)

15 Aduertendum eſt autem, hanc ſuſpenſionem non incurri niſi propter culpā eius, qui ſic ordinatur: ſolùm enim ut pœna ei imponitur, neque aliud poteſt ex citatis iurib⁹ colligi: & ideò quacunque ratione ſuſceptio talis ordinis ſine culpa fiat, non incurretur talis ſuſpenſio. Poteſt autem excuſari à culpa primò propter bonā fidē, ſi ex ignorantia inculpabili putet talem Epiſcopūm habere facultatem ordinandi, vel tales literas dimiſſorias eſſe ſufficientes. Ita ſumitur ex Nauarro, dicto num. 155. qui refert ſeipſum in capitul. *Recepta*, de Reſtitutiōne ſpoliatorum, propoſitione 8. nu. 32. Et ad hoc ponderat in dicta Extrau. verb. *Præſumpſerit*, Quod dolum, vel malitiam indicat. Deinde à fortiori non incurretur talis ſuſpenſio in eis caſibus, in quibus poteſt aliquis legitimè ab alieno ſuſcipere ordines ſine licentia proprij Epiſcopi. Sunt autem hi caſus: primò, ſi proprius Epiſcopus ſuſpenſus ſit ob huiuſmodi crimen ordinandi alienos ſine legitima facultate: tunc enim ſi eius ſuſpenſio manifeſta fuerit, ipſo iure conceditur eius ſubditis, vt poſſint ab altero ordinari ſine licentia ſui Prælati: id enim ſtatuitur in dicto cap. *Is qui*, de Tempo. ordinat. in 6. (Caſus, in quib. pōt quis ordinari ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij.) Secundò, qui per triennium commoratur cum alio Epiſcopo tanquam familiaris ei, ſeu de familia eius, ab eo poteſt ordinari ſine licentia alterius proprij, ex conceſſione Concilij Tridentini ſeſſ. 23. cap. 9. (Secūdus. Concilium Tridentinum.) In ſeſſione autem 14. capit. 2. decreuerat hoc non licere Epiſcopis titularibus, etiam prætextu cuiuſcunque familiaritatis: vnde cùm hoc expreſsè, & in ſpecie non reuocet in alio decreto, in illo ſine dubio loquitur de Epiſcopis ordinarijs. Quibus etiam conditionem apponit, *Dummodò dent illis ſtatim beneficium*.

16 Tertius. Tertiò, ſolet excipi caſus, in quo vnus Epiſcopus ordinat ſubditum alterius ſub ſpe ratihabitionis eius: tunc enim illa ratihabitio cenſetur vim legitimæ facultatis habere. Quod ſumi poteſt ex cap. vltimo, 9. quęſt. 2. vbi etiam allegatur factum Epiphanij, qui hoc modo ordinauit in Diœceſi Sancti Ioannis Chryſoſtomi abſque expreſſa eius facultate: quod ſanctus vir facturus non fuiſſet, niſi ſpem ratihabitionis, ſeu conſenſus Chryſoſtomi haberet, & illam ſufficere exiſtimaret. (Cap. vlt. 9. q. 2.) Atq; ita ſentiunt Raymundus in Summa, tit. de Forma conſecrationis, & Maiolus libro 4. de irregularitate, cap 2. num. 7. qui alios refert. (Raymūd. Maiol.) Hic tamen caſus minùs eſt certus, quàm pręcedētes; quia in his, quæ ſunt contra ordinarium ius, & contra alterius iuriſdictionem, non eſt facilà huiuſmodi ratihabitio admittenda: alioqui daretur occaſio multarum perturbationum, ſi Epiſcopi hac occaſione alienos ordinarent ſine licentia proprij. Item quia quando non intercedit facultas expreſſa, non poteſt alienus Epiſcopus ordinare alienum nomine proprij: ergò nec poteſt poſteà proprius Epiſcopus talem ordinationem ratam habere: tum quia nemo poteſt ratum habere, quod ipſius nomine non eſt geſtū, vt dicitur in regula 9. de Regulis iuris, in 6. & in cap. *Cum quibus*, de Sententia excomm. in 6. tum etiam quia talis ordinatio à principio fuit irrita ſecundum canones: quod autem ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere, vt dicitur in regula 30. ff. de Regulis iuris. Propter quæ multi Doctores prædictam exceptionē admittendam non exiſtimant, quos refert, & ſequitur Salzedo ſuprà, qui variè interpretantur dictum cap. vltim. 9. quæſt. 2. (Salzedo.) Et ſanè ibi non omnino videtur approbari talis ratihabitio, quandoquidem congrua pœnitentia, & ſatisfactio ſic ordinatis imponēda dicitur, propter Eccleſiam, quam offenderunt, & miſerationis intuitu in ſuo honore, ideſt, ad ordinis executionem admittendi dicuntur.

Sed

17 Tertius modus ſ aliquo caſu admittitur.

Sed nihilominùs non cenſeo dictã exceptionem omnino eſſe reijciendam, quia factum Epiphanij plurimum vrget vt dicamus non peccare Epiſcopum, qui ſimili ratihabitione aliquando vtitur, præſertim cum in dict. cap. *Siquis*, de Sent. excommun. in ſexto & in regula 10. de reg. iur. in ſexto dicatur, ratihabitionem retrotrahi, & mandato cõparari: ergo, ſi in aliquo caſu hoc principaliter verificari poteſt maximè in præſenti, vbi facultas proprij Epiſcopi non eſt neceſſaria ad ſubſtantiam ſeu valorem actus ordinandi, ſed ad conuenientem modum & ſubordinationem. Vnde, quando ordinatio hoc modo ſit, poteſt dici facta aliquo modo nomine proprij Epiſcopi, cum ſub probabili & prudenti ſpe conſenſus eius, facta fuerit. Et ideo non poteſt etiam dici irrita à principio, etiam iuxta modum loquẽdi canonum, quia ſi licitè facta eſt prædicto modo, vt contendimus, nulla ſuſpenſio in ſuſcepto ordine contracta eſt: ergo ordinatio non fuit irrita. Fateor tamen huiuſmodi ratihabitionem non eſſe facile admittendam: ſed vbi tam perſona ordinantis quam ordinati cognita eſt; & extra omnem ſuſpicionem ob vitæ integritatem, ſapientiam, ac prudentiam, quæ maximè ſpectari debẽt ex parte ipſius ordinantis. Qua propter, ſi is qui ordinatur (de quo nunc agimus) abſque malitia & deceptione bona fide procedat, credens ordinanti Epiſcopo alieno dicenti ſe habere ſatis cognitam, vel præſumptam ſui Epiſcopi voluntatem ſeu ratihabitionem, ideoque ſibi licere eum ordinare, id ſatis erit ad eum excuſandum à culpa & conſequenter à ſuſpenſione. Quod ſi poſtea proprius Epiſcopus ordinationem nolit ratam habere, poterit forte ſuſpenſionem ferre: ſuſpenſio autem illa, quæ ipſo iure incurritur, non fuit contracta, quia hæc non pendet ex futuro euentu. Imò etiam ipſa ſuſpenſio ab homine lata, quamuis in foro exteriori timenda ſit, tamẽ in conſcientia non poterit eſſe valida in ratione pœnæ, & cenſuræ, ſi conſtat bona fide proceſſum eſſe, ita vt fuerit ſufficiens ad excuſandum à culpa, quamuis in ratione prohibitionis ſeu denegationis facultatis ad vtendum ordine ſuſcepto, valida eſſe poſſit, quia hæc tunc pendet ex ipſius Epiſcopi voluntate, quam tamen aliqua iuſta ratione fundatam eſſe neceſſe eſt.

18 Quartus ſ quo ab alieno poteſt quis ordinari nõ incurrẽdo hãc ſuſpenſ.

Quartò excipitur à prędicta ſuſpenſione incurrenda, qui tantùm minores ordines ab alieno Epiſcopo ſuſcipit, non tantùm ſi bona fide, ſed etiam ſi peccando id faciat. Nõ eſt enim dubiũ, quin mortaliter peccet is, qui minores ordines ſuſcipit ab alieno ſine licentia proprij, quia id eſt contra ſacros canones, & contra debitam ſubordinationem, & iuriſdictionem proprij Epiſcopi, & materia non eſt leuis, cùm ſit ſuſceptio grauiſſimi Sacramenti, & ſtatus clericalis. Quo fit, vt poſteà non poſſit licitè tali ordine vti, niſi prius proprius Epiſcopus talem ordinationem ratam habeat, & facultatem concedat, iuxta ſuperiùs dicta. Nihilominùs tamen propriam ſuſpenſionem ipſo iure non incurrit; nec, ſi in ſuſcepto ordine miniſtret, irregularis fiet. Ratio eſt, quia Pius Secundus in dict. Extrauagante expreſsè loquitur de ſacris ordinibus, & conſtitutio maximè pœnalis, non debet vltrà proprios terminos extendi. Imò expreſſio vnius, alterius excluſio eſt: nam, ſi omnes ordines cõprehendere voluiſſet, de ſacris in particulari locutus non fuiſſet, argument. cap. *Non me*, de Præſumpt. & capit. *Ad audientiam*, de Decimis. Ita Rebuffus in Practica beneficiali, tit. de Clericis ad ſacros ordines malè promotis, Gloſſa 3. num. 1. Nauar. in Sum. cap. 25. nu 70. & lib. 1. Conſil. tit. de Temp. ordi. conſi. 31. nu. 4.

Rebuffus. Nauarr.

19 Suſpẽſio lata in c. de temp. ord. in 6. etiam ad minores ordines extendit.

Ibi tamen eodem modo exponit capit. 1. de temp. ordinat. in ſexto, in quo ſpecialiter fuerat lata hæc ſuſpenſio ipſo iure, & Summo Pontifici reſeruata contra vltra montanos, qui in Italia ab alio Coepiſcopo ordines ſuſcipiunt, abſq; ſui Epiſcopi, vel Summi Pontificis ſpeciali licẽtia: vult autem Nauarrus etiam textum illum limitandum eſſe ad ſacros ordines, quia in principio, ſpecialis mentio illorum fit. Tamen in caſu illius textus magis dubia res eſt, quia, licèt in principio explicando rationem motiuam Pontifex loquatur de ſacris ordinibus, tamen poſteà in ipſa lege ſolùm dicit, *vt nullus clericus ordinari præſumat*, & infrà, *eos, qui contra præmiſſa contigerit ordinari, manere volumus abſque ſpe diſpenſationis ſuper hoc à Sede Apoſtolica obtinendæ ſuſpẽſos, &c.* Vnde Gloſſa ibi generaliùs textum illum intelligit, quam ſequitur Syluest. verb. *Irregularitas*. 99. Mihique hęc ſententia, quia textus abſolutè loquitur de omnibus clericis, qui ordinãtur, nec quoad ordines limitationem adhibet. Quia verò de clericis loquitur, non comprehendet eum, qui primam tonſuram accipit, quia clericus non eſt, nec prima tonſura in rigore eſt ordo. Item quia eſt lex pro locis definitis, non extenditur ad alia: in cæteris ergo locis & caſibus reſtrictio Pij Secundi ſeruanda eſt. Poterit autem ſic ordinatus ſuſpendi à proprio Epiſcopo iuxta iura antiqua, & iuxta. Cõc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. de Reformatione, vbi addit, *pſertim à ſacris ordinibus*. Vnde conſtat alios etiam comprehendere: nam in fine expreſsè addit, *ne in aliquo ordine miniſtret, interdicere poteſt*. Ibi autem non ſolùm loquitur de indebita ordinatione, ſed etiam de indignitate perſonæ, & ideò dicit iudicium illud faciendum eſſe præuio examine, quando legitima approbatio proprij Epiſcopi non præceſſit. At verò idem Concilium ſeſſ. 23. capit. 8. de Reformat. propter hanc culpam apertè ponit ſuſpenſionem ipſo facto dicens, *A ſuſceptorum ordinum executione ſuſpenſus ſit*: addit autem limitationem. *Quandiu proprio ordinario videbitur*. Et ideò congregatio Cardinalium declarauit hunc fieri irregularem, ſi ante licentiam ſui Epiſcopi in ſuſcepto ordine miniſtret. Vnde obiter apertè conſtat hanc eſſe ſuſpenſionem & non irregularitatem, vt ſenſit Maiol. lib. 4. de Irregularit. cap. 20. Et licèt Concilium in principio capitis de ſacris ordinibus loqui videatur, poſteà abſolutè loquitur, & ita minores etiam comprehendit, vt eadem congregatio declarauit.

Nõtanoẽ ad primã tonſurã.

Suſpẽſio Pij 2. à Trident. etiam ad recipientes min. ordines extenſa eſt.

Maiol.

20 3. Suſpẽſio inordinatione cõtracta. Conc. Triden.

Tertiò hic addi poteſt ſuſpenſio lata ipſo iure ab eodem Concilio Trident. ſeſſ. 7. capit. 10. de Reformat. in eum, qui vacante Epiſcopatu, & non arctatus occaſione beneficij recepti, vel recipiendi, infrà annum cum litteris dimiſſorijs à capitulo receptis, ordinatur in ſacris. Et ibi etiam additur limitatio ad beneplacitum futuri Prælati. Pro ſuſcipientibus verò minores ordines additur alia Pœna, ſcilicet vt non gaudeant priuilegio clericali, præſertim in criminalibus, quæ diuerſa pęna eſt, & ideò hi non ſuſpenduntur, vt etiam congregatio Cardinaliũ declarauit.

21 Quartò hic poteſt adiungi ſuſpenſio, quam

incurrit

Quarta ſuſpēſio. Concil. Antioch. Ca. Epiſcopū 9. q. 1. *Ccc. Trid.*

incurrit is, qui à proprio etiam Epiſcopo in aliena dioeceſi ſine licentia Epiſcopi loci ordines conferente, eos receperit iuxta Concil. Antiochenum cap. 22. & cap. *Epiſcopum*, 9. quæſt. ſecunda vbi talis ordinatio irrita eſſe dicitur, quibus verbis ſignificari ſolet in iure ordinatio illa per quã executio ordinis non confertur; quæ ſuſpenſio innouata eſt, & clariùs lata in Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. de Reformat. & ſeſ. 14. capit. 2. Quo fit, vt ſi quis ſine licentia ſui Epiſcopi ab alio Epiſcopo in aliena dioeceſi abſque debita licentia miniſtrante, ordines ſuſcipiat, duas ſuſpenſiones incurrat: vnam, quia ſine literis dimiſſorijs, aliã, quia à tali Epiſcopo in tali loco ordines ſuſcipit: poſſet enim vna ab altera ſeparari, & è conuerſo; ideoq́ue non ſe impediunt quominùs ſimul contrahantur.

Quinta ſuſpenſio ob ordinationem ante legitimam ætatem contracta.

Quæ legitima ætas ad ordines recipiendos.

22 QVinta ſuſpenſio lata eſt in eum, qui ante legitimam ætatem ordinatur. Quæ ſit legitima ætas ordinandorum ſupponendum nunc eſt ex Concil. Triden. ſeſſ. 23. cap. 12. de Reformat. vbi ſacris ordinibus ſuſcipiendis non verò minoribus certa ætas aſſignatur. Quo fit, vt hic caſus intelligendus ſit de ſuſcipiente aliquem ſacrum ordinem ante ætatem legitimam: nam ad inferiores ordines non eſt certum tempus ætatis lege præſcriptum, præter hoc, quod pueri tempore infantiæ, id eſt, ſeptimo ætatis anno, & non antea poſſunt ad clericatus officium per primam tonſuram mancipari, & ab eo tempore vſque ad vigeſimum ſecundum ætatis annum poſſunt reliquos ordines minores arbitrio Epiſcopi recipere, vt colligitur ex cap. *De ijs*. 28. diſt. & ex cap. *In ſingulis*. 77. d. Vbi tempora quædam & interſtitia deſignantur, quæ iam in vſu non ſunt, ſed arbitrio Epiſcopi commiſſum eſt, vt de interſtitijs expreſsè habetur in Trident. ſeſſ. 23. cap. 11. de Reformat. & de ætate inſinuatur in cap. 12. quatenus de illis tacetur, & cap. 6. apertè ſupponitur ante decimum quartum annũ poſſe aliquem ſuſcipere omnes minores ordines: in cap. verò 5. quamuis de eorum ætate qui minores ordines ſuſcipere volunt, inquirendum eſſe dicatur, non tamen certa ætas præfigitur, ſed id fieri videtur, vt Epiſcopus poſſit prudenter arbitrari. Vnde quoad hoc poteſt quiſpiam aliquo modo peccare, ſi per deceptionem, vel dolum ſe faciat ordinari in minori ætate, quam Epiſcopus vellet: tamen propter hoc nulla eſt ſpecialis pœna impoſita, quia res eſt minoris momenti: quia talis ætas, vt dixi, non eſt certa lege præſcripta.

Solùm ob ordinationē in ſacris ĩcurritur ſuſpēſio hæc.

23 Concluſio ergo poſita ſolùm procedit de ſacris ordinibus: & probari ſolet ex cap. *Vel non eſt compos*, de temp. ord. vbi de quodam ordinato in Diaconum in ætate tredecim annorum, ait Pontifex, *ipſum ab executione officij Diaconi vſque ad ætatẽ legitimam ſuſpendimus*. Sed ex illo textu nõ colligitur, eum, qui ſic ordinatus eſt, eſſe ipſo iure ſuſpenſum, ſed ſuſpendendum, vt Gloſſa, & omnes interpretes notant, tùm ibi, tùm etiam in Clementina, *Generalem*, de ætate, & qualit. Antoninus 3. p. tit. 14. cap. 16. §. 15. Maior in 4. diſtin. 24. quæſt. 1. in fine, quamuis non ſatis clarè, & alij, quos refert, & ſequitur Couar. in Clement. *Si furioſus*. p. 1. §. 1. num. 4. Bernad. Diaz in Practica crimin. cap. 16. Quæ ſententia eſt vera: vt tamen explicetur aduertendum eſt, duobus modis poſſe intelligi, ordinatum ante legitimam ætatem manere ſuſpenſum. Primò ex vſu illius prohibitionis generalis, qua tenetur non ſuſcipere talem ordinem vſque ad talem ætatem: nam in ea includitur, vt non poſſit tale miniſteriũ exercere vſque ad talem ætatem, vt per ſe notum eſt; quæ prohibitio non tollitur, propterea quod aliquis ante legitimam ætatem illicitè & ſine diſpenſatione ordinatus ſit: non enim debet commodum ex ſua malitia, vel ex actu illicito reportare: & quoad hoc fatentur omnes etiam ex vi antiqui iuris manere huiuſmodi ordinatum ſuſpenſum, vel potiùs prohibitum ipſo iure, ne in ſuſcepto ordine miniſtret vſque ad legitimam ætatem. Hæc autem non eſt propriè loquendo, ſuſpenſio vt dicit cenſuram, ſeu pœnam eccleſiaſticam: nam præceptum illud, quo omnes prohibentur, ne ante talem ætatem talem ordinem ſuſcipiant, non eſt ſuſpenſio, ſed irregularitas, à qua dictum impedimentum prouenit. Quo fit, vt ſi quis ante ætatem legitimam miniſtret in ordine ſuſcepto, licèt grauiter peccet contra dictam prohibitionem, non tamen ſit irregularis ex vi illius, ſi non eſt aliter ſuſpenſus, quia non aget cõtra ſpecialem cenſuram.

Cap. vel nõ eſt cõpos de temp. ordin. *Anton. Maior. Couar. Ber. Diaz.*

Suſcipiẽs ordinẽ in minori ætate nõ poteſt in illo miniſtrare vſque ad legitimã.

24 Alio modo intelligi poteſt, ſic ordinatum manere ſuſpenſum propria ſuſpenſionis cenſura, quæ optimè explicatur ex illo effectu, vt ſi poſt illam contractam miniſtret ex officio, fiat irregularis; & ſic probabilius eſt, ex vi antiqui iuris ſic ordinatum non contrahere ipſo facto ſuſpenſionem. Probatur; quia ex nullo iure antiquo colligitur hæc ſuſpenſio, niſi ex dict. cap. *Vel non eſt compos*. Nullum enim aliud refertur, aut inuenitur: in illo autem non dicit Pontifex, declaramus ſuſpenſum, ſed *ſuſpendimus in iniuriam ordinantis*. Propria ſcilicet ſuſpenſione, quam Pontifex addit vltra aliam prohibitionem iam declaratam, aliàs nihil de nouo faceret: non ergo rectè diceret, *ſuſpendimus*, iam enim ille per ſe ſuſpenſus erat illo modo. Item non rectè diceret, *in iniuriam ordinantis*: quia illud genus prohibitionis ex alio principio naſcitur, vt vidimus: loquitur ergo de propria ſuſpenſione, & illam de nouo efficit, ergo ſignum eſt, quod antea talis ſuſpenſio non incurrebatur ipſo facto. Nec verò ex vi illius iuris poſteà incurritur, quia ibi Pontifex non eſt locutus vt legiſlator, ſed vt iudex in illa cauſa; ergo, licet in illa talem ſententiam tulerit, non propterea ipſo iure ſimilem ſentẽtiam latam eſſe voluit contra omnem ordinatum ante legitimam ætatem. Inde igitur ſolùm colligitur, Pontificem ſuo facto conſtituiſſe veluti exẽplar quoddam, quod alij Iudices poſſint, aut debeant imitari: vel certè Pontificem tuliſſe ſententiam ſecundum ordinarium ius antiquum, quod alij à fortiori ſeruare tenentur: colligitur autem illud ius ex capit. *Subdiaconus*. 77. diſtinct. vbi ſic legitur: *Si quis in aliquo ordine ſacerdotali, præter conſtituta tempora, ordinatus fuerit, deponatur*. Loquitur autem apertè de temporibus quoad ætatem legitimam, nam immediatè præmiſerat, vt nullus ante vigeſimum annum Subdiaconus ordinetur: depoſitionis autem nomine ſuſpenſionem comprehendit, quod vſitatum eſt in Iure.

Si autem miniſtret nõ fit irregularis ex vi iuris antiqui.

Nec per cap. Vel nõ eſt cõpos, incurritur.

Cap. Subdiacon᷑, 77. d.

Addẽdum verò eſt iam nũc ex iure nouo hãc ſuſpẽſionem ipſo facto incurri per Extrauagantem 25

tem

rem Pij Secundi ſuperiùs citatam. Quam Pius V. & Sixtus V. auxerunt, & Clemens VIII. confirmauit in conſtitutionibus infra citandis. Duo autem dubia circa illam occurrũt. Vnum eſt, an qui bona fide ordinatur ante legitimam ætatem, inculpabiliter exiſtimans ſe iam illam attigiſſe, nihilominùs maneat ſuſpenſus, ita vt abſolutione indigeat, ſi poſteà intelligat ſe ante tempus fuiſſe ordinatum. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ex vi illius Extrauagantis incurritur ſuſpenſio ipſo iure in eo caſu, in quo ſecundum ius antiquum aliquis eſſet ſuſpendendus ab ordine: ſed ſecundum antiquum ius ſuſpendendus eſſet ſic ordinatus, etiam ſi non peccaſſet in ſua ordinatione: ergo nunc etiam eſt ſuſpenſus ipſo iure.

Per Extrauag. Pij II. incurritur ſuſpẽſio hæc ipſo facto. Num incurrat illam bonafide ante legitimã ætatẽ ordinat⁹.

26 *Cõcluſ.*

Nihilominùs contrarium tenet Nauarrus in Summa. cap. 27. num. 155. & mihi videtur vera ſententia. Ad maiorem tamen explicationem diſtinguere hic poſſumus de ignorantia facti vel iuris: Nauarrus enim loquitur de ignorantia facti, ſcilicet ipſius ætatis. Et ſic videtur res clara; quia ex verbis illius Extrauagantis cõſtat, intẽtionem Pontificis fuiſſe punire *exceſſus* (ſic enim loquitur) *qui in hac parte fiunt, & ſcandala quæ inde generantur. Nos eorundem temeritatem tali caſtigatione reprimentes, &c.* quæ omnia ceſſant interueniente prædicta ignorantia. At verò ſi loquamur de ignorantia iuris, primum moraliter fieri non poteſt, neque ordinarie admitti debet, quòd aliquis ordinetur ante legitimam ętatem ex ignorantia inculpabili, vel quia exiſtimet nullum eſſe ius, quod talem ætatem requirat, vel putet v. g. nunc ſufficere vigeſimùm annum ætatis ad Subdiaconatum: quia, qui ad ſuſcipiendos ordines accedit, tenetur hoc ius ſcire: & adeò eſt cõmune & vulgare, vt vix poſſit inculpabiliter ignorari, cùm facilè poſſit à peritis interrogari. Nihilominùs tamen, ſi fingeremus caſum, in quo hæc ignorantia inuincibilis interueniret, excuſaret à culpa, & conſequenter etiam, excuſaret, à prædicta ſuſpenſione iuxta fundamentum poſitum. Imò ſentit Nauarr. ſufficere quòd interueniat ignorantia excuſans à pręſumptione & temeritate, etiam ſi non omninò excuſet à culpa, quia in Extrauagan. ponitur uerbum *Præſumpſerit*: quod quidẽ mihi probabile videtur iuxta prĩcipia poſita.

27 *Quid ſi quis ius imponẽs hanc ſuſpenſionẽ ignoret, non autem prohibitionem.*

Secus verò eſſet, ſi talis ignorantia iuris non eſſet generalis de toto iure prohibente ordinationem ante talem ætatem, ſed ſpecialis de iure imponente hanc pœnam: facilè enim poteſt aliquis ſine culpa ignorare totum hoc nouum ius, per quod impoſita eſt ſuſpenſio ipſo facto in prędicto caſu, quamuis non ignoret talem ætatem eſſe iure præſcriptam ad talem ordinem ſuſcipiendum. In eo ergo caſu dicendum eſt, talem ignorantiam non impedire, quominus incurratur hæc ſuſpenſio: quia illa non excuſat culpam in tali ordinatione, vt per ſe notum eſt: ignorãtia autem ſoliùs pœnæ non excuſat, quominùs pęna incurratur: Maximè in hac pęna, quæ non pro contumacia, ſed pro delicto fertur: quod delictum ſemper includit aliquam inobedientiã contra præceptum Eccleſiæ: ergo quamuis non ſciantur omnia præcepta, quę circa hoc lata sũt, et ſpecialiter ignoretur illud, per quod talis pęna imponitur, nihilominùs ratione delicti talis ſuſpẽſio incurretur, iuxta doctrinã generalẽ ſuperiùs datã de Cenſuris in cõmuni. Cõferet tamen dicta ignorantia ad excuſandam irregularitatẽ, ſi quis in ordine ſic ſuſcepto miniſtret, nam licèt ille re ipſa ſupenſus maneat, tamẽ inuincibiliter ignoret ſe eſſe ſuſpenſum ipſo facto, vt ſupponimus, ergo ſic miniſtrando nõ peccat: ergo non incurrit irregularitatem, quia hęc irregularitas non imponitur, niſi in pęnam delicti vt ſatis indicat verbum *præſumpſerit*, in prædicta Extrauagãte poſitum. Idque confirmari poteſt ex generali doctrina ſuperiùs data de Cenſuris: & eam etiam approbat Nauarrus ſuprà: & in cap. *Accepta*. de Reſtitutione ſpoliator. propoſitione 8. num. 32. & ſequentibus, & Conuarru. in Clement. *Si furioſus*. p. 1. §. 3. num. 4. in fine.

28 *Rationi dubitãdi ſatisfit.*

Ad rationem autem in contrarium reſpondetur, in primis non eſſe ſimilem rationem, nam ſuſpenſio, quę nunc incurritur ipſo iure in hoc caſu, eſt ex ſe perpetua, quæ non tollitur niſi per abſolutionem Pontificis: nam Pius II. ſimpliciter, & ſine vlla temporis limitatione fert huiuſmodi ſuſpenſionem. At verò ſuſpenſio illa, quę iure antiquo ferenda erat, ſolùm durabat vſque ad legitimam ætatem, iuxta dict. cap. *Vel non eſt compos*, atque ita ferè nullum nouum onus imponebat, ſed illud ipſum, quod ex ipſo defectu ætatis ſequebatur iuxta ſacros canones, maiori quadam obligatione, & fortaſſe etiam ſub noua pœna irregularitatis incurrenda, ſi eo tempore miniſtraret. Et ideò mirum non eſt, quòd tunc illa ſuſpenſio imponi poſſet, etiam illi, qui ſine culpa ſua ſic ordinatus eſt. Pręſertim, quia, vt dicitur in eodem cap. *Vel non eſt cõpos*, imponebatur etiam iniuriã ordinantis, nunc autem ea ſuſpenſio, quæ ipſo iure impoſita eſt, peculiariter fertur ob delictum ipſius ordinati, vt ex Extrauaganti Pij II. ponderandum eſt. Nec mirandum eſt illam ſuſpenſionem ab homine poſſe imponi ſine culpa ordinati, quia non priuat illum vſu, quem iam haberet, pro illa enim ætate non habebat vſum ordinũ, vt dictum eſt: ſed additur ſolum ad maiorem ſecuritatem, & ad aliquam pœnam ordinantis.

29

Aliud dubium eſt, An hæc pæna locum habeat in eo, qui ante legitimam ætatem Epiſcopus conſecratur. Nam in ſacris Canonibus certum etiam ætatis tempus ad Epiſcopatum præſcribitur, ſcilicet triginta annorum: conſecratio etiam Epiſcopi iuxta communem ſatiſque probabilem ſententiam ordo quidam eſt, & conſequenter inter ſacros ordines numerandus: ergo ſuſpenſio lata in eum, qui ſuſcipit ordinem ſacrum ante legitimam ætatem, comprehendet eum, qui ante trigeſimum annum fuerit conſecratus Epiſcopus. Nihilominùs dicendum eſt, illam pęnam, & conſtitutionem nõ extendi ad Epiſcopos. Primò quidem ob illud principium generale, quod ſuſpenſio generatim lata non cõprehendit Epiſcopos, niſi eorum fiat ſpecialis mentio, iuxta cap. *Quia periculoſum*, de ſent. excommunic. in ſexto. Secundò, quia ex multis circunſtantijs conſtat illam Extrauag. non loqui de Epiſcopo, tùm quia licèt Epiſcopatus ſit ordo, tamen eius collatio propter excellentiam conſecratio dicitur potiùs, quàm ordinatio. Tũ etiam quia illæ particulæ, *literæ dimiſſoriæ, extra tẽpora*, & ſimiles nõ accõmodãtur Epiſcopatui.

Sexta ſuſpenſio ipſo iure lata in eum, qui extra tempora ordinatur.

Sexta

30 Cap. Cũ quidam ca. Conſultationi. ca. Literas de tẽp. ord.

SExta ſuſpenſio lata eſt in eum, qui ordines ſuſcipit extra tempora ab Eccleſia ad illud opus deſignata, abſque legitima diſpenſatione. Hæc eſt recepta ſententia, quæ probari ſolet ex cap. ſecund. de Tempor ordin. Verba tamen illius textus, quæ ad rem præſentem faciunt, hæc ſunt: *Taliter ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare: nam apud nos ſic ordinati deponerentur*. Quæ omnia verba ſolùm indicant pœnam imponendam nõ ipſo iure latam. Et ſimilia habentur in cap. *Cùm quidam.* eod. tit. In cap. autem, *Conſultationi* dicitur, digna pœnitentia impoſita, hos permitti poſſe miniſtrare, vbi non videtur ſignificari ſuſpenſionem iã contractam poſſe tolli, ſed ſuſpenſionem, quæ ferenda erat, potuiſſe non ferri, & in aliam pœnitentiam commutari. Citatur etiam. cap. *Literas*, eod. titul. ſed neque ibi eſt ſermo de hoc caſu, ſed de alio infrà tractando, ſcilicet de ſuſcipiente plures ordines ſacros eodem die. Præterea in cap. vltimo 75. diſt. deſignantur quidem tempora ad ordinãdum definita, non tamen pœna aliqua transgreſſoribus imponitur. Vnde licèt Syluester, & Angel. verb. *Irregularitas*, cum nonnullis Canoniſtis dicant, hanc ſuſpenſionem ipſo iure latam, nobis tamen ſolùm ferenda ab homine colligi videtur ex iure antiquo. Quæ fuit etiam ſententia Innocentij, Hoſt. Panormit. & aliorum, quia nullus eſt textus, quo ſufficienter probetur. Nunc verò talis ſuſpenſio expreſſe poſita eſt propter hoc crimen in dicta Extrauaganti Pij. II. quę etiam quoad hanc partem ſuam vim habet, & eodem modo exponenda eſt. Loquitur enim tantùm in ſacris ordinibus, ac meritò, quia minores ordines nõ habent determinata tempora, vt conſtat ex cap. *De eo.* de temp. ordinat.

Cap. Cũ ex ſacrorum. Pij II.

31 Suſpenſio hæc ſolũ ob culpã grauem incurritur.

Vt autem talis ſuſpenſio incurratur, neceſſarium eſt ut præcedat culpa grauis, ſicut de duabus præcedentibus dictum eſt: nam de his tribus caſibus eodem verborum tenore loquitur illa conſtitutio. Vnde, ſi quis bona fide extra tẽpora ordinetur, vel credens ſe habere legitimã facultatem, vel Epiſcopum illam habere, vel ex alia ſimili ignorantia inculpabili, tunc, ſicut excuſaretur à culpa, ita etiam à ſuſpenſione. Rurſus ſuſpenſio hęc ſemper intelligitur eſſe proportionata culpæ; vnde licèt verba illius Extrauagant. ſint hæc: *A ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint:* Nihilominùs ea cenſeo intelligenda de ordinibus ſic malè, & extra legitima tempora ſuſceptis: nam in eis tantùm deliquit. Conſequenter uerò etiam erit impeditus ne vlterius aſcendat nõ uerò ne inferiori ordine utatur, ſi illum legitimè ſuſcepit. Nec refert, quod illa Extrauagans dicit, *à ſuis ordinibus*, in plurali, nam loquitur etiã in plurali de omnibus ſic ordinatis, & eos dicit ſuſpendi à ſuis ordinibus, & intelligitur accommodatè, ſcilicet, unuſquiſque ab eo ordine, quem malè ſuſcepit; quod uerba ſequentia magis declarant, *Si ſuſpenſione durãte in eiſdem ordinibus miniſtrauerint irregulares fiant*, in eiſdem, ſcilicet, malè ſuſceptis, à quibus ſuſpenſi ſunt.

Suſpenſio hęc ſolum impedit vſũ ordinis ſic ſuſcepti nõ inferiorũ.

32 Quis valeat ĩ hac ſuſpẽſione diſpẽſare.

Tandem interrogare aliquis poteſt, quis ualeat in hac ſuſpenſione diſpenſare. Nam quidã putant proprium Epiſcopum, ſi non ſit particeps illius delicti, poſſe in hoc diſpenſare ex ca. *Conſultationi*. de temp. ordin. Sed ut ſuprà dixi, ibi non eſt ſermo de ſolutione à cẽſura ſuſpẽ- A ſionis ipſo iure lata, ſed de commutatione ſuſpẽſionis ferendæ in aliam pęnam. Rurſus in cap. *Cùm quidam.* eod. tit. ſignificatur ſolùm Papam poſſe hanc ſuſpenſionem tollere: ſic enim dicitur: *Ordinatos à ſuſceptis ordinibus tamdiu reddere debes expertes, donec apud vos reſtitutionis gratiã conſequantur*. Vbi ſignificatur ſuſpenſionem fuiſſe ponendam ab Epiſcopo, ſemel autem poſitam ſolùm Papam poſſe illam auferre. Atque ita Gloſſa ibi ſentit ex ui illius textus, licèt in c. *Conſultationi*. cenſeant ibi eſſe moderatam reſtitutionem illam & poteſtatem Epiſcoporum ampliatam. Vterque uerò Abbas ibi dicit, Epiſcopum quando ponit ſuſpenſionẽ ſuo iure ordinario, eodem poſſe illam tollere: ibi tamen reſeruari Papæ, quia Epiſcopus ipſe ordinarius deliquerat malè ordinando, & non ipſe imponit pęnam, ſed Papa, pręcipit Metropolitano il- B lam imponere, ideoque ſibi diſpenſationẽ reſeruauit: quia neque Epiſcopus erat dignus ratione ſuę culpę, nec Metropolitanus erat iudex ordinarius, ſed delegatus: eique commiſſa fuit punitio, non liberatio ad maiorem delicti punitionem, & fortaſse in iniuriam ordinãtis. Quę rectè procedunt de eo tempore, quo hæc ſuſpẽſio imponebatur ab homine, & non à iure. Nũc autem aliqui exiſtimant Conciliam Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 8. cõmiſiſſe ordinario determinationem temporis pro quo duratura eſt talis ſuſpenſio, & conſequenter etiam eius ablationem illi commiſiſſe. Tamẽ ibi non loquitur Conciliũ de eo, qui ordinatur extra tẽpora, ſed ſine legitimis litteris dimiſſorijs: nam verba illa. *Si ſecus fiat, &c.* Tantũ referuntur ad ea, quæ proxima clauſula continentur, & non ad capitis initiũ ubi fit mentio de ordinationibus, ſta- C tutis temporibus faciendis: quod euidenter patet ex contextu. Huic ergo quæſtioni ex doctrina ſuperius data eſt reſpondendũ: nam hæc ſuſpenſio indefinitè ponitur, & ita iuxta probabilem opinionem poſt ſufficiẽtem punitionem, & emendationem ab Epiſcopo tolli poterit.

Glоſſ. Abb. antiquior. Panorm.

Septima ſuſpenſio ipſo iure lata in eos qui ficto titulo pr omouentur.

33 Ca. Neminẽ 70. d. Cap. Sãctorũ ibidem. Gloſſ. Turrecr.

SEptima ſuſpenſio in eum fertur, qui ficto, et ementito titulo ordinatur Collig. 11. ex. c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*. 70. d. Nam in priori ſuſpẽditur is, qui *abſolutè ordinatur*. dicitur autẽ *abſolutè* ordinari, ideſt, ſine tit. vt ibi Gloſſ. & oẽs exponũt: et eſt ſermo ibi de omnib⁹ ordinibus, etiã minoribus: nam verba textus abſoluta sũt. D Et ita exponũt Gloſſ. Turrecrẽ. & alij: In poſteriore autẽ capit. expreſse dicitur, vt *ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur*: p quæ uerba nõ ſatis ſignificatur ſuſpenſio ipſo iure lata, nã perinde videt̃, eſſe dicere, *irrita habeatur*, ac *ſuſpẽdatur*. Tamen quia non dicitur *irritãda*, ſed *irrita habẽda*, ideo probabilius eſt illã ſuſpenſionẽ fuiſſe ipſo iure latam: uerba ſuperioris ca. ſunt ſatis clara, ſcilicet, *Decreuit ſancta ſynodus uacuã eſſe talẽ manuum impoſitionẽ. & nullũ tale factũ ualere*. Quãtũ autem ex illis decretis colligitur, ita erat impoſita illa ſuſpenſio, ut etiã ſi quis abſque peccato ita ordinaretur, ad præceptũ, v. g. ſui Epiſcopi, ſuſpẽſus maneret *in iniuriã ordinantis*, ut ibi dicitur: Ita ut fuerit Epiſcopo ablata poteſtas conferẽdi executionem ordinum, ſi abſque ſufficiẽte titulo ordines conferret. Verumtamẽ hoc mutatum eſt

Quid de ſic ordinatis abſque culpa propria.

A tum eſt, ſeu moderatum ab Innocentio III. in capit. *Cùm ſecundùm Apoſtolum*, de Presb. vbi ab ipſis ſic ordinatis ſuſpenſionem abſtuliſſe videtur, & ordinantibus onus impoſuiſſe illos alendi, *donec per eos eccleſiaſtica beneficia conſequantur*. Quod etiam confirmatum, & explicatum eſt in cap. *Si Epiſcopus*, de Præben. in Sexto. In Concilio verò Lateran. ſub Alexandro III. p. 1. cap. 5. addita eſt limitatio, *Niſi is, qui ordinatur, de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium poſſit habere*. Quæ tamen nunc ſeruanda eſt iuxta præſcripta in Cõcil. Triden. ſeſſ. 21. cap. 2. de Reformatione. Præterea intelligendum hoc videtur, ſi abſque fraude, & deceptione vel malitia quiſpiam ſe permittat ab Epiſcopo ordinari; vel ab alio ordines petat, ſyncerè confitendo non habere titulum beneficij, aut patrimonij: tunc enim, ſi nihilominùs Epiſcopus illum ordinet, ſe voluntariè obligat ad alendum illum, donec de beneficio prouideatur, iuxta dict. cap. *Cùm ſecundum Apoſtolum*.

Cap. Cũ ſecũdum de præb. Cõc. Lat. Cõc. Tridẽt.

B Ipſe verò ordinatus tunc non manet ſuſpenſus, quia neque vllo iure cautum eſt; neque eſt vlla ſufficiens ratio, cùm ipſe non delinquat, & alioqui ſatis prouiſum ſit illi per dictum ius. Vnde congregatio Cardinalium expendens illa verba Concilij Triden. ſeſſ. 21. cap. ſecund. de Reform. *Antiquorum Canonum pœnas ſuper hoc innouãdo*, ait, intelligi de pœnis, dict. cap. *Cùm ſecundum*, nõ antiquiorum.

34 Cõgregatio Card. Ordinatus abſque titulo ſub pacto non petẽdi ſuſtẽtatiõnẽ ab ordinante, an ſit ſuſpenſus. Cap. penult. de Simonia.

At verò, quando is, qui ſic ordinatur, aliquo dolo, vel fraude vtitur, vt ordines obtineat, difficultas eſt, an ſuſpenſionem incurrat. Poteſt autẽ multiplex genus peccati in hoc interuenire. Primum eſt ſi cum ipſomet Epiſcopo ordinãte, vel cum alio, qui ipſum ad ordines præſentat, paciſcatur & cum iuramento, vel alio modo firmo ſe obliget ad nunquam petendam ſuſtentationem, aut beneficium, vel aliquid aliud, vnde ali poſſit. C Et in eo caſu eſt expreſſa deciſio textus in c. penult. de Simonia. illum ſic ordinatum manere ſuſpenſum ab executione ordinis ſic ſuſcepti, *donec diſpenſationem à Sede Apoſtolica obtinere mereatur*. Idem habetur in cap. *Perpetuas nobis*, de Simonia: & additur, ibi hanc ſuſpenſionem incurri, etiam ſiquis ex ignorantia iuris pactum illud fecerit, ita vt *ſe in hoc nihil illicitum agere exiſtimauerit*, ibidem dicitur. Sed hoc intelligẽdum exiſtimo, quia illa ignorantia, cùm ſit iuris, & in re adeò clara, non præſumitur probabilis. Si autẽ eſſe contingeret, videretur excuſare, quidquid ſit de præſumptione iuris. Argumento cap. *Si qui à ſimoniacis*. 1. quæſt. 1.

35 Cap. Perpetuas nobis, eod. De ordinato cũ falſo tit. aut inſufficienti, falſo probato ſufficiẽti, an incurrat.

Aliud genus pacti ſeu peccati eſſe poteſt, ſi quis fictum titulum patrimonij conficiat, aut mentiendo, aut falſò probando habere, quod non habet; vel plus habere, quàm habet, cùm tamen id, quod habet, ad ſuſtentationem non ſufficiat: vel ſi ab aliquo fictã donationem accipiat; vel certè ſi cum eo pactum faciat, quòd nunquam talibus bonis fruetur, aut ab eo ſubſtentationem petet: & tunc multis videtur ſic ordinatum nõ manere ipſo iure ſuſpenſum, quia hic caſus non cõprehenditur in dict. c. penult. de Simonia: quia ibi tantùm eſt ſermo de illo, qui pactum efficit cum ipſomet ordinante, vel præſentante ad ordines: quia ibi quædam ſimoniæ ſpecies interuenire videtur: quæ in alio caſu non intercedit: neque in his rebus valet argumentum à ſimili; nec dum à re adeò diſſimili ad extendendam illam pœnam. Nihilominùs contrariam ſententiam docet Nauarrus in Summ. cap. 27. num. 158. & fundatur ſolùm in dict. cap. penultimo de Simonia ex paritate rationis. Quod fundamentũ planè videtur inualidum ob rationem factam. Sed dici poteſt, ſaltem procedere deciſionem illius textus, quando quis ab aliquo accipit titulum patrimonij ſub pacto occulto iterum dandi; quia tunc ille, qui patrimonium confert, habet vicem præſentatoris ad ordines; & ideò comprehenditur ſub altero membro illius cap. & ſub cap. *Perpetuas nobis*, de Simonia. Quod maximè videtur habere locum, ſi donatio illa, vel aſſignatio patrimonij ſpecialiter facta ſit ad hunc finem ſuſcipiendi ordines illo titulo. Si tamen ſimpliciter fiat, quamuis alter poſteà illa vtatur ad effectum ſuſcipiendi ordines, non propterea verè ac propriè dici poteſt præſentari ab alio ad ordines ſuſcipiendos: & ideò difficile eſt legem pœnalem ad illum caſum extendere.

Nauarr.

B Quapropter ex alio probabiliori fundamento opinor, hunc, qui per dolum & fraudem quamcumque ficto titulo ordinatur, manere ſuſpenſum, ſcilicet ex vi antiquorum canonum, quos ex d. 70. citauimus: nã illi nõ ſunt reuocati, quoad has perſonas per cõſtitutionem Innocent. III. obligantis Epiſcopũ ad alendum ſic ordinatum ſine titulo, vt rectè dixit Nauarr. Conſil. 45. de temp. ord. quia in eo caſu non poteſt rationabiliter obligari Epiſcopus ad alendum ſic ordinatos: ergo quoad illum neceſſe eſt, vt ius antiquum integrum maneat. Conſequentia videtur clara, quia ius nouum nõ derogat antiquum, niſi quantum ad id, in quo obligare poteſt: & quia illi non debent relinqui extra omnem iuris diſpoſitionem. Antecedens verò patet, tum quia fraus & dolus non debent alicui patrocinari: C tum etiam, quia ſine cauſa imponeretur Epiſcopo ordinanti onus alendi huiuſmodi deceptores, quandoquidem abſque ſua culpa potuit ita decipi. Vnde à Sixto V. in Motu proprio, qui incipit, *Sanctum & ſalutare*, contra clericos malè promotos, hæc ſuſpẽſio lata eſt contra omnes, qui ſine titulo ſufficientis beneficij, vel patrimonij ſe faciunt ordinari, illis verbis, *Eoſdem clericos poſthac malè promotos ab executione ordinum ſuſceptorum & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios ſuperiores perpetuò ſuſpẽſos declaramus*; quam ſuſpenſionem inferiùs ſibi reſeruat: nemo autem dicet, aut habere ſufficientem titulum, aut non eſſe malè promotum eum, qui his fraudibus vtitur ad titulum fingendum. De illa tamen conſtitutione, quas vires nũc habeat, infrà dicam.

Vnde colligatur ſuſpenſio hæc.

Sixtus V.

36 An qui literas dimiſſorias cũ ficto titulo impetrauit, incurrat pœnas latas cõtra ordinatos ſine dimiſſorijs.

D Quæri verò hic poteſt primò, an is, qui cum hoc ficto titulo dimiſſorias literas à proprio Epiſcopo habuit, incurrat etiam ſuſpenſionem, latã contra eos qui ſine literis dimiſſorijs ordinantur. Circa hoc Nauarr. tractans in ſpeciali de eo, qui ordinatur cum facultate ſui Epiſcop. impetrata ad titulum patrimonij donati, & ante ordinationem renunciati, ait, illum non incurrere prædictam ſuſpenſionem, quia illa renunciatio inualida eſt, etiamſi eſſet iurata, iuxta communem ſententiam, quam refert in dicto cap. penult. de Simonia: ſi autem renunciatio eſt inualida, donatio patrimonij, & conſequenter facultas titulo eius impetrata, validæ erunt: ergo, qui ſic ordinatur, non poteſt dici ordinari abſque literis dimiſſorijs: ergo non incurrit alteram ſuſpenſionem, quæ in hoc titulo fundabatur. Ex qua ratione per argumentũ à contrario, colligo, quoties

Nauarr.

Corollarium.

ties quis impetrat ab Epiſcopo ſuo literas dimiſſorias ementito titulo, qui re vera nullus eſt ſed falſis teſtimonijs comprobatur, vel quolibet alio modo fingitur, ſi poſteà ordinetur, duplicem ſuſpenſionem incurrere; vnam, quia ſine validis dimiſſorijs literis; aliam, quia ſine vero titulo ordinatur: conſtat enim illas literas, ſubreptitiè impetratas, inualidas eſſe. Et ita in dicto motu proprio Sixti V. illæ duæ cauſæ ſuſpenſionis diſtinctè ponuntur, abſque veris dimiſſorijs literis ſui ordinarij, vel abſque titulo ſufficientis beneficij, vel patrimonij ordinari; quibus multiplicatis, multiplicantur cenſuræ, quando vnaquæque illarum cauſarum per ſe ſufficiens erat ad ſuſpenſionem inducendam, iuxta dicta ſuprà de cenſuris in communi.

37 *Dimiſſoriæ impetratæ ad titulũ donationis factæ, & ante ordinationẽ renũciatæ an ſint irritæ.*

In illo autem particulari caſu, quem Nauarrus attigit, quamuis probabilis ſit excuſatio eius, res tamen ipſa ſatis dubia mihi videtur. Nam eſto illa renunciatio ſit inualida, videtur tamen ſufficere ad dimiſſorias literas irritas faciendas, quia ſunt ſubreptitiæ, & contra iuſtam Epiſcopi voluntatem, quia ipſe minimè concederet talem facultatem, ſi de talis tituli conditione plena ei narratio facta fuiſſet. Quod ita etiam declaro, quia ille titulus ſpectatus ſecundum omnia quæ includit, non eſt ſufficiens neque in iure talis reputatur: cuius argumentum eſt, quia, qui cum ſolo illo ordinatur, ſuſpenſionem incurrit eo nomine, quòd abſque titulo ſufficienti ordinatus eſt. At verò quando talis titulus proponitur Epiſcopo, vt facultatem concedat, proponitur vt ſufficiens & ſub ea fide ipſe concedit literas: ergo ſunt ſubreptitiæ, atque adeo nullæ. Adde, non eſſe ita certum renunciationem illam eſſe inualidam, nam donatio non videtur fieri niſi ſub illa conditione, & tunc, conditione non impleta, potiùs donatio ipſa videtur inualida. Quanquã ſi donatio priùs abſolutè fiat; & poſteà renunciatio ſubſequatur, probabile ſit, hanc eſſe inualidam: tunc autem aliæ rationes procedunt, quæ apud me vrgentes videntur: & ideò ſecurius exiſtimo in abſolutione talis ſuſpenſionis vtramq; cauſam aperire. Harum enim ſuſpenſionũ multiplicatio nullum alium effectum habet, vel obligationem inducit, vt ex ſuprà dictis conſtat: & ideò, cum ad abſolutionem obtinendam inſufficientia tituli aperienda ſit facillimum erit ſimul explicare ſub illo titulo literas dimiſſorias obtinuiſſe, & ſic ordinatum fuiſſe.

38 *An poſſit quis patrimoniũ, aut beneficiũ ad cuius titulũ ordinat⁹ eſt poſt ordinationẽ renũciare. Conc. Tridẽ.*

Hic verò poteſt vlteriùs dubitari, an ſi hęc patrimonij renunciatio (& idem eſt de beneficio) fiat poſt ordinationem, incurratur ſuſpenſio ipſo iure. Reſpondeo, de hac re nullam eſſe antiquo iure prohibitionem factam, nec ſuſpenſionẽ impoſitam. Concilium autem Trid. dicta ſeſſ. 21. cap. 2. prohibuit alienari hæc bona, aut remitti ſine licentia Epiſcopi, donec aliunde habeat ordinatus vnde viuere poſſit. Quod præceptum graue eſt, & ſine dubio obligat in conſcientia, & ſub mortali ex ſuo genere: non tamen habet ſuſpenſionem, vel aliquam aliam pęnam ipſo iure impoſitam. An verò per illa verba, *Alienari nullatenus poſſit*, talis alienatio ipſo facto irrita ſit, nec ne, alterius eſt conſiderationis. Si tamen ſpectemus diuerſum modũ, quo Concilium de renunciatione beneficij, & de renunciatione patrimonij loquitur, intelligemus, illã irritari ab ipſo Concilio, hanc verò ſolùm prohiberi. Et denique circa illud decretum Con-

A cilij Tridentini obſeruandum, Pium V. Motu proprio anni 1568. qui incipit *Romanus Pontifex*, extendiſſe decretum illud quatenus titulum beneficij, vel patrimonij requirit etiam ad clericos religioſos, vel religioſorum more viuẽtes, qui profeſſionem, & ſolennia vota non emiſerunt, & eos aliter ordinatos ipſo iure ſuſpendit, & ſi miniſtrent, irregulares efficit. Veruntamen hic Motus proprius, quantum ad Societatem IESV pertinebat, reuocatus eſt per Gregorium XIII. in Bullis, quibus inſtitutum eiuſdem Societatis poſteà confirmauit. *Vide declarationes Cardinaliũ.*

39 *An ordinatus abſque vero titulo poſſit abſolutus ſi ne nouo ad altiorem promoueri.*

Vltimò interrogari poteſt circa hunc caſum, an ſi quis abſque vero titulo Diaconus, vel Subdiaconus factus eſt, & poſteà à ſuſpenſione eſt abſolutus, poſſit ſine nouo titulo patrimonij

B vel beneficij ad ſuperiorem ordinem aſcendere ſine periculo incidendi iterum in eandem ſuſpenſionem. Videtur enim poſſe, quia poſtquam aliquis habet vnum ordinem ſacrum, ille eſt ſufficiens titulus ad ſuperiorem ſuſcipiendum, imò ex vi vnius ordinis habet quiſpiam ius ad ſuſcipiendum alium, & ideò ablato impedimento ſuſpenſionis nihil aliud videtur requiri. Maximè, quia, nullum nouum incommodum, aut indecentia incurri videtur ex eo, quòd aliquis non habens, vnde ſuſtentetur, Diaconus potiùs quam Subdiaconus exiſtat. Nihilominùs dicendum eſt illum non poſſe ſine vero titulo alium ordinem ſuſcipere. Ratio eſt, quia iura non prohibent ſuſcipere tantum Subdiaconatum ſine vero titulo, ſed ſimpliciter prohibent

C ſuſcipere quemlibet ordinem ſacrum: nec diſtinguunt inter ordinatum vel non ordinatum inferiori ordine: ergo nec nos diſtinguere debemus, vt ſumitur ex capit. *Solita*, de Maior. & obed. & in L. *Imperator*, ff. de Poſtulando. Præterea non loquuntur illa iura quaſi collectiuè, id eſt, vt nullus aſcendat ad ſtatum ſacrorum ordinum ſine vero titulo, aliàs clariùs dicerent, nemo ſubdiaconus fiat, ſed loquuntur diſtributiuè, vel (quod idem eſt) in plurali, *ad ſacros ordines promoueatur*, vt patet ex iuribus citatis, & præſertim ex Trid. Et ita conſtat, rationem in contrarium factam nullius eſſe momenti, nec facere illam ſententiam practicè probabilem: quia vnus ordo non dat ius ad ſuſcipiendum alium niſi debito modo, ſeruatiſque canonibus Eccleſiaſticis. Quapropter; qui aliter ordinatus fuerit, dictam ſuſpenſionem incurret. Et hoc *Cong. Cardin.*

D confirmat quoddam reſponſum Cardinalium, quod ſic habet, *Si quis ante Concilium erat promotus Subdiaconus abſque titulo, poterit abſque titulo promoueri, modo ad titulum patrimonij promoueatur.*

Octaua ſuſpenſio ipſo iure lata in promotos non reſeruatis temporum interſtitijs.

40 *Primus modus quo lapſus hic cõtingere poteſt.*

OCTAVA Suſpenſio lata cenſetur in eum, qui non reſeruatis interſtitijs temporum ab Eccleſia præſcriptis ordinatur. Qui lapſus varijs modis contingit, quos oportet diſtinguere, vt conſtet quid iura antiqua vel noua de hac ſuſpenſione diſponant. Primus ergo modus eſt quando plures ordines ſacri eodem die recipiuntur, quod etiam antiquo iure prohibitum eſt, vt conſtat ex

cap.

Digitized by Google

Cap. Literas, de tempor. ordin. Cap. Dilectus. eodem.

cap. *Dilectus*, & cap. *Literas*, de Temp. ordin. vbi non ſolùm vno die ordinario, ſeu naturali, verum etiam die vno fictione canonica hoc non licere aſſeritur, id eſt non eſſe licitum die ſabbathi vnum accipere ordinem ſacrum, & manè Dominici diei alterum, etiam continuato ieiunio ſabbathi vſque ad diem Dominicam: quo caſu fictione iuris canonici veſpera ſabbathi, & mane diei Dominici continuato ieiunio, tanquam vnus dies reputatur, vt ibidem dicitur. Et

Leo Pap.

ſumitur ex Leone Papa Epiſt. 79. c. 1. Et habetur in cap. *Quod à Patribus*. 75. diſt. De ſuſpenſione verò ordinati ſic dicitur in dict. cap. *Literas*, *Ab executione officij ſacerdotalis tandiu volumus manere ſuſpenſum, donec de illo aliter diſponamus*. Vnde conſtat talem ſuſpenſionem ſolùm eſſe ab illo ordine, qui poſteriori loco ſuſceptus eſt; ac meritò nam prior legitimè ſuſceptus fuerat: vnde ſi tres ſacri ordines fuerunt eodem die ſuſcepti, ſuſpenſio erit à duobus vltimis, quia illi fuerunt illegitimè ſuſcepti. Eſt autem hic etiam aduertendum, Epiſcopatum non numerari in his iuribus inter ordines ſacros: & ideò non incurri hanc ſuſpenſionem, etiamſi quis die ſabbathi & Dominica continuato ieiunio ordinaretur ſacerdos, & conſecraretur Epiſcopus, vt notarunt Ioannes Andreas in dicto cap. *Quod à Patribus*, & Abbas in dicto capit. *Literas*, vbi refert alios etiam addidiſſe, quòd, licèt die Dominica prius ſacerdotalem ordinem (quod fieri poteſt continuato ieiunio ſabbathi) & poſteà conſecrationem Epiſcopalem ſuſciperet non facere contra hanc prohibitionem.

Epiſcopatus ſuſceptio non comprehenditur hac lege. Ioã. And. Abbas.

41 An c. Dilectus, ſuſpẽſionẽ ipſo iure cõtineat.

Dubium autem eſt inter auctores, an illo cap. *Literas*, contineatur ſuſpenſio ipſo iure lata, vel ferenda: de quo Gloſſa ibi nihil dicit, & Panormitanus rem dubiam relinquit. Conſiderando tamen proprietatem illorum verborum, & quæ ſuprà diximus de interpretatione ſimilium legũ penalium, videtur inde non colligi ſufficienter ſuſpenſio ipſo iure lata, quia verba illa, *Tandiu volumus manere ſuſpenſum*. factum, & ſententiam in eo caſu latam; & conſequenter ferendam in alijs ſimilibus indicant: non verò continent ius ferens ſuſpenſionem ipſo facto incurrendam. Nihilominùs alijs videtur hanc ſuſpenſionem ipſo facto incurri. Quod tenet Nauarrus in Summa cap. 25. numer. 71. & videtur plurimum ſuaderi ex dict. cap. & ex ca. *Innotuit*, de eo qui furt. ordin. ſuſcepit, ibi *In ſuſceptis ordinibus de iuris rigore miniſtrare non debeat*. Quamuis ibi non ſolùm hoc delictum, ſed multa alia concurrant, vt infrà dicemus: ideoque neque ex illo textu ſatis probatur: & ideò non caret res dubitatione. Cõcilium etiam Tridentinum nullam pro hoc delicto pœnam impoſuit, licèt ſeſſione vigeſimatertia, capitulo decimotertio, de Reformat. prohibuerit ne duo ſacri ordines eodem die etiam regularibus conferantur, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, ac indultis quibuſuis conceſſis. Cõgregatio tamen Cardinalium hoc habet ibi reſponſum: *Qui ex conſuetudine illius regionis quatuor minores ordines & Subdiaconatũ eodem die ſuſceperunt, non ſunt ſuſpenſi*. Vbi clare ſupponit, recipiẽdo plures ordines ſacros, eodem die eſſe ſuſpenſos. Fortaſſe tamen loquitur iuxta conſtitutionem Sixti V. in qua erat hæc ſuſpenſio clara; tamen illa reuocata eſt. Eſt autem aduertendum, etiam eſſe grauiter prohibitum ſuſcipere eodem die minores ordines, & ſub-

Nauarr.

Ca. Innotuit de eo qui furt. ord. &c.

Cõc. Trid.

Congreg. Card.

A diaconatum, non ſolùm ex eodem Concilio Tridentino ſeſſione 23. capit. 11. ſed etiam ex cap. 2. de Eo, qui furt. ordin. ſuſcip. vbi ſuſpenſio etiam fertur; quam Nauarrus etiam putat eſſe ipſo iure, ſed re vera non eſt, quia Pontifex in dicto cap. 2. ſolùm ait, *Mandamus vt eum miniſtrare non permittas*, *&c*. Et hoc videtur ſupponere Congregatio in illa declaratione, niſi explicetur loqui vbi conſuetudo ita præualuit, vt legem illam abrogauerit: poteſt enim ſine dubio id facere, vt Nauarrus ſuprà dicit cum communi in cap. 3. de Tempor. ordin. & cap. 2. de Eo, qui furt. ordin. ſuſcip. per textum ibi, qui licet loquatur de conſuetudine recipiendi plures ordines eodem die, poteſt extendi ad aliam, quia etiam illa tantùm eſt contra legem humanam, quam vincere poteſt. Nec Concilium talem conſuetudinem peculiarem alicu- B ius regionis reuocat, cùm id non exprimat, iuxta cap. 1. de Conſtitution. in 6. licèt oppoſitum contra Nauarrum ſentiat Salzedo in Scholio ad Practicam Bernardi cap. 25. in fine cum Maiolo. libro 4. de Irregularitate, capit. 11. Quod licèt eſſet verum, nihilominùs etiam Cardinalium reſponſum eſſet verum, quia non tantùm concedit ob abrogationem, ſed quia lex illa non eſt latæ ſententiæ. In alio autem caſu duorum ordinum ſacrorum licèt res ſit dubia, nihilominùs iura ſuprà citata attentè perpenſa videntur hanc ſuſpenſionem ipſo iure imponere. Aduerto tandem Nauarrum capit. 27. num. 241. vocare hanc irregularitatem: ſed non loquitur conſequenter, etiamſi ſe excuſare conetur, vel non loquitur de hac cenſura, ſed de pœna quam contrahit excommunicatus ſuſcipiendo ordines, de qua infrà dice- C mus, loquendo verò de præſenti caſu, re vera eſt ſuſpenſio, non irregularitas.

Nauarr.

42 De ſuſpẽſione duorũ ordinũ ſacrorũ eodem die.

Poſt prædictam violationem interſtitiorum alia illi proxima eſt, ſi quis continuatis diebus plures ordines ſacros ſuſcipiat. De quo caſu nihil inuenio iure antiquo expreſsè traditum; neque immeritò, quia iam hoc erat ſatis prohibitum, & punitum per illa decreta, in quibus certa ieiuniorum tempora, ſeu ſabbatha ad ordines conferendos, & ſuſcipiendos definita ſunt: non poteſt enim aliquis ſuſcipere duos ſacros ordines continuatis diebus, niſi vel vtrumque, vel alterum illorum extra tempora recipiat. Si enim vnum die ſabbatho, & alterum die Dominico recipiat, aut id fit continuato ieiunio, aut interrupto: ſi primum, vterque quidem ordo recipitur intra tempora; tamen in eodem die: ſi verò ſecundum, iam ſecundus ordo reci- D pitur extra tempora, & ex eo capite id prohibitum eſt, & ſuſpenſionem habet illi prohibitioni annexam, ſuprà explicatam, nõ verò aliam, quantum eſt iure antiquo: nam iuxta cõſtitutionem Sixti V. aliud eſſet dicendum. Sed illa iam non obligat, et ideò eius declarationem omitto.

43 De ſuſpẽſiõe duorũ ordinũ ſacrorũ diuerſis dieb⁹ nõ ſeruatis interſtitijs.

Tertium delictum multo minus graue quam præcedẽtia eſt, ſi quis ordines ſacros diuerſis diebus, & legitimis tẽporibus accipiat, non ſeruando inter vnum, & alium eam tẽporis moram, quam Concilium Tridentinum dicta ſeſſ. 23. cap. 13. & 14. ſtatuit ſine diſpenſatione, aut indulto Apoſtolico. Voluit enim Cõcilium Tridẽtinum, vt poſt ſuſceptum vnum ordinem ſacrum annus integer elabatur, antequam alius ſuſcipiatur, nullam verò pœnam adhibuit, neq; ita

De diſpẽſatione I Iterſtitiis

ſeuerè id prohibet, quin arbitrio Epiſcopi id cõmittat. In quo illud animaduerto, quòd cùm agit de anno interponendo inter Subdiaconatum,& Diaconatum,ſimpliciter addit: *Niſi aliud Epiſcopo videatur*, cùm verò loquitur de Diaconatu,& Præsbyterio,ait: *Niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur*. Per hoc tamen non eſt intelligendum, licitum eſſe Epiſcopo in priori caſu diſpenſare ſine vlla cauſa rationabili; quia hoc eſt contra rationem diſpenſationis in communi lege, ſed ſolùm indicatum eſt, minorem cauſam in priori caſu ſufficere, & in illo vtilitatem tantùm ſpectandam eſſe; in alio verò etiam neceſſitatem. Sixtus etiam V. ſuſpenſionem ipſo facto tulit in eo caſu, quæ ſublata iam eſt. Vnde à fortiori conſtat, non eſſe ſuſpenſum, qui ſine diſpenſatione Subdiaconus fit ante elapſum annum ab vltimo minori ordine ſuſcepto: licèt hodie grauiter peccet contra Tridentinum præceptum ſeſſ. 23. cap. 11. de Reformat. De minoribus autem ordinibus inter ſe multò id eſt certius. Nam in illis nulla certa tempora interſtitiorum definita ſunt. Nam licèt in cap. *In ſingulis*, 77. diſtin. quædam tempora deſignentur; tamẽ illud ius antiquatum eſt: licitum eſt etiam eodem die omnes illos ordines conferre, aut ſuſcipere, præſertim vbi eſt conſuetudo, vt expreſsè habetur in dicto capit. 2. de Eo, qui furtim ordines ſuſcepit: & ibi notant Gloſſa,& Doctores,& in cap 3. de Temp. ordin. ex quo textu etiam colligitur. Nunc verò Concilium Tridentinum dicta ſeſſ. 23. cap. 11. ſolùm generatim dixit: *vt hi ordines per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo videatur, conferantur*. Quocirca ſi quiſpiam arbitrio, & voluntate Epiſcopi hos ordines ſuſcipiat eodem die, vel continuis diebus, &c. non eſt malè promotus. Si verò contra Epiſcopi voluntatem, vel decipiendo illum eos ſuſcipiat, vel eodem die, vel non reſeruatis interſtitijs ab Epiſcopo deſignatis; tunc erit malè promotus quoad culpam, non quoad cenſuram.

Quæ requntur in terſtitia inter ſuſceptionem minorũ ordinũ.

Nona ſuſpenſio ipſo iure lata in promotos per ſaltum.

44 Ordinari per ſaltũ quid.

NOna ſuſpẽſio lata cenſetur in eum, qui per ſaltum ordinem aliquem ſuſcepit. Sunt enim ſeptem ordines ita inter ſe ſubordinati, vt per minorem ad proximè ſuperiorem aſcendendum ſit. Vnde per ſaltum quis promoueri dicitur, quando intermiſſo inferiori ordine ſuperior ſumitur: vt ſi quis ordinetur Lector priuſquam Oſtiarius, vel Diaconus priuſquam Subdiaconus. In eo ergo caſu eſt dubium, an maneat quis ſuſpenſus ipſo facto ab eo ordine, quem per ſaltum accepit. Nam quidam Doctores iuris canonici negant, ſuſpenſionem hanc incurri, donec aliquis per ſententiam ſuſpendatur: vt Archidiaconus,& alij in ca. *Solicitudo*, 52. diſt. quos refert, & ſequitur Bernardus Diaz in cap. 24.& Turrecremata in eodem cap. *Solicitudo*, art. 4. Qui tamen non negant, eum, qui ſic promotus eſt, non poſſe licitè in ſuſcepto ordine miniſtrare, donec ordinem, quem prætermiſit, accipiat: quia ſicut non potuit licitè ſuperiorem ordinem ſuſcipere abſque inferiori, ita conſequenter non poteſt licitè ſuperius miniſteriũ exercere, niſi priùs omnes inferiores ordines habeat, quia illa eſt diſpoſitio prærequiſita ad conuenientem vſum illius miniſterij. Et à fortiori etiam non poteſt ſic ordinatus in Diaconum, verbi gratia, licitè ad Sacerdotium promoueri priuſquam Subdiaconatum, quem prætermiſerat, accipiat: quia vlterior illa promotio ſemper erit per ſaltum, quandiu quod prætermiſſum fuit, non ſuppletur. Vnde vtraque hæc prohibitio non tam eſt addita, aut per modum pœnæ prioris delicti, quàm ex natura rei conſequens, ſuppoſita inſtitutione diuina de his ordinibus, eorumque miniſterijs. Negant igitur dicti auctores, præter hanc prohibitionem eſſe ab Eccleſia impoſitam propriam ſuſpenſionis cẽſuram ipſo iure incurrendam; quia nullo iure inuenitur lata. Nam in dicto cap. *Solicitudo*, ſolùm dicitur; *à ſacerdotali officio eum prohibeas*. Quæ verba vel ſignificant executionem dictæ prohibitionis, vel ad ſummum ſuſpenſionem ferendam. In cap. etiam vnico de Clerico per ſaltum promoto, ſolùm dicitur, vt imponatur pœnitentia, & ſic ordinetur in prætermiſſo ordine, & tunc permittatur miniſtrare in ſuperiore iam ſuſcepto. Ex quibus omnibus non poteſt colligi ſuſpenſio ipſo iure lata. Et confirmatur: quia aliàs celebrans aliquis in ordine ſic ſuſcepto, fieret irregularis: quod tamen falſum eſt.

An ſuſpẽſio hæc incurratur ipſo iure. *Archid. Bernard. Diaz. Turrecr.* Cap. Solicitudo, 52. diſt.

Ca. vnic. de Cleri. per ſaltũ promoto.

45 Secunda ſententia & verior. *Soto. Hoſtienſ. Nauarr. Greg. Lopez.*

Nihilominùs alij tenent, hanc ſuſpenſionem incurri ipſo facto. Ita tenet Soto in 4. diſtinc. 25. quæſt. 1. art. 3. Hoſtienſis in Summa, tit. de Clerico per ſaltum promoto, §. 1. quem ſequitur Nauarrus in Summa, capit. 25. num. 71.& capit. 27. num. 242.& Gregorius Lopez in l. 28. tit. 6. partit. 1.& l. 63. tit. 5. partit. 1. Qui tamen adhibet limitationem, vt ſcilicet hæc ſuſpenſio incurratur ipſo iure, quando ſcienter, & ambitioſè ita quis ordinatus eſt; ſecùs verò ſi ex negligentia, & inſcitia. In quo caſu videntur loqui dictum capitu. vnicum,& capitul. *Solicitudo*: non tamen ipſe oſtendit quo iure feratur ſuſpenſio latæ ſententiæ magis in ordinatum per ſaltum ſcienter, quàm ex ignorantia culpabili, vel craſſa. Vnde alij auctores dicunt, illam circunſtantiam conferre ad faciliorem, vel difficiliorem diſpenſationem efficiendam; non verò ad pœnam incurrendam in vno caſu, & non in alio. Atque ita ſentit Syluester, verbo *Irregularitas*, quæſtione 11.

Syluest.

46 Probat primò.

Fundamentum eſſe poteſt; quia ordinatus per ſaltum non poteſt abſque diſpenſatione ſaltem Epiſcopi ſuſcipere inferiorem ordinem prætermiſſum, vt in dicto cap. vnico ſupponitur: ergo ſignum eſt, præter prohibitionem ſuprà dictam quaſi connaturalem, eſſe ab Eccleſia ſuſpenſum. Patet conſequentia, quia quòd ille ſic ordinatus ſit prohibitus miniſtrare in ſuſcepto ordine, vel aſcendere ad ſuperiorem, ſolùm eſt ob carentiam ordinis prætermiſſi: ex hoc verò capite non prohibetur eundem ordinem prætermiſſum ſuſcipere, vt per ſe notum eſt: ergo illa prohibitio tantùm poteſt prouenire ex Eccleſiæ ſuſpenſione. Nam quod ex irregularitate non proueniat, ex dicendis patebit. Confirmatur; quia ſic ordinatus etiam poſt acceptũ prætermiſſum ordinem indiget diſpenſatione ad miniſtrãdum in ſuperiore priùs ſuſcepto, vt ex dicto cap. vnico ſumitur: ergo ſignum eſt eum eſſe prohibitum miniſtrare in tali ordine per Eccleſiæ ſuſpenſionem: quia illa prohibitio non poteſt prouenire ex ſola natura rei, abſque poſitiua prohibitione, ſeu cenſura.

Quod

Digitized by Google

47 *Probatur ſecundo ex Concilio Tridentino.*

Quod ſecundò argumentor ex Concilio Tridentino ſeſsione vigeſimatertia, capitulo decimoquarto, de Reformatione, dicente: *Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſsit diſpenſare*. Quæro enim in quo poſsit diſpenſare. An vt aſcendant ad ſuperiores ordines, priuſquam inferiorem accipiant? At hoc ita repugnat diuino iuri, & inſtitutioni talium ordinum, vt nec Summus Pontifex in eo diſpenſare poſſe videatur. An poteſt diſpenſare, vt poſsit miniſtrare in ordine ſic ſuſcepto, antequam prætermiſſum recipiat. At hoc etiam eſt falſum, quia illud eſt per ſe malum, & prohibitum quaſi ex natura rei, ſuppoſita inſtitutione talium ordinum. Ergo intelligit Concilium poſſe diſpenſare in hoc, quòd prætermiſſum ordinem recipiat, & ſic in ſuſcepto miniſtret, & ad ſuperiorem aſcendat: ergo ſupponit Concilium, hoc eſſe prohibitum ipſo facto ei, qui ſic ordinatus eſt: quod non eſt, niſi per cenſuram ſuſpenſionis, vt oſtendimus: ſupponit ergo hanc ipſo facto incurri. Et confirmatur ex mente illorum Doctorum: nam miniſtrans in ordine ſic ſuſcepto, vel recipiens nouum ordinem, ſiue ſuperiorem, ſiue inferiorem, efficitur irregularis: ergo ſignum eſt manſiſſe ſuſpenſum ipſo facto. Conſequentia probatur, quia hic non eſt aliud genus irregularitatis, quod incurri poſsit niſi ob crimen miniſtrandi, vel ſuſcipiendi ordinem cum dicta cenſura. Antecedens verò aſſeritur quidem à Sylueſtro, & Nauarro ſuprà; nullo tamen iure id ſufficienter probant: nihil enim afferunt niſi dictum capitu. *Solicitudo*, & dictum capitul. vnicum, & capitul. *Sicut neophitus*, 48. diſtinct. ex quibus talis irregularitas minimè colligitur ſufficienter, vt legenti facilè patebit. Nonnihil verò fauet Concilium Tridentinum ſuprà in illo verbo, *Si non miniſtrauerint*. Docet enim, ordinatum per ſaltum, ſi abſque diſpenſatione miniſtret in ordine ſuſcepto, manere ita impeditum ad ſuſcipiendos ordines, qui illi deſunt, ſiue ſuperiorem, ſiue inferiorem, & ad miniſtrandum in ſuſcepto, vt ſolus Papa poſsit in hoc diſpenſare: ergo indicat illum factum eſſe irregularem: quia non poteſt aliunde illa ſpecialis reſeruatio prouenire. Et hoc etiam oſtendit prius impedimentum non fuiſſe irregularitatem. Vbi eſt obiter aduertendum, Concilium nihil diſtinguere inter eum, qui ex negligentia, vel ex malitia ſic ordinatus eſt: ideoque nunc generaliter verum eſſe, Epiſcopum poſſe diſpenſare cum ordinato per ſaltum, ſi non miniſtrauit, etiamſi ex ſcientia, vel ſuperbia ordinatus ſit, quia Concilium nihil limitat. Et eadem ratione verum eſt, non poſſe diſpenſare cum illo, ſi iam miniſtrauit, etiamſi per craſſam ignorantiam ſic ordinatus fuerit: quia in hoc etiam Concilium nihil diſtinguit. Vnde probabile eſt, hunc ſic miniſtrantem factum eſſe irregularem, & conſequenter ante miniſtrationem fuiſſe ſuſpenſum.

Cõfirmatur à poſteriori.

48 *A quo ordine maneat ſuſpẽſus ſic ordinatus per ſaltum.*

Hæc igitur poſterior ſententia magis probanda videtur, præcipuè propter locum Concilij Tridentini, quod ita videtur antiquiora iura interpretari. Clarius verò id ſanciuerat Sixtus V. ſi eius conſtitutio vires nunc obtineret. Declarandum verò ſupereſt, an hæc ſuſpenſio ſit etiam ab ordinibus anteà ritè ſuſceptis, vel ſolùm ab illo, quem per ſaltum accepit. Nauarrus n. ca. 27. nu. 248. indefinitè dicit, hunc manere ſuſpenſum, nihil ampliùs declarans, ac per hoc ſignificans, illam ſuſpenſionem eſſe totalem. Maiolus etiã libro 4. de Irregularitate, cap. 12. dicit, hunc nec aſcendere ad altiores ordines, nec in ſuſceptis miniſtrare poſſe: vbi omnes etiam ſuſceptos cõprehendere videtur. Et expreſsè ita declarauit quædam lex Hiſpanæ tit. 6. l. 28. partit. 1. quæ in hoc non habet legis authoritatem, ſed interpretis. At verò Sylueſter verbo *Irregularitas*, quæſt. 11. docet, hanc ſuſpenſionem ſolùm eſſe ab ordine malè ſuſcepto. Quod ſequitur Bernardus Diaz in Practica, cap. 19. & Gregorius Lopez in l. 63. tit. 5. part. 1. Mihi etiam dicendum videtur, impedimentum hoc reſpectu ordinum iam ſuſceptorum ſolùm impedire vſum ordinis malè ſuſcepti, quia non plus ex iure colligitur: imò hoc etiam ſatis obſcurè, & ideò ampliandum non eſt. Ex hoc tamen ſequitur, vt etiam impediat aſcendere ad ſuperiores ordines: nam ſuſpenſio à quolibet ordine, conſequenter impedit aſcenſum durante illa, vt ſuprà viſum eſt: hęc autem eſt vera ſuſpenſio ipſo iure impoſita, vt ſuprà probatum eſt. De ordine item prætermiſſo fatendum eſt, relinqui ex tali ordinatione ſpeciale impedimentum ſumendi illum ſine diſpenſatione: nam hoc etiam iura adducta probant.

Prima opinio. Nauarr.

L. 28. Hiſpaniæ, tit. 6. pa. 1. Secunda opinio, & vera. Sylueſt. Ber. Diaz. Gregorius Lopez.

49 *Vnde proueniat impedimentum non poſſe ſuſcipere ordinem per ſaltũ prætermiſſum.*

De hoc autem impedimento meritò dubitari poteſt, an proueniat ex dicta ſuſpenſione. Nam videtur magis habere rationem cuiuſdam irregularitatis: quia, vt infrà dicam, irregularitas eſt, quæ per ſe impedit ſuſceptionem alicuius ordinis: nam ſuſpenſio per ſe primò reſpicit vſum ordinis ſuſcepti; ſuſceptionem autem noui ordinis tantùm prohibet, quatenùs connexionem aliquam habet cum vſu alterius ordinis, quæ connexio reſpicit ſuperiores ordines, non verò inferiores, quia nunquam poteſt quis eſſe impeditus ab vſu inferioris ordinis, & eſſe expeditus ad ſuperiores, quamuis è conuerſo poſsit aliquis eſſe ſuſpenſus in vno ordine, & expeditus ad inferiores. Illa ergo prohibitio ſuſcipiendi ordinem prætermiſſum videtur eſſe irregularitas quædam. Nihilominùs dicendum eſt, illam non eſſe propriam irregularitatem, quia non per ſe inducitur, ſed vt annexa priori ſuſpenſioni, non quidem propter connexionem in ordine ad vſum talium ordinum, vt ratio facta probat: ſed quia nemo ligatus cenſura, vel ſuſpenſione ordinum, poteſt licitè nouum ordinem ſuſcipere. Dices: hoc principium non eſt verum, niſi in ſuſpenſione totali, quæ ſuſpendit ab vſu omnium ordinum; hęc autem, quæ incurritur per hanc ordinationem non eſt ſuſpenſio totalis, ſed tantùm illius ordinis, qui per ſaltum receptus eſt: ergo. Reſponderi poteſt negando minorem; quia per ſe, & vi ſua, illa eſt ſuſpenſio ſimpliciter. Quod maximè procederet iuxta opinionem eorum, qui putant ſuſpenſionem hanc extendi etiam ad ordines legitimè ſuſceptos. Tamen quia oppoſitum verum eſſe ſuprà recenſuimus, ideò non poteſt hæc ſuſpenſio dici totalis. Nihilominùs tamen illa inhabilitas ad ſuſcipiendum ordinem prætermiſſum ſolùm imponitur, vt annexa tali ſuſpenſioni: non enim imponuntur ibi duæ pœnæ, vna ſuſpenſionis, & altera irregularitatis, ſed vna ſuſpenſio habens duos effectus inter ſe connexos, & ordinatos: ideò n. ille prohibetur ſuſcipere ordinem prętermiſſum, vt nunquam poſsit

Concluſio.

Obiectio.

in ſuſcepto miniſtrare, donec cũ eo diſpenſetur.

50 Corollarium.

Vnde obiter infero, ſtatim, ac diſpẽſatur cum tali Clerico, vt prætermiſſum ordinem ſuſcipiat, manere ita liberum à tali ſuſpenſione, vt poſt ſuſceptum prętermiſſum ordinem poſſit tam in illo, quàm in alio, quem per ſaltum ſuſcepit, miniſtrare, argumento cap. vnic. de Clerico per ſaltùm promoto: vbi dicitur, poſt pęnitentiam actam ordinandum eſſe in gradu prætermiſſo, & ſic permittendum in ſuſcepto miniſtrare. Et è conuerſo, ſi cum illo diſpenſetur ad miniſtrandum in ordine ſuſcepto, diſpenſari etiam vt recipiat ordinem prætermiſſum; quia talis diſpenſatio non poteſt aliter habere effectum, neque in alio ſenſu legitimè concedi. Exiſtimo etiam, poſt ſuſceptum prætermiſſum ordinem, ex vi eiuſdem diſpenſationis liberum manere, vt poſſit ad ſuperiores ordines aſcendere; quia hoc non per ſe prohibebatur, ſed ſolùm ratione ſuſpenſionis in inferiori ordine malè ſuſcepto: vnde tali ſuſpenſione ablata, aufertur etiam illa prohibitio. Et ideò fortaſſe Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 14. de Reformat. de hac diſpenſatione per modum vnius ſimplicis actus locutum eſt. Hæc autem intelligo per ſe loquendo, & ex vi iuris: nam ſi Superior velit limitare diſpenſationem ad vnum effectum, & non ad alium, tunc verbis eius ſtandum erit, quando non repugnat iuri diuino, vel communi vnum effectum ab alio ſeparanti.

51 Quis poſſit in hac ſuſpẽſione diſpenſare.

Quòd ſi quis inquirat, quis poſſit hanc diſpẽſationem concedere. Reſpondetur, eam eſſe Epiſcopalem: quod hodie certum eſt ex Concilio Tridentino ſuprà. Addit tamen limitationem, *Si non miniſtrauerint*, vtique in ordine malè ſuſcepto: ita enim intelligendum eſt iuxta ſubiectam materiam. Addi etiam poteſt, niſi miniſtrauerit in ordine prætermiſſo: idque dupliciter, vel ante illum ſuſceptum; quod pertinet ad aliud genus irregularitatis infrà tractandum: vel etiam poſt illum ſuſceptum ſine legitima diſpenſatione: nam cùm ille ſit ſuſpenſus à receptione talis ordinis, poſtquam illum ſine diſpenſatione ſuſcepit, manet adhuc ſuſpenſus ab illius executione: & ideò ſi in illo miniſtret, iam non poterit cum illo Epiſcopus diſpenſare. Quod poteſt ex duplici cauſa prouenire, ſcilicet, vel quia illamet ſuſpenſio, quæ inerat, indiſpenſabilior ſit, eo quod Epiſcopus non acceperit poteſtatem, niſi cum illa limitatione: vel certè quia nouum impedimentum irregularitatis ſuperadditum, iuxta ea, quæ dicemus ſectione ſequenti. Soletque hoc poſteriori modo intelligi: mihi autem vtrũque videtur eſſe verum, quia ibi duplex eſt impedimentum; vnum contractum per vſum ordinis, à quo quis eſt ſuſpenſus: aliud eſt ſuſpenſio ipſa, quæ ante vſum ſupponebatur: vtrumque ergo propria indiget diſpẽſatione, & poſſet vna dari ſine alia, vt conſtat ex dictis: neutram ergo poteſt dare Epiſcopus. Non quidem irregularitatis contractæ per talem vſum, quia nullibi ei conceditur: neque etiam ſuſpenſionis, quæ ſupponitur ante talem vſum, quia conceſſa eſt ſub illa conditione, *niſi miniſtrauerit*, vt ex Concilio Tridentino conſtat.

52 Quando poſſit Epiſcopus diſpẽſare.

Addit verò Nauarrus d. numer. 242. duo: primum, ſi ignoranter miniſtrauit, poſſe Epiſcopũ diſpenſare; quod verum cẽſeo, ſi ignorantia talis ſit, vt excuſet à culpa: Nam in primis ignorãtia excuſat hanc irregularitatem, vt ſuprà dictũ eſt.

A Deinde hinc ſit etiam probabile, vt excuſet illam veluti reſeruationem prioris ſuſpenſionis: quia hæc facta etiam videtur propter culpam, & propter nouam irregularitatem adiunctam.

cum eo qui ſic ſuſpẽſus miniſtrauit.

Nauarr.

Secundò ait, etiamſi ſcienter miniſtrauerit, poſſe Epiſcopum diſpenſare ad exercendum ordinem acceptum, licèt non ad altiorem ſuſcipiendum; citatq; cap. vnicum de Clerico per ſaltum promoto: in quo tamen non ſit mentio quòd Sacerdos ille miniſtrauerit: & potiùs ſupponitur, illum non ſcienter, ſed ignoranter proceſſiſſe: præterquàm quòd diſpenſatio facta ibi videtur à Pontifice, vel ex commiſſione eius. Panormitanus etiam, quem ipſe Nauarrus citat, licèt dicat, in eo caſu committi Epiſcopo diſpenſationem, fatetur in illo interueniſſe ignorantiam. Verumtamẽ ex eodem textu colligi poſſe, talem ignorantiam fuiſſe culpabilem, vt patet ex illis

Panorm.

B verbis: *Condignam pœnitentiam pro huiuſmodi negligentia iniungas ei*: quam Gloſſa declarat de craſſa, & ſupina, quæ non excuſat. Sylueſter autem verbo *Irregularitas*, q. 11. eandem tenens opinionem, æquiparat hunc caſum cum illo de non ordinato miniſtrante. Sed aduertendum eſt, aliud eſſe loqui de Clerico per ſaltum promoto miniſtrante in ordine, quem prætermiſit, antequam illud accipiat; vel de miniſtrãte in quolibet ordine ſuſcepto. Prior rectè æquiparatur cum Clerico miniſtrante in ordine, quem non habet, de quo infrà dicam: nam exiſtimo Concilium non loqui de ſic miniſtrante. Poſterior verò non eſt cur cum illo æquiparetur. Vnde cùm Concilium abſolutè loquatur, exiſtimo in dicto caſu, neq; ad vſum ordinum ſuſceptorum, neque ad aliquem ſuſcipiendum diſpenſare poſſe Epiſcopum.

Syluest.

In quo poſſit Epiſcopus diſpẽſare cũ eo, q tãtum ſine diſpẽſatione prætermiſſũ ordinem ſuſcepit.

Sed quid ſi is, qui per ſaltum pro-C motus fuit, tantùm prætermiſſum ordinem poſteà ſine diſpenſatione recipiat? poteritne cum illo Epiſcopus diſpenſare, vt miniſtret in ſuſceptis, & ad ſuperiores aſcendat? Reſpondeo poſſe diſpenſare in priori impedimento contracto ex ordinatione per ſaltum; quia Concilium ſolùm poſuit illam conditionem, *niſi miniſtrauerit*: ſuſcipere autem ordinem prætermiſſum non eſt miniſtrare. Dices eſſe actum æquiualentem, & æquè prohibitum. Reſpondeo, in his rebus hoc ſatis non eſſe, quia ſtandum eſt verbis legis, vt nec rigor extendatur, nec fauor minuatur. Additur verò ibi aliud impedimentum nouæ ſuſpenſionis contractæ per ſuſceptionem ordinis cum cenſura, & in hac non poteſt diſpenſare Epiſcopus ex vi citati Decreti Concilij Tridentini; quia eſt ſuſpenſio alterius rationis, in qua ſeruanda ſunt quæ in ſequenti caſu dicentur.

53 Incurrat ne ſuſpẽſionem hanc qui per ſaltũ conſecrationẽ Epiſcopalem accepit.

D Dubitari tandem circa hunc caſum poteſt, an ſuſcipiens per ſaltum conſecrationem Epiſcopalem hanc ſuſpenſionem incurrat, & irregularitatem, ſi Pontificalem miniſterium exerceat. Sed iam ſuprà dictum eſt, appellatione ordinum non venire in his legibus conſecrationem Epiſcopalem, neque etiam ſuſpenſionem generatim latam Epiſcopos comprehendere: ideoq; certum eſt hanc ſuſpenſionem ad caſum illum nõ extendi. Solùm oportet obiter hic aduertere, quod, Deo dante, latiùs in ſequenti Tomo dicemus, ſi quis ita conſecretur Epiſcopus per ſaltum, vt Sacerdotij ordinem prætermittat, eum non ſolùm manere ſuſpenſum, verum etiam non manere conſecratum: quia character Epiſcopalis, ſi quis eſt, eſſentialiter requi-

Notandum.

characte-

Digitized by Google

characterem ſacerdotalem, vel ab eo non diſtinguitur: quod ſecùs eſt in inferioribus ordinibus: nam licèt inferior, vel inferiores prætermittantur, collatio ſuperioris valida eſt quantum ad impreſſionem characteris. At verò ſi in illo ſaltu nó ſacerdotalis ordo, ſed alius inferior ſit prætermiſſus, conſecratio quidem Epiſcopalis valida erit, quamuis ex ſententia Gloſſæ vltimæ in cap. vnico, de Clerico per ſaltum promoto, ordinem, quem non habet, alijs conferre non poſſit. Quod quomodo intelligendum ſit, citato loco dicemus.

Decima ſuſpenſio iure lata contra promotos ad ſacrum ordinem poſt matrimonium contractum.

54 DEcima ſuſpenſio lata eſt in eum, qui poſt matrimonium contractum, etiam non cóſummatum, ſacrum ordinem ſuſcipit, niſi prout ſacri Canones permittunt. Ita ſtatuit Ioannes XXII. in Extrauag. *Antiquæ*, de Voto: quæ tam clara eſt, vt nulla indigeat expoſitione. Supponitur enim in illa, ordinationem ſacram, ſeu votum continentiæ ſolennizatum per ſacri ordinis ſuſceptionem non dirimere matrimonium ratum priùs contractum; quia nec iure diuino, nec per ſacros Canones id ſtatutum eſt. Quia ergo iuxta eoſdem Canones, & Eccleſiæ vſum nullus Clericus in ſacris vxorem habere debet, aut obligationem reddendi debitum; ideò meritò prohibetur, vt quiſquis vxorem iam habet, ſacrum ordinem non ſuſcipiat. Quia verò ſi illum ſuſcipiat, non poteſt non manere ordinatus, ſimulque manet matrimonij vinculo ligatus; ideò ſaltem ſuſpenditur ab vſu ordinis ſuſcepti, & ſuperiorum ſuſceptione, & ab omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico, vt ibidem additur, imò vt ad hæc non valeat promoueri: quo ſignificatur, illum etiam manere irregularem, de quo ſuo loco dicemus. Quæri verò poteſt, an hæc ſuſpenſio ſit etiam à ſuſceptis ordinibus ante matrimonium. Reſpondendum eſt negatiuè: nam ibi dicitur, *In ordine ſic ſuſcepto.* Et ratio eſt, quia ſi ordines illi ſint minores, non repugnat iuxta Eccleſiæ morem, eum, qui vxorem habet, huiuſmodi ordines habere, & in eis aliquando miniſtrare: & ideò in illis non ſuſpenditur quis propter ſuſceptionem alterius ordinis. Imò licèt aliquis accipiat hos ordines poſt matrimonium contractum, non manet ipſo iure ſuſpenſus ab vſu illorum, quia nullo iure id cautum inuenitur. Si verò ille ordo ſuſceptus ante matrimonium ſit ſacer, iam matrimonium ſubſequens non erit validum: & ita non habebit locum alius caſus, de quo agimus. Solùm poſſet excogitari caſus, in quo aliquis poſt ſubdiaconatum ſuſceptum ex diſpenſatione Papæ matrimonium contraheret, & deinde ſine alia facultate ordinaretur Diaconus: tunc autem dicendum eſſet, ex vi dictæ Extrauagantis non manere ſuſpenſum ab ordine ſubdiaconatus magis, quàm anteà erat. Talis verò diſpenſatio, vt exiſtimo, nunquam conceditur, quin ſeparetur quis à miniſterio ſacri ordinis.

Extrau. Antiquę de Voto, Ioannis XXII.

An ſic ordinat⁹ maneat ſuſpéſus ab ordinibus ante matrimon. ſuſceptis.

55 Rurſùs quæri poteſt, an talis ſuſpenſio duret ſolùm matrimonio durante, vel etiam illo ſoluto. Reſpondeo, hoc ſatis in dicto textu declarari, dum dicitur, *Nec matrimonio ſoluto,* &c. Poteſt autem matrimoniũ tribus modis ſolui, ſi ratum tantùm ſit. Primus eſt per mortem alterius cõiugis, qui ſolus communis eſt matrimonio conſummato: & hoc modo quamuis vxor moriatur, non liberatur à ſuſpẽſione maritus: imò nec poteſt cum illo, niſi per Pontificem diſpenſari. Secundò ſoluitur matrimonium ratum per diſpenſationem Pontificis, & tunc idem dicendũ eſt, niſi idem Pontifex in ſuſpenſione diſpenſet. Tertiò ſoluitur per profeſſionem in religione approbata: & tunc ex vi illius Extrauagantis non tollitur ipſo facto talis ſuſpenſio, tamen poteſt diœceſanus Epiſcopus in ea diſpenſare, vt in eadem Extrauagante dicitur. Quod verum eſt de iure communi, nam ſpecialibus priuilegijs aliter tolli poteſt illa ſuſpenſio per Superiores religionum. Additur verò ibi exceptio hęc, *Niſi prout ſacris canonibus nouerit conuenire:* quæ poſita eſt propter duos caſus, in quibus talis ordinatio licita eſt etiam viuente coniuge, & durante matrimonio. Prior eſt, ſi poſt conſummatum matrimonium ex conſenſu vtriuſq; coniugis vxor ingrediatur religionem, iuxta cap. *Epiſcopus benedictionem*, 76. diſt. Secundus eſt, quando vxor, licèt ingredi religionem nolit, tamen ſeparari vult, & votum caſtitatis emittit, & marito facultatem præbet ordines ſuſcipiendi, iuxta cap. *Seriatim*, 32. diſt. & cap. *Coniugatus*, de Conuerſ. coniugat. In his ergo caſibus cùm ordo ſacer licitè ſuſcipiatur, nulla incurritur ſuſpenſio.

Quãdiu duret ſuſpenſio hæc, & à quo tolli poſſit, ſoluto matrimonio.

In quib caſibus liceat viuẽte vxore ſacrũ ordinẽ recipere.

56 Ex quo videtur colligi, hanc ſuſpenſionem non incurri ſine culpa, nam imponitur vt pœna talis delicti. Vbi occurrebat ſtatim quæſtio de ignorantia, ſi quis bona fide putans vxorem eſſe mortuam, vel validam religionis profeſſionem feciſſe, aut (ſi id fingere licet) inuincibiliter exiſtimãs per ſuſceptionem ſacri ordinis ſolui matrimonium ratum, ſine peccato hoc faceret, an incurreret hanc ſuſpẽſionem. Nam ex dictis videtur conſequi, non incurri; quia ibi non interuenit culpa. Item, quia licèt ille in re non ordinetur eo modo, quo ſacri Canones permittunt, tamen in conſcientia ita ordinatur. Vnde formaliter, vt ſic dicam, ordinatio eſt ſecundum ſacros Canones, licèt materialiter ſit cõtrà: ergo potiùs exceptio illius legis, quæ fauorem cõtinet, ad illum caſum extendenda eſt, quàm pœna, quæ eſt odioſa. In contrarium eſt, quia ille reuera non fuit ordinatus ſecundum modum à Canonibus conceſſum, quod lex illa requirit. Item nõ videtur illa ſuſpẽſio eſſe tantùm propter culpam, ſed propter indecentiam: nam in illo caſu, intellecta poſteà veritate, vxori ius ſuum reddi neceſſariũ eſt, vt ex fine dictæ Extrauagantis colligitur, & aliunde eſt indecens, & indecorũ, & præter Eccleſiæ vſum; vt qui rei vxoriæ operam dat, in aliquo ſacro ordine miniſtret. Reſpondetur ergo, propter hanc cauſam teneri huiuſmodi hominem ad abſtinendum à miniſterio ſacro durante matrimonio, niſi vxor voluerit iuri ſuo cedere, & caſtitatis votum emittere. Si verò poſteà matrimonium diſſoluatur, quacunque ratione contingat, ipſo facto tolletur impedimentum; quia ipſe ſuſpenſionem aliam non contraxit, vt priores rationes probare videntur: & quia in textu dicitur, nemo *præſumat, & ſi ſecùs fuerit à quoquam attentatum:* quæ verba non cadunt in eum, qui bona fide proceſſit. An verò durante matrimonio illa ſuſpenſio habeat veram rationem cẽſuræ, ita vt miniſtrando fiat irregularis, dicendum cenſeo non habere, ſed ſimplicis

An ſuſpenſio hęc ſemp ob peccaminoſam ordinationẽ cõtrahatur.

Reſolutio.

Digitized by Google

cuiuſdam Eccleſiaſtici præcepti, vt alibi tractando de voto ſacrarum perſonarum dicemus.

Vndecima ſuſpenſio contra eos, qui cenſura ligati ordinantur.

Panorm. Anton. Maiol. Nauar.

57 VNdecima ſuſpẽſio lata eſt in eum, qui excommunicatus, ſuſpẽſus ab ordine, vel interdictus ordinatur. Hanc ponunt ſub nomine irregularitatis Panormitanus cap. 1. de Eo, qui furtim ordines ſuſcepit, num. 2. Antoninus 3. part. tit. 24. cap. 76. in 7. effectu: Maiolus referẽs alios lib. 4. cap. 34. Nauarrus cap. 27. num. 241. Idem verò in cap. *Conſideret*, §. *Cautus*, de Pœnit. diſtin. 5. ſolùm dixit, hunc non accipere ordinis executionem, quòd ſuſpẽſionem magis indicat, & ita ſentit Couarruuias cap. *Alma*, part. 1. §. 6. num. 6. Et reuera eſt propria ſuſpẽſio, vt patebit facilè applicando quę in principio huius ſectionis dixi, & ex iuribus ſequẽtibus. Adducit ergo Couarruuias ad hanc ſuſpẽſionem probandam cap. 1. & 2. de ſchiſmat. & cap. 1. & 2. de Epiſc. qui renunc. Epiſc. ſed illa iura loquuntur de homine non excommunicato, qui ab Epiſcopo ſuſpenſo, vel aliter ab Eccleſia impedito ordines ſuſcepit. Quem caſum confundit Couarruuias cum eo, quem nunc tractamus, cùm ſint longè diuerſi, & à diuerſis non fiat illatio. Probari prętereà ſolet ex cap. 1. de Eo, qui furt. ordin. ſuſc. vbi de illo, qui furtiuè ſubdiaconatum ſuſceperat, dicitur, ſi id fecit ſub anathemate prohibitus, non poſſe aſcendere ad ſacerdotium ſine diſpenſatione Papæ, quæ tamen committitur Epiſcopo, ſi priùs regularem habitum ſuſcipiat, & aliquandiu ibi laudabiliter viuat. Ex quo textu aliqui irregularitatem colligunt, quia fertur ſub ratione inhabilitatis ad aſcendendum ad ſuperiorem ordinem; ſed idem impedimentum declaratur ibidem cap. 3. per priuationem executionis ordinis ſuſcepti: quare in vtroque eſt ſermo de ſuſpenſione, vt patet ex ſuprà dictis. In illo autem cap. 1. nulla imponitur noua pęna excommunicato ſuſcipienti ordines: quia ibi non agitur de hoc delicto, ſed de furtiua ſuſceptione ordinum. Ponderatur autem quædam circunſtantia, ſcilicet, an illa furtiua ſuſceptio fuerit etiam cõtra præceptum Epiſcopi ſub anathemate impoſitum, non ſe ingerendi ad ordines: & tunc non additur noua ſuſpenſio, vel irregularitas, ſed illa eadem dicitur habere difficiliorem diſpẽſationem; quia ſine illa circunſtantia committitur abſolutè Epiſcopo, cum illa verò non niſi ſub conditione, vt religionem intret priùs, & in ea laudabiliter viuat. Deniq; etiã tunc non eſt verum dicere, excõmunicatum recipere ordines, quia per ordinationẽ talem incurrit excõmunicationẽ; ſupponitur ergo ordinatio excommunicationi. Non eſt ergo illud delictum, de quo nunc loquimur: nec etiã pœna, vt declaratum eſt. Solùm ergo video poſſe probari ſuſpẽſionem hanc ex cap. *Cùm illorum*, de Senten. excommunic. vbi expreſsè ponitur, non tamen in generali, ſed ſpecialiter in caſu excõmunicationis incurſæ propter violentã manuum iniectionem in Clericum. Quia tamen ibi non videtur ſpectari ad grauitatẽ illius delicti, & excõicationis, ſed ad generalem culpam ſuſcipiẽdi ordines cum excommunicatione; ideò illa pœna, & ſuſpenſio generalis eſſe cenſetur pro omnibus excommunicatis ſuſcipientibus ordines.

Couar. Cap. 1. & 2. de Schiſmatibus. Cap. 1. & 2. de Epiſc. q renunc. Epiſcop. Cap. 1. de Eo, q furt. ord. ſuſc. expẽditur. Cap. Cũ illorum. de Sent. excom.

58 Quæri autem poteſt, an de omnibus ordinibus hoc intelligendum ſit, vel ſolùm de ſacris: nam in multis caſibus ſimilibus iura loquũtur de ſacris ordinibus, cap. 1. & vlt. de Eo, qui furt. ord. ſuſcepit, cap. 1. de Tempor. ordin. in 6. cap. vlti. de Apoſtatis. Nihilominùs dico, dictũ cap. *Cùm illorum*, ſimpliciter de ordinibus loqui, & ideò de omnibus eſſe cum proportione intelligendum: nam hæc ſuſpenſio non eſt ab omnibus ordinibus ſimpliciter, ſed à ſic ſuſceptis, vt ex ipſo textu colligitur: & ideò qui excommunicatus ſuſcipit ordinem ſacrum, ab illius executione ſuſpenſus eſt, non tamen ab inferiori: ſi autem ordinem minorem ſuſcipiat, in illo manet ſuſpenſus. Conſequenter etiam durante ſuſpenſione impeditus manet, ne vltra poſſit aſcendere, iuxta generales regulas ſuperiùs traditas. Atque ita expoſuit clarè Antoninus 3. part. tit. 24. cap. 76. in 6. effectu, & ſentiunt Sylueſter, verbo *Excommunicatio*, 3. q. 14. & verbo *Ordo*, 5. q. 6. verbo *Irregularitas*, quæſtio. 2. Angelus nu. 22. Couarruuias ſuprà; qui indefinitè loquuntur de ordinibus. Propter primam autem tonſuram non exiſtimo hanc pœnam incurri, quia ordo non eſt, nec habet proprium actum, à quo ſuſpendatur. Nec etiam propter Epiſcopatum, vt in ſimilibus dictum eſt, & propter eandem rationem. Hæc autem intelligenda ſunt de excommunicato ſimpliciter, de quo textus loquitur, id eſt, maiori excommunicatione.

Ob quorũ ordinũ ſuſceptionem incurratur ſuſpenſio hæc. Anton. Syluest. Ang.

59 Vlteriùs autem quæri ſolet, ſi excommunicatus per ignorantiam ordinetur, nihilominùs hanc pęnam incurrat. Nam Couarruuias ſuprà affirmat, citans varias Gloſſas, & Doctores, & iura, quæ ſi attentè legantur, loquuntur de altero caſu eius, qui ab excommunicato ordines ſuſcipit, qui non eſt ſimilis: nec in his pęnalibus argumentum à ſimili eſt validum. Præterquam quòd etiam ille alius caſus certus nõ eſt, vt iam dicam. Solùm ergo poteſt hæc ſententia apparenter probari ex dicto cap. *Cùm illorum*, vbi in caſu ignorantiæ facti, vel iuris dicitur neceſſaria diſpenſatio, licèt committatur Epiſcopo: ergo ſupponitur cenſura incurſa. Nihilominùs exiſtimo, ſi talis ſit ignorantia, quæ excuſet à culpa mortali, non incurri hanc cenſuram in conſciẽtia. Ita Innocẽtius in cap. 1. de Schiſmat. Panormitanus in cap. *Veritatis*, de Dolo, & contum. num. 46. Caſtro lib. 2. de Lege pęnal. cap. 15. Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 241. vbi tacitè exponit dictum cap. *Cùm illorum*, de Ignorantia craſſa. Idem ſentit Antoninus 3. par. tit. 24. c. 76. in effectu citans Paludanum 4. diſt. 18. Et confirmatur, quia ignorantia inuincibilis excuſat, ne quis incurrat irregularitatem, etiamſi excõmunicatus celebret; ergo etiam excuſabit hanc ſuſpenſionem. Confirmatur prætereà, quia ceſſante cauſa adæquata, ceſſat effectus, ſed hæc ſuſpenſio adæquatè ponitur vt pęna, quæ reſpicit culpam: ergo ceſſante culpa, ceſſat, iuxta c. *Apoſtolicæ*, de Clerico excommun. miniſtr. Nec poteſt dici ceſſante culpa incurri hoc impedimentum non vt pęnam, ſed vt inhabilitatem quandam, vel irregularitatem. Hoc enim veriſimile non eſt: tum quia nullum hic fundamentũ, etiã indecentiæ, vel alicuius ſignificationis, propter quod hæc inhabilitas tunc imponatur: tum etiam quia talis inhabilitas non eſt aſſerenda, niſi ſit in iure expreſſa: quod hic nõ inuenitur. Nã cætera capita, præter cap. *Cùm illorum*, nihil probant,

An ſuſpenſio hæc ſolùm ob peccaminoſã ordinationẽ incurratur. Couarr. Reſolutio. Innoc. Abbas. Caſtro. Nauarr. Anton. Paludan.

probant, vt dixi, quia non loquuntur in hoc caſu. Adde in cap. 1. & vlt. de eo qui furt. ord. ſuſcep. (quæ ſunt potiſſima) manifeſtè requiri culpam, vel in furtiua ſeu clandeſtina ſuſceptione ordinis, de qua ibi eſt ſermo, & apertè includit culpam, ita vt ſine illa vix poſſit intelligi. Vel etiam in contumacia contra prohibitionem ordinantis ſub anathemate poſitam & cenſura inde contracta, vt ibidem ſupponitur. Cap. autem *Cùm illorum*, optimè exponitur de ignorãtia culpabili. Nã in facto tam graui, vt eſt violẽta percuſſio clerici, & iure tã manifeſto, vt eſt de excõmunicatione, quæ propter illud incurritur, non præſumitur in iure probabilis ignorantia, vt rectè ibi notant Hoſtien. & Abb. num. 15. aduertendo ibi non eſſe ſermonem in foro pęnitẽtię, ſed contentioſo, & ideo non præſumi illã ignorantiam talem eſſe, quæ à culpa, uel cenſura excuſet. Quia verò aliquo modo diminuit culpã, ideo quoad diſpenſationem ibi conſtituitur diſcrimen: nã qui ſcienter ſic ordinatus eſt, ſi fuerit ſecularis, ſpę omnis diſpenſationis priuatur: ſic enim intelligo illa verba, *In perpetuũ deponẽdos*: vt ſequentia declarant: ſi autem ex craſſa ignorantia, datur ſpes diſpenſationis, ſed Pontifici reſeruatur ibidem, ſi autem ſint religioſi ſcientes ſimpliciter ſuſpenduntur: vnde non uidetur abſolutio reſeruari Papæ, ſed relinqui in iure communi. Quando uerò intercedit ignorantia, eorum Abbatibus expreſſè cõmittitur, niſi tam craſſa reputetur ignorantia, vt ſcientiæ æquiualeat, ut latiùs ibi interpretes, & Couar. ſupra.

Hoſtienſ. *Panormit.*

60 Qui per vim cogitur ligatus ordinari non incurrit hanc pœnam.

Vnde infero, idem dicendum eſſe, ſi quis per vim uel metum cadentem in conſtantem virũ cogatur ordinari, excommunicatus, vel irregularis exiſtens: nam tũc abſolutus ab excommunicatione, vel diſpenſatus in priori irregularitate non indigebit alia diſpẽſatione. Ita ſentit Syluest. verb. *Irregularitas*, quæſt. 7. Tabiena *Irregularitas*, 4. concl. 15. licèt ſub dubio, & diſtinctione, licet contrarium ſentiat Maiol. lib. 4. ca. 16. ſed ſine iure, vel cogente ratione quia hæc ſuſpenſio non incurritur niſi propter culpam: et ideo ſicut ignorantia excuſans culpam excuſat hanc pœnam, ita & neceſſitas, eſt enim eadem ratio, & nullum eſt ius in contrarium. Quod autem aliquis metus, vel neceſſitas poſſit in eo caſu excuſare à culpa, tanquam certum ſuppono ex dictis de cenſuris in communi ubi oſtensũ eſt, propter vitandam mortem, aut grauem infamiam poſſe aliquem cenſura ligatum immiſcere ſe diuinis ſecluſo ſcandalo, & contemptu religionis: eadem eſt autem ratio in hoc actu, quę eſt in ſacrificando, vel alio ſimili. Nec verò poteſt quis in eo caſu exteriùs recipere ordines, & interiùs intentionem non habere, quia maius ſacrilegium committeret: poteſt igitur licitè & validè & ſine ſuſpenſione ordinari. Solũ ergo oportet aduertere in particulari, an coactio, vel metus ſit ſufficiẽs ad excusãdum à culpa. Et in hoc ſenſu dicũt aliquando auctores, excommunicatum, uel irregularem nõ debere, nec poſſe licitè obedire Epiſcopo volẽti eũ ordinare, et cogẽti etiam per excommunicationẽ, ut in ſimili ſumitur ex D. Tho. ſecund. ſecund. quæſt. 100. art. ſexto ad ſecund. & Sylu. verb. *Ordo*. 3. quæſt. 11. & 12. illa enim nõ uidetur ſufficiẽs coactio quæ excuſet, quia pręceptum illud in re non obligat, & ideo illa excommunicatio

Syluest. *Tabien.* *Maiol.*

Modo ſufficiat ad excusãdũ à culpa.

D. Thomas. *Syluest.*

A eſt nulla: & exteriùs illam ſuſtinere pro aliquo tempore non eſt graue detrimentum, propter quod vitandum liceat cum cenſura ſeſe ingerere ad ordines ſuſcipiendos. Secùs verò eſſet ſi adiungeretur grauis infamia vel aliud ſimile detrimentum.

Duodecima ſuſpenſio contra ordinatos ab Epiſcopo excommunicat. vel ſuſpenſo.

61 DVodecimus caſus eſt de illo, qui ab Epiſco excommunicato vel ſuſpenſo ordines ſuſcipit, nam executionem ordinum non recipit & ideo cenſetur manere ipſo iure ſuſpenſus. In hoc caſu conueniunt Doctores communiter in cap. 1. & 2. de ſchiſmat. per textus ibi, & per plura alia, quę habentur 9. quęſt. 1. à principio dicentia tales ordinationes eſſe irritas: non B quidem quoad ſubſtantiam, ſed quoad vſum ordinum, vt ſæpe expoſuimus: quod perinde eſt ac ſi diceretur, per illam ordinationem non dari ordinis executionem, & conſequenter ſic ordinatum manere ſuſpenſum. Idem docent Summiſtæ, & Nauarr. cap. 27. num. 241. Conuarr. dict. §. 6. num. 6. Maiol. lib. 4. cap. 22. qui interdum irregularitatem hãc vocant. Sed quoad hoc eadem eſt ratio de illa, quæ de alijs.

Cap. 1. & 2. de Sch. Cauſa nõ q. 1.

Nauarr. *Couar.* *Maiol.*

62 An ſuſpẽſio hæc ſolũ ob culpabilẽ ordinationem incurratur, 1. ſent.

Dubium verò eſt, an ſi contingat aliquem ſine culpa ſua ordinari ab excommunicato, ſuſpenſus nihilominùs maneat. Poteſt enim id facilè contingere per ignorantiam facti, quæ de excommunicatione alterius poteſt facilè eſſe inuincibilis. Videtur enim nõ incurri quia eſt pęna, quæ ceſſat excuſata culpa. Atque ita ſenſerũt Innocen. & Abb. ſuperiori puncto citati, quos C etiam cum alijs refert. Conuarr. dict. § 6. num. 6. Quibus etiam fauet cap. *Si quis à ſimoniacis*, 1. quæſt. 1. vbi de ordinatis à ſimoniacis dicitur, ſi probare potuerint ex ignorantia (utique inculpabili) id feciſſe, in ſuis gradibus & ordinibus eſſe recipiendos. Facit etiam cap. *Ordinationem*. 9. quæſt. 1. ibi, *Niſi probare voluerint ſe, cùm ordinarentur, eos neſciſſe damnatos*, Nihilominùs Couar. dict. num. ſexto contrariam ſententiam, ut probabiliorem, et ſecuriorem amplectitur, cum Gloſſ. in dict. cap. *Si quis à ſimoniacis*, 1. quęſt. 1. & in cap. *Ab excommunicatis*, 9. quæſt. 1. & alijs Gloſſis, & Doctoribus quos refert. Idem Maiol. lib. 4. cap. 16. Fundatur præcipuè hęc opinio in dict. ca. 1. & vlt. de Eo qui ordin. ab Epiſcop. qui renunc. Sed præterquam quòd exemplum eſt dubium, argumentum à ſimili parum efficax eſt. Afferuntur prætereà dict. cap. *Si qui*, & c. D *Ab excommunicatis*, nam in eis ſignificatur, etiam ignorantes probabiliter indigere diſpenſatione. Ratio etiã adhiberi poteſt, quia nemo dat quod nõ habet: ſuſpenſus autẽ, vel excommunicatus non habet vſũ ordinis, & ideò illum non confert. Vnde (ſicut in ſuſpenſione prima dicebamus) hęc nõ eſt tũc pęna, nec propria ſuſpẽſio quæ ſit cenſura, ſed ſolus effectus, vel potiùs defectus cõſequens ex defectu (vt ſic dicam) virtutis actiuę in ordinãte. Et hęc ratio differentię poſſet optimè conſtitui (ſuppoſita hac opinione inter hũc casũ, & proximè pręcedẽtẽ.) Hęc ergo ſentẽtia magis probãda eſt, quia iura ſimpliciter irritãt, vt poſſunt, hanc ordinationẽ, non ob culpã ordinati, ſed in iniuriã ordinãtis. Cùm enim talis Epiſcopus nõ habeat vſũ ordinũ, nec illũ dare permittitur. Nõ quòd intrinſecè, et ex natura rei

Innocent. *Abb.* *Couar.*

2. Sentẽt.

Gloſſa. *Maiol.*

3. Sentẽt. profertur

rei hoc ſequatur, pendet namque ex prohibitione Eccleſiæ, ſed quòd illam congruentiam conſiderauerint iura, quę hoc diſponunt, quia nemo dat quod non habet. Non excuſat ergo ignorantia hanc ſuſpenſionem, licet ratione illius facilior ſit diſpenſatio, & Epiſcopo concedatur.

63 *An ſic ordinatus per metũ graué ſuſpenſus maneat.* *Nauar.* *Syluest.* *Tabien.* Conſtat. 1.q.1.

Dubium verò ſupereſt, an idem dicendum ſit de coactione & motu cadente in conſtantem virum. Nauarrus enim dict. num. 241. putat excuſare hanc irregularitatem, & idem ſentiunt Syluester, & Tabiena ſuprà, ſub dubio, vt retuli. Fauetque capit. *Conſtat*, 1. quæſt. 1. vbi eſt ſermo de ordinatis ab hæreticis. Conſequenter autem loquendo idem hic dicendum eſt, ex eodem fundamento, quòd hæc ſuſpenſio non eſt propter culpam ordinati, ſed defectus poteſtatis in ordinante. Qui defectus non tollitur propter metum, imò quodammodò augetur, præſertim ſi ab ipſomet ordinante incutiatur. Et confirmatur, nam ignorantia excuſans à culpa, non impedit hanc ſuſpenſionem, ergo neque metus, ſeu neceſſitas, nam hic etiam eſt eadem ratio. Dices, repugnantiam inuolui quòd aliquis ſciens & videns licitè accipiat ordines, à quibus ſcit ſe mãſurum ſuſpenſum: nam hoc ipſum cedit in irreuerentiam ipſorum ordinum, & hæc differentia aſſignari hic poteſt inter ignorantem & coactum: nam ignorans putat ſe accipere & ordines, & executionem eorum, & ideò talis actus excuſatur ab omni culpa: ille verò, qui cogitur, non ignorat poteſtatem, & conditionem ordinantis, & ideò non poterit licitè velle aut permittere ſe ab illo ordinanti ad vitandum graue nocumentum, niſi intelligat poſſe ſe integrè (vt ſic dicam) ab illo ordinari, recipiendo ordinem, & vſum eius. Sed hoc non cogit, quia non eſt per ſe & intrinſecè malum ſcienter recipere ordinem ſine vſu eius, quando id non prouenit ex defectu recipientis, ſed dantis, nec fit omnino ſpontaneè, ſed cũ morali violentia ac neceſſitate. Nam in hoc non fit contra prohibitionem Eccleſiæ, quia hæc non obligat cum tanto rigore, & diſcrimine: neque ex ſola rei natura fit iniuria tali ſacramento, ipſum enim integrum recipitur, & poteſt etiam dignè recipi: vſus autem eius licèt tunc non ſit expeditus, non vergit in irreuerentiam ſacramenti, poteritque facilè poſteà expediri per ſuperiorem, cui neceſſe eſt iuxta debitum ordinem rationem reddere talis ordinationis, & legitimam excuſationem oſtendere. Atque hoc ſolùm probat dicto capit. *Conſtat*, cuius verba ſunt, *Iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis*. Non quidem vt executionem ordinis à tali miniſtro receperit; ſed vt Epiſcopus poſſit facilè cum illo diſpenſare: ſicut etiam poteſt diſpenſare cum eo, qui per ignorantiam probabilem à tali miniſtro ordinatur, ex omnium ſententia, vt patet ex Nauarro, Syluestro, & alijs ſuprà, & iuribus quæ ab ipſis citantur in cap. 2. de Ordin. ab Epiſcop. qui renunc. Epiſcop. & in cap. *Statuimus*, 2. & cap. *Si qui à ſimoniacis*, 1. q. 1. Nam licèt expreſsè hoc non aſſerant, tamen ad fauorem ampliandum per rationis ſimilitudinem ſufficiunt.

Obiectio. *Solutio.*

64 *Ordinatus ab excõ. aut ſuſpẽſo nõ denũciato, nõ incurrit.*

Hæc autem omnia intelligenda ſunt de miniſtro non tolerato, ſub quo comprehendimus depoſitum, degradatum, ſuſpenſum ab ordine, interdictum, & excommunicatũ, nam de his omnibus eſt eadem ratio. Sed hodie non cenſentur non tolerati, donec per ſententiam nominatim

A declarati ſint, iuxta Extrauagantẽ Martini Quinti ſuprà tractatam in materia de excommunicatione. Comprehendimus etiam hic omnes ordinatos ab Epiſcopo ſimoniaco, hęretico, vel ſchiſmatico, nam hi omnes ſunt excommunicati, vel ſuſpenſi ab vſu ordinum, iuxta cap. 1. de Schiſmaticis, cum ſimilibus, & ita omnes comprehenduntur ſub dicta regula, & cum eadem limitatio neſumpta ex eadem Extrauaganti. Et de ſuſpenſione ſimoniaci plura in ſectione quarta, quia & latius patet, & in iure ſpeciali odio habetur. Vnde Clemens Octauus, cùm in Motu anni 1595. conſtitutionem Sixti Quinti contra malè promotos ad terminos iuris communis, & conſtitutionem Pij Secundi reduxerit, quoad ſimoniacorum pœnam voluit in ſua vi permanere.

B Sed circa hunc caſum interrogari poteſt, an hæc ſuſpenſio locũ habeat in conſecratione Epiſcopi ab excommunicatis, ſeu non toleratis facta. Affirmat Maiol. lib. 4. capit. 22. imò addit, etiam ſi per ignorantiam conſecretur, ſolùm Papam diſpenſare, citat Albericum & Summam confeſſorum. Solumque fundatur in cap. *Qua diligentia*, de Electione, vbi certè nihil probatur, primò quia ibi non agitur de electo ab ſchiſmatico electo à catholicis: atque ita dubitabatur de electione ob defectum electi, non eligentium. Secundò, quia verba illa, *ſi à ſchiſmatico nullum ordinem ſuſceperit*, intelliguntur de ordinibus ante electionem ad Epiſcopatum. Et Gloſſa addit, *Niſi probaret ſe, cùm ordinaretur, ordinatorem neſciuiſſe damnatum*. Tertiò quoad ignorantiam attinet probabilius eſt ibi non interueniſſe, cùm ibi dicatur, electum abiuraſſe ſchiſma. Nihilominus quoad ſuſpenſionem exiſtimo, Epiſcopũ C ſic conſecratum contrahere illam, quia iura vniuerſaliter loquuntur. Et fundantur in principio generali, quod hunc caſum includit, quia nemo dat quod non habet. Vnde hæc non eſt pœna, nec extenditur per æquiparationem, ſed eſt defectus poteſtatis in dante. Quoad diſpenſationem verò, ideò fortaſsè Epiſcopus ſemper indiget diſpenſatione Papæ, quia illi immediatè ſubijcitur. Si autem haberet Patriarcham, vel alium Primatem, quem recognoſceret, vt Superiorem, quoad ſimiles actus, ab eo poſſet diſpenſari in caſu ignorantiæ, quia nulla eſt ratio exceptionem faciendi.

65 *An ſuſpẽſio hęc locum habeat in cõſecratione Epiſcopi.* *Maiol.*

Concluſio.

Supererat tandem dicendum de modo obtinendi diſpenſationem in omnibus his caſibus. Sed in hoc nihil addendum occurrit: nam interdum in ipſo canone fit reſeruatio Pontifici, interdum conceditur expreſsè Epiſcopo, vt D ſuis locis annotatum eſt; & tunc res eſt clara. Vbi autem nihil dicitur, generales regulæ ſuprà poſitæ præ oculis habendæ ſunt, & ſuis locis applicandæ.

66 *De diſpenſ. in tractatis ſuſpenſionibus.*

An contrahantur dictæ ſuſpenſiones per delicta occulta.

67 DVo vero occurrũt hic dubia, quæ prętermitti nõ poſſunt: Vnũ generalius de delictis occultis: tamẽ quia in hoc genere ſuſpenſionis ob iniquã ordinum ſuſceptionem frequentiùs contingit delictũ eſſe occultum, explicandum hoc loco eſt, an tunc incurratur hæc pęna. Fuit enim opinio Alfonſi de Caſtro lib. 2. de Lege pęnali, c. vltimo, concluſione 3. ſuſpenſionẽ impoſitã ipſo iure ob aliquod crimẽ non incurri, ſi crimẽ illud

Caſtro.

ſit

Digitized by Google

ſit per accidens occultum, quod etiam affirmat de irregularitate, & depoſitione. Ex qua ſententia infertur, quádo in aliquo ex caſibus ſuprà numeratis defectus illius, qui ordinatur, omninò occultus eſt, nulla indigere diſpenſatione, vel abſolutione, vt ſic ordinatus licitè poſſit miniſtrare, quod prædictus autor conſequenter concedit. Hanc verò ſententiam potiſſimum fundat in illo principio, quod Eccleſia non vindicat occulta crimina, cap. *Chriſtiana*, 35. quæſt. 5. & capit. *Sicut tuis*, & cap. *Tua nos*, de Simonia. Et confirmat ex cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationibus, & c. *Quæſitum*, de Temporibus ordinat. In quibus ſignificatur, propter occulta crimina, excepto homicidio, vel ſimonia, neminem eſſe executione ordinum priuandum: imò nec aſcenſione ad ordines ſuperiores: quod clariùs dicitur in cap. *Ex tenore*, de temporibus ordinat.

68 *Prædicta ſententia reijcitur.* Hanc verò doctrinam, loquendo in foro conſcientiæ, vt loquimur, falſam eſſe opinor, & non ſecuram practicè. Nam in primis nullus dubitare poteſt, quin poſſit Eccleſia per legem punire pœna ſuſpenſionis externa crimina etiam occultiſſima: quod de irregularitate rectè contra Caſtro notauit Couarruuias in Clementina, *Si furioſus*. 2. p. §. 3. nu. 4. *Couar.* Eſtque eadem, vel maior ratio de ſuſpenſione, & de cenſura in communi, id latè probatum eſt à nobis ſuprà diſputat. 4. & in excommunicatione eſt extra omnem cótrouerſiam, & omnia ibi adducta à fortiori procedunt in ſuſpenſione. *Satisfit Caſtri fúdaméto. Eccleſia poteſt p legé delicta occulta per accidés vindicare.* Quo fit, vt primum Caſtri fundamentum inualidiſſimum ſit nam licèt Eccleſia de occultis per ſe, id eſt, merè internis, non iudicet, quia ſunt extra forum eius, & de occultis per accidens, id eſt externis, quæ probari nó poſſunt, non iudicet per ſententiam hominis, quia hæc requirit ſufficientes probationes, & teſtimonia, hæc autem occulta talia ſunt vt probari non poſſint; nihilominùs tamen hæc occulta per accidés vindicat, & punit per ipſam legem: quia hęc non ſunt extra forum Eccleſiæ, & aliunde ſunt aliquę pœnæ accommodatæ, vt per legem ipſam inferantur, quæ vt in conſcientia ligent, ſufficit teſtimonium conſcientiæ ipſius delinquentis; & huiuſmodi pœna eſt cenſura quælibet, & conſequenter ſuſpenſio.

69 *Ob occulta crimina ſępè imponitur irregularitas.* *Conc. Trid.* Suppoſita verò poteſtate, quod de facto ſuſpẽſio hæc, vel etiam irregularitas inferatur propter crimina occulta, euidenter ſupponit Concilium Tridentinum in cap. 6. ſeſſ. 24. vbi concedit Epiſcopis facultatem abſoluendi à ſuſpenſionibus contractis propter crimina occulta: ergo ſupponit ſuſpenſionem verè incurri propter talia crimina; Quæ enim eſſet neceſſitas illius diſpenſationis vel facultatis, ſi ſuſpenſio non incurreretur. Et ibidem æquiparat homicidium cum alijs delictis habentibus ſuſpenſionem annexá quantum ad hoc, quòd licèt ſint occulta, nihilominùs ob illa talis cenſura, vel irregularitas incurritur quanquam differentiam in hoc ponat, quòd in homicidio difficilior eſt diſpenſatio. *Et ob eadé imponit etiá ſuſpéſio.* At verò de homicidio occulto eſt res certa, quòd ſufficit ad irregularitatem contrahendam ex eodé Concilio ſeſſion. 14. cap. 7. de Reformatio. & ex cap. vltimo de temp. ordin. & cap. *Inquiſitionibus*, de Accuſationibus, ergo idem eſt in alijs. Denique quòd in caſibus ſpecialibus, de quibus in hac ſectione egimus, incurratur ſuſpenſio etiam ſi delicta occulta fuerint: probatur, quia iura indiſtinctè loquuntur: ergo non poſſunt à nobis coarctari ad crimina publica: aliàs etiam in cenſura excommunicationis ipſo iure lata, eadem limitatio adhiberi poſſet. Vbi ergo lex non limitat, neque nos limitare poſſumus. Alia verò iura, quæ allegat Caſtro, de re longè diuerſa loquuntur, vt ſect. 3. videbimus.

An incurratur irregularitas miniſtrando in ipſa ordinatione in caſibus propoſitis.

QVartò, quoniam is qui ordinatur, ſolet aliquando ſtatim Epiſcopo miniſtrare, vel Epiſtolam, aut Euangelium ſolenniter cantare, vel cum eo conſecrare, vt faciunt omnes, qui Presbyteri ordinantur, dubitari poteſt, an ſi is, qui incurrit ſuſpenſionem in ordinatione ſua ob aliquem ex numeratis caſibus ſtatim cum Epiſcopo miniſtret, irregularitatem incurrat. 70 *Pars affirmans.* Quod enim ille fiat irregularis argumentum eſt primò, quia verè & propriè miniſtrat in ordine iam ſuſcepto: priùs enim Subdiaconus, vel Diaconus ordinatur, & tunc incurrit ſuſpenſionem, poſteà verò iam ſuſpenſus ſolenniter canit Epiſtolam, vel Euangelium: quod eſt proprium miniſterium illius ordinis. Similiter etiã Preſbyteri, priùs recipiunt characterem Sacerdotalem, poſtmodum autem verè conſecrant, nam licèt ſimul cum Epiſcopo concelebrent, vere tamen conficiunt, & proprium officium Sacerdotalis characteris exercent, iuxta ea quæ tradidimus in 3. tomo, 3. p. circa quęſt. 82. Diui Thomę: ergo hi omnes efficiuntur irregulares: nam lex generalis eſt, ſuſpenſum ab aliquo ordine, ſi in illo ordine miniſtret, irregularem fieri. Et poteſt à ſimili confirmari, nam ſi quis ordinetur in loco interdicto, & in ipſamet ordinatione exerceat ſolenniter actum ordinis ſuſcepti, canendo Epiſtolam, aut Euangelium, vel conſecrando cum Epiſcopo, irregularis fit ex vi illius legis, quæ irregularitatem imponit clerico miniſtranti ſolenniter in ſuo ordine in loco interdicto, vt in ſpecie annotauit Couarruuias in cap. *Alma*. par. 2. § 3. num. 5. Item eſt aliud exemplum, ſi quis furtiuè ſuſcipiendo ordines latam excommunicationẽ (hoc enim exempli gratia ſupponimus) ipſo facto incurrat in ipſa ordinatione, irregularis fiet ex vi generalis canonis ferentis irregularitatem contra eum, qui excommunicatus ordinatur. Quod docuit Gloſ. in cap. vltimo, de eo qui furt. ordin. ſuſcep. Et idem ſentit Abbas ibi num. 4. & clariùs cap. 1. nu. 4. vt notat & defendit Nauarrus conſi. 97. de Simonia, nu. 9. & 10. & in Summa cap. 25. nu. 70. *Abbas. Nauarr.* Et videtur probari ex dict. c. 1. & 3. de eo, qui furt. ordin. ſuſcep. Vnde à fortiori idem dicendum eſt, ſi quis ita ordinatus furtiuè, ac propterea excommunicatus, Epiſcopo concelebret, quòd nimirum nouo titulo irregularitatem incurret, ſcilicet quia in ſuſcepto ordine excommunicatus miniſtrauit: ergo pari ratione idem dicendum erit in caſu præſenti. Atque ita docuit Nauarrus conſil. 8. in 1. imp. & 4. in priori de cleric. excommunicat. miniſtr. & Salzedo in Practica criminali, cap. 26. circa finem, vbi refert quoſdam Theologos eiuſdem fuiſſe ſententiæ. *Salzedo.*

71 *Pars negans ſuadetur & præfert.* Nihilominùs contraria ſententia ſuaderi poteſt, quia miniſterium illud, quod ordinati omnes cum Epiſcopo exercent, non cenſetur, moraliter loquendo, actus diſtinctus ab ipſa ordinatione:

tione: ergo cum ratione ordinationis incurratur ſuſpenſio, nō poteſt incurri irregularitas propter alia miniſteria, quæ ſunt quaſi circunſtantiæ illius actus. Antecedens notum eſt, quia tota actio Epiſcopi à principio vſque ad finem officij eſt vnus actus moralis, ad quem reliqui ordinantur. Conſequentia verò probatur, tum quia propter cooperationem ad vnum & eundem actum non debet quis ſimul ſuſpenſionem & irregularitatē incurrere, tùm maximè quia iura quæ ferunt irregularitatem in clericum in ſuo ordine miniſtrantem, intelliguntur de miniſtrante actu diſtincto ab ordinatione ſua: ergo propter miniſterium in ipſa ordinatione exhibitum, quod eſt quaſi pars vel accidens eiuſdem ordinationis, non incurret prædictam irregularitatē, quia hæc nō incurritur niſi in caſu à lege præſcripto. Quod autem hic ſit ſenſus illarum legum, oſtenditur primò ex ipſa diſtinctione, quam illæ leges faciunt inter ordinationem, & vſum ordinis: ſic enim habet Pius Secundus in ſuprà citata Extrauaganti, *A ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint, & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant*. Et ferè ſimilia habet Sixtus Quintus in ſuo motu proprio. Diſtinguūt ergo ordinationem ab ordinis ſuſcepti adminiſtratione, tanquam actiones condiſtinctas: ergo non intelligunt irregularitatem incurri propter miniſterium in ipſamet ordinatione exhibitū.

Pij II. Ext. expeditur.

Sixtus V.

Et ad hoc magis perſuadendum expendo verbū illud, *durante ſuſpenſione*, quod planè ſignificat, ſuſpenſionem debere tempore præcedere, & poſt aliquam eius durationem ordinis miniſterium ſubſequi, quod enim in ipſa rei generatione fit, non propriè dicitur ipſa re durante fieri, ſed ipſa facta conſeri. Nec ſatis eſt, ſi quis reſpondeat, iam præcedere ſuſpenſionem, & durare eo tempore quod inter vnam partem & aliam illius officij intercedit. Hoc (inquam) non ſatisfacit, quia nō eſt hæc duratio metaphyſicè, ſed morali modo penſanda: ita enim iura loquuntur: moraliter autem ſicut tota illa actio vna eſt, ita quidquid in ea faciunt hi, qui ordinantur, dicuntur facere in ordinatione ſua, & conſequenter in ſuſpenſione ſua, ſi ibi ſuſpendi contingat, potiuſquam *ſuſpenſione durante*. Rurſus expendo verbū illud *præſumpſerint*, quod ſignificat ſpecialem temeritatem & audaciam, ſeu cōtumaciam diſtinctam ab illa, quæ in tali ordinatione, & ſuſpenſione committitur: vnde non poteſt verbum illud verè attribui ſic ordinato propter miniſterium, quod in ipſa ordinatione cum Epiſcopo exercet, quia illa non eſt noua præſumptio, ſed eſt quid moraliter contentum in ipſamet ordinis ſuſceptione tali modo, & voluntate facta.

72 Vnde etiam expendo vim illius conditionalis, *Si in eis miniſtrauerint, ſeu miniſtrare præſumpſerint*: nam ex vi, & proprietate illius ſermo eſt de miniſterio diſtincto, & moraliter ſeparabili ab ordinis ſuſceptione; & prorſus voluntariè aſſumpto poſt priorem ordinationem: at verò illa concelebratio, quę fit cum Epiſcopo non eſt miniſterium noua voluntate ſuſceptum, nec moraliter ſeparabile ab ipſa ordinatione. Quod euidentiùs locum habet in Presbyteris conſecrantibus cum Epiſcopo, quia non ſolùm non præſumunt aut voluntariè ſe ingerunt, ſed etiam neceſſitate morali coguntur illud exercere, quia iuxta vſum Eccleſiæ illa cæremonia eſt inſepa-

A rabiliter coniuncta cum ordinatione, & eſſet magnum ſcandalum ſe ſeparare, aut illam omittere: Præter infamiam, & notam quam inde incurreret ordinatus, id non faciens. Quæ neceſſitas non videtur eſſe tanta in Subdiacono, vel Diacono, quantum ad miniſterium cantandi ſolenniter Epiſtolam, aut Euangelium, quia non omnes, ſed vnus tantùm ex his qui ordinantur, illud facere ſolet: & ideò faciliùs poſſet aliquis ſine ſcandalo, aut nota excuſari. Sed nihilominùs etiam in his ſufficienter procedit illa ratio, tùm quia ſi eſſet tantùm vnus ſic ordinatus, idem ferè omninò in eo procederet, per accidens autem eſt quòd ſint plures: tùm etiam, quia etiam quando ſunt plures, ſi quis non ſe ingerat, ſed inuitetur & rogetur, licèt conſultiùs faciet, ſe excuſando, ſi facilè poſſit, tamen moraliter non debet ad id obligari, ne ali- B quam ſuſpenſionem aut notam præbeat, nec poterit dici ex præſumptione id facere tale miniſterium acceptando.

Et confirmatur tota hæc ratio, quia non ſolùm hæc ſpecialia iura, quæ in particulari de hac ſuſpenſione in ſuſceptione ordinum, & miniſterio poſteà ſubſequuto loquuntur, ſed etiam omnia antiqua, quæ irregularem faciunt eum, qui ſuſpenſus miniſtrat, ſemper loquuntur de ſuſpenſione priùs contracta, & de vſu ordinum ſubſequente per actum omninò diſtinctum, vt patet ex capit. 1. & capit. *Is cui*, de ſentent. excommunication. in ſexto ibi, *In ſuo officio agens ſicut priùs*, & in capitulo primo, de ſentent. & re iudic. in ſexto ibi. *Si ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe diuinis*. Et eodem modo loquuntur multa decreta 11. quæſtion. 3. Cùm ergo ſimus in materia pœnali & odioſa, & iura C omnia in proprietate ſermonis magis inclinent in benignum ſenſum, videlicet quòd hæc irregularitas non contrahatur niſi per actum moraliter diſtinctum ab eo, quo ſuſpenſio contracta fuit, non debemus ea ad ſenſum magis rigoroſum retorquere.

73 Ex iure antiquo cōfirmatur eadē pars.

Accedit prætereà, quòd in quodam ſcholio addito ad conſiliū octauū. Nauarri circa primā opinionem aduertitur iuxta ſtyllum Cancellariæ hos non reputari irregulares, nam cum Sacerdote ordinato ante legitimam ætatem, ſi poſteà non celebrauit, non diſpenſatur tanquam cum irregulari, ſed ſolùm abſoluitur à ſuſpenſione, & eo ipſo cenſetur manere habilis ad celebrandum: Quod ſecus eſt quando poſteà celebrauit, quia tunc præter abſolutionem à ſuſpenſione, ſpecialis diſpenſatio ab irregularitate neceſſaria reputatur: ergo ſignum eſt illam D celebrationem cum Epiſcopo non cenſeri ſufficiens miniſterium ordinis ad incurrendam irregularitatem. Accedit tandem quòd Sixtus Quintus huiuſmodi ſuſpenſos propter miniſtrationem irregulares effectos, priuabat omnibus officijs & beneficijs eccleſiaſticis; & inhabiles faciebat, ad alia recipienda: at nemo dicet ſtante illa lege in ſua vi Sacerdotem ſic ordinatum, & ſuſpenſum, etiam ſi poſteà non celebret ex vi tantùm eorum, quæ in ordinatione geſſit, eſſe priuatum omnibus beneficijs & officijs, & voce actiua, & paſſiua, &c. ergo dicendum nō eſt illum factum eſſe irregularem. Propter quæ, ſententia hæc probabilior mihi videtur: quam tenuit Medina ferè ſine probatione in Summa libro 1. capit. 11. §. 8. Henriquez lib. 13. de

74 Ex praxi Cācellariæ idem oſtendit.

Idem argumēto Extrauag. Sixto V. roboratur.

Med. Henriq.

13. de Excommunicatione, cap. 10. E. cap. 13. F. & lib. 14. cap. 3. num. 6. X. ex alio fundamento, quia idem actus non punitur duplici pœna, quod nunc examinare non libet.

75 *Partis affirmãtis fundamẽtũ ſoluitur.* Ad fundamentum verò contrariæ ſententiæ, quidam reſpondent negando illam celebrationẽ cum Epiſcopo eſſe proprium vſum ordinis ſuſcepti, quia non ea intentione & modo fit, vt actum celebrandi quis exerceat, ſed ſolùm tanquam appendicem ad ordinum ſuſceptionem; quod ſignificatur in dicto ſcholio ad Nauarrum. Sed tamen negandum non eſt illam ex ſe eſſe veram conſecrationem, & conſequenter proprium, & ſolennẽ actum characteris Sacerdotalis: idemque eſt manifeſtum in actu cantandi ſolenniter Epiſtolam, aut Euangelium. Vera ergo reſponſio eſt, illud quidem miniſterium eſſe ab ordine ſuſcepto, tamen non eſſe illud, propter quod iura ferunt hanc irregularitatem, quia ſolùm illam ferunt propter vſum ordinis, qui omninò extra ipſam primam ordinationem exercetur.

76 *Ad 1. exẽplũ reſpõdetur.* Ad primum exemplum reſponderi poteſt negando conſequentiam quidquid ſit de antecedenti, nam ſi ibi incurritur irregularitas, ideò eſt, quia iura abſolutè faciunt irregularem eum, qui celebrat in loco interdicto, vel ſolennẽ actum ordinis exercet: nec diſtinguunt, an exerceat in ordinatione, vel poſteà. At verò in præſenti iura, quæ ferunt hanc irregularitatem, ſatis diſtinguunt, & declarant ſe loqui de ordinis vſu, poſt, ſeu extra ipſam ordinationem. Deinde negari poteſt antecedens, de quo ſuo loco dicemus.

77 *Reſpõdetur ſecundo exemplo.* In ſecũdo exemplo falſum eſſe exiſtimo quod aſſumitur: fieri enim non poteſt quòd aliquis fiat irregularis ex eo præciſè quòd prohibitus ſub excommunicatione ipſo facto ne ordines ſuſcipiat, nihilominùs ordinatur. Nam ille licèt per ordinationem excommunicatus maneat, non tamen recipit ordines excommunicatus, ſed potiùs è contrario iam ordinatus excommunicationem incurrit, cùm enim non excommunicetur niſi quia ordinatur, priùs natura ordinatus eſt, quàm excommunicatus: poſtquam verò excommunicatus eſt, nihil ſacrum agit aut recipit propter quod irregularis fit. Eſtque optimum ſimile quod affert Syluester verb. *Irregularitas*. quæſtion. 13. punct. ſecund. nam ſi ſub excommunicatione ipſo facto prohibitum ſit ne in tali oratorio Miſſa dicatur, qui ibi primam Miſſam dixerit fiet excommunicatus, non irregularis; ſi autem priuſquam abſoluatur, dicat ſecundam irregularis fiet, quia quando dixit primam, non erat ligatus cenſura, nec illam contraxit donec Miſſam abſoluit, & ita iam excommunicatus nihil egit, quo irregularis fieret: quod tamen faceret, ſi ſecundum Miſſam celebraret, & idem dicit in ſimili Maiol. lib. 3. de irregularit. cap. 18. numero quinto: ita ergo eſt omnino in propoſito. Neque in illis capitulis de eo qui furt. ord. ſuſcep. contrarium dicitur. Nam vt ſuprà notaui, in primo dicitur, difficiliùs eſſe diſpenſandum cum eo, qui contempto anathemate furtiuè ordines ſuſcepit, quàm cum eo, qui abſque anathemate id fecit: non verò dicitur aliud genus cenſuræ, vel inhabilitatis contrahi. Et idem dici poſſet ad aliud capit. quanquam ibi, quia duo ordines ſuſcepti fuerunt, in Diaconatus ſuſceptione rectè dicitur irregularitas, vel potiùs noua ſuſpenſio contracta, quia in Subdiaconatu iam ille excommunicationem contraxerat.

Syluest.

Denique quod in tertio exemplo additur de eo, qui contra latam excommunicationem ordinatur, & in ipſa ordinatione miniſterium exercet, apparentius eſt quod aſſumitur: nihilominùs tamen etiam id negãdum videtur cum Medina ſuprà ex eodem fundamento, quod illud miniſterium non videtur diſtinctum ab ordinatione ipſa. Vt in dicto exemplo Syluestri, qui primam Miſſam dicit in loco prohibito ſub excommunicatione, excommunicationem incurrit ſtatim ac ſubſtantiale ſacrificium perficit, & tamẽ licèt poſteà orationes vltimas dicat, & alia perficiat, non fit irregularis, quia non cenſetur nouum actum ordinis exercere poſt excommunicationem contractam, ita ergo in noſtro & in propoſito caſu dicendum cenſeo. 78 *Tertio exemplo ſatisfit.*

SECTIO II.

Vtrùm aliqua ſuſpenſio ipſo iure lata ſit propter prauum vſum ordinis cum violatione cenſuræ.

HIC ſolùm de clericis Epiſcopo inferioribus agimus, nam de Epiſcopis poſteà dicemus ſection. 5. Et ſicut in ſuſcipiendis ordinibus varijs modis peccatur, ita in eorum miniſterio multiplex poteſt eſſe abuſus. Primus eſt generalis, ſcilicet quod in peccato fiat, iuxta ea quæ tractauimus in 3. tomo, diſp. 13. ſect. 6. & circa hoc nullam inuenio ſuſpenſionem ipſo iure latam, præter ea quæ dicam ſect. 4. Alius modus prauitatis eſt, ſi clericus vtatur ordine ſuo ritu inſufficiente ad valorem actus, ſeu præter Chriſti intentionem, vt ſi tentet Sacerdos conficere in aqua, pane hordeaceo; aut ſi velit baptizare alijs verbis quàm ſint in vſu Eccleſiæ, aut alio ſimili modo: & propter hoc etiam peccati genus nullam inuenio ſuſpenſionem ipſo iure latam, ſed interdum aliquam irregularitatem, vt propter rebaptizationem, vt in 3. tomo etiam tactum eſt, & inferiùs videbimus. Aliquando etiã fertur excõmunicatio ipſo iure propter hoc peccatum, vt ex ſuperiùs tractatis de excommunicatione patet. Tertius modus malitiæ eſſe poteſt, ſi clericus vtatur ſuo ordine contra ſpecialẽ prohibitionem Eccleſiæ, quæ per cenſuras fit. Notanter autem dico, *quæ per cenſuras fit*, quia quælibet alia prohibitio, quę ſimpliciter & abſque cenſura fieri poteſt per eccleſiaſticum Prælatum, non habet ipſo iure ſuſpenſionem annexam, niſi ab homine imponatur, quia nullum eſt de hoc latum decretum. Igitur in hoc genere delicti ſolent duo vel tres caſus numerari. 1

Multiplex modus peccãdi in ordinũ miniſterio abſq; ſuſpẽſione.

Prima ſuſpenſio propter prauum vſum ordinis examinatur, & excluditur.

PRima ergo ſuſpenſio dicitur eſſe ipſo iure lata in clericos, qui ſolenniter, & præter modum in iure conceſſum vtuntur ordine ſuo in loco interdicto, & cenſetur hęc ſuſpenſio eſſe ab officio & beneficio. Ita Syluester verb. *Interdicto 6.* 2

Syluest.

Angel. Armill.

ſto.6, num.3. Angelus, *Interdictum*, 7. num. 7. Armilla verb. *Interdictum*, num.58. qui citat Hoſtienſem, Innocentium, Abbatem, Paludanum. Citatur ab his autoribus, cap. *Tanta*, de Exceſſibus Prælat. Sed in eo cap. duæ ſunt partes ſeu pœnales ſententiæ. Prior eſt, quam fert Pontifex contra quendam Epiſcopum Colubrienſem, qui interdictum violauerat: & Pōtifex declarat omnes beneficiorum collationes, cenſurarum prolationes, & ſimiles actiones ab illo factas poſt violationem interdicti irritas eſſe, & inanes. In quo ſupponere videtur illum fuiſſe ſuſpenſum à iuriſdictione, atq; adeo ab aliquo officio. Verùmtamen in illa parte nulla eſt mentio ſuſpenſionis ab ordine, nec etiam à beneficio. Altera pars illius capitis eſt, in qua præcipit Pontifex, plures alios clericos, qui violauerant interdictum ſuſpēdi ab officio & beneficio. Verba autem textus ſunt, *Omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt, ſuſpendas authoritate Apoſtolica ab officio & beneficio*. Quæ verba, vt per ſe patet, non continent ſuſpenſionem ipſo iure latam, ſed ferendam. Citari præterea ſolet cap. *Poſtulaſti* §. *Quæ ſciuiſtis*, de Cleric. excom. miniſt. Sed ibi ſupponitur quidem in eo caſu excommunicat. lata: & additur, huiuſmodi violatores interdicti, ſi clerici ſeculares ſint, eſſe beneficijs ſpoliandos: ſi autem monachi in arctioribus monaſterijs ad agendam pœnitentiam eſſe detrudendos: alia verò pœna ipſo facto incurrenda ibi non imponitur; nec ego credo excommunicationem illam fuiſſe à iure, ſed ab homine, quia nec verba textus aliud poſtulant, nec talis excommunicatio in iure inuenitur, nec autores illius meminerunt.

c. Tanta. de Exceſſ. Prælat.

A

B

c. Poſtulaſti. de cler. exc. miniſtr.

3 Rurſus citatur cap. *Is qui*. §. *Is verò*. de ſent. excommunicat. in 6. Vbi non ſuſpenſio, ſed irregularitas Summo Pontifici reſeruata propter hoc delictum incurri dicitur: additurque huiuſmodi ſic delinquentem neque eligibilem eſſe, neque cum alijs ad eligendum admitti debere. Et quidem illud prius, ſcilicet eſſe ineligibilem in ipſa irregularitate includitur: ſecundùm autem minimè, quia irregularitas non priuat iuriſdictione, vel quaſi iuriſdictione, vt ſuo loco dicemus. Et ita quoad hāc partem videtur ibi imponi quoddam genus ſuſpenſionis, ſcilicet à poteſtate eligēdi: quamuis, ſi verba textus præciſè & limitatè intelligantur, vt intelligi debent in materia pœnali, non ſatis ex eis colligitur ſuſpenſio ipſo iure, verba enim ſunt, *Adeò efficitur ineligibilis, quòd neque ad eligendum cum alijs deberet admitti*. In quibus non dicitur illum eſſe ipſo iure ſuſpenſum, ita vt, ſi ad eligendum admittatur, actio eius nulla ſit, ſed ſolùm dicitur, *non debere admitti*: in quo ſignificatur hominum factum requiri, vt ille ab eligendo excludatur: ideoque pœnam illam non eſſe talem quæ ipſo iure incurratur, ſed quæ imponenda ſit. Citatur etiam cap. 1. de Poſtulat. Prælat. in quo Summus Pontifex cuiuſdam poſtulationem non admittit, eo quod interdictum violauerat, & ideò perſona indigna erat quæ poſtulari poſſet. Sed in primis illa indignitas non eſt propria ſuſpenſio, neque etiam eſt propria clericorum, ſed de laico etiam violante interdictum verificari poſſet: Et deinde in ipſa irregularitate, contenta intelligitur, quia etiam irregularis indignus eſt vt poſtuletur: imò ex vi ipſius criminis violandi interdictum abſque alia cenſura efficitur quis indignus, vt ad Prælaturam eccleſiaſticam poſtuletur.

cap. Is q. de ſent. excom. in 6.

C

D

cap. 1. de Poſtul. Præl.

Præterea citatur cap. *Epiſcoporum*. de Priuilegijs, in ſexto, vbi propter illud crimen ſuſpenditur quis ab ingreſſu Eccleſiæ. Sed illa non eſt propria ſuſpenſio de qua agimus, quæ ſolis clericis conueniat, ſed eſt communis omnibus laicis: atque ita magis pertinet ad cenſuram interdicti, de qua poſteà. Adducitur etiam cap. *Quia diuerſitatem*. de Conceſſ. præbend. ad hoc, vt clericus, qui ſic deliquit contra interdictum, non poſſit conferre beneficium: at hoc ibi non dicitur, ſed ſolùm de Epiſcopo ſuſpenſo ſermo eſt, & de illo verum eſt, ſi ſit ſuſpenſus ab officio, non poſſe conferre beneficium; tamen probandum eſſet priùs ob violationem interdicti manere ſic ſuſpenſum, quod ibi non dicitur. Igitur nullum in iure textum inuenio, quo hæc ſuſpenſio lata ſit, prout eſt cenſura ab irregularitate diſtincta, ſed ſolùm vt in illa includitur. 4

c. Epiſcoporū. de Priuil. in 6.

ca. Quia diuerſitatē. de cōceſſ. Præbend.

Secunda etiam ſuſpenſio includitur.

SEcundus caſus ſimilis præcedenti eſt de clerico, qui celebrat coram excommunicato, vel interdicto, vel illum admittit ad diuina, vel ad ſepulturam eccleſiaſticam, illum enim, aliqui aſſerunt, ſuſpenſum ipſo iure manere ex dicto capit. *Epiſcoporum*, de Priuil. in ſexto. Veruntamen, vt dixi, ibi non fertur pœna ſuſpenſionis clericorum propria, ſed interdicti communis laicis: & prætereà intelligenda eſt illa pœna quoad excommunicatos vitandos iuxta Extrauagantem, *Ad euitanda*, vt latiùs expoſuimus ſuprà diſput. 10. ſect. ſecunda & diſputat. 12. ſect. 1. & 4.

Vltima Suſpenſio ob prauum vſum muneris ſacerdotalis.

TErtius caſus ſpecialiter addi ſolet de clerico tradente Chriſtianæ ſepulturæ corpus 6
publici vſurarij in tali peccato morientis. Quem caſum hic numero, quia hic actus ad ordinem ſuo modo pertinere videtur, & prohibitio ſeu pœna illa tanquam Cenſura quædam eſt reſpectu ipſius vſurarij. Habetur autem hæc ſuſpenſio in capit. *Quia in omnibus*, de Vſuris. Vbi non ſolùm propter ſepulturam, ſed etiam propter crimen accipiendi oblationes ab vſurario manifeſto quædam ſuſpenſio fertur, his verbis, *Qui autē acceperit, vel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, & quæ accepit reddere compellatur, & donec ad arbitrium Epiſcopi ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus*. Vbi duo prohibentur, ſcilicet, & oblationes ſuſcipere à publico vſurario, & illius corpus ſepulturæ tradere. Prohibetur etiam ibi ſacerdotibus, ne hos vſurarios admittant ad communionem altaris: tamen contra facientes oppoſitum nulla ſpecialis pœna imponitur. In primis verò duobus caſibus imponitur pœna ſuſpenſionis ab officio, & in primo additur reſtitutio rerum, quæ in oblationem ſuſceptæ ſunt. Veruntamen quoad hanc partem non imponitur pœna ipſo iure; neque eſt ibi aliquod verbum, quo ſignificetur; impediri tranſlationem dominij, ſolùm enim dicitur, *Quæ accepit, reddere compellatur*: ergo, donec compellatur, non tenebitur reſtituere ex vi illius legis. Quod addo, quia cùm vſurarij bona cenſeantur iniuſtè acquiſita, & ideò

c. Quia in omnib. de vſuris.

Digitized by Google

& ideo obnoxia reſtitutioni, res ab ipſo oblatæ poterunt ex hoc capite etiam eſſe reſtitutioni obnoxiæ. Si tamen vſurarius habeat plura bona ex quibus reſtituere poſſit, ceſſabit illa obligatio. Et fortaſſe ideo non explicatur in illo textu, cui cogendus ſit ſacerdos reddere illa bona oblata: ſed id videtur arbitrio iudicis relinqui: quia ſi neceſſaria ſint ad plenam reſtitutionem vſurarum faciendam, reddenda erunt ipſi vſurario, vt ea reſtituat, vel ipſimet quibus debentur, ſi manifeſti ſint, alioqui poterunt, vt opinor, applicari pauperibus, quia iam vſurarius, quantum in ſe eſt, abdicauit à ſe dominium illorum, & in illius fauoré cederet, ſi ei redderentur: ſed de hoc latius alibi.

7 At verò ſuſpenſio ipſo iure fertur, & propter duas actiones non ſimul, ſed diuiſim ſumptas, ita vt quælibet earum ſufficiat ad ſuſpenſionem incurrendam, vt patet ex particula diſiunctiua, *Qui acceperit, vel tradiderit*: atque ita ſunt duæ ſuſpenſiones, licèt eodem textu contentæ. Vnde, ſi aliquis ſacerdos vtramque illarum committat, duas ſuſpenſiones incurret, ideoque duplici indigebit abſolutione, vel vna, quæ vtramque cauſam reſpiciat. Prior ergo actio eſt recipere oblationes vſurarij. Quid autem nomine oblationũ intelligendum ſit, inquiri poteſt: tamen hoc alterius conſiderationis eſt. Videatur D. Thom. 2. 2. q. 85. art. 3. ad 3. vbi oblationem eſſe, ait, quidquid Deo directè offertur, quod latiùs proſequitur tota q. 86. Quod verò ad præſens ſpectat, tribus modis poſſunt fieri hæ oblationes. Primò in miſſa ad offertorium, prout eſt in vſu. Et hic modus ſuſcipiendi oblationes videtur maximè ibi prohibitus, quia & illæ prohibitus, quia & illæ propriiſſimè oblationes dicuntur, & illas ab vſurario recipere maius eſſet Eccleſię ſcandalum.

D.Tho.

Sub hac pęna prohibentur oblationes ĩ miſſæ offertorio accipi.

8 Secundo offeruntur hæc dona extra miſſam non merè gratis, ſed tanquam ſtipendium ſeu eleemoſyna, vt ſacrificia, vel alia officia diuina pro credentibus fiant. Quomodo in c. *Sacris*, de Sent. excomm. prohibentur ſacerdotes recipere oblationes pro excommunicato mortuo, antequam abſoluatur, etiamſi cum ſignis contritionis obierit. Et de hoc genere oblationis dubitari poteſt an in illo textu comprehẽdatur, quia oblationes propriè ſignificant dona gratuita, vt D. Thomas ſuprà dicit: hæc autem non gratis dantur, ſed ex implicito pacto iuſtitiæ; & ideo non ſunt tam propriæ oblationes. Prætereà non eſt prohibitum orare pro vſurario publico: non eſt enim excommunicatus: & ideo licet pro illo ſacrificium offerre, vt Deus illum conuertat: ergo etiam licebit ab illo ſtipendium accipere pro miſſa dicenda, vel aliquid ſimile. Quare probabile cenſeo hoc ibi non prohiberi: quod ſecus eſt in excommunicato, à quo non licet huiuſmodi oblationes accipere propter prohibitam communicationem cum illo vt rectè Nauar. de Oratione c. 19. n. 67. In illo ergo caſu, non incurretur ſuſpenſio: imò neque erit malum, per ſe loquendo ſecluſo ſcandalo. Sed quid ſi recipiantur hæc ſtipendia pro vſurario iam mortuo in ſuo peccato publico. Reſpondeo id eſſe malum ex alio capite, quia ille eſt publicè condemnatus, quãtum Eccleſiæ conſtare poteſt: & ideo non licet pro illo ſacrificium offerre, vel publicas orationes. Tamen ex vi illius decreto non incurretur illa ſuſpẽſio propter rationem factam: & præterea quia ibi non prohibetur ſnb iila cenſura ſuſcipere eleemoſynam *pro vſurario*, ſed *ab vſurario*: vnde

An prohibeãtur accipi ſtipendia ꝓ diuinis officiis ab vſurariis

Nauar.

A niſi oblationes eius nomine fiant (tunc enim cẽſentur ab ipſo fieri) non videntur ſub illa prohibitione comprehendi.

9 Tertium genus oblationis eſt, quando ſimpliciter aliquid offertur Eccleſiæ, vel miniſtris eius in eleemoſynam & ſubſidium, & hæ ſi dentur miniſtris Eccleſiæ vt tales ſunt, & non tantùm, quia ſunt pauperes (vt dari ſolet eleemoſyna religioſo vel ſacerdoti pauperi) verè computantur inter oblationes Eccleſiaſticas, iuxta doctrinã D. Thomæ ſuprà: & ideo etiam de his procedit dicta prohibitio & pœna. Quod ita ſentit Syluest. verb. *Decima*. Vbi adhibet limitationem, niſi huiuſmodi oblationes ſint aliàs debitæ ex conſuetudine, vel alio titulo ex his, quos ponit D. Tho. dict. q. 86. art. 5. quia vſurarius propter ſuum crimen non debet fieri melioris conditionis, aut liberari obligatione. Et confirmatur, nam ab vſu- B rario licet oblationes ſic debitas exigere, ſicut & alia debita, vt in ſuperioribus dictum eſt, & notauit Richardus diſt. 18. art. 6. q. 4. Intelligẽdum eſt tamen, dummodo vſurarius habeat bona, ex quibus tales oblationes ſoluat, præter ea, quæ reſtitutioni vſurarum obnoxia ſunt, quia illa non ſunt ſua; vt in oblationem dari aut recipi poſſint vt etiam Syluester notauit. Et hæc vel illa prima cauſa huius ſuſpenſionis videntur ſufficere. De altera verò cauſa, ſcilicet, tradendi vſurarium ſepulturæ Eccleſiaſticæ plura eſſent dicenda, niſi in ſimili tradita eſſent ſuperiùs diſp. 12. Sect. 4. ex quo loco peti poteſt huius partis declaratio.

Quid ſi oblationes ſ ſubſidiũ Eccleſię aut eius miniſtrorum dentur. *Syluest.*

10 Solùm poteſt circa hoc decretum dubitari, an poſt Extrauagãtem, *Ad euitanda*. habeat locum hæc ſuſpenſio. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia ratione illius Extrauagantis non tenemur vitare in ſacris, vel in aliis rebus quemquam, niſi ſit no- C minatim excommunicatus, aut manifeſtus percuſſor clerici: ergo publicus vſurarius, ſi non ſit excommunicatus nominatim non erit vitandus, vel in oblationibus recipiendis, vel in ſepultura ſacra. Quidam reſpondent, per illam Extrauagantem ſolum eſſe conceſſum ne teneamur vitare quempiam titulo cenſuræ in eum latæ, niſi nominatim denunciatus eſt: publicum autem vſurarium non vitari in illis duobus actibus propter propriam cenſuram ſed ſolùm in odium criminis, & propter ſcandalum vitandum: ideoq; non obſtante dicta Extrauagante, durare prohibitionem & pœnam huius decreti. Sed contra hanc interpretationem videntur apertè facere verba dictæ Extrauagantis, quæ ſic habent, *Conſtituimus, vt nemo poſthac teneatur abſtinere, & ſeparare ſe, neque euitare communicationem alicuius ratione alicuius ſententiæ, aut cenſurę Eccleſia-* D *ſticæ, aut ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, aut à iure generaliter promulgatæ*. Quod vltimum verbum comprehendit præſentem caſum de quo agimus, quia non tenentur ſacerdotes excludere vſurarium publicum ab his actibus, niſi ratione prohibitionis generali iure latæ. Et ita cenſeo dicendum, hanc ſuſpenſionem non incurri donec vſurarius ſit ſpecialiter, & nominatim per ſententiam condemnatus, vel ſaltem de tali crimine declaratus, quia aliàs nullum committitur peccatum contra illam prohibitionem, & conſequenter nec pœna eius incurritur. Atque in hunc modum eſt limitanda hæc ſuſpenſio, quam ſolam ex toto diſcurſu huius ſectionis colligimus.

Quo habeat locũ ſuſpenſio hæc poſt Extrau. Ad euitãda.

SECTIO III.

In quibus caſibus incurrant clerici ſuſpenſionem ipſo iure propter peccata contra alia munera vel obligationes ſibi proprias.

1 POſt vſum ordinis proximè ſpectant ad clericos obligationes aliæ quæ ex Eccleſiaſticis muneribus, vel ex decentia talis ſtatus oriuntur, & ob culpas, quæ in hoc genere committuntur, ſuſpenſiones aliquæ ſunt iure ipſo latæ, quas breuiter examinabimus, atque explicabimus. Prima eſt de his, qui non vtuntur veſtitu ad formam eodem iure ſtatutam, nam hi, ſi beneficium habeant, ſuſpenduntur per ſex menſes, aut per annum iuxta delicti qualitatem eodem iure expreſſam. Ita habetur in Clement. 2. de Vita & honeſt. cleric. Circa quam, quia verba textus ſunt clara, ſolùm annoto, quamuis culpa hęc communis eſſe poſſit omnibus clericis, ſuſpenſionis tamen pœnam non imponi omnibus, ſed illis tantùm, qui beneficium habent Eccleſiaſticum: ita enim in textu expreſsè dicitur, & ipſa pœna ſuſpenſionis à beneficio id exigit: & ideo pro clericis non beneficiatis idem crimen committentibus alia pœna ibi fertur, quæ in textu videri poteſt. Aduertit autem Nauarrus cap. 27. num. 157. eam cenſuram incurri, quando clericus communiter vtitur veſtibus illic prohibitis; non verò ſi ſemel aut iterum aliqua occaſione extraordinaria illis vtatur: & citat Cardinalem ibi num. 27. Denique in hoc plurimum eſt conſideranda conſuetudo, & an ſecundum prudentium hominum arbitrium aliquis peccet mortaliter contra illam prohibitionem, vtendo hac vel illa veſte: nam ſi non ita peccat, non exiſtimo incurrere pęnam illam adeo grauem. Multa verò minutatim diſtinguuntur in illa Clementina, quæ aut non ſunt vſu recepta, aut non ſub ea æſtimatione, vt mortale peccatum exiſtimetur tali veſte vti, ſed ad ſummum indecentia quædam venialis.

Prima ſuſpenſio clerici ꝑpter veſtium abuſum. Clem. 2. de vita & honeſta. cler.

2 Secunda eſt, de his clericis beneficium habentibus, ſeu curam alicuius Eccleſiæ, qui eam alienis debitis grauant, aut literas, ſeu ſigilla alicui concedunt, quibus poſſit Eccleſia obligari, nam qui hoc facere præſumunt, ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium rerum ipſo iure ſuſpenduntur in cap. 2. extra de Solutionib. Quæ lex & pęna non comprehendit Epiſcopos, vt benè ibi Gloſſ. notat ex c. *Quia periculoſum*, de Sent. excomm. in 6. quod de omnibus caſibus in hac ſectione tractandis dictum intelligatur. Addit verò Angelus verb. *Suſpenſio*, 1. nu. 10. quem ſequitur Syluest. nu 6. poſſe Epiſcopum in hac ſuſpenſione diſpenſare: quod tamen facere non debet, niſi priùs immunitati Eccleſiæ fuerit ſatisfactum iuxta cap. *Cùm olim*, de verb. ſignific. quod ipſi nullo iure probant, & ideo cenſeo generalem regulam traditam ſuprà, ad hunc caſum eſſe extendendam.

Secunda ꝑpter Eccleſiarũ grauamẽ. Gloſſ. Angel. Syluest.

3 Tertius caſus eſt, de his, qui vacante Sede alicuius Cathedralis, regularis, aut Collegiatæ Eccleſiæ, *occupant bona, quæ ad prælatum defunctum ſpectant, vel quæ tempore vacationis obueniunt, & in vtilitatem Eccleſiæ expendi, vel futuris deberent ſucceſſoribus fideliter reſeruari:* qui ſuſpenduntur, *ab officio, & beneficijs quibuſcunque, donec plenè re* A *ſtituerint quidquid de prædictis bonis acceperint.* Fertur autem illa cenſura *in capitulum, Collegia, & ſingulares perſonas*, quæ talia bona *occupant, inter ſe diuidunt, ſubripiunt, dilapidant, diſſipant, & conſumunt*. Habeturque in cap. *Quia ſæpe*, de Elect. in 6. Quid autem bonorum nomine in ea conſtitutione intelligatur, ex generali appellatione ſatis conſtat; comprehenduntur enim omnia bona tam mobilia, quam immobilia, tamen ex vi illius iuris ſolùm comprehendętur ea quæ vel à prælato defuncto poſſidebantur, vel vacationis tempore ex fructibus talis Eccleſiæ proueniunt. Tamen in Clem. pen. de Electione fit extenſio, vt ſub illis bonis intelligatur comprehendi omne emolumentum, quod prouenit ex iuriſdictione, & ſigillo curiæ Eccleſiaſticæ, vel ſecularis, aut quidquid aliàs vndecumque ad Eccleſiam pertineret, ſi non vacaret, deductis expenſis, & B addita limitatione, ſcilicet, *Niſi vacante Sede iuriſdictio cum eius emolumento ad aliquas ſingulares perſonas ex conſuetudine, aut aliquo ſpeciali priuilegio, aut titulo deuoluatur:* nam illi non priuantur iure ſuo, propter illam conſtitutionem, vt in eadem aduertitur. In qua limitatione nonnulla aduertenda ſunt. Primum, illam ſolùm adhiberi circa iuriſdictionem, & emolumentum eius, & ita Clemens in nulla re limitat priorem conſtitutionem Bonifacij, qui voluit, vt nullo priuilegio vel conſuetudine obſtante prior conſtitutio obſeruaretur: Clemens autẽ ſolùm quantum ad eam partem extenſionis, quam ipſe addidit, voluit illam limitationem adiungere: Deinde eſt conſiderandum Clementem non loqui de priuilegijs perſonarum ſecundum ſe, *ſed ratione dignitatum, quas obtinent:* meritò enim voluit dignitatem non priuari iuriſdictione, quæ ad il- C lam pro eo tempore iuſta ratione ſeu titulo pertinet. Quod ſi is, qui talem habet dignitatem, iuriſdictionem iuſtè exercet, etiam emolumento eius meritò frui debet, cùm illud detur ratione muneris. Deinde in priori textu aduerto, ſolùm loqui de Epiſcopis vel Prælatis alicuius Eccleſiæ Collegiatæ, vel regularis, & ideo non extendi ad bona quæ ad inferiores beneficiatos ſpectant. Notari verò debet alia lex lata in c. vlt. de Offic. ordin. in 6. per quam quidem nihil derogatur dict. cap. *Quia ſæpe*, vt in fine eiuſdem textus dicitur: ſed fertur ſpecialis ſuſpenſio ab officio, & beneficio contra omnes Eccleſiaſticas perſonas Epiſcopis inferiores, quæ vacantibus dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, vel Eccleſijs quibuſcumque ſibi ſubiectis, ſeu ad collationem, ordinationem, præſentationem, vel cuſtodiam pertinentibus eorundem, bona in ipſis D inuenta, ſiue vacationis tempore venientia, occupare, aut in vſus ſuos quocunque conuertere ꝓſumãt, niſi aliquo iuſto titulo ad illos ꝑtineât.

Tertia ī occupantes bona Prælati defuncti. Ca. Quia ſæpe, de Elect. in 6. Clemẽt. penul. de Elect. Cap. vlt. de offic. ord. in 6.

Quarta ſuſpenſio ipſo iure fertur in Clem. 2. de Magiſtris, vbi Cancellarius Vniuerſitatis, vel ille ad quẽ ſpectat gradum Magiſtratus conferre ab eo munere per ſex menſes ſuſpenditur, ſi cuipiam talem gradum contulerit nõ priùs recepto à tali perſona iuramẽto, quod vltra certam ſummam ibi taxatam, ſcilicet, trium millium Turonenſium argenteorũ non expendat. De qua ſumma pecuniæ videri poteſt Couarruuias in Veterum collatione numiſmatum c. 3. §. 2. n. 8. vbi in ſumma dicit, Turonenſem argenteũ quarta parte minorem eſſe Caſtellano argenteo, *æſtimatur enim* (inquit) *viginti quinq; noſtris ereis marauedis:* quam

Quarta ſuſpẽſio exponit. Clem. 2. de Magiſtris. Couar.

quamobrem iuxta illam conſtitutionem nemo poterit in Doctorali gradu, & honore adipiſcendo expendere vltra ducentos ſimplices ducatos Caſtellæ, qui æquiualent ducētis & viginti Cruciatis Luſitanis. Circa illam verò ſuſpenſionem duo occurrunt notanda. Vnum eſt, illam non videri propriè Eccleſiaſticam cenſuram, quia non eſt à beneficio, vel ab officio Eccleſiaſtico: neq; eſt propria clericorum, præſertim quoad gradus Doctoratus in vtroque iure, aut Medicina & Artibus. Vnde ait Gloſſa vlt. in dict. Clem. qui violat hanc ſuſpenſionem, non fieri irregularem, quia non violat Eccleſiaſticam cenſuram. Deinde obſeruo conſtitutionem hanc non eſſe vſu receptam in multis Academijs, in quibus & tale iuramentum non exigitur, & ſunt propriæ conſuetudines receptæ & approbatæ, iuxta quas interdum longè maiores fiunt expenſæ; nec propterea cenſetur incurri illa ſuſpenſio ideoque in hac re conſuetudini ſtandum eſt.

5 Quinta delinquentis in electione Epiſcop.

Quinta ſuſpenſio lata eſt contra electores Epiſcoporum, qui infrà octo dies poſtquam commodè potuerint, electionem factam electo non præſentauerint, & in hoc culpabiles extiterint: hi enim ab omnibus beneficijs, quæ in illa Eccleſia, de cuius electione agitur, obtinent, per triēnium ſuſpenduntur: & ſi ad illa intra illud tempus temerè ſe ingeſſerint, priuantur perpetuò ipſis beneficijs. Ita ſtatuitur in cap. *Cupientes*, §. Cæterum de Electione in 6. Vbi eadem pœna extenditur ad eligentes, vel opponentes ſe electioni, qui intra tempus & modum ibi præſcriptum ad Sedem Apoſtolicam nō accedunt per ſe, vel per procuratores, aut per certas perſonas ad hoc deſtinatas ad reddendam totius negotij rationem. Ac tandem idem ferè decernitur cùm aliquis poſtulatur, vt in eodem textu videre licet: hic enim caſus ampliorem expoſitionem non requirit, quia fere non ſunt iam in vſu huiuſmodi electiones.

Sexta in compromiſſarium eligentem indignum.

6 Cap. Si compromiſſari⁹ de Elec. in 6.

SExta etiam ad electiones pertinens, eſt de compromiſſario eligente indignum, ille enim à beneficijs Eccleſiaſticis triennio ſuſpenditur ipſo iure in cap. *Si compromiſſarius*, de Elect. in 6. vbi etiam integra declaratio, quæ de hoc caſu deſiderari poteſt, traditur. Nam primò explicatur id intelligendum eſſe de illis beneficijs, quæ in ea Eccleſia elector obtinet, quam per talem electionem oſtendit. Secundò, quòd hæc pœna ſolùm imponitur quando electio fit ad Epiſcopatum, vel ſuperiorem dignitatem, Tertiò, hac pœna non ligari, nec comprehendi Epiſcopos, vel ſuperiores, quando ipſi compromiſſarij ſunt: quia generaliter fertur, & generalis ſuſpenſio non comprehendit Epiſcopos vel ſuperiores, iuxta cap. *Vt animarum*, de Sentent. excommunicat. Quartò extenditur illa ſuſpenſio ad eum, qui alicuius electionem, poſtulationem, aut prouiſionem impugnans, in probatione deficit. Addit verò Angelus verb. *Suſpenſio*, 1. num. 27. compromiſſarium eligentem indignum incurrere hanc ſuſpenſionem, niſi compromittentes illud habuerint ratum, ſentiens ſi illi ratam habeant, alium non incurrere. Sed illa conditio in eo textu ad hanc rem non ponitur, ſed ad aliam longè diuerſam. Dicitur enim priùs in verſicul. *Si verò*, quando compromiſſarius eligit indignum, ſiue dolo, ſiue ignorantia id faciat, iam functum eſſe officio ſuo, ideoq; poteſtatem eligendi ad compromittentes reuerti, *niſi etiam illi talem electionem ſcienter ratam priùs habuerint:* & meritò talis cōditio in eo caſu apponitur in pœnam eorum, qui ſcienter talem electionem approbant. Deinde verò in verſ. *Porrò*, imponitur dicta pœna ſuſpenſionis compromiſſario malè eligenti: additur verò, illam pœnam, vel ſimilem non extendi ad ipſos compromittentes, niſi etiam ipſi ratam electionem habuerint: quia pœna ſolùm autorē culpæ tenere debet, vt ibi dicitur: compromittētes autem nihil peccarunt compromittendo in aliquo, licèt ille poſtea malè fungatur officio ſuo. Meritò autem additur illa conditio, *Niſi ipſi ratam habeant talem electionem*, quia tunc iam illi ſunt participes eiuſdem criminis, & ideo etiā debent eſſe participes alicuius pœnæ. Tantum ergo abeſt, vt poſita illa conditione, quòd compromittentes ratam habeant talem electionem, compromiſſarius non incurrat dictam pœnam, vt Angelus intellexiſſe videtur, quòd potius tunc non ſolùm compromiſſarius, ſed etiam compromittentes pœnam incurrant.

Suarez Tom. 5.

7 Quid ſi per ignorantiam culpabilem indignus eligatur.

Expendendum autem eſt illud verbum, *Niſi ſic, vt præmittitur, ratum habuerint*, id eſt, *ſcienter:* ſic enim præmiſſum fuerat in §. *Si verò*. Quare ſi per ignorantiam indignitatis electi ratam habuerint electionem, non incurrent. Et quidem, ſi talis ignorantia fuerit inuincibilis, res eſt manifeſta, quia tunc nulla committitur culpa: ſi autem non ſit omnino inuincibilis, ſed aliquo modo voluntaria, dubitari poteſt: an tunc compromittentes, & electionem ratam habentes talem incurrant pœnam: cùm enim non excuſentur à culpa, videntur non excuſari à pœna. Nihilominùs, tamen propter verbum, *ſcienter*, probabile exiſtimo hos non incurrere pœnam, niſi interueniente dolo, & malitia, & ſuppoſita ſcientia quòd electio fuit de indigno facta: nam, ſi interueniat ignorantia, etiamſi vinci fortaſsè potuiſſet, & ideo non excuſet à culpa, tamen aliquam excuſationem affert, quæ iuxta intentionem, & verba illius textus, ſufficit ad excuſandam illam pœnam, alioqui verbum illud, *ſcienter*, nihil operaretur. Et fortaſsè ratio fuit, quia illa erat ignorantia facti: ignorantia enim iuris hic admitti non poteſt; quis enim ignorabit non licere electionem indigni ratam habere? ignorantia autem facti, ſcilicet, de electi indignitate, facile poteſt haberi, & præſertim poſtquam autoritate compromiſſarij eligentis illum veriſimilior, ſeu probabilior facta erat.

8 Quapropter licet Gloſſ. ibi, verſ. *Eligitur*, etiā de compromiſſario particulam, *ſcienter*, intelligat, ego de illo aliter iudicandum cenſeo, nam ratio diuerſa eſt, & textus de illo diuerſimodè loquitur. Si ergo compromiſſarius ex ignorantia inuincibili eligat indignum, non incurret, cùm illa ſuſpēſio ſolùm feratur propter culpam, & pœna ſolùm autorem culpæ tenere debeat, vt ibi dicitur: Si tamen indignum eligat ex culpabili ignorantia, & ex negligentia graui, quæ ad peccatum mortale ſufficiat, dictā ſuſpēſionē incurret, quia ibi eſt culpa ſufficiens ad talem pœnam, & in illo textu nūquam poſtulatur vt compromiſſarius ſcienter eligat indignū ad incurrēdam illā, ſed ſimpliciter dicitur, *Si indignum eligat:* quod ſatis intelligitur, ſi eligat voluntariè,

47 & culpabiliter indignum. Et ratio etiam differentiæ eſt, quia poſtquam illi eſt conceſſa poteſtas eligendi, ad eum ſpectat de conditione & dignitate electi inquirere; meritoque ponitur, ſi in hoc ſit notabiliter negligens: compromittentes verò magis excuſabiles ſunt, quia de compromiſſarij diligentia & autoritate confidunt, & quando oppoſitum non conſtat, meritò dignum reputant, quem ipſe elegit, neque habent illam ſpecialem obligationem inquirendi de dignitate electi.

9 Dubitari verò poteſt, quænam pœna ſit illa, quam compromittentes incurrunt conſentientes tali electioni. Aliqui enim putant incurrere eandem ſuſpenſionem, quia ibi fit exceptio, vt non incurrant illam pęnam, niſi in illo caſu: ergo in eo illam incurrunt. Alij verò exiſtimant per illam particulam: *Niſi ſic, vt præmittitur, ratum habuerint*, non ſignificari, hos compromittentes indigni electionem ratam ſcienter habentes, incurrere pęnam illius ſuſpenſionis, ſed ſolũ illam pęnam prius poſitam in §. *Si verò*, ſcilicet, quòd priuantur poteſtate iterum eligendi, vel cõpromittendi, quia illa exceptio, *Niſi, &c.* poſita in §. *Porrò*, nõ cadit ſuprà verbum, *Suſpenduntur*, ſed ſupra verbum, *puniuntur*, quod generalius eſt & ideo ſenſus non eſt, vt in caſu illius ratihabitionis ſuſpendantur; ſed vt puniantur pęna prius indicata, ſcilicet priuatione electionis iuxta priorem §. *Si verò*, & iuxta cap. *Quanquam*, eodem titulo. Vbi declaratur poteſtatem eligendi in eo caſu ad Summum Pontificem deuolui. Et hic ſenſus mihi magis probatur, quia & mitior eſt, & ſatis conformis verbis textus, & rationi: nam in ipſo compromiſſario, quod poſtquam ſemel elegit indignum iam non poſſit iterum eligere, non eſt pęna, ſed quaſi ceſſatio iniuncti muneris & ideo noua pęna illi imponitur ob talẽ electionem peccaminosè factam: in ipſis verò compromittentibus eſt peculiaris pęna, quod voce eligendi priuentur quando ratam habuerint talem electionem: & ideo non debent alia ſuſpenſione puniri. Tamen iuxta hunc etiam ſenſum procedunt alia, quæ circa particulam *ſcienter*, expendimus, vt per ſe patet.

Quã pœnã incurrãt compromittẽtes conſentiẽtes electioni indigni.

Septima contra eligentes indignum ad Epiſcopatum, &c.

10 Septimus caſus eſt de his, qui eligunt indignum ad Epiſcopatum, vel inferiora beneficia, quæ curam animarum habent annexam, nã clerici ſic eligentes, & poteſtate eligendi tunc, ſeu pro ea vice priuantur, & per triennium ab Eccleſiaſticis beneficijs ſuſpenduntur. Ita habetur in c. *Cum iucunctis*, §. *Clerici*, de Electione. Ferturque hæc pęna in clericos Epiſcopis inferiores, tum propter regulam ſuperius poſitam, quod Epiſcopi non comprehenduntur ſub generali ſuſpenſione, tum etiam quia ibidem Epiſcopi in hoc delinquentes aliter puniuntur, priuatione poteſtatis conferendi prædicta officia, aut beneficia, quæ pęna confirmari poteſt ex capit. *Nihil eſt*, eod. tit. de Electione, vbi etiam pęna ſuſpenſionis à beneficio, non latæ, ſed ferendæ adiungitur. Deinde illa ſuſpenſio limitanda eſt ad eadem beneficia, quæ huiuſmodi electores habent in ea Eccleſia, quam per talem electionem offendunt iuxta dicta in ſuperioribus, & proximè in præcedenti caſu ex cap. *Si compromiſſarius*, Circa

Ca. Cum in cũctis, de Elect.

Cap. Nihil, de Elect.

A electionem verò propter quam hæc pęna imponitur, aduertendum eſt, non eſſe abſolutè electionem indigni quomodocumque, ſed verba textus ſunt, *Clerici ſi contra formam iſtam quenquam elegerint*, atque ita ex vi illius legis ſolùm illi pęnam illam incurrunt, qui aliquem eligunt non habentem conditiones in illo decreto præſcriptas: illæ autem ſunt tres. Prima vt nullus eligatur in Epiſcopum, *Niſi qui trigeſimum ætatis annum egerit* (ita enim legitur in Cõcilio Lateranenſi ſub Alexandro 3. p. 1. cap. 3.) in Decretalibus verò legitur *exegerit*: prior tamen lectio videtur magis probanda ex cap. *Cùm nobis olim*, de Elect. ibi, *Quod annum ætatis triginta attigiſſet*. Secunda vt ſit ex legitimo matrimonio natus: Tertia quod vita & ſcientia commendabilis demõſtretur. Ad Decanatum verò, & Archidiaconatum, & alias præbendas inferiores, quæ curam animarum habent annexam & ad ipſum regimen parochialis Eccleſiæ requiritur, vt qui eligitur, vigeſimum quintum ætatis annum attigerit, & ſcientia & moribus exiſtat cõmẽdatus. Qui ergo indignum elegerit ob defectum alicuius ex his conditionibus, prædictam ſuſpenſionem incurret. Si verò alijs modis in electione peccet ſeu deficiat, non incurret illam pęnam, ſed alijs modis puniri poteſt arbitrio ſuperiorum: quia hæc lex de illis non loquitur.

B

Octaua ſuſpenſio non diſſimilis præcedenti fertur in Extrauag. vnic. inter communes, de Poſtulat. Prælat. vbi qui ad Cathedralem Eccleſiã poſtulant eum, qui viceſimum ſeptimum ætatis annum non attigit vel qui religioſum mendicantem ad inferiorem Cathedrali Eccleſiam poſtulant, ea vice poteſtate poſtulandi, & eligendi, & à beneficijs, quæ in illa Eccleſia obtinent, per triennium ſuſpenduntur. 11

Octaua ſuſpẽſio.

C

Nona in eum qui defecit in probatione eorum, quæ contra electum obiecit.

Nona fertur in eum, qui in perſonam electi aliquid opponit, & poſtea in probatione deficit, ſuſpenditur enim à beneficijs Eccleſiaſticis per triennium, in c. 1. §. *Adijcientes*, de Elect. in 6. In quo nonnulla ſunt notanda. Primũ non eſſe ſermonem de electo ad quodcumque beneficium Eccleſiaſticum, ſed ad *dignitates, perſonatus, & canonicas*, vt declaratur in §. *Sed ſi pars*, In c. autem, *Si compromiſſarius*, in fine videtur declarari, etiam in Epiſcopatibus habere locum: & ſane meritò, cùm magis ſit punienda calumnia in Epiſcopum, quàm in eum, qui ad inferiorem dignitatem eligitur. Secundò extenditur hic caſus ex principio illius c. & ex dict. c. *Si compromiſſarius*, non ſolùm ad electionem, ſed etiam ad poſtulationem, & quamcunque promiſſionem. Itaque quacunque ratione aliquis ſit prouiſus vel præſentatus ad aliquod ex dictis beneficijs Eccleſiaſticis, & aliquid in perſonam eius opponatur, ſi opponens deficiat in probatione, dictam ſuſpenſionem incurrit. Tertiò; quoniam contra electionem opponi poteſt & in formam eius, & in perſonam electam, hæc pœna non imponitur in eum, qui obijcit contra formam, & deficit in probatione: tunc enim ſolùm ad expenſas condemnatur: ſed ponitur in eum, qui obijcit in perſonam abſque probatione: & meritò, quia grauius delinquit propter periculum infamationis, & maiorem calumniæ ſuſpẽſionem: & ideo ſubdi- 12

D

Cap. 1. de Elec. l. 6.

Digitized by Google

ſubditur ibidem, illam ſuſpenſionis pœnam imponi, *abſque vlla ſpe remiſſionis, aut miſericordiæ, niſi manifeſtiſſimis conſtiterit documentis, quòd ipſum à calumniæ vitio cauſa probabilis, & ſufficiens excuſaret*. Quorum verborum ſenſus non eſt, in eo caſu non incurri ſuſpenſionem ipſo facto, prout per eam legem fertur apertiſſime, & ſine vlla exceptione, ſed eſt ſenſus tunc eſſe diſpenſandum cum illo, & pro ratione excuſationis tempus ſuſpenſionis coarctari. Addo verò tam probabilem poſſe eſſe excuſationẽ, vt Summus Pontifex iuſtè, ac meritò poſſit totam ſuſpẽſionem tollere, & fructus amiſſos reſtituere, vt ſi conſtiterit bona fide, & probabili ſpe ſufficienter probandi obiectionem, atque adeo ſine morali culpa id factum fuiſſe. Imò ſi hoc in conſciẽtia conſtet, in eodem foro talis ſuſpenſio nõ incurritur, quia pęna eſt, & ceſſat, ceſſante culpa. Tandem, licèt ibi ſimpliciter feratur triennalis ſuſpenſio à beneficijs, tamen ex dict. c. *Compromiſſarius*, conſtat limitandam eſſe ad beneficia illius Eccleſiæ, de cuius prouiſione, ſeu electione agitur, vt pęna ſit culpæ proportionata.

Decima in eum, qui conſentit electioni per abuſum poteſtatis ſecularis factæ.

12 Ca. Quiſquis, de Electio. DEcima eſt de eo, qui ad Eccleſiaſticam prębendam per abuſum ſecularis poteſtatis eligitur, & tali electioni cõſentit: de quo ita dicitur in c. *Quiſquis*, de Electione, *Electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat eligi dignitatem*. Qui textus citari ſolet cõiter ad probandũ ſuſpenſionem in eo caſu incurri. Sed ea verba nõ ſuſpenſionem, ſed priuationem, & inhabilitatem inducere videntur. Nam priuatio, ſeu irritatio illius electionis, & inhabilitas ad illud beneficiũ, et ad quamlibet aliam Eccleſiaſticam dignitatẽ non eſt ſuſpenſio ab officio, neq; à beneficio, vt per ſe conſtat. *Abb.* Vnde Panormitanus ibi irregularitatem illam appellat: atq; ita pęna illius textus, quãtum ad electũ pertinet, ad præſentem materiã nõ ſpectat. Additur verò deinde pęna in electores clericos, qui in illo modo, id eſt inducti per abuſũ ſecularis poteſtatis, & contra canonicã libertatẽ electionem faciunt. Nam, præter irritationẽ electionis, ab officio, & beneficio contra eos fertur ſuſpẽſio. Tamen, ſi verba textus põderentur nõ fertur ipſo iure, ſed ferri mãdatur, ſic enim dicitur, *Ab officijs, & beneficijs penitus ſuſpendantur per triennium*, quod etiã ibi Gloſſa notauit. Obijcit verò ex c. *Cum incunctis*, ſuprà tractato. Sed, vt ex ſuprà notatis cõſtat, nulla eſt difficultas, quia illi textus loquuntur in diuerſis caſibus: & ideo mirũ non eſt quod diuerſas pęnas, vel eandẽ diuerſis modis imponant: neq; erit difficile congruẽtes rationes huius diuerſitatis inuenire. Additur verò in illo textu de his electoribus, *eligendi tunc poteſtate priuati*, quæ verba quoad hanc partem ſine dubio imponunt pęnam ipſo iure, quæ ſuſpẽſio quædam dici poteſt, nam impedit poteſtatem eligẽdi quoad vnum actum: & hoc ſolo titulo poteſt hic caſus in præſẽti numerari.

13 Electione fieri p abuſũ ſecularis poteſtatis quid. Hic verò quæri poſſet, quid ſit electionẽ fieri per abuſum ſecularis poteſtatis. Itẽ, an hoc procedat de electione ad quodlibet beneficiũ: Item an in oĩbus electoribus, & electis. Dico breuiter, aliud eſſe electionẽ fieri à ſeculari poteſtate; aliud fieri à clericis, per abuſum ſecularis poteA ſtatis: in illo enim textu de hac poſteriori ſermo eſt, nam dicitur vt electores ſuſpendantur ab officijs, & beneficijs: ſupponitur ergo illos eſſe clericos. Sentiunt autem aliqui expoſitores, hanc pænam à fortiori habere locũ in illo, qui dignitatem Eccleſiaſticam immediatè recipit de manu laici, nam ille maior abuſus eſt. Dico tamen ex vi huius textus non ferri ſpecialem pænam, aut ſuſpenſionem pro illo delicto etiamſi grauius ſit. Nec argumentum à ſimili, vel à maiori ratione eſt efficax in huiuſmodi legibus pænalibus, vt ſæpè dixi: quia non neceſſariò puniuntur grauiora delicta per eas leges, quibus minora puniuntur, ſed ſingula ſuis locis, vt illud delictum ſuſcipiendi Eccleſiaſticum beneficiũ à laico punitur in cap. *Quiſquis deinceps*, 16. q. 1. de qua alibi. Quorundam dictũ reijcitur. In præſenti ergo, electionẽ fieri per abuſum ſecularis poteſtatis, eſt, quòd electio fiat quidem
B ab electoribus eccleſiaſticis, tamẽ cũ aliquo abuſu ſecularis Principis, vt v.g. quod ipſe interſit tali electioni, aut aliquod munus in ea exerceat, vel aliquid huiuſmodi, vt in eod. c. notat Glo. 1. & alia exempla adducũt Innocẽtius, & Abbas.

14 An vis, aut metus grauis excuſent hãc cenſurã. Aduertit autem dicta Gloſſa hoc intelligendum eſſe, quando ipſi electores volũtariè in ſua electione admittunt illum abuſum ſecularis poteſtatis: nam ſi per vim, vel metum cogantur, nõ incurrent hanc pænam, & conſequenter, neque ipſa electio erit ipſo iure irrita, ſi nullum alium habeat defectum; ad quod citat cap. *Cum Vintonienſis*, de elect. in 6. Ex quo nihil ad rem præſentem elici poteſt: melius id probaret, ex illis verbis eiuſdem textus. *Qui electionem huiuſmodi præſumpſerit celebrare*, nam illud verbum *præſumpſerit*, indicat modum operandi ex mera libertate
C plenè voluntaria. Contrarium verò quoad hoc ſentire videtur Innocentius, nam inter alia exẽpla illius abuſus ponit, quando Eccleſiaſtici eligunt aliquem minis ſecularis poteſtatis: ſed fortaſsè intelligit, quando minæ non ſunt tales, vt ſufficiãt inducere metum grauem, & moralem violentiam; nam, quando huiuſmodi ſunt, cum actio ſit valde inuoluntaria, non ſunt digni electores tam graui pæna, & ſaltem in caſu illius textus, & iuxta verba eius probabilius exiſtimo non incurri. Nec diſputo modò an electio facta per huiuſmodi metum irrita ſit, necne: nã eſto ſit irrita, quando metus incutitur ad extorquendum conſenſum electorum in talem perſonam; tamen, quando ſolùm incutitur ad admittendũ in electione abuſum ſecularis poteſtatis, & eo non obſtante, liberè fit electio, non opinor eſſe irritam, quia neque ex natura rei id per ſe con-
D ſtat, neque ex vi dict. cap. *Quiſquis*, vt ponderatũ eſt. Solùm ergo incurritur illa ſuſpenſio, quando electores voluntariè admittunt talem abuſum ſecularis poteſtatis; & tũc locum habet illa Deciſio in omnibus beneficijs Eccleſiaſticis, ſiue Epiſcopatus, ſiue inferiora ſint, quia textus indiſtinctè loquitur, vt benè Abbas ibi notauit. Et eadem ratione locum habet in omnibus electis, & in omnibus electoribus, niſi fortaſſe excipiendi ſint Epiſcopi, quatenus ſub generali clauſula ſuſpenſionis non comprehenduntur.

15 Suſpẽſio vndecima, & Duodecima. Vndecimus caſus ſumitur ex c. *Exigit*, de Cẽſibus in 6. vbi oẽs clerici inferiores Epiſcopis, qui Eccleſias viſitant, aut ſunt viſitantiũ familiares, & nõ ſeruãt cõſtitutionẽ Inn. 4. in c. *Romana*, co. tit. de nõ recipiẽdis pro viſitatione, aut debita pcuratiõe, pecunijs, aut alijs muneribus ſi ea recepe-

rint infrà menſem in duplum non reſtituant, ſuſpenduntur, ab officio, & beneficio, donec ſimilem reſtitutionem faciant Eccleſiæ, à qua aliquid receperint. Duodecimus caſus ſumi poteſt ex Extrauag. 3. de Priuileg. vbi fertur ſent. ſuſpenſionis in eos, qui conferunt, vel recipiunt beneficia eorum, qui pro ſuis negotijs ad Romanam Curiam profecti ſunt, quivè in illa officia aliqua exercent. Vbi ſolùm oportet, aduertere, ibi ferri ſuſpenſionem abſolutè, & abſque vlla determinatione, quæ neque ex verbis, neque ex materia, neque aliunde poteſt commodè limitari; ideoque ſuſpenſionem tam ab officio, quàm à beneficio complecti. Alia aduertemus infrà agentes de interdicto.

Decima tertia ſuſpenſio contra iudices Eccleſ. in iudicio delinquentes.

16 DEcimus tertius caſus eſt de Iudice Eccleſiaſtico ordinario, aut delegato, qui per gratiam, vel ſordes aliquid in iudicio facit contra conſcientiam, & iuſtitiam in grauamen alterius partis: ille enim ab executione officij per annũ ſuſpenditur ipſo iure in c. 1. de Senté. & re iudic. in 6. vbi additur, *Si ſuſpenſione durante, damnabiliter ſe ingeſſerit diuinis, irregularitatis laqueo ſe inuoluet.* Ex quo conſtat illam ſuſpenſionem non tantum intelligi ab officio iudicandi, nam ſuſpẽſio ab illo ſolo non impedit celebrationem diuinorum: intelligitur ergo de ſuſpenſione ab officio ſimpliciter tam ordinis, quã iuriſdictionis. Rectè aũt aduertit Gloſſa illam pœnã non extẽdi ad Epiſcopũ, etiamſi Ordinarius, vel delegatus iudex ſit, propter principiũ ſæpe poſitũ, quod ſuſpenſio generaliter lata non cõprehendit Epiſcopũ. Ponderanda autẽ ſunt verba, *Ordinarius, aut delegatus*, quia non eſt vltra illos hæc pœna extendenda, cũ pœnæ reſtringendæ ſint: & ideo neq; arbiter cõpromiſſarius, neq; merus executor illã pęnã ſuſpenſionis incurrunt, quia neuter eorum eſt iudex ordinarius, vel delegatus, vt ibi notat Gloſ. verb. *In iudicio*, ex Hoſtiẽſe, & alijs. Obſeruanda etiã ſunt illa verba, *Contra conſcientiam, & contra iuſtitiam*, quæ opinor copulatiuè eſſe intelligenda, ſicut proponũtur: nõ enim ſufficit facere cõtra conſcientiã, ſi non faciat contra iuſtitiã, poteſt enim iudex ex odio procedere, & in hoc facere cõtra conſcientiã: tamen ſi grauamen illud quod alteri parti imponit, reuera non eſt cõtra iuſtitiã, ſed ſolùm quia intra latitudinẽ iuſtitiæ ſemper illã grauat quantum poteſt nullo fauore, aut gratia cũ illa vtendo in his, quæ licitè poſſet, hanc ſuſpenſionẽ nõ incurrit. E cõtrario etiã non ſatis erit agere cõtra iuſtitiã, ſi non agat contra conſcientiã: quod poteſt cõtingere ſi per ignorantiam inculpabilem, vel inconſiderationem iudex partem aliquam grauet vltra iuſtitiæ æquitatẽ: tunc enim licèt materialiter agat cõtra iuſtitiã, non tamen formaliter & ſecundũ conſcientiã: & ideo ſuſpenſionẽ illam non incurret, tum propter illa verba textus, tum propter rationem generalem, quòd, ceſſante culpa, debet pœna ceſſare. Cætera in ipſo textu clara ſunt.

17 Decima quarta ſuſpẽſio cõtra Cõſeruatores.

Decimus quartus caſus, qui ad hanc ſectionẽ ſpectat, ſumi poteſt ex cap. vlt. de Offic. deleg. in 6. verſ. *Vbi autem*, vbi ſuſpenduntur ipſo iure per annũ ab officio iudices Cõſeruatores, *qui de alijs, quàm de manifeſtis iniurijs, & violentijs ſcienter ſe intromiſerint, ſeu ad alia, quæ iudicialem indaginem* A *exigunt, ſuam extenderint poteſtatem.* In quo textu obſeruare in primis licet, quòd licèt in principio illius cap. inter eas perſonas, quæ poſſunt in Conſeruatores eligi, primò loco ponãtur Epiſcopi, & eorum ſuperiores, nihilominùs clauſula pęnalis ad illos non extenditur propter capit. *Vt animarum periculis*, de Senten. excom. in 6. & ita facile conſtat, quæ ſint perſonæ, contra quas fertur hæc ſuſpenſio: ſunt enim omnes perſonæ Eccleſiaſticæ inferiores Epiſcopis, quæ munus Cõſeruatoris exercent. Actio vero, propter quã hæc ſuſpenſio imponitur, eſt exceſſus iuriſdictionis, & muneris ſibi commiſſi in duobus, quæ in dictis verbis ſatis diſtinctè proponuntur. Explicatur autem modus delinquendi neceſſarius ad hanc pęnam incurrẽdam per illam particulam, *Scienter*, per quam vt minimũ requiritur vt culpabiliter, & grauiter peccando, id faciant. Gloſſa B uerò ibi addit idem eſſe ſi ex ignorãtia culpabili id fiat, citatque cap. *Eos*, de Tempor. ordin. in 6. Sed contrarium exiſtimo uerius: non enim ſine cauſa additum eſt verbum illud, *ſcienter*, & dict. cap. *Eos*, potiùs probat oppoſitum: nam quando ius uult cõprehendere etiam peccantes per ignorantiam, non ponit uerbum *Scienter*, ſed uel ſimpliciter loquitur, uel ſub diſiunctione, *Scienter, vel ignoranter*, ut fit in dict. cap. *Eos*. Quamuis ergo ignorantia craſſa non excuſet à culpa, excuſat tamen à pęna, & cenſura, quando lex, quæ illam ponit, requirit modum peccandi ex certa ſcientia, qui in præſenti textu per aduerbium, *Scienter*, ſignificatur. Suſpẽſio autem ibi impoſita eſt ab officio non tantùm muneris Conſeruatoris, ſed ſimpliciter ab officio clericali, ut uerba illa ſimpliciter prolata ſignificant, & patet ex dictis in caſu proximè præcedenti, & ex doctrina ſuperiùs generaliter data de ſuſpẽſione ab officio. C Malè autem infert Gloſſa in illo textu, hanc ſuſpenſionem etiam eſſe à beneficio, nam oppoſitum potiùs colligitur ex uerbi limitatione, & in ſuperiori etiam doctrina notatum eſt.

Gloſſa reijcitur.

18 Suſpenſ. cõtra Parech.

Alia ſuſpenſio ſumitur ex Concil. Trident. ſeſſ. 24. ca. 1. de Reformatione. ubi parochus, uel alius ſacerdos, ſiue ſecularis, ſiue regularis, qui alterius Parochię ſponſos, ſine Parochi licentia, matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, etiamſi prætextu priuilegij, uel immemorabilis conſuetudinis id faciat, ipſo iure ſuſpenditur, donec ab ordinario eius parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur. Non explicat autem Concilium à quo huiuſmodi ſacerdotes, propter tale crimen ſuſpendantur, cũ tamen ueriſimile non ſit, ſuſpendi illum ab omni officio, D & beneficio, ut uerbum illud ſimpliciter prolatum indicare uidetur: tum quia peccatum illud non uidetur dignum tãta pęna: tum etiam quia illa pęna indifferenter fertur in Parochos, & ſacerdotes ſimplices, tã regulares, quam ſeculares. Et ita uidetur ſuſpenſio ſolũ eſſe de re communi omnibus illis. Cenſeo igitur illã eſſe ſuſpenſionẽ ab officio ſacerdotali, uel ad ſummũ à munere ſacerdotali: quia iuxta cõem intelligentiã canonum ex materia ſubiecta determinatur pęna, ut in eo quis puniatur, in quo deliquit. Item, quia, cũ ſacerdos propter abuſum ſacerdotalis muneris ſuſpẽditur, rectè intelligitur ſuſpendi, formaliter, quatenus ſacerdos eſt: atq; adeo à ſacerdotali munere. Aliæ ſuſpẽſiones huiuſmodi, quę ſunt cõmunes alijs clericis cũ Epiſcopis, uel annexæ Epiſco-

Epiſcopalibus, declarabuntur infrà ſect. quinta.

29 His denique addi poſſet ſuſpenſio, quæ olim ferebatur in Bulla Cœnæ in fin. contra eos qui contra tenorem eius abſoluunt tranſgreſſores, qui in cenſuras bullæ inciderunt his verbis, *Eiſque prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum, & audiendi confeſſiones officia interdicimus*: Non obſtante enim hoc vlt. verb. manifeſtũ eſt ex materia, & effectibus, illam cenſuram non eſſe interdictum, ſed ſuſpenſionem quandam ab officio, non quidem totalem, ſed quoad illa tria, vel quatuor munera, quæ ibi declarantur, quia ſuſpenſio non eſt vltra verba legis extendenda, vt ſæpè diximus. Vnde conſtat ſic ſuſpẽſum poſſe nihilominus celebrare, quia hoc non eſt propriè adminiſtrare ſacramentũ, ſed ſacrificium offerre. Et à fortiori non eſt prohibitus quominùs alia Eccleſiaſtica officia facere poſſit. Hæc autem ſuſpenſio abſolutè fertur ſimul cum excõmunicatione, nullaque additur reſeruatio: & ideò quoad abſolutionẽ idẽ videtur de vtraque iudicium. Hanc vero ſuſpẽſionẽ hic non numeramus, quia licèt à Gregorio 13. poſita ſit, à ſucceſſoribus eius Sixto 5. & Clement. 8. prætermiſſa eſt, & ideo iam non incurritur.

SECTIO IIII.

Quas ſuſpenſiones incurrant clerici propter alia peccata cæteris hominibus communia.

1 Primus caſus de publico peccatore reijcitur.

PRimus caſus in hoc ordine numerari poteſt de clerico publico peccatore in communi, id eſt, quocũque genere peccati, quod graue, ac publicũ & conſequenter ex ſe ſcãdaloſum ſit. Verumtamen hic caſus non habet in iure fundamentum, ſaltem ſub hac generalitate ſumptum: & ideo non eſt cur hoc loco numeretur. Non enim omne peccatum graue quãtumuis publicum & ſcandaloſum, habet annexam in perſonam clerici cenſuram ſuſpenſionis: aut enim illam induceret vi ſua abſque alia Eccleſię conſtitutione, aut ex Eccleſiaſtico iure: hoc poſterius dici non poteſt, quia nullum inuenitur tale ius: neque etiam prius, quia ſuprà oſtenſum eſt nullam cenſuram incurri iure diuino, aut naturali, ſed ſolo Eccleſiaſtico iure eſſe introductam. Et ideo ſuprà diximus, quãuis ſacerdos exiſtẽs in peccato mortali etiam occulto, in tali ſtatu nõ poſſit licitè celebrare, & ideo ab aliquibus dicatur ſuſpenſus quoad ſe; tamen illud impropriè ac largè dici, prout ſuſpẽſio dicitur de quolibet impedimento, non verò vt ſignificat propriam cenſuram. Cuius ſignũ eſt duplex. Vnum quod licèt celebret, non manet irregularis: aliud, quòd, ſi agat pœnitentiam ſui peccati, non indiget abſolutione à cenſura, vt licitè celebrare poſſit. Idẽ ergo dicendũ eſt de clerico publico peccatore, nam ex vi talis peccati eſt impeditus ne licitè miniſtrare poſſit ratione culpæ, & ſcandali, quod maximè locum habet in ſacerdote: & eſt etiam veriſimile in Diacono, & Subdiacono, vt alibi latiùs diximus: in minoribus autem ordinibus id locum non habet per ſe loquendo. Hoc autem impedimen- A tum, qualecumque illud ſit non eſt vera cenſura ſuſpenſionis, vt patet ex eiſdem ſignis, tum quia ſacerdos ſic celebrans non fit irregularis, tum etiam, quia ſi pœnitentiã agat non indiget alia abſolutione à cenſura. Solùm neceſſe eſt, vt illa pœnitentia æquè nota ſit, ac fuit peccatũ vt ſcandalum ceſſet. Accedit quod hoc genus impedimẽti ſuo modo commune eſt laicis: nã laicus peccator publicus non poteſt ad Euchariſtiam accedere licitè, & vt publicè id faciat, neceſſe eſt vt pœnitentia notoria præcedat. Atque ita ſẽſit in hac parte Couarr. in Clemẽt. *Si furioſus*, p. 1. §. 1. nu. 5. vbi nõnullos iuris Põtificij interpretes allegat. Et in re idẽ tenet Sylueſt. verb. *Irregularitas*, qu. 27. Vbi generaliter ait clericũ ratione peccati non eſſe propriè ſuſpensũ, ſed ſolùm longè, & quoad ſe, ideoque non fieri irregularem ſic miniſtrando. Couar. Syluest.

B Et hoc tẽpore eſt receptiſſima, & indubitata hæc ſententia, imò nullum auctorẽ inuenio oppoſitum ſentientem. Nauarrus enim, qui aliquando docet clericũ ex peccato publico & notorio incurrere aliquam inhabilitatẽ Eccleſiaſticã, cuius diſpenſatione indiget vt poſſit miniſtrare, vel ad ſuperiores ordines aſcẽdere primũ non loquitur generatim de omnibus peccatis, ſed de quibuſdam grauioribus & depoſitione dignis, vt ipſe expreſſè declarat in Sum. cap. 25. nu. 73. ex Cardinali iuncto textu in cap. vltim. de Temp. ordinat. Deinde, quia illa inhabilitas, de qua Nauarrus loquitur, non eſt ſuſpenſio ſed irregularitas, vt diſcretè declarauit in c. 27. nu. 152. & n. 248. & 249. quod tamẽ an verũ ſit, infrà tractãdo de irregularitate examinabimus. 2 Nauarr.

Obijci autem ſolet cap. vlt. de Temp. ordin. vbi dicitur, ſacerdotem notatum peccato adul- C terij, periurij, aut falſi teſtimonij non eſſe impediendum à ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus poſt peractã pęnitentiam, niſi talia crimina notoria fuerint: ergo, ſi fuerint notoria ſentit Pontifex non eſſe admittendum: habet ergo aliquod impedimentum canonicum ratione talis criminis publici. Reſpondetur, ex illo textu colligere Nauarr. illam irregularitatem. Sed de irregularitate infrà videbimus. Nũc de ſuſpẽſione dicimus hinc nõ colligi aliquam iure ipſo latam: quia ibi diſtinguitur inter peccatorẽ occultum, & publicum, id eſt, in iudicio conuictum, vel aliàs notorium, & de occulto vt diſtinguitur ab huiuſmodi publico dicitur non eſſe prohibẽdũ miniſtrare, ſi pęnitentiam agat, vnde conſtat non fuiſſe ſuſpẽſum, cum ſpeciali cenſura abſolutione non indiguerit: ſi autem pęnitẽtiam non egerit, non dicitur eſſe cogẽdũ, D quia donec conuincatur in iudicio, vel res ipſa clamet, cogi non poteſt, ſed dicitur monendus, & ſub interminatione diuini iudicij obteſtandus, vt non miniſtret. De publico autem peccatore nihil dicitur: vnde ſolũ per augmẽtum à cõtrario colligi poteſt, eũ ſuſpendi à miniſterio ſacro: tamẽ ad aſſerendã pęnã ipſo iure latã infirmũ eſt tale argumẽtum, quia poteſt cõmitti iudici, vt illũ ſuſpendat, vel alio modo impediat, vt expedire cenſuerit. Sicut Cõc. Trid. ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis in celebr. Miſſę monet Epiſcopos, vt neminẽ, qui publicè & notoriè criminoſus ſit, aut Sãcto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe permittãt, quod nõ ſpectat ad ſuſpenſionẽ ipſo iure, ſed ad officiũ prelati propter indignitatẽ taliũ perſonarũ, ſic ergo in præſenti. 3 Obijcitur ca. vlt. de Tẽp. ord. Solutio obiectionis.

Secunda

Secunda de publico concubinario.

4 SEcundus caſus eſt de clerico publicè concubinario: nam licèt non omni peccato publico, huic tamen in ſpeciali videtur ipſo iure annexa ſuſpẽſio ab officio celebrandi, ſi ſacerdos ſit ex c. vlt. de coha. cler. & mulier. Vbi proponitur quęſtio, an officium clerici fornicarij priuſquam pęniteat, audiendum ſit: & reſpondetur, huiuſmodi clericum non debere in officijs euitari, quia licèt ſit ſuſpenſus quoad ſe non verò quoad alios; & additur, *Niſi peccatum huiuſmodi ſit notorium per ſententiam, ſeu per confeſſionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuerſatione aliqua celari non poſſit:* ergo ſignificatur, quãdo tale delictum eſt publicum aliquo ex his modis, clericum eſſe ſuſpenſum, & quoad ſe, & quoad alios, quod nunquã cõtingit niſi per cẽſuram ſuſpenſionis. Et confirmatur ex c. *Si qui ſũt Presbyteri*, 81. dict. vbi Gregorius VII. huiuſmodi clerico interdicit Eccleſiæ introitum donec pęniteat, & alijs prohibet ne officiũ eius audiant. Idẽ habetur in cap. *Nullius*, & c. *Præter*, 32. diſt. & in ca. vlt. 15. quæſt. 8. Magiſque videtur vrgere cap. *Sacerdotes*, diſt. 50. nam de huiuſmodi Sacerdotibus dicitur, *non poſſe habere honorẽ ſecundùm canonicæ inſtitutionis autoritatem;* vbi Gloſſa ait, non poſſe ſine diſpẽſatione, & in nota marginali additur, hanc diſpenſationẽ poſſe dari ab Epiſcopo, iuxta doctrinã Innocẽtij in c. 1. de cler. per ſaltum promot. Vnde videtur illa Gloſſ. ſupponere, propter hoc crimen cõtrahi impedimentum canonicum, quamuis non declaret quod illud ſit. In verbo autem diſpẽſandi ſignificat eſſe irregularitatem, quamuis etiã poſſit ad ſuſpenſionem accommodari. Et ita tenẽt Cardinalis, Hoſtienſis, Abbas, & alij, quos referunt, & ſequuntur Couarr. in dict. Clement. *Si furioſus*, par. 1. §. 1. nu. 5. et Nauarrus in Summa c. 25. nu. 76. & cap. 27. nu. 154. Idẽ tenet Palud. in 4. diſt. 27. q. 4. nu. 6. & D. Antoninus 3. part. tit. 27. cap. 3. vbi refert. D. Thomã: Itẽ Abulenſis in Tractatu de Clericis concubinarijs concluſ. 7. Syluest. verb. *Cõcubinarius*. §. 4. & verb. *Suſpẽſio* vbi etiã Angelus, Armilla, & alij, & Villadiego li. de Irregularitate, c. de ſuſpẽſione colũn. 3. & Bernard. Diaz in Practica Crimin. cap. 73.

Ca. vlt. de coh. cler. & mulier.
Prima opinio.
Innoc.
Cardinalis. *Hoſtienſ.* *Abbas.* *Couarru.* *Nauarr.* *Antonin.* *D. Thom.* *Abulenſ.* *Syluest.* *Ang.* *Armill.* *villa dieg.* *Bern. Diaz.*

5 Sed in explicanda hac ſentẽtia, & modo huius ſuſpenſionis eſt magna varietas, nam quidã ex eis dicunt, talem eſſe hanc ſuſpenſionem, vt ſi illa durante clericus concubinarius celebret, fiat irregularis, ita vt ſolus Papa in hac irregularitate poſſit diſpenſare. Et hæc eſt communior ſententia eorum, quos retuli, vno vel alio excepto. Alij verò dicunt, licèt talis clericus verè maneat ſuſpenſus; non tamen fieri irregularem celebrando. Ita Couarruuias ſuprà, citans pro hac parte Innocentium, Ioannem Andream, et alios, quos etiam refert Nauarrus, & quod hoc ſequi videtur in cap. *Si quando*, de Reſcript. except. 17. numero 7. & 8. Qui conſequenter aiũt non omnem ſuſpenſionem ſufficere ad irregularitatem cõtrahendam, ſed illam quę eſt ratione ſolius delicti, & propter contumaciam, vel puram pęnam: eſt autem alia ſuſpenſio, quæ non eſt propter delictum ſolùm, ſed propter infamiam, atque adeo non tam propter pęnam, quàm propter indecentiam, & ſcandalum: & ſic ſuſpenſus, iuxta hanc ſententiam non incurrit irregularitatem, etiamſi cum ea celebret; huiuſmodi autem eſt hęc ſuſpenſio clerici publici concubinarij.

Prima diuerſ. inter autores.

A

6 Prætereà eſt alia diuerſitas, nam plures dicũt hanc ſuſpenſionem talem eſſe, vt peracta pœnitentia, non duret, ſed ipſo facto tollatur abſque alia abſolutione, ita vt poſt pœnitentiam licitũ ſit tali clerico in ſuo ordine miniſtrare. Ita Couarruuias cum alijs; Paludanus verò expreſsè dicit hunc concubinarium non poſſe abſolui à ſuſpenſione, niſi per Epiſcopũ, qui propter hoc ait, poteſt eum deponere, & per conſequens diſpenſare, ne deponatur pęnitens, aitque fieri irregularem, ſi ante huiuſmodi relaxationem celebret. Et citat. ca. penult. extra de Bigamis. vbi dicitur, clericos habentes plures concubinas nõ contrahere irregularitatem Bigamiæ; ideóque Epiſcopum poſſe cum eis diſpenſare, quoad executionem ſacerdotalis officij, tãquam ſimplici fornicatione notatis. Vbi ſupponitur, et propter hanc notã eſſe ſuſpenſos ab executione officij, & ad eam ſuſpẽſionẽ tollendam, neceſſariã eſſe diſpẽſationẽ Epiſcopi: nam ſi non eſſet neceſſaria, vanum eſſet dicere, poſſe Epiſcopum diſpenſare. Aut enim diſpenſaturus eſſet ante peractã pęnitentiam, vel poſt. Primum dici non poteſt, cum duret cauſa ſuſpenſionis, & ideo talis diſpẽſatio inutilis eſſet & inualida: ſi autẽ dicatur ſecundũ, planè ſequitur, etiam poſt peractam pęnitentiã durare impedimentũ ſuſpẽſionis; aliàs ſuperuacanea & impertinens eſſet diſpenſatio.

2. Diuer.

B

7 At verò Nauarrus mediam quãdam viam in hoc amplectitur, ait enim, poſt pęnitentiã peractam adhuc non poſſe licitè, & ſine peccato huiuſmodi clericum celebrare abſque diſpenſatione Epiſcopi iuxta c. fin. de Temp. ord. non tamen propterea incurrere nouam irregularitatem, quia quoad hoc ſublata eſt ſuſpenſio per pęnitentiam. Ita docet in Summa, cap. 25. ca. 76. & 77. Ex quo intelligitur iuxta ſententiam Nauarri hunc clericum publicè concubinarium et eſſe ſuſpenſum propria cenſura ſuſpenſionis, & irregularẽ, tali irregularitate, vt in ea poſſit Epiſcopus diſpenſare. Et per pęnitentiam tolli cenſuram ſuſpenſionis, quia tantum eſt lata, donec pęnitentiam agat, iuxta cap. *Si qui ſunt*, 81. d. irregularitatem autem non tolli per ſolam pęnitẽtiam abſque diſpẽſatione: ideóque peccare grauiter poſt pęnitentiam celebrando abſque diſpenſatione, quia irregularem celebrare graue peccatum eſt. Nõ tamen contrahere nouam irregularitatem, quia iam ablata eſt cẽſura, & ſola irregularitas, quamuis cum illa celebretur, nõ inducit nouam irregularitatem.

C

D

Eſt præterea alia differentia, nam plerique ex dictis auctoribus extendunt hanc ſuſpenſionem ad omnes clericos, etiam in minoribus cõſtitutos: quod expreſsè tenet Nauarrus dict. c. 25. num. 76. nullum allegãs textum, ſed ſolùm Archidiaconum, & Turrecrematam, D. autem Antonin. qui in eadem eſt ſent. eam confirmat ex c. *Miniſtri*, 81. d. & c. *Veſtra*, de Coha. cler. & mulie. Alijs verò videtur hanc ſuſpenſionem eſſe limitandam ad ſolos ordinatos in ſacris, nã de his expreſsè loquuntur iura citata, de inferioribus vero neq; eſt æqualis ratio, nec etiã textus, qui id ſufficienter probet. Nã dictum c. *Miniſtri*, quod ex Lucio Papa à Gratiano refert' ſũptũ potiùs eſt, vt in additione Gregoriana notat, & Iuo etiã in ſuo Decreto refert, ex Epiſt. 2.

Clementis,

Digitized by Google

Clementis, in qua non eſt ſermo quoad illam A partem de clericis ordinatis in minoribus ordinibus, neque etiam de concubinarijs, quamuis hoc poſterius poſſit à fortiori ſubintelligi; ſed eſt ſermo de Diaconis, & Subdiaconis, qui Græcè *Hipodiaconi* dicuntur, & ab interprete *Miniſtri*, quaſi per antonomaſiam appellantur, vt in principio eiuſdem Epiſtol. notatur in primo tomo Conciliorum: de his ergo clericis ait Clemens quod ſi poſt ordinationem contigerit proprium inuadere cubile vxoris, proprio miniſterio altaris priuetur. Vbi autem apud Gratianum legitur, *Neque ſine maioris natu autoritate minora gerant officia, vrceum ſanè ad altare, vel calicem ne ſuggerant* (propter quæ verba textus ille citatur ab Antonino & alijs) apud Clementem potiùs legimus, *Oſtia forinſecus claudat, minora gerat officia, vrceum, ſeu calicem ad altare non ſufferat*. Vnde ſenſus eſt, Subdiaconum non ſeruantem continentiam etiam cum propria vxore, remouendũ eſſe ab officio altaris; permitti verò poſſe, vt in functionibus minorum ordinum, his præſertim quæ extra altare fiunt, miniſtret: ergo ex illo textu iuxta veram lectionem, & intelligentiam, nihil ad rem præſentem colligitur, vt per ſe cõſtat. Capitulum autẽ *Veſtra*, licèt de clericis, & preſbyteris mentionem faciat; tamen apertè loquitur de his, *qui diuina officia peragere, aut ſacramenta miniſtrare poſſunt*, quales non ſunt in minoribus ordinibus cõſtituti: prærerquàm quod ex illo textu, etiam pro ordinatis in ſacris non ſatis colligitur ſuſpenſio ipſo iure, vt facilè legẽti patebit.

9 — 2. opinio

Secunda opinio principalis in hoc puncto eſt, nullum clericum, etiam in ſacris ordinatum, incurrere propriam ſuſpenſionem propter hoc crimen concubinatus, quantumuis notorium. Hãc C opinionem tenet Sot. in 4. d. 1. q. 5. art. 6. ad 2. & d. 13. q. 1. art. 9. vbi fatetur iure antiquo latã fuiſſe ſuſpenſionem in huiuſmodi clericos, iam verò ceſſaſſe, ne ipſi ſe exponant periculo maioris ſcãdali & ruinæ, quem ſecutus eſt Medina in ſua Sum. lib. 1. cap. 11. §. 8. Si autem ab his autoribus quæratur ius nouum, quo antiquum reuocatum fuerit, nullum proferunt, ſed aiunt per nõ vſum, ſeu per contrariam conſuetudinem hoc ius fuiſſe ſublatum.

Soto. *Medin.*

10

In hac re duo ſunt diſtinguenda, quæ antiquis decretis videntur fuiſſe præcepta. Vnum eſt ex parte clericorum in hoc publico vitio exiſtẽtiũ: aliud eſt ex parte aliorum fidelium, quantum ad vitandos huiuſmodi clericos in audiẽda eorum Miſſa, vel alijs diuinis officijs. Quantum ad primum, licèt in antiquis decretis probabile ſit latam fuiſſe ſuſpenſionem ipſo iure in huiuſmodi clericos, propter textus quos prima opinio afferebat; D tamen nunc verius cenſeo, hanc ſuſpenſionẽ non incurri ipſo iure, quantumuis delictum ſit notorium, vel per euidentiam facti, vel per ſententiam, aut confeſſionem coram iudice. Hoc probatur optimè ex vſu & conſuetudine Eccleſiæ, vt ex ſequentibus magis conſtabit. Præter hoc verò videtur apertè ſupponi in Concilio Tridentino ſeſſ. 25. cap. 14. de Reformat. vbi varias pœnas imponit huiuſmodi clericis concubinarijs: & priuſquàm aliquam incurrant, ſemel monendi eſſe dicuntur à ſuis Prælatis: quod ſi adhuc perſeuerent in ſuo vitio, tunc priuantur ipſo facto tertia parte fructuum ſuorum beneficiorum: ſi verò ſecundę monitioni adhuc non paruerint, omnes quidem fructus omnium beneficiorum, A aut penſionum ipſo facto amittunt; & ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpendendi dicuntur: non verò ipſo facto eſſe ſuſpenſi. Quod ſi adhuc pertinaces ſint, beneficijs perpetuò ſpoliari, & ad alia beneficia indigni reddi mandantur: Ac tandem ſi opus fuerit, excommunicationis gladio plecti: & quoad hos clericos beneficiatos nullã mentionem facit ſuſpenſionis ab ordine, quam ipſo facto incurrant. Poſteà verò de clericis non habentibus beneficia, aut penſiones, dicit: *Iuxta delicti, & contumaciæ perſeuerantiam, & qualitatem ab ipſo Epiſcopo, carceris pœna, ſuſpenſione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, alijſvè modis iuxta ſacros Canones puniantur*. Si igitur ab Epiſcopo ſuſpendendi ſunt ab ordine, quando opus eſt; ergo iuxta mentem Concilij non erant ſuſpenſi ipſo iure.

11 — Etiã antiquo iure nõ incurrebantur ſuſp. ipſo facto propter hoc crimen. Titul. de cohabit. cleric. & mulier.

Ex quo probabiliter defendi poſſe exiſtimo, B etiam iuxta antiqua iura nullam eſſe propriam ſuſpenſionem ipſo iure latam propter hoc crimẽ. Nam Concilium ait, hos clericos puniendos, *Si opus ſit, ſuſpenſione ab ordine iuxta ſacros Canones*: ergo ſupponit iuxta eoſdem Canones non eſſe ipſo iure ſuſpenſos. Simile argumentum ſumi poteſt ex multis Decretis de cohabit. cleric. & mulier. nam cap. 2. hi dicuntur excommunicandi poſt tres admonitiones: in cap. verò 3. dicitur, quòd Epiſcopus per ſuſpenſionis, & interdicti ſententiam debet eos arctius cogere, vt huiuſmodi fœminas à ſe ſeparent: in cap. verò 4. dicitur eſſe cogendos per ſuſpenſionem à beneficio; &, ſi pertinaces fuerint, etiam per priuationem. Et in cap. 5. dicitur quidem de quodam clerico fuiſſe propter hoc crimen ſuſpenſum ab officio; Gloſſa verò addit, & benè, *ab Epiſcopo ſuo*, nam C ex verbis ſequentibus, in quibus Pontifex requirit litteras, quæ facti ſeriem contineant, ſatis conſtat illam ſuſpenſionem fuiſſe per ſententiam latam. Similiter in cap. 6. dicitur hos eſſe interdicendos ab officio per Epiſcopum: ergo in omnibus his ſupponitur hos non eſſe interdictos, vel ſuſpenſos ipſo iure.

12 — Ex alijs varijs iuribus idẽ oſtendit.

Prætereà ex alijs iuribus quæ citaui, non ſatis colligitur hæc ſuſpenſio. Nam de cap. vltimo de Tempor. ordinat. iam ſuprà id oſtendimus. In c. autem, *Veſtra*, de cohabit. cleric. & mulier. non agitur de ſuſpenſione ipſorum concubinariorũ, ſed de obligatione aliorum fidelium ad vitãdos illos in diuinis myſterijs, vel ſacramẽtis: de qua ſtatim. Et de eadem re eſt ſermo in cap. vlt. eiuſdem tituli. Quod autem ibi dicitur, concubinarium clericum eſſe ſuſpenſum quoad ſe tantũ, non verò quoad alios, niſi eius delictum notoriũ ſit, cum eadem proportione poteſt intelligi, non D enim dicitur ſuſpenſus quoad ſe, quando delictũ eius eſt occultum, propriè loquendo de ſuſpenſione, quæ eſt cenſura, ſed ſolùm ex intrinſeca obligatione, quam ſecum peccatum adducit: eadem ergo proportione dicetur ſuſpenſus quoad alios ratione peccati publici, non ob cenſuram ſuperadditam, ſed ob ſcandalum aliorum, quod intrinſecè ſecum affert peccatum publicum. Prætereà in capit. *Nullus*, 32. diſtinct. etiam eſt ſermo de prohibitione aliorum fidelium. In capit. autem, *Præter*, eadem diſtinct. hoc ipſum repetitur; & additur ſpecialis quædam prohibitio ſub his verbis, *Præcipimus, & omninò contradicimus, vt Miſſas non cantent, nec Euangelium, aut Epiſtolam ad Miſſam legant, neque in Presbyterio ad diuina officia maneant, nec partem ab Eccleſia ſuſcipiant*.

Veruntа-

Digitized by Google

Veruntamen illa pœna neque ipſo iure fertur: nullum enim ibi eſt verbum, quod hoc ſufficienter indicet; neque etiam fertur contra concubinarium clericum, ſed contra eum, *qui concubinam palàm duxerit, aut ductam non reliquerit:* quod peccatum longè grauius eſt: & hoc tempore multo grauiori pęna puniretur, quàm ibi præſcribitur.

13 *Ca. Si qui ſunt. 81. d.* In cap. autem, *Si qui ſunt*, 81. diſt. potiùs interdicti, quàm ſuſpenſionis cenſura in huiuſmodi concubinarios fertur: verba enim ſunt, *Interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & ſancti Petri authoritate Eccleſiæ introitum, vſque dum pœniteant & emendent:* poſteà verò prohibetur alijs fidelibus, ne talium clericorum officium audiant, ſi in ſua obſtinatione perſeuerent, at interdictum ab Eccleſiæ ingreſſu non eſt ſuſpenſio, ſed cenſura diſtincta, quam infrà explicabimus. Non extat autem originale decretum illius conſtitutionis, quam ex Gregorio VII. refert Gratianus, vt poſſimus certo colligere, quæ pœna illa fuerit. Marianus autem Scotus in fine ſuorum Chronicorum, vt refertur etiam in 4. tom. Conciliorum, primò refert Gregorium, ſynodo facta, vetuiſſe iuxta antiqua decreta clericos, maximè diuino muneri conſecratos, mulieres habere, vel cum mulieribus habitare, &c. inferiùs autem ſubdit, *Cùm autem clerici magis eligerent anathemati ſubiacere, quam vxoribus carere, Papa, vt ſi per alios poſſet eos caſtigare, præcipit nullos audire Miſſam coniugati presbyteri*. In quibus verbis ſignificatur primò, pœnam illam fuiſſe anathema; deinde præceptum vt alij non audirent Miſſam eorum fuiſſe nouam pœnam: denique vtramque latam eſſe in clericos coniugatos. Poſteà verò referēs verba decreti eodem modo, quo Gratianus, illa ponit. Itaque ex illo textu nulla ſuſpenſio propria colligi poteſt: & interdictum illud vel anathema ſine dubio iam non eſt in vſu. Præterea in capit. vlt. 15. q. 8. potiùs dicit Nicolaus Papa, *à Sacerdote concubinario, quouſque iudicio Epiſcoporum reprobetur, communionem ſuſcipi poſſe:* quomodo ergo inde colligi poteſt ſuſpenſio ipſo iure latam. Denique cap. *Sacerdotes*, quod maiorem probabilitatem præ ſe fert, non habet verbum, quod cogat, vt intelligamus ibi imponi pęnam ipſo facto incurrendam, quia verbum illud, *Non poteſt Sacerdotis habere honorem*, ſufficienter intelligitur, ſi dicamus fieri reum amiſſionis, & priuationis talis honoris: maximè quia ibi additur, *ſecundum canonicæ inſtitutionis authoritatem:* alia autem iura canonica non imponunt hanc pęnam ipſo facto: ergo neque ibi imponitur. Vnde Hugo ibi exponit, non poſſunt de rigore iuris. In quo rigore ſanè non inuenio decretum aliquod antiquū, ex quo ſufficienter aliud colligatur. Quare mirū non eſt, quòd nec vſu, nec conſuetudine recepta fuerit talis ſuſpenſio.

14 *Prima differentia de ſententia reijcitur.* Quod ſi hæc ſententia vera eſt, nihil immorari oportet circa differentias adnotatas inter autores primæ opinionis: omnes enim ſupponunt aliquid non ſatis fundatum in iure: & ideò mirū non eſt, quòd in eo explicando inter ſe non conſentiant. Vnde, quod attinet ad primum punctū de irregularitate, certè ſi illa erat vera cenſura ſuſpenſionis, conſequenter dicendum fuiſſet irregularitatem contrahi, celebrando cum illa. Dicere enim ſuſpenſionem illam latam eſſe propter indecentiam, non propter crimen, gratis dictum eſt, quia nullo iure fundari poteſt. Nam in dict. capit. *Si qui ſunt*, vbi fertur interdictum, euidenter fertur per modum pœnæ; & ſi illud eſſet in ſua vi, dubium non eſſet, quin cum illo celebrans fieret irregularis. Quod autem talis irregularitas admittenda non ſit, vt Couarruuias, & alij cenſent, videtur probabilius, quia in iure nunquam inſinuatur, Sacerdotem concubinarium, propterea quod in eo ſtatu ante pœnitentiam actam celebrauerit, indigere peculiari diſpenſatione, ſed ſimpliciter ſignificatur poſt pęnitentiam peractam poſſe celebrare: nec diſtinguitur ſiue ante celebrauerit, ſiue non. Nunquā etiā viſum eſt, vt diſpenſatio huius irregularitatis poſtuletur. ſi ergo hæc irregularitas non contrahitur, ſignum eſt illam ſuſpenſionem non fuiſſe ipſo iure latam, ſed ab Epiſcopis ferendam.

15 *2. differ. improbatur.* Rurſus circa aliam differentiam de tali ſuſpenſione, an tollatur ipſo iure per pęnitentiam, vel neceſſaria ſit abſolutio, certè ſi illa fuiſſet vera cenſura, probabiliùs eſſet indiguiſſe abſolutione, iuxta generalem doctrinam ſuperiùs datā, quia licèt aliqua cenſura feratur, donec quis pęniteat vel reſipiſcat, non propterea tollitur neceſſitas abſolutionis. Simpliciter verò probabiliùs eſt non eſſe neceſſariam talem abſolutionem, vel diſpenſationem. Et media illa via, quam Nauarrus docuit, nobis non placet. Neque ex cap. penult. de Bigamis, colligitur neceſſitas huius diſpenſationis in foro conſcientiæ, ſed quia Epiſcopus poteſt, & debet huiuſmodi concubinarios ſuſpendere, & impedire ab executione ordinis, ideò ad eum ſpectat talem pęnam relaxare: & ideò in illo textu dicitur poſſe in illa diſpenſare, etiamſi clericus plures habuerit cōcubinas, quia vitium illud non inducit bigamiam, nec irregularitatem eius. Dicitur autem Epiſcopus poſſe diſpenſare, vel non ferendo illam pęnam: quod fieri poteſt quando ſufficiens pęnitentia & ſatiſfactio præceſſit, vel illam iam latam poſt breue tempus auferendo. *Reijcit differēt.* Denique in tertio puncto differentiæ conſtat à fortiori, ſi ſuſpenſio illa admittatur, iuxta ius antiquum, probabilius admitti in ſolis clericis ordinatis in ſacris, quam in inferioribus, vt rectè probatum eſt, & à fortiori conſtat ex dictis. Quid verò dicendum ſit de Epiſcopis ſequenti ſectione dicam. Concludimus ergo prohibitionem, quam habet clericus concubinarius ad non celebrandum, non prouenire ex aliqua cenſura eccleſiaſtica, ſed ex intrinſeca malitia talis ſtatus. An verò irregularis fiat, vel ratione delicti, vel ratione infamiæ, infrà in materia propria videbimus, nunc enim de propria ſuſpenſione ſolùm agimus.

16 *An poſſit audiri Miſſa publici concubinarij.* De altera verò prohibitione, qua iniungebatur fidelibus, ne Miſſas horum cōcubinariorum audirent, dubitari non poteſt latam olim fuiſſe in ordine ad correctionem & confeſſionem ſic delinquentium, & ad exemplum aliorum, vt dicitur in cap. *Veſtra*, de cohab. cler. & mulier. Hęc autem prohibitio non oriebatur ex ſuſpenſione talium clericorum, ſed fuit ſpeciali præcepto impoſita: nunc autem præceptum illud non obligat donec talis clericus ſit per ſententiam nominatim declaratus de tali crimine, iuxta Extrauagantem, *Ad euitanda*, vt tetigi in tomo 3. diſputat. 18. ſect. 1. & diſputat. 88. ſect. vltima.

Suſpenſio

Digitized by Google

Suſpenſio clerici propter vitium contra naturam, an ſit lata ipſo iure.

17 1. Opinio. Couar. Tertius caſus ſuſpenſionis ipſo iure aſſignari ſolet propter vitium ſodomiæ. Quem caſum tractat Couarruuias in Clement. *Si furioſus*, p.1.§.1. num.6. refertque plures Canoniſtas dicentes, ſuſpenſionem contrahi propter hoc vitium, etiamſi occultum ſit, adeò, vt irregularis fiat, qui poſt illud peccatum etiam occultiſſimè commiſſum celebrat ante abſolutionem à ſuſpẽſione; & cum eo ſic irregulari nullum niſi Pontificem diſpenſare poſſe. Quam opinionem fatetur Couarruuias ex iuris rigore probari nõ poſſe, tamen ob criminis atrocitatem, & tot Doctorũ authoritatem defendendam eſſe. Qui tamen in cõfirmationem eius affert, cap. vlt. de temp. ord. & cap. *Niſi cum pridem*, §.1. de Renunciatione.

Reijcit. Sed de primo iam oſtenſum eſt, nihil probare. In alio verò textu, verſic. *Propter conſcientiam*, ſolùm ſupponitur, aliqua eſſe crimina, quæ licèt occulta ſint, officij executionem impediunt etiã poſt peractam pœnitentiam: de hoc tamẽ in particulari non ſit mentio. Poteſt tamen inde ſumi argumentum, quia, ſi aliquod vitiũ impedit executionem ordinis: ergo maximè hoc. Patet conſequentia, quia eſt grauiſſimum, & maximè indecens ad diuinum officium exercẽdum. Afferri item poteſt capit. *Vt clericorum*, de Vita, & honeſt. cleric. vbi de hoc vitio in ſpecie eſt ſermo, cùm dicitur, *Maximè illo propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ*: & infrà ſubditur, *ſi quis hac de cauſa ſuſpenſus, &c.* Verũtamen parum etiam probat, tùm quia generaliter loquitur de vitio incontinentiæ, etiamſi de illo maximè, tùm etiã quia priùs dicitur vt peccantes puniantur, & poſteà ſubditur, *ſi quis autem ſuſpenſus*, vtique per iudicem ſic punitus: non ergo inde colligitur ſuſpenſio ipſo iure.

18 2. Sententia. Nauar. Eſt ergo ſecunda ſententia affirmans propter hoc vitium incurri ſuſpenſionem, ſi eſt publicũ, non verò ſi occultum. Prior pars tribuitur Nauarro cap. 27. num. 248. & 249. ſed ille ibi loquitur ſolùm de irregularitate, quæ propter quodlibet enorme crimen publicum incurritur, de qua infrà.

Improbatur. Poſſet tamen hæc pars confirmari ex caſu præcedenti, ſi verum eſſet concubinarium publicum eſſe ſuſpenſum. Sed & antecedens falſum eſt, & conſequentia à ſimili in hac materia infirma. Alia ergo pars de hoc crimine occulto probatur, quia nec regularitas, nec ſuſpenſio inuenitur in iure lata ratione illius. Neque refert, quòd tale crimẽ ſit grauius, & deteſtabilius quàm multa alia, propter quæ ſuſpenſio ipſo iure lata eſt, quia in legibus pœnalibus argumentum à ſimili vel à fortiori non eſt efficax: nam propter quàm quòd ſufficit voluntatem legiſlatoris eſſe limitatam, quacumque ratione motus fuerit, & non plus operari, quàm velit; ſæpè poſſunt eſſe plures rationes grauiùs puniendi ipſo iure leuius peccatum, quàm maius, vel quia frequentiùs, vel quia magis nociuum, &c. Multa item alia, quæ Nau. ſuprà de irregularitate accumulat, efficacia ſunt, & mihi videntur idem de ſuſpenſione conuincere.

19 3. Opin. Quapropter eſſe poteſt tertia opinio negans ſimpliciter propter hoc vitium incurri ipſo iure ſuſpenſionem, ſiue illud publicum ſit, ſiue occultum. Et de occulto quidem efficaciter id probatum eſt, videntur tamen eædem rationes procedere de publico, quia de vtroque verum eſt illud principium, quod propter nullum delictũ incurritur ipſo facto ſuſpenſio, niſi in caſibus à iure expreſſis, quia cùm ius ipſum ferre debeat talem ſuſpenſionem, neceſſe eſt vt talis caſus in iure exprimatur, vel in ſpecie talis delicti, vel ſaltem in genere ſub aliqua communi ratione: At verò nullo ex his modis in iure fertur ſuſpenſio ipſo facto incurrenda propter hoc peccatũ etiam publicum: non enim fertur ſpecificè, & ſub proprio nomine, vt etiã dicti autores ſentiunt, ideoque nullum textum afferunt, qui hoc modo eorum ſentẽtiam probet. Neque etiam lata eſt hæc ſuſpenſio ſub aliqua generali, & vniuerſali ratione, quæ hoc vitium comprehendat: quia nec etiã hoc modo aliquis textus adducitur, qui hoc probet. Nam cap. vltim. de temp. ordi. ad ſummum probat ſuſpenſionem ferendam, non verò ipſo iure latam, vt ſuprà oſtendi. Nec denique talis ſuſpenſio cenſeri poteſt in iure lata in aliquo ſimili vel inferiori vitio, quia, vt dixi, pœna nunquam fertur in iure hoc modo. Vnde, qua ratione in hoc crimine occulto ille modus non eſt ſufficiens, neque ex eo ſumitur argumentum efficax, vt dictum eſt, eadem ratione, neque in publico, eſt enim ſeruanda eadem proportio, eò vel maximè, quòd neque cõtra concubinarium publicum ſatis probatur hæc ſuſpenſio ipſo iure lata: ergo multò minùs poteſt inde, quaſi mediatè & remotè argumentum ſumi ad aliud vitium.

Quo circa, ſtando in puro rigore antiqui iuris, non video ſufficiens fundamentum ad aſſerendum propter hoc crimen ſiue publicum, ſiue occultum, incurri ſuſpenſionem ipſo iure: neque ſola aſſertio multorum autorum etiam grauium ad id probandum ſufficit, niſi ius afferant, quod talem pęnam ſtatuat, cùm ipſi eam imponere nõ valeant. 20 Iure antiquo non incurri hanc ſuſpẽſionẽ propter hoc crimen etiã publicũ. Vnde Leo X. in ſua conſtitutione 11. quã in reformationem Curiæ edidit anno 1515. de hoc vitio ſolùm dicit, vt laicus, vel clericus de illo conuictus, pęnis per ſacros Canones, aut ius ciuile reſpectiuè impoſitis puniatur. Leo X. Quod veluti declarans Pius V. in ſua conſtitutione 5. ſolùm dixit: *Si clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus, ſimili pœna ſubijciatur*, id eſt, *curiæ ſæculari puniendus tradatur*. Pius V. Vſque ad illud ergo tempus nõ videtur pęna aliqua iure ipſo illata propter hoc crimen. Poſteà verò idem Pius V. ſua conſtitutione 70. grauiſſimam pęnam ipſo facto incurrendam his verbis imponit. Quã pœnã incurrat ſic delinquens p conſtitutionẽ Pij V. *Omnes & quoſcumq; presbyteros, & alios clericos ſæculares, & regulares cuiuſcumque gradus & dignitatis tàm dirum nefas exercentes omni priuilegio clericali, omniquè officio, dignitate, & beneficio eccleſiaſtico præſentis canonis authoritate priuamus.* Quæ vltima verba euidenter oſtendunt vitium ſecundum ſe, & abſolutè, id eſt, ſiue publica notitia, aut infamia notatum ſit, ſiue non: quia lex, quæ per ſe ipſam pęnam infert, factum ſolùm requirit vt operetur, non verò aliam famam vel notitiam, niſi ipſamet lex ſe limitet ad talem caſum, quod in prædicta conſtitutione non fit. Eſt prætereà conſtitutio illa, & pęna vniuerſaliſſima quoad perſonas clericorũ, nam de laicis nulla ibi mentio fit, vt ex eius tenore conſtat. Hãc etiã pęnã incurrunt Epiſcopi. Vnde licèt aliàs declaratum ſit in iure, vt Epiſcopi & ſuperiores ſub generali lege ferente ſuſpenſionem, vel interdictum, non cõprehendantur, ſub hac nihilominùs comprehẽdi videntur, vel propter illa verba cuiuſcumque

gradus

gradus & dignitatis, vel melius & certiùs, quia illa pœna non eſt ſuſpenſio, ſed irregularitas, vel certè, vt rectè notat Nauarrus ſuprà, eſt depoſitio verbalis ipſo iure lata: quod rarum eſt, & vix in vno vel alio loco in iure reperitur, vt ſuprà dixi, neque ab alio quàm à Summo Pontifice per poteſtatem ſupremam fieri potuiſſet, iuxta ea quæ ſuperiùs de depoſitione tractauimus. An verò non obſtante illorum verborum rigore neceſſaria ſit ſententia declaratoria criminis, vt in conſcientia pœna illa obliget, ex generalibus principijs de lege pœnali petendum eſt.

21 Quale debeat eſſe peccatū hoc ad pęnā à Pio impoſitā incurrendam. D. Thomas.

At verò quoad vitium & peccatum pro quo illa pœna imponitur, nonnulla obſeruanda ſunt quantum ad forum conſcientiæ ſpectat. Primū, vt incurratur illa pœna, neceſſarium eſſe vt peccatum illud contra naturam ſit in ſua ſpecie conſummatum, ita vt non ſufficiat qualibet pollutio vel immunditia cum alio, niſi intercedat copula intra vas ordinarium illius delicti, quia in eo conſummatur tale delictum, vt cum D. Thoma traditur ſecunda ſecund. quæſt. 154. lex autē puniens aliquod delictum, & præſertim per cenſuras; vel pęnas eccleſiaſticas ipſo facto impoſitas, requirit delictum conſummatum in ea ſpecie, vt ſuprà probatum eſt. Præſertim quando lex ſimpliciter & abſolutè loquitur de illo delicto, & maximè ſi addat verba, & exaggerationē aliquam, quę talem delicti conſummationem declarant: quod in præſenti conſtitutione obſeruare licet, quæ ſic incipit: *Horrendum illud ſcelus, quo pollutæ fœdatæque ciuitates à tremendo Dei iudicio conflagrarunt*, &c. Deinde non ſatis eſt ad contrahendam ipſo facto illam pęnam ſemel aut iterum vitium illud committere, ſed oportet habere frequenter vſum ſeu conſuetudinem eius, quod etiam notauit Nauarrus ex ponderatione illius participij, *exercentes*, quod de induſtria poſitum fuiſſe refert ex teſtimonio ipſiuſmet Datarij Matthæi Contaremni, & relatione Gregorij XIII. Ideoque vox illa, *exercentes*, in proprio rigore ſumenda eſt: in quo non ſignificat illum, qui ſemel aut iterum talem actum facit, ſed qui frequenter & quaſi ex conſuetudine ita operatur, vt prudentis arbitrio dici poſſit, exercens talem actum.

22 Dubium triplex enodat.

Denique, his etiam omnibus concurrentibus, dubitat ibi Nauarrus, an conſtitutio illa quoad hanc pęnam in conſcientia obliget, nō quod ipſa de ſe non ſufficiat ad obligandum: hoc enim in dubium verti non poteſt, quia poteſtas nō deeſt Summo Pontifici, & intentio eius hæc fuit, vt ex verbis ipſius legis ſatis oſtenditur, & Pontificem Summum declaraſſe, idē Nauarrus refert. Sed quod dubitatur eſt, an ſit ita recepta vt efficaciter obliget. Quam quęſtionem ait Nauarrus eſſe de facto, ad quam Iuriſconſultus non reſpondet. Sed tria video hic quæri poſſe. Primum, an hæc lex in conſcientia obliget reos occultos pręcipuè ad exequendum in ſe has pęnas priuſquam per ſententiam declarentur. Et ſic probabile cēſeo nō obligare, ſiue quia ipſa in particulari non eſt ita recepta, ſiue ex principijs generalibus de lege pęnali, de quibus aliàs. Secundum eſt, an Iudices teneantur vti hac lege ad damnandos reos: & ita omninò affirmandum eſt, nam eſt iuſtiſſima & recepta in exteriori foro, vt Nauarrus fatetur. Tertium eſt, an rei per ſententiam declarati teneantur in conſcientia ad illas pęnas. Et ita etiam affirmandum cenſeo, quia hæc ad minimum eſt vis legis, ſic imponentis pęnam: nec poteſt dici non receptum, cùm Iudices illam obſeruent.

Alia ſuſpenſio ob vitium ſimoniæ expenditur.

23 QVartus caſus eſt de vitio ſimoniæ à clerico commiſſo. cui ſuſpenſio ipſo iure annexa eſt. Quoniam verò ſimoniæ vitium multiplex eſt iuxta varias eius materias, duo ſunt præcipua capita diſtinguenda propter quæ hæc cenſura impoſita eſt. Vnum eſt de ſimonia cōmiſſa in ordinibus ſacris: aliud de ſimonia circa beneficia eccleſiaſtica. Circa primum tres perſonæ ſunt diſtinguendæ, quæ poſſunt ſimoniaca labe infici in ordinum collatione, ſcilicet conferens per ſimoniam, ſeu propter pecuniam, præſentans alterum vt ordinetur, Et ipſe qui ordinatur: de his enim omnibus fit mentio in capit. penult. de Simonia: & ibi omnes iſti ipſo facto ſuſpenduntur, vt videbimus, de illis ergo ſigillatim dicturi ſumus. Nec verò nunc eſt à nobis explicandum, quando in huiuſmodi ordinatione vitium ſimoniæ committatur. id enim ſpectat ad materiam de ſimonia, ſed ſupponendum eſt ſimoniam in hoc genere committi, quando ex pacto, & per modum emptionis & venditionis aliquis dat, vel recipit pecuniam, vel aliquid pecunia æſtimabile, vt ordines conferat, vel recipiat. Hæc enim eſt eſſentia huius vitij ſimoniæ, nam ſi aliquid ex conſuetudine detur, vel recipiatur, non per modum pretij, ſed ſtipendij, vel eleemoſinæ non committitur ſimonia, vt docet D. Thom. 2.2. quæſt. 100. art. 2. ad 4. Vnde neceſſarium eſt, vt formale, uel uirtuale pactum antecedat, & realis ordinatio ſubſequatur, quia hæc ſuſpenſio non contrahitur niſi per actum exteriorem conſummatum, vt ſæpè de his cenſuris in ſuperioribus dictum eſt; & quantum ad præſentem caſum ſpectat, magis in ſequentibus explicabitur. Quanquam in hoc ſeruandum eſt nouum ius Concilij Trident. ſeſſ. 21. c. 1. de Reforma. ibi omni conſuetudine reuocata collatoribus ordinum præcipit, nihil accipere quocumque prætextu, *Sub pœnis*, (inquit) *à iure ſtatutis ipſo facto incurrendis*. Sed non opinor uiolationem huius decreti eſſe propriè ſimoniam, ſed iniuſtitiam, uel inobedientiam, ut in alio opere, Deo dante dicemus, quare nec pęna hæc, de qua agimus propterea incurretur, quia ſolùm propter ſimoniæ uitium fertur.

Cap. vlt. de Simonia.

Simonia quid.

D. Thom.

24 De cōferēte ordines p ſimoniam, quā ſuſp. incurrat.

Circa perſonam ergo, quæ ordines confert per ſimoniam, dubium non eſt quin propter tale peccatum aliquam ſuſpenſionem ipſo facto incurrat: quæ uerò & quanta ſit illa ſuſpenſio, controuerſum eſt. Quidam aiunt ſic conferentem manere ſuſpenſum à collatione omnium ordinum, imò ſimpliciter ab officio & beneficio. Alij aiunt tantùm manere ſuſpenſum à collatione illius ordinis, in quo conferendo ſimoniam commiſit. Rurſus aiunt quidam, illum manere perpetuò ſuſpenſum, donec cum illo diſpenſetur: alij ſolùm per triennium. Sed diſtinguere oportet propriam cenſuram ſuſpenſionis à cenſura excommunicationis, & à ſuſpenſione illa, quę ueluti materialiter in excommunicatione includitur. Verum eſt enim propter hoc peccatū manere collatorem excommunicatum ipſo facto iuxta Extrauagan. 2. Pauli Secundi de Simonia:

Reſolutio.

vnde

vnde ſit ratione excommunicationis manere ſuſpenſum ab omni officio & beneficio, idque nõ ad definitum tempus, ſed donec abſoluatur à Romano Pontifice, vel alio habente ab illo facultatem, quia hæc excommunicatio illi reſeruata eſt, de qua excõmunicatione ſuprà ſuo loco dictum eſt. Omiſſa ergo excommunicatione de propria ſuſpenſione dicendum eſt, huiuſmodi collatorem manere ipſo iure ſuſpenſum non tãtum à collatione ordinis, quem ſimoniacè contulit, ſed ſimpliciter à collatione ordinum. Ita enim habetur in cap. penult. de Simonia. vbi de ſuſcipiente ordines dicitur manere ſuſpenſum ab ordine ſic ſuſcepto: de conferente verò dicitur, *manere ſuſpenſum à collatione ordinum*: ergo euidenter intelligitur, non à collatione illius ordinis tantùm ſed omnium: præter hoc verò non ſuſpenditur ab alio officio, vel beneficio, neque ibi, neque alibi.

25 **Quãdiu duret ſuſpenſio hæc in ordinante.**

De duratione verò illius ſuſpẽſionis difficultas eſt, quia verba illius textus ſic habent, *Ordinatur à collatione, præſentatur verò ab executione ordinum per triennium, &c.* vbi obſcurum eſt, an illa particula *per trienium*, cum vtraque perſona, vel ſolùm cũ proxima quæ præceſſit, conſtruẽda ſit: nam in vno ſenſu hæc ſuſpenſio collatoris eſt abſoluta & ſine limitatione temporis; in alio eſt triennalis. Prior ergo ſenſus videtur veriſimilis ex ipſo contextu, quia determinatio ſolùm determinat ea, quæ proximè præcedũt. Sed oppoſitum veriùs eſt ex mente Gloſſæ ibi, & interpretum; & patet ex ipſo contextu, nam tota illa clauſula ſuſpenſa eſt, & ideo determinatio illa additur tanquam cõmunis vtrique perſonæ, ſcilicet conferenti, & præſentanti, nam de tertia ſcilicet de recipiente alia determinatio additur, ſcilicet, *donec diſpenſationem obtineat.* Itaq; ex vi illius textus, & in caſu eius dicendum eſt, ſuſpenſionem illam eſſe triennalem.

26

Nihilominùs tamen Canoniſtæ communiter dicunt, quando ſimonia eſt perfecta, & conſumata per receptionem pretij, aut rei æquiualentis, ordinatorem manere perpetuò ſuſpenſum.

Quorundã extenſio dictæ ſuſpẽſionis.

In eo verò capit. ſuſpenſionem fuiſſe triennalem, quia ſimonia non fuit propria, nec perfecta, quia collatio pretij non interuenit, ſed ſola remiſſio cuiuſdam obligationis nondum exiſtentis, ſed prætenſæ: vnde potiùs fuit conſeruare ſe indemnem, aut tollere importunam vexationem, quàm aliquid recipere. Ita ſentiunt Gloſſa, Innocent. Abbas, & alij in cap. vltim. de Simonia, quos Syluester ſequitur, ver. *Suſpenſio.* quæſtio. 7. Iuxta hanc ergo opinionem ſub diſiunctione reſpondendum erit, nam ſi ſimonia fuit impropria, ſuſpenſio erit triennalis per illum textum; ſi propria, erit perpetua. Et hęc poſterior pars potiſſimũ probari ſolet ex cap. *Per tuas*, 3. eodem titulo de Simonia. Tamen in illo de ordinato non de ordinante ſermo eſt. Citatur etiam capit. *Inſinuatum*, eodem titulo ſed ibi nec ſermo eſt de collatione ordinis, ſed beneficij, neque eſt ſermo de conferente; ſed de ipſo intruſo in beneficio; nec pęna ſuſpenſionis ponitur, ſed priuationis beneficij per iudicem faciendæ. Citatur etiam capit. *De hoc.* præſertim in illis verbis, *Si manifeſtum eſt promiſſa recepiſſe ab altaris miniſterio ſunt perpetuò deponendi.* Sed ibi nõ eſt ſermo de ſimonia cõmiſſa in ordinatione, ſed electione ad Epiſcopatum; &, vt ex ipſis verbis patet, nec imponitur pęna ſuſpẽſionis

Gloſſa. Innoc. Abbas. Syluest.

Cap. Per tuas, de Simon. Cap. Inſinuatũ, de Simonia.

Cap. De hoc, eod. tit.

A ipſo iure, ſed pœna depoſitionis per iudicem ferenda. Citatur præterea cap. *Si quis Epiſcopus.* 1. quęſt. 1. ex Concilio Calced. cap. 2. vbi de hoc ordinatore dicitur, *proprij gradus periculo ſubiacere.* Sed per illa verba, ſi rectè expendantur, nulla pęna ipſo iure imponitur, nam illa ſolùm eſt comminatio quædam quę per iudicem eſt mandanda executioni. Vnde ibi non deſignatur tempus, neque etiam dicitur vt illa pęna ſit perpetua, ſed videt' iudicis arbitrio relinqui.

Cap. Si quis Epiſcopus, 1. q. 1.

Propter hæc igitur, dicendum videtur quantumuis perfecta ſit ſimonia in collatione ordinum commiſſa, ipſo iure tantum incurri propter illam triennalem ſuſpẽſionem, iuxta dict. ca. penult. Quod ſine cauſa exponitur de impropria ſimonia: Nam eſtò aliquod pretium ibi collatum non fuerit, ipſa promiſſio ſeu obligatio erat res pretio æſtimabilis, & conſequenter B ad ſimoniam ſufficiens. Adde, quòd, ſi ex illo iure non habemus quam ſuſpenſionem incurrat collator ordinum per ſimoniam propriam, & rigoroſam, ex nullo alio habetur: non ſolùm quantum ad durationem, vt oſtenſum eſt; ſed neque etiam quantum ad ſpeciem ſuſpenſionis, vt ex dictis circa prædicta iura, quæ in contrarium citantur, facilè conſtat. Vnde liberum erit vnicuique dicere huiuſmodi collatorem manere ſuſpenſum ab officio & beneficio, &c. Denique ſi propter imperfectionem ſimoniæ ſuſpenſio collatoris temporalis effecta eſt, cur non etiam ſuſpenſio eius, qui ordines ſuſcepit: non ergo id factum eſt, quia illa non fuit propria ſimonia, ſed quia auctori canonis viſum eſt conferenti ordines, non maiorem pęnam imponere quoad durationem, vel propter perſonæ dignitatem, vel certè quia eius ſuſpenſio C aliunde, ſcilicet in vſu, quo priuat, grauior eſſe videtur. Igitur conferens ſimoniacè ordines, pèr triennium tantùm ipſo iure manet ſuſpenſus: vnde illo tranſacto, ſi aliunde ab excommunicatione abſolutus ſit, abſque alia diſpenſatione vel abſolutione ordines poterit conferre. Neq; oportet diſtinguere hoc inter occultũ, & publicũ ſimoniacũ, niſi vt in ſequenti pũcto dicetur.

Extẽſio non admittitur.

28 **Nõ ſolũ Epiſcop. ſed Abb. hac lege comprehenduntur.**

Illud denique eſt in hac ſuſpenſione conſiderandum, eam præcipuè ad Epiſcopos pertinere, nam in pręſenti ſatis expreſsè nominantur ſub ratione conferentium ordines: nec enim neceſſe eſt, vt ſub proprio nomine dignitatis Epiſcopalis vel ſuperioris exprimantur; cum ex munere vel officio Epiſcoporum proprio, cuiuſmodi eſt ordines conferre, deſignentur. Nec refert quod nonnulli Abbates ordines conferant, nam D illud eſt ex priuilegio, & quaſi ſecundum quid, & ideò ſimpliciter per collatores ordinum Epiſcopi intelliguntur, quamuis non ſoli illi, ſed etiam Abbates, & quicunque alij, qui ex priuilegio minores ordines conferunt, eandem pęnam incurrunt, ſi per ſimoniam id faciant: nam lex generalis eſt, & à fortiori hos inferiores comprehendit.

29 **De præſentante alium ad ordines per ſimoniã, quã ſuſpenſion. incurrat.**

Circa alteram perſonam, ſcilicet eius qui pręſentat alium per ſimoniam, nihil noui notandũ occurrit: nã eius pęna & ſuſpenſio ſatis clara eſt in dicto cap. penult. de Simonia. Suſpenditur. n. ab executione ordinũ, omniũ ſcilicet quos habuerit, hanc enim vim habet illa abſoluta, & indefinita locutio, Illa verò ſuſpenſio tantũ eſt triẽnalis, vt in eodem textu habetur. Neque oportet hoc limitare ad ſimoniam impropriam, quia in

omni ſimonia locum habet, vt dictum eſt in ſuperiori puncto: eſt enim quoad hoc eadem ratio.

Quorundã diſtinctio de ſimonia publica, aut occulta reijcitur.

Neque etiam diſtinguere de ſimonia publica, vel occulta, vt alij faciunt, dicentes, in ſimonia occulta ſuſpenſionem eſſe triennalem, in publica verò perpetuam; quod idem dicunt de collatore, vt ex Hoſtienſe, Innocent. & Archidiac. refert Panorm. tan. ſuper: undem textum. Qui tamen eorum ſententiam non approbat, & meritò; quia textus abſolute loquitur: & vbi lex non diſtinguit, nos non debemus ſine alia lege, vel ratione cogente diſtinguere. Hic autem cùm ſimus in materia pœnali, & quæ ex voluntate legiſlatoris pendet, nulla ratio per ſe ſumpta cogere poteſt, vt per ſe notum eſt. Neque etiam inuenitur aliud ius, in quo hæc ſuſpenſio perpetua imponatur propter hoc crimen publicum. Quod quidem de conferente ex dictis in ſuperiori puncto ſatis patet; de pœna verò præſentantis ferè nullo alio loco mentio fit, præter illud, quod generatim ſub nomine *mediatoris* ſtatuitur in cap. *Si quis Epiſcopus*, 1. q. 1. his verbis: *Si quis verò mediator tam cupidis, & nefandis datis, vel acceptis extiterit, & ipſe ſiquidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat; ſi verò laicus, aut Monachus anathematizetur.* Iam verò ſuprà expoſui in ſimili per hæc verba non imponi pœnam ipſo iure, ſed comminari pœnam à Iudice inferendam, quam eſſe pœnam depoſitionis exponit ibi Turrecremata cum alijs, & D. Thom. 2. 2. q. 100. art. vlt. & eſt probabilis expoſitio, & cõſentanea verbis, quamuis etiam poſſint illa verba generaliùs intelligi, vt ſuprà inſinuauimus, vel nomen ipſum depoſitionis poteſt etiam latè ſumi, prout interdum accipitur pro ſuſpenſione. Si verò intelligatur de propria pœna depoſitionis, dicendum eſt illam olim habuiſſe locum quando ſuſpenſio ipſo iure non erat impoſita; nunc autem cùm non debeat idem delictum bis puniri, poſtquam aliquis ſuſpenſionem latam à iure ſuſtinuit, non debet iterum deponi, niſi fortaſſe ſuſpenſionem ſibi impoſitam non ſeruaſſe conuincatur.

Cap. Si quis Epiſcopus, 1. q. 1.

Turrecr. *D. Thom.*

30 Aliorũ diſtinctio exponitur.

Alij verò aliter diſtinguunt de ſimoniaco publico, & occulto, dicentes occultum ſimoniacum in hoc caſu manere ſuſpenſum quoad ſe, non verò quoad alios; ſi verò ſit publicus, eſſe vtroque modo ſuſpenſum, ſcilicet quoad ſe, & quoad alios. Ita loquitur de conferente, & mediatore D. Thom. d. art. vlt. ad 1. & 2. item Raimund. quem refert, & ſequitur Turrecr. in d. c. *Si quis Epiſcopus*. Sed hoc in primis non eſt ita accipiendum, vt per ſuſpenſionem quoad ſe intelligatur ſolum peccatum mortale: nam hi ſimoniaci licèt occulti ſint, veram pœnam ſuſpẽſionis incurrunt; quia in d. c. vlt. abſolutè fertur ipſo iure propter hoc crimen, & ita comprehendit etiam occultum, iuxta dicta ſuprà ſect. 1. Dicetur ergo hic non ſuſpenſus quoad alios, vel quia non tenetur vitare illos ſe prodendo: vel quia alij non tenentur vitare ipſum, vel omnino ſi eius defectum ignorent, vel ſaltem publicè ſecundum ius antiquum: hodie verò omnino non tenentur propter Extrauag. *Ad euitanda*.

92 De ſuſcipiẽte ordines p ſimoniã.

D. Thom. *Angel.* *Syluest.* *Couarru.*

Superèſt dicendum de tertia perſona, ſcilicet de illo, qui ordines ſuſcipit per ſimoniam, de quo etiam certum eſt manere ſuſpenſum ipſo iure, vt D. Tho. docet dict. ſolut. ad 1. Angel. Syluest. & alij Summiſtæ verb. *Simonia*: Couarr. ſuprà, & quos refert. Citat autem Couaruuias ad hoc probandum c. *Præter.* §. *Verum.* 32. de quo iam vidimus nullam ſuſpenſionem ipſo iure cõtinere. Citat etiã c. *Eos.* 81. d. vbi eſt ſermo de vitio ſimoniæ. Affert prætereà c. *Reperiuntur.* 1. q. 1. vbi non cenſura ſuſpenſionis, ſed anathematis feriuntur ipſo iure huiuſmodi ſimoniaci, & ſi accuſentur *ſuſcepti*, dicitur, *honoris gradu priuentur, & monaſterio ſub perenni pœnitentia retrudantur.* Denique citatur cap. *Tanta*, de ſimonia, vbi non agitur de pœna ipſo iure incurrenda; ſed de his, qui poſſunt admitti ad accuſandum ſimoniacum, *vt ab ordine* (inquit) *malè accepto remoueatur*. Quæ verba factum hominis potiùs, quàm legis ſignificant: alijs ergo iuribus probandum hoc eſt, quæ ſtatim afferam.

Cap. Præter, diſt. 32.

Ca. Eos, 81. diſt.

Cap. Reperiuntur, 1. q. 1.

Ca. Tanta, de Simonia.

32 A quo ordine ſuſpendatur ſic recipiẽs ordines.

Diſſentiunt item auctores in explicanda qualitate huius ſuſpenſionis, & vt Couaruuias, & Syluester referunt, communior opinio eſt, incurrere ſuſpenſionem abſolutam omnium ordinum, quos habuerit. Alijs verò magis placet tantùm incurrere ſuſpenſionem ordinis ſimoniacè ſuſcepti. Dicendum tamen eſt breuiter iuxta antiqua Decretalium iura, tantùm incurrere ſuſpenſionem ab ordine ſic ſuſcepto. Ita videtur loqui D. Thomas ſupra, & ſumitur ex cap. *Per tuas*, 3. de Simonia, vbi de quodam, qui ſubdiaconatum ſimoniacè ſuſceperat, dicitur. *Niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum, nec ad ſuperiores aſcendere, nec in ſuſcepto debet ordine miniſtrare.* Dicetur fortaſſe, ibi non dici in ordine ſic ſuſcepto, ſed ſimpliciter *in ordine ſuſcepto*: ergo in nullo ſuſcepto poteſt miniſtrare: manet ergo ſuſpenſus ab omnibus. Reſpondetur, nimis rigoroſam eſſe interpretationem hanc: nam illa particula indefinita *ab ordine*, rectè determinatur iuxta ſubiectam materiam. Cùm ergo ibi ſit ſermo de ordine illicitè ſuſcepto, de illo rectè intelligitur illa pœna: quod ſatis etiam declarat illa particula, *ab ordine ſuſcepto*: refertur enim ad præcedentem narrationem. Denique cùm hæc intelligentia ſit ſatis accommodata, & legitima, in materia odioſa præferenda eſt. Clariſſimè tamen hoc probat cap. penult. eiuſdem tituli, vbi de præſentante aliquem ad ordines ſimoniacè dicitur, per triennium fore ſuſpenſum ab executione ordinum: de ipſo verò ordinato immediatè ſubiungitur, *ab ordine ſuſcepto*, &c. Loquitur ergo tãtùm de ordine ſimoniacè ſuſcepto: aliàs dixiſſet ab executione ordinum, ſicut de præſentatore proximè dixerat.

Quid iuxta antiquũ ius.

Cap. Per tuas, 3. de Simonia.

33 Quid iuxta ius nouum. Extrau. 2. de Simonia.

At verò ſecũdum nouum ius Pauli II. in Extrauag. 2. de Simonia, inter cõmunes ſatis probabile eſt, hanc pœnam fuiſſe auctam, ita vt qui vnum ordinem ſimoniacè ſuſcipit, ab omnibus, quos habet, ſuſpenſus maneat: verba enim illius ſunt, *Apoſtolica authoritate declaramus, vt omnes illi, qui ſimoniacè ordinati fuerint, à ſuorum ſint ordinum executione ſuſpenſi.* Et ſimilis conſtitutio Martini V. & ſub eiſdem ferè verbis habetur in Concilio Conſtantienſi, ſeſſ. 43. Ibi ergo locutio pluralis, & abſoluta, & relatiuum illud *ſuorum*, abſq; vlla mentione ſuſceptorũ ordinũ, indicant ſatis, ſermonẽ eſſe de omnibus ordinibus. Illa itẽ verba, *Apoſtolica authoritate declaramus*, etiã ſignificãt aliquid noui ibi ſtatui: at verò ſi tantũ inferretur ſuſpenſio ab ordine ſuſcepto, nõ eſſet illud nouum, ſed antiquũ. Non nego tamen, etiã textum illum poſſe probabiliter intelligi iuxta antiqua iura: ſæpe enim Põtifices, quamuis ius nouũ non ſtatuant, ſed renouẽt, &

Cõcilium Conſtantienſe.

confirment

confirment antiquum, Apoſtolica authoritate loquuntur, ſeq; id facere declarant. Nomen autem illud plurale *à ſuorum ordinum*, &c. reſpondet plurali locutioni, quæ proximè præceſſerat de omnibus, qui ſimoniacè ordinati fuerãt. Vnde non oportet intelligere, vt ſinguli maneant ſuſpenſi à ſuis ordinibus, ſed accõmodando ſingula ſingulis, ita vt omnes quaſi collectiuè maneant ſuſpenſi à ſuis ordinibus; vnuſquiſque tamen ab illo ordine, quem ſimoniacè ſuſcepit. Quæ interpretatio, ſi viris doctis probaretur, nõ eſſet contemnenda. Quia verò contraria opinio etiam ſecũdum ius antiquum communior eſt, & prior interpretatio videtur magis plana, & ſyncera; ideò ſecuriorem opinor eſſe partẽ illã.

De ſuſpenſione eius, qui à ſimoniaco Epiſcopo, licèt non ſimoniacè ordines recipit.

34 ADdendum præterea eſt, ſuſpenſionem etiã incurri accipiendo ordines ab Epiſcopo ſimoniaco: ſunt enim hæc duo diſtincta, accipere à ſimoniaco, & accipere ſimoniacè: nam hoc poſterius committitur, quando ipſa ordinatio per ſimoniam fit: illud verò prius, quando Epiſcopus ordinans aliàs ſupponitur ſimoniacus, licèt in tali ordinatione hoc vitium non miſceatur: hi ergo duo tituli ſeparari poſſunt, & ſi interdum coniungantur, accidentarium eſt. Recipere ergo ordines ſimoniacè, per ſe eſt delictum ſimoniæ, etiam in ordinato, niſi intercedat ignorantia, & ideò mirum non eſt, ſi propterea ſuſpendatur: recipere autem à ſimoniaco, non tamen ſimoniacè, per ſe non pertinebat ad vitium ſimoniæ, & nihilominùs in illius vitij deteſtationem ſuſpenditur is, qui à tali miniſtro ordines accipit, cap. *Si qui à ſimoniacis*, 1. q. 1. ibi: *Eorum ordinationem irritam eſſe decernimus*, ſcilicet quoad vſum ordinis conferendum, vt ſæpe expoſitum eſt. Ipſe verò ordinans propter hoc crimen deponendus dicitur in cap. *De cætero*, 1. q. 1. Et vltra hoc ſi ſuſpenſus, vel excommunicatus ſupponatur, ratione ſimoniæ irregularis fiet, iuxta principia ſuprà poſita.

Cap. Si qui à ſimoniacis. 1. q. 1.

Cap. De cætero. 1. q. 1.

35 Additur verò in dicto cap. *Si qui*, hanc ſuſpenſionem non incurri ab ordinato, niſi ordinatus voluntariè participet in temeritate ordinantis: nam ſi bona fide ordinetur ignorans ſimoniam eius, non ſuſpenditur: quod expreſſè etiam habetur in cap. *Per tuas*, 2. de Simonia. Loquuntur autem hæc iura de ignorantia facti; & ideò Syluest. verb. *Suſpenſio*, quæſt. 7. illam limitandam cenſuit: quia *ignorantia iuris* (inquit) *non excuſat*. Sed in hoc iam in ſuperioribus diximus, licèt in foro exteriori ignorantia iuris regulariter non præſumatur probabilis, nec ſufficiens ad excuſandum; tamen reuera poſſe eſſe inuincibilem, & excuſare à culpa: in præſenti ergo ſi talis ſit, etiam excuſabit à ſuſpenſione propter rationem factam. Deinde addit Syluester, etiam quando interceſſit ignorãtia facti, ſi quis poſteà audiat ſuum ordinatorem fuiſſe ſimoniacum; ita vt illi ſaltem dubium, vel ſcrupulum generet, poſſe quidem in ſuſcepto ordine miniſtrare, non tamen vltra aſcendere, ſeu ordinari ab eodem, donec ſcrupulum deponat: quòd ſi certò intellexit illum fuiſſe ſimoniacum, non poſſe etiã in ſuſcepto ordine miniſtrare, donec per Papam diſpenſetur, iuxta Gloſſam 1. in d. c. *Si qui à ſimoniacis*, ex illis verbis eiuſdem textus:

Bona fide ordinatus nõ incurrit, etiã ignorans iuris.

Syluestri limitatio.

A *Talium ordinationem miſericorditer ſuſtinemus*, quæ videntur diſpenſatoriæ. Sed hæc limitatio falſa eſt: quia ille ſic ordinatus à principio non contraxit ſuſpenſionem: ergo nec poſteà illam contrahet propter ſuperuenientem ſcientiam. Antecedens patet ex ipſo textu: nam ſolus ille manet ſuſpenſus, qui ſcienter à ſimoniaco ordines ſuſcipit: ergo qui ignoranter, & bona fide id facit, non contrahit illam. Prima verò conſequentia probatur; quia ſola ſcientia non ſufficit ad ſuſpenſionem inducendam, quia non eſt aliqua culpa.

Aliter limitare hoc videtur D. Thom. 2. 2. q. 100. art. vlt. ad 2. vbi ait, duobus modis poſſe Epiſcopum eſſe ſimoniacum: primò in ordinatione, ſeu conſecratione ſua; quia nimirum per ſimoniam illam adeptus eſt: ſecundò per alia peccata ſimoniæ, quæ poſteà commiſit. Quando B priori modo eſt Epiſcopus ſuſpenſus, ait D. Th. eum, qui ab illo ordinatur, etiam per ignorantiam, manere ſuſpenſum; quia ille Epiſcopus eſt ſuſpenſus ab executione ſui ordinis quoad ſe, & alios: & ideò non poteſt conferre alteri executionem ordinis, etiamſi alter bona fide ordinetur: quia nemo dat quod non habet, ſicut in ſuperioribus diximus de illo, qui per ignorãtiam ordinatur ab excommunicato. At verò quando Epiſcopus alio modo eſt ſimoniacus, aut eſt occultus, ait D. Thomas, aut publicus: ſi ſit occultus, licèt ſit ſuſpenſus quoad ſe, non tamen quoad alios: & ideò qui ab illo bona fide ordinatur, non manebit ſuſpenſus: ſi verò ſit publicus, eſt ſuſpenſus quoad ſe, & alios: & ideò nemini poteſt dare ordinis executionem.

36 *Alia Diui Thomæ limitatio.*

Aduerto tamẽ loqui nos poſſe de ſimoniaco præciſè, vt eſt in tali vitio, vel vt ratione illius aliquam cenſuram contraxit. Priori modo in hoc C puncto conſideratur, & hoc præcisè titulo contrahitur ſuſpenſio recipiendo ab illo ordines, ſiue ſimonia eius fuerit in acquirendo Epiſcopatu, ſeu cõſecratione ſua, ſiue in alia materia; quia iura nihil in hoc diſtinguunt, nec nobis dant occaſionem diſtinguẽdi; quia omnem ſimoniam, præſertim in Epiſcopo, deteſtantur. Eodemque modo admittit indiſtinctè excuſationem ignorantiæ, & non eſt à nobis reſtringenda, cùm fauores potiùs ampliandi ſint, quàm odia. Sic ergo licèt ſimonia Epiſcopi fuerit in promotione ſua, ſi ignoretur ab ordinato, non contrahet ſuſpenſionem. At ſi in Epiſcopo ſimoniaco ſpectemus, quòd ratione illius vitij excommunicatus, vel ſuſpenſus eſt; ſic verum eſt, ordinatum ab illo etiam ignoranter non recipere ab illo ordinis executionẽ, iuxta ſuperiùs dicta; & ita poteſt intelligi primum membrum primæ diſtin- D ctionis D. Tho. an verò propter alias ſimonias incurrat Epiſcopus tales cẽſuras, infrà dicemus. Alia verò diſtinctio de publico, vel occulto, in tantum poteſt hic habere locũ, in quantũ acta à publico miniſtro ex publico officio nõ vitiãtur propter occultũ crimen, vel impedimentum, vt ſuprà traditum eſt. Hoc autem principium etiã applicari poteſt ad Epiſcopũ occultè per ſimoniam promotum: habet enim eandem rationẽ.

37 *Limitatio reijcitur.*

Alia limitatio improbatur.

Et iuxta hæc expediẽda eſt alia dubitatio, quã attigerũt D. Thomas dicta ſolut. ad 2. & Gloſſa in dict. cap. *Si qui*: An ſi quis nouerit ſuum Epiſcopum eſſe ſimoniacum, ita tamen occultũ, vt id probari non poſſit, ab eo ordines ſuſcipere valeat abſque periculo ſuſpenſionis. Aliqui enim

38 *Poſſitne qs à ſuo Epiſcopo ſimoniaco & no occulto ordines ſuſcipere. Prima opinio.*

Digitized by Google

dixerunt, illum poſſe à tali Epiſcopo ordines ſu- A
ſcipere, præſertim ſi ab eo præcipiatur, aut ſi non
poſſit ab alio Epiſcopo ordinari: addunt tamen,
cum ſic ordinatum non poſſe in ordinibus ſic ſu
ſceptis miniſtrare abſque diſpẽſatione, quam de
bet occultè procurare, ne Epiſcopum de occulto
crimine infamet. Sed hæc duo non ſunt conſe-
quenter dicta, vt rectè D. Thomas notauit. Nam
vel ille peccat recipiendo ordines à tali Epiſco-
po; & ſic nulla ratione debet ab eo ordines ſuſci-
pere, aut ei in hoc obedire, aut non peccat; & ſic
non manet ſuſpenſus iuxta dicta: & conſequen-
ter non indiget diſpenſatione ad miniſtrandum
Secunda opinio. in ordine ſic ſuſcepto. Alij dixerunt in eo caſu
non poſſe ſubditum recipere ordines à tali Epi-
ſcopo, etiamſi ille ſub excommunicatione præci
piat: quia eſt res illicita, & prohibita in dicto ca.
Si qui a ſimoniacis, & cap. *De cætero*, & *Per tuas*. B
Et in hanc partem tandem inclinat Gloſſa ver-
bo *Probare*: & ex parte idem tenet diuus Tho-
mas, ſcilicet, quando talis Epiſcopus ſimoniacè
promotus eſt, quia tunc licèt ſit occultus, eſt ſu-
ſpenſus quoad ſe, & alios: vnde illicitè operatur
ordinando; & non licet communicare cum illo
in opere illicito, ordines ab illo recipiendo: ideo
que ſi quis ita ordinetur, manebit ſuſpenſus. Qđ
ſecùs eſt (ait D. Thomas) quando Epiſcopus alio
quocunque modo eſt ſimoniacus occultus: po-
teſt enim quis licitè ab eo ſuſcipere ordines, etiã
ſi ſciat vitium illius, nec propterea manebit ſu-
ſpenſus, aut indigebit diſpenſatione; quia talis
Epiſcopus non eſt ſuſpenſus quoad alios, ſed quo
ad ſe tantùm. ſed, vt dixi, iura in hoc nihil diſtin C
guunt: imò in dicto capitulo. *Per tuas*, verba
ſunt: *Epiſcopum multis modis fuiſſe ſimoniacum*:
quibus ſignificatur quemlibet modum ſuffi-
cere.

39 Vera reſolutio. Vnde vtendum potiùs videtur diſtinctione
data, quod aliud eſt conſiderare in Epiſcopo ſi-
moniaco ſimoniæ vitium; aliud verò excom-
municationem, vel ſuſpenſionem, qua ligatus
eſt, propter tale vitium. Priori igitur titulo ne-
mo tenetur illum vitare, niſi ſit publicus ſimo-
niacus, etiam ſecundum antiqua iura, vt ſuprà
dictum eſt: quod maximè habet nunc verum
poſt Extrauag. *Ad euitanda*, vt ſuprà in ſimili de
concubinario dictum eſt: & ideò licèt aliquis
ſciat tale vitium occultum eius, non tenebitur
illum vitare in ſuſcipiendis ab ipſo ordinibus:
quare ſi illos ſuſcipiat, ſuſpenſus non erit. At ve-
rò poſteriori titulo, per ſe loquendo, & ſecũdum D
ius antiquum, neceſſarium erat talem ſimonia-
cum etiam occultum vitare ratione cenſuræ: &
ideò, per ſe etiam loquendo, non poterat quis
ſciens eius vitium, & cenſuram, ab eo ordines ſu
ſcipere ideoque illos ſic ſuſcipiens, ſuſpẽſus ma-
neret. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia etiam ſe-
cundum ius antiquum excommunicatus occul
tus in occultis tantùm vitandus erat, non verò
in publicis actionibus: & ideò ſi quis non poſſet
ſine graui incommodo, aut ſine publica nota,
vel infamia non ſuſcipere ordines à tali Epiſco-
po parato ad dandum, vel potiùs inducente ad
recipiendum; tunc nulla eſſet culpa ab illo reci-
pere ordines: quia talis communicatio cum illo
non erat prohibita, neque erat cooperatio ad a-
ctionem vitioſam eius; ſed erat bene vti mala a-
ctione eius. Et conſequenter ille ſic ordinatus
non maneret ſuſpenſus, eadem ratione, qua de
eo, qui ignoranter ordinatur, idem diximus, ſci-
licet quia cùm ille ſit miniſter ab Eccleſia tole-
ratus, & titulo publici officij ordines miniſtret,
propter occultum defectum non impeditur, quo
minus validè ſuum publicum miniſterium e-
xerceat, etiam quantum ad conferendam ordi-
nis executionem. Vnde ſi aliàs recipiens excuſa-
tur à culpa propter articulum neceſſitatis, & ge-
nus quoddam coactionis, non eſt cur maneat ſu
ſpenſus. Ad quod etiam ſumi poteſt argumen-
tum ex cap. *Conſtat*, 1. quæſt. 1. Quod quidem cer
tius nunc eſt ſecundum nouum ius Extrauagan
tis *Ad euitanda*: nam quandiu talis Epiſcopus
de tali crimine publicè, & nominatim declara-
tus, ac denunciatus non eſt, nemo illum vitare
tenetur in ordinum collatione, etiamſi priuatim
ſciat illum eſſe ob ſimoniam excommunicatũ,
vel ſuſpenſum. An verò iuxta hoc ius nouum
poſſit quis non ſolùm recipere ordines à tali E-
piſcopo, ſi ille ſe offerat; ſed etiam illum induce-
re, & ab illo petere, & conſequenter an ille poſ-
ſit dare licitè, quando non valet priùs abſolutio
nem obtinere, iuxta principia generalia ſuperiùs
poſita definiendum eſt.

Vltima dubitatio circa hanc partem eſt de or 40
dinato ſimoniacè abſque peccato ſimoniæ, quod An ordinatus ſimoniacè
ipſe committat, incurratne hanc ſuſpenſionem, per inuincibilẽ ignorantiam ſit
vt v. g. ſi ipſo ignorante eius amicus per ſimo- ſuſpẽſus.
niam ab Epiſcopo obtineat, vt ordines ei confe-
rat. Non enim deſunt qui dicant huiuſmodi, ſic
ordinatum manere ipſo iure ſuſpenſum, etiamſi
illa ignorantia inculpabilis fuerit. Ita tenet Syl-
ueſter verbo *Suſpenſio*, q. 7. vbi ait, manere ſolum Opinio affirm. *Syluest.*
ſuſpenſum ab ordine ſic ſuſcepto; in quo diſtin-
guit hunc ab eo, qui ſcienter per ſimoniam ordi
natur: quod tamen diſcrimen nullo iure probat.
Poteſt tamen probari hæc opinio ex c. *Per tuas*, Cap. per tuas, 3. de ſimonia.
3. de Simonia. Vbi de quodam ſic ordinato per
ignorantiam ait Pontifex: *Niſi cum eo fuerit mi-*
ſericorditer diſpenſatum, nec ad ſuſpenſiones aſcen-
dere, nec in ſuſcepto debet ordine miniſtrare. Idem
adiungi poteſt ca. *Præſentium*, 1. q. 5. vbi quidam Cap. præſentium, 1. q. 5.
per ignorantiam ordinatus ſimoniacè; quia pa-
rentes dederunt pecuniam, ipſo neſciente, à tali
ordine ſuſcepto ſuſpenditur. Nihilominùs dicen
dum cenſeo, quoties is, qui ordinatur, non com-
mittit ſimoniam, etiamſi ipſo ignorante com-
mittatur in ſua ordinatione, non manere ſuſpen
ſum etiam ab ordine ſic ſuſcepto. Ita tenet Na- Vera ſententia.
uarrus in Summa, cap. 25. num. 68. citans Bela-
meram, & Cardinalem Alexandrinum. Et ratio
eſt illa generalis, quia hæc ſuſpenſio eſt pœna im
poſita propter culpam: & ideò ceſſante culpa etiã
per ignorantiam, ceſſat pœna, arg. ca. *Apoſtolicæ*,
de Clerico excomm. miniſt. ibi: *Vos reddit igno-*
rantia probabilis excuſatos, ſcilicet à quadam pęna
li irregularitate: idẽ ergo erit in præſenti de hac
pęnali ſuſpenſione. Et facit etiam cap. *Vt animarum*,
de Conſtit. in 6. & c. *Cùm ceſſante*, de Appel.
Et in ſpecie confirmatur ex c. *De ſimoniacè*, de Si
monia, vbi expreſsè dicitur: *Qui ipſis ignorantibus*
ſimoniacè ordinantur, poſſunt, quia ſimoniaci non
ſunt, in ſuis ordinibus remanere. Item poteſt ſumi
argumentum à ſimili ex dicto cap. *Per tuas*, 3.

Dices: ordinatus per ignorantiã ab Epiſcopo 41
ſimoniaco ſuſpenſo, ſuſpenſus manet: ergo & in Obiectio.
præſenti fiet. Reſpondetur negando conſequen- Soluitur.
tiam, quia in eo caſu non ordinatur quis ab Epi
ſcopo iam ſuſpẽſo, vt ob eã cauſam non recipiat
ab illo ordinis executionẽ, ſed per talẽ ordinatio
nem efficitur ordinator ſuſpenſus, cùm anteà nõ
eſſet:

Digitized by Google

eſſet: ergo potuit dare executionẽ ordinis, quam habebat, quamuis ſimul ipſe illam perdiderit ſic ordinando. Vnde cùm alias ordinatus non committat crimen, ob quod priuetur tali executione, non eſt vnde ſuſpenſionem incurrat: ſecùs verò eſt in ſuperioribus caſibus; nam in illis omnibus, aut ordinatus criminoſus eſt, aut ordinator ſuſpenſus eſſe ſupponitur. Ad cap. ergo *Per tuas*, 3. eiuſdem tit. dicendum eſt, illam non fuiſſe ignorantiam facti, ſed iuris: nam vt ex caſu textus conſtat, ipſemet ordinãdus actum ſimoniacum efficit, per quem ſibi ad ordines ſuſcipiendos viam parauit; non tamen intellexit in eo facto ſe aliquid illicitũ feciſſe, vt ibidem dicitur: quæ manifeſta eſt ignorantia iuris. Vnde vlterius dicitur, illam ignorantiam, vel re ipſa non fuiſſe probabilem, & inculpabilem, vel certè nõ fuiſſe huiuſmodi præſumptam; ac propterea illum non fuiſſe iudicatum immunem à culpa ſimoniæ. Quod verum eſſe cẽſemus, quoties ignorantia ipſa, etiamſi ſit facti, culpabilis fuerit: & hoc probat optimè aliud cap. *Præſentium*, ibi, *culpam iſtam neſciens, & coactus commiſit*. Et à ſimili ſumitur ex dictis cap. *Apoſtolicæ*, & *Vt animarum*, quæ loquuntur de ignorantia craſſa, vel ſupina, ſub qua comprehendunt omnem ignorantiam, quæ ad peccandum mortaliter ſufficit, vt contra nonnullos modernos in ſuperiorib. dixi.

Reſpondetur ad cap. Per tuas, 3. de Simon.

Exponitur c. Præſentium, 1. q. 1.

De ſuſpenſione ob ſimoniacam collationem beneficij.

42 Circa alteram partem de ſimonia in collatione beneficiorum cõmiſſa, Diuus Thomas 2. 2. q. 100. art. vlti. ad 1. tam de dante, quàm recipiẽte beneficium ſimoniacè, dicit, ſi crimen ſit occultum, manere ſuſpenſum quoad ſe tantùm; ſi verò ſit publicum, eſſe ipſo iure ſuſpenſum, & quoad ſe, & quoad alios; & idem dicit de mediatore huius ſimoniæ; non tamen declarat, qualis ſit illa ſuſpenſio, nec quo iure introducta ſit. Eam verò ſententiam ſequuntur ibi Caietanus, & Soto lib. 9. de Iuſtitia, q. 8. art. 1. ad 1. Nonnulli verò Summiſtæ declarant, eum, qui recipit beneficium, manere ipſo iure ſuſpenſum à tali beneficio. At verò Innocentius, & Panormitanus, quos refert, & ſequitur Couarruuias in dicta Clementina, *Si furioſus*, part. 1. §. 1. num. 7. ſentiunt, hunc manere ſuſpenſum ab ordine, ſi crimen fuerit publicum: aiunt enim, eum fieri irregularem, ſi celebret ſic ſuſpenſus: conſtat autem, irregularitatem non incurri propter celebrationem cum ſuſpenſione à beneficio tãtùm, quandoquidem illa ſuſpenſio non priuat ordinis executione. Quod etiam tenet Villadiego de Irregularitate, cap. *De ſimoniacis*.

D. Thom.

Caiet.
Soto.

Innoc.
Abbat.
Couarr.

Villadiego.

43 Verumtamen, quod ſæpe admonui, diſtinguere oportet propriam ſuſpenſionem, vt eſt cenſura diſtincta ab excommunicatione, ab illa, quæ in ipſamet excommunicatione includitur. Hoc poſteriori modo certum eſt, huiuſmodi ſimoniacum eſſe ſuſpenſum ab omni officio, beneficio, & ordine; quia excommunicatus eſt, ſaltem poſt Paulum II. & Martinum V. Et hac ratione etiam eſt verum, ſimoniacum fieri irregularem, ſi celebret non abſolutus ab hac excommunicatione. At verò loquendo de ſpeciali cenſura ſuſpenſionis, vt hic loquimur, in primis contra conferentem ſimoniacè huiuſmodi beneficium nullam reperio ſuſpenſionem ipſo iure impoſitam. Et quidem ſi ſit occultus ſimoniacus, omnes concedunt: nam licèt dicant, illum eſſe ſuſpenſum quoad ſe; non tamen intelligũt de propria cenſura ſuſpenſionis, ſed de impedimento, quod ſecum affert quodlibet peccatum mortale. Vnde fit, vt neceſſariò debeat id intelligi de ſuſpenſione à miniſterio ordinum, non à collatione beneficiorum: quia peccatum mortale non impedit quominùs abſque nouo peccato poſſit collatio beneficij fieri: ſicut & alij actus iuriſdictionis, maximè quando peccatum eſt occultum, ex quo nullum ſcandalum poteſt ſequi, vt alibi latiùs dixi. Quando verò tale peccatum ſimoniæ publicum eſt, poteſt eſſe nonnullum dubium propter communem ſententiã Doctorum: nihilominùs tamen etiam tunc nõ inuenio hanc cenſuram latam aliquo iure. Aut enim dicitur hic ſimoniacus publicus manere ipſo iure ſuſpenſus, ſolùm quia peccatum publicum eſt, & hoc non: ſuprà enim oſtendimus, non omnem Clericum publicum peccatorem eſſe ipſo iure ſuſpenſum: vel quia in tali ſpecie, ſeu genere peccati publicus peccator eſt. Et de hoc rurſus interrogo, an intelligatur ſpecialiter de tali peccato ſimoniæ commiſſo in collatione beneficij; & de hoc etiam nulla ſpecialis conſtitutio talem pœnam ferens circa hoc delictum inuenitur, aut à dictis auctoribus citatur. An verò intelligatur de quouis peccato ſimoniæ publico; & ad hoc ſolùm afferuntur illa iura, quæ de concubinarijs publicis ſuprà adducta ſunt, præſertim cap. *Præter*, §. *Verùm*, 32. vbi dicitur, hos non eſſe admittendos ad Eccleſiaſtica miniſteria: quod potiùs ſignificat per eccleſiaſticos Prælatos eſſe ſuſpendendos, quàm ipſo iure eſſe ſuſpenſos. Itaque de his quoad hanc pœnam idẽ ſentiendum eſt, quod de publicis concubinarijs. Vnde fit, multò certius eſſe hos non manere ſuſpenſos à collatione beneficiorum: nam ſi quæ ſuſpenſio contrahitur propter hæc peccata grauiora publica, ſolùm eſt ab vſu ordinis, & ſacris miniſterijs, vt ex prædictis iuribus conſtat.

De cõferente ſimoniacè beneficium, an ſit ipſo iure ſuſpenſus.

44 Ex quibus infero, idem dicendum eſſe de ſuſcipiente beneficium per ſimoniam, quantum ad ſuſpenſionem ab ordine: nam ſi crimen ſit occultum, omnes concedunt non manere ſuſpenſum ab ordine, vt patet ex D. Thoma ſuprà, Angelo, verbo *Simonia*, 6. Syluestro, verbo *Suſpenſio*, quæſtio. 7. Quanquam dicant, tunc manere ſuſpenſum quoad ſe: quod aliqui ita declarant, vt ſi ante actam pœnitentiam celebret, maneat irregularis; poſt peractam verò pœnitentiam celebrare poſſit abſque alia diſpenſatione, & abſolutione: verumtamen illud prius nullo iure probant magis de hoc vitio, quàm de alijs ſuprà tractatis. Similiter ſi hoc crimen ſit publicum, dicunt ita manere Clericum ſuſpenſum ab ordine, vt etiam poſt peractam pœnitentiam ſine diſpenſatione celebrare non poſſit. Verùm de hoc etiam ſuprà oſtendimus non probari ex illis iuribus, quæ communia ſunt huic vitio cum alijs. Quæ verò de hoc vitio ſpecialiter citantur, minus probant, qualia ſunt capit. 1. & 2. 1. quæſtio. 3. vbi ſolùm dicitur, *hunc corripiendum eſſe, & à Sanctæ Eccleſiæ liminibus ſubmouendum, & digno anathematis vinculo percutiendum*: & *ſi perſeuerans fuerit, perpetua damnatione mulctandum*: quæ omnia nec ſuſpenſionem propriam continent, nec pœnã latam; ſed ferendã. Et ſimilia ſunt multa ſub tit. de Simonia, & 1. q. 1.

Suſcipiẽs per ſimoniam beneficium nõ eſt ſuſpenſus ab officio.

45 An ſic ſuſpēſus à beneficio, q̃ ſic acquirit.

Caiet.

Quantum verò ad ſuſpenſionem à beneficio ſermo eſſe poteſt, vel de beneficio per ſimoniá comparato, vel de alijs, quæ priùs legitimè habebantur. Quantum ad primum dicendum eſt, illum non propriè manere ſuſpenſum à tali beneficio, ſed omnino nó acquirere tale beneficium: quia collatio, ſeu prouiſio eius omnino nulla fuit, iuxta Extrauagantem Pauli II. & decretum Martini V. ſuprà citata. Ex quo à fortiori fit, vt hic ſimoniacus ſuos non faciat fructus talis beneficij; ſed eos in cóſcientia, & *ſub animæ ſuæ periculo*, vt ibidem dicitur, reſtituere teneatur. Vbi eſt obiter aduertendum cum Caietano in Summa, verbo *Excommunicatio*, cap. 72. hoc non ſolùm procedere in beneficijs propriè dictis, quæ conferunt ius ad prouentus ratione officij; ſed etiam in alijs prælationibus ſpiritualibus, ſeu Eccleſiaſticis, quæ nullum habent beneficium adiunctum, vt ſunt prælationes in religionibus: nam etiam qui ad hæc eligitur, vel illa ſuſcipit per ſimoniam, manet non ſolùm ſuſpenſus à tali officio, ſed omnino carens illo: nam omnis huiuſmodi electio, & confirmatio irrita eſſe declaratur in dictis decretis. Quod adeò verũ eſt, vt etiamſi per ignorantiam ſuſcipientis beneficiũ, & bona fide ex parte eius, collatio ſimoniacè facta ſit, retineri beneficium non poſſit, iuxta ſacros Canones, vt dicitur in c. *Sicut tuis*, de Simonia, & declaratur, ac limitatur, niſi receptor beneficij non ſolùm non conſenſerit; ſed etiam priùs expreſsè cótradixerit. De quo latiùs alibi: nam hoc ad cenſuram ſuſpenſionis non ſpectat.

46 An maneat ſuſpēſus à beneficijs antea habitis.

De ſuſpenſione verò ab alijs beneficijs, licèt Syluester, Angelus, & alij dicát, hunc ſimoniacum in ſuſpenſione vnius beneficij manere ſuſpenſum ab omnibus alijs beneficijs, quæ legitimè poſſidebat; nullo tamen iure id probant ſufficienter: & ideò oppoſitum credo verius, ſecluſa excommunicatione. Afferunt cap. *De ſimoniacè*, de Simonia: vbi neque eſt ſermo de ſimonia commiſſa in ſuſceptione beneficij, ſed in ſuſceptione ordinis; neque etiam fit mentio de ſuſpenſione aliqua iure lata. Item citatur cap. *Præſentium*, 1. quæſt. 5. vbi etiam eſt ſermo de ſimonia in ordinatione commiſſa, & de pœna eius: & ideò non fertur ſuſpenſio ab omnibus ordinibus, ſed tantùm ab ordine ſimoniacè ſuſcepto: vnde nec proportionale argumentum inde ſumi poteſt. Cùm ergo nulla cenſura ſit admittenda ipſo iure, niſi in eo ſit ſatis expreſſa, fit, vt hæc ſine alia probatione non ſit à nobis admittenda. Et inde à fortiori ſequitur, ex vi huius delicti non manere aliquem inhabilem ad alia beneficia poſteà recipienda, niſi ratione excommunicationis: & ideò ſi hæc ſit ablata per abſolutionem, abſque alia diſpenſatione poterit quis nouum beneficium obtinere.

Alij caſus breuiores explicantur.

47 Suſpenſio contra iuramētũ emittētes de tenēdo ſchiſmate c. 1. de Schiſmat.

QVinta ſuſpenſio ſumitur ex cap. 1. de Schiſmaticis, vbi qui iuramẽtum præbent ſponte de tenẽdo ſchiſmate, à ſacris ordinibus, & dignitate ſuſpenduntur. Et quia de hoc textu dixi plura ſuprà tractando de excommunicatione, hic ſolùm expendo, ad incurrendam hanc ſuſpenſionem, nó ſatis eſſe tenere ſchiſma, niſi de hoc iuramentum præſtetur, & non quomodocunque, ſed ſponte, id eſt, abſque timore, vel ignorantia, vt ex prædicto textu conſtat.

48 Caſus de Clerico ĩ duello pugnãte reijcitur. Ca. 1. de Clerico pugnãte ĩ duello. *Silueſt.* *Angel.* *Tabien.* *Nauarr.*

Sextus caſus adiungi poſſet ex Syluestro, Angelo, Tabiena, & alijs, verbo *Suſpenſio*, de Clerico alium ad duellum prouocante, vel duellum ab alio oblatum acceptum, quem dicunt ipſo iure manere ſuſpenſum, ex c. 1. de Clericis pugnãt. in duello. Verumtamen vt rectè aduertit Nauarrus c. 27. num. 156. in eo textu non dicitur, hunc eſſe ſuſpenſum ipſo iure, ſed de rigore iuris meritò eſſe deponendum: ſolùm ergo deſignatur pœna per Iudicem imponenda. Imò additur, Epiſcopum poſſe cum tali pœna miſericorditer diſpẽſare, dummodò ex ipſo duello homicidium, vel membrorũ diminutio non fuerit ſubſecuta: nam tunc iam oritur irregularitas, in qua ſolus Papa poteſt diſpenſare. Vnde intelligitur, talem depoſitionem non eſſe imponendam propter ſolam prouocationem, vel acceptationem duelli, niſi vſq; ad realem pugnam progreſſum ſit; hoc enim videtur in textu ſupponi, cùm dicitur: *Duellum ſuſceperit, ſiue victor, ſiue victus fuerit.* Imò etiam poſt pugnam illa depoſitio, de qua ibi eſt ſermo, non videtur propriè, & rigoroſè, ſed pro ſuſpenſione accipi: quia in rigoroſa depoſitione nũquam poteſt Epiſcopus diſpenſare, cũ Papa ipſe rarò diſpenſet. Deniq; hæc procedunt iuxta illud ius antiquum, & de propria ſuſpẽſione, vt ab excõicatione diſtinguitur. Nam iuxta ius nouum Concilij Tridentini ſeſſ. 25. cap. 19. de Reformatio. huiuſmodi Clericus pugnans in duello, excommunicatus manet ipſo iure, eaque ratione ab officio, & beneficio ſuſpenſus.

Cõcilium Tridentinum.

Alius caſus de raptoribus reijcitur.

Tandem addi hic poteſt caſus alius ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformat. matrim. vbi cùm pœna excommunicationis, & alij contra raptores ferantur in hæc uerba: *Raptor, ac omnes illi auxilium, conſilium, & fauorem præbentes ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumq́ue dignitatum incapaces*: poſteà ſubiungit: *Et ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant.* Quæ uerba, & depoſitionem, & ſuſpenſionem ſignificare poſſunt. Et dubium eſt, an particula illa, *ipſo iure*, conſtruenda ſit cum ſola dictione, ſeu pœna immediata, ſcilicet excommunicationis, an cũ omnibus alijs pęnis. Sed quidquid hoc ſit quoad infamiam, & incapacitatẽ, de quibus ibi, quoad ſuſpenſionem exiſtimo eſſe ipſo iure: quia uerba illa, *decidant à proprio gradu*, ſumpta uidentur ex cap. *Fos*, 36. quæſtio. 2. & ibi ferendam pęnam ſignificat, ut conſtat ex cap. *De puellis*, eadem cauſa, & quæſtione.

SECTIO V.

Quas ſuſpenſiones incurrant ipſo iure Epiſcopi, & Eccleſiarum Capitula.

QVoniam generalibus ſuſpenſionibus Epiſcopi non comprehenduntur; ideò breuiter annotare oportet, ſuſpenſiones illas, quæ uel ſpecialiter in illos ſolos, uel in eos ſimul cum alijs, facta eorum ſpeciali mentione, latæ ſunt. Prima cauſa ſuſpenſionis Epiſcopalis eſt illicita ordinum collatio, ſub quo genere plures comprehenduntur ſpecies: Vna eſt de ſimoniaca collatione, de qua in ſectione præcedente diximus, propter connexionem materiæ: nam per ſe huc ſpectabat. Quamuis interdum extendatur ad Prælatos inferiores, minores ordines ſimoniacè conferentes. 1

Prima ſuſpẽſio.

Illo

2 *2. ſuſp. ob illicitam ordinum collationem.*

A Illo ergo caſu omiſſo, ſuſpenditur Epiſcopus quoties ordinatus propter malam promotionẽ ſuſpenditur. Sic ſuſpenduntur ipſo iure Epiſcopi, qui ordinant ante tempora, ſeu ante legitimã ætatem, & qui ordinant non ſuos ſine licentia proprij, vel etiam qui ordinant indignum, ſeu irregularem, aut illegitimum, aut eum qui publicam pœnitentiam egit, vel denique qui ordinant illiteratum vt addunt Syluester, & alij. Quæ omnia ex iure antiquo colligi ſolent. Primum ex c. vlt. ſeu *Nullius* de Temp. ordinat. in ſexto vbi per vnum annum ſupenditur Epiſcopus à collatione clericalis tonſuræ duntaxat, ſi infanti conferre præſumat clericalem tonſurã: & additur limitatio *Niſi fortè religionẽ intraret.* Quæ exceptio videtur inuoluere repugnantiã: quia infantes in præſenti materia intelligi debent, qui ſeptimum ſaltem ætatis annum non attigerunt, quos in ea ætate repugnat religionẽ intrare. Dicendum vero eſt olim ſolitum fuiſſe huiuſmodi infantes etiam ante illam ętatem religioni à parentibus offerri, ſeu dicari; & hoc in eo textu ſignificari: maximè ſi ab illa ętate recipiebant religionis habitum, quamuis nõ ſtatim, nec vſque ad conuenientem ætatem profeſſionem emitterent. Tunc enim in fauorem religionis voluit Pontifex, vt in quacumque ætate habitum religionis ſuſciperent, poſſet eis ſaltem prima tonſura conferri. Excepto ergo illo caſu, ſuſpenditur Epiſcopus infanti cõferens primam tonſuram. Idemque ibidem ſtatuitur de coniugatis cum duplici limitatione niſi religionem intrauerint, vel ſtatuant ad ſacros ordines promoueri, eo modo, quo ſecundum canones fieri poteſt. Idem ſtatuitur ibi de illiteratis abſque vlla exceptione. Itaque non permittit ius illud etiam primam tonſuram conferri homini prorſus illiterato; quamquam cũ proportione hoc intelligendum ſit iuxta illius ordinis, ſeu initij ordinum exigentiã, ſeruata conſtitutione Concilij Tridentini ſeſſ. 23. cap. 4. de reformat. Denique eadem ſuſpenſio extenditur ibidem ad Epiſcopum ſic ordinantem hominẽ diœceſis alienæ abſque ſui ſuperioris licentia. Quæ omnia: & ſpecies, ac duratio ſuſpenſionis ſatis clara ſunt ibi.

Cap. vlt. de Tẽp. ord. l. 6.

Cõc. Trid.

3 *an ſuſpẽ. dic. c. alt. extendat ad collatione aliorũ ordinũ cũ ſimilib. defectib.*

Solùm dubitari poteſt, an ſuſpenſio illa extẽdenda ſit cum proportione ad collationem cuiuſcunque ordinis factam perſonæ habenti proportionalem defectum. Nam Syluester, & alij Summiſtæ ex hoc textu colligunt, manere ſuſpenſum Epiſcopum conferentem quemlibet ordinem habenti aliquod ex dictis quatuor impedimentis, ſcilicet defectum ætatis, literaturæ, vel quia eſt non ſubditus, vel coniugatus. Et idẽ ſentit D. Antoninus 3. p. tit. 28. cap. 4. & indicat Soto in 4. d. 25. quæſt. 1. artic. 2. circa finem: & videtur veriſimile ex æquali vel etiam maiori ratione: plus enim peccatur ſeruata ꝓportione conferendo ſuperiorẽ ordinem indigno vel incapaci eius, quã inferiorem. Vnde cũ in illo textu ſolùm imponatur in pęnã ſuſpenſio collationis primæ tonſuræ, iuxta prædictã ſententiã erit hoc proportionaliter intelligendum, vt pro vno quoq; ordine ſic malè collato intelligatur ferri ſuſpenſio ab annua collatione illius ordinis, vt in eo, in quo quis peccauerit, puniatur, quę eſt ratio illius textus. Sed obijci poteſt, quia uidetur hæc nimia extenſio & amplificatio legis pœnalis, in qua vt ſæpè dixi, argumentum à ſimili, imo & à maiori ſeu à fortiori ratione ualidum non eſt. Et præſertim eſt nimia licentia, augere pœnam taxatam in lege, propterea quod delictum ſit maius, cum proportione ad delictum, cùm hoc totum pendeat ex voluntate legiſlatoris, de qua non conſtat ex ſola illa proportione à nobis conſiderata. Eò vel maximè quòd in collatione primæ tonſuræ, laici trãsferuntur ad ordinem clericalẽ: vnde eſt velut ianua ad clerum (vt ſic dicã) & ideo in hoc ingreſſu ſeu aſſumptione laicorum ad clericatum voluit Pontifex ſpecialem cautionem adhibere. Quæ ratio non inuenitur in quacunque alia ordinatione, per quam ille, qui iam clericus eſt, ad ſuperiorem ordinem in illo ſtatu aſcendit: non ergo licet pęnã illius legis ad alios ordines extendere.

4 *Ex alijs iuribus colligit ſuſpenſio ob collationem minorũ alieno.*

B Nihilominùs tamen addendum eſt, in alijs iuribus eſſe latam pœnã ſuſpenſionis vnius anni contra eos Epiſcopos, qui malè promouent clerico, ad quoſcunque ordines. Nam in cap. *Eos qui.* de Temp. ordin. in ſexto ſuſpenduntur Epiſcopi, qui ordinant clericos alienæ Parochiæ niſi de ſuorum ſuperiorum licentia. Fertur autem cum hac limitatione, *ſi ſcienter, ſeu affectata ignorantia vel quocumque alio figmento quæſito præſumpſerint ordinare.* Itaque ſi id faciãt bona fide, nõ incurrunt, imò etiam ſi ex ignorãtia vel negligẽtia culpabili decipi ſe ſinãt, niſi ignorãtia affectata ſit, vt in textu dicitur qualis erit, ſi probabiliter dubitans licentiã eſſe ſubreptitiã nullam vult facere diligentiam. Quod verò additur, *vel alio figmẽto quæſito.* explicatio, vel amplificatio eſſe videtur præcedẽtis particulæ, *ſcienter.* Duobus enim modis poteſt Epiſcopus ordinare clericum quem ſcit eſſe alterius diœceſis: vno modo ſine honeſto titulo etiam apparenti, C ſeductus affectu, & vtens (vt hic dicam) abſoluta poteſtate: & tunc clarum eſt maximè incurrere hanc cenſuram. Alio modo poteſt id facere ſub aliquo titulo, v. g. quia vrget aliqua neceſſitas, nec poteſt tam cito proprius Epiſcopus adiri: & præſumitur ſine alio maiori fundamento, quod ratum habebit. In quo caſu licet ignorantia facti non intercedat quantum ad hoc quod talis perſona eſt alienæ iuriſdictionis; tamen interuenit quodammodo ignorantia iuris, quia eo non obſtante, exiſtimatur in eo caſu licitum eſſe illum ordinare: vel etiam poteſt illa dici ignorãtia facti, quantum ad hoc quod creditur eſſe ibi licentia præſumpta vel tacita. Hoc ergo genus ignorantiæ vel tituli colorati non ſufficit ad excuſandum. Quod intelligendum eſt, quando mala fides intercedit, vel igno- D rantia affectata, quæ illi æquiualeat. Hoc enim ſignificat fictio, ſeu figmẽtum in re morali. Eſt autẽ illa ſuſpenſio ſolùm per annũ; tamen eſt à collatione omniũ ordinũ. hoc enim ſignificat, vt ſuprà vidimus, illa locutio abſoluta, *à collatione ordinum.* 6

Cap. Eos qui de Tempor. ord. in 6.

5 *Ob primæ tonſuræ collationẽ non incurritur cenſura hæc quæ ab omni ordine ſuſpendit.*

Incurriturque hæc pœna propter collationẽ cuiuſcunque ordinis vltra primam tonſuram: nã ꝓpter hanc nõ incurritur, vt cõſtat, tũ ex alio textu ſuprà tractato in c. *Nullius,* tũ etiam quia hic ſuſpenditur, qui ordinauerit clericũ: collatio autẽ primæ tonſuræ, neque eſt ordinatio clerici ſed laici: collatio autem cuiuſcunq; alterius ordinis etiã minoris, ſupponit clericus, ſaltem per primã tonſuram: & eſt ordinatio ſimpliciter, & ideo ſufficit ad hanc pęnã incurrendã. Nec mirũ uideri debet, quod propter vnum ordinẽ ſic

malè

malè collatum inferatur ſuſpenſio à collatione A omnium ordinum, eo quòd videatur talis pęna excedere culpam, quia licèt ſecundum quandā extenſionem excedat; tamen ſecundum meritum & proportionem nō excedit. Eſtque hoc vſitatum in iure, vt patet ex cap. *Vel non eſt compos*. de Temp. ordin. cum ſimilibus. Atque ita exponit hanc pœnam Gloſſa in dict. c. *Eos qui*. Non deſunt tamen qui putent illam pęnam & indefinitā locutionem determinandam eſſe ad materiam, in qua peccatur, id eſt ordines ſic malè collatos, arg. cap. *Si compromiſſarius*, de elect. Quod ſentit Dominicus ibi, quem alij ſequuntur. Mihi tamen prior expoſitio planior videtur, & conformior his, quæ in ſuperioribus de huiuſmodi ſuſpenſionibus generatim diximus. Ad hanc etiam pœnam confirmandam citari ſolet cap. *Si quis*. d. 58. vbi punitur Epiſcopus qui monachum ordinat ſine licentia ſui pręlati; ta- B men ibi nō imponitur pœna ſuſpenſionis, ſed cuiuſdam excōmunicationis his verbis: *Epiſcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione ſeiunctus, ſuæ plebis communione contentus ſit*. Quæ pęna nunc non eſt vſitata.

Cap. Si quis d. 58.

6 At verò propter alios tres defectus, ſcilicet literaturæ, ætatis, & coniugij, non inuenio ſuſpēſionem ipſo iure latam in eum qui ordines ſic confert, loquendo de iure communi. Nam in cap. ſecund. de Temp. ordin. ſuſpendendus dicitur Epiſcopus, qui extra tempora ab Eccleſia ſtatuta, ordines confert; non vero fertur ſuſpenſio ipſo iure. Et ſimiliter in cap. *Vel non eſt compos*. eod. tit. decernitur ſuſpenſio ferenda, non lata, in eum, qui ordinat aliquem ante legitimam ætatem. Atque eadem lata fuerat in Concilio Arelat. 3. cap. 1. iuncto 3. vbi eadem pœna extēditur ad eum, qui ordinat irregularem bigamū C viduæ maritum, aut publicū pęnitentē. In Concilio Aurelianenſi 3. c. 6. ſolùm ſex menſiū ſuſpenſio pro huiuſmodi delicto imponi pręcipiebatur. Et in c. 7. quod refertur d. 74. ca. 1. in Epiſcopum ordinantem inuitum, & reluctantem annua ſuſpenſio fertur his verbis, *Annuali pœnitentiæ ſubditus, miſſas facere non præſumat*. Ex quibus ſuſpenſionem ipſo iure latam colligunt Syueſt. verb. *Ord*. 3. quæſt. 10. Maiol. lib. 4. de Irregularit. c. 10. Qui etiam citat c. *Honoratus*, &c. *Vbi*, d. 74. Sed in priori reprehenditur vitium, nihil tamen de pęna agitur: in alio verò potiùs Siritius ſupponit contrarium, & comminatur ſuſpenſionem, ſi iterum fiat delictum. Denique Pius II. qui malè promotos ſuſpendit, de ordinatoribus nihil dixit. Et præſertim de ordinantibus illiteratos, vel coniugatos nihil inuenio D ſpecialiter ſancitum. At verò Concilium Trid. ſeſſ. 24. c. ſecund. ſpecialiter ſuſpendit per annū ab exercitio Pōtificaliū Epiſcopos titulares, qui ad aliquem ordinem, vel primam tonſurā promouent quempiam, abſque eius proprij prælati expreſſo cōſenſu, aut literis dimiſſorijs prętextu cuiuſuis familiaritatis, priuilegij, &c. & in ſeſſ. 23. cap. 8. de Reformat. extendit ſermonem ad omnes Epiſcopos, eoſque ſuſpēdit à collatione ordinum per annum, ſi non ſubditum ordinēt, niſi eius probitas ac mores Ordinarij ſui teſtimonio commendentur. Generaliùs autem & rigoroſiùs Sixtus V. in huiuſmodi ordinantes ſuſpenſionem tulit, ſed reuocata eſt per Clemētem VIII. vt ſuprà notauimus.

Clc. Trident.

In Epiſcopos praué vtentes paſtorali munere.

7 SEcundò principaliter feruntur plures ſuſpēſiones in iure in Epiſcopos propter varios defectus, vel in electionibus, vel in vſu iuriſdictionis, vel in adminiſtratione rerum Eccleſię, vel in alijs rebus ad paſtorale munus pertinentibus. Primus ergo caſus in hoc ordine ſumi ſolet ab Angelo, & alijs Summiſtis ex cap. vlt. d. 18. vbi præcipitur Epiſcopo, vt dum prouinciale Concilium cogitur, infra ſex menſes poſt celebratum Concilium conuocet totam Dięceſim, vt ei promulgentur, quæ in Concilio ſtatuta fuerint. Sed ibi non imponitur pœna ſuſpēſionis, ſed cuiuſdam excommunicationis duorum menſium: tamen Gloſſa, quoniam illa tēporis determinatio excommunicationi repugnat, per excommunicationem, ſuſpenſionem intelligit. Et ſimilis textus habetur in c. *Vnio*, 10. quæſt. 3. Quæ iura ſunt Concilij Toletani 16. c. 7. in collectione Loayſæ, vbi hæc pœna vocatur excōmunicatio duorum menſium. Sed quæcumque illa fuerit iā non eſt in vſu etiam in Hiſpania vbi Cōciliū illud coactum eſt: imò fortè nūquam fuit in Eccleſia vniuerſaliter recepta.

Primus caſus ex c. vlt. d. 18. & c. vnic. 10. q. 3.

8 Secunda ſuſpenſio ſumitur ex c. *Prouida*. de Electione in ſexto vbi per annum ſuſpenduntur Epiſcopi; qui non ſeruant conſtitutionem quandam Concilij Lugdunenſis, quæ habēt in cap. *Quāuis* eodem tit. per quā prohibetur Epiſcopis, vel Archiepiſcopis ne in cauſis ſpectantibus ad electionem Epiſcoporum, poſtquam ad Sedem Apoſtolicam appellatum eſt, ſe intromittant: etiamſi partes ab appellatione voluntarè recedant, niſi prius facta diligentia eis cōſtiterit nullam fraudem vel prauitatem in tali negotio interceſſiſſe. Et quamuis in dict. ca. *Prouida*, non fiat mentio de Epiſcopis, ſed de iudicibus inferioribus, ad quos via ordinaria talium negotiorum cognitio ſpectat; tamen ex multis circunſtantijs conſtat illos iudices eſſe nō poſſe niſi Epiſcopos, vel illis ſuperiores, ſcilicet Archiepiſcopos, Patriarchas, &c. Quos omnes hoc loco nomine Epiſcoporum comprehendimus. Aſſumptum patet, primò quia electio Epiſcoporum res eſt grauiſſima: vnde cauſæ pertinentes ad illam inter maiores annumerātur, vt dicitur in dict. ca. *Quamuis*, ergo ordinaria de illis cognitio non poteſt niſi ad Epiſcopos pertinere, qui dicuntur inferiores iudices comparatione Summi Pontificis; poſt illum verò ſunt ſuperiores. Secūdò, quia ibidem dicitur, hoc iudices cognoſcendo de his cauſis ad confirmandos & conſecrandos electos procedere: at hoc D Epiſcoporū munus eſt. Denique ſuſpēſio, quæ ibi imponitur, ſolū eſt ab Epiſcoporū confirmatione, ac cōſecratione: quæ ſuſpēſio in ſolis Epiſcopis locū habet. Vnde eſt etiā conſiderandum hanc ſuſpenſionem non incurri per violationē illius conſtitutionis Concilij Lugdunenſis, donec ad confirmationē talis electionis, & conſecrationē ſic electi procedatur. Vnde, licèt Epiſcopus poſt appellationem interpoſitam in tali cauſa cognoſcat præter formā pręſcriptā ī dicto c. *Quamuis*, non incurret hanc ſuſpenſionē, donec confirmat electionem, & conſecret electū, quidquid Angelus, & Sylueſter dicāt: quia prædict. c. *Prouida*, ſolùm ſuſpendit cōfirmantes, et conſecrantes eoſdē, non ergo cognoſcentes de

Secundus caſus cap. Prouida, de Elect. l 6.

cauſa

Digitized by Google

cauſa, ſi ad prædictos actus non perueniant, ſed ſolùm actum in tali cauſa erunt irrita, & inania vt in eodem textu dicitur. Nonnullam tamẽ dubitationem habet, an ſi Epiſcopus confirmet, nõ tamen conſecret, vel è conuerſo, talem ſuſpenſionem incurrat: nam ibi vterque actus ſimul & coniunctim videtur poſtulari. Reſpondeo probabilem quidem eſſe hanc partem, nihilominùs probabilius videri, quemlibet ex illis actibus ſufficere ad ſuſpenſionem ſibi proportionatam incurrendam, id eſt ab vſu ſeu exercitio actus malè exerciti, iuxta regulam in eodem textu poſitam, *vt in eo, in quo peccauerint, puniantur.*

9 Tertia ſuſpẽſio in Epiſcopos alienãtes Eccleſię bona. Ca. Hoc cõſultiſſimo, de Reb. Eccleſ. non alien. in 6.

Tertia ſuſpenſio ſumitur ex cap. *Hoc conſultiſſimo*, de rebus Eccleſ. non alien. in ſexto vbi ſuſpẽduntur prælati Eccleſiarum, qui bona immobilia Eccleſiarum ſibi commiſſarum laicis ſubijciunt ſine conſenſu Capituli, & ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, niſi modo, & in caſibus à iure permiſſis. Nam in primis tales contractus irritantur: deinde ipſi prælati ab officio, & ab adminiſtratione ipſo facto ſuſpenduntur, & inferiores clerici à perceptione beneficiorum, quæ in tali Eccleſia obtinent per triennium ſuſpenduntur, ſi ſcientes aliquid contra illam conſtitutionem attentari, id Superiori non denunciauerint. Quæ ſuſpenſio annumerari poterat eis, quæ tractatæ ſunt ſect. 3. huc tamen reſeruata eſt, quia eſt veluti annexa huic caſui Epiſcopali, & non indiget alia expoſitione, niſi quod illi tunc incurrerent talem ſuſpenſionem, quando & ſufficienter cognouerint delictum, & illud probare potuerint, & ſine magno incommodo, ſeu morali periculo alicuius grauis nocumenti, illud potuerint denũciare, iuxta ſuperiùs tractata in ſimili in diſp. 20. Suſpenſio autem hæc, quæ prælatis imponitur, non eſt triennalis; ſed abſolutè fertur, ita vt duret donec per ſuperiorem tollatur. Eſt autem talis ſuſpenſio ſimpliciter ab officio: à beneficio autem non ſimpliciter, ſed ſolùm ab adminiſtratione rerum temporalium talis Eccleſiæ ſic grauatæ: ita enim moderandam cenſeo illam pœnam iuxta materiam ſubiectam, & regulam illius textus, & aliorum ſimilium. Dico autem illam non eſſe ſuſpenſionem à beneficio, quia ibi non exprimitur clarè, nec implicitè continetur, iuxta principia ſuperiùs poſita.

10 An cõtrahãt hanc cẽſuram Prælati īferiores habẽtes quaſi Epiſcopalẽ iuriſd.

Dubitari verò hic poteſt, an ſoli Epiſcopi, & ſuperiores illis contrahant hanc cẽſuram vel etiã inferiores prælati participantes iuriſdictionem Epiſcopalem, & habentes Eccleſias Capitulares ſcilicet Collegiatas vel regulares ſibi commiſſas. Videntur enim etiam hic comprehendi, quia in eos conueniunt omnia verba illius textus, qui fortaſsè non ſine myſterio vſus eſt potiùs nomine *Prælatorum*, quam *Epiſcoporum*, vt hos etiam comprehenderet. Item quia lex illa non minus erat neceſſaria his prælatis, quam Epiſcopis. In contrarium verò obijci poteſt, quia ſi ſuſpenſio illa communis eſt alijs præter Epiſcopos: ergo non eſt propria Epiſcoporum: ergo cum in ea non fiat ſpecialis mentio Epiſcoporum, non cõprehendet illos, iuxta capit. *Quia periculoſum*, de ſentent. excommunicat. in ſexto. Reſpondetur priorem partem ſine dubio eſſe veram, vt probant priores rationes. Ad obiectionem verò in contrarium reſpondetur negãdo ſequelam, nam potiùs Epiſcopi primariò ac per ſe illa lege comprehenduntur: inferiores verò prælati quatenus munus Epiſcopale participant in adminiſtratione ſuarum Eccleſiarũ. Vnde, licèt illa lex alios, qui Epiſcopi non ſunt, comprehendat, non eſt ex illis generalibus legibus, de quibus loquitur cap. *Quia periculoſum*, nam per ſe primò & quaſi per antonomaſiam eſt propria Epiſcoporum, licèt communicetur alijs quaſi per participationem, & analogiam quandam.

11 4. Suſpẽſ. contra Prælatos occupãtes bona Eccleſiarũ vacãtium. Cap. Præſenti, de Offic. ordin. in 6.

Quarta ſuſpenſio ſumitur ex cap. *Præſenti*, de Offic. ordin. in ſexto vbi ſuſpenduntur Epiſcopi cum alijs inferioribus prælatis, qui ſibi vſurpant ſine iuſto titulo bona dignitatum, perſonatuum, prioratuum, vel quarumcũque Eccleſiarum vacantium, & ad ipſorum curam, ſeu prouiſionem pertinentium. Quem caſum, quantum ad inferiores ſpectat, ſuprà ſect. 3. declarauimus: quantum verò pertinent ad Epiſcopos, ſi rectè expendantur, non fertur ibi contra eos cenſura ſuſpenſionis, ſed interdicti: ſuſpenduntur enim ibi Epiſcopi ab ingreſſu Eccleſiæ, donec reſtituant: ſuſpenſio autem ab ingreſſu Eccleſiæ vt ſuprà dixi, non eſt propria cenſura ſuſpenſionis, ſed interdicti. Vnde in cap. *Exigit*, de Cenſibus in 6. ex quo ſolet alia ſimilis ſuſpenſio Epiſcoporum deſumi, non vtitur Pontifex verbo ſuſpendi, ſed interdicendi. Agitur enim ibi de non recipiendis in pecunia procurationibus, nec muneribus ab Eccleſiarum viſitatoribus, eorumque familiaribus, quæ ſi aliqui receperint, duplum eius quod receperint Eccleſiæ à qua receperint, infrà menſem reddere præcipiuntur: & ſubditur, *Alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi duplum ipſum vltra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum Eccleſiæ ſibi ſentiant interdictum.* Similiſque pœna fertur in Extrauag. vnic. de Reb. Eccl. non alien. vbi Epiſcopus, vel Abbas, Eccleſiæ bona alienans contra illam conſtitutionem ab ingreſſu Eccleſiæ interdicitur: quæ etiam non eſt cenſura ſuſpenſionis ſed interdicti. Statim verò ſubiungitur ibi alia ſuſpenſio, quæ poſſet huc diſtinctè numerari: nam ſi in illo interdicto per ſex menſes obdurato animo perſeuerauerit, ab adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpenditur abſolutè & ſimpliciter, & abſque temporis limitatione.

12 6. Suſpẽſio Extr. 2. Pauli II.

Quinta ſuſpenſio ſumitur ex Extrauag. 2. Pauli II. Bullario Rom. vbi Epiſcopus Commiſſarius, vel delegatus in cauſa alienationis rerũ Eccleſiaſticarum, *ſi per gratiam, timorem, aut ſordes in detrimentum Eccleſiæ vtatur poteſtate ſibi commiſſa, ab executione officij per annum ſuſpenditur, ita vt ſi damnabiliter ſe ingerat diuinis, ſuſpenſione durante irregularitatem incurrat, quam ſolus Papa poſſit auferre.* De qua conſtitutione diximus ſuprà agentes de excommunicationibus reſeruatis Papæ, & ibi dicta, hic cum proportione applicãda ſunt. Alia verò ſuſpenſio, quæ ſumi poteſt ex Extrauag. *Ambitioſæ*, de Reb. Eccleſ. non alien. & poteſt hic eſſe ſexta, declarabitur meliùs infrà in materia de Interdicto. Item numerari hic poſſet alia ſuſpenſio lata à Ioanne XXII. in Extrauag. *Saluator*, de Præbend. tamen quia ſolùm attingit ſpecialẽ cauſam Epiſcopatus Toloſani, illam omitto; ſicut etiam attigi ſuprà tractando de excommunicationibus reſeruatis. Legitur alia ſuſpenſio quoad Pium V. Conſtitutione ſua 58. quæ incipit. *Quanta.* Quæ quidem primò fertur in Epiſcopos: extenditur autem ad quoſcunque beneficiorum collatores, ſiue ſingulares perſonæ ſint, ſiue Capitula. Ratio verò incurrendi illam ſuſpenſionem eſt, ſi admittant

6. Suſpẽſio. — Septima. — Octaua.

reſigna-

reſignationes beneficiorum contra formam ibi præſcriptam: ſuſpenſio verò eſt à collatione vel inſtitutione beneficij, quæ tali perſonæ conuenit. Quam rem ſupra etiam attigimus agentes de excommunicationibus Papæ reſeruatis diſp. 22. ſect. 5.

In Epiſcopos alijs modis delinquentes.

13 1. In Epiſcopos fructus vſuras. Ca. 1. de Vſuris in 6.

TErtiò feruntur variæ ſuſpenſiones in Epiſcopos propter alia delicta. In quo ordine prima ſumitur ex cap. 1. de Vſuris in ſexto vbi Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi ipſo facto ſuſpenduntur ſi domos ſuas locent, vel ſub alio titulo concedant ad fœnus vſurarum exercẽdum hominibus alienigenis, vel alijs non oriundis de terris ipſorum, tam illicitam negotiationem publicè exercentes, vel etiam ſi eos in terris ſuis habitare permittant. Circa quam prohibitionem & cenſuram nonnulla conſideranda ſunt. Primum eſt, peccatum illud in cuius odium illa conſtitutio facta eſt: eſſe peccatum vſuræ, non quomodocumque exercitum, ſed quaſi ex officio, & per modum publicę negotiationis. Nam, licèt vſuræ vitium abſolutè & in vniuerſum deteſtandum ſit; tamen Eccleſiaſtica iura, quæ pęnas ſtatuunt contra hos vſurarios, vel eos coercere intendunt, denegando illis aliqua ſubſidia aliorum fidelium, vt ſuauius procedant, de publicis fœneratoribus tantùm loquuntur, vt patet in prædicto textu, & in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. parte prima, capite vigeſimo quinto. Quanquam, vt locum habeat conſtitutio dicto capituli primi, nõ eſt neceſſe, vt priùs hanc negotiationem publicè exercuerint; ſed ſatis eſt vt ex tunc exercere velint, vt patet ex illis verbis, *Exercentes aut exercere volentes*. Nõ quòd interiorem vſuram, ſeu voluntatem fœnerandi hos ius puniat: hoc enim & eſt contra generale principium, quòd Eccleſia non iudicat de occultis, & contra ſpecialem deciſionem illius Decreti, quæ ſolùm eſt contra vſurarios publicos, vt conſtat ex verbis eius: ſed ſermo eſt de voluntate exterius & publicè conteſtata, ita vt aliquis publicè profiteatur ſe velle hanc negotiationẽ exercere, & ad hunc finem velle viuere in hac ciuitate, vel locare domum, &c. Vnde cùm ſtatim in illo textu dicitur, huiuſmodi publicos vſurarios non eſſe permittendos; vel inter vſurarios iam computantur publicè profitentes ſe velle eam negotiationem exercere; vel ſenſus eſt, vt non permittantur illi, qui iam ſunt, vel eſſe volunt publicè vſurarij.

Cõtra q̃ vſuræ vitiũ cenſura hęc ſit lata.

14 De quib⁹ vſurarijs loquatur dic. c. 1.

Rurſus conſiderandum eſt, in prædicto textu non de omnibus his vſurarijs, ſed de alienigenis, & non oriundis in talibus terris, ſermonem eſſe. Itaque ſi quis locet domum indigenæ terræ publico fęneratori, non incurret cenſuras illius canonis, neque aget contra prohibitionem eius, quidquid ſit de alio genere culpæ contra ius naturale, de quo alibi. Ratio eſt, quia verba illius textus expreſsè limitant legem illam ad prædictas perſonas. Cur autem id fecerit Gregorius X. multæ rationes conſiderantur ibi in Gloſſa verb. *Alienigenis*. Nobis ſufficiat Põtifici viſum eſſe, per hoc ſufficienter prouideri publicæ neceſſitati: nam ſi externi & alienigenæ abigantur, ſeu non admittantur, non erit difficile domeſticos, & indigenas alijs modis faciliotibus corrigere. Præſertim quia frequenter videmus huiuſmodi artẽ per alienigenas exerceri: quod credibile eſt obſeruatum eſſe illo tempore ab autore canonis: leges autem humanæ conſiderãt id, quod frequẽtiùs accidit: & ideo contra illas perſonas ſpecialiter lata eſt lex.

Tertiò eſt conſiderandum duo ibi præcipuè prohiberi: vnum eſt, ne his vſurarijs peregrinis domus locentur, vel quocunque modo concedantur, aut ſemel conceſſæ haberi permittantur. Secundum eſt, ne terram inhabitare permittantur, ſed ab illa eijciantur. Primum horum pertinet non ſolùm ad publicas perſonas, ſed etiam ad priuatas: ſecundum verò ſpecialiter ſpectat ad perſonas publicas, ad quas pertinet regimen Reipublicę: nam priuatæ perſonæ non poſſunt quemlibet quamtumuis criminoſum à terra, vel ciuitate eijcere. Quartò aduertendum eſt, legem illam generalem eſſe, & comprehendere, tàm perſonas ſingulares, quàm collegia, ſeu vniuerſitates, tamen cenſuram, quæ eis imponitur, eſſe diuerſam: nam Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi ſuſpenduntur: inferiores verò, ſeu reliqui omnes, tàm laici, quàm eccleſiaſtici excommunicantur: communitates verò interdicuntur. Vltimò obſeruare licet, hic haberi exemplum ſuſpenſionis latæ ſimpliciter, & ſine vlla determinatione officij vel beneficij. Vnde ne incerta maneat ſuſpenſio, vel ne nimis amplè, aut rigoroſè explicetur, poſſet quis iuxta ſubiectam materiam, illam limitare, vt ſcilicet intelligatur de ſuſpenſione à iuriſdictione. Veriùs tamen credo intelligendam eſſe de ſuſpenſione ab officio & beneficio. Tùm quia hoc ſonant verba in omni proprietate ſumpta; tùm etiam, quia non ſolùm malè vtendo iuriſdictione, ſed etiam locando proprias domos poſſunt illam incurrere: tùm denique quia non eſt illa pœna nimis rigoroſa in peccato adeò publico, & communi bono contrario, maiorque eſt pęna excommunicationis, quæ pro alijs perſonis fertur.

15 Quæ actiones prohibeãtur Epiſcopis cõtra hos vſurarios.

Quæ perſonæ incurrant cenſuras & pęnas dic. c. 1.

Quæ ſuſpẽſio ſit quæ in d. c. 1. fert.

Secunda ſuſpenſio ſumitur ex Clementina 1. §. *Verum*, de hæreticis, vbi ſuſpenduntur per triennium ab officio, & Epiſcopi, & ſuperiores, *qui odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu, contra iuſtitiam, & conſcientiam ſuam omiſerint contra quemquam procedere, vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitatem* (*ſcilicet hæreſis*) *aut obtentu eodem prauitatem ipſam, vel impedimentum officij ſui*, ſcilicet Inquiſitionis, *alicui imponendo*. Quod quidem præceptum commune eſt alijs Inquiſitoribus, qui non ſunt Epiſcopi: illis verò non imponitur cenſura ſuſpenſionis, ſed excommunicationis, vt patet in textu. Hic verò ſtatim occurrebat declarandum, quomodo hæc cenſura feratur propter malitiam merè internam, qualis eſt odium, &c. ſed hoc ſufficienter tractatum eſt in ſuperioribus, vbi diximus non ferri propter malitiam internam, ſed propter iniuſtitiam ex tali prauo animo procedentem, de qua re latiùs in materia de Legibus. Hic ergo ſolùm occurrit aduertendum, duas eſſe partes, & quaſi materias illius peccati, ſcilicet malitioſè contra aliquem procedere in cauſa hæreſis, vel in alia, quæ Inquiſitores in executione officij Inquiſitionis impediat. Ad officium autem Inquiſitionis, primò & per ſe pertinent cognoſcere de his, qui delinquunt in peccato hæreſis,

16 In Epiſcopos munere Inquiſitorũ abutẽtes.

Duplex probatio huius canonis.

ſis; tamen etiam extenditur ad alia crimina, quę non ſunt hæreſis, inferunt tamen quandam ſuſpenſionem propter aliquam affinitatem, vel participationem. Quoad primam ergo partem videtur limitanda hæc cenſura ad propriam prauitatem hæreſis, ita vt ſi Epiſcopus, vel Inquiſitor delinquant procedendo iniuſtè ex odio in alijs delictis quæ non ſunt hæreſis, non incurrent has cenſuras, quia textus loquitur de prauitate hæreſis; & illa crimina non ſunt hæreſis: & pęnalis lex ad verborum proprietatem reſtringenda eſt. At verò poſterior pars abſolutè intelligenda eſt de toto officio Inquiſitoris, circa quodlibet crimen uerſetur: quia uerba textus non ſunt limitata, ſed ſimpliciter loquuntur de officio Inquiſitoris. In utroque autem caſu neceſſe eſt, ut ex odio, uel amore procedant, ſicut in textu dicitur. Vnde ſi ex negligentia, aut ex metu delinquant, non incurrent, ut rectè ibi colligit Gloſſ. quam Antonin. 3. p. capit. 24. §. 6. Syluester. Nauar. & alij ſequuntur, & Caietan. cap. 3. Qui etiam ex textu aduertit, neceſſarium eſſe, vt contra iuſtitiã & conſcientiam delinquant, ita vt ſit peccatum ex certa ſcientia, nam ſi eſſet ex ignorantia, non ſufficeret, & è contrariò, ſi eſſet ex conſcientia erronea, & in re non eſſet iniuſtitia, multò minùs ſufficeret.

Gloſſa. Anton. Sylueſt. Nauarr. Caiet.

17 *In Epiſcopos delinquẽtes cõtra clericorum immunitatem.*

Tertia ſuſpenſio ſumi videtur ex Clementina 2. de Pœnis. vbi Prælati Eccleſiæ, qui procurant vt clerici capiantur à dominis temporalibus vt beneficia renuncient, vel vt citati ad Apoſtolicã Sedem ab homine, vel à iure, ire ad ipſam non poſſint per triennium ſuſpenduntur à perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarum. Dixi autem, *ſumi videtur*: quia dubitare quis poteſt, an hæc ſuſpenſio ad Epiſcopos pertineat, cùm eorum expreſſa mentio non fiat: valde enim generalis eſt *Prælatorum* appellatio: & ideò ex vi illius non videntur Epiſcopi comprehendi iuxta cap. *Quia periculoſum*. de ſentent. excommunication. in ſexto. Nihilominùs veriſimiliùs videtur, hac lege etiam Epiſcopos comprehendi: imò illos ibi præcipuè, & quaſi per antonomaſiam ſignificari nomine *Prælatorum*. Quod Gloſſa, & Abbas tanquam certum ſupponere videntur, nullam de hoc facientes quæſtionem. Nam & ipſa vox *Prælatorum* ſimpliciter dicta præcipuè ſolet Epiſcopos ſignificare: & materia illius conſtitutionis maximè poteſt ad Epiſcopos pertinere, & pro eis eſſe neceſſaria. Et præterea pro inferioribus clericis alia grauior pœna ibidem ponitur, ſcilicet priuatio omnium beneficiorum: ergo ſuſpenſionis pœna imponitur pro ſuperioribus Prælatis, atque adeò pro Epiſcopis. Dixi etiam videri hic fieri hanc ſuſpenſionem, quia dubitari poteſt, an ipſo iure feratur. Verba enim textus ſunt, *Sit ſuſpenſus*, quæ aliqui putant non indicare cenſuram latam, ſed ferendam, quia ſunt de futuro. Mihi autem videntur habere vim ferendi ipſo iure, quia non ſunt ita de futuro, vt poſtulent actum hominis, qualia ſunt, *fiat ſuſpenſus* aut *ſuſpendatur*: ſed ſunt de ineſſe, & ſolùm reſpiciunt futurum, vt inducant ſuſpenſionem pro illo tempore duraturam: magiſq; ſunt imperatiui modi efficaciter imponentis cenſuram, quàm de futuro.

18 *Quã pœnã incurrãt Præ-*

Meritò autem dubitari poteſt, an Prælati inferiores Epiſcopis, qui illud crimen committũt, incurrant hanc pęnam ſuſpenſionis, vel aliam priuationis beneficiorum: hi enim comparatione Epiſcoporum ſunt inferiores: ibi autem de inferioribus ſine limitatione dicitur, vt ſint priuati beneficijs ſuis. Præterea ibi non dicitur, *inferiores clerici*, ſed ſimpliciter *inferiores*: ergo intelligitur reſpectiuè ad præcedentiam: ergo comprehendit inferiores etiam Prælatos. Nihilominùs exiſtimo hanc ſuſpenſionem nõ eſſe omninò propriam Epiſcoporum, ſed extendi ad inferiores Prælatos tam regulares, quàm ſeculares, & præſertim ad eos, qui participãt Epiſcopalem iuriſdictionem. Nam nomen Prælatorum ſimpliciter dictum hos omnes comprehẽdit: & nomine *inferiorum*, quod poſteà ſubiungitur, reſpectiuè quidem intelligendi ſunt, non Prælati inferiores, vt aliqui exponere videntur: aliàs illa pena non extenderetur ad alios clericos, qui non ſunt Prælati, ſed intelliguntur inferiores in dignitate, id eſt omnes qui Prelati non ſunt, vel, quod in idem recidit, inferiores, id eſt, ſubditi ipſorum Prælatorum.

lati inferiores hoc crimẽ committentes.

Eſt autem circa cauſam huius ſuſpenſionis aduertendum, cùm in hoc crimine duæ perſonæ concurrere ſupponantur, ſcilicet capiens clericum, ſeu carceri tradens iniuſtè per poteſtatem laicam, & id procurans, in illo textu pęnam non ferri contra temporales dominos capientes huiuſmodi, ſed contra procurantes, non omnes, ſed eos, qui ſunt eccleſiaſticæ perſonæ. Nam etiam laici poſſunt huiuſmodi capturam procurare, & tamen nulla ſpeciali pęna afficiuntur, vt ex textu conſtat, & ex ipſa pęna: nam illi non ſunt ſuſpenſionis capaces. Et ratio fortaſsè fuit, quia delictum illud habet ſpecialem deformitatem in perſonis eccleſiaſticis: & ideò ſpeciali pęna afficiuntur, nam pro alijs vita eſt ſufficiens excommunicationis pęna, quam incurrunt ex vi canonis, *Si quis ſuadente*. Hinc verò colligitur; ſi Epiſcopus procuret clericum incarcerari ab alio Epiſcopo, vtente titulo iuriſdictionis ſpiritualis ob eaſdem iniuſtas cauſas, ſcilicet, vt renũciet beneficium, vel impediatur, ne ad Sedem Apoſtolicam citatus accedat, non incurrere hãc cẽſuram, quia ſolùm fertur in eum, qui hoc procurat *per poteſtatem ſecularem dominorum temporalium*, vt ex textu apertè conſtat. Dico autem, *vtente iuriſdictione ſpirituali*: quia ſi Epiſcopus eſſet ſimul dominus temporalis, & ſub ea ratione induceretur ab altero Epiſcopo, vt dominio temporali vtẽdo, clericum incarceraret ob aliquem ex prædictis finibus, tunc ſine dubio incurreret hanc cenſuram, vt ſentit ibi Gloſſa verb. *Dominium* & Panormitanus in principio. Et ratio eſt, quia textus abſolutè loquitur de dominis temporalibus: quod autem hoc dominium ſit coniunctum cum dignitate Epiſcopali in eadem perſona, non impedit quominus ille ſit verè dominus temporalis.

19 *Quæ perſonæ incurrãt pœnã d. Cle. & ob qđ crimen.*

Sed quid dicendum eſt, de ipſomet Epiſcopo, qui ſimul eſt dominus temporalis, qui non procurat, vt alius temporalis dominus clericum capiat, ſed ipſemet illum capit, vt dominus temporalis, nunquid incurret hanc cenſuram? Videtur enim non incurrere, tùm quia cenſura lata eſt contra procurantes, non contra capientes: tùm etiam quia lata eſt contra perſonas eccleſiaſticas: ille autem tunc non ſe gerit vt eccleſiaſtica perſona, ſed vt dominus temporalis. Nihilominus tamen non videtur ſeparabilis tranſgreſſio huius legis ab illo delicto: nam dominus temporalis, qui clericum capit aut detinet prædicto modo, neceſſariò

20 *Quid de Epiſcopo qui ſimul eſt dñs tẽporalis, & vt ſic clericũ cap.*

neceſſariò procurat vt capiatur, præcipiendo, aut mittendo miniſtros ſuos: omnia enim hæc ſub verbo procurandi comprehenduntur. Neque eſt neceſſe, vt ipſa procuratio ſemper fiat apud ipſum dominum, ſeu Superiorem. Quòd autem id faciat vt vtens poteſtate & dominio temporali, nil refert, ſi ipſemet perſona eccleſiaſtica ſit, quia non eſt neceſſe, vt id procuret vt Epiſcopus, ſed ſolùm vt ille, qui procurat, ſit Epiſcopus, vt ex textu conſtat, & per ſe eſt ſatis notum. Quin potiùs licet fingeremus huiuſmodi dominum temporalem, qui ſimul eſt Prælatus, per ſe ipſum, & non per alium, ſic capere vel incarcerare clericum, nihilominùs incurreret hanc cenſurã, quia per ſe, & apud ſe, vt ita dicam, ſatis procurat huiuſmodi violentiam, ſeu capturam.

21 Quando compleatur cauſa huius cẽſuræ.

21 Tandem inquiri poteſt, quando compleatur hoc delictum, ita vt incurratur cenſura; an ſcilicet ſufficiat captura ipſa vel oporteat ſequi effectum per illam intentum. Nam quod procuratio ſola non ſufficiat, niſi ſaltem ad incarcerationem præueniatur manifeſtum eſt, tùm ex regula generali, quòd cenſura requirit delictum completum, tùm ex textu ipſo, quia non imponit hanc pœnam niſi ſuppoſita iniuria facta clericis cap. *Si quis ſuadente*. Quæ iniuria in illo caſu non eſt alia niſi incarceratio, & iniuſta detentio. Hinc verò fieri videtur, ſtatim poſt talem incarcerationem incurri ſuſpenſionem, ſicut incurritur excommunicatio, nam textus dicit, *Præter ſententiam canonis, quam incurrunt, ſint ſuſpenſi, &c.* Item, quia in illo textu fertur hæc pęna contra procurantes talem capturam: ergo non eſt neceſſarium alium expectare effectum. Nihilominùs dicendum cenſeo, non incurri hanc cenſuram, niſi perueniatur ad effectum per cenſuram intentum, id eſt niſi clericus ſic captus beneficio reſignet propter talem vim, aut niſi eam ob cauſam non compareat ante Apoſtolicam Sedem tempore ſibi præſcripto. Ita tenet Bernard. Diaz de Lugo in Pract. criminali c. 104. Et præter generalem regulam quòd delictum debet eſſe conſummatum, colligitur ex textu vbi in principio ſic dicitur, *Eccleſiaſticos capere, captoſque donec ſua reſignent beneficia, aut ne citati ad Apoſtolicam Sedem venire valeant auſu ſacrilego detinere non verentur*. Et infra ſubditur: procurantes hæc fieri manere ſuſpenſos: ergo non ſatis eſt captura, niſi ſit cum detentione vſque ad reſignationem beneficij, vel vſque ad impotentiam comparendi debito tempore.

Bernard. Diaz.

22 Aliæ ſuſpenſiones ĩ Epiſcopos, Extra. 2. de Elect. Ioannis XXII.

22 Quarta ſuſpenſio ſumitur ex Extrauag. 2. de Elect. Ioannis XXII. vbi Epiſcopus, qui non ſeruat Extrauagantem illam quoad perceptionẽ fructuum primi vel ſecundi anni ſui Epiſcopatus eo modo, quo ibi ſtatuitur, à Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenditur, eadem Extrauagans habetur ſub titulo, Ne Sede vacante, inter communes, & circa eam ſolùm occurrit notandum ſub vno verbo in latiori ſignificatione ſumpto duplicem cenſuram ferri: nam illa ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ, vt ſæpè dixi, interdictũ potiùs eſt, quam ſuſpenſio, argum. Extrauagantis. *Ambitioſè*. de Rebus Eccleſ. non alienand. Illud prętereà eſt in illo textu aduertendum verba illa, *Donec prædicta cum integritate reſtituerint, &c.* coniungenda eſſe non ſolùm cum proximè præcedentibus verbis, ſed etiam cum ſuperioribus, quibus dicta ſuſpenſio fertur, nam omnia illa verba ſuſpenſa ſunt, vſque ad perfectum ſenſum illius clauſulæ, quę vnica tantùm eſt. Atque ita illa ſuſpenſio non fertur vt perpetua, ſed vt non auferenda, niſi ſub illa conditione, *donec reſtitutio fiat*.

Quinta ſumi poteſt ex Extrauag. 1. de Elect. 23
inter communes, vbi Epiſcopi, & Abbates, vel Prælati religionum, qui ab Apoſtolica Sede confirmationem recipiunt, aut ab ea promouentur, ſi abſque literis authenticis eiuſdem Sedis adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum recipiant, ab adminiſtratione fructuum earundem Eccleſiarum ſuſpenduntur. Quamuis enim ibi non vtatur Pontifex verbo ſuſpenſionis, tamen re ipſa ſuſpenſionem imponit per effectus eius, dum irritat omnia geſta in huiuſmodi regimine per tales Prælatos; eoſque prouentibus priuat. Atque ibidem ſubditur alia ſuſpenſio contra capitula, vel conuentus talium Eccleſiarum, qui huiuſmodi Epiſcopos, vel Superiores ſine talibus literis recipiunt: ſuſpenduntur autem à beneficijs, donec ab eadem Sede Apoſtolica gratiam recipiãt. Vbi obſcurum manet, an ſingulæ perſonæ de capitulo à ſuis beneficijs ſuſpendantur, vel à communibus beneficijs, vt ſic dicam, totum capitulum. Sed de hac re ſuprà egimus generalem doctrinam tradendo.

Extra. 1. de Elect.

Sexta ſumi poteſt ex Concilio Tridẽtino ſeſſ. 24
25. c. 14. de Reformat. vbi Epiſcopus ſi (quod abſit) cõcubinarius ſit, & à ſynodo Prouinciali admonitus, ſe non emendauerit, ipſo facto ſuſpenditur. Vbi non requiritur trina admonitio, ſed vna tantùm: tamen niſi ea pręmittatur, quod rarò fiet, quia raro talia Concilia celebrantur, non incurretur. Quando verò cenſendus ſit Epiſcopus non emẽdari poſt admonitionem, vt ſtatim hanc ſuſpenſionem incurrat, in ſimilibus ſuperiùs tactum eſt: nam cùm teneatur ſtatim & ſine dilatione emendationem exhibere, niſi ſtatim etiam, & abſque morali dilatione tollat occaſionem delicti & ſcandali, ſi adſit, ipſo facto illam ſuſpenſionem incurret. Quæ ſuſpenſio abſolutè fertur, & ſine limitatione temporis, officij, aut beneficij, & ideò ex ſe omnia complectitur.

In Epiſcopos cõcubinarios. Cõc. Trid.

Atque ex his ferè explicatæ ſunt ſuſpenſiones, 25
quæ aduerſus capitula Eccleſiarũ iure latæ ſunt, nam in præcedente quinta vnam attigimus, & aliam ſuprà in prima ſuſpenſione. Alia item ſumi poteſt ex capit. *Quia ſæpè*, de Electione in 6. quam ſuprà declaraui ſect. 3. caſu 3.

SECTIO VI.

Quæ ſuſpenſiones ſint ipſo iure latæ, ſpecialiter contra religioſos.

PRIMA ſumitur ex capit. vltimo de 1
Apoſtatis, ferturque in religioſos apoſtatas, qui in apoſtaſia perſeuerantes, ordinem ſacrum ſuſcipiunt, nam ab illo ſuſpenduntur. Circa quam eſt notandum, hanc pœnam non fundari in aliqua priori cenſura quam incurrant apoſtatæ, ſed preciſè in ipſo apoſtaſiæ vitio, cui eſt annexa ex vi illius iuris hęc inhabilitas, ſeu quaſi irregularitas ad ordines, quamdiu illud durat; hoc enim ſignificant illa verba textus, *aliquem ſacrũ ordinem in apoſtaſia recipiens*. Vnde licèt apoſtata vt ſic nõ ſit excommunicatus antiquo iure, hanc

Ca. contra apoſtatas ordinem ſacrũ recipientes. ca. vlt. de Apoſtatis.

ſuſpen-

ſuſpenſionem incurrit ſuſcipiens ordinem, & modo ſi excommunicatus ſit, vel propter dimiſſionem habitus, iuxta cap. 1. Ne clerici, vel monachi, in 6. vel propter ipſam apoſtaſiam, iuxta indulta religionum, duplicem ſuſpenſionem incurrit: ſi ita ordinetur, vnam quia excommunicatus, aliam quia apoſtata ordinatur: nam hæ duæ pœnæ non ſunt incompoſſibiles, vt vna aliam excludat: nec vna in aliam commutata eſt, ſed vnaquæque propter ſuam rationem abſolutè impoſita. Vnde, licèt ab excommunicatione abſolueretur priuſquam ad religionem rediret, & interim ordinaretur, aliam ſuſpenſionem vitaret, non verò præſentem.

2 An incurratur ſuſpẽ. hæc ſuſcipiẽdo Minores ordines. 1. Opin. *Panorm.*

Hoc ſuppoſito, dubitari primò poteſt, an hæc ſuſpenſio incurratur ſuſcipiendo tantùm minores ordines in apoſtaſia. Communis enim opinio affirmat, vt refert & ſequitur Panormitanus dict. capit. vltimo, ſignificant Antoninus, 3. part. tit. 27. cap. 4. Syluester verbo *Ordo*, 5. quæſtione 6. quatenus de ordine abſolutè loquuntur, & vterque citat extra eodem *Apoſtata*, nullum tamen inuenio decretum ita incipiens ſub titulo de Apoſtatis, vel de Senten. excommunicat. videntur ergo citare dict. ca. vltim. de Apoſtatis, & errorem eſſe typographorum. Eandem opinionem tenet Maiol. lib. 2. de Irregularit. capit. 1. num. 15. qui alia iura refert. (*Maiol.*) Addit verò Panormit. ſuſpenſionem contractam per receptionem ordinis ſacri, eſſe Põtifici reſeruatam, aliã verò eſſe Epiſcopalem. Et fundari in hoc videtur, quòd in dict. cap. vltimo ſola prior reſeruatur. Sed hinc certè meliùs inferret ſolam priorem incurri.

Vera ſententia. Dico ergo hanc ſuſpenſionem non incurri propter ſolam receptionem minorum ordinum. Probatur, quia vel ex vi dicti cap. vltimi, vel alterius; neutrum dici poteſt: ergo non incurritur: quia, vt ſæpè dixi, ſuſpenſio non incurritur, ipſo facto, niſi ſit in iure lata. Minor ergo quoad priorem partem probatur, quia ibi expreſsè dicitur *aliquem ſacrum ordinem*. Et lex pœnalis non eſt extendenda, maximè vbi non eſt ſimilitudo rationis, longè enim grauius eſt ſuſcipere ordinem ſacrum in illo prauo ſtatu quàm minorem. Confirmatur argumento inſinuato contra Panormitanum, quia ſola ſuſpenſio ordinis ſacri cenſetur reſeruata Pontifici ex vi illius textus: quia de illa ſola ibi eſt mentio facta: ergo eadem ratione illa ſola lata ex vi illius textus: etiam quoad impoſitionem tantùm illius mentio facta eſt. Altera pars probatur, quia duo tantùm alia iura citantur ad hãc rem. (Cap. Placuit diſt. 50.) Primũ eſt cap. *Placuit*, diſtinctione 50. ſed ibi non de hoc agitur, ſed de his qui publicã pœnitentiam egerunt, qui dicũtur, non admitti ad clerum; & de his dicitur in caſu neceſſitatis admitti poſſe ad minores ordines. (Cap. vlt. d. 50.) Secundum eſt cap. vltimum eadem diſtinct. vbi de his apoſtatis dicitur, *Iubemus ad clericatus officium non admitti*. Quæ verba pęnam ferendam, non latam continent. Pręterquàm quod illud decretum eſt Concilij prouincialis Arelat. 2. ca. 25. quod nec vniuerſaliter obligat, nec fortaſsè propriam irregularitatem inducere poteſt. At denique ibi ſolùm iubentur hi non ordinari: non dicitur autem, vt, ſi ordinati fuerint, ſuſpenſi maneant.

3 Quid impediat ſuſpẽſ. hæc.

Dubium ſecundũ eſt, quid impediat ſuſpẽſio hæc. Primò certũ eſt, impedire vſum ordinis ſic ſuſcepti, ita .n. dicitur in textu. Vnde ſecũdò eſt certũ, non impedire vſum alterius ordinis priùs A ritè ſuſcepti: quia in textu additur illa determinatio. Tertiò conſtat impedire aſcenſum ad Superiores, licèt aliqui Canoniſtæ contradicant: ſed hæc eſt communior ſententia Panormitani, & aliorum, & ſatis conſtat ex generali doctrina ſuperiùs data.

4 Religioſus tranſiens indebitè ad aliam religionem, an incurrat.

Tertiò dubitari ſolet, An Religioſus tranſiens indebitè ad aliam religionem hanc ſuſpenſionem incurrat. Dico indebitè, nam ſi tranſeat ex facultate, vel diſpenſatione ſufficiente, nulla eſt quæſtio, cùm ille nullo modo dici poſſit apoſtata. Imò licèt tranſeat indebitè quoad modum, vt verbi gratia, quia tranſiuit ad arctiorem ſine licentia petita, ſi tamen iam profeſſus eſt alibi, & profeſſio valuit, certum eſt non incurrere hoc impedimentum, quia nullo modo eſt apoſtata. Et ita declaratur in capit. *Ex parte*, de Temporibus ordinat. B Dubium ergo eſt, quando tranſitus eſt iniquus, & occultus, ita vt ſemper quis teneatur ad ſuam religionem redire. (Opinio negans. *Gloſſa. Panorm.*) Quidam ergo aſſerunt, etiam tunc non incurrere hanc ſuſpenſionem, licèt in eo ſtatu ordinetur: ſignificat Gloſſa in dict. cap. vltim. quia indiſtinctè reſpondet. Et Panormitanus etiam exponit de tranſeunte in caſu non conceſſo. Idem Maiol. dicto num. 15. (*Maiol.*) Et videtur ſentẽtia communis, quia communiter hic non cenſetur apoſtata, quia non deficit à religione, vt ſic. Et licèt aliqui Canoniſtæ vocent illum apoſtatam, dicunt ſaltem, non eſſe illam propriiſſimam apoſtaſiam: lex autem pęnalis reſtringenda eſt ad ſignificationem maximè propriam, & rigoroſam. Sed hæc quæſtio pendet ex alia, an ſit verè apoſtata, transfuga ab vna religione ad aliam. C In qua iuxta inſtitutionem, & indulta Apoſtolica non poteſt validè profiteri, & conſequenter nec permanere, quam in opere de religione, quod præ manibus, ex profeſſo tractamus, cum alijs multis de apoſtaſia à religione, ex quibus intelligentia huius ſuſpenſionis pendet. (Sentẽt. affirmãs *Gloſſ.*) Nunc breuiter aſſero, illum eſſe verè apoſtatam, & incurrere in pęnam huius legis. Quod tenet Gloſſa dict. capit. *Ex parte*, verb. *Liberè*, de Temporibus ordinat. & ibi Abbas, & alij. Ratio mea eſt, quia relinquens ſtatum ſuum religioſum, & alium validè non aſſumens, abſolutè dimittit religioſũ ſtatum, & ideò eſt verus apoſtata, & ita appellatur ſimpliciter à Pontificibus, & vt talis punitur, vt latiùs dicto loco.

5 Dubiũ.

Quartum dubium eſt, an ſi Religioſus, qui priùs apoſtata fuit, poſt reconciliationem, abſolutionem, & reditum ad ſuam religionem, D ordinetur ſine diſpenſatione, maneat ſuſpenſus. (Ratio dubit.) Et ratio dubitandi ſumitur ex illis verbis textus, *Quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pænitentiam, &c.* Vbi expreſsè uidetur hoc definiri. Et poteſt ita explicari, quia per illud crimen contrahitur quoddam genus irregularitatis, ſeu inhabilitatis ad ordines ſuſcipiendos: ergo licèt peccatũ ſit ablatũ, uel alia cẽſura, donec in illa irregularitate, uel inhabilitate diſpenſatũ ſit, nõ poteſt quiſpiã ordines aſſumere, & ſi aſſumat, manebit ſuſpẽſus. (Cõcluſ.) Nihilominùs dicẽdũ eſt in eo caſu non incurri ſuſpenſionẽ hãc; ſed eo ipſo ꝙ aliquis eſt ab apoſtaſia liber, & ab alijs cenſuris, poſſe ordinari abſq; noua diſpenſatione, & recipere non ſolũ ordinem, ſed etiã ordinis executionem. Ita notauit Additio ad Abbatem in dict. cap. ex Innocentio, & alijs Doctoribus ibi.

Et colligi poteſt ex illo verbo text. *In apoſtaſia ſacrum ordinem recipiens:* nam qui apoſtaſiam cõmiſit ſi iam ab illa receſſit, non poteſt dici, in illa ordines recipere. Ratio autem dubitandi in contrarium, procedit ex mala intelligentia textus. Non enim eſt ſenſus, quod qui fuit apoſtata, quantumuis fuerit reconciliatus Abbati, vel pœnitentiam egerit, maneat ſuſpenſus recipiendo ordines: ſed ſenſus eſt, quod qui receperit ordines in apoſtaſia manens, & antequam de illa pœnitentiam egerit, ordines ſuſceperit, maneat ſuſpenſus, & ab ea ſuſpenſione non liberetur, etiam ſi poſteà reconcilietur vel pœnitentiam agat apoſtaſiæ, niſi etiam diſpenſationem à ſuſpenſione obtinuerit. Et hoc modo, & non alio impoſita eſt illa prohibitio.

Ratio dubit. enodatur.

Secunda, circa profeſſionem religioſorum.

6 SEcunda ſuſpenſio habetur in capit. *Non ſolùm*, & cap. *Conſtitutionem*, de Regularibus in 6. vbi in priori religioſi ordinum Prædicatorum, & Minorum ſuſpenduntur à receptione quorumlibet ad profeſſionem ſuæ religionis, ſi aliquem ante completum probationis annum ad profeſſionem recipiant. In alio verò ca. extenditur pœna ad omnes ordines mendicãtes. Circa quam ſuſpenſionem ſolùm video dubitari poſſe, an feratur in capitulum vel etiam in ſingulas perſonas. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia poteſtas recipiendi ad profeſſionem ordinarie in religionibus reſidet apud capitulũ: nã, licèt profeſſio fiat in manibus ſolius Prælati, tamen poteſtas recipiendi eſt in toto capitulo. Hæc autem ſuſpenſio proximè fertur in eum, qui hanc habet poteſtatem: ergo immediatè fertur in ipſum capitulum. Diximus autem ſuprà, propter ſuſpenſionem capituli non ſuſpendi ſingulas perſonas niſi in quantum ſunt membra ipſius capituli. Atque ita fit, vt licèt capitulum vnius domus ſit hac ratione ſuſpenſus, particulares perſonæ, ſi ad alias domos inhabitandas transferantur, illic poſſent ſuffragium habere, in capitulo ad huiuſmodi actũ: quia nõ ſunt ſuſpẽſi niſi vt partes alterius capituli, quod iam eſſe deſierũt. Nihilominùs probabilius credo, et Prælatum præcipuè, & ſingulas perſonas, quę in tali receptione ſuffragium habuere, manere ſuſpenſas: quia verba Pontificis nõ ad capitulum tantùm, ſed ad ſingulas perſonas diriguntur, vt patet ex illis verbis, *voſq; à receptione, &c.* Et ſignum etiam eſt, quia eiſdem, quibus hanc ſuſpẽſionem imponit, priùs in virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis mandauerat ne id facerẽt: at verò pęna excommunicationis nõ habet locum erga capitulum: ergo ſignũ eſt totũ ſermonem immediatè dirigi ad ſingulas perſonas: ad capitulum autẽ quatenus ex illis cõſtat.

Cap. Nõ ſolũ, de regular. in 6. Ca. Conſtitutionẽ, eod.

Quod ſubiectũ ſuſpẽſionis huius.

Concluſio.

7 Hic etiam dubitari poſſet, an hæc conſtitutio & ſuſpenſio locum habeat in ordine minimorum, & in Societat. Ieſu, quæ inter ordines Mendicantium non erant, quando illa conſtitutio lata eſt: illa autem conſtitutio ſolùm videtur comprehendere Ordines Mendicãtium, qui tunc erant inſtituti. Reſpondeo hoc non obſtare, quominùs illa conſtitutio ad prædictas religiones ſe extendat: nam lex, quæ perpetua eſt, non tantum obligat eos, qui nati erant eo tempore quo ipſa fertur, ſed etiam eos qui naſcuntur toto tempore quo ipſa durat. Eſt autem hæc lex perpetua: & ideò ex hac parte obligare poteſt quamcunque religionem mendicantem poſteà inſtitutam, aut approbatam. Aliunde verò ex defectu materiæ non habet locum hæc conſtitutio in Societate, moraliter loquendo: quia in ea nullus ad profeſſionem ſuſcipitur: imò neque ad ſimplicia vota eiuſdem religionis etiam poſt vnum tantum annum probationis, ne dum ante illum completum. Nihilominùs tamen, ſi generalis, apud quem eſt hæc poteſtas, aliquem ad profeſſionem admittere tentaret ante expletum vnum probationis annum, hanc (vt opinor) ſuſpenſionem incurreret: quia ius proprium illius religionis, licèt plus temporis exigat, & in hoc aliquid addat iuri communi, tamen quantum ad neceſſitatem vnius anni, non tollit, ſed ſupponit ius commune: & ideo qui illud violat, etiam incurret pœnam iure latam. Quod ſecus eſſet ſi poſt completum annum, ante completum biennium ad profeſſionem aliquis admitteretur, nam licèt demus prælatum malè agere, non tamen incurret hanc ſuſpenſionem: quia non violat ius commune, ſed proprium: hæc autem pęna ſolùm eſt lata in eos, qui ius commune violant. Neque propter ſimilitudinem, vel proportionem extendenda eſt, quia, vt ſæpè dixi, in pęnalibus legibus hoc locum non habet. Et eadem ratione exiſtimo non poſſe hanc ſuſpenſionem extendi ad ſuperiorem, qui in eadem religione Nouitium admitteret ad ſimplicia vota eiuſdem religionis ante expletum biennium. An verò idem dicendum ſit ſi eadem vota admittantur ante vnum annum probationis, maioris eſt conſiderationis, quam remittimus in dictum opus de Religione, vbi hoc ex profeſſo differimus.

An Ordo Minimorũ, & Societatis Ieſu hac cõſtitutione cõprehẽdantur.

Tertia, & Quarta, Circa vſum temporalium bonorum.

TErtia Suſpenſio contra religioſos, fertur in Clementina 1. de rebus Eccleſ. non alien. Vbi Religioſus præſidens alicui Monaſterio, Prioratui Eccleſiæ, ſeu adminiſtrationi cuius, concedens alicui ad vitam, vel ad certum tempus iura, redditus, aut poſſeſſiones eiuſdem religionis ſine ſufficienti neceſſitate, aut vtilitate, & conſenſu Superioris, ab officio ipſo facto ſuſpenditur, abſque vlla alia determinatione temporis, vel officij. Vbi circa cauſam huius ſuſpenſionis ſolùm eſt aduertendum non extendi ad locationem, ſeu venditionem fructuum, quę ad breue tempus fit, vt in eodem textu explicatur: ſed intelligi de alienatione ad vitam, vel ad tempus diuturnum, quale eſſet vltra triennium ſecundum iura, & communem interpretationem. Circa pęnam verò ipſam dubitari poſſet, an illa particula, *Ab officio*, limitanda ſit ad officium de quo ibi eſt ſermo. Sed certè nulla eſt ratio, vel coniectura ſufficiens ad eam interpretationem adhibendam: & ideo verba, vt ponant cenſeo ſimpliciter eſſe intelligenda. Sed de hoc etiam plura in citato opere de Religione. 8

Clemẽt. 1. de Rebus eccl. nõ alien.

Quarta ſuſpenſio ſumitur ex Clementina 1. de Decimis, vbi religioſi qui ſibi appropriãt, vel inique vſurpant decimas ad ſe nõ pertinẽtes, vel in hoc defraudãtes Eccleſias aliquo ex modis, qui ibi narrãtur, ſi intrà duos mẽſes nõ ſatisfecerint, ab officij, & beneficij adminiſtratione ſuſpenduntur 9

Clem. 1. de Decimis.

A duntur donec reſtituant. Quod ſi officia aut beneficia non habeant, ipſo facto excommunicantur, ita vt abſolui non poſſint, donec ſatisfaciãt. Vbi circa verb. *præſumpſerint*, ponderandum eſt quod ſæpe dixi, an ſcilicet huiuſmodi actio fiat ex aliqua ignorantia, quia religioſi putant ſe habere priuilegium, vel excuſari antiqua conſuetudine, nam tunc ceſſat præſumptio, etiamſi ignorantia admodum probabilis non ſit. Similiter ponderanda ſunt verba *appropriare, vſurpare, retinere, prohibere, &c.* nam propter horum verborũ proprietatem non ſatis erit quocumque modo non ſoluere, niſi vel *prohibitio*, vel *appropriatio* interueniat, ita vt vel dicant, non eſſe debita, & ſub ea ratione ea retineant, vel etiamſi ſint debita, ea nihilominùs ſolui prohibeant. Rurſus expendendum eſt illud verbum, *Religioſi quicũque*, comprehendit enim non ſolùm viros, ſed etiam fœminas, vt ſæpe in ſuperioribus dictum eſt in ſimilibus. Et quoad hanc partem videntur includi etiam religioſi Militares, quia cõceſſio hęc quoad hanc partem fauorabilis eſt Eccleſijs, & ideo extendenda quantum proprietas verbi patitur: ſuppono autem illos eſſe verè religioſos. Eſt autem illud verbum formaliter intelligendũ de religioſis in ſuo ſtatu viuentibus: nam, ſi tranſlati ſint ad Eccleſiam ſecularem, vt eius bona & fructus diſpenſent, ibi non comprehẽduntur ſub hac cenſura vt rectè docent Syluester Excõmunic. 9. caſu 36 & Nauarr. cap. 27. num. 138. contra Summam Roſellam verbo. Excommunic. caſu 39. Tandem aduertendum eſt hanc pęnam non ſimpliciter ferri, ſed ſub hac conditione. *Niſi intra menſem per requiſitionem eorum, quorum intererit factum non ſatisfecerint*: quæ requiſitio in præſenti vna ſufficit, quia non eſt monitio canonica.

Quinta, Circa religioſum habitum.

10 Clemẽt. 1. de Statu monachor.

QVinta Suſpenſio ſumitur ex Clementina prima. §. *Siquis autem*, de ſtatu monach. vbi religioſus non vtens habitu & veſtitu ad formam ibi præſcriptam, ſi Abbas vel Prior non habens Abbatem fuerit, à beneficiorum collatione per annum ſuſpenditur: ſi inferior, aliquam adminiſtrationem habens, eadem per annum priuatur: ſi vero nullam habet, inhabilis fit ad illam, vel beneficium intra annũ recipiendum. Quæ ſuſpenſio ibidem extenditur ad ſimilem religioſum, qui venationi, aut aucupationi clamoroſæ, vel aliàs cum canibus, aut auibus ex propoſito interfuerit. Circa quam pęnam primùm aduerto non de omnibus religioſis aut monachis ibi ſermonem eſſe, ſed ſolùm de monachis nigris (vt ibi dicitur) id eſt, ordinis ſancti Benedicti. Ideoque extendenda non eſt ad alios religioſos, vt Gloſſ. ibidem aduertit. Notanda etiam ſunt ſingula verba, quæ ibi ponuntur in explicanda cauſa huius ſuſpẽſionis: nam in priori parte dicitur, *Si præſumpſerit portare, &c.* iuxta quæ verba requiritur vt aliquis cum ſufficienti aduertentia & per modum ordinarij habitus, illo vtatur ſibi prohibito. Similiter in altera parte dicitur, *Ex propoſito interfuerit*, Vnde intelligitur ſi caſu contingat aliquem in huiuſmodi venatione aliquantulum intereſſe, poſſe ab hac cenſura excuſari.

Sexta in Prælatos non reſtituentes bona.

SExta Suſpenſio fertur in Clementina prima, §. *Quibus*, de Priuilegijs in qua fertur ſententia ſuſpenſionis abſolutè & ſimpliciter in Pręlatos religionum, qui de his, qui occaſione quorũdam exceſſuum ſuorum religioſorum ibi prohibitorum ad eos quoquomodo peruenerint, Eccleſijs, aut perſonis Eccleſiaſticis lęſis, ſeu damnificatis, intra mẽſem, poſtquam requiſiti fuerint, non ſatisfecerint. Itaque ad incurrendam hanc ſuſpenſionem multa concurrere debent ex parte cauſę propter quam incurritur. Primum, quòd iſti Prælati aliquid acceperint: quod intelligo ſiue pro monaſterio religionis, ſiue etiam pro perſonis priuatis acceperint: nam textus ſimpliciter & generatim loquitur. Secundum, vt id quod accipitur, illis detur occaſione exceſſuum ibi prohibitorũ ſuis religioſis, quales ſunt, ne, cùm interſunt condendis teſtamentis, à reſtitutionibus faciendis, aut legatis matricibus Eccleſijs relinquẽdis, teſtatores retrahant. Item ne legata, aut debita, vel malè ablata incerta ſibi, aut alijs ſingularibus ſui ordinis fratribus, vel cõuentibus in aliorum præiudicium fieri, aut erogari procurẽt, &c. & alia, quæ ibi numerantur. Tertium eſt, vt huiuſmodi prælati, ad quos hæc bona ſic vſurpata peruenerunt, ſuper ea requirantur ab his perſonis, in quorum præiudicium vſurpata ſunt. Quartum, vt poſt hanc requiſitionem per mẽſem ſint in mora ſatisfaciendi, quo tempore elapſo ſuſpẽſionem incurrunt vſque ad ſatisfactionem debitam. Quæ ſuſpenſio, cùm ſimpliciter feratur, ab omni officio, & adminiſtratione ſuſpendit iuxta ſuperiùs dicta. Ex quibus conſtat hanc ſuſpenſionem non ferri contra omnes ſingulares religioſos, qui illos exceſſus committunt, & in principio illius Clementinæ numerantur, vt Syluęſter & Angel. verb. *Suſpenſio*, falsò docent; nam hi omnes ea cauſa ibi excommunicantur: ſuſpẽſio autem ſolùm fertur in Prælatos, qui modo explicato delinquunt.

11 Clemẽt. 1. de Priuileg.

Cauſę huius ſuſpẽſionis.

2

B

3

4

C

Syluęſt. Angel.

Septima in Confeſſores.

SEptima Suſpenſio ſumitur ex Clement. *Cupientes*, de Pœnis, vel omnibus religioſis qui confeſſiones audiunt, vel populo concionantur, præcipitur, vt, ſi à Rectoribus Eccleſiarum, vel eorum Vicarijs requirantur, populum admoneãt inter concionandum certis diebus ibi deſignatis, vt decimas ſoluant, & pœnitentium conſciẽtias ſuper hoc onerent: quod ſi concionatores religioſi ſic requiſiti ſcienter intermiſerint hoc populo ſuadere, contra eos non fertur ſuſpenſio, vt quidã putant, ſed ſolùm præcipitur eorum Prælatis, vt eos puniant; & ſtatuta pœnalia cõtra eos faciant, *Sed qui in audiendis confeſſionibus ſcienter poſtpoſuerunt confitentibus conſcientiam facere de ſoluendis huiuſmodi decimis, ab officio prædicationis ipſo facto ſuſpenduntur, donec confitentibus eiſdem conſcientiam circa eandem rem fecerint, ſi commodè potuerint.* In quo textu genus quidem ſeu modus ſuſpenſionis ſatis clarus eſt. Eſt autem animaduerſione dignum, quòd cùm delictum hoc ſit ex negligentia in confeſſione, ſuſpẽſio nõ fit à munere audiendi confeſſiones, ſed concionandi, vt intelligamus non ſemper neceſſarium eſſe aliquem in eadẽ materia puniri, in qua deliquit, ſed

21 Clemẽt. cupiẽtes, de Pęnis.

D

Nota.

pendere hoc ex voluntate legiſlatoris. Et fortaſſe occaſio hic fuit, vt poſſint hi in eodem confeſſionis officio ſupplere, quod negligẽter omiſerant: hoc enim onus eis imponitur, quod implere non poſſent, ſi ab officio audiendi confeſſiones ſuſpenderentur. Rurſus circa cauſam huius ſuſpenſionis multæ circunſtantiæ obſeruandæ ſunt. Prima, quòd huiuſmodi religioſi ſint requiſiti à Rectoribus Eccleſiarum. Secunda vt *Scienter*, hoc facere omittãt: nam ſi ex aliqua inaduertentia id relinquant, non ſufficiet. Tertia, quòd circa confitentes hanc diligentiam omittant. Quod poteſt probabiliter exponi formaliter de confitentibus vt cõfitentes ſunt, id eſt, quatenus in confeſſione ipſa aliquam notitiam huius obligationis, vel occaſionem huius admonitionis præbent, nam ſi pœnitens nullam mentionem huius rei faciat, non videtur obligari confeſſor, vt de illa re pœnitentem admoneat. Sed quia Põtifex ſimpliciter, & abſolutè loqui videtur, addendum cenſeo præter illum caſum, obligari confeſſorem ad hoc quoties ab Eccleſię Rectore requiritur: niſi aliàs ei certò cõſtaret, hunc pœnitentem particularem nulla obligatione teneri.

Cauſa huius cẽſuræ.

13 Pœna in violãtem ſuſpenſionem hãc.

Additur verò alteriùs in prædicto textu pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ in prædictum relictum religioſum ſic ſuſpenſum: qui non obſtante dicta ſuſpenſione concionari audet, prædicta negligentia non priùs purgata, quo ſatis ſignificatur tamdiu durare ſuſpenſionem illam, & non amplius. Ac denique additur limitatio quædam ex parte perſonarum, ſcilicet, vt pœna vel conſtitutio non extendatur ad religioſos monaſteriorum, vel rectores Eccleſiarum decimas percipientium: eos enim tãquam in re propria delinquentes, noluit Pontifex punire.

Aliæ ſuſpenſiones religioſorum.

14 VLtimo loco addi hic poſſunt ſuſpẽſiones nonnullæ quę ſunt communes religioſis cum alijs clericis, vt eſt illa, quæ circa honeſtatẽ habitus fertur in Clement. 2. de Vita & honeſt. cleric. & quæ circa matrimonij benedictionẽ, & contractum ſine facultate adminiſtratum fertur in Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform. matrim. quæ in ſuperioribus declaratæ ſunt. Item huc ſpectat ſuſpenſio Capituli religioſorum, quod pro receptione alicuius aliquid ex pactione recipit iuxta Extrauag. 1. de Simonia inter communes. Vbi illa ſuſpenſio Papæ reſeruatur. Sed textum illum ſuprà expoſuimus agentes de excommunicatione, quia ibi principaliùs fertur pro his actionibus quæ ad ſingulas perſonas pertinent, & de illo genere culpæ, quia longiorem difficultatem poſtulat, in dicto opere de religione latius dicemus. Et ideo de ſuſpenſione hæc dixiſſe ſufficiat.

DISPVTATIO XXXII.

De interdicto in communi quoad eſſentiam, & ſpecies eius.

DE hac cenſura eadẽ methodo et ordine, quo de alijs diſputabimus. Priùs enim de natura & ſpecifica ratione interdicti, poſteà de ſingulis interdictis ipſo iure latis dicemus. In priori verò parte priùs eſſentialem rationem interdicti, & varios modos ſeu ſpecies eius, deinde effectus, poſteà cauſas, ac tandem eius abſolutionem, ſeu relaxationem declarabimus. Et quia ceſſatio à diuinis interdicto annexa eſt, ideo breuem etiam de illa tractatũ in fine adiungemus. Diſputant autem de hac materia ex Scholaſticis pauci, magnaque cum breuitate in 4. diſtinct. 18. & 21. latiùs Summiſtæ præſertim Angelus, Syluester, & Antoninus tertia parte, titulo vigeſimo ſexto, & Iuriſperiti, præſertim Nauarrus, & Couarruuias, quos ſępe in ſequentibus referemus, et in tomo 14. tractatuũ Iuriſtarũ habentur nõnulli de hac materia. In hac ergo diſputatione ſolũ definitionem, & diuiſionem interdicti tradeemus.

SECTIO I.

Quid interdictum ſit, & quomodo ab alijs cenſuris differat.

1 Ratio dubitan.

DIfficultas huius dubitationis conſiſtit in explicanda propria differentia interdicti ab alijs duabus cenſuris. Supponimus enim ex dictis in principio huius operis, interdictum eſſe cenſuram quandam & conſequenter per genus illud differre ab omnibus alijs pœnis, impedimentis, ſeu inhabilitatibus Eccleſiaſticis, quę cenſurę non ſunt. Tamen ab excommunicatione, & ſuſpenſione non videtur poſſe differre, quia cum illis conuenit in ratione priuationis Eccleſiaſticorum bonorum, vel quæ illis annexa ſunt: nullum autem videtur poſſe excogitari Eccleſiaſticum bonũ, quo non priuent excommunicatio, vel ſuſpenſio: ergo non apparet quomodo poſſit eſſe cenſura ab his diſtincta; ſed ad ſummum differet ab illis vel tanquam pars à toto, vel ſicut excommunicatio minor à maiore, vel alio modo ſimili. In contrarium verò eſt, quia ſuprà oſtendimus ex iure tres eſſe ſpecies cenſuræ, quarum vna eſt interdictum.

Vt

Digitized by Google

2 Ratio nominis. Vt nominis ambiguitas tollatur, ſuppono verbum interdicendi aliquando generaliter ſumi pro quacumque prohibitione à ſuperiore facta: quomodo ſunt apud Iuriſtas tituli *de Interdictis*, & *Codice*, & *Inſtitut*. Vbi in §. ſecundo dicitur nõ ſolùm dari interdicta prohibitoria, ſed etiam reſtitutoria, & exhibitoria; quia, licèt interdicere quadam ratione ſignificet idem quod prohibere, tamen ratione alia etiam ſignificare poteſt dicere ius inter aliquos: & ideo *obtinuit vſus*, (dicitur ibi) *vt decretum inter duos dictum, interdictum dicatur*. In qua ſignificatione vtitur hac voce Pontifex in capitul. *Paſtoralis*, de Cauſa poſſeſ. & prop. vbi Gloſſa ait, *Interdictum olim erat quædam formata & ſolennis conceptio verborum quibus Prætor aliquid fieri iubebat, vel prohibebat*. Sed omiſſa hac ſignificatione iuris ciuilis propria, quamuis à Cicerone etiam, & Latinis interdum vſurpata; frequentior eſt illa, qua *Interdictum*, prohibitionem ſignificat: & ſic etiam iure ciuili, *Interdictum*, ſignificat pœnam, qua aliquis vel patria, vel aliorum bonorum vſu priuatur: quomodo etiam eſt titulus ff. *de Interdictis, & relegatis*. Et aliquando in iure canonico, vt in ſuperioribus ſæpe notauimus, vox interdicendi in hac ſignificatione ſumitur, & effectibus cuiuſlibet cenſuræ accommodatur: Sicut è conuerſo verbum ſuſpendendi aliquando huic cenſuræ interdicti adaptatur. Iã verò vſu Eccleſiæ nomen interdicti accommodatum eſt ad ſignificandam quandam ſpecialẽ Eccleſiaſticã pœnam priuatiuam quorundam bonorum Eccleſiaſticorum, quæ per modũ cenſuræ imponitur.

3 Variæ definitiones. Interdictum ergo in hac acceptione ſumptum ita ſolet definiri, Eſt *cenſura Eccleſiaſtica, qua homo à perceptione quorundam ſacramentorum, & à diuinis officijs, & ab Eccleſiaſtica ſepultura ſeparatur*. Ita Soto in 4. diſtinct. 22. quæſt. 3. articulo primo ex cap. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus, & capit. *Quod in te*, de Pœnitentijs & remiſſionibus. Ex quibus colliguntur quidem effectus interdicti, qui in prędicta definitione inſinuantur, non tamen ipſa definitio. Quæ, ſi rectè attendatur, tota conuenit excommunicationi, quãuis non ſit illi adæquata: & ideo ex vi illius definitionis non vitatur, quod in principio obijciebamus, interdictum eſſe quãdam minus grauem excommunicationem, veluti mediã inter maiorem & minorem ſuprà declaratas. Accedit, quod illa definitio non videtur dari de interdicto in communi, quod à perſonali, & locali abſtrahit. Et ideo alij præſcindunt hominem à tali definitione, & indefinitè vel paſſiuè aiunt, interdictum eſſe cenſuram Eccleſiaſticam, qua prohibentur diuina officia, &c. vt Nauarrus (Nauarr.) cap. 27. num. 164. qui in reliquis particulis ferè conuenit cum prædicta definitione. Couarruuias (Couar.) verò in dict. cap. *Alma*, 2. par. §. 1. nu. 2. magis æquiuocè vſus eſt noĩe ſuſpenſionis, dicens, *Interdictum eſſe ſuſpenſionem à diuinorum officiorum, ſacramentorumq; actiua & paſſiua celebratione reſpectu alicuius loci, aut perſonarum facta, Eccleſiaſticam etiam prohibentem ſepulturam*: Vſus eſt enim nomine ſuſpenſionis pro nomine prohibitionis, vel priuationis, non ſine æquiuocatione, cùm de differẽtia inter ſuſpenſionẽ, & interdictũ agamus. In reliquis verò particulis, nõ ſolùm genus, ſed etiam ſpecies interdicti cõplectitur. Alij differentiã interdicti conſtituunt in hoc, quod prohibitio eius directè non fertur ad perſonas, ſed ad locum prohibens in illo vſum, vel miniſterium talium rerum ſacrarum; perſonas verò non prohibet, niſi vel ratione loci, vel in ordine ad locum, vt cùm alicui interdicitur ingreſſus Eccleſiæ, vel celebratio in Eccleſia. Sed quamuis in multis interdictis hoc verum ſit, & in eis declaretur differentia ab alijs cenſuris; tamen non eſt generaliter verum: datur enim aliquod interdictum perſonale, quo ſimpliciter perſona interdicitur, non tantùm in ordine ad hunc, vel illum locum, ſed omnino.

4 Propria definitio. Videtur ergo propria ratio interdicti in hoc poſita, quòd ſit, *Cenſura Eccleſiaſtica prohibens vſum quarundam rerum diuinarum, vt fidelibus communem, quatenus talis eſt*. In qua definitione abſtrahimus à loco, & à perſonis, quoniam etiam interdictum abſtrahit, vt poſteà declarabimus. Abſtrahimus etiam ab vſu actiuo, & paſſiuo; quoniam interdictum in genere ab hoc etiam præſcindit, & interdum vtroque modo, interdum altero ferri poteſt. Addita eſt particula; *Vt fidelibus communem*, ad ſeparandum interdictum à ſuſpenſione, quæ priuat aliquo vſu, non vt communi, ſed vt proprio alicuius poteſtatis Eccleſiæ, ſeu vt miniſterio ex officio, quod eſt materiale ad interdictum; Et ideo ſuſpenſio per ſe, ſolùm priuat vſu actiuo, interdictum indifferenter. Hinc etiam ſuſpenſio per ſe priuat clericos, interdictum commune eſt de ſe. Dictum verò prætereà eſt, *quatenus talis eſt*, vt ſeparetur hæc cenſura ab excommunicatione: nam excommunicatio priuat quidem vſu talium rerum ſacrarum: non tamen quatenus eſt vſus rei ſacræ, ſed quatenus eſt communicatio cum alijs fidelibus: interdictum verò formaliter priuat vſu talis rei ſacræ per ſe, ac independenter à communicatione cum alijs. Inter excommunicationem verò, & interdictum intercedit alia, ſcilicet, quod excõmunicatio priuat non ſolùm communicatione in diuinis, ſed etiam in humanis: interdictum verò ſolùm priuat vſu ſacrarum rerum. Dixi autem, *quarundam rerum ſacrarum*, quia interdictum non priuat omnibus rebus ſacris; ſed illis, quæ in iure expreſſæ ſunt, & modo etiam in iure declarato: quod aliqui in definitione ponũt; ſed non oportet eam onerare. Quæ autem illæ ſint, videbimus infrà agentes de effectu interdicti. Ex quo pendet diſtinctior cognitio huius cenſuræ, quia tota ratio eius in ordine ad illum conſiſtit. Ad rationem dubit. Ex quo etiam ſatis reſponſum eſt ad rationem dubitandi; concludit enim materialiter quidem habere has cenſuras plures effectus communes, non tamen ſub eadem ratione, ac propterea in multis alijs differunt, quod ſatis eſt, vt ſint diuerſæ pœnæ, ac cenſuræ.

SECTIO II.

Quotuplex ſit interdictum.

1 1. Diuiſio interdicti in localem, & perſonalem. PRIMÒ, ac præcipuè diuiditur interdictum in locale, & perſonale. Quæ diuiſio ſumitur ex cap. *Præſenti*, cap. *Si ſententia*, & cap. *Si ciuitas*, de Sent. excom. in 6. & alijs quæ ſuperiore ſectio. citaui, & quæ infrà referemus agentes de ſingulis interdictis. Locale interdictũ dicitur, quod directè fertur ad locũ, (Cap. Præſenti, c. ſi Sent. c. ſi ciuitas, de Sent. exc. in 6.)

quia in eo interdicuntur fieri diuina officia ſecundum modum à canonibus præſcriptum. Quod ſi inquiras, quomodo locus, qui res inanimata eſt, ſit capax cenſuræ, quæ videtur eſſe propria pœna, & prohibitio rationalis perſonæ. Dicendum eſt primum, etiam loca ſacra, eo modo quo ſunt capacia cuiuſdam ſanctificationis, eſſe etiam capacia cuiuſdam irregularitatis, ſeu inhabilitatis vt ſacra in eis peragantur, quomodo contingit Eccleſiam pollui, vt alibi tractauimus: ad hunc ergo modum dici poteſt locus capax huius cenſuræ. Secundò, & magis ad rem, dicitur, licet hoc interdictum dicatur locale, quia prohibitio eius proximè verſatur circa locum, & intra illum, vt ſic dicam, cõtinetur, tamẽ illam prohibitionem ad homines dirigi, qui in eo loco prohibentur diuina audire, facere, aut recipere, quamuis non prohibeantur ſimpliciter, ſeu extra talem locum. Atque ita hæc cẽſura ſemper eſt pœna alicuius, vel aliquorum hominum, propriè quidem illius ob cuius culpam interdictum ponitur, latè verò & quaſi per communicationem etiam illorum, quibus talis locus interdicitur. Non ergo dicitur interdictum locale quia non ſit pœna & grauamen perſonarum; ſed quia directè cadit in locum, & per illum in perſonas redundat.

Locus quõ capax interdicti.

2 Interdictum autem perſonale immediatè dirigitur ad perſonam, eique interdicit certum quendam vſum diuinarum rerum differtque à præcedenti, quòd non terminatur ad certum locum. Nam ſi perſona interdicta eſt ſimpliciter, prohibita eſt ne alicubi talibus diuinis vti valeat, vt latiùs videbimus declarando effectus. Dico autem *ſi ſit ſimpliciter interdicta*, nam, ſi ei tantùm ſit interdictus Eccleſiæ ingreſſus, non vbique ſed tantùm in Eccleſia eſt illi prohibita diuinorum celebratio, argum. cap. *Is cui*, de Sentent. excomm. in 6.

Cap. Is cũi, de ſent. exc. in 6.

3 Atque hinc tandem cõſtat diuiſionem illam ſufficientẽ eſſe, quia pręter perſonas, vel loca nihil in iure interdici conſueuit. Et ratio reddi poteſt, quia omnia ſacra, quę hac cẽſura interdicũtur, ſunt quorundam ſacramentorũ vſus, & diuinorum officiorum, ac ſepulturæ ſacræ participatio, hæc autem, & in ſacro loco, & in homine, vel ab homine, vel per hominẽ fieri debent, & ideo his duobus tantùm modis, & non alijs interdicuntur. Quidam nihilominus huic diuiſioni addunt tertium membrũ, ſcilicet, interdicti quod ſimul locale & perſonale ſit, vt videre licet in Syluestro, & Angelo verbo *Interdictum*, & Nauarro cap. vigeſimo ſeptimo, n. 166. Veruntamen (ſicut in ſimili dixi tractando de ſuſpenſione) ſuperfluum eſt addere hæc membra, quę tantùm ſunt collectiones aliorum. Vnde Nauarrus fatetur de hoc interdicto complexo, vt ſic dicam, iudicandũ eſſe ex alijs duobus. Et ideo ad doctrinam tradendam illud membrum nihil deſeruit. Et ob eandem cauſam non fuit neceſſarium, hic addere delictũ, quod Deãbulatorum vocant, cuius fit mentio in cap. *Nõ eſt vobis*, de Sponſalibus, & in cap. *Dilectis filijs*, de Appellatione, fertùrque hoc modo, *Interdicimus Petrum, & quemcumque locum vbi ille præſens fuerit* (vel quod in re idem eſt) *Vbicunque Petrus fuerit, ille locus interdictus ſit.* Hoc. n. interdictũ locale eſt, vel certè plura localia ſucceſſiuè, aut talis pſona ſucceſſiuè mutat loca. Et includit ẽt perſonale, vel formaliter, vt in priori forma, vel virtute, vt in poſteriori, ſicut ex dicendis magis patebit. Sed dicet aliquis, officia ſacra etiam requirunt tempus: cur ergo non datur etiam interdictum temporale, quo tempus per ſe primò interdicatur? Reſpondetur, tempus non directè interdici, ſed perſonam, vel locum pro tali, vel tali tempore; vnde licèt aliqua prohibeantur fieri in aliquo tempore propter ſpecialem circunſtantiam eius, ſemper ad perſonas directè refertur prohibitio.

Diuiſionis ſufficientia.

Secunda Diuiſio interdicti localis in generalem, & ſpecialem.

SEcundo poteſt vtrumque ex his interdictis diuidi in generale, vel ſpeciale, ſeu vniuerſale, & ſingulare. Et primùm quantum ad interdictum locale ſumitur hæc diuiſio ex dicto capit. *Præſenti*, de Sententia excommunicationis in ſexto, vbi expreſsè ſolùm fit mentio generalis interdicti: vnde alterum membrum ſatis inſinuatur. Vtrumque autem expreſsè ponitur, & declaratur in capit. *Cùm in partibus*, de Verborum ſignification. Generale ergo interdictum appellatur, quod in aliquem locum quaſi generalem, & plura partialia loca complectentem, dirigitur. In quo poteſt eſſe latitudo, nam poteſt interdici Regnum, & Prouincia, & Diœceſis, & Ciuitas, vel Villa, aut Caſtrũ, vt dicitur in d. cap. *Cùm in partibus*, & ibi Gloſſa notat. Quamuis enim vnum horum comparatione alterius dici poſſit particulare, vel potiùs minus generale, tamẽ abſolutè omnia ſunt generalia, quia ſeruãt eandem proportionem reſpectu locorum ad quæ feruntur: nam omnia illa loca habent aliquam vniuerſalitatem, ſeu collectionem, & totam illam prohibet interdictũ, quod in tali loco generatim ponitur. Vnde neceſſaria non eſt diſtinctio Angeli, qui ſeparat interdictũ particulare à generali, & ſingulari, vocans particulare illud, quod eſt vnius tãtum Ciuitatis, vel oppidi; generale verò quod eſt totius Diœceſis, vel Prouinciæ. Nam hæc diſtinctio non habet fundamentũ in iure, & licèt hæc differant ſecundum magis, & minus, vt declarauimus; tamen vtrumque eſt ſimpliciter generale, vt expreſsè conſtat ex d. cap. *Cum in partibus*. Igitur ſpeciale interdictum eſt, quo ſpecialis locus, nimirum hęc vel illa Eccleſia interdicitur. Refertq; multum ad iura, & priuilegia explicanda, intelligere, an interdictum locale generale, vel ſpeciale ſit, quia diuerſas cauſas requirunt, & diuerſos effectus interdum habent, vt poſteà videbimus. 4

Cap. Præſenti, de ſent. exc. in 6.

Cap. Cũ in partibus, de verb. ſig.

Generale interdictum quid.

Angeli diuiſio reijcitur.

Et ideo inquiri hic ſolet, an interdictum poſitum in tota parochia Ciuitatis, vel oppidi, in quo ſunt plures Parochiæ, dicendum ſit generale, vel particulare. Nam auctores diſſentiunt. Couarruuias dict. §. primo, numero nono, dicit eſſe particulare, refertque Abbatem, Calderinum, Nicolaum Plouium, & alios. Et videtur probari ex dict. cap. *Cùm in partibus*, vbi ad interdictum generale videtur requiri, vt ſaltem ſit in toto oppido, vel caſtro: non eſt autem huiuſmodi quod in vna tantùm parochia ponitur, vt per ſe notum eſt. In cap. verò *Cum inter*, de conſuetudine, quod etiam Couarruuias affert, ſolùm habetur interdictum Ciuitatis eſſe generale, non verò quod hoc ſit neceſſariũ ad generale interdictũ. Similiter auctores quos citat, nihil ſpecialiter loquunt̃ de parochia, ſed ferè eodẽ 5

Quale ſit interdictũ vnius parochiæ.

1. Sentẽ. Couarr.

Cap. Cũ inter, de conſuet.

modo

Felinus. modo loquuntur quo cap. *Cùm in partibus*. Fauet verò huic ſententiæ Felin. in c. *Sanè*, 2. de Off. deleg. nu. 3. quatenus ait, propter pecuniarium debitum poſſe parochiam interdici; quod verum nõ eſſet, niſi illud interdictum eſſet particulare.

6 2. Sētēt. Nauar. Nihilominùs contrariam ſententiam tenet Nauar. c. 27. nu. 166. qui etiam citat in ſuam ſententiam dict. c. *Cùm in partibus*, ſed vt dixi ibi nulla eſt mentio de parochia, ſed de caſtro, aut villa: & ſimiliter loquuntur Gloſſ. ibi, Abb. & Doctores, & Syluest. *Interdictum*, 1. q. 10. & Anton. 3. p. tit. 26. c. 2. & Cald. tractatu de Interdicto par. 1. num. 11. & ſequentibus, & Nicolaus Plouius tractatu de Interdicto in princ. Qui tamen in duobus fauent huic ſententiæ. Primò quia quoties loquuntur de particulari interdicto, exempla adhibent quando ponitur in determinata, vel determinatis Eccleſijs. Secundò, quia dicunt interdictum eſſe generale quoties omnino interdicitur aliquis locus, in quo poſſunt eſſe plures Eccleſiæ, licèt actu non ſint. Vnde certum eſt, ſi interdicatur paruum oppidum, vbi tantùm eſt vna Eccleſia, interdictum eſſe generale. Ex quo ſumitur argumentum, quia tale oppidum ſolùm eſt vna parochia, & latior eſſe ſolet vna parochia vnius ciuitatis, quam vnum oppidum integrum, & vna parochia licèt non habeat niſi vnam Eccleſiam parochialem, poteſt habere plures Eccleſias ſimpliciter, regulares, vel ſæculares.

Gloſſ. Abb. Syluest. Anton. Cardeſin. Nicol. Plouius.

7 Diſtinctione data dubiū decidit. Hæc ſententia abſolutè videtur probabilior; ſed quia nomē Parochiæ æquiuocū eſt, & pro templo ſolo Eccleſiæ Parochialis, ſumitur vel pro toto ambitu Parochiæ. Priori modo ſumpta parochia, ſi ſola illa interdicatur, erit interdictū particulare: & ſi in hoc ſenſu loquutus eſt Couarruu. verum dixit. Et aliqui putant in eodem verā eſſe ſententiam Felini ſuprà relatam, & non in alia: ſed de hoc dicam diſput. ſeq. explicando Extrauag. *Prouidè*, de Sent. excom. quæ non loquitur de generali vel particulari interdicto, ſed ſub alia verborum forma, & ex cuius intelligentia pendet illius quæſtionis deciſio. At verò, interdictū totius parochiæ ſimpliciter, eſt generale, quatenus comprehendit totum ambitum ſeu diſtrictū parochiæ, quia tale interdictum habet obiectū, vt ſic dicam, collectiuum, & illud reſpicit tanquā totū quoddam, quod generaliter prohibet, quòd autem illud ſit pars ciuitatis, eſt accidētarium ad rationem generalis interdicti.

8 Cap. Cum in partibus, exponitur. Dixi autem eſſe hoc interdictum ſimpliciter generale, quia maius dubium eſſe poteſt quando in aliquo priuilegio vel canone, eſt ſermo de interdicto generali terræ, nam ratione illius additi, *terræ*, videtur neceſſariò requiri vt ſit generale in toto oppido, qualecumque illud ſit: & de hoc videtur eſſe ſermo in dict. cap. *Cùm in partibus*, vbi agitur de ſenſu cuiuſdam priuilegij quo conceditur, vt, cùm generale interdictum terræ fuerit, liceat hoc vel illud, &c. & exponitur, nomine *terræ*, non ſolùm Regnum, vel Prouinciam, ſed etiam villam, & caſtrū comprehendi. Vbi Gloſſa aduertit, nomine *terræ*, comprehendi tam magnam, quàm paruam, dummodò tota intelligatur. Vnde, licèt in hac ciuitate interdicatur tota Parochia Sancti Ioannis, non poterit illud dici interdictum generale huius terræ, licèt alioqui abſolutè & ſine addito generale ſit: quod quidē eſt notatione dignum, nam eſt hoc valde conſentaneum dicto textui, & neceſſarium ad intelligenda varia reſcripta.

Gloſſ.

A Sed quid ſi interdicatur hæc ciuitas, excipiatur tamen vna vel altera Eccleſia: erit ne generale, an particulare interdictum? Gloſſ. citata in dict. c. *Cùm in partibus*, ſignificat de ratione generalis interdicti eſſe, vt nullus particularis locus excipiatur. Et Syluester dict. quæſt. 3. ait generalem, dici, quia totum aliquod ſine exceptione comprehendit. Et Nicol. Plouius nu. 1. ſuprà, ait, ſpeciale interdictum eſſe, in quo aliquæ Eccleſię non excipiuntur. Mihi tamen videtur tale interdictum eſſe generale: idque colligo ex alijs auctoribus citatis, qui, licèt expreſſè hoc non attingāt, dicunt tamen ad interdictum particulare neceſſarium eſſe vt particularis locus ſeu Eccleſia interdicatur: quod in illo interdicto non fit: non eſt ergo particulare: erit ergo generale. Præterea illud interdictum habet generale obiectū, quod de ſe plura loca quaſi collectiuè complectitur: B ergo ratione illius eſt generale; præſertim quia particularis exceptio & quaſi priuilegiū non tollit abſolutam generalitatem, nam ſimpliciter verum eſt dicere talem ciuitatem eſſe interdictam. Nec fortaſſe auctores citati cenſerunt contrariū; ſed ſolùm voluerunt vt interdictum ex ſe generaliter feratur in totum locum: quod verò illi adiūgatur exceptio, eſt per accidens, nec mutat rationē eius. Vnde, cùm aiunt ſpeciale interdictum eſſe, in quo aliquæ Eccleſiæ excipiuntur, intelligi debet, non de exceptione ab interdicto, ſed de exceptione à communi celebratione, quæ per ipſum interdictum fit: id eſt, quando particularis Eccleſia excipitur ne in ea celebrentur diuina, tunc interdictum eſt ſpeciale.

9 Interdictū generale eſſe poteſt, licet vna Eccleſia excipiat. Gloſſ. Syluest. Nicol. Plouius.

Tandem dubitari hic poteſt, quale ſit interdictum, in quo nec vniuerſaliter totus locus aut C tota ciuitas, nec ſolùm vna vel duæ Eccleſiæ ſed omnia templa interdicuntur. Soto ſuprà ſentit, ſi omnes Eccleſię interdicantur nulla excepta, eſſe interdictum generale. Et ratio eſſe poteſt, quia ad generalitatem interdicti non videtur ſpectādus locus quaſi materialiter ſumptus, ſed in ordine ad functiones ſacras, quatenus publicè in Eccleſia fiunt: ad has autem ſolùm Eccleſiæ ſeu templa deſtinata ſunt, ergo interdicere omnes Eccleſias alicuius loci, eſt ſimpliciter interdicere totū illum locum: erit ergo illud interdictum generale. Nihilominùs contraria ſententia eſt certa, & communis, quam ex Archidiacono, & Calderino refert Syluest. dict. q. 3. & ſequitur, idemq; tenent Couarr. Nauarr. & Anton. ſuprà, & in ſpeciali tractatu de Interdicto. Et ratio eſt, quia tunc non interdicitur ciuitas, aut caſtrum, vel aliquid ſimile, quod neceſſarium eſt ad generale interdictum locale; vt colligitur ex decretis citatis. Itē D tale interdictum non fertur directè ac per ſe in totum aliquem locum generalem, ſed in plures particulares determinatos, & ideò eſt particulare, vel, vt ita dicam, virtute eſt plura particularia interdicta: ſicut, quando excommunicantur plures homines, excommunicatio particularis eſt, vel ſunt potiùs plures excommunicationes iuxta numerum perſonarum. Nec refert quod diuina officia in Eccleſijs tantùm fieri ſoleant, nam in neceſſitate fieri poſſunt extra illas; & abſolutè loquendo, poſſunt alia loca talis oppidi ad illud munus deſtinari, quæ ex illius cenſuræ interdicta non ſunt, & hoc eſt ſatis vt tale interdictum generale non ſit.

10 Interdictū omniū téplorū quale ſit. Soto.

Syluest. Couar. Nauar. D. Anto. Soto.

Tertia

Tertia diuiſio interdicti perſonalis in generalem, & ſpecialem.

11 TErtia diuiſio ſimilis præcedenti eſt de interdicto perſonali in generale & ſpeciale: quam etiam trimembrem conſtituit Angelus, vocans generale illud, quod fertur contra communitatem aliquam, vt contra ciuitatem, oppidum, &c. in quo omnes alij conueniunt: particulare verò ſeu ſpeciale vocat, quo interdicuntur plures perſonæ determinatę: ſingulare autem appellat, quando vel vnica tantùm perſona interdicitur, vel indeterminatè quicumque aliquod certum opus fecerit. ita colligitur ex illo verbo, *Interdictum*, primo, numero 1. 7. & 11. Veruntamen hic diſtinguendi modus nullum fundamentum habet: ſed ſpeciale interdictum eſt quoties in ſingularem perſonam fertur, ſiue illa ſit vna, ſiue plures, & ſiue certa, ſiue incerta. Atque ita ſolùm ſunt neceſſaria duo membra, quæ differunt in obiectis, nam generale interdictum reſpicit aliquod corpus politicum collectiuum plurium perſonarum, & perſonas ſingulas ſolùm vt ſunt partes talis communitatis, iuxta c. *Si ſententia*, de Sentent. excommunicationis in 6. Particulare autem interdictũ perſonale eſt, quod in determinatam, vel determinatas perſonas fertur: parum enim refert, quod in vnam, vel plures feratur, dummodo ad ſingulas per ſe, & ad omnes, vt aiunt, per modum plurium tendat, ſicut diximus de locali, quod in hoc eandem proportionẽ ſeruat, vt Panormitanus, & alij indicarunt in dict. cap. *Cùm in partibus*, & Sylueſter, ac reliqui Summiſtæ. Vnde etiam in hoc partim differt, partim conuenit hoc interdictum cum excommunicatione: differt quidem, quia excommunicatio non poteſt ferri in vniuerſitatem, & ita non datur excommunicatio generalis ſicut interdictum: conuenit autem in ratione particularis cenſuræ, vt ſic dicam; nam, ſicut excommunicatio poteſt ferri in vnam, vel plures perſonas, certas, vel incertas, & nihilominùs ſemper eſt ſpecialis ſeu ſingularis, vna, vel plures; eodẽ modo ſe habet interdictum particulare.

Angelus impugnatur.

Panorm. *Silueſt.*

Diſcrimẽ & cõuenientia ĩterdicti reſpectu excõmunicationis.

12 Nonnulla verò ſuperſunt dubia. Primum eſt, an, quando interdicitur collegium, quod eſt pars alicuius vniuerſitatis, ſeu populi, ſit interdictum generale, vel particulare. Syluester, *Interdictum*, primo in fine dicit eſſe particulare, vt, ſi in hac ciuitate interdicatur Academia tota, quia non interdicitur, inquit, totum corpus ciuitatis, ſed pars eius. Contrarium tamen cenſeo verũ, quod apertè ſentit Nauarrus dicto num. 166. Et ratio eſt, quia tale interdictum non fertur in determinatam perſonam, vnam, vel plures, ſed in quoddam totum politicum, quod collectiuo nomine optimè ſignificatur: eſt ergo generale ex vi obiecti ſui, cui eſt omnino accidentale quòd illud corpus ſit pars alterius corporis politici. Et declaratur optimè per comparationem ad excommunicationem, nam illud obiectum tale eſt, vt excommunicatio non poſſet in illud ferri: cuius ratio non eſt alia, niſi quia non datur excommunicatio generalis: ergo, cùm interdictum in idem corpus fertur, generale eſt.

Collegij interdictũ, quale ſit.

Nauar.

13 Secundum dubium huic annexum eſt, quid interdicatur per generale interdictum, an ſingulæ perſonæ, vel totum corpus politicum vt ſic: nõ quidem totum, quia effectus huius cenſuræ non A habent locum in illud, quia recipere, vel conferre ſacramenta, audire, vel cantare diuina officia, ſepeliri, aut ſepelire, actiones & paſſiones ſunt ſingularum perſonarum, non alicuius corporis myſtici. Si autem ſingulæ perſonæ interdicuntur, nihil intereſt inter hoc interdictum generale, & illud perſonale, quod in plures perſonas fertur: ſiue enim comprehendantur nomine collectiuo, vt, v. g. nomine Collegij, ſiue nomine communi diſtributiuo, vt oẽs collegiales, ſiue nominibus proprijs, vt Petri, vel Pauli, &c. in re idem eſt effectus, ſcilicet quod ſingulæ perſonæ interdictæ manent. Dicendum nihilominùs eſt, per interdictum generale manere interdictas ſingulas perſonas, quæ ſunt partes illius communitatis, in quam fertur, & non alias, neque totum corpus aliterquàm in ſingulis partib. vt tales ſunt. B Tota hæc aſſertio habetur ſatis expreſsè in dict. c. *Si ſententia*, eiuſque pars vltima ſufficienter probatur ratione facta, quæ in prædicto etiam textu habetur, Secunda etiam eſt facilis, quia ſententia vel pœna non extenditur extra illum in quem fertur: ergo, cùm tale interdictum fertur in aliquod corpus politicum, extra illud non extenditur: ſed corpus illud non complectitur niſi illas perſonas quæ ſunt partes eius: ergo præter illas nullam aliam interdicit. Ex quo rectè infertur in prædicto textu, interdicto clero alicuius loci, non propterea interdici populum, neque è conuerſo, quia populus non eſt pars cleri, vt per ſe patet: neque etiam clerus cenſetur pars populi, vt in illo textu ſupponitur.

Quid interdicat per generale ĩterdictũ perſonale.

Cõcluſ.

Ca. Si ſententia.

14 In quo poſſet quiſpiam hæſitare, quia nomen populus ita eſt collectiuum, vt non minus clericos, quàm laicos complectatur, nam ex omnibus conſurget, vt latè diſputat Decius in C cap. 1. de Præbendis, vbi de hoc. Sicut etiamſi interdicatur familia alicuius Principis, Cardinalis, vel Epiſcopi, quæ conſtet ex laicis & clericis, vtrique interdicti manent, vt omnes docent, Syluester, Tabiena, & alij, & videri poteſt Maiol. lib. 3. de Irregularit. cap. 20. Poſſunt ergo aliquando clerici, & laici interdici vt partes vnius corporis, & exemplum adductum, & ratio conuincunt: quia poteſt corpus politicum ex omnibus illis componi. Vnde miror cur Syluester, *Interdictum*, 2. num. 17. admittens exemplum illud de familia, addat, ſi interdicantur Doctores alicuius ciuitatis, non comprehendi clericos Doctores, citans Gloſſam in dict. cap. *Si ſententia*, quæ nihil tale dicit, neque eſt probabile: maximè quia ſub illa forma interdictum potiùs eſt particulare, quàm generale, nam illa forma diſtributiua potiùs eſt, D quàm collectiua: ſub illa autem diſtributione æquè comprehenduntur clerici, & laici, quia nomen Doctoris commune eſt. Quod ſi reducatur ad formam collectiuam, vt ſi vniuerſitas interdicatur, in qua & clerici, & laici ſunt Doctores, manifeſtum eſt vtroſque interdici. Reſpondeo igitur hoc non negari in dict. cap. *Si ſententia*, ſed dici nomine populi intelligi laicum populum: nam licet ex rigoroſa vocis ſignificatione illa vox comprehendat omnes homines huius congregationis, cuiuſcunque ordinis ſint, & in iure ciuili fortaſſe aliquando ita ſumatur, vt patet ex §. *Conſtat autem*, Inſtitut. de Iure naturali. Tamen iuxta vſum Eccleſiæ, & canonici iuris, populus ſimpliciter dictus ſolet à clero diſtingui, & pro laico accipi, quia habent quaſi iura omnino diuerſa. Ac deniq; in illo capite explica-

Interdicto populo, an clerus interdicatur.

Deci.

Maiol.

Syluest.

Reſolutio.

tum

tũm eſt, in generali interdicto nomine populi ita eſſe accipiendum, niſi aliud in ipſa ſententia declaretur.

25 Prima verò pars aſſertionis probatur in textu illis verbis, *Ne ſententia effectu careat*, quod planè ſequeretur ſi tale interdictum ſingulas perſonas non ligaret: quia, ſi non ligat perſonas extraneas, nec totum ipſum, vt ſic, nihil aliud ſupereſt quod ligare poſſit.

Ratio aſſertionis quoad primam partem.

Vnde fit neceſſariò debere ligare omnes, qui ſunt partes illius communitatis, tum quia non eſt maior ratio de vna quàm de alia; tum etiam quia interdictum generale eſt, & ita omnes complectitur, cum nullum excipiat: intelligo autem per ſe, & ex vi talis interdicti. Nam, ſi lator eius velit aliquem excipere, non cenſeo repugnare vt ſimili proportione de interdicto locali dixi. Et ſimili ratione poteſt aliquis excipi ob priuilegium, ſi illud habeat: an verò poſſit habere aliquam aliã conditionem, quę illum excuſet, videbimus infrà agentes de ſubiecto interdicti. Debent ergo ſingulæ perſonæ talis communitatis interdictæ in ſe, vt ita dicam, ſentire omnes effectus interdicti per propriam, & quaſi perſonalem prohibitionem ſibi factam. Ideoque ad intelligendum quas perſonas liget hoc interdictum attentè conſideranda ſunt verba ſententiæ, vel legis, qua interdictum fertur: & deinde ſpectandum eſt an talis vel talis perſona ſit pars illius communitatis, quæ tali nomine collectiuo in lege vel ſententia poſito ſignificatur: nam; ſi eſt pars,

Qui ſub hoc nomine populus cõprehendantur.

comprehenditur, non verò aliàs. Vt, v.g. ſi abſolutè interdicatur hic populus, quamuis ſint aliquæ perſonæ habitantes in ſuburbijs, etiam diſtantibus aliquantulum à ciuitate, tali interdicto comprehenduntur, quia re vera ſunt ciues, & conſequenter partes huius populi: nec per ſe loquendo excipiuntur nobiles, aut ignobiles, ſi verè ſunt ciues, quia de hoc non habent generale priuilegiũ: ſecus verò erit ſi habeãt ſpeciale ſaltem ex conſuetudine. At verò, ſi aliquis in hac ciuitate habitat vt hoſpes, etiãſi longo tẽpore habitet, non ligabitur per ſolũ interdictũ generale in populum latũ, quia re vera nõ eſt pars cõmunitatis, quæ per ſe primò per interdictum ligatur. Qua ratione ſcholaſtici, v.g. hic habitantes, etiamſi populus Conimbricenſis interdict⁹, nõ erũt interdicti, quæ eſt cõmunis & certa ſẽtẽtia.

26 Dubiũ de habẽte duo domicilia.

Sed dubitari ſolet quid dicendum ſit, ſi quis habeat duo domicilia, vnum in loco vbi totus populus eſt generaliter interdictus, alius in loco non ſubiecto interdicto. Calde. tractatu de Interdicto, affirmat illum manere interdictum, fortaſſe quia interdictum eſt quædam prohibitio, quæ ſatis eſt ut vno titulo imponatᷣ, vt obliget: ſufficiens autem titulus eſt habere domicilium ibi; quòd verò etiam alibi habeat, non poteſt excuſare.

Calderin. *Syluest.*

Contrarium tamen tenet Syluester. *Interdictum*, 2. numer. 13. quia non eſt maior ratio cur ſentiat onus vnius communitatis, quàm libertatem alterius, cùm vtrumque æquè ſit pars; & alioqui potiùs eſt in partem fauorabilem inclinandum. Et propter hoc huic parti magis aſſentior. Limitandam tamen cenſerem, niſi actu habitet in populo interdicto: nam pro tunc eſt maior ratio cur ſentiat onus illius populi, illique conformetur.

27 Quę perſonæ veniant nomine cleri, cũ ille interdicitur.

Aliud dubium eſt, an cùm clerus interdicitur, cõprehendantur omnes Eccleſiaſticę perſonæ, id eſt, quæ gaudẽt priuilegio clericali, vt ſũt religioſi omnes etiam nouitij, & cõuerſi, etiam fœminæ. Ita tenet communis ſententia, quam refert, & ſequitur Couarr. in cap. *Alma*, part. 1. §. 1. num. 8. oppoſitam tamen tenet Syluest. *Interdictum*, 2. num. 17. quem Maiolus, & nonnulli alij ſequuntur.

Couarru. Syluest. Maiol.

Et fundamentum eius eſt, quia in odioſis nomine cleri non veniunt religioſi, etiamſi in fauorabilibus veniant. Poteſtq; confirmari, quia ſi interdicantur religioſi, non veniunt clerici ſæculares, etiamſi lato modo religioſi ſint, vt notatur in Rubrica de Regul. ergo ſimiliter è contrario. Sed huic ſententię videtur obſtare dict. cap. *Si ſententia*, vbi totam communitatem oppidi; vel ciuitatis in duas partes diſtinguit, populum ſcilicet, & clerum: ergo ſub altera earum comprehenduntur religioſi: ſed non ſub populo, quia hoc minus fauorabile eſt ipſis religioſis, alioqui interdicto populo intelligerentur religioſi interdicti, quod dici non poteſt, vt rectè Syluest. ſuprà, num. 9. ergo quoad hoc comprehenduntur ſub clero: nam ſub neutra parte eos includere, videtur & à ratione, & à dict. textu alienum. Confirmatur, nam cum in eo dicitur, interdicto populo non comprehendi clerum, ſub clero comprehendũtur religioſi: ergo cum dicitur ſub clero nõ interdici populum, nõ comprehendit religioſos ſub populo, ſed ſub clero. Hæc controuerſia ſolùm eſt de vſu vocis, de qua non habemus in iure ſpecialem declarationem, & ideò nihil poteſt cõſtanter dici, quia vox vtriuſq; ſignificationis eſt capax.

Reſolutio.

Et ſine dubio ſæpe ſumitur pro ſolo clero ſæculari, interdum pro toto Eccleſiaſtico cœtu: & ideò circumſtantiæ ſententiæ, & materia ſpectandæ ſunt ad verum ſenſum intelligendum. Vbi autem res fuerit dubia, ſequenda eſt regula, vt pœna mitiori modo exponatur.

Sic igitur ſatis cõſtat quomodò interdictum perſonale generale ſingulas perſonas comprehendat. 28

Reſpondetur ad rationẽ dubitãdi initio factam.

Ad rationem autem dubitandi in principio poſitam reſpondetur, multam quidem eſſe ſimilitudinem inter interdictum perſonale, generale, & particulare, diſtributum circa eaſdem perſonas quantum ad effectum quem in eis infert, vt argumentum conuincit, & ex dicendis infrà de effectibus interdicti magis conſtabit. Nihilominùs tamen dicendum eſt, illa interdicta eſſe diuerſa quoad rationes formales ſuas, nam, quando eſt generale, eſt vna cenſura, quæ fertur in hoc totum; quando verò eſt particulare diſtributum, ſunt plura interdicta perſonalia. Et ideò illud prius nõ comprehendit perſonas, niſi vt partes huius communitatis: aliud verò comprehendit ſingulas abſolutè, & independenter ab omni ſimili reſpectu. Ex qua differentia, licet ſpeculatiua videatur, oriuntur alię morales, quas poſteà ex profeſſo tractabimus, videlicet, quod per interdictum generale ligatur interdum perſona, quæ eſt pars communitatis ſine culpa ſua; per interdictum autem perſonale nemo ligatur ſine perſonali culpa. Rurſus interdictũ generale auferri poteſt à perſona manens in toto, ſi illa perſona deſinat eſſe pars totius; interdictum autem perſonale non auffertur à perſona, niſi relaxetur aliquo modo, vt infrà latius.

Tertium dubium.

Ex dictis in hoc dubio reſoluendũ eſt tertiũ quod de generali interdicto locali tractari poteſt, 29

An interdicto ge-

[In generali loco omnia particularia loca eius interdicantur.]

[Interdictũ loci generalis habet ſuũ effectũ in locis particularib.]

poteſt, ſcilicet, an interdicto aliquo generali loco quaſi collectiuè ſumpto, interdicatur omnia loca particularia eius, & quomodò id intelligendum ſit. In quo in primis certum eſt, tale interdictum in locis particularibus habere ſuum effectum, quia actiones quæ interdicuntur non exercentur in loco in genere ſeu confuſè ſumpto, ſed in hoc vel illo loco determinato, ſicut de perſonis dicebamus: eſt enim eadem ratio proportionalis. Quo fit, vt ſuo modo hoc locum habeat in interdicto locali, etiam particulari, quia etiam per illud nõ interdicitur aliquis locus, qui à Philoſophis vocatur proprius, qualis erit, v. g. altare ad ſacrificandum, chorus ad canendum officium; ſed interdicitur aliquis locus communis (loquimur regulariter & moraliter) ſcilicet, Eccleſia, v. g. in qua ſolent eſſe varia loca propria, vt multa altaria, vel capellæ: neceſſe eſt ergo vt illud etiam interdictum quoad effectum ſeu praxim, ad propria, ſeu particularia loca deſcendat, & in eis ſeruetur.

20 *[Obiectio.]*

Dices, Ergo deſtruitur diuiſio ſuprà poſita localis interdicti in generalem & particularem, quia vtrumque verſatur circa locum communem, in quo ſolùm poſſunt differre ſecundum magis & minùs, quomodo interdicta etiam generalia inter ſe differunt: & ſic ad ſummum erit differentia reſpectiua, ita vt particulare dicatur quod verſatur circa locum minus communem.

[Reſponſio.]

[Qui locus in iure particularis cenſeatur.]

Reſpondetur, in hac re magis eſſe attendendam iuris diſpoſitionem, & vſum, quam phyſicam diuerſitatem. In iure ergo ille locus cẽſetur proprius & particularis in ordine ad hũc effectum, qui non ſolet per partes interdici, ſed vel totus, vel nihil, vt eſt particularis Eccleſia, vel templũ, etiamſi alioqui reſpectu ſacrorum, quæ in illo exerceri poſſunt, includat alia loca phyſicè magis propria, quæ reſpectu alterius loci ita ſunt partialia, vt moraliter nullam habeant rationẽ loci totalis.

[Quis locus dicatur communis.]

At verò cõmunis locus quoad hunc effectũ dicitur, qui de ſe plura cõplectitur, vel cõplecti poteſt loca totalia, quæ per ſe & particulariter interdici poſſunt, & ſolẽt, vt ſunt diuerſa templa, vel oratoria, quę in ſuo ordine ſunt loca totalia; & ideò locus ille cõmunis cẽſetur quaſi collectiuum quid plura tota complectens. Et ita conſiſtit optimè ſuperior diuiſio, & nihilominùs doctrina hic tradita cum proportione ad vtrumque membrum applicatur.

21 *[Interdicto communi loco interdicũtur partialia ſub eo cõtenta.]*

Secundò dicendum eſt, interdicto aliquo cõmuni loco, interdici omnia particularia, vel partialia loca ſub illo comprehenſa, & nullũ aliud. Probatur ex proportione ſæpe dicta ad interdictum perſonale, quia nõ eſt maior ratio de vno loco particulari, quam de alio in eodẽ toto cõprehenſis: ergo, ſi interdictum fertur in totũ, & deſcẽdit ad particularia, neceſſe eſt vt deſcendat ad omnia in toto contenta. Non verò ad alia, quia cenſura non excedit terminos ſententiæ vel legis, vt ſæpe dictum eſt. Difficultas verò eſt in explicando, quæ loca particularia, vel partialia intelligi debeant cõprehenſa, ſeu coniuncta totali loco in ſententia interdicti nominato.

[Qua rõe dignoſcãtur loca particularia interdicta.]

Cui difficultati in genere duo tantùm reſpondere poſſumus. Primum eſt conſulẽdũ eſſe ius, vt, ſi in eo caſu aliquid diſponit, iuxta tale ius ſentẽtiã interpr̃emur: vel, ſi caſus non ſit omnino idẽ, conſideretur an ſit ſimilis, & eadem ratione intelligẽdus. Secundum eſt, vbi ius nihil diſponit verborum proprietatem eſſe obſeruandã, et magis receptam, & vſitatam eorum ſignificationem, quæ in huiuſmodi rebus moralibus plurimum valet. Et ex his principijs generalibus definiẽda ſunt particularia, ex quibus gratia exempli aliqua vſitata proponemus, vt ex illis facilè poſſint ſimilia reſolui.

22 *[An Interdicta ciuitate intelligatr̃ interdicta Cathedralis Eccleſia.]*

[Couar.]

[Ca. Quãuis, de p̃bẽ. in 6.]

Primum ſit quãdo interdicitur dięceſis tota, vel ciuitas eius, in qua eſt Eccleſia Cathedralis, an intelligatur ipſa ẽt Eccleſia Cathedralis interdicta, nã de alijs nulla eſt dubitatio: de Cathedrali verò id negat Couarr. ſuprà, nu. 4. citãs Staphilęũ lib. de Litteris gratiæ, & iuſtitiæ, fol. 156. argumẽto textus in cap. *Quamuis*, de Præbendis in 6. vbi dicitur nomine Eccleſiarum non comprehendi Cathedralẽ in caſu odioſo, niſi exprimatur. Sed in primis nõ rectè applicatur ille textus ad interdictũ generale, in quo non oẽs Eccleſię, ſed totũ corpus dięceſis, vel ciuitatis interdicitur, & nemo probabiliter dicet in illo toto non includi caput. Addo nimium eneruari tale interdictũ, ſi dicatur excludi Cathedralis Eccleſia: quæ eſt ratio textus in cap. *Si ciuitas*, ſtatim tractanda. Quare quoad hanc partẽ falſam cenſeo hanc ſententiã. At verò ſi interdictũ eſſet ſpeciale ſub generali noĩe, & diſtributione Eccleſiarũ ciuitatis, vel dięceſis, eſſet vtcumq; probabilis illa opinio. Mihi tamen non videtur rectè probari ex illo cap. *Quamuis*, ſed potius per argumẽtũ ab ſpeciali oppoſitũ colligi, nã ibi dicitur, *Quanquam ſub nomine Eccleſiarum Ciuitatis includatur aliàs Eccleſia Cathedralis*. Et poſteà dicitur, *propter ipſius honorem nolumus hoc caſu includi*, ſcilicet in ſpeciali caſu illius textus, nimirum, vt cùm alicui ſit gratia, vt de aliquo beneficio prouideatur in aliqua Eccleſiarũ dięceſis, vel ciuitatis, tunc non comprehendatur Cathedralis: ergo extra illum caſum, & ſi qui ſunt alij expreſſi in iure, ſemper comprehenditur. Caſus autẽ interdicti nullibi eſt exceptus quoad hoc in iure: ergo ex illo textu potiùs colligitur debere cõprehendi Cathedralem Eccleſiã ſub illa generalitate in ſententia interdicti. Neque ex illa licèt illationem facere ad omnem materiam odioſam, quia ibi non eſt propter materiam odioſam, ſed quia Papa declarat ſe nolle ampliorem gratiam concedere, nã ſtatim dicit in ſimili ferè caſu ſub generali nomine Eccleſiarum Prouinciæ comprehendi Cathedrales, etiam Metropolitanam propter gratiæ amplitudinem. Quapropter etiã ſub ea forma interdicti non cenſeo illam ſententiam admittendam, quia non habet fundamentum, & aliàs pugnat cum verborũ proprietate.

23 *[An Interdicta ciuitate loca extra muros interdicantur.]*

Secundum exemplum, ſeu dubium eſt, quando interdicitur ciuitas, muris circundata, an loca extra muros interdicta cenſeantur. Et reſolutio eſt, etiam illa interdicta manere ſi ſunt ſuburbia, vel ædificia, quæ continentia appellantur: quia, licèt non ſint tam vicina, vt ſuburbium faciant, non ſunt multum diſtãtia, ſed ad eandem ciuitatem pertinere cenſentur, vt ſunt nonnullæ Eccleſiæ, quæ vulgò eremitoria appellantur, vel monaſteria, vel ſuburbana prædia. Ita declaratum eſt in cap. *Si ciuitas*, vbi ponderandum eſt verbum illud, *Intelligi volumus*: nam ex vi verborũ videbãtur hæc non comprehendi nomine ciuitatis: tamẽ ne interdictũ contemptui habeatur, & reddatur inefficax, uoluit ius hæc omnia comprehendi. Quia, ſi ciues poſſent in ſuburbio, uel proximis locis diuina audire, non multũ tali interdicto grauarentur, ex quo facilè fieri

poterat,

Digitized by Google

poteſtat, vt illud contemnerent: & ideò illa interpretatio generalior à iure tradita eſt: nam, licèt materia videatur odioſa reſpectu ſubditorũ; tamen eſt fauorabilis Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Ex qua ratione ſumenda eſt regula ad iudicandum quando ædificia cenſenda ſint continentia, vel quibus terminis concludenda ſit illa diſtantia, quam tale interdictum complectitur: nam, cùm non ſit per legem taxata, neceſſariò debet arbitrari iuxta prudens iudicium, vel iudicis ſi declarare velit, vt Gloſſa, & Doctores in dict. cap. dicunt, vel, ſi nolit, Doctorum & ſapientum hominum, qui ſpectare debent, an in tali loco ſi diſtante reſpectu talis populi procedat prædicta ratio, quod ſi ibi celebrentur diuina, oriatur occaſio contemnendi interdictum: tunc enim interpretabitur, talem locum eſſe interdictum, non verò aliàs. Vnde non obſtabit quod talis locus vel Eccleſia ad talẽ ciuitatem non pertineat, ſed alterius dominij & iuriſdictionis ſit, imò nec quod ſit alterius diœceſis, in quam iudex, qui interdictum tulit, iuriſdictionem non habet, vt rectè notauit Couarruuias dict. §. 1. numer. 8. circa finem, cum alijs, quos refert, & Sylueſter verb. *Interdictum*, 2. nu. 5. Et ratio eſt, quia diſpoſitio illius iuris abſoluta eſt, nihilque diſtinguit inter ſuburbia aut ædificia continentia eiuſdem, vel alterius dominij aut iuriſdictionis; & ratio legis procedit in vtriſque ergo, & diſpoſitio illa hæc omnia complectitur.

Regula ad cognoſcendũ quandò ædificia ſint continẽtia.

Couarr.

24 *Obiectio. Reſponſio quorundam improbat. A priori re reſpõdedi modus.*

Dices, Quomodo poteſt Eccleſiaſticus Iudex interdicere locum ſibi non ſubiectum? Reſpõdent aliqui, talem locum tunc non eſſe interdictum ab homine, ſed à iure: ſicut quãdo aliquis excommunicatur ab homine, alij cum illo cõmunicare prohibentur, non ab homine, ſed à iure. Sed meliùs dicitur, quoad hunc actum illum eſſe ſubiectum tali iudici per connexionem ad alium principalem locum, hoc iure declaratam vt ita illud interdictum, quod vnum eſt, ab homine fit, & non partim à iure, partim ab homine. Intelligendum autem hoc eſt ſecluſis priuilegijs: nam, ſi talis locus ſpecialiter ſit exemptus quoad hunc effectum, iam tunc illo titulo, & non ratione diſtantiæ immunis erit: quod etiã de quacumque Eccleſia in ciuitate contenta dici poteſt. Quid autem dicendum ſit quando tale ædificium fit poſt latum interdictum: quid etiamſi illo durante deſtruatur, dicemus poſteà agentes de cauſis, & de ablatione interdicti.

25 *Interdicto templo interdicuntur etiam capellæ, cæmeteriũ illi cõtigua.*

Atque ex hoc exemplo interdicti generalis infertur in eodem cap. *Si ciuitas*. proportionalis expoſitio interdicti particularis alicuius templi. De illo enim quæri poſſet, an eo ipſo interdicantur capellæ cæmeterium, &c. Et reſpondetur ibi affirmatiuè, ſub ea conditione, quòd ea partialia loca contigua ſint templo interdicto. Et ratio eſt quia cenſentur vnum corpus ſacrum cum illo efficere. Ratio etiam prioris partis hic ſuo modo locum habet, quòd interdictum poſſet aliàs facilè contemni. At quando cæmeterium vel capella non eſt contingua declaratur ibi non comprehendi, quia non efficit vnum locum cum illo, qui determinatè interdicitur. Neque tunc altera ratio de vilipendio interdicti ad hanc partem accommodatur, quia quando interdictum eſt particulare, auctor eius non vult vt maiorem vim habeat, quàm ex prohibitione vnius loci conſequitur, ideòque, ſi locus ſit diſtinctus: qualis eſt omnis ille, qui non eſt contiguus, quan-

A tumuis ſit vicinus, non comprehenditur ſub tali interdicto.

His etiam annexum eſt alterum dubium, an per interdictum generale, vel particulare loci interdici poſſit Eccleſia exempta à iuriſdictione eius, qui interdictum tulit, vt verbi gratia, in ciuitate Epiſcopali contingit eſſe parochiam immediatè ſubiectam. Prælato inferiori exempto, vt hic Conimbricæ, vel ſuperiori & Metropolitano; vt Salmanticæ, cùm ergo interdicitur illa ciuitas à ſuo Epiſcopo dubitatum eſt an illa etiã parochia interdicatur. Dicendum verò eſt, per interdictum generale ſine dubio comprehendi iuxta ſuperiùs tradita, nam ſi loca diſtantia, ſi cõtinentia ſint, comprehenduntur etiamſi alterius iuriſdictionis exiſtant, multò magis loca in eadẽ ciuitate incluſa: ratio enim cap. *Si ciuitas*, fortius in illis procedit. Et propter eandem rationem

B nulla Eccleſia religioſorum, quantumuis aliàs exempti ſint, excipitur ab obſeruantia interdicti generalis ab Ordinario poſiti in tota ciuitate, vt ſtatuit Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 12. de Regularibus, & cap. 32. extendit illud Decretum cum alijs ad omnes religiones, quas ibi ſpeciatim numerat. At verò è contrario per interdictum ſpeciale non poterit illa Eccleſia interdici per talem Epiſcopum, ſed ſolùm per illum cui ſubiecta ita eſt, quia alius non habet directam iuriſdictionem in illam, neque etiam per conſecutionem, aut aliam iuris interpretationem, illam obtinet. Solùm poſſet excogitari caſus, in quo talis Eccleſia eſſet contigua alteri Eccleſiæ ſubiectæ tali Epiſcopo, nam tunc, licèt non directè, indirectè & conſequenter poſſet comprehẽdi talis Eccleſia per interdictum ſpeciale poſitũ in alia ſibi coniuncta.

26 *Interdicta ciuitate à proprio Epiſcopo interdicitur etiã parochia alterius iuriſd.*

C Sed in hoc dicendum eſt, ſi fingamus duas Eccleſias eſſe contiguas, vel medio cæmeterio, vel quia habent parietem communem, ſi una non ſit capella alterius, ſed omnino ſint diſtinctæ, non comprehendi vnam per ſpeciale interdictum alterius. Ratio eſt, quia contiguitas non tollit diſtinctionem: tale autem interdictum ſolùm fertur in vnum determinatum locum. Idem colligitur ex dict. cap. *Si ciuitas*, vbi, vt aliquis locus per interdictum ſpeciale interdicatur ſimul cum Eccleſia principaliter interdicta, duo requiruntur: vnum eſt vt ſit capella: vel cæmeterium eius, id eſt, locus illi annexus: aliud eſt vt ſit illi contiguus: ſicut ergo non ſufficit prima conditio ſine poſteriori, ita neque è conuerſo. Vnde ſi duæ Eccleſiæ vicinæ communicarent in cæmeterio, ita vt illud inter ſe diui-

D derent in certo termino, interdicta vna Eccleſia, ſolum eſſet interdicta una pars cæmeterij ad illam pertinentis, non verò alia pars quæ ad illam non pertinet, quia nõ eſt cæmeterium eius, etiamſi ſit contiguum vel phyſicè continuum cæmeterio ſuo. At verò quando vna Eccleſia ita eſt alteri contigua, vt ſit illi annexa principali interdicta, etiam erit interdicta annexa, quia eſt veluti capella eius, & ita in ea procedit diſpoſitio cap. *Si ciuitas*. Et locum etiam habet illa regula iuris acceſſorium ſequi principale. Non poteſt autem moraliter contingere vt tales Eccleſiæ ſint diuerſarum iuriſdictionum; tamen ſi hoc fingeretur, etiam tunc procedere regula poſita, propter rationem proportionalem datam de interdicto generali: nam in hoc etiã abſoluta & ſine exceptione eſt interpretatio capituli

27 *Speciale interdictũ vnius templi non comprehẽdit illi contiguum pariete cõmuni vel cæmeterio.*

Digitized by Google

capituli. *Si ciuitas*, è contrariò verò non videtur moraliter accidere, vt interdictum ſpeciale directè feratur in Eccleſiam acceſſoriam alteri, quia talis Eccleſia comparatur ad aliam vt capella & pars, interdictum autem ferri non ſolet in partem. Si tamen fingamus ita ferri, reuera non maneret ex vi illius interdicti alia principalis Eccleſia interdicta, quia non eſt illi annexa, ſed è conuerſo, & principale non ſequitur acceſſorium. Item non eſt capella nec cæmeterium eius. Denique comparatur ad illam, vt commune ad particulare, inter quæ non eſt conuerſio: ſicut ſi poneremus vnum altare vel capellam alicuius Eccleſiæ directè tantùm interdici, non maneret propterea interdicta tota Eccleſia.

Interdictum ſpeciale ſi i partẽ acceſſorii tẽplo ferretur nõ cẽſeretur tẽplũ interdici.

28 Dubium

Atque hæc exempla videntur ſufficere, vt ex eis intelligatur quid comprehendat interdictum generale, vel particulare. Doctores verò & Summiſtæ addunt alias quæſtiones, quæ in ſola vocis ambiguitate poſitæ ſunt. Contingit enim propter delictum domini terram eius interdici, dubitant ergo, ſi ille habeat plures terras, titulis æqualibus, dominij, vel inæqualibus, ſcilicet, vnã titulo dominij, aliam pignoris, emphiteuſis, &c. An omnes, vel quæ illarum interdictæ ſint, vt videre licet in Syluestro *Interdictum*, 2. num. 3. & 4. & Antonino 3. par. tit. 26. capit. 2. & Interpretibus iuris Canonici in dict. cap. *Si ſententia*, &, *Si ciuitas*. Sed hic de re nulla eſt quæſtio, ſed ſolùm de ſententiæ incertitudine, orta ex cõmuni termino, nec ſatis contracto ad indiuiduã ſignificationem. Et ideo primum omnium generales regulæ applicandæ ſunt & ſeruandæ: conſideranda eſt enim proprietas vocis, & circunſtantiæ tam materiæ, quàm perſonæ, & occaſioni: interdicti ferendi, &c. Et ſi penſatis omnibus adhuc manet indefinita & incerta locutio, ſententia cenſuræ erit nulla, vtpote ambigua & incerta: ſi verò ex verbis & circunſtantijs cõſtare potuerit ſufficienter de qua terra ſit ſermo, illa erit interdicta.

Sylueſt. Anton.

29 Ad hoc autem iudicium ferendum deſeruient nonnulla indicia circa proprietates locutionum, quæ vel ex dictis autoribus ſumuntur, vel excogitari poſſunt. Primùm quando locutio eſt in ſingulari & ſine ſigno diſtribuente, nunquam comprehendit plures terras non continuas, ſeu quæ vnum corpus politicum non componunt, quod ſub propria ſignificatione talis vocis cadere poſſit. Ratio eſt clara: quia terminus in ſingulari numero multa in rigore non comprehendit, niſi copulatiuè, ſi diſtribuatur, vel collectiuè ſi in ea ſignificatione ſumi poſſit. Propter quod dixi, *niſi terræ ſit continua*, qua tunc optimè comprehenditur tota nomine ſingulari, ſignificatione collectiua. Idemque eſt quando, licet non ſit continua, componit vnum corpus politicum, vt vnum Regnum, vnam Prouinciam, &c. Et ideo, quando neutrum horum interuenit, iura quæ ferunt hanc cenſuram, ſi volunt plures terras comprehendere, in plurali loquuntur, vt patet ex Extrau. *Super gentes*, de Conſuetudine, vbi etiam diſtributio additur, quæ mihi in rigore nõ videtur neceſſaria: nam ſi in plurali dicatur. *Interdicimus terras, ciuitates, aut oppida Petri*: licèt habeat plura quàm duo, omnia in rigore ſermonis comprehendi videntur, quia illa pluralis locutio relata ad talem perſonam iuxta moralem locutionem comprehendit omnia. Secundum,

A quando, dicitur terra, vel ciuitas Petri, &c. in rigore ſermonis ſignificatur illa, cuius ipſe eſt Dominus, vt ex latina ſignificatione conſtat. Vnde, ſi plures terras æquè poſſideat ſub dominio ſuo, per ſe loquendo talis locutio ambigua eſt, ac propterea ſententia nulla. Dico autem *per ſe*, quia ſi per antonomaſiam ſoleat illa vox accipi pro principaliori: & quæ eſt veluti caput ſui ſtatus, vel illa in qua habet domicilium, vel diutiùs habitat, vel (iuxta ſubiectam materiam) illa in qua commiſit delictum pro quo fertur interdictum, tunc ex adiunctis, & communi vſu vocis tolletur ambiguitas, & tunc conſtat terram ſubijci tali interdicto. Cauendum autem eſt hoc loco quod aliqui dicunt, quando interdicuntur terræ alicuius committentis delictum, comprehendi etiam terras illorum, qui cum illo in delicto communicarunt. Eſt enim hoc apertè falſum, niſi in ipſa ſententia fiat expreſsè extenſio ad cooperatores delicti, & terras eorũ. Quia pœna non eſt extendenda vltra terminos eius, quando talis extenſio in iure non eſt expreſſa: ſed ex vi verborum ſententia lata in aliquem delinquentem non extenditur ad coadiutorem vel cooperatorem, niſi exprimatur. Quod maximè verum eſt, quando cenſura fertur contra ſingularem perſonam prout contingit in prædicto caſu, nam, quando interdicuntur terræ alicuius, ille eſt qui ſingulariter punitur: & præterea terræ aliorum cooperantium non ſunt illius: ergo in rigore non comprehenduntur ſub illa locutione, neque ex aliquo textu poteſt talis extenſio colligi. Sylueſter verò ſuprà fauet huic ſententiæ, quatenus ait, interdicta terra alicuius, interdici terrã, quæ illi fauit in crimine. Sed hoc etiam cenſeo falſum, niſi etiam illa terra ſit illius, nam aliud eſt eſſe adiutricem, aliud eſſe ſubditam, & verba illa ſignificant in rigore hoc poſterius, non illud prius; & non ſunt extendenda extra propriam ſignificationem.

Secunda regula.

Improbatur quorũdã opinio.

B

Sylueſt.

C

30 Tertia regula.

Tertia regula eſt, quando aliquis poſſidet plures terras inæqualibus titulis, ſi locutio ſit ſingularis, intelligetur de illa quæ proprijſſimè eſt ſua, id eſt, cuius eſt abſolutus dominus, licèt habeat aliàs in emphyteuſim, vel vſumfructum, &c. Si verò locutio ſit pluralis, comprehenduntur omnes iuxta vim verbi, quod adiungitur, & modus poſſeſſionis talis terræ, vt ſi verba ſint, *terræ, aut regna Petri*, quia hæc abſolutè ſignificant dominium, non comprehendent terras, quas poſſidet ſolùm loco pignoris, aut quas tenet & gubernat nomine alterius: comprehenhet autem omnes, quarum habet qualecumque dominium, vel etiam vſumfructum, vt

D quas poſſidet maritus eò quòd ſint vxoris, vel quas habet in emphyteuſim, &c. Quia hæc omnia ſolent dici alicuius in communi vſu loquendi. At verò, ſi verba ſententiæ dicerent, *omnes terras poſſeſſas, vel gubernatas à tali perſona*, tunc comprehenderentur etiam aliæ iuxta verbi exigentiam. Addit verò Sylueſter, ſi aliqua ex illis terris ſit etiam alterius domini innocentis, ita vt pro indiuiſo vterque ſit dominus, talem terram non comprehendi illo interdicto, *ne innocens*, inquit, *puniatur*, argumento cap. vltimi 1. q. 4. quod parum ad cauſam facit: neque illa ratio in materia interdicti eſt efficax, cùm ſæpè in hac cenſura contingat quoſdam grauari propter aliorum crimen ob aliquam coniunctionem cum illo. Propter quod dubito de veritate illius

Sylueſt.

illius dicti, nam ſi talis perſona illam tantum terram haberet, & iudex illam interdiceret illo titulo, & ſub illa forma verborum, *terram Petri interdicto ſubijcimus*, ſententia non eſſet inualida, imò neque iniuſta, etiamſi eſſent alij domini illius terræ pro indiuiſo, quia licèt alter ſit innocens, non eſt inconueniens, vt grauetur interdicto; nec diſciplina Eccleſiaſtica debet impediri propter conſortium alterius in dominio: ergo ſimiliter dicendum eſt in præſenti, quamuis non ſola illa terra, ſed ſimul cum alijs ſupponatur interdicto. Nihilominùs alia ratione poſſet illa ſententia defendi, quia terra, quæ eſt multorum pro indiuiſo, ſimpliciter non dicitur eſſe alicuius illorum, ſed omnium ſimul, quia nullus eorum eſt abſolutus dominus, ſed partialis, quamuis non partis determinatæ, ſed totius: & ideo non videtur comprehendi ſub illis verbis abſolutè prolatis, & generalibus. Non dubito tamen quin poſſit iudex talem terram ſupponere interdicto, propter peccatum vnius, vt ratio facta probat, & latiùs infrà dicemus. Et ideo, ſi interdictum ſpecialiter verſetur circa talem terram, vel ille propter cuius delictum fertur, non habeat aliam, idque iudex non ignoret; tunc interdictum habebit effectum in illam, quia poteſtas non deeſt, & voluntas iudicis iam ſatis explicatur.

An interdictum perſonale ſemper in vſu coniunctum ſit cum locali.

31 Vltimò dubitatur circa interdictum locale, & perſonale, eſtò diſtincta ſint, an in vſu etiam ſeparentur, vel coniungantur ſemper ita, vt nunquam feratur locale ſine perſonali, & è conuerſo, nec generale, ſine aliquo particulari, & è contrario. Poſſunt autem hic plures comparationes fieri, ſcilicet perſonalium inter ſe, & localium inter ſe: & in his conſtat interdictum particulare ferri ſine generali tam perſonale, quam locale, quia cenſura vnius perſonæ ex vi ſua non extenditur ad communitatem, & idem eſt de particulari loco reſpectu communis. At verò è contrario videtur, generale interdictum ſemper includere particulare cum proportione: tamē iam dixi hoc ad ſummum eſſe verum materialiter, & quoad effectus interdicti, non verò quoad rationem formalem, & moralem modum eius, vt ſatis explicui, & infra amplius declarabitur, explicando quæ differentia in hoc ſit inter eos, qui dederunt, vel non dederunt cauſam interdicto. His ergo comparationibus omiſſis, perſonale, & locale interdictum quatuor modis poſſunt inter ſe conferri, ſcilicet generale cum generali, & particulare cum particulari, vel generale perſonale cum particulari locali, aut generale locale cum particulari perſonali.

Interdictū particulare ferri pōt ſine generali, eiuſdē generis, & è conuerſo.

Quatuor cōplicationes interdicti localis, & perſonalis.

32 Prima ergo regula ſit, Interdictum generale locale non infert perſonale generale, neque è conuerſo: loquimur per ſe, & ex vi illorum, nam per accidens iudex, vel lex poſſunt illa coniungere. Et ſic eſt concluſio certa, & ſumitur ex capit. *Si ſententia*, de Sent. excomm. Et ratio eſt, quia per interdictum locale ſolùm prohibentur homines generatim illic celebrare, vel audire diuina, non verò extra illum locum, vt dicitur in prædicto cap. ergo ex vi illius non interdicuntur perſonæ talis loci generatim, quia per interdictum generale perſonale prohibentur perſonæ ſimpliciter reſpectu cuiuſcunque loci, vt ibidem ſignificatur, & infrà latiùs videbimus. Similiter è conuerſo ex vi interdicti generalis alicuius populi nullus locus ibi ſimpliciter interdicitur, quia quælibet aliæ perſonæ poſſunt ibi facere, & audire diuina, quia cenſura non traſcendit terminos ſeu res ſignificatas per verba legis aut ſententiæ, interdictum autem locale ſolùm eſt, quando locus ipſe abſolutè & directè prohibetur, ita vt nec perſonæ ibi habitantes, neque extraneæ, etiam ex vniuerſa Eccleſia, poſſint facere, vel audire ibi diuina.

Interdictū generale locale cōfertur cum generali perſonali.

33 Cōfirmatur ex cap. 1. de Vſuris in 6. vbi priùs ponitur interdictum perſonale, generale, & propter contumaciam ſemeſtrem in illo, additur generale interdictum locale: ergo ſupponitur hoc non eſſe coniunctum cum illo. Item ſumitur ex dicto cap. *Si ſententia*, et ex proportione ad interdictum locale generale, nam quoad hoc eſt eadem ratio, ſicut interdictum locale excludit ab hoc loco omnes perſonas, non tamen omnes perſonas huius loci ab omni alio loco, ita interdictum perſonale generale excludit quidem has perſonas ab omni loco, non tamen impedit ipſum locum abſolutè & reſpectu omnium; nullo enim iure hoc oſtendi. Præterea hoc aliter colligi poteſt ex dicto cap. *Si ſententia*, quatenus ibi dicitur, interdicto clero, non eſſe interdictum populum. Vnde bene ibi Gloſſa infert, interdicto clero, non eſſe interdictam Eccleſiam, quia populus ab alijs clericis poteſt in illa audire officia: ergo multò minus interdicto populo, erit interdicta Eccleſia, magis enim coniuncta eſt Eccleſia cum ipſo clero, quam cum populo. Imò, nec ſi ambo interdicantur, locus erit interdictus, nam ſemper militat eadem ratio. Atque hanc ſententiam tenuit Nauarrus cap. 17. num. 167. & Soto diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. & auctor Compendij Mendicantium verbo, *Interdictum* 3. §. 13. & ex Canoniſtis Gloſſa in dicto capit. *Si ſententia*. verbo, *In clerum*, & verbo, *Interdicti*: quam interpretes communiter ſequuntur. Couarruuias autem lib. 2. Variar. reſol. capit. 8. circa finem & dicto capit. *Alma*, part. 2. §. numer. 7. inclinat in contrariam ſententiam quam ſequuntur Syluęſter, & Antoninus, & quidam alij, quos refert. Et præcipuè fundatur in cap. *Quod nonnullis*, de Priuileg. Sed non rectè, quia illud capit. manifeſtè loquitur de interdicto locali, quod vocatur commune terræ interdictum, vt apertè Gloſſa ibi ſentit, & expreſſiùs ibi Panormitanus dicens, quod ibi per priuilegium conceditur nunc eſſe ius commune capituli *Alma mater*. Addit Couarr. coniecturam, quia illo loco poſſent celebrari diuina publicè, & ſolenniter, & poſſent pulſari campanæ, ſi ipſe locus non eſſet interdictus: hoc autem eſſet in ludibrium ipſius interdicti, nec poſſent perſonæ interdictæ moraliter excludi, imò eſſet quodammodo inuitare illas: ſed hæc omnia ſunt accidentaria, per ſe autem omnia illa licent in tali loco: clerici autē cauere debent ne perſonas interdictas admittant, & conſequenter non debent dare ſigna, quæ ad vocandum populum dari ſolent: ſi tamen aliquod eſſet in vſu propriū clericorū ad vocandos illos, illud dari poſſet. In modo etiā celebrandi iuxta loci commoditatē, & diſpoſitionē ſe gerere tenebuntur, nam ſi Eccleſia aliquantulū diſtaret, nec eſſet periculum quod interdicti audire poſſent

Cap. 1. de Vſuris, in 6.

Nauarr. Soto. Cōp. M. Gloſſa. Couar.

liberè poterunt celebrare: ſin minùs tenebūtur ſubmiſſa voce, & ianuis clauſis, &c. celebrare: non quia circunſtantia, vel impedimentum loci poſtulet, ſed propter vitandos interdictos.

34 Secunda regula ſit, interdictum perſonale particulare non infert locale particulare: è contrario autem rectè infertur, ſaltem quoad ſubſtantiam, & effectum. Prior pars manifeſta eſt ex ratione proximè facta, quia prohibitio perſonarum non infert aliquem locum eſſe ſimpliciter prohibitum; quod tam eſt verum de quolibet particulari loco, ſicut de generali. Vt probetur altera pars ſuppono primò, nullum locum etiam particularem poſſe ſupponi interdicto, niſi propter delictum alicuius perſonę: quod ſatis conſtare poteſt ex dictis ſuprà de cenſuris in communi: nam cùm hæc ſit grauis pœna, debet ſupponere culpam ſaltem in aliquo, quod infrà latiùs tractabo. Secundò ſuppono, quando locus interdicitur ob delictum alicuius, illum, quia ſua culpa dedit cauſam interdicto, neque ibi, neque alibi poſſe intereſſe diuinis, vt colligitur ex dicto cap. *Si ſententia*, ibi: *Qui culpabiles non exiſtunt, poſſunt extra ipſam licitè intereſſe diuinis:* ergo qui exiſtunt culpabiles, etiam extra locum interdictum non poſſunt intereſſe diuinis: quamuis enim ibi ſit ſermo de interdicto generali, tamen cum proportione eſt eadem ratio de particulari; atque ita omnes intelligunt. Hinc ergo concluditur, interdictum particulare locale virtute ſemper includere particulare etiam perſonale; quia ex vi illius ſemper aliqua, vel aliquæ perſonæ manent ſimpliciter excluſæ à diuinis in omni loco, ſed hæc eſt propria ratio interdicti perſonalis particularis, ergo.

Qui cauſā interdicto dedit, nulli bi poteſt diuinis intereſſe.

35 Atque hinc à fortiori ſequitur tertia regula, nimirum interdictum generale locale virtute ſemper includere interdictū perſonale particulare, non tamen è converſo. Prior pars conſtat ex præcedenti regula: nam ſi interdictum locale particulare aliud infert, multò magis generale. De quo eſt expreſſior textus in dicto cap. *Si ſententia*. Et ratio eſt eadem. Secunda etiam pars eſt manifeſta: nam ſi interdictum perſonale etiam generale non infert interdictum generale loci, multò minùs interdictum ſpeciale perſonale illud inferet.

36 Ex quo ſequitur tandem quarta, & vltima regula, ſcilicet interdictum generale perſonale nō includere virtute interdictum locale etiam particulare: ſicut neque è contrario. Ratio prioris partis eſt manifeſta ex dictis in prima regula, quia ex vi cuiuſcunque interdicti perſonalis nullus locus eſt per ſe prohibitus, quominùs in eo perſonæ non interdictæ poſſint facere, vel audire diuina: ergo nullus locus particularis manet ſimpliciter interdictus ex vi cuiuſcunque interdicti perſonalis, quantumuis generalis. Et ratio differentiæ quoad hoc inter locale, & perſonale interdictum eſt, quòd nullum interdictum fundatur in defectu loci ſiue generalis, ſiue particularis: fundatur autem omne interdictum, etiam locale in delicto alicuius, vel aliquarum perſonarum, quæ acerbiùs ſemper puniuntur: & ideò particulare interdictum perſonæ alicuius per ſe, & ex vi inſtitutionis ſemper eſt coniunctum cum quolibet locali. At verò è contrario quantumuis perſonæ interdicantur, etiā generatim, nullus locus ſpecialiter prohibetur, qa

A neque eſt in illo ſpecialis cauſa ipſius interdicti, neque in illum directè dirigitur interdictum ipſum. Dicūt verò aliqui, omne interdictum perſonæ eſſe interdictum loci: quia ratione perſonæ interdicitur locus, ſi in illo ipſa ſit: imò hæc videtur eſſe directa intentio talis interdicti. Sed reſpondetur, falſum hoc eſſe niſi vbi interdictum eſt deambulatorium, quod iam diximus vtrumque comprehendere. At cùm eſt perſonale ex intentione directa, ſolam perſonam interdicit; quòd ſi ipſa ſit in loco communi, v.g. in oppido, non propterea oppidum eſt interdictum: ſi autem ſit in templo, impediet quidem, ne tunc fiant diuina, ſicut impediet excommunicatus, non tamen propterea eſt locus interdictus, quia illo excluſo ſine alia relatione poterunt ibi celebrari diuina. Altera item pars facillima eſt, quia ex vi interdicti generalis loci

B non manet populus generaliter interdictus: ergo multò minùs manebit propter interdictum particulare loci. Ratio autem vtriuſque eſt, quia culpa, ob quam fertur locale interdictum, non eſt in toto populo. Imò licèt contingeret, omnes perſonas populi eſſe culpabiles in tali delicto, ſingulæ quidem eſſent ſpecialiter interdictæ; tamen in populum ipſum non eſſet latum generale interdictum.

Aliæ interdicti diuiſiones proponuntur.

Qvarta diuiſio interdicti addi poteſt in totale, & partiale: totale voco illud, quod ſimpliciter fertur quoad omnes effectus interdicti, quale erit, quoties interdictum in locum, ſeu perſonam profertur abſolutè, & ſine vlla de- 37

Diuiſio interdicti in totale, & partiale. Nauar.

C terminatione, vt notauit Nauarrus in Summa, cap. 27. nu. 170. Partiale autem erit, quando ſolū fertur quoad vnum, vel alium effectum, quale erit, quoties verba iuris, vel ſententię ita illud limitauerint, vt ſi dicant: *Ab ingreſſu Eccleſiæ*, iuxta c. *Is qui*, de Sententia excommunicationis: vel ſi tātùm priuet Eccleſiaſtica ſepultura, argumento cap. 2. de Torneamentis; & idem eſt in ſimilibus, vt notauit Couarruuias referens alios in cap. *Alma*, part. 2. §. 1. nu. 3. circa finem. Quæ diuiſio, & doctrina eſt cōformis illi, quam ſuprà de ſuſpēſione tradidimus, & iuxta illam eſt proportionaliter intelligenda: ideoque non oportet hic plura addere, ſed ex his, quę de effectibus, dicemus, res tota exactè conſtabit.

Quinta diuiſio interdicti erit, quia aliud eſt à iure, aliud ab homine, quæ per ſe nota eſt, nam ab homine quotidie fertur: in quibus au- 38

Quinta diuiſio interdicti à iure, & ab homine.

D tem caſibus feratur à iure, infrà videbimus. Solùm ergo hic applicanda ſunt ſuprà dicta de cenſuris in communi, & quę infrà dicemus de cauſis interdicti.

Sextò, & vltimò diuidi poteſt interdictum in illud, quod per modum cenſuræ fertur propter contumaciam: & quod fertur tanquam pura pœna. Cuius diuiſionis ſenſus conſtat ex dictis in ſimili de ſuſpenſione, & ex doctrina de cenſuris in communi. Res autem magis in particulari conſtabit ex his, quæ dicemus de cauſis, & de relaxatione interdicti. 39

Vltimò in interdictū latum per modum cenſuræ, & tāquā pura pœna.

DISPVTATIO XXXIII.

De primo effectu interdicti, qui eſt Sacramentorum priuatio.

Prius-

Digitized by Google

PRiuſquam de cauſis interdicti dicamus, viſum eſt dicere de effectibus: quoniam & ad intelligendam exactiùs rationẽ interdicti, & ad faciliorem cauſarum cognitionem hæc diſputatio confert. Omnes autem effectus interdicti ad tria capita reuocantur: quæ ſunt, priuatio actiua, & paſſiua quorundam Sacramentorum: priuatio actiua, & paſſiua diuinorum officiorum: & ſimilis priuatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Atque hi tres effectus communes ſunt proportionaliter omni interdicto, tam locali, quàm perſonali, & vtrique tam generali, quàm particulari. Et hæc intelliguntur per, *interdictionem diuinorum*, quando ſub hac forma fertur interdictum, vt colligitur ex cap. *Ex reſcripto*, de Iureiurando. Et in particulari explicatur in alijs iuribus, quæ infrà referemus expreſsè: tamen habentur hi effectus in cap. *Si ciuitas*, & cap. *Si ſententia*, & capit. *Alma mater*, de Sententia excommunicat. in 6. Hos ergo tres effectus ſigillatim explicabimus, eoſq; ad ſingula interdicta applicabimus. Solet autem addi quartus effectus, qui eſt prohibitio ab ingreſſu Eccleſiæ, de quo peculiariter videbimus, an ſit effectus communis omni interdicto, an potiùs conſtituat peculiare interdictum.

SECTIO I.

Quorum Sacramentorum vſus per interdictum prohibeatur.

1 Ratio dubitandi.

RAtio dubitandi eſſe poteſt, quia in dicto cap. *Si ſententia*, abſolutè dicitur, perſonas interdictas non debere Eccleſiaſtica accipere Sacramenta. Quæ abſoluta propoſitio æquiualet vniuerſali: nulla ergo Sacramenta debent recipere, ſed omnia ſunt illis interdicta. Dicendum verò eſt, hanc prohibitionem implicitè continere conditionem, ſeu limitationem, ſcilicet niſi in caſibus, aut Sacramentis à iure exceptis. Ita declaratur in cap. *Alma mater*, de Sẽt. excommun. ibi: *Certis caſibus, & Sacramentis exceptis*. Et quamuis loquatur de interdicto locali, tamen eadem proportionali ratione in cæteris procedit. Et hæc eſt communis ſententia Doctorum in hoc loco, & Theologorum, & Summiſtarum, quos in re clara referre non eſt neceſſe. Videndum ergo ſupereſt, quæ Sacramenta permittantur; nã cætera erunt prohibita.

Concluſio.

Cap. Alma, de Sẽt. exc.

De Baptiſmo.

2 PRimò ergo excipitur Baptiſmus, qui nullo interdicto prohibetur: quia eſt neceſſariũ remedium ad ſalutẽ. Et quidẽ de perſonali interdicto, & quantum ad ſuſceptionẽ huius Sacramẽti id nõ oportuit iure caueri, quia ante Baptiſmũ ſuſceptũ nulla perſona eſt capax interdicti, quia A non eſt capax cẽſuræ, vt ſuprà ſuo loco diximus; & ideò non potuit Eccleſia interdicere directè alicui perſonæ, ne Baptiſmum ſuſcipiat: potuit tamen fidelibus prohiberi, ne in tali loco Baptiſmum adminiſtrent, vel etiam ipſis perſonis abſolutè interdicere actiuam adminiſtrationẽ huius Sacramenti. Quòd autem id non faciat per interdictum generale loci, conſtat ex cap. *Reſponſo*, de Sententia excommunic. & ex cap. *Non eſt verbis*, de Sponſalibus. eſt tamen aduertendum, in illis locis ſpecialiter excipi Baptiſmum paruulorum: per quod additum indicari videtur, Baptiſmum adultorum eſſe illo tempore interdictum. Verumtamen vel illa locutio nõ eſt ſumenda tanquam reſtrictio, ſed tanquam denominatio quædã Baptiſmi, qui veluti per antonomaſiam ita vocatur, quia paruulis eſt maximè neceſſarius: aut certè illa reſtrictio ablata B eſt in cap. *Quoniam*, de Sententia excom. in 6. ibi: Nedum pueris, ſed adultis propter periculũ moræ exhiberi poteſt licitè *tempore interdicti*. Nam licèt adultus poſſit per Baptiſmum flaminis ſaluari, tamen Eccleſia noluit eius ſalutem in eo diſcrimine conſtituere, vt contritio, vel amor Dei ſuper omnia neceſſariò illi habendus ſit: neque etiam voluit vberiori fructu Sacramenti, quoad gratiæ augumentum, & plenam remiſſionem culpæ, & pœnæ quempiam priuare. Colligitur prætereà ex d. cap. *Quoniam*, Sacramentum hoc non ſolùm priuatim, ſed etiam ſolenniter miniſtrari poſſe in loco interdicto, tum quia non poſtulat accidentariam neceſſitatem, vt adminiſtrari poſſit; ſed quouis tempore dari permittit propter intrinſecam cauſam, ſeu neceſſitatem, quæ eſt *moræ periculum*: quoties autem Baptiſmus conceditur extra articulum C neceſſitatis, ſolennitas eius conceſſa intelligitur: imò hæc nunquam licitè dimittitur, niſi ob accidentariam neceſſitatem. Tum etiam quia in illo textu ſupponitur, huiuſmodi Baptiſmum dandum eſſe cum vnctione Chriſmatis: hęc autem vnctio pertinet ad ſolennitatem Baptiſmi, & ex hac cæremonia alias licitas eſſe concludimus; quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia: & quia illa vnctio nonniſi in plena adhibetur ſolennitate. Quod etiam credimus iure antiquo, & communi fuiſſe cõceſſum, quando .n. ius aliquid ſimpliciter concedit, & non limitat modum, aut formam, intelligitur illud concedere ſecundum communem, & vſitatũ ritũ. Præſertim quia in hac materia, quando aliud vult, id exprimit, vt patet ex c. *Alma*, de Sẽt. excom. in 6. Et hæc ſententia communis eſt, vt videre D licet in Sylueſtro, *Interdictum*, 5. num. 9. Nauarro, c. 27. nu. 178. Couarruuia in c. *Alma*, part. 2. §. 2. num. 7. Atque hinc fit, vt ea, quæ ſunt quaſi præparatoria ad ſolennitatem Baptiſmi, etiam liceant, qualia ſunt Catechiſmus: nam ordinatur ad conuenientem diſpoſitionem baptizati; item benedictio fontis, ſeu aquę, ſi facta non ſit: licèt oppoſitum cenſeat Couarruuias nu. 6. cum Paludano in 4. diſt. 7. quia benedictio fontis nõ eſt neceſſaria ad Baptiſmum. Dico tamen ſatis eſſe, quod ad ſolennitatem Baptiſmi ſpectat, vt aqua ſit benedicta: probatur rectè à ſimili ex d. c. *Quoniam*, vt paulò inferiùs videbimus. Crediderim tamen huiuſmodi ſolennitatem, & benedictionem, quatenùs ad diuinum officiũ ſpectat, faciendam eſſe cum circunſtantijs præſcriptis in cap. *Alma*: de quibus poſteà.

Baptiſmus põt ĩterdicti tpe ſolẽniter miniſtrari.

Ad Baptiſmi ſolẽnitatẽ ſatis eſt ꝙ aqua ſit benedicta.

Digitized by Google

3 Per interdictũ particulare loci non prohibetur adminiſtratio baptiſmi in eo.

Hinc colligo, huius Sacramenti adminiſtrationem per ſe non prohiberi in loco interdicto, per interdictum particulare. Ita Calderinus tractat de Interdicto, & Couaruuias ſuprà, & Burgaſius de Sententia interdicti, num.27. Et ratio eſt, quia prædicta iura ſimpliciter excipiũt Baptiſmum. Verum eſt cap. *Reſponſo*, & cap. *Non eſt nobis*, ſpeciatim loqui de interdicto generali Prouinciæ, aut ciuitatis: propter quod nonnulli Canoniſtæ tenuerunt hoc non eſſe extendendũ ad interdictum particulare. Et fauet illis, quòd ex interdicto particulari non oritur tanta neceſſitas adminiſtrandi hoc Sacramentum in loco interdicto, ſicut ex generali, quia per hoc omnia loca prohibentur: & ideò ſi quærendus eſſet locus non interdictus, difficilis redderetur adminiſtratio talis Sacramenti: at verò quando interdictum eſt particulare, poteſt facilè relicto illo loco, in alio loco non interdicto miniſtrari
B Sacramentum. Vnde etiam Couarruuias limitationem addit, *niſi commodè Sacramenta alibi miniſtrari poſſint*. Nam tunc putat non licere Baptiſmum in Eccleſia ſpecialiter interdicta miniſtrare. Quando ergo eſt moralis neceſſitas, certum eſt corollarium illatum à paritate rationis. Erit autem illa neceſſitas, ſi in populo nõ ſit niſi vna Eccleſia, & illa ſit interdicta; vel ſi ſint plures, ſi omnes ſint particulariter interdictę: nã ſolennis Baptiſmus in Eccleſia miniſtrãdus eſt, iuxta Clementinam vnicam de Baptiſmo. Addo verò, ex vi talis interdicti per ſe non prohiberi Baptiſmum in loco interdicto, tum quia ſi id licet in ea neceſſitate, non eſt propter exceptionem à generali prohibitione: nam hæc exceptio non eſt expreſſa in iure ſub hac ſpeciali ratione. Secluſo autem iure, non eſſet illa ſufficiens cauſa, vt id licitè fieret, ſi eſſet generalis lex
C in contrarium: ergo ideò nunc licet, quia nulla eſt lex prohibens Baptiſmi adminiſtrationem per aliquod interdictum locale. Tum etiam quia in dicto cap. *Quoniam*, abſolutè dicitur, tempore interdicti licitum eſſe miniſtrare hoc Sacramentum, neque diſtinguit de interdicto particulari, aut generali: per quod ius explicanda ſunt cætera; nam quoad hoc ſub generali comprehendunt particulare; quia ita ſe habet ad ſuum obiectum, ſeu locum, ſicut generale ad ſuum. Nec refert, quòd tunc Baptiſmus abſque magna difficultate poſſit dari alibi: id enim non inducit obligationem, ſi alius locus non eſt prohibitus: nec cenſeo eſſe obligandum Parochum, cuius parochia interdicta eſt, vt ad baptizandum ſuum ſubditum eat ad aliam Eccleſiam, vel parochiam, etiam vicinam, cùm ſua
D quoad hunc effectum interdicta non ſit. Dixi autem, *per ſe*, quia ſi ſequatur ſcandalum, ex eo quòd id fiat in loco interdicto, cùm fieri poſſit in non interdicto; tunc id non licebit: tamen ex alio capite, quod eſt per accidens: nec erit illa tunc violatio cenſuræ, ſed charitatis. Et ita ſentit Syluester, *Interdictum*, 5. quæſtion.7. num.9.

Nõ tenetur Parochus, cuius parochia eſt ſpecialiter interdicta, aliã adire ad baptizãdum.

4 Nũ pſonaliter Iterdict⁹ poſſit ab Iterdicto perſonaliter miniſtrari.

Secundò ſequitur ex dictis, miniſteriũ Baptiſmatis non eſſe ſimpliciter prohibitũ ei, qui perſonaliter interdictus eſt: nam conſtat, in caſu neceſſitatis poſſe ab eo fieri. Difficultas autẽ eſt, an hoc miniſterium per ſe ſit prohibitũ ex vi interdicti perſonalis, ſolumq; permittatur in caſu neceſſitatis proximi; an verò è contrario, quia hoc Sacramentum ex ſe neceſſariũ eſt, ideò abſolutè
A non prohibeatur per interdictum perſonale? ideoque non peccet perſona interdicta baptizando etiam ſolenniter, licèt ſint alij non interdicti, qui hoc miniſterium præſtare poſſint. De qua re pauca inuenio in ſpecie dicta à Doctoribus. Quidam autem generatim de cenſuris aiunt, hominem ligatum cenſura maiori, poſſe baptizare extra articulum neceſſitatis, in eo verò poſſe non tamen ſolenniter, quia ſolennitas non eſt neceſſaria, & ſolùm propter neceſſitatem conceditur: quod aliàs per cenſuram prohibitum eſt. Ad hoc autem citantur varij textus, qui vel in ſpecie loquuntur de excommunicatione, vt capit. vlti. de Clerico excommunic. miniſtr. & cap. penulti. de Sententia excommunicationis: non poteſt autem ex effectu vnius cenſuræ inferri effectus alterius, cùm in effectibus maximè differant. Vel certè
B iura, quæ loquuntur ſpecialiter de interdicto, non loquuntur ſpecialiter de Baptiſmo, ſed generatim de vſu diuinorum, vel celebratione, aut auditione diuinorum officiorum, vt patet ex cap. *Si ſententia*, & cap. *Si ciuitas*, & cap. *Is cui*, de Sententia excommunicationis, in 6. cum ſimilibus. Iam autem oſtendimus, hanc verborum generalitatem eſſe intelligendam iuxta materiam ſubiectam, & moderationem in alijs iuribus expreſſam: nam cum eadem amplitudine eſt ibi ſermo de perceptione Sacramentorum, & de interdicto locali, in quibus certum eſt adhibendam eſſe exceptionem Baptiſmi: idem ergo erit de interdicto perſonali.

Refellitur quorundam ſentẽtia.

5 Secunda ſentẽtia.

Propter hoc ergo videri poteſt probabile interdictum perſonale non habere hunc effectum interdicendi miniſterium Sacramenti Baptiſmi. Poſſumusque ad hanc formam rationem
C redigere, non habet plures effectus interdictum perſonale circa perſonam, quam habeat locale circa locum: ſed interdictum locale non prohibet Baptiſmum dari in loco interdicto: ergò interdictum perſonale non prohibet perſonam interdictam miniſtrare Baptiſmum. Maior probari poteſt ex citatis iuribus: nam generatim, & pariformiter loquuntur de effectibus vtriuſque interdicti, neque inuenitur aliquod ius, quod ſpeciale aliquid ſtatuat circa hoc de interdicto perſonali. Et addi poteſt congruentia; quia ſicut Baptiſmus propter neceſſitatem ſuam vbiq; dari poteſt, ita etiam à qualibet perſona ex vi inſtitutionis ſuæ: & ſicut ad decentiam, & reuerentiam eius ſpectat (licèt non ad ſubſtantiam) vt in loco ſacro detur, ita etiam quòd à perſona ſacra miniſtretur: ergo ſicut hac ratione nõ interdicitur locus ſacer quoad miniſterium Baptiſ-
D matis, ita nec perſona ſacra quoad illius adminiſtrationem. Et declaratur proportio: nam interdicta generaliter terra, vel ſpecialiter Eccleſia, poteſt ibi ſolenniter celebrari Baptiſmus, præſertim ſi ſupponamus ibi non eſſe aliam Eccleſiam: ergo interdicto generaliter Clero, vel ſpecialiter hoc Clerico, vbi alius non eſt, nihilominùs poteſt ibi ſolenniter dari Baptiſmus, quia eſt eadem ratio; & citatum c. *Quoniam*, abſolutè dicit, *tempore interdicti*: ergo tunc miniſtrari poterit etiã ſolenniter à perſona interdicta; quia nõ eſt alia perſona ſacra, quæ id muneris præſtare poſſit: ergo ſignũ eſt id nõ fieri licitum propter neceſſitatẽ Baptiſmi; quia hæc nõ ſufficit, vt Baptiſmus, aliàs prohibitus ſolenniter detur: ſignũ ergo eſt id eſſe licitum, quia per ſe, & ex vi talis

interdicti

interdicti non eſt prohibitum. Atque hanc opinionem indicare videtur Sylueſter verbo *Interdictum*, quæſt. 2. cùm enim dixiſſet, Clericum interdictum peccare, & violare cenſuram exercendo aliquem actum ordinis, excipit cæremonias Baptiſmi, & Pœnitentiæ.

Vera ſententia, & explicatio ſuperioris.

6 Vt verò hæc ſententia probabilis ſit, limitanda eſt ad interdictum generale, cui aliquis cauſam non dedit, quod non immediatè, ac per ſe, ſed per quandam redundantiam, ſeu communicationem talem perſonam innocentem interdicit, vt ſumitur ex c. *Si ſententia*, de Sentẽtia excõmunic. in 6. Et ideò quoad has perſonas optimè procedit ratio, & proportio adducta inter locale, & perſonale interdictum. At verò quando perſona eſt ſpecialiter interdicta, vel directè, vel virtute; quia cauſam dedit interdicto generali, ſiue perſonali, ſiue locali: tunc aliter ſentiendum cenſeo: nam ratio facta ceſſat, & alia iura non fauent, ſed potiùs obſtare poſſunt, vt meliùs in ſequenti puncto explicabo: nã quoad hoc eadem eſt ratio de Confirmatione, & de Baptiſmo ſolenniter dato. Dicendum ergo cenſeo, perſonam interdictam tantùm generaliter, & abſque culpa propria, poſſe miniſtrare Baptiſmum ſolenniter, quia non ſolùm ratione neceſſitatis licet illi miniſtrare hoc Sacramẽtum, ſed quia abſolutè non eſt illi prohibitum. Perſona autem ſpecialiter interdicta ſolùm ob neceſſitatem hoc facere poteſt; & ideò non ſolenniter, ſed priuatim tantùm hoc ei licet. Neque in hoc comparari debet perſona cum loco ſpecialiter interdicto, quia locus ſemper interdicitur ratione culpæ alterius; perſona autem ob propriã, q̃n vel interdicitur per interdictũ particulare, vel p̃ generale, aut locale, cui cauſã dedit.

De Confirmatione, & Chriſmate.

7 DE Confirmationis Sacramento idem dicendum eſt, quod de Baptiſmo; quia quoad hoc negotium facta ſunt paria in cap. *Reſponſo*, de Sententia excommunic. & habetur etiam in cap. *Quoniam*, eodem tit. in 6. Et in priori loco ſermo eſt de interdicto generali loci, de quo propterea indubitatum eſt nõ habere hunc effectum in loco interdicto, neque prohibere quominùs in illo loco, et in qualibet parte eius, aliàs apta ad hoc miniſterium, hoc Sacramentum adminiſtrari poſſit. Cuius ratio primaria voluntas eſt inſtituentis: illum autem mouere potuit, quòd Confirmatio eſt veluti complementum quoddam ſtatus Chriſtiani hominis, cuius profeſſio eſt Baptiſmus. Accedere etiam potuit, quòd hi, qui confirmantur, ſunt paruuli, & innocentes; & ideò in eorum commodum meritò potuit hic fauor ampliari, quanquam de facto non pro illis ſolis, ſed etiam pro omnibus adultis hæc conceſſio facta ſit, vt habetur in dicto cap. *Quoniam*. Vbi etiam pro ratione redditur, *moræ periculum*, quia pro magno incommodo habitum eſt, vt vel infantes exponantur periculo moriendi ſine fructu huius Sacramenti, vel adulti cogantur aliquandiu viuere ſine auxilio, & ope illius: cùm tamen illo maximè indigeant ad reſiſtendum tẽtationibus, præſertim cõtra fidem. In eodem etiam cap. *Quoniam*, hoc non limitatur ad interdictum loci generale, ſed ſimpliciter dicitur, *tempore interdicti*. Propter qd, & propter alia, quæ dixi ſuprà de Baptiſmo,

A cenſeo etiam in Eccleſia ſpecialiter interdicta poſſe hoc Sacramentum miniſtrari; quia hæc duo Sacramenta paria facta ſunt in iure quoad hoc negotium. Vnde aliæ congruentiæ adductæ de Baptiſmo hic applicari poſſunt.

Confirmatio & ĩ loco interdicto ſolenniter cõferri põt, & debet.

8 Atque hinc ſequitur, Sacramentũ hoc, etiam ſi in loco interdicto detur, cum omni ſua ſolennitate dari poſſe, imò & debere: tum quia hoc Sacramentum, cùm non ſit neceſſitatis, regulariter loquendo, non debet aliter adminiſtrari: tũ etiam quia in iure ſimpliciter conceditur; & ita non licet per modum exceptionis à lege prohibente hunc actum in ſpecie, ſed per modũ actus non prohibiti in tota ſua ſpecie. Eſt ergo hoc miniſterium ſimpliciter conceſſum in omni loco ſecũdum cæremoniam, & ritum communem, quo fieri ſolet in Eccleſia. Imò additur in d. cap. *Quoniam*, ob eandem cauſam poſſe Chriſma cõ-

Chriſma põt cõfici in loco interdicto in die Cœnæ Domini.

B fici in tali loco interdicto in die Cęnæ Domini: quia ſicut Philoſophia dicit; *Qui dat formam, dat, & conſequentiam ad formam*: ita ratio moralis docet, eum, qui aliquid concedit, etiam concedere ea, quæ ad aliud neceſſaria ſunt. Quod principium planè ſupponunt ſæpe leges etiam ciuiles, vt videre licet in l. *Ad rem*, & l. *Ad legatum*, ff. de Procurator. Quia ergo Chriſma ab Epiſcopo confectum neceſſarium eſt ad Cõfirmationis Sacramẽtum præſtandum, & iuxta morem Eccleſiæ tantùm in die Cœnæ confici poteſt, & veteri Chriſmate ampliùs non eſt vtendũ: ideò conceſſo Confirmationis Sacramento, neceſſe fuit Chriſmatis etiam confectionem concedi. At verò quoniam hęc confectio Chriſmatis officium quoddam Eccleſiaſticum, ſeu pars eius exiſtit, dubitari poteſt, an dum fit in loco interdicto, ſeruandæ ſint illæ circumſtantiæ, quæ de

C alijs officijs præſcribuntur in iure; de qua re dicemus inferiùs agentes de diuinis officijs in loco interdicto prohibitis, vel conceſſis.

9 Iam verò hic occurrit quæſtio de interdicto perſonali, an in illo etiam excipiendum ſit hoc Sacramentum, ita vt per hanc cenſuram non prohibeatur perſonæ interdictæ vſus huius Sacramenti: & hic habet locum quæſtio etiam de paſſiuo vſu, quia qui confirmandus eſt, iam ſupponitur baptizatus, & conſequenter capax cenſuræ, & prohibitionis. Dico ergo per interdictum generale perſonale neminem excludi à participatione huius Sacramenti, niſi qui cauſam interdicto dedit. Prior pars habetur in d. c. *Quanto*, quod ſimpliciter dicit, *tempore interdicti*, non diſtinguens de interdicto ciuitatis, quoad terram, vel quoad populum. Alterius verò partis, ſeu exceptionis ſenſus eſt, eum, qui liga-

Per interdictũ pſonale nõ prohibetur receptio Confirmationis.

D tur hoc interdicto, quia ſua culpa cauſam illi dedit, nec poſſe ſe ingerere, nec admitti ad tale Sacramentum recipiendum, niſi priùs vel ſatisfecerit, vel, ſi hoc non poſſit, cautionem dederit, ſaltem iuratoriam, ſi aliam non poſſit. Quod in ſpecie de hoc Sacramento non inuenio in iure expreſſum; tamen à fortiori ſumitur ex c. *Alma mater*, de Senten. excommunic. in 6. vbi de his, qui dederũt cauſam interdicto generali loci, dicitur non eſſe admittendos ad Pœnitentiæ Sacramentum, niſi ſatisfactione, aut cautione pręmiſſa. Videtur autem neceſſaria, ac generalis regula, quos Eccleſia non admittit ad Pœnitentię Sacramentum propter cenſuram, vel indiſpoſitionem eorum (de baptizatis agimus) ad nullum aliud Sacramentum eos admittere: quia in huiuſ-

Regula generalis.

huiuſmodi homine pœnitentia eſt veluti præparatio, & diſpoſitio ad alia Sacramenta: vnde qui eſt indignus, ſeu incapax in foro Eccleſiæ Sacramento Pęnitentiæ, à fortiori eſt incapax cuiuslibet alterius Sacramenti. Ergo in noſtro caſu qui ſic dedit cauſam huic interdicto generali perſonali, non poteſt admitti ad Sacramentum Pęnitentiæ, niſi præmiſſa illa conditione: nam eſt eadem, vel maior ratio de hoc interdicto, ac de locali; quia eſt æquè graue, & magis directè reſpicit perſonas. Item quia dictum cap. *Alma*, ſimpliciter loquitur *tempore interdicti*, & priùs ſolùm excipit excommunicatos, & poſteà eos, qui dederunt cauſam interdicto. Certum ergo videtur, illam legem procedere etiam de interdicto generali perſonali: ergo ob aliud principium poſitum extendenda etiam eſt ad Sacramentum Confirmationis; quòd ſcilicet perſonę ſic interdictæ, & culpatæ admitti ad illud non debeant, ſiue id ſit propter indignitatem, quam cenſentur habere, ſaltem in foro Eccleſiæ, ſiue quia ius voluit talem cenſuram in eis aliquid efficacius operari propter culpam eorum: quod probabilius videtur.

10 Ex quo vlteriùs concluditur, quoties aliquis interdicto ſpeciali, & perſonali ligatus eſt, non poſſe admitti, neque ipſum poſſe licitè recipere hoc Sacramentum, donec Eccleſiæ ſatisfaciat, & per formam ab eo præſcriptam admittatur. Ratio eſt clara ex dictis, quia nunquam aliquis ſpecialiter interdicitur, niſi propter propriã culpam, vel contumaciam: ergo ſi is, qui ligatur generali interdicto, cui ipſe per propriam culpam cauſam dedit, recipere non poteſt hoc Sacramẽtum, niſi præmiſſa iuris forma: multò magis dicendum id eſt de ſpecialiter interdicto. An verò neceſſarium ſit præmitti abſolutionem, ſeu relaxationem interdicti, vel ſufficiat ſatisfactio, quæ in dicto cap. *Alma mater*, poſtulatur, ita vt ipſo facto cenſeatur ablata prohibitio interdicti, ſaltem quoad hunc effectum, dicam infrà tractando de relaxatione interdicti: interim videri poſſunt Gloſſa, & Doctores in cap. *Præſenti*, verbo *Generaliter*, de Sẽtẽtia excõmũ. in 6.

Interdicto ſpeciali, & perſonali ligatus non põt recipere Confirmationẽ, nec ad ipſam admitti.

11 Tandem iuxta doctrinam datam intelligendam cenſeo deciſionem textus in cap. *Epiſcoporum, de* Priuileg. in 6. vbi in hoc partes fieri videntur excommunicari, & interdicti, *quòd ad Eccleſiaſtica Sacramenta non admittantur*: nam ſi hoc ſumendum eſt ſine vlla exceptione, intelligendum eſt de interdictis perſonaliter, & ſpecialiter, vel directè, vel ſaltem indirectè, & virtute. Eſtque hoc conſentaneum illi textui, in quo ſermo eſt de interdicto locali, & poſteà trãſfertur ſermo ad perſonas interdictas, quæ in illo interdicto ſunt, & illi cauſam dederunt: propter quod dicebamus ſuprà, interdictum locale ſemper includere virtute aliquod perſonale. Si autem velit de omnibus quomodocunque interdictis textum illum exponere, neceſſariò debet ſubintelligere conditionẽ, *Niſi in caſib. à iure expreſſis*: iuxta ea, quæ in ſuperioribus dicta ſũt.

12 Iam verò ſupereſt dicendum de actiua adminiſtratione huius Sacramenti, an prohibita ſit perſonæ ſpecialiter, vel generaliter interdictæ ſiue per propriũ interdictũ perſonale, ſiue per locale, cui cauſam dedit: Eſtq; eadẽ quæſtio de confectione Chriſmatis, eodemq; modo definiẽda iuxta ſuperiùs dicta. Igitur ſi perſona tantùm eſt interdicta generali interdicto, cui cauſam non dedit; idem de illa cenſendum eſt quoad hoc Sacramentum, quod de ſolenni adminiſtratione Baptiſmi, quia hæc duo Sacramenta æquiparata ſunt in iure quoad hoc, vt non comprehendantur, vel non comprehendantur in interdicto: & ideò quæ in ſimili puncto diximus de Baptiſmo, hic applicari poſſunt. At verò ſi perſona ſit interdicta ſpecialiter, ſiue directè per proprium particulare interdictum, ſiue per generale, cui dedit cauſam, probabiliſſimum cenſeo non poſſe propter generalem prohibitionem adminiſtrandi diuina, quæ habetur in d.c. *Si ſententia*, & in cap. *Clerici*, & in cap. *Latores*, de Clerico excommu. miniſtr. in quibus interdicti etiam in hoc æquiparantur excommunicatis: quod etiam intelligendum videtur, vt ſuprà exponebam, de interdictis ob propriam culpam: illi enim meritò poſſunt excommunicatis comparari. Sicut ergo excommunicatis non licet Sacramentum Confirmationis miniſtrare, ita nec propriè, & ſpecialiter interdictis. Præterea quia licèt velimus hic ſubiũgere conditionem, *niſi in caſibus à iure expreſſis*, non inueniemus talem exceptionem in iure factam, vel formaliter, vel æquiualenter, ſed potiùs oppoſitã. Quòd non formaliter, patet, quia nullum eſt ius, quod eis expreſsè concedat, vel talem exceptionem in proprijs terminis, vel in ſpecie faciat. Nõ etiam æquiualenter, quia in iure nũquam ſit exceptio de interdicto perſonali particulari, neque etiam de interdicto generali, nec de quolibet locali reſpectu perſonarũ, quæ cauſam dederũt interdicto; ſed ſolùm reſpectu earũ, quæ cùm ſint innocentes, quaſi concomitanter comprehenduntur interdicto: vel de loco ipſo, qui perinde ſe habere videntur: cùm autem in his ſit ratio longè diſſimilis, non poteſt dici vna exceptio aliam per ęquiualentiam comprehendere. Denique quòd oppoſitum potiùs in iure inſinuetur, patet ex dictis de paſſiua receptione huius Sacramẽti; quia per hanc cenſuram non minùs interdicitur adminiſtratio, quàm receptio: ſed in iure declaratum eſt, receptionem non eſſe licitam perſonis ſic interdictis, vt oſtendimus: ergo idem cenſendum eſt de actiua adminiſtratione. Vnde cùm Sacramentum hoc nec ſit neceſſarium, nec poſſit niſi ſolenniter, & ex officio miniſtrari, ſimpliciter concludendum eſt, miniſterium eius nunquam licere perſonis ſic interdictis.

Ligatus generali interdicto, cui cãm non dedit, ſolenniter conferre põt Confirmationem. Non ita verò ſi cãm dedit interdicto.

De Sacramento Pœnitentiæ.

13 DE hoc etiam Sacramento quantum ad receptionem eius expreſſa eſt in iure exceptio in cap. *Alma mater*, de Sententia excomm. in 6. Circa quod aduertendum eſt, ante illud caput non inueniri expreſſum in iure, hoc Sacramentum dari poſſe omnibus peccatoribus tempore interdicti abſque ſpeciali neceſſitate periculi mortis inſtantis: nam de illo caſu id ſupponitur in cap. *Permittimus*, de Sentent. excomm. & cap. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſion. In dicto autem cap. *Alma mater*, declaratum, ſeu conceſſum eſt, vt cuilibet homini poſſit hoc Sacramentum tempore interdicti concedi: quia neceſſitas ipſius Sacramenti coniuncta cum periculis, & facilitate hominum ad peccandum, viſa eſt ratio ſufficiens ad hanc facultatem concedendam cum limitationibus, quę ibidem adiunguntur, & ſtatim exponentur.

Cap. Alma, de ſẽtẽt. exc. in 6.

Sacramẽtũ Pęnitẽtiæ tẽpore interdicti recipi, & conferri poteſt.

Secundò

14 *Quocunque ſit interdict.* A Secundò obſeruandum eſt, licèt in principio illius capitis videatur Romanus Pontifex tantùm loqui de interdicto generali loci; tamen poſteà in ipſa conceſſione abſolutè dicere. *Tempore interdicti*. Et, ne quis exiſtimet hoc verbum eſſe referendum ad initium capitis, & iuxta illud reſtringendum, poſteà in fine illius clauſulæ adduntur hæc verba. *Vbi ciuitas, vel locus alius, ſeu vniuerſitas interdicti exiſtunt*. In quibus tria interdicta continentur, ſcilicet interdictum locale, tam generale, quàm particulare, & interdictum perſonale generale. *Niſi perſona illi cauſã dedit.* In illis ergo omnibus licitum eſt Sacramentum Pœnitentiæ accipere, quando perſona cauſam interdicto non dedit, aut alia cenſura non obſtat, vt ſtatim dicam. Et quidẽ de interdicto generali loci id habetur expreſsè in textu, de particulari verò etiam locali tum ex illa particula. *Vel locus alius*, tum ex paritate rationis, quando perſona non magis fuit in B culpa cur interdictũ particulare poneretur, quã generale. Eademque ratio eſt de interdicto perſonali generali, quod in textu ſignificatur per illã particulam *Seu vniuerſitas*.

15 *1. Limitatio propoſitæ aſſert.* Tertiò obſeruandę ſunt duæ limitationes, quę in textu ponuntur. Prima, *Dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti, præter quam in mortis articulo, nolumus, ad eandem* ſcilicet pœnitentiam. Circa quam dubitari poteſt, an ſit ſermo de excommunicatis tantùm propter cauſam interdicti, vel quocunque alio nomine. Quidã priori modo intelligunt, vt *Syluest.* Syluester verb. *Interdictum*, 5. numero nono, & *Tabien.* Tabiena numero ſexto, & *Armill.* Armilla numero 45. & ratio eſſe poteſt, quia per ſe non eſt prohibitum excommunicatum abſoluere quocunque tempore in foro pœnitentiæ, abſoluendo illum priùs ab excommunicatione; C alioqui neque in articulo mortis licitum erit excommunicatum abſoluere à peccatis, non priùs abſoluendo à cenſura. *Refellitur quorũdã ſententia.* Alij verò cenſent verba illa intelligenda eſſe abſolutè de quacunque excõmunicatione, ita vt textus ille prohibeat abſoluere tempore interdicti à cenſura excommunicationis: & ideò etiam prohibeat excommunicatũ à peccatis abſoluere; quia verba textus abſoluta ſunt, & ſine limitatione: & ideo non ſunt ſine cogente ratione reſtringenda. Item, quia ad abſoluendum ab excommunicatione requiruntur aliquæ cæremoniæ, quæ inter diuina officia computantur iuxta cap. *A nobis*, ſecund. de Sententia excommunication. Veruntamen hæc ratio licèt habere poſſit locum in abſolutione ſolenni quæ in exteriori foro certis cęremonijs fit, tamẽ in abſolutione, quæ in foro interiori fieri poteſt non procedit: quia ſine vllis precibus, vel cœremonijs fieri poteſt, & eiſdem fere verbis, quibus D datur abſolutio ſacramentalis, dari poteſt. Vt autem excommunicato tribui poſſit pœnitentiæ Sacramentum, ſufficit abſolutio excommunicationis illo poſteriori modo data: ergo non eſt veriſimile propter illam rationem prohiberi in illo textu, ne excommunicatus in foro pœnitentiæ abſoluatur, & à peccatis, & ab excommunicatione. *Panorm.* Vnde Panormitanus in capitulo finali de Exceſſibus Prælatorum numero quinto, dicit non eſſe prohibitum tempore interdicti abſoluere ab excommunicatione, ſaltem quando abſolutio non datur cum ſolennitate præſcripta in dicto capit. *A nobis*. Secus enim cenſet quando cum illa fit, de quo poſteà dicam: ad rem enim præſentem illud prius ſufficit.

16 *Non prohibetur priuata abſolutio ab excõ tempore iterdict.* A Cenſeo igitur in dicto cap. *Alma*, non prohiberi abſolutionem ab excommunicatione priuatim conceſſam tempore interdicti, ſi alioqui excommunicatio non ſit reſeruata, neque aliud impedimentum interueniat, præter interdictũ: quia ante dictum capitul. *Alma*, hoc non erat prohibitum: imò videbatur conceſſum conceſſa facultate abſoluendi à peccatis mortalibus iuxta capit. *Nuper*, de Sententia excommunication. Neque in dicto capitul. *Alma*, fit noua prohibitio, ſed ſolùm non conceditur in hoc ſpeciale priuilegium. Quapropter, vel textus ille intelligendus eſt de abſolutione ſolenni & in foro exteriori, vel exponendus eſt de excommunicatione lata ob cauſam, & culpam, in qua fundatur etiam interdictum; vel certè (quod probabiliſſimum mihi eſt) loquitur de excommunicatione reſeruata, ita vt illud relatiuum, *Quos admitti, &c.* B ſit reſtrictiuum eorum excommunicatorum, quos ſimpliciter nominauerat: quem ſenſum *Gloſſa.* Gloſſa ibi tetigiſſe videtur.

17 *2. Limitatio.* Alia limitatio eſt de illis, propter quorum culpam latum eſt interdictum: quibus non eſt concedenda pœnitentia, niſi prius ſatisfecerint modo ibi præſcripto, & iam à nobis in ſuperiori puncto explicato. Ex qua limitatione à fortiori colligimus, eum qui perſonali, & particulari interdicto ligatus eſt, non poſſe ſacramentum pœnitentiæ recipere: quia huiuſmodi interdictum nunquam fertur, niſi propter propriã culpam eius, in quem fertur. *V. validũ ſit ſacr. pœn. collatũ ſpecialiter interdict.* An verò ſacramentum pœnitentiæ collatum perſonæ ſic interdictæ ſpecialiter, ſeu ratione propriæ culpæ validum ſit, idem iudicium eſt, quod de excommunicato: quia quoad hanc prohibitionem eodem modo ſe habent, vt rectè notauit *Gloſſ.* Gloſſa in capit. C præſenti verb. *Generaliter*, de Sentent. excommunicationis in 6.

18 *Sacramẽtũ pœnitẽtiæ poteſt miniſtrari in loco interdicto.* Sed quæret aliquis, an tempore interdicti localis poſſit hoc ſacramentum miniſtrari etiam in loco interdicto. Et quidem, quando interdictum eſt generale loci, non videtur habere dubium: quia tunc tota terra eſt interdicta, & non oportet extra illam, vel ad locum diſtantem ire ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum: & hoc eſt, quòd directè concedit capitul. *Alma mater*, aliàs nihil nouum quoad hoc ſacramentum induxiſſet. At verò quando Eccleſia tantùm, vel alius ſimilis locus eſt ſpecialiter interdictus, quidam cenſent non eſſe in eo ſacramentum pœnitentiæ adminiſtrandum: quia commodè poteſt extra Eccleſiam in alio loco non interdicto dari. Sed hoc non ſatis eſt, niſi oſtendatur prohibitio, quia non ſufficit antiqua generalis; D quia in dicto capitulo. *Alma mater*, videtur limitata etiam circa interdictum particulare loci, vt ſupra expendi: quæ limitatio nulla fuiſſet, niſi liceret etiam in tali loco ſic interdicto pœnitentiam adminiſtrare: quia extra illum anteà etiam licebat. Accedit, quod hæc ſacramenta, quæ tempore interdicti permittuntur, fieri poſſunt cum omni decentia, vel requiſita, vel magis conueniente, ad hanc autem ſpectat, quod ſacramentum pœnitentiæ detur in Eccleſia, vel in loco ſacro: & ideo probabilius credam per ſe concedi, vt hoc ſacramentum dari poſſit in Eccleſia ſpecialiter interdicta, quod etiã confirmant dicta in ſimili de Baptiſmo, & Confirmatione.

19 Dicendũ ſupereſt de actiuo miniſterio huius ſacra-

Qui cauſam interdicto nō dedit, poteſt Pœnitēt. ſacr. miniſtr.

ſacramenti. De quo primò conſtat non prohiberi per vllum interdictum locale ei, qui cauſam illi non dedit. Probatur, tum ex dictis de alijs ſacramentis, tum etiam quia per hoc interdictū non arcentur à diuinis perſonæ, quæ illi cauſam non dederunt niſi in ordine ad talem locum: ſed miniſterium huius ſacramenti iam non eſt prohibitum in loco interdicto per dictum cap. *Alma*, ergo. Secundò exiſtimo probabilius perſonas innocentes non priuari hoc miniſterio per interdictum generale perſonale. Probatur, tùm ex dictis de Confirmatione, nam hoc ſacramentum magis neceſſarium eſt, tum quia eadem exceptio de illo fit in iure: & præterea fit abſolutè de vſu talis ſacramenti, vnde comprehenditur tā actiuus, quàm paſſiuus, quia vnus ſine alio eſſe non poteſt, & ita eadem eſt vtriuſque ratio. Tertiò, perſona ſpecialiter interdicta vel directè, vel indirectè quia cauſam dedit interdicto generali, priuata eſt miniſterio actiuo huius ſacramenti. Probatur ſatis ex dictis de Baptiſmo. Semper tamen excipitur caſus neceſſitatis proximi, in quo etiam excommunicatus poteſt pœnitentiam dare: interdictus autem ſpecialiter, ad ſummum æquiparatur excommunicato.

Nō verò q cauſam īterdict. dedit.

20 Sed quæri poteſt, an ſit irritum hoc ſacramentum à perſona ſic interdicta miniſtratum. Loquor autem per ſe, & ex vi cenſuræ, nam ex praua diſpoſitione pœnitentis facilè poterit hoc ſacramentum eſſe nullum, iuxta ſpecialem proprietatem eius, de qua alibi. Difficultas ergo propria erit ſi pœnitens bona fide accedat. Deinde ſupponendum eſt confeſſorem eſſe nominatim interdictum, ac denunciatum, aliàs iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, nondum erit priuatus vſu poteſtatis ſuæ in ordine ad alios, & ideò ſacramentum validum erit, licèt peccet miniſtrando. Difficultas ergo eſt, an interdictum vt ſic non ſolùm prohibeat vſum, ſed etiam tollat iuriſdictionem, nam ſi non tollit, erit validum ſacramētum, per ſe loquendo, ſi verò tollit, erit nullum. An verò tollat, nec nè, non inuenio in iure expreſſum, nec à Doctoribus ſatis definitum. Affirmans verò pars ſuaderi poteſt, quia hæc cenſura priuat rebus diuinis quantum poteſt, niſi in iure limitetur: ergo. In contrarium verò eſt, quia interdictū non tollit iuriſdictionem: vnde cenſura lata à perſona interdicta, vel abſolutio ab illa, & alij actus ſimiles valent. Res profectò mihi dubia eſt, & ideò moneo vt talis abſolutio omnino caueatur. An verò in rigore nulla ſit, ideſt, an hæc cenſura tollat iuriſdictionem, dicam infrà tractando ſimilem quæſtionem de Irregularitate, in quem locum aliam etiam ſimilem de ſuſpenſione ab ordine remiſſi, quia horum omnium videtur eſſe ferè eadem ratio.

An ſacrament. miniſtratū à nominatim interdicto ſit validum.

Pars negans.

Quid in hoc dubio ſentiendum.

De Euchariſtia.

21 DIſtinguendi ſunt duo modi recipiendi, vel miniſtrandi hoc ſacramentum. Vnus eſt per modum viatici ob periculum mortis, alius eſt extra illam neceſſitatem. De priori generalis regula capituli. *Quod in te.* de Pœnitentijs, & remiſſ. eſt, *Vbicunque in iure pœnitentia morientibus non negatur, viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, comprehendit, quòd nec ipſum deſcendentibus denegetur.* Cùm ergo per interdictum iure antiquo, & nouo pœnitentia non ſit morientibus deneganda, etiam viaticum negandum non eſt. Eſt tamen primùm notanda differentia inter generale, & particulare interdictum, tàm locale, quàm perſonale, quòd ſtante interdicto generali locali, poteſt hoc viaticum infirmis, ſeu morientibus tribui, etiam in locis interdictis, quia hoc eſt moraliter neceſſarium, eò quòd tota ciuitas, vel locus, v.g. interdictus ſit: & ideò ſicut hoc conceditur de pœnitentia, ita etiā de Euchariſtia. At verò, quando locus eſt ſpecialiter interdictus, non ſolùm neceſſarium non eſt, verùm etiam nec moraliter accidit, vt Euchariſtia detur in loco interdicto: quia talis locus ſolet eſſe Eccleſia, infirmus autem, cui viaticum miniſtratur, non ſolet eſſe in Eccleſia: poteſt tamen ex Eccleſia interdicta viaticum ad illū deferri. Si contingeret etiam infirmum in tali Eccleſia ægrotare, vel in hoſpitali tali Eccleſiæ coniuncto, quod ſimul cùm illa interdictū ſit, poterit illi in eodem loco hoc ſacramentum miniſtrari? Similiter, quando periculum non eſſet mortis naturalis, ſed violentæ, aut ſi nauigatio longa eſſet inchoanda, in quo articulo poteſt is, qui ſacramento indiget, ad Eccleſiam accedere, non oportet ſacramentum extra Eccleſiam deferre, ſed in ea, licèt interdicta ſit, eſt miniſtrandum: quia etiam tunc datur per modum viatici, reſpectu cuius per ſe non eſt prohibitio, neq; interdictio: præſertim, quia magis expedit Euchariſtiam in Eccleſia diſpenſare, etiam ſi interdicta ſit, quàm in alio profano loco. Quanquam, ſi plures eſſent Eccleſiæ, ſeu loca ſacra conſulendū potiùs eſſet, vt id fieret in Eccleſia non interdicta, quàm in interdicta.

Euchariſtia p modū viatici poteſt dari tempore interdicti. Cap. Qđ in te. de pœnit, & remiſſ.

Quomodo applicanda ſit aſſertio ad interdictū locale.

Idē dicēdū reſpectu peregre nauigaturi, & ſimiliū.

De perſonali etiam interdicto aduertendum eſt, ſi generale illud ſit, & particularis perſona, quæ illo ligatur, non dedit cauſam interdicto, abſolutè poſſe communicare abſque alia præuia ſatisfactione, vel abſolutione à cenſura: quia cùm ipſe non deliquerit, non eſt de quo ſatisfactio ab illa ſit danda; & cum interdictum generale ſit, & non liget hanc perſonam, niſi ex generali ratione, ſicut neceſſarium non eſt tale interdictū tolli, vt viaticum detur, ita etiam non eſt neceſſarium, vt aliqua abſolutio à tali cenſura procedat. Secùs verò eſt, quando quis dedit cauſam tali interdicto, tunc enim præmittenda eſt ſatisfactio, quæ ad pœnitentiam concedendam neceſſaria eſt: iuxta cap. *Alma.* tùm quia hoc ſacramētum per ſe illud ſupponit, tùm etiam in præſenti eadem eſt vtriuſque conceſſio. Vnde ſi contingeret poſſe dari alicui viaticum, & non abſolutionem, quia v.g. adeſt Diaconus, & non Sacerdos: tunc idem modus ſatisfactionis eſſet ab illo exigendus, vt probatur ſatis ex dict. capit. *Alma.* iuncto cap. *Quod in te.* 22

Atque hoc idem à fortiori locum habet in eo, qui ſpeciali interdicto perſonali ligatus eſt: nam ille ſemper ſupponitur dediſſe cauſam tali interdicto. Quapropter etiam abſolui debet à tali cenſura vel ante abſolutionem à peccatis, vel ante viaticum ſi prior abſolutio dari non potuit: quia omnis cenſura, quæ per ſe & directè priuat ſacramentis, priùs tollenda eſt, quàm ſacramenta recipiantur. Item, quia iam diximus interdictum hoc æquiparari excommunicationi. Quò etiam fit, vt in illo articulo, omnis, qui poteſt miniſtrare ſacramentum, poſſit etiam interdictum auferre quātùm ad talem perſonam, ſicut etiam poteſt auferre excommunicationem. De quo latiùs infrà dicemus. 23

Quid de ligato pſonali interdicto particulari.

De actiua

De actiua adminiſtratione viatici tempore interdicti.

24 Sacerdos qui generali Iterdicto cauſã nõ dedit viaticũ miniſtrare poteſt.

EX quibus intelligitur quid dicendum ſit de actiua adminiſtratione viatici tempore interdicti: Cenſeo enim quemlibet Sacerdotẽ, qui non dedit cauſam interdicto, nec particulari interdicto ligatus eſt, poſſe in eo euentu viaticum miniſtrare, ſi alioqui ius habet adminiſtrandi, quod ſupponimus. Hoc manifeſtum eſt in quolibet interdicto locali: nam illud non impedit huiuſmodi perſonam, niſi quatenus impedit locum, & reſpectiuè in ordine ad illum; ſed tale interdictum non impedit locum in ordine ad viaticum præſtandum: ergo neque huiuſmodi perſonam. De interdicto verò perſonali generali id patet, tùm à paritate rationis, tùm maximè quia tale interdictum æquè comprehendit omnes perſonas, quæ cauſam non dederunt: ergo vel nullã impedit ab hoc miniſterio, vel omnes: quia non eſt maior ratio de vna quàm de alia: ſuppono enim eſſe æquales in iure miniſtrandi. Non poteſt autem impedire omnes: nã repugnat hoc, ſi receptio conceditur: ergo nullam impedit.

Dubiũ.

Solùm interrogari poteſt, ſi in aliquo populo clerus ſit interdictus, & ſolus ſit vnus parochus, ad quem ex officio pertineat viaticũ miniſtrare: an poſſit hoc committere alijs Sacerdotibus, & illi poſſint illud admittere, & exercere, etiamſi generatim interdicti ſint.

Reſoluitur.

Reſpondeo, probabiliùs cenſeo poſſe: quia non video ſpecialem prohibitionem, & generalis non ſufficit: quia in exceptione viatici totum hoc miniſteriũ includi debet: quia moraliter neceſſarium eſt, & quia nihil referre videtur, quod tale miniſteriũ per ipſum proprium parochum fiat, vel per aliũ delegatum ab ipſo, cùm vterque ſit æquè generatim interdictus. Et ex dictis etiam de pęnitentia, & de alijs ſacramentis hoc ſequitur.

25 Sacerdos Iterdicto ligatus, cui ipſe cauſã dedit nõ poteſt viaticũ miniſtrare ſi ſit alius non ſpecialiter interdictus.

At verò clericus, qui perſonaliter interdictus eſt vel directè, vel indirectè, quia cauſam dedit interdicto, non poteſt, per ſe loquendo, hoc miniſterium vſurpare, niſi prius à tali cenſura abſoluatur, quia per talem cenſuram maximè interdicitur miniſterium ſacramẽtorum: & de hoc particulari neque formaliter, neque virtute fit exceptio, vt ſuprà in ſimilibus declaraui. Dixi autẽ, per ſe loquendo, quia, ſi ſint alij Sacerdotes non interdicti ſpecialiter, qui viaticũ deferre poſſint, tunc ille, qui interdictus eſt, non poteſt illud miniſterium vſurpare. At verò, ſi deeſſet miniſter alius idoneus, tunc ob neceſſitatẽ poterit Sacerdos ſpecialiter interdictus illi ſuccurrere: poſſet excommunicatus, vt alijs locis latè diximus.

26 An parochus ſpecialiter interdictus poſſit in hoc Sacerdoti ſimplici ſuũ miniſteriũ cõmittere.

Sed quid, ſi parochus ſit ſpecialiter interdictus, & ſolùm ſint alij Sacerdotes ſimplices, tenebitur nè illis committere vices ſuas, vel alij, poſſunt ſua authoritate ſe intromittere, eò quòd paſtor cenſura ligatus non videatur poſſe, aut per ſe facere, aut authoritatem dare? Reſpondetur primum nõ poſſe alium ſibi hoc ius vſurpare: quia impedimentum alteriùs non confert alijs tale ius. Deinde in eo caſu non debet parochus per ſe miniſtrare ſacramentum, quia re vera nõ eſt neceſſitas, & alioqui habet abſolutam prohibitionem. Debet ergo per alium id facere, poteſtque & licitè, & validè talem facultatem alteri concedere: quia illa conceſſio non eſt actus ordinis, ſed iuriſdictionis; interdictum autem non im-

A pedit iuriſdictionis actus, qui nõ inuoluunt immediatum vſum ordinis. Propter quod etiam in ſacramento pœnitentiæ, poteſt parochus interdictus miniſterium illud, & vices ſuas alteri committere, eique iuriſdictionem in illo foro dare. In quo eſt differentia notanda inter interdictum hoc ſpeciale, & excommunicationem: quòd parochus excommunicatus non poteſt alteri iuriſdictionem committere: quia hic eſt quidam vſus iuriſdictionis: excommunicatio autẽ priuat omni vſu iuriſdictionis: interdictum autem nõ ita.

An huiuſmodi parochus poſſit hoc miniſteriũ Diacono cõmittere.

Sed quæres tandem, ſi parochus interdictus non habeat alium Sacerdotem, ſed Diaconum tantùm, cui hoc miniſterium committat, tenebitur nihilominùs non per ſe facere, ſed per Diaconũ? Reſpondetur minimè: tùm quia iam ferè nõ eſt in vſu Eccleſiæ, vt hoc miniſterium cõmittatur Diacono, niſi deficiẽte omninò Sacerdote: tùm B etiam quia hoc ſpectat ad maiorem reuerentiam ſacramenti, & ad quandam ſolennitatem illius miniſterij, quæ ſeruanda eſt, vt iam dicam.

27 An tẽpore interdicti ad ægrotos viaticum cũ ſolẽnitate ſit deferendũ.

Vltimò dubitari poteſt, an tempore interdicti viaticum ſit ad ægrotos deferendum cum ſolennitate & pompa in Eccleſia vſitata: an verò ſeruandæ ſint circunſtantiæ capit. *Alma mater*, pro exigẽtia ſeu proportione illius actionis. Reſpondeo ex communi ſententia, deferendum eſſe cum omni comitatu, & honore conſueto, & debito, iuxta cap. *Sanè*, de Celebratione Miſſarũ. Ita Syluest. Angel. & alij Summiſtæ, & Nauarr. num. 179. & Couarr. d. c. *Alma*. p. 2. §. 2. num. 7. Et à fortiori patet ex dictis de Baptiſmo, & Confirmatione; nam ſi illa ſacramenta ſolẽniter miniſtrari tunc poſſunt, multò magis Euchariſtia: nam illi longè maior reuerentia debetur: & ad hunc finem totus ille ornatus ordinatur. Vnde C rationes aliæ de alijs ſacramentis factæ à fortiori in hoc locum habent.

Syluest. Angel. Gabr. Nauarr. Couar.

28 In prædicto caſu nõ omittẽda campanarum pulſatio.

Solùm dubitari poteſt de campanarum pulſatione: nam hæc ſpecialiter videtur prohibita in d. cap. *Alma*. Reſpondetur etiam eſſe licitã: nam in d. cap. ſolùm mandatur, vt Miſſæ, & alia diuina officia dicantur campanis non pulſatis: deferre autem viaticum, non eſt Miſſam dicere, aut aliud diuinum officium, quod audire eo tempore prohibitum ſit: & ideò illa prohibitio ad hanc actionem non extenditur. Quòd etiam ex fine talis prohibitionis colligi poteſt: nam ſignum cimbalorum datur ad excitandam vel cõgregandam plebem: quia ergo ad Miſſas, & diuina officia audienda publicè & indiſcriminatim non eſt populus admittendus, ideò nec eſt illo ſigno publico conuocandus. At verò ad ſanctiſſimum Sacramentum comitandum, & ve- D nerandum omnes concurrere poſſunt, & admitti: non eſt ergo prohibitum prædicto ſigno illos vocare, & ad reuerentiam excitandam. Quia verò in aliquibus locis conſuetum eſt, vt in illa actione campanæ pulſentur cum quadam ſignificatione alacritatis & gaudij, conſulendum videtur, vt tempore generalis interdicti illa peculiaris ſignificatio omittatur.

29 Quãtum debeat eſſe mortis periculũ, vt tẽpore iterdicti Euchariſtia infirmis deferri poſſit.

Poterat tandem hoc loco tractari quanta debet eſſe neceſſitas, & quale mortis periculum, vt ſufficiat ad hoc miniſterium tempore interdicti præſtandum. Sed de hac re videnda ſunt, quæ ſuperiori tomo dixi de articulo & periculo mortis; & ad hunc locum ſunt applicanda ex principio poſito, quòd quoties poteſt pœnitentia dari propter occaſionem mortis, poteſt etiam

Eucha-

Euchariſtia. Addo verò non eſſe neceſſarium expectare euidens periculum mortis, aut quod infirmitas nimium aggrauetur, ſed ſatis eſſe, quòd ex ſuo genere grauis ſit. Itaque quoties iudicio docti Medici infirmitas, vel occaſio eſt ita grauis, vt prudenter quis faciat ſe ad mortem præparando, petendo viaticum, illi eſt dandum: quia iura nihil aliud petunt, niſi quod intercedat vera occaſio ſuſcipiendi viaticum: cumque hoc ad fauorem pertineat, eſt ampliandum quantum prudenter poſſit. Vnde à fortiori conſtat idem dicendum eſſe de quacunque occaſione probabili mortis violentæ; & multò magis quando illa certo inſtat, vt in damnatis ad mortem: ſuppono enim illis iure non denegari Euchariſtiam, vt breuiter tetigi in 3. tomo diſput. 69. ſect. 3. in fine, & videri poſſunt quę citat Couarruu. dict. capit. *Alma.* par. ſecund. §. 3. d. 3. & lib. ſecund. Variarum, capit. primo numero 11.

Vide 3. tomũ. 3. p. diſput. 69. ſect. 3. Couar.

De communi vſu Euchariſtiæ.

30 Sacerdotalis vſus Euchariſtiæ.

SVpereſt, vt dicamus de vſu huius ſacramenti quando non datur per modum viatici. In quo diſtinguere poſſumus duplicem vſum, ſcilicet in ſacrificio, vel extra; & priorem vocare poſſumus Sacerdotalem, alium verò laicum. De priori nunc non agimus, quia eſt inſeparabilis à Miſſæ ſacrificio: quia nec ſacrificium ſine tali communione, nec talis communio extra ſacrificium fit. Quapropter tunc licet illa communio, quando licet ſacrificare; & è conuerſo qui ſacrificare non poteſt tempore interdicti, nec communicare illo modo poteſt. Quando autem & quomodo ſacrificium illud permiſſum ſit tempore interdicti, dicemus diſput. ſequenti.

31 De vſu laico Euchariſtiæ regula generalis.

De communi ergo, ſeu laico vſu Euchariſtiæ regula generalis eſt, iure communi prohibitam eſſe omnibus ex vi interdicti, iuxta modum eius. Ratio eſt, quia omne interdictum prohibet ſacramentorum vſum in his quæ iure non excipiuntur, ſed vſus Euchariſtiæ non eſt exceptus extra ſacrificium, niſi quando datur per modum viatici: ergo extra illum articulum manet ſub generali iuris prohibitione, vt rectè concludit Panormitanus ſecutus Calderinum in cap. *Quod in te.* de Pœnis, & remiſſ. num. ſecund. Dices in cap. *Alma.* conceditur vt pœnitentia poſſit ſanis etiã adminiſtrari, non obſtante interdicto: & in dict. capit. *Quod in te.* dicitur ſub pęnitentia comprehendi Euchariſtiam: ergo fauor ille, capit *Alma mater*, extendendus eſt ad Euchariſtiam, quę ſanis datur. Reſpondetur negando minorem, verba enim capit. *Quod in te.* hæc ſunt, *In illo verbo, per quod pænitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod verè pænitentibus exhibetur, intelligi volumus.* Non ergo ſub pœnitentia abſolutè ſumpta voluit, Pontifex Euchariſtiam, ſeu vſum eius comprehendi, & concedi; quia hoc nec ex proprietate verborum, nec ex aliqua vniuerſali ratione haberi poterat: ſed ſpecialiter ſub pęnitentia morientium voluit comprehendi viaticum: quia in illo articulo habent illa ſacramenta neceſſariam quandam coniunctionem. Et ideò conceſſio illa, quæ de pęnitentia fit in d. cap. *Alma.* pro omnibus etiam ſanis extendi non poteſt ad communem Euchariſtiæ vſum.

Panorm. Calder. Occurrit obiectioni.

A

32 Tẽpore ĩterdicti nec dari, nec recipi poteſt Euchariſtia extra periculũ mortis.

Ex his ergo fit, vt quando interdictum eſt generale loci, Euchariſtia nec dari, nec recipi poſſit prædicto modo in toto illo loco interdicto à quibuſcunque perſonis cuiuſcunque loci, aut ordinis, ſecluſis priuilegijs, aut ſpecialibus exceptionibus, de quibus ſtatim. Et idem proportionaliter eſt de interdicto particulari loci quoad illum ſpecialem locum. At verò extra illa loca communicare poterunt omnes perſonæ, quæ directè, vel indirectè non fuerint perſonaliter interdictæ. Ratio eſt, quia hæc eſt vis, & inſtitutio interdicti localis, vt conſtat ex dicto capit. *Si ciuitas*, & ex alijs iuribus ſuprà citatis. Secundò ſequitur, quando interdictum eſt generale perſonarum, omnes de populo, qui ſub illo generatim comprehenduntur, prohiberi abſolutè Euchariſtiam ſumere ſeu in quocunque loco: quia hæc etiam eſt vis interdicti perſonalis generalis, vt ex eiſdem iuribus conſtat, & ſuprà declaratum eſt. B De interdicto autem perſonali particulari à fortiori hoc idem procedit, cùm ſuprà dictum ſit etiam per modum viatici dari, aut recipi non poſſe, per ſe loquendo, niſi ablato tali interdicto. Quod idem intelligimus de perſonis ita interdictis, vt cauſam dederint cuilibet interdicto generali: quia tanquam ſpecialiter interdictæ reputantur.

33 Exceptio regulæ generalis.

Ab hac tamen generali regula excipiuntur illi, qui ad communicandum eo tempore, vel loco ſpeciale priuilegium habent, vt ſunt communiter religioſi, & moniales. Multi etiam viri nobiles habere ſolent hæc priuilegia, & per Bullam etiam Cruciatæ conceditur, & per alias quarum tenor attendendus eſt, & ſeruandus. Dubitari autem poteſt, an iure communi excipiantur aliquæ perſonæ eccleſiaſticæ ab hac generali regula. C Dicunt enim aliqui, quando locus, vel Eccleſia per generalem cenſuram interdicuntur, clericos ad talem Eccleſiam pertinentes, quique ibi poſſunt officijs diuinis intereſſe, iuxta capit. *Alma mater*, poſſe etiam ibi Euchariſtiam ſumere. Ita Syluester verb. *Interdictum*, 5. numero 9. citans Geminianum in dicto capit. *Alma.* Alioqui (ait Syluester) ſtante eodem interdicto poſſet hodie alicui licere communicare, cui heri non licebat, vt ſi heri erat Diaconus tantùm, & iam ordinatus eſt Sacerdos. Sed hoc nullum inconueniens eſt: tùm quia eſt mutatus ſtatus perſonæ; tùm etiam, quia non eſt ſermo de eadem communione: illi enim ſic denuò ordinato Sacerdoti licita eſt de nouo cõmunio Sacerdotalis, ſeu ſacrificalis, vt ſic dicam, quia nouam poteſtatem ſacrificandi accepit: de alia verò communione eadem quæſtio manet. D Fundamentum ergo illius ſententiæ ſumi debet ex capit. *Alma*, vbi conceditur clericis, vt tempore interdicti poſſint in ſuis Eccleſijs Miſſas & diuina officia celebrare cum circunſtantijs, de quibus infrà: ergo etiam eis conceditur, vt poſſint Euchariſtiam accipere: nam hæc eſt veluti pars quædam diuinorum officiorum.

An iure cõmuni aliquæ perſonæ à dicta regula excipiantur. 1. opinio. Syluest.

34 Oppoſita ſententia cõis. Couar. Nauarr. Panorm.

Hæc verò ſententia cõmuniter non approbatur, vt colligitur ex Couarruuia dicto cap. *Alma*, p. 2. §. 5. num. 6. & Nauarro cap. 27. numero 178. & ex alijs, quos ipſi referunt, & ex Panormitano ſuprà. Et fundamentum eſt, quia illa conceſſio capituli *Alma*, ex vi, & proprietate terminorum non extenditur ad communionem laicam Euchariſtiæ

Euchariſtiæ

charistiæ: quia illa nec eſt ſacrificium, nec pars eius; nec etiam eſt diuinum officium, pro vt ibi accipitur, nec pars illius: ſicut enim inter effectus interdicti diſtincta eſt priuatio ſacramentorum à priuatione diuinorum officiorum, vt ex diſcurſu huius, & ſequẽtis diſputation. conſtabit: ita conceſſio, ſeu relaxatio vnius effectus per ſe diſtincta eſt, & non comprehendit alium effectum. At verò communio hæc, licèt clericis vel ſacerdotibus detur, ex ſe laica eſt, & ita in iure appellatur vt alibi tractauimus: ergo non comprehenditur in dicta conceſſione. Et confirmatur, quia ibi Pontifex ſolùm concedit clericis tanquàm miniſtris Eccleſiæ, quòd poſſint facere diuina, ſicut priùs: ſed communicare non eſt officium miniſtrorum, neque priùs id faciebant tanquam miniſtri. Et rationes, quibus ibi Pontifex motus eſſe dicitur ad concedendum illud miniſterium, locum non habent in recipienda Euchariſtia laicorum more: ergo non eſt illa conceſſio ad hunc caſum extendenda.

35 Quid in hac controuerſia ſentiẽdũ. Calder. Palud.

Inter has ſententias non eſt facilè iudicium ferre, vt etiam ſenſit Calderinus in ſuo tractatu de Interdicto, & Paludanus in 4. diſtinct. 18. quæſt. 8. numero 30. qui dicit Papam eſſe ſuper hoc conſulendum. Quandiu tamen eius iudicium non habemus, probabiliter poteſt defendi prima ſententia ex alio fundamẽto, nimirùm quòd cui conceditur facultas aſſiſtendi Miſſæ ſacrificio, conceditur etiam vt de illo participare, ſeu communicare poſſit, niſi expreſsè excipiatur, ſeu denegetur. Quamuis enim qui miſſam audit non ſtatim obligetur ad communicandum in illa, vt alibi latiùs probauimus, [3. tom. diſput. 69. ſect. 3.] quod verum eſt non ſolùm de laicis, ſed etiam de clericis: Nihilominùs eſt valde conſentaneum huic ſacrificio, & modo, quo in Eccleſia offertur, vt qui aſſiſtunt, de illo ſuo modo participent, ſicut illud ſuo modo offerunt: & ideò vſitatum olim in Eccleſia fuit, vt aſſiſtentes in Miſſa communicarent, quod maximè in clericis obſeruatum, & aliquando etiam præceptum fuit. Vnde de ſe ait Tridentina ſynodus ſeſſion. 22. capit. ſexto. [Cõc. Triden. ſeſſ. 22. c. 6.] *Optaret, vt in ſingulis Miſſis fideles adſtantes non ſolùm ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent*: ergo veriſimile eſt, vt quando Eccleſia alicui aufert interdictum, quantum ad prohibitionem aſſiſtendi huic ſacrificio, concedere etiam vt de illo participare poſſit, ſi aliàs ſpecialiter non prohibet: quia in illa abſoluta conceſſione continetur, vt poſſit quantum voluerit, & valuerit vberrimum fructum illius ſacrificij participare: Certum eſt autem accepturum vberiorem ſi in tali ſacrificio communicet. Prætereà expendo verba illa cap. *Alma. Dicantur diuina officia ſicut priùs*: [Cap. Alma. mater exponitur.] nam priùs ita dicebantur, vt miniſtri de ſacrificio cõmunicare poſſent, ſi vellent, & hæc, vt dicebam, erat antiqua conſuetudo; & hanc nunc deſiderat Eccleſia, quamuis non præcipiat: ergo ex vi illorum verborum conceditur miniſtris, vt diuina faciant modo conſueto, vel de facto, vel ſaltem de licentia, vel (vt ita dicam) de conſilio Eccleſiæ, ſeu, quod idem eſt, conceditur illis, vt ſaltem poſſint participare ſicut priùs. Denique fauores ampliandi ſunt, & hic ſenſus eſt ſatis conſentaneus verbis, vt expenſum eſt, & rationi textus, vt patet ex illis verbis, *Ex diſtrictione huiuſmodi ſtatutorum creſcit indeuotio populi, & infinita pericula animarum ſurgunt*. Hæ namque duæ rationes maximè locum habent in priuatione, ſeu dilatione communionis, & maiorem habent vim in clero, & perſonis eccleſiaſticis: ergo non eſt cur hæc amplificatio huius gratiæ nimia eſſe videatur.

36 Corollariũ ſuperioris doctrinæ, & ampliatio c. Alma. Antonin. Silueſt. Soto. Couar.

Ex qua ſententia ſequitur optima ampliatio ad cap. *Alma*, dum concedit omnibus laicis, vt in quatuor feſtiuitatibus, Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis poſſint intereſſe diuinis, conſequenter concedere vt poſſint Euchariſtiam ſumere. Licèt oppoſitum ſentiat Antonin. 3. par. tit. 26. cap. 4. Sylueſt. (planè non ſatis conſequenter) *Interdictum* 5. quæſtione 2. Soto 4. diſtinct. 22. quæſtion. 3. artic. 1. poſt 4. concluſ. Couarruuias ſuprà. Qui ſolùm fundantur, quia in illo capit. hoc expreſsè non conceditur. Nobis autem ex ratione facta videtur concedi virtute, idque ſatis eſſe. Et prætereà expendo illa verba, *Participationem permittimus diuinorum*: nam hæc verba in rigore non ſolùm ad aſſiſtendum, ſed etiam ad communicandum, id eſt, ad participandum quantum ſunt capaces, faciunt facultatem. Accedit, quòd quibus Pontifex voluit hoc negare, eos expreſſit ſubiungens in hunc modum, *Sic tamen, quod illi propter quorum exceſſum interdictum huiuſmodi eſt prolatum, altari nullatenus appropinquent*. Quæ verba intelligi poſſunt de oblationibus fideliũ, ad quas faciendas ſolent ad altare accedere, vt refert Paludanus ſuprà: [Palud.] non tamen video cur non potiùs ſint de communione intelligenda: nam illa eſt propter quam maximè ſolet ad altare accedi. Et ſumi poteſt argumentum ex cap. *Quia in omnibus*, de Vſuris, [Ca. Quia in omnib. de vſuris.] vbi de publicis vſurarijs dicitur, *Nec ad communionem admittantur altaris, nec oblationes eorum quiſquam accipiat*. Expendo enim, quòd nomen altaris cum communione potiùs, quàm cum oblatione coniunctum eſt. Quamuis ergo non negem per verba illa capit. *Alma*, prohiberi huiuſmodi interdictis, & peccatoribus omne miniſterium altaris, & omnem actionem, vel receptionem ſacram, quæ circa altare fit: dico tamen, ibi etiam Euchariſtiæ communionem comprehendi, ac proinde alijs vel non interdictis, vel qui interdicto per ſuum exceſſum cauſam non dederunt, non prohiberi, ſicut neque aliud altaris miniſterium, cuius aliàs & capaces & digni ſint. Atque hæc probabiliter ſint dicta pro hac parte, quæ pia & fauorabilis videtur: nihilominùs communis ſententia non difficilè defendi poteſt, & in praxi ſeruanda eſt Eccleſiæ conſuetudo.

37 An ad implendum præceptũ annuæ cõmunionis poſſit quis tempore interdicti cõmunicare.

Tandem hinc obiter expeditur alia quæſtio, an ſcilicet propter implẽdum præceptum de annua communione, poſſit quis, aut debeat tempore interdicti communicare, poſſitque illi Euchariſtia dari. Aliqui enim ſimpliciter affirmãt: quia tunc iam illud eſt ſacramentum neceſſitatis. Antonin. verò, & alij ſimpliciter negant. Dicẽdum eſt, iure antiquo id non licuiſſe: quia ſolùm concedebatur propter viatici neceſſitatem; vt ſuprà oſtenſum eſt: neceſſitas autem præcepti Eccleſiaſtici neque eſt ſimilis, neque æqualis: imò iam tunc non eſſet neceſſitas, quia per vnam prohibitionem ceſſat obligatio alterius præcepti eiuſdem Eccleſiæ; ſicut in die feſto ceſſat obligatio audiendi Miſſam poſito interdicto, & prohibitione eius. Idemque dicendum erit nunc iuxta communem priorem ſententiam. Defendo autem

tem

tem poſteriorem, conſequenter dicendum eſt, poſito iure nouo dicto capit. *Alma*, aliud verum eſſe: quia vna ex illis quatuor feſtiuitatibus eſt Paſcha, pro qua ſpecialiter obligat præceptũ annuæ communionis: ſed dictum eſt ex vi illius iuris ablatam eſſe prohibitionem interdicti, quoad communionem: ergo obligabit tunc præceptum, cùm iam omne impedimentum ablatum ſit. Neque eſt inconueniens, vt ex vno fauore pullulet aliunde alia obligatio, quando illud eſt per accidens, & ſolùm quaſi remouendo prohibens: præſertim, quia illa obligatio communicandi neque odioſa, neque onerosa cẽſeri debet, ſed potius fauorabilis. Neque ab hac ſententia eſt alienus Nauar. ſuprà, quamuis dicat conſulendum eſſe Summum Pontificem. *Nauar.*

De Extrema Vnctione.

38 *Cap. Quod in te, de pœnit. & remiſſione.* DE hoc ſacramento eſt expreſſa & abſoluta prohibitio in capit. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſ. cuius verba ſunt: *Licet per generale interdictum omnibus denegetur tàm vnctio, quàm eccleſiaſtica ſepultura, &c.* Vbi ſignificatur non fieri de nouo illam prohibitionem, ſed iam factam ſupponi: Et licet in particulari non inueniatur in antiquioribus iuribus, ſatis eſt, quòd à prohibitione generali diuinorum non inueniatur excepta: Additurque in eo capite, quaſi per declarationem ſpecialem non eſſe excipiẽdam. Quod ius per nullum poſterius reuocatum, aut limitatum inuenitur. Eſt autem notandum triplex diſtributio ibi formaliter, vel virtute contenta. Prima eſt temporis, ſeu occaſionis, aut neceſſitatis miniſtrandi hoc ſacramentum: nam abſolutè prohibetur, ita vt propter extremum mortis periculum ægrotantibus dandum ſit: & ita intelligunt Doctores omnes. Et ratio eſt clara, quia proprium, & quaſi intrinſecum tempus, in quo dandum eſt ſacramentum, eſt quando mors inſtat ex graui morbo, ergo ſi prohibetur, pro illo articulo maximè prohibetur. Et in hoc eſt facta differentia inter hoc ſacramentum & Euchariſtiam; quia non eſt ita neceſſarium, ſicut illa. *Tẽpore interdicti, nec etiã ob mortis periculũ dari poteſt Extrema vnctio.*

39 *Idque intelligendũ nõ ſolũ de accidentali ſolẽnitate, ſed de ſubſtãtia ſi ſacramento.* Secunda diſtributio eſt modi, vt ſic dicam, conferendi hoc ſacramentum: quia in hoc non eſt diſtinguere ſicut in Baptiſmo, quòd detur cũ ſolennitate, vel ſine illa; quia neutro modo dari poteſt: ſimpliciter enim prohibetur quoad ſubſtantialem ſolennitatem, vt ſic dicam, ſiue habeat accidentalem, ſiue non: multum enim differt à baptiſmo in neceſſ. Et prætereà in hoc etiã differt quoad ſubſtantialem ſolennitatem, quia ſemper requirit ſacerdotem miniſtrum, qui ex officio illud conferat, qui in Baptiſmo non ſemper eſt neceſſarius. Accedit, quòd illa ſacramenta, quæ tempore interdicti ſpecialiter permittuntur, etiam cum accidentali ſolennitate dari poſſunt: ergo è conuerſo cùm hoc ſacramentum prohibetur, ſimpliciter, & quoad ſubſtantiam prohibetur. Denique nomen Vnctionis, ipſam ſubſtantiam ſacramenti ſignificat. Dices, cur potiùs prohibetur Vnctio, quàm Confirmatio: nam ſi neceſſitatem ſimpliciter ſpectemus, non eſt magis neceſſaria Confirmatio, quàm Vnctio; ſi verò vtilitatem, non eſt minus neceſſaria Vnctio morituris, quam Confirmatio victuris. Reſpondetur, non eſſe facilè rationem *Reſpõdetur cuidã obiectioni.*

A reddere, quæ Innocentium Tertium mouerit, qui fuit auctor vtriuſque decreti, fortaſsè tamen non tanti æſtimaſſe neceſſitatem Vnctionis, ſicut Confirmationis: quia ſine Confirmatione non cenſeatur aliquis perfectè Chriſtianus: & ſæpè accidere poteſt, vt multi verbi gratia pueri ante vſum rationis abſque alijs ſacramentis præter Baptiſmum, & Confirmationem moriantur: alij verò qui ſunt capaces Vnctionis, & ſupponuntur iam perfecti quoad ſtatum Chriſtianorum per Baptiſmum & Confirmationem, & quoad propriam & perſonalem neceſſitatem eis ſubuenitur per pœnitentiam & Euchariſtiam: & ideò non tanta videtur eorum neceſſitas. Accedit, quòd ſacramentum Confirmationis omnino ordinatur ad internum animæ bonum: Vnctio verò etiam ad ſalutem corporis: & ideò ex hac parte minoris quodammodò neceſſitatis viſa eſt, & eius interdictio magis B neceſſaria ad vigorem, & terrorem huius cenſuræ: tum quia homines magis timere ſolent (de vulgo, & multitudine hominum loquimur) detrimenta corporis, quàm ſpiritus; tum etiam quia ſi omnia hæc ſacramenta concederentur tempore interdicti, quoad hanc partem contemneretur.

Tertia diſtributio eſt perſonarum, quæ ibi formaliùs continetur in illa particula, *omnibus*, quæ ex ſe tam clericos, quàm laicos comprehendit. Accedit prætereà, quòd cùm in citatis verbis duo coniungantur, ſcilicet, Vnctio, & ſepultura ſacra: quoad ſepulturam ſtatim excipiuntur clerici, vt infrà videbimus: ergo quoad Vnctionem comprehenſi relinquuntur, vt rectè ibi notauit Abbas numero 9. & eſt communis C ſententia, idemque eſt de religioſis, & quibuſcunque alijs, quia verba vniuerſaliſſima ſunt, quæ nemo iure limitare poteſt, niſi in alio decreto talis limitatio vel exceptio adiuncta ſit: *nam vbi aliquid generaliter prohibetur, quod expreſsè non conceditur, intelligitur denegatum*, vt dicitur in Clementina §, *Porrò*, de Verborum ſignificatione. 40 *Omnibꝰ perſonis cuiuſcũque cõditionis prohibet Extrema vnctio tẽpore interdicti.* *Abbas.* *Clemẽt. Exiui, de verb. ſig.*

Quapropter immeritò Paludanus diſtinctione decima octaua quæſtione octaua, num. 28. ab hac ſententia communi receſſit, dicens clericis & religioſis dari poſſe vnctionem, ſumens argumentum ex eodem capite, *Quod in te*, quia ibi (inquit) conceditur his Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiaſtica ſepultura: ergo ſub illa comprehenditur Vnctio, quæ eſt veluti præparatio ad illam: credendum eſt enim, eum, qui concedit ſepulturam ſoli corpori proficuam, Vnctionem animæ neceſſariam non negare. Sed potiùs inde oppoD ſitum colligitur: nam cum ex duobus propoſitis, & generaliter vetitis, vnum tantum Pontifex concedat, & de altero tacet, illud tacendo negauit, vt in ſimili argumentatur Gregorius homilia 18. in Euangelia, & refertur in capite *Nonne*, de præſumptionibus. Non ergo vnum ſub alio comprehenditur, aliàs nec in principio oportuiſſet Vnctionem diſtinctè exprimere: cumque minus ſit ſepultura, quàm Vnctio, non rectè ex conceſſione minoris infertur, etiam id, quod maius eſt, eſſe conceſſum. Cur autem Pontifex (hoc enim argumentum Paludani poſtulare videtur) conceſſerit Eccleſiaſticis perſonis ſepulturam Eccleſiaſticam, & non ſacram Vnctionem, dicendum eſt negari Vnctionem, propter rationes ſuperiùs factas: ſepulturã verò 41 *Paludꝰ confutatur.* *Greg.*

concedi

Digitized by Google

concedi propter ſtatus decentiam, vt inferiùs latiùs dicemus. Addendum verò eſt, per hæc non excludi ſpecialia priuilegia, quæ aliquæ religiones pro ſuis religioſis, vel familiaribus à Sede Apoſtolica habere poſſunt.

42 Doctrina data ad interdictū locale applicatur.

Vlt mò tamen aduertendum eſt, dictum c. *Quod in te*, ſpeciatim loqui de interdicto generali loci ex illo textu immediatè tantùm haberi, in toto illo loco interdicto non poſſe hoc ſacramentum miniſtrari, quanquam perſonæ illius loci ſi alibi ægrotent, vel ſe illuc deferri faciant, poſſint ibi, hoc ſacramentum accipere, ſi cauſam interdicto non dedere iuxta ſuperiùs dicta. Hoc autem ſeruata proportione in interdicto particulari loci ſeruandum eſt: quia & eſt eadem, vel maior ratio, & procedit generalis prohibitio, quòd in loco interdicto nulla ſacramenta adminiſtrantur iuxta cap. *Reſponſo*, de Sententia excommunicationis.

43 Applicatur ad interdictū perſonale.

Ad interdictum etiam generale perſonale, & à fortiori ad ſpeciale communicata (vt ſic dicam) proportione, eadem regula applicanda eſt, nam omnes perſonæ ſic interdictæ, etiamſi cauſam non dederint interdicto, hoc ſacramentum accipere non poſſunt, neque in eo loco, neque in alio, niſi priùs à tali interdicto aliquo modo liberentur: quia tale interdictum, vt ſuprà vidimus, omnes & ſingulares perſonas afficit, & in eis habet ſuum effectū: hic autem eſt generalis ſacramentorum prohibitio iuxta iura ſuprà citata. Atque hæc omnia procedunt iuxta antiquum ius. Dubitari verò poteſt an iuxta nouum ius cap. *Alma mater*, liceat hoc ſacramentum miniſtrare in quatuor feſtiuitatibus ibi exceptis. Sed dico breuiter quoad hanc partem nihil eſſe innouatum illo iure: quia de hac re nulla ibi mentio fit, neque in ſpecie, neque in genere.

De ordine.

44 Nō pōt laicis ſacramētū ordinis conferri tempore interdicti.

DE hoc ſacramento non inuenio aliquid in propria ſpecie in iure declaratum, & ideò nonnulla eſt diuerſitas inter auctores. Et in primis, quoad perſonas laicas, omnes conueniunt non poſſe tempore interdicti ſacramentum hoc eis conferri. Ratio eſt, quia prohibitio eſt generalis iuxta dictum cap. *Reſponſo*, & de ſacramento Ordinis nulla facta eſt exceptio: ergo. Nihilominùs tamen circa Eccleſiaſticas aliqui dicunt, eos, qui iam habent aliquem ordinem inferiorem, poſſe non obſtante interdicto ad ſuperiorem promoueri. Ita Innocentius in capit. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus, qui de omnibus clericis loquitur: & ideò ex illius ſententia etiam hi, qui ſolùm primam tonſuram habent, poterunt ordinibus initiari. Ratio eius eſt, quia clerici ſunt.

Quid de clericis. 1. Senté. *Innocent.*

45 2. & vera ſentétia. *Panorm. Palud. Couarru.*

Nihilominùs contraria ſententia vera eſt, quam tenent Panormitanus in dicto cap. *Non eſt vobis*, Paludanus diſt. 18. q. 8. num. 29. Couarruuias dict. cap. *Alma*, par. 2. §. 3. num. 4. & omnes Summiſtæ. Et ratio eſt, quia illa exceptio nullo iure fundatur. Neque illa ratio Innocentij ſatis intelligitur: aut enim agimus de interdicto locali, aut de perſonali; ſi de locali, ſicut per illud non ſunt abſolutè interdicti clerici, ita nec laici; & ſicut locus eſt interdictus in ordine ad laicos, ita & in ordine ad clericos in his, quæ illis non ſunt iure conceſſa: nullo autem iure eſt illis conceſſum, vt poſſint ad ſuperiores ordines promoueri in tali loco, vel quod quiſpiam poſſit in eodem loco ordines conferre, niſi priùs ab eodem loco interdictum auferat, vel ſuſpendat, ſi ad hoc poteſtatem habet. Quod patet ex dicto cap. *Alma*, in quo poſtrema, & maior extenſio huius conceſſionis facta eſt, & tamen ibi hoc non conceditur, vt ex textu conſtat. Hæc autem intelligenda ſunt de omnibus ordinibus, quæ ſunt ſacramentum, & conſequenter etiam de conſecratione Epiſcopali. De prima verò tonſura, & de benedictione Abbatis, vel virginis, quæ non ſunt ſacramenta, ſed ſacramentalia, non eſt eadem ratio. Sed ita de illis iudicandum eſt, ſicut de diuinis officijs, de quibus infrà. Si verò loquamur de interdicto perſonali, aut illud eſſet ſolius populi laici, vel ſolius clerici, vel vtriuſque: de primo verum eſt, per illud non prohiberi clericos, quin vlteriùs

B ordinari poſſint, quia non ſunt interdicti: tamen eadem proportione, de ſecundo interdicto verum eſt, per illud prohiberi clericos ne vlteriùs ordinari poſſint; non verò prohiberi laicos, quin denuò poſſint ordinibus initiari, quia non ſunt interdicti. Si verò loquamur de tertio interdicto, ex vi illius nec laici, nec clerici ordinari poſſunt: quia omnes ſunt interdicti: nulla eſt ergo exceptio, nec differentia quoad hoc inter Eccleſiaſticos, & laicos, ſi proportio ſeruetur. Vnde nihil etiam oportet hic diſtinguere inter perſonale interdictum generale, & particulare: neque inter eos, qui dederunt, vel non dederunt cauſam interdicto: omnes enim ſimpliciter prohibiti ſunt, quamdiu interdicto ligantur. Solùm oportet aduertere in interdicto

C locali eos, qui ſua culpa cauſam dederunt, ſimpliciter prohiberi ordinari, vel ordinare, non tantùm in loco interdicto, ſed vbique: quia illi conſequenter ſunt perſonaliter interdicti, vt ſuperiùs declaratum eſt.

Extra locū interdicti pōt ſuſcipere ordines, q illi cauſam non dedit.

De Matrimonio.

IN Matrimonio tria diſtinguere poſſumus, ſcilicet ſponſalia de futuro, ſubſtantiam matrimonij, & Eccleſiaſticam ſolennitatem cum ſacerdotali benedictione, quæ ſubſequi ſolet, & debet. De ſponſalibus, certum eſt licitè, & validè fieri poſſe tempore interdicti, ſiue in loco interdicto, ſiue inter perſonas interdictas: qa illud neq; eſt ſacramentum, neq; aliquid ſacrum, aut diuinum officium, ſed eſt tantùm quidam humanus contractus: & ideò non continetur in

D his, quæ per interdictum prohibentur. 46

Spōſalia de futuro non prohibentur fieri tempore interdicti.

47 Benedictiones nuptiales prohibitæ tempore interdicti. Couarruuiæ opinio.

Secundò eſt certum benedictiones nuptiales eſſe prohibitas tempore interdicti: quia inter diuina officia computantur; imò habent adiunctum Miſſæ ſacrificium, & ſolennes preces à ſacerdote in Eccleſia factas: hæc verò diuina officia prohibita ſunt tempore interdicti, vt poſteà videbimus. Et in hoc conueniunt omnes Doctores ſtatim citandi. Quanquam Couarruuias in dict. cap. *Alma*, p. 2. §. 2. num. 7. cenſet, ſi hæc ſolennitas matrimonij fiat cum his circunſtantijs, cum quibus Miſſa dici poteſt in loco interdicto, iuxta cap. *Alma*, non eſſe malum, neque prohibitum ita fieri. Quia ibi conceditur, vt Miſſæ, diuinaq; officia dici poſſint ſicut priùs, campanis non pulſatis, & ianuis clauſis, & interdictis, ac excommunicatis excluſis: ſed hæc benedictio, & ſolennitas, eſt quoddam ſacrum officium

officium cuidam miſſæ annexum, ſeu coniunctum: ergo cum eiſdem circunſtantijs licebit.

48 Obſtat verò huic ſententiæ, quia illa officia ſolùm conceduntur clericis: nam, per ſe loquendo, debent excludi laici, vt infrà videbimus: ſed hoc officium per ſe, & intrinſecè requirit præſentiam laicorum, ſcilicet ſponſi, & ſponſæ. Reſponderi poteſt, hoc eſſe accidentarium, & ſaltem id licere quando ſponſus, & ſponſa aliunde habent priuilegium audiendi diuina officia tempore interdicti. Sed contra, nam potiùs hoc eſt per accidens, ſcilicet habere tale priuilegium; per ſe autem eſt quòd talis actus intrinſecè requirat perſonas laicas: & ideò non videtur comprehenſus ſub illis officijs, quæ in dicto capite *Alma*, permittuntur: nam illa ſupponuntur eſſe talia, vt inter ſolos clericos dici poſſint. Quę ratio videtur efficax, ſupponendo laicos eſſe excludendos à diuinis officijs: nihilominùs tamen probabilem cenſeo opinionem Couarruuiæ cum ea moderatione, quòd ſponſus & ſponſa alioqui poſſint intereſſe diuinis, vt ex dicendis ſequenti diſputatione clariùs conſtabit.

49
Matrimoniũ tempore interdicti celebratũ eſt validũ.

Tertiò eſt certum, Matrimonium, ſi tempore interdicti fiat, ſeruatis conditionibus aliàs requiſitis, vel ex ſe, vel ex nouo iure Concilij Tridentini, validum eſſe. Hæc eſt communis ſententia, quam probat Gloſſ. dict. cap. *Alma*, verb. *Sacramentis*, quia matrimonium non eſt ſacramentum dans gratiam, ſed aſſumptum eſt erroneum in fine, vt nunc ſuppono; & impertinens ad inferendum conſequens, quid enim obſtat, dare gratiam, vt valeat ſacramentum. Aliàs ordo datus tempore interdicti, vel perſonæ interdictæ, non eſſet validus, quia eſt ſacramentum dans gratiam. Ratio ergo ſolùm eſt, quia interdictum nihil aufert, quod ſit de veritate talis ſacramenti. Confirmatur, quia ſuprà oſtenſum eſt, Matrimonium inter excommunicatos contractum validum eſſe: ergo etiam erit validum ab interdictis contractum, etiamſi ob exceſſus proprios interdicti ſint: quia iſti ad ſummum comparantur excommunicatis in vſu ſacramentorum, vt ſuprà dictum eſt. Ergo à fortiori matrimoniũ contractũ in loco interdicto validum erit: quia minùs poteſt circunſtantia loci, quam perſonæ, Matrimoniũ inualidũ reddere.

Difficultas ergo ſupereſt, an licitum ſit Matrimonium contrahere non obſtante interdicto: multi enim Doctores ſimpliciter affirmãt,

50
An matrimoniũ licitè cõtrahatur in interdicti tẽpore.
Sentent. affirm.
Syluest.
Innoc.
Abbas.
Refellitur fundament.
Syluest.
Couar.
Nauar.

Syluester verb. *Interdictum*, 5. num. 9. cum Innocentio capite vltim. de Exceſſibus Prælat. num. 6. clariùs in cap. *Non eſt*, de Sponſal. vbi Panormitanus dicit eſſe communem, & rationem indicant: quia inter infideles licitè contrahitur Matrimonium: ergo & inter fideles etiam interdictos: Quę ratio idem concluderet de excommunicatis: non eſt bona illatio, quia inter fideles Matrimoniũ eſt ſacramentum: non verò inter infideles. Itẽ quia fideles ſubiecti ſunt ritibus, & prohibitionibus Eccleſię, non tamen infideles. Eandem verò ſententiam tuetur Couarruuias dict. numer. 7. & Nauarrus capit. 27. num. 170. vbi etiam aſſerunt inter interdictos perſonaliter & ſpecialiter poſſe licitè Matrimonium contrahi. Fundamentum eſſe videtur, quia licèt Matrimonium ſit ſacramentum, tamen eſt etiam contractus humanus: imò ſubſtantialiter eſt contractus, & ratio ſacramenti eſt illi adiuncta: contractus autem humani non

A ſunt prohibiti per interdictum: ergo nec Matrimonium eſt prohibitum. Et confirmatur, nam hac ratione dicitur in iure, Matrimonium quocumque tempore contrahi poſſe in cap. *Appellamus*, de ferijs. Neque hoc caput reſtrictũ, aut derogatum eſt per Concilium Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonij: quia licèt ex vi illius decreti requiratur pręſentia Parochi, & duorum teſtium, tamen quocumque tempore illa forma contrahendi adhiberi poterit.

Con. Trid.

51
Excluditur ſuprapoſita ſẽtentia.

Nihilominùs fundamenta huius ſententiæ videntur eſſe infirma; & aliunde obſtare generalem regulam prohibentem vſum ſacramentorum interdicti in cap. *Reſponſo*, de Sent. excom. & in c. *Alma*, generaliter dicitur, nullũ eſſe miniſtrandũ ſacramentum certis caſibus & ſacramentis exceptis. Sed matrimonium nullo iure exceptum eſt: ergo eſt ſimpliciter prohibitum. B Nec videtur quicquam referre quod ſit contractus: nam hoc non tollit quin ſit etiam ſacramentum. Quæ ratio ſacramenti principalior eſt, & alia ratio contractus per illam eleuatur, & ideò ſequitur, vt ita dicam, forũ, vel prohibitionem, aut conceſſionem eius. Vnde quod in alio c. *Appellamus*, dicitur, ſatis iuridicè exponetur, quòd omni tempore non prohibito poteſt Matrimonium contrahi, vel certè, quod licèt poſſit omni tempore, non tamen omni loco, neque inter quaſcunque perſonas, ſed circunſtantijs ſeruatis, quas iura diſponũt. Eò vel maximè, quod in illo textu non dicitur Matrimoniũ omni tempore cõtrahi poſſe, ſed *quocunque tempore contrahi* (id eſt validum eſſe) *conſenſu interueniente legitimo de præſenti*. Quapropter in rigore iuris videtur verior contraria ſententia.

Cap. Appellam⁹, de ferijs, exponitur.

52
Negans ſnĩa probatur p̃ currẽdo oẽs ſpẽs interdicti.
Probat in interdicto p̃ſonali particulari.
Occurritur obiectioni.

C Et in primis de interdictis perſonaliter, & ſpecialiter (ſub quibus comprehendo omnes qui interdicto cauſam dederunt) videtur ſanè probabilis, non poſſe licitè Matrimonium contrahere: nam illos omnino ſeparat Eccleſia à participatione ſacramentorum. Et confirmari poteſt: nam excommunicatus non poteſt licitè matrimonium contrahere, ergo nec interdictus ſpecialiter: nam æquiparantur quoad ſeparationem à ſacramentis. Dices, excommunicationem prohibere etiam contractus: quin hoc differre ab interdicto. Sed contra primò: quia excommunicatus contrahens matrimoniũ nõ ſolùm peccat vt communicans in humanis, ſed etiam vt participans in diuinis; aliàs ſolùm venialiter peccaret: cùm tamen conſtet peccare mortaliter, ſed interdictus ſpecialiter æquè eſt excluſus à participatione diuinorum: ergo. D Deinde ſumi videtur efficax argumẽtum ab excõmunicatione minori; nam illa non priuat communicatione humana, nec contractibus; & nihilominùs quia ſola illa ligatus eſt, non poteſt ſine graui crimine matrimoniũ cõtrahere, quia eſt ſeparatus à participatione ſacramentorum, iuxta cap. vlt. de clerico excommunicato miniſtrante: ergo à fortiori idem dicendum eſt de ſpecialiter interdicto: nã eſt grauior cenſura, & quoad hoc eundem effectum habet ſecundùm iura.

53
Eadẽ ſententia in interdicto generali perſonali oſtẽditur.

Deinde videtur idem dicẽdum de interdicto generali perſonali: nam etiã, qui illo tantùm ſine culpa propria ligati ſũt, nõ vidẽtur poſſe matrimoniũ cõtrahere quia nullo iure excipiũtur: & alioqui eſt generalis prohibitio p̃terquàm in ſolis caſibus à iure expreſſis iuxta cap. *Si ſentẽtia*, de Sent. excommun. in 6. vbi de interdictis per

genera

generale, ac perſonale interdictum dicitur, *Non debent alicubi (caſibus expreſſis à iure duntaxat exceptis) audire diuina, vel Eccleſiaſtica recipere ſacramenta*. Vbi Gloſſ. verb. *Expreſſis*, ſolùm allegat iura de Baptiſmo, & Confirmatione, & Viatico loquentia. Et in dicto cap. *Alma*, etiam dicitur, *certis caſibus, & ſacramentis exceptis*, vbi Gloſſa de Matrimonio ſolùm dicit, *Tenet etiam matrimonium*, non verò ait, licet.

58 Idem de interdicto locali ſuadetur.

Denique idem conſequenter, & cum proportione videtur dicendum de interdicto locali: nimirùm ex vi illius non licere in loco interdicto matrimonium contrahere, propter ſimilem rationem. Nec video probabilem cauſam hoc permittendi, cùm neque ſit tanta neceſſitas ſtatim matrimonium contrahendi, nec ſit difficile extra locum interdictum illud contrahere.

Nō licet Parocho aſſiſtere matrimonio ī loco interdicto.

Et quidem cùm præſentia Parochi, vel Sacerdotis habentis eius licentiam hodie neceſſaria ſit, malè ille faciet, ſi in loco interdicto illi aſſiſtat, & ſuum qualecumque miniſterium exhibeat. Atque hæc quidem videntur vera in rigore iuris. Si tamen opinio contraria ita præualuit, vſuque recepta eſt, vt contrariam conſuetudinem induxiſſe cenſeatur, ratione conſuetudinis dici poterit exceptio introducta: ideoque iam ita valere, ac ſi iure eſſet facta. De hac verò conſuetudine, quia ad factum ſpectat, mihi ſatis non conſtat, & in perſonalibus interdictis non credo illam eſſe, & maximè in ſpecialibus, in localibus autem generalibus faciliùs poſſet tolerari.

SECTIO II.

Quale peccatum ſit violare interdictum in materia ſacramentorum.

1 Violatio interdicti in materia ſacramētorū peccaminoſa, ex ſuo genere.

HAnc violationem ex ſe peccaminoſam eſſe, apertè ſequitur ex dictis ſectione præcedenti, quia eſt contra Eccleſiæ prohibitionem, & cenſuram. Dico autem, ex ſe, quia ex accidenti excuſari poteſt, vel per ignorantiam, vel per iuſtam neceſſitatem. In quo ſeruandæ ſunt regulæ traditæ de cenſuris in communi, & ad præſens applicandæ: nihil enim amplius circa hoc addendum occurrit.

2 Violatio interdicti in materia ſacramētorum ex ſuo genere mortalis. Excluditur diſtinctio ab aliqbus data.

Difficultas verò eſt de grauitate culpæ. In qua cenſeo, ex genere ſuo eſſe mortalem, quia materia ſacramentorum grauiſſima eſt, & prohibitio Eccleſiæ eſt abſoluta, habens vim proprij præcepti pertinētis ad virtutem religionis; vnde contrarium peccatū eſt ſacrilegium: quod conſtat ex genere ſuo, & in materia graui mortale eſſe. Nec diſtinctio, quæ in hac materia interdicti dari ſolet ab aliqbus inter perſonas laicas, & Eccleſiaſticas (de qua videbimus diſputatione ſequenti) ad præſentē materiā rectè accommodatur: quia materia ſacramentorū, tam reſpectu clericorū, quàm reſpectu laicorū grauis eſt, ſi ad vtroſq; cum debita proportione accommodetur, id eſt adminiſtratio ſacramentorū ad clericos: receptio verò etiam ad laicos. Neq; etiā cenſeo ad præſentem cauſam referre, ꝙ clericis ſit impoſita aliqua pęna propter hoc peccatum; non verò laicis: nam, eſtò hoc ita ſit, quod infrà videbimus; nihilominùs grauitas culpæ non pendet ex Eccleſiaſtica pęna: Prohibitio enim comedendi, v. g. carnes, aut bis in die ieiunij, nullam habet pęnam Eccleſiaſticam ipſo iure A adiunctam, & nihilominùs tranſgreſſio illius ex ſuo genere peccatum mortale eſt: ergo ſimiliter prohibitio recipiendi aliquod ſacramentum in tali ſtatu, erit peccatum mortale ex genere ſuo, etiamſi non habeat pœnam Eccleſiaſticam adiunctam, quia culpa eſt prior: & per ſe non pendet ex pœna, ſed ex materia, & præcepto: ſolet autem pœna interdum eſſe iudicium à poſteriori grauitatis præcepti, & actionis: quando verò aliàs de hac ſatis conſtat, impoſitio pœnę neceſſaria non eſt. Tandem confirmatur, nam excommunicatio minor, quia ſeparat à perceptione ſacramentorum, obligat ſub mortali omnes tam clericos, quàm laicos ne ligati ea cenſura, ſacramentum aliquod recipiant, & trangreſſio illius ex ſuo genere eſt peccatum mortale, quamuis non habeat aliam pœnam ipſo iure impoſitam, vt ſuprà declaratum eſt: ergo maiore B ratione idem dicendum eſt de interdicto, quod ex ſe grauior cenſura eſt.

3 Quia verò peccatum mortale ex genere, in indiuiduo poteſt eſſe veniale, & quia, cum interdicta ſint varia, in eis poteſt eſſe inæqualitas etiam in grauitate huius obligationis, vel tranſgreſſionis, ideò neceſſe eſt poſitam generalem regulam ad ſingula interdicta applicare; omittendo in omnibus excuſationes, vel diminutiones culpæ, quæ oriri poſſunt ex parte operantis, vt ſunt indeliberatio, inaduertentia, & ſimiles, quia nihil habent ſpeciale in hac materia, ſed applicandæ ſunt generales regulæ actibus humanis.

Violare interdictū perſonale ſpeciale, in materia ſacramētorū, ex ſe eſt graue peccatū.

Primò igitur, maximè eſt indubitata regula propoſita in interdicto perſonali ſpeciali formaliter, vel ęquiualenter, id eſt in omni illo, quo perſona interdicitur propter propriam culpam, quia illud eſt, quod cum maiori rigore C obligat. Et ideò in iure nulla ferè fit exceptio de hoc interdicto, vt vidimus. Item illa eſt iuſta pœna talis perſonæ interdictæ propter propriam culpam, eſtque ipſo iure illata, vel ex iuſto præcepto iudicis, ſi ab homine ſit, & non requirit ſpecialem actionem ipſius rei, quia ſibi ipſi malum aliquod inferat, ſed ſolùm quod abſtineat à tali actione, vel receptione: ergo obligat in conſcientia iuxta materiæ exigentiam: ergo obligat ſub mortali, cum materia ſit grauis.

Quid ſi recipiat ſacramētum matrimonij.

Quapropter in huiuſmodi perſona, receptio ſacramenti cuiuslibet, & in indiuiduo, ſemper eſt peccatum mortale abſque vlla exceptione. Niſi velit quis excipere ſacramentum matrimonij, quod non cenſeo neceſſarium: quia aut eſt vera opinio dicens hoc ſacramentum eſſe prohibitum perſonę ſic interdictæ, & iuxta illam etiam eſt peccatum mortale illud contrahere, quia D materia eſt valde grauis. Vel ſupponitur contraria ſententia, ſaltem vt probabilis practicè, & tunc non eſt exceptio à regula poſita, ſed ab ipſa prohibitione, ideoque non tantùm non erit peccatum mortale, verum etiam nec veniale, quia nulla transgreſſio cenſuræ eſt.

4 Quid de ſolenni benedictiōe matrimonij.

De ſolēni autē benedictione matrimonij dubitari pōt, an ſit ſufficiēs materia peccati mortalis in huiuſmodi perſonis ſic interdictis: nā, cùm non ſit ſacramētum, ſed ſolùm cæremonia quædā, videtur res leuior, quàm vt ad peccatū mortale ſufficiat. Reſpōdetur, primùm de ſacerdote ſeù miniſtro Eccleſiaſtico, nō eſt dubium, quin mortaliter peccet admittēdo pſonas ſic interdictas ad talē benedictionē, vel dādo illam, ſi ipſe interdictus ſit. Ratio eſt, quia ex officio tenetur

vtrumque cauere, & actio ipſa eſt ſatis grauis, cùm ſit quoddam officium, & miniſterium publicum, quod Eccleſia obſeruat tanquam cæremoniam grauem. De ipſis vero contrahentibus iudicandum videtur, ſicut de alijs officijs Eccleſiaſticis quatenus prohibentur laicis ſic interdictis; de quibus dicemus diſput. ſequenti: nunc autem videtur in hac ſpeciali materia hoc eſſe peccatum mortale, quia eſt actiò ſatis grauis, vt dixi, & directè prohibita his perſonis: ipſæ verò ad eam concurrunt, non ſolùm aſſiſtendo, ſed etiam cooperando ſpecialiter, ſeu recipiendo.

5 De violatione interdicti generalis, ſiue localis, ſiue perſonalis.

In ſecundò ordine huius obligationis ſunt perſonæ generaliter interdictæ: & videtur eiuſdem grauitatis eſſe, ſiue interdictum ſit perſonale, ſiue locale, quatenus vtrumque interdicit, aut ſeparat perſonam abſque propria culpa eius: Nihilominùs tamen eſt aliqualis differentia in eo, quod perſonale interdicit perſonam ſimpliciter, & vbique, locale verò tantùm prohibet in tali loco interdicto, ſiue generaliter, ſiue ſpecialiter. Ex hac verò differentia naſcitur alia notanda, ſcilicet quod per interdictum generale perſonale prohibetur cuilibet perſonæ interdictæ vſus ſacramentorum ſecundùm ſe, ſeu quoad ſubſtantiam: per interdictum autem locale ſolùm interdicitur hic vſus quoad circunſtantiam quandam, ſcilicet ne in tali loco fiant. Vnde videtur prior prohibitio eſſe grauior, atque etiam maior reſpectu perſonarum. De interdicto ergo perſonali, etiam generali, exiſtimo obligare ſub mortali, & miniſtrum ſacramentorum, ne det ſacramenta perſonis, ſic interdictis, nec ipſe ea miniſtret, ſi interdictus ſit: & omnes alios ne ſic interdicti ea recipiant, niſi in caſibus permiſſis. Ratio eſt ſuprà facta, quæ hic cũ proportione applicari poteſt, quia hoc interdictum eſt quaſi quoddã præceptum generale cadens ſuper omnes has perſonas, & directè, ac per ſe ſeparans omnes, & ſingulas ab vſu ſacramentorum: idque à fortiori patebit ex dicendis.

6 Miniſtri Eccleſiæ peccant mortaliter dãdo ſacramẽta in loco interdicto.

Deinde non dubito, quin miniſtri Eccleſiæ peccent mortaliter dando ſacramenta in loco interdicto extra caſus permiſſos, quia hæc etiam eſt cenſura grauis, cuius obſeruantia ad Eccleſiaſticam diſciplinam neceſſaria eſt, & hæc maximè pertinet ad Eccleſiæ miniſtros: ergo eos grauiter obligat ad eius obſeruationem: ergo in materia graui, qualis eſt miniſterium ſacramentorum, obligabit eos etiam ſub mortali. De ipſis verò laicis, quia magis indirectè ad eos ſpectant talia præcepta, & circunſtantiarum obſeruatio, videtur res minùs certa. Nihilominùs tamen etiam reſpectu illorum cenſeo hanc obligationem eſſe grauem, quia interdictio loci eſt quædam prohibitio generalis reſpectu omnium fidelium, quæ verè ac per ſe pertinet ad omnes, licet ad quoſdam principaliùs, quam ad alios, & alioqui illa circunſtantia in ordine ad actiones adeò graues, quales ſunt ſacramenta, eſt res magni momenti in Eccleſia ſecundùm prudẽtem omnium æſtimationem. Item, facere ſacrum in loco non permiſſo ob hanc cauſam eſt peccatum mortale, vt alibi oſtendimus: Item, comedere carnes tempore prohibito, eſt peccatum mortale: ergo & communicare v.g. in loco interdicto, ſeu prohibito, nam vtraque eſt circunſtantia quodammodò extrinſeca, tamen ex vtraque fit, vt actio ſic facta ſit ſimpliciter prohibita, & in præſenti actio eſt grauior, & magis ſacra: ergo, &c. Neque occurrit obiectio alicuius momenti. Quæri autem hic poſſet, an recipere ſacramentum à perſona interdicta ſimile peccatum ſit. Sed hoc dubium cum alijs ſimilibus expedietur melius diſput. ſeq.

SECTIO III.

Quam pœnam incurrat violans interdictum in materia ſacramentorum.

1 1. Generalis regula.

DVæ regulæ generales ſtatuendæ ſunt. Prima Clerici violantes interdictum in ſacramentorum miniſterio, irregulares fiunt, eaſque pœnas, quas illi, qui violant interdictum celebrando, incurrunt. Hanc regulam conſtituunt Doctores communiter, quam probant ex cap. 1. de Sentent. & re iudic. in 6. & cap. 1. de Sentent. excommunicat. in 6. Quæ duo capita loquuntur ſolùm de cenſura ſuſpenſionis, & ſtatuunt, ſuſpenſum ab officio, qui ſe ingerit diuinis, fieri irregularem, vt ſuprà declarauimus: his autem materijs pœnalibus, vt ſæpe diximus, non ſumitur argumentum efficax à ſimili, ſeu ab vna cenſura ad aliam, & præſertim in pœna irregularitatis, quæ non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis, vt in ipſo iure cautum eſt. Sed dicitur, interdictum ſecum afferre ſuſpenſionem à diuinis formaliter, vel virtute, & hac ratione irregularitatem illam etiam extendi ad miniſtros Eccleſiaſticos violãtes interdictum, quatenus per illud ſuſpenſi ſunt. Sicut de excommunicato etiam probauimus fieri irregularem miniſtrando, quia per excommunicationem ſuſpenſus eſt à diuinis: quod non intelligitur de propria, & diſtincta cenſura ſuſpenſionis, ſed quatenus materialiter (vt ſic dicam) in excommunicatione includitur: ergo, ſi in interdicto etiam includitur, idem erit de illo dicendum. Vt autem probetur includi, citari ſolet textus in c. vlti. de Exceſſibus prælat. Sed ex illo ſolùm colligitur, grauiter peccaſſe quendam Epiſcopum violãdo quoddam interdictũ, alioſq; ad illius violationem cogendo. Meliùs id probatur ex cap. *Is cui*, de Sentent. excomm. in 6. vbi dicitur, eum, cui Eccleſiæ ingreſſus eſt interdictus, ſi in ea ſe ingerat, *diuinis in ſuo officio miniſtrando, ſicut priùs, irregularem fieri*. Et ratio redditur, quia ei, cui eſt interdictus ingreſſus Eccleſiæ, etiam eſt interdicta diuinorum celebratio in ipſa Eccleſia. Ex qua ratione apertè colligitur in ea ſupponi per violationem interdicti in miniſterio diuinorum ex officio, irregularitatem incurri.

Cap. vlt. de exceſ. prælat.

Cap. Is cui, de ſẽtẽt. exc. in 6.

2 Tria maximè notanda circa cap. Is cui. Primũ.

Sunt autem in verbis illis nonnulla notanda. Primum eſt, hæc verba interdicendi, vel ſuſpendendi non ſemper accipi in iure, vt diſtincta, id eſt, vt ſignificantia diuerſos effectus diſtinctarum cẽſurarum, nam in illo textu quod in principio vocatur interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, in fine appellatur ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ: & ibi dicitur celebratio diuinorum interdicta, id eſt prohibita. Vnde intelligitur, quod omnis prohibitio miniſtrandi diuina ex officio, facta ex vi alicuius cenſuræ Eccleſiaſticæ eiuſdem rationis, ſeu efficaciæ cenſetur in iure quoad hunc effectum incurrendi irregularitatem, ſi contra illam agatur: parumque refert quòd ſuſpenſio, aut interdictio appelletur.

Secun-

3 Secundum. Secundò aduerto illam particulam, *celebrationem diuinorum*, & ex ea colligo, quando dicitur in iure, irregularem fieri illum, qui celebrando violat interdictum, vt habetur in c. *Is qui*, §. *Is verò*, de Sent. excomm. in 6. id non reſtringi ad ſolam celebrationem per miſſæ ſacrificium, ſed extendi ad omnem celebrationem diuinorum ex officio factam: in qua certum eſt includi miniſtrationem ſacramentorũ ex officio. Noto tertiò, ex illo textu colligi, hanc regulam habere locum tã in interdicto locali, quàm perſonali. Nam in primis illud interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, quantum ad præſens ſpectat, æquiualet locali, quia per illud non prohibetur huic perſonæ celebratio diuinorum abſolutè, et ſimpliciter, ſed in Eccleſia, vt in eodem textu expreſsè limitatur: ergo, cum per quodlibet interdictum locale interdicatur diuinorum celebratio in loco interdicto, qui illud violat celebrando ſacramenta in tali loco, eandem irregularitatem incurrit. Atque ita expreſsè dicitur de interdicto locali, & de celebratione abſolutè in d. §. *Is verò*. Rurſus interdictum illud ingrediendi Eccleſiam, directè perſonale eſt, non locale, vt ex ipſis verbis conſtat: & tamen, quia in illo includitur ſuſpenſio talis perſonæ à diuinis in Eccleſia celebrandis, per eius violationem incurritur irregularitas: ergo à fortiori, quando perſona directè interdicitur, non ab vno actu, & reſpectiuè vnius loci, ſed ſimpliciter & abſolutè, violando tale interdictum per miniſtrationem ſacramentorum ex officio, prædicta irregularitas incurretur, quia ſuſpenſio à tali miniſterio multò magis includitur in tali interdicto. Hoc ergo modo ſufficienter videtur probari ex iure hæc irregularitas.

Cap. Is qui, de Sẽt. exc. in 6.

Tertiũ.

4 An irregularitas extendatur ad eos qui cauſam interdicto non dederũt.

Solùm poſſet quis contendere dictam irregularitatem coarctandam eſſe ad perſonas interdictas propter propriam culpam, ſeu quæ ſuis exceſſibus cauſam dederunt, vt generale, vel ſpeciale interdictum poneretur: quia illud interdictum ingrediendi Eccleſiam, de quo eſt ſermo in cap. *Is cui*, tale eſt, vt non imponatur niſi propter propriam culpam, vt infrà videbimus. Reſpondetur, quicquid de hoc ſit, limitationem illam non eſſe admittendam. Primò, quia in dict. §. *Is verò*, ſimpliciter eſt ſermo de celebrante in loco interdicto; neque additur limitatio de dante cauſam interdicto: imò additur exceptio. *Niſi priuilegiatus exiſtat ſuper hoc vel à iure ſit ei conceſſum*. Quæ exceptio declarat, illa lege comprehendi omnes, etiamſi non dederint cauſam interdicto, tum quia vna exceptio firmat generalem regulam in omnibus alijs: tum etiam, quia manifeſtum eſt eos, qui dant cauſam interdicto, non poſſe ſuper hoc eſſe priuilegiatos aut à iure habere conceſſionem: ergo ſignum eſt ſermonem eſſe de omnibus celebrantibus loco interdicto, etiamſi eidem cauſam non dederint, & ab hac generalitate ſolùm excipi priuilegiatos ab homine, vt ſic dicam, vel à iure. Deinde in dict. cap. *Is cui*, pro ratione non redditur, quia propter culpam ſuam eſt interdictus, ſed ſolùm quia celebratio diuinorum in Eccleſia ei eſt interdicta, & ideo ſimpliciter accipiendum, nec reſtringendum eſt, vt omnes Doctores intelligunt, quos ex parte refert Couarruuias dict. capit. *Alma*, p. 2. §. 2. n. 2. & in ſequentibus indicabimus.

Ab ea pœna excipiuntur priuilegiati.

A

Qua violatione interdicti contrahatur irregularitas.

SEd quæras primò, quæ violatio interdicti, vel quibus modis fieri poſſit, ita vt ſufficiat ad hanc irregularitatem contrahendam. Reſpondeo, tres eſſe generales modos, & ſimplices huius violationis, & ex eis poſſe componi alios quaſi mixtos. Primus eſt, ſi perſona interdicta aliquod ſacramentum conferat alteri non interdicto, nec in loco interdicto, loquor autem de miniſterio ex officio, & extra caſus in iure permiſſos: quia aliàs non eſt violatio, cùm non agatur contra prohibitionem; hic autem agimus de violatione, & ideo neceſſarium non erit hoc iterum repetere. Vnde etiam addo, excipiendos eſſe caſus, qui ex ipſo velut naturali iure excepti ſunt, vt verbi gratia, eſſe poteſt caſus neceſſitatis, aut propriæ, aut aliorum propriæ, ſi, verbi gratia, cenſura interdicti occulta ſit, vtpote per factum occultum ipſo iure, vel per ſententiam generalem contracta, & aliunde adiungatur, vt miniſterium ſacramenti vitari non poſſit ſine magno ſcandalo, aut infamia, tunc enim, ſicut adminiſtratio ſine culpa fit, iuxta principia ſuprà poſita de cenſuris in communi, ita etiam irregularis excuſatur, nam de hac irregularitate generaliter verum eſt, non incurri ſine culpa mortali, quia vt grauis pœna imponitur. Eadem neceſſitas accidere poſſit ex parte aliorum, vt ſi Epiſcopus interdictus ordines conferret propter aliquam vrgentem neceſſitatem, quæ licèt rarò contingat, tamen in aliqua Inſula, vel loco remoto accidere poſſet. Vnde hunc caſum neceſſitatis excepit Abbas in cap. *Non eſt*, de Sponſalibus, num. 8. quem ſequitur Villadiego tractatu de Irregularitate, & mihi probatur eorum ſententia, quamuis oppoſitam teneat Couarruuias dict. 2. part. §. 3. num. 4. ſecutus Syluestrum verb. *Interdictum*, 5. quæſtio. 7. *quia talis exceptio* (inquit) *in iure non habetur*. Reſpondetur tamen primò ex Panormitano, haberi in ſimili, nam, quia confirmatio per interdictum non prohibetur, & ad confirmationem eſt neceſſarium chriſma, ideo declarauit ius etiam confectionem chriſmatis interdicto non prohiberi: ergo ſimiliter, cùm interdictum non prohibeat omnia miniſteria clericorum, quæ ſine illis exerceri non poſſunt, vbi vera neceſſitas illorum fuerit, non erit prohibita illorum ordinatio. Secundò dicitur, non oportere omnem huiuſmodi declarationem expreſsè, & in ſpecie factam eſſe in iure, nam aliquando fundari poteſt in naturali iure, vel ordine charitatis, aut in hoc generali pricipio, quod prohibitiones Eccleſiaſticæ non obligant cum tanto rigore, quin propter grauem neceſſitatem ceſſet, & quaſi ſuſpendatur earum obligatio. Hæc autem prohibitio interdicti Eccleſiaſtica eſt, vt conſtat ex dictis de cenſuris in communi, & in ſimili de excommunicatione: hæc item neceſſitas, de qua agimus, eſt grauis, & pertinens ad commune bonum Eccleſiæ: ergo. 5

Excipiũtur aliq caſus.

Abb.

Couarru. Sylueſt.

Occurritur obiectioni.

Secundus modus huius violationis eſt, ſi perſona nõ interdicta alteri ẽt nõ interdictæ ſacramentum cõferat in loco interdicto. Atq; hi duo modi expreſſiùs cõtinentur in prædictis iuribus, & preſertim poſterior, qui cũ eiſdẽ declarationibus, & limitationibus intelligendus eſt, cũ quibus præcedens, propter eaſdem rationes, quia 6

Secũdus modus quo incurritur irreg.

hæc etiam trangreſſio debet eſſe peccaminoſa. Eſt tamen aduertendum, quòd licèt ius nouum permittat diuina officia celebrare in loco interdicto certis quibuſdam diebus, vel cum præſcripto modo, & circunſtantijs, in dict. cap. *Alma*, tamen etiam illo modo non permitti quorumcúque ſacramentorum adminiſtrationem in tali loco; ſed vel eorum quæ ſuprà declarauimus, vel aliorum diuinorum officiorum, de quibus in ſequenti diſputatione dicemus: ideòque, licèt aliquis ſeruatis circunſtantijs ibi poſitis, nempe ianuis clauſis, &c. vel alio quouis modo occultiori, ſacramentum nó permiſſum, vt Ordinem, vel Extremam vnctionem, &c. in tali loco miniſtraret, irregularitatem non fugeret, quia talis actio ſemper manet interdicta, etiam cum tali modo, & pœna hæc propter talem actionem abſolutè impoſita eſt. Addunt denique citati Doctores, non ſolùm inferiores ſacerdotes, ſed etiam Epiſcopum incurrere hanc irregularitatem, ſic violando huiuſmodi interdictum, latum à iure, vel à Pócifice. Quod eſt certiſſimum, argum. capit. vltim. de Exceſſ. Prælator. quia Epiſcopus eſt inferior, & ſubditus. Eſt hoc verum interdicto impoſito à quolibet alio, etiam à ſe ipſo, ſicut ſuprà dicebamus teneri ad vitandum excommunicatum à ſe ligatum. Quia, poſito interdicto, ex iure communi obligatur ad obſeruationem eius: quanquam, cùm interdictum impoſitum eſt ab ipſomet Epiſcopo, poſſit ab eodem ſuſpendi pro aliquo tempore, vel quoad illum actum: & tunc nó peccabit ordines conferédo in tali loco, vt rectè notauit Calderinus in tractatu de interdicto.

Eandem irregularitaté incurrent Epiſcopi.

Calderin.

7 Tertius modus huius violationis interdicti eſt, ſi miniſter Eccleſiaſticus conferat ſacramentum perſonæ interdictæ, etiam in loco non interdicto, & hunc modum non inuenio expreſſum in prædictis iuribus: nihilominùs tamen aliqui ſentiunt illum etiam ſufficere ad hanc irregularitatem incurrendam: quia cauſa illius irregularitatis adæquata non eſt hic, vel ille modus violiandi interdictum, ſed abſolutè quæcumq; violatio per adminiſtrationé diuinorú ex officio, vt ex citatis iuribus colligi videtur.

Qui ſolù violat interdictú cóſerendo ſacramétú perſonæ interdictæ non fit irregularis.

8 Sed nihilominùs non cenſeo illam tranſgreſſionem ſufficere ad irregularitatem contrahendam: quia in his rebus non eſt facienda extenſio, neque argumentum à ſimili, & ideò non inuenio auctorem grauem, qui hoc expreſsè, & in particulari affirmet. Prætereà qui dat ſacramentum aliquando excommunicato, non incurrit irregularitatem, vt ſuprà ſuo loco diximus: ergo neque qui dat ſacramentum interdicto: quia eſt eadem, vel maior ratio ſi grauitatem peccati, & cenſuræ ſpectemus; in iure verò non eſt magis expreſſa irregularitas in vno caſu, quàm in alio, cùm tamen, ſi cenſura ſe teneat ex parte miniſtri, id eſt ſi ipſe excommunicatus, vel interdictus ſit, æquè incurrat irregularitatem miniſtrando. Et in hoc eſt clara differentia inter hanc cenſuram, quando ligant dantem ſacramentum, vel eum, cui datur: nam in priori caſu ipſe miniſter eſt ſuſpenſus ab officio, & eſt principalis violator interdicti, & ideò merito fit irregularis. In poſteriori verò caſu miniſter ipſe non eſt ſuſpenſus, ſed ſolùm alius eſt prohibitus ne recipiat.

9 Dices, etiam per interdictú locale non eſt ſacerdos ſuſpenſus à miniſterio ſacramentorú, ſed A locus ipſe eſt prohibitus. Reſpondebis, etiam ſacerdotem ſuſpendi ne ibi miniſtret ſacramentum, at eodem modo dici poterit ſuſpendi per interdictum perſonale alterius, ne illi conferat ſacramentum: neutra tamen eſt vera ſuſpenſio. Reſpondeo verum quidem hoc eſſe; nihilominùs tamen in iure latam eſſe irregularitatem in eum, qui violat interdictum locale, non verò in eum qui violat perſonale per ſolam communicationem cum alio, vt ſic dicam. Quod ſi ratio petatur, cur ius poſuerit hanc irregularitatem in vno caſu potiùs, quàm in alio, cùm non videatur minor culpa dare ſacramentum perſonæ interdictæ, quàm dare in loco interdicto. Reſpondeo, primùm hoc maximè pendere ex voluntate legiſlatoris; & fortaſſe non occurrit occaſio, vel neceſſitas ita puniendi vnam tranſgreſſionem, ſicut aliá: localia enim interdicta frequentiora ſunt, & eorum violatio ſolet eſſe magis pu- B blica, & ſcandaloſa: & ideo circa illá magis fuit illa pœna neceſſaria. Accedit, quòd qui celebrat in loco interdicto directè, & principaliter agit contra cenſuram Eccleſiaſticam. At verò qui confert ſacramétum perſonę interdictæ non eſt principalis tranſgreſſor, ſed ipſe qui recipit, miniſter verò ſolùm delinquit quaſi cooperando, ſeu communicando cum alio: & ideò non eſt in eo tanta cauſa irregularitatis. Denique propter hanc cauſam videtur impoſita in iure alia pœna propter húc modum violationis interdicti, magis quodammodo accommodata, ſcilicet interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, vt ſumitur ex cap. *Epiſcoporum*, de Priuil. in 6. vbi qui admittit perſonam interdictam ad ſacramenta, ab ingreſſu C Eccleſiæ interdicitur, donec ad arbitrium eius, cuius ſententia violatur, ſatisfecerit competenter. Quem textú ſuprà declarauimus agentes de excommunicatione: nam illa pœna vtriq; cenſuræ communis eſt, quam etiam incurrunt violantes interdictum prioribus modis poſitis: atq; etiá alijs, quos ſequentibus diſput. tractabimus.

Occurritur obiectionib.

Cap. Epiſcoporum, de Priuile. in 6.

Admittés pſoná interdictá ad ſacraméta ab ingreſſu Eccleſiæ interdicitur.

Eſt autem aduertendum circa hunc textum, in eo eſſe ſermoné de publicè interdictis, quod nunc intelligendum eſt de nominatim interdictis, ac denunciatis: iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, & ideò non violat interdictum qui dat ſacramentum perſonæ interdictæ, cuius cenſura ſpecialiter, & nominatim denunciata non eſt. Atque idem cum proportione ſeruandum eſt in interdicto locali: quia, niſi ſit publicè denunciatum, non incurretur irregularitas celebrando ſacramenta in loco interdicto: quia ſicut non te- D nemur vitare perſonam non denunciatam, ita nec locum. Quod ſecus eſt in primo modo violationis: nam quando ipſamet perſona interdicta eſt, ſtatim, & abſque alia denunciatione tenetur ſeruare interdictum: quia nullus fauor ei fit: & ideò ſi miniſtret ſacramenta, eandem irregularitatem incurret, iuxta dicta de alijs cenſuris, eſt enim eadem in præſenti ratio. 10

Id verò intelligédú de publicè interdictis.

Quartus modus ex duobus primis compoſitus erit ſi perſona interdicta in loco interdicto ſacramentum adminiſtret, & addo etiam quod illud conferat perſonæ interdictæ: de quo nihil noui dicendum occurrit, quia ex ſimplicibus iudicandum de illo eſt. Solùm poteſt dubitari an in eo caſu duplex incurratur irregularitas: cùm enim peccatum ſit vnum tantùm, licèt ſit grauius propter plures circunſtantias non videtur cauſa plurium irregularitatum. 11

Quartus modus violandi interdictum, ex duobus primis compoſitus.

Contra

Digitized by Google

12 Contrarium nihilominus ſentiẽdum eſt quia quando diuerſi tituli concurrunt ad cenſuram incurrendam, ita vt vnuſquiſque illorum per ſe ſufficiat, & ipſi ſint diuerſarum rationum moralium, diuerſas inferunt cenſuras argumento cap. *Officij*, de Sentent. excommun. & Clem. 1. de Sepult. Vbi Cardinalis Zabarella num. 29. referens alios ita cenſet, in ſimili puncto de cenſura, quod diſp. 4. tractauimus: idem ergo eſt de irregularitate; hæc enim pœna iterabilis eſt, ſicut & cenſura, ſed in hoc facto concurrunt duæ cauſæ diuerſarum rationum, & ſingulæ per ſe ſufficiunt, ergo vnaquæque inducit ſuam irregularitatem, ita vt ſi ad diſpenſationem obtinendam vnus tãtùm titulus explicetur, v.g. quòd in loco interdicto aliquem ordinauit, adhuc maneat altera irregularitas ex alio titulo contracta, ſcilicet, quia cũ eſſet ipſe interdictus tale ſacramentum miniſtrauit: ideoque ad plenam diſpenſationem obtinendam neceſſarium ſit vtramque cauſam declarare argumento dicti cap. *Officij*.

Zabarel.

Quando per vnũ ſingularẽ actum plures irregularitates incurrãtur.

13 Et confirmatur, nam ſi diuerſis actionibus, & temporibus aliquis commiſiſſet illa duo delicta, nunc ordinando in loco interdicto ipſe non interdictus; poſteà verò ipſe iam interdictus ordinando in loco non interdicto, ſine dubio duplicem irregularitatem incurreret: quia eſt duplex cauſa ſufficiens, & omnino diuerſa; & effectus eſt multiplicabilis; ergo idem erit, etiamſi illæ duæ cauſæ ſimul & vnica actione materiali concurrant, quia ſemper manet diuerſitas moralis & formalis, & leges, imponentes hanc pœnam, eandem efficacitatem habent in vtroque caſu; & malitiæ morales licèt in eodem actu materiali coniungantur, diuerſæ manent ex circunſtantijs morali ſpecie diuerſis, & vnaquæq; ſuã pœnam integram meretur. Quod tandem ita declaratur: nam, ſi propter illas diuerſas violationes interdicti eſſent impoſitæ pęnæ diuerſarum rationum, vt, verbi gratia excommunicatio propter miniſtrationem ſacramenti in loco interdicto, irregularitas propter tale miniſterium factum à perſona interdicta, &c. qui vna actione vtrumque interdictum violaret, excommunicatus & irregularis maneret: quia vtrique pęnæ dat ſufficientem cauſam, & non eſt maior ratio de vna, quàm de alia: ergo idem eſt, etiamſi pęnæ ſint eiuſdem rationis: nam eſt eadem ratio, ſuppoſito quòd talis pęna eſt multiplicabilis in eodem ſubiecto.

14 Atque hinc colligo, ſi addatur altera circunſtantia; nimirum quod ſacramentum detur perſonæ interdictæ præter dictas irregularitates ſimul incurri interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ: Imò hoc interdictum triplicatum videtur incurri propter violationem hanc, ſi triplicem illum modum, ſeu tres circunſtantias ſimul inuoluat: quia etiam pęna interdicti multiplicabilis eſt, & propter vnamquamque ex illis circunſtantijs per ſe ſolam eſt impoſita, vt dixi. Non oportet autem de nomine contendere, ſi quis importunè admiſcens metaphyſicam diſputationem neget illa eſſe plura interdicta, vel irregularitates, ſed vnam cum diuerſis reſpectibus, ſicut multi de relationibus loquuntur: inutilis enim eſt hęc diſputatio, dummodò id, quod ad mores ſpectat, conſtet; nimirum has pęnas ita incurri propter dictas circunſtantias, vt ad diſpenſationem integram obtinendam non ſufficiat, vnam cauſam ſine alia explicare: & quod diſpenſatione

In quo caſu cõferẽs ſacramẽtũ pręterdictas duas irregularitates triplicatũ incurrat interdictũ ab ingreſſu Eccleſiæ.

A habita ex vna cauſa adhuc maneat ex alia, & è conuerſo, quod eſt ſufficiens argumentum moralis diſtinctionis.

Præter has pœnas ſunt aliæ impoſitæ, quæ colliguntur ex dictis capitulis, *Is qui*, & *cui*, cum ſimilibus, ſcilicet, quòd iſte violator interdicti ſit inhabilis vt eligatur, vel poſtuletur, quòd ſit priuatus Eccleſiaſtica ſepultura, & alię ſimiles. Quarum explicatio pendet ex ijs quæ dicturi ſumus de ſecundo effectu interdicti, & ideò melius tractabuntur in diſputatione ſequenti. 15

Cap. Is qui, Cap. Is cui.

Aduertenda tamen ſunt nonnulla circa prædictas pœnas. Primum eſt non ſolùm incurri propter adminiſtrationem ſacramẽti quoad ſubſtantiam, ſed etiam propter publicam & ſolennẽ cæremoniam, ſeu ritum alicuius ſacramenti ſiue antecedat, ſiue comitetur, ſiue ſubſequi ſoleat ſacramentum. B Exemplum primi eſt in collatione primæ tonſuræ, quæ re vera ſacramentum non eſt, ſed præambulum quoddam ad ſacramentales ordines: tamen quia eſt cæremonia quędam Eccleſiaſtica, quæ ſolenni ritu datur, & ex officio eſt annexa eius collatio ordini Epiſcopali, vel aliquando, & ex priuilegio ſacerdotali cum dignitate Abbatis, vel ſimilis coniuncta: & ideò violatio interdicti per hoc miniſterium ſufficit ad prædictas pœnas incurrendas iuxta communem ſententiam. Vnde conſtat à fortiori, collationem cuiuſcumque minoris ordinis ſufficere; cùm iuxta veram ſententiam ſacramentum ſit. Idem dicendum eſt de confectione Chriſmatis, & benedictione olei, quæ ſunt pręparationes materiæ ad plura ſacramenta. 16

Prædictas pœnas incurri ſolẽnẽ cęremoniã alicuius ſacramenti exercendo.

Exemplum ſecundi erit in cæremonijs, ſeu ſolennitatibus baptiſmi, quæ per ſe comitari ſolent 17 C ſubſtantiam baptiſmi: aliquando verò priùs datur priuatim baptiſmus propter neceſſitatem, & poſteà publica ſolennitas expletur. Dico ergo, hoc ſolum miniſterium factum in caſu à iure non permiſſo ſufficere ad eaſdem pœnas incurrendas. Quia verò baptiſmus ſolennis non eſt prohibitus per interdictum, vt ſuprà dixi: ideò non opinor violari interdictum, etiamſi baptiſmi ſolennitas ſola, poſt baptiſmum priùs collatum, in loco interdicto celebretur. *Si* tamen perſona ſpecialiter interdicta, vel ob propriam culpam illud miniſterium exhiberet, irregularis fieret: nam illud non eſt iure permiſſum. In extrema verò Vnctione, ſi contingeret, v.g. vnum ſacerdotem in loco interdicto celeriter propter timorem mortis dare extremam Vnctionem tantùm quoad ſubſtantiam ſacramenti; alium verò ſacerdotem ſtatim publico & ſolenni ritu ſupple D re cæremonias illius ſacramenti, non ſolũ prior, ſed etiam hic poſterior irregularis fieret.

Exercerę baptiſmi ſolẽnitatẽ tẽpore ĩterdicti quãdo licitũ ſit.

Exemplum tertij membri eſt in ſolenni benedictione nuptiarum, quæ dari ſolet poſt ſacramentum illud prius receptum, & ſufficit etiam ad dictas pœnas incurrendas ſi ſacerdos contra interdictum tale miniſterium exhibeat, quatenus ex officio ſacerdotali ordini annexum eſt. Ratio omnium eſt, quia hæc omnia comprehenduntur ſub adminiſtratione ſacramentorum ex officio, vel clarius, ſub celebratione diuinorum, de qua in tota hac generalitate iura loquuntur. 18

Secundò eſt aduertendum aliquos extendere has pęnas non ſolùm ad miniſtrum ſacramẽtorũ, ſed etiam ad eos, qui illis cooperãtur, ſeu ſubſeruiũt in tali miniſterio, vt ſunt, v.g. aſſiſtentes 19

Epiſcopo

Epiſcopo ordines conferenti in loco interdicto, vt videre licet in Couarruuia dicto §. 3. in fine. *Couar.* Sed eſt aduertendum huiuſmodi aſſiſtentes, ſeu ſeruientes ex vi cooperationis ad ſacramentum non incurrere has pœnas: quia, quantum ad hoc caput ſpectat, non ſunt impoſitæ ſeruientibus, ſeu cooperantibus, ſed miniſtrantibus ſacramenta. Si tamen contingat cooperationem illam includere aliquod miniſterium ſacrum, per ſe annexum alicui ordini, præſertim ſacro, iam ex illo capite poterunt huiuſmodi pœnæ incurri, vt dicetur latiùs explicando ſecundum effectum, cui magis opponitur talis interdicti violatio.

In quo caſu ſubſeruiétes miniſtranti ſacramétũ incurrãt dictas pœnas.

20 Tertiò in his pœnæ obſeruandæ ſunt ſingulæ particulæ ſeu voces textuum, in quibus huiuſmodi pœnæ feruntur, vt ſunt in dicto capit. *Is qui,* §. *Is verò,* particula, *ſcienter,* & in cap. *Epiſcoporum,* eadem particula, *ſcienter,* & verbum, *Præſumpſerint,* & verb. *Contempſerint,* & ſimilia, quorum vis ſemper expendenda eſt ad intelligendum an pœna ſeu irregularitas incurratur. Quam vim autem habeant ſimilia verba ſatis dictum eſt in alijs cenſuris præſertim de excommunicatione: & ideò hic repetere non eſt neceſſe. Ponderanda item ſunt verba, quæ continent exceptiones, vt ſunt illa dicti capit. *Is qui,* dict. §. *Is verò, Niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat,* vbi expendenda eſt particula, *Super hoc.* Non enim ſufficiunt communia priuilegia exemptionum, quæ religioſi communiter habent, vt in ſequentibus videbimus, ſed neceſſe eſt vt circa interdictum ſpecialiter ſit priuilegium conceſſum. Item, additur exceptio, *Niſi à iure ſit conceſſum,* vel vt dicitur in capit. *Epiſcoporum,* de priuilegijs, *Niſi quatenus eis à iure conceditur.* Denique in dicto capit. *Is cui,* hoc ipſum indicatur in illa particula, *contra interdictum.* Nam qui operatur ex iuris conceſſione, non agit contra interdictum, & eadem ratione in hac particula includitur omnis legitima cauſa, quę à culpa excuſat: nam in conſcientia excuſat etiam à prædicta pœna, & irregularitate.

Capit. Is qui, & c. Epiſcoporũ expenduntur.

21 Secunda regula generalis eſt, Propter vſum ſacramenti qui non requirit proprium miniſterium alicuius ordinis clericalis, nulla eſt pœna iure ipſo impoſita, ſiue clericis, ſiue laicis. Probatio huius eſt, quia nullum inuenitur ius imponens huiuſmodi pœnam vna vel alia exceptione addita circa particulares perſonas, & cum ſpecialibus circunſtantijs. Declaratur autem hæc regula magis in particulari: quia hic vſus duplex eſſe poteſt: vnus eſt actiuus, qui tantum in duobus ſacramentis inueniri poteſt abſque vſu alicuius ordinis, ſcilicet in matrimonio, & in baptiſmo ſine ſolennitate collato. Nam in matrimonio ipſi contrahentes ſunt miniſtri quoad ſubſtantiam ſacramenti, de quibus dubium eſt an peccent contrahendo tempore interdicti, tamen, licèt ſupponamus peccare, nullam cenſuram, aut Eccleſiaſticam pœnam ipſo facto incurrunt. Imò, nec Parochus, cuius præſentia nunc neceſſaria eſt iuxta Concilium Tridentinum, aliquam pœnam, vel irregularitatem incurrit: quia illa præſentia non eſt actus alicuius ordinis, vt in ſuperioribus etiam tetigi. Similiter baptiſmi collatio & prohibita non eſt, &, quamuis eſſet, ad hanc irregularitatem non ſufficeret, quãdo abſque ſolennitate fit, quia non eſt actus ordinis; quamuis cóntingat fieri ab eo, qui ordinem habet, & hæc irregularitas non contrahitur niſi per actum alicuius ordinis, quem exercet is, qui talem ordinem habet cùm ſit interdictus, vel in loco interdicto, vt conſtat ex illis verbis, *In ſuo officio miniſtrando ſicut prius,* quæ habentur in citatis iuribus, & in ſimili ſunt explicata ſuperiùs agendo de excommunicatione; & attigit Couarrudias in dicto cap. *Alma,* par. 1. §. 2. nu. 7. *Couar.*

Propter vſum ſacraméti nõ exigẽtẽ miniſteriũ ordinis clericalis nulla imponitur pœna.

22 Atque hinc etiam conſtat, propter vſum paſſiuum, ſeu receptionem ſacramentorum nullam huiuſmodi pœnam incurri, quia recipere ſacramentum non eſt actus alicuius ordinis, etiamſi à clerico fiat. Excipitur tamen ſumptio Euchariſtiæ ſub vtraque ſpecie, quæ fit à ſacerdote ſacrificante: illa enim eſt actus ordinis, non tamen præcisè quatenus aſſumptio, ſed quatenùs eſt conſumptio, & quaſi cóſummatio ſacrificij, quæ eſt proprius actus ordinis, qui tunc exercetur. Excipi etiam poſſet participatio illa ſacramenti Euchariſtiæ ſub ſpecie vini, quæ fit à Diacono miniſtrante Summo Pontifici ſolenniter celebranti: nam ille modus communicationis videtur eſſe proprius actus ordinis diaconatus: propriè tamen id non eſt propter ſuſceptionem ſacramenti, quàm propter totum illud miniſterium, quod per modum vnius fit, & eſt proprius actus illius ordinis.

Propter receptioné ſacraméti nulla incurritur pęna.

Excipiũtur duo caſus.

23 Prætereà fit exceptio de ſacramento Ordinis, quæ dupliciter fieri poteſt: primò ratione receptionis talis ſacramenti præcisè, ſecundò ratione alicuius actus concomitantis. Prior modus ſuaderi poteſt, tum quia excommunicatus recipiens ordines fit irregularis, vel ſaltem ſuſpenſus, ergo & interdictus. Confirmatur, quia ſuſcipiens ſuperiorem ordinem, vtitur inferiori, ſine quo alium non poteſt ſuſcipere, vt ſuprà dictum eſt: ergo etiam hoc titulo fit irregularis. Secundò poteſt incurri hęc irregularitas per actum concomitantem ipſam ordinationem, vt eſt conſecratio in ſacerdotibus, canere Epiſtolam, vel Euangelium in Diacono, vel ſubdiacono, quando in ipſa ordinatione eis committitur, quod ſentit Couarr. dict. §. 3. num. 5. quia ille eſt actus ordinis. *Couar.* Neutro tamen modo videtur exceptio admittẽda, quia non eſt ſatis in iure expreſſa. Vnde ad priorem partem reſpondeo, illam pęnam nõ eſſe ad interdictum extendendam, quia iura ſolùm loquuntur de excommunicatione, & hic nõ valet argumentũ à ſimili, præſertim cùm excómunicatio grauior cẽſura ſit. Ad confirmationẽ reſpondetur, ſuſcipere ſuperiorẽ ordinem non eſſe propriè miniſtrare in inferiori, quia miniſtrare dicit actionem, & ita intelligenda ſunt iura cum proprietate in materia præſertim pęnali. Ad alteram partẽ reſpondeo, etiã in illis caſibus non incurri, propter ea quæ dixi ſuprà tractãdo de ſuſpẽſione de illo, qui ſuſpẽſus in ſua ordinatione ſtatim in eadem actum ordinis exercet. Et quamuis ſit nonnulla differentia, quia ibi ſuſpẽſio contrahitur in ipſo actu ſuſceptionis ordinis; hic autẽ interdictũ ſupponitur ante ſuſceptionem ordinis, & ideò maior ratio eſſe videtur contrahendi irregularitatẽ: Nihilominùs in hoc videtur eſſe eadẽ ratio, quod illa moraliter non cẽſetur miniſtratio in ordine ſuſcepto, ſed tantũ indebita ordinis ſuſceptio, nã aliud eſt tanquam acceſſorium, quod nõ reputatur actio diſtincta, neq; magis punitur, quàm ipſum principale qđ comitatur. Pręſertim, quia etiam iura, quæ loquũtur de perſona interdicta exercẽte officium ordinis, illis verbis

Recipiẽs ordines, aut in ipſa ordinatione miniſtrans nõ incurrit irregularitatẽ.

loquuntur,

ſequuntur, quæ indicant miniſterium illud debere eſſe moraliter diſtinctum ab ordinatione, vt patet ex illis verbis, *In ſuo officio miniſtrando ſicut prius*, & ſimilibus. Propter quæ cenſeo hanc partem eſſe probabilem, de qua iterum redibit ſermo in diſputatione ſequenti.

34 Præter has exceptiones, quæ ex parte ſacramentorum notantur, ex parte perſonarum fieri ſolent aliæ: nam religioſi, & moniales, qui generale interdictum non ſeruant, excommunicantur ipſo iure in Clementina 1. de Sententia excommunicationis, & in Clementina tertia ſpecialiter excommunicantur fratres Minores, qui perſonas ſui. 3. ordinis tempore interdicti admittunt ad diuina, & in Clementina ſecunda eodem titulo excommunicantur domini temporales, qui in terris ſuis cogunt aliquem ad diuina facienda tempore interdicti. Hæc enim pœna cum proportione applicanda eſt ad ſacramentorũ vſum: nam ille etiam, vt diximus, ſub celebratione diuinorum comprehenditur; tamen, quia illa pœna generalior eſt, in ſequenti diſputatione exactius declarabitur.

Religioſi, ac moniales generale interdictũ nõ ſeruãtes excõmunicantur. Clem. 1. de Sent. excom. Clem. 3. com. Specialis excõ. in fratres minores & dominos tẽporales violantes interdictũ. Clem. 2. eod. tit.

DISPVTATIO XXXIIII.

De ſecundo effectu interdicti, qui eſt diuinorum officiorum prohibitio.

DE hoc effectu diſputare nõ oportet, an ſit, ſed ſupponere, eſſe per ſe, & maximè proprium effectum interdicti, vt conſtat ex definitione interdicti, ſuprà tradita, & ex omnibus iuribus, quæ de interdicto loquuntur, vt capit. *Si ciuitas*, capit. *Si ſententia*, & capit. *Alma*, de ſententia excommunicationis, in 6. cap. *Epiſcoporum*, de priuilegiis, in 6. capit. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus Clementina prima, de ſentẽtia excommunicationis. Eſt autem hic effectus communis omnibus interdictis cum proportione, nam, ſi ſit generale loci, non ſolùm in templis, vel oratorijs, ſed etiam in domibus, vijs, & vicinis agris, ac denique in tota illa terra, quæ generaliter interdicitur, habet hunc effectum reſpectu omnium hominum cuiuſcumque loci, vel Diœceſis, vt ex eiſdem iuribus conſtat, & ex capit. *Licet*, & capit. vltimo de Priuilegijs, in 6. cum ſimilibus. Si verò interdictum loci ſit ſpeciale, in illo definito loco habet cum proportione eundem effectum. Denique, ſi perſonale ſit, generale, & ſpeciale, in perſona, vel perſonis idẽ cum proportione operatur reſpectu locorum omnium ex eiſdem iuribus cũ alijs, quæ de his interdictis in diſputatione prima tractauimus. Hoc ergo ſuppoſito, tria præcipuè, vel quatuor declaranda ſu-

Quàm late pateat ſecundus effectus Interdicti generalis.

A perſunt. Primùm, quæ diuina officia, præter ſacramenta, & quis eorum vſus interdicto prohibeantur. Secundò, quale peccatum ſit violatio interdicti quoad hanc partem. Tertiò, quæ pœna ſit ob eam rem ipſo iure impoſita.

SECTIO I.

An, & quomodo Miſſæ ſacrificium per interdictum generale loci prohibeatur.

B INTER diuina officia primum, ac præcipuum locum tenet ſacrificium Miſſæ: vnde certũ eſt vſum huius ſacrificij maximè interdici per hanc cenſuram, vt conſtat ex citatis iuribus: ex quibus etiam intelligitur prohibitionem hanc non ſimpliciter, ſed cum moderatione ſumendam eſſe, ſcilicet ne conſueto more, & libertate fiat, ſed modo à iure præſcripto. Quod in ſingulis interdictis diuerſo modo, & ratione verum eſt, & ideò ſigillatim explicandum. 1

Per interdictum ergo generale loci nunquam videtur fuiſſe omninò prohibitum Miſſæ ſacrificium: quia cùm viaticum nunquam ſit morientibus denegandum, ſemper oportet Euchariſtiæ ſacramentum ſaltem pro infirmis in Eccleſia conſeruare. Ex quo fit conſequens, vt ſemper etiam potuerit congruenti tempore renouari: nam hæc veluti intrinſeca, & neceſſaria connexione ſeſe conſequuntur, & primum pertinet ad animarum ſalutem, & obſeruationem diuini præcepti: ſecundum autem ad debitam ſacramenti reuerentiam ſpectat: Et ideò neutrum debuit, vel etiam potuit per interdictum ſimpliciter prohiberi. Cùm ergo Euchariſtiæ ſacramentum non niſi in ſacrificio Miſſæ renouari poſſit, quia in ſolo illo confici poteſt, fit conſequens, vt nec ſacrificium Miſſæ fuerit omninò prohibitũ, ſed permiſſum ſaltem quantum ad hunc finem neceſſarium erat. Quia verò, ſecluſa diſpoſitione iuris poſitiui, hoc arbitrarium erat pro ratione neceſſitatis, ideò, vt melior ordo ſeruaretur, ſtatutum poſteà fuit in capit. *Permittimus*, de Sententia excommunicationis: vt ſemel in hebdomada poſſet Miſſæ ſacrificium dici tempore interdicti in ſingulis Eccleſijs cauſa conficiendi Corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non negatur, cum circunſtantijs, & conditionibus ſtatim explicandis. 2

2 Sacrificiũ Miſſę tẽpol. in terd. nunquã fuit omnino prohibitũ.

Cap. Permittim., de Sent. excom.

Poſteà verò propter magna incommoda, quę ex carentia tanti ſacrificij ſequebantur, hunc rigorem interdicti Eccleſia temperauit, & permiſit, *vt ſingulis diebus in Eccleſiis, & monaſterijs Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia ſicut prius: ſubmiſſa tamen voce, ianuis clauſis, excommunicatis, ac interdictis excluſis, & campanis etiam non pulſatis*. Quæ ſunt verba capituli, *Alma*, de Sententia excommunicationis in 6. & quoad dictas circunſtantias eadem habebantur in dicto cap. *Permittimus*, Et breuiter ſunt ſigillatim explicanda. 3

3 Iure antiquo quid cõceſſũ. Quid iure nouo.

Cap. Alma mater, de ſent. exa. in 6.

Et in

Et in primis dubitari poteſt, quid nomine Eccleſiarum hoc loco intelligendum ſit: nam ex quo ſub diſiunctione ponuntur *Eccleſiæ*, vel *monaſteria*, nomine Eccleſiarum non videntur intelligi omnia loca ſacra, in quibus ſolet hoc ſacrum confici, alioqui non oporteret monaſteria ſpecialiter adiungere: ſignificari ergo videntur illa voce templa, quæ ſunt ſub cura ſæcularium clericorum, & autoritate Epiſcopi publicè ſunt expoſita, & approbata, vt in eis tàm ſacrificium, quàm alia diuina officia celebrentur.

5 Dubiũ.

Hinc verò oritur dubium, An extra huiuſmodi Eccleſias, vel monaſteria liceat Miſſæ ſacrificium eo tempore celebrare. Nam illa conſtitutio ſolùm in his locis hoc permittere videtur, vt ex textu conſtat, & notarunt ibi aliqui interpretes, & ſentit Couarruuias ibi 2. par. §. 4. num. 2. Addit tamen nomine Eccleſiarum comprehendi etiam hoſpitalia, in quibus eſt ſacer locus autoritate Epiſcopi approbatus ad hoc miniſterium: tùm quia ratio huius conceſſionis in illis maximè militat; tùm etiam, quia in fauorabilibus merito hæc nomine Eccleſiarum comprehenduntur. Addit præterea ibi comprehendi monaſteria monialium: nam ex vi verbi manifeſtum eſt vocem *monaſterijs*, ſimpliciter dictam hæc etiam comprehendere; neceſſitas etiam in eis quodammodo maior eſt, vt poſſint ſacrificio miſſæ intereſſe. Qui etiam aduertit, ſermonem eſſe de Eccleſijs, & monaſterijs exiſtentibus in loco generatim interdicto, quia illa moderatio non extenditur ad loca ſpecialiter interdicta, vt infrà videbimus.

Couar.

Nomine Eccleſiarũ cõprehẽdũtur ſacella hoſpitalium.

6 An dicto caſu nomine Eccleſiarũ veniant priuata oratoria. *Cõc. Trid.*

Quæritur autem vlterius, an in priuatis oratorijs, quæ ſolent eſſe in communibus domibus, poſſint tempore interdicti Miſſæ celebrari, præſertim nunc, quando talia oratoria eſſe debent ab ordinarijs deſignata, & approbata iuxta Concilium Tridentinum, ſeſſ. 22. decreto de obſeruandis in Miſſæ celebratione. Nam, quia materia fauorabilis eſt, videntur hæc oratoria poſſe nomine Eccleſiarum comprehendi, quia fauores ampliandi ſunt. Nihilominùs dictus autor contrarium ſignificat, quia ſolùm ad monaſteria monialium, & hoſpitalia facit ampliationẽ, alia loca tacitè excludens. Præſertim, cùm generalem regulam ſtatuat, extra loca ibi ſignata non poſſe diuina celebrari: Et poteſt hoc confirmari: tùm quia, iuxta communem vſum, non ſolent hæc loca nomine Eccleſiarũ intelligi, vnde Concilium Tridentinum citato loco, hæc oratoria etiam ad diuinum tantùm cultum dedicata, & ab ordinarijs deſignata ab Eccleſijs condiſtinguit: tùm etiam, quia capit. *Alma*, præter Eccleſias exprimens monaſteria, ſatis ſignificauit nolle permittere omnia loca, ſed ea tantùm, quæ videntur æquè digna, vt in hoc priuilegio æquiparentur, quod de priuatis oratorijs dicere non poſſumus.

2. opinio

7 1. opinio & verior *Couar.*

Contrarium verò videtur poſſe ſumi ex Nauarro capit. 27. numero 175. quatenus dicit, Quando iura permittũt diuina officia cum hac moderatione, *in Eccleſiis, vel monaſterijs*, non addere hanc particulam, vt limitationem ad excludẽda alia loca, ſed potiùs vt ampliationem: quia permittendo hæc loca, in quibus laici ſolent ſacra audire, multò magis permittunt alia loca, in quibus laici intereſſe non ſolent: nam principalis, inquit, ſcopus prohibendi diuina officia eſt, ne audiatur à laicis.

A Sed quidquid ſit de alijs diuinis officijs, de quibus infrà dicemus, in Miſſæ ſacrificio, ratio illa non videtur locum habere. Primò, quia de illo verum non eſt, propter laicos principaliter fuiſſe prohibitum, ne ab eis audiretur: nam olim æquè erat prohibitum pro laicis, & clericis: & non ſolùm prohibebatur audiri, ſed ſimpliciter fieri extra caſum neceſſitatis, ſuprà explicatum. Cùm ergo ius nouum ſolùm permittat fieri in certis, ac determinatis locis, integra manet prohibitio quoad cætera loca. Secundò, quia nullus eſt locus aptus ad hoc ſacrificium cõficiendum, in quo laicis non poſſint, & ſoleant aſſiſtere, & audire: ergo reſpectu huius ſacrificij non videtur habere locum ille modus ampliationis: imò, quia omnis alius locus, præter Eccleſiam & monaſteria, eſt iure communi quaſi ineptus ad hoc miniſterium, ideò illis tantùm locis conceſſum B videtur hoc priuilegium. 8

Nihilominùs hæc poſterior opinio viris doctiſſimis probatur, & quoniam fauorabilis eſt, & fauorem ampliat, mihi etiam probanda videtur. Vel dicendo, nomen Eccleſiæ ampliaſſimè ſumptum (vt in re fauorabili ſumendum eſt) comprehendere omnia loca approbata ad Miſſæ ſacrificium perficiendum. Vel dicendo (quod veriſimilius videtur) in eo textu nominatas eſſe Eccleſias, & monaſteria, quia ſunt frequentiora loca, in quibus diuina officia celebrari ſolent: non verò vt ad illa ſola conceſſio limitaretur. Nam primaria illius legis intentio non fuit his locis nominatis priuilegium concedere, ſed ſacrificium ipſum permittere ſicut priùs cũ conditionibus ibi poſitis: ergo vbicumque antea fieri poterat, poteſt etiam nunc illis conditionibus ſeruat. 9

C Secundò expendenda eſt abſoluta permiſſio celebrandi Miſſarum ſolennia cum illa adiectione, *ſicut priùs*, nam hinc duo colliguntur. Vnum eſt, non ſolùm eſſe licitum ſingulis diebus in ſingulis Eccleſijs ſemel ſacrificare, ſed etiam toties, quoties alijs diebus fieri ſolebat, atque adeò omnes Sacerdotes, aliàs non prohibitos, ſeu perſonaliter interdictos, poſſe eo tempore cum dictis circunſtantijs in talibus locis ſacrificare. Quia licèt in textu hoc expreſsè non declaretur, ſed indefinitè dicatur, quod liceat in Eccleſijs ſingulis diebus Miſſarum ſolennia celebrare: tamen hoc ipſo quod hæc conceſſio nõ limitatur, omnibus indifferenter conceditur: & addendo, *ſicut priùs*, hoc ampliùs, & euidentiùs declaratur. 10

Prędicta cõceſſio intelligi debet reſpectu cuiuſq; Sacerdotis nõ perſonaliter interdicti.

Vnde colligunt omnes, quoſcumque clericos, ſiue illius loci, ſiue alterius, qui ibi inueniantur, D poſſe tempore interdicti ſacrificia ibi facere ſicut prius, vt patet ex Nauarro capit. 27. num. 174. cum alijs, quos citat, & ex Couarruuia cap. *Alma*, par. 2. §. 4. numero quarto, qui excipit clericos coniugatos, qui quoad hoc tãquàm laici reputantur, de quo paulò inferius dicetur. Aliud quod colligitur eſt quodcumque Miſſæ officium poſſe eo tempore celebrari, quod ſuprà animaduertit Couarruuias, numero tertio, contra quoſdam Canoniſtas, qui dixerunt, tantum licere dicere Miſſam diei, quorum ſententia improbabilis eſt, quia illa limitatio in textu non habet fundamentum, & ex abſoluta conceſſione, & adiectione illius particulæ, *ſicut priùs*, contrarium potius colligitur, & ita communius ſentiunt Doctores, quos ibidẽ Couarruuias refert, 11

Nauarr. *Couar.*

Couar.

Non eſt limitãda dicta conceſſio ad officium ppriũ illius diei.

Digitized by Google

refert: Addi etiam poſſet, ex his verbis colligi, omnem ſolennitatem huius ſacrificij in Eccleſia vſitatam licitam eſſe tempore interdicti, præter eas quatuor conditiones, quæ ibidem adiunguntur. Nam cùm priùs fiat generalis conceſſio, & poſteà addantur quatuor illæ limitationes, per illaſmet declaratum eſt, quoad alia omnia, generaliſſimam eſſe cōceſſionem: nam exceptio, vt aiunt, firmat regulam in contrarium. Sed hoc habet difficultatem, inferiùs tractandam.

Conditiones ſeruandæ in ſacro faciendo in prædicto caſu.

11 1. Conditio vt ſubmiſſa voce fiat ne ab externis audiatur.

TErtio expendenda eſt particula, *Submiſſa voce*, per quam excluditur ne Miſſa ſolenni cantu dicatur. Et quia finis huius circunſtantiæ eſt, vt diuina officia extra Eccleſiam, atque adeò à perſonis prohibitis audiri non poſſint: ideò ea vocis ſubmiſſio tenenda erit, quæ ad hunc finem neceſſaria fuerit, vt ibi communiter aduertitur, & ſumitur ex capit. *Quod in te*, de Pœnitentijs, & remiſſionibus, ibi, *Et voce ita demiſſa, quòd exterius audiri non poſſit*. Non ergo prohibetur, quin Miſſæ officium tam alta voce proferri poſſit, vt & à miniſtris, & ab alijs, qui intra Eccleſiam legitimè aſſiſtunt audiri poſſit; & in hoc omnes etiam conueniunt, neque aliqua occurrit difficultas.

12 2. Vt ianuis clauſis fiat.

Quartò notanda eſt ſecunda conditio, ſcilicet, *Ianuis clauſis*. Circa quam primò aduerti poteſt, finem huius circunſtantiæ eſſe ne orationes, aut alia diuina officia exteriùs audiantur, quod facilè contingere poſſet ſi ianuæ eſſent apertæ, quantumuis Miſſa ſubmiſſa voce diceretur, loquendo regulariter, & prout communiter dici ſolet. Deinde, ne Miſſæ ſacrificium, & aliæ Eccleſiaſticæ cæremoniæ ab exiſtentibus extra Eccleſiam, atque adeò à perſonis prohibitis videri poſſint. Vnde neceſſe eſt, vt ianuæ integræ ſint, ita vt & auditum, & viſum impedire poſſint. Vnde in Clementina 1. de Sententia excommunicationis, grauiter reprehenduntur, qui Eccleſiæ ianuis latenter perforatis, aut in eis factis feneſtris interdictum violare præſumunt. (Clē. 1. de ſent. exc.) Tertius finis huius circunſtantiæ eſſe poteſt, ne perſonæ prohibitæ ingredi valeant: ad hunc autem finem videtur neceſſarium, vt ianuæ ita ſint interiùs clauſæ, vt exteriùs aperiri non poſſint: quod tamen neque eſt in vſu, neque in textu exprimitur. Sed ſufficere cenſetur, quòd portæ ita iunctæ ſint, vt & viſum, & auditum, & tranſitum impediant, niſi aperiantur, quamuis non ſint ita obſeratæ, vt volenti ingredi reſiſtant: hoc enim etiam magnum eſſet incommodum, cùm multi de populo facultatem habeant ingrediēdi. (Non tamé requiritur vt ianuę ita ſint obſeratæ, vt ab externis aperiri nequeant.) Solet autem in nonnullis Eccleſijs oſtiarius ad ianuam adhiberi, qui ingredientes admoneat, & prohibitos, ſeu facultatem non habentes repellat, quam prouidentiam cenſeo eſſe laudabilem, non tamen in præcepto, quia nullibi illud inuenio, neque ex natura rei ſequitur ex alijs, quæ præcepta ſunt: Quia generalis admonitio, & denunciatio interdicti, per ſe loquendo, ſufficit, & ipſæ ianuę clauſæ per ſe ſignificant, & admonent ne ingrediantur ij, qui facultatem non habent. (Adhibere hoſtiarium laudabile eſt, nõ tamen neceſſariũ.) Quod ſi aliquis prohibitus, nihilominùs ingreſſus fuerit, ſatis erit illum expellere cùm primùm in notitiam miniſtrorum deuenerit, neque ad maiorem diligentiam, moraliter loquendo, tenentur.

13 Oēs ianuæ prędicto tpe claudendæ.

Aduertendum præterea eſt, ſi templum plures portas habeat, non ſatis eſſe vnam, vel aliam etiam principalem claudere, ſed neceſſe eſt omnes: tùm quia ad prædictos fines id neceſſarium eſt: tùm etiam, quia propterea dicitur in textu, *Ianuis clauſis*. Quæ locutio pluralis æquiualet vniuerſali, maximè cùm includat virtute hanc negationem, non aperta Eccleſiæ ianua. Interdum verò ſolet Eccleſia, præſertim in Monaſterijs, Hoſpitalibus, vel etiam in Cathedralibus, vel alijs ſimilibus Templis, præter eas ianuas quæ ſunt in vijs publicis, habere aliquam ad interiùs clauſtrum, de qua dubitari poteſt, an neceſſe ſit illam etiā claudi. Nam in illa ceſſare videntur omnes rationes, & fines huius circunſtantiæ: præſertim, quia ſatis videtur illa porta eſſe clauſa muris, & portis ipſius clauſtri, quibus ipſa concluditur. In contrarium verò obſtant generalia verba legis, quæ magis attendenda videntur, quàm finis legis. Eò vel maximè, quòd ſæpè intra clauſtrum ingredi poſſunt perſonæ, quibus licitum non eſt ſacris intereſſe. Vnde hanc regulam cenſeo eſſe ſeruandam, nimirùm quòd ſi clauſtrum ita ſit poſt Eccleſiam contentum, vt ad illud non pateat aditus, niſi per Eccleſiæ ianuas, ſatis cenſeatur clauſa Eccleſia, ſi ianuæ, quæ publicas vias reſpiciunt clauſæ ſint. Quando verò aliunde patet aditus ad ipſum clauſtrum, qui aditus tempore interdicti non ſolet eſſe ſpecialiter impeditus, tunc neceſſe eſt, vt ianuæ etiam, quæ clauſtrum reſpiciunt clauſæ ſint: quia ratione finis, & ratione verborum legis comprehenduntur.

14 Vt. liceat facere ſacrũ ſolius capellę porta clauſa.

Et ad eundem modum reſpondendum eſt, ſi quis interroget, an liceat in Capella Eccleſiæ Miſſam dicere apertis Eccleſiæ ianuis, porta verò ipſius Capellæ clauſa. Nam ſi ita Capella occludatur, vt nec videri, nec, moraliter loquendo, poſſint Miſſæ exterius audiri, id ſatis eſt: quia & ad finem legis hoc ſufficit, & in verbis eius nihil eſt, quod cogat ad id intelligendum de ianuis totius Eccleſiæ, ſed (reſpectiuè) illius loci, vbi ſit ſacrificium, vel diuinum officium. Imò addunt aliqui, ſi locus Capellæ ita ſit remotus, vt nullum ſit morale periculum, vt ab aliquo poſſit audiri, vel videri Miſſa etiamſi ianuæ apertæ ſint, tum neceſſarium non eſſe eas claudere. Quod videtur à ſimili poſſe ſumi ex Nauarro, num. 174. vt infrà videbimus. Et ratio eſſe poteſt, quia tunc ceſſat finis legis. Sed hoc ego non probo, quia illud eſt accidentarium, & ſemper neceſſe eſt verba legis tenere, & ſeruare in aliquo probabili ſenſu. nam ceſſante fine legis in particulari non ſtatim ceſſat obligatio legis. (Excluditur quorundam opinio.) Vt non liceret tempore interdicti Miſſam dicere ſolenni cantu, etiamſi eſſet Eccleſia ita remota à populo, vt nullum eſſet periculum quòd ab externis audiri poſſet: ac denique quia nunquam poteſt eſſe ita certum, nullum eſſe tale periculum, vt ob eam rem huius præcepti obligatio ceſſare iudicetur. Clauſæ ergo debent eſſe ianuæ, vel proximè, vel remotè, prout moraliter, ac prudenter ſatis eſſe exiſtimetur.

Digitized by Google

Tertia conditio, vt campanæ non pulſentur.

15 QVinto notanda eſt alia conditio requiſita, ſcilicet vt ſacrificium fiat ſine pulſatione campanarum. Quod in primis intelligitur de pulſatione, quæ Miſſam antecedit, & publicè fit ad populum conuocandũ, vt omnes intelligunt, & vſus probat. Eiusq; ratio primaria videtur eſſe, quia cùm communis populus ad talia officia admittendus non ſit, nec etiã eſt vocandus illo publico ſigno, quo vocari ſolitus eſt. Atque ex hac ratione confirmantur dicta in ſuperiori puncto: ideò enim non vocatur populus, quia admitti non debet: ergo ſignum eſt ex vi huius capitis non concedi populo vt intereſſe poſſit. Nam ſi ſoli excommunicati, & interdicti excludendi eſſent, nihil eſſet cur campanæ non eſſent pulſandæ: nam excommunicati & interdicti pauci ſunt, & eorum impedimentum eſt ſatis notum, & conſtat eos non vocari, quamuis ſignum publicum detur, vt conſtat apertè quando illi ſoli ſunt excommunicati & interdicti abſque interdictione loci. Deinde ex eadem ratione intelligimus ſub appellatione campanarum comprehendi quodlibet ſignum publicum, quo ſolent ad celebrationem diuinorum populi conuocari. Quia vbi eſt eadem ratio, eadem videtur eſſe iuris diſpoſitio, valde enim materiale eſt, quod ſignũ detur per cymbalum, vel per tubam, vel voce præconis, quæ campanis æquiparatur in Clementina 1. de ſententia excommunicat. quia conuocatio & ſignificatio eſt eadem.

Quid nomine cãpanarum intelligatur.

Clem. 1. de ſent. excom.

16 Prædicta prohibitio nõ extenditur niſi ad ſignũ cãpanæ.

Aliqui tamen hoc ita extendunt, vt dicant nullum eſſe dãdum publicum ſignum, quo populo conſtet, diuina tunc eſſe facienda. Veruntamen ſi tale ſignum non ſit campanæ, quod in ſpecie prohibitum eſt, & alioqui ex more & vſu conſtet non dari ad conuocãdum populum, ſed ſolùm ad admonendum clerum, quod iam ſit hora, in qua diuina ſunt celebranda modo iure permiſſo, non video illud eſſe hic prohibitum, quia neque verba, neque ratio textus tali ſigno accommodantur. Imò video in grauiſſimis Eccleſijs, in quibus viri & timorati, & valde docti congregantur, hanc conſuetudinem obſeruari. Neque immeritò: nam Canonici, & alij beneficiati Eccleſiarum nõ ſolùm poſſunt, ſed etiam debent diuinis officijs intereſſe tempore interdicti, alioqui diſtributionibus quotidianis priuandi ſunt, æque ac in tempore non interdicto, vt ſtatuitur in dicto capit. *Alma*, ergo meritò poſſunt in Eccleſijs inſtitui ſpecialia ſigna illi tempori accommodata, quibus clerus admoneatur. Nihilque refert, quòd populus intelligat tunc diuina celebrari: tum quia hoc non eſt prohibitum: tum etiam, quia dum id intelligit per ſignũ ſpeciale, verbi gratia, alicuius tubæ, & non per commune ſignum campanæ, ſimul intelligit ex vi talis ſigni populum nõ vocari, ſed potiùs excludi, niſi priuilegium habeat.

Publicè poteſt tuba dari ſignũ Canonicis, & ijs qui debẽt intereſſe diuinis officijs.

17 Quis cãpanarum vſus ſit prohibitus tẽpore interdicti.

Ex prædicta etiam ratione conſtat, quod notauit Couarruuias dicto §. quarto, numero quinto, vſum campanarum non eſſe ſimpliciter prohibitum tempore interdicti, ſed ſolùm illum, qui eſt ad conuocandum populum ad diuina officia, non verò ad concionem, verbi gratia, ſalutationem Angelicam, ſignificãdas horas diei,

A & ſimilia: quia non eſt illa pulſatio per ſe prohibita, ſed ſolùm vt circunſtantia diuini officij.

18 Sed quid, ſi detur ſignum quaſi vacuum & ſine re, nimirùm quia pulſantur campanæ illis horis, in quibus diuina celebrari ſolent, quamuis ibi celebranda non ſint: ſolent enim, verbi gratia, in aliquibus Eccleſijs vel monaſterijs pulſari campanæ ad Matutinum, vel etiam ad Miſſam, quamuis non dicantur, tunc enim non videtur talis pulſatio prohibita, quia re vera non eſt circunſtantia celebrationis, nec etiam eſt verum ſignum ſed apparens. Nihilominùs aliqui exiſtimant hoc etiam eſſe prohibitum, vt videre licet in Calderino tractatu de Interdicto par. prima. Indicant etiam Nauarrus, numero 177. & Syluester Interdictum 5. numero 7. quatenus dicunt, interdicti tempore nullo modo licere pulſare campanas pro ſigno celebrationis diuinorum officiorum. B Quæ ſententia erit vera ratione ſcandali, quia populus per hoc intelligit interdictum illo modo violari: per ſe autem ac formaliter talis actio non videtur contra legem interdicti: quia interdictum, vt dicebam, non prohibet per ſe pulſationem campanarum, ſed prohibet celebrationem diuinorum cum pulſatione campanarum; ibi autem non fit celebratio diuinorum. Tùm etiam quia ſignum campanæ datum ad res non ſacras, non eſt prohibitum: ergo nec datum ad res non veras, ſed tantùm fictas, & apparentes. Denique (quod ponderandum videtur) ſi quis tempore interdicti faceret pulſari campanam ad Miſſam publicè faciendã, & animo illam dicendi: ſi poſteà mutaret animum, & illam non diceret, quamuis peccaſſet grauiter mente, non tamen cenſeretur exterior C tranſgreſſor interdicti, ſimpliciter & abſolutè, neque incurreret cenſuram latam contra huiuſmodi tráſgreſſorem interdicti: ergo pulſatio per ſe ſola non ſufficiet ad hanc tranſgreſſionẽ propriè ac formaliter loquendo; quamuis ſufficere poſſit ad culpam grauem ratione ſcandali.

An violetur interdictum ſi campanæ pulſẽtur nec tamẽ diuina celebrẽtur.

Calderin. Nauar. Syluest.

19 Tandem inquiri poteſt in hoc puncto, an per hanc particulam ſit prohibitus vſus ſeu ſignum paruæ campanæ, quod in Miſſa dari ſolet: nam in illo ceſſat ratio huius prohibitionis: quia illud ſignum non datur ad conuocandum populum, ſed ad excitandum mentes audientium, vt ſacrificio attentius aſſiſtant, & adorent Corpus & Sanguinem Domini, qui finis honeſtus videtur etiam tempore interdicti. Nihilominùs omnes auctores docent hoc etiam eſſe prohibitum, vt Calderinus, Couarruuias, & Nauarrus ſuprà, alijque Summiſtæ. Nam in textu dicitur, *Campanis etiam non pulſatis*, quæ locutio vniuerſali negatiuæ æquiualet. D Ratio verò eſt, quia vel hæ etiam paruulæ campanæ, regulariter loquendo, facilè exteriùs audiuntur, & ità per eas etiam conuocantur alij; vel certè non eſt illa ratio ita adęquata, quin etiam prohibeantur hæ propter aliquam ſolennitatem tollendam. Quod à ſimili colligere licet ex capit. *Quod in te*, de Pœniten. & remiſſ. vbi organa, & alia ſigna ſolennitatis, vel lætitiæ prohibentur. Vnde, licèt in illis conditionibus de hoc non fiat expreſſa mentio: tamen in hoc verbo, & multò magis in illo, *ſubmiſſa voce*, ſufficienter continetur.

Quid de pulſatione paruæ campanæ in Miſſa.

Calder. Couar. Nauarr.

Quarta

Digitized by Google

Quarta conditio, vt interdicti perſonaliter, & qui interdicto cauſam dederunt excludantur.

20 SExto additur, *Excommunicatis, & interdictis excluſis.* Et quidem prior pars, quæ ad excõmunicatos ſpectat, non eſt huius loci propria, quia non ſolùm interdicti tempore, ſed quolibet alio à diuinis officijs, & præſertim à ſacrificio Miſſæ excludendi ſunt, iuxta ſuperiùs dicta in propria materia. Poſterior autem pars intelligitur de omnibus perſonaliter interdictis, ſub quibus comprehenduntur etiam perſonæ, quæ interdicto generali cauſam dederunt, & quæ ad perpetrandum delictum, cuius occaſione interdictum latum fuit, conſilium auxilium, vel fauorem præbuerunt, vt dicitur in capit. *Licèt*, de Priuilegijs, in 6. nam illæ virtute, ſeu conſequenter etiam ſunt perſonaliter interdictæ per ipſummet interdictũ locale, vt ſuprà diximus.

Cap. Licèt, de Priuil.

21 Vtr. excludi ẽt debeant laici non excõicati, nec interdicti. Rõ dubitandi.

Dubium verò graue hic occurrit, an debeant excludi omnes laici qui interdicti & excommunicati non ſint: nam ex prædictis verbis colligi poteſt, omnes non excõmunicatos vel interdictos, cuiuſcunque conditionis ſint, excludendos nõ eſſe: quia exceptio firmat regulam in contrarium: ſed hic Pontifex ſolùm excipit excommunicatos & interdictos: ergo admittit omnes alios. Prætereà, vt ſupra expẽdebamus, concedit facultatem abſolutam offerẽdi ſacrificium ſicut priùs, ſolùmque hoc limitat illis quatuor conditionibus appoſitis, ſed quamuis laici non interdicti vel excommunicati adſint omnes illæ conditiones ſeruari poterunt: ergo ſicut priùs licebat facere ſacrificium præſentibus laicis, etiã nunc licet ſeruatis prædictis conditionibus. Denique ratio illius moderationis in eo expreſſa, ſcilicèt ne *indeuotio populi creſcat*, videtur hanc ampliationem poſtulare: alioqui eadem occaſio indeuotionis populi remaneret. Et hãc ſententiam videtur probare Frederic. conſ. 70.

22 Nihilominùs contraria ſententia & autoritate & conſuetudine eſt communiter recepta, vt videre licet in omnibus interpretibus capituli, *Alma*, vbi Couaruuias part 2. §. 4. num 4. & in Calderino, Antonino, & in alijs in tractatibus de interdicto, & Summiſtis verb. *Interdictum*, Nauarro num. 173. Et videtur hæc ſententia declarata à Bonifacio VIII. qui auctor fuit cap. *Alma*, in c. *Licèt*, de Priuil. in 6. vbi inquit; *Licèt vobis conceſſum exiſtat, vbi interdicti tẽpore ianuis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, voce ſub miſſa diuina celebrare poſſitis, ad ea tamen aliquos, etiamſi aliunde venerint, niſi ſuper hoc priuilegiati exiſtant, recipere nulla ratione debetis.*

Couar. Calder. D. Anto. Nauar.

Cap. Licèt, de Priuil. in 6.

23 Obiect. 1. contra 1. fundamentum præpoſitæ opinionis.

Sed hic textus, licèt communiter adhuc allegetur, tanquam omnino clarus, non caret difficultate; quia aliud eſt agere de priuilegio conceſſo perſonis in particulari, vel in communi alicui religioni, aliud verò de communi iure moderante locale interdictum & effectus eius limitante. Nam cap. *Licèt*, loquitur in priori ſpecie, ut ex uerbis eius cõſtat, & ex titulo ſub quo continetur, & illa habet eius deciſio euidentem rationem: nam priuilegium uni conceſſum, alteri non prodeſt, neque extenditur ultra uerba eius. Et ideo quamuis mihi factum ſit priuilegium faciendi ſacrum in loco interdicto, non ideo mihi conceſſum eſt aliquem ad ſacrum

A audiendum admittere, qui aliàs prohibitus erat. Quia hoc eſt, valdè diuerſum, nec in alio formaliter aut virtute continetur: nec ego poſſum alteri priuilegium meum communicare. At verò nos nunc non agimus de priuilegio perſonali, ſed de lege moderante effectum interdicti localis, qualis fuit conſtitut o cap. *Alma*, per quod non fuere perſonæ aliquæ priuilegiatæ, ſed locus ipſe habilis factus eſt. vt in eo fierent ſacrificia, ſicut priùs, ſeruatis ſolùm illis quatuor conditionibus: ergo, cùm laici non eſſent anteà prohibiti audire ſacrum in tali loco, niſi in quantum ipſe locus, quaſi inhabilis fiebat ad tale interdictum, ablata hac inhabilitate per hanc legem, omnes fruentur beneficio eius.

24 Confirmatur e dẽ obiectũ.

Et confirmatur à ſimili: nam ſiſtendo in terminis c. *Licèt*, non ſolùm laici, verum etiam clerici non priuilegiati aliunde venientes non poterunt admitti ad celebranda ibi diuina: quia in eis procedit eadem ratio, nimirùm, quòd priuilegium alijs factũ non extenditur ad extraneos. At verò iuxta cap. *Alma*, omnes clerici etiam extranei admitti poſſunt in quacumq; Eccleſia, vt ſuprà dictum eſt: quia ibi non conceditur priuilegium perſonis, ſed in ipſo loco fit quædam interdicti moderatio: ergo ex dict. cap. *Licèt*, nõ ſumitur efficax argumẽtum. Quam difficultatẽ videtur ibi ſenſiſſe Gloſſa verb. *Excluſis*. Vbi in primis rationem illius decretalis fundat ſolùm in hoc, quòd vnius priuilegium alteri non prodeſt: & poſtea dubitat quem vſum habeat nunc illa decretalis, cùm de iure communi liceat illo modo celebrare tempore interdicti, & reſpõdet, non obſtante iure cõmuni, poſſe interdũ, ſaltem auctoritate Papæ, poni interdictũ prohibens celebrationem etiã ſecundũ illam formã iuris cõmunis, & tunc ſi aliqui ex priuilegio nihilominùs celebrarent, non poſſent alios admittere, & tunc haberet locum deciſio illius cap. *Licèt*.

Gloſſa.

25 Clem. 1. de Sent. excom.

Solet præterèa citari textus in Clement. 1. de Sent. excom. vbi Papa excommunicat eos, qui ad diuina audienda vocant tempore interdicti, nõ ſolùm excommunicatos, & interdictos, ſed etiam alios, vt patet ex illis verbis. *Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præſertim, vel interdicti ligatos ſententia euocare præſumpſerint.* Expendenda eſt enim illa particula *præſertim*, ampliat enim ad alios præter ibi nominatos: ergo ſignum eſt alijs etiã non ligatis excommunicatione, vel interdicto non licere intereſſe diuinis tempore interdicti generalis: nam ſi liceret eis, non excommunicarentur alij, qui eos euocarent. Minus autem efficax eſt hæc probatio, quam præcedens, quia ponderata nõ eſt illa dictio, *prædicto modo*. Modus autem euocationis ſuperiùs narratus fuerat, quòd quidam nobiles in ſuis terris Eccleſiaſtico interdicto ſuppoſitis Miſſas, & alia diuina officia publicè, & ſolenniter faciebant celebrare, ad officia eadem celebranda nunc hos, nunc illos vocantes, & ſubditur, *Hiſque non contenti exceſſibus per campanarum non ſolùm pulſationem, ſed & voce præconia populos, vt ad audiendas Miſſas huiuſmodi veniant, faciunt euocare.* Vnde conſtat non quomodocunq; vocantes, ſed illis modis publicis, ſcilicet, *voce præconia, & pulſatione campanarum:* nec ad quaſcumque Miſſas, ſed ad huiuſmodi, id eſt publicè, & ſolenniter dictas vocantes excommunicari. Quapropter qui nũc vocaret laicum non priuilegiatum, alio modo

Obiect. 2. contra 1. fundamẽtum.

cogando, vel inducendo illum ad miſſam audiendam, quæ modo à iure præſcripto dicitur, ſine dubio non incurreret illam excommunicationem, è contrario verò qui modo prædicto, & ad miſſas dicto modo publico & ſolenni celebratas audiendas vocaret homines etiam priuilegiatos, imò etiam Clericos, illam excommunicationem incurreret: quia ageret contra illam prohibitionem, quæ non reſpicit qualitatẽ, vt ſic dicam, vel conditionem perſonarum quæ vocantur, ſed modum vocationis et terminum: nam eſt in contemptum interdicti, & cõtra formam à iure præſcriptam. Ex illo ergo textu nullo modo colligi poteſt, illicitum eſſe laicis audire miſſam tempore interdicti, quæ iuxta formã iuris dicitur; quia inde etiam non colligitur, eſſe illicitum vocare priuatim & ſecretò laicum ad huiuſmodi miſſam audiendam; nã ibi propter hoc nõ eſt excõmunicatio lata, vt oſtenſum eſt.

26 Aliter probatur hæc ſententia, quia, ſi hoc liceret laicis, non indigerent priuilegio, vt intereſſe poſſint ſacrificio tempore interdicti celebrato: Vſus autem probat indigere priuilegio: nam communiter conceditur & poſtulatur: ergo ſignum eſt hoc eis non licere. Hæc verò probatio pertinet ad factum, non verò oſtendit ius, quo hoc prohibeatur: & factum illud poteſt interdum procedere ex ſcrupulo, vel dubitatione, vt priuilegio obtento maior ſic ſecuritas: & ideo in alijs etiam materijs argumentum illud non eſt efficax.

27 His verò non obſtantibus communis ſententia omnino retinenda eſt. Primò ac præcipuè quia hic videtur eſſe communis ſenſus Eccleſię: vt oſtendit conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres. Secundò id apertè ſupponitur in Clement. 3. de Sent. excomm. vbi in primis narratur factum, nimirùm, quòd fratres minores tempore interdicti ad diuina officia audienda admittebat fratres & ſorores ſui tertij ordinis, alias verò perſonas excludebant, ex quo naſcebatur ſcandalum: Et deinde præcipitur ſub excõmunicatione eiſdem minoribus, vt huiuſmodi homines tertij ordinis, non admittãt, ſi ad hoc, vel ipſi, vel illi priuilegium habeant. Ex quo in primis conſtat ibi non eſſe ſermonem de excõmunicatis vel interdictis, ſed de quibuſcũque laicis non priuilegiatis, tum quia aliàs nullũ eſſet ſcãdalum, quod excommunicati & interdicti eijcerentur, & non alij: tum etiam, quia Papa ſupponit, poſſe habere priuilegium ad diuina audienda quod excommunicatis, vel interdictis non datur. Deinde clarũ eſt ex hoc textu, approbare Põtificem quod alij laici eijciantur, quandoquidem ad tollendũ ſcandalum, quod ex illa differẽtia perſonarũ oriebatur, non mãdat alios extraneos admitti, ſed potiùs præcipit eos etiã repelli, qui quodammodo proprij videbantur, quod mirum eſt, vt ibi Gloſſa notat, etiamſi priuilegiũ habeant, per qđ poſſunt in alijs Eccleſijs admitti, non vult eis prodeſſe pro Eccleſijs ipſorum minorum ob ſcandalũ vitandũ. Ergo manifeſte ibi ſupponitur hoc eſſe prohibitũ laicis, & in particulari & pro talibus Eccleſijs prohibetur ijs qui de tertio ordine dicũtur. Supponitur etiam priuilegiũ eſſe ad hoc neceſſariũ, & quod illud ſit in ſua vi, ideſt, à Pontifice non reuocatum, vel coarctatum. Atque hoc modo tertium etiam argumentum ſupra factum ex priuilegio efficax eſt, quãdo aliàs ex iure colligitur tale

Marginal note: 3. obiect. Tempore interdicti excludendi ſunt laici & nõ interdicti, vel excõ. Clem. 3. de Sent. excom.

A priuilegium eſſe ſimpliciter neceſſarium. Et hoc etiam modo poteſt induci dictum capitulum, *Licèt*. Nam ibi etiam ſupponitur huiuſmodi priuilegium eſſe neceſſarium.

Marginal note: Cap. Licèt exponitur.

28 Quod autem in obiectione ſupra facta ſupponebatur, ibi eſſe ſermonem de perſonali priuilegio conceſſo celebrantibus Miſſam, certum non eſt: nam verba Pontificis ſunt, *Licèt vobis conceſſum exiſtat*. Quæ intelligi poſſunt de conceſſione ab eodem Pontifice facta per cap. *Alma*, quæ exiſtimatur tanquam generale priuilegium reſpectu iuris antiquioris, & ideo potuit ſub illo titulo collocari. Quam expoſitionem probabilem putat Gloſſ. ibi verb. *Excluſis*, quãuis priùs verb. *Excluſis*, oppoſitum ſuppoſuerit: Et nonnihil fauet conſonantia verborũ vtriuſque textus: nam in vno dicitur, *Licèt vobis conceſſum ſit*, in alio verò dicitur, *Concedimus quod* B *tempore interdicti, &c.* Addo verò vlteriùs, quacumque ratione intelligatur illa conceſſio cap. *Licèt*, vrgens inde ſumi argumentum. Nam in dict. cap. *Alma*, neq; fit abſoluta moderatio interdicti reſpectu loci, vt in eadem obiectione ſupponebamus: neque fit vlla conceſſio reſpectu audientium, ſed ſolùm reſpectu celebrantium, ſeu dicentium diuina officia, vt patet ex illis verbis, *Adiecimus propterea, quod ſingulis diebus in Eccleſijs, & Monaſterijs Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, ſicut priùs.* Ergo, ſeruata proportione, declaratio c. *Licèt*, optimè cadit in conceſsionem cap. *Alma*, quod ſcilicet laici ex vi illius textus admittendi non ſint, quandoquidem nulla ibi facta eſt illis conceſſio.

Marginal note: Reſpõdetur primæ obiectioni.

29 Ad obiectionem autem, quæ videbatur difficilis, quod eadem ratione non eſſent admittendi clerici aliunde venientes, quia iuxta tenorem cap. *Licèt*, admittendi non ſunt. Reſpondetur, ſi teneamus narrationem cap. *Licèt*, referri ad conceſsionem cap. *Alma*, negandum eſſe aſſumptum: ſi verò dicamus eſſe ſermonem de conceſsione per ſpeciale priuilegium aliquibus perſonis, vel alicui congregationi facta, neganda eſt conſequentia. In cap. enim, *Licèt*, (iuxta hanc expoſitionem) ſermo eſt de ſpeciali priuilegio quibuſdam perſonis conceſſo, quod ad alias extendi non poteſt. At verò in cap. *Alma*, ſermo eſt de conceſsione facta toti ordini clericali, vt ſuprà ponderatum eſt. Et ideo nihil refert quod clerici ſint alterius loci, ſeu diœceſis: nam omnibus conceſſum eſt, vt poſsint in loco interdi- D cto celebrare iuxta formam cap. *Alma*.

Marginal note: Satisfit cõfirmationi eiuſdem obiectionis.

30 Vnde ad aliam rationem in principio poſitam reſpondetur primò, argumentum illud, quod eſt à contrario ſenſu, non ſemper eſſe validum, quando aliud ex iure colligitur, vt eſt in præſenti. Dico autem illa verba, *Excommunicatis, & interdictis excluſis*, poſita eſſe præcipuè propter clericos, & aliàs priuilegiatos, quibus neq; ordo, nec priuilegium ſufficit, vt intereſſe poſsint, ſi ipſi interdicti ſint. Et ideo non rectè infertur, omnes laicos cenſura non impeditos intereſſe poſſe, cùm illa expreſsio non ſit poſita propter ſolos laicos. Ad aliã verò partem, quòd ibi facta eſt conceſsio generalis celebrandi, ſicut priùs, adiunctis ſolis quatuor cõditionibus. Reſpondetur, id eſſe verum ex parte celebrantium, nõ verò ex parte aſsiſtẽtium, de quibus ibi nulla fit mẽtio, neq; aliquod nouum priuilegium eis conceditur: quia non oportebat prohibitionem interdicti adeo eneruari, ſeu relaxari. Nam aliàs

Marginal note: Satisfit rationi dubitãdi initio poſitæ.

ex

Digitized by Google

ex vi interdicti localis nullus excluderetur à diuinis officijs: quia excommunicati & interdicti per ſeſe, & ex vi propriæ cenſuræ excluſi iã erant.

Occurritur cuidã obiectioni.

Dices, ſi in capit. *Alma*, nihil nouum conceditur aſſiſtentibus diuinis officijs: ergo nec clerici, qui tantum aſſiſtunt, & nullo modo cooperantur ad diuina officia. Reſpondetur, id eſſe accidentarium: nam per ſe loquendo, ipſi ſunt miniſtri, ipſiſque generaliter conceditur, vt facere diuina poſſint: ergo multò magis vt aſſiſtant, vnde cũ duobus modis poſſit participari ſacrificiũ Miſſæ, ſ. miniſtrando, vel tantũ aſſiſtẽdo prior prohibitus nõ eſt ex vi interdicti, ſeruatis circunſtantijs iuris, & ſub illo comprehendimus non tantùm ſacerdotis oblationem, ſed etiam omne miniſterium, quòd ex officio conuenit clericis: & hac ratione ipſi excluſi non ſunt. Poſterior autem modus aſſiſtendi tantum eſt ſimpliciter prohibitus, & ideo excluduntur laici per ſe loquendo.

32 *Laicus poteſt in neceſſitate miniſtrare ſacrum facienti.*

Dico autem, per ſe, primò quidem ad excludendum caſum neceſſitatis: nam, ſi ſacerdos velit facere ſacrum tempore interdicti, & neminem habeat, qui miniſtret niſi laicum, poterit illo vti ad tale miniſterium & ipſe poterit ſine culpa aſſiſtere, dummodo aliàs inhabilis non ſit, id eſt excommunicatus, aut interdictus, ſeu cauſam dederit interdicto. Atque hæc eſt communis ſententia in dict. cap. *Alma*, vbi Couar. dict. num. 5. & Nauarr. num. 81. Et ratio eſt, quia licèt hoc non ſit conceſſum laico ratione ſui, eſt tamen conceſſum ratione ſacerdotis: Nam cum huic conceſſum ſit ſacrificare, conſequenter conceditur auditorium illud, quod iuxta communem vſum Eccleſiæ moraliter neceſſarium eſt.

Couarr. Nauarr.

32

Cũ perſona habẽte priuilegiũ adeſſe poſſunt diuinis officijs domeſtici comitantes eam.

Dixi etiam, per ſe, ad excludenda priuilegia, ratione quorum ſæpe poſſunt laici aſſiſtere: & ideo hæc exceptio in ipſis iuribus additur. Declaratúrq; in dicto c. *Licèt*, de Priuilegijs, per priuilegium conceſſum ſingulari perſonæ ad audiendam Miſſam tempore interdicti, admitti poſſe cum ea familiares domeſticos eius; qui eam comitantur. Vbi ponderanda eſt illa particula, *Cùm ea*: nam ſolùm extenditur ad ipſos propter miniſterium, quod exhibent priuilegiatæ perſonæ, comitando & honorando illam, vnde ſi huiuſmodi familiares per ſe & ſeparatim eant ad diuina ſunt admittendi, vt omnes ibi notant. Et ob eandem rem additur in eodem cap. *Licèt*, quando priuilegium conceſſum eſt collegio, ſeu communicati, tunc huiuſmodi familiares collegij, niſi ad eos expreſsè extẽdatur priuilegium, illo non gaudere: quia nimirũ hi familiares non ſolent comitari collegium ipſum, vel conuentum euntem ad diuina celebranda, vel audienda. Quod etiam intelligendũ eſt, quando priuilegium eſt collegio vt ſic conceſſum: nam ſecùs eſſet, ſi omnibus de collegio concederetur: nam tunc iam priuilegium eſſet ſingulorum, & conſequenter extenderetur ad familiares ipſorum. Quod ſemper intelligẽdum eſt, dummodo aliàs inhabiles non ſint, id eſt interdicti, &c. Nam hæc exceptio ſemper generalis eſt in tota hac materia, adeo vt in ipſis etiam perſonis, quibus directè conceditur priuilegium, locum habeat, niſi aliud expreſsè in ipſo priuilegio poneretur, quod quidem nunquã fit.

33 *Omnibus omnino laicis prohibetur tempore interd. audire miſſam.*

Ex dictis ſequitur, non ſolùm excõmunicatos, & interdictos; ſed etiam omnes laicos non A habentes priuilegium, eſſe à diuino ſacrificio excludendos per Eccleſiæ miniſtros, nam ad eorũ officium ſpectat omnes prohibitos repellere, & facere vt cenſuræ Eccleſiaſticæ ſeruentur: & ideo non oportuit hoc ſpecialiter declarari in illo decreto. Quæri autem poteſt, an hoc extendatur non ſolùm ad omnes ratione vtentes, de quibus non eſt dubium, cùm lex nihil diſtinguat, ſed etiam ad alios. Non enim deſunt, qui prohibitionem extendant ad infantes nondũ ratione vtentes, & à fortiori ad amẽtes, & ſimiles. Quia licèt iſti nõ ſint capaces prohibitionis, quæ ipſos obliget, alij autem præſertim miniſtri Eccleſiæ prohiberi poſſunt ne illos adeſſe permittant. Quod ſentit Syluest. verbo, *Interdictum*, 2. quæſt. 15. vt illi tribuit Couarr. etenim in communibus exemplaribus Syluestri deeſt particula, *Non*, quæ omnino mu-

Syluester Interdict. 2.q.17.

B tat ſẽſum, nã illa ablata ibi tractat de infãtibus, qui nõ ſunt doli capaces, ſed tantùm de his, qui ratione iam vtuntur, & doli capaces ſunt, quanquam ſecundum contextum videatur negatio deeſſe, & conſequenter illã fuiſſe mentẽ Syluestri, & eadem opinionem tenet Nauarrus c. 27. nu. 169. Cordub. in Summa Hiſpana quæſt. 60.

Nauarr. Cordub.

34 *Prędicta prohibitio comprehendit ſolos laicos ratione vtentes.*

At verò Couarruuias ſupra dicto num. 5. primò hoc negat de illis hominibus ſeu infantibus, qui omnino rationis vſum non habent: quia officia diuina non prohibentur, niſi celebranda, vel audienda: ad quod requiritur aliqua intelligentia, ſeu rationis vſus. Addit deinde non oportere, vt huiuſmodi infantes ſint doli capaces, ſed ſatis eſſe, vt aliquo modo intelligãt ibi celebrari diuina, vt communiter eſſe ſolent pueri poſt ſeptimum ætatis annum, & prima quidem pars mihi abſolutè probatur, quia non

C prohibetur hic quælibet aſſiſtentia: ſed humana, & rationalis: nam altera impertinens eſt ad diuinorum celebrationem. Dico autem aſſiſtentiam humanam prohiberi, quia non eſt neceſſaria ſenſibilis auditio, aut viſio. Nam cæcus, aut ſurdus intelligens ſacrum fieri, nullo modo eſt admittendus ſine priuilegio; quia illud eſt moraliter audire miſſam. Illa verò diſtinctio inter infantes doli capaces, & non capaces, percipientes tamen aliquo modo res diuinas, licèt fortaſſe vtendo illo termino, *Doli capax*, more Iuriſtarum admitti poſſit: tamen nos in præſenti non admittimus medium inter infantem nondum vtentem ratione, & puerum iam vtentem. Nam, ſi ita vtitur ratione, vt peccare ſciat, excludendus eſt a loco interdicto, & ipſe tenetur abſtinere, quia iam eſt capax huius præcepti Eccleſiaſtici, & Theologico more iam di-

D ci poteſt doli capax: Si vero nondum habet vſum rationis, ita vt ſciat diſcernere inter bonum & malum, non tenetur hac obligatione, & conſequenter neque alij ipſum expellere tenentur: &, ſi adſit, non audit diuina humano, ac morali modo; de quo eſt, prohibitio ſacrificij; tamen etiam extenditur ad totam ſolennitatem eius, prout in Eccleſia fieri conſueuit, etiam ad miſſam Cathecumenorum, vt vocant: quia hoc totum iam comprehenditur nomine miſſæ præſertim quia iura expreſſiùs loquuntur de miſſarum ſolennijs. Nec refert, quòd quis intra Eccleſiam aſſiſtat, vel extra, dummodo moralem præſentiam habeat, ſiue per feneſtram, ſiue alio ſimili modo, argumento Clement. 1. de Sẽnt. excom. vt ſupra ponderauimus.

35 Præterea interrogari poteſt, an hæc prohibitio ſit de tota miſſa, & omnibus partibus. Reſpondeo principaliter quidem intelligi de ſubſtantia.

36 Tandem interrogabit aliquis, an perſonis interdictis ſit prohibitus Eccleſiæ ingreſſus, etiam cùm diuina officia in illa non celebrantur. Reſpondeo non eſſe prohibitum, de quo infra latiùs. Ratio eſt, quia nullo iure id cautum eſt generaliter de interdicto, ſed id ſpecialiter exprimitur quando talis prohibitio imponitur, vt patet ex cap. *Ex reſcripto*, de Iureiurando, & cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. Quod verum cēſeo, etiamſi contingat ſanctũ Euchariſtiæ ſacramentum eſſe in Eccleſia ad vidẽdum omnibus propoſitum, vt ſolet eſſe in aliquo ſpeciali die ad frequentem populi orationem, ſeu deputationem deputato; vel ſicut etiam oſtendi ſolet populo, quando viaticum delatum eſt infirmo, & ad Eccleſiam reducitur. Nam cõſpectus Euchariſtiæ, vt Nauarr. notauit nu. 179. non eſt per ſe prohibitus, ſed ſolùm in miſſa, quatenus ſcilicet prohibitum eſt videre quamcunque partem, vel ceremoniam illius ſacrificij: non verò quia ſit prohibitum videre ipſum ſacramentum etiam in Eccleſia, nullo enim iure oſtendi poteſt talis prohibitio.

An interdictis ſit prohibitus Eccleſiæ ingreſſus.

In quibus feſtiuitatibus & quomodo ſuſpendatur interdictum.

37 Tandem aduertenda eſt vltima exceptio quæ additur in dict. cap. *Alma*, de quatuor feſtiuitatibus, Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis glorioſæ: in quibus permittuntur miſſæ celebrari cum tota ſolennitate conſueta, & fere ſine vlla ex præcedentibus limitationibus. Nam licèt ibi declaretur, excommunicatos eſſe excludendos, tamen ea limitatio non eſt ex vi interdicti, ſed ex vi ipſius excommunicationis. Vnde ibidem additur, interdictos non eſſe excludendos, ex quo à fortiori cõſtat alios quoſcumque laicos, qui interdicti non ſunt, admittendos eſſe, ſiue ſint de loco interdicto, ſiuè de quocunque alio. Solùm de his, propter quorũ exceſſum interdictum eſt prolatum, adiungitur non eſſe permittendos, vt ad altare appropinquent. Quod poteſt intelligi, vel ſecũdum propinquitatem localem tantùm, & hoc magis ad decentiam, quam ad neceſſitatem pertinere videtur; vel ſecundum aliquam actionem, ſcilicet, vt non admittantur ad oblationem faciendam, vel ad communicandum. Et hoc vltimum mihi maximè probatur: nam, vt ſuprà dixi, alijs etiam interdictis generaliter, & abſque propria culpa conceditur, vt illis diebus poſſint Euchariſtiam ſumere, quod ibi principaliter comprehendi credimus ſub participatione diuinorum; ab hac ergo præcipuè excluduntur iſti delinquentes, cum ab altari remouẽtur: & meritò, quia ſupponuntur eſſe contumaces, vt patet ex illis verbis, *Vt ipſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum faciliùs inclinentur*. Nam & propter hanc cauſam tunc non tollitur interdictum, quamuis propter ſolennitatem talium feſtiuitatum ſuſpendatur quoad hunc effectum, tam loci, quam perſonarum, vt bene Nauarr. cap. 27. nu. 185. cum Gloſ. in cap. *Vt priuilegia*, verb. *ſemel*, de Priuilegijs. Alius itẽ ſenſus de remotione ab altari quoad oblationẽ

Quinam admitti poſſint ad ſacrũ quatuor feſtiuitatibus per miſſum.

A quibus actionib⁹ ſint prohibiti ĩ his feſtiuitatibus qui ĩterdicto cauſã dederunt.

Gloſſa. Nauar.

A faciendam mihi non diſplicet: nam licèt non omnino ſit prohibitum recipere oblationem à perſona interdicta etiam ſpecialiter, & propter propriã culpam, quia nullibi inuenitur expreſſa talis prohibitio, vt notauit Nauarrus num. 174. in fin. ex Calderino in tractatu de Interdicto, Nihilominùs oblatio facta ad altare, & in miſſa, prohibita eſt ex vi interdicti etiam localis, & à fortiori perſonalis, multoque magis ſpecialis, ſeu propter propriam culpam lati: quia, vt ſuprà dicebamus, tota miſſæ ſolennitas, & quælibet pars eius prohibita eſt ex vi interdicti: ergo & oblatio prout facta in miſſa. Quamuis ergo in illis diebus interdictum ſuſpendatur quoad alia, tamen quoad hunc effectum offerendi ad altare meritò potuit non ſuſpendi reſpectu eorum, qui contumaces eſſe ſupponũtur in delicto, propter quod interdicti ſunt: quia oblatio, & acceptatio B eius ex parte Eccleſiæ eſſet ſignum reconciliationis, & amicitiæ. Vnde etiam Nauarrus ſuprà loquẽs de oblationibus factis pro defunctis interdictis ait, eſſe recipiendas, ſi deceſſerunt pœnitentes: ergo à contumacibus recipiendæ nõ ſunt & præſertim ad altare. Hæc ergo duo vera ſunt, & primum nõ debet excludi: nam etiam decet huiuſmodi contumaces longè ab altari ſeparari; tum vt ipſi erubeſcant, tum vt alij timeant.

Nauar. Calder.

Oblationes ab interdicto factæ in miſſa, nõ ſunt accipiendæ.

De his verò feſtiuitatibus quomodo intelligendæ ſint, & quãdo incipiant aut finiãtur, multa tractari ſolent, quæ melius dicentur ſectione ſequẽti: quia cõmunia ſunt alijs diuinis officijs. Vnum verò eſt huius loci proprium, ſcilicet, an tres primæ feſtiuitates ſingulæ ſint vnius diei tantùm, vel plurium. Et ratio dubij eſt, quia Eccleſia non per vnum diem tantùm, ſed per plures feſtiuos & ſolennes talia myſteria celebrat, C textus autem nõ dicit in diebus, ſed in feſtiuitatibus; omnes autem dies Paſchæ & Pẽtecoſtes, qui ex præcepto obſeruãtur, abſolutè dici poſsũt feſtiuitas Paſchæ, &c. Nihilominùs cõtraria ſententia cõmunis eſt, & amplectenda; poteſtq; in hũc modũ declarari. Quia feſtũ Natiuitatis ſimpliciter dictum ſolùm primum diem illius feſtiuitatis ſignificat: tum ex vi rei ſignificatæ, quia illo die natus eſt Chriſtus, tum ſecundũ communem vſum & celebritatem; quia alijs diebus potiùs agitur feſtum Sancti Stephani, Ioannis, & Innocentium. Et hinc vlteriùs colligimus eodẽ modo ſumendum eſſe feſtum Paſchæ, & Pentecoſtes. Tum quia textus eodem modo loquitur de his tribus feſtiuitatibus: tum etiam, quia non eſt maior ratio de alijs, quia in Eccleſia nõ eſt minùs ſolenne feſtum Natiuitatis, quàm Paſchæ, & Pentecoſtes. D Item, ſicut myſteriũ Natiuitatis, ita etiam alia duo ſingulis diebus tãtùm effecta ſunt; propria ergo feſtiuitas tantùm eſt primi diei. Quòd verò Eccleſia pluribus diebus illud myſteriũ celebret, nõ ſufficit, aliàs tota etiã octaua ſub illa ſolẽnitate comprehendẽda eſſet, quod improbabile ab omnibus reputatur. Atq; hanc ſententiam docuit Syluest. cum Archidiacono *Interdict*. 5. q. 2. nu. 3. Tabiena nu. 2. Anto. 3. par. tit. 27. c. 4. Nauarrus c. 27. nu. 182. & idem ſentit Gloſſ. in d. c. *Alma*, verbo *Aſſumptionis*. 38

Nomen feſtiuitatis quomodo intelligendum quidue complectatur.

Syluest. Tabien. D. Anto. Nauar. Gloſſ.

Soto autem in 4. diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. poſt. 4. cõcluſionem, duo habet in hac materia notãda. Vnũ eſt feſta illa finiri, *in vltimo completorio* (vt ait) *vltimi diei Paſchatis*, quod nulla ratione, vel auctoritate probat. Sed ductus videt᷑ vulgari appellatione, qua nomẽ Paſchę omnib⁹ illis dieb⁹ 39

Soto.

attribui

Digitized by Google

attribui ſolet. Iuuari etiam poteſt illo axiomate, quòd priuilegia amplianda ſint, præſertim ea, quæ conceduntur à Principe, & ſi in publicum fauorem, ac commune bonum. Sed hæc non ſufficiunt, vt à communi ſententia diſcedamus, propter ea quæ adduximus. Nec enim ſufficit vulgaris locutio, cum textus propriè loquatur de feſtiuitatibus, in quibus talia myſtelia celebrantur, non de octauo, nec ſemper licet quamcunque extenſionem facere, et pręter vim verborum, & præſertim contra communem intelligentiam. Aliud ſingulare, quod Soto habet, eſt, in feſto Paſchatis comprehendi etiam vigiliam ab eo tempore, in quo iam poteſt miſſa diei celebrari, ad quod nullum textum, nec auctorem allegat. Et Petrus Polanco in Directorio confeſſorum pagina 150. ſubindicans Sotum ait, ſecundùm aliquos poſſe id fieri, quod non reprobat. Motiuum autem Soti fuiſſe videtur, quia celebritas Paſchæ incipit à miſſa vigiliæ quando cantatur Gloria, & pulſantur campanæ. Poſſumus etiam adiungere, quòd aliæ feſtiuitates incipiunt ab hora veſperarum in Eccleſia conſueta, vt infra videbimus: in Paſchate autem veſperæ dicuntur in ipſa miſſa: ergo illud feſtum quoad hunc effectum incipiet ab illa miſſa.

Excluditur opinio Soti.

Aliud Soti dictum expenditur.

40 Verumtamen difficilis etiã videri poteſt hæc ampliatio, tum quia eſt valde ſingularis in re graui, ſine textu, vel ratione cogẽte: tum etiam, quia ex vi conceſſionis capit. *Alma*, vnus dies tantùm conceditur in ſingulis feſtiuitatibus ſupra dictis, in quo poſſit miſſa ſolenniter ac publicè dici; per illam autem extenſionem iam concedimus duos dies. Vnde licèt miſſa vigiliæ quaſi per anticipationẽ ſit de myſterio reſurrectionis, id non ſatis videtur ad illam extenſionem faciendam: nam etiam miſſa ſecundi diei, quæ eſt primæ octauæ, eſt de eodem myſterio, quod in eo die etiam celebratur: tamen quia reuera non eſt ipſum feſtum Paſchæ, ſed aliquid cõcomitans ad augmentũ ſolennitatis, ideò nõ cõprehenditur: ergo idem dicendum eſt de illa antcipata celebritate. Propter hæc videt᷑ dubia hæc ſententia, tamen ſi vſus non admodũ repugnat, non erit illicitũ illi in praxi adhærere. Pręſertim quòd ante Sotum, Palud. 4. d. 7. q. 3. art. 2. n. 11. illã attingit, & nõ reijcit, immo ad vigiliã etiã Pentecoſtes illam extendit, quod nimiũ eſt.

41 Eſt autem hoc loco vlteriùs aduertendum conceſſionem harum feſtiuitatum ampliatam poſtea eſſe ad feſtum Corporis Chriſti per Martinum V. & Eugenium IIII. vt referunt Angelus verb. *Interdictum*, 6. nu. 16. & Syluest. *Interdictum*, 5. quęſt. 2. & Antoninus, & Nauarrus ſupra, & habentur hæ conſtitutiones in Bullario Romano in vltima conſtitutione Martini V. *Ineffabile Sacramentum*, & in 4. Eugenij IIII. *Excellentiſſimum*, & in eis hoc ſpecialiter additur, quòd non ſolùm pro die feſto Corporis Chriſti, ſed etiam pro tota octaua ſit prædicta interdicti ſuſpenſio, quod eſt valde notandum pro his, quæ de alijs ſolennitatibus diximus, ſcilicet non extendi ad aliquem diem octauarum, quia quando Pontifices huiuſmodi conceſſionem faciunt, eam declarant.

In feſto Corporis Chriſti interdictũ ſuſpenditur.

42 Præter has exceptiones iure cõmuni factas, refertur alia ex priuilegio cõceſſa a Leone X. ꝓ feſto Cõceptionis Virginis, & eius octaua, ꝓ ſola Hiſpania, vt refert᷑ in Supplemẽto Minorũ, conceſſ. 67. & in eorum Compendio verb. *Conceptio*, §. 12. & verb. *Interdictum*, 2. §. 8. Addunt verò Nauar. cap. 27. nu. 282. & ex illo Couar. dict. §. 5. nu. 2. conceſſionem non fuiſſe abſolutam, ſed pro his Eccleſijs, in quibus dicitur officium Conceptionis ordinatum per Leonardum, & miſſa, cuius introitus eſt, *Egredimini, &c.* Quod ſi vera eſt hæc limitatio, iam non erit vtilis illa extenſio, quia illa officia non ſunt in vſu poſt Pij V. ordinationem, niſi fortè alicubi ex priuilegio retineantur. Tamẽ de illa limitatione mihi non conſtat, nec in priuilegio Leonis habetur, vt refertur in Supplem. fol. 24. conceſſ. 67. Quæri autem poteſt, an hoc priuilegium reuocatum ſit per Concilium Trid. ſeſſ. 25. c. 12. de Regularibus. Reſpondeo tamen non eſſe derogatum, tum quia Concilium non addit clauſulam derogatoriam, ſed ſimpliciter præcipit, vt mandante Epiſcopo interdicta ſeruentur, & publicentur à regularibus: tum etiam quia illud priuilegium non videtur eſſe ſpeciale regularibus, nec in illorum fauorem, ſed eſſe in honorẽ Virginis, & pro tota Hiſpania: quare potiùs ipſi Epiſcopi, ſi de tali priuilegio eis ſatis conſtet, tenentur pro illis diebus interdictum ſuſpendere.

Alia ampliatio eiuſdẽ cõceſſionis pro feſto & octau. Concep. Virg.

Supplem. Minorũ.

Nauarr.

Couar.

Emmanuel Rodrig. to. 1 q. reg. q. 58. art. 5.

Cõc. Trid.

Tandem addit Couar. dict. §. 5. nu. 4. hanc exceptionem extendi ad diem, in qua contingit Regem aliquem ingredi de nouo ciuitatem aliquam quæ interdicta ſit. Quod ſolùm probat ex Ioanne Staphilo lib. de Literis gratiæ & iuſtitiæ fol 157. col. 1. qui nullum ius ad hoc confirmandum adduxit, ſed ſolùm coniecturam quòd dignitati Regiæ deferendum eſt, iuxta ca. *Solitæ*, de Maioritat. & obedientia. Sed hæc eſt congrua ratio, vt qui interdictum poſuit, illud ſuſpendat; non tamen vt poſſit ipſo iure ſuſpenſum affirmari, cum nullo iure cautum ſit, alioqui multò magis dicendum eſſet in die deſponſationis Regis, aut natiuitatis Principis, multoque magis in die mortis vel ſepulturæ perſonæ Regiæ ſuſpendi interdictum: quia maioris momenti ſunt huiuſmodi occaſiones, vt dignitati Regiæ deferendum videatur: In his ergo quæ ex iure pendent parum valent congruentiæ, niſi priùs ius oſtendatur.

43 Alia eiuſdem conceſſionis extenſio reijcitur.

SECTIO II.

Quomodo ſacrificium Miſſæ per alia interdicta prohibeatur.

EXplicuimus latiùs hunc effectum in generali interdicto locali, quia de illo præcipuè loquitur cap. *Alma*, quod ampliore explicatione indigebat: quæ verò dicta ſunt, facile poſſunt ad alia interdicta applicari cum debita proportione ſeu moderatione. Igitur in ſpeciali interdicto loci, ſi in eo Euchariſtia ſeruatur, non prohibetur miſſa priuata, & cum debitis circunſtantijs ad renouandam illam: quod ſemel in hebdomada licere declarauit c. *Permittimus*, de Sent. exc. & ad ſpeciale interdictum extenditur, vt cum Hoſtienſi notauit Nauar. c. 27 nu. 173. & meritò, tũ quia textus abſolutè loquitur, *Tempore interdicti*, tum etiam, quia ratio cõceſſionis id exigit. At verò reliqua omnia, quæ in c. *Alma*, conceſſa ſunt, & in ſuperiorib. ſunt declarata: in hoc interdicto locum non habent, vt notauit Gl. ibidem ver. *Eccleſiis*, q̃ eſſe cõiter 1

Tempore ſpecialis interdicti localis licitũ eſt ſacrum facere ad renouandam Euchariſtiã.

Cap. Permittim⁹, de Sent. excom.

Gloſſ.

Epiſcopo ordines conferenti in loco interdicto, vt videre licet in Conarruuia dicto §. 3. in fine. Sed eſt aduertendum huiuſmodi aſſiſtentes, ſeu ſeruientes ex vi cooperationis ad ſacramentum non incurrere has pœnas: quia, quantum ad hoc caput ſpectat, non ſunt impoſitæ ſeruientibus, ſeu cooperantibus, ſed miniſtrantibus ſacramenta. Si tamen contingat cooperationem illam includere aliquod miniſterium ſacrum, per ſe annexum alicui ordini, præſertim ſacro, iam ex illo capite poterunt huiuſmodi pœnæ incurri, vt dicetur latiùs explicando ſecundum effectum, cui magis opponitur talis interdicti violatio.

Couar.

In quo caſu ſubſeruiẽtes miniſtranti ſacramẽtũ incurrãt dictas pœnas.

20 Capit. Is qui, & c. Epiſcoporũ expenduntur.

Tertiò in his pœnæ obſeruandæ ſunt ſingulæ particulæ ſeu voces textuum, in quibus huiuſmodi pœnæ feruntur, vt ſunt in dicto capit. *Is qui*, §. *Is verò*, particula, *ſcienter*, & in cap. *Epiſcoporum*, eadem particula: *ſcienter*, & verbum, *Præſumpſerint*, & verb. *Contempſerint*, & ſimilia, quorum vis ſemper expendenda eſt ad intelligendum an pœna ſeu irregularitas incurratur. Quam vim autem habeant ſimilia verba ſatis dictum eſt in alijs cenſuris præſertim de excommunicatione: & ideò hic repetere non eſt neceſſe. Ponderanda item ſunt verba, quæ continent exceptiones, vt ſunt illa dicti capit. *Is qui*, dict. §. *Is verò*, *Niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat*; vbi expendenda eſt particula, *Super hoc*. Non enim ſufficiunt communia priuilegia exemptionum, quæ religioſi communiter habent, vt in ſequentibus videbimus, ſed neceſſe eſt vt circa interdictum ſpecialiter ſit priuilegium conceſſum. Item, additur exceptio, *Niſi à iure ſit conceſſum*, vel vt dicitur in capit. *Epiſcoporum*, de priuilegijs, *Niſi quatenus eis à iure conceditur*. Denique in dicto capit. *Is cui*, hoc ipſum indicatur in illa particula, *contra interdictum*: Nam qui operatur ex iuris conceſſione, non agit contra interdictum, & eadem ratione in hac particula includitur omnis legitima cauſa, quę à culpa excuſat: nam in conſcientia excuſat etiam à prædicta pœna, & irregularitate.

21 Propter vſum ſacramẽti nõ exigẽtẽ miniſteriũ ordinis clericalis nulla imponitur pœna.

Secunda regula generalis eſt, Propter vſum ſacramenti qui non requirit proprium miniſterium alicuius ordinis clericalis, nulla eſt pœna iure ipſo impoſita, ſiue clericis, ſiue laicis. Probatio huius eſt, quia nullum inuenitur ius imponens huiuſmodi pœnam vna vel alia exceptione addita circa particulares perſonas, & cum ſpecialibus circunſtantijs. Declaratur autem hæc regula magis in particulari: quia hic vſus duplex eſſe poteſt: vnus eſt actiuus, qui tantum in duobus ſacramentis inueniri poteſt abſque vſu alicuius ordinis, ſcilicet in matrimonio, & in baptiſmo ſine ſolemnitate collato. Nam in matrimonio ipſi contrahentes ſunt miniſtri quoad ſubſtantiam ſacramenti, de quibus dubium eſt an peccent contrahendo tempore interdicti, tamen, licet ſupponamus peccare, nullam cenſuram, aut Eccleſiaſticam pœnam ipſo facto incurrunt: Imò, nec Parochus, cuius præſentia nunc neceſſaria eſt iuxta Concilium Tridentinum, aliquam pœnam, vel irregularitatem incurrit: quia illa præſentia non eſt actus alicuius ordinis, vt in ſuperioribus etiam tetigi. Similiter baptiſmi collatio & prohibita non eſt, &, quamuis eſſet, ad hanc irregularitatem non ſufficeret, quãdo abſque ſolemnitate fit, quia non eſt actus ordinis; quamuis cõtingat fieri ab eo, qui ordinem

A habet, & hæc irregularitas non contrahitur niſi per actum alicuius ordinis, quem exercet is, qui talem ordinem habet cùm ſit interdictus, vel in loco interdicto, vt conſtat ex illis verbis, *In ſuo officio miniſtrando ſicut prius*, quæ habentur in citatis iuribus, & in ſimili ſunt explicata ſuperiùs agendo de excommunicatione, & attigit Couarrudias in dicto cap. *Alma*, par. 2. §. 2. nu. 3.

Couar.

22 Propter receptionẽ ſacramẽti nulla incurritur pœna.

Atque hinc etiam conſtat, propter vſum paſſiuum, ſeu receptionem ſacramentorum nullam huiuſmodi pœnam incurri, quia recipere ſacramentum non eſt actus alicuius ordinis, etiamſi à clerico fiat. Excipitur tamen ſumptio Euchariſtiæ ſub vtraque ſpecie, quæ fit à ſacerdote ſacrificante: illa enim eſt actus ordinis, non tamen præcisè quatenus aſſumptio, ſed quatenùs eſt conſumptio, & quaſi cõſummatio ſacrificij, quæ eſt proprius actus ordinis, qui tunc exercetur.

B Excipi etiam poſſet participatio illa ſacramenti Euchariſtiæ ſub ſpecie vini, quæ fit à Diacono miniſtrante Summo Pontifici ſolenniter celebranti: nam ille modus communicationis videtur eſſe proprius actus ordinis diaconatus: propriè tamen id non eſt propter ſuſceptionem ſacramenti, quàm propter totum illud miniſterium, quod per modum vnius fit, & eſt proprius actus illius ordinis.

Excipiũtur duo caſus.

23 Recipiẽs ordines, aut in ipſa ordinatione miniſtrans nõ incurrit irregularitatẽ.

Præterea fit exceptio de ſacramento Ordinis, quæ dupliciter fieri poteſt: primò ratione receptionis talis ſacramenti præcisè, ſecundò ratione alicuius actus concomitantis. Prior modus ſuaderi poteſt, tum quia excommunicatus recipiens ordines fit irregularis, vel ſaltem ſuſpenſus, ergo & interdictus. Confirmatur, quia ſuſcipiens ſuperiorem ordinem, vtitur inferiori, ſine quo

C alium non poteſt ſuſcipere, vt ſuprà dictum eſt: ergo etiam hoc titulo fit irregularis. Secundò poteſt incurri hęc irregularitas per actum concomitantem ipſam ordinationem, vt eſt conſecratio in ſacerdotibus, canere Epiſtolam, vel Euangelium in Diacono, vel ſubdiacono, quando in ipſa ordinatione eis committitur, quod ſentit Couarr. dict. §. 3. num. 5. quia ille eſt actus ordinis. Neutro tamen modo videtur exceptio admittẽda, quia non eſt ſatis in iure expreſſa. Vnde ad priorem partem reſpondeo, illam pęnam nõ eſſe ad interdictum extendendam, quia iura ſolùm loquuntur de excommunicatione, & hic nõ valet argumentũ à ſimili, præſertim cùm excõmunicatio grauior cẽſura ſit. Ad confirmationẽ reſpondetur, ſuſcipere ſuperiorẽ ordinem non eſſe propriè miniſtrare in inferiori, quia miniſtrare dicit actionem, & ita intelligenda ſunt iura cum proprietate in materia præſertim pęnali. Ad alte-

Couar.

D ram partẽ reſpondeo, etiã in illis caſibus non incurri, propter ea quæ dixi ſuprà tractãdo de ſuſpẽſione de illo, qui ſuſpẽſus in ſua ordinatione ſtatim in eadem actum ordinis exercet. Et quamuis ſit nonnulla differentia, quia ibi ſuſpẽſio contrahitur in ipſo actu ſuſceptionis ordinis, hic autẽ interdictũ ſupponitur ante ſuſceptionem ordinis, & ideò maior ratio eſſe videtur contrahendi irregularitatẽ: Nihilominùs in hoc videtur eſſe eadẽ ratio, quod illa moraliter non cẽſetur miniſtratio in ordine ſuſcepto, ſed tantũ indebita ordinis ſuſceptio, nã aliud eſt tanquam acceſſorium, quod nõ reputatur actio diſtincta, neq; magis punitur, quàm ipſum principale qđ comitatur. Præſertim, quia etiam iura, quæ loquũtur de perſona interdicta exercẽte officium ordinis, illis verbis

loquuntur,

Digitized by Google

3 ſequuntur, quæ indicant miniſterium illud debere eſſe moraliter diſtinctum ab ordinatione, vt patet ex illis verbis, *In ſuo officio miniſtrando ſicut prius*, & ſimilibus. Propter quæ cenſeo hanc partem eſſe probabilem, de qua iterum redibit ſermo in diſputatione ſequenti.

14 Religioſ., ac moniales generale interdictũ nõ ſeruãtes excõmunicantur. Clem. 1. de Sent. excom. Clem. 3. com. Specialis excõ. in fratres minores & dominos tẽporales violantes interdictũ. Clem. 2. eod. tit.

Præter has exceptiones, quæ ex parte ſacramẽtorum notantur, ex parte perſonarum fieri ſolent aliæ: nam religioſi, & moniales, qui generale interdictum non ſeruant, excommunicantur ipſo iure in Clementina 1. de Sententia excommunicationis, & in Clementina tertia ſpecialiter excommunicantur fratres Minores, qui perſonas ſui 3. ordinis tempore interdicti admittunt ad diuina, & in Clementina ſecunda eodem titulo excommunicantur domini temporales, qui in terris ſuis cogunt aliquem ad diuina facienda tempore interdicti. Hæc enim pœna cum proportione applicanda eſt ad ſacramentorũ vſum: nam ille etiam, vt diximus, ſub celebratione diuinorum comprehenditur; tamen, quia illa pœna generalior eſt, in ſequenti diſputatione exactius declarabitur.

DISPVTATIO XXXIIII.

De ſecundo effectu interdicti, qui eſt diuinorum officiorum prohibitio.

DE hoc effectu diſputare nõ oportet, an ſit, ſed ſupponere, eſſe per ſe, & maximè proprium effectum interdicti, vt conſtat ex definitione interdicti, ſuprà tradita, & ex omnibus iuribus, quæ de interdicto loquuntur, vt capit. *Si ciuitas*, capit. *Si ſententia*, & capit. *Alma*, de ſententia excommunicationis, in 6. cap. *Epiſcoporum*, de priuilegiis, in 6. capit. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus Clementina prima, de ſentẽtia excommunicationis. Eſt autem hic effectus communis omnibus interdictis cum proportione, nam, ſi ſit generale loci, non ſolùm in templis, vel oratorijs, ſed etiam in domibus, vijs, & vicinis agris, ac denique in tota illa terra, quæ generaliter interdicitur, habet hunc effectum reſpectu omnium hominum cuiuſcumque loci, vel Diœceſis, vt ex eiſdem iuribus conſtat, & ex capit. *Licèt*, & capit. vltimo de Priuilegijs, in 6. cum ſimilibus. Si verò interdictum loci ſit ſpeciale, in illo definito loco habet cum proportione eundem effectum. Denique, ſi perſonale ſit, generale, & ſpeciale, in perſona, vel perſonis idẽ cum proportione operatur reſpectu locorum omnium ex eiſdem iuribus cũ alijs, quæ de his interdictis in diſputatione prima tractauimus. Hoc ergo ſuppoſito, tria præcipuè, vel quatuor declaranda ſuperſunt.

Quàm latè pateat ſecundus effectus Iterdicti generalis.

A Primùm, quæ diuina officia, præter ſacramenta, & quis eorum vſus interdicto prohibeantur. Secundò, quale peccatum ſit violatio interdicti quoad hanc partem. Tertiò, quæ pœna ſit ob eam rem ipſo iure impoſita.

SECTIO I.

An, & quomodo Miſſæ ſacrificium per interdictum generale loci prohibeatur.

B INTER diuina officia primum, ac præcipuum locum tenet ſacrificium Miſſæ: vnde certũ eſt vſum huius ſacrificij maximè interdici per hanc cenſuram, vt conſtat ex citatis iuribus: ex quibus etiam intelligitur prohibitionem hanc non ſimpliciter, ſed cum moderatione ſumendam eſſe, ſcilicet ne conſueto more, & libertate fiat, sed modo à iure præſcripto. Quod in ſingulis interdictis diuerſo modo, & ratione verum eſt, & ideò ſigillatim explicandum. 1

2 Sacrificiũ Miſſæ tẽpore interd. nũquã fuit omninò prohibitũ.

Per interdictum ergo generale loci nunquam videtur fuiſſe omninò prohibitum Miſſæ ſacrificium: quia cùm viaticum nunquam ſit morientibus denegandum, ſemper oportet Euchariſtiæ ſacramentum ſaltem pro infirmis in Eccleſia conſeruare. Ex quo fit conſequens, vt C ſemper etiam potuerit congruenti tempore renouari: nam hæc veluti intrinſeca, & neceſſaria connexione ſeſe conſequuntur, & primum pertinet ad animarum ſalutem, & obſeruationem diuini præcepti: ſecundum autem ad debitam ſacramenti reuerentiam ſpectat: Et ideò neutrum debuit, vel etiam potuit per interdictum ſimpliciter prohiberi. Cùm ergo Euchariſtiæ ſacramentum non niſi in ſacrificio Miſſæ renouari poſſit, quia in ſolo illo confici poteſt, fit conſequens, vt nec ſacrificium Miſſæ fuerit omninò prohibitũ, ſed permiſſum ſaltem quantum ad hunc finem neceſſarium erat. Quia verò, ſecluſa diſpoſitione iuris poſitiui, hoc arbitrarium erat pro ratione neceſſitatis, ideò, vt melior ordo ſeruaretur, ſtatutum poſteà fuit in capit. *Permittimus*, de Sententia excommunicationis: vt ſemel in hebdomada poſſet Miſſæ ſacrificium dici tempore D interdicti in ſingulis Eccleſijs cauſa conficiendi Corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non negatur, cum circunſtantijs, & conditionibus ſtatim explicandis.

Cap. Permittim., de Sent. excom.

3 Iure antiquo quid cõceſſũ. Quid iure nouo.

Poſteà verò propter magna incommoda, quę ex carentia tanti ſacrificij ſequebantur, hunc rigorem interdicti Eccleſia temperauit, & permiſit, *vt ſingulis diebus in Eccleſijs, & monaſterijs Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia ſicut prius: ſubmiſſa tamen voce, ianuis clauſis, excommunicatis, ac interdictis excluſis, & campanis etiam non pulſatis*. Quæ ſunt verba capituli, *Alma*, de Sententia excommunicationis in 6. & quoad dictas circunſtantias eadem habebantur in dicto cap. *Permittimus*, Et breuiter ſunt ſigillatim explicanda.

Cap. Alma mater, de ſent. exc. in 6.

Et in

A Et in primis dubitari poteſt, quid nomine Eccleſiarum hoc loco intelligendum ſit: nam ex quo ſub diſiunctione ponuntur *Eccleſiæ*, vel *monaſteria*, nomine Eccleſiarum non videntur intelligi omnia loca ſacra, in quibus ſolet hoc ſacrum confici, alioqui non oporteret monaſteria ſpecialiter adiungere: ſignificari ergo videntur illa voce templa, quæ ſunt ſub cura ſæcularium clericorum, & autoritate Epiſcopi publicè ſunt expoſita, & approbata, vt in eis tàm ſacrificium, quàm alia diuina officia celebrentur.

5 Dubiū. Hinc verò oritur dubium, An extra huiuſmodi Eccleſias, vel monaſteria liceat Miſſæ ſacrificium eo tempore celebrare. Nam illa conſtitutio ſolùm in his locis hoc permittere videtur, vt ex textu conſtat, & notarunt ibi aliqui interpretes, & ſentit Couarruuias ibi 2. par. §. 4. num. 2. (Couar.) Addit tamen nomine Eccleſiarum comprehendi etiam hoſpitalia, in quibus eſt ſacer locus autoritate Epiſcopi approbatus ad hoc miniſterium: tùm quia ratio huius conceſſionis in illis maximè militat; tùm etiam, quia in fauorabilibus merito hæc nomine Eccleſiarum comprehenduntur. (Nomine Eccleſiarū cōprehēdūtur ſacella hoſpitalium.) Addit prætereà ibi comprehendi monaſteria monialium: nam ex vi verbi manifeſtum eſt vocem *monaſterijs*, ſimpliciter dictam hæc etiam comprehendere; neceſſitas etiam in eis quodammodo maior eſt, vt poſſint ſacrificio miſſæ intereſſe. Qui etiam aduertit, ſermonem eſſe de Eccleſijs, & monaſterijs exiſtentibus in loco generatim interdicto, quia illa moderatio non extenditur ad loca ſpecialiter interdicta, vt infrà videbimus.

6 (An dicto caſu nomine Eccleſiarū veniant priuata oratoria.) Quæritur autem vlterius, an in priuatis oratorijs, quæ ſolent eſſe in communibus domibus, poſſint tempore interdicti Miſſæ celebrari, præſertim nunc, quando talia oratoria eſſe debent ab ordinarijs deſignata, & approbata iuxta Concilium Tridentinum, ſeſſ. 22. decreto de obſeruandis in Miſſæ celebratione. (Cōc. Trid.) Nam, quia materia fauorabilis eſt, videntur hæc oratoria poſſe nomine Eccleſiarum comprehendi, quia fauores ampliandi ſunt. (1. opinio) Nihilominùs dictus autor contrarium ſignificat, quia ſolùm ad monaſteria monialium, & hoſpitalia facit ampliationē, alia loca tacitè excludens. Præſertim, cùm generalem regulam ſtatuat, extra loca ibi ſignata non poſſe diuina celebrari: Et poteſt hoc confirmari: tùm quia, iuxta communem vſum, non ſolent hæc loca nomine Eccleſiarū intelligi, vnde Concilium Tridentinum citato loco, hæc oratoria etiam ad diuinum tantùm cultum dedicata, & ab ordinarijs deſignata ab Eccleſijs condiſtinguit: tùm etiam, quia capit. *Alma*, præter Eccleſias exprimens monaſteria, ſatis ſignificauit nolle permittere omnia loca, ſed ea tantùm, quæ videntur æquè digna, vt in hoc priuilegio æquiparentur, quod de priuatis oratorijs dicere non poſſumus.

7 (2. opinio & verior) Contrarium verò videtur poſſe ſumi ex Nauarro capit. 27. numero 175. quatenus dicit, (Couar.) Quando iura permittūt diuina officia cum hac moderatione, *in Eccleſiis, vel monaſterijs*, non addere hanc particulam, vt limitationem ad excludēda alia loca, ſed potiùs vt ampliationem: quia permittendo hæc loca, in quibus laici ſolent ſacra audire, multò magis permittunt alia loca, in quibus laici intereſſe non ſolent: nam principalis, inquit, ſcopus prohibendi diuina officia eſt, ne audiatur à laicis.

Sed quidquid ſit de alijs diuinis officijs, de quibus infrà dicemus, in Miſſæ ſacrificio, ratio illa non videtur locum habere. 8 Primò, quia de illo verum non eſt, propter laicos principaliter fuiſſe prohibitum, ne ab eis audiretur: nam olim æquè erat prohibitum pro laicis, & clericis: & non ſolùm prohibebatur audiri, ſed ſimpliciter fieri extra caſum neceſſitatis, ſuprà explicatum. Cùm ergo ius nouum ſolùm permittat fieri in certis, ac determinatis locis, integra manet prohibitio quoad cætera loca. Secundò, quia nullus eſt locus aptus ad hoc ſacrificium cōficiendum, in quo laicis non poſſint, & ſoleant aſſiſtere, & audire: ergo reſpectu huius ſacrificij non videtur habere locum ille modus ampliationis: imò, quia omnis alius locus, præter Eccleſiam & monaſteria, eſt iure communi quaſi ineptus ad hoc miniſterium, ideò illis tantùm locis conceſſum

B videtur hoc priuilegium.

Nihilominùs hæc poſterior opinio viris doctiſſimis probatur, & quoniam fauorabilis eſt, & fauorem ampliat, mihi etiam probanda videtur. 9 Vel dicendo, nomen Eccleſiæ ampliaſſimè ſumptum (vt in re fauorabili ſumendum eſt) comprehendere omnia loca approbata ad Miſſæ ſacrificium perficiendum. Vel dicendo (quod veriſimilius videtur) in eo textu nominatas eſſe Eccleſias, & monaſteria, quia ſunt frequentiora loca, in quibus diuina officia celebrari ſolent: non verò vt ad illa ſola conceſſio limitaretur. Nam primaria illius legis intentio non fuit his locis nominatis priuilegium concedere, ſed ſacrificium ipſum permittere ſicut priùs cū conditionibus ibi poſitis: ergo vbicumque antea fieri poterat, poteſt etiam nunc illis conditionibus ſeruat.

C Secundò expendenda eſt abſoluta permiſſio celebrandi Miſſarum ſolennia cum illa adiectione, *ſicut priùs*, nam hinc duo colliguntur. 10 Vnum eſt, non ſolùm eſſe licitum ſingulis diebus in ſingulis Eccleſijs ſemel ſacrificare, ſed etiam toties, quoties alijs diebus fieri ſolebat, atque adeò omnes Sacerdotes, aliàs non prohibitos, ſeu perſonaliter interdictos, poſſe eo tempore cum dictis circunſtantijs in talibus locis ſacrificare. (Prędicta cōceſſio intelligi debet reſpectu cuiuſq; Sacerdotis nō perſonaliter interdicti.) Quia licèt in textu hoc expreſsè non declaretur, ſed indefinitè dicatur, quod liceat in Eccleſijs ſingulis diebus Miſſarum ſolennia celebrare: tamen hoc ipſo quod hæc conceſſio nō limitatur, omnibus indifferenter conceditur: & addendo, *ſicut priùs*, hoc ampliùs, & euidentiùs declaratur.

Vnde colligunt omnes, quoſcumque clericos, ſiue illius loci, ſiue alterius, qui ibi inueniantur, 11 D poſſe tempore interdicti ſacrificia ibi facere ſicut prius, vt patet ex Nauarro capit. 27. num. 174. cum alijs, quos citat, & ex Couarruuia cap. *Alma*, par. 2. §. 4. numero quarto, (Nauarr. Couar.) qui excipit clericos coniugatos, qui quoad hoc tāquàm laici reputantur, de quo paulò inferius dicetur. Aliud quod colligitur eſt quodcumque Miſſæ officium poſſe eo tempore celebrari, quod ſuprà animaduertit Couarruuias, numero tertio, (Couar.) contra quoſdam Canoniſtas, qui dixerunt, tantum licere dicere Miſſam diei, quorum ſententia improbabilis eſt, quia illa limitatio in textu non habet fundamentum, & ex abſoluta conceſſione, & adiectione illius particulæ, *ſicut prius*, contrarium potius colligitur, & ita communius ſentiunt Doctores, quos ibidē Couarruuias refert, (Non eſt limitāda dicta conceſſio ad officium ppriū illius diei.)

Digitized by Google

refert: Addi etiam poſſet, ex his verbis colligi, omnem ſolennitatem huius ſacrificij in Eccleſia vſitatam licitam eſſe tempore interdicti, præter eas quatuor conditiones, quæ ibidem adiunguntur. Nam cùm priùs fiat generalis conceſſio; & poſteà addantur quatuor illæ limitationes, per illaſmet declaratum eſt, quoad alia omnia, generaliſſimam eſſe cõceſſionem: nam exceptio, vt aiunt, firmat regulam in contrarium. Sed hoc habet difficultatem, inferiùs tractandam.

Conditiones ſeruandæ in ſacro faciendo in prædicto caſu.

11 2. Conditio vt ſubmiſſa voce fiat ne ab externis audiatur.

TErtio expendenda eſt particula, *Submiſſa voce*, per quam excluditur ne Miſſa ſolenni cantu dicatur. Et quia finis huius circunſtantiæ eſt, vt diuina officia extra Eccleſiam, atque adeò à perſonis prohibitis audiri non poſſint: ideò ea vocis ſubmiſſio tenenda erit, quæ ad hunc finem neceſſaria fuerit, vt ibi communiter aduertitur, & ſumitur ex capit. *Quod in te*, de Pœnitentijs, & remiſſionibus, ibi, *Et voce, ita demiſſa, quòd exteriùs audiri non poſſit*. Non ergo prohibetur, quin Miſſæ officium tam alta voce proferri poſſit, vt & à miniſtris, & ab alijs, qui intra Eccleſiam legitimè aſſiſtunt audiri poſſit; & in hoc omnes etiam conueniunt, neque aliqua occurrit difficultas.

12 3. Vt ianuis clauſis fiat.

Quartò notanda eſt ſecunda conditio, ſcilicet, *Ianuis clauſis*. Circa quam primò aduerti poteſt, finem huius circunſtantiæ eſſe ne orationes, aut alia diuina officia exteriùs audiantur, quod facilè contingere poſſet ſi ianuæ eſſent apertæ, quantumuis Miſſa ſubmiſſa voce diceretur, loquendo regulariter; & prout communiter dici ſolet. Deinde, ne Miſſæ ſacrificium, & aliæ Eccleſiaſticæ cæremoniæ ab exiſtentibus extra Eccleſiam, atque adeò à perſonis prohibitis videri poſſint. Vnde neceſſe eſt, vt ianuæ integræ ſint, ita vt & auditum, & viſum impedire poſſint. Vnde in Clementina 1. de Sententia excommunicationis, grauiter reprehenduntur, qui Eccleſiæ ianuis latenter perforatis, aut in eis factis feneſtris interdictum violare præſumunt. (Clem. 1. de ſent. exc.) Tertius finis huius circunſtantiæ eſſe poteſt, ne perſonæ prohibitæ ingredi valeant: ad hunc autem finem videtur neceſſarium, vt ianuæ ita ſint interiùs clauſæ, vt exteriùs aperiri non poſſint: quod tamen neque eſt in vſu, neque in textu exprimitur. Sed ſufficere cenſetur, quòd portæ ita iunctæ ſint, vt & viſum, & auditum, & tranſitum impediant, niſi aperiantur, quamuis non ſint ita obſeratæ, vt volenti ingredi reſiſtant: hoc enim etiam magnum eſſet incommodum, cùm multi de populo facultatem habeant ingrediẽdi. (Non tamẽ requiritur vt ianuę ita ſint obſeratæ, vt ab externis aperiri nequeant.) Solet autem in nonnullis Eccleſijs oſtiarius ad ianuam adhiberi, qui ingredientes admoneat, & prohibitos, ſeu facultatem non habentes repellat, quam prouidentiam cenſeo eſſe laudabilem, non tamen in præcepto, quia nullibi illud inuenio, neque ex natura rei ſequitur ex alijs, quæ præcepta ſunt: Quia generalis admonitio, & denunciatio interdicti, per ſe loquendo, ſufficit, & ipſæ ianuę clauſæ per ſe ſignificant, & admonent ne ingrediantur ij, qui facultatem non habent. (Adhibere hoſtiarium laudabile eſt, nõ tamen neceſſariũ.) Quod ſi aliquis prohibitus, nihilominùs ingreſſus fuerit, ſatis erit illum expellere cùm primùm in notitiam miniſtrorum deuenerit, neque ad maiorem diligentiam, moraliter loquendo, tenentur.

13 Oẽs ianuæ prędicto tẽpe claudendæ.

Aduertendum prætereà eſt, ſi templum plures portas habeat, non ſatis eſſe vnam, vel aliam etiam principalem claudere, ſed neceſſe eſt omnes: tùm quia ad prædictos fines id neceſſarium eſt: tùm etiam, quia proptereà dicitur in textu, *Ianuis clauſis*. Quæ locutio pluralis æquiualet vniuerſali, maximè cùm includat virtute hanc negationem, non aperta Eccleſiæ ianua. Interdum verò ſolet Eccleſia, præſertim in Monaſterijs, Hoſpitalibus, vel etiam in Cathedralibus, vel alijs ſimilibus Templis, prętet eas ianuas quæ ſunt in vijs publicis, habere aliquam ad interiùs clauſtrum, de qua dubitari poteſt, an neceſſe ſit illam etiã claudi. Nam in illa ceſſare vidẽtur omnes rationes, & fines huius circunſtantiæ: præſertim, quia ſatis videtur illa porta eſſe clauſa muris, & portis ipſius clauſtri, quibus ipſa concluditur. In contrarium verò obſtant generalia verba legis, quæ magis attendenda videntur, quàm finis legis. Eò vel maximè, quòd ſæpè intra clauſtrum ingredi poſſunt perſonæ, quibus licitum non eſt ſacris intereſſe. Vnde hanc regulam cenſeo eſſe ſeruandam, nimirùm quòd ſi clauſtrum ita ſit poſt Eccleſiam contentum, vt ad illud non pateat aditus, niſi per Eccleſiæ ianuas, ſatis cenſeatur clauſa Eccleſia, ſi ianuæ, quæ publicas vias reſpiciunt clauſæ ſint: Quando verò aliunde patet aditus ad ipſum clauſtrum, qui aditus tempore interdicti non ſolet eſſe ſpecialiter impeditus, tunc neceſſe eſt, vt ianuæ etiam, quæ clauſtrum reſpiciunt clauſæ ſint: quia ratione finis, & ratione verborum legis comprehenduntur.

14 Vtr. liceat facere ſacrũ ſolius capellę porta clauſa.

Et ad eundem modum reſpondendum eſt, ſi quis interroget, an liceat in Capella Eccleſiæ Miſſam dicere apertis Eccleſiæ ianuis, porta verò ipſius Capellæ clauſa. Nam ſi ita Capella occludatur, vt nec videri, nec, moraliter loquendo, poſſint Miſſæ exterius audiri, id ſatis eſt: quia & ad finem legis hoc ſufficit, & in verbis eius nihil eſt, quod cogat ad id intelligendum de ianuis totius Eccleſiæ, ſed (reſpectiuè) illius loci, vbi fit ſacrificium, vel diuinum officium. Imò addunt aliqui, ſi locus Capellæ ita ſit remotus, vt nullum ſit morale periculum, vt ab aliquo poſſit audiri, vel videri Miſſa etiamſi ianuæ apertæ ſint, tum neceſſarium non eſſe eas claudere. Quod videtur à ſimili poſſe ſumi ex Nauarro, num. 174. vt infrà videbimus. Et ratio eſſe poteſt, quia tunc ceſſat finis legis. Sed hoc ego non probo, quia illud eſt accidentarium, & ſemper neceſſe eſt verba legis tenere, & ſeruare in aliquo probabili ſenſu. nam ceſſante fine legis in particulari non ſtatim ceſſat obligatio legis. (Excluditur quorundam opinio.) Vt non liceret tempore interdicti Miſſam dicere ſolenni cantu, etiamſi eſſet Eccleſia ita remota à populo, vt nullum eſſet periculum quòd ab externis audiri poſſet: ac denique quia nunquam poteſt eſſe ita certum, nullum eſſe tale periculum, vt ob eam rem huius præcepti obligatio ceſſare iudicetur. Clauſæ ergo debent eſſe ianuæ, vel proximè, vel remotè, prout moraliter, ac prudenter ſatis eſſe exiſtimetur.

Tertia

Tertia conditio, vt campanæ non pulſentur.

15 QVinto notanda eſt alia conditio requiſita, ſcilicet vt ſacrificium fiat ſine pulſatione campanarum. Quod in primis intelligitur de pulſatione, quæ Miſſam antecedit, & publicè fit ad populum conuocandũ, vt omnes intelligunt, & vſus probat. Eiuſq; ratio primaria videtur eſſe, quia cùm communis populus ad talia officia admittendus non ſit, nec etiã eſt vocandus illo publico ſigno, quo vocari ſolitus eſt. Atque ex hac ratione confirmantur dicta in ſuperiori puncto: ideò enim non vocatur populus, quia admitti non debet: ergo ſignum eſt ex vi huius capitis non concedi populo vt intereſſe poſſit. Nam ſi ſoli excommunicati, & interdicti excludendi eſſent, nihil eſſet cur campanæ non eſſent pulſandæ: nam excommunicati & interdicti pauci ſunt, & eorum impedimentum eſt ſatis notum, & conſtat eos non vocari, quamuis ſignum publicum detur, vt conſtat apertè quando illi ſoli ſunt excommunicati & interdicti abſque interdictione loci. Deinde ex eadem ratione intelligimus ſub appellatione campanarum comprehendi quodlibet ſignum publicum, quo ſolent ad celebrationem diuinorum populi conuocari. Quia vbi eſt eadem ratio, eadem videtur eſſe iuris diſpoſitio, valde enim materiale eſt, quod ſignũ detur per cymbalum, vel per tubam, vel voce præconis, quæ campanis æquiparatur in Clementina 1. de ſententia excommunicat. quia conuocatio & ſignificatio eſt eadem.

Quid nomine cãpanarum intelligatur.

Clem. 1. de ſentẽ. excom.

16 Prædicta phibitio nõ extenditur niſi ad ſignũ cãpanæ.

Aliqui tamen hoc ita extendunt, vt dicant nullum eſſe dãdum publicum ſignum, quo populo conſtet, diuina tunc eſſe facienda. Veruntamen ſi tale ſignum non ſit campanæ, quod in ſpecie prohibitum eſt, & alioqui ex more & vſu conſtet non dari ad conuocãdum populum, ſed ſolùm ad admonendum clerum, quod iam ſit hora, in qua diuina ſunt celebranda modo iure permiſſo, non video illud eſſe hic prohibitum, quia neque verba, neque ratio textus tali ſigno accommodantur. Imò video in grauiſſimis Eccleſijs, in quibus viri & timorati, & valde docti congregantur, hanc conſuetudinem obſeruari. Neque immeritò: nam Canonici, & alij beneficiati Eccleſiarum nõ ſolùm poſſunt, ſed etiam debent diuinis officijs intereſſe tempore interdicti, alioqui diſtributionibus quotidianis priuandi ſunt, æque ac in tempore non interdicto, vt ſtatuitur in dicto capit. *Alma*, ergo meritò poſſunt in Eccleſijs inſtitui ſpecialia ſigna illi tempori accommodata, quibus clerus admoneatur. Nihilque refert, quòd populus intelligat tunc diuina celebrari: tum quia hoc non eſt prohibitum: tum etiam, quia dum id intelligit per ſignũ ſpeciale, verbi gratia, alicuius tubæ, & non per commune ſignum campanæ, ſimul intelligit ex vi talis ſigni populum nõ vocari, ſed potiùs excludi, niſi priuilegium habeat.

Publicè poteſt tuba dari ſignũ Canonicis, & ijs qui debẽt intereſſe diuinis officijs.

17 Quis cãpanarum vſus ſit prohibitus tẽpore interdicti.

Ex prædicta etiam ratione conſtat, quod notauit Couarruuias dicto §. quarto, numero quinto, vſum campanarum non eſſe ſimpliciter prohibitum tempore interdicti, ſed ſolùm illum, qui eſt ad conuocandum populum ad diuina officia, non verò ad concionem, verbi gratia, ſalutationem Angelicam, ſignificãdas horas diei, & ſimilia: quia non eſt illa pulſatio per ſe prohibita, ſed ſolùm vt circunſtantia diuini officij.

Sed quid, ſi detur ſignum quaſi vacuum & ſine re, nimirùm quia pulſantur campanæ illis horis, in quibus diuina celebrari ſolent, quamuis ibi celebranda non ſint: ſolent enim, verbi gratia, in aliquibus Eccleſijs vel monaſterijs pulſari campanæ ad Matutinum, vel etiam ad Miſſam, quamuis non dicantur, tunc enim non videtur talis pulſatio prohibita, quia re vera non eſt circunſtantia celebrationis, nec etiam eſt verum ſignum ſed apparens. Nihilominùs aliqui exiſtimant hoc etiam eſſe prohibitum, vt videre licet in Calderino tractatu de Interdicto par. prima. Indicant etiam Nauarrus, numero 177. & Syluester Interdictum 5. numero 7. quatenus dicunt, interdicti tempore nullo modo licere pulſare campanas pro ſigno celebrationis diuinorum officiorum. Quæ ſententia erit vera ratione ſcandali, quia populus per hoc intelligit interdictum illo modo violari: per ſe autem ac formaliter talis actio non videtur contra legem interdicti: quia interdictum, vt dicebam, non prohibet per ſe pulſationem campanarum, ſed prohibet celebrationem diuinorum cum pulſatione campanarum; ibi autem non fit celebratio diuinorum. Tùm etiam quia ſignum campanæ datum ad res non ſacras, non eſt prohibitum: ergo nec datum ad res non veras, ſed tantùm fictas, & apparentes. Denique (quod ponderandum videtur) ſi quis tempore interdicti faceret pulſari campanam ad Miſſam publicè faciendã, & animo illam dicendi: ſi poſteà mutaret animum, & illam non diceret, quamuis peccaſſet grauiter mente, non tamen cenſeretur exterior tranſgreſſor interdicti, ſimpliciter & abſolutè, neque incurreret cenſuram latam contra huiuſmodi trãſgreſſorem interdicti: ergo pulſatio per ſe ſola non ſufficiet ad hanc tranſgreſſionẽ propriè ac formaliter loquendo; quamuis ſufficere poſſit ad culpam grauem ratione ſcandali.

18 An violetur interdictum ſi campanæ pulſẽtur nec tamẽ diuina celebrẽtur.

Calderin. Nauar. Syluest.

19 Quid de pulſatione paruæ campanæ in Miſſa.

Tandem inquiri poteſt in hoc puncto, an per hanc particulam ſit prohibitus vſus ſeu ſignum paruæ campanæ, quod in Miſſa dari ſolet: nam in illo ceſſat ratio huius prohibitionis: quia illud ſignum non datur ad conuocandum populum, ſed ad excitandum mentes audientium, vt ſacrificio attentius aſſiſtant, & adorent Corpus & Sanguinem Domini, qui finis honeſtus videtur etiam tempore interdicti. Nihilominùs omnes auctores docent hoc etiam eſſe prohibitum, vt Calderinus, Couarruuias, & Nauarrus ſuprà, alijque Summiſtæ. Nam in textu dicitur, *Campanis etiam non pulſatis*, quæ locutio vniuerſali negatiuæ æquiualet. Ratio verò eſt, quia vel hæ etiam paruulæ campanæ, regulariter loquendo, facilè exteriùs audiuntur, & ita per eas etiam conuocantur alij; vel certè non eſt illa ratio ita adęquata, quin etiam prohibeantur hæ propter aliquam ſolennitatem tollendam. Quod à ſimili colligere licet ex capit. *Quod in te*, de Pœniten. & remiſſ. vbi organa, & alia ſigna ſolennitatis, vel lætitiæ prohibentur. Vnde, licèt in illis conditionibus de hoc non fiat expreſſa mentio: tamen in hoc verbo, & multò magis in illo, *ſubmiſſa voce*, ſufficienter continetur.

Calder. Couar. Nauarr.

Quarta

Digitized by Google

Quarta conditio, vt interdicti perſonaliter, & qui interdicto cauſam dederunt excludantur.

20 SExto additur, *Excommunicatis, & interdictis excluſis*. Et quidem prior pars, quæ ad excómunicatos ſpectat, non eſt huius loci propria, quia non ſolùm interdicti tempore, ſed quolibet alio à diuinis officijs, & præſertim à ſacrificio Miſſæ excludendi ſunt, iuxta ſuperiùs dicta in propria materia. Poſterior autem pars intelligitur de omnibus perſonaliter interdictis, ſub quibus comprehenduntur etiam perſonæ, quæ interdicto generali cauſam dederunt, & quæ ad perpetrandum delictum, cuius occaſione interdictum latum fuit, conſilium auxilium, vel fa-

Cap. Licèt, de Priuil.

uorem præbuerunt, vt dicitur in capit. *Licèt*, de Priuilegijs, in 6. nam illæ virtute, ſeu conſequenter etiam ſunt perſonaliter interdictæ per ipſummet interdictũ locale, vt ſuprà diximus.

21 Vtr. excludi ẽt debeant laici non excõicati, nec interdicti. Rõ dubitandi.

Dubium verò graue hic occurrit, an debeant excludi omnes laici qui interdicti & excommunicati non ſint: nam ex prædictis verbis colligi poteſt, omnes non excómunicatos vel interdictos, cuiuſcunque conditionis ſint, excludendos nõ eſſe: quia exceptio firmat regulam in contrarium: ſed hic Pontifex ſolùm excipit excommunicatos & interdictos: ergo admittit omnes alios. Præterea, vt ſupra expẽdebamus, concedit facultatem abſolutam offerẽdi ſacrificium ſicut priùs, ſolùmque hoc limitat illis quatuor conditionibus appoſitis, ſed quamuis laici non interdicti vel excommunicati adſint omnes illæ conditiones ſeruari poterunt: ergo ſicut priùs licebat facere ſacrificium præſentibus laicis, etiã nunc licet ſeruatis prædictis conditionibus. Denique ratio illius moderationis in eo expreſſa, ſcilicèt ne *indeuotio populi creſcat*, videtur hanc ampliationem poſtulare: alioqui eadem occaſio in deuotionis populi remaneret. Et hãc ſententiam videtur probare Frederic. conſ. 70.

22 Nihilominùs contraria ſententia & autoritate & conſuetudine eſt communiter recepta, vt videre licet in omnibus interpretibus capituli,

Couar. Calder. D. Anto. Nauar.

Alma, vbi Couaruuias part 2. §. 4. num 4. & in Calderino, Antonino, & in alijs in tractatibus de interdicto, & Summiſtis verb. *Interdictum*, Nauarro num. 173. Et videtur hæc ſententia declarata à Bonifacio VIII. qui auctor fuit cap.

Cap. Licèt, de Priuil. in 6.

Alma, in c. *Licèt*, de Priuil. in 6. vbi inquit; *Licèt vobis conceſſum exiſtat, vbi interdicti tẽpore ianuis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, voce ſub miſſa diuina celebrare poſſitis, ad ea tamen aliquos, etiamſi aliunde venerint, niſi ſuper hoc priuilegiati exiſtant, recipere nulla ratione debetis.*

23 Obiect. 1. contra 1. fundamentum præpoſitæ opinionis.

Sed hic textus, licèt communiter adhuc allegetur, tanquam omnino clarus, non caret difficultate; quia aliud eſt agere de priuilegio conceſſo perſonis in particulari, vel in communi alicui religioni, aliud verò de communi iure moderante locale interdictum & effectus eius limitante. Nam cap. *Licèt*, loquitur in priori ſpecie, ut ex uerbis eius cõſtat, & ex titulo ſub quo continetur, & illa habet eius deciſio euidentem rationem: nam priuilegium uni conceſſum, alteri non prodeſt, neque extenditur ultra uerba eius. Et ideo quamuis mihi factum ſit priuilegium faciendi ſacrum in loco interdicto, non ideo mihi conceſſum eſt aliquem ad ſacrum

A audiendum admittere, qui aliàs prohibitus erat. Quia hoc eſt, valdè diuerſum, nec in alio formaliter aut virtute continetur: nec ego poſſum alteri priuilegium meum communicare. At verò nos nunc non agimus de priuilegio perſonali, ſed de lege moderante effectum interdicti localis, qualis fuit conſtitut o cap. *Alma*, per quod non fuere perſonæ aliquæ priuilegiatæ, ſed locus ipſe habilis factus eſt, vt in eo fierent ſacrificia, ſicut priùs, ſeruatis ſolùm illis quatuor conditionibus: ergo, cùm laici non eſſent anteà prohibiti audire ſacrum in tali loco, niſi in quantum ipſe locus, quaſi inhabilis fiebat ad tale interdictum, ablata hac inhabilitate per hanc legem, omnes fruentur beneficio eius.

Et confirmatur à ſimili: nam ſiſtendo in terminis c. *Licèt*, non ſolùm laici, verum etiam cle- 24 Confirmatur e dẽ obiectio.

rici non priuilegiati aliunde venientes non po-

B terunt admitti ad celebranda ibi diuina: quia in eis procedit eadem ratio, nimirùm, quòd priuilegium alijs factũ non extenditur ad extraneos. At verò iuxta cap. *Alma*, omnes clerici etiam extranei admitti poſſunt in quacumq; Eccleſia, vt ſuprà dictum eſt: quia ibi non conceditur priuilegium perſonis, ſed in ipſo loco fit quædam interdicti moderatio: ergo ex dict. cap. *Licèt*, nõ ſumitur efficax argumẽtum. Quam difficultatẽ videtur ibi ſenſiſſe Gloſſa verb. *Excluſis*. Vbi in Gloſſa.

primis rationem illius decretalis fundat ſolùm in hoc, quòd vnius priuilegium alteri non prodeſt: & poſtea dubitat quem vſum habeat nunc illa decretalis, cùm de iure communi liceat illo modo celebrare tempore interdicti, & reſpõdet, non obſtante iure cómuni, poſſe interdũ, ſaltem auctoritate Papæ, poni interdictũ prohibens celebrationem etiã ſecundũ illam formã iuris cõ-

C munis, & tunc ſi aliqui ex priuilegio nihilominùs celebrarent, non poſſent alios admittere, & tunc haberet locum deciſio illius cap. *Licèt*.

Solet prætereà citari textus in Clement. 2. de 25

Clem. 2. de Sent. excom.

Sent. excom. vbi Papa excommunicat eos, qui ad diuina audienda vocant tempore interdicti, nó ſolùm excommunicatos, & interdictos, ſed etiam alios, vt patet ex illis verbis. *Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præſertim, vel interdicti ligatos ſententia euocare præſumpſerint*. Expendenda eſt enim

Obiect. 2. contra 1. fundamẽtum.

illa particula *præſertim*, ampliat enim ad alios præter ibi nominatos: ergo ſignum eſt alijs etiã non ligatis excommunicatione, vel interdicto non licere intereſſe diuinis tempore interdicti generalis: nam ſi liceret eis, non excommunicarentur alij, qui eos euocarent. Minus autem efficax eſt hæc probatio, quam præcedens, quia

D ponderata nó eſt illa dictio, *prædicto modo*. Modus autem euocationis ſuperiùs narratus fuerat, quòd quidam nobiles in ſuis terris Eccleſiaſtico interdicto ſuppoſitis Miſſas, & alia diuina officia publicè, & ſolenniter faciebant celebrare, ad officia eadem celebranda nunc hos, nunc illos vocantes, & ſubditur, *Hiſque non contenti exceſſibus per campanarum non ſolùm pulſationem, ſed & voce præconia populos, vt ad audiendas Miſſas huiuſmodi veniant, faciunt euocare*. Vnde conſtat non quomodocunq; vocantes, ſed illis modis publicis, ſcilicet, *voce præconia, & pulſatione campanarum:* nec ad quaſcumque Miſſas, ſed ad huiuſmodi, id eſt publicè, & ſolenniter dictas vocantes excommunicari. Quapropter qui nũc vocaret laicum non priuilegiatum, alio modo

Digitized by Google

cogando, vel inducendo illum ad miſſam audiendam, quæ modo à iure præſcripto dicitur, ſine dubio non incurreret illam excommunicationem, è contrario verò qui modo prædicto, & ad miſſas dicto modo publico & ſolenni celebratas audiendas vocaret homines etiam priuilegiatos, imò etiam Clericos, illam excommunicationem incurreret: quia ageret contra illam prohibitionem, quæ non reſpicit qualitatē, vt ſic dicam, vel conditionem perſonarum quæ vocantur, ſed modum vocationis et terminum: nam eſt in contemptum interdicti, & cōtra formam à iure præſcriptam. Ex illo ergo textu nullo modo colligi poteſt, illicitum eſſe laicis audire miſſam tempore interdicti, quæ iuxta formā iuris dicitur; quia inde etiam non colligitur, eſſe illicitum vocare priuatim & ſecretò laicum ad huiuſmodi miſſam audiendam; nā ibi propter hoc nō eſt excōmunicatio lata, vt oſtenſum eſt.

26 Aliter probatur hæc ſententia, quia, ſi hoc liceret laicis, non indigerent priuilegio, vt intereſſe poſſint ſacrificio tempore interdicti celebrato: Vſus autem probat indigere priuilegio: nam communiter conceditur & poſtulatur: ergo ſignum eſt hoc eis non licere. Hæc verò probatio pertinet ad factum, non verò oſtendit ius, quo hoc prohibeatur: & factum illud poteſt interdum procedere ex ſcrupulo, vel dubitatione, vt priuilegio obtento maior ſic ſecuritas: & ideo in alijs etiam materijs argumentum illud non eſt efficax.

27 His verò non obſtantibus communis ſententia omnino retinenda eſt. Primò ac præcipuè quia hic videtur eſſe communis ſenſus Eccleſię: vt oſtendit conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres. Secundò id apertè ſupponitur in Clement. 3. de Sent. excomm. vbi in primis narratur factum, nimirùm, quòd fratres minores tempore interdicti ad diuina officia audienda admittebat fratres & ſorores ſui tertij ordinis, alias verò perſonas excludebant, ex quo naſcebatur ſcandalum: Et deinde præcipitur ſub excōmunicatione eiſdem minoribus, vt huiuſmodi homines tertij ordinis, non admittāt, ſi ad hoc, vel ipſi, vel illi priuilegium habeant. Ex quo in primis conſtat ibi non eſſe ſermonem de excōmunicatis vel interdictis, ſed de quibuſcūque laicis non priuilegiatis, tum quia aliàs nullū eſſet ſcādalum, quod excommunicati & interdicti eijcerentur, & non alij: tum etiam, quia Papa ſupponit, poſſe habere priuilegium ad diuina audienda quod excommunicatis, vel interdictis non datur. Deinde clarū eſt ex hoc textu, approbare Pōtificem quod alij laici eijciantur, quandoquidem ad tollendū ſcandalum, quod ex illa differētia perſonarū oriebatur, non mādat alios extraneos admitti, ſed potius præcipit eos etiā repelli, qui quodammodo proprij videbantur, quod mirum eſt, vt ibi Gloſſa notat, etiamſi priuilegiū habeant, per qđ poſſunt in alijs Eccleſijs admitti, non vult eis prodeſſe pro Eccleſijs ipſorum minorum ob ſcandalū vitandū. Ergo manifeſte ibi ſupponitur hoc eſſe prohibitū laicis, & in particulari & pro talibus Eccleſijs prohibetur ijs qui de tertio ordine dicūtur. Supponitur etiam priuilegiū eſſe ad hoc neceſſariū, & quod illud ſit in ſua vi, ideſt, à Pontifice non reuocatum, vel coarctatum. Atque hoc modo tertium etiam argumentum ſupra factum ex priuilegio efficax eſt, quādo aliàs ex iure colligitur tale

3. obiect. Tempore interdicti excludendi ſunt laici et nō interdicti, vel excō. Clem. 3. de Sent. excom.

A priuilegium eſſe ſimpliciter neceſſarium. Et hoc etiam modo poteſt induci dictum capitulum, *Licèt*. Nam ibi etiam ſupponitur huiuſmodi priuilegium eſſe neceſſarium.

Cap. Licèt exponitur.

28 Quod autem in obiectione ſupra facta ſupponebatur, ibi eſſe ſermonem de perſonali priuilegio conceſſo celebrantibus Miſſam, certum non eſt: nam verba Pontificis ſunt, *Licèt vobis conceſſum exiſtat*. Quæ intelligi poſſunt de conceſſione ab eodem Pontifice facta per cap. *Alma*, quæ exiſtimatur tanquam generale priuilegium reſpectu iuris antiquioris, & ideo potuit ſub illo titulo collocari. Quam expoſitionem probabilem putat Gloſſ. ibi verb. *Excluſis*, quāuis priùs verb. *Excluſis*, oppoſitum ſuppoſuerit: Et nonnihil fauet conſonantia verborū vtriuſque textus: nam in vno dicitur, *Licèt vobis conceſſum ſit*, in alio verò dicitur, *Concedimus quod* B *tempore interdicti, &c.* Addo verò vlteriùs, quacumque ratione intelligatur illa conceſſio cap. *Licèt*, vrgens inde ſumi argumentum. Nam in dict. cap. *Alma*, neq; fit abſoluta moderatio interdicti reſpectu loci, vt in eadem obiectione ſupponebamus: neque fit vlla conceſſio reſpectu audientium, ſed ſolùm reſpectu celebrantium, ſeu dicentium diuina officia, vt patet ex illis verbis, *Adiecimus propterea, quod ſingulis diebus in Eccleſiis, & Monaſterijs Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, ſicut priùs.* Ergo, ſeruata proportione, declaratio c. *Licèt*, optimè cadit in conceſſionem cap. *Alma*, quod ſcilicet laici ex vi illius textus admittendi non ſint, quandoquidem nulla ibi facta eſt illis conceſſio.

Reſpōdetur primæ obiectioni.

29 Ad obiectionem autem, quæ videbatur difficilis, quod eadem ratione non eſſent admittendi clerici aliunde venientes, quia iuxta tenorem cap. *Licèt*, admittendi non ſunt. Reſpondetur, ſi teneamus narrationem cap. *Licèt*, referri ad conceſſionem cap. *Alma*, negandum eſſe aſſumptum: ſi verò dicamus eſſe ſermonem de conceſſione per ſpeciale priuilegium aliquibus perſonis, vel alicui congregationi facta, neganda eſt conſequentia. In cap. enim, *Licèt*, (iuxta hanc expoſitionem) ſermo eſt de ſpeciali priuilegio quibuſdam perſonis conceſſo, quod ad alias extendi non poteſt. At verò in cap. *Alma*, ſermo eſt de conceſſione facta toti ordini clericali, vt ſuprà ponderatum eſt. Et ideo nihil refert quod clerici ſint alterius loci, ſeu diœceſis: nam omnibus conceſſum eſt, vt poſſint in loco interdicto celebrare iuxta formam cap. *Alma*.

Satisfit cōfirmationi eiuſdem obiectionis.

30 Vnde ad aliam rationem in principio poſitam reſpondetur primò, argumentum illud, quod eſt à contrario ſenſu, non ſemper eſſe validum, quando aliud ex iure colligitur, vt eſt in præſenti. Dico autem illa verba, *Excommunicatis, & interdictis excluſis*, poſita eſſe præcipuè propter clericos, & aliàs priuilegiatos, quibus neq; ordo, nec priuilegium ſufficit, vt intereſſe poſſint, ſi ipſi interdicti ſint. Et ideo non rectè infertur, omnes laicos cenſura non impeditos intereſſe poſſe, cùm illa expreſſio non ſit poſita propter ſolos laicos. Ad aliā verò partem, quòd ibi facta eſt conceſſio generalis celebrandi, ſicut priùs, adiunctis ſolis quatuor cōditionibus. Reſpondetur, id eſſe verum ex parte celebrantium, nō verò ex parte aſſiſtētium, de quibus ibi nulla fit mētio, neq; aliquod nouum priuilegium eis conceditur: quia non oportebat prohibitionem interdicti adeo eneruari, ſeu relaxari. Nam aliàs

Satisfit rationi dubitādi initio poſitæ.

ex

Occurritur cuidã obiectioni.

ex vi interdicti localis nullus excluderetur à diuinis officijs: quia excommunicati & interdicti per ſeſe, & ex vi propriæ cenſuræ excluſi iã erant. Dices, ſi in capit. *Alma*, nihil nouum conceditur aſſiſtentibus diuinis officijs: ergo nec clerici, qui tantum aſſiſtunt, & nullo modo cooperantur ad diuina officia. Reſpondetur, id eſſe accidentarium: nam per ſe loquendo, ipſi ſunt miniſtri, ipſiſque generaliter conceditur, vt facere diuina poſſint: ergo multò magis vt aſſiſtant, vnde cũ duobus modis poſſit participari ſacrificiũ Miſſæ, ſ. miniſtrando, vel tantũ aſſiſtẽdo prior prohibitus nõ eſt ex vi interdicti, ſeruatis circunſtantijs iuris, & ſub illo comprehendimus non tantùm ſacerdotis oblationem, ſed etiam omne miniſterium, quòd ex officio conuenit clericis: & hac ratione ipſi excluſi non ſunt. Poſterior autem modus aſſiſtendi tantum eſt ſimpliciter prohibitus, & ideo excluduntur loci per ſe loquendo.

31 Laicus poteſt in neceſſitate miniſtrare ſacrum facienti.

Dico autem, per ſe, primò quidem ad excludendum caſum neceſſitatis: nam, ſi ſacerdos velit facere ſacrum tempore interdicti, & neminem habeat, qui miniſtret niſi laicum, poterit illo vti ad tale miniſterium & ipſe poterit ſine culpa aſſiſtere, dummodo aliàs inhabilis non ſit, id eſt excommunicatus, aut interdictus, ſeu cauſam dederit interdicto. Atque hæc eſt communis ſententia in dict. cap. *Alma*, vbi Couar. dict. num. 5. & Nauarr. num. 81. Et ratio eſt, quia licèt hoc non ſit conceſſum laico ratione ſui, eſt tamen conceſſum ratione ſacerdotis: Nam cum huic conceſſum ſit ſacrificare, conſequenter conceditur auditorium illud, quod iuxta communem vſum Eccleſiæ moraliter neceſſarium eſt.

Couarr. Nauarr.

32

Dixi etiam, per ſe, ad excludenda priuilegia, ratione quorum ſæpe poſſunt laici aſſiſtere: & ideo hæc exceptio in ipſis iuribus additur. Declaratùrq; in dicto c. *Licèt*, de Priuilegijs, per priuilegium conceſſum ſingulari perſonæ ad audiendam Miſſam tempore interdicti, admitti poſſe cum ea familiares domeſticos eius; qui eam comitantur. Vbi ponderanda eſt illa particula, *Cùm ea*: nam ſolùm extenditur ad ipſos propter miniſterium, quod exhibent priuilegiatæ perſonæ, comitando & honorando illam, vnde ſi huiuſmodi familiares per ſe & ſeparatim eant ad diuina ſunt admittendi, vt omnes ibi notant. Et ob eandem rem additur in eodem cap. *Licèt*, quando priuilegium conceſſum eſt collegio, ſeu communicati, tunc huiuſmodi familiares collegij, niſi ad eos expreſsè extẽdatur priuilegium, illo non gaudere: quia nimirũ hi familiares non ſolent comitari collegium ipſum, vel conuentum euntem ad diuina celebranda, vel audienda. Quod etiam intelligendũ eſt, quando priuilegium eſt collegio vt ſic conceſſum: nam ſecùs eſſet, ſi omnibus de collegio concederetur: nam tunc iam priuilegium eſſet ſingulorum, & conſequenter extenderetur ad familiares ipſorum. Quod ſemper intelligẽdum eſt, dummodo aliàs inhabiles non ſint, id eſt interdicti, &c. Nam hæc exceptio ſemper generalis eſt in tota hac materia, adeo vt in ipſis etiam perſonis, quibus directè conceditur priuilegium, locum habeat, niſi aliud expreſsè in ipſo priuilegio poneretur, quod quidem nunquã fit.

Cũ perſona habẽte priuilegiũ adeſſe poſſunt diuinis officijs domeſtici comitantes eam.

33 Omnibus omnino laicis prohibetur tempore interd. audire miſſam.

Ex dictis ſequitur, non ſolùm excõmunicatos, & interdictos; ſed etiam omnes laicos non habentes priuilegium, eſſe à diuino ſacrificio excludendos per Eccleſiæ miniſtros, nam ad eorũ officium ſpectat omnes prohibitos repellere, & facere vt cenſuræ Eccleſiaſticæ ſeruentur: & ideo non oportuit hoc ſpecialiter declarari in illo decreto. Quæri autem poteſt, an hoc extendatur non ſolùm ad omnes ratione vtentes, de quibus non eſt dubium, cùm lex nihil diſtinguat, ſed etiam ad alios. Non enim deſunt, qui prohibitionem extendant ad infantes nondũ ratione vtentes, & à fortiori ad amẽtes, & ſimiles. Quia licèt iſti nõ ſint capaces prohibitionis, quæ ipſos obliget, alij autem præſertim miniſtri Eccleſiæ prohiberi poſſunt ne illos adeſſe permittant. Quod ſentit Syluest. verbo, *Interdictum*, 2. quæſt. 15. vt illi tribuit Couarr. etenim in communibus exemplaribus Sylueſtri deeſt particula, *Non*, quæ omnino mutat sẽſum, nã illa ablata ibi tractat de infãtibus, qui nõ ſunt doli capaces, ſed tantùm de his, qui ratione iam vtuntur, & doli capaces ſunt, quanquam ſecundum contextum videatur negatio deeſſe, & conſequenter illã fuiſſe mentẽ Sylueſtri, & eadem opinionem tenet Nauarrus c. 27. nu. 169. Cordub. in Summa Hiſpana quæſt. 60.

Sylueſter Interdict. 2. q. 17.

Nauarr. Cordub.

34 Prędicta prohibitio comprehendit ſolos laicos ratione vtentes.

At verò Conarruuias ſupra dicto num. 5. primò hoc negat de illis hominibus ſeu infantibus, qui omnino rationis vſum non habent: quia officia diuina non prohibentur, niſi celebranda, vel audienda: ad quod requiritur aliqua intelligentia, ſeu rationis vſus. Addit deinde non oportere, vt huiuſmodi infantes ſint doli capaces, ſed ſatis eſſe, vt aliquo modo intelligant ibi celebrari diuina, vt communiter eſſe ſolent pueri poſt ſeptimum ætatis annum, & prima quidem pars mihi abſolutè probatur, quia non prohibetur hic quælibet aſſiſtentia: ſed humana, & rationalis: nam altera impertinens eſt ad diuinorum celebrationem. Dico autem aſſiſtentiam humanam prohiberi, quia non eſt neceſſaria ſenſibilis auditio, aut viſio. Nam cæcus, aut ſurdus intelligens ſacrum fieri, nullo modo eſt admittendus ſine priuilegio; quia illud eſt moraliter audire miſſam. Illa verò diſtinctio inter infantes doli capaces, & non capaces, percipientes tamen aliquo modo res diuinas, licèt fortaſſe vtendo illo termino, *Doli capax*, more Iuriſtarum admitti poſſit: tamen nos in præſenti non admittimus medium inter infantem nondum vtentem ratione, & puerum iam vtentem. Nam, ſi ita vtitur ratione, vt peccare ſciat, excludendus eſt a loco interdicto, & ipſe tenetur abſtinere, quia iam eſt capax huius præcepti Eccleſiaſtici, & Theologico more iam dici poteſt doli capax: Si vero nondum habet vſum rationis, ita vt ſciat diſcernere inter bonum & malum, non tenetur hac obligatione, & conſequenter neque alij ipſum expellere tenentur: &, ſi adſit, non audit diuina humano, ac morali modo; de quo eſt, prohibitio ſacrificij; tamen etiam extenditur ad totam ſolennitatem eius, prout in Eccleſia fieri conſueuit, etiam ad miſſam Cathecumenorum, vt vocant: quia hoc totum iam comprehenditur nomine miſſæ præſertim quia iura expreſſiùs loquuntur de miſſarum ſolennijs. Nec refert, quòd quis intra Eccleſiam aſſiſtat, vel extra, dummodo moralem præſentiam habeat, ſiue per feneſtram, ſiue alio ſimili modo, argumento Clement. 1. de Sènt. excom. vt ſupra ponderauimus.

Digitized by Google

ſtribui ſolet. Iuuari etiam poteſt illo axiomate, quòd priuilegia amplianda ſint, præſertim ea, quæ conceduntur à Principe, & ſi in publicum fauorem, ac commune bonum. Sed hæc non ſufficiunt, vt à communi ſententia diſcedamus, propter ea quæ adduximus. Nec enim ſufficit vulgaris locutio, cum textus propriè loquatur de feſtiuitatibus, in quibus talia myſtelia celebrantur, non de octauo, nec ſemper licet quamcunque extenſionem facere, et præter vim verborum, & præſertim contra communem intelligentiam. Aliud ſingulare, quod Soto habet, eſt, in feſto Paſchatis comprehendi etiam vigiliam ab eo tempore, in quo iam poteſt miſſa diei celebrari, ad quod nullum textum, nec auctorem allegat. Et Petrus Polanco in Directorio confeſſorum pagina 150. ſubindicans Sotum ait. ſecundùm aliquos poſſe id fieri, quod non reprobat. Motiuum autem Soti fuiſſe videtur, quia celebritas Paſchæ incipit à miſſa vigiliæ quando cantatur Gloria, & pulſantur campanæ. Poſſumus etiam adiungere, quòd aliæ feſtiuitates incipiunt ab hora veſperarum in Eccleſia conſueta, vt infra videbimus: in Paſchate autem veſperæ dicuntur in ipſa miſſa: ergo illud feſtum quoad hunc effectum incipiet ab illa miſſa.

Excluditur opinio Soti.

Aliud Soti dictum expenditur.

40 Verumtamen difficilis etiã videri poteſt hæc ampliatio, tum quia eſt valde ſingularis in re graui, ſine textu, vel ratione cogẽte: tum etiam, quia ex vi conceſſionis capit. *Alma*, vnus dies tantùm conceditur in ſingulis feſtiuitatibus ſupradictis, in quo poſſit miſſa ſolenniter ac publicè dici; per illam autem extenſionem iam concedimus duos dies. Vnde licèt miſſa vigiliæ quaſi per anticipationẽ ſit de myſterio reſurrectionis, id non ſatis videtur ad illam extenſionem faciendam: nam etiam miſſa ſecundi diei, quæ eſt primæ octauæ, eſt de eodem myſterio, quod in eo die etiam celebratur: tamen quia reuera non eſt ipſum feſtum Paſchæ, ſed aliquid cõcomitans ad augmentũ ſolennitatis, ideò nõ cõprehenditur: ergo idem dicendum eſt de illa anticipata celebritate. Propter hæc videt*r* dubia hæc ſententia, tamen ſi vſus non admodũ repugnat, non erit illicitũ illi in praxi adhærere. Præſertim quòd ante Sotum, Palud. 4. d. 7. q. 3. art. 2. n. 11. illã attingit, & nõ reijcit, immo ad vigiliã etiã Pentecoſtes illam extendit, quod nimiũ eſt.

41 Eſt autem hoc loco vlteriùs aduertendum conceſſionem harum feſtiuitatum ampliatam poſtea eſſe ad feſtum Corporis Chriſti per Martinum V. & Eugenium IIII. vt referunt Angelus verb. *Interdictum*, 6. nu. 16. & Syluest. *Interdictum*, 5. quæſt. 2. & Antoninus, & Nauarrus ſupra, & habentur hæ conſtitutiones in Bullario Romano in vltima conſtitutione Martini V. *Ineffabile Sacramentum*, & in 4. Eugenij IIII. *Excellentiſſimum*, & in eis hoc ſpecialiter additur, quòd non ſolùm pro die feſto Corporis Chriſti, ſed etiam pro tota octaua ſit prædicta interdicti ſuſpenſio, quod eſt valde notandum pro his, quæ de alijs ſolennitatibus diximus, ſcilicet non extendi ad aliquem diem octauarum, quia quando Pontifices huiuſmodi conceſſionem faciunt, eam declarant.

In feſto Corporis Chriſti interdictũ ſuſpenditur.

42 Præter has exceptiones iure cõmuni factas, refertur alia ex priuilegio cõceſſa a Leone X. pro feſto Cõceptionis Virginis, & eius octaua, pro ſola Hiſpania, vt refert in Supplemẽto Minorũ, conceſſ. 67. & in eorum Compendio verb. *Conceptio*, §. 12. & verb. *Interdictum*, 2. §. 8. Addunt verò Nauar. cap. 27. nu. 282. & ex illo Couar. dict. §. 5. nu. 2. conceſſionem non fuiſſe abſolutam, ſed pro his Eccleſijs, in quibus dicitur officium Conceptionis ordinatum per Leonardum, & miſſa, cuius introitus eſt, *Egredimini, &c.* Quod ſi vera eſt hæc limitatio, iam non erit vtilis illa extenſio, quia illa officia non ſunt in vſu poſt Pij V. ordinationem, niſi fortè alicubi ex priuilegio retineantur. Tamẽ de illa limitatione mihi non conſtat, nec in priuilegio Leonis habetur, vt refertur in Supplem. fol. 24. conceſſ. 67. Quæri autem poteſt, an hoc priuilegium reuocatum ſit per Concilium Trid. ſeſſ. 25. c. 12. de Regularibus. Reſpondeo tamen non eſſe derogatum, tum quia Concilium non addit clauſulam derogatoriam, ſed ſimpliciter præcipit, vt mandante Epiſcopo interdicta ſeruentur, & publicentur à regularibus: tum etiam quia illud priuilegium non videtur eſſe ſpeciale regularibus, nec in illorum fauorem, ſed eſſe in honorẽ Virginis, & pro tota Hiſpania: quare potiùs ipſi Epiſcopi, ſi de tali priuilegio eis ſatis conſtet, tenentur pro illis diebus interdictum ſuſpendere.

Alia ampliatio eiuſdẽ cõceſſionis pro feſto & octau. Concep. Virg.

Supplem. Minorũ. *Nauarr.* *Couar.* Emmanuel Rodrig. to. 1 q. reg. q. 58. art. 5.

Cõc. Trid.

43 Tandem addit Couar. dict. §. 5. nu. 4. hanc exceptionem extendi ad diem, in qua contingit Regem aliquem ingredi de nouo ciuitatem aliquam quæ interdicta ſit. Quod ſolùm probat ex Ioanne Staphilo lib. de Literis gratiæ & iuſtitiæ fol 157. col. 1. qui nullum ius ad hoc confirmandum adduxit, ſed ſolùm coniecturam quòd dignitati Regiæ deferendum eſt, iuxta ca. *Solitæ*, de Maioritat. & obedientia. Sed hæc eſt congrua ratio, vt qui interdictum poſuit, illud ſuſpendat; non tamen vt poſſit ipſo iure ſuſpenſum affirmari, cum nullo iure cautum ſit, alioqui multò magis dicendum eſſet in die deſponſationis Regis, aut natiuitatis Principis, multoque magis in die mortis vel ſepulturæ perſonæ Regiæ ſuſpendi interdictum: quia maioris momenti ſunt huiuſmodi occaſiones, vt dignitati Regiæ deferendum videatur: In his ergo quæ ex iure pendent parum valent congruentiæ, niſi priùs ius oſtendatur.

Alia eiuſdem conceſſionis extenſio reijcitur.

SECTIO II.

Quomodo ſacrificium Miſſæ per alia interdicta prohibeatur.

1 EXplicuimus latiùs hunc effectum in generali interdicto locali, quia de illo præcipuè loquitur cap. *Alma*, quod ampliore explicatione indigebat: quæ verò dicta ſunt, facile poſſunt ad alia interdicta applicari cum debita proportione ſeu moderatione. Igitur in ſpeciali interdicto loci, ſi in eo Euchariſtia ſeruatur, non prohibetur miſſa priuata, & cum debitis circunſtantijs ad renouandam illam: quod ſemel in hebdomada licere declarauit c. *Permittimus*, de Sent. exc. & ad ſpeciale interdictum extenditur, vt cum Hoſtienſi notauit Nauar. c. 27 nu. 173. & meritò, tũ quia textus abſolutè loquitur, *Tempore interdicti*, tum etiam, quia ratio cõceſſionis id exigit. At verò reliqua omnia, quæ in c. *Alma*, conceſſa ſunt, & in ſuperiorib. ſunt declarata: in hoc interdicto locum non habent, vt notauit Gl. ibidem ver. *Eccleſiis*, quod eſſe cõiter

Tempore ſpecialis interdicti localis licitũ eſt ſacrum facere ad renouandam Euchariſtiã. Cap. Permittimus, de Sent. excom. *Gloſ.*

Digitized by Google

Nauarr. Couarr. receptam teſtatur Nauarr. n.173. & idem habet Couarr. referens plures auctores ſuprà §. 4. n.1. Ratio eſt, quia dictum cap. *Alma*, expreſsè loquitur de interdicto generali: & ideo extendi non debet ad ſpeciale: Tum quia in rigore & ſecundum commune ius eſt diuerſum interdictum: tum etiam, quia ratio illa, & publica neceſſitas, quæ mouit Pont. ad id concedendum pro interdicto generali loci, non habet locum in ſpeciali interdicto, vt per ſe conſtat. Atque ob eandem cauſam priuilegium, quod Epiſcopis conceditur in capit. *Quod nonnullis*, de Priuilegijs, vt poſſint tempore interdictum celebrare ferè iuxta formam cap. *Alma mater*, etiã non extenditur ad locum ſpecialiter interdictum: quia textus ille expreſsè dicit, *Cùm communiter terræ interdictum fuerit*, loquitur ergo de interdicto generali; ergo extendendum non eſt priuilegium ad interdictum ſpeciale. Quo fit, vt iam nunc priuilegium illud nihil operetur: quia per ius commune dict. cap. *Alma*, idem conceſſum eſt omnibus ſacerdotibus, hoc autem ſpeciale eſt in Epiſcopis, quòd poſſunt in altari portatili celebrare, aut facere ſibi celebrari in quolibet loco interdicto ſeruatis dictis circumſtantijs, coniungo cum dict. cap. *Quod nonnullis*, cap. vlt. de Priuil. in 6. Atque ita etiam notauit Syluest. *Interdictum*, 5. quæſt. 5. verſ. 5. vbi refert ſimile priuilegium datum eſſe fratribus prædicatoribus, & minoribus; & idem habet Couarr. §.2. n.7. Citátque capit. *In his*, de Priuileg. Sed ibi ſolùm dicitur, eos poſſe cum altari portatili vbicunque fuerint celebrare ſine præiudicio iuris parochialis; de loco autem interdicto ibi nihil dicitur. Vnde ex vi illius ſolius iuris reuera non poſſent celebrare in loco etiam generaliter interdicto in altari portatili: quia priuilegium generaliter prolatum intelligendum eſt de loco habili; coniungendo tamen cũ illo priuilegio alia circa interdictum generale, vel ſaltem conceſſionem cap. *Alma*, poterunt vti illo priuilegio in loco generatim interdicto, non verò in ſpecialiter interdicto, vt ijdem auctores meritò docent: quia nec ius commune, nec aliud ſpeciale priuilegium de illo loquitur.

Priuilegiũ Epiſcopis cõceſſũ in c. Quod nõnulli. de Priu. arctatur ad interdictũ generale.

Syluest.

Couarr.

De prohibitione Miſſæ per interdictum perſonale.

2 Concluſio. DE perſonali autem interdicto certum eſt, ex vi illius perſonis omnibus, tam generatim, quam ſpecialiter interdictis prohibitum eſſe tàm celebrare, quàm miniſtrare, vel aſſiſtere miſſæ ſacrificio in quocunque loco ſiue interdicto, ſiue non interdicto iuxta cap. *Si ciuitas*, & cap. *Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. & cap. 3. & 4. de clerico excomm. miniſtrante. Nec quoad hoc interdictũ facta eſt in nouo iure aliqua relaxatio, vel ſuſpẽſio præter vnã ſtatim explicãdam. Vnde ſacerdos interdictus nullibi celebrare poteſt, etiam cum circumſtantijs præſcriptis in iure dicto capit. *Alma*, vt notauit Couarr. ſupra § 4. nu. 3. quia iura loquuntur de interdicto locali, non de perſonali, quod diſtinctum eſt, & in eo non procedunt rationes cap. *Alma*, Solũ ponitur limitatio ſuprà tractata in d. c. *Alma*, ſcilicet, vt in feſtiuitatibus ſuprà numeratis poſſint intereſſe ſacrificio perſonæ interdictæ quod quidem generaliter interdictis abſolutè conceditur, ſpecialiter verò interdictis ſolùm cum

Couarr.

A moderatione ibidẽ declarata, vt ad altare nõ accedãt, quã in ſuperioribus declaratã reliquimus.

Dubitari verò hic poteſt an perſonæ non interdictæ prohibitum ſit audire miſſam ſacerdotis interdicti: In quo vnum eſt certum, ſi ille nõ ſit nominatim denunciatus, licitum eſſe eius miſſam audire iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, & a fortiori patet ex dictis de excommunicatione. Dubium verò eſt, ſi iam ſit nominatim denunciatus: tunc enim dicunt aliqui illicitum eſſe miſſam eius audire: Tum, quia non licet audire miſſam ſacerdotis excommunicati denunciati: tum etiam, quia nec miſſam ſacerdotis ſuſpenſi licet audire; vt ſumitur ex cap. vlt. de Cohabitat. clericorum & mulierum. Tertiò addere poſſumus minùs eſſe audire miſſam in loco interdicto, quam a perſona interdicta: ergo ſi illud non licet, neque hoc licebit. 3

3 An perſonæ interdictæ licitum ſit inuitã ab interdicto denunciato audire.

B Sed hę rationes non videntur ſufficientes ad oſtendendam prohibitionem, quæ ex iure poſitiuo pendet. Nam in primis excommunicatio priuat communione; & ideo non licet excommunicati miſſam audire, quia eſſet cum illo in ſacris communicare. De ſuſpenſione autem falſum eſt quod aſſumitur: quia per ſe & ex vi cenſuræ ſuſpenſionis non eſt audire miſſam hominis ſuſpenſi, ut ſuprà oſtendi ex eodem principio, quòd ſuſpenſio non priuat communione. Et ideo, niſi in aliquo caſu fiat ſpecialis prohibitio, de quo ſuprà diximus tractando textum illum capituli vltimi de Cohabitatione cleric. & mulier. ex vi ſolius ſuſpenſionis nulla eſt huiuſmodi prohibitio. Vnde potiùs poteſt retorqueri argumẽtum, vt idẽ dicendũ ſit de interdicto perſonæ, cum nõ priuet cõmunione cũ illa. 4

4 Fundamenta ſuperioris opinionis ſoluuntur.

C Ac propterea etiam non eſt efficax argumentum ſumptum ab interdicto locali: quia directa prohibitio huius interdicti eſt, non celebrare, nec intereſſe diuinis in tali loco, niſi in caſibus à iure expreſſis: Interdictum autem perſonale fertur pro ipſa perſona interdicta, ne faciat, vel audiat diuina; non tamen prohibet ne cum illa communicent, aut eius actionibus aſſiſtant: nullum enim ius oſtendi poteſt, in quo talis prohibitio fiat, vel implicitè contineatur. Quapropter dicendum cenſeo, cooperationem cum perſona interdicta ad rem diuinam faciendam ex natura rei eſſe prohibitam ſuppoſita tali cenſura; ſolam autem præſentiam, ſeu auditionem miſſæ quam talis perſona dicit, abſque inductione, vel conſilio, minimè prohibitam eſſe: quia, vt dixi, nullum eſt ius ſpecialiter prohibens; ex vi cenſuræ non ſequitur, niſi quod neceſſarium eſt, ne ad malum cooperemur. 5

Vera ſententia.

D Rurſus verò inquiri poteſt, an è contrario poſſint diuina fieri à perſonis non interdictis, ſi adſint interdictę. Nã ex reſolutione præcedenti videtur ſequi, id non eſſe prohibitum. Quia illa tantum eſt quædam communicatio, & permiſſio, non autem cooperatio: quia ego non induco alium vt interſit, ſed tantum permitto, vt ſuppono, ergo eadem ratione hoc non erit malum ſeu prohibitum. Dicendum eſt tamen in hoc eſſe ſpecialem rationem: nam iura ſemper admonent, vt perſonæ interdictæ excludantur, vt patet ex c. *Permittimus*, de Sent. excom. & ex cap. *Alma*, eod. tit. in 6. cum ſimilibus. Et ideo certum eſt, miniſtros Eccleſiæ teneri rẽ diuinã nõ facere corã perſona interdicta, & facere quã tũ in ſe eſt, moraliter loquẽdo, vt expellatur. Vnde quoad

An corã perſona interdicta poſſit miſſa celebrare.

Concluſio.

Digitized by Google

quoad hoc non eſt eadem ratio de hoc & præcedenti caſu tum propter ſpecialem iuris prohibitionem, tum propter ſpecialem rationē eius. Quia ad Eccleſiæ miniſtros ſpectat ex proprio officio expellere indignos à participatione diuinorum, & remouere eos, quos Eccleſia remouet, ac denique procurare, vt cenſuræ Eccleſiaſticæ obſeruentur: & ideo merito peculiaris obligatio eis imponitur excludēdi interdictos, quādo celebrant. At verò è conuerſo non ita ſpectat ad laicos audientes miſſam hoc munus remouendi à diuinis eos, qui cenſura ligati ſunt. Et præterea quamuis laicus exeat ne audiat miſſam ſacerdotis interdicti celebrantis, non propterea cenſuræ violatio impeditur, quod tamen cum effectu impeditur, quando è conuerſo perſona interdicta excluditur ne miſſę interſit.

7 Quid ſi perſona interdicta dū ſacra fiūt exire nolit ab Eccleſia.

Difficultas verò eſt, ſi perſona interdicta exire nolit etiam ſemel atque iterum admonita, quid faciendum ſit. In quo certum eſt, licitum eſſe eam per vim expellere ſi commodè, & ſine magno ſcandalo fieri poteſt: quia hoc non eſt vim inferre, ſed iura Eccleſiæ defendere. Et ideo etiam perſonam Eccleſiaſticam licet hoc modo cogere, vt ſuprà tactum eſt explicādo canonem, *Si quis ſuadente*. At verò, ſi ea vis non ſufficiat, aut adhiberi non poſſit, dicunt aliqui miſſam potiùs eſſe omittendam, quàm coram perſona interdicta faciendam, & ſi iam inchoata ſit, nō eſſe finiendam, niſi iam conſecratio, vel ſaltem canon inceptus ſit, ſicut ſuprà de excommunicato dicebamus: nam putant quoad hoc eandem eſſe rationem de excōmunicato, & interdicto. Quod ſentit Ancharranus in Clement. 2. de Sētent. excommunicat. numero 6. & videtur poſſe ſumi ex verbis illius textus ibi, *Ex quo frequenter contingit, quòd ipſa miſſarū ſolemnia remaneant inexpleta*, ex eo ſcilicet, quòd excommunicati, vel interdicti exire nolunt etiam admoniti, vt paulo ſuperius ibi fuerat narratum.

1. opinio.

Anchar.

8 2. opinio.

Contraria verò opinio videtur ſumi ex autoritate negatiua aliorum Doctorum, quæ licèt aliàs non ſit efficax, in re tam graui, & quæ pendet ex iure poſitiuo, & conſuetudine, magnum indicium eſt non eſſe talem obligationem. Vnde Gloſſa dict. Clemen. 2. verb. *Inexpleta*, tacitè interpretatur illam diſiunctiuam propoſitionē textus, vt ratione excommunicatorum verificetur: quomodo etiam Panormitan. loquitur. Sic etiam Nauarrus Comment. de Oratione capit. 16. nu. 59. de Excommunicato loquitur, & nu. 60. de interdicto locali, de Interdicto autem perſonali dicit. Prætereà Soto in 4. diſtin. 22. quęſt. tertio articulo primo dupliciter, ait, clericū violare interdictum, celebrando ſcilicet, ſi ipſe interdictus ſit, vel in loco interdicto celebret: de celebratione autem coram interdicto nihil dicit: & eodem modo loquuntur alij auctores vt patet ex Syluestro verb. *Interdictum*, 5. & alijs eodem, qui nullam mentionem huius effectus faciunt. Denique nec iura omnia, quæ loquuntur de interdicto, talem prohibitionem indicāt, vt declarabimus: non ſunt autem pęnæ, vel prohibitiones augendæ ſine iure. Nec argumentum à ſimili ab excommunicatis ad interdictos eſt validum: tum quia in his pœnis argumentum à ſimili eſt infirmum: tum etiam quia non eſt ſimile, quia excommunicatio grauior eſt cenſura, & plura prohibet, & per ſe vetat communicationem longè aliter quàm interdictum: vnde perſonis interdictis interdum permittitur adeſſe diuinis: excommunicatis autem nunquam, vt patet ex dict. cap. *Alma*.

Gloſſa.

Panorm.

Nauar.

Soto.

Syluest.

Diſtinctione ergo vtendum videtur: quia aut ſacerdos celebrat in loco interdicto, vel in loco de ſe habili. In priori caſu ſi ingrediatur perſona interdicta nominatim, & nō poſſit expelli, ceſſandùm eſt modo ſuprà dicto. Et fortaſſe in eo caſu loquitur Ancharran. Probaturque ex cap. *Alma*, ibi, *excommunicatis, & interdictis excluſis*, non enim dicit, *admonitis*, ſed *excluſis*, & in hoc pares facit interdictos excommunicatis. Vnde formatur ratio: nam dicere ſacrum in loco interdicto per ſe eſt iure prohibitum: ergo ſolùm licet cum moderatione, & ſub conditione, capit *Alma*, ſed ibi non derogatur antiquo iuri niſi ſub illa conditione vt interdicti excludantur: ergo quacumque ratione illa conditio impleri non poſſit, etiam per iniquitatem, vel vim, non eſt locus moderationi capit. *Alma*, manetque in ſua vi prohibitio interdicti localis, ab illa enim magis naſcitur hæc obligatio, quam ab interdicto perſonali, quamuis hoc ſit occaſio, ob quam ceſſat facultas ibi celebrandi. Hoc docuit in ſpecie omnino ſimili Nauarrus de Oratione capit. 16. numero 60. dicens, quando inchoata miſſa ſuperuenit interdictum generale & non poſſunt valuæ occludi, debere miſſam cœptam omitti, ſi ad Canonem non peruenerit. Cuius ratio ſolùm eſt, quia non impletur conditio in iuris priuilegio (vt ſic dicam) poſtulata: eadem autem ratio procedit in præſenti conditione, vt declaratum eſt. Tandem dicta Clement. ſecunda optimè poteſt intelligi iuxta hunc caſum & doctrinam: nam illa particula, *In ipſis Eccleſiis*, planè refertur ad Eccleſias ſuppoſitas generali interdicto loci. Vnde infero, ſacerdotes tunc celebrantes non excluſis interdictis, fieri irregulares, non quia celebrant coram perſona interdicta, de hoc enim nulla eſt irregularitas in iure, arg. c. *Is cui*, de Sent. excom. in 6. ſed quia celebrant in loco interdicto ſine facultate legitima, & conſequenter contra cap. *Is qui*, §. *Is verò*.

9 Quid in hoc dubio ſentiendum quādo ſacrū in loco interdicto fit.

In poſteriori autem caſu, quando ſcilicet locus non eſt interdictus, ſed tantùm adeſt perſona interdicta, & per vim cogi non poteſt, probabile mihi videtur non debere ſacerdotem ob eam cauſam omittere Miſſam: quod non aſſero ſine formidine, quia nō inuenio caſum expreſsè tractatum & definitum ab autoribus, cenſeo tamen practicè probabile. Quia nulla eſt de hoc iuris prohibitio, nec cogens ratio. Prior pars cōſtat ex dictis, quia omnia iura, quæ petunt vt excludantur interdicti, tractant de celebratione in loco interdicto, vt patet ex dict. capit. *Alma*, & dict. Clemen. 2. & c. *Cùm in partibus*, de Verb. ſignifi. cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. nullum autem ius eſt, quod præcipiat omittere ſacrum propter ſolùm perſonale interdictum. Dicunt verò aliqui, per omne interdictum etiam perſonale interdici locum ſaltem mediatè: quia interdicitur Eccleſia in qua fuerit præſens perſona interdicta. Sed hoc nullo iure fundatum eſt. Nā potiùs in cap. *Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. dicitur, interdicto loco non interdici populum: vnde omnes inferunt, interdicto populo etiam locum non eſſe interdictum. Aliàs omne interdictum perſonale eſſet deambulatorium, quia omnis locus vbi eſſet talis perſona, eſſet interdictus,

10 Quid dicēdum ſi miſſa dicatur in loco non interdicto.

Digitized by Google

ctus, quod eſt contra omnes Doctores. Et hinc facile patet altera pars, quia ſecluſo iure, nulla poteſt eſſe vrgens ratio in hac materia, quæ tota pendet à iure. Quin potiùs cùm materia ſit pœnalis, extendenda non eſt ſine iure. Item ſecluſà cooperatione, contemptu, & abuſu proprij muneris & officij, interdictum per ſe non obligat ad vitandam communicationem: ſed hic non eſt cooperatio, nec contemptus, vt ſupponitur, nec abuſus proprij muneris: quia ſupponimus clericum facere quod in ſe eſt ad expellendum interdictum: ergo præſentia eius non poteſt nocere, nec eſt communicatio prohibita. Vnde in cap. *Reſponſo*, de Sent. excomm. ſolùm prohibetur Epiſcopus ne ciues interdictos conuocet ad celebrandum diuinum officium contra formã interdicti. Et in cap. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. prohibentur omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, ne ad celebrationem diuinorum publicè interdictos admittant: in dicto autem caſu nec conuocatur, nec admittitur interdictus, ſed permittitur ſeu toleratur, quia vitari non poteſt: hoc autem prohibitum non inuenitur. Secluſo ergo ſcandalo, vel alio accidentario incommodo, non videntur ob eam cauſam omittenda diuina officia.

SECTIO III.

Quæ alia diuina officia prohibita ſint per interdictum.

1 *Alia diuina officia præter miſſam prohibentur per interdictum.*

CERTVM eſt non ſolùm ſacrificium miſſæ, ſed etiam alia diuina officia interdicto prohiberi, vt ex eiſdem iuribus conſtat cap. *Si ciuitas*, & cap. *Si ſententia*, & c. *Cum in partibus*, cap. *Præſenti*, & capit. vlt. de Sentent. excommun. in 6. c. *Epiſcoporum*, & c. *Licèt*, de Priuil. in 6. cum ſimilibus. Præterea certum eſt hũc effectum cum proportione in alijs declarata ad ſingulas ſpecies interdicti eſſe applicandum, vt ex eiſdem iuribus elicitur. Itaque in loco generaliter interdicto hæc officia fieri non poſſunt, in Eccleſia, nec extra illam intra totum ambitum, & terminos, quibus tale interdictum concluditur, neque audiri ibi poſſunt talia officia à quibuſcumque perſonis cuiuſcumque loci, & conditionis ſecluſis priuilegijs, & exceptionibus iuris, de quibus infrà. Atque eodem proportionali modo prohibentur hæc officia fieri, vel audiri in loco ſpecialiter interdicto. Per interdictum autem perſonale generale, vel ſpeciale prohibentur perſonæ interdictæ, ne hæc officia faciant, vel illis interſint vbique locorum, eodem modo, quo de miſſa diximus: nam iura æquè de omnibus loquuntur. Duo ergo hic explicanda ſuperſunt. Primum eſt, quæ nam ſint hæc diuina officia, præter miſſam, quę interdicuntur. Secundum, quid in hac prohibitione moderatum ſeu conceſſum ſit per nouum ius capituli, *Alma*.

Quæ diuina officia ſint prohibita per interdictum.

2 CIrca primum aduertendum eſt, in iuribus quę de hac materia tractant, interdum diuinorum nomine comprehendi vel ſacramenta, vel ſacrificia, & quælibet alia diuina officia, vt patet ex c. *Si ſententia*, in principio, & in §. *Cæterum*, in & cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. & expreſſiùs in c. *Non eſt vobis*, de Sponſal. aliquãdo verò diuinorum celebratio cõdiſtingui à receptione ſacramentor. & comprehendere tantũ miſſę ſacrificium, cum alijs diuinis officijs, vt in eodem cap. *Si ſententia*, §. *Cùm verò*, & in cap. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. Nunc autem ſtrictiùs loquimur de diuinis officijs: nam adminiſtratio ſacramentorum ſpecialem habet rationem & prohibitionem, vt vidimus: ſacrificium autẽ miſſæ & notius eſt, & excellentiùs inter omnia diuina officia: & ideo de illis ſpecialiter eſt à nobis dictum. Hic ergo ſumimus diuina officia, quæ ſunt in Eccleſia præter ſacramenta, & ſacrificium: nam plura officia per interdictum prohibentur: vt colligitur ex cap. *Quod in te*, de Pœnitẽt. & remiſſ. & ex cap. *Alma*, & alijs iuribus, in quibus vniuerſalis negatiua ponitur, quod nulla diuina officia tempore interdicti celebrãda ſint: cõſtat autem horas canonicas, & ſimilia nomine diuinorũ officiorũ in eccleſia intelligi.

Nominis diuina officia ſignificatio.

3 Difficultas ergo eſt, quantum extendatur hæc prohibitio. Quidam aſſerunt omnia officia ſacra, quæ in miſſali aut breuiario Romano continentur, ſub hac prohibitione comprehẽdi; nam illa ſunt quædam diuina officia, & prohibitio generalis eſt. Quod ſentit Sylueſter. *Interdictũ*, 5. quæſt. 3. & Ang. nu. 4. quamuis illi nõ dicunt nomine diuini officij in præſenti materia comprehendi totum id, quod in breuiario, & miſſali cõtinetur; ſed ſolùm illud, quod eſt in breuiario vel miſſali; ſunt enim in breuiario multa, quę ſine dubio nõ interdicuntur, vt benedictio mẽſæ, itinerariũ, & ſimilia: & in miſſali nõnullæ benedictiones, de quibus infrà. Sed in hac ſententia & manet eadẽ obſcuritas in iudicando quodnã ſit in miſſali, vel breuiario Romano diuinum officiũ cadens ſub hac prohibitione, quod verò non. Et præterea etiam illa excluſiua nõ videtur vera, nam extra breuiarium, & miſſale ſunt multa diuina officia in Pontificali, vel in manuali, quod vocant; quæ ſub hanc prohibitionẽ cadũt.

1. opinio

Syluest. Angel.

Reijcitur præcedẽs opinio.

4 Alij ergo reducunt hæc diuina officia ad duo capita; ſcilicet ad horas canonicas, & ſacramentalia: ſub priori capite comprehendendo omnes partes dictarum horarum, & omnia illa, quæ aliquando horis canonicis adiunguntur, vt eſt etiã officium paruum B. Virginis, officium defunctorum, pſalmi graduales, & ſeptem pſalmi Pœnitential. cum litanijs. Sub poſteriori autem capite comprehendendo omnes cæremonias ſacras, quæ vel ad ſolennẽ ritũ ſacramentorũ pertinent, vel ad præparationẽ materiæ, vt eſt benedictio olei Chriſmatis, vel fontis; ad quæ etiam poteſt reduci prima tonſura, quamuis per illã nõ tã materia, quam ſubiectũ præparetur; idemque eſt ſi pertineat ad ſubſequentẽ ſolennitatem ſacramenti, vt eſt benedictio ſolemnis matrimonij. Præterea cõſecratio aut benedictio tẽpli paramentorũ, vel ſacrorũ vaſorum: quæ omnia ad miniſterium ſacramentorũ, & ſacrificij ordinãtur. Rurſus omnis alia publica conſecratio, aut benedictio, quę ad aliquã ſanctificationẽ fideliũ miniſterio, & autoritate Eccleſiæ faciendã ordinatur, vt eſt ſolẽnis benedictio aquæ, &, vt multi volunt, ſolennis etiam benedictio Epiſcopalis, et ſimiles. Reliqua verò omnia, quę huiuſmodi non ſunt ſub hac prohibitione non cõprehẽduntur,

2. opinio

duntur. Atque hæc ſententia fortaſſe in re vera eſt, eamque inſinuauit Nauarr. cap. 27. num. 171. vbi definit, diuina officia in præſenti eſſe, officia ſacra ordinata in miſſali, breuiario, aut Pontificali Romano, aut in alijs legitimè inſtituta ad vſum ordinum, & aliorum ſacramentorum, vel ſacramentalia, aut ad horas canonicas. Solùm diſplicet in hac ſententia, quòd potiùs enumeratione & coacertatione quadam, quàm aliqua certa ratione traditur, & ideo non ſatis diſtinctè res ipſa declaratur.

5 *Notãda pro dubij reſolutione.* Vt ergo hoc exponamus aduertendum eſt, in diuino officio duo poſſe conſiderari, ſcilicet ſubſtantiam orationis ſeu deprecationis; & modũ dicendi talem orationem, vel deprecationem. Suppono enim huiuſmodi officium diuinum ſemper conſiſtere in aliqua actione exteriori: nã actiones ſacræ purè mentales, licèt quoad Deũ diuina officia ſint, Eccleſia tamen de eis non diſponit.

B Suppono deinde, licèt huiuſmodi officiũ diuinum interdum includat cæremonias, quæ conſiſtunt in actionibus, vel alijs ritibus, aut veſtimentis, &c. formaliter tamen, vt ſic dicã, conſiſtere in verbis, id eſt, in deprecatione aliqua, vel laudatione diuina: neceſſe eſt enim, vt diuinum officium ad Deum proximè dirigatur, & per expreſſam ſignificationem populo Eccleſiaſtico accommodatum fiat. *Concio nõ eſt officiũ diuinum.* Et ideo concio (vt hoc obiter dicam) non eſt officium diuinũ, quia non ad Deum immediatè, ſed ad populum inſtruendum, vel excitandum ordinatur. In diuino ergo officio ſubſtantia eius eſt aliqua deprecatio, vel oratio ad Deum, ita vt licèt interdum ordinetur ad benedictionem, vel conſecrationẽ alicuius rei, ſemper tamen fiat cum oratione ad Deum, ſub oratione comprehendendo omnem laudem Dei, & omnem benedictionem, quę in

C nomine eius fit. Modus autem eſt quod tale officium fiat publicè & ſolenniter, ſeu quòd fiat modo Eccleſiaſtico aut communi: Voco autem Eccleſiaſticum modum illum, quem Eccleſia ſuo nomine, & à miniſtris ab ipſa deputatis ex ipſorum officio, & pro cõmuni vſu populi Chriſtiani ſeruandum inſtituit: communem autem modum appello quancumque priuatam recitationem, quæ à qualibet perſona fieri poteſt, etiã vſurpando illa verba, vel orationes, quas Eccleſia ad publicum vſum ordinauit. Et quidem, quando hæc officia fiunt priori modo poſſunt proprio & ſpeciali modo dici non tantùm diuina, ſed etiam Eccleſiaſtica: Poſteriori autem modo facta, ſacra etiam & diuina ſunt, ſed tamen priuata.

6 *Dubij deciſio.* Dico ergo officia diuina, quæ Eccleſiaſtico interdicto prohibentur, eſſe illa, quæ propriè dicuntur Eccleſiaſtica, quæ in ſubſtantia ſua diuina ſunt, & in modo includunt illam publicam, & quaſi communem rationem, atque ita in re ſemper continentur in ſuprà enumeratis, requirunt tamen modum prędictum: quia priuata officia non prohibentur, etiamſi eadem dicantur, quæ in Breuiario continentur.

7 *Coroll. 1.* Atque hinc infertur, quoties aliquod officiũ fit in Eccleſia à miniſtris eius tali modo vt non poſſit ita fieri, niſi à clero ad illud munus ſpecialiter conſecrato, aut deputato, tale officium prohibitum eſſe ex vi interdicti. Ita ſentiunt omnes, qui de hac materia ſcribunt Syluester, Angelus, Nauarr. & alij Summiſtæ, & Abbas in c. vltim. de Exceſſibus prælatorum num. 5. & An-

Syluest. Angel. Nauar.

A charranus in capit. *Alma*, num. 7. Et ratio eſt, quia tunc faciunt miniſtri Eccleſiæ officium illud nomine, & autoritate totius Eccleſiæ, & ad publicum & communem vſum eius: hunc autem vſum præcipuè intendit Eccleſia prohibere per interdictum, vt ex prædictis iuribus conſtat. Colligetur autem hic modus, tum ex publica actione, & voce ſeu cantu; tum ex apparatu, & veſtimentis, quorum vſus ſolùm licet miniſtris ordinatis, vt ſi cum ſuperpellicio, aut Stola, vel alijs ſuperioribus veſtimentis officium dicatur.

Abb. Ancher.

8 *Coroll. 2.* Hinc è contrariò ſolet inferri, officia illa quę ex modo ſuo non ſunt deputata alicui ordini clericali, non eſſe prohibita tempore interdicti, ſiue ſecretè, ſiue publicè fiant: quia tunc non fiũt tanquam Eccleſiaſtica officia, & communia, ſed ve priuata. Hinc prohibita non eſt menſæ

B benedictio, neque orationes Eccleſiæ, pro itinere inſtitutæ, neque aliæ, quæcumque priuatæ orationes, licet publicè etiam in Eccleſia fiant. Licitum etiam eſt publicum ſignum dare ſtatutis horis ad ſalutandam Virginem; & in die veneris Sancti licita eſt adoratio Crucis publica, non obſtante interdicto, vt ait Nauarr. num. 176. dummodo fiat ſine publicis precibus, ſeu laudibus diuinis ab Eccleſia pro eo die, & actu inſtitutis: nam illæ reuera ſunt quędam pars officij illius diei; quod ſanè eſt officium diuinum & Eccleſiaſticum, atque adeo interdicto prohibitum. Alia exempla addit ibi Nauarr. verbi gratia, introducere mulierem poſt partum in Eccleſiam: quod intelligendum eſt, ſi fiat abſq; vlla ſolennitate ſacerdotali, id eſt, abſque Stola, & ornatu ſacerdotis, vt ipſemet Nauarrus dicit ex Calderino in tracta. de interdicto; & ad

Interdictum nõ prohibet adorationẽ crucis in die veneris ſancti ſine publicis precibus.

C hunc modum ſunt alia intelligenda, quæ magis ex dicendis conſtabunt.

9 Hæc autem illatio limitanda videtur aliquo modo: nam horæ canonicæ, quamuis ſint officium clericorum; non ſunt tamen ita illorum propriæ vt aliquis ordo neceſſarius ſit ad eas publicè recitandas, ſeu canendas in Eccleſia; & tamen ex vi interdicti prohibitum eſt illas publicè in Eccleſia canere. Vnde moniales, ſi tempore interdicti more conſueto in ſuis Eccleſijs horas canonicas dicerent, directè contra interdictum agerent: ergo officia diuina non comprehendunt tantum actiones, vel deprecationes ſacras alicui ordini clericali deputatas. Addere ergo oportet, vel exceptionem horarum canonicarum quandocumque publicè, & pro vniuerſo populo dicuntur, vel certè ſi horæ canonicæ ſub illa generali regula comprehendantur, dicendũ

Qua rõne Interdicto prohiberi cẽſetur recitatio horarũ canonicarum.

D eſt, illas per ſe & primario eſſe deputatas ordini clericali; & hoc ſatis eſſe, vt, à quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis publico more dicantur, prohibitæ per interdictum intelligantur. Hinc etiam infertur, omnem ſacram benedictionem ab Eccleſia inſtitutam cum peculiaribus cęremonijs, & deprecationibus, ac deputatam (vt communiter eſſe ſolet) ordini ſacerdotali comprehendi ſub hac generali appellatione diuinorum officiorum, quæ per interdictum prohibita ſunt: quamuis Nauarrus videatur aliquas exceptiones ponere de quibus poſtea videbimus. Illam vero generalem illationem conſtituit Maiolus libro tertio de Irregular. cap. 20. numero 3. & videtur planè ſubinferri ex priori regula poſita: nam omne illud eſt ſacrum officium, & publicum,

Quæ benedictiones prohibeãtur īterdict. tempore

Nauar.

Maiol.

blicum, & ſacro ordini deputatum: & ideò fit à miniſtro, in perſona Eccleſiæ: nihil ergo deeſt, vt ſub latitudine diuinorum, ſeu Eccleſiaſticorum officiorum comprehendantur.

Quænam diuinorum officiorum celebratio iure concedatur tempore generalis interdicti loci.

10 CIrca ſecundum punctum maioris claritatis causâ dicemus priùs de interdicto generali loci, poſteà de alijs. Circa illud ergo aduertendum eſt, antiquo iure prohibitionem hanc fuiſſe ferè generalem omnino, vt ex iuribus ſuprà citatis conſtat. Dico autem, *ferè*, propter duas exceptiones, quæ vix hoc nomen merentur. Prima ſumitur ex cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. vbi concedebatur clericis etiam ſæcularibus, vt, *in conuentualibus Eccleſiis bini, & bini, vel ſimul tres horas canonicas poſſent legere: non cantare*, vel, vt alia lectio habet, *potiùs, quàm cantare, excommunicatis, & interdictis excluſis & voce ita demiſſa, vt exteriùs audiri non poſſent*. Per quæ verba non quælibet diuina officia, ſed tantùm horæ canonicæ permittebantur dici cum illis circunſtantijs, vt patet ex verborum limitatione. Item ipſæ horæ canonicæ non abſolute, neque in quacunq; multitudine perſonarum, ſed in numero ibi definito concedebantur: nimirum, vt poſſent à pluribus alternis verſibus, ſeu duos veluti choros conſtituentibus dici; ita tamen, vt ſolùm poſſent eſſe bini & bini, aut ſimul tres. Quod varijs modis poteſt intelligi, ſcilicet, quod poſſent eſſe bini in vno choro, & bini in alio, ita vt quatuor eſſent, qui poſſent ſimul totum chorum conficere; aut bini, & bini, id eſt, vt duo ſimul tantùm recitare poſſent alternis verſibus: hi autem binarij poſſent eſſe plures in Eccleſia quãtuſcumque eſſe numerus clericorum. Et vterque ſenſus poteſt facilè ſuſtineri, licèt poſterior magis genuinus eſſe videatur. Vnde addebatur, *vel ſimul tres*, quod non poteſt commodè ita intelligi, vt poſſent eſſe tres ſimul in vno choro, & tres in alio, ita vt ſex ſimul poſſent dicere officium; hoc enim in textu nullo modo ſignificatur: Eſt ergo hæc extenſio prioris conceſſionis, vt non tantùm bini, ſed etiam terni poſſint canonicum officium dicere. Quod autem vnuſquiſque ſolus poſſit horas canonicas recitare tempore interdicti, imò etiamſi ipſe interdictus ſit, nõ oportuit in iure declarari, quia hoc ſemper licuit. Imò etiam præceptum eſt ijs, qui ſecluſo interdicto ad hoc munus tenebãtur, vt patet ex dictis ſuprà in ſimili de excommunicato, qui non liberatur onere dicẽdi officium canonicum, propter cenſuram excommunicationis: multò ergo minùs liberatur propter cenſuram interdicti.

Regula generalis pro iure antiquo.

1. Exceptio ex c. Quod in te de Pœnit. & remiſſ.

11 Sed dices, etiam licuit ſemper Sacerdotibus, aut quibuſcumque clericis, vel perſonis dicere horas canonicas alternis verſibus, ſcilicet ſaltem binis & binis, dummodo id facerent cautè, ita vt à prohibitis non audirentur. Imò etiam quòd extra Eccleſiam id liceat ſentiunt communiter Doctores, vt ex Calderino adducit Syluester, *Interdictum*, 5. quæſt. 5. & Nicolaus Plouius tractat. de Interdicto, regula 31. quos ſequitur Couarruuias citans Hoſtienſem ſuprà §. 2. nu. 7. & Nauarr. cap. 27. num. 175. vbi tamen refert Calderinum, & Syluestrum in contrarium, atque

Obiectio

Syluest. Nicol. Plouius. Nauarr. Couarr.

A etiam Angelum, ſed immeritò: nam Angelus, *Interdictum*, 6. num. 12. expreſsè dicit per hunc modum recitandi horas cum ſocio non violari interdictum, etiamſi fiat extra Eccleſiam, niſi id faciant ſtudioſè vt audiantur à laicis, & à perſonis prohibitis. Quod ad litteram ſumpſit Syluester, & idem ferè dicit Calderinus, quamuis ille maiorem ſcrupulum inijcere videatur: Nã ſaltem propter periculum, quòd audiri poſſent ab alijs, non audet dicere id non eſſe contra interdictum. At verò Villadiego tractatu de Irregularitate, ſimpliciter negat hoc licere, propter rationem inſinuatam, quod cap. *Quod in te*, ſpecialiter cõcedit Sacerdotibus, *vt in Eccleſia, &c.* ergo nec extra Eccleſiam id licet, neque in Eccleſia liceret, niſi in illo textu concederetur.

Villadiego. Cap. Qđ in te.

B Dico tamen in primis, hoc licitum eſſe in quocumque loco generatim interdicto, & in quacumq; parte eius, vel quia (vt Nauarrus ait) illa determinatio, *in Eccleſia*, non tàm eſt ad reſtringendum, quàm ad ampliandum: quia, ſi in Eccleſia hoc conceditur, vbi ſolet populus conuenire ad horas canonicas audiẽdas, multò magis in alijs locis vbi conuenire non ſolet: nã hoc officium canonicum ideò non dicitur communi more, ne à populo audiatur; non vt abſolutè non dicatur. Quæ declaratio meliùs hic accommodatur, quàm ſuperiùs ad Miſſæ ſacrificium. Tùm, quia illud multò magis prohibitum fuit ſemper: non enim poterat dici, quantumuis priuatim, ſicut dici poſſunt horæ canonicæ: tùm etiam, quia illud ſacrificium non poteſt fieri, niſi in præſcripto loco, & determinato, ad quem, moraliter loquendo, ſemper ſolent aliqui cõuenire ad audiendum ſacrum, plures, vel pauciores pro loci opportunitate. Vnde mihi valde probabile

12 In quouis loco iterdicto licitũ eſt Sacerdotibus recitare horas canonicas.

C videtur, etiã abſq; illa iuris declaratione, ſeu ante illam, ſemper licuiſſe hoc modo dicere officiũ canonicum clericis, binis, vel ternis, priuatim, & in quocũq; loco, dũmodo caueant periculũ, ne alij prohibiti audire poſſint. Ratio eſt, quia priuata recitatio horarũ nunquã fuit prohibita: nã ſinguli non ſolũ poſſunt, ſed etiã tenẽtur dicere: Quod autẽ duo ſimul vel tres dicant, non excedit modũ priuati modi orandi (in quo etiã multũ differt hoc officiũ à ſacrificio, quod ſemper eſt officium ex ſe publicum) & ideò ille modus recitandi horas nunquã videtur prohibitus.

Igitur cap. illud, *Quod in te*, licèt per modum conceſſionis loquatur, tamen quoad hanc partẽ potiùs videtur cõtinere declarationem quandã, quàm nouũ priuilegium. Fortaſſe enim dubitari poterat, an in Eccleſia poſſent clerici illo modo dicere officia, quãuis extra illam poſſent: quia

13 Cap. Qđ in te, exponitur.

D ratione loci videbatur fieri illa oratio publica, quæ aliàs domi facta eſſet priuata: & ideò declarat, vel cõcedit Pontifex, vt etiam in Eccleſia ita fieri poſſit. Videtur etiã ibi præſcribi forma, quã tunc in Eccleſia excedere non licebat: ſcilicet, vt tantùm duo, vel tres, vel ad ſummum quatuor (iuxta quendam ſenſum probabilem ſuprà datũ) & nõ plures poſſent etiam in Eccleſia officium dicere. Extra Eccleſiã verò, & nunc licet (vt infra dicam) & ſemper credo licuiſſe plures quàm quatuor, vel ſex ſimul officium dicere in priuata domo, ac ſeparatim abſq; periculo, quòd à perſonis prohibitis audiri poſſint: quia ille modus dicẽdi ſemper manet priuatus, & de ſe nõ ordinatus, vt a populo audiatur; & ideò per ſe non eſt prohibitus: qđ ſecus eſſet, ſi à pluribus diceretur in Ec-

In Eccleſia interdicta quatuor ad ſummũ recitare poſſunt horas canonicas. Extra Eccleſiã verò plures quã quatuor.

In Eccleſia ratione loci, vt rectè Nauarrus inſinuauit.

14 2. Exceptio. Secunda exceptio iure antiquo probata eſt, niſi ex ſpeciali priuilegio aliud ſit conceſſum; quæ ita generatim habetur in multis ex iuribus ſuprà citatis, & in ipſa natura poſitiuæ prohibitionis videtur incluſa. In ſpeciali verò dicitur in dicto capit. *Quod in te, regularibus ſecundum priuilegium Sedis Apoſtolicæ fuiſſe indultum, vt cùm generale interdictum terræ fuerit, liceat eis ianuis clauſis, &c. celebrare diuina.* Quod iam nũc communi lege ſtatutum eſt, vt infrà declarabimus: & ideò neceſſarium non eſt immorari in explicando de quibus regularibus id intelligatur. Alia etiam priuilegia conceſſa Epiſcopis, & mendicãtibus in ſuperiori ſectione tacta ſunt, quia magis pertinent ad ſacrificium Miſſæ, quã ad alia officia diuina. Alia etiam conceſſa Templarijs tractat Couarruuias dict. §. 2. num. 7. ſed iam neceſſaria non ſunt.

Regulares tẽpore interdicti generalis poſſunt celebrare diuina ianuis clauſis.

15 Quid cõcedat iure nouo c. Alma. Couarru. Igitur iure nouo cap. *Alma*, idem conceſſum eſt de diuinis officijs, quod de ſacrificio Miſſæ; ſcilicet in Eccleſijs, & monaſterijs poſſint ſingulis diebus alia diuina officia dici, ſicut priùs, cum illis quatuor conditionibus ſuprà declaratis; de quibus, quantum ad hæc diuina officia ſpectat, nihil addendum occurrit. Solùm aduerto, ibi quoad hanc partem (& idem eſt ſuo modo de ſacrificio Miſſæ) nõ tantùm concedi licentiam; ſed abſolutè præſcribi, vt hæc diuina officia fiãt, vt indicant illa verba, *Adijcimus prætereà, quod alia dicantur diuina officia ſicut priùs, &c.* non quod ibi noua imponatur obligatio, ſed quod vbi erat, relinquatur quoad hoc, vt diuina officia dicantur ſicut priùs. Et hæc eſt ratio, ob quã ibi adiungitur, priuandos eſſe quotidianis diſtributionibus Canonicos, qui tempore interdicti horis canonicis non interfuerint. Et idem eſt proportionaliter de alijs omnibus, qui adeſſe tenentur: nam eandem culpam, vel pœnam incurrent, ſi eo tempore deſint, quam in quolibet alio, cæteris paribus.

16 Dubium enodat. Sed poteſt inquiri, quænam officia diuina fieri permittantur ſingulis diebus cum prædictis conditionibus. Ad quod reſpondeo, omnia diuina officia, quæ per interdictum prohibẽtur permitti. Probatur, quia textus loquitur vniuerſaliter, vt patet ex illis verbis, *Miſſæ celebrentur, & alia diuina dicantur officia ſicut priùs.* Illud enim relatiuum, *alia*, omnia indifferenter refert; & illa particula, *ſicut priùs*, eandem diſtributionem virtualiter includit: nam priùs omnia dici poterant: atque hoc videntur omnes tanquam apertum ſupponere; quia ex textu apertè colligitur.

17 Notãdũ. Solùm oportet aduertere, ita ſumi hoc loco diuina officia, vt ſacramẽtorum adminiſtratio, vel receptio non comprehendatur: nam, vt conſtat ex contextu capitis, priùs de Sacramentis diſponitur; & poſteà de Miſſa, & alijs diuinis officijs: ſumuntur ergo condiſtinctè à ſacramentis, de quibus ſeruanda ſunt dicta ſuperiori diſput. Solùm poteſt hic addi limitatio ex dictis ſuprà de benedictione matrimonij, ſcilicet, vt benedictiones illæ (nam inter diuina officia computantur) quæ circa perſonas laicas directè verſantur, intelligantur exceptæ, niſi perſonæ ipſæ aliàs priuilegium habeant: alioqui etiam cum his circũſtantijs celebrari non poterunt, cùm perſonæ laicæ non admittantur. Quæri autem poteſt, an ſit idem de benedictione, vel conſecratione, quę

A incipit in perſona laica, & terminatur ad eccleſiaſticam, vt eſt collatio primæ tonſuræ, & conſecratio Virginis. Quidam enim affirmant idẽ eſſe dicendum. Sed certè contrarium videtur probabile, quia per illammet cõſecrationem fit perſona ſuo modo eccleſiaſtica; & ita officium illud non fit omninò coram perſona laica, quandoquidem in progreſſu, vel termino eius iam illa eſt perſona eccleſiaſtica, ſeu priuilegiata. Ad hæc verò diuina officia de quibus nunc agimus, applicanda ſunt cum proportione omnia, quæ de Miſſa diximus, nam ſimul in textu coniunguntur.

Explicantur aliqua dubia circa celebrationem diuinorum officiorum in feſtis à iure exceptis.

B Tertio obſeruandum eſt de his etiam diuinis officijs concedi, vt in quatuor feſtiuitatibus anni ſuprà numeratis ſolenniter & abſq; illis quatuor reſtrictionibus celebrẽtur, ſicut de Miſſa diximus. Quod extenditur etiam ad feſtiuitatem & Octauam Corporis Domini, & cætera omnia, quæ ibi dicta ſunt, hic locũ habent. 18

Quædam verò dubia, quæ in Miſſa locum non habebant, in hunc locum reſeruauimus. Primũ eſt, quando inchoetur tempus prædictarum feſtiuitatum quoad hanc conceſſionem. Nã quoad Miſſæ ſacrificium tunc incipit quando in quolibet die licitum eſt inchoare Miſſæ ſacrificium: quia quando in aliquo die ſimpliciter conceditur aliqua actio concedi cenſetur omne tempus illius diei aliàs habile ad illã actionem. Quãdo autem ſit legitimũ tempus ad inchoandam aliquam actionem, alibi eſt à nobis declaratum. 1. Dubiũ Quando inchoetur tẽpus ad diuina officia ĩ his feſtiuitatibus.

C Atque hinc certum eſt, vt minimum licere in his feſtiuitatibus à duodecima hora noctis officium diuinum illi tempori accommodatum, quale eſt matutinum cum ſolennitate dicere: & ſic cæteras horas canonicas, & quælibet diuina officia ſuis cõuenientibus temporibus inchoare. Patet, quia ab illo tempore incipit in rigore dies ille prout naturalis eſt, & totus ille eſt feſtiuus, & in illo iam obligat præceptum ſeruandi feſtum, & nonnulla ex myſterijs, quæ illis diebus celebrantur, in illo tempore, vel circa illud contigerunt, vt Natiuitas Domini, & Reſurrectio. Propter quod vſitatum eſt in Eccleſia etiã Miſſas illis noctibus celebrare; quod maximè in Natiuitate Domini vſus retinuit. Et ideò non eſt dubium, quin poſſint etiam tunc dici … cere eo generaliter interdicto; in nocte verò Re…ſi-

19 Quibus horis fieri debeãt diuina officia tempore interdicti & miſſa.

D ctionis licèt olim fuerit vſitatum, iam ferè …ca- ta eſt conſuetudo: vbi tamẽ in totum, vel ex … in- te fuerit retenta, obſeruari poterit non obſt…e: interdicto: quia quoad hoc omnia licent, …i- ſine interdicto licebant. Et in hoc videtur fu…, fundatus Soto, cùm dixit, anticipationem i… Miſſæ noctis Reſurrectionis, quæ, per conſuet… dinem ab Eccleſia approbatam, facta eſt vſq; ad horam nonam vel decimam diei Sabbath ſancti, ſeruari poſſe, non obſtante interdicto, de quo ſuprà dictum eſt. Syluest. Palud.

Solum ergo reſtat quærendum, an illa feſta incipiant ante ipſum naturalem diem. In quo dicendum eſt, incipere à tempore veſperarum vniuſcuiuſque feſtiuitatis. Ita docuit Gloſſa in dict. cap. *Alma*, verb. *Aſſumptionis*, quã ibi alij ſequuntur & Couarru. 2. par. §. 5. num. 5. Item

Calde-

cogando, vel inducendo illum ad miſſam audiendam, quæ modo à iure præſcripto dicitur, ſine dubio non incurreret illam excommunicationem, è contrario verò qui modo prædicto, & ad miſſas dicto modo publico & ſolenni celebratas audiendas vocaret homines etiam priuilegiatos, imò etiam Clericos, illam excommunicationem incurreret: quia ageret contra illam prohibitionem, quæ non reſpicit qualitatē, vt ſic dicam, vel conditionem perſonarum quæ vocantur, ſed modum vocationis et terminum: nam eſt in contemptum interdicti, & cōtra formam à iure præſcriptam. Ex illo ergo textu nullo modo colligi poteſt, illicitum eſſe laicis audire miſſam tempore interdicti, quæ iuxta formā iuris dicitur; quia inde etiam non colligitur, eſſe illicitum vocare priuatim & ſecretò laicum ad huiuſmodi miſſam audiendam; nā ibi propter hoc nō eſt excōmunicatio lata, vt oſtenſum eſt.

26 Aliter probatur hæc ſententia, quia, ſi hoc liceret laicis, non indigerent priuilegio, vt intereſſe poſſint ſacrificio tempore interdicti celebrato: Vſus autem probat indigere priuilegio: nam communiter conceditur & poſtulatur: ergo ſignum eſt hoc eis non licere. Hæc verò probatio pertinet ad factum, non verò oſtendit ius, quo hoc prohibeatur: & factum illud poteſt interdum procedere ex ſcrupulo, vel dubitatione, vt priuilegio obtento maior ſit ſecuritas: & ideo in alijs etiam materijs argumentum illud non eſt efficax.

27 3. obiect. Tempore interdicti excludendi ſunt laici et nō interdicti, vel excō. Clem. 3. de Sent. excom.

His verò non obſtantibus communis ſententia omnino retinenda eſt. Primò ac præcipuè quia hic videtur eſſe communis ſenſus Eccleſię: vt oſtendit conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres. Secundò id apertè ſupponitur in Clement. 3. de Sent. excomm. vbi in primis narratur factum, nimirūm, quòd fratres minores tempore interdicti ad diuina officia audienda admittebat fratres & ſorores ſui tertij ordinis, alias verò perſonas excludebant, ex quo naſcebatur ſcandalum: Et deinde præcipitur ſub excōmunicatione eiſdem minoribus, vt huiuſmodi homines tertij ordinis, non admittāt, ſi ad hoc, vel ipſi, vel illi priuilegium habeant. Ex quo in primis conſtat ibi non eſſe ſermonem de excōmunicatis vel interdictis, ſed de quibuſcūque laicis non priuilegiatis, tum quia aliàs nullū eſſet ſcādalum, quod excommunicati & interdicti eijcerentur, & non alij: tum etiam, quia Papa ſupponit, poſſe habere priuilegium ad diuina audienda quod excommunicatis, vel interdictis non datur. Deinde clarū eſt ex hoc textu, approbare Pōtificem quod alij laici eijciantur, quandoquidem ad tollendū ſcandalum, quod ex illa differētia perſonarū oriebatur, non mādat alios extraneos admitti, ſed potius præcipit eos etiā repelli, qui quodammodo proprij videbantur, quod mirum eſt, vt ibi Gloſſa notat, etiamſi priuilegiū habeant, per qđ poſſunt in alijs Eccleſijs admitti, non vult eis prodeſſe pro Eccleſijs ipſorum minorum ob ſcandalū vitandū. Ergo manifeſtè ibi ſupponitur hoc eſſe prohibitū laicis, & in particulari & pro talibus Eccleſijs prohibetur ijs qui de tertio ordine dicūtur. Supponitur etiam priuilegiū eſſe ad hoc neceſſariū, & quod illud ſit in ſua vi, ideſt, à Pontifice non reuocatum, vel coarctatum. Atque hoc modo tertium etiam argumentum ſupra factum ex priuilegio efficax eſt, quādo aliàs ex iure colligitur tale

A priuilegium eſſe ſimpliciter neceſſarium. Et hoc etiam modo poteſt induci dictum capitulum, *Licèt*. Nam ibi etiam ſupponitur huiuſmodi priuilegium eſſe neceſſarium.

Cap. Licèt exponitur.

28 Reſpōdetur primæ obiectioni.

Quod autem in obiectione ſupra facta ſupponebatur, ibi eſſe ſermonem de perſonali priuilegio conceſſo celebrantibus Miſſam, certum non eſt: nam verba Pontificis ſunt, *Licèt vobis conceſſum exiſtat*. Quæ intelligi poſſunt de conceſſione ab eodem Pontifice facta per cap. *Alma*, quæ exiſtimatur tanquam generale priuilegium reſpectu iuris antiquioris, & ideo potuit ſub illo titulo collocari. Quam expoſitionem probabilem putat Gloſſ. ibi verb. *Excluſis*, quāuis priùs verb. *Excluſis*, oppoſitum ſuppoſuerit: Et nonnihil fauet conſonantia verborū vtriuſque textus: nam in vno dicitur, *Licèt vobis conceſſum ſit*, in alio verò dicitur, *Concedimus quod* B *tempore interdicti, &c.* Addo verò vlterius, quacumque ratione intelligatur illa conceſſio cap. *Licèt*, vrgens inde ſumi argumentum. Nam in dict. cap. *Alma*, neq; fit abſoluta moderatio interdicti reſpectu loci, vt in eadem obiectione ſupponebamus: neque fit vlla conceſſio reſpectu audientium, ſed ſolùm reſpectu celebrantium, ſeu dicentium diuina officia, vt patet ex illis verbis, *Adiecimus propterea, quod ſingulis diebus in Eccleſijs, & Monaſterijs Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, ſicut priùs*. Ergo, ſeruata proportione, declaratio c. *Licèt*, optimè cadit in conceſſionem cap. *Alma*, quod ſcilicet laici ex vi illius textus admittendi non ſint, quandoquidem nulla ibi facta eſt illis conceſſio.

29 Satisfit cōfirmationi eiuſdem obiectionis.

Ad obiectionem autem, quæ videbatur diffi- C cilis, quod eadem ratione non eſſent admittendi clerici aliunde venientes, quia iuxta tenorem cap. *Licèt*, admittendi non ſunt. Reſpondetur, ſi teneamus narrationem cap. *Licèt*, referri ad conceſſionem cap. *Alma*, negandum eſſe aſſumptum: ſi verò dicamus eſſe ſermonem de conceſſione per ſpeciale priuilegium aliquibus perſonis, vel alicui congregationi facta, neganda eſt conſequentia. In cap. enim, *Licèt*, (iuxta hanc expoſitionem) ſermo eſt de ſpeciali priuilegio quibuſdam perſonis conceſſo, quod ad alias extendi non poteſt. At verò in cap. *Alma*, ſermo eſt de conceſſione facta toti ordini clericali, vt ſuprà ponderatum eſt. Et ideo nihil refert quod clerici ſint alterius loci, ſeu diœceſis: nam omnibus conceſſum eſt, vt poſsint in loco interdi- D cto celebrare iuxta formam cap. *Alma*.

30 Satisfit rationi dubitādi initio poſitæ.

Vnde ad aliam rationem in principio poſitam reſpondetur primò, argumentum illud, quod eſt à contrario ſenſu, non ſemper eſſe validum, quando aliud ex iure colligitur, vt eſt in præſenti. Dico autem illa verba, *Excommunicatis, & interdictis excluſis*, poſita eſſe præcipuè propter clericos, & aliàs priuilegiatos, quibus neq; ordo, nec priuilegum ſufficit, vt intereſſe poſsint, ſi ipſi interdicti ſint. Et ideo non rectè infertur, omnes laicos cenſura non impeditos intereſſe poſſe, cùm illa expreſsio non ſit poſita propter ſolos laicos. Ad aliā verò partem, quòd ibi facta eſt conceſsio generalis celebrandi, ſicut priùs, adiunctis ſolis quatuor cōditionibus. Reſpondetur, id eſſe verum ex parte celebrantium, nō verò ex parte aſsiſtētium, de quibus ibi nulla fit mētio, neq; aliquod nouum priuilegium eis conceditur: quia non oportebat prohibitionem interdicti adeo eneruari, ſeu relaxari. Nam aliàs

ex

Digitized by Google

Ex vi interdicti localis nullus excluderetur à diuinis officijs: quia excommunicati & interdicti per ſeſe, & ex vi propriæ cenſuræ excluſi iã erant. Dices, ſi in capit. *Alma*, nihil nouum conceditur aſſiſtentibus diuinis officijs: ergo nec clerici, qui tantum aſſiſtunt, & nullo modo cooperantur ad diuina officia. Reſpondetur, id eſſe accidentarium: nam per ſe loquendo, ipſi ſunt miniſtri, ipſiſque generaliter conceditur, vt facere diuina poſſint: ergo multò magis vt aſſiſtant, vnde cũ duobus modis poſſit participari ſacrificiũ Miſſæ, ſ. miniſtrando, vel tantũ aſſiſtẽdo prior prohibitus nõ eſt ex vi interdicti, ſeruatis circunſtantijs iuris, & ſub illo comprehendimus non tantùm ſacerdotis oblationem, ſed etiam omne miniſterium, quòd ex officio conuenit clericis: & hac ratione ipſi excluſi non ſunt. Poſterior autem modus aſſiſtendi tantum eſt ſimpliciter prohibitus, & ideò excluduntur laici per ſe loquendo.

Occurritur cuidã obiectioni.

31 Laicus poteſt in neceſſitate miniſtrare ſacrum facienti.

Dico autem, per ſe, primò quidem ad excludendum caſum neceſſitatis: nam, ſi ſacerdos velit facere ſacrum tempore interdicti, & neminem habeat, qui miniſtret niſi laicum, poterit illo vti ad tale miniſterium & ipſe poterit ſine culpa aſſiſtere, dummodo aliàs inhabilis non ſit, id eſt excommunicatus, aut interdictus, ſeu cauſam dederit interdicto. Atque hæc eſt communis ſententia in dict. cap. *Alma*, vbi Couar. dict. num. 5. & Nauarr. num. 81. Et ratio eſt, quia licèt hoc non ſit conceſſum laico ratione ſui, eſt tamen conceſſum ratione ſacerdotis: Nam cum huic conceſſum ſit ſacrificare, conſequenter conceditur auditorium illud, quod iuxta communem vſum Eccleſiæ moraliter neceſſarium eſt.

Couarr. Nauarr.

32 Dixi etiam, per ſe, ad excludenda priuilegia, ratione quorum ſæpe poſſunt laici aſſiſtere: & ideo hæc exceptio in ipſis iuribus additur. Declaratúrq; in dicto c. *Licèt*, de Priuilegijs, per priuilegium conceſſum ſingulari perſonæ ad audiendam Miſſam tempore interdicti, admitti poſſe cum ea familiares domeſticos eius; qui eam comitantur. Vbi ponderanda eſt illa particula, *Cùm ea:* nam ſolùm extenditur ad ipſos propter miniſterium, quod exhibent priuilegiatæ perſonæ, comitando & honorando illam, vnde ſi huiuſmodi familiares per ſe & ſeparatim eant ad diuina ſunt admittendi, vt omnes ibi notant. Et ob eandem rem additur in eodem cap. *Licèt*, quando priuilegium conceſſum eſt collegio, ſeu communicati, tunc huiuſmodi familiares collegij, niſi ad eos expreſsè extẽdatur priuilegium, illo non gaudere: quia nimirũ hi familiares non ſolent comitari collegium ipſum, vel conuentum euntem ad diuina celebranda, vel audienda. Quod etiam intelligendũ eſt, quando priuilegium eſt collegio vt ſic conceſſum: nam ſecùs eſſet, ſi omnibus de collegio concederetur: nam tunc tam priuilegium eſſet ſingulorum, & conſequenter extenderetur ad familiares ipſorum. Quod ſemper intelligẽdum eſt, dummodo aliàs inhabiles non ſint, id eſt interdicti, &c. Nam hæc exceptio ſemper generalis eſt in tota hac materia, adeo vt in ipſis etiam perſonis, quibus directè conceditur priuilegium, locum habeat, niſi aliud expreſsè in ipſo priuilegio poneretur, quod ſi idem nunquã ſit.

Cũ perſona habẽte priuilegiũ adeſſe poſſunt diuinis officijs domeſtici comitantes eam.

33 Omnibus om- Ex dictis ſequitur, non ſolùm excõmunicatos, & interdictos; ſed etiam omnes laicos non habentes priuilegium, eſſe à diuino ſacrificio excludendos per Eccleſiæ miniſtros, nam ad eorũ officium ſpectat omnes prohibitos repellere, & facere vt cenſuræ Eccleſiaſticæ ſeruentur: & ideo non oportuit hoc ſpecialiter declarari in illo decreto. Quæri autem poteſt, an hoc extendatur non ſolùm ad omnes ratione vtentes, de quibus non eſt dubium, cùm lex nihil diſtinguat, ſed etiam ad alios. Non enim deſunt, qui prohibitionem extendant ad infantes nondũ ratione vtentes, & à fortiori ad amẽtes, & ſimiles. Quia licèt iſti nõ ſint capaces prohibitionis, quæ ipſos obliget, alij autem præſertim miniſtri Eccleſiæ prohiberi poſſunt ne illos adeſſe permittant. Quod ſentit Syluest. verbo, *Interdictum*, 2. quæſt. 15. vt illi tribuit Couarr. etenim in communibus exemplaribus Syluestri deeſt particula, *Non*, quæ omnino mutat ſẽſum, nã illa ablata ibi tractat de infãtibus, qui nõ ſunt doli capaces, ſed tantùm de his, qui ratione iam vtuntur, & doli capaces ſunt, quanquam ſecundum contextum videatur negatio deeſſe, & conſequenter illã fuiſſe mentẽ Syluestri, & eãdem opinionem tenet Nauarrus c. 27. nu. 169. Cordub. in Summa Hiſpana quæſt. 60.

omnibus laicis prohibetur tempore interd. audire miſſam.

Syluester Interdict. 2. q. 17.

Nauarr. Cordub.

34 Prædicta prohibitio comprehendit ſolos laicos ratione vtentes.

At verò Couarruuias ſupra dicto num. 5. primò hoc negat de illis hominibus ſeu infantibus, qui omnino rationis vſum non habent: quia officia diuina non prohibentur, niſi celebranda, vel audienda: ad quod requiritur aliqua intelligentia, ſeu rationis vſus. Addit deinde non oportere, vt huiuſmodi infantes ſint doli capaces, ſed ſatis eſſe, vt aliquo modo intelligant ibi celebrari diuina, vt communiter eſſe ſolent pueri poſt ſeptimum ætatis annum, & prima quidem pars mihi abſolutè probatur, quia non prohibetur hic quælibet aſſiſtentia: ſed humana, & rationalis: nam altera impertinens eſt ad diuinorum celebrationem. Dico autem aſſiſtentiam humanam prohiberi, quia non eſt neceſſaria ſenſibilis auditio, aut viſio. Nam cæcus, aut ſurdus intelligens ſacrum fieri, nullo modo eſt admittendus ſine priuilegio; quia illud eſt moraliter audire miſſam. Illa verò diſtinctio inter infantes doli capaces, & non capaces, percipientes tamen aliquo modo res diuinas, licèt fortaſſe vtendo illo termino, *Doli capax*, more Iuriſtarum admitti poſſit: tamen nos in præſenti non admittimus medium inter infantem nondum vtentem ratione, & puerum iam vtentem. Nam, ſi ita vtitur ratione, vt peccare ſciat, excludendus eſt a loco interdicto, & ipſe tenetur abſtinere, quia iam eſt capax huius præcepti Eccleſiaſtici, & Theologico more iam dici poteſt doli capax: Si vero nondum habet vſum rationis, ita vt ſciat diſcernere inter bonum & malum, non tenetur hac obligatione, & conſequenter neque alij ipſum expellere tenentur: &, ſi adſit, non audit diuina humano, ac morali modo; de quo eſt, prohibitio ſacrificij; tamen etiam extenditur ad totam ſolennitatem eius, prout in Eccleſia fieri conſueuit, etiam ad miſſam Cathecumenorum, vt vocant: quia hoc totum iam comprehenditur nomine miſſæ præſertim quia iura expreſſiùs loquuntur de miſſarum ſolennijs. Nec refert, quòd quis intra Eccleſiam aſſiſtat, vel extra, dummodo moralem præſentiam habeat, ſiue per feneſtram, ſiue alio ſimili modo, argumento Clement. 1. de Sent. excom. vt ſupra ponderauimus.

Digitized by Google

attribui ſolet. Iuuari etiam poteſt illo axiomate, quòd priuilegia amplianda ſint, præſertim ea, quæ conceduntur à Principe, & ſi in publicum fauorem, ac commune bonum. Sed hæc non ſufficiunt, vt à communi ſententia diſcedamus, propter ea quæ adduximus. Nec enim ſufficit vulgaris locutio, cum textus propriè loquatur de feſtiuitatibus, in quibus talia myſteria celebrantur, non de octauo, nec ſemper licet quamcunque extenſionem facere, et præter vim verborum, & præſertim contra communem intelligentiam. Aliud ſingulare, quod Soto habet, eſt, in feſto Paſchatis comprehendi etiam vigiliam ab eo tempore, in quo iam poteſt miſſa dici celebrari, ad quod nullum textum, nec auctorem allegat. Et Petrus Polanco in Directorio confeſſorum pagina 150. ſubindicans Sotum ait, ſecundùm aliquos poſſe id fieri, quod non reprobat. Motiuum autem Soti fuiſſe videtur, quia celebritas Paſchæ incipit à miſſa vigiliæ quando cantatur Gloria, & pulſantur campanæ. Poſſumus etiam adiungere, quòd aliæ feſtiuitates incipiunt ab hora veſperarum in Eccleſia conſueta, vt infra videbimus: in Paſchate autem veſperæ dicuntur in ipſa miſſa: ergo illud feſtum quoad hunc effectum incipiet ab illa miſſa.

Excluditur opinio Soti.

Aliud Soti dictum expenditur.

40 Verumtamen difficilis etiã videri poteſt hæc ampliatio, tum quia eſt valde ſingularis in re graui, ſine textu, vel ratione cogẽte: tum etiam, quia ex vi conceſſionis capit. *Alma*, vnus dies tantùm conceditur in ſingulis feſtiuitatibus ſupradictis, in quo poſſit miſſa ſolenniter ac publicè dici; per illam autem extenſionem iam concedimus duos dies. Vnde licèt miſſa vigiliæ quaſi per anticipationẽ ſit de myſterio reſurrectionis, id non ſatis videtur ad illam extenſionem faciendam: nam etiam miſſa ſecundi diei, quæ eſt primæ octauæ, eſt de eodem myſterio, quod in eo die etiam celebratur: tamen quia reuera non eſt ipſum feſtum Paſchæ, ſed aliquid cõcomitans ad augmentũ ſolennitatis, ideò nõ cõprehenditur: ergo idem dicendum eſt de illa antcipata celebritate. Propter hæc videt' dubia hæc ſententia, tamen ſi vſus non admodũ repugnat, non erit illicitũ illi in praxi adhærere. Præſertim quòd ante Sotum, Palud. 4. d. 7. q. 3. art. 2. n. 11. illã attingit, & nõ reijcit, immo ad vigiliã etiã Pentecoſtes illam extendit, quod nimiũ eſt.

41 Eſt autem hoc loco vlteriùs aduertendum conceſſionem harum feſtiuitatum ampliatam poſtea eſſe ad feſtum Corporis Chriſti per Martinum V. & Eugenium IIII. vt referunt Angelus verb. *Interdictum*, 6. nu. 16. & Sylueſt. *Interdictum*, 5. quæſt. 2. & Antoninus, & Nauarrus ſupra, & habentur hæ conſtitutiones in Bullario Romano in vltima conſtitutione Martini V. *Ineffabile Sacramentum*, & in 4. Eugenij IIII. *Excellentiſſimum*, & in eis hoc ſpecialiter additur, quòd non ſolùm pro die feſto Corporis Chriſti, ſed etiam pro tota octaua ſit prædicta interdicti ſuſpenſio, quod eſt valde notandum pro his, quæ de alijs ſolennitatibus diximus, ſcilicet non extendi ad aliquem diem octauarum, quia quando Pontifices huiuſmodi conceſſionem faciunt, eam declarant.

In feſto Corporis Chriſti interdictũ ſuſpenditur.

42 Præter has exceptiones iure cõmuni factas, refertur alia ex priuilegio cõceſſa à Leone X. ꝓ feſto Cõceptionis Virginis, & eius octaua, ꝓ tota Hiſpania, vt referẽt in Supplemẽto Minorũ, conceſſ. 67. & in eorum Compendio verb. *Conceptio*, §. 12. & verb. *Interdictum*, 2. §. 8. Addunt verò Nauar. cap. 27. nu. 282. & ex illo Couar. dict. §. 5. nu. 2. conceſſionem non fuiſſe abſolutam, ſed pro his Eccleſijs, in quibus dicitur officium Conceptionis ordinatum per Leonardum, & miſſa, cuius introitus eſt, *Egredimini, &c.* Quod ſi vera eſt hæc limitatio, iam non erit vtilis illa extenſio, quia illa officia non ſunt in vſu poſt Pij V. ordinationem, niſi fortè alicubi ex priuilegio retineantur. Tamẽ de illa limitatione mihi non conſtat, nec in priuilegio Leonis habetur, vt refertur in Supolem. fol. 24. conceſſ. 67. Quæri autem poteſt, an hoc priuilegium reuocatum ſit per Concilium Trid. ſeſſ. 25. c. 12. de Regularibus. Reſpondeo tamen non eſſe derogatum, tum quia Concilium non addit clauſulam derogatoriam, ſed ſimpliciter præcipit, vt mandante Epiſcopo interdicta ſeruentur, & publicentur à regularibus: tum etiam quia illud priuilegium non videtur eſſe ſpeciale regularibus, nec in illorum fauorem, ſed eſſe in honorẽ Virginis, & pro tota Hiſpania: quare potiùs ipſi Epiſcopi, ſi de tali priuilegio eis ſatis conſtet, tenentur pro illis diebus interdictum ſuſpendere.

Alia ampliatio eiuſdẽ cõceſſionis pro feſto & octau. Concep. Virg.

Supplem. Minorũ.

Nauarr.

Couar.

Emmanuel Rodrig. to. 1. q. reg. q. 58. art. 5.

Cõc. Trid.

43 Tandem addit Couar. dict. §. 5. nu. 4. hanc exceptionem extendi ad diem, in qua contingit Regem aliquem ingredi de nouo ciuitatem aliquam quæ interdicta ſit. Quod ſolùm probat ex Ioanne Staphilo lib. de Literis gratiæ & iuſtitiæ fol 157. col. 1. qui nullum ius ad hoc confirmandum adduxit, ſed ſolùm coniecturam quòd dignitati Regiæ deferendum eſt, iuxta ca. *Solitæ*, de Maioritat. & obedientia. Sed hæc eſt congrua ratio, vt qui interdictum poſuit, illud ſuſpendat; non tamen vt poſſit ipſo iure ſuſpenſum affirmari, cum nullo iure cautum ſit, alioqui multò magis dicendum eſſet in die deſponſationis Regis, aut natiuitatis Principis, multoque magis in die mortis vel ſepulturæ perſonæ Regiæ ſuſpendi interdictum: quia maioris momenti ſunt huiuſmodi occaſiones, vt dignitati Regiæ deferendum videatur: In his ergo quæ ex iure pendent parum valent congruentiæ, niſi priùs ius oſtendatur.

Alia eiuſdem conceſſionis extenſio reijcitur.

SECTIO II.

Quomodo ſacrificium Miſſæ per alia interdicta prohibeatur.

1 EXplicuimus latiùs hunc effectum in generali interdicto locali, quia de illo præcipuè loquitur cap. *Alma*, quod ampliore explicatione indigebat: quæ verò dicta ſunt, facile poſſunt ad alia interdicta applicari cum debita proportione ſeu moderatione. Igitur in ſpeciali interdicto loci, ſi in eo Euchariſtia ſeruatur, non prohibetur miſſa priuata, & cum debitis circunſtantijs ad renouandam illam: quod ſemel in hebdomada licere declarauit c. *Permittimus*, de Sent. exc. & ad ſpeciale interdictum extenditur, vt cum Hoſtienſi notauit Nauar. c. 27 nu. 173. & meritò, tũ quia textus abſolutè loquitur, *Tempore interdicti*, tum etiam, quia ratio cõceſſionis id exigit. At verò reliqua omnia, quæ in c. *Alma*, conceſſa ſunt, & in ſuperiorib. ſunt declarata: in hoc interdicto locum non habent, vt notauit Gl. ibidem ver. *Eccleſiis*, q̃ eſſe cõiter

Tempore ſpecialis interdicti localis licitũ eſt ſacrum facere ad renouandam Euchariſtiã.

Cap. Permittim., de Sent. excom.

Gloſſ.

Nauarr. Couarr.

receptam teſtatur Nauarr. n. 173. & idem habet Couarr. referens plures auctores ſuprà §. 4. n. 1. Ratio eſt, quia dictum cap. *Alma*, expreſſè loquitur de interdicto generali: & ideo extendi non debet ad ſpeciale: Tum quia in rigore & ſecundum commune ius eſt diuerſum interdictum: tum etiam, quia ratio illa, & publica neceſſitas, quæ mouit Pont. ad id concedendum pro interdicto generali loci, non habet locum in ſpeciali interdicto, vt per ſe conſtat.

Priuilegiũ Epiſcopis cõceſſũ in c. Quod nõnulli. de Priu. arctatur ad interdictũ generale.

Atque ob eandem cauſam priuilegium, quod Epiſcopis conceditur in capit. *Quod nonnullis*, de Priuilegijs, vt poſſint tempore interdictum celebrare ferè iuxta formam cap. *Alma mater*, etiã non extenditur ad locum ſpecialiter interdictum: quia textus ille expreſsè dicit, *Cùm commune terræ interdictum fuerit*, loquitur ergo de interdicto generali; ergo extendendum non eſt B priuilegium ad interdictum ſpeciale. Quo fit, vt iam nunc priuilegium illud nihil operetur: quia per ius commune dict. cap. *Alma*, idem conceſſum eſt omnibus ſacerdotibus, hoc autem ſpeciale eſt in Epiſcopis, quòd poſſunt in altari portatili celebrare, aut facere ſibi celebrari in quolibet loco interdicto ſeruatis dictis circumſtantijs, coniungo cum dict. cap. *Quod nonnullis*, cap. vlt. de Priuil. in 6. Atque ita etiam notauit Sylueſt. *Interdictum*, 5. quæſt. 5. verſ. 5. vbi refert ſimile priuilegium datum eſſe fratribus prædicatoribus, & minoribus; & idem habet Couarr. §. 2. n. 7. Citàtque capit. *In his*, de Priuileg.

Syluest. Couarru.

Sed ibi ſolùm dicitur, eos poſſe cum altari portatili vbicunque fuerint celebrare ſine præiudicio iuris parochialis; de loco autem interdicto ibi nihil dicitur. Vnde ex vi illius ſolius iuris reuera non poſſent celebrare in loco etiam C generaliter interdicto in altari portatili: quia priuilegium generaliter prolatum intelligendum eſt de loco habili; coniungendo tamen cũ illo priuilegio alia circa interdictum generale, vel ſaltem conceſſionem cap. *Alma*, poterunt vti illo priuilegio in loco generatim interdicto, non verò in ſpecialiter interdicto, vt ijdem auctores meritò docent: quia nec ius commune, nec aliud ſpeciale priuilegium de illo loquitur.

De prohibitione Miſſæ per interdictum perſonale.

1 Concluſio.

DE perſonali autem interdicto certum eſt, ex vi illius perſonis omnibus, tam generatim, quam ſpecialiter interdictis prohibitum eſſe tàm celebrare, quàm miniſtrare, vel aſſiſtere D miſſæ ſacrificio in quocunque loco ſiue interdicto, ſiue non interdicto iuxta cap. *Si ciuitas*, & cap. *Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. & cap. 3. & 4. de clecico excomm. miniſtrante. Nec quoad hoc interdictũ facta eſt in nouo iure aliqua relaxatio, vel ſuſpẽſio præter vnã ſtatim explicãdam. Vnde ſacerdos interdictus nullibi celebrare poteſt, etiam cum circunſtantijs præſcriptis in iure dicto capit. *Alma*, vt notauit Couarr. ſupra § 4. nu. 3. quia iura loquuntur de interdicto locali, non de perſonali, quod diſtinctum eſt, & in eo non procedunt rationes cap. *Alma*, Solũ ponitur limitatio ſuprà tractata in d. c. *Alma*, ſcilicet, vt in feſtiuitatibus ſuprà numeratis poſſint intereſſe ſacrificio perſonæ interdictæ quod quidem generaliter interdictis abſolutè conceditur, ſpecialiter verò interdictis ſolùm cum

Couarr.

A moderatione ibidẽ declarata, vt ad altare nõ accedãt, quã in ſuperioribus declaratã reliquimus.

3 An perſonæ interdictæ licitum ſit inuiſa ab interdicto denunciato audire.

Dubitari verò hic poteſt ait perſonæ non interdictæ prohibitum ſit audire miſſam ſacerdotis interdicti: In quo vnum eſt certum, ſi ille nõ ſit nominatim denunciatus, licitum eſſe eius miſſam audire iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, & a fortiori patet ex dictis de excommunicatione. Dubium verò eſt, ſi iam ſit nominatim denunciatus: tunc enim dicunt aliqui illicitum eſſe miſſam eius audire: Tum, quia non licet audire miſſam ſacerdotis excommunicati denunciati: tum etiam, quia nec miſſam ſacerdotis ſuſpenſi licet audire; vt ſumitur ex cap. vlt. de Cohabitat. clericorum & mulierum. Tertiò addere poſſumus minùs eſſe audire miſſam in loco interdicto, quam a perſona interdicta: ergo ſi illud non B licet; neque hoc licebit.

4 Fundamenta ſuperioris opinionis ſoluuntur.

Sed hę rationes non videntur ſufficientes ad oſtendendam prohibitionem, quæ ex iure poſitiuo pendet. Nam in primis excõmmunicatio priuat communione, & ideo non licet excommunicati miſſam audire, quia eſſet cum illo in ſacris communicare. De ſuſpenſione autem falſum eſt quod aſſumitur: quia per ſe & ex vi cenſuræ ſuſpenſionis non eſt audire miſſam hominis ſuſpenſi, ut ſuprà oſtendi ex eodem principio, quòd ſuſpenſio non priuat communione. Et ideo, niſi in aliquo caſu fiat ſpecialis prohibitio, de quo ſuprà diximus tractando textum illum capituli vltimi de Cohabitatione cleric. & mulier. ex vi ſolius ſuſpenſionis nulla eſt huiuſmodi prohibitio. Vnde potiùs poteſt retorqueri argumẽtum, vt idẽ dicendũ ſit de interdicto perſonæ, cum nõ priuet cõmunione cũ illa.

5

C Ac propterea etiam non eſt efficax argumentum ſumptum ab interdicto locali: quia directa prohibitio huius interdicti eſt, non celebrare, nec intereſſe diuinis in tali loco, niſi in caſibus à iure expreſſis: Interdictum autem perſonale fertur pro ipſa perſona interdicta, ne faciat, vel audiat diuina; non tamen prohibet ne cum illa communicent, aut eius actionibus aſſiſtant: nullum enim ius oſtendi poteſt, in quo talis prohibitio fiat, vel implicitè contineatur.

Vera ſententia.

Quapropter dicendum cenſeo, cooperationem cum perſona interdicta ad rem diuinam faciendam ex natura rei eſſe prohibitam ſuppoſita tali cenſura; ſolam autem præſentiam, ſeu auditionem miſſæ quam talis perſona dicit, abſque inductione, vel conſilio, minimè prohibitam eſſe: quia, vt dixi, nullum eſt ius ſpecialiter prohibens; ex vi cenſuræ non ſequitur, niſi quod D neceſſarium eſt, ne ad malum cooperemur.

An corã perſona interdicta poſſit miſſa celebrare.

Rurſus verò inquiri poteſt, an è contrario poſſint diuina fieri à perſonis non interdictis, ſi adſint interdictę. Nã ex reſolutione pręcedenti videtur ſequi, id non eſſe prohibitum. Quia illa tantum eſt quædam communicatio, & permiſſio, non autem cooperatio: quia ego non induco alium vt interſit, ſed tantum permitto, vt ſuppono, ergo eadem ratione hoc non erit malum ſeu prohibitum.

Concluſio.

Dicendum eſt tamen in hoc eſſe ſpecialem rationem: nam iura ſemper admonent, vt perſonæ interdictæ excludantur, vt patet ex c. *Permittimus*, de Sent. excom. & ex cap. *Alma*, eod. tit. in 6. cum ſimilibus. Et ideo certum eſt, miniſtros Eccleſiæ teneri rẽ diuinã nõ facere corã perſona interdicta, & facere quã tũ in ſe eſt, moraliter loquẽdo, vt expellatur. Vnde

quoad

Digitized by Google

A

quoad hoc non eſt eadem ratio de hoc & præcedenti caſu tum propter ſpecialem iuris prohibitionem, tum propter ſpecialem rationẽ eius. Quia ad Eccleſiæ miniſtros ſpectat ex proprio officio expellere indignos à participatione diuinorum, & remouere eos, quos Eccleſia remouet, ac denique procurare, vt cenſuræ Eccleſiaſticæ obſeruentur: & ideo merito peculiaris obligatio eis imponitur excludẽdi interdictos, quãdo celebrant. At verò è conuerſo non ita ſpectat ad laicos audientes miſſam hoc munus remouendi à diuinis eos, qui cenſura ligati ſunt. Et præterea quamuis laicus exeat ne audiat miſſam ſacerdotis interdicti celebrantis, non propterea cenſuræ violatio impedietur, quod tamen cum effectu impeditur, quando è conuerſo perſona interdicta excluditur ne miſſæ interſit.

7 Quid ſi perſona interdicta dũ ſacra ſiũt exire nolit ab Eccleſia.

Difficultas verò eſt, ſi perſona interdicta exire nolit etiam ſemel atque iterum admonita,

B

quid faciendum ſit. In quo certum eſt, licitum eſſe eam per vim expellere ſi commodè, & ſine magno ſcandalo fieri poteſt: quia hoc non eſt vim inferre, ſed iura Eccleſiæ defendere. Et ideo etiam perſonam Eccleſiaſticam licet hoc modo cogere, vt ſuprà tactum eſt explicãdo canonem, *Si quis ſuadente*.

1. opinio.

At verò, ſi ea vis non ſufficiat, aut adhiberi non poſſit, dicunt aliqui miſſam potiùs eſſe omittendam, quàm coram perſona interdicta faciendam, & ſi iam inchoata ſit, nõ eſſe finiendam, niſi iam conſecratio, vel ſaltem canon inceptus ſit, ſicut ſuprà de excommunicato dicebamus: nam putant quoad hoc eandem eſſe rationem de excõmunicato, & interdicto.

Anchar.

Quod ſentit Ancharranus in Clement. 2 de Sẽtent. excommunicat. numero 6. & videtur poſſe ſumi ex verbis illius textus ibi, *Ex quo frequenter contingit, quòd ipſa miſſarũ ſolennia remaneant inexpleta*, ex eo ſcilicet, quòd excommunicati, vel interdicti exire nolunt etiam admoniti, vt paulo ſuperius ibi fuerat narratum.

C

8 2. opinio.

Contraria verò opinio videtur ſumi ex autoritate negatiua aliorum Doctorum, quæ licèt aliàs non ſit efficax, in re tam graui, & quæ pendet ex iure poſitiuo, & conſuetudine, magnum indicium eſt non eſſe talem obligationem.

Gloſſa.

Vnde Gloſſa dict. Clemen. 2 verb. *Inexpletæ*, tacitè interpretatur illam disiunctiuam propoſitionẽ textus, vt ratione excommunicatorum verificetur: quomodo etiam Panormitan. loquitur.

Panorm. Nauar.

Sic etiam Nauarrus Comment. de Oratione capit. 16. nu. 59. de Excommunicato loquitur, & nu. 60. de interdicto locali, de Interdicto autem perſonali dicit.

Soto.

Præterea Soto in 4. diſtin. 22. quæſt. tertio articulo primo dupliciter, ait, clericũ violare interdictum, celebrando ſcilicet, ſi ipſe interdictus ſit, vel in loco interdicto celebret: de celebratione autem coram interdicto nihil dicit: & eodem modo loquuntur alij auctores vt

D

Syluest.

patet ex Sylueſtro verb. *Interdictum*, 5. & alijs eodem, qui nullam mentionem huius effectus faciunt. Denique nec iura omnia, quæ loquuntur de interdicto, talem prohibitionem indicãt, vt declarabimus: non ſunt autem pœnæ, vel prohibitiones augendæ ſine iure. Nec argumentum à ſimili ab excommunicatis ad interdictos eſt validum: tum quia in his pœnis argumentum à ſimili eſt infirmum: tum etiam quia non eſt ſimile, quia excommunicatio grauior eſt cenſura, & plura prohibet, & per ſe vetat communicationem longè aliter quàm interdictum: vnde perſonis interdictis interdum permittitur adeſſe diuinis: excommunicatis autem nunquam, vt patet ex dict. cap. *Alma*.

9 Quid in hoc dubio ſentiendum quãdo ſacrũ in loco interdicto ſit.

Diſtinctione ergo vtendum videtur: quia aut ſacerdos celebrat in loco interdicto, vel in loco de ſe habili. In priori caſu ſi ingrediatur perſona interdicta nominatim, & nõ poſſit expelli, ceſſandum eſt modo ſuprà dicto. Et fortaſſe in eo caſu loquitur Ancharran. Probaturque ex cap. *Alma*, ibi, *excommunicatis, & interdictis excluſis*, non enim dicit, *admonitis*, ſed *excluſis*, & in hoc pares facit interdictos excommunicatis. Vnde formatur ratio: nam dicere ſacrum in loco interdicto per ſe eſt iure prohibitum: ergo ſolùm licet cum moderatione, & ſub conditione, capit. *Alma*, ſed ibi non derogatur antiquo iuri niſi ſub illa conditione vt interdicti excludantur: ergo quacumque ratione illa conditio impleri non poſſit, etiam per iniquitatem, vel vim, non eſt locus moderationi capit. *Alma*, manetque in ſua vi prohibitio interdicti localis, ab illa enim magis naſcitur hæc obligatio, quam ab interdicto perſonali, quamuis hoc ſit occaſio, ob quam ceſſat facultas ibi celebrandi. Hoc docuit in ſpecie omnino ſimili Nauarrus de Oratione capit. 26. numero 60. dicens, quando inchoata miſſa ſuperuenit interdictum generale & non poſſunt valuæ occludi, debere miſſam cœptam omitti, ſi ad Canonem non peruenerit. Cuius ratio ſolùm eſt, quia non impletur conditio in iuris priuilegio (vt ſic dicam) poſtulata: eadem autem ratio procedit in præſenti conditione, vt declaratum eſt. Tandem dicta Clement. ſecunda optimè poteſt intelligi iuxta hunc caſum & doctrinam: nam illa particula, *In ipſis Eccleſiis*, planè refertur ad Eccleſias ſuppoſitas generali interdicto loci. Vnde infero, ſacerdotes tunc celebrantes non excluſis interdictis, fieri irregulares, non quia celebrant coram perſona interdicta, de hoc enim nulla eſt irregularitas in iure, arg. c. *Is cui*, de Sent. excom. in 6. ſed quia celebrant in loco interdicto ſine facultate legitima, & conſequenter contra cap. *Is qui*, §. *Is verò*.

10 Quid dicẽdum ſi miſſa dicatur in loco non interdicto.

In poſteriori autem caſu, quando ſcilicet locus non eſt interdictus, ſed tantùm adeſt perſona interdicta, & per vim cogi non poteſt, probabile mihi videtur non debere ſacerdotem ob eam cauſam omittere Miſſam: quod non aſſero ſine formidine, quia nõ inuenio caſum expreſsè tractatum & definitum ab autoribus, cenſeo tamen practicè probabile. Quia nulla eſt de hoc iuris prohibitio, nec cogens ratio. Prior pars cõſtat ex dictis, quia omnia iura, quæ petunt vt excludantur interdicti, tractant de celebratione loco interdicto, vt patet ex dict. capit. *Alma*, & dict. Clemen. 2. & c. *Cùm in partibus*, de Verb. ſignifi. cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. nullum autem ius eſt, quod præcipiat omittere ſacrum propter ſolùm perſonale interdictum. Dicunt verò aliqui, per omne interdictum etiam perſonale interdici locum ſaltem mediatè: quia interdicitur Eccleſia in qua fuerit præſens perſona interdicta. Sed hoc nullo iure fundatum eſt. Nã potiùs in cap. *Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. dicitur, interdicto loco non interdici populum: vnde omnes inferunt, interdicto populo etiam locum non eſſe interdictum. Aliàs omne interdictum perſonale eſſet deambulatorium, quia omnis locus vbi eſſet talis perſona, eſſet interdictus,

Digitized by Google

ctus, quod eſt contra omnes Doctores. Et hinc facile patet altera pars, quia ſecluſo iure, nulla poteſt eſſe vrgens ratio in hac materia, quæ tota pendet à iure. Quin potiùs cùm materia ſit pœnalis, extendenda non eſt ſine iure. Item ſecluſà cooperatione, contemptu, & abuſu proprij muneris & officij, interdictum per ſe non obligat ad vitandam communicationem: ſed hic non eſt cooperatio, nec contemptus, vt ſupponitur, nec abuſus proprij muneris: quia ſupponimus clericum facere quod in ſe eſt ad expellendum interdictum: ergo præſentia eius non poteſt nocere, nec eſt communicatio prohibita. Vnde in cap. *Reſponſo*, de Sent. excomm. ſolùm prohibetur Epiſcopus ne ciues interdictos conuocet ad celebrandum diuinum officium contra formã interdicti. Et in cap. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. prohibentur omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, ne ad celebrationem diuinorum publicè interdictos admittant: in dicto autem caſu nec conuocatur, nec admittitur interdictus, ſed permittitur ſeu toleratur; quia vitari non poteſt: hoc autem prohibitum non inuenitur. Secluſo ergo ſcandalo, vel alio accidentario incommodo, non videntur ob eam cauſam omittenda diuina officia.

SECTIO III.

Quæ alia diuina officia prohibita ſint per interdictum.

1 Alia diuina officia præter miſſam prohibentur per interdictum.

CERTVM eſt non ſolùm ſacrificium miſſæ, ſed etiam alia diuina officia interdicto prohiberi, vt ex eiſdem iuribus conſtat cap. *Si ciuitas*, & cap. *Si ſententia*, & c. *Cum in partibus*, cap. *Præſenti*, & capit. vlt. de Sentent. excommun. in 6. c. *Epiſcoporum*, & c. *Licèt*, de Priuil. in 6. cum ſimilibus. Præterea certum eſt hũc effectum cum proportione in alijs declarata ad ſingulas ſpecies interdicti eſſe applicandum, vt ex eiſdem iuribus elicitur. Itaque in loco generaliter interdicto hæc officia fieri non poſſunt, in Eccleſia, nec extra illam intra totum ambitum, & terminos, quibus tale interdictum concluditur, neque audiri ibi poſſunt talia officia à quibuſcumque perſonis cuiuſcumque loci, & conditionis ſecluſis priuilegijs, & exceptionibus iuris, de quibus infrà. Atque eodem proportionali modo prohibentur hæc officia fieri, vel audiri in loco ſpecialiter interdicto. Per interdictum autem perſonale generale, vel ſpeciale prohibentur perſonæ interdictæ, ne hæc officia faciant, vel illis interſint vbique locorum, eodem modo, quo de miſſa diximus: nam iura æquè de omnibus loquuntur. Duo ergo hic explicanda ſuperſunt. Primum eſt, quænam ſint hæc diuina officia, præter miſſam, quę interdicuntur. Secundum, quid in hac prohibitione moderatum ſeu conceſſum ſit per nouum ius capituli, *Alma*.

Quæ diuina officia ſint prohibita per interdictum.

2 CIrca primum aduertendum eſt, in iuribus quę de hac materia tractant, interdum diuinorum nomine comprehendi vel ſacramenta, vel ſacrificia, & quælibet alia diuina officia, vt patet ex c. *Si ſententia*, in principio, & in §. *Cæterum*, in & cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. & expreſſiùs in c. *Non eſt vobis*, de Sponſal. aliquãdo verò diuinorum celebratio cõdiſtingui à receptione ſacramentor. & comprehendere tantũ miſſę ſacrificium, cum alijs diuinis officijs, vt in eodem cap. *Si ſententia*, §. *Cùm verò*, & in cap. *Epiſcoporum*, de Priuileg. in 6. Nunc autem ſtrictiùs loquimur de diuinis officijs: nam adminiſtratio ſacramentorum ſpecialem habet rationem & prohibitionem, vt vidimus: ſacrificium autẽ miſſæ & notius eſt, & excellentiùs inter omnia diuina officia: & ideo de illis ſpecialiter eſt à nobis dictum. Hic ergo ſumimus diuina officia, quæ ſunt in Eccleſia præter ſacramenta, & ſacrificium: nam plura officia per interdictum prohibentur: vt colligitur ex cap. *Quod in te*, de Pœnitẽt. & remiſſ. & ex cap. *Alma*, & alijs iuribus, in quibus vniuerſalis negatiua ponitur, quod nulla diuina officia tempore interdicti celebrãda ſint: cõſtat autem horas canonicas, & ſimilia nomine diuinorũ officiorũ in eccleſia intelligi.

Nominis diuina officia ſignificatio.

3 1. opinio

Difficultas ergo eſt, quantum extendatur hæc prohibitio. Quidam aſſerunt omnia officia ſacra, quæ in miſſali aut breuiario Romano continentur, ſub hac prohibitione comprehẽdi; nam illa ſunt quædam diuina officia, & prohibitio generalis eſt. Quod ſentit Syluester. *Interdictũ*, 5. quæſt. 3. & Ang. nu. 4. quamuis illi nõ dicunt nomine diuini officij in præſenti materia comprehendi totum id, quod in breuiario, & miſſali cõtinetur; ſed ſolùm illud, quod eſt in breuiario vel miſſali; ſunt enim in breuiario multa, quę ſine dubio nõ interdicuntur, vt benedictio mẽſæ, itinerariũ, & ſimilia: & in miſſali nõnullæ benedictiones, de quibus infrà. Sed in hac ſententia & manet eadẽ obſcuritas in iudicando quodnã ſit in miſſali, vel breuiario Romano diuinum officiũ cadens ſub hac prohibitione, quod verò non. Et præterea etiam illa excluſiua nõ videtur vera, nam extra breuiarium, & miſſale ſunt multa diuina officia in Pontificali, vel in manuali, quod vocant; quæ ſub hanc prohibitionẽ cadũt.

Sylueſt. Angel.

Reijcitur precedẽs opinio.

4 2. opinio

Alij ergo reducunt hæc diuina officia ad duo capita; ſcilicet ad horas canonicas, & ſacramentalia: ſub priori capite comprehendendo omnes partes dictarum horarum, & omnia illa, quæ aliquando horis canonicis adiunguntur, vt eſt etiã officium paruum B. Virginis, officium defunctorum, pſalmi graduales, & ſeptem pſalmi Pœnitential. cum litanijs. Sub poſteriori autem capite comprehendendo omnes cæremonias ſacras, quæ vel ad ſolennẽ ritũ ſacramentorũ pertinent, vel ad præparationẽ materiæ, vt eſt benedictio olei Chriſmatis, vel fontis; ad quæ etiam poteſt reduci prima tonſura, quamuis per illã nõ tã materia, quam ſubiectũ præparetur; idemque eſt ſi pertineat ad ſubſequentẽ ſolennitatem ſacramenti, vt eſt benedictio ſolemnis matrimonij. Præterea cõſecratio aut benedictio tẽpli paramentorũ, vel ſacrorũ vaſorum: quæ omnia ad miniſterium ſacramentorũ, & ſacrificij ordinãtur. Rurſus omnis alia publica conſecratio, aut benedictio, quę ad aliquã ſanctificationẽ fideliũ miniſterio, & autoritate Eccleſiæ faciendã ordinatur, vt eſt ſolẽnis benedictio aquæ, & , vt multi volunt, ſolennis etiam benedictio Epiſcopalis, et ſimiles. Reliqua verò omnia, quę huiuſmodi non ſunt ſub hac prohibitione non cõprehẽduntur,

duntur. Atque hæc ſententia fortaſſe in re vera eſt, eamque inſinuauit Nauarr. cap. 27. num. 171. vbi definit, diuina officia in præſenti eſſe, officia ſacra ordinata in miſſali, breuiario, aut Pontificali Romano, aut in alijs legitimè inſtituta ad vſum ordinum, & aliorum ſacramentorum, vel ſacramentalia, aut ad horas canonicas. Solùm diſplicet in hac ſententia, quòd potiùs enumeratione & coaceruatione quadam, quàm aliqua certa ratione traditur, & ideo non ſatis diſtinctè res ipſa declaratur.

5 *Notãda pro dubij reſolutione.* Vt ergo hoc exponamus aduertendum eſt, in diuino officio duo poſſe conſiderari, ſcilicet ſubſtantiam orationis ſeu deprecationis; & modũ dicendi talem orationem, vel deprecationem. Suppono enim huiuſmodi officium diuinum ſemper conſiſtere in aliqua actione exteriori: nã actiones ſacræ purè mentales, licèt quoad Deũ diuina officia ſint, Eccleſia tamen de eis non diſponit. Suppono deinde, licèt huiuſmodi officiũ diuinum interdum includat cæremonias, quæ conſiſtunt in actionibus, vel alijs ritibus, aut veſtimentis, &c. formaliter tamen, vt ſic dicã, conſiſtere in verbis, id eſt, in deprecatione aliqua, vel laudatione diuina: neceſſe eſt enim, vt diuinum officium ad Deum proximè dirigatur, & per expreſſam ſignificationem populo Eccleſiaſtico accommodatum fiat. Et ideo concio (vt hoc obiter dicam) non eſt officium diuinũ, quia non ad Deum immediatè, ſed ad populum inſtruendum, vel excitandum ordinatur. *Concio nõ eſt officiũ diuinum.* In diuino ergo officio ſubſtantia eius eſt aliqua deprecatio, vel oratio ad Deum, ita vt licèt interdum ordinetur ad benedictionem, vel conſecrationẽ alicuius rei, ſemper tamen fiat cum oratione ad Deum, ſub oratione comprehendendo omnem laudem Dei, & omnem benedictionem, quę in nomine eius fit. Modus autem eſt quod tale officium fiat publicè & ſolenniter, ſeu quòd fiat modo Eccleſiaſtico aut communi: Voco autem Eccleſiaſticum modum illum, quem Eccleſia ſuo nomine, & à miniſtris ab ipſa deputatis ex ipſorum officio, & pro cõmuni vſu populi Chriſtiani ſeruandum inſtituit: communem autem modum appello quancumque priuatam recitationem, quæ à qualibet perſona fieri poteſt, etiã vſurpando illa verba, vel orationes, quas Eccleſia ad publicum vſum ordinauit. Et quidem, quando hæc officia fiunt priori modo poſſunt proprio & ſpeciali modo dici non tantùm diuina, ſed etiam Eccleſiaſtica: Poſteriori autem modo facta, ſacra etiam & diuina ſunt, ſed tamen priuata.

6 *Dubij deciſio.* Dico ergo officia diuina, quæ Eccleſiaſtico interdicto prohibentur, eſſe illa, quæ propriè dicuntur Eccleſiaſtica, quæ in ſubſtantia ſua diuina ſunt, & in modo includunt illam publicam, & quaſi communem rationem, atque ita in re ſemper continentur in ſuprà enumeratis, requirunt tamen modum prædictum: quia priuata officia non prohibentur, etiamſi eadem dicantur, quæ in Breuiario continentur.

7 *Coroll. 1.* Atque hinc infertur, quoties aliquod officiũ fit in Eccleſia à miniſtris eius tali modo vt non poſſit ita fieri, niſi à clero ad illud munus ſpecialiter conſecrato, aut deputato, tale officium prohibitum eſſe ex vi interdicti. Ita ſentiunt omnes, qui de hac materia ſcribunt Syluester, Angelus, Nauarr. & alij Summiſtæ, & Abbas in c. vltim. de Exceſſibus prelatorum num. 5. & An- *Syluest. Angel. Nauar.*

A charranus in capit. *Alma*, num. 7. Et ratio eſt, quia tunc faciunt miniſtri Eccleſiæ officium illud nomine, & autoritate totius Eccleſiæ, & ad publicum & communem vſum eius: hunc autem vſum præcipuè intendit Eccleſia prohibere per interdictum, vt ex prædictis iuribus conſtat. *Abb. Anchar.* Colligetur autem hic modus, tum ex publica actione, & voce ſeu cantu; tum ex apparatu, & veſtimentis, quorum vſus ſolùm licet miniſtris ordinatis, vt ſi cum ſuperpellicio, aut Stola, vel alijs ſuperioribus veſtimentis officium dicatur.

Hinc è contrariò ſolet inferri, officia illa quę ex modo ſuo non ſunt deputata alicui ordini clericali, non eſſe prohibita tempore interdicti, ſiue ſecretè, ſiue publicè fiant: quia tunc non fiũt tanquam Eccleſiaſtica officia, & communia, ſed vt priuata. 8 *Coroll. 2.* Hinc prohibita non eſt menſæ
B benedictio, neque orationes Eccleſiæ, pro itinere inſtitutæ, neque aliæ, quæcumque priuatæ orationes, licet publicè etiam in Eccleſia fiant. Licitum etiam eſt publicum ſignum dare ſtatutis horis ad ſalutandam Virginem; & in die veneris Sancti licita eſt adoratio Crucis publica, non obſtante interdicto, vt ait Nauarr. num. 176. dummodo fiat ſine publicis precibus, ſeu laudibus diuinis ab Eccleſia pro eo die, & actu inſtitutis: nam illæ reuera ſunt quędam pars officij illius diei; quod ſanè eſt officium diuinum & Eccleſiaſticum, atque adeo interdicto prohibitum. *Interdictum nõ prohibet adorationẽ crucis in die veneris ſancti ſine publicis precibus.* Alia exempla addit ibi Nauarr. verbi gratia, introducere mulierem poſt partum in Eccleſiam: quod intelligendum eſt, ſi fiat abſq; vlla ſolennitate ſacerdotali, id eſt, abſque Stola, & ornatu ſacerdotis, vt ipſemet Nauarrus dicit ex Calderino in tracta. de interdicto; & ad
C hunc modum ſunt alia intelligenda, quæ magis ex dicendis conſtabunt.

9 Hæc autem illatio limitanda videtur aliquo modo: nam horæ canonicæ, quamuis ſint officium clericorum; non ſunt tamen ita illorum propriæ vt aliquis ordo neceſſarius ſit ad eas publicè recitandas, ſeu canendas in Eccleſia; & tamen ex vi interdicti prohibitum eſt illas publicè in Eccleſia canere. Vnde moniales, ſi tempore interdicti more conſueto in ſuis Eccleſijs horas canonicas dicerent, directè contra interdictum agerent: ergo officia diuina non cõprehendunt tantum actiones, vel deprecationes ſacras alicui ordini clericali deputatas. Addere ergo oportet, vel exceptionem horarum canonicarum quandocumque publicè, & pro vniuerſo populo dicuntur, vel certè ſi horæ canonicæ ſub illa generali regula comprehendantur, dicendũ
D eſt, illas per ſe & primario eſſe deputatas ordini clericali; & hoc ſatis eſſe, vt, à quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis publico more dicantur, prohibitæ per interdictum intelligantur. *Qua rõne Interdicto prohiberi cẽſetur recitatio horarũ canonicarum.* Hinc etiam infertur, omnem ſacram benedictionem ab Eccleſia inſtitutam cum peculiaribus cęremonijs, & deprecationibus, ac deputatam (vt communiter eſſe ſolet) ordini ſacerdotali comprehendi ſub hac generali appellatione diuinorum officiorum, quæ per interdictum prohibita ſunt: quamuis Nauarrus videatur aliquas exceptiones ponere de quibus poſtea videbimus. *Quæ benedictiones prohibeãtur interdict. tempore* *Nauar.* Illam vero generalem illationem conſtituit Maiolus libro tertio de Irregular. cap. 20. numero 3. & videtur planè ſubinferri ex priori regula poſita: nam omne illud eſt ſacrum officium, & publicum, *Maiol.*

blicum, & ſacro ordini deputatum: & ideo fit à miniſtro, in perſona Eccleſiæ: nihil ergo deeſt, vt ſub latitudine diuinorum, ſeu Eccleſiaſticorum officiorum comprehendantur.

Quænam diuinorum officiorum celebratio iure concedatur tempore generalis interdicti loci.

10 Circa ſecundum punctum maioris claritatis cauſa dicemus prius de interdicto generali loci, poſteà de alijs. Circa illud ergo aduertendum eſt, antiquo iure prohibitionem hanc fuiſſe ferè generalem omnino, vt ex iuribus ſuprà citatis conſtat. Dico autem, *ferè*, propter duas exceptiones, quæ vix hoc nomen merentur. Prima ſumitur ex cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. vbi concedebatur clericis etiam ſæcularibus, vt, *in conuentualibus Eccleſiis bini, & bini, vel ſimul tres horas canonicas poſſent legere: non cantare*, vel, vt alia lectio habet, *potius, quàm cantare, excommunicatis, & interdictis excluſis & voce ita demiſſa, vt exterius audiri non poſſent*. Per quæ verba non quælibet diuina officia, ſed tantùm horæ canonicæ permittebantur dici cum illis circunſtantijs, vt patet ex verborum limitatione. Item ipſæ horæ canonicæ non abſolutè, neque in quacumq; multitudine perſonarum, ſed in numero ibi definito concedebantur: nimirum, vt poſſent à pluribus alternis verſibus, ſeu duos veluti choros conſtituentibus dici; ita tamen, vt ſolùm poſſent eſſe bini & bini, aut ſimul tres. Quod varijs modis poteſt intelligi, ſcilicet, quod poſſent eſſe bini in vno choro, & bini in alio, ita vt quatuor eſſent, qui poſſent ſimul totum chorum conficere; aut bini, & bini, id eſt, vt duo ſimul tantùm recitare poſſent alternis verſibus: hi autem binarij poſſent eſſe plures in Eccleſia quãtuſcumque eſſe numerus clericorum. Et vterque ſenſus poteſt facilè ſuſtineri, licèt poſterior magis genuinus eſſe videatur. Vnde addebatur, *vel ſimul tres*, quod non poteſt commodè ita intelligi, vt poſſent eſſe tres ſimul in vno choro, & tres in alio, ita vt ſex ſimul poſſent dicere officium; hoc enim in textu nullo modo ſignificatur: Eſt ergo hæc extenſio prioris conceſſionis, vt non tantùm bini, ſed etiam terni poſſint canonicum officium dicere. Quod autem vnuſquiſque ſolus poſſit horas canonicas recitare tempore interdicti, imò etiamſi ipſe interdictus ſit, nõ oportuit in iure declarari, quia hoc ſemper licuit. Imò etiam præceptum eſt iis, qui ſecluſo interdicto ad hoc munus tenebãtur, vt patet ex dictis ſuprà in ſimili de excommunicato, qui non liberatur onere dicẽdi officium canonicum, propter cenſuram excommunicationis: multò ergo minùs liberatur propter cenſuram interdicti.

Regula generalis pro iure antiquo. 1. Exceptio ex c. Quod in te de Pœnit. & remiſſ.

11 Sed dices, etiam licuit ſemper Sacerdotibus, aut quibuſcumque clericis, vel perſonis dicere horas canonicas alternis verſibus, ſcilicet ſaltem binis & binis, dummodo id facerent cautè, ita vt à prohibitis non audirentur. Imò etiam quòd extra Eccleſiam id liceat ſentiunt communiter Doctores, vt ex Calderino adducit Sylueſter, *Interdictum*, 5. quæſt. 5. & Nicolaus Plouius tract. de Interdicto, regula 31. quos ſequitur Couarruuias citans Hoſtienſem ſuprà §. 2. nu. 7. & Nauarr. cap. 27. num. 175. vbi tamen refert Calderinum, & Sylueſtrum in contrarium, atque etiam Angelum, ſed immeritò: nam Angelus, *Interdictum*, 6. num. 12. expreſsè dicit per hunc modum recitandi horas cum ſocio non violari interdictum, etiamſi fiat extra Eccleſiam, niſi id faciant ſtudioſè vt audiantur à laicis, & à perſonis prohibitis. Quod ad litteram ſumpſit Sylueſter, & idem ferè dicit Calderinus, quamuis ille maiorem ſcrupulum inijcere videatur: Nã ſaltem propter periculum, quòd audiri poſſent ab alijs, non audet dicere id non eſſe contra interdictum. At verò Villadiego tractatu de Irregularitate, ſimpliciter negat hoc licere, propter rationem inſinuatam, quod cap. *Quod in te*, ſpecialiter cõcedit Sacerdotibus, *vt in Eccleſia, &c.* ergo nec extra Eccleſiam id licet, neque in Eccleſia liceret, niſi in illo textu concederetur.

Obiectio. Sylueſt. Nicol. Plouius. Nauarr. Couarr. Villadiego. Cap. Qđ in te.

12 Dico tamen in primis, hoc licitum eſſe in quocumque loco generatim interdicto, & in quacumq; parte eius, vel quia (vt Nauarrus ait) illa determinatio, *in Eccleſia*, non tàm eſt ad reſtringendum, quàm ad ampliandum: quia, ſi in Eccleſia hoc conceditur, vbi ſolet populus conuenire ad horas canonicas audiẽdas, multò magis in alijs locis vbi conuenire non ſolet: nã hoc officium canonicum ideò non dicitur communi more, ne à populo audiatur; non vt abſolutè non dicatur. Quæ declaratio meliùs hic accommodatur, quàm ſuperiùs ad Miſſæ ſacrificium. Tùm, quia illud multò magis prohibitum fuit ſemper: non enim poterat dici, quantumuis priuatim, ſicut dici poſſunt horæ canonicæ: tùm etiam, quia illud ſacrificium non poteſt fieri, niſi in præſcripto loco, & determinato, ad quem, moraliter loquendo, ſemper ſolent aliqui cõuenire ad audiendum ſacrum, plures, vel pauciores pro loci opportunitate. Vnde mihi valde probabile videtur, etiã abſq; illa iuris declaratione, ſeu ante illam, ſemper licuiſſe hoc modo dicere officiũ canonicum clericis, binis, vel ternis, priuatim, & in quocũq; loco, dũmodo caueant periculũ, ne alij prohibiti audire poſſint. Ratio eſt, quia priuata recitatio horarũ nunquã fuit prohibita: nã ſinguli non ſolũ poſſunt, ſed etiã tenẽtur dicere. Quod autẽ duo ſimul vel tres dicant, non excedit modũ priuati modi orandi (in quo etiã multũ differt hoc officiũ à ſacrificio, quod ſemper eſt officium ex ſe publicum) & ideò ille modus recitandi horas nunquã videtur prohibitus.

In quouis loco interdicto licitũ eſt Sacerdotibus recitare horas canonicas.

13 Igitur cap. illud, *Quod in te*, licèt per modum conceſſionis loquatur, tamen quoad hanc partẽ potiùs videtur cõtinere declarationem quandã, quàm nouũ priuilegium. Fortaſsè enim dubitari poterat, an in Eccleſia poſſent clerici illo modo dicere officia, quãuis extra illam poſſent: quia ratione loci videbatur fieri illa oratio publica, quæ aliàs domi facta eſſet priuata: & ideò declarat, vel cõcedit Pontifex, vt etiam in Eccleſia ita fieri poſſit: Videtur etiã ibi præſcribi forma, quã tunc in Eccleſia excedere non licebat: ſcilicet, vt tantùm duo, vel tres, vel ad ſummum quatuor (iuxta quendam ſenſum probabilem ſuprà datũ) & nõ plures poſſent etiam in Eccleſia officium dicere; Extra Eccleſiã verò, & nunc licet (vt infrà dicam) & ſemper credo licuiſſe plures quàm quatuor, vel ſex ſimul officium dicere in priuata domo, ac ſeparatim abſq; periculo, quòd à perſonis prohibitis audiri poſſint: quia ille modus dicẽdi ſemper manet priuatus, & de ſe nõ ordinatus, vt à populo audiatur; & ideò per ſe non eſt prohibitus: qđ ſecus eſſet, ſi à pluribus diceretur in Ec-

Cap. Qđ in te, exponitur.

In Eccleſia interdicta quatuor ad ſummũ recitare poſſunt horas canonicas. Extra Eccleſiã verò plures quã quatuor.

Digitized by Google

in Eccleſia ratione loci, vt rectè Nauarrus inſinuauit.

14 2. Exceptio.

Secunda exceptio iure antiquo probata eſt, niſi ex ſpeciali priuilegio aliud ſit conceſſum; quæ ita generatim habetur in multis ex iuribus ſuprà citatis, & in ipſa natura poſitiuæ prohibitionis videtur incluſa. In ſpeciali verò dicitur in dicto capit. *Quod in te, regularibus ſecundum priuilegium Sedis Apoſtolicæ fuiſſe indultum, vt etiam generale interdictum terræ fuerit, liceat eis ianuis clauſis, &c. celebrare diuina.* Quod iam núc communi lege ſtatutum eſt, vt infrà declarabimus: & ideò neceſſarium non eſt immorari in explicando de quibus regularibus id intelligatur. Alia etiam priuilegia conceſſa Epiſcopis, & mendicãtibus in ſuperiori ſectione tacta ſunt, quia magis pertinent ad ſacrificium Miſſæ, quã ad alia officia diuina. Alia etiam conceſſa Templarijs tractat Couarruuias dict. §. 2. num. 7. ſed iam neceſſaria non ſunt.

Regulares tépore interdicti generalis poſſunt celebrare diuina ianuis clauſis.

15 Quid cõcedat iure nouo c. Alma. Couarru.

Igitur iure nouo cap. *Alma*, idem conceſſum eſt de diuinis officijs, quod de ſacrificio Miſſæ; ſcilicet in Eccleſijs, & monaſterijs poſſint ſingulis diebus alia diuina officia dici, ſicut priùs, cum illis quatuor conditionibus ſuprà declaratis; de quibus, quantum ad hæc diuina officia ſpectat, nihil addendum occurrit. Solùm aduerto, ibi quoad hanc partem (& idem eſt ſuo modo de ſacrificio Miſſæ) nõ tantùm concedi licentiam; ſed abſolutè præſcribi, vt hæc diuina officia fiãt, vt indicant illa verba, *Adijcimus prætereà, quod alia dicantur diuina officia ſicut priùs, &c.* non quod ibi noua imponatur obligatio, ſed quod vbi erat, relinquatur quoad hoc, vt diuina officia dicantur ſicut priùs. Et hæc eſt ratio, ob quã ibi adiungitur, priuandos eſſe quotidianis diſtributionibus Canonicos, qui tempore interdicti horis canonicis non interfuerint. Et idem eſt proportionaliter de alijs omnibus, qui adeſſe tenentur: nam eandem culpam, vel pœnam incurrent, ſi eo tempore deſint, quam in quolibet alio, cæteris paribus.

16 Dubium enodat.

Sed poteſt inquiri, quænam officia diuina fieri permittantur ſingulis diebus cum prædictis conditionibus. Ad quod reſpondeo, omnia diuina officia, quæ per interdictum prohibẽtur permitti. Probatur, quia textus loquitur vniuerſaliter, vt patet ex illis verbis, *Miſſæ celebrentur, & alia diuina dicantur officia ſicut priùs.* Illud enim relatiuum, *alia*, omnia indifferenter refert; & illa particula, *ſicut priùs*, eandem diſtributionem virtualiter includit: nam priùs omnia dici poterant: atque hoc videntur omnes tanquam apertum ſupponere; quia ex textu apertè colligitur.

17 Notãdũ.

Solùm oportet aduertere, ita ſumi hoc loco diuina officia, vt ſacramẽtorum adminiſtratio, vel receptio non comprehendatur: nam, vt conſtat ex contextu capitis, priùs de Sacramentis diſponitur; & poſteà de Miſſa, & alijs diuinis officijs: ſumuntur ergo condiſtinctè à ſacramentis, de quibus ſeruanda ſunt dicta ſuperiori diſput. Solùm poteſt hic addi limitatio ex dictis ſuprà de benedictione matrimonij, ſcilicet, vt benedictiones illæ (nam inter diuina officia computantur) quæ circa perſonas laicas directè verſantur, intelligantur exceptæ, niſi perſonæ ipſæ aliàs priuilegium habeant: alioqui etiam cum his circũſtantijs celebrari non poterunt, cùm perſonæ laicæ non admittantur. Quæri autem poteſt, an ſit idem de benedictione, vel conſecratione, quæ A incipit in perſona laica, & terminatur ad eccleſiaſticam, vt eſt collatio primæ tonſuræ, & conſecratio Virginis. Quidam enim affirmant idẽ eſſe dicendum. Sed certè contrarium videtur probabile, quia per illammet cõſecrationem fit perſona ſuo modo eccleſiaſtica; & ita officium illud non fit omninò coram perſona laica, quandoquidem in progreſſu, vel termino eius iam illa eſt perſona eccleſiaſtica, ſeu priuilegiata. Ad hæc verò diuina officia de quibus nunc agimus, applicanda ſunt cum proportione omnia, quæ de Miſſa diximus, nam ſimul in textu coniunguntur.

Explicantur aliqua dubia circa celebrationem diuinorum officiorum in feſtis à iure exceptis.

B

Tertio obſeruandum eſt de his etiam diuinis officijs concedi, vt in quatuor feſtiuitatibus anni ſuprà numeratis ſolenniter & abſq; illis quatuor reſtrictionibus celebrẽtur, ſicut de Miſſa diximus. Quod extenditur etiam ad feſtiuitatem & Octauam Corporis Domini, & cætera omnia, quæ ibi dicta ſunt, hic locũ habent. 18

Quædam verò dubia, quæ in Miſſa locum non habebant, in hunc locum reſeruauimus. Primũ eſt, quando inchoetur tempus prædictum feſtiuitatum quoad hanc conceſſionem. Nã quoad Miſſæ ſacrificium tunc incipit quando in quolibet die licitum eſt inchoare Miſſæ ſacrificium: quia quando in aliquo die ſimpliciter conceditur aliqua actio concedi cenſetur omne tempus illius diei aliàs habile ad illã actionem. Quãdo autem ſit legitimũ tempus ad inchoandam aliquam actionem, alibi eſt à nobis declaratum. C

1. Dubiũ Quando ĩchoetur tẽpus ad diuina officia ĩ his feſtiuitatibus.

19 Quibus horis fieri debeãt diuina officia tempore interdicti permiſſa.

Atque hinc certum eſt, vt minimum licere in his feſtiuitatibus à duodecima hora noctis officium diuinum illi tempori accommodatum; quale eſt matutinum cum ſolennitate dicere: & ſic cæteras horas canonicas, & quælibet diuina officia ſuis cõuenientibus temporibus inchoare. Patet, quia ab illo tempore incipit in rigore dies ille prout naturalis eſt, & totus ille eſt feſtiuus, & in illo iam obligat præceptum ſeruandi feſtum, & nonnulla ex myſterijs, quæ illis diebus celebrantur, in illo tempore, vel circa illud contigerunt, vt Natiuitas Domini, & Reſurrectio. Propter quod vſitatum eſt in Eccleſia etiã Miſſas illis noctibus celebrare; quod maximè in Natiuitate Domini vſus retinuit. Et ideò non eſt dubium, quin poſſint etiam tunc dici a[...] co generaliter interdicto; in nocte verò Re[...] D ctionis licèt olim fuerit vſitatum, iam ferè [...]ta eſt conſuetudo: vbi tamẽ in totum, vel ex[...]te fuerit retenta, obſeruari poterit non obſt[...] interdicto: quia quoad hoc omnia licent, [...] ſine interdicto licebant. Et in hoc videtur fu[...] fundatus Soto, cùm dixit, anticipationem i[...] Miſſæ noctis Reſurrectionis, quæ, per conſuet[u]dinem ab Eccleſia approbatam, facta eſt vſq[ue] ad horam nonam vel decimam diei Sabbath[i] ſancti, ſeruari poſſe, non obſtante interdicto, de quo ſuprà dictum eſt.

Solum ergo reſtat quærendum, an illa feſta incipiant ante ipſum naturalem diem. In quo dicendum eſt, incipere à tempore veſperarum vniuſcuiuſque feſtiuitatis. Ita docuit Gloſſa in dict. cap. *Alma*, verb. *Aſſumptionis*, quã ibi alij ſequuntur & Couarru. 2. par. §. 5. num. 5. Item

Calde-

Calderin. Nauarr. Soto. Leo Papa. Cap. Alma.

Calderinus, & alij in tractatibus de Interdicto, & Summiſtæ verb. *Interdictum*, Nauar. nu. 184. Soto in 4. diſt. 22. q. 3. art. 4. Et ratio eſt, quia eccleſiaſticæ feſtiuitates quoad diuina officia à Veſperis præcedentis diei inchoantur, vt patet ex Leone Papa Epiſt. 79. aliàs 81. cap. 1. vbi agens de Dominica Reſurrectionis ait, *Cui à Veſpera Sabbathi initium conſtat adſcribi*: & in c. 1. de Ferijs, idem dicitur de omnibus Dominicis diebus; & alijs feſtiuitatibus id ſumitur ex c. 2. adiũcta Gloſ. & in Clem. vnica de Reliquijs, & veneratione ſanctorum, in fine. Idẽ ſupponitur de Feſto Corporis Chriſti. Cùm ergo c. *Alma*, de his feſtiuitatibus loquatur in ordine ad diuina officia, non eſt dubium quin de eis loquatur prout eccleſiaſtico more à primis Veſperis computantur.

21 2. Dubiũ Quando hæ feſtiuitates finiantur.

Statim verò inſurgit ſecundum dubiũ, quando hæ feſtiuitates finiantur quoad hanc interdicti ſuſpenſionem. Nec iam inquirimus, an durent per plures Paſchales dies; ſed ſupponimus ſolùm durare per primum diem feſtiuitatis præter feſtum Corporis Chriſti, quod octauam cõprehendit quoad hunc effectum, vt ſuprà notatum eſt: Sed quærimus, in qua hora diei hæc ſuſpenſio interdicti finiatur. Nam Gloſſa in d. cap. *Alma*, dicit abſolui hora veſperarum talis diei, & Completorium iam non poſſe dici ſolenniter, ac de more, ſed cũ illis cõditionibus quas interdictum requirit: Quam ſecutus eſt Calderinus in dict. tractatu, & alij, quos Couarruuias refert. Fundari autem poteſt, vel in capit. 2. de Ferijs, vbi dicitur, Dominicam diem inchoari à veſpera, & terminari ad veſperam: vel in ratione, quia cùm hæc conceſſio tantùm fiat pro die feſto, tantùm videtur fieri pro vno die naturali, vel ſi fiat pro tota octaua, fit pro octo diebus naturalibus: ergo ſicut à veſpera inchoatur, ita debent ad veſperam finiri.

Glo. opi. Calder.

22 Cõis opinio & vera.

Dicunt nihilominùs ferè omnes alij Doctores in dict. cap. *Alma*, ſuſpenſionem illam interdicti extendi vſque ad Completorium, ita vt illud etiam poſſit cum ſolennitate dici. De quo mihi non eſt dubium; ſiue quia Completorium ſolet in iure veſpertino officio comprehendi, vt notauit Gloſſa in cap. vlt. 92. diſtinct. ſiue quia illa conceſſio præcipuè eſt, vt officium talis feſtiuitatis ſolenniter dicatur. Vnde cùm abſoluta ſit, ad totum officium extenditur: officium autẽ integrum feſtiuitatis, ſicut duas veſperas, ita etiá duo Completoria cõprehendit. Præſertim, quia [fauo]res ampliandi ſunt, & non reſtringendi. Et [hoc] etiam confirmat conſuetudo. Et non nihil [iuuat] dicta Clement. vnica de Reliquijs, & vene[rati]one ſanctorum, vt ibi notat Gloſſa verb. *In [vigil]ijs*, nam indulgentiæ ibi conceſſæ pro ſingu[lis h]oris, etiam in vltimo Cõpletorio diei octa[ui l]ocum habent, iuxta communem ſenſum, & [co]nſuetudinem Eccleſiæ. Neque obſtat capit. 1. [d]e Ferijs: quia (præterquam quod ſub vtriſque [V]eſperis poteſt Completorium comprehendi) [c]aput illud iam non eſt in vſu quoad multa: nã [i]bi dicitur ita cõputari Dominicam diem à veſpera in veſperã, vt eo tempore ab omni ſeruili opere abſtinendũ ſit; cùm tamen conſtet obligationem ceſſandi ab opere ſeruili non incipere à veſpere Sabbathi, & durare nõ tantùm vſque ad veſperã Dominici diei, ſed per totum diem. Nec etiã rõ illa de die naturali eſt alicuius momẽti: q[ui]a ius nõ loquit̃ de die naturali, ſed de die feſto.

23 3. Dubiũ An finito Cõpletorio interdicti ſuſpẽſio finiatur. Communis opinio.

Hinc verò ſuboritur dubium tertium, nãm prædicti autores tantùm extendunt hanc conceſſionem vſque ad horam Completorij, quo finito, aiunt ſuſpenſionem interdicti ceſſare, & dandum eſſe ſignum vt deinceps ſeruetur. Et qui hoc magis amplificant, ad ſummũ dicunt, vnãquamque Eccleſiam, vel monaſterium poſſe in hoc ſeruare ſuam conſuetudinem circa horam dicendi Completorium. Nam ſi in monaſterio, v.g. tardiùs dici ſoleat, quàm in Eccleſia matrice; quamuis in hac dictum ſit, & ſignum interdicti datum, poterit in monaſterio dici hora ibi conſueta, & cum ſolemnitate in iure conceſſa. Non caret tamen difficultate hæc ſentẽtia, quia illa ſuſpenſio interdicti non tantùm eſt quoad horas canonicas, ſed etiam quoad quælibet alia diuina officia, vt ſtatim dicemus: ergo, quamuis tempus horarum canonicarum finitũ ſit, ſi oporteret aliquod aliud diuinum officium facere, durante reliquo tempore illius diei feſti, poterit fieri cum eadem ſolemnitate, vt, v.g. ſi oporteret publicè litanias dicere, aut proceſſionem ſolemnem facere, aut Epiſcopalem benedictionẽ ſolẽniter concedere, vel aliquid ſimile. Probatur cõſequentia, quia c. *Alma*, abſolutè concedit hæc fieri ſolẽniter in his feſtiuitatibus, ſed feſtiuitas nõ finitur hora Completorij, ſed durat toto illo die naturali vſque ad mediam noctem: ergo per ſe toto illo tempore durat ſuſpenſio interdicti, vt quantum eſt ex hoc capite, poſſint illo tempore diuina officia dici abſque circunſtantijs interdicti: nam quod regulariter non occurrat occaſio dicendi ſolemniter aliquod diuinum officiũ eo nocturno tempore, accidentarium eſt: Præterea in his clericis, qui priuatim dicunt horas canonicas poſſet eſſe frequens occaſio vtendi hac libertate: nam, ſi fortaſsè poſtponant horas illius diei vſque ad illam noctem, poterunt liberè illas dicere etiamſi ab alijs audiantur. Confirmatur denique illa ratione, quòd fauor Principis latiſſimè eſt interpretandus; maximè cùm verba in rigore hanc interpretationem admittant.

Difficultas circa cõmunẽ opinionem.

24 Cõis opinio defenditur.

Nihilominùs tamen in re graui & morali non videtur diſcedendum à communi ſententia, quam vſus etiam probat. Et fundata videtur in hoc, quòd illa conceſſio facta eſt propter diuinum officium illius feſtiuitatis; & ideò in ordine ad illud eſt feſtiuitas computanda: ſicut ergo ob hanc rationem incipit à primis veſperis; ita finitur in ſecundo Completorio. Et præterea, quia aliàs poſſet tempore noctis talis feſtiuitatis dici etiam ſolemniter Matutinum ſequẽtis diei, quod in multis Eccleſijs anticipatur, & in principio noctis dicitur: Quod tamen videtur eſſe præter intentionem illius legis. Et ſequela patet, quia, ſi toto illo tempore noctis duret ſuſpenſio interdicti, quodlibet diuinũ officium poſſet in eo fieri iuxta ea, quę ſtatim dicemus. Vnde quoad hunc ſaltem effectum videtur mihi omninò ſeruãda cõmunis opinio, & propter hũc videtur maximè introducta conſuetudo illi conformis.

25 4. Dubiũ quæ diuina officia ſint permiſſa in dictis feſtiuitatibus. Couar.

Quartò dubitari poteſt, quę diuina officia ſint permiſſa in his feſtiuitatibus. Reſpondetur, oĩa illa, quæ ſingulis diebus fieri permittuntur cum quatuor circũſtantijs ſuprà declaratis, his diebus permitti fieri abſq; illis, & cum ſolẽnitate publica, ſiue ſint ſeptẽ horæ canonicæ, ſiue benedictiones, aut cõſecrationes ſolẽnes aquæ, veſtimentorum altarium, &c. Ita ſentiũt cõiter ibi interpretes, quos ſequitur Couarruuias, par. 2. §. 5. nu. 6. & Na-

Digitized by Google

Nauarr. *Tabien.* *Nauarr.*

& Nauarrus cap.27. num. 184. 185. 186. iuncto num. 177. & Syluest. *Interdictum*. 5. q. 2. Tabiena num. 2. & alij. Ratio eſt, quia illa conceſſio generalis eſt, & ſine limitatione: non eſt ergo limitanda, maximè cùm fauorabilis ſit. Nam, licèt talis ſuſpenſio interdicti fiat in honorem talis feſti, & ideò præcipuè intendatur, vt officia Miſſæ, & horarum canonicarum illius feſtiuitatis ſolenniter dicantur; tamen conceſſio ipſa abſolutè ſit; & hoc etiam redundat in maiorem feſti honorem, & ſolennitatem. Et cõfirmatur, quia eiſdem verbis, quibus in illo capite conceditur, vt diuina officia poſſint celebrari alijs diebus cũ circunſtantijs interdicti conceditur poſteà vt his feſtiuitatib. poſſint ſine illis celebrari.

26 5. Dub. An ſolẽnis nuptiarũ benedictio illis diebus dari permittatur.

Quintò verò dubitari poteſt: an ſolennis benedictio nuptiarum illis diebus dari poſſit: quia diſput. præcedenti ſect. 1. circa finem diximus, non poſſe hãc actionem fieri alijs diebus, etiam cum circunſtantijs interdicti. Reſpondeo tamẽ ex vi interdicti non prohiberi, quin in prædictis diebus feſtis fiat. Ratio eſt, quia hoc eſt vnum ex officijs, & ideò ſub vniuerſali conceſſione comprehenditur. Aliunde verò ibi etiam ſit conceſſio laicis, vt poſſint diuinis officijs intereſſe illis diebus; atque ita ceſſat impedimentum; ratione cuius diximus ſuprà non poſſe hãc benedictionem dari alijs diebus, etiam cum circunſtantijs interdicti: quia ſponſi ipſi laici ſunt, & neceſſariò debent intereſſe. Tamen, ſicut ibi diximus, quãdo ſponſi habent priuilegium, vel licentiam audiendi diuina tempore interdicti, poſſe illis ſolennem benedictionem dari ita hic à fortiori dicendum eſt, cùm hæc facultas eis ſit conceſſa per hanc clauſulam cap. *Alma*. Dixi autem, *ex vi interdicti:* nam ſi ſit alia prohibitio, illa non tollitur per hoc caput, vt eſt in ſeſto Natiuitatis, & Paſchatis: nam benedictio nuptiarũ abſque interdicto prohibita eſt à Dominica prima Aduentus, vſque ad Epiphaniam: & à primo die Quadrageſimæ vſque ad Octauam Paſchæ, iuxta Concilium Tridentinum, ſeſſio. 24. capit. 10. de Reformatione Matrimonij, Quod notauit Couarr. d. §. 5. nu. 6. & Soto d. 22. q. 1. 3. poſt 4. concluſionem. Qui ſpecialiter dixit in feſto Aſſumptionis poſſe benedictionem hanc dari ſolẽniter, quia ſolùm loquitur iuxta c. *Alma*. Couarrun. verò addit feſtum Corporis Chriſti. Vterque verò omiſit feſtum Pentecoſtes, quia loquuntur iuxta iura antiqua: nunc verò iuxta Concil. Trident. etiam prohibitum non eſt.

Cõcilium Trident. *Couarr.* *Soto.*

27 6. Dub. An liceat his diebus fontẽ baptiſmatis benedicere

Sextò quæri poteſt, an liceat in his feſtiuitatibus fontem baptiſmatis benedicere. Nam Couarr. exiſtimat non licere, niſi tãtùm in die Reſurrectionis: quia tempore interdicti non licet huiuſmodi officium facere alijs diebus, etiam ſeruatis circunſtantijs interdicti, cum illa benedictio nõ ſit ſimpliciter neceſſaria ad baptiſma; & ideò ait non eſſe ſimile de confectione chriſmatis: nam hæc eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſacramentũ Confirmationis. Hæc verò ſententia falſa mihi videtur. Tùm, quia nullo iure, vel authoritate fundatur, & alioqui eſt reſtrictio legis fauorabilis, quæ non eſt facilè admittenda ſine ratione cogente, quæ hic nulla eſt: tùm etiam quia illa benedictio fontis non eſt ſacramẽtum, ſed quoddam ex alijs diuinis officijs: ergo cõprehẽditur in cõceſſione generali. Prætereà id quod aſſumit Couarruuias falſum eſſe credimus: nam benedictio fontis fieri poteſt tempore generalis interdicti, quibuſcumque diebus, in quibus aliàs fieri poterat ſeruatis circumſtantijs interdicti, vt ſuprà dixi: quia eſt neceſſaria ad integram ſolennitatem Baptiſmi, quæ ſolennitas permiſſa eſt tempore interdicti. Quod ſi in illis ſolennitatibus hoc non liceret, non video cur Couarruuias excipiat diem Reſurrectionis, cùm conceſſio æqualiter fiat omnibus, niſi fortaſsè, quia ſolennis benedictio fontis ſpecialiter pertinet ad officium illius diei: ſed re vera iam nunc nõ pertinet, ſed ad officium Vigiliæ, quomodo etiã ſpectat ad officium Pentecoſtes. Paludanus verò in 4. diſtinct. 7. quæſt. 2. articul. 1. indicat, propter hanc rationem poſſe hanc ſolennem benedictionem fieri publicè & ſine circumſtantijs interdicti; nõn ſolùm in ipſis feſtiuitatibus, ſed etiam in Vigilijs Paſchæ, & Pentecoſtes, quia officium Vigiliæ eſt de ſolenni Paſchali, & Pentecoſtes. In quo opinandum eſt iuxta ſuprà tractata de inchoatione horum feſtorum.

Excluditur limitatio Couarr. *Palud.*

28 7. Dub. An ĩ his feſtiuitatib. liceat ſacrãm. ẽta recipere, aut miniſtrare.

Septimò dubitari ſolet, an in illis diebus liceat ſacramenta recipere, aut miniſtrare etiam illis, qui nullum habent circa hoc priuilegium. Sed hæc res & in ſuperiori diſputat. ſection. 1. ſufficienter tacta eſt, & ex ibi dictis etiam eſt reſoluta. Diximus enim in priori parte illius cap. *Alma*, in §. *Aducimus*, in qua conceditur, vt ſingulis diebus poſſint Miſſæ diuina officia fieri cum ſupra dictis circumſtantijs, non eſſe ſermonem de miniſterio ſacramentorum; inferiùs autem in §. *In feſtiuitatibus*, quem nunc exponimus, ſermo eſt de diuinis officijs eodem ſenſu, quo in §. *Aducimus*, id eſt, provt diſtinguitur ab vſu ſacramentorum: ergo ex vi huius conceſſionis non datur ſpecialis recipiendi ſacramenta. Eſt enim in hac materia generalis regula obſeruanda, quoties ſuſpenditur interdictum, tantùm quoad illum effectum ſuſpendi, qui in conceſſione declaratur; ſicut etiam tantum ſuſpenſio durat pro tempore in conceſſione expreſſo: quia iſti effectus non ſunt ita connexi quin poſſit vnus ſine alio prohiberi, aut concedi. Et ideò ſi conceſſio eſt limitata ad vnum, non extenditur ad alios, quandoquidem nec formaliter, & immediatè, nec virtute; aut mediatè propter connexionem, alios effectus complectitur. Et hæc videtur eſſe communis reſolutio, vt videre eſt in Couarru. ibi §. 5. nu. 6. & Nauarr. cap. 27. num. 184.

Concluſio. *Regula generales.* *Couarr.* *Nauarr.*

29 Ab hac tamen generali regula excipiendum eſt Euchariſtiæ ſacramentum, ſi vera eſt opinio, quam ſuperiori diſputat. probabiliter defendimus: ex vi conceſſionis illius cap. *Alma*, licere clericis miniſtrantibus, vel aſſiſtentibus ſacrificio Miſſæ tempore interdicti; ibi communicare, quocumque die, cum Syluestro id affirmante, & Paludan. idem probabiliter ſentiente: Quidquid enim licet clericis non ſacrificantibus, ſed aſſiſtentibus tantùm, licet etiam laicis, quãtum ad præſens ſpectat, ex his feſtiuitatibus. Nam ratio eſt eadem, quia illa extenſio ad clericos fundatur in connexione, quam, per ſe loquẽdo, & ex intentione Eccleſiæ, habet communio cum aſſiſtentia ad ſacrificiũ cõnexionẽ, inquã, non neceſſariam, ſed ad melius eſſe, ex qua probabiliter colligebamus hanc generalem regulã, cui conceditur priuilegium audiẽdi Miſſam tẽpore interdicti, conſequenter concedi, vt poſſit in illa communicare ex ſacrificatis participãdo. Ibi etiam pro hac parte expẽdimus verba illius

Sylueſt. *Palud.*

capituli, propter quæ cenſemus hanc opinionem piam & probabilem, quamuis propter communem opinionem videatur iam introducta contraria conſuetudo, à qua facilè recedendum non eſt. Illud autem, quod attingit Soto 4. diſtinct. 22. quæſtion. 3. articul. 1. poſt quartam concluſionem, magis indubitatum eſt, nimirum ſi aliqui communicent in his feſtiuitatibus ex priuilegio, alios non habentes priuilegium poſſe aſſiſtere diſpenſationi ſacramenti, quia, *cum populo* (inquit) *concedatur tunc publicè intereſſe ſacrificio Miſſæ, non eſt cur dubitetur, quin liceat intereſſe ſumptioni Euchariſtiæ, cùm ſit niſi pars ſacrificij*, Loquitur autem non de ſumptione Sacerdotis, ſed alterius perſonæ priuilegiatæ, & illam vocat partem ſacrificij, & non malè, lato modo loquendo de tota illa actione, quæ inter ſacrificandum fit. Qua ratione ſic intellecta nos vſi ſumus ad probabiliter, hanc participationem ſacrificij aſſiſtentibus concedi. Ita tamen ratio in rigore ſolùm probat licere communicare ex ipſo ſacrificio, vel aſſiſtere communioni, quæ in ipſomet ſacrificio diſpenſatur.

Soto. Certius eſt in ijs dieb. poſſe quēuis aſſiſtere diſpenſationi Euchariſtiæ in Miſſa.

30 Dubitari tamen poteſt octauo, an liceat aſſiſtere diſpenſationi huius ſacramenti, quæ extra ſacrificium fit ex præconſecratis, vt cum in aliquo altari Sacerdos aſſiſtit ad diſpēſandum hoc ſacramentum, & non ad ſacrificandum: quia tunc illa diſpenſatio non eſt pars ſacrificij, ſed purè ſacramentalis: ergo non comprehenditur ſub diuinis officijs, quibus licet aſſiſtere in his feſtiuitatibus ex vi huius conceſſionis: ergo non licebit alijs fidelibus non priuilegiatis huic diſpenſationi Euchariſtiæ aſſiſtere. Et quidem in eo caſu videtur probabilior communis ſententia; ſcilicet non eſſe licitam huiuſmodi communionem in his feſtiuitatibus: quia nec eſt diuinum officium, prout ibi ſumitur, nec pars ſacrificij; & ita poſſet communis illa opinio ſatis commodè limitari, ſi autores eius vellent, nimirùm vt procedat de Euchariſtiæ ſacramento, per ſeſe conſiderato, & vt extra ſacrificium diſpenſari poteſt, non verò vt in ipſo ſacrificio fit, participando ex illo pro modo & conditione offerentis. Vnde, ſi in priuilegijs interdum diſtinctè conceditur facultas audiendi Miſſam, & communicandi tempore interdicti, id fit, vt ſimpliciter communicare liceat, ſiue in ſacrificio, ſiue extra illud.

8. Dub. An liceat tūc aſſiſtere cōmunioni Euchariſtiæ, quæ fit ex formulis præconſecratis. Nō licet tunc ex præ cōſecratis cōmunicare.

31 De alijs verò non dubito quin poſſit aſſiſtere diſpenſationi talis ſacramenti, etiam extra ſacrificium factæ: non quidem ex peculiari conceſſione, cap. *Alma*: nam ibi nulla eſt, vt argumentum factum probat; ſed ex communi iure, vel potius ex non prohibitione iuris communis: quia tempore interdicti non eſt prohibitum videri, & adorari Corpus Chriſti, niſi in Miſſa, vt ſuprà cum Nauarr. notauimus, aſſiſtendo autem illi communioni ferè nihil aliud fit. Item, quia non eſt prohibitum fidelibus aſſiſtere tempore interdicti adminiſtrationi illius ſacramento, quod eodem tempore licitè miniſtratur: nam, ſi Baptiſmus ſolenniter tunc miniſtretur, quilibet aliàs non prohibiti, vel excommunicati poſſunt ibi aſſiſtere: imò ipſa ſolennitas hoc ferè ſecum affert. Idèmque eſt in ſacramento Confirmationis: idem erit in præſenti; vel in ſacramento Extremæ vnctionis, ſi ex priuilegio alicui detur: de matrimonio verò non eſt dubium; nec etiam de pœnitentia, dummodo non ſit periculum audiendi confeſſionem. Solum in ſacramento Ordinis miniſtrando eſt ſpecialis ratio exceptionis: quia inter ſacrificandum miniſtratur. Et ideò, niſi aliàs liceat ſacrificio aſſiſtere, non licebit aſſiſtere ordinationi in eo factæ: tamen quoties illud prius licuerit, etiam hoc poſterius licitum erit. Vnde, ſi in prædictis feſtiuitatibus Epiſcopus publicè ordines conferat, quibuſcunque fidelibus licebit illi officio aſſiſtere, etiamſi adminiſtrationem cuiuſdam ſacramenti coniunctam habeat.

Poteſt quilibet aſſiſtere diſpenſationi Euchariſtiæ extra Miſſam tempore interdicti. *Nauarr.*

Exceptio ſacramēto Ordinis.

Ratio generalis eſt, quia, quoties iura prohibent audire diuina officia, non comprehendunt ſacramenta; hæc enim prohibent dare, vel recipere, non verò aſſiſtere illis, aut ea videre, vel audire. Huius autem iuris ratio eſſe poteſt: quia diſpenſatio alicuius ſacramenti non eſt diuinum officium per ſe commune omnibus fidelibus, id eſt quòd fiat nomine omnium, & cui alij quaſi per ſe aſſiſtant, ſuo modo participando, & communicando in tali officio; ſed eſt peculiare miniſterium, quod per ſe tranſigitur inter dantem, & recipientem; ad quod aliorum præſentia eſt (vt ſic dicam) accidentaria, & quaſi concomitans: & ideò non eſt magis prohibita ex vi interdicti, quàm aſſiſtere in Eccleſia, aut videre Euchariſtiam, vel quid ſimile. Atque ex his ſatis videtur conſtare, quæ officia, & quibus diebus ſint, vel non ſint prohibita ex vi generalis interdicti loci. 32

De prohibitione diuinorum officiorum in alijs interdictis.

NOno ſupereſt, vt breuiter dicamus de alijs interdictis quoad hæc eadem officia diuina. Et primùm de interdicto ſpeciali locali dicendum eſt, iure antiquo eſſe prohibitum, & facere, & audire in illo omnia diuina officia, quæ ſuperiùs explicata ſunt; & quæ prohibentur in tota aliqua terra per interdictum generale. Hoc patet ex eiſdem iuribus ſæpe citatis; & quia quoad hoc eadem eſt proportio, ſeu eadem efficacia interdicti ſingulariter lati, circa locum in quem fertur. Hoc autem antiquum ius reſpectu interdicti ſpecialis loci immutatum non eſt per cap. *Alma*, vt conſtat ex dictis ſuprà de ſacrificio Miſſæ: nam eodem modo loquitur caput illud de Miſſa, & de alijs diuinis officijs; notauitque hoc Couarruu. dict. §. 5. numer. 2. Et ideò de hoc interdicto quoad hunc effectum nihil ſupereſt dicendum. 33

De ſpeciali interdicto locali. *Couarr.*

Idemque ferè eſt de interdicto perſonali, tam generali, quàm ſpeciali, ſeruata proportione. Nam per interdictum hoc prohibentur omnes perſonæ, quæ illo ligantur, ne hæc officia facere, aut eis intereſſe poſſint, quocumque in loco, vt ex eiſdem iuribus conſtat. Neque in hoc aliqua moderatio facta eſt, præter illam ſpecialem cap *Alma*. Vbi in illis quatuor feſtiuitatibus, interdicti permittuntur intereſſe diuinis cum limitatione ibi contenta, & à nobis ſuprà declarata circa ſacrificium Miſſæ. An verò liceat perſonis non interdictis audire hæc officia ſi ab interdictis dicantur; & è conuerſo an clerici non interdicti poſſint ea dicere, quamuis perſonæ interdictæ 34

De interdicto perſonali.

An liceat perſonis nō interdictis hæc officia audire ſi ab interdictis dicātur, & è conuerſo.

adſint,

adſint, ſi eas excludere non valeant, dictum ſuprà eſt de ſacrificio Miſſæ, & idem eſt hic proportionaliter ſentiendum.

SECTIO IIII.

Quàm graue peccatum ſit in eccleſiaſticis perſonis violare interdictum circa diuina officia, & quibus modis id fiat & puniatur.

1 Quinam eccleſiaſticarum perſonarum nomine cõprehendantur. Couar.

VT de hac re diſtinctiùs dicamus, oportet in primis diſtinguere duo genera perſonarum, quæ poſſunt interdictum violare; ſcilicet eccleſiaſticarum, & laicarum. Sub laicis comprehenduntur omnes non eccleſiaſtici, de quibus poſteà. Sub eccleſiaſticis ergo comprehenduntur in primis clerici omnes, à prima tõſura vſque ad quemlibet ſuperiorem ordinem. Cenſet autem Couar. d. c. *Alma*, p. 2. §. 4. num. 5. excipiendos clericos coniugatos, etiam cum vnica, & Virgine, quia in c. vnico de clericis coniug. in 6. dicitur, hos clericos gaudere quidem priuilegio canonis & fori, ſi tonſuram, & veſtes clericales deferant; in cæteris autem non gaudere priuilegio clericali, etiamſi tonſuram & habitum deferant, & Concil. Tridentin. ſeſſion. 23. cap. 6. de Reformat. addit, vt, præter tonſuram & habitum, ad alicuius Eccleſiæ ſeruitium, vel miniſterium ab Epiſcopo ſint deputati, eidemque Eccleſiæ ſeruiant vel miniſtrent. Ex hoc ergo infert hos clericos quoad obſeruationem interdicti nullo gaudere priuilegio; quia illud nec eſt canonis, ſcilicet, *Si quis ſuadente*, nec fori, vt per ſe conſtat, & eſt priuilegium clericorũ proprium, quia illo non gaudent laici: ergo illo non fruuntur huiuſmodi clerici, ergo in præſenti materia perinde reputandi ſunt, atque laici. Sed, licèt hæc ratio probabilis ſit, nihilominùs ego non cenſeo illos eſſe excipiendos, ſi habeant conditiones omnes à Concilio Trid. requiſitas; cuius rationem ſtatim declarabo, & ex illa patebit reſponſio ad rationem Couar. Sub hoc etiam membro comprehenduntur religioſi omnes, etiamſi ordinem non habeant, imò & moniales, ex omnium ſententia, quod ex dicendis euidentiùs conſtabit. Nunc ratio eſt, quia celebrare diuina officia publicè & in communi, vel in illis aliquo modo miniſtrare ad omnes has perſonas pertinet quaſi ex officio ſeu ratione ſtatus: & ideò quoad hoc munus omnes hæ perſonæ reputantur tanquam clerici, vel tanquam perſonæ Eccleſiaſticæ, prout re vera ſunt.

Clerici coniugati ibi etiã comprehenduntur. Comprehenduntur etiã religioſi, & moniales.

2 Et ex hac ratione probatur id quod dicebam de clericis coniugatis, in quibus concurrunt omnia à Concilio Tridentino requiſita. Nam illi, ſi ſunt deputati ab Epiſcopo alicui Eccleſiæ, & in illa miniſtrant tanquam clerici, etiam ſunt miniſtri ex officio, & ratione ſtatus ſic acceptantur ab Eccleſia: ergo quantum ad hunc finem, ſeu ad præſentem materiam verè ſe gerunt vt perſonæ Eccleſiaſticæ: ergo in hoc numero computandi ſunt; non tam propter priuilegium, quàm propter officium, & miniſterium, cum tali ſtatu & ordine coniunctum. Vnde, vt ſtatim videbimus, hæc perſonarum diſtinctio non fit præcipuè propter priuilegium, ſed maximè propter onus & obligationem; quæ re vera cadit in huiuſmodi clericos prædictas conditiones habentes. Et ideò mirum non eſt, quòd etiam gaudeant aliqua facultate, vel licentia, quę cum ipſo onere coniuncta eſt, iuxta dicta in 1. ſection.

Deinde aduerto, poſſe clericos interdum violare interdictum modo aliquo communi laicis, & tunc non ſe gerunt vt clerici, ideòque hic modum illum non conſideramus, ſed quæ de laicis infrà dicemus, illi communia ſunt. Præterea ſuppono clericum non violare interdictum per actus ſolius iuriſdictionis, quia non prohibentur. Solùm ergo quod ad præſens attinet, violare illud poſſunt vel exercendo actus ordinis prohibitos, vel modo prohibito per interdictum, vel miniſtrando in illis aliquo modo proprio Eccleſiaſticarum perſonarum. 3

Prima aſſertio.

DIco ergo primò, in Eccleſiaſticis perſonis violare quodcumque interdictum, celebrando diuina officia, ex genere ſuo eſt peccatum mortale. Eſt communis concluſio, quam (licet Caietan. verb. *Interdictum*, dubitet) omnes Summiſtæ, vt claram ſupponunt; & Soto d. 22. quæſt. 3. articul. 1. concl. 5. & Nauarr. cap. 27. numer. 187. Et probatur manifeſtè: nam iura directè & grauiter prohibent has actiones Eccleſiaſticis perſonis ex vi interdicti; materia autem illius prohibitionis grauis eſt, vt per ſe conſtat: modus etiam prohibendi grauis eſt; ſcilicet & verbis rigoroſum præceptum indicantibus, & interdum ſub grauiſſimis pœnis: ergo tale præceptum obligat ſub mortali. Deinde probatur inductione in ſingulis interdictis. Et primò de interdicto ſpeciali perſonali, quod in præſenti videtur grauiùs obligare, eſt res manifeſta: quia illa eſt cenſura grauiſſima huic perſonæ impoſita propter culpam ſuam: ergo in materia ſacra & graui illam violare, eſt ex genere ſuo peccatum mortale. Item ob hanc cauſam, quoties iura aliquid videntur remittere de rigore interdicti, ſemper aliquam exceptionem faciunt earum perſonarum, quæ ſua culpa cauſam dederunt interdicto: quia nimirum illæ ſunt perſonaliter, & ſpecialiter interdictæ; ſentiunt ergo hanc obligationem in talibus perſonis eſſe grauiſſimam. 4

Caiet. Soto. Nauarr.

Probatur cõcl. percurrẽdo oẽs ſpẽs interdicti.

In ſecundo ordine videntur eſſe illi, qui perſonaliter interdicti ſunt generali interdicto, inter quas, & alias hæc eſt differentia, quòd non propter propriam culpam ligatæ ſunt; at cenſura, & prohibitio, eadem eſt: ergo in eadem materia eandem grauem obligationem inducit. Nam quòd prohibitio illa poſita ſit propter culpam propriam, vel alienam; non eſt differentia ſufficiens, vt illius tranſgreſſio in vno ſit peccatum mortale, & non in alio. Quia præceptum iuſtum ſuam totam vim, & efficaciam habet, etiamſi aliquid oneroſum prohibeat, vel mandet propter commune bonum, abſque vlla culpa eius, cui imponitur. 5

Tertiò hinc facilè fit gradus ad interdictũ ſpeciale loci, tum reſpectu eorũ, qui cauſam illi dederunt; nam in illis habet vim perſonalis, & ſpecialis; tum etiam reſpectu aliorum, quia in eos habet vim quãdam generalis interdicti, nõ quidẽ abſolutè ligantis perſonas, ſed quoad nõ cele- 6

Digitized by Google

branda diuina in tali loco, vel tempore: ergo reſpectiuè tam grauem obligationem inducit hoc interdictum in ſingulis perſonis reſpectu talis loci, ſicut interdictum generale perſonale reſpectu omnium locorum. Imò ex parte videtur eſſe grauior propter maiorem determinationem, & ſpecialitatem prohibitionis.

7

Tandem hæc ratio cum proportione accommodari poteſt ad interdictum generale loci: quia verò poſt c. *Alma*, illius tranſgreſſio tantùm conſiſtit in modo, ideò ex hac parte videtur eſſe leuior. Nihilominus tamen non dubito, quin illa etiam ſit grauis materia, & ſufficiens ad peccatum mortale; quia in rebus moralibus modus interdum valde neceſſarius eſt ad honeſtatem morum, & ad commune bonum. Nam celebrare v.g. cum veſtibus ſacris ad modum pertinet; & tamen obligatio ſeruandi talem modum grauiſſima eſt; & multa ſimilia diximus agentes de Sacramentis: ita ergo eſt in præſenti. Eò vel maximè, quòd ille modus licèt non ſit de ſubſtantia diuini officij, quod celebratur; nunc tamen eſt veluti de ſubſtantia huius interdicti, quod ſeruari præcipitur: & ideò, ſicut Eccleſia quantum eſt ex ſe intendit obligare grauiter ad illius interdicti obſeruationem: ita maximè obligat clericos, & religioſos ad illum modum obſeruandum: quoad hoc ergo ſẽper manet illa obligatio ſub mortali. Alioquin interdictum illud fere totam ſuam vim amiſiſſet contra intentionem c. *Alma* in illis verbis, *Cęteris, quæ circa obſeruationem interdictorũ à noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta, in ſuo robore duraturis.* Vnde in Clement. 1. de Sent. excom. de quibuſdam violantibus hoc interdictum prędicto modo dicitur. *Non abſque damno cathedralium & Parochialium Eccleſiarũ, & ſcandalo plurimorum dirumpendo neruum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, generalia locorum interdicta præſumptione dãnabili violare præſumunt.* Quæ verba manifeſtè indicant peccatum mortale etiam ante illam Clementinam, nam poſt illam euidens eſt, cum propter illam culpam imponat excommunicationis pęnam. Quod eſt ſignum illam culpam ante etiam fuiſſe grauem: nõ enim culpa grauis eſt, quia propter eam excommunicatio imponitur, ſed è conuerſo, quia ipſa grauis eſt, ideò cenſura punitur. Et ſimile argumentum poteſt ſumi Clem. 2. eo. ti. & ex alijs textibus ſtatim afferendis.

Clem. 1. de Sent. excom.

Quia culpa grauis eſt ideò cenſura punitur, non è cõuerſo.

8

Quamuis autem hæc aſſertio ita generatim propoſita certa ſit, in particulari ſæpe eſt difficile iudicare, an ſit mortale, necne: quod tamen diſcernere eſt neceſſarium, tum propter conſcientias, tum etiam propter iudicium ferendum de pęna Eccleſiaſtica. Neque agimus de excuſatione peccati mortalis ob indeliberationem, ſeu inaduertentiam: nam hoc nihil habet hic ſpeciale, ſed applicanda eſt generalis doctrina: ſolùm ergo ex parte materiæ poſſunt nonnulla dubitari.

Enodantur aliqua dubia.

9

1. Dub. an exercẽs actũ minoris ordinis cõtra formã interdicti, peccet mortaliter. Soto.

PRimum eſt, an exercere actum alicuius ordinis minoris, cõtra interdictũ aliquo ex modis prędictis ſit ſufficiẽs ad materiã peccati mortalis. Nam Soto dict. art. 1. explicando 5. cõcluſ. videt hoc limitare ad actũ alicuius ordinis ſacri. A Sod ille non loquitur de grauitate culpæ, ſed de irregularitate, de quo infrà. Contrarium verò ſupponere videtur Syluest. *Interdictum*, 5. q. 3. & 4. in princip. & q. 5. verſic. 1. & 4. nam dicit prohibitionem Eccleſiæ eſſe generalem de omnibus etiam minoribus; & tranſgreſſionem eius per talem actum, ſeu vſum ordinis minoris eſſe ſufficientem ad irregularitatem contrahendam, quæ, quando incurritur per modum pęnæ videtur eſſe ſufficiens indicium peccati mortalis; quia eſt grauiſſima pęna. Et quidquid ſit de irregularitate mihi videtur illa grauis ſatis materia pro culpa mortali; cùm ſit actio ſacra, ad quã ex officio miniſter eſt conſecratus: cùm ergo Eccleſia directè interdicat illud miniſterium, non caret graui culpa qui illud præceptum tranſgreditur. Eò vel maximè, quòd hoc miniſterium ſemper fit cum aliqua cooperatione ad ſa-
B crificium Miſſæ, vel aliud ſacrum officium; propter quod maximè interdicitur: & ideò, per ſe loquendo, hæc eſt ſufficiens materia, niſi actio eſſet tam parua, & ita ſolitaria, ſeu præciſa ab alia cooperatione, vt moraliter quaſi nihil reputaretur. Addendum etiam hic eſt, quod ſuprà notauimus agendo de excommunicatione, ſecundum præſentem conſuetudinem vix dari vſum minorum ordinum, ita proprium clericorum, vt nõ poſſit per laicos exerceri: & ideò, quantum ad praxim attinet, hæc quæſt. ferè iam locum non habet, niſi quatenus eſt communis laicis, de quibus infrà dicturi ſumus.

Syluest.

10

Dubiũ 2. An canere diuinũ officiũ in Eccleſia cõtra interdicti prohibitionem ſit mortale.

Secundum dubium eſt, an publicè canere in Eccleſia diuinum officium, vel aliquam partem eius contra interdictum ſit ſufficiens materia peccati mortalis: vt v.g. quòd Religioſus in choro dicat Completorium, aut Veſperas cum
C alijs. Et ratio dubij eſt, quia illud etiam poteſt interdum facere laicus: & ideò non videtur hoc in clerico habere ſpecialem grauitatem. Reſpondetur, quidquid ſit de laico, de quo infrà in clerico hoc eſſe peccatum mortale, quando vt clericus, ſeu perſona Eccleſiaſtica ad illud officium deputata, tale munus exercet: prout eſſe intelligitur, quando aliquis vt pars illius cleri, ſed communitatis Eccleſiaſticæ illud officium celebrat; ſicut concurrunt Religioſi in choro cantantes; & clerici ſeculares, qui ratione beneficij, vel alio ſimili titulo in choro aſſiſtãt: nam ad hos omnes pertinet directè illa prohibitio celebrandi tale officium, & materia de ſe eſt grauis. Oportebit tamen, vt pars aliqua notabilis officij dicatur, qualis erit, vt v.g. vna hora canonica, vel magna pars eius: nam dicere vnum verſum, imò etiam vnum Pſalmum, non vide-
D tur eſſe mortale ſecluſo ſcandalo. Dicere autem publicè orationem diuini officij, præmiſſo *Dominus vobiſcum*; grauis materia eſſe videtur: quia & eſt actus ordinis ſacri proprius, & licet quantitate, vt ſic dicam, non ſit magnus, tamen qualitate reputatur valde grauis.

11

Quid de benedictione aquę, ſolẽni aſperſione, ac Epiſcopi benedictione ſolẽniter data.

Et per hæc, quę in his duob. dubijs dicta ſunt, põt iudiciũ ferri de alijs ſimilibus; vt v.g. de benedictione aquæ, aut aſperſione ſolẽni, quæ fieri ſolet diebus Dominicis, an per ſe ſit ſufficiẽs materia peccati mortalis: itẽ de benedictione Epiſcopali ſolenniter data, & ſimilibus. Dicendum eſt enim eſſe ſufficientem materiam, per ſe loquendo: nam, licèt actus videantur eſſe breues; tamẽ ſunt actus annexi ordinibus ſacris; & ſunt act⁹ in ſuo ordine graues, et magnę auctoritatis.

Et

d by Google

Et ideò ſemper loquimur de his actibus, vt ſolenniter factis: nam quod ſacerdos ingrediens cum alijs Eccleſiam interdictam eos aſpergat aqua benedicta nullum peccatum eſt: quia neque illud eſt officium diuinum, neque propriè eſt actus ordinis: vnde non eſt per interdictum prohibitus. Idemque eſt de priuata benedictione Epiſcopi, quam domi ſuæ, vel per viam incedens tribuit; non enim eſt ex actibus ſacris, qui per interdictum prohibentur.

12 *3. Dubiũ An celebrare in Eccleſia ĩterdicta nõ ſeruata aliqua circũſtãtia debita, ſit mortale.* *Couar. Syluest. Tabien. Armill.*

Tertiò poteſt dubitari circa interdictum generale loci, an prætermittere vnam tantum circumſtantiam ex his, quæ præcipiuntur, ſit ſufficiens materia peccati mortalis, vt v.g. an dicere miſſã in Eccleſia apertis ianuis, & ſeruatis alijs conditionibus ſit peccatum mortale. In quo Doctores communiter ſentiunt huiuſmodi tranſgreſſionem ſufficere ad peccatum mortale, vt colligitur ex his quæ tradunt Couarr. dict. §. 4. num. 6. verſic. 14. Syluest. *Interdictum*, 5. q. 5. in princ. Tabiena nu. 2. Armilla nu. 43. qui citant Hoſtienſem, Ioannẽ Andream, Calderinum, et alios. Et fauet dicta Clem. 1. de Sent. excom. vbi interdictum in vna ſola conditione violabatur; nimirum, quia ianuis non omnino apertis, ſeu per foratis, ſeu feneſtris in eis factis diuina officia celebrantur; & nihilominùs tranſgreſſio exaggeratur, vt valde grauis. Ratio verò eſſe videtur, quia forma illius interdicti ita conſtituitur nunc ex illis conditionibus, vt, qualibet ablata, tota forma & quaſi ſubſtantia interdicti deſtruatur. Item, quia ad finem interdicti, qui eſt grauare populum, eũmque à diuinis excludere, quælibet ex illis circumſtantijs eſt valdè neceſſaria: & ideò eſt materia grauis illius præcepti: cuius indicium etiam eſt, quòd in omnibus iuribus, in quibus hæc officia tempore interdicti permittuntur, ſemper adijciuntur expreſsè omnes illę conditiones. Neque ſatis erit, quòd prætermiſſa vna conditione, verbi gratia, quòd ianuæ ſint clauſæ, alia via caueatur, ne officia à perſonis prohibitis audiantur: quia hic eſt finis præcepti, non materia; tenemur autem non ſolùm finem, ſed etiam materiam præcepti obſeruare: imò potiùs materiam, quàm finem. Vel (quod idem fere eſt) lex hæc interdicti non ſolùm cauit, ne diuina officia audirentur; ſed etiam ne audiri poſſint quantum eſt ex modo quo fieri permittuntur, vt ſumitur ex cap. *Quod in te*, de pœnitentijs & remiſſ. & ideò obſeruatio illius modi quoad omnes & ſingulas circumſtantias grauis materia eſt. Atque hæc ſententia veriſſima eſt, & conformis communi ſenſui, & exiſtimationi Eccleſiæ, quæ in his rebus moralibus magnum pondus habet.

13 *Duo notãda pro maiori declaratione reſolutionis. Primũ.*

Solùm videntur aduertenda duo. Primum eſt, grauitatem hanc non conſiſtere in ſola circumſtantia, ſed in officio dicto ſine tali circumſtantia: nam inde fit, vt totum officium dicatur modo indebito; & quia officium eſt res grauiſſima, ideò etiam illa tranſgreſſio grauis eſt. At verò ſi fieret contra circumſtantiam abſque officio ſubſecuto, illa per ſe non eſſet materia grauis huius tranſgreſſionis, vt verbi gratia, ſi pulſarentur campanæ ad miſſam, & aperiretur ianua, & conuocaretur populus, ſi poſteà miſſa non diceretur per ſe & ex vi interdicti non eſſet illa grauis tranſgreſſio exterior, quandoquidem in principali materia, & per ſe prohibita non violatur. Dico autem, *exterior*, nam, ſi id fieret animo faciendi ſacrum, interiùs quidem iam peccatum eſſet graue; mutata verò intentione externum peccatum non eſſet conſummatum. Vnde ſi à principio fieret abſque tali intentione, ſolùm ad aliquam oſtentationem, vel alios fines, per ſe loquendo, non eſſet tranſgreſſio mortalis contra interdictum: ratione autem ſcandali, moraliter loquendo, ſemper erit peccatum mortale. Hinc etiam ſecundò aduertimus, neceſſarium eſſe ad hanc grauitatem culpæ, vt totum aliquod officium, vel magna pars eius ſine tali circumſtantia fiat: nam, ſi verbi gratia, ſolùm dum fit offertorium, vel in vltima parte Miſſæ poſt conſumptum ſacramentum ſit aperta ianua Eccleſiæ, non opinor illam eſſe materiam peccati mortalis. Imò, ſi id caſu contingat, & non omnino voluntariè, nullum erit peccatum; vt verbi gratia, ſi aliquis ingrediens Eccleſiam tempore interdicti ianuam apertam relinquat, non tenetur ſacerdos, qui Miſſam dicit, ſtatim ſiſtere donec ianua claudatur; & licet interim dum clauditur Epiſtolam, aut Euangelium dicat, nihil peccabit: quia per illum non ſtat, & alioquin non decet tam facilè interrumpere ſacrum miniſterium: ſatis ergo eſt vt caueat, ne nimia ſit dilatio, & ſi oportuerit, vt ſigno aliquo id admoneat, loci, & temporis opportunitatem, aut decentiam ſeruando. *Secundum.*

Secunda aſſertio.

14

Dico ſecundò, clerici, qui violant interdictum exercendo actum proprium ſui ordinis, eo modo, quo à laicis exerceri non poteſt, irregulares fiunt, & alias cenſuras, vel inhabilitates in iure expreſſas incurrunt. Hoc eſt quaſi axioma in hac materia, vt notarunt Gloſſa, & Doctores in cap. *Epiſcoporum*, de Priuil. in 6. & in cap. *Is qui*, de Sentẽt. excom. in 6. Abbas cum alijs in cap. *Poſtulaſtis*, num. 5. de Clerico excõ. miniſt. Couar. ſuprà §. 2. num. 2. Nauarrus c. 27. num. 187. Soto diſt. 22. q. 3. art. 1. concluſ. 5. Richardus in 4. d. 13. art. 4. q. 1. Colligitur ex cap. *Is qui*, §. *Is verò*. de Sentẽ. excom. in 6. vbi ſermo eſt de illo, *qui ſcienter in loco celebrat ſuppoſito interdicto*, quod etiam de generali omnes intelligũt: nam ita loquuntur iura de quolibet loco prohibito per interdictum generale; à fortiori autem comprehenditur interdictum ſpeciale loci, vt ex vi etiam verborum conſtat. Et eadem ratione comprehenditur ibi omne interdictum, ſiue ab homine, ſiue à iure latum ſit: quia lex generalis eſt. Quamuis nunc propter Extrauagã. *Ad euitanda*, neceſſarium ſit ad incurrendam hanc irregularitatem, vt locus nominatim declaratus, ſeu denunciatus ſit interdictus. Ex illa autem particula, *Is qui*, apertè cõſtat pęnam eſſe generalem, & comprehendere omnem clericum, ſiue regularem, ſiue ſecularem; præſertim cũ addatur exceptio, niſi iure, vel priuilegio ſuper hoc aliud conceſſum ſit: comprehẽdit ergo oẽm perſonã, quæ huiuſmodi cõceſſionem non habet. In interdicto aũt ab homine ſufficit, vt validũ ſit licèt fortaſsè ſit iniuſtè, ſeu iniquè latũ, iuxta generalẽ doctrinam datam de cẽſuris in communi. *Glossa. Abbas.*

15 *Violans ĩterdictũ ex ignorãtia etiã culpabili, euitat pęnã hãc*

Propter particulã autem, *ſcienter*, excuſabitur in primis ab hac irregularitate, qui ex ignorãtia probabili hoc facit. Deinde probabiliter opinor

A excuſari omnem illum, qui directè bona fide id facit, etiáſi fortaſsè negligens ſit etiam ex graui culpa, dummodo ignorantia affectata non ſit: quia alias illa particula: *ſcienter*, nihil operaretur: quia ignorantia inuincibilis per ſe habet excuſare, vt ſæpiùs in ſuperioribus diximus. Rurſus, quamuis verbum *celebrat*, abſolutè prolatũ videatur de ſacrificio miſſæ quaſi per anthonomaſiam dici: nihilominus propriè & in rigore comprehẽdit cuiuſcũque diuini officij celebrationem. Et ita ſumitur in præſenti textu iuxta omnium expoſitionẽ, cõſentaneam proprietati verborum, & alij iuribus, quę ſtatim referemus. Additur præterea in illo textu ſolum Pontificẽ Summum poſſe in hac irregularitate diſpẽſare: quod intelligendum eſt nunc iuxta limitationẽ de irregularibus occultis Epiſcopo commiſſis per Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 7. de reformat.

Cõc. Trid.

16 B Denique additur in eodem textu alia pœna his verbis; *Et adeo efficitur ineligibilis, quod nec ad eligendum cum alijs debebit admitti.* Per quæ verba irregularitati adiungitur quædã ſuſpenſio, nã ex vi irregularitatis fit quidẽ aliquis inhabilis, vt eligatur argumento textus in cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunicato miniſtrante ibi, *quia ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à ſanctis Patrib. eſt priuatus.* Sic enim in præſenti dicere poſſumus, ſi irregularis eligatur (electione nimirum Eccleſiaſtica) aliquo modo eligi ad vſum ordinum, à quorum perceptione eſt prohibitus, & ideo talis electio prohibita etiam eſt: ſpecialiter vero ex vi huius textus videtur iſte irregularis ita ineligibilis fieri, vt electio eius irrita ſit: hoc enim in rigore ſignificat vox illa, *Ineligibilis*. Et confirmari etiam poteſt ex c. 1. de Poſtulat. prælat. vbi poſtulatio perſonæ, quæ interdictum violauerat repellitur, *vt indigna*. Quod verbum videtur in rigore ſignificare eſſe nullam, ſicut electio indigni nulla eſt. Et quoad hoc eſt eadem ratio de poſtulatione, & electione; vt ex eodem textu colligitur, & ex Gloſſa. Panormitano, & alijs. At verò irregularitas ex ſe non priuat poteſtate eligendi, quia nõ priuat vſu iuriſdictionis: & ideò dum in dicto §. *Is verò*, additur, huiuſmodi irregularem non eſſe admittendum ad eligendum, noua pœna adiungitur; quæ non poteſt eſſe, niſi ſuſpenſio quædam. Et ita eſt intelligenda Gloſſ. ibi, quæ dicit, hunc amittere poteſtatẽ eligendi actiuam & paſſiuã. Alia verò Gloſſ. in dict. c. 1. de Poſtulat. prelatorũ, verb. *Perſonam*, expreſsè ait hũc eſſe ſuſpenſum; & ideò eligere non poſſe. Subiungit verò etiã non poſſe beneficium conferre, nec excõmunicare. Quod colligitur ex c. vltimo de Exceſſib. prælatorũ; vbi omnẽ inſtitutionẽ, deſtitutionẽ, collationẽ præbendarũ, & excõmunicationes, ſeu interdicti ſententias à quodam Epiſcopo poſt violationem interdicti factas, decernuntur irritæ & inanes. Hanc verò ſuſpenſionem dicit Soto eſſe ab officio & beneficio; & idem ſupponit Caiet. in verbo *Interdicti violatio*. Ego verò non inuenio in iure circa hoc ſuſpenſionem à beneficio, ſed ſolùm ab officio; ex qua non infertur alia. Atque hinc obiter intelligitur has pęnas priuationis paſſiuę & actiuę electionis non eſſe dependentes ab irregularitate, ſed per ſe impoſitas; ita vt illas incurrant etiã qui irregulares fieri non poſſunt, vt de monialibus notauit Nauarr. cum Calderino dict. numer. 187. Quæ autẽ tranſgreſſio interdicti ſuffi-

Priuãtur etiã dicti clerici electione paſſiua, & actiua Eccleſ.

C Ca. 1. de poſtulat. prælat.

Gloſſ. *Panorm.*

D Videantur ſupra notata in materia de Suſpẽſione, circa hoc caput, & ſuperiora. *Soto.* *Caiet.*

Nauarr.

A ciat ad hanc irregularitatem, & alias pœnas dictas incurrendas diſputatur latè à Doctoribus: breuiter tamen dicendum eſt: Violationem hãc ſcienter factam, cum culpa mortali, quacunque ratione committatur, celebrando ex officio in loco interdicto, contra formam à iure præſcriptam, ſatis eſſe ad has pœnas incurrendas. Quia illa eſt grauis violatio, & celebratio ſimpliciter prohibita in loco interdicto, & in illo textu nihil aliud requiritur: quid verò ſignificemus per illam particulam, *ex officio*, in puncto ſequenti declarabitur. Quod verò talis culpa in foro ſaltem conſcientiæ neceſſaria ſit, probatur, quia hæc irregularitas imponitur, vt pœna grauiſſima: & ideò non incurritur niſi intercedente graui culpa: quamuis alia irregularitas, quæ non eſt pœna, ſoleat contrahi ſine culpa; vt in ſimile dictum eſt latiùs tractando de excommunicatione. Eſt etiam huius rei optimum ſignum, quòd cum hac irregularitate coniunguntur aliæ pœnæ, & cenſuræ; quas certum eſt non incurri ſine culpa mortali. Aliqui verò extendunt hanc irregularitatem non ſolùm ad eum, qui celebrat, ſed etiam ad eum, qui auctor eſt, vt alius celebret, & ad ſuperiorem, qui id facere permittit. Ita ſentit Maiolus lib. 3. de Irregularitate c. 20. num. 7. & cap. 23. num. 9.

Quæ culpa requiratur ad eã irreg. incurrendam.

B *Maiol.*

Verumtamen non exiſtimo hoc eſſe verum ex vi illius §. *Is verò*, quia ibi de celebrante loquitur, & non de alijs; & in materia pœnali non eſt admittenda extenſio, vt ſuprà de cenſuris, & excommunicatione diximus; & quoad hoc eſt eadem ratio de irregularitate. Nec etiam in alijs iuribus inuenio illam extenſionem factam, & ideò illam non admitto. Solùm inuenio in cap. *Epiſcoporum*, de Priuilegijs in 6. mentionem fieri de his, qui celebrant, vel faciunt celebrare diuina in locis interdictis; & in eos præter alias pęnas à iure ſtatutas, nouam pęnam imponi interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ: de quo interdicto quid ſit, & quam vim habeat poſteà generatim dicemus; illa verò pœna non eſt propria clericorum, ſed laicos etiam comprehendit, ſi celebrare faciant, vel alia ibi prohibita, quatenus ab eis fieri poſſunt, vt ex ipſo textu conſtat: Irregularitas autem, de qua agimus, ſolùm in clericos fertur, ſi celebrant, non verò ſi celebrare faciunt. 17

Excluditur quorundã ſẽtentia.

C Ca. Epiſcoporũ, de priuil. in 6.

Obiter verò in illo cap. *Epiſcoporum*, notanda ſunt illa verba, *Præſumpſerint, & donec ſatisfecerint, &c.* vt intelligatur quando incurratur, & quantum duret illa ſpecialis pœna iuxta vim, & proprietatem illorum verborum, quam ſæpè in ſuperioribus declarauimus. Similis huic eſt alia pęna excommunicationis, quæ fertur in Clement. 2. de Sentent. excommun. contra dominos temporales, qui cogunt aliquem ad celebranda diuina in ſuis terris interdicto ſuppoſitis; quem textum latè expoſuimus ſuprà diſp. 27. ſect. 4. In Clementina etiam 1. & 3. eod. tit. habentur ſpeciales pœnę excommunicationis latę in religioſos non ſeruantes hoc interdictum locale; vel celebrãdo in loco interdicto, vel etiam alios admittendo, quæ in ſuperioribus tactæ ſunt, & tractãdo etiam de excommunicatione. 18

Notãdũ circa ca. Epiſcoporum.

D Clem. 2. de Sent. excom.

Clem. 1. & 3. eod. tit.

Pręter has autẽ pęnas, quæ ipſo iure feruntur, ſunt alię, quę ferendę ſunt iuxta modum in iure præſcriptũ. Nã in c. *Auctoritate*, de Priuil. in 6. in genere dicitur, hos trãſgreſſores per locorum ordinarios eſſe compeſcendos. Deinde in cap. 19

De alijs pœnis in ipſos à iure impoſitis.

Cap. Auctoritate, de Priuil. nu. 6.

Poſtula-

Digitized by Google

Poſtulaſtis, §. *Quæſiuiſtis*, de Cleric. excom. miniſtrante, de clericis hoc interdictum violantibus dicitur, eſſe beneficijs ſpoliandos: De monachis verò, & monialibus, eſſe in arctiora monaſteria ad agendam pœnitentiam detrudendos. Verum tamen, vt ex textu conſtat, ibi non eſt ſermo de quibuſcumque violatoribus huius interdicti; ſed de his, qui adeò pertinaces erant in eo delicto, vt etiam propter eam cauſam excommunicati (ſcilicet ab homine) in eadem contumacia cum interdicti contemptu perdurabant. Et ita
Gloſſ. cenſeo verum, quod ſignificat ibi Gloſſa verb. *Spoliandi*, ante huiuſmodi contumaciam, ſecundum illud ius, non eſſe dignos tali pœna; licèt
Nauar. oppoſitum videatur inſinuare Nauarrus cap. 27. nu. 187. & multi alij qui abſque vlla limitatione dicunt, violatores interdicti his pœnis eſſe
Panorm. afficiendos: vt patet etiam ex Panormitano ibi
Couarr. nu. 5. & Couar. ſup. §. 2. nu. 2.

20 Gloſſ. Denique addunt hi auctores cum Gloſſa in dict. c. *Poſtulaſtis*, verb. *Celebrare*, huiuſmodi clericos poſſe per Epiſcopum deponi; citatque illa
Cap. Latores, de cler. exc. miniſt. Gloſſa cap. *Latores*, eodem tit. de Clerico excommunic. miniſtr. Quod rectè perpenſum, loquitur de interdicto perſonali, non de locali: tamen ex paritate rationis videtur ſumi argumentum, quod hic habet maiorem efficaciam, quàm in alijs: quia omne interdictum ad perſonam relatum reſpectiuè ſeu proportionaliter reducitur ad perſonale; inducit enim cenſuram & prohibitionem eiuſdem rationis. Tamen ſuppoſitis, quæ diximus, ex alio generali principio videtur illa ſententia magis certa. Nam illud delictum poſt tot cenſuras & pœnas, & cum tanta contumacia & contemptu eſt grauiſſimum, & ideò depoſitione dignum.

Eandem irregularitatem incurrere violatores interdicti perſonalis.

21 EX his vlteriùs infertur, eandem irregularitatem incurri violando interdictum perſonale, ſiue ſpeciale ſiue generale, probaturq; à ſimili ex dictis de locali, propter rationem paulò antea factam. Efficaciſſimè tamẽ probatur ex cap.
Capit. Is cui, de Sent. exc. in 6. expóditur. *Is cui*, de Sentent. excom. in 6. vbi dicitur, *Is cui eſt Eccleſiæ interdictus ingreſſus, irregularis efficitur, ſi contra interdictum huiuſmodi diuinis in ea ſe ingerat in ſuo agens officio ſicut priùs*. Et additur ratio, *Cum ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta*. In quo textu primùm eſt aduertendum, illud interdictum, de quo in eo agitur, non eſſe locale ſed perſonale: nã quãdo quis interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ, Eccleſia ipſa non manet interdicta: tum quia in ea poſſunt celebrari, & audiri diuina ab alijs; tum etiã quia talis perſona interdicitur reſpectu omnium Eccleſiarum, & tamen non omnes ſunt interdictæ: eſt ergo illud interdictum perſonale: rectè ergo ex illo colligitur, per huiuſmodi violationem interdicti perſonalis incurri irregularitatem. Nec refert, quòd illud nõ ſit interdictum ſimpliciter, vt ſic dicam, ſed limitatum ad talem locum, nimirum Eccleſiam: nam potiùs inde à minori ſumitur argumentum. Nam, ſi ob violatum interdictum perſonale ſecundùm quid incurritur irregularitas; multò magis incurretur ob violatum interdictum perſonale ſimpliciter. Item ob rationem textus, quæ non fundatur in ſpeciali ratione talis interdicti, ſed quia per illud eſt prohibita celebratio diuinorum in Eccleſia. Quę ratio habet locum in omni interdicto perſonali: imò in alijs directè, & immediatè; in illo verò quaſi implicitè, ſeu *Per conſequens*, vt dicitur in textu.

Poſſet autem aliquis cogitare, textum illum limitãdum eſſe ad interdictum ſpeciale ſeu quod fertur in aliquem propter propriam eius culpã: quia hoc modo interdici ſolet aliquis ab Eccleſiæ ingreſſu. Et ideò pœnam hanc non eſſe extẽdẽdam ad interdictum perſonale generale: quia illud non videtur cum tanto rigore obligare, ſi non feratur in aliquem propter propriam eius culpam. Sed hoc nõ ita eſt, quia in illo textu abſolutè eſt ſermo de interdicto perſonæ: neque enim interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ neceſſariò limitatur ad ſpeciale: poſſet enim aliquis populus generaliter interdici ab ingreſſu Eccleſiæ: nam ſi poteſt interdici ſimpliciter, cur nõ etiam ſecundum quid? Et ſimili argumento conuincitur, poſſe aliquẽ ſine propria culpa interdici ab ingreſſu Eccleſiæ, & à celebratione in illa; ſi nimirum clerus hoc modo generaliter interdicatur, & tunc etiam in perſona ſic generatim interdicta haberet locum deciſio dicti capit. *Is cui*: nam ille ſimpliciter eſt interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ. Nec refert, quòd ille ſit interdictus propter propriam culpam, vel ſine illa: tũ quia hoc in textu non limitatur; tum etiam quia hoc non variat ſubſtantiam cenſuræ & prohibitionis, licet fortaſsè aliquid conferat ad grauitatem eius: tum denique, quia in violatione interdicti localis, vt aliquis irregularitatem incurrat violando illud, non eſt neceſſe vt propter propriam culpam fuerit interdictus: ergo neque in interdicto perſonali neceſſarium erit, cùm à nullo iure hoc declaratum ſit. Non me latet, Couarruuiam Couarr.
dicta relect. p. 2. §. 1. nu. 3. interpretari illud capit. *Is cui*, de interdicto ingreſſus Eccleſiæ lato in aliquem ob contumaciam eius; vel propter crimen, quod ſenſit etiã Bernardus Diaz. Qui fundãtur in verbis textus, quæ exponere neceſſe eſt.

Adduntur ergo in dicto cap. *Is cui*, hęc verba, *Talis quoque, ſi hoc interdicto durante decedat, non debet in Eccleſia, vel cæmeterio Eccleſiaſtico, niſi pœnituerit, ſepeliri*. In quib. verbis illud relatiuũ, *talis*, duobus modis intelligi poteſt, primò, vt referat ſimpliciter hominem interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ: & ita intelligunt prædicti auctores; & conſequenter volunt, illud interdictũ habere hunc effectũ priuandi ſepultura Eccleſiaſtica; quod habet ſuã difficultatem diſput. ſequenti tractandam: Et iuxta hunc ſenſum conſequẽter dicunt, in illis verbis loqui Põtificem de homine interdicto propter propriam culpã; quia pœnitentia nõ poſtulatur, niſi ſuppoſita culpa. Tamen non propterea neceſſe eſt, vt in toto textu ſit ſermo de ſolo interdicto lato in aliquem propter propriam culpã eius. Vnde Bernardus Diaz ſolùm dixit in illis poſterioribus verbis eſſe ſermonem de interdicto propter contumaciã. Atq; ita ex illis ſolùm colligimus, interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ non priuare ſepultura Eccleſiaſtica, niſi quando latum eſt propter propriam cõtumaciam vel culpam. Quia, ſi tunc etiam ceſſat talis effectus illo pœnitẽtiam agente, multò magis non habebit locum in eo, qui nõ indiget pœnitentia. Vnde etiam poſſent illa verba vniuerſaliter intelligi, tamen ſubintellecta alia cõditione, niſi pęnituerit, ſi pœnitentia indiguerit; vel

certè

certè niſi pœnituerit, id eſt, niſi verè pœnitens mortuus fuerit, & huius rei ſpecialiter ſigna dederit, vt ſequent. diſput. dicemus.

24 Alio verò modo poteſt intelligi illud relatiuum, *talis*, vt non referat ſimpliciter perſonam interdictam, ſed illam, de qua ſermo præceſſerat, ſcilicet quæ celebrando in Eccleſia interdictum violauerat. Ex quo ſenſu non ſequitur, hāc pœnam priuationis ſepulturæ eſſe intrinſecum effectũ illius interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ; ſed eſſe nouam pœnam impoſitam ob interdicti violationem. Et ſimiliter iuxta hunc ſenſum non ſequitur, in illo textu eſſe ſermonem tantũ de perſona interdicta propter propriam culpam: quia pęnitentia, quæ in illis verbis poſtulatur, nōn tā eſt de culpa propter quam latum eſt interdictũ, quàm de culpa cōmiſſa in tranſgreſſione interdicti; nam ſine pœnitentia vel ſatisfactione pro illa, non eſt talis perſona ab interdicto, vel pęna priuationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ, quam propter illam incurrit, liberanda. Fitque hæc expoſitio apparenter ex textu: nam prius ſtatuit pęnā irregularitatis in tranſgreſſorem talis interdicti, & immediatè poſt ſubdit, *Talis quoque, ſi hoc interdicto durante decedat, &c.* Vbi expendo & particulam, *talis*, quæ non ſolùm perſonam, ſed etiā qualitatem eius refert: ideoque indicare videtur perſonam affectam eo crimine, de quo proximè fuerat facta mentio. Et prætereà expendo particulam, *Quoque*, quę copulatiua eſt; & ita videtur priori pœnæ adiũgere poſteriorem ob idem delictum. Concludo igitur, illam irregularitatem incurri propter tranſgreſſionem perſonalis delicti, ſiue ſit latum propter propriam culpam, ſiue non: ſiue per generale, ſiue per ſpeciale interdictum; nam quoad perſonalem prohibitionem hæc duo æquiparãtur ex cap. *Si ſententia*, de Sent. excomm. in 6. Huc accedunt omnia iura, quæ probant ſuſpenſum ab officio fieri irregularem miniſtrando in diuinis: nam omnes hoc intelligunt de ſuſpenſione vel propria vel communi cuiuſcunque cenſuræ.

25 Incurrit dicta irregularitas quãuis interdict. perſonale nõ fuerit latum ob propriã culpam.

Hoc ergo ſuppoſito, eodem ferè modo exponenda eſt illa irregularitas, quo alia, quæ incurritur propter violationem interdicti localis. Nā in primis ex parte perſonarum generalis eſt, vt patet ex illis verbis, *Is cui, &c.* propria tamē clericorum, vt conſtat ex peccato propter quod incurritur; quod eſt ingerere ſe diuinis *in ſuo officio agendo ſicut prius*, prout ibi dicitur, quod eſt proprium clericorum, quia laici non habēt aliquid diuinum & Eccleſiaſticũ ex officio. Vnde etiā colligitur, ipſos clericos non incurrere hanc cenſuram, niſi miniſtrando ex officio in aliquo diuino miniſterio, ad quod ſunt conſecrati: ideóq́; neque exercendo quencunque actum ſolius iuriſdictionis hanc irregularitatem incurrūt: tum quia illud non eſt ingerere ſe diuinis ſicut prius; tũ etiam, quia illud miniſteriũ non eſt prohibitum ex vi interdicti perſonalis, vt patet ex dictis. Neque etiam illam incurrunt, ſi ſolùm ſe ingerant ita miniſtrando, ſicut laicus poſſet miniſtrare, vt verbi gratia, priuatim ſeruiendo ſacerdoti facienti ſacrum, vel aliquid ſimile.

26 Circa hoc verò dubitari poteſt, an incurrat hanc irregularitatem clericus perſonaliter interdictus publicè cantans in choro cum alijs horas canonicas: nam illud poteſt etiam facere laicus. In contrarium verò eſt, quia hæc etiam celebratio diuinorum Officiorum quæ fit in horis Ca- A nonicis, vel alijs diuinis officijs decantandis, eſt prohibita per interdictum perſonale, & per ſe loquendo ex vi inſtitutionis pertinet ad officium clericorum, ergo qui hoc modo concurrit ad diuinum Officium, ſe ingerit diuinis in ſuo agens officio ſicut prius: ergo id ſatis eſt ad incurrendam irregularitatem. Nihilominùs dicendum eſt, niſi id faciat cum aliqua ſolennitate vel modo, qui Eccleſiaſticum ordinem requirat, non incurrere irregularitatem. Omnes enim intelligunt illam particulam *In officio ſuo*, de officio clericali pertinente ad aliquem ordinem. Vnde eſt communis doctrina, ad incurrendam irregularitatem tria requiri. Primum, vt is, qui miniſtrat ordinatus ſit. Secundum, vt actus, quem exercet, requirat ordinem. Tertium vt talis actus ſub interdicto comprehendatur. B Pro qua plures refert autores Couarruuias dicta p. 2. §. 2. num. 3. & in ſimili eam explicuimus ſuprà agentes de excommunicatione & de ſuſpenſione. Vnde multa alia, quæ ibi diximus hic applicanda ſunt: nam ferè eodem modo in pręſenti proceditur. *Couarru.*

Atque hinc intelligitur, religioſos cantantes in choro tempore interdicti non fieri irregulares: niſi ſacerdotum officium in choro exerceant, aut in altari officium proprium alicuius ordinis. Quò etiam fit, vt monachi, qui nullum ordinem habent, numquam incurrant hāc irregularitatem propter quodcumque miniſterium ab eis exhibitum in celebratione diuinorum officiorum, quod notauit Nauarr. cap. 27. num. 187. An verò miniſtrantes in ordinibus minoribus hanc irregularitatem incurrant, quãuis Soto loco ſuprà citato abſolutè neget; C communis tamen ſententia eſt in contrarium: quia ius abſolutè loquitur de officio clericali, & nullibi reſtringit ſermonem ad clericum ordinatum in ſacris; vt patet ex cap. *Is qui*, & c. *Is cui*. Et ideò in rigore iuris hæc ſententia probabilior eſt; quamuis in praxi ſecundùm communem conſuetudinem Eccleſiæ vix locum habeat vt ſuprà dixi. 27 *Nauar.* *Soto.*

Rurſus interrogari hic poteſt, an clericus violans hoc modo interdictum perſonale incurrat alias pœnas ſuſpenſionis, & priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, quas diximus incurri per trāſgreſſionem & violationem interdicti localis: nam in dicto cap. *Is cui*, illæ non continentur. Nihilominùs auctores communiter videntur illas intelligere indifferenter vt videre licet in Couarruuia dict. §. 1. nu. 1. & 2. Soto dict. cōcluſ. 5. Nauarro. c. 25. nu. 93. & 94. quæ ſententia vera D videtur propter rationē ſuprà tactam, quòd obligatio huius cēſuræ eadem eſt comparata ad perſonam, quæ per illam ligatur ſiue ligetur in ordine ad vnum locum, ſiue ad omnia. Excipio tamē illas pęnas excommunicationis, quæ in Clement. 2. & 3. de Sent. excom. ferũtur cōtra quoſdam religioſos violantes interdictum; quia illæ ſolùm habent locum in interdicto generali loci, de quo iura illa in ſpecie loquuntur, & ad eius propriam & ſpecialem rationem reſpiciunt, nimirum ad vitandum commune ſcandalum, aut ne illa cenſura contemnatur, aut minus timeatur: & ideò non cenſeo excommunicationem illam eſſe extendendam ad interdicta perſonalia, in quibus ratio illa locum non habet. 28 *Couar.* *Nauar.* *Soto.*

Tādem inquiri poteſt, an incurrant hāc irregularitatem clerici celebrantes corā alijs perſonaliter 29

Digitized by Google

naliter interdictis, eſto ipſi interdicti non ſint:
iam enim ſuprà vidimus etiam hoc modo graui
ter peccare poſſe contra perſonale interdictum,
& ideò pœnam etiam huius delicti explicare
oportet. Dicendum ergo eſt, hunc non fieri irre-
gularem, quia talis irregularitas non eſt in iure
expreſſa. Nam dictum cap. *Is cui*, loquitur de ce-
lebrante, cùm ipſe interdictus ſit; non verò de
celebrante coram perſona interdicta, cùm ipſe
interdictus non ſit. Imò in cap. *Is qui*, eod. tit. di-
citur, non fieri irregularem eum, qui coram ex-
communicato celebrat: quia non eſt expreſſum
in iure: ergo à fortiori idem dicendum eſt de il-
lo, qui celebrat coram interdicto. In cap. autem

Cap. Epiſcoporũ, de Priuil. in 6. exponitur. *Nauarr.*

Epiſcoporum, de Priuilegijs in 6. ſpecialiter prohi
betur, ne aliquis interdictos ad diuina officia ad
mittat, & contra eos, qui hoc violant, fertur ſpe-
cialis pęna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ. Ad-
uertit autem Nauarrus cap. 25. nu. 94. & cap. 27.
nu. 157. illam legem & pœnam non eſſe genera-
lem ad omnes perſonas, ſed tãtùm ad exemptas
à iuriſdictione ordinaria: nam hic eſt cõmunis
ſenſus illius cap. expoſitorum ibi & aliorũ Do-
ctorum, quos ipſe citat, & eſt textui conſenta-
neus, vt patet ex illis verbis, *Quantumcumq; exẽ-
ptionis ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ priuilegijs cõ-
muniti*, & ex intẽtione & occaſione illius legis:
nam Epiſcoporum querelæ non erant de ſibi ſu
biectis, quos ipſi poterant coercere, ſed de exem-
ptis, in quos non habebantq́ poteſtatem: & ideò
contra illos ſpecialiter illa pœna lata eſt, quæ
non eſt extendenda, iuxta principia iuris: neque
inuenio aliam pœnam ipſo iure latam propter
hoc delictum.

SECTIO V.

*Vtrum Laici peccent mortaliter violando interdi-
ctum, & quam pœnam incurrant.*

QVOD hæc tranſgreſſio ſit ſaltem
1 veniale peccatum in laicis, omnes
pro comperto ſupponunt, vt vide-
bimus. Multi autem negant eſſe
mortale, nam Caietanus verbo *In-

Quorundã ſent. *Caiet.*

terdicti violatio*, dicit violationem interdicti eſſe
propriam clericorum: imò etiam ait, clericos ip-
7 ſos non violare interdictum, niſi exercendo ali-
quem actum ordinis, ſed hoc poſterius planè fal
ſum eſt, aliàs religioſi non ordinati, & moniales
non violarent interdictum publicè celebrando,
ſeu canẽdo diuinum officium, quod falſum eſſe

Nauarr.

conſtat ex dictis. Illud verò prius admittit Na-
uarrus cap. 27. num. 187. ſaltem quoad interdi-
ctum locale, & cum quibuſdam limitationibus

Soto.

infrà declarandis. Et idem ferè tenet Soto di-
ſtinct. 22. quæſtione 3. artic. 1. concluſ. 6. Vnde
in ſententia horum autorum laici ſine dolo aut
violentia, vel cooperatione cum clericis, audien
do ſacrum, vel diuina officia non peccant ſal-
tem mortaliter.

2 Nihilominùs dico primò, Laici ex ſuo gene-
re grauiter peccant violando perſonale interdi-
ctum, non ſolùm ſpeciale, ſed etiam generale.

Prima cõcluſio. *Panorm.*

Ita tenent Panormit. & alij, cap. vlum. de Ex-
ceſſib. Soto ſuprà dicit eſſe ferè certum: idem-
que admittit Nauarr. Et probatur, quia inter-
dictum perſonale eſt cenſura Eccleſiaſtica dire-
A ctè impoſita ibi perſonæ: ergo quòd illa perſona
ſit clericus vel laicus, non impedit quominus il-
la cenſura inducat totam obligationem, quam
Eccleſia per abſolutam prohibitionem impone
re poteſt, iuxta materiæ qualitatem ſeu capacita
tem, ſed hæc materia grauis eſt, cùm ad commũ
nicationem rerum diuinarum ſpectet: ergo pro-
hibitio directè impoſita perſonæ, ſicut fit per in-
terdictum perſonale, in tali materia obligat ex
ſuo genere ad mortale. Et confirmatur à ſimili
de excommunicatione, quę laicos etiam obligat
ſub mortali ad non audienda diuina: quia inclu
dit & directè imponit hanc prohibitionem: er-
go idem faciet interdictum perſonale: nam, li-
cèt excommunicatio quoad alia ſit grauior cen
ſura; tamen quoad hoc non excedit; imò inter-
dictum in hoc ſuperat, quòd ſpecialiùs & forma
lius eſt ad hunc effectum inſtitutum. Et poteſt
B hoc amplius vrgere: nam excommunicatio non
ſolùm excommunicatum ipſum; ſed etiã alios
obligat ſub mortali, ne in diuinis cum excom-
municato communicent propter materiæ graui
tatem: ergo multò magis obligabit hæc cenſura
eum, qui directè illa ligatur, circa eandem mate-
riam, ſed eadem grauitate.

Et hæ rationes conuincunt non ſolùm de in- 3
terdicto perſonali ſpeciali, ſed etiam de genera-
li. Tum quia vtrumque continet prohibitionẽ
directè impoſitã ipſis perſonis ſingularibus iux-
ta cap. *Si ſententia*, de Sentent. excommun. in 6.
tum etiam, quia prohibitio, quæ imponitur cę-
teris fidelibus nõ communicandi in diuinis cũ
excommunicato, ſatis generalis eſt, & ſine culpa
ipſorum fidelium eis impoſita, & nihilominus
obligat ſub mortali, quia eſt prohibitio iuſta, &
communi bono neceſſaria, & in graui materia,

Poſita cõcluſio in perſonali interdict. tam generali, quã ſpeciali procedit.

C ſed hæc omnia efficacius locum habent in inter
dicto generali perſonali, ergo. Quare quoad hãc
aſſertionem non inuenio probabilitatem in cõ-
traria ſententia. Solùm oportet rectè explicare,
per quas actiones violetur hoc interdictum à lai
co, ſolùm enim violatur recipiendo, vel agendo
aliquid per interdictum prohibitum, vt ſuprà ex
plicatum eſt, & iuxta qualitatem actionis, vel
receptionis erit grauitas culpæ.

Dico ſecundò, Laici etiam peccant grauiter
ex genere ſuo violando interdictum locale, non 4
ſolùm ſpeciale, ſed etiam generale. Ita tenẽt In-
nocentius, Hoſtienſis, & alij, quos refert Sylue-
ſter *Interdictum*, 6. q. 7. & quamuis ipſe limitet
ad caſum, qaando hoc fit ex contemptu: talem

Secunda cõcluſio. *Innocent.* *Hoſt.*

limitationem non cenſeo admittẽdam, niſi per
contemptum intelligat volũtatem audiendi di-
uina non obſtante interdicto ex certa ſciẽtia, ſeu
D abſque ignorantia probabili. Probatur autẽ pri-
mò, quia etiam per interdictum locale directè
prohibentur laici, ne in loco interdicto diuinis
interſint: ergo violando hoc præceptum ex gene
re ſuo peccant mortaliter. Conſequentia proba-
tur eiſdem rationibus, quia materia eſt grauis,
& præceptum Eccleſiaſticum eſt abſolutum, &
illi proportionatum. Et autores contrariæ ſentẽ-
tiæ vim huius illationis vidiſſe & non negaſſe
videntur, & non ideo in antecedente cõtrarium
fundamentum poſuerunt, ſcilicet, prohibitionẽ
interdicti localis non dirigi ad laicos, ſed tãtum
ad clericos, vt iſti locum cuſtodiant. Probatur
ergo antecedens ex iure: nam ſępe in illo dicitur
aut certè ſupponitur non licere laicis intereſſe
diuinis ĩ loco interdicto: eſt igitur hoc illis pro-
hibitum,

hibitum, quia cum non ſit per ſe malum, non poteſt fieri illicitum niſi ex prohibitione. Antecedens patet ex cap. *Si ſententia*, de Sent.excomm. vbi dicitur Ciuitate interdicta licitum eſſe cuibus, qui culpam interdicto non dederunt, extra ipſam intereſſe diuinis: ergo ſupponitur intra ipſam non eſſe licitum. Idem etiam colligitur ex c. *Licet*, de priuilegijs in 6. ibi, *Cùm conceditur ſingulari perſonæ, vt modo permiſſo tempore interdicto celebrare valeat, vel audire diuina*, Si ergo concedi neceſſe eſt, ſignum eſt, eſſe prohibitum. Idemq; ſumitur ex cap. *Vt priuilegia*, de Priuil. cum ſimilibus. Et idem probant omnia iura, quæ dicunt laicos non eſſe admittendos ad audienda diuina in loco interdicto, niſi priuilegiati exiſtãt. Quod ſuprà tractauimus agendo de miſſa, nam iura ibi adducta de omnibus diuinis officijs loquuntur. Præterea, ſi clerici poſſunt, & debent laicos excludere, ergo ipſi tenentur non adeſſe; alioquin eſſet veluti bellum iuſtum ex vtraque parte, ſi illi tenerentur alios expellere, hi verò non tenerentur exire.

5 Dices, teneri, ſi expellantur, non verò aliàs, ſed contra, nam ſequitur, ſi clerici ſint negligentes in expellendo, alios non peccare etiam venialiter audiendo diuina: quia non ſunt prohibiti; nec eis præcipitur vt ſua voluntate non interſint, ſed ſolùm vt electi non reſiſtant. Vnde etiam fit, vt ſi abſque fraude & dolo latenter ingrediantur, & interſint diuinis nihil peccent: quia nullo iure hoc prohibitum eſt eis. Reſpondet Soto, venialiter peccare propterea quòd interpretatiuè faciũt contra clericorum intẽtionem, ſed hoc profectò nulla culpa eſt, ſi alioquin non eſt per ſe prohibitum ipſis laicis intereſſe, ſed ſolùm vt pareant clericis eijcientibus: quia per hoc non præcipitur eis vt operentur ſecundum intentionem clericorum, aut, ne cautè & per media non praua, effugiant electionem. Quin potiùs, licet mentiendo ſe habere bullam, aut priuilegium decipiãt ſacerdotes vt illos admittant ad diuina, non peccabũt mortaliter, vt Nauarrus, & alij volunt: quia mendacium illud, nec eſt contra præceptum eis ſpecialiter impoſitum, neque eſt pernicioſum ipſis ſacerdotibus, cùm ipſi nihil peccent, neque aliquo iure, vel re alicuius momenti priuentur: nec etiam eſt contra res diuinas ſaltem in re graui iuxta ipſorum ſententiam, ſentiunt enim laicum intereſſe diuinis in loco interdicto non eſſe materiam grauem. Quod ſi dicatur, tale mẽdacium eſſe contra vigorem interdicti, & contra intentionem Eccleſiæ, quæ maximè intendit grauare populum hac cenſura, eum expellendo à diuinis, quod fruſtrà fieret, ſi per huiuſmodi fraudes poſſent laici vitare effectum interdicti ſine culpa mortali. Reſpondetur hanc rationem optimè probare hoc eſſe peccatum mortale, eandem tamen ſufficienter oſtendere, Eccleſiæ intentionẽ eſſe obligare laicos ne diuinis ſe ingerant in loco interdicto: Nam, ſi prohibet ſub mortali ne per mendacia ſe ingerant, eadem ratione prohibet ne ſua voluntate, vel per quæcunque alia media ſe ingerant ſine priuilegio. Patet conſequentia; quia non eſt facta ſpecialis prohibitio ſe ingerendi per mendacium: ergo quia hoc ipſum, ſ. ingerere ſe diuinis, per ſe prohibitum illis eſt, ideo per mendacium eſt magis prohibitũ & ſimiliter mẽdacium illud non ideo eſt mortale, quia mendacium eſt, ſed quia ordinatur ad rem grauiter prohibitam iuxta Eccleſiæ intentionem. Tandẽ ita

Soto. Nauarr.

A hoc declaro, nam hæc prohibitio non eſt tanquã pœna quam nemo ſuſtinere cogitur donec ab alio imponatur, ſed eſt obligatio quædam ex cenſura proueniens & conſequenter vrgens modo cenſuris accommodato, qui eſt, vt homo ſeſe abſtineat etiã ſi ab alijs non cogatur: ergo ſi laici tenentur non adeſſe diuinis à clericis excluſi vel admoniti; ipſi etiam per ſeſe tenentur non ſe ingerere, etſi non eijciantur, vel moneãtur: quia ex vi huius cenſuræ redundat in eos hoc grauamen.

Dices, rationes conuincere, aliquam eſſe prohibitionem impoſitam laicis ex vi huius cenſuræ, quod alij autores abſolute non negabant; aliàs nec peccatum veniale admitterent in huiuſmodi tranſgreſſione per ſe loquendo, & excluſis extrinſecis circunſtantijs. Dicent tamen eſſe hanc prohibitionem ſolum indirectam, & quaſi per redũdantiam quãdam, & ideo non inducere grauem B obligationem. Sed hoc etiam non video quã firmo fundamento dicatur: nam interdictum per ſe & immediatè prohibet dicere & audire diuina in loco interdicto; cuius ſignum eſt, quia quando conceditur vt dici poſſint, ſemper adduntur circunſtantiæ neceſſariæ, vt ab alijs non audiantur: ergo ſignum eſt hanc etiam eſſe directam & per ſe prohibitionem. Deinde, eſtò illud ita ſit non refert ad tollendam grauem obligationem ſi aliàs materia eſt illius capax: nam etiã excommunicatio maiori ratione dicetur non obligare alios ne cum excommunicato communicent, niſi indirectè, & per quandam redundãtiam; hoc tamen non tollit, quin hæc obligatio in illis grauis ſit quoad communicationem in diuinis, quia materia eſt grauis. Et ratio eſt clara, quia tam ad virtutem obedientiæ, quàm religionis, in qua eſt C talis materia, ſatis eſt quòd ſuperior verè præcipiat; quod autem ſit directè vel indirectè, ſeu ex primaria, vel ſecundaria intentione, non tollit abſolutam efficaciam, & obligationem præcepti, quamuis indicet vnum eſſe principalius intentum, quàm aliud. 6

Excluditur tertia euaſio.

Sed dici tandem poteſt, hanc prohibitionem licet ſit propriè impoſita laicis, non obligare eos ad mortale in hac materia; quia illi non ſunt prohibiti audire diuina abſolutè, ſed ſolùm in tali loco, vt conſtat ex d. c. *Si ſententia*, Violatio autem illius circunſtantiæ ſolius in tali vſu diuinorum officiorum videtur eſſe materia leuis. Sed hæc ratio friuola eſt, aliàs idem probaret de receptione ſacramentorum in loco interdicto; imò & de actiua celebratione: quia hæc etiam non eſt prohibita abſolutè clericis, ſed ſolum in tali loco. D Confi. quia ſi eſſet prohibitum hodie communicare, vel audire ſacrum: illa ex vi materiæ eſſet grauis prohibitio, ſicut eſt, de eſu talis cibi in tali die: ergo idem eſt de circumſtantia loci. Et ratio eſt ſuprà tacta, quia prohibitio circumſtantiæ redundat in totum actum, & grauamẽ illud, quod Eccleſia intendit inferre, pendet ex illius circumſtantiæ obſeruatione. 7

Refellit vlt. euaſio.

Deinde id, ꝙ in dicta reſponſione ſumitur, nõ eſt vniuerſaliter verum: nam, ſi laicus aſſiſtat diuinis officijs canendo in illis more clericorum, ſine dubio peccat mortaliter, vt et Nauarrus fatetur cum Calderino tractatu de interdicto membr. 6. quamquã non agat actum prohibitũ niſi in tali loco: nec vero peccat ſolum propter cooperationẽ cum alijs, ſed quia ipſa materia grauis eſt, & multum repugnãs intẽtioni Eccleſiæ ponẽtis interdictũ. Imò in rigore illa non eſt cooperatio 8

Nauar. Calderin.

etiam

Digitized by Google

etiam ſi ſit ſimultanea operatio: præſertim ſi clerici eſſent plures, qui poſſent dicere officium etiamſi laici cum eis non canant.

9 Concludo igitur hoc eſſe peccatum mortale ex genere: cuius argumentum ſufficiens eſt, quod in tali materia poteſt eſſe mortale peccatum ſine extrinſeca circunſtantia extrahente actum ad aliud genus vitij, vel peccati vt patet in exemplo proximè propoſito. Idem autem cenſeo de actu audiendi miſſam in loco interdicto, quia etiam illa eſt grauis actio, & aliqualis concurſus ad ipſum ſacrificium, quod ſuo modo offerunt, qui illi aſſiſtunt. In alijs verò diuinis officijs facilè admitterem poſſe hoc peccatum eſſe veniale ex leuitate materiæ; non quia illa grauia non ſint, ſed quia ſola aſſiſtentia perſonæ laicæ eſt minima quædam participatio illius actionis, & ideo ſi aliunde aſſiſtentia non eſſet ad magnam partem diuini officij, ſecluſo contemptu, poſſet à mortali excuſari. Neque etiam dubito, quin facilior ſit hæc excuſatio in his, qui culpam non dederunt, quàm in contumacibus; & quòd aliqua materia ſit grauis reſpectu horum, quæ comparatione aliorum ſit leuis. Sępe etiam accidere poteſt vt hæc culpa ſit leuis ex quadam pia intentione, licèt indiſcreta, quod prudenter penſandum eſt ſecundum occurrentes circumſtantias.

10 Vt autem nunc hæc culpa locum habeat neceſſarium eſt, vt interdictum denunciatum ſit, ob Extrauag. *Ad euitanda*. Aliqui etiam addunt oportere, vt ab Eccleſia matrice ſeruetur, ſi interdictum generale ſit, argumento Clementina prima, de Sentētiā excommunicationis. Sed non opinor eſſe hoc neceſſarium, nam ſufficit cenſuram eſſe denūciatam iuxta prædictam Extrauagantem, vt vnuſquiſque eam ſeruare teneatur in eo, quod ad ipſum ſpectat. Vnde, ſi in aliquo caſu Eccleſia principalis interdictum non ſeruauerit, poterit ad conferre ad euitandam excommunicationem latam in illa Clementina 1. de Sentent. excommunicationis, quia illa ſolùm fertur in religioſos, qui in ſua Eccleſia non ſeruant interdictum, quando Eccleſia loci illud ſeruat; non verò conferet ad tollendam obligationem ſeruandæ cenſuræ ſufficienter denunciatæ; quod rectè ſentit ibi Gloſſa verb. *Subiacere*; & idem ſentit, licèt obſcurè, Couarruuias dicto §. 2. nu. 5.

Marg.: Quæ denūciatio Iterdicti requirat ad hanc culpam. — Gloſſa. Couar.

11 Additur etiam in iure, vt hęc obligatio ſeruādi interdictum in alijs oriatur, neceſſarium eſſe, vt ab his, propter quos latum eſt, ſeruetur, vt ſumitur ex cap. *Petiſti*, de Priuilegijs. Per eos autem, propter quos interdictum dicitur eſſe poſitum, non intelliguntur illi, qui cauſam dederūt interdicto: nam eorum tranſgreſſio, & contumacia non debet eſſe occaſio relaxandi interdictū, quod in eorum procſitum redundaret; ſed intelliguntur illi, in quorum gratiam poſitum eſt interdictum: nam ſi ipſi non ſeruant, non merentur, vt Eccleſia alios prohibeat à diuinis in gratiam eorum. Atque ita non liberantur alij hoc onere ex facto aliorum, quod per ſeſe conſideratum inordinatum fuerat, ſed ex benigna interpretatione, & conceſſione Eccleſiæ, vt in eodem iure declaratur. Vnde, ſi interdictum in vnius gratiam poſitum eſſet, ſatis eſt quod ille non ſeruet: Si autem eſſet latum in gratiā multorum, oportebit vt ſaltem à maiori parte non ſeruetur; Neceſſe eſt etiam, vt interdictum non obſeruent perſeueranter, ſeu tali modo vt animum perſeuerandi ſignificent: nam vna vel alia tranſgreſſio per occaſionem non ſatis eſt, vt ſimpliciter dicantur non ſeruare interdictū, & conſequenter, nec vt ea de cauſa ſuſpendatur vel tollatur: atque hunc in modum intelligunt textum illum Doctores communiter. Eſtque hæc exceptio ad omnes alias prohibitiones huius interdicti localis applicanda; nam potiùs eſt quædam reuocatio, vel ſuſpenſio interdicti, illa occaſione facta à iure, & ideò ceſſant omnes prohibitiones non ſolùm ad laicos, ſed etiam ad clericos pertinentes. Qua propter idem dicendum erit in omnibus caſibus, in quibus interdictum à iure, vel ab homine ſuſpenditur pro ratione ſuſpenſionis, vt ſuprà tactum eſt, & in ſequentibus latiùs dicetur.

Marg.: Alia cōditio vt obligatio ſeruandi Iterdictū teneat. Cap. Petiſti, de Priuileg.

12 Quomodo autem ratione priuilegij, vel ob aliam occaſionem poſſit laicus aliquando intereſſe diuinis, in ſuperioribus ſufficienter tactum eſt: omnes enim caſus ad tres reducūtur. Primus eſt quando quis habet priuilegium à Romano Pontifice conceſſum: ſolus enim ille id concedere poteſt, vt dixit Gloſſa in capit. *Ad hæc*, de Appellat. in fine, vbi etiam Panormit. num. 4. & alij idem ſentiunt. Quod latiùs examinabimus infra agentes de Suſpenſione interdicti. 2 Secundus caſus eſt, quando laicus eſt familiaris alterius ſingularis perſonæ, quæ priuilegiū habet, eamq; comitatur, iuxta cap. *Licèt*, de Priuilegijs. 3 Tertius eſt, quando clericus indiget aliquo miniſterio laici, vt ſacrum officium peragat modo ſibi licito, vt in ſuperioribus declaratum eſt.

Marg.: In quib. caſibus poſſit laicus intereſſe diuinis tēpore interdicti. Primus.

Tertia concluſio.

13 Vltimo dicendum eſt, Ob meram tranſgreſſionem interdicti, quam laici cōmittunt ſe ingerendo diuinis officijs nullam pęnā, vel cenſuram incurrere. Probatur, quia nulla in iure inuenitur. Dixi autem, *Ob meram tranſgreſſionem, &c.* nam ſi laicus aliquo ſpeciali modo concurrat ad celebrationem contra interdictum; vel ſpeciali pertinacia interdictum violet, ſic ſunt aliqui caſus in iure expreſſi, in quibus ob eam cauſam ſpecialem cenſuram incurrit: Iuxta Clement. 2. de Sententia excommunicationis. Vbi excommunicantur ipſo facto laici, qui cogunt quempiam celebrare diuina officia in loco interdicto, vel prohibitos publicè vocant, vt diuinis officijs in loco interdicto celebratis interſint; vel prohibent, ne interdicti, qui Miſſæ interſunt, exeant poſtquam à celebrantibus moniti ſunt; & tandem excommunicantur etiam ipſi interdicti, qui poſt ſimilem monitionem non exeunt; quos omnes caſus ſuprà latè expoſuimus agentes de Excommunicatione. Vnde laicus nunquam fit irregularis immediatè propter violationem interdicti, vt notauit Couarruuias in cap. *Alma*, par. 1. §. 1. nu. 7. quia in iure non eſt expreſſum; & à fortiori patet ex ſuprà dictis, quod clerici etiam ipſi, ſi ad diuina concurrant non modo proprio clericorum, ſed communi laicorum, non fiunt irregulares.

Marg.: Couar.

DISPV-

DISPVTATIO XXXV.

De tertio effectu interdicti, qui eſt eccleſiaſticæ ſepulturæ, vel ingreſſus Eccleſiæ priuatio.

TERTIVS effectus interdicti, quem in ſuperioribus ſuppoſuimus, eſt priuatio eccleſiaſticæ ſepulturæ, qui nunc ſupereſt declarandus; cum eo verò coniungimus alium, qui licèt vniuerſalis non ſit, interdum adiungi ſolet, & habet proportionem quandam cum priori: quia per vnum priuatur viuus, ne Eccleſiam ingrediatur, per alium verò priuatur defunctus, ne in eam inferatur. Vtrumque ergo in hac diſputatione expediemus.

SECTIO I.

Vtrùm omne interdictum generale loci priuet ibi eccleſiaſtica ſepultura.

1 HIC effectus expreſſus eſt in iure; eſt autem ſingulis interdictis applicandus cum proportione illis accommodata, & cum moderationibus vel exceptionibus in iure ipſo declaratis: Quæ in interdicto generali loci plures ſunt; & ideò de illo priùs in particulari dicemus, & conſequenter de alijs.

2 Dico ergo primò, per interdictum generale loci prohibitum eſt, ne aliquis in illo loco eccleſiaſticam ſepulturam accipiat, niſi ſint perſonæ, quæ à iure vel ab homine priuilegium, ſeu exceptionem ſuper hoc habeant. Concluſio eſt expreſſa in cap. *Quod in te*, de Pœnitentia, & remiſſion. & ſumitur ex capit. *Cùm & plantare*. §. *Quod ſi*, & capit. *Vt priuilegia*, de Priuilegijs, & cap. *Epiſcoporum*, eodem titulo, in 6. & Clementina prima de ſepulturis. Ratio ſolùm eſt quia ita ſtatutum eſt ob maiorem rigorem eccleſiaſticę diſciplinæ, & vt fideles magis grauati interdicto maiori diligentia eius cauſam tollendam procurent. Hoc autem adeò verum eſt, vt non ſolùm adultis fidelibus, ſed etiam infantibus baptizatis huiuſmodi ſepultura denegāda ſit. Quia iura ſimpliciter, & abſolutè loquuntur, & hic actus æquè locum habet in infantibus, ac in adultis: Quia corpus, quod ſepelitur merè paſſiuè ſe habet, & ex parte eius rationis actus non requiritur, & ideò quoad hanc prohibitionem æquè ſunt apta corpora infantium, ac adultorum. Imò hæc prohibitio ad ipſos viuentes propriè refertur, eiſque prohibet, ne in tali loco ſepulturam alicui tradant: obligat ergo ne infantibus etiam ſepultura eccleſiaſtica detur. In quo eſt magnum diſcrimen inter hanc prohibitionem, & aliam de audiendis officijs, quia ille requirit actum rationis, quod benè notauit Couarruuias in capit. *Alma*, par. 2. §. 4. num. 5.

1. Concluſ.

Etiam in infantib. habet locum concluſio.

Couar.

3 Quid autem nomine eccleſiaſticæ ſepulturæ intelligendum ſit, diximus ſuprà agentes de ſimili effectu excommunicationis. Addidimus autem in aſſertione, per hanc cenſuram priuari fideles eccleſiaſtica ſepultura *in tali loco*: quia ſimpliciter non prohibentur, quin ſuorum defunctorum corpora extra talem locum, eiuſque confinia (iuxta ſuperiùs explicata diſputatione 1.) deferre poſſint, ibique eccleſiaſticæ ſepulturæ illa tradere: vt explicatum ſatis eſt in alijs effectibus huius interdicti. Ratio enim vniuerſalis eſt omnibus effectibus, ſcilicet quia hęc cenſura non fertur in perſonas abſolutè, ſed ſolùm per reſpectum ad locum, qui interdicitur. Quod in hoc effectu, ſicut in alijs intelligendum eſt, ſiſtendo præcisè in vi interdicti localis: nam quatenus in eos, qui culpam tali interdicto dederunt, efficaciam habet interdicti perſonalis, alia ratio, & regula ſeruanda eſt infrà de interdicto perſonali tradenda: ſcilicet nullibi poſſe habere eccleſiaſticam ſepulturam, vt clarè colligitur ex capit. *Si ciuitas*, de Sententia excommunicationis: & eſt communis ſententia, tàm ibi, quàm in dicto cap. *Quod in te*, & apud Summiſtas, ac Theologos, qui hanc materiam attigerunt diſtinct. 18. & 22.

Quid ſit ſepultura eccleſiaſtic.

E loco interdicto poſſunt deferri corpora, & alibi ſepeliri.

Theologi, d. 18. & 21.

4 Addidimus prætereà in concluſione limitationem, quæ communis etiam eſt omnibus his effectibus interdicti, quæ ferè eiſdem verbis in iuribus citatis, & hic ſpecialiter additur. Et in primis in cap. *Quod in te*, clerici ab hoc grauamine eximuntur, dummodo ipſi cauſam non dederint interdicto, ſeu (quod perinde eſt) perſonaliter interdicti non ſint; vel ob aliam cauſam, & per aliam legē ſepultura priuati ſint; hic enim præcisè fit exceptio ab interdicto locali. Requiritur etiam ibi, vt *ſeruauerint interdictum*; quia non merentur tali priuilegio gaudere, qui eccleſiaſticam cenſuram violarunt, maximè cùm violatores interdicti, ſi clerici ſint, hac pęna ſoleant puniri, iuxta cap. *Is cui*, de Sententia excommunicat. Exiſtimo tamen intelligendū hoc eſſe de violatione interdicti clericorum propria: nā & textus loquitur de clericis, quatenus clerici ſunt, & in materia pęnali verba ſunt ſtrictè interpretanda, & quia aliæ pęnæ iure impoſitæ clericis ob violationē interdicti, ſemper intelliguntur de violatione clericorū propria, vt ſuprà vidimus: hæc autem eſt veluti quædam pęna. Quamuis ergo clericus in loco interdicto in aliquo officio ſacro contra interdictū facto miniſterium exhibuiſſet, quod per laicū fieri poſſet, nihilominùs hoc priuilegio gauderet. Quo item gaudent omnes ordinati clerici à prima tonſura vſque ad ſupremum ordinem; omnes enim ſimpliciter clerici ſunt, dummodo in eis aliæ conditiones concurrant neceſſariæ ad gaudēdum communibus priuilegijs clericorum, vel ſecundū ius cōmunē in cap. vnico de Clericis coniugatis, in 6. vel ſecundum ius Concilij Tridentini ſeſſ. 23. cap. 6. quod in ſuperiori diſputat. ſection. ſecunda explicuimus.

Limitatio cōcluſionis.

Quātū ſe extendat clericorū priuilegiū, circa hāc pęnā.

5 Vnde etiā fit, clericos coniugatos nō gaudere hoc priuilegio: quia ſolùm gaudēt priuilegio fori, & Canonis, *Si quis ſuadente*, & notauit Couarruuias ſuprà, & Nauarrus c. 27. nu. 173. & 174. qui hoc limitat, niſi cōtrariū habeat conſuetudo præſcripta in clericis cōiugatis cū vnica virgine, vnde indicat generalem regulā, nimirū, quoties ſic cle-

Clerici cōiugati non gaudent hoc priuilegio niſi cōtraria vigeat cōſuetudo.

Couar.

Nauarr.

ſic clerici coniugati licitè admittuntur ad diuina tempore interdicti ad modum aliorum clericorum, licitè etiam ſepeliri in loco ſacro; quam regulam veram cenſeo: quia & eſt eadem ratio vtriuſque effectus, & quia illi quoad hoc negotium interdicti, adhuc manent, & computantur in clericorum numero. Præterea non gaudent hoc priuilegio degradati, ſeu realiter depoſiti, quia inter clericos non computantur; quod ſecus erit, ſi depoſitio ſit tantùm verbalis: quia hæc non tollit priuilegia, vt ſuprà videbimus.

6 *Gaudent hoc priuilegio omnes perſonæ eccleſiaſticæ.*

Comprehenduntur verò nomine clericorum omnes perſonæ eccleſiaſticæ, quę licitè diuinis interſunt, & ſuo modo illa celebrant tempore huius interdicti, de quibus ſuprà dictum eſt, & vſus ipſe ac conſuetudo ita explicare videtur hoc priuilegium. Et ratio etiam id exigit; nam, ſi in his, quæ ſpectant ad rigoroſam obſeruationem interdicti clericorum nomine omnes hæ perſonæ comprehenduntur, etiã in hoc fauore comprehendi debent.

7 *Limitatur prædictũ priuilegiũ quatuor cõditionibus. Prima cõditio.*

Tandem additur ibi moderatio ſeruanda in vſu huius priuilegij. Et requirit quatuor conditiones, Prima, vt ſepultura detur in *cæmeterio Eccleſiæ*: vnde non videtur concedi, vt intra Eccleſiam ſepeliri poſſint; non enim ſine cauſa fit illa loci ſpecificatio. Nam cùm omnis locus ſacer eſſet denegatus ex vi interdicti, & ſolùm cõcedatur minus nobilis, & acceſſorius locus, non videtur concedi principalis, ſed potiùs tacitè denegari. Vnde etiam eſt regula Iuriſtarum ſuperiùs tacta, nomine Eccleſiæ comprehendi cæmeterium; non verò è contrario: quia acceſſorium ſequitur principale; & non è contrario. Hæc verò interpretatio, quamuis appareat rigori verborum conſentanea, nimis tamen rigoroſa exiſtit. Eſtque difficile creditu ſolùm illum locum concedi clericis in ſepulturam qui minus decẽs videtur ſtatui, & dignitati eorum: & ideò fortaſsè nomine cæmeterij ſignificatus eſt omnis locus aliquo modo ſacer ad fidelium ſepulturam deſtinatus: nam quia olim frequentiùs ſepeliri ſolebant fideles in cæmeterijs, ideò ex frequentiori vſu omnis locus eccleſiaſticæ ſepulturæ ſub illa voce comprehenſus eſt. Atque hæc interpretatio ſicut fauorabilis eſt; ita communiter recepta videtur. Et fundari optimè poteſt in Clementina 1. de Sepulturis.

8 *2. Conditio.*

Secunda conditio eſt, vt fiat ſine pulſatione campanarum. In qua idem ſeruãdum eſt, quod ſuprà in ſimili adnotauimus de diuinis officijs.

3 Tertia, vt fiat ceſſantibus ſolennitatibus omnibus. Quod intelligendum eſt de ſolennitatibus eccleſiaſticis, quibus diuina officia peragi, & corpora mortuorum deferri ſolent: nam alia, quæ pertinent ad humanum honorem, nõ pertinent ad prohibitionem interdicti. Quarta eſt, vt cum ſilentio tumulentur.

Dubium decidit. Circa quam dubitari poteſt, an prohibeatur non ſolùm cantus, ſed etiam Pſalmorum, aut officij mortuorum recitatio. In quo diſtinguendum cenſeo vel ex vi illius iuris, vel ex vi capituli *Alma*. Item de recitatione officij intra Eccleſiam, vel per viam cùm defertur corpus defuncti, aut cum in cæmeterio tumulatur. Ex vi ergo illius iuris videtur quidem prohiberi non ſolùm cantus, ſed etiam omnis publica recitatio eccleſiaſtici officij ſubmiſſa voce facta; qualis nunc permittitur ex cap. *Alma*, hoc enim in rigore ſignificat verbũ illud, *Sub ſilentio*, quando enim iura volunt cõ-

A cedere celebrationem eccleſiaſtici officij, non vtuntur verbis ſimilibus; ſed expreſsè concedũt, vt poſſint diuina officia dici voce ſubmiſſa: hic autem omnino ſilentium poſtulatur.

9 *Pro clerico ſepeliẽdo quęuis officia intra Eccleſiã fieri poſſũt.*

Quapropter ex vi huius conceſſionis non poſſet dici Miſſa, nec reſponſoria cum veſtibus ſacris, & ſolẽni aſperſione aquæ benedictæ, &c. Tamen ſuppoſita conceſſione cap. *Alma*, licitè poſſunt intra Eccleſiam dici Miſſa, & quælibet alia officia ſacra pro defuncto clerico ſepeliendo, cum circunſtantijs ibi requiſitis: quia ex vi illius iuris poſſunt quælibet officia diuina celebrari illo modo in Eccleſia generatim interdicta: ergo & Miſſæ, & officium defunctorum: ergo, coniungendo ſimul hæc duo iura, poterit clericus ſepeliri cum huiuſmodi officio. Et eadem ratione in illis feſtiuitatibus, in quibus ibidem conceditur cum tota ſolennitate diuina B officia celebrare, licebit etiam cum eadem officium mortuorum dicere in ſepultura clerici: quia, licèt ex vi c. *Alma*, ſepultura non liceat, vt ſtatim dicemus; tamen ſuppoſita conceſſione ſepulturę alio iure facta, licitum eſt adiungere officium vel ſolennitatem in alio iure per ſe cõceſſam:

Pro laicis mortuis Miſſę dici poſsũt tempore interdicti.

Vnde quoad partem derogatum eſt illud ius antiquum per hoc nouum. Sicut etiam cenſeo, licèt nunc non liceat ſepelire laicos in loco ſacro tempore interdicti, licere tamen pro eis Miſſas, & officia diuina facere cum moderatione c. *Alma*: quia illa conceſſio generalis eſt de omnibus diuinis officijs, & pro quacunque cauſa iuſta, vel perſona non excommunicata.

10 *Nec per viam in deferẽdo corpore, nec in cęmeterio poſſunt recitari officia vel pſalmi.*

Hinc verò colligo, non licere hoc diuinum officium, vel Pſalmos alternis choris eccleſiaſtico more dicere per vias deferendo corpus defuncti: neque etiam in cæmeterio dum ſepelitur, ſe- C pulturam benedici, &c. ſi cæmeterium ſit apertum & publicum, ita vt ianuis claudi non poſſit. Ratio eſt, quia ex vi dicti capit. *Quod in te*, hoc eſt prohibitum, & per capit. *Alma*, non eſt conceſſum quia non poſſunt ſeruari conditiones requiſitæ ad diuina officia facienda, præcipuè illa, quòd fiant ianuis clauſis. Item, quia eſt contra finem, ob quem illæ conditiones requiruntur, ſcilicet, vt officia illa à perſonis prohibitis non audiantur: illæ enim nullo modo vitari poterunt, moraliter loquendo, ſi per vias, vel in cæmeterio publico talia officia dicantur. Intelligendum autem hoc eſt de eccleſiaſticis officijs, quæ à clericis publico ritu dici ſolent, vt ſuprà declarauimus: nam preces priuatę, quæ à laicis dici poſſunt, recitari tunc poterunt, quia non ſunt prohibitæ tempore interdicti. Si tamen intra Eccleſiam corpus ſepelitur, iuxta opinionẽ D probabilem ſuprà poſitam; tunc licebit quælibet officia diuina facere cum moderatione cap. *Alma*, dum corpus traditur eccleſiaſticæ ſepulturæ. Atque tota hæc doctrina conſentanea eſt his, quæ tradunt D. Anton. in tract. de Interdict. & Syluest. verb. *Interdictum*, 5. q. 8. & alij.

Cap. Alma.
D. Anto.

An priuilegium per verba generalia conceſſum comprehendat hunc effectum eccleſiaſticæ ſepulturæ.

VLtimo addimus dictã limitationẽ propter alia priuilegia ſpecialia, q̃ ſuper hoc concedi poſſunt, & ſolẽt. De quo, quia ad factum ſpectat, ſolùm poſſumus admonere, vt vnuſquiſque 11

Digitized by Google

conſulat ſua priuilegia, & verba illorum, atque id ſeruet, vt intelligat quid ſibi conceſſum ſit. Inquiri autem poſſet, quis valeat huiuſmodi priuilegium concedere, & ſpecialiter de Epiſcopo: nam de Summo Pontifice nullum eſt dubium; ſed de hoc dicemus commodiùs infrà agentes de ſuſpenſione interdicti. Circa verba autem ipſorum priuilegiorum dubitari ſolet, an ſi per generalia verba concedatur alicui, vt poſſit intereſſe diuinis officijs, cenſeatur conceſſa Eccleſiaſtica ſepultura: & ſimilis quæſtio eſt, an ex vi cap. *Alma*, liceat in dictis feſtiuitatibus ibi priuilegiatis corpora laicorum ſepelire publico, & ſolenni ritu. Videtur enim in vtroque dubio affirmandum eſſe: quia ſepultura Eccleſiaſtica eſt vnum ex diuinis officijs: ergo comprehenditur ſub generali conceſſione, maximè cùm fauores ampliandi ſint. Atque hanc ſententiam in vtroque caſu propoſito tenuit Angelus verbo *Interdictum*, nu. 35. & 36. ſecutus Calderinum, idem Syluester verbo *Interdictum*, 5. quæſt. 2. & 8. Et fundantur primò, quia ſepultura Eccleſiaſtica præcipuè prohibetur ratione diuini officij; & ideò poſtquam diuinū officium permiſſum eſt, etiam ſepultura Eccleſiaſtica cenſetur permiſſa. Secundò, quia cui communicamus viuo, poſſumus etiam communicare defuncto, argumento cap. *A nobis*, de Sententia excommunic. ergo cùm viuens admittitur ad diuina officia, ei conſequenter conceditur, vt poſt mortem habeat Eccleſiaſticam ſepulturam.

Pars affirmans.

Angel.

Syluest.

12 Occurritur obiectioni.

Quòd ſi obijcias, ſequi ex hac ſententia, licere nunc ſepelire tempore interdicti fideles quibuſcunque diebus, cum moderatione c. *Alma*: quia ſi diuina officia cum illa permittuntur, etiam permittetur Eccleſiaſtica ſepultura, iuxta primum fundamentum hic poſitum. Reſpondebunt negando conſequentiam: quia licèt diuina officia Clericis permittantur, tamen ex vi cap. *Alma*, non permittitur laicis eis intereſſe; & ideò nec poſt mortem eis conceditur Eccleſiaſtica ſepultura: quia quibus non communicamus viuis, nec communicamus defunctis. At verò ſi priuilegium habeant audiendi diuina, iam cum eis communicatur viuis: & ideò quocunque die poterunt in loco ſacro ſepeliri, ſeruatis conditionibus cap. *Alma mater*. Hæc ſententia, vt Couarruuias dixit, eſt benigna, in rigore tamen iuris non videtur vera.

Couarr.

13 Sñia negãs præfertur.

Glosſ.

Couar.

Maiol.

Dicendum ergo cenſeo, relaxationem, vel ſuſpenſionem interdicti, vel priuilegium, ſi ſit præciſè ad audienda diuina, ex vi verborum nō extendi ad Eccleſiaſticam ſepulturam. Hæc eſt communior ſententia Iuriſtarum cum Gloſſa in Clementina 1. de Sepulturis, in principio: & Couaruuias in cap. *Alma*, part. 2. §. 5. nu. 6. eam ſequi videtur, licèt non omnino conſtanter: eandem tenet Maiolus lib. 3. de Irregularitate, cap. 23. num. 8. Ratio præcipua eſt, quia hi tres effectus priuationis, Sacramentorum, diuinorum officiorum, & ſepulturæ Eccleſiaſticæ diſtinctè numerantur in iure cap. *Si ciuitas*, de Sententia excommun. & cap. *Epiſcoporum*, de Priuilegijs, eodem lib. Vnde conſtat eſſe diſtinctos, & in rigore verborum vnum ſub alio non comprehendi: ergo nullum eſt fundamentum, vt priuilegiū, vel legem quantumuis fauorabilem ab vno ad alium extendamus: quia ampla beneficij interpretatio cōtineri ſemper debet ſub verborū proprietate. Prætereà falſum eſt, ſepulturā ſacram,

A vt ſic contineri ſub diuino officio, aut ſolùm propter diuinum officium prohiberi: ergo licèt quis admittatur ad diuina officia, non proptereà ei conceditur Eccleſiaſtica ſepultura. Conſequentia eſt clara: quia ſi illa ſunt diuerſa, & vnumquodque per ſe prohibetur, & non vnum dependenter ab alio; reſtitutio vnius, nec formaliter, nec virtute eſt reſtitutio alterius; ſicut in ſuperioribus dicebamus, conceſſo vſu Sacramentorum, non concedi diuina officia, neq; è conuerſo, niſi vbi eſt aliqua connexio. Antecedens verò patet quoad priorem partem, quia ſepultura ſacra nihil aliud eſt, quàm participatio loci ſacri poſt mortem, officium autem diuinū conſiſtit in aliqua publica oratione, vel ſacrificio, vel cæremonijs eius. Et patet etiam è cōtrario: quia ſi quis eſſet prohibitus à diuinis officijs, & in iure non eſſet expreſſum, nō eſſet ideò

Nomine officij diuini non comprehenditur ſepultura Eccleſiaſtica.

B priuatus Eccleſiaſtica ſepultura; ſicut nunc qui eſt interdictus à diuinis officijs, non eſt interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ: quia hæc ſunt diuerſa, & non neceſſariò connexa: ergo & è contrario, qui ad vnum reſtituitur, non proptereà reſtituitur ad aliud. Denique vtrumque videtur in iure expreſſum: nam in cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. admittuntur Clerici ad Eccleſiaſticā ſepulturam, ſine diuino tamen officio ex vi illius textus, vt ſuprà declaraui: & ita cōſtat, Eccleſiaſticam ſepulturam per ſe concedi abſque diuino officio. E contrario verò in cap. *Cùm & plantare*, §. *Quòd ſi*, de Priuilegijs, permittuntur diuina officia in Eccleſia interdicta per quoddam priuilegium; negatur tamen nihilominùs eccleſiaſtica ſepultura. Et ita etiam conſtat, ſepulturam non tantùm propter diuinum officium, ſed

C per ſe negari: imò etiam conſtat, ſub conceſſione diuinorum officiorum non comprehendi eccleſiaſticam ſepulturam: falſum ergo eſt ſolùm propter diuina officia prohiberi.

Dices: prohibito alicui ingreſſu eccleſiæ, prohibentur diuina officia in eccleſia, cap. *Is cui*, de Sententia excommunic. in 6. ergo & è contrario, ſi alicui conceduntur diuina officia in eccleſia, conceditur etiam ingreſſus in eccleſiam: ergo ſi alicui conceditur participatio diuinorum officiorum in eccleſia, etiam poſt mortem eidem conceditur ingreſſus in eccleſiam, & permanere in illa, etiam poſt mortem: quod fit per ſepulturam ſacram. Reſpondetur, committi æquiuocationem in illatione: nam in primis aliud eſt loqui de præſentia, aliud de participatione diuinorum officiorum: participant enim etiam abſentes de fructu ſacrificij, vel diuini officij, ſi pro eis offeratur, ſeu dicatur. Vnde non

14 Occurritur obiectioni.

D ſolùm quicunque laici non priuilegiati, ſed etiam interdicti, ſi excommunicati non ſint, poſſunt eſſe participes ſacrificiorum, & diuinorum officiorum, licèt eis intereſſe non poſſint. Non ergo rectè fit illatio à participatione ad præſentiam, & ideò non eſt ſimile quod affertur: nam cui conceditur celebratio, vel aſſiſtentia diuini officij in eccleſia, etiam conceditur ingreſſus; quia neceſſariò præſupponitur: quando verò conceditur abſoluta celebratio diuinorum officiorum in tali loco, vel pro tali defuncto, non proptereà conceditur illi ſepultura in tali loco: quia hæc non neceſſariò præſupponitur, vt per ſe notum eſt. Vnde ſæpe aliquis habet ius, vt pro ipſo dicatur officium poſt mortem in aliquo loco, non tamen vt ibi ſepeliatur.

Ex

Digitized by Google

15 Ex quo etiam certum eſſe cenſeo, ad dicendum nunc officium, vel ſacrificium offerẽdum pro quocunque defuncto non excommunicato nullum priuilegium eſſe neceſſarium, cũ tamen ad admittendum illum ad ſepulturam neceſſarium ſit. Ratio eſt, quia illa oblatio, vel participatio non eſt prohibita ex vi interdicti. Addo verò non eſſe improbabile, quòd ex vi priuilegij audiendi diuina officia, poſſit corpus alicuius poſt mortem ad Eccleſiam deferri, vt in eius præſentia exequiæ, & diuina officia dicantur, dummodò illis finitis extra locum ſacrum ſepeliatur. Et in dicendis officijs ſeruetur moderatio, cap. *Alma*, extra illas feſtiuitates priuilegiatas: nam in illis poterunt talia officia publicè, & de more fieri. Imò in illis diebus abſque alio priuilegio poterit hoc fieri cum quolibet defuncto non excommunicato; quia ſi eſſet viuus, poſſet admitti ad diuina officia, & poſt mortem ex vi illius præſentiæ ad hoc tantùm quodammodo admittitur, & non ad Eccleſiaſticam ſepulturam.

Ad dicendum officium, vel Miſsã p quouis nõ excõmunicato nõ requiritur priuilegium.

Corã cadauere priuilegiati poſſunt ſacra celebrari.

16 Quinetiam dici poteſt, ſemper poſſe fieri non obſtante interdicto, cum quocunque fideli non excommunicato abſque alio priuilegio ſeruata ex parte diuinorum officiorum moderatione, c. *Alma*: quia corporalis præſentia cadaueris ad diuina officia nullibi prohibita eſt ex vi interdicti, ſed ſola Eccleſiaſtica ſepultura, quæ eſt res diuerſa, & ſeparabilis ab altera. Sub prohibitione autem, per quam laici excluduntur à diuinis, non videtur contineri, quòd defunctorum corpora non poſſint in Eccleſiam deferri, vt illis præſentibus officia dicantur: quia, vt ſuprà dicebamus de infantibus, ibi ſolùm prohibetur præſentia humana, quæ includat actum rationabilem, qui per verbum audiẽdi diuina indicatur, cuius capax nõ eſt corpus defuncti. Eſt ergo hoc probabile, mihi tamen dubium, tum propter vſum, tum etiam quia ſaltem per quandam analogiam illa cenſetur quædam præſentia humana eo modo, quo ille cenſetur idem homo; & ad moralem æſtimationem, quæ in his rebus maximè conſideratur, multum valet hæc analogia, & communis apprehenſio: tamen ſuppoſito priuilegio, videtur tolli omne dubium.

An poſſint corã nõ priuilegiati cadauere.

17 Atque hinc conſtat, quam vim poſſit habere in præſenti illud axioma: *Cui communicamus viuo, etiam poſſumus communicare defuncto*: & in quo ſenſu malè applicetur. Ad concludendum ergo id, quod alia opinio intendit de ſepultura Eccleſiaſtica, nõ rectè applicatur; quia debet intelligi reſpectu earundem rerum, & ſuppoſita capacitate: nam à diuerſis nõ fit illatio; hic autem tria diſtincta, & diuerſa prohibentur: & ideò licèt in vno, id eſt, in officijs diuinis communicemus viuo, non ſequitur in alio, id eſt, in ſepultura communicare defuncto: ſicut nec ſequitur, cum eodem viuo ſi communicamus in officijs, communicare in Sacramentis, niſi vtrumque concedatur. Item alicuius communicationis eſt capax homo viuus, cuius non eſt capax defunctus, & è conuerſo. In auditione enim officiorũ non cõmunicat defunctus, nec in ſepultura cõmunicat viuus, niſi quatenùs ius, vel facultas illius homini, dum viuit, conceditur, vt illa poſt mortem vtatur: & hoc priuilegiũ fuiſſet in præſenti neceſſariũ. Solùm ergo poteſt inferri ex illo principio, eum, qui dum viuit, habet priuilegium ſepulturæ, poſſe illo poſt mortẽ gaudere:

Explicatur axioma: Cui cõicamꝰ viuo etiã poſſumꝰ cõicare defũcto.

A vel etiam admitti poteſt iuxta dicta, eum, qui habuit priuilegium aſſiſtendi diuinis officijs, etiam poſt mortem poſſe ſuo modo eis intereſſe, dummodo ſepulturæ Eccleſiaſticæ non tradatur, quamuis hoc fortaſſe non ſit in vſu: quia non multum curant homines de illa funerali præſentia, ſi corpus non eſt dandum Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Et per hæc ſatis reſponſum eſt ad fundamenta contrariæ ſententiæ.

Solùm ſupereſt aduertendum, hæc omnia procedere quando priuilegium loquitur in particulari de diuinis officijs, ſeu auditione illorum: nam ſi generaliùs concedat tali perſonæ, vt admittatur ad diuina, illa ſanè videtur generalis ſuſpenſio interdicti quoad omnes effectus B eius, reſpectu talis perſonæ. Cuius rei argumentum ſumo ex cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, ibi: *Vno interdicto ipſorum alius licitè admittitur ad diuina*, id eſt, alius interdictus non eſt: per illa ergo verba ſignificatur excluſio, vel ſuſpenſio (iuxta ſubiectam materiam) omnium effectuum interdicti. 18

Aduertendum.

De pœna, & culpa violantium interdictum quoad ſepulturam Eccleſiaſticam.

VLtimò (ne ſpecialem quæſtionem de hoc facere oporteat) addendum eſt, grauem pœnam eſſe in iure ipſo impoſitam his, qui interdictum violant quoad hunc effectum; quod eſt ſufficiens indicium illam eſſe grauem culpam. Prior pars conſtat ex Clemen. 1. de Sepulturis, vbi excõmunicatio ipſo iure fertur in eos, C qui in loco interdicto aliquem ſepeliũt. Quam cenſuram attigi ſuprà diſputat. 23. ſectio. 5. & latiùs diſputatio. 12. ſectio. 4. vbi eandem pœnam declarauimus, prout incurritur ſepeliendo excommunicatum in loco ſacro: nam eadem eſt ratio de vtroque caſu; neque hic aliquid addendum occurrit, cùm eiſdem omnino verbis cenſura illa in vtroque caſu feratur. 19

De pœna

Clem. 1. de Sepulturis.

Præter hanc verò pœnam non inuenio aliam ipſo iure latam propter hanc tranſgreſſionem: nam ſi Clerici propriam operam in tali funere exhibeant proprium munus alicuius ordinis exercendo, irregulares fient, non tamen propter ſepulturam, ſed propter executionem ordinis contra interdictum; quæ eſt alia ſpecialis culpa: propter ſepulturam ergo non eſt alia pœna ipſo iure lata. Illa verò ſufficit ad indicandam culpam mortalem in hac tranſgreſſione (quæ erat D altera pars propoſita) quia excommunicatio maior non imponitur propter leuiorem culpam. Eſt autem hęc culpa adeò grauis, non propter excommunicationem, ſed potiùs quia ipſa tam grauis eſt; ideò eſt digna excommunicatione: eſt ergo grauis culpa, quia eſt in materia graui, & contra abſolutam Eccleſiæ prohibitionem; creſcit tamen ex maiori contumacia, quando additur excommunicatio.

Denique aduertendum eſt, hanc pœnam ſolùm referri ad viuos, quia in eis tantùm eſt culpa: mortuus enim, qui ſepelitur, per ſe non eſt particeps eius; & ideò non eſt dignus participatione primæ. Ex quo infero, ſi de facto in loco ſacro fideles ſepeliantur, ſiue bona, ſiue mala fide ſepelientium, non eſſe exhumandos, ſed ibi relinquendos: quod docuit Angelus, *Interdictum*, 6. num. 33. & alij. Poteſt autem dupliciter intelligi: primò, ſi auferatur 20

Mortuꝰ ſepultus nõ incurrit hanc pœnam. Et ideò nõ eſt exhumandus. *Angel.*

Digitized by Google

interdictum, non eſſe exhumandos; & hoc per ſe notum eſt: quia iam tunc ſublatum eſt impedimentum, vt dixit Gloſſa cum Innocentio in cap. *Si ciuitas*, de Sententia excommunica. in 6. verbo *Sepeliri*. Nam tunc etiamſi qui fideles propter interdictum ſepulti eſſent extra locum ſacrum, ad illum eſſent transferendi, vt etiam dixit Gloſſa cum Innocentio, & Hoſtienſi in dicta Clementina 1. verbo *Eis*, de Sepulturis. Alio modo poteſt intelligi, quod etiam durante interdicto exhumandi non ſunt: & in hoc etiam ſenſu credo id eſſe verum. Tum quia Eccleſia ſolùm prohibet actum ſepeliendi; non verò effectum, ſeu terminum eius, poſtquam iam eſt factus: non enim prohibet fidelium corpora ſemel ſepulta in loco ſacro, in eo manere, licèt interdictus ſit, dummodò perſonę ipſę non fuerint ſpeciali cẽſura affectæ: de quo infrà videbimus. Vnde licèt factum illud ſepeliendi malè factum fuerit, factum tamen tenet: neque eſt vlla lex, quæ obliget ad irritandum illud, vt ſic dicam, corpus ſepultum exhumando: vnde cùm materia ſit odioſa, benignius accipienda eſt.

Gloſſ. Innoc.

Hoſt.

21 Reſpōdetur obiectioni.

Sed contrà, quia eadem ratione perſonæ prohibitæ ſemel ingreſſæ, & admiſſæ ad audienda diuina tempore interdicti non eſſent poſteà excludendæ: quod eſt apertè falſum. Item prohibito antecedente, prohibetur id, quod eſt conſequens; argumento cap. *Is cui*, de Sententia excommunicationis, in 6. Quæ ratio etiam in præſenti procedit. Reſpondetur negando conſequentiam; quia audire, vel aſſiſtere diuinis eſt actus habens (vt inquiunt) tractum ſucceſſiuum, qui continuè durat, & in quo continuè peccatur, quandiu diuina fiunt: & ideò ſemper vitandus eſt ille actus, & expellenda perſona prohibita, quoties actus interrumpi, & perſona excludi potuerit. At verò ſepultura Eccleſiaſtica non eſt huiuſmodi: actio enim illa ſepeliendi in loco ſacro, quæ prohibita eſt, non tandiu durat, quandiu corpus ſepultum manet: & in hoc ſenſu non habet tractum ſucceſſiuum pro toto illo tempore, ſed finitur conſummato effectu. Et ideò lex, quæ illum actum prohibebat, iam non obligat, cum iam non duret actio, quam prohibet, & aliàs non præcipiat effectum reuocari.

22 Explicatur axioma, Prohibito antecedẽte, prohiberi cõſequens.

Illud autem axioma, prohibito antecedente prohiberi conſequens, eſt verum ſecundum modum dependentiæ conſequentis ab antecedente: nam ſi illa ſit dependentia ab actione, ſeu re prohibita continuè durante, ſeu in conſeruari, vt aiunt, tunc ſemper eſt prohibitum conſequẽs ratione antecedentis. Tamen ſi dependentia tantum ſit in fieri, & tranſacta actione maneat terminus, tunc non eſt ſemper prohibita permanentia termini in ſe, ſed ſolum in antecedente, id eſt in actione, ne fiat, tamen ſi ſemel fiat, non prohibetur permanere, vt prohibita fornicatione, in illa prohibetur habere filium ex illa genitum; tamen ſi ſemel ita generatus ſit, non eſt prohibitum habere illum, aut præceptum, illum de medio tollere. Sic ergo eſt in præſenti, idemque eſt quoties vel in ipſo termino non manet aliquid deforme, vel contra rationem, vt eſt habere rem alienam in furto, vel niſi in ipſa lege aliud expreſſum ſit; neutrum autem reperitur in præſenti, vt declaratum eſt: & alioqui habet neſcio quid inhumanitatis, vel rigoris exhumare corpus defuncti, ceditque in ignominiam, vel dedecus eius, cenſebiturque

A moraliter non parua pœna illius: & ideò vbi à lege non exprimitur, à nobis adiungenda non eſt.

SECTIO II.

Quomodo interdictum ſpeciale loci priuet ibi Eccleſiaſtica ſepultura.

Ex dictis facilè erit hunc effectum in ſpeciali loco interdicto declarare: nam ad illum ferè omnia dicta accommodanda ſunt, paucis animaduerſis. Etenim iura ſuperius citata, quæ de hoc effectu loquuntur, in communi de interdicto locali, & non de ſolo generali mentionem faciunt: imò in cap. *Si ciuitas*, verſi. *Ratione*, de Sententia excommunicationis, in 6.
B videtur eſſe in particulari ſermo de interdicto ſpeciali alicuius Eccleſiæ. Et ratio à fortiori procedit; quia non minus prohibetur locus ſpecialiter interdictus ab vſu diuinorum, quàm generaliter interdictus: ſolum enim differunt in extenſione quoad terminos loci, non verò quoad effectus. Imò in hoc excedit interdictum ſpeciale, quòd in eo non habent locum aliqua priuilegia conceſſa tempore interdicti generalis, præſertim moderatio; capitulo *Alma*, vt ſuprà viſum eſt. 1

Quò fit, vt licet alia, quæ diximus de interdicto generali, in ſpeciali locum habeant, illud nihilominùs dubium maneat, quod ſpectat ad priuilegium Clericorum conceſſum in capit. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſion. an ſcilicet ad interdictum ſpeciale extendi debeat. Nam ille textus loqui videtur de interdicto generali; & ideò
C extendi non debet ad ſpeciale, in quo non eſt eadem neceſſitas, aut ratio, vt ſuprà in ſimili dictum eſt. Atque ita ſenſit Ioannes Andreas. Oppoſitum verò abſolutè docuit Hoſtienſis; fundatur autem in proportione inter generale, & ſpeciale interdictum: quia non plus vnum operatur in ſuo loco, quam alius in ſuo: & ideò ſpecialis ſub generali continetur tanquam pars ſub toto. Quod fundamentum mihi non probatur, propter contrariam rationem tactam, & latiùs explicatam circa moderationem, capitulo *Alma*.

2 An priuilegiũ clericis conceſſũ in ca. Quod in te, locũ hēat ĩ ſpeciali interdicto. Prima opinio. 2. opin. *Ioã. And. Hoſtien.*

Alij ergo diſtinctione vtuntur cum Panormitano ibidem: nam Clerici (inquiunt) Eccleſiæ ſpecialiter interdictę, poterunt in ea ſepeliri; non verò alienus Clericus, ſeu alterius Eccleſiæ. Et hanc opinionem ſequitur Couarruuias dicta relect. part. 2. §. 2. num. 7. & Syluester, *Interdictum*,
D 5. quæſt. vlt. qui addit, ſi in illo loco non ſit alia Eccleſia, niſi interdicta, tunc poſſe in ea ſepeliri Clericum peregrinum, vel alterius Eccleſiæ ibi defunctum, quamuis ipſe non expreſsè loquatur de Clerico peregrino alterius Eccleſiæ: ſed de illis Clericis, qui alias Eccleſias non habent. Sed eſt eadem ratio de omnibus, vel quia moraliter nõ poſſunt deferri ad propria loca, vel quia ſecũdum præſentem ſtatum quoad vſum rerum ſacrarum æſtimantur tanquam incolę illius loci. Addit etiam, ſi contingat plures eſſe Eccleſias, & omnes eſſe ſpecialiter interdictas, non oportere illa diſtinctione vti; ſed quemlibet Clericum cuiuslibet Eccleſiæ illarum, poſſe in qualibet earum ſepeliri: quia non magis violatur interdictum vno modo, quàm alio.

3 3. opin. *Panorm.*

Couar. Syluest.

Ex

4 Ex hac verò doctrina Syluestri, quæ probabilis eſt, colligere poſſumus diſtinctioné aliam fortaſſe magis accommodatam, ſcilicet contingere poſſe interdictum ſpeciale quoad hunc effectum æquiualere vniuerſali, vel permanere omnino in ratione particularis. Prior modus erit, ſi contingat omnes Eccleſias ciuitatis eſſe ſpecialiter interdictas cum omnibus cæmeterijs ad fidelium ſepulturam deſtinatis, vel ſi vna tantùm ſit Eccleſia in populo; & illa ſit interdicta: in his enim caſibus perinde ſe habent Clerici, quantum ad carentiam loci ſacri, in quo ſepeliantur, ac ſi interdictum eſſet generale. Poſterior autem modus erit, ſi in populo ſint plures Eccleſiæ, & vna tantum, vel altera ſit interdicta. In hoc ergo poſteriori caſu nulli Clerici ſiue alterius, ſiue eiuſdem Eccleſiæ, poſſunt licitè ſepeliri in tali Eccleſia interdicta: quia cap. *Quod in te*, expreſsè loquitur de interdicto generali, vnde ex vi formalium verborum non comprehendit ſpeciale. Et alioqui nulla eſt probabilis cauſa, vel ratio extendẽdi cõceſſionem illam ad illum caſum: quia ſunt alia loca ſacra, in quibus facilè poſſunt Clerici tunc ſepeliri: cur ergo concedetur eis, vt in loco interdicto ſepeliantur: At verò in priori caſu probabiliter fit extenſio huius priuilegij ad tale interdictum; quia licèt non comprehendatur ſub verbis formalibus illius decreti; comprehendi tamen videtur ſub intentione Pontificis: voluit enim, vt omnino poſſent Clerici tempore interdicti in loco ſacro ſepeliri: ergo cùm in prædicto caſu moraliter non poſſint, veriſimile eſt Pontificem ſub voluntate, & conceptione ſua caſum illum comprehendiſſe; ſatiſque ad hoc eſſe, quòd interdictum illud virtute, ſeu reductiuè generale ſit quoad hoc impedimentum.

Interdictũ ſpeciale põt æquiualere generali, vel in rõne ſpecialis manere.

5 Dices: ergo ſimili modo poſſet extendi conceſſio cap. *Alma*: videtur enim eſſe eadem ratio; quod tamen ſimpliciter eſt à nobis negatum in ſuperioribus. Reſpondetur, fortaſſe id non eſſe magnum inconueniens, ſi res fuiſſet vſu, & authoritate Doctorum comprobata: quia tamen non ita eſt, nolumus rem nouam introducere, & negamus ſimilitudinem rationis. Nam in cap. *Alma*, non conceditur priuilegium in gratiam aliquarum perſonarum, ſed propter commune Eccleſiæ bonum, vt in principio eiuſdem textus dicitur, adhibetur moderatio ipſi interdicto generali, quæ ad prædictum finem viſa eſt ſufficiens; quia interdicto ſpeciali regulariter non eſt neceſſaria. Et quòd in aliquo raro caſu eſſe poſſit vel neceſſaria, vel valdè conueniens, non conſideratur à lege. At verò in cap. *Quod in te*, conceditur priuilegium in fauorem Clericorum, vt patet ex illis verbis: *Concedimus tamen ex gratia, vt Clerici, &c.* & per ſe non conſideratur, quod interdictum ſit generale, niſi quatenùs per illud interdicuntur omnia loca, & Clerici conſtituuntur in neceſſitate huius conceſſionis, & ideò quoties interdictum eundem effectum habuerit, ſeu Clericos in tali neceſſitate conſtituerit, generale quoad præſentem effectum iudicabitur. Et ideò tunc ſepeliri poterunt in tali loco quicunque Clerici ſiue eiuſdem, ſiue alterius Eccleſiæ; quia priuilegium in hoc nihil diſtinguit. Cætera, quæ de generali interdicto diximus: ad ſpeciale applicanda ſunt.

Satisfit obiectioni.

SECTIO III.

An perſonale interdictum priuet Eccleſiaſtica ſepultura.

Secundo etiam cõſtat ex dictis, quid dicendum ſit de interdicto perſonali. Nam ſi illud ſpeciale ſit, ſine dubio priuat perſonam interdictã Eccleſiaſtica ſepultura, Clem. 1. de Sepulturis, ibi: *Vel nominatim interdictas*. Et idẽ habetur in cap. *Epiſcoporum*, de Priuil. in 6. à qua lege communi nõ excipiuntur Clerici per cap. *Quod in te*: quia in eo ſolùm eſt ſermo de interdicto locali, & de perſonis aliàs non prohibitis: nã priuilegium illud ſolùm reſpicit, & moderatur loci prohibitionem reſpectu Clericorum. Si autem ipſi propriam, & perſonalem interdictionem habeant, hæc non tollitur quantum ad hũc effectum ex vi illius conceſſionis. Vnde ſi Clericus culpa ſua fuit cauſa, vt interdictũ locale poneretur, non poterit etiam illo priuilegio frui: quia tũc eſt perſonaliter interdictus, vt ſuprà declarauimus. Et ideò in ſimilibus conceſſionibus ſemper intelligũtur exceptæ perſonæ, quæ dederũt cauſam interdicto; vt in ſuperioribus viſum eſt, & ex eodem textu fit optima cõiectura: nam ibi excipiuntur Clerici, qui non ſeruauerunt interdictum, vt illo priuilegio non fruantur: ergo multò magis intelliguntur excepti, qui cauſam interdicto dederunt; & in vniuerſum qui perſonaliter, ac ſpecialiter interdicti ſunt. 1

De perſonali ſpeciali.

Qui cauſam interdicti dederũt, cẽſentur ſpecialiter interdicti.

Addunt verò aliqui, etiam hæc habere locum in interdicto generali perſonali, argumẽto cap. *Si ſententia*, de Sent. excom. in 6. vbi hoc interdictum generale ſingulas perſonas ligare dicitur. Verumtamen ille textus poſſet in contrarium retorqueri; quia dicit perſonas ſic ligatas hoc interdicto generali non poſſe alicubi audire diuina, vel Eccleſiaſtica recipere Sacramenta. Vnde cùm hi duo effectus ſpecialiter exprimantur, & tertius taceatur, videtur indicari, interdictũ generale non habere hunc effectum in perſonis ſic tantùm interdictis. Accedit quòd in Clementina 1. de Sepultur. vbi excommunicatio fertur contra violantes interdictum quoad hunc effectũ de interdicto perſonali, ſolùm dicitur: *Aut nominatim interdictos*: vbi Gloſſa aduertit, ex illo textu, & ex ſimilibus colligi poſſe perſonam interdictam non nominatim, in loco ſacro ſepeliri, dummodò locus ipſe interdictus non ſit. Quod etiam confirmat cap. *Vt priuilegia*, de Priuilegijs, ibi: *Niſi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti*: & alia iura, quæ in prædicta Gloſſa citantur. Vnde quod dicitur in cap. *Epiſcoporum*, de Priuilegijs, in 6. de excommunicatis, & interdictis, reſpectu ſepulturæ ſacræ, intelligendum videtur de interdictis ſpecialiter: quia ibi non conditur nouum ius quoad effectus interdicti; ſed ſolùm quoad nouam pœnã quibuſdam tranſgreſſoribus impoſitã; & ideò illud ius intelligendum videtur iuxta antiquiora, quæ ſolùm loquuntur de nominatim interdictis. Hæc ergo ſententia etiã de iure antiquo videtur mihi valde probabilis; quamuis c. illud *Epiſcoporum*, rem poſſit facere dubiam. Iure autem nouo Extrauagantis *Ad euitanda*, exiſtimo auferri omne dubium: quia niſi perſona ſit nominatim interdicta, non eſt priuanda Eccleſiaſtica ſepultura, 2

De interdicto generali perſonali.

Gloſſa.

Perſona nõ interdicta nominatim non eſt priuanda Eccleſiaſtica ſepultura.

Digitized by Google

vt conſtat ex generali conceſſione illius Extrauagantis ſuprà explicata. Nec ſatis eſſe cenſeo, quòd populus ſit nominatim interdictus; quia illa nominatio eſt valdè generalis reſpectu ſingularum perſonarum talis populi. Dices: in dicta Extrauagante ſolùm poſtulatur, vt interdictum ſit latum contra certam perſonam, Collegium, aut Vniuerſitatem.

Reſpondetur primæ obiectioni.

Reſpondeo, id eſſe intelligendum reſpectiuè: nam vt ſeruetur reſpectu Collegij, vel Vniuerſitatis, vt ſic, ſufficit quòd Collegium, vel Vniuerſitas ſit nominatim interdicta; vt verò ſeruetur reſpectu ſingularum perſonarum, oportet vt ſingulæ ſint nominatim interdictæ: & ita ex illo textu potiùs ſumitur argumentum contrarium.

3 Reſpondetur ſecundæ.

Dices: vt interdictum locale ſeruandum ſit, ſatis eſt, quòd contra certum locum ſit generaliter latum nominatim. Reſpondeo licet, illud interdictum dicatur generale propter amplitudinem loci reſpectu ſpecialis; tamen reuera omnino ferri circa rem determinatam, & particularem, quæ ſolùm includit partialia loca, tanquam partes integrantes totum locum interdictum, qui propriè non eſt aliquod totum collectiuum; ſed ſingulare determinatum conſtans ex multis partibus, ſicut aliæ res corporales. At verò interdictum generale populi, licet reſpectu totius communitatis ſit ſatis determinatum, non verò reſpectu ſingularum perſonarum; quia illud totum eſt collectiuum tantùm, & ideò valdè confuſum, & tanquam generale quid reſpectu ſingularium.

4 Reſpondetur tertiæ.

Duplex differentia notanda.

Dices tandem: ergo neque in Sacramentis miniſtrandis, neque in admittendo ad diuina officia tenebimur vitare perſonas generatim interdictas; quia per tale interdictum nunquam nominatim interdicuntur. Reſpondeo concedendo ſequelam. Eſt tamen differentia, quòd in alijs effectibus hoc non habebat locum iure antiquo: quod tamen, valdè probabile eſt de effectibus Eccleſiaſticæ ſepulturæ: & ideò nunc ſimpliciter hoc certius eſt de hoc effectu, quam de alijs. Aliud diſcrimen eſt, quòd in alijs effectibus ipſi perſonaliter interdicti tenentur ſeſe à diuinis ſeparare; quia per Extrauagantem, *Ad euitanda*, nullus fauor eis fit: & alioqui talis prohibitio directè in eos cadit; & inde poteſt redundare in alios ſaltem per modum vitandi cooperationem, iuxta dicta ſuperiùs circa eandem Extrauagantem. In hac verò priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ nulla prohibitio directè pertinet ad ipſum defunctum, vt per ſe conſtat. Et ideò ſi ex parte viuorum ceſſat prohibitio, talis effectus nullum locum habet ex vi ſolius interdicti generalis, donec perſona ſit nominatim interdicta.

5 De culpa & pœna violantiũ interdictũ perſonale quoad ſepulturã Eccleſiaſticam.

Atque hinc tandem facilè conſtat, quid dicendum ſit de culpa, & pœna violantium interdictum perſonale quoad hunc effectum: nam in dicta Clementina 1. de Sepulturis, manifeſtè extenditur excommunicatio ibi lata ad eos, qui perſonas nominatim interdictas ſcienter ſepelire præſumunt. Vnde manifeſtum eſt ibi interuenire peccatum mortale. Qui autem ſepeliunt perſonam tantùm generatim interdictam, ſine dubio non incurrunt illam excommunicationem etiam ſecluſa Extrauagante: *Ad euitanda*: quia propriè, & in rigore non poteſt dici perſona, quæ ſepelitur, nominatim interdicta; propterea quòd populus eius ſit nominatim interdictus. Quòd verò in eo actu non peccetur morta- A liter, non colligitur ex illo textu; quia poterat eſſe peccatum, & non puniri excommunicatione: ſequitur tamen probabiliter, præſertim coniungendo alia iura, vt vidimus, & maximè nũc poſt Extrauagantem, *Ad euitanda*, credimus in eo actu nullam eſſe culpam.

6 Perſonale interdictũ ſpeciale nõ inducit hãc pœnã in pſonã nõ nominatim interdictã.

Notandum verò vlteriùs eſt, etiamſi interdictum perſonale ſit ſpeciale, non incurri hanc excommunicationem, ſi perſona non ſit per Iudicem ſpecialiter, et nominatim interdicta, ſeu declarata, vt patet tã ex dicta Clementina 1. quàm ex Extrauagante, *Ad euitanda*. Eſt tamen differentia, quia, ſtando in iure antiquo, licèt non incurreretur excommunicatio in eo caſu, nihilominùs graue eſſet peccatum, perſonam ſpecialiter interdictam in loco ſacro ſepelire, quacunq; ratione de cenſura eius ſufficienter conſtaret, iuxta dicta in præcedenti puncto: nunc verò ſi perB ſona interdicta nominatim declarata, ſeu denũciata non ſit; neq; incurritur excommunicatio, neque culpa; quia Extrauagã. *Ad euitanda*, omnem abſtulit obligationem. In citato autem capit. *Epiſcoporum*, additur alia pœna: interdicuntur enim ab ingreſſu Eccleſiæ perſonæ ſepelientes in loco ſacro perſonam interdictam. Quod etiam intelligendum eſt de perſona nominatim denunciata, ſeu declarata interdicta, ſaltem propter Extrauagantem, *Ad euitanda*, quidquid ſit de iure antiquo. An verò ſi talis perſona de facto ſepeliatur, exhumanda ſit, donec abſoluatur: idem dicẽdum cenſeo, quod de perſona excommunicata, quia quoad hunc effectum æquiparantur in iure: ſicut etiam de alijs in ſuperioribus adnotauimus: videri ergo debent, quæ circa hoc de excommunicatis diximus.

C SECTIO IIII.

An ingreſſus Eccleſiæ prohibitus ſit ex vi interdicti, vel hoc conſtituat aliam interdicti ſpeciem.

1 Per ĩterdictũ locale non prohibetur ĩgreſſus Eccleſiæ.

QVæſtio hæc ſolùm habet locum in interdicto perſonali: nam per locale certum eſt nunquam prohiberi ingreſſum Eccleſiæ abſolutè; ſed tantùm ad diuina officia in ea audienda, vel participanda: quod in omnibus iuribus ſæpe citatis ſatis clarum eſt: neque vllus authorum contrarium dicit; & vſus ita habet: nam ad concionem audiendam, ad priuatim orandum, & ſimilia, licitum eſt ingredi Eccleſiam interdictam.

2 Quid de pſonali. Rõ dubitandi.

De interdicto ergo perſonali eſt nonnulla duD bitatio: nam iura interdum dicunt, perſonas priuari ingreſſu Eccleſiæ per interdictum, cap. 1. & cap. *Is cui*, de Sentent. excomm. in 6. ergo videtur hic effectus communis omni perſonali interdicto abſolutè probato: nam vel eſt nouum genus interdicti, vel communis effectus. Primum non videtur dicendum; quia pari ratione dici poſſet eſſe nouum genus cenſuræ diſtinctũ à reliquis: ergo dicendum eſt eſſe effectum communem interdicti perſonalis.

Burgaſius

Interdictũ perſonale nõ priuare ab Eccleſiæ ingreſſu vera ſnĩa.

Atque ita tenuit Burgaſius in tractatu de Irregularitate, part. 6. num. 21. Nobis tamen contraria ſententia certa videtur: primò, quia nullum eſt ius, quod plures effectus tribuat interdicto perſonali, quàm locali ſeruata proportione: imò eandem eſſe vtriuſq; rationem colligi poteſt ex cap. *Si ciuitas*, & cap.

Digitized by Google

Si ſententia, de Sentent. excommun. in ſexto cum ſimilibus. Sed interdictum locale, etiam ſpeciale alicuius Eccleſiæ non priuat ingreſſu in illã, vt dictum eſt; ergo nec interdictum perſonale abſolutè latum prohibet perſonam, quominus ingredi poſſit in Eccleſiam, dummodo ad diuina non accedat. Secundò, ſuprà oſtenſum eſt excommunicato non eſſe prohibitum ingredi in Eccleſiam: ergo neque interdicto, quia non eſt minùs ſeparatus à diuinis excommunicatus, quàm interdictus. Tertiò, quia quando iura interdicunt aliquem ab Eccleſiæ ingreſſu, id exprimunt, vt in citatis iuribus: quando ergo hunc effectum non declarant, illum non faciunt. Conſeſſ. quia quando ſolùm illum determinant effectum, illum ſolùm efficiunt, & nullum aliũ, qui cum hoc non ſit intrinſecè connexus, propter generalem regulam ſuprà traditam tam de ſuſpenſionis, quàm de interdicti ſententia, quòd effectus eius non excedunt verba eius.

Quale ſit Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & quem habeat effectum.

3
2. Opin.

PRopter difficultatem tamen tactam oportet exponere quale ſit hoc interdictũ ab ingreſſu Eccleſiæ, & quẽ effectum habeat; ad hunc enim præcipuè finem hanc dubitationem poſuimus.

Reijcitur

Quidam ergo exiſtimant illam pœnam eſſe quoddam genus ſuſpenſionis: quia in dictis cap. 10. & cap. *Is cui*, de Sentent. excomm. in ſexto, & in cap. vlt. de Offic. Ordin. in ſexto per verbum ſuſpenſionis fertur. Veruntamen, niſi ſit de nomine quęſtio, illa non pertinet propriè ad ſpecificam cenſuram ſuſpenſionis: Sed potius interdicti. Quia illa non eſt pęna clericorum propria, qualis eſt ſuſpenſio; nec priuat actu proprio alicuius Eccleſiaſticæ poteſtatis per ſe, ac neceſſariò.

Excluditur, quædam euaſio.

Reſpondent aliqui, hanc cenſurã, quando fertur in clericos; etiam priuare illos vſu poteſtatis Eccleſiaſticæ ſaltem quoad poteſtatẽ ordinis, & conſequenter vſu iuriſdictionis in foro pœnitentiæ intra Eccleſiam, quia non poſſunt ibi celebrare, aut ſacramenta miniſtrare, alioqui irregulares fiunt: ideoq́ue cenſurã hanc, prout cadit in clericos, eſſe veram ſuſpẽſionem, licèt in laicis ſit quoddam interdictum, vt patet ex capit. *Latorem*. 33. quæſtione ſecunda. Sed hoc non rectè dicitur; tum, quia cenſura non variat ſuam rationem propter ſolam varietatem ſubiectorum; hæc autem cenſura generatim lata æquè comprehendit laicos & clericos: ergo in omnibus habet eandem rationem cenſuræ: Nõ poteſt autem in omnibus habere rationem ſuſpẽſionis: habet ergo rationem interdicti: Tum etiam, quia talis cenſura in clericum lata, non ſolùm priuat illum exercitio ordinum, ſed etiã auditione diuinorum officiorum in Eccleſia, quamuis non ſub eadem pœna irregularitatis, ſed more laicorum. Priuat etiam ſepultura Eccleſiaſtica, vt patet ex dict. capit. *Is cui*, ſuſpenſio autem non habet hos effectus. Denique interdictum etiam perſonale latum in clericum, priuat illum vſu ordinum ſub pœna irregularitatis, & tamen non propterea talis cenſura in tali perſona eſt propria ſuſpenſio. Illo igitur argumento ſolùm concluditur, has cenſuras habere interdum aliquos effectus communes; inde verò non fit, vnam eſſe alteram, vt ſuprà declarauimus. Adde, loquendo etiam de clericis, in eodem cap. *Is qui*, ſæpè vocari hanc pœnam interdictum, *Is* (inquit) *cui eſt Eccleſiæ interdictus ingreſſus, cùm ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta, irregularis efficitur, ſi contra interdictum huiuſmodi, &c.* Et infrà, *Talis quoque, ſi hoc interdicto durante, &c.* Idem habetur in capit. *Epiſcoporum*, de Priuil. in ſexto & in capit. *Sacro*, de Sentent. excommun. Quòd ergo aliquando effectus huius cenſuræ per verbum ſuſpendendi explicetur, non refert; quia, vt in ſuperioribus adnotauimus, hæc verba, cùm ſint priuatiua, ſeu prohibitiua, interdum ſumuntur latè, vt communia ſunt multis cenſuris; aliquando verò propriè, & ſpecificè: in illis ergo iuribus priori modo ſumitur verbum ſuſpendẽdi pro prohibitione ab ingreſſu Eccleſiæ, vt patet ex ſubiecta materia, iuxta quam ſunt iura interpretanda, cap. *Intelligentia*, cum ibi notatis de verborum ſignificat.

4
Reſolutio quęſt.

Dicendum ergo eſt, pœnam illam eſſe quoddam peculiare genus interdicti, quia eſt cenſura quædam, vt in dictis iuribus apertè ſupponitur: propterea enim definitur, fieri irregularem ſacerdotem ſi illam violando celebret. Eſt autem cenſura priuans fideles aliqua participatione diuinorum, nõ propter communicationem cum alijs, ſed per ſe: conuenit ergo huic cenſuræ ratio interdicti. Continetur autem ſub ſpeciebus ſuprà numeratis quatenùs interdictum perſonale eſt & non locale. Differt autem ab alijs perſonalibus, quia non eſt totale interdictum, ſed partiale, & quia fortè addit aliquem effectum, quem nõ habent alia interdicta perſonalia.

5
In quibus cõueniat interdict. hoc cum alijs perſonalib. & quibus differat.
Capit. Si ſententia de ſentẽt. excom.
Capit. Is cui.

Primùm declaratur; quia alia interdicta perſonalia priuant ſimpliciter participatione diuinorum in omni loco iuxta capit. *Si ſententia*, de Sententia excommunicat. Hoc autem ſolùm priuat participatione diuinorum in Eccleſia. Quod probat quoad vtramque partem dictum capit. *Is cui*, vbi dicitur. Cui eſt Eccleſiæ ingreſſus interdictus, per conſequens eſſe interdictam diuinorum celebrationem in ipſa. Cuius ratio eſt; tum quia celebratio in Eccleſia ſupponit neceſſariò ingreſſum in ipſam; tũ maximè, quia hoc interdictum præcipuè ferri videtur propter prohibendam ſacrorum adminiſtrationem in Eccleſia. Quæ ratio æquè procedit de quacuncunque participatione diuinorum officiorum in Eccleſia; Vt omnes Doctores aduertunt in dict. capit. *Is cui*, & Innocentius in cap. *Sacro*, de Sententia excommunicationis, numero ſecundo, & ibidem Panormitanus, Felinus, & alij; Syluest. verb. *Suſpenſio*, numero quinto, & verb. *Interdictum*, ſexto quæſt. 5. & Couarruuias in cap. *Alma*, par. ſecunda. §. 1. num. 3.

Innocent. Panorm. Felinus. Syluest. Couar.

Qui addit, adeo verum eſſe, hoc interdictum ferri propter prohibenda diuina in Eccleſia, vt alioqui, ceſſante hac participatione diuinorum, huiuſmodi ingreſſum non prohibeat, quod infrà videbimus: Nunc ſatis eſt, hoc interdictum conuenire cum alijs perſonalibus in hoc, quòd priuat omni participatione diuinorum in Eccleſia: ita vt ſic interdictus nec celebrare in ea poſſit, nec ſepeliri, nec dare aut recipere ſacramenta nec miniſterium aliquod ſacrum exercere, nec miſſam aut aliud diuinum officium audire. Vndè quoad hoc participat hoc interdictum ea, quæ in ſuperioribus diximus de interdicto perſonali, tam quoad peccatum, & pęnam tranſgreſſionis, vt patet ex dict. capit. *Is cui*, quàm quoad priuile-

Digitized by Google

priuilegia, vt æquitas rationis poſtulat. Vnde priuilegium, quod cōceditur in cap. *Alma*, perſonis interdictis, vt in quatuor feſtiuitatibus poſſint intereſſe diuinis, etiam extenditur ad perſonas interdictas ab ingreſſu Eccleſiæ, poterunt enim illis diebus in Eccleſia intereſſe diuinis, non tamen celebrare, aut miniſtrare quia hoc in dict. cap. *Alma*, non conceditur.

6 Primũ diſcrimē inter hoc īterd. & alia perſonalia.

Altera verò pars continet primam differentiam inter hoc interdictum & alia perſonalia, ſcilicet limitationem huius prohibitionis ad Eccleſiam, Et probatur ſufficienter ex d. cap. *Is, cui*, ibi *In ipſa*, & iterum, *In ea*; addendo enim hanc limitationem ſatis indicauit Pōtifex, prohibitionem hanc ad illum locum limitari. Et ita intellexit Gloſſ. ibi, & omnes interpretes, & Innoc. & Couarr. ſuprà; & Abbas in cap. *Cum dilectus*, de conſuet. num. 20. & Nauar. capit. 27. num. 170. vbi alios refert. Qui etiam explicant quid nomine Eccleſiæ intelligendum ſit: quod in ſuperioribus iam tetigimus. Et reſolutio eſt, per Eccleſiam intelligi quodlibet templum authoritate Epiſcopi publicè deputatum ad ſacra facienda, ſiue illud ſit benedictum, ſiue non, nā hæc eſt ſignificatio illius vocis ſecundum communem vſum Eccleſiæ, & ſumitur ex cap. pen. de Imm. Eccleſ. Celebratio ergo, vel participatio diuinorum in tali Eccleſia interdicitur per hanc cenſuram, non verò extra illam. Ratio eſt quia per nullam cenſuram plus prohibetur, quā verba legis, vel ſententia contineant, vt ſuprà diximus. Sed ex vi verborum, per quæ fertur hęc pœna, non fit prohibitio diuinorum ſimpliciter: ſed cum determinatione Eccleſiæ: ergo nō eſt extendenda prohibitio: ergo extra Eccleſiam omnia alia, quæ anteà licebant tali perſonæ, poſteà licent, vt eſt facere ſacrum in priuato oratorio approbato, recipere ſacramentum Vnctionis in domo ſua, & quælibet alia ſacramenta extra Eccleſiam, vt rectè docent ijdem auctores, & Nauar. cap. 25. nu. 75. & Syluest. *Interdictum*, 6. q. 5. qui eodem modo eſt intelligendus verb. *Suſpenſio*, num. 5. circa finem. Neque aliud colligitur ex cap. *Latores*, 22. q. 5. nam tota illa prohibitio, de qua ibi eſt ſermo, intelligenda eſt cum eadem limitatione, ſcilicet in Eccleſia.

Gloſſa. Innoc. Couar. Abbas. Nauar.

7 An ſic interdictus poſſit extra Eccleſiam exiſtēs audire miſſā quę intra illā celebratur.

Quæri autem poteſt, an ſic interdictus extra Eccleſiam exiſtens, poſſit audire diuina, quæ intra illam fiunt. Videtur enim tunc non violare ſuum interdictum, quia non ingreditur Eccleſiam, directè autem ſolùm eſt interdictus à tali ingreſſu. Item aliàs ſi è contrario miſſa diceretur extra Eccleſiam, peccaret perſona ſic interdicta illam audiens ex Eccleſia, vt ſeruetur commutata proportio. Conſequens autem videtur falſum, quia ex vi huius interdicti ſolùm in Eccleſia prohibentur diuina. Nihilominùs dicendum videtur, non eſſe licitum perſonæ ſic interdictæ audire miſſam, vel officia diuina, quæ in Eccleſia dicuntur, etiamſi poſſit ea audire extra Eccleſiam exiſtens. Ratio eſt, quia ex vi illius interdicti hoc principaliter prohibetur; ideò enim alicui interdicitur ingreſſus Eccleſiæ, vt diuinorum, quæ in ea fiunt, particeps non fiat. Dices, hunc eſſe finem præcepti, & ideò, quamuis in aliquo particulari actu non ſeruetur, non propterea violari cenſuram, ſi aliàs non agitur contra materiam prohibitam. Reſpondeo, non eſſe finem extrinſecum, ſed ita intrinſecum, vt contineatur etiam ſub materia præcepti prohi-

Occurrit obiectioni.

A bita: ita enim interpretantur iura ſuprà citata interdict. hoc ab ingreſſu Eccleſiæ, vt formaliter, ſeu virtute contineat prohibitionem omniū diuinorum, non ſimpliciter, ſed in tali loco. Dicere etiam poſſumus, eum, qui ſic audit diuina in Eccleſia, licèt non ingrediatur corpore, ingredi animo, & ſenſu; cùm tamen hoc totum prohibitum ſit ex vi illius interdicti. Et per hoc reſponſum eſt ad primam dubitandi rationem. Ad ſecundam verò pendet reſponſio ex his, quę dicemus circa alteram differentiam.

Corollaria præcedētis concl.

8 Syluest.

Et iuxta hanc doctrinam rectè dicit Syluest. *Interdict.* 6. q. 6. ſi Diaconus v.g. interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ Euangelium ſolenniter cantet extra Eccleſiam ipſe exiſtens, miniſtrando tamen ſacerdoti dicenti miſſam intra Eccleſiā, irregularitatem incurrere: quia, licèt corporaliter videatur miniſterium illud extra Eccleſiam B exercere; tamen moraliter intra Eccleſiam miniſtrare cenſetur: quia ſacrum ipſum cui miniſtrat, intra Eccleſiam fit & ad illud cooperatur. At verò rectè etiam addit Syluest. ſi ſacerdos extra Eccleſiam ſacrum faciat, & Diaconus interdictus ab ingreſſu Eccleſię, ex Eccleſia illi miniſtret cantando ſolenniter intra Eccleſiam Euangelium, vel Epiſtolam, etiam tunc fieri irregularem quia licet hæc miſſa extra Eccleſiam dicatur, & actio miniſtri, quatenus eſt cooperatio ad illam, videatur ordinari extra Eccleſiam; tamen ſecundum ſe fit re vera intra Eccl. eſtque ſolennis adminiſtratio ordinis contra cēſuram Eccleſiæ; & ideò ſufficit ad irregul. incurrendā. Addit verò in his caſibus etiam ſacerdotem facientem ſacrū fieri irreg. etiāſi ipſe interd. nō eſſet: quia participat cū miniſtris in crimine. Sed C hoc falſum eſt, quia nulla talis irregul. eſt in iure lata contra ſic participantes; ſed ſolùm contra ipſum clericum violantē cenſurā qua ipſe eſt ligatus, vt patet ex d. c. *Is cui*, niſi ergo ipſe ſacerdos ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus ſit, hanc irregularitatem non incurrit. Et tunc neceſſe eſt, vt intra Eccleſiam ſacrum faciat. Nam, ſi extra Eccleſiam diceret, licèt Diaconus v.g. intra Eccleſiam caneret Euangelium, ſacerdos, non fieret irregularis: qa principalis actus eius extra Eccleſiā ſit.

9 An ſic interdictus poſſit dicere, vel audire miſſam in cœmeterio.

Vlterius verò circa hanc partem inquiri poteſt, an ſic interdictus poſſit in cęmeterio miſſā dicere, vel eam, aut alia diuina officia audire, ſi ibi dicantur. Aliqui enim affirmant, poſſe, & citant Gloſſam cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. verb. *Cœmeterio*, quæ re vera id non dicit. Poteſt autem ſuaderi, quia cęmeterium in rigore non eſt Eccleſia: ergo interdicto ingreſſu Eccleſiæ præciſè, nō interdicitur cęmeterij ingreſſus; D præſertim cum in materia pęnali, ac propterea odioſa, verba ſint ſtrictè intelligenda. Oppoſitā verò ſententiam tenet Abbas in cap. *Cum Eccleſia*, de Immun. Eccleſ. Et poteſt fundari in d. cap. *Is cui*, nam ibi dicitur, huiuſmodi perſonam ſic interdictam, ſi in eo ſtatu moriatur, non poſſe ſepeliri in cęmeterio. Reſpondent aliqui, hoc ideò eſſe, quia per tale interdictū priuatur perſona Eccleſiaſtica ſepultura, qualis eſt etiam illa, quæ fit in cęmeterio Eccleſiæ. Sed hæc reſponſio nō ſatisfacit: nam, ex vi huius interdicti, nō priuatur quiſpiam ſepultura Eccleſiaſtica, niſi quatenus priuatus eſt ſacro vſu Eccleſiæ; ſi ergo ex vi illorum verborū ſub eo interdict. nō includitur cęmeterium quoad ſacros vſus viuentium; neque, etiā includetur quoad vſum ſepulturæ; vel è conuerſo,

1. Opin. Vera ſententia. Abb.

Euaſioni occurrit.

Digitized by Google

uerſo, ſi quoad hunc poſteriorem vſum includitur, vt prædicto textu dicitur, etiam includitur quoad alia officia diuina. Quia illud non eſt peculiari extenſione, quæ alijs verbis quoad vſum ſepulturæ facta ſit: nullibi enim legitur talis extenſio, ſed ex vi ipſius interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ talis effectus ſequi cenſetur. Ratio autem eſſe videtur, quam ibi tangit Gloſſa; quia nomine Eccleſiæ cęmeterium comprehenditur tanquam acceſſorium ſub principali: vt colligitur ex cap. *Si ciuitas*, de Sent. excom. in 6. vbi interdicta Eccleſia dicitur conſequenter eſſe interdictũ cęmeterium; ergo ſimiliter in præſenti, cùm quis interdictus eſt ab ingreſſu Eccleſiæ eadem ratione interdictus eſt ab ingreſſu cęmeterij: nã eadẽ ratio hic procedit, ſcilicet quòd acceſſoriũ cõprehenditur ſub principali. Sicut etiam ſic interdictus celebrans in quacunque capella Eccleſiæ, ſine dubio peccaret, & irregularis fieret, quia qui totũ prohibet, quamlibet etiam partem interdicit: At verò quoad hoc æquiparantur cęmeteriũ, & capella argumento dicto cap. *Si ciuitas*.

Capit. Si ciuitas, de Sent. excom.

10 An ſic interdicto ſit prohibitũ cœmeteriũ ſeparatũ ab Eccl. Pars affirmans.

Inſurgit verò difficultas ex hac ratione, quia ad ſummũ procedit de cęmeterio Eccleſiæ cõtiguo, non verò de ſeparato. Nam in d. cap. *Si ciuitas*, dicitur, interdicta Eccleſia interdici cęmeterium contiguum, non verò non contiguum: ergo pari ratione idem erit dicendum in præſent. Eſt autem ratio, quia cęmeterium quod non eſt contiguum, non comparatur ad Eccleſiam, vt quid acceſſorium, ſed tantum quidam locus per ſe diſtinctus; ideoque non comprehenditur nomine Eccleſiæ; quod ſecùs eſt in cęmeterio cõtiguo. Nihilominùs Gloſſ. in d. c. *Is cui*, dicit, in hoc interd. non oportere diſtinguere de cęmeterio contiguo; vel non contiguo, & habet fundamentũ in illo textu quatenus abſolutè dicit hominem ſic interdictum non debere in cęmeterio ſepeliri, nihil diſtinguens de cęmeterio contiguo, vel non contiguo: ergo in neutro poteſt ſepeliri ſic interdictus: ergo eadem ratione nõ poteſt talis perſona interdicta ingredi cęmeterium, etiam non contiguum Eccleſiæ ad quælibet alia diuina officia celebranda, vel participanda; atque ita Gloſſa prædicta indifferenter loquitur, dicens, cęmeterium quodlibet eſſe interdictum tali perſonæ. Vt verò reſpondeat ad dictum cap. *Si ciuitas*, conſtituit differentiam inter locale interdictum ipſius Eccleſiæ, & interdictum perſonale ab ingreſſu Eccleſiæ: nam illud quaſi inhęret loco, & ideò afficit etiam locum ſacrum cõtiguum, non verò diſiunctum, hoc verò afficit perſonam, eamque priuat vſu loci ſacri, ideoq; non refert locorum contiguitas, vel diſiunctio. Præſertim, quia aliàs illuderetur interdictum ſi poſſet quis ſepeliri in cęmeterio non contiguo.

Pars negans. Gloſſ.

11 Excludit Gloſſę reſponſio.

Sed hæc reſponſio non videtur ſatisfacere, quia, licèt hoc interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ cadat directè in perſonam: tamen non ſimpliciter illam interdicit, ſed ſolùm reſpectu loci expreſſi in ſententia, vel lege, hic autem locus ſolùm eſt Eccleſia, vt ſupponimus, & de hoc inquirimus quid nomine Eccleſiæ comprehendatur: ex d. autem cap. *Si ciuitas*, colligitur comprehendi cęmeterium contiguum, non verò diſiunctũ, quòd non prouenit ex eo quod interdictum illud locale eſt, ſed ex ratione ſuprà tacta, quòd cęmeterium contiguum eſt quid acceſſorium Eccleſiæ, non verò diſiunctum, quæ ratio etiam in præſenti locum habet: ergo differentia illa nihil ad præſens refert. Neque etiam hinc ſequitur eludi hoc interdictum, quia ipſum de ſe eſt limitatum ad talem locum: & ideò, ſi in illo ſeruetur; non illuditur, etiamſi actus ſimilis extra illum locum exerceri valeat: ſicut non illuditur hoc interdictum etiam ſi quis poſſit celebrare in oratorio priuato.

Eſt ergo res hæc vtrinque ſatis dubia. Cenſeo tamen in primis, ex vi huius interdicti nõ prohiberi aliquem, quominùs poſſit celebrare diuina, aut ea participare, vel eis intereſſe ſi fiant in cœmeterio non contiguo alicui Eccleſiæ. Hoc probat optimè ratio proximè facta, quia in toto rigore tale cœmeterium non comprehenditur nomine Eccleſiæ; neque eſt vlla ratio ob quam ad illud fiat talis extenſio. Eò vel maximè, quòd talis locus non eſt deputatus ad alios vſus ſacros præterquàm ad ſepulturam Eccleſiaſticã; ideoque reſpectu aliorum diuinorũ officiorum ferè ſe habet ſicut alia loca priuata, quamuis habeat maiorem quandam decentiam, eò quòd aliquo modo locus ſacer ſit: tamen hoc non eſt ſatis, vt ſub illo interdicto comprehendatur quantùm ad alios actus. Nam etiam priuatum oratorium eſt aliquo modo locus ſacer, & nihilominùs Eccleſiæ nomine non comprehenditur.

12 Reſolutio quæſtionis.

Nihilominùs tamen addo ſecundò, ex vi huius interdicti prohiberi eccleſiaſticam ſepulturam etiã in cœmeterio non contiguo. Hoc probat mihi abſoluta deciſio d. capit. *Is cui*, vt ſuprà expendimus. Oportet tamen recolere duplicem interpretationem illius textus, quam in fine ſuperioris diſp. tetigimus. Vna eſt, vt hæc pœna nõ referatur ad omnem perſonam interdictam ab ingreſſu Eccleſiæ, ſed ad illam tantum, quæ violauit hoc interdictum celebrando in Eccleſia. Iuxta quam interpretationem nullum argumentum ex illo loco ad rem præſentem deſumi poteſt: nam dicemus in illo textu non declarari hunc eſſe effectum huius interdicti, ſed imponi vt ſpecialem pœnam celebranti contra hoc interdict. atque ita ruit totum fundamentum ſecundæ ſententiæ propoſitæ. Imò iuxta hanc expoſitionem ex illo textu non colligitur, hoc interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ habere hunc effectũ priuandi eccleſiaſtica ſepultura; ſed id colligi debet ex illa generali regula ſuprà tradita, quòd hoc interdictũ habet omnes effectus interdicti perſonalis nõ vbique ſed in Eccleſia; vnde ſolùm ſit priuare etiã ſepultura in Eccleſia, non tamẽ in quolibet alio loco ſacro, ſeu cęmeterio.

13 Ex vi huius interdicti prohibet Eccleſ. ſepultura etiã in cœmeterio non cõtiguo. 1. expoſitio cap. Is cui.

Hæc verò interpretatio illius textus ſingularis eſt; alia verò expoſitio eſt communiter recepta, & ideò magis probanda, ſcilicet, ibi declarari hunc, vt effectum talis interdicti, quod magis eſt conſentaneum verbis textus: tùm, quia illa relatio, & coniunctio, *talis quoque, &c.* planè refertur ad perſonã ſic interdict. de qua vt ſic principaliter erat ſermo in textu, & nõ quatenus nouum crimen commiſit; tùm etiam, quia illa cõditio, *ſi tali interdicto durante, &c.* fruſtrà poneretur, ſi non eſſet ſermo de effectu interdicti, ſed de pœna ob tranſgreſſionem: nam hæc poſſet executioni mandari, etiamſi interdictũ nõ duraret. Igitur in illa parte declaratur hic tanquam ſpecialis effectus interdicti; declaratur autem ſub ea conditione, *niſi pœnituerit*, quã citato loco diſputationis pced. ſatis explicuimus. Cùm ergo ibi abſolutè dicatur, *In Eccleſia, vel cœmeterio*, quodlibet cęmeteriũ comprehenditur etiam non cõtiguum;

14 Alia eiuſdem cap. expoſitio.

Digitized by Google

tiguum. Quomodò autem hæc aſſertio cum præced. cohæreat explicandum ſupereſt: cur enim potius quoad hunc effectum ſit extenſio ad cœmeterium diſiunctum quam quoad alios? Item reſpondere oportet ad c. *Si ciuitas*, nam repugnare videtur ſaltem argumento ſumpto à paritate rationis.

15 Cur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ prohibeat ſepultura in cæmeterio ſeparato nõ verò in illo ſacra audire.

Dico igitur, hanc fuiſſe ſpecialem declarationem illius textus quoad hunc effectum, quę non fundatur in illo principio quod acceſſorium ſequitur naturam principalis, & ſub illo comprehenditur: nam hoc non habet locum in cęmeterio ſeparato, vt rectè probatum eſt: imò neque ad contiguum hic rectè applicatur, vt poſteà dicam: ſed fundatur in hoc, quod, quãtum ad vſum ſepulturæ, perinde ſe habet quodlibet cęmeterium. ſiue coniunctum, ſiue ſeparatum, ac ipſa Eccleſia, quia per ſe & directè eſt locus inſtitutus, ac deputatus ad hunc ſacrum vſum, ſicut Eccleſia ad alios: & ideo, quantum ad hanc prohibitionem reputatur tãquam Eccleſia. Vnde etiam ſecundum communem modum loquendi ſepultura in tali loco dicitur Eccleſiaſtica: ob hanc ergo cauſam facta eſt illa extenſio quoad hunc vſum ſepulturæ. Ex qua non ſumitur argumentũ ad alios actus: imò ex ſpeciali declaratione hic facta, colligi poteſt nõ eſſe idẽ de reliquis.

16 Ex vi interdicti ab igreſſu Eccleſiæ nõ prohibetur Igreſſus in cæmeterio et cõtiguo. *Philippus Francus.*

Atq; hinc vlterius infero, ex vi huius interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ nõ priuari aliquẽ ingreſſu cęmeterij etiam contigui Eccleſię, nec celebratione diuinorum officiorum in ipſo. Quod ſenſit Philippus Franc. in d. cap. *Is cui*, & nonnihil fauet cap. *Latorem*, 33. quæſt. ſecund. vbi quidam interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ ad fores eius aſſiſtere, & ibi Deũ deprecari permittitur: ergo nõ intelligitur excluſus ab Eccleſiæ cæmeterio. Ratio eſt illa generalis, quòd verba pęnalia reſtrigẽda ſunt quantum proprietas eorum patitur, niſi vel aliter in iure declaratum ſit, vel alia neceſſaria ratio cogat. Hic autem in rigore nomine Eccleſiæ non ſignificatur cęmeterium, nec eſt ius aliquod, aut ſufficiens ratio, quæ cogat ad illam extenſionem faciendam, ergo. Probatur minor, quia, ſi eſſet aliquod ius, maximè eſſet dictum c. *Is cui*, vbi declaratur cęmeterium comprehendi quoad effectum priuationis ſepulturæ: oſtendimus autem, hoc eſſe ſpeciale in illo effectu, ideoque non eſſe extendendum ad alios; alioqui etiã in cęmeterio non cõtiguo eſſet prohibitus talis ingreſſus, quod falſum eſſe oſtendi: igitur ex illo textu colligi non poteſt hæc extenſio ad cęmeterium etiam contiguum Eccleſiæ. Rurſus, ſi aliqua ratio cogeret, eſſet maximè illa, quòd acceſſorium ſequitur principale; at hoc eſt verum in fauorabilibus, non autem in pęnalibus, & odioſis.

Excludit fundamẽtum cõtrariæ ſentẽtię.

17 Occurritur obiectioni. Capit. Si ciuitas.

Dices, licèt hoc videatur odioſum reſpectu perſonæ, quę interdicitur; tamen reſpectu Eccleſiæ eſt fauor; hoc ergo ſatis eſt, vt fiat extẽſio. Ob ſimilem enim rationem in dicto cap. *Si ciuitas*, interdicta Eccleſia, dicitur eſſe interdictum cęmeterium contiguum. Reſpondetur, nullum fauorem Eccleſiæ ab ipſa intentum in hoc inueniri, quia, quando ipſa interdicit aliquem ab ingreſſu Eccleſiæ, id ſolùm intendit, quod verbis declarat, quòd ſi plus voluiſſet expreſſiſſet, ſeu declaraſſet. Nec pertinet, per ſe loquendo, ad fauorem Eccleſię, vt pęnalia verba extendantur, alioqui eo titulo ſemper eſſent pęnæ latæ intelligendæ, contra iuris regulam. Nec cap. *Si ciuitas*, in ęa ratione fundatur, ſed in alia ſpeciali, ſcilicet, *ne vilipendi valeat ſententia interdicti*, quæ ratio habet locum in interdicto locali, de quo ibi eſt ſermo non verò in perſonali, quale eſt id, de quo agimus: quia, cùm afficiat perſonam ſolùm in ordine ad talem locum, quamuis extra illum in loco etiam vicino, & contiguo celebrare poſſit, non propterea contemnitur, aut vilipenditur interdictum.

18 Capella quoad hunc effectum noĩe Eccleſiæ venit.

Non oportet tamen hoc extendere ad Capellas Eccleſiæ, vt ſupra obijciebatur: quia Capellæ re vera ſunt partes Eccleſiæ: & ideò ſub ipſo toto comprehenduntur, quando ingreſſus Eccleſiæ interdicitur: ſecus verò eſt de cęmeterio, non enim eſt pars Eccleſiæ, ſed omninò extra illam, & ideò in rigore nomine Eccleſiæ, non comprehenditur quoad pęnalia, niſi vbi id ſpecialiter declaratum eſt.

Explicatur alia differentia inter hoc interdictum, & reliqua.

19 VLtimo loco explicanda ſupereſt alia differẽtia, quam ſuprà inſinuauimus inter hoc interdictum, & reliqua. Eſt autem differentia, quia alia interdicta non priuant hominem ab ingreſſu Eccleſiæ, vt ſuprà viſum eſt, diximus enim, quando diuina officia non celebrantur, poſſe vnumquemque non obſtante interdicto, ingredi Eccleſiam, & in ea priuatas orationes fundere. At verò hoc interdict. priuat hominem ingreſſu Eccleſiæ, vt verba ipſa ſonant. In hac autem differentia non conueniunt Doctores: multi enim ſentiunt, ex vi huius interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ſolùm prohiberi ingreſſum Eccleſiæ ad celebranda, audienda, vel recipienda diuina, non verò ad priuatas orationes fundendas, vel ad alias orationes. Ita ſentit Couarr. in cap. *Alma*, p. ſecund. §. 1. numer. 3. citans Calderinum, Ancharanum, Dominicum, & Francum pro hac ſententia. Quam etiam tenet Nauarr. in Sum. cap. 25. numer. 73. citans Archidiaconum, & communem in dict. cap. *Is cui*, & cap. 27. num. 170. referens alios, & ſumens argumentum ab excommunicatione, quæ maior eſt cenſura, & tamen non priuat ab ingreſſu Eccleſiæ propter priuatam orationem. Tenet etiam Angelus verb. *Suſpenſio*, 3. numer. ſexto, Syluest. verb. *Suſpenſio*, quæſtio. 5. circa finem, dicitque colligi ex ratione textus in d. cap. *Is cui*, nimirum ex illis verbis, *Cùm ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta*: nam hinc videtur colligi, priuatam orationem non eſſe ibi interdictam. Et hũc etiam videtur tendere ratio, quam Nauarr. affert, quod prohibitio ingreſſus Eccleſiæ reſpicit ſolùm diuina officia, ne ea quis faciat vel audiat in Eccleſia, Quod quidem de celebratione conſtat ex dict. cap. *Is qui*, de auditione verò exprimitur in cap. præſenti, 5. quæſtio. 2.

1. Sñia circa effectus huius interdicti. *Couarr.* *Nauarr.* *Angel.* *Syluest.*

20 Contrariam tamen ſententiam tenet Syluest. verb. *Interdictum*, 6. quæſt. 6. cum Monaldo, & Venuecio, quos refert: idem tenent Innocentius in cap. *Sacro*, num. 2. de Sent. excom. Abbas in cap. *Cum Eccleſia*, num. 5. de immunitate Eccleſiæ, & Calderin. tracta. de Interdicto Eccleſ. men. 2. verſ. *Sed quæritur*, & Felin. in cap. *A nobis*, num. 6. de Except. Fundamentum eſſe poteſt, quia verba illa, *ab ingreſſu Eccleſiæ*, totam hanc vim habere videntur. Et ideò argumentum ab excommunicatione, vel alijs cenſuris

2. Sñia. *Syluest.* *Abb.* *Calder.* Vgol. tabul 6. c. 16. q. 3. nu. 1. & para. 1. per totũ. *Innocent.* *Felinus.*

Digitized by Google

A ſuris ſumptum efficax non videtur: nam, licèt aliæ cenſuræ ſimpliciter grauiores ſint, hęc tamẽ poteſt habere aliquid ſpeciale, in quo alias ſuperet, cùm ipſa ſpecialis ſit, & per verba ſpecialia feratur, quæ prædictam vim habere videntur. Nec apparet aliquod fundamentum ſufficiẽs ad limitandam hanc prohibitionem ad illa duo capita, ſcilicet facere, vel audire diuina officia in Eccleſia: quia in dict. cap. *Is cui*, ſolùm dicitur, prohibito ingreſſu Eccleſiæ, *conſequenter prohiberi celebrationem diuinorum in ea;* non verò excludit quin alia prohibeantur: ſed illius effectus meminit, quia intentioni illius cap. deſeruiebat, ſcilicet ad explicandam irregularitatẽ, quæ propter violationem huius cenſuræ incurritur: nã hæc propter ſolam celebrationem diuinorum ex officio incurritur: non verò propter alias actiones contra hoc interdictum, etiamſi ex vi illius prohibitę ſint. Panorm. B Imò Panormitanus ſuprà ponderat verbum illud, *per conſequens;* nam ex eo intelligimus ipſum ingreſſum Eccleſiæ per ſe, ac ſimpliciter eſſe prohibitum, conſequenter verò celebrationem, quæ talem ingreſſum prærequirit.

21 Cap. Præſenti, 5. q. 2. expẽditur.

Caput autem *Præſenti*, 5. quæſt. ſecunda in primis non videtur in proprio ſenſu adduci, nã verba eius ſunt, *Interdicta Eccleſia intrandi licentias & omnia diuina officia audiendi.* Quæ duas habent partes, & in priori fertur interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; in poſteriori verò noua pœna generalior ferri videtur: non enim additum eſt, *in ea*, ſed ſimpliciter prohibetur audire diuina officia, quod (ex vi talium verborum) intelligitur vbicunque dicantur, quæ prohibitio non continebatur in interdicto ab ingreſſu Eccleſię, vt conſtat. Vel certè, ſi quis omnino velit poſteriora verba coniungenda eſſe prioribus, & referẽnda eſſe ad Eccleſiam, dicendum eſt, illud non fuiſſe interdictum ſimpliciter ab ingreſſu Eccleſiæ, ſed ſolùm ex parte, ſeu cum limitatione, ſcilicet intrandi ad audiẽda diuina officia. Ex quo non licet inferre, quoties interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ fertur, licèt abſolutè, & ſimpliciter feratur, non prohiberi niſi actum audiendi, vel celebrandi officia. Alioqui nec receptio ſacramentorum in Eccleſia eſſet prohibita, quia recipere ſacramentum, non eſt audire, vel celebrare diuina officia.

22 Cap. Latorẽ. 33. q. 2.

Præterea, quòd hæc prohibitio extendatur etiam ad orationes priuatas in Eccleſia, videtur apparenter colligi ex cap. *Latorem*, 33. quæſtione ſecunda ibi, *Per annum integrum Eccleſiam non ingrediatur, ſed ante fores baſilicæ ſtans, orans, & deprecans Deum perſeueret.* In quibus manifeſtè eſt ſermo de priuata oratione; & illa permittitur fundi ante fores Eccleſiæ, ergo ſupponitur prohibita intra Eccleſiam ex vi talis cenſuræ. Illa enim particula aduerſatiua, *Sed ante fores, &c.* ſatis declarat, prohibitio ingreſſu Eccleſiæ, illam etiam deprecationem intra illam eſſe prohibitam, quę ad fores Eccleſiæ facienda dicitur. Quod aliter ſic vrgeo: nam, cùm dicitur, vt ſic interdictus ſtet ad fores Eccleſiæ, & ibi deprecetur, vel intelligitur quòd ſtet ad diuina officia audienda, & deprecandum in eis, & hoc dici non poteſt, cùm id prohibitum ſit ex vi talis interdicti, quod ſuprà oſtenſum eſt, & ſumi poteſt ex dict. cap. *Præſenti*, iuxta communem intellectum: vel intelligitur, vt ſtet ibi ad deprecandum abſque auditione diuinorum, & hoc ſuperfluè adderetur, niſi talis deprecatio prohiberetur fieri intra Eccleſiam ex vi illius interdicti.

23 Inter duas propoſitas ſentẽtias iudicium fertur.

Quamuis ergo prior ſententia & communior & fauorabilior ſit, & propterea ſim ad eam propenſus & fortè in praxi poſſit probabiliter, & ſecurè ſeruari: nihilominùs in rigore iuris poſteriorem ſententiam veram eſſe opinor, quia fundamenta eius ſolidiora ſunt, & nullum fundamentum video ſufficiens in ratione, vel iure ad limitãdam illo modo prohibitionem ab ingreſſu Eccleſiæ abſolutè factam, & dictum cap. *Latorem*, apud me non parum facit, vt illa limitatio non admittatur. Aduerto tamen, cùm prohibetur ingreſſus Eccleſiæ, intelligendum id eſſe formaliter, vt ſic dicam, de ingreſſu in Eccleſiam, vt Eccleſia eſt; id eſt, ad vtendum ea tanquam loco ſacro, & ſolenniter inſtituto ad orandum Deum, vel alia ſacra facienda. Vnde non opinor (etiamſi Abbas, & nonnulli alij contrarium ſentiant) ex vi huius interdicti eſſe prohibitum omnem ingreſſum in Eccleſiam ſolùm quaſi materialiter ſumptum, ſcilicet vel ad tranſeundum per eam, vt rectè dicit Innocentius ſuprà, vel ad loquendum, aut diſputandum, vel quidpiam ſimile; quia tunc non vtitur aliquis Eccleſia, niſi vt quodam communi loco: iura autem loquuntur de Eccleſia quoad ſacrum aliquem vſum.

24 Hoc ſtet dictũ nõ prohibet ingredi Eccleſiã ad audiẽdam concionem.

Quid verò dicendum ſit de audienda concione intra Eccleſiam, iuxta priorem opinionem ſatis conſtat, iuxta poſteriorem verò res eſt magis dubia. Dicendum verò cenſeo hoc non eſſe prohibitum, quia nullo iure hoc ſignificatur; & quia, licèt actio illa aliquo modo ſacra ſit, non tamen ita propriè, ac per ſe pertinet ad munus C Eccleſiæ, quatenus templum eſt Deo dicatum, ſicut pertinet oratio, & aliæ actiones ſimiles: itẽ quia verbum Dei nunquã prohibetur, eſt enim ad cõuerſionem maximè neceſſarium. De alijs verò actibus, qui pertinent ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam exterioris fori, vt ſunt eligere, abſoluere à cenſura, & ſimiles, certum eſt per ſe non prohiberi in Eccleſia ex vi huius cenſuræ, quia reſpectu illorum etiam ſe habet Eccleſia merè materialiter, & alioquin tales actus non prohibentur ex vi Eccleſiaſtici interdicti, vt ex ſuperioribus conſtat.

DISPVTATIO XXXVI.

De Cauſis interdicti.

D POST effectuum conſideratiõe ſequitur vt de cauſis dicamus. Supponimus autem in hac cenſura locum habere quatuor communia cauſarum genera, quæ de cenſuris in communi declarauimus, de quibus in hac diſputatione ſigillatim dicemus: quia ſuppoſitis, quæ in ſuperioribus tractata ſunt, breuiter poſſunt expediri.

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO I.

Quis poſſit cenſuram interdicti ferre.

1 1. Regula generalis. DVæ regulæ generales in ſuperioribus traditæ, hic applicandæ ſunt. Prima eſt, interdictum poſſe & ab homine, & à iure ferri. De homine id conſtat communi vſu Eccleſiæ, & ex dictis ſuprà de poteſtate ferendi has cenſuras; nam hæc poteſtas in hominibus reſidet, & ex multis iuribus, quæ hoc ſupponunt, vt cap. vltimum de Sent. excomm. in 6. cum ſimilibus. Denique eſt res indubitata, & de fide. De iure etiam id conſtat ex eiſdem principijs; & inferiùs afferemus, & declarabimus varia interdicta, quę ipſo iure lata ſunt.

2 Secunda regula eſt, eum poſſe hanc cenſuram interdicti ferre, qui poteſt excommunicare, vel ſuſpendere; quæ inſinuatur in cap. *Cùm Eccleſiarum*, de Offic. ordin. Vbi quoad hoc excommunicatio, & interdictum æquiparantur. Et communiter recipitur, vt videre licet in Syluestro *Interdictum*, 3. q. 3. Couarr. in cap. *Alma*, par. 2. §. 2. num. 6. Nauarr. ca. 27. nu. 168. Soto in 4. diſt. 22. q. 3. ar. 1. conc. 2. Ratio tradita eſt ſuprà diſp. 28. de Suſp. ſect. 1. quæ ibi videri poteſt, nam eidem omnino hic locum habet. Solùm eſt hic aduertendum, hanc regulam intelligẽdam eſſe de interdicto abſolutè, non deſcendendo ad determinatam ſpeciem interdicti localis. Nam multi prælati videntur in Eccleſia habere poteſtatem ferendi cenſuras, & interdictum perſonale, qui non poſſunt ferre interdictum locale, quod de Prælatis religionum notauit Soto ſuprà: de quibus ſaltem conſtat non eſſe in vſu, vt ferant interdictum locale, niſi fortaſſe vbi in aliquo oppido habent iuriſdictionem Eccleſiaſticam fori contentioſi, & quaſi Epiſcopalem. Ratio autem eſſe videtur, quia iuriſdictio horum prælatorum magis eſt in perſonas, quàm in territoria, aut loca: ideò magis poſſunt ferre cẽſuras in perſonas, quam in loca; agimus autem de poteſtate ordinaria; & non delegata.

Syluest. Nauarr. Couarr. Soto.

Limitatio ſecũdę regulę.

3 Atque hæc ratio maximè conuincit de interdicto generali loci. De interdicto enim ſpeciali in proprijs Eccleſijs, vel domibus non videtur eadem ratio: quia talia loca regulariter exempta ſunt & eorum iuriſdictioni ſubiecta: cur ergo non poterunt in eis tale interdictũ ponere? Sed, quidquid ſit de abſoluta poteſtate, & iuriſdictione, vſu nõ eſt receptum, vt talia interdicta ab his prælatis ponãtur; vel quia ſunt media improportionata ad modum, finem religioſi regiminis: vel quia generaret ſcandalum in populo, & res eſſet Epiſcopis, & alijs prælatis Eccleſiarũ odioſa. Et ob has fortaſſe cauſas eis etiam non eſt data huiuſmodi poteſtas, & iuriſdictio; vel per contrariam conſuetudinem eam amiſerunt.

Quis poſſit iterd. ipſo iure ferre. Ex his regulis ſequitur, quoad interdicta à iure, eum poſſe ipſo iure interdictum ferre, qui poteſt condere canonicũ ius, & ſub cenſuris ad illud obligare. De qua poteſtate, & de habẽtibus illam ſatis diximus tractãdo de cẽſuris in comm. Similiter, quod ſpectat ad hominẽ, duobus modis poteſt homo habere hãc poteſtatem, ſcilicet ordinariam, & delegatã, ſicut de cenſura in comm. diximus, & in particulari de interdicto probari poteſt ex c. *Sanè*, 2. de Offi. deleg. & ex c. *Epiſcoporum*, de

A Priuil. in 6. Et ratio eſt eadem, quia hæc poteſtas non poteſt eſſe in hominibus, quin in aliquo ſit tanquã propria & ex officio, quod eſt eſſe ordinariam: & inde fit vt etiã delegari poſſit, quia nec ex parte poteſtatis repugnat quin delegabilis ſit, nec ex parte iudicis ordinarij, quin delegare eam poſſit. Eſt autem hæc poteſtas ordinariè in Epiſcopis, vt conſtat ex dict. c. *Epiſcoporum*, & alijs citatis, & ex c. *Cùm & plantare*, §. *Excommunicatos*, de Priui. Et ratio eſt, quia illi habent ordinariã, & principalem iuriſdictionem Eccleſiaſticam fori contentioſi, Conſtat autem ſub Epiſcopis à fortiori comprehendi eorum ſuperiores, præſertim Pontificẽ, Conciliũ generale, & alios, de quibus ſuprà de cẽſuris in cõmuni ſatis dictum eſt. Comprehenduntur etiã illi, qui participãt Epiſcopalẽ iuriſdictionem, vt ſunt aliqui Abbates c. *Sede vacante*, &c. de quibus eodẽ loco dictũ eſt.

Ab homine dupliciter ferri poteſt.

Quis illã habeat ordinariam.

Sede vacante.

B Specialiter autẽ hic dubitari ſolet an capitulũ Cathedralis Eccleſiæ poſſit cenſurã illam ferre, etiã quando Sedes non vacat. Et ratio dubitandi poteſt ſumi ex c. *Cùm inter*, de Conſuet. ibi, *Super eo, quod dicti canonici generale interdictum ab Epiſcopo veſtro, vel à vobis* (id eſt à decano, *& Capitulo*) *in ciuitate Cenomanẽſi poſitũ non ſeruabant*, &c. Quæ verba ſupponũt, interdictũ non tantum ab Epiſcopo, ſed etiam à Capitulo ſolere ferri, conſtatque ex eodẽ textu tale interdictũ fuiſſe validum. Nã Pontifex ſeruari illud præcipit non obſtante cõſuetudine contraria. Dicẽdum verò eſt Capitulũ iure ordinario nõ habere poteſtatẽ ferendi interdictũ: quod ſentiũt cõmuniter Canoniſtæ in cap. *Quæſiuit*, de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli, & Panormitanus in dict. ca. *Cùm inter*, & Ioannes de Lignan. in tractatu de Interdicto, Couar. dicit nu. 6. colligiturque ex dict. ca.

5 An illã habeat capitulũ Cathedralis Eccleſiæ ſede nõ vacante.

C. Cum inter, de Cõſuetudine. Concluſio.

Panor. Ioann. de Lignan. Couarru.

C *Quæſiuit*, vbi dicitur, interdictũ à canonico vel canonicis poſitum ſine cõſenſu Epiſcopi nõ eſſe ab Epiſcopo ſeruandũ, vel permittẽdum ab alijs ſeruari. Et ratio eſt, quia viuente Epiſcopo Capitulũ non habet ordinariè iuriſdictionẽ fori contentioſi in territorium, & ciuitatem Epiſcopalẽ. Propter dictum verò cap. *Cum inter*, addendũ eſt cum eiſdem Doctoribus, ex cõſuetudine, vel priuilegio aliquando habere Capitulum hanc poteſtatem. Quod confirmari etiam poteſt ex c. *Si canonici*, & c. *Quamuis*, de Offic. ordin. in 6. vbi de ceſſatione à diuinis eſt ſermo, & forma, ac modus eam imponendi præſcribitur; de qua forma, an ſeruãda etiam ſit interdicto, infrà dicetur. Poteſt autem ex dicto cap. *Cùm inter*, animaduerti differentia inter Epiſcopum & capitulũ, etiam quando poteſt ferre interdictum generale in totum Epiſcopatum, Capitulum verò ſolùm in D ciuitatem Epiſcopalem, vt patet ex verbis textus ſuprà citatis. Et ratio eſſe videtur, quia nec priuilegium, nec conſuetudo ampliùs extenderentur rationabiliter; & ideo nunquam extendi ſolent.

Rurſus inquiri poteſt, an è conuerſo poſſit Epiſcopus interdictum ferre ſine conſenſu Capituli, Aliqui Doctores abſolutè negant, ob capit. de Exceſſibus Prælatorum ibi, *Aut ſine iudicio Capituli eorum Eccleſias interducere*, &c. Sed in primis textus ille non loquitur generaliter de omni interdicto, ſed de illo, quod in clericos vel eorum Eccleſias fertur: nam in fauorem clericorum ſpecialiter decretum illud conditum eſt, vt conſtat ex principio ipſius capit. & ratione eius. Vnde generaliùs poſſet hoc probari. ex cap. *Quæſiuit*, de his quæ fiunt à maiori

6 An Epiſcopus poſſit ſine cõſenſu capituli interd. ferre.

C. Quæſiuit, de his.

maiori

ed by Google

quæ ſũt à maiori parte ca. maiori parte Capituli, ibi. *Interdictum ſine tuo, & aliorum conſenſu fratrum poſitum obſeruare nõ debes, &c.* Vbi vterque conſenſus videtur requiri, quamuis non ſatis explicetur vtrumque eſſe neceſſarium. At vero ſuprà adnotauimus, tractando de ſuſpenſione, hæc, & ſimilia iura contraria conſuetudine, & Epiſcoporum præſcriptione derogata eſſe; atque ita poteſt Epiſcopus ſine conſenſu Capituli interdictum ferre tam in clericos, quàm in alios, quod etiam ſatis confirmat cap. 3. de conſuetudine in 6. & iuuat cap. 3. extra eodem. Et hæc ſufficiunt de ordinaria poteſtate.

De poteſtate verò delegata, ſeu ex commiſſione, ſi de facto inquiratur, qui illam habeat, non eſt res, quæ ſub ſcientiam cadat; nam pendet ex voluntate delegantis. Si verò de capacitate agatur, qui ſcilicet ſint capaces huius poteſtatis, & à quibus delegari poſſit, hoc ſatis tractatum eſt de cenſuris in communi, nec aliquid ſpeciale hic occurrit. Cætera verò, quæ hic deſiderari, poſſent, complebuntur ſect. ſequenti propter habitudinem, quæ inter eum, qui interdicere, & eum, qui interdici poteſt, interuenit.

SECTIO II.

Qui poſſint interdici.

1 *De interdictio locali.* SVppoſitis diuiſionibus interdicti ſuperiùs traditis. Dicendum eſt primò, locum tam generalem, quam particularem interdici poſſe. Hoc ſatis conſtat, ex doctrina data circa ipſas diuiſiones. Quæri autem poteſt primò, an vniuerſa Eccleſia interdici poſſit, vel, quod idẽ eſt, vniuerſa terra: nam, quantum ad ſpatia locorum, Eccleſia ex ſe per vniuerſum mundum extenditur. Certum eſt igitur, neminem præter Romanum Pontificem poſſe vniuerſam Eccleſiam interdicere; neque etiam Concilium generale ſine approbatione, & conſenſu ipſius Pontificis, ſaltem ipſo viuente: quia nullus habet abſolutam iuriſdictionem in vniuerſam Eccleſiã præter ipſum Pontificem; interdictum autem ſine iuriſdictione poni non poteſt. Dico autem, *Ipſo viuente*, quia vacante Sede Apoſtolica, generale Concilium rite congregatum vniuerſalem hanc iuriſdictionem habet, quoad vim directiuam, & coerciuam ſaltem pro eo tempore, de quo aliàs. Summus ergo Pontifex poteſt in vniuerſam Eccleſiam interdictum indicere diuiſiuè, ſeu diſtributiuè, id eſt in quamcunque Eccleſiæ partem: quia in quacunque habet ſufficiẽtem iuriſdictionem, & vbique poteſt ſubeſſe aliquando legitima cauſa vtendi illa, vt per ſe clarum eſt: Collectiuè autem loquendo de tota Eccleſia, quamuis nudè, & quaſi ſpeculatiuè, conſiderando, vel poteſtatem ex parte Pontificis, vel capacitatem ex parte loci, ex neutro capite repugnet tale interdictum: quia poteſtas Pontificia vniuerſaliſſima eſt & in ipſo loco non poteſt fingi repugnantia, propter ſolam amplitudinem eius: nihilominùs tamen, moraliter loquendo: tale interdictum eſt impoſſibile; quia nec poteſt occurrere legitima cauſa ad illud imponendum, neque eſſe in Eccleſiæ ædificationem, ſed potius in deſtructionem.

Deinde interrogari poteſt, quantus locus interdici poſſit ab Epiſcopis ſummo Pontifici inferioribus. *2 Quãtus loc' poſſit interdici ab Epiſcopis.* Hæc autem loci quantitas non poteſt menſurari per locales terminos phyſicos, vt ſic dicam; nam hoc modo ex parte loci non repugnat ampliſſimum quemque locum interdici, vt ex ſuperiori puncto facilè conſtat. Solùm ergo tractari poteſt de terminis iuriſdictionis. Et hoc modo, certum eſt, totam diœceſim cuiuſcũque Epiſcopi poſſe ab eo interdici, non tantum diuiſiuè quamcumque partem eius, ſed etiam collectiuè ſimul totam: quia habet Epiſcopus ſufficientem iuriſdictionem in totam diæceſim ad hunc effectum, &, aliquando poteſt interuenire ſufficiens cauſa, quamuis rara ſit, nam grauiſſima, & valdè generalis eſſe debet. Neque oportet excipere loca exempta inter diæceſim cõtenta, B quia illa etiam generali interdicto comprehenduntur, vt conſtat ex cap. *Cùm inter*, de Conſuetudine, & ex alijs ſuprà tractatis.

Solum ergo ſupereſt interrogandũ, an poſſit Epiſcopus particularis generalem interdicti ſententiam extra terminos ſuæ diæceſis extendere ex vi ordinariæ iuriſdictionis; *3 Nũ Epiſcopus interdictum generale extra terminos ſuæ diæceſis extendere poſſit.* nam de delegata à ſuperiore, & habente iuriſdictionem magis vniuerſalem, nulla eſt difficultas. Ad hoc autẽ breuiter dicendum eſt, per ſe, ac directè non poſſe, quia extra ſuam Diæceſim iuriſdictionem non habet; ſententiam autem ſine iuriſdictione lata nulla eſt. Indirectè autem, & quantum neceſſe eſt, vt interdictum latum in totã Diæceſim propriam non contemnatur aliquantulum extendi poteſt extra terminos propriæ Diæceſis virtute iuris communis, quod hanc extenſionem fecit, vel totum illum locum ſubiecit, quantum ad C hunc effectum, Epiſcopali iuriſdictioni in cap. *Si ciuitas*, de Sent. excommu. in 6. vt in diſput. prim. huius materiæ latius diximus. Dices, aliquando poteſt Epiſcopus interdicere perſonam exiſtentem in aliena Diæceſi: ergo & locum. Item poteſt interdicere ſubditum alterius Diæceſis, ſi in propria uerſetur, & in ea delinquat: ergo etiam poterit locum alterius Diœceſis interdicere, ſi ſuus ſubditus in eo uerſetur, & in eo delinquat. Ad priorem partem reſpondetur negando conſequentiam, quia perſona poteſt mutare locum, & manere ſub iuriſdictione eiuſdem Epiſcopi, ſi non mutet domicilium, & in eo caſu poteſt Epiſcopus ſubditum ſuum in aliena Diæceſi exiſtentem interdicere, quia in illum retinet iuriſdictionem, ut latius diximus de cẽſuris in cõmuni. Secus autem eſt de loco, quia in illũ nullam iuriſdictionem habet. Similiter ad aliam D partem negatur conſequentia, quia perſona delinquens in alterius Diæceſi fit ei ſubdita ratione delicti: locus autem, in quo alienus ſubditus peccat, non propterea ſubijcitur Ep̃o ipſius delinquentis, ſed potius ipſe delinquens ſubditur Epiſcopo loci; quia in ipſo, & non in loco exiſtit cauſa, & culpa delicti. Quæ ratio, etiam in interdicto ſpeciali loci, locum habet, & ideo in illo etiam tota hæc doctrina procedit. Eſt etiam alia ratio, quia interdictum loci non tam eſt grauamen loci, quàm perſonarum, quæ ad locum pertinent, non poteſt autem vnus Epiſcopus propter delictum ſui ſubditi, perſonas ſibi non ſubditas grauare interdicendo locum ipſorum in alienam Diæceſi exiſtentem, etiamſi in illa proprius ſubditus peccet. Atque *Corollarium.* hæc ratio (vt hoc obiter expediamus) etiam probat,

probat, quamuis vnus Epiſcopus poſſit perſonale interdictum ſpeciale ferre extra propriam Diœceſim, non tamen generale, quia ferret illud in perſonas ſibi non ſubditas, quod facere non poteſt.

4 *An ſin-terdictũ particulare loca nõ ſacra poſſint ĩdici. Rationes dub.* Tandem dubitari poteſt, an loca non ſacra, ſeu rebus diuinis non deputata interdici poſſint. Quod quidem dubium non habet in interdicto generali, nam ex dictis ſuperius diſputatione 32. conſtat, interdicto generaliter aliquo loco, interdici omnia particularia loca etiam non ſacra. De interdicto autem particulari oritur nonnulla dubitatio ex conſuetudine Eccleſiæ: quia per illud nunquam ſolet interdici niſi aliquod templum, ſeu Eccleſia. In contrarium verò eſt, quia non videtur vlla ratio, cur non poſſit locus non ſacer per ſe ſolus interdici, ſicut interdicitur vt pars alicuius loci vniuerſalis. Et reuera hoc ita eſt, ſi nudam poteſtatem, & abſolutam non repugnantiam conſideremus. Tamen, moraliter loquendo, id non fit, quia eſſet inutile, & ſuperuacaneum, locum aliàs non deputatum ad diuina officia particulariter interdicere, ſi loca ſacra ad illud munus deſtinata maneant libera; quod non ita eſt in interdicto generali: quia interdicendo omnia loca ad diuina officia grauior multo fit interdictio Eccleſiarum, cùm etiam extra illas non poſſint diuina celebrari. Quòd ſi quis fingat interdici in primis Eccleſiam, vel Eccleſias? deinde verò interdici ſpeciatim aliqua loca particularia, præſertim priuata oratoria, aut totam aliquam domum, &c. Facile concedam hoc rectè fieri poſſe, quia interdum habere poteſt & cauſam, & vtilitatem moralem, & aliunde non eſt repugnantia: quòd, ſi hoc non eſt in vſu, ideo eſt quia faciliùs feruntur generalia interdicta localia. Et hæc de loco.

De interdicto perſonaliter.

5 *Regula generalis. Syluest. Nauarr.* Dico ſecundò, omnes perſonæ, quæ excommunicari poſſunt, poſſent etiam interdici, quantum eſt ex parte perſonæ, ſi reliqua concurrant, id eſt cauſa, iuriſdictio ſufficiens. Ita Syluest. *Interdictum*, 3. in principio Nauarrus cap. 27. nu. 168. & reliqui omnes. Et ratio eſt, quia ex parte fidelium eadem eſt capacitas ad quamcumque cenſuram, ſi ex parte iudicis, ſeu ſententiæ, aut legis omnia etiam neceſſaria concurrant. Videantur ſupra dicta de cenſuris in communi.

6 Sed præter hæc communia, quædam ſpecialia notanda ſunt. Primum eſt, Epiſcopos non poſſe interdici per ſententiam, ſeu generalem legem, per quam interdicuntur omnes, qui hoc, vel illud delictum fecerint, quia ita ſtatutum eſt in capit. *Quia periculoſum*, de Sententia excommunicationis in 6. quem textum ſuprà agentes de ſuſpenſione latè expoſuimus, quia in hoc æqui parantur ſuſpenſio, & interdictum. Secundum eſt, non ſolùm particulares perſonas, ſed etiam communitates interdici poſſe; in quo etiã differt interdictum ab excommunicatione, & cum ſuſpenſione conuenit: quæ eſt ſententia communis & certa, ſumiturque ex capit. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis in 6. & ex dictis ſuprà inter explicandum diuiſiones interdicti, & infrà afferemus varia iura, in quibus huiuſmodi interdictum ipſo facto incurrendum in

A communitatem fertur. Quomodo autem tale interdictum liget ſingulas perſonas, vel communitatem, in ſuperioribus explicatum eſt: nam quantum ad actus, ſeu effectus, qui non poſſunt exerceri niſi per particulares perſonas, ligat ſingulas, ne inutile ſit interdictum, vt dicitur in d. cap. *Si ſententia*, quamuis non liget illas per ſeſe, ſeu ratione ſui, ſed vt partes ſunt talis communitatis. Hinc etiam proprium eſt huius cenſuræ, vt non ſolùm ferri poſſit in perſonam certam vnam, vel plures, ſed etiam confuſè, & generatim in multitudinem aliquam perſonarum ſingulas ligando quoad actiones proprias, & perſonales; quod in ſuſpenſione non inuenitur. Imò etiam eas interdicendo ſine culpa earum, vel totius communitatis vt ſic, vt poſteà videbimus, quod etiam in ſuſpenſione non contingit, quia neceſſaria ſaltem eſt culpa communitatis. *Etiã confuſè & ſine culpa propria.*

B Hinc verò naſcitur dubium, an hoc generali modo poſſint interdici infantes, ſeu perpetui amentes; nam per particulare interdictum perſonale certum eſt non poſſe, quia tale interdictũ non fertur niſi propter propriam culpam, cuius hæ perſonæ capaces nõ ſunt; interdictum autem generale poteſt ligare aliquem ſine propria culpa, & ideò de illo eſt ſpecialis dubitatio. Nam propter hanc rationem Nauarrus in Summa cap. 27. nu. 168. abſolutè dicit hos infantes comprehendi interdicto generali. Sed circa hanc dubitationem videnda ſunt ſuprà dicta de perſonis, quæ excludendæ ſunt à loco interdicto, tempore diuinorum officiorum, vbi diximus, non eſſe neceſſarium excludere has perſonas vſu rationis carentes. Eadem ergo ratione hic dicendum cenſeo, has perſonas non ligari huiuſmodi interdicto, quia hæc cenſura eſt velùti priuatio quædam moralis diuinorum, priuatio autẽ ſupponit capacitatem in eo, qui priuatur: cùm ergo hi non ſint capaces diuinorum officiorum, priuari non poſſunt, vel ligari hac cenſura. Præterea, quia vel iſti ligantur, eo quòd directè obligentur, & hoc dici non poteſt, quia illi non ſunt capaces obligationis, vel ex eo quòd alij, ſcilicet miniſtri Eccleſiæ obligentur ad vitandos illos in diuinis officijs, & hoc etiam non eſt verum, quia miniſtri Eccleſiæ non obligantur ad vitãdum alium, niſi ſuppoſito quòd ille ligatus ſit. Atque ita ſentit Syluester *Interdictum*, 2. Particul. 17. nam dicit, interdicto populo, interdici impuberes, ſi ſint doli capaces, vnde ſecus eſſe ſentit, ſi non ſint doli capaces. Idem Couarruuias cap. *Alma*, 2. par. §. 4. num. 5. qui tamen addit, non tantùm impuberes doli capaces, ſed etiã minorem vſum rationis habentes, ſi iam ſciunt diſcernere diuina, eſſe etiam capaces interdicti. Sed iam in ſuperioribus dixi, neceſſarium eſſe vſum rationis, qui ad peccãdum ſufficiat, & hoc probãt rationes factæ: quicumque autem habet hunc rationis vſum, dicitur in præſenti doli capax, & ideo non oportet medium illud diſtinguere inter infantes non vtentes ratione, & doli capaces. Eandem ſententiam tenet Corduba in Summa Hiſpan. quæſt. 60. qui addit, hos infantes carentes vſu rationis, cùm non comprehendantur interdicto perſonali, poſſe audire miſſam, & diuina officia in loco nõ interdicto. Sed in hoc non ſibi conſtat, quia puer carẽs vſu rationis, de quo agimus, nullibi poteſt verè, ac moraliter audire diuina, & ideo nullibi prohiberi aſſiſtere eo modo, quo materialiter, ſeu corporaliter 7 *Nauar. Reſolutio. Syluest. Couar. Corduba.*

C D

Digitized by Google

corporaliter poteſt; neque eſt magis capax prohibitionis, quæ in perſonis reſultat ex interdicto generali locali, quàm prohibitionis, quæ fit per interdictum perſonale.

8 Dubium ſecundũ: An p interdictũ generale infantes priuẽtur Eccleſiaſtica ſepultura. Concluſio.

Speciale verò dubium hic habet, an huiuſmodi infantes priuentur ſaltem Eccleſiaſtica ſepultura propter interdictum generale perſonale. Et ratio dubitandi eſt, quia propter interdictum generale locale priuantur ſepultura: ergo & propter perſonale: nam eſt eadem, vel maior ratio: quia perſonale interdictum magis directè reſpicit perſonas, & quia priuatio ſepulturæ non requirit vſum rationis in eo, qui priuatur. Nihilominùs reſpondetur, hos infantes non comprehendi hoc interdicto, etiam quoad hunc effectum. Eſt autem ratio differentiæ, quia interdictum perſonale afficit perſonas, locum autem ipſum habilem relinquit, vt ſic dicam: & ideò cùm tale interdictum per ſe, ac directè non liget has perſonas, non eſt cur à loco non interdicto expellantur quoad ſepulturam Eccleſiaſticam. At verò locale interdictum afficit locum, & abſolutè prohibet in illo fieri Eccleſiaſticam ſepulturam, qualis erit, etiamſi infans ſepeliatur, & ideò non eſt ſimilis ratio. Eſt item differentia in ipſo interdicto locali quoad hunc effectũ, vel alios, quia hic effectus exercetur circa corpus inanime, & ita non requirit vſum rationis ex parte illius: ex parte autem viuentium æquè poteſt eos obligare ad non ſepeliendum infantium corpora, ſicut adultorum.

9 Tertium dubiũ de infante, qui durãte interdicto peruenit ad vſum rationis. Concluſio.

Hic verò tertiò inquiri poteſt, ſi tempore, quo interdictum latum eſt, infans nondum vtatur ratione; durante verò interdicto ad vſum rationis perueniat, an ſtatim incipiat interdicto ligari. Idemque dubitari poteſt de perſona, quæ tempore, quo lata eſt ſententia, nondum erat pars communitatis, durante verò interdicto, illi coniungitur; & proportionale dubium locum habet in interdicto locali, ſi noua capella, vel nouum cœmeterium adiungatur Eccleſiæ interdictæ. Ad quod breuiter dicendum eſt, in eo caſu puerum ſtatim ac ratione vti incipit, ſimul etiã incipere interdicto ligari. Quæ eſt communis opinio Canoniſtarum, qui idem dicunt de infantibus de nouo natis durante interdicto per plures annos, cum Gloſſa in cap. *Si ſententia*, de (Gloſſ.) Sententia excommunicationis, in 6. verbo *Non competant*, & Panormitano in cap. *Quoniam*, de (Panorm.) offic. ordin. in principio, & cap. *Cùm in partibus*, de verbor. ſignifi. in principio. Idemque dicendum eſt de eo, qui durante interdicto, de nouo fit membrum communitatis interdictæ, vt notauit Syluester, *Interdictum*, 2. verſ. 9. (Syluest.)

10 Cõcluſio etiam in locali interdicto procedit.

Ratio eſt, quia iam ille eſt capax interdicti, & aliunde eſt, vel fit pars communitatis, vniuerſè interdicta eſt, & ideò ſtatim participat vinculum eius: nam ad hoc nec requiritur culpa in tali perſona, neque etiam oportet, vt à principio ligata fuerit: nam ſententia priùs lata eandem vim ſemper habet, & quaſi continuè influit in totam illam communitatem. Et in hoc eſt differentia inter generale interdictum communitatis, & ſpeciale, etiamſi hoc in plures, vel omnes perſonas de collegio feratur: nũquam enim extenditur ad alias perſonas, etiamſi de nouo illi communitati adiungantur; quia non communitas vt ſic, ſed ſingulæ perſonæ ligatæ fuerant: quod ſecùs eſt in interdicto generali. Atque eadem ratione idem dicendum eſt de interdicto

A locali quoad partem adiectam loco interdicto, ſi reuera eius efficiatur pars, ſitque minùs præcipua, & quaſi acceſſoria: quia eadem proportionalis ratio in illa locum habet. Quod verum eſt tam in interdicto particulari loci, quàm in generali; quia vterque locus eſt quoddam totum, & vtrique fieri poteſt alicuius partis adiectio, quã facta nihilominùs ſemper idem locus manet, in quem per ſe, ac directè latum eſt interdictũ, & ideò ſemper totus ille locus interdictus manet. Nam, vt dixit Bartholus in l. *Si conuerterit*, §. *Nulla*, ff. de Pignoratitia actione, locus (Barth.) adiectus alteri, ſi vnus cum eo efficiatur, cui adijcitur, legibus eius, cui adiectus eſt, gubernatur. Oportet autem, vt locus addatur loco: nam ſi addatur perſonæ, non fit vnus locus, nec proptereà communicatur interdictum; vt licèt regnum Luſitaniæ ſit additum Regi Caſtellæ, ni-

B hilominùs interdicto regno Caſtellæ, non eſſet interdictum regnum Luſitaniæ, quia non eſt additum regnum regno, ita vt ex vtroque factum ſit vnum politicum corpus. Neceſſe eſt etiam, vt maneat idem locus, vel idem populus, morali, & humano modo loquendo: nam ſi tanta ſit additio, vt vincat, & ſuperet pars addita, & non interdicta; vel etiam tanta ſit mutatio, vt neuter locus manere cenſeatur, ſed nouus conſurgere, non ſolùm non afficietur interdicto id, quod additur, verùm potiùs totũ interdictum ceſſabit, quia deſtructum eſt ſubiectum eius.

Vltimò circa perſonam, quæ interdicitur, dubitari poteſt, an per interdictum generale perſonale poſſit quis ſeipſum interdicere. Quod dubium non habet locum in interdicto ſpeciali: 11 Quartũ dubium. Num per generale interdictũ perſonale poſſit quis ſeipſum interdicere.

C iam de cenſura in communi oſtendimus, neminem poſſe ſeipſum cenſura ligare. Quod maximè verum eſt de cenſura directè lata in ſeipſum, qualis eſt omnis cenſura perſonalis. At verò mediatè, & per redundantiam, prout fieret per interdictum generale, non videtur hoc repugnare: Ratio dubitandi. quia qui immediatè interdicitur, quid diſtinctũ eſt à perſona ferente interdictum, ſaltem vt totum à parte: ergo hoc ſatis eſt, vt poſſit aliquis & ferre interdictum in aliquam communitatem, à quo illo modo diſtinguitur, vt Epiſcopus in totum Clerum: & ſimul poſſit ligari interdicto illo tanquam pars illius communitatis. Et confirmatur à contrario: nam communitas interdicere poteſt aliquod membrum ſuum, vt ſuprà de cenſura in communi dictum eſt: ergo & pars poteſt interdicere communitatem, & quaſi per conſequens, & concomitanter ſeipſum vt partem eius, ſicut Rex ſuis legibus obligat re-

D gnum, & concomitanter ſeipſum, & Pontifex concedendo indulgentiam communitati, concedit ſibi.

12 Concluſio. Rñdetur nihilominùs, hoc nõ poſſe fieri, ſed quotieſcunque aliquis interdicit cõmunitatem, cuius ipſe videtur eſſe pars ſub aliqua ratione, nõ interdicit illam vt talem, ſeu vt ipſum comprehendit, ſed ſub alia magis particulari: vt quando Epiſcopus interdicit ſuũ Clerum, reſpicit illum vt corpus diſtinctũ à ſe, alioqui etiã Papa interdicendo, v.g. generale Cõcilium, poſſet hoc modo ſeipſum interdicere: quod planè falſum eſt. Rõ verò eſt, quia ligare aliquem interdicto pertinet ad iuriſdictionem coerciuam: nemo autem poteſt habere hanc iuriſdictionem in ſeipſum nec directè, nec per redundantiam, quia repugnat

actui talis iuriſdictionis, qui de ſe coactionem includit. Item ille, qui interdicit, debet eſſe ſuperior: nemo autem habet iuriſdictionem ſuperioris in totam aliquam communitatem includendo ſeipſum, vt per ſe ſatis conſtat, & ita facilè ſoluuntur rationes dubitandi in contrarium obiectæ.

SECTIO III.

Quam ob cauſam ferri poſſit interdictum.

1 IN hac ſectione explicanda eſt cauſa finalis interdicti, cuius cognitio maximè pendet ex cauſa, ſeu culpa, propter quam ferri poteſt. Nã cætera omnia, quæ de hac cauſa dici poterant, per ſe, & ex ſuperioribus ſatis nota ſunt. Nam cùm vnaquæque res ſit propter ſuũ effectum, omnes effectus proprij interdicti poſſunt dici finis eius; tamen cùm hi effectus ſint pœnales, non ſunt propter ſe intenti, ſed propter alia, ſcilicet propter punitionem, vel emendationem delicti. Cùm ergo in ſuperioribus dictum ſufficienter ſit de eius effectibus, ſolùm ſupereſt declarandum, quæ ſit cauſa, ob quam & interdictum, & effectus eius poſſunt imponi. Quia verò in diuerſis ſpeciebus interdicti diuerſæ cauſæ requiruntur, ideò de ſingulis meliùs dicemus: nam in communi ſolùm dicere poſſũmus ea, quæ communia ſunt omnibus cenſuris: nimirum interdictum cùm ſit pœna, & ex ſuo genere grauiſſima, non poſſe ferri, niſi propter culpam ſibi proportionatam, vt ſuprà in proprio loco oſtendimus.

2 Concluſio prima. Dico ergo primò, interdictum perſonale ſpeciale nõ poteſt in aliquem ferri niſi propter propriam culpam eius, quam oportet eſſe mortalẽ, ſi interdictum ſimpliciter, & abſolutè feratur: poſſet autem ſufficere venialis, ſi interdictum nimis limitatum, & leue imponeretur. Prima pars communis eſt, & probatur facilè, quia interdictum cùm ſit pœna, requirit culpam; ſed cùm in aliquem in particulari imponitur, eſt propria, & ſpecialis pœna illius tantùm: ergo requirit culpam eius; aliàs nec rationabiliter, nec iuſtè talis pœna imponeretur.

3 Secunda pars & per ſe, & ex dictis in ſimili de ſuſpenſione, & excommunicatione nota eſt: nam ſine dubio interdictum integrum eſt grauiſſima pœna, quia priuat hominem maximis bonis, ſcilicet ſpiritualibus, ad quæ habet ius: ergo non poteſt iuſtè ferri propter leuem culpam. Vltima verò pars declaratur, quia poteſt interdictum ferri non in totum, ſed ex parte, vt dictũ eſt de ingreſſu Eccleſiæ, & poſſet ſimiliter ferri interdictum ab vſu communionis ad breue tempus: ergo interdictum ſic limitatum poſſet ferri propter ſolam venialem culpam. Patet conſequentia, quia tale interdictum non eſt grauior pœna, quàm ſit excommunicatio minor; ſed hæc ferri poteſt pro veniali culpa: ergo & tale interdictum, quanquam verum ſit, raró ferri huiuſmodi interdictum.

4 Cõcluſio ſecunda. Dico ſecundò, interdictum perſonale generale longè grauiorem cauſam, & culpam requirit, quàm ſpeciale; non tamen eam exigit in omnibus perſonis, quæ tali interdicto ligantur, ſed in

A corpore morali, vt tale eſt, vel in magna parte perſonarũ eius, vel in capite. Tota aſſertio ſumpta eſt ex communi doctrina. Et probatur prima pars, quia pœna eſſe debet proportionata culpæ, ſed hoc interdictum longè grauius eſt, quàm ſpeciale, quia non ſolùm vnam, & aliam perſonam, ſed totam communitatem plurimum grauat: ergo requirit longè grauiorem cauſam. Vnde cùm propria cauſa pœnæ ſit culpa, etiam requirit grauiorem culpam. Secunda pars expreſſa eſt in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in 6. & conſtat in ſimili ex dictis de ſuſpenſione communitatis. Nec poteſt aliter cẽſura ferri in communitatem, vt ſic: nam ſi tantùm poſſent perſonæ delinquentes ligari, oporteret ſingulorum cauſas, ſeu culpas examinare, & tunc de ſingulis ſententiam ferre. Item ob eã cauſam nõ poteſt excommunicatio ferri in cõ-

B munitatem, quia nemo poteſt ſine propria culpa excommunicari: ergo hoc ipſo quòd interdictum ferri poteſt generatim in communitatẽ, fit conſequens, vt per illud ligari poſſint etiam qui non peccarunt.

In tertia verò parte explicatur, cuiuſnam culpa ſufficiat ad hoc interdictum ferendum; &, vt manifeſtum ſupponitur, non cuiuſcunque priuatæ perſonæ delictum ſufficere ad hoc generale interdictum ferendum: quia pœna debet eſſe proportionata culpæ: pœna autem cõmunis non eſt proportionata culpæ priuatæ, ſed excedens: ergo contra rationem eſt, vt propter contumaciam, vel delictum vnius, vel alterius priuatæ perſonæ, tota communitas patiatur. Oportet ergo, vt delictum aliquo modo ſit commune; in 5 Cui⁹ culpa ſufficit ad interdictũ perſonale generale.

C quo poſſunt eſſe tres gradus in concluſione explicati: vnus eſt, ſi Rector, vel dominus populi cauſam dederit interdicto, prout habetur in dicto capit. *Si ſententia*. Et ratio eſt, quia delictum capitis eſt quodammodo cõmune, & quia ſicut talis culpa capitis quodammodo redũdat in corpus propter coniunctionem, & quia poteſtas ſuperioris eſt quodammodo totius cõmunitatis; ita è conuerſo talis pœna totius corporis redũdat in caput, & auget afflictionem eius, quia ſubditi aliquid moraliter ſunt ipſius Domini, ſeu Prælati. Secundus gradus eſt, quando delictũ ipſum procedit à communitate, vt talis eſt, ſcilicet à Capitulo, à Collegio, &c. Quod etiam eſt certiſſimum, quia tunc delictum eſt maximè publicũ, & commune, & quia tunc propriè pœna fertur Tres gradus huius delicti. Secũdus.

D in eum, qui deliquit. Nec verò neceſſe eſt, vt omnes de vniuerſitate formaliter, vt ſic dicam, conueniant in illam congregationẽ, ex cuius cõſenſu proximè fit delictum; ſed ſatis eſt, quòd talis congregatio totam vniuerſitatem repræſentet; vt interdicitur tota Reſpublica propter delictũ commiſſum publico concilio Senatorum, &c. quia illud concilium eſt vel ipſius capitis, vel certè totius corporis, quod illi congregationi commiſit vices ſuas, & ita eſt in illa repræſentatiuè, ſeu virtute. Atque eadem ratione neceſſe non eſt, vt omnes particulares perſonæ talis congregationis conſentiant, ſed ſufficit, vt totum corpus operetur. Tertius gradus eſt, ſi maiori ex parte tale delictum in perſonis illius communitatis inueniatur, quamuis non fiat nomine communitatis, vel ex aliqua publica poteſtate; & hoc nõ eſt adeò certũ, quia tale delictum abſolutè non eſt commune, & poſſet cum proportione puniri interdicendo ſpecialiter plures perſonas Tertius.

commu-

Digitized by Google

communitatis. Et ideò ita videtur hic gradus explicandus, vt implicitè ſaltem aliquem ex ſuperioribus includat, & ad hoc declarandum illum propoſuimus. Si enim Princeps, vel Reſpublica nec expreſsè, nec tacitè conſentiat tali delicto, ſed faciat quod poteſt, & debet ad illud impediendum, non videtur illa ſufficiens ratio ferendi generale interdictum perſonale, vt ratio facta probat. At verò ſi in huiuſmodi caſu Gubernator, aut Reſpublica non reſiſtat, ſed negligenter ſe gerat, tacitè cenſetur conſentire, aut iniquè illud permittere; ideòque illa iam eſt ſufficiens cauſa huiuſmodi interdicti, quia in Principem, ſeu communitatem redundat.

6 Concluſio tertia.

Dico tertiò, interdictum locale generale, vt iuſtè feratur, requirit cauſam grauiſſimam, quæ nõ ſolùm peccatum mortale contineat, ſed etiã ſit generalis ex peccato aliquo modo publico, ſeu communi procedens. Ita ſentiunt communiter Doctores, vt patet ex Sylueſtro, verbo *Interdictum*, 3. quæſt. 5. Angelo, *Interdictum*, 3. nu. 5. Nauarro cap. 27. nu. 168. Couaruuia in c. *Alma*, part. 2. §. 1. nu. 4. & 5. Soto diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. Et probatur ferè eodem modo, quo præcedens concluſio: nam hoc interdictum etiam eſt cenſura, & pœna grauiſſima: ergo neceſſariò requirit culpam grauem, & mortalem: imò rectè dicunt dicti auctores, ad hoc interdictum ferendum grauiorem cauſam poſtulari, quàm ad ferendam excommunicationem: quia eſt pęna, quæ redundat in totam communitatem, quam priuat quodammodo diuino cultu publico, quo ſolent homines maximè ad deuotionem excitari; ex quo multa alia incommoda ſequuntur, quæ recenſentur in cap. *Alma*, & in Extrauag. *Prouide*, de Sententia excommun. & ſæpe aliàs. Rurſus cauſa huius interdicti non poteſt inueniri in illa re, quæ immediatè afficitur tali interdicto: eſt enim locus, qui directè interdicitur; at ille non eſt capax culpæ, quæ eſt proxima cauſa interdicti. Neceſſe eſt ergo, vt talis cauſa ſit in aliquo homine, ad quem locus ille, qui interdicitur, aliquo modo pertineat: non enim poteſt locus interdici propter peccatum perſonæ omnino extraneæ, alioqui pęna nullo modo redundaret in authorem delicti, ſed tantùm in alios. Præterea non ſatis eſt, quòd ſic delinquens ſit aliqua perſona priuata illius loci: quia pęna hæc redundat in totam vniuerſitatem, quæ non debet ita grauari propter vnius priuati delictũ. Neceſſe eſt igitur, vt tale delictum ſit ipſius Principis, ſeu Gubernatoris, aut totius communitatis eo modo, quo in interdicto generali perſonali declaratum eſt. Nam interdictũ locale in hoc cũ illo conuenit, quòd ita grauat communitatem, vt ſe extendat etiam ad innocentes, qui nullam cauſam dederunt: nam illi etiam non poſſunt in loco interdicto diuinis intereſſe, &c. & ideò oportet, vt cauſa aliquo modo communis ſit. Atque ita in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus propter peccatum Regis regnum eius interdicto ſubijcitur, & in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunic. in 6. habetur, propter peccatum domini, vel Rectoris interdici poſſe ciuitatem.

Sylueſt. Angel. Nauarr. Couarr. Soto.

Cap. Alma, Extrau. Prouidè, de Sẽt. exc.

Ca. Non eſt vobis, de Sponſalibus.

7 Ob peccatũ ſpiritualis Paſtoris an ferri poſſit interdictũ generale loci.

Dubitari tamẽ ſolet, an propter peccatũ ſpiritualis Paſtoris, vt Epiſcopi v. g. poſſit poni hoc interdictũ generale loci. Quidã negãt, niſi Epiſcopus ſit etiã tẽporalis dominus illius loci. Sed hoc nec iure, nec ratione fundatum eſt: nã in c. *Sanè*, 2. de officio deleg. dicitur, Iudicẽ delegatũ A Põtificis, ſi ei Epiſcopus obedire nolit, poſſe propter eius cõtumaciam terram eius iuriſdictioni ſubiectam interdicto ſupponere. Neque eſt vlla ratio, ob quam coniunctio, ſeu ſubiectio temporalis ad hoc ſufficiat, non verò ſpiritualis. Atque ita notauit Abbas in dicto cap. *Sanè*, nu. 6. & ibi Felinus, Decius, & alij, & Couarruuias ſuprà.

Cap. Sanè, 2. de offic. delegati.

Abbas. Felinus. Decius. Couarru.

8 An propter temporale debitum poſſit imponi interdictũ generale locale.

Dubium verò eſt, an propter debitum temporale ſoluendum poſſit hoc interdictũ poni, quando Epiſcopus, vel Princeps eſt contumax in non ſoluendo. Reſpondetur breuiter, authoritate Sũmi Pontificis poni poſſe, quia etiam illa contumacia poteſt eſſe graue delictum talis Principis: ſine licentia autem Pontificis non poſſe, quia ita cautum eſt in Extrauag. *Prouidè*, de ſent. excom. B vbi nec poteſtate ordinaria, nec delegata tale interdictum ferri permittitur propter dictam cauſam, niſi *de licentia ſpeciali, & expreſſa Apoſtolicæ Sedis, per ipſius Sedis patentes literas apparente:* & interdictum aliàs latum, *irritum, & inane dicitur.* An verò illa deciſio extendatur ad interdictũ locale particulare, in certũ eſt: frequenter enim authores cenſent, ibi tantùm eſſe ſermonẽ de interdicto generali; ideoq; in particulari Eccleſia poſſe poni interdictum propter huiuſmodi cauſam ſine ſpeciali licentia Pontificis. Ita Nauarrus dicto nu. 168. qui citat Calderinum, & Dominicum, & Stephanum; & Sylueſter refert Archidiaconum: contrariũ tamen tenet Couarruuias. Cui ſententiæ videntur fauere verba textus, quæ generalia ſunt, præſertim ſi vox illa, *Locus*, in ſua generalitate ſumatur: tamen ſi rectè expendan- C tur verba textus, ibi *Locus*, non ita ſumitur, ſed pro paruo oppido, vt Gloſſa etiam intellexiſſe videtur. Et ideò probabilius eſt, ibi tantùm eſſe ſermonem de interdicto generali, quia omnia verba textus in illud tantùm propriè conueniunt. Vnde nec ad interdictum generale perſonale illum textum extendendum cenſerem, quamuis videatur eſſe ferè ſimilis ratio: tamen hoc non ſufficit, quando verba legis limitata ſunt. Atque ita intellexit textum illũ Panormitanus in cap. *Cùm in partibus*, de Verb. ſignific.

Extrauag. Prouidè, de Sẽt. exc. Nũ poſſit imponi particulare.

Nauarr. Sylueſter. Couarru.

Panormi.

9 Concluſio quarta.

Vltimò dicendum eſt, interdictum locale particulare etiam requirere culpam grauem, & aliquo modo communem, quãuis minorẽ, quàm interdictum generale. Hoc vltimum per ſe notum eſt, quia hoc interdictum multò minùs grauis pœna eſt, quàm generale. Primum verò declaratur, quia hoc interdictum eſt grauius ex ſuo genere, quàm interdictum particulare perſona- D le: quia redundat in grauamen plurium perſonarum, etiam innocentium: ergo requirit grauiorem cauſam. Vnde fit, nec ferri poſſe propter peccatum, quod mortale non ſit, nec etiam propter peccatum omnino priuatum vnius perſonæ particularis, cùm pœna ſit aliquo modo communis: igitur ſeruanda eſt proportio inter hanc pœnam, & culpam, vt in reliquis, quod arbitrio prudentis relinquendum eſt.

Soluitur difficultas quædam circa præcedentes concluſiones.

10 VNa verò ſupereſt difficultas, præſertim circa tres vltimas aſſertiones. Quia nõ videtur iuſta pęna, quæ nõ ſolùm in eos, qui peccarunt, ſed etiã in innocentes redundat. Item quia ex hoc genere cenſuræ magna incõmoda videntur ſequi populo Chriſtiano in rebus ſpiritualibus;

Digitized by Google

quæ non videntur permittenda, nedum inferenda propter emendandum alicuius delictum; præſertim cùm commune bonum præferendum ſit cuicunque particulari. Magiſque vrget hæc difficultas, quando hæc cenſura non infertur, vt recedatur a contumacia, ſed ſimpliciter pro delicto commiſſo: nam pœna, quæ ſic imponitur, non eſt ad emendationem, ſed ad vindictam; videtur autem non expedire, priuare aliquem ſpiritualibus bonis in vindictam peccati: multoque magis improportionatum videtur priuare totam aliquam communitatem eiſdem bonis in vindictam alieni peccati.

12 Reſpõdetur ad difficultatem.

Reſpondetur: Quando interdictum fertur, vt recedatur à cõtumacia, eſſe non ſolùm licitum, verum etiam valdè expediens, dummodo ex cauſa legitima, & proportionata, & prudenti, ac moderato modo fiat: quia eſt medium efficax ad reprimendum inobedientes eccleſiæ; & ad defendendam eccleſiæ authoritatem, & poteſtatem. Nec refert quòd aliqua incommoda ſequantur, quia non ſunt ſubſtantialia, ſed accidentalia, & propter maius bonum permitti poſſunt: nulla enim ferè eſt medicinalis pœna, quę non afferat aliquod detrimentum, toleratur tamen propter vtilitatem medicinę. Nec etiam obſtat, quòd grauamen huius pœnæ interdum redundet in innocentes; tum quia ſatis eſt, quòd ſint partes illius communitatis, cui aliquo modo attribuitur delictum, propter quod fertur interdictum, tum maximè quia cùm eccleſia præcipuè ferre ſoleat hanc cenſurã propter ſuam authoritatem, & dignitatem tuendam, mirum nõ eſt, quòd interdum permittat priuata incõmoda, propter hoc bonũ cõmune; quod maius eſt.

13 An generale ĩterdictũ ferri poſſit in purã pœnam. Prima opinio affirmans. *Nauar.* *Couar.* Excludit reſpõſio Couarruuiæ.

At verò ſi interdictum feratur pro delicto cõmiſſo vt puta pœna, nonnulla maior eſt difficultas; nam quòd ita ferri poſſit, communiter affirmari videtur, vt notaui ſuprà diſputatione 3. ſectione 4. Et indicat Nauarrus cap. 27. num. 164. & 165. Quo ſuppoſito reſponderi poteſt, pęnam interdicti non eſſe ſpiritualem; ideoque non eſſe inconueniens, vt prædicto modo feratur. Ita ſignificat Couarruuias in c. *Alma*, part. 2. §. 1. num. 4. & probat, quia interdictum propriè animam non afficit, nec priuat communione ſuffragiorum eccleſiæ Sed hæc reſponſio mihi non probatur: nam in primis omnis cenſura eſt ſpiritualis pœna, vt ſuprà oſtendimus agendo de cenſuris in communi. Deinde manifeſtum videtur, illa bona, quibus hæc cenſura priuat, non ſolùm eſſe ſpiritualia vtcunque, vel ſpiritualibus annexa, ſed etiam per ſe multum conferre ad ſpirituale bonum animę; huiuſmodi enim eſt Sacramentorum vſus, & ſacrificij, aliorum diuinorum officiorum participatio: eſt ergo interdictum & pęna ſpiritualis, quatenus cenſura eſt, & priuans bonis pertinentibus ad ſpiritualem ſalutem ſaltem cauſaliter, quatenùs talis cenſura eſt. Et ideò poteſt aliter reſponderi ex Gloſſa in cap. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in 6. verbo *Interdicti*: dicente, pęna ſpirituali poſſe aliquem puniri pro delicto alterius. Quod confirmat ex his, quæ Gratianus latè tractat 1. quæſt. 4. & 24. quæſt. 3. Et ratio reddi poteſt, quia tunc illa non eſt propriè pęna eius innocentis, qui illam patitur; ſed alterius, qui deliquit, qui in alio ſibi coniuncto punitur, & per illum affligitur. Item quia licèt bona, quibus hæc cenſura priuat, ſpiritualia ſint,

Gloſſa. *Gratian.*

A non tamen ſunt ſimpliciter neceſſaria, & alijs modis compenſari poſſunt.

Sed nihilominùs hactenùs probatum ſatis non eſt, interdictum locale, vel perſonale generale ferri poſſe iuxta vſum eccleſiæ, vt puram pęnam delicti commiſſi: quia neque in iure tale interdictum latum inuenio, neque à Iudicibus eccleſiaſticis aliquando ita fertur. Hoc poſterius conſtat ex vſu: prius verò probatum eſt in dicta ſectione 4. Et textus, quos in contrarium Nauarrus adducit, nihil probant, ſcilicet cap. 1. de Conſtitutionibus in 6. vbi ſolùm dicitur, ſtatuto Epiſcopi non ligari ignorantes: quod ad rem præſentem nihil facit, & cap. *Quanquam*, de Cenſibus, in 6. vbi quoddam interdictum ipſo iure fertur; non tamen ſine contumacia, & donec ab illa recedatur, vt magis patebit infrà tractando de ſingulis interdictis: vbi etiam conſta- 14

Nauar. Ca. 1. de Conſtit. in 6. Ca. Quãquam, de Cẽſibus, in 6.

B bit, nunquam aliter ferri interdictum in iure. Facilius ergo, & fortaſſe melius reſponderi poſſet negando, hæc interdicta ferri in puram pęnam, ſeu vindictam: nam quòd id certè non expediat, ratio facta multum ſuadet, maximè cùm id non videatur neceſſarium ad eccleſiæ authoritatem, & poteſtatem tuendam. De interdicto autem particulari perſonali id faciliùs concedi poſſet, quia id non redundat in damnum innocentum, & alioqui poteſt interdum conferre ad confuſionem eius, qui ita ponitur, & vt in futurum cautior fiat, ſicut aliquis interdum priuatur communione, aut ingreſſu eccleſiæ pro aliquo tempore, vt patet in cap. 1. de Sententia excommunicationis, in 6. & ex ſuprà tractatis diſputando de excommunicatione minori, & alia addemus diſputatione ſequenti.

Interdictũ generale non fertur in purã pęnam.

Ca. 1. de Sẽt. exc. in 6.

C Vltimò dubitari poterat, an ſententia interdicti lati ſine legitima cauſa, atque adeò iniuſta, valida ſit. Sed de hac re videantur dicta de cenſuris in communi: nulla enim ſupereſt ſpecialis difficultas. 15

SECTIO III.

Quæ forma ſeruanda ſit in ſententia interdicti facienda.

DVo poſſunt inquiri: quid pertineat ad ſubſtantiam huius formę; quid verò ad accidentalem ſolennitatẽ eius. Circa priorem partem videnda ſunt dicta de cenſuris in communi, & hic cum proportione applicanda: nam de ſubſtantia huius formæ ſolùm ſunt verba, quibus talis cenſura cum ſufficiente ſpecificatione, & determinatione feratur. Nam ſine verbis (ſub quibus ſigna æquiualentia comprehendimus) non poteſt humanus Iudex aliquid operari; per illa verò efficaciter operatur, ſuppoſita poteſtate, & alijs requiſitis: Quia verò hæc verba practica ſunt, & operatiua, & operationes ſunt circa ſingularia, ideo neceſſe eſt, vt in talibus verbis ſit ſignificatio ſufficienter determinata, tum in ſpecie cenſuræ, tum in indiuidua perſona, vel loco, in quem fertur: nam ſi in hoc maneret incerta, vel indifferens, nihil operaretur. Præter hæc autem nihil aliud, nec certa aliqua verborũ forma pſcripta eſt, vt ferat interdictũ, ſicut de omni cẽſura eccleſiaſtica diximus.

1 Quid de ſubſtãtia huius formæ.

D (margin letter at "bis (ſub quibus…")

2 An verbũ Interdico ſit de ſubſtãtia formæ. *Maiol.*

Quęri verò poteſt, an ſit neceſſarium vti hoc verbo *Interdico*. Quidã enim ita opinãtur, vt refert, & ex parte ſequitur Maiolus lib. 3. de Irregularit.

gularit.

Digitized by Google

ſingulariter cap. 10. nu. 10. qui neſcio quàm differentiam in hoc inuenit inter perſonale interdictum particularis perſonæ, & reliqua. Sed ego nullam inuenio, quia non magis eſt præſcripta verborum forma in interdicto generali, quam in particulari: vnde in nullo cenſeo eſſe neceſſarium illud formale verb. *Interdico*, Sicut in cæteris non eſt neceſſarium verbum, *Excommunico*, aut *Suſpendo*: imò aliquando fertur cenſura interdicti per verbum, *Suſpendo*, vt de interdicto ab ingreſſu eccleſiæ ſuprà diximus: Poteſt etiam ferri per verbũ, *Separo*, *Prohibeo*, vel aliud ſimile dummodo ex alijs verbis adiunctis, vel ex materia ſubiecta, & circunſtãtijs ſatis ſignificetur, ſermonem eſſe de hac cenſura in tali modo, vel ſpecie eius, & in tali indiuiduo. Atque eadẽ ratione, ſi interdictũ feratur limitatum quoad effectus, vel tempus, in forma id exprimi neceſſe eſt: nam ſi abſolute feratur quãtum ad hæc duo, & omnes effectus interdicti operabitur, & quãdiu eſt ex vi talis ſententiæ, vel iuris, ſemper durat, donec auferatur: Quæ duo ita hic explicanda, & probanda ſunt, ſicut ſimilia de ſuſpenſione diximus; Et priorem partem in hac ipſa materia ſæpè tetigimus: de poſteriori autem dicemus infrà agentes de interdicti relaxatione.

Concluſio.

Limitatio interdicti exprimi debet in ipſa forma.

3 Supereſt dicendum de altera parte propoſita, ſcilicet de ſolennitate accidentali. In qua tria, prout in alijs fecimus, diſtinguimus nimirum quod antecedit, comitatur, vel ſubſequitur ſentẽtiam. Antecedẽs ſolennitas dici poteſt monitio, quæ præcedere debet, de qua ſufficiẽter diximus tractãdo de cẽſuris in cõmuni. Et reſolutio eſt, quoties interdictum fertur per modum cenſurę ad reprimendam contumaciam, monitionem debere pręcedere. Si autem aliquando feratur vt pura pęna propter delictum præteritum, tunc non eſſe neceſſariam monitionem. Quæ autem admonitio in priori caſu accidẽtalis ſit, quæ verò ſubſtantialis, eodem loco ſatis explicatũ eſt. Solemnitas concomitans dicitur illa, quæ in ſententia ferenda ſeruanda eſt iuxta cap. 1. de Sent. excommun. in 6. cuius deciſio in hac etiam cenſura locum habet, & ſuprà de cenſuris in communi ſufficiẽter tractata eſt. Et ad hanc partem reuocari poſſunt omnia, quæ ſpectant ad iudiciarium ordinem ritè ſeruãdum; quamuis inter ea nonnulla dici poſſint ſubſtãtialia, quia ex eis valor ſententiæ pendet; vel quia ita expreſſum in iure eſt, vel quia iuriſdictio iudicis à tali circumſtantia pendet, vt ſi ſententiam ferat poſt legitimam appellationem interpoſitam. De quibus omnibus dicto loco ſatis dictum eſt. Solennitas ſubſequens dicitur denunciatio huius cenſuræ. De qua, propter dicta de cenſuris in communi, in interdicto habet nõnullam difficultatẽ, quomodo neceſſaria ſit, vt liget, vel perſonam cõtra quam talis cenſura fertur, vel alias: quam explicabimus commodiùs in fine ſequentis Diſput.

De ſolẽnitate accidẽtali. Triplex genus ſolẽnitatis accidentalis. Antecedens.

Cõcomitans.

Subſequent.

DISPVTATIO XXXVII.

De omnibus interdictis iure ipſo latis.

PRiuſquam de relaxatione interdicti dicamus, viſum eſt ſingula interdicta quæ in iure lata inueniuntur, declarare, quoniam & diſputatio hæc nonnullam connexionem habet cum præcedenti, & illa expedita (quod breuiter fieri poteſt) faciliùs omnium interdictorum relaxatio declarabitur. Exponemus ergo prius ſingula decreta hanc cenſuram imponentia, poſtea verò quomodo tale interdictum iure latum, ipſo facto liget explicabimus.

SECTIO I.

Quæ, & quot interdicta ipſo iure lata inueniantur.

QVoniam hæc cenſura rariùs in iure fertur, quàm ſuperiores, ideo non oportebit per ſingulos libros, ſeu tomos iuris diſcurrere; ſed ſolùm per ſpecies interdicti perſonalis, & localis, generalis, & particularis: nam in ſingulis inueniuntur particulares caſus, in quibus per iura feruntur. 1

Interdicta ſpecialia perſonalia.

PRimum interdictum in hac ſpecie ſumitur ex cap. 1. de Sentent. excommunic. in 6. vbi eccleſiaſticus iudex, qui in ferẽdis cenſuris non ſeruat formam ibi præſcriptam, per menſem vnum ab ingreſſu eccleſiæ, & diuinis officijs ſuſpenditur. In quo textu nonnulla breuiter ſunt notanda. Primum eſt verbum illud, *Si quis iudicum huius conſtitutionis temerarius violator extiſtat:* nam iuxta illud neceſſe eſt, vt ex certa ſcientia, & directa voluntate, vel certè ex tanta negligentia, quæ illi moraliter æquiualeat, & non ex aliqua inaduertentia talis tranſgreſſio contingat: hoc enim requiritur, vt aliquis dicatur *temerarius violator;* quod in alijs cenſuris ſæpè nõtauimus; & ex ibi dictis explicandum eſt. Secundum eſt, licèt pęna illa feratur per verbum ſuſpendendi; tamen quatenus ſuſpendit ab ingreſſu eccleſiæ, non eſſe cenſuram ſuſpenſionis, ſed interdicti: quia ex effectu, & materia neceſſariò determinatur verbum ad hanc ſignificationem, vt in ſuperioribus notaui. Veriſimile tamen eſt quatenus ibi exprimitur ſuſpenſio à diuinis officijs, non tantum id intelligi intra eccleſiam, ſed etiam extra illam, quia ad hoc videtur illa particula ſpecialiter adiecta, alioqui nihil operaretur, & quia illa priuatio diuinorum officiorum non tantùm actiuè, ſed etiam paſſiuè intelligenda eſt; ideò illa non eſt ſuſpenſio, ſed interdictum. Tertium eſt, quamuis illa pęna feratur in tranſgreſſores illius legis, atque adeo in contumaces contra monitionem in ipſa lege incluſam; nihilominùs non ferri propriè, vt recedatur à contumacia; ſed in vindictam delicti; nam fertur per determinatum tempus, intra quod non eſt quis abſoluendus ab interdicto quantumuis ſatisfaciat, & pęnitentiam agat. Quartum eſt, hanc cenſuram non extendi ad Epiſcopos, quia eorum non fit expreſſa mentio iuxta regulam cap. *Quia periculoſum*, de Sententia excommunicationis, in 6.

2 1. Cõtra iudices non ſeruãtes formã præſcriptam in ferendis cenſuris.

4. Aduertanda.

2

3

4

Secundò fertur ſimilis cenſura in cap. *ſacro*, de Sentent. excommun. vbi per menſem interdicitur 3

2. Eũ qui excõ. nõ præmiſſa cõpetẽti monitione.

tur ab ingreſſu Eccleſiæ, qui excommunicationis ſententiam profert in aliquem, niſi competenti admonitione præmiſſa, & perſonis præſentibus idoneis, per quas poſſit admonitio probari. Vbi etiam ponitur verbum illud, *Si contra præſumpſerint*, quod æquiualet alteri, *Si temerarius violator extiterit*: hic tamen non additur verbum illud, *Et diuinis officijs*: & ideo eſt pura interdictio ingreſſus eccleſiæ, & conſequenter diuinorum officiorum tantùm in illa; expreſſiusq; hic proponitur hæc pœna nomine interdicti. Quòd in hoc etiam differt à præcedente, quia non extenditur ad alias cenſuras, ſeu ad iudices omittentes huiuſmodi admonitionem in quibuſcũque cenſuris ferendis; ſed in ſola excommunicatione: quia de illa ſolùm loquitur textus ille, & extendendus non eſt. Qualis autem eſſe debeat illa admonitio, ſuperiùs in proprio loco dictum eſt, & facilè intelligi poteſt ex capit. *Conſtitutionem*, de Sententia excommunicationis in 6.

4
3. Cõtra Epiſcopos vſurpãtes bona eccleſiarũ, etc.

Tertiò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu eccleſiæ in cap. *Præſenti*. de Offic. Ord. in 6. ſpecialiter contra Epiſcopos, & eorum Superiores, qui vſurpant bona Eccleſiarum, aut beneficiorum vacantium; vel fructus eorum, ad ipſorum vtilitatem pertinentes, vel ad eos, qui in talibus beneficijs ſuccedunt. Eſt autem hoc interdictum ſimpliciter ab ingreſſu eccleſiæ, *quouſque reſtitutionem fecerint de prædictis*. De quo textu, quia contra inferiores prælatos propria cenſura ſuſpenſionis in eo fertur, diximus inter explicandum ſuſpenſiones iuris; & ideo plura hic addere non eſt neceſſe.

5
4. Cõtra violãtes interdictum.

Quartò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu eccleſiæ contra omnes, quantumcunque exemptos, vel cuiuſcunque ordinis, aut religionis exiſtant, qui violant interdictum locale ab homine, vel à iure latum, *ſcienter celebrando, vel faciendo celebrare diuina in Ciuitatibus, Caſtris, Villis, ſeu locis alijs interdictis, niſi quatenus eis à iure conceditur*. Atque etiam contra eos, *qui excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittunt*, Ita habetur in cap. *Epiſcoporum*, de Priuilegijs in 6. circa quem textum ſuprà Diſput. 2. de hac materia, ſect. 3. cum Nauarr. Couarru. cap. *Alma*, p. 1. § 6. num. 9. notauimus, nõ intelligi generaliter de omnibus perſonis eccleſiaſticis: ſed ſpecialiter de exemptis à iuriſdictione ordinaria Epiſcoporum. Dubitari autem põt circa priorem partem, an in ea ſit tãtum ſermo de interdicto locali generali, vel de quocunque. Nam iuxta quandam interpretationem in ſimili datam ſuperiori Diſput. ad Extrauag. *Prouide*, videntur illa verba reſtringenda ad interdictum generale. In contrarium autem eſt, quia illa verba. *Seu locis alijs interdictis*, videntur valde vniuerſalia, & comprehendere quæcunque loca, etiam particularia interdicta, Res quidem eſt dubia: nihilominùs probabilius videtur, ſermonem ibi tantùm eſſe de interdicto generali loci tum propter rationem tactam, quòd verba optimè ad hunc ſenſum limitantur, & cùm ſint pœnalia, coarctanda ſunt: tum etiam ex ratione, & motiuo legiſlatoris, quod in principio textus tangitur, ſcilicet, *propter abuſum exemptorum non ſeruantium interdicta*, & querimonias Epiſcoporum inde ortas. Nam hæc ratio ſolùm in interdictis generalibus locum habet, vt conſtat ex ipſo vſu, & ex Clem. 1. de Sentẽt. excommunic.

Nauarr.
Couar.
De quo interdicto ſit ſermo in 1. parte textus.

A Circa poſteriorem partem aduertendum eſt propriè ibi ferri hanc pœnam contra participantes cum publicè excõmunicatis, vel interdictis; non verò cùm ſuſpenſis: quia de his ibi non fit mentio. Item illud publicè, nunc intelligendum eſt iuxta Extrauagantem, *Ad euitanda*, vt ex ſuperioribus conſtat. Non diſtinguitur autem de excommunicatis à iure, vel ab homine; & ideo omnes comprehenduntur, vt ibi expoſitores notant: quia nulla eſt ratio coarctandi abſoluta, & indefinita verba legis, quę ex ſe vniuerſalia ſunt, præſertim cum negationem includant. Excommunicatorum autem nomine intelligendi ſunt ligati maiori excommunicatione, tum quia iuxta interpretationem iuris, excõmunicatio abſolutè ſumpta pro maiori ſumitur: tum etiam, quia quamuis ligatus minori excommunicatione teneatur abſtinere à ſacramentorum participatione, B alij autem non tenentur ex vi cenſuræ illum vitare; ideoque quamuis aliquis det ſacramentum huiuſmodi excommunicato, non violat cenſuram: & ideo neq; hãc pœnam incurrit, etiamſi fortaſsè aliàs peccare poſſit dando ſanctum canibus, vel cooperando peccato alterius. Prætereà hæc pęna non fertur contra omnes participantes in quibuſcunque rebus, ſed in tribus rebus ſacris; ſcilicet, *diuinis officijs, ſacramentis*, & *Eccleſiaſtica ſepultura*, ac denique non de quacunque participatione in his eiſdem rebus, ſed de illa, quæ ſpecialiter ſignificatur per verbum illud, *admittant*: nam hic actus ſpecialiter videtur pertinere ad eos, ad quorum curã ſpectat prohibere, vel admittere aliquem ad huiuſmodi actus. Vnde, ſi religioſus recipiat ſacramentum à perſona excõmunicata alioqui celebrante, vel corpus eius ad ſepulturam comitetur, nõ videtur C hanc pęnam incurrere, quia ipſe proprie non admittit, quamuis cooperetur: ſecus verò eſt, ſi religioſus ſcienter miniſtret ſacramentum excommunicato denunciato; nam, qui miniſtrat verè admittit alium ad vſum ſacramentorum.

6
Notãdũ circa poſteriorẽ partẽ textus.

Limitatio pręcedẽtis Interdicti quoad poſteriorẽ partẽ.

7
5. Cõtra prælatos qui recipiunt aliquid contra cõſti.

Quintò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu eccleſiæ contra Epiſcopum, & ſuperiores prælatos, qui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam recipiunt aliquid contra Conſtitutionem Innocentij IIII. in cap. *Romana*, de Cẽſibus, in 6. ferturque hoc interdictum in capit. *Exigit*, eod. tit. & libro; non tamen abſolutè, ſed ſub ea conditione, *Si intra menſem duplum eius, quod receperint, non reſtituerint*. In Extrauaganti autem vnica de Cenſibus inter communes extenditur hæc conditio, ſeu tempus reſtitutionis huius ad duos menſes. Et ibidem extenditur illud interdictum ad omnes de familia viſitatoris, D qui per ſe, vel alios aliquid recipiunt ab ijs, qui viſitandi ſunt, præter id quod illis eſt iure conceſſum. Hæc verò iura à nobis ſuperiùs ſunt expoſita cùm de ſuſpenſionibus ageremus, quia ibi ſimul fertur pœna ſuſpenſionis in inferiores prælatos ſimile delictum committentes.

Inn. 4. c. Exigit, de cenſibus lib. 6

Extrau. vnic. de Cẽſibus.

8
6. Cõtra Iudices Eccleſiaſticos q. Romę degẽtes priuant beneſic.

Sextò fertur ſententia interdicti abſolutè, & ſine reſtrictione vlla contra Eccleſiaſticos iudices, qui officiales Romanæ Curiæ, vel alios, qui eandem Curiam pro ſuis negotijs profecti ſunt, priuant ſuis beneficijs Eccleſiaſticis, & alijs ea conferunt; eademque cenſura extenditur ad eos, qui ea recipiunt. Vbi ſolùm aduerto, ibi non tantum ferri non cenſuram interdicti, ſed etiam excommunicationis, & ſuſpenſionis; ideoque, licèt cenſuræ illæ ferantur contra

omnes

Digitized by Google

omnes *quacunque dignitate præfulgeant*, quia tamen generalibus verbis feruntur, ideo veriſimiliter poſſe exponi cum diſtributione accommoda; ita vt excommunicatio comprehendat Epiſcopos,& Superiores; nõ verò interdictum, quia hoc generaliter latum non comprehendit Epiſcopos, ſicut nec ſuſpenſio. Item aduerto, ibi reſeruari Summo Pontifici abſolutionem ab excommunicatione ibi latã; de ſuſpenſione verò, & interdicto nihil dici; ideoque non eſſe reſeruationem illam extendendam, cum odioſa ſit. Cætera pertinentia ad illum textum videantur ſuprà in materia de excommunicatione.

9 *(7. In eũ. qui recipit de manu laici eccleſ. dignitatem. Cap. Si quis deinceps. 16. q. 7.)* Septimò fertur interdictum in eum, qui Epiſcopatum, vel Abbatiam, vel quamcunque inferiorem eccleſiaſticam dignitatem de manu laicæ perſonæ ſuſceperit. Ita habetur in cap. *Si quis deinceps*. 16. q. 7. Circa quod noto, illam pęnam non ſimpliciter ferri, ſed ſub ea conditione, *Quouſque locum reſipiſcendo, non deſeruerit*. Ex quo ſatis conſtat, interdictum illud latum eſſe, vt à contumacia recedatur. An verò tunc ceſſet ipſo iure, vel neceſſaria ſit abſolutio; poſteà dicemus. Illud verò certum videtur, ſi quis talem dignitatem à laico acceptam, de facto non occupet, id eſt cathedram, ſeu poſſeſſionem non accipiat, nec munus exerceat, hoc interdictum non incurrere. Sed tunc primum illud incurrit quando locum occupat, quia tunc veluti conſumat inobedientiam, & contumaciam propter quam illud interdictum, fertur. Secundò notanda ſunt verba, quibus fertur illud interdictũ, ſcilicet *Gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus*. Quę aliqui interdicta interpretantur, vt ibi notat *(Gloſſa.)* Gloſ. *Interdicimus*, id eſt, *Interdicendum dicimus*. ſed hæc non eſt interpretatio, ſed corruptio textus: ſatis enim cõſtat illam formam ferendi cenſuram continere cenſuram latam, & non tantum ferendam. Et ita ſenſit *(Syluest.)* Syluester *Interdictum*, 4. circa finem. Obſcurum verò eſt, quid ſit interdicere gratiam Beati Petri; non videtur autem illa verba ſignificare ſpecialem effectum interdicti: ſed ſolùm indica indicate iuſtam indignationem Apoſtolicæ Sedis in huiuſmodi delinquẽtes. Denique extenditur in eodẽ textu illud interdictũ ad ipſos laicos, qui huiuſmodi dignitates eccleſiaſticas conferunt.

10 *(8. Interdict. Extrau. Ambitioſæ. de Reb. Eccl. nõ alienãd.)* Octauò interdicitur Epiſcopus, vel Abbas, qui bona eccleſiæ inconſulto Romano Pontifice, aut non ſeruata forma Extrauagantis *Ambitioſæ*. de Rebus eccleſ. non alienand. alienauerit, vt in eadem Extrauag. habetur. Incertum autem eſt, an illa conſtitutio quoad pœnas recepta ſit; de qua re ſuprà diximus diſp. 23. ſect. 6. & de materia videri poteſt Nauarr. in commentario de Alienatione rerum eccleſiaſticarum.

11 *(9. Interdict. Extrau. vnica Ne Sede vacante.)* Nonum interdictum fertur in Extrauagant. vnica. Ne Sede vacante aliquid innouetur, contra Epiſcopos, & Superiores, qui contra præſcriptum illius decreti aliqua bona beneficiorum vacantium vſurpant, ſi intra menſem ea cum effectu, non reſtituunt his, ad quos pertinent. In qua ſolùm ſunt notanda illa verba, *A Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ, nouerit ſe ſuſpenſum*. Nam prior pars continet ueram cenſuram ſuſpenſionis, ratione cuius non poteſt Epiſcopus ſic ligatus Pontificalia exercere etiam extra Eccleſiam, vt ſuprà notauimus agentes de Suſpenſione. Poſterior autem pars continet proprium interdictum, ut ſæpe dictum eſt.

A Decimum interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ fertur contra omnes clericos in ſacris, qui in crimine fornicationis iacent, in cap. *Si qui ſunt*, 81. diſt. de quo videantur dicta in ſimili de Suſpenſione. Ac tandem Pius Quartus in Bulla confirmationis Concilij Tridentini, ſimile interdictum fert in Prælatos commentaria edentes in Concilium Tridentinum, de quo dictum eſt ſuprà inter Excommunicationes.

Interdicta generalia perſonarum.

12 *(1. Interdic. ex c. 1. de Vſur. in 6.)* PRimum huius ordinis interdictum afferri poteſt ex cap. 1. de Vſuris, in 6. Vbi Collegia, & Vniuerſitates vſurarijs alienigenis habitationem cõcedentes interdicuntur. Sed textus ille in diſputationibus de excõmunicatione expoſitus eſt. B *(2. In c. vnic. de iniur. in 6.)* Secũdum fertur in cap. vnico de Iniur. in 6. contra Vniuerſitates concedentes, vel extendentes repræſalias contra clericos, aut ipſorum bona, niſi intra menſem eas reuocauerint. In quo caſu etiam fertur excommunicatio contra particulares perſonas, quam in proprio loco expoſuimus, vbi omnia, quæ hic deſiderari poterant, dicta ſunt. *(3. Interdi. Extr. Saluator. de Præbẽd.)* Tertiò fertur ſimile interdictum in Extrauaganti, *Saluator*, de Præbendis inter communes, contra Vniuerſitates; quæ ex certa ſcientia præſumpſerint reſiſtere ſtatutis ibi à Summo Pontifice circa diuiſionem Epiſcopatus Toloſani. De qua, quia cauſa eſt valde particularis plura non dicimus, ſicut etiam de Excommunicatione, & Suſpenſione ibi latis, in ſuperioribus fecimus. *(4. Interdi. Extr. vnic. Ne Sede vacante.)* Quartò fertur ſimile interdictum contra Capitulum, Vniuerſitatem, vel Collegium, quod non obſeruat conſtitutionem C Ioannis XXII. circa fructus vacantium beneficiorum in extrauagant. vnica, Ne Sede vacante aliquid innouetur: eademque habetur in extrauaganti, *Suſcepti Regiminis*. Ioannes XXII. quæ eadem eſt, eamque ſuprà etiam expoſuimus tractando de excommunicatione, & Suſpenſione, *(5. Interdic. ex c. Si Clericis, de immun. Eccleſ. Clem. 1. de Immun. Eccleſ. Gloſſ.)* Quintò addi hic poteſt interdictum latum in c. *Clericis*, de Immund. eccleſ. in ſexto contra Vniuerſitatis agentes contra deciſionem illius textus. Veruntamen decretum illud reuocatum eſt per Clementinam 1. de Immunit. eccleſ. vt ibi notat Gloſſa, & ſuprà etiam aduertimus agentes de excommunicationibus Papæ reſeruatis, & ideò nihil ampliùs de illo dicere neceſſe eſt.

13 *(6. Interdic. cõtra appellãtes ad cõciliũ futurum.)* Sextò afferri poteſt aliud interdictũ ex Bulla Cęnæ Domini, vbi in clauſula ſecunda, *Interdicuntur Vniuerſitates, Collegia, & Capitula quocunque nomine nuncupẽtur, quæ ab ordinationibus, ſen*D*tentijs, ſeu mandatis Romani Pontificis pro tempore futurum Concilium appellaut* De qua clauſula videnda ſunt dicta ſuprà in expoſitione Bullæ, eadem enim hic applicari debent; eademque reſeruatio in hoc interdictum cadit, quia reſeruatio generaliter fit *à prædictis ſententijs*. Quanquã excommunicatio, quæ poſteà fertur in eos, qui abſoluunt contra tenorem illius Bullæ, non videatur comprehẽdere eum, qui abſoluit ab hoc interdicto; quia limitatur ad eos, *qui beneficium abſolutionis impendunt talibus excommunicatione, vel anathemate illaqueatis, vel eorũ alicui*: de Vniuerſitatis verò interdicto nihil dicit. *(7. Interdict. ex Concil. Trident.)* Septimum interdictũ ſumitur ex Concilio Tridẽtino ſeſſ. 7. cap. 10. vbi Capitulis eccleſiarũ præcipitur, ne Sede vacante infrà annũ à die vacationis literas dimiſſorias ad ordines recipiẽdos, alicui, *q beneficij eccle-*

ficij eccleſiaſtici recepti, vel recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedat. Et ſubditur, *Si ſecus fiat Capitulum interueniens eccleſiaſtica ſubiaceat interdicto.*

Octauum afferri poteſt ex cap. *Quanquam* de Cenſib. in 6. Quod fert excommunicationem ſuprà tractatam contra exigentes tributa ab eccleſiaſticis perſonis. Et ſubdit, *Si autem Collegiũ, vel Vniuerſitas ciuitatis, caſtri, ſeu loci alterius cuiuſcumque* (ſupple hoc fecerit) *ipſa ciuitas, caſtrũ, vel locus interdicti ſententiam ipſo facto incurrant.* Dixit autem Calderinus hanc pænam non eſſe conſuetudine receptam. Sylueſter verò *Interdictum.4.* cum Archidiacono dicit eſſe communẽ ſententiam: imò ait oppoſitam conſuetudinem non potuiſſe introduci, vtpote contrariam eccleſiaſticæ immunitati, & in illo textu reprobatã. Sed licèt ſit hoc verum de conſuetudine exigendi tributa, tamen de derogante pænam non ita eſt. Itaque de poteſtate nõ dubito, de facto mihi conſtat: conſulatur ergo conſuetudo, & videantur dicta de illo textu inter excommunicationẽ.

15 Interdictũ locale generale latũ in vniuerſitatẽ ob eius crimẽ an ſit etiã perſonale. *Sylueſt.* *Nauarr.*

Vltimò addunt aliqui, vbicunque in iure (& eadem ratio eſt ab homine) fertur interdictũ locale generale propter crimen Vniuerſitatis, ferri etiam interdictum generale perſonale in ipſam Vniuerſitatem. Ita Sylueſter *Interdictum.4.* q.2. qui nullam probationem adducit; nec Nauarrus, qui eandem ſententiam ſequitur cap.27.nu.169. Videntur autem fundari in hoc, quòd interdictum locale habet vim, & efficaciam perſonalis reſpectu eius, propter cuius crimen fertur, ſeu qui cauſam dedit interdicto. Quod ſuprà à nobis probatum eſt: ergo, ſi tota Vniuerſitas dedit cauſam interdicto locali, ipſa etiam perſonaliter interdicitur. Quæ ratio, ſi efficax eſt, etiam procedit de interdicto locali particulari, ſi propter delictum populi feratur. Dicti autem autores videntur ſpecialiter locuti de interdicto generali, quia propter crimen totius populi non ſolet tantùm particularis locus interdici. Vnde rectè conſtituunt differẽtiam inter hoc locale interdictum latum ob delictum domini, vel ob delictum Vniuerſitatis: quia illud priùs non habet vim generalis perſonalis reſpectu populi, niſi exprimatur. Quod expreſsè habetur in cap. *Si ſententia.* de Sententia excommunicationis, in ſexto. Et ratio eſt, quia tunc populus non dedit cauſam interdicto, ſed ſolus dominus: & ideò ſolus ille ex vi illius cenſuræ perſonaliter interdicitur. Secus verò eſt quãdo populus ipſe dedit cauſam tali interdicto.

16 Interdictũ generale loci ob delictũ communitatis, eſt ẽt perſonale particulare. *Couarr.*

Atque hæc ſententia ſic declarata, & probata veriſimilis eſt. Quia verò contingit, quamuis populus deliquerit, & dederit cauſam interdicto, plures de tali populo eſſe innocentes in tali delicto, ideo addendum videtur, per tale interdictũ generale loci non interdici perſonaliter omnes de tali populo, ſed eos tantùm, qui cauſam interdicto dederunt: Atque ideò interdictum perſonale ibi virtute incluſum non tam eſſe generale, quàm particulare multiplicatum, ſeu extenſum ad omnes perſonas, quæ cauſam dederunt interdicto. Ratio, quæ me mouet, eſt, quia interdictũ illud nõ fertur directè in ipſum populum; ſed in locum eius: ergo ex vi, & forma interdicti non extenditur ad ipſas perſonas, iuxta dictum cap. *Si ſententia*: extenſio autem virtualis ſolùm eſt ad eos, qui culpabiles extiterunt, vt ex eodem cap. *Si ſententia*, conſtat: ergo non eſt extendenda ad innocentes. Nec verò ſatis eſt, quòd tale delictum dicatur eſſe totiùs populi, ſeu communitatis: nam illud ſolùm eſt ſecundum quandam moralem attributionem; ſub qua ratione directè, & ex intentione legis, vel iudicis per locale interdictum generale vt ſic, & non per perſonale punitur: re tamen vera delictum non eſt executioni mandatum à toto populo, ſecundum totum, vt ſic dicam, ſed tãtùm per aliqua membra ſua: ergo ſolùm illi, qui re verà culpabiles exiſtunt, manent ſpecialiter interdicti perſonaliter ex vi talis interdicti.

Interdicta generalia localia.

17 1. Interdictũ generale loci contra hoſtiliter inſequẽtes Cardinales. Cap. Fœlicis, de Pęnis, in 6.

NOnnulla etiam ex his inueniuntur ipſo iure lata. Et primum ſumi poteſt ex ca. *Fœlicis.* de Pęnis, in ſexto: Quod editum eſt contra eos, qui Cardinales Eccleſiæ Romanæ hoſtiliter inſequuntur; contra quos grauis cenſura excommunicationis cum alijs grauiſſimis pænis feruntur, & in fine extenditur excommunicatio ad Principes, Gubernatores, &c. & officiales eorum, qui contra prædictos malefactores prædictam conſtitutionem non fecerint obſeruare. Tandemque ſubiungitur, *Ciuitas verò quæuis alia, præter Vrbem, quæ talia facienti, vel facientibus, ſeu præſumentibus in his conſilium, vel auxilium dederint, aut fauorem; vel intra menſem ſaltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos Pontificali & ſuprà ſit eo ipſo dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta.* De cuius textus materia dictum eſt inter explicandas excommunicationes, propter eas, quæ in illo feruntur.

18 An Reſpub. hoc crimẽ perpetrans huic interdicto ſubiaceat.

Vnde hic ſolùm poteſt inquiri, an hoc interdictum extendatur ad Prouinciam, vel totum alicuius Reipublicæ terminum, ſi ipſa Reſpublica tale delictum commiſerit. Ad quod breuiter dicendum eſt, cenſuram non eſſe vltra verba legis extendendam, ideoque ſi Senatus talis Reipublicæ in illud delictum conſpirauerit, proximè, & immediatè ſolam ciuitatem, in qua talis Senatus reſidet, manere interdictam ex vi huius legis. Quòd ſi aliæ ciuitates tali Reipublicæ ſubiectæ, vel non ſubiectæ communi etiam cõſenſu ei auxilium dederint, ſingulæ quidem ciuitates manebunt interdictæ, non tamen abſolutè tota prouincia, vel vniuerſi populi eius; quia textus ſolum de ciuitate loquitur. Imò ſi Villa, vel inferior populus ſimile delictum commiſerit, locus eius non manebit ſubiectus tali interdicto, quia ſolũ eſt latũ contra ciuitates, non verò contra inferiores populos, & argumentum à ſimilitudine rationis in hac materia non eſt efficax; præſertim cum difficile non ſit, ſpecialem rationem in ciuitate inuenire: nam inferiores populi, & rarò audebunt per ſe tale crimen aggredi, & facilius poſſunt alijs modis coerceri.

19 2. Interdictũ cõtra inferẽtes Epiſcopo iniuriam. Clemẽt. 1. de Pœnis.

Secundò fertur ſimile interdictum in Clementina, 1. de Pęnis. Quæ edita eſt contra eos, qui perſonam cuiuſcunque Pontificis corporali iniuria afficere audent; in quos fertur anathema. Et ſubditur, *Terra quoque ipſius (dum tamen vltra vnam diœceſim non contineat) vſque ad condignam ſatisfactionem eiuſdem: nec non locus, aut loca, in quibus captus Epiſcopus detinebitur quãdiu detentio ipſa in eiſdem durauerit eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.* De quo decreto videri poſſunt dicta in materia de Excommunicatione. Nunc

ſolùm

Digitized by Google

Aduertẽdũ circa verba textus.

ſolùm circa priorem partem horum verborum aduertendum eſt, in eis ſupponi, eum, qui ſic deliquit in perſonam Epiſcopi, eſſe dominum, vel Rectorem illius terræ; hanc enim vim habent illa verba *terra ipſius:* vnde, ſi priuata perſona alicuius terræ huiuſmodi committat crimen, non propterea terra ipſa ſubiacebit interdicto. Quia vero ibi additur limitatio, dummodo terra vltra vnam diœceſim, id eſt Epiſcopatum non contineat; conſtat in primis totam diœceſim interdici, ſi tota illius ſit, ſin minus, illã ſolùm partem, quæ illius fuerit, quia ſolùm interdicitur terra ipſius. Quod, ſi ſub dominio ſuo plures diœceſes complectatur, ſubditur inferiùs, manere interdictam diœceſim, in qua talis dominus ſuũ principale domicilium habet, & prętерea illam, in qua fuerit delictum commiſſum, ſi ſua fuerit, & duas alias, quæ ſub ipſo ſint eidem loco viciniores. Circa alteram verò partem aduertendum eſt, interdictum illud eſſe deambulatoriũ, quod ſuprà diximus eſſe locale vnius, vel pluriũ locorum ſucceſſiuè, & ideo ibi fortaſsè dictum eſt *locus, aut loca;* non enim poteſt Epiſcopus ſimul detineri captus in multis locis; ſucceſſiuè

Interdicti deambulatorij 2. ratio.

autem poteſt, & ille locus, quo denuò transfertur, denuò interdictus manet. Nomine autem loci, nec diœceſis hic intelligitur, nec ſola domus, v.g. in qua detinetur: quia illa nimis ampla, hæc nimis reſtricta ſignificatio eſt: ſed intelligitur populus ille, in quo Epiſcopus detinetur, hæc enim eſt vſitata illius vocis ſignificatio.

20 3. Cõtra inferentem iniuriam ſuo Epiſcopo. Clemẽt. 1. de Pœnit.

Vlteriùs in eodem textu verſic. *Ciuitas*, additur interdictum, quod poſſumus hic tertio loco ponere: nam ciuitas, quæ hoc crimen in ſuum Epiſcopum commiſerit, ſimili interdicto ſubijcitur; vbi proprietas illius vocis *Ciuitas*, expendenda eſt, & ſeruanda eodem modo, quo in primo caſu adnotauimus. Deinde aduertenda eſt differentia inter hoc interdictum, & proximè declaratum: nam illud fertur propter delictum domini, de quo procedit deciſio textus in capit. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in 6. hoc verò eſt propter delictum communitatis, ad quod applicanda ſunt dicta in fine pręcedentis puncti.

21 4. Interd. cõtra nõ obſeruãtes modum ad electionẽ Papæ prę ſcriptũ.

Quartò fertur huiuſmodi interdictum in cap. *Vbi periculum*, de Electione in 6. vbi præſcribitur modus, quo Sũmi Pontificis electio facienda eſt in aliqua ciuitate, in qua cum ſua Curia reſidebat, & infrà in §. *Præterea*, Dominis, Rectoribus, & alijs officialibus talis ciuitatis præcipitur, vt ea omnia, quę ibi præſcribuntur, faciãt obſeruari, & grauiſſimæ cenſuræ in eos ferũtur, qui contra hoc delinquunt, & poſteà ſubiungitur, *Ciuitas verò prædicta non ſolùm ſit interdicto ſuppoſita, ſed & Pontificali dignitate priuata.* Quod interdictum non fertur propriè propter delictũ ciuitatis, ſed propter delictum domini, vel Rectoris, aut officialium, ad quos ſcilicet pertinet ciuitatis regimen, eorum nimirum, qui excommunicationem incurrũt. De quibus dictum eſt ſuprà in materia de Excõmunicatione, & ideò hic plura addere non eſt neceſſe.

22 5. Interd. cõtra prohibentes Põtificis Legatis terras aliquas ingredi. Extr. Super gentes, de cõſuetudine.

Quintò fertur ſimile interdictum in Extrau. *Super gentes*, de Conſuetudine, inter communes. Quæ lata eſt contra eos, qui prætextu cuiuſdam cõſuetudinis Legatos Põtificis terras aliquas ingredi nõ permittũt, in quos fertur in primis excõmunicationis ſẽtẽtia; deinde *Regna, terra, & loca qualibet ſubiecta eiſdẽ Eccleſiaſtico ſupponũtur interdicto, quandiu in huiuſmodi contumacia duxerint perſiſtendum.* Vbi nihil addendum occurrit his, quæ in materia de Excommun. de hoc textu dicta ſunt.

23 6. Interdic. cõtra admittẽtes alienigenas ad habitandũ, & fœnerandũ in terris ſuis. Ca. 1. de vſur. in 6.

Sextò fertur ſimile interdictum in c. 1. de Vſuris, in 6. in quo præcipitur, vt nullus admittat vſurarios alienigenas ad habitandum, & exercendum vſuras in terris ſuis; & in eos, qui contrarium faciunt, cenſuræ excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti reſpectiuè feruntur. Quæ ſupra in locis ſuis explicatæ ſunt: poſteà verò ſubditur, *Quam* (ſcilicet) *ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato, terræ ipſorum, quandiu in eis ijdem vſurarij commorantur, ex tunc Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.* Vbi ſolùm aduertere oportet, hoc interdictum tantùm ferri, quando perſonæ, ita contumaces eccleſiaſticæ ſunt, vt ſatis in textu ipſo declaratur: Non verò durat tale interdictum quandiu contumacia durat, ſed quandiu vſurarij in terra permanent.

Interdicta localia particularia.

24 1. Interd.

PRimò numerari hic poſſunt nonnulla ex interdictis localibus, quæ inter generalia poſuimus, quatenus indifferenter feruntur in quẽcumque locum vbi hoc, vel illud accideret: Nã, ſi contingat talem locum eſſe particularem, interdictum ipſum etiam erit particulare. Exemplum eſt in caſu Clementinæ 1. de Pœnis, vbi interdicitur locus, in quo Epiſcopus per vim, & iniuriam captus detinetur: nam, ſi contingat talem locum eſſe caſtrum, vel Eccleſiam ab omni populo remotã, interdictũ illud erit particulare. Clem. 1. de Pęnit.

25 2. Interdic. Ca. 1. de Sepulturis, in 6.

Secundò huc ſpectat caſus cap. 1. de Sepulturis, in 6. Vbi Religioſi, & alij Clerici grauiſſimè prohibentur, ne aliquos inducant ad iurandum, vel promittendum eligere ſepulturam in ſuis Eccleſijs, vel non mutare electionem factam; alioqui ſi ſecus actum fuerit, ij, qui ſic elegerint, prohibentur in talibus Eccleſijs ſepeliri. Quòd ſi nihilominùs Religioſi, vel Clerici eos ſepeliant, ad reſtituenda corpora, ſi petantur, & ad reſtituenda omnia emolumenta, quæ inde ad eos peruenerunt, intra decem dies obligantur. Et additur, *Quam* (ſcilicet reſtitutionem) *niſi fecerint, Eccleſiæ ipſæ, apud quas ſepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem ex tunc eo ipſo ſint, & tandiu maneant Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.* Circa quem textum dubitari poteſt, an illa obligatio reſtituendi intelligenda ſit ante, vel poſt iudicis condemnationem: nam cùm ſit pœna quædam, non videtur antea obligare. Nihilominùs dicendum eſt, ſtatim obligare ſine alia ſententia, etiam declaratoria criminis, tum quia de corpore reſtituendo dicitur, *Si petatur;* de alijs verò emolumentis hoc non dicitur, ſed ſimpliciter imponitur obligatio: ergo ſignum eſt, abſolutè, & ſine conditione imponi: Tùm etiam, quia definitur tempus decem dierum, quod ex omnium ſententia à die talis ſepulturæ computandum eſt. Denique verba ipſa, ſcilicet, *ipſos obligatos eſſe cenſemus*, ſatis ſignificant, hanc legem per ſeſe talem imponere obligationem. Quod in huiuſmodi pœnis facilè fieri poteſt, vel irritando pacta, aut deuotiones, & impediendo dominij translationem, vel certè ſimpliciter præcipiendo illam ligationem.

An obligatio huius reſtitutionis naſcatur ante iudicis ſententiam.

Sed quid,

26 *Quid ſi vnus, aut alter clericus partē reſtituat, quæ ſibi obuenit.*

Sed quid, ſi vnus, vel alter clericus non reſtituat partem ſuam? nunquid orietur interdictū, etiamſi alij reſtituant? Videtur enim nimis graue, quòd propter vnius culpam priuatam eccleſia interdicto ſupponatur. In contrarium verò eſt, quia lex illa requirit reſtitutionem *integraliter faciendam*. Et rurſus, *vt fiat reſtitutio plenaria omnium*. Qua propter, ſi, quod omittitur, ſit aliquid graue, ita vt ad peccatum mortale ſufficiat exiſtimo id ſufficere, vt interdictum inſurgat: quia verba textus ſunt ſatis expreſſa, & culpa grauis ſufficit ad hanc pęnam, etiam ſi particularis perſonę ſit, quia etiam interdictum eſt particulare. Præſertim, quia talis culpa non eſt omninò priuata: quia crimen fuit religioſorum omnium, vel clericorum, qui ad ſepulturam concurrerunt, præſertim eius ad quem eccleſiæ cura pertinebat, & ideò ad eos etiam ſpectat curare, vt reſtitutio integrè fiat. B Et ideò cuiuſuis partis grauis omiſſio commune delictum talium perſonarum, vel Rectoris eccleſiæ reputatur. Exiſtimo tamen, ſi vnus religioſus, uel clericus priuatum committat delictum inducendi alium ad talem promiſſionem, uel iuramentum, & poſteà clerici, vel religioſi hoc ignorantes eum ſepeliant, & non reſtituant, non incurri interdictum: quia bona fide ſepelierunt; textus autem dicit, *Si præſumpſerint ſepelire.*

Nō īcurritur īterdictū ſi bona fide ſepelierit p̄dicti defuncti corpus.

27 *Syluest.* *Per effuſionē ſanguinis, vel ſeminis nō interdicit̄ eccleſia.*

Vltimò numerant hoc loco Syluester, & alij Summiſtæ caſus, in quibus Eccleſia polluitur per effuſionem ſanguinis, vel ſeminis. Sed immeritò impedimentum hoc numerant inter interdicta: eſt enim alterius rationis longè diuerſæ. Vnde & diuerſum modum reconciliationis requirit. De quo in 3. Tom. dictum eſt. Addit etiam Armilla verb. *Interdictum*, num. 22. C alios caſus. Vnus eſt, quando Eccleſia eſt per ſimoniam conſecrata cap. *Eccleſia.* 1. quæſt. 4. cuius verba ſunt, *Eccleſia, quæ paſſione conſecrata fuerit, potiùs execrata, quàm conſecrata dici debet.* Quæ verba, ſi quid probant, potiùs eſt illam Eccleſiam non manere conſecratam, quàm manere interdictam: certum eſt tamen manere conſecratam, ſi forma Eccleſiæ ſeruata fuit, vt ex dictis in 3. Tomo conſtat, quare non credo manere interdictam: quia neque illo, neque alio iure hoc ſatis expreſſum eſt. Vnde illa verba dicta videntur per exaggerationem in odium criminis ſimoniæ, vt ibi Gratianus, & Gloſſa interpretantur. Alius caſus huic ſimilis eſt, ſi Eccleſia non pro deuotione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis fuit ædificata ex capit. *Si quis baſilicam*, de Conſecrat. diſt. 1. Sed ibi ſolùm dicitur, vt nullus Epiſcopus talem Eccleſiam audeat conſecrare, D per quæ verba nullum interdictum ipſo iure fertur. Similis caſus eſt, quem adducit ex cap. *Præcepta.* de Conſecrat. diſt. 1. de Eccleſia, quæ ſine authoritate Pontificis, ſeu Epiſcopi dedicata eſt, ſed ibi etiam non fertur interdictum ipſo iure, ſed approbatur factum cuiuſdam Epiſcopi, qui Miſſas fieri prohibuerat in tali eccleſia. Imò ſi talis eccleſia legitime non ſit dedicata, ex generali prohibitione eccleſiæ non licet in ea facere ſacrificium; tamen illa neq; eſt cenſura, nec pœna, ſed eſt generalis prohibitio, ſeu loci inhabilitas. Vnde qui in tali eccleſia Miſſam dixerit, licèt aliàs grauiter peccet, non violat cenſuram, nec irregularitatem incurrit. Neque eſt diſſimilis caſus in cap. *Placuit*, de Conſecrat. diſtinct. 1. Vbi prohibentur quidem erigi altaria, tanquam A memoriæ Martyrum, in quibus nullæ reliquiæ Martyrum conditæ probantur, Et poſtulatur, vt talia monumenta non permittantur, niſi vbi reliquiæ certæ ſunt, aut vbi origo alicuius habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis fideliſſima origine traditur. Hæc enim prohibitio merito facta eſt ad tollendam omnem ſuperſtitionem; de interdicto verò ibi nulla eſt mentio.

Armill. *Eccleſia pro ſimonia cōſecrata, nō eſt interdicta.* *Cap. Eccleſia, 1. q. 4.* *Gratian.* *Gloſſa.* *Eccleſia p̄ quæſtu cupiditatis ędificata nō eſt interdicta.* *Ca. Si q̄s baſilicā. de cōſec. diſt. 6.* *Excludūtur quatuor alij caſus iuris in q̄b. videri poterat ferri interdictū. 1. ex c. Præcepta de cōſecr. d. 1. 2. ex ca. placuit. d̄ Conſecrat. d. 1. reijcitur.*

28 *3. Caſus ex cap. 1. & 2. de iure patr. excludit̄.*

Affert præterea cap. 1. & 2. de Iure patronatus. Sed ibi etiam non fertur interdictum ipſo iure; ſolùm enim ſtatuitur, vt ſi diuiſiones inſurgant inter patronos, ita vt presbyteri nō poſſint conuenienter diuina officia celebrare, Epiſcopus ea ibi facere prohibeat, &, ſi opus fuerit, reliquias tollat, & oſtia claudat. Quod totum in primis non eſt cenſura, imò nec pœna, ſed quædam iuſta prohibitio propter decentiam loci ſacri, & diuinorum officiorum: & deinde, licèt eſB ſet interdictum non eſſet à iure, ſed ab homine ferendum. Vltimus caſus, quem adducit, eſt ex cap. *Quicunque*, de Hæreticis, in 6. qui eſt de loco ſacro, in quo corpus hæretici ſepelitur, ſed ibi nō dicitur vt talis locus ſimpliciter interdictus maneat, ſed ſolùm, vt perpetua careat ſepultura. Quæ verba ſimul cum excommunicatione ibi lata expoſuimus ſuprà agentes de Excommunicatione, & ideo de his interdictis à iure hæc ſufficiunt.

4. Caſus ex c. Quicūque, de Hæreticis in 6. improbatur.

SECTIO II.

Vtrùm interdictum iure latum obliget ante iudicis denunciationem.

C 1 HOC dubium tractari poteſt, vel ex vi iuris antiqui ante Extrauagantem, *Ad euitanda*, vel poſt illam: nam de priori tempore omnes vidētur ſupponere tale interdictum ſtatim ligare omnes ipſo facto, quia hæc eſt vis Legis cenſuræ latæ ipſo iure. At verò poſt dictā Extrauag. cenſentur talia interdicta non obligare vſque ad denunciationem, Ita Maiolus lib. 3. de Irregular. c. 20. in fine. Armilla verb. *Interdictum*, num. 21. & alij. Quæ doctrina ita in genere ſumpta vera eſt, indiget tamen aliqua declaratione, & diſtinctione.

Maiol. *Arm.*

2 *1. Concluſ.*

Primò ergo dicendū eſt, ſi interdictum, iure latum ſit particulare perſonale, illud ſtatim ligare perſonam, in quam fertur, alios verò nō teneri ad vitandam illam, donec denuncietur. Hoc manifeſtum eſt ex dictis de Cēſuris in cōmuni: D nam illa conſtitutio non contulit fauorem ipſis delinquentibus, ſed alijs, qui cum eis communicare poſſunt: ergo non impedit quominùs ipſos contumaces iura ligent quantum intendunt, & verba eorum præ ſe ferunt: tenentur ergo ipſi interdicti abſtinere quantum in ipſis eſt, alijs verò conceditur priuilegium, vt non teneantur eos tractare tanquam interdictos.

3 *2. Concluſ.*

Secundò idem videtur dicendum de perſonis interdictis à iure per interdictū generale. Et quidē, quòd alij non teneātur eos vitare, donec denunciati ſint, res eſt clara. Quæri verò poteſt, an oporteat ſingulas perſonas nominatim eſſe denunciatas, an ſufficiat ipſum interdictū eſſe denunciatum contra talem communitatē, vel Collegium, &c. Nam verba Extrauagātis videntur

priorem

priorem modum denunciationis exigere, &, cū materia fauorabilis ſit, videntur illa verba reſtringenda, vt fauor ſit maior. In contrarium verò eſt, quia hoc modo ferè eſt moraliter impoſſibilis denunciatio; & ita hoc interdictum redderetur inutile reſpectu aliorum. Item, quia in interdicto locali generali non requiritur expreſſa denunciatio ſingularium partium loci. Hoc ergo poſterius videtur probabilius, nimirum & requiri, & ſufficere, vt illa communitas, quæ interdictum contraxit, nominatim, & in particulari denuncietur, dummodo poſteà euidenter conſtet, hanc perſonam eſſe membrum illius communitatis. A

Vt interd. cōſequatur effectum requirit & ſufficit, vt ea cōmunitas nominatim denuncie.

4 *Dubiū.*

Ex parte verò ipſarum perſonarum, quæ interdicuntur dubitari etiam poteſt; an poſſint expectare ſaltem denunciationem ſimilem ipſius interdicti, vt ſe ligatas, & interdictas agnoſcant. In quo certum mihi videtur per Extrauagantē *Ad euitanda*, hoc eis conceſſum non eſſe: quia conſtitutio illa nullum priuilegium concedit eis, qui ligantur, ſiue ob propriam culpam, ſiue ob alienam ligentur. Tamen ex iure antiquo, & veluti ex natura rei hoc dubitari poteſt: quia, cùm hoc interdictum in totam aliquam communitatem feratur, videtur neceſſaria publica quædam notitia, quæ ad totam illam communitatem de ſe poſſit peruenire, vt illam ligare poſſit, quæ notitia non niſi per publicam denunciationem datur. B

Rñſio.

Dico tamen non videri neceſſariam ſimpliciter talem denunciationem: quia licèt publica notitia neceſſariá ſit, vt argumentū probat; tamen hæc haberi poteſt per euidētiam facti de ſe publicam, & communitati notá, quæ ſufficit, cùm iura plus non requirant, nec ratio aliqua cogat.

Si delictū ſit occultū neque communitatē nec vlli perſonā eius ligabit generale interd.

Ex his verò infero, ſi delictum, ſeu factum, propter quod interdictum iure latum eſt, ſit occultum, nondum populum eſſe interdictum; quia nondum factum illud eſt ſufficienter promulgatum, vt interdictū inſurgat. Quocirca, etiamſi aliquis, vel aliqui de illa communitate delictum ſecretè nouerint, non propterea interdicti ſunt, neque ipſi pro talibus ſe gerere tenentur: quia ipſi non ligātur per ſe, ſed vt mēbra communitatis: ergo donec interdictum liget, & impoſitum ſit reſpectu communitatis, non ligat huiuſmodi ſingulares perſonas. Quod quidem poſſet habere nonnullam dubitationē reſpectu illius perſonæ, quæ in particulari delinquit, & dat cauſam interdicto: quia reſpectu illius tale interdictum habet vim interdicti ſpecialis, vt ſuprà dictum eſt. Nihilominùs tamen etiam reſpectu illius hoc cenſeo verum, quia formaliter illa perſona etiam non ligatur, niſi per interdictum generale vt ſic, & ideò donec illud teneat in ordine ad ſuum primarium obiectum, vt ſic dicam, quod eſt communitas, neminem in particulari ligat, quia nondum in ſe ſubſiſtit, ſeu factum eſt. C

5 *3. Concluſ.*

Tertiò ex dictis conſtat quid dicendum ſit de interdicto locali, tàm generali, quàm ſpeciali reſpectiuè, Nunc enim poſt Extrau. *Ad euitanda*, tale interdictum nullum eſt donec denūcietur: quia nullus hominum tenetur ſeſe abſtinere à tali loco quoad diuina ante ſufficientem denunciationem, vt conſtat ex citata conſtitutione, & ex omnium ſententia. Tota autem ratio huius interdicti conſiſtit in ſeparandis fidelibus à tali loco quoad diuina: nam locus ipſe non poteſt ſeſe ſeparare, & abſtinere. In quo differt hoc interdictum à perſonali. Neceſſe eſt item denūciationem fieri illius loci in particulari, & nominatim, qui adæquatè interdicitur, vt ex eadem Extrauag. conſtat. Dico autem, *adæquatè*, quia ſufficit vt vno nomine collectiuo, vel quaſi collectiuo totus locus comprehendatur, vt ſingulæ Eccleſiæ, vel partes interdictæ maneant, vt per ſe notum eſt, & ex vſu ſatis conſtat. An verò ante dictá Extrauag. requireretur hæc denūciatio, idē dicendum cenſeo, quod de interdicto generali, ſcilicet, abſolutè non fuiſſe neceſſariam; publicá verò notitiam delicti ſeu facti proportionatam interdicto ſemper fuiſſe requiſitam propter eandem rationem, quę hic applicari poteſt, cū alijs: per quas in tertio tomo oſtendimus Eccleſiam non pollui per delictum, vel factum occultum: eſt enim hic eadem proportionalis ratio.

DISPVTATIO XXXVIII.

De Relaxatione interdicti.

OMNIA, quæ ad hanc Diſputationem pertinent, ad duo capita reuocari poſſunt. Primum eſt, quando, & quomodo neceſſaria ſit hæc relaxatio, vt interdictum auferatur. Secundum eſt, quando illa eſt neceſſaria, quomodò, & à quo fieri debet.

SECTIO I.

Vtrum neceſſaria ſemper ſit relaxatio, vel abſolutio interdicti vt illud ceſſet.

SVpponimus in hac quæſtione, interdictū non eſſe perpetuum, ſed auferri poſſe ſeu ceſſare: inquirimus autē modū. Illud autē ſuppoſitum certiſſimū eſt, conſtatq; ſatis ex vſu Eccleſiæ. 1

Nullū interdict. fertur, vt perpetuo duret.

Et ratio reddi poteſt, quia, cùm hæc cenſura ſit ſpiritualis pœna priuans nōnullis bonis pertinentibus ad ſpirituale commodū animarum, nō expedit eſſe perpetuā, alioqui magis eſſet in deſtructionē, quā in vtilitatem. Itē, quia vel interdictum fertur per modum cēſurę, vt recedatur à contumacia, & tunc ex generali ratione cenſuræ conſtat nō poſſe eſſe perpetuā; vel fertur ſolùm vt pœna pro delicto commiſſo, & tunc vel fertur pro definito tempore, & ſic conſtat non eſſe perpetuum, neque vltra illud tempus extendi; vel fertur indefinitè, & ſine tēporis limitatione, & hoc modo nunquam vt exiſtimo, inuenietur in iure latum, niſi adiecta aliqua conditione, ſcilicet donec reſtituat, vel ſatiſfaciat, vel alia ſimili: per quam ſatis oſtenditur, interdictū non ferri, vt perpetuò duret, ſed vt tollatur impleta illa cōditione: imò hoc ipſo quòd talis cōditio ponitur, eſt ſignū, tale interdictum non tam eſſe poſitum in pœnam, quàm vt à contumacia recedatur. Quod ſi talis cōditio expreſſè nō apponeretur, vel in interdicto lato à iure, vel ab hoīe, virtute, ſeu implicitè eſſet ſubintelligenda, ſi cauſa interdicti eſt capax illius, id eſt, ſi habet, vt aiunt, tractū ſucceſſiuū, ſeu (quod idem eſt) ſi ſemper pendet in futurum; vt contingit, quando interdictū fertur, vt aliquid reſtituatur, D

vel vt ceſſet vis illata Eccleſiæ, vel aliquid ſimile; ſi verò cauſa interdicti ſit actio iam omnino præterita, ſaltem habebit ſubintellectam hanc conditionem, donec auferatur ab habente poteſtatem: quia nunquam fertur, nec ferri poteſt ea intentione, vt perpetuò duret.

2 Interdictum pro delicto præterito nõ tollitur, niſi per relaxationẽ vel abſolutionẽ. Prima cõcluſio.

Atque ex his intelligere licet, quid certum ſit, quidve dubium in quæſtione propoſita. Nam primò certum eſt, ſi contingat interdictum ferri pro delicto purè præterito abſque vlla adiecta conditione, quæ pendeat ex voluntate eius, qui interdicitur, & abſque temporis limitatione; tunc tale interdictum auferri non poſſe, niſi per relaxationem ſuperioris habentis poteſtatem. Probatur, quia tale interdictum eſt pura pœna, & non eſt limitata ad certum tempus: ergo de ſe eſt indefinita, ſeu perpetua negatiuè, id eſt de ſe non habens certum tempus: ergo non eſt vnde poſſit finiri, aut tolli, niſi ex voluntate Superioris. Vnde non inuoluit aliam conditionem niſi illam, donec auferatur, vel vſque ad beneplacitũ ferentis; ſicut de ſuſpenſione in ſimili forma lata dicebamus. Hic autem modus interdicti ita ſimpliciter lati ob præteritum actum nec à iure, neque ab homine ſolet ferri, quantum mihi ex vſu, & ex experientia conſtat. Vnde propter hunc ſolum interdicti modum parum neceſſaria erit interdicti abſolutio, ſeu relaxatio.

3 Interdictũ latũ pro tẽpore definito, ceſſat eo tẽpore elapſo. Secunda cõcluſio. *Sylueſt.*

Secundò certum eſt, quando interdictum fertur vt pura pœna pro peccato præterito, & pro tempore definito, vt fertur interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem; tunc non eſt neceſſaria interdicti abſolutio elapſo illo tempore, ſed ipſo facto ceſſabit, ſicut in ſimili diximus de ſuſpenſione. Eſt enim eadem ratio, atque ita idem in vtroque caſu docent Doctores ibi citati, & Syluester verbo *Interdictum*, 3. quæſt. 9. & alij ſtatim referendi. Et probatur, quia lex, aut ſententia non plus operatur, quàm verba eius ſignificent: ergo verba limitantur ad certum tempus, pro illo interdicunt, & non pro vlteriori tẽpore: ergo illo elapſo, pro futuro tempore non erit neceſſaria abſolutio. Quia vbi non eſt interdictum, neque abſolutio neceſſaria eſt: pro illo autem vlteriori tempore non fuit interdictum latum: ergo neque abſolutio pro illo neceſſaria erit. Vnde apertè conſtat, aliter ſentiendum eſſe, ſi agatur de ablatione talis interdicti ante elapſum illud tempus, pro quo latum eſt: ſic enim auferri non poteſt abſque relaxatione habentis poteſtatem, ob contrariam rationem; quia pro toto illo tempore lex, ſeu ſententia operatur, cũ verba eius id præ ſe ferant, & efficacia ſint: ergo vt impediatur, ſeu tollatur talis effectus, neceſſaria eſt contraria voluntas: habentis poteſtatem, quæ tale interdictum relaxet.

Anteà verò nõ niſi per relaxationem.

4 An interdictũ ſub cõditione latũ, ipſa impleta per ſe auferatur. Prima ſentẽtia.

Difficultas verò ſupereſt, quando interdictũ fertur, vt recedatur à contumacia, vel ſub hac conditione tacita, vel expreſſa, *donec ſatisfaciat*, vel *reſtituat*, &c. an tunc neceſſaria ſit abſolutio, vel relaxatio interdicti. Multi enim cenſent nõ eſſe neceſſariam: nam ſi conditio non eſt impleta, interdictum non eſt tollendum, imò nec relaxari poteſt, cùm duret contumacia, niſi fortè per abſolutam voluntatem eius, qui poſſit reuocare ſententiam, aut in lege diſpenſare: ſi autem conditio eſt impleta, ipſo facto ceſſat interdictũ; quia ille terminus poſitus eſt in ipſa lege: ergo vltra illum non operatur, ſicut dictum eſt, quãdo lex certam temporis durationem præſcribit. A Nam perinde eſſe videtur limitare durationem cenſuræ per expreſſum terminum temporis, vel per quamcunque aliam æquiualentem conditionem. Atque ita ſentiunt Gloſſæ ferè in omnibus iuribus citatis diſputatione præcedenti, ſectione 1. nam vbicunque iura ferunt interdictũ cum illa, vel ſimili determinatione, *donec ſatisfecerit*, ait Gloſſa, impleta conditione interdictum eſſe ſublatum abſque alia relaxatione: & idem ſentiunt ibi communiter interpretes, & specialiter Abbas in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus, & in cap. vltimo de Matrimonio cõtracto contra interdictum Eccleſiæ, & tenet Syluester, *Interdictum*, 3. quæſt. 9. Couarruuias in cap. *Alma*, par. 1. §. 11. nu. 8. cum alijs ſuprà relatis in ſimili quæſtione de ſuſpenſione.

Gloſſ. *Abb.* *Syluest.* *Couar.*

5 Vera ſententia.

Hæc verò ſententia quantumcunque probaB bilis ſit propter Doctorum authoritatem, nobis probari non poteſt. Nam in vniuerſum cenſemus, nullam propriam cenſuram auferri, niſi per abſolutionem, ſeu relaxationem eius, qui iuriſdictionem habet, quod etiam de ſuſpenſione diximus cum Abbate, & Innocentio in capit. *Cùm bona*, de ætate, & qualitate. Idem ergo nunc opinamur de cenſura interdicti; ſoletque ad hoc citari capit. *Presbyter*, 22. quæſtione quinta qui textus de ſuſpenſione loquitur, & in vtramque partem ab authoribus adducitur, parumque probat, quia non agit de cenſura ob contumaciam, ſed de prohibitione à Superiori facta ob infamiam.

Abb. *Innocent.* Ca. Presbyter, 22. q. 5.

Prætereà probari poteſt à paritate rationis in excommunicatione: hæc enim maximè fertur ob contumaciam, & donec ab illa recedatur, ſiue hæc conditio expreſsè declaretur, ſiue non; C parum enim hoc refert, cùm in intrinſeca ratione talis cenſuræ includatur: & nihilominùs impleta illa conditione, requiritur abſolutio excõmunicationis, vt conſtat ex cap. *Cùm deſideres*, & in cap. *A nobis*, 2. & in cap. *Quod in dubijs*, de Sent. excom. ergo idem dicendum eſt de cenſura interdicti. Probatur conſequentia, tum quia videtur eſſe eadem ratio, & in his, in quibus nõ apparet manifeſtum diſcrimen, ſolent hæ cenſuræ in iure æquiparari, capit. *Is cui*, cum ſimilibus de Sententia excommun. in 6. tum etiam quia in dictis iuribus hoc non dicitur de excommunicatione propter aliquam ſpecialem rationem eius; ſed potiùs in dicto cap. *Cùm deſideres*, inſinuatur hæc ratio, *quia licet ei, quem læſit, ſatisfeciſſe taliter videatur, Eccleſiæ tamen, quam offendit, ex hoc non ſatisfeciſſe dignoſcitur*: quæ ratio cum proportione applicari poteſt ad cenſuram interD dicti. Propter quod Ioãnes Andreas, quem Panormitanus refert in dicto cap. *Cùm bona*, nu. 5. dixit, neceſſariam eſſe ſatisfactionẽ iudicialẽ, id eſt (vt ego intelligo) à Iudice receptã, & approbatam iudicialiter; quæ approbatio continet relaxationem interdicti ſaltem tacitam, & implicitam: nã ad hoc fieri debet, vt Iudex, talem ſatisfactionem recipiendo, vinculum tollat, alioqui non eſſet per ſe neceſſaria, vt tolleretur cenſura; ſed ad ſummum, vt in aliorum notitiam deueniret. Atque eodẽ modo interpretor, quod dixit Gloſſa in Clementina 1. de Decimis, quam multi Canoniſtæ ſequuntur, quando cenſura huiuſmodi fertur ſub illa cõditione, *donec ſatisfecerit*, vel alia ſimili, neceſſariam eſſe declarationẽ Iudicis. Nam ſi intelligant, Iudicem non auferre cenſuram, ſed denunciare ablatam, quia impleta

Cap. Cũ deſideres, de Sent. excomm. Ca. A nobis, 2. eo. Cap. Qđ ĩ dubijs, eodem.

Ioã. And. *Panorm.*

Digitized by Google

fuit conditio, nobis non probatur: alioqui idem dici poſſet de excommunicatione; oportet ergo, vt Eccleſia, vel miniſter eius ita declaret ſatisfactionem eſſe impletam, vt eam acceptet, & abſolutionem conferat: & hoc eſt, quod ſignificatur in dicto cap. *Cùm deſideres*, & in dicto capit. *A nobis*, generaliter dicitur: *Vinculum, quo peccator ligatus eſt apud Deum, in culpæ remiſſione diſſoluitur; vinculum autem, quo ligatus eſt apud Eccleſiam, cùm ſententia remittitur, relaxatur*: quæ ratio etiam in vinculo interdicti locum habet.

7

Cap. Cũ ab Eccleſiarũ, de offi. ordin.

Et confirmari poteſt ex cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de offic. ordin. vbi priùs in generali ſic dicitur: *Cùm ab Eccleſiarum Prælatis Eccleſiaſtica ſententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet, & firma conſiſtere, & vſque ad condignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruari*. Quæ verba, vt ex eorum tenore conſtat, indifferentia ſunt, et communia ſententiæ excommunicationis, & interdicti. Vnde ex illis ſtatim expreſsè infertur, ſententiam interdicti, & excommunicationis à quodam plebano rationabiliter latam, inuiolabiliter fuiſſe obſeruatam. Ac tandem concluditur: *Et eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque iuſta plebani conſcientia non relaxes*: ergo in hoc æquiparat ſententiam excommunicationis, & interdicti, & ſenſit non ſufficere ſatisfactionem ſine relaxatione eius, qui ſententiam tulit, vel ex eius conſenſu.

Occurrit euaſioni.

Nec refert dicere, fortè illam ſententiam interdicti non fuiſſe latam ſub conditione, *donec ſatisfecerit*: ſed ſimpliciter, tum quia hoc voluntariè dicitur, & ſine fundamẽto, tum etiam quia parum refert, quòd illa conditio fuerit expreſſa, necne: nam ſatis conſtat, ſententiam illam fuiſſe latam, vt recederent à contumacia, & ſatisfactio fieret; in quo intrinſecè dicta conditio imbibitur. Idemque probat textus in cap. *Quamquam*, de Cenſibus, in 6. vbi cenſuræ, & interdicta feruntur contra exigentes iniuſta tributa ab Eccleſiaſticis perſonis, & in fine ſubditur: *nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exactà plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter*: vbi ſermo eſt de interdicto lato pro contumacia, ſicut eſt excommunicatio, & quoad hoc æquiparantur, vt poſt impletam reſtituendi conditionem, & exhibitam, vel oblatam competẽtem ſatisfactionem, abſolutio, vel relaxatio poſtulatur: optimè ergo in his iuribus fundatur ratio ſumpta ex æquiparatione harum cenſurarum.

Ca. Quãquam, de Cenſib. in 6.

8

Duplici cõfirmatione ex iurib. allatis ſumpta eadẽ ſentẽtia cõfirmatur. Prima.

Ac præterea ex verbis eorundem iurium duplicem confirmationem eiuſdem ſententiæ ſumo. Prima eſt à poſteriori, ſeu ab inconuenienti: quia ſi in interdicto lato, vt recedatur à contumacia, non eſt neceſſaria relaxatio, certè moraliter loquendo, nunquam eſt neceſſaria. Conſequens autem eſt contra morem loquendi hominũ, & aliorum iurium, imò & contra communem vſum Eccleſiæ. Sequela patet, quia interdictum latum nõ pro contumacia tollenda, ſed tantùm in pœnam, moraliter nunquam fertur ſimpliciter, ſed pro tempore determinato, & tunc nõ requirit abſolutionem, ſed lapſum temporis, vt diximus; & ante completum tempus rarò conceditur eius abſolutio, magiſque per modum diſpenſationis, ſeu extraordinariæ gratiæ, quàm ordinariæ, & vſitatæ relaxationis: ſolùm ergo ſupereſt interdictum pro contumacia, ſeu, quod idẽ eſt, ad extorquendam ſatisfactionem, vel reſtitutionem, aut aliquid huiuſmodi: ergo ſi in hoc etiam non requiritur relaxatio, nunquam eſt moraliter neceſſaria. Altera confirmatio eſt ex congruentia, quæ ibi inſinuatur, ob quam Eccleſia meritò ſibi reſeruat hanc relaxationem, ſine qua non vult conferri ablatum vinculũ, quod ipſa poſuit: quia expedit, vt priùs ipſa Eccleſia cõuenientem ſatisfactionem imponat, &, ſi opus fuerit, pœnam augeat iuxta grauitatem, & durationem contumaciæ; ſicut de excommunicatione diximus. Et in hoc eſt magnum diſcrimen, inter hanc cenſuram latam ob contumaciam, vel in pœnam ad definitum tempus: nam quando fertur hoc poſteriori modo, iã culpa tota cõmiſſa eſt, & caſtigatio condigna eſt ab Eccleſia impoſita, & ideò nõ ampliùs ligat, quàm vſq; ad pœnæ complementũ; quando autẽ fertur priori modo, culpa eſt quaſi in continua ſucceſſione, & augmẽto, & quò diuturnior eſt contumacia, eò digna eſt maiori ſatisfactione, & ſupplicio. Et ideò abſolutè ligat vſque ad abſolutionem ab Eccleſia. Ad hanc enim referenda eſt omnis conditio, ſub qua fertur hæc cenſura, ſiue implicitè, ſiue explicitè ponatur: non enim adhibetur, vt ipſo facto tollatur impleta conditione; ſed, vt per Eccleſiaſticum Iudicem tollenda ſit. Atque ita ſimul reſponſum eſt ad fundamentũ contrariæ ſententiæ.

Secũda.

An per mutationem loci relaxetur eius interdictum.

9

Ratio dubitandi.

Difficultas verò ſupereſt, an hæc regula patiatur aliquam exceptionem. Et ſolet in tribus caſibus tractari: primus eſt de interdicto locali, an per loci mutationem ceſſet aliquãdo. Nam ex principijs ſuprà poſitis de cenſuris in communi videtur affirmãdum, quia deſtructo ſubiecto tollitur cenſura tanquam accidens illi inhærens. In contrarium verò eſt, quia in hoc interdicto non videtur habere locum talis, ac tanta mutatio, aut deſtructio loci ipſius.

10

Reſolutio quoad interdictũ generale.

In hoc diſtinguendum in primis eſt de generali interdicto locali, & particulari. Nam generale per ſe primò fertur in totam aliquam ciuitatem, vel prouinciam; conſequenter verò in partialia loca eius: ab illa ergo re, in quam per ſe primò fertur hoc interdictum, non poteſt, moraliter loquendo, auferri per deſtructionem eius; quia vel non contingit, totum illum locum deſtrui, præſertim ſi ampliſſimus ſit; vel, licèt deſtruatur ciuitas, vel villa, ſemper manet ſolum illud, in quo ſunt ruinæ ciuitatis, quod manere poteſt interdictum, vt à ſimili conſtabit ex interdicto particulari. Poſſet tamen dubitari, an moralis alienatio, aut venditio ſufficiat, vt ipſo facto locus non maneat interdictus, vt v.g. ſi terra ſit interdicta propter peccatum domini, & interim dominus terram illam omnino alienet: videtur enim tunc ipſo facto tolli interdictum, quia iam non manet illa terra ſub eo reſpectu, ſub quo interdicta fuit. Sicut è contrario, ſi talis dominus de nouo aliquam terram acquirat, illa ſtatim fieret interdicta ex vi prioris ſententiæ, per quam tota terra talis domini interdicta fuit.

11

Si terra interdicta alienet, adhuc retinet interdictũ.

Nihilominùs tamẽ communis ſententia eſt, in eo caſu non auferri interdictum propter alienationem. Quam tenuit Sylueſter, *Interdictum*, 2. nu. 3. cum Calderino, tractatu de Interdicto, memb. 2. & Geminiano cũ alijs, in c. *Si ſententia*, de

Syluest. Calder. Gemin.

Sent.excomm.in 6. Quorum ratio eſt,quia hoc interdictum eſt veluti onus quoddam loci interdicti; cùm autem res alienatur, tranſit cum ſuo onere,argum.cap. *Ex literis*, de Pignoribus & c. *Paſtoralis*, de Decimis. Addi etiam poteſt, hunc modum eludendi interdictum poſſe cedere in præiudicium, & vilipendium Eccleſiaſticæ poteſtatis, & ideò nec talis modus tollendi interdictum eſt in vſu,nec permittendus eſt. Quanquã ergo terra illa nõ fuerit interdicta, niſi quia erat talis domini; non tamen interdictum ſemel latum dependet ab illa conditione quaſi in fieri, & conſeruari; ſed ille reſpectus,ſcilicet fuiſſe talis domini tempore, quo latum eſt interdictum, ſufficit, vt ſemper duret, donec per relaxationẽ Eccleſiæ auferatur. Atque eadem ratione è contrario dicendum eſt, locum de nouo emptum, vel aliter acquiſitum à tali domino, non eo ipſo manere interdictum, ſi non fiat pars loci priùs interdicti, ſed ſolùm eiuſdem domini: quia à principio talis locus non fuit comprehenſus in ſententia interdicti. Quod tamen intelligendum eſt, vt notauit Syluester, niſi per ſententiam interdicta ſit omnis terra talis perſonæ poſſeſſa, vel poſſidenda: nam tunc ſe haberet ſicut interdictum deambulatorium, de quo ſtatim dicendum.

Locus de nouo acquiſitus à dño, cuius terra eſt interdicta, nõ manet interdict°. Sylueſter.

12 De partibus verò loci generaliter interdicti dubitari poteſt,quando aliqua pars ita ſeparetur à toto loco interdicto, vt omnino iam non ſit, nec cenſeatur pars eius: tunc enim videri poteſt, locum illum non manere interdictum, quia nõ eſt in illũ per ſe primò latum interdictum; ſed ſolùm quatenùs eſt pars totius loci per ſe primò interdicti: ergo hoc ipſo quòd deſinit eſſe pars, deſinit etiam eſſe interdicta, ſicut in ſimili ſtatim dicemus de interdicto locali ſpeciali. Sed nihilominùs rationes factæ de loco totali videntur æquè procedere de partiali; & ideò fortaſſe auctores citati nihil quoad hoc inter ea diſtinguunt. Accedit præterea, quòd nulla ſeparatio intelligi poteſt, quæ ſufficiat ad hunc effectum tollendum: aut enim illa eſt ſeparatio phyſica, aut moralis. Prior non habet hic locum, quia pars loci interdicti non eſt phyſicè, ſeu localiter ſeparabilis à toto loco interdicto; quia non eſt aliqua res mobilis,ſed locus immobilis, vt phyſico more loquamur. Nam licèt deſtruantur ædificia, quæ ibi ſunt; manet ſolum,& quamuis per poſſibile, vel impoſſibile hoc materiale ſolum, ſeu hæc indiuidua terra aliò transferetur, ſemper manebit idem locus immobilis æquè propinquus generali loco interdicto: ergo propter ſeparationem phyſicam, ſeu localem nunquam poteſt talis pars liberari interdicto. Separationẽ autem moralem appello illam, quæ fit per alienationem, vt dicetur ciuitas ſeparari à regno Caſtellæ, v.g. ſi alienetur,& vendatur Regi Galliæ; huiuſmodi autem ſeparatio non ſufficit, quia oſtenſum eſt in toto non ſufficere, ergo nec in parte ſatis erit. Eſt enim eadem ratio, ſcilicet, durationem iuriſdictionis, ſeu dominij nõ eſſe neceſſariam, vt interdictum perſeueret; ſed in præſenti ſufficit, vt talis loci pars ſit toti aliquo modo realiter, & localiter coniuncta: nam ſi ſint loca omnino ſeiuncta, & ſeparata, reuera interdictum illorum multiplex eſt, quamuis per modum vnius feratur, quãdo talia loca ſunt ſub dominio vnius perſonæ; quod eſſentiale non eſt, vt interdictum ſemel latũ perſeueret, vt diximus.

Pars quouis modo ſeparata à loco generaliter īterdicto adhuc manet interdicta.

A Eadem proportione ratiocinãdum eſt de interdicto locali ſpeciali. Nam in primis probabilius cenſeo, per deſtructionem loci v. g. templi interdicti non omnino extingui interdictum, quia remanet aliquid, in quo durare poſſit: ſcilicet ſolum ipſum, in quo poſſent vel ſepeliri corpora defunctorum, vel etiam erecto altari ſacra celebrari, ſecluſis alijs incommodis: quoad hæc ergo non manet ille locus immunis ab interdicto. Quia interdictum hoc etiam non pendet ex ædificio, ſeu tecto, aut parietibus, cùm etiam loca quælibet vt viæ, & plateæ interdici poſſint: quãuis ergo interdicatur ſpecialis locus, in quo eſt ædificium, non tamen ſolum ædificium, ſed etiam pauimentum ipſum interdicitur; & ideò in eo ſaltem perſeuerat interdictum, ſicut in ſimili dicemus ſtatim de interdicto perſonali. Quin potiùs addo, ſi illa duo inter ſe comparentur, ſolum, & ædificium, potiùs ædificium propter ſolum, quàm è conuerſo eſſe interdictũ: nam ſi fingamus totum illud ædificium deſtrui, & aliò transferri, ita vt ex eiſdem lapidibus, & lignis in eadem forma compoſitis, in alio ſitu diſtante ædificaretur ſimile templum, illud iam non eſſet interdictum, quia ratione ſoli non eſt illud templum, quod interdicto ſpecialiter ſubiectum fuit: & hoc videtur eſſe, quod principaliter interdicitur; quia illud eſt quaſi fundamentum, & baſis talis loci; vel potiùs quia illud eſt id, quod eſt immobile in loco, ſub quo reſpectu fertur præcipuè interdictum locale, vt paulò anteà dicebamus. Atque ob hanc cauſam, quãuis deſtructa Eccleſia, & iterum ædificata in eodem omnino ſitu, materiali, & vulgari modo diuerſum templum cenſeatur, tamen & ſub quadam phyſica ratione cenſetur idem locus, & ſub morali reſpectu quaſi idem templum exiſtimatur: ideoque eiſdem priuilegijs gaudet, vt eſt communis Iuriſperitorum ſententia. De qua videri poteſt Felinus in cap. *Cum dilecta*, de Reſcriptis, num. 97. & Iaſon in l. *Inter ſtipulantem*, §. *Sacram*, num. 30. ff. de Verbor. obligat. Sic ergo in præſenti, ſi templum in eodem ſolo reædificetur durante interdicto, manebit interdictum ratione ſoli, quia ſemper eſt moraliter idem locus, qui interdictus fuit. Et eadem proportione loquendum eſt de loco partiali talis Eccleſiæ ſpecialiter interdictæ: nulla enim videtur poſſibilis deſtructio, aut ſeparatio, per quam illa pars interdicto liberetur; quia neceſſe eſt, vt ſemper maneat ſolum æquè coniunctum illi Eccleſię: nam cœmeterium etiam interdicitur interdicta Eccleſia; & à fortiori manebit interdicta illa pars templi, etiamſi ſola area maneat. Imò etiamſi quis fingat illam partem moraliter ſeparari, ita vt iam nõ ſit pars templi, nec cœmeterium eius: nihilominùs cenſeo, ſemper locum illum manere interdictum, donec relaxatio fiat propter rationem factam de interdicto generali, quæ hic applicari poteſt. Ita igitur conſtat, interdictum locale nec tolli, nec minui vnquam ipſo facto propter aliquam loci mutationem abſque relaxatione.

13 **Decidit dubium quoad interdictũ particulare.**

Si totum ædificiũ in alium locũ mutetur, nõ manebit interdictum.

Felinus. Iaſon.

Si tẽplũ in loco ſpeciter dicto reædificetur, manebit interdictũ.

14 Solùm videtur neceſſariò faciẽda exceptio in interdicto deambulatorio; per illud enim interdicitur locus, in quo talis perſona detinetur, ſeu exiſtit; ergo hoc ipſo, quòd perſona ab illo loco trãsfertur, tollitur interdictũ illius loci, abſq; alia relaxatione: ſicut è conuerſo alius locus, in quẽ perſona tranſit, incipit eſſe interdictus abſque noua

A præcedẽti doctrina excipit interdictũ deambulatoriũ.

noua ſententia. Quia prior ad hũc effectum, extenditur, & quaſi transfert interdictum ab vno loco in alium: nam intentio ferentis, iuxta communem vſum, & ſenſum huius interdicti, non eſt vt tale interdictum ita perambulet omnia illa loca, vt in omnibus ſimul permaneat; ſed ſolùm in eo, in quo eſt talis perſona. Atque ita hãc conditionem requirit vt neceſſariam, nõ ſolùm vt interdictum in loco oriatur, ſed etiam vt perſeueret; ac propterea hoc eſt ſpeciale in tali caſu. Et congruentia reddi poteſt; quia tale interdictum non fertur in odium ipſius loci, vt ſic dicam, ſed in odium talis detentionis, ſeu alterius facti talis perſonæ in quolibet loco. Et ideò nullus illorum locorum interdicitur ſimpliciter, ſed ſolùm pro eo tempore, in quo talis perſona in eo detinetur, vel aliquid ſimile in eo fit. Secùs verò eſt, quando propter contumaciam perſonæ locus interdicitur independenter à præſentia eius, vel alia actione in tali loco: tunc enim donec relaxetur interdictum, vel perſona ipſa abſoluatur, non tollitur interdictum.

An interdictum generale perſonale ceſſet, deſtructa communitate.

15 *Diſſoluta communitate ĩterdicta, tollitur interdictũ pſonale generale.*

SEcundus caſus eſt de interdicto generali perſonali, quod hãc habet ſpecialem rationem, vt feratur in totum illud corpus, vt eſt vnũ moraliter, ſeu politicè, videlicet vnum Collegium, vel vnus populus, &c. de quo corpore optimè contingere poteſt, vt omnino diſſoluatur, & cõſequenter deſtruatur ſub tali ratione: tunc ergo verum cenſeo, tale interdictum ceſſare, ſeu carere effectu ob deſtructionem ſubiecti, in quo per ſe primò latum erat. Et tunc eſt optima illa ratio, quia erat veluti affectio eius, quæ deſtruitur deſtructa re, quam afficit, iuxta illud: *Deſtructis nobis, deſtruuntur ea, quæ ſunt in nobis.* Vnde cum dicimus, perſeuerare interdictum donec auferatur, ſemper intelligimus, perſeuerante re capace interdicti, vel alicuius effectus eius. Nec ſatis eſt, quòd maneant illi homines, ex quibus Collegium v. g. componebatur, ſi iam reuera collegiales non ſunt, nec Collegium conficiunt: quia illi non erant per ſe interdicti, neque vt Petrus, vel Paulus, ſed vt partes talis corporis politici, & quaſi conſequenter ad interdictionem eius; ſub illa autem ratione non manent.

16 *Perſona, quæ deſinit eſſe membrũ cõmunitatis interdictæ non ligatur interdicto.*

Atque hinc vlteriùs fit, poſſe hoc interdictũ ceſſare ipſo facto in qualibet perſona illius communitatis per ſeparationem ab illa, etiamſi interdictum maneat in tota communitate; vt v. g. ſi Collegium ſit interdictum, & aliquis omnino dimittat ſocietatem, & habitum illius Collegij, iam non participat interdictum illud. Idemque eſt, ſi interdicto populo, aliquis inde mutet domicilium, vel quacunque via de illa communitate eſſe deſinat. Ratio eſt, quia illa perſona non eſt per ſe interdicta, ſed quaſi per participationẽ ex toto, cui erat vnita: ergo ablata illa vnione, iam non participat illam conditionem totius. Item iam non gaudet priuilegijs illius cõmunitatis: ergo nec debet onera participare, aut ſecum ferre. Item iam non comprehẽditur ſub verbis ſẽtẽtiæ, vel legis, quæ per ſe primò ſolùm interdicũt communitatem, perſonas verò ſolùm concomitanter vt partes eius: ergo ablata ratione partis, aufertur tota ratio, & fundamentum huius cenſuræ. Tandem qui poſt interdictum latum denuò cõiungitur tali communitati, ſtatim participat interdictum eius, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: ergo & è conuerſo, qui ab ea ſeparatur, hoc ipſo deſinit interdictum participare. Eſt enim huiuſmodi interdictum quaſi lex quædam illi communitati impoſita; & ideò non obligat niſi membra eius: igitur eo ipſo, quòd deſinit eſſe membrum talis communitatis, deſinit etiam huiuſmodi interdicto ligari. Atque hæc eſt communis ſententia Canoniſtarum in cap. *Si ſententia*, de Senten. excom. & Summiſtarum, verbo *Interdictum*, præſertim Syluestri, *Interdictum*, 2. num. 10. 11. & 12. vbi refert Calderinum, qui hoc latè tractat in tractatu de interdicto, membr. 2. & idem tenet Couarruuias lib. 2. Variar. cap. 8. num. 10.

Qui de nouo fit pars communitatis generaliter interdictæ manet interdictus.

17 *Occurritur duplici obiectioni.*

Neque contra hoc vrget argumentum, quod ſumi poſſet ex dictis de interdicto locali: eſt enim diuerſa ratio, quia locus etiam generalis nõ interdicitur per modum vnius corporis politici, quod proprio nomine collectiuo ſignificari ſolet; ſed tanquam totum quoddam integrale, cuius partes non ſunt ab ipſo ſeparabiles, vt fusè declarauimus: per interdictum autem perſonale generale primariò interdicitur corpus quoddam politicum, cuius membra poſſunt ab illo moraliter ſeparari. Similiter etiam hoc non repugnat generali regulæ, quòd interdictum non ceſſat donec relaxetur, tum quia hoc ſemper verum eſt reſpectu illius rei, quæ per ſe, ac primariò interdicitur: tum etiã quia illud etiam procedit durante re, quæ interdicitur, & ſub ea ratione, qua interdicitur: hic verò eo modo, quo per hanc cenſuram ligantur ſingulæ perſonæ: non permanet id, quod interdicitur ſecundariò, & concomitanter quando talis perſona à communitate ſeparatur: quia non interdicebatur vt talis perſona, ſed vt pars talis communitatis.

18 *Qui cauſa dedit interdicto, quãuis à cõmunitate recedat, eo ligatur.*

Sed quid, ſi is, qui mutat domicilium, ſeu à communitate ſeparatur, cauſam dedit interdicto? Videtur enim ſequi ex dictis, etiam illum liberari ab hoc interdicto per talem ſeparationem: quia etiam ille non interdicitur, niſi vt membrum vniuerſitatis. Nihilominùs omnes dicti auctores hunc excipiunt dicentes, ſecum ferre interdictum, quantumuis à communitate recedat. Et ratio optima eſt, quia reſpectu illius tale interdictum nõ eſt generale, ſed habet vim ſpecialis, quod non per participationem à communitate, ſed per ſe afficit talem perſonam: imò quodammodo tale interdictum redundat in cõmunitatem ex tali perſona; nam illius cauſa interdicitur. Denique talis perſona interdicta eſt propter contumaciam ſuam; & ideò non expedit, vt perſeuerante contumacia, poſſit interdicto liberari, à tali communitate recedendo: ſecùs verò eſt de his, qui cùm innocẽtes ſint, hoc interdicto afficiuntur, ſolùm quia partes ſunt communitatis. Excipit tamen Syluester ſuprà num. 12. eum, qui ſeparatur à populo interdicto per ingreſſum, vel profeſſionem religionis: putat enim, illum liberari interdicto, etiamſi fuerit in culpa; quia religio (ait) eſt maxima pœna, & mors ciuilis. Sed niſi ex priuilegijs religionis id habeatur, ex iure communi, aut ex dicta ratione non ſatis probatur: quia per ingreſſum religionis non liberatur quis omni Eccleſiaſtica cenſura ipſo facto, ſi in eum ſpecialiter lata ſit: hoc autem interdictum habet vim ſpecialis cẽſuræ reſpectu eius, qui in culpa fuit.

Syluester.

Per ĩgreſſum religionis nõ liberatur qs ſpeciali ĩterdicto

2. Eũ qui excõ. nõ præmiſſa cõpetẽti monitione.

tur ab ingreſſu Eccleſiæ, qui excommunicationis ſententiam profert in aliquem, niſi competenti admonitione præmiſſa, & perſonis præſentibus idoneis, per quas poſſit admonitio probari. Vbi etiam ponitur verbum illud, *Si contra præſumpſerunt*, quod æquiualet alteri, *Si temerarius violator extiterit*: hic tamen non additur verbum illud, *Et diuinis officijs*: & ideo eſt pura interdictio ingreſſus eccleſiæ, & conſequenter diuinorum officiorum tantùm in illa; expreſſiusq; hic proponitur hæc pœna nomine interdicti. Quòd in hoc etiam differt à præcedente, quia non extenditur ad alias cenſuras, ſeu ad iudices omittentes huiuſmodi admonitionem in quibuſcũque cenſuris ferendis; ſed in ſola excommunicatione: quia de illa ſolùm loquitur textus ille, & extendendus non eſt. Qualis autem eſſe debeat illa admonitio, ſuperiùs in proprio loco dictum eſt, & facilè intelligi poteſt ex capit. *Conſtitutionem*, de Sententia excommunicationis in 6. B

4

3. Cõtra Epiſcopos vſurpãtes bona eccleſiarũ, etc.

Tertiò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu eccleſiæ in cap. *Præſenti*. de Offic. Ord. in 6. ſpecialiter contra Epiſcopos, & eorum Superiores, qui vſurpant bona Eccleſiarum, aut beneficiorum vacantium; vel fructus eorum, ad ipſorum vtilitatem pertinentes, vel ad eos, qui in talibus beneficijs ſuccedunt. Eſt autem hoc interdictum ſimpliciter ab ingreſſu eccleſiæ, *quouſque reſtitutionem fecerint de prædictis*. De quo textu, quia contra inferiores prælatos propria cenſura ſuſpenſionis in eo fertur, diximus inter explicandum ſuſpenſiones iuris; & ideo plura hic addere non eſt neceſſe.

5

4. Cõtra violãtes interdictum.

Quartò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu eccleſiæ contra omnes, quantuncunque exemptos, vel cuiuſcunque ordinis, aut religionis exiſtant, qui violant interdictum locale ab homine, vel à iure latum, C *ſcienter celebrando, vel faciendo celebrare diuina in Ciuitatibus, Caſtris, Villis, ſeu locis alijs interdictis, niſi quatenus eis à iure conceditur*. Atque etiam contra eos, *qui excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittunt*, Ita habetur in cap. *Epiſcoporum*, de Priuilegijs in 6. circa quem textum ſuprà Diſput. 2. de hac materia, ſect. 3. cum Nauarr. Couarru. cap. *Alma*, p. 1. §. 6. num. 9. notauimus, nõ intelligi generaliter de omnibus perſonis eccleſiaſticis: ſed ſpecialiter de exemptis à iuriſdictione ordinaria Epiſcoporum. Dubitari autem põt circa priorem partem, an in ea ſit tãtum ſermo de interdicto locali generali, vel de quocunque. Nam iuxta quandam interpretationem in ſimili datam ſuperiori Diſput. ad Extrauag. *Prouide*, D videntur illa verba reſtringenda ad interdictum generale. In contrarium autem eſt, quia illa verba. *Seu locis alijs interdictis*, videntur valde vniuerſalia, & comprehendere quæcunque loca, etiam particularia interdicta, Res quidem eſt dubia: nihilominùs probabilius videtur, ſermonem ibi tantùm eſſe de interdicto generali loci tum propter rationem tactam, ꝙ verba optimè ad hunc ſenſum limitantur, & cùm ſint pęnalia, coarctanda ſunt: tum etiam ex ratione, & motiuo legiſlatoris, quod in principio textus tangitur, ſcilicet, *propter abuſum exemptorum non ſeruantium interdicta*, & querimonias Epiſcoporum inde ortas. Nam hæc ratio ſolùm in interdictis generalibus locum habet, vt conſtat ex ipſo vſu, & ex Clem. 1. de Sentẽt. excommunic.

Nauarr. Couar. De quo interdicto ſit ſermo in 1. parte textus.

A Circa poſteriorem partem aduertendum eſt propriè ibi ferri hanc pœnam contra participantes cum publicè excõmunicatis, vel interdictis; non verò cùm ſuſpenſis: quia de his ibi non fit mentio. Item illud publicè, nunc intelligendum eſt iuxta Extrauagantem, *Ad euitanda*, vt ex ſuperioribus conſtat. Non diſtinguitur autem de excommunicatis à iure, vel ab homine; & ideo omnes comprehenduntur, vt ibi expoſitores notant: quia nulla eſt ratio coarctandi abſoluta, & indefinita verba legis, quę ex ſe vniuerſalia ſunt, præſertim cum negationem includant. Excommunicatorum autem nomine intelligendi ſunt ligati maiori excommunicatione, tum quia iuxta interpretationem iuris, excõmunicatio abſolutè ſumpta pro maiori ſumitur: tum etiam, quia quamuis ligatus minori excommunicatione teneatur abſtinere à ſacramentorum participatione, B alij autem non tenentur ex vi cenſuræ illum vitare; ideoque quamuis aliquis det ſacramentum huiuſmodi excommunicato, non violat cenſuram: & ideo neq; hãc pœnam incurrit, etiamſi fortaſsè aliàs peccare poſſit dando ſanctum canibus, vel cooperando peccato alterius. Prætereà hæc pęna non fertur contra omnes participantes in quibuſcunque rebus, ſed in tribus rebus ſacris; ſcilicet, *diuinis officijs, ſacramentis*, & *Eccleſiaſtica ſepultura*, ac denique non de quacunque participatione in his eiſdem rebus, ſed de illa, quæ ſpecialiter ſignificatur per verbum illud, *admittant*: nam hic actus ſpecialiter videtur pertinere ad eos, ad quorum curã ſpectat prohibere, vel admittere aliquem ad huiuſmodi actus. Vnde, ſi religioſus recipiat ſacramentum à perſona excõmunicata alioqui celebrante, vel corpus eius ad ſepulturam comitetur, nõ videtur C hanc pęnam incurrere, quia ipſe proprie non admittit, quamuis cooperetur: ſecus verò eſt, ſi religioſus ſcienter miniſtret ſacramentum excommunicato denunciato; nam, qui miniſtrat verè admittit alium ad vſum ſacramentorum.

6 *Notãdũ circa poſteriorẽ partẽ textus.*

Limitatio prçcedẽtis Interdicti quoad poſteriorẽ partẽ.

Quintò fertur ſimile interdictum ab ingreſſu eccleſiæ contra Epiſcopum, & ſuperiores prælatos, qui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam recipiunt aliquid contra Conſtitutionem Innocentij IIII. in cap. *Romana*, de Cẽſibus, in 6. ferturque hoc interdictum in capit. *Exigit*, eod. tit. & libro; non tamen abſolutè, ſed ſub ea conditione, *Si intra menſem duplum eius, quod receperint, non reſtituerint*. In Extrauaganti autem vnica de Cenſibus inter communes extenditur hæc conditio, ſeu tempus reſtitutionis huius ad duos menſes. Et ibidem extenditur illud interdictum ad omnes de familia viſitatoris, D qui per ſe, vel alios aliquid recipiunt ab ijs, qui viſitandi ſunt, præter id quod illis eſt iure conceſſum. Hæc verò iura à nobis ſuperiùs ſunt expoſita cùm de ſuſpenſionibus ageremus, quia ibi ſimul fertur pœna ſuſpenſionis in inferiores prælatos ſimile delictum committentes.

7

5. Cõtra prælatos qui recipiunt aliquid contra cõſti.

Inn. 4. c. Exigit, de cenſibus lib. 6.

Extrau. vnic. de Cẽſibus.

Sextò fertur ſententia interdicti abſolutè, & ſine reſtrictione vlla contra Eccleſiaſticos iudices, qui officiales Romanæ Curiæ, vel alios, qui eandem Curiam pro ſuis negotijs profecti ſunt, priuant ſuis beneficijs Eccleſiaſticis, & alijs ea conferunt; eademque cenſura extenditur ad eos, qui ea recipiunt. Vbi ſolùm aduerto, ibi non tantum ferri non cenſuram interdicti, ſed etiam excommunicationis, & ſuſpenſionis; ideoque, licèt cenſuræ illæ ferantur contra

8

6. Cõtra Iudices Eccleſiaſticos q̃ Romę degẽtes priuant benefic.

omnes

omnes *quacunque dignitate præfulgeant*, quia tamen generalibus verbis feruntur, ideo veriſimiliter poſſe exponi cum diſtributione accommoda; ita vt excommunicatio comprehendat Epiſcopos,& Superiores; nō verò interdictum, quia hoc generaliter latum non comprehendit Epiſcopos, ſicut nec ſuſpenſio. Item aduerto, ibi reſeruari Summo Pontifici abſolutionem ab excommunicatione ibi latā; de ſuſpenſione verò, & interdicto nihil dici; ideoque non eſſe reſeruationem illam extendendam, cum odioſa ſit. Cætera pertinentia ad illum textum videantur ſuprà in materia de excommunicatione.

9

7. In eū. qui recipit de manu laici eccleſ. dignitatem.

Cap. Si quis deinceps. 16. q. 7.

Septimò fertur interdictum in eum, qui Epiſcopatum, vel Abbatiam, vel quamcunque inferiorem eccleſiaſticam dignitatem de manu laicæ perſonæ ſuſceperit. Ita habetur in cap. *Si quis deinceps*. 16.q.7. Circa quod noto, illam pęnam non ſimpliciter ferri, ſed ſub ea conditione, *Quouſque locum reſipiſcendo, non deſeruerit*. Ex quo ſatis conſtat, interdictum illud latum eſſe, vt à contumacia recedatur. An verò tunc ceſſet ipſo iure, vel neceſſaria ſit abſolutio; poſteà dicemus. Illud verò certum videtur, ſi quis talem dignitatem à laico acceptam, de facto non occupet, id eſt cathedram, ſeu poſſeſſionem non accipiat, nec munus exerceat, hoc interdictum non incurrere. Sed tunc primum illud incurrit quando locum occupat, quia tunc veluti conſumat inobedientiam, & contumaciam propter quam illud interdictum, fertur. Secundò notanda ſunt verba, quibus fertur illud interdictū, ſcilicet *Gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus*. Quę aliqui interdicta interpretantur, vt ibi notat Gloſ. *Interdicimus*, id eſt, *Interdicendum dicimus*. ſed hæc non eſt interpretatio, ſed corruptio textus: ſatis enim cōſtat illam formam ferendi cenſuram continere cenſuram latam, & non tantum ferendam. Et ita ſenſit Syluester *Interdictum*, 4. circa finem. Obſcurum verò eſt, quid ſit interdicere gratiam Beati Petri; non videtur autem illa verba ſignificare ſpecialem effectum interdicti: ſed ſolùm indica indicare iuſtam indignationem Apoſtolicæ Sedis in huiuſmodi delinquētes. Denique extenditur in eodē textu illud interdictū ad ipſos laicos, qui huiuſmodi dignitates eccleſiaſticas conferunt.

Gloſſa.

Syluest.

10

8. Interdict. Extrau. Ambitioſæ. de Reb. Eccl. nō alienād.

Octauò interdicitur Epiſcopus, vel Abbas, qui bona eccleſiæ inconſulto Romano Pontifice, aut non ſeruata forma Extrauagantis *Ambitioſæ*. de Rebus eccleſ. non alienand. alienauerit, vt in eadem Extrauag. habetur. Incertum autem eſt, an illa conſtitutio quoad pœnas recepta ſit; de qua re ſuprà diximus diſp. 23. ſect. 6. & de materia videri poteſt Nauarr. in commentario de Alienatione rerum eccleſiaſticarum.

11

9. Interdict. Extrau. vnica Ne Sede vacante.

Nonum interdictum fertur in Extrauagant. vnica. Ne Sede vacante aliquid innouetur, contra Epiſcopos, & Superiores, qui contra præſcriptum illius decreti aliqua bona beneficiorum vacantium vſurpant, ſi intra menſem ea cum effectu, non reſtituunt his, ad quos pertinent. In qua ſolùm ſunt notanda illa verba, *A Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ, nouerit ſe ſuſpenſum*. Nam prior pars continet ueram cenſuram ſuſpenſionis, ratione cuius non poteſt Epiſcopus ſic ligatus Pontificalia exercere etiam extra Eccleſiam, vt ſuprà notauimus agentes de Suſpenſione. Poſterior autem pars continet proprium interdictum, ut ſæpe dictum eſt.

A Decimum interdictum ab ingreſſū Eccleſiæ fertur contra omnes clericos in ſacris, qui in crimine fornicationis iacent, in cap. *Si qui ſunt*, 81. diſt. de quo videantur dicta in ſimili de Suſpenſione. Ac tandem Pius Quartus in Bulla confirmationis Concilij Tridentini, ſimile interdictum fert in Prælatos commentaria edentes in Concilium Tridentinum, de quo dictum eſt ſuprà inter Excommunicationes.

Interdicta generalia perſonarum.

12

1. Interdic. ex c. 1. de Vſur. in 6.

2. In c. vnic. de iniur. in 6.

PRimum huius ordinis interdictum afferri poteſt ex cap. 1. de Vſuris, in 6. Vbi Collegia, & Vniuerſitates vſurarijs alienigenis habitationem cōcedentes interdicuntur. Sed textus ille in diſputationibus de excōmunicatione expoſitus eſt. B Secūdum fertur in cap. vnico de Iniur. in 6. contra Vniuerſitates concedentes, vel extendentes repræſalias contra clericos, aut ipſorum bona, niſi intra menſem eas reuocauerint. In quo caſu etiam fertur excommunicatio contra particulares perſonas, quam in proprio loco expoſuimus, vbi omnia, quæ hic deſiderari poterant, dicta ſunt. Tertiò fertur ſimile interdictum in Extrauaganti, *Saluator*, de Præbendis inter communes, contra Vniuerſitates; quæ ex certa ſcientia præſumpſerint reſiſtere ſtatutis ibi à Summo Pontifice circa diuiſionem Epiſcopatus Toloſani. De qua, quia cauſa eſt valde particularis plura non dicimus, ſicut etiam de Excommunicatione, & Suſpenſione ibi latis, in ſuperioribus fecimus. Quartò fertur ſimile interdictum contra Capitulum, Vniuerſitatem, vel Collegium, quod non obſeruat conſtitutionem C Ioannis XXII. circa fructus vacantium beneficiorum in extrauagant. vnica, Ne Sede vacante aliquid innouetur: eademque habetur in extrauaganti, *Suſcepti Regiminis*. Ioannes XXII. quæ eadem eſt, eamque ſuprà etiam expoſuimus tractando de excommunicatione, & Suſpenſione, Quintò addi hic poteſt interdictum latum in c. *Clericis*, de Immund. eccleſ. in ſexto contra Vniuerſitatis agentes contra deciſionem illius textus. Veruntamen decretum illud reuocatum eſt per Clementinam 1. de Immunit. eccleſ. vt ibi notat Gloſſa, & ſuprà etiam aduertimus agentes de excommunicationibus Papæ reſeruatis, & ideò nihil ampliùs de illo dicere neceſſe eſt.

3. Interdi. Extr. Saluator. de Præbēd.

4. Interdi. Extr. vnic. Ne Sede vacante.

5. Interdic. ex c. Si Clericis, de immun. Eccleſ.

Clem. 1. de Immun. Eccleſ.

Gloſſ.

13

6. Interdic. cōtra appellantes ad cōcilium futurum.

Sextò afferri poteſt aliud interdictū ex Bulla Cęnæ Domini, vbi in clauſula ſecunda, *Interdicuntur Vniuerſitates, Collegia, & Capitula quocunque nomine nuncupētur, quæ ab ordinationibus, ſententijs, ſeu mandatis Romani* D *Pontificis pro tempore futurum Concilium appellant*. De qua clauſula videnda ſunt dicta ſuprà in expoſitione Bullæ, eadem enim hic applicari debent; eademque reſeruatio in hoc interdictum cadit, quia reſeruatio generaliter fit *à prædictis ſententijs*. Quanquā excommunicatio, quæ poſteà fertur in eos, qui abſoluunt contra tenorem illius Bullæ, non videatur comprehēdere eum, qui abſoluit ab hoc interdicto; quia limitatur ad eos, *qui beneficium abſolutionis impendunt talibus excommunicatione, vel anathemate illaqueatis, vel eorū alicui*: de Vniuerſitatis verò interdicto nihil dicit. Septimum interdictū ſumitur ex Concilio Tridētino ſeſſ. 7. cap. 10. vbi Capitulis eccleſiarū præcipitur, ne Sede vacante infrà annū à die vacationis literas dimiſſorias ad ordines recipiēdos, alicui, *q beneficij eccle-*

7. Interdict. ex Concil. Trident.

Digitized by Google

ficij eccleſiaſtici recepti, vel recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedat. Et ſubditur, *Si ſecus fiat Capitulum interueniens eccleſiaſtica ſubiaceat interdicto*.

Octauum afferri poteſt ex cap. *Quanquam* de Cenſib. in 6. Quod fert excommunicationem ſuprà tractatam contra exigentes tributa ab eccleſiaſticis perſonis. Et ſubdit, *Si autem Collegiũ, vel Vniuerſitas ciuitatis, caſtri, ſeu loci alterius cuiuſcumque* (ſupple hoc fecerit) *ipſa ciuitas, caſtrũ, vel locus interdicti ſententiam ipſo facto incurrant*. Dixit autem Calderinus hanc pænam non eſſe conſuetudine receptam. Syluester verò *Interdictum*.4. cum Archidiacono dicit eſſe communẽ ſententiam: imò ait oppoſitam conſuetudinem non potuiſſe introduci, vtpote contrariam eccleſiaſticæ immunitati, & in illo textu reprobatã. Sed licèt ſit hoc verum de conſuetudine exigendi tributa, tamen de derogante pænam non ita eſt. Itaque de poteſtate nõ dubito, de facto mihi conſtat: conſulatur ergo conſuetudo, & videantur dicta de illo textu inter excommunicationẽ.

15 Interdictũ locale generale latũ in vniuerſitatẽ ob eius crimẽ an ſit etiã perſonale. *Syluest.* *Nauarr.*

Vltimò addunt aliqui, vbicunque in iure (& eadem ratio eſt ab homine) fertur interdictũ locale generale propter crimen Vniuerſitatis, ferri etiam interdictum generale perſonale in ipſam Vniuerſitatem. Ita Syluester *Interdictum*.4. q.2. qui nullam probationem adducit; nec Nauarrus, qui eandem ſententiam ſequitur cap.27. nu. 169. Videntur autem fundari in hoc, quòd interdictum locale habet vim, & efficaciam perſonalis reſpectu eius, propter cuius crimen fertur, ſeu qui cauſam dedit interdicto. Quod ſuprà à nobis probatum eſt: ergo, ſi tota Vniuerſitas dedit cauſam interdicto locali, ipſa etiam perſonaliter interdicitur. Quæ ratio, ſi efficax eſt, etiam procedit de interdicto locali particulari, ſi propter delictum populi feratur. Dicti autem autores videntur ſpecialiter locuti de interdicto generali, quia propter crimen totius populi non ſolet tantùm particularis locus interdici. Vnde rectè conſtituunt differẽtiam inter hoc locale interdictum latum ob delictum domini, vel ob delictum Vniuerſitatis: quia illud priùs non habet vim generalis perſonalis reſpectu populi, niſi exprimatur. Quod expreſsè habetur in cap. *Si ſententia*. de Sententia excommunicationis, in ſexto. Et ratio eſt, quia tunc populus non dedit cauſam interdicto, ſed ſolus dominus: & ideò ſolus ille ex vi illius cenſuræ perſonaliter interdicitur. Secus verò eſt quãdo populus ipſe dedit cauſam tali interdicto.

16 Interdictũ generale loci ob delictũ communitatis, eſt ẽt perſonale particulare. *Conuerr.*

Atque hæc ſententia ſic declarata, & probata veriſimilis eſt. Quia verò contingit, quamuis populus deliquerit, & dederit cauſam interdicto, plures de tali populo eſſe innocentes in tali delicto, ideo addendum videtur, per tale interdictũ generale loci non interdici perſonaliter omnes de tali populo, ſed eos tantùm, qui cauſam interdicto dederunt: Atque ideò interdictum perſonale ibi virtute incluſum non tam eſſe generale, quàm particulare multiplicatum, ſeu extenſum ad omnes perſonas, quæ cauſam dederunt interdicto. Ratio, quæ me mouet, eſt, quia interdictũ illud nõ fertur directè in ipſum populum; ſed in locum eius: ergo ex vi, & forma interdicti non extenditur ad ipſas perſonas, iuxta dictum cap. *Si ſententia*: extenſio autem virtualis ſolùm eſt ad eos, qui culpabiles extiterunt, vt ex eodem cap. *Si ſententia*, conſtat: ergo non eſt extendenda ad innocentes. Nec verò ſatis eſt, quòd tale delictum dicatur eſſe totiùs populi, ſeu communitatis: nam illud ſolùm eſt ſecundum quandam moralem attributionem; ſub qua ratione directè, & ex intentione legis, vel iudicis per locale interdictum generale vt ſic, & non per perſonale punitur: re tamen vera delictum non eſt executioni mandatum à toto populo, ſecundum totum, vt ſic dicam, ſed tãtùm per aliqua membra ſua: ergo ſolùm illi, qui re verà culpabiles exiſtunt, manent ſpecialiter interdicti perſonaliter ex vi talis interdicti.

Interdicta generalia localia.

17 1. Interdictũ generale loci contra hoſtiliter inſequẽtes Cardinales. Cap. Fœlicis, de Pęnis, in 6.

NOnnulla etiam ex his inueniuntur ipſo iure lata. Et primum ſumi poteſt ex ca. *Fœlicis*. de Pęnis, in ſexto. Quod editum eſt contra eos, qui Cardinales Eccleſiæ Romanæ hoſtiliter inſequuntur; contra quos grauis cenſura excommunicationis cum alijs grauiſſimis pænis feruntur, & in fine extenditur excommunicatio ad Principes, Gubernatores, &c. & officiales eorum, qui contra prædictos malefactores prædictam conſtitutionem non fecerint obſeruare. Tandemque ſubiungitur, *Ciuitas verò quæuis alia, præter Vrbem, quæ talia facienti, vel facientibus, ſeu præſumentibus in his conſilium, vel auxilium dederint, aut fauorem; vel intra menſem ſaltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos Pontificali & ſuprà ſit eo ipſo dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta*. De cuius textus materia dictum eſt inter explicandas excommunicationes, propter eas, quæ in illo feruntur.

18 An Reſpub. hoc crimẽ perpetrans huic interdicto ſubiaceat.

Vnde hic ſolùm poteſt inquiri, an hoc interdictum extendatur ad Prouinciam, vel totum alicuius Reipublicæ terminum, ſi ipſa Reſpublica tale delictum commiſerit. Ad quod breuiter dicendum eſt, cenſuram non eſſe vltra verba legis extendendam, ideoque ſi Senatus talis Reipublicæ in illud delictum conſpirauerit, proximè, & immediatè ſolam ciuitatem, in qua talis Senatus reſidet, manere interdictam ex vi huius legis. Quòd ſi aliæ ciuitates tali Reipublicæ ſubiectæ, vel non ſubiectæ communi etiam cõſenſu ei auxilium dederint, ſingulæ quidem ciuitates manebunt interdictæ, non tamen abſolutè tota prouincia, vel vniuerſi populi eius; quia textus ſolum de ciuitate loquitur. Imò ſi Villa, vel inferior populus ſimile delictum commiſerit, locus eius non manebit ſubiectus tali interdicto, quia ſolũ eſt latũ contra ciuitates, non verò contra inferiores populos, & argumentum à ſimilitudine rationis in hac materia non eſt efficax; præſertim cum difficile non ſit, ſpecialem rationem in ciuitate inuenire: nam inferiores populi, & rarò audebunt per ſe tale crimen aggredi, & facilius poſſunt alijs modis coerceri.

19 2. Interdictũ cõtra inferẽtes Epiſcopo iniuriam. Clemẽt. 1. de Pœnis.

Secundò fertur ſimile interdictum in Clementina, 1. de Pęnis. Quæ edita eſt contra eos, qui perſonam cuiuſcunque Pontificis corporali iniuria afficere audent; in quos fertur anathema. Et ſubditur, *Terra quoque ipſius (dum tamen vltra vnam diœceſim non contineat) vſque ad condignam ſatisfactionem eiuſdem: nec non locus, aut loca, in quibus captus Epiſcopus detinebitur quãdiu detentio ipſa in eiſdem durauerit eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto*. De quo decreto videri poſſunt dicta in materia de Excommunicatione. Nunc

ſolùm

Aduertẽdũ circa verba textus.

ſolùm circa priorem partem horum verborum aduertendum eſt, in eis ſupponi, eum, qui ſic deliquit in perſonam Epiſcopi, eſſe dominum, vel Rectorem illius terræ; hanc enim vim habent illa verba *terra ipſius:* vnde, ſi priuata perſona alicuius terræ huiuſmodi committat crimen, non propterea terra ipſa ſubiacebit interdicto. Quia vero ibi additur limitatio, dummodo terra vltra vnam diœceſim, id eſt Epiſcopatum non contineat; conſtat in primis totam diœceſim interdici, ſi tota illius ſit, ſin minus, illã ſolùm partem, quæ illius fuerit, quia ſolùm interdicitur terra ipſius. Quod, ſi ſub dominio ſuo plures diœceſes complectatur, ſubditur inferiùs, manere interdictam diœceſim, in qua talis dominus ſuũ principale domicilium habet, & prœterea illam, in qua fuerit delictum commiſſum, ſi ſua fuerit, & duas alias, quæ ſub ipſo ſint eidem loco viciniores. Circa alteram verò partem aduertendum eſt, interdictum illud eſſe deambulatoriũ, quod ſuprà diximus eſſe locale vnius, vel pluriũ locorum ſucceſſiuè, & ideò ibi fortaſsè dictum eſt *locus, aut loca;* non enim poteſt Epiſcopus ſimul detineri captus in multis locis; ſucceſſiuè autem poteſt, & ille locus, quo denuò transfertur, denuò interdictus manet. Nomine autem loci; nec diœceſis hic intelligitur, nec ſola domus, v.g. in qua detinetur: quia illa nimis ampla, hæc nimis reſtricta ſignificatio eſt: ſed intelligitur populus ille, in quo Epiſcopus detinetur, hæc enim eſt vſitata illius vocis ſignificatio.

Interdicti deambulatorij 2. ratio.

20

3. Cõtra inferentem iniuriam ſuo Epiſcopo.

Clemẽt. 1. de Pœnit.

Vlteriùs in eodem textu verſic. *Ciuitas*, additur interdictum, quod poſſumus hic tertio loco ponere: nam ciuitas, quæ hoc crimen in ſuum Epiſcopum commiſerit, ſimili interdicto ſubijcitur; vbi proprietas illius vocis *Ciuitas*, expendenda eſt, & ſeruanda eodem modo, quo in primo caſu adnotauimus. Deinde aduertenda eſt differentia inter hoc interdictum, & proximè declaratum: nam illud fertur propter delictum domini, de quo procedit deciſio textus in capit. *Si ſententia*, de Sententia excommunicationis, in 6. hoc verò eſt propter delictum communitatis, ad quod applicanda ſunt dicta in fine prœcedentis puncti.

21

4. Interd. cõtra nõ obſeruãtes modum ad electionẽ Papæ prœſcriptũ.

Quartò fertur huiuſmodi interdictum in cap. *Vbi periculum*, de Electione in 6. vbi præſcribitur modus, quo Sũmi Pontificis electio facienda eſt in aliqua ciuitate, in qua cum ſua Curia reſidebat, & infrà in §. *Præterea*, Dominis, Rectoribus, & alijs officialibus talis ciuitatis præcipitur, vt ea omnia, quœ ibi præſcribuntur, faciãt obſeruari, & grauiſſimæ cenſuræ in eos ferũtur, qui contra hoc delinquunt, & poſteà ſubiungitur, *Ciuitas verò prædicta non ſolùm ſit interdicto ſuppoſita, ſed & Pontificali dignitate priuata.* Quod interdictum non fertur propriè propter delictũ ciuitatis, ſed propter delictum domini, vel Rectoris, aut officialium, ad quos ſcilicet pertinet ciuitatis regimen, eorum nimirum, qui excommunicationem incurrũt. De quibus dictum eſt ſuprà in materia de Excõmunicatione, & ideò hic plura addere non eſt neceſſe.

22

5. Interd. cõtra prohibentes Põtificis Legatis terras aliquas ingredi.

Extr. Super gentes de cõſuetudine.

Quintò fertur ſimile interdictum in Extrau. *Super gentes*, de Conſuetudine, inter communes. Quæ lata eſt contra eos, qui prætextu cuiuſdam cõſuetudinis Legatos Põtificis terras aliquas ingredi nõ permittũt, in quos fertur in primis excõmunicationis ſentẽtia; deinde *Regna, terræ, & loca quælibet ſubiecta eiſdẽ Eccleſiaſtico ſupponũtur interdicto, quandiu in huiuſmodi contumacia duxerint perſiſtendum.* Vbi nihil addendum occurrit his, quæ in materia de Excommun. de hoc textu dicta ſunt.

23

6. Interdic. cõtra admittẽtes alienigenas ad habitandũ, & fœnerandũ in terris ſuis.

Ca. 1. de vſur. I 6.

Sextò fertur ſimile interdictum in c. 1. de Vſuris, in 6. in quo præcipitur, vt nullus admittat vſurarios alienigenas ad habitandum, & exercendum vſuras in terris ſuis; & in eos, qui contrarium faciunt, cenſuræ excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti reſpectiuè feruntur. Quæ ſupra in locis ſuis explicatæ ſunt: poſteà verò ſubditur, *Quam* (ſcilicet) *ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato, terræ ipſorum, quandiu in eis ijdem vſurarij commorantur, ex tunc Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.* Vbi ſolùm aduertere oportet, hoc interdictum tantùm ferri, quando perſonæ, ita contumaces eccleſiaſticæ ſunt, vt ſatis in textu ipſo declaratur: Non verò durat tale interdictum quandiu contumacia durat, ſed quandiu vſurarij in terra permanent.

Interdicta localia particularia.

24

1. Interd.

PRimò numerari hic poſſunt nonnulla ex interdictis localibus, quæ inter generalia poſuimus, quatenus indifferenter feruntur in quẽcumque locum vbi hoc, vel illud accideret: Nã, ſi contingat talem locum eſſe particularem, interdictum ipſum etiam erit particulare. Exemplum eſt in caſu Clementinæ 1. de Pœnis, vbi interdicitur locus, in quo Epiſcopus per vim, & iniuriam captus detinetur: nam, ſi contingat talem locum eſſe caſtrum, vel Eccleſiam ab omni populo remotã, interdictũ illud erit particulare.

Clem. 1. de Pœnit.

25

2. Interdic.

Ca. 1. de Sepulturis, in 6.

Secundò huc ſpectat caſus cap. 1. de Sepulturis, in 6. Vbi Religioſi, & alij Clerici grauiſſimè prohibentur, ne aliquos inducant ad iurandum, vel promittendum eligere ſepulturam in ſuis Eccleſijs, vel non mutare electionem factam; alioqui ſi ſecus actum fuerit, ij, qui ſic elegerint, prohibentur in talibus Eccleſijs ſepeliri. Quòd ſi nihilominùs Religioſi, vel Clerici eos ſepeliant, ad reſtituenda corpora, ſi petantur, & ad reſtituenda omnia emolumenta, quæ inde ad eos peruenerunt, intra decem dies obligantur. Et additur, *Quam* (ſcilicet reſtitutionem) *niſi fecerint, Eccleſiæ ipſæ, apud quas ſepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem ex tunc eo ipſo ſint, & tandiu maneant Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.* Circa quem textum dubitari poteſt, an illa obligatio reſtituendi intelligenda ſit ante, vel poſt iudicis condemnationem: nam cùm ſit pœna quædam, non videtur antea obligare. Nihilominùs dicendum eſt, ſtatim obligare ſine alia ſententia, etiam declaratoria criminis, tum quia de corpore reſtituendo dicitur, *Si petatur;* de alijs verò emolumentis hoc non dicitur, ſed ſimpliciter imponitur obligatio: ergo ſignum eſt, abſolutè, & ſine conditione imponi: Tùm etiam, quia definitur tempus decem dierum, quod ex omnium ſententia à die talis ſepulturæ computandum eſt. Denique verba ipſa, ſcilicet, *ipſos obligatos eſſe cenſemus*, ſatis ſignificant, hanc legem per ſeſe talem imponere obligationem. Quod in huiuſmodi pœnis facilè fieri poteſt, vel irritando pacta, aut deuotiones, & impediendo dominij tranſlationem, vel certè ſimpliciter præcipiendo illam ligationem.

An obligatio huius reſtitutionis naſcatur ante iudicis ſententiam.

Sed quid,

26 Quid ſi vnus, aut alter clericus partē reſtituat, quæ ſibi obuenit.

Sed quid, ſi vnus, vel alter clericus non reſtituat partem ſuam? nunquid orietur interdictū, etiamſi alij reſtituant? Videtur enim nimis graue, quòd propter vnius culpam priuatam eccleſia interdicto ſupponatur. In contrarium verò eſt, quia lex illa requirit reſtitutionem *integraliter faciendam*. Et rurſus, *vt fiat reſtitutio plenaria omnium*. Qua propter, ſi, quod omittitur, ſit aliquid graue, ita vt ad peccatum mortale ſufficiat exiſtimo id ſufficere, vt interdictum inſurgat: quia verba textus ſunt ſatis expreſſa, & culpa grauis ſufficit ad hanc pęnam, etiam ſi particularis perſonę ſit, quia etiam interdictum eſt particulare. Præſertim, quia talis culpa non eſt omninò priuata: quia crimen fuit religioſorum omnium, vel clericorum, qui ad ſepulturam concurrerunt, præſertim eius ad quem eccleſiæ cura pertinebat; & ideò ad eos etiam ſpectat curare, vt reſtitutio integrè fiat. Et ideò cuiuſuis partis grauis omiſſio commune delictum talium perſonarum, vel Rectoris eccleſiæ reputatur. Exiſtimo tamen, ſi vnus religioſus; uel clericus priuatum committat delictum inducendi alium ad talem promiſſionem, uel iuramentum, & poſteà clerici, vel religioſi hoc ignorantes eum ſepeliant, & non reſtituant, non incurri interdictum: quia bona fide ſepelierunt; textus autem dicit, *Si præſumpſerint ſepelire*.

Nō incurritur interdictū ſi bona fide ſepelierit p̄dicti defuncti corpus.

27 *Sylueſt.* Per effuſionē ſanguinis, vel ſeminis nō interdicit̄ eccleſia. *Armill.* Eccleſia pro ſimonia cōſecrata, nō eſt interdicta. Cap. Eccleſia, 1. q. 4. *Gratian.* *Gloſſa.* Eccleſia p̄ quæſtu cupiditatis ędificata nō eſt interdicta. Ca. Si q̄s baſilicā. de cōſec. diſt. 6. Excludūtur quatuor alij caſus iuris in q̄b. videri poterat ferri interdictū. 1. ex c. Præcepta de cōſecr. d. 1. 2. ex ca. placuit. &

Vltimò numerant hoc loco Sylueſter, & alij Summiſtæ caſus, in quibus Eccleſia polluitur per effuſionem ſanguinis, vel ſeminis. Sed immeritò impedimentum hoc numerant inter interdicta: eſt enim alterius rationis longè diuerſæ. Vnde & diuerſum modum reconciliationis requirit. De quo in 3. Tom. dictum eſt. Addit etiam Armilla verb. *Interdictum*, num. 22. alios caſus. Vnus eſt, quando Eccleſia eſt per ſimoniam conſecrata cap. *Eccleſia*. 1. quæſt. 4. cuius verba ſunt, *Eccleſia, quæ pactione conſecrata fuerit, potiùs execrata, quàm conſecrata dici debet*. Quæ verba, ſi quid probant, potiùs eſt illam Eccleſiam non manere conſecratam, quàm manere interdictam: certum eſt tamen manere conſecratam, ſi forma Eccleſiæ ſeruata fuit, vt ex dictis in 3. Tomo conſtat, quare non credo manere interdictam: quia neque illo, neque alio iure hoc ſatis expreſſum eſt. Vnde illa verba dicta videntur per exaggerationem in odium criminis ſimoniæ, vt ibi Gratianus, & Gloſſa interpretantur. Alius caſus huic ſimilis eſt, ſi Eccleſia non pro deuotione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis fuit ædificata ex capit. *Si quis baſilicam*, de Conſecrat. diſt. 1. Sed ibi ſolùm dicitur, vt nullus Epiſcopus talem Eccleſiam audeat conſecrare, per quæ verba nullum interdictum ipſo iure fertur. Similis caſus eſt, quem adducit ex cap. *Præcepta*. de Conſecrat. diſt. 1. de Eccleſia, quæ ſine authoritate Pontificis, ſeu Epiſcopi dedicata eſt, ſed ibi etiam non fertur interdictum ipſo iure, ſed approbatur factum cuiuſdam Epiſcopi, qui Miſſas fieri prohibuerat in tali eccleſia. Imò ſi talis eccleſia legitime non ſit dedicata, ex generali prohibitione eccleſiæ non licet in ea facere ſacrificium; tamen illa neq; eſt cenſura, nec pœna, ſed eſt generalis prohibitio, ſeu loci inhabilitas. Vnde qui in tali eccleſia Miſſam dixerit, licèt aliàs grauiter peccet, non violat cenſuram, nec irregularitatem incurrit. Neque eſt diſſimilis caſus in cap. *Placuit*, de Conſecrat. diſtinct. 1. Vbi prohibentur quidem erigi altaria, tanquam memoriæ Martyrum, in quibus nullæ reliquiæ Martyrum conditæ probantur, Et poſtulatur, vt talia monumenta non permittantur, niſi vbi reliquiæ certæ ſunt, aut vbi origo alicuius habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis fideliſſima origine traditur. Hæc enim prohibitio merito facta eſt ad tollendam omnem ſuperſtitionem; de interdicto verò ibi nulla eſt mentio.

Conſecrat. d. 1. reijcitur.

28 3. Caſus ex cap. 1. & 2. de iure patr. excludit̄.

Affert prætereà cap. 1. & 2. de Iure patronatus. Sed ibi etiam non fertur interdictum ipſo iure; ſolùm enim ſtatuitur, vt ſi diuiſiones inſurgant inter patronos, ita vt presbyteri nō poſſint conuenienter diuina officia celebrare, Epiſcopus ea ibi facere prohibeat, &, ſi opus fuerit, reliquias tollat, & oſtia claudat. Quod totum in primis non eſt cenſura, imò nec pœna, ſed quædam iuſta prohibitio propter decentiam loci ſacri, & diuinorum officiorum: & deinde, licèt eſſet interdictum non eſſet à iure, ſed ab homine ferendum. Vltimus caſus, quem adducit, eſt ex cap. *Quicunque*, de Hæreticis, in 6. qui eſt de loco ſacro, in quo corpus hæretici ſepelitur, ſed ibi nō dicitur vt talis locus ſimpliciter interdictus maneat, ſed ſolùm, vt perpetua careat ſepultura. Quæ verba ſimul cum excommunicatione ibi lata expoſuimus ſuprà agentes de Excommunicatione, & ideo de his interdictis à iure hæc ſufficiunt.

4. Caſus ex c. Quicūque, de Hæreticis in 6. improbatur.

SECTIO II.

Vtrum interdictum iure latum obliget ante iudicis denunciationem.

1 HOC dubium tractari poteſt, vel ex vi iuris antiqui ante Extrauagantem, *Ad euitanda*, vel poſt illam: nam de priori tempore omnes vidētur ſupponere tale interdictum ſtatim ligare omnes ipſo facto, quia hæc eſt vis Legis cenſuræ latæ ipſo iure. At verò poſt dictā Extrauag. cenſentur talia interdicta non obligare vſque ad denunciationem, Ita Maiolus lib. 3. de Irregular. c. 10. in fine. Armilla verb. *Interdictum*, num. 21. & alij. Quæ doctrina ita in genere ſumpta vera eſt, indiget tamen aliqua declaratione, & diſtinctione.

Maiol. *Arm.*

2 1. Concluſ.

Primò ergo dicendū eſt, ſi interdictum, iure latum ſit particulare perſonale, illud ſtatim ligare perſonam, in quam fertur, alios verò nō teneri ad vitandam illam, donec denuncietur. Hoc manifeſtum eſt ex dictis de Cēſuris in cōmuni: nam illa conſtitutio non contulit fauorem ipſis delinquentibus, ſed alijs, qui cum eis communicare poſſunt: ergo non impedit quominùs ipſos contumaces iura ligent quantum intendunt, & verba eorum præ ſe ferunt: tenentur ergo ipſi interdicti abſtinere quantum in ipſis eſt, alijs verò conceditur priuilegium, vt non teneantur eos tractare tanquam interdictos.

3 2. Concluſ.

Secundò idem videtur dicendum de perſonis interdictis à iure per interdictū generale. Et quidē, quòd alij non teneātur eos vitare, donec denunciati ſint, res eſt clara. Quæri verò poteſt, an oporteat ſingulas perſonas nominatim eſſe denunciatas, an ſufficiat ipſum interdictū eſſe denunciatum contra talem communitatē, vel Collegium, &c. Nam verba Extrauagātis videntur

priorem

prioreṁ modum denunciationis exigere, &, cũ materia fauorabilis ſit, videntur illa verba reſtringenda, vt fauor ſit maior. In contrarium verò eſt, quia hoc modo ferè eſt moraliter impoſſibilis denunciatio; & ita hoc interdictum redderetur inutile reſpectu aliorum. Item, quia in interdicto locali generali non requiritur expreſſa denunciatio ſingularium partium loci. Hoc ergo poſterius videtur probabilius, nimirum & requiri, & ſufficere, vt illa communitas, quæ interdictum contraxit, nominatim, & in particulari denuncietur, dummodo poſteà euidenter conſtet, hanc perſonam eſſe membrum illius communitatis.

Vt īerd. cōſequaᷣ effectum requiriᷣ & ſufficit, vt ea cōmunitas nominatim denuncieᷣ.

4 Dubiũ.

Ex parte verò ipſarum perſonarum, quæ interdicuntur dubitari etiam poteſt; an poſſint expectare ſaltem denunciationem ſimilem ipſius interdicti, vt ſe ligatas, & interdictas agnoſcant. In quo certum mihi videtur per Extrauagantẽ *Ad euitanda*, hoc eis conceſſum non eſſe: quia conſtitutio illa nullum priuilegium concedit eis, qui ligantur, ſiue ob propriam culpam, ſiue ob alienam ligentur. Tamen ex iure antiquo, & veluti ex natura rei hoc dubitari poteſt: quia, cùm hoc interdictum in totam aliquam communitatem feratur, videtur neceſſaria publica quædam notitia, quæ ad totam illam communitatem de ſe poſſit peruenire, vt illam ligare poſſit, quæ notitia non niſi per publicam denunciationem datur.

Rñſio.

Dico tamen non videri neceſſariam ſimpliciter talem denunciationem: quia licèt publica notitia neceſſariá ſit, vt argumentũ probat; tamen hæc haberi poteſt per euidẽtiam facti de ſe publicam, & communitati notã, quæ ſufficit, cùm iura plus non requirant, nec ratio aliqua cogat. Ex his verò infero, ſi delictum, ſeu factum, propter quod interdictum iure latum eſt, ſit occultum, nondum populum eſſe interdictum; quia nondum factum illud eſt ſufficienter promulgatum, vt interdictũ inſurgat. Quocirca, etiamſi aliquis, vel aliqui de illa communitate delictum ſecretè nouerint, non propterea interdicti ſunt, neque ipſi pro talibus ſe gerere tenentur: quia ipſi non ligãtur per ſe, ſed vt mẽbra communitatis: ergo donec interdictum liget, & impoſitum ſit reſpectu communitatis, non ligat huiuſmodi ſingulares perſonas. Quod quidem poſſet habere nonnullam dubitationẽ reſpectu illius perſonæ, quæ in particulari delinquit, & dat cauſam interdicto: quia reſpectu illius tale interdictum habet vim interdicti ſpecialis, vt ſuprà dictum eſt. Nihilominùs tamen etiam reſpectu illius hoc cenſeo verum, quia formaliter illa perſona etiam non ligatur, niſi per interdictum generale vt ſic, & ideò donec illud teneat in ordine ad ſuum primarium obiectum, vt ſic dicam, quod eſt communitas, neminem in particulari ligat, quia nondum in ſe ſubſiſtit, ſeu factum eſt.

Si delictũ ſit occultũ neque communitatẽ nec vlli perſonã eius ligabit generale interd.

5 3. Concluſ.

Tertiò ex dictis conſtat quid dicendum ſit de interdicto locali, tam generali, quàm ſpeciali reſpectiuè. Nunc enim poſt Extrau. *Ad euitanda*, tale interdictum nullum eſt donec denũcietur: quia nullus hominum tenetur ſeſe abſtinere à tali loco quoad diuina ante ſufficientem denunciationem, vt conſtat ex citata conſtitutione, & ex omnium ſententia. Tota autem ratio huius interdicti conſiſtit in ſeparandis fidelibus à tali loco quoad diuina: nam locus ipſe non poteſt ſeſe ſeparare, & abſtinere. In quo differt hoc interdictum à perſonali. Neceſſe eſt item denũciationem fieri illius loci in particulari, & nominatim, qui adæquatè interdicitur, vt ex eadem Extrauag. conſtat. Dico autem, *adæquatè*, quia ſufficit vt vno nomine collectiuo, vel quaſi collectiuo totus locus comprehendatur, vt ſingulæ Eccleſiæ, vel partes interdictæ maneant, vt per ſe notum eſt, & ex vſu ſatis conſtat. An verò ante dictã Extrauag. requireretur hæc denũciatio, idẽ dicendum cenſeo, quod de interdicto generali, ſcilicet, abſolutè non fuiſſe neceſſariam; publicã verò notitiam delicti ſeu facti proportionatam interdicto ſemper fuiſſe requiſitam propter eandem rationem, quę hic applicari poteſt, cũ alijs: per quas in tertio tomo oſtendimus Eccleſiam non pollui per delictum, vel factum occultum: eſt enim hic eadem proportionalis ratio.

DISPVTATIO XXXVIII.

De Relaxatione interdicti.

OMNIA, quæ ad hanc Diſputationem pertinent, ad duo capita reuocari poſſunt. Primum eſt, quando, & quomodò neceſſaria ſit hæc relaxatio, vt interdictum auferatur. Secundum eſt, quando illa eſt neceſſaria, quomodò, & à quo fieri debet.

SECTIO I.

Vtrum neceſſaria ſemper ſit relaxatio, vel abſolutio interdicti vt illud ceſſet.

SVpponimus in hac quæſtione, interdictũ non eſſe perpetuum, ſed auferri poſſe ſeu ceſſare: inquirimus autẽ modũ. Illud autẽ ſuppoſitum certiſſimũ eſt, conſtatq; ſatis ex vſu Eccleſiæ. Et ratio reddi poteſt, quia, cùm hæc cenſura ſit ſpiritualis pœna priuans nõnullis bonis pertinentibus ad ſpirituale commodũ animarum, nõ expedit eſſe perpetuã, alioqui magis eſſet in deſtructionẽ, quã in vtilitatem. Itẽ, quia vel interdictum fertur per modum cẽſuræ, vt recedatur à contumacia, & tunc ex generali ratione cenſuræ conſtat nõ poſſe eſſe perpetuã; vel fertur ſolùm vt pœna pro delicto commiſſo, & tunc vel fertur pro definito tempore, & ſic conſtat non eſſe perpetuum, neque vltra illud tempus extendi; vel fertur indefinitè, & ſine tẽporis limitatione, & hoc modo nunquam vt exiſtimo, inuenietur in iure latum, niſi adiecta aliqua conditione, ſcilicet donec reſtituat, vel ſatiſfaciat, vel alia ſimili: per quam ſatis oſtenditur, interdictũ non ferri, vt perpetuò duret, ſed vt tollatur impleta illa cõditione: imò hoc ipſo quòd talis cõditio ponitur, eſt ſignũ, tale interdictum non tam eſſe poſitum in pœnam, quàm vt à contumacia recedatur. Quod ſi talis cõditio expreſſè nõ apponeretur, vel in interdicto lato à iure, vel ab hoĩe, virtute, ſeu implicitè eſſet ſubintelligenda, ſi cauſa interdicti eſt capax illius, id eſt, ſi habet, vt aiunt, tractũ ſucceſſiuũ, ſeu (quod idem eſt) ſi ſemper pendet in futurum; vt contingit, quando interdictũ fertur, vt aliquid reſtituatur,

1 Nullũ interdict. fertur, vt perpetuò duret.

Digitized by Google

fuit conditio, nobis non probatur: alioqui idem dici poſſet de excommunicatione: oportet ergo, vt Eccleſia, vel miniſter eius ita declaret ſatisfactionem eſſe impletam, vt eam acceptet, & abſolutionem conferat: & hoc eſt, quod ſignificatur in dicto cap. *Cùm deſideres*, & in dicto capit. *A nobis*, generaliter dicitur: *Vinculum, quo peccator ligatus eſt apud Deum, in culpæ remiſſione diſſoluitur; vinculum autem quo ligatus eſt apud Eccleſiam, cùm ſententia remittitur, relaxatur*: quæ ratio etiam in vinculo interdicti locum habet.

7

Cap. Cù ab Eccleſiarũ, de offi. ordin.

Et confirmari poteſt ex cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, de offic. ordin. vbi priùs in generali ſic dicitur: *Cùm ab Eccleſiarum Prælatis Eccleſiaſtica ſententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet, & firma conſiſtere, & vſque ad condignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruari.* Quæ verba, vt ex eorum tenore conſtat, indifferentia ſunt, et communia ſententiæ excommunicationis, & interdicti. Vnde ex illis ſtatim expreſſè infertur, ſententiam interdicti, & excommunicationis à quodam plebano rationabiliter latam, inuiolabiliter fuiſſe obſeruatam. Ac tandem concluditur: *Et eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque iuſta plebani conſcientia non relaxes*: ergo in hoc æquiparat ſententiam excommunicationis, & interdicti, & ſenſit non ſufficere ſatisfactionem ſine relaxatione eius, qui ſententiam tulit, vel ex eius conſenſu.

Occurrit euaſioni.

Nec refert dicere, fortè illam ſententiam interdicti non fuiſſe latam ſub conditione, *donec ſatisfecerit*: ſed ſimpliciter, tum quia hoc voluntariè dicitur, & ſine fundamẽto, tum etiam quia parum refert, quòd illa conditio fuerit expreſſa, necne: nam ſatis conſtat, ſententiam illam fuiſſe latam, vt recederetur à contumacia, & ſatisfactio fieret; in quo intrinſecè dicta conditio imbibitur.

Ca. Quàquam, de Cenſib. in 6.

Idemque probat textus in cap. *Quanquam*, de Cenſibus, in 6. vbi cenſuræ, & interdicta feruntur contra exigentes iniuſta tributa ab Eccleſiaſticis perſonis, & in fine ſubditur: *nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter*: vbi ſermo eſt de interdicto lato pro contumacia, ſicut eſt excommunicatio, & quoad hoc æquiparantur, vt poſt impletam reſtituendi conditionem, & exhibitam, vel oblatam competentem ſatisfactionem, abſolutio, vel relaxatio poſtulatur: optimè ergo in his iuribus fundatur ratio ſumpta ex æquiparatione harum cenſurarum.

8

Duplici cõfirmatione ex iurib. allatis ſumpta eadẽ ſentẽtia cõfirmatur. Prima.

Ac præterea ex verbis eorundem iurium duplicem confirmationem eiuſdem ſententiæ ſumo. Prima eſt à poſteriori, ſeu ab inconuenienti: quia ſi in interdicto lato, vt recedatur à contumacia, non eſt neceſſaria relaxatio, certè moraliter loquendo, nunquam eſt neceſſaria. Conſequens autem eſt contra morem loquendi horũ, & aliorum iurium, imò & contra communem vſum Eccleſiæ. Sequela patet, quia interdictum latum nõ pro contumacia tollenda, ſed tantùm in pœnam, moraliter nunquam fertur ſimpliciter, ſed pro tempore determinato, & tunc nõ requirit abſolutionem, ſed lapſum temporis, vt diximus; & ante completum tempus raró conceditur eius abſolutio, magiſque per modum diſpenſationis, ſeu extraordinariæ gratiæ, quàm ordinariæ, & vſitatæ relaxationis: ſolùm ergo ſupereſt interdictum pro contumacia, ſeu, quod idẽ eſt, ad extorquendam ſatisfactionem, vel reſtitutionem, aut aliquid huiuſmodi: ergo ſi in hoc etiam non requiritur relaxatio, nunquam eſt moraliter neceſſaria.

Secũda.

Altera confirmatio eſt ex congruentia, quæ ibi inſinuatur, ob quam Eccleſia meritò ſibi reſeruat hanc relaxationem, ſine qua non vult conferi ablatum vinculũ, quod ipſa poſuit; quia expedit, vt priùs ipſa Eccleſia cõuenientem ſatisfactionem imponat, &, ſi opus fuerit, pœnam augeat iuxta grauitatem, & durationem contumaciæ, ſicut de excommunicatione diximus. Et in hoc eſt magnum diſcrimen, inter hanc cenſuram latam ob contumaciam, vel in pœnam ad definitum tempus: nam quando fertur hoc poſteriori modo, iã culpa tota cõmiſſa eſt, & caſtigatio condigna eſt ab Eccleſia impoſita, & ideò nõ ampliùs ligat, quàm vſq; ad pœnæ complementũ: quando autẽ fertur priori modo, culpa eſt quaſi in continua ſucceſſione, & augmẽto, & quò diuturnior eſt contumacia, cò digna eſt maiori ſatisfactione, & ſupplicio. Et ideò abſolutè ligat vſque ad abſolutionem ab Eccleſia. Ad hanc enim referenda eſt omnis conditio, ſub qua fertur hæc cenſura, ſiue implicitè, ſiue explicitè ponatur: non enim adhibetur, vt ipſo facto tollatur impleta conditione; ſed, vt per Eccleſiaſticum Iudicem tollenda ſit. Atque ita ſimul reſponſum eſt ad fundamentũ contrariæ ſententiæ.

An per mutationem loci relaxetur eius interdictum.

9

Ratio dubitandi.

Difficultas verò ſupereſt, an hæc regula patiatur aliquam exceptionem. Et ſolet in tribus caſibus tractari: primus eſt de interdicto locali, an per loci mutationem ceſſet aliquãdo. Nam ex principijs ſuprà poſitis de cenſuris in communi videtur affirmãdum, quia deſtructo ſubiecto tollitur cenſura tanquam accidens illi inhærens. In contrarium verò eſt, quia in hoc interdicto non videtur habere locum talis, ac tanta mutatio, aut deſtructio loci ipſius.

10

Reſolutio quoad interdictũ generale.

In hoc diſtinguendum in primis eſt de generali interdicto locali, & particulari. Nam generale per ſe primò fertur in totam aliquam ciuitatem, vel prouinciam; conſequenter verò in partialia loca eius: ab illa ergo re, in quam per ſe primò fertur hoc interdictum, non poteſt, moraliter loquendo, auferri per deſtructionem eius; quia vel non contingit, totum illum locum deſtrui, præſertim ſi ampliſſimus ſit; vel, licèt deſtruatur ciuitas, vel villa, ſemper manet ſolum illud, in quo ſunt ruinæ ciuitatis, quod manere poteſt interdictum, vt à ſimili conſtabit ex interdicto particulari. Poſſet tamen dubitari, an moralis alienatio, aut venditio ſufficiat, vt ipſo facto locus non maneat interdictus, vt v.g. ſi terra ſit interdicta propter peccatum domini, & interim dominus terram illam omnino alienet: videtur enim tunc ipſo facto tolli interdictum, quia iam non manet illa terra ſub eo reſpectu, ſub quo interdicta fuit. Sicut è contrario, ſi talis dominus de nouo aliquam terram acquirat, illa ſtatim fieret interdicta ex vi prioris ſententiæ, per quam tota terra talis domini interdicta fuit.

11

Si terra interdicta alienet, adhuc retinet interdictũ.

Sylueſt. Calder. Gemin.

Nihilominùs tamẽ communis ſententia eſt, in eo caſu non auferri interdictum propter alienationem. Quam tenuit Sylueſter, *Interdictum*, 2. nu. 3. cum Calderino, tractatu de Interdicto, mẽb. 2. & Geminiano cũ alijs, in c. *Si ſententia*, de

Digitized by Google

Sent.excomm.in 6. Quorum ratio eſt, quia hoc interdictum eſt veluti onus quoddam loci interdicti; cùm autem res alienatur, tranſit cum ſuo onere, argum. cap. *Ex literis*, de Pignoribus & c. *Paſtoralis*, de Decimis. Addi etiam poteſt, hunc modum eludendi interdictum poſſe cedere in præiudicium, & vilipendium Eccleſiaſticæ poteſtatis, & ideò nec talis modus tollendi interdictum eſt in vſu, nec permittendus eſt. Quanquã ergo terra illa nõ fuerit interdicta, niſi quia erat talis domini; non tamen interdictum ſemel latum dependet ab illa conditione quaſi in fieri, & conſeruari; ſed ille reſpectus, ſcilicet fuiſſe talis domini tempore, quo latum eſt interdictum, ſufficit, vt ſemper duret, donec per relaxationẽ Eccleſiæ auferatur. Atque eadem ratione è contrario dicendum eſt, locum de nouo emptum, vel aliter acquiſitum à tali domino, non eo ipſo manere interdictum, ſi non fiat pars loci priùs interdicti, ſed ſolùm eiuſdem domini: quia à principio talis locus non fuit comprehenſus in ſententia interdicti. Quod tamen intelligendum eſt, vt notauit Sylueſter, niſi per ſententiam interdicta ſit omnis terra talis perſonæ poſſeſſa, vel poſſidenda: nam tunc ſe haberet ſicut interdictum deambulatorium, de quo ſtatim dicendum.

Locus de nouo acquiſitus à dño, cuius terra eſt interdicta, nõ manet in terdict°. Syluester.

12 De partibus verò loci generaliter interdicti dubitari poteſt, quando aliqua pars ita ſeparetur à toto loco interdicto, vt omnino iam non ſit, nec cenſeatur pars eius: tunc enim videri poteſt, locum illum non manere interdictum, quia nõ eſt in illũ per ſe primò latum interdictum; ſed ſolùm quatenùs eſt pars totius loci per ſe primò interdicti: ergo hoc ipſo quòd deſinit eſſe pars, deſinit etiam eſſe interdicta, ſicut in ſimili ſtatim dicemus de interdicto locali ſpeciali. Sed nihilominùs rationes factæ de loco totali videntur æquè procedere de partiali; & ideò fortaſſe auctores citati nihil quoad hoc inter ea diſtinguunt. Accedit prætereà, quòd nulla ſeparatio intelligi poteſt, quæ ſufficiat ad hunc effectum tollendum: aut enim illa eſt ſeparatio phyſica, aut moralis. Prior non habet hic locum, quia pars loci interdicti non eſt phyſicè, ſeu localiter ſeparabilis à toto loco interdicto; quia non eſt aliqua res mobilis, ſed locus immobilis, vt phyſico more loquamur. Nam licèt deſtruantur ædificia, quæ ibi ſunt, manet ſolum, & quamuis per poſſibile, vel impoſſibile hoc materiale ſolum, ſeu hæc indiuidua terra aliò transferetur, ſemper manebit idem locus immobilis æquè propinquus generali loco interdicto: ergo propter ſeparationem phyſicam, ſeu localem nunquam poteſt talis pars liberari interdicto. Separationẽ autem moralem appello illam, quæ fit per alienationem, vt dicetur ciuitas ſeparari à regno Caſtellæ, v.g. ſi alienetur, & vendatur Regi Galliæ; huiuſmodi autem ſeparatio non ſufficit, quia oſtenſum eſt in toto non ſufficere, ergo nec in parte ſatis erit. Eſt enim eadem ratio, ſcilicet, durationem iuriſdictionis, ſeu dominij nõ eſſe neceſſariam, vt interdictum perſeueret; ſed in præſenti ſufficit, vt talis loci pars ſit toti aliquo modo realiter, & localiter coniuncta: nam ſi ſunt loca omnino ſeiuncta, & ſeparata, reuera interdictum illorum multiplex eſt, quamuis per modum vnius feratur, quãdo talia loca ſunt ſub dominio vnius perſonæ, quod eſſentiale non eſt, vt interdictum ſemel latũ perſeueret, vt diximus.

Pars quouis modo ſeparata à loco generaliter interdicto adhuc manet interdicta.

13 Eadem proportione ratiocinãdum eſt de interdicto locali ſpeciali. Nam in primis probabilius cenſeo, per deſtructionem loci v. g. templi interdicti non omnino extingui interdictum, quia remanet aliquid, in quo durare poſſit: ſcilicet ſolum ipſum, in quo poſſent vel ſepeliri corpora defunctorum, vel etiam erecto altari ſacra celebrari, ſecluſis alijs incommodis: quoad hæc ergo non manet ille locus immunis ab interdicto. Quia interdictum hoc etiam non pendet ex ædificio, ſeu tecto, aut parietibus, cùm etiam loca quælibet vt viæ, & plateæ interdici poſſint: quãuis ergo interdicatur ſpecialis locus, in quo eſt ædificium, non tamen ſolum ædificium, ſed etiam pauimentum ipſum interdicitur; & ideò in eo ſaltem perſeuerat interdictum, ſicut in ſimili dicemus ſtatim de interdicto perſonali. Quin potiùs addo, ſi illa duo inter ſe comparentur, ſolum; & ædificium, potiùs ædificium propter ſolum, quàm è conuerſo eſſe interdictũ: nam ſi fingamus totum illud ædificium deſtrui, & aliò transferri, ita vt ex eiſdem lapidibus, & lignis in eadem forma compoſitis, in alio ſitu diſtante ædificaretur ſimile templum, illud iam non eſſet interdictum, quia ratione ſoli non eſt illud templum, quod interdicto ſpecialiter ſubiectum fuit: & hoc videtur eſſe, quod principaliter interdicitur; quia illud eſt quaſi fundamentum, & baſis talis loci; vel potiùs quia illud eſt id, quod eſt immobile in loco, ſub quo reſpectu fertur præcipuè interdictum locale, vt paulò anteà dicebamus. Atque ob hanc cauſam, quãuis deſtructa Eccleſia, & iterum ædificata in eodem omnino ſitu, materiali, & vulgari modo diuerſum templum cenſeatur, tamen & ſub quadam phyſica ratione cenſetur idem locus, & ſub morali reſpectu quaſi idem templum exiſtimatur: ideoque eiſdem priuilegijs gaudet, vt eſt communis Iuriſperitorum ſententia. De qua videri poteſt Felinus in cap. *Cùm dilecta*, de Reſcriptis, num. 97. & Iaſon in l. *Inter ſtipulantem*, §. *Sacram*, num. 30. ff. de Verbor. obligat. Sic ergo in præſenti, ſi templum in eodem ſolo reædificetur durante interdicto, manebit interdictum ratione ſoli, quia ſemper eſt moraliter idem locus, qui interdictus fuit. Et eadem proportione loquendum eſt de loco partiali talis Eccleſiæ ſpecialiter interdictæ: nulla enim videtur poſſibilis deſtructio, aut ſeparatio, per quam illa pars interdicto liberetur; quia neceſſe eſt, vt ſemper maneat ſolum æquè coniunctum illi Eccleſię: nam cœmeterium etiam interdicitur interdicta Eccleſia, & à fortiori manebit interdicta illa pars templi, etiamſi ſola area maneat. Imò etiamſi quis fingat illam partem moraliter ſeparari, ita vt iam nõ ſit pars templi, nec cœmeterium eius: nihilominùs cenſeo, ſemper locum illum manere interdictum, donec relaxatio fiat propter rationem factam de interdicto generali, quæ hic applicari poteſt. Ita igitur conſtat, interdictum locale nec tolli, nec minui vnquam ipſo facto propter aliquam loci mutationem abſque relaxatione.

Decidit dubium quoad interdictũ particulare.

Si totum ædificiũ in alium locũ mutetur, nõ manebit interdictum.

Felinus. Iaſon.

Si tẽplũ in loco ſ ter dicto reædificetur, manebit interdictũ.

14 Solùm videtur neceſſariò faciẽda exceptio in interdicto deambulatorio; per illud enim interdicitur locus, in quo talis perſona detinetur, ſeu exiſtit; ergo hoc ipſo, quòd perſona ab illo loco trãsfertur, tollitur interdictũ illius loci, abſq; alia relaxatione: ſicut è conuerſo alius locus, in quẽ perſona tranſit, incipit eſſe interdictus abſque

A præcedẽti doctrina excipit interdictũ deambulatoriũ.

noua

noua ſententia. Quia prior ad hūc effectum, extenditur, & quaſi transfert interdictum ab vno loco in alium: nam intentio ferentis, iuxta communem vſum, & ſenſum huius interdicti, non eſt vt tale interdictum ita perambulet omnia illa loca, vt in omnibus ſimul permaneat; ſed ſolùm in eo, in quo eſt talis perſona. Atque ita hāc conditionem requirit vt neceſſariam, nō ſolùm vt interdictum in loco oriatur, ſed etiam vt perſeueret; ac propterea hoc eſt ſpeciale in tali caſu. Et congruentia reddi poteſt; quia tale interdictum non fertur in odium ipſius loci, vt ſic dicam, ſed in odium talis detentionis, ſeu alterius facti talis perſonæ in quolibet loco. Et ideò nullus illorum locorum interdicitur ſimpliciter, ſed ſolùm pro eo tempore, in quo talis perſona in eo detinetur, vel aliquid ſimile in eo fit. Secùs verò eſt, quando propter contumaciam perſonæ locus interdicitur independenter à præſentia eius, vel alia actione in tali loco: tunc enim donec relaxetur interdictum, vel perſona ipſa abſoluatur, non tollitur interdictum.

An interdictum generale perſonale ceſſet, deſtructa communitate.

15 Diſſoluta communitate īterdicta, tollitur interdictū pſonale generale.

SEcundus caſus eſt de interdicto generali perſonali, quod hāc habet ſpecialem rationem, vt feratur in totum illud corpus, vt eſt vnū moraliter, ſeu politicè, videlicet vnum Collegium, vel vnus populus, &c. de quo corpore optimè contingere poteſt, vt omnino diſſoluatur, & cōſequenter deſtruatur ſub tali ratione: tunc ergo verum cenſeo, tale interdictum ceſſare, ſeu carere effectu ob deſtructionem ſubiecti, in quo per ſe primò latum erat. Et tunc eſt optima illa ratio, quia erat veluti affectio eius, quæ deſtruitur deſtructa re, quam afficit, iuxta illud: *Deſtructis nobis, deſtruuntur ea, quæ ſunt in nobis.* Vnde cum dicimus, perſeuerare interdictum donec auferatur, ſemper intelligimus, perſeuerante re capace interdicti, vel alicuius effectus eius. Nec ſatis eſt, quòd maneant illi homines, ex quibus Collegium v. g. componebatur, ſi iam reuera collegiales non ſunt, nec Collegium conficiunt: quia illi non erant per ſe interdicti, neque vt Petrus, vel Paulus, ſed vt partes talis corporis politici, & quaſi conſequenter ad interdictionem eius; ſub illa autem ratione non manent.

16 Perſona, quæ deſinit eſſe membrū cōmunitatis interdictæ non ligatur interdicto.

Atque hinc vlterius fit, poſſe hoc interdictū ceſſare ipſo facto in qualibet perſona illius communitatis per ſeparationem ab illa, etiamſi interdictum maneat in tota communitate; vt v.g. ſi Collegium ſit interdictum, & aliquis omnino dimittat ſocietatem, & habitum illius Collegij, iam non participat interdictum illud. Idemque eſt, ſi interdicto populo, aliquis inde mutet domicilium, vel quacunque via de illa communitate eſſe deſinat. Ratio eſt, quia illa perſona non eſt per ſe interdicta, ſed quaſi per participationē ex toto, cui erat vnita: ergo ablata illa vnione, iam non participat illam conditionem totius. Item iam non gaudet priuilegijs illius cōmunitatis: ergo nec debet onera participare, aut ſecum ferre. Item iam non comprehēditur ſub verbis ſententiæ, vel legis, quæ per ſe primò ſolùm interdicūt communitatem, perſonas verò ſolùm concomitanter vt partes eius: ergo ablata ratione partis, aufertur tota ratio, & fundamentum huius cenſuræ. Tandem qui poſt

A interdictum latum denuò cōiungitur tali communitati, ſtatim participat interdictum eius, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: ergo & è conuerſo, qui ab ea ſeparatur, hoc ipſo deſinit interdictum participare. Eſt enim huiuſmodi interdictum quaſi lex quædam illi communitati impoſita; & ideò non obligat niſi membra eius: igitur eo ipſo, quòd deſinit eſſe membrum talis communitatis, deſinit etiam huiuſmodi interdicto ligari. Atque hæc eſt communis ſententia Canoniſtarum in cap. *Si ſententia*, de Senten. excom. & Summiſtarum, verbo *Interdictum*, præſertim Sylueſtri, *Interdictum*, 2. num. 10. 11. & 12. vbi refert Calderinum, qui hoc latè tractat in tractatu de interdicto, membr. 2. & idem tenet Couarruuias lib. 2. Variar. cap. 8. num. 10.

Qui de nouo fit pars communitatis generaliter interdictæ manet interdictus.

17 Occurritur duplici obiectioni.

Neque contra hoc vrget argumentum, quod ſumi poſſet ex dictis de interdicto locali: eſt enim (B) diuerſa ratio, quia locus etiam generalis nō interdicitur per modum vnius corporis politici, quod proprio nomine collectiuo ſignificari ſolet; ſed tanquam totum quoddam integrale, cuius partes non ſunt ab ipſo ſeparabiles, vt fuſè declarauimus: per interdictum autem perſonale generale primariò interdicitur corpus quoddam politicum, cuius membra poſſunt ab illo moraliter ſeparari. Similiter etiam hoc non repugnat generali regulæ, quòd interdictum non ceſſat donec relaxetur, tum quia hoc ſemper verum eſt reſpectu illius rei, quæ per ſe, ac primariò interdicitur: tum etiā quia illud etiam procedit durante re, quæ interdicitur, & ſub ea ratione, qua interdicitur: hic verò eo modo, quo per hanc cenſuram ligantur ſingulæ perſonæ: non permanet id, quod interdicitur ſecundariò, & concomitanter quando talis perſona à communitate (C) ſeparatur: quia non interdicebatur vt talis perſona, ſed vt pars talis communitatis.

18 Qui cauſā dedit interdicto, quāuis à cōmunitate recedat, eo ligatur.

Sed quid, ſi is, qui mutat domicilium, ſeu à communitate ſeparatur, cauſam dedit interdicto? Videtur enim ſequi ex dictis, etiam illum liberari ab hoc interdicto per talem ſeparationem: quia etiam ille non interdicitur, niſi vt membrum vniuerſitatis. Nihilominùs omnes dicti auctores hunc excipiunt dicentes, ſecum ferre interdictum, quantumuis à communitate recedat. Et ratio optima eſt, quia reſpectu illius tale interdictum nō eſt generale, ſed habet vim ſpecialis, quòd non per participationem à communitate, ſed per ſe afficit talem perſonam: imò quodammodo tale interdictum redundat in cōmunitatem ex tali perſona; nam illius cauſa interdicitur. Denique talis perſona interdicta eſt propter contumaciam ſuam; & ideò non expe(D)dit, vt perſeuerante contumacia, poſſit interdicto liberari, à tali communitate recedendo: ſecùs verò eſt de his, qui cùm innocētes ſint, hoc interdicto afficiuntur, ſolùm quia partes ſunt communitatis. Excipit tamen Sylueſter ſuprà num. 12. eum, qui ſeparatur à populo interdicto per ingreſſum, vel profeſſionem religionis: putat enim, illum liberari interdicto, etiamſi fuerit in culpa; quia religio (ait) eſt maxima pœna, & mors ciuilis. Sed niſi ex priuilegijs religionis id habeatur, ex iure communi, aut ex dicta ratione non ſatis probatur: quia per ingreſſum religionis non liberatur quis omni Eccleſiaſtica cenſura ipſo facto, ſi in eum ſpecialiter lata ſit: hoc autem interdictum habet vim ſpecialis cēſuræ reſpectu eius, qui in culpa fuit.

Sylueſter.

Per īgreſſum religionis nō liberatur qs ſpeciali īterdicto

Digitized by Google

19 Si populus interdict' ob peccatū dñi deſinat eẽ illius dñi, an ceſſet interdictum. Tandem poſſet è contrario dubitari, an ſi populus eſt interdictus propter peccatum domini, & deſinat eſſe illius domini, hoc ipſo ceſſet interdictum in tali populo: quia non videbatur interdici, niſi vt corpus talis capitis, vt ſic dicam: ergo ablato hoc reſpectu ceſſat interdictū; ſicut de ſingulis perſonis dicebamus ablata ratione partis, ſub qua interdicebantur, ceſſare in eis interdictum. Dicendum verò eſt, in eo caſu non tolli interdictum illius populi ipſo facto. Ratio eſt, quia qui per ſe primò interdicitur, eſt talis populus, & ille idem manet etiam ſub ratione talis corporis politici, etiamſi non maneat ſub eodem domino, vel Gubernatore. Vnde licèt ſubiectio ad talem dominum fuerit neceſſaria conditio, vt propter eius delictum populus interdicto ſubijceretur, tamen non fuit quaſi formaliter conſtituens illud corpus, quod ſubijcitur interdicto: ac propterea interdictum illud ſemel latum non pendet in conſeruari ab illa conditione, nec poteſt aliter, quàm per propriam relaxationem auferri, niſi totus populus diſſipetur.

An qui ligatus perſonali interdicto particulari moritur, antequam abſoluatur, ipſo facto liberetur interdicto.

20 Prima ſentẽtia. TErtius caſus eſt de interdicto perſonali particulari, & eſt difficultas, quando is, qui erat interdictus, ante abſolutionem conſecutam moritur verè pœnitens: tunc enim aliqui putant, ipſo facto liberari interdicto, nec indigere alia relaxatione. Quod videtur probari ex cap. *Is cui*, de Sententia excommunicat. in 6. vbi de eo, cui eſt ingreſſus eccleſiæ interdictus, dicitur: *Talis quoque, ſi hoc interdicto durante decedat, non debet in Eccleſia, vel cœmeterio Eccleſiaſtico, niſi pœnituerit, ſepeliri:* ergo è conuerſo, ſi pœnituerit, ſepeliri poterit abſque alia relaxatione: ergo omnino ſublatum fuit interdictum: nam quoad alios effectus per deſtructionem ſubiecti deſtructum fuit, quia corpus defuncti non eſt capax aliorum diuinorum officiorum, vel Sacramentorum, quibus priuat interdictum. Anima verò non priuatur ratione interdicti ſuffragijs, vel alijs eccleſiaſticis bonis, quorum particeps eſſe poteſt; & ideò interdictum ad illam ſemel à corpore ſeparatam nullo modo extenditur. Atque ita ſentit Couarruuias in capit. *Alma*, part. 2. §. 1. num. 7. Sed contrà: nam ſequitur, illum ægrotum, eo ipſo, quòd ille, dum viueret, pœnitentiam egit, liberatum fuiſſe illo interdicto, etiam quoad alios effectus talis interdicti: poterat ergo ille pœnitens, etiam dum viueret, ingredi eccleſiam, & in ea communicare, vel alia diuina participare; quia nulla videtur eſſe ratio, ob quam ille per pœnitentiam liberetur ab interdicto quoad effectum, quem habet in corpore defuncti poſt mortem eius, & non quoad effectus, quos habet in viuente. Hoc autem conſequens repugnat his, quæ diximus, & rationi; quia cenſura non tollitur per pœnitentiam, etiamſi propter contumaciam lata ſit, ſed tollitur per eccleſiæ abſolutionem.

Cap. Is cui, de Sẽt. ext. in 6.

Couarru. Impugnatur p̃cedẽs opinio.

21 2. Sñia. *Ioã. And. Anchar. Gemin. Philippus Francus.* Et ideò Ioannes Andreas, Ancharanus, Geminianus, & Philippus Francus exiſtimant, in eo caſu neceſſarium eſſe, vt poſt mortem pœnitentis interdictum relaxetur quoad viuentes: illi enim ſunt, qui propriè obligantur, vt non tradant ſepulturæ corpus defuncti, qui ligatus cenſura abſq; abſolutione deceſſit; eorum autem obligatio non tollitur ipſo facto per pęnitentiam alterius, argumen. cap. *A nobis*, 2. de Sent. excõ. iam enim oſtẽdimus, quoad hoc excommunicationem, & interdictum æquiparari. Senſus ergo illius cap. *Is cui*, (omiſſis alijs expoſitionibus in ſuperioribus tactis) eſt quando aliquis ſic interdictus ſigna pęnitentiæ exhibuit, relaxari debere interdictum; vel etiam poſſe à quolibet Sacerdote, vt ſepultura non negetur. Nam quia interdum ſolent iura priuare ſepultura eccleſiaſtica propter peccatum, etiamſi ante mortem pęnitentia præcedat, vt patet ex cap. 1. de Torneamẽtis, & ex cap. 2. de Raptoribus. Ideò ſpecialiter expreſſum eſt in eo textu, vt propter tale delictum, vel interdictum, ſi pęnitentia pręcedat, ſepultura eccleſiaſtica nõ denegetur; id tamen intelligendum eſt ſeruato debito ordine, ꝙ nimirum relaxatio interdicti præcedat, propter rationes ſuprà datas, quę tunc etiam locum habẽt.

Cap. Is cui, expo nitur.

Vnde obiter colligo, deciſionem illius textus non ſolùm habere locum in interdicto lato ob contumaciam (quod Couarruuias ſentire videtur) ſed etiam in lato in puram pęnam, ſiue ſimpliciter, ſiue ad certum tempus latum ſit: nam textus abſolutè loquitur de illo, cui eſt eccleſiæ ingreſſus interdictus nec reſtringit ad caſum cõtumaciæ: ergo nec nos reſtringere debemus. Itẽ prior pars illius textus, quæ rigorem continet, quatenùs dicit irregularem fieri eũ, qui tali interdicto ligatus in eccleſia celebrat: comprehendit non ſolùm eum, qui ob cõtumaciam interdicitur, ſed etiam in pęnam, vel ad certum tempus, vt conſtat ex ſuprà dictis, & ex omnium ſententia: ergo etiam poſterior pars, quæ fauorem cõtinet, cum eadem amplitudine debet intelligi. Si quis ergo propter crimen aliquod per menſem, vel annum ab ingreſſu eccleſię interdictus ſit, quamuis ante elapſum illud tempus decedat, ſi verè pęnitens moriatur, non debet eccleſiaſtica ſepultura priuari ex vi huius textus. Cũ autem conſtet, tale interdictum non tolli ipſo facto propter pęnitentiam, manifeſtum eſt tunc eſſe tollendum, & hanc facultatem in illo textu concedi: hæc ergo videtur eſſe legitima interpretatio illius textus pro quocunque interdicto.

22 Cap. Is cui, tã de interdicto ob cõtumaciã, q̃ in purã pœnã intelligitur. *Couar.*

SECTIO II.

Quis poſſit interdictum relaxare.

1 RElíqua, quæ de relaxatione interdicti deſiderari valent, breuiſſimè poſſunt expediri. Nam de effectibus eius nihil dicere neceſſe eſt, nec de cauſa finali; quæ in idem coincidunt: quia cõſtat, proprium effectum huius abſolutionis eſſe tollere hanc cenſuram, & reſtituere homini omnia illa bona, ſeu moralem aptitudinem ad illa, quæ interdictum tollebat, vel impediebat; & propter hanc præcipuè cauſam dari, quamuis requirat cauſam motiuam, vel pęnitentiam, & ſatisfactionem eius, qui cauſam dederat interdicto, vel aliam iuſtã rationem ad maius commune bonum, vel eius, qui interdictus fuerat, pertinentem. De cauſa etiam materiali nihil dicere oportet; nam hæc eadem eſt, quæ ipſius cenſuræ: quia priuatio, & habitus circa idẽ verſantur. Solùm ergo pauca dicenda

dicenda ſuperſunt de cauſa efficiente, & de modo, ſeu forma ferendi hanc abſolutionem.

2 *Is tollere põt interd. qui tulit ſententiam, l. eius ſuperior.* *Syluest.* *Soto.*

Circa priorem cauſam recolenda ſunt dicta de cenſuris in communi, & ad hanc particularem applicanda: nam, ſi interdictum ab homine latum ſit per particularem ſententiam, ſolus ille, qui eam tulit, vel eius ſuperior, vel alius ex commiſſione eius poteſt illam auferre quod latè ibi declarauimus, neque hic occurrit aliquid ſpeciale dignum animaduerſione. Atque ita ſentit Sylueſter *Interdictum*, 3. nu. 16. & alij Summiſtæ eodem verbo, & Soto in 4. d. 22. quæſt. 3. artic. 4. concl. 3. & iuris interpretes communiter in cap. *Si ſententia*, & *Si ciuitas*, de Sent. ex cap. in ſexto. Si autem interdictum ſit à iure latum, diſtinguendum eſt de illo, quod fertur in pœnam tantùm delicti commiſſi, vel ob contumaciam. Illud prius regulariter fertur ad certum tempus, B quo elapſo per ſe finitur: ſi autem ante elapſum tempus tollendum ſit, exiſtimo non poſſe, tolli niſi à legiſlatore vel eius ſuperiore, vel ab eo, qui poteſtatem habet diſpenſandi in tali lege. Quod ſuprà in ſimili diximus de ſuſpenſione cum Nauarro, & alijs, quos ipſe refert cap. 27. nu. 162. Et eſt eadem ratio de hac cenſura, quando ſimiliter in pœnam fertur: videantur ergo ibi delicta, & huic loco applicentur.

Nauarr.

3 Vnde idem dicendum eſt de interdicto ſimpliciter lato abſque temporis limitatione, ſi in puram pœnam feratur, & non vt à contumacia recedatur; quamuis illud, vt ſupra dixi, rarò contingat. Solumque ita interpretandum ſit, quando fertur ob delictum purè præteritum, quod non habet tractum ſucceſſiuum in futurum: neque etiam aliqua conditio additur, quæ in futurum pendeat; quod vix credo poſſe fieri in hac C cenſura, & ideo circa hoc non immoror: tamen ſi fiat, ſeruanda ſunt, & applicanda dicta de ſuſpenſione ſimili modo lata.

4 *Interdictũ põt ferri cũ reſeruatione.* *Soto.* *Quod ex cõ. reſeruata feratur non eſt ſignũ interdic. ob idem crimẽ latum eſſe reſeruatum.* *Syluest.*

Supereſt vt dicamus de abſolutione ab interdicto, quod fertur ob contumaciam. Quod dupliciter ferri poteſt: primò cum reſeruatione vt conſtat ex caſibus præcedenti diſput. numeratis: nam ſaltem interdictum latum in bulla Cęnæ Domini reſeruatum eſt, quanquam Soto ſuprà art. 1. in fine tertiæ concluſionis abſolutè dicat, nullum eſſe interdictum iuris Summo Pontifici reſeruatum, quod fortè eſt verum de facto de interdictis latis in corpore iuris: non tamen de omnibus: & multò certiùs eſt poſſe interdicta ferri à iure cum reſeruatione: Sicut poſſunt ferri ab homine vel per particularem vel per generalem ſententiam. Aduerti tamen oportere non ſatis eſſe, quòd excommunicatio, verbi gratia, D. perſonæ, quæ cauſam dedit interdicto communitatis vel loci, reſeruata ſit, vt interdictum etiam cẽſeatur reſeruatum, quamuis oppoſitum exiſtimauerit Sylueſter ſecutus Archidiaconum *Interdictum*. 3. num. 16. ſine fundamento. Quia excommunicatio, & interdictum, diuerſę cenſuræ ſunt, & quamuis pro eodem delicto ſimul ferantur, vel reſpectu diuerſorum, vt ſunt communitas vel locus; & perſona priuata; vel etiam reſpectu eiuſdem poteſt vna reſeruari, & non alia quia non habent in hoc neceſſariam connexionem. Vnde potiùs eo ipſo quod in vna cenſura exprimitur reſeruatio, & in alia tacetur, ab ea tacitè excluditur, iuxta c. *Nonne*, de Præſumpt. & ita tenuit Ioan. Andr. vt idem Sylueſt. refert: & ſentit Gloſ. in Clem. 1. §. *Verùm*,

Ioã. And. *Gloſſa.*

A verb. *excommunicationis*, de Hæret. Neceſſarium ergo eſt, ut reſeruatio in cenſuram interdicti directè cadat. Illa uerò ſuppoſita certum eſt, tale interdictum tolli non poſſe, niſi ab eo, qui ſibi illud reſeruauit, ut per ſe conſtat & ex ſuprà dictis de cenſuris in communi. Vnde obiter confirmari poteſt, quod præcedenti ſectione diximus, interdictum latum ob contumaciam non auferri ipſo facto propter pęnitentiam, uel ſatisfactionem, alias nullius momenti eſſet reſeruatio, ſolùm hic adde epiſcopos poſſe abſoluere ab his interdictis reſeruatis Pontifici, ſi caſus occultus ſit per Conciliũ Trid. ſeſſ. 24. c. ſexto de Reform. Nam licèt in priori parte illius textus, quæ eſt de diſpenſatione, ſolũ ſit ſermo de irregularitate, & ſuſpẽſione, & ideo illa nõ extendatur ad interdictũ quod nõ eſt cẽſura, nec abſolutione tollitur, ſed diſpẽſatione, vt ſi in purã pęnam B ſit pro certo tempore impoſitũ perſonæ: nihilominùs in poſteriori parte, quæ eſt de abſolutione, ſermo eſt abſolutus de omnibus caſibus reſeruatis: & ideò hanc etiã cenſurã comprehẽdit.

Quis poſſit ab interd. abſoluere.

5 Alio modo poteſt ferri hoc interdictum à iure ſimpliciter, & ſine reſeruatione. Et tunc eſt difficultas an inferior poſſit abſoluere à tali interdicto. In qua difficultate vlteriùs diſtinguendum eſt de interdicto locali, & perſonali; nam illud prius, ſiue generale ſit, ſiue particulare, nunquam videtur poſſe tolli, niſi autoritate Epiſcopi illius loci, vel qui in illo participet Epiſcopalem iuriſdictionem. Ab his autem tolli poſſe videtur, etiam ſi iure Pontificio latum ſit, dummodo non ſit reſeruatum. Hæc poſterior pars probatur ex regula, cap. *Nuper*, de Sentent. excommun. *quod legiſlator non reſeruauit, alijs ordinarijs iudicibus conceſſiſſe videtur*. Quem textum C ſtatim magis expendemus. Reſpectu autem loci ſolus epiſcopus, vel qui epiſcopalem iuriſdictionem participat, eſt ordinarius iudex, habetque iuriſdictionem in foro contentioſo, quæ ad huiuſmodi relaxationem neceſſaria eſt.

Quoduis ĩterdictũ locale nõ reſeruatũ tolli põt ſolũ ab habente iuriſdictionem Epiſcop.

6 Atque hæc eadem ratio idem conuincit de interdicto generali perſonali, quia, etiam reſpectu communitatis ordinarius iudex in eccleſiaſtico foro externo, eſt Epiſcopus. Nec reſpectu communitatis, vt ſic, habet locum iuriſdictio in foro interiori ſacramenti pœnitentiæ, vt ratione illius conceſſa cenſeatur iuriſdictio ad tollendam hanc cenſuram, quia communitas vt ſic non eſt capax ſacramenti pœnitentiæ. Et hinc vlteriùs colligo, non poſſe ſingulas perſonas populi generaliter interdicti liberari à participatione talis interdicti per Parochum, aut alium ſimilem inferiorem clericum. Ratio eſt, quia reſpectu talis interdicti nullam habet iuriſdictionem, eò quòd non feratur per ſe in perſonas ſingulas, ſed in communitatem. Item, quia ſecundum ordinariam legem Eccleſiæ, repugnat vniuerſitatem vt ſic, manere interdictam, & tamen perſonas ſingulas perſiſtentes membra communitatis liberari, & abſolui à tali interdicto: quãuis enim alicui fortaſſe hoc poſſit interdum concedi; id tamen erit per modum priuilegij, aut diſpenſationis, non verò ordinario iure: ergo non poteſt hoc fieri auctoritate alicuius inferioris, qui poteſtatem non habeat ad tollendum totum interdictum. Et confirmatur, quia aliàs fieri poſſet, vt tale interdictum ſigillatim auferretur ab omnibus perſonis illius populi, manente interdicto toto populo vt ſic; quod repugnat;

Idẽ dicẽdũ de perſonali generali.

alioqui

Digitized by Google

Ca. Si ſententia, de Sentent. excom. Gemin. Philipp. Francus. Soto. Syluester.

alioqui tale interdictum inutile eſſet, argumẽt. c. *Si ſententia*, de Sent. excom. Neque in his inuenio difficultatem, quæ communia eſſe videtur, vt patet ex Geminiano, Philippo Franco, & in c. *Si ſententia*, de Sentent. excommun. in ſexto, & Ancharrano in Clemẽt. vnica de rebus eccle. nõ alien. nu. 12. Soto, Syluest. & alijs Sũmiſtis.

7 Quid de pſonali ſpeciali. Ratio dubitandi.

De interdicto denique perſonali ſpeciali facilè concluditur ex dictis, poſſe ab Epiſcopo tolli; an verò poſſit etiã auferri à quolibet proprio ſacerdote, ſeu ordinario confeſſore, qui poſſit abſoluere a peccatis mortalibus, dubitari poteſt. Pars enim negatiua videtur concludi ex dictis: nam grauius eſt hoc interdictum reſpectu talis perſonæ, quam ſit interdictum communitatis reſpectu ſingularum perſonarum: quia particulare interdictum non ponitur ſine propria culpa talis perſonę; per generale autem interdum ligatur perſona ſine propria culpa: ergo, ſi hoc vinculum, quod ſine propria culpa contrahitur ab inferiori ſacerdote auferri nõ poteſt, multò minùs poterit illud auferri, quod propter propriam culpam poſitum eſt. Et confirmatur, quia aliàs poſſet Parochus abſoluere à generali interdicto eum propter cuius culpam poſitum eſt, cùm tamen non poſſit abſoluere alios innocentes: quod quàm ſit abſurdum, per ſe ſatis patet. Sequela probatur, quia interdictum illud reſpectu eius, qui cauſam dedit, habet vim interdicti particularis perſonalis, vt ſuprà diximus.

8 Ratio in cõtrariũ. Cap. Nuper de Sẽtent. excommun. Gloſſa. Quorundam reſponſio.

In contrarium verò vrget dictum cap. *Nuper*, de Sentent. excommun. vbi abſolutio excommunicationis non reſeruatæ cenſetur conceſſa non ſolùm Epiſcopo, ſed etiam proprio ſacerdoti: ergo idem dicendum eſt de abſolutione interdicti perſonalis particularis: nam hæ duæ cenſuræ quoad hæc equiparantur, iuxta Gloſſam in capit. *Præſenti*, verb. *Generaliter*, de Sentent. excommun. in ſexto. Reſpondent aliqui, non eſſe parem rationem: quia excommunicatio impedit ſacramentalem abſolutionem, & ideò, quando reſeruata non eſt, committitur illi, qui poteſt ſacramentaliter abſoluere, vt poſſit ſuum munus exercere, & ſubditum curare. At verò interdictum non impedit receptionem ſacramenti pœnitentiæ maximè poſt cap. *Alma*, & ideò abſolutio à tali interdicto non eſt per ſe præuia ad abſolutionẽ ſacramentalẽ; ac proptereà non eſt cur cuicunque ordinario confeſſori concedatur.

Excluditur.

Hæc tamen differentia, licèt in generali interdicto habere poſſet locum, non tamen in particulari: quia hoc interdictum etiam impedit abſolutionem ſacramentalem, vt ſupra ſuo loco notauimus ex ipſomet cap. *Alma*: ergo potiùs hinc confirmatur æquiparatio interdicti cum excommunicatione, quæ, cùm fauorabilis ſit, extendenda eſt. Præſertim, quia non tam eſt conſideranda materialis illa cenſura, vt ſic dicam, de qua Pontifex ibi loquitur, quàm formalis ratio, & intentio illorum verborum, *Quia tamẽ cõditor canonis eius abſolutionẽ ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo alijs cõceſſiſſe videtur:* vbi illud relatiuum, *eius*, non refert excõmunicationem, ſed iuris ſententiam, qua aliquis ligatur, quæ in interdicto etiam locum habet. Et præterea, ſi ſub his verbis non comprehenditur interdictum particulare perſonale; neque etiam comprehendetur cum proportione interdictum locale, vel perſonale generale; atque ita non poterit Epiſcopus relaxare aliquod interdictum iure Pontificio latum; etiamſi reſeruatum non ſit, quod eſt contra ſententiam communem. vt videre eſt apud Syluestrum *Interdictum*, 3. quæſt. 10. & alios Summiſtas, & Soto. Syluest. Soto.

9 Interdic. particulare perſonale nõ reſeruatum tolli poteſt à ſacerdote à quo poteſt excommunicat.

Propter has ergo poſteriores rationes, quamuis dicti autores abſolutè dicant, ſolùm Epiſcopum, vel prælatum participantem iuriſdictionem eius poſſe abſoluere ab interdicto iure lato; nihilominùs probabilius cenſeo hoc interdictum particulare perſonale, ſi reſeruatum non ſit, ab eodem ſacerdote tolli poſſe à quo poteſt auferri excommunicatio iuris non reſeruata, dummodo ſit propter contumaciam latum, vt diximus. Item neceſſe eſt, vt cauſa interdicti tollatur, & ſufficiens ſatisfactio fiat, vel cautio detur, iuxta dicta de Excommunicatione.

10 Reſpõdetur ad rationẽ dubitandi.

Ratio verò dubitandi in contrarium poſita, facilè ſoluitur negando ſimilitudinem rationis, propter differentiam inſinuatam, quòd interdictum generale non excludit innocentes a receptione ſacramenti pænitentiæ. Dices, licèt hoc ita ſit iure nouo, tamen iuxta antiquum excludebantur: deciſio autem cap. *Nuper*, antiquior eſt, quàm conceſſio cap. *Alma*, & ideò per ius antiquum interpretanda eſt. Sit ergo alia ratio, quia interdictum generale, licet comparatum ad perſonam innocentem, videatur leuius, ſeu relaxatione dignius; tamen in ſe, ac ſimpliciter grauius eſt: &, quia per ſe primò nõ reſpicit priuatas perſonas, ſed corpus commune, ideò eius relaxatio ſuperiorem requirit poteſtatem: quia verò à ſingulis perſonis auferri non poteſt, niſi in ſe, ac ſimpliciter tollatur, inde fit, vt, etiam reſpectu cuiuſcũq; particularis perſonæ, difficiliùs tollatur, quàm particulare interdictũ. Nec refert quod hoc propter propriam culpam latum ſit, nam proptereà requirimus, vt culpa tollatur, & ſatisfactio exhibeatur.

Satis fit ſuperiori obiectioni.

Neque etiam admittimus hoc poſſe extendi (vt in quadam confirmatione inferebatur) ad eum, qui cauſam dedit interdicto generali ſiue perſonali, ſiue locali; is. n. abſolui non poteſt, niſi ab eo, à quo tale interdictum ſimpliciter tolli poteſt: quia, licèt reſpectu illius perſonæ, quaſi eminenter habeat virtutẽ, & efficaciam interdicti particularis perſonalis; tamen ſimpliciter, ac formaliter eſt maius illo: ac proptereà auferri non poteſt ab inferiori ſacerdote, ſed ſolùm ab Epiſcopo.

SECTIO III.

Quæ forma ſeruanda ſit in relaxando interdicto.

1 De ſubſtantiali forma.

QVod attinet ad ſubſtantialem formam huius reuocationis, nulla ſunt verba determinata, ſed illa ſufficiunt, & neceſſaria ſunt, quæ voluntatem tollendi illud in habente poteſtatem ſignificent, vt omnes Summiſtæ, & Doctores docent. Qui tamen aiunt aliqua verba eſſe neceſſaria, nec ſufficere alia ſigna, per facta, vel aliquid huiuſmodi: quod commune eſt alijs cenſuris; tamen cum eadem limitatione id accipiendum cenſeo; facta enim, vel ſimilia ſigna per ſe ſumpta non ſufficiunt: tamen ſi cõiungantur aliquibus verbis, cum illis poſſunt cõplere perfectam ſignificationem, ſatiſque expreſſam, vt abſolutio habeat effectum. Communis

munis

Digitized by Google

munis caſus, ſeu exemplum eſt; nam, ſi Epiſcopus non ſeruet interdictum à ſe latum, id ſatis non eſt, vt cenſeatur auferre interdictum argumento cap. *Cùm deſideres*, de Sent. excommu. quia illa abſolutio nullo modo eſt verbalis; & ideò ſolùm Summo Pontifici licet illo modo reuocare cenſuram, quia non eſt aſtrictus ordinario iuri. At verò, ſi talis Epiſcopus dicat, intentionis ſuæ eſſe interdictum relaxare cùm primum illud non ſeruauerit, illud ſatis erit ad relaxandũ interdictum. Quod docuit Syluester cum Calderino *Interdictum*, 3. q. 9. & mihi placet (licèt aliqui dubitent) quia, licèt factum illud per ſe nõ ſufficiat, tamen cum verbis coniunctum, eſt ſufficiens ſignum, & dici poteſt verbalis relaxatio. Sicut, ſi per verba interrogaretur, an vellet interdictum relaxare, & annueret ſolis ſignis, ſatis in rigore eſſet, quantum ſpectat ad ſubſtantiam formæ; quamuis non rectè faceret Epiſcopus vtens his ſignis vel ambiguis, vel incertis. Quod verò attinet ad accidentalia, nullam ſpecialem ſolennitatem inuenio circa hoc à iure præſcriptam; & ideò nihil hic addere oportet præter dicta de cenſuris in communi, & de Suſpenſione. Aduertit tamen Syluester *Interdictum*, 3. q. 8. in fine, & 9. in principio reuocationem interdicti debere fieri cum iuramento; quod probat ex cap. *Alma*, vbi nihil de hoc in ſpeciali habetur, & ideò ſeruãda ſunt quæ in dictis locis, & tractando de excommunicatione adnotauimus.

Sylueſt. *Calderin.*

De accidentali forma.

2 Duo tamen hic addẽda ſuperſunt. Vnum eſt, an in interdicto locum habeat relaxatio, ſeu abſolutio ad cautelam, ſicut in excommunicatione. Quod tractat Couarruuias in cap. *Alma*, p. 2. §. 2. num. 5. & Nauarrus in ca. *Cùm contingat*, de Reſcriptis, remed. ſexto & iuris interpretes in cap. *Præſenti*, de Sentent. excommunicat. in ſexto. In quo textu habetur huius quæſtionis reſolutio quantum attinet ad interdictum generale loci: dicitur enim ibi, in huiuſmodi interdicto *non habere locum beneficiũ relaxationis ad cautelam*. Cuius ratio ſufficiens eſt iuris inſtitutio, à qua hæc omnia maximè pendent: fortaſſe tamẽ propter grauitatem huius cenſuræ, quæ valde publica eſt, voluit ius, vt, quando nulla eſſe dicitur, debeat aut declarari nulla, aut ſimpliciter tolli. Addit verò Nauarrus quandam limitationem, videlicet, quando relaxatio petitur ſimpliciter ad inſtantiam partis, ob cuius culpam poſitum dicitur, præſtita cautione de parendo iuri, tunc relaxandum eſſe interdictum antequam de iuſtitia, vel nullitate conſtet. Quod probat ex deciſionibus Rotæ, & alijs autoribus, & ex cap. *Qua fronte*, de Appellat. quod, mea ſententia, nõ multum probat, quia in illo eſt ſermo de interdicto perſonali, non de locali generali. Sed in ea re viſum, & communẽ ſententiam Iuris peritorum ſeruandã cenſeo: exiſtimo autẽ eos non loqui de propria relaxatione ad cautelã, ſed de abſoluta relaxatione, quæ tunc fieri debet ad inſtantiã partis, ſicut in ſimili caſu, præſtita cautione, abſolutio etiam ab excõmunicatione ſimpliciter dãda eſt, iuxta cap. *Cùm contingat*, de Offi. delegat. Aduertẽdum tamẽ non ſatis eſſe, vt cautionẽ, vel ſatisfactionem efferant illi, qui fuerunt, veluti ſecundaria cauſa interdicti per auxilium, fauorẽ, vel aliquid huiuſmodi; ſed neceſſariũ eſſe, vt principalis autor hoc præſtet: nam ad omnem relaxationẽ interdicti hoc requirit, vt colligitur ex ca. *Alma*, & notauit Syluester *Interdictum*, 3. q. vlt.

An in interdicto locũ habeat abſolutio ad cautelam. *Couarr.* *Nauarr.* Cap. Præſenti, de Sent. excõ. in 6.

Nauarr.

Reſponſio.

Aduertẽdum.

Ca. Alma. *Sylueſt.*

A De alijs verò interdictis non inuenio in iure definitionem adeò expreſſam; ex dict. autẽ cap. *Præſenti*, per argumentum ab ſpeciali colligere licet, in omnibus alijs interdictis locum habere beneficium relaxationis ad cautelam. Nõ enim ſine cauſa additum eſt ibi verbum illud, *Generaliter in ciuitates, caſtra, &c.* poſitum ergo eſt ad excludendum interdictum particulare locale, vt Couarruuias notat ex deciſione Rotæ, & ex pluribus autoribus, qui de interdicto particulari loci loquuntur. Et ratio eſt, quia hoc beneficium communiter conceditur in quacunque cenſura: ergo, vbi ſpecialiter non negatur, conceſſum manet. Quæ ratio æqualiter procedit in interdicto perſonali particulari: de quo videtur clariùs loqui Nauarrus; id tamen expreſsè tenet Syluester *Interdictum*, 3. q. 9. & Angelus *Interdictum*, 8. num. 2. qui alios autores referunt. Et addunt congruentiam; quia hoc interdictum priuat receptione ſacramentorum, in quo aſſimilatur excommunicationi; & ideò debet etiam in illo modo relaxationis aſſimilari. Et ad hoc confirmandum eſt optimum dict. cap. *Qua fronte*, præſertim in verſiculo vlt. ſcilicet, *De his etiam, qui conqueruntur ſe irrationabiliter excommunicatos, vel interdicto ſuppoſitos, illud idem dicimus* (ſcilicet eſſe abſoluendos) *etiamſi ij, qui huiuſmodi protulerunt ſententiam* (vtique tam interdicti, quàm excommunicationis) *Ad Sedem Apoſtolicam duxerint appellandum*. Hoc ipſum confirmari poteſt ex cap. *Venerabili*, de Sentent. excommun. vbi ſententia ſuſpenſionis dicitur relaxari ad cautelã, quod tamen frequentiùs expedire poteſt in interdicto perſonali particulari.

3 Abſolutio ad cautelã hẽt locũ in oĩ interdicto excepto generali loci. *Couarru.*

Nauar. *Sylueſt.* *Angel.*

B

Ca. Qua fronte.

Cap. Venerabili, de Sent. excom.

C De interdicto autem generali perſonali dicti autores nihil expreſsè dicunt; quin potiùs Syluester, Angelus, Nauarr. & Couarruuias abſolutè dicunt, interdictum generale non poſſe hoc modo relaxari ſine diſtinctione de perſonali, vel locali. Quia verò in dict. cap. *Præſenti*, ſermo eſt tantum de locali interdicto, dicendum eſt, ex vi illius textus non negari beneficium relaxationis ad cautelam in interdicto perſonali etiam generali: quia, cùm denegatio huius beneficij fauorem non contineat, ſed potiùs rigorem, vltra vim verborum extendenda non eſt. Quòd ſi ex vi illius textus non negatur, non video cur neganda ſit ex vi iuris, niſi fortè praxis, & cõſuetudo aliud habeat, nã illa eſt optima legum interpres, & interdum illas extendit propter paritatẽ rationis, quæ fortaſsè videbitur eſſe inter generale interdictum perſonale, & locale.

4 *Sylueſt.* *Angel.* *Nauarr.* *Couarru.*

D Vltimum dubium eſt, an interdictum ſuſpendi poſſit. In quo nonnulla ſunt certa. Vnum eſt, interdictum non ſuſpẽdi per appellationem interpoſitam poſt latam interdicti ſententiam. Ita enim expreſsè cauetur in cap. *Is cui*, de Sentent. excommunic. vbi in hoc interdictum excommunicationi æquiparatur; vbi eſt ſermo de ſuſpenſione ab ingreſſu Eccleſiæ, quæ vt ſæpè dixi, eſt interdictum quoddam; eadem autem ratio eſt de quolibet alio interdicto. In cap. autem *Ad hæc quoniam*, de Appellation. abſolutè idem dicitur de quolibet interdicto. Secundò eſt certum interdictũ generale tam locale, quàm perſonale, & interdictum etiam locale particulare ſuſpendi poſſe ad tẽpus, vel ſimpliciter, vel quoad aliquem effectum, ab eo, qui illud tulit. Ita docent communiter Canoniſtæ in d. cap. *Ad hæc*, Quos refert, & ſequitur Couarruuias in capit. *Alma*,

5 Interdictũ poſt eius ſententiã latã nõ ſuſpẽditur per appellationẽ. Cap. Is cui. Cap. Ad hæc quoniam, de Appellatio. Oẽ interdictũ poteſt ſuſpẽdi ab illo qui illud tulit. *Couarr.* *Panorm.*

Digitized by Google

Alma, part. 1. §. 1. num. 4. contra Abbatē, & Decium, quos ibidem refert; quanquam Abbas fateatur hanc ſententiam in praxi ſeruari poſſe. 5 Eandem tenuit Nauarrus ca. 27. nu. 165. vbi idē dicit de excommunicatione, & in hanc ſententiam allegat Decium. Tenet etiam Syluester *Interdictum*, 3. q. 8. qui citat Innocētium, & Hoſtienſem. Idem Angelus *Interdictum*, 8. num. 3. qui refert alios, & quædam iura, ſcilicet cap. *Ad hæc*, tertio, & cap. *Directè*, & cap. *Præterea*, de Appellation. quæ nihil omnino ad rem præſentem faciunt. Melius id probatur ex capit. *Dilectus*, de Appellationibus ibi, *cuius effectum ad tempus duxerat ſuſpendendum*: & ſignificat Pontifex, tam validam eſſe illam ſuſpenſionem, vt, ſi, durante tempore ſuſpenſionis, appellatio interponatur ad Summum Pontificem, non poſſit vlterius iudex ad priſtinum ſtatum ſententiam reuocare, ita vt effectum exequatur. Sed hæc quæſtio à Panormitano, & alijs autoribus citatis latè diſputatur, qui variè textum illum exponunt, quæ ad nos nunc non pertinet. Fundamētum enim huius ſententiæ nō eſt, quia per aliquod ius hoc ſpecialiter conceditur; ſed, quia nullo iure prohibetur: nam hoc ipſo tota ſententia, & effectus cenſuræ pendet ex voluntate ferentis; ergo ſicut poteſt ſimpliciter eam auferre, ita poteſt ad tempus ſuſpendere. Vnde non eſt efficax Panormit. argumentum, quia non minùs eſt efficax appellatio interpoſita, quàm volūtas ferentis. Si ergo appellatio non ſuſpendit, nec iudex poteſt ſuſpēdere. Reſpōdetur enim, ſuppoſito iure poſitiuo, non eſſe ita efficacem appellationem, ſicut voluntatem iudicis, quia de appellatione habemus expreſſam prohibitionem, non verò de iudice.

Nauarr. Syluest. Angel.

Satisfit argumēto Panormit. in cōtrarium.

6 Euaſio. Sed aiunt, quamuis in volūtate iudicis ſit ferre ſententiam cenſuræ, tamen, illa lata, nō eſt in voluntate eius impedire executionem; ergo non poteſt illam ſuſpendere, ſed neceſſe eſt vt vel illam reuocet, vel quod illa habeat effectū ſuum; quia ſententia cenſuræ ſecum affert executionē cap. *Paſtoralis*, § *Verùm*, de Appellat. Reſpondetur, quamuis ſententia cenſuræ in hoc ſenſu ſecum afferat executionem, quod per ſe ipſa, abſq; alio medio inſtrumento, ſeu executore, efficax eſt ad inducendum ſuum affectum; Nihilominus in hac ipſa actuali executione pendet ex voluntate ferentis, & ideò per illam poteſt ſuſpendi, quoad actualem effectum. Et propterea diximus, hanc ſuſpenſionem fieri poſſe ab eo, qui eā tulit, quia inferior hoc non poteſt, cùm non habeat iuriſdictionem, nec ab illo pendeat effectus ſententiæ, vel voluntatis ſuperioris. Vnde inferunt Sylueſt. & alij, Epiſcopum non poſſe ſuſpēdere interdictum à Summo Pontifice poſitum; quod verum eſt de interdicto ab homine, vel reſeruato; nam, ſi ſit à iure Pontificio abſque reſeruatione, videtur poſſe ſuſpendi ab Epiſcopo ex legitima cauſa, ex commiſſione illi facta eodē iure ad relaxandum tale interdictum, vt ſuprà vidimus. Vnde hæc videtur generalis regula, eum poſſe ſuſpendere interdictum, qui poteſt auferre, nam vterque actus ex eadem poteſtate naſcitur.

Eluditur

Sylueſt. Epiſcop. ſuſpendere negat interdictum ab homine à Papa poſitum.

7 An interdictū perſonale ſpeciale poſſit ſuſpendi. Atque hæc omnia communia ſunt tribus interdictis ſuprà numeratis, reſpectu earum perſonarum, quæ ſine culpa ſua interdicto ligātur, vel ad illud ſeruandū obligātur: nam eadē eſt quoad hæc de omnibus ratio. Quoad eas verò perſonas, quæ cauſam interdicto dederunt, magis æquiparantur hæc interdicta cum interdicto perſonali particulari, de quo eſt maior dubitatio, an poſſit ſuſpendi. Nam Sylueſt. ſuprà negat tale interdictum poſſe ſuſpendi, niſi per ſolum Summum Pontificem, nam ille, inquit, diſpenſare in hoc poteſt, cùm ſit iuris humani: imò addit, ſi adhuc duret culpa, pro qua latum eſt interdictum, non poſſe Pontificem diſpenſare quātum ad celebrationem; ſed ſolum quoad alia.

Sylueſt.

8 Reſpondetur affirmatiuè. Verius tamen eſt, etiam hoc interdictum poſſe ſuſpendi ab eo, qui illud tulit. Quod à fortiori ſentit Nauarr. cum idem de excommunicatione aſſerat, & expreſsè id docet Couarr. Et ratio eſt eadem, quæ de alijs interdictis, quia hoc nullo iure prohibetur, & alioqui veluti ex natura rei effectus ſententiæ pendet ex voluntate ferentis. Quare nulla ad hoc requiritur iuris diſpenſatio, quæ Summo Pontifici reſeruata ſit: quia hic non agimus de priuilegio perpetuo celebrandi, aut participādi diuina tempore interdicti, quod Summus Pontifex ſolus concedere poteſt; ſed de ſuſpenſione alicuius effectus, qui à voluntate ferentis pendet. Quocirca, non ſolum poteſt ſuſpendi hoc interdictum poſtquam quis à contumacia receſſit, tunc enim potius tollendum eſt; ſed etiam ea durante, quia ſæpè poſſunt occurrere rationabiles cauſæ ad huiuſmodi ſuſpenſionem faciendam, vt per ſe patet. Neque ſolū quoad alios effectus, ſed etiam quoad celebrationem Miſſæ poteſt huiuſmodi interdictum ſuſpendi, non quia per hoc concedatur, vt ſine peccato celebret qui eſt in peccato; ſed ſolum vt talis ſuſpenſio efficiat, ne per Eccleſiam ſpecialiter prohibitus, ſeu interdictus ſit. Quo etiā fiet (quod Sylueſt. non aduertit) vt, licèt fortaſsè peccet celebrando, non tamen irregularis fiat: quia pro tunc non agit contra cenſuram; Poterit etiā contingere, vt non peccet, ſi coram Deo ſit benè diſpoſitus, & ab iniquitate receſſit, quamuis apud Eccleſiam nondum ſatisfacere potuerit.

Nauarr. Couarr.

Notādū.

9 Occurritur obiectioni. Hic verò ſe offerebat obiectio, quia hoc interdictum perſonale, & excommunicatio æquiparantur; ſed excommunicatio non poteſt ſuſpendi: ergo neque hoc interdictum. Ad quam Nauarrus reſpondet negando minorem. Sed quia oppoſita eſt communis ſententia, & magis conſentanea iuri, vt ſuprà vidimus, negamus has cēſuras æquiparari in omnibus, & ſpecialiter in hoc; quia iura ſignificant id eſſe ſpeciale in excōmunicatione, cap. *Cum deſideres*, de Sent. excōmunicationis, cum alijs: nam excommunicatio acerbior eſt pœna, & quoad hāc partem magis odioſa: & ideò volunt iura, vt vel omnino auferatur, vel omninò ſuum effectum habeat.

Nauarr.

DISPVTATIO XXXIX.

De ceſſatione à diuinis.

INter ſpirituales pœnas, & inter alia remedia, quibus Eccleſia vti ſolet ad corripiendos filios inobedientes, & contumaces: vna eſt, quæ ceſſatio à diuinis appellatur, vt conſtat ex iuribus, quæ inferius referemus, & ex quotidiano vſu Eccleſiæ. Vnde non eſt quod diſputemus, an hæc ceſſatio ſit licita, vel expediens: vtrumque enim ſatis confir-

mat

priuat Eccleſiæ vſus. Et ad illud priùs ſufficit, quòd non eſt cōtraria alicui præcepto diuino: nam, licèt ex diuino iure ſit, vt diuina officia in Eccleſia celebrentur, non tamen illud obligat, vt vbique, & ſemper fiat: & ideò aliquando, ſeu in aliquo loco ceſſare, nec eſt per ſe malum, neque extra materiam eccleſiaſtici præcepti. Ad ſecūdum autem, ſcilicet, vt hoc ſit expediens, multa concurrere neceſſe eſt, quæ iudices eccleſiaſtici prudenter obſeruare debent, & in ſequentibus explicabuntur.
6 Hæc ergo ceſſatio, ſi cenſura eſt, ſub interdicto comprehenditur, ne numerus ſpecierum cenſuræ augeatur contra reſponſum Pontificis in cap. *Quærenti*, de Verb. ſignific. [Ca. Quærenti, de Verb. ſignific.] Si verò non eſt cenſura, maximam habet cū interdicto affinitatem: & ideò diſputatio hæc optimè huic loco accommodatur. Nam per ſe neceſſaria eſt huius pœnę cognitio ad res morales, & ad huius materię complementum, & per comparationem ad interdictum facillimè intelligitur. Et ideò Doctores, qui ferè cum interdicto hanc pœnam inuoluunt, pauca de illa dicunt, quos quidem imitabimur: curabimus autem diſtinctè rem totam exponere. Et primò videbimus quid ceſſatio ſit. Deinde, quos effectus, & cauſas habeat, & quomodo tollenda ſit.

SECTIO I.

Quid, & quotuplex ſit ceſſatio à diuinis, & quomodo ab interdicto differat.

1 Ratio nominis.

QVOD ad nomen attinet, conſtat ceſſationem à diuinis ſic dictam eſſe, quia eo tempore quo hæc pęna fertur, ceſſant miniſtri Eccleſię à publica celebratione diuinorum officiorum, & Sacramentorum adminiſtratione. Et ideò dici ſolet hæc ceſſatio ſuſpenſio quædam organorum eccleſiaſticorum per alluſionē ad illud Pſal. 136. [Pſal. 136] *In ſalicibus in medio eius; ſuſpēdimus organa noſtra*: quia hoc eſt veluti maximū ſignum afflictionis, quam Eccleſia patitur, quādo omnia diuina officia ita ſuſpendit, vt notauit Soto in 4. d. 22. q. 3. art. 2. [Soto.] Ex quibus conſtat, appellationem hanc ab effectu ſumptam eſſe: nam illa ceſſatio effectus eſt huius pœnæ: ipſa autem pœna conſiſtit in illo vinculo, quo aſtringuntur miniſtri Eccleſiæ, & obligantur ad ceſſandum à diuinis. Et de hoc vinculo præcipuè inquirimus quid ſit.

2 An ceſſatio ſit cēſura. 1. opinio Couarr. Soto.

Ad hoc autem declarandum primò videndū eſt, an hoc vinculum, ſeu pœna ſit propria cenſura: nam autores in hoc varij ſunt. Couar. in cap. *Alma*. p. 2. §. 2. in princ. eam vocat iuris Pontificij cenſuram, eodem ferè modo loquitur Soto d. q. 3. art. 1. vbi quinque numerat cenſuras, quarum vna eſt ceſſatio à diuinis. Et videtur hoc

A efficaciter probari ex definitione cēſuræ in prin. huius operis poſita: nam hæc ceſſatio eſt pœna eccleſiaſtica, & priuat ſpiritualibus functionibus, & ponitur propter contumaciam vt ab illa recedatur; atque ita etiam eſt medicinalis pęna, quæ per ordinariam poteſtatem Eccleſiæ tollitur, ſicut imponitur: ergo nihil illi deeſt ad verā rationem cenſuræ. [2. opinio Nauarr. Abbas.] Alij nihilominùs negant hanc pœnam eſſe cenſuram. Ita tenet Nauarrus in Summa cap. 27. num. 164. & 188. nullam autem aliam rationem affert, niſi quia ceſſatio nō eſt, niſi ipſa omiſſio officiorum, iuxta Panormitanum in cap. *Dilectus*, de Appellationibus nu. 18. [Excluditur fundamētū Nauarri.] Quam rationem, & ſenſum propoſitionis aſſumptæ vix percipio: nam hæc pœna, pro vt
B ab Eccleſia imponitur, nō eſt ipſa actualis omiſſio diuinorum officiorum: poteſt enim aliquādo Eccleſiaſticus iudex iuſtè præſcribere ceſſationem: & nihilominùs miniſtros Eccleſiæ, de facto non omittere diuina officia, in quo grauiter peccant, quod eſt ſignum, ſententiam fuiſſe validam, & pęnam reuerà impoſitam: cùm ergo omiſſio diuinorum de facto non ſit ſubſecuta, non conſiſtit hæc pœna formaliter in ipſa omiſſione facti, ſed in vinculo impediente actionem, ex quo ſequi debet talis omiſſio. [Excluditur euaſio quædam.] Si autem reſpondeatur, per omiſſionem intelligi vinculum omittendi, malè inde infertur non eſſe cenſuram; nam etiam interdictum eſt vinculum omittendi diuina, imò & omnes cenſuræ cum proportione ſunt vincula, quæ obligant ad aliquas omiſſiones, ſeu priuationes.

Nec minùs obſcurum eſt dictum Panormitani, quod Nauarr. allegat & Syluester ſequitur [3 Soto.]
C *Interdictū*. 1. q. 1. ait enim, hoc differre inter ceſſationem, & interdictum, quòd interdictum eſt quid iuris, ceſſatio autem ſolùm eſt quid facti. Quod dictum, Soto dicto artic. 2. ita interpretari videtur, vt ceſſatio dicatur eſſe quid facti, quia nunquam fertur ipſo iure, ſed ſemper ab homine: interdictum verò eſſe quid iuris, quia etiam ipſo iure fertur. [Excluditur Soti interpretatio.] Sed non fuit hæc mens Panormitani, quia omne interdictum, etiam quod ab homine fertur, cenſet eſſe quid iuris: nam & de ſententia interdicti abſolutè, & ratio quam reddit generalis eſt, ſcilicet, quia per talem ſententiā locus ſupponitur interdicto, ita vt ille, qui celebrat, irregularis fiat. Vnde è conuerſo non ideò ait ceſſationem eſſe quid facti, quia non fertur ipſo iure; ſed quia ſolùm eſt ipſa ſuſpenſio organorum, in quo ſignificat ſententiam Nauarri, &
D eandem habet difficultatem. Adde, quòd, licèt de facto nulla ceſſatio à diuinis inueniatur ipſo iure lata, tamen non repugnat ferri aliquo ſtatuto, vel lege: ergo ex ſe etiam in illo ſenſu poteſt eſſe quid iuris. Alius ergo fuit ſenſus Panormitani, quem infrà declarabimus.

In hac re mihi eſt moraliter certum, ceſſationem non eſſe cenſuram omninò diſtinctam ab illis tribus, quas hactenus tractauimus, propter cap. *Quærenti*. de Verbor. ſignif. prout latiùs expendi, & probaui in diſp. 1. ſect. 3. huius libri. [4 Vera reſolutio. Ca. Quærenti, de Verb. ſignific.] In quo diſplicet mihi opinio Soti cui conſentit Couarr. dicens, ceſſationem eſſe aliam cēſuram interdicto ſimilem: nam ſi cenſura eſt, nō eſt alia, ſed eadem, quia manifeſtum eſt nec ſuſpenſionem, nec excommunicationem eſſe, quod ſi interdictum non eſt, nec cenſura eſt: Quia quod ſub nulla ſpecie inuenitur, nec ſub genere exiſtit. Videndū ergo ſupereſt, an ceſſatio ſit interdictū.

Quod,

Ceſſatio à diuinis nũquam fertur directè in pſonas.

Quod, vt diſtinctius fiat, & relatæ opiniones magis intelligantur; & iudicium de eis feramus, aduerto ceſſationem a diuinis nunquam ferri directè, & abſolutè in perſonas, ſed in loca tantùm. In quo differt ab interdicto generatim ſumpto. Ita ſumitur ex omnibus Summiſtis verb. *Ceſſatio à diuinis*, & ex Panormitano, Nauar. Couar. & Soto locis citatis, & alijs autoribus, quos ipſi referunt. Nam, licèt priorem partem negantè expreſsè non ponant tamen ſolùm faciunt mentionem ceſſationis localis, vt ſic dicam, ſolumq; diſtingunt eam in ordine ad loca. Vnde planè ſentiunt nullam eſſe ceſſationem perſonalem. Et eodem modo hoc ſumitur ex iuribus, quę de hac ceſſatione loquuntur: ſemper enim mentionem faciunt ſolius ceſſationis localis, vt paulò poſt referemus. Ratio etiam id perſuadet, quia ex vi ceſſationis nunquam prohibentur perſonę vbique celebrare diuina, ſed tãtum in aliquo loco, quem reſpicit ceſſatio, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ. Item, quia talis ceſſatio in nullo differret ab interdicto perſonali: quia hoc interdictum obligat perſonam, vt vbique ceſſet à diuinis officijs publicis: nam a priuata recitatione officij canonici non remouet; quam omiſſionẽ etiam ceſſatio nõ inducit, imò neque illam permittit, ſi aliàs erat obligatio recitãdi, nulla eſt ergo ceſſatio à diuinis directè, & abſolutè cadens in perſonas, quæ ſit aliquid diſtinctum ab interdicto perſonali.

Panormi. Nauar. Couar. Soto.

5 *Ceſſatio à diuinis altera eſt particularis, generalis altera.*

Rurſus ceſſatio loci in particularem & generalem diſtinguitur. De generali loquitur Clemẽtina 1. de Verbor. ſignif. & de eadem tacitè exponere videtur alia iura, ſcilicet, cap. *Irrefragabili*. §. *Cæterum*. de Offi. ord. & cap. *Si Canonici*. & cap. *Quamuis*. eod. tit. in 6. in quibus eſt ſermo de ceſſatione, quæ ponitur à Canonicis, ſeu à Cap. vel Collegio habentibus ad hoc poteſtatem ex conſuetudine, vel alio modo, quę poteſtas interdum ſe extendit ad ponẽdam ceſſationem generalem in ciuitatibus, vel terris, vt in dict. Clem. dicitur. De ſpeciali verò videtur eſſe ſermo in c. *Dilectis*. de Appel. vbi ſolùm in Eccleſia Altiſiod. dicitur ceſſatio lata, quod poſſet intelligi de tota ciuitate, vt aliqui exponunt, ſed proprius intelligitur, tãtum de Eccl. matrice, vt exponit Gloſ. in dict. Clem. 1. verb. *Generalibus*. Differunt autem hæ duæ ceſſationes in primis in locis, circa quæ verſantur, eodem modo, quo ſimilia interdicta diſtinguuntur, vt Syl. verb. *Ceſſatio*, dicit; & Panormitanus, & alij indicant.

Cle. 1. de ver. ſignificat. Ca. Dilectis de Appell. Gloſſa.

In quo differãt inter ſe generalis & particularis ceſſatio.

6 Inter has autem duas ceſſationes quidam ita diſtinguũt, vt ceſſationem particularem negent eſſe propriam cenſuram: generalem autem dicant eſſe eãdem cenſuram cum interdicto. Quã opinionem aliqui tribuũt Syluest. ſuprà num. 1. quia dicit ceſſationem generalem æquiparari interdicto, non verò particularem. Sed re vera id non tenet: nam inferiùs ait, illam æquiparationem non intelligi in omnibus, ſed ſolum in caſu expreſſo in dicta Clemẽtina, ſcilicet in hoc, quòd religioſi ſub excommunicationis ſententia ipſo iure lata eodem modo obligantur ad ſeruandas ceſſationes generales, ſicut generalia interdicta. Sine cauſa ergo aliqui ex eo textu colligunt ceſſationem generalem eſſe cenſurã, ſeu ſpeciem interdicti generalis; ſed potius oppoſitũ poteſt probaliter colligi, tum, quia diſtinctè de illis ſit ſermo; tum etiam quia non contentus Pontifex vniuerſali præcepto tradito quoad interdicta

A generalia, illud extẽdit ad ceſſationes generales: ergo intellexit ceſſationem generalem non eſſe interdictum, nec ſpeciem eius. nam, ſi eſſet ſpecies, ſub genere comprehenſa fuiſſet, neque vlla poſtea facta fuiſſet extenſio. Item ſine cauſa Syluester ex hoc textu colligit differentiam inter ceſſationem generalem, vel particularem quoad æquiparationem cum interdicto: nam re verà nulla colligitur, ſi cum proportione loquamur. Nam in illo textu non eſt ſermo de interdicto particulari, ſed tantum de generali, vnde mirum non eſt quod extenſio fiat ad ceſſationem generalem, & non ad particularem, & quòd in hoc æquiparetur interdicto generali ceſſatio generalis, & non particularis. Non verò inde ſequitur, ceſſationem particularem non ęquiparari interdicto proportionato, ſcilicet particulari: nam in illo textu nihil de hoc dicitur, & oppoſitum B colligi poteſt quantum ad præceptum, & cenſuram ibi latam, ſcilicet, quòd ſicut non incurrit illam excomm. religioſus violans interdictũ particularis Eccleſiæ, ita nec violans ceſſationẽ particularem: quod valde notandum eſt.

Notãdũ.

7 *Refutatur opinio diſtinguẽs inter ceſſationẽ generalẽ & particularẽ.*

Ex his ergo ſatis conſtat, opinionem illam diſtinguentem ceſſationem generalem, & particularem in ratione cenſuræ, vel interdicti nullo iure fundatam eſſe, imò, ſi attendamus modum loquendi iuris in dict. c. *Dilectis*. de App. potius ceſſatio particularis, dici poſſet ſpecies interdicti, & hac ratione propria cenſura: ſic enim ibi dicitur, *Interdictum huiuſmodi promulgauit, vt Epiſcopo in ciuitate præſente, à diuinis in Altiſiodorenſi Eccleſia ceſſaretur*. Vbi particularis ceſſatio interdictum appellatur, & Gloſſa ibi intelligit de proprio interdicto, & Abbas ibi. Et videtur probari, quia Pontifex non ſemel tantum, ſed ſæpe in eo textu C illam pænam interdictum appellauit; quam tamen ex eodem textu, & ex Gloſſa citata in dicta Clementina 1. de Sentent. excommunic. cõſtat, fuiſſe quandam ceſſationem à diuinis, Vnde poſſet aliquis occaſionem ſumere dicẽdi è contrario ceſsationem paticularem eſſe cenſuram, & proprium interdictum; generalem autem minimè propter dictam Clementinam. Verũ hæc ſententia neque autorem habet, nec probabilitatem, quia apud omnes eſt indubitatum maius eſſe vinculum ceſſationis generalis, quàm particularis, quia ceſſatio generalis, includit quidquid particularis, & addit aliquid ſaltem extenſiuè quoad loca; quoad alios verò effectus aut perſonas in nulla re ſuperatur à ceſſatione particulari; nec quidquam poteſt cum probabilitate aſſignari: ergo nulla ratione dici poteſt ceſſationem particularem eſſe veram cenſuram interdicti; & nõ D ceſſationem generalem. Videtur ergo concludi à fortiori ex d. c. *Dilectis*. ceſſationem generalem eſſe interdictum, atque adeò hanc pœnam non addere nouam cenſuram, ſed eſſe quandam ſpeciem interdicti, quæ propter diuerſos, ſeu plures effectus ſpeciali nomine appellatur, Atque ita loquitur abſolutè de ceſſatione Maiolus li. 3. c. 20. *Maiol.* dicens, ceſſationem eſſe quandam ſpeciem interdicti, & ait hoc indifferenter de vtraque, quamuis ſtatim aliam differentiam inter eas conſtituat, non ſatis conſequenter, vt iam dicam.

Præceptum

Digitized by Google

Præcipuum diſcrimen inter ceſſationem à diuinis, & interdictum.

8 OBſtat verò contra hunc dicendi modum diſcrimen aliud, quod communiter aſſignari ſolet inter ceſſationem à diuinis, & interdictũ, quod hic neceſſariò examinãdũ eſt. Nam ſi illud eſt verum, optimè declarat, ceſſationem à diuinis nec interdictũ eſſe, neq; omnino cẽſuram. Eſt autem diſcrimen, quia interdictum ita afficit locum, vt qui in illo celebrauerit in caſu, aut modo non conceſſo, irregularis fiat, vt in ſuperioribus approbatum eſt. At verò ceſſatio nõ habet hunc effectũ: nam, licèt quis peccet celebrando in loco, vbi ceſſatur à diuinis, non fit irregularis. Quæ ſententia quoad ceſſationẽ particularem eſt communis Canoniſtarũ, vt conſtat ex Gloſſa ſecunda in cap. *Si Canonici* de Offic. ordinat. in 6. Hoſtienſis, & in cap. *Irrefragabili, de* Offic. ordinat. nu. 11. Panormit. in d.c. *Dilectis,* quem cũ Innocentio, Bonifacio, & alijs refert, & quoad hoc ſequitur Couarruuias ſuprà nu. 4. & Nauarrus dicto nu. 188. & eam tenuit Syluester verb. *Interdictum,* 1. §. 1. & verb. *Ceſſatio,* §. vltimo, & Angelus ibidem. Quorum fundamentum eſt, quia ceſſatio particularis non eſt interdictum particulare, & conſequenter nullum interdictum eſt; ſed in iure tantùm eſt cautum, vt, qui celebrat in loco interdicto, irregularis fiat: ergo, qui celebrat in loco, vbi eſt particularis ceſſatio, non eſt interdictus, ex alio principio iuris, quòd irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis, iuxta cap. *Is qui,* de Sentent. excommunicationis, in 6.

Gloſſa. Panorm. Innoc. Couarru. Nauarr. Syluest. Angel.

9 De ceſſatione autem generali non eſt ita cõcors ſententia: nam Ioannes Andreas d.c. *Si Canonici,* & ibi Innoc. Anchar. & alij, & Calder. tract. de Interdicto docent, eum, qui celebrat tẽpore ceſſationis generalis, fieri irregularem, quãuis de particulari aliud ſentiant: Et hãc partem ſequitur Maiolus d. cap. 20. citans Antoninum in tractatu de Cenſuris, cap. 89. Idemquè tenet in 3. part. 26. c. 3. & Villadiego tractatu de irregularitate, c. Interdicto, in fine, & in hanc partẽ inclinat Couarruuias ſuprà. Qui autem ſolùm fundantur in ęquiparatione illa, inter ceſſationẽ generalem, & interdictum generale, quæ fit in Clem. 1. de Sententia excom. Quod fundamẽtum inefficax eſt, vt ex ſuprà dictis conſtat, quia non æquiparantur eò quòd ceſſatio ſit interdictum, ſed potius, quia non eſt interdictum, ad illam facta eſt extenſio ex voluntate Pontificis. Rurſus non æquiparantur in omnibus, ſed in obſeruatione ibi ſtatuta: ibi autem non imponitur trãſgreſſoribus pœna irregularitatis, ſed excõmunicationis, quæ longè diuerſa eſt. Vnde is, qui celebrat in loco generaliter interdicto, nõ fiet irregularis ex vi illius Clemẽtinę, ſi alibi decretum nõ eſt: cùm ergo de ceſſatione etiã generali alibi decretũ non ſit, nihil ex hac æquiparatione cõcludi poteſt. Atq; hoc videtur aduertiſſe Paludanus in 4. diſt. 18. q. 8. art. 2. num. 36. cùm ibi, ibi æquiparata eſſe interdictum, & ceſſationem generalem quoad pœnam excõmunicationis ipſo facto violãtibus impoſitã; *cùm tamen* (inquit) *olim contra ceſſationem faciens non fieret irregularis.* Quæ verba ſunt æquiuoca; & ex eis poſſet quis colligere olim quidẽ ita fuiſſe, nũc autẽ aliter eſſe. Nõ eſt tamẽ hic ſenſus; ſed, licèt olim

Quorundam ſententia de ceſſatione generali. Ioã. And. Innoc. Anchar. Calderin. Maiol. D. Ant. Couarr. Villadiego. Excluditur fundamẽtũ horũ autorum. *Palud.*

A non fuerint æquiparata in irregularitate, ibi ſimili pœna excommunicationis puniri, ſeruata nihilominùs antiqua diſſimilitudine: Et ſic verum eſt quod idem autor ſubdit, *ſed circa ceſſationem ſolùm hoc eſt innouatum, & nihil aliud:* non enim neceſſe eſt, vt, ſi duo delicta in vna Lege habent aliquam pœnam communem; ideo aliæ pœnæ alijs legibus impoſitæ vni ex illis delictis extendantur ad aliud.

10 Vnde dicta opinio non conſequenter loquitur, diſtinctionem quoad hoc faciẽs inter ceſſationem particularem, & generalẽ: nã fundamẽtum illud, quòd irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis, æquè procedit in ceſſatione generali, ſicut in particulari: quia in neutra inuenitur talis irregularitas in iure expreſſa. Quod ſi dicant, ſatis eſſe quod ſit expreſſa in interdicto generali, vt ibi intelligatur incluſa generalis ceſſatio, idem dicere debent de ceſſatione particulari reſpectu interdicti particularis, qd ſcilicet ſub illo intelligatur incluſa. Imò neceſſe eſt, vt dicant, etiã ante dictã Clem. de Sent. excommunicationis, fuiſſe ceſſationẽ generalẽ incluſam ſub interdicto generali in antiquis iuribus, quoad hunc effectũ: quia ſi antea non includebatur, ex vi Clementinæ nõ includitur, vt oſtẽſum eſt. ſi autem includebatur, à fortiori dicẽdum eſt, ceſſationem particularẽ incluſam eſſe in interdicto particulari: nam, ſi rationẽ ſpectemus, eſt eadem cùm proportione, Si autẽ ſpectemus ius, habemus aliquod fundamẽtũ huius incluſionis, quoad ceſſationẽ particularẽ in d. c. *Dilectis:* quoad ceſſationẽ verò generalem nullum eſt aliud: nam ex dicta Clementina nullum ſumi poteſt, vt oſtendi. Quapropter magis cõſequenter de vtraque ceſſatione loquuntur negando hãc irregularitatẽ Panormitanus, & alij antiqui Canoniſtæ ſuprà citati, quos ſequũtur Sylu. et Nauar. et Palud. ſuprà, & idẽ ſẽſit Sot. d. art. 6.

Prędicta ſententia reijcitur. Excluditur euaſio. *Syluest. Nauarr. Palud. Soto.*

11 Vnum tamen mihi ſupereſt, & dubium circa fundamentũ huius communis ſententiæ ad vtramque ceſſationem applicatum, nimirum, quòd in iure non eſt irregularitas expreſſa contra celebrantes diuina officia tempore ceſſationis. Nam, licèt verum ſit non eſſe expreſſam ſub nomine ceſſationis; dici tamen poteſt eſſe expreſſã ſub nomine interdicti; & id ſatis eſſe, q̃a ceſſatio eſt interdictũ quoddam. Quando enim in iure dicitur, irregularitatem non inferri niſi in caſibus à iure expreſſis; nõ eſt intelligẽdũ, neceſſariũ eſſe, vt ſub ſpecifico nomine exprimantur, ſed ſatis eſt, ꝙ ſint expreſſi ſub locutione generali, ſeu indefinita quę illi æquiualeat. Nã etiã non inuenitur in iure expreſſum, ꝙ violans celebrando interdictum particulare locale, fiat irregularis; ſed ſolùm quòd celebrans in loco interdicto, & hoc ſatis eſt, vt ſub hoc genere comprehendantur ſpecies: ergo ſimiliter ſi ceſſatio (vt eſt probabile) eſt ſpecies interdicti, illa ſufficienter eſt in iure expreſſa ſub illo genere: ergo neceſſe eſt, vt dicti autores oſtendant ceſſationem non eſſe ſpeciem interdicti, quod ipſi non faciunt: imò potiùs id ſupponunt. Quin etiã Nauar. ex hac differentia quoad irregularitatẽ maximè probat ceſſationem non eſſe interdictum; in quo committitur circulus. Alij verò probant ceſſationem non eſſe interdictũ, quia per plures effectus habet, ſeu magis priuat ſeu ceſſare facit à diuinis officijs, vt patebit infrà ex effectibus eius: quę differentia videtur eſſe nimis acciden-

Dubium circa cõmunis opinionis fundamentum.

Digitized by Google

talis ſolumque probare ceſſationem eſſe quoddam maius, ſeu maximum interdictum.

Reſponſio præcipuè difficultatis.

12 Fateor quidē difficile eſſe aliquid in his omnibus cum ſolido fundamento affirmare, quia neq; ex ſola ratione ſumi poteſt, neq; in iure aliquid in hoc eſt ſufficienter declaratum. Tamen cum in iuris intelligentia magnam authoritatē habeant eius interpretes, ex communi eorū conſenſu accipimus, ceſſationem, & interdictum in iure ita eſſe diuerſa, vt neutrum ſub altero ex vi, & proprietate verborum comprehendatur, nec tanquam æqualia, nec tanquam inferius ſub ſuperiore. Quod principium (mea ſententia) non parū efficaciter probat textus in dicta Clemē. 1. de Sententia excommunicationis, vt ſuprà eſt à nobis cōſideratum. Præterea ad hoc principium probandum optima eſt coniectura, qua Nauarrus vtitur: quia, cùm conceditur priuilegium ad audiendam Miſſam tēpore interdicti, nō intelligitur conceſſum ad illā audiēdam tempore ceſſationis à diuinis, vt conſtat ex communi oīum intelligentia, & infra ēt dicemus, non oīa, quæ nunc ſunt cōceſſa per cap. *Alma*, tempore interdicti, extendi ad ceſſationem à diuinis. Item è cōtrario aliquis pōt interdum ceſſationem præcipere, qui nō poteſt interdictum ponere, vt notat Gloſſa 2. in d. c. *Si canonici*, de Offic. ordinat. in 6. vnde Priuilegium ad ponendam ceſſationē, per ſe, nō extenditur ad ponendum interdictū: ſunt ergo hæc in rigore iuris ita diuerſa, vt vnum ſub alio non comprehendatur. Neq; contra hoc obſtat modus loquendi d. cap. *Dilectis:* quia maius pondus habet cōmunis vſus totius iuris; & quia vt iam diximus, ſæpè verbum *interdicendi*, aut *interdicti*, generatim ſumitur pro quacunq; prohibitione: potuit ergo in illo textu ita accipi; vel certè, cùm tempore interdicti ſuo modo à diuinis ceſſetur, intelligere poſſumus, de ſola ceſſatione accommodata ad interdictum ibi eſſe ſermonem. Ex hoc autem à principio in iure fundato, optimè colligitur diſcrimen paulò antea poſitum quoad irregularitatem tranſgreſſoris, manetque ſolidum illud fundamentum, ꝙ talis irregularitas quoad ceſſationem à diuinis nō eſt expreſſa in iure: quia, ſit alicubi, maximè vbi fertur de interdicto, nō autem ibi, quia ceſſatio ſub interdicto nō intelligitur. Nam ſi in fauoribus, & priuilegijs non admittitur hæc extenſio, multò minùs in pœna, & rigore admittenda eſt.

Interdic. & ceſſatio à diuinis neutrū ſub altero continetur in iure.

Nauarr.

Gloſſa.

Satisfit rōni ſuprà poſitæ.

Ceſſatio ab interdicto eſſentiali diſcrimina differt.

13 Rurſus verò à poſteriori ex hoc effectu infero, ceſſationem non ſolùm nomine, ſed re ipſa, & eſſentiali differentia differre ab interdicto. Quia ex effectibus optimè cauſas diſtinguimus. Item, quia ceſſatio non interdicit perſonam, vt per ſe notum eſt, quia non fertur ſimpliciter in perſonam, vt ſuprà dixi, & ſtatim ampliùs exponetur: nec etiā interdicit locum, ſi propriè de interdicto loquamur, aliàs, qui celebraret ibi, fieret irregularis tanquam celebrans in loco interdicto. Vnde ita pōt explicari hæc differentia, ꝙ interdictum locale videtur eſſe veluti quædam affectio ipſius loci, quem inhabilem reddit ad diuina officia ſic in eo celebranda, & ideò cautū eſt, vt irregularis fiat, qui in eo contra ius celebrat; ceſſatio autem non eſt affectio loci, ſed ſimplex quædam prohibitio ipſis miniſtris Eccleſię facta reſpectu talis loci. Dices, Ergo ſolùm miniſtri, vel incolæ illius loci tenebuntur abſtinere à diuinis in illo loco, nō verò exteri, quia perſonalis prohibitio nō extenditur ad ipſos, & aliàs locus non eſt interdictus. Reſpōdetur negando ſequelā: falſum eſt enim prohibitionem perſonalem non poſſe extendi ad ipſos, vt exiſtentes, & operātes in tali territorio, aut plebe: nā, ſi quis tenetur ſeruare cōſuetudinem loci; in quo exiſtit, tenebitur etiā ſeruare præcepta, quæ pro tali loco poſita ſunt. Et in hoc ſenſu intelligo potuiſſe dici à Panormitano, interdictū eſſe quid iuris, ceſſationem autem quid facti; nō ꝙ ceſſatio ante actualem ceſſationem, quæ ad factum pertinet, nō imponat vinculum, & obligationem ceſſandi, id enim apertè falſum eſt, vt ſuprà probaui; ſed quod ceſſatio ſolū inducat ꝓhibitionem huius facti, ſeu omiſſionis, nulloſq; alios iuris effectus inducat vi ſua. Interdictū autē inducit iuris effectus, vt ſunt irregularitas, & alij ſimiles. Et hāc interpretationem notauit Couarruuias ſuprà nu. 1. Rurſus hinc colligo, intēliuè, vt ſic dicā, maius vinculum eſſe interdictū, q̃ ceſſationē à diuinis, quādoquidem maiori pęna illius trāſgreſſio punitur; quāuis extenſiuè quoad aliquos effectus excedat ceſſatio, propter quod ſepè adiungitur interdicto, vt infrà videbimus.

Occurritur obiectioni.

Panormitani dictū exponitur.

Couar.

14 Tandem ex his concludo, ceſſationem non eſſe ſpeciem cenſuræ, ſed ſimplicem prohibitionem. Hæc ſequitur ex dictis, tum quia oſtenſum eſt non eſſe interdictum, tum quia declaratum eſt non habere effectum irregularitatis, licèt violetur celebrando, qui eſt inſeparabilis à cenſura. Et per hunc effectum optimè explicatur differentia inter generalem prohibitionem, & cenſuram, quam indicarunt Innocentius, Cardinalis Zabarella, & Speculator, quos refert, & ſequitur Maiolus ſuprà nu. 10. Confirmatur à ſimili: nam hac rōne celebrans in Eccleſia violata per ſanguinis effuſionem, non fit irregularis, quia illa nō eſt cenſura, ſed quędā loci irregularitas, vel nuda prohibitio, vt notauit Innocentius in cap. vltim. de Exceſſ. Prelat. num. 7. Et è conuerſo ex carentia illius effectus optimè infertur illam nō eſſe cenſuram. Similes ſunt prohibitiones celebrandi in aliqua Eccleſia, quæ fiunt in c. 1. & 2. de Iure patronatus. Similiter licet Prælatus ſimpliciter prohibeat aliquem celebrare, vel confeſſiones audire, non ſtatim cenſetur ſuſpenſionis cenſuram ferre, cuius ſignū à poſteriori eſt, quia ſubditus contra voluntatem ſuperioris celebrando, quamuis peccet, non tamen ſemper fit irregularis: ergo eſt diſtinctio inter ſimplicem prohibitionem, & cenſurā. Quæ in hoc conſiſtit, ꝙ ſimplex prohibitio nō inducit illos proprios effectus iuris, quos inducit cenſura propter quod cenſura exiſtimatur veluti quædā moralis affectio iuris, tales habens effectus, quæ ineſt perſonæ, quæ propterea ſecum illā defert etiam extra territorium imponentis: ſimplex autem prohibitio eſt ſolùm præceptum quoddā extrinſecū, quod ſuis terminis concluditur. Quæ omnia rectè accommodantur ceſſationi, vt ſimplex prohibitio dicatur, & non cenſura. Ac tandem cenſura per ſe, ac formaliter eſt pęna; ſimplex autem prohibitio, per ſe, ac formaliter nec includit, nec requirit rōnem pœnæ, quia ad illā ſufficit ratio pręcepti. Vnde nec ceſſatio à diuinis per ſe, ac directè pęna eſt: quia licèt nunquam ponatur niſi occaſione culpæ: tamen, cū ęquè cōprehendat innocentes, ac nocentes quoad proximā obligationem ſuam, magis poni videtur, vt ſignū afflictionis Eccleſiæ, & vt generale quoddā grauamen, per modū cuiuſdam præcepti impoſitum, q̃ per

Cōcluſ. Vide Mādoſiū in ſua praxi Commiſſion. 33. q̃ eſt vlt. verb. Interdicti.

Innocent. Zabarel. Speculat. Maiol.

Ceſſatio à diuinis per ſe, ac formaliter pœna non eſt.

modum

Digitized by Google

modum pœnæ, quamuis inde etiam reſultet aliqua pœna in perſonas culpabiles. Vnde inſurgit alia conſideratio, nam interdictum licet locale ſit, ſemper ſpecialiter, ac principaliter afficit perſonas, quæ interdicto cauſam dederunt, ideoq; illas vbique arcet à diuinis, & pro illis priuilegia non valent: At verò ceſſatio non ligat ſpeciali modo perſonas, quæ cauſam dederunt, nec illas excludit vbique à diuinis quantum eſt ex ſe: ergo ſignum eſt non eſſe interdictum, nec cenſuram, nam hæc ſemper fortiùs ligat eos qui cauſam dederunt, quam innocentes.

15 Satisfit argumẽtis ꝓ cõtraria ſententia poſitus.

Et per hæc tandem reſponſum eſt ſufficienter ad fundamentum contrariæ ſententiæ: facile enim eſt ex dictis ceſſationem excludere à definitione cenſuræ ſuprà data, vel quia formaliter non eſt pœna, ſed prohibitio ſimplex, vel quia non eſt propria priuatio ſpiritualium bonorum moraliter afficiens ſubiectũ modo ſuprà explicato, ſed extrinſeca tantùm prohibitio. Denique argumẽtum illud à definitione parũ vrget, quia huiuſmodi definitiones non ſunt, vel per ſe notæ, vel cõmuni conſenſu conſtantes: vnde facilè potuiſſemus particulam aliquã addere, per quã expreſſiùs excluderetur ceſſatio; propter vitandam tamen prolixitatem definitionis id omiſimus & in hunc locum explicãdum remiſimus.

SECTIO II.

Quos effectus habeat ceſſatio à diuinis.

1 HActenus ſolùm explicauimus communem rationem, & quaſi genus huius vinculi. Nunc ſpecifica ratio eius explicanda eſt, quod optimè fiet in ordine ad effectus, ſicut in cenſuris fecimus; quia in hoc ſimilitudinem habet ceſſatio cum cenſuris. Poſſumus autem duos ordines effectuum hic diſtinguere. Primus eſt proximus, & immediatus, qui eſt priuatio diuinorum, quam ipſum nomen ceſſationis à diuinis præ ſe fert. Secundus eſt mediatus, & remotus; qui eſt pœna, quam incurrunt, qui non ceſſant à diuinis eo tempore prohibito. Præterea aduertẽdum eſt in primo ordine effectuum ſub nomine diuinorum comprehendi tria illa, quæ de interdicto declarauimus, ſcilicet diuina officia ſub quibus & miſſæ celebratio, & horarum canonicarum publica recitatio, & omnes aliæ ſolennes benedictiones, vel cæremoniæ, quæ in Eccleſia fiunt, continentur, item & ſacramenta, & Eccleſiaſtica ſepultura.

De priuatione diuinorum officiorum.

2 Per ceſſationem à diuinis q̃ officia diuina prohibeantur.

QVod ergo ad diuina officia ſpectat, generalis omnium priuatio per hanc prohibitionem imponitur, vt verba ipſa ceſſationis à diuinis præ ſe ferunt, & Doctores interpretantur, & quotidianus Eccleſiæ vſus. Intelligendum autem eſt de publicis officijs, & orationibus Eccleſiæ: nam priuatę orationes, etiam in templis, non ſunt prohibitæ ex vi huius præcepti, & ideo dicitur hæc ceſſatio miniſtrorum, ſeu organorum Eccleſiæ. Imò in his nunquam cenſentur prohibitæ horæ canonicæ priuatim dictę, etiam quatenus à perſonis Eccleſiaſticis ex

A obligatione, & ex officio dicuntur: nam, licèt ab ipſis dicantur, vt à miniſtris Eccleſiæ, & nomine eius, ſemper tamen computantur quoad hoc inter orationes priuatas, ſuntque veluti intrinſecum, & priuatum onus miniſtrorum Eccleſiæ, quo nunquam liberantur propter cenſuras, vel ſimiles priuationes; ſed ſolùm publica recitatione. Quamuis autem hæc ceſſatio dicatur priuatio miniſtrorum, tamen non ſolùm illi prohibentur celebrare, aut dicere hæc officia, ſed etiã laici prohibentur ea audire etiamſi in tali loco fiant: quanquam enim nõ tam directè pertineat hæc prohibitio ad illos, ſicut ad Eccleſiæ miniſtros, tamen conſequenter ad eos deriuatur, tum quia, ſi celebratio prohibetur, etiam participatio celebrationis, quæ eſt veluti quid acceſſorium, quod principale comitatur: tum etiam, quia illa ceſſatio ſimpliciter ponitur pro toto populo; explicatur

Per hoc præceptũ etiã laici prohibẽtur audire diuina.

B autem ſpecialiter in miniſtris, quia ad illos pertinet hoc miniſterium, &, illis ceſſantibus, alios etiam ceſſare neceſſe eſt. Tamen ſi illi ceſſare nolint, etiam iniuſtè, & contra præceptũ, reliqui tenebuntur eos vitare in diuinis, ſeu non adeſſe, non ſolùm quia tenentur non conſentire, & ſuo modo cooperari prauitati, ſed etiam, quia per ſe illos comprehendit prohibitio. Vnde, etiãſi aliquis ſacerdos ex priuilegio celebret tempore ceſſationis, alij nullo fruẽtes priuilegio non poſſunt ſacrificio eius intereſſe, vt conſtat ex communi vſu, & praxi Eccleſię. Atque in his videntur Doctores conuenire.

3 An circa hãc ꝓhibitionẽ moderatio aliqua in iure ſit.

Dubitant tamen, an huic generali prohibitioni moderatio aliqua in iure adhibita ſit. Et, quoniam ſub nomine ceſſationis nulla in iure inuenitur, dubitari ſolùm poteſt, an illæ, quæ factæ ſunt circa interdictũ generale, vel iure antiquo C cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. vel iure nouo cap. *Alma*. Quidam ſentiunt conceſſionem cap. *Quod in te*, ex tunc habuiſſe locum in ceſſatione à diuinis, ita, vt, illa non obſtante, poſſint clerici in conuentualibus Eccleſijs bini & bini horas canonicas ſubmiſſa voce recitare, ianuis clauſis, & interdictis excluſis, & campanis non pulſatis. hoc indicat Soto d. 22. q. 3. ar. 1. poſt quartã concluſionem quatenus ait, olim in hac priuatione diuinorum officiorum nullam ferè fuiſſe differentiam inter ceſſationem, & interdictum, & Couarr. in cap. *Alma*, p. 2. §. 4. nu. 7. verſic. *Hinc patet*, docet, deciſionem illam cap. *Quod in te*, extendi ad ceſſationem à diuinis, quod tamẽ nulla ratione confirmat, ſed illud infert ex eo, quòd dixerat aliam cõceſſionem ibi factã circa vſum ſacramentorum tempore interdicti extendi ad ceſſationem, quod eandem habet difficultatem D infra examinandam.

Cap. Quod in te, de Pœnit. & remiſſ. 1. Sent. Soto.

Couarr.

4 Corollarium huius Sect.

Atque hinc vlteriùs concludi videtur, etiam nouam conceſſionem cap. *Alma*, extendẽdam eſſe ad ceſſationem à diuinis, quia quoad hoc non eſt maior ratio de intelligentia veteris, quã noui iuris: Nam vel ceſſatio æquiparatur interdicto in his effectibus, & propterea ſub interdicto in his conceſſionibus comprehenditur, vel non; ſi primum tam in noua, quàm in veteri conceſſione comprehendetur; ſi ſecundum, in neutra. Quod autem primum ſit dicendum ratio ſuadere videtur, quam tangit Pontifex in dict. cap. *Alma*, vbi ex eo quòd in loco interdicto nulla celebrentur diuina officia, magna ſequuntur incõmoda, quæ ibi numerat, ait opportunũ fuiſſe illã amplificationẽ facere: ergo tota

ratio illius legis fuit propter incommoda ceſſan
di à diuinis: ergo multò magis procedit eadem
lex in ipſa ceſſatione; quia ex paritate rationis
optimum fit argumentum in materia fauorabi-
li, præſertim ſi fauor ad commune bonum, &
ſpirituale pertineat, vt Canoniſtæ frequenter
docent in cap. *Ex tenore.* Qui filij ſint legitimi,
& plures alij, quos Couarr. refert. Qui maximè
hoc procedere dicunt, quando ratio eſt in ipſa
lege expreſſa.

5 Accedit, hic non ſolùm eſſe æqualem ratio-
nem, ſed maiorem: quia interdictum, vt ſuprà
dicebamus, maiorem obligationem inducit,
eſtque propria cenſura: ſi ergo illud temperatũ
Paludan. eſt, multò magis ceſſatio. Quam rationem indi-
Nauarr. cauit Palud. tenens hanc ſentẽtiam in 4. diſt. 18.
Villadieg. quæſt. 8. art. 3. nu. 38. & Nauarr. in Sum. cap. 27.
Couarr. nu. 189. & Villa Diego de Irregularitate cap. de
Interdicto, & pro eadem citat Couarr. Ioannem
de Friburgo in Summa Confeſſorum lib. 3. tit.
33. quæſt. 221. Sed ibi non loquitur de conſtitu-
tione cap. *Alma.* Sed ait, quando ex conſuetudi-
ne quarundam Eccleſiarum ceſſatur à diuinis
propter aliquam iniuriam Eccleſiæ factam, ſu-
ſpendi quidem organa miniſtrorum Eccleſiæ,
& ſonitum campanarum, & nihilominùs preſ-
byteros cum Canonicis in eccleſia ſubmiſſa vo-
ce celebrare diuina officia, & ferè omnia alia
expedire ſicut priùs: *Quod* (inquit) *non fieret, ſi eſ-
ſet Eccleſia interdicta.* In quibus vltimis verbis
ſignificat plus licere in hoc negotio tempore
ceſſationis, quàm tempore interdicti, & conſe-
quenter non prouenire ex extenſione c. *Alma*,
ſed aliunde, nimirum, quia ceſſatio aliquid mi-
nus eſt, quàm interdictum. Significat etiam, il-
lud non ſolùm procedere in ceſſatione genera-
li, ſed etiam in ceſſatione particularis Eccleſiæ,
cum tamen conceſſio c. *Alma*, ſolùm in interdi
cto generali locum habeat: citatque Innocentiũ
& Hoſtienſem locis citatis.

Nihilominùs Couarruuias ſuprà, in rigore
6 iuris oppoſitam opinionem veriorẽ cenſet quo-
2. Sent. ad conceſſionem cap. *Alma.* Vnde ipſe in præ-
Couar. ſenti dubitatione diſtinguere videtur inter con-
Refutat. ceſſionem antiqui iuris, & noui, vt illa extenda-
tur ad interdictum, non verò hæc. Non video
tamen quomodo hæc cohæreant: nam vtrum-
que ius agit de interdicto generali, & locali: qua
ergo ratione dici poteſt in vno iure ſub interdi-
cto intelligi ceſſationem, & non in alio, cùm
materia, & verba & omnia alia, quæ conſidera-
ri poſſent in vtroque iure, eiuſdem rationis ſint.
Igitur, vel de vtraque, moderatione tã antiqua,
quàm noua hoc negandum eſt; vel de vtraque
affirmandum.

Cenſeo igitur circa hunc effectum nullã eſſe
7 hactenus moderationẽ in iure adhibitam. Atq;
Circa prę ita cẽſuit grauiſſima cõgregatio Doctorũ vtriuſ-
dictã pro que iuris, & Theologorũ, quę anno 1556. circa
hibitio- materiam hanc Salmanticæ facta eſt. Cuius vi-
nẽ nulla detur mẽtionem facere Soto in dicto art. 2. Quã
modera- ſententiam ſatis confirmat Eccleſiæ cõſuetudo:
tio in iu- plus enim ceſſatur à diuinis tempore ceſſationis
re hacte- quàm tempore interdicti; neque moderationes
nus adhi omnes cap. *Alma*, in praxi ſeruantur in ceſſatio
bita eſt. ne à diuinis: ſi autem eſſent licitæ, non fuiſſent
Soto. tam facilè omiſſæ; nec miniſtri Eccleſiæ tãtum
fauorem contempſiſſent. Prætereà, ſi ius ipſum
cõſulamus, nullum eſt decretum, in quo de ceſ-
ſatione ſub propria ratione, & nomine mode-

A ratio adhibeatur: ſed abſolutè loquuntur de ceſ-
ſatione, & illam ſimpliciter poni præſupponũt,
cùm tamen ceſſatio ſimpliciter dicta totalẽ pri-
uationem ſignificet. Quin potius in cap. *Non eſt
vobis*, de Sponſalibus quod de hac ceſſatione lo- Cap. Nõ eſt vobis de Sponſalibus.
qui videtur (vt etiam intelligunt Innocentius,
& Panormitanus) cùm diſtributione dicitur,
*Nulla diuina officia permittatis ibi celebrare, præter
baptiſmum paruulorum, & pœnitentias morientiũ:*
ergo in his iuribus nullum habet fundamẽtum
talis moderatio. Aliunde verò iura, quæ adhibẽt
moderationem, loquuntur de interdicto, ſub
quo non comprehenditur ceſſatio, iuxta vſitatũ
modum loquendi iuris, vt ſuprà oſtendimus.
Accedit tandem coniectura, quæ fortaſſe mouit
Summum Pontificem ne huiuſmodi modera-
tionem ad ceſſationem extendat, quia alias ni-
hil peculiare adderet ceſſatio præter interdictũ:
B nam, ſi liceret nunc miniſtris Eccleſiæ tempore
ceſſationis dicere officia ianuis clauſis, & cum
alijs circunſtantijs iuris, quid quæſo ampliùs
prohiberet nunc ceſſatio, quam interdictum?
Item, ſi nunc poſſent canonici v.g. tempore ceſ-
ſationis illo modo dicere officium in Choro,
poſſent etiã diſtributiones accipere iuxta capit.
Alma, ad quid ergo neceſſaria eſt reſtitutio, quæ
præcipitur in c. *Si canonici*, §. *Si autem*, de Offic.
ordin. in 6. quàm infrà declarabimus. Igitur mo
derari illo modo ceſſationẽ à diuinis fuiſſet illã
è medio tollere; at hoc noluerunt ita vt conſtat
ex Clement. 1. de Sent. excom. & probat etiam
conſuetudo: nam poſt interdictũ addi ſolet ceſ-
ſatio, non certè alia ratione, niſi quia ea nõ per-
mittit, quæ, nõ obſtante interdicto, conceduntur.

Atque hæc ratio euertit fundamentum prio- 8
C ris ſententiæ. Primum enim negamus iure anti Reſpondetur ad
quo factam eſſe moderationem, quod ex cõmu- fundamẽtũ 1.
ni differentia ceſſationis, & interdicti, & ex mo ſentẽtię.
do loquendi antiquorum iurium colligimus. *Soto.*
Nec fortaſsè Soto, qui in contrarium citatur, id
ſenſit; cùm enim dicit, olim æquale ferè fuiſſe
interdictum cum ceſſatione quoad priuationẽ
diuinorum officiorum, nõ videtur loqui de iu-
re, ſed de facto, vt patet ex ratione, quam ſubdit
dicens, *Cùm tempore interdicti intereſſe ſacris non
liceret, clerus ipſe ab eis celebrandis omnino abſtine
bat.* Vbi non dicit iure ad hoc aſtrictum fuiſſe;
ſed occaſione ſumpta ex populi impedimento,
id ſolitum facere fuiſſe. Quod tamen vnde ipſe
collegerit, non video: nam cap. *Quod in te*, & c.
Non eſt vobis, quæ ad hoc ipſe citat, nihil dicunt.
Deinde non facit ea abſolutè æqualia, ſed cum
diminutione illius particulæ *ferè*.

D Rurſus hinc conſequenter negamus nouam
moderationem cap. *Alma*, ad ceſſationem ex-
tendi; propter paritatem rationis, & Eccleſiæ
vſum etiam poſt illam conſtitutionem. Cuius
ratio non mouit Pontificem ad tollendũ omni-
no ab Eccleſia vſum alicuius ceſſationis ſimpli-
citer à diuinis; ſed ad moderandas interdictio-
nes diuinorum officiorum; & ideo non adhi-
buit moderationem in ceſſatione vt ſic, ſed in
interdicto. Vnde non obſtat, quòd ex omnimo-
da ceſſatione à diuinis ſequi poſſint illa incõmo
da, quę ibi narrantur: Tum, quia illa fuerũt ſuf-
ficientia ad moderandas prohibitiones, nõ verò
ad tollendum omnino è medio omnẽ totalem
ceſſationẽ: tum etiam, quia illi malo alijs modis
occurrendũ eſt in ceſſatione à diuinis, quod etiã
eſt ab eccleſia ꝓuiſũ, vt ſequẽti ſect. videbimus.

Nec

Digitized by Google

A Necdenique refert quòd vinculum interdicti intenſiuè, vt ſic dicam maius ſit, quia, hoc non obſtante, poteſt ceſſatio eſſe extenſiuè maior: quod eſſe non poſſet, ſi eandem moderationem acciperet. Et prætereà, quamuis interdictum videatur maius in ratione cenſuræ, tamen eſt frequentius, & faciliùs ponitur. Et ob hanc etiam cauſam magis indigebat moderatione.

10 Excludit̃ ſnīa Autoris Sūmæ Confeſſorū.

Vnde non video de qua ceſſatione loquatur autor Summæ Confeſſorum, & alij quos citat: nam eam ab interdicto diſtinguunt, & nihilominùs dicunt, tempore talis ceſſationis poſſe diuina officia ſubmiſſa voce celebrari: in nullo enim iure inuenio talem ceſſationis modum, nec intelligo quid ſit. Quòd ſi fortè loquantur de ceſſatione particulari tantùm vnius Eccleſiæ, falſum etiam eſt quod aſſerunt: quia multò certiùs eſt in ceſſatione particulari nō poſſe id fieri etiā ex conceſſione cap. *Alma*, quia illa non extēditur B ad interdictū particulare, vt ſuprà viſum eſt: ergo multò minus ad ceſſationem particularē, quandoquidem ibi non eſt ſermo de ceſſatione, ſed de interdicto, &, ſi aliquo modo poſſet ceſſatio comprehendi, ſolùm eſſet ob aliquam proportionem cum interdicto eiuſdem ordinis.

11 Nullum priuilegiū circa celebrationem, vel auditionē diuinorum tempore īterdicti extendit̃ ad ceſſationem. *Couarr. Nauarr.* Excludit̃ quorūdā opinio. *Ioā. And. Couar. Nauarr.*

Deinde colligo ex dictis, nullum priuilegiū etiam in iure conceſſum circa celebrationem, vel auditionem diuinorum tempore interdicti extendi ad ceſſationem à diuinis, niſi ſpecialiter exprimatur. Quod quidem omnes Doctores facilè concedunt de priuilegijs ſpecialibus, vt Couarruuias ſuprà latè refert, & docet, ac Nauarrus ſequitur. De generalibus vero priuilegijs quidam Doctores aliter loquuntur dicentes, priuilegia generalia à iure conceſſa circa interdicta ad ceſſationes extendi; qualia ſunt de Templarijs in cap. *Cùm & plantare*, de Priuil. & de Epi- C ſcopis in cap. *Quod nonnullis*, eodem tit. & de alijs religioſis in cap. *Vt priuilegia*, eod. tit. Ita ſenſit Ioannes Andreas in cap. *Dilectis*, de Appellatio. & videtur Couarru. conſentire: Nauarr. autem abſolutè, & generatim id negat de quocunque priuilegio, & mihi videtur eandem eſſe omnium rationem: quia priuilegia non plus concedunt, quàm verbis ſuis iuridicè intellectis exprimant; quod non minùs, imò quodammodo magis verum eſt in priuilegijs iure contentis, quàm extra; ſed verbum, *interdictum*, non ſignificat ceſſationem ſecundum vſum iuris, neque illam comprehendit: ergo in nullo priuilegio poſito debet, aut poteſt ad ceſſationem extendi. Item, hoc priuilegium reſpectu ceſſationis multò magis exorbitat à iure communi, quam reſpectu interdicti: ergo nulla ratione poteſt illo mo- D do extendi. Tandem illa diſtinctio nullo nititur fundamēto, cur ergo gratis admittenda eſt?

An in ceßatione à diuinis vigeat priuilegium, cap. Alma pro 4. feſtiuitatibus.

12

Cap. Alma.

Rō dubitan. pro parte affirmat.

SVpereſt verò hic ſpeciale dubium, an in ceſſatione à diuinis locum habeat cōceſſio cap. *Alma*, ſaltem quantum ad eam partem, in qua pręcipit, vt in quatuor feſtiuitatibus officia ſolēniter celebrētur. Ratio dubitandi eſt: quia in ea parte conceſſio illa nō limitatur ad tēpus interdicti, ſed ſimpliciter id ſtatuitur quaſi in priuilegiū illorum dierum: ſic enim dicitur, *In feſtiuitatibus verò Natalis Domini, Paſchæ, & Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis Glorioſæ campanæ*

A *pulſentur, & ianuis apertis alta voce diuina officia ſolenniter celebrentur, &c.* Eſt ergo illud veluti quoddam abſolutum præceptum negatiuum, quòd hæc non poſſint illis diebus prohiberi: ergo in omni proprietate, & rigore extenduntur illa verba ad ceſſationem, & aliunde nulla propterea fit propria correctio in iure, ceſſantq; aliæ rationes ſuprà allatæ: quia ſolùm inde ſequitur, vt ceſſatio in illis diebus ſuſpendenda ſit, quod nullum eſt incommodū, nec cōtra aliquod ius, & aliunde eſt valde conſentaneum ſanctitati illorū dierum. Atque huius opinionis feruntur fuiſſe Doctores Salmanticenſes, & ita in facti contingentia ſeruatum fuiſſe anno 1584. Tenet etiam Couarruuias in cap. *Alma*, part. 2. §. 5. num. 3.

Doctores Salmanticēſes. *Couarru.*

13 Rōnes pro parte cōtraria.

Aliunde verò obſtāt omnia, quæ de interpretatione c. *Alma*, diximus quātum ad reliquam partem totā conceſſionis in eo factæ. Non enim B videtur veriſimile quandam partem illius conceſſionis extendi ad ceſſationē à diuinis, & non aliam. Sicut enim in prioribus clauſulis fit quędam interdicti moderatio, ita in hac, de qua agimus, fit quædā interdicti ſuſpenſio; ergo in neutro loco ſub nomine interdicti comprehenditur ceſſatio. Nec videntur ſufficienter expendi verba citata huius clauſulæ, quia ſunt intelligenda iuxta ſubiectam materiam. Cum ergo dicitur, *in feſtiuitatibus verò, &c.* ſubintelligitur tempore interdicti generalis loci: nam de illo ſolùm erat propoſitus ſermo à principio capitis, vt patet ex illis verbis. *Concedimus quod tempore interdicti, &c.* & in fine concluditur, *Cæteris quæ circa obſeruationem interdictorum, &c.* ergo totus etiam ſermo intermedius intelligitur de tempore interdicti: ergo etiam hæc ſuſpenſio, quæ pro illis quatuor feſtiuitatibus fit, cum eadem limitatio- C ne conceſſa eſt: & ideo non habet locum in interdicto particularis Eccleſiæ, quia in illo textu ſolùm eſt ſermo de interdicto generali: ergo eadem ratione non habet locum in ceſſatione à diuinis, quia iam ſatis oſtenſum eſt ceſſationem ſub interdicto non comprehendi. Atq; ita euertitur fundamentum contrariæ ſententię, ac proptereà in rigore iuris hæc poſterior pars vera videtur. Nā aliæ coniecturæ, quas affert Couarruuias nō habent probabilitatē, nec procedunt cōſequenter ad ſuperiùs dicta: nā ſimilitudo rōnis nō ſufficit, ſi verba priuilegij, vel cōceſſionis nō magis cōprehendunt ſuſpenſionem, quàm alias moderationes, præſertim cùm oſtēſum ſit, maiorem fuiſſe occaſionē ad moderandū, vel ſuſpēdendum interdictū, quàm ceſſationem. Nihilominùs tamen, ſi cōtraria conſuetudo alicubi re- D cepta fuerit propter autoritatē aliquorū Doctorū ſequentiū priorem interpretationem dictorū verborum, poteſt in praxi probabiliter ſuſtineri.

Sentētia negās probabilior.

Limitatio.

Explicantur alia minutiora.

14 An tēpore ceſſatiōis poſſint clerici bini recitare priuatum.

ALia interrogari poſſunt circa hæc officia, quæ minutiora ſunt, & breuiter poſſunt expediri. Quale eſt illud, an tempore ceſſationis à diuinis poſſint Clerici bini recitare officium canonicum præſertim extra Eccleſiā, & omnino priuatim vbi ab alijs audiri non poſſint. Nōnulli enim Doctores de hac re Salmanticæ conſulti reſponderunt, id fieri non poſſe; & fortaſſe moti ſunt, quia ex vi ceſſationis non tantùm prohibemur dicere, ſed etiā audire diuina: quamuis autem prohibitio dicendi nō compre-

Digitized by Google

hendat priuatam recitationem, prohibet tamen auditionem, etiam priuatæ recitationis. Vnde nullus etiam laicus poteſt eo tempore audire Sacerdotem priuatim recitantem. Duplici ergo ex capite non poterunt clerici bini dicere officia, primò, quia iam non eſt omnino priuata, ſed aliquo modo publica illa recitatio: Secundò, quia licèt vnicuique eorum licitum ſit recitare, non tamen alium audire. Eſtque hæc pars probabilis, contraria tamen eſt ſecura, & in praxi ſeruari poteſt. Non quidem ob priuilegium cap. *Quod in te*, ſed quia cenſeo, illam recitationem ſatis eſſe priuatam, cùm ſit inter duos tantùm, neque eſſe ibi diſtinguendam auditionem à recitatione, quia vtrumque ſit per modum vnius: nam ex illis duabus perſonis veluti conficitur vnus integer miniſter illius actionis; & ideo, ſicut clericus non prohibetur recitando audire ſe ipſum, ita neque ſocium audire. Item quia de hac re nulla eſt expreſſa in iure prohibitio, & tota hæc ceſſatio dirigatur ad officia Eccleſiaſtica quatenus ita publicè fiunt, vt ad populi participationem, ſeu auditionem ordinentur, ſub quibus in rigore non comprehenditur recitatio officij inter duos Sacerdotes propter quod hanc partem eligendam cenſeo, quæ modernis etiam Scriptoribus probatur.

Sentẽtia negás ꝓbabilis, & in praxi ſecura.

Cõtraria tamẽ ꝓbabiliter defendi poteſt.

15 Alia interrogatio eſt, an per ceſſationem à diuinis prohibeantur ſemper omnia diuina officia. Quod eſt quærere, an hæc ceſſatio ſit ſemper totalis, vel poſſit etiam eſſe partialis ad eum modum, quo de ſuſpenſione, & interdicto diſtinximus. Videtur enim fieri poſſe, vt aliquando præcipiatur ceſſari ab horis canonicis, non verò à Miſſæ ſacrificio; aut è contrario: quia hæc inter ſe connexa non ſunt, & modus prohibitionis pendet ex voluntate ferentis. In contrarium verò eſt, quia ratio ceſſationis videtur conſiſtere in quadam totali priuatione, quæ non ſuſcipit magis, nec minùs. Quæ poſterior ratio conuincit, quoties ceſſatio à diuinis ſimpliciter fertur, totalem eſſe, & omnia diuina officia ſimpliciter prohibere, ac denique omnes effectus ceſſationis habere: quia verba abſoluta hanc habent vim, maximè in his pœnis priuatiuis, quæ negationem includunt. Vnde omnia iura, quæ de hac ceſſatione loquuntur, de huiuſmodi etiam totali priuatione intelliguntur: ergo eodem modo intelligenda eſt ſententia quoties ſimpliciter fertur.

An ꝑ ceſſationem oĩa diuina officia ꝓhibeantur.

Simpliciter lata oĩa diuina officia prohibet.

16 At verò, loquendo de poſſibili, nihil videtur repugnare, quòd in hoc genere prohibitionis detur priuatio partialis, vt prior ratio conuincit. In iure autem nullum habemus huius rei exemplum, quia nullam habemus ceſſationem ipſo iure latam, vt ſuprà dixi. Si autem iudex in ſententia adderet determinationem limitantem ceſſationem ad vnum genus officij tantùm, ſine dubio non plus operaretur: quia ſententia iudicis non operatur, niſi iuxta voluntatem eius; & hæc non plus efficit, quàm verbis exprimat, vt ſæpe in ſimilibus diximus. Dicunt verò aliqui, hoc poſſe facere Summum Pontificem, quia eſt ſuprà omne ius, non verò inferiores Epiſcopos, quia iuri communi ſubijciuntur, & non poſſunt modum cenſurarum, vel pœnarum iure præſcriptum immutare: in iure autem non inuenitur talis modus ceſſationis partialis, ſed totalis tantùm. Ego

Poteſt tamẽ Epiſcopus ferre quoad aliqua tantum.

Excludit quorũdã ſentẽtia.

A tamen non inuenio in iure communi vbi poſitiuè, vt ſic dicam, præſcriptum ſit, vt hæc ceſſatio ſolùm integra, & totalis ponatur; ſed ſolùm inuenio in eo fieri mentionem ceſſationis abſolutè, & ſine limitatione, vt in cap. *Si canonici*, de Officior. ordinat. in 6. & alijs ſuprà citatis. Et in aliquo caſu præcipit, vt ceſſatio totalis ponatur, vt in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus. In cap. autem de Iure patron. videtur indicari quædam ceſſatio partialis in particulari Eccleſia, cùm dicitur. Præcipiatur ab Epiſcopo, vt nullo modo ibi Miſſarum ſolennia celebrentur. Nam ex vi horum verborum non videntur ibi prohiberi ſacramenta, vel horæ canonicæ, quamuis probabile ſit prohibitionem eſſe abſolutam de vſu talis Eccleſiæ ad officia diuina: nam in capit. 2. dicitur. Eiuſdem Eccleſiæ claudat oſtia, vt ſacrum myſterium nullus ibi B celebret. Probabile ergo eſt in iure non fieri mentionem partialis ceſſationis: ex hoc autem inferri non poteſt, hanc ceſſationem partialem eſſe iure communi prohibitam, quia nec talis prohibitio expreſsè ponitur, nec quoad hanc partem præſcripta eſt certa forma neceſſariò ſeruanda in ceſſatione ferenda, ſed ſolùm quoad alias circunſtantias ſect. ſequenti explicandas. Vnde in hoc etiam ſenſu dici poteſt ceſſatio eſſe quid facti, & non iuris, quia quoad ſubſtantiam ſuam, non eſt inſtituta per determinatam iuris formam, ſed introducta eſt per voluntatem Prælati, vel alterius habentis poteſtatem ex priuilegio, vel conſuetudine, iure permittente. Quapropter non cenſeo hoc excedere ordinariam poteſtatem Epiſcoporum: nam, qui poteſt totum prohibere, poteſt, & partem ſolam, quando aliud ſpecialiter non obſtat, C quod hic non inuenimus. Verum eſt, ordinariè & iuxta communem conſuetudinem Eccleſiæ hoc non fieri, quia moraliter non eſt neceſſarium, cùm ceſſatio poni non ſoleat, niſi poſt alia remedia, & quando iam expedit omnino diuina organa ſuſpendere: nam, quando partialis prohibitio ſufficit, per interdicta fieri ſolet, & hic ordinarius vſus tam à Pontifice, quàm ab alijs Epiſcopis ſeruari ſolet.

Denique interrogari poteſt, an hæc ceſſatio prohibeat etiam campanarum pulſationem. Dico tamen in hoc nihil eſſe à iure præſcriptum; & ideo ex vi verborum in tantum hæc prohiberi, in quantum aliquo modo pertinet ad diuinum officium, id eſt, quatenus eſt ſignum conuocans populum Chriſtianum ad illud audiendum: hac enim ratione prohibetur etiam per interdictum; ideoque vt minimum, quantum hic vſus prohibetur ex vi interdicti, tantum videtur prohiberi ex vi ceſſationis: nam D licèt prohibitiones hæ ſint diſtinctæ; tamen, quoad materiam hanc diuinorum officiorum, quæ prohibent, conueniunt, & æquiparantur. Quapropter ſignum campanæ ad concionem, Angelicam ſalutationem, & ſimilia, quæ officia diuina non ſunt, non eſt prohibitum ex vi ceſſationis. Nihilominùs tamen, ſi conſuetudine receptum ſit, vt maior priuatio huiuſmodi vſus propter ceſſationem obſeruetur ab Eccleſia Matrice, ſeu principali illius loci, illa eſt à cæteris conſuetudo ſeruanda. Quod interdum eſſe poterit ſub obligatione, vel propter modum conſuetudinis, vel propter ſcandalum. 17

Campanarũ pulſatio, an prohibeatur tẽpore ceſſationis.

De

Digitized by Google

De priuatione ſacramentorum.

18 CErtum eſt hanc etiam priuationem contineri ſub effectu ceſſationis à diuinis, quoniam ſacramenta, & vſus eorum diuina etiam ſunt. Imò generatim loquendo, comprehenduntur ſub diuinis officijs, vt ponderauit Panorm. ex illo textu in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſal. Difficultas verò eſt, an ſit aliqua exceptio in hoc facienda, & quænam illa ſit. In qua re omnes conueniunt excipi in primis baptiſmum paruulorum, & pœnitentiam morientium ex d. c. *Non eſt vobis*, cuius verba ſunt, *Nulla diuina officia, præter baptiſmum paruulorum, & pœnitentiam morientium celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari*. Dici verò poteſt. Pontificem eo loco non dediſſe formam generalem imponendi ceſſationem nec explicaſſe effectus eius; ſed ſolum præcepiſſe, vt in certo quodam caſu talis modus ceſſationes poneretur. Imò, addendo expreſsè exceptionē, indicaſſe videtur, ſi abſolutè præcepiſſet ceſſationē imponi, & exceptionē nō declaraſſet, nihil excipiēdū fuiſſe. Nihilominùs tamen omnes Doctores intelligunt, illā exceptionē fuiſſe additā ad maiorem claritatē; non tamē ex ſpeciali benignitate, & cōceſſione, ſed ex communi iure, & perpetua obſeruatione eccleſiæ valde conſentanea diuino iuri: quia illa duo ſacramenta ſunt neceſſaria ad ſalutē fidelium, vt nullo tempore ab eccleſia negentur. Vnde fit, etiam Euchariſtiam moriētium, vt ſic dicā, ſeu per modum viatici, non prohiberi ex vi ceſſationis, tum quia etiā Euchariſtia eſt ſuo modo neceſſaria iure diuino: tum maximè, quia in c. *Quod in te*, de Pœnitent. & remiſſ. declaratū eſt; quoties in iure præſcribitur, vt morientibus pœnitentia non negetur, viaticum etiam comprehendi, quod verè pœnitentibus negandum non eſt.

Cōis ſententia.
Ca. Non eſt vobis, de Sponſali.

Ceſſatio nō prohibet baptiſmum paruulorum, nec pœnitentiam morientium. Nec Euchariſtiā per modum viatici.

19 Ex quo neceſſaria conſecutione morali colligitur, permiſſum eſſe ſacerdotibus hoc tempore illum vſum Euchariſtię, & ſacrificij miſſę, qui vel ex iure, vel ex facto neceſſarius eſt ad miniſtrandum viaticum morientibus. Ex iure appello neceſſarium uſum illum, de quo mentio fit in cap. *Permittimus*, de Sēt. excom. vbi ſemel in hebdomada confici permittitur Corpus Domini tempore interdicti, vt renouari poſſit, & pro infirmis cuſtodiri: idem ergo fieri poſſe diximus tempore ceſſationis, nō quia ceſſatio ſub interdicto comprehēdatur, ſed ex morali neceſſitate æquali; nam ſicut tempore interdicti ſeruāda eſt Euchariſtia pro infirmis, ita & tēpore ceſſationis, quandoquidē miniſtranda eſt. Ex hoc autem conſequenter ſequitur, vt ſit etiam renouanda, ſi ceſſatio duret, nam hoc ſpectat ad reuerentiam ipſius ſacramenti, & ideo nec debet. nec poteſt omnino ab eccleſia prohiberi. Atque hinc rurſus concludo, hanc renouationem fieri poſſe octauo quoque die, ſicut in illo textu declaratur, cumque non poſſit renouari, niſi in miſſę ſacrificio, fit conſequens, vt illud etiam offerri poſſit. Dices, in illo textu ſolū dici, *Permittimus, & tempore interdicti*. In priori autem verbo ſignificatur tam frequentem renouationem non eſſe neceſſariam, ſed permiſſam, idque non in quolibet tempore prohibito, ſed per interdictū: ergo, licèt tempore ceſſationis licita ſit renouatio abſolutè neceſſaria ad reuerentiam ſacramenti, non tamen ita frequens, quia per plures dies ſine periculo differri poteſt. Reſpondeo, tempus huius dilationis, vel renouationis arbitrarium eſſe, neque enim lege aliqua, aut ex ſola rei natura ſatis definitum eſt: pendet ergo ex prudentia, nam, ſeruata reuerentia debita ſacramenti, iuxta qualitatem loci: & circunſtantiarum aliquando poteſt magis differri, nonnunquam verò neceſſe eſt frequentiùs fieri. Vt ergo aliquid eſſet circa hoc ſtabile, pro tempore interdicti declaratum fuit in illo c. *Permittimus*, ſufficere, vt hęc renouatio ſemel in hebdomada fiat. In hoc enim ſenſu poſitum eſt dicto loco verb. *Permittimus*: non enim poſitum eſt verbum præceptiuum, quia noluit Pontifex obligare, vt renouatio ſacramenti per plures dies non differatur, ſed ſolùm approbare illam frequentiam, & prohibere, ne tempore illo frequentiùs fiat ſacrificium ad hunc finem. Quod quidem ius reſpectu interdicti iam non eſt neceſſarium propter conceſſionem capit. *Alma*. Reſpectu verò ceſſationis, quamuis illud ius eam non comprehendat, vt argumentum conuincit; tamen ex illo ſumimus, determinationem temporis prudenter fieri iuxta formam illius capitis etiam tempore ceſſationis. Nam in primis inde colligimus, non poſſe tempore ceſſationis fieri ſacrum ad finem renouandi Euchariſtiam frequentiùs, quàm ſemel in hebdomada: quia, ſi tempore interdicti hoc non licebat iuxta antiquum ius, ſignum eſt illam maiorem frequentiam non eſſe moraliter neceſſariam ad reuerentiam ſacramenti: ergo neque nunc erit licita tempore ceſſationis: Rurſus, cùm illa frequentia approbata fuerit, merito credere poſſumus illam eſſe valde conuenientem ad decentiam ſacramenti: ergo poſſumus nunc illa etiam vti tempore ceſſationis: nam, cùm hoc ſit arbitrarium, optimè faciemus vtendo arbitrio, quod ius ipſum aliquādo probauit.

Tēpore ceſſationis pōt fieri ſacrum ſemel in hebdomada.
Ca. Permittim⁹, de Sent. excom.

Occurritur obiectioni.

Poteſt tamen aliquando contingere, Euchariſtiam non eſſe pro infirmis reſeruatam, & aliquem eſſe in eo neceſſitatis articulo, vt moriturus credatur ſine viatico, niſi de nouo conſecretur; & hanc vocaui facti neceſſitatem, exiſtimò que eſſe ſufficientem, vt tempore ceſſationis miſſa dicatur. Quia ibi concurrunt duo iura, diuinum, communicandi in articulo mortis, & humanum prohibens ſacrificare hoc tempore: ergo illud priùs præferendum eſt, cùm non ſit aliqua vrgens cauſa, vel neceſſitas, ob quam poſterius pręferatur. Dices, pręceptū diuinum obligare infirmum exiſtentem in neceſſitate, non verò ſacerdotem, qui propter illum communicandum ſacrificaturus eſt. Reſpondeo aliquando poſſe contingere, vt etiam ipſe ſacerdos ſit in extremo periculo mortis vel naturalis, vel violentæ, & communicare non poſſit niſi ſacrificando. Deinde, etiam ſacerdos tenetur naturali iure charitatis ſubuenire proximo in ea neceſſitate exiſtenti miniſtrando ei viaticum, ſi commodè poteſt; non eſt autem veriſimile, Eccleſiam hoc ei prohibuiſſe in illo articulo cum tanto rigore, ac diſcrimine proximi. Denique, qui aliquē actū concedit, nō prohibet ea, quæ moraliter ſunt neceſſaria ad talē actum; eccleſia autē concedit, vt tempore ceſſationis viaticū miniſtretur morientibus: ergo vbi id fieri non poſſit ſine ſacrificio, hoc etiam facere non prohibet. 20

Quouis ētdie poteſt fieri ſacrum ſi opus ſit conferre viaticū, & nō ſit Euchariſtia.

Satis fit obiectioni.

Aduerto tamē in hoc, & ſuperiori caſu neceſſariū eſſe vt ſacrificiū fiat cum ea moderatione, vt, quā fieri poſſit, ceſſatio ſeruetur in omnibus, 21

Aduertēdum pro his exceptionib⁹.

quia

quæ ad illum finem neceſſaria non ſunt: quia cùm prohibitio ceſſationis per ſe obliget, & ſolùm propter hunc finem in tali caſu veluti ſuſpendatur, aut limitetur, ſolùm intelligitur limitari in his, quæ ad illum finem neceſſaria ſunt, ſcilicet quoad ſacramenti conſecrationem, & ſacrificij oblationem cum debitis cæremonis. & quaſi intrinſeca ſolemnitate; reliqua verò prohibita manent; & ideo debet fieri ſine populi conuocatione, & ſecretò, ac deniq; cum alijs circunſtantijs poſitis in d.c. *Permittimus*, cum ſimilibus; nam illæ circunſtantiæ veluti ex natura rei ſunt neceſſariæ, ſuppoſita hac prohibitione generali. Sicut etiam tempore ceſſationis poteſt deferri Euchariſtia infirmis cum pompa neceſſaria ad reuerentiam tanti ſacramẽti, & dato etiã, vel delato ſigno campanę, quo fideles ad comitandum ſacramẽtum conuocentur, nullum tamen officium diuinum dicendum eſt: quia hoc per ſe eſt prohibitum, & aliàs ad actũ cõceſſum conuenienter agendum neceſſariũ non eſt.

22

Baptiſm⁹ adultorũ an ſit ẽt miniſtrãdus tẽpore ceſſationis.

De his verò, & alijs ſacramentis nonnulla dubia ſuperſunt. Primum eſt de baptiſmo adultorum, an ſit permiſſus tempore ceſſationis. Et eſt ratio dubij, quia in illo cap. *Non eſt vobis*, ſolùm permittitur baptiſmus paruulorum: ergo alius tacitè negatur. Item, quia baptiſmus non eſt ita neceſſarius adultis, ſicut paruulis: ergo nec pp ſimilitudinẽ rationis põt illa conceſſio extendi.

Cõcluſ.

Nihilominùs, probabilius cenſeo, etiã adultis poſſe miniſtrari baptiſmum tẽpore ceſſationis.

Gloſſa. *Panorm.*

Quod ſentit Gloſſ. in c. *Quoniam*, de Sent. excõ. in 6. & Panorm. in d.c. mortis res videtur indubitata: quia non eſt illi minùs præceptum baptiſma iure diuino, quam Euchariſtia: neque eſt minùs neceſſarium, quam ſit ſacramentum Pęnit. peccatori iam baptizato. Deinde, quia propter periculum vitæ, vt dicitur in dict. cap. *Quoniam*, ſemper hoc ſacramentum reputatur neceſſarium, & propterea paruulis non tantũ dari poteſt tempore ceſſationis quando illi ſunt in mortis periculo, ſed abſolutè quolibet conuenienti tẽpore: ergo eadẽ ratione dãdũ erit adultis etiã ſecluſa occaſione mortis; quia, quoad reliqua, magis illo indigent propter maiorẽ neceſſitatem gratiæ ad vitãda peccata, exercenda merita, &c. Deniq; in eo textu, quod pro alijs notãdum eſt, non eſt nominatus baptiſmus paruulorum, quia ſolis paruulis eo tempore dandus ſit, ſed quia iuxta morem Eccleſiæ in pueritia dandus eſt, ita vt licèt adultus baptizetur, ille poſſit dici baptiſmus paruuli, non facto (vt ſic dicam) ſed iure: nã in pueritia dari poterat, & debebat, ſi conuenienti tempore ſumeretur. Ex quo ſumi poteſt confirmatio, nam, ſi baptiſmus dãdus eſt infanti tali tempore, cur negandus eſt adulto? fingamus enim ceſſationem poſitam eſſe tempore infantiæ alicuius; & duraſſe vſque ad adultã ætatẽ, nũquid, ſi parentes negligẽtes fuerũt in eo baptizãdo tẽpore infantiæ, baptizari non poterit in adulta ætate, aut amittet ius ſuum propter ſolum ætatis argumentum? Certe id non eſt veriſimile. Hæc ergo pars videtur probabilior, & rationes dubitandi in contrarium.

23

An ceſſationis tẽpore poſſit baptiſmus cum ſolennitate miniſtrari.

Secũdum dubium eſt, an in his caſibus poſſit baptiſmus cum ſolẽnitate miniſtrari, vel tãtùm priuatim: nam id ſolum videtur concedi, quod neceſſarium homini eſt, ſola autem ſubſtantia ſacramenti eſt abſolutè neceſſaria. Nihilominùs reſpondeo, baptiſmum cùm tota ſua ſolennitate concedi, tum, quia quoties ius de baptiſmo abſolutè loquitur, intelligitur de baptiſmo ſolẽni ritu miniſtrato, quia, per ſe loquẽdo, non debet aliter miniſtrari: tũ maximè, qui non ſolũ conceditur, quod eſt homini neceſſariũ, ſed etiã quod decet ipsũ ſacramẽtũ: nõ.n. hoc minùs neceſſariũ eſt. Et ad hoc faciunt, quę in ſimili diximus agendo de interdicto. Et hoc apertè ſenſit Abb. d.c. *Nõ eſt vobis*, n. 8. vbi ex hac cõceſſione infert, etiã eſſe cõceſſam cõfectionẽ Chriſmatis, quia ſine Chriſmate nõ fit baptiſmus. Quod nõ eſt verũ, niſi de baptiſmo ſolẽniter miniſtrato.

Abbas.

24

An Confirmatio tempore ceſſationis miniſtrari poſſit.

Tertiò dubitari poteſt de ſacramento Cõfirmationis: nam de hoc nihil in iure inuenimus, quia, licèt in d.c. *Quoniam*, de Sent. exc. in 6. dicatur, Confirmationem miniſtrari poſſe tempore interdicti; tamen iam dictum eſt in his priuilegijs, ſeu conceſſionibus nomine interdicti non comprehendi ceſſationem: aliundè vero in d.c. *Non eſt vobis*, non excipitur Confirmatio. Nihilominùs tamẽ multi Doctores graues, qui de hac materia conſiliũ Salmanticæ fecerũt anno 1556. quo ad hãc partẽ cẽſuerunt, poſſe Confirmationem dari tempore ceſſationis. Eandemq; ſententiam inſinuat Panorm. paulo antea citatus; dicit enim quatuor ſacramenta concedi tẽpore interdicti, & tertiũ dicit eſſe confectionem Chriſmatis, ſub qua cõprehẽdere videtur vſum eius per Confirmationẽ: nã pura confectio vel alius vſus eius ſacramẽtũ non eſt. Nec refert qđ dicat, *tempore interdicti*, nã infra exponit in caſu illius textus nõ eſſe interdictũ propriè, ſed ceſſationẽ à diuinis. Hęc ergo pars propter autoritatẽ probabilis eſt: difficile autẽ eſt eã probare textu, vel rationem.

Doctores Salmanticẽſes.

Panorm.

Deciſio.

Vt enim conſequẽter loquamur, nõ poſſumus dicere cõceſſionẽ interdicti extẽdi ad ceſſationẽ: dicere verò poſſumus, cõceſſionẽ baptiſmi extendi ad Confirmationem, & hunc eſſe ſenſum dict. cap. *Quoniam*, cum periculum moræ, quod eſt in baptiſmo, commune faciat Confirmationi. Et ratio eſſe poteſt, quia Confirmatio cenſetur eſſe veluti perfectio quædam, & complementum baptiſmi, ſicut dictum eſt ſuprà agendo de interdicto. Et quo etiam fit, vt deciſio eiuſdem capituli, *Quoniam*, de Confectione Chriſmatis in die cœnæ Domini, non obſtante interdicto, etiam in ceſſatione à diuinis locum habeat: etiam propter extenſionẽ interdicti ad ceſſationẽ, ſed quia illa deciſio, ſuppoſito priori principio, nõ pendet ex nouo iure poſitiuo, ſed ex natura rei ſequitur ex alio principio in iure poſito. qđ, qui concedit actũ, cõſequẽter cõcedit quę ſunt pręuia, & neceſſaria ad actũ.

25

An tẽpore ceſſationis. Pęnitentia extra periculum mortis miniſtrari poſſit.

Quartò dubitari poteſt, an ſacramentũ Pœnitentiæ poſſit tẽpore ceſſationis miniſtrari extra mortis periculũ. Nam in d. c. *Non eſt vobis*, ſolũ excipitur pęnitentia moriẽtium. Nihilominùs citati auctores Salmanticenſes, vt ferunt, docuerunt etiam hoc ſacramẽtũ poſſe eo tempore miniſtrari. Quã ſententiã tenet etiã expreſſè Cou. in c. *Alma*. p. 2. § 4. nu. 7. verſ. *Vtcunq; tamen ſit*. Mihi aũt nõ cõſtat in quo priores Doctores fundati fuerint. Cou. autẽ fundari videtur in c. *Alma*, vbi cõceditur, vt tẽpore interdicti ſacramentũ hoc dari poſſit quibuſcumq; qui per cenſurã, vel pertinaciã, ſeu defectũ diſpõnis impediti nõ ſũt. Nã, licèt cõceſſio illius capitis (ait Cou.) nõ in omnibus extendatur ad ceſſationẽ à diuinis; tamẽ in his permiſſionibus, quæ nõ pertinẽt ad ordinariam diuinorum officiorũ celebrationẽ

Doctores Salmanticẽſes.

Couarru.

extendi

extendi debet,& præſertim in hoc,quòd Pœni-
tentiæ ſacramentum miniſtretur etiam ſanis,
quia ſolùm eſt quædam iuris veteris extenſio.

26 Couarruuiæ fundamentũ & opinio reijcitur.

Veruntamen ex hoc ipſo principio difficilis
mihi fit hæc opinio, nam ſi hæc fuit extẽſio, er-
go iure antiquo non licebat miniſtrare ſacramẽ
tum Pęnitentiæ tempore ceſſationis extra arti-
culum neceſſitatis:imò ſuprà diximus,etiam de
tempore interdicti nihil circa hoc ſtatutũ inue-
niri in iure veteri;& ſanè, cùm in c. *Alma*, hoc
tanquam nouum ſpecialiter concedatar,ſatis ſi-
gnificatur anteà non licuiſſe: ergo à fortiori di-
cendum eſt ex vi iuris antiqui hoc non licuiſſe
tempore ceſſationis. Eſt autem in ſuperioribus
oſtenſum,ius antiquum integrum manere quã-
tum ad ceſſationem à diuinis eò quòd interdi-
ctum, & ceſſatio in iure diſtincta ſint, & nulla
noua moderatio loquatur de ceſſatione,ſed tan-
tùm de interdicto. Quæ ratio æquè probat de il-
la extenſione c. *Alma*,quoad hoc ſacramentum
Pęnitentiæ;nec Couarr. affert rationẽ aliquam,
ob quam hæc permiſſio extendatur ad ceſſatio-
nem,potius quã permiſſio ſpectans ad diuinorũ
celebrationem. Nã vtraque ita eſt extenſio,vt ſit
etiam correctio antiqui iuris: ergo in hoc pares
ſunt:cur ergo ſub interdicto intelligemus ceſſa-
tionẽ in prima clauſula, & non in ſecunda. So-

Sentẽtia negãs ꝓfertur. Limitatio.

lum video dici poſſe,pœnitentiam eſſe magis ne
ceſſariam,quam alia diuina officia, & ideo in il
la magis admittendam eſſe hanc benignã inter-
pretationem:quæ pia eſt,& ſatis expediens ad a-
nimarum ſalutem: tamen hoc non obſtãte, op-
poſitum cenſeo verius in rigore iuris;cõſuetudo
autẽ præcipuè fundata in Doctorũ virorũ auto-
ritate, & à Paſtoribus tolerata poterit excuſari.

27 Prohibetur etiã ordo,extrema vnctio, Euchariſtia extra viaticum, & matrimonij ſolẽnitas.

Vltimò dubitari poteſt de alijs ſacramentis,
quod ex dictis breuiter expediri poteſt. Certum
eſt enim Ordinem, & Extremam Vnctionem
dari non poſſe, nec Euchariſtiam extra viaticũ.
Hæc enim à fortiori ſequuntur ex dictis in pro-
ximo dubio, & ex dictis etiam de interdicto.
Idemq; dicẽdum eſt de ſolẽnitate Matrimonij:
de ipſo verò matrimonio quoad ſubſtantiã, idẽ
dicendum eſt tempore ceſſationis,quod de tem-
pore interdicti: non quia ceſſatio ſub interdicto
claudatur,quod ſemper negamus, ſed quia in v-
traque prohitione æquale dubium eſt,an matri-
monium priuatim,& ſine ſolemnitate Eccleſia-
ſtica,& benedictione contractũ ſequatur quoad
hoc naturã ſacramenti,vel humani cõtractus;&
ideo vidẽda ſunt ſuperius dicta,& hic applicãda.

De priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ.

28 Non poteſt fieri Eccleſiaſticũ officiũ quo tempore corpus ſepelitur.

Hic eſt poſtremus effectus ceſſationis à diui
nis. In quo duo diſtinguenda ſunt. Vnũ eſt
ipſa Eccleſiaſtica ſepultura,ſeu depoſitio cadaue
ris in locum ſacrum. Aliud eſt Eccleſiaſticũ of-
ficium,quod iuxta Eccleſiæ conſuetudinem fie-
ri ſolet dum corpus hominis fidelis traditur ſe-
pulturæ. Quoad hoc ergo ſecundum certum eſt,
tempore ceſſationis à diuinis non poſſe illo mo
do corpora fidelium tradi Eccleſiaſticæ ſepultu-
ræ:quia ceſſatio abſolutè prohibet omnia Eccle
ſiaſtica officia c. *Non eſt vobis*,de Spõſalibus, cũ
alijs ſuprà citatis; ſed hoc eſt vnũ ex diuinis of-
ficijs: ergo hoc etiã prohibitũ eſt ex vi ceſſatio-
nis. Et ita in hoc nulla eſt cõtrouerſia inter Do-
ctores. Nec etiam eſt dubitatio quin nullũ iuris
priuilegiũ,nullave exceptio pertinẽs ad ſimilem

A effectum interdicti quoad hoc locum habeat in
præſenti; præterquam, quòd ſuprà oſtendimus,
etiam in ipſo interdicto non eſſe iure conceſſa
priuilegia quoad hanc partẽ:conſulantur ibi di-
cta,& ad hunc locũ cum proportione applicent.

29 Vtrũ ceſſatio priuet Eccl. ſepultura. Communis ſentẽtia.

De primo verò eſt difficultas,an ſit prohibita
ſepultura Eccleſiaſtica quoad ipſum locũ ſacrũ
per ceſſationẽ à diuinis. In qua re cõmunis ſen-
tentia affirmare videtur; propterea quod ceſſa-
tio à diuinis priuat omnibus, quibus priuat in-
terdictum; ſed interdictum priuat Eccleſiaſtica
ſepultura:ergo & ceſſatio. Maior nullo iure pro
batur, ſed ſolũ communi Doctorum conſenſu.
Addũt verò quidam, hoc limitandũ eſſe ad lai-
cos: nam clericis cõcedi poteſt ſepultura Eccle-
ſiaſtica propter c. *Quod in te*, de Pœnit.& remiſ.
vbi hoc priuilegiũ clericis cõceditur. Sed hæc li-
B mitatio non habet fundamentum in illo textu,
loquitur enim ſolum de interdicto,& iam ſæpe
diximus priuilegia conceſſa tempore interdicti,
ex vi verborum non extendi ad ceſſationẽ. Alij
limitant hoc ſolum ad presbyteros, vt poſſint ſe
peliri ſaltem in cæmeterio Eccleſiæ:quia,cũ ceſ-
ſatio ſtrictius obliget,quàm interdictũ, non de-
bet illud priuilegium c. *Quod in te*, extendi æquè
in ceſſatione ac interdicto;eſt autem rationi cõ-
ſentaneum, vt aliquo modo concedatur ſaltem
presbyteris, qui ſunt perfectiſſimi inter ſimpli-
ces clericos, vt videlicet in cęmeterio poſſint ſe-
peliri,licèt non intra Eccleſiam.

30 Excluditur quorundã limitatio.

Sed hoc arbitrium volũtarium eſt,ex pia qua
dam conſideratione ſine iuris fundamento, cũ
tamen hæc omnia in illo fundentur. Quapro-
pter,ſuppoſito priori principio,quòd ceſſatio pri
uat Eccleſiaſtica ſepultura,conſequenter loquẽ-
C do, nulla eſt facienda exceptio ex vi iuris, quia
nulla inuenitur quæ de ceſſatione loquatur, &
non ſufficit loqui de interdicto.

31 Refutatur ſentẽtia communis.

Maior difficultas eſt in ipſa generali aſſertio-
ne,ꝙ ceſſatio priuet fideles, ſiue clericos, ſiue lai
cos Eccleſiaſtica ſepultura quoad ipſum locũ ſa-
crum: quia nec iure, nec ratione,nec ſufficienti
autoritate fundari poteſt: ideoq; nõ eſt pro libi-
to aſſerendũ,vel credendũ,cùm ad pęnam,& ri-
gorem pertineat. De ratione per ſe notũ eſt,quia
omnis hæc prohibitio pendet ex iure poſitiuo.
Probatur ergo prima pars, quia in primis nullũ
eſt ius,quod in particulari declaret hunc effectũ,
ſeu prohibeat ſepulturã, nã ſi eſſet ab aliquo au-
torũ,vel Doctorũ hoc aſſerentiũ citaretur,quod
nõ ſit,neq; in omnibus decretis ſuprà adductis,ꝗ
de ceſſatione mẽtionem faciũt,hoc legitur. De-
inde,neq; ſub generalibus verbis cõprehẽditur,
D quia ſolũ in illis decretis dicitur ceſſandum eſſe
eo tempore ab omnibus diuinis officijs,vt patet
præcipuè ex c. *Non eſt vobis*,de Sponſalib. at ve-
rò hæc traditio ſepulturæ in loco ſacro,ſi abſque
alio diuino officio fiat, per ſe non eſt diuinũ of-
ficium in rigore,& proprietate:ergo non cõpre-
hẽditur ſub generali prohibitione,quæ,cũ odiũ,
& rigorem contineat,ſtrictè interpretãda eſt. Et
confirmatur, nã ſuprà, tractando de hoc effectu
interdicti,diximus cũ communi ſentẽtia, priui-
legia,quæ tantùm concedunt participationẽ di-
uinorum officiorum tẽpore interdicti, ex vi ver
borum non concedere locum ſacrum in ſepultu
ram,quia non eſt diuinũ officium: ergo à fortio
ri è contrario ceſſatio, quæ ſolùm prohibet om-
nia diuina officia,non propterea vetat dari locũ
ſacrum in ſepulturam abſque ſacro officio.

Præte-

Digitized by Google

32 Axioma ĩ quo cõmunis opinio fundatur, reijcitur.

Præterea, illud axioma, quòd ceſsatio priuat omnibus rebus ſacris, quibus priuat interdictũ, in nullo iure habetur, vt patebit intuenti omnia ſuprà citata. Neque in ſimilitudine rationis fundari poteſt: nã interdictum afficit, vt ſuprà diximus locũ ipſum, eumq; reddit quaſi inhabilem ad talia munia, inter quæ vnũ eſt receptio, vel ſepultura corporis fidelis, quod extra illũ locũ poſſet optimè ſepeliri in loco ſacro; at verò ceſſatio non afficit locũ, ſed tantùm perſonas prohibet in ordine ad locũ: & ideo ex qualitate loci, vt ſic dicam, nõ ſequitur hic effectus, nec etiã ſequitur ex prohibitione impoſita perſonis, cùm illa limitetur ad Eccleſiaſtica officia: ergo. Denique nec ex cõmuni conſenſu Doctorũ verè probatur illud axioma: nã, licèt Doctores Canoniſtę interdum dicant, interdictum locale generale, & ceſſationem generalem ęquiparari; plerique tamen eorum ſtatim addunt, non æquiparari in omnibus, & quoad hunc particularem effectum nunquam expreſsè, & in ſpecie ea æquiparari dicũt, vt patet ex Panorm. d. c. *Non eſt vobis*, Innoc. in cap. *Dilectis*, de Appell. & in cap. Irrefragabili de Offic. Ordin. cum alijs eiſdem locis; & ex Couar. dict. §. 2. & 4. cum alijs, quos refert. Neq; in Summiſtis inuenietur in particulari illa æquiparatio, aut illud principium generale, quòd ceſſatio habeat omnes effectus, quos habet interdictum, vt patet ex Sylu. Angel. Tab. & alijs verb. *Ceſſatio*. Ac tandem Nau. in Sum. nu. 188. definiens ceſsationem ſolùm dicit, eſse deſiſtentiã à diuinis officijs, & ab adminiſtratione ſacramẽtorum, de ſepultura autem Eccleſiaſtica nihil dicit, affirmans illam eſse communem iuris interpretũ ſententiã; ergo rectè etiam dictũ eſt hũc effectum nulla ſufficienti autoritate fundari.

Panorm. *Innocent.* *Couarr.* *Syluest.* *Angel.* *Tabien.* *Nauarr.*

33 Occurrit obiectioni.

Dices, Si argumentum factum eſt efficax, etiã ceſsatio non priuabit ſacramentis, quia hæc etiã ſolent à diuinis officijs diſtingui in iure cap. *Si ciuitas*, de Sent. excom. in 6. & c. *Epiſcoporum*, de Priu. Reſpondetur, quamuis officium diuinum aliquando accipiatur ſtrictè pro officio publicè orandi, vel ſacrificandi, iuxta ſuprà tractata de interdicto, tamen habere etiam generalem ſignificationem ſecundum quam in omni proprietate comprehendit miniſterium ſacramentorũ, quia illud eſt aliquod officium ſacrum, & diuinum. Conſtat autem hoc modo accipi officium in ceſſatione à diuinis, tum ex omnium ſententia; tum ex dict. c. *Non eſt vobis*, de Sponſalibus ibi, *nulla diuina officia præter baptiſmum paruulorum, & pœnitentias morientium, &c.* nam illa particula exceptiua, præter, apertè declarat, baptiſmum paruulorum, & penitentias morientium fuiſſe ibi comprehendenda ſub diuinis officijs, niſi exciperentur, & conſequenter alia miniſteria ſacramentorum, quæ non excipiuntur, ſub illa ceſſatione comprehendi. At verò locus ſacer, ſeu depoſitio corporis in illo in neutra ſignificatione ex dictis comprehenditur ſub officijs diuinis: quia, ſecluſa concomitantia alterius diuini officij, illa actio reuera non eſt diuinũ, aut Eccleſiaſticum officium, ſed eſt tantùm opus quoddam pietatis, aut miſericordiæ.

34 Pura ceſſatio à diuinis nõ priuat Eccleſiaſtica ſepultura.

Quapropter ſentẽtiã hãc in omni rigore verã eſſe cẽſeo, vbi ceſſatio ab interdicto ſeparatur, frequẽter enim hæc ſunt permixta, & ceſſatio non fert' niſi ſuppoſito ĩterdicto, & ideo tũc nõ ſolet hic effect⁹ diſtingui, & vulgus exiſtimat ceſſatione priuare Eccleſiaſtica ſepultura, ęquè ac interdictum, Si tamen fiat pura ceſſatio abſque interdicto, vt de illa loquuntur iura, ſic ratio facta mihi demonſtrat non habere hunc effectum.

De pœna violantium ceſſationem à diuinis.

35 Vltimo dicendum ſupereſt de effectu magis remoto, qui eſt pœna: hæc enim quodam modo eſt effectus, licèt per accidẽs, quia occaſione talis prohibitionis incurritur, licèt per ſe, & directe non intendatur per talem prohibitionem. Poſſumus autem hic conſiderare vel pęnam eius, qui cauſam dedit ceſſationis, vel eius, qui iniuſtè ceſſationem tulit, vel eius, qui ceſſationem iuſtè latam violauit. De primis duabus dicam ſect. ſequenti, quia magis pertinent ad cauſam interdicti; de tertia verò aliquid diximus ſectio. præcedenti, vbi oſtendimus non incurri irregularitatem propter violationem ceſſationis.

36 Clem. 1. de Sentẽ. excõ. Religioſi nõ ſeruãtes ceſſationẽ generalẽ excõmunicantur. Quatuor ad notanda circa prædictã pęnam.

Nunc ſolum ſupereſt addendum, in Clem. 1. de Sent. excomm. latam eſſe excommunicationis pœnam ipſo facto incurrendam contra religioſos non ſeruantes ceſſationem generalem. In quo textu breuiter hæc notanda ſunt. Primum, hanc pænam non ferri contra merè laicos, nec contra clericos ſæculares, ſed ſolum contra religioſos, & ſecundum hunc reſpectum eſſe particularem; reſpectu verò ipſorum religioſorum eſſe omnino vniuerſalem, vt patet ex illis verb. *Religioſi quicumque tam exempti, quam non exempti, cuiuſcumque ordinis, & conditionis exiſtant.* Secundò, quòd tunc obligat illa lex, quando hi religioſi viderint, aut ſciuerint cathedralem, matricem, ſeu parochialem loci Eccleſiam ceſſationem ſeruare: hæc enim ſunt ferè verba illius textus ſatis per ſe clara. Tertiò, nulla particularis actio declaratur, propter quam incurratur hæc pæna, ſed ſolùm generaliter dicitur, *Non ſeruantes*, Vnde quælibet violatio ceſſationis, quæ ad peccatum mortale ſufficit, erit ſatis ad incurrendam hanc pænam. Quartò, locum habet hæc pęna, nõ ſolum in ceſſationibus latis a Papa, vel Epiſcopis, ſed etiam in his, quæ ferũtur a concilijs prouincialibus per ſententias, vel ſtatuta: imò in his etiam, quę Capitula, Collegia, vel Conuẽtus ſæcularium, aut regularium Eccleſiarũ ſibi vendicant ex cõſuetudine, vel priuilegio: totum enim hoc expreſsè declaratur in textu. Vnde apertè deceptus eſt Paludanus in 4. d. 18. q. 8. nu. 38. dicẽs, illam excommunicationem non habere locum in ceſſationibus, quæ ponũtur à Prælatis, niſi ſint etiam interdicta: ſed ſolũ in ceſſationibus Capitulorum, quæ non habent aliud remedium. Sed apertè conſtat ex textu in verſic. *Quod etiam*, diſtinctè, & clarè fieri extẽſionem huius pænæ ad ceſſationes poſitas à Concilijs, vel Prælatis, vt ab interdictis diſtinguuntur. Atque ita notauit Couarr. contra Paludanum in cap. *Alma*, p. 2. §. 2. nu. 3. Et Nauarr. in Summa c. 27. nu. 145. in fine, & nu. 189. referens Bonifacium, & alios Iuriſtas, & alia aduertit circa illũ textum, quæ in ſuperioribus circa interdictum notata ſunt. Idem ſentit Soto in 4. diſt. 22. q. 3. art. 2. qui tamẽ citat Syluestrum in cõtrarium in verb. *Ceſſatio*. nu. 5. ſed ibi loquitur de ceſſatione particulari, propter cuius violationem ait non incurri hanc excommunicationem: quod veriſſimum eſt, nam textus expreſsè loquitur de ceſſatione generali, & ſub ea conditione, *vt Eccleſia matrix, vel parochialis*

1 2 3

Paludani limitatio excluditur.

Couarr. *Nauarr.* *Soto.* *Syluester.*

Digitized by Google

chialis loci, vt latiùs idem Sylu. declar. *Excommunicatio*, 9. nu. 90. & ſequent.

37 *Cõc. Trid.* Tandem aduerti poteſt in Conc. Tridẽt. ſeſſ. 25. cap. 12. de Reform. regularium, præcipi regularibus, vt in Eccleſijs ſuis ſeruent, & publicari faciant cenſuras, & interdicta, etiam ab ordinarijs Prælatis promulgata, & ipſis præcipientibus. Vnde dubitari poteſt, an hoc præceptum extendatur ad ceſsationem, quæ non eſt cenſura, nec interdictum. Item, an extendatur ad ceſſationem, quæ non ponitur a Prælato, ſed ab aliquo Capitulo. In vtroq; tamen cenſeo reſpondendum eſſe negatiuè, quia verba ſunt ſtrictè intelligenda; & ideò iuri communi quoad hoc ſtandum eſt, & prætereà conſideranda ſunt priuilegia poſteà conceſſa: nam hæc ex vi illius decreti Concilij Trident. non ſunt reuocata: Præter hanc verò pœnam nulla alia eſt ipſo iure lata, quæ inter effectus ceſſationis valeat numerari.

Satisfit duplici dubio.

SECTIO III.

Quas ob cauſas, & quomodo ferenda ſit ceſſatio à diuinis.

1 *De cauſa materiali ceſſationis.* HIc potiſſimum immorandum eſt, in explicando modo ferendi ceſſationem: nam cęterę cauſæ breuiter expediri poſſũt: de materiali enim dicimus eſſe aut locũ, pro vt in interdicto, aut certè homines in ordine ad locũ, in quo diuina facere prohibentur. Vel certè dicere poſſumus homines eſſe materiã veluti ſubiectiuam, locum circa quã. Solùm ergo quęri poſſet, an ceſſatio hæc licitè ferri poſſit pro vniuerſa eccleſia. Aliquibus. n. videtur hoc eſſe cõtra ius diuinũ, quod videtur obligare, vt ſaltẽ alicubi offeratur quotidie ſacrificiũ in eccleſia. Sed non video vbi hoc ius diuinũ latũ ſit & ideò de abſoluta potẽtia ſummi Põtificis nõ exiſtimo hoc repugnare, ſi cauſa ſubeſſet, credo tamen moraliter ſubeſſe non poſſe, & ideò talis ceſſatio vt hactenus nunquã lata eſt, ita neque expediet vnquã.

2 *De cauſa efficiẽte ceſſatio. Sylueſter. Angel. Couar. Soto.* De efficiente dicendum eſt, qui poteſt ferre interdictum, poſſe etiam ceſſationem ponere. Ita ſentiunt Sylu. Ang. & alij verb. *Ceſſatio*, Soto, d. 22. q. 3. art. 2. Couar. c. *Alma*, p. 2. §. nu. 6. & colligitur ex citatis iuribus. Ratio verò eſt, quia iuriſdictio Epiſcopalis, & communis ac publica fori contentioſi eccleſiaſtici ad hoc ſufficit. Nau. autem c. 27. nu. 189. ſentit ſolùm Papam poſſe ceſſationem ponere poſt interdictum. Et fundari videtur, quia ſolus Papa poteſt reſtringere ceſſationem, c. *Alma*, quod per talem ceſſationem fieri videtur. Dicendum verò eſt, hoc poſſe etiam Epiſcopos, quia pertinet ad ordinariam poteſtatem eorum etiam iure antiquo, & nullibi eſt ablata. Et ita habet vſus. Neque hoc prohibuit c. *Alma*, quia ceſſatio eſt nouum vinculum diſtinctum. Vnde, licèt manendo intra limites cenſuræ interdicti, ſolus Papa poſſit illud reſtringere contra diuiſionem cap. *Alma*, tamen ſuprà illud ceſſationem addere etiam Epiſcopi poſſunt. Sub quibus comprehẽdimus Capitulum, Sede vacante, vt notauit Gloſ. in c. *Si Canonici*, de offic. ord. & Iudices ab his delegati iuxta generalem doctrinam ſuprà traditam.

3 *Clem. 1. de Sent. excom.* Additur verò in Clem. 1. de Sent. excomm. non ſolùm prouinciale Concilium, ſed etiam A aliquod capitulum, vel Collegium poſſe ceſſationem ponere. Quod etiam ſumitur ex d. c. *Si Canonici*, & c. *Quamuis*, de offic. ordin. Hoc tamen poſterius difficile eſt, quia tales communitates non poſſunt cenſuras nec leges ferre. Propter quod Gloſſa ibi, & Panor. dict. c. *Dilectis*, nu. 18. putant id eſſe intelligendum vbi ex conſuetudine legitimè præſcripta acquiſitum fuerit illud ius: nam alioqui ordinarium non eſt, vt conſtat ex ca. *Quæſiuit*, de His quæ fiunt à maiori parte Capituli.

4 *De cauſa finali ceſſationis.* Tertia cauſa ceſſationis eſt finis, qui ſi ſit proximus, & per ſe idem eſt quod effectus; ſi verò ſit remotus, & primariò intentus, eſt rigor eccleſiaſticæ diſciplinæ, vt rebelles tandem recedant à contumacia. In hoc enim conuenit hoc vinculum cum alijs proprijs cenſuris, quod non fertur in puram pęnam, & vindictam delicti; id B enim planè repugnat, tùm quia ceſſatio priuat bonis maximè ſpiritualibus, quibus nõ debent priuari fideles ob ſolã vindictã, niſi interueniat etiã contumacia, vt ab ea recedãt: tùm etiã, quia hæc ceſſatio æquè, vel quodãmodo magis ligat innocentes; & ideò potiùs eſt quaſi terror quidã eccleſiaſticæ poteſtatis, quàm propria vindicta, ſeu pœna, vt in prima ſectione latiùs declaraui. Hinc verò fit ceſſationẽ, vt iuſtè feratur, neceſſariò ſupponere delictum, illudq; grauiſſimum, quia nec cõtumacia eſſe poteſt ſine delicto, nec mediũ adeò acerbum, & periculoſum aſſumendũ eſt ad eum finẽ ſine grauiſſima cauſa. Vnde, quamuis neceſſe non ſit tale delictũ inueniri in omnibus illis perſonis quæ per ceſſationẽ ligãtur; neceſſe eſt tamen, vt publicũ delictum ſit, & contrarium communi bono ipſius eccleſiæ, ſeu eccleſiaſticæ poteſtatis, vt citata iura inſinuant, C & ratio facta conuincit, & à fortiori conſtat ex dictis ſuprà de interdicto: nã quoad hoc interuenit ſimilitudo inter hæc duo. Quo circa, ſi tractemus de cauſa quaſi per accidens, quæ potiùs eſt occaſio ferẽdi ceſſationẽ, id in ſumma dicere poſſumus, quod dicitur in c. *Irrefragabilis*, §. *Cæterũ*, de Offic. ord. debere eſſe cauſam manifeſtam & rationabilem 3. circa quam etiam ſeruãda ſunt quæ ſtatim in ſequenti puncto adnotabimus.

Ceſſatio vt rectè ferat ſupponere dẽt grauiſſimũ peccatũ, & publicum.

Ca. Irrefragabilis, de offic. ordi.

5 *Quæ forma ſeruãda ſit in ferenda ceſſatione à diuinis.* Vltimò ergo loco dicendum ſupereſt de forma ſeruanda in ferenda huiuſmodi ceſſatione; circa quam primò ſeruanda ſunt ea, quę de forma ferendi cenſuram in communi adnotauimus: nã quæ ibi diximus eſſe ſubſtãtialia, in hac etiam ſententia ferenda æquè neceſſaria ſunt, quia non oriuntur ex ſpeciali ratione cenſuræ, ſed ex generali ratione ſententiæ: Vnde, quæ ibidem diximus de ſententia iniuſta, vel nulla, hic D accommodari poſſunt. Quæ verò pertinent ad ſolennitatẽ accidentalẽ pręſcriptam maximè in in ca. 1. de Sent. excom. in 6. in rigore, & ex vi illius textus nõ vidẽtur requiri in hac ceſſatione: quia illa ſolùm præcipiuntur ſeruari in excõmunicatione ferenda, & extenduntur ad ſolam ſuſpenſionẽ, & interdictũ, ſub quibus in rigore nõ cõprehenditur ceſſatio. Nihilominùs tamẽ videtur conſuetudine receptũ, vt illa etiam forma ſeruetur in hac ſententia ferenda, vel propter ſimilitudinem rationis, quę ſumitur ex principio illius tex. *Cùm medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis*: nã etiã ceſſatio medicinalis eſſe debet; vel certè ex alijs decretis, q̃ mox declarabimus.

Ca. 1. de Sẽt. exc. in 6.

6 Secundò ergo aduertũt autores, in ceſſatione ferenda ſeruandas eſſe decem conditiones, quas

colligunt

1. Conditio. Côditiones ſeruādæ vt ceſſatio iuſte ferat. Capit. Si Canonici de off. ord. 6. Ca. Quāuis, eod. tit. & lib.

colligunt ex cap. *Si Canonici*, & cap: *Quamuis*, de Offic. ordin. in 6. circa quos textus oportet aduertere, eos non loqui de omni ceſſatione generatim, ſed ſpecialiter de illa quæ fertur ab aliquo Collegio, vel Capitulo ex priuilegio, vel conſuetudine, non verò de illa quę fertur ab Epiſcopis, ſeu ordinarijs iudicibus. Vnde quædam ex conditionibus ibi poſitis, ita ſunt propriæ priorum ceſſationum, vt non poſſint poſterioribus accommodari, aliæ verò omnibus poſſunt eſſe cōmunes: tamen ex vi illorum textuum non æquè exiguntur in vtriſque, quia vt dixi, non de omnibus generatim loquuntur, ſed ex quadam rationis paritate, & æquitate illæ conditiones, quę generales eſſe poſſunt, pro omnibus admittuntur, iuxta communem modum loquēdi Doctorum: quod cenſeo verum ſi ſit conſuetudine receptum, & non aliàs, quia ſola ſimilitudo rationis non ſufficit, vt ex ſequentibus conſtabit.

7 1. Conditio.

Prima ergo conditio eſt, vt, antequam ceſſatio feratur, cauſa ceſſationis in inſtrumento publico, ſeu autentico ſcripto referatur, id eſt, per ſcripturam confectam à publico tabellione, aut per patentes literas autentico ſigillo munitas. 2. Conditio. Secunda conditio eſt, vt hoc inſtrumentum, ſeu patentes literæ ei tradantur, cōtra quem ceſſatio intenditur. Hæ duæ conditiones ponuntur in c. *Si Canonici*, & in illis virtute includuntur aliæ duæ, quæ ab autoribus diſtinctè numerantur. 3. Conditio. Vna eſt, vt ceſſatio ſit ponenda ab eo, vel ab his, qui vel à iure, vel à conſuetudine, aut priuilegio ad hoc habent autoritatem. 4. & 5. Côditio. Alia eſt, vt cauſa ſit *canonica*, ita enim in illo textu appellatur, ſub qua voce, vt ibi Gloſſa notauit, includuntur illa duo quæ expreſſa ponuntur in c. *Irrefragabilis*, §. *Cæterum*, de Offic. ord. ſcilicet, vt cauſa ſit manifeſta, & rationabilis. Manifeſta quidem, quia ceſſatio eſt valde publica, & in publicum grauamen Eccleſię; & ideò neceſſe eſt, vt manifeſtam contineat cauſam. Quod adeò verum eſt, vt nulla conſuetudo in contrarium poſſit præualere, vt authores ſtatim citandi dicunt: quia eſſet talis conſuetudo valde oneroſa, ideoque pernicioſa Eccleſiæ, & ideo præualere non poteſt, iuxta c. 1. & c. *Cùm venerabilis*, de Conſuet. Rationabilis autem cauſa eſſe debet, tùm ex generali ratione, quòd ad omnem honeſtā actionem hoc neceſſarium eſt, & multò magis ad iuſtā prohibitionē, vel pœnam: tùm etiā, quia in hoc includitur, vt caſu hæc eſſe debeat proportionata, quia nō pro quacumq; offenſa, ſed pro graui iniuria ferri debet, vt ibi notat Gloſſa ponens exempla, ſi fiant ſtatuta cōtra libertatem eccleſiaſticam, ſi talliæ, vel collectæ clericis imponantur, ſi clericus, vel Canonicus per ſæcularem balliuum detineatur. Ex quibus facilè erit de ſimilibus iudicare.

Quæ ſit cauſa rationabilis ferendi hanc ceſſationem. Gloſſ.

8 Notādū circa primas duas conditiones.

Atque ita conficiuntur quinque conditiones earum decem quas authores ponunt: propriè tamen ad præſens tantùm pertinent duæ primæ: nam aliæ tres, quæ magis ſubſtantiales ſunt, ad duas cauſas proximè præcedentes pertinent, vt videmus. Circa duas verò conditiones primas obſeruare licet, illas communes eſſe poſſe omni ceſſationi à quocunq; feratur, eſſeq; ſimillimas illis, quæ in cenſura ferenda præſcribuntur in d. cap. de Sentent. excom. in 6. & ideò probabile eſt ſeruandas eſſe etiam à Prælatis, vel ordinarijs iudicibus volentibus ceſſationem ponere. Aliud notandū. Obſeruo etiam ex vi illius textus non poni has cōditiones vt ſubſtantiales: nullum enim verbū

A ibi ponitur, quod declarat ex defectu harum conditionum ſententiam eſſe irritam, ſed ſolùm eſſe iniuſtè latam, & qui illam fert, incurrere pœnam ibi præſcriptam, & infrà declarandam. Nec in eo capite alia conditio adiungitur, ſed reprobatur abuſus quorundam, qui ad maiorem populi horrorem, cùm ferebatur ſententia ceſſationis, imagines Virginis, & aliorum Sanctorum proſternebant in terram, & vrticis, ſpiniſque ſupponebant; quod erat imprudens factum, ac deteſtabile ſacrilegium.

Aliæ quinque conditiones ſumuntur ex d. c. *Quamuis*, eod. tit. Sexta ergo conditio eſt, vt ad ceſſationem hanc ferendam omnes, qui ſunt de Capitulo euocentur, *pro vt ſint* (dicitur ibi) *pro electionis negotio euocandi:* vbi Gloſſa aduertit, in hoc ſeruandam eſſe cōſuetudinem, vt vel ſolùm præſentes, vel etiam abſentes ex locis magis, vel minùs remotis conuocandi ſint. 9 6. Conditio. *Gloſſa.* B Ita enim erit hoc obſeruandum in ceſſatione ferenda, tamq; erit neceſſarium ad valorem eius quantum ex iure, vel conſuetudine ad electionem fuerit: nam in textu illo æquiparantur. Septima cōditio eſt, vt poſt conuocationem circa ceſſationem ferendam diligēter deliberent. 7. Conditio. Quam deliberationē ita Gloſ. exponit, vt ad ceſſationem ferēdam requiratur tractatus; ſicut ad alienationē perpetuā rerū immobilium Eccleſiæ, iuxta c. vlt. de Reb. Eccleſ. non alienād. in 6. *Gloſſa.* Cap. vlt. de Reb. eccl. non alienād. tamen ex vi verborum illius textus nulla ſpecialis ſolennitas ad hoc neceſſaria eſt, præter naturā, & diligentē conſultationē, ad quā ſpectat, vt omniū iudicia, & ſuffragia audiantur circa cauſam ceſſationis, an legitima ſit, necne, & circa ceſſationē ipſam, an poni expediat, necne, ſuppoſita tali cauſa: & ideò Syluest. Ang. Soto, & alij hāc conditionē in duas di- *Syluest. Angel. Soto.* C ſtinguūt, ita vt ſeptima cōditio ſit, ꝙ tractetur de cauſa, & conuenientia ceſſationis; Octaua verò ſit, ꝙ de ipſa ceſſatione delibetur, id eſt ſuffragia ferantur, quod per ſe cōſtat eſſe magis neceſſariū. 8. Conditio. Vnde rectè aduertit Soto neceſſariū eſſe, vt maior pars ſuffragiorū cōueniat in ceſſatione ponenda, quod eſt manifeſtū, tū quia in eodē textu hæc actio comparatur electioni, quæ à Capitulo fit: electio autem, vt ordinario iure valida ſit, debet fieri à maiori parte Capituli, iuxta c. *Coram*, de Elect. tùm etiam, quia ex natura rei videtur hoc eſſe neceſſarium ſuppoſito modo ferendi talem ſententiam ſcilicet, à pluribus, vt efficientibus vnum corpus morale: nam, ſi inter ſe diſſideant, vt minimum requiri debet maioris partis cōſenſus, vt talis actio toti corpori tribuatur. Opus eſt vt maior pars ſuffragiorū cōueniat in ceſſatione ponenda.

Circa has verò tres conditiones obſeruare licet, nō habere locum in ceſſatione, quæ fertur ab D Epiſcopo, vel alio iudice ordinario. 10 Notādū circa tres poſitas conditiones. Nam, cùm ibi ſententia feratur ab vna perſona tantùm, nō habet locum cōuocatio, vel cōſultatio plurium. Extendi tamen poteſt ad ceſſationem, quæ fertur à Capitulo Sede vacante: quia, licèt eam ferat poteſtate, & iure ordinario, quia in his ſuccedit in locū Prælati; tamē & ob ſimilitudinem rationis, & ex vi verborum textus habet locum extenſio, quia dictū c. *Quamuis*, abſolutè loquitur de Capitulis, & c. *Si Canonici*, dicit, *Si ex conſuetudine, vel aliàs:* ſub qua poſteriori particula pôt comprehendi quilibet modus habendi hāc iuriſdictionem. Verū eſt, cùm Capitulum Sede vacante exerceat hos actus per Vicarium ad hāc iuriſdictionē exercendam creatum iuxta Cōcil. Trid. êt tunc ab ipſo ſolo poſſe ferri ceſſationem, *Concilium Trident.*

ſicut

ſicut à Vicario Epiſcopi; neque habere locum has conditiones.

11 9. Conditio. Ca. Quãuis.

Nona conditio eſt, vt moneatur perſona propter cuius iniuriam videtur facienda ceſſatio, vt irrogatam iniuriam, vel offenſam emendet. Et explicantur diſtinctè in dicto c. *Quamuis*, hanc monitionem eſſe faciendam poſt prædictas vocationem, & deliberationem de ceſſando habitas. Quod meritò ita cautum eſt, vt admonitio maiori authoritate, & conſequenter cum maiori ſpe fructus fiat. Vnde meritò additur, ſi perſona ſic admonita emendetur, ſeu ſatisfaciat, vel ſi per ipſoſmet capitulares ſtet quominùs emendatio fiat, ceſſationem ferri non poſſe, quod neceſſariò eſt conſequens ad hanc monitionem, alioqui fruſtrà fieret. Et hæc conditio locum habere poſteſt in quocumque Prælato ferente ceſſationem, & videtur per ſe neceſſaria ex vi, & quaſi natura talis prohibitionis: nam ſicut in hoc conuenit cum cenſura, quod fertur, vt à contumacia recedatur, ita etiam in hoc, quod præuiam monitionem requirit. Quòd verò fiat tali tempore, & modo, id ſpecialiter hac lege præſcribitur, & videtur neceſſariũ, vt rectè fiat, nõ tamen vt ſententia valida ſit, dummodo ſufficiens monitio præcedat, hæc enim ſimpliciter videtur neceſſaria iuxta ea, quæ in ſimili de cenſura diximus.

Præmitti debet monitio vt ceſſatio valida feratur.

12 10 Cõditio.

Vltima cõditio eſt, vt poſt ceſſationẽ poſitam, niſi partes intra menſem in cõcordiã veniãt, & ceſſatio ceſſet, teneantur, tàm qui ceſſationẽ ponunt, quàm illi, quorũ cauſa ponitur, per ſe, vel per procuratores idoneos cum munimentis, & actis ad negotium ſpectantibus ad Sedẽ Apoſtolicam accedere, vt quid agendum ſit ab illa declaretur. Circa quam conditionem dubitatũ eſt, an tranſacto illo menſe poſſit ceſſatio tolli, antequam per Sedem Apoſtolicã tollatur, ſi partes in concordiã veniant: quibuſdam enim viſum eſt non poſſe tolli, qui iam cauſa deriuata eſt ad Sedem Apoſtolicam, & quia expreſsè in illo textu ſolùm conceditur tẽpus vnius menſis, vt hæc concordia fiat, & ceſſatio tollatur. Meliùs tamẽ intellexit textum illum Soto ſuprà dicens, quocumque tempore poſſe concordiam fieri, & ceſſationem tolli: nam hoc eſt, quod Pontifex intendit, & non grauare Eccleſiam reſeruando ſibi relaxationem talis ceſſationis, neque in illo textu eſt vllum verbum, ex quo talis reſeruatio colligi poſſit. Vnde menſis ille conceditur quaſi ad deliberandum, & tanquam permiſſio quædã illius diſcordiæ, & durationis ceſſationis: acceſſus autem ad Romanam Sedem poſt illud tempus præcipitur, vt vexatio det intellectum, & ita compellãtur, vel timore, vel tædio affecti, ad pacem procurandam, & ceſſationem tollendam. Vnde quoties hic finis obtentus fuerit, neceſſarium non eſt vlteriùs in litis proſecutione apud Sedem Apoſtolicam progredi. Quod inſinuauit Syluester verb. *Ceſſatio*, dicens, recurrendum eſſe poſt mẽſem ad Sedem Apoſtolicam, vt diſcutiatur quid ſuper hoc ſit agendum, niſi interim per mutuam concordiam ceſſet ceſſatio.

Si partes in cõcordiam veniant poteſt tolli ceſſatio ſine recurſu ad Papam. Soto.

Syluester.

13 Vtrũ dictæ conditiones ſint de ſubſtãtia ceſſationis. Ioã. And. Angel. Syluest.

Tria verò circa has conditiones, & cauſas declaranda ſuperſunt. Primum eſt, an omnes iſtæ conditiones ſint de ſubſtantia ceſſationis, ita vt, qualibet deficiente, ſit nulla. Nam Ioannes Andreas in dict. c. *Quamuis*, abſolutè affirmat, quẽ ſequi videntur Angelus, & Syluester referentes alios: nam abſolutè aiunt, his non ſeruatis ceſſationem non ſeruari. Sed, vt iam dixi, in capit. *Si*

A *Canonici*, nullum eſt verbum indicãs ſubſtantialem neceſſitatem: in cap. verò, *Quamuis*, in finalibus verbis hoc inſinuatur cùm dicitur, *Parte inſuper à diuinis ceſſante ſuprà ſcripta, tam in ceſſando, quam in veniendo, ſiue mittendo ad Sedem Apoſtolicam, non ſeruetur ceſſatio, ſed ea non obſtante, vt prius in ipſa Eccleſia celebretur*. Nam ex his verbis duo colliguntur manifeſtè; primum eſt, ſi in ponenda ceſſatione (hoc enim eſt quod dicitur, *parte ceſſante*) non ſeruentur conditiones ibi preſcriptæ, ceſſationem eſſe nullam: nam, ſi ſeruãda non eſt, &, ea non obſtante, celebrandũ eſt, profectò nullum effectum habet, atque adeò nulla eſt. Vnde in hoc ſolùm dubitari poteſt, an hoc intelligendum ſit de ſolis conditionibus additis in eo capite, vel etiam de alijs poſitis in capit. *Si Canonici*: quia ibi ſolùm dicitur, *ſuprà ſcripta non ſeruando*. Nihilominùs tamen, quia in principio

B capitis refertur conſtitutio Gregorij Decimi in dicto cap. *Si Canonici*, & denuò confirmatur addendo alias conditiones, ideò illa vltima verba videntur referri ad totam formam ferendi ceſſationem ex vtroque decreto reſultantem. Et ita videntur intellexiſſe Ioannes Andr. & alij autores, & mihi videtur ſatis probabilis ſententia, eã tamen non cenſeo extendendam ad ceſſationes ordinariorum Prælatorum, cùm de illis non ſit ſermo, & ſit res valde rigoroſa; ſed, vt dixi, conſulenda erit, & ſeruanda conſuetudo.

Ioã. And. Sẽtentia affirmãs probabilis, nõ tñ extendẽ ad ceſſationes ordinar. Prælatorum.

Aliud, quod ex dictis verbis colligitur, eſt, quamuis ceſſatio ſit iuſtè, & cum omnibus conditionibus poſita, ſi pars, quæ illam poſuit non ſeruauerit vltimam conditionem poſitam recurrendi poſt menſem ad Sedem Apoſtolicam, ceſſationem ipſo iure tolli tranſacto menſe, &

14 Qñ tollatur ceſſatio ob defectũ cõdit. recurrendi ad Papã.

C parte illa in mora exiſtente. Oportebit autem, vt ſentio, manifeſtè conſtare partem illam eſſe in mora culpabili: quia, dum hoc non ita conſtat, ſemper retinet ius ſuum, præſertim cùm ceſſatio valida fuerit. Quæri autem poteſt, an idem ſit dicendum, ſi altera pars, ob cuius culpam ceſſatio ponitur, in ſimili mora fuerit. Reſpondetur, minimè id dici poſſe, tùm quia in textu nõ habetur, tùm etiam quia non eſt ſimilis ratio; alioqui ex ſua inobedientia commodum reportaret. Nã quòd ceſſatio tollatur, id eſt quod illa pars maximè intendit. Addunt præterea Syluester, & Angelus, ceſſationem non eſſe ſeruandam ab alijs, ſi pars, quæ illam poſuit, eam non ſeruet: ſed hoc in illo textu non habetur, neque in alio, quẽ ego viderim, neque etiam apparet ratio, cur potius hoc dicamus in ceſſatione, quàm in interdicto,

Improbat Syl. & Ang.

D vel excommunicatione.

Secundò declarandũ eſt, quam pęnam incurrat is, qui ſine legitima cauſa ceſſationem poſuerit: olim enim nulla propter hoc erat certa pęna ſtatuta ipſo iure, ſed arbitrio Superioris imponenda erat iuxta dictum. §. *Cæterùm*, poſteà verò in dict. cap. *Si Canonici*, in pęnam præſcribitur, vt ſi Capitulum fuerit, quod ceſſationem poſuit, quidquid Canonici de fructibus illius Eccleſiæ tẽpore ceſſationis perceperint, reſtituãt, & quidquid eiſdẽ ex bonis talis Eccleſiæ dandũ fuiſſet, non detur, ſed ipſi Eccleſiæ cedat; ac denique vt parti, contra quam ceſſatur de damnis, & iniurijs ſatisfacere teneantur. Vbi poteſt dubitari, an obligatio ad has reſtitutiones ſtatim oriatur ipſo facto, vel neceſſaria ſit iudicis condẽnatio: nã ex textu nõ ſatis colligitur illud priùs, & ideò videtur dicendũ poſterius, iuxta generalem regulam

15 Quã pœnã incurrat ferẽs ceſſationem ſine cauſa.

Digitized by Google

legum pœnalium. Dicendum verò eſt, hãc obligationem maiori ex parte non eſſe propriã pœnam, ſed ex intrinſeca iuſtitiæ ratione ortã. Nã, ſi illi ſine cauſa ceſſant à diuinis officijs, non iuſtè recipiunt fructus, &c, cùm faciant iniuriã alteri, ex natura rei tenentur ad ſatisfactionem. Itaque attentè conſiderandum erit, penſatis circunſtantijs ſingularum perſonarum, an obligatio hæc oriatur ex aliquo titulo iuſtitiæ, nam tunc, quantum ad conſcientiam ſpectat, non eſt neceſſaria ſententia iudicis, tamen, ſi vltra hoc aliquid fuerit pœnale, vel redundans in perſonas innocentes ex errore totius communitatis, non exiſtimo teneri ad hanc reſtitutionem, priùs quàm condemnentur. Addunt verò Sylueſt. & Angelus cum Geminiano, hanc pœnam extẽdi ad omnes ceſſationem imponentes ſine iuſta cauſa, etiamſi textus tãtùm de Capitulis loquatur. Quod exiſtimo verum quantum ad obligationem reſtituendi, ortam ex actione iniurioſa; quantum verò ad pœnalem arbitrio Superioris ſtandum erit: quia non oportet extendere legem pœnalem vltra perſonas, de quibus loquitur.

Syluest. Angel. Gemin. Prædicta pœna ſolũ imponitur Capitulis.

16 Quã pœnã incurrat q̃ ceſſationi cauſam dedit.

Vltimò declarandum eſt, quando ceſſatio iuſtè lata eſt, quam pœnam incurrat is, qui cauſam dedit. Reſpondetur, primùm teneri ad omne intereſſe perſonis, & Eccleſiæ, cui debitum officiũ eius culpa eſt ſubtractum. Deinde, arbitrio Superioris condemnandum eſſe in aliqua quantitate conuertenda in augmentum diuini cultus. Vnde conſtat, priorem partem reſtituendam eſſe ſtatim, quia non eſt propria pœna, ſed recompenſatio damni illati, aliam verò partem requirere iudicis condemnationem, vt in textu expreſsè dicitur. Ex quo rectè confirmantur quæ in proximo puncto diximus.

SECTIO IIII.

A quo, & quomodo tollenda ſit ceſſatio à diuinis.

1 Quis poſſit ceſſationẽ tollere.

CVM ceſſatio nunquam ſit à iure, vt ſuprà dixi, ſed ab homine, in modo relaxationis eius ſeruãda ſunt principia poſita circa ablationem cenſuræ, ab homine impoſitæ. Itaque ſolùm tolli poteſt ab eo, qui illam poſuit, vel ſucceſſore eius, ſi ille deceſſit, vel etiam à Superiore, reliqui enim iuriſdictionem non habent niſi per delegationem committatur, quod etiam fieri poteſt: quę oĩa clara ſunt ex dictis. Deniq; in modo tollẽdi nulla eſt præſcripta forma. Solùm oportet, vt iudex voluntatem ſuam ſufficiẽtibus verbis explicet, ſicut de alijs diximus: eſt enim eadem ratio. An verò ſufficiat ſolùm factũ eius, qui ceſſationem tulit non ſeruando illam, iam diximus ſuperiori ſectione, non ſufficere.

2 An ceſſatio aliquãdo p ſe tollat.

Quæri verò poteſt, an ſine huiuſmodi relaxatione interdũ ipſo facto ac per ſeſe tollatur ceſſatio. Dicũt enim aliqui, ſi lata ſit ad certũ tempus, vel ſub cõditione donec hoc, vel illud fiat, elapſo tẽpore, vel impleta cõditione, ſtatim per ſe ceſſare. Dico tamẽ repugnare huic ceſſationi ferri ad determinatum tempus, quia ſolùm ferri poteſt, vt recedatur à contumacia. In quo nullũ eſt certum, ac pręfixum tempus: nam, quocũque aſſignato, ſi priùs tollatur contumacia, erit ceſſatio. Semper ergo fertur ſub illa conditione tacita, vel expreſſa, *donec fiat ſatisfactio*: ergo vel dicendum eſt ſemper ceſſare per ſe facta ſatisfactione, & conſequenter nunquam eſſe neceſſariam relaxationem, niſi fortè quando iudex ob aliam cauſam rationabilem voluerit eam tollere, etiã durante contumacia: vel dicendum eſt, nunquam per ſe ceſſare, donec à iudice reuocetur: quia non eſt maior ratio de vna, quàm de alia. Primũ autem horum non eſt probabile, repugnat enim communi vſui Eccleſiæ: ſecundum ergo dicendum eſt. Et hoc cenſeo verum, ſicut de proprijs cenſuris dixi, eſt enim hic eadem ratio. Vnde hæc ſententia licèt feratur in eum finem, non tamen eſt prohibitio conditionalis, ſed abſoluta, quæ tollenda eſt à iudice, quando neceſſitas illius ceſſauerit. An verò in aliquo caſu ſpeciali ius ipſum tollat ceſſationem, circa finem præcedentis ſectionis dictum eſt.

3 An ceſſatio ſuſpẽdi queat per appellationẽ. Panorm. opinio refutatur.

Quæri verò poteſt, an ceſſatio interdum ſuſpendi poſſit. Quod poteſt intelligi, vel per appellationem, vel per voluntatem iudicis. Prius punctũ attigit Panormitanus in d. c. *Dilectis*, & negat poſſe ſuſpendi per appellationẽ, licèt interdictum poſſit. Et rationem differentiæ reddit, quia ceſſatio eſt quid facti, interdictum autem quid iuris. Sed aut loquitur de appellatione ſubſequente ſententiam, vel antecedente. De priori falſum eſt dicere ſuſpendere interdictum, vt cõſtat ex c. *Is cui*, de Sent. excomm. Magiſq; poſſet dubitari, an ſuſpendat ceſſationem, quia non eſt cenſura: tamen idem verè de illa dicitur, quia ſecum affert executionem, in quo aſſimilatur cenſuræ. Si verò loquamur de appellatione antecedente, illa non propriè ſuſpendit, ſed impedit interdictum, ita vt ſi feratur, nullum ſit ex defectu iuriſdictionis, vt ſuprà viſum eſt. Idem autẽ videtur dicendum de ceſſatione ex eodem principio, quòd appellatio illa etiam ſubtrahit iuriſdictionem, vt ſenſit bene Couarruuias ſuprà.

Concluſio.

4 De ſuſpẽſione ex voluntate ferentis.

Suſpenſio autem ex voluntate ferentis ceſſationem, aut intelligi poteſt de tota ceſſatione per aliquod tempus: & ſic non videtur habere dubium, quia eſt veluti abſolutio ad reincidentiã. Aut eſſe poteſt ſuſpenſio ex parte quoad aliquos effectus, vel perſonas, nõ auferendo omninò neceſſitatem. Et ſic res eſt magis dubia. Tamen probabilius videtur poſſe fieri, quia per ſe & quaſi ex natura rei nulla apparet repugnãtia, & aliũde qui poteſt tollere totum, poteſt etiam tollere partem. Item, quia hæc ſolùm eſt quædã prohibitio, in qui poteſt diſpenſare vel reſpectu alicuius auferre, qua eam tulit, ſi cauſa rationabilis interueniat, & aliunde non impediatur. Hic autẽ nullũ eſt impedimentum, debere enim eſſe aliquo iure latũ: nullum autẽ eſt ius Põtificium hoc prohibens ordinarijs Prælatis. Præſertim quia cùm ceſſatio ſit potiùs quid facti, quàm iuris, non eſt in iure cautũ, quòd numquã coarctetur, aut ſuſpẽdatur. Dices, in cap. *Non eſt vobis*, de Sponſalib. expreſsè dici, *Nulla diuina officia permittatis aliquatenus celebrare*. Reſpondetur primùm, ibi non eſſe ſermonẽ de omni ceſſatione, ſed de quadam, quam in quodam ſpeciali facto Summus Pontifex ſua authoritate poni mandabat, in qua meritò potuit poteſtatem diſpenſandi, vel limitandi illam inferioribus auferre. Deinde, licèt daremus id generaliter intelligi, dicendum eſſet explicari ius ordinarium ceſſationis generalis, non tamen ideò prohiberi Prælatis quin ex iuſta cauſa poſſint effectum eius ſuſpendere, & limitare.

Cap. Nõ eſt vobis, de Spõſalibus exponitur.

DISPVTATIO XL.

DE IRREGVLARITATE IN GENERALI.

QVamuis irregularitas cenſura non ſit, eſt tamen actus clauium, & ſimilitudinem habet cum cenſuris, ideoque hic tractatus ad huius operis conſummationem neceſſarius eſt. Scripſerunt autem de hac re Scholaſtici aliqua in 4. diſt. 22. & 25. In iure etiam Canonico nullus inuenitur proprius titulus de Irregularitate, quamuis in multis Decretis pœna hæc propter varia delicta imponatur, in quibus locis materia hæc ab expoſitoribus tractatur, præſertim à Couarr. in Clement. *Si furioſus*, Et ab alijs in cap. *Is qui*, de Sentent. excommun. in 6. à Gratiano verò, & interpretibus attinguntur multa diſtinct. 26. & ſequentibus. Speciales verò tractatus de hac re ſcripſerunt Maiolus, Paulus Burgaſius, Villadiego, & Nicolaus Plouius, & hic refertur in tom. 14. Tractatuum, vbi etiam habetur alius D. Antonini, qui ſumptus eſt ex 3. par. tit. 28. Omnes etiam Summiſtæ materiam tractarunt in verb. *Irregularitas*, & Nauarr. capit. 27. num. 190. & ſequentibus, & Summa Confeſſorum lib. 2. tit. 1. à quæſt. 21. Solus Caietanus in ſua Summa irregularitatem ferè prætermiſit, quia irregularitas, inquit, non culpa, ſed pęna eſt, nec ſpectans ad Confeſſores, quia pariter abſoluuntur à peccato regulares, & irregulares. Sed quamquam irregularitas per ſe non impediat abſolutionem, nihilominùs eius notitia neceſſaria eſt Confeſſori, vt ſciat vincula omnia, ſeu impedimenta, quibus pęnitẽs poteſt eſſe affectus, & obligationes quæ inde oriuntur. Sicut etiam ſuſpenſio per ſe non impedit quin ſuſpenſus abſolui poſſit à peccatis, & nihilominùs eius notitia neceſſaria eſt Confeſſoribus.

In hac ergo materia primò generalem doctrinam de irregularitate trademus, eſſentiam, cauſas, effectus, diuiſiones, & modum illam auferendi, explicando, quod in duabus primis diſputationibus abſoluemus: in reliquis verò de ſingulis irregularitatibus dicemus. Nam, licèt aliqui impoſſibile exiſtimauerint omnes irregularitates congerere, tamen, vt Nauarrus ſuperiùs adnotauit, quæ ſunt proprię irregularitates, numerari poſſunt, quia neceſſe eſt illas in iure contineri, iuxta capit. *Is qui*, de Sent. excom. in 6. Vnde, ſicut autorum ſtudio omnes excommunicationes Iuris numeratæ ſunt, & expoſitæ, ita etiam eorundem adiuti diligentia, conabimur omnes irregularitates explicare.

SECTIO I.

Quid ſit irregularitas, & qua poteſtate introducta ſit.

1 PRimò circa nominis etymologiã, conſtat irregularitatem à regula, ſeu regulare dictam eſſe, addita prępoſitione, *In*, quæ vim habet ſignificandi priuationem: eſt enim irregulare, quod intra regulam non continetur, ex quo ſumpta eſt vox abſtracta *Irregularitas*, ad ſignificandum impedimentum, ratione cuius homo ſit incapax illius gradus, vel actionis, quæ alijs communis eſt, atque ita extra generalem regulam conſtituitur. In qua ſignificatione adeo generali impedimenta legalia, quæ erant in lege veteri, dici ſolẽt communiter irregularitates legales: & in hac amplitudine censuræ omnes, multaque alia impedimenta poſſent dici irregularitates: tamen ex vſu Eccleſiæ vſurpata eſt hæc vox ad ſignificandã ſpecialem quandam inhabilitatem, rõne cuius fidelis excluditur ne ad clericatum aſſumatur, quod eſt extra regulã fieri. Ita exponunt hanc vocem cõmuniter ſcribentes in hac materia. Quanquam Abul. Mat. 5. q. 116. dicat ſtare notã, ſeu maculam vocari irregularitatem à cauſa, non ab effectu, ſcilicet, quia cauſatur per hoc q agitur cõtra regulam Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Sed hoc nõ eſt ſemper neceſſariũ ad irregularitatẽ, vt videbimus. Aliter Nicolaus Plouius num. 1. inquit, irregularem dici, quaſi cõtra regulam Eccleſiæ natum, ſiue propter factũ, vel defectum extra Eccleſiam poſitũ. Sed illud prius & violentum eſt, & nimis reſtrictũ: poſterius verò eum cõmuni interpretatione coincidit, dummodò extra Eccleſiam exponatur, id eſt extra Eccleſiaſticam regulam, ſeu ordinem.

Significatio vocis irregularitatis. *Abulenſ.* *Nicol. Plouius.*

2 Suppoſita ergo vocis ſignificatione, in explicãda re, q d ſcilicet ſit irregularitas, varij ſunt autores,

Digitized by Google

Hoſtien. Albertus Trocius. Soto. Ledeſm. Viguerius Archid. Cardin. Hoſtien. Alb. Troc.

A res, vt videre licet ferè in omnibus allegatis, & Hoſtienſ. in cap. 2. de Cler. exc. miniſtr. Alberto Trocio de Vero, & perfecto clerico, cap. 2 nu. 2. Soto 4. d. 22. a. 1. & d. 25. q. 1. a. 2. Ledeſma 2. p. 4. q. 26. a. 2. Viguerio c. 16. §. 6. verſi. 16. Archidiacono in c. 1. de Sententia, & re iudic. nu. 5. Cardin. in Clem. 1. de Homicid. nu. 16. & 17. Quorũ oĩum verba referre, & inter ſe cõferre, reijciẽdo ſuperflua in aliquibus, & in alijs addẽdo, quę deſunt, ꝓlixũ eſſet, & infructuoſũ. Et iõ breuiter ſic definiẽda videtur irregularitas, *Eſt inhabilitas, ſeu impedimentũ canonicum ex ſe directè, ac primariò impediẽs acceptionẽ ordinũ Eccleſiaſticorũ, et conſequẽter etiã vſum eorũ.* Hęc definitio ſumitur ex citatis autoribus, nã in re hoc dicunt, licèt varijs verbis. Ponitur aũt loco generis, *inhabilitas, aut impedimentũ*, quia & oĩs irregularitas impedimentum eſt, & multa alia ſunt impedimenta, quæ non ſunt irregularitates, vt explicando cæteras particulas loco differentiæ poſitas declarabitur. Non eſt autem poſitum loco generis, ꝙ ſit pœna, quia non eſt hoc de ratione irregularitatis, neque omni irregularitati conuenit, imò ſi aliqua id habet, eſt accidentariũ ad eſſentiã eius. Et eadem ratione nõ eſt poſitum, ꝙ ſit cenſura, quia omnis cenſura pœna eſt, & ideò ſi eſſe pœnam nõ eſt de ratione irregularitatis, multò minùs eſſe poterit, vt ſit cenſura: imò cùm aliqua irregularitas poſſit eſſe pœna, nulla tamen eſt propriè cẽſura, vt ex dicendis ampliùs cõſtabit.

Definitio irregularitatis.

3 Addimus verò, hoc impedimentum debere eſſe canonicum, ſeu eccleſiaſticum: quoniam vt ſect. 4. latè dicturi ſumus, irregularitas iure humano introducta eſt: certum eſt autem non potuiſſe introduci iure ciuili, aut temporali poteſtate, quæ de ſpiritualibus rebus, vt ſunt ordines Eccleſiaſtici, & clericorum ſtatus, nihil per ſe diſponere poteſt: eſt ergo iure canonico introductum. Per hoc autem excluditur in primis omnis incapacitas ad ordines ſuſcipiendos, quæ ex diuino iure orta eſt. Omnis enim homo non baptizatus, eſt inhabilis ad ordines, nam incapacitas eſt inhabilitas, illa verò irregularitas non eſt, quia illud non eſt impedimentum canonicum, ſed diuinum. Similiter fœmina eſt inhabilis ad ordines, & tamen irregularis propriè non eſt ob eandem cauſam. Quam ita etiam explicare poſſumus, nam hæ inhabilitates ſunt veluti negationes quædam, & impotentiæ: irregularitas aũt eſſe debet per modũ priuationis, ita vt in ſubiecto ſupponat capacitatem, & illud priuet morali modo exercitio, ſeu vſu talis capacitatis. Nec verò oẽ impedimentũ, quod capacitatẽ ſupponit, vera irregularitas eſt: nã peccatũ mortale impedit ſuo modo ſuſceptionẽ ordinũ, ſaltem ſacrorum, quia nõ põt, qui illud habet, illos dignè, & ſine nouo peccato ſuſcipere, vt ſumitur ex c. vlt. de Tẽp. ord. & D. Tho. in 4. d. 24. q. 1. a. 3. de oĩb. ordinib. id affirmat, & meritò ſupponẽdo quẽlibet illorũ eſſe verũ ſacramentum: & tamẽ peccatũ mortale nõ eſt irregularitas, nã irregularitas ꝑ ſe nõ eſt culpa, quãuis poſſit eſſe culpæ effectus, & peccatũ nõ habet ex aliqua Eccleſiaſtica lege ꝙ tale impedimentum ſit, ſed natura ſua, & ideo per illã particulã optimè reijcitur à definitione. Quapropter neceſſariũ nõ eſt addere, irregularitatem eſſe tale impedimentũ, vt ẽt poſt pœnitentiã impediat, vt per hoc ſignificetur peccatum, quod per penitentiã aufertur, nõ eſſe irregularitatem. Licèt enim hoc verum ſit, vt diſput. ſeq. ſect. 1. dicemus; tamen in definitione hæc non eſt neceſſarium, quia peccatum ſufficienter excluditur per dictam particulam, & in definitione non ſunt omnia inculcanda.

Incapacitas ad ordines orta ex iure diuino nõ eſt irregularitas.

Peccatũ nõ eſt irregularitas.

D. Thom.

Denique per illam particulam excluduntur quæcunque alia impedimenta, quæ abſque vlla inſtitutione humana natura ſua impediunt ſuſceptionem ordinum, vel vſum eorum, vt v. g. ſi homo careat membris neceſſarijs ad miniſterium ordinis, vel aliquid ſimile. Oportet autem aduertere, hoc impedimentum aliquando tale eſſe, vt omnino impediat ordines, ita vt validè recipi nõ poſſint, de quo iam generatim dictum eſt. In particulari autem tractare de his impedimentis, quæ irritant ſuſceptionem ordinum, nõ eſt huius loci; nam quædam ſunt certa, vt ſunt ſuprà poſita, ſcilicet defectus baptiſmi, aut ſexus fœmineus, item defectus intentionis, ſeu voluntatis, qualis eſt in homine inuito, vel in adulto dormiente, qui nunquam de ordinibus deliberauit. B Alia verò ſunt dubia, vt de perpetuò amente, aut trunco manibus, vel quocunque alio, qui habeat impotentiam perpetuam ad vſum ordinum, de quibus omnibus, nobis dicere ſatis nũc eſt, ſi ſunt impedimenta irritantia ordines, vel natura ſua, vel diuino iure, non eſſe irregularitates. Aliqua verò ſunt impedimenta, quæ licèt nõ reddant hominem omnino incapacem, reddunt tamen aliquo modo ineptum, vt decenter, & dignè ordinari poſſit, quę indecentia in rebus ipſis exiſtit, non enim introducitur ab humano iure, ſed potiùs ab Eccleſia conſiderata eſt ad tale ius introducendum, quia non ſine cauſa, & fundamento in re ipſa, illud introducit, arg. Regulæ, *Sine culpa*, de Regul. iur. in 6. cap. 2. de Conſtitut. cap. *Quæſiuit*, de his, quæ fiunt à maio. par. C cap. l. *Quiſquis*, §. 1. C. Ad leg. Iul. Maieſt. l. *Sancimus*, C. de Pœnis, & dicemus latè ſect. ſeq. Hæc verò indecentia, quæ ante ius poſitiuum ſupponitur, interdum poteſt eſſe tanta, vt ex ſe reddat ordinationem peccaminoſam, vel ex parte ſuſcipientis, vel ex parte dantis, vt eſt ignorantia, &c. & hæc etiam ſub hac rõne nõ eſt irregularitas, quia eſt plusꝙ̃ canonicum impedimentũ, & quaſi incapacitas quędam, & idem eſt de ſimilibus. Alia verò eſt indecentia, quæ ex ſe ſola non eſt ſufficiẽs, vt reddat ſuſceptionẽ ordinũ illicitã intrinſecè, vt eſt v. g. defectus nataliũ: adiuncto autẽ canonico iure, talis cõditio impedit omnino ſuſceptionẽ ordinũ. In hoc ergo ſenſu dicitur irregularitas eſſe impedimentum canonicum.

4 Impedimentum natura ſua impediẽs ordines non eſt irregularis.

Indecentia, quã ius ſupponit, licèt reddat ordinationẽ peccaminoſã, nõ eſt irregularitas.

Additur verò in definitione, *directè impediens, &c.* quia, vt diximus agentes de cenſuris, hæc impedimenta canonica ſunt veluti priuationes quædam, quæ nõ niſi per ordinem ad poſitiua explicari, & inter ſe diſtingui poſſunt. Et D quia ſunt etiam Eccleſiaſticæ prohibitiones, & morales impotẽtiæ, ideò per ordinem ad actus, ſeu effectus declarantur. Irregularitas ergo eſt iuridica quædam ineptitudo ad recipiendos ordines, & ideò dicitur directè impedire ordinũ ſuſceptionem. Vnde intelligi põt illa particula, *directè*, poſita ad diſtinguendã irregularitatẽ à cenſuris, nam illæ etiã ſunt impedimenta canonica reſpectu aliquarum rerum, vel actionum Eccleſiaſticarũ, tamen directè nõ impediũt ſuſceptionem ordinum, ſed excõicatio priuat cõicatione fideliũ, interdictum auditione diuinorum officiorũ, ſuſpenſio muneribus ſacris, & ideo nulla illarum irregularitas eſt. In quo grauiter errauit 5

Irregularitas non eſt cenſura.

Specu-

Speculator reijcitur. Speculator, qui, vt Nauarrus refert, dixit, omnẽ illum, qui cenſura ligatus eſt, eſſe irregularem: nam, licèt hoc dici poſſit, latiſſimè illa voce vtẽdo ad ſignificandum omnem excluſum à quolibet generali canone vel regula, nõ tamen in proprietate iuris canonici, in quo neque irregularitas cenſura eſt, vt ſuprà eſt dictum, neque etiam cenſuræ ſunt irregularitates, vt ex eodem principio ſequitur, & ex dicendis magis conſtabit.

6 Dubiũ. Nauar. Supereſt verò difficultas, quia aliquæ cenſurę priuant directè ſuſceptione ordinum, & vſu illorum. Propter hoc Nauar. addendum putauit in definitione, *quatenus ordines ſunt*, vt per hanc particulam excludantur cenſuræ. Quod quidem reſpectu excommunicationis optimè ſatisfacit: nam excommunicatio maior priuat quidem directè & vi ſua receptione & vſu ordinum, non tamẽ formaliter vt tales ſunt, ſed quatenus ſunt communicationes quædam cum alijs fidelibus, nec ſine communicatione fieri poſſunt. Excommunicatio item minor directè non priuat vſu ordinis niſi quatenus habet adiũctam receptionem alicuius ſacramenti, vt in proprio loco diximus. Quamuis autem priuet ſuſceptione ſacramentorum, & conſequenter ordinum, nõ tamen quatenus ordines ſunt, ſed vel quatenus ſunt communicationes, vt dictum eſt, vel etiam quatenus ſunt ſacramẽtum, vt ſic, & conſequẽter tantùm ac ſecũdariò quatenus ſunt ordines, quo titulo poſſet etiam per illam particulam (ſi addatur) excludi peccatum mortale. Non videtur autem illa particula ſufficiens ad ſuſpenſionem ab officio excludendam, quia non videtur poſſe negari quin directè priuet vſu ordinũ. Reſpondet Nauar. priuare quidem vſu ordinũ, non tamen quatenus ordines ſunt, ſed quatenus ſunt officia Eccleſiaſtica. Sed licèt hoc apparenter dici poſſit de ſuſpenſione, quæ adæquatè ſuſpendit ab officio, non tamen de ſuſpẽſione quæ ſpecialiter eſt ab ordine, quia vſus ordinis eſſentialiter eſt Eccleſiaſticum officium, & tale officium: hæc verò ſuſpenſio ab hoc officio eccleſiaſtico, vt tale eſt, ſuſpendit, ideóque non ſuſpendit ab alio, & ideò non videtur poſſe priuare magis directè ordinum miniſterio. Vnde hoc fortaſsè argumento coacti, Syluester, & nonnulli

Syluestri ſnſio. alij Summiſtæ dixerunt, irregularitatem differre à ſuſpenſione tanquã includens, & incluſum, quia irregularitas includit ſuſpenſionem quatenus priuat vſu ordinũ, & aliquid addit, ſcilicet, carentiam ordinis, quo non priuat ſuſpẽſio. Sed hi autores & ſupponũt falſum: ſuprà enim oſtẽſum eſt ſuſpenſionem etiam impedire noui ordinis ſuſceptionem: & non declarant rei eſſentiam & definitionem.

Reijcit. Nam ſi intelligant irregularitatem formaliter includere ſuſpenſionẽ, falſum docent, quia hæc ſunt impedimenta canonica in iure formaliter diuerſa. Si verò ſolùm intelligunt materialiter irregularitatem aliquid efficere, quod facit etiam ſuſpenſio, verum dicunt, ſed non declarant quo diuerſo modo illud efficiat, nec quomodo hæc differentia in definitione contineatur, quod neceſſarium eſt.

7 Aliorum ſnſio. Propter hæc ergo alij cenſent, neceſſarium eſſe in definitione addere particulam, *perpetuum ex ſe*, vt per illam diſtinguatur irregularitas ab omni cenſura. Nam per effectus nudè ſeu materialiter ſumptos non poteſt ſatis, & in vniuerſum diſtingui, vt videtur probare diſcurſus factus: ergo oportet vt veluti genere potiùs quam

A ſpecie ab eis diſtinguatur. Sic enim ſuſpẽſio per genus ſuũ ab irregularitate diſtinguitur, quia nimirũ cenſura eſt: irregularitas autẽ non eſt cenſura: ergo & è cõuerſo irregularitas diſtinguetur à cenſura per genus ſuũ proprium ſeu proximũ. Nam impedimentum canonicũ eſt quaſi remotũ & vniuerſale genus, quod immediatè diſtingui poteſt in cenſuram, & illud impedimẽtum, quod cẽſura non ſit: eſt autem de ratione cẽſuræ vt ſit impedimentum de ſe nõ perpetuum, quia eſt medicinalis, & conſequenter auferenda, ſi homo reſipiſcat, vt in ſuperioribus viſum eſt: optimè ergo impedimentum de ſe perpetuum immediatè condiſtinguetur à cenſura (ſiue diuiſio ſit adęquata, ſiue non) & ſub hoc proximo genere continebitur immediatè irregularitas, & per illud diſtinguetur à ſuſpenſione ſi illa particula in definitione addatur. Et conſequẽter, licèt B cõueniat cũ ſuſpenſione in dicto effectu, differet tamẽ in modo, quia efficit illum vt perpetuum.

Nihilominùs hæc particula à nobis prætermiſſa eſt, tũ quia Doctores cõiter illam non addunt, & definitiones ſumendæ ſunt, quoad fieri poſſit, ex cõi ſenſu ſapientũ, & præſertim in his rebus moralibus, quę ex iure pendent, in quibus periculoſum eſt definitionem ſtatuere, vt dicitur in L. *Omnis definitio*, ff. de Reg. iu. Tum etiã quia ex illa particula poſſunt oriri aliæ difficultates, vel ambiguitates, vt an defectus ætatis ſit irregularitas, cùm non ſit perpetuus, & an infirmitas nõ perpetua poſſit inducere irregularitatẽ, & ſimilia, quæ nõ ſunt in definitione inculcãda. Tũ prætereà, quia illa particula neceſſaria non eſt ad prædictam difficultatem ſoluendam vt oſtẽdã. Tum denique quia per illam non omnino ſatiſfit difficultati poſitæ, quia poteſt dari ſuſpenſio C perpetua, quæ per illam particulam nõ excluditur. Idemq; argumentum eſt de depoſitione verbali à iure lata, quia eſt impedimentum canonicum, & perpetuum vſum ordinũ auferens. Dico autẽ à iure lata, quia illa quę fertur ab homine, per hoc ſatis diſtinguitur ab irregularitate, quæ vt infrà dicam, non fertur ab homine. Vnde cũ dicitur eſſe impedimentum canonicũ, poteſt cũ hoc rigore intelligi, id eſt iure canonico ipſo facto impoſitum. Hoc autem commune eſt depoſitioni ab eodem iure, eodem modo impoſita. 8 Refellit.

Rñdent verò aliqui, concedendo ſuſpenſionem perpetuam & depoſitionem verbalem abſolutam non diſtingui ab irregularitate & ita in iure ſæpe ferri irregularitatem per verbum depoſitionis, ſeu *deponatur*, ſed de cõparatione depoſitionis cum ſuſpenſione perpetua ſatis in ſuperioribus diximus. 9 Aliquorum euaſio.

Eludit. D Quod verò ad irregularitatẽ attinet, difficilis eſt illa reſpõſio. Primò quia in iure (iuxta cõem interpretationem) hæ pœnæ, ſicut diuerſa habent nomina, ita diſtinctæ cenſentur, & varijs delictis, vel cauſis accommodantur. Vt enim dicitur in L. *Si idem*, C. de Codicillis, ſi idẽ codicilli, quod inſtrumenta poſſent, cur his inſtrumentis diuerſum vocabulum mandatur: ita nos in præſenti argumentari poſſumus. L. Si idẽ. C. de Codicillis. Secũdò, quia ſola diuerſitas, quod imponatur à iure, vel ab hoĩe nõ variat rationẽ pęnæ, aut Eccleſiaſtici impedimenti, vt exemplis conſtat in excõmunicatione maiori à iure, vel ab homine lata, & ſimilibus. Ratione item patet, quia homo vel ius ſunt cauſæ extrinſecę efficiẽtes, quæ non variant per ſe effectus, ſi in alijs omnibus cõueniũt. Pręſertim qa homo ſeu iudex eſt q̃dã animata lex,

quæ eandem ſuſpenſionem, vel depoſitionẽ imponit, quam lex ipſa ſolet imponere: ſi ergo illamet pœna à iure poſita, eſt irregularitas, cur non etiam ab homine impoſita. Tertiò, quia in multis alijs differant. Nam omnis ſuſpenſio & depoſitio ſemper eſt pœna, & ſub hac ratione tantùm imponitur: irregularitas autem ſæpe nõ eſt pœna, vt omnes fatentur, & nunquam eſt tantũ pœna, imò neque vnquam fortaſſe ſub ea ratione primariò imponitur, ſed tantùm acceſſoriè et minùs principaliter, vt infrà oſtendemus. Deinde omnis ſuſpenſio etiam perpetua, eſt propria clericorum, vt ſuprà oſtenſum eſt, irregularitas autem de ſe complectitur laicos, imò accidentarium illi eſt, quòd perſona, cui aduenit, ordines habeat. Præterea inter ſuſpenſionem perpetuã à iure, & irregularitatem eſt alia differentia manifeſta, quòd irregularis celebrans non contrahit aliam irregularitatem, vt infrà dicam: ſuſpẽſus autem celebrando efficitur irregularis, vt ſuprà dictum eſt. Vnde Sixtus V. in Motu proprio contra malè promotos, cùm in eos perpetuam ſuſpenſionem tuliſſet, ſubiungit, eos ſic celebrantes fieri irregulares: in quo non inducit nouum ius, ſed ſupponit antiquum, vt ex verborum tenore ſatis conſtat. Quin etiam Pius II. ſimilem ſuſpenſionem tulerat in quoſdam malè promotos, & qui illam contrahebant, & ita miniſtrabant ex officio, fiebãt irregulares, vt ibidem dicitur, & tradit Nauarr. in Summa cap. 25. num. 70. & Villadiego tract. de Irregularitate. Hæc ergo omnia ſatis indicant eſſe aliquam differentiam moralẽ inter hæc duo, etiam ſi præcisè cõſiderentur vt ipſo iure lata: ergo, ſi definitio poſita cum particula *perpetuum*, adhuc communis eſt ſuſpenſioni perpetuæ, & depoſitioni iure latis, conueniens non eſt, nec ſufficiens.

11 Vera dubij reſolutio.

Reſpondeo igitur, irregularitatem ſufficienter diſtingui à ſuſpenſione ſeu depoſitione per illam particulam, *directè ac primariò impediens acceptionem ordinum*. Quod vt declarem, aduerto, ſuſpenſionem (in tota eius latitudine acceptã) in hoc per ſe differre ab irregularitate, quod ſuſpenſio ſolùm reſpicit actus, eorumque vſus prohibet: irregularitas verò, quantum eſt ex ſe, ipſam capacitatem ordinum aufert, & cõſtituit hominem extra ordinem eorum, qui ad clericatum aſſumi poſſunt. Ita enim (vt hoc obiter dicamus) accipienda eſt illa particula, *ordinum Eccleſiaſticorum*, vt includit non ſolùm ſacramentales ordines, ſed etiam primam tonſuram, quam nunquam impedire poteſt ſuſpenſio, quia cùm ſuſpenſio ſolis clericis poſſit imponi, neceſſariò ſupponit primam tonſuram: irregularitas verò illam impedit, atque adeò totum clericalem ſtatum, ſic ergo per illam particulã excluditur omnis ſuſpenſio. Circa depoſitionem verò ſtrictè ſumptam, ſeu degradationem aduertendum eſt, in moralibus longè aliud eſſe non admittere perſonam ad aliquem gradum, & eijcere illum à tali gradu poſtquam admiſſus eſt, quod moraliter contumelioſius eſt, maioremque pęnam indicat, iuxta commune prouerbium, *Turpiùs eijcitur, quam non admittitur hoſpes*, quod etiam allegauit Põtifex in cap. *Quemadmodum*, de Iureiurando. Vnde, ſicut Theologi dicunt, hominẽ lapſum differre ab homine in puris naturalibus ſicut nudatum à nudo, ideoque carentiam originalis iuſtitiæ habere in homine lapſo maiorem rationem priuationis, & mali. Ita concipiẽdam cenſeo, ſeruata proportione, differentiam inter irregularitatem, & depoſitionem quamcunque: nam irregularitas impedit acceptionem ordinum, depoſitio verò priuat (eo modo quo iure humano fieri poteſt) ordinibus iam acceptis, ita vt non vſum tantùm ſuſpendat, ſed ipſam etiam potentiam quodammodò tollere videatur, vt ſuprà in propria diſputatione declaratum eſt. Rectè ergo per illam particulam excluditur etiã ab hac definitione depoſitio, quia non priuat acceptione ordinum, ſed priuat, quãtum poteſt, ordinibus acceptis, quod formaliter ac moraliter diuerſum eſt.

Sed tunc oritur alia difficultas, nam hoc modo explicata definitio non conuenit omni irregularitati, vt patet de illa, quam ſacerdos, v.g. incurrit: nam illa non impedit acceptionem ordinum, quia iam ille homo non eſt capax ordinũ, à quorum acceptione impediatur: ergo illi irregularitati non conuenit hæc definitio. Propter hoc communiter poni ſolet ſub diſiunctione in hac definitione, *impediens acceptionem ordinum, vel vſum acceptorum*, vt poſſit definitio dictæ irregularitati conuenire ratione poſterioris membri. Sed difficile tunc eſt explicare, quomodo eadem definitio ratione eiuſdem membri nõ conueniat ſuſpenſioni perpetuæ, à iure latæ. Vt omittam differentiam per diſiunctionem datam, nõ rectè explicare vnam communem rationẽ irregularitatis, ſed plures ſpecies eius, quia illa duo membra, per ſe ſumpta formaliter diuerſa ſunt, & pęnas, ſeu impedimenta canonica formaliter diuerſa conſtituere poſſunt. Propter hanc ergo cauſam illam diſiunctionem omiſi, & addidi in definitione illam particulam, *de ſe*: nam omnis irregularitas vi ſua, & quantum in ſe eſt, impedit directè & primariò acceptionem ordinum: quòd autem in aliqua perſona cum effectu non impediat, quia ipſa iam eſt incapax acceptione ordinum, eſt per accidens, & non variat rationẽ & naturam irregularitatis. Poteſtque hic iuuare regula Dialecticorum, *Verba in definitionibus nõ dicere actum, ſed aptitudinem*, iuxta quam poſſet in eodem ſenſu explicari communis definitio etiam non addita illa particula, *de ſe*: tamen ad maiorem explicationem non nocet. Ruſus verò addidi illas duas particulas, *Primariò*, & *conſequenter*, vt ſignificarem non æquè primò reſpicere vtrumq; effectum, quod etiam rectè probatur difficultate, & obiectionibus factis. Propriũ ergo quaſi obiectum irregularitatis, ſeu habitus, quo priuat, eſt acceptio ordinis: ſeu ordo vt accipiẽdus: & hoc eſt quod primariò facit, ſi ſubiectũ eſt capax; conſequenter verò impedit vſum ordinũ, quia qui prohibetur ordines accipere, multò magis prohibetur eis vti. Vnde, quando superuenit poſt ordinẽ iam acceptum, quia acceptionem impedire nõ poteſt, impedit vſum ordinis accepti, nõ quidẽ, quia ad hoc per ſe primò inſtituta ſit, ſicut ſuſpenſio; ſed quia conſequẽter ſaltem habet hãc vim, qua exequitur vbi poteſt, etiamſi circa primarium effectum quodammodo impediatur. Sicut in matrimonio affinitas in primo & ſecundo gradu per fornicationem contractam formaliter ac per ſe eſt impedimentum dirimens matrimonium contrahendũ, & conſequenter impediens vſum eius: ſi autẽ ſuperueniat poſt matrimonium contractum, quia illud dirimere nõ poteſt, impedit vſum eius. Nec verò diligens hæc inquiſitio, & diſtinctio inter

12 Alia difficultas.

Enodatur.

irregu-

Digitized by Google

irregularitatem & ſuſpenſionem fruſtra eſt, aut tãtùm ſpeculatiua, ſed multum ad mores refert, an ille effectus ſit ab irregularitate, vel à ſuſpenſione, tum ad intelligẽdum à quo poſſit tale impedimentum tolli, tum etiam ad alios effectus morales, vel cenſuras, quæ inde poſſint ſequi, vel non ſequi exercendo ordines cum tali impedimento.

Per hæc ergo ſatis eſt explicata eſſentia irregularitatis. Solùm ſupereſt aduertendum, cùm dicimus, irregularitatem impedire acceptionem ordinũ, id poſſe intelligi aut diſtributiuè, id eſt, omnium ordinum, aut indefinitè ſeu abſtractè, ſcilicet, ordinum ſiue omnium, ſiue plurium, ſiue vnius tantùm. Et quamuis poſſit priori modo accipi, definiendo irregularitatem quæ per antonomaſiam, ſimpliciter talis eſt: tamẽ vt ſeruata proportione omnis irregularitas comprehendatur, poſteriori modo intelligi poteſt, explicabitur autem melius in ſect. 2. & 3. Tunc autẽ neceſſe eſt poſteriorem particulam cum proportione accipere: nam ſi irregularitas priuat ſuſceptione omnium ordinum, priuat etiam omniũ vſu, ſi verò ſolùm priuat acceptione vnius ordinis, etiam priuabit vſu eius, non verò aliorum, ſi accepti iam ſint. Atque hoc modo intellecta definitio nullam (vt opinor) pati poteſt exceptionem, aut difficultatem.

SECTIO II.

Quos effectus habeat irregularitas.

1 Primarius effectus irregularitatis quis. 1. aſſertio.

EX hac quæſtione pendet intelligentia ferè omnium, quę de definitione diximus. Nam cũ detur per habitudinem ad hos effectus, ſine illis non poteſt exactè intelligi. Primarius ergo effectus irregularitatis eſt impedire acceptionẽ ordinum. Ita enim explicantur verba canonum, quibus irregularitas fertur, aut declaratur, qualia, *Non aſpiret ad ordines*, cap. *Curandum*, diſt. 34. ſeu *Ad miniſterium Eccleſiaſticum admitti non poteſt*, cap. *Si cuius vxorem*, d. 34. Quærendum ſtatim occurrit, quale & quantũ ſit hoc impedimentum. Reſpondeo, non eſſe tale vt irritet ordinem ſuſceptum: nam ſi quis irregularis ordinetur, dummodò cætera neceſſaria concurrant, verè ordinatus manet. Quod docẽt omnes; eſtque per ſe ſatis conſtãs ex dictis de Cenſuris: nam Eccleſia nõ poteſt impedire valorẽ ſacramenti, ſi ad illud adhibentur omnia quæ Chriſtus inſtituit, hic autem per irregularitatẽ nihil tollitur neceſſarium ad valorem ſacramẽti, quia neque ab ordinante tollitur poteſtas, neque à ſuſcipiẽte capacitas; & alioqui poſſunt materia, & forma applicari.

Ordo ſuſceptus ab irregulari tenet.

Reſpõdetur obiectioni.

Dices, poterit Eccleſia inhabilitare perſonam ad ordinẽ, ſicut inhabilitat ad matrimonium, idem ergo videtur facere per irregularitatem. Reſpõdeo, non poſſe inhabilitare perſonam, neque quoad hoc eſſe eãdem rationem, quæ eſt in matrimonio: nã in matrimonio ſupponitur ratio cõtractus, qui naturalis eſt, & effectiuè fieri debet per voluntates humanas, quarũ efficacitatem impedire poteſt ſuperior poteſtas, ne validum & ratum cõtractum facere poſſint: & hoc modo poteſt conſequenter inhabilitare perſonas ad tale ſacramentũ. Ordo verò, licèt requirat intentionem in ſuſcipiente adulto, non tamen ab ipſo fit, neque ſupponit cõtractum aliquem naturalem, ſed eſt ex ſola inſtitutione diuina, ideoq; non poteſt Eccleſia inhabilem reddere perſonam ad hoc ſacramentum, quã Chriſtus inhabilem non fecit. Irregularitas ergo non eſt impedimentum inhabilitans, aut irritans, ſed prohibens.

Replica enodatur.

Dices, ſaltem prima tonſura, cum ſit ex inſtitutione Eccleſiæ, ex eiuſdem authoritate poterit eſſe irrita ab irregulari ſuſcepta. Reſpondeo, concedendo id fieri potuiſſe ab Eccleſia. Non conſtat autem id factum eſſe, quia Eccleſia non aliter prohibuit irregulari ſuſceptionem primæ tonſuræ, quàm ſubſequentium ordinum: vnde, ſicut alius ordo ſuſceptus ab irregulari non iteratur, ita nec prima tonſura.

2 Irregularis ſuſcipiẽs ordines grauiter peccat. Aſſertio ſecunda.

Secundò dicendum eſt, grauiter peccare irregularem ſuſcipiendo quemcumque ordinem, à cuius ſuſceptione per irregularitatem remouetur. Probatur, quia agit contra Eccleſiæ præceptum in re ſacra, & valde graui. Quapropter peccatum hoc non ſolum mortale eſt in ſuſceptione ſacri ordinis, ſed etiam cuiuslibet minoris, quia omnes ſunt res valdè ſacræ, & verum ſacramentum: & ideò cuiuslibet ordinis ſuſceptio eſt ſufficiens materia peccati mortalis in perſona irregulari. Nam in excommunicato, etiam ſola minori excommunicatione, eſſet ſufficiens materia peccati mortalis, quia eſt ſeparatus à ſuſceptione omnium ſacramentorum: ergo à fortiori idem erit in irregulari, cuius prohibitio grauior eſt, & formalior, vt ita dicam. Imò addo vlterius, ſolius primæ tonſuræ ſuſceptionẽ eſſe peccatum mortale in perſona irregulari: nam licèt illa non ſit ſacramentum, nihilominus eſt res valde grauis quatenus eſt prima diſpoſitio ad ordines, quæ iam conſtituit hominem in ſtatu clericali, à quo per irregularitatem ſeparatus eſt, & reddit illum capacem iuriſdictionis Eccleſiaſticę, & beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ omnia ſunt magni momenti. Vnde Epiſcopus ſimpliciter ſuſpenſus à collatione omnium ordinũ mortaliter peccat dando primam tonſuram: ergo & irregularis illam recipiens. Hæc autem intelligenda ſunt per ſe, nã ex accidenti poteſt homo excuſari ab hac culpa, circa quod videnda ſunt, quæ de cenſuris in communi diximus, & ad irregularitatem applicanda: nam eadem ratione & proportione in ea locum habent.

3 An propter hoc peccatũ incurratur aliqua pœna ipſo iure.

Supereſt verò difficultas, an propter hoc peccatum aliqua pœna ipſo iure incurratur, vel irregularitas. Videtur enim incurri, nam excommunicatus, vel ſuſpenſus miniſtrans ſacramentum ex officio, fit irregularis; ergo multò magis irregularis ſuſcipiens ordines fiet irregularis, quia non eſt minor prohibitio hominis irregularis, quàm ſuſpenſi. Neque enim impediet prior irregularitas ſecundam, quia excommunicatus poteſt nouam excommunicationem contrahere, & irregularis vno titulo, verbi gratia, quia illegitimus, poteſt nouam homicidij, vel Bigamiæ irregularitatem contrahere: ergo ſimiliter in præſenti poteſt propter nouam ordinationem nouã irregularitatem incurrere. Nihilominus dicendum eſt non incurri, non quia imponi non potuerit, quod ſolum probat ratio facta, ſed quia nullo iure lata legitur, & irregularitas nõ eſt, niſi ſit in iure expreſſa, ca. *Is cui*, de Sent. excom. An verò ſuſpenſio propter hoc crimen incurratur præter intrinſecum impedimentum quod ipſamet irregularitas ſecum affert, etiam in ordine iam ſuſcepto, ſuprà tractatum eſt.

Tertiò

Digitized by Google

4 Peccare grauiter irregularẽ in ordine ex officio miniſtrãtem, Aſſert. 3. *Innocent. Cardin. Syluest. Nauarr. Couarr. Villadiego. Burgas.*

Tertiò cum eadem proportione dicendũ eſt peccare grauiter irregularem miniſtrando in ordine ex officio. Eſt communis ſententia cũ Innocentio c. *Si celebrat*, de Cleric. excom. miniſt. nu. 3. Cardinal. Clement. vnica de Homicidio, Syluest. *Ordo*, 2. q. 2. & verb. *Irregularitas*, Nauar. c. 27. nu. 194. Couarr. 1. par. §. 1. num. 3. Villadiego, cap. 3. nume. 14. Burgas in principio. Sumiturque ex c. vlt. de Temp. ordin. & ca. *Inquiſitionis*, 1. de Accuſationibus. Ratio etiam eſt clara ex definitione irregularitatis, prohibet enim vſum ordinis, licèt ſecundariò: quæ prohibitio grauis eſt, & in materia graui, ergo ex genere ſuo peccatum graue eſt illam violare. Intelligitur autem hoc cum proportione: nam ſi irregularitas ſit abſoluta ſeu totalis, prohibitio extenditur ad vſum omnium ordinum: ſi verò tantùm ſit ex parte, prohibebit tantùm illum actũ, cui ponit impedimentum, vt explicabitur ſect. ſequenti.

5 Syluestri dictũ expenditur. Ca. Niſi cum pridem, Renunciat.

Addit etiam Sylueſter, ad hoc nihil referre quod irregularitas præceſſerit, vel ſequatur ordinationem; quod verum eſt, formaliter loquẽdo. Et ſecundum quidem per ſe patet. Primum verò ſumitur ex cap. *Niſi cùm pridem*, §. *Perſonæ*, de Renunciat. ibi. *Cùm eo poterit non minus vtiliter, quam laudabiliter diſpenſari.* Quę verba ſupponũt diſpenſationem eſſe neceſſariam ad miniſtrandum in ordine ſic ſuſcepto. Ratio etiam eſt clara, quia ordinatio indebita nõ abſtulit vim præexiſtenti irregularitati. Nec obſtat quod in eodẽ textu dicitur, illum irregularem ante diſpenſationem: *laudabiliter, & regulariter miniſtraſſe*: nã vel referenda ſunt ad alia miniſteria epiſcopalia, quæ non includunt actum ordinis; vnde Gloſſa exponit, ideſt, vtiliter, vel intelligitur in foro hominum, non Dei: quia, vt ibi dicitur, culpa, & cauſa latebat, & in reliquis optimè ſe gerebat in munere ſuo. Vnde etiam poterat interuenire excuſatio culpæ coram Deo, ratione ſcandali, aut infamiæ grauis vitandæ. Nam quoad hãc & ſimiles excuſationes, eadem ratio eſt de irregularitate, quæ de cenſuris. Dixi autem *formaliter loquendo*, quia interdum idem defectus, ſi antecedat ordinationem, inducit irregularitatem ſimpliciter: ſi verò ſuperueniat, tantum ſecundum quid, vt dicam ſect. ſequ. quod aliunde prouenit, & ad rem præſentem materiale eſt.

6 Irregularis miniſtrãs quã pęnã incurrat.

Sed quid de pœna ipſo iure impoſita propter hanc culpam? Reſpondeo nullam cenſuram inueniri propter hoc latam, vt conſtat ex ſuprà tractatis de cenſuris, & ita authores hoc potius ſupponunt, quàm diſputant. Diſputant autem de irregularitate. Idem tamen dicendum eſt, ex ſententia omnium: quia nullibi etiam inuenitur in iure expreſſa: quia iura ſolum loquuntur de miniſtrante ligato cenſura, quæ non poſſunt extendi ad irregularitatem niſi cum illa aliqua cenſura, vel propria ſuſpenſio coniuncta ſit. Cur autem iura non ita puniant hoc delictum, ſicut violationem cenſuræ per ſimile miniſterium, in eis non declaratur. Fortaſſe iudicarunt ſatis eſſe talem clericum contemnentem cenſuram illo modo, dignum eſſe vt per irregularitatem à clero exterminetur: qui iam verò irregularis eſt, ſatis excluſus à iure reputatur: & ideo ſi adhuc ſe immiſceat, coactio iudicis potius quã noua pœna iuris poſtulatur.

7 Addimus vltimò in hoc pũcto, hæc procedere in omni irregularitate: ſiue contracta ſit propter delictum, ſiue non, vt apertè ſentit Nauarrus. Vnde obiter licet colligere, quã ſit falſa ſententia, quæ affirmat irregularitatem, quæ eſt pœna delicti, eſſe propriam cenſuram, quia aliàs celebrans cum tali irregularitate, nouam irregularitatem contraheret, & quoties celebraret, nouas multiplicaret irregularitates: quod abſurdum eſt, & contra omnium ſententiam, & contra ſtilum obtinendi diſpenſationem à tali irregularitate. Solùm enim diſpenſari ſolet in ipſa irregularitate primò contracta, & per hoc cenſetur perſona manere ſufficienter expedita, ſiue cũ priori irregularitate celebrauerit, ſiue non, quod tamen non ita eſſet, ſi per celebrationem noua irregularitas contraheretur. Suprà enim diximus, eum, qui pluribus excommunicationibus propter plures actus ligatus eſt, non liberari ſimpliciter à vinculo excommunicationis, explicando vnam, & cauſam eius, eiuſque abſolutionem obtinendo, quia poteſt vna excommunicatio ſine alia tolli, atque ita tunc fit. Sic igitur ſeruata proportione in irregularitate contingit, vt latius infra in proprijs locis dicemus.

Corol. 1. vlt.

Irregularitatem non probibere quemcumque actum ſacrum, Aſſertio 4.

8

QVarto dicendum eſt, per irregularitatem non prohibetur actus, quantumuis ſacer, qui per laicum exerceri poteſt, & prout ab eo fieri poteſt. Hęc aſſertio colligitur ex eiſdẽ autoribus, omnes enim cùm irregularitatem definiunt, ſolum dicunt per illam prohiberi actus ordinum: actus autem, qui à laicis fieri poſſunt, non ſunt actus ordinum, vt per ſe conſtat: ergo illi non prohibentur ex vi irregularitatis. Prætereà ex definitione noſtra id euidentius ſequitur nam irregularitas per ſe primò priuat ipſis ordinibus vt accipiendis, actibus verò ſolum conſequenter: ergo ſolum prohibet actus ſacros, quatenus ab ordinibus oriri poſſunt, & debent: ergo nullum actum prohibet, qui per laicum exerceri poſſit. Denique nullum eſt ius, ex quo talis prohibitio colligi poſſit.

9 Nõ eſſe prohibitũ irregulari recipere ſacramẽta. Cor. 1.

Atque hinc ſequitur, non eſſe prohibitum homini irregulari recipere quæcumque ſacramenta (Ordinem excipio, de quo iam dictum eſt) quę illorum adminiſtrationem ſeu effectionem ex officio non requirat. Quod ideo addo, quia ſacerdos irregularis ſeparatus eſt à communione ſub vtraque ſpecie, ſeu ſacerdotali propria, non quia illi prohibita ſit Euchariſtiæ perceptio, ſed quia non poteſt illo modo Euchariſtiã recipere niſi offerendo, & ſacrificando, à quo miniſterio remotus eſt. Vnde ſicut ſacerdos ligatus excommunicatione minori, quæ non ſeparat ab actiua, ſed a paſſiua tantum participatione ſacramentorum, nihilominus peccat celebrando, vt dicitur in cap. *Si celebrat*, de Cleric. excommu. miniſtr. quia actio illa adiunctam habet ſacramenti receptionem, ita è contrario irregularitas ex ſe ſolum ſeparat ab actiua adminiſtratione ſacramenti, conſequenter verò ſeparat ab illa receptione, quæ neceſſariò actiuum miniſterium ex officio ſupponit. Quin potius cenſeo, non poſſe irregularem ſe ipſum communicare, etiam ex præconſecratis ab alio ſacerdote: quia illa diſpenſatio actiua Euchariſtiæ etiam eſt proprium miniſterium Sacerdotis ex offi-

Digitized by Google

ex officio, quod non poteſt vſurpare irregularis reſpectu aliorũ: neque reſpectu ſui ipſius: eſt. n. eadem ratio. Quæ ſunt intelligenda iuxta declarationem poſitam aſſertione præcedenti, ſcilicet ſeruata proportione ad modum irregularitatis, & ſecluſa excuſatione accidẽtaria, vt ſcãdali, &c.

10 *An irregularis ſacramẽtũ Pœnitentię recipere queat.* *Cardin.* Dubitarunt autem aliqui circa hanc aſſertionem de ſuſceptione ſacramenti pœnitentiæ, vt quidam putarunt, non licere irregulari, vt refert. Card. In Clem. *Dudum*, de Sepult. propter Extrauag. *Inter cunctas*, de Priuileg. §. *Obſeruent*, vbi ſignificatur, neminem poſſe à peccato abſoluere, cui eſt annexa irregularitas, niſi etiam poſſit irregularitatem tollere: *Non inconueniens exiſtimamus* (dicitur ibi) *vt à peccato abſoluat, qui pœnitentiam ei debitam imponere, aut irregularitatis pœnam, peccati ſequelam, remouere non poteſt*, ex quo inferebant, etiam peccatorem irregularem non poſſe abſolui à peccato, niſi etiam irregularitas ab eo tollatur. Nihilominùs certum eſt, poſſe aliquem abſolui à peccatis, irregularitate manẽte. Quæ eſt cõmunis ſententia in 4. d. 25. & Canoniſtarum in c. vlt. de Temporibus ordinat. ex quo textu etiam colligit Innocent. in cap. *Niſi cùm pridem*, §. *Perſona*, de Renunciat. nu. 8. & ibidem Immola nu. 15. & 16. Idem ſupponit Caiet. verb. *Irregularitas*, vbi alij Summiſtæ, & Nauarrus dict. cap. 27. numer. 191. citans Cardinalem in dict. Clem. *Dudum*, §. *Ac deinde*, quæſt. 8. de Sepulturis. Et ratio eſt, quia irregularitas nõ excludit à participatione paſſiua ſacramentorũ, quæ laicis ſunt communia: huiuſmodi autem eſt abſolutio à peccatis. Vnde obiter intelligitur, peccatum habens adiunctam irregularitatem propterea eſſe reſeruatum illi ſoli, qui habet poteſtatem diſpẽſandi in irregularitate: quia cùm poſſit tolli manente irregularitate, abſolutio illius non habet connexionem cum diſpenſatione irregularitatis: & ideo ex hoc titulo non ſequitur reſeruatio, neque ex alio iure, quod illam conſtituat, nullum enim extat. Quapropter ad fundamentum contrariæ ſententiæ negatur aſſumptum, nam ſæpe poteſt abſoluere à peccato, qui non poteſt tollere irregularitatem qua punitur, vt iidem autores citati docent, & Couarr. in c. *Alma*, 1. p. §. 6. nu. 6. vbi ad Extrauag. *Inter cunctas*, reſpondet, intelligendum eſſe de abſolutione ab irregularitate, non à culpa. Sed difficile eſt expoſitionem textui accõmodare: quia expreſſe illa duo diſtinguit, *peccati abſolutionem, & remotionem irregularitatis*, & inconueniens reputat vnum concedi illi, cui alterum negatur. Videtur ergo ibi Pontifex noluiſſe concedere priuilegium abſoluendi ab huiuſmodi peccatis habentibus annexam irregularitatem his religioſis, de quibus ibi loquebatur. Veruntamen, neque inde ſequitur, irregularitatem ex ſe impedire abſolutionem à peccato, neque etiam in vniuerſum, neminem poſſe abſoluere à peccato, qui non poſſit diſpenſare in irregularitate, ſed ad ſummum id ſequitur de religioſis Prædicatoribus, & Minoribus, & quoad illos eſt iam illa Extrauagans reuocata, de qua plura diximus ſuprà in materia de Pœnitentia, agendo de caſibus reſeruatis.

Vera ſententia. *Innocent.* *Immol.* *Caiet.* *Nauarr.* *Cardin.*

Deſtruitur fundamẽtũ cõtrariæ ſententiæ. *Couarru.*

11 *Corollarium ſecundum.* Secundò ſequitur ex dicta aſſertione, nullum ſacrum miniſteriũ, etiã actiuũ, quatenus per laicos exerceri poteſt, prohiberi clericis irregularibus; huiuſmodi eſt baptiſmus ſine ſolẽnitate in neceſſitate datus, quod ſecus eſt de ſolẽni, vt latè

A Couarr. d. Clem. p. 1. §. 1. & cæteri omnes. Item actus omnes qui cum ſolennitate facti pertinent ad ordines minores, ſine illa verò fiunt à laicis, et ſimiles, de quibus Nicol. Plou. num. 31. reg. 46. & ſuprà tractando de ſuſpenſione ſigillatim & fusè dictum eſt, nam quoad hoc eſt eadem ratio vtriuſque impedimenti. Conueniunt enim quoad hoc in materia prohibita irregularitas, & ſuſpenſio ab ordine, licèt in modo differant. Atque in hoc ordine poteſt poni priuata recitatio diuini officij, nam hæc de ſe communis eſt laicis, imo etiam fœminis, ideoque irregularitas non tollit onus dicendi hoc officium, quia hæc impedimenta tollunt honores, & commoda, non verò onera, vt ſuprà de cenſuris diximus, cum Gloſſ. in c. *Presbyterum*, 28. diſt. Secus verò eſt de publico, & ſolemni cantu eiuſdem officij, eo modo quo munus illud clericorum eſt proprium, vt in citato loco de ſuſpenſione declarauimus. Denique ob eandem cauſam non prohibetur irregularis quominùs priuatim miniſtret ſacerdoti ad altare, quia hoc etiam non eſt miniſterium ordinis. Vnde à fortiori prohibitus non eſt quominùs rem ſacram audire poſſit. Addo etiam, ſine peccato poſſe pręcipere & autoritate ſua efficere, vt alius ſacerdos non irregularis ſibi ſacrum faciat, quia non eſt illud facere, neque eſt actus ordinis, vt per ſe notum eſt, de quo infrà in ſimili redibit ſermo.

Couarr. *Nicol. Plouius.*

B

De actibus iuriſdictionis, Aſſertio quinta.

QVinto dicendum eſt, irregularitatem per ſe non priuare hominem poteſtate iuriſdictionis, neque impedire vſum eius. Hæc aſſertio cõmunis eſt Iuriſperitorum in c. *Tanta*, de Exceſſib. Prælat. eamque notat Villadieg. c. 3. nu. 17. & ſequitur ex dictis. Quia poteſtas iuriſdictionis non tantum temporalis (quia omittimus vt manifeſtum) ſed etiam Eccleſiaſtica diſtincta eſt à poteſtate ordinis: ſed irregularitas ſic ſolum excludit ab ordinatione: ergo per ſe & vi ſua non tollit poteſtatẽ iuriſdictionis. Maiorem ſuppono ex dictis in materia de Pœnitentia, de Indulgentijs, & de Cẽſuris. Minor probatur ex dictis de eſſẽtia irregularitatis, & quia omnia decreta, quę de irregularitate loquũtur, ordinis tãtùm mentionẽ faciunt à quo irregularẽ excludũt, vt partim cõſtat ex adductis in 1. & 2. cõcluſione, pluraq; afferemus infrà explicãdo formã ferẽdi irregularitatẽ. Cõſequentia verò probatur, quia verba pęnalia reſtringẽda ſunt ad id tãtùm quod ſonãt. Atq; huc cõferre poſſunt omnia, quibus ſuprà probauimus: ex vi ſuſpẽſionis ab ordine nõ auferri poteſtatem iuriſdictionis, nam à paritate rationis in irregularitate procedunt, quę in hoc conuenit cũ prędicta ſuſpenſione, quę tantùm ſeparat ab ordinum executione. 12

C *Poteſtatẽ iuriſdictionis & vſum eius non tolli per irregularitatem.* *Villadieg.*

D

Oritur verò hic ſpecialis difficultas, quia iuriſdictio Eccleſiaſtica ſaltẽ ex Eccleſiæ inſtitutione ſupponit aliquem ordinem, vel clericalem ſtatum: irregularitas verò illo priuat quantum poteſt, & ideo videtur auferre iuriſdictionem quaſi ablato fundamento eius, nam eo ipſo videtur hominem reddere incapacem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. In qua difficultate multa dubia inſinuantur quæ expedienda ſunt. Primum eſt, an irregularitas ſubſequẽs tollat iuriſdictionẽ priùs habitam. Aliud eſt, an irregularitas antecedẽs impediat cõſequi denuo iuriſdictionem 13

Digitized by Google

ctionem Eccleſiaſticam. Quæ due de beneficijs etiam eccleſiaſticis tractari ſolent; & quia iuriſdictio ſæpiùs conuenit titulo beneficij, ideo de beneficijs, priùs dicemus, & conſequenter de omni alia iuriſdictione.

An per irregularitatem ipſo facto amittatur Eccleſiaſticum beneficium.

14 Est ergo prima difficultas, utrum propter irregularitatem ipſo facto amittatur Eccleſiaſticum beneficium. Quod dubium ſuprà de ſuſpenſione tractauimus, ſeruata proportione, & retulimus authores affirmātes, per ſuſpenſionem ab officio amitti Eccleſiaſtici beneficij fructus; quia beneficium datur propter officium, iuxta c. ult. de Reſcriptis in 6. ergo iuxta illam ſententiam cum proportione dicendū eſt amitti beneficia propter irregularitatem: nam ſicut ſe habet ſuſpenſio à beneficio ad ſuſpenſionē ab officio, ita ſe habet priuatio beneficij ad priuationem officij ſeu ordinis, qualis reputatur irregularitas. Imò quamuis id locum nō habeat in ſuſpenſione, quæ ex ſe non eſt impedimentum perpetuum ad officium exequēdum: id uidetur dicendum de irregularitate, quæ perpetuum impedimentum eſt. Quo modo enim poteſt retinere beneficium, qui perpetuò factus eſt inhabilis ad officium: Vnde propter hanc cauſam qui deponitur, priuatur beneficijs ipſo facto, quia iam eſt perpetuò deiectus à clero. Sic autem ſe habet irregularis: ergo. Atque ita ſentire uidetur Villadiego de Irregularitate c. 1. nume. 22. Indicat etiam Couarr. in Epitome 4. Decretaliū p. 2. c. 6. §. 8. n. 7. re tamen uera nō dicit.

Villadieg. *Couar.*

15 Dicendum itaque eſt, qui poſt legitimam collationem beneficij irregularitatem contrahit, non priuari ipſo iure beneficio, uel dignitate, quæcūq; illa ſit, ex ui ipſius irregularitatis. Hęc eſt communis ſententia, Innocētij in cap. *Cum noſtris*, de Conceſſ. Præbendæ ante finem, Gloſſa 1. Panorm. in c. *Tanta*, de Exceſſib. Pręlat. nu. 2. & in cap. *Niſi cū pridem*, de Renunciat. non. 4. Felini; qui plures alios refert in c. *Inquiſitionis*, de Accuſationib. nu. 7. & ſequentib. Idem tenet Nauar. cap. 27. n. 251. Solet hæc ſententia probari, c. 2. de Cler. nō ordin. miniſtr. quod parū probat, quia vel ibi non eſt ſermo de Irregulari, ſed de Diacono, qui crimen commiſerat celebrando ſine ordine ſacerdotij, propter quod crimen nulla eſt in iure irregularitas lata: vel ſi admittamus ibi ferri aliquam irregularitatē, non tamē ſimpliciter, ſed ſecūdum quid, id eſt, tantùm reſpectu ordinis ſacerdotalis, cuius ſignū eſt, quia apertè ibi ſignificatur, illum non manſiſſe ſuſpenſum à Diaconatu, ſed ſuſpendi præcipitur biennio, vel triennio. Vnde mirum non eſt quod quatenus talis clericus irregularis nō māſit, fuerit capax beneficij eò vel maximè quòd ibi non videtur eſſe ſermo de beneficio iā adepto, ſed conferendo magis ex diſpenſatione quadam, quàm ex lege communi vt ſignificant illa verba: *De beneficio autem miſericorditer agatur cum eo, ne ſuſtentatione priuatus, ad ſeculi negotia reuertatur, vt autem ſecuriùs poſſis ei hanc miſericordiam facere, &c.* Melius ergo probatur ex c. *Ex literis*, de Exceſſib. Pręlat. vbi Epiſcopus, qui propter cooperationē aliquā ad homicidiū irregularitatē contraxerat, monetur Epiſcopatui cedere, aut ſi recuſet, illo priuari pcipitur: ergo nō

Innoc. *Abbas.* *Felinus.* *Nauarr.*

A amiſerat Epiſcopatum propter irregularitatem: eadē aūt ratio eſt de quacūq; alia ad irregularitate, & de quocumque beneficio. Vnde in c. *Fraternitati*, de Cler. excommun. miniſtr. de his qui excommunicati celebrauerant, & conſequenter irregulares effecti fuerunt, ſolùm dicitur priuandos eſſe eccleſiaſticis beneficijs, non verò eſſe ipſo iure priuatos. Et ſimile habetur in proximo ſequenti cap. §. *Quæſiuiſti*, de illo qui ſimili modo induci ſolet cap. *Clericis*, Ne clerici vel monachi, ibi *Honore priuetur, & loco:* nam verbū *priuetur*, ſententiā expectat. Sed inſpecto originali in Concilio Tolet. II. cap. 6. non ita vrget ille textus, nā ſic habet, *Conceſſi ordinis honore priuatus, & loco*, ſub perpetuo, *damnationis teneatur religionis ergaſtulo*, vbi participiū *priuatus*, ſignificare poteſt ſententiā latā maximè quia honor ille D refertur ad ordines, & ita priuatio honoris eſt irregularitas ipſa: priuatio autem loci erit priuatio beneficij, & vtraque ſub eodem verbo ponitur quod eſt indifferens ad ſententiā latā, & ferēdā, vt aliàs dixi, ſuperiora tamen iura ſufficiunt.

Ratio propria eſt, quia priuatio propriorum bonorum nūquam ipſo iure incurritur propter delictum, niſi id aliquo iure exprimatur: quia lex pœnalis ſemper intelligenda eſt quoad pœnam ferendam per ſententiam, niſi in ipſa lege aliud exprimatur. Sed nulla eſt lex Eccleſiaſtica, quæ ipſo iure priuet beneficijs clericum irregularem, quorum legitimum titulum & dominiū habebat: ergo. Minor probatur, quià nullus afferri poteſt textus, qui aliud probet. Niſi fortaſſe quis inducat in c. *Inquiſitionis*, de Accuſationibus propter illa verba, *Si tale ſit crimen, quod ordinis executionem ſuſcepti aut retentionem beneficij, etiam poſt peractam pænitentiam impediret.* C Ponitur exemplum in homicidio, & ſimonia. Verūtamen illa verba nihil ad rem præſentem faciunt, tum quia poſterior pars illius diſiunctiuæ optimè intelligi poteſt de retētione beneficij obtenti poſt tale crimen commiſſum, vel acquiſito per illud, vt ibidem dicitur de beneficio per ſimoniam obtento: tum etiam, quia ibi ſolùm dicitur, tale crimen impedire retentionē beneficij, nō verò priuare illo ipſo iure, quod valde diuerſum eſt, vt ſtatim dicā. Igitur neq; in illo textu, neq; in alio talis pęna ipſo iure lata inuenitur ex vi irregularitatis. Ratio autē reddi poteſt, quia irregularitas ſæpe contrahitur ſine culpa. & ideo nō debuit hæc priuatio adiungi quæ augeret pęnā, cū ad finem irregularitatis nō ſit neceſſaria, & aliàs pęna non ſit imponēda ſine culpa. Dices poſſet ſaltem hæc priuatio adiungi irre D gularitati ex delicto contractæ: Reſpondeo potuiſſe quidem, non tamen id factum eſſe à Pontificibus, cur autem id non fecerint, non oportet ſolicitè inquirere, cùm hæ ſint pęnæ natura ſua diſtinctæ, & vna non habeat cum alia neceſſariam connexionem, neque etiam neceſſe ſit duas pęnas ſimul pro eodem delicto imponi. Vnde ſic poteſt confici ratio, quia irregularitas in quantum irregularitas nō habet neceſſariam connexionem cum priuatione beneficij ipſo facto, vt ſufficiēter oſtēditur in irregularitate quæ non eſt pęna: Neq; etiam irregularitas in quantum pęna, vel talis pęna, ſecum habet coniunctam alteram pęnam, quia vnum delictum ſufficienter poteſt puniri una pęna: qua ratione ſuprà dicebamus, ſuſpenſionem ab officio non neceſſariò ſecum afferre ſuſpenſionem à beneficio

16 Concluſionis ratio.

Obiectioni occurritur.

quia

quia ſunt pœnæ diuerſæ & non connexæ, ergo. A

17 Aliquot exceptiones propoſitę regulæ.

Ex hac verò ratione colligũt aliqui, exceptiones nõnullas. Interdum enim delictum eſt adeo graue, vt vtraque pœna dignum ſit & tunc interueniente legis auctoritate irregularitas ex tali delicto contracta adiunctam habet beneficij priuationem. Primò in peccato hæreſis, vt multi putant ex cap. *Cùm ſecundum leges*, de hæreticis lib. 6. Secundò contra vitium ſimoniæ, vt colligi videtur ex cap. *Si quis Epiſcopus*, 1. q. 1. Tertiò contra homicidium qualificatum, vt eſt aſſaſinium, de quo expreſsè id cauetur in c. 1. de Homicidio in 6. Item homicidium clerici alicuius Eccleſiæ factum à Patrono, vel alia ſimili perſona, iuxta cap. *In quibuſdam*, de Pœnis ibi, *Et beneficiati beneficium prorſus amittant*: quamquã ibi non additur particula, *ipſo facto*, ſicut in præcedenti textu. Sed hi caſus particulares in proprijs locis examinandi ſunt. B Nunc duo circa illos dicenda occurrunt. Vnum eſt, etiam in his caſibus (ſi illos admittamus) nõ fieri exceptionẽ à regula propoſita: quia etiam tunc priuatio beneficij non eſt effectus irregularitatis, neque ex illa naſcitur, ſed cum illa, vel etiam poſt illã per nouam legem impoſita eſt, vt ſimul incurratur, quod per accidens eſt irregularitati. Vnde, ſi quis diſpenſationem obtineret à tali irregularitate, nulla facta beneficiorum mentione, non propterea eſſet liber ab altera pœna, quia, cum ſint diſtinctæ, & per ſe non connexæ, licèt ſimul imponantur, diſpenſatio vnius non extenditur ad alteram. Secundum aduertendum eſt, etiamſi in illis caſibus admittamus dari iura ipſo facto priuantia beneficijs propter talia delicta, nihilominus illa non amitti vſque ad ſententiam iudicis, C ſaltem declaratoriam de tali delicto, iuxta textũ in cap. *Cùm ſecundum leges*, de Hæret. in 6. & doctrinam frequentiùs receptam à Theologis in materia de Lege pęnali & à Iuriſperitis tum ibi, tum alibi, quam ad hoc propoſitum breuiter attigit Felinus in cap. *Seiſcitatus*, de Reſcriptis, nu. 3. & Couarr. in 4. decret. p. 2. cap. 6. §. 8. nu. 7. circa finem, alios referens.

Felinus. Couar.

18 Irregularis an teneat ſtatim relinquere beneficiũ. Henrich. Boich. Felinus.

Sed quæret aliquis, an teneatur irregularis ſtatim relinquere beneficium ſuum, & quomodo poſſit id facere. Aliqui enim ita ſentiunt, vt Henrich. Boich. in cap. *Quæſitum*, de Temporibus ordinat. & Felin. in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationib. nu. 2. vbi ait, homicidam non poſſe cum bona conſcientia retinere beneficium, etiã poſt peractam pœnitentiam, citans Ioannem Andream in capit. *Miror*, 50. d. & in c. pen. de Pœn. D Eandemque ſententiam ſequitur Couarr. ſuprà, ſed limitat, vt ſolùm procedat in beneficio poſtulante miniſterium ſacri ordinis, quod irregularis exercere non poteſt. Fundamentum eorum non ſumitur ex aliquo textu, ſed ſolùm ex ratione ſuperiùs tacta, quòd cùm beneficium detur propter officium non poteſt licitè retinere, qui non poteſt exhibere officium debitum.

Reſolutio quæſtionis.

Dico igitur, ex vi irregularitatis per ſe & immediatè non oriri obligationem in conſcientia dimittẽdi beneficiũ, antequam illo quis priuetur per ſententiam iudicis, quia nullum eſt ius, quod hunc effectum irregularitati tribuat. Mediatè verò & quaſi per accidens poterit aliquando hæc obligatio naſci ex illo iuſtitiæ debito, quo quis tenetur exhibere miniſterium, ſi accipit ſtipẽdium, & conſequenter non eſſe obnoxium & obligatum ad miniſterium, quod exercere non poteſt.

A Quapropter ad imponendam hanc obligationem multa diſtinguere neceſſe eſt. 19 Primum de qualitate beneficij, & ſeruitij illi annexi: nã interdum eſt adeò ſimplex beneficiũ, vt ſolùm obliget ad recitandum officium canonicum, vt præſtimonium (quod ſit gratia exempli dictũ) Aliud ſolùm requirit miniſteriũ, quod per aliud exerceri poteſt: & in his & ſimilibus nulla eſt ratio obligationis dimittendi illud, cùm poſſit irregularis obligationi beneficij ſatisfacere per ſe, vel per alium. Alia etiam ſunt beneficia Eccleſiaſtica, quæ perſonalem reſidentiam cũ exercitio alicuius operis poſtulant & in his maximè procedit iſta ſententia: ſed limitanda ac declaranda eſt. Quia non tenetur ſtatim irregularis omittere beneficium, ſed poteſt aliquo tempore retinere, vt diſpenſationem irregularitatis obtineat, B dummodò in ea procuranda nimium negligens non ſit, & interim ex reddítibus beneficij ſufficienter prouideat Eccleſiæ, vt ſaltem per alium ei inſeruiatur, ſi neceſſe ſit: hoc enim ad tempus facere propter cauſam adeo grauem nõ eſt contra iuſtitiam. Deinde, ſi diſpenſationem obtinere nolit, vel non valeat, poteſt illud renũciare in manu legitimi ſuperioris in forma conſueta. Quæ eſt communis ſententia Iuriſtarum, de qua Panorm. in c. *Niſi*, de Renunc. num. 1. & Felin. in c. *Si ſciſcitatus*, de Reſcript. nu. 2. & 3. & Couar. in Clem. *Si furioſus*, par. 2. §. 3. num. 7. vbi plures alios refert tractans etiam an talis renunciatio valida ſit, etiamſi impetratio præceſſerit: quod ad nos non pertinet. Ratio ergo eſt, quia talis clericus iuſto titulo poſſidet beneficium, & habet liberum vſum eius, nec aliqua lege impe- C ditum, donec cõdemnetur: ergo poteſt & licitè, & validè ſeruata forma iuris illud renunciare.

Abbas. Felin. Couarr.

20 Irregularis, an priuetur fructibus beneficij. Villadieg.

Vlteriùs verò quæri poteſt, an huiuſmodi irregularis ſit ſaltem priuatus fructibus beneficij. Aliqui enim affirmãt; nimirùm omnes illi, qui putant ſuſpẽſum ab officio eſſe etiam ſuſpẽſum à beneficio, quos ſuprà proprio loco retuli, & de irregularitate tenet Villadiego c. 3. num. 22. ille autem videtur procedere in ea ſententia, quòd irregularis amittit beneficium ipſo iure. Suppoſito autem contrario fundamento, contraria ſententia ſine dubio vera, per ſe loquendo, & ex vi irregularitatis. Maximè, quia falſum etiam eſt ſuſpenſum ab officio eo ipſo eſſe ſuſpẽſum à beneficio, vt ſuprà oſtendi. Vnde fit, hanc priuationem fructuum non ſequi quaſi ex natura rei ex irregularitate, ſicut non ſequitur ex ſuſpenſione D ab officio, quia ex vi irregularitatis ſolùm ſequitur impedimẽtum ab executione ordinis in eo, qui iam ordinatus ſupponitur: reliqua verò per accidens ſunt. Neque etiam eſt vlla lex, quæ hãc priuationem fructuum ipſo facto imponat ratione irregularitatis: ſi verò ſit lex, aut ſtatutum, vt non reſidens, aut non ſeruiens non faciat fructus ſuos, ob eam priuabitur fructibus, quod maximè in diſtributionibus quotidianis locum habet, vt in ſimili diximus agentes de ſuſpenſione: non tamen pręcisè ob irregularitatem. Præterea irregularis retinet verum titulum & dominiũ beneficij, & ratione illius tenetur penſum horarum recitare, quod eſt magna pars officij clericalis, vt latiùs Soto lib. 10. de Iuſtitia, q. 5. art. 3. & ſi munus aliud ad tale beneficium pertinet, tenetur procurare vt ſaltem per aliũ id fiat: ergò hoc ſatis eſt vt fructus ſuos poſſit facere, ſtãdo in iure diuino, & naturali: ergo cũ nullo iure humano illis

Soto.

21 no illis priuetur, illos facit ſuos.

Quod adeò verum cenſeo, vt licèt poſteà per ſnīam iudicis beneficio priuetur, nō poſſit fructibus priuari, quos vſq; ad illud tēpus legitimè pcepit.
Calder. Quod rectè docuit Calderinus in Clem. *Conſtitutionem*. §. *Cæterùm*. de Elect. circa finē, &
Couarr. alij quos ſuprà Couar. refert. Qui addūt, hoc intelligendū eſſe, qñ is, qui tale beneficium habet, debitū miniſteriū, vel officium in illo exhibuit. Hinc verò ſumpſit occaſionem Couarr. recedendi ab hac ſnīa quoad irregulares, eamq; limitat, vt tm̄ locum habeat in alijs delictis, q̄ merentur pœnam priuationis beneficij, non tñ habent irregularitatem annexā. Ratio eius eſt, quia, ſi nō exhibuit debitū miniſteriū hoc ipſo debet perdere fructus, ſi verò miniſteriū exhibuit, per hoc ipſum eſt dignus maiori pęna, ideoq; non ſunt fructus ei concedendi. Verūtamen citati autores expreſsè loquuntur etiam de irregulari, vt patet
Felin. ex Felino, in c. *De quarta*, de Pręſcrip. nu. 33. Nec ratio facta vrget: primò quidem, quia poteſt canonicum officium per ſe recitare, vt diximus, & reliquæ parti muneris poteſt per alium ſatisfacere: quod ſi in aliquo negligens fuerit, non ſtatim meretur priuationem fructuum, ſed poterit alia pœna puniri. An verò in conſcientia teneatur aliquam partem fructuū reſtituere propter huiuſmodi negligentiam, nihil ad præſens refert, nā in hoc eadem eſt ratio de quolibet beneficiato non irregulari. Deinde addo, quòd licèt irregularis per ſe ipſum exercuerit miniſteria à quibus per irregularitatem remotus erat, non propterea priuandus eſt fructibus beneficij, quia licèt in eo augeat culpam, & ſit dignus maiori pœna, nullum tamen eſt ius in quo pro illo crimine talis peculiaris pęna imponatur.

22 Dubitat. Maiorem dubitationem habet, an ſaltem in illis ſpecialib. delictis, quæ ſimul cū irregularitate habēt annexā priuationē beneficij ipſo facto, priuetur quis fructib. beneficiorū à die cōmiſsi delicti, vel ſaltem poſt ſnīam declaratoriā criminis. Sed hoc nunc ad nos nō ſpectat; & ideò breuiter dico, tunc licitè percipi fructus vſq; ad ſententiā declaratoriā, quia licitè retinetur bñficiū vſq; ad illud tempus. Vt autē ait Felin. ſuprà citans Speculat. & Cardinal. hæc eſt optima illatio. Licitè retinetur beneficium, ergo licitè percipiuntur fructus (ſcilicet ſuppoſitis cōditionibus neceſſarijs, vt recitatione officij, &c.) Addo etiā huiuſmodi fructus non poſſe auferri ante ſnīam ſubſecutam, arg. cap. *Cùm ſecundum leges*. At verò poſt ſententiam probabile eſt poſſe priuari in tātùm beneficio, ſed etiam omnib. fructib. eius, nā licèt tales fructus licitè poſſideāntur vſque ad ſnīam, tamen per illam auferūtur, & quoad hūc effectum retrotrahitur ſententia vſq; ad diē criminis, vt Couarr. ſuprà notauit, & ex materia de Hæreſi cōſtat, iuxta d. c. *Cùm ſecundum leges*. Hęc verò multis indigent limitationibus, & declarationibus, quæ ad præſentem locum ſpectant.

23 Coroll. 1. Ex reſolutione facta colligimus primò, per irregularitatem ſeu ex vi illius nō priuari quempiam adminiſtratione beneficij ſui, quominùs etiam per ſe ipſum illam exercere poſsit in his omnibus, quæ ordinis exercitium nō includūt. Patet, quia huiuſmodi irregularis retinet beneficium, ergo & vſum eius in his omnibus, quę cōtra irregularitatem directè non ſunt, huiuſmodi autem eſt dicta adminiſtratio, vt conſtat ex definitione irregularitatis. Item ſuſpenſus ab ordine

A. non eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione beneficij vel officij ſui, vt ſuprà tactum eſt: ſed irregularitas quantum ad hanc priuationem functionum in re nihil aliud includit niſi ſuſpenſionem ab ordine: ergo. Poteſt ergo huiuſmodi beneficiatus œconomum, v. g. conſtituere, contractus facere, & ſimilia, quæ valida erunt, non obſtante irregularitate, quia ſunt facta cum ſufficienti poteſtate, & nullo iure ſunt impedita.

Secundò colligo ex dictis, omnem iuriſdictionē fori contentioſi cōuenientem alicui rōne talis beneficij, atq; etiam vſum eius retineri non obſtāte irregularitate, & conſequenter oēs actus talis iuriſdictionis factos ab huiuſmodi irregulari validos eſſe, vt ſunt excōicatio, abſolutio ab

24 Corol. 2. Irregularitate nō tolli iuriſdictionem fori cōtētioſi.

B illa, & ſimiles. Probatur, quia irregularitas per ſe non priuat iuriſdictione, aut vſu eius, vt ſuprà oſtēſum eſt, neq; etiā priuat beneficio, vt hic diximus: ergo, ſi beneficiū tale eſt, vt rōne illius cōpetat iuriſdictio, illa manet nō obſtāte irregularitate. Neq; obſtat ſi quis obijciat, quòd hæc iuriſdictio poſtulat ordinem aliquem, ſeu ſtatum clericalem, quem vř remouere irregularitas. Reſpondetur enim in irregulari verū ordinē manere, & hoc ſatis eſſe vt maneat etiā iuriſdictio, & vſus eius, quæ vero titulo tali perſonæ conuenie bant, & nulla lege ablata fuere. Nulla enim lex, quæ ad iuriſdictionem eccleſiaſticam, vel vſum eius requirat ordinem expeditum (vt ſic dicam) ad oēs actus ſuos etiam ad illos qui ordinis non ſunt.

Quomodo requirař ordo ad iuriſdictionē fori contentioſi.

Obiectio. Sed cōtra, quia interdū ad actū iuriſdictionis requiritur ordo ex ſpeciali lege Eccleſiæ, vt

C ad deponendum ſolenniter clericum requiritur Epiſcopalis dignitas, c. 2. de Pęnis, ergo ſi habeat ordinem Epiſcopalem irregularitate impeditū, nō poterit illum actum exercere: ita verò ſe habet iuriſdictio eccleſiaſtica abſolutè ſumpta ad ordinem in communi etiam ſumptum, ſub illo cōprehendendo primam tōſuram: ergo.

Solutio. Reſpōdetur ex ſuperius dictis, aliud eſſe loqui de degradatione reali, aliud de verbali depoſitione, quæ illam antecedit, & cōparatur ad illam, vt ſententiæ prolatio ad executionem. Itemq; in vtraque conſiderari poſſe, an licitè, & an validè fiat. Dico ergo depoſitionem verbalem validè fieri ab Epō, etiamſi irregularis ſit. Addo inſuper ſecluſo ſcandalo, ac per ſe loquendo, etiā ſine nouo peccato poſſe fieri: quia ille reuera eſt purus actus iuriſdictionis, & non ordinis, quia ſolùm eſt cuiuſdam ſententiæ prolatio in exteriori foro, quę non requirit ſpecialem ſanctitatem aut carentiā

D canonici impedimenti, quod per ſe tali actui nō repugnet. Itē quia licèt demus ex iure humano requiri perſonā conſecratā in Epiſcopum, tamē illa cōſecratio nō poſtulatur vt principium per ſe illius actus, ſed ad ſummū vt cōditio ſine qua nō: & ideò irregularitas non ita illi repugnat, vt ex illo ſolo capite fiat actus illicitus. Imò licèt Gloſ. Panorm. & multi alij in c. *Tranſmiſſam*, de Electione, aſſerant, adhunc actum poſtulari Epiſcopum conſecratum, nullo tamen iure id ſatis probatum hactenus reperi. Nam licèt ad hanc depoſitionem iura requirant Epiſcopi ſententiam cum alijs ei aſsiſtentibus, nullibi tamē declaratur illum Epiſcopum debere eſſe conſecratum, cùm tamē nomine Epiſcopi appellari abſolutè ſoleat qui electus, & confirmatus eſt. Vnde Concilium Tridentinum, ſeſsion. 13. cap. 4. de Reformatione, ſtatuit, vt huiuſmodi depoſitio verbalis etiam à Vicario Epiſcopi fieri poſsit.

In quo

Digitized by Google

In quo licèt ius nouum condiderit, ſatis tamen ſignificat illum non eſſe actum conſecrationis Epiſcopalis, & ideò poſſe presbytero committi. Vnde hodie ſaltem dubitari non poteſt quin talis ſententia ab Epiſcopo irregulari lata ſit valida, & licitè pronunciata, quantum eſt ex parte irregularitatis, cùm ſit actus puræ iuriſdictionis, quia Epiſcopalem cõſecrationem non requirit.

25 *Degradatio actualis debet fieri ab Epiſc. cõſecrato, & nõ irregulari.*

At verò degradatio actualis ſine dubio requirit Epiſcopum conſecratum, in quo Canoniſtæ conueniunt, etiam illi, qui de priori actu negant, vt Hoſtien. Ioan. de Ligna. & alij, & ſignificauit ſatis Concil. Trid. ſuprà dicens, Epiſcopum, non per Vicarium, ſed per ſeipſum debere procedere ad degradationem actualem. Et ideò ſatis probabile eſt, Epiſcopum irregularem non poſſe licitè talem actum exercere, quia non eſt puræ iuriſdictionis, ſed ordinis Epiſcopalis, non concomitanter tantùm, ſed etiam elicitiuè, & conſequenter eſt prohibitus ex vi irregularitatis. Aſſumptum declaratur, quia ille actus non conſiſtit tantum in prolatione iudicis, ſed in executione & facto, per quod res conſecrata quodammodo execratur, vt ſic dicam, in foro Eccleſiæ, & ob hanc cauſam requirit miniſtrum conſecratum ex Eccleſiæ inſtitutione, quæ ex iuribus colligitur in cap. 2. de Pœnis, in 6. & ex alijs 15. quæſtio. 7. ferè per totam: vſus tamen & traditio Eccleſiæ hoc magis declarauit. Eſtque conſentanea tali actioni, vt declaratum eſt. Et quoad hoc etiam valet ratio Panormitani, quia eiuſdem poteſtatis eſſe videtur dare ordinem, & auferre. Quæ ratio non ita procedit in depoſitione verbali, quia per illam nondum aufertur ordo facto, ſed iure tantùm, ſicut aufertur in degradatione actuali, quantum per Eccleſiam poteſt. Sicut ergo Epiſcopus irregularis peccat conſecrando altare, &c. quia ille actus ita eſt inſtitutus ab Eccleſia, vt pertineat ad executionem ordinis Epiſcopalis: & ideò ſuſpenſus ab ordine, & conſequenter etiam irregularis, eſt ab illo actu remotus, ac proinde peccat illum exercendo: ita dicendum eſt de actuali degradatione. Eſt tamen ille actus validus, etiam ſi illicitè fiat, ſicut conſecratio calicis valida eſt, etiamſi Epiſcopus ſit irregularis, vel ſuſpenſus, quia hæc impedimenta canonica non irritant actus ordinis, vt ſæpè dictum eſt. Ergo eadem ratione execratio, quæ per degradationem fit, erit valida, non obſtante irregularitate, quia eſt actus ordinis. Quod ſi quis dicat eſſe actum iuriſdictionis: Reſpondebimus primò, iam oſtenſum eſſe iuriſdictionem ad hos actus neceſſariam non auferri per irregularitatem. Et deinde addimus illum actum non tam eſſe exercentis iuriſdictionem, quàm exequentis, quæ non eſt propria iuriſdictio, multoque minus aufertur per irregularitatem.

Præcluditur obiectio.

26 *Corol. 3. Quõ Parochus irregularis poſſit exercere miniſteriũ matrimonij.*

Tertiò iuxta hæc iudicandum eſt de miniſterio, quod parochus irregularis exercere poteſt circa ſuos ſubditos: dicendum eſt enim, omnia illa poſſe, quæ antea poterat, ſecluſa adminiſtratione ſacramentorum, quam per ſe ipſum facere non poteſt licitè, licèt facta etiam teneant. Probatur, quia eandem poteſtatem habet, quam antea, & nihil aliud illi prohibitum eſt. Specialiter verò explicare oportet miniſterium, quod exercere poteſt circa pœnitentiam, & matrimonium. De pœnitentia dicam in fine: de Matrimonio breuiter dicendum eſt, vnum eſſe neceſſarium ad valorem matrimonij ex nouo iure Concilij Tridentini ſeſſio. 24. cap. 1. de Reformat. matrim. quod eſt ſola præſentia, ſeu aſſiſtentia cum alijs teſtibus quando fit contractus. Et hoc miniſterium non eſt dubium quin validè, & licitè poſſit exerceri à parocho, non obſtante irregularitate: nam matrimonium factum coram tali parocho (ſi alia concurrant) validum eſt, quia ille eſt verus parochus, & Concilium nihil aliud requirit: neque in eo actu peccat, quia ille non eſt actus ordinis, qui ei prohibitus ſit. Et eadem ratione matrimonium factum coram alio Sacerdote de licentia irregularis Parochi validum eſt, quia talis licentia valida eſt: nam eſt actus iuriſdictionis, ſeu adminiſtrationis proprij muneris Parochialis, à quo non eſt prohibitus parochus propter ſolam irregularitatem. Vnde nec peccatum aliquod committit illam dando, neque alius illam accipiendo, vel illa vtendo. Aliud miniſterium eſt ſolennis benedictio nuptiarum, quæ licèt ſit actus parochialis muneris, tamen ex inſtitutione, & vſu Eccleſiæ eſt actus ordinis Sacerdotalis, & ideò non poteſt exerceri ab irregulari ſine graui culpa, ſicut de ſuſpenſo diximus, nam in his eſt eadem ratio quoad prohibitionem, & culpam, licèt non quoad nouam irregularitatem contrahendam, vt ſuprà dictum eſt.

Cõcilium Trident.

Quartò infertur ex dictis, ſi beneficium coniunctum habeat ius eligendi, vel confirmandi electionem, qui tale beneficium habet non priuari hoc iure, vel vſu eius propter ſolam irregularitatem ſuperuenientem, donec beneficio priuetur. Sumitur ex Nauarro cap. 27. num. 244. Probatur ex dictis, quia hoc ius, vel eſt iuriſdictio, vel ad illam reducitur, & ipſa electio eſt veluti adminiſtratio quædam pertinens ad tale beneficium, imò inter fructus beneficij computari poteſt, ſicut collatio beneficiorum numeratur inter fructus Epiſcopatus: ergo ſicut irregularis non priuatur iuriſdictione, adminiſtratione, & fructibus beneficij, ita neque iure eligendi. Et cõfirmatur, nam ſuſpenſus ab ordine tantum non ſuſpenditur ab vſu, & iure eligendi, vt ſuprà viſum eſt: ergo neque irregularis. Vnde fit, vt electio facta ab irregulari per ſe valida ſit, vtpotè facta ab habente poteſtatem non impeditam, neque ligatam. Fit etiam, vt talis electio licitè fiat, quia ex vi irregularitatis non prohibetur, neque aliunde neceſſariò habet malitiam adiunctam. Poteſt verò obijci, quia ius eligendi clericorum proprium eſt, vt conſtat ex cap. *Sacroſancta*. 51. & cap. *Maſſana*. 56. de Electione. Imò aliquando requirit ordinem ſacrum, iuxta Clemẽt. 2. de Aetate, & qualit. & Tridẽt. ſeſſ. 22. cap. 4. de Reformat. ergo electio eſt aliquo modo actus ordinis, ergo eſt prohibita irregulari, ſicut alij actus ordinum. Reſpondetur, electionem ad ſpiritualia munera ideò ſolis Eccleſiaſticis perſonis concedi, quia pertinet ad poteſtatem ſpiritualẽ, quæ laicis non tribuitur. Item ius eligendi, præſertim ad eccleſiaſticum beneficium, ſæpius datur ratione alicuius Eccleſiaſtici beneficij, vt per ſe conſtat: & quia tantum clerici poſſunt eccleſiaſtica beneficia obtinere, ideò ſoli etiã clerici poſſunt habere tale ius eligendi, nõ quia electio actus ſit ordinis, vnde ſine dubio poſſet Pontifex ius eligendi dare alicui nullum habẽti ordinem, ſicut conſulitur præſentandi. Quod verò ad aliquam electionem

27 *Corol. 4. Irregularẽ nõ priuari iure eligendi. Nauarr.*

Obiectio

Enodat.

Digitized by Google

electionem ſacer ordo requiratur, non eſt quia ſit actus ordinis, ſed vel vt fiat electio à perſona digniori qualitate inſignita, quomodo in religionibus ſoli Presbyteri ſolent ad faciendas electiones admitti: vel etiam id fit, vt præbēdati ordinē ſacrū ſuſcipere cogantur, vt in dicta Clemētina expreſsè dicitur: ideoq; nō tantùm eligere, ſed abſolutè habere vocem in Capitulo prohibentur, donec ſaltē ſubdiaconatū recipiant; non tamen poſtulatur ab eis, vt irregulares non ſint, & ideò ex vi huius impedimenti nō prohibētur eligere. Idemq; dicendū eſt de collatione, & inſtitutione beneficiorum; quia ſunt actus iuriſdictionis: & à fortiori idem eſt de præſentatione, qui nec iuriſdictionis actus eſt, ſed dominij, qui interdum laico ex vi iuris patronatus competit.

Per irregularitatē non amittit iuriſdictionem delegatam.

28 Vltimò ex dicta reſolutione infero, ex vi ſolius irregularitatis non amitti, vel ligari iuriſdictionem fori contentioſi, quam Clericus priùs habebat ab alio delegatam. Idemque dicendum eſt de quocunque munere habente iuriſdictionem ex commiſſione alterius, ſiue illa ordinaria, ſiue delegata vocetur, etiamſi per proprium beneficium Eccleſiaſticum non conferatur. Exempla ſunt in Vicario Epiſcopi, & in Legato Pontificis, &c. Ratio eſt, quia ſicut beneficium non amittitur ipſo iure, niſi in caſibus à iure expreſſis, ita neque aliquod Eccleſiaſticum officium, ſiue illud ſit ordinarium, ſiue ex commiſſione: nam omnes rationes factæ æquè hoc probant; quia etiam hæc eſt pœna; & ideò non plus extendenda, quàm rigor verborum legis ex neceſſitate requirat. Nullum autem eſt ius, per quod irregularis priuetur ipſo facto his officijs, aut iuriſdictionibus potiùs, quàm beneficijs: ergo irregularitas non affert ſecum talem priuationem. Item nullum eſt ius, quod prohibeat irregulari vſum talis muneris, vel iuriſdictionis in his actibus, qui per ſe non requirunt influxum poteſtatis ordinis; ergo non habet irregularitas hunc effectum. Quapropter actus talis iuriſdictionis facti ab irregulari, & validi ſunt, & per ſe loquendo, ac ſecluſo ſcandalo licitè fiunt. Quòd ſi ius Eccleſiaſticum requirat aliquam ordinationem in eo, cui conferenda eſt hæc iuriſdictio, non id eſt, quia poteſtas ordinis ſit principium talis actus; ſed quia ex decentia illa poſtulatur tanquam congrua diſpoſitio, quam non omnino excludit irregularitas; & ideò non reddit hominem incapacem ad hanc iuriſdictionem retinendam.

Quarta difficultas.

Irregularitas an inhabilitet ad nouū beneficiū obtinendū. Prima opinio. Syluest.

29 IAm verò occurrit alia dubitatio, an irregularitas reddat hominem inhabilem ad nouum beneficium obtinendum; & conſequenter, an irregularis poſſit tuta conſcientia beneficium poſteà obtentum, & fructus eius obtinere. Non enim defuerunt authores, qui dixerint, idem iudicium eſſe ferendum de beneficio obtento, & obtinendo; ideoque collationem beneficij irregulari factam validam eſſe, licèt per Iudicem poſſit caſſari. Ita Syluester verbo *Excommunicatio* 4. num. 4. citans Gloſſam Raimundi, quam etiam refert, & ſequitur Nicolaus Plouius num. 39. & 40. regula 44. & in eam inclinat Felinus in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſat. num. 6. vbi ita interpretatur Innocentij doctrinam. Et licèt num. 7. ex Abbate contrarium referat, tamen num. 8. idem repetit, & citat Calderinum. Et addit declarationem per ſe notam, dummodo aliunde perſona non ſit incapax, vt ſi ſit infans, &c. Vnde formatur ratio, quia ſecluſo ſpeciali iure, irregularis vt ſic non eſt incapax beneficij Eccleſiaſtici, cùm illud retinere poſſit, nec per irregularitatem ſit magis incapax receptionis eius, quàm retentionis: quia ſicut retinere non eſt exequi aliquem ordinem, ita nec de nouo recipere eſt actus ordinis, vt per ſe notum videtur; irregularitas autem ſolùm priuat actibus ordinum: igitur hic effectus non eſt per ſe coniunctus cum irregularitate, eius definitione, & inſtitutione præcisè ſpectata. Neque etiam eſt vllum ius, quod illi ſpecialiter annectat hanc pœnam; quod tamen eſſet neceſſarium, vt hæc poſſit eſſe pœna ipſo facto ſimul incurrēda cum irregularitate. Imò non ſatis eſſet collationem beneficij irregulari factam iure prohiberi, ſed neceſſarium eſſet expreſſè irritari: nam lex prohibens actum, non irritat illum, niſi expreſſè id declaret, ex illis principijs, ꝙ legiſlator non plus operatur, quàm verbis ſuis exprimat, & verba pœnalia ſtrictè intelligēda ſunt. Difficilè autem eſt inuenire ius, quod irritam reddat huiuſmodi collationem, vt paulò poſt videbimus. Et cōfirmatur primò, quia vna ſpecies irregularitatis cōtrahitur per corporis defectum; & nihilominùs Clericus, qui ſine culpa ſua hāc irregularitatem contrahit, capax eſt alicuius beneficij, aliàs cogeretur mendicare, aut actiones Clerico indignas exercere; quod eſt magnum incōmodum. Imò ob hāc cauſam, etiamſi irregularitas ſit per crimen contracta, beneficium eſſe dandum Clerico irregulari, ſignificatur in cap. 2. de Clerico non ordin. miniſtr. Confirmatur ſecundò, quia profeſſio facta ab irregulari valida eſt, iuxta c. 1. de Filijs Presbyter. & c. 2. de Apoſtatis, & dicto c. 2. de Clerico non ordin. miniſtr. ibi: *Salubriùs autem ſibi prouidebit, ſi ad regularem vitam ſe duxerit transferendum:* ſupponit ergo, irregularem eſſe capacem regularis profeſſionis: cur ergo nō erit etiam capax Eccleſiaſtici beneficij? eſt enim maius bonum illa profeſſio, quàm beneficij acceptio. Imò aliquando ſolet monachatus ſub nomine beneficij Eccleſiaſtici comprehēdi: de quo videri poteſt Sylua de Beneficijs, part. 1. quæſt. 2. in fine. Tertiò confirmatur, quia collatio beneficij facta à perſona irregulari eſt valida, iuxta dicta: ergo & facta in perſona irregulari. Patet conſequentia, quia in his rebus plus eſt dare, quàm recipere, & irregularitas ex ſe magis ſeparat ab agendo, quàm à recipiendo.

Sylua.

Secunda opinio. Nauarr. Couarr.

Contraria ſententia communis eſt, vt videre licet in Nauarro, cap. 25. num. 34. & cap. 27. num. 251. & conſil. 13. 42. & 44. de Homicid. & conſil. 97. de Simonia, & conſil. 16. de Reſcriptis: Couarruuia in cap. *Alma*, part. 1. §. 7. num. 1. & §. 8. num. 3. & in regula *Peccatum*, part. 2. §. 8. num. 6. & 7. qui alios referunt; præſertim verò videri poſſunt Panormitanus in cap. *Niſi cùm pridem*, de Renunciatione, num. 4. & cap. *Tanta*, de Exceſſibus Prælat. nume. 2. & Felinus in cap. 2. de Reſcriptis, num. 4. Ad hanc autem ſententiam confirmandam varij afferuntur textus, qui expendēdi ſunt. Primus eſt in c. *Cùm bona*, de Aetate, & qualit. in quo nō eſt ſermo de irregularibus, ſed de ſuſpenſis per ſententiam; & ibi eſt ſermo de ſuſpenſione abſolutè, quæ videtur includere ſuſpenſionem à bene- 30

Abbas. Felinus.

Cap. Cū bonæ, de ætate, & qualit.

Digitized by Google

à beneficio, quam irregularitas non includit. Et deinde ſi textus ille aliquid probaret, non minùs de beneficio obtento, quàm obtinẽdo procederet, vt patet ex verbis illis: *Non licet eis illa, quæ habuerunt, beneficia, vel quæ poſtmodum ſunt adepti, aliquatenùs retinere*. Videtur ergo illa fuiſſe pœna à Iudice imponenda, vt ex vltimis verbis textus conſtat.

Capit. 2. de Cleric. nõ ordin. miniſtr.

Secundò probatur ex cap. 2. de Clerico non ordin. miniſtr. Sed neque ille textus id probat, vt cõſtat ex paulò anteà dictis: quia neque ex illo ſatis conſtat ſermonem eſſe de beneficio obtinendo, neque illam fuiſſe propriam diſpenſationem.

Cap. Dudum, de Elect.

Tertiò affertur cap. *Dudum*, de Electione, vbi ſolùm dicitur, eum, qui in ordinibus defectum patitur, *impediri per canonum ſanctiones, quominùs poſſit ad officium Præpoſituræ promoueri*. Vbi non explicatur, tale eſſe hoc impedimentum, vt electionem illam irritam reddat.

Cap. cũ inter, de Elect.

Quartò citatur cap. *Cùm inter*, de Electione, quod nihil probat, quia ſolum agit de electione facta à ſuſpenſis, ſcilicet à beneficio, vel iuriſdictione, vt in ſuperioribus ſuo loco declarauimus; eſtque de illo impedimento longè diuerſa ratio.

Ca. 2. de Cler. pugnat. in duello.

Quintò citatur capit. 2. de Clerico pugnante in duello; quia in eo dicitur, poſſe diſpenſari cum quodam Clerico, qui irregularitatem contraxerat, quantum ad beneficium obtinendum. Ex quo loco optimè probatur talem collationem eſſe prohibitam, poſſeque per Iudicem irritari, ſi abſque diſpenſatione ſit facta: quòd verò ſit nulla, non ſatis probatur ex illo textu.

Cap. Poſtulaſtis, de Cler. excom. miniſtr.

Sextò adiungitur cap. *Poſtulaſtis*, de Clerico excommunic. miniſtr. in quo non eſt ſermo de irregulari, ſed de excommunicato. Sed in his legibus pœnalibus argumentum à ſimili non eſt efficax: maximè cùm plures effectus habeat excommunicatio, quos non habeat irregularitas. Poteſt tamen fieri vis in illa ratione textus: *Cùm ea non fuerint canonicè conſecuti*. Nam his verbis ſignificatur, illam collationem eſſe nullam, non propter ſpecialem rationem excommunicationis, ſed propter generalem cauſam collationis non factæ canonicè. Quæ ratio locum habet in collatione irregulari facta; quia non eſt canonicè facta, vtpotè contra canonicum impedimentum. Reſponderi verò poterit, rationem illam eſſe intelligendam cum diſtributione accõmoda: omnis enim collatio, quæ non fit ſecundum Canones, poteſt dici non canonicè facta, & tamen nõ ſemper eſt nulla; quia conditiones à canonibus requiſitæ non omnes ſunt æquè neceſſariæ, argumento textus in cap. *Quia nonnulli*, de Cleric. non reſid. Sicut in ſimili etiam conſtat de ſententia non canonicè lata. Intelligitur ergo illa ratio iuxta ſubiectam materiam, ſcilicet quia collatio fuit non canonica tali modo, id eſt, cũ impedimento irritante: nunc autem inquirimus, an irregularitas talis ſit.

31 Cap. vlt. de Cler. excom. miniſtr.

Septimò adducitur textus in cap. vlt. de Clerico excommunic. miniſtr. vbi in primis dicitur, excommunicatum etiam minori excommunicatione non poſſe eligi; quod videtur à fortiori dicendum de irregulari, tum propter argumentum à ſimili, vel potiùs ab inferiori; nam excommunicatio minor minimũ impedimentum canonicum cenſetur: tum maximè propter rationem textus, ſcilicet quia ad illud munus exercendum eligitur, à quo per Canones eſt ſeparatus. Vnde ſumitur generalis regula, prohibi-

A to vno, conſequenter prohiberi aliud, quod cum illo connexum eſt, quam habet Gloſſa in cap. *Studeat*, 3. 50. diſt. Hæc autem regula maiori ratione procedit in irregulari, quia ex vi irregularitatis perpetuò remotus eſt ab eo miniſterio, propter quod datur beneficium Eccleſiaſticum. Quæ ratio adeò videtur efficax, vt ſecluſo ſpeciali iure poſitiuo, hæc inhabilitas intrinſecè videatur ſequi ex irregularitate: nam contra iùs naturale eſt beneficium accipere illum, qui officium non poteſt implere: nam ille ſolus ad beneficium idoneus reputatur, qui poteſt deſeruire, vt dicitur in capit. *Super inordinata*, de Præbendis. Sed vt omittam, rationem hanc non procedere vniuerſaliter in omnibus B beneficijs, neque in omni officio, propter quod beneficium datur: aliquando enim ſolùm datur propter officium recitandi Horas canonicas, vel ſi obligat ad aliud miniſterium, non neceſſariò per propriam perſonam exercetur: hoc (inquam) omiſſo, illa omnia ad ſummum probant, illam beneficij collationem eſſe irritandã, non verò eſſe irritam. Nam in dicto capit. vlt. non ampliùs dicitur, nec ratio eius ad aliud inducitur, vt tractando de excommunicatione minori expendimus. Neque etiam ratio naturalis per ſe ſumpta ampliùs probat: imò multi exiſtimant, indignum non teneri, etiam ex iure canonico, ad dimittendum ſtatim beneficium ſua ſponte, donec à Superiore cogatur, dummodo poſſit, & ſtudeat ſe dignum reddere, & interim aliorum iuuamine ſuo muneri ſatisfacere. C Idem ergo dici poteſt de irregulari; nam poteſt diſpenſationem procurare, atque hoc modo impedimentum tollere. Vnde ſecluſo iure poſitiuo, talis receptio beneficij non ſolùm non eſſet nulla, verumetiam fieri poſſet aliquando ſine peccato, vt ſi irregularitas eſſet occulta, & non poſſet quis expectare diſpenſationem ſine magno diſpendio, nimirum amittendi occaſionem obtinendi congruum beneficium, cuius eſſet dignus ſecluſa irregularitate, eamq; auferendam ſperaret ſine graui diſpendio Eccleſiæ, & ſeruitij illi debiti: his enim omnibus cõcurrentibus, nulla apparet malitia in illo actu.

Tandem ad hoc confirmandum adduci poteſt decretum Concilij Tridentini ſeſſ. 14. capit. ſeptimo de Reformat. vbi de homicida dicitur, *vt nullo tempore ad ſacros ordines promoueri poſſit, nec illi aliqua Eccleſiaſtica beneficia, etiãſi curam non habeant animarum, conferre liceat*, &c. 32 Cõc. Trid.

D Sed neque hoc decretum ſatis probat, tum quia ſolum ait, vt conferri non liceat; nullum autem habet verbum irritans: tum etiam quia dicere poſſumus, ibi non ſolum imponere irregularitatem, ſed etiam perpetuam depoſitionem ab officio, & beneficio.

Quapropter ex omnibus fundamentis huius ſententiæ nõdum euacuatum eſt illud, quo contraria opinio præcipuè nititur: quia pœna, vel inhabilitas, quæ ipſo facto cõtrahatur, admittẽda nõ eſt, niſi fuerit in iure expreſſa. Itẽ irregularitas nõ incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis: ergo pari ratione irregularitas non plures habet effectus, quàm ſint in iure expreſſi: ſed hic effectus inhabilitãdi perſonã ad beneficiũ Eccleſiaſticũ, ſeu irritandi collationẽ factam non eſt in iure expreſſus: ergo. Item ob hanc cauſam negamus, irregularitatem ipſo iure priuare beneficijs iã obtẽtis; quia nõ eſt in iure expreſſum, etiamſi 33

iuris præcipiat, vt auferantur. Et ob eandem cauſam negamus, ſuſpenſum ab ordine eſſe pro tūc incapacem ad ſuſcipiendum beneficium, vt ſuprà viſum eſt: ergo.

34 Irregularem non poſſe accipere de nouo beneficium abſq; diſpēſatione.

In hac ergo difficultate dico, primò irregularem non poſſe licitè accipere de nouo beneficiū abſque diſpenſatione; quia iura multa ſatis probant hoc eſſe prohibitum, & eadem ratione eſt certum, grauiter peccare, qui illud confert, cognita irregularitate alterius, vel culpabiliter ignorante; quia & confert illud indigno ſecundum iura, & hoc eſt etiam illi directè prohibitum. Excipi verò poteſt Summus Pontifex; nam ſi conferat beneficium irregulari ſciens, & videns, cenſetur ipſo facto diſpenſare; & ideò ſi diſpenſando non peccat, nec conferendo beneficium peccabit.

35 Collatio facta irregulari, irritáda eſt p Iudicem. Dubium decidit.

Dico ſecundò certum, talem collationem à Iudice irritandam eſſe, qui poteſt iuſtè non ſolùm beneficium auferre, ſed etiam fructus eius, in pœnam ſaltem commiſſi criminis in receptione talis beneficij. An verò talis collatio ita ſit nulla ipſo facto, vt in conſcientia teneatur quis dimittere beneficium, etiamſi irregularitas ſit occultiſſimá, & conſequenter in conſcientia non faciat fructus ſuos, ſed contra iuſtitiam peccet tam accipiendo, quàm retinendo illos, mihi profectò dubium eſt; cenſeoque priorem opinionem, quę hoc negat, eſſe probabilem in rigore iuris propter omnia adducta, quæ optimè cōfirmantur ex cap. *Si ſoli*, de Conceſſ. Præbend. in 6. vbi dicitur: Prohibitionem Pontificis nō irritare collationem beneficij, niſi expreſsè conſtiterit eſſe irritum, & inane, quod factum fuerit cōtra ipſam. Hoc ergo ſatis eſt, vt quis excuſetur à peccato, ſi in praxi illam ſequi voluerit, dummodo aduertat, non poſſe tuta conſcientia retinere beneficium manendo in irregularitate, ſed debere illius diſpenſationem procurare: quòd ſi illam obtinere non potuerit, tenebitur beneficiū relinquere, ſaltem cum limitatione poſita in præcedenti puncto. Sufficiet verò iuxta hanc ſententiam, obtinere diſpenſationem irregularitatis, etiamſi nulla fiat mentio beneficij obtenti, aut fructuum eius. Et ita declarant dicti auctores, & eſt conſequenter dictum quoad forum conſcientiæ: nam in exteriori non ſufficiet talis diſpenſatio poſteà ſubſecuta, quominùs impetrari poſſit, & auferri beneficium propter priorem defectum, ſi detegatur.

36. Probat ſecunda ſentētia ſuprà poſita.

Nihilominùs tamen poſterior ſententia ſecurior eſt, & practicè probabilior: primò, quia eſt communis recepta. Secundò, quia licèt iura hoc expreſsè non declarent, tamen eorum verba hūc ſenſum poſſunt admittere, qui licèt rigoroſus apparet, tamen vſus ipſe interpretari potuit, hūc eſſe ſenſum iurium: veriſimile autem eſt, vſum, & praxim eſſe iuxta communem ſententiam. Tertiò poteſt explicari, quia irregularitas eſt odioſa in iure, cenſeturq; eſſe grauiſſimum impedimentum canonicum in ordine ad totum ſtatum clericalem: ergo veriſimile eſt impedire ſaltem, ne de nouo acquirantur iura, quæ Clericorum ſunt propria: nam licet hic videatur rigor reſpectu perſonę irregularis, reſpectu ſtatus clericalis, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ eſt fauor. Quartò addere poſſumus, hic interuenire defectum voluntatis ex parte conferentis beneficiū, quæ ſufficit ad annullandam collationem. Et in hoc eſt differentia inter beneficium priùs obA tentum, & poſteà obtinendum, quod priùs fuit legitima voluntate collatum, & ampliùs ab illa non pendet, donec per contrariam voluntatem auferatur: poſterius verò pendet à voluntate conferentis hæc autem voluntas ſuppoſitis canonibus non cenſetur interuenire, quandiu irregularitas durat, quia iuſta voluntas collatoris eſt dare illi ſecundum canones, ſeu non habenti canonicum impedimentum, præſertim adeò graue. Et hoc quidem eſt valdè probabile, quando irregularitas occultatur: ſicut cenſetur ſubreptitia gratia, in cuius petitione aliquid tacetur, quod ad eam concedendam, vel negandam ſecundum iura, & rectam rationem multum conferre poſſet. Quapropter in beneficijs collatis à Summo Pontifice poterit eſſe ratio adæquata: nam ſi Pontifici proB poſita eſt irregularitas, vt dat beneficium, eo ipſo diſpenſat; ſi verò non fuit propoſita, hoc ipſo eſt conceſſio nulla, quia inuoluntaria, & ſubreptitia Pontifici. Propter quod fortaſſe dixit Calderinus conſi. 20. ſub tit. de Præbend. & conſilio quarto ſub tit. de Accuſat. impetrationem literarum ad beneficia ab irregulari obtentam eſſe nullam. De inferioribus verò Epiſcopis, ſi eis occultetur irregularitas, procedit etiam ratio facta: ſi verò illam ſciant, & diſpenſare velint, videndum eſt, an poſsint iuxta alia iura. Et veriſimile eſt, ſi non poſsint diſpenſare in irregularitate, nec in collatione beneficij poſſe, niſi in caſibus eis expreſsè conceſſis. His ergo modis poteſt hæc opinio ſuſtineri probabiliter, & ex eiſdem, & ex eorundem declaratione ſatisfactum eſt principali fundamento alterius ſententiæ, quantum à nobis fieri C poteſt. Quid autem nomine beneficij in tota hac materia intelligatur, ex dictis ſuprà in ſimili de excommunicatione ſumendum eſt, & cum eadem latitudine illud declarant Nauarrus, & Couarruuias ſuprà.

Confirmationes autem pro illa ſententia adductæ parum vrgentes ſunt, tamen quia probare poſſunt, hanc etiam receptionem beneficij eſſe licitam, & nullo modo iuri contrariam, illis ſatisfaciendum eſt. Ad primam reſpondetur primò, quando irregularitas prouenit poſt ordinationem, regulariter ſupponere in Clerico ordinato aliquod beneficium, ad cuius titulum ordinatus eſt, & illo non priuatur propter irregularitatem, & ita non ſequitur illud inconueniens, quòd cogatur mendicare: quòd ſi contingat, aut ordinatum fuiſſe ſine titulo beneficij, vel alia occaſione ad paupertatis ſtatum perueniat; illi D ſunt caſus valde accidentarij, quibus iura non prouident, ſed per diſpenſationem Superioris prouideri poteſt. Vnde in illo cap. 2. de Clerico non ordin. miniſtr. potiùs videtur agi de non auferendo beneficio, quàm de conferendo, vt indicant etiam illa verba, *ne ſuſtentatione priuatus*, &c. 37

Deinde verò dico, quando irregularitas non eſt totalis, ſed reſpectu alicuius actus, aut temporis, tunc non reddere Clericum incapacem cuiuſcunque beneficij; ſed tantùm illius, quod habet annexam obligationem tali irregularitati repugnantem, vt verbi gratia in caſu dicti cap. 2. manſit ille Diaconus irregularis ſolum quoad ſacerdotium: nam in Diaconatu miniſtrare poterat, niſi eſſet ſuſpenſus per trienniū, quo tempore finito, non indigebat alia 38

diſpen-

diſpenſatione; & ideò habilis manſit ad beneficium recipiendum, quod ſolùm ad Diaconi miniſterium obliget. Eodem modo explicari poteſt textus in c. *Studeat*, 50. diſt. vbi irregulari quoad vſum Sacerdotij præcipitur dari beneficium: quanquam id videatur factum ex ſpeciali diſpenſatione, vt notat Gloſſa, & indicant limitationes, quæ in textu addũtur. Similiter ad hoc poteſt induci textus in cap. *Vel non eſt compos*, de Tempore ordin. quamuis fortaſſe alius ſit ſenſus eius, de quo infrà. Et ratio eſt, quia cùm hæc prohibitio naſcatur ex prohibitione circa exercitiũ ordinis, non poteſt ampliùs extendi, quàm illa, ex qua naſcitur. Atque ita ſentit Nauarrus cap. 27. num. 252. qui hoc limitat ad irregularitatem, quæ ſine peccato contrahitur; tamen ratio facta generaliter probat, ſi culpa non obſtante talis irregularitas nõ impedit omnem actum ordinis, ſed aliquem: & cap. 2. de Cleric. non ordin. & cap. *Studeat*, apertè loquuntur de irregularitate culpabiliter contracta.

39 Ad ſecundam confirmationem negatur conſequentia, quia nec profeſſio religionis eſt beneficium Eccleſiaſticum in proprietate, vt per ſe notum eſt, neque habet ſimilitudinem, aut proportionem cum illo quantum ad rem præſentem; quia nec requirit ordinis executionem, neque ipſum ordinem, neq; ordinatur per ſe ad miniſteria Clericorum exercenda, ſed ad perfectionem acquirẽdam per obſeruantiam regularem. Sunt quidem aliquæ inhabilitates ad profeſſionem emittendam, quæ illam nullam reddunt, vt defectus ætatis requiſitæ ſecundum iura, &c. Sed illæ ſunt alterius rationis, & non pertinent ad irregularitates, de quibus nũc agimus.

40 Ad tertiam confirmationem negatur conſequentia, quæ ſi aliquid valeret, non ſolùm probaret collationem beneficij factam irregulari eſſe validam, ſed etiam eſſe licitam: quod probauimus eſſe apertè falſum. Et ſequela patet, quia irregularis non ſolùm validè, ſed etiam licitè poteſt beneficium conferre. Ratio autem eſt, quia conferre beneficium, neq; per ſe, neque ex conſequenti prohibitum eſt per irregularitatem. Non quidem per ſe, quia non eſt actus ordinis, ſed ſolius iuriſdictionis: vnde fieri poteſt ab Epiſcopo nondum conſecrato, dummodo electus, & confirmatus ſit, iuxta cap. *Tranſmiſſam*, & quæ ibi notantur, de Electione. Item conferre beneficium computatur inter fructus, pertinetque ad conuenientem Eccleſiæ adminiſtrationem, quæ irregularitas non aufert, vt diximus. Non etiam ex conſequenti, quia irregularis conferens alteri beneficium, licèt det aliquid poſtulans executionem ordinum, à quibus ipſe ſuſpenſus eſt; tamen non confert ſibi, ſed alteri, qui ſupponitur habilis ad ordinis executionem. Vnde quoad hoc magis ſeparat irregularitas à recipiendo, quàm ab agendo, quia per receptionem ordinatur perſona, & obligatur ad executionem ordinis, non autem per collationem alteri factam.

Vide Gloſſam vlti. in c. cũ olim, de maiorit. & obediẽt. & Seluã de Benefi- cijs. 5. p. q. 11. nume. 7.

Alia minutiora dubia enucleantur.

41 Primò an irregularis priuetur fructib⁹, & adminiſtratione beneficij poſt irregularitatẽ acquiſiti.

Et iuxta huius dubij reſolutionem expedienda ſunt alia illi ſimilia, vel cum illo connexa, vt in præcedenti puncto fecimus, vt v. g. an huiuſmodi Clericus irregularis poſſit recipere, & obtinere fructus beneficij poſteà obtenti, &

A an poſſit adminiſtrationem ratione talis beneficij conuenientem exercere, & alios actus eligendi, præſentandi, conferendi beneficia, & ſimiles, quorum ius competat ratione talis beneficij poſt irregularitatem contractam acquiſiti: nam de his omnibus conſequenter loquendum eſt ad opiniones proximè tractatas. Si enim teneamus, collationem in conſcientia fuiſſe validam, conſequenter dicendum eſt, omnia illa fieri poſſe; quia naſcuntur ex legitima poteſtate, cuius vſum non impedit irregularitas, ſi à principio ipſiuſmet poteſtatis acquiſitionem non impediuit. Iuxta alteram verò ſententiam negandum eſt, irregularem poſſe tales actus exercere, non quia irregularitas per ſe illos prohibeat, ſed quia impediuit acquiſitionem beneficij, ex quo ius, vel poteſtas ad tales actus manere debebat.

42 An irregularitas iuriſdictionem impediat.

B Tandem iuxta eadem principia expediendum eſt dubium de poteſtate iuriſdictionis. Poſſumus autem in illo diſtinguere de poteſtate ordinaria, vel delegata. Nam de priori certum eſt, irregularem eodem modo eſſe incapacem cuiuſcunque muneris, vel officij, quod ex proprio titulo habeat Eccleſiaſticam iuriſdictionem, quod eſt incapax beneficij, quale eſt prælatura religionis: quia licèt hæc munera non habeant beneficium annexum, habẽt officium, & titulum ſpiritualem, quo maximè priuatur irregularis: de quo in ſimili dictum eſt ſuprà tractando de cenſuris. Alia verò pars de iuriſdictione delegata hic habet ſpecialem difficultatem, an ſcilicet delegatio iuriſdictionis ſpiritualis facta Clerico irregulari ſit valida. In qua re non eſt dubium, quin iuxta priorem ſententiam, quæ affirmat, collationem beneficij eſſe validam, dicendum ſit, hanc delegationem
C validam eſſe. Verumtamen etiam admiſſa poriori ſententia, videtur id poſſe affirmari, quia non ſit neceſſaria illatio à collatione beneficij ad delegationem iuriſdictionis, quæ beneficium Eccleſiaſticum non eſt, vt per ſe conſtat. Et communis opinio, quæ rigoroſa eſt, non eſt extendenda in materia pœnali, quia longè minùs eſt recipere iuriſdictionem delegatam, quàm proprium munus paſtorale. Vnde ſi talis iuriſdictio ſit fori contentioſi, ego non dubito quin delegatio valida ſit, quia præcisè ordinatur ad actus, qui per ſe non requirunt ordinum executionem. Eſtque in hoc manifeſta differentia inter hanc iuriſdictionem vt ordinariam, vel vt delegatam: quia priori modo ſemper datur vt annexa alicui beneficio, vel paſtorali muneri, in quo principale eſt functionum ſpiritualium mi
D niſterium, quod ſine vſu ordinum non completur; & ideò ſi ob hanc cauſam collatio beneficij impeditur, etiam id, quod acceſſorium eſt, obtineri non poteſt: at verò in delegatione præſcinditur vnum ab alio, & datur (vt ſupponimus) ſola iuriſdictio fori Eccleſiaſtici: & ideò ceſſat præ dicta ratio, & alioqui nullum eſt ius, quod irritet, vel directè prohibeat talem delegationem. Per delegationem autem hic intelligo quamcunque iuriſdictionem, quæ eſt ex commiſſione, & nõ ex intrinſeco titulo, vt ſic dicam: nam in omni illa procedit diſcurſus factus, etiamſi aliquando modum ordinariæ iuriſdictionis habeat, vt in Legato Pontificis.

43 Quid de iuriſdõe fori pœnitentiæ.

Vltimò verò ſupereſt explicãdũ, an hęc doctrina procedat etiã in iuriſdictione fori pœnitẽtiæ,

Digitized by Google

in qua eſt ſpecialis ratio dubitandi: quia actus illius iuriſdictionis per ſe, & eſſentialiter eſt actus ordinis; & ideò directè eſt prohibitus irregulari: ergo etiam videtur ablatus vſus talis iuriſdictionis, ſupponendo quòd irregularitas ſit perfecta, à toto ordine ſacerdotali. Confirmatur, nam ſuſpenſio ab ordine cenſetur tollere hanc iuriſdictionem: ſed irregularitas ad minimum æquiparatur illi in impedienda ordinum executione, iuxta doctrinam communem Syluestri, Nauarri, & omnium: ergo. Maior ſumitur ex Gloſſa, Ioanne Andrea, & communi in cap. *Cùm dilectus*, de Conſuetud. dicentibus, priuatum executione ordinis conſequenter priuari vſu iuriſdictionis inſeparabili ab vſu ordinis. Videturque hoc rationi conſentaneum, quia acceſſorium ſequitur principale: ſed hæc iuriſdictio eſt quaſi acceſſoria ad ordinem: ergo Eccleſia, quæ remouet talem perſonam ab vſu ordinis, imò ab ipſo ordine prout poteſt, conſequenter intendit talem iuriſdictionem auferre. In contrarium verò eſt primò, quia nullo iure cauetur talis irregularitatis effectus, neque à nobis aſſerendus eſt. Secundò, nullus eſt author, qui expreſsè hoc aſſerat, nec ſatis id inſinuet, & pœnæ non ſunt à nobis augendæ ſine cogente fundamento. Tertiò, dicta de alijs iuriſdictionibus quoad alios actus Eccleſiaſticos poſſunt hic cum proportione applicari.

Rō dubitandi.

44 Prima cōcluſio. Dico ergo in primis, eum, qui habebat iuriſdictionem ordinariam in foro pœnitentiæ, non amittere illam abſolutè, & ſimpliciter ipſo facto per irregularitatem. Probatur ex dictis, quia non amittit officium, vel beneficium, nec ab illis ſuſpenditur. Item ab effectu, quia poteſt delegare talem iuriſdictionem. Parochus enim irregularis poteſt alteri Sacerdoti approbato committere, vt confeſſiones ſuarum ouium audiat; nam cur non? illa enim delegatio non eſt actus ordinis. Item Clericus non Sacerdos poteſt habere hanc iuriſdictionem, & delegare illam: ergo, &c. Dico ſecundò, non poſſe irregularem Clericum accipere hanc iuriſdictionem ordinariam de nouo. Hæc aſſertio procedit iuxta opinionem communem, quia non poteſt de nouo conferri validè beneficium, officium, ſeu prælatura: iuxta contrariam autem opinionem contrarium eſſet dicendum, vt patet ex præcedenti aſſertione. Et in omni opinione excipiendus eſt Summus Pontificatus; nam irregularitas non impedit illius conſecutionem, & conſequenter nec iuriſdictionem ordinariam, & primariam in foro pœnitentiæ etiam denuò comparatam: quod in illa dignitate eſt ſpeciale, nam iſta excludit omnem irregularitatem. Dico tertiò, etiã Clericum habentem hanc iuriſdictionem non poſſe licitè vti illa per ſeipſum abſoluendo ſacramentaliter à peccatis. Eſt certum, quia eſt priuatus executione ordinis, & non poteſt vti illa iuriſdictione, quin vtatur ordine. Vnde ſaltem ex hoc capite grauiter peccat. Ex quo fit, peccare & pœnitentem, qui illum ad talem actum inducit, per ſe loquendo, & ſecluſis excuſationibus iuxta latiùs tractata in 3. Tomo, Diſputatione 58.

2. Cōcl.

3. cōcluſ.

45 4. cōcluſ. Dico nihilominùs quartò, probabilius videri talem abſolutionem, ſi detur à tali Sacerdote, validam eſſe, quantum eſt ex parte eius, id eſt, ſi in pœnitente non inueniat obicem cōtrarium ſubſtantiæ Sacramẽti. Probatur, quia nihil deeſt ex parte miniſtri, quod ſit de ſubſtantia, & valore

A talis abſolutionis: ergo licèt ſit prohibita, erit valida, ſicut eſt valida conſecratio, & adminiſtratio cuiuſcunque alterius Sacramenti. Probatur conſequentia, quia ibi non deeſt poteſtas ordinis, nec iuriſdictionis, & prohibitio per ſe ſolùm eſt circa vſum poteſtatis ordinis, & ratione illius redundat in talem vſum iuriſdictionis: hæc autem prohibitio non eſt contra ſubſtantiam Sacramenti, vt dictum eſt. Nec plus probant priores rationes dubitandi; & ideò non poteſt cum ſufficienti fundamento dici illam iuriſdictionem eſſe ſuſpenſam, vel ablatam quoad talem vſum, vt probant rationes in contrarium obiectæ: & ita iudicatum eſt à viris doctis, cum quibus hanc rem contuli, quia non tractatur à Doctoribus. Quintò cenſeo, idem eſſe dicendum de Sacerdote habente hanc iuriſdictionem delegatam: nam ſi irregularis fiat, non amittit illam ipſo facto; quia nullum eſt principium ad id aſſerendum. Vnde ſi abſoluat, valida erit abſolutio ex eodem fundamento, & ſi obtineat diſpenſationem ab irregularitate, non indigebit noua delegatione iuriſdictionis, vt licitè, & validè abſoluat: ergo ſignum eſt non amiſiſſe illam. Imò licèt poſt irregularitatem ei iuriſdictio delegetur, idem omnino arbitror: quia non eſt incapax talis iuriſdictionis, neque eſt aliquod ius, quod illam delegationem nullam, & irritam faciat. Solùm poſſet eſſe inualida, ſi per deceptionem obtineretur, vel per ſubreptionem tanquam gratia ſubreptitiè obtenta; quod habebit locum, quando in gratiam Sacerdotis conceditur: nam quando datur primariò in gratiam pœnitentis, rarò cenſebitur delegatio ſubreptitia ex hoc capite. 5. cōcluſ.

B

C Hinc vlteriùs (quia has quæſtiones ſuprà hùc remiſi) probabilius cenſeo idem eſſe dicendum de ſuſpenſione ab ordine: nam ſi præciſa ſit, non impedit executionem iuriſdictionis, ſed ordinis tantùm, vt ſuprà dixi; & ideò neque hanc iuriſdictionem tollit, ſed ſolùm concomitanter prohibet talem illius vſum: quod non ſatis eſt ad irritandum actum. Quod omnibus argumentis factis, & inductione ab alijs actibus iuriſdictionis ſumpta confirmari poteſt. Tandem idem iudico dicendum de interdicto perſonali Sacerdotis abſoluentis: quia ſecluſa excommunicatione, non videtur per ſe tollere iuriſdictionem: nam talis interdictus, ſi ſit ordinarius, poteſt ſuam iuriſdictionem delegare, & alios actus iuriſdictionis validè efficere. Et aliæ rationes hic etiam habent locum, nullumque eſt ius, quod tribuat hunc effectum tali cenſuræ, nec authores illud aſſignant. Quandiu ergo aliud non conſtiterit, non ſunt à nobis effectus harum pœnarum augendi. 46 6. cōcluſ. 7. cōcluſ.

D

SECTIO III.

Propter quam cauſam incurratur irregularitas, & quotuplex illa ſit.

1 Prima regula. Conſideranda in primis occurrit cauſa motiua, & quaſi finalis: nam eſt prima radix inſtitutionis irregularitatis. Vnde ex ordine ad illam oriri ſolent variæ diuiſiones irregularitatum, quæ proptereà ſimul cum hac cauſa explicabuntur. Prima ergo regula eſt, irregularitatem non

Digitized by Google

non ſemper incurri propter peccatum, ſed interdum ſufficere indecentiam abſque culpa; aliquando verò imponi propter culpam. Tradit D. Thomas 2. 2. quæſt. 64. art. 7. ad 3. & quæſt. 108. art. 4. ad 2. Richardus in 4. diſt. 25. art. 4. quæſt. 3. ad 1. ac omnes ſcribentes de Irregularitate, conſtabitque latè ex diſcurſu materiæ. Ratio verò eſt, quia irregularitas non eſt primò & per ſe in pœnam introducta, ſed propter reuerentiam Eccleſiaſticorum ordinum & functionem eorum, vt omnia religioſe ac decẽter peragantur: non ſolùm autẽ culpa, ſed etiam multi alij defectus poſſunt hanc decentiam impedire. Vnde facilè ſoluitur vulgaris obiectio, quia nemo debet pati pœnam ſine culpa: eſt enim illud verum formaliter de pœna quatenus pœna eſt, nam dicit relationem ad culpam, non tamen de quolibet nocumento, aut grauamine, ſeu priuatione boni, quod generali quadam ratione comprehenditur ſub malo pœnæ, aliquid enim huiuſmodi aliquando incurritur ſine culpa, licèt non ſine cauſa, & maximè propter commune & excellentius bonum, vt in præſenti eſt decẽtia & religio functionum ſacrarũ.

D. Thom. Richard.

Irregularitas nõ eſt ſemp pœna ꝓpria.

Prima irregularitatis diuiſio.

2 Hinc ergo oritur prima diuiſio irregularitatis: quædam enim eſt propter indecentiam tantùm, alia propter culpam. Circa quam oportet aduertere nullam eſſe irregularitatem in cuius cauſa non conſideretur aliqua indecentia, quia hæc eſt veluti adæquata cauſa irregularitatis vt ſic, nulla enim alia aſſignari poteſt, cùm tamẽ neceſſe ſit, irregularitates omnes ſicut in communi ratione irregularitatis conueniunt, ita in aliqua communi & adæquata cauſa conuenire. Item quia ſine aliqua cauſa proportionata non poteſt irregularitas imponi, eſſet enim iniuſta: hæc autem cauſa, ſi non includit culpam, neceſſe eſt vt ſaltem indecẽtiam contineat; ſi autem continet culpam à fortiori continet etiam indecentiam, quia nulla poteſt eſſe maior, quàm defectus grauis includens culpam. Eſt ergo hæc indecentia communis omni irregularitati. Quapropter, vt diſtinctio inter prædicta membra cõſtet, cum præciſione ſumẽda ſunt: nam quædam eſt irregularitas fundata in ſola indecentia abſque culpa, alia in indecẽtia includente culpam. Atque ita hæc diuiſio, & membrorũ ſufficiẽtia manifeſta eſt. Hinc verò colligitur, irregularitates has ex vi prædictæ diſtinctionis nõ differre formaliter in ratione priuationis, ſeu impedimenti canonici, ſed tãtùm per habitudinem ad cauſas ex quibus oriuntur, ſicut differunt excõmunicatio ob violentas manus in clericum iniectas, vel ob peccatum hæreſis: ita enim quædam irregularitas oritur ex defectu natalium v.g. in quo nulla eſt culpa ipſius perſonæ irregularis, alia verò ex iteratione baptiſmi, quæ eſt cũ culpa, & ſic de alijs. Solùm ex hac differentia reſultat in vna irregularitate relatio, ſeu reſpectus pęnæ, qui non inuenitur in alia, pęna enim dicit relationem ad culpã, iuxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. quæſt. 87. art. 1. & in præſenti attigit Couarr. in principio dictæ Relectionis, qui iura & alios autores refert. Hic autem pęnæ reſpectus eſt accidentarius ad rationem irregularitatis, & veluti ſecundario illi cõueniens, vt magis in ſequentibus declarabitur.

Diuiſio hæc oritur per ordinem ad cauſã irregularitatis.

D. Thom. Couarr.

3 Tandem aduertere oportet, nonnullos autores ex hac diuiſione colligere aliam, ſcilicet, irregularitatem quandam eſſe cenſuram, aliam nõ eſſe cenſuram, vocantes cenſuram illam quæ eſt pęna, non verò aliam. Ita ſenſit Soto in 4. d. 22. quæſt. 3. art. 1. quem moderni aliqui Thomiſtæ ſecuti ſunt, & Cordub. lib. 5. de Indulgentijs quæſtio. 43. dub. 4. Illa verò diſtinctio neque iuri, neque traditioni Doctorum, neque praxi Romanæ Curiæ, nec rationi conſentanea eſt, vt latiùs oſtendimus in Diſput. 1. huius libri, ex cap. *Quærenti*, de verb. ſignific. & ex propria ratione cenſuræ, quæ eſt vt ſit pęna medicinalis ad correctionem impoſita, ex cap. *Corripiantur*, cum alijs 24. quæſtion. 3. & ex capit. 1. & c. *Dilecto*, cum alijs de Sentent. excommun. in ſexto & Trid. Seſſ. 25. cap. 3. de Reformat. Et ideo ex eo ſolum quod quædam irregularitas pęna eſt, non colligitur eſſe cenſurã, tum quia non eſt pęna medicinalis, ſed ex ſe perpetua, tum etiam quia in illa irregularitate, quæ eſt pęna, principalis ratio eius magis conſiſtit in indecentia & inhabilitate inde contracta; ratio autem pęnæ ſecundaria eſt. Et confirmatur, quia, ſi hæc irregularitas eſſet cenſura, celebrãs cum illa nouam incurreret irregularitatem, generale enim principium eſt, violatorem cenſuræ per celebrationem fieri irregularem: quod eſſe falſum, & contra communem ſententiam ſupra oſtenſum eſt. Nomine ergo cenſuræ generatim poſito nunquam comprehenditur irregularitas, vt rectiùs docuit idem Soto lib. 5. de Iuſtitia quæſt. 1. art. 4. Atque hæc doctrina, licèt fortaſsè ſpeculatiuè conſiderata videri poſſit ad modum loquendi pertinere: tamen in materia morali neceſſaria eſt ad intelligenda priuilegia, vel reſcripta, in quibus aliquid de cẽſuris diſponitur, nunquam enim comprehendunt irregularitatem, ſi ſolùm de cenſuris generatim loquuntur. Quod olim non ita diſtinctè explicabatur, ſed pro certo ſupponebatur in praxi: nunc autem fortaſsè propter opinionem poſt Sotum introductam, ſolet declarari in bullis & Iubilæis, vt nouiſſimè vidimus in ſolenni & ampliſſimo Iubilæo à S.D.N. Clemente 8. ad inſtantiam Regis Catholici conceſſo. Poteſt etiam ad hoc confirmandum expendi locus Concilij Baſilien. ſeſſ. 24. vbi conceditur fidelibus quædam indulgentia plenaria, & ad illam conſequendam datur facultas eligendi confeſſorem, & illi datur poteſtas abſoluendi ab omnibus cenſuris etiam Summo Pontifici reſeruatis; & tamen paulò inferiùs, quia ſub illa conceſſione non erat incluſa irregularitas, datur facultas non abſoluendi (quod notandũ eſt) ſed diſpenſandi in irregularitate occulta, pręterquàm bigamiæ, & homicidij voluntarij, quarum altera pęnalis eſt, altera minimè: neutra ergo ſub cẽſuris cõprehẽditur.

Soto. Corduba.

Nulla irregularitas eſt cẽſura.

Concilium Baſilienſ.

Secunda Diuiſio irregularitatis in communi.

4 Alia verò diuiſio irregularitatis põt ex prima colligi. Nam quædam irregularitas cõtrahitur per actũ proprium hominis irregularis: alia verò ſine ipſius actu. Quæ diuiſio æquè vniuerſalis eſt ac pręcedẽs, mẽbra verò ſunt diuerſa: nã omnis irregularitas, quæ ſine proprio actu cõtrahitur, ſine culpa incurritur: quia per ſolã paſſionem ſine morali actu nõ committitur culpa actualis, de qua loquimur, nã ſola originalis culpa

non

Digitized by Google

non poteſt eſſe fundamentum alicuius irregularitas, vt per ſe notum eſt. Irregularitas autem, quæ contrahitur per proprium actum, poteſt ſine culpa, & cum illa incurri. Et ita hæc pars comprehendit vnum membrum integrum diuiſionis præcedentis, & partem alterius. De illa ergo irregularitate, quæ ſine proprio actu contrahitur, nihil dicendum, vel dubitandum in communi occurrit: ſemper enim fundatur in aliquo defectu paſſiuo (vt ſic dicam) in quo Eccleſiaſtica lex ſufficientem indecentiã conſiderauit, ratione cuius hanc inhabilitatem appoſuit. Subdiuiditur autem hoc membrum in plura, iuxta varias cauſas ſeu defectus propter quos incurritur. Et primò diuidi poſſet, iuxta opinionem aliquorum, in irregularitatem ex defectu corporali, vel ſpirituali, ſine proprio actu contractam. Sed non inuenio ſpiritualem defectũ nõ voluntarium, propter quem contrahi poſſit irregularitas: ſolùm enim poſſet talis exiſtimari ignorantia, de qua infrà dicam; vel non eſſe propriam irregularitatem Canonicam: vel non ſine hominis voluntate. Idemque eſt de iterata receptione baptiſmi, nam ſi voluntariè fiat, iam non eſt ſine proprio actu: ſi verò fiat inuoluntariè per ignorantiam inuincibilem, nulla inde contrahitur irregularitas iuxta veriorem ſententiam, vt in 3. Tom. dixi Diſput. 22. ſect. ſexta. nulla eſt ergo irregularitas, quæ ex defectu animæ, ſeu ſpirituali prorſus inuoluntario contrahatur, ſed omnis illa eſt ex aliquo defectu ad corpus pertinente. Quæ ad duo capita reuocatur, hic enim defectus poteſt pertinere vel ad originem, ſeu propagationem factam modo indebito, vel ex talibus parentibus ortam, vt eſſe natum ex vago concubitu, &c. vel ad corporalem defectum ipſius indiuidui, qualis eſt in ætate, in mutilatione alicuius membri, vel in aliqua ægritudine notabiliter impediente: de quibus omnibus poſteà ſigillatim dicemus.

Ob nullũ defectũ ſpirituale inuoluntarium incurritur irregularitas.

An ad irregularitatem, quæ ex proprio actu naſcitur, requiratur actus externus.

5 CIrca aliam irregularitatẽ, quæ ex proprio actu naſcitur, incurrit ſtatim dubiũ, an requiratur actus externus, vel ſufficiat aliquando merè internus. Et ratio dubitandi eſt, quia ſæpe in priuilegijs Pontificijs conceditur confeſſori facultas diſpenſandi in irregularitate purè mentali, vt Couarruuias refert nu. 5. non poteſt autẽ irregularitas vocari purè mentalis, niſi quia ex actu purè mentali contrahitur: ſupponunt ergo Pontifices dari aliquam irregularitatem huiuſmodi, neque credendum eſt illuſoria eſſe illa priuilegia. Ratione probatur, quia interior actus mentalis aliquando non minorẽ indecentiã infert, quam exterior actus, vt patet de hæreſi mentali, & de odio vehementi occidendi inimicum, &c. Ex parte ergo cauſæ eſt in his actibus ſufficiẽs ratio irregularitatis. Ex parte item Eccleſiæ non deeſt poteſtas, vel quia probabile eſt Eccleſiam habere iuriſdictionẽ in actus mẽtales, vel certè quia hic non requiritur iuriſdictio in ipſummet actum, nolumus enim hãc irregularitatem imponi in pœnam talis actus, ſed ſolùm eſſe inhabilitatem perſonæ ob indecẽtiã talis actus: ad hoc autẽ ſufficit iuriſdictio in perſonã, in qua eccleſia poſtulat talem conditionẽ

Rõ dubitan. pro parte negatiua.

A v.g. carentiam talis actus ſeu immunditiæ, etiã ſpiritualis, vt ſit iuridicè habilis ad ſacros ordines. Declaratur, exemplis, nam Eccleſia facit irregularem eum qui fuit bigamus ante baptiſmũ, poſtquam baptizatus eſt (quod gratia exempli ſit dictum) ad quod ſatis eſt, vt perſona iam baptizata ſit de foro Eccleſiæ, quamuis actus, in quo fundatur, factus ſit extra Eccleſiæ forum: ergo ſimiliter in præſenti. Aliud exemplũ eſt de indulgentia, quam Pontifex cõcedere põt propter actum merè internum, quia per indulgentiam non iudicat de actu, nec præmium pro illo reddit, ſed ſolùm illum requirit vt neceſſariam conditionem ad exercendum talem actum iuriſdictionis circa perſonam ſibi ſubditam: cur ergo non poteſt idem dici in præſenti? Confirmatur tandem, qua Eccleſiam interdum punit D per cenſuram actum habentem talem conditionem internam, & non aliàs: & aliquando concedit fauorem ſub conditione pendente ex actu purè mentali, qualis eſt illa, *niſi ſub hac ſpe peccauerit:* ergo ſimiliter in præſenti põt prohibere exteriùs ſumere, vel exequi ordines cum tali defectu purè mentali: hæc autem prohibitio per irregularitatem fit. Et hanc opinionem tenuit Gloſſa vlt. in c. *Perniciosè*, de Pœnit. d. 1. Quam ſequutus eſt Bonifacius in Clem. 1. de Homicidio, nu. 4. & nonnulli alij Iuriſtæ.

Exẽplis eadẽ rõ dubit. roboratur. Primũ. — Secundum. — Eiuſdem confirmatio. — *Gloſſa. Bonif.*

6 Nihilominùs dicendum eſt nullam eſſe irregularitatem, quæ propter actum purè mẽtalem contrahatur. Ita tenet D. Thom. 1. 2. q. 20. art. 5. ad 4. Antonin. 3. p. tit. 28. c. 2. Soto 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 9. Ledeſma 2. p. 4. q. 26. art. 2. Corduba lib. 5. de Indulgentijs, quæſt. 43. dub. 2. Nauarr. in dict. ca. *Perniciosè*, num. ſexto notab. 3. & in C Summ. cap. 27. nu. 192. & 226. Couarr. dict. Clement. 1. p. in princip. num. 4. & 2. p. in princip. num. 3. Villadiego de Irregularit. cap. 6. nu. 23. Sylueſt. verb. *Homicidium*, 3. q. 1. & 2. & 8. Nicol. Plouius nu. 17. reg. 27. Communis Canoniſtarum cum Gloſſ. in c. *Si aliquis*, de Homicidio, quæ ſpecialiter loquitur de irregularitate homicidij. Et probari ſolet ex c. *Sicut ex literarum*, de Homicid. in quo ſolùm dicitur, non fieri irregularem eum, qui ante formationem fœtus eſt cauſa aborſus. Vt ergo hanc ſententiam probemus, ne æquiuocè procedamus, relinquenda in primis eſt quorundam modernorum diuiſio, qui irregularitatem in paruam, & magnam partiuntur: paruam vocant quodlibet peccatum mortale, quia impedit adminiſtrationem diuinorum: vocantq; paruam, quia per ſolam pœnitentiam auferri poteſt. Illa autẽ D vocatur grauis, quæ non aufertur, etiamſi peccatum per pœnitentiam auferatur. Si ergo prior opinio de priori irregularitate loqueretur, abuteretur quidem voce, tamen in re verum diceret, nam per actum merè internum poteſt homo impediri, ne poſſit licitè aut ordines ſumere, aut aliquẽ actum illorũ exercere. Tamẽ hoc non eſt impedimentum canonicum, nec lege humana introductum, quare improprijſſimè & ſolùm nomine vocatur irregularitas: nec de hoc in præſenti diſputamus, ſed de propria irregularitate, quæ eſt impedimẽtum canonicum.

Concluſio affirmans. *D. Thom. D. Ant. Soto. Ledeſm. Cordub. Nauar. Couarru. Villadieg. Sylueſt. Nicol. Plouius. Gloſſa.*

Reijcitur diuiſio irregularitatis in magnam, & paruam.

7 De qua in primis certũ eſt, de facto nullã eſſe canonicã legem, quæ hoc impedimentũ imponat propter actũ purè mẽtalem. Hoc patebit latiùs infrà diſcurrẽdo per ſingula delicta, ꝑpter quæ incurritur irregularitas. Nã ſi aliquis actus

Suadetur concluſio.

internus

Digitized by Google

internus ad hunc effectum poſſet ſufficere, maximè eſſet aliquis peccaminoſus, nam propter ſolam voluntatem, aut cogitationem non malam non poteſt contrahi tanta indecentia, quæ ad hanc inhabilitatem ſufficere valeat: at verò iura, quæ irregularitatem imponunt propter aliquos actus, nunquam loquuntur de voluntate, ſed de opere facto; lex autem lata contra facientem, non extenditur ad volentem tantum, vt rectè Nauar. ſupra notauit, & in cap. *Pœnæ*, de pœnit. d. 1. num. 2. & ſequentibus. Accedit etiam generalis regula Iuris, Eccleſiam non iudicare de internis, quorum cognitor ſolus Deus eſt, capit. *Erubeſcant*, cum ſimilibus, d. 32.

8 *Non pôt Eccleſia irregularitatem pro actu mere interno imponere. Alexand. Pap.*

Ex quo vlterius probabilius eſt non poſſe Eccleſiam ſimilem irregularitatem mentalem imponere, nam ex perpetuo non vſu Eccleſiæ probabile argumentum ſumitur ad defectum poteſtatis in his rebus moralibus, quæ quotidiano vſu eueniunt, & eſſent accommodatæ ad vſum, ſi fieri poſſent; & ideo ſi nũquam fiunt, ſignum eſt fieri non poſſe. Vnde Alexander Pap. Epiſt. 1. ca. 2. de hac re agens, inquit, *Non poteſt autem humano condemnari examine, quem Dominus ſuo reſeruauit iudicio*; & refertur in cap. 15. quæſtion. ſexta. Et ſimilia ſumi poſſunt ex cap. vltim. 15. quæſt. 1. & multa alia adduximus ſupra tractando de cenſuris. Non poteſt in hoc negotio diſtingui iuriſdictio in perſonam a iuriſdictione in actum. Primò, quia vix poſſet ſeparari a tali irregularitate ratio pœnæ, quia, vt dicebamus, non poteſt imponi niſi propter actum peccaminoſum. Secundò, quia ſicut actus merè internus, quatenus eſt culpabilis, & dignus pœna, non ſubiacet hominum iudicio, ita neque quatenus infert aliquam indecentiam, quia etiam illa indecẽtia eſt extra hominum forum, quia eſt extra cognitionem humanam. Tertiò, quia iuriſdictio in perſonam, quantum ad exercitium huius actus, qui eſt imponere irregularitatem, nõ conuenit niſi mediante actu, ſeu rõne actus: ergo ſi actus omni rõne ſpectatus eſt extra forũ humanum, perſona etiam in ordine ad talem effectum eſt extra iuriſdictionem humanam.

9 *Ad rationes dubitandi diſſoluũtur.*

Ad rationes ergo in oppoſitum dicitur, clauſulam illam, per quam conceditur priuilegium ad diſpenſandum in irregularitate mentali in primiſſam non eſſe in vſu. Deinde Nauar. & Couar. ſupra exiſtimant illis verbis impropriis ſignificatam eſſe irregularitatem contractam ex delicto occulto, de quo infra dicemus. Corduba autem addit probabiliter, irregularitatem mentalem vocari eam, quę licet per actũ exteriorem contrahatur, pendet ex aliqua conditione purè mentali, vt quod fiat ex certa ſcientia, contẽptu, odio, præſumptione, pertinacia, nam hoc modo ſupra oſtendimus poſſe actum exteriorẽ puniri ab Eccleſia, vt coniunctum alicui interiori, ſine quo non incurreretur pęna: quod in cenſuris declaratum eſt, & quoad hoc eſt eadẽ ratio in irregularitate. Ac proinde regulæ poſitæ ad explicandas leges ferentes cenſuras ad irregularitates applicandæ ſunt; eſſe ſcilicet ponderanda ſingula verba, quibus modus peccandi declaratur, vt *ſcienter*, & ſimilia, quia non contrahitur irregularitas, niſi opus tali modo factum ſit, etiamſi talis modus ex actu merè interno pendeat, & ſit veluti denominatio ab illo ſumpta.

Delictũ mentale ob quod irregularitas contrahitur, quod dicatur. Lege Caiet. verb. Excom. cap. 3.

10 Ad rationem iam ſufficienter reſponſum eſt, indecentiam contractam ex culpa mentali eſſe talem apud Deum, non autem in foro humano, & ideò Eccleſiam non potuiſſe illam conſiderare ad inducendam irregularitatem. Et ob hanc cauſam non eſt ſimile primum exemplum de bigamia contracta ex actibus ante baptiſmum factis. Primò, quia illi actus fuerunt externi, & ideo licet non fuerint de iuriſdictione Eccleſię, nihilominus ſubiacent cognitioni Eccleſiæ, & hac ratione poteſt eorum indecentiam conſiderare, ſi fortaſſe in eis fuit. Secundò quia illa irregularitas non tam fertur propter actum, quàm propter ſignificationem, vel indecentiam moralem relictã ex actu, quę permanere poteſt moraliter in perſona iã Eccleſiæ ſubiecta, etiãſi actus ipſi non fuerint Eccleſiæ ſubiecti, quod poſtea examinandum eſt. Aliud etiam exẽplum indulgentiarum nõ eſt ſimile, primò quia iuriſdictio ad concedendas indulgentias non tã eſt fori contentioſi, quã pęnitentialis, vel ſaltem multũ de illo participans, eò quòd effectus primarius indulgentiæ ſit merè internus, & in foro Dei, & ideò mirum non eſt ſi poſſit concedi ſub mentali cõditione. Secundò, quia iuriſdictio, quæ exercetur in irregularitate ferẽda eſt coactiua, in indulgentiis autem eſt voluntaria, in qua poteſt actus merè internus voluntariè ſubiici vſui clauium. Sic enim votum mentale diſpenſandum offertur Pontifici, & culpa mentalis abſoluenda a ſacerdote: hoc autem in iuriſdictione compulſiua non admittitur, ideòque obligatio confitendi peccata mere interna ex diuino iure, quantum ad ſubſtantiam ſuam, procedit. Atque ob hanc etiam cauſam magnum eſſet inconueniens, ſi propter actum purè mentalem aliquis irregularitatem incurreret, nam cogeretur ſuam culpã extra confeſſionem manifeſtare, vt diſpenſationem irregularitatis poſſet obtinere.

Reſpondetur primo exẽplo.

Satisfit ſecundo exẽplo.

11 *Diluitur cõfirmatio.*

Ad vltimam confirmationem negatur conſequentia, nam Eccleſia nunquam fert legem reſpicientem aliquo modo interiorem actum, niſi quatenus ille eſt circunſtantia exterioris, ſeu moraliter in illum influit; tunc enim puniendo exteriorem, poteſt conſequenter reſpicere omnes circunſtantias eius. In præſenti verò celebratio, v.g. exterior nullo modo procedit ex culpa mentali alias commiſſa, neque talis actus mentalis eſt circunſtãtia ordinationis, aut executionis ordinis poſtea ſubſecutæ: & ideo non poteſt hoc prohiberi per irregularitatem propter aliũ actum mentalem diſparatum. Secus verò eſſet ſi Eccleſia ferret irregularitatem in eum, qui baptizaret, v.g. ſine intentione baptizandi, quod optimè facere poſſet, quamuis illa carentia intentionis purè mentalis ſit, quia non ferretur propter carentiam intentionis, ſed propter actũ externum cum tali carentia factum, quæ iam eſt circunſtantia eius.

An actus externus in ſua ſpecie conſummatus requiratur ad irregularitatem.

SEcundò dubitari pôt, an requiratur opus externũ, & conſummatũ ad irregularitatẽ contrahendã; nam quæ hactenus diximus ſolũ probant requiri actum exteriorem, qui interdum pôt eſſe perfectus, vt homicidiũ, aliquando verò attentatus tm̃, vt aggreſſio, vel ſagittatio, aĩo occidendi. Quia verò ſimile dubiũ ſupra de cenſuris tractatũ eſt, & eandem rationẽ deciſionis in præſenti habet; ideo dico breuiter, aliud eſſe lo- 12

qui de

Concluſio de poſſibili.

qui de poſſibili, aliud de facto. De poſſibili dicendum eſt, Eccleſiam poſſe pro quocunq; actu exteriùs prodeunte, etiamſi tantùm inchoatum peccatum ſit in ſua ſpecie, irregularitatem ferre, ſi iudicauerit illud ſufficere ad inducendam cauſam ſeu indecẽtiam, quæ ad irregularitatem ſatis ſit. Probatur, quia per quamcunque externam inchoationem conſtituitur actus intra forum Eccleſiæ, & alioqui non repugnat, vt in eo ſufficiens indecentia ſit ad irregularitatem imponendam: ergo.

13 Quid de facto.

At verò loquendo de facto, verba iuris obſeruanda ſunt, ſemperque ſalua proprietate, quantum fieri potuerit, reſtringenda, iuxta vulgarem regulam cap. *Pœna*, cum ſimilibus de Pęnit. diſt. 1. Quocirca, ſi actus, pro quo irregularitas imponitur, ſignificetur per verbum indicans opus cõſummatum vſque ad effectus conſequutionem, non incurritur irregularitas donec opus ita conſummatum ſit, vt v.g. ſi irregularitas fertur propter homicidium, non ſufficiet velle, aut attentare, aut quæcumque vulnera lethalia infligere, niſi mors ſequatur, etiamſi contingat per miraculum impediri, quia talis lex ex vi verborũ nõ fert irregularitatem niſi ſub illa conditione: & ideo quacunque cauſa contingat homicidiũ nõ impleri, non incurritur irregularitas. Superiùs enim de indulgentia diximus, ſi ſub conditione concedatur, & hæc non impleatur per impotentiam, vel quamcunque aliam cauſam, indulgentiam non comparari, ergo à fortiori idem dicendum eſt in materia pęnali. Secus verò eſt, quando verba legis ſolùm requirunt actum inchoatum ſeu attentatum, nam tunc inducunt effectum, quantum in rigore ſonant, ſeruatis principijs poſitis, atque adeo ſi exterior actus eatenus fiat, quatenus in lege prohibetur, iam nihil deeſt vt irregularitas oriatur. Quomodò autem hoc ad praxim applicandum ſit, conſtabit ex his, quę de ſingulis irregularitatibus dicemus. Et iuxta hanc doctrinam intelligendi ſunt authores, quando aſſerunt irregularitatem non incurri niſi per actum conſumatum & perfectum, vt videre licet in Burgaſio de Irregularitate tit. de *Bigamis*, nu. 11. & Soto lib. 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 9. optimè Couarr. adducens textus vtriuſque iuris in d. Clem. 2. p. in princ. nu. 3. 4. 5. & 6.

Burgaſi. Soto. Couar.

An irregularitas hæc ſolùm per actum moralem contrahatur.

14 Pars affirmans.

Tertiò dubitari poteſt, an per actum cõſummatum exteriùs, & (vt ita dicam) phyſicè, non tamẽ interiùs & moraliter, incurratur hęc irregularitas. Videri enim poteſt vera pars affirmans, quia iam tunc impletur conditio, ſub qua irregularitas ponitur, quæ eſt, *ſi occideris, ſi celebraueris excommunicatus*, & ſimilia: ergo id ſatis eſt, vt oriatur irregularitas. Patet conſequentia; quia voluntas conditionata poſita conditione, tranſit in abſolutam: vnde, cùm ſupponatur poteſtas, habebit effectum. Nam quòd actus interior non ſimul concurrat, vel non perfectè, ad ſummum efficere poteſt, vt actus in ratione culpæ excuſetur: hoc autem non ſatis eſt ad excuſandam irregularitatem, quia irregularitas ex ſe contrahitur ſine culpa: ſolùm ergo fiet, vt ſicut in illo actu deeſt ratio culpæ, ita in irregularitate detur ratio pęnæ; tamen irregularitas ſecundũ ſe conſurget in ratione cuiuſdam inhabilitatis ex actu illo, qui ſecundũ ſe habet ſuã indecentiã.

15 Tripliciter poteſt fieri actus externus ſine interiori.

Tribus modis cõtingere poteſt actũ perfectè conſummari exteriùs ſine interiori: primò quia omnino deeſt voluntas interna, quæ conſtituat illum actum voluntarium, moralem, & humanum, vt ſi dormiens, vel amens occidat. Secundò, vt non deſit voluntas, quæ conſtituat illum actum liberum prout actus eſt, deſit tamen voluntas, quæ reddat illum actum voluntarium quatenus culpabilis eſſe poteſt, vt ſi excommunicatus celebret ex naturali obliuione cenſuræ. Tertiò poteſt eſſe actus liber & humanus, habere tamen effectum nullo modo voluntariũ aut præuiſum, ratione cuius impoſita eſt hæc irregularitas, & non ratione actus ſecundum ſe, vt ſi quis liberè venationem exercens, caſu omnino inuoluntario hominem interficiat. In primo caſu regula generalis eſt, hanc irregularitatem non incurri propter huiuſmodi actum, quia cũ tale opus, humanũ omnino non ſit, non ſolùm à culpa, ſed etiam ab omni pęna & legitima indecentia excuſat, ergo non poteſt eſſe irregularitatis fundamentum. In ſecundo caſu, & cum eadẽ proportione in tertio dicendum etiam eſt regulariter in illis non incurri irregularitatem, de qua loquimur, quia re vera imponitur propter culpã, & ideò, ceſſante culpa, non inſurgit, quia tunc non impletur conditio. In particulari verò obſeruare oportebit in huiuſmodi decretis, per quæ irregularitates feruntur, an ceſſante irregularitate pęnali, inſurgat alia, quæ reſpiciat actũ, ſeu effectum actus ſecundum ſe, ratione alicuius ſignificationis vel indecẽtiæ, quam ſecum affert ſecluſa culpa: quod opinor in caſibus ſecũdi ordinis nunquam reperiri, & ideò in eis poteſt generalis regula ſtatui, irregularitatem non contrahi ſine culpa, ſicut eam ſtatuit Soto dict. art. 9. proximè citato. Quæ confirmari poteſt ex multis textibus in Decreto d. 50. & expreſſiùs in capit. *Apoſtolicæ*, de Cler. excomm. miniſtr. vbi dicitur, ſuſpenſum ex probabili ignorantia celebrantem diuina excuſatum eſſe, vtique ab irregularitate, vt omnes exponunt: quid enim aliud in eo excuſandum erat? Difficultates autem quæ in actibus huius ſecundi ordinis occurrere poterãt, maximè verſantur circa ſuſceptionẽ ordinũ, illegitimam quidem ſecundum ſe, bona tamen fide factam, eos tamen omnes attigimus & reſoluimus agentes de ſuſpenſione, vbi diximus illam ſolum eſſe carentiã negatiuã vſus ordinis ſuſcepti quæ aliquando cõtrahitur ſine culpa, quia alius dare non potuit, quod fieri ſolet in iniuriã ordinãtis, vt iura loquuntur. In tertio autẽ ordine actuum quãuis etiã ſit certum ſæpe in illis excuſari irregularitatẽ ob defectum voluntatis, vt probant multa decreta ſub titulo de homicidio, nihilominùs difficultas ſpecialis eſt, an ſit aliquando facienda aliqua exceptio, de qua re meliùs dicemus agẽtes de irregularitatibus homicidij, quia in illis ſolis habet locũ hæc difficultas.

1. Concluſ. 2. Concluſ. Soto.

An venialis culpa ſufficiat ad hanc irregularitatem.

19 Pars affirmans. Caiet.

Qvartum ergo dubiũ eſt, quando ad irregularitatẽ contrahẽdam neceſſaria eſt culpa, an venialis ſufficiat. Partem affirmantẽ videtur ſenſiſſe Caiet. 2. 2. quæſt. 64. ar. 8. dicens, per illud homicidium caſuale, quod contingit dando operam rei illicitæ, incurri irregularitatem, quia nõ

excuſatur

excuſatur quis ab omni culpa, licèt excuſetur à
mortali. Vbi(quidquid ſit de veritate exempli,
nam ibi etiam poteſt interuenire excuſatio à ve
niali culpa occiſionis)ſupponit, culpam venia-
lem ſufficere ad irregularitatem contrahẽdam.
Idem apertiùs in Summa verb. *Irregularitas*,
probatque exemplo excommunicationis mi-
noris, quæ propter veniale peccatum incurri-
tur, & tamen priuat maiori bono quàm irregu-
laritas, quia irregularitas ſolùm priuat ſuſceptio
ne vnius ſacramẽti ordinis, & cõſequenter eius
executione; excõmunicatio autẽ minor priuat
ſuſceptione omnium ſacramentorũ. Vnde ſenti
re videtur, irregularitatem non ſolùm ex accidẽ
ti incurri poſſe propter peccatũ veniale quando
opus ex ſe eſt mortale, excuſatio tamen interue
nit, licèt nõ integra & ab omni culpa, ſed etiam
directè & per ſe poſſe per legẽ imponi propter
actum, qui de ſe tantum eſt veniale peccatum.
Armill. *Couar.* In hanc ſententiam inclinant Armill. verb. *Ir-
regularitas*, num. 4. & Couar. dict. Clem. 2. p. §.
4. num. 9. quatenus aiunt, culpam leuem in præ
Caſtro. cauendo homicidio ſufficere ad irregularita-
Corduba. tem contrahendam. Idem tenet Caſtro lib. 1.
Sentẽtia de Lege pœnali, cap. 5. Docum. 4. in fin. & Cor-
negans. dub. lib. 2. q. 26. circa finem, citans Syluestrum,
Anton. & alios. Contrariam ſententiam inſinuat An-
Medin. tonin. 3. p. tit. 28. cap. 2. §. 4. tenent Medin. Cod.
Soto. de Ieiun. q. de Neceſſitat. ſeruandi ieiun. Soto
dict. art. 9. Nauarr. cap. 27. nu. 213. & 253. & c.
vlt. 14. q. 6. num. 21. Et mihi videtur vera. Vt ta
men illam explicem, diſtinguo hic duas quæ-
ſtiones. Vna eſt, an irregularitas pœnalis(de qua
tantum loquimur) ponatur propter culpam ex
ſuo genere venialem: alia eſt, an poſita propter
culpam ex ſuo genere mortalẽ, incurratur pro-
pter actũ, qui in indiuiduo eſt tantum venialis.

17 Prima cõcluſio. Dico ergo primò, Irregularitas nec imponi-
tur, nec videtur poſſe imponi propter culpam
de ſe venialem. Probatur primò quia nulla eſt
lex canonica quæ propter talem culpam talem
imponat pœnam. Secundò quia ſuſpenſio gra-
uis non ponitur propter talem culpam, vt ſuprà
dixi: at irregularitas æquiparatur, vel excedit, vt
iam dicam. Tertiò, quia pœna debet eſſe pro-
portionata: hæc autem videtur nimia. Nec eſt
ſimile de excommunicatione minori; quia ir-
regularitas omnibus penſatis, eſt longè grauior,
quia priuat executione ordinum, eorumque
habilitate, & non eſt medicinalis pęna, ſed vin-
dicatiua, & de ſe perpetua: & difficilem habet
diſpenſationem. Nam, licèt quidam dicant
poſſe dari ab Epiſcopo quando incurritur pro-
pter veniale: & illud etiam eſt ſatis graue onus,
& prætereà non conſtat de tali poteſtate Epi-
ſcopi, niſi vbi fuerit in iure expreſſa.

18 Secunda cõcluſio. Dico ſecundò, Probabilius videtur, quoties
interuenit excuſatio à culpa mortali, licet ve-
nialis committatur, non incurri irregularita-
tem, quæ propter actum, qui de ſe mortale pec-
catum eſt, imponitur. Probatur primò, quia ad
rem moralem parum refert quod culpa ſit mor
talis in ſua ſpecie, vel in indiuiduo, nam pœna
pro actu in indiuiduo fertur, & cum eo debet
ſeruare æquitatem, vt ſeruetur iuſtitia. Secũdò,
quia actus, qui ex genere ſuo eſt mortale pecca-
tum, non eſt in indiuiduo veniale niſi vel ex le
uitate materię, vel quia nõ eſt ſimpliciter huma
nus, ſed ſecundũ quid. Si ergo in præſenti ſit ve-
niale ex primo capite, non poteſt eſſe ſufficiens
A ad irregularitatem, quia neque in tali materia
eſt ſufficiens proportio, neque fieri poteſt vt
verba legis, ſeu conditio ex vi illorum requiſita
ad irregularitatem, in ſola illa materia perfectè
compleatur, ſemper enim talis lex aliquam gra-
uem materiam poſtulat, vt eſt homicidium,
mutilatio, adminiſtratio indebita ſacramenti,
vel aliquid huiuſmodi. Si verò peccatum ſit ve
niale ex altero capite, ille non eſt actus perfectè
humanus, ergo eadem ratione non ſufficit, vt
per illum cenſeatur impleta conditio in tali le-
ge requiſita ad irregularitatem, quia, vt ſæpè
oſtenſum eſt, leges pœnales ſimpliciter latæ pu-
niunt actus completos in ſua ratione, non phy-
ſica tantùm ſed morali; nam magis illos puniũt
vt morales ſunt, quam propter ſolum phyſi-
cum effectum: ergo, licèt talis actus aliquo mo-
do voluntarius ſit, tamen, quia eſt valde imper-
B fectum voluntarium, & ferè non humanum,
ad irregularitatem non ſufficit. Quod confir-
matur ex Nauarro in d. c. fin. quia aliàs quicun-
que diceret, faceret, conſuleret, aut mandaret ali
quid quo facto mors contingeret, vix poſſet vi-
tare irregularitatem, etiamſi magna circunſpe-
ctione id faceret, & à fortiori vix poſſet aliquis
aliquem occidere in ſuæ vitæ defenſionem, &
non manere irregularis, quia in huiuſmodi re-
bus non eſt humanum aut non excedere, aut
non deficere aliquantulum in diligentia adhi-
benda. Solent tamen contra hoc obijci quædã
capita de Homicidio, vbi propter mortem ſe-
cutam ſine peccato mortali irregularitas incur
ri dicitur. Veruntamẽ, ſi illi textus aliquid pro-
bãt, etiã ſine veniali culpa dictã irregularitatem
incurri aſſerunt: quod ſi fortaſsè ita eſt, dicemus
illam irregularitatem non eſſe pœnam, ſed ſi-
C gnificatiuam, aut myſticam, vt ſic dicam. Illi
verò textus inferiùs ſunt exactè & in particula-
ri tractandi. Obijci etiam ſolet cap. 1. de Ord. ab
Epiſc. qui renũc. epiſcop. Sed hic textus latè tra
ctatus eſt ſuprà Diſput. 38. de Suſpẽſione, ſect. 1.

An quodlibet peccatum mortale ſufficiat ad hanc irregularitatem.

QVintum dubium eſt, an quodlibet pecca- 19
tum mortale ſit ſufficiens ad irregularita Duplex
tem. Quod in duplici ſenſu inquiri poteſt, pri- queſtion.
mò in ordine ad legem ferendam, ſecundò in ſenſus.
ordine ad pœnam legis iam latæ contrahẽdam.
Priori modo manifeſtum eſt, non omnia pec-
cata mortalia eſſe moraliter ſufficientia vt irre-
gularitates propter illa imponantur, aliàs opor-
teret clericos eſſe impeccabiles, vel in gratia cõ-
D firmatos. Quamuis ergo peccatũ mortale ex ſe Decidi-
dignum ſit multò maiori pęna, tamen hæc non tur ſ prio
eſſet proportionata, nec prudẽter fertur niſi pro ri ſenſu.
criminibus ſpeciali modo repugnãtibus clerica
tui, ſeu decentię illius. Quę autẽ hęc ſint, ſolùm
dicimus, de poſſibili relinquendum eſſe prudẽ-
tiæ legiſlatoris, de facto verò conſulenda eſſe iu 1. Sentẽ-
ra. In altero ergo sẽſu procedit dubitatio, in qua tia circa
quidã exiſtimant non ſufficere externum pecca ſecundũ
tum mortale, niſi intercedat etiam cõtẽptus, & ſenſum.
dolus, quæ ſunt ſpeciales cõditiones interiores,
præter voluntatẽ peccaminoſam exercendi talẽ
actum. Ita ſentit Nauar. in c. *Accepta*, de Reſtit. *Nauarr.*
ſpoliat. ad oppoſitionem 8. nu. 34. et cap. 27. nu.
252. referẽs Panormitanũ in capite. *Paſtoralis*. §. *Abbas.*
Verum, de Appellation. nu. 15. & Dominicũ in *Dominic.*
capit.

cap. *Solet*, de Sent. excomm. in 9. dicentes, irregularitatem eſſe pœnam contemptus. Et ſimili modo loquitur Felinus in capit. *Rodulphus*, de Reſer. nu. 43. Dominicus etiam in cap. *Is cui*, de Sent. ex cap. in 6. §. 1. num. 1. irregularitatem ait non contrahi ſine dolo.

Felin.

2 Vera ſententia.

Nihilominùs dicendum eſt, eam voluntatem, quæ ſufficit ad peccandum mortaliter, ſufficere etiam ad contrahendam irregularitatem, ſi alioqui i exteriori actu eſt ſufficiẽs integritas, & malitia requiſita ex vi verborum legis. Aſſertio eſt certa. Probatur primò ex iuribus, quæ docent ad irregularitatem contrahendam ſufficere ignorantiam craſſam, vel ſupinam, vt in c. 1. de Ordin. ab Epiſc. qui renunc. Epiſc. & ſæpe aliàs. Inde enim habetur voluntarium indirectum, ſatis eſſe ad irregularitatem contrahendam licèt non ſit ex contemptu, ſed ex negligẽtia. B Secundò ex natura rei hoc ſufficit ad incurrendam pęnam, & nihili eſt in irregularitate, propter quod amplius poſtuletur, neque per leges eccleſiaſticas poſtulatur: ergo neceſſarium non eſt: Neque autores citati locuti ſunt in ſenſu contrario, ſed latè, minuſque propriè voluntatem omnem peccandi mortaliter vocarunt contemptum, & dolum, vel formalem vel interpretatiuum ſeu virtualem. Quod ſatis explicuit Felinus, cùm enim dixiſſet excuſari quendam ab irregularitate, quia non contempſerat, ſubdit, *excuſatur itaque ex probabili ignorantia*. Et Abbas in c. *Quæſitum*, de Pęnit. & remiſſ. nu. 2. latam culpam ſufficere ad pęnam iuris ciuilis non ſufficiat quia ibi requiritur dolus: *quantum verò ad irregularitatem*, ait, *lata culpa æquiparatur dolo: quod tene menti, nam ſtudioſa negligentia dolo comparatur, & inducit irregularitatem, quia videtur affectare delictum ex tanta negligentia.*

39 Authores cõtrariæ ſentẽtiæ exponuntur.

C

21 An per peccatũ externũ omnino occultũ contrahatur, 1. opinio.

Caſtro.

Alij verò ex parte actus exterioris requirunt ſpecialem conditionem, vt per peccatum mortale irregularitas incurratur, nimirum vt peccatum non ſit omnino occultum per accidens, ſed aliquo modo probabile. Ita ſentit Caſtro libr. 2. de Lege pęnali cap. vltim. concl. 3. Fundatur, quia iura, quæ de hac materia loquuntur, poſſunt commodè ita intelligi, & pęna adeo grauis temperanda eſt quantum fieri poſſit, alioqui cogeretur ſæpe clericus peccator occultus ſe infamare abſtinendo ab vſu ordinum. Vnde in cap. *Ex tenore*, de Temp. ordin. dicitur in ſimili caſu poſſe poſt pęnitentiam peractam clericum miniſtrare. Nec deſunt moderni authores, quibus hæc opinio probabilis videatur. Similem verò quæſtionem tractaui ſuprà diſput. 31. ſect. 1. num. 67. vbi cenſui illam opinionem non eſſe probabilem: D idemque nunc cenſeo in irregularitate, cum cõmuni ſententia Gloſſarum, & Doctorum, quam ipſemet Caſtro refert in cap. vltim. de Temp. ordin. & in capit. *Inquiſitionis*, de Accuſationibus. Quam etiam refert & ſequitur Couarr. in Clement. *Si furioſus*, 2. part. §. 3. num. 4. & eandem ſupponit Nauarrus cap. 27. num. 239. & 254. ſumiturque ex eiſdem iuribus, nam imponunt irregularitatem vt pęnam incurrendam ipſo facto, & inferendam per ipſammet legem ad modum cenſuræ, & ideò quoad hoc æquiparatur cenſuris. In huiuſmodi autem pęnis, ſi ſupponatur actus externus, qui dicitur per ſe probabilis, vt vindicationi legis humanæ poſſit eſſe ſubiectus, impertinens eſt quòd de facto poſſit,

Vera ſententia.

Couarr.

Nauar.

A vel non poſſit probari, cùm hæc pęna non pendeat ex actuali probatione, neque ex infamia. Vnde iura abſolutè loquuntur inter diſtinguentes inter occultum, & publicum quantum ad irregularitatẽ, licet interdum diſtinguãt quoad diſpenſationẽ, ut Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformat. in quo potiùs ſupponunt per occulta delicta incurri irregularitates. Quod clarè etiã ſignificatur in c. *Niſi cum pridem*, uerſ. *perſonæ*, de Renunciatione ibi, *Si tamen & culpa latet, & cauſa*. Neque etiam diſtinguunt hæc iura inter occultum probabile, & omnino: nec ergo nobis diſtinguere licet, argumento c. *Solitæ*, uerſ. Nobis, de Maiorit. et obed. et L. *Imperator*, ff. de Poſtulãdo, præſertim cùm illa diſtinctio nulla ratione nitatur, ut declaratũ eſt. Per quæ reſponſum ſufficienter eſt ad motiua contraria: nam leges canonicæ re vera non poſſunt B legitimè ita exponi, quia illa non eſſet interpretatio, ſed voluntaria additio, quam poſſemus etiã addere in cenſuris, & in omnibus pœnis priuationis, quæ per legem imponi ſolent ipſo facto: quod nullo modo admittendum eſt ſine maiori fundamento. Incommodum autem illud de infamatione propria accidentarium eſt, & ex occulta etiam excommunicatione ſequi poteſt. Tunc igitur excuſabitur quis ab executione (vt ſic dicam) talis pœnæ, non tamen ab ipſa pæna, vt ſuprà in cenſuris declaratum eſt: quibus æquiparatur irregularitas, vt rectè indicauit Nauarrus ſuprà. Caput autem *Ex tenore*, non loquitur de crimine cui eſt annexa irregularitas, ſed quod eſt dignum depoſitione, ſi probetur, de qua eſt longè diuerſa ratio: quia illa non eſt pęna lata ipſo iure, ſed inferenda.

Cõc. Trid.

Satisfit fundamẽtis cõtrariæ ſentẽtiæ.

C

Tertia diuiſio plures ſub ſe continens.

SExtò dubitari poteſt, quotuplex ſit hęc irregularitas, quæ per proprium actum contrahitur; quod eſt quærere, per quos actus incurratur hoc impedimentum. Hoc autem in ſpecie tractandum eſt fusè in ſequentibus: nunc ſatis ſit ad conſummandam hanc diuiſionem in genere dicere, hanc irregularitatem aliquando incurri per actum licitum, aliquando per illicitum. Prior autem in duas præcipuas ſpecies diuidi ſolet: vna vulgo appellatur ex defectu ſacramenti, vt eſt bigamia, quæ cõtrahitur per vſum cuiuſdam ſacramenti cũ aliquo defectu in eius ſignificatione perfecta. Alia vocatur ex defectu lenitatis: quæ oritur ex vſu muneris liciti, quod interdum facit homini occaſionẽ, quod ſi ſub actu morali comprehendamus etiam omiſſionẽ vel carentiã actus, vt in rebus moralibus D fieri ſolet, poteſt hic addi tertia ſpecies, quam aliqui vocant ex defectu animi, qualis eſt ignorãtia, quæ licet quodammodo ſit à natura, permanet tamen ex quadam omiſſione vel negligentia hominis, quæ licèt fuerit ſine culpa, inducit tamen quoddam impedimentum ad ordines ſacros: an verò hęc dicenda ſit propria irregularitas, poſteà dicemus. Aliud autem generale membrum irregularitatis ex actu illicito ſeu delicto plures habet ſpecies, tres tamen videntur præcipua: vna eſt ex homicidio: alia eſt ex adminiſtratione ordinis contra Eccleſiaſticam cenſurã: tertia eſſe poteſt iteratio baptiſmi, vel (vt alij volunt) iteratio ſacramenti imprimentis characterẽ. Quibus addere poſſumus, ſi quæ fortaſsè

irregula-

Digitized by Google

irregularitas contrahitur ex delicto non tantum vero, ſed etiam impoſito, ſi reuera infamiam generauerit. Atque hæ ſunt diuiſiones irregularitatum, quæ ex autoribus colliguntur, quamuis vnuſquiſque modo illas proponat, & ad plura, vel pauciora membra reducat. Quædam verò alia diuiſio ex parte effectus ab eis omittitur, quæ mihi neceſſaria videtur, quia vtilem doctrinam continet.

Vltima diuiſio.

23 Irregularitas totalis.

VLtimò ergo diuidi poteſt irregularitas in totalem & partialem: totalis eſt illa, de qua hactenus præcipuè diximus, & ſic appellatur, quia ex ſe priuat in toto ordine clericali, huiuſmodi eſt v. g. irregularitas homicidij, bigamiæ, &c. Imò per ſe loquendo hæc videtur eſſe primaria inſtitutio irregularitatis.

Irregularitas partialis.

Partialis verò irregularitas dicitur, quæ priuat aliquo modo ordinibus, non tamen in totum. Quod varijs modis contingit. Primò prohibendo aliquem ordinem, non verò omnes. Huiuſmodi videtur eſſe ætas v.g. viginti annorum, nam qui in illa tantùm conſtitutus eſt, adhuc eſt irregularis ad ordines ſacros, non verò ad minores. Poteſt etiam hæc irregularitas partialis dici, ex parte temporis, quia non ſimpliciter, ſed pro tali ætate fertur, & ideo aliqui recuſant impedimentum hoc irregularitatem vocare, quia nõ eſt perpetua, ſed eſt conditio tãtum requiſita ex lege humana ad talem actum, ſicut etiã ad profeſſionem et matrimoniũ poſtulatur certa ętas: ſed hæc eſt ſolùm quæſtio de nomine, de qua re infrà dicemus. Poteſt ſecundò irregularitas eſſe partialis ex parte effectus quia interdum priuat aſcenſu ad ſuperiores ordines, non verò executione inferioris ordinis iam ſuſcepti. Exemplũ eſt in cap. 2. de Clericis non ordin. miniſtr. vbi Diaconus, qui abſque ſacerdotali ordine ſacrificare auſus eſt, aſcendere prohibetur ad ſacerdotium, & tamen quoad executionem ordinis Diaconatus non fit irregularis. Sic etiam in capit. *De his*, 3. 50. diſt. ſtatuitur, vt clerici, qui ab humano ſanguine effundendo non abſtinent, duobus annis ſuſpendantur, & alijs pœnis afficiantur, non verò vlteriùs prouehantur. Idem ſumitur ex cap. vlt. 55. diſt. vbi Diaconus, cui erutus fuit oculus, inhabilis dicitur ad ſacerdotium, non verò ad ſui ordinis executionem.

Alia irregularitatis diuiſio.

24 Nauar. Cardin.

Atque ex his iuribus fortaſſe ortum habuit alia irregularitatis diuiſio, quam indicauit Nauar. cap. 27. num. 191. cum Cardinali in Clem. vnic. de Homicidio ſcilicet, quandam eſſe irregularitatem, quæ ſuſcipiendis ordinibus, aliam quæ à ſuſceptis ſuſpendit, propter quas irregularitates putãt dictum eſſe in illa Clementina. *Nullam irregularitatem incurrit*: nã, vt ibi Gloſſ. ſignificauit, illa diſtributio poſita eſt ad explicandum illum non manere impeditum ad ſuſcipiendum nouum ordinẽ, neque ad miniſtrãdum in ſuſcepto.

Primus modus irregularitatis partialis.

Veruntamen aduertendũ eſt, omnem irregularitatem quantũ eſt ex ſe, & proportione ſeruata, priuare ordine & vſu eius: cõtingit autem eſſe aliquam irregularitatẽ, quę nõ priuat omni ordine, ſed aliquo tantùm ſaltem reſpectu clericorum: & tunc illa dicitur nõ priuare vſu ordinis ſuſcepti, quia non priuat exercitio inferiorũ ordinũ, quos ſuſceptos ſupponit quãdo illa cõtrahitur. Tamen ſi Diaconus, v. g. A ſic irregularis ad ſacerdotium, illud iniquè ſuſciperet, ex vi eiuſdem irregularitatis eſſet perpetuò inhabilis ad vſum ſacerdotij. Atque ita omnis irregularitas priuãs ordine, priuat etiam vſu eius ſi cum tali irregularitate ſumatur, quãuis non neceſſariò priuet vſu ordinis ſuſcepti ante talem irregularitatem.

25 Alius modus eiuſdẽ irregul. Maiol. Nauarr.

Tandem eſt alius modus partialis irregularitatis, quæ nec priuat ordine, nec omni vſu eius, ſed aliquo tantùm. Cuius etiam meminit Nauarr. dict. num. 191. & Maiolus lib. 1. cap. 2. reg. 5. & ſumitur ex 2. cap. de Cleric. ægrot. vbi Sacerdos, cui duo digiti cum medietate palmæ abſciſſi fuerant, irregularis eſſe dicitur ad celebrandum, non verò ad alia officia Sacerdotis, vt ſunt audire confeſſiones, &c. Quia ille defectus ad reliqua non præbet impedimentum. Dices, ergo datur irregularitas, quæ non impedit aliquem ordinem ſuſcipere.

Obiectio ſoluitur.

B Reſpondeo primum negando ſequelam, nam fortaſſe talis Sacerdos manſit inhabilis ad ordinem Epiſcopalem ſuſcipiendum, vt infrà videbimus. Deinde iam ſuprà reſponſum eſt hoc eſſe per accidens, nam ille defectus quantum in ſe eſt, impediret Sacerdotium ſuſcipere, niſi inueniſſet ſuſceptum. Imò ferè omnis defectus, qui ſuperueniens alicui ordini ſuſcepto, impedit aſcenſum ad ſuperiorem, impediret, etiam ordinem inferiorem, niſi ſuſceptum inueniret, & ſi ſine culpa contrahatur. Quod ſenſit Nauarr. num. 252. & ex diſcurſu materiæ ampliùs conſtabit.

Dubiũ.

Sed hinc oritur alia difficultas cõtra definitionem irregularitatis: nam ſequitur, irregularitatem, quæ ex ſe ſufficiens eſt ad impediendam ſuſceptionem alicuius ordinis, non impedire vſum eius ſi ſuſceptus ſit.

Enodatur.

C Reſpondetur negando ſequelam, formaliter de irregularitate loquendo, ſed ſolùm ſequitur defectum aliquem, qui induceret irregularitatem reſpectu ordinis nondum ſuſcepti, aliquando nullam irregularitatem inducere reſpectu eiuſdem ſi ſuſceptum inueniat, quod non repugnat definitioni, neque eſt vllum inconueniens. Vel etiam ſequitur (& in idem redit) eundem defectum in vna perſona inducere irregularitate n ſimpliciter, in alia verò ſecundum quid. Eſt enim attentè conſiderandum, defectum ipſum, v. g. oculi, aut digitorum, non eſſe ipſam irregularitatem, ſed illud impedimentum canonicum, quod ratione talis defectus lex Eccleſiaſtica imponit: ſed iuxta varias conditiones perſonarum poteſt eſſe diuerſa ratio moralis imponendi maius, vel minus impedimentum, ratione eiuſdem defectus materialis, & ideo fieri D poteſt, vt idem defectus maiorem irregularitatem inferat in vna perſona quàm in alia: hoc autem in particularibus irregularitatibus fuſius replicabitur.

SECTIO IIII.

Vtrum irregularitas ſolo Eccleſiaſtico iure imponatur.

1 Regula generalis.

CIrca efficientem cauſam irregularitatis ſuppono ius eccleſiaſticum habere poteſtatem ad irregularitates imponendas, multaſque eſſe à ſolo illo introductas. Primum conſtat ex dictis in ſectione prima, de hac poteſtate, & in tertia de

delictis occultis, & ex frequenti vſu iuris. Secundum etiam fit euidens per inductionem: irregularitas enim v.g. quam excommunicatus incurrit celebrando, quo alio iure introduci poterat niſi humano, cùm ipſamet excõmunicatio ſolo humano iure introducta ſit? conſtat ergo irregularitatem humano iure introductam eſſe. Dubium verò eſt vtrum nullo alio iure vel modo introducatur, in quo quatuor principalia occurrunt.

An aliqua irregularitas ſit iure diuino introducta. Rõ dub. *1. ad Tim. 3. Parali. 22. 2. Reg. 7. Leuit. 20. & 21.*

Primum eſt, an iure diuino fuerit aliqua irregularitas introducta. Et ratio dubitandi ſumitur, quia bigamia ſaltem videtur eſſe de iure diuino, iuxta illud 1. ad Timo. 3. *vnius vxoris virum*. Item irregularitas homicidij ex illo, *Non ædificabis mihi templum, quia vir ſanguinum es*, & 2. Reg. 7. Similiter irregularitas ex defectu ſeu macula ſacerdotis videtur eſſe ex diuino iure iuxta illud Leuit. 20. & 21. *Qui habuerit maculam non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſteriũ eius*. Ratione confirmatur, quia ius diuinũ præcipit ſancta ſanctè tractare, ergo idẽ ius aliquos repellere poteſt à ſancto ordinum miniſterio, propter defectum, vel impuritatem aliquam: Sicut fœminæ iure diuino ſunt ineptæ ad ordines, propter indecentiam ſtatus ſui ad diuina miniſteria.

1. Opinio. *Abbas. Socin. Palud.*

Propter hæc quidam admittunt irregularitates aliquas de iure diuino. Quod inſinuat Abb. in cap. *Sicut dignum*, de Homicidio nu. 12. & Soci. in cap. *Ad audientiam*, de Homic. nu. 6. & nonnulli moderni abutentes nomine Irregularitatis. Palud. etiam diſt. 25. q. 3. nu. 14. & 15. hanc ſententiam inſinuat dum ait Petrũ & Paulum fuiſſe irregulares ex homicidio & mutilatione, Chriſtum tamen cum eis diſpenſaſſe.

C

2

Vera ſententia.

Felinus. Couarru. Nauarr. Antonin. Soto. Ledeſm. Villadieg. Burgas. Plouius. Cap. Is q. de Sent. excom.

Dicendum verò eſt nullam propriam irregularitatem eſſe diuino iure introductam. Hæc eſt certa & communis ſententia Theologorum in 4. diſt. 25. & Canoniſtarum in cap. *Ad audientiam*, de *Homicidio*, vbi Felin. nu. 2. plures refert, & in cap. *Is qui*, de Sent. excomm. in 6. Couarr. dict. Clem. 1. par. in princ. Nauar. cap. 27. num. 191. Antonin. 3. par. tit. 28. cap. 1. Soto diſt. 22. quæſt. 3. art. 1. Ledeſ. 1. par. 4. quæſt. 26. art. 2. Sũmiſt. verbo *Irregularitas*. Villadiego, Burgas. Plouius, & reliquorum, & Paludanus tandem addidit, vel Chriſtum diſpenſaſſe, vel prohibitionẽ Eccleſiæ tunc non fuiſſe: quod poſteà magis cõfirmat. Et probatur ſufficienter ex dict. c. *Is qui*, vbi dicitur, non incurri irregularitatem niſi in caſibus à iure expreſſis: loquitur autem de iure canonico. Ratione verò patet, quia duplex eſt ius diuinum, ſcilicet, poſitiuum, & naturale: rurſus ius poſitiuum duplex eſt, ſcilicet, contentum in lege veteri, aut in lege noua. nulla autem irregularitas nunc eſt, quæ ratione diuini iuris aliquo ex his modis conſiderati vim habeat.

D

Probatur quoad legem veterem. *Gala. 3. et 4.*

Primò enim ius legis veteris iam non obligat in lege noua, quatenus tale eſt, iuxta doctrinam Pauli ad Galat. 3. & 4. quæ latiùs tractatur in materia de legibus. Dico autem, *quatenus tale eſt*, propter præcepta moralia, quæ durant, quia pertinent ad ius naturæ. Præcepta ergo poſitiua illius legis, qualia fuere iudiciaria, & cæremonialia, iam nunc ceſſarunt, & ideo quamuis verum ſit in illa lege fuiſſe aliquas cæremoniales prohibitiones & impedimenta, ad ſacerdotes pertinentia, quæ fuerunt veluti quædam irregularitates illi ſtatui accommodatæ, vt conſtat ex Leuitici. 21. & 22. & ſæpe aliàs: illa tamen non habent vim in lege noua. Sicut etiam in rebus Deo of-

A

ferendis variæ conditiones poſtulabantur tunc, vt ex eiſdem locis conſtat, quæ ad præſentem ſtatum nihil referunt.

Oportet tamen conſiderare in illis antiquis præceptis; aliquando rationem legis fuiſſe moralem, aliquando verò ſignificatiuam vel præfiguratiuam alicuius rei futuræ: hoc poſterius præcipuè inueniebatur in cæremonialibus præceptis, & ideo illa non ſolùm non obligãt, verum etiam nec obſeruari poſſunt, vt notauit D. Tho. 1. 2. q. 104. art. 3. & 22. quæſt. 87. art. 1. *D. Thom.* Alia verò præcepta, quæ præcipuè nitebantur in congruentia morali, licèt ex ſe non obligent in lege noua, tamen Eccleſia aliquid ſimile imitatur ſuo ſtatui & vſui accommodatum ex eadem vel ſimili congruentia morali, vt in ſolutione decimarum, & ſimilibus & tunc illud, quod in Eccleſia obſeruatur, non ex diuino iure, ſed ex Eccleſiaſtica inſtitutione, aut ex morali aliqua congruẽtia ſeruatur, vt in ſimili declarauit Pontifex in cap. vnico: de Purificatione poſt partum & eodem modo eſt intelligendum c. *In aliquibus*. §. vlt. de Decimis. Sic ergo in propoſito irregularitates illæ veteris legis generatim ob eam rationem imponebantur quod miniſteria ad Deum pertinentia omni munditia & puritate peragenda ſunt, vt in eiſdem locis dicitur: in particulari verò continebant rationes præfiguratiuas vel ſignificatiuas futurorum. Nunc igitur Eccleſia omiſſis illis cæremonijs & figuris, illas tantum irregularitates, quæ ad decentiam diuini cultus ſpectant, introduxit, ex morali ratione diuinæ legis veteris, non autem ex obligatione illius, vt in ſimili dixit Syricius Papa in capit. *Plurimos*, 82. diſt. & indicauit Gregorius lib. 1. Epiſt. 24. & habetur in c. *Neceſſe*, 1. quæſt. 1. *Syricius Pap. Greg.*

4

Probatur quoad legẽ Euangelicam.

De iure item Euãgelico certum eſt nihil huiuſmodi eſſe in illo præceptum, quia in lege gratiæ non ſolùm ceſſarunt antiqua præcepta, ſed etiam nulla noua ab ipſo Chriſto immediatè data ſunt, præter ea, quæ ad fidem & ſacramenta ſpectant, vt eſt commune dogma Theologorũ, nam cætera quæ ad debitam gubernationem, & conuenientem ſacrarum rerum adminiſtrationem pertinent, Apoſtolis commiſſa ſunt, iuxta verbum Chriſti, *Paſce oues meas*, & illud Pauli 1. ad Corinth. 11. *Cætera cùm venero diſponam*. *1. Cor. 11* De qua re egimus, de Cenſuris in principio huius libri, & de ſacramentalibus & cæremonijs in 3. Tom. Quod verò ſpectat ad naturale ius, verum quidem eſt, ſuppoſita inſtitutione diuinorum ordinum, & ſanctitate talis miniſterij aliqua eſſe poſſe impedimenta, quæ ex natura rei obligant hominem, vt eis durantibus, vel nõ miniſtret, vel ordines non recipiat: vt eſt, v.g. peccatum mortale in ordine ad celebrationem vel receptionem ſacramentorum, vel magna ignorantia, aut alia ineptitudo ad tale munus: tamẽ irregularitates Eccleſiaſticæ, vel huiuſmodi nõ ſunt, nam licèt conſiderent indecentiã, nõ talem, neque tantam, quæ, ſecluſo poſitiuo iure, cogeret hominem in conſcientia ad ſe ſeparandũ à ſuſceptione vel adminiſtratione ordinum, vt patet in bigamia, &c. Vel certe ſi aliquando tantam cõtinent indecentiam, vt per ſe obligẽt, nõ ſub ea ratione habent rationẽ irregularitatũ, ſed quatenus ex Eccleſiæ inſtitutione habent aliquid ſpeciale adiunctum, quoad modum vel gradum prohibitionis. Vt v. g. cæcitas eſt impedimentum, quod natura ſua obligare uidetur

Digitized by Google

Clericum ad non celebrandum, propter periculum: tamen ſi ſolam rei naturam ſpectemus, ſi inueniretur medium ad vitandum illud periculum, ceſſaret naturalis prohibitio: inſtituta autem per Eccleſiam tali irregularitate, nulla ratione licet cum tali impedimento celebrare ſine Pontificis diſpẽſatione. Et ad hunc modum contingit in reliquis, vt ex particulari tractatione earum euidentius conſtabit.

5
Reſpondetur ad rõnes dubitandi.
Locus Pauli 1. ad Timot. exponitur.
Caiet.
Chryſoſt.
Theophil.
Theodoret.

Rationes dubitãdi ex dictis ſolutæ ſunt: nam verba Pauli 1. ad Timoth. 3. ab aliquibus exponuntur de duabus vxoribus ſimul viuentibus. Ita Caietanus ibi; quia tunc temporis multi plures vxores habebant, imitantes Patres Veteris Teſtamenti, cum nullibi legamus hoc prohibitum. Quæ fuit expoſitio Chryſoſtomi ibi Homil. 10. Theophilacti, & Theodoreti, qui expreſsè dicit, non voluiſſe prohibere Apoſtolum ſecundas nuptias etiam Sacerdotibus. Alij reſpondent, verba illa non continere ſpeciale præceptum: ſed illam cõditionem inter alias ibi numeraſſe, quę ad decentiam, & bonos mores Epiſcopi pertinent. Sicut inferius etiam dicit, Epiſcopum non debere eſſe neophytum; & tamen non propterea illam conditionem poſuit, vt neceſſariam, ita vt ſpecialem irregularitatem inducat. Dicunt ergo, Paulum hoc poſuiſſe, vt conſilium, non vt præceptum inducens irregularitatem, tamen Eccleſiam inde ſumpſiſſe occaſionẽ inſtituendi illam. Vera tamen reſponſio eſt, Paulum ibi loqui de irregularitate bigamiæ; nam id

Lucius III.

ſignificat Lucius III. in cap. 2. de Bigamis, dicẽs: *In bigamis contra Apoſtolum diſpenſare non licet, vt debeant ad ſacros ordines promoueri:* de quo loco, quatenus ad diſpenſationem attinet, quomodo intelligẽdus ſit, infrà dicemus. Quantum verò ad irregularitatem ſpectat, ita etiam intellexe-

C

Hieronymus.
Auguſtinus.
Ambroſ.
Anſelm.
D.Thom.
Bellarmi.

runt Hieronymus Epiſt. 83. ad Oceanum, quæ tota eſt de hac re: & Auguſtinus lib. de Bono cõiugali, cap. 18. Ambroſius lib. 3. Epiſt. 25. & in Paulum, vbi etiam Anſelmus, D. Thomas, & alij, quos refert Bellarminus lib. 1. de Cleric. c. 23. vbi doctiſſimè contra hæreticos hanc expoſitionem cõfirmat. Præſertim ex alijs verbis eiuſdem Epiſtolæ cap. 5. *Vidua eligatur, quæ fuerit vnius viri vxor:* quod nõ poteſt intelligi ſimul; nã hoc nunquam fuit conſuetum: ergo intelligitur ſucceſſiuè, id eſt, non bigama. Quam ponderationem

Tertullia.

inſinuauit Tertullianus lib. 1. ad vxorem, cap. 6. & lib. de Monogam. cap. 11. Atque hanc expoſitionem prætulit Chryſoſtomus ſuprà, & clarius Homil. 2. & ad Titum, vbi Theophilactus priorem emendare videtur. Denique etiam ex Eccleſiæ traditione, & Apoſtolorum canonibus cõſtat, Paulum in eo ſenſu locutum.

D

Nam in canone 16. Apoſtolorum dicitur, qui ſecundis nuptijs fuerit copulatus, non poſſe ad

Aliqua irregularitas eſt à tẽporib' Apoſtolorũ de iure tamen poſitiuo.

clericatum admitti: & canone 17. idem dicitur de illo, qui viduæ in matrimonio copulatur. Concedo igitur, aliquam irregularitatem à temporibus Apoſtolorum in Eccleſia reperiri: nego tamen inde ſequi, eſſe à iure diuino, aut à Chriſto inſtitutam; multa enim ſunt ab Apoſtolis ordinata, quæ de iure diuino non ſunt: propter quod aiebat Paulus 1. ad Corinth. 7. *Ego, non dico Dominus.* & cap. 10. *Cætera autem, cùm venero, diſponam.* Et ex canonibus Apoſtolorum conſtat, illa fuiſſe præcepta humana, non diuina.

6
Satisfit locis Veteris Teſtamẽti.

Ad loca Veteris Teſtamenti reſpondetur, ex illis ſolùm probari ſimilitudinẽ quandam con-

A

gruentiæ, vt dictum eſt. Nam in facto Dauid conſtat, non ideò repulſum fuiſſe à Deo à templi ædificatione, quia per ſe malum eſſet, aut lege aliqua prohibitum hominem bellatorem, & qui ſanguinem effuderat, templum ædificare. Solùm ergo voluit Deus illo exemplo oſtendere, quàm ſit amicus pacis, quantumque auerſetur homicidas. Item vt ſignificaret effuſionem ſanguinis non decere in templo ſuo, neque in miniſtris ſuis. Adde, in Veteri Teſtamento non fuiſſe irregularitatem in miniſtris illius templi ob ſanguinis effuſionem, vt notauit D. Thomas in 4. diſt. 25. q. 2. art. 2. q. 3. ad 1. multò ergo minus potuit ab illo Teſtamento dimanare ad Sacerdotes Noui Teſtamenti. Ad rationem, quæ maximè procedit de iure naturali, fatemur, aliqua impedimenta eſſe ex ipſa rei natura, dicimus tamen non habere rationem irregularitatis, niſi interueniat Eccleſiaſtica inſtitutio, ac

D.Thom.

Reſpondetur rationi.

B

prohibitio. Exemplum autem fœminarum, quod ibi adducitur, ineptum eſt: quia ſexus fœmineus per ſe nõ ſpectat ad irregularitatem, ſed ad incapacitatem, vt ſuprà tetigi. Vt verò coniunctus eſſe poteſt cum ſexu virili in eadem perſona, ſi aliquam irregularitatem inducit, illa tantùm eſt de iure humano, de quo infrà ſuo loco.

An irregularitas per hominis ſententiam imponi poſſit. Dubium ſecundum.

7
Ratio dubitandi.

SEcundum dubium eſt, cùm dicitur irregularitas eſſe ex ſolo iure Eccleſiæ, an excludatur etiam hominis ſententia, ſeu executio. Et eſt ratio dubij, quia omnes cenſuræ poſſunt & à iure, & ab homine imponi, vt ſuprà viſum eſt; ergo etiam irregularitas. Patet conſequentia, tum quia eſt eadem ratio; quia non eſt hæc grauior

C

pœna, quàm aliæ omnes, quæ ab homine imponi poſſunt: tum etiam quia nulla eſt lex, quę prohibeat hanc pęnam per hominem imponi, neque eſt tam acerba, vt excedat meritum cuiuſcunque delicti, quod per hominem puniri poteſt. Denique cùm Iudex ſit quædam animata lex, imponere poteſt omnem pęnam, quam lex ponit, niſi prohibitus ſit. Fuit igitur aliquorum

Prima ſententia.

ſententia, irregularitatem frequenter incurri à iure, poſſe tamen aliquando infligi à Iudice ſecundum iura. Ita dicit Scotus in 4. diſtinct. 25. quæſtio. 1. quem imitatus eſt Gabriel lect. 9. in Canonem litt. D. Ioannes quidam in Lexicon Theologicum, verbo *Irregularitas*. Et in re idem ſentiunt, quamuis modum loquendi mutent, qui dicunt, poſſe quidem Iudicem pęnam imponere, quæ à iure lata eſſet irregularitas; tamen impoſita ab homine non eſt irregularitas, ſed depoſitio, aut ſuſpenſio perpetua: quia irregularitas dicit priuationem, connotando, quod ab ipſo iure immediatè manet, ſed hæc conſideratio iam ſuprà reiecta eſt.

Scotus.
Gabriel.
Ioannes.

D

8
Vera ſententia.

Dico ergo, omnem irregularitatem ita imponi immediatè à iure, vt neque hominis ſententia indigeat, nec per illam ſolam imponi poſſit. Ita ſentiunt ferè omnes authores citati; præſertim Soto diſtinct. 22. quæſt. 3. art. 1. Ledeſma quæſt. 26. art. 2. Caſtro lib. 2. de Lege pęnali, cap. vlt. Nauarrus cap. 27. num. 94. Couarruuias dicta Clement. in princ. num. 9. Villadiego, qui alios refert lib. 1. de Irreg. cap. 16. & c. 2. nu. 11. Fundantur in illo principio iuris, quod habet, irregularitatem nõ incurri, niſi in caſibus in iure

Soto.
Ledeſm.
Caſtro.
Nauar.
Couar.
Villadieg.

Digitized by Google

expreſſis, iuxta cap. *Is qui*, de Sententia excom. in 6. Ex quo (vt aſſertionem poſitam per partes declaremus, & probemus) colligimus primò, irregul aritatem, quæ in iure eſt expreſſa, incurri eo modo, quo in iure expreſſa eſt. Patet tum argumento à contrario ſenſu, ſeu à fortiori; tum etiam quia ius habet efficaciam tam ad pœnam, ſeu impedimentum, quàm ad modum, quo illud imponit, aliàs ineptè, & iniuſtè lex vteretur illo modo imponendi illam pœnam, vel impedimentum, vt per ſe notum eſt; quia operari intenderet aliter, quàm poſſet. Atque hæc eſt communis doctrina, de qua videri poteſt Soto lib. 1. de Iuſtitia, quæſt. 6. & Caſtro lib. 1. de Iuſta hæreticor. punit. cap. 2. & Simancas in Catholicis inſtitut. cap. 9. & multa de illa diximus ſuprà in materia de cenſuris in communi.

Prima pars aſſertionis probatur.

Soto. Caſtro. Simãcas.

9 Secundò infertur ex eodem principio, irregularitatem, quæ ab ipſo iure fertur, ſtatim incurri, & operari, ſeu obligationem inducere independenter ab executione Iudicis, & ab eius ſententia, etiam declaratoria criminis. Ita docent citati authores, & Summiſtæ verbo *Irregularitas*, & Canoniſtæ communiter in cap. 1. de Re iudicata, in 6. & videri etiam poteſt Decius conſil. 146. & Paulus Burgaſius 1. part. de Irregularit. Ratio verò eſt, quia lex ipſa immediatè infert irregularitatem, & profert ſententiam, vt patet ex verbis, quibus irregularitas in iure ferri ſolet, quæ denotant ſtante tali conditione, eo ipſo hominem eſſe inhabilem, ſeu impeditum ad ſuſceptionem, vel executionem ordinum. Dices, aliquando non obſtantibus his verbis, requiri ſententiam ſaltem declaratoriam criminis, vt conſtat ex c. *Cum ſecundùm leges*, de Hæret. in 6. Vnde ergo conſtat, irregularitatem non eſſe huiuſmodi. Reſpondeo primò, eodem modo id eſſe de irregularitate probandum, quo de cenſuris id oſtendimus, nam quoad hoc cum illis conuenit: conſiſtit enim in quadam priuatione, ſeu prohibitione, quæ per ipſam legem immediatè poteſt imponi, quæ propterea dicitur ſecum afferre executionem, iuxta c. *Paſtoralis*, §. *Verum*, de Appell. Nec requirit actionem aliquam per hominem exequendam, qualem requirit pœna illa confiſcationis bonorum, de qua loquitur c. *Cùm ſecundùm leges*, propter quam requirit ſententiam declaratoriam. Alia etiam ratio reddi poteſt, quia irregularitas ſæpiſſimè non fertur à iure, vt pœna, ſed eſt lex quædam prohibens actum, ſubſiſtente tali conditione; vel è conuerſo (& in idem redit) eſt lex præcipiens talem conditionem ſeruari in actu, vt ritè, & rectè fiat: quę leges non pendent ex aliqua ſententia, vel declaratione Iudicis, vt ſuam obligationem inducant, vt per ſe conſtat: ergo. Et iura, quæ irregularitates imponunt propter crimina, ſub eadem forma, & modo illas imponunt, vt ex diſcurſu iurium conſtat: poſtulant ergo talem conditionem, vt neceſſariam ad actum ritè, & rectè faciendum, & ſine illa fieri vetant. Sicut enim apponi poteſt conditio, quæ conſiſtat in carentia defectus inculpabilis, ita etiam & à fortiori exigi poteſt conditio includens carentiam culpabilis defectus: ergo ex vi ipſius iuris prohibetur, qui habet talem defectum, ſeu culpam, à tali receptione, vel actione: ergo omnia hæc iura inducunt irregularitatem abſq; vlla ſententia. Vnde fit, vt qui in caſum, ſeu defectum irregularitatis incidit, ſtatim abſque alia ſententia, vel coa-

Probatur ſecunda pars eiuſdé cõcluſionis.

Decius. Burgaſi⁹.

Obiectio.

Soluitur.

A ctione teneatur in conſcientia abſtinere ab his actibus, quos irregularitas prohibet; quia habet vim cuiuſdam præcepti prohibentis, & ſuo modo inhabilitatis ad talem actum. Dices: Nemo cogitur in ſeipſo exequi pœnam contra ſe latam: ſed abſtinere à talibus actibus eſt exequi in ſe irregularitatis pęnam: ergo non poteſt aliquis per ſeipſum ad hoc obligari. Reſpondetur primò negando maiorem, præcipuè quando illa pęna non in actione, ſed in carentia conſiſtit: vt in cenſuris conſtat. Secundò dicitur, immediatam huius legis executionem conſiſtere in obligatione abſtinendi à talibus actibus, & ideò dicitur talis lex ſecum afferre executionem; poſita autem obligatione, ita tenetur homo in conſcientia illam exequi, quamuis ab alio non cogatur, ſicut & alia præcepta ſeruare. Quando verò poſſit homo excuſari ab hac obligatione propter vrgentem cauſæ neceſſitatem, in ſuperioribus B ſufficienter tactum eſt; & applicari poſſunt dicta de cenſuris.

Euaſio præcluditur.

Tertiò ex dictis concluditur, vbi ius non imponit irregularitatem, hominem, ſeu Iudicem non poſſe illam imponere. Hoc docent iidem authores. Et in primis dubium non habet in irregularitate, quæ ſine culpa imponitur; quia ibi neque habet locum punitio, neque alia ratio, ob quam poſſit homo tale impedimẽtum apponere. Pertinet quidem interdum ad Eccleſiaſticum Iudicem declarare, an aliquis defectus ſit ſufficiens ad irregularitatem, vt infrà videbimus, tamen hæc declaratio & ſupponit ius ferens irregularitatem, & illi etiam committẽs declarationem ſufficientis cauſæ, ſeu defectus, quando neque à iure ipſo aliter determinatur, neq; in re ipſa habet certum, aut definitum modum; ſed arbitrio humano iudicandus eſt. De C irregularitate verò, quæ eſt pęna, probatur primò ex intentione Pontificis in illo cap. *Is qui*: non ſolùm enim intendit negare, delinquentem in caſibus ibi numeratis manere irregularem ipſo iure, ſed etiam non poſſe ob eam cauſam fieri irregularem: nam hoc videtur neceſſarium ad plenam reſolutionem quæſtionis, quæ ibi ſupponitur: ratione autem hoc probare non eſt facile. Aliqui hanc reddunt, quia Iudex non poteſt imponere pœnam priuatiuam, niſi per legem ſtatutam, iuxta Gloſſam penult. à Panormitano commendatam in cap. vlt. de Iure patronat. & alia, quæ apud Tiraquellum videri poſſunt in l. *Si vnquam*, verbo *Reuertatur*, num. 249. de Reuocandis donationibus, ſed nullum eſt ius, quod pro aliquo delicto ſtatuat irregularitatem à Iudice imponendam: ergo. Sed hæc ratio difficilis eſt, quia ſæpe pęna priuatiua poteſt imponi arbitrio Iudicis vbi lex certam non D præſcribit, vt conſtat de ſuſpenſione in cap. *De cauſis*, §. *Illis*, de Officio delegati: & eſt communis doctrina in cap. *At ſi Clerici*, de Iudicijs, vbi Abbas num. 34. Decius num. 35. Poſſet ergo limitari, vel aliter aſſumi maior propoſitio, ꝙ in pęnis arbitrarijs debet Iudex imitari ius, quatenùs deſignat pęnas à iudicib⁹ imponẽdas; & ideò nunquã videtur poſſe imponere pęnã, quam ius aliquando, ſeu in alio proportionali delicto nõ iubet à Iudicibus imponi; ſed hoc nunquam ius pręcipit de irregularitate: ergo. Quæ ratio eſt bona cõgruentia, maximè verò videtur fundari in vſu Eccleſiæ, qui etiam poteſt in hunc modũ declarari: quia irregularitas, vt poteſt incurri à laicis

10 *Suadetur tertia pars aſſertionis.*

laicis iure ipſo incurri debuit, quia laici non puniuntur, per ſe loquendo, à Iudice Eccleſiaſtico, vt verò poteſt cadere in Clericos, quoad effectum habet ſimilitudinem cum ſuſpenſione, & ab homine ſemper imponitur vt ſuſpenſio, non vt irregularitas. Cuius ſignum eſt, quia tunc demùm fit Clericus irregularis, ſi ſic ſuſpenſus celebrat. Quod fortaſſe ideò fit, quia ſuſpenſio habet puram rationem pœnæ: irregularitas autem inuoluit rationem indecentiæ, quam ius ipſum conſiderare debuit. Hæc ergo ſufficiunt, vt hæc pœna nõ ſit ferenda ab homine iure ordinario, non tamen probant abſolutè repugnare, aut Põtificem non poſſe: ſi velit, hanc pœnam in vno, vel alio facto imponere pro delicto aliquo commiſſo, licèt in iure poſita non eſſet.

Quo iure debeat imponi irregularitas. Dubium tertium.

11 Ius Eccleſiaſticũ multiplex. Tertium dubium eſt, de quo iure hoc intelligendum ſit, ſuppono autem debere eſſe à iure Eccleſiaſtico; quia ciuile non poteſt de ſpiritualibus diſponere, ad quæ conſtat irregularitatem pertinere. Poteſt autem ius Eccleſiaſticũ eſſe multiplex, ſcilicet vel Pontificium, vel Epiſcopale per ſtatuta ſynodalia, vel prouincialia, vel etiam nationalia. Poteſt item eſſe ius vel ſcriptum, vel conſuetudine introductum. Poteſt denique eſſe ius proprium, & formale (vt ſic dicã) vel per extenſionem, aut ſimilitudinẽ, vt quando deciſio iuris in vno caſu ad ſimilem extenditur: de quibus omnibus dubitari poteſt. Dicendumq; in primis videtur, nullum ius particularis Diœceſis, prouinciæ, aut nationis ſufficere ad irregularitatem ferendam. (Prima cõcluſio.) Hanc aſſertionẽ non inueni hactenùs ſub his terminis ab authoribus aſſertam. Eam tamẽ colligo ex dicto cap. *Is qui*, in illis verbis: *Cùm id non ſit expreſſum in iure:* nã ſine dubio loquitur de iure canonico, vt notauit Hoſtienſis (Hoſtiẽſis.) in cap. *Si celebrat*, de Clerico excommunic. miniſtr. num. 5. & eſt communis ſenſus, conſtatq; ex abſoluta iuris appellatione: nã ius particulare cuiuſcunque priuatę Eccleſiæ, vel nationis non appellatur ius ſimpliciter, præſertim in iure canonico, & à Summo Pontifice, ſed appellatur *ſtatutum Epiſcopi*, aut ſynodale, vel prouinciale, iuxta cap. 2. cum ſimilibus, de Conſtitutionib. in 6.

12 Interrogatio. Dices: Cur nõ poteſt Epiſcopus legem ferre, ne Clericus hoc, vel illud faciat, ſub pęna irregularitatis ipſo facto incurrendæ, ſi iudicauerit expedire, ſicut poteſt ſimilem legem ferre ſub pęna excommunicationis, vel ſuſpenſionis? Reſpondeo (Rñſio.), duobus modis ferri huiuſmodi pænas: primò per modum medicinæ, & hic modus repugnat irregularitati, iuxta propriam eius inſtitutionem; quia eſt inhabilitas de ſe perpetua, vel ſimpliciter, vel pro tempore, & modo, quo fertur: neque pendet ex hominis contumacia, ſed ſufficit cauſa, vel actus ſemel commiſſus. Secundo modo infertur pęna abſolutè punitiua delicti, & hoc modo non repugnat quidem ex natura irregularitatis, quòd poſſit in vna parte Eccleſiæ imponi pro vno delicto, & non in alia, vt ratio facta probat, tñ de facto nõ eſt in vſu: nec ius commune videtur id permittere. Et hęc ratio ſufficit, ſicut dicebamus de irregularitate per hominem non ferenda. Hinc etiam nullæ inueniuntur irregularitates propriæ alicuius Epiſcopatus, vel nationis, ſicut dantur cenſuræ, ſeu reſeruationes Epiſcopales. Et ideò omnes authores ad irregularitates cognoſcendas ſemper nos remittunt ad commune ius, vt videre licet in Iuriſperitis dicto cap. *Is qui*, & in dicto cap. *Si celebrat*, Nauarro (Nauarr.) in cap. *Non inferenda*, 23. quæſt. 3. nu. 35. & ſequentibus, & in cap. *Si quis autem*, de Pęnitent. diſt. 7. nu. 30. & ſequentibus, & alijs ſuperiùs citatis. Congruentia item reddi poteſt, quæ ſuprà inſinuata eſt, quia irregularitas non fertur principaliter per modum pœnæ, ſed per modum cuiuſdam impedimenti, vel conditionis neceſſarię ad decentiam, & reuerentiam ſacris ordinibus debitam, quæ res ad vniuerſam Eccleſiam ſpectat; & ideò illius iudicium, ſeu ſtatutum vniuerſalis Paſtor ſibi reſeruaſſe videtur. Vnde etiam obiter intelligitur, quantum differat irregularitas à ſuſpenſione perpetua etiã ipſo iure lata: hæc enim non repugnat particulari iure alicuius Eccleſiæ, vel regionis ferri. Colligitur deinde, quoties aliqua irregularitas ex aliquo prouinciali Concilio deſumitur, in tantum habere vim, in quantum per Pontificẽ, vel vniuerſalem Eccleſiæ morem fuerit approbatum, & receptum tanquam canonicum, & vniuerſale ius.

13 Secunda cõcluſio. Secundò dicendum eſt, irregularitatem ſolũ ferri iure ſcripto: itaque nulla irregularitas propter ſolam allegatam conſuetudinem quorumcunq; authorum opinione confirmatam, admittenda eſt, niſi exhibeatur ius canonicum ſcriptũ, in quo contineatur. Hæc aſſertio colligitur ex eodem iure, & authorum interpretatione, quamuis in ſpecie, & diſtinctè hoc non declarent. Cũ enim in dicto cap. *Is qui*, pro regula ponitur, nullam eſſe irregularitatem, niſi ſit in iure expreſſa, manifeſtè excluditur omnis alius modus inducendi irregularitatem. Item ob hãc cauſam ſufficiens principium, & ratio ad excludendam ab aliquo caſu, ſeu delicto irregularitatem eſt, non eſſe in iure contentam: ita enim vbique argumentantur authores, vt patet ex Hoſtienſe, Abbate (Hoſtiẽſis. Abbas.), & alijs in cap. *Si celebrat*, & ex cęteris ſuprà citatis: illa autem collectio bona non eſſet, ſi allegari poſſet traditio, vel alia cõſuetudo ad irregularitatem ſine iure comprobandã. Adde, nullam cẽſuram ipſo facto incurri poſſe, niſi vel in iure expreſſa ſit, vel per hominem imponatur: in irregularitate autem nõ habet locum impoſitio per hominẽ; ergo ſemper ad ius ipſum recurrendum eſt. Quin potiùs de omni pœna, ſeu inhabilitate priuatiua eſt generalis regula, nũquam incurri ipſo facto, niſi ſit in iure expreſſa, vt tradũt Abbas, & Felinus (Felin.) in cap. *Quærelam*, de Iureiurando, & multi alij, quos refert, & ſequitur Tiraquellus (Tiraquel.) in dicto verbo *Reuertatur*, nu. 248. Eſtq; id valdè conſentaneum rationi, tum quia odia reſtringenda ſunt, neque facilè admittenda: tum etiam quia licèt conſuetudo poſſit introducere obligationem legis quoad vim directiuam, non tamen quoad vim coactiuam, præſertim ipſo iure, ſeu facto; quia nunquam pœna cenſetur hoc modo poſita, niſi id expreſsè conſtet, quod accidere poteſt vbi verba non ſunt expreſſa: quia ergo irregularitas priuatio eſt ipſo facto incurrenda, neceſſe eſt, vt in iure expreſſa ſit.

14 Ius Põtificium q̃ dicatur. Aduertendũ eſt autem, ius canonicũ non ſolùm cõprehendere illud, quod propriè, & in rigore appellatur corpus iuris, ſed etiã omnia alia decreta Põtificia, vel Concilia approbata: ideoque

vt irregularitas incurratur ſatis erit, quòd in quolibet horum decretorum contineatur, quoniam omnia illa ex ſe habent vim legum obligantiũ vniuerſam Eccleſiam, & conſtituentium commune ius: ſuppono enim eſſe ſufficienter promulgata, & recepta. Vnde fit, de poſſibili non repugnare, eſſe aliquam irregularitatem, quæ in corpore iuris non contineatur, & in aliqua conſtitutione, ſeu motu proprio alicuius Pontificis addita ſit: quod nonnulli viri docti putant de irregularitate quadam declarata à Sixto V. in Motu proprio de Malè promotis. Ego verò ſuperius oſtendi, irregularitatem illam nõ eſſe aliam ab ea, quam iure communi incurrit ſuſpenſus ab ordine, in illo ex officio miniſtrans. Et in vniuerſum exiſtimo, de facto nullam eſſe irregularitatis ſpeciem, quæ in corpore iuris non contineatur, neque nouam aliquam inueniri, aut in Concilio Tridentino, aut in Motibus proprijs Pontificum.

Nulla irregularitas de facto inuenit extra corpus iuris.

Inuenitur quidem ſæpe in illis nouum fundamentum (vt ſic dicam) irregularitatis contrahendæ, quatenus ſuſpenſionem, vel aliam cenſuram imponunt, ratione cuius irregularitatem incurret ſic celebrans, quam anteà non incurreret. Nihilominus tamen formaliter, & proximè illa irregularitas non manat ex nouo iure, ſed ex antiquo, & communi. Et fortaſſe ratio eſt, quia in huiuſmodi decretis principaliter ſolent apponi hæ priuationes vt pęnę delictorum: vſus autem Eccleſiæ habet, vt prius imponantur cenſuræ, irregularitas verò reſeruetur pro his, qui cenſuras miniſtrando violant, niſi quando aliud poſtulat decentia, & religio ipſorum ordinum, cui ſufficienter cenſetur prouiſum per ius commune, & ideò extra illud nõ ſolent irregularitates multiplicari: quod valdè obſeruandum eſt.

15 *Tertia concluſio.*

Tertiò dicendum eſt, vt irregularitas contrahatur, non ſatis eſſe, quòd in ſimili caſu, vel minori poſita ſit, ſed neceſſe eſt, vt in propria ſpecie talis cauſæ, vel delicti lata ſit. Hæc etiam eſt cõmuuis ſententia, quæ ſatis colligitur ex dicto c. *Is qui*, tum propter verbum illud, *expreſſum in iure:* nam quòd ſolum per argumentum à ſimili elicitur, non poteſt dici in iure expreſſum. Tũ etiam ex caſu illius textus, dicitur enim ibi, celebrantem in Eccleſia polluta non manere irregularem, quia id non eſt in iure expreſſum: & tamen profectò ſi argumẽtum à ſimili in hac materia validum eſſet, illud eſſet maximum; quia celebrans in Eccleſia interdicta fit irregularis: quamuis autem non ſit idem, Eccleſiã eſſe pollutam, & interdictam, ſunt tamen valdè ſimilia, quia vtrumque eſt quoddam canonicum impedimentum continens prohibitionem Eccleſiaſticam, contra quam agere in vtroque caſu peccatum mortale eſt. Ergo cum in hoc non valeat argumentum à ſimili ex mente Pontificis, ſignũ eſt nũquam valere: de quo exemplo videri poſſunt dicta in 3. tomo, diſputatione 81. ſectione 4. Denique non ſolum in irregularitate hoc locum habet, ſed etiam in omni pęna, quæ ipſo iure imponitur, ipſoque facto incurrenda eſt; nũquam enim pęna ipſo iure lata pro vno crimine, incurritur in altero, ipſo etiã iure, ſeu facto, quantumcunque ſimile, aut æquale, aut maius videatur. Quia de facto impoſita non eſt ex vi alterius legis, quæ in alio tantum caſu loquitur, & extendenda non eſt; tum quia odia reſtringẽda ſunt, tum etiam quia hoc pendet ex volunta-

A te legiſlatoris, quæ tam limitata eſſe cenſetur, quàm verba eius. Atque ita docet Hoſtienſis in cap. *Si celebrat*, de Clerico excomm. miniſt. nu. 5. Panormitanus in cap. vlt. de Iure Patron. nu. 8. citans Ioannem Andream, & communem in regula *Odia*, de Reg. iuris, in 6. & alios refert Tiraquellus loco citato, nu. 243. & Couarruuias in 4. Decretal. 2. par. cap. 8. §. 8. n. 8. & Caſtro lib. 1. de Lege pœnali, cap. 7. docum. 3.

Hoſtien. Panormi. Io. And. Tiraquel. Couarr. Caſtro.

16 *Expediũtur minutiora dubia.*

Ex hoc principio definiri poſſunt varij caſus, quos hic in particulari perſequi & prolixum, & præter methodum eſſet, quia in proprijs materijs tractandi ſunt: indicabo tamen breuiter nonnullos. Vnus eſt de iterante Sacramentum Confirmationis ſiue conferendo, ſiue recipiendo, de quo aliqui dixerunt manere irregularem propter ſimilitudinem cum baptizante.

De iterãte actiuè, vel paſſiuè Sacramẽtũ Cõfirmationis.

B Quam eſſe ſententiam communem Canoniſtarum affirmat Caſtro de Lege pœnali, lib. 1. cap. 7. docum. 3. & ſequitur Nauarrus cap. 27. nu. 247. & alij, quos retuli in 3. tomo, diſputatione 38. ſectione 1. vbi oppoſitum verum eſſe definiui ex dicto principio, & authores aſſerentes retuli.

Caſtro. Nauarr.

Similis caſus eſt de iterante Sacramentum Ordinis, de quo eædem ſolent eſſe opiniones. Vera tamen reſolutio eadem eſt ex eodem principio, quia de hoc caſu nihil eſt expreſſum, & à ſimili nullum eſt argumentum.

De iterãte Sacramentum Ordinis.

Tertius caſus eſt de irregulari celebrante, nam per argumentum à ſimili videbatur incurrere irregularitatem; tamen quia non eſt *in iure* expreſſa, non incurritur.

De irregulari celebrãte.

Solet item quæri de celebrante ſine veſtibus ſacris, aut ſine altari conſecrato, aut nimium confracto: nam in his omnibus caſibus poteſt ſumi argumentum à ſimili ex violatione aliarũ

De celebrante ſine veſtibus ſacris.

C prohibitionum, quæ per cenſuras imponuntur. Nihilominus in eis non incurritur irregularitas, quia non eſt in iure expreſſa, vt notauit Richardus in 4. diſt. 17. art. 4. quæſt. 12. & 13. Præterea idem dicendum eſt de illo, qui Eccleſiam violat per voluntariam ſeminis, vel ſanguinis effuſionem: nam licèt ſacrilegium committat fortaſſe grauius, quàm ſint nonnulla, quæ irregularitate puniuntur, nihilominus irregularitatem non incurrit, quia id non eſt in iure expreſſum: & licèt Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 1. art. 4. in fine aliud dicere videatur, tamen reuera non dicit, nam ibi non de irregularitate, ſed de excommunicatione loquitur, quanquam æquè falſum ſit illud aſſertum de excommunicatione; quia etiam illa excommunicatio nõ inuenitur iure ipſo lata. Denique hoc principio ſæpe vtemur in ſequentibus ad caſus particula-

De violante Eccleſiam.

Soto.

D res definiendos.

SECTIO V.

Vtrum ad irregularitatem incurrendam oporteat ius eſſe ita expreſſum, vt dubium excludat.

I *Prima opinio.*

ALiqui generaliter opinantur, in caſu dubio ex iure iudicandum eſſe aliquẽ irregularẽ. Quæ ſentẽtia maximè nititur in c. *Ad audientiam*, de Homicid. vbi in quodam caſu dubio definit Pontifex, quendam ſeparandum fuiſſe à miniſterio ſacrorũ ordinum, & rationẽ reddit; *quia ĩ dubijs ſemitã debemus eligere tutiorẽ:*

Digitized by Google

A quæ ratiò in omni ſimili dubio procedit. Similis deciſio habetur in cap. *Significaſti* 2. eod. tit. Atque ſentiunt Paulus Burgaſius de irregelarit. p. 1. quæſt. 3. num. 10. & multi alii infra referendi.

Burgaſius.

2. Opinio.

Alii verò diſtinctione vtuntur, nam in foro interiori dicunt eſſe cenſendum aliquem irregularem in eo caſu; & ita putant eſſe intelligenda dicta iura, quia principium illud in quo fundatur, in foro conſcientiæ optimè locum habet: nã in conſcientia tenetur homo vitare omne periculum peccandi, quod faciet, ſi exiſtente illo dubio ſeſe abſtineat, ſi autem ſe ingerat, exponet ſe periculo agendi cõtra irregularitatem, atq; adeo peccandi. At verò in foro exteriori negant dicti autores iudicandum eſſe aliquem irregularem ſolùm propter ius dubium, quia iudex ferre debet ſententiam ex aliis principiis, videlicet, quod pœnæ & odia reſtringenda ſunt, ideoque in caſu B dubio reus potiùs eſt abſoluendus, quam condemnãdus. Argum. legis, *Abſentem.* ff. de Pœnis, & reg. 11. in 6. *Cùm ſunt partium iura obſcura, reo fauendum eſſe potiùs quàm actori.* Ita opinati ſunt Abbas, Hoſtien. & Ioannes Andreas, quos alii ſequuntur in dict. ca. *Ad audientiã.* Idẽ tenet Armilla verb. *Irregularitas.* num. 8. & 9. Tabiena verbi *Irregularitas.* 1. num. 3. & Nauarr. cap. 17. nu. 193. Additque per forum internum non tantum intelligendum eſt forum pœnitẽtiæ, ſed etiam forum conſilii, citans Villadiego. de Irregular.

Abbas. Hoſtienſis. Ioan. Andreas. Armill. Tabien. Nauarr.

3. Opinio.

Tertia denique ſententia eſt, in eo caſu neminem cenſendum eſſe irregularem, neque in foro exteriori, neq; interiori. Tenet Innocentius d. c. *Ad audientiam,* & Cardinalis in Clem. 1. de Homicidio. Villadiego de Irregular. cap. 15. in fine, & Couar. in d. Clem. 1. p. in prin. Nauar. in C ſc. *Siquis autem.* de Pœnit. d. 7. num. 35. & ſeq. Atque hanc ſentẽtiam veram exiſtimo in eo dubio de quo loquimur.

Innoc. Cardin. Villadieg. Couarru. Nauarrus.

2. De quo dubio procedat quæſtio.

Vt autem rem totam aperiamus, primum oportet diſtinguere dubium, nam poteſt eſſe & iuris, & facti, ideſt, an irregularitas ſit lata in iure, nec ne, vel ſi conſtat latam eſſe irregularitatem pro tali delicto v. g. homicidio, dubitatur an hoc fuerit homicidiũ, nec ne. Quæſtio igitur verſat circa dubium iuris; vt aũt ad iura reſpõdeamus, oportebit ẽt dicere de dubio facti. Rurſus oportet aduertere aliud eſſe dubitare, aliud verò aſsẽtire cum formidine, dubium n. proprium eſt, qñ poſt diligentem inquiſitionẽ intellectus anceps & quaſi ſuſpenſus manet: vel oẽm ſuſpendendo aſſenſum, vel (quod ad præſens perinde eſt) iudicando ſolùm rem eſſe dubiam. Aſſenſus aũt licèt ſit cum formidine, eſt tñ determinatus ad al- D teram partem, atq; ita tollit dubium, & præbet ſaltem opinionem, in qua poſſunt eſſe probabilitatis gradus; nam, ſi aſſenſus ſit improbabilis, & temerarius, non meretur nomen opinionis, moraliter loquendo, quia neq; ad rectè operandũ, neq, ad excuſandũ quidquã valet. Intra latitudinẽ aũt probabilitatis quatuor videnť poſſe diſtingui gradus: aut n. vna tantùm pars eſt probabilis; & hic eſt vnus gradus: aut fit cõparatio inter duas probabiles; & ſic dãtur alii tres gradus, probabilioris, æque, & minùs probabilis.

probabilitatis quatuor gradus.

3. Dubium & in re & in perſona exiſtere poteſt

Vlteriùs aduertere oportet, dubium aliquando poſſe conſiſtere in re ipſa, aliquando verò tãtùm in perſona. In re dico exiſtere, loquendo de dubio iuris, quando fundamentum dubii eſt in iure ipſo, vel quia verba eius ſunt ambigua, vel quia ſunt aliquæ rationes ad dubitandum, an ſit A tale ius, & poſt ſufficientem inquiſitionem nõ poteſt certitudo inueniri, & de hoc eſt præſens quæſtio; in perſona verò dico eſſe dubium quãdo fundamentum eius eſt ſola ignorantia, vel negligentia hominis, quia in re v. g. ſatis certum eſt quale ſit ius, homo autem hic & nunc dubitat an per hunc actum contrahatur irregularitas quia ius ignorat, ſolumque habet aliqua motiua & rationes ad dubitandum, qui dubitandi modus non variat ius ipſum, ſed conſcientiam operantis; & ideo magis ſpectat ad materiam de conſcientia; tamen ad materiæ complementum dicemus quomodo ſe gerere debeat qais in tali dubio.

4. prima concluſio.

Primò ergo dicendum eſt, Quoties in iure eſt dubium an ſit lata irregularitas, iudicandum eſt non eſſe, tam in interiori foro, quàm in exteriori. Peobatur ex dict. cap. *Is qui,* quatenus requi- B rit ad irregularitatem, vt ſit in iure expreſſa, quæ enim eſt ita occulta, vt prudentes & ſapientes non poſſint ferre iudicium, an talis irregularitas in iure contineatur, neç ne, non poteſt dici in iure expreſſa, vt per ſe notum videtur: ergo talis irregularitas ſimpliciter iudicãda eſt nulla. Quocirca non incommodè hic applicari poteſt vulgaris diſtinctio de dubio ſpeculatiuo & practico; nam ante illud cap. *Is qui,* eſſe fortaſſe poterat hoc dubium ſpeculatiuum, vt in caſibus propoſitus in illo cap. de celebrante in Eccleſia violata, vel coram excommunicato: neque erat fortaſſe tunc aliud principium certum ad expellẽdum illud ſpeculatiuum dubium; ſed practicè, tantùm expellendum erat ex aliis principiis, quæ infrà inſinuabimus. Nunc autem deciſio illius cap. *Is qui,* tollit omne dubium etiam ſpeculati- C uum, colligendo hoc modo ex principiis certis irregularitatem non incurri niſi in caſibus iure expreſſis: ſed irregularitas dubia non eſt in iure expreſſa: ergo non incurritur. Maior eſt deciſio iuris: Minor eſt euidens ex terminis: Collectio etiam formalis eſt: ergo cõcludunt rem certam. Et quamuis hic collectionis modus proportionem habere videatur cum modo colligendi certitudinem practicam, ex dubio ſpeculatiuo; tamen reuera eſt diſcurſus ſpeculatiuus, & certitudinem ſpeculatiuam concludit, quia procedit ex principiis, quæ ſunt in iure vel in materia ipſa de qua agitur, & non tantùm in conſcientia operantis: vnde concludunt doctrinam omnib. commmunem, & non ſolùm quid huic vel illi ex diſpoſitione conſcientiæ ſuæ agere liceat. Et iuxta hæc poſſet facile reſponderi ad prædicta c. D *Ad audientiam,* & *Significaſti,* quia iam in caſu huius aſſeraionis res non eſt dubia poſt deciſionem d. cap. *Is qui,* licet remota illa poſſet dubium ſpeculatiuum cogitari.

Capiti. Is qu.

5. An ſublata deciſione ca. Is qui dicta concluſio haberet verum.

Queri. n. poteſt quid dicendum eſſet, ſtante illo dubio iuris, & non exiſtente deciſione dict. c. *Is qui,* nam tunc videtur ſpeculatiuum dubiũ integrum manere, & conſequẽter iudicandum fore iuxta deciſiones aliorum textuũ, dicentium, in dubio ſeruandã eſſe ſeu timendã irregularitatẽ. Nihilomin. dico, in eo caſu idẽ debuiſſe à nobis iudicari, ſiue conſulentib. ſiue agentibus, tam in foro cõſcientiæ quã externo, quod iudicauit Põtifex in d. ca. *Is qui,* non n. opinor illum reſpondiſſe, aliquid nouũ & ſpeciale ſtatuendo, ſed declarando duo, quæ ex re ipſa, & ex vera doctrina morali conſtare poterant, quib. Pontifex authoritate ſuã nouam certitudinẽ adiunxit. Vnũ fuit

pro

pro illis caſibus, de quibus ibi fuerat interroga-tus Pontifex, nullam eſſe irregularitatem in iu-re expreſſam: aliud fuit, irregularitatem non eſſe iudicādam validā niſi fuerit in iure expreſſa, q̃ ſupponit Pontifex, ideoque non videtur illud de nouo inducere, ſed tanquam verum principiū ſumere: ergo, etiam remoto illo capite, idē eſſet à nobis iudicandum, quia tunc etiam verū eſ-ſet illud principium, quod Pontifex ſupponit. Quod remoto illo capitulo, alijs modis ſuprà ta-ctis fundari poteſt, vel quia odia ſunt reſtringē-da, & ideo in caſu dubio iudicandum eſt pœnā non eſſe latam, vel quia priuatio ipſo iure lata nō eſt extendenda vltra caſum in lege expreſſum: irregularitas autem eſt priuatio ipſo iure lata, & caſus dubius non poteſt eſſe in iure expreſſus, nā ſi eſſet expreſſus, non eſſet dubius, vt per ſe con-ſtat. Vel denique in eo quòd pœna pro vno di-rectè impoſita, non eſt ad alia extendenda ſo-lùm propter ſimilitudinem aut æquiualentiam, quæ omnia principia ſunt in iure ſatis certa. Quamobrem etiam contra hoc nō obſtant alij textus, quia etiam in hoc caſu ſufficienter tolli-tur dubium ſpeculatiuum ſeu doctrinale: nam omnia hæc principia & illationes moralem ha-bent certitudinem, quę licèt non eſſet tanta, quanta eſt poſt deciſionem cap. *Is qui*, tamen eſſet ſufficiens ad tollendum morale dubium: quamquam verum etiam ſit prędicta capita nō loqui de dubio iuris, ſed facti, de quo fortaſsè eſt alia ratio, vt mox videbimus.

6 Secundò quæri poteſt, quid dicendum ſit quā do res non eſt adeo dubia, quin ſub opinioni-bus verſetur. Reſpondeo breuiter (omiſſis alio-rum placitis, quæ alibi ſunt generaliùs exami-nanda) ſi contingat opinionem aſſerentem ta-lem irregularitatem eſſe in iure latam, ita eſſe probabilem, vt contrarium probabilitate care-re iudicetur, tunc id ſufficere, vt talis irregulari-tas incurratur, & vt ita iudicandum ſit tam in foro interiori, quàm exteriori. Quia in rebus hu manis non poteſt maior certitudo prudēter po ſtulari, vix enim aliquid eſt ita euidens, quin ha beat aliquem contradicētem. Solùm ergo opor-tet rectè examinare, an opinio ita cōſtans ſit, vt contraria non ſit probabilis, id enim nō ex auto rū numero, ſed ex rationū pondere, et in pręſenti materia ex verbis iurium rectè expenſis, & pōde ratis colligendum eſt. Quando verò eſt varietas opinionum probabilium, in vniuerſum cenſeo non incurri irregularitatem, quoties iudicio vi-rorū Doctorū opinio negans in eo caſu incurri irregularitatem probabilis eſt, etiam ſi iudicetur minus probabilis ſpeculatiuè. Ratio reddi poſſet ex principio generali, quòd in moralibus licet practicè operari iuxta opinionem probabilem, etiamſi ſpeculatiuè minus probabilis cenſeatur, niſi aliquòd peculiare incōmodum aut periculū inde oriatur, quod in præſenti materia nō occur rit. Sed hoc principio pro nunc omiſſo, euiden-tior fiet aſſertio poſita ex dict. *Is qui*, nam quā-do res eſt in ſe adeo obſcura & dubia, vt homi-nes docti et probabiliter de illa iudicantes, inter ſe non cōſentiant, meritò cenſeri poteſt nō ſatis expreſſa in iure: ergo irregularitas, quæ ſub dicto dubio verſatur, nō poteſt dici in iure expreſſa, er-go. Dices, de hoc ipſo eſſe opiniones, an ſit in iu-re expreſſa, nec ne: ergo ſaltē quādo probabilior ſentētia affirmat eſſe expreſsā, id ſatis eſt, quia il-la eſt pars tutior, quæ ſēper eligēda eſt, vt iura di-cunt. Reſpondeo negando conſequētiā, quia eo ipſo quòd cōtraria opinio eſt probabilis, ſufficit ad aſſenſum practicum moraliter certum, & cō ſequēter ad tollendum omne periculum, ac pro-inde non poteſt altera pars proprie dici tutior, vtraque enim eſt omnino tuta. Poteſt etiam ne-gari antecedens, nam in eo caſu non poteſt eſſe controuerſia, an talis irregularitas ſit in iure ex-preſſa, nec ne, ſed controuerſia eſſe poterit an ta-lia verba textus ſignificent irregularitatem, nec ne, vel aliud ſimile, quod longè diuerſum eſt, quantumcunque enim ſit probabilis opinio af-firmans in tali textu contineri irregularitatem, ſi tamen id poteſt cum probabilitate negari, nū-quam poteſt verè dici talis irregularitas in tali iure eſſe expreſſa, niſi apud eos, qui appellant eui-dens, quidquid ipſi opinantur. Iura verò nō hoc modo, ſed magno verborū pondere loquuntur, & ideo (vt opinor) plus eſt eſſe aliquid in iure ex-preſſum, quàm ſub cōtrouerſia vtrinque proba-bili in iure contineri, quantumcunque probabi-litas in partem affirmantem inclinet. Et ita ex-pendo & intelligo verba dict. c. *Is qui*, nam quo ad hanc reſtrictionem & excluſionem diſpoſi-tio eius eſt fauorabilis: & ideo verba ſunt cum omni rigore, & reſtrictione intelligenda, nam hoc modo ampliatur fauor. Vel è conuerſo, quia quantum ad affirmationem ibi incluſam diſpo-ſitio eſt odioſa, ſcilicet irregularitatem incurrē per iura quæ expreſsè illam imponunt, ideo ver ba etiam illa ſunt in omni rigore intelligenda, vt diſpoſitio quoad fieri poſſit reſtringatur.

7 Tertiò interrogari poteſt, ſi contingat nō eſſe dubium de certitudine, ſed de exiſtentia iuris (vt ſic dicam) quid de tali irregularitate iudicandū ſit. Quod dubium non habet locum in his, quæ continentur in corpore iuris: nam de his poteſt haberi certitudo: ſed in Extrauagantibus, aut Bullis Pontificijs, quæ interdum non extant, nec de illis plena certitudo habetur, ſed ab ali-quibus fuiſſe feruntur, qui etiam interdum re-ferunt in eis latam eſſe cenſuram, & idē poteſt eſſe de irregularitate. Quæritur ergo an hoc ſuf-ficiat, vt talis irregularitas incurratur, ſi in tali iu-re dicatur fuiſſe expreſſa. Reſpondeo iuxta ſupe-riùs dicta, hunc caſum non habere locum, quia diximus, extra corpus iuris non ſolere nouas ir-regularitates introduci, quia ſemper, ac forma-liter ſub generalibus legibus iuris cōmunis con-tinentur. Quia verò mediatè poteſt occaſione ta-lis decreti incurri irregularitas, propter nouā cen-ſuram in eo impoſitā; ideo ad ferēdum iudicium de tali irregularitate priùs expendendū eſt an ta-le decretum adhuc ſit in eo ſtatu, in quo inducat obligationē ſub cenſura ipſo facto incurrenda. Et ſanè quoties ius adeo incertū eſt, vt dubitetur an reuera latum fuerit, vel an ſub tali forma, quę talē effectū inducat, non poteſt obligare, aut talē effectū efficere, quia non poteſt dici ſufficienter propoſitū, aut promulgatum: & in materia irre-gularitatis eſt multo magis inſufficiens, quia nō poteſt illud verè dici expreſſum ius, practice ac moraliter loquēdo. Quod ſi res non ſit adeo du-bia, ſed ſub probabilibus opinionibus verſetur, tunc quoad irregularitatem, ſi in tali iure dicatur ſpecialiter lata, ſeruāda eſt regula in proximo pū cto poſita: nam eſt eadē ratio. Atque eadē (vt opi nor) locū habet in cenſuris, & in quacunque pœ na ipſo iure incurrēda; id enim probant, ſi rectè conſiderentur, quæ in priori puncto dicta ſunt.

Quid ſi nō ſit ita dubium ius irregularitatē ferēs, quin ſub opinionibus verſetur.

Quid ſi dubiū tātū ſit de exiſtētia iuris.

Reſolutio.

Secunda

Digitized by Google

Secunda Concluſio.

8 SEcundò principaliter dicendum eſt, perſonam, quæ ex ignorantia de iure irregularitatis dubitat, non poſſe contra talem irregularitatem prudenter operari donec aliquo modo dubium ſufficienter expellat. Colligitur ex ratione cap. *Ad audientiam*, & c. *Significaſti*, nam ille, qui ſic operaretur, exponeret ſe morali periculo errandi, quod in moralibus perinde eſt ac voluntariè errare: nam *qui amat periculum, peribit in illo*. Vt tamen diſtinctiùs explicetur, aduertendum eſt, hoc dubium poſſe contingere, vel ante commiſſum actum per quem incurrenda eſt irregularitas, vel poſt illum. In priori caſu dubium de irregularitate contrahenda, vel nihil, vel parum refert, aut ad honeſtatem vel malitiam actus, aut ad irregularitatem vitandam, vel contrahendam. Primum patet, nam ſi actus, per quem irregularitas contrahi dubitatur, eſt aliàs licitum, non fiet illicitum propter dubium ſolùm irregularitatis: quia ſola irregularitas non facit actum peccaminoſum. Solùm poſſet quis excipere ab hac regula clericum, iuxta opinionem Caietani, verb. *Clericorum peccata*, dicentis, clericum faciendo actum, per quem incurritur irregularitas, ſemper peccare. Nam id neque eſt verum, nec aſſeritur à Caietano, niſi quando actus eſt clerico prohibitus ſub tali pœna. Et ideò clericus, qui dubitat an per talem actum irregularitatem contrahat, priùs dubitat an talis actus ſibi prohibitus ſit. Atque hæc eſt prima, ac præcipua ratio peccandi operando cum tali dubio: ideóque ſi actus reputetur non prohibitus, ex ſolo dubio irregularitatis non fiet illicitus. Si verò actus, per quem incurritur irregularitas, illicitus eſt, vel ſaltem de hoc dubitatur, ex eo capite actus erit malus, non propriè ex dubio irregularitatis, quàmuis hinc poſſit malitia augeri in perſonis clericorum.

Ignorantiam irregularitatis illam non impedit.

9 ALtera pars, ſcilicet, hoc dubium antecedẽs irregularitatem nihil per ſe referre ad illam contrahendã, vel vitandam, declaratur ex alio principio notando in hac materia, ſcilicet, ignorantiam irregularitatis, quantuncunque inuincibilis ſit, non impedire quin irregularitas contrahatur. Dico ignorantiam irregularitatis, quia ignorantia culpæ aliquando poteſt impedire irregularitatem, quæ pro culpa, vt ſic, impoſita eſt: de quo ſuprà dixi, & plura dicemus infrà agentes de irregularitate homicidij. At verò ignorãtia ſolius irregularitatis, nõ excuſat quominus illa incurratur. Et fundamentũ eſſe põt, quia ignorantia ſolius pœnę non excuſat illam, quia nõ excuſat culpã, & conſequẽter nec reatũ pęnę. De qua re videri poſſunt dicta Diſp. 4. ſect. 6. Ceſſat. n. hic ſpecialis ratio ob quam ibi diximus, ignorantiã inuincibilem excõmunicationis, ſeu cẽſuræ propriè dictæ, excuſare ne illa incurratur, quia illa eſt pęna medicinalis, quæ pro cõtumacia formaliter fertur, et vt ab illa recedatur; irregularitas verò quãdo eſt pęna, nõ fertur vt medicinalis, ſed in vindictã delicti, vnde propriam contumaciã non requirit: & ideo hęc ſola ignorantia nõ excuſat irregularitatem. Quod à fortiori tenent omnes, qui de cenſuris id aſſerunt, quos ibi retuli cum Couarr. in cap. *Alma*,

Couarru.

A 1. part. §. 10. num. 9. Et ad hoc ibidem expendi cap. *Cùm illorum*, de Sent. excommun.

Maior difficultas eſſe poſſet, ſi ignorantia eſſet abſolutè de præcepto Eccleſiaſtico prohibẽte actũ, pro quo imponitur irregularitas, quæ excuſet à culpa inobedientię Eccleſiæ, & à trãſgreſſione legis eius, quãuis non excuſet à culpa ſimpliciter vt quando actus ab Eccleſia prohibitus eſt de ſe malus & contra legem diuinam, aut naturalem. Tunc enim maior ratio excuſationis intercedere videtur, quia irregularitas incurritur ex vi ſolius legis eccleſiaſticæ: hæc autẽ lex nõ operatur, niſi in tranſgreſſorem ſuum: ergo, ſi ignorantia excuſat tranſgreſſionem talis legis, etiam reddet hominem liberum & immunem à pęna talis legis. Quæ ratio videtur profectò apparens, & probabilis. Nihilominùs cenſeo ignorantiam inuincibilem legis eccleſiaſticæ B prohibentis, verbi gratia, homicidium non excuſare homicidam ab irregularitate, vt eſt communis conſenſus, & infrà ex iuribus conſtabit. In eo verò caſu dici poſſet, irregularitatem non eſſe poſitam propter ſolam culpam, ſed propter ipſum actum quomodocunque voluntarium. Sed hoc non ſatisfacit, quoniam aliàs illa non eſſet irregularitas homicidij, ſed ſolùm ex defectu lenitatis, quod falſum eſt. Et ideò fatendum eſt, poſſe Eccleſiam ſua lege pęnam imponere pro ipſo actu, quatenus eſt contra legem diuinam, aut naturalem, etiamſi non ſit formaliter, ſeu voluntariè contra legem eccleſiaſticam. Sicut enim iudex per ſententiam punit ſæpè delicta contra ſolum ius diuinum: ita etiam poteſt legiſlator per ipſammet legem punire ſimilia delicta, atque ita cenſendus eſt facere quoties ſimpliciter per legem ipſam punit ſic delinquentem, & aliud non explicat, C neque ex modo ipſius pœnæ, aut ex aliqua alia ratione colligi poteſt, prout in præſenti contingit. Et vel maximè quòd irregularitas reſpicit indecentiam, quam actus habet ex ſe, vel quatenus eſt contra ius diuinum, aut naturale, etiãſi præſcindatur, ſeu excuſetur tranſgreſſio eccleſiaſtici præcepti. Quapropter generaliter verum eſſe exiſtimo, ignorantiam ſolius præcepti eccleſiaſtici, manente culpa contra legem diuinam aut naturalem, nõ excuſare irregularitatẽ. 10 Quid ſi ignorantia de præcepto Eccleſiaſtico prohibente actum ſub irregul.

Atque hinc tãdem concluditur propoſitum intentum, nimirum operari cũ dubio vel timore irregularitatis nihil referre ad illam incurrẽdam, vel vitandã. Probatur, quia ſi poſteà, re ſatis perſpecta, & examinata, conſtiterit talẽ actũ non eſſe ſufficientem ad incurrendam irregularitatem, non erit contracta propter dubitationem operantis, D ſed ablato dubio poterit ordines exercere, vel aſſumere ſine alia diſpenſatione. Quin potiùs, licèt aliquis ex conſcientia erronea efficeret actum, credens inde manere irregularem, non fieret: & poſteà ablata ignorãtia, poſſet liberè operari, quia irregularitas non incurritur ex ſola cõſciẽtia, ſed ex vi legis imponẽtis illã: & ideò non ſatis eſt legẽ eſſe putatã, ſi vera non ſit. Si autem poſt effectum opus cum tali dubio, conſtiterit irregularitatem incurri propter tale opus, nihil obſtabit præcedens dubiũ, quominùs illa incurratur: quia, ſi ignorãtia nõ impedit irregularitatẽ, multò minùs ſolùm dubium. Vnde, etiã ſi ſufficiens diligẽtia adhibita fuiſſet pro tẽporis opportunitate ad expellendũ dubiũ, illud etiam ſatis nõ eſſet ad irregularitatem im- 11 Operari cum dubio, aut irregularitatis nil refert ad illã incurrendam, vel vitandam.

Digitized by Google

tem impediendam, ſi reuera propter talem actum ſit impoſita, quanquam ad formandam conſcientiam operantis aliquid poſſit conferre, quandiu de rei veritate non conſtiterit, vt ſtatim dicemus, explicando ſimul quomodo ſe habere debeat, qui cùm tali dubio operatus eſt, quandiu non potuerit expellere dubium.

Quid facere debeat quis, quando poſt actum ſuperuenit, vel manet dubium de irregularitate.

12 SVpereſt dicendum de hoc dubio quando ſuperuenit, vel manet poſt effectum opus ex quo irregularitas timetur. In quo certum eſt, non licere cum tali dubio operari contra irregularitatem, non facta priùs ſufficienti diligentia morali ad expellendum tale dubium, & cognoſcendum, an irregularitas ſit connexa tali operi, nec ne. Ratio eſt, quia ſic operando exponit ſe quis manifeſto periculo errandi, & violandi irregularitatem. Item, qui efficeret actum cum ſimili dubio, & prohibitione legis, grauiter peccaret contra legem: ſed irregularitas includit legis prohibitionem: ergo. Dices, illud tantùm eſſe dubium ſpeculatiuum, cum quo eſſe poteſt certitudo practica de honeſtate operationis. (*Euaſio enodat.*) Reſpondeo, dubium ſpeculatiuum circa legem, aut irregularitatem, an ſit nec ne, non ſatis examinatum iuxta capacitatem operantis, & rei opportunitatem ſemper inferre conſcientiam dubiam practicè, quę non poteſt prudenter deponi, niſi priùs adhibeatur ſufficiens diligentia ad dubitationem tollendam. Quia quandiu homo non facit quod in ipſo eſt ad deponendum dubium, illi imputatur quidquid eſt periculi in tali operatione, & ignorantia, quæ ibi interuenit, vincibilis eſt, ideoque non poteſt à culpa excuſare. In illo ergo caſu primùm omnium adhibenda eſt diligentia ad expellendum dubium: & quandiu hoc non ſit, abſtinendum eſt ab omni opere per irregularitatem prohibito. Quod ſi facta diligentia, conſtiterit veram eſſe irregularitatem, conſtat vel ſeruandam eſſe, vel procurandam diſpenſationem: ſi verò è conuerſo conſtiterit nullum eſſe tale ius, ablatum erit dubium, tàm practicum, quàm ſpeculatiuum, & ceſſat omnis neceſſitas diſpenſationis.

13 (*Quid ſi facta morali diligétia nõ poſſit dubium deponere.*) Difficultas verò eſt, quid homo agere teneatur ſi poſt adhibitam diligentiam non potuit dubium expellere, nec de alterutra parte probabile iudicium ferre. Quod præſertim vrget, quando hic & nũc occurrit moralis neceſſitas exercendi ordines, & tunc non poteſt fieri omnis diligẽtia ſimpliciter poſſibilis, fit tamẽ omnis illa, quæ pro loci & temporis opportunitate fieri poteſt, & nihilominùs per illam non poteſt dubitatio tolli. (*1. opin.*) In quo caſu aliqui abſolutè affirmant teneri hominem ad irregularitatem ſeruãdam, & peccare grauiter ſi cum tali dubio exerceat actionẽ prohibitã per irregularitatem. Probatur, quia ſic operando exponit ſe periculo celebrandi cum irregularitate, abſtinendo autẽ vitat omne periculum: ergo tenetur abſtinere, quia in dubijs tutior pars eligẽda eſt. Itẽ, quia in ſimili dubio facti tenetur quis abſtinere, & ſeruare irregularitatem, ergo etiã in dubio iuris à paritate rationis, quæ in dubio facti ſolũ eſt vt tutior pars eligatur, ne forte fiat quod in re ipſa

A peccatum eſt; quod periculũ eodem modo imminet in dubio iuris. Alij verò per contrarium extremũ dicunt, poſſe hominem practicè deponere dubiũ, & ſe gerere perinde ac ille, qui nullã habet irregularitatem, quamuis teneatur nacta opportunitate maiorẽ adhibere diligẽtiam. (*2. opin.*) Ratio eſt, quia in eo caſu, poſt factam diligentiã, ignorantia, quæ manet, inuoluntaria eſt, & ideò practicè nullum eſt periculum peccati: ſecluſo autẽ hoc periculo: tutiſſima eſt illa pars. Explicatur, quia poſtquã aliquis adhibuit ſufficientem diligentiam ad expellendam dubitationem, & non potuit, ignorat ſibi eſſe tale præceptum impoſitum, & ita ignorat, vt non potuerit ignorantiam depellere: ergo inuincibiliter ignorat, ergo hic & nũc nõ obligatur tali pręcepto, ergo nulli periculo ſe exponit ſic operãdo.

D Dices, illa ignorantia non eſt poſitiua, ſed negatiua tantùm, nam ille non iudicat inuincibiliter ſe non habere præceptum, ſed ſolùm negatiuè ſe habet neſciens an ſit præceptum: & ideò adhuc verſatur in periculo, etiam ſecundum ſuã exiſtimationem, ne fortè in re ſit præceptum, & illud violet. (*14 Obiectio.*) Sed contrà: nã ex illa ignorantia negatiua in vniuerſali, optima ratione infertur poſitiua ignorantia in particulari, per iudicium practicũ, quo aliquis prudenter iudicat, ſe non obligari hic & nunc tali præcepto, quia nemo obligatur lege, niſi illi ſit ſufficiẽter propoſita: ſed qui poſt factam diligentiã ſufficientẽ ad cognoſcendum, an ſibi ſit tale præceptũ impoſitũ, non potuit id aſſequi, non habet talem legem ſufficienter propoſitam: ergo licet in generali ſeu ſpeculatiuè maneat dubius, an talis lex lata ſit, in particulari eſt certus ſe non obligari tali (*Soluitur*)

C lege. Atque ita ceſſat fundamentum contrariæ ſententiæ, ſcilicet, quod nemo poteſt facere abſque peccato id de quo dubitat an ſit peccatum: Negamus enim in eo caſu talẽ hominem dubitare, an illud hic & nunc ſit peccatum, quandoquidẽ hic & nunc eſt certus ſe non obligari pręcepto. Dices, ſatis eſſe quòd in generali dubitet hunc actũ ſecundum eſſe peccatum, quia peccatũ ſiuè ſecundũ ſe, ſiue in particulari ſumptũ vitandũ eſt: hoc autem dubiũ manet ſemper in tali homine, quia, cũ ſemper generatim dubitet, an talis lex lata ſit, cõſequenter dubitat an actio ipſa peccaminoſa ſit. (*Replica.*) Reſpondetur, falſam eſſe primam illam propoſitionem generaliter ſumptam. Nã, ſi quis non dubitet, an talis actio hic & nũc ſibi ſit peccaminoſa, parùm refert quòd dubitet, an talis actio ſecũdũ ſe ſeu materialiter ſũpta peccaminoſa ſit. (*Enodatur.*) Neque hæc generalis dubi-

D tatio infert neceſſariò illam particularem, niſi quando nulla eſt facta diligentia ad expellendam dubitationem generalem, nec ſubeſt aliqua rationabilis cauſa operandi cũ tali generali dubio, quando expelli non potuit: his autem duobus concurrentibus ſæpè licitum eſt operari, non obſtante tali dubio. Vt qui poſſidet rem, de qua dubitat an ſit aliena, etiam dubitat an contrectare, vel ſumere illam ſit actio ſecundum ſe iniuſta, vtpotè cõtra ius vel dominium alterius: vnde ſi illam alteri daret, vitaret omne periculum peccati, tàm formalis, quàm materialis, vt ſic dicam; non tamen ad hoc obligatur, quia in dubio nemo cogitur rem, quã poſſidet, alteri dare, tunc enim, cùm melior ſit conditio poſſidentis, poteſt ſe ipſum alteri præferre, ſatiſque eſt, quòd in particulari ſit certus hanc

actionem

igitized by Google

actionem ſibi non eſſe iniuſtam, neque peccaminoſam.

15 Aliquorũ euaſio præcluditur.

Quod verò dicunt aliqui hoc ſolùm habere locum in materia iuſtitiæ, non verò aliarum virtutum, falſum eſt, & ſine fundamento dictum, quia non minùs eſt vitandum peccatum in materia iuſtitiæ, quam aliarum virtutum; &, ſicut in materia iuſtitiæ occurrere poteſt ſufficiẽs ratio, ob quam non obſtante illo generali dubio, poteſt in particulari eſſe certitudo practica de honeſtate actus, ita in materia aliarum virtutũ poteſt ſimilis ratio occurrere. Vt in materia religionis nemo obligatur voto, de quo dubius eſt an illud emiſerit, vt rectè dixit Soto li. 7. de Iuſt. q. 3. art. 2. & in materia temperantiæ qui iuſtè & inuincibiliter dubitat, an hodie ſit dies ieiunij, non eſt cogendus ieiunare: & ſimile eſt de obſeruatione feſti, & in vniuerſum in materia obedientiæ (in qua nunc præcipuè verſamur) quandiu quis inuincibiliter dubitat, an pręceptum ſit impoſitum, & non poteſt poſt moralem diligentiam notitiam illius conſequi, non eſt cogẽdus in conſcientia ad obſeruationem talis præcepti, præſertim vbi res præcepta oneroſa eſt, & grauis; tùm ex illo principio quòd lex non obligat perſonam, vel (vt alij loquuntur) non ligat illam, donec illi in particulari ſit ſufficienter propoſita, nec per eam ſtet quominus proponatur. Tum etiam, quia eſſet intolerabile onus, præſertim in legibus poſitiuis, quæ non ſolent, vel certè non poſſunt obligare cum tanto rigore. Nam etiam naturalis lex nunquam obligat cum ſolo huiuſmodi dubio. Vt v. g. ſi in aliqua materia verteretur dubium, an talis actus ſit prohibitus lege naturæ, necne, & res maneret ita dubia, vt nullum iudicium determinatè ferri poſſet (per poſſibile, vel impoſſibile) tunc non obligarentur homines ex vi legis naturæ ad abſtinẽdum à tali actu, quia non eſt eis lex prohibens ſufficienter propoſita: idem ergo eſt in lege poſitiua, idemque erit in irregularitate, quæ ſolùm poteſt obligare in vi cuiuſdam humani præcepti. Sicque dixit Gloſſa in cap. *Cum ſunt*, de Reg. iur. in 6. in dubio nullum præſumi obligatum, vel obnoxiũ, ex Authent. Quib. mod. nat. eff. ſui, collat. 6.

16 Probatur eadẽ opinio. Euaſio eluditur.

Poſſumus deinde ex eadem regula argumentari, ſcilicet, cùm ſunt partium iura obſcura, reo eſſe fauendum: nam hic, de cuius irregularitate dubitatur, ſe habet vt reus, ergo in caſu dubio abſoluendus eſt. Reſpondent, hoc procedere in foro exteriori, non verò in interiori. Sed non rectè, tùm quia ſi talis homo in exteriori foro iudicetur non irregularis, cur in interiori ſe geret vt irregularis? nam internum forum non diſcrepat ab externo, niſi vbi ex præſumptione ſola procedit, præter rei veritatem ſecretò cognitã. In præſenti autem non ita eſt, nam in caſu dubio veritas latet in vtroque foro, vt ſupponimus: iudiciũ autem exterioris fori in caſu, de quo agimus, fertur ex principio practico, quòd præſumitur innocens, qui non probatur nocens; & quòd in caſu dubio reus abſoluendus eſt potiùs, quàm damnandus: at principium hoc æquè rationabile eſt in foro interno: ergo. Confirmatur, quia in his pœnis, quæ iure ipſo imponuntur, ipſemet reus eſt quodammodo ſui accuſator & defenſor, & debet contra ſe proferre ſententiam, & in ſe exequi pęnam: ergo poterit in conſcientia vti eodem principio iuris, vt cùm dubium eſt ius, ſe potiùs abſoluat, quam damnet.

Propter hoc alij negant antecedens aſſumptum, & in foro etiam exteriori in eo caſu dubio dicunt iudicandum eſſe aliquem irregularem, iuxta deciſionem dicti cap. *Ad audientiam*, quæ in foro etiam exteriori procedit, & in principio ipſiuſmet textus ponderauit Nauarr. & infrà etiam nos dicemus. Eadem autem ratio eſſe videtur in quolibet alio dubio, quæ eſt in illo de quo textus hic loquitur. Iuxta quam ſententiam negandum eſt, illud principium, in dubijs fauendum eſſe reo, habere locum in pęna irregularitatis, nam potiùs damnandus eſt. Ratio autem reddi poteſt, quia, licèt in alijs pęnis, quæ ſolùm ſunt priuationes, aut exactiones, vel onera, abſolui debeat reus in caſu dubio, quia id poteſt fieri ſine vllo periculo; tamen in pęna quæ includit priuationem aliquam ſub obligatione peccati, qualis eſt irregularitas, potiùs eſt conſtringendus, & puniendus reus in caſu dubio, quia cùm immineat periculum conſcientiæ, tutior pars præferenda eſt fauori rei. 17 Aliorum ſolutio.

Sed hæc ſententia in dubio iuris, mihi eſt incredibilis. Primò, quia ſi in foro exteriori non conſtet eſſe aliquod ius imponens irregularitatem quantumcumque res ſit dubia, qui fieri poteſt vt quiſpiam iudicetur irregularis, cum non poſſit niſi per ius ipſum iudicari? Item ex capit. *Is qui*, ſumitur efficax argumentum ſaltem à paritate rationis: nam vbi ius eſt apparens vel ſimile, non eſt ſufficiens ad iudicandam irregularitatem, niſi ſit expreſſum: ergo vbi totum ius eſt dubium, multò minùs ſufficiet, quia multò minùs expreſſum eſt. Præterea inde ſequitur pęna ſuſpenſionis, vel depoſitionis ipſo iure ſiue ab officio, ſiue à beneficio incurri in conſcientia, & in foro exteriori in ſimili caſu de dubio iuris, quia etiam illa pęna includit prohibitionem aliquam in foro conſcientiæ ſub obligatione culpæ. Sequitur etiam, eum, qui in tali dubio iudicatur irregularis, priuandum eſſe beneficijs, quæ poſſidebat, quia hoc conſequitur ad irregularitatem, ſicut in caſu cap. *Ad audientiam*, priuandus eſt illis, vt infrà dicemus. Hæc autem, & ſimilia continent nimium rigorem ſine ſufficiẽti fundamento. Denique differentia ibi aſſignata ſupponit falſum fundamentum, nimirum, in hoc eſſe aliquod peccatum. Vnde parùm refert, quòd irregularitas includat prohibitionem in conſcientia obligantem, nam in hoc ſequi debet irregularitas conditionem aliorum præceptorum, quæ eſt vt non obligent quandiu de eis nõ ſufficienter conſtat. Eſtque hoc valde conſentaneum rationi, maximè in legibus, quæ ipſo iure pœnam priuatiuam imponunt: nam propterea quod ex ſe obligent in conſcientia, non imponũt leuiorem pęnam, ſed grauiorem potiùs: ergo, ſicut aliæ Leges pęnales non obligant Iudices ad damnandos reos in caſibus dubijs; ita hæ leges, quæ ipſo iure pęnam imponunt, non obligant in conſcientia quandiu de ipſis ſeu de iure ipſo dubitatur. 18 Solutio reijcitur.

Hæc igitur ſententia mihi maximè probatur, præſertim quando dubium de irregularitate, vel ſuſpenſione quæ eſt pura pęna, poſt tranſactum opus ſuboritur, quia tunc maximè procedunt omnes rationes, quas adduximus. At verò ſi ipſoſmet ordines ſuſcepit cum dubio irregularitatis, tunc maior eſt dubitandi ratio, quia ſicut à principio mala fide tale fecit opus in ordine ad irregularitatem contrahendam: ita non videtur 19 Poſterior ſolũ præfert.

poſſe

poſſe liberari ab illo, onere conſcientiæ dubiæ practicè, donec dubium ipſum de irregularitate, quod à principio habuit, re ipſa cognita expellat. Quæ limitatio eſt probabilis. Quid verò de illa ſentiendum ſit, dicemus ſtatim agentes de dubio facti. Fundamentum autem contrariæ ſen-
1 tentiæ ex dictis ſolutum eſt, iam enim conſtat quomodo in tali actione nullum ſit periculum peccati. Ad exemplum autem de dubio facti patebit latiùs ex dicendis. Nunc autem reſpondeo eſſe diſparem rationem, quidquid ſit de antecedente: quia irregularitas, licèt ex facto oriatur tanquam ex radice vel occaſione, per ſe tamen & proximè oritur ex iure tanquam ex cauſa efficiente, & ideò ſi ius ſit dubium, non poteſt inferre talem effectum: ſtante verò facti dubio, poteſt eſſe ius certum, & ideò, non ſemper eſt ſimilis ratio.

SECTIO VI.

Vtrùm ex facto dubio irregularitas iuris contrahatur.

1 1. Concluſ.

HOC dubium annexum eſt præcedenti, & in hac materia valde neceſſarium. In quo certum in primis eſt aliquando induci irregularitatem, licèt factum ſit dubium, ita vt teneatur qui dubitat, abſtinere, donec diſpenſetur, habetur in dictis cap. *Ad audientiam*, & *Significaſti*. 2. de Homicidio. Quę nec de ſolo interiori foro, nec de ſolo exteriori, ſed de vtroque intelligenda ſunt, tùm propter rationem ſuprà datam, quòd vbi non proceditur ex præſumptione, vnum forum ab alio non diſcrepat: tùm etiam, quia dict. cap. *Ad audientiam*, apertè loquitur de re, quæ ad externum forum deducta fuerat, vt patet ex illis verbis, *Ad audientiam noſtri Apoſtolatus peruenit*: cap. autem, *Significaſti*, loquitur in foro conſcientiæ, vt patet ex illis, *Cùm de cæteris credendum ſit ipſi, qui non accuſatur, vel denunciatur ab aliquo, ſed per ſe ipſum concilium appetit ſalutare*. Tùm denique, quia regula illa, in qua textus illi fundantur, ſcilicet, in dubijs tutiorem partem eſſe ſequendam, in vtroque foro verum habet. In interiori quidem propter obligationem vitandi periculum peccati, vt in eodē cap. *Significaſti*, indicatur, & in capit. *Iuuenis*, de Sponſalibus: in exteriori verò, quia & eſt eadem ratio, & iura idem diſponunt, vt patet ex capit. *Veniens*, de Presbytero non baptizato. imò & cap. *Iuuenis*, in eodem foro loqui videtur.

Cap. Ad audiētiā. de Homicidio. Cap. Significaſti. 2. eo. tit.

2 An cō cl. procedat in omni dubio facti. Rō dubij pro parte affirmatiua.

Difficultas verò ſupereſt, an hoc generaliter procedat in quolibet dubio facti, vel ſpecialiter tantùm in caſu homicidij, in quo prædicta iura loquuntur. Si enim reſponſum & rationem Pontificis conſideremus, videtur ibi regula generalis ſtatui pro omni caſu dubio quoad factū, quia Pontifex non reſpondet ſtatuendo nouum ius circa illud factum, ſed declarando id, quod ex antiquo iure, & ex vera ratione obſeruādum eſt, quod ius ſeu ratio non fundatur in ſpeciali aliqua proprietate homicidij, aut irregularitatis, quę ex eo naſcitur, ſed in generali ratione dubij facti, & periculi, quod imminet, non ſequendo partem tutiorem. Quæ in dubio irregularitatis eſt abſtinere à diuinis miniſterijs ſeu ordinibus, quia in hoc nihil eſt periculi, in alio verò

A poteſt eſſe maximum: ergo illa reſolutio in omni dubio facti æqualiter procedit.

In contrarium verò eſt, quia deciſioni illorū textuum videtur generalis regula aliorū iurium 3 Ratio pro par. neg.
repugnare, videlicet, in caſu dubio etiam quoad factum neminem eſſe damnandum: nam regula *Cùm iura* ſuprà citata, non tantùm loquitur in dubio iuris, ſed etiam facti. Vnde in l. 168. de Reg. iuris generaliter dicitur, *Fauorabiliores rei, quàm actores habentur*. Vbi Gloſſa inter alia exponit illud dictum eſſe, quia in dubio abſoluitur reus. Et ad id nonnulla refert. Et ad idem facit cap. vnic. Vt eccleſiaſt. benefi. & c. quatenus ait, *actore non probante, reum eſſe abſoluendum, etiamſi nihil præſtiterit*. id eſt, etiamſi poſitiuè nō probauerit ſe eſſe à delicto immunem: ergo ſola negatio probationis eſt ſufficiens ratio abſolu-
B tionis: ſed quoties res manet dubia, manet etiā delictum nō probatum: ergo etiamſi altera pars æquè dubia, & ſine probatione relinquatur, reus eſt abſoluendus: ergo in noſtro caſu de dubio facti, iudicandus eſt aliquis non irregularis ex vi iuris communis. Patet conſequentia, quia irregularitas hæc, de qua agimus, pœna quędam eſt, & ideò ſequi debet communem regulam pœnalem; neque excipi debet niſi in caſibus expreſſis. Accedit, quod illa iura maximè ſeruanda videntur in pœnis, quæ ipſo iure incurrendæ imponūtur; eſt enim hic modus imponendi pœnam valdè rigoroſus, ideoq; leniendus eſt quantum fieri poſſit. Non ergo cogendus eſt reus in ſe ipſo exequi talem pœnam, donec certus ſit delicto. Nā, ſi iudex non cogitur imponere pęnā quæ per ſententiam imponenda eſt, donec in ſuo foro certus ſit de delicto: cur reus cogetur in conſcientia
C exequi in ſe pęnam legis, donec in eodem foro conſcientiæ ſit certus de delicto? quandiu autem res eſt dubia, nondum eſt ſufficienter probatum delictum in conſcientia: ergo in præſenti non tenetur in conſcientia abſtinere ab executione, vel acceptione ordinum, quia hoc eſſet exequi in ſe pęnam legis propter ſolum dubiū delicti.

Vnde nihil refert, quòd hæc pęna irregularitatis includat prohibitionem per ſe obligantem 4
in conſcientia, quia de hoc ipſo eſt controuerſia, an, ſcilicet, talis prohibitio oriatur ex facto dubio. Nam cum talis prohibitio per modum pęnæ imponatur, ſequi debet naturam pęnę, quę eſt, vt ex ſolo dubio delicto non oriatur. Atque hac item ratione ceſſat in dubio facti principiū illud de tutiori parte eligenda: nam illud ſolùm cadit ſub obligatione quando in altera parte eſt aliquod periculum peccati: hic autem nul-
D lum eſt, nam ex veriſſimis principijs certò conſtare poteſt, nondum eſſe exortam prohibitionem, quæ in conſcientia obliget ad abſtinēdum à talibus functionibus; illa autem ablata, ceſſat periculum peccati.

Tandem confirmatur exemplis. Primum eſ- 5
ſe poteſt illud de voto ſuprà tactum: nam dubiū Exēplis ſuadetur eadē pars.
voti eſt dubium facti, à quo pendet ius, quia votum eſt opus ipſius hominis, quamuis latè vocari ſoleat lex particularis, quàm homo ſibi impo- 1.
nit. Simile eſt de promiſſione facta alteri homini, nam ſi quis dubitet an verè illam fecerit 2.
non tenetur illam implere nec bonis ſuis ſe ſpoliare. Aliud eſt de ſuſpenſione verbi gratia à 3.
beneficio, quæ cum incurritur, ſtatim obligat in cōſcientia ad non vſurpandos fructus beneficij, duriſſimū autem propter ſolum delictū dubiū,

quod

Digitized by Google

quod in hominis conſcientia non ſatis probatū eſt, ſtatim obligare hominem in conſcientia ad non accipiendos fructus proprij beneficij. Denique, ſi aliquis caſus reſeruatur Summo Pontifici, vel alteri Prælato, v.g. homicidium, & incidat quis in dubium homicidij, talis caſus non eſt cēſendus reſeruatus, etiamſi nihil aliud in illa lege exprimatur, quia cùm talis lex odioſa ſit, verba eius ſunt ſtrictè ſumenda, caſus autem de homicidio dubio non eſt de homicidio ſimpliciter, & ideò non comprehenditur ſub reſeruatione homicidij ſimpliciter dicti. Neque in eo caſu tenetur quis tutiorem partē ſequi, qualis videri poſſet accedere ad Prælatum, quia certiſſimum eſt habere iuriſdictionem, quia ſatis certum eſt, confeſſionem inferiori factam eſſe validã, eò quòd caſus dubius ex vi illorum verborum reſeruatus non ſit. Ergo idem eſt in omni caſu ſimili, niſi aliud fuerit in alio iure expreſſum.

6 *Quorundã ſnĩa.* *Abbas.* Propter has rationes dicūt aliqui, deciſionem dicti cap. *Ad audientiam*, & *Significaſti*, limitandam eſſe ad caſum ibi propoſitum, & ad modū pœnæ ibi declaratum. Hoc poſterius ſignificauit Abbas in dicto c. *Significaſti*, nu. 4. dicens, in illo caſu dubio præſumi aliquem irregularem, ſolùm quoad ceſſationem à ſacro miniſterio, non verò quoad alias pœnas, v.g. priuationis beneficiorū, & ſimiles. Cuius ſententia quoad hanc partem communis eſt, & ex omnibus adductis ſufficienter conuincitur, tùm quia quoad hoc irregularitas eſt purè pœnalis, tùm etiam quia dicta iura cum limitatione loquuntur de irregularitate quoad obligationem abſtinendi ab ordinibus, ideò non ſunt extendenda, cùm in hoc contineāt rigorem. Hinc autem videtur confirmari prior pars: nam ius commune eſt, vt pœna non extendatur eodem modo ad delictum dubium: ergo, cùm deciſio illorum textuum diſcrepet ab hoc iure communi, limitanda eſt ad caſum ſpecialē illorum, ſcilicet voluiſſe Pontificem in odiū homicidij, & propter ſpecialem indecētiam, quam habet ad miniſterium ſacrum, ſtatuere ac declarare, irregularitatem latam propter homicidiū, comprehendere etiam homicidium dubiū, quãdiu dubium non expellitur. Nam quòd Pontifex potuerit ita legem illam extendere, manifeſtum eſt: qua declaratione facta, quamuis factū ſit dubium, ius tamen eſt certum, & ideò ceſſant iura omnia, quæ dicunt, in caſu dubio non eſſe imponendam ordinariam pœnam: nam intelliguntur, niſi ius ipſum aliud declarauerit. Huius autem declarationis in illa irregularitate poteſt ſpecialis ratio aſſignari, quia fertur propter indecentiam, indecentia autem non ſolum ex caſu certo, ſed etiam ex caſu dubio oritur, ideoq; meritò potuit ius certum ſtatui, vt in illo irregularitas incurreretur.

7 *Difficultas circa præcedē tē ſnĩam.* Hæc ſententia difficultatem patitur, quia Clemens III. in dicto cap. *Ad audientiam*, non videtur nouū ius introducere, ſed ex generali principio, obligatione, quæ iam exiſtebat, declarare, vt patet ex illis verbis, *Cum in dubijs ſemitam, debeamus eligere tutiorem, vos conuenit iniūgere preſbytero memorato, vt in ſacris ordinibus non miniſtret.* Et eodem modo loquitur Innocentius III. in cap. *Significaſti*, 2. vt patet ex illis verbis. *Cùm in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quam temerè celebrare pro eo quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.* Fundantur ergo hi Pontifices in ſola ratione periculi, non in nouo iure, quod pro tali caſu ſtatuit. Alioqui non tantùm immineret periculum, ſed eſſet certa tranſgreſſio poſt ſtatutum illud ius; ante illud verò nullum immineret periculum peccati, ſi ſecluſo hoc ſpeciali iure, ex vi ſolius dubij non oriretur talis obligatio.

8 *Soluitur difficultas, & ꝓbatur poſita ſnĩa.* *Nauar.* *Syluest.* *Soto.* Nihilominùs cenſeo, prædicta iura non obligare niſi in caſibus in illis expreſſis. Hoc ſignificauit Nauarrus dict. c. *Si quis autem*, num. 41. dicens, tàm in foro conſcientiæ, quàm exteriori in dubijs tutiorem partem eſſe eligendã vi præcepti, in caſibus à iure expreſſis, ſentiens extra illos nō ſemper eſſe præceptum, ſed conſilium, vt nu. 34. dixerat. Et expreſsè Syluest. verb. *Ieiunium*, n. 27. in fine, dicens principium illud non eſſe neceſſarium ſub mortali, ſed ſufficere eligere tutū. Idēque ſupponit Soto in loco citato, & Moderni frequentiùs. Suadetur, quia, cùm materia ſit rigoroſa, & valde oneroſa, non eſt extendenda ſine euidenti neceſſitate & ratione. Alioqui ex illis iuribus colligenda eſſet vniuerſalis regula, in omni dubio facti neceſſarium eſſe ex præcepto ſequi partem tutiorem: quod incredibile eſt ita generatim ſumptum. Vt autem textus illi, & res ipſa melius intelligantur, aduerto primò hic non eſſe ſermonem de conſcientia dubia practicè, nã de illa certiſſimum eſt, exiſtente tali dubio eligendum eſſe id, in quo nullum timetur peccatum: quod ſi ſit perplexitas ex aliqua ignorantia eligēdum eſt illud quod minus malum cēſetur, quod tunc practicè eſt iudicandum non malum, ſeu non imputabile operanti, quia non poteſt illud vitare, de quo aliàs. Eſt ergo ſermo de dubio ſpeculatiuo, ex quo pendet dictamen conſcientiæ, vt eſt in caſu illorum textuum, an Petrus, v.g. fuerit mortuus ex vulnere inflicto à Paulo, necne. Ex quo infero, quando in illis textibus dicitur vna pars ſecurior, & in altera eſſe aliquid periculi, non eſſe ſermonem de periculo culpæ, quia de hoc ipſo verſabatur quæſtio, an ibi eſſet periculū culpæ, nemoque dubitauit quin operari cum periculo culpæ ſit malū: peteret ergo Pontifex principium, vel nō rectam rationem afferret, ſi in illo ſenſu illo principio vteretur. Vocat ergo tutiorem partem illam, quæ pauciora habet incōmoda, & minoris momenti, omnibus penſatis: periculum autem, quod immin ere dicit, nō eſt aliud, niſi quia accidere poſſet, vt verus homicida celebraret, aut ordinaretur, quod eſt contra decentiã ipſius rei, & Eccleſiæ intentionem.

9 *Verus intellectus c. Ad audientiam. & cap. Significaſti, 2. de Homicidio.* Ex quo principio ſic intellecto, & ex iudicio prudentiali in tali materia, nimirum tutius eſſe abſtinere à miniſterio ſacro, colligit Pōtifex legē, qua ſtatuit vt in tali caſu ita fiat. Vt autē hoc ſtatuat, neceſſe non eſt vt illud principiū, in quo fundatur, *in dubijs tutiorem partē eſſe eligendã*, ſumatur in vniuerſum vt neceſſariū ad vitandam culpam ſeu tanquã præceptum, ſatis enim fuerit quod Pontifex id exiſtimauerit eſſe conuenientius & magis conſentaneū prudentiæ, & iuxta illud legem ſtatuerit. Et ob eandē cauſam neceſſariū nō eſt, vt id, quod ibi Pontifex ſtatuit ac præcipit, per ſe eſſet neceſſariū ex vi ſolius rationis naturalis: nam ſæpè lex poſitiua ſtatuit aliquid ex prudentiali ratione, quæ per ſe ſola nō induceret neceſſitatem, eſt autem ſufficiens ad ſtatuēdum legē, quæ neceſſitatē imponat. Si ergo Pontifex iudicauit in hac materia expedire ferri legē de ſequēda tutiori parte, quia in hoc ꝙ dubius de tali facto abſtineat; ſolū illud poteſt eſſe incōmodū,

Digitized by Google

A quòd hoc eſt oneroſum tali perſonæ;& quod aliquando poteſt contingere,vt ille,qui reuera homicida non eſt, abſtinere cogatur: at hoc quaſi nihil exiſtimatum eſt à Pontifice comparatũ cũ reuerentia debita rebus ſacris,& cum periculo ꝙ aliquando homicida miniſtret. Hæc autem ratiocinatio per ſe ſola fortaſsè non eſſet ſufficiens ad obligandum hominem dubium,vt in eo caſu abſtineret; fuit autem ſufficiens vt Pontifex lege ſua id decerneret. Maximè,cùm ipſe potuerit iudicare eſſe ſufficientem cauſam ad imponẽdum hoc onus in tali caſu,ꝙ homo ſua culpa vel negligentia actionem fecerit ſimili dubio expoſitam. Item cùm ad Summum Pontificem pertineat cauere omnem indecentiam circa miniſteria ſacra. Atque hanc exiſtimo eſſe veram intelligentiam illorum iurium.

10 Decreta citata præcipuè ꝓcedere in foro exteriori. *Nauarr.* *Gerſon.*

Vnde vlteriùs colligo, deciſiones illorum textuum primò & maximè habere locum in foro B exteriori. Quod notauit Nauar.dict.cap. *Si quis autem*,nu.38. motus ea ratione,quòd ius humanum magis obligare ſolet in exteriori foro, quã in interiori. Vnde etiam Gerſon,quem ibi refert in 2.par.dixit, frequentiùs aliquem iudicat irregularem in exteriori foro.quàm in interiori. Meliùs verò id colligimus ex ipſiſmet textib. Nam in ca. *Ad audientiam*,verba Pontificis non diriguntur ad ipſummet irregularem, ſed ad iudicẽ ſeu Prælatum,cui dicitur, *Vos conuenit coniungere presbytero memorato, vt in ſacris ordinibus non miniſtret*. Vnde ſatis apparenter dici poſſet, ex vi illorum verborum non haberi,in eo caſu teneri eum,qui dubitat abſtinere, donec ei à ſuperiori iniungatur,quia verba illius textus requirũt hominis ſententiam ſeu præceptum. Item quia aliàs teneretur ab omnib.ordinib.abſtinere,quia irregularitas homicidij ab omnib.ſeparat:& ta- C men ibi dicitur non eſſe à minorib.ordinib. ſeparandum.c.autem, *Significaſti*,poteſt eodẽ modo exponi:nam,licèt ibi dicatur,non præceſſiſſe accuſationem,vel denũciationem,ſed ſolam petitionem conſilij ſalutaris ab ipſomet reo factã: nihilominùs reſponſio Pontificis videtur etiam referri ad externum forum,in quo ille dicitur habendus vt homicida. Atque ita ẽt fatetur Naua. ſup.n.36. In n.autem 37.refert Fel.in d.c. *Ad audientiam*,dicentem,iura illa procedere in foro exteriori,non omninò cõtentioſo,quod incipit ab accuſatione, vel denunciatione, ſed mixto quodãmodo ex interiori, quatenus aliquis ſe ipſum accuſat, petens tñ iudicium & expeditionem in foro exteriori. Quod quidem facilè admitti pót, dummodo nõ negetur,vt benè aduertit Nauarrus,idem iudicium ferendum eſſe in foro contẽtioſo,ſi talis cauſa agitetur,& eodem modo con- D ſtet de tali dubio,quia & eſt eadem ratio, & deciſio iuriũ eſt abſoluta & ſine diſtinctione. Imò, cæteris parib.rigoroſiùs agendum eſſet cum reo, ſi iudiciũ eſſet omninò contentioſum, quia,quò eius accuſatio vel denunciatio minùs volũtaria illi eſt,eò minor fides confeſſioni eius adhibenda eſt,quatenus ad ipſius excuſationẽ ſpectat: & à contrario ſenſu ex eodem c. *Significaſti*, colligitur: eademq́; rõe minori diſpenſatione & indulgentia dignus eſſet. Non videtur ergo dubium quin iura illa præcipuè loquãtur in foro exteriori,ſiue miſto,ſiue puro. Neque opinor Panormitanum id negaſſe,cùm.n.ait,deciſiones illorum textuum non eſſe extendendas ad forum externum,loquitur quoad illas pœnas,quæ per iudicẽ

A imponi ſolent pro irregularitate contracta, qualis eſt priuatio beneficiorum, & ſimiles: quoad priuationem verò, quam intrinſecè habet irregularitas,vt eſt ab vſu ordinum,apertè concedit habere locum in foro externo, quod ibi vocat quaſi pœnitentiale, quia in eo non agitur de noua pœna imponenda, ſed de ſecuriori parte eligenda. Et videtur coincidere cum illo quod Fel. miſtum appellauit.

11 Dicta iura an etiã procedant in interiori foro & in conſcientia. Ratio dubit.

Non verò negandũ eſt,decreta illa conſequẽter etiã procedere in foro interiori,maximè poſt declarationem,ſeu iniunctionem iudicis. Non nihil verò dubitationis habet,an qui dubitat,teneatur in conſcientia abſtinere priùs quàm à iudice ſeparetur, præſertim ſi homicidium ſit occultum. Nam in illis textibus non ſunt aliqua verba,quæ ad hoc cogant:ergo ex vi illorum nõ eſt impoſita hæc obligatio,ſed ſecluſis illis iuri- B bus,ex ſola ratione, aut ex alijs iuribus non conſtat: ergo. Et confirmatur à ſimili ex caſu textus in c. *Significaſti*, 1.de Homicidio. Vbi idem Innocentius III.ſic concludit. *Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſt, ad cautelam iniungas eidem pœnitentiam competentem, qua peracta, non impedias quominùs in ſuſceptis miniſtret ordinibus,& ad maiores valeat promoueri*. Vnde ſatis apertè colligit, ante peractam pœnitẽtiam impoſitam illum nõ potuiſſe licitè vel miniſtrare in ſuſceptis ordinibus, vel ad Superiores aſcendere poſt mãdatum illud, quod fuit quoddã genus ſuſpẽſionis: & tñ in caſu illius textus, qui fuit de homicidio quodam omninò caſuali & inuoluntario, & ſine interuentu alicuius delicti, ſi res non eſſet deuoluta ad ſuperiorem, nõ teneretur ille clericus ex vi ſuæ conſcientiæ,vel pœnitentiam aliquam agere vel aliquo tpe ceſſare ab vſu ordinũ, cùm tñ ad C id obligetur poſt iniunctionem Superioris. Vbi ẽt obiter notare licèt,in huiuſmodi conſultationib. aliqua Pontifices præcipere ad maiorẽ cautelam,& ad maiorem decentiam & reuerẽtiam ſacrorum ordinum, quæ per ſeſe, & ex vi ſolius conſcientiæ non eſſent neceſſaria, licèt poſito ꝑcepto Superioris in cõſcientia oriatur obligatio. Cur ergo non poſſumus eodem modo intelligere c. *Significaſti*,& c. *Ad audientiam*,præſertim cũ interpretatio ſit fauorabilis,& materia oneroſa. Vnde Marianus Soc.in d.c. *Ad audientiam*, nu. 46.quem refert & approbat Cou.in d. Clem.p.2 §.2.n.5.ſolùm dixit,in dubio quoad forum conſcientiæ conſulendum eſſe, vt quis ſe abſtineat à diuinis,& ſe exiſtimet irregularem eſſe. Qđ pót intelligi,eſſe conſulẽdum vt meliùs,& ſecuriùs, non autem tanquam neceſſarium ante iudicis ſententiam,ſeu præceptum. Non eſt profectò fa- D cilè interpretationem hanc validè impugnare.

Socin. *Couar.*

12 Vera ſententia.

Nihilominùs in re morali & graui non eſt deſerenda communis ſententia,quæ habet,in caſu illorum textuum teneri vnumquenque in conſcientia ad abſtinendum ab vſu ordinum, & ita etiam eſſe in conſcientia conſulendum, etiamſi res nullo modo deuoluta ſit ad forum externum in hoc.n.conueniunt Canoniſtæ,& Nau.excuſat Innocentium,qui ſolet in contrarium citari, quod nõ fuerit in tali ſenſu locutus. Ratio verò reddi poteſt,quia Pontifices declarant,in illo caſu ſeruandam eſſe irregularitatẽ,ergo intendunt docere obligationem illam oriri eo modo quo irregularitas naſci ſolet,ſcilicet,ex facto ipſo, ſuppoſito iure,abſque alia iudicis ſententia. Iuuat etiam in d.c. *Ad audientiam*, verbum illud, *Poteris*

Digitized by Google

conſedere vt minoribus ordinibus ſit contentus: indicat enim neceſſitatem diſpẽſationis, ſine qua ille non poſſet in minoribus ordinibus miniſtrare. Iuuat etiã in d.c. *Significaſti*, 2. verbũ illud; *A Sacerdotali officio abſtinere debet:* nõ.n. ſolùm dicitur, quòd debet ſeparari, aut non admitti, ſed quod ipſe debet abſtinere: et verbum *debet*, licèt aliquã ambiguitatem habeat, tamen regulariter indicat grauẽ obligationẽ in cõſcientia.

13 Coroll. Ex his denique omnibus infero, deciſiones illas non eſſe extendendas ad omnes caſus dubios, obligando homines vt in eis ſemper teneantur in conſcientia ad iudicandum (vt ſic dicam) cõtra ſe ipſos, ſuſcipiẽdo quodcunq; onus, eò quòd ſpeculatiuè ſit tutius; quia non ſemper habent locum rationes omnes, quæ ibi mouerunt Pontifices. Præcipuè verò mihi eſt certum non extendi ad dubium iuris, quia ſolùm agunt de dubio facti: neq; eſt admittenda extẽſio, cùm ſit longè diſſimilis ratio, quia vbi ius nõ eſt certum, non fit illi iniuria, neque eſt morale periculum eius, quale eſſe poteſt cùm ius eſt certũ; & factũ ſolùm eſt dubium. An verò illa deciſio extendenda ſit ad omnes irregularitates, quæ timeri poſſunt ex dubio facti: Reſpõdeo ex ui, & rigore iuris ſolùm nos cogi ad id aſſerẽdum in irregularitate, quæ ex homicidio contrahitur. Couarr. Deinde probabile eſt quod Couar. dixit d. Clement. 1. p. in prin. n. 3. quoties ea contigerint, quæ in dictis Decretalibus traduntur, ſeruandas eſſe earum deciſiones, etiamſi delictum, ſeu actus non ſit omnino eiuſdem rationis; quamuis enim hoc poſterius Couarr. non exprimat; in hoc tamen ſenſu loqui uidetur, eſtque probabile, quia hoc modo formaliter intelliguntur deciſiones illæ, & non tantùm materialiter. Quando vero concurrunt omnia, quæ in illis decretis conſiderantur, prudenter coniectandum eſt ex materia, & circunſtantijs actus; & in ſequentibus tractando de ſingulis irregularitatibus plurima in particulari dicemus.

SECTIO VII.

Qui poſſit irregularitatem contrahere.

1 1. regula. POſt efficientem cauſam dicẽdum ſequitur de materiali ſeu ſubiectiua, circa quam duæ regulæ generales poſſunt cõſtitui. Prima eſt, nullum eſſe capacem irregularitatis, qui per ſe, & iuxta Chriſti inſtitutionem non ſit capax ſacramenti Ordinis. Hanc regulã poſuit Soto in 4. d. 25. q. 1. a. 2. eamque tetigimus ſuprà ſect. 1. circa definitionem irregularitatis: ſequitur enim ex dictis ibi primò, quia irregularitas eſt priuatio quædam; omnis autem priuatio ſupponit capacitatem: habitus enim et priuatio verſantur circa idem. Denique, incapacitas ad recipiẽdos ordines ex diuino iure ſtatuta eſt, & impedit nõ ſolùm licitã, ſed etiã validã ſuſceptionẽ ordinis; at verò irregularitas nec ẽ ex iure diuino, neq; impedit quin ordo ſuſceptus ſit validus, etiamſi cũ peccato ſuſcipiatur: ergo.

2 Fœminã nec eſſe, nec poſſe irregularẽ fieri. Corol. 1. Sequitur primò, fœminam neq; eſſe irregularem ratione ſexus, neque etiam eſſe capacem alterius ſuperuenientis irregularitatis. Fundamentum eſt, quia fœmina ex diuino iure eſt incapax ſacramenti Ordinis, & characteris, eius, vt nunc ſuppono ex perpetua Eccleſiæ traditione fundata in facto Chriſti, qui non fœminas ſed viros tãtùm Sacerdotes ordinauit in nocte Cœnæ, eiſque ſolis poteſtatem remittendi peccata tribuit poſt reſurrectionem, vt ex doctrina Conc. Trid. ſæpè in ſuperioribus docuimus, & ſumitur ex c. *Nona*, de Pœnit. & remiſſ. vbi Põtifex ait, Chriſtum etiã matri ſuæ claues nõ dediſſe, ſed ſolis Apoſtolis. Eſtque hæc certa veritas cõmuni conſenſu Theologorũ recepta in 4. d. 25. vbi videri poſſunt D. Tho. Soto. & alij: & Caſtro, cõtra hæreſes verb. *Mulier*, & Bellarm. lib. 1. de Sacram. in genere c. 1. & 25. Hinc ergo fit, ipſam cõditionem talis ſexus non eſſe irregularitatem, quia affert abſolutã incapacitatem; fit etiã, vt homicidiũ, bigamia; & ſimiles effectus inuenti in fœminis non afferãt illis impedimẽtũ irregularitatis, vt Soto ſuprà notauit, & ſentit Hoſtiẽſ. in c. 2. de Cler. excom. miniſtr. nu. 4. dicens, monialẽ non poſſe irregularitatẽ incurrere, ex c. *Poſtulaſtis*, §. *Quæſiuiſtis*, eod. tit. Et ratio eſt, quia illæ per ſe, & quaſi natura non cõprehenduntur in regula ordinandorum: & ideò per leges eccleſiaſticas ab ea non excluduntur.

D. Thom. Palud. Soto. Caſtro. Bellarmi. Hoſtiẽſis.

Quorundam reſponſio. Dicunt verò aliqui fœminas ſaltẽ ſecundũ ſpeciẽ humanã eſſe capaces ordinis, & hoc ſatis eſſe vt ſint capaces irregularitatis, quia priuatio aliquando reſpicit ſubiectũ ratione generis, vel ſpeciei, licèt ſit incapax ſecundũ conditionẽ indiuidui. Impugnatur. Sed hoc ad rem moralẽ impertinẽs eſt, quia hæ priuationes cõſiderandæ ſunt in ordine ad iura: iura autẽ, quæ irregularitates imponũt, non loquũtur de ſpecie humana in cõmuni, ſed ad indiuidua referũtur, ſeparãtq; ab ordinibus eos, qui ſunt capaces, ſ. viros, & non fœminas.

Euaſio. Dices, Aliquando etiã ſeparant fœminas, vt in Concil. Remenſi c. 2. vt citat Gratianus in cap. *Peruenit*, de Conſecrat. diſt. 2. Diluditur. Reſpondetur primùm, aliquando Eccleſiam ferre præceptũ de re iure diuino ſtatuta, ut maior diligẽtia in eius obſeruatione adhibeatur. Secundò dicitur, nullum inueniri eccleſiæ decretum, quo ſepararetur fœmina à recipiẽdis ordinibus, aut proprio uſu eorum: ſed in eo c. ſpecialiter prohibetur, ne fœminis, aut laicis committatur actus, qui per ſolòs presbyteros, aut in neceſſitate per diaconos rectè præſtari poteſt, ut deferre Euchariſtiã ad infirmos: de quo ibi ſermo eſt: ſicut alia etiã ſacra miniſteria prohibentur fœminis, in c. *Sacrata*, diſt. 23. de quo uideri poſſunt dicta ſuprà in 3. tom. Atq; hæc applicanda ad Hermaphroditos, ſeu Androgynos, qui ad fœmineum ſexũ magis declinãt, ſuppoſita cõmuni ſẽtẽtia, quòd hi etiam ſunt ordinis incapaces: de quibus, quatenus aliquando poſſunt eſſe irregulares, infrà erit dicendũ: ubi etiam dicetur de fœmina ſi cõtingat aliquando ſexũ mutare, ut euenire dicit.

3 Non baptizatus eſt incapax irregularitatis. Secundò principaliter, infertur nullum hominem non baptizatum eſſe capacẽ irregularitatis. Probatur ex eòdem fundamento, quia nõ ſunt capaces ordinis, c. 1. & c. *Veniens*, de Presbytero non baptizato: quanquam Nauarr. nu. 205. & Couarr. dict. Clem. 1. par. §. 1. impedimentum hoc inter irregularitates numerent; loquuntur tamen latè, & minùs propriè. Obijci tamen poteſt, quia ante Baptiſmũ poteſt quis eſſe bigamus, illegitimus, & homicida, unde cõmuniter quæri ſolet, an hæ irregularitates per Baptiſmum tollãtur, quæ quæſtio ſupponit eas contrahi ante Baptiſmum. Reſpondeo, controuerſiam eſſe de modo loquendi; retinendũ uerò

Nauar. Couarru.

eſſe illum, quem diximus tãquam omninò proprium: ipſa enim carentia characteris baptiſmalis non poteſt dici irregularitas, cùm ſit omnimoda incapacitas. Vnde non baptizatus nunquã fuit comprehenſus in regula ordinandorũ, ſeu, vt ita dicam, ordinabilium: vt per irregularitatẽ ab ea regula excludi potuerit: neq; quoad hoc oportet diſtinguere de infideli, vel fideli, aut catechumeno quantumuis iuſto: quia ſemper eſt pluſquàm irregularis, ideſt, omninò incapax ordinis donec baptizetur. Deinde certũ eſt, aliquos defectus naturales, vel morales inueniri in hominibus non baptizatis, qui baptizatos ſolent reddere irregulares, vt in exemplis poſitis manifeſtũ eſt: dico tamen tales defectus in homine non baptizato, quandiu in eo ſtatu durat, non inducere propriam irregularitatem, tũ quia non eſt ſubiectum capax, tùm etiam, quia illi defectus non habent vim ex ſe ad inducentiam irregularitatẽ niſi iuuentur lege eccleſiaſtica: non iuuantur autem hac lege circa non baptizatum, quia Eccleſia non habet iuriſdictionẽ in non baptizatos, vt eos ſuis legibus comprehendat, vt diſputat. 5. huius lib. ſec. 1. tetigimus. Poſtquàm verò hi baptizantur, in eodem puncto, in quo incipiunt eſſe ſubditi Eccleſiæ, iam ſunt capaces irregularitatis, & ideò de illis quæri poteſt, an non obſtante baptiſmo de nouo recepto, ex tunc ſint irregulares: quod nõ tam eſt quærere, an baptiſmus tollat irregularitatem, quàm, an impediat ne contrahatur; vel potiùs, an actio, vel indecentia ante Baptiſmũ cõtracta ita maneat poſt Baptiſmum, vt hominẽ irregularẽ efficiat; quod infrà ſuo loco diſputabimus.

4 Corol. 3 Irregularitas pōt in eodẽ ſubiecto multiplicari.

Tertiò infertur ex dicta regula, quid dicendũ ſit de homine quocunque titulo corporis, vel animæ perpetuo impedito à ſuſceptione ordinum, vt ſunt perpetuò amentes, mõſtroſi, ita vt careant organis neceſſarijs ad ordinum miniſteria, & ſimiles. Priùs enim de tali impedimẽto ſtatuendũ eſt, an ſit contra ſubſtantiam ordinum, necne: nam, ſi ſit prioris generis, non cõſtituit irregularem, ſed incapacem ordinis, & cõſequenter irregularitatis: ſi verò ſint poſterioris ordinis, nõ obſtat, quominùs talis homo ſit capax irregularitatis: imò, cũ tale impedimentũ irregularitas quędã ſit, capacitatẽ eius ſupponit.

Secunda regula.

5 SEcunda igitur generalis regula ſit, omnem hominem incapacem ordinis, eſſe etiam capacem irregularitatis, ſi in terris habeat ſuperiorem. Hæc regula conſtat ex eodem principio, quòd priuatio, et habitus verſantur circa idem. Item, quia iura, per quæ irregularitates ferũtur, comprehendunt omnes homines capaces ordinũ, in quibus tales defectus reperiuntur, qui eiſdem hominibus communes eſſe poſſunt. Denique hinc fit, vt etiã infantes poſſint eſſe irregulares, vt re verà ſunt, ſaltẽ ratione ętatis eruntq; alio titulo, ſi ſint illegitimi: quia ſunt capaces ordinũ, quantum ad ſubſtantiã eorum, iuxta receptam ſententiã, quę ex parte inſinuatur in c. *Vel non eſt compos*, de Temp. ord. et in c. vnic. iuncta Gloſſa verb. *Diſcretionis*, de Cleric. per ſaltũ promôt. & in c. *Pueri*, 1. q. 1. Vnde à fortiori adulti omnes viri baptizati ſunt capaces irregularitatis, quia de ſe ſunt capaces ordinis, poſſuntq; ab Eccleſia propter iuſtã cauſam excludi. Solùm poteſt dubitari, an homo iam irregularis ſit capax irregularitatis. Sed de hoc videnda ſunt dicta in ſimili dubio de cẽſura; eſt enim eadẽ proportionalis ratio: nam ſicut excommunicatio, v. g. poteſt in eodem multiplicari, multiplicata cauſa, vel ſecundum ſpeciem, vel ſecundum numerum, ita etiam irregularitas, vt qui eſt illegitimus poteſt fieri irregularis per homicidium, & qui vnum homicidium commiſit, per aliud poteſt nouam irregularitatẽ contrahere. Quod pro diſpenſationibus eſt valde notandum, vt vnũquodq; vinculũ ita ſoluatur, ſicut cõtractũ eſt, ſicut dicitur in l. *Prout*, 80. §. de Solutionib.

6 Epiſcopi an ſint capaces irregularitatis, & qua lege comprehendantur.

Rurſus quæri poteſt de Epiſcopis, an ſint capaces irregularitatis, cùm iam non ſint capaces alicuius ordinis. Reſpondetur tamen, abſolutè eſſe capaces, vt frequenter ex iure conſtat, ſatiſque eſt quòd priuẽtur ordinibus, eo modo quo poſſunt, vt circa definitionem notauimus. Poteſt autem hic quæri quod de ſuſpẽſione ſuprà tractauimus, an per generalem legem ferẽtem irregularitatem comprehendantur Epiſcopi, quamuis eorũ expreſſa mentio non fiat, iuxta c. *Quia periculoſum*, de Sẽt. excom. Dicendũ verò eſt, eos comprehendi, quia in d. c. non fit mẽtio irregularitatis, ſed tantum ſuſpenſionis, & interdicti. Vnde, quibus rationibus ſuprà probauimus Epiſcopos includi in clauſula generali quoad excommunicationem, eiſdem probari poteſt comprehẽdi quoad irregularitatem. Quod etiam confirmari poteſt ex c. 1. verſic. *Caueant*, cum ſimilibus, de Sententia excommunicat. in 6. Contra hanc verò reſolutionem videtur ſentire Maiol. lib. 4. de Irregularitate, c. 1. num. 7. vbi ſentit deciſionem dicti c. *Quia periculoſum*, extendi ad ſuſpenſionem, quæ per irregularitatem fit, ideoque habere locum in ueris Epiſcopis, non verò in his, qui ſe fingunt Epiſcopos, vt Pontificalia exerceant, nam illi ſine dubio incurrent irregularitatem generaliter latam in capit. 1. de Cleric. non ordin. miniſtr. Et hoc poſteriùs certiſſimum eſt. Illud tamen priùs mihi non probatur, ſed verius cenſeo irregularitates lates in iure generaliter pro omnibus fidelibus, comprehendere Epiſcopos, quatenus in eis habere poteſt locum cauſa irregularitatis: aliàs nec irregularitas contra homicidas, neque illa, quæ eſt contra clericum excommunicatum, vel ſuſpenſum miniſtrantem, nec ſimiles, comprehenderẽt Epiſcopos, quod planè falſũ eſt. Rationes etiã ſuperiùs factę ſufficienter hoc probant.

7 Papa eſt incapax irregularitatis.

Addita verò eſt in prædicta regula exceptio propter Summum Pontificem: nam, licèt contingat, v. g. homicidium committere, irregularis nõ fiet: quia cùm irregularitas ſit de iure Põtificio, nõ poteſt ipſum Pontificem Summum comprehẽdere: nã, licèt poſſit obligari ſuis legibus quoad vim directiuã, non verò quoad vim coactiuam, vt ſuprà tactũ eſt: irregularitas autẽ pertinet ad vim coactiuã legis, vt per ſe conſtat. Loquimur enim de propria irregularitate, vt impedimẽtum canonicum eſt: naturale enim impedimentũ ex infirmitate, vel alia ſimili cauſa proueniẽs obligare poterit ipſum ad ſe abſtinendũ, quantũ naturalis ratio, ſuppoſito diuino iure, dictauerit, iuxta doctrinam D. Tho. 3. par. quęſt. 82. art. 3. Nõnullũ verò dubiũ habet quãdo irregularitas antecedit electionẽ, vt ſi erat illegitimus, aut bigam⁹, aut homicida, & latebat.

D. Thom. Dubiũ.

Nã, ſi irregularitas nota eſſet, poſſet, & deberet

repelli

repelli ab electione, quia pro illo ſtatu eſt indignus vt ad talem dignitatem ſuſcipiatur, vt latè oſtendit Maiol.lib.2.c.4.à princip. Si autem, irregularitate exiſtente occulta eligatur, electio erit valida: imò etiamſi eſſet cognita, & nihilominùs Cardinales illum eligerent, etiam peccando non poſſet contra illam obijci exceptio irregularitatis: ita enim expedit ad commune bonum, & vitanda ſchiſmata: & ideo ſtatutum eſt in ca. *Licèt*, de Elect. & in c. *Vbi periculum*, eod.tit.in 6. vbi Speculator & alij materiam latè proſequuntur. Vnde vlteriùs fit, vt ipſo facto tollatur ab eo irregularitas propria, quia ſtatim deſinit ligari iure Pontificio quoad vim coerciuam, vnde, ſicut eſt incapax nouæ irregularitatis, ita etiam antiquæ ſeu conſeruationis eius. An verò non obſtante præcedente irregularitate, poſſit aliquando etiam licitè eligi, vel ad hunc effectum poſſint Cardinales in irregularitate diſpenſare, dicemus diſp. ſequente.

Maiol.

Decidiſ.

8 Vltimò ex his regulis poſſumus colligere, q̃n per legem eccleſiaſticam prohibetur Epiſcopus ſub cenſura ipſo facto incurrẽda ne irregularem ordinet, non incurrere talem cenſuram ordinando fęminam, aut alium ſimpliciter incapacem characteris ordinis, vt v.g. catechumenum, ẽtſi aliàs eſſet illegitimus, aut bigamus, &c. tũ quia talis perſona, vt diximus, nõ eſt verè irregularis, neque impedimenta eius ſunt propriè canonica: tùm etiam, quia illa non eſt vera ordinatio, ſed tantùm apparens. Nec refert quòd illud maius peccatum ſit, quàm perſonam propriè irregularem ritè ordinare, quia in legib. pęnalib. attendenda ſunt verba legis. Vnde ſimiliter colligitur Epiſcopum in eo caſu non incurrere cenſuram ordinando hominem ſolo diuino iure, aut naturali indignum ordinatione, ſi impedimentum, ꝙ habet ex vi Pontificij iuris, canonicũ non ſit, & ſub aliqua ſpecie propriç irregularitatis comprehenſum, quia verba legis pęnalis in proprietate & rigore ſumẽda ſunt iuxta eccleſiaſticum vſum. & ideò multum expedit non abuti noĩb. ex quorum vſu pendet intelligentia eccleſiaſticarũ legũ. Licèt ergo is, qui ordinatus eſt, ſit criminoſus, aut valde ineptus, vel indoctus, ſi tñ defectus eius ex vi alicuius canonis nõ inducit propriam irregularitatem, ordinator eius non manebit cenſura ligatus ex vi talis legis. Quando verò hæc indignitas ſit etiam irregularitas, conſtabit ex dicendis de Irregularitatibus in particulari.

Epiſcop' ſub cẽſura prohibitus ne ordinet irregularem, non peccat ordinando incapacẽ characteris.
Aut indignum iure diuino aut naturali ordinando.

SECTIO VIII.

Quæ ſit verborum forma, per quæ inducitur irregularitas.

1 QVæſtio hæc viſa eſt maximè neceſſaria quia ex eius deciſione pendent omnia, quæ de ſpecieb. irregularitatis dicenda ſunt. Cum.n. dixerimus irregularitatem tñ incurri in caſib. à iure expreſſis, maximè ſcire expedit quibus verbis ſolet in iure irregularitas exprimi ſeu quæ verba legis ſufficiant, vt intelligamus irregularitatem ibi ſatis expreſsè ferri. Et hæc eſt forma verborum quam inquirimus, non.n. de verbis ab homine proferendis, ſed de verbis iuris tractamus. Duo ergo in his verbis præcipuè conſideranda ſunt. Primum eſt, vt ſignificent pœnam vel impedimentum canonicum ipſo facto incurrendam, nulla expectata ſententia, ẽt declaratoria criminis, quia irregularitas nõ aliter imponi conſueuit vt ſect.4. declaratũ eſt. Scd̃m eſt, vt verba, quib. tale impedimentum vel pœna declaratur, ſint ita propria, vt in ſpecie ſignificent hoc impedimentum quatenus ab alijs diſtinguitur. Ratio eſt, quia hæc verba id efficiũt quod ſignificant. Item quia ſunt verba practica, quæ debent in particulari ſignificare quod intendunt, quia effectio circa particularia verſatur. Itẽ quia irregularitas debet eſſe in iure ſatis expreſſa.

Duo ad irregularitatis formam neceſſaria.

Prima vniuerſalis regula.

2 EX his ergo principijs, quæ certiſſima ſunt, partim ex iure canonico, c. *Is qui*, de ſenten. exc. in 6. partim ex ipſa naturali ratione, colligi poſſunt nõnullæ vniuerſales regulæ. Prima eſt: Quoties verba legis non ſignificant pęnam ipſo facto, ſed requirunt actionẽ hominis vt imponatur, in tali lege nõ eſt ſermo de irregularitate. Patet, quia pęnalis lex nunquam per ſe ipſam operatur abſq; ſententia, vel facto hominis, niſi ꝑ verba eius ſufficienter exprimatur: ꝙ maximè verum habet in irregularitate, quam neceſſe eſt eſſe in iure expreſſam. Hic autem occurrebat ſtatim qõ, qualia eſſe debeant verba legis, vt ſufficienter declarent legẽ per ſe ipſam operari. Hoc verò dubium commune eſt irregularitati cum cenſuris: & ideò videri poſſunt, quæ diximus ſuprà diſput.3. ſect.2. Imò & quæſtio communis eſt omnibus legibus pęnalibus, quam latiſſimè tractat Tiraquellus in l. *Si vnquam*, C. de Reuocand. donation. verb. *Reuertatur*, per totum.

3 Quia verò vulgaris regula apud Iuriſtas eſt, quãdo priuatio fertur per verbum pręſentis, aut præteriti, ſignificari, per ipſam legem ſtatim ferri: quando verò fertur per verba futuri, ſignificari pęnam ferendam, vt latè Tiraquellus ſuprà nu.21. & alij Iuriſtæ in l. *Si quis maior*, cum Glo. ibi, C. de Tranſactionibus, & in l. *Si quis in tantam*, C. Vnde vi, & in cap. *Tua*, de Pęnis, & in c. *At ſi clerici*, de Iudicijs, vbi Abb. nu.34. & Dec. num.35. Addenda hic neceſſario eſt limitatio, niſi ex alijs verbis adiunctis ſatis ſignificetur alius ſenſus pęnæ ipſo iure latæ, vel ferendæ, vt multis exemplis declarauimus in dicto loco de Cenſuris, & in præſenti materia, verba legis ſufficienter ſignificant imponi irregularitatem, ſi lex dicat, *irregularis erit* vel *irregularis fiet*. Ratio eſt, quia in ipſo nomine irregularitatis includitur aliquid ſufficienter determinans verbum illud ad talem ſignificationem. Sic enim agentes de cenſuris diximus, ſi cum verbo de futuro adiungatur particula, *eo ipſo, ex tunc, ipſo facto*, & ſimilis, per illam determinari ſignificationem verbi de futuro, vt ſignificet cenſuram ipſo facto incurrendam, & ex tunc futuram, ſeu duraturam. In præſenti ergo, quamuis non addantur expreſsè huiuſmodi particulæ, in ipſa voce, & ratione irregularitatis intrinſecè includuntur. Nã, quia cenſuræ poſſunt à iure, & ab homine ferri, ideo verbum de futuro per ſe ſumptum magis ſignificat ferendam, quam latam, ſi non addatur particula determinans ſignificationem: nõ.n. poteſt ex ſola rõe cẽſuræ determinari. Irregularitas autem ſolo iure fertur, & ideò eo ipſo ꝙ nominatur in lege, per ſe ipſam determinat quodcunque verbum etiam de futuro, vt ſignificet ſentẽtiam latam, & non tantùm ferendam, vt ſi dicatur,

Vulgaris regula.
Tiraquel.
Abbas.
Dec.
Limitaſ.

irregularis erit, ſubintelligitur *ex tunc*; vel, irregularis fiet, ſubintelligitur *ipſo facto*, & ſic de alijs: quia illę particulæ implicitè continentur in ipſo nomine irregularitatis, vt declaraui. Quo circa, quando in lege ponitur expreſsè irregularitatis nomen, nulla eſt difficultas intelligendi, quod ſententiam latam contineat.

4 Exẽplis regula data exponitur.

Quia verò Canones, præſertim antiqui, rarò vtuntur nomine irregularitatis, ſed per effectus, vel per alias circunlocutiones illam indicant; ideò difficile eſt diſcernere, an canon contineat ſententiam latam, vel ferendam, quia ſæpè tales effectus, & deſcriptio per illos poſſunt ad aliquod aliud impedimentum canonicum accommodari. Nihilominùs tamen propoſita regula, & communis doctrina in hoc ſeruanda erit, nã ſi ex cęteris verbis legis non conſtat ſatis expreſsè ſermonem eſſe de irregularitate, & alioqui pęna imponitur per verbum futuri, & non præſentis, aut præteriti, ſignum eſt ibi non imponi irregularitatem, ſed aliquam cenſuram, vel aliam pœnam. Probatur, quia tunc ex vi nullius vocis declaratur ſufficienter, talem pœnam ipſo iure imponi: ergo ſignum eſt non eſſe irregularitatẽ. Vt autem per exempla rem magis declaremus, nonnullas formulas canonum proponere oportet, ex quibus aliqui irregularitatem colligunt, mea tamen ſententia ex vi verborum illam nõ continent.

1. Exemplum ca. Si quis Epiſcopus, 1.q.1.

Prima eſt ex cap. *Si quis Epiſcopus*, 1. quæſtio. 1. *Proprij gradus periculo ſubiacebit:* vbi conſtat verbum eſſe de futuro, & effectum illum non minùs ad ſuſpenſionem, vel depoſitionem, quàm ad irregularitatem poſſe referri, ideoque de ſuſpenſione potiùs eſſe intelligendum quod clarius conſtat ex originali in Concilio Chalcedonenſ. actione 15. can. 2. vbi ad illam pœnam præmittitur conditionalis, *Si conuictus fuerit*, hęc enim conditio ad irregularitatem contrahendam neceſſaria non eſt.

2. Ex c. 1. de ord. ab Epiſc. qui ren.

Secunda eſt in cap. 1. de Ordinatis ab Epiſcop. qui renunc. Epiſcop. *Executionem officij non habebit*, quam pœnam ſuſpenſionem eſſe nos ſuprà interpretati ſumus: quia ad carendum executione officij non plus requiritur, & pœnali legi non ampliùs dandum eſt, quàm verba requirant. Circa verbum autem, *habebit*, licèt ſit de futuro, quia ibi non ſignificat priuationem rei iam poſſeſſæ, ſed negationem accipiendæ, ideò carentiam executionis ex tunc futuram ſignificat, vt ſuprà expoſuimus.

5 3. Ex cap. Si qui Epiſcopi, 1.q.1.

Tertia eſt in c. *Si qui Epiſcopi*, 1.q.1. *Ordinationis ius vlterius non habebant*. vbi *ordinationis*, vox actiuam, & paſſiuã poteſt ſignificare; ibi tamen actiuè ſumitur: loquitur enim Leo Papa de Epiſcopis, qui ob indignam ordinationem, ordinandi iure priuantur: Vnde ibi non eſt ſermo de irregularitate, ſed de ſuſpenſione quadam. Neque ibi cogimur verbum illud, *Habebunt*, ita explicare, vt contineat ſententiam latam, ſed potius ferendam, quia ſermo eſt de Epiſcopis, qui ante illud crimen ius ordinandi habebant: vnde non carent illo, niſi priuentur per ſententiam quia verbum de futuro non ampliùs cogit: ſicut ſi diceret, *Iure ordinandi priuentur*.

4. Ex cap. quoniam d. 48.

Quarta ſumitur ex c. *Quoniam*, d. 48. *Ceſſet à clero*, & ibidem, *Præcipitabitur à ſtatu ſui cleri.* Quas pœnas inter irregularitates refert Maiolus, mihi tamen videtur in primis ibi non contineri pęna ipſo iure lata. Primò quia verbum, *præcipitabitur*, de futuro eſt & manifeſtè poſtulat actionem hominis; verbum autem, *Ceſſet*, ad ſummum eſt indifferens; poteſt enim intelligi, aut quòd in actu exercito, vt ſic dicam, imperium feratur per ipſammet legem, aut quòd imperium ferendum ſit per iudicem; tamen ex adiunctis conſtat in hoc ſecundo ſenſu accipi, nam præmittitur, *Si conuictus duobus, vel tribus teſtibus fuerit*, & ſubditur, *Ceſſet à clero*, id eſt, tali pœna afficiatur. Vnde in ipſo à Concilio originali Nicęno 1. can. 2. clariùs dicitur, *Deponendus eſt*, non eſt ergo ibi ſermo de irregularitate, ſed de depoſitione.

5. ex cap. clericus q. d. 46.

Quinta ſumi poteſt ex cap. *Clericus qui*, d. 46. ibi, *ab officio degradetur*, quam etiã Maiolus refert; immeritò tamen quia ibi non eſt ſermo de pęna lata, ſed ferenda, vt tam ex verbo, *Degradetur*, quàm ex pręcedentibus conſtat, ſcilicet, *clericus, qui adulationibus, & proditionibus vacare deprehenditur*, ſcilicet in iudicio: imponitur ergo ibi pœna, *Degradationis*, i. depoſitionis, vel alicuius ſuſpenſionis, nam vox illa ſecundum antiquum vſum hæc omnia ſignificat, & delicta, de quibus ibi agitur, planè requirunt hanc totam latitudinem. Idemq; colligi poteſt inferiùs ex c. 5. eiuſdem diſt. vbi de clerico maledico dicitur. *Cogatur ad poſtulandam ueniam, ſi noluerit, degradetur: neque amplius ad officium abſque ſatisfactione reuocetur:* vbi conſtat degradationem illam non fuiſſe, qualis nunc fit per exautorizationem, in ordine ad tradẽdã perſonam curiæ ſeculari, ſed extendi ad ſuſpẽſionẽ.

6 Corolla.

Vnde colligo, quoties pœna in canone ponitur per hoc verbum, *deponatur, vel degradetur*, aut rarò, aut nunquam eſſe ſermonem de irregularitate. Exempla ſunt multa in canonibus Apoſtolorum, & in c. *Si quis Epiſcopus*, d. 83. cuius verba ſunt, *Ab officio ſuſpendatur*; & Gloſſa exponit, *ideſt deponatur*, & quidquid ſit de interpretatione, eadem eſt ratio de vtroque verbo, nã euidenter ſignificant pęnam ferendam, & ab irregularitate diſtinctam.

Ca Cum illorũ de Sent. exc. exponit.

At verò in c. *Cum illorum*, de sẽt. excõic. ibi, *Aſi ſceptis ordinibus cenſemus in perpetuum deponendos*, videri poteſt, per illa verba deſcribi irregularitatem; quia ibi agitur de pœna eorum qui excommunicatione ligati ordines ſuſcipiunt, de quibus ait Pontifex, quod ſi ſint clerici ſeculares, & ſcienter ordines ſuſceperint, perpetuò ſunt deponendi, non ergo nouam pęnam imponit, ſed executionem tantùm ipſius irregularitatis præſcribit, abſque ſpe diſpẽſationis. Quę interpretatio eſt probabilis; iuxta illam verò dicendum eſt ibi non imponi pęnam, ſed mandari tantum executionem pęnæ iam impoſitæ per canones. Veriſimilius autem eſt, prćter irregularitatem, quæ iure ipſo incurritur, mandari ẽt depoſitionem perpetuam per iudicem imponi, qñ concurrunt omnes circunſtantiæ ibi deſignatę, ſ. q. excõicatio eſt qualificata (vt ſic dicam) ideſt, reſeruata Pontifici, & cum plena cognitione illius ordines ſuſcipiuntur. Nam de alijs clericis ſecularibus, qui ex ignorãtia iuris, vel facti in eo ſtatu ordinantur, ibi ſupponitur manere irregulares, & non poſſe per alium, q̃ per Summũ Pontificem diſpenſari, eis vero non imponitur depoſitio perpetua: ſignũ eſt ergo pro priorib. eſſe aliã pęnam à iudice imponendam præter irregularitatem. Inferiùs verò in ver. *Si autem*, dicitur, monachos dicto modo ordinatos manere ſuſpẽſos ab executione ſuſcepti ordinis, & officij; quę pęna ipſo facto imponitur, ideoque credi poteſt ſuſpenſionem ibi latè ſumi pro irregularitate. Ego verò exiſtimo eſſe nouam pœnam impoſitam

quando

quando concurrunt dictæ circunſtantiæ; cuius ſignum eſt, quia non ſolùm ab ordine, ſed etiam ab officio ſuſpenſio imponitur, à quo irregularitas non ita generatim ſeparat, quia ſuſpenſio ab officio, vſum etiam iuriſdictionis impedit, quem non impedit irregularitas.

7 6. Exemplum ex c. Quoniam 47. diſt.

Sexta verborum forma ſumi poteſt ex capit. *Quoniam*, 47. dict. ibi, *Deijciatur à clero, & alienus exiſtat à regula*. Ex quibus priora verba apertè ſignificant depoſitionem, vt Gloſſa ibi intellexit, quia & verbum de futuro eſt, & actionem hominis requirit, & prætereà ad imponendam illam pęnam probatio poſtulatur, vt probant illa verba, *Si quis inuentus fuerit, &c.* Illa autẽ poſtrema verba, *alienus exiſtat à regula*, videtur magis indicare irregularitatem, tamen reuera non ſignificant diſtinctam pęnam: vnde alia tranſlatio Concilij Nicęni can. 18. ita habet, *Abſcindatur a clero, & alienus ab Eccleſiaſtico habeatur gradu*, & ita refertur 14. quæſt. 4. capit. *Quoniam*, de eadem etiam depoſitionis pęna ab homine imponenda ſermo eſt in cap. *Epiſcopus*, diſt. 41. cùm dicitur, *Deijci ab officio ſuo præcipimus*, & in capit. vlt. diſt. 55. ibi. *Benè fraternitas tua fecit, ab officio eum presbyterij remouere*. Et ſimilia multa facilè inuenientur. Solùm eſt obſeruandum, quòd licèt irregularitas ipſo facto incurratur, nihilominùs ad officium prælati pertinet efficere, vt irregularitas ab aliquo contracta obſeruetur, & executioni mandetur. Vnde fit, vt aliquando poſſint canones de hac executione loqui: oportet tamen vt de tali irregularitate ex alijs iurib. conſtet: & ideo ſemper verum eſt, ex ſolis verbis de futuro, quę irregularitatem apertè non exprimunt, ſed potiùs requirunt actum hominis, non ſatis poſſe colligi irregularitatem.

Cap. Epiſc. d. 41. Cap. vlt. d. 55.

Secunda generalis concluſio.

SEcundo principaliter dicendum eſt, quamuis priuatio ordinum ex vi verborum canonis ipſo iure feratur, non ſemper ferri irregularitatem, niſi vel ex verbis expreſſis, vel ex alijs indicijs ſufficientibus colligatur. Probatur: quia depoſitio, vel ſuſpenſio perpetua ipſo iure lata eſt pęna ab irregularitate diſtincta: ſed hæc ſolet in iure vocari ordinum priuatio: ergo talis priuatio, etiam ipſo iure poſita, indifferens eſt ad irregularitatem, & nonnulla alia impedimenta canonica: ergo, vt ſignificetur irregularitas, neceſſaria ſunt verba, aut indicia ſpecialiora. Quoniam, ſi verba in proprietate ſumpta depoſitionem, vel ſuſpenſionem ſignificent, pro illis pœnis, vt ab irregularitate diſtinguuntur, ſumenda ſunt, niſi aliud cogat. Imò, ſi ſint ambigua, & ex ſe indifferentia ad irregularitatem, vel ſuſpenſionem, & ex alijs circunſtantijs litteræ aliud non conſtet, potiùs de ſuſpenſione, quàm de irregularitate interpretãda ſunt, tum quia illa eſt mitior pęna, tum etiam, quia irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis: non poteſt autem dici in iure expreſſum, quod verbis adeo ambiguis, & generalibus propoſitum eſt.

9 Exẽplis demonſtratur cõcluſio quoad priorem partem.

Exemplis rem declaremus. Primum quoad priorem partem ſumi poteſt ex cap. 1. de Homi. in 6. ibi, *Excommunicationis, & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto:* nam ibi non irregularitas fertur, ſed depoſitio. Simile habetur in Extra. 2. de Simonia. Exempla verò alterius partis ſumi

A poſſunt ex c. *Teugnaldum*, 11. quæſt. 3. in verbis illis, *Omni iudicamus ſacerdotij officio manere penitus alienos*. Quæ verba priuationem ſacerdotij ſignificant, & tamen per ea non fertur irregularitas, ſed depoſitionis pęna: vnde ſtatim ſubditur, *Prædictis autem depoſitis, &c.* Aliud exemplum ſumi poteſt ex cap. *Qui ſemel*, diſt. 50. vbi ſic habetur, *Qui ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps iam depoſitus erit, nullumq; gradum ſacerdotij poterit adipiſci*. Nam licèt verbum illud ſit de futuro, tamẽ ex illis particulis adiunctis, *deinceps iam*, videtur determinari ad ſignificandam pœnam ipſo facto: nam ex vi illarum ſignificatur, ex tunc, à tempore commiſſi criminis fore depoſitum. Vnde aliqui exiſtimant illam eſſe ſufficientem formam latæ irregularitatis, præſertim adiunctis illis vltimis verbis, *nullum gradum ſacerdotij poterit adipiſci*. Ego verò de

Extra. 2. de Simõ. Exẽpla 2. partis. Ca. Teugnald. 11. q. 3. 2. Excõ. & Qui ſemel diſt. 50.

B propria depoſitione verba intelligo vt ſonant; & valde probabile exiſtimo, ibi non eſſe depoſitionem ipſo iure latam, ſed ferendam cum Turrecremata, & alijs. Quod colligo in primis ex qualitate criminis, pro quo illa pœna imponitur, ſcilicet, *pro quolibet lapſu*, carnis (vt omnes exponũt) poſt ordinationem, incredibile autem eſt tã grauem pęnam fuiſſe impoſitam ipſo facto pro huiuſmodi caſu adeo humano, & qui tam frequẽs eſſe poteſt. Vnde in cap. *Presbyter*, diſt. 82. ſic habetur, *Presbyter ſi fornicationem fecerit, quãquam ſecundum canones Apoſtolorum debeat deponi: tamen, &c.* quam depoſitionem ſolùm ſuſpenſionem quandam fuiſſe colligo ex capit. *Hi qui*, 15. quæſt. 8. Quod ergo in diſtinct. cap. *Qui ſemel*, dicitur, deinceps fore depoſitum, ita exponendũ

C. Presbyter. 82. d.

C eſt, id eſt, deinceps deponetur, ſtatim ac de crimine conſtiterit. Vnde quod ſubditur, *nullum gradum ſacerdotij poterit adipiſci*, intelligitur poſt depoſitionem, ſeu ex vi illius; atque ita ex vi illius formæ non colligitur irregularitas. Atq; ad eundem modum exponendum exiſtimo canonem 14. Apoſtolorum in verbis illis, *Eum non amplius celebrare iubemus*: nam ſeparatio à celebratione, & ratione ſuſpenſionis, & ratione irregularitatis conuenire poteſt; & ideo potius de ſuſpenſione illa pęna interpretanda eſt, maximè conſiderato delicto, pro quo imponebatur, ſcilicet, propter tranſitum clerici ab vna parochia in aliam ſine licentia Epiſcopi. Imò etiam incertũ eſt, an illa forma verborum contineat pęnã ipſo facto incurrendam, ſeu præceptum directè impoſitum ipſi delinquenti, ne vlterius miniſtret, vel

Can. 14. Apoſt.

D tantum abſolutè præcipiatur, vt ei talis imponatur pęna, nam verbum, *iubemus*, abſolutè ſumptum non amplius ſignificat in omni rigore. Vnde alia tranſlatio habet, *Hunc vlterius miniſtrare non patimur*. Atque ita videtur tacitè exponi in Concilio Antiocheno 2. c. 10. Ex his ergo exemplis poterit de alijs ſimilibus iudiciũ ferri.

De indicijs quibus colligatur irregularitas in iure lata.

STatim verò occurrit inquirendum, quęnam ſint indicia, vel circunſtantiæ ex quibus ſufficienter colligi poteſt, ſimilem pęnam eſſe irregularitatem, & non aliud impedimentum canonicum: quando irregularitas non proprio nomine ponitur, ſed per effectus, vel alia generalia verba. Reſpondetur, varia ſigna aſſignari ſolere, nõ tamen omnia eſſe certa. Vnum eſt, ſi talis pęna 10

1. Indicium.

auferenda

auferenda dicatur per diſpenſationem: nam in hoc irregularitas diſtinguitur à cenſuris, quòd non per abſolutionem ſicut illæ, ſed per diſpenſationem tollitur, vt infra dicemus. Sed hoc indicium non eſt ſufficiens, vt ſuprà tetigi in materia de Suſpenſione, quia tolli per diſpenſationē, licèt propriè non conueniat cenſuris, non tamē eſt proprium irregularitatis; ſed etiam conuenit depoſitioni tam à iure, quàm ab homine latæ, & ſuſpenſioni, quæ pura pœna eſt, & ad certum tēpus, vel perpetuò definitè fertur, vt citato loco oſtendi.

11 2. Indicium. Secundum indicium eſſe poteſt, ſi talis priuatio feratur ſine culpa, quamuis non ſine cauſa. Nam in primis hoc videtur eſſe indicium certum, quòd tale impedimentum contrahitur ipſo facto, poſita tali cauſa, ſeu conditione: quia non ponitur vt pęna: ergo ad illud contrahendū non requiritur vis coactiua Iudicis, aut eius ſententia vel iudicium, niſi interdum ex accidenti, ſi cauſa ſit dubia. Deinde videtur proprium irregularitatis inter omnia canonica impedimenta, quòd poſſit ſine culpa contrahi. Hoc verò indicium in primis non eſt adæquatum, quia non omnis irregularitas incurritur ſine culpa. Deinde, licèt vbi inuenitur regulariter ſit vehemens & ferè certum, interdum tamen videtur deficere, quia aliqua ſuſpēſio ab executione ordinum poteſt contrahi ſine culpa, vt in propria materia tactum eſt. Opinor tamen id nunquam contingere in ſuſpenſione, quæ eſt per priuationē vſus ordinis priùs legitimè obtenti cum libero iure vtendi illo, quia nemo priuatur hoc iure ſemel acquiſito ſine culpa, ſecluſa irregularitate. Solū ergo contingit per ſuſpenſionem quæ eſt per præuentionem, vt ſic dicam, ſeu per non collationē talis vſus ſimul cum ipſo ordine. Vnde hoc non contingit, niſi ipſamet ordinatione, ob aliquem defectum ordinantis, nam ex impotentia dātis, mirum non eſt, quòd alius nō recipiat aliquem vſum etiam ſine culpa ſua. Facta ergo hac exceptione, in reliquis caſibus exiſtimo illud indiciū eſſe optimum, ſupponendo impedimentum, de quo agitur eſſe priuationē ordinis, vel vſus eius. Quod ideo aſſero, quia aliæ inhabilitates Eccleſiaſticæ in ordine ad beneficia, vel prælaturas, etiam poſſunt ſine propria culpa contrahi, iuxta c. 1. de Filijs presbyt. cap. *In quibuſdam*, de Pœnis cum ſimilibus. Propter quod aliqui has etiā inhabilitates irregularitates vocant; non ſunt verò ex his, de quibus nunc agimus.

12 3. Indicium. Tertium indicium eſt, quando per legem ponitur impedimentum ordinibus, quod poſt peractam pęnitentiam manet, argumento textus cum Gloſſa in c. *Niſi*, verbo, *Præter*, de Renuntiatione. Sed hoc commune eſt cenſuris. Quæ tamen in hoc differunt, quod per ſe loquendo tollendæ ſunt poſt condignam ſatisfactionem, quod non ita eſt in irregularitate. Sed adhuc manet aliud indicium commune ſuſpenſioni, quæ eſt pęna vindicatiua, vel ſimpliciter, ſi perpetua ſit: vel pro tempore deſignato, ſi habuit certum terminum. Determinabitur autē illud indiciū ad irregularitatem, ſi tale impedimentum commune ſit laicis. Ratio eſt, quia tunc non poteſt eſſe depoſitio, aut ſuſpenſio, hæ naq; propriè ſunt clericorū, ergo eſt irregularitas, qua nullū aliud impedimentum fingi poteſt. Cōfirmatur ex dictis circa definitionem irregularitatis: nam hoc impedimentum, quod extenditur ad laicos, per

A ſe ac primariò priuat ipſis ordinibus, ſeu acceptione illorum, quod eſt proprium irregularitatis. Vnde hoc potiſſimum eſt in verbis canonū conſiderandum, an directè intendant excludere ab ordinum ſuſceptione: quod, ſi ex verbis non ſatis expreſsè conſtiterit, indicium infallibile erit, ſi illa priuatio etiam laicos comprehendat: quod varijs exemplis ſtatim confirmabimus.

Priùs enim interrogare poteſt aliquis, eſtò hoc indicium ſit certum, an ſit adæquatū: quod eſt quærere, an omnis irregularitas ſit communis laicis, vel ſit aliqua clericorū propria. Reſpódeo, ſi ad formalitatem irregularitatis reſpiciamus, de ſe quamlibet irregularitatem eſſe cómunem laicis, maximè ſi ſit irregularitas ſimpliciter & totalis. Si autem reſpiciamus ad cauſam irregularitatis, aliquādo eſt ita clericorum propria, vt non poſſit in laicis inueniri, vt patet in B irregularitate, v.g. quæ contrahitur propter violatam excommunicationem per executionem ordinis Eccleſiaſtici: hæc enim cauſa non poteſt in homine merè laico reperiri. Et ideo in his irregularitatibus, quę ob dictam cauſam ſunt propriæ clericorum, aliquando poteſt eſſe res magis obſcura; an ſcilicet talis pęna ſit vera irregularitas, vel tantum ſuſpenſio, ſi nomē irregularitatis in ipſo iure nō exprimatur. Exiſtimo tamen, regulariter loquendo pro huiuſmodi caſibus eſſe ſufficienter, & ſub proprio nomine expreſſam in iure irregularitatem. Si alicubi tamen nō fuerit res ita clara, conſideranda erunt alia verba. 13 An ſit aliqua irregularitas clericorū propria.

Ex dictis colligere poſſumus nónullas dicēdi formulas, quæ in iure inueniuntur, ſufficienter indicantes irregularitatem, vt ſunt omnes illæ quæ excludunt hominē ab ordinatione ſeu cleri C catu. Prima can. 18. Apoſtolorum, *non poteſt eſſe clericus*. Secunda can. 21. *Ne ſit clericus*, ſcilicet, qui ſe ipſum mutilauit. Vnde quod ſtatim ca. 22. de clerico idem crimen cōmittere dicitur, *deponatur*, planè non ſignificat ſententiā depoſitionis, ſed executionē irregularitatis contractę, quā ipſemet crimínoſus p ſe obſeruare tenetur, etiāſi ab alio nō cogatur. Et ideo in Conc. Niceno 1. cap. 1. vbi canones repetuntur, dicitur, *Abſtinere conuenit*, vel vt alia habet tranſlatio, *ceſſare debet*. Quæ cū alijs habētur diſt. 55. c. *Si quis*. Tertia ex can. 60. Apoſtolorū, *Ad clerū ne promoueatur:* & videtur eſſe Sermo de illo, qui iuris infamiā cōtraxit. Et ſimilia verba habentur in c. *Clericus*, 3. 46. d. Quarta ex can. 78. Apoſtol. *Ne fiat clericus*, loquitur de Energumeno. Quinta ex c. 1. de Cleric. non ord. miniſtr. *Nunquam ordinetur*, loqui- D tur de omni nō ordinato, qui in ordinibus ficte miniſtr. Circa has verò tres vltimas formulas aduertere oportet, dari per verba de futuro, & p̄ceptiua, quæ per ſe potius diriguntur ad prælatos Eccleſiæ, quā ad ipſos crimínoſos, & ideo videri poſſent nō continere pœnam ipſo iure latā, quia requirūt actionem hominis, ad quem dirigitur tale præceptum. Nihilominus tamen hoc non obſtat, quominus verba illa ſufficiant ad irregularitatem ferendam. Eſt enim conſiderandū, illa verba non præcipere impoſitionē pęnæ, ſed executionem, & ideo ſupponere pęnam iam incurſam, ſeu (quod perinde eſt) illam efficaciter imponere in actu exercito. Sicut ſi excommunicatio à canone feratur ſub hac forma; *Si quis hoc fecerit, nullus cum eo communicet*, ſignificatur, excommunicationem ferri ipſo facto, vt in ſuperiorib. dictum eſt. Ratio verò eſt, quia executio pęnæ

14 Nōnullæ irregularitatis formulę ponūtur. 1 2 Cōc. Nice. 3 4 5 Notādū circa tres vltimas formulas.

ſupponit

ſupponit pœnam impoſitam; ergo quando lex ſimmediatè præcipit priuationem aliquam, vt obſeruandam ex vi ſua, ſimul imponit illam priuationem vt pœnam, vel impedimentum ipſo facto incurrendum, ſiue id præcipiat ex parte ipſius rei qui abſtinere debet, ſiue aliorum qui illum debent vitare: hæc enim duo correlatiua ſunt, & in vno aliud includitur. Et ideo interdum lex fertur explicando prohibitionem ex parte perſonæ quaſi patientis, interdum verò ex parte ipſius agentis, vt in dictis formis, & clariùs in cap. *Præcipimus*, d.34. ex Greg. lib.2. Epiſt.25. *Præcipimus ne vnquam illicitas ordinationes facias*, & infrà, *Si quos huiuſmodi repereris, non audeas promouere*. Loquitur autem apertè de bigamia, & alijs defectibus inducentibus irregularitatem, Similiter in c. *Si laici*, d.34. dicitur, *Ad miniſterium Eccleſiaſticum nullo modo adducatur*. Et in cap. ſequent. *Non admittatur ad clerum*.

25 Sexta forma ſumi poteſt ex cap. *Curandum*,
34. d. *Non aſpiret ad ordines*, & loquitur de biga-
mo. Et in originali, Conc. Romano ſub Hila-
rio. c.2. Statim additur de ſimili irregulari, *Repel-
lendum eſſe, &c.* Et in c. 3. de alijs irregularibus
dicitur, *Ad ſacros ordines aſpirare non audeant*. Se-
7 ptima ſumi poteſt ex c. vlti. 55. d. ibi, *Illi non poſ-
ſunt ſecundum canones ſacerdotij iura concedi*. Si-
cut etiam in can. 16. Apoſtolorum dicitur, *Non
8 poteſt eſſe ex numero ſacerdotali*. Octaua ſumi po-
teſt ex c. *Miror*, 50. d. ibi, *Sacerdotio priuatus*: quanquam enim hoc verbum generale ſit, & degradationem, vel depoſitionem ſignificare poſſit, tamen ex circunſtantijs, & materia de qua agebatur, ſcilicet, de homicidio voluntario, ſatis determinatur ad ſignificãdam irregularitatem. In quibus formis aduertere licèt, ſæpe fieri mentionem ſolius ſacerdotij. ideoq; non videri verba ſufficientia ad inducendam irregularitatem totalem, quę includat priuationem inferiorum ordinum. Nihilominus tamen dicendum eſt, regulariter per illa verba ſignificari totalẽ irregularitatem, vel nomine ſacerdotij totum ſtatum clericalem comprehendendo, vel certè quia inferiores ordines ad ſacerdotium ordinantur: & ideo qui à ſacerdotio remouetur ſimpliciter, ac perpetuò, ad alios etiam ordines cẽſetur fieri inhabilis, niſi talis ſit irregularitas, quæ alios ordines ſupponat, & ſine crimine contrahatur, vt in ſuperioribus tactum eſt, & ex dicendis in particulari euidentiùs conſtabit. Hunc autẽ eſſe ſenſum dictorum canonum conſtat ex d. c. *Miror*, ibi, *Sacerdotio priuatus*, & tamen loquitur de homicida: & ſimiliter loquuntur de bigamo canones Apoſtolorũ: & idem reperietur in alijs. Dico autẽ, *regulariter*, quia aliquando eſt propriè, & in particulari ſermo de ſacerdotali ordine; quod ex circunſtantijs legis colligendum erit. E contrario verò cùm de irregularibus dicitur, nõ admitti ad clerũ, vel ad Eccleſiaſticum miniſteriũ; ſumendus eſt clerus propriè prout per Eccleſiaſticos ordines conſtituitur. Aliquando enim comprehenduntur, ſub cleri nomine omnes Eccleſiaſticę perſonę, in quibus ſunt religioſi, etiãſi ordinẽ non habeant: quomodo ſumitur in cap. *Duo ſunt*, 12. q.1. & in c. *Si quis ſuadente*, 17. q.4. propriùs verò ſumitur pro ſolis miniſtris Eccleſiaſticis, ſoletq; formaliter à monachatu diſtingui, vt in c. *Alia*, cum multis, 16. q.1. Atque in hac proprietate ſumitur in canonibus, quæ illis verbis irregularitatem imponunt.

Per priuationẽ ſacerdotij ſæpe totalis irregularitas ſignificatur.

Clericus in quo ſenſu in lege ferè de irregularitatẽ ſumatur.

Vltimò præter dictas formulas numerat aliàs Maiol. lib.1. c.1. de Irregularitate, quæ vel non inueniuntur, vt quomodo citatur ex c. *De laicis*, d. 34. nullum eſt enim tale caput in illa diſt. 12. autem q. 2. vbi inuenitur, nullum habet verbũ, quod irregularitatem indicet: Vel non ſunt verba iuris canonici, ſed Gratiani, vt quæ citantur ex d.81. poſt c.1. verſ. *Quolibet*, ibi, *Ordinari non debet*, quæ ibi non ſignificant irregularitatẽ, ſed obligationem non ordinandi indignos, Similiaque ſunt quæ citantur ex d. 42. in princ. ibi, *Prohibendi ſunt à ſacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni*. Vel certè talia ſunt verba, quæ cenſuram potiùs, vel ad ſummum pœnam Eccleſiaſticam in communi ſignificant, vt in cap. *Tanta*. d.86. ibi, *Fixa iam maledictione feriremus*. Quæ verò citantur ex c. *Conſequens*, d.88. *A clericalibus officijs abſtinere cogantur*, ſuſpenſionem apertè ſignificant, & ferendam potiùs quàm latam. Sicut etiã illa ex c. *Epiſcopi*, 12. q.1. *Communione priuetur*, ſignificant excõicationẽ ferendã. Deniq; addit prædictus author, ſæpe iura canonica vti hac voce, *Animaduerſio*, quæ vox iure ciuili accipi ſolet pro pœna debita pro capitali crimine; quomodo videtur accipi in c. *In nonnullis*, de Iudęis, vnde reſpectu clericorum ſignificare dicitur degradationem, poſtquam tradendus eſt clericus brachio ſæculari, & citat Felin. in d. c. *In nonnullis*, & Hoſtieſ. in c. *In quibuſdam*, de Pœnis, nu.5. qui nullam mentionem faciunt irregularitatis. Sed Maiol. de ſuo addidit, vocem illã conſequenter ſignificare irregularitatem; ſed formaliter nõ ſequitur, niſi aliunde cõſtet, quia degradatio, nec eſt irregularitas, nec illã ſecũ affert ꝓpriè loquẽdo. De illa ergo voce, *Animaduerſio Eccleſiaſtica*, rectè cõcludit Felin. ſuprà in fine, cũ Dominico, eſſe ambiguam, & valde generalem, & iuxta materiã ſubiectã de illa iudicandum eſſe. Et ego addo magis ſignificare pœnã ab homine imponendã, quàm à iure latam, & ideo raro ad irregularitatem accommodari.

DISPVTATIO XLI.

De modis quibus tollitur irregularitas, præſertim de diſpenſatione eius.

ANtequam ad particulares irregularitates deſcendamus neceſſe eſt, vt ſicut generalem doctrinam de irregularitate, quantum ad eius inſtitutionem, & effectionem tradidimus, ita etiam de modis quibus auferri poteſt dicamus. Supponimus autem irregularitatem auferri poſſe, vt conſtat ex Eccleſiæ vſu, & ex eo, quòd neque eſt impotentia ſimpliciter, neque pœna irremiſſibilis. Quanquam non deſint, qui diſtinctione vtantur, dicentes, quãdam eſſe irregularitatem magnam, quæ diſpenſatur, aliam verò maximam, quæ nunquam diſpẽſatur, vt quòd cæcus ordinetur. Sed non eſt neceſſaria diſtinctio, quia ſi defectus talis ſit, vt omnino ſit indiſpenſabilis, reuera non eſt

Irregularitas pœna auferibilis.

Maio. li. 1. de Irregul. ca.2. nu.12.

propria

propria irregularitas, ſed erit impotentia aliqua, vel impedimentum iure diuino, vel naturali impediens, vel ſimpliciter, vel dignè recipere, vel miniſtrare ordines. Si verò impedimentum eſt diſpenſabile, quod maiorem vel minorem requirat cauſam, & quod frequentius, aut rariùs diſpenſetur, non refert, neque variat rationem irregularitatis. Suppoſito ergo, quancumque propriam irregularitatem tolli poſſe ſaltem per diſpenſationem, duo à nobis præcipuè videnda ſunt. Primum an poſſit aliquando ſine diſpenſatione tolli, & conſequenter quæ requirantur ad talem diſpenſationem. Secundum apud quem ſit poteſtas diſpenſandi in hoc defectu.

SECTIO I.

Vtrum poſſit irregularitas aliter quàm per diſpenſationem tolli.

1 Ratio dubit.

RAtio dubitandi eſſe poteſt, quia irregularitas eſt impedimentum de ſe perpetuum iure canonico introductum: ergo nunquam poteſt tolli, niſi per diſpenſationem in iure. In contrarium verò eſt, quia cenſura non tollitur per diſpenſationem, ſed per abſolutionem ergo etiam irregularitas, nam videtur eſſe eadem ratio. Aliunde verò etiam apparet neque abſolutionem, neque diſpenſationem eſſe neceſſariam, vel poſſibilem, quia vel ceſſat cauſa irregularitatis, vel non: ſi ceſſat, eo ipſo tollitur irregularitas ſine alia indulgentia ſuperioris, ex regula illa, *Ceſſante cauſa, ceſſat effectus*, quæ in præſenti maximè locum habere videtur. Quia irregularitas fertur præcipuè propter indecentiam; hæc autem aufertur ceſſante cauſa, ergo aufertur etiam irregularitas. Vnde è contrario ſi cauſa non ceſſauit, nõ poterit tolli irregularitas etiam per diſpenſationem, quia ſemper manet indecentia: non videtur autem poſſe per diſpenſationem fieri, vt cum indecentia licitè ordines ſuſcipiantur, vel adminiſtrentur.

2 Regula vniuerſalis. Syluest.

In hac re communis doctrina eſt, irregularitatem, & per diſpenſationem, & alijs modis tolli poſſe. Ita Syluest. verb. *Irregularitas*, in fine, & alij Summiſtæ eodem verb. Qui præcipuè tres modos aſſignant tollendi irregularitatem, ſcilicet, per baptiſmum, per religionis ingreſſum, & per diſpenſationem.

De ablatione irregularitatis per baptiſmum.

Sed quod ad baptiſmum attinet, dictum in ſuperioribus eſt, ante illum nullam eſſe propriam irregularitatem, & ideo non propriè dici, irregularitatem tolli per baptiſmum, ſed dicendum potiùs eſſe, defectum exiſtentem in homine ante baptiſmum non reddere hominem irregularem poſt baptiſmum. Hęc autem regula ſub hac generalitate non admittitur ab omnibus:

Richar. opin.

Nam Rich. quodlib. 2. 22. abſolutè negat irregularitatem aliquam tolli per baptiſmum, etiam illã, quæ propter culpam contrahitur, quia irregularitas, inquit, nõ contrahitur ſub ea ratione qua culpa eſt, ſed ſub aliqua alia.

Aliorũ ſentẽtia.

Alij generaliter admittunt illam regulam, eſtque conſentanea doctrinæ Hieronymi Epiſtol. 83. ad Oceanum.

Hieronymus. 3. opin.

Alij diſtinctione vtuntur: nam de irregularitate, quæ prouenit ex peccato, vel ex ſequela peccati, quæ eſt infamia, aſſerunt non induci in baptiſmo propter peccata, quæ præceſſerunt. De alia verò irregularitate, quæ ſine peccato contrahitur, oppoſitum docent. Quę fuit opinio Hoſtienſis, Ioannis Andreæ, & aliorum, quam videtur ſequi Maiol. lib. 1. de Irregul. cap. 2. num. 8. reg. 13.

Hoſtien. Io. And. Maiol. 4. opin. Abbas.

Sed tamen Abbas in cap. *Gaudemus*, num. 6. de Diuortijs, cum alijs, licèt admittat primum membrum huius diſtinctionis, ſecundum ſubdiſtinguendum putat, nam in aliquibus admittitur, vt in illa quæ prouenit ex bigamia, iuxta ſententiam Ambroſij lib. 3. Epiſt. 25. & Auguſtini lib. de Bono coniugali cap. 18.

Ambroſ. Auguſtinus. Syluest.

Idemque eſſe de Irregularitate ex defectu natalium affirmat Syluester ſuprà quæſtio. 28. Addunt tamen hi Doctores, aliquam irregularitatem, quæ ſine culpa contrahi ſolet, vt eſt illa quæ dicitur ex defectu lenitatis, impediri ratione baptiſmi. Quod etiam tenet Angelus verb. *Irregularitas*, 2. & Armilla num. 87.

Angel. Armill.

Sed hoc loco non poſſumus particulares quæſtiones tractare, aut definire. Et ideò neque poſſumus regulam omnino generalem conſtituere, nam hæc pendet ex particularibus quæſtionibus.

Cõcluſ.

Poſſumus autem cum hac exceptione generatim dicere, In homine denuò baptizato nullam manere irregularitatem ratione præcedentium actionum, aut conditionum, niſi vbi oppoſitum ſufficienter in iure conſtiterit. In hoc enim videntur ferè conuenire Doctores citati. Et congrua ratio reddi poteſt, quia per baptiſmum denuò regeneratur quis, & efficitur quaſi nouus homo: & ideò per ſe loquendo, ac regulariter, omnis macula, & indecentia ab eo tollitur, præſertim illa quæ in culpa fundatur. Deinde, omnis irregularitas eſt de iure poſitiuo: omne autem poſitiuum ius, generatim loquendo, dirigitur ad baptizatos: ergo nõ eſt extendendum ad defectus commiſſos ante baptiſmũ, niſi id fuerit in iure expreſſum. Hæc igitur generalis regula contra Richardum obſeruanda eſt. An verò in caſu bigamiæ, vel alio admittenda ſit exceptio, ſuo loco dicemus.

De ſecundo modo ablationis irregularitatis per ingreſſum religionis.

3 Vide Felin. c. Cũ deputati. de Iudic. nu. 2. & Addit. 2. ibi.

CIrca ſecundum modum tollendi irregularitatem per ingreſſum religionis aduertendum eſt, aliud eſſe irregularitatem tolli per religionis ingreſſum ipſo facto, & ſine alia diſpenſatione, aliud verò irregularitatem ante religionis ingreſſum contractam, per illius ingreſſum fieri diſpenſabilem per religionem ipſam, ſeu prælatos eius. Rurſus in vtroque caſu loqui poſſumus, aut de iure communi, aut ex priuilegijs religionum. Hic præſertim loquimur de iure communi, de quo variæ ſunt ſententiæ.

1. ſententia. Gloſſa.

Quidam enim aſſerunt, omnem irregularitatem tolli per profeſſionem religionis. Quod tenuit Gloſſ. vlt. in cap. *Cùm deputati*, de Iudicijs citans cap. *Non liceat*, 19. q. vlt. vbi ſolùm dicitur, filium, qui ingreſſus eſt religionem, non poſſe licitè exhæredari à patre propter ingratitudinem quam ante religionem commiſerat, quod eſt longè diuerſum, nec poteſt extendi ad irregularitatem cum ſufficiẽti fundamẽto ex vi illius

illius textus. Eadem verò opinionem tenet Gloſſa in c.vlt.de Filijs presbyt. quæ etiam citat Authenticam de Monach.in princ. quæ communiter ad hoc allegatur: ſed immeritò, quia non loquitur de ingreſſu, vel profeſſione religionis, ſed de vita & conuerſatione religioſa; nec loquitur de irregularitate, ſed de macula morali, vt rectè

2. ſententia.

Gloſſa ibi expoſuit. Quocirca tam vniuerſalis regula non videtur in iure fundata. Et ideò alij diſtinguunt de irregularitate contracta ex peccato, vel ſine illo, & de poſteriori affirmāt tolli per ingreſſum religionis, non verò priorem. Et citatur

Gloſſ.

Gloſ. in c. *Quantumlibet*, 46. diſt. quæ non loquitur generaliter. Id autem aſſeruit Glo. in c.2. de Apoſtatis, quamuis in fine non videatur eſſe conſtans in hac ſententia: neque exiſtimo poſſe aliquam ex illis partibus ex iure generaliter probari.

3. ſententia & vera.

Et ideò alij negant poſſe aliquid circa hoc vniuersè affirmari, niſi hoc ſolùm, quòd illa tantùm irregularitas per religionē tollitur, cui hoc eſt iure conceſſum, quæ fuit ſententia Panorm. in c.2.de Apoſtatis, num.7.& per ſe conſiderata,

Abb.

videtur valde probabilis. Quia ſi alicubi iura loquuntur de hoc modo tollendi irregularitatē, non loquuntur in generali, ſed in particulari de vna vel alia, vt videre licet in c.1.de Filijs presb. cum ſimilibus. Neque in his rebus argumentū à ſimili eſt efficax, vt ſæpe dictum eſt. Vnde in alijs iuribus ſignificatur, eſſe neceſſariam diſpenſationem, faciliùs tamen concedendam in fauorem religionis, c.2.de Apoſtatis. Ergo nulla poteſt generalis regula aſſignari, ſed in ſingulis irregularitatibus conſulenda ſunt iura. Atq; hanc

Angel. Syluest. Armil. Soto.

partem ſecuti Ang. & Sylu.verb. *Irregularitas*, in fine, & Arm.nu.88. Addit verò Sot.4.d.25.q.1.art.3.nūc de facto hunc morem in religionib. ſeruari, vt omnis irregularitas per religionis ingreſſum tollatur, excepta bigamia, & homicidio voluntario, ſiue, inquit, hoc fuerit obtentum iure communi, ſiue conſuetudine vel priuilegio. Cuius quidem aſſertioni, quantum ad factū ſeu morem ſuæ religionis ſpectat, fidem adhibere poſſumus. Quod verò ſpectat ad ius commune, nullum ita generale reperitur. Priuilegia autem religionum conſulenda ſunt. Vtrum autem potuerit ſola conſuetudine introduci talis diſpenſatio, generalis quæſtio eſt de poteſtate iuriſdictionis, an per conſuetudinem acquiri poſſit, quę de varijs actibus ſæpè in ſuperioribus tractata eſt: & eodem modo eſt in præſenti definienda. Nā vbi fuerit talis conſuetudo, retinenda eſt, quia, licèt per ſe ſola non valeat dare iuriſdictionem, eſt tamen ſufficiens ſignum poteſtatis conceſſę, etiamſi fortaſsè nunc de expreſſo priuilegio nō conſtet. De hac igitur ratione tollendi irregularitatem circa ſingulas commodius dicemus: vbi etiam de priuilegijs religioſorum, quæ neceſſaria fuerint, attingemus: nam alia in proprium opus de Religione, reſeruamus.

De Ablatione irregularitatis per diſpenſationem.

4 Prima concluſio.

CIrca tertium modum dicendum in primis eſt, irregularitatem tolli poſſe per propriā diſpenſationem, nō verò per abſolutionē. Prior pars communis eſt, & probatur, quia ſicut diſpēſatio cadit in ius humanum, iuxta ca. *Propoſuit*, de Conceſſ. Præbend. ita etiam cadere poteſt in irregularitatem. An verò aliqua ſit excipien-

A da, dicemus infrà agentes de bigamia, in qua exiſtimatur hoc habere ſpecialem difficultatē, quia in cap. *Super eo*, 2. de Bigamis ſignificatur, in irregularitatem illam non cadere diſpenſationem, veruntamen non dicitur eſſe impoſſibilem, ſed difficilem. Altera pars declaratur, ſuppoſita differentia inter illa duo, quæ in hoc conſiſtere videtur, quòd abſolutio ſignificat actum iuſtitiæ, in quo cauſa aliqua ſeu iudicium terminatur: diſpenſatio verò ſolùm eſt quędam exceptio à communi lege ſeu prohibitione: & ideò illa duo habent rationem moralem valde diuerſam. Ratio ergo, ob quam diſpenſatio cadit in irregularitatem, & non propria abſolutio, eſt, quia irregularitas habet vim cuiuſdam abſolutæ prohibitionis vel perpetuæ ſimpliciter; vel pro tali tempore, ſeu durante tali ſtatu

B rerum: & ideò quantumcumque hominem pœniteat ſui delicti, vel cauſam ſuam in iudicium afferat, nunquam poteſt ex vi alicuius ſententiæ liberari à tali onere. At verò non obſtante hac conditione irregularitatis, poteſt prælatus, qui poteſtatem habet ſuprà ius, hominem eximere à tali prohibitione. In quo ſeruandæ ſunt regulæ generales de requiſitis ad valorem, & honeſtatem talis diſpēſationis: nam eadem ratio eſt de hac, & de qualibet alia, quæ circa humanum ius verſetur.

Secundò dicendum eſt, Vt diſpenſatio in irregularitate locum habeat, neceſſe eſt, vt cauſa 5

2. concluſio. Varij irregularitatū modi quoad perpetuitatē cauſæ.

irregularitatis duret: nam illa ceſſante, per ſe ceſſat irregularitas, nec eſt neceſſaria diſpenſatio. Vt hoc explicemus, diſtinguere poſſumus varias irregularitates quoad perpetuitatem cauſæ. Quædam eſt habens cauſam omnino immuta-

C bilem: huiuſmodi eſt omnis illa, quæ fundatur ſolùm in actu præterito, quatenus ſemel factus eſt, quia quod factum eſt, infectum eſſe nullo modo poteſt; & hæc irregularitas eſt de ſe perpetua quandiu perſona durat. Huiuſmodi eſt irregularitas ex defectu natalium, quæ ſolùm fundatur in conceptione ſine vero matrimonio. Similis eſt irregularitas ex homicidio; ſufficit enim occidiſſe, etiamſi per miraculum homo occiſus poſteà reſurgeret. Denique idem eſt in omni irregularitate ex delicto contracta, quia non fundatur in delicto, vt perſeuerāte moraliter ſeu habitualiter, ſed in hoc ſolùm, quòd fuerit commiſſum. Et ob hanc rationem, quantumuis peccatum per pœnitentiam, vel abſolutionem tollatur, hæc irregularitas manet, donec per diſpēſationem tollatur. In his ergo irregularitatibus ſolùm habet locum hic modus auferendi illas à

D ſubiecto manente, quia ſtatus cauſæ neceſſariò ſemper durat. Alię verò ſunt irregularitates, quę

Secūdus.

& temporalem cauſam habent, & expreſsè feruntur ſolum pro illo tempore pro quo cauſa durat: huiuſmodi eſt irregularitas ex defectu ętatis, quæ propterea ſolùm durat, durante tali ætate, & conſequenter diſpenſatio ſolùm habet in ea locum quandiu durat cauſa ſeu tempus irregularitatis: quo tempore durante poſſe talem diſpenſationem concedi, pręter rationem ſuprà factam vſus ipſe ſatis confirmat.

Tertiò ſunt aliæ irregularitates, quæ habent 6

Tertius.

cauſam quæ non conſiſtit tantùm in actu præterito, ſed in aliqua re vel priuatione permanente, & durabili, qualis eſt ægritudo, vel debilitas corporis, aut alius ſimilis defectus, qui aliquādo ſolet eſſe naturaliter immutabilis, vt eſt defectus vnius,

vnius, verbi gratia, vel quid ſimile; & tunc nulla A
eſt difficultas, quin per diſpenſationem iuſtam auferri poſſit talis irregularitas ſecluſo miraculo. Aliquando verò talis cauſa ceſſare poteſt naturaliter, vt ſi lepra auferatur, vel debile membrum priſtinæ ſaluti reſtituatur. Et tunc eſt generalis regula, ceſſante cauſa irregularitatis ceſſare irregularitatem, abſque alia diſpenſatione, iuxta illud Ambroſij epiſtol. 82. *Vbi cauſa non hæret, vitium non imputatur*, & habetur in capit. *Neophytus*, diſt. 61. & eſt communis ſententia cũ Gloſſa in cap. *Poſt tranſlationem*, verb. *Ceſſante*, de Renunciat. argumento illius textus, & in cap. *Super eo*, de Electione. Quibus locis Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij diſputant de ſenſu illius propoſitionis vulgaris, *ceſſante cauſa, ceſſat effectus*, capit. *Cum ceſſante*, de Appellat. cum alijs. Omiſſis tamen eorum doctrinis, & diſtinctionibus, in præſenti materia ſermo eſt de cauſa B
intrinſecè (vt ſic dicam) conſtitutiua irregularitatis, quia ponit in ſubiecto intrinſecam rationem eius, qua ablata tollitur (vt ſic dicam) materia illius irregularitatis. Exemplum afferre poſſumus ex canone 78. Apoſtolorum, vbi primum ſic dicitur, *Si quis dæmonem habet, ne fiat clericus*: ſtatim verò ſubiungitur, *Purgatus autem recipiatur, & ſi ſit dignus, fiat*. Idem eſt de defectu ignorantiæ, ſi ſupponamus irregularitatem inducere, nam ſi ignorantia tollatur, tollitur materia ipſius irregularitatis, argumẽto cap. *Statuimus*, 61. diſt. Idemque eſt ſuo modo in infamia, ſi verè & omnino auferatur, vt ſaltem in infamia facti poteſt contingere. In his ergo caſibus non eſt neceſſaria diſpenſatio, niſi quandiu cauſa non ceſſat, illa tamen durante, cum irregularitas duret, ita poterit diſpenſari ſicut quælibet alia.

Ambroſ.

Can. 78. Apoſtol.

7 Vnde obiter intelligitur quid cenſendum ſit C
de quodam modo auferẽdi irregularitatẽ, quem aliqui aſſignant, per abrogationem legis ferentis irregularitatem, vt ſi nunc, verbi gratia Eccleſia auferret legem, quæ illegitimos facit irregulares, eo ipſo auferretur talis irregularitas, quia efficacior eſt abrogatio, quam diſpenſatio. Eſt enim hæc ſententia mihi certa quantum ad duo. Primum quoad irregularitates nondum cõtractas, quia poſt abrogatam legem non contrahentur, vt per ſe notum eſt, cum ex efficacia legis pendeant. Secundum quantum ad irregularitates iã contractas ante tempus abrogationis ſine culpa, vt in exemplo poſito de illegitimis, abrogata lege, quæ illos facit irregulares, non ſolùm fierẽt habiles illegitimi, qui poſt à naſcẽtur, ſed etiam iam nati: & hoc probat optimè ratio facta de efficacia abrogationis. Item quia non eſt maior D
ratio de vna quàm de alia. De irregularitate verò iam contracta ratione delicti, res videtur dubia: quia illa eſt pœna iam impoſita propter delictum commiſſum: per abrogationem autẽ legis pęnalis quoad pęnam, quam imponit, licèt fiat vt in poſterũ talis pęna non incurratur propter tale delictum, non tamen remittitur pena prius inflicta propter delictum antea cõmiſſum: vt ſi Eccleſia nunc abrogaret legem prohibentẽ aliquid ſub pęna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, efficeret quidem vt in poſterum id committens non maneret excommunicatus, nõ tamen tolleret excommunicationem antea contractam per tale delictum; ſed neceſſaria eſſet illius abſolutio: ita ergo videtur de irregularitate dicendum. Quod profectò eſt ſatis apparens, maximè ſi in abrogatione legis ſint aliqua verba, quæ tempus abrogationis reſpiciant. Nihilominus tamen, ſi abrogatio ſimpliciter & abſolutè fiat, v. g. quòd homicida, aut rebaptizans iam non ſit irregularis, probabilior eſt dicta ſententia, quia talis abrogatio fauorabilis eſt, & ideò amplianda: verba autem illa de ſe indifferentia ſunt, & comprehendunt tam illum qui iam eſt homicida, quàm qui futurus eſt. Accedit quòd primaria ratio irregularitatis nõ eſt punitio, ſed decentia rerum ſacrarum, & ideò ſi per abrogationem legis iam non conſideratur in illo delicto indecẽtia aliqua in ordine ad ſacros ordines, non refert quòd delictum ipſum fuerit committendum, vel commiſſum. Secùs verò eſſet ſi non immediatè abrogaretur lex irregularitatis, ſed alia lex ferens cenſuram, per cuius violationem irregularitas contracta eſt, nam per talem abrogationem non auferretur irregularitas, quia lex, virtute cuius incurritur, ſemper integra manet: imò per abſolutionem à tali cenſura nõ aufertur irregularitas, quia ſunt impedimenta diuerſa.

De ablatione irregul. per abrogationẽ legis illam ferentis. Tripliciter cõparatur abrogatio legis ad cauſam irreg.

Rationes dubitandi in principio poſitæ ex dictis ſolutæ ſunt, præter vltimam, quæ intẽdebat, manente cauſa non poſſe irregularitatem diſpenſari, quia manet indecentia. Dicendũ eſt enim, hanc indecentiam non ſemper eſſe tantam, aut talem, vt ſecluſo iure poſitiuo reddat actum illicitum, ideoque, ea non obſtante, poſſe per diſpenſationem tolli irregularitatem: maximè cùm poſſit intercedere rationabilis cauſa, per quam illa minor decentia compenſetur. Semper tamen, in his precipuè irregularitatibus, quę ex defectibus animæ vel corporis proueniunt, cauere oportet, ne aliquid admittatur, quod reuera ſit contra decentiam miniſterij ſacri. 8

Rationibus dubitandi ſit ſatis.

SECTIO II.

Apud quos ſit poteſtas diſpenſandi in irregularitate.

SVpponendum in primis eſt, poteſtatem hanc ſpiritualem ac ſupernaturalem eſſe, & à Christo Domino conceſſam. Nam poteſtas ferendi leges, & diſpẽſandi in illis eiuſdem ordinis ſunt, & poteſtas ligandi & ſoluendi reſpectiuè ſumpta. Deinde ſuppono poteſtatem hanc iuriſdictionis eſſe: non eſt enim poteſtas ordinis: conſtat enim in vniuerſum diſpenſationem in lege actum iuriſdictionis eſſe, vnde tantùm à ſuperiore circa ſubditos exerceri valet. Poteſt autem (vt hoc obiter dicamus) hic actus dici iuriſdictionis voluntariæ, quia non pertinet ad coactionem, ſed potiùs ad fauorem & gratiam: aliquid verò participare poteſt de iuriſdictione coactiua, quatenus per poteſtatem ſuperioris etiam ab inuito auferri poteſt, quia irregularitas non pendet ex voluntate habentis, ſed imponentis illam. Suppono tertiò, poteſtatem hanc alicui conuenire ex immediata Chriſti conceſſione: aliquibus verò per alterius hominis communicationem. Ruſus poteſtatem hanc, in aliquo eſſe ordinariam, in alijs eſſe poſſe delegatam; nam quoad hæc omnia eadem eſt ratio de hoc actu iuriſdictionis, & de alijs. 1

Quædam ſupponũtur ad q̃ſtionis deciſionẽ.

His

2 Prima concluſio. His ſuppoſitis, primò certum eſt, Summum Pōtificem ex diuino iure & immediatè à Chriſto habere ordinariam, vniuerſalem, ac ſupremam poteſtatem diſpenſandi in irregularitate. Patet, quia Summus Pontifex habet ſuam poteſtatem immediatè à Chriſto: quæ ordinaria eſt, quia ex vi proprij muneris competit tamquam paſtori totius Eccleſiæ. Eſt etiam ſuprema, quia ſoli Criſto immediatè ſubeſt, & à nullo alio pendet, omnes verò alij pendent à Summo Pontifice, etiam quantum ad hunc actum. Propter quod certum etiam eſt, poſſe ſibi reſeruare diſpenſationem cuiuſcumque irregularitatis, ſi velit. Denique dicitur hæc poteſtas vniuerſalis, non ſolùm quoad loca, & perſonas, ſed etiam quoad irregularitates, quia nulla eſt, quæ per Summum Pontificem diſpenſari non poſſit: Nam omnis irregularitas eſt de iure poſitiuo; in toto autem iure poſitiuo poteſt Papa diſpenſare, vt ex ſuprema eius poteſtate conſtat, & ex cap. *Propoſuit*, de Conceſſ. præbend. Et cap. *Significaſti*, de Electione; &c. *Sunt quidam*, 25. q. 1. Quæri verò poteſt, an talis diſpenſatio requirat cauſam. Sed reſolutio eſt, vt licitè fiat, requiri cauſam, non tamen vt valida ſit, iuxta generalem doctrinam de diſpenſatione legis humanæ.

3 2. cōcluſ. Secundò dicendum eſt, iure ordinario nullum Epiſcopum poſſe diſpenſare in irregularitate ſecundùm ſe ſeu generatim ſumpta: ſed ſolùm in his irregularitatibus diſpenſare poſſe, quæ illis conceduntur. Hæc eſt communior ſententia Canoniſtarum in c. *At ſi clerici*, de Iudicijs, & Summiſtarum; præſertim Angeli verb. *Diſpenſatio*, num. 5. Syluest. quæſt. 9. 10. & 11. & aliorum Doctorum in ca. *Cùm illorum*, de Sentent. excommunic. ex quo textu poteſt hæc aſſertio comprobari, & ex multis alijs, quos infra ſuis locis referemus, quibus conſtat, Epiſcopum non poſſe diſpenſare in varijs irregularitatibus; id enim non prouenit ex ſpeciali reſeruatione, quæ rarò vel nunquam in iure adiungitur: prouenit ergo ex generali cauſa, quia Epiſcopus ex vi ſui muneris non habet poteſtatem diſpenſandi in irregularitate, niſi ei ſpecialiter concedatur. Ratio eſt, quia inferior non poteſt diſpenſare in lege ſuperioris, niſi ei concedatur: irregularitas autem ſemper eſt ex lege ſuperioris comparatione ordinariorum Epiſcoporum, ut ſuprà oſtenſum eſt: ergo. Confirmatur ex dictis ſuprà diſputatione 29. ſectione 2. de ſuſpenſione lata à iure in pęnā delicti commiſſi, quod non poſſit Epiſcopus in illa diſpenſare, niſi in caſibus ſibi conceſſis: nam eadem ratio militat in irregularitate, & omnia ibi dicta poſſunt hic applicari. Et difficultas, quæ oritur ex cap. *Nuper*, de Sentent. excommunicationis, ibi etiam expedita eſt, & ita ſentiunt auctores ibi citati, & ex Decreto Concilij Trident. ſtatim tractando amplius confirmari poterit.

Angel. Syluest.

Quibus in caſibus poſſint Epiſcopi in irregularitate diſpenſare.

4 Iam verò inquirendum occurrit, qui ſint illi caſus, in quibus Epiſcopis conceſſa eſt irregularitatis diſpenſatio. Reſpondeo, duobus modis poſſe hos caſus deſignari: primò in particulari & in ſpecie ſingulas irregularitates ab eis diſpēſabiles numerādo: & de hoc dicemus in diſcur-

A ſu totius materię, nam tractando de vnaquaque irregularitate videbimus quid circa illam poſſit Epiſcopus. Alius modus eſſe poteſt per aliquas regulas generales. Poſſuntq; duę præcipuę tradi.

5 Prima generalis regula. Prima eſt de iure antiquo iuxta communem doctrinam Canoniſtarum: tunc poſſe Epiſcopum in irregularitate diſpenſare, quando poteſt diſpenſare in ipſamet lege, quæ talem irregularitatem imponit. Hanc enim regulam circa ſuſpenſionem ſuprà conſtituimus, videtur autem habere eandem rationem in irregularitate, quia non requiritur maior poteſtas ad diſpenſandum in pœna legis, quàm in ipſa lege, vt in citata Diſputatione de Suſpenſione, tetigi. Hæc autem regula ſupponit eſſe aliquam legem, irregularitatem imponentem, quæ poſſit per epiſcopum diſpenſari, de qua eadem quæſtio ſtatim occurrit, quænam ſit talis lex. Cui nunc

Regulā hāc minimè ad praxim applicari poſſe.

B omnino ſatisfacere non poſſumus, donec per ſingulas leges irregularitatem imponentes diſcurramus. Videtur tamen dicta regula in præſenti materia nihil habere vtilitatis. Quia duobus modis intelligi poteſt diſpenſari in lege. Primò poſt commiſſum actum contrarium ipſi legi: vel poſt contractum defectum; quem lex vitare ſtudet: & hoc modo diſpenſare in tali lege nihil aliud eſt quam diſpenſare in irregularitate contracta ratione illius: & ideò non poteſt aſſignari pro regula, quòd tunc poſſit Epiſcopus in irregularitate diſpenſare, quando poteſt diſpenſare in lege ferente irregularitatem, quia nihil aliud eſſet quam idem per idem dicere. Secundò poteſt diſpenſari in lege antequam incidatur in ipſam; & hoc modo exiſtimo nullam eſſe legem ferentem irregularitatem, in qua poſſit Epiſcopus diſpenſare. Si enim talis lex ferat irregularitatem abſque delicto, diſpenſare in

C illa nihil aliud eſſet; quàm concedere, vt talis actus vel defectus ſecum non afferat irregularitatem: quod multò magis eſſe videtur quàm diſpenſare in irregularitate iam contracta. Et ideò multò certius eſt, non poſſe hoc facere Epiſcopum niſi ei ſpecialiter concedatur, exiſtimoque nullam eſſe huiuſmodi conceſſionem, quia nullo iure conſtat. Nec videtur rationabilis, nedum neceſſaria talis poteſtas. Si autem irregularitas feratur propter delictum, tunc diſpenſare in tali lege, aut eſt concedere vt talis actus poſſit fieri ſine delicto: & hoc non habet locum in his delictis, propter quæ irregularitas imponitur, quia ſunt grauiſſima crimina, & contraria naturali, aut diuino iuri. Aut eſt concedere ſeu præuenire, vt irregularitas non contrahatur, etiamſi talis actus fiat, & hoc maiori ratione hic locum non habet, quàm in actibus quæ non ſunt delicta. Igitur ex hac regula nulla poteſtas

D colligi poteſt.

Decretum Concilij Tridentini ſeſſ. 14. cap. 6. de Reformat. expenditur.

6 Secunda regula. Alia regula ſumitur ex iure nouo Concilij Tridentini ſeſſ. 24. c. 6. de Reform. vbi cōceditur Epiſcopis vt diſpenſare poſſint in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forū cōtētioſum. Circa quam regulam, optimè aduertit 1. corol. Romana congregatio, Epiſcopos illarum regionum, in quibus Conciliū Tridētinū receptum

Digitized by Google

A non eſt, non poſſe hac vti facultate: quia hæc facultas de nouo eſt per Concilium data, & ideò prædictis Epiſcopis non confertur, quia par debet eſſe conditio fauorum, & onerum: vbi ergo Concilium non recipitur quoad leges, & onera, acceptari non poteſt quoad fauores: non fuit enim mens Concilij aliter eos concedere. Vnde etiam obiter conſtat, quod à principio dicebamus, Epiſcopos non habere facultatem ad diſpenſandum in irregularitate, niſi eis concedatur.

2. corol.

Vnde hic etiam non abſolutè conceditur hæc poteſtas, ſed cũ duplici exceptione. Vna eſt de homicidio voluntario, de quo tractabitur infrà. Alia eſt de delicto ad forum contentioſum deducto: quæ videtur non rectè cohærere cũ ipſa regula. Nã ibi ſolùm conceditur facultas in caſibus occultis: quid ergo neceſſe fuit excipere caſus deductos ad forũ contentioſum, cũ manifeſtũ ſit illos nõ eſſe occultos? Hoc adnotauerim, vt intelligatur, Cõcilium non loqui tantùm de caſibus omnino occultis, qui à nemine ſciũtur; ſed abſolutè de occultis, prout à publicis diſtinguuntur, etiamſi probabilia ſint; ob hanc enim cauſam addidit Concilium dictam exceptionẽ. Nam, ſi delictum occultum non tantùm probabile ſit, ſed etiam iam ſit deductum ad forum contentioſum; hoc ipſo reputatur à Concilio ſufficienter publicum, vt eius diſpenſatio Epiſcopo non concedatur. Dicitur autem delictum hoc modo publicum ſtatim ac denunciatio ſeu accuſatio de tali delicto coram legitimo iudice iuridicè facta eſt: nam Concilium non requirit quòd delictum ſit probatum; aut declaratũ per ſententiã Iudicis, ſed tãtùm quòd ſit deductum, deducitur autẽ per denunciationem vel accuſationem.

Interrogationi ſatisfit.

Sed quid ſi fortaſsè delictum omnino occultum, quodque probari nõ poteſt, ad forum contentioſum deferatur, iure, vel iniuria, poteritne talis irregularitas ab epiſcopo diſpenſari? Reſpondetur, ex vi verborum Concilij non poſſe, quia Concilium non diſtinguit de occulto probabili, vel quod probari non poteſt, Iam enim ſuprà reiecimus ſententiam aſſerentem, per delictum omnino occultum non incurri irregularitatem, dummodò externum ſit. Vnde, licet verum ſit Concilium hic concedere facultatem ad diſpenſandum in caſibus occultis, etiamſi probabiles ſint, non tamen in ſolis illis, ſed etiam in omnino, et quomodocumque occultis, quia Concilium abſolutè loquitur. Cùm ergo addat exceptionem eadem generalitate verborum, abſolutè limitat conceſſionem, ad quoſcumque caſus quomodocumque delatos: Exiſtimo tamen hoc intelligendum eſſe, quandiu crimen delatum ad forum contentioſum in illo verſatur, ſeu quandiu cauſę ius agitatur. Nam ſi poſt delationem quiſpiam iuridicè abſoluatur à tali delicto, eò quòd nullo modo probatum fuerit, videtur profectò reuocari delictum ad eum ſtatum, in quo anteà erat, & æquè manere occultum, ideoque eſſe per Epiſcopum diſpenſabile: maximè quando delictum nec plenè, nec ſemiplenè probari potuit; nam quando aliqua probatio intercedit, res videtur magis dubia. Quia ex ſemiplena probatione in foro contentioſo facta generatur publica infamia & publica notitia, imperfecta quidem, tamen qualis ſufficiens videtur, vt res non maneat occulta, ſicut anteà erat: quod ſecus eſt quando delictum nullo modo probatum eſt.

7 Quo nomine Epiſcopi in Concilij decreto intelligatur.

Dubitari verò poteſt, quid nomine Epiſcopi in illo decreto intelligendum ſit. In quo eſt certum non ſatis eſſe quod ſit Epiſcopus conſecratus, niſi habeat Epiſcopatum, & propriam iuriſdictionem, ac ſubditos, quia non conceditur hæc facultas cuilibet Epiſcopo reſpectu quorumcumque fidelium, ſed tantùm reſpectu ſubditorum, vt eſt per ſe notum, & paulò inferiùs in eodem decreto declaratur. E contrario verò ſufficit Epiſcopum eſſe electum, & confirmatum, quia ille eſt ſimpliciter & abſolutè Epiſcopus, & in ordine ad actus iuriſdictionis non indiget conſecratione.

An comprehẽdãtur inferiores prælati habẽtes quaſi Epiſcopalẽ iuriſdictionẽ.

Maius tamen dubium eſt de inferioribus prælatis habentibus iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem, nam hi ſolent etiam nomine Epiſcopi venire in ſimilibus conceſſionibus ad iuriſdictionem pertinentibus: maximè quando ſunt exempti, & B habent quaſi diœceſim propriam. Nihilominus in Cõgregatione Cardinalium declaratum eſt, hos inferiores prælatos non comprehendi ſub hoc decreto, ſed tantùm Epiſcopos priuatiue, ſeu excluſiue quoad omnes alios. Cuius declarationis ratio fuiſſe videtur, quia hæc conceſſio ex ea parte qua derogat iuri cõmuni, eſt odioſa, & ideò limitanda eſt ad proprietatem verbi *Epiſcopus*, Et huic declarationi ſtandum eſt, quia ſufficienti teſtimonio, & autoritate nobis de ea cõſtat. Vnde fit, fideles omnes immediatè ſubiectos his Abbatibus ſeu prælatis inferioribus, quamuis aliàs exempti ſint, quoad hunc actum poſſe ſubijci Epiſcopo ſuæ diœceſis, quia non debent eſſe peioris conditionis, quam alij fideles: ergo oportet vt habeant aliquem Epiſcopum, à quo poſſint talem diſpẽſationem obtinere. Item quia Epiſcopus per ſe habet iuriſ- C dictionem in illa diœceſi, quoad omnes actus in quibus illi non ſunt exempti: non ſunt autem exempti quoad hunc actum de quo agimus.

8 An Epiſcopus poſſit alijs hãc diſpenſationẽ cõferre. Rõ dubij.

Rurſus verò dubitari poteſt, an poſſit Epiſcopus hanc diſpenſationem alij committere, vel ſolùm per ſe ipſum poſſit illam conferre. Ratio dubij eſt, quia decretum illud duas habet partes. Prior eſt de diſpenſatione in irregularitate ex defectibus occultis. Poſterior eſt de abſolutione à caſibus reſeruatis Summo Pontifici. Et in hac poſteriori parte additur, *per ſe ipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum:* in priori verò parte nihil additur, ſed ſimpliciter dicitur, *liceat Epiſcopis diſpenſare:* ergo in illa priori parte poteſtas ſolis illis conceditur per ſe ipſos. Patet conſequentia, nam extenſio, quæ in vno caſu ponitur, & in alio tacetur, uirtualiter excluditur. Neque argumẽtum à ſimili in his rebus eſt D ualidum, quia ſunt facultates diſtinctæ; & abſolutio à peccatis & cenſuris eſt magis neceſſaria ad ſalutem animæ, quàm diſpenſatio in irregularitate, ideoque mirum non eſt, quòd cum maiori amplitudine concedatur. Accedit, quòd Epiſcopi quoad hanc facultatem ſunt tantum delegati, non enim habent illam iure ordinario, ſed ex ſpeciali commiſſione: ergo non poſſunt illam ſubdelegare, niſi hoc eis ſpecialiter concedatur. Ob hãc enim cauſam addita eſt in illa ſecunda parte decreti, *per ſe vel Vicarium:* & ſtatim in eadem parte excipitur peccatum hæreſis: ergo cum in priori parte nõ detur facultas delegandi, non videtur Epiſcopi poſſe committere alijs hãc facultatem.

Reſolutio.

Nihilominùs dicendũ eſt, poſſe Epiſcopum per alium diſpenſare, uices

ſuas

Digitized by Google

ſuas illi committendo. Primò, quia nulla occurrit ſufficiens cauſa, ob quam Conciliũ adeò limitauerit hanc facultatem, cùm ſæpe expediat hanc etiam facultatem concedere docto Confeſſario, qui poſſit diſpenſationis cauſam meliùs in conſcientia examinare. Præterea Concilium non limitat hanc facultatem, vt intelligatur cõceſſa Epiſcopis tanquam delegatis Sedis Apoſtolicæ; quod alijs locis facere ſolet, ſed ſimpliciter eam facultatem Epiſcopis concedit, vt ex vi illius decreti videatur hæc facultas iam annexa muneri Epiſcopali quaſi iure ordinario: ergo cũ non reſtringatur, erit delegabilis ab Epiſcopo. Vnde quod in ſecunda parte illius capitis additur, *Per Vicarium*, &c. Potiùs videtur reſtrictio, quàm ampliatio; nã ſi nihil adderetur, per quẽcunque delegatum poſſet illa abſolutio præſtari: per illam verò particulam reſtrictum eſt, vt ſolùm poſſit id fieri per Vicarium ad id ſpecialiter deputatum. Quapropter ſi illa diſiunctio ad priorem facultatem diſpenſandi non accommodatur (vt contextus ipſe requirere videtur: non enim ſine cauſâ Concilium diſtinctis verbis *diſpenſandi*, & *abſoluendi* vtitur, & diſiunctionem illam in vno membro ponit, & non in alio) ſi hoc, inquam, ita eſt, potiùs ſequitur priorem facultatem diſpenſandi exerceri poſſe non ſolùm per Vicarium ſpecialiter ad hoc deputatum, ſed ſimpliciter per quemcunquẽ, etiãſi generaliter ei facta ſit delegatio. Denique vſu ita receptum, & interpretatum videtur, vt Epiſcopi ſoleant in his caſibus vices ſuas alijs committere; conſuetudo autem eſt optima legum interpres.

9 Quis poſſit diſpẽſare cum Epiſcopo, ſi in irregularitatẽ ſibi cõceſſam incurrat.

Et iuxta hanc reſolutionem expediri etiã poteſt dubium, quod in congregatione Cardinalium tactum inuenio, ſcilicet, ſi contingat Epiſcopum ipſum in huiuſmodi irregularitatem occultam incurrere, an poſſit ſecum ipſe diſpenſare, vel ſaltem alteri vices ſuas committere, vt diſpenſet. Nam quòd hoc poſteriori modo fieri poſſit, ex reſponſione eiuſdem cõgregationis colligi videtur: licèt enim ibi non proponatur dubium de irregularitate, ſed de cenſuris; tamen inde ſumitur ſufficiens argumentum à paritate rationis. Nam congregatio cenſuit, poſſe Epiſcopum deputare Cõfeſſorem, qui ipſum abſoluat cum facultate conceſſa Epiſcopis per illud decretum; ergo idem erit de diſpenſatione: nã vtraq; poteſtas de ſe delegabilis eſt, & nõ debet Epiſcopus eſſe peioris conditionis in hoc, quàm inferiores Clerici. An verò poſſit Epiſcopus per ſeipſum exercere hanc poteſtatem circa ſeipſum, generalis quæſtio eſt de actu diſpenſandi, quam in materia de legibus, & de voto latiùs tractamus.

10

Præterea hinc etiam expeditur aliud dubium tactum in eadem congregatione, an poſſit Epiſcopus diſpenſare in huiuſmodi irregularitate occulta cum ſubdito abſenti, qui in aliena diœceſi verſatur. Dicendum enim cenſeo, poſſe, vel hanc poteſtatem delegando alicui Confeſſori, vel per ſeipſum illam exercendo: quia diſpenſatio optimè concedi poteſt abſenti; quòd ſi præſentia eius, cum quo diſpenſatur, neceſſaria non eſt, neque exiſtentia intra eandem diœceſim eſt neceſſaria; quia actus iuriſdictionis voluntariæ, quæ ſecretè, & ſine ſtrepitu, & ſolennitate iudicij exercetur, extra territorium extendi, ſeu exerceri poſſunt, vt ſæpe in ſuperioribus dictum eſt. Contra hanc reſolutionem obijci poteſt verbum illud Cõcilij Tridentini, *In diœceſi ſua*.

Concluſio.

Obiectio

Obijci etiam poteſt reſponſio prædictæ congregationis Cardinalium dicẽtium, in eo caſu poſſe huiuſmodi ſubditum abſentẽ abſolui ab Epiſcopo illius diœceſis, in qua commoratur, non verò à ſuo. Reddit autem rationem difficilem, ſcilicet, quia Concilium loquitur de abſolutione ſacramentali in foro conſcientiæ, quæ requirit præſentiam, exemplo confeſſionis, quæ non poteſt fieri per nuncium, vel per literas. Reſpõdetur potiùs ex eadem reſponſione Cardinaliũ colligi apertè noſtram concluſionem: nam expreſſè dicũt, in eo caſu poſſe quidem illum ſubditum abſentem abſolui ab alieno Epiſcopo, in cuius diœceſi commoratur, non verò diſpenſari. Et ita tacitè declarat, verbum illud Concilij Tridentini referendum eſſe ad poſteriorem facultatem abſoluendl, in qua ponitur, non verò ad priorem diſpenſandi. Vnde ſufficiens ratio differentiæ redditur: quia Concilium Tridentinum in Epiſcopo requiſiuit præſentiam ad abſolutionem, non verò ad diſpenſationem. Huius autem differentiæ ratio hinc videtur oriri, quòd poteſtas diſpenſandi ſimpliciter conceditur, & diſpenſatio ipſa ex ſe non pertinet ad forum pœnitentiæ; & ideò ęquè circa abſentem, & præſentem exerceri poteſt. Imò in ordine ad illam, quantumuis ſubditus ſit abſens, ſemper retinet reſpectum ſubiectionis ad ſuum Superiorem; ideoque non poteſt talem diſpenſationem obtinere ab alieno Epiſcopo, etiamſi in eius diœceſi verſetur: & contraria ratione poteſt diſpenſari à ſuo Epiſcopo, tum quia ſemper retinet eundem reſpectum ſubditi in ordine ad talem actũ, qui ex ſe poteſt circa abſentem exerceri: tũ etiã quia non debet priuari vſu, & fructu huius poteſtatis. Secùs autem eſt de abſolutione, quæ expreſſè in eodem Concilio cõceditur tantùm in foro pœnitentiæ, *impoſita pœnitentia ſalutari*. Et ideò in prædicto caſu illi Epiſcopo conceditur poteſtas abſoluẽdi reſpectu talis perſonæ, ad quẽ pro tunc ſpectat iudicium in foro pœnitentiæ circa conſcientiam illius: ille autem, qui in territorio alieno verſatur abſens à ſuo Paſtore, pro tũc ſubditur in foro pœnitentiæ Paſtori illius loci, in quo verſatur: ergo ab illo abſoluendus eſt per hanc facultatem, & non ab alio.

Solutio.

11 Replica.

Sed inſtari poteſt: nam etiam abſolutio ab excommunicatione ferri poteſt in abſentem: ergo poterit Epiſcopus ſubditum in alia diœceſi exiſtentem in dictis caſibus abſoluere à cenſura, non abſoluendo ſacramentaliter, & tunc ablata cenſura, cùm peccatum iam non maneat reſeruatum (eſt enim ſermo de caſibus Pontificijs) poterit ab illo abſolui à quocunque Sacerdote habente communem iuriſdictionem: ergo ratio adducta in prædicta reſponſione Cardinalium non eſt ſolida. Nam abſolutio ab excõmunicatione, & pœnitentia, quæ in ordine ad illã imponitur, per literas, vel nuncium fieri poſſũt.

Enodat.

Reſpondeo, ex vi ſolius abſentiæ ita quidem dicendum eſſe: quando verò abſentia eſt extra diœceſim, tunc Epiſcopus nõ poteſt abſoluere à tali cenſura, non propter ſolam rationem abſentiæ, vt ratio facta probat: ſed quia Concilium Tridentinũ non concedit ſeeultatem extra propriã diœceſim, ſed tantùm intra illam vt ex verbis eius expreſſè conſtat. Cur autem Concilium limitauerit illam facultatem, non eſt petendum

A (vt opinor) ex natura abſolutionis à cenſura, vt ex diſcurſu facto conſtat, neque etiam ex eo, quod ex vi huius facultatis non poſſit Epiſcopus abſoluere à cenſura, niſi in foro Sacramenti Pœnitentię, ſeu audiendo confeſſionem ſacramentalem: quia ibi non conceditur hæc facultas cum tanta limitatione, neque à nobis reſtringenda eſt, cùm fauores potiùs ſint ampliandi. Verbum autem illud, *In conſcientia*, non ſignificat idem, quod in Sacramento Pœnitentiæ; ſed quod obligatio in conſcientia, vt ex vi ipſorum verborum patet, quæ addita ſunt, vt ſemper relinquatur Eccleſiaſticis Iudicibus ius puniendi talia delicta in foro contentioſo, ſi aliquando in eo denunciata, atque probata fuerint. Item hanc fuiſſe mentem Concilij patet, quia aliàs non debuiſſet addere illam particulam, *In diœceſi ſua*, quia ſatis clarum erat, Epiſcopum in ſua diœceſi exiſtentem non poſſe abſoluere in foro ſacramentali B ſubditum extra diœceſim exiſtentem; vel ſi Concilium voluit, vt Epiſcopus, etiamſi ipſe exiſtat extra ſuam diœceſim, non poſſit ibi abſoluere ſubditum ſuum (vt reuera voluiſſe videtur ex vi dictorum verborum) hoc ipſo ſatis conſtat, rationem Concilij non fuiſſe propter abſentiam, cùm in eo caſu poſſit ſubditus eſſe præſens ſuo Epiſcopo extra diœceſim eius. Ratio ergo Concilij ex aliqua alia conſideratione morali ſumenda videtur: quia propter maiorem pacem, & meliorem ordinem voluit facultatem hanc limitare, non tantùm ad perſonas, ſed etiam ad territoria, ſeu loca. Quo fit, vt intra ſuam diœceſim poſſit Epiſcopus abſoluere immediatè per ſeipſum à tali cenſura reſeruata, & occulta ſubditum abſentem in alio oppido eiuſdem diœceſis exiſtentem: nihil eſt enim, quod obſtet, cùm Cōcilium dicat, *intra eandem diœceſim*. E contrario verò ſe- C quitur, non poſſe Epiſcopum ex vi huius facultatis abſoluere ſubditum extra diœceſim exiſtentem, etiamſi ipſe ibidem exiſteret, & poſſit ibi ab alijs peccatis eum abſoluere, atque etiam à cēſuris non reſeruatis Papæ, propter limitationem Concilij poſitam, vt explicatū eſt. At verò è contrario, ſi Epiſcopus exiſtat extra ſuam diœceſim, videtur poſſe mittere ſubdito intra diœceſim exiſtenti abſolutionem à cenſura ex vi huius facultatis, quia non eſt neceſſe verbum illud Concilij, *In diœceſi ſua*, referre ad vtramque perſonam, quia neque ex vi verborum id ſignificatur, neq; oportet conceſſionem reſtringere pluſquam verba cogant.

Corollaria reſolutionis datæ.

12 Tandem hinc etiam conſtat, qui ſint intelligendi nomine ſubditorum in illo decreto; illi enim propriiſſimè dicuntur ſubditi, in quos E- D piſcopi ordinariam iuriſdictionem habent. Sed oportet aduertere, particulam illā, *ſubditos ſuos*, non eſſe poſitam in prima parte illius ca. de Diſpenſatione in irregularitate, ſed in ſecunda de abſolutione à caſib. reſeruatis in ordine, ad quē ſubditi dicuntur omnes illi, qui in foro ſacramētali tali tempore ſubijciuntur Epiſcopo diœceſano, ſiue ibi habeant firmum domicilium, ſiue non, vt explicatum eſt. Non tamen omnes iſti cenſentur ſubditi in ordine ad diſpenſationem irregularitatis, vt declarauimus. Et ideò fortaſſe Concilium nullam mentionem ſubditorum fecit in illa parte, ſed ſimpliciter dixit. *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus diſpenſare*, &c. Intelligendum eſt autem licere hoc Epiſcopis reſpectiuè, ſcilicet, vnicuique reſpectu perſonarum ſui Epi-

Quid per ſubditos intelligatur in illo decreto.

A ſcopatus, ſcilicet, qui ibi habent domicilium. Et generaliter dici poſſunt ſubditi diœceſano Epiſcopo in ſpiritualib. exiſtimo autem etiam comprehendi perſonas exemptas ibi commorantes; nā ſemper ſunt aliquo modo ſubditę, & quoad hos actus fauorabiles poſſunt ſe ſubijcere ſi velint, & aliud priuilegium non obſtat. Vnde etiam Prælati inferiores aliàs exempti, & habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem poſſunt ſe quoad hoc ſubijcere, vt diſpenſationem huiuſmodi à diœceſano obtineāt. Quòd ſi quis quærat, an poſſit Archiepiſcopus in toto ſuo Archiepiſcopatu hac vti facultate. Reſpondeo ſimpliciter loquendo, non poſſe, quia hæc facultas non conceditur ei, vt Archiepiſcopus eſt, ſed vt Epiſcopus: & quia hic eſt communis ſenſus talium facultatum, niſi aliud exprimatur. Dico autē ſimpliciter loquendo, quia quādo Archiepiſcopus viſitat diœceſim B Suffraganei, videtur vti poſſe facultate abſoluendi à caſibus reſeruatis ibi conceſſa, quia tunc quātum ad forum conſcientiæ, & pœnitentię ſe gerit vt Epiſcopus, & poteſt ſacramentaliter abſoluere æquè ac Epiſcopus ipſe. Diſpenſare autem in irregularitate non videtur poſſe etiam in eo tempore, quia hæc non limitatur ad forum conſcientiæ tantùm, neque ordinatur ad forum ſacramentale. Et hæc videntur ſufficere de facultate Epiſcoporum.

Interrogatio. Ratio.

Quæri verò poteſt, an Capitulum Eccleſiæ Cathedralis Sede vacante poſſit vti hac facultate diſpenſandi in irregularitatibus. Ratio dubij eſt, quia ſuccedit in iuriſdictione Epiſcopali. Nihilominùs dicendum videtur, non ſuccedere in poteſtate diſpenſandi in irregularitatibus, in caſibus ſpecialiter conceſſis Epiſcopis in iure, niſi ipſummet ius, vel ſufficiens conſuetudo ita de- C claret talem Epiſcopi facultatem. Hoc colligo ex illomet decreto Concilij Tridentini, adiuncta Cardinalium interpretatione dicente, illam eſſe facultatem ſolius Epiſcopi, priuatiuè quoad omnes alios: ergo excludit etiam Capitulum Sede vacante. Hæc autem interpretatio non fundatur in aliqua ſpecialitate illius decreti; nulla enim apparet: fundatur ergo in generali regula, quòd facultas abſoluendi ab irregularitatibus conceſſa Epiſcopo ſimpliciter dicto, intelligitur de Epiſcopo tantùm cum excluſione aliorum: non ergo ſuccedit Capitulum in vſu huius facultatis. Et ratio congrua eſt, quia hæc facultas non conuenit Epiſcopo iure ordinario, ſed extraordinario: Capitulum autem per ſe loquendo ſolùm in ordinaria Epiſcopi iuriſdictione ſuccedit.

13 An Capitulū poſſit Sede vacāte in his irregularitatibus diſpenſare.

D Hic verò occurrebat ſpecialis difficultas, an Apoſtolica Sede vacante, Collegium Cardinalium poſſit irregularitates tollere ſaltem ad electionem Pontificis faciendam; abſolutè enim, & quoad omnes perſonas certum videtur non habere hanc facultatem, quia nullo iure illis conceſſa eſt. In ordine verò ad electionem dubitari poteſt, ſi aliquis eorum irregularis ſit, an poſſit à toto Collegio cum eo diſpenſari, vt licitè eligi poſſit: nam irregularis non diſpenſatus non poteſt eligi, vt ſuprà dictum eſt; quia pro eo ſtatu eſt indignus. Atque ita abſolutè affirmat Maiolus lib. 2. 4. cap. qui de remedio diſpenſationis nihil dicit. Videtur tamen probabile poſſe talem irregularitatem à Collegio tolli: nam contingere poteſt, vt rationabilis cauſa diſpenſandi intercedat, imò quòd expediat talem perſonam eligi,

14 An Apoſtolica Sede vacante in aliquo caſu collegiū Cardinalium hāc hēat poteſtatem.

Maiol.

Digitized by Google

eligi, non obſtante irregularitate, quia hac ablata eſt dignior, &c. Ergo expedit, vt in illo collegio ſit poteſtas ad talem diſpenſationem faciendam, cùm non habeat tunc Superiorem, ad quē poſſit recurrere. Confirmatur, quia delegata poteſtate ad aliquem actum principalē, cenſetur delegata ad alia acceſſoria, quæ ad illum ordinantur: ergo in præſenti conceſſa facultate Cardinalibus ad eligendum, conceditur etiam ad tollendum quodcunque impedimētum, quod ſolo iure humano fundatur, ſi iuſta cauſa intercedat. Accedit, quòd ſi de facto eligetur perſona irregularis, & nihil aliud obſtet, electio facta tenet, & dignitas ipſa excludit irregularitatem: ergo à fortiori poterunt, ſi expediat, præmittere diſpenſationē, vt electio conuenienti modo, & ordine fiat. Quapropter hanc partem probabiliorem exiſtimo, ſiue illa vocetur propriè diſpenſatio, ſiue legitima interpretatio, quòd in tali caſu poſſit perſona licitè eligi, non obſtante irregularitate, attenta ratione boni communis, quod ſemper eſt præferendum.

15 Qui habeant poteſtatem delegatã diſpēſãdi in irregularitate.

Vltimò dubitari poteſt, quibus conueniat poteſtas hæc diſpenſandi in irregularitate ex delegatione, vel priuilegio. Ad quod reſpondēdum eſt, quæſtionem hanc potiùs ad factum, quàm ad ius pertinere: nam iure nulla talis facta eſt delegatio generalis, prout nunc loquimur: de caſibus autem particularibus poſteà dicemus. Delegatio verò, quæ extra ius fit, cùm ad factū pertineat, vix cadit ſub ſcientiam; ſed iuxta diuerſa munera, vel ſtatus perſonarum, facultates, & priuilegia eis conceſſa conſulenda ſunt. Solùm ergo poſſumus aduertere, hanc commiſſionem dupliciter fieri poſſe: vno modo per priuilegia perpetua, prout data ſunt Prælatis religionum, quæ ipſi ſcire tenentur, & in opere de Religione, quod iam molimur, magna ex parte explicabimus, Deo adiuuante, & in ſequentibus in ſingulis irregularitatibus aliquid adnotabimus. Alio modo poteſt hęc commiſſio fieri ad vnum actum, vel ad tempus: & de hoc modo primùm dicere poſſumus, conſideranda eſſe verba reſcripti, & iuxta illorum vim de poteſtate conceſſa iudicandum. Deinde oportet aduertere, quoad vſum Romanæ Curiæ pleraſque diſpenſationes, quæ à Sede Apoſtolica manare putantur, non fieri immediatè à Papa, ſed committi in partibus, vt veritate examinata, & cognita Ordinarius, vel Confeſſor diſpenſet, iuxta præſcripta in Concilio Tridentino, ſeſſ. 22. c. 5. de Reformat. In eo autem caſu, etiamſi Pontifex moriatur re integra, non expirat talis facultas, vt adnotauit Maiolus lib. 5. c. 51. nu. 6. cum Sylueſtro, verbo *Diſpenſatio*, quæſtion. 6. & alijs: quia talis delegatio inter gratias computatur; & ideò non expirat morte concedentis, vt in ſuperioribus dictum eſt.

Maiol. Syluest.

SECTIO III.

Quæ forma ſeruanda ſit in diſpenſatione irregularitatis.

1 1. cõcluſ.

HActenus explicuimus cauſam efficientem huius diſpenſationis: de motiua autē nihil ſpeciale occurrit notãdum, præter ea, quæ communia ſunt diſpenſationi in quocunq; iure, nimirū proportionatā cauſam, vt licitè detur: adde etiam, vt valida ſit, quandò manat à Prælatis Summo Pontifici inferioribus, vt infrà etiam adnotabimus. De materiali etiam cauſa nihil neceſſe eſt dicere, cùm nulla alia ſit, præter perſonam irregularem. Solùm ergo ſuperſunt pauca dicenda de formali cauſa, ſimulque de effectibus conſtabit.

Primò ergo dicendum eſt, nullam formam, vel ſolennitatem eſſe circa hoc iure præſcriptam, vt omnes docent: quapropter ea ſolùm poſtulanda ſunt, quæ ex natura rei requiruntur. 2 Vt ergo diſpenſatio ſufficienter fiat, neceſſarium in primis eſt aliquod ſignum, quo ſufficienter voluntas diſpenſantis oſtendatur; quia diſpēſatio ab illa pendet, & ſola interior voluntas, niſi manifeſtetur, nihil operatur inter homines, vt ſæpe diximus. Debet item per tale ſignum ſufficienter determinari irregularitas, quæ diſpenſatur, niſi generalibus verbis concedatur diſpenſatio ab omni irregularitate; quia cùm hoc ſignum ſit practicum, & actiuum, oportet ſufficienter determinari, quia actiones ſunt circa indiuidua. Quapropter qui plures habet irregularitates, ſi ab vna diſpenſari vult, neceſſe eſt, vt eius ſpeciem declaret: nam ſi confuſè petat diſpenſationem à quadam irregularitate, & diſpēſatio eodem confuſo modo concedatur, nihil fiet, quia incertum manet, quænam irregularitas diſpenſetur, niſi conceſſio referatur ad intētionem petentis, & ita fuerit de tali irregularitate in particulari, quamuis verbo illam non expreſſerit: tunc enim valida erit diſpenſatio; quia reſpectu eius, qui diſpenſatur, ſufficienter declaratur voluntas diſpenſantis: quod ſatis eſt. Non eſt tamen conueniens modus; quia vt diſpenſatio conuenienter fiat, neceſſe eſt grauitatem cauſæ, & irregularitatis in particulari cognoſcere. Si autem in eo caſu aliquis vult diſpenſari à multis irregularitatibus, quas habet, neceſſe eſt, vt vel illas in particulari proponat, vel ſaltem confuſè petat diſpenſari à multis, vel ab omnibus irregularitatibus, quas contraxit: nam poteſt vna irregularitas tolli ſine alia, ſicut vna cenſura; in hoc enim eſt eadem ratio, et ideò per diſpenſationem unius non tolluntur aliæ, ſi adſint. Quocirca ſi quis petat diſpenſationem irregularitatum in certo, ac definito numero, vt quatuor irregularitatum, v.g. et eodem modo diſpenſatio concedatur: tunc ſi cōtingat irregularitatem aliam obliuioni tradi, non manebit diſpēſata; quia neq; explicitè, neq; implicitè in petitione, uel conceſſione continetur, neque ex vi alicuius cōnexionis tollitur ſimul cū alijs, ſicut ſolent peccata oblita remitti. Aliud uerò erit ſi in tali diſpenſatione addatur confuſa clauſula includēs omnes irregularitates, quas talis perſona incurrit: tunc enim etiamſi petens oblitus fuerit alicuius irregularitatis, diſpenſata manet; quia implicitè, & confuſè fuit in diſpenſatione incluſa, quod ſatis eſt. Idemque erit, quoties diſpenſans dixerit: *Tecum in irregularitate diſpenſo*: ſi ex circunſtantijs ſufficienter conſtiterit diſpenſationem eſſe generaliter datam: quia tunc omnia diſpenſata manent, etiamſi in memoriam non uenerint. Et ita cenſeo intelligendam doctrinam communem, quam referūt, & ſequuntur Nauarrus in Summa c. 26. nu. 13. & Maiolus lib. 4. cap. 51. nu. 6.

Nauarr. Maiol.

Tandem neceſſe eſt, ut qualitas, ſeu effectus diſpēſationis ſufficiēter explicetur, poteſt enim 3

Effectus diſpenſationis debet in ipſa forma explicari.

irregularitas diſpenſari vel in totum, vel ex parte, id eſt quoad vnum ordinem, & non quoad omnes, vel quoad vſum ordinis ſuſcepti, & non quoad ordinem ſuſcipiendum. Quoties ergo diſpenſatio irregularitatis abſolutè, & ſine addito conceditur, ſignum eſt diſpenſationem eſſe totalem, tum quia verba abſoluta ſignificãt totalem diſpenſationem. Tum etiam quia nulla eſt ratio determinãdi talem diſpenſationem ad vnum effectum potiùs, quàm ad alium, niſi fortaſſe poteſtas diſpenſantis limitata ſit, & diminuta: tunc enim diſpẽſatio erit adæquata poteſtati, & ſolùm ex eo capite poterit limitationẽ accipere. At verò ſi diſpenſatio cõcedatur cum limitatione, tantum operabitur, quãtum verba expreſsè, vel implicitè continuerint, vt ſi diſpenſatus quis fuerit ad minores ordines, nõ poterit ad ſacros promoueri; ſi autem fuerit diſpẽſatus ad ſubdiaconatum, non poterit vlteriùs aſcẽdere, poterit tamen minores ordines ſuſcipere; virtute enim cõtinentur in illa diſpenſatione, cùm non debeat quis per ſaltum promoueri. Si autẽ indefinitè diſpenſetur ad ordines, multi cenſent de minoribus tantùm intelligi, communis per textum ibi in cap. *Literas*, de Filijs Presbyteror. in particulari agentes de irregularitate illegitimorum. Et quia diſpenſatio odioſa eſt, ideoque reſtringenda iuxta cap. 1. eod. tit. de fil. Presbyteror. in 6. Sed difficile eſt hanc regulam vniuerſaliter acceptare, quia in his rebus indefinita æquiualet vniuerſali; ideoque iuxta materiam ſubiectam, & maximè iuxta receptum verborum ſenſum, & vſum in particulari iudicãdum eſt. Rurſus ſi diſpenſatio concedatur cum hac limitatione, *ad vſum ſuſceptorum ordinum*, ex vi illius non poteſt quis nouum ordinem ſuſcipere; quia ſunt effectus diuerſi, qui frequenter in diſpenſationibus ſeparantur, & difficilior eſſe ſolet diſpenſatio ad promotionem, quàm cum iam promoto ad vſum tantùm, cùm ordinatus habeat veluti acquiſitum ius ad uſum ordinis ſuſcepti, & difficilius ſit aliquem priuari iure acquiſito, quàm acquirendo. Atque ita notauit Gloſſa in cap. *Quicunque pœnitens*, diſt. 50. & indicatur in illo textu, & in alijs, quos ibi citat. Vnde infrà uidebimus, ſæpe Epiſcopum diſpenſare in aliqua irregularitate quoad uſum ſuſcepti ordinis, non uerò quoad nouum ordinem ſuſcipiẽdum. At uerò ſi diſpenſatio ſit ad uſum in ſuperiori ordine, u.g. Presbyteratu, etiam extenditur ad vſum omnium ordinum inferiorũ; non quia in uniuerſum ablato maiori impedimento ſublatum ſit minus, ut quidam putant; non eſt enim hæc regula certa, ut in ſuperioribus uiſum eſt: ſed quia in illo effectu ſuperiori uirtute continentur alij; & quia is, qui eſt ſuſpẽſus in minori ordine, non admittitur ad uſum ſuperioris. Præterea ſi diſpenſatio concedatur ad obtinendum beneficium, ex ui talis formæ non uidetur extendi ad ordines; quia non ſine cauſa additur limitatio. Nec per conſequẽtiam poteſt inferri extenſio, eo quòd beneficium propter officium datur, tum quia hæc conſecutio non ſufficit, ut ſuſpenſus à beneficio ſit ſuſpenſus ab ordine: ergo neque id ſufficiet, ut reſtitutus ad unum, cenſeatur reſtitutus ad aliud, tum etiam quia interdum permittitur beneficiũ dari ad ſuſtentationem propter ordinem iam ſuſceptum, ne Clericus mendicare cogatur. Nam etiamſi nõ exerceat ordinẽ, poteſt & canonicũ officium recitare, & aliud miniſterium cantandi, vel inſeruiendi Eccleſiæ exercere: Et ob ſimilem rationem diſpẽſatio ad omnes ordines, ſi aliud non addatur, non neceſſariò includit diſpenſationem ad beneficia Eccleſiaſtica, præſertim illa, quæ prælationem, vel iuriſdictionem habent: quia etiam tales effectus ſunt diuerſi, & non ita connexi, ut ablato uno cenſeatur alius ablatus: quod in particulari meliùs explicabitur in ſequentibus.

Gloſſa.

4 Etiã de facto poteſt diſpenſatio cõferri à Papa.

Vltimò aduertendum eſt, hæc, quæ diximus, procedere in diſpenſatione uerbali, ſeu expreſſa. Poteſt autem aliquando diſpenſatio fieri facto ipſo, quaſi in actu exercito; ut ſi Papa ſciens aliquem eſſe irregularẽ, illũ ordinet, uel literas dimiſſorias cõcedat, cũ eo diſpenſare cenſetur, quia non eſt credendus Pontifex agere contra ius, cùm poſſit in iure diſpenſare. Vnde cùm talis diſpenſatio Pontificis, etiam ſine cauſa facta ualida ſit, abſolutè per illud factum diſpenſare cenſetur. Quapropter ſic ordinatus, non ſolùm ordinem, ſed etiam uſum ordinis ſic ſuſcepti recipit, et reſtituitur ad uſum inferiorũ ordinũ, propter regulã poſitã, quòd nemini conceditur uſus ſuperioris ordinis ſine uſu inferiorum. Nihilominùs tamen ex ui illius facti non cenſetur ille homo diſpenſatus ad aſcendendum ad ſuperiores ordines; quia ut ille actus legitimè fiat, hoc neceſſarium non eſt, neque aliunde habet connexionem cum tali facto. Denique ſi tale factum ex ignorantia irregularitatis fiat, non poteſt eſſe indicium diſpenſationis, quia non eſt indicium uoluntatis; quia ignorantia cauſat inuoluntarium. Atque ita omnes docent, ſumiturque ex his, quæ in ſimili diximus de abſolutione à cenſura per factum Põtificis.

5 Quid de inferioribus Pontific. Opinio affirmãs.

Negauimus tamẽ, illo loco Epiſcopum poſſe abſoluere ab excommunicatione etiam ſibi cognita per ſolum factum: quod hic maiorem dubitationem habet. Nam multi cenſent, poſſe Epiſcopum diſpenſare in irregularitate ſibi cognita per ſimile factum, dummodo ſupponatur in eo poteſtas. Ita tenet Gloſſa in cap. vlt. diſt. 51. uerbo *Qui concubinas*, & Gloſſa in cap. *Si qui ſunt*, diſt. 81. Et ſequitur Nauarrus c. 25. num. 74. & Sylueſter uerbo *Irregularitas*, in ultimis uerbis: ubi idem cenſet de Prælato quocũque habente poteſtatem diſpenſandi in irregularitate, & mittente ad ſuſcipiendos ordines ſubditũ, quem ſcit eſſe irregularẽ. Et idem tenet Antoninus in tractatu de Irregularitate, c. 6. n. 15. Maiolus lib. 5. c. 51. Ratio eſt, quia per illud factum indicatur ſufficienter uoluntas diſpenſandi; tũ quia etiã inferior non præſumitur agere contra ius, ſi poteſt iure facere; tum etiã quia ſi in Pontifice Summo illud eſt ſufficiens ſignum, id eſt ex natura talis effectus moraliter conſiderati: ergo eadem ratione in Epiſcopo erit ſufficiens ſignum. Aliunde uerò non eſt prohibitum iure poſitiuo Epiſcopis diſpenſare hoc modo in irregularitate; nullibi enim extat tale ius: ergo eſt ſufficiens illa diſpenſatio. Et hinc conſtituitur differentia inter excommunicationẽ, & irregularitatem: quia iure Eccleſiaſtico declaratum eſt, Epiſcopum non poſſe abſoluere à cenſura per actiones excõmunicationi cõtrarias, ut ſuprà ſuo loco uidimus, quod non eſt circa diſpenſationẽ in irregularitate declaratum. Addit nihilominùs Nauarrus, ſentẽtiam hanc procedere in foro conſcientiæ, non

Gloſſa. Nauar. Sylueſt.

Antonin. Maiolus.

uerò

A

verò in foro exteriori. In quo cenſet conſtituendam etiam eſſe differentiam inter Papam, & inferiores Epiſcopos. Et reddit rationem, quia diſpenſatio à Summo Pontifice data ſine cauſa, eſt valida, non verò data ab Epiſcopo. Sed hæc ratio ſolùm concludit, quandiu aliàs conſtiterit Epiſcopum non habuiſſe legitimam cauſam diſpenſandi, vel illam ignoraſſe, aut non conſideraſſe, talem diſpenſationem non valere, quod verum exiſtimo. Si autem oppoſitum conſtiterit, non video cur talis diſpenſatio ſit reijcienda, etiam in foro exteriori. Solùm ergo videtur poſſe conſtitui differentia inter forum internum, & externum, in hoc, quòd in interno ſufficit, vt non conſtet de cauſæ defectu, quia ſubditus præſumit ſuperiorem rectè agere: in externo neceſſarium erit cauſam probare, ſi res in examen afferatur, vt latius tractat idem Nauarr. in cap. *Si quando*, de Reſcriptis, B except. 10. num. 3. & alia de hac tacita diſpenſatione, quæ minùs practica, & moralia ſunt, videri poſſunt in Maiolo ſuprà num. 8. & 9.

DISPVTATIO XLII.

De Irregularitate contracta ex aliquo delicto circa vſum ſacramentorum.

EXplicata doctrina communi, deſcendimus ad ſingulas irregularitates, quæ varijs modis diſtribui ſolent. Quidam illas reuocant ad tria membra, ſcilicet ratione delicti, ratione ſacramenti, aut ex defectu, ſub quibus varia membra diſtinguunt, vt videre licet in Soto diſt. 25. quæſtio. 1. artic. 2. (Soto.) Alij diuidunt in quinque membra, ſcilicet, ex defectu animæ, & corporis, ex defectu lenitatis, & ſacramenti, & ex delicto, vt videre eſt in Nauarr. (Nauarr.) num. 192. Alij vel reijciunt irregularitatem ex defectu animæ, vel tantùm conſtituunt vnam ſpeciem ex defectu perſonæ ſiue illa ſit corporis, ſiue animæ, quod poſteà examinandum eſt. Alij omnem irregularitatem dicunt eſſe ex defectu alicuius boni, vnde iuxta quatuor bonorum genera, animæ, corporis, famæ, & fortunæ, non incommodè in quatuor ſpecies partiuntur, & ſub defectibus animæ, delicta, & nonnullos defectus, qui peccata non ſunt, comprehendunt. Sed quia in ordine ad doctrinam moralem magis differunt duo genera irregularitatum ex delicto, vel ſine illo, ideo hac partitione vti viſum eſt, & priùs dicere de irregularitatibus ex delicto, quas ad tria capita reuocabimus. Primum erit de peccatis commiſſis contra ordines. Secundum de alijs grauioribus vitijs. Tertium erit ſpeciale de homicidio propter peculiarem illius rationem.

SECTIO I.

Vtrum contrahatur irregularitas per indebitam baptiſmi ſuſceptionem.

DVplex eſt vſus ſacramenti, paſſiuus, ſcilicet, & actiuus: & de vtroque dicemus. Prima ergo aſſertio ſit, Per iteratam receptionem baptiſmi irregularitatem incurri. (1 Prima concluſio.) De hac re latè dixi, in Tom. 3. Diſp. 31. Sect. 6. vbi oſtendi, hanc irregularitatem eſſe in iure expreſſam, & non incurri, niſi intercedat delictum, ideoque excuſari quoties propter ignorantiam, & bonam fidem culpa excuſatur quod etiam nunc verum cenſeo, licèt oppoſitum teneat Maiol. lib. 5. cap. 14. (Maiolus reijcitur.) quia nullum affert ius in quo talis irregularitas ſine culpa ſit ſatis expreſſa. Addidi etiam, (Corol. 1) quando quis ita permittit exteriùs ſe iterum baptizari, vt non habeat intentionem ſuſcipiendi ſacramentum, ſed ſolùm ſe liberandi ab aliquo timore, vel aliquid ſimile, non incurrere hanc pœnam, ſiue alioqui peccet in ea permiſſione, ſiue non, quia illa non eſt formalis rebaptizatio ex parte recipientis cum tali intentione: pœna autem illa reſtringenda eſt ad formalem rebaptizationem, ſicut pœna impoſita hæretico ipſo iure, reſtringitur ad formalem hæreticum exteriorem, id eſt, qui ita exteriùs ſignificat ſe negare fidem, vt interiùs etiã neget. Quo fit vt multò minùs incurratur hæc (Corol. 2) irregularitas, quoties quis recipit ſecundum baptiſmum ſub intentione conditionata, ſi fortaſsè prior baptiſmus validus non fuit, etiamſi cõtingat id fieri imprudenter, & ſine ſufficienti ra- C tione dubitãdi, ac deniq; cum graui culpa. Nam hæc culpa, vel eſt diuerſę rationis ab illa, quæ eſt in formali rebaptiſmo, vel eſt ita imperfecta in illo ordine, vt ſimpliciter non poſſit dicere baptizatio: nam illa conditio appoſita in intentione tollit animum, & ſpiritum rebaptizationis. Deniq; hinc conſtat, irregularitatem hanc non (Corol. 3) eſſe impoſitam propter veram ſuſceptionem alicuius ſacramenti iniquè factam: nam ille ſecundus baptiſmus, per cuius ſuſceptionẽ cõtrahitur hęc irregularitas, non eſt ſacramentũ, tamẽ quia eſt in iniuriam prioris baptiſmi, & fidei, ideo huic crimini adiuncta eſt talis irregularitas.

2 Ex quo obiter colligitur, ſi quis ſæpiùs rebaptizetur, ſæpiùs incurrere hanc irregularitatem, (Corol. 4) quia quoties multiplicatur culpa, propter quam iure ipſo imponitur pœna, toties incurritur ſimilis pœna, vt tractando de Cenſuris diximus. D Et declarari poteſt, quia ſi quis poſt primam rebaptizationem pœnitentiam agens, & irregularitatis diſpenſationem obtineret, poſteà verò in ſimile crimen laberetur, iterum etiam irregularitatem contraheret, quia verè violat legẽ per quam talis pœna ipſo facto imponitur, nam rebaptizatio nõ dicit tantùm ſecundam baptiſmi acceptionem, ſed tertiam, & quartam & in quocunque numero poſt primam. Ergo, etiamſi prima irregularitas non fuiſſet ablata, contraheretur ſecunda, quia non repugnat habere ſimul duas cenſuras, vel impedimẽta ſolo numero diuerſa ex cauſis diſtinctis. E cõtrario verò infero (Corol. 5) ex dictis, ſi contingat aliquem erronea cõſciẽtia rebaptizari, putãs verè fuiſſe antea baptizatum, poſteà verò conſtet, vel omnino nõ fuiſſe anteà bapti-

baptizatum,vel ex aliquo defectu eſſentiali primum baptiſmum fuiſſe nullum, illum non eſſe irregularem, quia nunquam ſecundò baptizatus eſt: quia donec ſit verus baptiſmus verè receptus, non poteſt eſſe in re ipſa iteratio baptiſmi: ergo nec pœna eius. Nec refert quòd quis habuerit animum rebaptiſmi: quia ille proceſſit tunc ex conſcientia erronea, & in effectu non habuit verum actum externum ſibi conformem.

3 2. cõclu. Dico ſecundò, Extra rebaptizationem non contrahitur irregularitas per ſuſceptionem baptiſmi cum quacunque culpa, dummodo à Catholico miniſtro accipiatur. Probatur,quia nullus alius eſt in iure expreſſus. Solùm oportet examinare nonnullas exceptiones. Prima eſt de ſuſcipiente fictè baptiſmum,quem manere irregularem affirmat Maiolus lib.3.cap.7. Sed non oſtendit ius, nec videtur ratione ſubſiſtere: quia vel loquitur de fictione contraria valori baptiſmi,vel tantum effectui eius. De priori non poteſt verificari illa ſententia, quia ſic baptizatus non manet baptizatus, non ergo manet irregularis,ſed tam incapax ordinum, ſicut antea erat. Nec poteſt perfectè recedere à tali fictione, donec iterum verè, ac legitimè baptizetur: quod ſi hoc faciat,nulla irregularitate impeditus manebit propter prius delictum, quia neque in iure lata eſt, neque in eo ſtatu erat capax irregularitatis,ſicut neque ordinis. Si verò loquatur de altera fictione,& de propria irregularitate(vt plane loquitur, quia negat tolli per pœnitentiam) oportet vt oſtendat ius in quo ſit expreſſa: nam impedimentum quod per pœnitentiam non aufertur, & naturale non eſt, ſed legale; admitti non debet, niſi fuerit in iure expreſſum.

1. Exceptio à cõcluſione reijcitur.

Maiol.

4 Maioli obiectio. Sed obijcit, nam qui differt baptiſmum vſq; ad mortis periculum, & tunc quaſi neceſſitate compulſus baptizatur, fit irregularis: ergo multò magis qui fictè baptizatur. Antecedens patet ex Conc.Neocæſarien.cap.12.& habetur in c.1. d.57. Conſequẽtia verò probatur,quia maiorem facit iniuriam ſacramento qui fictè illud recipit, quam qui in neceſſitate illud dignè accipit.

Soluitur. Reſpondetur primò negando conſequentiam, quia,vt dixi, argumentum à ſimili in hac materia nullum eſt. Et poteſt facilè aſſignari diuerſitas rationis: nam in eo caſu nõ repellitur quis ab ordinatione propter indignam baptiſmi ſuſceptionẽ, ſed propterea ꝙ fides hominis ſic baptizati non videtur fuiſſe voluntaria, ſed ex neceſſitate, vt in eodẽ textu dicitur: eſt autẽ inconueniens,vt is,de cuius vera fide dubitatur,ad clericatũ admittatur; quæ ratio non habet locum in quacunq; indigna ſuſceptione baptiſmi propter aliquod peccatũ ad mores, & non ad fidem pertinens. Neque in hoc apparet maior ratio de indignè ſuſcipiente baptiſmum, quàm de indignè ſuſcipiente abſolutionem,aut Euchariſtiam.

5 2. Exceptio ca. 1. 57.d. Ex illo verò antecedente ſumi videtur ſecunda exceptio, ſcilicet quando ſuſceptio fit in articulo mortis ex neceſſitate. Hæc enim ex dicto tex. videtur ſufficienter probari; nam ſimiliter prohibetur ordinatio hominis ſic baptizati illis verbis, *Ordinari non debet*. Confirmatur ex Cornelio Papa Epiſt. ad Fabium apud Euſebium lib.6. Hiſtoriæ, cap.32. vbi refert Nouatum fuiſſe ſic baptizatum, & quendam Epiſcopum maximè deſideraſſe illum ordinare, *Quoniam* (inquit) *minimè licebat quemquam in lecto propter morbum baptizatum, ſicut huic contigerat, in clerum aſſumi*. Vnde hunc caſum admittunt Anton.3.p. tit.18.c.6.§.2. Angel.num.55. Syluest.q.21. & negari non poteſt,quia plane eſt in iure expreſſus. Non tamen videtur eſſe formaliter propter culpam, ſed propter modum ſuſcipiendi in neceſſitate ægritudinis, & propter quendam imperfectæ fidei, & conuerſionis ſuſpicionem, minoremque Eccleſiæ ſatisfactionem, quæ inde generatur: licèt fortaſsè dilatio culpabilis non præceſſerit, ſed per occaſionem aliam acciderit, & ita in textu nulla fit mentio culpæ (licèt Gloſſ. aliud ſentiat) ſed occaſionis, ſeu neceſſitatis. Vnde poſſet hæc irregularitas reduci ad eam, quæ eſt Neophytorum, de qua ſuprà,licet in ea ſpecie ſit (vt ita dicam) qualificata; habetque locum in adultis, nam infantes nec culpæ, nec illius ſuſpicionis, vel infamiæ ſunt capaces, vt rectè Gloſſ.notauit.

Euſeb.

Antonin. Syluest.

6 An ĩ duabus limitationib. d.c.1. requiratur diſpenſatio, & à quo. Additur verò in eodem cap. 1. in duobus caſibus poſſe hunc ordinari. Primò ſi purgauerit ſuſpicionem per oſtenſionem fidei, & religionis. Secundò ſi neceſſitas miniſtrorum vrgeat. Quæri autem poteſt, an requiratur in his caſibus diſpenſatio,& à quo danda ſit. Gloſſa ibi ſignificat non eſſe neceſſariam diſpenſationem, præſertim in priori caſu,quia per ſequẽs factum eliditur præcedens præſumptio, & quia in textu non fit mentio diſpenſationis. Sed hoc nimium videtur,quia illa præſumptio, vel ſuſpicio, cum ſit iuris,debet etiam iuridicè tolli. Alij ergo requirunt diſpenſationem Summi Pontificis, vt Maiolus ſuprà c. 8. Sed hoc etiam eſt nimium: quia aliàs ſuperflua erat illa declaratio: itẽ quia ſi Epiſcopi prohibentur ibi ordinare talem perſonam, ita etiam conceditur pro illis caſibus.

Maiol.

Reſolutio. Dico ergo neceſſariam eſſe, & ſufficere diſpenſationem Epiſcopi, & hunc eſſe ſenſum illius limitationis, vt notant ibi Turrecremata, & alij. Antoninus, Syluester,& Angelus ſuprà. Sed quæres rurſus, an vtraque cauſa ſimul requiratur,vel ſingulæ per ſe ſufficiant. Maiolus ſuprà vtramque requirit: Gloſſa verò,& clarius Turrecremata quamlibet per ſe putant ſufficere, quia in textu Gratiani diſiunctiuè legitur, *aut*: quamuis in Tomo Conciliorum varia ſit lectio. Et prima quidem non dubito quin per ſe ſufficiat: nam cum impedimentum hoc fundetur in præſumptione, ablatio præſumptionis eſt ſufficiens ratio tollendi illud. De poſteriori autem poteſt eſſe nonnullum dubium: quia Eccleſia debet habere ſatisfactionem de dignitate perſonæ, quæ ordinatur. Dico tamen tantam eſſe poſſe, vt ſufficiat: quia hæc ſuſpicio, quæ ex tali baptiſmo naſcitur, non eſt tam vehemens, quin propter aliam vrgentem cauſam maximè pertinentem ad commune bonum poſſit deponi: huiuſmodi autem cauſa eſt hominum raritas, quia clericorum ordinatio eſt maximè neceſſaria communi bono. Et ideo in multis alijs caſibus cenſetur ſufficiens cauſa diſpenſandi, vt patet ex textibus quos Gloſſa ibidem refert.

Turrecr. Antonin. Syluest. Angel.

An vtraque cauſa requiratur ad hãc diſpẽſatioñẽ.

7 An oĩsq neceſſitate cõpulſus baptizatus, fit irregularis. Quęret verò vlteriùs aliquis,an hęc irregularitas extendenda ſit ad oẽs alios caſus,in quibus aliquis neceſſitate compulſus baptizatur, vt per vim,vel metum,quę non excludat voluntatem baptiſmi (aliàs nullus eſſet locus irregularitati) ſed reddat minus liberũ, & voluntariũ. Tũc ergo eſt dubiũ an cũ tali baptiſmo inducatur irregularitas, q a de hoc nõ habemus ius exp̃ſsũ, & argu-

Digitized by Google

argumentum à ſimili ex prædicta lege Concilij Neocæſarienſ. inualidum eſt. In contrarium verò eſt, quia hoc non videtur argumentum à ſimili, ſed ex identitate rationis: nam illa lex non fuit data in ſpeciali ratione ægritudinis, ſed formaliter in ratione neceſſitatis, quæ eadem vel maior eſt in conſenſu per vim & metum extorto: ergo conſiderata formali deciſione illius textus, comprehendit etiam hunc caſum. Atque ita ſenſit Maiol. cap. 10. cuius opinio quoad hanc partem videtur mihi ſatis probabilis. Et quidem experientia ipſa docet non expedire ordinare homines ſic baptizatos, quia maximè inconſtantes in fide inueniuntur, adeo vt non ſolùm ipſi, ſed etiam filij, & nepotes eorum cum eis educati, & ab eis inſtructi, eandem inconſtantiã participare inueniantur, etiam poſt multas generationes.

3. Excep. *Maiolus.*

Vltimò extendit Maiol. ſuprà cap. 9. exceptionem hanc, vel certè ponit tertiam generalem de receptione baptiſmi poſt culpabilem dilationẽ, dicit enim ſolam moram culpabilem, ſeu dilationem nimiam in ſuſcipiendo baptiſmo inducere irregularitatem, etiamſi baptiſmus poſtea ante ęgritudinem ſuſcipiatur. Et non affert aliud ius præter dictum Concil. Neocæſarienſe, quod ita intelligi dicit à Gloſ. & Doctoribus. Sed profectò Gloſ. id non dicit, nec Doctores, quos ego viderim, ſuntque non pauci.

Reijcitur

Nec eſt conſentaneum textui, quia de dilatione nec verbum habet, ſed ſolum de ægritudine, & ratio, quam ſubdit, & ſuprà explicata eſt, non habet locum in dilatione, ſi neceſſitas excludatur. Ratio autem, quam ille autor excogitauit, ſcilicet quia qui ſic ſuſcipit baptiſmum, præſumitur hoc facere, vt habeat maiorem peccandi licentiam, & negligere propriam ſalutem, & conſequenter ad baptiſmum in peccato accedere. Hæc inquam ratio & per ſe inſufficiens eſt ſine iure, & ad fundamentale eius parum vrgens: nam licèt dilatio baptiſmi ſignum eſſe poſſit licentioris vitæ: tamen hic ipſe acceſſus ad baptiſmum eſt efficacius ſignum mutationis vitæ, potiusque indicat veram cõuerſionem, & mutationem, quam oppoſitum; non ergo ſufficit dilatio, ſi poſtea merè liberè baptiſmus ſuſcipiatur: quia tunc non habet locum ius illud & aliud non inuenitur.

9 4. Exceptio. Ca. Omnes. 98. diſt.

Quarta exceptio ponitur, ſi quis in loco vbi peregrinatur, & eſt incognitus, baptizatus eſt. De quo extat can. 24. Conc. Elibertini, & apud Gratianum cap. *Omnes*, 98. diſt. *Omnes*, inquit, *qui peregrè ſeu in peregrinatione fuerint baptizati, eò quòd eorum minimè ſit cognita vita, placuit ad clerũ non eſſe promouendos in alienis prouincijs*. Ex his tamen verbis conſtat in primis, hoc impedimẽtum nõ incurri ratione baptiſmatis, ſed ob ignorationem vitæ, vel morum hominis ſic baptizati: ſæpe enim mores, qui baptiſmum præceſſerunt, tam praui eſſe poſſunt, vt impediant legitimam ordinum ſuſceptionem, donec de eorum emendatione ſufficienti experimento conſtet. Fieri etiam poteſt, vt talis homo rebaptizatus ſit, vel alias irregularitates habeat, quæ poſt baptiſmum manent: & ideo donec tale dubium, vel ſuſpicio tollatur, non admittitur talis perſona ad ordines.

Obiectio ſoluitur.

Dices, hoc dubium eſſe merè negatiuũ, in quo omnis, qui non probatur nocens, innocens eſt. Reſpondetur hoc eſſe verum quoad priuatam æſtimationem, & bonam de proximo opinionem, & quoad hoc vt nullum malum, vel pœna ei inferatur; non tamen vt alicui ſacrum miniſterium committatur, vel aliud ſimile munus, aut officium: & ideo iuxta Eccleſiæ conſuetudinem antiquam, nemo admittebatur ad ordines, niſi poſt accuratam inquiſitionem, & teſtimonia vitæ illius, vt habetur in Concilio Carthaginenſ. 4. cap. 22. & apud Cyprianum Epiſt. 33. ſumiturque ex Leone Papa Epiſt. 87.

Cõc. Car. Cyprian. Leo Papa.

Addo præterea, in eo caſu nõ eſſe dubium omnino negatiuum, quia ille modus baptiſmi in peregrino loco præbet aliquam ſuſpicionem ignotæ vitæ, præſertim cùm quis velit in alieno loco, vbi incognitus eſt, ordinari. Propter quod peregrini in vniuerſum prohibentur ordinari in alieno loco, ſine ſufficienti teſtimonio, capitulo, *Inter*, de Clericis peregrinis. Concilio Trident. ſeſſ. 23. cap. 8. de Reformat.

Cõc. Trid.

& vbi dubium augetur propter loci ſuſpicionem, maius teſtimonium, maiorque cautio poſtulatur, vt ex Syluestro, Anaſtaſ. & Gregorio refert Gratianus in tribus capitibus, diſt. 98. Conſtat igitur hanc non eſſe irregularitatem propriam baptiſmi, ſed reduci ad infamiam, ſeu dubiam famam. Vnde fit, vt nec ſit vniuerſalis quoad loca, ſed vbi fuerit tale dubiũ, propter quod in canone additur, *In alienis prouincijs*. Neque etiam quoad tempora, quia exhibito, vel comparato bonæ vitę teſtimonio, & ablato dubio, ceſſat impedimentum.

10 5. Excep.

Quinta exceptio eſt, quando de alicuius baptiſmo dubitatur, nam ſtante illo dubio, ad ordines admittendus nemo eſt. Sumitur ex cap. *Placuit de Infantibus*, de Conſecrat. 4. diſt. quatenus dicit, eum, qui non probatur baptizatus certo teſtimonio, pro non baptizato habendũ eſſe, quia de eius baptiſmo dubitatur. In eo ergo caſu non poterit quis cum tali impedimento ad ordines promoueri. Illa verò non eſt ſpecialis irregularitas aliquo iure lata, nullum enim extat: ſed eſt quędam prohibitio ex natura rei, nam in re tam graui non debet quis operari cum tali dubio, maximè cùm res poſſit vrgere in graue damnum aliorum. Deinde reducitur ad generale impedimentum ex fama dubia ortum. Nam ſi dubium procedens de dignitate perſonę impedit ordines, multò magis id faciat dubiũ de capacitate perſonæ: Imò poteſt hoc reduci magis ad impedimẽtũ incapacitatis, quàm irregularitatis. Quando autẽ hoc dubium ſufficiens ſit, ſumi poteſt ex his quæ in 3. Tom. diſput. 22. Sect. 2. tractaui: nam illud dubium, quod fuerit ſufficiens, vt poſſit aliquis ſub conditione rebaptizari, ſufficiet etiam vt nõ poſſit ordinari, donec vel tale dubium tollatur, vel baptiſmus iterum ſuſcipiatur: dubium autẽ, quod adeo eſt leue, vt iteratam ſuſceptionem baptiſmi ſub conditione licitam non reddat, neque ſuſceptionem ordinum impedire poterit, quia primum verè conſtituit rem moraliter dubiam, non verò ſecundum.

11 6. Excep. Cap. Verum eſt. 1. q. 1.

Sexta exceptio eſt de his, qui baptizantur ab hæreticis, quos eo ipſo eſſe impeditos ad ordines ſuſcipiendos, colligitur ex cap. *Verum eſt*, 1. q. 1. vbi Innocentius I. ait legem Eccleſiaſticam eſſe, *ex his, qui ab hæreticis veniunt, & ibi baptizati ſunt, neminem in clericatus honorem, vel exigui in ſubrogare*. Idem habetur ex cap. *Quibus qualibet*. 1. quæſt. 7.

Ca. Quia qualibet. 1. q. 7.

Hoc autem impedimentum multis rationibus potuit imponi. Prima eſt in odium talis miniſtri hæretici baptizantis: atque hoc modo interpretatur hãc irregularitatem Maiol. lib. ſecund. cap. 12. citatque prædicta iura, in qui-

Maiol.

bus

bus nullum verbum eſt, quo hæc ratio inſinuetur. Inde tamen infert, baptizatos ab hæreticis, etiam in infantia, manere irregulares, ita vt peruenientes ad ætatem adultam ſine diſpenſatione ordinari non poſſint, quamuis talis diſpenſatio magna facilitate eis cócedi debeat, cum adultis nunquam, vel raró concedenda ſit; citatq́ue in hanc ſententiam Gloſſ. in cap. *Placuit*. 1. quęſt. 4 fauentq́ue generalia verba textus in dicto cap. *Qui in qualibet ætate*, *&c*. Nihilominùs cenſeo per ſe loquendo omnes qui ante vſum rationis baptizantur ab hæreticis, non manere irregulares. Ita enim habetur expreſsè in dict. capit. *Placuit*, & in cap. *Qui apud*, 1. q. 4. Et hoc potiùs tenuit Gloſſ. ibi, & in d. capit. *In qualibet*, vbi addit limitationem, *in qualibet ætate adulta*, vel *diſcretionis*. Et declaratur, nam cùm hæc iura videātur oppoſita, ita ſunt concilianda, vt rigor temperetur, & amplietur fauor, quantum verba textuū patiuntur, ſed hęc expoſitio & conciliatio fauorabilior eſt, & magis accommodata proprietati legum. Nam priora decreta dicunt, infantem baptizatū ab hæretico poſſe ordinari: quod ſi ſubintelligamus poſſe ex diſpenſatione, friuola facimus illa decreta, quia hoc per ſe notum erat, prętèrquàm quòd, poſſe, abſolutè non eſt poſſe ex diſpēſatione: & præterea, quia verba textus ſunt, *Non impediat, non debet impedire*, Meliùs ergo intelligitur, in alio textu eſſe ſermonem de ætate adulta, quia cùm ſit lex pœnalis, optimè refertur ad eos qui ſunt capaces culpæ. Quod ſatis etiam inſinuant verba illa, *Quibus ſatis eſſe debet, quòd in Catholicorum numero ſunt recepti*. Hæc enim verba indicant rigorem & indignationē in eos, qui crimen hæreſis admiſerant, vel voluntariè cum hæreticis communicauerant.

Exceptio non cōprehēdit baptizatos in infantia. Cap. Placuit. Ca. Qui apud 1. q. 4.

12 Vnde nec dicendum eſt priora decreta fuiſſe abrogata per dictum capitulum, *Qui in qualibet*, quod editum fuit à Felice III. cùm Concilio Romano. Hoc, inquam, admittendum non eſt, quia vbi leges poſſunt conciliari non eſt admittenda derogatio, præſertim cùm non ſit expreſſa, & priora decreta ſint etiam authoritate Romani Pontificis confirmata, vt ex geſtis Africani Concilij conſtat. Addunt verò aliqui limitationem, niſi infans baptizatus ad hæretico, poſteà in ætate adulta conſenſerit in illius hæreſim. Ita refert Turrecremata dict. cap. *Placuit*, qui de hoc nihil definit. Fauere tamen videntur huic ſentētię verba illa cap. *Quid quid. Poſtea quam ad ætatē rationis capacem peruenerint, agnita veritate, falſitatem eorum abhorrentes, ad Eccleſiam Dei Catholicam recepti ſunt*. Sed ibi non poſtulatur vt poſtquàm hi pueri peruenerunt ad ætatem adultam, nunquam conſenſerint erroribus eorum, inter quos geniti, & educati fuerint, hoc enim, moraliter loquendo, impoſſibile eſt: ſed poſtulatur ſolum, vt tandem aliquando agnita veritate, errores deſerant, & ad Eccleſiam conuertantur. Quapropter non cenſeo eſſe neceſſariam illam limitationem quoad hanc irregularitatem, nam de alia, quæ incurritur ex peccato hæreſis, poſteà dicemus.

Quorundā limitatio cōcluſionis poſitæ. *Turrecr.* Improbatur.

13 Alia ergo ratio huius irregularitatis eſſe poteſt dubitatio, quæ de veritate baptiſmi ab hæretico collati ſæpius habetur, & iuxta hanc rationem irregularitatis hæc non eſt diſtincta ab alia paulo anteà tractata de dubio baptiſmo: ſed continet tantum ſpecialem quandam rationē, ex qua poteſt oriri tale dubium. Sed non exiſtimo eſſe hoc fundamentum illius irregularitatis. Primò, quia in iure ponitur, vt ſpecialis & diſtincta ab alia. Secundò, quia hæc ratio tam in infantibus, quàm in adultis locum habet. Tertiò, quia hoc dubium nō ſemper interuenit in baptiſmo ab hæretico dato. Et, quando reuera ſubeſt tale dubium, nō tantum impedit ordines, ſed etiam omnia alia ſacramenta, & propria munera hominis Chriſtiani, quia talis homo non admittitur ab Eccleſia vt baptizatus, donec ſub conditione iterum abluatur. Declaratur, quia vel hæreticus, qui baptizat, errat formaliter circa eſſentialem ritum baptiſmi, vel non: ſi non errat, nō eſt cur de veritate talis baptiſmi dubitetur: nam certiſſimum de fide eſt hæreticum verum baptiſmum conficere, ſi eſſentialia adhibeat: de quo nō eſt cur dubitetur eò quòd hæreticus ſit, cum in hoc non ſit hæreticus, vt ſupponimus. Neq; etiam vlla eſt ratio dubitandi de intentione, niſi aliquod peculiare odium, vel quidpiam ſimile interueniat, quod contingere poteſt in quolibet malo miniſtro, etiam ſi hæreticus non ſit. Si autem hæreticus formaliter erret circa eſſentialia baptiſmi, talis baptiſmus ab Eccleſia non recipitur, vt de Paulianiſtis, & alijs ſimilibus tradit Concilium Nicænum cap. 19. & Concilium Arelatenſe 2. cap. 16. & Auguſt. contra hæreſes c. 44. & de Eccleſiaſticis dogmat. cap. 52.

Irregularitas hæc nō fundatur ī dubio de baptiſmo ab hæretico dato.

Supereſt igitur vt propria cauſa huius irregularitatis ſit crimen, quod quis committit voluntariè ſuſcipiendo baptiſmum ab hæretico: & hāc exceptionem admittimus in aſſertione propoſita. Vt enim alibi latius declaraui, peccatū, quod in ipſa actuali ſuſceptione baptiſmi committitur, ſub iuriſdictionem Eccleſiæ cadit, & materia confeſſionis eſſe poteſt, ideoq́ue etiam potuit ab Eccleſia puniri. Meritoq́ue talis pœna propter illud impoſita eſt. nam qui hoc modo baptiſmum ſuſcipit, & fautor hæreticorum eſt, & de hæreſi non parum ſuſpectus. Hinc verò colligitur, quoties aliquis ſine culpa à tali miniſtro baptiſmum ſuſcipit, excuſari ab irregularitate, quia irregularitas, quæ pœnalis eſt, nō habet ſpecialem ſignificationem, nec incurritur ceſſante culpa. Quando autem hoc poſſit fieri ſine culpa, in materia de baptiſmo explicatū eſt, & omnes caſus reuocantur ad ignorātiam probabilem, & iuſtam neceſſitatem. 14

Sed ī delicto ſuſcipiendi baptiſmum ab hæretico. Corollarium.

SECTIO II.

Vtrum per indebitam alteriùs ſacramenti ſuſceptionem extra ordines incurratur irregularitas.

QVoniam de ſacramento ordinis ſpecialiter dicendum eſt, ideo de ceteris ſpecialis ſtatuitur regula, Per nullius ſacramēti ſuſceptionē, quātũuis indignā & peccaminoſam, contrahi irregularitatē ratione delicti. Probatur primò, quia nulla talis irregularitas eſt in iure expreſſa. Secūdò declaratur ratione, quia trib. modis contingit ſuſceptionē ſacramenti eſſe indebitā: primò quia recipitur ſacramentū cum obice 1

1 Concluſio. Tripliciter ſuſceptio ſacramēti iniqua eſſe poteſt.

ad e-ſſa

ad effectum eius, quæ culpa adeo eſt vniuerſalis, & communis, vt non fuerit expediens propter illam irregularitatem imponi. Secundo modo peccatur ſuſcipiendo ſacramentum contra ſpecialem prohibitionem Eccleſiaſticam per cenſuras, & de hoc habemus expreſſum ius, per ſolam ſuſceptionem ſacramenti contra cẽſuram, non incurri irregularitatem, in cap. *Si celebrat*, de Cleric. excommunic. miniſt. vbi dicitur, qui minori excommunicatione ligatus eſt, irregularis non fieri, quia non à collatione, ſed à ſola perceptione ſacramentorum eſt remotus. Quæ ratio manifeſtè ſupponit, ſolam perceptionem ſacramenti, quantumcumque ſit per cenſuram prohibita, non eſſe ſufficientem rationem irregularitatis, iuxta diſpoſitionem iuris, vt in ſuperioribus latè tractatum eſt. Tertio modo peccatur ſuſcipiendo ſacramentum contra debitum ritum eius, ſiue eſſentialem, ſiue accidentalem: & de hoc genere culpæ in prædictis ſacramentis nihil eſt in iure diſpoſitum quoad irregularitatis pœnam, quia hic defectus magis punitur in miniſtrante, quam in recipiente.

2. Inductione cõcluſio ſuadetur. De cõfirmatione. *Nauarr. Maiol.*

Tertiò oſtenditur propoſita regula inductione facta in quinque ſacramentis. Primum eſt Confirmatio, de qua ſolùm poteſt dubitari, an per iteratam ſuſceptionem eius incurratur irregularitas: nam id affirmant Nauarr. cap. 27. numero 247. & Maiol. lib. 3. cap. 15. qui alios refert, & dicit eſſe communiorem Canoniſtarum cum Gloſſ. in cap. *Dictum eſt*, de conſecr. diſt. 5. per textum ibi, ſed de hac re dictum eſt in 3. Tom. Diſput. 38. ſect. 1. vbi ſententiam contrariam probabiliorem cenſui, cum Scoto: Couarru. Palud. & alijs, quia nullo iure fertur hæc irregularitas, & argumentum à ſimili non ſufficit.

De Euchariſtia.

Secundum ſacramentum eſt Euchariſtia, circa quod ſolùm eſt aduertendum, ſæpe in hoc ſacramento coniunctam eſſe actionem cum receptione, vt in celebrantibus, & tunc indigno vſui illius ſacramenti aliquando adiuncta eſt irregularitas, ideoque diſtinguere oportet rationem formalem propter quam eſt adiuncta, ponitur enim propter indignum miniſterium, non propter ſuſceptionem, argumento dicti capit. *Si celebrat*, quod latiùs patebit ex dicendis ſectione quarta. Vbi autem re ipſa ſeparatur ſuſceptio à miniſterio, numquam habet in iure adiunctam irregularitatem.

3 De Pœni.

Tertium ſacramentum eſt Pœnitentia, circa cuius vſum, ſi præciſè ratio ſacramenti ſpectetur, clarum eſt non inducere irregularitatem, aliquando tamen in iure, qui ſunt in actione pœnitentiæ, ab ordinum ſuſceptione excluduntur, vt patet ex cap. *Ex Pœnitentibus*, diſtinct. 50. cum alijs ſimilibus. Illa autem decreta loquuntur de ſolenni pœnitentia, quæ olim in Eccleſia fiebat, vt omnes expoſitores, & Summiſtæ docent. De qua pœnitentia, & irregularitate illi annexa multa ſcribit Maiolus libro tertio de Irregularitate, capitulo ſecundo, & tertio. Nihilominùs tamen Angelus verbo *Irregularitas*, numero quadrageſimo nono, & Syluester quæſtion. decima ſeptima, cum Innocentio, & Hostienſe affirmant, hodie non habere locum hãc irregularitatem. Quorum fundamentum eſſe videtur, quia licèt illa iura non ſint formaliter reuocata, vt ſic dicam, tamen fundamẽtum eorum ſublatum eſt per nõ vſum, nimirum, ſolennis illa pœnitentia. Oportet enim diſtinguere

Maiol. Angel. Syluest. Innoc. Hoſtienſis. Diſcrimẽ inter publicã, & ſolennẽ pœnitentiam.

A inter publicam, & ſolennem pœnitentiam. Publica enim dicitur omnis illa pœnitentia, quæ publicè coram omnibus fit: ſolennis verò dicebatur olim quæ ſpeciali ritu fiebat in Eccleſia, vt in ſuperiori lib. tetigimus, & Bellarminius latiùs proſequitur libro primo de pœnitentia, capit. vigeſimo primo, & vigeſimo ſecundo, vbi plures differentias conſtituit inter ſolennem, & publicam pœnitentiam, inter quas vna eſt, quod irregularitas non per quamcumq; pœnitentiam publicam, ſed per ſolennem, quæ ſemel tantùm fiebat, incurrebatur. Hoc poſteriùs conſtat ex Syritio Papa Epiſtol. ad Himerium cap. decimo quarto, & habetur in cap. *Illud*, diſt. 50. vbi duo dicuntur, ſcilicet, poſt hanc pœnitentiam neminem eſſe ad ordines aſſumendum, & talem pœnitentiæ modum non eſſe clericis imponendum. Vbi ſimilia habentur ex Leone Papa,

Bellarmi.

An per publicã pœnitentiam fiat quis irregularis.

B & ex Concilio Carthaginen. 5. in c. *Confirmandum*, & in c. *Alienum*. Primum verò, quod ſcilicet per pœnitentiam non ſolennem, ſed tantùm publicam non incurratur irregularitas, tenent Antonin. 3 par. tit. 28. cap. 6. §. 1. Syluest. & Angelus, ideoq; etiam clericis imponi poteſt, vt colligitur ex c. *Quæſitum*. de Pœnit. & remiſſ. Neq; obſtat quod in cap. penult. diſtin. 50. ex Concil. Toletano 1. cap. 2. dicitur, eum vocari pœnitentem, qui poſt Baptiſmum propter grauiſſima crimina publicam pœnitentiam gerens, reconciliandus eſt, quia in antiquis canonibus publica pœnitentia dicitur de ſolenni, quaſi per antonomaſiam, & fere ſemper additur aliquid quòd ſolennitatem pœnitentiæ indicat, vt ibi interponuntur hæc verba, *ſub cilicio diuino*, vel *ſub concilio*, vt alia habet litera. Quia ergo hoc tempore

1. ſententia.

C ſolennis pœnitentia ceſſauit, ideò hæc etiam irregularitas dicitur iam non eſſe in vſu, quia licèt publicæ pœnitentiæ nunc fieri ſoleant, ex illis verò nunquam orta eſt hæc irregularitas.

4 2. ſententia. *Maiol.*

Nihilominùs Maiolus lib. 2. cap. 2. in fine, dicit etiam nunc poſſe hanc irregularitatem ex ſolenni pœnitentia eſſe in vſu, quamuis faciliùs diſpenſetur, quàm olim: & cap. 3. quamuis in principio dicat per publicam pœnitentiam irregularitatem non incurri, poſteà verò ita hoc declarat, vt per publicam etiam pœnitentiam impediri ordinum ſuſceptionem ſentiat, tamen in iuribus quæ citat, confundit profectò publicam pœnitentiam cum ſolenni. Quapropter abſolutè negandum eſt, per publicam pœnitentiam impediri aliquem, ne ad ordines promoueatur, ſi laicus ſit, vel ne ordines exerceat, ſi

Reſolutio.

D iam ſit promotus, nullo enim iure lata inuenitur huiuſmodi irregularitas. Excipienda tamen eſt ſpecialis ratio infamiæ, nam ſi contingat ex tali pœnitentia conſurgere grauem infamiam, illa poterit eſſe impedimentum ad ordines, non propter ſpeciale ius pertinens ad hos pœnitentes, ſed propter alia quæ generatim infames excludunt, de quibus infrà videbimus. Ideoque valde obſeruandum eſt, an pœnitentia ita ſit publica, vt tamen cauſa maneat occulta, nam tunc regulariter, vel nulla, vel multo minor infamia generatur, quàm ſi cauſa etiam ſub culpa in publicam notitiam veniant. In quo etiam magna ſolet eſſe diuerſitas, ſi pœnitentia ſit voluntaria; vel ſi ſit coacta. Voco autem voluntariam, ſiue proprio arbitrio fiat, ſiue in foro pœnitentiæ ſit coniuncta, nam vtroq; modo non ſolet creare infamiam, vel quia culpa ſemper latè,

&

&c interdum ſolent viri timorati propter leuiores etiam culpas, graues pęnitentias aſſumere: vel certe licèt grauis culpa, aut in ſpecie, aut ſaltem in genere in publicam ſuſpicionem veniat, non cedit in infamiam (niſi fortaſsè in aliquo caſu rarò) quia ipſamet emendatio per voluntariam pęnitentiam tollit infamiam, ſi aliunde non fundetur, & foueatur, quod extrinſecum eſt. Coactam verò pęnitentiam voco, quæ in foro contentioſo imponitur, & hæc ſolet magnam infamiam generare, vt infrà videbimus.

5 De Extrema vnctione. De Matrimonio.

Quartum ſacramentum eſt Extrema vnctio, pro cuius indigna ſumptione neque irregularitatem, neque aliam pænam inuenio in iure latam. Quintum eſt Matrimonium, in quo nonnulla diſtinctione hic opus eſt: contrahitur enim ſæpè irregularitas per matrimonium: illa tamen non eſt ratione delicti, nec propter indignam ſumptionem, prout nunc loquimur; ſed propter defectum in ſignificatione ſacramenti, vt poſteà circa bigamiam explicabimus. Vnde per ſecundas nuptias mortua prima vxore, vel per matrimonium cum vidua, etiamſi honeſtè, & ſine vlla culpa fiant, irregularitas contrahitur. Verum eſt tamen ſæpè imponi propter nuptias illicitas, quales ſunt ſecundæ, viuente prima vxore, tamen etiam tunc non eſt culpa prima, & per ſe ratio talis irregularitatis: Cuius ſignum eſt, quia licèt culpa per ignorantiam excuſetur, irregularitas non impeditur. Maximè verò videri poteſt talis irregularitas propter culpam imponi, quando quis poſt ſolenne votum caſtitatis matrimonium contrahere tentat, vt infrà citato loco videbimus: tamen, ſi quæ culpa ibi conſideratur, non tàm eſt irreuerentia in ſacramentum matrimonij illud irritè contrahendo, quàm iniuria quæ fit priori matrimonio ſpirituali per votum ſolenne contracto, illud, quantum in ſe eſt, irritum faciendo, iuxta illud Pauli 1. ad
1. Tim. 4. Timoth. 5. *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt*. Ac deinde non ita conſideratur culpa, quin etiam conſideretur ſimilitudo quædam duplicis matrimonij, licèt vnum ſpirituale ſit, & aliud carnale, ratione quorum etiam ibi interuenit defectus quidam ſignificationis in illa irregularitate imponenda, in cuius cauſa, moraliter loquendo, nunquam poteſt culpa excuſari, & ideò non poteſt ibi ſatis diſtingui ratio culpæ, vel alterius defectus. An verò excuſata culpa in aliquo caſu excuſetur etiam irregularitas, dicam infrà in proprio loco. Satis igitur ex dictis explicata manet generalis regula, poſita per indignam ſuſceptionem horum ſacramentorum non incurri irregularitatem, circa quam nec ſpecialem exceptionem, nec nouam difficultatem inuenio.

SECTIO III.

Vtrum per illegitimam ordinum ſuſceptionem aliqua irregularitas contrahatur.

1 Varij caſus huius regul. Primus.

VArij numerantur caſus ab Authoribus, in quibus fit aliquis irregularis indebito modo ordines ſuſcipiendo. Primus eſt quando quis ordines accipit ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui quoad locum, & dignitatem, iuxta cap. 1. ſub il-
lo titulo. Secundus de illo, qui ordinatur ante 2
legitimam ætatem. Tertius de ordinato ab Epi- 3
ſcopo alieno ſine licentia proprij. Quartus de 4
recipiente ordines extra tempora ſine diſpenſa-
tione. Quintus de ordinato non ſeruatis in- 5
terſtitijs. Sextus de ordinato per ſaltum. Sed 6
hos ſuprà de Suſpenſione explicuimus, & ſufficienter tractauimus vbi tres etiam alios enumerauimus, de Cenſuris, quos hic ad irregularitatem applicare neceſſe eſt.

2 An irregularis, qui abſq; diſpeſatione ordinatur, aliã irregul. incurrat. Archid. Maiol. Deciſio dubij.

Septimus caſus erat de illo, qui ligatus cenſura ordines ſuſcepit, quem etiam diximus non propriè irregularitatem, ſed ſuſpenſionem incurrere. Hic ergo ſimilis caſus ponitur de irregulari, qui ſine diſpenſatione ordines ſuſcipit, hunc enim nouam irregularitatem incurrere, aſſeruit Archidiaconus in capit. *Apoſtolicæ*, diſtinc. 56. quem refert, & ſequitur Maiolus lib. 4. capit. 33. Sed aduertere oportet, duobus modis poſſe intelligi hunc manere irregularem, ſeu impeditum ad executionem ordinis ſic ſuſcepti. Primò ex vi prioris irregularitatis cum qua ordines ſuſcepit: & hoc manifeſtum eſt, quia illa irregularitas non fuit ablata per iniquam ordinis ſuſceptionem, vt per ſe patet, aliàs ille commodum ex ſua iniquitate reportaret. Quamuis ergo irregularitas illa non potuerit impedire valorem ordinis, & impreſſionem characteris; manet tamen, & operatur quantum poteſt, impediendo & reliquos ordines ſuſcipiendos, & vſum ſuſceptorum. Alio verò modo poteſt intelligi, præter hanc irregularitatem incurri nouam, ita vt diſpenſatio in priori non ſufficiat ad vſum talis ordinis. Et hanc non inuenio in iure latam, quia ſolùm loquitur de eo, qui ligatus cenſura ordinatur; irregularitas autem non eſt cenſura. Sicut ſuprà dictum eſt, irregularem celebrando, aut miniſtrando ſacramentum aliquod ex officio non incurrere nouam irregularitatem, quia hæc ſolùm lata eſt pro his qui cùm ſint cenſura ligati, adminiſtrant: ſed eodem modo loquuntur iura de ſuſpenſione eorum, qui recipiunt ordines cenſura ligati, ergo ex vi illorum iurium non incurrunt nouum impedimentum.

Obiectio.

Dices, qui ſic ordinatur in aliquo ſuperiori ordine, eo ipſo adminiſtrat in ordine inferiori, quia ordo ſuperior recipi non poteſt, niſi cum habitu, & miniſterio inferioris: ergo nouam irregularitatem incurret.

Soluitur.

Reſpondetur primò, illud non eſſe propriè miniſtrare in tali ordine, quia licèt ſit aliqualis vſus eius, magis eſt paſſiuus, quàm actiuus, quatenus ordo inferior eſt diſpoſitio ad ſuperiorem. Secundò negatur conſequentia, quia etiam irregularis miniſtrans in ordine, quem habet, non incurrit nouam irregularitatem, aut ſuſpenſionem. Vnde laicus irregularis non incurrit nouam irregularitatem recipiendo ordinem cum prima tonſura, vt idem author fatetur, quia hoc non eſt expreſſum in iure: ergo idem dicendum eſt de quocumq; clerico irregulari ſuſcipiente ſuperiorem ordinem, quia etiam de illo non eſt talis irregularitas in iure expreſſa, nec continetur in illa generali regula, quòd adminiſtrans ordinem ligatus cenſura, ſit irregularis. Et confirmatur ex c. *Aliquantos*, diſtin. 51. vbi irregulares ſic ordinati deponi iubentur, ſic enim ait Innocẽtius Papa, *deponatur*, ſicut ibidem dicitur, Epiſcopũ ordinantem

clericum

clericum irregularem, deponendum eſſe, id eſt, ſuſpendendum ex vi tamen illius legis neque irregularitatem, neque aliam pœnam, incurrit.

3 Irregularis etſi ordinetur, & in ordine ſuſcepto miniſtret non incurrit nouã irregularitaté. Maioli dictũ reijcitur.

Vnde vlteriùs infertur, licèt aliquis irregularis ordinetur, & in ordine ſic ſuſcepto miniſtret, non incurrere nouam irregularitatem. Probatur, quia ille per talem ordinationem non incurrit nouam cenſuram ſuſpẽſionis, quia hæc etiam lata non inuenitur, ergo quamuis in ordine ſic ſuſcepto miniſtret, non miniſtrat excommunicatus aut ſuſpenſus, ſed irregularis tantum, ſed propter hoc peccatum non eſt in iure irregularitas impoſita, vt ſuprà dictum eſt: ergo. Ait tamen Maiolus, in eo caſu, irregularitatem ex Epiſcopali fieri Papalem, citans Gloſſam in capit. *Latorem*, de Cleric. excommunication. miniſter. quæ de hac re nihil loquitur. Vnde etiam ad hoc non inuenio in iure fundamentum. Addi hic poſſet, quòd per motum proprium Sixti Quinti, contra malè promotos, irregularis ſuſcipiendo ordinem, licèt immediatè non incurrat nouam irregularitatem, incurrit nouam cenſuram perpetuæ ſuſpenſionis Papæ reſeruatam, & ſi ante abſolutionem in ſuſcepto ordine miniſtret, nouã induet irregularitatem: Sed hoc etiam reuocatum eſt, vt ſuprà notaui.

4 Nonus caſus de ordinato ab Epiſcopo irregular. Ordinatus ab Epiſc. irregulari nõ accipit ordinis executioné.

Nonus caſus erat de ordinato ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, quem diximus non manere propriè irregularem: quod idem à fortiori eſt de ordinato ab Epiſcopo irregulari: quia non inuenitur in iure. Diximus autem ibi, hunc ordinatum ab Epiſcopo cenſura ligato, nõ recipere ordinis executionem. Quæri ergo hic poteſt, an idem ſit de ordinato ab Epiſcopo irregulari, videtur enim ex dictis oppoſitum ſequi, quia ex iure antiquo ſolùm ille priuatur executione ordinis, qui ordinatur ab Epiſcopo cenſura ligato, ſed ille, qui eſt tantum irregularis, non eſt cenſura ligatus, ergo qui ab illo ſuſcipit ordines non incurrit hanc pęnam, vel impedimentum. Nihilominus dicendum cenſeo, hunc non recipere ordinis executionem quamuis illa non ſit propriè irregularitas, ſed ſuſpenſio quædam, vt in ſimilibus ſatis eſt declaratum. Ratio verò huius aſſertionis eſt, quia iura generaliter diſponunt, vt qui non habet vſum ordinis, non poſſit illum conferre, nec limitantur ad vnum, vel alium modum carentiæ: ideoque illa ratione vtuntur, quòd nemo dat quod non habet: ſed Epiſcopus irregularis non habet vſum ordinum, ſeu conſecrationis ſuæ, ergo qui ab illo ordinatur, non recipit ordinis executionem. Quod procedit etiamſi abſque culpa ordinetur, quia hoc impedimentum, non tàm manat ex culpa ordinati, quàm ex defectu ordinantis, vt in ſimilibus dictum eſt.

5 Decimus caſus de eo q furtiuè ordines ſuſcepit.

Decimus caſus ponitur, ſi quis furtiuè ordines ſuſcipiat. Poteſt autem dici ordines furtiuè ſuſcipere etiam ille, qui ficto titulo, vel ſine veris dimiſſorijs literis ordinatur. Sed de his egimus etiam citato loco, & diximus incurrere ſuſpenſionem, non propriam irregularitatem. Hic ergo dicitur furari ordines, qui ſine conſcientia & voluntate Epiſcopi ordinantis, non admiſſus, neque vocatus ſeſe ingerit cum alijs ordinãdis, vel certè qui vſurpato nomine alterius perſonæ examinatæ, & approbatæ ad ordines, illius locum occupat: vel è conuerſo qui ſub nomine

A ſuo facit alium examinare & approbari, & poſteà ipſe proprio nomine vocatus, ad ordines accedit. In his enim caſibus proprijſſimè dicitur aliquis furtiuè ordines ſuſcipere, & ſic ſuſcipiẽs, irregularis fieri dicitur ex cap. 1. & vltimo, de Eo qui furtiuè ordin. ſuſcipit. vbi Gloſſa, & omnes hoc modo exponunt furtiuam ordinationem. In capit. autem 1. illorum expreſsè dicitur, eum qui furtiuè Diaconatum accepit, non poſſe ad Sacerdotium aſcendere abſque diſpenſatione: ergo contraxit aliquod impedimẽtum canonicum, quod non eſt niſi irregularitas, cum directè remoueat ab ordinis ſuſceptione. In cap. autem vltimo, ſolum dicitur, ſic ordinatos de iuris rigore in ſuſceptis ordinibus miniſtrare non poſſe, quæ verba magis videntur indicare ſuſpenſionem. Veruntamen coniungenda eſt B hæc pœna cum ea, quæ in priori capite ponitur, vt intelligatur vterque effectus ex irregularitate prouenire. Conſiderari etiam poteſt in caſu illius vltimi capitis duo delicta fuiſſe commiſſa: vnum fuit furtiuè ordines ſuſcipere; aliud duos ordines ſacros eodem die accipere. Propter primum ergo incurritur irregularitas; propter ſecundum verò propria ſuſpenſio, & ideò fortaſsè illis verbis vſus eſt Pontifex, quæ vtrique pœnæ poſſent accommodari, nam ſine dubio pœnæ ſunt diſtinctæ, & diuerſis indigent diſpenſationibus, ſeu vna, quę in vtramque cauſam diſtinctè propoſitam cadat. Diſpenſatio autem huius irregularitatis in eiſdem iuribus committitur Epiſcopo cum duplici conditione. Prima eſt, vt denunciatum non fuerit ab Epiſcopo, vel Archidiacono, vel alio miniſtro, ſub excommunicationis interminatione C ipſo facto incurrendæ, ne quis ſe furtiuè ingerat: nam in eo caſu, qui contempta excommunicatione, furtiuè ſuſcipit ordines, non poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, niſi ſub aliqua conditione, quæ eſt, vt religionem ingrediatur, & condignam pœnitentiam agat, ibique aliquo tempore laudabiliter viuat. Nunc autem iuxta communem vſum ſemper Epiſcopi conſueuerunt illam admonitionem ſub excommunicationis pœna proferre, prout etiam in Pontificali continetur, & ideò iam prima conditio locum non habet, ſed pro generali regula ſtatui poteſt, hanc irregularitatem Papæ eſſe reſeruatam, niſi is qui illam incurrit religioſus fiat.

6 Vndecimus caſus de eo, qui ordinẽ ſemel aſſũptũ, iterũ recipit. D. Ant. Nauar. Maiolus.

Vndecimus caſus addi ſolet de illo, qui iterum ſuſcipit ordinem, quem ſemel ſuſcipit ex illo principio quòd per iterationem ſacramenti initerabilis ſit irregularis, qui illud recipit. D Quod tenet Diuus Antoninus 3. parte titulo 28. capit. 6. §. 3. quem ſecutus eſt Nauarrus in Summa, capit. 27. numero 247. & libro primo Conſiliorum, titulo de Sacramentis non iterandis, conſilio primo. Et Maiolus lib. 3. de Irregularitate, capit. 15. qui alios refert. Solet autem hæc irregularitas colligi primò ex capit. primo diſtinctione 68. vbi dicitur, *Sicut ſemel baptizatus iterum baptizari non debet; ita nec ſemel conſecratus poſſe iterum conſecrari:* ibi tamen de irregularitate nihil dicitur. Citatur etiam textus in capit. *Saluberrimum*, 1. quæſt. 7. Sed ibi non agitur de clericis reordinatis, ſed de clericis, qui ab hęreſi reuertuntur, de quibus dicitur admitti poſſe in ordine iam ſuſcepto; non tamen eſſe vlterius promouendos. Additurq; hęc limitatio, & cõditio, *Si tamen iterata tinctione non fuerint maculati;*

Digitized by Google

ex qua conditione potiùs colligi poſſet generalis regula contraria, eos, qui iterata unctione nō fuerint maculati, etiamſi iterata vnctione, ſeu conſecratione maculati fuerint, admitti debere in ſuſceptis ordinibus, quia in eo textu illa exceptio firmat regulam in contrarium: atque ita fit eos ex illo capite non fieri irregulares; nā quod dicitur ibi, *Ad ſuperiores ordines aſcendere nō permittuntur*; non eſt propter iterationem ordinis, ſed propter hæreſim, ſeu propter ordinationem ab hæreticis ſuſceptam. Sed vrgentur tandem hæc iura ex paritate rationis: nam æquè prohibita eſt ordinis iteratio, ac Baptiſmi, vt præter dicta iura conſtat ex Auguſtino lib. 2. contra Epiſtolas Parmeniani c. 13. & ex D. Thoma 3. par. q. 63. & 4. contra gentes, c. 59. Veruntamen (vt ſæpè dixi) hæc argumentandi ratio inſufficiens eſt ad irregularitatem, iuxta ca. *Is qui*, de Sententia excommunicationis in 6. Quapropter exiſtimo veriorem eſſe ſententiam, quæ negat in eo caſu incurri irregularitatem. Quam tenet Scotus in 4. diſtinctione 7. q. 5. & ibi Paludanus, Gabriel, & alij, quos refert & ſequitur Couarruuias in Clementina, *Si furioſus*, in principio, nu. 8. vbi ex profeſſo quidem loquitur de ſacramento Cōfirmationis: tamen in fine ſentit idem eſſe de Ordine, quam conſecutionem omnes admittunt, & ideò videnda ſunt, quæ de iteratione Confirmationis diximus in tertio tomo, diſputatio. 38 ſectione prima, nam ex illis ſufficienter hęc ſententia confirmatur.

Auguſt. D. Thom.

In eo caſu nō incurri irregularitatem. *Scotus. Palud. Gabriel.*

7 Duodecimò dicitur irregularis, qui exiſtens in peccato mortali publico, & manifeſto ordines ſuſcipit. Ita affirmat Maiolus libro 5. cap. 1. numer. ſecundo, vbi idem dicit de ipſo ordinante eum, qui eſt in tali ſtatu. Idque probat ex Cōcilio Nicæno, cap. ſecundo, & habetur c. primo, diſtinctione 48. in quo poſt ſermonem de neophytis, & eorum irregularitate ſubijciuntur hęc verba: *Si verò proceſſu temporis aliquod delictum animæ circa perſonam reperiatur huiuſmodi, & à duobus, vel tribus teſtibus arguatur à clero talis abſtineat*, vel (vt Gratianus legit) ceſſet à clero, vbi Gloſſa exponit, id eſt, *non ordinabitur*. Quæ verba irregularitatem indicant. Veruntamen, etiamſi expoſitionem admittamus inde non colligitur irregularitatem induci ex tali ordinatione, ſed ſupponi ad illam, ratione peccati, de qua irregularitate qualis ſit, diſputatione ſequenti, ſectione quinta videbimus. Deinde illa verba potiùs indicant depoſitionem vel ſuſpenſionem, non iure illatam, ſed per hominē imponendam, vt eadem Gloſſa meliùs exponitur ex capit. vlt. diſtinctio. 24. Et patet: nam ideò requiritur probatio per teſtes, quia per iudicem ponenda eſt pęna; non eſt ergo irregularitas. Et idem clariùs eſt de ordinatione, de quo ſolùm dicitur, *periclitabitur de ſtatu ſui cleri*. Apertior autem eſt alia tranſlatio eiuſdem Concilij ex Arabico, quæ in cap. tertio, ſic habet: *Quod ſi Epiſcopus aliquem citò ordinauerit, in quo aliquod peccatum grauius poſteà reperiatur, & duo, aut tres teſtimonium dicant, vterque deponendus eſt & ordinatus, & ordinator*.

12. caſus de eo qui exiſtens in peccato mortali publico, ordines ſuſcepit. *Maiol. C. 1. diſt. 48.*

8 Decimotertiò dicitur irregularis, qui ordinatur ab Epiſcopo non baptizato, vel non Sacerdote, vel in vniuerſum non conſecrato, Epiſcopo. Ita Maiolus libro quarto, capi. 27. 28. & 29. Duobus autem modis poteſt intelligi ſic ordinatum manere irregularem: vno modo quantum ad vſum ordinis ſic ſuſcepti. Et hoc vel ſupponit falſum, vel repugnantiam inuoluit: nam, ſi ſupponat illum manſiſſe ordinatum, falſum eſt, quia Epiſcopus non verè conſecratus non poteſt validè ordinare: ſi autem ſupponamus illum non recepiſſe talem ordinem, repugnat eſſe irregularem quoad vſum eius. Quia ille non manet priuatus vſu, ſed negatus (vt ſic dicam) neque illa eſt pœna, ſed defectus intrinſecus talis actionis. Denique in tali ordine manet ille, ſicut anteà erat, impotens ad talem vſum, non ergo irregularis. Alio ergo modo poteſt intelligi hæc irregularitas reſpectu aliorum ordinum ritè ſuſceptorum, vel ſuſcipiendorum: ita vt ille propter talem ordinationem, tametſi nullam, impeditus maneat, & ad vſum ordinum, ſi quos habebat, & ad illum met ordinem, & alios ſuperiores ritè ſuſcipiendos. Et in hoc etiam ſenſu affirmat dictus autor hunc manere irregularem, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ſic ordinatus fuerit: nullum tamen ius adducit, in quo hæc irregularitas lata ſit, ſed quoſdam Doctores.

13. caſus de ordinato ab Epiſcopo non baptizato, aut non conſecrato. *Maiol.* Reijcit in vno ſenſu.

9 Nullius tamen autoritas ſufficit ad probandam irregularitatem ſine iure, cùm ipſum ius nolit eam incurri, niſi vbi fuerit in iure expreſſa. Et quidem quando interuenit probabilis ignorantia, & bona fides, improbabilis mihi apparet hæc ſententia, nam talis irregularitas non poteſt eſſe pęna cùm tunc non interueniat culpa. Neque etiam eſt ob aliquam ſignificationem: neque ob defectum ordinati, quia nullum committit: neque etiam ob defectum ordinantis, ſatis enim eſt vt nihil conferat, quia nihil habet: quod autem inhabilitet etiam perſonam ad aliam ordinationem ſine culpa eius, præter omnem rationem, & æquitatem exiſtit. Quin potiùs addo contra eundem autorem, licèt ſic ignoranter ordinatus, cum eadem bona fide exercuiſſet ordinem, quem verè putat recepiſſe, adhuc non fieri irregularem: nam, vt infrà oſtendam, irregularitas propter vſum ordinis non habiti, non incurritur ſine culpa. At verò quando aliquis ſcienter ordinaretur à tali Epiſcopo, grauiſſimum quidem peccatum committeret, & irregularitate fortaſſe dignum; tamen quia in iure illam de facto latam non inuenio, ideò illam incurri nego ex vi criminis, ſed arbitrio Superioris aliter puniri poterit. Secus verò erit ex vi infamiæ, ſi crimen ipſum publicum ſit, iuxta generalem doctrinam de infamia infrà tradendam. Secus item erit ſi in ordine ſic ſuſcepto ille ſcienter miniſtrauerit, nam tunc habet locum alia irregularitas tractanda ſectione ſequente. Idem iudicium eſt de illo, qui dubitans, an Epiſcopus ſit verè conſecratus, ab illo recipit ordines: grauiter enim in hoc peccat, quia exponit ſe morali periculo nihil recipiendi: quod autem propterea irregularis maneat, propriè loquendo, non video quo iure ſtatutum ſit. Quanquam dum permanet in tali dubio, impeditus maneat, ne poſſit licitè ordinem ſic receptum exercere, quia aliàs ſemper operaretur cum eodem periculo. Et ideò in cap. *Presbyteris*, diſtin. 68. dicitur, ſic ordinatos, iterum ordinandos eſſe (ſcilicet ſub conditione) ratione dubij, quod aliter vinci non poteſt: atque hoc modo, & non aliter eſſe admittendos ad tale miniſterium: id tamen non eſt propter ſpeciale irregularitatis impedimentum, ſed quia intrinſecè malum

In altero ſenſu etiam reijcitur idem caſus.

Digitized by Google

malum eſt cum ſimili dubio operari.

10 Decimo quarto dicitur manere irregularis, ſeu ſuſpenſus clericus, qui ab Epiſcopo omninò illiterato ordinatur. Ita Maiolus dicto libro quarto, c. 31. Quod dupliciter probat, quia illiteratus facile poteſt errare in his quæ ſūt de ſubſtantia & valore ordinationis: ergo ordinatus non eſt certus de ordinatione: ergo manet ſuſpenſus ab eius vſu. Secundò, quia Epiſcopus illiteratus eſt ſuſpenſus ab executione ſui ordinis: ergo qui ab illo ordinatur, manet etiam ſuſpenſus, iuxta regulam ſuperiùs poſitam. Sed hæ rationes non faciunt hanc ſententiam moraliter probabilem. Nam prima, etiamſi admittatur, non probat irregularitatem, ſed quoddam aliud impedimēti genus, de quo iam dictum eſt. Deinde hoc etiam non probat: nam quantumuis miniſter ordinis ſit illiteratus, poteſt ordinatio euidenter conſtare, an adhibuerit materiam, & formam neceſſariam ad valorem ſacramenti, vt per ſe notum eſt. Secunda verò ratio aſſumit falſum, quia nulla eſt ſuſpenſio ipſo facto incurrenda propter ſolam illiteraturam, vt conſtat ex cap. vltimo de Aetate & qualitate, vbi Papa de quodam Epiſcopo adeò illiterato, vt Grāmaticam neſciret, non dicit, *eum ſuſpenſum declaramus: ſed à Pontificalis officij executione duximus amouendum*. Vbi expoſitores dicūt, Epiſcopum ſic ignorantem eſſe ſecundum ius deponēdum, non verò eſſe ipſo iure depoſitum. Nec fuit expediens talem cenſuram imponi ipſo iure, quia incertum valde eſt, quę ignorantia ſit ſufficiens cauſa ad talem depoſitionem: & ideò donec à iudice declaretur talis cauſa, & imponatur pęna, nō incurritur. Quod maximè procedit iuxta nouū ius Concilij Conſtantienſis in ordine ad præſentem irregularitatem. Nam, etiamſi illiteratus eſſet ipſo iure ſuſpenſus, nunc non tenetur quis illū vitare, donec nominatim declarat⁹ ſit.

10. De eo q ordinat' ab Epo oīno illiterato an ſit irregularis.

11 Decimo quinto dicitur eſſe irregularis, qui ordinatur ab Epiſcopo idiomatis diuerſi, ut Græcus à Latino, uel Latinus à Græco; Ita Maiolus dicto libr. 4. capit. 32. ex capit. *Cùm ſecundùm*, & cap. *Ex parte*. de Temporibus ordinat. Sed in priori prohibetur quidem ſimilis ordinationis modus, nulla tamen pœna adhibetur. Verba enim Pontificis ſunt, *Nolumus de cætero commiſtiones, & conſuetudines rituum in ordinibus obſeruari*. Cùm ergo ibi nulla pęna feratur nulla irregularitas, uel ſuſpenſio incurritur ex ui talis ordinationis, etiamſi cum peccato fiat trāſgrediendo legem illam. In quo ulteriùs conſidero, ibi nō prohiberi cōmiſtionem propter diuerſum idioma, ſed propter diuerſos ritus Græcorum, & Latinorū, ut ibi expreſſe aduertit Abbas. Alius autē textus immeritò citatur, quia nō loquitur de hac materia: & per argumentum à ſimili poſſet in contrariū adduci. Nā ibi ſolùm dicitur, monachum, qui ex uno ordine ad aliū tranſit, & ibi ordinatur, poſſe licitè ſuſceptum ordinem exercere, ſi aliud canonicum impedimentum ei non obſiſtat, quia nimirum propter illam ordinationem nulla ſuſpenſio iure lata eſt: ſimili ergo modo in præſenti nos concludimus. Iuuat denique cap. *Quoniam* de Offic. ordinand. ubi pręcipitur, ut in eis Epiſcopatibus, ubi ſunt populi diuerſarum linguarum, habētes ſub vna fide diuerſos ritus, & mores conſtituantur Vicarij, qui ſingulis populis miniſtrent diuina officia, & ſacramenta, iuxta uniuſcuiuſque ritum, & non fiat permixtio, & contra uiolantes illam legem ponitur excommunicatio ipſo facto; &, ſi non reſipuerint, dicuntur deponendi; nulla tamen irregularitas, uel depoſitio ipſo iure imponitur: ideòque nulla incurritur in eo caſu ex omnium ſententia: idem ergo eſt in pręſenti caſu.

Ordinatus ab Epiſcop idiomatis diuerſi, an ſit irregularis.

Maiol.

cap. cùm ſecúd. & c. ex parte, de Tēpor. ord.

Cap. quoniam, de offic. ordin.

12 Decimo ſexto dicitur irregularis, qui à duobus Epiſcopis ſimul ordinatur, vno proferente formam, & alio miniſtrante materiam. Ita Maiolus ſuprà cap. 30. Sed impropriiſſimè hæc inter irregularitates numeratur, quia vel illa diuiſio miniſterij fit in his, quæ pertinent ad ſubſtātiam ſacramenti, & tunc ordinatio nulla eſt, ideoque qui ſic ordinatus eſt, non poteſt dici irregularis ad vſum ordinis ſic recepti, vt in ſimili ſuprà probatum eſt, quia reuerà nullum ordinem accepit. Et ita intelligi poteſt cap. *Quorundam*, diſtinctione 23. vbi de quibuſdam ſic ordinatis dicitur, *gradum Sacerdotij, vel Leuitici ordinis, quem peruersè adepti ſunt, amittant*. vbi videtur ordinatio fuiſſe nulla, quia Epiſcopus cum quodam Presbytero ita miniſterium diuiſerat, vt Epiſcopus manus imponeret, Presbyter autem formam proferret: hoc enim ibi ſignificari videtur cùm dicitur, *benedictionem dediſſe*. Hoc autem eſt contra ſubſtantiam ordinationis, quia neceſſe eſt vt forma ab ipſo ordinante proferatur etiam in minoribus ordinibus; & in maioribus ſimul neceſſarium eſt, vt idem ordinator per ſe ipſum ſubſtantialem materiam applicaret, iuxta cap. *Subdiaconus*, diſtinctione 23. in ordinibus autem minoribus non eſt ſemper neceſſarium, vt Epiſcopus per ſe immediatè tradat materiam vt de Acholitis ſignificatur in c. *Acholitus*. diſtinctione 23. & fatetur Diuus Thomas in 4. diſtinct. 25. quæſt. 1. art. 1. ad ſecundum. Sed de hoc alibi latiùs, nam ad præſens ſatis eſt, quando diuiſio ſecum affert ſubſtantialem defectum, non inducere irregularitatem, ſed nullitatem. Vnde quod dicitur in dicto cap. *Quorundam*, clericos illos debere omittere quod adepti ſunt, conſequenter exponendum erit, id eſt, declarari, non habere id, quod adipiſci tentarunt, vt ibi Gloſſa ſignificauit. Nec ex tali ordinatione alia incurritur irregularitas ad vſum aliorum ordinum, ſi qui erant priùs legitimè recepti, vt ex prædicto textu apertè colligitur, nam in eo ſolùm dicitur, vt amittant quod peruersè receperunt. Nunc etiam incurritur irregularitas impediens receptionem illius ordinis non ritè ſuſcepti, uel ſuperiorum ut ex eodem textu eadem proportione colligi poteſt: & quia in nullo alio iure talis irregularitas expreſſa eſt.

An ordinatus à duob. Epiſcopis ſimul, ſiat irreg. Quid ſi diuiſio illa ſuit in ſubſtātialibus ordinat.

Cap. quorundam, d. 23.

D. Thom.

13 Vel diuiſio illius miniſterij eſt tantùm quoad accidentalem ſolennitatem, & tunc ſi Epiſcopus omnia, quæ ſunt de ſubſtantia ordinis, ritè perficiat, ordinatio valida erit etiamſi alteri committat ſolennitatem aliquā accidētalem. Quo ſenſu intelligit Turrecremata cum alijs dict. ca. *Quorundam*. Et indicauit etiam Caietanus 3. parte, quæſtione 67. articulo ſexto, quamuis priorem etiam interpretationem non reijciat. Et in eo caſu nulla eſt etiam irregularitas impoſita ſic ordinato, uel ad uſum ordinis ſic ſuſcepti, vel ad ſuperiores recipiendos: quia nullo alio iure inuenitur, neque in dicto capitulo, *Quorundam*, fertur, nam ibi non ius ſtatuitur, ſed ſolùm refertur ſententia lata in quodam parti-

Turrecre. Caiet.

Digitized by Google

particulari facto contra quoſdam malè promotos: neque illa fuit irregularitas, ſed depoſitionis pęna. Quod patet ex Concilio Hiſpalenſi ſecundo, capitulo quinto, ex quo textus ille ſumptus eſt, quod ſic habet: *Hi non conſecrationis titulum, ſed ignominiæ potiùs elogium perceperunt*. Quæ verba priorem ſenſum indicant, quamuis iuxta phraſim antiquorum canonum poſſint etiam exponi de ordinatione non ſubſtantialiter irrita, ſed non conuenienter facta iuxta Eccleſiæ conſuetudinem. Iuxta hunc verò ſenſum ſubditur, *Ne ſibi licentiam talis vſurpatio faciat, decreuimus vt à gradu ſacerdotalis, vel leuitici ordinis, quam peruerſè adepti ſunt, depoſiti æquo iudicio abijciantur, tales enim meritò iudicati ſunt remouendi, quia prauè inuenti ſunt conſtituti*. Quæ omnia verba nullam continent pęnam ipſo iure latam, ſed ferendam etiamſi admittamus cadere ſuper ordinationem ſubſtantialiter validam: ergo nullum habemus fundamentum ad aſſerendum in eo caſu incurri irregularitatem. Solùm eſt aduertendum, quoties contigerit aliquem ordinari ſine aliqua cæremonia, & ſolennitate accidentali, iuxta ritum Eccleſiæ neceſſaria, vt eſſet verbi gratia, vnctio aliqua, vel manus impoſitio accidentalis, tunc non debere, neque poſſe licitè ſic ordinatum vti ordine ſuſcepto, donec defectus ille ſuppleatur, argumento textus in cap. vni. de ſacra Vnctione, principio, in c. pri. & vltimo de ſacramentis non iterandis, id autem non eſt propter irregularitatem, vel aliquam pęnam ipſo iure impoſitam, hæc enim nulla eſt, licet arbitrio iudicis ſit imponenda, iuxta Gloſſam in capitulo. *Quod ſicut* §. *ſupereo*, verb. *Diuidatur*, de Elect. Sed priuent ex eo quòd ille non cenſetur integrè, & ſufficienter ordinatus iuxta Eccleſiæ ritum, & ideo donec in ipſo compleatur, vti non debet ordine ſuſcepto, ſicut baptizatus ſine ſolennitate non eſt confirmandus donec ſolennis ritus baptiſmi circa illum perficiatur. Poteſt autem in eo caſu ſecretè ſuppleri defectus ille per Epiſcopum abſque alia diſpenſatione, & tunc poterit liberè vti ordine ſuſcepto, & ad altiores aſcendere, niſi per aliquam hominis ſentẽtiam impediatur.

Cõc. Hiſp.

Qui abſque alia cæremonia accidẽtali neceſſaria ordinatus eſt, non põt in ordine miniſtrare, donec ſuppleatur. *Gloſſa.*

14 Vltimo loco hic dici poſſet de illo, qui nondum ſuſcepto Confirmationis ſacramento ordinatus eſt, an inde contrahat aliquod impedimentum. Sed quia res eſt facilis, breuiter dicendum eſt, in eo caſu recipi charecterem ordinis, & vſum eius, abſque nouo impedimento aſcẽdendi ad ſuperiores ordines. Primum certiſſimum eſt, quia character Confirmationis, ſicut non eſt neceſſarius ad valorem aliorum ſacramentorum, ita neq; ad valorem ordinis. Secundum etiam patet, quia nullo iure tale impedimentum latum eſt: nec culpa illa adeo grauis, vt tanta pęna cenſeatur digna. De qua videri poſſunt dicta in Tertio Tomo, Diſputatione 38. ſectione prima. Dixi autem non contrahere nouum impedimentum, quia ipſamet carentia Confirmationis aliquale impedimentum eſt, & illud ſemper manet donec tale ſacramentum recipiatur.

SECTIO IIII.

Vtrùm per indignam ordinis vſurpationem incurratur irregularitas.

SEnſus quęſtionis. Dupliciter adminiſtrantur ſacramenta, primò à miniſtro, cui per ſe & ex officio hoc conuenit, qui ad illud munus per ſe conſecratus eſt: ſecundò propter neceſſitatẽ à quocunq; miniſtrãte, quod peculiare eſt in baptiſmo, & extẽditur ad matrimoniũ, quaten⁹ ab ipſiſmet cõtrahẽtibus efficitur. Hic ergo non eſt ſermo de poſteriori modo, ſuppono.n. ex tali miniſterio, etiãſi indignè, aut cõtra Eccleſiaſticã prohibitionẽ fiat, nõ incurri irregularitatẽ, quia non inuenitur in iure expreſſa: agimus de priori modo, qui ſemper pertinet ad miniſteriũ alicuius ordinis. Quia verò miniſteriũ ordinũ, & ſacramentorũ collationẽ, & plura alia officia Eccleſiaſtica cõprehẽdit, ideo generaliter de toto vſu actiuo ſeu miniſterio ordinũ dicẽdum eſt. Dupliciter autẽ peccari poteſt in hoc miniſterio, ſcilicet vſurpãdo miniſteriũ ordinis nũ habiti, vel malè vtẽdo ordine habito. Hic de priori mõ, de poſteriori in ſequẽti ſect. dicem⁹. 1

Regula igitur generalis ſit, Irregularitatẽ incurrere aliquẽ ordinẽ vſurpando, ideſt, miniſtrãdo in ordine quem non habet. Ita colligitur ex cap. 1. & 2. de Clerico non ord. miniſt. Duplex enim pęna in eo c. 1. imponi videtur huiuſmodi vſurpatori Eccleſiaſtici miniſterij. Prior cõtinetur in illis verbis. *Abijciatur de Eccleſia*, quæ videntur excommunicationem ſignificare, nõ iure latam, ſed ferendam, nam verbũ illud *abijciatur*, hominis miniſteriũ requirit. Alia continetur in illis verbis, *Nunquam ordinetur*, quæ apertè ſignificant irregularitatem. Aduertẽdum autẽ eſt, hãc irregularitatẽ incurri poſſe, vel à clerico vel à laico, à clerico quidem, ſi miniſtret in ſuperiori ordine, quẽ non habet, & de hoc certũ eſt incurrere hanc irregularitatẽ, ita vt perpetuò promoueri non poſſit, vt expreſsè dicitur in d. c. 2. De miniſterio autẽ in ordine iam ſuſcepto dicitur ibidem, tãtùm manere ſuſpenſum ad tempus ad Epiſcopi arbitrium. Vnde videtur quoad hunc effectum illam non eſſe irregularitatem, ſed ſuſpenſionem, atque adeo irregularitatem hanc in clerico non eſſe totalẽ, ſed tãtùm quoad ordines nondum ſuſceptos, cum illa verò coniungi tẽporale impedimentũ ſuſpẽſionis quoad ordinem iam ſuſceptum. Imò ſi attentè legatur dictum c. 2. non videtur imponi ſuſpenſio omnium ordinum priùs ſuſceptorum, ſed tantùm poſtremi, ſeu præcipui ex illis. In caſu enim illius textus Diaconus ſacrificandi officiũ vſurpauerat, propter quod prohibetur ad ſacerdotiũ promoueri, ſuſpẽditur autem à *Diaconatu*, Vnde iuxta regulas ſuperiùs datas de ſuſpenſione, ille nõ videtur manſiſſe ſuſpẽſus à Subdiaconatu & infrà ſicq; Abbas ibi dicit, illum manere ſuſpenſũ à Diaconatu, de inferioribus verò nihil dicit. 2

1. expoſ. c. 2. quoad ſuſpẽſionẽ ordinis iã ſuſcepu.

Abb.

3 At verò Hoſtienſis latiùs videtur loqui de ordinibus ſuſceptis: & eodem modo loquitur Angelus verb. *Irregularitas*, nu. 38. & Sylueſt. verb. *Diſpenſatio*, & ſignificat Nauarr. numer. 243. in fine, & clariùs Maiol. lib. 4. cap. 13. numer. 3. & alij autores ſimpliciter dicunt hunc manere irregularem, nulla facta diſtinctione de promotione ad ordines non receptos, vel de vſu receptorum. Ac denique in dict. capit. 1. abſolutè irregularitas fertur pro hoc delicto, taliſque eſt reſpectu laici, vt ſtatim dicam: cur ergo non ſimilis erit reſpectu clerici? Iuxta quam opinionem aliter exponendum eſt d. cap. 2. nimirum,

2. expoſ. *Hoſtien. Angel. Sylueſt. Nauar. Maiol.*

Diaconum

Diaconum illum ſacrificando manſiſſe ſimpliciter irregularem, & ſuſpenſionem, de qua ibi eſt ſermo, non fuiſſe diſtinctum impedimentū ab irregularitate, ſed ex vi illius ortam, ideoque non tantum eſſe à Diaconatu, ſed etiam à reliquis inferioribus ordinibus. Solùm ergo eſt ibi conſtituta differentia quoad diſpenſationē, quia illa irregularitas quoad effectum non aſcendendi, non committitur Epiſcopo, ſpd Papæ reſeruata manet, vt Hoſtienſis, Abbas, Angel. Sylu. Nauar. & communiter omnes docent contra Gloſſam ibi. Quæ contrarium ſenſit, quia talis diſpenſatio non prohibetur Epiſcopo. Sed meliùs colligeret, quia ei non conceditur, ideo eam non habere. At verò diſpenſatio in illa irregularitate quoad alium effectum non vtendi ordinibus ſuſceptis, conceditur Epiſcopo in illo textu: nominatur autem ſpecialiter Diaconatus, non quia in alijs liceat ſine diſpēſatione miniſtrare; ſed vt ſignificetur conceſſa poteſtate diſpenſandi in illo, concedi etiam ad diſpenſandum in inferioribus. Nec obſtat, quòd illa ſuſpenſio videtur fuiſſe ad tempus, vt indicant verba illa *biennio, vel triennio*: non enim ita eſt, ſed eſt illa ſuſpēſio, de ſe perpetua donec diſpenſetur. Nec Pontifex in eo loco præſcribit, vt ſuſpēſio illa tantùm per biennium, vel triennium duret, ſed potius indicat vt ante illud tempus non detur diſpenſatio; concedit autem vt poſteà dari poſſit, ad id tamen non obligat, ſed arbitrio Epiſcopi id committit, hoc enim ſignificant illa verba, *Pro tua maneat prouiſione ſuſpenſus*, id eſt, ſecundum quod tibi viſum fuerit. Et iuxta hanc interpretationē conſequenter dicendum eſt, ſi talis Diaconus, non obſtante tali impedimento in ſuo ordine miniſtret, non incurrere nouam irregularitatē, quia illa non eſt propria ſuſpenſio, ſed irregularitas: irregularis autem miniſtrando non incurrit nouam irregularitatem, vt ſuprà viſum eſt.

4 Prior expoſitio præfertur. Hæ opiniones probabiles ſunt: mihi tamen prior magis probatur, tum quia tota illa interpretatio c.2. minùs ſimplex, minusque vſitata videtur, cùm tamen ad illam opinionem tuendā videatur neceſſaria: tum etiam quia materia odioſa potius eſt leuienda, quam reſtringenda: per illam vero expoſitionē plus ampliatur pœna, quā verba legis cogant. Rectè ergo intelligitur illa pęna quoad ordines iam ſuſceptos de ſuſpenſione ſolius Diaconatus, quia in lege ità limitatur. Intelligitur etiam optimè de ſuſpenſione ad tempus, vt expreſsè Panormitanus expoſuit, & patet ex illis verbis *biennio, vel triennio*. Quod autem ſubiungitur *pro tua prouiſione*, intelligitur quoad arbitrium inter illos duos terminos, non verò quòd etiam vltra triennium poſſit voluntate Epiſcopi amplius durare illa ſuſpenſio. Atque ita concluditur, irregularitatem, quam contrahit clericus miniſtrans in ordine ſuperiori, quem non habet, tantum eſſe quoad promotionem ad ordines ſuperiores, habere tamen adiunctam ſuſpenſionem temporalem vnius tantum ordinis iam ſuſcepti, ſcilicet illius qui fuerit ſupremus inter ordines iam receptos à tali clerico. Hinc verò conſequenter fit, ſi Diaconus, v.g. miniſtret in Diaconatu ante ablatam ſuſpenſionē, irregularem fieri denuò, quia violat propriam ſuſpenſionem.

5 Clericus per ſaltū promot'. Sed occurrit obiter dubium de clerico per ſaltum promoto ad Diaconatum v. g. qui miniſtrat in ſubdiaconatu, quem prætermiſit. Ad hoc

A dubium reſpondeo, illum in primis manere irregularem quoad talem ordinem ſuſcipiendum ex d.cap.1. Vnde fit, vt etiam maneat irregularis ad aſcendendum ad ſuperiores ordines, & conſequenter ſequitur illum eſſe perpetuò impeditū ab executione Diaconatus, quia irregularitas priuans ſubdiaconatu, priuat quantū eſt ex ſe Diaconatu, vt eſt manifeſtum in clerico in minoribus conſtituto miniſtrante ſolenniter in ſubdiaconatu, quem non habet, ille enim irregularis manet, ne poſſit aſcendere ad ſubdiaconatum, & conſequenter omnino priuatur Diaconatu: ergo quando tale impedimentum inuenit Diaconatum iam receptum (quod accidentariū eſt) cùm non poſſit ipſum characterem expellere, ſaltem impedit perpetuò vſum eius. qui in ſ termiſſo miniſtrat an ſit irregularis. Reſolut.

6 Obiectio. Dices, ergo maiori pœna afficitur Diaconus miniſtrans in ſubdiaconatu, quem non habet, B quàm in ſacerdotio, quia propter illud delictum perpetuò priuatur vſu Diaconatus, propter hoc verò ſolum ad tempus. Item propter illud excluditur à ſuſceptione Subdiaconatus & ſacerdotij, propter hoc verò tantum ſacerdotio priuatur. Conſequens antē videtur inconueniens, quia illud poſterius grauius delictū eſt. Reſpōdetur, illud nō eſſe abſurdū, quia in hac pœna attendēdū eſt ad bonum, quo immediatè priuat, & hoc maius eſt in priuatione ſacerdotij quā Subdiaconatus, licèt inde conſequatur aliud grauius incommodū. Addo, licèt ex parte obiecti deformius ſit ſacrificare ſine ſacerdotio, quàm cantare ſolēniter Epiſtolā ſine Subdiaconatu, tamen quando hoc poſterius fit poſt ordinationē per ſaltum, & poſt nouū impedimentū inde contractū maiorē interuenire contumaciā, & inde poſſe delictum C augeri, & fieri maiori pœna dignū in foro Eccleſiæ. Nihilominus tamen veriſimile mihi eſt, in eo caſu nō incurri ſpecialē illam pęnam ſuſpēſionis à Diaconatu latam in d.c.2. quia illa ſpecialiter lata eſt in eum, qui miniſtrauit in ordine ſuperiori, quē non habet, & ideo non oportet eam extendere ad eū, qui ſolum miniſtrauit in inferiori ordine prætermiſſo, maximè cū alio titulo priuatus maneat executione Diaconatus, vt dictum eſt. Quodſi hoc ita eſt, multum minuitur illa pęna, quia per ſe priuat Subdiaconatu, ſuperioribus verò tantum conſequutione quadam, ideoq; obtenta diſpēſatione ad recipiendū Subdiaconatum, & illo recepto, cōſequenter manet ablatū omne impedimētum circa ſuperiores ordines exercendos, vel recipiendos. Vt autem talis diſpenſatio legitima ſit, oportebit in petitio- D ne diſpenſationis exprimere impedimentum illud, vt contractum per adminiſtrationem in ordine prætermiſſo in altera ordinatione per ſaltū. Solutio.

7 Sed quid, ſi ſacerdos ſimplex miniſtret in Epiſcopali ordine, quem non habet, Confirmando, Ordinando? Reſpondeo, per illud miniſterium incurri irregularitatem, quia licèt inter Canoniſtas, & Theologos ſit diſſenſio, an Epiſcopatus ſit ordo, necne: tamen quoad hunc effectum omnes conueniunt ita eſſe loquendum de functionibus Epiſcopalis conſecrationis, ſicut de miniſterio cuiuſcunque ordinis ſacri, quia vel Epiſcopatus reuera eſt ordo, vel certè reputatur tanquam ordo, quatenus eſſentialiter includit characterem ſacerdotalem, qui ex vi talis conſecrationis extenditur, & quaſi eleuatur ad illas functiones, quæ ſunt propriæ conſecrationis Epiſcopalis. Vnde in prædicto caſu ſacerdos

Digitized by Google

ſolùm manet irregularis ne in Epiſcopum conſecrari poſſit; in ſacerdotio verò manebit ſuſpenſus biennio, vel triennio arbitrio Epiſcopi: ab executione autem inferiorum ordinum non manebit impeditus iuxta dict. cap. 2. de Cleric. non ordin. miniſtr. eiuſque intellectum, quem ſequimur.

8 *Quid ſi Diacon⁹ Pontificalia vſurpet, aut ſubdiaconus ſacerdotalia.*

Sed quid, ſi Diaconus Põtificalia vſurpet; aut ſubdiaconus ſacerdotalia nunquid manebit ille irregularis quoad promotionem ad ſacerdotiũ, & hic ad Diaconatum? Nam hic caſus in textu illo non definitur, & ex eo tantùm videtur colligi, puniri hunc in eo, in quo deliquit, id eſt vt careat eo, quod vſurpauit, vt ibi Gl. & Doctores notarunt, ergo in rigore ſolùm impeditur aſcendere ad eum ordinem, vel conſecrationem, cuius miniſterium vſurpauit, non verò ad inferiorem, in quo non miniſtrauit, quia hæc priuatio ſequitur ex illa: poteſt enim quis priuari ſuperiori ordine, quamuis non priuetur inferiori, vt per ſe notum eſt. Sed fortaſsè quis dicet, vſurpationẽ ſuperioris ordinis eſſe virtualem quandam vſurpationem ordinis intermedij, ideoque incurri irregularitatem quę impediat aſcendere ad vtrumque. Sed hoc de virtuali vſurpatione fortaſſe in rigore verum nõ eſt; quia licèt vnus ordo alium ſupponat, non tamen ſe virtualiter includunt, præſertim in ſuis actionib. & miniſterijs. Et prætereà, conſideratio illa nimis ſpeculatiua eſt, ad extẽdendam pęnam in lege non expreſſam: alioqui conſequenter dicendum eſſet, qui in quocũque ordine, quem non habet miniſtrat, manere irregularẽ ſimpliciter quoad omnes inferiores ordines, vel vt non recipiat quos non habet, vel vt eis non vtatur, ſi quos habet: cuius oppoſitum probabilius eſſe diximus. Vnde ex vi illius ca. 2. videbatur dicendum in dictis caſibus ſolùm incurri irregularitatem ad non recipiendum ordinem, qui vſurpatus eſt: circa intermedium verò non incurri propriam irregularitatem, ſed temporalem ſuſpenſionem, pro eo, ſcilicet, tempore pro quo manet talis clericus ſuſpẽſus in ſuo principali ordine iam ſuſcepto. Vt v. g. Si Subdiaconus ſacerdotium vſurpet, ad ſacerdotium nõ poterit abſolutè promoueri, & quia à ſubdiaconatu manet ſuſpenſus triennio, pro eodem tempore non poterit ad Diaconatum aſcendere, quia dũ quis eſt inferiori ordine ſuſpenſus, non poteſt ad ſuperiorem promoueri, vt ſuprà viſum eſt: tamẽ finita illa ſuſpenſione, ex vi illius textus non videtur hic manere impeditus quominus ad Diaconatum promoueri poſſit. Dico autem ex vi illius textus, quia conſiderata diſpoſitione c. 1. eiuſdem titul. ſic delinquens irregularis efficitur ad quemcumque ordinem de nouo recipiendum, quia ibi abſolutè dicitur *Non ordinetur*, quod magis in ſequenti puncto declarabitur.

9 *An conſecratus Epiſcop⁹ prætermiſſo Diaconatu, aut alio inferiori ordine, fit irregularis exercendo Pontificalia.*

Vltimo quæri poteſt quid ſi Epiſcopus ſit conſecratus per ſaltum prætermiſſo Diaconatu, vel inferiori alio ordine, an fiat irregularis exercendo põtificalia. Dico autem *prætermiſſo*, &c. quia ſi ſacerdotium fuiſſet prætermiſſum, nulla eſſet conſecratio Epiſcopalis, & ſic miniſtrando pontificalia ſine dubio incurreretur irregularitas, iuxta dicta. At in alio caſu diſtinguendum eſt, aut enim confert ordinem, quem non habet aut alium, quem habet; vel exercet quemcumque alium actum pontificatus. In hoc poſteriori caſu non manet irregularis ex hoc capite, quia non poteſt dici miniſtrare in ordinę quem non habet: incurret verò aliam, quia miniſtrat ſuſpenſus, niſi diſpenſatus ſit. In alio verò caſu videtur incurrere irregularitatem, quia confert ordinem quem non habet, quod maximè verum erit iuxta opinionem communem, quod talis ordinatio eſt nulla, quia ad conferendum quencumque ordinem neceſſarium eſt habere illum, licèt nõ ſufficiat ſine conſecratione Epiſcopali, de qua latiùs in quart. diſt. 25. vbi ita ſentit D. Th. q. 1. Paludan. & alij, & Summiſtæ verb. *Ordo*, Maiolus lib. 4. cap. 1. nu. 9.

Dicendum enim ſupereſt de laicis, an vſurpantes hæc miniſteria clericorum, hanc etiam irregularitatem incurrant. Quod dubium tetigi in 3. Tom. Diſputat. 31. ſect. 4. in fine. Vbi improbaui opinionem negãtem laicum incurrere hãc irregularitatem, & plures autores pro hac ſententia retuli, quam omnino veram eſſe cenſeo. Hic verò vlteriùs explicandum occurrit, qualis ſit hæc irregularitas an ſcilicet totalis ſit, ita vt nullum ordinem ſuſcipere poſſit qui ſic deliquit, an verò aliqua ſit limitatio adhibenda. Et ratio dubitandi eſt, quia clericus non incurrit eo talem irregularitatem, vt dictum eſt, ſed tantùm quoad promotionem aliquorum ordinum: ergo cum eadem proportione de laico iudicãdum eſt. Conſiderandumque erit, in quo nam ordine laicus miniſtrauerit: & dicendum eum manere irregularem quoad receptionem talis ordinis, & ſuperiorum eius, non verò quoad receptionem inferiorum, in quibus nihil deliquit. Nam ſi clericus quoad vſum illorum non manet irregularis, cur debet manere laicus ad eorum receptionem? Nihilominùs dicendum eſt, laicum vſurpantem quodcumque miniſterium ſacrorum ordinum, excludi omnino à clericatu, ita vt nullũ, vel minimũ ordinem recipere poſſit. Hęc eſt communis ſententia autorum, quos ſuprà retuli: & colligitur ex d. cap. 1. dicente ſimpliciter, *non ordinetur*, quæ cum ſit abſolutè negatiua locutio, vniuerſali æquiualet, nec poteſt à nobis limitari, niſi fortè ex parte perſonæ, & iuxta diſpoſitionem alterius legis. ſ. c. 2. eiuſdem tit. & iuxta communem interpretationem quæ habet, eum qui committit hoc crimen, non poſſe aliquem ordinem recipere, quem non habet: vnde cùm laicus nullum habeat, nullũ poteſt recipere. Nec refert quòd hæc pęna maior reſpectu laici eſſe videatur, tum quia hoc eſt accidentarium, quia pęna ex ſe vniuerſalis eſt: tum quia maior etiam temeritas videtur eſſe in laico, quòd audeat ſeſe diuinis miniſterijs ingerere. Atque hoc modo videntur intellexiſſe irregularitatem hanc ferè omnes autores, quamuis non ita diſtinctè illam explicauerint.

Conclusio.

Quæ carentia ordinis requiratur ad hanc irregularitatem incurrendam.

IAM verò explicare neceſſe eſt, quid requiratur ad hanc irregularitatem incurrendam. 12
Duo enim concurrere neceſſe eſt primum eſt carere ordine: ſecundum eſt miniſtrare in tali ordine; & circa vtrumque aliqua notanda ſunt. Circa primum contingere poteſt vt ordo omninò receptus non ſit etiam exterius, & tunc nulla excuſatio, nec ignorantia locum habet. Poteſt item accidere, vt ordo ſit receptus, ſed tamen cum ſubſtantiali defectu, & tunc poſſet ignorantia excuſare: per ſe tamen ſufficit

ille defectus ad irregularitatem, iuxta; communem ſententiam; quia illa ordinatio nulla fuit. Poteſtque confirmari ex dict. cap. 2. ibi, *cum nō impoſuiſſes ei manus*, ſi præciſe illa verba pro tali cęremonia ſumantur, quæ in illo ordine cenſetur eſſe ſubſtantialis, vt latè Bellar. lib. 6. de Ordine cap. 9. & dicitur ſequēti Tomo. Dico autem ſi illa verba ita intelligantur, quia ſatis conuenienter poſſunt pro tota ordinatione ſacerdotali accipi, vt ex contextu conſtat, & Gloſſ. notauit & ſtatim dicetur.

Bellarm.

12 Quid ſi aliqua accidētalis cęremonia pter-miſſa eſt.

1. Cōcluſio.

Denique contingit ordinem ſubſtantialiter eſſe receptum, & aliquid accidentale prætermiſſum eſſe, vnctionem ſcilicet aliquam, vel quid ſimile, & tunc tria breuiter dicenda ſunt. Primū illud, quod defuit, eſſe cautè ſupplendum. Ita habetur in c. 1. de ſacramentis non iterandis, licèt in caſu illius textus dubium ſit an cæremonia prætermiſſa fuerit accidētalis, ſcilicet manuum impoſitio: nam ſi ordo ille fuit ſubdiaconatus, vt habet vulgaris lectio, fuit accidentalis, ſi verò fuit diaconatus, vt alij legunt, & habetur in antiqua collectione 3. Decretalium, ſic res eſt dubia, vt cōſtat ex propria materia, ſed in præſenti priorem lectionem ſequimur.

2. Cōcluſio.

Secundò dicendū eſt, non eſſe vtendum ordine donec ſuppleatur defectus. Ita colligitur ex eo cap. *licèt*, in eo ſupponatur potiùs quā exprimatur. Ratio verò eſt, quia non cenſetur abſolutè data poteſtas, & executio, donec ordinatio perfecta ſit. Quæres quam graue peccatum ſit. Reſpondetur communiter cenſeri mortale, & ex ſuo genere tale eſt propter rationem factam: tamen ex leuitate materiæ, ſi cęremonia prætermiſſa eſſet parui momenti, poterit excuſari.

3. Cōcluſio.

Nihilominùs dicendum eſt tertiò, per hanc culpam licèt grauem non incurri irregularitatem. Eſt communis in dicto c. & apud Summiſtas verbo, *Irregularitas*, Syluest. nu. 14. Angel. nu. 39. Ratio, quia nullo iure eſt expreſſa.

Syluest. *Angel.*

Obiectio

Dices, ille ſic ordinatus propter defectum ordinationis, quamuis accidentarium, eſt ſuſpenſus ab executione ordinis, donec defectus ſuppleatur: ergo ſic miniſtrādo efficitur irregularis.

Rñſio.

Reſpondetur negando antecedens, illa enim nō eſt propria ſuſpenſio, quæ ſit canonicū impedimentum, ſed eſt quædā prohibitio, quæ ex natura rei ſequitur ex tali defectu: & ideo, licèt peccatū aliquod ſit ſic miniſtrare, non tamen ea de cauſa irregularitas, vel alia Eccleſiaſtica pęna incurritur.

13 An irregul. fiat miniſtrādo in parte quam non habet, qui dimidiatam ordinationē accepit.

Supereſt verò dubium, ſi contingat ordinationem ſubſtantialiter diuidi, an miniſtrare dimidiato ordine (vt ſic dicam) ſit ſufficiens cauſa irregularitatis. Vt v.g. cum ordinatur ſacerdos, imprimitur character, & datur poteſtas ad conficiēdum corpus Chriſti verum per traditionem calicis, &c. cum propria forma. Ponamus ergo aliquem ſic ordinari, & poſteà omitti manuū impoſitionem, in qua datur poteſtas abſoluendi; tunc dicimus ordinationem eſſe, quaſi ſubſtantialiter diuiſam, quia valida eſt quoad collationē prioris poteſtatis in Corpus Chriſti verum; inualida autem quoad collationem poteſtatis clauium. Vnde dubium eſt an talis clericus abſoluendo, ſeu audiendo confeſſiones ſacramentales, fiat irregularis.

Concluſio. *Maiol.*

Ad quod affirmatiuè reſpondendum cenſeo, quia miniſtrat in ordine, quem nō habet. Et ita tenet Maiolus lib. 4. cap. 13. nu. 8.

Quid ſi miniſtret in parte quam accepit.

Difficultas item eſt, an ſic ordinatus miſſam celebrando fiat irregularis. Et ratio dubitādi ſumitur ex c. 2. de Cler. non ord. miniſt. vbi irregularis eſſe dicitur, qui ſine manuum impoſitione miſſas celebrare auſus eſt. Sed iam diximus per manuum impoſitionem ibi ſignificari totā ordinationem ſacerdotis, illumque, de quo ibi ſermo eſt, fuiſſe merè Diaconum; hic autē de quo agimus, reuera eſt ſacerdos quoad primariā poteſtatem eius: & ideo illius miniſterium exercēdo non credo fieri irregularem, quia nullibi eſt expreſſa hæc irregularitas, & quia reſpectu talis miniſterij ille defectus accidentarius eſt.

Ob quod ordinis miniſterium incurratur irregularitas hæc.

14 1. Cōcluſio.

Circa alteram partem de miniſterio neceſſario ad hanc irregularitatem incurrendam, in primis ſtatuendum eſt. Nullum miniſteriū, quod aliquo modo per laicos exerceri poteſt, ſufficere ad hanc irregularitatem incurrendā. Propter quod fundamentum diximus in 3. Tom. Diſp. 31. ſect. 4. laicum non fieri irregularem baptizando ſine ſolennitate, etiam quando peccat id faciendo ſine neceſſitate: è contrario verò laicum, vel quemlibet non ſacerdotem baptizantē ſolenniter, etiam in articulo neceſſitatis, fieri irregularem, quia in priori caſu non vſurpat, actū ordinis, in poſteriori verò vſurpat: neque excuſatur propter neceſſitatem, quia hęc eſſe poteſt baptiſmi, non autem ſolennitatis eius. Et hæc regula eſt communiter recepta, vt patet ex Antonino 3. par. tit. 28. cap. 1. Nauar. in Summ. cap. 22. nu. 7. & cap. 27. nu. 242. & alijs quos dicto loco retuli.

D. Ant. *Nauar.*

2. Cōcluſio.

Vnde etiam è conuerſo alia regula generalis eſt: Clericum exercēdo actum ordinis, quē habet, nunquam incurrere hanc irregularitatem propter vſurpatam iuriſdictionem, nam hæc irregularitas ſolùm lata eſt in eum, qui vſurpat poteſtatem ordinis. Hinc ſacerdos audiens confeſſionem, & abſoluens non ſubditum, non incurrit irregularitatem, quia non exercet actum ordinis, quem non habet, ſed vſurpatę iuriſdictionis. Et ſimili ratione ſacerdos ſimplex ſolēniter baptizando ſine licentia Parochi, aut vngēdo, &c. non fit irregularis: nec denique Epiſcopus ordinans ſibi non ſubditum, vel in aliena Diœceſi, ſine licentia Diœceſani, incurrit hāc pęnam, ſed per aliam legem ſuſpenditur. Neceſſarium ergo eſt actum alicuius ordinis vſurpare.

15 An ſufficiat vſurpare act⁹ minorū ordinū.

Inquiri autem poteſt primò, an ſufficiat vſurpare actus minorum ordinum. Partē enim negatiuam tenet Syluest. verb. *Irregularitas*, q. 12. quod ſolùm probat, quia D. Thom. in 4. diſt. 24. q. 2. ar. 2. ad 9. dicit, actus minorum ordinū poſſe licitè fieri per laicos, quamuis illi non habeant ad hoc officium. Idem tenet Angelus num. 38.

Pars neg. *Syluest.* *D. Thom.* *Angel.*

Obſtant autem huic ſententię primo illa verba cap. 1. de Cler. non ord. miniſt. *Si aliquod diuinū officium exercuerit non ordinatus*: nam etiam officia minorum ordinum ad diuinum officiū pertinent: Obſtat ſecundò quòd clericus excommunicatus miniſtrans ex officio in minoribus ordinibus, fit irregularis, vt ſuprà dixi Diſputat. 12. ſect. 2. eadem autem ratio in præſenti eſſe videtur.

Cōcluſio

Propter quod dicendum cenſeo, quoties aliquis exercet quemcunque ordinem tanquā ordinatus in eo, cū non ſit, fieri irregularē: ſecus verò eſſe quando ſolùm exercet miniſterium eo modo, quo ſecundùm conſuetudinē ſolet per laicos exerceri, atque ita eſt dicta ſentētia intelligēda vt ſenſit Nauar. c. 27. num. 242. referēs alios. Quā-

Nauar.

do verò

do verò cenſeatur aliquis miniſtrare ex officio in aliquo ordine, ſumi poteſt ex dictis in citata Diſp. 12. & in 11. ſect. 3. Nam ille modus adminiſtrandi, & illa actio, quæ ſufficit in clerico excommunicato ad incurrendam aliam irregularitatem, ſufficit vt vſurpata à laico ſeu non ordinato, ſit ſufficiens cauſa huius irregularitatis.

16 Irregularitas hæc nō incurritur abſque culpa. Nec per actionē ludicrā.

Addendum verò præterea eſt, neceſſarium eſſe vt talis actio cum peccato fiat, quia hæc irregularitas maximè pœnalis eſt, & ideò ſi culpa ceſſat, non incurritur. Ac propterea interueniente ignorantia probabili, non incurritur hæc irregularitas, vt docent omnes. Deinde requiritur, vt actus ſeriò, & non ioco fiat: nam ſi laicus conſecret animo repræſentandi, vel fingendi tantùm exterius non incurreret hāc irregularitatem. Ita Syluest. Angel. & Nauarr. qui allegat c. *Illud*, 15. q. 1. in quo ſolùm dicitur, eum qui per iocū percutit, iniuriam non facere, quia iniuria in affectu facientis conſiſtit. Alij citant cap. *Illa*, ead. cauſ. & q. Vbi ſolùm dicitur, illa eſſe vera bona aut mala cenſenda, quæ ex noſtra pendent electione. Itaque aduertendum eſt, aliud eſſe facere hoc miniſterium per iocum, aliud verò ſine intentione conficiendi ſacramētum, vel aliquid huiuſmodi. Prior modus contingit quando tota actio exterior ludicra eſt, & ſolùm per modū cuiuſdam repreſentationis, & tunc verum quidem eſt nullam incurri irregularitatē, licet actio illa non careat graui culpa, quia cedit in iniuriā & irreuerentiam ſacramenti. Vt enim rectè dixit Gloſſa in dict. c. *Illud*, per iocum non fit iniuria, niſi ſit noxius: res autem adeo ſacras in iocū afferre, eſt contra reuerentiam eis debitā, & ideò omnes fatentur illud eſſe graue peccatum. Tamen quia illud verè non eſt miniſtrare in ordine, ideò per hoc delictum non incurritur hæc irregularitas. Addit verò Maiolus excipiendū eſſe, niſi talis iocus fiat in deriſum & contemptū talis miniſterij, quia illud eſt grauiſſimum delictum, quod reddit operantem ſaltem de hæreſi ſuſpectum, ac proinde irregularem. Sed grauitas delicti non ſatis eſt, niſi oſtendatur ius propter illud imponens irregularitatem: de hæretico verò vel ſuſpecto de hæreſi infrà dicemus.

17 Quid ſi actio ſerio fiat tamē abſq; intentione faciēdi verum miniſterium. Nauarri opinio.

Maior difficultas eſt quando miniſterium in exteriori actione ſeriò agitur: tamen ſine intentione interiori faciendi verum miniſterium, & de hoc caſu non loquuntur tam apertè dicti autores. Nauarrus tamen dict. num. 242. excuſat in foro conſcientiæ ab irregularitate clericum primæ tonſuræ ſolenniter cantātem Epiſtolam cum manipulo, ſi nolit id facere tāquam ſubdiaconus: ergo eadem ratione idem dicendum erit in quolibet alio miniſterio. Et poteſt confirmari, quia cenſura non incurritur niſi per actū perfectum, qui maximè pendet ex intentione faciētis: ergo idem eſt in irregularitate: ſed qui miniſtrat ſine intentione non exercet perfectum actū in illo ordine, imò neque verum, quia baptizare ſine intentione, non eſt baptizare, & ſic de reliquis miniſterijs: ergo qui ſic operaretur, non poteſt dici miniſtrare in ordine quem non habet, ergo neque incurrere hanc irregularitatē. Confirmatur ſecundò exemplis de rebaptizante exterius ſine intentione, qui non incurrit irregularitatem, & de profitente exteriùs hęreſim ſine animo interno, qui non incurrit excommunicationem hæreticorum.

18 Nihilominùs ſententia hæc difficilis eſt. Primò, quia ſi loquamur de illis miniſterijs in quibus ſacramentum non conficitur, vix poteſt intelligi, quid operetur talis intentio non exercendi verum actum ordinis, aut operandi tanquam Diaconum, vel Subdiaconum, ſi adeſt voluntas faciendi eundem actum externum cum eodem ornatu, & ſolennitate, & ſeriò quoad totum ritū & modum externum. Aut enim hoc ſufficit ad incurrendam hanc irregularitatem, aut impoſſibile eſt illam incurrere, quia nemo ſciens ſe nō eſſe ſubdiaconum, poteſt intendere operari tanquam verus ſubdiaconus: ergo non poteſt aliter intendere hoc miniſterium, quàm volendo talē ritum externum modo explicato. Ad miniſterium etiam ſacramentorum applicatur eadem difficultas, quia non ordinatus nō poteſt verum efficere ſacramentū, ergo ſecluſa hæreſi, vel craſſiſſima ignorantia, nullus ſic miniſtrans poteſt intendere verum ſacramentum, quia ſcit ſibi eſſe impoſſibile: ergo fruſtranea redditur talis irregularitas, neque per illam homines arcerentur ab illo delicto, quod lex vitare & punire intendit, nimirū ab vſurpatione exteriori, miniſterij alicuius ordinis. In quo eſt magna differētia inter hanc legem, & eam quæ punit rebaptizantem, vel hæreticum: nam hæ directè intendunt punire hæreſim, vel explodere errorem, & ideò requirunt animum ſeu intentionem veritati contrariam: hæc verò lex ſolùm intendit punire ſacrilegium quod committitur in vſurpatione miniſterij alicuius ordinis, ad quam vſurpationem ſufficit voluntas faciendi exteriùs miniſterium, etiamſi fiat ſine intentione cōficiendi ſacramētum, quę moraliter impoſſibilis eſt ſine errore.

Nauarri opinio reijcitur.

Accidit præterea, quòd nunquam ſacramentum miniſtratur ex officio, quin aliæ actiones ſacræ fiant pertinentes ad officium talis ordinis, in quibus non poteſt alia intentio poſtulari, niſi voluntas faciendi illas: ergo hoc ſatis erit ad incurrendam talem irregularitatem. Vt v.g. ſi quis baptizet ſolenniter, etiamſi in ritu ſubſtantiali non habeat intentionem baptizandi, vſurpat tamen totum officium proprium ſacerdotis quod ſatis eſt ad incurrendam irregularitatem: nam ſi quis non ſacerdos hoc miniſterium vſurpet circa puerum iam priuatim baptizatum, ex ſententia omnium irregularis fiet: ergo idem erit etiāſi fictè baptizet cum ſimili ſolennitate. Idem dico de non ſacerdote celebrante miſſam ſine intentione conficiendi ſacramentum, aut offerendi verum ſacrificium, nam ille nihilominùs diuinum officium exercet, & benedicit vt ſacerdos, & orat nomine Eccleſiæ vt publicus miniſter eius: hoc ergo ſatis eſt ad incurrendam irregularitatē. In ſacramento etiam Confeſſionis, quod maximè videtur ſine accidentali ritu fieri, certū eſt, illum qui ſe fingit ſacerdotem, & illud iudicium vſurpat, hanc irregularitatem incurrere, vt latiùs tractaui ſuperiori tomo: neq; effugiet quiſpiam irregularitatem hanc eò quòd abſolutionē proferat ſine intentione abſoluēdi, alioquin iniquiſſimi homines facilè vitarent hanc pœnā, & aſſequerentur quidquid hoc medio intendere poſſent. Vnde opinor non vitare illam, etiamſi confeſſionem quis audiat, & abſolutionem nō conferat, neque habeat animū proferendi illam, quia ſatis vſurpat poteſtatem clauium audiendo confeſſionem, vt iudex in illo foro, quacumque intētione id faciat. Deniq; idē eſt in alijs ſacramentis. In matrimonio verò illud eſt ſingulare, 19

Ad hanc irreg. incurrendā ſufficit voluntas faciendi exterius actiones prohibitas.

quod

quod per miniſterium circa ſubſtantialia ſacramenti non poteſt hęc irregularitas incurri, quia illud per ſe non ſpectat ad officium ſacerdotis. Et quamuis ex Decreto Concilij Tridentini neceſſaria ſit præſentia Parochi ad validitatem matrimonij, tamen neque ad illud neceſſarium eſt quòd ſit ſacerdos, neque ibi exercet propriè actum ordinis, ſed magis iuriſdictionis: & ideò licèt laicus in eo actu ſe fingeret Parochum, non incurreret irregularitatem. At verò in accidentali ſolennitate illius ſacramenti poteſt incurri hæc irregularitas, ſcilicet, ſolenniter benedicendo ſponſos ſine ſacerdotio: & tunc profecto parum videtur referre intentio faciendi verum actum. Itaque ſi exteriùs ſeriò vſurpatur miniſterium ordinis, hoc ſatis eſſe credo ad hanc irregularitatem incurrendam, quidquid ſit de alia intentione, & hoc modo eſſe intelligendam communem ſententiam.

20 Debet tamen hęc miniſteria vſurpans eſſe irregularitatis capax. *Maiol.* Non incurrit q ex priuilegio aliquos actus ordinis ſine ipſo ordine exercet.

Addo denique neceſſarium eſſe, vt qui ſic operatur, ſit capax irregularitatis. Vnde fœmina ſi hoc miniſterium vſurpet, non fit propterea irregularis, quia non eſt capax eius: quod ſuprà animaduertit Maiolus *nu. 6.* Debuiſſet tamen idem dicere de non baptizato miniſtrante, quia etiam non baptizatus non eſt capax irregularitatis, maximè illius, quæ ob delictum lata eſt, quia non baptizatus eſt extra forum Eccleſiæ: vnde non eſt dubium quin cap. 1. de Cler. non ord. miniſt. dicens, *Si quis baptizauerit, &c.* ad membra Eccleſiæ loquatur, nam omnis lex ad eos qui ſub lege ſunt, loquitur. Ex quo fit vltimò, vt etiam excuſentur hi, qui per Pontificiam diſpenſationem aliquos actus ordinum ſine ipſis ordinibus efficere poſſunt. Quamuis enim in aliquos actus ordinum non poſſit cadere hęc diſpenſatio, vt ſunt oblatio ſacrificij, abſolutio à peccatis, & ſimiles qui per ſe pendent ex charactere ſacerdotali, & alij qui cum eadem proportione omnino pendent ex conſecratione Epiſcopali; tamen in alijs cadit hæc diſpenſatio, ſic enim Presbyter ex diſpenſatione aliquando cōfirmat, vel dat minores ordines, vel fortaſsè etiā ſubdiaconatum. Quæ diſpenſatio faciliùs habet locum in actionibus, quæ nō pertinent ad effectionem ſacramentorū, ſed ad alia officia Eccleſiaſtica, vt ſunt cantare ſolenniter Epiſtolā, vel miniſtrare in altari modo proprio alicuius ordinis, ſine tali ordine, aut benedicere ſolenniter, & Epiſcopali modo, & ſimilia, quæ latiùs tractantur in 4.d.25. Suppoſita ergo Papæ diſpenſatione, clarum eſt ceſſare irregularitatem, quia ceſſat culpa, & quia illa iam non eſt ordinis vſurpatio, ſed licita adminiſtratio ſimilium actuum.

SECTIO V.

Vtrum per indignam Ordinis adminiſtrationem irregularitas incurratur.

1 Prima generalis regula.

IN quæſtione hac duas regulas generales ſtatuere poſſumus. Prima eſt, illum clericum fieri irregularem, qui exercendo ordinem, cenſuram violat: ſic excommunicatus maiori excommunicatione, vel ſuſpenſus ab ordine, vel interdictus perſonaliter, irregularis efficitur miniſtrādo in ſuo ordine, ſicut priùs. Celebrans item in loco interdicto aliter quàm illi cōceſſum eſt, irregularis fit. Quæ omnia conſtant ex toto titulo de Cleric. excom. min. & ex cap. 1. de Sent. & re iud. in 6. & ex c. 1. & c. *Is qui*, & c. *Is cui*, de Sentē. excom. in 6. Et latè tractata ſunt Diſp. 11. ſect. 3. & Diſp. 12. ſect. 2. vbi de excommunicatione maiori dictum eſt. Similia etiam diximus de Suſpēſione, & interdicto: & ideò in hac irregularitate explicanda hic amplius non immorabimur. Dixi, *exercendo ordinem*, primò quidem, quia ſi exerceat actum eo modo, quo ſine ordine exerceri poteſt, non fit irregularis, vt ibidem latè expoſui. Item, quia licèt ſacerdos minori excommunicatione ligatus, celebrando peccet contra illam cenſuram, non fit irregularis, quia non peccat formaliter exercendo ordinem quod actionem ſignificat; ſed recipiendo ſacramentum, iuxta cap. vlti. de Cler. excommun. Per receptionem autem ſacramenti nunquam incurritur hæc irregularitas, ſed per ſolam adminiſtrationem.

2 Secunda regula.

Secunda regula eſt, per ordinis adminiſtrationem, quantumuis illicitam, quę contra cenſuras non ſit, nunquam incurri irregularitatē. Probatur, quia nulla talis irregularitas inuenitur in iure expreſſa. Signum etiam eſt, quia Summiſtæ verb. *Irregularitas*, Nauarr. c 27. à num. 241. vſq; ad 245. & alij ferè authores nullam talem irregularitatem afferunt propter delictum in vſu ordinum commiſſo. Maiolus autem lib. 3. c. 18. & ſequentibus videtur caſus aliquos enumerare, in quibus hæc generalis regula deficit. Primus eſt quando quis exercet ordinem contra præceptū, ſeu ſuperioris etiamſi ſit nullum, & abſque vlla cenſura, dummodò ſit notoriè, & publicè impoſitum. Quod ſolùm probat ex quibuſdam Summiſtis minoris profectò authoritatis: & quamuis eſſent maximæ, in hac materia non eſſet illis adhibenda fides ſine iure: nullum autē affertur, nec afferri poteſt, quo irregularitas feratur propter talem inobedientiam, potiùs quando prohibitio eſt publicè impoſita, quàm cùm ſecretè.

Nauarr. Caſus à Maiolo allati excluduntur. Primus.

3 Secūdus.

Secundus caſus eſt, quādo talis prohibitio poſita eſt, ſub pœna excōmunicationis ipſo facto, nam tunc irregularis fit, qui contra illā ordines exercuerit, argumento cap. 1. de Eo qui furt. ord. ſuſc. & citat Speculatorem, ac Syluestrū verb. *Irregularitas*, q. 3. vbi non tractat de hoc caſu, ſed de illo, qui furtiuè ordines ſuſcipit contra præceptum ſuperioris, de quo etiam dictū c. loquitur: & quo ſenſu de illo loquatur ſuprà dictum eſt. Quidquid autem ſit de vero intellectu illius textus, ex illo non poteſt efficax argumentum ſumi, quia vt ſæpè dictum eſt; in irregularitatibus non poteſt ſumi argumentum per extenſionem à ſimili. Et ideò non cenſeo hunc caſum eſſe admittendū, quia ſic celebrans nō fit irregularis eò ꝙ violet per talem actum præceptū ſuperioris, vt dictum eſt, neq; fit irregularis in eo caſu, quia violet cenſurā, quia ille pro prima vice non violat cenſurā, ſed contrahit, quod longè diuerſum eſt. Eſtq; optimum ſimile quod ſuprà Diſp. 31. de Suſpenſione, ſect. 1. in fine, de eo qui facit ſacrum in loco vbi prohibitū eſt celebrari ſub excōmunicatione ipſo facto, nam qui prima vice ibi celebrat, nō fit irregularis. Quod exemplum ibidē Maiolus admittit, negat verò hic ſimilitudinē, quia ibi non prohibetur celebratio ſimpliciter, ſed in tali loco, hic verò ſupponimus celebrationē eſſe omnino prohibitā. Sed hæc differentia parū refert, quia in dicto exēplo nō ideò excuſatur irregularitas, quia prohibitio cadit

in

Digitized by Google

in circunſtantiam loci, & non ſimpliciter in actum. Sed quia per primam violationẽ incurritur cenſura, & ideò non violatur, ac propterea per ſecundam celebrationem iam incurritur irregularitas, ſi excommunicatio non fuit priùs ablata, quia iam tunc violatur cenſura, vt rectè notauit Syluester cum Antonino, verb. *Irregularitas*, q. 13. ergo idem dicendum eſt, etiamſi actus ipſe celebrandi, vel miniſtrandi ſimpliciter prohibitus ſit, quod p primã tráſgreſſionem eius non incurratur irregularitas, quia per eam non violatur cenſura, ſed incurritur tãtum: qua durante incurretur irregularitas per ſecundam celebrationem, quia iam violatur cenſura, & ita non eſt nouus caſus, ſed pertinet ad priorem regulam. Nec denique fundari poteſt hæc irregularitas in ſola transgreſſione cum pertinacia contra prohibitionem qualificatam, vt ſic dicã, & in tali materia: quia de hoc nullum poteſt oſtendi ius, & ſine iure nullus poteſt cum probabilitate irregularitatem aliquam fingere. *Syluest.*

4 Tertius caſus improbatur.

Tertius caſus eſt, de illo, qui commiſit delictum, propter quod ſuſpendendus eſt ſecundum iura, licèt non ſit ipſo iure ſuſpenſus: nam hic etiam celebrando antequam ſuſpendatur, ſi acceſſit ſimplex præceptum ſuperioris de non celebrando poſitum, intuitu talis criminis, de quo inquiritur, irregularis fiet. Ita Maiolus ſuprà ex Speculatore, tit. de Diſpenſat. §. *Iuxta*, verſic. *Item ordinatus à non ſuo Epiſcopo*, qui dicit hunc eſſe ſtilum Curiæ. Et ratio eſt, quia in eo caſu talis prohibitio habet vicem ſuſpenſionis, & ideò illius transgreſſio habet eundem irregularitatis effectum. Et confirmatur ex Concilio Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. de Reformat. vbi dicitur, prohibitionem, ſeu ſuſpenſionem prælati circa Ordinis ſuſceptionem, vel vſum ita ſeruandam eſſe, vt nulla licentia, vel reſtitutio contra Prælati voluntatem ſuffragari poſſit. Veruntamen hic caſus, aut non eſt admittendus, aut ſub priori regula eſt comprehendendus. Vel enim illa prohibitio imponitur, vt quædam cenſura, vel tantùm vt ſimplex præceptum. Si ponatur priori modo, etiamſi ſit extraiudicialis, & ab homine, dum tamen valida ſit, ſufficit ad irregularitatem contrahendam, iuxta ſuperiorem regulam. Si verò ponatur poſteriori modo, non inuenio in iure irregularitatem impoſitam propter talem tranſgreſſionem, etiam concurrentibus illis circumſtantijs, & ideò non credo illam incurri, quia non ſufficit ſimilitudo, ſeu potiùs analogia, per quam dicitur prohibitio illa habere vicem ſuſpenſionis, quia ad irregularitatem plus eſt neceſſarium, vt ſæpe dictum eſt. Quin potiùs quia in eo caſu ſupponitur cauſa in eo ſtatu exiſtere, in quo nondum poteſt pœna legis imponi, quia nõdum delictum probatũ eſt, coniectura fit, illam prohibitionẽ non obligare cũ tanto rigore, ac obligaret pœna ſuſpenſionis, ſi iam eſſet impoſita, & conſequenter propter illius tranſgreſſionem non incurri irregularitatẽ. *Maiol. Speculat.* *Concilium Trident.*

5 Quartus caſus improbatur.

Quartus caſus eſt de ſacerdote ſacrum facien te ſine altari conſecrato ab Epiſcopo, ſed propria ſponte, & auctoritate erecto, vel confictо, ex cap. *Nullus presbyter*, 1. & 2. de Conſecr. diſtinctio. 1. vbi clericus in hoc delinquens degradari præcipitur, nam ex illo verbo colligitur tale delictum inducere depoſitionem, & eijcere iam promotos, & conſequenter inducere irregularitatem. Fauet etiam Gloſſ. in c. *Nullus pres-* *Gloſſa.*

A *byter*, 2. æquiparat enim illum, qui fingit altare conſecratum, quod non eſt, cum eo qui ſe fingit ſacerdotem, ſi in vtroque caſu ſacrificet: ergo, ſicut in poſteriori caſu incurritur irregularitas, ita & in præſenti. Atque ita ſentit Maiolus lib. 3. cap. 23. num. 2. ex quadam regula, quam poſuerat lib. 1. cap. 3. nu. 9. quòd omnia crimina, quæ inducunt depoſitionem, ſecum etiam afferunt irregularitatem. Quæ quidem regula intellecta de depoſitione ipſo iure lata, eſt probabilis, non tamen de depoſitione ſolùm modo ferenda, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt, nam potiùs hoc repugnat irregularitati, quæ non ab homine, ſed à iure fertur. In prædicto autem caſu non imponitur depoſitio ipſo iure, ſed ab homine ferenda. Nam in priori textu ſolùm ſunt verba comminatoria, *Qui ſui particeps voluerit de cætero eſſe ſacerdotij*. Et ibi non agitur de ſacerdote conſecran- *Maiol.* *Exponitur ca. 1. de cõſec. d. 1.*

B te ſine altari conſecrato; ſed de illo, qui Miſſam dicere præſumit in loco ab Epiſcopo non ſacrato, ſeu nõ approbato: pro quo delicto ſine dubio irregularitas non incurritur: nullo enim iure habetur, ſed arbitrio Prælati aliqua ſuſpenſio propter hoc delictũ imponi poterit, quantum ex illo textu colligitur. In altero verò cap. verba ſunt, *Quod ſi fecerit, ſi clericus eſt, degradetur: ſi vero laicus, anathematizetur*: quæ verba apertè ſignificãt ſententiam ferendam non latã. Et præterea expendo pœnam illã non ferri pro crimine ſacrificandi ſine altari conſecrato per Epiſcopũ, nam crimen illud laicis, & clericis dicitur eſſe cõmune, & vtriſq; pœna accommodata imponitur: at verò laicus non poteſt ſacrificare in altari, neq; enim ibi agitur de laico fingente ſe ſacerdotem ad hoc miniſterium fictè vſurpandum, ſed agitur de duplici alio delicto. Vnum eſt, erigendi *Cap. 2. ibid.*

C in Eccleſia conſecrata altare non ſanctificatum à proprio Epiſcopo, vel de licentia eius. Aliud eſt fingere dedicationem vbi non eſt: quod iuxta contextum videtur etiam referri ad altare, tamen à Gloſſa latiùs intelligitur de quacunque re, quæ tanquam ſacra fingitur, cùm non ſit, vt ſi quis reliquias publicè proponat, tanquam dedicatas, cum non ſint. Dicere autem, ſacerdotem in aliquo horum delinquentium fieri irregularem, improbabile profectò eſt, cùm nullo iure ſit cautum: ergo quamuis ſacerdos ſacrificet in altari non conſecrato, non propterea ſit irregularis, cùm de hoc delicto nulla ibi ſpecialis mentio fiat, neque alibi quoad hunc effectum.

Quintus caſus additur ab eodem authore, de ſacerdote, qui hominem excommunicatum nominatum ſcienter admittit ad Eccleſiaſticam ſepulturam, nam illum dicit manere irregularẽ, 6 Quintus caſus reprobat. Lib. 3. c. 23. n. 18. Cle. 1. de Sepult.

D ex Clem. 1. de Sepulturis. Ibi tamen huiuſmodi ſacerdos excommunicatur, de irregularitate verò nulla eſt mẽtio; diximus autem ſuprà, quamuis per miniſterium ſacrum contrahatur excommunicatio, non ideò contrahi irregularitatem per illum actum, quia per tale miniſterium non violatur ipſamet excommunicatio: ſed præter illud ius, non eſt aliud quo feratur: ergo nõ incurritur. Quod meliùs cenſuit Speculator loco ſuperius citato. Potiùs videri poteſt ſimilem irregularitatem incurrere clericus, qui in vita, vel in morte fauet raptoribus, vel participãdo eorum rapinis, vel eorũ eleemoſynas accipiẽdo, vel eis pœnitentiã concedẽdo ſine debita reſtitutione, vel cautione, vel ſepulturis eorũ aſſiſtendo: hæc enim quatuor genera actionum ſpecialiter prohibentur

Digitized by Google

Ca. 2. de Raptoribus in 6. hibentur clericis in cap. 2. de Raptoribus, in 6. Et ſubditur in pœnam tranſgreſſoribus, *Ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur.* Quæ verba videntur irregularitatem indicare. Veriſimilius tamen mihi eſt, illa verba non ſignificare pœnam ipſo iure, ſed à Iudice imponendam. Sicut etiam quod ſubditur, *Et Eccleſiaſtico beneficio careant*, non intelligitur ipſo iure, cum hoc non addatur in lege, ſed quando illo priuentur. Eſt ergo illa pęna ſuſpẽſionis perpetuę, vel depoſitionis à iudice imponẽdę, vt Panor. ibi aduertit n. 2. *Abbas.*

7 Sextus caſus Maioli reijcitur. Sextus caſus ſumitur ex eodem Maiolo lib. 3. cap. 25. num. 6. vbi ait irregularitatem incurrere ſacerdotem, qui pro perſona viuente Miſſam defunctorum dicit, ea intentione, vt mortem illi impetret. Nam in Concilio Toletano 13. c. 7. vt citat Gratianus, vel potiùs Cõcilio 17. cap. 5. ſacerdos hoc faciens à proprio deponitur gradu. *Conc. Tolet. 13.* Verba tamen Concilij ſunt, *A proprio deponatur gradu.* Quæ verba ſententiam ferendam continent, non latam; & ideo non pertinent ad irregularitatem. Et deinde additur pœna exilij perpetui, & priuationis communis, ferenda etiam in eum, qui ſic deliquit. Quæ extenditur ad illũ, qui ſacerdotem ad talia peragenda incitaſſe perpenditur, de quo multò certius eſt non manere irregularem (quidquid Maiolus dicat) quia nec deponendus eſt. Nec refert, quod delictum ſit vtrique commune, quia lex non æqualiter illis pœnam imponit, nec ſine cauſa, cum non æqualiter delictum committant. Minuſq; probabile eſt, quod ibidem dicit incurrere etiam illũ, qui miniſtrat cum eadem intentione ſacerdoti dicenti miſſam illo modo, quia de miniſtro nihil in eo textu dicitur. Et argumentum, quod ipſe ſumit ex capit. 2. de Apoſtatis non eſt efficax in materia irregularitatis, vt ſæpe dixi. Præſertim quia rebaptizatio, de qua in illo textu eſt ſermo magis odioſa eſt in iure, vnde qui in illa miniſtrat, cooperatur rei nefandæ (vt ibi dicitur) ideoque illa irregularitas ad ipſum extenditur, non ſemper, ſed quando delictum eſt publicum: hic verò nulla talis extenſio fit. Huic pęnæ ſimilis eſt alia, quam ex dicto Concilio Toletano refert Gratianus in cap. *Quicumque*, 26. quæſt. 5. ferturque propter delictum denudandi altaria, aut lugubri ornatu ea veſtiendi, aut alia ornamenta Eccleſiæ auferendi, ſolùm propter animi ſui triſtitiam, & non cauſa religionis, aut obſeruandi Eccleſiaſticos ritus. Quam pęnam Maiolus etiã interpretatur eſſe irregularitatem. Sed reuera nõ eſt. Nam in primis, ſi per veram pęnitentiam & ſatisfactionem purgauerit delictum, nulla pęna imponitur: ſi autem impęnitens fuerit, *loco dignitatis ſuæ, & honore priuandus* dicitur, *ignobilitati perpetuæ mancipatus*. Quæ verba & pęnam ab homine ferendam cõtinent, ſine depoſitione ab ordine, per priuationem alterius dignitatis, aut beneficij verificari poſſunt. Ca. Quicumque, 26. q. 5.

8 Septimò Maioli caſus nõ admittitur. Septimò dicitur fieri irregularis clericus, qui prætermiſſo toto celebrandi & ſacrificandi ritu, quem Eccleſia ſeruat, corpus & ſanguinẽ Domini conficit. Ita Maiolus lib. 3. c. 26. nu. 5. qui nullum ius affert, ſed ratione vtitur, quia cùm tam apertè quiſpiam abutitur poteſtate ſacerdotali, indignus fit illa, omniq; vſu eius. Citat prætereà Archiepiſcopum Florentinum tractat. de Cenſuris & irregularitate cap. 87. verb. *Tertiò nota*, dicẽtem, ſacerdotem prohibitum dicere miſſam, ſi ſine illa conficiat Corpus Domini, irregula-

A rem fieri. Veruntamen prior ratio probat quidem hoc delictum dignum eſſe tali pęna, ſi iure imponatur: tamen meritum culpæ non eſt ſufficiens ad probandam pęnam, niſi oſtendatur iure lata, quod maximè neceſſarium eſt in irregularitate, vt ſæpe dixi. Cùm ergo in prædicto caſu non habeamus tale ius, non poſſumus irregularitatem nouam introducere propter ſolam culpæ grauitatem. Dictum autem, quod ex Antonino citatur longè diuerſum eſt: nam in eo caſu dicit fieri ſacerdotem irregularem, non quia conficit Corpus Chriſti ſine miſſa, ſed quia prohibitus dicere miſſam, conficit corpus Chriſti. Antoninus exponitur.

B Nam, etiamſi dicatur illud conficere ſine miſſa, quia non ſeruat Eccleſiaſticum ritum, exercet nihilominus maximè ſubſtantiale opus Miſſæ, quod eſt conſecrare, nam in eo ſubſtantia ſacrificij poſita eſt, & in eo conſiſtit potiſſimus vſus poteſtatis ſacerdotalis: & ideo, qui illum exercet prohibitus, irregularis fit. Neceſſe eſt autem hoc intelligi de ſacerdote prohibito per cenſuram, ſeu Eccleſiaſticam ſuſpenſionem, vt ſuprà viſum eſt.

Octauò, Epiſcopus malè vtendo poteſtate ordinandi clericos, dicitur fieri irregularis, vt quãdo aliquem ordinat per ſaltum, ſubdiaconum, verbi gratia, immediatè ordinando ſacerdotem. Ita Maiolus lib. 4. cap. 1. num. 10. Quod non probat ex ſpeciali iure, ſed ex duobus principijs colligit. Vnum eſt, eum qui facit alium irregularem, manere etiam irregularem, quod dicit eſſe manifeſtum in iure: probatque exemplis de eo qui mutilat, vel deformat alium. Aliud principium eſt, eum qui per ſaltum ordinatur, irregularem fieri, ex quibus rectè concluditur, ordinatorem etiam manere irregularem. Vnde generaliùs infert, in omnibus caſibus, in quibus ordinatus manet irregularis, etiam Epiſcopum ordinãtem irregularem fieri, cùm ille diſcurſus in omnibus æquè procedat. Sed in primis ſuprà à nobis dictum eſt, huiuſmodi ordinatum per ſaltũ non eſſe irregularem, ſed ſuſpenſum. Deinde etiam principium illud generale non eſt tam facilè admittendum, illudque tanquam falſum refellit Nauarr. cap. 27. num. 207. & Couarr. in Clem. *Si furioſus*, part. 3. in princip. num. 8. Primò quia in nullo iure continetur, & ex particularibus exemplis, & non admodum certis, non rectè infertur generalis regula: maximè in negotio irregularitatis, in qua argumentum à ſimili non valet. Dico autem exempla non eſſe admodum certa, quia de illo, qui deformat ſine mutilatione, incertum eſt, an maneat irregularis: de mutilatore autem eſt certum, quia mutilator eſt, de quo iura diſponunt non formaliter, quia facit alium irregularem. Prætereà, alijs exemplis oſtendi poteſt illud principium non eſſe verum, nam pater generans filium illegitimum, facit illum irregularem, ipſe verò non efficitur irregularis. Item, qui alium infamat, eſt cauſa irregularitatis eius, ipſe tamen non fit irregularis. In prædicto ergo caſu non cenſeo Epiſcopum ſic ordinantem fieri irregularem, quidquid ſit de irregularitate ordinati. Sicut etiam, licèt ordinatus maneat ſuſpenſus, ex eo præcisè capite non ſuſpenditur Epiſcopus ordinans, niſi in illum ſpeciali iure ſit lata ſuſpenſio: quia non eſt neceſſe, vel ex natura rei, vel ex aliquo generali iure, quod ſuſpenſio ordinati communicetur ſeu deriuetur in ordinantem: & ideò Ponti- 9 Octauus Maioli caſus excluditur. Nauarr. Couarr.

C

D

A Pontifices in huiuſmodi decretis pœnalibus diſtinctè contra ordinantes, & ordinatos loquuntur. Idem ergo maiori ratione de irregularitatibus ſentiendum eſt, cùm magis neceſſarium ſit irregularitatem eſſe in iure expreſſam contra eum, qui illam incurſurus eſt.

10 Vltimus caſus Maioli improbatur. Cap. Licèt, de Elect.

Vltimo loco hic breuiter expendēda eſt quædam irregularitas, quæ ferri putatur in cap. *Licèt*, de Electione, vbi Cardinalis electus in Papam à minori, vel non ſufficiente numero Cardinalium, id eſt, à paucioribns quàm à duobus patribus, *Si Papatum vſurpare conetur, tam ipſe, quam ij, qui eum receperint, excommunicationi ſubiaceãt* (ibi dicitur) *& totius ſacri ordinis priuatione mulctentur*. Quæ poſteriora verba irregularitatem ſignificare videntur. Atque ita illa exponit Maiolus lib. 4. de Irregularitate, cap. 1. num. 5. citãs Speculatorem in capite, *Vbi periculum*, de Ele- B ction. in 6. Sed in primis illud delictum potius eſt abuſus iuriſdictionis, quam ordinis. Deinde in illis verbis non inuenio ſententiam ipſo iure latam, nec priuationem ordinis, quæ ipſo facto incurratur: ſed quæ ferenda ſit vt verbum, *mulctentur*, apertè declarat & ideò depoſitionem potiùs quàm irregularitatem ibi imponi cenſeo. Idque expreſsè inuenio notatum in Panormitano ibi nu. 7. vbi priorem pœnam excommunicationis intelligit ipſo iure latam, & meritò, vt ſuo loco tractauimus: poſteriorem autem eſſe depoſitionem ab ordine à iudice ferendam: nulla ergo ibi fertur irregularitas. Neque præter enumeratas innenio aliquam aliam, quæ ad hoc genus delicti circa vſum ordinum pertineat.

Abbas.

C

DISPVTATIO XLIII.

De Irregularitatibus, quæ ex alijs delictis, vel eorum infamia contrahi poſſunt.

IN diſputatione hac non dicam de homicidio, tũ quia materiã habet ampliorem: tùm etiam quia in ea non ſola ratio delicti, ſed etiam ſpecialis ſignificatio conſideratur. Ex alijs verò delictis duo in ſpecie conſideranda occurrunt, ſcilicet, hæreſis, ſub qua comprehendo etiam ſchiſma & omnem apoſtaſiam à fide, vel ab eccleſiaſtica vnione; & ſimonia: Deinde verò generatim dicemus de alijs criminibus, ſiue occultis, ſiue publicis. Et quoniam infamia ex criminibus generatur, aut veris, aut exiſtimatis, ideò in fine diſputationis irregularitatem, quæ ex huiuſmodi infamia incurri poteſt, declarabimus.

SECTIO I.

Vtrùm per crimen hæreſis incurratur irregularitas.

OMittimus varias diuiſiones ſeu acceptiones hæreticorum, quas Iuriſperiti tradere ſolent, dicentes quoſdam vocari hæreticos, quia malè ſentiũt circa doctrinam fidei, alios quia de illa dubitãt, iuxta illud, *dubius in fide infidelis eſt*, cap. 1. de Hæret. Alios, quia primatum Romanæ Sedis auferre moliuntur, iuxta c. 1. diſt. 22. Solet etiã hęreticus vocari ſimoniacus, quia vendendo, & emendo res ſacras, malè de illis ſentire videtur, iuxta cap. *Quidquid*, 1. q. 1. Imò & excõmunicatus, præſertim ſi lõgo tempore, excõmunicationẽ contemnat, hæreticus aliquãdo appellatur, ex c. 2. 4. q. 1. Verũtamen, licèt ad intelligenda iura poſſit hæc declaratio vocabulorum deſeruire, tamẽ in præſenti propriè & formaliter de hæreticis agimus: ſntq; illi, qui poſt Baptiſmum ſuſceptum, à fide Romanæ Eccleſię pertinaciter receſſerũt. Quod autem hoc ſit in vno, vel altero articulo, vel etiã quòd ſit doctrinam contrariam aſſerẽdo, vel de veritate ac certitudine catholicæ fidei dubitãdo, ſolùm pertinet ad materialem diſtinctionẽ hæreſis. Cætera autem vita, quæ non ad intellectũ, ſed ad prauos mores & actiones pertinent, quãuis poſſint hominem reddere ſuſpectum de hæreſi (de quo infrà dicemus) non tamen verũ hæreticum conſtituunt: quia, licèt ea vitia committens, practicè erret, non eſt neceſſe vt iudiciũ falſum habeat circa dogmata fidei. Dixi autem requiri, vt homo ſit baptizatus, quia licèt fortaſsè ante baptiſmum poſſit aliquis eſſe hæreticus, vt catechumenus, qui priùs rectam fidem de omnibus articulis concepit, & poſteà pertinaciter ab aliquo diſſentit: quod vitium tàm quoad moralem malitiam, quàm quoad intellectualẽ errorem fortaſsè eiuſdem rationis eſt cum hæreſi hominis baptizati; tamen in pręſenti illum non vocamus hæreticum, ſed ſimpliciter infidelem, tùm quia ſolùm de illis hæreticis agimus, qui iuriſdictioni Eccleſiæ ſubduntur: tum etiam quia quia iam dictum eſt, neminem eſſe capacẽ propriæ irregularitatis, præſertim illius, quæ contrahitur ratione delicti, niſi poſt Baptiſmum. 1

Hæreticus propriè qui.

His ergo ſuppoſitis, communis ſententia eſt, propter crimen hæreſis irregularitatem incurri, ita vt neque dum aliquis in hæreſi permanet, neque poſt illius deteſtationem, veramque pœnitentiam, & abſolutionem, poſſit ordinari abſque diſpenſatione qui ſemel in hæreſim lapſus eſt. Ità tenet Maiolus lib. 5. cap. 46. & Frãciſcus Penna in Directorio Inquiſitorum 3. p. comm. 162. ad q. 113. citantes Antonin. tract. de Cenſuris, & Speculatorẽ, & idẽ ſequuntur Sylu. verb. *Irregularitas*, q. 5. & alij Summiſtæ. Expendere autẽ oportet iura, ex quibus hæc irregularitas elicitur. Primum eſt, c. *Saluberrimum*, 1. q. 7. vbi clerici reuertentes ab hæreſi, recipiũtur quidem in ordine, quem habebant, nõ tamen vlteriùs promoueri permittuntur. Quod confirmatur ex 7. Synodo in cap. *Conuenientibus*, eadem cauſ. & q. & ex cap. *Nos conſuetudinem*, diſtinct. 12. In his autem locis nulla mentio laicorum fit, neque etiã ſuſpẽſionis, ſeu priuationis executionis ordinis iã ſuſcepti. Nihilominùs tamẽ citati autores docent

2 Cõis ſententia. D

Maiol. *Penna.* *Antonin.* *Syluest.*

Cap. Saluberrimum cũ alijs. q. 197.

docent, laicum nullo modo poſſe poſt hæreſim ad clericatum promoueri. Et ratio eſſe videtur, quia hæc promotio non prohibetur clericis ſemel lapſis in hæreſim, quia clerici ſunt, ſed ſimpliciter prohibetur ratione talis criminis, & ideò comprehendit etiam laicos. Quod colligi poteſt ex c.2.§.*Hæretici*, de Hæreticis, in 6. Item de ipſis clericis addunt citati authores, non poſſe in ordinibus prius ſuſceptis miniſtrare, niſi ex diſpenſatione: ita vt cùm in prædictis iuribus dicitur, clericos reuertentes ab hæreſi recipi poſſe in ſuis ordinibus: ſenſus ſit, poſſe in hoc cum eis diſpenſari, non verò quod ipſi poſſint ſua authoritate tale miniſterium vſurpare: promotio autem ad ſuperiores ordines, neque ex diſpenſatione illis concedenda ſit. Atq; in hoc ſenſu videtur conſuetudine recepta hæc irregularitas. Quæ etiam ſupponitur à Clemente Octauo in quadam Bulla, quæ refertur in Directorio Inquiſitorum, quæ incipit: *Cùm ſicut*, vbi concedit Inquiſitoribus poteſtatem diſpenſandi in hac irregularitate, de qua facultate infrà dicemus.

Clem. VIII.

3 An hæreticus per accidens occultus, illam incurrat.

Dubitari verò poteſt circa hanc irregularitatem, an illam incurrat hæreticus occultus per accidens, nam de occulto per ſe, id eſt, qui in mentalem incidit hæreſim, manifeſtum eſt, non fieri irregularem, ex generali doctrina tradita de cenſuris in communi, loquimur ergo de hæretico exteriori, cuius crimen nec iure, nec facto publicum eſt, etiamſi fortaſſis ſit probabile, ſeu notum aliquibus. Ratio autem dubitandi eſt, quia iura citata non videntur ſatis probare per hoc crimen incurri irregularitatem, cum tanto rigore, quia in eis ſolùm dicitur, *Hæreticos admitti poſſe in ſuis ordinibus, non autem eſſe promouendos*, vbi conſtat ſermonem eſſe de hæreticis publicis. Item cap. *Inter ſolicitudines*, de Purgatione canonica, (quod etiam ſolet adduci in fundamentum huius irregularitatis, quanquam de illa non ſatis apertè loquatur) ſupponit vitium, quod ibi aut puniendum, aut purgandum proponitur, fuiſſe aliquo modo publicum per infamiam. Denique, irregularitas hæc non tàm videtur impoſita in pœnam talis delicti, quàm propter vitandum ſcandalum, & periculum Eccleſiæ, ſi homines inconſtantes in fide ad clericatum admittantur. Hoc autem ſcandalum non oritur, niſi quando lapſus eſt publicus, & cura vitandi hoc periculum ad paſtores Eccleſiæ pertinet, potiùs quàm ad ipſoſmet peccatores: ipſi enim, ſi verè, & ex corde conuerſi ſint, poſſunt ſperare nullum eſſe tale periculum: ergo non tenentur ipſi cauere ab ordinibus, quando crimen eſt occultum. Vnde iura omnia ſemper dirigunt ſermonem ad paſtores Eccleſię, vt non admittant venientes ab hæreſi. Huc accedit quod auctores graues tractantes de pœnis hæreticorum, non faciunt mentionem irregularitatis, vt patet ex Bernardo Diaz in Practica, capit. 114. & Iulio Claro lib. 5. §. *Hæreſis*, & Caſtro toto lib. 2. de Iuſta hæreticorum punitione: videntur ergo non cognoſcere hic aliam irregularitatem, præter infamiam, quæ non naſcitur ex crimine occulto.

Ratio dubit.

Cap. Inter ſolicitudines, de Purgatione canonica.

Bernard. Diaz. Iul. Clar. Caſtro.

4 Nihilominùs contrarium videntur ſentire priores auctores, & Nauarrus cap. 27. num. 205. ita enim de hac irregularitate loquuntur, ſicut de alijs, neq; diſtinguunt inter occultum, & publicum, neq; requirunt infamiam, vel ſcandalum, ſed tantum crimen, ſeu defectum animæ, vt Nauarr. loquitur. Præterea, vel ad incurrendam hanc irregularitatem requiritur ſententia, ſaltem declaratoria criminis, vel non. Primum non videtur dici poſſe, tùm quia aliàs hæc non eſſet propria irregularitas, de cuius ratione eſt, vt ipſo iure abſque vlla hominis ſententia incurratur: tùm etiam, quia aliàs, quamuis delictum eſſet publicum notorietate facti, non incurreretur ſpecialis aliqua irregularitas, ſed illa tantùm quæ oriri ſolet ex infamia, qua ablata, etiam illa aufertur abſque diſpenſatione. Accedit valde probabile eſſe, hæreticum ipſo facto amittere beneficium, etiam ante ſententiam declaratoriam criminis: nam licèt oppoſitum teneat Caſtro de Iuſta hæreticorum punitione, c. 9. & Simanchas, de Catholicis inſtitutionibus, tit. 46. nu. 72. tamẽ illa prior communior eſt, magiſq; conſentanea deciſionibus Pontificum, vt colligere licet ex his, quæ Franciſcus Penna ſuprà refert, & Couarruuias lib. 2. Variarum, c. 8. nu. 4. & Bernard. Diaz cum Salzedo in Practica criminali, c. 114. ergo à fortiori dicendũ eſt, ad incurrendã hanc irregularitatẽ non eſſe neceſſariã ſententiam declaratoriã criminis. Quod ſi hoc ita eſt, profectò nec notorietas facti erit neceſſaria: nam quando ius ſeipſo infert pœnam propter delictum, nõ requirit aliam probationem, vel notitiam, prꝯter exteriorem commiſſionem delicti. Dicere autem hanc irregularitatem non imponi, vt pœnam huius delicti, ſed propter alias conſiderationes infamiæ, & periculi, gratis dictum eſt, & præter verba iurium, quæ abſolutè loquuntur de hæreticis, ſolùm quia hæretici ſunt. Eo vel maximè, ꝙ hęretici eo ipſo infames ſunt, vt Caſtro ſuprà latè oſtẽdit: eadem ergo ratione ſunt ipſo iure irregulares. Tandem confirmatur hæc pars ex prædicta conceſſione Clemẽtis VIII. quæ ſupponit hanc irregularitatẽ contrahi ex ipſo delicto. Reliqua verò, quę in cõtrariũ afferebãtur, ex dictis ſoluta ſunt, & auctores, qui aliquãdo tacent hanc irregularitatẽ ſub hoc nomine, illã cõprehẽdunt ſub generali noĩe inhabilitatis ad officia, & beneficia eccleſiaſtica.

Vera ſententia.

Simanc.

Penna. Couarr. Bernard. Diaz. Salzed.

De diſpenſatione huius irregularitatis.

1 SVpereſt vt de diſpenſatione huius irregularitatis pauca notemus: eſt enim quæſtio inter authores, an aliqua præter Summum Pontificem poſſit in illa diſpenſare. Et communis ſententia negat Sylueſter, Maiolus, Franciſcus Penna, & Nauarr. ſuprà, & Zanchinus in tractat. de Hæreticis, c. 38. & Eymericus in Directorio Inquiſitorum, 3. par. q. 126. dicit, Inquiſitores non poſſe in hoc diſpenſare: ex quo apertè ſequitur ſolùm Papam poſſe: quia Inquiſitores in hoc negocio ad minimum habent æqualem cum Epiſcopis poteſtatem. Refert item Penna ibidẽ Comment. 175. Pium Quintum anno 1567. & & Pontificatus ſui 2. inhibuiſſe generali Inquiſitori Hiſpaniæ, ne poſſet cũ clericis lapſis in hæreſim diſpenſare, vt vel ad ſuperiores ordines aſcendant, vel ſi Sacerdotes ſint, poſſint in altaris miniſterio deſeruire. Et per hanc inhibitionem putat eſſe reuocatã conceſſionẽ Clementis Septimi, ſuprà citatã, qua tribuit facultatẽ Inquiſitori ad diſpenſandũ in hac irregularitate. Vel certè dici poteſt, illam cõceſſionẽ fuiſſe perſonalẽ, & non perpetuam, quantum ex tenore eius colligi poteſt. Denique certum videtur non fuiſſe vſu rece-

Communis ſententia. *Syluest. Maiol. Penna. Nauar. Zanchin. Eymeric. Pius V.*

receptam, ideòq; ſtādum eſſe iure cōmuni; niſi conſtet in aliquo eſſe à Pontificibus immutatū.

6 Quoad promotionē ſolus Papa diſpenſat in hac irregularit. Quoad vſū ſuſceptorū ordinū Epiſcopus.

Eſt autem commune ius vt hæc irregularitas quoad promotionem ſit indiſpenſabilis, vt ſuprà vidimus: & ideò in hoc ſolus Papa habet poteſtatem. Et fortaſsè etiam dicta conceſſio Clementis ad hoc non extendebatur: ſed id quod Epiſcopis in iure datur, Inquiſitoribus Clemens conceſſit. Quoad vſum autem ordinum iam ſuſceptorum, non videtur hæc diſpenſatio Pontifici reſeruata: nam iura citata dicunt clericum ex hæreſi conuerſum poſſe recipi in ordine, quem priùs habebat: non poteſt autem intelligi, hoc poſſe fieri ex diſpenſatione ſolius Pontificis, nam hoc modo etiam poteſt diſpenſari, vt promoueatur ad altiorem ordinem: ergo intelligitur id fieri poſſe ex ordinaria diſpenſatione Epiſcoporum. Nō apparet autem nouum ius, quo hæc facultas Epiſcopis ſublata ſit. Imò Pius Quintus in citata prohibitione (ſi tamen illa à nobis eſt admittenda, vel ad Epiſcopos extendenda) ſupponit, generalem Inquiſitorem habere hanc poteſtatem, limitat autem illam quoad vſum Sacerdotij in ſacrificio altaris, vt nimirum ad illum concedendum Presbytero reuertenti ab hæreſi non extendatur. Vnde quoad hoc etiam veriſimilior videtur communis ſententia, ſcilicet, diſpenſationem ad hunc vſum eſſe Summo Pontifici reſeruatum. Quod idem exiſtimo de diſpenſatione cum Epiſcopo hæretico quoad vſum Pontificalium: maximè cùm horum cauſæ in materia fidei Pontifici reſeruatæ ſint, cap. *Inquiſitores*, de Hæreticis, in 6.

Excepto Sacerdote.

7 An ex vi Cōc. Tridē. poſſit Epi diſpēſare in hac irregul. ex delicto occulto. *Maiol. Vival.*

Vltimò circa hoc inquiri poteſt, quando hæc irregularitas orta eſt ex delicto occulto, an Epiſcopi poſſint in ea diſpenſare ex vi Concil. Tridēt. ſeſſ. 24. c. 6. de Reformat. Nā Maiolus lib. 5. c. 46. n. 6. abſolutè negat ex illo c. colligi poteſtatē hanc diſpenſandi, ſed tantùm abſoluendi. Cōtrariū verò affirmat Vivaldus tract. de Irregul. n. 80. & 89. quamuis hic autor non videatur omninò in ſententia perſiſtere. Mihi tamen videtur, ſi ius illud integrum eſt, in eo hanc facultatē concedi, quia ibi generaliter conceditur facultas diſpenſandi in irregularitatibus prouenientibus ex delicto occulto, & nō deducto ad forum cōtentioſum: poſteà verò additur facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis: ac tandē ſubiungitur, *idem, & in hæreſis crimine*: quę verba ad vtramq; facultatem extendenda ſunt, quantū circa vtrāque facultatem verificari poſſunt, quia eſt fauor, ideòque ampliandus, & contextus ipſe optimè admittit, imò & talem ſenſum requirit. Cum eadem tamen limitatione, vt hoc poſſit Epiſcopus ſolùm per ſe ipſum, & non per Vicarium. Quod igitur dubitari poteſt, ſolùm eſt, an ius illud fuerit reuocatum. In ſuperioribus enim diximus, ius illud quoad poteſtatem abſoluendi à cenſura & culpa hæreſis reuocatum eſſe per Bullam Cœnæ: quoad poteſtatem verò diſpenſandi in hac irregularitate, non inuenio illud reuocatum expreſsè: videri autem poteſt conſequenter ablatum per illam reuocationem, argumento textus in cap. *Cùm illorum*, de Sententia excommunicationis, vbi generatim dicitur, Epiſcopos non habere diſpenſandi facultatem in his caſibus, in quibus abſolutio eſt illis interdicta, *cùm maiora illis intelligantur prohibita, quibus vetita ſunt minora*, vbi Gloſſa, Panormitanus, & alij aduertunt, poteſtatem diſpenſandi maiorem

An ius Conc. in hac parte ſit reuocatū.

vocari, quàm poteſtatem abſoluendi ab excommunicatione, & pro regula ſtatuunt, non poſſe quem diſpenſare, vbi non poteſt abſoluere: quamuis è conuerſo poſſit quis interdum abſoluere, & non diſpenſare, quia conceſſo minori, non propterea conceditur quod maius eſt. Quod argumentum adeò apud me vrgens eſt, vt, conſiderata reſtrictiſſima reſeruatione peccati hæreſis quoad abſolutionē, quæ nunc eſt in vſu Eccleſiæ, probabiliſſimum exiſtimem, etiam quoad diſpenſationem huius irregularitatis nunc eſſe reſeruatum Summo Pontifici, non ſolùm quoad promotionem, ſed etiam quoad exercitium ordinum. Et ideò fortaſsè Nauarrus, & alij moderni loquuntur ſimpliciter & ſine limitatione.

Vide Franciſcū Pēnā in Directorio Inquiſitorū 3. p. cōment. 141. ad q. 92.

SECTIO II.

Ad quas perſonas extendatur irregularitas, quæ ob crimen hæreſis imponitur.

1 A. 1. cōcluſ.

PRincipio certum eſt, hæreticorum nomine hic comprehendi omnes apoſtatas à fide, quam in Baptiſmo profeſſi ſunt. Nam licèt in quodam rigore Theologico apoſtata dicatur qui totam fidem, & Chriſtum omninò negat, ſiue ad Paganiſmum, ſiue ad Iudaiſmum tranſeat, ſiue atheus, vel idolorum cultor fiat, hæreticus verò, qui ſub nomine Chriſti aliquid fidei eius retinet, & aliquid negat: tamen quoad propriam rationem culpæ & pertinaciæ omnis hæreticus apoſtata eſt, quia omninò recedit ab Eccleſia, totámque ſupernaturalem fidem amittit, & è conuerſo omnis apoſtata à fide, quam in Baptiſmo eſt profeſſus, hæreticus eſt, quia pertinaciter ſequens iudicium ſuum, ſe ab Eccleſia diuidit. Quod adnotauit Caietanus, 2. 2. q. 11. a. 1. & in Summa verb. *Apoſtaſia*, & alij. Qui conueniunt in aſſertione poſita: nam huiuſmodi apoſtata in omnes incidit hæreticorum pœnas, ſcilicet, excommunicationis, confiſcationis bonorum, & ſimiles, argum. cap. *Non poteſt*, 2. q. 7. ex Conc. Toletano 4. cap. 64. & eſt communis ſententia Innocentij, Hoſtienſis, & aliorum in cap. 1. de Apoſtatis. Eymerici in 2. par. Directorij, quæſt. 49. & ibi Franciſci Penna Commentar. 74. & poteſt etiam colligi ex cap. *Contra Chriſtianos*, de Hæreticis, in 6. ergo etiam incurrit pœnam huius irregularitatis. Vnde omnia, quæ dicta ſunt de hæretico, eodem modo applicanda ſunt ad huiuſmodi apoſtatam fidei, quia & hæreticus eſt & hæretico deterior.

Caiet. Apoſtata oēs pœnas hęreticorū incurrit. *Cōcil. Tolet. Innoc. Hoſtiēſis. Eymeric. Penna.*

2 An q. ſolū exterius apoſtata fide irregularis fiat. 1. opin. Martin. Vivald. tract. de irregul. num. 88. ex Maiolo, lib. 5. cap. 34. *Rom. 10.*

Statim verò occurrit dubitatio, ſi quis exteriùs, metu, vel humana aliqua cupiditate adductus, fiat apoſtata, et adoret idola, vel ad paganiſmum tranſeat, interiùs tamen ſemper fidem retineat, an incidat in hanc irregularitatem. Nam Moderni aliqui ita hoc ita affirmant, vt contrarium dicant eſſe hæreſim Helcheſitarum, non ſatis diſtinguētes culpam ab irregularitate. Qui enim negaret illam eſſe grauiſſimam culpā, cū illis ſentiret hęreticis, qui dicebant, non eſſe peccatū, negare Chriſtū in tormentis ore, aut externo opere, dūmodo corde retineatur, contra Paulum dicentē: *Corde creditur ad iuſtitiā, ore autem confitetur ad ſalutē*, ad Rom. 10. non ſufficit ergo interna fides, ſed externa etiā confeſſio neceſſaria eſt ad ſalutē. Eſt ergo de fide certum, illā eſſe grauiſſi-

graui ſſimam culpam, vt latiùs tractatur 2. 2.q. 10.& 12. Quod autem propter hanc culpam eadem irregularitas incurratur, non habet illã certitudinem, nullibi enim definitur. Imò res eſt, de qua ſatis dubitari poteſt: nam iuxta cõmunẽ, & veriorem ſententiã, hæreticus merè exterior, qui corde non negauit fidem, non incidit in excommunicationem propriam hæreticorũ: ergo neque apoſtata merè exterior: ergo idem dicendum eſt de vtroque quoad irregularitatem, quia non eſt maior ratio de hac pęna, quàm de excõmunicatione, ſi vtraque fertur propter crimẽ hęreſis. Quia ſicut non eſt hæreticus ſimpliciter, qui exterius tantùm hæreſim profert ſine errore mẽtis, ita neque eſt ſimpliciter apoſtata, qui exteriori ſignificatione, non tamen corde & animo ad falſam religionem tranſit.

Cõcluſ. Nihilominùs probabilius cenſeo, propter hoc peccatum incurri irregularitatem. Ad quam probandam adduci ſolet Canon. 61. Apoſtolorum. Sed in eo neq; eſt ſermo de omnibus fidelibus, ſed de clericis, nec imponitur aliqua pęna ipſo iure, ſed de clerico timore humano negante nomen Chriſti, dicitur, *eijciatur*, ſcilicet, ab Eccleſia per excommunicationem, de negante verò nomen clerici dicitur, *deponatur*. Magis colligitur hæc irregularitas ex Concil. Ancyrano c. 1. 2. & ſequentibus, & habetur in cap. *Presbyteros*, diſt. 50. ibi enim

Ca. Preſbyteros, d. 50. apertè dicitur, eos, qui ex *timore immolauerũt idolis*, aut alio ſimili ſigno negauerunt fidem, non poſſe ad ſacrum miniſterium accedere. De laicis verò quæritur, quando non ex ſolo timore, ſed ex abſoluta coactione & neceſſitate, quidpiã ſimile exteriùs agere coguntur, an poſſint ad clericatum promoueri: & reſpondetur poſſe, quia in eo nihil peccauerunt: ſupponitur ergo, quando peccando, & deficiendo in debita fidei confeſſione, ex timore id faciunt, non poſſe promoueri, quod eſt irregulares fieri. Et ad illam incurrendam ſufficere cẽſetur peccatum commiſſum ex timore humano contra debitam fidei confeſſionem. Vnde pęna illa formaliter non fertur ob infidelitatem aut hæreſim, ſed ob idolatriã, aut quamcunque aliam ſimilem fidei negationem.

Syluest. Angel. Tabien. Atque ita ſentiunt Syluest. verb. *Irregularitas*, num. 7. & inſinuat Ang. num. 27. & Tabiena *Irregularitas*, 4. nu. 7.

3 De diſpẽſatione ĩ hac irregul. apoſtaſiæ ex metu.

De diſpenſatione verò huius irregularitatis dicitur in eodem cap. *Presbyteros*, cum Presbyteris diſpenſari poſſe, vt honorem Sedis propriæ retineant, non verò vt in Sacerdotali officio miniſtrẽt, aut offerant, aut ſermonem ad populum habeant: Quod eſt valde notãdum, nam hæc ſuſpenſio à munere prædicationis, cum in rigore non ſit actus ordinis, non eſt intrinſeca omni irregularitati, in hac autem ſpecialiter exprimitur. Similiter de Diaconis dicitur, poſt conuerſionẽ poſſe habere aliquem honorem, non tamen miniſterium ſui officij, *Niſi fortè* (additur ibi) *aliqui Epiſcoporum conſcij ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere, penes ipſos ergo erit de his poteſtas*. De inferioribus verò clericis nihil dicitur, à fortiori tamen idem circa illos conceditur. Itaqu[e] quoad promotionem ad ſuperiores ordines, vel omninò ad ordines hæc irregularitas indiſpenſabilis eſt, niſi per Pontificẽ: quoad vſum verò in ordinibus ſuſceptis vſque ad Diaconatũ, conceditur poteſtas Epiſcopo ex graui aliqua cauſa: Presbyterij autem diſpenſatio, etiã quoad vſum reſeruata eſt Summo Pontifici.

4 De diſpẽſatione irregul. apoſtaſię ſpõte incurſæ.

Atque hæc procedunt circa hos, qui per timorem lapſi ſunt. Nam de his, qui ſua ſponte per cupiditatem, vel alium ſimilem reſpectum hoc modo peccant, dicitur inferiùs in eodem c. *indignos quidem eſſe humanitate, eis tamen beneuolentiam commodari*, vbi Gloſſa declarat, *dabitur ei ſuſtentatio*. Tamen vltima pars illius textus ſumpta eſt ex Concil. Nicæno 1. c. 11. vbi grauis pœnitentia his lapſis imponitur, & poſt longũ tempus ad communionem admittuntur, & hæc eſt benignitas, quæ illis commodatur. Vnde à fortiori cõſtat horum irregularitatem omninò indiſpenſabilem eſſe infra Summi Pontificis poteſtatem. Atque ita ſentiunt autores citati.

Quorundã dictũ reijcitur. Non probo autem quod Angelus, & Syluester aiunt, cum laicis, qui ex timore ceciderunt, poſſe Epiſcopum diſpenſare, quia nulla diſpẽſatio quoad promotionem ibi cõceditur Epiſcopo: laico autem non poteſt diſpenſatio concedi, niſi vt promoueatur.

Maioli dictũ improbat. Vnde etiam non probo quod Maiolus ſuprà dicit, in hoc caſu faciliùs diſpenſari cũ laico, vt promoueatur, quam cum clerico vt ordines exerceat: nullo enim iure hoc probari poteſt, loquendo de clericis infra Sacerdotes, cumque in hoc nihil ſpeciale ius diſponat, ex generali regula & cõſuetudine iuris, ſemper eſt difficilior diſpenſatio ad promotionẽ, quàm ad vſum. Huc accedit quod ſtatuit de apoſtatis Conciliũ Elibertinum, c. 56. vbi poſt decennium & non anteà dicũtur apoſtatæ admittẽdi ad cõmunionem, tantum abeſt vt ad ordinationem admitti debeãt. Verũ eſt, in illo canone nõ videri eſſe ſermonem de his apoſtatis exterioribus, de quibus nunc loquimur, ſed de his qui à fide receſſerunt.

Hæreticorum fautores eandem cum illis irregularitatem incurrunt.

5

TErtiò extendi poteſt hæc irregularitas ad hæreticorum fautores, receptatores, conſilium, auxilium, aut fauorem eis dantes.

Nauar. Syluest. Maiol. Ca. 1. de Hæretic. Ita docet Nauar. c. 27. nu. 205. Syluest. verb. *Hæreſis*, 1. quæſt. 7. Maiol. lib. 5. c. 46. num. 4. & alij Summiſtæ & Moderni. Probatur autem ex cap. 2. §. *Hæretici*, de Hæreticis, in 6. vbi idem, quod de hæreticis, ſtatuitur de eorum fautoribus, receptatoribus, & defenſoribus, nimirum quod ſint inhabiles ad omne *eccleſiaſticum beneficium, & officium publicum*. In quo textu non caret difficultate, an ſub aliquo illorum membrorum ordines comprehendantur: non enim ſub priori, ſcilicet, beneficio, vt per ſe conſtat; nec ſub poſteriori, quia officia publica potiùs dici videntur ibi magiſtratus, & ſimilia officia temporalis Reipublicæ, cumque materia ſit odioſa & pęnalis, videtur potiùs reſtringenda, maximè in irregularitate, quæ requirit ius expreſſum. Nihilominùs autores communiter ſub officio ordines ibi comprehendi intelligunt, quia non eſt ibi tãtum ſermo de officijs tẽporalibus, ſed etiã de eccleſiaſticis, inter quæ officia ordines ſine dubio computantur. Prætereà ſuprà diximus, ſuſpenſionem ab officio includere ſuſpenſionem ab ordine: ita ergo in præſenti. Nam quod addatur illa particula, *publicum*, nõ refert, quia etiã officium ordinum publicũ eſt: hunc ergo intellectum tanquam veriorem, & communiter receptũ in tota hac diſputatione ſupponimus. Citatur etiã ad hoc c. *Si quis omnem*, 1. q. 7. Sed inde

nihil colligi poſſe videtur, niſi fortaſsè à ſimili: quod argumentum in præſenti infirmum eſt. Prior verò textus videtur ſufficiens, præſertim quia ferè ſemper in iure hi æquiparantur hæreticis, vel potius quaſi hæretici reputantur. Quod etiam ſuprà vidimus exponendo Bullam Cœnæ. Quapropter omnia, quæ diximus de irregularitate hæreticorum, in his etiam locum habent.

6 *Præbens ſacramēta hæretico iā conuerſo, an fiat irregularis. Maiol. Specul. Ber. Diaz Cap. Excommunicamus, de Hære.*

Addit verò Maiolus ſuprà, etiam illum fieri irregularem, qui ſacramenta præbet hæretico iam conuerſo, & pœnitentiam agenti. Citatque Speculatorem tit. de Diſpenſatione, §. *Iuxta*, verſ. 7. & Bernardum Diaz in Practica, c. 107. aliàs 115 vbi nihil aliud dicit, quàm quod ſtatuitur in ca. *Excommunicamus*, §. *Credentes*, verſic. *Si verò clerici*, & verſi. *Sanè clerici*, de Hæreticis, in quo, iuxta verum intellectum ſermo eſt de clericis miniſtrantibus ſacramenta his fautoribus hæreticorum in ſua malitia perſeuerantibus, vel ſaltem nondum ab excommunicatione abſolutis. Pœna verò, quæ his clericis imponitur, non eſt irregularitas, neque aliqua ipſo iure incurrēda: ſic enim dicitur, *Alioquin ſuo priuentur officio, ad quod nunquam reſtituantur, abſque indulto Sedis Apoſtolicæ ſpeciali:* vbi verbum illud, *priuentur*, cùm ſit de futuro, & actionem hominis imperet iuxta communem regulam Iuriſperitorum non ſignificat pœnam ipſo iure latam, ſed ferendam.

Concluſ. Igitur ex vi illius textus nullam irregularitatem incurri video propter hoc delictum: neque alias ſpeciales ipſo iure latas. Videntur tamen huiuſmodi clerici fieri ſuſpecti de hæreſi, imò & fauere hæreticis: quando miniſtrant ſacramenta hæretico, vel fautori hæretici perſeuerantis in ſuo errore, vel delicto; non tamen quando poſt peractam pœnitentiam id faciunt: imò licèt aliquis id faciat ante abſolutionem à cenſura; potiùs fauet excommunicato, quam hæretico, & ideò nō credo ad illum extendi hanc irregularitatē. Qui autem ſint cenſendi fautores hæreticorum, ſufficienter attigimus ſuprà circa Bullam Cœnæ, & *Eymer.* videri poteſt Eymericus in Directorio, quæſt. 50. & ſequentibus.

Schiſmatici an pœnam irregularitatis incurrant.

7 *Maiol. Penna.*

QVartò extenditur hæc irregularitas ad ſchiſmaticos, iuxta ſententiam, quam refert, & ſequitur Maiol. ſuprà nu. 4. & Franciſcus Penna in Directorio p. 2. comment. 73. referens Canoniſtas in c. *Quia diligentia*, de Elect. Qui ſolùm aſſerunt, ſchiſmaticum etiam poſt abiuratū ſchiſma manere inhabilem ad beneficium, & dignitates eccleſiaſticas: quod quidem habet in illo textu magnum fundamentum: nam diſpenſatiuè tantùm eius electio confirmanda dicitur: de irregularitate verò nihil aſſerunt dicti Doctores neque colligi poteſt ex illo textu. Probari autem *Ca. 1. de Schiſma.* ſolet ex c. 1. de Schiſmaticis, & c. *Qui contra*, 24. q. 1. hanc verò extenſionem omiſerunt Summiſtæ & Nauarrus ſuprà & meritò: nam ſi ſumatur ſchiſma, vt aliquā hæreſim includit, ſic ſchiſmatici includuntur ſub hæreticis, & hoc modo dicitur ſchiſma non eſſe ſine hæreſi, in c. *Inter ſchiſma*, 23. q. 3. Et in eodem ſenſu videtur loqui dictū c. 1. de Schiſmaticis: nam illi ſchiſmatici hæreſiarchæ ibidem vocantur, ſic ergo ſchiſmatici ſunt irregulares, quia ſunt hæretici; imò omnes hæretici ſchiſmatici ſunt, quamuis non conuertantur, vt dixit D. Th. 2. 2. q. 39. At propriè ſchiſmatici prout diſtinguuntur ab hæreticis, ſunt illi qui Romanam Eccleſiam ſcindunt, non quidem malè ſentientes de poteſtate Summi Pōtificis, ſed conantes vſurpare eam dignitatem, vel in aliquem, cui iure non competit, illam transferre: & pro his ſchiſmaticis non inuenio irregularitatem ipſo iure impoſitam. nam in d. c. 1. de Schiſmaticis (licet demus de his propriè loqui iuxta Rubricam, quæ diſtincta eſt ab altera de hæreticis) nullum eſt verbum, quod irregularitatem ſignificet: ſed primùm indicatur ſuſpenſio à poteſtate ordinādi, ibi, *ordinationes ab eis factas irritas eſſe cenſemus*. Deinde indicatur ſuſpenſio à collatione beneficiorū, & adminiſtratione Eccleſiarum, vt latiùs inter ſuſpenſiones declarauimus. In d. aut c. *Qui contra*, generaliter eſt ſermo de his, qui agunt contra pacē Eccleſiæ, ſub quib. meritò includuntur ſchiſmatici: tamē pœnæ, quæ ibi deſignantur, omnes ſunt per homines imponendæ, vt in textu manifeſtum eſt. Denique in c. *In nomine Domini*, 23. d. vbi contra hos ſchiſmaticos pœnæ aſſeruntur, nulla fit mentio irregularitatis, ſed grauiſſimi anathematis ipſo facto incurrendi, & depoſitionis, non ipſo facto impoſitæ, ſed ferendæ: verba. n. textus ſunt, *Ab omni Eccleſiaſtico gradu, in quocunque fuerat prius, ſine retractione deponatur*. Idemq́, intelligi poteſt ex ca. *Licet*, de Electione, & c. *Vbi periculum*, eo. ti. in 6. & ex Theologis in propria materia, & Sūmiſtis verbo, *Schiſmatici*, qui recenſentes ſchiſmaticorum pœnas, huius non meminerunt. De quo etiam videri poteſt Eymericus cum Commentarijs Franciſci Penna in 2. p. Directorij, q. 48. & Turrecremata lib. 4. Summæ, p. 1. c. 8.

D. Thom. Ca. Qui cōtra 24. q. 4. Capit. In nomine Domini, 23. d. Eymeric. Penna. Turrecre.

Suſpenſus de hæreſi an incurrat hæreticorum irregularitatem.

8 *Maiol.*

QVintò extenditur hæc irregularitas ad ſuſpectos de hęreſi, vt latè tractat Maiolus li. 3. c. 17. quamuis ibi indicent hanc irregularitatē non tam pertinere ad pœnam hęreſis, quàm ad irregularitatem ex infamia, de qua infrà dicturi ſumus. Probat autem hanc irregularitatem ex c. vlt. d. 30. vbi ſic dicitur, *Iſte non obediens, nec ſuſpicionem hæreſis à ſe remouens, deponatur de ordine clericatus*, & ex c. *Infames*, 6. q. 1. vbi & ſuſpecti, & rectam fidem non habentes, ad ſacros gradus dicuntur non prouehendi. Idemque non obſcurè colligitur ex c. *Inter ſolicitudines*, de Purgatione canonica.

c. vl. d. 30. cap. Infames. cap. inter ſolicitudines, de Purgat. canon.

9 *Primum caput vnde poteſt hæc ſuſpicio prouenire.*

Aduertere autem poſſumus, ſuſpicionē hanc interdum prouenire ex alio crimine includēte cooperationem ad hæreſim, quale eſt fauere, recipere, aut defendere, familiaritatem habere cū hæretico: & in hoc genere ſuſpicionis duplex irregularitas videtur incurri, vna ratione talis criminis, iuxta ſuperiùs dicta: alia ratione ſuſpicionis vehementis de hæreſi. Nihilominùs tamen exiſtimo vtramq; incurri per modum vnius vel potiùs eſſe vnam tm̄. Quanquam. n. verum ſit, vtramq; rōem in illo caſu eſſe per ſe ſufficiētem ad inducendam irregularitatem; tn̄, cùm per ſe impoſita ſit propter tale crimen, quod intrinſecè & per ſe habet coniunctam talem ſuſpicionē vel infamiam, propter vtramque rationem impoſita eſt: ſicut hæreticus ipſe non incurrit duas irregularitates; vnam propter delictum, aliam propter infamiā. Aliquando verò inducitur hęc ſuſpi-

2. Caput huius ſuſpicionis

Digitized by Google

ſuſpicio ex alio crimine, quod formaliter non A includit cooperationem, fauorem, aut defenſionem hæreticorum, vt videtur eſſe ſchiſma, aliquo enim modo reddit hominem ſuſpectũ de hæreſi, iuxta Extrauagant. *Ad certitudinem*, de Sentent. excomm. Similis eſt ſuſpicio iuris de illo, qui per annum excommunicationem ſuſtinuit, iuxta cap. *Cum contumacia*, de Hęretic. in 6. & cap. *Excommunicamus*, 1. §. *Qui autem*, de Hęreticis: & generalius in Tridentino ſeſſ. 25. c. 3. De quibus, & de alijs cauſis huius ſuſpicionis videri poteſt Franciſcus Penna in Directorio 3. part. Comment. 24. num. 109. cum alijs quos allegat. Et in his caſibus quamuis ratione talis delicti per ſe non incurratur irregularitas, incurri tamen poteſt ratione ſuſpicionis. Differt tamen hæc irregularitas à præcedente, quod hæc non imponitur propriè per modum pœnę, ſed ſolùm per modum indecentiæ ortæ ex infamia, ideoque B ablata tali infamia, & purgata ſuſpicione, auferetur talis irregularitas, vt patebit ex dicendis infrà de infamia. Vnde maiori ratione hoc dicendum erit, ſi contingat, hanc ſuſpicionem generari abſque aliquo delicto, vt quia aliquis natus eſt, vel educatus inter hæreticos, vel quia neceſſitate aliqua compulſus, ad eorum terras confugit, vel quia bona fide cum eis familiaritatem habuit ignorans eorum errores. In his enim & ſimilibus caſibus ſufficienter purgata ſuſpicione, auferri exiſtimo irregularitatem. Atque ita ſentit Maiolus ſuprà.

§. caput.

Penna.

Diſcrimẽ inter hãc irregul. & pręcedentẽ.

10 Suſpicio hæreſis duplex.

Denique aduerto, ſuſpicionem hãc duplicem à nobis diſtingui poſſe, vnam iuris, & alteram facti. Prior eſt quando inducitur per indicia iure probata, vt eſt illud de pertinacia vnius anni in excommunicatione: poſterior eſt quando ex conditione ipſius operis abſque alia iuris diſpoſitione C talis ſuſpicio generatur. Inter quas prior ſuſpicio videtur eſſe maior, magiſque certa, maioremque purgationem requirere: poſterior autem prudenti arbitrio iudicanda eſt, non tamen ſine magno fundamento eſt admittenda. De qua re, præter citatos auctores, videri poteſt Bernardus Diaz in Practica cap. 148. & plura dicemus infrà agentes de infamia.

11 Qui pactum habẽt cũ dæmone an ſint irregulares. *Gloſſa.*

Sextò hinc facilè intelligitur alia extenſio huius irregularitatis, quam dicuntur etiam incurrere, qui pactum cum dæmone habent, eumve colunt, aut inuocant, vel reſponſa ab eo petunt: formaliter enim nullam inuenio irregularitatem in iure propter hoc crimen impoſitam. Tamen, per hoc delictum aliquis de hæreſi ſuſpectus efficitur, vt tradidit Gloſſa in c. *Accuſatus*, §. *Sanè*, verb. *Saperent*, de Hæret. in 6. quam eſſe communiter receptam affirmat Penna in Di- D rectorio. 3. part. Comment. 24. nu. 109. & Zanchinus tract. de Hæreticis cap. 22. nu. 7. & ſumi poteſt ex cap. *Non obſeruetis*, cum alijs, 26. q. 7. Hanc ergo ob cauſam poteſt ex tali facto irregularitas contrahi, non quidem per ſe ratione delicti, ſed quando tale fuerit, vt ſuſpicionem hæreſis inducat: quod in alijs criminibus obſeruandum eſt, de quibus poſteà dicemus.

Penna. Zanchin.

SECTIO III.

Vtrum hæc irregularitas ad hæreticorum filios, & ad neophytos in fide extendatur.

1 Cõcluſ. Ca. 2. de Hęret. in 6.

QVod ad filios, & nepotes hæreticorum attinet expreſſa eſt iuris diſpoſitio in cap. 2. §. *Hæretici*, de Hæreticis, in 6. vbi idem canonicum impedimentum, quod imponitur hæreticis, & fautoribus eorum, ad filios illorum vſque ad ſecũdam generationem extẽditur. Quod declaratur ex cap. *Statutum*, 2. eodem tit. Primò quoad nepotes, ſeu ſecundam generationem, vt ſolùm habeat locum in filijs per lineam paternam: per maternam verò in prima generatione ſiſtatur. Quod fortaſsè ideo factum eſt, quia filius magis videtur patrem repræſentare, vel imitari, quàm matrem. Hoc autem ita intelligitur, vt ſi mater fuerit hæretica, filij eius, non autem nepotes irregulares ſint: ſi autem pater fuerit hæreticus, filius, & nepotes irregulares fiant: filia verò non eſt capax irregularitatis, neque etiam eius filij eam incurrũt, quia iam deſcendunt ab hæretico per lineam maternam, & ſui patris cõditionem ſequuntur. Vide Anto. Gomez lib. 3. Varr. cap. 2. num. 4. Secundò intelligitur tãtùm de filijs hæreticorum, qui in ſuo errore, & diuiſione ab Eccleſia moriuntur. Nam, ſi conuertantur, & reconcilientur Eccleſiæ, filij non contrahunt talem inhabilitatem. Et in hoc voluit lex conſtituere differẽtiam inter ipſummet, qui crimen committit, & eius filios: nam ille, quãuis Eccleſiæ reconcilietur, adhuc manet irregularis, donec diſpenſetur; filij verò non indigent diſpenſatione poſt parentis reconciliationem. Meritoq; hac moderatione lata eſt hæc pœna: nam licet ob criminis grauitatem, & infamiã, & aliàs cauſas potuerint parentes in filijs etiam puniri, vt latiùs proſequitur Caſtro de Iuſta hæreticorum punitione, c. 10. nihilominùs tamen iuſtè fuit hæc pœna grauius, & inſeparabiliùs impoſita ipſi delinquẽti, quàm eius filijs. Quod etiã vtile eſſe potuit aliquo modo, vt ipſi parẽtes faciliùs conuertantur. Denique conſtat ex eiſdem iuribus, hoc non ſolùm de filijs hæreticorũ, ſed etiam de filijs fautorum, & credentium eorum intelligi, de omnibus enim illis fit expreſſa mẽtio in dicto textu. Atque hæc eſt communis doctrina, vt patet ex Gloſſa ibi, & Doctoribus, & Summiſtis verbo, *Irregularitas*, Nauarro c. 27. nu. 205. Maiolo lib. 5. c. 46. Eymerico in Directorio Inquiſitorũ 3. p. q. 114. & 115. vbi Penna materiã latiſſimè diſputat, & alios refert: tractatque duas graues qſtiones breuiter expediendas.

Cap. Statutũ, eo. tit. expenditur notandum circa illud.

2. Notandum.

Caſtro.

3. Notandum.

Nauar. Maiol. Eymeric. Penna.

2 Qui filij hæreticorum hac pœna afficiãtur.

Prior eſt, de quibus filijs hoc intelligendum ſit. Ad quam reſpõdeo omiſſis opinionibus, de omnibus intelligendum hoc eſſe: nam cùm lex nihil diſtinguat, ſed filios abſolutè nominet, omnes planè comprehendit, nec nos poſſumus eam limitare, aut cõuenienti aliqua ratione inter filios diſtinguere. Itaque comprehenduntur in primis filij legitimi, & omnes illegitimi cuiuſcunque modi, (nõ enim debent eſſe melioris cõditionis, eò ꝙ turpius geniti ſint. Deinde cõprehenduntur filij, ſiue ante, ſiue poſt patris lapſum nati.) De qua re generalis controuerſia eſt inter auctores, an filij nati ex patre hæretico, antequã lapſus fuerit in hæreſim, æquè participent pœnas, quæ ad filios extenduntur, ac illi, qui poſt lapſum nati ſunt. Cuius partem negantem defendit Simancas in Catholicis inſtitutionibus tit. 23. cum multis, quos refert. Partem aũt affirmantem defendit Caſtro lib. 2. de Iuſta hæreticorũ punitione, c. vlti. & lib. 1. de Poteſtate legis

Quid de filijs genitis ante lapſũ patris. *Caſtro.*

Digitized by Google

Couarr. pœnalis,cap.7. & Couarr.lib.2. Variarum, cap. A
Ant. Gomez. 8.nu.5. Antonius Gomez tom.3. Variarum ca-
Greg. Lopez. pit.2.nu.16.& Gregorius Lopez partita 7.tit. 2.
l.2.verb. *Sus fijos*,quæſt.1. Quidquid verò ſit de
alijs pęnis, aut de iure ciuili, vel communi, vel
proprio Regni Hiſpaniæ, quoad pęnam de qua
nunc agimus,& quoad ius canonicum,quo in-
troducta eſt,hæc poſterior ſententia,atque adeo
aſſertio poſita verior nobis videtur. Tum quia
etiam quoad hãc partem iura citata generatim
& indifferẽter loquuntur: tum etiam,quia in d.
c.*Statutum*,2.hoc explicatur de filijs, & nepoti-
bus hæreticorũ, credentium, & aliorum huiuſ-
modi, *qui tales eſſe, vel tales deceſſiſſe probantur*.
Ergo,vt filius ſuſtineat hanc pęnã,ſatis eſt quòd
pater eius hæreticus eſſe probetur:hoc autem ſa
tis probatur,etiamſi poſt genitum filium in hę-
reſim inciderit; aliàs oportebit probare patrem D
non ſolùm eſſe, ſed etiam fuiſſe hæreticum an-
tequam filium generaret, quod lex non requi-
rit, nec nos poſſumus illud addere ſine maiori
fundamento, cùm in iure canonico nullum ap-
pareat,nec ratio,quæ vrgeat. Nam illa ob quam
hæc pęna deriuatur in filios,non eſt quia parens
iam erat infectus qnando genuit filium, vt pro-
ptereà virus in ipſum tranſtuliſſe videatur, nam
hoc nõ eſt veluti originale peccatum, quod per
generationem trãsfundatur; neque hæc pęna eſt
propter cooperationem, aut imitationẽ paterni
delicti(quanquã hæc nõ minùs,vel fortaſsè ma-
gis præſumi poſſent in filio iam nato,quãdo de-
lictũ fit,quam in poſteà cõcepto) ſed eſt propter
puniendum grauiùs ipſum patrem,nõ tãtùm in
ſe,ſed etiam in filijs:ad hoc autem impertinens
eſt, quòd filij fuerint iam nati, necne, ante lap-
ſum in hæreſim. Aduertendum aũt eſt illud ver C
bum, *Probentur*, quia vt filij incurrant hanc pę-
nam, neceſſe eſt, vt parentes in iudicio fuerint
conuicti,vel cõfeſſi,vel ſaltem vt res ſit ſatis pu-
blica,& omnibus probata. Dices, Ergo etiamſi
filius hæretici ordinatus ſit,antequam pater in-
cideret in crimen hæreſis, remouendus erit ab
executione ordinum. Patet ſequela, quia ſi non
eſſet ordinatus,contraheret irregularitatem: er-
go tunc etiam cõtrahit quantum poteſt. Conſe-
Nota ndum. quens autem videtur abſurdum, nimirum, vt *ali*
Gregor. *quis priuetur,quo fungitur,gradu, quẽ propria cul-*
pa ab illo non deiecit, vt dixit Gregorius lib.10.
Epiſt. 8. Reſpondetur, in eo caſu probabile eſſe
filium non priuari vſu ordinum, quia iam ha-
bet ius acquiſitnm,vt dixit.Gloſſ.in c. *Satis per-*
uerſum, diſt. 56. & ſumitur ex Simancas de Ca-
tholicis inſtitutionibus, tit.29. nu.20. vbi alios
refert. Et ad hoc poteſt expendi c.2. §. *Hæretici*, D
de hæreticis,in 6.verb. *Admittantur*, non enim
præcipit deijciantur, vel vt priuentur beneficijs,
aut officijs iam obtentis: idem ergo eſt de om-
nibus. Quod procedit,non ſolùm quando filius
acquiſiuit ius ante delictum patris in re ipſa
3 commiſſum, ſed etiam ſi fuit acquiſitum ante
ſententiam declaratoriam criminis propter
eandem rationem, vt ijdem auctores dicunt.

An filij relapſorũ qui recõciliantur Eccleſiæ, & tñ ſeculari brachio tradũtur ſint irregul.

Altera quæſtio eſt, an dicta declaratio c. *Sta-*
tutum, habeat locum in hæreticis relapſis, qui
reconciliantur Eccleſiæ,& brachio ſeculari tra-
duntur,an,ſcilicet,filij eorum,vel nepotes per il
lum textum excipiantur,ne irregulares fiant. Et
eſt ratio dubij, quia in illo textu limitatio fit ad
hæreticorum filios,qui tales eſſe,vel tales etiam
deceſſiſſe probantur. Sed licèt parentes combu-
A ſti ſint, filij eorum non ſunt filij talium hæreti-
corum,*qui hæretici eſſe aut deceſſiſſe probentur*. At Pars aſſir.
que hãc partem ſecuri ſunt autores graues,quos
Penna ſuprà citat. Ipſe verò contrariã tenet ſen *Penna.*
tẽtiam cum Ioanne Andrea, Simancas, & alijs *Ioã. And.*
etiam,quos refert: & videtur hęc fuiſſe ſentẽtia *Simãcas.*
Gloſſæ in dict.textu,verb.*Reincorporatos*. In quo *Gloſſa.*
verbo pręcipuam vim faciũt autores huius ſen-
tentiæ: quia non dicuntur Eccleſiæ reincorpo-
rati, niſi qui ad gremium Eccleſiæ iterum ad-
mittuntur. Sed profectò etiam relapſi;ſi ſufficiẽ Pars neg.
tia pęnitentiæ & fidei ſigna oſtendant, abſol-
uendi ſunt à cenſura,& à culpa, quamuis poſtea
ſunt corporaliter puniendi: ergo priùs reincor-
porantur Eccleſiæ, nam per abſolutionem à
cẽſura fit hæc reincorporatio. Quod autem poſt
hanc admiſſionem ad Eccleſiam, oportet in ea
D perſiſtere diutiùs, aut non priuari vita corpora-
li,vt illa ſit vera incorporatio, nulla videtur ſuf-
ficienti ratione probari, cùm hæc reincorpora-
tio ſpiritualiter intelligenda ſit, ſolùmque fiat
per abiurationem errorum, & profeſſionem fi-
dei ex parte rei,& abſolutionẽ ex parte Eccleſię.

Sed vrgent, quia textus ille non tantum re- 4
quirit hos hæreticos emendatos, ſed reincorpo- Obiectio.
ratos, non poteſt autem dici emendatus, qui in Soluitur
crimen,quod abiurauerat, relapſus eſt. Sed hoc
minùs vrget, nam relapſus, quatenus talis eſt,
non poteſt dici emendatus à tali lapſu; tamen,ſi
poſt relapſum, ipſius reincidentiæ veram pœni-
tentiam agat, ab vtroque lapſo poteſt eſſe verè
emendatus. Et patet,quia priùs quam huiuſmo-
di reus abſoluatur à cenſura, & culpa, iudicãdus
eſt emendatus,aliàs non poteſt dignè abſolui:at
in prædicto caſu omnino abſoluendus eſt: ergo
C ſupponitur emendatus. Alia verba, quæ in illo Replica.
textu ſequuntur,videntur magis fauere huic ſen
tentiæ, quia non ſolùm requiritur vt iſti ſint
emendati, & reincorporati; ſed additur, *Et pro*
culpa huiuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœniten-
tiam receperint, quam ipſi vel iam perfecerint; *vel*
humiliter perſecutioni eius inſiſtant,vel parati fue-
rint ad recipiendam eandem. Per quæ verba ſatis
ſignificari videtur talem requiri reconciliatio-
nem, quæ admittat veniam & det locum pœni-
tentię,quę omnia ſimul ſumpta non habent lo-
cum in relapſis. Veruntamen neque hæc verba Enodatur.
omnino cogunt; præſertim propter illud vlti-
mum membrum diſiunctiuæ, *vel parati fuerint*
ad recipiendam eandem, nam hæc pars verificari
poteſt etiam in relapſo verè conuerſo, nam ipſe Reſolut.
paratus eſt ad recipiendam pęnitentiam. Nihi-
lominùs modus ille loquendi iuxta commu-
D nem vſum indicat ſermonem eſſe de his:qui ad
pęnitentiam admittuntur, vel iuridicè admitti
poſſunt, ideòque licèt prior ſententia videatur
benignior, hæc in rigore uidetur uerior. Iuxta
quam conſequenter idem dicendum eſt de filijs
hæreſiarchæ, quamuis relapſus non fuerit, quia
etiam non ita reincorporatur, ut ad pœniten-
tiam admittatur, prout in eo textu poſtulari ui-
detur. Idẽmque dicendum eſt de illo, qui ne-
gat delictum hæreſis, de quo conuictus eſt, &
proptereà traditur brachio ſeculari, quia ille
nec emendatus dici poteſt, nec reincorpora-
tus, cum non abſoluatur: & in foro Eccleſiæ
probatus eſt eſſe, & decedere hæreticus, quid-
quid ipſe neget. Denique tanta eſt infamia,quę
ex hac pœna parentis filijs creatur, ut uel pro-
pter eam cauſam non fuerint excipiendi.

De

Digitized by Google

De Neophytis. Secunda concluſio.

5 Vox Neophytus quid ſignificat.

DE Neophytis dicendum ſecundò eſt, illos eſſe irregulares. Vt probetur aduerto, vocem, *Neophytus*, eſſe ambiguam. Generatim enim ſignificat nouum in ſtatu, vnde aliquando nouitius dicitur Neophytus, tãquã in religione nouus, c. vlt. diſ. 48. ex Greg. lib. 7. Epiſt. 110. De quo nouitio controuerſia eſſe ſolet, an pro tunc ſit irregularis ad ordines; de qua alibi dicam, eſt enim à præſenti materia aliena. Sic etiam dici poteſt Neophytus in clericatu, qui recens ordinatus eſt, vt ſumitur ex multis Decretis diſt. 59. & 61. Et in eo conſiderari poteſt irregularitas, pertinens vel ad defectum ætatis, vel ad ſeruãda interſtitia Eccleſiaſtica, vel debitum ordinẽ ne per ſaltũ aſcendat: quæ oĩa ad præſens non ſpectant, & ſuprà tractata ſunt. Aliter ergo dicitur Neophytus, qui eſt in fide Chriſtiana nouus, vnde & catechumenus ſic aliquando vocatur, c. *Neophyti*, de Conſecr. diſ. 1. ex Conc. Carthaginen. 4. c. 86. Ille verò & non ſpectat ad præſentem cõſiderationem, quia eſt plus quam irregularis, vt ſuprà dictũ eſt. Igitur hic Neophytus dicitur, qui in ætate adulta baptizatus eſt, & nouus eſt in baptiſmate: hæ namq; duæ conditiones ex iure colliguntur: non enim dicuntur Neophyti in fide, niſi vel catechumeni, vel qui poſt catechiſmum recenter ſunt baptizati, quod ſolùm habet locum in adultis. De hoc ergo Neophyto intelligitur aſſertio poſita, quę communis eſt.

Irregularitas hęc ab Apoſtolis inſtituta. 1. Tim. 3.

Cenſeturq; hæc irregularitas Apoſtolica, ſeu ab Apoſtolis inſtituta. Probatur ex illo 1. ad Timoth. 3. *Non Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat Diaboli.* Ibi tamen ſolùm de Epiſcopo Paulus loquitur. Et ratio quam ſubiungit, videtur ſpecialiter dignitatem Epiſcopalem reſpicere, quia Neophytus ſubitò ad illam dignitatẽ euectus, facilè poſſet in ſuperbiã efferri.

Can. 79. Apoſt. — Cõc. Nic. — Cõc. Laodic. — Cõc. Arel. — Cõc. Sardicen.

Vnde in can. 79. Apoſt. ſolùm dicitur, Non eſt æquũ, eũ, qui ex vita Gentili acceſſerit, & baptizatus fuerit, protinus Epiſcopum fieri. Tamen in Concil. Nicę. c. 2. æquè fit ſermo de Epiſcopatu, & preſbyterio. Et ſubditur, *Et poſt baptiſmum multa probatione indiget: euidens namque eſt Apoſtolicũ præceptũ dicens,* Non neophytũ, &c. Et in Cõc. Laodic. c. 3. dicitur, *Nõ oportet eos, qui nuper ſunt illuminati baptiſmate, in ſacerdotali ordine promoueri.* At verò in Cõc. Arelat. 2. c. 1. dicitur, *Ordinari ad Diaconatus, vel Sacerdotij officiũ neophytũ non debere.* Et in Conc. Sardic. c. 13. dicitur, *Nec ratio, nec diſciplina patitur, vt temerè, vel leuiter ordinetur, aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui neophytus eſt, maximè cũ et magiſter gentiũ Beatus Apoſtolus ne hoc fieret denunciaſſe, & prohibuiſſe videatur.* De Subdiaconis, & inferioribus; ordinibus nõ ita expreſsè loquũtur antiqua iura: nec mirũ, quia neq; omnium illorũ ordinum inferiorũ eſt ita frequens mentio in illis. Tamẽ ſine dubio dũ de Diaconatu loquuntur, vel Presbyterio, cũ proportione reliquos ordines ſubintelligunt, cũ aliàs ſæpe ſtatuant eadẽ iura, in oĩbus ordinibus ſeruandã eſſe debitam probationẽ in inferiori, priùs quã ad ſuperiorem aſcendatur, vt videre licet ferè tota d. 59. & 61. & in Conc. Romano ſub Sylueſtro, c. 11. & in Tridentino ſeſſ. 23. in Reformat. c. 11. & ſequentib.

Cõc. Rom. — Cõc. Trid.

Vnde Greg. lib. 4. Epiſt. 51. aliàs c. 95. *Ad ſacros* (inquit) *ordines Paulus Apoſtolus neophytũ venire prohibebat.* A Vbi non videtur loqui de ordinibus ſacris in eo rigore, quo nunc maiores ordines ita vocamus: ſed abſolutè de toto clericali ordin. Ratio etiam, quam Paulus inſinuat, in omnibus ordinibus cum proportione locum habet: nam in quolibet ordine inchoatur ſuo modo Eccleſiaſtica dignitas, & ideo in quolibet eſſe poteſt elationis periculum, ſi inordinatè ad illum aſcendatur. Accedunt etiam aliæ rationes, quæ in citatis canonibus attinguntur: quia recenter conuerſus ad fidem, neque in doctrina fidei poteſt eſſe ſatis inſtructus, neque in Eccleſiaſticis rebus expertus, imò neque in conſtantia fidei ſatis probatus.

Quæritt tamen aliquis, quanto tempore iudicandus ſit aliquis neophytus, vt poſſit poſt baptiſmum ſuſceptũ ordines recipere, quia iura nihil circa hoc ſpecialiter diſponunt, ſed abſolutè 6

Quanto tempore dicatur quis neophytus. — Greg.

B loquuntur de neophyto, & ad ſummũ vocãt recenter illuminatũ, ſeu baptizatum. Quanto aũt tempore dicendus ſit recenter baptizatus, nõ declarant. Solùm dicit Gregor. in dict. Epiſt. 110. lib. 7. *Neophytus tunc dicebatur, qui initio ſanctæ fidei erat eruditione plantatus*, vt refert Gratianus: nam in originali ſolùm dicitur, *Qui in Sanctæ fidei erat eruditione plantatus*, libro autem 4. Epiſt. 51. addit, *Qui adhuc nouiter erat in fide plantatus.* Et ſubiungit, nũc etiam neophytũ reputari, *Qui adhuc nouus eſt in Sancta conuerſatione.* Quanto aũt tẽpore, aut quomodo iudicãdus ſit nouiter plãtatus in fide, nulla certa regula videtur poſſe diſcerni. Niſi quis fortaſsè dicat, eũ, qui in adulta ætate baptizatus eſt, ſemper reputari recẽter cõuerſum, etiãſi multo tẽpore viuat, ita vt nunquam poſſit ſine diſpẽſatione ordinari. Sed hoc nullo iure fundari põt: imò oppoſitũ inſinuãt citata iura, quia in eis dicitur, neophytũ nõ C eſſe admittendũ vſq; ad ſufficientẽ probationẽ, & inſtructionẽ, id eſt, donec neophytus eſſe deſinat: ergo nõ eſt neceſſe, vt ſic baptizatus, ſemper neophytus ſit. Ad quod & faciũt verba illa cap. *Eam te*, de Reſcriptis. *Pro eo verò quòd Iudæus extiterit, eum dedignari non debes.* Vbi Doctores, & ſpecialiter Felinus num. 12. notãt, infidelitatem præcedentem non nocere conuerſo, vt promoueatur, niſi fuerit hæreticus, vel niſi fuerit de recenti conuerſus. Hinc Nauarr. c. 27. nu. 205. ait, non eſſe reputandũ neophytũ, qui ante decẽ, vel plures annos cõuerſus eſt: quod nõ alia ratione, vel textu probat, eſt tamẽ per ſe veriſimile, quia tempus decem annorum ſufficientiſſimum eſt ad probationem, inſtructionem, & experientiã, quam Eccleſia in neophytis deſiderat: & quia decennij tempus adeo diuturnum in iure exiſti- D matur, vt quaſi perpetuum reputetur.

Felin. — Nauarr.

Dico tamen nullam poſſe certam temporis regulam in hoc negotio aſſignari, ſed prudens iudicium neceſſarium eſſe, quia nec tempus diuturnum ſufficit, ſi alia neceſſaria non concurrãt, 7 Concluſio.

& tot ſigna fidei charitatis, doctrinæ, prudentię, & aliarum virtutum concurrere poſſunt, vt intra breue tẽpus poſſit aliquis ordinari: ſic enim aliquando legimus factum in Eccleſia, vt ſanctiſſimi viri ſtatim ad Epiſcopatũ repentè eligãtur, etiã ante ſuſceptum baptiſmũ. Vnde eſt illud Ambroſ. epiſt. 82. aliàs 25. *Neophytus prohibetur ordinari ne extollatur in ſuperbiam: ſed, ſi non deſit humilitas competens ſacerdotio, vbi cauſa non hæret, vitium non imputatur.* Quæ verba ita retulit Gratianus diſt. 61. cap. *Neophytus*. Ambroſius verò

Digitized by Google

uerò cùm de ſua ordinatione loqueretur, interpoſuit hæc uerba notanda, *Si dilatio ordinationi defuit, vis cogentis eſt, quæ nimirum & humilitatem, & dignitatem electi demonſtrabit.* Exiſtimo tamen hoc prudens iudicium quoad inferiores clericos ad Epiſcopum pertinere, nam quoad Epiſcopos proprium eſt Summi Põtificis, à quo debent confirmari: quoad alios uerò cõmittendum non eſt iudicio cuiuſcumque pendentis, aut inferioris paſtoris, cùm approbatio ordinãdorum ad Epiſcopum pertineat: neq; etiã uidetur Epiſcopis hæc facultas deneganda, cũ in hoc iura nihil diſponant, nec certũ tempus limitent. Neq; eſt hæc propria diſpenſatio in irregularitate, quia hæc irregularitas non habet certũ durationis tempus, & ita ſolùm eſt quædã authẽtica declaratio, quòd talis irregularitas in tali perſona finita iam ſit. Vnde, ſi cõtingeret, propter neceſſitatem alicuius Eccleſiæ, & penuriam miniſtrorum expedire aliquẽ adhuc neophytum, & per ſe ac abſolutè nondum ſatis habilem ad ordines, ad ordines admitti, non credo id poſſe fieri arbitrio ſolius Epiſcopi, ſed neceſſariam eſſe diſpenſationẽ Pontificis, quia illa iam non eſt declaratio finitæ irregularitatis, ſed diſpenſatio in illa, quæ, cùm ſit diſpenſatio in præcepto Apoſtolico, & nullibi legatur Epiſcopo commiſſa, non uidetur ei permittenda. Quin potiùs, quoties aliquis ab ipſomet baptiſmate (ut ſic dicam) ad ordines aſſumendus eſt, quantumuis propter inſignes animi dotes aſſumatur, videtur neceſſaria diſpenſatio Pontificis: quia non obſtante quacumque alia dignitate perſonali, neceſſaria eſt aliqua temporis dilatio moralis, ideoq; nũquam id factum, & probatũ legimus, niſi ex aliqua ſpeciali motione Spiritus ſãcti, & interueniẽte publico conſenſu Eccleſiæ ſeu Epiſcoporũ, ac ferè ſẽper ipſius etiã Sũmi Põtificis.

8 Tertia cõcluſio. Dico tertiò, Filij neophytorum, qui ante vſum rationis baptizantur, irregulares non ſunt. Probatur quia ipſi non ſunt neophyti, vt ex dictis patet, nec quia parentes eorum ſunt, vel fuerunt neophyti, ideo ipſi ſunt irregulares: quia in iure talis extenſio non inuenitur. Proceditque hæc aſſertio, ſiue hi filij nati ſint poſt baptizatos parẽtes, ſiue antea dummodo ante vſum rationis baptizati ſint. Imò etiam habet locum, licèt parentes baptizati non fuerint, ob eandem rationem, quod ipſi nunquam ſunt neophyti, & ob conditionem parentum nullibi ſunt irregulares. Neque in hoc eſt eadem ratio de his, & de filijs hæreticorum, quia ibi cauſa irregularitatis eſt delictum parentis, quod punitur etiã in filijs: & redundat in infamiã eorum: hic autẽ irregularitas parentis non eſt propter delictũ, ſed ſolùm propter nouitatem ſtatus, quæ in ipſo cauſat indecentiam ad aſcendendum ſubitò ad clericalem ſtatum, quæ nouitas non habet locum in filio, qui ab infantia baptizatus eſt, neque in eo cauſat indecentiam, aut veram infamiam apud Deum. Atque ita ſentit Nauar. d. nu. 205. Qui conſequenter infert non eſſe irregulares illos, qui vulgò, *Chriſtiani noui*, appellantur, quia illi non tantùm filij ſunt, ſed nepotes, vel in alio etiam inferiori gradu deſcendentes à Chriſtianis, qui à Iudaiſmo, vel Paganiſmo conuerſi ſunt ad fidem. Hoc autem intelligendum eſt cũ duplici limitatione. Vna eſt, vt intelligatur ex vi iuris communis, nã per ſtatuta particularia alicu[9] Regni, vel Prouinciæ poſsũt excludi: Opor A tet tamen vt talia ſtatuta per Sedem Apoſtolicam confirmata ſint. Alia eſt, vt hoc intelligatur per ſe, & ex vi talis originis: nam ſi aliunde talis perſona ſit ſuſpecta in fide, ex hoc capite erit irregularis, iuxta ſuperiùs dicta, oportet tamen vt ſuſpicio ſit rationabilis & prudens, & in indiuiduo de tali perſona, alioqui iniuria illi fieret, ideoque hoc ſuſpicionis genus, quod alicubi generale eſt in opinione vulgi, per ſe non ſufficit ad reddendas irregulares particulares perſonas, licèt poſſit ſufficere vt interueniente Pontificis autoritate, poſſint condi ſtatuta, quibus excludantur.

Nauarri Coroll. expenditur.

9 Cap. conſtituit. 17. q. 4. obijcitur. Gloſſa. Tiraquel. Sed obijci poteſt contra hanc partem, cap. *Conſtituit*, 17. quæſt. 4. quod ſic habet, *Conſtituit Sanctum Concilium, vt Iudæi, aut hi qui ex Iudæis ſunt officia publica nullatenus appetant.* Vbi, *Iudæi*, appellari, videntur, qui ex Iudaiſmo ad fidem B conuerſi ſunt, & Gloſſ. videtur exponere, & cum ea Tiraquellus in tract. de Pœnis temperãdis, cauſ. 51. numero decimo nono, hi autem, *qui ex Iudæis ſunt*, dici videntur filij talium Iudæorum: ergo etiam filij horum neophytorum ſunt irregulares ex vi illius textus. Exponitur. Reſpondeo, textum illum ſumptum eſſe ex Concilio Toletano Quarto, Cano. 65. in quo manifeſtè eſt Sermo de Iudæis, qui illo tempore in Hiſpania legem ſuam profiteri permittebantur. Quod patet tum ex ipſa Iudæorum appellatione nunquam enim Concilium homines iam baptizatos, & ad fidem conuerſos, Iudæos appellauit: tum etiam, quia ſtatim diſtinguit illos à Chriſtianis, dicens, *quia ſub hac occaſione Chriſtianis iniuriam faciunt*. Nec Gloſſa, aut Tiraquellus aliter vocem illam, *Iudæi*, interpretantur: ſed ſub alia, ſcilicet, *qui ex Iudæis ſunt*, comprehendi putant C eos, qui ex Iudæis de nouo ſunt ad fidem conuerſi: quod non obſtat his, quæ diximus, nam licèt hunc ſenſum admittamus, iſti non excluduntur quia filij Iudæorum ſunt, ſed quia ipſi neophyti ſunt. Per ſe autem eſt difficilis illa interpretatio, quia hos etiam uidetur Concilium à Chriſtianis diſtinguere in uerbis antè ponderatis: & ideo ueriſimilis eſt alia Gloſſæ interpretatio, *ex Iudæis*, ibi appellari omnes familiares eorum, ſeu qui ex familia eorum ſunt præſertim filij familias, ut ibi Turrecremata cùm alijs notauit, latè impugnans priorem expoſitionem. Vbi etiam ait, ex Iudæis appellari proſelitos, qui Iudaiſmum profitebantur, licèt ex eorum origine non eſſent. Addo etiam ibi publica officia iuxta ſubiectam materiam, appellari Magiſtratus, & alia officia, quæ pertinent ad politicam & temporalem guberna- D tionem Chriſtianorum, ut ex ipſo Concilio ſatis conſtat.

SECTIO IIII.

Vtrum propter ſimoniæ vitium, vel aliud religioni contrarium, irregularitas incurratur.

1 Concluſio generalis. CIrca quæſtionem hanc generatim exiſtimo nullam propriam irregularitatem propter hæc crimina, per ſe loquendo, ſeu ſecluſa infamia, incurri, ex illo fundamento, quòd hæc pœna non inuenitur expreſsè in iure lata propter hæc crimina. Tamen vt hoc in ſpecie probemus, & nõnullas irregulari

Digitized by Google

A irregularitates, quæ ab aliquibus autoribus ſine ſufficienti fundamento adijciuntur, excludamus, præſentem dubitationem proponimus.

De ſimonia.

2 1. Opinio. *Maiol. Specul.*

PRimo ergo de vitio ſimoniæ, quidam aſſerunt, ſiue committatur in ordinibus, ſiue in beneficijs, inducere irregularitaté, tam in dante, quàm in recipiente, vt ait Maiolus lib. 4. cap. 23. & latiùs lib. 5. cap. 45. cum Speculatore titul. de Diſpenſatione, §. *Iuxta*, verſ. *ſecundò in ſimonia*, qui apertè loquuntur de propria irregularitate non de ſuſpéſione. Nam Speculator ſubdit, huiuſmodi irregularem miniſtrando non incurrere B nouam irregularitatem: & Maiolus dicit hoc eſſe verum, quantum eſt ex vi prioris irregularitatis: nam ratione excommunicationis, quá etiá ſimoniacus incurrit, miniſtrádo fit iterú irregularis: quod dicere non potuiſſent, ſi loquerentur de ſuſpenſione, & non de propria irregularitate.

Reijcitur quoad poſteriorẽ partem.

Hæc verò ſententia quoad hanc poſteriorẽ partem falſa eſt: ná ſimoniacus in ordine ſuſcepto, celebrans ſine diſpenſatione fit irregularis, non ſolum quia excómunicatus eſt, ſed etiam quia propriiſſimè ſuſpenſus per cap. *Si quis*, de Simonia. Vbi hæc ſuſpenſio in tres perſonas fertur ſimoniam in ordine committentes, ſcilicet, præſentantem, ordinantem, & ordinatum: non tamen æqualiter, neque quoad eadem miniſteria, & ideo non etiam æqualiter incurrent hanc irregularitatem miniſtrando, ſed cum proportione, vnuſquiſque, ſcilicet, in actu ſibi prohibito, C iuxta ſuprà dicta de Suſpenſione. Diſputat. 3. n. ſect. 4.

3 Improbat quoad priore parté, & iura q̃ cõtra illá allegátur, exponuntur. Cap. Tãta de Simon.

Atque hinc prætereà colligo, falſum eſſe primum dictum huius ſententiæ, quia nullum eſt decretum in iure, quod diſtinctè loquatur de irregularitate, ſed de ſuſpenſione, propter hoc crimen. Quod patet in primis ex dict. *Si quis*, quod dicti autores pro ſe allegant. Afferunt etiam cap. *Tanta*, eodem tit. in quo priùs dicitur, *Omnis peccator miſſam cantare poteſt, præter ſimoniacum*. Deinde additur, à quolibet poſſe accuſari, *vt ab ordine malè accepto remoueatur*. Veruntamé priora verba ad ſummum probant, ſimoniacum habere canonicum impedimentum, vt celebrare non poſſit: quod verum eſt ratione ſuſpenſionis, & excommunicationis. Senſus enim illorú verborum eſſe debet, omnem peccatorem, ſi nihil aliud quam peccatum illi obſtet, pœnitentiam D agendo, poſſe miſſam cantare: ſimoniacú auté, etiamſi illam agat, non poſſe, quia habet aliud impedimentum. Hinc autem irregularitaté inferre, nihil aliud eſt, quam ex genere ſpeciem affirmatiuè colligere. Poſteriora autem verba ex vi ſua, non ſolùm irregularitatem, verùm neque aliam pœnam, ipſo facto incurrendam, imponunt, vt patet ex illo verbo, *remoueatur*, coniungendo tamen pœnas impoſitas in alijs iuribus, ſenſus illius verbi eſt, vt remoueatur, cogédo illum ad obſeruandam ſuſpenſionem, quam incurrit.

Cap. De hoc de Simo. Cap. Per tuas eod. tit.

Addere item poſſumus cap. *De hoc*, eo. tit. vbi propter ſimoniam in beneficij ſuſceptione commiſſam, perpetua depoſitio imponenda dicitur, & idem inſinuatur in cap. *Per tuas*, eo. tit. Veruntamen illa etiam non eſt irregularitas: quia ibi non agitur de pęna ipſo iure impoſita, ſed ab homine imponenda. Poſſunt item verba illa intelligi de executione illius ſuſpenſionis, A quam alia iura imponunt, ſępe enim ſuſpenſio de ſe perpetua, depoſitio in iure vocatur. Citatur prætereà cap. *Statuimus decretum*, & cap. *Erga ſimoniacos*, 1. quæſt. 1. Sed in hoc poſteriori ſolùm dicitur, *ſimoniacos omnino damnamus, ac deponendos eſſe Apoſtolica autoritate ſancimus*. Quæ verba non ſufficiunt & eundem ſenſum habẽt, quẽ diximus. In priori verò textu dicitur, *à proprio gradu decidant*, quod verbum ſignificare videtur depoſitionem. Tamen, quia nõ auditur verbũ, *ipſo iure*, & poteſt aliquis per ſe cadere, vel ab alio deiectus, ideo illa etiam verba explicari poſſunt de ſuſpenſione perpetua ab homine imponenda, iuxta alia verba, quæ paulò inferiùs ibidẽ ſubijciuntur. *Ab officio malè accepto remoueatur*. B Et, licèt intelligantur de ſuſpenſione ipſo iure, nihil faciunt ad irregularitatem probandam.

Cap. Erga 1. q. 1.

4 Rõ in cõtrarium.

Tandem verò addi poteſt in cõfirmationem huius ſententiæ, quia ſimoniacus, in iure hæretico comparatur, & ideo hæreſis appellari ſolet, vt patet in dicto c. *Per tuas*, de Simonia, & c. *Præſentium*, 7. q. 1. ergo ſicut hæreticus fit irregularis, ita & ſimoniacus. Maximè cùm hoc crimẽ etiá comparetur crimini idololatriæ, & illi quodam modo præponatur cap. *Cum omnis*, & cap. *Eos qui*, 1. q. 1. iuncta Gloſſa ibi: comparatur etiá crimini læſæ Maieſtatis, iuxta L. *Si quemquam*, vbi Baldus, Cod. de Epiſcopis & clericis. Deniq; dicitur maius quolibet alio crimine in dict. c. *Per tuas*, & in c. vlt. 1. q. 7. ergo ſi per idolatriam, & alia minora vitia incurritur irregularitas, multo magis per ſimoniam.

Soluitur

Veruntamen hæc etiam ratio non probat: primò quidem, quia ſimonia C non dicitur hæreſis per proprietatem, vt per ſe manifeſtum eſt, quia non eſt vitium inducens errorem in intellectu, ſed prauitatem in affectu, circa talem materiam: per quandam autem metaphoram ſeu exaggerationem ita vocatur, quia ſimoniacus opere ipſo videtur profiteri malè ſentire de rebus ſacris, vt docuit D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1. lex autem, quæ pœnam imponit propter crimen aliquod, ſecũdum proprietatem intelligenda eſt. Deinde certum eſt, hoc vitium nõ eſſe maius, neq; æquale omnibus alijs præſertim hæreſi, & idololatriæ, quæ magis directè offendunt Deum ipſum, vt latiùs in propria materia dicendum eſt: ſed iura interdum ita loquuntur, vel per exaggerationem, vel iuxta ſubiectá materiam, loquendo, ſcilicet, de peccatis fidelium, & clericorum, quæ dici ſolẽt crimina merè Eccleſiaſtica, vt videre licet in Iulio Claro lib. 5. §. D *Simonia*. Et maximè intendunt iura dicere, hoc crimen eſſe valde pernicioſum Eccleſiæ, propter pronitatem ad illud, cum illius enormitate. De quo videri poteſt Turrecremata in dict. cap. *Patet*, & in cap. *Eos*, & in c. *Cito*, 1. q. 1. Denique (quidquid ſit de criminũ comparatione) certum eſt, eá non ſufficere ad extendendá irregularitaté *ad* caſum in iure nõ expreſſum, qualis eſt hic de quo agimus.

D. Thom.

Iul. Clar.

Turrecr.

Maiolus reijcitur.

Multò autem improbabilius eſt quod Maiolus ſuprà ſimpliciter aſſerit, irregularé fieri qui ordines, aut beneficiũ per ſimoniá recipit, etiamſi per ignorantiam & abſque peccato id fieri contingat, & ideo ſtatim cum ſciuerit, debere abſtinere, & beneficium dimittere. Nam iuxta veriorẽ ſententiá, ſic ordinatus neq; ſuſpẽſus manet, ſi Epiſcopus ordinans ſuſpenſus anteà non erat. Propter ſimoniá item in beneficio, etiam cognitam, probabilius eſt non incurri ſuſpenſioné ab ordine: quæ omnia in loco ſuprà

citato

citato tractatu: multò ergo minus in his caſibus incurretur irregularitas. Igitur de ſimonia quoad hoc genus pœnę, nihil addendum eſt his, quæ de excõmunicatione, & de ſuſpẽſione diximus.

An propter ſacrilegium incurratur irregularitas.

5 Maioli regula.

Explodi tur.

SEcundo principaliter dicendum hic eſt de alijs peccatis contra religionem, de quibus Maiol. lib. 5. cap. 30. generalem regulam ſtatuit, propter crimen ſacrilegij irregularitatem incurri, quam in ſequentibus per varias ſpecies ſacrilegiorum declarat, eamque probat, vel per extenſionem ab vno ad alia ob paritatẽ rationis, vel ex generalitate verborum in cap. *Infames*, 6. q. 1. vbi inter alios ſacrilegi infames appellantur, & conſequenter irregulares. Sed nunc non agimus de infamia, alioqui multa alia vitia numeranda eſſent, quæ ibi recẽſentur: ſed agimus de propria pęna talis criminis, & hæc ibi non ponitur, neq; alicubi generatim, vt rectè ſignificauit Bern. Diaz cap. 87. vbi referens doctrinam Hoſtiẽſis, qui in Summ. tit. de Accuſationibus, §. *Qui ſit effectus*, dixit, ſacrilegium puniri pœna depoſitionis; ipſe ait, ſacrilegium ſe habere multipliciter, & ideo conſiderandam eſſe ſpeciem eius, quaſi dicat; ex vi generis non habere definitam pœnam, omnibus ſpeciebus communem, & Hoſtienſem, de ſacrilegio, non diſtributiuè, ſed indefinitè ſeu de enormi aut grauiſſimo ſacrilegio intelligendum eſſe. Quam doctrinam ego veriſſimam exiſtimo, & præſertim quoad pęnam irregularitatis, in qua maximè argumentũ à ſimili validum non eſt. Sed videamus de ſingulis.

6 Prim⁹ ſacrilegij mod⁹ excluditur. Cap. Si quis, diſt. 50.

Primò ergo dicitur hæc irregularitas incurri propter crimen vendendi res ſacras, paramenta, calices, &c. Quæ videtur probabiliter colligi ex capit. *Si quis presbyter aut Diaconus*, d. 50. Vbi de committente hoc delictum dicitur, *Placuit in ordinatione Eccleſiaſtica non haberi*. Quæ verba ſatis videntur irregularitatem indicare. Omnes tamen expoſitores locum illum intelligũt de quadam depoſitione accommodata delicto, nimirum, quia talis clericus remoueri debet ab adminiſtratione rerum Eccleſiaſticarum. Vel etiã de depoſitione, aut ſuſpenſione ab ordine, ſi crimẽ tali pęna dignum fuerit iudicio Epiſcopi, cui totum hoc negotium ibidem committitur.

7 Sẽcũdus modus reijcitur. Cap. Si quis Epiſcopus. 27. q. 1.

Numeratur præterea ſacrilegium turpis commiſtionis cum moniali, aut ſacra virgine. Nam de clerico tale delictum committente, dicitur in capit. *Si quis Epiſcopus*, 27. q. 1. *Deponatur*, ſicut de laico dicitur, *Excommunicetur*. Tamen & ex vi ipſius verbi, & ex comparatione dictarum pęnarum ſatis conſtat, illam non eſſe pęnam iure impoſitam, ſed ab homine imponendam, atque adeo non eſſe irregularitatem, ſed depoſitionem per hominem pronunciandam. Quod etiã conſtat ex cap. *Si qua monacharum*, & cap. *Si quis rapuerit*, eadem cauſ. & q. & latè exponit Bernard. Diaz, c. 81. Ex verbo ergo, *Deponatur*, vt dixi, non benè colligitur irregularitas, aliàs innumeræ eſſent multiplicandæ, vt patet tota diſtin. 50. cum alijs.

Bernard. Diaz.

8 Tertius mod⁹ improbat.

Et hoc vno verbo excluduntur plura alia exempla huius irregularitatis, quæ prædictus autor affert. Primum de Sortilegis, ſeu Magicis diuinatoribus ex 26. q. 3. per totam, vbi depoſitionis pęna imponitur in c. *Si quis Epiſcopus*, quamuis enim Gratianus legat, *ſuſpenſus*, tamen correctiora exemplaria habent, *depoſitus*, & ſic etiam Gloſſa interpretatur: & latiùs Bernard. Diaz, c. 107. & Syluester verb. *Superſtitio*, q. 11. vbi refert ex Archidiacono, quoſdam dixiſſe, per hoc crimen etiam occultum contrahi irregularitatem, quam opinionem ipſe non reprobat; ſed reijciẽda eſt, quia talis irregularitas non eſt in iure expreſſa. Refert etiam alios dixiſſe, ſaltem incurri hanc irregularitatem quando tale delictum eſt publicum, quod ipſe ſequitur cum Bernar. in c. 2. de Sortilegis. Refert deniq; alios, qui hoc etiã negant, quorum ſententia verior eſt, quia talis irregularitas nullibi inuenitur. Et patet etiã ex c. 2. de Sortilegis, vbi clerico tantum ſuſpenſio vnius anni ab altaris miniſterio in pęnam imponitur, idque non ipſo iure, ſed per hominẽ.

Bernard. Diaz. Syluest.

4. Mod⁹.

Huc etiam ſpectat peccatum apoſtaſtę à religione, vel clericatu, quod irregularitatem inducere dicitur ex c. vlt. d. 50. cum Gloſſa quæ eſt proximè ante illud, verb. *Apoſtatæ*. Sed in eo textu tantùm dicitur, apoſtatam à religione, durante eo ſtatu, nõ eſſe ad ordines admittẽdũ. An verò incurrat ſuſpẽſionem ſi ita impęnitens ordinetur, diximus ſuprà. Et videri poteſt Syluester verb. *Apoſtaſia*, q. 8. & verb. *Diſpenſatio*, nu. 20. vbi ſignificat, hãc quidem eſſe irregularitatem, diſpenſabilẽ tamen à prælato religionis, ad quam apoſtata poſt pęnitentiã reducitur. Sed neque ibi, talis poteſtas cõceditur, neq; alibi, & ideò, ſi ex vi iuris communis ordinari poteſt, hoc eſt, quia non fuit factus ſimpliciter irregularis, ſed durante ſtatu apoſtaſiæ: ita enim poteſt caput illud cõmodè intelligi; fauet c. vlt. de Apoſtatis, ſi bene expẽdatur. Quã rem latiùs in opere de Religione tractamus.

Cap. vlt. diſt. 50.

Sylueſt.

9 Quintus mod⁹ exploditur.

Aliud exemplum eſt de blaſphemia, quod nõ eſt probabilius quam reliqua, nam iure antiquo depoſitionis pęna imponebatur, vt patet ex c. *Si quis*, 22. q. 1. de qua pœna quando & quomodò adhibenda eſſet ab Eccleſiaſticis iudicibus, tractant Hoſtienſ. in Summa, tit. de Maledicis, §. *Blaſphemãtes*, Panor. & alij in c. 2. de Maledicis. Bern. Diaz c. 110. Nunc verò extat conſtitutio Concilij Conſtant. ſub Leone X. ſeſſ. 9. vbi non imponitur clerico ſpecialis pęna ipſo iure incurrẽda, ſed priùs poſtulatur vt ſic conuictus de crimine, & deinde pro prima & ſecunda vice leuiores pęnæ imponuntur; pro tertia verò priuandus dicitur omnibus beneficijs & dignitatibus, & inhabilis reddi ad ſimilia in futurum: de ordinibus autem nihil dicitur: & pro laicis aliæ pœnæ imponuntur, nulla facta mentione irregularitatis.

Hoſtienſ. Abbas. Ber. Diaz. Cõc. Cõſt.

Sext⁹ modus imp̃batur.

Ex quibus à fortiori patet idem dicendum eſſe de peccato periurij: nulla enim irregularitas pro eo fertur in iure, quãuis ſi clericus ſit periurus in iudicio, & in alia cauſa, ſeu extra confeſſionem proprij delicti, reus ſit pęnæ depoſitionis, non quidem ipſo iure latæ, ſed ab Eccleſiaſtico iudice imponendę, vt dicitur in cap. *Cum non ab homine*, de Iudicijs, & ex canone 25. Apoſtolorum in cap. *Presbyter*, d. 81. In c. autem, *De his*, diſt. 50. dicitur de clericis, qui publicè periuri ſunt, *à gradu ſuo decidant*. Sed præterquam quod textus ille tantùm eſt Rabani; iã ſuprà diximus, verba ſimilia rectè intelligi de pœna depoſitionis à paſtorali munere, vel etiam ab ordine, ab homine imponenda. Quod autem ibi dicitur de publico periurio ita puniẽdo, fortaſsè olim generatim & indiſtinctè obſeruabatur: nunc autem ſolùm in periurio cõmiſſo in iudicio dicta pęna

locum

Digitized by Google

Decim. Bernard. Diaz.

locum habet: de qua legi poteſt Abbas in cap. *Querelam*, de Iure iurando. Dec. in dict. cap. *Cum non ab homine*, & Bernar. Diaz cap. 92. Alia ergo periuria extra iudicialia arbitrio Prælatorum punienda ſunt. Et per hæc iudicari facilè poteſt de ſimilibus exemplis, quæ non ſunt facilè admittenda, ſed examinanda iura, nam ex eis expendendo verba, ſicuti in exemplis adductis fecimus, facilè conſtabit non eſſe ſermonem de irregularitate. Erat autem ſatis graue, & neceſſarium exemplum de ſacrilegio, quod frangendo ſigillum confeſſionis committitur: neque eſſet hic omittendum, niſi in ſuperiori Tomo in materia de Pœnitentia tractatum fuiſſet.

SECTIO V.

Vtrum propter alia crimina, vel ſtatum eorum incurratur irregularitas.

D

1 IN quolibet crimine conſiderari poteſt, aut ſolùm delictum ſemel cõmiſſum, aut conſuetudo, vel frequentia eius, aut perſeuerantia in illo per impœnitentiam. Loquendo ergo de ſola commiſſione criminis; generalis regula ſtatui poteſt, nullum aliud crimen, præter pauca ſuprà enumerata, & homicidium, ſub quo mutilationem comprehendimus, irregularitatem inducere, quia pro nullo legitur in iure impoſita, & qui exceptionem adhibuerit, tenetur textum expreſſum adducere, quod facere non poterit (vt opinor) id quod à fortiori patebit ex dicendis. Itaque, ſi cætera crimina per pœnitentiam deleantur, illa commiſiſſe non impediet ordinum ſuſceptionem, aut executionẽ, neque ad illam erit neceſſaria diſpenſatio, ſed abſolutio, ſi forte habeant annexam cenſuram, ideoque irregularitatem non inducunt. Contra hanc verò regulam duas aliàs conſtituit Maiol. lib. 5. cap. 12. in fine. In priori ait committens quoduis capitale crimen irregularem fieri, quia omne tale crimen inducit infamiam, iuxta cap. *Illi*, 6. quæſtio. 1. quo loco nominantur illa peccata, de quibus Apoſtolus ait, *Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur*, qualia ſunt omnia mortalia. Verumtamen nunc non agimus de infamia, ſed de irregularitate, quę ſit pœna talis criminis, quę ibi non imponitur. Neque infamia incurri dicitur per quodcumque peccatum abſolutè commiſſum, ſed interueniente cõtumacia poſt Eccleſiæ correctionem, vt ibi Turrecremata, & alij Doctores aduertunt. Citantur etiam Concilium Agathenſ. cap. 50. & Concilium Aurelia. 3. cap. 8. in quibus clericus propter capitale crimen deponi iubetur. Sed hoc etiam parum nos cogit, quia ſępe diximus hoc ſatis nõ eſſe ad irregularitatem. Addo, crimen capitale ibi non ſignificare quodlibet mortale: alioqui non ſtatim ſub disiunctione adderet, *Qui capitale crimen commiſerit, aut chartam falſauerit, vel falſum teſtimonium dixerit;* cùm hæc etiam peccata mortalia ſint. Capitale ergo dicitur, quod ſecundum leges dignũ eſt pœna capitis, vt notant expoſitores in cap. *Si Epiſcopus*, d. 50. Huc verò ſpectat alia regula dicti auctoris, ſcilicet, oĩa peccata, quæ in lege veteri erãt capitalia, id eſt, morte digna, in noua inducere irregularitatẽ. Solumq; probat ex facto Gregorij, quod refert Ioannes Diaconus lib. 2 de Vita eius, cap. 16. Sed cùm il-

Prima generalis regula.

Duæ regulæ à Maiolo in cõtrariũ ſtatutæ reijciuntur.

A lud non contineatur in iure, non ſufficit ad irregularitatem inducendam, maximè cum poſt Gregorium hoc ſit in iure declaratum.

Secunda regula etiam generalis eſt, huiuſmodi crimina, quæ non habent in iure irregularitatem annexam quando committuntur, nõ inducere illam propter ſolam durationem, ſeu impœnitentiam talis culpæ. Probatur ex eodem principio, quia etiam propter hanc durationem non legitur in iure irregularitas impoſita. Et declaratur in hunc modum: nam vel hoc eſſet ex generali ratione ſtatus peccati mortalis, & hoc non vt patet ex ratione facta, & quia tempus talis durationis definiri non poteſt. Vel eſſet ex ſtatu in hac, vel illa ſpecie peccati grauioris, & hoc etiam dici non poteſt, quia vbicumque ius imponit irregularitatem propter aliquod crimen, non fundatur in duratione eius, ſed in ſola commiſſione, vt patet in oĩbus ſuprà tractatis. Solent quidem aliquãdo iura imponere pęnã contumacibus, & perſeuerantibus in peccato cõmiſſo, & ſub hac conditione, & nõ aliter: ſed hoc faciunt in cẽſuris ferendis: in alijs verò pęnis nunquã conſiderant ſolam permanẽtiam, ſed vel commiſſionem delicti tantùm, vel nouam iterationẽ, vel aliquid huiuſmodi: non eſt tamẽ dubium, quin irregularitas pro delicto poſſet ſic imponi, hactenus verò nullam inueni, quæ hoc ſpeciali modo impoſita ſit; ſi autẽ inueniretur, non propterea eſſet extendenda ad alia delicta ratione ſimilitudinis, vt ſæpe dictum eſt.

2 Secunda generalis regula.

D

Dices, eum, qui eſt in ſtatu peccati mortalis, eſſe moraliter inhabilem ad quemcumque ordinem recipiendum, vel exercendum, non ſolum ob naturalem conditionem ipſius peccati mortalis, ſed etiam ob ſpeciale præceptum Apoſtoli 1. ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, & de Diaconis, *Probentur primum, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes*, & ad Titũ 1. *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe:* dicitur autem ſine crimine eſſe, non ſolùm qui peccatum mortale nunquam commiſit, ſed etiã qui in eo ſtatu non permanet, veramque pœnitentiam commiſſi peccati egit, & ob eandem cauſam iam tunc dici poteſt irreprehenſibilis, licèt antea fuerit reprehenſione dignus. Per crimen autem intelligunt Auguſtinus tract. 41. in Ioan. & Beda ad Titum 1. quodlibet peccatum mortale: & refertur diſt. 81. c. 1. vbi multa alia decreta de hac re legũtur. Et faciunt etiam cap. vlt. diſt. 24. & c. 1. diſt. 81. cum ſimilibus, in quibus deponendus dicitur, qui in aliquo graui crimine eſſe conuincitur. Reſpõdeo, de huiuſmodi ſtatu in peccato mortali dupliciter nos loqui poſſe, vel in ſenſu compoſito (vt ſic dicam) id eſt, quandiu durat talis ſtatus: vel etiamſi auferatur. Loquendo hoc poſteriori modo, certum eſt ex ſola duratione ſtatus peccati mortalis, vt ſic, non naſci irregularitatem, quæ maneat ceſſante tali ſtatu per pœnitentiam, & aliquam diſpenſationem requirat, nullum enim extat ius, in quo talis irregularitas fundari poſſit. Loquor autem per ſe, nã ſi inde generetur aliqua infamia, quæ eſt aliud caput irregularitatum, illud eſt accidentarium, aliterq; illi malo ſubueniendum eſt, vt poſteà dicturi ſumus. At verò conſiderando peccatũ quandiu durat, ſic dici poteſt ponere impedimentũ ordinibus ſuſcipiendis, & exercendis, non canonico iure inuentũ, ſed diuino, & naturali. An verò dicendũ ſit maius impedimentum quàm

3 Obiectio.

C

1. Tim. 3.

Tit. 1.

Auguſt. Beda.

Solutio.

Quod maius impedimẽtum irregularitas, an peccatũ mortale.

Maiol. quàm irregularitas, Maiolus lib. 5. cap. 1. abſolutè affirmat, fortaſſe propter maiorem malitiam: tamen quatenus faciliùs auferri poteſt, dici poteſt minus. Item quantum ad obligationem non recipiendi ordines, vel eis non vtêdi. Nam recipere primam tonſuram in mortali peccato, fortè non eſt nouum peccatum mortale, cum irregularitate autem eſſe opinor. Similiter ſubdiaconum vti officio ſuo in peccato mortali, non eſt nouum mortale; cum irregularitate autem erit, iuxta ſuprà dicta, & in tertio Tomo de Sacramêtis in genere. Ratio verò differentię eſt, quia irregularitas directè et quaſi ex proprio inſtituto continet hanc prohibitionem: peccatum verò non ita directè, ſed ſolùm ratione cuiuſdam indecentiæ, quæ extra miniſterium & receptionem ſacramentorum regulariter non cenſetur adeò grauis. Vnde quod Maiolus ſuprà lib. 4. c. 1. nu. 2. ait, eum, qui in peccato mortali, etiam occulto; aliquid de ſuo ordine exercet, etiamſi ſolùm tangat eas res, quæ ſine ordinibus tangi non poſſunt, nouum peccatum mortale committere: hoc (inquã) per exaggerationem dictum videtur, cum nullo iure, vel poſitiuo, vel naturali, probari poſſit, licèt Syluester, & aliqui Summiſtæ interdum ita loquantur, de quo videri poſſunt dicta tertio Tomo, Diſputation. 56. ſectione tertia. Ad teſtimonium ergo Diui Pauli reſpondetur, per illa verba non induxiſſe nouum præceptum poſitiuum, ſed explicaſſe quod per ſe debitum eſt ſanctitati Eccleſiaſtici ordinis ac miniſterij, ideoque ex illis verbis nõ colligi ſpecialem irregularitatem. Alia verò iura canonica præcipiunt obſeruari hoc ipſum diuinum ius, aut naturale, & pęnas imponunt tranſgreſſoribus illius; non tamen addũt ſpecialẽ irregularitatẽ, niſi in caſibus ſuprà numeratis.

Maioli dictũ improbatur.

Pauli teſtimonium exponitur.

4 Tertia regula.

Tertia regula eſſe poteſt, nullum fieri propriè irregularem propter frequentiam; vel conſuetudinem committendi mortale aliquod crimen. Itaque vbi peccatum ſemel commiſſum non habet in iure irregularitatem adiũctam, propter ſolam frequentiam vel conſuetudinem nõ adiungitur illi; quia oporteret hoc ipſum eſſe in iure expreſſum, quod tamen non fit. Et quidem ſi conſuetudo peccandi ſit occulta, regula eſt recepta ſine controuerſia, vt à fortiori patebit ex dicendis. De peccato autem publico eſt nonnulla dubitatio. Nam aliqui ſentiunt, clericũ publicũ peccatorem cõtrahere ſpecialem irregularitatẽ, ita vt etiam poſt peractam pęnitentiam non poſſit abſque diſpenſatione ad ſuperiorem ordinem aſcêdere, vel in proprio miniſtrare. Quod ſaltem in quibuſdam grauioribus criminibus depoſitione dignis affirmat Nauarrus capit. 25. Summæ num. 73. & cap. 27. num. 154. & num. 248. & 249. ex cap. vltim. de Temporibus ordinat. In quam ſententiam videtur etiam inclinare Maiolus lib. quint. cap. prim. numer. ſexto, & latiùs c. 12. per totum, vbi affert Speculatorem titul. de Diſpenſatione, §. *Iuxta*, & citat plura decreta, vt c. *Teſtimonium*, de Teſtibus cum Gloſſa, & cap. *De his verò*, & cap. *Sacerdotes*, 50. diſtinction. & cap. *Si quis Presbyter*, 14. quæſtion. octau. & ibidem hoc extendit ad crimina non ita grauia, ſed mediocria, ſi publica ſint per euidentiam facti, vel per confeſſionem, aut per ſententiam iudicialem, iuxta c. *Quæſitum*, de Tempo. ord. Vel etiam per publicam infamiam, quæ per purgationem canonicam auferri non po-

Quorundam opinio. Nauarr.

Maiol. Speculat.

Gloſſ.

A tuit. Hæc tamen omnia non conſtanter affirmat, ſed poſt varia, quę generatim dicuntur ab autoribus, concludit, nihil certum poſſe in generali dici, niſi ad particularia deſcendatur. Atque hoc ego veriſſimum cenſeo. Opinor igitur, in eo caſu non incurri propriam irregularitatem, propter quam ſit neceſſaria diſpenſatio poſt peractam pęnitentiam, ſecluſa infamia, de qua poſteà dicemus. Hoc probo, quia nullo iure probatur talis irregularitas.

Improbatur.

5 Iura pro illa opin. allata exponuntur.

Etenim in citato cap. vlt. de Tempor. ord. in primis non eſt ſermo de criminibus in genere, ſed de quatuor in particulari, ſcilicet, homicidio, periurio, adulterio, & falſo teſtimonio. Deinde, excepto homicidio prout ibi etiam excipitur, propter alia non imponitur irregularitas, neque incurri ſupponitur, neque aliquod aliud impedimentum canonicum, vt ſuprà probaui

Cap. vlt. de Têp. ordin.

B Diſputation. 31. ſec. quar. ſed ſolùm ſupponitur, propter huiuſmodi crimen publicum poſſe clericum, qui tale crimen publicè commiſit, impediri ab vſu ordinũ, in quo ius Prælatorũ Eccleſiæ, & prouidentia ab eis adhibenda declaratur, non verò ſpeciale impedimentum ipſo iure incurrendũ imponitur. Multò autem minùs probant alia iura. Nam in dict. c. *Teſtimonium*, non agitur de criminibus, quæ inducunt irregularitatem; ſed de his, quæ ſufficiũt, vt teſtimonium alicuius in iudicio non admittatur: quidquid autem de illis ſit, nullum argumentum à ſimili hic admittimus. Solùm poſſunt ſimilia iura deſeruire ad explicandũ quãdo, & quomodò ex illis contrahatur infamia, & ratione illius irregularitas. Cap. autẽ, *De his*, in ſuperiori ſect. expoſitum eſt, quia nec propriam legem, ſed Rabani ſentẽtiam, nec verbũ, quod indicet pęnã ipſo facto impoſitam, cõtinet. Cap. autem, *Sacerdotes*,

Cap. Teſtimonium, de Teſtib.

C quod potiùs de ſuſpenſione loquitur, in dicta ſectione de Suſpenſione latè tractatum eſt. Vbi etiã expoſuimus c. vlt. 15. quæſt. 8. quod ad hoc etiã allegari ſolet. Caput autem penultimũ ſeu, *Si quis Presbyter*, quod ſuprà citatũ eſt, in primis non eſt Martini Papæ, ſed ſumptũ ex canonib. Martini Epiſcopi Bracharẽſ. Deinde in eo non fertur aliqua pęna ipſo iure, ſed ponitur modus, quo puniendus eſt Presbyter, vel Diaconus, qui ſubticendo peccatum priùs commiſſum, ordines ſuſcepit. Cùm autẽ ibi dicitur, *Si peccauerit*, intelligẽdum videtur non de quolibet peccato (quia incredibile eſt quodcumque peccatũ ante ordinationem cõmiſſum tã ſeuerè puniri) ſed de peccato quod ſuſcipiendis ordinibus impedimẽtũ affert. Vnde in Concilio Neocæſarienſi cap. 9. ex quo videtur Martinus decretũ illud ſumpſiſſe, dicitur, *Si corpore priùs peccauerat, &c.* & de

Cap. Si quis Preſbyter, 15. q. 8.

D alijs peccatis ſecũdum veriorem tranſlationem ſubditur, *Nam reliqua peccata plurimi eſſe ferunt per manus impoſitionem poſſe tolli*, ac ſi diceret, non impediunt ordinationem, ſi de illis pęnitentia agatur. *Peccatum* autem *corporis* ſine dubio eſt aliquis lapſus carnis, & communiter exponitur de fornicatione ex cap. *Qui admiſit*, 15. quæſt. 8. nam fortaſsè olim ſimile peccatum cõmiſſum etiam ante ordinationem presbyterij, Diaconatus puniebatur poſteà in clerico confitente tale delictum, vel de illo conuicto. Sed hoc non eſt nunc in vſu, neque ex tali pęna propria irregularitas colligi poteſt. Quapropter, ſicut ſuprà dixi non incurri ſuſpenſionem propter huiuſmodi peccatum publicum, vt, v. g.

concubinatum

Digitized by Google

cõcubinatum, vel aliquid huiuſmodi: ita in præſenti ſentio non incurri irregularitatem, niſi vel ratione infamiæ, de qua iam dicemus, vel propter aliquod ſpeciale ius, quod ſolùm in delictis ſuprà tractatis inuenitur.

5 Non omittam tamen aduertere, Maiolum in lib. 5. ferè per 40. capita enumerare quampluri-ma peccata, quæ irregularitatem inducunt. Sed de nullo id ſatis probat, præter ea, quæ tractauimus, loquendo de propria & canonica irregularitate: ſed interdum quodlibet impedimentum peccati, aut ſcandali, & alia huiuſmodi, quæ natura ſua reddunt illicitum vſum ordinum, vocat irregularitates. Sæpe etiam quodlibet cenſuræ impedimentum irregularitatem appellat, ſæpiuſque ſuſpenſionem, aut depoſitionem etiam ab homine imponendam, neque amplius probant iura quæ adducit. Quod poſſemus facilè oſtendere diſcurrendo per ſingula: tamen ob vitandam prolixitatem id omittimus, præſertim cùm ex multis exemplis in ſuperioribus tractatis facile ſit de cæteris ferre iudicium.

Plures caſus à Maiolo inter irregularitates nu merari excludũtur.

DISPVTATIO XXXXIIII.

De irregularitate quæ contrahitur ex delicto homicidij voluntarij.

DVPLEX eſt hominis occiſio, vna iniuſta, altera iuſta, & prior eſſe poteſt voluntaria vel directè, vel indirectè tantùm. Illa ergo quæ & iniuſta, & directa voluntate fit, retinuit nomen voluntarij homicidij: quæ autem non ita voluntaria eſt, dicitur caſualis, habetque aliquam rationem homicidij, ſi indirectè ſaltem voluntaria ſit: quod ſi contingat eſſe omnino inuolũtariam, dicetur ſimplex occiſio hominis merè caſualis, nam homicidium abſolutè, peccaminoſum actum ſignificare ſolet. Voluntaria vero hominis occiſio duplici titulo poteſt eſſe iuſta, ſcilicet ratione defenſionis, aut publicæ poteſtatis & cauſæ. Vnde quadruplex conſurgit hominis occiſio ſeu materiale homicidiũ, ſcilicet voluntarium, caſuale, defenſiuũ, punitiuum, & ex omnibus conſurgunt irregularitates, quæ hic ſigillatim tractandæ ſunt, propter connexionem quam inter ſe habent: ſimulque de mutilatione dicemus, quia eiuſdem ſpeciei eſt licèt imperfectè illam participet.

SECTIO I.

Quæ voluntas in præſenti materia neceſſaria ſit ad homicidium voluntarium.

1 SVpponimus ex homicidio voluntario contrahi irregularitatem, id enim paſſim habetur in iure, diſtinct. 50. & tit. de Homicidio, per multa capita. Vt autem modus huius irregularitatis intelligatur,

Regula generalis.

A explicare oportet, quæ voluntas, & quæ actio ad voluntarium homicidium iuxta conſuetudinem iuris ſufficiat, hinc enim reſolutio huius diſputationis pendet, vt rectè Caiet. notauit 22. quæſtione 64. articulo ſeptimo. In præſenti ergo quæſtione certum in primis eſt ad hanc irregularitatem eſſe neceſſariam voluntatem directam & perfectam homicidij: nam in iure irregularitas homicidij voluntarij multum differt à caſuali, vt patet etiam ex Trident. ſeſſ. 14. capit. ſeptimo de Reformat. Differentia autem ſolùm eſſe poteſt in voluntate directa, quæ neceſſaria eſt ad voluntarium homicidium, & nõ ad caſuale, vt ex eiſdem iuribus conſtat, & ex his quæ congerit Couarr. relectione de Homicid. par. 2. initio.

Caiet. *1. Cõcl.* *Concilium Trident.* *Couar.*

2 Difficultas verò ſupereſt, an requiratur voluntas expreſſa occidendi hominem. Nam Couar. B ſuprà negat eſſe neceſſariam, ſed ſatis eſſe putat quod quis directè intendat alium percutere, & vulnus iniurioſum, vel nociuum illi inferre: nã, licèt non intẽdat lethale vulnus, vel potiùs quã-uis intendat illud non inferre; ſi tamen de facto intulit vulnus lethale, & ſequuta eſt mors, tale homicidium directè voluntarium cenſendum erit. Non caret tamen hoc dubitatione: nam illud ſolùm dicitur homicidium voluntarium, quod directè ac perfectè voluntarium eſt. Quod videtur explicari illo verbo, *Per induſtriam, vel per inſidias*, in capit. 1. de Homicidio ex verbis Exod. 21. & in cap. *Sicut dignum*, §. 1. eodem tit. expreſsè dicitur. *Qui animo occidendi.* Et eiſdem modis loquuntur leges ciuiles. Sed perfectũ voluntarium non eſt, niſi vbi effectus ipſe expreſsè & in ſe eſt volitus, vt conſtat ex 1. 2. quæſt. 6. art. 1. & 3. & quæſt. 76. art. 4. vbi D. Thom. ait, *Cùm* C *aliquid non cognoſcitur eſſe peccatum, non poſſe dici quod voluntas per ſe & directè feratur in peccatũ.* Sic ergo in præſenti dici poteſt homicidiũ quod ſequitur ex actione, quæ non fuit cognita vt occiſiua, neque vt talis fuit volita, non poſſe dici per ſe & directè voluntarium, quia voluntas tunc non fertur directè & per ſe in ipſum homicidium: ergo tale homicidium non erit ſimpliciter voluntarium: Et confirmatur, nam id, quod eſt voluntarium tantùm in cauſa, eſt ſolùm indirectè voluntarium etiamſi effectus ſequatur per ſe ex tali cauſa, imò tunc maximè intercedit hoc voluntarium: nam ſi effectus ſequatur merè per accidens, vix poteſt eſſe voluntarius, vt ſentit D. Thom. ſuprà, & 1. 2. quæſt. 20. art. 5. Sed in eo caſu homicidium tãtum eſt voluntarium in cauſa ſcilicet, in percuſſione, cùm in ſe non D fuerit intentum: ergo. Confirmatur ſecundò, nam repugnat eundem euentum ſimul eſſe directè voluntarium, & directè nolitum: ſed in eo caſu non ſolùm quis non intendit occidere, ſed etiam intendit non occidere, & conſequenter intendit ita moderari actionem, vt non occidat: ergo, quamuis poſteà ſequutum fuerit homicidium, nõ poteſt dici directè voluntariũ, cum expreſsè fuerit nolitũ. Confirmatur tandem ex c. vlt. de Homicidio in 6. vbi qui famulo mandat vt alterum percutiat, non verò occidat, ſi famulus mandatum excedat, & occidat, dicitur manere irregularis: & redditur ratio, *Cùm mandando in culpa fuerit, & hoc contingere poſſe debuerit cogitare.* Ex quibus verbis colligitur, illud homicidium non eſſe directè voluntariũ, ſed indirectè in cauſa quã debuit, & potuit vitare: idem ergo

An requiratur volũtas expreſſa occidẽdi ad irregul. hanc. *Couar. 1. Opin. Impugnatur.* *D.Thom.*

Digitized by Google

erit, etiamſi quis per ſe ipſum alium vulneret, ſi
tamen id faciat ſine propoſito occidendi. Et D.
Tho. 2. 2. quæſt. 64. art. 8. ad ſecund. planè ſentit
in ſimili caſu tantum eſſe homicidium volunta
rium indirectè.

Quæſtionis reſolutio.

3 PRo reſolutione aduerto, triplicem volunta
tem poſſe hic interuenire, vna eſt occidendi
expreſsè, & de hac nulla eſt dubitatio quin ſuffi-
ciat. Secunda eſt definita non occidendi, ſed dire
cta vulnerandi abſque vulnere lethali. Tertia
erit indefinita percutiendi, vulnerandi, aut me
vindicandi. Deinde oportet diſtinguere forum
conſcientiæ, quod veritate rei innititur, ab exter
1. Cõcl. no, quod ſæpe vtitur præſumptione. Dico ergo
primò, abſolutè illud ſolum dicendum eſſe in
præſenti materia homicidium voluntarium,
quod ex propoſito occidendi fit. Hoc mihi pro-
bant omnia ſuperiùs adducta, quibus addo ver-
Cõc. Trid. ba Concilij Tridentini ſeſſ. 14. cap. 7. ibi, *Qui ſua*
volũtate homicidium perpetrauerit, & infrà, *Si ve-*
rò homicidiũ non ex propoſito, ſed caſu, &c. Ex qui-
bus verbis conſtat, illud appellari homicidium
voluntarium, quod ex propoſito fit: dicitur autẽ
homicidium factũ ex propoſito, quod fit ex vo-
luntate occidendi, nam ibi nõ eſt ſermo de alio
propoſito: ergo hæc volũtas neceſſaria eſt ad ho-
micidium ſimpliciter voluntarium. Hoc etiam
confirmant iura ciuilia, in quibus non dicitur
homicidium abſolutè voluntarium, niſi interce
dat dolus, vt patet ex l. *In lege*, ff. Ad legem Cor-
neliam, dolus autem non eſt niſi animus occi-
dendi, vt conſtat ex l. 1. §. 1. & ex l. *Diuus* eod. tit.
Quibus locis aiunt iuris interpretes, quoties ſim
pliciter ſermo eſt de pœna homicidæ, intelligen-
dum eſſe illum, qui tali dolo & voluntate homi
cidium committit: quia ille eſt tantùm homici-
da ſimpliciter iuxta commune ius, & quia pęnæ
reſtringendæ ſunt. De quo latè Antonius Go-
Anton. Gomez. mez Tom. 3. Variarum cap. 3. num. 15. & ſequẽ-
Salzedo. tibus. Imò addit Salzedo cap. 94. in Practica ad
homicidium volũtarium, prout in hac materia
ſumitur, requiri quòd deliberato animo, & ini-
to conſilio fiat: nam ſi ex rixa repentè orta, vel
ex inimicitia ob iniurioſa verba ſubditò contra-
cta homicidiũ perpetretur, caſuale putat eſſe, nõ
Didacus Perez. voluntarium. Et citat Didacum Perez in lib. 8.
Ordinamenti. tit. 13. num. 256. in Rubrica. Sed
hæc nimia ampliatio & extenſio mihi videtur:
quanquam enim rixa ex tempore ſuborta ſit, po
teſt quis libera voluntate directè intendere mor
tem alterius: ergo tale homicidium eſt in ſe dire
ctè voluntarium, & ſub hac appellatione in iu-
re comprehẽditur, niſi fortaſse induat rationem
defenſionis, cuius alia eſt conſideratio infrà tra-
denda.

Ex hac verò regula ſequitur, quando aliquis
4 Coroll. vulnerat alium directa voluntate percutiẽdi ſeu
vulnerandi, tamen cum propoſito non occiden-
di, quamuis mors ſequatur, illud non eſſe homi-
cidium voluntarium in rigore & in conſcientia,
in qua de tali propoſito conſtare poteſt. Quod
ſecus eſt in foro exteriori, & ideo in illo conie-
cturis & ſignis agitur, quæ ex circumſtantijs; vt
ex inſtrumento quo percuſſit, ex loco, modo, &
occaſione deſumuntur, & in dubio ſemper præ-
ſumitur contra occidentem, vt latè Antonius
Gomez ſuprà. Aliquando verò neceſſarium eſt
A eiſdem coniecturis vti in foro animæ, maximè
ad diſpenſationem vt quando ipſemet occidens
neſcit explicare intentionem ſuam. Et præſertim
quando habuit animum percutiendi, neque ex-
preſsè includendo vſque ad occiſionem neque
etiam excludendo aut limitando: ſed indifferen
ter abſolutè volendo percutere aut vulnerare:
tunc enim circunſtantias cõſiderare neceſſe eſt,
nam ex eis pẽdet cognitio cauſæ, quæ ad occiſio-
nem hominis applicata fuerit. Nam ſi illa ſit
proxima, & ita efficax, vt ex illa moraliter ſequi
ſoleat mors, tunc homicidium illud cenſendum
erit ſimpliciter voluntarium: in quo caſu proce-
det prior ſententia ex Couar. citata: nam velle
talem cauſam, perinde eſt ac velle effectum: nã ſi
quis directè vult applicare ignem ſegeti, ſatis di-
rectè vult incendium: & qui vult propinare ve-
B nenum, quod ſcit eſſe mortiferum, ſatis directè
vult mortem, etiamſi fingat ſe nolle. Sic ergo
qui enſe vult percutere abſolutè, in quacunque
parte poteſt, & quomodo poteſt, & hoc modo
occidit, tale homicidium voluntarium eſt, quia
moraliter idem eſt velle talem cauſam proxi-
mam, & velle effectum. Quod ſecus erit quan-
do vtens eodem inſtrumento, directè procurat
non percutere ita vt vulneret, vel non in parte
periculoſa: tunc enim ſi aliud eueniat, pręter in-
tentionem erit, & excuſabitur à ratione homici-
dij voluntarij in dicta proprietate. Idemque à
fortiori erit, ſi inſtrumentum ex ſe non erat aptũ
ad inferendam mortem: & ſimili modo poterũt
aliæ circunſtantiæ conſiderari.

Dico ergo ſecundò. Ad hanc irregularitatem
neceſſariam eſſe expreſſam ac directam, imò & 5 2. Cõcl.
ſpontaneam voluntatem occidendi, in actu ſi-
C gnato (vt ſic dicam) vel exercito. Dicitur enim
tali voluntate fieri, quando vel mors ipſa eſt ita
intenta, vel ſaltem actio illa, quæ eſt cauſa proxi-
ma, & moraliter per ſe, & ineuitabilis mortis,
vt ſatis explicatum eſt: quia velle talem actionẽ
reuera eſt velle inferre mortem in actu exercitò
(vt ſic dicam) quamuis in actu ſignato & expreſ-
ſo non concipiatur. Dixi autem voluntatẽ hanc
debere eſſe ſpontaneam, vt excluderem volunta
tem ſe defendendi, quæ in hac materia ſolet dici
neceſſaria: & licet in ea aliquando excedatur,
etiam peccaminoſè, effectus ex illa ſecutus non
eſt voluntarius, prout nunc loquimur, ſed alte-
rius rationis, vt infrà videbimus. Adde, ſub no-
mine mortis mutilationem etiam comprehen-
di, iuxta dicenda ſect. ſequente.

D

SECTIO II.

Vtrum ad hanc irregularitatem neceſſarius ſit ef-
fectus mortis vel mutilationis.

CErtum eſt, ſolam volũtatem internam 1
non ſufficere, ſi in actum exteriorem
nõ prodeat, vt in principio huius ma-
teriæ dictũ eſt, & patet ex cap. vlti. 15.
q. 1. Dixerunt autẽ quidam, fieri aliquem irregu 1. Opin.
larem, ſi animo occidendi vulnera intulit, vel,
quod in ſe eſt, fecit ad occidendum, quãuis mors
non fuerit ſubſequuta. Ita Gloſ. vlt. in cap. *Perni* Gloſ.
tioſè, de Pœnit. d. 1. & probat ex c. *Si cui*, ead. diſt.
vbi Auguſtin. ait. *Qui tentauit facere adulterium*,
non

Digitized by Google

non minus eſſe reum, quam ſi in ipſo facto deprehen- A
Hugo. *deretur.* Idem tenuit Hugo in c. *Si quis*, d. 51. Spe-
culator tit. de Diſpẽſatione §. *Iuxta*, verſ. *Sed quid*
Maiol. *de Iudice?* Et Maiolus lib. 5. c. 48. nu. 5. qui ita de-
clarat hanc ſententiã, vt nec ſola voluntas inte-
rior, nec quælibet exterior actio ordinata ad oc-
cidendũ ſufficiat ad irregularitatẽ inducendam,
niſi ſit actio proximè ordinata ad occiſionem,
qualis eſt vulneratio, nam hanc cenſet ſufficere,
etiamſi non ſequatur mors. Fundamentum eſt,
quia in atrociſſimis delictis attentatio, licèt non
ſortiatur effectum, eandem pœnam meretur: in
hoc enim ſenſu dicitur in l. *Diuus*, ff. de Sicarijs,
In maleficijs voluntas ſpectatur, non exitus, Et in l.
In lege. Dolus pro facto accipitur: nam ibi dolus
non ſignificat ſolam internam voluntatem, de
hac enim non iudicat ciuile ius, ſed volunta-
tem, quæ exteriùs ſe prodit in tentando homi-
cidio, de quo in particulari ibi ſermo eſt. Et ge- B
neratim de omnibus atrocibus delictis id tradit
Bald. Baldus in l. *Si fugitiui*, Cod. de Seruis fugitiuis.
Sed hæc irregularitas, de qua agimus, eſt pœna
homicidij: ergo incurritur per homicidium pro-
ximè attentatum, etiamſi in re non ſequatur. Et
confirmatur, quia ſe tentat occidere, & ſic ſibi
vulnera infert, vel laqueo ſe ſuſpendit, quamuis
ab alijs præuentus, & impeditus ſit ne conſum-
met ſuam mortem, irregularis manet, cùm ex-
communicationem ipſo facto incurrat.

2 Cõcluſ. Dicendum nihilominùs eſt, irregularitatem
hanc non incurri, non ſubſequuto effectu homi-
cidij, quocunque modo etiam miraculoſo impe-
diatur, præterquàm in caſibus à iure expreſſis.
Eſt communis, & mihi certa ſententia, quam la-
tè probaui ſuprà tractando de Cenſuris in com-
muni, eademque eſt ratio de irregularitate ex de-
licto: & in hoc delicto, ac in cæteris. Eſt autem C
generalis ratio, quia pœna ipſo iure impoſita nõ
incurritur, niſi per delictum cõſummatum, nec
ſufficit inchoatum, etiamſi peruenerit ad actũ
Abb. propinquum, vt notauit Panormitanus in c. 1.
de eo qui mittit in poſſeſſionem, nu. 13. citans
Io. Andr. Ioãnem Andream in regul. *In pœnis*, de Regul.
iuris in 6. ex qua regula id ſufficienter probatur,
quia pœnæ non ſunt extendendæ, ſed coarctãdæ
ad proprietatem verborum legis. Sumi etiã po-
teſt optimum argumentum ex cap. *Perpetuò*, de
Electione in 6. Item ex c. 1. de Homicidio in 6.
ibi, *Quanquam mors forſitan ex hoc non ſequatur.*
Nam, quia ibi Pontifex voluit extendere pœnã
ad homicidium intentatum, etiam non ſequu-
to effectu, ideo id expreſſit ſignificans, vbi hoc
non exprimitur, non habere locum talem exten-
ſionem. Atque hæc ſententia communiter rece-
D. Thom. pta eſt: ſumitur ex D. Thom. 1. 2. quæſt. 20. art. 5. D
ad 4. iuncta doctrina eius in 2. 2. quæſt. 64. art. 7.
ad 3. & art. 8. ad 2. Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 1.
Syluest. art. 4. & in 4. d. 25. quæſt. 1. art. 3. Syluestro ver-
Armil. bo *Homicidium*, 3. num. 2. Armilla verb. *Irregu-*
Nauar. *laritas*, num. 2. Nauar. c. 27. num. 223. Couar. in
Couar. Clement. *Si furioſus*, 2. par. in princ. num. 5. vbi
Antonin. alios refert Antonino 3. p. tit. 28. c. 2. Panormit.
ſuprà, & in cap. 1. Qui clerici, vel vouentes.

Extenditur irregularitas ad mutilationem.

3 DIxi autem, *præterquam in caſibus à iure ex-
preſſis*, quia, ſicut negatio in præſenti eſt
ſufficiens cauſa negationis, ita & affirmatio af-
firmationis.. Et per ſe manifeſtum eſt potuiſſe

A ius extendere hanc irregularitatem ad aliquam
percuſſionem, quæ ad homicidiũ nõ perueniat.
Prima ergo, & præcipua extẽſio eſt, ſi mutilatio
fiat, illa enim ad irregularitatẽ ſufficit c. *in Ar-
chiepiſcopatu*, de Raptor. Clem. vnic. de Homic.
tunc autem cõſtat, non incurri irregularitatem
propter intentatum homicidiũ: nam licèt quis
percutiat animo mutilandi tantùm; & non oc-
cidendi, irregularis fiet, quia talis irregularitas
non incurritur titulo homicidij, ſed præcisè cau-
ſa mutilationis; neque alia intentio, ſeu dolus in
iure poſtulatur. Atque ita talis caſus non eſt pro-
priè exceptio à prædicta regula, quia hæc reuera
nõ eſt irregularitas homicidij, ſed alia diſtincta,
quæ cum illa cõiungitur propter ſimilitudinem
culpæ: nam licèt differant, vt perfectum & im-
perfectum, in iure æquiparata; ſunt quoad pœ-
nam irregularitatis, vt Gloſſa notauit in dict.
B Clement. verb. *mutilat*, vbi alia iura allegat.

Refert autem non parùm hanc eſſe æquipa- 4
rationem, & non identitatem, ſeu (quod idem Diſcrimẽ
eſt) has irregularitates eſſe diſtinctas, & non ean- inter irreg.
dem, vt intelligamus, nõ omnia, quæ iura diſpo- ex homic.
nunt circa irregularitatem homicidij volunta- voluntario,
rij, extendi ad mutilationem voluntariã. Quod & mutila-
notauit Congregatio Cardinalium in reſpõſio- tione.
ne quadam circa ſeſſ. 24. Concilij Trident. c. 6.
de Reform. in quo diſpenſatio irregularitatis ho-
micidij volũtarij reſeruatur Summo Pontifici;
declarauit autem Cõgregatio, illam reſeruatio-
nem non extendi ad diſpenſationem irregulari-
tatis ex mutilatione voluntaria occulta, ſed con-
cedi Epiſcopo ex vi illius Decreti. Quia reſerua-
tio illa ad rigorem pertinet, & ideo extendi non
debet ad caſum nõ expreſſum, cũ diuerſus ſit, &
minus grauis, & acerbus, quia homicidiũ ſimpli-
C citer odioſius eſt quam mutilatio. Vnde pro re-
gula cõſtitui põt, ea, quæ iura diſponũt de irregu-
laritate pro homicidio, ſi ad lenitatem, vel ali-
quam pœnæ diminutionem pertineant, extendi
ad irregularitatem mutilationis: quia fauores
ſunt ampliãdi, & à fortiori ſufficiẽter cõſtat hãc
fuiſſe mentẽ legiſlatoris: Si verò pertineãt ad ri-
gorem, non eſt admittenda extenſio ad mutila-
tionem, niſi in ipſo iure fiat, propter rationem
dictam. Secùs verò eſſet de iure diſponente ali-
quid circa ſolam irregularitatem mutilationis:
nam, ſi illud rigorem contineat, extendendum
eſt ad homicidium non propter argumentum à
ſimili, aut à minori ad maius quomodocunque:
ſed propter argumentum à parte ad totum, nam
homicidium mutilationem, vel formaliter, vel
eminenter continet: è contrario verò, ſi fauo-
rem contineat, non erit extendendum, quia di-
D minuta pena in minori ſeu partiali delicto, non
ſequitur diminui maiori ſeu totali.

Ex qua doctrina colligitur, regulam ſuperiùs 5
poſitam in homicidio, à fortiori habere locum Coroll.
in mutilatione, non enim ſufficiet intentata
vel inchoata ad irregularitatem inducendam,
niſi conſummata ſit. Quod adeo verum repu-
tant Doctores, vt aſſerant, etiamſi membrum
aliquod ita vulneretur, vel lædatur, vt inutile
reddatur ad miniſterium ſuum, non incurri ir-
regularitatem, niſi abſcindatur. Ita Panormi- Panorm.
tan. in c. 1. Qui clerici vel vouentes, num. 9. vbi
alios refert, & adducit cap. *Sicut vrgeri*, 1. quæſt.
1. propter illa verba, *Vt ſi cuius manus eſſet arida,
verum quidem eſſet membrũ*, quæ tamẽ apud Au-
guſtinum, ex quo referuntur, non inueniuntur.

Felin. *Nauarr.*

Eandem opinionem ſequitur Felinus inferens alios in c.*Cùm illorum*,de Sent.excom.num.11. Nauarr.nu.206.& nu.219. & 223. Ratio autem eſt,quia non eſt ſimpliciter mutilatio, ſed membri debilitatio, quæ eſt res longè diuerſa. Vnde, cùm iura duo exprimãt, ſcilicet, homicidium, & mutilationem.& tertium taceant,ſcilicet,debilitationem membri,argumentũ eſt illud non comprehendere,iuxta c.*Nonne*,de Præſumptionibus,cum ſimilibus.

Obiectio ſoluitur.

Dices,æquale nocumentum videtur,ita debilitare membrum,vt inutile reddatur, ac imputare illud. Reſpondetur, licèt fortè culpa æqualis ſit, tamen effectum ſimpliciter non eſſe eundem,quòd ſatis eſt vt pœna non extendatur. Addo etiam,nec nocumentũ eſſe ęquale, quia ſaltem deformitas æqualis non eſt. Cõtrariũ nihilominùs ſenſit idem Panorm. in cap.*Cum illorum*, de Sent.excõ.nu.8. quem Syl-ueſt. & Angel.ſecuti ſunt. Sed non eſt recedendũ à priori ſententia, nam hæc nullo vero fundamento nititur, Panormitanus cum ibi ait, in Clementina vnica de Homicidio diſtingui mutilationem,& truncationem, & hanc poſteriorem eſſe totalem membri abſciſſionem, vel diminutionem, illam verò eſſe talem membri debilitationem,quæ eius munus impediat ſine abſciſione, & vtramque ſufficere ad irregularitatem. Hoc verò totum falſum eſt, quia neque in textu habentur illæ duæ voces, neque in latino rigore aliud ſignificat mutilare quàm truncare, vel abſcindere,aut diminuere membrum. Quomodo autem poſſent illæ duæ ſententiæ Panormitani in concordiam redigi infrà ſignificabo.

6 Quæ abſciſſio ad mutilationem ſufficiat. 1.cõcluſ. *Nauar.* *Abbas.*

Nonnulla verò hic declaranda ſuperſunt. Primum eſt, quæ nam abſciſſio ad mutilationem ſufficiat. In quo certum eſt, non ſufficere ſanguinis effuſionem, quantumuis copioſam, & cum multis vulneribus. Ita Nauar.num.223.& Abbas in ca.1.Qui clerici vel vouentes num.8. Quia ſola vulneratio, & ſanguinis effuſio non eſt mutilatio in verbi rigore & proprietate,quæ tenenda eſt.

Martini V. priuilegiũ exponitur.

Neque obſtat.quòd Martinus V. cõceſſit priuilegium quibuſdam religioſis diſpenſandi in irregularitate ex homicidio,mutilatione, & enormi ſanguinis effuſione, vt conſtat ex cõpendijs:quia illa tertia particula vel addita eſt ad tollendos ſcrupulos, vt non eſt ſumẽda per ſe ſola, ſed coniuncta cum alijs : quia quò mutilatio,vel mors facta eſt cum maiori ſanguinis effuſione,ſeu multiplicatione vulnerũ,eò eſt irregularitas difficiliùs diſpenſabilis.

2.cõcluſ.

Deinde,etiãſi pars aliqua carnis abſcindatur, nõ incurritur irregularitas,quia illa etiã nõ eſt mutilatio:nã mutilare ſignificat propriè mẽbrum aliquod abſcindere:caro autẽ non eſt membrum.

Mẽbrũ quod dicatur. *Abb.* *Bartol.* *Bald.* *Nauarr.* Cõis ſententia.

Diſputãt autem latè Iuriſperiti quid nomine membri intelligatur in ſtatuto puniente mutilationem, aut membri abſciſſionem,vt videre licet in Panormitano in d.c.*Cùm illorum*,& in c.1.Qui clerici vel vouentes nu.10. & Bartol.in l.2.ff.de publi. iudic. Bald. in l. *Data opera*, Cod. Qui accuſare non poſſunt,colum.12.& Nauar.ſuprà nu.206. Qui omnes concludunt membrum in corpore humano appellari partem illam, quæ eſt quaſi integrum inſtrumentum proximum alicuius actionis, vt manus, pes,oculus, non verò partes aliquæ talium membrorum, & hanc regulam ſequuntur communiter Summiſtę,vt videre licet in Sylueſt.*Homicidiũ*,3.nu.6. & Angelo Homicidium 5.n.6.

Sylueſt. *Angel.*

Vnde in c.*Expoſuiſti* de Corpore vitiatis, cum altera manus deeſt, dicitur ſimpliciter mutilatus. In c.autẽ 2. de Clerico ægrotante,ille,cui media palma manus cum duobus digitis abſciſſa fuerat,non dicitur truncatus mẽbro, ſed recepiſſe membri debilitatem, & deformitatem: ergo propriè membrum ſolùm eſt tota manus: & eadem eſt ratio de cæteris. Cui conſonat illud Pauli ad Rom.12. *In vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent;* quia membrũ dicitur quod aliquem actum habet,vt idem Apoſtolus latè deſcribit 1. ad Corint. 12. Conſonat etiam illud Gregorij quod refertur in c.1.d.89. *Varietas membrorum per diuerſa officia, & robur corporis ſeruat,pulchritudinem repræſentat.* Ratio iuxta materiæ capacitatem reddi poteſt,quia,licèt hęc vox æquiuoca ſit,& iuxta Philoſophiam quælibet pars heterogenea ſoleat membrum appellari, tamen in materia morali non poteſt ſumi cum illa amplitudine,aliàs qui vnguem cum illa parte digiti amputaret,irregularis fieret: quòd veriſimile non eſt, nec conſentaneum iuri, vt colligi poteſt ex c.1.& vltim. de Corpore vitiatis. Ergo aliqua moralis regula eſt conſtituenda; hęc autem nulla apparet certior quam prędicta.

Rom. 12. *Greg.*

7 Aliorũ ſentẽtia. *Caiet.* *Soto.*

Nihilominùs aliqui Theologi ab hac ſententia diſceſſerunt, vt videre licet in Caiet.2.2.q.65. art.1. & alijs modernis ibi,& Sot.lib.5.de Iuſtitia,q.1.a.1.qui aſſerũt nõ eſſe de ratione mẽbri, in ordine ad mutilationem & irregularitatem, vt per ſe habeat aliquẽ actum vel officium: ſed ſatis eſſe, vt ſpecialem cooperationẽ habeat ad officium membri principalis. Fundamentũ eſt, quia eunuchus inter mutilatos numeratur in iure,vt ſumitur ex c.*Ex parte*,cum ſequentibus, de Corpore vitiatis, & ex multis decretis d. 55. & tamen eunuchus non caret aliquo mẽbro,quod per ſe valeat aliquod munus exercere in corpore abſque conſortio alterius. Item, quia digitus etiam in ordine ad mutilationem videtur eſſe membrum tum quia quamuis digitus non poſſit ſine conſortio manus operari, tamen ſæpe habet aliquid proprium in actione manus, vt patet in muſica,ſcriptura, & ſimilibus, tum etiam quia aliàs abſcindens digitũ alteri non maneret irregularis, quod falſum videtur, quia multum diminuit integritatem corporis alterius. Vnde concluditur ratio, quam attingit Caietan. quia mẽbra corporis dicũtur illa ex quibus conſurgit integritas corporis organici: ergo quælibet pars organica,qua ablata non manet corpus integrũ iuxta moralem æſtimationem, & communem loquendi modum, habet rationẽ membri in ordine ad mutilationem: huiuſmodi autem ſunt, digitus,& ſimiles partes. Accedit,quod alia opinio nõ habet firmum fundamentum,quia omnia ſuperiùs adducta rectè accommodantur etiã his membris, quæ ſunt partes aliorum membrorum principalium: vnde non repugnat aliquid eſſe membrum,et eſſe partem membri,ſeu membrum membri. Et hoc inſinuaſſe videtur Gloſſa in cap.*Cùm illorum*,de Sent.excom.verb. *Mutilationem membri*,dicens in ſimili cauſa non eſſe diſtinguendũ inter membrum & membrũ.

Gloſſa.

8 Iudiciũ ĩter duas poſitas ſentẽtias fertur.

Inter has ſentẽtias hæc poſterior abſolutè probanda videtur,quod ad irregularitatẽ attinet:nã diſputatio phyſica quid mẽbrũ ſit; vel iuridica quæſtio quid nomine membri in legibus pęnalibus ſit intelligendũ,non vidẽtur in præſenti neceſſariç: nã iura canonica ad hanc irregularitatẽ

vel

Digitized by Google

vel non requirunt mutilationẽ membri, ſed abſolutè mutilationem, vt patet ex dicta Clemẽt. Eſt autem mutilatio ſimpliciter, ſi principale membrum notabiliter minuatur, licèt non totũ abſcindatur, iuxta Latinam illius verbi proprietatem: vel certè ſi alicubi canones mẽbri faciunt mentionem, membri diminutionem ſufficere indicant, vt patet c. 1. de Clericis pugnãt. in duel. ibi. *vel membrorum diminutio*, ad quod faciunt, quæ adducit Felin. in cap. *Cùm illorum*, de Sent. excom. nu. 3. Exemplisq; declaratur: nam quis dicat ad irregularitatem nõ ſatis eſſe digitos vel dimidiam partem vtriuſque manus abſcindere? Item qui aurem abſcindit, planè videtur fieri irregularis, quidquid ſit an illa pars per ſe ſit mẽbrũ vt vult Caſtro, vel pars principalis organica: vtroque enim modo illa eſt grauis mutilatio corporis. Itaque ad mutilationem ſatis eſſe videtur quod ſit vel integra abſciſſio, vel grauis diminutio alicuius principalis membri. Dicitur autem grauis diminutio non omnis illa, quæ ad peccatum mortale ſufficit, quia poteſt eſſe grauis culpa, & non grauis mutilatio, vt abſcindere partẽ digiti ex ſententia omnium non ſatis eſt ad irregularitatem, quamuis ſine dubio mortale peccatum ſit, debet ergo iſta diminutio eſſe notabilis: quæ autem talis ſit, ex communi æſtimatione, & deformitate, ac impedimento ad has actiones pẽſandum eſt. Quod ſi res dubia fuerit, arbitrio Ordinarij relinquitur iuxta Innoc. Hoſtienſ. & alios in dict. c. *Cùm illorum*, & in eo dubio inclinandũ eſt in fauorem legis, & irregularitatis, cæteris paribus, quia ſupponitur certa mutilatio.

Alinus.

9 An abſciſſio vnius auriculæ ſufficiat ad hanc irregul. Salzedo. Nauar.

Ex his definiri poſſunt particularia dubia, quæ ad ſimilium diſſolutionem deſeruient. Primum eſt, an abſciſſio vnius auriculæ ad irregularitatem. Couar. enim negat, & ſequitur Salzedo in Practica cap. 99. quia auricula non eſt membrũ, nec illius abſciſſio eſt grauis mutilatio. Cõtrarium tenet Nauar. num. 223. quia licèt non ſit membrum auditus: tamẽ eius abſciſſiò inducit magnam deformitatem in parte ſuperiori, & publica. In quo non videtur conſequenter loqui, quia deformatio non ſufficit ſine mutilatione. Sed nihilominus ſentẽtia eſt veriſimilior: quia reuera illa eſt mutilatio iuxta doctrinam datam quia auris multum præſtat ad organũ auditus. Vnde cõſiderata vlterius deformitate, quam inducit, videtur eſſe ſatis grauis diminutio integritatis corporis humani. Simile dubiũ eſt de vno digito, & communiter non reputatur ſufficiens eius abſciſſio, quod eſt veriſimile, ſi ſit alter ex duobus minimis, de quolibet autem aliorũ mihi videtur res ſatis grauis, & ad minimũ dubia, & diſpenſatione indigens. Solet etiam dubitari de abſciſſione mãmillæ in fœmina: nam Salzedo ſuprà id etiam negat ſufficere. Quod ego verum non exiſtimo: quia reuera eſt mutilatio grauis, non minor quam abſciſſio in viro: non enim minus graue eſt organum lactis fabricatum in fœmina, quàm ſit in viro organum ſeminis: imò iuriſperiti mãmillam in fœmina abſolutè dicũt eſſe membrum principale, vt patet ex Felino dicto num. 3. & Baldo in l. *data opera*. C. qui accuſare non poteſt.

Quid de abſciſſione vnius digiti.

De mãmilla fœminæ,

10 Aliud dubium eſt, an fiat quis irregularis mutilando ſe ipſum, ad quod affirmanter reſpondendum eſt, & addendum, quoties aliquis fit irregularis mutilando alium, fieri etiam mutilando ſe ipſum eodem modo: è contrario verò aliquam ſui mutilationem ſufficere ad irregularitatem, quæ in alio facta non ſufficeret. Vbi oportet diſtinguere mutilationem paſſiuam ab actiua: prior enim pertinet potius ad defectus corporis, de quibus ſuprà, & per ſe ſolùm requirit deformitatem, & debilitatem ad miniſtrãdum, & ideo percutiens alterum interdum facit illum irregularem, licèt ipſe non fiat, vt notauit Nauar. num. 206. & 219. quia poteſt reddere alium ineptum ad miniſterium ſine mutilatione; & ſimiliter è contrario poteſt interdum mutilator fieri irregularis, & non mutilatus, vt in eunucho per iniuriam patet, vel ſi duo digiti pedis abſcindantur. Qui ergo mutilat ſe, vtroque modo fiet irregularis, vel actiuè ſi mutilatio per ſe ſufficiat, quia iura abſolute de mutilante loquuntur, vel paſſiuè ſi ſe reddat deformem, vel ineptum ad miniſterium. Aliquando etiam minor ſui mutilatio ſufficit iuxta Innoc. Epiſt. 4. & Concil. Tribur. ca. 33. & habetur c. 6. diſt. 55. vbi dicitur: *Qui partem digiti cuiuſcunque ſibi ipſi volens abſcindit, hunc ad clerum canones non admittunt*, quæ mutilatio in alio facta ex ſententia omnium non ſufficeret; quia in mutilante ſe ſpecialis atrocitas conſideratur, *quæ ſibi ipſi auſa eſt ferrum inijcere*, vt Innoc. dicit.

Nauarr.

Innoc.

11 An, qui membrũ impeditum alteri abſcindit, irregularis fiat.

Tertiò quæri poteſt an maneat irregularis, qui membrum aridum, vel impeditum alteri abſcindit. Et eſt ratio dubij, quia illa non videtur grauis læſio, quia membrum inutile quaſi nihil reputatur, imò ſi ſit aridum, reuera non eſt membrum, licèt appareat. In contrarium verò eſt, quia is, qui membrum tantùm debilitat non eſt irregularis, vt ſuprà dictum eſt: ergo neceſſe eſt, vt qui membrum debilitatum poſteà abſcindit, maneat irregularis: aliàs poſſet quis mutilari à duobus, nullo illorum irregulari manente, quod videtur fieri non poſſe. Reſpondeo, aliud eſſe quod membrum ſit omnino aridum, ideſt, mortuum, aliud verò quòd ſit debilitatum ſeu inutile ad ſuum munus exercendum. Nam, ſi ſe habeat priori modo, truncatio illius non videtur eſſe mutilatio corporis humani, ſed hæc potius cenſeri poteſt tunc facta, quando ita fuit membrum læſum, vt ex vi talis læſionis deſierit anima hominis informari, quia licèt exterius fortaſſe non appareat truncatio (quod vix poteſt contingere) tamen ſubſtantialiter facta eſt, eamque cenſeo ſufficere ad irregularitatem inducẽdam; nec priùs de hac læſione locuti ſumus, ſed de ſola membri debilitate. Atque ita poſſent dicta Panormitani ſuprà citata conciliari. Nam qui mẽbrum, v. g. occultum ita lædit, vt ex vi læſionis omnino areſcat & exſiccetur, quamuis nullam partem abſcindere uidetur, irregularis manet, quia ſubſtantialiter, ut ſic dicam, mutilat, nam relinquit corpus uno membro principali priuatum. Et hoc ſignificaſſe uidetur Syluest. *Homicidium*, 3. q. 3. uerſ. 3. & Angel. *Homicidium*, 5. nu. 5. Maiol. cum alijs quos refert, lib. 5. ca. 50. Ideoque ſi alter poſteà membrum areſactum auferret non attingendo membra uiuentia, non videtur mihi incurrere irregularitatem, propter rationem ſuperiùs factam. Nam ferè eadem eſt de hoc ratio, quæ de illo, qui cadauer detruncat ſeu mutilat, de quo manifeſtum eſt non incurrere irregularitatem, quidquid Maiolus dicat loco nuper citato numero octauo, vbi contrarium ſentit, nullum tamen affert iuris fundamentum & noſtram ſententiam tenet Nauarr. capit. 27. nu-

Syluest. Angel. Maiol.

Nauar.

Archid. numero 219. cum Archidiacono in cap. *Si quis*, 15. quæſtio prima. At verò quando membrum eſt verum ac viuum, quantumuis ſit debile, vel inutile ad ſuum miniſterium, mutilator illius fieret irregularis: quia verè mutilat corpus humanum, & in iure nihil aliud poſtulatur: nec poteſt talis mutilatio non cenſeri grauis, ac ſufficiens, tum quia accidentarium eſt quod membrum ſupponatur impeditum: tum etiam, quia talis mutilatio inducit ſaltem grauem deformitatem, quæ ſuppoſita truncatione alicuius partis ſufficit ex omni parte ad irregularitatem inducendam. A

12 An deformatio ſine mutilatione ſufficiat. Quartò inquiritur, an deformatio interdum ſufficiat ſine mutilatione. Aliqui enim affirmant, ſi tanta ſit, vt deformatum impediat ne promoueri poſſit, etiamſi partem corporis non abſcindat, ſed faciem dehoneſtet v.g. Ita refert Syluest. Syluester, *Homicidium*, 3. q. 3. ver. 3. in fi. ex quodam Guillelmo, & approbare videtur. Et hoc ſequitur Maiol. Maiolus lib. 4. cap. 1. num. 10. & lib. 5. ca. 50. nu. 4. Contrariam verò ſententiam tenet expreſsè Nauarr. Nauarrus ſuprà, & eſt communiter recepta, eſtque probabilior, quia nullo iure conſtat de tali irregularitate, & ideò admittenda non eſt. Antecedens patet, quia ius exprimit homicidium, & mutilationem: ergo reliqua tacendo, illa excludit: ſed talis deformatio non eſt mutilatio: ergo propter illam non incurritur irregularitas. Nec refert, quòd deformatus irregularis maneat quia iam dictum eſt, qui alium irregularem facit non propterea irregularem fieri, niſi aliàs ſit in iure expreſſum. B

13 procurās aborſum fętus nōdum animati, nō fit irregularis. Ex quo principio infertur vltimò, hanc irregularitatem non contrahi procurando aborſum etiamſi effectus ſequatur, dummodo totum maleficium contingat ante animationem fętus: ſecùs verò eſſe ſi fętus ſit iam animatus, & inde ſequatur mors eius, nam tūc iam eſt manifeſtum homicidium. Vnde ratio prioris partis eſt, quia illud non eſt homicidium: aliud enim eſt impedire generationem hominis, quod in eo caſu fit nam vera generatio in informatione animæ efficitur: aliud verò hominem iam procreatum priuare vita, quod ad homicidium requiritur. in qua reſolutione conueniunt omnes Doctores. Et ſumitur ex c. *Quod verò*, & c. *Moyſes*, 32. q. 2. & ex cap. *Sicut ex literarum*, de Homicidio, & alijs quæ citat Gloſſa ita exponens illum textum in capit. *Si aliquis*, eodem titulo. Tamen Sixtus Sixtus v. Quintus in ſpeciali, Motu proprio contra hoc vitium, irregularitatem extendit ad eum caſum, in quo fit aborſus ante animationem fœtus, & ad eos etiam, qui pocula ſterilitatis fęminis propinant, vel alio modo ſterilitatem procurant dummodo effectus ſequatur. Veruntamen cùm ipſemet Pontifex dicat, illam eſſe extenſionem huius irregularitatis, eo ipſo confirmat antiquam doctrinam nunc poſitam, ſcilicet, ante illam conſtitutionem in illis caſibus non fuiſſe incurſam irregularitatem. Vnde; cùm Gregor. xiiij. Gregorius Decimus quartus, illam Sixti Conſtitutionem quoad hanc partem reuocauerit, & ad terminos iuris communis reduxerit, relinquitur doctrina poſita in eodem ſtatu, in quo ſemper fuit, ſecluſa illa conſtitutione. C D

SECTIO III.

Quæ perſonæ ad homicidium concurrentes hanc irregularitatem contrahant.

Primo certum eſt, eum potiſſimùm hanc irregularitatem contrahere, qui per ſe ipſum alium percutit vſque ad mortem, vel ita vt mors cū effectu ſequatur, quam intendebat iuxta ſuperiùs dicta, nam maximè ille homicida eſt. Quæ regula omnes perſonas ſine exceptione vlla comprehendit, etiam ipſos Principes, aut Reges. Addunt quidam etiam Summū Pontificem, ſi proprijs manibus aliquem occidat, fieri irregularem: quod ex Baldo, & Innocentio in cap. 2. de maioritat. & obedient. refert Bernardus Diaz in Practica cap. 61. num. 4. & non reprobat. Idem Maiolus lib. 5. cap. 1. nu. 2. Mihi tamen videtur falſa ſententia, quia, vt ſuprà dixi, Papa non magis poteſt incurrere irregularitatem, quàm excommunicationem: & qa eadem ratio eſt de hac irregularitate, & de alijs; non eſt enim iuris diuini vt quidam putant, ſed humani. Item, quia, ſi Papa per alium occidat præcipiendo, non fit irregularis, vt dicti etiam autores fatentur, & eſt verum, etiamſi tale mandatum iniuſtum ſit. Et ratio ſolùm eſt, quia Sūmus Pontifex nō ſubijcitur iuri communi quo ad pęnas, quę ratio locum habet, etiamſi ſuis manibus interficiat: neque enim Iudæi minùs occiderunt Chriſtum lingua, quàm ſi manibus interfeciſſent, vt Auguſtinus in Pſalm. 66. annotauit. Verum eſt, maiorem quendam horrorem & ſcandalum illaturum Pontificem, ſuis manibus quàm præcepto etiam iniuſto occidendo alium nec poſſe, licitè miniſtrare diuina poſt tale factū niſi peracta pęnitentia, & ablato ſcandalo: tamē id non eſſet propter irregularitatem, ſed propter naturalem obligationem auferendi ſcandalum, & Sancta Sanctè miniſtrandi: vnde in vtroque caſu homicidij proprijs vel alienis manib. perpetrati obligatio illa locum haberet iuxta occurrentem neceſſitatem. 1 1. Cōcl. Ber. Diaz Papa ſi proprijs manibus occidat non fit irregul. August.

Ab hac verò generali regula excipi ſolet homo non baptizatus, qui irregularis non fit, etiamſi proprijs manibus alium interficiat. Quæ non videbitur exceptio, ſi aduertamus ſermonē eſſe de perſona capaci irregularitatis, & ſuprà dictū eſſe non baptizatum non eſſe irregularitatis capacē. Nihilominùs, quod ad rem ſpectat, eſt illa exceptio valde notanda: nam ſenſus illius eſt, etiam ſi ille homicida poſteà baptizetur, non pullulare, nec manere in illo irregularitatē ratione præcedentis actus. quod tenet Nauarrus c. 27. n. 219 ex c. *Si quis viduam*, 50. diſt. vbi dicitur. *Si homicidij poſt baptiſmum, &c.* vbi Gloſſa infert, *Ergo ſi ante baptiſmum, poteſt.* Refert tamen opinionē quorundam dicentium, per voluntarium homicidium peccaminoſum ante baptiſmum commiſſum non incurri irregularitatem, incurri autem per voluntariam occiſionem hominis iuſtè factam. Quod videtur profectò incredibile melioris ſcilicet conditionis eſſe in hoc peccātem, quàm non peccantem cum alioqui indecentia, quæ ex voluntaria ſanguinis effuſione contrahi poteſt, non minor ſit in peccante, quàm in alio: & ideo conſequenter loquendo, idem de vtroque caſu dicendum eſt. Nam, licèt poſterior 2 A cōclu. excipitur qui ante baptiſmum occidit. Nauar. Gloſſa.

caſus

Digitized by Google

caſus ad quæſtionem infrà tractandã pertineat, hic breuiter expediri poteſt, & neceſſarium eſt ad totam difficultatem ſoluendam. Ita ergo generaliter ſentit eadem Gloſſa dict. 26. cap. *Deinde*, verb. *Inter peccata*, & diſt. 51. in principio. Et idem tenent Cardinalis, Clem. vnic. de Homicidio nu. 13. Innocentius, Præpoſitus, & Abbas in c. *Gaudemus*, de Diuortijs, nu. 16. Et probari poteſt ex c. *Si quis poſt baptiſmum*, 51. diſt. nam ex hoc, & ex d. c. *Si quis viduam*, colligitur, iura non impoſuiſſe hãc irregularitatem, niſi propter homicidium patratum poſt baptiſmum: ergo, cùm irregularitas non contrahatur niſi in caſibus à iure expreſſis non eſt vltra extendenda hæc irregularitas. Et hæc eſt ratio ſufficiens, nam aliæ, quas adducit Panorm. non probant.

Cardin. Innocen. Præpoſit. Abb.

3 Interrogationi ſatisfit.

Si autem quis quærat, cur iura ita diſponant potiùs in hac irregularitate, quàm in bigamia. Reſponderi poteſt, hanc irregularitatem cõtrahi propter delictum, quod omnino tollitur per baptiſmum: in bigamia autem non cõſiderari delictum. Sed hoc non ſatisfacit, nam etiam in occiſione iuſta facta à iudice, vel à milite non conſideratur delictum, ſed ſignificatio & decẽtia, quæ non minùs conſiderari poteſt in proprio homicidio peccaminoſo, quãuis præſcindatur, vel auferatur poſteà tota ratio culpę. Panormitanus aliter ait, hanc irregularitatem eſſe ex cõſtitutione Eccleſiæ, & ideo non extendi ad infideles: ſed idem dicendum eſſet de irregularitate bigamiæ: in neutra verò vrget, quia non dicimus conſtitutionem Eccleſiæ obligare infidelem, ſed operari circa hominem iam baptizatũ intuitu actionis, quæ præceſſit, non propter malitiã eius, ſed propter aliquam ſignificationẽ vel decentiã. Augeo difficultatem: nam licet illa duo iura addant illã particulam, *poſt baptiſmum*, multa alia ſimpliciter loquuntur, vt Clem. vnic. de Homicid. cum ſimilibus, ſub eiſdem titulis in Decretalibus, & diſt. 50. Hoc verò poſtremum facilè ſoluitur, tũ quia quædam iura per alia ſunt interpretanda, & reſtringenda, maximè in materia pœnali; tũ etiam, quia omnia illa decreta ſunt leges quę diriguntur ad ſubditos, & in eis puniunt hoc modo homicidium & ideo ſupponunt baptiſmum; & ita ſunt per ſe & generaliter decreta intelligẽda, vbi aliud non fuerit ab Eccleſia declaratum, vel ſpecialis ratio non interuenerit. Hoc autẽ ita declaratum fuit in bigamia, non autem in homicidio. Cur autem id factum ſit, cùm pendeat ex voluntate legiſlatoris, nõ multum ad nos refert. Fortaſsè verò irregularitas bigamiæ ita fuit à principio inſtituta ab Apoſtolis, tum propter ſignificationem matrimonij, tum propter exemplum continentiæ, quod in clero maximè deſideratur, in homicidio verò non fuit exiſtimatũ neceſſarium, quia in eo maximè ſpectatur vel culpa, vel defectus lenitatis, & vtrumque ſperatur per baptiſmum commutari.

4 Nõ oportet occiſum eſſe baptizatũ ad hãc irreg. incurrẽdã.

Hic verò addendum eſt, limitationem hanc quæ poſita eſt ex parte occidentis, nõ habere locum ex parte eius qui occiditur, non enim oportet illum eſſe baptizatum, vel aliam conditionẽ habere, præterquàm quòd homo ſit, vt conſtat ex c. *Clericus*, diſt. 50. vbi occidens paganũ, irregularis fieri dicitur: & idem eſt ſi occidat excõmunicatum, aut bannitum aut infantẽ in vtero matris, dummodo animatus ſit, vt antè à dixi, & tamen ille neque eſt baptizatus, neque aliam ſpecialem conditionem habet. Et ratio eſt, quia iu-

A ra ſimpliciter loquuntur de homicidio: & quia in interfectione cuiuſlibet hominis cernitur, vel eadem culpa, vel idem defectus lenitatis, & ob eaſdem cauſas requiritur vt ſit homo, & nõ ſufficit cadauer, aut fœtus nondum animatus, vt ſuprà dictum eſt. Neque obſtat quod in cap. *Excommunicatorum*, 23. q. 5. dicitur, non eſſe homicidas eos, qui bono zelo excõmunicatos occiderint: intelligendum enim id eſt, de his, qui in iuſto bello tales perſonas interfecerint. Nec tamẽ ibi dicitur, quòd non incurrant irregularitatem: nã, licèt non contrahant hanc de qua agimus, incidunt tamen in aliam, quæ eſt ex defectu lenitatis, iuxta cap. *De his*, 80. d.

5 2. Concluſio.

Secũdò incurrit hanc irregularitatem qui dat cauſam morti, quæ cum effectu ſequitur, etiamſi remotè & per accidens ad illam concurrere videatur, vt qui præbet venenum licèt interdum B poſt longum tempus operetur. Et ratio eſt, quia ille eſt verè homicida: nam qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur, vt dicitur de Regulis iuris in 6. Nihilque intereſt occidat quis, an cauſam mortis præbeat, vt dicit Iureconſultus in l. Leg. 15. ff. de Sicarijs. Dices, Talis effectus non eſt in ſe voluntarius, ſed in cauſa: ergo illud homicidium non eſt voluntarium, prout nunc de illo loquimur. Reſpondeo, in primis nos præcipuè loqui de illo, qui ex intentione mortis talem cauſam applicat, cui conſtat homicidium eſſe in ſe voluntarium. Deinde ſatis eſt, quod præſciat vim talis cauſæ, & quod ſciens & videns illam applicet, etiamſi id non faciat ex odio, vel ex voluntate occidendi (ſi tamen hoc poſterius poſſibile eſt) quamuis enim fingamus id facere animo experiendi vel oſtendendi effi-C caciam illius rei, nihilominùs ibi directè vult mortem tanquam effectum, in quo virtus illa manifeſtanda eſt. Sed quid ſi daret venenum ſpe impediendi ſtatim effectũ eius applicato cõtrario pharmaco, antequam mors ſequatur. Reſpondeo, ſi, hoc non obſtante, mors ſequatur, irregularitatem non vitari, quãuis videatur potiùs pertinere ad homicidium caſuale, de quo infrà, quàm ad voluntarium, de quo nunc agimus: quia in eo caſu tantùm indirectè imputatur homicidiũ, ratione cauſæ imprudenter, & illicitè applicatæ, nõ quia in ſe fuerit volitũ implicitè, aut explicitè. Si autem mors per contrariũ pharmacũ impediatur, non incurritur irregularitas, iuxta ſuprà dicta, etiamſi culpa homicidij apud Deum non fuerit excuſata propter morale periculum: & ita eſt intelligendum capitulum, *Si aliquis*, de Homicidio. Sed inquires, an is, qui talẽ D cauſam mortis applicuit, ſi pęnitentiam agat ſui delicti, priùs quàm effectus ſequatur, euitet irregularitatem. Videtur enim homicidium illud iã nõ eſſe illi voluntariũ, & ideo non eſſe ſufficientem cauſam irregularitatis. Reſpondeo, Certum eſt, ſicut pœnitentia non tollit irregularitatẽ contractam, ita in eo caſu non impedire quominùs contrahatur, quia nõ impedit quominùs ille ſit homicida, & dignus pęna, tam ciuili, quàm Eccleſiaſtica, & maximè irregularitate, quæ factũ potiùs quàm culpam requirit. Vnde, licèt ſpectata volũtate præſente, illud homicidiũ iam nõ ſit voluntarium ſatis eſt quod in ordine ad præcedentem ſit voluntariũ: nam illa prior voluntas fuit efficax, & actu operatur, altera verò eſt tãtũ ſecundũ quid, ſeu velleitas, quæ non tollit voluntarium ſimpliciter, ſuppoſita priori voluntate.

Dubium decidit.

De

Digitized by Google

De mandante.

6 3. Cõcluſio. TErtio incurrit irregularitatẽ mandans homicidium fieri per alium, ſi cùm effectu fiat: quod eſt certũ apud omnes, quia ille eſt cauſa homicidij, & à fortiori habetur ex cap. vlt. de Homicidio in 6. vbi mandans aliquem verberari, & non occidi, ſi alius à mandatario occidatur, irregularis efficitur propter voluntarium ſaltem indirectum: ergo, qui directè mandat interfectionem alterius, ſine dubio incurrit irregularitatem homicidij voluntarij. Quæri verò poteſt primò, an in aliquo caſu incurratur hæc irregularitas, etiam effectu mortis non ſequuto.

Difficultas. Dico in aliquo caſu, quia regulariter certum eſt non incurri, iuxta ſuperiùs dicta. Specialis verò difficultas eſt in caſu textus in cap. 1. de Homicidio in 6. vbi mandans interfici aliquem per Aſſaſſinos, ipſo iure excommunicatur, & deponitur ab ordine, beneficio, &c. *quanquam mors forſitan ex hoc non ſequatur*. In quo textu duo dubitari poſſunt: vnum eſt, quod ſit delictum de quo ibi eſt ſermo: aliud eſt, an ibi imponatur irregularitas. Priorem partem tractaui latè ſuprà declarando excommunicationes libri Sexti, vbi dixi ibi non eſſe ſermonem de quocumque mandãte homicidium fieri per alium, etiamſi pecunia data ad hoc munus illum conducat: vel licèt cõductus ſit latro, vel publicus hominum interfector, niſi ſit ex quadam peculiari natione & gente, quæ in eo textu, *Aſſaſſini*, vocatur: quare in eo ſolo caſu incurruntur pœnæ ibi latæ per ſolum mandatum, non ſecuto effectu. Quoad alteram verò partem reſolutio petenda eſt ex principio huius materiæ, & proprietas verborum legis tenenda eſt: ideoq; illa ſolùm eſt depoſitio ſeu perpetua ſuſpenſio, nõ verò irregularitas in ea proprietate, in qua hæc canonica impedimẽta diſtingui cenſentur. Ad propriam ergo irregularitatem ſemper neceſſe eſt vt ſequatur homicidiũ: non refert autem quod ſtatim vel poſt longum tempus ſequatur, quia dilatio temporis non tollit quominùs effectus ex tali cauſa ſequatur, & ſit verum homicidiũ, ſicut de cauſa phyſica dicebamus. Et in hoc conueniunt omnes autores.

Cap. 1. de homicid. in 6.

Reſolutio.

7 An mandans, qui mandatũ reuocat ante ſecutam mortẽ, incurrat irreg. *Innocent.* *Nauar.* Dubitant autem, an mandans euitet irregularitatem, reuocans mandatum, & reuocationẽ intimans mandatario (aliàs inutilis eſſet reuocatio, vt per ſe conſtat) quando mandatarius, non obſtante reuocatione, aliũ interfecit. Aliqui dicunt, in eo caſu incurri irregularitatem. Dico tamen, ſi ex parte mandantis ſufficienter facta ſit reuocatio mandati, nõ incurrere irregularitatẽ. Quæ eſt opinio communis, Innocentij, & aliorum in cap. *Ad audientiam*, de Homicidio, quã ſequitur Naua. nu. 233. Et ratio eſt, quia facta reuocatione, qui dederat mandatum nõ poteſt dici cauſa homicidij, quia iam alter non illud commiſit ex mandato eius, ſed ex ſua voluntate. Sed

Obiectio. contra, quia mandatarius ſemper mouetur ex impreſſione relicta à priori mandato (ſuppono enim priùs non fuiſſe in tali voluntate, ſed ex mandato illam concepiſſe, mandantem autem, reuocando ſuum mandatum, non potuiſſe illam reuocare) hoc ergo ſatis erit, vt homicidium referatur in mandantem tanquam in cauſam, non obſtante reuocatione. Sicut qui lapidi impreſſit impetum, quamuis poſteà conetur illum detinere, & non poſſit reſiſtere, dicetur cauſa illius mo-

A tionis, & effectus eius: ita enim ſe habet prius mandatum, ſicut impetus impreſſus. Reſpondetur, rationem hanc habere aliquam apparẽtiam in conſilio, de quo ſtatim, non verò in mandato, quia mandatum totam vim mouendi habet à voluntate mandãtis, quia nihil aliud eſt quàm quædã ſignificatio, ſeu intimatio illius: & ideo, mutata voluntate mandantis, & intimata mandatario, omnino tollitur mandatum, ceſſatque omnis influxus, totaque motio mandantis. In quo eſt magnum diſcrimen inter mandatum, & impetum impreſſum lapidi, nõ ſolùm quia impetus mouet phyſicè, mandatum moraliter, ſed etiam quia ille tranſit in ipſum paſſum, & eſt irreuocabilis ab imprimente vt ſic, ſed ſolùm poteſt ei reſiſti per virtutem contrariam ſufficientem, quod non eſt ita in mandato. Tunc ergo mandatarius ſua malitia ſe mouet ad occidendũ alium. Et quamuis prius mandatum videatur aliqualis occaſio huius voluntatis; tamen, ſuppoſita reuocatione, illa eſt valde remota, & iam nõ eſt occaſio tam data, quàm accepta. Soluitur

B

8 An mandans aliquã diligẽtiam adhibere teneatur, ad impediendam mortem. Sed quæres, an ſaltem teneatur in eo caſu mãdator aliquam aliam diligẽtiam adhibere ad impediẽdam mortem alterius, quãdo ei conſtat de pertinacia mandatarij: nam ſi nõ cõſtat, clarum eſt ad nihil teneri, quia exiſtimare debet, ceſſante cauſa, ceſſaſſe effectum & periculum eius, & cũ ſua voluntate mutatã ſimul fuiſſe mandatarij voluntatem, quæ à ſua tantùm mouebatur ad hunc effectũ. At verò, quando cõſtat de pertinacia & volũtate mandatarij, tenetur mandans, ſaltẽ ex charitate, impedire illum effectum, ſi poſſit, nam ad hoc quilibet proximus tenetur. Sed

C difficultas eſt, an etiam ex iuſtitia teneatur. Et mihi quidẽ videtur teneri, ſequens in hoc autores, quos in puncto ſequenti de cõſulente referã. Ratio autem eſt, quia dans tale mandatum, hoc ipſo iniuſtitiam alteri fecit: ergo ex iuſtitia tenetur reſtituere, & impedire damna, quæ ex priori iniuria ſequi poſſent, ergo, ſi ſcit inde imminere mortis periculum alteri, ex iuſtitia tenetur impedire illud, prout commodè potuerit, vt, v.g. admonendo alium, ſaltem in communi, quòd vitæ eius inſidię parentur, vel aliquid ſimile, ſicut de conſulente omnes dicunt. Dices, per reuocationem mandati videtur impleta hæc obligatio, quatenus erat iuſtitiæ, nam ex vi illius ablatum fuit omne periculum: & ſi quod poſteà imminet: iam non oritur ex priori iniuria ſeu mandato, ſed ex malitia mandatarij, ſicut anteà dicebamus: hac enim ratione moti ſunt qui dixerunt

D hanc obligationem eſſe tantũ ex charitate. Reſpondetur nihilominus, ad hanc obligationem iuſtitiæ ſatis eſſe, quod in re ipſa ex iniuria à me illata alter ſit conſtitutus in tali periculo, etiamſi intercedat pertinacia mandatarij: nam vnum ex nocumentis, quod prius mandatum alteri intulit, fuit creare in mandatario talem voluntatem & ideo, ſi per ſolam reuocationem mandati nõ poſſum illam auferre, nondum plenè reparaui damnum illatum, & ideo teneor ſaltem impedire effectum eius, quoad potuero. An verò ad incurrendam irregularitatẽ ſufficiat omittere hãc obligationem, dicemus infrà agentes de nõ impediente homicidium cum poſſit, & debeat. Reſolutio.

9 Vltimũ dubium. Vltimò inquiri poteſt circa mandantẽ, an vt incurrat irregularitatẽ, neceſſariũ ſit, quòd alter acceptauerit mandatũ, & quòd hoc conſtet ipſi mandati. Cõtingere enim poteſt, quòd ex tẽpore

quo

Digitized by Google

quo mandatum alteri intimatur, dicat ſe nolle illud munus aſſumere, poſteà verò mutet voluntatem, & homicidium exequatur, ſine noua ſcientia, vel voluntate mandantis, imò fortaiſsè etiam contra eius voluntatem, vt ſi iam illam mutauit. Difficultas ergo eſt, an tunc incurrat hanc irregularitatem. Et videtur non incurrere:

Ratio dubij. nam prius mandatum, hoc ipſo quod acceptatum non fuit, manſit ineſſicax, quia eſt veluti quidam humanus contractus, qui non perficitur, niſi mutuo conſenſu, & quando non perficitur, nullam habet vim: ergo effectus poſtea ſequutus non poteſt tribui mandanti, vt cauſæ, quia non eſt ex motione eius: ergo non eſt homicidium: ergo nó fit irregularis.

Reſponſio. Nihilominùs cenſeo non eſſe neceſſariam hanc acceptationé, & in eo caſu mandantem manere irregularem, etiamſi nihil denuò ſcierit, vel licèt retractauerit voluntatem ſuam, ſi non ſufficienter reuocauit mandatum. *Maiol.* Ita tenet Maiol. lib. 5. c. 48. §. 2. nu. 3. citans Innocentium in c. *Ad audientiam*, de Homicidio, & Baldum in l. 1. Cod. de Seruis fugit. Ratio eius ſolùm eſt, quia primum crimen, quod mandando fecerat, adhuc in ſe perſeuerat. Reſponderi autem poteſt hoc negando, quia hoc ipſo quod mandatum non fuit acceptatum, videtur fuiſſe extinctum. Re tamen vera non fuit: hic enim non eſt ſermo de mandato, quia inducat propriam obligationé, vel iuſtitiæ, vel alicuius præcepti, hoc enim in tali materia locũ habere nó poteſt. Eſt ergo ſermo de mãdato provt includit petitioné, exhortationem, vel quamcumq; ſignificationé voluntatis, quæ aliã ad agẽdũ inducat, hæc ergo ſemper manet ex vi prioris mandati nó reuocati, quia, licet alter nó acceptauerit, ſemper retinet hãc æſtimationé, q̃ qui mãdauit, hoc ab ipſo vult, & deſiderat, vnde licèt à principio nó conſenſerit, ſemper pót ex vi prioris mandati moueri, & indici: igitur quidquid poſteà operatur róne prioris mãdati, imputatur mandanti, ſi illud nó reuocauit. Ex hac verò róne colligitur, ad hanc reuocationé ſufficere quamcumq; ſignificationé mutatæ voluntatis, etiamſi non verbis, ſed effectibus fiat, vt ſi redijt in amicitiam cum illo, cuius mortem procurabat, & hoc ſcit eſſe notum mandatario: quod Nauarrus adnotauit etiam quando mandatum fuit acceptatum, nã quoad hoc eadem eſt ratio.

De conſulente.

10 *Quarta cõcluſio.* QVarta perſona huius irregularitatis particeps eſt conſulens, qui in hoc differt à petente, quod rationibus ſuadet; mandãs verò ſolùm voluntate. Eſtq́ue de conſulente expreſſum c. *Perniciosè*, de Pœnit. d. 1. vbi dans conſilium, homicida dicitur. In c. autem, *Si quis viduam*, expreſſiùs dicitur, *Si quis præcepto, aut conſilio, &c.* Idem in c. 2. de Cleric. pugnant. in duel. Idem colligitur ex c. *Sicut dignum*, §. *Qui verò*, de Homicidio, ibi, *Niſi fortè Regem ipſum ad illud homicidium ſuis ſuggeſtionibus prouocaſſet*, & clariùs ibidem, §. vlti. ibi, *Et ideo ſi conſilium dederunt, &c.* vbi Gloſſa latè id confirmat ex alijs iuribus; eſtq́; res certa apud oẽs. Semper tamẽ neceſſariũ eſt, vt homicidium, vel mutilatio reipſa cóſequatur: carebitq́; omni dubio ſi ſequatur re integra, id eſt, perſeuerante eodẽ conſilio. Addo etiã, ex vi, ſeu concurſu illius. Nã, ſi is qui cóſilium recipit reuera non moueatur ex tali conſilio, ſed ex alio affectu, vel ratione, non poteſt conſulens dici cauſa actu influens in tale homicidium, quod neceſſarium eſt ad incurrendam irregularitatem, quia hæc non reſultat, niſi ſequatur effectus: non eſt autem homicidium effectus conſilij, niſi ex illo ſequatur, ſicut de mandato dicebamus. Quod adnotauit Tabiena, *Irregularitas*, 2. num. 14. & docet expreſsè Hoſtienſ. in cap. *Ad audientiam*, de Homicidio, numer. 67. & 68. Abbas & Felin. in cap. 1. de Offic. delegat. & alij communiter apud Couarr. dict. Clem. p. 2. §. 2. num. 1. qui etiam videndus eſt in ſimili in Reg. *Peccatum*, p. 2. §. 12. num. 2. Villadiego de Irregularit. cap. 6. num. 20. Nauarr. ſuprà, & alij Summiſtæ communiter. *Tabien. Hoſtien. Abb. Felin. Couarru. Villadieg. Nauarr.* Et fauẽt etiam iura ciuilia l. *Non ſolùm*, §. *Si mandato*, ff. de Iniurijs. Vbi vt actio iniuriarum detur contra D per ſuadentem, requiritur quòd perſuaſerit alicui, *aliàs nolenti*. Verum eſt hoc vltimum requiri in iure ciuili, vt cóſulens cenſeatur dignus ordinaria pœna, quia tunc ſolùm cenſetur eſſe cauſa principalis delicti, quando per conſilium induxit aliàs nolentem. Ad irregularitatem verò nó ſemper hoc neceſſarium eſt, ſufficit enim ſi ſuo conſilio confirmet votum, & animum augeat, nam per hoc ſatis cooperatur ad delictum. & in eo caſu loquitur tex. in cap. *Sicut dignum*, §. vlt. de Homic. & in eo. c. §. *Qui verò*, diſtinguitur inter eum qui prouocat, vel inflãmat iam prouocatum: & vterq; dicitur reus homicidij, licèt non æquali pœna dignus. Quæ tamen inęqualitas non habet locũ reſpectu irregularitatis, quia diuiſibilis non eſt, vt ſic dicam: & ideo vterq; illã contrahit, tanquam dans cauſam homicidio. Secus verò eſt quando conſiliũ nullo modo C augeret, vel immutaret animum alteriùs, quia tũc potiùs ſe haberet, vt extrinſecè cóſentiẽs, quàm vt influens aliquo modo in homicidium: quo ſenſu intelligendi ſunt authores ſuprà citati.

Eſt autem dubium, ſi conſulens retractet conſilium, & conetur alteri perſuadere, vt à tali conſilio recedat, & id aſſequi non poſſit, & inde ſequatur homicidium, an euitet irregularitatem. 11 *Quid ſi cóſulens retractet conſiliũ.* *Nauarr.* Circa hoc Nauarrus eodem modo ſentit de cóſulente, & de mandãte, & ideò ſufficere ait prædictam retractationem notificatam alteri ad vitandam irregularitaté, abſq; alia diligentia. *Maiol.* Maiol. verò dict. cap. 48. cum Nauarro conuenit in hoc, quod eodem modo loquitur de mandante, & conſulente: ſed præter retractationem, & perſuaſionem contrariam, in vtroq; requirit, quòd præueniat, aut moneat occidendum, vt ſibi caueat. *Syluest. Tabien.* Citat Syluest. *Homicidium*, 1. q. 8. verſ. 6. & D Tabienam, *Irregularitas*, 2. nu 13. Qui ſolũ loquuntur de conſulente. Imò Tabiena num. 14. addit, plus requiri in conſilio, quàm in mandato. Et rationem reddit, quia is cui datur conſiliũ, agit poſteà ſua voluntate, & nomine, quæ voluntas per conſiliũ inducitur, & non ſufficienter reuocatur retractato cóſilio: mandatarius aũt agit tantũ voluntate, & nomine mandantis, & ideò per ſolam reuocationẽ ſufficienter tollit ſuũ influxum. *Innoc.* Qua diſtinctione vſus eſt etiam Innocẽtius in c. *Ad audientiam*, de Homicidio, quem ſequitur Bartolus in d. l. *Non ſolùm*, §. *Si mandato*, nu. 21. vbi in Additione multa alia pro hac ſententia citãtur. *Bald. Brunel.* Quam etiam tenet Bald. in l. 1. C. de ſeruis fugit. & Ioãnes Brunelli in Repetitione c. 1. de Homicidio, 4. p. nu. 43. Et mihi placet diſtinctio, quando cóſiliũ datum fuit in ordine

ad

ad perſuadendum intellectum, & non tantùm A ad inclinandum affectum.

12 Reſolutio. *Bartol.* Quod ut declarem, cum propria ratione talis differentiæ, aduerto ex Bartolo ſuprà, ſub conſilio latè ſumpto, & abſque mandato, poſſe includi omnem modum inductionis factæ alteri, vt gratia ſui, ſeu in ſuum commodũ aut vindicando, ac denique nomine ſuo homicidium committat, ſiue ſit rogando, ſiue comminando, ſiue perſuadendo, vt cùm Petrus rogat Ioannem, vt occidendo Franciſcum, vindicet iniuriam eidẽ Ioãni factam: vel cum iniquus pater dicit filio, donec interficias eum, qui tibi iniuriam intulit, non appareas in conſpectu meo. Hos autem, & ſimiles inductionis modos dico pertinere magis ad affectum, quàm ad intellectum: & ideò illos diſtiguo à propria perſuaſione, quæ ſit per rationes: quibus homo perſuadeatur, pertinere ad ſuum honorem vel commodum, alium occi- B dere. Et hanc perſuaſionem voco proprium cõſilium: ſub quo etiam comprehendo inſtructionem, per quam alius docetur quomodo poſſit aut valeat talem vindictam de inimico ſumere. Prior ergo modus perſuaſionis uidetur mihi æquiparari mandato quoad reuocationem: hic autem poſterior, id eſt, proprium conſilium minimè. Ratio eſt, quia prior inductio ſemper pendet ex uoluntate inducentis, quia in illa tantùm fundatur: nam preces, v.g. non perſuadent intellectum, niſi quatenus proponunt uoluntatem petentis, ut implendam, & ideò ſtatim ac aliquis deſiſtit à ſua petitione eam reuocando, aut petendo contrarium, prior petitio omninò amittit ſuam uim. Idemque eſt de comminatione; ut per ſe facilè conſtat. Secus uerò eſt de proprio conſilio aut inſtructione: nam effectus eius eſt docere intellectum, quò ſemel facto nõ C ultrà pendet à uoluntate eius, qui conſilium dedit: nam, licèt ipſe nolit, nec petat ut talis effectus fiat, nihilominùs conſilium de illo faciendo integrum manet. Et quamuis conetur contrarijs rationibus iudicium intellectus mutare, frequentiùs id aſſequi non poteſt, tùm quia difficile dimouetur ab opinione ſemel concepta: tũ maximè quia in eo caſu, de quo agimus, prius cõſilium regulariter eſt iuxta humanũ affectum eius cui datur, & reſpicit proprium honorẽ, uel aliud temporale commodum, ideòq; moraliter loquendo, inefficax ualde eſt illius reuocatio. Propter quod, ſpecialis ratio eſt in conſulente, ut ad illam maiorem diligentiam adhibẽdam obligetur: quod tamen intelligendum eſt in eo caſu, in quo uerisimiliter credit alium non deſiſtere, nec mutare conſilium ſemel acceptum. Ita enim limitant omnes autores citati, uno exce- D pto Maiolo, qui hanc ſententiam, quoad prædictam limitationem, periculoſam eſſe dicit, quia ſemper manet mentis corruptio in alio: idemque ſentit de mandatario. Sed reuera non eſt morale periculum, nec poteſt rationabiliter præſumi, quòd duret talis corruptio propter ſolùm conſilium præteritum, quando alter oſtendit volnntatẽ deſiſtendi à tali facto, & onus admonendi alium eſt valde graue, et ideoq; non debet imponi ſine morali cauſa, aut ſufficiẽti neceſſitate.

13 Quid ſi poſt cõſiliũ retractatum, mors ſequatur. Difficultas verò ſupereſt, ſi poſt prędictã diligentiã ex omni parte ſufficienter factã ſequatur homicidiũ, an qui dedit conſilium excuſetur ab irregularitate. Videtur enim ita dicendũ, quia citati autores aſſerunt, hũc fieri irregularẽ, niſi reuocet conſilium, & admoneat occidendũ ſi neceſſe ſit: ergo, ſi hæc faciat, ſentiunt non manere irregularem, etiãſi ſequatur homicidium, alias impertinens eſſet illas conditiones adhibere. Ratio etiam hoc ſuadet, quia iam non poteſt homicidium illud cõſiliario imputari: fecit enim quantum potuit & debuit ad impediendum illud. In contrarium verò eſt, quia hoc non ſufficit ad impediendam imputationem homicidij, ſi tandem ſequitur ex vi prioris influxus, & cauſalitatis per conſilium: ſicut qui propinauit venenum, quanuis poſteà pęnitentia ductus, faciat quantum potuerit ad impediendam mortem, ſi tamen non impedit, irregularis efficitur: ita enim ſe habet conſilium, ſicut venenum, quod auferri non potuit. Item admonitio alteri facta, non videtur ſatis ad excuſationẽ: ſuppono enim illum moralem diligentiam feciſſe ad vitãdum mortis periculum, & non valuiſſe. Reſpondẽdũ Deciſio. verò eſt defendendo communem ſententiam (quæ fauorabilior eſt, & rationi magis conſentanea) conſilium non eſſe cauſam merè naturalem, & phyſica neceſſitate influentem, ſed eſſe cauſam moralem quæ per rationem auferri, & per liberam voluntatẽ impediri poteſt, ideoque non eſſe de illa iudicandũ ſicut de veneno, vel alia ſimili cauſa. Si ergo poſt applicatam illam cauſam moralem, conſiliarius fecit quod moraliter potuit, & debuit ad tollendam illam, & impediendum eius effectum, cenſetur etiã moraliter illam abſtuliſſe, & ob eam rem illi iam non imputatur homicidiũ, nec incurrit hanc pęnam eius. Procederet autem optimè illud exemplum de veneno in eo caſu, in quo, licèt voluerit conſiliarius retractare conſilium ſuum, & intimare alteri, non potuit (quod etiam in mandante obſeruandum ẽſt) vt v.g. ſi mandatarius, vel qui conſiliũ accepit ſit abſens, & non poſſit per literas, uel nunciũ admoneri, uel cõtingat literas ad eũ non peruenire, etiãſi cõmodo tempore miſſæ fuerint, &c. in his enim, & ſimilibus caſibus exiſtimo conſiliarium, uel mandantem non excuſari ab irregularitate, quia, licèt conatus fuerit remouere cauſam, quam appoſuit, non potuit, non ſolùm ex malitia alteriùs, ſed quia in re ipſa eius conatus non habuit effectũ ex parte illius neceſſarium, ſcilicet intimationem alteri faciendam. Nec refert, quòd ipſe excuſetur à noua culpa, quia per ipſum non ſtetit: quia neceſſe eſt, vt de facto non influat moraliter in homicidiũ ex ui prioris conſilij: hoc autem non aſſequitur per ſolam culpæ excuſationem ex impotentia prouenientem, niſi in re ipſa applicetur contrarium conſilium, uel mandatum, ſeu reuocatio prioris.

14 Ex quo conſilio naſcatur hæc irregularitas. Rurſus uerò inquiret aliquis, quale debeat eſſe hoc conſilium, ut ex eo naſcatur irregularitas: an ſcilicet, requiratur directum, uel ſufficiat indirectum. Exẽplum cõmune apud autores eſt, ſi amicus dicat amico iniuriã paſſo ab alio, uel dominus famulo, ne ingrediaris domum meã donec aliquid noui feciſſe intelligam cum eo, qui iniuriã intulit. Aliud exemplum ualde morale eſt, ſi Petrus, u.g. poſt rixã cum Ioanne, conſulat Franciſcum, an uerè manſerit iniuria affectus, uel (ut aiũt) oneratus à Ioanne, ita ut (iuxta mundi leges) non poſſit recuperare honorẽ niſi per vindictam: & Franciſcus declaret illum eſſe iniuria affectum, & poſteà ſequatur homicidiũ, an hoc ſufficiat ad incurrendam irregularitatẽ. Commu nis ſententia. Communis doctrina, & in communi certa eſt,

ſufficere

ſufficere indirectum mandatum, vel conſilium per quamcumque moralem inſinuationem, vt homicidium imputetur, & irregularitas contrahatur. Ita docet Panormitanus in c. *Ex litteris*, de Exceſſib. Prælat. nu. 3. adhibens primum exemplum. Quæ fuit etiam ſententia Bart. in l. *Si quis mihi bona*, §. *Iuſſum*. ff. de Acquirenda hæredit. Sequuntur Armil. verb. *Irregularitas*, nu. 17. Tabiena, *Irregularitas*, 2. num. 3. & *Excommunicatio*, 5. nu. 76. Nauarrus num. 231. Couarr. latè in Clemēt. *Si furioſus*, 2. p. §. 1. nu. 3. vbi alios refert. Ratio eſt, quia moraliter parum differunt directa, vel indirecta perſuaſio, aut inductio; quia vtraque ſufficit ad moralem influxum & cauſalitatem, in qua hæc irregularitas fundatur. Et ferè eſt de hac re textus expreſſus in dict. cap. *Ex litteris*, de Exceſſib. Prælat.

Panorm. *Bart.* *Arm.* *Tabien.* *Nauar.* *Couarr.*

15 Primum obſeruādū circa hanc ſententiam.

Quamuis autem in genere hoc certum ſit, tamen in particularibus caſibus ſunt duo attentè B conſideranda. Vnum eſt, an verba contineant ſufficientem inſinuationem mandati, conſilij, aut cuiuſcumque inſtigationis, vel excitationis, nam hoc neceſſariū eſt, & ex hac parte ſufficit, vt patet ex ratione adducta. Vt in exemplis poſitis, in priori nō eſt dubium quin illa ſit ſufficiēs inductio: tamē in poſteriori eſſe poteſt pro vtraque parte dubium, quia illud iudicium non eſt conſilium practicum de re facienda, ſed eſt quaſi ſpeculatiuum iudicium de re iam facta: vnde ſic iudicans non mouet ad vindictam, etiamſi fortaſſè res ipſa moueat. Sicut qui narrat alicui iniuriam ei factam in abſentia eius, vnde alter excitatur ad iram, & procedit vſque ad homicidium, narrās non videtur propterea manere irregularis, quia nec directè, nec indirectè præcipit, aut conſulit. In contrarium verò eſt, quia in C prædicto exemplo ſecundo ille ſic iudicans moraliter excitat ad vindictam, & conſequenter ad homicidium, & iuxta prauum vſum talium hominum, ille ſe gerit vt iudex per ſuam ſententiā declarans alium morte dignum. Item tàm in hoc, quàm in alio caſu de narrante iniuriam ab alio factam, datur moralis occaſio prouocans ad vindictam & homicidium: ergo eſt ſufficiens cauſalitas moralis, & indirecta inductio ad homicidium. Quapropter hæc res ſatis dubia videtur, nec poſſe generatim aliud affirmari, niſi quod habeat magnā ſpeciem inſtigationis indirectæ: nihilominùs in particulari conſiderandas eſſe circumſtantias, & particularia verba, quæ proferuntur, & ad forum conſcientiæ multum etiam conferet intentionem loquentis expendere.

16 Secundū obſeruādum.

Aliud in hoc puncto obſeruandum eſt, an ex D tali conſilio, vel mandato indirecto, incurratur irregularitas homicidij voluntarij, vel alia minor, ſcilicet, caſualis ſeu indirectè voliti. Quāuis enim inductio hæc dicatur indirecta, quia nō fit verbis expreſſis; tamen, ſi fiat ex directa intentione homicidij, quod poſteà ſubſequitur, ſufficit ad homicidium directè voluntarium, quia ad illud directè tendit intentio, & medium quamuis in ratione ſigni vocetur indirectum; tamen in ratione medij ad homicidiū directè ordinatur, & in illud moraliter influit. Idemque dicēdum erit, ſi illud factum eſt ex intentione vindictæ, quando materia talis eſt, vt iuxta mūdanam exiſtimationem, vel ſecundum occurrentes morales circumſtantias vindicta fieri non poſſit ſufficienter ſine morte, aut mutilatione, vel tali percuſſione, quæ fieri non poſſit ſine graui periculo A mortis: nam, vt dictum eſt, talis voluntas, cum effectu ſubſequuto, ſatis eſt ad homicidium voluntarium. At verò, quando nec mors eſt per ſe intenta, nec materia vindictæ, aut rixæ talis eſt, vt moraliter poſtulet mortem; tunc, quamuis illa ſequatur, non imputabitur vt homicidiū voluntarium, ſed vt indirectum, pertinens ad deciſionem cap. vltimi de Homicidio, in 6. quod infrà tractandum eſt. Et videri poteſt latè Additio ad Abbatem in dicto cap. *Ex literis*, de Exceſſibus Prælatorum, & Arm. verb. *Irregularitas*, nu. 25. & ſequent.

Additio ad Abbatem. *Armill.*

Si mandatarius occiſus eſt, an mandans, aut conſiliarius irregularitatem incurrant.

17 1. ſententia.

Tandem inquiri poteſt, an in his caſibus incurrat mandans, vel conſiliarius irregulari B tatem, ſi contingat mādatarium occidi ab alio, ad quem occidendum miſſus eſt. Et citati autores abſolutè reſpondent, etiam tunc incurri irregularitatem, Syluest. verb. *Homicidium*, 1. q. 8. verſic. *Quintum*, & Tabiena, *Irregularitas*, 2. nu. 12. & alij Summiſtæ ſub eiſdem verbis cum Innocentio, Panormitano, & alijs in c. *Ad audientiam*, de Homicidio. Ioanne Andrea, & alijs in cap. vltimo, de Homicidio, in 6. Sed in primis certum videtur, irregularitatem hanc non poſſe eſſe homicidij volūtarij, ſed ad ſummum caſualis, vt expreſſiùs notauit Syluest. quia mandans, aut conſiliarius, nō intendit mortem illius perſonæ, neque ad illam per ſe operatur, vt manifeſtum eſt: ergo reſpectu illius homicidium talis perſonæ caſuale eſt, ſolumq; poteſt imputari vt indirectè volitum. Deinde etiam de hac irregu- C laritate poteſt non immeritò dubitari, quia cōſiliarius ille, ſeu mandans non facit iniuriam illi miniſtro: ergo, licèt poſteà occidatur, non poteſt dici commiſiſſe homicidium contra illū, quia, vt ſupponimus, voluntariè acceptauit conſiliū, vel mandatū; & volenti non fit iniuria. Dices, ſatis eſſe quòd illum expoſuerit periculo mortis. Sed contra, nam Inquiſitores maiori periculo exponunt reos, quos non quidem volētes, ſed inuitos tradunt illis, à quibus certò ſciunt fore occidendos, & tamen non manent irregulares. Itē aliàs qui exhortaretur aliquem ad confitendam fidem coram tyranno cū euidenti periculo mortis, fieret irregularis ſecuta morte, quod abſurdū eſt. Idemque eſt de exhortante milites in iuſto bello ad ſtrenuè pugnandum, vt latè videri poteſt apud Dominicum, & Cardinalem, in cap. D *Pro membris*, cum ſequentibus 23. quæſt. 3. & in c. *Igitur*, cum ſequentibus, 23. quæſt. 8. Denique contingere poteſt, vt mādans, vel conſulens expreſsè admoneat, vt quis homicidium faciat ſine periculo ſuo, id eſt, ſine pugna & rixa, ſed aliū imparatum, & incautum percutiendo, aut dando venenum, vel aliquid ſimile, occidat.

Syluest. *Tabien.* *Innoc.* *Panorm.*

1. Concl.

Rō dubitandi.

18 An incurrat irreg. qui expoſuit aliū periculo mortis illa ſecuta.

Hæ difficultates petunt, an incurrat irregularitatem is, qui alteri conſilium dat, vt illicitè & temerè ſe exponat periculo mortis, ſi mors eius ſequatur, vt, v. g, quod intret duellum, in quo occiditur, quod inimico inſidias paret, & ſimilia. Non enim deſunt viri docti, qui abſolutè negēt hunc eſſe caſum irregularitatis, quia iura de hoc non loquuntur, ſed ſolùm de dante conſilium occidendi. Item quia conſilium ſe exponendi tali periculo vt ſic, non eſt contra iuſtitiam, ſed contra charitatem, vel fortitudinem, per temeritatus

Contraria ſententia.

tatis exceſſum. Contrariam ſententiam video A eſſe communiter receptam, à qua nec ſpeculatiuè, nec practicè cenſeo eſſe recedendum. Quam ita exponerem: quia conſulens alicui vt ſe occidat ſecuto effectu fieret irregularis, quia ille verè eſt homicida, & licèt illa proximè non ſit iniuria reſpectu illius, cui datur conſilium: quia volenti non fit iniuria: nihilominùs alteri illa actio eſt contra iuſtitiam, ſicut occidere eſt contra iuſtitiam; quia homo non eſt dominus vitæ ſuæ, & mutilare aliquem etiam volentem, & conſentientem eſt contra iuſtitiam, quia ille non eſt dominus ſuorum membrorum: ergo eadem ratione conſulens alicui, vt temerè ſe ingerat vbi occidendus moraliter eſt, eſt homicida, & irregularis. Patet conſequentia, tùm quia in moralibus idem eſt facere, & ſe exponere morali periculo faciendi: ergo & conſulere, tùm etiam quia ille ſic occiſus verè peccauit B contra iuſtitiam ſic abutendo ſua vita, vnde verè dicitur homicida ſui: ergo etiam conſulens, & mandans, vel conſtituens illum in proxima occaſione mortis temeraria, eſt homicida, & irregularis; præſertim quia licèt ille ſic occiſus voluntariè ſe expoſuit illi periculo, conſulens fuit cauſa talis voluntatis per deceptionem, & mandans per moralem vim, ſeu inductionem, & alioquin illa voluntas eſt moralis cauſa illius homicidij, & eſt non ſolùm temeraria, ſed etiam iniuſta, vt oſtenſum eſt.

19 Rationi dubij ſatisfit.

Ad rationem ergo dubitandi contra communem ſententiam patet ex dictis reſponſio. Ad replicas verò reſpondetur hoc procedere quoties tale periculum irrationabiliter, & contra naturale præceptum de tuenda vel non prodigenda vita aſſumitur, vel conſulitur, aut mandatur: ceſſat autem prædicta ratio quando egreſſio talis C periculi eſt iuxta legem iuſtitiæ, & charitatis, & ideò non procedunt exempla. Nam in primo de Inquiſitoribus exercetur actus iuſtitiæ intra terminos à iure canonico præſcriptos, vt infrà dicemus: in alijs uerò excitatur homo ad actum fortitudinis exercendum, & moraliter non committitur mortis periculo, quia neq; illud eſt per ſe intentum, nec indirectè voluntarium, cùm non intercedat obligatio cauendi illud; ſed eſt tantùm permiſſum, quod non ſatis eſt ad irregularitatem contrahendam. Ad vltimam verò difficultatis partem Hoſtienſis in cap. *Ad audientiam*, de Homic. num. 9. ſentit in eo caſu non incurri irregularitatem ſed ſolùm quando quis directè inducit ad aggrediendum temerè periculoſam occaſionem. Sed oppoſitum cenſeo uerum: aduerto enim hanc non eſſe irregularitatem homicidij uoluntarij, ſed caſualis: quia ho- D micidiū, quod euenit, nullum fuit directè intentum, ſed indirectè imputatur. Ad hoc autem genus irregularitatis ſufficit mandatum, vel conſilium, etiāſi limitatū ſit, quādo alter excedit fines mandati, uel conſilij, ut apertè definitur in c. ult. de Homicidio in 6. Quia totū illud debuit prępui deri, & caueri, maximè cū difficile ſit cauere proprium periculum qui alteri mortē machinatur.

De conſentiente in homicidium.

20 Notida pro reſolutione.

QVinto dicitur hanc irregularitatē incurrere conſentiēs homicidio; Qui caſus maiorem difficultatē habet, quàm reliqui: intelligendus eſt. n. de puro conſenſu ſine aliqua cauſalitate, aut cooperatione, directa, vel indirecta ad homicidium. Duobus autem modis poteſt hic cōſenſus præſtari. Primò circa homicidiū quod ab alio fit ſuo nomine, & ſine vllo reſpectu ad conſentientem, qui merè extrinſecè ſe habet ad homicidium, gaudendo quod factum ſit. Alio modo poteſt hic cōſenſus cadere in homicidiū, quod ab alio fit meo nomine, id eſt, ad me vindicandum, vel quod exiſtimet mihi placere. Diſtinguere etiam oportet inter homicidiū dum actu fit, vel quod iam eſt factum, nam conſenſus in homicidio dum actu fit, rariſſimè poteſt eſſe purus, id eſt, ſine aliqua operatione poſitiua, vel ſaltem omiſſione impediendi illud, de qua dicemus in puncto ſequenti. Aliquando verò poſſet hoc contingere, ſi quis videns homicidium fit omninò impotens ad impediēdum illud, & fieri gaudeat, quamuis ad illud nullo modo cooperetur. Quod tamen euenire non poteſt quando homicidium fit ab vno, nomine alterius, ipſo proſpiciente, & ſciente animum occidentis: nō enim poteſt tacere, & cōſentire, quin moraliter cooperetur, quia tacitè approbat factum alterius, & illud confirmat, imò & animum prębet. Debet ergo ſaltem explicare voluntatem ſuam, qua non vult tale facinus propter ſe, aut ſuo nomine fieri, etiamſi non poſſit alio modo reſiſtere, vt ſaltem omnem cooperationem euitet.

Duæ igitur regulæ certæ ſunt in hac materia. 21 Cōcluſ. Prior eſt, Cōſenſus in homicidium, quod nullo modo fit nomine conſentientis, ſi purum ſit, & abſq; vlla cooperatione, non inducit irregularitatem, etiamſi verbis expreſſum ſit. Ita tenent Doctores infrà citandi. Ratio eſt, quia talis conſenſus ſolùm eſt mētale homicidium, per quod irregularitas non incurritur, vt manifeſtum eſt. Nec refert, quòd illa voluntas ſit verbis declarata, aut aliter exteriùs ſignificata, quia quando talis exterior actio nullo modo influit in occiſionem alterius per ſe nō pertinet ad peccatū exterioris homicidij, ideoque pœnæ homicidij non incurrūtur propter illam actionem exteriorem, niſi expreſſa, & ſpeciali legis declaratione talis fiat extenſio, quod in præſenti irregularitate factum non eſt, vt à fortiori patebit ex dicendis.

Secunda regula eſt, Quoties aliquis conſentit 22 2. cōcluſ. homicidio dum actu fit ſuo nomine, ſeu occaſione, vel propter ipſum, homicidij reus ſit, & ideò irregularitatem non euitat. Hanc ſupponūt auctores citandi: & patet ex dictis, quia ille non eſt tantum conſenſus, ſed etiam moralis cooperatio. Maximè autem neceſſariū eſt, vt exteriùs non conſentiat, ſed repugnet, ſeq; alienum à tali mandato, & opere oſtendat, quantum poſſit, nā ad hoc tenetur ob rationē factā. Sed quid ſi exte- Dubiū. riùs hoc faciat interiùs autem reuera deſideret homicidium illud. Hoſtienſ. in d. c. *Ad audientiam*, Hoſtien. agens de Conſulente, & mandatario, dicit, neceſſarium eſſe vt talis retractatio, ſeu declaratio voluntatis ex corde fiat, aliàs (inquit) ſi corde conſentiat, in conſpectu Dei cadit, & ſignificat etiam fieri irregularem, nam ſubdit, *Et ſic lex promotionis non ſemper in ſolo facto conſiſtit, ſed in facto, & animo.* Citat c. vlt. 15. q. 1. & c. 1. 15 q. 6. nā in hoc poſteriori circa finem dicitur, non tàm attendenda eſſe, quæ fiunt, quàm quo animo fiant. Sed illud eſt verum, quoad meritum, & ſatisfactionem coram Deo, nō verò quoad pęnas Eccleſiæ, niſi id fuerit iure expreſſum, vt conſtat ex ſupra tractatis de Cenſuris in communi.

Hic

Digitized by Google

Hic verò talis expreſſio facta non eſt, nam potiùs in priori textu dicitur: legem de hac irregularitate *opus magis, quàm voluntatem requirere.* In eo ergo caſu exiſtimo non incurri irregularitatem, quia nullum eſt externum opus, neque etiam omiſſio externi operis, ratione cuius poſſit tale homicidium imputari; ſolùm ergo ibi relinquitur mentale homicidium, quod non eſt ſufficiens cauſa irregularitatis: & hoc magis conſtabit ex ſequenti puncto.

Deciditur.

23 An conſentiens in homicidiũ factũ noĩe ſuo, fiat irregularis. 1. ſnia. *Syluest. Maiol.*

Difficultas ergo communis eſt, an conſenſus in homicidium iam factũ ab alio nomine meo inducat irregularitatem. Multi enim exiſtimãt, per ratihabitionem facti præteriti contrahi irregularitatem homicidij voluntarij. Eſt tamen diuerſitas inter auctores: nam quidam dicũt, ratihabitionem internam ſatis eſſe, Syluester verbo *Homicidium*, 1. q. 7. & verſ. 3. q. 5. citatq; Aſtenſem, & Hoſtiẽſem, eum ſequitur Maiolus lib. 5. cap. 48. §. 6. Alij putant, neceſſarium eſſe, & ſufficere, vt ratihabitio non ſit per ſolam voluntatẽ interiorem, ſed per exteriorem facti approbationem. Alij addunt, neceſſariũ eſſe, vt qui ratũ habet factum, potuerit illud mandare, quando factum eſt: nam ſi tũc erat infans, vel amens, etiãſi cõparato vſu rõnis ratum habeat factum, nõ incurret irregularitatem. Ita Nauarrus cap. 27. num. 233. citans Ioãnem Andream in cap. 1. de Conuerſione infidelium, & Panormitanum in cap. *Ad euidentiam*, de Homicid. Felinus in cap. *Sicut dignum*, de Homicid. num. 12. Fundamentum eſt, quia ratihabitio moraliter efficit, tãquã proprium actum eius nomine factum, qui illum poſteà ratum habet: quia vt in regula iuris lib. 6. dicitur: *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur:* ergo ſicut ex homicidio ſi ex mandato meo factum eſſet, irregularis fierem, ita ex ratihabitione eius idem impedimentum contrahã.

Nauarr. Ioã. And. Panorm. Felin.

24 Vera ſententia. *Gloſſa. Couarr. Villadieg. Tabien. Armil. Angel. Hoſtiẽſis. Archid. Panorm.*

Contrariam ſententiam veriorem cenſeo, quam tenet Gloſſa in c. *Si quis viduam*, diſt. 50. & in c. *Si quis viuente*, 31. q. 1. Couarruuias dicta Clementina, 2. part. §. 1. num. 4. Villadiego de Irregular. cap. 6. num. 88. Tabiena verbo *Irregularitas*, 2. num. 7. Armilla num. 22. Angelus, *Homicidium*, 2. §. 6. Hoſtiẽſis in Summa, tit. de Homicid. §. *Qua pœna*, verſ. *Quid ergo.* Archidiaconus cap. *Omnes*, 17. q. 4. Et in ſimili Gloſſa vlt. in cap. 1. de Conuerſ. infidel. vbi Panormitanus fauet, licèt ſoleat in contrarium citari. Ad probationem autem generalem regulam conſtituo; nullam cenſuram, aut pœnam ipſo iure impoſitam propter aliquod delictum, incurri propter ſolam ratihabitionem, niſi in caſibus à iure expreſſis. Probatur primò, quia ille nõ committit tale delictum: ergo ſi pœna tantùm ſit impoſita committenti tale delictum, non extenditur ad ratum habentem. Conſequentia patet, quia lex pœnalis non eſt extendenda, maximè cùm pœna ipſo facto imponitur, vt in ſuperioribus viſum eſt. Antecedens autem patet, quia non committit delictum, niſi qui aliquo modo eſt cauſa eius: nam ad peccandum neceſſarius eſt liber influxus, qui nõ eſt ſine aliqua cauſalitate. Sed qui tantùm habet ratum delictum iam anteà commiſſum, nullo modo eſt cauſa illius: ergo non committit tale delictum, & conſequenter neque incurret pœnam latam ſolùm contra cõmittentem tale delictum. Minor probatur, quia ille nõ fuit cauſa, quãdo delictum eſt commiſſum; quia tũc nullo modo cooperatus eſt, & prorſus ignorauit quod fiebat: neq; etiã poſteà, quãdo ratum habet, eſt cauſa; quia iam nõ fit, nec fieri iterum põt ille effectus, quia ſupponimus conſummatũ fuiſſe omnino homicidiũ: ergo repugnat poſteà habere cauſalitatem in illud. Tota ergo illa complacẽtia, quæ in ratihabitione habetur circa delictũ cõmiſſum, reſpicit illud vt obiectũ tantũ, non vt effectũ; & ideò nunquã cõparatur ad eũ, qui ratũ illud habet, vt delictũ ab eo cõmiſſum aliquo modo, ſed ſolùm vt obiectum gratum.

Regula generalis.

25 Pœna cõmittẽtis delictũ, nõ extẽditur ad ratũ habentem, niſi ſit in iure expreſſum.

Dixi, *niſi in caſibus à iure expreſſis;* quia lex poteſt non ſolùm punire, qui committit delictum, ſed etiam qui ratum poſteà habet; quia illud etiã eſt delictum pœna dignum, quam iuſtè poteſt lex imponere præſertim canonica. De quo ſunt aliqua exempla in iure, cap. *Cùm quis*, de Sentent. excom. in 6. vbi dicitur, incurrere quempiam in ſententiam canonis, *Si quis ſuadente*, ſi ratam habeat percuſſionem Clerici ſuo nomine factam, quamuis priùs neque illam mandauerit, neque omnino cogitauerit. Similiter in cap. *Fœlicis*, de Pœnis, in 6. pœnæ latæ contra percuſſores Cardinalium expreſsè extenduntur per illa verba, *vel factum ratum habuerit.* Et ſimilis extenſio exprimitur in Clemẽt. 1. de Pœnis, circa percuſſionem Epiſcopi. In his ergo caſibus in iure expreſſis iuridica eſt extẽſio, quia ab ipſa lege fit. Hinc verò non poteſt ſumi argumentum ad alias pœnas, & leges, in quibus talis extenſio nõ fit: quin potiùs hinc ſumitur argumentum in contrariũ ab ſpeciali: ideò enim in his iuribus, & ſimilibus exprimitur ratihabitio; quia ſi non exprimeretur, nõ comprehenderetur, ſicut etiam exprimitur mandans, vel conſulens; quia ſi lex tantùm puniret facientem, non comprehenderet mandantem, vel conſulentem, ſaltem quoad cenſuras, vt ſuprà dictum eſt: idemque eſt de alijs pœnis, præſertim ipſo iure latis.

26 Ratihabitionẽ mãdato cõparari quo intelligendum.

Dicet aliquis, ſub mandante comprehendi ratum habentem; quia ratihabitio mandato cõparatur: Vnde etiam poteſt quis vrgere dictum cap. *Cùm quis*, quia in eo nõ tam videtur ius condi, quàm declarari: nam pro ratione redditur ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari: videtur ergo velle Pontifex, ex vi illius canonis, quo excommunicatur mandans percuſſionem clerici, excommunicari etiam, qui ratum habet. Reſpondetur, ratihabitionem ſimpliciter non eſſe mandatum, quia non habet eum influxum in opus, quem habet mandatum, vt per ſe notum eſt: & ideò ſi lex tantùm fertur contra mandantem, non comprehendit ratum habentem; quia nõ extenditur vltra proprietatem verborum ad ea, quæ per analogiam quandam, vel ſimilitudinem cum alijs comparantur: ſicut in præſenti ſe habet ratihabitio, de qua non dicitur in iure, quòd ſit mandatum, ſed quòd ei comparatur. Hæc autem comparatio ſi ad forum Dei referatur, vt multi volunt, intelligetur facilè in grauitate culpæ, ſicut deſiderium æquiparatur operi in foro Dei: ſi verò referatur ad forum Eccleſiæ, intelligenda eſt, quantum per ipſos canones cõparatio illa, & æquiparatio facta eſt: ſicut dicere etiam poſſumus, mandantem æquiparari facienti, quia ex ſe habet cũ illo quandã proportionem, quam lex poteſt conſiderare, vt illos æquales faciat in pœna. Si tamen de facto id non conſideret, nec loquatur de mandante, ſed tantùm de faciente, in ordine ad talem legem, iam non æquiparantur: ſic ergo de ratihabitione, & mandato

Digitized by Google

mandato exiſtimandum cenſemus. Neque eſt verum; in dict. cap. *Cùm quis*, non ſtatui ſpeciale ius: nam ratio illa non inducitur, vt per ſe faciens illam extenſionem, ſed tanquam ſufficiens ad mouendum Pontificem, vt illam fecerit. Et ideò fortaſſe non dixit abſolutè Pontifex: *cùm ratihabitio mandato comparetur*: ſed, *cùm debeat comparari.*

Cap. Cũ quis, de ſent. exc.

27 Hic verò aduertendum eſt, in his caſibus, in quibus iura extendunt pœnam ad ratihabitionem, non ſufficere approbationem, vel complacentiam merè internam, ſed externam requiri: quod in caſu dicti cap. *Cùm quis*, adnotauit Armilla verbo *Ratihabitio*, num. 6. Et ratio ex dictis eſt manifeſta, quia hæc pœna non poteſt imponi per Eccleſiam ratum habenti delictum, propter ipſummet delictum prius commiſſum, quia illud nunquam eſt delictum eius, qui tantùm illud ratum habet, vt oſtenſum eſt: nemo autem puniri poteſt propria pœna propter delictum non ſuum: punit ergo talis lex ratihabitionem, tanquam ſpeciale delictum. Non poteſt autem lex Eccleſiaſtica punire delictum merè internum, etiamſi circa actum externum peccaminoſum, & alienum verſetur, quando illum reſpicit ſolùm vt obiectum, & non eſt vllo modo cauſa, vel circunſtantia eius: ergo non poteſt punire ratihabitionem merè internam, donec exterioribus ſignis conteſtata ſit.

28 Corollarium primum. Corol. 2. Corol. 3

Ex his ergo infero primò, in prædicto caſu, de quo loquimur, non incurri irregularitatem per ſolam ratihabitionem. Secundò infero, ſi incurri poſſet, nó fore per interiorem voluntatem ſine externa ratihabitione. Tertiò infero, talem irregularitatem, ſi eſſet, reuera non eſſe homicidij voluntarij, ſed alterius delicti longè diuerſi.

Primũ corollariũ probatur.

Primum probatur, quia irregularitas homicidij nullo iure inuenitur, extenſa ad conſentientem tantùm per propriam ratihabitionem: ergo nó comprehendit illum. Antecedens ab omnibus ſupponitur, & qui illud negauerit, oportet vt afferat textũ, in quo talis declaratio expreſsè fiat: nam ſola illa generalis regula, quòd ratihabitio mandato comparatur, nihil probat, vt declaratum eſt. Et hinc oſtenditur conſequentia, quia oportet irregularitatem eſſe in iure expreſſam.

Secũdũ, tertiũ corollariũ ſuadentur.

Declaratur deinde, nam quando tale homicidium factum eſt, non contraxit irregularitatem ille, cuius nomine eſt factum, ipſo ignorante; vt eſt per ſe notum in omnium ſententia: ergo nec poſteà contrahit, quando poſteà ſciens homicidium, ratum habet. Patet conſequentia, quia tũc nullum fit homicidium, nec cooperatio, aut cauſalitas eius: non ergo inſurgit noua irregularitas eius. Et hinc concluditur ſecundum, & tertium corollarium: nam vt talis irregularitas demùm incurreretur, oporteret eſſe impoſitam propter nouum delictum omnino diſtinctum à priori homicidio, etiamſi illud reſpiciat vt obiectum, nempe propter approbationem prioris homicidij: ergo neceſſarium eſſet tale delictum eſſe externum; & irregularitas illi annexa non eſſet cõmunis irregularitas homicidij, ſed ſpecialiter impoſita propter tale delictũ: cùm ergo in præſenti materia nulla talis irregularitas inueniatur, ſed illa tãtùm, quæ eſt ex homicidio, vel cauſalitate eius, non eſt cur admittatur. Tandem explicatur exemplo: nam qui duplex homicidium cõmittit, duas irregularitates incurrit, vt ſuppono: qui autem commiſit vnum homicidium, & poſteà iterum, atque iterum ratum illud habet, tam interiùs, quàm exteriùs, non incurrit aliam irregularitatem, præter primam: ergo ſignum eſt, propter ratihabitionem homicidij iam facti non eſſe irregularitatem impoſitam; quia maior ratio eſſe videtur de ratihabitione proprij facti, quàm alieni, etiamſi meo nomine me ignorante factum ſit. Imò ſi ratihabitio hæc ſufficeret, ſæpiùs quis contraheret talem irregularitatem, ſi ſæpiùs talem ratihabitionem repeteret; quia licèt verſentur circa idem homicidium, delictum, in quo fundatur proximè talis irregularitas, non eſt ipſum homicidium, vt oſtenſum eſt, ſed ratihabitio eius: ergo multiplicato hoc delicto, multiplicabitur irregularitas; quod nemo, vt exiſtimo, concedet.

Dices: Ergo ſi quis ſuis etiam manibus, caſu, & ſine culpa occidat alium, & poſteà intelligẽs factum, ratum habeat, non contrahit irregularitatem: quod videtur abſurdum, quia prius homicidium per ſubſequentem voluntatem fit voluntarium, & hoc tantùm illi deerat, vt per illud contraheretur irregularitas, vt nunc ſuppono ex infrà tractandis. Reſpondeo concedendo ſequelam: imò hinc cenſeo poſſe confirmari prædictam ſentẽtiam. Nam ſi per prius homicidium irregularitas contracta non eſt, vt in caſu ſupponitur, nec propter ſubſequentem complacẽtiam contrahetur; quia illa non eſt homicidium niſi mentale, vel ad ſummum verbale, vt ſic dicam, ſi complacentia illa verbis explicata eſt: irregularitas autem ſolùm propter homicidium reale impoſita eſt. *Sicut* ſi eſſet excommunicatio lata in eum, qui comedit carnes tali die, & aliquis ex ignorantia inuincibili comediſſet, & poſteà re cognita, complaceret in tali facto, & ratum haberet, excommunicationem non incurreret; quia ille nunquam comedit carnes cum pertinacia, & tranſgreſſione illius legis: nec prius factum (quod in hac materia valdè obſeruandum eſt) conſtituit vnum actum moralem cum ſubſequenti voluntate, nec per illam conſtituitur in eſſe actus moralis talis perſonæ; ideoque nunquam ſit tali pœna dignus. Vnde in hoc ſenſu (qui in materia morali eſt maximè proprius) falſum eſt, prius homicidium reddi voluntarium per ſubſequentem voluntatem, quia hoc in rigore ſignificat eſſe voluntarium per modum actus: tantùm ergo eſt volitum per modum obiecti. Quòd ſi hoc ipſum, & nihil aliud intelligatur per tale volũtarium, falſum eſt hoc tantùm illi defuiſſe ad inducendam irregularitatem: nam potiſſimè defuit illi eſſe actum volũtarium cauſaliter, quod maximè neceſſarium erat, & nunquam habetur per ſubſequentem voluntatem, vt declaratum eſt.

29 Qui omnino inuoluntariè occidit, etſi poſteà ratum habeat, nõ incurret.

Atque hinc vlteriùs infero, etiamſi quis poſt commiſſum homicidium, cui nullo modo cooperatus eſt, recipiat, occultet, vel defendat homicidam; imò licèt ei aliquid donet propter homicidium factum, vel quoſcunque ſimiles actus faciat, non propterea participare eius irregularitatem, quia per illos omnes non eſt cauſa talis homicidij, neque illud incipit eſſe delictum eius, ſed eſt obiectum, vel occaſio aliorũ delictorum, pro quibus nó eſt lata irregularitas. Idemq; eſt, etiamſi corpus inuẽtum iam defunctum feriat, aut mutilet, &c. nã hæ actiones oſtẽdunt odium, & peccaminoſæ, & irrationabiles ſunt; tamen nec pro eis eſt lata irregularitas,

30 Corollariũ vlti.

neque

neque ſunt cauſa, vel cooperationes homicidij, quod iam omnino conſummatum ſupponitur. Hæc autem omnia in primis intelligenda ſunt in foro interiori, & conſcientiæ: nam in exteriori foro, qui hæc ageret, præſumeretur mandaſſe delictum, & magna purgatione indigeret, vt ſe ab irregularitate liberaret, & meritò poſſet per Iudicem ſuſpendi, vel ab ordinibus amoueri. Deinde intelligenda ſunt hæc per ſe: nam per accidens ratione ſcandali poterit interdum impediri aliquis ab ordinibus ſuſcipiendis propter has actiones: illa verò neque irregularitas homicidij eſſet, quidquid Maiolus dicat, ſed infamiæ, nec duraret ampliùs, quàm talis infamia: nam ablato ſcandalo, maneret talis perſona habilis ad ordines.

De cooperante ad homicidium.

91 SExto loco participat hanc irregularitatẽ homicidij ille, qui cooperatur, vel quouis modo opem præbet homicidio. Ita docent omnes Doctores: & colligitur ex c. *Sicut dignum*, §. *Illi*, de Homicidio, ibi: *Conſtat ab homicidij reatu immunes non eſſe, qui occiſoribus opem cõtra alios preſtare venerunt.* Idem ſumitur ex cap. *Significaſti*, 2. eodem tit. ibi: *Studio, conſilio, vel mãdato:* nã his verbis omne genus cooperationis ſignificatum eſt. Deniq; qui cooperatur, eſt cauſa homicidij: oſtenſum eſt autem irregularem fieri, qui cauſam homicidij præbet: ergo. Difficultas autẽ eſt in explicanda hac cooperatione, quam latiùs, & meliùs explicabimus agentes de homicidio caſuali: nam frequentiùs irregularitas contracta ex hac cooperatione eſt ob indirectum, & caſuale homicidium. Si ergo, qui hoc auxilium præbet, directè intendit homicidium, voluntarius homicida eſt, vel nõ, ſiue ſuis manibus, & actionibus percutiat, aut impediat alium, ne ſe defendat, ſiue ſolùm defendat ipſum occiſorem, vel illi animum præbeat, etiam ſola præſentia ad illum finem exhibita. Si autem ipſe non intendit homicidium, neque etiam ſuis manibus infert lethale vulnus, ordinariè non incurret hanc irregularitatem homicidij voluntarij. Nonnulla verò diſtinct. opus eſt. Aut enim comitatur alium, vel ei aſſiſtit, quem ſcit intendere mortem alterius, & ad eum finem incedere, & tandem pugnat cũ illo, & in eo caſu ſecuta morte, non euitat irregularitatem is, qui præbet auxilium, vel per ſolam aſſiſtentiam, vt patet ex dictis iuribus, & ex dicto cap. *Sicut*, §. *Clericus*. An verò talis irregularitas dicenda ſit homicidij voluntarij, necne, videtur quidem reſpectu cooperantis nõ eſſe, quia ipſe non intendit homicidium, nec machinatur illud, & ideò licèt alteri principaliter facienti voluntarium ſit, cooperanti non videtur eſſe voluntarium, ſed caſuale. In contrarium verò eſt, quia homicidium hoc voluntarium eſt, & hic cooperator ſciens, & vidẽs vult cooperari ad illud: ergo eſt voluntarius homicida, nam vnuſquiſque tale delictum cõmittit, quale eſt illud, ad quod vult cooperari. Item quamuis ille per ſe non intendat mortem alterius, tamen hic & nunc, ſuppoſita determinatione amici ſui, v.g. dum vult illum iuuare, & cum illo cooperari, iã vult, & intendit homicidium alterius. Quocirca ſi in eo caſu cooperatio eò progrediatur, vt ſuis manibus inferat lethale vulnus, homicida voluntarius cenſendus eſt, etiamſi quaſi coactus

Cap. Sicut dignũ, de Homic.

Qualis cooperatio ſufficiat ad hãc irregularitatem.

A id fecerit, & conatus fuerit amicum auertere ab illo propoſito, & nõ potuerit; quia totũ illud eſt inuoluntarium ſecundum quid, abſolutè autem hic, & nunc eſt voluntarium, & aliunde actio ſupponitur eſſe talis, vt potius videatur eſſe principale homicidiũ, quàm cooperatio ad illud. At verò ſi ipſemet non ita percuſſit, ſed ex actione alterius ſecuta eſt mors, ipſo adiuuãte, comitãdo, aſſiſtendo, &c. licèt irregularitatẽ incurrat, non tamen videtur eſſe propriè homicidij voluntarij propter rationem factam; & quia ille neq; in intentione ſua, neque in ipſo vſu, vel in aliqua actione ſua directè vult tale homicidium: alterutrum autem horum eſt neceſſarium ad homicidium voluntariũ. Vnde à fortiori ſequitur, multò minùs fore homicidium voluntarium, ſi huiuſmodi cooperator ignoret, principalem ſociũ criminis procedere ex intentione occidẽdi aliũ, ſed vel furandi, vel adulterandi, vel certè vindicandi iniuriam, leuiori tamen modo, & abſque morte, vel mutilatione: nam in his caſibus nullo modo eſt directè volita mors ab ipſo cooperante, niſi progreſſu, & calore rixæ ita mutetur volũtas, vt ex cooperatore fiat principalis actor, & voluntarius homicida. Quæ omnia patebũt magis ex ſectionibus ſequentibus, vbi etiam dicemus de non impediente: nam ſi aliquando ille hanc irregularitatem participat, non eſt ex proprio homicidio voluntario, ſed ex indirecto. Atque hæc reſolutio de cooperante communis eſt, de quo latè Maiolus lib. 5. cap. 48. §. 4. & Couarruuias, dicta Clementina, par. 2. §. 2.

Maiol. Couarr.

SECTIO IIII.

Qualis ſit irregularitas homicidij voluntarij.

1 DVo quæri poſſunt: qualis ſit hęc irregularitas quoad effectus, & quoad diſpenſationem. Circa primũ dicendum eſt, hanc irregularitatẽ habere omnes effectus ſuprà generatim poſitos de irregularitate, nullum tamen habere ſpecialẽ, ac propriũ. Prior pars certiſſima eſt, q hæc irregularitas eſt omnino integra intra latitudinem huius impedimenti, imò inter omnes irregularitates pœnales hæc videt maximè exaggerari in iure, & abſque vlla limitatione imponi: maximè cùm præter rationem delicti includat totã cauſam irregularitatis. Altera verò pars probatur, quia in iure nullus inuenitur effectus huic irregularitati ſpecialiter debitus. De duob. enim eſſe poteſt aliquale dubium, ſcilicet, de beneficijs iam obtentis, an ipſo iure amittãtur per hanc irregularitatem abſque aliqua ſententia, & de incapacitate ad recipienda denuò beneficia. De primo puncto fuerunt opiniones contrariæ inter Iuriſperitos: nam licèt ferè omnium concors ſententia fuerit, non per omnem irregularitatem homicidij amitti beneficia, quos latiſſimè refert Salzedo in Practica, cap. 94. tamen de homicidio voluntario, quod animo deliberato, & pręmeditato fit, aliqui cẽſuerunt oppoſitũ, & inter eos refertur Abbas in cap. *At ſi Clerici*, de Iudicijs, num. 39. Sed neque ibi agit de quouis homicida voluntario, ſed de qualificato: quod in aliam grauiorem ſpeciẽ tranſit, vt patricidiũ, &c. Neque etiam agit de hac pœna, nec de alia, quæ ipſo iure incurratur: ſed de degradatione, q̃ propter tale delictum poteſt à Iudice imponi.

Qualis ſit irregularitas hęc quoad effectus.

An huiuſmodi irregularis amittat beneficia iam obtenta ipſo iure.

Salzedo.

Abbas.

Digitized by Google

Felinus. Et eodem ferè modo loquitur Felinus in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationib. num. 3. & 4. clariùs verò aſſerit, propter homicidium qualificatum amitti beneficia ipſo facto, argumento cap. 1. de Homicidio, in 6. Sed ibi non eſt ſermo in genere de quolibet homicidio qualificato, ſed de illo, quod per aſſaſſinos fit: hæc autem pœna expreſſa in illo ſpeciali caſu non eſt extendenda extra illum. Cuius argumentum euidens eſt, quia in caſu illius textus incurritur illa pęna per ſolum mandatum, etiam homicidio non ſecuto, quod certum eſt non extendi ad alios caſus.

33 Reſolutio. Nullum ergo eſt ius, quod hanc priuationem ipſo facto adiungat irregularitati homicidij voluntarij, etiam aliàs qualificati: & ideò non eſt cur talem effectum huic irregularitati potiùs, quàm alijs tribuamus, argumento etiam ſumpto ab ſpeciali ex dicto cap. 1. Et ita ſentiunt omnes pene Iuriſperiti, vt ex Ioanne Igneo refert Salzedo ſuprà, & videri etiam poſſunt Felinus in cap. *De quarta*, de Præſumptionib. nu. 33. & *Couarruuias*, Couarruuias, dicta Clementina, 2. part. §. 3. num. 6. *Nauarrus.* Nauarrus in cap. *Si quando*, de Reſcriptis except. 9. & cap. 27. num. 249. *Rebuffus.* Rebuffus in Practica, tit. de *Modo amittendi beneficia*, num. 65. & quæ ſuprà in genere diximus de hoc effectu. Quamuis autem hæc iure communi, & antiquo certa ſint: nihilominus *Maioli opinio. Cõc. Trid.* Maiolus dicto cap. 48. num. 1. exiſtimat iure nouo Concilij Tridentini ſeſſ. 15. cap. 7. de Reformat. dictam opinionem non habere locum, neque in foro externo, neque interno. Verba autem Concilij ſunt: *Qui ſua voluntate homicidium perpetrauerit, omni ordine, ac beneficio, & officio Eccleſiaſtico perpetuò careat*. Vbi nullum eſt verbum, quod ſignificet hanc pęnam ipſo facto incurri: niſi fortaſſe ſumatur argumentum ex verborum ſimilitudine, nam eodem modo priuat ordine, & beneficijs; ſed priuat ordine ipſo facto, ergo & beneficijs. Inefficax verò eſt argumentum, tum quia verba accommodantur rebus; carentia autem ordinis, quæ eſt irregularitas, non aliter quàm ipſo iure incurritur. Priuatio autem beneficij vtroque modo imponi poteſt, rarò verò ipſo facto imponitur: & quia rigorem continet, *Reiicitur.* nunquam ita intelligitur, niſi exprimatur. Tum etiam quia Concilium loquutum eſt ſicut antiqua iura, ergo in ſenſu illorum loquutum eſt: nam ſi aliquid peculiare addere voluiſſet, expreſſiſſet. Igitur prædicta communis doctrina, tam in foro interiori, quàm exteriori, etiam nũc ſeruanda eſt. Vnde multi ex authoribus citatis poſt Concilium Tridentinum loquuti ſunt.

34 *An irregularitas hæc inhabilitet ipſo iure ad beneficia in futurũ?* Atque ex his conſtat, quid de beneficijs in futurum obtinendis dicendum ſit. Nihil enim hic ſpeciale habemus, pręter generalem doctrinam de irregularitate ſuprà datam. Quanquam enim Maiolus ſuprà de Concilio Tridentino aliter ſentiat, re tamen vera nihil in hoc ſpeciale diſponit. Nam præter verba citata, hęc ſolùm habet, quæ ad hunc effectum pertineant: *Nec illi aliqua Eccleſiaſtica beneficia, etiamſi curam non habeant animarum, conferri liceat*. In quibus etiã verbis nullum eſt, quod ſignificet collationem talem ipſo facto irritam eſſe: nam verbum, *non liceat*, ſolùm prohibet illam: ſola autem prohibitio non ſtatim reddit collationem nullam, niſi aliquid ampliùs addatur. Adnotare verò oportet, in congregatione Cardinalium circa hoc capit. declaratum eſſe, quatenus loquitur de incapacitate beneficiorum, in qua ſunt homicidæ, non extendi ad penſiones: quod à fortiori habebit locum in quacunque irregularitate, niſi vbi aliud fuerit in iure expreſſum. Et fundamentum eſt, quia penſio in rigore non eſt beneficium: de tali enim penſione videtur declaratio hæc intelligenda, iuxta ea, quæ de penſionibus diximus circa effectus excommunicationis. In eo verò, quod congregatio vtitur nomine *incapacitatis*, videtur fauere opinioni Maioli. Sed non exiſtimo in eo rigore ſumptam eſſe vocem illam, ſed eo modo, quo ſimpliciter dicimus fieri non poſſe, quod iure non licet: vel certè loquitur de incapacitate in ordine ad futura beneficia, quæ exiſtit non quidem ex vi illius verbi Concilij per ſe ſpectati, ſed ex generali, & antiquo iure irregularitatis.

Nomine beneficij non veniunt pẽſiones. Congregatio cardinaliũ.

De diſpenſatione huius irregularitatis.

35 *Cõcluſio prima.* Circa vltimum punctum propoſitum quidam exiſtimant, hanc irregularitatem eſſe prorſus indiſpenſabilem, vtpotè iure diuino introductam. Exod. 21. 1. Paralipom. 22. & 28. Sed hoc fundamentum eſt falſum, vt ſuprà oſtẽſum eſt. Certum ergo eſt, Summum Pontificem poſſe in illa diſpenſare: quod cõſtat ex vſu, & quia eſt impedimentum iuris humani. *Secunda.* Deinde eſt certum, ſolum Summum Pontificem poſſe hanc diſpenſationem concedere. Quod *Cõc. Trid.* præter iura antiqua, manifeſtum eſt ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. de Reformat. Ex *Duo corollaria.* quo textu duo colliguntur: vnum eſt, irregularitatem hanc incurri per homicidium quantumuis occultum: aliud eſt, quamuis alij caſus occulti Epiſcopis ibi delegentur, hanc verò irregularitatem reſeruari, vt à ſolo Summo Pontifice etiam in caſibus occultis dari poſſit. *Notãdũ.* Eſt autem illa exceptio, vt in ſuperioribus adnotaui, de homicidio cum proprietate intelligenda, ita vt mutilationem non comprehendat; etiamſi omnia, quæ hactenus diximus de hac irregularitate, vtrique communia ſint: quia (præter ſuprà dicta) fauorem Principis ampliſſimè interpretamur: illa ergo exceptio ad omnem proprietatem, & rigorem verborum limitanda eſt, vt fauor ille, & poteſtas data Epiſcopis, quantum iuſtè fieri poteſt, extendatur: ſicut etiam congregatio Cardinalium interpretata eſt. Poſſunt ergo Epiſcopi diſpenſare cum mutilatore voluntario in caſu occulto; extra illum verò ſolus Papa poteſt. Quis verò ſit caſus occultus, & alia, quæ ad illam facultatem pertinent, ſuperiùs declarata ſunt.

36 *Tertia cõcluſio. Cõc. Trid.* Vltimò addendum eſt, etiã in ordine ad Summum Pontificem hanc irregularitatem eſſe quodammodo indiſpenſabilem, eo modo, quo impoſſibile dicitur id, quod difficillimè fit. Et fortaſſe ad hoc inſinuandum Concilium Tridentinum dicto cap. 7. ſeſſ. 14. abſolute dixit: *Ordine perpetuò careat*. Itaque rarò, & cum magna difficultate, & nonniſi propter grauiſſimas cauſas talis diſpenſatio concedi debet. Et hoc etiam probat vſus, & ad hoc iuuat, quòd hoc ſit conſentaneum diuinæ ſapientiæ, & voluntati, quæ aliquando reuelauit non eſſe ſibi placitum, quòd huiuſmodi homicidæ ad ſuum altare accedant; tum propter grauitatem delicti, tum quia eſt opus valdè alienum à diuina lenitate, & miſericordia erga homines, quam maximè debet repræſentare, & pręſe ferre Sacerdos, cuius munus eſt inter Deum, & homines intercedere.

DISPV-

DISPVTATIO XLV.

De irregularitate contracta ex homicidio caſuali.

SVb caſuali homicidio cõprehẽdimus omne illud, quod priuata authoritate fit ab aliquo, præter intentionem eius, & abſq; neceſſitate defenſionis, & mutilationem comprehendimus cum eadem proportione. Duobus autem modis contingit hoc homicidium caſuale: primò, vt indirectè tamen voluntarium ſit: ſecundò, quando non ſolùm præter intentionem eſt, ſed etiam præter voluntatem indirectam, vtpotè quia omnis diligentia debita adhibita eſt, ne ex propria actione homicidium, vel perſonale nocumentum proximi ſequi poſſit: de vtroque igitur ſigillatim dicendum eſt.

SECTIO I.

Vtrum per homicidium indirectè voluntarium irregularitas contrahatur.

1 Concluſio. D.Thom.

REſponſio affirmans certa eſt, in qua conueniunt omnes Theologi cum Diuo Thoma 2.2. quæſt. 64. & omnes Summiſtæ verbo *Homicidium*, & verbo *Irregularitas*, & omnes Canoniſtæ, vt à fortiori patebit ex dicendis; & ſumitur ex cap. *Significaſti*, 1. & cap. *Dilectus*, de Homicidio, & ex cap. *Clerico*, cum alijs, diſt. 50. Et ratio eſt, quia in eo caſu qui ſic hominẽ occidit, eſt verus homicida, eſtò non ſit perfecto modo, vt ſic dicã. Nam peccatũ cõmiſſum per voluntatem indirectã, eiuſdẽ ſpeciei eſt cum directè voluntario, etiamſi in ea ſpecie imperfectũ ſit: canones autem ad hãc pœnam non requirunt culpam homicidij directa voluntate cõmiſſam, ſed omnẽ homicidij culpam puniũt, quia omnino abhorrent hoc opus in Dei miniſtris. Statim verò ſe offerebat queſtio, qualis culpa ad hoc ſufficiat: hęc verò explicabitur meliùs circa aliud genus homicidij caſualis.

2 Notãda circa hãc irregularitatem. Materia. Qualitas. Diſpẽſatio.

Circa hanc igitur irregularitatem illa tria obſeruãda ſunt, quæ circa præcedentem fusè declarauimus, & cum proportione ſunt applicanda: nã materia (vt ita dicã) ſeu fundamentum huius irregularitatis idem eſt, ſcilicet homicidium, vel mutilatio, ita vt effectus in re ipſa ſequatur. Qualitas item irregularitatis quoad effectus inducendos eadem eſt, vt per ſe, & ex dictis ſatis conſtat. Quoad indiſpenſabilitatem verò mitior eſt hæc irregularitas: nã delictum minus eſt propter minus volũtarium; ideoq; per ſe minori etiam eſt pœna dignum, vt dicitur etiam in cap. *Eos verò*, 50. diſt. ac proinde faciliùs cum illo quoad hanc irregularitatem diſpenſatur. Cõc. Trid. Imò in Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. c. 7. de Reform. hæc diſpẽſatio *quodammodo deberi* dicitur, ac propterea ibidem Ordinario cõmittenda dicitur; nõ enim ipſum concilium illam cõmittit, ſed *committatur*,

A inquit. Nam quòd legem in hoc Pontifici imponat, ſed quòd explicare voluerit conditionem, & quaſi naturam talis irregularitatis. Et eodem ſenſu ait, ex cauſa poſſe committi Metropolitano, vel viciniori Epiſcopo. Additq; cõditiones, cum quibus talis delegatio faciẽda eſt, vel intelligenda iure ordinario, & dum Pontifex aliud non explicuerit: nimirum vt diſpenſatio fiat, *cauſa cognita, & probatis precibus, ac narratis*. & additur, *Neque aliter diſpenſare poſſit*. In quo ſignificatur, diſpenſationem aliter conceſſam nullam eſſe. Denique aduertendum eſt, conceſſionem illam iuxta illud decretum ſolùm eſſe neceſſariã, quãdo caſuale homicidium eſt publicũ, vel deductũ ad forum contentioſum: nam ſi homicidium ſit caſuale, & occultũ, Epiſcopi habẽt facultatem diſpenſandi in eius irregularitate ab eodem Concilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. de Re-
3 format. cùm enim tãtùm excipiat homicidium voluntarium, omne aliud concedit: caſuale autem nõ eſt voluntarium ſimpliciter, vt ſuprà ex eodem Concilio declarauimus, & notauit Nauarrus c. 27. num. 240. & eſt communis ſententia. Hinc verò inferendum nõ eſt, alios, qui participant Epiſcopalem iuriſdictionẽ, habere hãc poteſtatem, vt ſunt v.g. Prouinciales, vel Generales religionum: iam enim ſuprà oſtẽdi, etiam ex declaratione Cardinalium, nomen *Epiſcopi* in illo decreto propriè ſumi, & non debere extendi ad inferiores Prælatos, etiamſi dicantur Epiſcopalem iuriſdictionem participare; quia hoc intelligitur in ordinaria iuriſdictione, non verò in omni ſpeciali, & extraordinaria facultate Epiſcopis cõceſſa circa ea, quę aliàs iure communi erant reſeruata Summo Pontifici, qualis eſt hæc irregularitas: & ideò religioſi Prælati iu-
C re communi non poſſunt diſpenſare in hac irregularitate. Mendicantes autem ex priuilegio Sixti IIII. poſſunt, quia inter homicidia ſolùm excipit voluntarium, de quo aliàs.

SECTIO II.

Quibus modis homicidium caſuale ad culpam, & irregularitatem imputetur, & conſequenter quæ perſonæ hanc irregularitatem incurrant.

1 Multiplex huius homicidij modus.

IN præcedenti diſputatione, ſectione 5. diligenter expoſui, quando homicidium ſit volũtarium, quia multum refert ad qualitatem irregularitatis. Omne ergo homicidium, quod à voluntate directa ibi explicata nõ
D procedit, & ex quacunque alia voluntate oritur, ſaltem indirectè, caſuale culpabile dicitur, & ad præſentem irregularitatem ſufficit. Hoc autem contingere poteſt varijs modis, quos oportet diſtinguere, quia non in omnibus eſt æqualis certitudo. Poteſt autem in genere duplex modus diſtingui: unus eſt poſitiuè efficiendo aliquid, ex quo ſequitur homicidium: alius per ſolam omiſſionẽ. Rurſus circa priorem diſtingui poſſunt oẽs perſonæ, ſeu modi concurrendi ad huiuſmodi homicidium. Primò ergo, ac præcipuè incurrit hanc irregularitatẽ ille, qui immediatè exercet actionẽ, ex qua tandẽ ſequitur homicidiũ. Ad quod multæ cõditiones concurrere debent: quædam uerò requirũtur, ut caſuale ſit, uidelicet, quòd nec mors ſit per ſe intenta, neq; Primus.

Digitized by Google

actio, quæ exercetur, ex ſe, & natura ſua ſit ſufficiens cauſa proxima mortis, vel ſaltem vt hoc ignoretur ab operante: aliæ autem conditiones requiruntur, vt voluntarium ſit, nimirum, quòd moraliter potuerit talem actionem vitare; nam ſi non poſſet euitare cauſam, non imputaretur effectus. Deinde quòd vel ignorantia talis periculi fuerit vincibilis, vel negligentia in illo vitando fuerit culpabilis. Quando verò talis fuerit, necne, in conſcientia, viri prudentis arbitrio; in foro verò exteriori, iudicio Epiſcopi, ſeu Prælati habentis ordinariam iuriſdictionem, relinquendum eſt, quia non poteſt certior regula conſtitui. De modo autem ponderandi circunſtantias ad ferendum hoc prudens iudicium copioſè, & optimè loquitur Caietanus 2. 2. quæſt. 64. artic. 8. Nunc verò non oportet hic diſtinguere, an interficiens daret operam rei licitæ, vel illicitæ: quantumcunque enim opus ſit ex ſe honeſtum, ſi incautè factum eſt, ad hanc irregularitatem ſufficit, quia honeſtas operis non impedit, quominùs homicidium voluntarium ſit. Imò hoc ipſo, quòd ita ſit, deſinit eſſe honeſtum in ordine ad operantem, quia non prudenter, & conſequenter neque honeſtè ſit. Quomodo autem intelligenda ſint iura, quæ hanc diſtinctionem aliquando inſinuant, infrà dicemus. Similiter neceſſe non eſt diſtinguere inter opus habens ex ſe adiunctum periculum occiſionis, vel non habens; nam regula poſita formaliter, & in vniuerſum vera eſt in omni opere, cuiuſcunque conditionis ſit: nam licèt ex genere ſuo non videatur habere periculum, tamen hic, & nunc illud habuit, cùm ſupponatur, effectum mortis ex illo fuiſſe ſequutum. Hoc ergo practicum periculum attendendum eſt, quia per ſe eſt obligatio vitandi illud: & reſpectu huius obligationis conſideranda erit ignorantia, vel negligentia, an fuerit vincibilis, necne: ad hoc autem diſcernendum vtilis erit illa diſtinctio, quamuis ſola non ſufficiat: ſemper enim neceſſe eſt circunſtantias in particulari conſiderare.

Caiet.

2 Secūdus modus huius homicidij.

Secundò poteſt hoc homicidium caſuale cõmitti dando cauſam, ex qua ſequitur mors: duobus enim modis poteſt hæc cauſa applicari; primò formaliter, vt cauſa eſt, quod moraliter ſit, quoties cauſalitas eius proxima, ſeu naturaliter ineuitabilis nõ ignoratur; & tunc homicidium eſt voluntarium, vt dictum eſt. Secundò poteſt cauſa mortis tantùm materialiter applicari, vt quando potio mortifera propinatur abſque cognitione eius, vel virtutis illius, vel certè, quia non putatur efficacia eius ineuitabilis, & ſit cum propoſito impediendi effectum. Et in his caſibus, & ſimilibus homicidium eſt tantùm voluntarium, ſuppoſita ignorantia, vel temeritate culpabili: & ita per illud contrahitur irregularitas ad hunc ordinem pertinens. Hic verò inquiri poteſt, an qui alium detinet, ne fugiat, cum periculo quòd ab alio percutiatur, irregularis maneat, ſi detentus ab alio occidatur. Reſpondetur, ex omnium ſententia illam detentionem eſſe ſufficientem ad contrahendam irregularitatem: imò ſi mors ab alio inferenda, vel intenta fuit à detinente, vel manifeſtè præuiſa, talis irregularitas homicidij voluntarij cenſenda eſt: nam moraliter loquendo, non minùs influit in mortem, qui cum dictis circunſtantijs alium detinet, vt ab alio feriatur, quàm qui percutit. At verò ſi mors præcogitata

An q detinet aliū, ne fugiat, & occidit, fiat irregularis.

A non eſt, etiamſi non fuerit intenta aliqua percuſſio leuis, ſeu quæ non eſſet ad mortem, homicidium erit indirectè voluntarium, quia ſaltem in cauſa, & morali periculo volitum fuit: manet tamen intra latitudinem caſualis, quia mors ipſa neque in ſe, neque in proxima cauſa fuit volita. Eoque magis erit caſuale, quò percuſſio vel nulla, uel minima fuerit intenta; tunc autem neceſſarium erit, ut interceſſerit culpa in non præuidendo talem euentum, alioqui non habebit locum irregularitas, de qua nunc agimus. Et per hæc iudicandum eſt de multis caſibus particularibus, ad quos deſcendere non poſſumus; gratia uerò exempli unum, uel alterum in ſequentibus attingemus: uideríque poteſt Syluester, *Homicidium*, 2. & alij Summiſtæ.

Tertiò poteſt hanc irregularitatem incurrere B mandans percuſſionem, ex qua ſequitur homicidium, etiamſi cum limitatione mandatum dederit, & mandatarius imperium exceſſerit. Hic enim eſt caſus expreſſus in cap. vlti. de Homicidio, in 6. ſupponitur autem ibi tale mandatum fuiſſe iniquum ibi: *Cùm mandando in culpa fuerit*. At verò Couarruuias, dicta Clementina, 2. part. § 1. num. 2. contendit, illud homicidium non eſſe caſuale, ſed voluntarium: ſtatim verò ſubiungit, non directè, ſed indirectè eſſe voluntarium, in quo videtur in modo loquendi differre. Statim verò ſubiungit, irregularitatem inde contractam non poſſe tolli ab eo, qui ſolùm habet poteſtatem diſpenſandi in homicidio caſuali, in quo iam in re à nobis differt. Verius ergo exiſtimo, in caſu illius textus homicidium eſſe caſuale, ſiue tale homicidium re ipſa, ſiue ſola interpretatione legis fuerit indirectè volun C tarium. Duobus enim modis poteſt contingere ſimilis euentus: primò, vt mandator, licèt mandando verberationem ſit iniuſtus, tamen in cauenda morte, ne ex tali verberatione ſequatur, ſit tam diligens, & ſolicitus, ac ſi verberatio eſſet iuſta, & prudentiſſimè mandata: vt v. g. ſi rem commiſit miniſtro fideli, & humano modo prudenti, & cauto, & limitauit modum, & inſtrumentum, &c. in quibus nullum eſſet periculum. In quo caſu re ipſa, & coram Deo homicidium, vt ſic non eſt indirectè voluntarium, neque in conſcientia culpa illa grauior eſt propter homicidium ſubſecutum. Nihilominùs tamen cenſeo mandantem manere irregularem, homicidio ſubſecuto, ex vi illius cap. vlti. quod hanc irregularitatem ponit, ſolùm, *quia mandator in culpa fuit, & hoc euenire poſſe debuit cogitare:* quæ duo concurrunt etiam poſt totam D illam diligentiam adhibitam: adhuc enim cogitari debet, non obſtante illa, poſſe mandatariũ excedere, ſi non ex malitia, ſaltem ex alio caſu. In odium igitur talis mandati voluit lex, vt nulla humana diligentia mandantis ſit ſufficiens ad euitandam irregularitatem, ſi effectus homicidij ſequatur. Atq; hac ratione dixi, tale homicidiũ interpretatione legis reputari, tanquã voluntariũ quoad hanc pœnã: tunc autem dubitari non põt, quin caſuale ſit, cùm verè, & in re, nec indirectè voluntariũ ſit. Alio verò modo poteſt tale mandatum dari, non ſolùm iniuſtè ratione obiecti proximi, quod eſt verberatio, ſed etiam incautè, & imprudenter ratione periculi mortis; & tunc homicidium voluntarium eſt, & ex illo contrahitur irregularitas, non ſolùm

3 Tertius huius homicidij modus. Cap. vlt. de Homicidio. Couarru.

Duobus modis poteſt contingere caſus d. c. vlti. Primus.

Secūdus.

ex

... s cap. vlt. ſed etiam ex generali ratione homicidij indirectè voluntarij. Poteſt autem tale voluntarium colligi ex modo præcipiendi: nam ſi abſolutè præcipiatur percuſſio, non limitando modum, neque inſtrumentum, etiamſi addatur, ne vſque ad mortem vel mutilationem procedatur, actio mandata ſemper eſt ex ſe periculoſa, & ideo dum veſtitur alijs circunſtantijs, intrinſecè includit illud voluntarium indirectum. Hac ergo ratione poteſt hoc homicidium dici minus caſuale, quàm præcedens, & aliquo modo magis voluntarium; tamen iuridicè loquendo exiſtimo diſtingui à voluntario ſimpliciter; atque hac ratione comprehendi ſub caſuali, ita vt in irregularitate ipſius diſpenſare poſſit, qui habet poteſtatem diſpenſandi in irregularitate homicidij, excepto voluntario; vt rectè docuit Nauarrus dict. num. 240. Idemque cenſendum eſt, ſi poteſtas diſpenſandi data ſit ſub alia forma, ſcilicet, ad tollendam ſolam irregularitatem homicidij caſualis: ita enim loquitur Couarr. ſed reuera idem eſt, quia illud *caſuale*, non excludit omne voluntarium indirectum, ſed tantùm directum, vt ſuprà explicatum eſt, aliàs nimis coarctaretur illa poteſtas, quia rara eſt irregularitas, quæ ex homicidio purè caſuali contrahatur, vt infrà dicetur.

Nauarr.

4 Corollarium primum.

Ex quibus intelligitur primò, quando hæc irregularitas contrahatur ex mandato iniuſto verberandi non verò ex iuſto: ex illo enim ſemper ſequitur ſubſecuta morte, ſiue alia negligentia interueniat, ſiue non. Quando autem mandatum eſt iuſtum in ordine ad correctionem, vel diſciplinam, ab eo, qui poteſtatem habet, etiamſi caſu accidat mors, non imputabitur, neque inſurget irregularitas, niſi aliundè intercedat ſocialis negligentia, ratione cuius homicidium illud fiat indirectè voluntarium, vt ſi deſignetur modus, vel inſtrumentum verberationis, & tale ſit ut ex genere ſuo periculum morale includat, tunc enim ex illa circunſtantia mandatum fiet iniuſtum.

Coral. 2

Secundò intelligitur ex dictis, idem homicidium reſpectu mandatarij poſſe eſſe uoluntarium (ut ſi ex praua intentione excedit fines mandati) quod reſpectu mandantis eſt caſuale, ut rectè adnotauit Nauarr. Aliquando uerò poteſt è contrario homicidium eſſe caſuale mādatario, quod reſpectu mandantis uoluntarium eſt, ut ſi mandatum fuit de occidendo, mandatarius uerò uolens temperare mandatum non habuit intentionem occidendi, uel leuiorem iniuriam inferendi, neque uſus eſt inſtrumentis & modo per ſe ordinatis ad occiſionem, tunc enim ſi errore manus, uel alia ex cauſa contingat occidere, reſpectu mandatarij percutientis caſuale eſt homicidium, quia eſt præter intentionem, & præter uirtutem actionis directè uolitæ: reſpectu uerò mandantis uidetur mihi voluntarium, quia reſpectu illius mors eſt directè uolita per illud inſtrumentum, & actionem. Sępe uerò continget reſpectu utriuſque homicidium eſſe caſuale, ſicut etiam poteſt accidere, ut reſpectu utriuſque ſit uoluntarium.

5 Corol. 3 Caſus de percutiēte mulierem prægnantē, deciditur.

Tertiò colligitur deciſio uulgaris caſus de eo, qui mulierem prægnantē percutit & inde ſequitur aborſus prolis iam animatæ, non intentus à percutiente. Quamuis enim certum ſit illū manere irregularem, quia tale homicidium uoluntarium eſt in cauſa: nihilominus dubitatum eſt an talis irregularitas ſit ex homicidio uoluntario. Caietanus enim 2. 2. quæſt. 64. art. ult. ad 2. ita exiſtimat, niſi uel intercedat ignorantia grauiditatis fœminæ, uel tam leuis ſit percuſſio, ut moraliter non poſſit timeri aborſus: ſi tamen percuſſio ſit grauis, & cum cognitione, quòd mulier ſit prægnans, putat homicidium eſſe voluntarium. Nauarr. autem dict. num. 240. improbat hanc ſententiam, & abſolutè ait illam irregularitatem eſſe homicidij caſualis. Et uidetur hæc ſentētia eſſe D. Thomæ in illa ſolutione ad ſecundum nam propterea dicit hunc eſſe reum homicidij, quia dat operam rei illicitæ; dixerat autem in corpore articuli, tale homicidium eſſe tantum indirectè & per accidens uoluntarium, loquiturque in caſu, in quo percuſſio eſt grauis, nam explicat legem Exod. 21. quæ præcipiebat hunc puniri vt homicidam. Atque hæc ſententia moraliter loquendo mihi videtur vera, quia talis actio eſt remota, vnde ablata intentione, relinquitur tantum voluntarium in cauſa. Accedit, quod actualis inaduertentia in hoc caſu tantùm operatur, quantū ignorantia, & qui ſic percutit moraliter non aduertit ad periculum fętus, quia eſt obiectum remotum: & ideo, ſicut interueniente ignorantia culpabili, homicidium eſt caſuale, vt fatetur Caietanus, ita etiam interueniente inaduertentia actuali, etiam culpabili. Idemque cenſeo, etiamſi quis animaduertat periculum, non tamen ſibi perſuadeat ineſſe, & cōſcientiam deponat, non ſine aliquo ſcrupulo, & temeritate, nam id ſatis eſt, vt homicidium ſit moraliter præter intentionem. At verò ſi non ſolùm aduertat, ſed etiam ſibi perſuadeat ex tali actione ſequendum eſſe aborſum, vel eſſe morale periculum eius, & nihilominus vult ita percutere, profecto homicidium ſequutum cenſendum eſt voluntarium, quia licèt ille dicat ſe nolle occidere, illa nolitio eſt inefficax, & ſecūdùm quid, abſolutè autem vult exercere actionem, quam hic & nunc iudicat eſſe occiſiuam, quod eſt directè velle homicidiū, vt ſuprà dictum eſt. Vnde quoad hoc cenſeo grauandam eſſe conſcientiam ſic delinquentis, vt in hoc veritatem narret, nam eius confeſſioni ſtandum eſt; non erit autē diſpenſatio valida niſi narratio ſit vera.

Caiet. *Nauarr.* *D. Thom.*

6 Corol. 4 de conſulente.

Quartò, quoad hanc irregularitatem eodem modo cenſendum eſt de conſulente quando nō conſulit directè homicidium. Sed aliam actionē iniurioſam, ſeu vindictam, etiamſi aduertat vt nō procedatur ad homicidium, nam per hoc excuſabitur ab homicidio voluntario, non verò à caſuali, eiusq; irregularitate, ſi homicidium ſequatur. Patet ex prędicto c. vlt. nam in hoc pares ſunt mandans, & conſulens, nam vterq; moraliter mouet, & cōſulens quodam modo efficaciùs & immobiliùs, vt ſuprà oſtenſum eſt. Atq; ita de vtroque quoad hoc indifferenter loquuntur autores, vt videre licet in Innocētio, & Abbate in c. *Ad audientiam*, de Homicidio, Abbate c. *Ex literis*, de Exceſſibus prælat. Felino in c. 1. & in c. *Sicut dignum*, de Homicidio, Nauarr. & Couarr. ſuprà Syluest. verb. *Homicidium*, 1. nu. 12. & Tabiena *Irregularitas*, 2. nu. 2. & alijs Summiſtis, Vnde etiam colligunt omnes, idem dicendum eſſe in vtroque caſu, ſi contingat mandatarium, vel conſulentem occidi: Conſtat enim tale homicidium magis indirectum eſſe ideoque magis caſuale: nihilominùs tamē cenſetur ſufficiēs ad aliquam irregularitatem inducendam, quia illud homicidium aliquo modo voluntarium eſt. An

Innoc. *Abb.* *Felin.* *Nauarr.* *Couarr.* *Syluest.* *Tabien.*

Digitized by Google

eſt. An verò, ſi ex circunſtantijs contingat reuera eſſe inuoluntarium, nihilominùs contrahatur irregularitas propter opus illicitum, vel propter dictum cap. vlt. de Homicidio in ſexto, dicemus paulò inferiùs; cætera, quæ de conſulente, & mandatario hic dici poſſent, petenda ſunt ex præcedenti ſectione, & cum proportione applicanda. In his enim perſonis, quæ remotiùs videntur ad homicidium concurrere, voluntarium indirectum æquè ac directum vel certè etiam faciliùs inueniri poteſt. Et ob eandem rationem faciliùs etiam poteſt retractari mandatum, vel conſilium datum de actione, quæ indirectè tantùm & per occaſionem affert homicidium, & ſic de reliquis.

SECTIO III.

Quando incurrant hanc irregularitatem cooperantes aliquo modo cum homicida.

CONſtat ex ſuperius dictis, cooperationem ad homicidium præſertim ſi cum peccato ſit, ad irregularitatem ſufficere: explicandum verò ſupereſt, quæ cooperatio in præſenti ſufficiat ad homicidium caſuale. Primò enim ſæpe poteſt homicidiũ eſſe caſuale reſpectu cooperantis, etiamſi reſpectu principalis homicidæ voluntarium ſit; vt ſi cooperator intentionem ſocij ignoret, ſiue inuincibiliter, ſiue etiam vincibiliter; vtraque enim ignorantia ſufficit ad excludendum directum voluntarium: neutra autem hic ſufficit ad excludendum indirectum, nam cum ignorantia inuincibili talis intentionis, poteſt eſſe voluntas cooperandi ad aliquam actionem, vel rixam, vel aliqualem vindictam, cum qua moraliter coniunctum eſt periculum homicidij. Interrogari autem poteſt, an ignorantia talis intentionis principalis operantis neceſſaria ſit, vt reſpectu cooperantis homicidium non ſit voluntarium, ſed caſuale. Videtur enim non eſſe neceſſaria, quia etiamſi cooperanti conſtet de alterius intentione, poteſt ipſe habere voluntatem non occidendi, nec cooperandi ad homicidium: ergo quamuis ſequatur, non erit illi directè voluntarium. Reſpondeo nihilominùs, hoc ad ſummum procedere, quando cooperatio non eſt directa, infligendo ſcilicet aliquod vulnus, iuxta ſuperiùs dicta: at ſi cooperatio directa ſit, cenſeo eſſe neceſſariam talem ignorantiam, quia non poteſt aliquis velle ſic cooperari illi, quem ſcit tendere ad homicidium faciendum, quin directè uelit cooperationem ad homicidium uoluntarium: & hoc ſatis eſt ut illa irregularitas ad ordinem pertineat homicidij uoluntarij. Vnum uerò caſum exciperem, uidelicet, ſi talis cooperator comitaretur alium, animo, & ſpe impediendi homicidium, quaſi cooperans ad minus malum, ut maius euitet: nam, licèt hæc intentio non excuſet à culpa, excuſat tamen à directa cooperatione ad homicidium uoluntarium, ideoque homicidium inde ſubſequutum uidetur reſpectu illius caſuale.

1 An ignorantia intentionis principalis operãtis faciat in cooperante homicidiũ caſuale.

2 Obiect.

Dices: Qui in eo caſu conſuleret minorem uindictam, aut percuſſionem ad uitandum maius malum homicidij, nullam incurreret irregularitatem, etiam caſualis homicidij, licèt illud fuiſſet ſubſequutum. Imò etiamſi conſuleret ut potius mutilaret, quam occideret, non fieret A irregularis, quia in neutro caſu eſt culpa in conſulente, nam conſulere minus malum, licitum eſt: hæc autem irregularitas non contrahitur ſine culpa: ergo pari ratione adiuuans ad ipſum actum intentione impediendi homicidium, quod alter habet in propoſito, non incurret aliquam irregularitatem. Patet conſequentia, quia non minùs adiuuat, qui conſulit, quam qui aliter cooperatur. Fortaſsè aliquis reſpondebit negando aſſumptum, & aſſerendo etiam ſic conſulentem fieri irregularem, quia, ſiue peccet, ſiue non, cooperatur aliquo modo ad homicidium, uel mutilationem. Ego uerò in primis aſſero, quando conſulens nihil peccat, nullam irregularitatem incurrere, quia ex homicidio, quod ab alio committitur ſine culpa ſua, nunquàm poteſt in ipſum irregularitas redundare, C quia nec propter delictum, cum ſit nullum, nec propter aliquod ius, quia nullum tale extat, & euidentiùs conſtabit ex dicendis in poſteriori parte huius diſput.

Qui conſulit minorẽ vindictã, ſi in eo nõ peccat, ſecuta morte nõ fit irregul.

3 Põt hoc cõſilium abſq; culpa dari.

Deinde aſſero, poſſe illud conſilium ita dari, ut nulla culpa in eo ſit. Neceſſe eſt autem ut ſolùm detur in ſenſu conditionali, ſi homicidium es facturus, potiùs mutiles, aut minori etiam uulnere contentus ſis. Et rationes, quæ ad tale conſilium ſuadendum allatæ fuerint, ea prudentia ſunt afferendæ, ut non confirment animum in propoſito ſumendi uindictam; tale enim conſilium intrinſecè malum eſt, ideoque honeſtari non poteſt ex extrinſeco fine. Debent ergo rationes eò tendere, vt auertant animum ab homicidio, v. g. ſi perſuadeant non eſſe iniuriam dignam tam graui vindicta, vel proponant damna, & incommodo, quæ ex tanto malo C ſequi poſſent. Ita denique vt minor percuſſio permittatur potiùs quàm ſuadeatur, niſi ad ſummum ſub prædicto modo conditionato. Atque hinc etiam facilis eſt ratio, ob quam ex conſilio ſic dato nulla reſultet irregularitas, quia nulla eſt inductio ad mutilationem, vel aliam actionem periculoſam homicidij vt ſatis declaratum eſt. Colligitur item differentia inter ſic conſulentem, & cooperantem exteriùs, nam ſic conſulens moraliter influit in actum, quia conditionalis (vt aiunt) nihil ponit in eſſe: hic autem ſolùm conditionaliter conſulit: abſolutè ergo non inducit ad aliquid agendum, ſed retrahit à maiori malo. Qui autem cooperatur, re ipſa & abſolutè influit in talem actionem, & ideo nunquam talis cooperatio licita eſt: quia, ſicut non ſunt facienda mala, vt veniant bona, ita non ſunt agenda minora mala, vt in alijs vi- D tentur maiora. Et hæc eſt differentia clara inter agentem, & conſulentem, quòd agens hoc ipſo quòd cooperatur ad malum, iam agit malum, & eligit minus malum à ſe efficiendum, vt euitet maius malum vel damnũ alterius: qui autem conſulit, non eligit, ſed ſolùm docet (quod verum eſt) ex duobus malis minus eſſe eligendum, ſuppoſito quod alterum eligendum ſit, quam ſuppoſitionem ipſe non conſulit, ſed perſuaderet potiùs, ſi poſſet, neutrum fieri, aut eligi.

Diſcrimẽ inter cõſulentẽ abſq; culpa, & cooperãtem.

4 Diſcrimẽ aliud inter cõſulẽtem, & cooperantem.

Rurſus hinc colligitur alia differẽtia notanda inter conſulentem & cooperantem, quæ præcedentẽ doctrinam magis declarat. Nã conſulens, etiamſi nõ tantùm minus malum, ſed etiã abſolutè malũ ipſum vt vindictã vel quid ſimile conſulat, ſi de facto non inducit aliũ in hãc prauam volunta-

Digitized by Google

voluntatem, quia iam erat in tali propoſito; neque etiam accendit, vel confirmat tale propoſitum, non incurrit irregularitatem, vt ſuprà dictum eſt: cooperans verò, quamuis fortaſsè ob concurſum eius non inferatur maius nocumentum, quàm ſine illo fieret, nihilominùs manet irregularis. Ratio differentiæ eſt, quia conſulens non influit immediatè in homicidium, ſed media voluntate occidentis: & ideo ſi de facto non immutat talem voluntatem eius, influxus non attingit homicidium, ſed fruſtratur, ideoq; non participat irregularitatem eius: cooperatio verò immediatè attingit opus ipſum, ex quo ſequitur mors alterius; & ideo quamuis volūtas & actio principalis agentis eadem ſit, & ſufficiens ad eúdem effectum, nihilominùs cooperatio alterius hic & nunc ſimul influit, quod ſatis eſt vt participet homicidium, & conſequenter vt incurrat irregularitatem.

5 Cooperatio ad homicidium duplex ĩ genere. Remota.

Iam verò inquiret aliquis, quot modis contingere poſſit hæc cooperatio. Reſpondeo eſſe multiplicem, & in particulari infinitis ferè modis poſſe variari. Generatim verò diſtingui poteſt: nam quædam eſt cooperatio remota, alia proxima. Remotè concurrit primò qui dat inſtrumēta homicidij, vt arma; ignorans, & non intendēs rixam, vel percuſſionem alterius. In quo modo cooperationis, & in omnibus ſequentibus ſemper eſt in particulari conſideranda ignorãtia, an fuerit inuincibilis, vel an alio titulo actio illa dandi arma poſſit excuſari à culpa; nam, ſi hoc habeat, etiam excuſabit ab irregularitate. Diſtinguendum item videtur inter arma defenſiua, & offenſiua: nam, licet vtraque præbendo poſſit incurri irregularitas, faciliùs tamen ex offenſiuis; quia magis ordinantur ad damnum inferendum, quod eſt per ſe iniuſtum, defenſio autem ex ſe licita eſt. Secundò concurrit remotè qui conficit, verbi gratia potionem mortiferam, ex qua tandem ſequitur homicidium. Tertiò, qui applicat ligna vel parat ignem in quo alius eſt comburendus.

6 An q parat ligna ad cōburēdū aliquē poſt mortem fiat irregul.

Circa quem modum quæri poteſt, ſi homo non eſt viuus cōburendus, ſed poſtquā eſt mortuus, illud ſufficiat ad irregularitatē incurrendā, ſi nulla alia cooperatio ad ipſam occiſionem requiratur. Aliqui abſolutè ſentiunt in eo caſu cōtrahi irregularitatē, Nicol. Plouius tract. de Irregularitate. reg. 15. ait enim, clericos, qui deferunt ligna ad cōburendos hæreticos etiamſi id faciãt cauſa indulgentiarum, irregulares eſſe: ergo à fortiori id dicet de miniſtrante ligna ad iniquam combuſtionem. Alij verò diſtinguunt, nam vel ignis paratur, & applicantur ligna ante hominis occiſionem, vel poſt illam: in hoc poſteriori caſu aiunt non contrahi irregularitatem: quod per ſe ſatis clarum eſt, quia illa nō eſt cooperatio ad homicidium, ſed ad combuſtionem cadaueris. In priori verò caſu dicunt incurri irregularitatē. Quod videri poteſt difficile. Nam etiam tūc nō cooperatur quis ad mortem, ſed ad combuſtionem, quæ futura eſt poſt mortem, quæ actio non eſt fundamentum irregularitatis: ergo ille ordo impertinens eſt, quandoquidem ratione illius nō ſequitur cooperatio ad homicidium. Vnde D. Antonin 3. p. tit. 28. cap. 2. §. 5. meliùs inquit, tunc hos contrahere irregularitatem, ſi materia illa cooperata eſt ad mortem: vnde ait, ſi non eſt cooperata, quia iam mortui erant quando ligna attulerunt, vel antequàm accenderetur ignis in illa materia, non ſunt irregulares. Idem autem erit eadem ratione, etiamſi ignis fuerit anteà accēſus, ſi nihil ad mortem cooperatus eſt, vt egregiè Nauar. ſenſit nu. 217. dicens, *Si ex hoc cooperatus eſt ad occidendum, alias non*. Et ideò cōcludit, quoties homo priùs occiditur, quàm comburatur, illam non eſſe cooperationem: quando verò quis comburitur viuus, tunc rectè ait neceſſarium eſſe ad vitandam irregularitatem, quòd ligna non proijciantur in ignem donec homo ſit ab igne occiſus. Idem Armilla verb. *Irregularitas*, nu. 61. & Sylueſter *Homicidium*, 3. quæſt. 7. verſ. 10. Qui ſine fundamento addidit, ſecluſa cooperatione ad homicidium, vel non incurri irregularitatem, vel Epiſcopū poſſe in ea diſpenſare. Nam certum eſt non incurri, ſecluſa cooperatione: ex hypotheſi autem quòd incurratur, gratis dicitur poſſe Epiſcopum diſpenſare magis in hoc caſu, quàm in alijs homicidijs caſualibus. De quo videri poteſt Nauar. nu. 240. in fine.

Nic. Plo. — *Antonin.* — *Nauar.* — *Armill.* — *Syluest.*

Notandum.

Conſideratione autem dignum eſt quādo ligna congeruntur ante occiſionem, an ea occaſione acceleretur hominis ſtrangulatio, quæ non fieret, niſi ignis eſſet paratus; non fuiſſet autem paratus, niſi alter ad cōgreganda ligna cooperatus eſſet. Nimis tamen videtur remota hæc cauſa accelerationis, & regulariter vel nulla eſt acceleratio ob hanc cauſam, vel certè non poteſt moraliter cogitari, maximè in combuſtione iuſta, quę fit autoritate publica: in priuato autem homicidio poſſet facilè illa actio excitare ad occiſionē maiori animo, vel celeritate faciendam: & ideo tunc non facilè excuſarem ab irregularitate illum, qui huiuſmodi cooperationem ante homicidium peractum tribueret.

7 De remota cooperatione.

Proximè cenſetur cooperari primò, qui immediatè applicat cauſam adiuuantem ad mortē, vt qui daret infirmo cibum aliquem cooperantem ad mortem eius, quæ ſine illo fortaſsè vel ſequuta non fuiſſet, vel non tam citò. Secundò, qui ad ipſammet actionem occiſiuam habet aliquem concurſum. Qui duplex eſſe poteſt, ſcilicet, directus, vt percutiendo, vel infligendo vulnus. Vel indirectus, vt detinendo alium ne fugiat, vel aſſiſtendo occiſori, occiſoremq; ſua pręſentia tuendo, aut animādo, vt ſuprà dictum eſt. Differentia verò inter hos duos modos eſt, quia ex cooperatione indirecta, ſecluſa directa intentione homicidij, ſolùm ſequitur irregularitas homicidij caſualis; cooperatio autem directa non ſolùm ex formali intentione homicidij, ſed etiā ex modo realis cooperationis ad actionem proximè ſufficientem ad mortem, poteſt inducere irregularitatem homicidij voluntarij. Caſualis autem erit, ſi & formalis intentio homicidij deſit, & cooperatio quatenus à directa voluntate procedit, ad mortem non ſit per ſe ſufficiens.

An cum plures ex repentina occaſione cum aliquo rixantur, & illum interficiunt, omnes maneant irregulares.

8 Quorundā ſnīa.

OCcurrit verò dubium commune, ſi plures cum aliquo rixentur non ex propoſito occidendi, ſed ex repentina occaſione, & ordinario modo, & illum interficiant, an omnes maneant irregulares. In qua dubitatione Doctores aliqui ſub disiunctione reſpōdent: aut enim mors illa cauſata eſt ex multis vulneribus, quorum

Digitized by Google

rum nullum per ſe eſſet lethale, omnia verò ſimul mortem inferant: & in eo caſu omnes, qui vulnus aliquod intulerunt, in dubio manent irregulares, quia omnes illi cooperantur ad mortem. Item, quamuis poſitiuè non conſtet ſingulos inflixiſſe aliquod vulnus, imò contrarium veriſimilius ſit, quia v.g. maior fuit numerus hominum, quàm vulnerum, ſi tamen diſcerni non poſſit, quis inflixit vulnus, necne, omnes etiam cēſentur manere irregulares propter dubium; quia aliàs omnes fierent immunes ab irregularitate, quod eſt abſurdum. Sequela patet, quia non eſt maior ratio de vno quàm de alio. At verò ſi de aliquo eorum conſtet nullum inflixiſſe vulnus aiunt illum non manere irregularem, quia de facto non eſt cooperatus ad mortē, quāquam id facere tentauerit. Aut cauſatur mors ex vno vulnere lethali, vel cum alijs non lethalibus, vel ſine vllo alio: & tunc, ſi conſtet quis inflixit lethale vulnus, clarum eſt illum manere irregularem: ſi verò de nullo in particulari conſtet, vt quia iactu lapidis vulneratus eſt, & tunc omnes manēt irregulares, propter rationem ſuprà tactam. Si verò conſtet aliquos non læſiſſe, vel non vulnere lethali, illi cenſentur irregularitatem non incurrere. Ita ſumitur ex cap. *Significaſti*, ſecund. de Homicidio, vbi in quodam ſimili caſu Pontifex ſignificat, ſi conſtare poſſit vulnus ab aliquo inflictum non eſſe lethale, percutientem non eſſe ab altaris miniſterio remouendum. *Hoſtienſ.* Quem textum ita intellexit Hoſtienſis in Summ. tit. de Homicidio, §. *Qua pœna* verſ. *ſed nunquid omnes*, vbi hanc tenet ſententiam. Idem ſignificatur, in cap. vlt. 23. quæſt. 8. Nam licèt ſine diſtinctione dicatur, eos, qui vulnerauerunt occiſum, manere irregulares; *Gloſſa.* tamen Gloſſa ait, illud eſſe propter incertitudinem, quia neſcitur quo ictu perijt, indicans, ſi conſtiterit, ſolùm illum manere irregularem, qui lethaliter percuſſit. *Turrecr.* Et idem ſentit Turrecremata ibi, dum addit, omnes eſſe irregulares quando neſcitur quis inflixerit vulnus lethale iuxta l. *Item Mela* §. *Sed ſi plures*, ff. Ad legem Aquiliam.

9 Vera ſententia. Cap. vlt. 23. q. 8.

Dico igitur, in eo caſu omnes rixantes cū occiſo manere irregulares. Probo primò generatim, quia omnes cooperantur ad mortem, vel directè, vel indirectè, & non ſine culpa: ergo. Secundò ſigillatim diſcurrendo per omnia membra ſuprà poſita. Et primò ſi omnes vulnerēt licèt nullus ad mortem, certum eſt omnes manere irregulares, vel ex homicidio voluntario, ſi illud intendebāt, vel ſaltem ex caſuali, ſi fuit præter eorum directam intentionem. Hoc conuincit ratio facta, & textus in dicto ca. vlt. & eſt cōmunis ſententia Innocentij, & aliorum in dict. cap. *Significaſti*, Et ſumitur ex Bart. in l. vlt. ff. de Siccarijs. Syueſt. *homicidium*, 3. quæſt. 6. & omnibus. *Innoc. Bart. Syluest. Corol. 1* Hinc verò à fortiori infertur, etiamſi vnū vulnus ſit lethale, & non reliqua, omnes qui inflixerunt vulnus, eſſe irregulares. Probatur primò ex dict. cap. vlt. quod indiſtinctè loquitur. Et prætereà expendo verba illa, *ſecundum ſtatuta canonum*, quæ poſita videntur propter conſtituendam differētiam inter ius ciuile, & canonicum: lex enim ciuilis contemplatur ictus vniuſcuiuſque in ſimili rixa, vt ſolùm illum tanquam homicidam puniat, qui lethaliter percuſſit iuxta l. vlt. vbi Bartolus. ff. de Siccarijs. Iure autem canonico, vt in dicto textu inſinuatur, non fit hæc conſideratio, ſed omnes habentur vt homicidæ.

Accedit doctrina Bartoli eodem loco, eos, qui inflixerunt vulnera de ſe non lethalia poſt inflictum lethale vulnus ab alio, vt homicidas puniri etiam à iure ciuili quia vulnera, quæ aliàs non eſſent lethalia, in corpore ſic vulnerato, & affecto, lethalia ſunt: ergo de his dubitari non poteſt quin incurrant irregularitatem, cumq; vix poſſit moraliter conſtare an vulnus fuerit priùs vel poſtea inflictum, vel ob hāc incertitudinem incurretur irregularitas. Rurſus verò addit idem Bartolus, & probat ex ciuili iure, etiam eos, qui priùs percuſſerunt non lethaliter, quamuis non puniantur vt homicidæ, puniri tamen tanquam præſtantes auxilium homicidæ: hoc autem ſatis eſt iure canonico ad incurrendam irregularitatem, vt ex ſuprà dictis conſtat; ergo vnde hæc eſt ratio à priori huius partis, quia, ſiue vulnera præceſſerint, ſiue ſequātur, re ipſa ſemper iuuant ad mortem, & ſubiectum reddunt debilius ad reſiſtendum vulneri lethali, & vt minimum accelerant mortem. Denique incredibile eſt, ſi omnes non lethaliter percutiant, & ſequatur mors omnes manere irregulares propter collectionē & quando vnus grauius, & lethaliter percuſſit ſolùm ob eam cauſam alios omnes excuſari ab irregularitate.

Quin potiùs addo vlteriùs, etiam eos manere irregulares, qui nullum vulnus infligunt. 10 Corol. 2 Quod ſentit Gloſſ. in dict. cap. vlt. citans c. *Si quis poſt.* 50. d. & c. *Præſentium*, & c. *Continentia*, de Cleric. percuſſor. Ratio verò eſt, quia, licèt illi non vulnerauerint, aliquod tamen auxilium, & cooperationem dederūt homicidio. Nam comitari homicidam, eiq; aſſiſtere ad maleficium faciēdū, ſufficit ad irregularitatem contrahendam, vt ſuprà cum communi ſententia dictum eſt. Imò etiam iure ciuili hic punitur, nō quidem vt homicida, ſed vt cooperator ad homicidiū. Et hoc etiam ſignificatur in iure canonico in dict. cap. vlt. nam de his, qui impugnabant, & non vulnerauerunt, dicitur, *ſimiliter pœniteāt*, vtique vt delinquentes in homicidio, quamuis non plenè vt homicidas, id verò ſatis eſt ad irregularitatē incurrendam, quia in hac pœna non eſt inæqualitas, vt iam dixi. Neque obſtat, quòd irregularitas factum requirit, capitulo vltimo, 15. quæſtion. 1. nam hic iam interuenit factum, nempe homicidium, cui præbetur fauor & auxilium: Imò addit Maiolus lib. 5. capit. 48. §. 4. num. 7. etiam eos, qui iuuabant occiſum, manere irregulares, ſi erant clerici. *Maiol. dictum improbat.* Et citat Raymundum tit. de Homicidio, verſic. *Quid ſi plures?* & cap. *Petitio* de Homicidio. Sed hic textus nihil probat, vt latiùs oſtendam diſputatione ſequente, nam ibi agitur de homicidijs factis ob iuſtam defenſionem, & potiùs ad incurrendam in eo caſu irregularitatem neceſſarium eſſe dicitur, vt clericus, qui iuuat ſe defendentes, ſuis manibus occidat: quod quomodo intelligendum ſit, infrà dicam: inde tamen potiùs ſumitur argumentum, per ſe loquendo, non manere irregulares illos, qui iuuabant occiſum. Quod verum eſſe credo cum limitatione, niſi prouocauerint, vel induxerint eum ad pugnādum, aut fuerint proxima cauſa, ob quam talis rixa fuerit excitata, nā tunc eis ſaltem indirectè imputatur homicidium: ſicut ſuprà dicebamus fieri irregularem mandantem, ſi mandatarius occidatur, eadem enim ratio in præſenti militat.

Tandē infertur ex dictis, etiā ſi vulnus infli-

ctum

ctum vnum tantùm ſit, illudque lethale, omnes impugnantes occiſum fieri irregulares, non ſolùm quando incerta eſt perſona percutiẽs, quod eſt indubitatum: ſed etiam ſi certa ſit, quia alij non manent irregulares propter incertitudinem, ſed propter cooperationem. Vnde quod dixit Nicolaus Plouius tractatu de Irregularitate, regul. 28. in eo caſu quando non conſtat de interficiente non manere omnes irregulares, ſed vnumquemque relinquendum eſſe conſcientiæ ſuæ, mihi improbabile eſt: nã in foro cõſcientiæ exiſtimo omnes eſſe irregulares, vt oſtendi, & idem opinor in foro exteriori; quando de omnium delicto quoad rixam & mutuum fauorem conſtat. Secùs verò eſſet ſi conſtaret homicidium eſſe factum ab vno ex quatuor hominibus, v. g. vt quia ex domo, in qua erant, lapis proiectus eſt, & à quo illorum iactus fuerit, ignoratur, nullusque illorum conuinci poteſt. Tunc enim in foro exteriori nullus repelli poteſt, vt irregularis, quia nullus in particulari præſumitur malus, qui non probatur: & meliùs eſt vnum nocentem tolerare, quàm tres innocentes damnare, vt rectè notauit Maiolus libr. 5. cap. 48. §. 4. num. 9. Et in eo tantùm caſu poſſet procedere ſententia Plouij, quod monendi ſunt, & relinquendi conſcientiæ ſuæ, non verò in alio quem tractamus.

12 Cap. Significaſti, 2. de Homicidio exponitur.

Neque contra dictam reſolutionem obſtat capit. *Significaſti*, ſuprà citatum: quia in illo non agitur de pluribus rixantibus, ſed de caſu in quo vnus aliquem percuſſit, & poſteà ipſo non vocante, nec conſulente, nec volente, alij ſuperueniunt, & illum occidunt: qui caſus eſt longè diuerſus: nam ille qui primus percuſſit, non fuit cooperator cum alijs, ſed habuit per ſe actionem omninò diuerſam: & ideò meritò dixit Pontifex, grauitatem eius eſſe per ſe ſpectandam ad ferendum iudicium de irregularitate contracta ab illo primo percuſſore, nam quod poſteà ſuperuenit, illi non imputatur, cùm ſit extra eius voluntatem directam, & indirectam, vt ſupponitur. Neque ex vtriuſque actionis concurſu fit moraliter vna, vt totus effectus ſingulis percutientibus imputetur, quia reſpectu primi percutientis concurſus fuit merè accidentarius, & fortuitus. Statim autem occurrebat quæſtio, an deciſio illius textus hoc modo intellecta, generaliter, & ſine limitatione procedat, an verò aliqua moderatio adhibenda ſit: ſed tractabitur meliùs in fine huius diſputationis.

SECTIO IIII.

Vtrùm, Per omiſſionem obuiandi homicidio incurratur hæc irregularitas.

1 DIfficultas eſt de omiſſione purè priuatiua, id eſt, quæ non habet poſitiuum influxum phyſicum, aut moralem in homicidium, qualis eſſet occultare arma alterius, quibus ſe defenderet, uel permittere homicidam vt armis meis vtatur ad occidendum alium: In his enim caſibus & ſimilibus non eſt dubium de irregularitate, vt ex dicendis à fortiori conſtabit. Sed dubium eſt quando merè priuatiuè quiſpiam ſe habet videndo alterum occidi, & non impediendo, cùm poſſit, & debeat. Hæ namque duæ conditiones ſupponendæ ſunt, aliàs non eſt A moralis omiſſio, ſi enim non poſſum, clarum eſt nullo modo eſſe mihi voluntarium: ſi autem non teneor, mihi non imputatur tanquam cauſæ, vt conſtat ex 1.2. quæſt. 6.

In caſu igitur moralis omiſſionis ſunt variæ opiniones. 2 Prima abſolutè affirmat, contrahi irregularitatem, quæ ſolet tribui Sylueſt. Angel. & alijs Summiſtis, ſed generalius loquitur Nauar. in c. *Non inferenda* 23. quæſt. 3. numer. 18. Idem ſentit Socinus cap. *Ad audientiam*. de Homicidio, quæſtione 95. numer. 338. & ſequentibus, & quæſtione 97. numer. 353. fundantur in dicto c. *Non inferenda*. & cap. vltimo 23. queſtion. 3. cap. *Facientis* 86. diſtinction. cap. *Sicut dignum*. §. *Illi*. de Homicidio, & in ratione textus in cap. *Quantæ*. de Sententia excommunicationis, in 6. Quia fauere cenſetur, & conſequenter homicida eſſe, qui manifeſto homicidio deſinit obuiare, cùm B poſſit & debeat. Secunda ſententia abſolutè negat in eo caſu irregularitatem incurri. Ita indicant Innocentius in cap. *Petrus*. de Homicidio. Antoninus 3. p. titul. 28. cap. 2. in principio, & in Summ. c. 3. de Irregularitate: & tenuerunt Raymundus, Albericus, & alij quos refert Summa Confeſſorum lib. ſecundo, titulo 1. quæſtione 32. Fundari poſſunt, quia nullo iure lata eſt hæc irregularitas pro non impediente, ſed ſolùm ipſo agente aliquo modo, vt patet cap. *Si quis viduam*. diſtinction. 50. cap. 2. de Cleric. pugnan. in duell. Diſtinguendum verò eſt de duplici obligatione charitatis, quæ communis eſt omnibus proximis; & iuſtitiæ commutatiuæ, quæ naſcitur ex officio Prætoris, v. g. vel alio ſimili, vel ex alio iuſto pacto.

1. opin. Sylueſt. Angel. Nauarr. Socin.
2. opin.
Innoc. Antonin.

3 Prima concluſ.

Dico ergo primò, Quando quis ſolùm peccat contra charitatem, non impediendo homicidium, non fit irregularis: C Ita tenent autores ſecundæ ſententię, & prioris ita ſunt limitandi. Et ſanè Nauarrus ita ſentit in Summa c. 27. n. 231. & ſequentibus. Et in dicto capit. *Non inferenda*. num. 35. nec aliud ſentit Sylueſter verbo, *Homicidium*. 2. quæſtione 5. §. 5. Ratio eſt illa ſæpè repetita, quòd talis irregularitas non eſt in iure expreſſa. Declaraturque in hunc modum, quia ille tũc nullo modo cooperatur ad homicidium: ergo nec homicida eſt: ergo nec incurrit, &c. Antecedens patet, nam qui quouis modo ad homicidium cooperatur, vel phyſicè, vel moraliter, contra iuſtitiam peccat: ergo è contrario qui non peccat contra iuſtitiam, non poteſt dici moraliter cooperari ad homicidium, & conſequenter nec irregularis fieri. Vnde quoties iura vocãt homicidam eum, qui non ſubuenit proximo in ſimili periculo conſtituto, vel qui non præbet cibum fame morienti, homicidium latè vocant omnem culpam commiſſam circa debitã D conſeruationem vitæ proximi. Et in hac parte conueniunt ferè autores. Maiolus verò ſuprà §. 5. numer. ſecund. duas adhibet limitationes. Prior eſt niſi præter omiſſionem defenſionis exteriora ſigna adhibeantur, quibus factum approbari oſtendatur. Sed hoc tunc erit verum, quando talia ſigna ita fiunt, vt homicida fauorem ſentiat, & animoſior fiat ad committendum delictum, quia tunc iam non eſt ſola omiſſio, ſed cooperatio aliqua. Poſſunt tamen illa ſigna fieri ſine hoc effectu, vt ſi videns factum gauderet, & exteriùs rideret, vel alicui tertio diceret, ſibi placere, nihil ſciente, vel aduertente ipſo homicida, tunc enim ceſſaret omnis cooperatio, & conſe-

Duæ limitationes Maioli examinantur. Prima.
Coroll.

Digitized by Google

conſequenter dicta limitatio, quantum eſt ex vi illius actionis. Vnde à fortiori ſequitur, irregularem fieri, qui mandat, vel conſulit alicui vt alium non tueatur ab homicidio: quia licèt hic poſterior contra charitatem tantùm peccet, & ideò non fiat irregularis: prior peccat contra iuſtitiam reſpectu occiſi, & poſitiuè operatur ad mortem eius. Idem probabiliſſimè ſentit Maiolus ſuprà de illo, qui fores domus ſuæ claudit fugienti, & ideò occiditur, quia non ſolùm contra charitatem, ſed etiam contra iuſtitiam videtur occludere alteri viam neceſſariam ad fugiendam mortem, eſtque illa moralis quædam detentio & cooperatio.

4 2. limitatio. *Angel.* Altera limitatio eſt, niſi omiſſio ex dolo procedat, quæ fuit opinio Angeli verb. *Homicidium*, 1. §. 17. & per dolum videntur intelligere deſiderium, vt alius occidatur, argumēto capitis *Quanta*. de Sententia excommunicationis. vbi dicitur, in ſententiam canonis incidere, qui facinori percuſſionis clerici, cùm poſſit, deſinit obuiare: vbi Abbas numero 3. illam interpretationem iuris extendere videtur ad omnem pœnam ipſo iure latam: & addit in foro exteriori præſumi dolum eo ipſo, quod aliquis eſt præſens, & poteſt obuiare, & non obuiat. Sed quidquid ſit de foro exteriore, in quo fortaſsè ille non tantùm præſumetur omittens, ſed habens ſocietatem occultam cum occiſore, argumento capitis *Sicut dignum*. §. *Illi etiam*. de Homicidio, & capit. *Facientis*: 86. diſtinctione. Nihilominùs in foro conſcientię, ſi re vera tantùm interceſſit omiſſio contra charitatem, quamuis illa fuerit voluntaria ex interno odio, & deſiderio ac gaudio mortis proximi nulla incurritur irregularitas, quod ſentiunt alij autores citati. Et fauet capit. vltim. 23. quæſtione octaua, ibi, *Qui verò nec eum impugnabant, nec vulnerabant, neque auxilio, vel conſilio cooperatores fuerunt, ſed tantum adfuerunt, extra noxam ſint*. Quamuis enim Gloſſa id exponat de illis, qui ita adfuerunt, vt impedire non poſſent; quod eſt verum loquendo de noxa apud Deum: tamen, cùm textus abſolutè loquatur, rectè intelligitur generaliter, & de noxa canonica, ideſt, quæ per irregularitatem punitur. De quo videri poteſt Decius in l. *Culpa caret*. ff. de Regulis iur. Faciunt etiam quæ tradit Bartolus in l. §. *Sed in eo*. ff. Ad ſenatum conſult. Syllanian. vbi ait, etiam iure ciuili hunc non teneri de homicidio: & alia quæ citantur in Additione ad Abbatem in dict. cap. *Quanta*.

5 2. cōclu. *Sum. cōf. Angel. Syluest. Maiol. Nauar. Nicol. Plouius. Tiraquel.* Dico ſecundò. Quando interuenit obligatio ex iuſtitia, tunc per omiſſionem defenſionis incurritur irregularitas. Ita tenet Summa confeſſorum ſuprà, referens plures alios, & Angelus, Sylueſter, ac Maiolus eiſdem locis, & Nauarrus capit. 27. numero 232. & capit. 24. numer. quinto, & 16. & ſequentibus, & Nicolaus Plouius de Irregularitate, regula 20. Tiraquellus tractatu de Pœnis temperandis, cauſ. 44. numer. 13. Fundamentum ſumitur ex dicto capit. *Quantæ*. de Sententia excommunicationis. Neque obſtat (ait Maiolus) quòd ibi ſit ſermo de excommunicatione, nam inde ſumitur à fortiori argumentum cùm ſit maius vinculum quàm irregularitas. Sed hoc genus argumentationis infirmum eſt in hac materia, vt ſæpè dixi: quia quidquid ſit de comparatione harum pœnarum (diuerſis enim conſiderationibus videntur ſe habere tanquam excedens & exceſſum, ex capit. *Cùm illorum*. de Sententia excommunicationis) argumentum neque à ſimili, neque à maiori hic eſt validum, quia oportet hic oſtendere ius expreſſum, maximè quia ille caſus eſt ſpecialis, vt ſtatum declarabo. Ratio ergo eſſe debet, quia in eo caſu committitur peccatum homicidij, & ideò incurretur in eo irregularitas, ex vi illorum iurium, in quibus propter homicidium fertur. Antecedens probatur latè à dictis autoribus, & à Nauarro in capit. *Non inferenda*. numero 18. & à poſteriori patet, quia talis perſona ita punitur iure ciuili, ac ſi ipſa commiſiſſet homicidium. Item quia ille eſt cauſa moralis homicidij, & contra iuſtitiam: ergo illa omiſſio tranſit moraliter in commiſſionem homicidij.

Sed occurrunt obiectiones. Prima, quia hæc etiam irregularitas non inuenitur in iure expreſſa, nam ius ſemper requirit factum ad hanc irregularitatem. Dicunt, omiſſionem actus ex iuſtitia debiti eſſe quoddam factum morale. Sed contra, nam illud vocatur factum imputatione, & interpretatione quadam, non ſecundum proprietatem, quod Theologi dicunt omiſſionem reduci ad dictum, vel factum, vel concupitum, vt interpretatur Dinus Thomas 2. 2. quæſt. 71. artic. & quæſt. 72. art. 6. Sic etiam in l. 164. ff. de Regulis iuris dicitur, *Qui non facit quod facere debet, videtur facere aduerſus ea quæ non facit*. Expendendum enim eſt illud verbum, *videtur*, & in l. *Quid ergo*, verſicul. *Certè*. ff. de H. s qui notantur infamia, additur, *Quodammodo feciſſe videtur*. Vbi Gloſſa multa alia refert. In irregularitatibus autem explicandis, non improprijs & amplioribus interpretationib⁹ vti debemus, ſed proprijs & ſtrictis, cùm requiratur ius expreſsū. Maximè, cùm iura, quæ hāc irregularitatem ponunt, definitis verbis exprimant actus ad illam neceſſarios in his qui ſecundariò concurrunt, vt ſunt conſulere, mandare, cooperari, &c. Secūdò quia quod obligatio ſit iuſtitiæ, vel charitatis, videtur valde extrinſecum ad irregularitatem, quę præter culpam conſiderat, ſed requirit indecentiam fundatam in externa actione, vel carentia actionis: hic autem æqualis eſt carentia actionis exterioris, licèt obligatio ſit inæqualis. Adde, quod obligatio ex iuſtitia interdum oritur ex publico munere, aliquando ex priuato ſtipendio, ſeu pacto; non videtur autem veriſimile famulum, verbi gratia, fieri irregularem non defendendo dominum, ſi ad id ex ſtipendio teneatur, amicum autem non fieri deſerendo illum. Aliud exemplum eſt de clerico, verbi gratia, qui non ſubuenit per eleemoſynam pauperi indigenti, nam quidam aiunt peccare contra iuſtitiam, alij contra charitatem, quæ diuerſitas parum videtur referre, vt dicamus eum manere, vel non manere irregularem, ſi fortaſsè ob eam occaſionem pauper moriatur. Simile eſt de Iudice, uel Gubernatore, nam quidam putant illum teneri ad defenſionem ſubditi in eo caſu ex iuſtitia commutatiua, alij ex legali; & hæc poſterior non uidetur ſine dubio ſufficere ad irregularitatem, cùm talis culpa propriè ad homicidium non ſpectet, quatenus dicit peccatum contra iuſtitiam commutatiuam. Simile eſt de filio, qui non ſubuenit uel defendit patrem, peccat enim contra pietatem, non tamen propriè contra iuſtitiam; non ergo fiet irregularis, & tamen eius culpa, & deformitas magna eſt. 6 Obiectiones aliquæ. Prima. Secūda.

Nihilominùs recedendum non eſt à cōmuni ſenten- 7

Obiectiones ſoluuntur.

ſententia, quia fundamentum eius eſt ſolidum: ille enim eſt moraliter homicida, quia priuat alium iure ſuo, & re ſua, ſibique neceſſaria ad defenſionem, & conſequenter habet moralē influxum poſitiuum. At iura quæ de irregularitate loquuntur, moraliter intelligenda ſunt, alia verò, quæ apponunt illas particulas diminuentes, *videtur*, & *quodammodo*, reſpiciunt ad actionem materialiter occidendi. Nec eſt verum eſſe eandem indecentiam in omittente contra charitatem, quæ eſt contra iuſtitiã, quia in hoc eſt multò maior, vt per ſe conſtat. De caſibus autem particularibus hic non diſſerimus: nam perſonarũ obligationes alibi conſiderandæ ſunt: regula autem poſita vera, eſt, ſiue iuſtitia ſit ſerui ad dominum, patris ad filium, Gubernatoris ad ſubditos, ſiue è contrario. Propter caſum verò illum de eleemoſyna, ſi quando danda ſit ex iuſtitia, aduerto neceſſarium eſſe, vt hæc obligatio ſit ad hanc perſonam in particulari: nam ſi poſſit quis cum alio implere obligationem iuſtitiæ, & reſpectu huius ad ſummum peccet contra ordinē charitatis, non ſatis eſſet ad irregularitatem. Sicut etiam eſt neceſſarium vt obligatio ſit pro nunc, nam ſi ſatis eſſet dare eleemoſynam craſtina die ad implendam obligationem iuſtitię, nũc non cenſeretur omiſſio contra illam, etiamſi eſſet contra charitatem.

8 Primum notandũ circa doctrinam datam.

Denique duo ſunt addenda pro declaratione, & limitatione huius ſententiæ communis. Primum eſt, neceſſarium eſſe hanc omiſſionem eſſe voluntariam, quia aliàs culpabilis non eſt, ideóque non poterit effectus ſequutus imputari omittenti. Eſtque mihi ſatis probabile neceſſarium eſſe, vt omiſſio ſit pręuiſa ſimul cũ mortis periculo, & ſic fuerit directè volita, vel admiſſa, nam ſi ex iniuria & inaduertentia etiam culpabili mors eueniat, non videtur ad hanc irregularitatem ſufficere: tùm quia homicidium ex ſola omiſſione ſequutum, eſt valde indirectum, & per accidens, & ideò, ſi ipſa etiam omiſſio ſit ſolùm indirectè voluntaria, relinquitur cauſalitas homicidij valde remota, & per accidens, ac proinde inſufficiens ad irregularitatem: tum etiam, quia ita ſignificatur in cap. *Quæſitum*, de Pœnitent. & remiſſion. ibi, *Si ex iniuria eorum*, id eſt parentum, *mortui inueniuntur in cunis*, ſcilicet, infantes, &c. Nam obligatio quam parentes habent ad filios infantes, ne ſua cauſa pereant, ſatis magna eſt, & tamen ibi dicitur, parentem nó manere irregularem, etiamſi ex iniuria ſua filius in cuna ſuffocetur, dummodo ex voluntate affectata parentis id non eueniat, vt in priori parte textus declaratur, & ſine facto vel tactu parentum, vt ſupponitur, & Innocentius expreſsè declarat communiter receptus. Aliqui verò expoſitores ibi id limitant ad incuriam ex culpa leuiſſima, vt Panormitanus, & alij & indicat Sylueſt. *Homicidium*. 2. quæſtione decimaquinta, tenet Couarruuias 2. par. §. 4. numero 9. ſed probabilius Cardinalis id extendit ad latam culpam: quia textus abſolutè loquitur de iniuria, & non eſt reſtringenda vox, aut augendus rigor: vox autem *incuria*, in rigore quamcunque negligentiam comprehendit, quæ non includat dolum, ſeu affectatam voluntatem, vt ſentit Gloſſa in capite *Ex parte*, de Conſuetudine verb. *Incuria*. Quoties ergo ſine actione mea per ſolam omiſſionem non directè voluntariam, nec cũ præuiſione periculi mors alterius euenit, non efficior irregularis, quantacunque interueniat obligatio.

Ca. Quæſitum, de Pęnit. & remiſſ.

Abbas. *Syluest.* *Couarr.* *Card.*

Gloſſa.

Alterum notandum eſt, hanc irregularitatem quando incurritur regulariter eſſe homicidij caſualis, potius quàm voluntarij: Duobus autem modis poteſt quis hanc velle omiſſionem. Primò, ex negligentia, ex timore humano, ex auaritia, & ſimilibus affectibus; ſecundò ex odio ac directa voluntate vt alius occidatur. Prior modus eſt frequentior, & tũnc dicimus, homicidium non imputari ad irregularitatem vt volũtarium, ſed vt caſuale. Ratio eſt, quia non eſt directè intentum, nec etiam directè factum, & quia hic eſt ordinarius modus peccandi, ideò dicimus regulariter eſſe hanc irregularitatem homicidij caſualis. Quando autem omiſſio eſt voluntaria ſecundo modo, adhuc dubitari poteſt, an illud dicendum ſit homicidium voluntarium quoad irregularitatem: quia licèt intentio ſit directa, non eſt influxus directus, nec proprium homicidium. Nihilominùs dico talem irregularitatem iudicandam eſſe homicidij voluntarij, quia ex parte voluntatis tale eſt, & ex parte actionis exterioris non eſt phyſicè, ſed moraliter conſideranda, vt dixi, & ſic eſt influxus voluntarius in homicidium, ſicut eſt in illo, qui præſentia ſua animos, & authoritatem præbet. 9

Secũdũ notandũ circa eandē doctrinam.

SECTIO V.

Vtrùm ex homicidio caſuali ſequuto ex opere licito contrahatur irregularitas.

DVæ regulæ cõmuniter receptę ſunt. Vna eſt; ſi ſufficiēs diligētia adhibita fuit ad vitandũ periculũ mortis alterius, nó contrahitur irregularitas. Probatur, quia tũc homicidiũ eſt omnino inuoluntariũ, & alioquin in opere ſecũdùm ſe nulla fuit culpa, vt ſupponimus: neq; etiam ex tali effectu ſequitur indecentia, cũ non ſit humanus: ergo nó eſt ibi fundamentũ huius irregularitatis. Confirmatur, nam hac ratione, qui ſine vſu rationis alium occidit, non fit irregularis, iuxta Clem. 1. de Homicidio. Denique talis irregularitas nó inuenitur in iure. Imò hæc regula ſatis videtur expreſſa in c. *Dilectus*, cũ tribus ſequentibus, & c. *Ioannes*, & cap. vlt. de Homicidio; eſtque communis Theologorum cum Diuo Thoma 1. 2. q. 73. art. 8. & 2. 2. q. 64. art. 8. Soto lib. 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 9. Caſtro lib. 2. de Lege pęnali. cap. 14. & Summiſtarum, ac Canoniſtarum, quos paulò poſt referemus, & videri poteſt Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 3. Nauar. c. 27. à nu. 290. Couarruuias dicta Clementina 2. par. §. 4. Qui nu. 11. refert, quoſdam limitaſſe hanc regulam quoad effectum aſcendendi ad ſuperiores ordines, ſentientes non ſolùm contrahi quoad effectum miniſtrandi in ſuſceptis. Sed nó habet probabilitatem, quia non habet in iure fundamentum, vt patet ex iuribus citatis, & ex cap. *Hi qui arbores*, & cap. *Si duo*. diſt. 50. Neque obſtat c. *Tua nos*. de Homicidio: nam ibi ait Pontifex, monachum, de quo eſt ſermo, multum exceſſiſſe alienum officium vſurpando: non ergo dabat operam rei licitæ, de qua nunc agimus, ſed pertinet caſus ille ad ſequentem ſectionem.

1 Prima generalis regula.

D. Thom. *Soto.* *Caſtro.* *Maiol.* *Nauarr.* *Couar.*

2 Secunda regula.

Secunda regula eſt, etiamſi opus ſit licitum, & bona intentione factum, ſi interceſſit negligentia vitandi periculum, ſequuto homicidio incurritur irregularitas. Ratio eſt, quia tunc homicidium eſt aliquo modo voluntarium, & ideò licet opus ſit licitum, non tamen licitè fit. Eſtque communis ſententia eorundem authorum, & ſumitur ex eiſdem iuribus, & ex alijs, quæ obijci ſolent contra priorem regulam. Primum eſſe poteſt c. *Presbyterum*, de Homicidio. vbi Presbyter declaratur irregularis, qui cauſa diſciplinæ puerum percuſſit in capite, & ea occaſione mortuus eſt. Ad hoc verò dicendum eſt, caſtigationem illam, licèt ex intentione mala non fuerit, in indiuiduo iudicatam eſſe imprudenté & non licitam, quia debitum modum, & moderationem exceſſit. Neque etiam videtur caſus omninò fortuitus, quia talis percuſsio in tali parte corporis non fit ſine aliquo periculo, nec cum ſufficienti diligentia ad vitandum illud.

c. Presbyterum, de homicidio. Vide l. præceptoris, ff. ad l. Aquil.

A B

3 c. Continebatur, de homicid.

Maiorem difficultatem ingerere videtur ca. *Continebatur*, eodem titulo, in cuius caſu clerici operam dabant rei non illicitæ, veniebãt enim ex vineis Eccleſię, opere conſummato, & leuandi laboris gratia, ludum quendam non illicitum exercebant, baculos in directum iaciendo, vt qui alterius baculum percuteret, vinceret: contigit autem vt laicus, dum baculum cuiuſdam Diaconi percuſſiſſet, incautus in eundem Diaconum equitaturus inſilierit, & ab illius falce, qua erat præcinctus, vulneratus obierit. Reſpondet autem Pontifex, Diaconum manere irregularem, cùm tamen & opus quod exercebat, non eſſet illicitum; & homicidium nõ tam ex eius actione, quàm ex aliena fuerit ſequutum, quam Diaconus nec præuenire, nec impedire potuiſſe videtur. Reſpondent aliqui, ludum illum fuiſſe illicitum clerico abſolutè, & ſimpliciter: alij verò fuiſſe ſaltem illicitum clerico cũ laico ludere. Alij fuiſſe illicitum ſaltem propter conditionem ludi. Sed nihil horum placet. non primum, quia ludus ex obiecto non erat malus, & finis qui in ipſo textu exprimitur, erat honeſtus. Non ſecundum, quia nec id etiam eſt per ſe malum, quando ludus aliàs indecens non eſt, vt per ſe conſtat. Neque etiam inuenitur iure poſitiuo prohibitum: nam in capit. *His igitur*, 23. diſtinctione, & cap. *Laicos*, 2. q. 7. quæ citari ſolent, hoc non prohibetur. Tertium autem videtur eſſe contra textum, in quo dicitur clericos non eſſe vſos conditione ludi, ſola iactatione contentos: niſi fortè quis dicat illud intelligi de clericis inter ſe, non verò cum laico. Sed hoc nõ poteſt ſatis in textu fundari, nec per ſe videtur veriſimile. Vnde potiùs videtur Pontifex imputaſſe illi Diacono negligentiam in cauendo omni periculo homicidij; cum enim laici liberiùs agere ſoleant, non obſtante modo ludendi ſine vſu illius conditionis, timere debuit ne laicus ille modum excederet, & ideò ſaltem non debuit ludere falce accinctus, maximè, ſi illam habebat latentem, vt inſinuatur in verbo illo textus, *Incautus inſilijt*: Panorm. autem ibi probabile exiſtimat, ꝙ ſi Diaconus expreſsè prohibuiſſet equitandi licentiam, non manſiſſet irregularis: Oppoſitum verò ſentit Hoſtienſis, & videtur magis cõſentaneum textui: quia talis occaſio cum talibus circunſtantijs iudicata eſt periculoſa moraliter: & ideò licèt laicus exceſſerit pactum, vel conditionem, Diaconus non excuſatur ab aliqua negligentia. Hæc autem, & ſimilia reſpõſa intelligo iuxta præſumptionem iuris canonici: nam, ſi in conſcientia mihi conſtaret, illum omnino non aduertiſſe periculum, neque memoriæ occurriſſe, quòd falce eſſet accinctus, ita vt ignorãtia facti inuincibilis fuerit, illum planè ab irregularitate excuſarem, propter rationem, & regulam ſuprà poſitam, quod eſt pro omnibus ſimilibus caſibus obſeruandum. Eſtque ad hoc optimus textus in c. *Lator*. de Homicidio.

Quorundã expoſitiones. Reijciũt.

C

Vera expoſitio.

D

Qualis et quanta negligentia ſufficiat ad hanc irregularitatem.

HIc verò ſtatim occurrit dubitatio, qualis & quanta negligentia ſufficiat ad incurrendam irregularitatem hanc dando operam rei licitæ. Iuriſperiti, Theologi, & Summiſtæ communiter diſtinguunt culpam latam, leuem, & leuiſſimam, qui gradus non diſcernuntur aliquibus certis regulis, ſed prudenti arbitrio, conſiderato genere operis & circunſtantijs eius. De quibus videri poteſt Gab. in 4. diſt. 15. q. 10. in fi. & Panorm. in c. vnic. de Commodato. Eſt ergo leuiſſima negligentia quando tota prouidentia, & ſolicitudo, quæ ordinariò, & prudenti modo adhiberi ſolet, poſita eſt, ſolũq; fuit aliquid prætermiſſum, quod non eſt animaduerſum, quia ſine magna ingenij perſpicacitate, & ſolertia animaduerti non poterat. lata verò culpa dicetur illa, quæ nimiã negligentiam continet, ſeu quando omittitur illa circunſpectio, quam homines mediocriter capaces, & prudentes adhibere ſolent. Leuis autem eſt media inter has, eritq; maior, vel minor, iuxta maiorem, vel minorem acceſſum ad aliquod extremorum. Quoties ergo culpa lata eſt, certum eſt contrahi irregularitatẽ quia tunc homicidium eſt ſatis voluntarium in cauſa. De leui etiam culpa communiter dicitur, non ſufficere ad vitandam hãc irregularitatem. Ad quod citari ſolet c. *Clerico iaciente*. diſt. 50. vbi dicitur, clerico iaciente lapidem, puerum fuiſſe interemptum, nihil autem de culpa explicatur: ſicut etiam in c. *Eos verò*. ead. diſt. abſolutè dicitur, eos qui caſu homicidium faciunt, eſſe pęnitentiæ ſubdendos; intelligi autem debet de caſu culpabili, vt in vtroq; textu Gloſſa exponit: quãta verò culpa ſufficiat, ibi non explicatur. magis videtur fauere c. *Continebatur*, ſuprà tractatum, quia culpa vel negligentia, quæ in eo caſu interuenit, ſatis leuis fuiſſe videtur.

Gab. Abbas. Negligẽtia leuiſſima leuis, & lata.

Sufficit lata & leuis culpa

De culpa autem leuiſſima quidam abſolutè dicunt, non eſſe ſufficiẽtem ad irregularitatem. Ita tenet Ang. ver. *Homicidium*, 2. & ibi Syluest. num. 2. & clariùs verb. *Irregularitas*, num. 3. & 20. Villadiego de Irregularit. cap. de Percuſſore. Alij verò diſtinctionem adhibent: nam, ſi culpa leuiſſima eſt in omittendo, ſufficere dicitur ad excuſandam irregularitatem, iuxta c. *Quæſitum*, de Pęn. & remiſ. Si verò ſit in committendo, dicunt non excuſare irregularitatem. Ita ſentit Panorm. dict. cap. *Quæſitum*, nu. 3. vbi Additio dicit eſſe comm. Idem Couarr. dict. Clem. 2. part. §. 4. num. 9. cum Gloſſ. 2. in cap. *Significaſti*. 1. de Homicid. & item ſentiunt Roſella uerb. *Homicidium*, 3. num. 21. Tabiena *Irregularitas*. 2. nu. 4. Clarus, Maiol. dic. §. 3. n. 2. & ad probandum poſterius membrum citantur cap. *Presbyterum*, & capitul. *Ad audientiam*, de Homicidio. Vt autem hæc diſtinctio, & opinio intelligatur, ſuppono

5 De negligentia leuiſſima. 1. opinio *Angel. Syluest. Villadieg. Panorm.* 2. opin. *Couarr. Roſella. Tabien. Clar. Maiol.*

Digitized by Google

ſuppono omnem culpam negligentiæ, de qua loquimur, immediatè verſari circa omiſſionem cauendi periculum homicidij. Sed vlteriùs contingere poteſt, vt illud periculum ſequatur tantùm ex alia omiſſione non ſuccurrendi periclitanti, vel non impediendi homicidium, & tunc dicitur tota culpa eſſe in omittendo. Tunc autem (vt opinor, & ſuprà dixi) non tantùm leuiſſima, ſed etiam lata culpa excuſat irregularitatem, iuxta cap. *Quæſitum*, de Pœnit. & remiſſ. & Cardinalis ibi. Aliquando verò prior omiſſio debitæ diligentiæ eſt in cauendo periculo homicidij proueniente ex propria, & poſitiua actione; & tunc dicitur eſſe culpa in committendo, et de hac dicunt authores citati, non excuſare irregularitatem, etiamſi leuiſſima ſit.

6 Prior opinio præfertur.

Nihilominùs prior opinio contraria quoad hanc partem ſatis probabilis videtur. Primò, quia hæc poſterior non fundatur in iure ſuffi- B cienter: quia non oſtendit, nec videtur poſſe probare, in illis iuribus, quæ allegat, ſermonem eſſe de leuiſſima culpa. Secundò, prior opinio poteſt ſuaderi ex cap. *Lator*, de Homicidio: vbi Pontifex declarat non manſiſſe irregularem Clericum, qui ad latus ſuum habens cultellum, cum alio luctabatur, quamuis ille mortuus fuerit cadens ſuper Clericum, eiuſque cultello vulneratus: nam ille Clericus non poteſt excuſari ſaltem à leuiſſima culpa, quia ad ludendum illo modo cum altero, debuiſſet cultellum deponere, cùm res per ſe ſpectata non careret periculo. Facit etiam textus in dicto cap. *Quæſitum*, de Pœnit. & remiſſ. vbi pater ſuffocans filium paruulum ſecum dormientem, tunc dicitur manere irregularis, quando id accidit, vel ipſo procurante (quod ad præſentem caſum non ſpectat) vel ex *ſtudioſa negligentia*: indicatur ergo, minorem ne- C gligentiam non ſufficere ad contrahendam irregularitatem, ſaltem per argumentum à contrario, quod efficax eſt in iure maximè in fauorabilibus, & vbi contrarium non probatur ex eodem iure. Adde, reſponſum Pontificis eſſe inſufficiens, ſi minor negligentia ſufficeret ad illam irregularitatem contrahendam. Vnde Cardinalis propter illum textum dixit, etiam leuem culpam non ſufficere ad hanc irregularitatem: imò addit, ſtudioſam negligentiam tantùm eſſe, quando eſt affectata, & directè volũtaria. Quod refert, & ſequitur Alexander de Neapol. in additione ad Abbatem ibi. Sed hæc nimia reſtrictio eſt, vel potiùs nimia licentia, aliàs etiam propter latam culpam, & craſſam negligentiam non incurretur irregularitas in eo caſu, quod improbabile videtur: aliud verò de leui culpa magnum fundamentum habet in textu, nam le- D uis culpa non poteſt profectò dici ſtudioſa negligentia. Vnde Tabiena ſuprà dixit, ſolùm ibi comprehendi latam, vel latiſſimam culpam. Fortaſſe quis obijciat, quia quoad præſumptionem in foro externo, quoties quis tenetur de dolo, & lata culpa in faciendo commiſſa, tenetur etiam de leuiſſima, iuxta doctrinam Bartholi in l. *Quod nerua*, ff. Depoſiti. Et huc etiam ſpectat, quod refert Couarruuias ex Gloſſa in l. *Cornelia*, ff. ad Syllanum, leuiſſimam culpam in committendo contingentem, ad leuem culpam pertinere. Quod examinare, & qua ratione fundatum ſit, inquirere ad nos non ſpectat.

Bartol.

Couarru.

7 Dubij reſolutio.

Quidquid ergo ſit de præſumptione in externo foro, ad contrahendam in foro conſcientiæ A hanc irregularitatem neceſſe eſt, vt aliqua vera culpa, id eſt, verum peccatum intercedat: quia ſi homicidium non imputatur operanti, non eſt opus eius; et ideò non reddit illum irregularem. Quod in ſpecie notauit Paludanus in 4. diſt. 25. quæſt. 3. num. 15. Vnde ſiue negligentia (quam nomine culpæ videntur Iuriſtæ ſignificare) exteriùs appareat leuiſſima, ſiue leuis, aut etiam grauis; ſi tamen in conſcientia inaduertentia fuit inculpabilis, nulla contrahitur irregularitas, etiamſi in actione, ſeu commiſſione mors ſequatur. Neque contra hoc obſtat obiectio Syluestri, & aliquorum; quia irregularitas homicidij interdum contrahitur ſine culpa: nam hoc eſt verum de homicidio per ſe, & authoritate publica facto, non verò de priuato; quia debet eſſe voluntarium aliquo modo, vt inducat irregularitatem, vt ex dictis patet, & bene explicuit Caietanus 2. 2. quæſt. 64. artic. 8. ſi autem voluntarium fuerit, erit culpabile: quod ergo inculpabile eſt, irregularitatem non inducit. Vnde è conuerſo, ſi in conſcientia conſtet, negligentiam fuiſſe probabilem propter perſpicacitatem operantis, qui neceſſitatem aduertit, & ex negligentia omittit, quamuis exteriùs appareat culpa leuis, aut leuiſſima, nihilominùs irregularitas non excuſatur. Eritque generalis regula, quoties negligentia tanta fuerit, vt ſit peccatum mortale, non excuſaret irregularitatem: & hanc indicat Caietanus. Quando autem talis ſit negligentia, quæ ad peccatum mortale ſufficiat, rectè etiam dixit idem Caietanus, ſecundum naturam negotiorum, temporis, ac perſonarum arbitrandum eſſe, & non eſſe requirendam ſummam prudentiam, ſed communem: quod exemplis etiam rectè declarat. Addit. Paludanus; C conſiderandam eſſe diuerſitatem perſonarum, quia reſpectu vnius erit negligentia inculpabilis, quæ in alio culpabilis eſſet. Et hæc applicanda ſunt ad caſus particulares, quos omitto, quia in Summiſtis inuenientur, & in Maiolo, & alijs, & ſunt faciles ex dictis.

Syluestri obiectio ſoluitur.

Caietan.

8 An negligẽtia venialis ad hãc irregularitatẽ ſufficiat. 1. ſñia. *Soto. Salonus.*

An verò ſufficiat culpa venialis in tali negligentia ad inducendam irregularitatem, Paludanus, & Caietanus nihil declarãt; Soto verò lib. 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 9. negat, culpam venialẽ ſufficere, quem ſequitur Salonus 22. q. 64. artic. 8. & vterque citat Caietanum in contrarium, qui tamen non loquitur in hoc caſu, ſed in eo, in quo datur opera rei illicitæ, de quo ſtatim. Suam verò ſententiam probant, quia hæc irregularitas imponitur propter culpam, eſt autem pœna grauiſſima: ergo nõ eſt veriſimile imponi propter culpam tãtùm venialem. Quod eſt conſentaneum D his, quæ ſuprà diximus diſputatione 1. huius materiæ, tractãdo de cauſis irregularitatis. Maximè verò probatur mihi hæc ſententia in præſenti, quia hoc peccatũ non poteſt eſſe veniale ex parte materiæ, cùm illa grauiſſima ſit, nempe mors hominis: erit ergo ex defectu voluntarij, & liberi; quia illa actio, vt attingit homicidium, nõ eſt humana, niſi imperfectiſſimo modo, ſed eſt actus indeliberatus, & ex ſubreptione, propter quem veriſimile non eſt tam grauem pœnã imponi. Reſpondent aliqui improbantes ſententiam Soti, irregularitatem non eſſe pœnã, ſed impedimentũ canonicum ex facto proueniens, & ideò ſufficere factum cum negligẽtia veniali. Si autem argumentũ aliquid valeret, probaret etiã ſolum factum ſufficere abſque vlla negligentia.

Dico ergo, non omnem irregularitatem eſſe pœnam, aliquam tamen eſſe, & talem eſſe hanc, de qua agimus, & ideò debere eſſe proportionatam culpæ. Dico etiam, ad hanc irregularitatem requiri factum voluntarium ſimpliciter: homicidium autem hoc, quod ſolùm ex negligentia veniali ſequitur, non poteſt dici ſimpliciter voluntarium, ſed valdè diminutiuè, & ſecundum quid. Eſt ergo hæc ſententia ſatis probabilis, neque eſt aliena a mente eorum Canoniſtarum, qui dicunt, leuiſſimam culpam non ſufficere ad hanc irregularitatem: nam profectò negligentia, quæ in hoc negotio excuſet à peccato mortali, non poteſt non eſſe ſatis leuis.

9 *Maioli ſententia.* Vltimò in hoc puncto aduerto, Maiolum dicto §. 3. num. 3. & 4. aſſerere, quidquid ſit de iure antiquo, hodie nihil referre, quòd culpa præcedat, necne, vel quòd actio fuerit licita, & de ſe minimè noxia: ſemper enim qui homicidium commiſit, debet abſtinere, & non promoueri, donec cauſa plenè cognita, diſpenſatio concedatur, propter decretum Concilij Tridentini, ſeſſ. 14. cap. 7. *Con. Trid. Maioli ſententia improbatur.* Hæc verò ſententia probanda non eſt: quia Concilium nihil ſtatuit contra ius antiquum, neque habet verbum derogationem indicans: ergo quando requirit diſpenſationem in homicidio caſuali, vel potiùs requiri ſupponit, vt ſtatuat, cui committenda ſit, loquitur de illo caſuali homicidio, in quo iuxta antiqua iura diſpenſatio neceſſaria eſt: nam iura conciliãda ſunt abſque derogatione, vel correctione alterius quoad fieri poſſit, vt dicitur in cap. *Cùm expediat*, de Electione in 6. Atque ita inueni poſteà declaratum à congregatione Cardinalium; quia Concilium non induxit nouam irregularitatem, quod neceſſarium eſſet, vt poſtularet diſpenſationem. Reſponderi verò poteſt ex Maiolo, ſolùm requiri declaratoriam diſpenſationem, quæ non tollat irregularitatem, ſed authenticè declaret non eſſe incurſam: nam de hac videtur loqui Concilium, cùm dicit talem diſpenſationem debitam eſſe; propter maiorem autem ſecuritatem, & certitudinem illam exigere videtur. *Excluditur.* Sed hoc totum gratis dictum eſt, quia Concilium de propria diſpenſatione loquitur, nec dicit eſſe ſimpliciter debitam, ſed *quodammodo:* & ad illam concedendam non dat authoritatem Epiſcopis, ſed *committendam* eis eſſe dicit: quis autem credat ad illam declarationem faciendam non eſſe poteſtatem in Epiſcopo, aut illam voluiſſe auferre Concilium: non ſunt ergo hæc onera tam facilè imponenda hominibus: ſed declaratio illa ſine poteſtate iuriſdictionis ab homine prudente, & docto fieri poteſt.

SECTIO VI.

Vtrum ex homicidio caſuali ſequuto ex opere illicito contrahatur irregularitas.

1 *Tres caſus diſtinguuntur. Primus. Secũdus. Tertius. Cõis ſententia Canoniſtarum.* TRes caſus diſtingui poſſunt: primus, quando interuenit negligentia grauiter culpabilis: & tunc à fortiori conſtat ex dictis in ſectione præcedenti, contrahi irregularitatem. Secundus eſt, quando omnis diligentia adhibita eſt. Tertius, quando leuis, ſeu venialis negligentia interceſſit. Et de his eſt quæſtio, in qua communis ſententia, præſertim Canoniſtarum eſt: Quoties datur opera rei illicitæ, vel prohibitæ, quantacunque adhibeatur diligentia ad vitandum homicidium, ſi cum effectu ſequatur, non vitari irregularitatem. Idem tenuit D. Thomas 1. 2. quæſtion. 73. artic. 8. clarius 2. 2. quæſtion. 64. art. 8. vbi Caietanus idem ſequitur, & Paludanus in 4. diſt. 25. quæſtion. 3. numer. 15. & Gabriel in 4. diſt. 15. quæſtion. 14. artic. 3. dub. 2. Couarruuias latè referens Doctores dicta Clementina part. 2. §. 4. à principio, & Nauarrus dicto cap. 27. num. 219. & ſequentibus, & Maiolus dicto §. 3. *D. Thom. Palud. Gabriel. Couarr. Nauarr. Maiol.* Fundamentum aliquorum eſt, quia vt effectus ſequutus voluntarius ſit, ſatis eſt, quòd ſequatur ex actione aliàs mala, quantacunque diligentia adhibita fuerit. *Fundamentum.* Quod ſentit Gabriel ſuprà, cùm dicat, ex tali damno, vel homicidio oriri obligationem reſtituendi. Sed hæc ſententia in hoc ſenſu probabilis non eſt: *Reijcitur.* quia, vt rectè declarauit Caietanus citato loco, qui dat operam rei illicitæ, adhibita omni diligentia, ne alius effectus malus ſequatur, omnino excuſatur à culpa homicidij, ſi fortè ſequatur. Et ratio eſt, quia tale homicidium eſt illi omnino inuoluntarium. Patet, quia nec eſt voluntarium in ſe, ac directè, vt ſupponitur, neque in cauſa, & indirectè; quia tali diligentia adhibita, conſecutio illius effectus ignoratur inuincibiliter: ignorantia autem inuincibilis tollit voluntarium. Vnde D. Thomas 1. 2. quæſt. 76. artic. 3. dicit, ignorantiam inuincibilem circunſtantiæ peccati excuſare ab ſpeciali malitia eius, etiamſi peccatum ipſum voluntarium ſit, quia tunc circunſtantia eſt omnino inuoluntaria: ergo idem eſt de quocunque effectu ſubſequuto cum eadem ignorantia, quantumcunque opus aliàs prauum ſit. Et confirmatur, nam ſi de facto non fuiſſet ſequutum homicidium ex tali opere illicito, nulla omnino malitia homicidij directi, vel indirecti imputaretur operanti, neque apud Deum, neque apud homines: ergo quamuis homicidium ſequi contingat, non imputatur ad culpam; quia non pendet ex ſolo caſuali euentu abſque voluntate. Verum ergo fundamentum eſſe debet, quia iura voluerunt punire tale homicidium propter ſolam malitiam actionis, ex qua ſequutum eſt, etiamſi ſpecialis malitia, vel indirecta voluntas homicidij non intercedat. *Verum fundamentum.* Quòd enim iura potuerint hoc facere, manifeſtum eſt: quòd autem fecerint, patet ex c. vlt. de Homicidio, in 6. & ex cap. *Tuæ nos*, de Homicidio.

2 *Poſita ſententia impugnatur.* Nihilominùs hæc ſententia multis recentioribus Theologis dura uiſa eſt. Primò, quia nullo iure canonico ſufficienter probari poteſt, vt Soto notauit: nam licèt Nauarrus *nimis audacter* illum loquutum fuiſſe dixerit, verum tamen dixit: nullus enim textus à Canoniſtis profertur, in quo hæc regula vniuerſè, & indiſtinctè ſtatuatur, *dantem operam rei illicitæ, ſi homicidium ex ea ſequatur, manere irregularem, quantumuis caſu, & inuoluntariò ſequitur:* ſed afferunt ſolùm ea iura, quæ affirmant, dãtem operam rei licitæ cum ſufficienti cautione, & diligentia, non manere irregularem, etiamſi homicidium ſequatur: & ex eis colligunt per argumentum à contrario ſenſu, quando opus eſt illicitum, non excuſari irregularitatem. Quod argumentum, ait Soto, infirmum eſt. *Reſponſio.* Reſpondet autem Nauarrus, licèt argumentum à contrario ſenſu Dialecticis ſit infirmum, Iuriſperitis tamen eſſe firmiſſimũ: maximè quando contrariũ non eſt iure expreſſum.

Sed

Digitized by Google

Replica. Sed in primis hic contendimus, contrarium eſſe expreſſum, nimirum in eo iure, quod habet irregularitatem, non incurri niſi in caſibus à iure expreſſis: nam id, quod tantùm elicitur ex iure per argumentum à contrario ſenſu, non poteſt dici in iure expreſſum: ergo contra ius eſt extendere illa iura ad irregularitatem dicto modo. Addo, argumentum ipſum à contrario non eſſe firmum apud Iuriſtas in materia pœnali, & odioſa, vt ſæpe in ſuperioribus oſtenſum eſt: hic autē verſamur in materia pœnali.

3 Alia reſponſio. Melior reſponſio eſt, ſi dicamus, hanc irregularitatem eſſe expreſſam in illo iure, in quo propter factum homicidij fertur irregularitas; quia lex illa generalis eſt, & ab illa non poſſumus excipere, niſi quos iura excipiunt: iura verò neminem excipiunt, qui homicidium caſu fecerit, niſi concurrentibus illis duabus conditionibus, ſcilicet, quòd det operam rei licitæ, & cum ſufficiēti diligentia: ergo quicunque occidit ſine his conditionibus, manet incluſus ſub lege irregularitatis. Maior conſtat ex cap. *Clerico iaciente*, & cap. *Eos verò*, cum alijs, diſt. 50. Minor ſumitur ex cap. *Ioannes*, & cap. *Dilectus*, & cap. vlt. de Homicidio, ibi: *Attendentes quòd Sacerdos ipſe dabat operam rei licitæ*. Inſtātia. Sed adhuc contra hoc inſtatur, quia illæ conditiones non ponuntur ibi vt omnino neceſſariæ, ſed vt ſufficientes, & excludentes omne dubium, quando ambæ ſimul concurrunt: ergo non eſt vnde ſufficienter colligamus, vtramque eſſe neceſſariam. Neque in illis capitulis fit exceptio à regula generali, ſed declaratio quorundam caſuum, qui ſub prædicta lege ex ſe non continebantur, ad quam declarationem faciendam vſi ſunt Pontifices ſignis certiſſimis, & indubitatis; nō tamen propterea definierunt caſum dubium, in quo licèt opus fuerit illicitum, diligentia tamen, & ignorantia fuit inuincibilis, ſed illum diſputationi Doctorum reliquerunt. Qui autem dicunt, in eo caſu non incurri irregularitatem, non putant fieri exceptionem à lege; ſed declarant, caſum illum non fuiſſe comprehenſum ſub tali lege, quæ declaratio & in ratione, & in iure fundatur: quia lex illa ſolùm comprehendit homicidium voluntarium; hoc autem homicidium voluntarium non eſt, vt oſtendimus: ergo. Maior patet ex Clementina vnica de Homicidio, vbi infans, furioſus, & dormiens declarantur immunes ab irregularitate, quamuis occidant: cuius ratio nō potuit eſſe alia, niſi quia talia homicidia non ſunt voluntaria. Cuius ſignum eſſe poteſt, quia ſi ante ſomnum quis præuideret periculum occidendi alium dormiendo, non euitaretur irregularitas, vt conſtat ex cap. *Quæſitum*, de Pœnitent. & remiſſion. & capit. *Conſuluiſti*, 2. quæſt. 5. Item quia homicidium, quod non eſt voluntarium, non eſt humanum, nec moraliter dici poteſt eſſe ab homine: ergo non poteſt eſſe fundamentum irregularitatis, maximè huius, quæ pœnalis eſt. Tale ergo homicidium non comprehenditur ſub illa lege de irregularitate homicidij: ergo nullum eſt ius, in quo fundari poſſit. Quia reuera nullum eſt, quod irregularitatem iniungat propter talem culpam, etiam habentē omnino per accidens adiunctum talem effectū, neque illa, quæ ſunt ita caſualia, veniunt in humanam conſiderationem.

A

Secunda ſententia.

4 PRopter hæc igitur alij Doctores cōtrariam regulam generalem ſtatuunt, quoties homicidium caſuale voluntarium non eſt, etiā indirectè, non incurri irregularitatem, quantumcunq; ſequatur ex opere illicito. Castro. Ita ſentit Caſtro lib. 2. de Lege pœnali, c. 14. verſus finem: adhibet exēplum de ebrio, qui hominem interficit: nā ſi fuit caſus inopinatus, non manet irregularis, etiamſi inebriando ſe dederit operam rei illicitæ, ſicut non maneret irregularis, etiamſi inebriatus eſſet ſine culpa, propter ignorātiam inuincibilem ipſius facti. Prima diſtinctio I hac opinione. Alij verò diſtinctionibus vtuntur: vna eſt de opere illicito, quod ex ſe expoſitum eſt periculo occidendi aliquem, vel de opere, quod per

B ſe, vel ex alia prohibitione accidentaria prohibitum eſt. De priori conceditur inducere irregularitatem, non verò de poſteriori. Hac diſtinctione vtitur Soto dicto art. 9. qui varia adhibet exēpla: in priori ponit actionem bellicam, torneamenta, & ſimilia; in ſecundo ordine ponit equitare, v.g. tempore prohibito, deponere campanā contra prohibitionem Prælati, vel aliud ſimile opus facere in die feſto: applicando caſus cap. *Ex literis*, & cap. *Dilectus*, addendoque ſolùm prohibitionem extrinſecam, ob quam opus ſit illicitum. Poſteriorem item partem declarat exemplis: ſicut enim ſi quis venando in loco permiſſo non fit irregularis occidendo aliquem, quia ignorantia, & caſus fuit inuincibilis; ita ſi venatio fiat in loco non permiſſo, & ex illo ſolo capite ſit illicita, non incurret irregularitatem, ſi in

C cæteris ſit æqualitas. Aliud exemplum contra Syluestrum, *Homicidium*, 2. quæſt. 18. eſt: nam ſi quis cædens arborem ſuam, caſu occidat aliquē, vitat irregularitatem propter ſufficientem diligentiam, eandem vitat, etiamſi illicitè, & furtiuè ſcinderet arborem alienam; cum æqualitate in cæteris circumſtantijs. Quod exemplum admittit Nauarrus num. 237. vbi alia ſimilia ipſe ponit: Nauar. vnde plane videtur cum Soto conuenire in prædicta diſtinctione: nam vniuersè ait, licèt opus ſit illicitum, ſi tamen ex ſe non dirigitur in mortem, neque habet eius periculum, nō ſufficere ad irregularitatem, ſi aliàs homicidium ex illo ſecutum ſit omnino caſuale. Verumtamen Impugnatur. admiſſo hoc poſteriori membro, reſtat interrogandum circa prius, an tale opus in indiuiduo exerceatur cum ſufficiente diligentia, & morali

D certitudine, quòd hic, & nunc nullum ſit periculum, necne: quamuis enim opus ſit ex ſe aptum ad occidendum hominem, ſi adeſſet; tamē hic, & nunc poteſt moraliter conſtare non adeſſe. Si ergo hæc diligentia non ſupponitur adhibita, recedimus à caſu, in quo verſamur, quia iam tale opus non ſolùm eſt illicitum aliunde, ſed etiam ex relatione, & periculo homicidij: ſi autem tota illa diligentia poſita eſt, iam eadem ratio verſatur in hoc membro, quæ in altero, quia iam tunc homicidium omnino inuoluntariū eſt: hęc eſt enim vnica ratio alterius membri. Parumq; videtur referre, quòd opus in ſpecie conſideratū ſit periculoſum, necne, ſi in indiuiduo cauetur periculum: nam iudicium de rebus moralibus in indiuiduo ferendum eſt; vt de habituali culpa, & voluntate ferri poſſit.

5 Alia diſtinctio I eadē opinione. Alia diſtinctio aliorum eſt, de opere illicito, ſi ſit cauſa proxima homicidij, vel tātùm remota:

A nam priori modo cenſetur ſufficiens ad irregularitatem, non verò poſteriori. Et huius membri exempla ponuntur de eo, qui illicitè confecit chartas luſorias, ex quarum vſu orta poſteà eſt occaſio homicidij, quæ nec pręuideri potuit, nec debuit vitari; quia non tenetur homo, vt ſic dicam, tam à longè cauere, vel vitare actionem, ex qua poteſt alius occaſionem peccandi ſumere. Vnde ſimile exemplum eſt de eo, qui enſem furto ſublatum alteri vendidit eo tempore, quo nulla erat occaſio, vel periculum interfectionis, quamuis poſteà ſecuta fuerit ex tali venditione, quæ illicita fuit. Item de adultero, cuius occaſione maritus vxorem interfecit: non enim manet adulter irregularis, etiamſi dederit operam rei illicitæ. Sed hæc etiam diſtinctio, licet aliquid verum dicat, non euacuat difficultatem, eadem ratione, qua nec præcedens, vel certè maiori; quia hic vtrumque membrum incertum eſt.

Impugnatur.

B Nam de priori, ſcilicet cauſa proxima, interrogo, an talis ſit cauſa, vt non potuerit prudenter euitari periculum occiſionis exercendo illam, necne. Si primum dicatur, receditur à puncto quæſtionis, quia iam tunc homicidium non eſt merè caſuale. Si verò dicatur ſecundum, addendum vlteriùs eſt, illam diligētiam adhibitam fuiſſe: nam in eo caſu verſamur, & tunc procedunt rationes factæ, quòd tale homicidium, quantumcunque cauſa fuerit proxima, voluntarium non eſt: ergo nec erit cauſa irregularitatis.

Simile dilēma fieri poteſt de altero membro:
6 nam ſi cauſa ſit adeò remota, & per accidens, vt nulla ſit obligatio vitandi illam, etiamſi præuideatur effectus poſſibilis occaſione illius potiùs quàm futurus; tunc parum refert, quòd talis cauſa poſita ſit in actione licita, vel illicita, quia nō
C inde prouenit, vt effectus non imputetur: ſed quia nullo modo eſt voluntarius, neque homo eſt cauſa eius, vt rectè explicauit Caietanus dicto art. 8. Propter quod Nauarrus num. 221. abſolutè dixit, homicidium omnino caſuale ſequutum ex opere illicito, quod eſt cauſa tantùm remota eius, non ſufficere ad irregularitatem. Ponit exemplum in hero, qui mittit ſeruum in domum, vel agrum ad maleficium faciendum, & ibi interficitur à fulmine: non enim propterea dominus irregularis manet. Meritò tamen aduertit Couarruuias dicto §. 4. num. 9. in fine, licèt cauſa propinqua maximè ſit conſideranda non tamen ſemper eſſe neceſſariam etiam ad homicidium caſuale, quod ex opere licito ſequitur, nedum ex illicito: nam licèt cauſa ſit remota, ſi hic, & nunc moraliter adeſt periculum, & poteſt præuideri, obligatio eſſe poterit vitandi

Nauarr.

Couarr.

D illam, vt v.g. in caſu ca. *Tua nos*, de Homicid. remota cauſa eius cenſetur curare tumorem gutturis debito modo, & cum ſufficienti animaduerſione cuſtodiendi ſe ab iniurijs ventorum & aeris. Nihilominus tamen tales poſſent circunſtantiæ perſonæ loci, & temporis incurrere, vt eſſet obligatio vitandi illam cauſam propter periculum. Idemque accidere poteſt in actione licita ex ſe conficiendi pharmacum aliàs vtile, ſi moraliter timeretur prauus vſus eius in perniciem alterius, quamuis illa cauſa remota etiam ſit: ergo à fortiori idem contingere poteſt in actione illicita conficiendi venenum, vel dandi pecuniam alienam, qua alius emit enſem ad alium occidendum. Quamuis ergo cauſa ſit remota, in particulari conſiderandum eſt prudenti arbitrio, an potuerit, & debuerit vitari, intuitu talis effectus quamuis remoti. Et tunc reuertimur ad idem dilemma: nam licèt talis cauſa ſit remota, & illicita, vel ſit cum debita diligentia cauendi periculum mortis proximi, vel non. In priori caſu verum eſt vitari irregularitatem, non autem in poſteriori.

Sic enim reſoluendum cenſeo caſum illum 7
de adultero: nam ſi temerè acceſſit ad vxorem alterius, exponens illam periculo mortis, irregularis manet; quia moraliter eſt cauſa talis homicidij: ſecus verò erit; ſi cum ſufficienti cautela morali id fecit, quia tunc effectus nullo modo eſt volūtarius in tali cauſa. Atque ita ſentit in ſimili Couarruuias in dicta Relect. 3. par. in principio, num. 4. verſ. *poſſet quidem*, quamuis part. 2. §. 4. nu. 10. verſi. *Tertiò*, cum Caſtro negauerit, in eo caſu incurri irregularitatem. Nauarrus autem cap. 27. nu. 239. abſolutè dicit, in eo caſu incurri, iuxta ſuam opinionem, quam dicit approbatam fuiſſe à Pio V. cùm in ſacra pęnitentia hic caſus controuerteretur, & in foro exteriori videtur mihi valdè veriſimile; quia ſemper præſumitur adulter moralem occaſionem dediſſe homicidio: tamen in rigore conſcientiæ diſtinctio data mihi probatur. Ergo iuxta hanc etiam diſtinctionem nunquam inuenitur homicidium merè caſuale, eo quòd opus ſit illicitum, inducere irregularitatem.

Caſus de adultero, ob cuius cauſā vxor à marito occiditur, reſoluitur.

Couarr.

Nauarr.

Et ob eandem cauſam non omnino probo, 8
quod Nauarrus dicto numero 221. ait, tunc homicidium hoc inducere irregularitatem, quando opus, ex quo proximè ſequitur, eſt illicitum, *lege iuſtitiæ*. Quam particulam addidit, vt excluderet homicidium cauſatum à Iudice iuſta ſententia, ex odio tamen iniquè prolata, vel à milite pugnante in iuſto bello, occidente verò aliquem ex odio. Sed in primis ad excludenda illa homicidia non oportuit addere illam particulam; tum quia hæc ſunt homicidia directè volita, per quod diſtinguuntur ab omni caſuali: tum quia hic agimus de homicidio priuata authoritate facto, non publica. Deinde ferè eodem modo interrogandum mihi ſupereſt, quæ lex iuſtitiæ violari debeat per opus illicitum, vt ex illo contrahatur homicidium. Si enim eſt ſermo de lege iuſtitiæ, quæ vetat occidere hominem, dubium non eſt, quin per opus contrarium huic legi incurratur irregularitas; tamen ſi hoc requiritur, apertè ſequitur per homicidium omnino caſuale non contrahi irregularitatem, quia per illud non violatur illa lex iuſtitiæ, quantumcunque opus ſit aliàs illicitum, vel iniuſtum in alia materia. Aſſumptum patet, quia ſine voluntate directa, vel indirecta non violatur lex iuſtitiæ: illud autem homicidium vtroque modo inuoluntarium eſt. Vel eſt ſermo de lege iuſtitiæ in qualibet alia materia: & hoc nec poteſt ratione fundari, nec difficultatem expedit. Primum patet, quia quid refert opus eſſe illicitum ratione furti, quod eſt contra iuſtitiam, vel ratione fornicationis contra temperantiam, ſi vtroque opere ſequitur homicidium cum eadem ignorantia, & æquè inuoluntaria? Aut quæ ratio reddi poteſt ad exponendum iura hoc modo, quæ abſolutè de opere illicito loquuntur? Secundum patet repetendo dilēma ſæpe factum, quia non obſtante iniuſtitia alterius ſpeciei, homicidium poteſt eſſe omni modo inuoluntarium: ſi ergo huiuſmodi ſit, alia iniuſtitia

Nauarri dictū reijcitur.

parum

parum refert ad inducendam irregularitatem: ſi verò non eſt tale, iam non eſt caſuale, de quo agimus.

Quæstionis reſolutio.

9 DIco ergo, per homicidium omnino caſuale ex opere illicito ſequutum, non contrahi irregularitatem, niſi in caſib. à iure expreſſis, cenſetur autem ſufficienter expreſſus, quando actio eſt ſpecialiter prohibita propter periculum homicidij, non verò aliàs. Iuxta hanc regulã interpretor opinionem Soti, & Caſtro, & recẽtiorum quam etiam inſinuauit Marianus Socinus in cap. *Ad audientiam*, de Homicid. Et in primis regula ipſa ſeu prior pars eius, eſt cõſentanea iuri, quod habet, irregularitatem non incurri niſi in caſibus à iure expreſſis. Nam probatum ſufficienter eſt, tale homicidium non comprehendi in ſola generali lege, quæ punit homicidiũ, quia illa ex vi ſua ſolùm comprehendit homicidium aliquo modo voluntarium: ergo, ſi aliud homicidium non voluntarium inducit irregularitatem, neceſſe eſt vt iure ſit expreſſum. Oſtenſum etiam eſt, hoc ius expreſſum non ſufficiẽter oſtẽdi per argumentum à contrario: ergo vbi non fuerit magis expreſſum, ſeu directè hoc ſtatuens, non incurritur hæc irregularitas.

Socin.

Prior cõcluſionis pars ſuadetur.

10 Sunt autem duo caſus, in quibus hoc ſufficiẽter expreſſum eſt in iure. Vnus eſt in cap. vlt. de Homicid. in ſexto vbi mandans alium iniuſte percuti, ſi mandatarius excedat, & occidat, qui mandauit irregularis manet, etiamſi omnẽ adhibuerit diligentiam, ne percuſſio mortalis eſſet, quia illis nullam admittit vt ſufficientem, ſuppoſito tam iniuſto mandato, vt ſuprà latè declaratum eſt. Alius caſus eſt, in cap. *Tua nos*, de Homicidio. Quem textum non rectè intellexit Soto ſuprà, exiſtimans in caſu illius textus, monachũ non incurriſſe irregularitatem, quia dedit operã rei licitæ, & adhibuit diligentiam, & ita in textu declarari: nam oppoſitum expreſſe habetur in textu quoad vtramque partem. Quod enim dederit operam rei illicitæ, patet ex illis verbis, *Licèt ipſe monachus multum deliquerit alienum officium vſurpando.* Quòd verò irregularitatem contraxerit, patet ex illis, *poſt ſatisfactionem condignã cum eo miſericorditer agi poſſit, vt diuina valeat celebrare:* Quæ verba manifeſtè ſignificant, diſpenſationem fuiſſe in eo caſu neceſſariam, tamẽ facilius concedi propter piam intentionem, & diligentiam adhibitam. Et hæc eſt communis intelligentia. Iuxta quam continetur ibi caſus expreſſus, in quo propter homicidium caſuale incurritur irregularitas, ratione operis illiciti, etiã ſi adhibita fuerit ſufficiens diligentia. Potuit enim ius punire illud factum tali pœna, nõ ſimpliciter & abſolutè, ſed ſi ex illo ſequatur talis effectus, ſcilicet homicidium, quomodocunq; ſequatur. Vel è contrario potuit illi homicidio adiungi irregularitas propter tale factum procedens à tali cauſa, quia ius interpretatione ſua reputat illud voluntarium, propter ſolum opus, quidquid ſit de diligentia adhibita.

Duo caſus in quibus ĩ iure exprimitur, irregularitas homicid. huiuſmodi. Primus. 2. Cap. vlt. de Homicid.

11 Huc etiam ſpectare videtur textus in cap. *Sicut*, de Homicidio, vbi quidam presbyter irregularis declaratur, quia dedit occaſionem aborſui (ſuppoſita fœtus animatione) quæ occaſio nõ videbatur ſufficiens; tamen, quia presbyter dabat operam rei illicitæ, declaratione iuris occa-A ſio ſufficiens reputatur. Hoc autem colligi poteſt ex illius verbis, *Cum qua contraxerat conſuetudinem inhoneſtam & qua aſſerebat ſe concepiſſe ex eo.* Et ita exponit Panormitanus ibi num. 6. vbi Additio ait eſſe communem interpretationem. Sed nihil eſſe video quod ad illam cogat, nam, actio quæ ibi narratur, ſufficiens cauſa aborſus moraliter exiſtimari potuit, ſcilicet, arripere per zonam mulierem prægnantem quaſi ludendo, taliter vt ipſa ſe lædi ſenſerit, & ea occaſione feciſſe aborſionem. Et hoc inſinuare videtur ibi Hoſtienſis dicens, *ludus iſte illicitus & noxius erat, nec excuſabat.* Et idem tenet Couar. diſt. §. 4. nu. 10. §. *Quintò*, neque verò ibi, præſumi potuit inaduertentia excuſabilis, quia actio erat valde propinqua, & materia quaſi per ſe patens. Iuuat autem textus ille ad probandum, in huiuſmodi actionibus per ſe expoſitis huiuſmodi periculis B ſeu ordinatis ad homicidium, quando aliàs etiã turpes & illicitæ ſunt, nõ admitti excuſationem ignorãtiæ, vel inaduertentiæ, quia cum aliàs imprudenter fiant ex prauo affectu, non eſt, cur in eis præſumatur inculpabilis ignorantia circa effectum ſubſequutum.

Caſus c. Sicut de Homic. expedit.

Abbas.

Hoſtienſis. Couar.

Atque ex his iuribus declaratur ſecunda pars concluſionis: nam in eis prohibentur aliquæ actiones propter periculum homicidij, quod ex ſe continent, additurque pœna, & conditio, vt ſi effectus ſequatur, incurratur irregularitas, ſiue alia negligentia interuenerit, ſiue nõ, propter ſolam talem actionem ſic prohibitam cũ tali effectu. Eſt autem notanda differentia inter illa duo iura: nam in cap. *Tua nos.* Sermo eſt de vſu artis chirurgicæ, qui non eſt per ſe malus, ſed in perſona clerici eſt malus, quatenus eſt illi prohibitus in cap. *Sententiam*. Ne cleric. vel monach. & C ideo ſecuto effectu, illi adiungitur irregularitas in d. c. *Tua nos*. Vnde illa prohibitio licèt fiat ratione periculi, non tamen fit intuitu iuſtitiæ, ſed religionis; quia non decet perſonas ſacras illi periculo exponi. Vnde fit illam irregularitatem nõ extendi ad laicos. Nam in ſimili caſu ruptio tumoris facta per laicum peritum, & cum cæteris circunſtantijs, non inducit irregularitatem, quia non eſt prohibita propter illud periculum omnibus ſed tantùm clericis. Imò addo cum Couar. ſuprà nu. 10. quòd licèt illa actio eſſet illicita ex aliquo extrinſeco capite, vt v. g. quia à Pretore in pœnam erat prohibita huic perſonæ, vel quia nimio & iniuſto pretio illam vendidit, nõ ſufficere ad irregularitatem ex homicidio purè caſuali, quia id non eſt in iure expreſſum, quia illa prohibitio non fit intuitu periculi mortis. D Addo inſuper, hanc irregularitatem non extẽdi ad clericos in minoribus conſtitutos, quia in d. c. *Sententiam*, ſolùm de Subdiaconis, Diaconis, & ſacerdotibus ſermo eſt: inferiores ergo clerici quoad hoc non ſunt magis prohibiti quam laici. Et quamuis in d. c. *Tua nos*, Sermo ſit de Sacerdote, idem tamen credo eſſe quoad irregularitatem de quocunque clerico in ſacris, quia ratio adæquata illius deciſionis non eſt ſacerdotium, ſed ordo ſacer, vt ex alio textu conſtat. Obijci verò poteſt cap. *Ad aures*, de ætat. & qualit. vbi hęc prohibitio & irregularitas extendi videtur ad omnem vſum artis medicinæ, quando ex remedijs à medico adhibitis etiam prudenter & ſecundum artem, mors alicuius ſequuta creditur, & ibi non tantùm de clerico in ſacris ſed etiam de inferiori, & laico ſermo eſt. Reſpondeo, in

12 Secunda cõcluſionis pars oſtendit.

Exponitur.

caſu

caſu illius textus non induci irregularitatem, vt ibi Panormit. & alij notant, & Hoſti. in Sum. tit. de Homicid. in princ. quam cum alijs refert Additio ad Abbatem ibi circa nu. 2. Vnde in illo textu nullum eſt verbum prohibens, ſed conſulens tantùm. In quantum verò ſolùm ibi datur conſilium non aſcendendi ad maiores ordines, ſatis inſinuatur, minores ordines non comprehendi ſub irregularitate prædicta.

Abbat. Hoſtienſ.

13 *Caſus c. vlt. de Homic. tam clericos quã laicos cõprehendit.*

Aliter ſentiendum eſt in caſu capituli vltimi de Homicidio in 6. nam illa prohibitio non eſt tantùm clericis facta, ſed omnibus; & ideo laici etiam mandantes vindictam ſeu percuſſionem iniuſtam, irregulares fiunt ſequuta morte, quãtumuis præmonuerint, ne vſque ad mortẽ procederetur. In ea verò deciſione non eſt tantùm materialis caſus, vt ita dicam, ſpectandus, ſed ratio formalis & generalis eius, quæ conſiſtit in hoc quòd actio illa fuit iniuſta & periculoſa, & quod ex illa ſequuta eſt mors. Et ideo ex illo textu rectè colligitur generalis regula, quoties ex actione iniuſta, & periculoſa alicuius ſequitur homicidium quantumuis caſuale ſit, induci irregularitatem, quia talis irregularitas ſatis eſt in iure expreſſa, cum eadem ſpecies, & qualitas delicti, & effectus eius inueniatur in omni ſimili actione: quod enim id fiat inclinando, vel includendo, vel agendo, in præſenti materia eſt tantum materialis diuerſitas. Et quoad hoc probatur mihi ſententia Nauarri, quam diſtinctius videtur explicaſſe Couar. dicto nu. 10. vbi etiam antiquos ita exponit. Neque aliud ſenſit Soto, & reliqui autores poſſunt facilè in eandem adduci.

Regula generalis.

14 *Coroll. regulę datæ.*

Ex hac verò regula ſic intendicta optimè intulit Couarr. quando actus eſt illicitus in materia caſtitatis, & religionis, & alioqui non eſt specialiter prohibitus iure humano propter periculum occiſionis, non incurri irregularitatem propter homicidium ex caſu omnino fortuito inde ſubſequutum. Quod exemplis declaratur. Primò quando in venatione quis caſu occidit hominem, iaculum ad feram mittendo cum ſufficienti diligentia cauendi periculum homicidij: non enim fit irregularis, vt Caſtro, & alij pro cõperto habent. Imò addit Couar. hoc procedere, etiãſi venatio eſſet tali perſonæ prohibita, propter alias cauſas & nõ propter periculum occiſionis, ſed quia habet alium indecentem modũ, vt vagationem, nimiam diſtractionem ac ſuperfluitatem, vt patet ex cap. 1. & 2. de Cler. venat. & ca. 1. Ne cleric. vel monac. & c. *Cum Apoſtolus*, de Cenſib. c. 1. 34. d. cum ſimilibus. Et idem ſentit Couar. ſuprà, & Nauar. nu. 237. ex parte idem tenet: quamuis nec in hoc exemplo, nec in alijs quæ ponit nu. 236. & 238. ſatis conſtanter mihi loqui videatur. Specialiter autem notandum eſt aliud exemplum in caſu d. c. *Sicut*, ſuprà declarari, de aborſu caſuali, quod etiam ſequitur Couar. ſuprà Nauar. autem diſſentit, vt mihi quidẽ videtur non ſatis conſequenter: quia num. 221. ad hanc irregularitatem requirit opus illicitũ contra legem iuſtitiæ, & in illo caſu c. *Sicut*, opus illud non fuit illicitum lege iuſtitiæ, ſed temperãtiæ, vel voti, vt ipſe ſupponit, ſcilicet inhoneſta conſuetudo religioſi cum fœmina.

Exẽpl's declarat. Primũ.

Couarru. Nauar.

15 *Tertiũ.*

Idem cẽſeo de vulgari caſu homicidij infantis in lecto dormientis, ait enim Nauarr. ſi quis occidat infantem in lecto illicitè à ſe poſitum, fieri irregularẽ, aliàs ſecus. Verũtamẽ aut ille caſus ad præſentem controuerſiam non pertinet,

A vel illa diſtinctio accomodata non eſt. Nam habere infantulum in lecto ad dormiendum, non eſt intrinſecè malum, vt omnes fatentur, quia debitis circunſtantijs poteſt honeſtari, neque eſt iure prohibitum intuitu periculi, vt colligitur ex cap. *Conſuluiſti*, 2. q. 5. vbi ſolùm dicitur, monendos eſſe parentes, ne tam tenellos ſecum in vno lecto collocent, & ex c. *Quæſitum*, de Pęnit. & remiſſ. ac denique quia nullum tale ius inuenitur vt tractant Doctores in cap. vlt. de His qui filios occiderunt. Ideoque omnes fatentur in aliquibus caſibus hoc eſſe licitum, vt patet ex Nauar. ſuprà & Sylu. *Homicidium*, 2. q. 23. Tabiena Irregularitas, 3. nu. 6. & 14. Armill. nu. 51. Duobus ergo modis poteſt eſſe illicitus hic actus. Primò quia ex, *ſtudioſa negligentia*, (vt dicitur in d. c. *Quæſitum*,) & cum morali periculo fit, vt ſi parentes in ſtricto lecto inter ſe collocẽt puerum, vel ſi quis expertus eſt ſe inquietè dormire, & maximè ſi talis caſus iterum illi cõtingit, & tunc certum eſt contrahi irregularitatem; tamen homicidium tunc non eſt caſuale, de quo nũc agimus, ſed indirectè voluntarium. Alio modo poteſt eſſe illicitus ille actus ſi fiat v. g. ad furãdum puerum, vel aliquid ſimile, tamen cum diligentia ſufficiente ad vitandam irregularitatem, ſi abſque tali malitia actus fieret, & tunc dico non habere locum diſtinctionem illam, quia hęc ratio illiciti operis nihil refert ad homicidium, neque in aliquo iure talis irregularitas fundari poteſt.

Nauar. Syluest. Tabien. Arm.

B

Nonnullæ difficultates circa regulam poſitam expediuntur.

C SVperſunt verò nonnullæ difficultates circa regulam propoſitam, Prima eſt fundamentalis ſuprà tacta, quæ nunquam eſt ſoluta, quia tale homicidium non eſt voluntarium, & quia iniuſtitia, quæ ibi interuenit, non eſt contra legem vetantem homicidium, ſed in alia materia. Quod ſi dicatur, ius canonicum potuiſſe ſic irregularitatem imponere, ſequitur ſaltem hãc non eſſe irregularitatem homicidij, ſed alterius vitij. Secundò ſequitur ex dicta regula, eum qui ex intẽtione proijcit ſagittam in Petrum cum ſufficienti cautela ne poſſit alium ferire, ſi caſu occidat Paulum, manere irregularem, quia exercebat actionem iniuſtam, & periculoſam. Conſequens autem videtur falſum, quia ſi cum ſimili cautione direxiſſet ſagittam in feram, non fieret irregularis. Tertiò ſequitur, eum, qui alium vulnerat non lethaliter, & poſteà moritur non D ex vi vulneris, ſed ex ſua intemperantia, vel negligentia medici, manere irregularem, quod eſt contra omnes. Sequela patet, quia actio illa fuit iniuſta, & ex ſuo genere periculoſa & de facto fuit occaſio mortis, quamuis non ſola, ſed coniuncta cum alio caſu fortuito, quod idem eſt in omnibus ſimilibus caſibus.

16 *Prima.*

2

3

Ad primã reſpondeo vt ſuprà, tale homicidiũ nõ eſſe voluntariũ ſe ipſa, eſſe tñ interpretatione legis, & hoc ſatis eſſe. Cõcedo inſuper, ibi nõ eſſe propriã & rigoroſam malitiam homicidij, eſſe tamen aliam, quam lex ita punire voluit, ſi habeat adiũctã hominis occiſionẽ, & non aliàs. Et ita ſatiſfit replicæ, eſt enim hæc irregularitas homicidij, q̃ nõ imponitur niſi illo ſequuto, etiãſi culpa nõ ſit proprij homicidij. Addere verò poſſumus, ſuppoſita lege prohibente factũ, ꝓpter ſolùm

Iſtm periculum non obſtante quacunque diligentia, culpam illam indirectè reuocari ad homicidium, quia lex poſitiua inducit obligationem iuxta materiæ qualitatem, & conſequenter cum eadem proportione dicendum erit, illud homicidium eſſe aliquo modo volũtarium in cauſa ſpecialiter prohibita intuitu illius. Et iuxta hæc etiam exponi poſſunt iura, quæ indicant irregularitatem ſpecialiter contrahi propter opus illicitum: nam præter expoſitiones ſuprà datas adiungi poteſt, non ſemper, ſed aliquando ſufficere opus illicitum, quando ſcilicet tale ſit, quale in iure expreſſum fuerit, & ideo oportuiſſe, vt quando iura excuſant homicidium caſuale, memoriam faciant operis liciti, ſeu non illiciti.

18 *Secunda ſoluitur.* Ad 2. duo caſus diſtinguendi ſunt. Vnus eſt quando is, qui iaculum mittit certò putans in hominem mittere, non tamen ex intentione occidendi quemcũq; hominem, ſed Petrum, quem ibi eſſe coniectatur, & ſufficientem facit diligentiam ne ſit alius, caſu verò contigit eſſe alium, & occidi. Alius caſus eſt, quando quis non certò exiſtimat ibi eſſe hominem, ſed tãtùm Petrum, quod ſi ille non ſit, probabiliter credit nullum alium hominem ibi eſſe poſſe, ſed vel feram aliquam, vel nihil. In priori caſu certum exiſtimo incurri irregularitatem, quia tunc non cauetur homicidium, vt ſic, imò intenditur, vt benè notat Caſtro d. cap. 14 in fin. *Caſtro.* Vnde potiùs dubitari poteſt, an talis irregularitas dicenda ſit homicidij voluntarij: quia homicidium ipſum videtur ſatis directè intentum, & factum, licèt error contigerit in perſona: probabiliter tamen poteſt reputari caſualis, quia in particulari talis eſt, & de moralibus in particulari eſt iudicandum. In ſecundo autem caſu videtur res dubia: quia etiam in illo actio procedit ex intentione homicidij: ergo licèt reſpectu Pauli non ſit voluntaria, tamen in ratione homicidij eſt ſatis voluntaria: quod ſatis videtur ad irregularitatem. Et ita ſentit Maiol. dict. §. 3. num. 4. cum Hugone in cap. *Sæpe*, d. 50. *Maiol. Hugo.* Et eſt probabilis opinio propter horrorem facti, & prauam intentionem. In contrarium verò eſt, quia ille non intendebat homicidium abſolutè, ſed Petri, & ſupponitur adhibuiſſe ſufficientem diligentiam, ne poſſet eſſe alius: ergo omne aliud homicidium eſt illi inuoluntarium omnino. Præterea ſi actio illa cum eiſdẽ circunſtantijs proceſſiſſet ex intentione occidẽdi feram, nõ incurretur irregularitas: ergo idem eſt in præſenti: ſuppono enim intentionem prauam occidendi Petrum non fuiſſe, vt in illa actione fuerit maius periculum occidendi Paulum, quam ſi fuiſſet ex intentione occidendi feram: tunc enim licèt reſpectu Petri actio ſit iniuſta, & periculoſa, nõ tamen reſpectu Pauli, qui de facto occiditur, ius autem quando ponit irregularitatem propter hoc homicidium caſuale, loquitur de actione iniuſta, & periculoſa reſpectu illius, qui tandem occiditur. Vt in caſu cap. vltimi de Homicid. in 6. ſi mandatarius excedens mandatum intendat occidere, quem tantum vulnerare iuſſus eſt, & caſu omnino fortuito non illum, ſed alium occidat, mandans non manet irregularis, quia eius mandatũ nullo modo dirigebatur ad illam perſonam, quo ſenſu dicimus actionem illius non fuiſſe iniuſtam reſpectu talis perſonæ: ius autẽ ſolùm loquitur quando homicidium cõtingit in eadem perſona, circa quam actio iniuſta exercetur. Ergo idem erit de quocunq; exequente talem actionem. Quanquam enim in illo ſit aliqua maior ratio dubitandi, eò quòd propinquiùs concurrit: nihilominùs tamen in rigore idem eſſe videtur, quantum ad hanc legem ſpectat. Vnde ſpeculatiuè pars hæc videtur ſatis probabilis: practicè verò conſulerem peti diſpenſationem propter dubium, & horrorem facti: & quia ibi non poteſt excuſari malitia homicidij exterioris cum effectu ſequuto.

Ad tertium negatur ſequela: cuius rationem optimè declarauit Caiet. in d. art. 8. quia vt irregularitas contrahatur ex homicidio caſuali, neceſſe eſt, vt mors ſequatur ex actione eius, qui irregularis efficitur: in eo autem caſu non ſequitur ex actione vulnerantis, ſed aliunde. Quocirca, quamuis actio vulnerandi ex genere ſuo periculoſa ſit, tamen hic & nunc, vt in indiuiduo in propoſito caſu facta eſt, non fuit periculoſa, vt ſupponimus, & ideo auctor eius hic, & nunc iam non eſt cauſa homicidij. Quòd autem dici poſſit occaſio remota, non ſatis eſt, vt vulneranti tale homicidium imputetur: nec de hoc aliquod ſpeciale ius eſt, & ideo ad irregularitatem non ſufficit. Quod rectè explicatur in caſu cap. vlt. de Homicid. in 6. Tunc enim mandans incurrit irregularitatem, quando mandatarius excedens fines mandati occidit, vel mutilat: at verò ſi non exceſſiſſet, nec lethaliter vulneraſſet, alter verò culpa ſua, & propter aliquem inordinatum exceſſum moreretur, mandans non incurreret irregularitatem ex vi illius iuris: quod requirit, vt mandatarius fines mandati excedat: nullum eſt autem aliud ius propter quod irregularitas in eo euentu incurratur; non ergo incurritur: eadem autem ratio eſt de ipſo mandatario, & de quocunque alio ſimili percuſſore. *19 Soluitur tertia. Caiet.*

DISPVTATIO XLVI.

De Irregularitate contracta ex homicidio neceſſario, ſeu in defenſionem facto.

NOn vocatur hoc homicidium neceſſarium, quia non fit per actionem humanam, conſtat enim humano modo, & voluntariè fieri: ſed quia non ſponte fit, nec per ſe intenditur, ſed ex neceſſitate iuſtæ defenſionis. Supponimus enim licitum eſſe vim vi repellere, & ſe defendere etiã vſque ad mortem aggreſſoris, dummodo fiat, *Cum moderatione inculpatæ tutelæ*, vt iura loquuntur, id eſt, quando iniuria non poteſt aliter impediri, & tanta eſt, vt cum tanto nocumento proximi iuſtè poſſit propulſari: nam ſi hæc menſura excedatur, iam homicidium non erit neceſſariũ, ſed voluntarium, & propria auctoritate factum. Poteſt prætereà multiplex eſſe defenſio vitæ, & proprij corporis, & bonorum fortunæ, proximi, & patriæ, ſeu communis boni, de quibus ſigillatim dicendum eſt.

SECTIO

SECTIO I.

Vtrum occidendo alium in defenſionem propriæ perſonæ contrahatur irregularitas.

1 Rõnes dubit. Cap. Si quis viduam, d. 50.

RAtio dubitandi eſt, quia iura ita indiſtinctè eloquuntur, ponuntque homicidium ob defenſionem, vt ſufficientem cauſam irregularitatis, cap. *Si quis viduam*, d. 50. *Aut conſilio, aut præcepto, aut defenſione*, quæ verba repetuntur etiam in c. 2. de Cler. pugn. in duel. Facit etiam Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. dicens, *Si verò homicidium non ex propoſito, ſed caſu, vel vim vi repellendo, vt quis ſe à morte defendat, fuiſſe commiſſum narretur, quare quodammodo diſpenſatio iure debeatur, &c.* ſupponitur ergo irregularitas contracta. In contrarium autem eſt, quia tale homicidium humano modo non eſt voluntarium, ſed neceſſarium, & alioqui eſt inculpabile, vt ſupponitur; ergo non eſt dignum irregularitate, quia neque in pœnam, cum non ſit culpa, neque ob defectum lenitatis, quia non interuenit vbi eſt neceſſitas defenſionis.

Cõc. Trid.

2 D. Thom.

De hac re fuit olim controuerſia iuxta antiquum ius, adeo vt D. Thom. 2. 2. q. 64. artic. 2. ad 3. dixerit, clericum, qui ſe defendendo interfecit alium, fieri irregularem, propter c. *De his cleric.* 1. d. 50. Et fuit opinio aliquorum Iuriſtarum, vt colligitur ex Gloſſa in c. *Sicut dignum*, §. *Clericus*, verb. *Conſilium*, de Homic. & in l. *Vt vim*, verb. *Nam iure*, ff. de Iuſtitia, & iure. Nihilominùs tamen expreſſo iure nouo conſtat, in eo caſu non contrahi irregularitatem in Clem. vnic. de Homicid. & eſt communis reſolutio, vt videre licet in Couar. ibi. 3. p. §. 1. Nauarr. c. 27. nu. 207. Maiolo lib. 5. c. 48. nu. 6. Caiet. dict. art. 8. Soto lib. 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 9. Caſtro lib. 2. de lege pœnali. c. 4. Summiſt. verb. *Homicidium*. Imò probabilius eſt etiã iure antiquo in eo caſu nõ fuiſſe incurſam irregularitatẽ. Quod ſentit Gloſſa in d. c. *Si quis viduam*, verb. *Defenſionis*, nã addit, *Euitabilis*, in quo indicat, tunc ſolũ ex illo iure ſequi irregularitatẽ, cũ homicidiũ ad defenſionẽ neceſſariũ non fuit: nã tunc defenſio nõ eſt cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Et idẽ habet Gloſſa in c. *Sicut dignum*. Et ſumi põt ex Stephano Papa in c. *Quia te.* d. 50. ibi, *Sed quia te, tua ſponte id feciſſe cognoſceris, inde canonicè nullo modo iudicaris.*

Cõcluſ. Couar. Nauarr. Maiol. Caiet. Soto. Caſtro. Gloſſa.

3 Cõc. Trid.

Deinde interpretationem illam legitimã eſſe, patet ex citato decreto Concilij Trid. nam, vt ſuprà oſtendi, Concilium ibi non introducit nouam irregularitatem, neq; etiam reuocauit ſtatutum, vel declarationem Concilij Viennenſ. in dict. Clement. de Homicidio, vt per ſe euidẽtius eſt: ergo cum agit de homicidio ex defenſione, intelligit de defenſione immoderata. Quod rectè notauit Nauarrus Conſilio 36. de Homicidio, meritoq; ita loquũtur iura, quia homicidiũ abſolutè ſignificat actũ culpabilem: vnde tunc dicitur homicidiũ ex defenſione, quando defenſio nõ eſt pura defenſio, ſed tranſit in aggreſſionem, vt ſignificatur etiam in cap. *Significauit*, de Homicid. Eodem igitur modo exponi poteſt d. c. *De his clericis*, 1. quòd nimirum loquatur de occiſione facta propter defenſionem, non tamẽ neceſſaria ad defenſionem: nam q; interuenerit culpa, ſignificãt illa verba, *per pœnitentiam emendati.* Coniecturæ etiam ſunt, quòd multi vnum occiderunt. Item q; ille erat paganus, quem maiori licentia, vel etiã odio interficere potuerunt. Vnde non probo quod Maiol. ſuprà nu. 9. dicit, ibi latã eſſe ſpecialẽ irregularitatẽ clericorũ, vt in eo caſu nõ poſſint aſcendere ad ſuperiores ordines, licèt permittãtur in ſuſceptis miniſtrare; nã ibi nulla talis diſtinctio datur. Improbabilius verò eſt, quod ſentit, illã irregularitatẽ nũc durare poſt Clemẽt. de Homic. cũ illa ſimpliciter, & ſine diſtinctione loquat, & ab oĩb. ita intelligat.

Nauarr.

Duæ generales regulæ proponuntur, & difficultates in contrarium expediuntur.

EX his ergo duæ certæ regulæ colliguntur. Vna eſt, Qui occidit alium in ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fieri irregularem. Hæc ſatis patet ex dictis. Alia eſt, qui excedit in modo defenſionis, fieri irregularem: quia tunc ceſſat ratio, & diſpoſitio iuris. Ad has verò regulas explicandas nonnulla dubia expediẽda ſunt. Primum eſt, an hẽat locũ defenſio, & excuſatio irregularitatis, quãdo per fugam põt vitari periculũ, & aliquis nõ vult fugere, ſed reſiſtere, ac ſe defendere. Procedit autẽ dubiũ quando quis certus eſt per fugam poſſe ſe euadere omne periculũ mortis, mutilationis, & grauis læſionis corporis, alioqui cõſtat fugã non eſſe remediũ, nec tuitionem ſufficientẽ, ideoq; neminẽ cogi tunc ad tentandam fugam. Suppoſita autẽ certa euaſione per fugam, ſunt opiniones extremæ cõtrariẹ. Prima dicit, neceſſariũ eſſe fugere ad vitandam irregularitatẽ, etiãſi abſq; dedecore, & infamia fugere non poſſit: quia illa infamia non eſt vera, ſed mundana, cui vita proximi præferenda eſt. Ita tenet, licèt cũ formidine Couar. dict. Relect. 3. p. §. 1. nu. 4. Nauar. c. 27. nu. 211. & cõſil. 6. de Homic. nu. 4. & 5. dicens, licèt quis non teneatur fugere ad vitandam culpam, teneri ad vitandam irregularitatem. Idem Maiol. d. nu. 6. qui referunt Gloſſ. & alios Doctores, qui maximè in hoc fundantur, q; in dict. Clem. *Si furioſus*, ſolũ excipitur caſus, in quo aliter non poteſt euitari mors. Secunda abſolutè negat in eo caſu incurri irregularitatem, etiamſi abſque infamia poſſit quis fugere: quia hẹc irregularitas non incurritur ſine culpa, vt infrà videbimus, & ibi non eſt culpa: quia nemo tenetur fugere, etiamſi abſq; dedecore poſſit, & ideo nullam aliam pœnam iuris incurrit, vt eſt cõis Iuriſtarum ſentẽtia, quam refert Felinus in cap. *Suſcepimus*, de Homicid. Tiraqu. de Nobilitate c. 20. nu. 64. Iulius Clarus l. 5. §. *Homicidiũ*, n. 32.

4 1. Dub. de eo, q per fugã poteſt ſe defendere. — 1. opin. — Couarru. Nauar. — Maiol. — 2. opin. — Felin. Tiraquel. Iul. Clar.

5 Diſtinct. data dubiũ reſoluitur. Suadet 1. pars.

Nihilominùs diſtinctione vtendum eſt. Aut enim quis poteſt fugere ſine periculo, & ſine dedecore, vel infamia, aut non. In priori caſu dicẽdum eſt fieri irregularem, ſi reſiſtat, & occidat in ſui defenſionem. Hoc probant fundamẽta prioris ſententiæ. Nec in eo caſu poteſt quis excuſari à culpa coram Deo, quidquid ſit de pœna in humano foro; quia ſine morali neceſſitate proximum occidit: nec ibi interuenit iuſta, & neceſſaria alicuius rei defenſio. Hinc cõis illatio omnium eſt, clericum ſi occidat alium cùm poſſit fugere, ſemper & ſine diſtinctione fieri irregularem. Ita Gloſ. in dict. Clem. & in dict. cap. *Suſcepimus*, & ibi omnes, & alij citati. Et probatur ſatis ex illo textu. Ratio eſt, quia clerico non eſt ignominioſa fuga, quia non tenetur eſſe paratus ad pugnam, imò nec decet eius ſtatum. Vnde à fortio-

Coroll. — Gloſſa.

Soto.

à fortiori conſtat, idem dicendum eſſe de religioſo. Idem dixit Soto lib. 5. de Iuſtitia, q. 2. art. 8. de homine infimæ ſortis, qui nullam honoris iacturam fugiendo faceret: idemque erit ſi perſona ſit ibi ignota, & peregrina, vel ſi fuga noctu fiat: nam in his caſibus & ſimilibus nulla creatur infamia.

6 Secunda pars probatur.

In poſteriori autem caſu: ſecundò dicendum eſt, ſiquis non poſſit fugere ſine graui nota & amiſſione honoris, non teneri ad fugiendum, nec irregularem fieri ſi alium occidat ſedefendendo. Probatur primò, quia quod vitari non poteſt ſine magna infamia & dedecore, moraliter ineuitabile eſt, & ideò meritò hic caſus ſub verbis Clement. comprehenſus intelligitur. Secundò quia ibi non eſt culpa, vt omnes fatẽtur, nec eſt voluntas, loquendo moraliter, quia eſt moralis neceſſitas, quid enim magis neceſſariũ moraliter quam vitare grauem infamiam vel amiſſionem honoris? Aliqui verò hoc limitãt,

Quorun da limitatio.

niſi præceſſerit culpa, & iniuria ex parte eius qui fugere cogitur, vt ſi ille dedit alteri alapam, vel inuiriosum verbum dixit, vel cum vxore inuentus eſt, aut pallium tollere eſt aggreſſus, & alter in eum inſurgit, non ſolum vt vim repellat, ſed etiam vt vindicet, & occidat. Nam tunc licèt hic excedat, non poteſt alter iuſtè ſe defendere, ſi poteſt fugere, cùm ipſe dederit occaſionem rixæ: & ideo, ſi fugiendo amittit honorem, ſibi, & non alteri imputare debet. Quæ limitatio videtur mihi valde probabilis, quando incontinenti ſeu in ipſa actuali iniuria totum contingit, vt paulò poſt dicam. At verò ſi iniuria iam diu præceſſit, & qui illam eſt paſſus, poſteà aggreditur ad ſe vindicandum, non cenſeo admittendam limitationem, quia illa eſt occaſio valde remota, & in præſenti eſt pura aggreſſio.

Cũ limitatione admittitur.

Defenſio quæ ſit dicenda moderata, quæ immoderata.

7

SEcundò dubitari poteſt, ſuppoſita licita defenſione abſque fuga, quando cenſenda ſit moderata vel immoderata reſpectu huius irregularitatis. Reſpondeo, hoc in particulari iudicare prudentis arbitrij eſſe. Aliqui verò exiſtimant nunc eſſe hoc iudicium reſeruatum Epiſcopo per Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. de Reform. adeo, vt ante talem Epiſcopi declarationẽ non poſſit, qui ſic interfecit alium, promoueri, vel ordinibus vti. Verumtamen, nihil quoad hoc, Concilium innouauit, vt ex declaratione etiam Cardinalium ſuprà probaui: nam in hoc eadem eſt ratio de hoc homicidio, & de caſuali, vt ex textu conſtat. Quando ergo res deducta fuerit ad forum contentioſum, tunc ad Epiſcopum pertinebit illud iudicium ferre tamen in foro conſcientiæ vnuſquiſque ſequi poteſt iudicium conſcientiæ ſuæ, vel alterius viri prudentis & docti, penſatis circunſtãtijs. Ex quibus aliquæ poſſunt generatim obſeruari (nam particulares infinitæ ſunt.) Vna & præcipua eſt, vt qui occidit ſit aggreſſus ab alio, alioqui non eſſet defenſio, ſed aggreſſio. Oportet tamen animaduertere nõ eſſe neceſſarium ſemper vt quis expectet ictum vel impetum alterius: aliquando enim neceſſarium eſt præuenire, vt ſiquis deſperet ſe poſſe reſiſtere inimico propinquius accedenti, vt rectè docuit Nau. conſ. 31. de Homic. & in Sum. cap. nu. 2. Quia tunc illa præuentio nõ eſt aggreſſio,

Cõc. Tri.

Indicia ad iudicãdũ an defẽſio moderata fuerit.

Nauar.

A

ſed pura defenſio. Supponimus enim (vt idẽ autor aduertit) actionem illam præueniendi fieri aduerſus actualem aggreſſionem alterius, quia extra illam poſſunt eſſe alia remedia, & ideo nõ eſt illa licentia extendenda.

8 2

Secundò neceſſe eſt, vt defenſio fieri non poſſit cum minori læſione proximi; nam, ſi ſufficeret mutilare, aut aliud vulnus infligere, occiſio eſſet immoderata defenſio. Et eadem ratione propter ſolam mutilationem incurretur irregularitas, ſi cum ſola debilitatione mẽbri, aut minori nocumento poſſet fieri defenſio, vt ſenſit Sylu. *Homicidium*, 3. q. 4. in princ. & Maiol. dict. num. 6. Armilla verb. *Irregularitas*, num. 41. ait non fieri irregularem eum, cui neceſſarium eſt mutilare, aut occidere alium, ſi eum occidat, potiùs quam mutilet, etiãſi mutilatio ſufficeret ad euadendũ periculũ, & citat Card. in Clem. 1. Et ratio eius eſt, quia homicidiũ, & mutilatio æquiparãtur in ordine ad irregularitatẽ, & ideò non refert quòd homicidium fiat, potiuſquàm mutilatio. Sed hoc non rectè dicitur, quia mutilatio ſolùm æquiparatur homicidio quod ad hoc, vt per illã incurratur irregularitas; non verò quoad rationẽ excuſationis: nã aliquãdo eſſe poteſt culpabile homicidiũ, vbi mutilatio excuſatur, vt in prædicto caſu: & ideo, licèt in eo excuſetur irregularitas mutilationis, non tñ homicidij, ſi fiat. Et rõ eſt, quia homicidiũ tũc nõ eſt neceſſarium ad defenſionem, mutilatio verò eſt ineuitabilis. Neque enim dici poteſt euitabilis, eò quòd per homicidiũ poſſit defenſio obtineri, quia tale mediũ in eo caſu nõ eſt prudens, nec rationabile, & ideò aliud ſolũ relinquitur, vt moraliter neceſſarium, iure potiùs, quã facto, quòd in hac defenſione maximè conſiderandũ eſt. Deniq; potiſſima cõditio, vt defenſio ſit moderata, eſt, vt ſit inculpatæ tutelæ, id eſt ſine culpa homicidij, vel mutilationis, vt patet ex d. c. *Significaſti*, 2. Hom. cum ſimilibus & ex ipſa ratione ob quã irregularitas in hoc caſu excuſatur. Sed ĩ eo caſu defenſio nõ eſt ſine graui culpa, ergo nõ eſt moderata.

Syluest. Maiol. Armillæ dictũ reijcitur.

B

C

9 Tertium indiciũ.

Vnde tertia & generalis conditio addi poteſt, nec defenſio fiat cum graui culpa, quæ in aggreſſionem tranſeat, vt ſi quis iam fugientem inſequatur, aut iam deſiſtentem à pugna excitet ad illam, &c. Sed quid ſi exceſſus ſit per culpã tantũ venialem. Reſpondeo, iuxta ſuperius dicta non ſufficere ad hanc irregularitatem: quia hic non poteſt eſſe culpa venialis ex leuitate materiæ, vt per ſe conſtat: ergo ex ſubreptione & indeliberatione, quę profectò non conſideratur in lege humana. Alioqui ineuitabilis eſſet hæc irregularitas propter iuſtam defenſionẽ, quia exceſſus aliquis venialis moraliter ineuitabilis eſt: vel ſaltẽ ſemper eſſet timenda, & ſeruanda talis irregularitas, ſaltem propter probabile dubiũ facti, quia nemo eſt, qui in ea occaſione non poſſit meritò timere aliquem exceſſum ſaltem venialem.

D

10 An iniuria proximè antecedẽs reddat inculpatã tutelam.

Sed difficultas eſt, an ex iniuria proximè antecedente reddatur inculpata tutela. Dico proximè, quia ſi ante aliquod tempus præceſſit, & poſt moralem interruptionem alter aggreditur ad ſe vindicandum, nihil refert, quia prior iniuria nõ eſt circunſtantia præſentis actionis, nec cauſa moralis eius, licèt Nauar. infrà citandus etiã in hoc caſu oppoſitum ſentiat, quod ſanè probabile nõ eſt, vt à fortiori ex dicendis patebit. Eſt ergo dubium quando quis inchoat iniuriã actualem, & alius in eum inſultat, eſtq; vulgarius de adultero,

Digitized by Google

1. Opin. Syluеſt. Armill. Tabien. Soto.

A adultero, qui in fraganti delicto inuentus, à marito inuaſus, eum occidit, vt ſe defendat. Multi cenſent non manere irregularem, Syluest. *Homicidium*.3.quæſt.4. licèt malè in contrarium citari ſoleat. Armilla verb. *Irregularitas*, nu.42. Tabiena verb.2.nu.24. Soto ſuprà art.9. Ratio eſt, quia immediata defenſio eſt, vt ſupponitur, moderata: prior autem occaſio eſt nimis remota, quæ per ſe non ſufficit ad irregularitatem, quãdo alioqui homicidium voluntarium non eſt. Et confirmatur, nam ob ſimilem rationem diximus ſuprà cum Caſtro lib.2. de lege pœnali.c.14. adulterum non fieri irregularem, etiamſi poſteà maritus occidat vxorem ratione adulterij. Denique confirmatur, quia ſine culpa homicidij non contrahitur irregularitas in priuato homicidio: ſed in eo caſu non interuenit culpa homicidij, ſed adulterij, v.g. qua ſuppoſita, adulter non peccat ſe defendendo, etiam cum occaſione B alterius, ſi aliter non poteſt. Nihilominùs in his caſibus incurri irregularitatem tenẽt Nauarrus conſi.32.33.34.& 35. de homicidio. & in Summa cap.15.num.7.& cap.27.nu.238. cum Antonino 3.par.tit.5.cap.8. §.1. Citatur etiam Aſtẽſ. lib.1. Summæ, tit.35. tenet Maiol. dict.nu.7.& 8. Vtuntur illo argumento, quia ſic occidens dabat operam rei illicitæ, & ideò non excuſatur ab irregularitate. Sed hęc ratio non cogit, tùm quia ille non dabat operam rei illicitæ per ſe ordinatæ ad homicidium, & eo titulo prohibitæ à iure: tùm maximè quia cùm committitur tale homicidium, non datur opera rei illicitæ, nã opus illud per, quod immediatè fit homicidiũ, licitũ eſt, nimirum propria defenſio: quod autem ſupponatur opus illicitum, nimis remotum videtur. Aliter ergo vrgetur hæc ratio, quia in his caſibus ille, qui occaſionem præbuit, inferendo pri C mam iniuriam, moraliter cenſetur inchoare rixam, & alium aggredi ſaltem inferendo illi iniuriam, quam alter propulſare conatur: ergo illa iam non reputatur pura defenſio, ſed moralis aggreſſio, & ideò non videtur eſſe ſatis, vt in rixa d fenſio per ſe ſpectata ſit licita, debet enim ſpectari tota illa vt vna actio moralis, quę iniuſtè inchoatur, & per modum aggreſſionis, quod ſatis eſt ad irregularitatem incurrendam. Sicut, ſi quis aggrediatur alterum animo inferẽdi iniuriam contra honorem eius ſine læſione corporis, alter verò in ipſum inſurgat animo occidendi, & ita illum vrgeat vt eum compellat ad ſe defendendum, quantumuis iam licitè ſe defendat, nihilominùs irregularitatẽ incurret, ſi occidat, quia abſolutè fuit aggreſſor: ergo idem eſt in iniuria adulterij, quæ nõ minùs prouocat hominẽ ad vindictam ſumendam. Et confirmatur, nã D ob hãc cauſam in tali caſu non omninò excuſatur aliquis à pœna homicidij iure ciuili, quãuis non ordinariè, ſed extraordinariè puniendus ſit, vt ex Tiraquello & alijs refert Maiolus ſuprà.

2. Opin. Nauarr. Antonin. Aſtenſ. Maiol.

11 Quid in hoc dubio ſentiẽdum.

Hæc res videtur mihi dubia, nam vtraque opinio eſt probabilis, & habet graues autores, & apparentia fundamenta. Defendendo autem poſteriorem oportet hic diſtinguere duos caſus. Vnus eſt, quando occaſione adulterij maritus occidit vxorem, de quo ſuprà diximus: alius verò eſt quando occaſione adulterij adulter cogitur interficere maritum: nam in hoc poſteriori caſu eſt apparentior ratio irregularitatis, quàm in priori, nam ipſemet qui dedit occaſionem homicidio, per ſe ipſum illud efficit: in

A alio verò caſu ipſe non eſt cauſa efficiens homicidij, ſed ſolùm eſt cauſa materiæ, vel occaſionis homicidij. Et in hunc modum reſponderi poteſt ad fundamenta prioris ſententiæ. Nec tamẽ difficile eſt poſterioribus fundamentis ſatisfacere, negando illam eſſe propriam aggreſſionem, quæ ad rixam, vel homicidium ordinetur, niſi valde remotè, quod per ſe non ſatis eſt ad irregularitatem, niſi poſteà ipſamet actio homicidij culpabilis ſit. Ad confirmationem autem ſumptam ex iure ciuili reſpondetur. Iuriſtas non loqui de homicidio facto cum moderamine inculpatæ tutelę, vt patet ex Tiraquello tractatu de Pęnis temperandis, cauſ.1.nu.11. vbi refert iura, & Doctores loquentes de illo, qui ſe defendendo modum exceſſit, quem aiunt, non puniri pœna ordinaria, de illo autem, qui ſe defendendo modum non exceſſit, nihil dicunt, imò potiùs inſi- B nuant illum non puniri propter tale homicidiũ, ſed ſolùm propter adulterium, vel aliud illicitũ opus in quo verſabatur: Atque ita hi autores potiùs fauent huic poſteriori ſententiæ, quæ mihi ſatis probabilis practicè, & tuta videtur, tũ propter dicta, tùm etiam, quia ius ſimpliciter excipit ſe defendentem, & ille caſus re vera eſt propriæ defenſionis. Eſt autem hæc res fauorabilis, & ideò vel amplianda potiùs quàm reſtringenda, vel ſaltem ſimpliciter accipienda eſt.

Duo tamen occurrunt aduertenda. Vnum eſt, in eo caſu teneri eum, qui priorem iniuriam intulit, ad fugiendum, ſi illo modo ſine periculo proprio, & ſine occaſione alterius poteſt mortem euitare: neque in illo caſu procedere doctrinam ſuperiùs datam de amiſſione honoris per fugam, quantumcumque enim amiſſurus ſit honorem fugiendo, non poteſt iure alte- C ri reſiſtere: Quia ipſe adulter alium aggreſſus eſt, & actu illi iniuriam fecit, & abutitur re non ſua: ergo iure ab alio repellitur: ergo tenetur aggreſſor diſcedere, & non reſiſtere, ergo debet fugere. Et ſanè quidquid ſit de noua culpa, non eſt dubium quin ad vitandam irregularitatem ſit neceſſarium: quia tota illa eſt veluti vna actio moralis, cuius initium fuit voluntas iniurioſa adulterij, & ideò illi imputatur effectus ſequutus, quando illum vitare potuit, & noluit. Præſertim, quia in ſimili caſu nulla eſt rationabilis infamia in fugiendo, cùm maritus habeat humanam executionem ob dolorem præſentis iniuriæ. Et idem eſt in ſimilibus. Aliud notandum eſt, hic habere locum diſtinctionem ſuprà datam, & à Couar. inſinuatam, an huiuſmodi delinquẽs ſeu adulter priùs adhibuit diligentiam ad cauendum illud periculum, D procurans & ſecretum, & occaſionem in qua nõ poſſet tale periculum moraliter timeri, tunc enim maximè procedunt omnia ſuprà dicta. Si autem temerè, & ſine huiuſmodi circunſpectione tale facinus aggrederetur, non ſolùm peccaret adulterando, ſed etiam moraliter, & proximè excitando alium ad rixam, ideoque quantũuis poſteà moderatè ſe defenderet, non euitaret, vt opinor, irregularitatem, quia à principio fuit illa actio infecta malitia homicidij, ſaltem indirectè. Exemplum accommodatum eſt de ebrio, quod latè tractat Couarruu. dict. parte 3. nam communis & vera reſolutio eſt, quod ſi ebrius tẽpore inebriationis inuincibiliter ignorauit periculum, poſteà non fit irregularis, quia tunc comparatur furioſo, & amenti, & ratione

12 Duo notãda circa præcedentem caſum. Primũ.

Secũdũ.

Caſus de ebrio interficiẽte alium decidit.

prioris

prioris voluntatis effectus non imputatur, quia nulla fuit: nec refert quod prius opus fuerit illicitum, quia non eſt per ſe & proximè ordinanatum ad homicidium, neq; ob eam rationem eſt ſpecialiter prohibitum: ſi autem tunc habuiſſet ignorantiam vincibilem, vel propter priorem experientiam, vel propter aliam ſimilem cauſam; tunc fiet irregularis ex ſubſequuto homicidio in ebrietate, quia illud fuit voluntarium in cauſa. Ita ergo in præſenti philoſophamur: maiori enim ratione cenſemus homicidium, de quo agimus, factum in defenſionem, licèt ex eo capite non ſit directè voluntarium, tamen in cauſa fuiſſe voluntarium, quando adulterium non ſolùm iniuſtè, ſed etiam incautè patratum eſt, & ideò in tali caſu irregularitatem incurri.

13 **Qualis ſit irregularitas, quando per homicidiū in defenſioné incurritur.**

Vltimò facilè ex dictis intelligitur, qualis ſit irregularitas quando per homicidium in defenſionem incurritur. In quo vitanda eſt quæſtio de nomine an tale homicidium ſit caſuale, nec ne: ſicut etiam non refert quæſtio, an tale homicidium poſſit licitè eſſe directè intentum, aut volitum vt medium. Quidquid enim de hoc ſit, in præſenti certum eſt tale homicidium non eſſe voluntarium, prout in hac materia vſurpatur etiamſi ob immoderatam defenſionem aliquā voluntatem habeat adiunctam, ex qua habet vt ſit culpabile, aliàs irregularitatem non induceret; tamen, quia non fit ex propoſito, & induſtria, ideò voluntarium non reputatur. Quod notauit Nauarrus conſil. 36. de Homicidio, & ſumitur ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. capit. 7. non tàm homicidium factum in defenſionem, quàm caſuale, diſtinguit ab homicidio facto ex induſtria, aut voluntate, & de omnibus agit quatenus ſufficiunt ad irregularitatem inducendam. Vnde, ſi omne homicidium, quod voluntarium non eſt, dicatur caſuale, hoc etiam ſub tali membro comprehenditur. Et ſæpè quidem eſt propriè caſuale, vel quia exceſſus defenſionis, & effectus eius non fuit directè volitus, vel quia culpa non fuit in hoc exceſſu, ſed in priori cauſa rixæ iniuſtè & incautè datæ, ſicut de adulterio dicebamus. Tamen non ſemper eſt propriè, & in rigore caſuale, nam aliquando poteſt eſſe directè intentum, & volitum calore pugnæ, vt ſentit Nauarrus ca. 27. num. 240. niſi dicatur eſſe moraliter contingens, quamuis non ſit phyſicè: vel dici poteſt homicidium quodammodo neceſſarium. Denique vtcumque nominetur, irregularitas ex tali homicidio contracta, non eſt moraliter indiſpenſabilis, ſed comprehenditur ſub decreto Concilij Tridentini ſeſſ. 24. capit. 6. & ſub quacumque alia facultate diſpenſandi in irregularitate contracta ex homicidio, excepto ſolo voluntario. Et huc ſpectat quod Iuriſtæ aiunt: homicidium factum in defenſionem etiam immoderatam, non puniri pœna ordinaria: ſic enim etiam per canones non punitur irregularitate indiſpenſabili, ſed leniori: quod ipſi ampliant multis modis, & omnes exiſtimo habere locum in præſenti, ſcilicet, etiam ſi exceſſus fiat ex propoſito, imo etiamſi quis iam fugientem proſequatur, & occidat: quia à principio tale homicidium habuit originem alterius rationis, & totus ille exceſſus imputatur aggreſſori, & non directè voluntati eius, qui ſe defendit. Quod poſſet hic latè confirmari: ſed hæc nobis ſufficiunt; videatur Tiraquellus in tractatu de Pœnis temperandis, cauſam. 1. num. 89. & ſequentibus.

Nauarr.
Cō. Trid.

A

SECTIO II.

An ex homicidio commiſſo in defenſionem bonorum temporalium contrahatur irregularitas.

1 **Bona tēporalia an poſſint licitè defendi cū interitu ei⁹ qui vult illa violētè auferre.**

ALiquorum opinio fuit hæc exteriora bona non poſſe defendi licitè cum interitu eius, qui violentè vult illa auferre, etiam ſi omninò amittenda ſint: quia charitas obligat ad hæc bona tribuenda pro tuenda vita proximi; vel etiam quia alius non eſt dominus vitæ, ſed ſolus Deus: ergo non poteſt quis illam vitam deſtruere, vt res ſuas tueatur. Ita ſentit Maiolus, & alij infrà citandi. Ego verò ſuppono, ſeruatis debitis circunſtantijs, hoc poſſe eſſe licitum. Quæ eſt communis ſententia Theologorum, & aliorum Doctorum, vt ſtatim patebit. Circunſtantiæ autem ſunt. Prima vt temporale nocumentum actu, & iniuſtè inferatur, ſitque graue & dignum tali propulſatione. Deinde, vt ſit irreparabile, vel non ſine tanta difficultate & periculo, vt vel ob eam cauſam poſſit graue diſpendium reputari. Tertia, vt defenſio ſit moderata, & pura. Quarta, vt ſit ineuitabile nocumentum proximi, vt defenſio habeat effectum. Concurrentibus ergo his conditionibus, nec contra iuſtitiam, nec contra charitatem eſt, inuaſori reſiſtere vſque ad occiſionem eius. Quia charitas non obligat ad præponendam vitam proximi proprijs temporalibus rebus, niſi quando proximus eſt in neceſſitate: at in præſenti caſu ille non eſt in neceſſitate, ſed in iniqua voluntate: & ideò charitas tunc non obligat ad cedēdum illi: neq; etiā iuſtitia, quia nemini debet vis, aut fraus patrocinari: ergo hic etiā vim vi repellere licet. Detrimentū autē, quod aggreſſori ſequitur, illi potiùs, quam ſe defendēti imputatur.

1. opin.
Maiol.
Vera ſententia.

B C

2 **An q iuſtè res ſuas defendēdo aliū occidit ſit irregularis.**

Hoc ergo poſito difficultas ſupereſt, an in eo caſu incurratur irregularitas, quando quis res tantùm, & nullo modo uitam defendit, quia nimirum dimittendo res, incolumis eſſet perſona. Multi affirmant incurri tunc irregularitatem. Eſt communis Panor. & aliorum in cap. 2. de Homicid. Tenet Socinus in cap. *Ad audientiam*, eodem titulo, & Villadiego tractat. de Irregularitate, idem Nauarrus in Summa cap. 15. nu. 2. 4. & 5. & ca. 27. nu. 209. & 213. Nicolaus Plouius tractatu de Irregularitate, regul. 36. ubi ſpecialiter loquitur de clericis. Idem à fortiori tenent omnes, qui putant talem defenſionem eſſe illicitam, quod de clerico etiam affirmat Gloſſa ultima in c. 2. de Homicidio, & in principio 23. quæſtion. 3. uerb. *Fugiens.* & in c. *Dilecto.* de Sententia excommunicationis, in 6. in uerb. *Bonis*, D Iaſon in l. *Vt vim.* ff. de Iuſtitia, & iure. Priores uerò autores fundantur, quia homicidium illud quamuis inculpabile, eſt tamen uoluntarium quod ſatis eſt ad irregularitatem, ut patet in homicidio iuſto facto à iudice, uel milite. Antecedens declaratur, quia, eſtò poſſit quiſpiam res ſuas defendere hoc modo, non tamen cogitur, nec præcepto obligatur; ergo quando id facit, omninò uoluntariè facit. Sed hæc ratio non ſufficit, nam etiam quando quis defendit propriam uitam, non habet præceptum ſe defendendi occidendo aliū, ſed poteſt ex motiuo charitatis permittere potiùs ſe occidi, quàm alium occidere, niſi in aliquo caſu ſpeciali ob circunſtantiam perſonæ alius ordo ſit neceſſarius, de quo aliàs: & nihilominùs homicidium illud nō

1. Snīa.
Abbas.
Socin.
Villadieg.
Nauarr.
Plouius.
Gloſſa.
Iaſon.
Prius fundamētū.
Reijcitur.

cenſetur voluntarium ad incurrendam irregularitatem, quia alius infert moralem vim: idem ergo dicetur in præſenti caſu, ſolùmque erit differentia ſecundum magis, & minùs, quatenùs propenſio, & his ad tuendam propriam vitam maiora ſunt, quàm ad conſeruãdas res externas.

3 Firmius fundaméntum.

Proprium ergo fundamentum eſſet debet, quia ius canonicum ſolùm excepit defenſionem propriæ vitæ propter ſummam neceſſitatem moralem; quod eſt ſignum non reputaſſe ſufficientem minorem neceſſitatem ad negotium irregularitatis. Nec ſine cauſa: nam licèt illa neceſſitas excuſet à culpa, non tamen à defectu lenitatis, qui hoc maximè cernitur, quòd homo eligit potius ſanguinem proximi effundere vſque ad eius mortem, quàm res caducas, & temporales amittere. Antecedens patet ex Clementina de Homicidio, vbi ſolùm excipit eum, *qui mortem aliter vitare non valet.* Item in c. 3. de Homicidio, dicitur: *Te, tuáque liberando:* in quo ſignificatur, tunc ſolùm excuſari irregularitatem defendendo bona, quando cum illis ſimul periclitatur perſona. Fauet etiam cap. *Suſcepimus*, de Homicidio, ibi: *Expediebat potiùs poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quàm pro conſeruandis rebus vilibus, & tranſitorijs in alios tam acriter exardeſcere.* Facit etiam cap. *Significaſti*, 2. de Homicidio. Addit denique Nauarrus dicto cap. 15. num. 5. hoc ſeruare Curiæ Romanæ ſtylum, *qui facit* (inquit) *ius*, iuxta cap. *Quàm graui*, de Crimine falſi.

4 Secunda ſentẽtia. Couar. Caſtro. Soto.

Nihilominus contrariam ſententiam tenuit, quamuis ſub formidine, Couarruuias in dicta Clementina, 3. part. in fine, cum Fortunio in l. *Vt vim*, ff. de Iuſtitia, & iure. Quod etiam tenet Caſtro lib. 2. de Lege pœnali, c. 14. Inſinuat Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 1. art. 8. vbi quoad hanc irregularitatem nihil diſtinguit inter eum, qui ſe, vel ſua defendit. Fundamentum huius opinionis tantùm eſt, quia tale homicidium eſt inculpabile. Reſpõdet autem Nauarrus, debile eſſe hoc fundamentum, quia etiam in Iudice, vel milite homicidium eſt inculpabile. Sed exemplum non eſt ſimile, quia illud homicidium omnino voluntarium eſt: nam ipſemet homo ſeſe ingerit illi miniſterio, & actioni, & in hoc maximè conſiſtit defectus lenitatis: in præſenti autem caſu illud homicidium non eſt voluntarium, neque homo ſe ingerit, ſed moraliter cogitur ad illam actionem. Vnde in priori caſu homicidium eſt intentum per modum punitionis, in quo talis actionis indecentia conſiſtit, in hoc verò ſola defenſio eſt intenta; homicidium verò tanquam per accidens ſequutum.

5 Propriũ fundamẽtũ huius ſentẽtiæ. Irregularitatem hìc non colligi ex Clementina vnic. de Homic.

Proprium verò fundamentum eſſe debet, quia hęc irregularitas pro illo non eſt in iure expreſſa, vel comprehenſa. Hoc autem probatur, quia vel colligitur ex iure nouo illius Clementinæ, vel ex antiquo: neutrum dici poteſt: ergo. Probatur minor quoad priorem partem, quia in illa Clementina nihil de hoc caſu ſtatuitur, ſed ad ſummum poteſt ſumi argumentum à contrario ſenſu, vel ab ſpeciali, de quo iam diximus ſuprà in materia pœnali, præſertim irregularitatis eſſe inſufficiens, vt cenſeatur irregularitas ſufficienter expreſſa in tali iure. Sed prætereà hic non admittimus argumentum ab ſpeciali, quia hęc ſupponit exceptionem à generali regula; ſuprà autem oſtendimus, nullam vnquam fuiſſe generalem regulam, per quam fieret irregularis,

A qui occidit alium in ſuam defenſionem. Non fuit ergo illa exceptio, ſed generalis declaratio facta à Pontifice, vt in eo caſu eſſet certitudo: de reliquis autem nihil declarare voluit, ſed diſputationi Doctorum reliquit.

6 Prima extenſio dictæ Clementinæ.

Imò iuxta hanc interpretationem, quòd nimirum illud non eſt nouum ius, ſed declaratio antiqui, colligere poſſumus, non ſolùm non eſſe ibi excluſam extenſionem ad alios caſus, ſed potiùs datam eſſe Doctoribus facultatem extendendi declarationem illam ad caſus ſimiles quantum ad formalem rationem. Quod declaratur primò, ſumpto exemplo ex priori parte illius textus, in qua ſolùm nominatur furioſus, infans, & dormiens; quod non vetat, quominùs adijcere poſſimus ebrium ex ignorantia inuincibili, iuxta ſententiam magis receptam, & verã propter ſimilitudinem rõnis, & quia illæ perſonæ B non de nouo excipiuntur illo iure, ſed de nouo declarantur comprehenſæ.

Secunda extenſio eiuſdem Clementinæ.

Rurſus in altera parte ſolùm fuga mortis nominatur; & tamen extendenda eſt declaratio ad fugam mutilationis; nam etiamſi aggreſſor nollet me occidere, ſed manum, vel naſum, vel aliud ſimile membrum abſcindere, poſſem me tueri occidendo illum, ſi aliter non poſſum. Nam licèt in eo caſu irregularitatem incurri dixerint Plouius, Villadiego, & Maiolus ſuprà; oppoſitum eſt ſine dubio verum. Quod tenent Cardinalis in eadem Clementina, & Syluester, *Homicidium*, 3. quæſt. 4. & Couarruuias dicta part. 3. in †. num. 2.

Cardin. Syluest.

Quia ſi mutilatio iniuſtè alteri facta comparatur homicidio quoad irregularitatem inducendam, quomodo defenſio propriæ perſonæ à mutilatione non æquiparabitur defenſioni à morte quoad excuſandam irregularitatem? Item illa C eſt maxima neceſſitas moralis, vnde habet eandem rationem excuſationis, ſaltem quoad modum coactionis: quod ſatis eſſe videtur, etiamſi non ſit omnino æqualitas in gradu. Prætereà idem videtur dicendum, etiamſi non timeatur mutilatio, nec vulnus lethale, quando moraliter imminet periculum grauis percuſſionis corporis, ſiue illius grauitas poſita ſit in notabili læſione, ſeu vulneratione corporis, ſiue in contumelia, vel infamia notabili, vt eſt in alapa, aut percuſſione virgæ, vel arundinis, &c. & indicauit Soto dicto art. 8. ad finem.

Soto.

Et ratio eſt, quia in his omnibus eſt eadem formalis ratio excuſationis, quæ eſt neceſſitas, & innocentia. Deinde quia integritas corporis, & conſeruatio eius homini commiſſa eſt; ſępe etiã huiuſmodi læſio, vel contumelia pluris æſtimatur, quã vnius mẽbri abſciſſio: ergo, &c. Atque hinc fit gradus ad D defenſionem honoris, de quo ſuprà diximus agendo de obligatione fugiendi.

7 Vltima extenſio eiuſdem Clementinæ.

Ac tandem fit extenſio ad bona etiam externa: nam licèt hæc ſint minoris æſtimationis, etiam ſunt ſuo modo neceſſaria ad vitam. Vnde authores contrariæ ſententiæ fatentur, ſi ſint ita neceſſaria, vt ſine illis maneat homo in extrema neceſſitate, poſſe illa defendere vſque ad necem alterius abſque irregularitate. Idem ergo erit, ſi ſint neceſſaria ad ſtatum, quia etiam cadere ab ſtatu moraliter reputatur res valdè grauis: inferre ergo neceſſitatem, quæ ad hoc compellat, eſt moraliter cogere: & effectus inde ſecutus non poteſt cenſeri homicidium voluntarium, cùm vis illa iniqua ſit. Atque hinc fit, vt defenſio bonorum, de qua agimus, regulariter

loquendo,

Digitized by Google

A loquendo, huiuſmodi ſit; quia oportet, vt bona ſint alicuius momenti, vt initio dixi: hæc autem ordinariè vnicuique neceſſaria ſunt ad ſuum ſtatum. Accedit denique, quòd ſi hæc impunè defendi non poſſent, daretur prauis hominibus licentia inferendi ſimiles iniurias, & qui illas paterentur, neceſſariò conſtituerentur in graui neceſſitate ad vitam conſeruandam. Hinc etiam apud Iuriſperitos hæc temporalia bona quodammodo vitæ comparantur, quatenùs ad illam neceſſaria ſunt, argumento l. *Aduocati*, in fine, C. de Aduocatis diuerſorum Iudicũ. De quo multa congerit Tiraquellus de Nobilitate, capit. 31. num. 363. vſque ad 370. Videri etiam poteſt Iulius Clarus lib. 5. verbo *Homicidium*, num. 25. & num. 47. Ergo nouum ius Clementinæ de Homicidio, huic ſententiæ non repugnat, ſed potiùs B per quandam ſimilitudinem, analogiam, vel reductionem declaratio illa poteſt ad omnem iuſtam defenſionem extendi.

Tiraqul. Iul. Clar.

8 Irregularitatem hanc nõ colligi ex iure antiquo.

8 Supereſt probanda altera pars de antiquo iure, in quo in primis nullum inuenitur verbum alicuius textus, quo magis fiat irregularis defendens bona ſua, quàm defendẽs vitam ſuam: ſed oſtendimus, etiam ex iure antiquo non eſſe irregularem eum, qui alium occidit defendendo vitam ſuam: ergo neque erit defendendo bona ſua ex vi iuris antiqui. Conſequẽtia euidens eſt. Maior autem probatur primò, quia nullus eſt textus, qui de hac defenſione potiùs, quàm de alia ſpecialiter loquatur: quòd ſi per generale verbũ occidendi non comprehendebant antiqua iura occiſionem factam in defenſionem vitæ; quia illa non tam eſt occiſio, quàm defenſio, nec tam C voluntaria, quàm neceſſaria; idem dici poterit de omni defenſione iuſta, vt ex diſcurſu proximè facto conſtat. Secundò idem probatur diſcurrendo per aliquos textus, qui ad hoc adduci ſolent: primus eſt cap. 2. de Homicid. ibi: *Te, tuaque*. Sed ex hoc verbo non colligitur, ad vitãdam irregularitatem neceſſarium eſſe vitam, & bona ſimul defendere: aliàs qui ſolam vitam abſque alijs bonis defendendo, alium occideret, ex vi illius iuris fieret irregularis: quod abſurdũ eſt. Ibi ergo ſolùm explicatur, illud fuiſſe ſufficientiſſimum ad vitandã irregularitatem; quod verò fuerit neceſſarium, non dicitur. Quòd ſi velimus illud ſignum copulatiuum non complexiuè (vt Dialectici aiunt) ſed diuiſiuè intelligere, fauebit potiùs ille textus dictæ ſententiæ: nã ſenſus erit, ſi te defendendo, occidiſti, non eris D irregularis: & ſimiliter, ſi tua defendendo. Neque eſt in illo textu aliquid, quod huic interpretationi repugnet, cumque ampla ſit, in materia fauorabili admittenda videtur. Eſtque optimũ ſimile in cap. *Verum*, de Iureiurando, vbi vel abſoluendus, vel immunis eſſe dicitur à vinculo iuramenti, qui illud inuitus *pro vita, & rebus ſeruandis* facit. Vbi particula *&* (quæ ad noſtrum inſtitutum ſpectat) non copulatim, ſed copulatiuè intelligenda eſt.

Cap. 2. de Homicid. exponitur.

9 Ca. 3. de Homicid. exponitur.

9 Adducitur prętereà cap. 3. de Homicidio, vbi qui furem nocturnum occidit, nõ cenſetur reus homicidij, ſecùs verò qui occidit furem diurnũ, Et ratio redditur, quia in diurno poteſt diſcerni ad furandum, non ad occidendum veniſſe. Sed ſi rectè expendatur textus ille potius probat oppoſitum: ſumptum enim eſt cap. illud ex Auguſtino, lib. 2. Quæſtionum in Exodum, q. 84. vbi exponit legem illam latam Exodi 22. & illius A rationem reddit, explicatque eſſe intelligendã, quando fur tantùm exercere tentat iniuſtitiam furti, & poteſt fugari, vt damnũ non inferat, abſque homicidio, vel læſione eius: tunc enim certum eſt homicidam eſſe, qui eũ occidit: nos autem loquimur, quando fur diurnus per vim vult aliena bona rapere, etiamſi cognoſcatur, & videatur. Quòd verò in eo caſu aliter cenſendũ ſit, patet ex verbis, quæ Auguſtinus ſubiungit, & in eodem textu afferũtur: *Hoc & in legibus antiquis ſecularibus, quibus tamen iſta eſt antiquior, inuenitur, impunè, ſcilicet, occidi nocturnum furẽ quoquo modo; diurnum autem, ſi ſe cum telo defenderit: iam enim plus eſt, quàm fur*. Lex autem illa eſt 4. ff. ad l. Aquiliam, in qua exponenda verba illa, *Si ſe cum telo defenderit*, aut enim eſt ſermo de defenſione vitæ: & hoc non, quia non eſt immu-B nis ab homicidio, qui occidit latronem, propterea quòd ſe defendit, ne occidatur, cùm in hoc licitè faciat: neque enim ita ſe defendit, niſi quia alius eum aggreditur: vel eſt ſermo de defenſione earum rerum, quas furto auferre, & deferre molitur: & iuxta hunc ſenſum, qui legitimus videtur, inde potius colligitur non eſſe reum homicidij, qui occidit furem telo ſe defendentem, ne à furto faciendo, & exequendo impediatur, & abijciatur re infecta. Et ita conſtat differentia inter furem diurnum, & nocturnum: nam in nocturno diſcerni non poteſt periculum mortis, aut modus violẽtiæ, quam inferre tentat, & ideò non obligatur homo niſi ad vociferandum, (vt dicitur in prædicta l. 4.) & intelligendum eſt: quando id ſine periculo propriæ vitæ fieri poteſt: tunc enim eſt medium accommodatum ad C fugandum furem ſine eius occiſione, & ideò intentandum prius eſt, vt defenſio ſit moderata. Si autem id non ſufficit, aut præmitti non poteſt ſine periculo morali; tunc licitum eſt præuenire, & occidere, quia non eſt aliud medium accommodatum ad ſe, vel ſua bona tuendum. Quod ſecus eſt in fure diurno: nam tunc conſtare poteſt de modo furti, & de periculo, quod eſſe poteſt in reſiſtentia furis, & regulariter ſunt alia media, quibus impediatur furtum ſine occiſione furis. Si autem nullum ſit, tunc non prohibetur defenſio bonorum, nec de hoc caſu ſermo eſt in prædicto textu.

L. 4. ff. ad l. Aquiliam.

10 Cap. Suſcepimus, de Homicidio, expenditur.

Prętereà colligi ſolet hæc irregularitas ex cap. *Suſcepimus*, de Homicidio, vbi ſermo eſt de quibuſdam Clericis. Et ideò Panormitanus, & alij putant, ſaltem Clericis eſſe ſpecialiter prohibitũ D ſumere arma ad defendenda hæc bona; ideoq́; irregulares fieri, ſi occidant, etiamſi aliter euitare non poſſint furtum. Sed neque hoc colligitur ex illo textu, quia homicidium, quod in eo caſu commiſſum eſt, non fuit factum in puram defenſionem. Nam in primis Clerici illi ligauerunt latrones, qui ad furandum venerant: vnde manifeſtum eſt, multò facilius potuiſſe eos liberos, ac vacuos dimittere, ſine vllo periculo rerũ, aut perſonarum. Deinde quia, vt Gloſſa ibi notat, Monachus, qui illos occidit, nulla neceſſitate vitandi nocumenti id fecit; potuiſſet enim ipſe fugere, priuſquàm illi à vinculis ſoluerentur: nam res, quas furari poterant, ſeruatæ iam erant, vel certè illas ſecum deferre poterat: non ergo fuit illa moderata defenſio, ſed immoderata aggreſſio, vel punitio propria authoritate vſurpata. Atque ita intellexit textum illum Couarruuias ſuprà nu. 6. cum alijs, quos refert.

Couar.

11 *C. Significaſti, 2. de Homicid.*

Quartò induci ſolet cap. *Significaſti*, 2. de Homicidio, vbi quidam Presbyter latronem, qui ornamenta Eccleſiæ aſportabat, *foſſorio arrepto percuſſit*, vt nimirum bona Eccleſiæ, quæ ſub ſua erant cura, defenderet: & nihilominus irregularis cenſetur, ſi vulnus lethale fuit. Sed nec ex hoc textu ſumitur probabile argumentum: quia ex illo non conſtat, percuſſionem illam neceſſariam fuiſſe ad defendenda Eccleſię bona; nā ſatis fuiſſet vociferatio, vt ex diſcurſu eiuſdem textus conſtat: nam parochiani ſtatim adfuerunt. Vnde in fine textus ait Pontifex: *quamuis liceat vim vi repellere, tamen cum moderamine inculpatæ tutelæ:* ſignificans in prædicto caſu non fuiſſe ſeruatum dictum moderamen. Deinde occaſione huius textus poſſet inquiri, an maneat quis irregularis occidendo aliquem in defenſionem rerū alterius: nam in eo textu Clericus ille non defendebat res proprias, ſed Eccleſiæ; & ideò dici poſſet non licuiſſe illi abſque irregularitate eas defendere cum periculo occidendi alium; quia Eccleſia ipſa vult potiùs res ſuas amittere, quàm Sacerdotes ſuos ſanguinem fundere. Sed licèt verum ſit potuiſſe Eccleſiam hoc declarare, tamen ex illo textu talis declaratio non colligitur, vt ex dictis patet. Quid verò in eo caſu dicendum ſit de defenſione rerum alienarum, dicemus in ſectione ſequenti, ad finem.

12 *Poſterior ſententia præfertur*

Ex his ergo ſatis oſtenſum videtur in iure antiquo, huiuſmodi irregularitatē non contineri. Poſſuntque hic addi antiqui canones, in quibus ſignificatur, per homicidium priuatum, ſine culpa, & ſine voluntate factum, non incurri irregularitatem, cap. *Hi qui arbores*, cum duobus ſequentibus, diſt. 50. Et facit etiam cap. *Quia te*, eadem diſt. vbi videtur ſermo eſſe de illo, qui in defenſionem libertatis ſuæ, ne ſcilicet à Sarracenis in captiuitatem adduceretur, eos occidit: de quo dicitur, *nullo modo inde canonicè iudicare, quia non ſua ſponte fecit*. At verò ſi ſtandum eſſet in rigore contrarię ſententię, quòd ſola defenſio propriæ vitæ excuſet irregularitatem, non ſufficeret defenſio propriæ libertatis: quòd illi textui repugnare videtur, & per ſeſe videtur valdè abſurdum. Et ſi quis dicat, libertatem æquiparari vitæ, reſpondemus ita æquiparari, vt non ſint idem, neque cum omnimoda æqualitate. Et ideò ſi talis æquiparatio admittitur, hinc nos colligimus, iura non eſſe cum illo rigore intelligenda; ideòque ęquiparationem extendendam eſſe ad omnem legitimam culpæ excuſationem, ratione cuius homicidium non cenſeatur propria ſponte factum, ſed vi, & coactione ipſiuſmet aggreſſoris exortum. Propter hæc igitur videtur hæc ſententia ſatis probabilis, & tuta practicè, & in rigore iuris vera. Et fundamenta contrariæ opinionis ex dictis ſunt expedita: licèt enim communior videatur, tamen quia nō habet fundamentum iuris ſufficiens, & hæc materia tota pendet ex iure, & odioſa eſt; ideoque illam ſequi non cogimur.

SECTIO. III.

An ex homicidio facto ob licitam proximi defenſionem irregularitas contrahatur.

Diximvs de omni defenſione propria, tam quoad corpus, eiuſque integritatem, quàm quoad exteriora bona fortunæ, quæ ſuo modo locū habent, vt declarauimus, ſupereſt dicendum de innocentis proximi defenſione honeſta, & charitati conſentanea. Multi enim exiſtimant, etiam in eo caſu, interueniente alterius proximi occiſione, aut mutilatione, contrahi irregularitatem. Ita ſentiunt Gloſſa, & Doctores in dicta Clementina, & 23. quæſt. 8. in principio, Syluester, *Homicidium*, 1. quæſt. 9. Armilla verbo *Irregularitas*, num. 4. Nauarrus cap. 27. num. 213. Maiolus libr. 5. cap. 48. num. 9. & alij, quos refert Couarruuias, dicta Clementina, part. 3. §. vnico, num. 3. Fundamentum poteſt eſſe, vel quia tale homicidiū non eſt licitum, cùm diligenda ſit vita vnius proximi, ac alterius; vel quia licèt poſſit fieri ſine culpa, non eſt caſus in iure exceptus; quia dicta Clementina ſolùm loquitur de defenſione vitæ propriæ. *Prima ſententia.* *Gloſſa.* *Syluester.* *Armill.* *Nauar.* *Maiol.* *Couarr.*

Hos tamen conſequenter loquendo contrariam ſententiam veriorem exiſtimamus, quam Couarruuias, & alij ſuprà citati conſequenter etiam tenent, & Maiol. in 4. diſt. 15. quæſt. 30. Et in primis ſuppono, licitum eſſe innocentem defendere à morte, etiamſi neceſſe ſit aggreſſorem interficere, vt eſt communis ſententia, quam ex Alciato, & alijs refert Iulius Clarus verbo *Homicidium*, num. 28. quam Nauarrus, & alij admittunt. Et ratio eſt, quia magis eſt diligendus proximus innocens, quàm propria bona, vel externus honos: ſed hæc licet defendere cum occiſione aggreſſoris, ſi neceſſaria ſit; ergo & proximum. Imò ſunt qui cenſeant, hoc cadere ſub obligatione præcepti, propter ea iura, quæ dicunt, participem eſſe culpæ, qui mortem proximi poteſt impedire, & negligit, cap. *Error*, 83. dicto cap. *Non inferenda*, 23. quæſt. 3. cum ſimilibus, & fauet cap. *Dilecto*, de Sententia excomm. in 6. vbi dicitur, licere vnicuique pro repellenda proximi iniuria ſuum impertiri auxilium, imò ſi poſſit, & negligat, videri iniuriantem fouere, ac eſſe participem eius culpæ. Verumtamen non cenſeo hoc eſſe ſub obligatione, niſi in aliquo caſu, in quo perſona, quæ defendenda eſt, maximè neceſſaria ſit Reipublicæ, vel Princeps eius, vel proprius pater, aut ſimilis, iuxta ordinem charitatis, vel aliquam iuſtitiæ obligationem, vt latè Nauarrus in Manuali, cap. 24. num. 17. & 18. Couarruuias, dicta Clementin. 3. par. §. 1. num. 7. & in regula *Peccatum*, 2. part. §. 3. num. 4. cum Panormitano, cap. 1. de Offic. delegati, num. 5. Syluester, *Homicidium*, 1. num. 10. iuxta quorum ſententiā regulariter nulla interuenit hic obligatio; quia licèt charitas obliget ad defendendum proximum, non tamen cū tāto diſcrimine alterius. Nam etiam propriam vitam non ſemper tenemur defendere cum tanto damno proximi. Et licèt vnus ſit innocens, & alter iniquus ī eo facto, tamen illa non eſt ſufficiens ratio obligationis cum tanto detrimēto alterius proximi. Maximè ſi neceſſarium ſit (prout regulariter continget) propriam vitam periculo exponere propter aliū defendēdū: de qua re latiùs in 2. 2. quæſt. 64. art. 7. *Secūda, & vera ſententia.* *Maiol.* *Iul. Clar.* *Non tamē ſemp ſub obligatione.* *Nauar.* *Couarr.* *Syluest.*

In pręſenti ergo, quando homicidium non ſolùm ſit licitè, ſed etiam ex obligatione, longe veriſimilius eſt nō incurri irregularitatem, vt in *Probatur hęc ſententia in defenſione ex obligatione.*

particulari

Digitized by Google

Cardin. Caſtro. particulari notauit Cardinalis, dicta Clementina de Homicidio, q. 18. & Caſtro lib. 2. de lege pœnali, c. 14. Et ratio eſt, quia tale homicidium, nec culpabile eſt, vt ſupponitur, nec moraliter voluntarium ex duplici capite. Primò, quia non eſt intentum, ſed per accidens ſequutum ex tali defenſione, ad quam quodammodo cogit ipſemet aggreſſor, ſuppoſito naturali amore patris ad filium, vel filij ad patrem, & ſimilium perſonarum. Secundò, quia ipſamet lex ſua obligatione quodammodo cogit ad tale homicidium, etiamſi homo, quantum eſt ex ſe, fortaſſe nollet talibus actionibus ſe immiſcere. Et confirmatur ex D. Thoma 2. 2. q. 40. art. 2. vbi ait: *Nulli, qui* *D. Thom.* *eſt deputatus ad aliquod officium, licet id, per quod ſuo officio incongruus redditur*. Vnde è conuerſo colligimus, quoties aliquis licitè exercet id, ad quod faciendum iure naturali, vel diuino compellitur, non poſſe inde reddi incongruum, vel inhabilem ad officium ſuum: ergo qui ex obligatione naturalis præcepti occidit vnum, vt defendat alium, ſeruatis legibus moderatæ defenſionis, non poteſt inde fieri irregularis, aliàs fieret ineptus ad officium ſuum.

4 *Euaſio.* Dices, hoc argumentum ad ſummum procedere de Clericis, qui ex officio res ſacras adminiſtrant, imò de illis, aiunt aliqui, ſolùm probare, non fieri irregulares ad vſum ſuſcepti ordinis, quia iam ſunt in eo officio conſtituti, & ad illud habent ius acquiſitum: nihilominùs verò fieri irregulares, ne aſcendant ad ſuperiores ordines, in quorum officio nondum ſunt conſtituti. *Eluditur.* Sed hoc non rectè dicitur, tum quia diſtinctio hæc applicata ad præſentem caſum, nullum habet fundamentum in iure, ſine quo in præſenti materia loqui non poſſumus; tum etiam quia conſtitutus in inferiori ordine, v. g. ſubdiaconatus, etiam habet ius aſcendendi ad ſuperiores ordines, niſi illis fiat indignus; non eſt autem minus inconueniens, quòd homo amittat hoc ius, vel quòd fiat inhabilis propter obſeruationem præcepti ad vſum talis iuris potiùs, quàm ad vſum ordinis ſuſcepti. Quæ ratio procedit etiam de laicis: nam licèt non habeant officium clericale, tamen habere poſſunt; non ergo debent fieri inhabiles propter obſeruationem præcepti ſimpliciter impoſiti, & præuenientis (vt ſic dicam) eorum voluntates: in quo diſtinguuntur à miniſtris iuſtitiæ, de quibus infrà. Ac denique per ſe eſt abſurdum dicere, laicos fieri irregulares per aliquod homicidium, per quod, ſeruata eadem proportione, non fieret Clericus irregularis: quia ſi ibi interuenit ſufficiens defectus lenitatis, maiorem indecentiam inferet in Clerico, quàm in laico. Itaque quando interuenit abſoluta obligatio talis defenſionis, hæc res magis certa videtur.

5 *In defenſione licita, nõ tamen ex obligatione eadem ſnĩa ſuadetur.* Idem tamen cenſeo dicendum, quoties defenſio licita eſt, quamuis non cadat ſub obligationem, dummodo fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Hoc autem probandum eſt eodem diſcurſu, quo vſi ſumus in præcedenti ſectione; quia irregularitas in eo caſu non colligitur ex Clementina de Homicidio, neque ex antiquiori iure: ergo nulla eſt. Prior pars antecedentis patet, tum quia in dicta Clementina non eſt hoc expreſſum, quod requiritur in iure: tum etiam quia argumentum à contrario ſenſu in hac materia eſt inefficax, vt ſæpe dictum eſt: tum denique quia illa Clementina non tam inducit nouum ius, quàm declarat antiquum, iuxta veriorem ſententiam: declaratio autem in vno caſu expreſſo, non excludit alias in caſibus, in quibus ſufficiens ſimilitudo rationis inuenta fuerit: hic autem talis ratio inuenitur, quia debemus proximum diligere, ſicut nos ipſos, & pluſquam temporalia bona. Altera pars antecedentis probatur, tum quia in iure antiquo nullus inuenitur textus, qui ſpecialiter de hac defenſione, vel de hoc genere homicidij loquatur. Deinde fauent alia iura, quæ ſignificant homicidium priuatum non inducere irregularitatem, niſi ſit culpabile; quæ paulò anteà citauimus. Et in hoc ſenſu eſt probabile argumentum, quo multi vtuntur, quia interficiens Clericum in defenſionem proximi, non incurrit excommunicationem, vt eſt communis ſententia Innocentij, & aliorum in cap. *Si verò*, de Sententia excommunicationis. De qua videri poteſt Couarruuias dicto num. 4. in regula *Peccatum*, *Couarru.* & Iulius Clarus verbo *Homicidium*, num. 29. *Iul. Clar.* ergo neque incurret irregularitatem. Quanquam enim hoc argumentum à ſimili per ſe non ſit efficax, tamen ſuppoſito, quòd verſamur in materia, in qua ſine culpa non incurritur irregularitas, efficax eſt; ideò enim excommunicatio non contrahitur in eo caſu, quia talis occiſio ſit ſine culpa.

Vnde tandem confirmatur, quia irregularitas homicidij non contrahitur, niſi per culpam, aut per ſpontaneam voluntatem, vt in ſuperioribus probatum eſt: ſed in hoc homicidio non interuenit culpa, vt ſupponimus, neque eſt ſpontanea voluntas: tum quia ibi non eſt intenta occiſio, ſed defenſio, quæ quodammodo etiam per vim extorta eſt ab iniquo aggreſſore. Confirmatur prætereà: nam ſi quis inuaſus ab alio, vt occidatur, aliquem vocet ad ſuam defenſionem, & illi arma præbeat, vt ſe adiuuet, & defendat, non incurret irregularitatem, etiamſi ille defenſor occidat aggreſſorem, vt fatetur Nauarrus num. 212. *Nauarr.* Quia qui poteſt ſe defendere per ſeipſum, poteſt etiam per alium: ergo neque etiam ipſe defenſor fiet irregularis. Addo etiam, ſi contingat defenſorem occidi ab inuaſore, non proptereà fieri irregularem eum, qui ipſum vocauit in ſuum patrocinium; quia licitè id fecit, & effectus eſt per accidens ſequutus: cur ergo ſolus ille, qui ex charitate defendit, erit peioris conditionis, quando victoriam obtinet, & interficit aduerſarium? Et ita etiam facilè ſoluuntur omnia, quæ contra hanc doctrinam obijci poſſunt. Et fateor quidem, contrariam eſſe communiùs receptam; exiſtimo tamen introductam eſſe occaſione verborum dictæ Clementinæ, quæ non ſatis à prioribus auctoribus expenſa videntur, quos reliqui ſine maiori examine ſequuti ſunt; quia verba illa viſa ſunt *ferè expreſſa*, vt Nauarrus loquitur, qui cùm addidit *ferè*, ſuam ferè damnauit ſententiam, quia cap. *Is qui*, de Sententia excommunic. in 6. non requirit ius ferè expreſſum, ſed ſimpliciter expreſſum. Eò vel maximè quòd nec ferè expreſſa ſunt, neq; vllo modo ſauentia, niſi in quadam ſpecie, ſeu apparentia, vt ſatis declaratũ, & probatum eſt. Quod aũt Nauarrus obijcit de cõmuni praxi, non etiam obſtat, quia ſi quæ eſt talis praxis, ex prædicta opinione ortum habuit, vel etiã quia res ſaltem ſemper fuit dubia, & ideò ſecuriùs iudicatum eſt diſpenſationem petere,

6

præſertim cùm his in caſibus vix aliquis ſit ſecurus de adhibita moderatione neceſſaria in tali defenſione.

DISPVTATIO XLVII.

De irregularitate ex homicidio licito ob defectum lenitatis contracto.

HActenus diximus de priuatis homicidijs, nunc dicendum ſupereſt de his, quæ authoritate publica fiunt, & conſequenter iuſta ſunt: nam ſi ſint iniuſta, eo ipſo non ſunt ex poteſtate publica, ſed admiſcetur abuſus ex priuata voluntate, ac potentia. Duo autem ſunt modi exercendi hanc poteſtatem: ſcilicet in criminali iudicio, & in bello, & in vtroque modo poſſunt variæ perſonæ interuenire: de quibus ſigillatim dicemus.

SECTIO I.

Vtrum Iudex ferens ſententiam in cauſa ſanguinis, irregularis fiat.

1 Côcluſ.

SVppono in tota hac Diſputatione ſermonem eſſe de perſona capaci irregularitatis, vt excludam hominem non baptizatum, in quo nondum Chriſti membro effecto non conſideratur lenitatis defectus, vt ſignificat Innocentius I. epiſt. 3. cap. 3. C. *Quæ ſimiliter*, 23. q. 3. de quo plura diſputatione 40. Hoc ergo ſuppoſito dicendum eſt, Iudicem ferentem ſentẽtiam in cauſa ſanguinis, effectu ſecuto, irregularem fieri. Eſt communis reſolutio, quæ probari ſolet ex cap. *Sententiam ſanguinis*, ne Clerici, vel Monachi, &c. Ibi tamen non dicitur, laicos, qui ſententiam ſanguinis tulerunt, non poſſe fieri Clericos, ſed ſolùm vt Clericus talem ſententiã non dictet, aut proferat, quod lõgè diuerſum eſt; imò nec ipſis Clericis hoc exercentibus ibi imponitur irregularitas, aut alia pœna, ſed pura prohibitio. Et in cap. *Clericis*, eodem tit. eadem prohibitio ſolis Clericis in ſacris ponitur, & additur: *Quòd ſi quis tale quid fecerit, honore priuetur, & loco.* Quæ verba non inducunt irregularitatem, cùm ſignificent pęnam per hominem imponendam. Nihilominus tamen certiſſima eſt hæc irregularitas, quæ in illis decretis ſupponitur ex cap. *Literis*, de Exceſſibus Prælatorum, ibi: *Cum his non tantùm authoritatem præſtiterit, &c.* Idem colligitur ex cap. 1. diſt. 51. & ex cap. *In Archiepiſcopatu*, de Raptor. & ex cap. *Quæſitum*, 23. quæſtio. 4. & in cap. *Sæpe*, & cap. *His quibus*, 23. quæſtio. 8. cum ſimilibus.

Cap. Sentẽtiã ſanguinis, ne clerici, vel monachi.

Cap. clericis, eo.

2 Sentẽtia ſãguinis quid.

Ad intelligentiam autem aſſertionis tres particulæ explicandæ ſunt: prima eſt, *ſententia ſanguinis*: nam ea voce intelligitur ſententia mortis, vel mutilationis: minus enim nocumentum non ſufficit, etiam ſi reus flagelletur, vel ad triremes mittatur, vel etiam aliter vulneretur, aut aliquod eius membrum per tormenta debilitetur. Quia qũoad hoc æquiparatur hæc irregularitas omnibus alijs, quæ ex homicidio contrahuntur: ergo effuſio ſanguinis ſine mutilatione, vel morte non ſufficit, nec etiam neceſſaria eſt, ſi mors per ſuffocationem fiat. Nomine autem ſententiæ quodcunq; præceptum Iudicis comprehenditur: nam ſi reus ex præcepto Iudicis, vel alimento priuetur, vel rigore carceris ita affligatur, vt inde moraliter, ac celeriter ſequatur mors, irregularis fiet, vt notant Couarruuias, part. 2. §. 5. num. 8. Penna in Directorio Inquiſitor. 3. part. comment. 107. qui alios referunt.

Couarru. Penna.

3 Quid particula. Secuto effectu, ibidẽ ſignificet.

Secunda particula explicanda eſt, *Secuto effectu*, quæ ponitur propter quoſdam aſſerentes, ſolam prolationem talis ſententiæ ſufficere ad irregularitatẽ; quod tenuit Antoninus citans Guilelmum, 3. part. tit. 28. cap. 2. imò addit Maiolus lib. 2. cap. 6. num. 3. ſatis eſſe exercuiſſe Iudicis officium in criminalibus, licèt nunquam ſentẽtiam tulerit. Dicendùm verò eſt, licèt quis exerceat hoc officium, proferat ſententiam, & promulget illam, ſi effectus mortis, vel mutilationis quacunque ratione impediatur, ne executioni mandetur, non contrahere irregularitatem. Eſt communis ſententia in d. cap. *Sententia ſanguinis*, & in cap. *Ad audientiam*, de Homicidio. Hoſtienſis cap. *Significaſti*, eodem tit. Syluester, *Homicidium*, 3. num. 3. Nauarrus cap. 27. num. 211. Probatur, quia nullo iure aliter lata eſt hæc irregularitas. Secũdò, quia per mandatum iniuſtum non habetur irregularitas non ſecuto effectu: ergo nec per ſententiam iuſtam. Tertiò, quia inde non ſequitur irregularitas Papalis, vt ſentiunt aduerſarij, & nullibi legitur Epiſcopo data facultas diſpenſandi in aliqua irregularitate ob defectum lenitatis contracta: ergo nullum eſt. Quare dicti auctores etiam in hoc non conſequenter loquuntur. Vnde a fortiori conſtat, nõ ſatis eſſe exercuiſſe officium Iudicis, ſi effectus non eſt ſecutus. Dico autẽ, exercuiſſe, quia exercere actu impediet, niſi definatur, vt de curialibus in vniuerſum dicemus in ſectione 4.

Antonin. Maiol.

Hoſtien. Syluest. Nauar.

4 Iudicis nomine quis cõprehendatur.

Tertiò exponendum eſt, quid nomine Iudicis hic comprehendatur, in quo in primis dicendum eſt comprehendi omnẽ Iudicem Summo Pontifice inferiorem. Prior pars certa eſt ex abſoluta iuris canonici locutione; & quia eadẽ eſt in omnibus ratio, cuiuſcunq; gradus, vel ordinis exiſtant. Sub Iudice autem comprehendimus aſſeſſorem, conſultorem, exhortatorem, ac denique omnem alium cum illo ad ſententiam ferẽdam concurrentem, iuxta ſuprà dicta cum proportione de cooperatoribus. Poſterior pars conſtat, quia Pontifex non eſt capax irregularitatis, vt ſuprà dictum eſt. Errat enim Gratianus, 23. q. 8. à principio hanc excipiens, tum quia hæc etiam eſt de iure humano; tum quia cùm Papa ſit temporalis dominus, neceſſaria eſt illi hęc facultas, quã & per ſe, & per alios exercere poteſt diſpenſando cum illis, ne hanc irregularitatem incurrant. Imò aliqui exiſtimant, eo ipſo q; Sũmus Pontifex cõcedit alicui licentiam exercendi huiuſmodi cauſas ſanguinis, diſpenſare cũ illo, vt ſine periculo irregularitatis id facere poſſit, vt quãdo dat licentiã alicui ad ingrediendum bellum cum armis offenſiuis, vt ex Calderino refert Syluester, *Homicidium*, 3. quæſt. 6. in fine. Rectiùs tamen ipſe cum Archidiacono in fine ſubiungit, oportere, vt modus talis licentiæ, & diſpenſationis ſufficienter exprimatur: quia

ſi reſcri-

Digitized by Google

A ſi reſcriptum ſolùm contineat licentiam exiſtendi in bello cum armis offenſiuis, non ſtatim intelligitur dari ad vſum offenſionis aggreſſiuæ, ſed ſolum defenſiuæ, niſi aliud declaretur, & idem eſt de omni ſimili facultate: nam in hac materia opinor priuilegium eſſe ſtrictè intelligẽdum, quia eſt valde odioſum ordini clericali.

5 An tẽporalis domin⁹ cõmittẽdo alteri hoc munus fiat irregularis. Ratio dubit.

Difficultas verò eſt, an princeps vel dominus temporalis delegando hanc iuriſdictionem, vel committendo alteri officium iudicis, irregularis maneat. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia illa videtur eſſe cauſa homicidij ſubſequuti. Nec ſatis eſt reſpondere, eſſe cauſam remotam, tum quia etiam Iudex eſt cauſa remota comparatione executoris: & accuſator, vel tabellio videtur eſſe cauſa magis remota, tamen quia vnuſquiſque eorum in ſuo ordine eſt cauſa proxima, & per ſe moralis, ſufficit ad irregularitatem: ergo ſimiliter in præſenti. B Tum maximè, quia dans iuriſdictionem, videtur eſſe cauſa principalis, cuius alius eſt inſtrumẽtum: ergo magis influit, & propinquius in ſuo ordine, ergo magis contrahit irregularitatem. In contrarium autem eſt, quia ſi hoc ita eſſet, neque Epiſcopi poſſent habere iuriſdictionem temporalem, et illam committere quoad huiuſmodi caſus; nec religioſi, aut aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, quod eſt contra vſum Eccleſię.

Cõcluſ.

Reſpondeo, ex vi huius commiſſionis ſeu delegationis, ſi purè ac debito modo fiat, non incurri irregularitatem. Adiungo autem hanc conditionem, quia neceſſe eſt vt talis delegatio non fiat determinatè ad punitionem faciendam per mortem, vel mutilationem: alioqui iam non tam committeretur iuriſdictio, quàm daretur mandatum de homine interficiẽdo, ſolaque executio committeretur, & ſententia ſupponeretur lata à ſuperiori Iudice committente. C Pura autem delegatio iuriſdictionis, vel commiſſio officij, quod iure ordinario illam includat, eſt quando indifferenter datur iuriſdictio ad inquirendam & examinandam cauſam, & iuſtitiam agendam, ſiue committatur in generali quoad omnia crimina, ſiue in particulari quoad tale factum. Atque hoc modo explicata concluſio habetur in cap. vlt. Ne clerici vel monachi in 6. vbi Pontifex ait, clericos habentes temporalem iuriſdictionem, poſſe & debere illam delegare ſine vllo metu irregularitatis.

Cap. vlt. Ne cler. vel Monach. in 6.

6 Primũ notandũ circa textũ hunc.

Circa quem textum primò aduertendum eſt, generaliter loqui de Epiſcopis, & clericis iuriſdictionem obtinentibus temporalem: vnde non refert, quòd eam habeant ratione beneficij, aut ratione patrimonij ſeu temporalis dominij, quia textus indiſtinctè loquitur, & non eſt à nobis addenda reſtrictio, maximè cùm par ſit vtriuſque iuriſdictionis ratio. D Neque enim illa declaratio facta eſt in fauorem (vt ſic dicam) beneficiorum Eccleſiaſticorum habentium talem iuriſdictionem annexam; ſed ſolùm propter legitimum vſum talis iuriſdictionis Reipublicæ neceſſarium. Atque ita ſentiunt ibi expoſitores. Imò addo vlterius, quamuis ibi Pontifex clericos tantùm nominauerit, à fortiori comprehendere laicos iuriſdictionem temporalem habentes, & ſimili modo eam delegantes: quia per nullam actionem fit laicus irregularis propter homicidium ſubſequutum, per quam non fiat clericus; quamuis è contrario fiat clericus irregularis, vbi non fieret laicus, quia magis debet eſſe alienus ab omni ſpecie vel concurſu homicidij A clericus, quàm laicus: ergo è contrario, ſi talis delegatio, etiam cum effectu ſubſequuto, non ſufficit ad irregularitatem in clerico, neque ſufficiet in laico. Et ita ſentiunt ibi Francus, & Dominicus, licet Ancharranus diſſentiat, ſine fundamento, quia, licèt in textu nominentur clerici, non eſt cur alij excludantur, ſed illi nominantur, quia in eis poterat eſſe maior ratio dubitandi, eò quòd non poſſint per ſe talem iuriſdictionem exercere. Quòd autem laici poſſint per ſe vti tali iuriſdictione, nihil refert ad irregularitatem, ſi de facto illa non vtuntur, ſed alijs committunt. Ratio enim à priori ſemper manet eadem, ſcilicet, quia voluntas committentis iuriſdictionem non fertur ad homicidium, ſed ad iuſtam gubernationem, & ad hoc per ſe dat iuriſdictionem, & ideò reliqua, quæ ſequuntur, accidentaria ſunt reſpectu illius, eique B non tribuuntur.

7 Secundũ aduertẽdũ circa eundem textum.

Deinde aduertendum eſt, in eo textu ſermonem eſſe expreſsè de delegatione iuriſdictionis ad ſpeciale factum inquirendum commiſſa, vt notauit ibi Gloſſa ver. *Super hoc*. Nihilominùs hinc à fortiori conſtat idem dicendum eſſe, etiamſi delegatio generaliùs fiat; nam vel eſt eadem, vel maior ratio, quia quò generalior fit delegatio, eò magis abſtrahit à pœna mortis, magiſque remota eſt ab influxu in illam. Atque eadem ratione ſub delegatione comprehendenda eſt commiſſio iuriſdictionis ordinariæ, quæ interdum fit à ſuperiore Principe, vel poteſtate, quando dat inferiori munus aliquod iure ſuo habens talem iuriſdictionem. Magis enim videtur delegatus operari nomine & autoritate delegantis, quàm inferior ordinarius nomine, & autoritate ſuperioris, ſi ergo delegatio non ſufficit C ad irregularitatem, nec ordinaria commiſſio ſufficiet. Imò vlteriùs extendi hoc poteſt ad leges vel ſtatuta concedenda, in quibus pęna mortis vel mutilationis propter crimina imponuntur, nam licèt Princeps, ſeu Dominus temporalis, ſiue clericus, ſiue laicus talia ſtatuta faciat, ex vi illorum manebit irregularis, etiamſi inferiores iudices per illa iudicent, & pœnas exequantur: quia illa actio per ſe non ordinatur ad homicidium, ſed ad bonam gubernationem, & vt caueantur delicta; vnde, ſi mors poſteà ſequitur, eſt valde remotè & per accidens: ideoque multò minùs ad irregularitatem ſufficit, quàm delegatio iuriſdictionis, nam illa legum conſtitutio de ſe magis indifferens eſt, magiſque vniuerſalis. Atque ita notauit Sylueſt. *Homicidium*, 3. quæſtion. 7. verſ. 9. Maiolus lib. ſecund. de Irregularitate, cap. 5. num. 16. & cap. 9. numer. 9. vbi refert plures. Et à fortiori concludit, eos, qui ſunt conſiliarij Principis in condendis his legibus, ex D vi huius actus non fieri irregulares, quidquid poſteà ſequatur: & idem eſt licèt ſint miniſtri ad promulgandas huiuſmodi leges, vel ad alios ſimiles actus.

Sylueſt. Maiol.

8 Obiectio.

Dices, Ergo etiã licebit dicere Iudici, pro tali delicto deberi pęnã mortis ex ordinatione legis, abſq; periculo irregularitatis, quia illa ſolùm eſt promulgatio priuata, ſeu notificatio cuiuſdã legis.

Solutio.

Reſpondeo, ſi id fiat merè ſpeculatiuè ſeu in vniuerſali & abſtractè, nullũ eſſe irregularitatis periculũ, propter dictam rationem; ſic enim præceptores hoc in cathedris docẽt, & non fiunt irregulares, nec fierent, etiã ſi id docerent quibuſcũque Iudicibus: nec cõcionator publicè id proponens

ponens, & exhortans Iudices ad vigilandum, & iuſtè gubernandum, exponit ſe irregularitatis periculo. At verò ſi practicè & in particulari, quiſpiam hoc diceret Iudici volenti de tali cauſa & perſona iudicium ferre, ſequuto effectu, non careret ſcrupulo irregularitatis, vt ex Hoſtienſe, & Panormit. adnotauit Syluester verb. *Homicidium*, 3. quæſt. 5. verſ. 9. & Angelus *Homicidium*, 1. num. 11. & *Irregularitas*, 1. num. 4. Roſella *Homicidium*, 4. nu. 9. & Armilla, *Irregularitas*, nu. 18. & colligitur ex cap. *Ex literis*, de Exceſſ. Prælat. Et ratio eſt quia tunc illud æquiualet conſilio, quod practicè mouet & incitat ad talem ſententiam ferendam: oportet autem vt de facto habeat hunc influxum iuxta dicta de conſulente in Diſput. 44. Vnde hoc maximè habebit locum quando Iudex eſt dubius, & propter dictum alterius ſe determinat. Dices, Ergo, ſi iudex peccet mortaliter non damnando reum ad mortem: non poterit confeſſor ſine periculo irregularitatis proponere illi obligationem, et negare abſolutionem, niſi illam impleat, quia moueret illum ad ſententiam ſanguinis ferendam. Reſpondeo, in eo caſu, & ſimilibus poſſe debere ſacerdotem explicare alteri generatim quid ſit licitum, vel illicitum in tali materia, & cogere Iudicem, vt vel officium omittat, vel iuſtam ſententiam proferat, nunquam determinatè illum mouendo ad condemnandum hunc in particulari; & ita ſuo ſatisfaciet muneri, & irregularitatem vitabit.

Syluest. Angel. Roſella. Armil.

9 *Tertium notandũ circa eundẽ textũ.*

Tertiò circa eundem textum notanda ſunt illa verba, *Irregularis cenſeri non debet, quamuis ipſe ballinus, vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit, iuſtitia mediante.* Eſt enim difficile hoc vltimum verbum: quid enim ſi delegatus iniuſtè vſus eſt poteſtate accepta iniquè damnando ad mortem & interficiendo innocẽtem? nunquid propterea delegãs fiet irregularis? nam ita in hoc verbo inſinuatur, alioqui ſuperfluè poſitum eſt, nam licèt mediet iniuſtitia, non ſequitur irregularitas in delegante. Id verò incredibile eſt: cur enim alterius iniquitas nocebit Prælato, qui nullo modo particeps illius fuit? Reſpondeo, ſiue ſententia Iudicis iuſta fuerit, ſiue iniuſta, delegantem immunem eſſe ab irregularitate, vt rectè ibi notarunt Gloſſa, Cardinalis, & alij. Et ratio eſt, quia delegatio fuit iuſta, & delegatus excedit terminos eius contra voluntatem delegantis. Nam ſuprà etiam dicebamus, mandantem non incurrere irregularitatem propter exceſſum mandatarij, niſi quando mandatum fuit iniuſtum, cùm tamen mandans immediatiùs videatur influere in actum, quam delegans. Addo, particulam illam additam eſſe in illo textu, quia in eo caſu videri poterat eſſe maior dubitandi ratio; quando enim delegatus iniuſtè iudicat, re vera non vtitur iuriſdictione delegata, ſed abutitur, nec mouetur à delegante, ſed à ſua malitia, & ideo tunc nulla occaſio irregularitatis poteſt eſſe in delegante. Hæc autem videri poterat eſſe nonnulla quando mors infertur iuſtitia mediante, quia tunc delegans dat iuriſdictionem, & mouet ſaltem in communi ad iuſtitiam exercendam: & ideo expreſſit Pontifex, hoc non obſtante, non incurri irregularitatem in eo caſu, quia actio illa de ſe eſt indifferens, & valde vniuerſalis, & alioqui honeſta. Oportet autem vt in eo caſu delegans nec directè, nec indirectè participet iniuſtitiam illam. Dico autem indirectè (aliud enim membrum per ſe notum eſt) quia ſi talem iuriſdictionem committat cum morali periculo talis iniuſtitiæ, & ſine ſufficienti examine & cognitione perſonæ, cui illam committit, effectus iniuſtè ſubſequutus illi imputabitur, ac proinde irregularitatem non effugiet; illa tamen magis erit ex delicto indirectè voluntario, quam ex defectu lenitatis.

Inquiſitores tradentes reos mortis, & de crimine conuictos brachio ſeculari, cur non fiant irregulares.

QVartò hinc intelligitur ratio ob quam Inquiſitores non fiunt irregulares, etiamſi brachio ſeculari tradant reos mortis de crimine conuictos. In qua re aliqui diſtinguendum putant de reis, ſi ſint laici, uel eccleſiaſtici. Nam in laicis cenſent rem eſſe claram, quia nec Inquiſitores proferunt ſententiam mortis in ipſos, nec delegant iuriſdictionem; ſed remittunt cauſam proprio iudici aliàs habenti iuriſdictionem in talem perſonam: & ideo laicus non tam dicitur tradi ab Inquiſitoribus curiæ ſeculari, quàm relinqui, ut notauit Gloſſa in cap. *Ad abolendam*, de Hæreticis, uerb. *Laicus*, & indicauit Eymericus in Directorio 3. p. in nono modo terminandi proceſſum fidei, numer. 198. At uerò quandò reus eſt Eccleſiaſtica perſona, tunc nonnulla maior eſt difficultas, quia Eccleſia uidetur tunc iuriſdictionem dare ad ferendam ſententiam in talem perſonam. Vnde licèt Eccleſiaſticus Iudex per ſe ipſum non ferat ſententiam mortis; tamen, quia iuriſdictionem illam committit in particulari, poſt ſententiam latam declaratoriam delicti, & cum alijs circunſtantijs, cum quibus mors eſt moraliter infallibilis, ideo uidetur illa quædam moralis cooperatio, & ſatis proxima ad homicidium. Propter quam cauſam cenſent introductam eſſe à iure in cap. *Nouimus*, de Verb. ſignific. interceſſionem illam, qua Eccleſiaſticus iudex *efficaciter debet pro reo intercedere, vt citra mortis periculum circa eum ſententia moderetur.* Quæ diligentia neceſſaria cenſetur ad uitandam irregularitatem quando reus eſt perſona Eccleſiaſtica: in laicis enim nullo iure poſtulatur: & ideò quamuis ex quadam pia conſuetudine ſeruari ſoleat, non uidetur ita neceſſaria ad irregularitatem uitandam. 10

Quorundam ſententia.

Cap. Nouimus, de Verb. ſignific.

11 *Improbatur diſtinctio poſitæ ſententiæ.*

Sed in primis non uideo magnum diſcrimen inter laicum & clericum quoad traditionem, quæ fit brachio ſeculari, nam quando Eccleſia degradat clericum, directè & per ſe ſolùm priuat illum priuilegio clericali, & excludit illum à ſua iuriſdictione, non uerò dat Iudici ſeculari iuriſdictionem in illum: & hoc ſenſu dicimus non tradere illum per ſe & directè, ſed conſecutione quadam, quia ille priuatus priuilegio, ſtatim eſt materia apta iuriſdictionis temporalis, ut ſuprà diſputando de degradatione declarauimus, & inſinuatur ſatis clarè in dicto cap. *Nouimus*, ibi, *Qui fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali, ſeculari foro per cõſequentiam applicetur.* Et ideo fortaſsè in d. c. *Ad abolendam*, tã de laico, quàm de clerico hæretico dãnabili dicitur: *Secularis relinquatur arbitrio poteſtatis.* Et Couar. dicta. Relect. p. ſec. §. 5. n. 7. dicit tutius eſſe quòd Inquiſitores non tradant ſic damnatos Iudici ſeculari, ſed eos condemnent coram Iudice laico, atque

Digitized by Google

Cap. Ani clerici, de Iudicijs. Cap. De gradatio, de Pœnis, in 6. Cap. Si quis, ſacerdotũ. 11.q.1. Cõc. Tridẽt. ſeſſ. 23. ca.4. de Reformat.

atque ita damnatos à propria iuriſdictione dimittant, vt ipſe poſtea ſuum munus exequatur. Veruntamen, cùm & antiqua iura, & Conciliũ Tridentinum, verbo *tradendi* vtantur, nõ eſt in illo vis facienda, nec propter illud inijciendus ſcrupulus; ſed conſideranda eſt res, quæ per illud verbum ſignificari intenditur, quæ non eſt directa traditio, ſed indirecta per remotionem prohibentis. Vnde, ablato priuilegio, non aliter traditur clericus ſeculari curiæ, quam laicus: ablatio autem priuilegij per ſe non ſpectat ad ſententiam ſanguinis, & ita ſine periculo irregularitatis fieri poteſt talis priuatio, ſeu degradatio, per Iudicis Eccleſiaſtici ſentẽtiam. Et ideo hæc differentia inter clericum & laicum non multum refert ad vitandam hanc irregularitatem, media interceſſione, aut ſine illa: nam, ſi aliqua hic eſſe poteſt occaſio irregularitatis, non eſt traditio iuriſdictionis, ſed materialis (vt ita dicam) traditio, vel derelictio talis perſonæ in eorum manibus, à quibus ſtatim interficiẽdus eſt, & eo animo (quantum apparet) vt interficiatur, quia Inquiſitores tantùm agunt de puniendo tali homine.

11 Interceſſio iudicis Eccleſiaſtici p reo quẽ brachio ſeculari tradit quam ſit neceſſaria.

Deinde, quamuis in dict. cap. *Nouimus*, ponatur illa cæremonia; non tamen ibi dicitur eſſe neceſſaria ad vitandam irregularitatem, neq; in eum finem proponi. Imò neque videtur ibi cõſtitui præceptum rigoroſum de hac re: nam licèt verbum *debet*, quo ibi vtitur Pontifex, aliquãdo indicet præceptum, tamen non ſemper, niſi vel materia, vel aliæ circunſtantiæ literæ ad hoc cogant, quod in illo textu non habet locum. Maximè cùm non dirigantur verba ad perſonam Iudicis, ſed in genere dicatur, ***Debet autem Eccleſia efficaciter intercedere**, &c.* Denique ſi illa interceſſio neceſſaria eſt ad vitandam irregularitatẽ (vt fortaſsè eſt probabilius) profectò ęquè neceſſaria eſt in perſonis laicis, quàm in clericis, quia licèt ille textus de clericis loquatur, illud eſt quia non agit tantùm de crimine hæreſis, ſed de omnibus delictis, propter quæ clerici degradantur, & traduntur curiæ ſeculari; ratio tamen, ob quã poſtulari poteſt illa interceſſio, eadem eſt in laico & in clerico, nimirum, quia occaſione Eccleſiaſtici iudicij talis perſona in euidenti periculo mortis conſtituitur. Atque ita ſentire videtur

Couarr.

Couarr. dict. num. 7. dicens; hoc eſſe permiſſum Eccleſiaſticis iudicibus in fauorem fidei, & ne delicta maneant impunita: tamen ad oſtendendam Eccleſiaſticam manſuetudinem talem modum præſcriptum eſſe, ſeruandumque eſſe ad vitandam talem irregularitatem: quod eſt probabile propter ius illud, quod ita videtur conſuetudine interpretatum. Vnde etiam in legibus

Lex Hiſpaniæ.

Hiſpaniæ, partita 1. tit. 6. lib. 60. his verbis idem conſulitur, *Però ſu Prelado deue rogar por el, que le aya alguna merced, ſi quiſiere*, quæ verba etiam ſufficiunt ad vitandam irregularitatem, vt notauit Penna in Directorio Inquiſitorum, par. 2. comment 20. Credit tamen ritum illum eſſe diuerſum à ritu cap. *Nouimus*, eſſe tamen ſufficiẽtem ex diſpoſitione illius legis. Quod non placet, quia lex ciuilis neque immutare, neque introducere poterat circa hoc nouum ritum, ſed tantùm referre iuris Canonici diſpoſitionem.

Greg. Lop. Couarru.

Et ita intellexit ibi Gregorius Lopez, & Couar. ſuprà. Refert autem idem Penna ibidem, Pium V. extendiſſe, quãdam cõceſſionem Pauli IIII. ad omnes Inquiſitores, eorumque conſultores

A vt habeant liberam facultatem dicendi ſententiam in huiuſmodi cauſis abſque periculo irregularitatis, & tradendi reos brachio ſeculari. Vnde ipſe concludit, nunc eſſe neceſſariam dictam interceſſionem ad fugiendam irregularitatem, quia prædicti Pontifices hanc neceſſitatem abſtulerunt.

Aliter verò Roffenſis artic. 33. contra Lutherum prope finem, quãdo hæreticus eſt relapſus, negat pro illo eſſe interceſſionem faciendam, nam aut eſſet ficta, aut ſi ex animo fieret, eſſet iniqua, quia eſſet de re iniuſta; & ipſimet Inquiſitores ſuſpectum haberent Iudicem ſecularem, qui hos non damnaret ad mortem; idemque dicendum erit de hæretico pertinaci, vel negatiuo. Vnde conſequenter addit, capit. *Nouimus*, non de his loqui, ſed de illis flagitioſis clericis, B qui poſt degradationem ita ſunt digni pęna mortis, vt tamen aliquo iuſto colore vel titulo poſſit ſecularis iudex illam pœnam moderari; tunc enim rectè poteſt, ac proptereà debet, Eccleſiaſticus iudex efficaciter intercedere, vt ita fiat. Hæc verò expoſitio noua eſt, & contra reliquos Doctores, & contra communem vſum, & planè aliena à mente Pontificis in dict. cap. *Nouimus*, Quamuis enim Innocentius ibi non loquatur in particulari de hæreticis relapſis; loquitur tamen in genere de his, qui ab Eccleſiaſtico iudice traduntur ſeculari, etiamſi ineuitabiliter pœna mortis afficiendi ſint iuxta communes leges: & ideo illa limitatio non habet fundamentum in textu, imò repugnat illis verbis eius, *Propter hoc vel aliud flagitium graue, non ſolùm damnabile, ſed damnoſum*. Nec verò interceſſio in eo caſu ficta eſt, aut iniqua, quia in primis fit, vt Iudex Eccleſiaſticus C non videatur petere ſuppliciũ mortis à poteſtate ſeculari, nec deſiderare illud. Deinde fit, vt Eccleſiaſticus Iudex, quantum eſt ex ſe, oſtendat animum abſoluendi potiùs quàm damnandi, & hoc modo dicitur efficaciter intercedere, non quidem abſolutè petendo vt ita fiat, ſed quoad iuſtè & licitè fieri poſſit, quod verè & ex animo fieri poteſt. Igitur; ſiue hæc interpellatio neceſſaria ſit ad vitandam irregularitatem, ſiue non, prætermittenda non eſt, tum quia præ ſe fert pietatem, tum propter ius commune, & conſuetudinem, tum propter maiorem ſeueritatem: nam ſine dubio vtilia ſunt omnia iuris adminicula, vt in eo caſu tollatur omnis irregularitatis ſcrupulus. Quamuis in rigore propria ratio, ob quam nõ incurritur, eſſe videatur, quia in his caſibus Iudex Eccleſiaſticus nec dat iuriſdictionem ſeculari iudici, nec dictat ſententiã D ſanguinis, neque ad illam inducit, ſed ſolùm declarat delictum, & reum Eccleſiaſticis pęnis afficit, permittitque vt à ſeculari brachio capiatur, & iudicetur: in quo non concurrit per ſe ad mortem, ſed valde per accidens.

12 Roffenſis ſuia

Reijcit.

SECTIO II.

Vtrum accuſator in cauſa ſanguinis fiat irregularis.

1 Ratio dubit.

SErmo eſt de accuſatione iuſta, nam ſi accuſatio ſit iniuſta, manifeſta eſt irregularitas, non ex defectu lenitatis, ſed ex delicto. Et hinc naſcitur ratio dubitandi, nam accuſator, quamuis ſit iuſtus eſt cauſa homicidij, per

quod

Digitized by Google

quod inducitur irregularitas ſaltem ex defectu lenitatis: ergo hanc participabit accuſator. Nam in hac materia generalis regula eſt omnes voluntariè cooperantes ad homicidium, participare irregularitatem, quam tale homicidium inducit. In contrarium verò eſt, quia ſi non eſſet fidelibus liberum ius, ſuum per accuſationem poſtulare in ſimilibus cauſis, magna licentia nocendi daretur iniquis hominibus, ex quo magna incómoda prouenirent, & toti Chriſtianæ Reipublicæ, & ſingulis eius perſonis.

2 *Ca. 2. de Homic. in 6. exponitur. Duæ cōditiones vt accuſatio hæc irregul. nō inducat.* Circa hoc exponendum à nobis eſt cap. 2. de Homicidio in 6. et illius occaſione dicemus omnia, quæ in hoc puncto neceſſaria ſunt. Declarat ergo ibi Pontifex non fieri irregularem clericum per talem accuſationem, etiā ſecuta morte, vel mutilatione accuſati, dummodo in tali accuſatione duo ſeruentur. Primum eſt, vt accuſator *petat emendam ſibi fieri, & prouideri ne contra eum talia de cætero præſumantur*. Aliud eſt, vt expreſsè proteſtetur, *quòd ad vindictam ſeu pœnam ſanguinis non intendat*. Si ergo hæc ſeruentur, vitatur irregularitas, quia expreſsè ita diſponitur. Ratio autem, quæ mouit Pontificem eſt ſuprà inſinuata, ne detur prauis hominibus materia et licentia inferendi innocentibus iniurias. Vnde quando illa concurrunt, talis accuſatio non cenſetur cooperatio, neque excitatio ad homicidiū, ſed reputatur quædam iuſta defenſio, & excitatio tantùm ad actionem, vel ſatisfactionem iuſtam; alius autem effectus eſt per accidens, & præter intētionem ſequutus. Neque eſt dubium quin neceſſaria ſit externa proteſtatio, quia ius illud expreſsè eam requirit ad vitandam irregularitatem. Quia enim actio illa exterioris accuſationis ſpeciem quandam habet inductionis, vel occaſionis homicidij, voluit ius vt etiam exteriùs occaſio illa, vel indecētia, quoad fieri poſſet, tolleretur. Eſtque optimum cōſilium vt ſtatim cū ipſa accuſatione fiat: ſi tamen tunc omittatur, non erit ſubſtantialis defectus, dummodo ante latam ſentētiam fiat: vt ſignificauit Couar. d. §. nu. 2. quia tunc poteſt habere effectum intentum, & in d. cap. aliud non præſcribitur. *Couarru.*

3 *An proteſtatio debeat procedere ex interiori affectu. Syluest. Nauar.* Dubitari autem poteſt primò an oporteat hanc proteſtationem ex animo fieri, vel ſufficiat exterior, etiamſi accuſator interiùs deſideret, vt ſententia ſanguinis cōtra accuſatum proferatur. Multi cenſent licèt in exteriori foro excuſetur ab irregularitate, tamen in conſcientia non excuſari, niſi etiam interiori animo & deſiderio fiat. Sylueſter verbo *Homicidium*, 2. q. 8. & Nauar. cap. 27. nu. 226. qui referunt Hoſtienſem, Ioan. Andr. Dominicum. Ratio eorum eſt, quia proteſtatio à iure requiſita, eſt vera, & non ficta aut mendax. Contrariam tamen ſententiam exiſtimo veriorem, quam patet Couarr. dict. §. 5. num. 3. cum Felino in cap. *Poſtulaſti* de Homicidio, vbi cum Ioanne Andrea, declarat illam intentionem eſſe de conſilio, non de neceſſitate. Couarruuias vtitur ea ratione, quia lex humana non fertur in actus internos, nec propter illos irregularitas contrahitur. Sed hæc ratio, niſi aliquid amplius addatur, non conuincit, vt Nauar. notauit: quia, licèt lex humana non puniat, vel præcipiat interiorem actum per ſe ſumptum, punit tamen vel præcipit actum externum, vt manantem à tali interiori, & interiorem vt coniunctum exteriori; & ita in præſenti potuit irregularitatem imponere propter accuſationem factam ex tali animo, vel cum tali proteſtatione ficta. *Couar. Felinus.*

De poteſtate igitur mihi non eſt dubium, ſed factum nego: quia in illo textu nulla fit mentio interioris intētionis, ſed tantùm exterioris proteſtationis expreſſæ: ergo dummodo hæc fiat, ſufficienter ſeruatur illa lex, qualiſcunque ſit interior voluntas. Quandocunque enim lex præcipit actum exteriorem, ſolùm præcipit illum interiorem, qui neceſſarius eſt ad ſubſtantiam talis actus, & non prohibet alias intentiones accidentales, & internas, dantes extrinſecas malitias, niſi hoc expreſsè declaret, vt quando prohibet hoc fieri ex odio, vel aliquid ſimile: in præſenti autem textu nihil tale exprimitur. Falſum ergo eſt proteſtationem illam in eo caſu non eſſe talem, qualem ius requirit ad excuſandam irregularitatem, nam eſt proteſtatio expreſſa, vt ſupponimus, & ius nihil aliud requirit. Cùm autem obijcitur, quia ius non requirit fraudulentam proteſtationem. Reſpondemus primò, non requirere illam, neque approbare: neque verò illam excludere, ſed admittere vt ſufficientem ad irregularitatem vitandam: ſicut Eccleſia non præcipit communionem ſacrilegam, ad mittit tamen vt ſufficientem ad vitandam aliquam cenſuram. Deinde, quamuis proteſtatio illa reſpectu prauæ voluntatis ſeu deſiderij fraudulenta videatur, tamen reſpectu intentionis legis non eſt fraudulenta, neque in rigore continet mendacium, quia per eam non profitetur accuſator ſe non habere internum odium, vel deſiderium, ſed quòd per eam accuſationem nō intendit vindictam ſanguinis, quod poteſt ſimul ſtare cum illo odio, vel deſiderio: poteſt enim quis velle alteri mortem, & nolle vt ex actione ſua cauſetur. 4

An deciſio dicti cap. 2. etiam in laicis locum habeat.

Secundo dubitari poteſt, an deciſio illius textus in clericis tantùm locum habeat, vel extendi debeat ad laicos, etiamſi textus ille de ſolis clericis loquatur. Reſpondeo duo haberi ex illo iure. Vnum eſt, facta illa proteſtatione non incurri irregularitatem in eo caſu: aliud eſt, neceſſariam eſſe proteſtationem ad vitandam irregularitatem. Quoad primùm non eſt dubium quin illa conceſſio ad laicos extendatur, propter rationem ſupra factam, quòd actio quæ in clerico nō cenſetur cooperatio ad homicidium ſecundum iura, neque in laico cenſeri poteſt. Item quia clericus magis debet eſſe ſeparatus ab omni ſpecie, & vmbra homicidij, quàm laicus. Item, quia lex quoad hoc eſt fauorabilis, & ideo amplianda, vbi eadem, vel maior ratio militat. De altera verò parte poteſt eſſe dubitandi ratio, quia proteſtatio illa ſub ea neceſſitate impoſita, onus graue eſt, ergo non eſt extendendum vltra eas perſonas, quibus in iure expreſsè ponitur. Et confirmatur, nam ſecluſo illo iure poſſet laicus ſine irregularitate ius ſuū petere coram iudice ſeculari, nulla facta proteſtatione: ergo per illud nouum decretum non eſt limitata hæc facultas in laico, cum de illo non loquatur. Antecedens patet, quia in actuali cōgreſſu ſeu illatione iniuriæ laicus poteſt defendere ſe & bona ſua abſque irregularitate, vt di- 5 *Proteſtatio in laico ſufficit ad vitandā irregularitatem.* *An ſit in laico neceſſaria. Ratio dubit.*

Digitized by Google

vt dictum eſt: ergo quamuis illatam iniuriam non poſſit vindicare, nec bona ſua propria auctoritate recuperare, poteſt per iudicem ſe indemnem tueri abſque irregularitate, quidquid inde ſequatur.

6 Etiam in laico proteſtatio requiritur ad irregular. vitandam. Nauarr. Couar. Soto. Ledeſm. Abb. Immol.

Nihilominùs communiter Doctores intelligunt proteſtationem hanc etiam laicis eſſe neceſſariam, Nauarrus cap. 27. num. 213. & 214. & 226. Couarruuias dict. §. 5. Soto, 5. de Iuſtitia quæſtion. 1. artic. 9. circa finem. Ledeſin. ſecund. p. 4. quæſtion. 26. articul. ſecund. & communiter Summiſtæ, & iuris interpretes in dict. cap. ſecund. de Homicidio in ſexto, & in cap. *Olim*, 1. de Reſtitutione ſpoliatorum, & in cap. *Grauis*, eodem tit. vbi præcipuè Panormitanus, & Imola. Ratio autem eſt, quia in illo cap. non ponitur hoc, tanquam nouum grauamen, ſed potiùs tanquam remedium à iure inuentum ad vitandam irregularitatem: nam hæc incurrenda fuiſſet ex vi talis accuſationis, quæ ex ſe moralis occaſio eſt mortis ſubſequutę, quia tamen illud erat valde onerosum fidelibus, ideo à iure inuentus eſt modus ille, vt per eum impediatur, quoad fieri poteſt, moralis concurſus ad homicidium, quatenus per eam proteſtationem declaratur, accuſationem, & voluntatem, à qua procedit, non tendere ad mortem accuſati. Iuxta quam ſententiam dicendum eſt, etiam ante illud decretum libri ſexti accuſatorem laicum fuiſſe incurſurum irregularitatem in eo caſu, quia accuſatio abſolutè non eſt defenſio: & ideo ratio ſuprà facta non procedit, alioqui idem de clericis probaret, quia in ipſa actuali iniuria etiam illi poſſunt ſe defendere. Conſtat autem, ante illud nouum ius clericos accuſantes ſine proteſtatione in ſimili caſu futuros fuiſſe irregulares, quia in illo cap. ſecund. non eſt eis impoſita proteſtatio, tanquam nouum grauamen, ergo, ſi nunc fit irregularis accuſans ſine tali proteſtatione, multò magis anteà. Imò quòd anteà, etiam cum proteſtatione fieret irregularis, multi Canoniſtæ ſentiunt in dict. cap. *Olim*, & dict. cap. *Grauis*, & videri poteſt Villadiego de Irregularitate, cap. ſexto, num. 51. quod ſi verum eſt, idem erat de laico, quia nullum extabat ius, quod laicos in hoc exciperet, vel maius grauamen clericis imponeret. Imò in cap. *Seditionarios*, 46. d. abſolutè dicitur, iniuriarum ſuarum vltores non eſſe clericos ordinandos: quod neceſſariò intelligendum eſt de his, qui vlciſcuntur vſque ad deformationem; & ibi non diſtinguitur, quòd per ſe, vel per iudicem faciant. Igitur ius illud commune eſt clericis, & laicis quoad hoc.

Villadieg.

An præter prædictas duas conditiones, alia requiratur ad irregularitatem vitandam.

7 1. Conditio. Syluest. Angel. Tabien. Penna. Abb. Nauar. Rejicitur.

TErtiò dubitari poteſt, an ſemper hoc liceat, vel cum quibus circunſtantijs. Quidam exiſtimant non ſemper licere, ſed quando non ſubeſt aliud remedium ad recuperandum damnum illatum. Ita refert, & ſequitur Syluester verb. *Homicidium*, ſecund. quæſtion. 8. & ibidem Angelus, & Tabiena verbo, *Irregularitas*, 3. §. 8. & nonnihil fauent Felinus, & Panormitanus in cap. *Poſtulaſti*, de Homicidio, & Nauarrus conſil. 9. de Homicid. Nihilominus nō cenſeo hanc limitationem eſſe neceſſariam, quia textus abſolutè loquitur, & concedit illam facultatem: & quia non ſolùm eam concedit propter damni ſatisfactionem, ſed etiam propter prouidentiam in futurum, *ne contra accuſatoris perſonam talia de cætero præſumantur*, quæ prouidentia moraliter adhiberi non poteſt, niſi per ſuperiorem, ſi debito modo adhiberi debeat. Et ita alij auctores ſine tali limitatione loquuntur.

Secundò alij adhibent limitationem, dummodo pœna ſanguinis non ſit infallibilis, & certa, iuxta cap. *Poſtulaſti*, de Homicidio, & cap. *Tua nos*, §. vlti. eodem tit. Dico tamen limitationem non eſſe veram, neque ex dictis iuribus colligi. Ita Felin. & Ioan. And. dict. cap. *Poſtulaſti*, *etiamſi* (inquiunt) *accuſator certiſſimè ſciat reum moriturum.* Probatur primò ex verbis illis dict. cap. ſecund. *quamuis alias in tali caſu de iure debeat pœna ſanguinis irrogari*: ergo quamuis talis pœna ſit certa de iure, & quamuis conſtet moraliter factum eſſe ſufficienter probandum: ac denique licèt pro certo credatur Iudicem mortem illaturum, iuſtitia exiſtente; non incurritur irregularitas, nam hæc omnia in illo textu clarè proponuntur. Solùm eſt expendendum verbum illud *iuſtitia exigente*: quod eodem modo exponendum eſt, quo aliud ſimile explicuimus præcedente ſectione, circa cap. vlt. Ne clerici, vel Monachi in ſexto. Oportet ergo, vt accuſator iuſtitiam poſtulet, & nullo modo Iudicem inducat ad iniuſtam ſententiam ferendam; alioqui, quantumuis proteſtetur, non vitabit irregularitatem. Imò exiſtimo, vt non ſolùm petat rem iuſtam, ſed etiam per iuſtas, & legitimas probationes. Itaque ſi quis verum delictum in accuſatione proponeret, quia tamen illud erat occultum, & probari non poterat, induceret falſos teſtes, & per eos conuinceret reum, vel ſi precibus, aut muneribus induceret Iudicem, vt contra ordinem iuris ſine ſufficienti probatione, ſaltem ſemiplena interrogaret, & torqueret reum, donec ab eo confeſſionem extorqueat: exiſtimo tunc, ſequuto effectu mortis, vel mutilationis, non vitari irregularitatem. Quia tunc non fit iuſtitia exigente, ſed contra iuſtitiam: nam licèt in re ipſa videatur, poſtulari æquitas quantum ad compenſationem damni illati; tamen modus eſt iniquus: & (vt ego exiſtimo) etiam contra iuſtitiam commutatiuam, quia in re nihil aliud eſt, quàm propria auctoritate, & per quandam vim moralem, vel fraudem inferre mortem proximo ad recuperandas res alias. Hanc autem iuſtitiam noluit lex canonica fouere, & ideo ſine dubio in eo caſu non vitatur irregularitas. ſed ſolùm quando iuſtè proceditur ex parte accuſatoris. Tunc autem, licèt fortaſsè Iudex excedat, vel iniuſtè agat dummodo accuſator non ſit cauſa talis iniuſtitiæ, etiamſi fortaſsè illam præuideat futuram ex malitia Iudicis, non incurret irregularitatem, nam ipſe ſolùm petit quod iuſtitia exigente fieri poteſt, & debet.

8 2. conditio. Improbatur. Felin. Ioā. And.

Neque obſtat dict. capit. *Poſtulaſti*, quia ibi agebatur propriè de reſtitutione decimarum Eccleſiæ debitarum, quam potuiſſent debitores facere ſine periculo ſanguinis, tamen, quia ex vi ſua malitia reſtituturi erant, inde oriebatur periculum; quæ ratio ſufficiens erat in eo caſu ad excuſationem irregularitatis, & ideo Pontifex illam reddidit, non excludens rationes alias, nec de alijs caſibus loquens. Secundò dicitur, probabile eſſe ſecundum antiqua iura hoc non licuiſſe ſine periculo irregularitatis, niſi

9 Cap. poſtulaſti, de homicidio, exponitur.

niſi in eis caſibus in quibus ſecundùm iura non erat impoſita, pœna mortis, vel mutilationis, vt ſignificauit Gloſſ. verb. *Irrogari*, in dict. cap. 2. ita exponens dict. cap. *Poſtulaſti*, Atque eodem modo poſſet reſponderi ad aliud §. c. *Tua nos*, quamuis ibi non excuſetur irregularitas propter ignorātiam, vel incertitudinem euentus, nulla enim de hoc fit mentio: ſed ſolùm excuſari videtur, propter honeſtatem actionis de ſe valde remotæ ad homicidium: neque eſt ibi ſermo de accuſatore, ſed potiùs de teſte, de quo infrà dicemus.

10 3. circunſtantia.

Tertia limitatio, & maximè apparens eſt, vt accuſatio ſit in cauſa ciuili, non autem purè criminali: ciuilem voco, non quia non agatur de delicto, hoc enim & eſt contra textum, & inuoluit repugnantiam in caſu: ſed quia tantùm agendum eſt de recuperatione damni illati per tale delictum, non autem de vindicta delicti quæ dici ſolet latè cauſa ciuilis, vel criminalis ciuiliter tractata. Vnde, ſi reus paratus ſit ad reſtituendum, vel ſatisfaciendum integrè ſponte ſua ſine coactione Iudicis, vel ſi iniuria talis fuit, vt nullam aliam admittat ſatisfactionem, præter vindictam, tunc non poteſt accuſatio fieri etiam cum proteſtatione abſque irregularitatis periculo, quia tunc ſolùm criminaliter agitur, & nullo modo ciuiliter: criminalis autem actio per ſe tendit ad punitionem: ergo, ſi punitio in tali caſu per legem eſt definita ad pœnam ſanguinis, actio illa directè tendit ad talem pœnam. Hanc limitationem ponit Felin. in dict. cap. *Poſtulaſti*, requirit enim vt accuſator prætendat intereſſe, aliàs proteſtatio, ait, eſſet inanis: Idem ſignificant Panormitan. & alij. Sed videtur intelligendum de intereſſe quod eſt in reparatione damni recepti, vel in cuſtodia, aut præuentione ne ſimiles violentiæ fiant. Itaque ſolùm hoc ſenſu vera eſt limitatio, quod accuſatio non debet directè ad vindictam, & pœnam fieri; tunc enim procedit optimè ratio, quod talis proteſtatio vana eſſet, & repugnās accuſationi, per quam directè induceretur iudex ad ſanguinis effuſionem, ſecluſa autem hac directa accuſatione ſi obſeruentur cætera, quæ in illo cap. 2. definita ſunt, non erit neceſſaria alia limitatio. Nam in illo cap. datur licentia accuſandi, non ſolùm ad emendam, id eſt, recompenſationem damni, ſed etiam ad implorandam Iudicis prouidentiam, *ne contra eos talia de cætero præſumātur*, quæ quidem prouidentia, licèt ex parte iudicis non fiat ſine punitione, ex parte poſtulantis illam, poteſt dici actio ciuilis potiùs, quàm criminalis. Nam ſi eſt actio ciuilis, qua petitur reparatio damni illati, cur non erit etiam ciuilis illa, qua petitur præſeruatio à damno ferendo? Hac ergo ratione ſemper licet pro iniuria illata officium iudicis per accuſationem implorare, & ſi debito modo fiat, ob eam rem non incurretur irregularitas, vt in dicto textu ſignificatur, & in citato etiam cap. *Poſtulaſti*, tunc ergo adiuncta proteſtatione nihil eſt periculi.

Expenditur. Felin. Abbat.

11 4. circunſtantia.

Quarta limitatio eſt, vt accuſator in propria cauſa poſtulet, non in aliena. Quæ videtur habere fundamentum in dict. cap. 2. ibi, *De laicis ſuis malefactoribus*, non ergo de alienis: & infrà, *Petunt emendam ſibi fieri, & prouideri ne contra eos, &c.* Vbi ſemper refertur accuſatio, & intentio, ac effectus eius ad commodum ipſius accuſatoris. Ratio autem reddi poteſt, quia ius proprium, vel ad propriam defenſionem, vel conſeruationem eſt maximè naturale, & ideo in fauorem eius illa ſpecialis conceſſio facta eſt, quæ non poteſt à nobis vltra verba legis extendi. Ita tenet Felinus in cap. *Poſtulaſti*; de homicidio, & dicit eſſe communem ſententiam, quam Nauarr. cap. 27. num. 213. Couarr. dict. §. 5. num. 5. & alij ſtatim citandi ſequuntur: limitant tamen illam ex Caiet. 22. qu. 33. a. 7. diſtinctionem facientes inter accuſationem, & denunciationem. Vnde licèt dicant accuſationem in cauſa aliena fieri non poſſe ſine periculo irregularitatis; denunciationem tamen ex charitate admittunt fieri poſſe. Fundari autem debent non in dict. cap. 2. cum dicant illud loqui tantùm in cauſa propria, ſed in hoc quod nullibi talis denunciatio eſt prohibita, vt ſtatim patebit; addunt vero ſeruandas eſſe quaſdam conditiones.

Nauar. Couarr. Caiet.

Prima.

Prima eſt, ut denunciatio ſit de malo, quod in futurum imminet: nam totam rationem huius rei ponunt in lege charitatis de ſubueniendo proximo, & liberando illum à graui periculo, quod reſpicit futurum nocumentum. Nam ſi damnum ſit iam illatum, ceſſat occaſio defenſionis: ad vindictam autem, vel reſtitutionem procurandam non obligat, niſi fortaſſe in eo caſu, in quo poſt vnum damnum illatum timeretur aliud, vel niſi damnum illud ſemper pendeat in futurum, quia, videlicet, recuperari non poteſt res ablata, cuius perpetua amiſſio eſſet graue nocumentum proximo. Semper tamen hæc denunciatio reſpicit nocumentum, quod impediri, vel recuperari poteſt.

12 2. circunſtantia.

Secundò poſtulare videtur Caietanus, vt non ſolùm liceat, ſed etiam neceſſarium ſit ex lege charitatis talem denunciationem facere: nam in hoc præcipuè fundatur, quod lex Eccleſiæ non prohibet illa, quæ ſunt de lege naturali: nec eſt veriſimile quòd clericus fiat inhabilis ad ſacrum miniſterium, propterea quòd impleat legem charitatis. Et quidem in caſu obligationis præcepti mihi videtur res indubitata, propter rationem factam. Neque eſt ſimile ſi quis objiciat, Iudicem fieri irregularem dando ſententiam, etiamſi præcepto ad hoc teneatur: nam hæc eſt obligatio ſubſequens (vt ſic dicam) voluntatem habendi, & exercendi tale munus; alia verò eſt obligatio præueniens voluntatem, orta ex ipſa rei natura, ſeu lege charitatis. Maius mihi dubium eſt, an ſit neceſſaria præciſa obligatio, quia etiam non videtur eſſe intentum Eccleſiæ impedire licitum vſum charitatis in defenſionem innocentium, vt in ſuperiori ſectione in ſimili puncto dictum eſt: & ideo quando periculum actu, & in particulari imminet probabile; cenſeo ſatis eſſe, quòd talis denunciatio ſit actus miſericordiæ. Imò hoc etiam indicant dicti auctores, dum aiunt, hoc non ſolùm habere locum in defenſione boni communis, ſeu Reipubl. ſed etiam in defenſione priuatæ perſonæ innocentis, nec ſolùm in caſu homicidij, ſed etiam in caſu rapinæ, & huiuſmodi; cum tamen reſpectu priuatæ perſonæ ſæpe poſſit hoc eſſe licitum, & non obligatorium, quia non ſemper tenemur vni proximo ſubuenire cum tanto diſpendio alterius.

13 3. circunſtantia.

Tertia conditio à Caietano poſita eſt, vt denunciatio fiat cum expreſſa proteſtatione, quod ſolū ſit ad cautelam, & defenſionem proximi non

ad

ad vindictam ſanguinis, & conſequenter vt denunciatio non fiat per verba, quæ inducant ad capiendum vel puniendum malefactorem: idẽ Couarr. & Nauarr. ſuprà, & in capit. *Inter verba*, corollar. 58. nu. 22. & in Sum. c. 18. num. 54. & c. 24. nu. 11. Hæc conditio videtur probari à Caiet. ex dicto cap. 2. dum ait, eſſe proteſtationem adhibendam, *vt denunciator conformet ſe canoni*. Sed conſequenter loquendo; non videtur poſſe colligi ex illo cap. quia illud agit de accuſatione, hic autem loquimur de denunciatione, quæ iuxta prædictos autores faciliùs conceditur, & ideò extenditur ad cauſas alienas: ergo licèt ex vi illius iuris proteſtatio requiratur ad accuſationẽ, non eſt extendenda ad denũciationem; quia eſſet augere rigorem. Vnde Nauar. dict. cap. 18. nu. 54. dicit ſolùm eſſe neceſſariam proteſtationem in eo caſu quoad forum exterius. Sed eadem difficultas procedit de exteriori foro. Vnde non video quo fundamẽto inter vtrumque forum hic diſtinguat. Igitur conſequenter loquendo in hac ſententia dicendum eſt, proteſtationem illam, quæ ex natura rei neceſſaria viſa fuerit, poſtulandam eſſe, & non aliam: videtur autem ex natura rei neceſſaria illa quæ ſufficiat, vt mẽs denunciãtis ſatis exprimatur, nimirum non intendere nec poſtulare punitionem ſed ſolùm vt damnũ proximi impediatur: quod ex natura rei eſt neceſſarium ad vitandam cooperationem, vel inductionem ad homicidium, etiam iuſtum, & conſequenter ad vitandam irregularitatem, ſuppoſita generali lege Eccleſiaſtica.

14 Quarta circũſtãcia.

Quarta conditio eſt, vt denũciatio talis perſonæ ſit medium moraliter neceſſarium ad impediendum illud malum, nam ſi alia via impediri poteſt, vel ſi ſufficit denunciare in communi periculum nocumenti, non nominando in particulari perſonam malefactoris, lex charitatis non obligat, neque permittit vti tali medio: nam eadem charitas, quæ inclinat ad vitandum malum vnius proximi, inclinat etiam ad vitandam infamiam, & detrimentum corporale alterius, & ideo ita eligit prodeſſe vni vt non obſit alteri, ſi poteſt. Vnde hæc conditio virtute continetur in ſecunda: nam hæc facultas oritur ex lege charitatis, & ideo tunc conceditur, quando ſeruatur ordo charitatis.

15 Hæc ſententia quantum ad hoc poſterius de vſu denunciationis quãdo neceſſarius eſt ad præueniendum vel vitandum graue malum proximi, mihi maximè probatur. Et fortaſsè Felinus, & alij Canoniſtæ licèt indiſtinctè loquantur, nõ intendunt hanc partem de neceſſaria denunciatione negare: quæ maximè indubitata eſt quando talis denunciatio cadit ſub præcepto charitatis. Hinc verò vlterius addo, conſequenter idem dicẽdum eſſe de accuſatione in aliquo caſu: ſuppono enim ex D. Tho. Caietano, & omnibus in 2. 2. quæſt. 68. art. 1. accuſationem aliquando eſſe in præcepto propter commune bonum, quandò alia via damnum multitudinis impediri nõ poteſt, & per accuſationem poteſt, quia poteſt probari delictum, & Index fungi officio ſuo. In eo ergo caſu, quo aliquis accuſat ex præcepto, non incurrit irregularitatem. Et ita Caiet. licèt non meminerit accuſationis, illam non excludit, ſed vtitur verbis cõmunibus, ſcilicet, licere coram Iudice ꝓponere, aut Iudici reuelare, &c. Et eodem modo loquitur Soto, Relect. de Tegen. ſecret. Memb. 2. quæſt. 4. cap. 2. in fine, tamen q. 5. 3. circa fin. vtitur verbo denunciãdi, lib. autem 5. de Iuſt. quæſt. 5. artic. 1. ad 4. vtroque modo loquitur, vnde non videtur aliam differentiã agnoſcere inter denunciationem, & accuſationem, præter infrà aſſignandam. Atque in eundem cenſum trahendi videntur Couar. & Nauarrus, qui Caietanum ſequuti ſunt. Tunc autem maximè ſunt ſeruandæ aliæ conditiones, præſertim proteſtatio ſufficiens, & quod non ſit alia via lenior, & ſuauior, qua poſſit communi bono ſatis prouideri. Vnde, licèt contingere poſſit, vt nõ obſtãte ſufficiẽtia alterius medij, adhuc ſit licita accuſatio ex zelo iuſtitiæ, penſatis cõditionibus perſonæ puniẽdæ in exemplum aliorum, vt notauit Caietanus dicto art. 1. q. 68. nihilominus nõ vitabit quis irregularitatem, ſi ex tali accuſatione ſententia ſanguinis, eiuſque executio ſequatur, quia ad vitandam hanc irregularitatem non ſatis eſt accuſationem eſſe licitam; ſed oportet vt ſit etiam neceſſaria ad proximiorum defenſionem, quia aliàs iam illa cooperatio ad homicidium voluntaria eſt, cùm nec ex natura rei, nec ex præcepto ſit neceſſaria. Quoad hoc verò eadẽ ratio eſt in denunciatione: nam quarta conditio ſuprà poſita etiam in denunciatione aliàs licita locum habet. Vnde quod ſuprà dicebamus, probabile eſſe ſufficere denunciationem eſſe licitã, quamuis non ſit in præcepto, intelligendum eſt, quando alioqui eſt neceſſaria ad proximi defenſionem: poteſt enim eſſe neceſſaria, & nihilominùs non eſſe in præcepto propter extrinſecas rationes excuſantes: nam timor damni inferendi vni proximo excuſat obligationem liberandi alterum à periculo: & tunc procedit ſuperior doctrina. Illa verò cum eadem proportione & probabilitate locum habet etiam in accuſatione licita, & non præcepta. Nam iuxta Doctrinam D. Thomæ, & communem, propter periculum priuatæ perſonæ nemo tenetur accuſare aliũ, quantumuis accuſatio videatur neceſſaria, ac ſubindè licita ſit: tũc ergo videtur talis accuſatio ſufficiẽs etiam ad vitandam irregularitatem, propter rationes ſuprà tactas de proximi defenſione. Atq; ita inter accuſationem & denunciationem nulla relinquitur differẽtia, niſi quod vbi denunciatio ſufficit, & ex illa minus periculi imminet, quòd perueniatur ad ſententiam ſanguinis, illa ſola vtendum eſt, & non ad accuſationem procedẽdum, ne quis obligetur ad producẽdos teſtes, & conuincendum reum, atq; ita efficaciter promouendam cauſam ſanguinis, quod vitandũ eſt quoad fieri poſſit, ad vitandam irregularitatem.

Qn̄ abſque irregularitate liceat accuſatio ĩ cauſa aliena. *D. Thom. Caiet. Soto.*

Sed dicet tandem aliquis. Quid ergo diſcriminis eſt inter accuſationem in cauſa propria, vel aliena? Reſpondeo, primum & maximum eſſe, quòd in cauſa propria poteſt quis liberè accuſare facta proteſtatione, ſiue alia via poſſit res ſuas recuperare, vel damnum impedire, ſiue nõ poſſit: quia in tali cauſa hoc non ſolùm licet naturali iure defenſionis ſed ſpeciali iure poſitiuo, vt ſuprà circa primam limitationem declaratũ eſt. At verò in cauſa aliena hoc ſolùm licet, in ordine ad irregularitatẽ vitandam quãdo nõ ſuppetit alia via præueniendi damnũ vel periculum: quia hoc ſolùm conceditur ex naturali iure defenſionis innocẽtis. Secundò hinc fit: vt in cauſa propria certa ſit excuſatio irregularitatis etiamſi homo nõ teneatur accuſare, ſed ſolũ licite poſſit: in cauſa verò aliena iuxta ſententiã magis receptam neceſſaria ſit obligatio accuſandi: nã licèt

16 Diſcrimẽ inter accuſationẽ ĩ cauſa ꝓpria, & aliena, ad vitandam irregul.

dixerimus, probabile eſſe ſufficere iuſtam defenſionem proximi per accuſationem, quamuis nō ſit ex obligatione, tamen in praxi aliud videtur ſecurius, propter communem ſententiam. Tertiò, in cauſa propria non oportet vt periculum certi nocumenti in particulari immineat, ſed ſufficit iniuria illata cum illa communi ratione, vt in futurum non præſumantur ſimiles iniuriæ, vel ab eadem perſona, vel ab alijs. At verò in cauſa aliena neceſſarium eſt, vt nocumentum in futurum immineat in particulari ex determinato delicto, quod ſit quaſi in fieri, vt ſic dicam, ſeu in actuali aggreſſione, à qua proximus defendēdus ſit per manum Iudicis, vt ſatis explicatum eſt.

17 Quid per cauſā propriam in data doctrina intelligendum.

Vltimò quæret aliquis, quid per cauſam propriam intelligendum ſit, an ſola iniuria perſonalis, vel aliquid amplius: quia coarctatio ad propriam perſonam videtur nimia, ſi autem admittatur aliqua extenſio, vix apparet quibus terminis limitanda ſit. Multi Doctores ſub cauſa propria comprehendi cenſent non ſolùm iniuriam propriæ perſonæ ſed etiam propinquorū, vt ſunt cognati aut propinqui fratres, parētes, &c. Quod eſt probabile. Tamen, vt poſſimus aliquam certam regulam aſſignare, & vt teneamus proprietatem verborum textus, neceſſarium eſt dicere, tantam eſſe debere coniunctionem, vt alterius iniuria in propriam perſonam cenſeatur redundare: qualis cenſetur regulariter eſſe inter parentes & filios & fratres inter ſe, non verò in alijs gradibus, niſi ſpecialis aliqua ratio intercedat, vt ſi iniuria fiat in mea domo, vel perſonæ quæ exiſtit ſub cura & protectione mea, vel cum alia ſimili circunſtantia, quæ interdum non ſolùm inter amicos, imò aliquando etiam inter extraneos facit, vt iniuria alterius tamquam propria reputetur. Atq; ob ſimilem cauſam poteſt Dominus accuſare, propter iniuriam factam famulo, vel mancipio, non ſolùm propter nocumētum, quia læditur in re ſua, ſed etiam propter iniuriam propulſandam, & ſimilem præcauendā. Atq; maiori ratione poteſt prælatus Eccleſiæ cōqueri de iniurijs ſuorū clericorum, vel implorare auxiliū magiſtratus ſecularis ad propulſandam iniuriā, vel nocumentum illatum ſuæ Eccleſiæ, iuxta dict. c. *Peruenit*, nā licèt ipſe magiſtratus ex officio teneatur has iniurias vindicare, nō expectata Epiſcopi accuſatione, iuxta l. *Si quis in hoc genus*, C. de Epiſcop. & cleric. nihilominùs ipſe Epiſcopus habet facultatē petēdi Iudicis officium, & prouidentiā contra talem reum, neque eſt quòd timeat irregularitatem facta proteſtatione in cauſa ſanguinis, quia iniuriam illam meritò poteſt reputare tanquam ſuam. Et ſimile eſt de quolibet alio, ad quē ex peculiari officio, aut iure ſpectet cura alterius perſonæ, cui iniuria facta eſt.

18 Cōcluſio ex dictis.

Et his igitur concludo, vt accuſatio liceat in cauſa ſanguinis ad accuſatorem pertinēte, facta proteſtatione, abſque periculo irregularitatis, nō eſſe neceſſariam aliquam limitationem, præter hanc, quod ſeruentur conditiones vel circunſtantiæ in dict. cap. 2. inſinuatæ, cuius nonnulla verba notanda ſunt. Primum eſt illud, *qui de laicis ſuis malefactoribus*: nam de clerico malefactore accuſatio facienda eſt coram iudice Eccleſiaſtico; & ita non habet locum hæc conſtitutio, vt ſtatim dicetur: ſi autem fiat coram Iudice laico, eſt iniuſta & iniqua: & ſimilis erit ſanguinis ſententia, ſi inde ſequatur, & ita non poterit excuſari irregularitas, quæ tunc non erit tantum ex defectu lenitatis, ſed homicidij voluntarij.

Expenditur dict. cap. 2. de Homic. in 6.

Aliud verbum eſt, *Penes ſecularem iudicem*, nam penes Eccleſiaſticum ſemper hoc licuit, nec eſt neceſſaria proteſtatio, quia Eccleſiaſticus Iudex non poteſt procedere ad ſententiam ſanguinis. Quodſi fortaſsè procedat vſque ad declarationem criminis digni tali pæna, relinquendo perſonam rei in poteſtate brachij ſecularis, adhuc accuſator non fiet irregularis, quamuis proteſtationem non præmittat, quia eius actio in Eccleſiaſtica ſententia terminatur, nec magis poteſt irregularitatem inducere, quàm ipſamet ſententia. Quodſi fortaſsè Eccleſiaſticus Iudex temerè procedat vſque ad ſanguinis ſententiam, ita vt irregularis ipſe fiat, non propterea accuſatori ad irregularitatem imputabitur, per ſe loquendo, quia eius accuſatio ad hoc non tendebat, neque ipſe cenſeri poteſt cauſa illius damni: ſecus verò eſſet ſi ex malitia talem ſententiam procuraſſet vel ad illam concurriſſet. Atque idem dicendum eſt, quoties accuſator coram Iudice etiam ſeculari agit cauſam, quæ ex ſe non meretur deformationis pœnam, vt notarunt Nauar. Couar. & alij citatis locis: nam, licèt contingat imponi talem pænam, vel ex malitia Iudicis, vel ex ſuperuenientibus occaſionibus, non imputabitur accuſatori, niſi fortè potuerit, & debuerit præuidere periculum, atque illud cauere.

Accuſantem reum corā iudice Eccleſiaſtico non indiget proteſtatione.

Neq; coram ſeculari, ſi crimen non eſt dignū pœna deformationis.

Tertium verbum eſt, *Petunt emendam, &c.* Non enim excludit omnem aliam actionē præter accuſationem, ſed potiùs hanc concedendo, concedit alias per ſe cum illa coniunctas, vt ſunt querelam proſequi, præſentando teſtes, & alia efficiendo, quæ ad vincendam cauſam neceſſaria ſunt, ut ex communi ſentētia notauit Nauar. conſil. 9. de Homicidio. Qui addit ex Ancharrano, & Franco, etiam poſt latam ſententiā poſſe petere executionem eius, & vt malefactores capiantur. Dubitat verò, an ante latam ſententiam poſſit accuſator petere vt malefactor capiatur, magiſque dubitat, an poſſit indicare locum ubi comprehendi poſſit fur, vel an poſſit eum detinere donec capiatur, quia hæ actiones nō vidētur neceſſariæ ad recompenſationem damni illati, & magis pertinent ad criminalem executionem ſententiæ, cui cooperari non licet ſine diſcrimine irregularitatis, quā ad petitionem iuris ſui, quæ ſola conceditur. Et confirmari hoc poteſt: nam, ſi quis clamet, vt fur comprehendatur, & inde ſequatur eius mors, nō excuſatur ab irregularitate, vt videtur eſſe communis ſententia, quam refert Couarruuias dict. §. 5. num. 3. & Maiolus lib. 5. cap. 48. §. 4. num. 7. ergo minùs licèt illum capere, & Iudici ad mortem tradere. 19

Couarr.

Circa hoc Nauarr. dicto conſil. diſtinctione vtitur: nam ſi fur ſit fugitiuus, licitum erit detinere, vel indicare locum, vt capiatur, quia tunc eſt medium neceſſarium ad effectum ſententiæ, & ſatisfactionem accuſatoris: ſecus verò eſt quādo malefactor non eſt fugitiuus, ſed capi poterit à iudice, quia tunc nō eſt medium neceſſarium. Quod confirmat ex ſimili diſtinctione iuris ciuilis, quod debitor fugitiuus capi poteſt autoritate priuata, non verò qui non eſt fugitiuus l. *Ait prætor*, §. *Si debitorem*, ff. ſi in fraudem creditorū. Mihi verò diſtinctio non videtur neceſſaria, tū quia iuxta ſubiectam materiam vix poteſt eſſe reus qui non ſit perſona fugitiua in ordine ad Iudicis comprehenſionem, & ſemper eſt periculū, quòd capi non poſſit, quamuis contingat in vno 20 Nauar.

Vera reſolutio.

eſſe

Digitized by Google

eſſe maius, quàm in alio: tum etiam, quia ſupponimus actionem accuſatoris alioqui eſſe licitam, ſiue per detentionem fugientis latronis, ſiue per indicia data Iudici ad eius comprehenſionem: tum denique quia ſuppoſito iure dicti cap. 2. non eſt neceſſe medium eſſe neceſſarium ſimpliciter ſed ſatis eſt eſſe vtile. Dico igitur, illud totum poſſe fieri ſine irregularitate. Quod tenet expreſsè Couarr. citans plures dict. §. 5. nu. 4. in fin. & Tabiena *Irregularitas*, 3. nu. 8. argumento cap. *Tua nos*, §. vlt. de Homicidio. Idem tenet Maiolus lib. 2. capit. 7. num. 1. citans Speculatorem. Idèmque colligitur ex Ancharano, & Franco, quos citat Nauar. Parum enim referre videtur, quòd captura fiat ante, vel poſt latam ſententiam, ſemper enim ad eundem finem ordinatur. Non ordinatur autem ad criminalem executionem tantùm (tunc enim fieri non poſſet ſine diſcrimine irregularitatis) ſed ordinatur ad ciuilem executionem, id eſt, ad reſtitutionem damni illati.

Tabien. *Maiol.* *Anchar.* *Francus.*

21 Vociferans aduerſus latronem qui in ipſa fuga occiditur non fit irregularis.

Ad confirmationem de vociferante aduerſus latronem, qui ea occaſione occiditur, diſtinguendum eſt: aut enim occiſio fit poſteà à Iudice, vel fit ſtatim in ipſa fuga vel captura à priuatis hominibus. In priori caſu nego vociferantem manere irregularem: nam ſi licet capere, & detinere ſine irregularitate, à fortiori licebit clamare, vt ab alijs detineatur. Nego etiam, communem opinionem eſſe in contrarium, nam autores, qui citantur vel pauci ſunt, vel non loquuntur in hoc ſenſu, ſed in poſteriori. Supponimus autem, illum, qui ſic clamat, eſſe ipſummet, qui patitur furtum, ſeu qui habet ius accuſandi furem: oportet autem, vt proteſtationem poſtea faciat, vt euitet irregularitatis periculum: ſi autem quis clamet in furto alieno ita de illo iudicandum eſt, ſicut de accuſante in cauſa aliena. In poſteriori autem caſu incurritur irregularitas, & in eo expreſsè loquuntur Innocen. Hoſtienſ. & Abb. in c. *Significaſti*, de Homicidio, & de illo intelligendi ſunt Summiſtæ, Angel. *Homicidium*, 2. num. 4. Sylueſter quæſt. 17. Tabiena *Irregularitas* 2. num. 19. Armil. num. 33. nam licèt abſolutè loquantur, *quando latro occiditur*: citant tamen prædictos iuriſtas, & ideo iuxta illos exponendi ſunt: in eo autem caſu ſi homicidium ſit intentum, irregularitas erit homicidij voluntarij alioqui erit caſualis, & oportebit periculum eſſe præuiſum, aut incautè ignoratus: quia ſic vociferans operam dat rei licitæ ſcilicet defenſioni bonorum, non enim debet clamare vt occidatur, quod per ſe notum eſt, ſed vt impediatur, vel fugetur, vel quid ſimile. Ita fere Sylueſt. ſuprà, & q. 16. & Couar. ſuprà, & ſumitur ex dict. capit. *Significaſti*, & intelligendum eſt iuxta ſuprà dicta de bonorum defenſione.

Sylueſt. *Tabien.* *Armil.*

SECTIO III.

Vtrùm ferens teſtimonium in cauſa ſanguinis iuſta, ſequuto effectu, fiat irregularis.

1 Rō dubitandi. Ca. Tua nos, de Homic.

RAtio dubitandi ſumi poteſt ex cap. *Tua nos*, §. vltim. de Homicidio. Vbi præbens Iudici ſigna comprobantia delictum latronis poſteà occiſi, non cenſetur irregularis: illa autem actio æquiualet teſtimonio, vel certè maius eſt illo, quia non ſolùm certius, ſed etiam euidentius oſtendit delictum. In contrarium verò eſt, quia teſtis ſuo dicto, & actione eſt cauſa homicidij ſubſequuti, ergo cooperatur Iudici, & ſic participat eandem irregularitatem cum illo.

2 Cōis ſententia. *Gloſſa.* *Abbas.* *Felinus.* *Couarru.* *Nauarr.* *Maiol.* *Tabien.* *Sylueſt.*

Communis ſententia eſt, eum qui teſtimonium dicit in cauſa criminali, ſequuto effectu, fieri irregularem. Quam tenet Gloſſa Abbas, Felinus, & alij quos refert, & ſequitur Couarr. dict. §. 5. nu. 6. in fin. & Nauarr. c. 17. nu. 212. & Maiolus lib. 2. cap. 8. Qui diſtinctiùs quam alij explicat, quòd licèt teſtis Iudicis præcepto coactus, aut per vim vel metum, qui in virum conſtantem cadat, cogatur delinquentem reuelare ſemper erit irregularis, & citat Tabiēnam verb. *Irregularitas*. nu. 12. vbi id affirmat, non quidem de illo, qui ſolum teſtificatur veritatem ſed de illo, qui indicat alium Iudici, vel alteri quærenti illum ad mortem. Et idem ſentit Sylueſter, *Homicidium*, 3. quæſt. 7. verſ. *Sextum*, & in q. 2. idem ſimpliciter dixerat de teſte, in neutro autem loco explicat hoc procedere, etiamſi ex iuſto timore, vel præcepto hoc faciat. Idem tenet Antoninus 3. part. tit. 28. cap. 2. in principio. Fundamentum præcipuum eſt, quod eſt propoſitum de cooperatione, quæ maior eſt in teſte, quam in accuſatore, quia accuſator non ita mouet Iudicem ad ferendam ſententiam ſicut teſtis: accuſator etiam agit pro ſe, teſtis verò in cauſa aliena. Et proteſtatio non cenſetur ſufficere in teſte, quamuis accuſatorem excuſet, quia teſtis non ſua defendit, ſicut accuſator. Vnde ad hanc irregularitatem probandam neceſſe non eſt aliquod ius afferre, vbi expreſsè feratur, nam continetur in his, quæ eos faciunt irregulares, qui quouis verbo, aut facto ad homicidium cooperantur, vt cap. *De his*, & *Si quis viduam*, cum alijs d. 50. addendo, teſtem nullo iure excipi, etiam facta proteſtatione, ſicut excipitur accuſator.

Antonin.

3 Probat cōcluſio in teſte accedēte ad teſtimonium ferēdum voluntariè.

Hæc communis ſententia indubitata eſſe debet quando teſtis voluntariè accedit ad teſtimonium ferendum in cauſa criminali, ſiue vltrò ſe offerens, ſiue rogatus ab accuſatore, ſiue vocatus à iudice ſimplici mandato ſine coactione vel obligatione in conſcientia: nam licèt in his caſibus non peccet teſtificando, ſupponimus enim & cauſam eſſe iuſtam, & teſtificationem veram: nihilominùs quia teſtificatio eſt ſimpliciter ſpontanea, ſufficit ad irregularitatem ex defectu lenitatis contrahendam. Neque in hoc occurrit aliqua difficultas, quia, licèt teſtificatio videatur eſſe ſola veritatis aſſertio, tamen practicè & in particulari facto propoſita, mouet & eſt cauſa actus, & ideo voluntariè facta ſufficiet ad hanc irregularitatem.

4 Argumēta ꝓ parte negatiua de teſtificāte ex præcepto.

Difficultas autem eſt, quando interuenit pręceptum iudicis obligans in conſcientia, vel coactio cadens in conſtantem virum. Nam his duobus caſibus videri poteſt, non incurri irregularitatem propter huiuſmodi teſtimonium, maximè ſi cum proteſtatione fiat, quod ſolùm ad vitandum peccatum, vel proprium nocumentum, & non in damnum alterius ſit. Ratio eſt, qa in illo caſu neq; interuenit culpa, nec fit actio purè volūtaria: ergo nec irregularitas ex delicto, neque ex defectu lenitatis ibi contrahitur. Deinde applicatur ratio ſuprà adducta ex Caietano circa obligationē charitatis, quia ſcilicet nemo fit inhabilis in ſuo officio, eò quòd impleat charitatis obligationem; hęc enim non minus vrget

Digitized by Google

in obligatione iuſtitiæ quæ quodammodo maior eſt, & in obligatione obedientiæ, quæ illam etiam includit. Qui enim fieri poteſt, vt quiſpiam incurrat in pœnam vel defectum legalem: propterea quòd præcepto ſuperioris obediat? Dices, etiam Iudex obedit legi quando pœnam ſanguinis lege taxatam imponit, & nihilo minus fit irregularis. Reſpondetur, hanc obedientiam Iudicis ſeu neceſſitatē eius fundatam eſſe in propria volūtate, qua ſe ad tale munus ſeu ad talē cauſam applicauit: vnde dicere poſſum⁹, obligationem illius eſſe quaſi conditionatam et quoad ſpecificationem tantùm, non abſolutam & quoad exercitium: nam ſi vult iudicis munus exercere, debet iuſtè & ſecundùm leges iudicare: abſolutè tamen non cogitur eſſe iudex: neceſſitas autem & obligatio teſtis eſt abſoluta, vt culpam & inobedientiam vitare poſſit, non enim ſolùm obligatur vt dicat verū ſi teſtificatur; ſed ſimpliciter ad teſtificandum obligatur: & ideo abſurdū videtur quòd obediēdo irregularis fiat.

5 Confirmatur ea dē pars. Et confirmatur ex ratione Pontificis in dict. c. 2. de Homicidio in 6. vbi accuſatio cum proteſtatione permittitur clericis, ne detur malefactoribus materia trucidandi, & deprædandi ipſos clericos, quæ daretur ſi clerici non poſſent de ſuis malefactoribus conqueri. Hæc vero ratio, & diſpoſitio inefficax eſſet, ſi clerici nō poſſēt teſtes pducere, q abſq; periculo irregularitatis poſſent ſaltē à Iudice per præceptū cogi ad teſtimonium dicendum, ſæpe enim non poteſt probari veritas niſi per clericos qui magis deterrebuntur à munere teſtificandi timore irregularitatis, quā à munere accuſandi, quia minus commodi inde ſperant, inutilis autem eſſet accuſatio ſi non poſſet adhiberi probatio. Quod ſi clerici tunc teſtificari poſſunt, multo magis laici, tum quia faciliùs ad hoc cogi poſſunt à Iudice ſeculari; in clericis enim neceſſarium erit ſui Prælati mandatum, quòd difficiliùs obtinebitur: tum propter rationem ſæpe tactam quòd omnia, quæ licent in hoc genere clericis ſine irregularitate, licent etiam laicis, ſeruata proportione: tum denique quia ſæpe euenit delictum non poſſe probari niſi per laicos, qui timore irregularitatis auertentur etiam à teſtificando. Ergo, conceſſa illa facultate accuſandi ſine irregularitate, conceſſum cenſeri debet quidquid ad finem & effectū eius neceſſarium eſt. Nam hoc etiam principiū in iure manifeſtū eſt, cōceſſa poteſtate ad aliquē vſum, cōcedi etiā omnia, quæ ad illum neceſſaria ſunt.

6 Obiectio. Solutio. Dices, hoc argumento probaretur, omnes miniſtros iuſtitiæ poſſe ſine irregularitate cooperari in tali cauſa, quia etiam ſine illis non poſſet accuſatio ad effectum perduci. Reſpondeo, eſſe diſſimilem rationem quia illi omnes ex officio ſunt voluntariè deputati ad talia munera, ſicut de Iudice dicebamus: & ideo quamuis neceſſarij ſint in Republica, non oportuit eis ſpeciale priuilegium concedere, ne tales cauſæ impediantur, quia nullum eſt de hac re periculum: nunquam enim deſunt miniſtri, qui hæc munera exerceant propter vtilitatem temporalem, nō obſtante irregularitate. At verò ad teſtimonium ferendum non ſunt aliqui ex officio deputati, ſed eſt particularis actio priuatæ perſonæ & non voluntaria, id eſt, non ſine coactione aut obligatione præcepti. Sed vrgebis, ergo, ſi contingeret deeſſe aduocatum, tabellionem vel ſimilem miniſtrum, qui vellet concurrere in ea cauſa (Inſtātia.)

A non eſſet irregularis ſi ex præcepto Iudicis ad hoc compelleretur: conſequens autem eſt falſum: aliàs neque executor ſententiæ ſuis manibus occidendo hominem, fieret irregularis, ſi id faceret præcepto Iudicis: & idem dicendum eſſet de militibus, & ſimilibus, quod videtur abſurdum. Reſpondeo, primò de illis miniſtris, qui ex officio ſunt deputati ad hæc munera, neganda eſt ſequela, quia licèt in particulari cauſa ad agendum ex præcepto compellantur, illud habet originem ex volūtario vſu talis officij, & ideo expreſſe in ipſo iure extenditur hæc irregularitas ad miniſtros, vt ſtatim videbimus. Secundò de miniſtro exequente pœnam mortis, vel mutilationis quoad hoc eadem erit ratio, ſi munus illud voluntariè aſſumpſit: ſi verò fingamus eſſe perſonam priuatam, quæ omnino cogitur præcepto, in primis non habet in ea locum ratio proximè ſumpta ex dict. capit. 2. quia B illud miniſterium non eſt neceſſarium ad finem & effectum accuſationis, prout fieri debet cum proteſtatione requiſita. Deinde in tali perſona eſt peculiare ſcandalum, & peculiaris infamia, ratione cuius non poteſt ab irregularitate excuſari. De militibus autem dicemus poſteà. Tandem confirmatur hæc pars, nam ibi non eſt propria voluntas, ſed præcepti neceſſitas, ergo non poteſt effectus ſequutus ad defectum lenitatis imputari: quis enim dicat hunc defectum fuiſſe in Abraham, eo quod ex præcepto Dei filium interficere voluerit? Sicut etiam eſſet defectus lenitatis, imò & homicidium ſui, vitam propriam prodigere in manibus inimici ſine cauſa; tamen ex præcepto Dei, vel Prælati id facere quando oportet, non eſt defectus lenitatis. Ergo in præſenti caſu in quo verſamur, C non poteſt actio illa imputari ad defectum lenitatis: ergo nullum ſupereſt fundamentum ſufficiens irregularitatis.

Enodatur.

Confirmatur vltimò eadē pars.

Similia argumenta fieri poſſunt de teſtimonio dicto per vim vel metum cadentem in conſtantem virum, quia tūc illa actio nō poteſt dici ex defectu lenitatis, cùm ſit quodammodo moraliter coacta. Item ibi non eſt culpa, neque plena voluntas: ergo deeſt vtrumque fundamentum irregularitatis ex cauſa ſanguinis. Item illud eſt vnum ex medijs, quibus Iudex vti poteſt ad promouendam cauſam, & accuſationem. Denique ipſemet accuſator, vt res ſuas recuperet, & ſimilia damna præcaueat, poteſt ſine irregularitate accuſare cum proteſtatione, ergo & teſtis in prædicto caſu. Patet conſequentia, quia ille tunc potiùs agit de damno proprio vitando, quàm alteri inferendo. Vnde illa teſtificatio ſolùm videtur eſſe quædam defenſio ſui per actionem per ſe & intrinſecè honeſtam: damnum autem, D quod alteri inde ſequitur, eſt per accidens reſpectu teſtificantis, quia neque eſt directè voluntarium, vt ſupponimus, neque etiam indirectè, cum non teneatur illam actionem vitare, ne ſequatur tale damnum. Confirmatur ex dict. cap. *Tua nos*, quod videtur huic ſententiæ fauere, quia ibi iudex miſit nuncios ad ſcholarem quendam, vt exponeret ſi quæ ſciret de fure, vel traderet interſignia, quæ ille miſit ſatis magna: reſpondit Pontifex nullum impedimentum incurriſſe: illa autem manifeſtatio, ſeu traditio ſignorum quædam teſtificatio fuiſſe videtur. Accedit quod in cap. *Qui cum fure*, de furtis, dicitur reum eſſe furti, qui furti conſcius quærēte poſſeſſore

7 Argumēta p parte negāte teſtificante ob metum grauem.

Digitized by Google

ſore non indicat, vbi ſignificatur hoc eſſe in præcepto iuris canonici: ergo qui illud impleuerit, non fiet irregularis, licet inde ſequatur ſupplicium ſanguinis.

8 Argumẽta ſoluuntur. Ad hęc verò argumenta dicendum eſt, ad ſummum probare in cauſa ciuili modo ſuprà explicato, vbi directè non agitur de cauſa ſanguinis, ſed de intereſſe alicuius, non incurrere irregularitatem, quando quis licitè teſtimonium præbet, & maximè ſi id faciat ex præcepto, vel coactione ſuperioris: tunc enim licèt per accidens ſequatur condemnatio in pœna ſanguinis, vel deformationis, non imputatur teſti, quia dabat operam rei licitæ, & per ſe non cooperabatur illi effectui, nec de tali actione eſt ſpecialis prohibitio propter periculum eius; quod ſi aliquod fit, & præuideatur, ſatis erit tunc proteſtationem præmittere, ſicut de denunciatione dicebamus. At verò in cauſa criminali digna morte, vel mutilatione nullo modo poteſt effugere teſtis periculum irregularitatis, etiamſi maximè compellatur præcepto, vel comminatione iudicis, quia hæc ſunt accidentalia, & extrinſeca, quę non conſiderantur in iure, & alioqui actio illa ſemper participat indecentiam moralis concurſus directè, & per ſe ordinati ad ſanguinis effuſionem. Et per hoc ſatisfit omnibus obiectionibus, & exemplis. Iura autem vltimo loco citata parum vrgent: nam cap. *Tua nos* §. vlt. loquitur de homicidio quodam caſu, & per accidens ſubſecuto reſpectu cuiuſdam ſcholaris, qui ibi iudicatur ab irregularitate immunis, præterquam quod ille teſtis propriè non fuerat, ſed quædam indicia valde remota illius perſonæ tradiderat. In cap. autem. *Qui cum fure*, imprimis non agitur de manifeſtatione furis, ſed furti, id eſt, rei furto ſublatæ (licèt Gloſſa aliter exponat) Quod ſi ex charitate, & iuſtitia neceſſarium ſit reuelare perſonam, & inde immineat periculum mortis, tunc ſeruanda eſt regula poſita, & vt id non fiat agendo vel teſtificando criminaliter, & ſeruatis alijs circumſtantijs ſuperiùs poſitis.

SECTIO IIII.

Vtrùm curiales, & miniſtri iuſtitiæ in cauſis criminalibus irregulares fiant.

1 Concluſio. c.1.d.51. INnocentius III. Epiſtol. 24. cap. 2. hos omnes irregulares eſſe dicit, & habetur in cap. 1. diſt. 51. Nam, licèt in fine ita concludat. *Quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur*: quæ verba videntur pęnam per Iudicem ferendam continere, & reſpectu ordinatoris ſine dubio talia ſint: nihilominùs ex præcedentibus verbis conſtat huiuſmodi perſonas prohiberi ne ordinentur, atque adeo fieri irregulares ratione talis miniſterij. Verba autem, quibus hi miniſtri ſignificantur, ſunt, *Curiales, qui, dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt*, & illa, *qui in forenſi exercitatione verſati ſunt*. In quibus verbis primum obſcurum eſt, qui nam ſint *curiales*, qui ex tali munere irregularitatem contrahunt. Curiales qui dicãtur. Nam Gloſſa ibi tantũ exponit, id eſt, *Officiarij*: ſed intelligenda eſt iuxta ſubiectã materiam, nam generali appellatione dici ſolent curiales, qui in curia Principis verſantur, & in ea munus aliquod exercent ad ipſammet curiã ſpectans: & nũc vulgari A ſermone maximè ita vocantur (quaſi per antonomaſiam) officiales Romanæ Curiæ, qui ad præſentem conſiderationem non ſpectant, vt per ſe notum eſt. Curiales ergo ſecundum ſubiectã materiam dicuntur, qui in quacumque ſeculari curia miniſtri ſunt in cauſis ſanguinis, quomodocumque ad illas cooperentur, vt ſunt tabelliones, procuratores, ſolicitatores, & inferiores etiam miniſtri, qui vel denunciant, vel ſcribunt ſententiam, vel aliquod ſimile munus exhibent, vt apertè habetur in dict. cap. 1. 2. & 3. d. 51. & ex omnibus ſcribentibus.

2 Curiales ſecularis curiæ dũ in officio perſiſtũt, ſunt irregulares. Eſt autem circa hos curiales aduertendum, omnes eſſe irregulares ad ordines quandiu in miniſterio permanent, quoſdam verò etiam illo dimiſſo, licèt non omnes. B Ratio prioris partis eſt, quia ſicut clerici immiſceri non debent his officijs ſecularibus, ità etiam maiori ratione qui actu ſunt illis officijs deſtinati, inepti ſunt vt ad clericatum aſſumantur. Quæ ratio non ſolùm probat de curialibus in cauſa ſanguinis, ſed etiã in quibuſcumque cauſis forenſibus ac ſecularibus, vt ex eiſdem capitulis colligitur, & ibi notant autores. Non poſtea niſi cooperati ſint ad cauſam ſãguinis. Altera verò pars declaratur, nam vel iſti curiales tempore quo tale munus exercuerunt, nunquam cooperati ſunt in cauſa ſanguinis, quæ habuerit effectum deformationis hominis; & tunc exercuiſſe tale munus, ſi illud deponant & nullum aliud ſubſit impedimentum, non oberit ordinationi, quia, vt dixi, etiam ipſa ſententia ſanguinis, ſi non peruenit ad effectum, non inducit irregularitatem: quod etiam in dict. c. 1. ſignificatum eſt ibi, *Qui, dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt*, quæ imperata C paulò ante vocata ſunt *ſæua præcepta*. Et in cap. 2. ita exponit Gloſſa verbum *Adminiſtrauerit*, Idẽ colligitur ex cap. *Offius*, 51. d. Dixi autem, *Niſi aliud impedimentum interueniat*, quia poteſt aliquando tale eſſe miniſterium, vt ex eo generetur infamia, & tũc illa impediet quandiu durauerit: ad illa eſt irregularitas alterius rationis. Vel durãte munere interceſſit cum effectu cooperatio ad formationẽ, & tũc etiam relicto munere manet, etiãſi officiũ deponatur, irregularitas propria de qua nũc agimus, vt cõſtat, tã ex dictis capitibus, quã ex multis alijs d. 50. et ex citatis in principio.

3 An aduocatus fiat irregularis. Hic verò ſupereſt ſpeciale dubiũ de aduocatis propter illa priora verba dict. c. 1. *Qui poſt baptiſmi gratiam in forenſi exercitatione verſati ſunt* vbi Gloſſa exponit, id eſt, qui aduocati fuerunt, D & tamen in eis non poſtulatur effectus effuſionis ſanguinis, imò nec fit determinatio ad eos, qui patrocinantur in cauſa criminali, ſed abſolutè in forenſi: vbi Archidiaconus exponit, tam in cauſa ciuili, quàm criminali. Nec dicitur, *qui verſantur*; ſed *qui verſati ſunt*: ergo ſignificatur, ex illo munere reddi hominem irregularem per ſe, & abſque alio effectu. In contrarium autem videtur, etiam ſecuto effectu aduocatum non fieri irregularem, quia ipſe neque inducit, neque eſt cauſa, ſed ſolum declarat veritatẽ. Dicendum autem eſt, aduocatũ in cauſa ſanguinis, ſi ex illa ſequatur effectus deformationis, eſſe irregularẽ, nõ verò abſque tali effectu. Vtraque pars certa, prior quidem ex citatis decretis, quæ neceſſe eſt ſaltem hoc modo verificari. Et ratio etiã eſt clara, quia aduocatus multum influit in talẽ ſententiã: quãuis enim veritatẽ conſulat vel doceat, tamẽ quia practicè docet mouẽdo ad opus, ideo particeps fit effectus ſubſequuti, Et in hoc cõueniunt omnes

Digitized by Google

Doctores, quos ſuprà citauimus, & videri poteſt A Antonin. dict. cap. 2. §. 2. *Antonin.*

Poſterior verò pars non eſt tam certa ſicut prior nam aliqui auctores tenent contrarium, vt Maiolus cum Speculatore, & Hugo lib. 2. cap. 9. qui volunt in eo caſu incurri irregularitatem Epiſcopalem. Tamen communior ſententia eſt in contrarium, quam tenent Doctores ſuprà citati circa perſonam Iudicis, & á fortiori ſequitur ex ibi dictis, nam multò maior ratio irregularitatis eſt in Iudice, quam in aduocato. Et ratio generalis eſt, quia ſine actuali effuſione ſanguinis, neque homicidium interuenit, neque defectus lenitatis. Ad verba autem citata reſponderi poteſt, ex vi illorum ſolum colligi irregularitatem, quæ durat durante munere, nam vt maior incurratur neceſſarium eſt, vt ſequatur effectus, & ideò, iuxta poſteriorem clauſulam, de curialibus illa prior intelligitur. Aut certè (quod B verius cenſeo) illis verbis coniungenda ſunt, quæ proximè ſequuntur, ſcilicet, *& obtinendi pertinaciam ſuſceperunt*, quibus ſignificatur, non quodcũque aduocati patrocinium, ſed illud, quod pertinaciter datum eſt vſq; ad ſequutum effectum, inducere hanc irregularitatem. Quam expoſitionem ſignificant ibi Gloſſa, Archidiaconus, & Turrecrem.

4 Sec.° ſi effectus nõ ſequatur. *Maiol.*

5 A n aduocatus qui pro reo agit ſequuto effectu deformationis cõtra accuſatorem fiat irregularis.

Quæri præterea ſolet, vtrum aduocatus fiat irregularis, non ſolùm, qui agit contra reum, ſed etiam qui illum defendit, ſi contingat inde reſultare vt reus abſoluatur, & in accuſatorem feratur pœna talionis. Videtur enim ille non incurrére, quia non agebat contra alium, ſed tantum defendebat reum & alioqui dabat operam rei licitæ, & non ordinatæ ad ſanguinis effuſionem: ergo, quamuis per accidens ſequatur, non inducet irregularitatem. Nihilominùs multi cenſent, in eo C caſu aduocatum fieri irregularẽ. Ita tenet Gloſſa in dict. c. 1. d. 50. & ibi Archid. & Turrecrem. & Nauarr. c. 27. n. 212. & Maiolus dict. c. 9. n. 2. qui alios refert. Et poteſt pro hac ſententia induci dict. c. 1. quod indifferẽter loquitur de aduocato. Ratio verò eſt, quia defenſor rei, licèt non directè, per neceſſariam conſequutionem agit contra accuſatorem, & ideo eſt moralis cauſa deformationis in illo ſubſequutæ, quamuis illam non intenderet. Alij dixerunt, aduocatum rei in hoc caſu fieri irregularem, ſi ſit clericus, quia dat operam rei illicitæ, non verò aduocatum laicũ; quia licitè facit, vt ex Abbate & alijs refert Couuar. dict. §. 5. nu. 6. & multi ex citatis autoribus hoc indicant. Sed, vt rectè aduertit Couar. hęc diſtinctio parum eſt ibi neceſſaria, cũ irregularitas hæc non contrahatur ex delicto, ſed ex defectu lenitatis. D

Ratio dubit. 1. Sẽtẽt. *Gloſſ. Archid. Turrecr. Maiol. Nauar.* 1. Sẽtẽt.

6 1. Concluſ.

Igitur, vt generaliùs reſpondeamus, deſtinguãmus inter accuſationem iuſtam, & iniuſtã, & aduocatum accuſatoris, & rei. Nã inprimis, ſi accuſatio ſit iuſta, aduocatus, qui ſuſcipit patrocinium rei, etiamſi non obtineat, non erit irregularis, per ſe loquẽdo, quod eſt verũ tam de laico, quam de clerico, quia ſiue det operã rei licitæ, ſiue illicitæ, mors non ſequitur ex actione eius, melius enim & citius ſine tali patrocinio ſequuta fuiſſet. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia cõtingere poteſt vt aduocati culpa, vel imperitia, aut negligentia dãnetur reus, & tũc redũdabit irregularitas in aduocatũ eius, iuxta ſentẽtiã Hoſtienſis in c. 1. de Poſtulãdo n. 6. & 7. quod intelligendum eſt iuxta ſuperius dicta de modo incurrendi irregularitatẽ ex omiſſione. *Hoſtienſ.* Secundò, ſi accuſatio ſit iniuſta & contingat reum abſolui, accuſatorem verò deformari, aduocatus ipſiuſmet accuſatoris fiet irregularis. 2. Concluſ. Hoc non dicunt citati autores, nec tamen negant. Et ſufficienter probatur, quia ille dat operam rei iniuſtæ, ex qua probabile & morale eſt ſequi tale nocumentum. Dices, illud non ſequi ex actione talis aduocati, quia potiùs ille patrocinabatur accuſatori, & quamuis eſſet iniquus, non tamen reſpectu illius, ſed alterius. Reſpondeo, imò etiam eſt iniuſtus accuſatori, maximè ſi illum decipit, præbendo vanam ſpem victoriæ. Deinde moraliter illum conſtituit in tali periculo, nam ſi ipſe non ſuſciperet cauſam eius, non auderet accuſare; iuuat ergo illum vt ſe occidat; fit ergo irregularis. Quæ ratio probat de quocumque cooperante. Dixi autem, *per ſe loquendo*, quia ſi bona fide aduocatus exiſtimet cauſam eſſe iuſtam, in eo caſu non fiet irregularis: nam irregularitas illa, quam modo explicui, non eſt ex defectu lenitatis, ſed ex delicto homicidij, ſaltem indirectè voliti: & ideò ſi per ignorantiam inuincibilem excuſetur delictum, etiam irregularitas excuſabitur.

Tertiò in ſimili accuſatione iniuſta, in qua accuſator ſuccumbit, & deformatur, aduocatus rei non erit irregularis, ſi in progreſſu cauſæ ea tantum egit, quæ ad defenſionem rei pertinebant, non verò eã, quæ ad exceptionem, ſeu obiectionem calumniæ vel punitionem accuſatoris ſpectabant. 7 Sunt enim hæc per ſe diſtincta, nam ad defenſionem ſatis eſt oſtendere delictum non probari, aut accuſatum eſſe innocentem, quod poteſt contingere, etiamſi accuſatio non ſit ex calumnia, aut digna talione. Probatur aſſertio, quia tunc aduocatus nullo modo concurrit ad punitionem accuſatoris, ſed ad ſolam innocentis defenſionem: ergo non eſt cur fiat irregularis, maximè ſi præmittat proteſtationem, quòd non intendat accuſatoris pœnam, ſed rei defenſionem, iuxta c. 2. de Homicido, in 6. Et hoc modo inclinat in hanc partem Maiolus ſuprà, citans Hoſtienſem, & Socinum, & eandem tenet Couarr. ſuprà. *Maiol. Nauarr.* Qui meritò ſentit, non ſolùm hoc eſſe verum in laicis, ſed etiam in clericis, maximè ſi à culpa excuſentur aſſumendo tale patrocinium propter vrgentem neceſſitatem defendendi innocentem. Veruntamen, etiamſi non excuſentur (puta quia eſſet alius ſufficiens defenſor) non exiſtimo incurrere irregularitatem, quia illa culpa non eſt contra iuſtitiam vllo modo, neque eſt circa opus, quod proximè aut per ſe influat in homicidium; nam quod inde poſſit reſultare remotè & per accidens, non ſatis eſt, cũ inde non oriatur obligatio abſtinẽdi à tali opere ſed ex ſola prohibitione poſitiua alio titul. facta.

8 4. Concluſ.

Quartò quando aduocatus in ſimili cauſa defendens reum, ſimul agit cõtra accuſatorem, vel quia nõ poteſt defendere ſine reactione, vel quia nõ vult vnã ſeparare ab alia, tunc rectã procedit prior ſententia, quã in hoc Couar. & alij ſequuntur. Et ratio eſt, q a talis aduocatus eſt cauſa moralis repaſſionis ſecutę in accuſatore. Addo tamẽ limitationẽ iuxta ſuperiùs dicta, ſcilicet, niſi innocens eſſet cõſtitutus in extrema neceſſitate, nec poſſet aliter defendi, nã tunc facta proteſtatione, exiſtimò excuſari propter rationẽ ſupra adductã. Vt tamẽ vera ſit talis neceſſitas quo debent concurrere, ſcilicet vt defenſio nõ poſſit fieri pura & ſine tali reactione, & vt nulla ſit perſona habilis

quæ

Digitized by Google

quæ poſſit, aut velit illud patrocinium ſuſcipere: nam alterutra conditione deficiente, iam non eſt abſoluta neceſſitas, vt per ſe notum eſt.

9 Coroll. Ex quo à fortiori ſequitur, reum etiam non fieri irregularem, ſi ita ſe defendat contra accuſatorem, vt ob eam rem accuſator deformetur in pœnam talionis, quia multo magis ei conceſſa eſt propria defenſio. Imò addit Couarr. etiamſi reus obtineat contra accuſatorem pœnam talionis, non tantùm purè ſe defendendo, ſed etiã petendo calumniatorem puniri, non fieri irregularem; hac tamen obſeruata differentia, quòd cùm proceditur petendo, fiat proteſtatio, quæ in pura defenſione neceſſaria non erit. Quam doctrinam veram exiſtimo dummodo petitio non ſit de pœna aut vindicta, nam hoc ſenſu mihi non placet, & repugnare videtur proteſtationi: ſed vt ſit de reparatione damni illati & de ſecuritate in futurum, iuxta c. 2. de Homicid. in 6. cuius conceſſio non habet locum in aduocato, vt conſtat.

10 Dubiũ. Vltimò interrogari poteſt de aſsiſtentibus in loco ſupplicij an fiant irregulares, quod habet aliquod dubium in clericis, quia illis prohibetur in cap. *Sententiam ſanguinis*, Ne cler. vel monach. Dicendum verò eſt, ſi ſit pura aſsiſtentia ſine vllo genere cooperationis, non inducere irregularitatem, ſiue illa ſit aliqua culpa, ſiue non; nam in clericis in ſacris cenſetur eſſe culpa, non verò in omnibus, vt reſoluit Nau. c. 27. nu. 214. cum Angelo, & Syluestro, quamuis textus citatus de clericis abſolutè loquatur. Sed propter materiæ leuitatem poteſt adhiberi limitatio: nam etiam in clericis in ſacris non puto eſſe culpam mortalem, ſecluſo ſcandalo. At verò ſi interſint cooperando, aut ſua præſentia autoritatem præbendo ſupplicio, irregularitatem ſine dubio incurrunt ex omnium ſententia: quæ etiam ſumitur ex c. *Ex literis*, de Exceſſ. Præl. Et ideo religioſi, & alij, qui cauſa pietatis aſsiſtunt huiuſmodi ſupplicijs, omnino cauere debent, ne aliquid faciant, vel loquantur, quo ſupplicium accelerare, vel illud quoquo modo iuuare videantur. Vide Maiolum lib. 2. c. 10.

Nauar. Angel. Syluest. Maiol.

SECTIO V.

Vtrùm omnes qui militant in bello iniuſto irregulares fiant.

1 QVamuis hęc diſputatio ſolùm ſit de iuſta occaſione, tamen vt gradum faciamus ad iuſtum bellum, pauca de iniuſto præmittere neceſſe eſt. Duplex ergo poteſt eſſe euentus illius, vnus vt in eo contingant mortes vel mutilationes ex altera parte, alius vt nullus talis effectus ſequatur. 1. Cõcl. Sit igitur prima aſſertio, Omnes militantes in bello iniuſto, ſi in eodem fiant homicidia, vel mutilationes, fieri irregulares, etiãſi proprijs manibus ſanguinem non fundant. Sed effundentibus commilitent, aut cooperẽtur, aut arma præbeant, aut eos adhortentur, aut quouis modo animos adijciant. Ratio eſt, quia omnes ad homicidium cooperantur. Vnde hæc irregularitas, non eſt ex defectu lenitatis, ſed illius, quam explicuimus in priuatis rixis: eadẽ enim, vel maior ratio eſt in publico bello. Et fauent cap. *Quod in dubijs*, de Pœnis, & cap. *Si quis poſt*, diſt. 51. Et eſt communis ſententia omnium, quos ſtatim referemus.

Poteſt autem inquiri, quis poſsit diſpẽſare in tali irregularitate. Cum clericis dici ſolet ſolùm Papam poſſe diſpenſare. De laicis verò diſtingui ſolet, nam ſi ipſi proprijs manibus occiderunt, vel mutilarunt, ſolus Papa poteſt cum eis diſpenſare: ſi autem ipſi non effuderĩt ſanguinem, ſed per alios fuerint facta homicidia, vel mutilationes, poterit Epiſcopus cum eis diſpenſare. Ita ſentit Maiolus lib. 5. cap. 49. in fine, ex Syluest. ver. *Bellum*, 3. q. 3. qui tamen nihil diſtinguit inter laicos & clericos, & ad probandam vltimam partẽ citat c. 1. & 2. de Cler. pugn. in duell. quæ de clericis loquũtur, & parum probant. Et primum induci poteſt in contrarium, nam ſub ea conditione conceditur Epiſcopis poteſtas diſpenſandi, dummodo homicidium, vel mutilatio non fuerit ſubſequuta. Nec reſtringitur, ne fuerit ſubſequuta per propriam actionem, ſed abſolute, ergo ſiue per ſe, ſiue per alium. In cap. autẽ 2. expreſsè agitur de homicidio per alium facto, & non conceditur Epiſcopo poteſtas diſpẽſandi circa vſum ordinum, ſed circa habendum beneficium. Imò neque hæc poteſtas expreſsè committitur Epiſcopo, ſed indefinitè dicitur, *Poterit tamen cum eo circa obtinendum beneficium miſericorditer diſpenſari*. Itaque non inuenio hanc poteſtatem conceſſam Epiſcopo circa hanc irregularitatem, potiùs quam circa alias. Et ideo aliter diſtinguendum occurrit, aut enim deformationes fiunt in hoſtibus, vel ſolùm contingunt in ſocijs mutilantium: in vtroque enim exiſtimo incurri irregularitatem propter cooperationem, non tamen eiuſdem rationis. Nam ſi occiſi vel mutilati ſolùm ſint ex ſocijs, irregularitas eſt homicidij caſualis. Quod enim non ſit voluntarij patet, quia non eſt intentum: quod verò caſuale excuſari nõ poſsit, patet, quia ſequitur ex opere illicito cõtra iuſtitiam, & periculoſo ex ſe, vt ſimiles deformationes ſequantur. Tunc ergo poterunt diſpenſare, qui facultatem habent circa homicidium caſuale. At verò ſi deformationes cõtingant in hoſtibus innocentibus homicidium eſt voluntarium, quia directè intenditur, & actio per ſe ordinatur, & eſt ſufficiens ad talem effectum, & tribuitur omnibus ibi aſſiſtentibus, & cooperantibus, vel excitantibus ad pugnam. Quapropter ſolus Papa poteſt tunc diſpenſare, quia nulla eſt de hoc caſu facta in iure exceptio. Probabile autem eſt Epiſcopum poſſe diſpenſare cum ſacerdote ad beneficium obtinendum argument. illius cap. 2. de Cler. pugn. in duell. quia, licèt loquatur in duello priuato, extendi poteſt ad bellum propter ſimilitudinem rationis; & quia ille eſt fauor, non tam perſonæ, quàm ſacerdotij, & ideo extendendus eſt. Et ob eandem cauſam ampliari poteſt ad alios clericos in ſacris conſtitutos, ne mendicare cogantur, quamuis de illis res ſit magis dubia, in qua multum poterit conſuetudo.

2 Quis in hac irregularitate diſpenſare poſſit. 1. Sẽtẽt. *Maiol. Syluest.* Vera ſententia.

De altero verò caſu, quando ex neutra parte ſequitur deformatio, tam per ſe quam per alios, Maiolus ſuprà diſtinguit inter laicos, et clericos: quia clerici (inquit) eo ipſo quòd arma ſumpſerunt in bello iniuſto, irregulares fiunt, etiãſi nulla deformatio ſequuta ſit: probat ex Conc. Toletano 4. cap. 45. quod ſic habet, *Clerici, qui in quacũque ſeditione* (alias factione) *arma volentes ſumpſerint, aut ſumpſerunt, reperti, amiſſo ordinis ſui gradu,*

3 De pugnãte in bello iniuſto vbi nulla fit mutatio. Maioli opinio. *Cõc. Tol 4. c. 45.*

gradu, in monaſterio pœnitentiæ tradantur. Et refertur etiam à Gratiano 23.q.8. c.*Clerici*. De laicis verò non eſt talis conſtitutio: & ideo,ait,niſi fiant homicidia vel mutilationes,non incurrunt irregularitatem. Et in his etiam adhibet exceptionem, niſi quis accipiat munus præfecti ſeu ducis in tali bello iniuſto: nam eo ipſo fit irregularis, etiamſi homicidia nõ ſequantur. Quod probat ex cap. *Sententiam*, Ne cler. vel monach. &c.*Siquis*,d.51.

Cap. Sententiã. Ne cler. vel monach.

4 Prior pars ſnię Maiol. reijcitur.

Prior pars huius ſententiæ non fundatur ſufficienter in illo textu. Primò quia ibi non dicitur pœnam illam eſſe imponendam, etiam non ſequuto effectu,vel nocumento aliquo: vnde dici poſſet textum illum iuxta alia iura eſſe exponendum. Veruntamen quoad hanc partem probabilis eſt expoſitio, quia textus expreſsè loquitur de his qui arma ſumpſerunt, & nihil aliud requirit: quod notat ibi Archidiaconus, dicens intelligendum eſſe,etiamſi non feriant. Et ideo addo vlteriùs pœnam ibi impoſitam non eſſe irregularitatem, ſed ſuſpenſionem non ipſo iure latam, ſed ab homine imponẽdam, vt ſentiunt Card. Hugo,& Turrecr.& alij. Ad quod expendo illa verba, *Reperti, tradantur:* nam primum requirit notitiam, & probationem: ſecundum autem poſtulat Iudicis actionem: vnde quod dicitur,*amiſſo ordinis gradu*,intelligitur, per ſententiam Iudicis priuantis clericum ſeditioſum ordinis executione, non propter irregularitatem pertinentem ad homicidium, quæ nulla ibi eſt; ſed propter ſcandaloſum delictum ſumendi arma in publica ſeditione. Notanda etiam eſt illa particula, *Volentes*, vbi Gloſſa exponit,id eſt,nõ ex timore, & alij addunt, neque ex humana neceſſitate vel ignorantia. Itaque ad illam pœnam requirit opus omnino ſpontaneum, & ex malitia:ad contrahendum autem irregularitatem ex tali actu, ſi ſequuta fuerint homicidia, non eſt neceſſaria hæc conditio: nam etiamſi quiſpiam ex timore humano, vel ex craſſa ignorantia in tali prælio arma ſumpſerit,ſecuto effectu fiet irregularis, quia ad irregularitatem homicidij nõ ſemper neceſſarium eſt tam perfectum voluntarium:non eſt ergo ibi ſermo de hac irregularitate, ſed de alio genere pœnæ ab homine imponendæ,conſiderata illa delicti qualitate.

5 Poſterior eiuſdem ſententię pars improbatur.

Altera etiam pars mihi non ſufficienter probatur ex illis textibus. Nam in primis c. *Sententiam*, quod de clericis tantùm loquitur, non agit de bello iniuſto, ſed abſolutè ſtatuit, *vt clericus non præponatur ruptarijs, aut baliſtarijs aut huiuſmodi viris ſanguinum:* vnde omnes Doctores colligunt,eſſe prohibitum clerico eſſe ducem in bello,etiam iuſto: quare non magis colligitur ex vi talis muneris,effectu non ſequuto,eum eſſe irregularem in bello iniuſto,quam iuſto. Deinde,in illo textu nullum eſt verbum de irregularitate ob tranſgreſſionem illius legis, non ſolùm effectu non ſequuto,ſed etiamſi ſequatur:ergo ex illo textu nihil probari poteſt,ſed ex alijs petendũ eſt. Vnde Panorm.ibi num.17.ait, ſi bellum ſit iniuſtum, & aliqui occidantur, ſiue ab ipſo duce,ſiue ab alijs, ducem irregularem, quia ſua autoritate dat auxilium & operam tali bello: in bello autem iuſto requirit vt ſuis manibus occidat, vel mutilet. Supponit ergo, vbi nullum ſequitur homicidium,non habere locum irregularitatem hãc. Et hoc videtur certum,quia ex alijs textibus & principijs hoc ſolum colligi poteſt,

Panorm.

A & in dict.cap. *Sententiam*, nihil amplius expreſſum eſt: ergo reducimur ad illam regulam, vt non admittamus irregularitatem in eo caſu non expreſſo.

6 Cap. Si quis, d. 51. explicatur.

In c.autem *Siquis*,d.51. in primis non eſt ſermo de ſolis clericis, ſed de omnibus baptizatis, nec de ducibus tantum, ſed de quocũque militante,verba enim ſunt,*Si quis poſt baptiſmum militauerit,& clamidem ſumpſerit, aut cingulum, &c.* Neque etiam ibi eſt ſermo ſpecialiter de bello iniuſto,ſed abſolutè de bello: non ergo rectè adducitur textus ille ad caſum in quo verſamur. Aduertendum eſt tamen, in Codice Gratiani addi hæc verba, *Ad necandos fideles*. Ex quibus colligi poteſt,ibi non eſſe ſermonem abſolutè de quocunque bello, ſed de eo quod eſt contra fideles: tamen, etiamſi hoc demus, illud poteſt eſſe iuſtum,& iniuſtum. In originali verò non ha- B bentur illa verba,vt patet ex Collectione Loayſæ in Concilio Toletano 1. cap.8. & ex tomo 1. Conciliorum. Adduntur autem in eodem textu hæc verba,*Etiamſi grauia*(vt legit Gratianus, & Surius)vel *grauiora*(vt legit Loayſa) *nõ admiſerit*. Ex quibus colligere quis poteſt, etiã non ſequuto effectu fieri quempiã irregularẽ, ex eo ſolùm quòd cingulum militiæ ſumpſerit. Hoc autem improbabile eſt, aliàs omnes milites laici eſſent irregulares, etiãſi in bello iuſto militauerint, & licèt nulla deformatio inde ſequuta fuerit: quod eſt falſum,vt patet ex dictis, & amplius ex dicendis. Senſus ergo illorum verborũ eſt,hos milites fieri irregulares, etiãſi alia peccata grauia nõ cõmiſerint,vel etiãſi in ipſomet bello non grauiter delinquant,quia iuſtè militant: nã illa irregularitas nõ eſt ex delicto,ſed ex defectu lenitatis. Vn- C de fit,intelligendum eſſe, tunc incurri hãc irregularitatẽ, cùm defectus lenitatis interuenerit: hic autem non inuenitur, donec effectus homicidij vel mutilationis ſequatur. Et ita intelligunt textum illum Gloſſa, Archidiacon. Turrecrem. & ſumitur ex c.1. eiuſdem diſt. quod ſumptum eſt ex Epiſt.Innocẽtij I.miſſa ad idẽ Cõcilium Toletan.1.nullũ enim aliud tẽpore Innocẽtij celebratũ eſt,vt notauit Loayſa:vnde iuxta mentem Põtificis vt illud decretum editũ. Pontifex autẽ ſolùm vult milites eſſe irregulares, *quando ſæua, ſeu ſeuera*(vt Loayſa legit) *præcepta ſunt exequuti*. Requiritur ergo vt interueniat ſãguinis effuſio.

Gloſſa. Archid. Turrecre. Innocent.

7 Vltimò verò notanda ſunt verba, quibus hæc irregularitas in eo textu proponitur, ſcilicet, *Si ad clerum admiſſus fuerit, Diaconij non accipiat dignitatem:* nam videtur ſignificari,hanc irregulari- D tatem non eſſe totalem,ſed ſolùm ad ordines ſuperiores vltra ſubdiaconatum. Vel ſaltem ſignificari videtur, ex diſpenſatione Epiſcopi poſſe admitti vſque ad ſubdiaconatum, non verò vltra. Neutrũ verò ſenſum cẽſeo admittendũ,quia hęc irregularitas abſoluta & totalis eſt,& Pontificiã diſpenſationem poſtulat, modo ſuperius explicato. Vnde Gloſſa ibi exponit, *Si admiſſus fuerit ex diſpenſatione*,quam alij ſequuntur. Eſt tamen difficilis expoſitio:nã ſi diſpenſatio fuit Pontificia,non potuit Concilium vitare quin ex ſimili diſpẽſatione Diaconatus ſuſcipiatur. Exiſtimo ergo,illa verba alludere ad abuſum, qui eo tẽpore fuerat in Hiſpania,facilè admittendi ad ordines hos milites,quẽ abuſum reprehẽdit Innocẽtius in dict.cap.24. Propter vitandã autẽ perturbationem, remiſit iã facta, & amplius fieri prohibuit. Hanc ergo mentem Pontificis ſequens

Conſilium,

Digitized by Google

Concilium, inquit, Si qui iam erant ordinati vſque ad ſubdiaconatum, permittendos fuiſſe in ſuſceptis miniſtrare, non autem aſcendere: ſupponit tamen, eos, qui ordinati non eſſent, non poſſe deinceps ad vllum ordinem aſſumi. De illis verò, qui eo tempore inuenti eſſent ordinati vſque ad diaconatum, Concilium nihil dixit: vnde videtur illos omni impedimento liberos reliquiſſe, iuxta Pontificis conceſſionem. Atque hęc ſint ſatis de bello iniuſto, quæ ex parte etiam deſeruire poſſunt pro iuſto.

SECTIO VI.

Vtrum mutilantes in bello iuſto fiant irregul.

1 De mutilante in bello defenſiuo ob defenſionẽ propriæ vitæ.

DVplex eſſe poteſt iuſtum bellum, vnum defenſiuum, & aliud aggreſſiuum. Quæ ad prius ſpectant facilè ex dictis expediri poſſunt. Nam primò ſi bellum ſit neceſſarium ad defenſionem propriæ vitæ, & perſonæ, non fit quis irregularis, etiam ſequuto homicidio per propriam actionem, vt ſuprà probatum eſt de rixa priuata: nam eadem ratio eſt de quocunque prælio defenſiuo, quod iuſtè, & cum inculpata tutela fit. Et ob eandem rationem non fiet irregularis, etiamſi ſit dux in tali bello, & vocet milites, & det arma, & per illos occidat ſuos aggreſſores, quia omnibus his modis poteſt iuſtè ſe defendere. Quod rectè notauit Nauarr. numer. 212. & fuit ſententia Innocentij, Ioan. Andr. & Panormit. licèt alij Canoniſtæ ſcrupuloſiùs loquantur, maximè quando perſona eſt Eccleſiaſtica. Sed nullam cenſeo eſſe faciendam diſtinctionem inter clericum, & laicum, quando bellum eſt neceſſarium ad defenſionem propriæ vitæ.

Nauarr. Innoc. Ioã. And. Abb.

2 De mutilante in bello iuſto ob defenſionẽ patriæ.

Secundò, idem aſſero quando bellum eſt ſimiliter neceſſarium ad defenſionem patriæ, & boni communis: quia commune bonum excellentius eſt priuato, & defenſio patriæ præferenda eſt conſeruationi propriæ vitæ, interdum etiam ex præcepto. Quod verum cenſeo, non tantùm in laicis, ſed etiam in clericis. Et fauet textus in cap. 2. de Immunit. Eccleſ. vbi in caſu neceſſitatis etiam clerici non excuſantur à vigilia, & cuſtodia ciuitatis, & ex ſuperiùs dictis de defenſione innocẽtis hoc à fortiori probatur. Atque ita ſentit Abb. in cap. *Petitio*, de Homicid. & Couarr. dict. 2. p. §. 3. nu. 2. in fine, vbi refert alios auctores. Obijci verò nobis poteſt D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. vbi ſentit, clericos ſemper manere irregulares pugnantes in huiuſmodi bello, quantumuis aliàs licitè. Vbi Caiet. illud extendit etiam ad bellum defenſiuum, & tam ad laicos, quàm ad clericos. Sed ille locus D. Thomæ non petit hanc interpretationem, quia ſufficienter intelligitur de clericis voluntariè militantibus: nam ibi ſolùm loquitur de bello clericis illicito: conſtat autem bellum defenſiuum, de quo agimus, licitum eſſe, imò & præceptum eſſe poſſe, vt Caietanus etiam fatetur: qui profectò non loquitur conſequenter ad ea, quæ docuerat eod. lib. q. 33. art. 7.

Abb. Couar. D. Tho. locus obijcitur. Caietani expoſitio reijcitur.

3 De mutilante in fauorem tertij.

Tertiò, quid dicendum ſit de defenſione alicuius innocentis, vel bonorum temporalium, ex ſuperiùs dictis cum proportione ſumendum eſt. Aduertendo ex D. Thoma ſuprà, bella hæc publica, propter magna incommoda, quæ Rei-
A publicæ afferunt, præter poteſtatem, & auctoritatem publicam, requirere cauſam grauiſſimam, & proportionatam; & ideo non licere pro aliquibus bonis temporalibus; nec fortaſſe pro vnius hominis defenſione, ſi aliud commune commodum inde non redundaret. Cùm ergo ſupponamus bellum hoc defenſiuum eſſe iuſtum, conſequenter ſupponimus habere cauſam proportionatam. Vnde, ſiue illa ſit temporalium bonorum defenſio, vt v.g. quia ſegetes, & agri vaſtantur, comburuntur, vel deprædantur ab hoſtibus, ſiue ſit defenſio priuatorum ciuiũ talium, quæ ſufficiat ad reſiſtendum iuſtè inimico, etiam per publicum bellum cenſeo non incurri irregularitatem propter effectus in tali bello ſequutos, etiam ex proprijs actionibus militantis in illo, quando eius auxilium omnino erat neceſſarium Reipubl. Quod certius eſt,
B quando non ſolùm eſt licitum, ſed etiam præceptum ſic militare. Et ita opinantur ijdem auctores: & rationes ſuprà factæ, cum proportione applicatæ, idem conuincunt.

De bello aggreſſiuo iuſto.

BEllum aggreſſiuum iuſtum ſeruat proportionem ad iudicium ſanguinis, quatenus fieri poteſt legitima poteſtate, & cauſa, ſcilicet, vel 4
reparandi damna iniuſtè illata Reipublicæ, ſeu Principi, vel puniendi, & vindicandi iniurias illatas. Igitur militare in tali bello malum nõ eſt, niſi his, quibus eſt ſpeciali iure poſitiuo prohibitum. Primò ergo militãtes in huiuſmodi bello, ſi proprijs manibus ſanguinẽ nõ fundant, etiãſi alij mutilent, vel occidant, non fiunt ipſi irregu-
C lares. Ita Sylu. *Bellum*, 3. q. 3. citans Raymundũ, Godof. & Hoſtienſem: latè Tabiena *Irregularitas*, 3. nu. 20. Couar. d. nu. 2. & Nauar. num. 215. Maiol. lib. 5. c. 49. in fine, & oẽs. Et ſolet ad hoc citari c. *Petitio*, de Homicid. vbi Põtifex ſolum præcipit abſtinere illũ qui in ſimili cõflictu aliquẽ interficit, vel de hoc hẽt dubiã cõſcientiam. Videri aũt põt textus ille loqui de bello defenſiuo, tamen quãuis incẽperit ab inuaſione hoſtiũ, terminatum fuit in bellũ aggreſſiuum ex parte fidelium exeuntiũ è caſtro, & perſequentiũ inimicos. Et eodem modo induci poteſt cap. *Præſentium*, de Cler. percuſſ. Ratio verò eſt, quia hic miles dat operam rei licitę, & iuſtæ, & aliàs non effundit ſanguinem, neque illud intendit.

1. cõclu.

Syluest. Tabien. Couar. Nauar. Maiol. Cap. Petitio, de Homic.

Dices, Quamuis per ſe non occidat, per alios occidit, nam militando cum illis, illos adiuuat, eiſque animum ad occidendum præbet. Et confirmatur, nam in iuſta executione homicidij, 5 Obiectio.
D quæ fit ratione ſententiæ, non tantùm exequutor manet irregularis; ſed etiam ſatellites, & alij miniſtri aſſiſtentes, vel comitantes ad promouendum, ſeu auctoritate donãdum actum illũ, quantumuis iuſtũ: ſed multo magis cõcurrunt, & auctoritatem præbent, qui ſimul militãt. Reſpondeo ad argumentum negando antecedens, quoad oẽs eius partes: Oportet enim hic duo diſtinguere: aliud eſt enim iuſtè, & ſtrenuè militare; aliud occidere militando. Primum enim nõ ſolùm eſt honeſtum, ſed etiam per ſe abſtrahens ab effuſione ſanguinis: Secundum verò illam determinatè includit. Milites ergo, qui per ſe non occidunt, ex eo ſolùm quòd iuſtè militant, non cenſentur cooperari, adiuuare, vel animare alios ad occidendum, ſed tantùm ad

Solutio.

ſtrenuè

Digitized by Google

ſtrenuè militandum: & ideò, licèt alij occidant, remotè, & omninò per accidẽs cenſentur comparari ad tale homicidium. Ideóque eis ad irregularitatem non imputatur. Et in hoc eſt diſſimile exemplum, quod in cõfirmationem affertur: nam ibi concurſus eſt ad determinatam actionem homicidij: &, quod caput eſt, in hoc caſu in quo verſamur, habemus iuris declarationem, in alio verò minimè, ſed potiùs generalẽ regulam, quæ illum comprehendit. Eſſet autem ſimile, ſi miles non tantùm in bello iuſto militaret, ſed etiam videns alium aggredientem ad occidendũ aliquem, illum animaret directè prouocando ad homicidiũ: vel alium impediret ne poſſet fugere, ſiue vulnerando, ſiue alio modo, tunc enim ſequuto effectu irregularis fieret.

6 Coroll.

Vnde conſtat, eos, qui per ſe occidunt, vel mutilant in tali bello, manere irregulares, ſaltem ex defectu lenitatis, vt patet ex dicto cap. *Si quis*, B & cap. *Aliquantos*, diſtinct. 51. cum ſimilibus. Neque in hoc eſt difficultas, nam hæc eſt propria, & expreſſa irregularitas huius generis.

Caſus de occidẽte bãnitum reſoluitur.

Vnde facilè reſoluitur ille vulgaris caſus, an fiat irregularis, qui occidit bãnitum, vel hoſtem Reipublicæ, auctoritate regia, iuſtè ad hoc ſibi conceſſa. Dicendum eſt manere irregularem, non quidem irregularitate homicidij voluntarij, quia ſupponimus iuſtam fuiſſe ſententiam, & poteſtatem legitimè conceſſam: de quo videri poteſt Panormitanus in cap. *Laudabilem*, de Cõuerſione infidel. ſed ex defectu lenitatis, quia ille ſe gerit, tanquam lictor, ſeu apparitor iuſtitiæ, vel ad ſummum, vt miles occidens in bello iuſto.

Panorm.

Qui præbent arma ad bellũ iuſtum aggreſſiuũ, an ſint irregulares.

Hinc etiam expeditur dubium, an ſint irregulares qui præbent, vel præparant arma ad hoc bellum iuſtum aggreſſiuum: item qui conuocant ad illud, & ſimiles. Dicendum eſt enim, ſi actiones tantùm in generale tendant C ad bellum iuſtè, & ſtrenuè peragendum, quales ſunt regulariter illæ, quæ antecedunt actualem conflictum, vt vendere arma, præparare, &c. ex eis non incurri irregularitatem, quia eſt actio iuſta, & de ſe indifferens. At verò, ſi in ipſo actuali conflicto dentur, vel præparentur arma determinatè ad actum occidendi, incurretur irregularitas: quia actio illa determinatè tendit ad homicidium.

7 Clericus nõ põt militare in bello iuſto aggreſſiuo. D. Thom. D. Anton. Gloſſa.

Iuxta hæc etiam definienda ſunt nonnulla dubia, quæ de clericis hic inquiri ſolent, de quibus duo ſunt certa. Primum eſt, non poſſe licitè militare in huiuſmodi bello aggreſſiuo, etiam iuſto, vt eſt communis ſententia cum D. Tho. in dicto artic. 2. & D. Anton. 3. par. tit. 18. Gloſſa, & Doctores in cap. *Petitio*, de Homicidio, & D ſumitur ex c. *Clerici*, cum alijs, 23. q. 8. & ex c. 1. Ne cleric. vel monach. & c. *Ex multa*, de Voto, §. vlt. Eſt enim actio illa valde aliena à miniſterio ſacerdotali, & ideò meritò clericis prohibetur. Quod intelligendum puto de clericis in ſacris, & inferioribus in ſtatu clericali permanentibus. Nam ſi illi renunciauerint, & clericali priuilegio non fruantur, ſub hac prohibitione non comprehendentur, quia iam ſe gerunt, vt laici.

Poſſunt tamẽ huiuſmodi bello intereſſe.

Secundum eſt, nihilominùs poſſe clericos licitè intereſſe huiuſmodi bello ex pia cauſa, & legitima Superioris licentia, ita D. Thomas 2. 2. q. 40. artic. 2. ad ſecund. Probatur, quia neque hoc malum eſt, neque vllo iure prohibitum, imò eſt conceſſum in dicto cap. *Ex multa*, §. *De clericis*, & eſt in Eccleſia valde vſitatum, & neceſſarium A ſaltem ad ſpirituale bonum fidelium militum. Vnde ad hoc miniſterium exercendum non ſolùm in bello iuſto, ſed etiam in bello iniuſto poſſunt adeſſe clerici in exercitu fidelium: quia, licèt bellum ſit iniuſtum, multi excuſari poterunt propter ignorantiam, alij verò corripi poſſunt, & emendari ſaltem in fine vitæ.

8 An in bello iuſto poſſit clericus milites exhortari ad ſtrenuè pugnãdum abſq; irregul.

Dubitatur autem, an liceat clericis ſine periculo irregularitatis exhortari ad ſtrenuè pugnãdum in bello iuſto. In quo certum eſt, antecedenter licere conſilium dare eundi ad tale bellum, & ante actualem congreſſum animare ad ſtrenuè ſe gerendum, &c. ſine dicto periculo. Ita enim ſumitur ex cap. *Maximianus*, 23. q. 3. cum alijs 23. q. 8. & à fortiori patebit ex dicendis. De actuali verò conflictu eſt aliqua controuerſia. Nam Innocentius, & Hoſtienſis, quos ſequitur Syluester, *Bellum*, tert. num. 4. putant ſecuto effectu contrahi irregularitatem à clerico exhortante, dicto modo.

Innocent. Hoſtien. Syluest.

Pars affirmans vera. Gloſſa. Antonin. Alu. Pel. Couarru. Nauarr.

Contraria verò eſt recepta ſententia in capit. penult. de Homicidio, Gloſſa in cap. *Sciſcitaris*, verb. *Prodire*, 7. queſt. 1. Antoninus 3. part. titul. 28. capit. 2. §. 6. Aluarus Pelagin. lib. 1. de Planctu eccleſiaſt. cap. 48. Couarruuias dict. 2. part. §. tert. numer. 2. Nauarrus num. 215. Tabiena, *Irregularitas*, 3. num. 21. & hanc ſententiam iudico veram, cui fauent iura 23. quæſtione 8. nam quod exhortatio ſit in actuali conflictu, non mutat concurſum. Sed in primis erit hoc certiùs, ſi ſupponamus clericum licitè, & ex pia cauſa, ac iuſta facultate intereſſe bello, vt omne tollatur veſtigium illiciti operis. Ille ergo ſic exhortando non malè facit, quia nec contra iuſtitiam, cùm exhortetur ad opus iuſtum: nec contra ſpecialem aliquam prohibitionem, nulla enim extat, ſuppoſito quòd licitè interſit tali bello. Rurſus ille non directè prouocat ad homicidium (tunc enim fieret irregularis) ſed ad fortiter pugnandum: valdè ergo remotè, & per accidens ſe habet ad homicidium, nõ ergo eius voluntati imputandum eſt; ergo nec irregularitas inde contrahitur.

Etiamſi abſq; licẽtia clericus tali bello interſit.

Addo verò, quamuis clericus, vel religioſus contra obedientiam, vel prohibitionem Eccleſiæ malè faciat tali bello aſſiſtendo; nihilominùs non incurrere irregularitatem propter illam ſolam generalem exhortationem ad ſtrenuè pugnãdum. Probatur, quia illa culpa, quam committit clericus ſic bello aſſiſtens, nimis extrinſeca eſt ad homicidium, nec reddit illud magis, aut minùs voluntarium, ſolumque eſt contra prohibitionem poſitiuam, quæ non eſt facta intuitu vitandi periculum homicidij, ſed vt ſeruetur debitus ordo, & decentia clericorum, & ſubordinatio, quam habere debent ad Prælatos ſuos.

9 Imò etiã ſimiliter, modo ꝓprijs manibus nẽ mutilet.

Denique addo, etiam ſi clericus ſit in tali bello iuſto militando, & vulnerando; ſi tamen proprijs manibus neminem mutilet, vel occidat, vel ſit cauſa proxima, vt alij faciant, non incurrere irregularitatem, etiam ſi in tali bello multa homicidia ſequantur. Ita docent Couarruuias, Nauarrus, & alij auctores ſuprà citati, quorum ſententia videri poteſt difficilis, quia illa actio videtur ſpecialiter prohibita clericis propter periculum homicidij, atq; ita ſequuto effectu, habere irregularitatẽ annexã, iuxta principia iuris. Nihilominùs veriſſima eſt hæc ſententia, & ſatis expreſſa in d. c. *Petitio*, de Homicidio, & alia ſuprà citata de clericis loquuntur, quæ per argumẽtum à fortiori adduximus, vt idem de laicis proba-

Digitized by Google

Obiectioni ſatisfit.

probaremus. Ratio verò eſt, quia illi neque mutilant, neque deformant, neque ſunt cauſa proxima deformationis. Quod autem peccent, extrinſecum eſt ob poſitiuam prohibitionem. Cùm autem inſtatur, hanc prohibitionem eſſe ob periculum ſanguinis: Reſpondeo, eſſe ob periculum, ne ſanguis effundatur ab ipſomet clerico præliante, non verò ab alijs: nam, Eccleſia non intendit, nec vult vt alij milites non effundant ſanguinem in tali bello iuſto, neque igitur vult vitare periculum illius effuſionis, vt à laicis ſed vt à clericis fieri poteſt: ergo, ſi hoc periculũ non perueniat ad effectum ex actione propria ipſiuſmet clerici, peccatum illud non habet annexam irregularitatem.

10 Cap. Qđ ĩ dubijs, de Pœnis. obijcitur.

Sed obijci poteſt cap. *Quod in dubijs*, de Pœnis. Vbi ait Pontifex, deponendos eſſe clericos, qui gubernant naues ad pugnam, vel per ſe militant, vel alios incitant ad præliandum, quia grauiſſimè peccant, nec requirit aliam ſanguinis effuſionem ab ipſiſmet clericis factam. Reſpondeo primò, ſi argumentum eſſet validum, etiam non eſſet neceſſarius effectus deformationis humanæ ſequutus in tali bello ex quorumcumque militum actione, quia etiam de hac effuſione nulla fit mentio in illo textu, ſed de ſolo peccato. Prima igitur expoſitio eſt, vt textus ille intelligatur de bello iniuſto. Ita Gloſſa ibi, & apparenter probat, quia incitãdo ad pugnam in bello iuſto non peccat clericus, vt ex alijs iuribus conſtat 23. quæſt. 8. Adhuc autem ſubintelligendum eſt, effectum mutilationis, vel mortis eſſe ſequutum in bello, ex quorumcumque militum actione. Vnde poſſet eſſe ſecunda expoſitio, vt deciſio illa procedat etiam in bello iuſto, & de pœna irregularitatis, ita tamen vt ſingula membra cum debita proportione intelligãtur. Nam incitatio ad pugnam talis eſſe debet, vt in particulari etiam inducat ad homicidium, vel mutilationem, vt intellexiſſe videtur Nauarrus exponendo eundem textum num. 216. perſonalis etiã pugna futura eſt cum actuali executione deformationis: gubernatio autem nauis videtur cauſa ſufficiens irregularitatis, etiamſi effectus tantùm ſequatur immediatè ex aliorũ actionibus, quia eſt veluti vniuerſalis cauſa influens cum omnibus militibus, ſeu applicans omnes cauſas proximas, & maximè quia in particulari ita gubernatur nauis ad ſingulos ictus prout neceſſarium cenſetur vt habeant effectum. Tertiò & ſimpliciùs, iuxta verba literæ poteſt intelligi textus ille de quocunque bello, quia ibi nulla fit reſtrictio: de clericis autem, qui in eo iniquè aſſiſtunt, & actiones ibi numeratas peccaminosè exercent; non tamen de irregularitate, aut aliqua pœna depoſitionis ab homine imponenda, vt Panormitanus intellexit, & Abbas etiam antiquus, iuxta proprietatem illorum verborum, *De rigore canonico eos credimus puniendos*. Hæc autem pœna poſſet ab Epiſcopo imponi propter grauitatem delicti immiſcendi ſe indebito modo actibus prohibitis, & indecentibus ſtatui clericali, etiamſi non ſequatur ex illis effectus effundendi ſanguinem, ſecus autem eſt de irregularitate.

Exponitur primò. *Gloſſa.* — Exponitur ſecũdò. — *Nauar.* — Exponitur tertiò. — *Panorm. Ab. anti.*

11 Coroll.

Atque ex dictis ſequitur, clericum vel Prælatum Eccleſiæ, qui dat arma militibus, vt in bello iuſto pugnent, nõ incurrere irregularitatem, etiamſi cum illis poſteà occidant, ſicut ſuprà de laicis dictum eſt; quia in hoc nulla diſtinctio eſt

A inter clericum, & laicum, licèt oppoſitum teneat Syluester *Homicidium*, 3. quæſtione 6. verſic. 5. & Angelus *irregularitas*. 1. num. 15. Quod autem diximus, tenet Nauarrus num. 216. & ſequitur euidenter ex dictis, quia eiuſdem rationis eſt dare arma, ac dare conſilium, vel voluntatem exhortando. Eſt autem aduertendum, Nauarrũ, & alios in his caſibus addere limitationem, niſi arma dentur ex intentione, vt milites occidant. Ego verò intelligo, intentionem merè internã nihil ad hoc operari, intelligendumque id eſſe quando illa intentio exterius exprimitur, dando arma determinatè ad homicidia facienda, etiam iuſta, & ad illa exhortando. Quando autem ſolum dantur ad ſtrenuè pugnandum, vel etiam ad procurandam victoriam, non incurritur irregularitas etiamſi clericus moraliter certus ſit de effectu vel B etiamſi illum deſideret: tũ quia illud deſiderium nihil exterius operatur, vt ſit fundamentum irregularitatis, & per ſe ad illam non ſufficit, tum etiam quia tale deſiderium ex ſe iuſtum eſt, & includens virtualiter conditionem, ſi alio modo victoria comparari non poteſt.

Syluest. Angel. Nauar.

12 De diſpẽſatione huius irregularitatis.

Vltimo loco dicendum ſupererat de diſpenſatione huius irregularitatis. Sed quod attinet ad ius commune ſatis conſtat ex dictis; ſolus enim Papa ex iure communi poteſt in illa diſpenſare: Dicunt autem communiter Doctores citati hoc ipſo quòd Papa cõfert alicui clerico facultatem præliandi in bello, facere illum immunem ab irregularitate etiam ſi occidat, veluti anticipatam diſpenſationem ei concedendo. Quod intelligendum eſt, quando expreſsè concedit facultatem pugnandi proprijs manibus, quia tũc diſpenſando C in ſubſtantia legis, diſpenſat in omnibus annexis. Secùs verò eſt ſi det tantum facultatem exiſtendi in bello etiam cum armis defenſiuis, & offenſiuis; nam, ſi aliud non exprimat, non cenſetur abſolutè concedere vſum illorum ſed ſi neceſſarius fuerit ad propriam defenſionem. De Epiſcopis verò certum eſt, non poſſe in hac irregularitate diſpenſare ex decreto Concilij Tridentini ſeſſion. 24. cap. 6. de Reformatione, quia ibi ſolum conceduntur irregularitates ex delicto; hæc autẽ non eſt ex delicto. Quod benè notauit Nauar. nu. 194.

Concilii. Trident. Nauar.

13 Quorundã ſententia improbatur.

Dicunt verò aliqui, ex iure antiquo poſſe Epiſcopos diſpenſare in hac irregularitate, ſi ſit occulta. Sed hoc nullo iure probari poteſt, & ideò reijciendum eſt, vt etiam aduertit Nauar. num. 218. in fine. Addendum verò eſt, eos, qui poſſunt ex priuilegio diſpẽſare in irregularitatibus cum D exceptione homicidij voluntarij, poſſe in hac irregularitate diſpenſare, quia ſub homicidio voluntario non comprehenditur illud, quod iuſtè fit, quia ſimpliciter non eſt homicidium, vt notauit Diuus Thom. 1. 2. quæſt. 88. artic. 6. ad 3. citans Auguſtinum lib. 1. de Libero arbitr. c. 4. & 5. de quo latiùs in 2. 2. quæſt. 64. Sunt ergo hę irregularitates quaſi ſpecie diuerſæ, & ideò ſub exceptione vnius non includitur alia. Quod rectè docuit Caietanus verb. *Irregularitas*, & Corduba in Summa, quæſtione trigeſima quarta, & Armilla verb. *Irregularitas*, num. 13. & ſumitur ex Nauarro, & alijs ſuprà. Vnde religioſi mendicantes, qui habent priuilegia diſpenſandi cũ ſuis religioſis in omnibus irregularitatibus exceptis irregularitatibus bigamiæ, & homicidij voluntarij, vt ex compendijs priuilegiorum, & ex alijs autoribus

D. Thom. Caiet. Cordub. Arm.

Digitized by Google

autoribus conſtat, poterunt etiam in hac irregularitate diſpenſare: de quibus priuilegijs latiùs in proprio opere, Deo bene iuuante, dicere paramus. A

SECTIO VII.

Vtrùm per alias actiones contrahatur irregularitas ob defectum lenitatis.

1 PRæter actum iudicij, & belli iuſti, numerari hic ſolent irregularitates, quas interdum cõtrahunt Medici, vel Chirurgi, vel eorum miniſtri, qui eos adiuuant ad ſecandum brachium, v.g. & infirmarij, qui curam gerunt ægroti, & ſuis actibus interdũ accelerant eius mortem. Nam hi omnes videntur contrahere irregularitatem abſque peccato, B occaſione mortis, aut mutilationis: ergo ob defectum lenitatis.

2 Concluſio. Dicendum verò eſt, ex hoc capite nunquam contrahere has perſonas irregularitatem: Nam loquendo in primis de laicis, ſi debitam diligentiam, & peritiam adhibeat in ſuo munere, etiãſi mors ſequatur, non incurrunt irregularitatem, cap. *Ad aures*, de ætate & qualitate. Incurrẽt autem illam ſi ex imperitia, aut negligentia, ex eorum actione ſequatur mors. Illa tamen irregularitas non eſt ex defectu lenitatis, ſed ex delicto, pertinetque ad homicidium caſuale, potiùs quã ad voluntarium. Quæ regula cõmunis eſt Chirurgis, vt rectè notauit Syluester verb. *Homicidium*. 2. quæſt. 13. & 14. & à fortiori etiam extenditur ad eorũ miniſtros, & cooperatores, vt rectè Nauarrus nu. 218. quia non eſt peioris conditionis cooperator, quàm agens principale. C Differentia autem inter hos omnes, ac iudices & miniſtros eorum, primaria eſt, quia iura ponunt irregularitatem in vno caſu, & nõ in alio. Huius verò ratio eſt, quia illorum actio per ſe ordinatur ad vindictam, & ad ſanguinis effuſionem: horum verò ad vitæ conſeruationem.

Sylueſt.

Nauar.

3 De infirmarijs. Vnde etiam concluditur, eãdem regulam ſeruandam eſſe cum his qui habent curã infirmorum. Nam, ſi conuenientem prouidẽtiam adhibeant, nunquam incurrunt irregularitatem, niſi interueniat culpabilis negligentia, ita vt periculum accelerationis fuerit præuiſum, vel præuideri potuerit, & ex notabili negligentia prætermiſſum fuerit. Quæ eſt communis ſententia Caietani 2.2. quæſt. 64 artic. 8. Soti. 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 9. Nauarri num. 29. Tabienæ *Irregularitas*. 3. nu. 12. & 13. Armillæ nu. 48. Angeli, *Homicidiũ*. 3. num. 14. Sylueſtri quæſt. 11. Maioli libro 5. D cap. 48. §. 1.

Caiet. Soto. Nauar. Tabien. Armill. Angel. Sylueſt. Maiol.

4 Quæ actiones ſint circa hoc clericis phibitę. Ca. Tua nos de Homic. Hæc autem omnia eodem modo procedunt in clericis, prẽterquam in caſibus in iure expreſſis, qualis eſt in cap. *Tua nos*, de Homicidio, ibi enim prohibetur clericis Chirurgiæ artem exercere, vnde ſi ex actione eius ſequatur mors, etiãſi non ſequatur ex culpa eius, ſed ex negligentia infirmi, vel alia de cauſa, nihilominùs irregulares fient, quia actio illa eis prohibita eſt ratione talis periculi, & ſub illa conditione de quo ſuprà dictum eſt, & videri poſſunt autores in locis proximè citatis.

DISPVTATIO XLVIII.

De irregularitate, quæ ex infamia contrahitur.

QVamuis infamia delictum per ſe non ſit, ex delicto tamen oriri ſolet: & ideò poſt irregularitates, quæ ex delictis naſcuntur, hanc proximè adiungimus, quæ illis maximè affinis eſt, quamuis interdũ poſſit ſine delicto contrahi. Priùs ergo de ipſa infamia videndum eſt quid, & quotuplex ſit, & vnde oriatur: deinde quomodo ex illa irregularitas cõtrahatur, & quomodo etiam tollenda ſit.

SECTIO I.

Quid ſit infamia, & quotuplex.

COnſtat ex voce ipſa infamiam eſſe quandam bonæ famæ priuationem, vel diminutionem. Eſt autem fama (quæ abſolutè dicta in bonam partem accipitur) *illæſæ dignitatis ſtatus, vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus*, vt dicitur in l. *Cognitionẽ*. ff. de Varijs, & extraordinarijs criminibus. Infamia ergo erit imminutio huius ſtatus, quæ per publicam, malamque opinionẽ de perſona fit, & hæc ipſa ſiniſtra opinio publica, eſt infamia. Vnde ſicut Auguſtinus lib. 83. quæſtionum, quæſt. 31. definit bonam famam, ſeu gloriam eſſe claram notitiam cum laude, ita nos dicere poſſumus, infamiam eſſe obſcuram notitiã, & reprehenſione, ſeu vituperatione dignam. 1 Fama quid.

Auguſt.

Vnde in primis conſtat, materiam circa quã verſatur infamia, eſſe vitium aliquod vel defectum perſonæ. Ex quo capite duplex poteſt diſtingui infamia, ita vt vna ſit de vitio, quod ſit proprium peccatum, ſeu delictum perſonæ, cuius manifeſtatio perſonæ exiſtimationem diminuit; alia ſit de alijs qualitatibus, ſeu defectibus perſonæ, quæ ſine culpa eius, ſtatum dignitatis eius diminuant; & vtraque ad præſentem conſiderationem pertinet, quamuis magis prima, vt videbimus. 2 Infamia ex parte materiæ duplex.

Solet autem vlteriùs diſtingui in infamiam iuris, & facti, nam de vtraque fit mentio in iure. De priori in l. 1. 2. & 3. ff. de His quæ notantur infamia, capit. *Infames*. 3. quæſtione ſeptima, de poſteriori in cap. *Licet*, de Teſtibus, cap. *Licet*, de Probationibus. Vt autem hæc communis diſtinctio melius exponatur, aliam licèt non adeò vulgarem præmitto, qua poſſumus infamiam diuidere in legalem, & communem, ſeu popularem, vel humanam: quarum prior etiam dici poteſt infamia iuris, & poſterior facti. Quã diuiſionẽ ſumo ex l. *Eam*, C. Ex quib. cauſis infamia oriatur, quæ ſic habet, *Ea, quæ pater teſtamento ſuo filios increpãs ſcripſit, infames quidẽ filios iure nõ facit* (ecce infamiã iuris) *Sed apud bonos, & graues opinionẽ eius, qui patri diſplicuit, onerat* (ecce communem infamiam facti). Legalem ergo infamiã appello 3 2. Diuiſio infamiæ 1 legalẽ, & popularem. L. Eã. C. Ex quib. cauſis infam. oriatur. Legalis.

appell oillam, quæ ex vi alicuius legis humanæ habera liquos morales effectus, ratione quorum ſpeciali s quædam moralis macula reputatur: & quia in ea ratione completur per inſtitutionem humanam, ideo legalis appellatur: & eodem ſenſu dici poteſt infamia iuris quoad ſuam primæuam originem & inſtitutionem. Communis autem ſeu popularis infamia dicitur opinio quædam, quæ obſcurat quidem perſonæ ęſtimationem, & aliquo modo vilem eam reddit, non ex vi alicuius legis, quia nullam inde habet inſtitutionem, neque vllum effectum, ſed solùm ex hominum iudicio, & apprehenſione, ideòq; dici poteſt infamia facti, vt verbi gratia, communis opinio de aliquo quòd deſcendat ex ſecta damnata, ſi non foueatur aliquo iure habente talem perſonam ſuſpectam, vel eo titulo inhabilitatem aliquam introducente, erit infamia quædam communis, & humana: ſi autem accedat tale ius, erit legalis. Hic ergo eſſe poſſet vnus ſenſus illius communis partitionis infamiæ iuris, & facti: communitèrque hoc ſenſu accipitur, vt videre licet in Syluestro, & alijs verb. *Infamia*, & Caſtro, ac Penna locis infrà citandis, & alijs, quos iſti referunt: ad infamiam enim facti nullam iuris diſpoſitionem requirere videtur. Sed certè in ordine ad effectus morales, vt nunc de illa loquimur, neceſſaria eſt aliqua iuris diſpoſitio, quæ ſtatuat quale crimen ſufficiat ad infamiam, quod in præſenti maximè neceſſarium eſt, vt videbimus. Et ideò ſupponimus omnem infamiam, de qua ſermo eſt in præſenti, debere eſſe legalem, quam iterum diuidemus in iuris, & facti in alio ſenſu, nam alia diuiſio priùs neceſſariò præmittenda eſt.

Popula-res.

Syluest. Castro. Penna.

Tertia diuiſio infamiæ in ciuilem, & canonicam.

4 TErtio ergo diuiditur legalis infamia in ciuilem, & canonicam, iuxta cap. vltimum de ſecundis nuptijs, ibi, *Legalis infamia*, id eſt per leges ciuiles introducta: eſt enim ibi ſermo de infamia, quam lex ciuilis imponit mulieri, quæ intra annum viduitatis tranſit ad ſecundas nuptias, quam infamiam iuris ciuilis, per ſe diſtinctam eſſe ab infamiam ius illud canonicũ abſtulit. Vnde cõſtat infamiam iuris ciuilis, per ſe diſtinctam eſſe ab infamia iuris canonici. Quanquam verum ſit infamiam iuris ciuilis, quæ per ius canonicum expreſsè ſublata non eſt, etiam eſſe infamiam canonicam, vt notauit Innocentius in cap. *Qualiter, & quando*, 2. de Accuſationibus, & ſumitur ex cap. *Omnes*, 1. 6. quæſtione prima, *Omnes* (inquit Adrianus Papa) *Infames eſſe dicimus, quos leges ſeculi infames appellant*. Quod intelligendum eſt niſi ius ipſum canonicum talem infamiam abſtulerit: nam tunc potiùs ipſa infamia ciuilis per ſuperiorem poteſtatem iuris canonici ſublata cenſetur, vt benè notauit Gloſſa in dicto cap. *Cùm ſecundum Apoſtolum*.

Innoc.
C. oẽs. 1. 6. q. 1.

5 Vnde duplex ſolet ſtatui regula ad cognoſcendam infamiam canonicam, quæ ad nos pertinet. Vna eſt, omnem infamiam ciuilem per ius canonicum non reuocatam, eſſe canonicam, non quia à iure ciuili lata eſt, ſed quia à iure canonico accepta eſt, vel expreſsè in dicto capitul. *Omnes*, vel tacitè dum eam non aufert, nam tanquam in re ſibi fauorabili, & rationi conformi conſentire videtur. Secunda regula eſt, omnem illum, qui ſuis culpis exigentibus ad Sacerdotium promoueri non poteſt, eſſe infamem ſe-

Duplex regula ad dignoſcendam infamiã canonicam. Prima.

Secũda.

A cundum ius canonicum, vt eiſdem ferè verbis habetur in dicto capit. *Omnes*, & notarunt Abbas, & Innocentius in cap. *Teſtimonium*, de Teſtibus. Qui aduertunt dictum eſſe, *Qui ſuis culpis exigentibus*, quia quando propter alias cauſas aliquis remouetur ab ordinum ſuſceptione, non propterea infamis efficitur: quod patet ex multis irregularitatibus, quæ ſine vlla infamia contrahuntur, vt per ſecundas nuptias, per occiſionem hominis in bello iuſto, vel per iuſtam ſententiam. Et ratio eſt, quia multa poſſunt ad eccleſiaſticum ordinem requiri, quibus poteſt homo carere ſine infamia, vel dedecore. Vnde obiter conſtat ratio, ob quam aliqua ſunt peccata, quæ inducunt infamiam canonicam, quę non inducunt infamiam ciuilem, vt notauit Turrecremata in dicto cap. *Omnes*, multa enim peccata inducunt irregularitatem, quæ ſecundum leges B ciuiles non efficiunt homines infames. Ratio autem eſt, quia plus exigitur ad ſtatum eccleſiaſtici ordinis, eiùſque decentiam, quàm ad ciuilem, temporalem politiam ac decorem, & ideò in ordine ad prædictum finem aliqua reputantur in iure canonico ad irregularitatem inducendam, quæ ex ſolo ciuili iure illam non inducunt. Vltimò occurrit circa hanc poſterioré regulam aduertendum, illam non deſeruire præſenti inſtituto: quia ſecundum illam infamia eſt veluti quid conſequens ad legem canonicam imponentem irregularitatem propter delictum: hic autem agimus de infamia, quæ antecedit irregularitatem, & eſt cauſa eius ex vi generalis legis, quæ facit irregulares omnes infames. Et ideò in priori regula inſiſtendum eſt: & deinde addi poſſet, multo magis eſſe infamiam canonicam, quàm directè ipſum ius canonicum inurit, C etiamſi nullo alio iure impoſita ſit.

Innocent. Abbas.

Aliqua peccata inducũt infamiã canonicã quæ non inducũt ciuilem.

Quarta diuiſio infamiæ legalis in canonicam, & ciuilem.

QVarto vtraque infamia legalis, tàm canonica, quàm ciuilis, in facti, & iuris infamiam diuidi poteſt: vel (vt verborum æquiuocatio tollatur) vna dici poteſt infamia illata per actum iuridicum, quàm iuris tantùm appellamus: altera illata per quamcunque facti manifeſtationem, qnam vocamus legalem facti. Quamuis enim talis infamia ſemper aliquo modo ſit ex inſtitutione iuris, tamen applicatio eius ad talem perſonam, ſeu exiſtentia eius (vt ſic dicam) aliquando ſit iuridico modo, vt per ſententiam iudicis, aliquando per ſolùm factum hominis, vt per euidentiam, facti publici, vel per D diuulgatum ſermonem. Et in hoc ſenſu ſignificatur hæc diuiſio in c. vl. de Temporibus ordin. ibi, *Si propoſita crimina ordine iudiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent, &c.* vbi duo modi indicantur infamandi perſonam, vnum per iudiciarium ordinem, alium per facti euidentiam: ex priori modo reſultat infamia iuris, ad quam certum eſt ſufficere ſententiam definitiuam iudicis, per quam aliquis damnatus eſt, vel declaratus, vt conuictus de crimine, ex l. *Verbum*, C. Ex quibus cauſis, &c. Vbi dicitur, interlocutoriam non ſufficere, ſed neceſſariam eſſe definitiuam ſententiam, cauſa cognita. Et ita cenſeo eſſe intelligenda citata verba ex dicto capitul. vltimo, *Si propoſita crimina ordine iudiciario comprobata*, vtique completè, & perfectè, 6

Cap. vlt. de Tẽp. ordin. Infamis iuris.

quod non fit donec definitiua ſententia feratur. Et hæc eſt communis ſententia, vt patet ex Gloſſa, & Doctoribus in dicto capit. vltimo, & in capit. *Veſtra*, & capit. vltimo de Cohabitatione clericorum, & mulierum, & in cap. 1. de Exceptionibus. Syluester verb. *Infamia*, Nauar. cap. 25. num. 73. Caſtro lib. 2. de Iuſta hæreticorum punitione, cap. 9. Immò addendum eſt, iure canonico neceſſarium eſſe, vt per accuſationem proceſſum fuerit, nam ſi per viam inquiſitionis procedatur, etiam ſi ſententia ſequatur, non ſequitur infamia iuris. Vt notat Abbas in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſation. num. 2. An verò præter hunc modum ſit alius ſufficiẽs ad infamiam iuris ſtatim explicabitur. Infamia autem facti eſſe dicitur, quando ſine actu iudiciario ex ipſo facto ab alijs cognito ſiniſtra opinio diuulgatur de tali perſona, atque infamia generatur: qualis verò notitia ad illam ſufficiat, ſtatim explicabitur.

Sylueſt. Nauar. Caſtro. Abbas.

Infamia facti.

7 Dubitari enim in primis poteſt circa diuiſionem hanc, quomodo poſſit infamia legalis, de qua agimus, ex ſola ſententia, aut ex ſolo facto generari. Duo enim in tali infamia neceſſaria ſunt, ſubſtantia infamiæ, vt ſic dicam: & legalitas. Primum non poteſt fieri per ſolam ſententiam ſeu ius, quia infamia in ſua ſubſtantia cõſiſtit in opinione & notitia hominum: hanc autem non efficit ſentẽtia, vel ius ipſum per ſe, ſed diuulgatio, & locutio hominum: ſi enim ſentẽtia in angulo proferretur, & ibi occultaretur, nõ generaret publicã opinionem ſiniſtram de perſona: ergo nec generaret infamiam. Sentẽtia ergo poteſt eſſe fons infamiæ, nõ tamen ſola infamiam inferre, niſi coniungatur aliquod factum hominum. Secundum etiam, id eſt, factum ipſũ & diuulgatio hominum loquẽtium nõ ſufficit ad infamiã legalem, niſi adiungatur ſententia, quia quantũcunq; ſit euidens, & publica notitia facti, illa non habebit effectus legales, donec ſententia iudicis accedat; ergo non erit infamia legalis, iuxta ea quæ in ſecunda diuiſione dixi. Antecedens patet, quia infamia ſub illa ratione habet rationem pœnæ, & hæc non incurritur abſque iudicis ſententia.

Quomodo infãmia legalis ex ſola iudicis ſentẽtia, aut ſolo facto generari. Ratio dubit.

8 Ad priorẽ partẽ reſponderi poſſet, illã dici infamiã iuris, quia ortum habet à ſententia iuridica, nõ quia præter illã prolatã, ſeu promulgatam non ſit neceſſarium aliquod factum hominum loquẽtium, vel ſcribentiũ, vt infamia cõſummetur. Sed hoc non rectè dicitur, quia in eodẽ puncto, in quo finitur iuridica intimatio ſententiæ, & tranſit in rem iudicatam, incurritur, & perficitur infamia. Ad quod explicandũ tria poſſumus in infamia diſtinguere: vnũ eſt, ius qđ vnuſquiſq; habet ad ſuam famã, quod dicitur dominium famæ, ratione cuius nemo poteſt ſine iniuria infamari quamdiu integrum retinet dominiũ famæ ſuæ. Aliud eſt veluti actualis poſſeſſio famæ, vel actualis eius priuatio per publicã notitiã & opinionem talis delicti de tali perſona. Tertiũ eſt, inhabilitates aliquę ſeu effect⁹ morales, qui ſequũtur in tali perſona ex tali infamia.

Quadã reſpõſio ad priorẽ partẽ reijcitur.

Tria in infamia iuris diſtinguẽda.

9 Quod ergo ad primũ ſpectat, immediatè fit ꝑ ſentẽtiã ipſã ſi definitiua ſit, vt dixi, & delictũ ſit ex his, quæ in iure notãtur infamia, iuxta lib. 1. cũ ſequentibus, ff. de His qui notantur infam. & C. ex quibus cauſ. infam. & cap. & li. 1. de Poſtulando, & lib. 5. cũ ſequentibus C. eodem. cap. *Infames*, §. *Porrò*, 3. quæſt. 7. Idemq; eſt quoties in

Per iudicis ſentẽtiam auferturius ad famã.

A ſententia infamiæ pœna imponitur, quæ oſtẽdit turpitudinem delicti, & relinquit hominem in famem etiam poſt perpeſſam pœnam, vt dicitur in dict. § *Porrò*. Requiritur tamen vt talis pęna non ſolùm in ſe abiecta ſit, ſed etiam per ſententiam impoſita, vt declaratur in l. *Nullam*. C. Ex quibus cauſis, &c. Quod ergo per talem ſententiam ſtatim dominium famæ amittatur, conſtans eſt apud omnes, quia ſub hac ratione habet rationem talis pœnæ, & ſententia potens eſt ad talem pœnam infligendam: ergo quoad illam ſecum affert executionem, nec enim poſſet aliter executioni mandari. Vnde omnes fatentur non eſſe contra iuſtitiam publicare delictum hominis ſic iuridicè condemnati: quia iam eſt priuatus dominio ſuæ famæ quoad hanc partem, licèt fortaſſe charitas poſſit interdum

B obligare ad non diuulgandum illud, iuxta occurrentes circunſtantias: de quo videri poteſt Soto lib. 4. de Iuſtitia, quæſt. 6. art. 3. ad 4. & lib. 5. quæſt. 10. art. 2. Nauarrus, cap. 18. Summæ, nu. 26. & ſequentibus Cordub. tractatu de Detractione memb. 4. quæſt. 1. concl. 6. & alij quos refert & ſequitur Petrus Nauarra, Tom. de Reſtitutione, lib. 2. cap. 4. num. 286. & ſequentibus.

Soto. Nauarr. Cordub. Petr. Nauar.

Secundum autem, ſcilicet, actualis ſpoliatio famæ, ſeu contraria infamatio fit ſuo modo per ſententiam ſolùm ſufficienter, quamuis augeri poſſit per hominum ſermonem. Patet, quia ſententia ipſa dat quandam publicam notitiam delicti: ſicut enim illa manat ex ſcientia iudicis vt ſic, quæ eſt ſcientia publica & profertur miniſterio publico, & coram publicis miniſtris iuſtitiæ, ita confert notitiam publicam, & conſequenter publicè obſcurat famam. Et præterea

10 Actualis poſſeſſio famæ quõ per ſñiam iudicis auferatur.

C dat alijs facultatem loquendi, & diuulgandi ſi velint, & conſequenter in radice ac moraliter loquẽdo omnino eripit famam, quamuis actualem notitiam non poſſit per ſe ipſum omnibus conferre, & quoad hoc creſcere poſſit poſtea infamia veluti actualis. Et hoc ſolùm probat difficultas tacta, quæ non obſtat quominus talis infamia ante talem diuulgationem ſimpliciter dicatur, & propriiſſimè infamia iuris, quam denominationem ſemper retineat, etiamſi poſtea opinio creſcat, & volet fama, ſemper enim eandem rationem retinet. Quod verò ſpectat ad tertiam de legalibus effectibus infamiæ, in quo conſiſtit, vel conſummatur, ipſam eſſe legalem, certum eſt ſententiam ipſam ſecum afferre executionem talium effectuum, quales ſunt reddere perſonam inhabilem ad dignitatem, ad teſtimonium ferendum, iuxta qualitatem infamiæ

Effectus legales infamiæ per ipſã iudicis ſñiam io ferũtur.

D & ſimilis, de quibus Syluester, & Summiſtæ verb. *Infamia*. Probatur quia pœna per ſententiam infertur, & quoad hos effectus priuatiuos ſecum affert executionem, vt de cenſuris dictum eſt, & ſtatim amplius exponetur.

Sylueſt.

De Infamia legali, facti.

Occurrebat verò ſtatim dubium, an infamia quoad hæc omnia incurratur aliquando per ſolam legẽ ante omnẽ ſententiã, ſitq; hic alius modus infamiæ iuris. Sed hoc dubiũ ſimul cũ altera parte ꝓpoſita de infamia ipſo facto expediendũ eſt. Ad alterã ergo partem de hac infamia dicitur in primis ſolã hominum notitiã, vel opinionẽ de aliquo delicto nõ inducere infamiã legalem ſine aliquo iuris adminiculo, i. ſine lege inſtituen- 11

1. cõcluſ.

inſtituente & mandante vt tale delictum ſit ex his, quæ homines reddunt infames: quod bene probat ratio dubitandi ibi facta, & quæ in prima diuiſione dicta ſunt. Secluſa enim inſtitutione iuris humani, talis opinio grauabit quidẽ perſonam, & obſcurabit illam, & reddere poterit indignam dignitatum & officiorum, quantum rei natura, vel conditio ex ſe poſtulauerit, non tamen per modum pœnæ, vel legalis impedimenti, ſed ex naturali tantùm ratione, & ideo dicimus talem infamiam non eſſe legalem, ſed humanam & quaſi meri facti, cuius grauitas non tam ex lege humana, quam ex intrinſecis circunſtantijs, & materia ſpectatur ad iudicandum tam de culpa infamationis, ſeu detractionis per quam inferri ſolet, q̃ de moralibus effectibus eius. Et de hac optimè dixit Nauar. c. 18. nu. 20. tunc eſſe notabilem iacturam eius, quando ratione illius homo reputatur indignus alicuius grauioris boni animæ, corporis, aut fortunæ: quod contingit secluſa lege humana, ex morali opinione & iudicio hominum veluti per naturalem conſequutionem. Nihilominùs tamen non erit talis infamia ipſo facto, qualis eſt illa, de qua nunc agimus, quia non erit legalis.

Nauar.

12 Deinde dicendum eſt, ſuppoſita legis inſtitutione, dari aliquam infamiam ipſo facto, & eſſe illam quæ ſine ſententia iudicis, vel aliquo ordine iudiciario reddit hominem infamem. Hoc probant iura ſuprà citata in dicta diuiſione. Ratio verò eſt, quia interdum inſtitutio legis talis eſt, vt ad talem infamiam contrahendam nihil aliud requirat quàm factum, & per ſe ipſam fert ſententiam, quod facere poteſt, prę ſertim in huiuſmodi priuatiuis pœnis. Vnde conſtat hoc genus infamiæ facti non habere locum niſi vbi lex illam expreſsè imponit per verba, quæ ſufficienter ſignificent latam ſententiam, qualia ſunt, *ipſo iure, vel eo ipſo, abſque alia declaratione*, ſicut ſuprà de cenſuris dictum eſt. Alioqui ſi verba indifferentia ſint, etiamſi, *Qui hoc fecerit, infamis ſit.* intelligenda eſt, *per ſententiam*, iuxta generalem regulam legis pœnalis. Sæpe tamen adduntur prædicta verba, vt videre licet in citatis iuribus, & in alijs, quæ latè congerit Maiolus lib. 3. cap. 1. & tunc procedit doctrina data.

2. cõclu. *Maiol.*

13 Sed oritur hic grauis difficultas, nam ſequitur, ad hanc infamiam facti, nec publicam notitiam eſſe neceſſariam, ſed ſatis eſſe perpetrationem ipſam delicti, tametſi per accidens ſit occultum, ad hanc infamiam cõtrahendam, ſicut ſufficit ad incurrendam cenſuram ſimilibus verbis impoſitam. Conſequens videtur inuoluere repugnantiam, nam crimen manere occultum, & per ſolum factum incurrere infamiam, repugnantia videtur, cùm publica notitia ſit de ratione infamiæ præſertim facti. Reſponderi poteſt admittẽdo illationem, illam verò infamiam nõ eſſe facti ſed iuris, alterius tamen modi, quàm ſit illa, quæ infertur per ſententiã hominis, ſcilicet per ipſummet ius legis illata: & ideo non poſtulare notitiam publicam facti, aut iuris, ſed ſolam cõſcientiam operantis. Sed hoc ipſum eſt quod videtur inuoluere repugnantiam, ſcilicet, quòd ſit infamia, & quod ſit abſque vlla notitia publica, cum hæc ſit de definitione infamiæ, vt ſic dicam. Vnde licèt in alijs priuatiuis pœnis habeat locum ille modus exequutionis per ipſam legẽ, in infamia non videtur habere poſſe: quia non poteſt lex per ſe auferre bonam opinionem, in qua cõſiſtit fama, & in eius priuatione infamia.

An perpetratio delicti p accidens occulti ad hãc infamiam ſufficiat.

14 Propter hanc difficultatem Caſtro lib. 2. de lege pœnali, c. 15. in fine ait, hanc infamiam non incurri ipſo iure vel facto per delictum occultũ, etiamſi lex dicat, *ipſo iure*, vel quid ſimile. Et hoc putat eſſe ſingulare in pęna infamiæ propter ſpecialem repugnãtiam: vnde ſentit non poſſe aliud per legem fieri, etiamſi legiſlator velit. Huiç autem opinioni in primis obſtat, quia iuxta illam vel eſt repugnantia in legibus ponentibus hanc pœnam ipſo iure ſeu ipſo facto, vel ſuperflue adduntur ſimiles particulæ. Dices, non eſſe ſuperfluas, quia ſaltem operantur vt ſufficiat ſententia declaratoria, & non requiratur condemnatoria. Sed contra, quia vel illa ſententia declaratoria operatur tantùm à die quo profertur, vel retrotrahitur vſque ad diem commiſſi criminis. Si primum, non eſt tantum talis ſententia declaratoria, ſed etiam condemnatoria reſpectu talis pœnæ, quia ſecum affert executionem talis pęnę, nec poteſt aliter illam inferre, niſi publicè notificando delictum. Sicut in ſententia excommunicationis, quæ ſolùm declarat cenſuram incurri ab eo tempore, in quo ipſa ſententia fertur, non poteſt diſtingui ſententia declaratoria à cõdemnatoria. Si autem detur ſecundum, quod ſcilicet ſententia retrotrahatur: ergo per illam declaratur pœnam fuiſſe incurſam à die commiſſi criminis, nihil enim aliud eſt ſententiam retrotrahi quàm per illã hoc declarari. Declaratur, quia non repugnat pœná infamiæ hoc modo fieri per legem: ergo ſi verba legis hoc ſatis ſignificant, ita contrahetur. Antecedens patet, quia ſi repugnaret, in nulla lege, vel delicto id fieri poſſet: at in peccato hæreſis contrarium docet idem Caſtro lib. 2. de Iuſta hæret. punit. c. 9. nam in principio dicit, occultũ hęreticũ eſſe infamẽ infamia iuris, licèt nondum ſit infamia facti, quia eius delictũ non eſt manifeſtum. Et idem tenet Penna referens alios in Director. Inquiſit. p. 1. Commẽt. 4.

Caſtri reſponſio. *Impugnatur.*

15 Quapropter ad difficultatem reſpondeo, in infamia diſtinguenda eſſe duo, vel tria, quæ ſuprà inſinuaui, ſcilicet ſubſtantiam famæ, quæ eſt quaſi materiale in ipſa, & cõſiſtit in publica notitia, vel opinione, & moralitas ſeu legalitas infamiæ, quæ eſt veluti formale. Quoad primum ergo conſtat non auferri ipſo facto per legem quamdiu occultum eſt delictum, vt probat difficultas propoſita. Oportet autem in hac ipſa ſubſtãtia famæ duo alia diſtinguere, ſcilicet actualẽ poſſeſſionem eius, & dominiũ illius. Et de priori quidem eſt per ſe clarum nõ auferri quamdiu crimẽ eſt occultum, & hoc ad minimũ demonſtrat ratio facta. De dominio autem id poſſet in dubium verti, ſicut enim hæreticus iuxta probabiliſſimam ſententiã, à die cõmiſſi criminis priuatur dominio bonorum ex vi legis, quãuis non priuetur poſſeſſione & vſu illorũ; ita poſſet intelligi de fama. Quod planè ſentit Caſtro d. c. 9. dicens, hæreticũ ita incurrere infamiam autem ante ſententiam, ſicut amittit dominium ſuorum bonorum, licèt non amittat poſſeſſionem, quod ſtatim extendit ad omnia delicta propter quæ leges imponunt infamiam ipſo iure. Sed eſt ſententia rigoroſa, & niſi commode explicetur, erit falſa. Si enim ſenſus ſit ita perdi dominiũ famæ ipſo facto ex vi talium legũ, vt poſſit delinquẽs ſine iniuſtitia infamari, licèt occultũ ſit delictũ, ſicut diximus poſſe poſt ſententiã definitiuam: ſic falſa eſt opinio. Probatur, quia non priuatur

Dubij reſolutio. *Per factũ p accidẽs occultũ nõ inducit infamia, q̃ cõſiſtit in publica notitia etiam quoad dominium.*

poſſeſſione vel vſu famæ ſuæ: ergo non poteſt iuſtè illa ſpoliari ante ſententiam: ergo nec infamari per publicationem delicti occulti, quia nõ poteſt quis aliter ſpoliari, & priuari poſſeſſione famæ ſuæ. Antecedens & prima conſequentia patent à ſimili de amiſſione aliorum bonorum, quorum poſſeſſio non perditur ipſo facto, nec poteſt quis illis ſpoliari ante ſententiam: nullo autem iure fit maior priuatio famæ per huiuſmodi leges ante ſententiam, quàm aliorum bonorum, nec datur alijs maior licentia ad tollendam illam. Et reuera non eſſet expediens, quia eſſet occaſio imponendi falſa crimina, & generandi magnas diſſenſiones et odia. Si ergo non obſtante tali delicto occulto, adhuc retinet quis ius in famam ſuam, ratione cuius non poteſt illa ſine iniuſtitia priuari, videtur retinere dominium eius, quia vix poteſt dominium famæ habere aliũ effectum, neq; aliũ propriũ vſum. Nihilominùs quoad aliqd intelligi põt dominium illud famæ infirmari ipſo facto, vt iã explicabo.

16 Incurritur tamẽ in ordine ad effectus legales.

De altera ergo conditione infamiæ, quæ conſideratur in ordine ad effectus legales, dicẽdum eſt, per huiuſmodi leges incurri infamiam ipſo facto, etiamſi crimen occultum ſit. Probatur, quia ex tunc fit perſona indigna & inhabilis ad eos effectus, ad quos infames ſunt inhabiles ſecundùm iura vt de hæretico affirmant authores citati, & eadem eſt ratio de reliquis, ſi iura eodem modo loquantur. Quia lex poteſt per ſe ipſam infamiam inurere quoad hanc partem, & verba eius ſignificant etiam velle: ergo id operatur. Et quoad hoc dici poteſt infirmatum dominiũ talis famę, quia non poteſt quis illa vti, ad obtinendum v. g. beneficium, vel officium publicum, quia obtentio erit nulla: & ſententia declaratoria criminis poſtea lata retrotrahetur vſque ad diem commiſſi criminis quoad huiuſmodi effectus & conſequenter declarabitur talis perſona in ſe quidem fuiſſe infamis, & indigna à tali die, licet ignoraretur, argumento l. *Furti*, ff. de His qui notantur infamia, licèt in alio caſu loquatur: talis ergo infamia dici poteſt infamia iuris, quatenus virtute ſolius legis incurritur, & dici poteſt infamia vi facti quatenus nec ſententiam, nec aliam publicationem requirit vt incurratur.

17 Quales ſint act⁹ facti ab huiuſmodi infami ante ſentẽtiã declaratoriam.

Dices, Ergo omnes actus facti à tali perſona à die commiſſi criminis erunt nulli, ſi tales ſint, vt ab infami perſona validè fieri non poſſint, & ſententia poſtea lata retrotrahetur ad nullitatem omnium talium actuum declarandum. Reſpõdeo, ſi ſint actus publicæ adminiſtrationis, & facti ſub titulo publicè exiſtimato vero, nõ annullari, in gratiam communis boni, vt ſuprà de cẽſuris dictum eſt: ſi verò ſint actus priuati, concedo irritari quantum per legem poſſunt, & conſequenter ſententiam poſteà latam ad eorum nullitatem retrotrahi. Ideòq; ſi talis perſona ordines ſuſcepit, declarabitur poſtea irrita ordinatio, nõ quidem quoad ſubſtantiam ordinationis (id enim fieri non poteſt) ſed quoad exercitium eius, vt iura ſæpe declarant. Ita ergo de ſimilibus actibus iudicandũ eſt. Sed dicet præterea aliquis. Ergo cogetur huiuſmodi criminoſus occult⁹ ab his actibus abſtinere, etiam ante condemnationem, & cõſequenter ſæpe tenebitur ſe infamare.

Quomodo teneatur ab eis abſtinere.

Reſpondeo, per ſe loquendo, teneri ad abſtinendum quantum cõmodè poſſit, quia illi prohibiti ſunt hoc ipſo quòd iure factus eſt infamis: tamẽ ſi actus aliàs non ſint intrinſecè mali, ſed ſolùm prohibiti, interdum poterit excuſari exercendo illos, ſi aliter vitare quis non poſſit ſui delicti manifeſtationem, aut vehementem ſuſpicionem, aut ſimile incommodum graue, quod nemo ſibi inferre cogitur, ſicut de cẽſuris diximus.

18 Quando lex ĩponit infamiã ipſo facto ꝓpter crimen publicum, nõ incurritur per occultũ per accidens.

Vltimò verò addendum eſt, quando lex imponit ipſo iure infamiam propter delictum notorium, aut publicum, tunc quidem non contrahi ipſo facto per delictum occultum, contrahi vero plene, & perfectè per publicum delictum ante ſententiam declaratoriam, & conſequenter per publicationem delicti priùs occultè cõmiſſi quamuis non iure, ſed facto diuulgatum ſit. Atque hæc infamia dici etiam poteſt aliquo modo facti, quatenus non requirit iuridicam publicationem delicti. Quæ tota aſſertio partim per ſe clara eſt, partim ex dictis illata. Prima enim pars de delicto occulto eſt euidens, quia pœna non debet extendi vltra verba legis: ſi ergo lex tantùm infamat per ſe ipſam publicum delinquentem, non habet effectum in occulto. Secunda vero pars patet contraria ratione, quia lex operatur quantum exprimit; ſed talis licèt poſtulet delictum publicum, non tamen requirit iuridicam manifeſtationem, ſed abſolutè publicam notitiam, vel euidentiam, & ſubiungendo particulam, *eo ipſo*, vel ſimilem, excludit neceſſitatem iuridicæ ſententiæ: ergo. Vltima verò pars ad modum loquendi ſpectat, & per ſe clara eſt.

Sed per publicũ etiã ante ſentẽtiã declaratoriam.

Coroll.

Vnde conſtat, quòd licèt talis reus, quamdiu delictum fuit occultum, non eſſet inhabilis ad beneficium, v.g. ad teſtimonium ferendum ex vi talium legum, eo ipſo, quòd delictum publicum effectum, eſt inhabilis, & contrahit omnes effectus legales infamiæ: nam legalitas, ſeu formalitas eius in hoc cõſiſtit, et quoad eam infertur per ipſam legem, ſuppoſita conditione delicti. Et in hac doctrina cõueniũt autores citati, & citandi.

Delictum quando publicum reputetur, ad infamiam.

19 DEclarandum verò ſuper eſt, quando delictum reputetur ſufficienter publicum ad hunc effectum infamiæ legalis. De hac enim re nihil certo iure taxatum eſt, & ideo authores arbitrium prudens requirunt. Ad hoc autem definiendum arbitrium, tria expendenda videntur, qualitas perſonarum habentium notitiam delicti, numerus earum, & modus notitię.

Apud quas perſonas debeat ſpargi notitia.

De prima circumſtantia ſolùm dicere poſſumus, oportere vt apud bonos, & cordatos viros talis ſpargatur opinio: Nam ſi perſonæ ſint leues, & facilè moueantur, non ſufficiunt ad infamiam, etiamſi plures ſint, argum. capit. *Sunt plurimi*. 6. q. 1. vt Gregorius ait. ſępe viros ſanctos hac infamia laborare, eamque contemnere, iuxta illud Pauli 2. Corinth. 6. *Per infamiam, & bonam famam*. Eſtque communis doctrina.

1. Cor. 6.

20 Quis numerus pſonarum ſufficiat ad delicti duplicitatem, Gloſſa. Bartol. Soto.

Circa numerum perſonarum neceſſarium videtur, vt in tota vel maiori parte communitatis euulgata ſit: non enim oportet vt ſit publicum in tota prouincia, vel ciuitate, vt omnes fatentur: ergo ſaltem eſſe debet in communitate, vt ſic dicam, proxima, in qua quis degit. Quod ſumitur ex Gloſſa vltima in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationibus & Bartolo in l. *De minori*, §. *Plurimum*, nu. 10. de Quæſtionibus tenet Soto Relect. de Tegendo ſecreto, memb. 2. qu. 6.

Et

Nauarr.

Et idem videtur ſenſiſſe Nauarr. in Sum. c. 27. num.255. Idem tenet Nauarr. cap. *Inter verba*, Coroll.48:185. hanc ſententiam improbare videtur, negatque eſſe Bartoli, aut Gloſſæ, & concludit neceſſarium non eſſe, vt exiſtat infamia reſpectu alicuius loci, ſed ſufficere communem opinionem, ad quos ſpectat illud ſcire. Re tamen vera Gloſſa id apertè affirmat, & Bartolus non diſſentit, ſed explicat apud quas perſonas debeat conſiderari infamia: & hoc modo rectè dicit non eſſe affixas loco, ſed conſiderandas eſſe per reſpectũ ad perſonam infamatam, & delictum eius; quod & nos fatemur. Nec cõtrarium ſentiunt Soto, vel alij cùm dicũt, infamiam debere ſpargi per maiorem partem viciniæ, Monaſterij, aut Collegij, &c. ſed cum proportione hoc intelligunt: nam in religioſo v.g. fama, quo ad vitam religioſam conſiderabitur in ſuo monaſterio; quoad factum verò in aliquo oppido, per notitiam ibi ſparſam. Et ita etiam verum eſt infamiam conſiderari in perſonis, ad quas talis cognitio ſpectat: in eis verò oportet, vt in maiori parte communitatis diuulgata ſit. Addit verò Nauarr. dict. num.255. oportere communitatem conſtare ſaltem ex decem perſonis, quia hoc ſufficit, & requiritur, vt delictum ſit publicum, vt eſt communis ſententia Panormit. & aliorum in c. *Veſtra*, de Cohabit. cler. & mulier. de qua videri poſſunt Sylueſt. & alij verb. *Infamia*, & verb. *Notorium*, & Nauar. c.25. num.73.

Abbas. *Syluest.*

21 Qui modus notitiæ requiratur ad infamiã.

Vnde circa tertium punctum de modo cognitionis neceſſario ad infamiã facti, ſi loquamur de infamia ſecundum ſe, dicendũ eſt non requiri euidentiã delicti apud oẽs, ad quos fama peruenit, vt eſt per ſe notũ ex vſu. Et quia aliud eſt delictum eſſe notorium, vel manifeſtũ, ad quod requiritur euidẽtia apud oẽs, vel plures, aliud verò eſt eſſe famoſum, ad quod ſatis eſt opinio publica orta ex iudicijs probabilibus, vt Nauarr. tradit dict. nu.255. & Syluest. verb. *Infamia*, nu. 3. ex Gloſ. in c. *Manifeſta*, 2. q. 1. & cap. *Veſtra*, de Cohabit. cler. & mulier. Ad infamiam autẽ ſufficit delictum famoſum. Præterea bona fama nõ ſemper fundatur in euidentia rei, ſed in bona opinione: pari autem modo mala ad infamiam ſufficit. Confirmatur ex l. *Cognitionem*, ff. de Varijs, & extraord. crim. dicente, *Fama eſt illæſa dignitatis ſtatus, vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus*. Cõſtat autem per euulgatam opinionem contrariã veriſimilem probatis viris, multũ diminui bonũ nomen perſonæ, quia talis opinio ad infamiã ſufficit. Cõfirmatur denique, quia iura ſæpe imponunt, vel admittunt purgationem infamię: ergo ſupponunt eſſe poſſe infamiam, nec euidentem, nec in veritate, ſed in rumore fundatã. Sed licèt loquẽdo in genere de infamia, hæc vera ſint, tamen ad infamiã legalem Nauar. c.25. nu.73. videtur poſtulare euidentiã delicti, nam proptereà dicit neceſſariũ eſſe crimen notoriũ, & nõ ſufficere famoſum, vel probabile. Sed intelligendũ hoc eſt quando ius loquitur de crimine notorio, nam tunc reſtringendum eſt. Si verò loquatur de famoſo, vel abſolutè de publico, ſufficiet ea probabilis, & publica opinio, quæ ad infamiam ſatis eſt: quia quoad hoc pendet res hæc ex diſpoſitione iuris.

Nauarr. *Syluest.* *Gloſſa.*

Nauarrus exponitur.

22 An confeſſio rei in iudicio ſufficiat ad infamiam.

Vltimò inquiri ſolet, an confeſſio rei in legitimo iudicio ad infamiam ſufficiat, ſi aliàs crimen ſit ex his, quę in iure notantur infamia. Ad quod breuiter dicẽdum in primis eſt, ſi propter tale crimen non ſit per legem infamia ipſo iure impoſita, ſed imponenda, non ſatis eſſe confeſſionem iuridicam, vt cenſeatur incurſa, donec ſentẽtia lata ſit. Ratio eſt, quia nulla pęna, quam lex ipſa per ſe non infert, cenſetur impoſita, donec per iudicem imponatur, quantumuis reus fateatur delictũ: ergo nec infamia. Et in hoc caſu maximè procedit quod leges ciuiles diſponũt, neminem cenſeri infamẽ, donec condemnatus eſt, l. 1. ff. de his qui notantur infam. nemo autẽ cenſetur cõdemnatus de crimine propter ſolam confeſſionem eius, l. *Si confeſſus*, ff. de Cuſtod. & exhib. reor. Item quia euidentia criminis etiam maximè publici, per notitiam facti non ſufficit ad infamiam legalem in eo caſu, donec feratur ſententia, vt ex communi ſententia dictum eſt: ergo nec confeſſio in iudicio ſufficiet, illa enim duo quoad hoc æquiparantur. 1. cõcl.

23 2. cõclu.

Secundò verò dicitur, ſi lex inferat ipſo facto infamiam propter delictum, confeſſionem rei in legitimo iudicio factã ſufficere ad infamiã. Eſt certa, & communis aſſertio, vt patebit, declaratur autem in hũc modum, nam illa confeſſio ſufficit, vt tale delictum ſit publicum publicitate iuris, imò & notorium, vt expreſsè affirmat Nauar. ſuprà dict. num.73. Gloſſæ, & Doctores per textus ibi in c. *Veſtra*, & cap. vlt. de Cohabit. cleric. & mulier. & in c. vlti. de Tempor. ordin. & in cap. 1. de exceptionibus in quibus canonibus apertè diſponitur, tale delictum ex tunc manere publicum, & notorium, & æquiparatur euidentiæ facti, ergo ſi aliàs inferat infamiam propter delictum publicũ, vel notorium, ex tunc ſaltem illam inferet. Dico autẽ, *in legitimo iudicio*, quia ſit extra iudiciũ, vel in iudicio nullo ex defectu iuriſdictionis, vel alio ſimili, tunc cõfeſſio illa non facit delictum publicũ, & ita nihil per ſe nocet ad infamiam legalem contrahendam, quamuis poſſit eſſe occaſio, vt inde diuulgetur delictum, & conſummetur aliunde infamia facti. Sed quid ſi iudicium fuit legitimum, confeſſio tamen non fuit ex veritate rei, ſed ex metu, quia ſcilicet reus vi, aut metu tormentorum cõfeſſus eſt delictum, quod non fecit? Reſpondeo id ſatis eſſe, vt lex inferat infamiam, tũ quia hæc infamia magis fundatur in opinione, & quaſi ſcientia publica, quàm in re ipſa: tũc etiam quia leges nõ iudicant de occultis, & illud puniũt, quod in iudicio publicum eſt. An verò in conſcientia id ſufficiat ad morales effectus talis infamiæ, alia quæſtio eſt ſuprà in ſimili tractata de cenſuris, & in ſequenti ſect. aliquid de illa attingemus.

Nauarr.

Quid ſi cõfeſſio non fuit ex veritate rei.

24 Qualis ſit infamia orta ex cõfeſſiõe rei. Gloſſæ opinio.

Tandem verò interrogari poteſt, an hæc infamia orta ex confeſſione rei, dicenda ſit iuris, vel facti ante ſententiam definitiuam, Gloſſa in d. c. *Veſtra*, verb. *Non diffitetur*, ſignificat eſſe infamiam iuris, nam dicit eſſe notorietatem iuris, quam propterea duplicem ibi diſtinguit, per ſententiam, & per confeſſionem rei: ſi ergo illud crimen eſt notorium iuris, & non facti: ergo & infamia quæ ex illa notorietate naſcitur, ſuppoſita lege inferente illam, eſt iuris, & non facti: quia & prima impoſitio illius, vt ſic dicam, & applicatio eſt ex lege, & iudiciario ordine. Nihilominus Syluester, verb. *Infamia*, nu. 12. ſignificat cõfeſſionẽ rei nõ ſufficere ad infamiam iuris. Citatq; Bartolũ in l. *Furti*, ff. de His qui notant. infam. & Abbatẽ in c. *At ſi clerici*, de iudicijs. Sed ſi attẽtè legantur hi auctores, nõ loquũtur quando lex imponit infamiam ipſo iure, ſed quando

Opinio Syluestri.

illam reſtitutionem, quia ius canonicum non excludit illam perſonam, niſi propter indecentiam, quæ conſideratur in illa quatenus ciuiliter infamis eſt: ius enim canonicum non addit, neque infert illi infamiam, ſed indecentiam præexiſtentis infamiæ conſiderat, & indignum reputat admittere ad ordines eum, qui ad ciuiles actus legitimos non admittitur: ergo ablata tali infamia ciuili, ceſſat indecentia canonica, & conſequenter etiam irregularitas. Quæ ratio æquè procedit infamia contracta ex delicto proprio: quamuis negari non poſſit, quin faciliùs auferri debeat, quæ eſt ex alieno, quia eſt pura pœna legalis; & ciuilis in odium alienæ culpæ, quæ verè & coram Deo per ſe non commaculat alium: peccatum autem proprium per ſe infert maculam. Nihilominus tamen, ſi hæc ipſa macula, & humana opinio ex illa orta ablata eſt per pœnitentiam, & ſufficientem ſatisfactionem, & alioqui ius canonicum peculiarem infamiam non induxit, & poteſtas ciuilis abſtulit, quod ſuum ius intulerat, totum irregularitatis fundamentum ſublatum eſt.

11 An infamia quæ ꝑ pœnitẽtiá nó auferť per baptiſmum auferatur. Cõis opinio. *Syluest. Tabien. Angel.* Reijcitur.

Tandem inquiri poteſt, an hæc infamia per baptiſmum auferatur. Communis opinio affirmat, Syluester verb. *Baptiſmus*, 6. num. 2. Tabiena 8. in fine, Angel. 7. numer. 4. Cum Gloſſa, in cap. *Sine pœnitentia*, de Conſecratione, diſt. 4. Ratio illorum eſt, quia per baptiſmum omnino tolluntur peccata, & quidquid ex peccatis, vt peccata ſunt, naſcitur: vnum autem ex his eſt infamia. Quod ſi obijcias, nam eadem ratione per pœnitentiam auferretur omnis infamia. Reſpondet prædicta Gloſſa negando ſequelam, quia pœnitentia non aufert omnes ſequelas peccatorum, ſicut baptiſmus. Sed hæc differentia ſolùm habet locum quoad reatum pœnæ temporalis apud Deum: non verò in reliquis, vt patet de habitibus prauis, & de quacumque inordinatione concupiſcentiæ, & de obligatione reſtituendi, ſi fortè fuit vſurarius, aut fur, & de reatu pœnæ apud homines, etiam mortis, vt ſi fuit homicida: illa ergo ratio non videtur ſolida. Et ideo diſtinguere oportet ſingulas infamias: nam illa, quæ eſt meri facti, ſine dubio tollitur per baptiſmum dignè ſuſceptum, & ad hoc eſt optima prædicta ratio. Et obiectio non obſtat, ſed potiùs veritatem confirmat, nam idem dicimus de pœnitentia. Infamia item canonica non manet, non quia propriè tollatur, ſed quia nunquam fuit in tali perſona: ius enim canonicum non cadit in perſonam non baptizatam, & ideo non facit illam infamem ante baptiſmum: multo vero minus inducit denuò in ipſo baptiſmo talem infamiam propter delictum antea commiſſum, quia illa infamia pœna quædam eſt, & Eccleſia non punit talia delicta.

Infamia facti tollitur per baptiſm.

12 Non tamẽ infamia iuris ciuilis.

De infamia verò ciuili non procedit hæc ratio, quia homo non baptizatus iure ciuili obligatur, ſi temporaliter ſubditus ſit vbi tale ius ſeruatur, & ideo incurrit pœnas talis iuris, quarum vna eſt infamia: ergo talis infamia ciuilis non tollitur per baptiſmum, quia hoc nec per ſe & intrinſecè ſpectat ad effectus baptiſmi ex vi ſolius inſtitutionis, vt conſtat ex propria materia in 3. Tomo, neque reperitur aliquod ius Eccleſiaſticum, in quo hoc ei concedatur: Quapropter ſi Iudæus Romæ, vel Turca hic per ſententiam eſſet condemnatus, vel flagellatus vt fur, quamuis poſteà baptizaretur, maneret infamis ciuiliter, & inhabilis ad actus ciuiles, ad quos non admittuntur infames: quia nec ius ipſum ciuile limitat hanc pęnam ad baptizatos, neque ex generali ratione pœnæ ciuilis ceſſat propter baptiſmum, quia nec pęna corporalis, nec pecuniaria ceſſant. Et certè ſi ille eſſet condemnatus ad triremes, nõ liberaretur propter baptiſmum, niſi accederet diſpenſatio Principis. Idem ergo eſt de prædicta infamia, cùm de illa nõ ſit aliqua peculiaris exceptio, aut lex. Antecedens manifeſtum eſt, & de eo videri poteſt Panormitanus in cap. *Gaudemus*, de Diuortijs, nu. 16. Conſequentia verò tenet à paritate rationis. Vnde Panormitanus ibi ſolùm dixit, infamiam ex delicto contractam (quam intelligo eſſe infamiam facti) tolli per baptiſmum. Et de eadem re videri poteſt Decius conſ. 130. & in c. *Quæ in Eccleſiarum*, de Conſtitutionibus nu. 89. & Felinus in c. *De his*. de Accuſationibus nu. 7. vlterius ſit, vt talis perſona poſt baptiſmum etiam maneat canonicè infamis in ordine ad irregularitatem ex tali infamia contrahendam, ex illo generali principio, quòd omnis perſona infamis iure ciuili, iure etiam canonico habetur infamis, & ab ordinum ſuſceptione remouetur. Quod ius canonicum complectitur talem perſonam quamprimùm baptizata eſt; quia per hoc illi non imponit pœnam, ſed potiùs illam ſupponit à iure ciuili impoſitam, & ratione illius conſiderat indecentiam, ratione cuius perſona ſit irregularis.

Coroll. *Panorm.* *Decius.* *Felin.*

13 Infamis per leges ciuiles infideliũ ſi baptizat, non manet infamis, nec irregularis.

Dixi autem hoc habere locum in his perſonis, quæ ante baptiſmum in Chriſtianorum prouincijs degentes, & ciuilibus eorum legibus ſubditæ, talem infamiam contraxerunt: nam, ſi in prouincijs infidelium, iuxta illorum iura talis infamia fuiſſet contracta, & poſteà quis tranſiret ad Eccleſiam, & baptizaretur in prouincijs Chriſtianorum, non opinor illum manere infamem in ipſa Eccleſia, vel irregularem. Ratio potiſſima eſt, quia quando canones dicunt, omnes illos eſſe infames, quos leges ciuiles infames faciunt, videntur planè loqui de legibus ciuilibus, quibus principes vel Reſpublicæ Chriſtianę vtuntur, & de infamia ciuili, quæ intra ipſammet Eccleſiam exiſtit, nam hæc eſt, quæ in exiſtimatione habetur, queve indecentiam ſecum affert, nam illa, quæ omnino foris eſt, & inter infideles, nec conſideratur, nec in aliqua exiſtimatione habetur: maximè cũ infamia inter infideles ſæpe ſit irrationabilis, & ſine ſufficiente fundamẽto. Accedit etiã, quòd in eo caſu talis perſona omnino mutat forũ etiã ciuile, & ideo nõ videtur manere ſubiecta pœnis ciuilibus in priori ſtatu impoſitis, inter quas hæc infamia cõtineť.

SECTIO III.

Vtrum ex infamia non fundata in proprio delicto illius perſonæ naſcatur irregularitas.

1 Cõis doctrina. 1. cõcluſ.

Communis & certa doctrina eſt, hanc infamiam aliquando ſufficere ad irregularitatem, non tamẽ ſemper, ſed potiùs raro. Vt autẽ doctrinam hanc per partes explicemus, dicendũ in primis eſt, Ex infamia facti, quę nõ fundatur in peccato ꝓprio ipſius perſonæ, nunquã fieri irregularem ſecluſo ſpeciali iure. Ante probationem aduertendũ eſt, ſermonem eſſe de ſola ac præciſa infamia, nõ de fundamen-

fundamento eius. Alioqui ex eo capite poterit nasci impedimentum, vt ſiquis habeatur ignorans, aut imprudens, ex defectu iudicij ſine culpa, vel ex alio ſimili defectu. Sed illud impedimentum ſi ad irregularitatem ſufficiat, non erit propter infamiam, ſed propter ineptitudinẽ perſonæ ad tale miniſterium, iuxta dicẽda infrà de defectibus, ad quod caput illa irregularitas pertinebit.

Suadetur prior pars.

Hoc ergo ſuppoſito, probatur aſſertio: quia ſecluſo humano iure, nullus ſine culpa ꝓpria notatur tali infamia, quæ reddat illum inhabilem, vel moraliter impeditum ad aliquos actus legitimos, vel honores, ergo nec ad ordines, quoad nos ſpectat. Patet: quia talis infamia non poteſt induci ex ſola natura rei, ex qua ſolũ peccatum, vel praui mores conſtituunt hominẽ dignum, vt mala opinio de illo habeatur, atque adeo obiectum illius infamiæ, quæ in facto conſiſtere dicitur.

Ariſtot. *D. Thom.*

Vnde, ſicut Ariſtoteles dicit 1. Ethic. c. 9. honorem ſoli virtuti propriè deberi; quem imitatus eſt D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 3. ita nos dicimus, ſolùm peccatum, ſeu prauum opus ex natura rei eſſe obiectum infamiæ facti. Vnde, ſi vltra proprium peccatum extenditur, illud ſemper eſt propter aliquam ſignificationẽ, vel habitudinem: ſicut honor interdum tribuitur propter alios titulos, qui indirectè, & per aliquam habitudinem reducuntur ad virtutem, vt D. Thom. exponit. Quia tamen hæc extenſio arbitraria eſt, & pendens ex humana, & ſæpe ex mundana prudentia; ideo nulla talis opinio hominum reputatur vera infamia in ordine ad aliquos actus, vel miniſteria Reipublicæ, niſi aliqua lege comprobata ſit, quia alioqui ſæpe res tota penderet ex vulgi æſtimatione, & tot ferè eſſent opiniones, quot ingenia. In hoc ergo ſenſu dicimus, puram infamiam facti non eſſe, niſi ſit de proprio delicto, aut verò, aut communiter exiſtimato.

Suadetur poſterior.

Vnde ſicut irregularitas, ita etiam hæc infamia non incurritur, niſi in caſibus à iure expreſſis. Eſt enim ratio eadem, Nam licèt talis infamia non ſit propria pœna reſpectu perſonæ cui imponitur, cùm nõ ſit propter delictum eius; eſt tamen magnum nocumentum, & ideo ſine expreſſa lege non imponendum, iuxta communem regulam Iuriſperitorum, quam latè tractat Tiraquellus in verb. *Reuertatur*, num. 248. & ſequentibus:

Tiraquel.

nam, licèt illi de pœna loquantur; tamen comprehendunt omnem priuationem, & omne nocumẽtum ex ſe pœnale. Quin potiùs maiori ratione reſtringendum hoc eſt, quoties abſque propria culpa incurri dicitur, quàm cùm eſt propria pœna propter culpam. Quocirca ſicut in irregularitatibus non admittitur extẽſio propter ſimilitudinẽ, vel maiorem etiam rationẽ cauſæ, ita neq; in infamia, q a hæc etiam non pendet tantũ ex ratione, vel cauſa, ſed ex volũtate legiſlatoris, quam non oportuit eſſe eandẽ in pęna, vel priuatione imponenda, etiãſi cauſa videatur ſimilis. Maximè, quia, licèt in aliquo ſit ſimilitudo, in neceſſitate, vel occaſione imponendi infamiam poteſt nõ eſſe. Ac deniq; hic habet locum regula de odijs reſtringendis.

2 2. cõclu.

Secundò aſſero, aliquos eſſe caſus, in quibus infamia iuris, & conſequenter irregularitas incurritur abſq; proprio delicto. Hoc patet breuiter aliquibus exemplis. Primus eſt de filio, qui interdum fit infamis propter delictum parẽtis, etiãſi illius nullo modo particeps fuerit. Hoc patet in filijs eorũ, qui violentas manus in Cardi- A nales Eccleſiæ Romanæ iniecerunt, nam ipſo iure canonico efficiuntur infames, c. *Felicis*, verſic. *Quod ſi quis*, de Pœnis, in 6. & in filijs proditorum, qui committũt crimen læſæ Maieſtatis, nam eorum filij iure ciuili efficiuntur infames, l. *Quiſquis*, §. *Filius*, Cod. Ad legem Iuliam Maieſtatis. Idem cẽſent aliqui de filijs hæreticorum, quia ſuprà diximus illos fieri irregulares: ergo ẽt efficiuntur infames. Patet conſequentia, tũ quia eorum irregularitas nõ videtur, niſi in infamia fundari: tũ ẽt, quia priuantur beneficijs, & honoribus in c. 2. & c. *Statutum*, de Hæret. in 6. hic autem eſt proprius effectus infamiæ. Atq; ita tenet Simancas de Catholic. inſtitut. tit. 9. nu. 268. & tit. 29. à nu. 14. ad 20. & Caſtro lib. 2. de Iuſta hæret. punit. c. 9. & Penna 1. par. Directorij Inquiſitorum Comment. 4. verſ. *Hæc autem infamia*.

Simanc. *Caſtro.* *Penna.*

Illi verò auctores non afferũt textum, in quo B talis infamia huiuſmodi filijs imponatur, neque ego illum inuenio. Nec ſufficit ꝙ fiant irregulares, quia nõ omnes irregulares ſunt infames, ſed illi tantũ, qui ob propria delicta irregulares fiũt, vt ſuprà dictũ eſt. Neq; ẽt eſt neceſſe hanc irregularitatem in infamia fundari, nam proximè imponi potuit propter grauitatem delicti paterni, & in pœnam eius.

In caſib. irregularitate nõ fundari in infamia oſtẽditur.

Neq; etiam ſufficienter colligitur ex eo, ꝙ tales perſonæ fiũt inhabiles ad beneficia, & officia publica, quo maximè fundamento nituntur prædicti auctores. Quia illa inhabilitas non eſt infamia, ſed aliud genus pęnę, & quaſi irregularitas quædam ad beneficia, & officia. Quod ſi quis contendat inhabilitatem illam eſſe quandam infamiam, erit tantũ ſecundum quid, & quoad tales effectus non verò ſimpliciter. Nam infamia iuris abſolutè dicta reddit hominem inhabilem etiam ad teſtimoniũ C ferendũ, & alios habet effectus, de quibus in c. *Non poteſt*, cum ſeq. 2. q. 7. c. *Teſtimonium*, & c. *Licèt*, de Teſtibus, & c. *Licèt*, de Probationibus. Quos tamen omnes effectus nõ poſſumus iure tribuere filijs hæreticorum, cùm nulla lege, vel in particulari ſub propria ratione, vel nomine talium effectuum, neq; in generali ſub abſoluto nomine infamiæ imponantur. Accedit tandem ꝙ ſi filij hæreticorũ eſſent infames, etiamſi iam eſſent clerici, vel beneficiati, redderentur infames, quia ẽt clerici, & habentes beneficiũ, ſunt capaces infamiæ, ſi ſufficiens cauſa intercedat, tunc aũt ponitur tota cauſa huius infamiæ: ergo redundaret in huiuſmodi filios. Cõſequens autẽ eſt falſum, aliàs hi eſſent priuandi beneficijs, & vſu ordinis, & officij, & iure eligendi, v. g. ſi illud habeant, quod eſt cõtra ſuperiùs dicta, & cõtra cõem ſniam in d. §. *Hæretici*, & contra eoſdẽ D auctores, præſertim Simancam ſuprà. Sequela verò patet, quia omnes illi actus ſunt prohibiti infamibus, iuxta ſuprà dicta iura, & alia quæ refert Gloſſa in cap. *Vt circa*, Verbò, *Flagitium*, de Electione in 6. Quocirca, vel prædicti auctores videntur infamiam cum irregularitate confudiſſe, vel certè locutos eſſe de infamia, non ſimpliciter, ſed in ordine ad honores, ſeu officia, vel beneficia in iure expreſſa.

3 Exẽplũ aliud eiuſdẽ cõcluſionis.

Aliunde exemplum huius infamiæ eſt, quando oritur ex vili conditione perſonæ, quæ interdum conſideratur, vel naſcitur ex vſu alicuius infamiæ artis, vel ignominioſi muneris, vt hiſtrionum, gladiatorũ, carnificũ, macellariorũ, et ſimilium, de quibus latè Maiol. lib. 3. c. 1. nu. 5. & ſeq. Sẽper tamen obſeruandum eſt, vt aliquo

iure,

A ſtrenuè militandum: & ideò, licèt alij occidant, remotè, & omninò per accidẽs cenſentur comparari ad tale homicidium. Ideoque eis ad irregularitatem non imputatur. Et in hoc eſt diſſimile exemplum, quod in cõfirmationem affertur: nam ibi concurſus eſt ad determinatam actionem homicidij: &, quod caput eſt, in hoc caſu in quo verſamur, habemus iuris declarationem, in alio verò minimè, ſed potiùs generalẽ regulam, quæ illum comprehendit. Eſſet autem ſimile, ſi miles non tantùm in bello iuſto militaret, ſed etiam videns alium aggredientem ad occidendũ aliquem, illum animaret directè prouocando ad homicidiũ: vel alium impediret ne poſſet fugere, ſiue vulnerando, ſiue alio modo, tunc enim ſequuto effectu irregularis fieret.

6 Coroll.

Vnde conſtat, eos, qui per ſe occidunt, vel mutilant in tali bello, manere irregulares, ſaltem ex defectu lenitatis, vt patet ex dicto cap. *Si quis*, B & cap. *Aliquantos*, diſtinct. 51. cum ſimilibus. Neque in hoc eſt difficultas, nam hæc eſt propria, & expreſſa irregularitas huius generis. Vnde facilè reſoluitur ille vulgaris caſus, an fiat irregularis, qui occidit bãnitum, vel hoſtem Reipublicæ, auctoritate regia iuſtè ad hoc ſibi conceſſa. Dicendum eſt manere irregularem, non quidem irregularitate homicidij voluntarij, quia ſupponimus iuſtam fuiſſe ſententiam, & poteſtatem legitimè conceſſam: de quo videri poteſt Panormitanus in cap. *Laudabilem*, de Cõuerſione infidel. ſed ex defectu lenitatis, quia ille ſe gerit, tanquam lictor, ſeu apparitor iuſtitiæ, vel ad ſummum, vt miles occidens in bello iuſto. Hinc etiam expeditur dubium, an ſint irregulares qui præbent, vel præparant arma ad hoc bellum iuſtum aggreſſiuum: item qui conuocant ad illud, & ſimiles. Dicendum eſt enim, ſi actiones tantùm in generale tendant C ad bellum iuſtè, & ſtrenuè peragendum, quales ſunt regulariter illæ, quæ antecedunt actualem conflictum, vt vendere arma, præparare, &c. ex eis non incurri irregularitatem, quia eſt actio iuſta, & de ſe indifferens. At verò, ſi in ipſo actuali conflicto dentur, vel præparentur arma determinatè ad actum occidendi, incurretur irregularitas: quia actio illa determinatè tendit ad homicidium.

Caſus de occidẽte bãnitum reſoluitur.

Panorm.

Qui præbent arma ad bellũ iuſtum aggreſſiuũ, an ſint irregulares.

7 Clericus non põt militare in bello iuſto aggreſſiuo. *D. Thom. D. Anto. Gloſſa.*

Iuxta hæc etiam definienda ſunt nonnulla dubia, quæ de clericis hic inquiri ſolent, de quibus duo ſunt certa. Primum eſt, non poſſe licitè militare in huiuſmodi bello aggreſſiuo, etiam iuſto, vt eſt communis ſententia cum D. Tho. in dicto artic. 2. & D. Anton. 3. par. tit. 18. Gloſſa, & Doctores in cap. *Petitio*, de Homicidio, & D ſumitur ex c. *Clerici*, cum alijs, 23. q. 8. & ex c. 1. Ne cleric. vel monach. & c. *Ex multa*, de Voto, §. vlt. Eſt enim actio illa valde aliena à miniſterio ſacerdotali, & ideò meritò clericis prohibetur. Quod intelligendum puto de clericis in ſacris, & inferioribus in ſtatu clericali permanentibus. Nam ſi illi renunciauerint, & clericali priuilegio non fruantur, ſub hac prohibitione non comprehendentur, quia iam ſe gerunt, vt laici. Secundum eſt, nihilominùs poſſe clericos licitè intereſſe huiuſmodi bello ex pia cauſa, & legitima Superioris licentia, ità D. Thomas 2. 2. q. 40. artic. 2. ad ſecund. Probatur, quia neque hoc malum eſt, neque vllo iure prohibitum, imò eſt conceſſum in dicto cap. *Ex multa*, §. *De clericis*, & eſt in Eccleſia valde vſitatum, & neceſſarium

Poſſunt tamẽ huiuſmodi bello intereſſe.

A ſaltem ad ſpirituale bonum fidelium militum. Vnde ad hoc miniſterium exercendum non ſolùm in bello iuſto, ſed etiam in bello iniuſto poſſunt adeſſe clerici in exercitu fidelium: quia, licèt bellum ſit iniuſtum, multi excuſari poterunt propter ignorantiam, alij verò corripi poſſunt, & emendari ſaltem in fine vitæ.

Dubitatur autem, an liceat clericis ſine periculo irregularitatis exhortari ad ſtrenuè pugnãdum in bello iuſto. In quo certum eſt, antecedenter licere conſilium dare eundi ad tale bellum, & ante actualem congreſſum animare ad ſtrenuè ſe gerendum, &c. ſine dicto periculo. Ita enim ſumitur ex cap. *Maximianus*, 23. q. 3. cum alijs 23. q. 8. & à fortiori patebit ex dicendis. De actuali verò conflictu eſt aliqua controuerſia. Nam Innocentius, & Hoſtienſis, quos ſequitur Syluester, *Bellum*, tert. num. 4. putant ſecuto effectu contrahi irregularitatem à clerico B exhortante, dicto modo. Contraria verò eſt recepta ſententia in capit. penult. de Homicidio, Gloſſa in cap. *Sciſcitaris*, verb. *Prodire*, 7. quæſt. 1. Antoninus 3. part. titul. 28. capit. 2. §. 6. Aluarus Pelagin. lib. 1. de Planctu eccleſiaſt. cap. 48. Couarruuias dict. 2. part. §. tert. numer. 2. Nauarrus num. 215. Tabiena, *Irregularitas*, 3. num. 21. & hanc ſententiam iudico veram, cui fauent iura 23. quæſtione 8. nam quod exhortatio ſit in actuali conflictu, non mutat concurſum. Sed in primis erit hoc certiùs, ſi ſupponamus clericum licitè, & ex pia cauſa, ac iuſta facultate intereſſe bello, vt omne tollatur veſtigium illiciti operis. Ille ergo ſic exhortando non malè facit, quia nec contra iuſtitiam, cùm exhortetur ad opus iuſtum: nec contra ſpecialem aliquam prohibitionem, nulla enim extat, ſuppoſito quòd C licitè interſit tali bello. Ruſus ille non directè prouocat ad homicidium (tunc enim fieret irregularis) ſed ad fortiter pugnandum: valdè ergo remotè, & per accidens ſe habet ad homicidium, nõ ergo eius voluntati imputandum eſt; ergo nec irregularitas inde contrahitur. Addo verò, quamuis clericus, vel religioſus contra obedientiam, vel prohibitionem Eccleſiæ malè faciat tali bello aſſiſtendo; nihilominùs non incurrere irregularitatem propter illam ſolam generalem exhortationem ad ſtrenuè pugnãdum. Probatur, quia illa culpa, quam committit clericus ſic bello aſſiſtens, nimis extrinſeca eſt ad homicidium, nec reddit illud magis, aut minùs voluntarium, ſolumque eſt contra prohibitionem poſitiuam, quæ non eſt facta intuitu vitandi periculum homicidij, ſed vt ſeruetur debitus D ordo, & decentia clericorum, & ſubordinatio, quam habere debent ad Prælatos ſuos.

8 An ĩ bello iuſto poſſit clericus milites exhortari ad ſtrenuè pugnãdum abſq; irregul. *Innocent. Hoſtien. Syluest.* Pars affirmans vera. *Gloſſa. Antonin. Alu. Pel. Couarru. Nauarr.*

Etiam ſi abſq; licẽtia clericus tali bello interſit.

Denique addo, etiam ſi clericus ſit in tali bello iuſto militando, & vulnerando; ſi tamen proprijs manibus neminem mutilet, vel occidat, vel ſit cauſa proxima, vt alij faciant, non incurrere irregularitatem, etiam ſi in tali bello multa homicidia ſequantur. Ita docent Couarruuias, Nauarrus, & alij auctores ſuprà citati, quorum ſententia videri poteſt difficilis, quia illa actio videtur ſpecialiter prohibita clericis propter periculum homicidij, atq; ita ſequuto effectũ, habere irregularitatẽ annexã, iuxta principia iuris. Nihilominùs veriſſima eſt hæc ſententia, & ſatis expreſſa in d. c. *Petitio*, de Homicidio, & alia ſuprà citata de clericis loquuntur, quæ per argumẽtum à fortiori adduximus, vt idem de laicis proba- 9

9 Imò etiã ſimiliter, modo proprijs manibus nõ mutilet.

Digitized by Google

Obiectioni ſatisfit.

probaremus. Ratio verò eſt, quia illi neque mutilant, neque deformant, neque ſunt cauſa proxima deformationis. Quod autem peccent, extrinſecum eſt ob poſitiuam prohibitionem. Cùm autem inſtatur, hanc prohibitionem eſſe ob periculum ſanguinis: Reſpondeo, eſſe ob periculum, ne ſanguis effundatur ab ipſomet clerico præliante, non verò ab alijs: nam, Eccleſia non intendit, nec vult vt alij milites non effundant ſanguinem in tali bello iuſto, neque igitur vult vitare periculum illius effuſionis, vt à laicis ſed vt à clericis fieri poteſt: ergo, ſi hoc periculũ non perueniat ad effectum ex actione propria ipſiuſmet clerici, peccatum illud non habet annexam irregularitatem.

10
Cap. Quod in dubijs, de Pœnis obijcitur.

Sed obijci poteſt cap. *Quod in dubijs*, de Pœnis. Vbi ait Pontifex, deponendos eſſe clericos, qui gubernant naues ad pugnam, vel per ſe militant, vel alios incitant ad præliandum, quia grauiſſimè peccant, nec requirit aliam ſanguinis effuſionem ab ipſiſmet clericis factam. Reſpondeo primò, ſi argumentum eſſet validum, etiam non eſſet neceſſarius effectus deformationis humanæ ſequutus in tali bello ex quorumcumque militum actione, quia etiam de hac effuſione nulla fit mentio in illo textu, ſed de ſolo peccato.

Exponitur primò. *Gloſſa.*

Prima igitur expoſitio eſt, vt textus ille intelligatur de bello iniuſto. Ita Gloſſa ibi, & apparenter probat, quia incitãdo ad pugnam in bello iuſto non peccat clericus, vt ex alijs iuribus conſtat 23. quæſt. 8. Adhuc autem ſubintelligendum eſt, effectum mutilationis, vel mortis eſſe ſequutum in bello, ex quorumcumque militum actione.

Exponitur ſecũdò.

Vnde poſſet eſſe ſecunda expoſitio, vt deciſio illa procedat etiam in bello iuſto, & de pœna irregularitatis, ita tamen vt ſingula membra cum debita proportione intelligãtur. Nam incitatio ad pugnam talis eſſe debet, vt in particulari etiam inducat ad homicidium, vel mutilationem, vt intellexiſſe videtur Nauarrus (*Nauar.*) exponendo eundem textum num. 216. perſonalis etiã pugna futura eſt cum actuali executione deformationis: gubernatio autem nauis videtur cauſa ſufficiens irregularitatis, etiamſi effectus tantùm ſequatur immediatè ex aliorũ actionibus, quia eſt veluti vniuerſalis cauſa influens cum omnibus militibus, ſeu applicans omnes cauſas proximas, & maximè quia in particulari ita gubernatur nauis ad ſingulos ictus prout neceſſarium cenſetur vt habeant effectum.

Exponitur tertiò.

Tertiò & ſimpliciùs, iuxta verba literæ poteſt intelligi textus ille de quocunque bello, quia ibi nulla fit reſtrictio: de clericis autem, qui in eo iniquè aſſiſtunt, & actiones ibi numeratas peccaminosè exercent; non tamen de irregularitate, aut aliqua pęna depoſitionis ab homine imponenda, vt Panormitanus intellexit, & Abbas etiam antiquus (*Panorm. Ab. anti.*), iuxta proprietatem illorum verborum, *De rigore canonico eos credimus puniendos*. Hæc autem pœna poſſet ab Epiſcopo imponi propter grauitatem delicti immiſcendi ſe indebito modo actibus prohibitis, & indecentibus ſtatui clericali, etiamſi non ſequatur ex illis effectus effundendi ſanguinem, ſecus autem eſt de irregularitate.

11
Coroll.

Atque ex dictis ſequitur, clericum vel Prælatum Eccleſiæ, qui dat arma militibus, vt in bello iuſto pugnent, nõ incurrere irregularitatem, etiamſi cum illis poſteà occidant, ſicut ſuprà de laicis dictum eſt; quia in hoc nulla diſtinctio eſt inter clericum, & laicum, licèt oppoſitum teneat Syluester *Homicidium*, 3. quæſtione 6. verſic. 5. & Angelus *irregularitas*. 1. num. 15. (*Syluest. Angel. Nauar.*) Quod autem diximus, tenet Nauarrus num. 216. & ſequitur euidenter ex dictis, quia eiuſdem rationis eſt dare arma, ac dare conſilium, vel voluntatem exhortando. Eſt autem aduertendum, Nauarrũ, & alios in his caſibus addere limitationem, niſi arma dentur ex intentione, vt milites occidant. Ego verò intelligo, intentionem merè internã nihil ad hoc operari, intelligendumque id eſſe quando illa intentio exterius exprimitur, dando arma determinatè ad homicidia facienda, etiam iuſta, & ad illa exhortando. Quando autem ſolum dantur ad ſtrenuè pugnandum, vel etiam ad procurandam victoriam, non incurritur irregularitas etiamſi clericus moraliter certus ſit de effectu vel etiamſi illum deſideret: tũ quia illud deſiderium nihil exterius operatur, vt ſit fundamentum irregularitatis, & per ſe ad illam non ſufficit, tum etiam quia tale deſiderium ex ſe iuſtum eſt, & includens virtualiter conditionem, ſi alio modo victoria comparari non poteſt.

12
De diſpẽſatione huius irregularitatis.

Vltimo loco dicendum ſupererat de diſpenſatione huius irregularitatis. Sed quod attinet ad ius commune ſatis conſtat ex dictis; ſolus enim Papa ex iure communi poteſt in illa diſpenſare: Dicunt autem communiter Doctores citati hoc ipſo quòd Papa cõfert alicui clerico facultatem præliandi in bello, facere illum immunem ab irregularitate etiam ſi occidat, veluti anticipatam diſpenſationem ei concedendo. Quod intelligendum eſt, quando expreſsè concedit facultatem pugnandi proprijs manibus, quia tũc diſpenſando in ſubſtantia legis, diſpenſat in omnibus annexis. Secùs verò eſt ſi det tantum facultatem exiſtendi in bello etiam cum armis defenſiuis, & offenſiuis; nam, ſi aliud non exprimat, non cenſetur abſolutè concedere vſum illorum ſed ſi neceſſarius fuerit ad propriam defenſionem. De Epiſcopis verò certum eſt, non poſſe in hac irregularitate diſpenſare ex decreto Concilij Tridentini (*Conciliũ. Trident.*) ſeſſion. 24. cap. 6. de Reformatione, quia ibi ſolum conceduntur irregularitates ex delicto; hæc autẽ non eſt ex delicto. Quod benè notauit Nauar. (*Nauarr.*) nu. 194.

13
Quorundã ſententia improbatur.

Dicunt verò aliqui, ex iure antiquo poſſe Epiſcopos diſpenſare in hac irregularitate, ſi ſit occulta. Sed hoc nullo iure probari poteſt, & ideò reijciendum eſt, vt etiam aduertit Nauar. num. 218. in fine. Addendum verò eſt, eos, qui poſſunt ex priuilegio diſpẽſare in irregularitatibus cum exceptione homicidij voluntarij, poſſe in hac irregularitate diſpenſare, quia ſub homicidio voluntario non comprehenditur illud, quod iuſtè fit, quia ſimpliciter non eſt homicidium, vt notauit Diuus Thom. (*D. Thom.*) 1. 2. quæſt. 88. artic. 6. ad 3. citans Auguſtinum lib. 1. de Libero arbitr. c. 4. & 5. de quo latiùs in 2. 2. quæſt. 64. Sunt ergo hę irregularitates quaſi ſpecie diuerſæ, & ideò ſub exceptione vnius non includitur alia. Quod rectè docuit Caietanus (*Caiet.*) verb. *Irregularitas*, & Corduba (*Cordub.*) in Summa, quæſtione trigeſima quarta, & Armilla (*Arm.*) verb. *Irregularitas*, num. 13. & ſumitur ex Nauarro, & alijs ſuprà. Vnde religioſi mendicantes, qui habent priuilegia diſpenſandi cũ ſuis religioſis in omnibus irregularitatibus exceptis irregularitatibus bigamiæ, & homicidij voluntarij, vt ex compendijs priuilegiorum, & ex alijs autoribus

Digitized by Google

autoribus conſtat, poterunt etiam in hac irregularitate diſpenſare: de quibus priuilegijs latiùs in proprio opere, Deo bene iuuante, dicere paramus.

SECTIO VII.

Vtrùm per alias actiones contrahatur irregularitas ob defectum lenitatis.

1 PRæter actum iudicij, & belli iuſti, numerari hic ſolent irregularitates, quas interdum cõtrahunt Medici, vel Chirurgi, vel eorum miniſtri, qui eos adiuuant ad ſecandum brachium, v.g. & infirmarij, qui curam gerunt ægroti, & ſuis actibus interdũ accelerant eius mortem. Nam hi omnes videntur contrahere irregularitatem abſque peccato, occaſione mortis, aut mutilationis: ergo ob defectum lenitatis.

2 Concluſio. Dicendum verò eſt, ex hoc capite nunquam contrahere has perſonas irregularitatem: Nam loquendo in primis de laicis, ſi debitam diligentiam, & peritiam adhibeãt in ſuo munere, etiãſi mors ſequatur, non incurrunt irregularitatem, cap. *Ad aures*, de ætate & qualitate. Incurrẽt autem illam ſi ex imperitia, aut negligentia, ex eorum actione ſequatur mors. Illa tamen irregularitas non eſt ex defectu lenitatis, ſed ex delicto, pertinetque ad homicidium caſuale, potiùs quã ad voluntarium. Quæ regula cõmunis eſt Chirurgis, vt rectè notauit Syluester verb. *Homicidium* 2. quæſt. 13. & 14. & à fortiori etiam extenditur ad eorũ miniſtros, & cooperatores, vt rectè Nauarrus nu. 218. quia non eſt peioris conditionis cooperator, quàm agens principale. Differentia autem inter hos omnes, ac iudices & miniſtros eorum, primaria eſt, quia iura ponunt irregularitatem in vno caſu, & nõ in alio. Huius verò ratio eſt, quia illorum actio per ſe ordinatur ad vindictam, & ad ſanguinis effuſionem: horum verò ad vitæ conſeruationem.

Syluest. Nauar.

3 De infirmarijs. Vnde etiam concluditur, eãdem regulam ſeruandam eſſe cum his qui habent curã infirmorum. Nam, ſi conuenientem prouidẽtiam adhibeant, nunquam incurrunt irregularitatem, niſi interueniat culpabilis negligentia, ita vt periculum accelerationis fuerit præuiſum, vel præuideri potuerit, & ex notabili negligentia prætermiſſum fuerit. Quæ eſt communis ſententia Caietani 2.2. quæſt. 64 artic. 8. Soti. 5. de Iuſtitia, q. 1. art. 9. Nauarri num. 29. Tabienæ *Irregularitas*. 3. nu. 12. & 13. Armillæ nu. 48. Angeli, *Homicidiũ*. 2. num. 14. Syluestri quæſt. 11. Maioli libro 5. cap. 48. §. 1.

Caiet. Soto. Nauar. Tabien. Armill. Angel. Syluest. Maiol.

4 Quæ actiones ſint circa hoc clericis phibitæ. Ca. Tua nos de Homic. Hæc autem omnia eodem modo procedunt in clericis, præterquam in caſibus in iure expreſſis, qualis eſt in cap. *Tua nos*, de Homicidio, ibi enim prohibetur clericis Chirurgiæ artem exercere, vnde ſi ex actione eius ſequatur mors, etiãſi non ſequatur ex culpa eius, ſed ex negligentia infirmi, vel alia de cauſa, nihilominùs irregulares fient, quia actio illa eis prohibita eſt ratione talis periculi, & ſub illa conditione de quo ſuprà dictum eſt, & videri poſſunt autores in locis proximè citatis.

DISPVTATIO XLVIII.

De irregularitate, quæ ex infamia contrahitur.

QVamuis infamia delictum per ſe non ſit, ex delicto tamen oriri ſolet: & ideò poſt irregularitates, quæ ex delictis naſcuntur, hanc proximè adiungimus, quæ illis maximè affinis eſt, quamuis interdũ poſſit ſine delicto contrahi. Priùs ergo de ipſa infamia videndum eſt quid, & quotuplex ſit, & vnde oriatur: deinde quomodo ex illa irregularitas cõtrahatur, & quomodo etiam tollenda ſit.

SECTIO I.

Quid ſit infamia, & quotuplex.

COnſtat ex voce ipſa infamiam eſſe quandam bonæ famæ priuationem, vel diminutionem. 1 Fama quid. Eſt autem fama (quæ abſolutè dicta in bonam partem accipitur) *illæſa dignitatis ſtatus, vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus*, vt dicitur in l. *Cognitionẽ*. ff. de Varijs, & extraordinarijs criminibus. Infamia ergo erit imminutio huius ſtatus, quæ per publicam, malamque opinionẽ de perſona fit, & hæc ipſa ſiniſtra opinio publica, eſt infamia. Vnde ſicut Auguſtinus lib. 83. quæſtionum, quæſt. 31. definit bonam famam, ſeu gloriam eſſe claram notitiam cum laude, ita nos dicere poſſumus, infamiam eſſe obſcuram notitiã, & reprehenſione, ſeu vituperatione dignam. Auguſt.

Vnde in primis conſtat, materiam circa quã verſatur infamia, eſſe vitium aliquod vel defectum perſonæ. 2 Infamia ex parte materiæ duplex. Ex quo capite duplex poteſt diſtingui infamia, ita vt vna ſit de vitio, quod ſit proprium peccatum, ſeu delictum perſonæ, cuius manifeſtatio perſonæ exiſtimationem diminuit; alia ſit de alijs qualitatibus, ſeu defectibus perſonæ, quæ ſine culpa eius, ſtatum dignitatis eius diminuant; & vtraque ad præſentem conſiderationem pertinet, quamuis magis prima, vt videbimus.

Solet autem vlteriùs diſtingui in infamiam iuris, & facti, nam de vtraque fit mentio in iure. 3 2. Diuiſio infamiæ i legalẽ. & popularem. De priori in l. 1. 2. & 3. ff. de His quæ notantur infamia, capit. *Infames* 3. quæſtione ſeptima, de poſteriori in cap. *Licet*, de Teſtibus, cap. *Licet*, de Probationibus. Vt autem hæc communis diſtinctio melius exponatur, aliam licèt non adeò vulgarem præmitto, qua poſſumus infamiam diuidere in legalem, & communem, ſeu popularem, vel humanam: quarum prior etiam dici poteſt infamia iuris, & poſterior facti. Quã diuiſionẽ ſumo ex l. *Eam*, C. Ex quib. cauſis infamia oriatur, quæ ſic habet, *Ea, quæ pater teſtamento ſuo filios increpãs ſcripſit, infames quidẽ filios iure nõ facit* (ecce infamiã iuris) *Sed apud bonos, & graues opinionẽ eius, qui patri diſplicuit, onerat* (ecce communem infamiam facti) Legalem ergo infamiã appello

L. Eã. C. Ex quib. cauſis. infam. oriatur. Legalis.

zed by Google

appellamus illam, quæ ex vi alicuius legis humanæ habet aliquos morales effectus, ratione quorum ſpecialis quædam moralis macula reputatur: & quia in ea ratione completur per inſtitutionem humanam, ideo legalis appellatur: & eodem ſenſu dici poteſt infamia iuris quoad ſuam primæuam originem & inſtitutionem. Communis autem ſeu popularis infamia dicitur opinio quædam, quæ obſcurat quidem perſonæ æſtimationem, & aliquo modo vilem eam reddit, non ex vi alicuius legis, quia nullam inde habet inſtitutionem, neque vllum effectum, ſed ſolùm ex hominum iudicio, & apprehenſione, ideóq; dici poteſt infamia facti, vt verbi gratia, communis opinio de aliquo quòd deſcendat ex ſecta damnata, ſi non foueatur aliquo iure habente talem perſonam ſuſpectam, vel eo titulo inhabilitatem aliquam introducente, erit infamia quædam communis, & humana: ſi autem accedat tale ius, erit legalis. Hic ergo eſſe poſſet vnus ſenſus illius communis partitionis infamiæ iuris, & facti: communitérque hoc ſenſu accipitur, vt videre licet in Syluestro, & alijs verb. *Infamia*, & Caſtro, ac Penna locis infrà citandis, & alijs, quos iſti referunt: ad infamiam enim facti nullam iuris diſpoſitionem requirere videtur. Sed certè in ordine ad effectus morales, vt nunc de illa loquimur, neceſſaria eſt aliqua iuris diſpoſitio, quæ ſtatuat quale crimen ſufficiat ad infamiam, quod in præſenti maximè neceſſarium eſt, vt videbimus. Et ideò ſupponimus omnem infamiam, de qua ſermo eſt in præſenti, debere eſſe legalem, quam iterum diuidemus in iuris, & facti in alio ſenſu, nam alia diuiſio priùs neceſſariò præmittenda eſt.

Populares.

Syluest. Caſtro. Penna.

Tertia diuiſio infamiæ in ciuilem, & canonicam.

4 Tertio ergo diuiditur legalis infamia in ciuilem, & canonicam, iuxta cap. vltimum de ſecundis nuptijs, ibi, *Legalis infamia*, id eſt per leges ciuiles introducta: eſt enim ibi ſermo de infamia, quam lex ciuilis imponit mulieri, quæ intra annum viduitatis tranſit ad ſecundas nuptias, quam infamiam iuris ciuilis, per ſe diſtinctam eſſe ab infamiam ius illud canonicũ abſtulit. Vnde cõſtat infamiam iuris ciuilis, per ſe diſtinctam eſſe ab infamia iuris canonici. Quanquam verum ſit infamiam iuris ciuilis, quæ per ius canonicum expreſsè ſublata non eſt, etiam eſſe infamiam canonicam, vt notauit Innocentius in cap. *Qualiter, & quando*, 2. de Accuſationibus, & ſumitur ex cap. *Omnes*, 1. 6. quæſtione prima, *Omnes* (inquit Adrianus Papa) *Infames eſſe dicimus, quos leges ſeculi infames appellant.* Quod intelligendum eſt niſi ius ipſum canonicum talem infamiam abſtulerit: nam tunc potiùs ipſa infamia ciuilis per ſuperiorem poteſtatem iuris canonici ſublata cenſetur, vt benè notauit Gloſſa in dicto cap. *Cùm ſecundum Apoſtolum.*

Innoc. C. oës. 1. 6. q. 1.

5 Vnde duplex ſolet ſtatui regula ad cognoſcendam infamiam canonicam, quæ ad nos pertinet. Vna eſt, omnem infamiam ciuilem per ius canonicum non reuocatam, eſſe canonicam, non quia à iure ciuili lata eſt, ſed quia à iure canonico accepta eſt, vel expreſsè in dicto capitul. *Omnes*, vel tacitè dum eam non aufert, nam tanquam in re ſibi fauorabili, & rationi conformi conſentire videtur. Secunda regula eſt, omnem illum, qui ſuis culpis exigentibus ad Sacerdotium promoueri non poteſt, eſſe infamem ſecundum ius canonicum, vt eiſdem ferè verbis habetur in dicto capit. *Omnes*, & notarunt Abbas, & Innocentius in cap. *Teſtimonium*, de Teſtibus. Qui aduertunt dictum eſſe, *Qui ſuis culpis exigentibus*, quia quando propter alias cauſas aliquis remouetur ab ordinum ſuſceptione, non propterea infamis efficitur: quod patet ex multis irregularitatibus, quæ ſine vlla infamia contrahuntur, vt per ſecundas nuptias, per occiſionem hominis in bello iuſto, vel per iuſtam ſententiam. Et ratio eſt, quia multa poſſunt ad eccleſiaſticum ordinem requiri, quibus poteſt homo carere ſine infamia, vel dedecore. Vnde obiter conſtat ratio, ob quam aliqua ſunt peccata, quæ inducunt infamiam canonicam, quę non inducunt infamiam ciuilem, vt notauit Turrecremata in dicto cap. *Omnes*, multa enim peccata inducunt irregularitatem, quæ ſecundum leges ciuiles non efficiunt homines infames. Ratio autem eſt, quia plus exigitur ad ſtatum eccleſiaſtici ordinis, eiúſque decentiam, quàm ad ciuilem, temporalem politiam ac decorem, & ideò in ordine ad prædictum finem aliqua reputantur in iure canonico ad irregularitatem inducendam, quæ ex ſolo ciuili iure illam non inducunt. Vltimò occurrit circa hanc poſteriorẽ regulam aduertendum, illam non deſeruire præſenti inſtituto: quia ſecundum illam infamia eſt veluti quid conſequens ad legem canonicam imponentem irregularitatem propter delictum: hic autem agimus de infamia, quæ antecedit irregularitatem, & eſt cauſa eius ex vi generalis legis, quæ facit irregulares omnes infames. Et ideò in priori regula inſiſtendum eſt: & deinde addi poſſet, multo magis eſſe infamiam canonicam, quàm directè ipſum ius canonicum inurit, etiamſi nullo alio iure impoſita ſit.

Duplex regula ad dignoſcendam infamiã canonicam. Prima. Secũda.

Innocent. Abbas.

Aliqua peccata inducũt infamiã canonicã quæ non inducũt ciuilem.

Quarta diuiſio infamiæ legalis in canonicam, & ciuilem.

QVarto vtraque infamia legalis, tàm canonica, quàm ciuilis, in facti, & iuris infamiam diuidi poteſt: vel (vt verborum æquiuocatio tollatur) vna dici poteſt infamia illata per actum iuridicum, quàm iuris tantùm appellamus: altera illata per quamcunque facti manifeſtationem, quam vocamus legalem facti. Quamuis enim talis infamia ſemper aliquo modo ſit ex inſtitutione iuris, tamen applicatio eius ad talem perſonam, ſeu exiſtentia eius (vt ſic dicam) aliquando fit iuridico modo, vt per ſententiam iudicis, aliquando per ſolùm factum hominis, vt per euidentiam, facti publici, vel per diuulgatum ſermonem. Et in hoc ſenſu ſignificatur hæc diuiſio in c. vl. de Temporibus ordin. ibi, *Si propoſita crimina ordine iudiciario comprobata, vel aliàs notoria non fuerint, non debent, &c.* vbi duo modi indicantur infamandi perſonam, vnum per iudiciarium ordinem, alium per facti euidentiam: ex priori modo reſultat infamia iuris, ad quam certum eſt ſufficere ſententiam definitiuam iudicis, per quam aliquis damnatus eſt, vel declaratus, vt conuictus de crimine, ex l. *Verbum*, C. Ex quibus cauſis, &c. Vbi dicitur, interlocutoriam non ſufficere, ſed neceſſariam eſſe definitiuam ſententiam, cauſa cognita. Et ita cenſeo eſſe intelligenda citata verba ex dicto capitul. vltimo, *Si propoſita crimina ordine iudiciario comprobata*, vtique completè, & perfectè, 6

Cap. vlt. de Tẽp. ordin. Infamia iuris.

Digitized by Google

quod non ſit donec definitiua ſententia feratur. Et hæc eſt communis ſententia, vt patet ex Gloſſa, & Doctoribus in dicto capit. vltimo, & in capit. *Veſtra*, & capit. vltimo de Cohabitatione clericorum, & mulierum, & in cap. 1. de Exceptionibus. Syluester verb. *Infamia*, Nauar. cap. 25. num. 73. Caſtro lib. 2. de Iuſta hæreticorum punitione, cap. 9. Immò addendum eſt, iure canonico neceſſarium eſſe, vt per accuſationem proceſſum fuerit, nam ſi per viam inquiſitionis procedatur, etiam ſi ſententia ſequatur, non ſequitur infamia iuris. Vt notat Abbas in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſation. num. 2. An verò præter hunc modum ſit alius ſufficiẽs ad infamiam iuris ſtatim explicabitur. Infamia autem facti eſſe dicitur, quando ſine actu iudiciario ex ipſo facto ab alijs cognito ſiniſtra opinio diuulgatur de tali perſona, atque infamia generatur: qualis verò notitia ad illam ſufficiat, ſtatim explicabitur.

Syluest. Nauar. Caſtro. Abbas.

Infamia facti.

7 Quomodo infãmia legalis ex ſola iudicis ſentẽtia, aut ſolo facto generari. Ratio dubit.

Dubitari enim in primis poteſt circa diuiſionem hanc, quomodo poſſit infamia legalis, de qua agimus, ex ſola ſententia, aut ex ſolo facto generari. Duo enim in tali infamia neceſſaria ſunt, ſubſtantia infamiæ, vt ſic dicam: & legalitas. Primum non poteſt fieri per ſolam ſententiam ſeu ius, quia infamia in ſua ſubſtantia cõſiſtit in opinione & notitia hominum: hanc autem non efficit ſentẽtia, vel ius ipſum per ſe, ſed diuulgatio, & locutio hominum: ſi enim ſentẽtia in angulo proferretur, & ibi occultaretur, nõ generaret publicã opinionem ſiniſtram de perſona: ergo nec generaret infamiam. Sentẽtia ergo poteſt eſſe fons infamiæ, nõ tamen ſola infamiam inferre, niſi coniungatur aliquod factum hominum. Secundum etiam, id eſt, factum ipſũ & diuulgatio hominum loquẽtium nõ ſufficit ad infamiã legalem, niſi adiungatur ſententia, quia quantũcunq; ſit euidens, & publica notitia facti, illa non habebit effectus legales, donec ſententia iudicis accedat; ergo non erit infamia legalis, iuxta ea quæ in ſecunda diuiſione dixi. Antecedens patet, quia infamia ſub illa ratione habet rationem pœnæ, & hæc non incurritur abſque iudicis ſententia.

8 Quædã reſpõſio ad priorẽ partẽ reijcitur.

Ad priorẽ partẽ reſponderi poſſet, illã dici infamiã iuris, quia ortum habet à ſententia iuridica, nõ quia præter illã prolatã, ſeu promulgatam non ſit neceſſarium aliquod factum hominum loquẽtium, vel ſcribentiũ, vt infamia cõſummetur. Sed hoc non rectè dicitur, quia in eodẽ puncto, in quo finitur iuridica intimatio ſententiæ, & tranſit in rem iudicatam, incurritur, & perficitur infamia. Ad quod explicandũ tria poſſumus in infamia diſtinguere: vnũ eſt, ius qđ vnuſquiſq; habet ad ſuam famã, quod dicitur dominium famæ, ratione cuius nemo poteſt ſine iniuria infamari quamdiu integrum retinet dominiũ famæ ſuæ. Aliud eſt veluti actualis poſſeſſio famæ, vel actualis eius priuatio per publicã notitiã & opinionem talis delicti de tali perſona. Tertiũ eſt, inhabilitates aliquę ſeu effect⁹ morales, qui ſequũtur in tali perſona ex tali infamia.

Tria in infamia iuris diſtinguẽda.

9 Per iudicis ſentẽtiam auferturius ad famã.

Quod ergo ad primũ ſpectat, immediatè fit p ſentẽtiã ipſã ſi definitiua ſit, vt dixi, & delictũ ſit ex his, quæ in iure notãtur infamia, iuxta lib. 1. cũ ſequentibus, ff. de His qui notantur infam. & C. ex quibus cauſ. infam. & cap. & li. 1. de Poſtulando, & lib. 5. cũ ſequentibus C. eodem. cap. *Infames*, §. *Porrò*, 3. quæſt. 7. Idẽmq; eſt quoties in ſententia infamiæ pœna imponitur, quæ oſtẽdit turpitudinem delicti, & relinquit hominem infamem etiam poſt perpeſſam pœnam, vt dicitur in dict. § *Porrò*. Requiritur tamen vt talis pœna non ſolùm in ſe abiecta ſit, ſed etiam per ſententiam impoſita, vt declaratur in l. *Nullam*. C. Ex quibus cauſis, &c. Quod ergo per talem ſententiam ſtatim dominium famæ amittatur, conſtans eſt apud omnes, quia ſub hac ratione habet rationem talis pœnæ, & ſententia potens eſt ad talem pœnam infligendam: ergo quoad illam ſecum affert executionem, nec enim poſſet aliter executioni mandari. Vnde omnes fatentur non eſſe contra iuſtitiam publicare delictum hominis ſic iuridicè condemnati: quia iam eſt priuatus dominio ſuæ famæ quoad hanc partem, licèt fortaſſe charitas poſſit interdum obligare ad non diuulgandum illud, iuxta occurrentes circunſtantias: de quo videri poteſt Soto lib. 4. de Iuſtitia, quæſt. 6. art. 3. ad 4. & lib. 5. quæſt. 10. art. 2. Nauarrus, cap. 18. Summæ, nu. 26. & ſequentibus Cordub. tractatu de Detractione memb. 4. quæſt. 1. concl. 6. & alij quos refert & ſequitur Petrus Nauarra, Tom. de Reſtitutione, lib. 2. cap. 4. num. 286. & ſequentibus.

Soto. Nauarr. Cordub. Petr. Nauar.

10 Actualis poſſeſſio famæ quõ per ſnĩam iudicis auferatur.

Secundum autem, ſcilicet, actualis ſpoliatio famæ, ſeu contraria infamatio fit ſuo modo per ſententiam ſolùm ſufficienter, quamuis augeri poſſit per hominum ſermonem. Patet, quia ſententia ipſa dat quandam publicam notitiam delicti: ſicut enim illa manat ex ſcientia iudicis vt ſic, quæ eſt ſcientia publica & profertur miniſterio publico, & coram publicis miniſtris iuſtitiæ, ita confert notitiam publicam, & conſequenter publicè obſcurat famam. Et prætereà dat alijs facultatem loquendi, & diuulgandi ſi velint, & conſequenter in radice ac moraliter loquẽdo omnino eripit famam, quamuis actualem notitiam non poſſit per ſe ipſum omnibus conferre, & quoad hoc creſcere poſſit poſtea infamia veluti actualis. Et hoc ſolùm probat difficultas tacta, quæ non obſtat quominus talis infamia ante talem diuulgationem ſimpliciter dicatur, & propriiſſimè infamia iuris, quam denominationem ſemper retineat, etiamſi poſtea opinio creſcat, & volet fama, ſemper enim eandem rationem retinet. Quod verò ſpectat ad tertiam de legalibus effectibus infamiæ, in quo conſiſtit, vel conſummatur, ipſam eſſe legalem, certum eſt ſententiam ipſam ſecum afferre executionem talium effectuum, quales ſunt reddere perſonam inhabilem ad dignitatem, ad teſtimonium ferendum, iuxta qualitatem infamiæ & ſimilis, de quibus Syluester, & Summiſtæ verb. *Infamia*. Probatur quia pœna per ſententiam infertur, & quoad hos effectus priuatiuos ſecum affert executionem, vt de cenſuris dictum eſt, & ſtatim amplius exponetur.

Effectus legales infamiæ per ipsã iudicis ſnĩam inferũtur.

Syluest.

De Infamia legali, facti.

11

OCcurrebat verò ſtatim dubium, an infamia quoad hæc omnia incurratur aliquando per ſolam legẽ ante omnẽ ſententiã, ſitq; hic alius modus infamiæ iuris. Sed hoc dubiũ ſimul cũ altera parte ꝓpoſita de infamia ipſo facto expediendũ eſt. Ad alterã ergo partem de hac infamia dicitur in primis ſolã hominum notitiã, vel opinionẽ de aliquo delicto nõ inducere infamiã legalem ſine aliquo iuris adminiculo, i. ſine lege inſtituen-

1. cõcluſ.

Digitized by Google

inſtituente & mandante vt tale delictum ſit ex his, quæ homines reddunt infames: quod bene probat ratio dubitandi ibi facta, & quæ in prima diuiſione dicta ſunt. Secluſa enim inſtitutione iuris humani, talis opinio grauabit quidẽ perſonam, & obſcurabit illam, & reddere poterit indignam dignitatum & officiorum, quantum rei natura, vel conditio ex ſe poſtulauerit, non tamen per modum pœnæ, vel legalis impedimenti, ſed ex naturali tantùm ratione, & ideo dicimus talem infamiam non eſſe legalem, ſed humanam & quaſi meri facti, cuius grauitas non tam ex lege humana, quam ex intrinſecis circunſtantijs, & materia ſpectatur ad iudicandum tam de culpa infamationis, ſeu detractionis per quam inferri ſolet, q̃ de moralibus effectibus eius. Et de hac optimè dixit Nauar. c. 18. nu. 20. tunc eſſe notabilem iacturam eius, quando ratione illius homo reputatur indignus alicuius grauioris boni animæ, corporis, aut fortunæ: quod contingit ſecluſa lege humana, ex morali opinione & iudicio hominum veluti per naturalem conſequutionem. Nihilominùs tamen non erit talis infamia ipſo facto, qualis eſt illa, de qua nunc agimus, quia non erit legalis.

Nauarr.

12 2. cõclu. Deinde dicendum eſt, ſuppoſita legis inſtitutione, dari aliquam infamiam ipſo facto, & eſſe illam quæ ſine ſententia iudicis, vel aliquo ordine iudiciario reddit hominem infamem. Hoc probant iura ſuprà citata in dicta diuiſione. Ratio verò eſt, quia interdum inſtitutio legis talis eſt, vt ad talem infamiam contrahendam nihil aliud requirat quàm factum, & per ſe ipſam fert ſententiam, quod facere poteſt, præſertim in huiuſmodi priuatiuis pœnis. Vnde conſtat hoc genus infamiæ facti non habere locum niſi vbi lex illam expreſsè imponit per verba, quæ ſufficienter ſignificent latam ſententiam, qualia ſunt, *ipſo iure, vel eo ipſo, abſque alia declaratione*, ſicut ſuprà de cenſuris dictum eſt. Alioqui ſi verba indifferentia ſint, etiamſi, *Qui hoc fecerit, infamis ſit*, intelligenda eſt, *per ſententiam*, iuxta generalem regulam legis pœnalis. Sæpe tamen adduntur prædicta verba, vt videre licet in citatis iuribus, & in alijs, quæ latè congerit Maiolus lib. 3. cap. 1. & tunc procedit doctrina data.

Maiol.

13 An perpetratio delicti p accidens occulti ad hãc infamiam ſufficiat. Sed oritur hic grauis difficultas, nam ſequitur, ad hanc infamiam facti, nec publicam notitiam eſſe neceſſariam, ſed ſatis eſſe perpetrationem ipſam delicti, tametſi per accidens ſit occultum, ad hanc infamiam cõtrahendam, ſicut ſufficit ad incurrendam cenſuram ſimilibus verbis impoſitam. Conſequens videtur inuoluere repugnantiam, nam crimen manere occultum, & per ſolum factum incurrere infamiam, repugnantia videtur, cùm publica notitia ſit de ratione infamiæ præſertim facti. Reſponderi poteſt admittẽdo illationem, illam verò infamiam nõ eſſe facti ſed iuris, alterius tamen modi, quàm ſit illa, quæ infertur per ſententiã hominis, ſcilicet per ipſummet ius legis illata: & ideo non poſtulare notitiam publicam facti, aut iuris, ſed ſolam cõſcientiam operantis. Sed hoc ipſum eſt quod videtur inuoluere repugnantiam, ſcilicet, quòd ſit infamia, & quod ſit abſque vlla notitia publica, cum hæc ſit de definitione infamiæ, vt ſic dicam. Vnde licèt in alijs priuatiuis pœnis habeat locum ille modus exequutionis per ipſam legẽ, in infamia non videtur habere poſſe: quia non poteſt lex per ſe auferre bonam opinionem, in

A qua cõſiſtit fama, & in eius priuatione infamia.

Propter hanc difficultatem Caſtro lib. 2. de lege pœnali, c. 15. in fine ait, hanc infamiam non incurri ipſo iure vel facto per delictum occultũ, etiamſi lex dicat, *ipſo iure*, vel quid ſimile. Et hoc putat eſſe ſingulare in pęna infamiæ propter ſpecialem repugnãtiam: vnde ſentit non poſſe aliũd per legem fieri, etiamſi legiſlator velit. Huic autem opinioni in primis obſtat, quia iuxta illam vel eſt repugnantia in legibus ponentibus hanc pœnam ipſo iure ſeu ipſo facto, vel ſuperfluè adduntur ſimiles particulæ. Dices, non eſſe ſuperfluas, quia ſaltem operantur vt ſufficiat ſententia declaratoria, & non requiratur condemnatoria. Sed contra, quia vel illa ſententia declaratoria operatur tantùm à die quo profertur, vel retrotrahitur vſque ad diem commiſſi criminis. Si primum, non eſt tantum talis ſententia declaratoria, ſed etiam condemnatoria reſpectu talis pœnæ, quia ſecum affert executionem talis pęnę, nec poteſt aliter illam inferre, niſi publicè notificando delictum. Sicut in ſententia excommunicationis, quæ ſolùm declarat cenſuram incurri ab eo tempore, in quo ipſa ſententia fertur, non poteſt diſtingui ſententia declaratoria à cõdemnatoria. Si autem detur ſecundum, quod ſcilicet ſententia retrotrahatur: ergo per illam declaratur pœnam fuiſſe incurſam à die commiſſi criminis, nihil enim aliud eſt ſententiam retrotrahi quàm per illã hoc declarari. Declaratur, quia non repugnat pœnã infamiæ hoc modo fieri per legem: ergo ſi verba legis hoc ſatis ſignificant, ita contrahetur. Antecedens patet, quia ſi repugnaret, in nulla lege, vel delicto id fieri poſſet: at in peccato hæreſis contrarium docet idem Caſtro lib. 2. de Iuſta hæret. punit. c. 9. nam in principio dicit, occultũ hereticũ eſſe infamẽ infamia iuris, licèt nondum ſit infamia facti, quia eius delictũ non eſt manifeſtum. Et idem tenet Penna referens alios in Director. Inquiſit. p. 1. Commẽt. 4.

14 Caſtri reſponſio.

Impugnatur.

B

C

15 Dubij reſolutio. Quapropter ad difficultatem reſpondeo, in infamia diſtinguenda eſſe duo, vel tria, quæ ſuprà inſinuaui, ſcilicet ſubſtantiam famæ, quæ eſt quaſi materiale in ipſa, & cõſiſtit in publica notitia, vel opinione, & moralitas ſeu legalitas infamiæ, quæ eſt veluti formale. Quoad primum ergo conſtat non auferri ipſo facto per legem quamdiu occultum eſt delictum, vt probat difficultas propoſita. Oportet autem in hac ipſa ſubſtãtia famæ duo alia diſtinguere, ſcilicet actualẽ poſſeſſionem eius, & dominiũ illius. Et de priori quidem eſt per ſe clarum nõ auferri quamdiu crimẽ eſt occultum, & hoc ad minimũ demonſtrat ratio facta. De dominio autem id poſſet in dubium verti, ſicut enim hæreticus iuxta probabiliſſimam ſententiã, à die cõmiſſi criminis priuatur dominio bonorum ex vi legis, quãuis non priuetur poſſeſſione & vſu illorũ; ita poſſet intelligi de fama. Quod planè ſentit Caſtro d. c. 9. dicens, hæreticũ ita incurrere infamiam autem ante ſententiam, ſicut amittit dominium ſuorum bonorum, licèt non amittat poſſeſſionem, quod ſtatim extendit ad omnia delicta propter quæ leges imponunt infamiam ipſo iure. Sed eſt ſententia rigoroſa, & niſi commode explicetur, erit falſa. Si enim ſenſus ſit ita perdi dominiũ famæ ipſo facto ex vi talium legũ, vt poſſit delinquẽs ſine iniuſtitia infamari, licèt occultũ ſit delictũ, ſicut diximus poſſe poſt ſententiã definitiuam: ſic falſa eſt opinio. Probatur, quia non priuatur

Per factũ p accidẽs occultũ nõ inducit infamia, q̃ cõſiſtit in publica notitia etiam quoad dominium.

D

Digitized by Google

poſſeſſione vel vſu famæ ſuæ: ergo non poteſt iuſtè illa ſpoliari ante ſententiam: ergo nec infamari per publicationem delicti occulti, quia nō poteſt quis aliter ſpoliari, & priuari poſſeſſione famæ ſuæ. Antecedens & prima conſequentia patent à ſimili de amiſſione aliorum bonorum, quorum poſſeſſio non perditur ipſo facto, nec poteſt quis illis ſpoliari ante ſententiam: nullo autem iure fit maior priuatio famæ per huiuſmodi leges ante ſententiam, quàm aliorum bonorum, nec datur alijs maior licentia ad tollendam illam. Et reuera non eſſet expediens, quia eſſet occaſio imponendi falſa crimina, & generandi magnas diſſenſiones et odia. Si ergo non obſtante tali delicto occulto, adhuc retinet quis ius in famam ſuam, ratione cuius non poteſt illa ſine iniuſtitia priuari, videtur retinere dominium eius, quia vix poteſt dominium famæ habere aliū effectum, neq; aliū propriū vſum. Nihilominùs quoad aliqd intelligi pōt dominium illud famæ infirmari ipſo facto, vt iā explicabo.

16 De altera ergo conditione infamiæ, quæ conſideratur in ordine ad effectus legales, dicēdum eſt, per huiuſmodi leges incurri infamiam ipſo facto, etiamſi crimen occultum ſit. Probatur, quia ex tunc fit perſona indigna & inhabilis ad eos effectus, ad quos infames ſunt inhabiles ſecundùm iura vt de hæretico affirmant authores citati, & eadem eſt ratio de reliquis, ſi iura eodem modo loquantur. Quia lex poteſt per ſe ipſam infamiam inurere quoad hanc partem, & verba eius ſignificant etiam velle: ergo id operatur. Et quoad hoc dici poteſt infirmatum dominiū talis famę, quia non poteſt quis illa vti, ad obtinendum v. g. beneficium, vel officium publicum, quia obtentio erit nulla: & ſententia declaratoria criminis poſtea lata retrotrahetur vſque ad diem commiſſi criminis quoad huiuſmodi effectus & conſequenter declarabitur talis perſona in ſe quidem fuiſſe infamis, & indigna à tali die, licet ignoraretur, argumento l. *Furti*, ff. de His qui notantur infamia, licèt in alio caſu loquatur: talis ergo infamia dici poteſt infamia iuris, quatenus virtute ſolius legis incurritur, & dici poteſt infamia vi facti quatenus nec ſententiam, nec aliam publicationem requirit vt incurratur.

Incurritur tamē in ordine ad effectus legales.

17 Dices, Ergo omnes actus facti à tali perſona à die commiſſi criminis erunt nulli, ſi tales ſint, vt ab infami perſona validè fieri non poſſint, & ſententia poſtea lata retrotrahetur ad nullitatem omnium talium actuum declarandum. Reſpōdeo, ſi ſint actus publicæ adminiſtrationis, & facti ſub titulo publicè exiſtimato vero, nō annullari, in gratiam communis boni, vt ſuprà de cēſuris dictum eſt: ſi verò ſint actus priuati, concedo irritari quantum per legem poſſunt, & conſequenter ſententiam poſteà latam ad eorum nullitatem retrotrahi. Ideòq; ſi talis perſona ordines ſuſcepit, declarabitur poſtea irrita ordinatio, nō quidem quoad ſubſtantiam ordinationis (id enim fieri non poteſt) ſed quoad exercitium eius, vt iura ſæpe declarant. Ita ergo de ſimilibus actibus iudicandū eſt. Sed dicet præterea aliquis. Ergo cogetur huiuſmodi criminoſus occult⁹ ab his actibus abſtinere, etiam ante condemnationem, & cōſequenter ſæpe tenebitur ſe infamare. Reſpondeo, per ſe loquendo, teneri ad abſtinendum quantum cōmodè poſſit, quia illi prohibiti ſunt hoc ipſo quòd iure factus eſt infamis: tamē ſi actus aliàs non ſint intrinſecè mali, ſed ſolùm prohibiti, interdum poterit excuſari exercendo illos, ſi aliter vitare quis non poſſit ſui delicti manifeſtationem, aut vehementem ſuſpicionem, aut ſimile incommodum graue, quod nemo ſibi inferre cogitur, ſicut de cēſuris diximus.

Quales ſint act⁹ facti ab huiuſmodi infami ante ſentētiā declaratoriam.

Quomodo teneatur ab eis abſtinere.

Vltimò verò addendum eſt, quando lex imponit ipſo iure infamiam propter delictum notorium, aut publicum, tunc quidem non contrahi ipſo facto per delictum occultum, contrahi verò plene, & perfectè per publicum delictum ante ſententiam declaratoriam, & conſequenter per publicationem delicti priùs occultè cōmiſſi quamuis non iure, ſed facto diuulgatum ſit. Atque hæc infamia dici etiam poteſt aliquo modo facti, quatenus non requirit iuridicam publicationem delicti. Quæ tota aſſertio partim per ſe clara eſt, partim ex dictis illata. Prima enim pars de delicto occulto eſt euidens, quia pœna non debet extendi vltra verba legis: ſi ergo lex tantùm infamat per ſe ipſam publicum delinquentem, non habet effectum in occulto. Secunda vero pars patet contraria ratione, quia lex operatur quantum exprimit; ſed talis licèt poſtulet delictum publicum, non tamen requirit iuridicam manifeſtationem, ſed abſolutè publicam notitiam, vel euidentiam, & ſubiungendo particulam, *eo ipſo*, vel ſimilem, excludit neceſſitatem iuridicæ ſententiæ: ergo. Vltima verò pars ad modum loquendi ſpectat, & per ſe clara eſt. Vnde conſtat, quòd licèt talis reus, quamdiu delictum fuit occultum, non eſſet inhabilis ad beneficium, v. g. ad teſtimonium ferendum ex vi talium legum, eo ipſo, quòd delictum publicum effectum, eſt inhabilis, & contrahit omnes effectus legalis infamiæ: nam legalitas, ſeu formalitas eius in hoc cōſiſtit, et quoad eam infertur per ipſam legem, ſuppoſita conditione delicti. Et in hac doctrina cōueniūt autores citati, & citandi.

18 Quando lex ipſo iure infamiā ipſo facto ꝑpter crimen publicum, nō incurritur per occultū per accidens.

Sed per publicū etiā ante ſentētiā declaratoriam.

Coroll.

Delictum quando publicum reputetur, ad infamiam.

DEclarandum verò ſuper eſt, quando delictum reputetur ſufficienter publicum ad hunc effectum infamiæ legalis. De hac enim re nihil certo iure taxatum eſt, & ideo authores arbitrium prudens requirunt. Ad hoc autem definiendum arbitrium, tria expendenda videntur, qualitas perſonarum habentium notitiam delicti, numerus earum, & modus notitię. De prima circumſtantia ſolùm dicere poſſumus, oportere vt apud bonos, & cordatos viros talis ſpargatur opinio: Nam ſi perſonæ ſint leues, & facilè moueantur, non ſufficiunt ad infamiam, etiamſi plures ſint, argum. capit. *Sunt plurimi*. 6. q. 1. vt Gregorius ait, ſępe viros ſanctos hac infamia laborare, eamque contemnere, iuxta illud Pauli 2. Corinth. 6. *Per infamiam, & bonam famam*. Eſtque communis doctrina. 19

Apud quas perſonas debeat ſpargi notitia.

1. Cor. 6.

20 Circa numerum perſonarum neceſſarium videtur, vt in tota vel maiori parte communitatis euulgata ſit: non enim oportet vt ſit publicum in tota prouincia, vel ciuitate, vt omnes fateantur: ergo ſaltem eſſe debet in communitate, vt ſic dicam, proxima, in qua quis degit. Quod ſumitur ex Gloſſa vltima in cap. *Inquiſitionis*, de Accuſationibus & Bartolo in l. *De minori*, §. *Plurimum*, nu. 10. de Quæſtionibus tenet Soto Relect. de Tegendo ſecreto, memb. 2. qu. 6.

Quis numerus perſonarum ſufficiat ad delicti duplicitatem.

Gloſſa. Bartol. Soto.

Et

Nauarr. Et idem videtur ſenſiſſe Nauarr. in Sum. c. 27. num. 255. Idem tenet Nauarr. cap. *Inter verba*, Coroll. 48: 185. hanc ſententiam improbare videtur, negatque eſſe Bartoli, aut Gloſſæ, & concludit neceſſarium non eſſe, vt exiſtat infamia reſpectu alicuius loci, ſed ſufficere communem opinionem, ad quos ſpectat illud ſcire. Re tamen vera Gloſſa id apertè affirmat, & Bartolus non diſſentit, ſed explicat apud quas perſonas debeat conſiderari infamia: & hoc modo rectè dicit non eſſe affixas loco, ſed conſiderandas eſſe per reſpectũ ad perſonam infamatam, & delictum eius; quod & nos fatemur. Nec cõtrarium ſentiunt Soto, vel alij cùm dicũt, infamiam debere ſpargi per maiorem partem viciniæ, Monaſterij, aut Collegij, &c. ſed cum proportione hoc intelligunt: nam in religioſo v. g. fama, quo ad vitam religioſam conſiderabitur in ſuo monaſterio; quoad factum verò in aliquo oppido, B per notitiam ibi ſparſam. Et ita etiam verum eſt infamiam conſiderari in perſonis, ad quas talis cognitio ſpectat: in eis verò oportet, vt in maiori parte communitatis diuulgata ſit. Addit verò Nauarr. dict. num. 255. oportere communitatem conſtare ſaltem ex decem perſonis, quia hoc ſufficit, & requiritur, vt delictum ſit publicum, vt eſt communis ſententia Panormit. & *Abbas.* aliorum in c. *Veſtra*, de Cohabit. cler. & mulier. *Syluest.* de qua videri poſſunt Syluest. & alij verb. *Infamia*, & verb. *Notorium*, & Nauar. c. 25. num. 73.

21 Qui modus notitiæ requiratur ad infamiã.

Vnde circa tertium punctum de modo cognitionis neceſſario ad infamiã facti, ſi loquamur de infamia ſecundum ſe, dicendũ eſt non requiri euidentiã delicti apud oẽs, ad quos fama peruenit, vt eſt per ſe notũ ex vſu. Et quia aliud eſt delictum eſſe notorium, vel manifeſtũ, ad quod requiritur euidẽtia apud oẽs, vel plures, aliud verò C eſt eſſe famoſum, ad quod ſatis eſt opinio publica orta ex iudicijs probabilibus, vt Nauarr. *Nauarr. Syluest. Gloſſa.* tradit dict. nu. 255. & Syluest. verb. *Infamia*, nu. 3. ex Gloſ. in c. *Manifeſta*, 2. q. 1. & cap. *Veſtra*, de Cohabit. cler. & mulier. Ad infamiam autẽ ſufficit delictum famoſum. Præterea bona fama nõ ſemper fundatur in euidentia rei, ſed in bona opinione: pari autem modo mala ad infamiam ſufficit. Confirmatur ex l. *Cognitionem*, ff. de Varijs, & extraord. crim. dicente, *Fama eſt illæſæ dignitatis ſtatus, vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus*. Cõſtat autem per euulgatam opinionem contrariã veriſimilem probatis viris, multũ diminui bonũ nomen perſonæ, quia talis opinio ad infamiã ſufficit. Cõfirmatur denique, quia iura ſæpe imponunt, vel admittunt purgationem infamię: ergo ſupponunt eſſe poſſe infamiam, nec euidentem, nec in veritate, ſed D in rumore fundatã.

Nauarrus exponitur.

Sed licèt loquẽdo in genere de infamia, hæc vera ſint, tamen ad infamiã legalem Nauar. c. 25. nu. 73. videtur poſtulare euidentiã delicti, nam proptereà dicit neceſſariũ eſſe crimen notoriũ, & nõ ſufficere famoſum, vel probabile. Sed intelligendũ hoc eſt quando ius loquitur de crimine notorio, nam tunc reſtringendum eſt. Si verò loquatur de famoſo, vel abſolutè de publico, ſufficiet ea probabilis, & publica opinio, quæ ad infamiam ſatis eſt: quia quoad hoc pendet res hæc ex diſpoſitione iuris.

22 An confeſſio rei ĩ iudicio ſufficiat ad infamiam.

Vltimò inquiri ſolet, an confeſſio rei in legitimo iudicio ad infamiam ſufficiat, ſi aliàs crimen ſit ex his, quę in iure notantur infamia. Ad quod breuiter dicẽdum in primis eſt, ſi propter A tale crimen non ſit per legem infamia ipſo iure impoſita, ſed imponenda, non ſatis eſſe confeſſionem iuridicam, vt cenſeatur incurſa, donec ſentẽtia lata ſit. 1. cõcl. Ratio eſt, quia nulla pęna, quam lex ipſa per ſe non infert, cenſetur impoſita, donec per iudicem imponatur, quantumuis reus fateatur delictũ: ergo nec infamia. Et in hoc caſu maximè procedit quod leges ciuiles diſponũt, neminem cenſeri infamẽ, donec condemnatus eſt, l. 1. ff. de his qui notantur infam. nemo autẽ cenſetur cõdemnatus de crimine propter ſolam confeſſionem eius, l. *Si confeſſus*, ff. de Cuſtod. & exhib. reor. Item quia euidentia criminis etiam maximè publici, per notitiam facti non ſufficit ad infamiam legalem in eo caſu, donec feratur ſententia, vt ex communi ſententia dictum eſt: ergo nec confeſſio in iudicio ſufficiet, illa enim duo quoad hoc æquiparantur.

23 2. cõclu.

B Secundò verò dicitur, ſi lex inferat ipſo facto infamiam propter delictum, confeſſionem rei in legitimo iudicio factã ſufficere ad infamiã. Eſt certa, & communis aſſertio, vt patebit; declaratur autem in hũc modum, nam illa confeſſio ſufficit, vt tale delictum ſit publicum publicitate iuris, imò & notorium, vt expreſsè affirmat *Nauarr.* Nauar. ſuprà dict. num. 73. Gloſſæ, & Doctores per textus ibi in c. *Veſtra*, & cap. vlt. de Cohabit. cleric. & mulier. & in c. vlti. de Tempor. ordin. & in cap. 1. de exceptionibus in quibus canonibus apertè diſponitur, tale delictum ex tunc manere publicum, & notorium, & æquiparatur euidentiæ facti, ergo ſi aliàs inferat infamiam propter delictum publicũ, vel notorium, ex tunc ſaltem illam inferet. Dico autẽ, *in legitimo iudicio*, quia ſi extra iudiciũ, vel in iudicio nullo ex defectu iuriſdictionis, vel alio ſimili, tunc cõfeſſio C illa non facit delictum publicũ, & ita nihil per ſe nocet ad infamiam legalem contrahendam, quamuis poſſit eſſe occaſio, vt inde diuulgetur delictum, & conſummetur aliunde infamia facti.

Quid ſi cõfeſſio non fuit ex veritate rei.

Sed quid ſi iudicium fuit legitimum, confeſſio tamen non fuit ex veritate rei, ſed ex metu, quia ſcilicet reus vi, aut metu tormentorum cõfeſſus eſt delictum, quod non fecit? Reſpondeo id ſatis eſſe, vt lex inferat infamiam, tũ quia hæc infamia magis fundatur in opinione, & quaſi ſcientia publica, quàm in re ipſa: tũc etiam quia leges nõ iudicant de occultis, & illud puniũt, quod in iudicio publicum eſt. An verò in conſcientia id ſufficiat ad morales effectus talis infamiæ, alia quæſtio eſt ſuprà in ſimili tractata de cenſuris, & in ſequenti ſect. aliquid de illa attingemus.

24 Qualis ſit infamia orta ex cõfeſſiõe rei. Gloſſæ opinio.

Tandem verò interrogari poteſt, an hæc infamia orta ex confeſſione rei, dicenda ſit iuris, vel D facti ante ſententiam definitiuam, Gloſſa in d. c. *Veſtra*, verb. *Non diffitetur*, ſignificat eſſe infamiam iuris, nam dicit eſſe notorietatem iuris, quam propterea duplicem ibi diſtinguit, per ſententiam, & per confeſſionem rei: ſi ergo illud crimen eſt notorium iuris, & non facti: ergo & infamia quæ ex illa notorietate naſcitur, ſuppoſita lege inferente illam, eſt iuris, & non facti: quia & prima impoſitio illius, vt ſic dicam, & applicatio eſt ex lege, & iudiciario ordine.

Opinio Syluestri.

Nihilominus Syluester, verb. *Infamia*, nu. 12. ſignificat cõfeſſionẽ rei nõ ſufficere ad infamiam iuris. Citatq; Bartolũ in l. *Furti*, ff. de His qui notant. infam. & Abbatẽ in c. *At ſi clerici*, de iudicijs. Sed ſi attẽtè legantur hi auctores, nõ loquũtur quando lex imponit infamiam ipſo iure, ſed quando

Digitized by Google

requirit condemnationem, rei nam hoc ſolùm A
probant iura, & rationes, quas adducunt; & in
eo ſenſu eſt verum, vt iam dixi. Tamen quandò
lex imponit infamiam ipſo iure, dicta opinio
Gloſſæ vera eſt, & alij auctores non contradi-
cunt. Et præter rationem factam, quæ optima
eſt, ſufficienter etiam probatur ex cap. *Teſtimo-
nium*, vbi Gloſ. & Doctores, de Teſtibus.

SECTIO II.

Vtrum infamia ex crimine reſultans, irregularitatem inferat, & quantum duret.

1 1. cõclu. PRimo certum eſt infamiam parere
irregularitatem, quia infamis non
eſt ad ordines Eccleſiaſticos ad-
mittendus, capit. *Infamis*, 6 quæ- B
ſtio 1. cap. *Qui in aliquo*, diſt. & ex
cap. *Teſtes*. 2. quæſtio 7. generalem regulam col
ligit Gloſſ. eos, qui propter infamiam repellun-
tur à teſtimonio, eſſe etiam irregulares: licèt
Damaſus Epiſt. 3. capit. 3. non abſolute de teſti-
monio, ſed in cauſa contra Epiſcopum loqua-
tur. Fauet etiam quod dicitur in penult. regu-
la iuris in 6. *Infamibus portæ non pateant dignita-
tum*. Et hæc eſt communis ſententia Panormi-
Abb. tani in cap. *Licet Heli*, de Simon. Archidiac. in
Sylueſt. cap. *Deinde*, 26. diſt. num. 5. Sylueſt. & aliorum
Nauar. Summiſtarum verb. *Infamia*, & verb. *Irregulari-
Maiol. tas*, Nauarr. cap. 27. num. 104. Maiol. lib. 3. c. 1.

2 Secundò dicendum eſt, irregularitatem hanc
2. cõclu. incurri per omnem infamiam canonicam, &
per ſolam illam. Prior pars conſtat ex præce-
denti aſſertione, quia iura generatim loquun-
tur. Poſterior patet, quia hæc irregularitas eſt C
impedimentum canonicum: ergo non poteſt,
niſi per canonicam infamiam incurri. Item,
quia debet eſſe in iure canonico expreſſa, & con
ſequenter annexa tali infamię ex vi eiuſdem iu-
ris, & hoc eſt infamiam eſſe canonicam, vt iam
declaratum eſt.

3 Tertiò nihilominùs addendum eſt, irregula-
3. cõclu. ritatem hanc incurri non ſolùm per infamiam
iuris, ſed etiam per infamiam facti, dummodo
canonica ſit, modo à nobis explicato. Eſt com-
Specul. munis cum Speculatore, titulo de Diſpenſatio-
ne, §. *Iuxta*, verſ. 17. & ſumitur ex iuribus cita-
tis, & ex cap. *Qui in aliquo*, diſt. 51. & cap. *Omni-
potens*, de Accuſationibus. Probatur, quia vtro-
que modo perſona eſt ſimpliciter, & actu infa-
mis, & hæc eſt ipſo facto, & ſine alia ſententia
irregularis, vt probant adducta in prima aſſer-
tione. Declaratur primum in hunc modum,
quia vel lex canonica, aut (quod perinde eſt) lex D
ciuilis canonizata, propter crimen imponit in-
famiam ferendam, vel ipſo iure latam. In priori
caſu ante ſententiam non contrahitur infamia,
nec iuris, nec facti, quantumuis delictum fuerit
publicum, vt oſtenſum eſt, & ideo tunc non ori
tur irregularitas, ſumus enim extra terminos cõ-
cluſionis poſitæ, quia perſona illa nullo modo
eſt infamis. Poſt condemnationem autem iudi
cis de tali crimine manet perſona irregularis,
quia manet infamis. Nec verò propterea dicen-
dum eſt irregularitatem illam per ſententiam,
& non ipſo iure contrahi: nam ſententia per ſe
ſolùm infert infamiam, & eo ipſo ex vi alio-
rum iurium ſequitur irregularitas. Et ita patet
A prima pars concluſionis. In poſteriori autem
caſu quando lex ipſo iure imponit infamiam
propter delictum, ante ſententiam incurre-
tur etiam irregularitas ex vi ipſius facti, iux-
ta exigentiam legis; & ita patet altera conclu-
ſionis pars.

Atque hinc facilè expeditur communis quæ- 4
ſtio, An hæc irregularitas incurratur propter Propter
crimen occultum, vel per publicum, & ſi per quod cri
publicum, an per publicum iure, vel facto. Di- men in-
cendum enim generaliter eſt, reſpiciendum eſ- curratur
ſe ad infamiam, quæ eſt fundamentum huius irregula-
irregularitatis: nam illud delictum, eiuſque ritas hęc
conditio, quæ ad infamiam canonicam contra-
hendam ſufficiens fuerit iuxta dicta in ſectione
præcedenti, ſufficit conſequenter ad irregulari-
tatem. Vnde etiam fit, vt durante infamia, duret Coroll.
hæc irregularitas, quia repugnat infamem eſſe
B aptum ad ordines, in ſenſu compoſito, vt ſic di-
cam. Et è conuerſo etiam ſequitur, ablata infa-
mia auferri irregularitatem, quia eſt veluti fun-
damentum, & adæquata cauſa eius, argumento
capituli, *Cum ceſſante*, de Appellation.

De ablatione huius irregularitatis.

COntra hanc verò poſteriorem partem oc- 5
currunt nonnulla dubia, quæ attingunt An p pę-
poſteriorem partem in titulo quæſtionis propo- nit. deli-
ſitam, quantum ſcilicet hæc irregularitas duret, cti irre-
vel quibus modis auferatur. Primum eſt, an gulari-
hæc irregularitas talis ſit, vt per pœnitentiam tas hæc
peccati auferatur, ſine noua diſpenſatione, vide- auferat.
tur enim id ſequi ex regula poſita: quia per pœ-
nitentiam, & emendationem aufertur infa-
mia. Ad hoc verò ſub diſtinctione reſponden-
C dum eſt: quædam enim peccata ſunt, quæ red-
dunt perſonam infamem, ex eo præcisè, quòd
ſemel commiſſa ſunt: alia ſolùm ex eo, quod in
eis perſeueratur publicè, ſiue per impœniten-
tiam, ſiue per virtualem continuationem, vel
frequentiam, vt permanendo in concubinatu,
in publico odio, retinendo malè parta. &c. Quæ
diſtinctio apertè colligitur ex cap. *Teſtimonium*,
de Teſtibus. In peccatis prioris generis, non au-
fertur irregularitas per pœnitentiam, quia pœ-
nitentia non facit innocentem, & ita non tollit
infamiam, quando illius fundamentum eſt ſo-
lùm hoc commiſiſſe delictum: non ſufficit er-
go pœnitentia, ſed neceſſaria eſt diſpenſatio. In
peccatis autem poſterioris generis tollitur per
emendationem proportionatam, & æquè pu-
blicam: quia illa tollit talem infamiam, vt opti-
mè docuit Innocentius communiter approba- Innocent.
tus in dict. cap. *Teſtimonium*, de Teſtibus.

Sed vlteriùs ſupereſt declarandum, quæ ſint 6
D crimina vnius, & alterius generis. In quo dicen Quę ſint
dum eſt primò, quodlibet crimen, ſeu peccatum peccata
mortale publicum conſtituere hominem cano quæ red-
nicè infamem, atque adeo irregularem quam- dũt infa-
diu in eo ſtatu publicè perſeuerat. Ita ſumitur mem ex
ex cap. *Teſtimonium*, de Teſtibus, c. *Conſtituimus*, eo, q in
3. q. 5. c. *Infames*, cap. *Illi*, 6. q. 1. vbi omnes illi, de eis perſe-
quibus ait Apoſtolus. *Qui talia agunt, regnum* ueratur.
Dei non conſequentur, infamię maculis aſperſi eſ- Cap. Te-
ſe dicuntur. Id aũt generaliter dictũ eſt de oĩbus ſtimo-
qui mortaliter peccant. Vt aũt hoc ſolùm intel- nium, de
ligatur de perſeuerãtibus in illo ſtatu, additur in Teſtib.
eodẽ textu, *Niſi eis ſacerdotali authoritate ſubuen-
tum ſit*, vtiq; p pęnitentiã, vt ibi Turrecrem. q. 1. Turrecr.
num. 6.

Digitized by Google

num.6. & alij exponunt, & colligitur etiam ex dict.cap.*Teſtimonium*, ibi *Si in crimine perſeueret*, & ex ca.*Si duo*, 3.quæſt.6. ibi, *Infames effectos, donec ab inceſti facinore deſinant*. Vbi Gloſſ. infames (inquit) infamia canonica, quæ deletur per pœnitentiam. Et interdum habet locum hic modus infamiæ, etiamſi crimen habeat annexam excommunicationem ipſo facto ſine ſpeciali nota infamiæ per ſeſe illata, tunc enim ſatisfacta Eccleſia, & ablata excommunicatione, aufertur infamia, vt in dict.cap.*Infames*, & ca.*Illi*, & alijs expreſsè dicitur: & conſequenter etiam tollitur hæc irregularitas.

7 Quando infamia nõ tollatur p pœnitentiã.

Secundò dicendum eſt, quando infamia per iudicis ſententiam, vel per legem ipſo facto impoſita eſt, tunc irregularitas, quæ ex illa naſcitur, non aufertur per pœnitentiam, ſed neceſſaria eſt diſpenſatio, ſecus autem eſt quoties lex non imponit infamiam ipſo facto, nec iudicis ſententia lata eſt. Prior pars eſt communis & certa: quia tunc infamia non aufertur per ſententiam, eſt enim pœna quædam, & legalis indignitas nõ ad certum tempus, ſed indefinitè, ac proinde ex ſe perpetuo impoſita: ergo ſicut nititur authoritate Principis, ſeu legis, ita per ſolum illum auferri poteſt, qui poteſt in lege diſpenſare: ſicut ſuſpenſio, & quælibet alia pęna ſimili modo impoſita.

8 Quorundã ſentẽtia iprobatur. *Nauar.*

Poſterior autem pars propoſita eſt propter quoſdam Doctores aſſerentes, quoties infamia naſcitur ex grauiori crimine, depoſitione digno, & notorio, non auferri poſtea per pœnitentiam niſi diſpenſetur. Quod ſentit Nauarrus in cap.*Si quando*, de Reſcriptis, exceptione, 17. numer. nono, & in Summ.cap.25. num. ſeptimo, & cap.17. num.154. & 248. Maiolus lib.5. ca.1. & 12. latius libro tertio, cap.1. qui alios referunt. *Maiol.* Nihilominùs veriſſimam cenſeo propoſitam regulam, quia vel delictum eſt tale, vt lex inferat per ſeſe infamiam ratione illius ipſo iure ſeu facto; & tunc non ſufficiet pœnitentia ad tollendam infamiam, & conſequenter, nec irregularitatem, iuxta priorem partem regulæ propoſitæ: quæ non ſolùm habet locum in delicto notorio, ſed interdum etiam in publico ſeu famoſo, & aliquando etiam in occulto, iuxta exigentiam verborum legis, vt ſectione præcedenti declaraui. Vel pro tali delicto lex non imponit infamiam ipſo iure latam, ſed ferendam per iudicem, iuxta leg. primam. ff. de His qui not. infam. cum ſimilibus. Et tunc quantumuis ſit atrox & depoſitione dignum, & publicum, etiam per cõfeſſionem iudiciariam rei, vel notorium per euidentiam facti, non incurrit infamiam indelebilem (vt ſic dicam) per pœnitentiã, ſed ſolùm pro tempore quo durat talis ſtatus perſonæ. Ita tenet Caſtro lib.2. de Iuſta hęret. punit. c.9. *Caſtro.* Et eſt aperta ſententia Innocentij in dict.cap.*Teſtimonium*, vbi in hoc ſenſu tradit regulam, infamiam canonicam, quæ facti eſt, non iuris, per pœnitentiam auferri. *Innoc.* Quod optimè ibidẽ confirmat Panormitanus, nu.6. citans Hoſtienſem. Abbatem antiquum, & alios, Idem in cap.*Diligenti*, de Simonia, numero ſexto, & in c. *Inquiſitionis*, nu.2. & 3. de Accuſationibus. *Panorm.* Archid. in c. vltimo, 25. diſt. num. tertio, Burgas, de Irregularitate, titulo, de Sortileg. numer.18. Turrecremata, in c.*Illi*, 6. quæſt. prima, art. primo. *Archid. Burgas. Turrecre.* Ratio verò eſt, tum illa cõmunis, quòd nulla eſt irregularitas, niſi ſit in iure expreſſa; hæc autem nullibi expreſſa eſt, tũ etiã quia ad meliora conuerſum nequaquã prior vita commaculat, vt ait Chryſoſtom. Homilia tertia, in Matth. habetur in cap. *Nunquam*, diſt. 56. *Chryſoſt.* & eſt frequens in iure, vt refert Gloſſa penult. in dict.c. *Illi*. *Gloſſa.* Ergo ſi ius, etiam per legem, vel iudex per ſententiam non commaculent, non eſt cur infamia, vel irregularitas maneat.

A B C D

9 Quis poſſit auferre irregularitate infamis quæ p pœnitẽtiam nõ aufertur.

Circa hanc verò aſſertionem declarandum ſupereſt, quis poſſit hanc irregularitatem auferre quando pœnitentia non ſufficit. In quo certum eſt, & Pontificem Summum hoc poſſe, & nullum alium poſſe directè hanc irregularitatem tollere, quia nulli alteri conceſſum legitur. Difficultas verò ſpecialis eſt, an interdum Rex poſſit indirectè tollere hanc irregularitatem, auferendo infamiam ciuilem, in qua fundatur: poteſt enim auferre talem infamiam: ergo eo ipſo per ſe cadet irregularitas. In hoc puncto Maiolus lib.3. cap. primo, nu.3. negat per talem diſpenſationem ceſſare talem irregularitatem quando talis infamia fundata eſt in facto proprio, nam ſi fundetur in facto alieno, putat diſpenſationem ſufficere. *1. opin. Maiol.* Vt, verbi gratia, per crimen læſæ Maieſtatis infamis efficitur iure ciuili, non ſolum qui illud commiſit, ſed etiam filij eius vſq; ad quartam generationem: & ideo iure canonico omnes ſunt irregulares. Si ergo Rex cum omnibus diſpenſet in infamia, non propterea ceſſat irregularitas in delinquente, ceſſat verò in filijs. Pro qua ſententia affert Archidiaconum in cap.*Lege*, diſt.10. & in c. *Si quis cum militibus*, 6. quæſt.1. Nullo tamen iure, vel ratione diſtinctionem illam, aut aliquod eius membrum confirmat. Ratio autem reddi poteſt quoad primũ membrum, quia poteſtas ciuilis non poteſt auferre impedimentum canonicum. Hæc verò ratio, ſi quid probat, contra poſteriùs membrum etiam concludit. Et ideo reſponderi poteſt, ciuilem poteſtatem non poſſe auferre directè & per ſe impedimentum canonicum, indirectè tamen poſſe auferendo fundamentum eius, quod ab eadem poteſtate auferri poſſe videtur, cùm per eandem introductam fuerit, ſeruata proportione ad ea, quæ dicebamus de infamia facti.

10 2. ſent. & vera adhibita limitatione.

Et ideo alij exiſtimant, quamuis hæc irregularitas directè tantùm auferri poſſit per diſpenſationem Eccleſiaſticam, indirectè tamen auferri etiam poſſe per ablationem infamiæ, ſeu reſtitutione famæ facta à poteſtate ciuili. Quam opinionem veram cenſeo, addita limitatione ſeu declaratione. Nam ſi infamia ita eſt iuris ciuilis, vt etiam ſit iuris canonici directè & in particulari, vt eſt v.g. infamia hæreſis, vel infamia eius, qui ſimul contrahit cum duabus. l. *Quid ergo*, ff. de His qui notantur infamia, & c. *Nuper*, de Bigamis, vel infamia vſurariorum, ſodomitarum, & ſimilium. In his & ſimilibus exiſtimo non ſufficere reſtitutionem factam per ciuilem poteſtatem ad tollendam irregularitatem: quia talis infamia per ſe & directè virtute iuris canonici impoſita eſt, ideòque auferri non poteſt per inferiorem poteſtatẽ, qualis eſt ciuilis in ordine ad canonicos effectus. Sicut legitimatio à Rege conceſſa non ſufficit ad tollendam irregularitatem, quæ in defectu natalium fundatur, vt infrà videbimus. At verò quando infamia ciuilis tantum indirectè recipitur à iure canonico per regulam generalem, quòd infamis ciuili iure etiã debet reputari infamis ad ordines: tunc ablata illa infamia per poteſtatem ciuilem, videtur etiã poteſtas Eccleſiaſtica conſequẽter admittere

illam

illam reſtitutionem, quia ius canonicum non excludit illam perſonam, niſi propter indecentiam, quæ conſideratur in illa quatenus ciuiliter infamis eſt: ius enim canonicum non addit, neque infert illi infamiam, ſed indecentiam præexiſtentis infamiæ conſiderat, & indignum reputat admittere ad ordines eum, qui ad ciuiles actus legitimos non admittitur: ergo ablata tali infamia ciuili, ceſſat indecentia canonica, & conſequenter etiam irregularitas. Quæ ratio æquè procedit infamia contracta ex delicto proprio: quamuis negari non poſſit, quin faciliùs auferri debeat, quæ eſt ex alieno, quia eſt pura pœna legalis; & ciuilis in odium alienæ culpæ, quæ verè & coram Deo per ſe non commaculat alium: peccatum autem proprium per ſe infert maculam. Nihilominùs tamen, ſi hæc ipſa macula, & humana opinio ex illa orta ablata eſt per pœnitentiam, & ſufficientem ſatisfactionem, & alioqui ius canonicum peculiarem infamiam non induxit, & poteſtas ciuilis abſtulit, quod ſuum ius intulerat, totum irregularitatis fundamentum ſublatum eſt.

11
An infamia quæ ꝑ pęnitētiā nō auferť per baptiſmum auferatur.

Tandem inquiri poteſt, an hæc infamia per baptiſmum auferatur. Communis opinio affirmat, Syluester verb. *Baptiſmus*, 6. num. 2. Tabiena 8. in fine, Angel. 7. numer. 4. Cum Gloſſa, in cap. *Sine pœnitentia*, de Conſecratione, diſt. 4. Ratio illorum eſt, quia per baptiſmum omnino tolluntur peccata, & quidquid ex peccatis, vt peccata ſunt, naſcitur: vnum autem ex his eſt infamia.

Cōis opinio.
Syluest.
Tabien.
Angel.
Reijcitur.

Quod ſi obijcias, nam eadem ratione per pœnitentiam auferretur omnis infamia. Reſpondet prædicta Gloſſa negando ſequelam, quia pœnitentia non aufert omnes ſequelas peccatorum, ſicut baptiſmus. Sed hæc differentia ſolùm habet locum quoad reatum pœnæ temporalis apud Deum: non verò in reliquis, vt patet de habitibus prauis, & de quacumque inordinatione concupiſcentiæ, & de obligatione reſtituendi, ſi fortè fuit vſurarius, aut fur, & de reatu pœnæ apud homines, etiam mortis, vt ſi fuit homicida: illa ergo ratio non videtur ſolida. Et ideo diſtinguere oportet ſingulas infamias: nam illa, quæ eſt meri facti, ſine dubio tollitur per baptiſmum dignè ſuſceptum, & ad hoc eſt optima prædicta ratio.

Infamia facti tollitur per baptiſm.

Et obiectio non obſtat, ſed potiùs veritatem confirmat, nam idem dicimus de pœnitentia. Infamia item canonica non manet, non quia propriè tollatur, ſed quia nunquam fuit in tali perſona: ius enim canonicum non cadit in perſonam non baptizatam, & ideo non facit illam infamem ante baptiſmum: multo vero minùs inducit denuò in ipſo baptiſmo talem infamiam propter delictum antea commiſſum, quia illa infamia pœna quædam eſt, & Eccleſia non punit talia delicta.

12
Non tamē infamia iuris ciuilis.

De infamia verò ciuili non procedit hæc ratio, quia homo non baptizatus iure ciuili obligatur, ſi temporaliter ſubditus ſit vbi tale ius ſeruatur, & ideo incurrit pœnas talis iuris, quarum vna eſt infamia: ergo talis infamia ciuilis non tollitur per baptiſmum, quia hoc nec per ſe & intrinſecè ſpectat ad effectus baptiſmi ex vi ſolius inſtitutionis, vt conſtat ex propria materia in 3. Tomo, neque reperitur aliquod ius Eccleſiaſticum; in quo hoc ei concedatur. Quapropter ſi Iudæus Romæ, vel Turca hic per ſententiam eſſet condemnatus, vel flagellatus vt fur, quamuis poſteà baptizaretur, maneret infamis

A ciuiliter, & inhabilis ad actus ciuiles, ad quos non admittuntur infames: quia nec ius ipſum ciuile limitat hanc pęnam ad baptizatos, neque ex generali ratione pœnæ ciuilis ceſſat propter baptiſmum, quia nec pęna corporalis, nec pecuniaria ceſſant. Et certè ſi ille eſſet condemnatus ad triremes, nō liberaretur propter baptiſmum, niſi accederet diſpenſatio Principis. Idem ergo eſt de prædicta infamia, cùm de illa nō ſit aliqua peculiaris exceptio, aut lex.

Coroll.
Panorm.

Antecedens manifeſtum eſt, & de eo videri poteſt Panormitanus in cap. *Gaudemus*, de Diuortijs, nu. 16. Conſequentia verò tenet à paritate rationis. Vnde Panormitanus ibi ſolùm dixit, infamiam ex delicto contractam (quam intelligo eſſe infamiam facti) tolli per baptiſmum. Et de eadem re videri poteſt Decius conſ. 130. & in c. *Quæ in Eccleſiarum*, de Conſtitutionibus nu. 89. & Felinus in

Decius.
Felin.

B c. *De his*. de Accuſationibus nu. 7. vlterius fit, vt talis perſona poſt baptiſmum etiam maneat canonicè infamis in ordine ad irregularitatem ex tali infamia contrahendam, ex illo generali principio, quòd omnis perſona infamis iure ciuili, iure etiam canonico habetur infamis, & ab ordinum ſuſceptione remouetur. Quod ius canonicum complectitur talem perſonam quamprimùm baptizata eſt; quia per hoc illi non imponit pœnam, ſed potiùs illam ſupponit à iure ciuili impoſitam, & ratione illius conſiderat indecentiam, ratione cuius perſona ſit irregularis.

13
Infamis per leges ciuiles infideliū ſi baptizať non manet infamis, nec irregularis.

Dixi autem hoc habere locum in his perſonis, quæ ante baptiſmum in Chriſtianorum prouincijs degentes, & ciuilibus eorum legibus ſubditæ, talem infamiam contraxerunt: nam, ſi in prouincijs infidelium, iuxta illorum iura ta-

C lis infamia fuiſſet contracta, & poſteà quis tranſiret ad Eccleſiam, & baptizaretur in prouincijs Chriſtianorum, non opinor illum manere infamem in ipſa Eccleſia, vel irregularem. Ratio potiſſima eſt, quia quando canones dicunt, omnes illos eſſe infames, quos leges ciuiles infames faciunt, videntur planè loqui de legibus ciuilibus, quibus principes vel Reſpublicæ Chriſtianę vtuntur, & de infamia ciuili, quæ intra ipſammet Eccleſiam exiſtit, nam hæc eſt, quæ in exiſtimatione habetur, quęve indecentiam ſecum affert, nam illa, quæ omnino foris eſt, & inter infideles, nec conſideratur, nec in aliqua exiſtimatione habetur: maximè cū infamia inter infideles ſæpe ſit irrationabilis, & ſine ſufficiente fundamēto. Accedit etiā, quòd in eo caſu talis perſona omnino mutat forū etiā ciuile, & ideo nō videtur manere ſubiecta pœnis ciuilibus in priori

D ſtatu impoſitis, inter quas hæc infamia cōtinet.

SECTIO III.

Vtrum ex infamia non fundata in proprio delicto illius perſonæ naſcatur irregularitas.

1
Cōis doctrina. 1. cōcluſ.

COmmunis & certa doctrina eſt, hanc infamiam aliquando ſufficere ad irregularitatem, non tamē ſemper, ſed potiùs rarò. Vt autē doctrinam hanc per partes explicemus, dicendū in primis eſt, Ex infamia facti, quę nō fundatur in peccato porio ipſius perſonæ, nunquā fieri irregularem ſecluſo ſpeciali iure. Ante probationem aduertendū eſt, ſermonem eſſe de ſola ac præciſa infamia, nō de fundamen-

fundamento eius. Alioqui ex eo capite poterit naſci impedimentum, vt ſiquis habeatur ignorans, aut imprudens, ex defectu iudicij ſine culpa, vel ex alio ſimili defectu. Sed illud impedimentum ſi ad irregularitatem ſufficiat, non erit propter infamiam, ſed propter ineptitudinẽ perſonæ ad tale miniſterium, iuxta dicẽda infrà de defectibus, ad quod caput illa irregularitas pertinebit. [Suadetur prior pars.] Hoc ergo ſuppoſito, probatur aſſertio: quia ſecluſo humano iure, nullus ſine culpa ꝓpria notatur tali infamia, quæ reddat illum inhabilem, vel moraliter impeditum ad aliquos actus legitimos, vel honores, ergo nec ad ordines, quoad nos ſpectat. Patet: quia talis infamia non poteſt induci ex ſola natura rei, ex qua ſolũ peccatum, vel praui mores conſtituunt hominẽ dignum, vt mala opinio de illo habeatur, atque adeo obiectum illius infamiæ, quæ in facto conſiſtere dicitur. [*Ariſtot.*] Vnde, ſicut Ariſtoteles dicit 1. Ethic. c. 9. honorem ſoli virtuti propriè deberi; [*D.Thom.*] quem imitatus eſt D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 3. ita nos dicimus, ſolùm peccatum, ſeu prauum opus ex natura rei eſſe obiectum infamiæ facti. Vnde, ſi vltra proprium peccatum extenditur, illud ſemper eſt propter aliquam ſignificationẽ, vel habitudinem: ſicut honor interdum tribuitur propter alios titulos, qui indirectè, & per aliquam habitudinem reducuntur ad virtutem, vt D. Thom. exponit. Quia tamen hæc extenſio arbitraria eſt, & pendens ex humana, & ſæpe ex mundana prudentia; ideo nulla talis opinio hominum reputatur vera infamia in ordine ad aliquos actus, vel miniſteria Reipublicæ, niſi aliqua lege comprobata ſit, quia alioqui ſæpe res tota penderet ex vulgi æſtimatione, & tot ferè eſſent opiniones, quot ingenia. In hoc ergo ſenſu dicimus, puram infamiam facti non eſſe, niſi ſit de proprio delicto, aut verò, aut communiter exiſtimato. [Suadetur poſterior.] Vnde ſicut irregularitas, ita etiam hæc infamia non incurritur, niſi in caſibus à iure expreſſis. Eſt enim ratio eadem, Nam licèt talis infamia non ſit propria pœna reſpectu perſonæ cui imponitur, cùm nõ ſit propter delictum eius; eſt tamen magnum nocumentum, & ideo ſine expreſſa lege non imponendam, iuxta communem regulam Iuriſperitorum, quam latè tractat Tiraquellus in verb. *Reuertatur*, num. 248. [*Tiraquel.*] & ſequentibus: nam, licèt illi de pœna loquantur; tamen comprehendunt omnem priuationem, & omne nocumẽtum ex ſe pœnale. Quin potiùs maiori ratione reſtringendum hoc eſt, quoties abſque propria culpa incurri dicitur, quàm cùm eſt propria pœna propter culpam. Quocirca ſicut in irregularitatibus non admittitur extẽſio propter ſimilitudinẽ, vel maiorem etiam rationẽ cauſæ, ita neq; in infamia, q a hæc etiam non pendet tantũ ex ratione, vel cauſa, ſed ex volũtate legiſlatoris, quam non oportuit eſſe eandẽ in pęna, vel priuatione imponenda, etiãſi cauſa videatur ſimilis. Maximè, quia, licèt in aliquo ſit ſimilitudo, in neceſſitate, vel occaſione imponendi infamiam poteſt nõ eſſe. Ac deniq; hic habet locum regula de odijs reſtringendis.

2 [2. cõclu.] Secundò aſſero, aliquos eſſe caſus, in quibus infamia iuris, & conſequenter irregularitas incurritur abſq; proprio delicto. Hoc patet breuiter aliquibus exemplis. Primus eſt de filio, qui interdum fit infamis propter delictum parẽtis, etiãſi illius nullo modo particeps fuerit. Hoc patet in filijs eorũ, qui violentas manus in Cardinales Eccleſiæ Romanæ iniecerunt, nam ipſo iure canonico efficiuntur infames, c. *Felicis*, verſic. *Quod ſi quis*, de Pœnis, in 6. & in filijs proditorum, qui committũt crimen læſæ Maieſtatis, nam eorum filij iure ciuili efficiuntur infames, l. *Quiſquis*, §. *Filij*, Cod. Ad legem Iuliam Maieſtatis. Idem cẽſent aliqui de filijs hæreticorum, quia ſuprà diximus illos fieri irregulares: ergo ẽt efficiuntur infames. Patet conſequentia, tũ quia eorum irregularitas nõ videtur, niſi in infamia fundari: tũ ẽt, quia priuantur beneficijs, & honoribus in c. 2. & c. *Statutum*, de Hæret. in 6. hic autem eſt proprius effectus infamiæ. Atq; ita tenet Simancas de Catholic. inſtitut. tit. 9. nu. 268. & tit. 29. à nu. 14. ad 20. & Caſtro lib. 2. de Iuſta hæret. punit. c. 9. & Penna 1. par. Directorij Inquiſitorum Comment. 4. verſ. *Hæc autem infamia*, [*Simanc. Caſtro. Penna.*] Iſti verò auctores non afferũt textum, in quo talis infamia huiuſmodi filijs imponatur, neque ego illum inuenio. [In caſib. irregularitate nõ fundari in infamia oſtẽditur.] Nec ſufficit ꝙ fiant irregulares, quia nõ omnes irregulares ſunt infames, ſed illi tantũ, qui ob propria delicta irregulares fiũt, vt ſuprà dictũ eſt. Neq; ẽt eſt neceſſe hanc irregularitatem in infamia fundari, nam proximè imponi potuit propter grauitatem delicti paterni, & in pœnam eius. Neq; etiam ſufficienter colligitur ex eo, ꝙ tales perſonæ fiũt inhabiles ad beneficia, & officia publica, quo maximè fundamento nituntur prædicti auctores. Quia illa inhabilitas non eſt infamia, ſed aliud genus pęnę, & quaſi irregularitas quædam ad beneficia, & officia. Quod ſi quis contendat inhabilitatem illam eſſe quandam infamiam, erit tantũ ſecundum quid, & quoad tales effectus non verò ſimpliciter. Nam infamia iuris abſolutè dicta reddit hominem inhabilem etiam ad teſtimoniũ ferendũ, & alios habet effectus, de quibus in c. *Non poteſt*, cum ſeq. 2. q. 7. c. *Teſtimonium*, & c. *Licèt*, de Teſtibus, & c. *Licèt*, de Probationibus. Quos tamen omnes effectus nõ poſſumus iure tribuere filijs hæreticorum, cum nulla lege, vel in particulari ſub propria ratione, vel nomine talium effectuum, neq; in generali ſub abſoluto nomine infamiæ imponantur. Accedit tandem ꝙ ſi filij hæreticorũ eſſent infames, etiamſi iam eſſent clerici, vel beneficiati, redderentur infames, quia ẽt clerici, & habentes beneficiũ, ſunt capaces infamiæ, ſi ſufficiens cauſa intercedat, tunc aũt ponitur tota cauſa huius infamiæ: ergo redundaret in huiuſmodi filios. Cõſequens autẽ eſt falſum, aliàs hi eſſent priuandi beneficijs, & vſu ordinis, & officij, & iure eligendi, v. g. ſi illud habeant, quod eſt cõtra ſuperiùs dicta, & cõtra cõem ſniam in d. §. *Hæretici*, & contra eoſdẽ auctores, præſertim Simancam ſuprà. Sequela verò patet, quia omnes illi actus ſunt prohibiti infamibus, iuxta ſuprà dicta iura, & alia quæ refert Gloſſa in cap. *Vt circa*, Verbo, *Fligentium*, de Electione in 6. Quocirca, vel prædicti auctores videntur infamiam cum irregularitate confudiſſe, vel certè locutos eſſe de infamia, non ſimpliciter, ſed in ordine ad honores, ſeu officia, vel beneficia in iure expreſſa.

Aliunde exemplum huius infamiæ eſt, quando oritur ex vili conditione perſonæ, quæ interdum conſideratur, vel naſcitur ex vſu alicuius infamiæ artis, vel ignominioſi muneris, vt hiſtrionum, gladiatorũ, carnificũ, macellariorũ, et ſimilium, de quibus latè Maiol. lib. 3. c. 1. nu. 5. & ſeq. Sẽper tamen obſeruandum eſt, vt aliquo 3 [Exẽplũ aliud eiuſdẽ cõcluſionis.]

iure,

iure vel ciuili, vel Eccleſiaſtico conſtet, talem conditionem, ſeu tale munus inducere infamiam, niſi fortaſsè tale ſit munus, vt vel intrinſecè includat culpam grauem, vel ſaltem cum illa publicè fiat, nam tunc ratione culpæ inducet ſaltem infamiam facti, iuxta ſuperiùs dicta. Tamen ratione ſolius abiectionis, ſeu infimæ conditionis talis muneris, nunquam inducit irregularitatem ſine iure. Ideoque propter vſum artis mechanicæ regulariter non incurritur aliqua irregularitas, quia exercentes has artes, ſi nihil turpe efficiant, nullo iure ſunt infames, etiamſi alioqui in Republica ſint homines infimæ notæ. Similiter filij harum vilium perſonarum infames non fiunt, neque irregulares, etiamſi parentes eorum infames fuerint, quia nullo iure infames fiunt: & ſecluſo iure ignobilitas parentis non obſtat filio in ordine ad Eccleſiaſtica munera, vt ſignificauit Gloſſa in cap. *Quoniam*, verbo, *Inuidiam*, 24. quæſtione 1. & ex ea Felinus in cap. *Cùm deputati*, de Iudicijs, in fine. Aliquando verò contrahitur hæc infamia, per matrimonium cum fœmina vilis conditionis, vt cum meretrice, vel ſimili, vt notabimus agentes de Bigamia. Denique ad hanc irregularitatem ex infamia, reducitur illa, quæ ex publica pœnitentia naſcitur: de qua in ſuperioribus dictum eſt.

Gloſſa. Felinus.

DISPVTATIO XLIX.

De Irregularitate, quæ ex bigamia naſcitur.

POſt irregularitates, quæ ex delicto, eiusve infamia originem ducunt, dicendum ſupereſt de his, quæ naſcuntur ex alijs defectibus ſoletque duplex defectus conſiderari, ſacramenti, & perſonæ: in priori ordine ponitur bigamia, & de qua hic dicendum eſt, poſteà de reliquis.

SECTIO I.

Vtrum ex propria bigamia irregularitas contrahatur.

1 Triplex Bigam.

TRiplex diſtingui ſolet bigamia, vera, interpretatiua, & ſimilitudinaria. Dicitur enim Bigamia iuxta Græcam deductionem, ex duplicato, ſeu multiplicato matrimonio. Cùm ergo duplex matrimonium re ipſa ſit, vera bigamia dicitur: alia verò cenſetur eſſe interpretatione iuris, vel per quandam analogiam, vt videbimus. Nam, quia hæ ſpecies, non æqualiter, ſed quodam ordine, vel analogia rationem bigamiæ participant, vt clarius procedamus, de ſingulis ſigillatim dicemus. Propriſſimè ergo bigamus dicitur, qui ſecundas nuptias contraxit poſt mortem prioris coniugis, & vtraſque conſumauit, vt Canoniſtæ docent in Rubrica de Bigamis, & D. Thom. in 4. diſtinct. 27. & ibidem Soto, & quæſtio. 3 artic. 1. Richardus artic. 4. quæſtio. 1. Nauarrus cap. 27. num. 195. & patet ex ipſa voce *Bigamus*, quæ idem ſignificat quod bis coniugatus: vndè communiter hæc tantùm vocari ſolet vera bigamia, vt infrà dicemus. Hæc autem iterata ſuſceptio matrimonij vocatur defectus ſacramenti, non quia talis ſacramenti ſecunda ſuſceptio peccaminoſa ſit: nam certũ de fide eſt, tale matrimonium per ſe honeſtum, ac licitum eſſe (vt nunc ex propria materia ſuppono cum Diuo Thoma, & alijs Theologis in 4. diſt. 42. & videri poſſunt cap. *Aperiant*, cum ſeq. 31. quæſt. 1. & Conc. Carthaginen. 4. cap. 1.) Sed quia tale matrimonium nõ eſt ita accommodatum ad perfectam illius ſacramenti ſignificationem, Eſt enim proprium huius ſacramenti ſignificare cõiunctionem Chriſti cum Eccleſia, ex Paul. ad Epheſ. 5. matrimonium autem ſpirituale inter Chriſtum, & Eccleſiã eſt vnicum, & vnius viri cum vna ſponſa: & ideo tale vinculũ minus aptè per ſecundas nuptias ſignificatur, & ſic appellatur in præſenti materia defectus ſacramenti.

Propria bigamia qui.

D. Thom. Soto. Richard. Nauar.

2 Obiectio. Dices, Ex hoc defectu videtur colligi defectus in honeſtate, & commiſſio alicuius delicti; quia turpe eſt ſacramentum recipere modo aliquo repugnante perfectæ ſignificationi eius, nam videtur hoc eſſe contra veritatem ſignificationis ſacramentalis. Reſpondeo defectum hunc non eſſe contra ſubſtantialem, vt ſic dicã, ſignificationem ſacramenti, ſed contra, vel potiùs, præter eius perfectionem. Nam, quamuis matrimonium ſæpiùs contrahatur, nunquam ſignificatur coniunctio Chriſti cũ pluribus Eccleſijs, ſeu ſponſis: quia illa duo matrimonia inter ſe non coniunguntur ad illam ſignificationẽ reddendam, ſed vnumquodque per ſe ſignificat coniunctionem vnius cum vna, & vnicuiq; eorum per ſe conſiderato accidentaria eſt alterius ſignificatio, & propter hoc ibi nulla intercedit falſitas, neque irreuerentia ſacramenti, quæ ad culpam ſufficiat. Nihilominùs tamen ex parte ſubiecti eſt quidem defectus in ſignificatione, quia talis vir verè, & in re ipſa non eſt vnus vnius, vt dicitur in c. *Debitum*, de Bigamis, ideoque in tali matrimonio cenſetur eſſe minor reuerentia, & quaſi quædam indecentia; ad quam ſignificandam conſueuit Eccleſia negare his ſecundis nuptijs ſolennitatem illam publicæ benedictionis, vt tradunt Theologi loco citato, & Summiſtæ verb. *Nuptiæ*, & apertè colligitur ex cap. 1. & cap. *Vir*, de Secundis nuptijs.

Solutio.

3 Cap. De his. 31. q. 1. obijcitur. Sed obijci prætereà poteſt cap. *De his*, 31. q. 1. Nam pœnitentiam imponẽdam eſſe dicit, propter ſecundas nuptias, ac ſi illæ eſſent illicitæ: At Gloſſa ibi intelligendum putat caput illud de Secundis nuptijs contractis, viuente primo coniuge. Idem habet Gloſſa in cap. *Si quis*, 32. quæſtio. 6. vbi in eodem ſenſu dici videtur, *Si quis fuerit multis nuptijs copulatus, pœnitentiam agat*. Et eandem expoſitionem ſequitur Turrecremata cum alijs: In quo ſenſu textus ille ad rem præſentem non facit. Eſtque probabilis expoſitio: nam hoc videntur ſignificare illa verba, *Qui frequenter vxores ducunt*, vbi in originali, ſcilicet Concilio Neocæſarienſi cap. 3. alia tranſlatio habet, *De his, qui in plurima matrimonia incidunt, tempus quidem conſtitutum eſt, ſed conuerſio, & pœnitentia eorum tempus contrahit.* Vbi apertè videtur eſſe ſermo de pluribus matrimonijs peccaminosè contractis. Obſtat tamen huic expoſitioni, quia vbi in ſecũda parte illius textus prohibetur Presbyter adeſſe conuiuio ſecun-

1. Expoſitio. Gloſſa. Turrecre.

Obiectio contra expoſitionẽ.

ſecundarum nuptiarum, textus Græcus eiuſdem Concilij expreſsè facit mentionem bigamiæ. Reſponderi poteſt, caput illud compoſitum eſſe ex duobus capitibus Neocæſarienſi, tertio, ſcilicet, & ſeptimo, & ideò in illis duabus partibus eſſe poſſe ſermonem de ſecundis nuptijs in diuerſo ſenſu. Sed contra hoc eſt, (*Replica.*) quia in illo capit. ſeptimo (quod in Decreto eſt ſecunda pars illius textus) iuxta verba Græca, apertè dicitur, bigamum petere pœnitentiam, quod idem eſt, ac eſſe pœnitentia dignum, ideòque Presbyterum non debere ſuum cõſenſum talibus nuptijs præbere per præſentiam ſuam. (*Exceptio.*) Vnde dici poteſt, etiam ſi ſermo ſit de ſecundis nuptijs legitimè contractis poſt mortem prioris coniugis, propter illas tamen pęnitentiam fuiſſe ſolitam imponi, non propter culpam, quæ neceſſariò inſit, ſed propter aliqualem incontinentiam, quæ præſumitur, & propter aliorum exemplum. Eò vel maximè, quòd Concilium illud Prouinciale eſt; & non conſtat morem illum imponendi pęnitentiam propter ſecundas nuptias legitimas ab Eccleſia Romana fuiſſe vnquam acceptatum. Vel certè, retinendo priorem expoſitionem, dicendum eſt, etiam illum, qui ſecundas nuptias contrahit viuente prima coniuge, appellatum eſſe bigamum, de quo ſtatim plura dicemus.

4. (*Cõcluſ.*) Sic ergo explicata ratione huius bigamiæ; dicendum eſt, per illam contrahi irregularitatem. Ita habetur in cap. 1. & 2. de Bigamis, ca. 1. 26. diſtinct. 34. & colligitur ex canon. 16. *Apoſtolorum*, & ſequentibus. Et hæc eſt præcipua ratio huius aſſertionis, ſcis, ſcilicet, quia ita iure ſtatutum eſt. Congruentia verò eſt duplex. Prima propter defectum ſacramenti dicto modo explicatum, vt tradit Pontifex in dicto cap. *Debitum*, de Bigamis. Secunda, quia talis iteratio illius ſacramenti eſt ſignum incõtinentiæ, ideòque quandam indecentiam inducit ad clericatum, cùm clericus, & exemplo, & verbo debeat ad caſtitatem alios inducere. (*Ambroſ.*) Vnde Ambroſius libro primo de Officijs, capit. vltimo, *Quomodo* (inquit) *poteſt hortator eſſe viduitatis, qui ipſe coniugia frequentauerit*. Et habetur in cap. vltimo, 26. diſtinctione. Et ſimili modo (*Innoc. I.*) dixit Innocentius Primus in Epiſtola 3. ad Exuperium, cap. decimo, incontinentes non eſſe admittendos ad ſacrum miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri: vbi ipſe quidem loquitur de vitioſa incontinentia, cùm pro portione tamen, & ſecundum congruentiam accommodatur ad hanc incontinentiam, quæ licèt vitioſa non ſit, dici poteſt excedens, ſeu abundans. (*Solũ ob duplex matrim. conſummatũ cõtrahitur hæc irregularitas.*) Et ob vtramque cauſam neceſſarium eſt vtrumque matrimonium eſſe conſummatum, vt declaratur in dicto capit. *Debitum*, tùm quia antea non eſt perfecta ſignificatio, nam per copulam fiunt vir, & vxor vna caro, iuxta illud verbum Adæ. *Et erunt duo in carne vna:* per quam vnitatem ſignificatur perfecta coniunctio Chriſti cum Eccleſia in carnis Aſſumptione: addente Paulo, *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Tum etiam, quia ſi copula non interceſſit, nec diuidit quis ſuam carnem in plures: neque exercet, vel oſtendit cum effectu incontinentiam.

5 (*An ob duplex matrimonium cõſũmatũ, quorũ alterũ eſt inualidum incurratur.*) Sed ſupereſt dubium, vtrùm ad hanc bigamiam ſufficiat duplex matrimonium exterius

A contractum, & conſummatum, quando contingit alterum eorum inualidum eſſe, vt contingit ſemper, quoties vtrumque matrimonium fit viuente vtroque coniuge: & ſæpè accidere poteſt in alijs. Veruntamen hoc dubium in præſenti quæſtione nullam ferè difficultatem habet. Quæri enim poteſt, an in illo caſu contrahatur bigamia vera, necne, vel abſolutè, an nulla contrahatur. Hoc poſterius pertinet ad ſequentem ſectionem. De primo autem certum eſt, illam non eſſe bigamiam veram, nam ad hanc omnes requirunt duplex matrimonium verum, & validum. Et colligitur ex capitul. *Nuper*, de Bigamis, ibi, *licet in veritate bigami non exiſtant*, quidam (ſcilicet) plures vxores ſimul habentes: quod à fortiori dici poſſit de habentibus plures

B ſucceſſiuè, alteram tamen non verè. Ratio verò eſt, quia tunc re vera non iteratur ſacramentum: ergo nec eſt defectus in ſignificatione: ergo nec vera bigamia. Confirmatur, quia ille re vera nunquam habuit duas vxores, nec ſimul, nec ſucceſſiuè: ergo. Vnde ſi vlteriùs quæratur, an in eo caſu contrahatur irregularitas: dicendum eſt, non contrahi irregularitatem veræ bigamiæ: poſſe verò contrahi aliam bigamiæ interpretatiuæ, de qua ſtatim dicemus. Quæ differentia ad effectum irregularitatis non multum refert: ad diſpenſationem verò obtinendam, vel ad interpretandam poteſtatem conceſſam ad diſpenſandum in irregularitate bigamiæ, poteſt aliquid referre, ponderata verborum reſcripti proprietate.

C

SECTIO II.

An ex duplici matrimonio, quando non eſt vtrumque validum, aliqua bigamia, & irregularitas contrahatur.

1 (*Bigamia interpretatiua.*) Primo certum eſt, præter veram bigamiam, dari aliam, quæ interpretatiua dicitur, quæ non fundatur in duplici matrimonio vero, ſed in aliqua participatione, vt imitatione illius, quæ à iure conſideratur. Hoc conſtat ex communi ſententia Doctorum, & patebit iuribus ſtatim tractandis. (*Inducit irregularitatem.*) Secundò eſt certum, per hanc bigamiam induci irregularitatem; id

D enim eiſdem iuribus, & communi conſenſu conſtat. Imò re ipſa nihil aliud eſt per hos actus induci bigamiam interpretatiuam, quàm à iure reputari, & conſiderari, vt defectus ſufficientes ad inducendam irregularitatem. Vnde (ne quęſtiones multiplicare neceſſe ſit) idem eſt quærere, an in his caſibus bigamia interpretatiua, vel quædã ſpecialis irregularitas cõtrahatur.

2 (*1. Sẽtẽ.*) Solùm ergo explicandum ſupereſt, in quibus caſibus hæc bigamia iure inducta ſit: & præcipua quæſtio eſt hic propoſita, in qua variæ ſunt ſententiæ. Prima affirmat, quoties duo fiunt matrimonia, vnum de iure, id eſt, validum, aliud de facto id eſt, ſolùm externum & inualidum, hanc irregularitatem contrahi. Eſt communis Theologorum in 4. diſt. 27. D. Thomæ, quæſt. 3. art. 4. quæſt. ſecunda. Richardi articul. 4. quæſtiuncul. tertia. Soto quæſtione tertia, artic. primo, concluſione ſecunda, & Canoniſtarũ (*D. Thom. Richard. Soto.*)

cum

Digitized by Google

Gloſſa. Abb. Couar. cum Gloſſa in cap. ſecundo, de Bigamis, verbo, *In Bigames*, & Panormitanus cap. *Nuper*, eodem, & alijs quos refert Couarruuias dicta Clementina prima part. §. ſecundo, num. ſecundo.

Cap. Nuper, de bigam. Probatur primò ex dict. cap. *Nuper*, vbi ad contrahendam bigamiam dicitur, ſufficere affectum intentionis cum opere ſubſequuto: in dicto autem caſu fuit animus contrahendi ſecundas nuptias cum exteriori opere ſubſequuto, ſcilicet, quoad carnalem copulam. Idem probatur eodem modo ex capit. vltimo de Bigamis, vbi Gloſſa id notat. Confirmatur, quia aliàs, qui contraheret ſecundas nuptias viuente prima vxore, non fieret irregularis; quod videtur abſurdum. Sequela probatur, quia ſecundum matrimonium non eſt verum, & de iure, ſed tantùm de facto: ergo, ſi hoc non ſufficit, non contrahetur bigamia. Minor autem patet, quia maior incontinentia oſtenditur in illo duplici matrimonio, maiorque defectus ſacramenti committi videtur, quàm in his, quæ ſucceſſiuè fiunt.

4 2. Snia. Secunda ſententia diſtinctione vtitur. Duobus enim modis poteſt matrimonium eſſe nullum, ſcilicet ex defectu conſenſus, vel ex defectu alterius impedimẽti aggrauantis matrimoniũ, vt eſt affinitas, vel conſanguinitas in gradu prohibito, & cætera. Si ergo primum matrimonium fuit nullum ex defectu conſenſus, non cenſetur iuxta hanc ſententiam ſufficere ad bigamiam contrahendam per ſubſequens matrimonium: ſecus verò eſſe quoties interueniente conſenſu ex parte hominis, aliunde matrimonium non eſt verum. Ratio huius poſterioris partis eſt eadem quæ ſuperioris opinionis. Ratio autem prioris partis ſumitur à contrario ſenſu ex eiſdem textibus: nam ad hanc irregularitatem requiritur ſaltem affectus intentionis cum opere ſubſequuto: ſed in eo caſu non fuit affectus intentionis, quia, vt ſupponimus, ille non conſenſit, neque habuit animum contrahendi tale matrimonium: ergo. Et confirmatur, quia, licèt rebaptizans maneat irregularis, ſi tamen id faciat ſine intentione conferendi ſecundum baptiſmum, non incurrit irregularitatem. Et ſimiliter, licèt hæreticus incurrat excommunicationem, ſi tamen quis exteriùs neget fidem non autem mente, non incurrit hæretici pœnas: ergo ſimiliter in præſenti: Denique, ob ſimilem cauſam Pontifex in capit. primo de Sponſalibus, in ſexto, ſtatuens per ſponſalia contrahi impedimentum publicæ honeſtatis, excipit, *Niſi fuerint ſponſalia nulla ex defectu conſenſus*: ergo pari modo dicendum eſt in præſenti, quanquam enim illud primum reuocatum iam ſit per Concilium Tridentinum, ſeſſione 24. capit. 3. de Reformatione Matrimonij, in præſenti quoad bigamiam nulla correctio, ſeu reuocatio antiqui iuris facta eſt. Et hanc ſententiam tenent aliqui moderni Doctores, Paulus Griſaldus in deciſionibus fidei, verbo, *Bigamia*. Viualdus tractatu de Irregularitate, numero 8. Henriquez lib. 12. de impedimẽto matrimon. cap. 6. num. 9. Hi enim requirunt intentionem perficiendi matrimonium.

Griſald. Viuald. Henriq.

5 3. Snia. Tertia ſententia ſimpliciter negat in eo caſu contrahi bigamiam, aut irregularitatem, quacumque cauſa, vel impedimento vnum matrimonium fuerit nullum. Pro hac ſententia citatur Paulus Burgaſius, de Irregularitate, par. 5. tit.

Burgas.

A de Bigamis, numero 9. quem videre non potui. Citatur etiam Nauarrus in Summa, cap. 27. nu. 195. & lib. 1. Conſiliorum, tit. de Bigamis, conſil. 1. tamen illis locis oppoſitum planè docet in præſenti quæſtione, cum Antonio de Butrio, & alijs: tamen in alio caſu non multùm diſſimili negat ibi Nauarrus contrahi irregularitatem, nimirum, quando quis cõtrahit matrimonium cum vidua, quod in re fuit nullum: tunc enim negat contrahi irregularitatem. Et fundamenta quibus id probat, videntur hanc tertiam ſententiam confirmare. Præcipuum autem eſſe debet, quia bigamia interpretatiua non poteſt admitti, niſi in caſibus à iure expreſſis: ſicut nec irregularitas. Eſt enim eadem ratio, quia in præſenti idem ſunt, vt dixi: vel quia hæc bigamia ſolùm eſt ex iuris inſtitutione, ideoque, ſi iura tantùm dicant, eum eſſe bigamum, qui poſt
B primam vxorem mortuam, ſecundam duxerit, non poſſumus nos interpretari, etiam illum, vel qui re vera non habuit primam vxorem, ſed tantùm quandam ſimilitudinem eius, fieri bigamum ex vi talium iurium: quia vxor ſimpliciter non eſt illa, quæ apparet, vel putatur, ſed quæ verè exiſtit matrimonio copulata. Maximè, quia in odioſa materia verba ſunt reſtringenda ad omnimodam proprietatem, potiùs quàm extendenda ad ſimilitudinariam, qualis eſſet illa interpretatiua: ergo vbi ius ipſum non introducit bigamiam interpretatiuam, nulla eſſe poteſt. In præſenti autem nullo iure cautum eſt, quod in eo caſu interpretatiua bigamia inducatur. Nam ſi quæ afferuntur, in diuerſo caſu, vel ſpeciali loquuntur. Solet enim afferri caput vltimum de Bigamis, quod loquitur de bigamia ſimilitudinaria, qua
C ſolùm poteſt ſumi argumentum à ſimili, quod eſt inualidum. Item citatur cap. *Nuper*, eodem titulo, quod quidem loquitur de hoc duplici matrimonio, non tamen generaliter, ſed ſpecialiter in Sacerdotibus, propter ſpecialem indecentiam, in pœnam tanti delicti. Et hoc eſt, quod in eodem textu ſignificatur illis verbis, *Non propter ſacramenti delictum, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſequuto.* Vnde confirmatur, nam pœna, quæ in aliquo ſpeciali caſu imponitur propter delictum exteriùs attentatum, etiam affectu non ſequuto, non eſt extendenda vltra caſum à iure expreſſum; quia eſt materia odioſa, & rigoroſa, & ideo potiùs reſtringenda; ſed huiuſmodi pœna eſt hæc irregularitas: ergo non eſt extendenda vltra caſum ſacrilegij commiſſi à Presbytero poſt ſecundas nuptias: in quo ſpecialiter textus ille loquitur.

Nauarr.

Et confirmatur prætereà hæc ſententia, quia aliàs ſequitur, laicum bis contrahentem matrimonium 6
D fieri irregularem, etiamſi vtrumque fuerit nullum. Conſequens autem eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur, quia eadem eſt ratio, ſiue vtrumque matrimonium fuerit nullum, ſiue alterum tantùm, quia in neutro caſu eſt in re ipſa defectus in ſignificatione ſacramenti; in vtroque autem eſt affectus cum intentione, & opere ſubſequuto: ſupponimus enim in vtroque caſu copulam interuenire in vtriſq; nuptijs. Minor autem probatur ex dict. cap. *Nuper*, vbi idem conſequens, tanquam inconueniens infertur. Ratione item probatur: nam vel illa irregularitas cõtraheretur propter ſignificationem, ſeu reuerentiã ſacramẽti, vel in pœnam talis

talis delicti. Primum dici non poteſt, quia vbi nullum fuit ſacramentum, nullus etiam eſt defectus in ſignificatione eius. Itẽ, quia aliàs, qui bona fide contraheret ſemel, & poſtea cognito ſubſtantiali defectu matrimonii, qui ꝑ ignorantiã inculpabilem interceſſit, cõtraheret cum alia, fieret irregularis, quod videtur incredibile, cum ibi nullũ verum fundamentum irregularitatis intercedat. Nec etiam videtur dici poſſe ſecundum, quia, ſi duo illa matrimonia ſucceſſiue fiant, vel intendantur mortua priore coniuge, per ſe loquendo non includunt culpam, ſi vero ſimul fiant viuente vtraque coniuge, aut conſideratur ibi reuerentia, quæ fit ſacramento per talem iterationem eius, & propter hoc non eſt impoſita talis irregularitas: cuius ſignum eſt, quia, ſi copula non ſequatur, poſt ſecundũ matrimonium contractũ non ſequitur irregularitas, vel conſideratur delictum quod per talem copulam committitur, quod ſine dubio dignũ eſt pœna, non tamen irregularitate, quia ſolum eſt quidam vagus, vel adulterinus concubitus, qui non ſolet irregularitate puniri, alias qui haberet plures concubinas, vel qui haberet concubinã cum legitima vxore, fieret irregularis. Quod tamen non ita eſt, vt recte notauit Soto dicto artic. 1. ad 1. & Couarruuias in dicta Clementina, 1. p. §. 2. numero 5. quia nullo iure talis irregularitas lata eſt. Quanquam enim in Canon. 16. Apoſtolorum, & habetur in cap. 1. diſt. 33. dicatur, eum, qui poſt baptiſmum concubinam habet, non poſſe fieri clericum; illud vel vſu reuocatum eſt, vt ait Couarruuias, vel certe intelligendum eſt non ratione delicti, ſed ratione infamiæ, de qua iam dictum eſt.

Sot. Couar.

6 Prima concluſ.

Nihilominus dicendum eſt primo, eum, qui viuente prima vxore, ſcienter contrahit ſecũdas nuptias, fieri irregularem, Ita Diuus Thomas, Richardus, & Soto, omnes, intelligitur autem ſi cum vtraque cõſummauerit, iuxta regulã poſitam, quæ ſemper ſubintelligenda eſt, ne illam repetere ſit neceſſe, In hoc ſenſu videtur loq̃ 16. Canon Apoſtolorum, qui ſic habet, *Qui poſt ſanctum baptiſma duobus cõiugiis fuerit implicitus non poſſit eſſe de numero Sacerdotali*. Nã licet illa verba intelligi poſſint de duobus coniugiis veris, & ſucceſſiue factis, tamẽ, cum abſolute ſint de duobus cõiugiis, ita ſunt indiſtincte intelligẽda, præſertim cum iuxta communem vſum ſimpliciter dicatur duo matrimonia contrahere, qui ſimul illa contrahit. Et præpterea in Canone 18. dicitur, *Qui duas ſorores duxit nõ poteſt eſſe clericus*. In quo caſu alterum matrimonium eſt nullum, ſiue fiat viuente coniuge, ſiue non: ergo à fortiori idem erit quoties duo matrimonia ſimul contrahuntur, etiam ſi ſecundum inualidum ſit. Facit etiam cap. *De his*, 31. quæſt. 1. quod communiter intelligitur de contrahente ſimul plures nuptias, & tamẽ ille vocatur bigamus in ipſo Concilio Neocæſarieñ, vt ſupra notaui. Sed hæc, vt verum fateatur, ſolui poſſent, probatur vero vlterius ex dicto cap. *Nuper*, in quo in primis verum non eſt, Pontificẽ loqui de ſolo Presbytero, nam quod ibi adducit de Presbytero contrahẽte nuptias non legales, ſolum eſt argumentando, & gratia exempli, non quia de ſolo Presbytero quæſtio propoſita eſſet. Vnde in reſponſione generaliter dicitur, *cũ huiuſmodi clericis, qui, quãtũ in ipſis eſt, ſecũdas*

A *nuptias contraxerunt*, & cæter. Vbi licet Abbas, & alii expoſitores intelligant, ſermonẽ eſſe de clerico in ſacris conſtituto, nam propterea dicitur matrimoniũ, ab illo intentatum, fuiſſe nullum, tamẽ Hoſtienſis numero quarto, dicit etiã ibi comprehendi clericos in minoribus conſtitutos, qui ſecundo contraxerunt cum affine, vel conſanguinea, & monachos, quorum matrimonium nullum eſt ratione voti. Illud ergo non cẽſetur ſpecialiter factum in pœnam talium clericorũ, ſed ſimpliciter propter ſecũdas nuptias animo attentatas, cum opere ſubſequuto, & ita locum habet illa deciſio in quocunque contrahente ſimiles nuptias, & ex quocunque capite ſint nullæ; atque ita intellexerunt textũ hunc omnes expoſitores, & conſentiunt Theologi. Neque habemus ſufficiens fundamentum ad
B reſtringendam illam deciſionem ad ſolos clericos, quia nullum eſt verbum, quo ſignificetur hoc fieri in ſpecialem pœnam clericorum, alioqui quoties Canones de irregularitatibus loquuntur in perſonis clericorum, non haberent locum in laicis habentibus ſimiles defectus.

7 Irregularitatem hãc non propter culpã, propter indecentiam contrahi.

Ex hac reſolutione infero primo, irregularitatem hãc non contrahi propter culpã, ſed propter indecentiam. Ita ſentit Ioannes Andreas, quem Abbas ſequitur, nec in illo textu eſt aliquod verbum, quo ſignificetur, illam irregularitatẽ poſitã eſſe in pœnã delicti, quanuis Gloſſa, & Hoſtiẽſis ita loquãtur; ſed fortaſſe lato modo pœnam accipiũt pro quocunque impedimẽto. Nã verba illa, *propter affectum intentionis cũ opere ſubſecuto*, non neceſſario includũt culpã, vt per ſe conſtat. Dices, Quæ nam eſt hæc indecentia, ſecluſa culpa, cum in eodem textu dica-
C tur, hanc irregularitatem non eſſe propter ſacramẽti defectum. Reſpondeo, non eſſe propter defectum verum, ſed apparentem, & attentatũ in quo interuenit eadem ſpecies incõtinentiæ. Affert exemplum Panormitanus ex cap. vnico de Deſponſat. impuber. in 6. vbi in §. 1. dicitur. Per matrimoniũ inter impuberes, quod nullũ fuit propter defectum ætatis, publicæ honeſtatis impedimentnm cõtrahi; quod non contrahitur propter culpam, ſed propter quandam indecentiam, ita in præſenti, quia in publica Eccleſiæ æſtimatione iſte bis contrahit exterius matrimonium, effectum bigamiæ participat, licet verus bigamus non ſit.

Interrogationi ſatis.

Abbas.

8 Irregularitatem hãc etiã per ignorantiã vtrunque matrimonium contrahatur incurri.

Secundo ſequitur, hanc irregularitatẽ cõtrahi, etiam ſi per ignorantiam vtrumque matri-
D monium bona fide contractum ſit. Ita docent iidem autores contra Archidiaconum in eodẽ capit. *Nuper*, & in cap. vnico de Bigamis, lin 6. & in cap. *Cognoſcamus*. 34. diſt. qui dixit, interueniẽte ignorantia non contrahi hanc irregularitatem, videtur enim exiſtimaſſe, propter culpã eſſe impoſitam, ſed non ita eſt, vt dixi, ſed propter publicam ſignificationem incontinentiæ, & quandam effigiem (vt ſic dicam) vel ſimilitudinem defectus ſacramenti. Hoc autem ſuppoſito, manifeſtum eſt, ignorãtiam, aut bonam fidẽ nihil referre ad prædictam excuſationem, quia in vniuerſum irregularitas, quæ ſine peccato contrahi põt, non impeditur ꝑ bonam fidem. Obiici vero poteſt c. *Presbyterum*, d. 28. vbi propter ſimiles nuptias ex ignorantia factas nõ irregularitas, ſed quædã ſuſpẽſio imponitur. & ſignificatur eſſe pp delictum, eo q̃ ignorantia fuerit iuris, & culpabilis. Reſpondeo primum,

Obiicitur c. Presbyterum d. 28.

textum illum eſſe ex canonibus Trullanis, qui non habent firmam authoritatẽ; maxime quo ad hæc moralia, in quibus multa continent iuxta vſum Orientalis Eccleſiæ, quæ in Latina nõ ſunt in vſu. Secundo dicitur, forte impedimentum illud ibi poſitum, eſſe irregularitatem, nã quod talis presbyter permittatur habere beneficium, non eſt cõtra intrinſecam rationem irregularitatis, de qua nunc agimus, & potuit in hoc indulgeri propter ignorãtiã, & ne presbyter cogatur mendicare. Tertio addo cum Turrecremata ibi, nuptias non legales non vocari ſecundas nuptias, ſed quaſcunque à Presbytero contractas, omnes enim nullæ ſunt, vt ibi dicitur, & propter illas, etiam ſi eſſent primæ, imponebatur illa pœna.

Exponitur.

9 *Ex duplici matr. quorũ vnũ ex quocunq. c. ſit nullũ incurritur.*

Tertio infero, idẽ eſſe dicendum, etiam ſi alterum ex duobus matrimoniis inualidũ ſit, ex alio capite, præter iterationem viuẽte coniuge. Ita ſentiunt Doctores citati, & probant iura adducta, quæ indifferenter loquuntur. Et ratio eſt eadẽ, nam in vtroque caſu eſt eadẽ indecentia, & defectus. Vnde etiam fit, idem impedimẽtum habere locum, ſiue vtrumque matrimonium fiat viuente priore coniuge, ſiue defũcto; quia, licet in priori caſu maior ſit indecẽtia, propter irreuerentiam, & grauem culpam, tamen etiam in poſteriori inuenitur ſufficiens ratio impedimenti, qualis eſſe poteſt ſine culpa, vt explicatũ eſt. Dices, hoc recte procedere quando matrimonium validum anteceſſit, & poſtea ſecundum contractum eſt, at ſi è contrario contingat, vt prius matrimonium fuerit nullum, illo diſſoluto, nulla eſt indecentia in ſecũdo matrimonio, neque culpa, per ſe loquendo. Reſpondetur, culpam quidem non eſſe; indecẽtiam vero eſſe eãdem; quia per accidẽs eſt quod validum, vel inualidũ anteceſſerit; quod patet ex alio caſu. Nam ſecundæ nuptiæ contractæ poſt primum matrimonium validum, & mortua priore vxore, licet aliunde inualidæ ſint, ſufficiunt ad irregularitatem inducendam, ergo, & è conuerſo, etiam ſi inualidæ antecedant, & validæ ſequantur, idem cõtrahetur impedimentum, cum, ille diuerſus ordo neque ad decentiam, neque ad ſignificationem, neque ad culpam quidquam referat. Denique ius nihil diſtinguit inter plura matrimonia ſimul, vel ſucceſſiue, hoc, vel illo ordine facta, ergo nec nos diſtinguere poſſumus, cum nulla ratio ſufficiens cogat.

10 *Quartũ corollarium.*

Quarto infero idem impedimentum cõtrahi etiam ſi matrimonium fuerit nullum ex defectu cõſenſus. Quod in primis probo argumento proxime facto, quia ius in hoc etiam ius nõ diſtinguit, neque exceptionem habet, nullum etiam grauem autorem inuenio, qui illam adhibuerit, nõ eſt ergo nobis liberum illã facere, cum nulla ratio ſufficiẽs cogat. Nam quod ius ait, hãc irregularitatem incurri propter affectũ intentionis cũ opere ſubſequuto, non intelligitur de intentione efficiendi verum coniugiũ, ſed de intentione exterius contrahendi, quæ in tãtio nunquã deeſſe poteſt; ſupponimus enim exteriores nuptias voluntarie, & libere exterius cõtrahi. Nunc autẽ eſſe illius iuris ſenſum, probatur quia aliàs ſequeretur cõtrahere hanc irregularitatẽ Sacerdotẽ ex ignorantia contrahentẽ tales ſecundas nuptias, non vero, qui ſciẽter, & ex malitia exteriorẽ illũ contractũ facit, & cõſummat, ſuppoſito, quod nuper diximus cũ communi ſententia, eum, qui duxit ſecundã vxorem, viuente prima, fieri irregularem, nã impoſſibile eſt, vt qui ſecundam ducit, habeat verum conſenſum, & intentionem efficiendi verum matrimonium, niſi interueniente ignorantia iuris, aut facti, tunc ergo alienum ab omni ratione, & ab omnium opinione eſt, vt irregularis fiat, qui bona fide, vel per ignorantiã ducit ſecundam vxorẽ, non vero qui ſcienter, & per malitiam. Denique, ad illam indecentiam quam hæc lex conſiderat, ſufficit affectus ad illum exteriorem contractum, cum opere ſubſequuto: ſine cauſa ergo alius conſenſus poſtulatur. Neque in his rebus argumẽta à ſimili efficacia ſunt, quia ſtãdum eſt diſpoſitioni iuris, præterquam quod nunquam deeſt aliqua diſſimilitudinis ratio. Vt in exemplo illo, quod in contrariũ afferebatur de rebaptizante, & iura diuerſimode loquũtur, & ratio eſt diuerſa, quia illa irregularitas introducta fuit in deteſtationẽ erroris aſſerentis, Baptiſmum poſſe iterari qui error non fouetur, niſi ab his, qui intentione rebaptiſandi id faciunt. Aliud vero exemplum à ſimili ex capite vnico de Sponſalibus, in ſexto, etiã non probat, quia illud impedimentum ex ſponſalibus contractum minimum eſt; & ideo noluerunt iura antiqua, vt oriretur, quando ex defectu voluntatis ſunt nulla, & ſignum huius eſt quod nouo iure id extenſum eſt ad omnes caſus nullitatis, vt diximus.

11 *Quintũ corollarium.*

Vltimo infero, hanc irregularitatem contrahi, etiam ſi contingat vtrũque matrimonium eſſe nullum, dummodo in vtroque ſit idẽ affectus cum opere ſubſequuto. Hoc non inuenio tam expreſſum in antiquis autoribus, illud tamen ſentire videtur Richardus, in 4. diſt. 27. ar. 4. quæſt. ad pr. putatque inueniri in iure hunc caſum; nihil autẽ citat niſi cap. *Nuper*. Expreſſe tenet idem Nauarr. lib. 1. Conſil. tit. de Bigam. conſil. 1. & in Summ. ca. 27. num. 195. Idem indicant Hoſtienſ. & Panormit. quatenus reſpondentes ad cap. *Sane*, 2. de Clerico coniug. vbi ſacerdos nuptias contrahens non dicitur eſſe irregularis, reſpondet intelligendum eſſe, de ſacerdote contrahente primas nuptias, in hoc enim ſignificãt, ſi ſacerdos, etiam poſt ſacerdotiũ bis nuptias cõtrahat, fieri irregularẽ; ad idemque induci poteſt dictum cap. *Nuper*, in hunc modũ, quia abſolute dicit eſſe irregulares clericos, *qui, quantum in ipſis eſt, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter coniunxerunt*. Sed hoc veriſſime dicitur de clerico, qui poſt ſuſceptum ordinem ſacrum duo matrimonia contraxit; nec Pontifex ibi limitat ſuum reſpõſum ad clericos, qui ante ſuſceptum ordinem ſacrũ vxorati fuerunt, & vidui effecti ordinati ſunt; ſed ſimpliciter de clericis loquitur. Nec vero obſtat quod argumẽtãdo Pontifex, tanquam inconueniens inferat, ſequi eum, qui nullam vxorem habuit, fore vt bigamum reputandum, nam potius ex hoc argumẽtandi modo colligimus, vel pontificem non loqui tantum de clericis, qui ante ſacerdotium ſemel contraxerunt validas nuptias, & iterũ poſt ſacerdotium inualidas; ſed abſolute de quocunque ſacerdote bis contrahente, ſiue valide, ſiue inualide, vel certe ex vno caſu colligere alium. Vnde cum poſtea nihil reſpondeat ad obiectionem, ſed abſolute, & ſine diſtinctione definiat, plane ſignificat, nullum

Richar. Hoſtienſ. Nauarr. Abb.

incon

inconueniens illud eſſe, quandoquidē ibi non de vera bigamia agitur, ſed de effectu ſimili quo ad irregularitatem, propter externā ſpeciem in decētia, & defectu ſignificationis, & oſtenſionis incontinentiæ. Atq; hæc ēt eſt ratio aſſertionis: nam qua rōne nō poſtulatur ad hāc irregularitatem, vt vtrumq; matrimonium validum ſit, eadē non eſt neceſſarium, vt aliquod ſit validū, probatur conſequentia, quia hæc irregularitas nō eſt vera bigamia; nā vera, ac propria bigamia requirit duplex matrimoniū, vbi ergo vnum matrimonium eſt inualidum, eſt tā tum bigamia interpretatiua, & à iure conſiderata: hæc aūt ēt reperitur, vbi vtrumq; matrimoniū eſt inualidum, & æquè à iure conſideratū cum ius indifferenter loquatur. Neq; inde inferri pōt, ex multiplici concubinatu, aut quacunque alia iterata copula illicita, abſq; matrimonio ſaltē exteriori, contrahi ſimilē irregularitatē, quia hoc nec à iure conſideratū eſt, neq; hēt ſimilitudinē rōnis, eo q̄ ibi, vel nullum, vel non duplex matrimonium, ſaltē externū, intercedit. Atq; ex his illationib. ſatiſfactum eſt fundamentis ſecundæ, & tertiæ ſnīæ, & prima ſufficienter eſt confirmata, & declarata.

SECTIO III.

Vtrum ex unico matrimonio interdum contrahatur irregularitas bigamiæ interpretatiuæ.

1 Cōcluſio. Ob vilem conditionem vxoris ēt virginis incurrit aliquādo vir irregularitatē.

CErtum in primis eſt, ex vnico matrimonio aliquando contrahi irregularitatem, propter conditionem perſonæ, cum qua contrahitur. Hæc verò conditio interdum non ſpectat ad bigamiam, ſed ad infamiam, vt ſi quis contrahat cū ancilla, ſcurrili, ſeu mima, vel ſcenica, ſit irregularis ētſi illa virgo ſit, propter vilem conditionem perſonæ, cui ſimilis efficitur, qui cum illa contrahit, & ideo cenſetur indignus ordinib. vt Sylueſter, Nauar. & oēs notant, ex Can. 17. Apoſtolorum, c. *Si quis uiduam*, 34. d. vbi Gl. plures rōnes huius irregularitatis adducit, certum eſt aūt nō pertinere ad bigamiam, ſed ad infamiā. Aliquando ergo conditio perſonæ pertinet ad defectum Sacramenti, in quantum virtute includit duplex matrimoniū, vel indicium continentiæ, & tunc cenſentur inſurgere aliæ ſpecies bigamiæ interpretatiuæ, quæ ad tres poſſunt reuocari. Primò ergo inſurgit hæc irregularitas ex matrimonio cum uidua: nā certū eſt ex huiuſmodi matrimonio inſurgere bigamiā, & irregularitatē, vt ſtatim ex iure probabitur.

Ob vnicū matrimoniū cū vidua, quæ prius matrimoniū cōſummauit, incurritur irregularitas. C. vl. d. 34. Magiſter.

Oportet tamen, vt & ipſa prius matrimonium conſummauerit, & cum ea ſecundum conſummetur, vt Pelagius Papa declarat in c. vlt. d. 34. Magiſter aūt in 4. d. 27. oppoſitum ſentiens, explicat textum illum de ſponſa de futuro, & idē indicat Gratianus in cap. *Quid autem*, §. *Item ſi ſponſa*, 27. qu. 2. Sed prior ſenſus eſt certus, tum ex verbis textus, *Mulier autē uiduata, & quæ iterum uelamen accepit*, hæc. n. non dicuntur de ſponſa de futuro, tum ex declaratione Inn. III. in c. *Debitum*, de bigam. vt ſupra viſum eſt, tum et paritate rationis, quia ſi non intercedit copula, non eſt defectus ſignificationis, illa verò exiſtente inuenitur: quia Chriſtus virginem Eccleſiam ſibi copulauit, & ſicut ille eſt vnicus ſponſus, ita illa eſt vnica illius, neque vnquam fuit alterius.

2 Bigamia hæc eſt interpretatiua.

Hinc verò inferunt aliqui, hanc non eſſe interpretatiuam, ſed veram bigamiam, & ita loquitur Rota, tit. de bigamia, deciſ. 1. in nouis. Sed hoc eſt alienū à proprietate verbi, quia ibi maritus uerè non contraxit ſecundas nuptias, ſed quia fit una caro cum fœmina, participat conditionem eius, & defectum ſignificationis, quod facit ex parte mariti interpretatiuam, nō veram bigamiam, & ideo iura ita loquuntur, vt hæc diſtinguunt, cap. *Præcipimus*, d. 34 *nec bigamum, nec qui uirginem non eſt ſortitus uxorem*, cap. *Lector*, ead. d. *Si uiduam acceperit uxorem*, & infra, *Similiter ſi bigamus fuerit*, c. 3. de bigam. & cap. *Niſi cum pridem*, §. *Perſonæ*, de renunc. Nam in hac verborum diſtinctione ſignificatur non eſſe has æquè veras bigamias, licet per

B interpretationem iuris æquiparentur quo ad irregularitatem, quia ita eſt conſentaneam doctrinæ Apoſtoli, & inſtitutionis Eccleſiæ, vt ibidem ſubiungitur.

Quid ſi matrimonium cum uidua nullum ſit.

3 DVbitatio verò eſt, ſi contingat aliquē ducere uiduam uxorem, & matrimoniū cū illa nullum eſſe propter impedimentū irritans interueniens, ſiue cognitum, ſiue ignoratum, an per tale matrimonium hæc irregularitas cō trahatur. In quo dubio pars affirmans videtur apertè definita in c. vlt. de bigam. vbi Subdiaconus, qui uiduam duxit, irregularis declaratur etiamſi matrimonium cum illa nullum fuerit, propter affectum intentionis cū opere ſubſecuto, vt ibidem dicitur. Atq; ita hoc expreſſe

Pars affirmans. Ca. vlt. de bigam.

C affirmat Richar. in 4. d. 27. ar. 4. q. 3. non affert autem dictum textum, ſed c. *Nuper*, quod in diuerſa ſpecie loquitur, ut uiſum eſt: idem tenet Couar. in d. Relect. par. 1. §. 2. num. 2. dicit eſſe ſententiam communi conſenſu probatā à Doctoribus Theologis in 5. diſt. 27. & à Canoniſtis ſupra dictum textum, idem tradit Rota, tit. de bigamia, deciſ. 1. in nouis.

Richar. Couar. Rota.

4 Nihilominus Nauar. in c. 27. nū. 195. oppoſitam tenet ſnīam, dicitque, Romæ in ſacra pœnitentiaria ità fuiſſe concluſum, idem late l. 1. cō ſil. 1. de bigam. ubi duplex affert fundamentū,

Pars negās Nauar. Primū fundamentū.

D primum eſt, quia talis bigamia neque eſt vera, vt per ſe patet, neque interpretatiua. Quod probat, quia neque ille contraxit cum duabus inualidè, neq; cum altera validè, & cum altera inualidè, neque cum uidua ualidè: præter has autem, inquit, non ſunt plures ſpecies bigamiæ interpretatiuæ. Sed in hac probatione petitur principium: nam oppoſita ſnīa ſupponit ad hāc ſpeciem bigamiæ interpretatiuæ ſufficere matrimonium de iure, uel de facto cum uidua, vel certè (quod perinde eſt) hanc ipſam bigamiam interpretatiuam ſubdiſtinguendam eſſe, quia vna eſt omnino propria ī ſua ſpecie, in qua ex parte vxoris duplex verum matrimonium intercedit, alia interpretatiua ēt, ſed magis remota, & ficta, in qua matrimonium cum uidua de facto tantum, & non iure intercedit.

5 Secundū Nau. fundamentū eſt, quia irregularitas in tali caſu non eſt in iure expreſſa, ſed alii reſpondent, ſatis eſſe expreſſam in d. capit. vltimo. Sed contra hoc ipſe contendit, ibi non

Secūdum fundamentum.

Digitized by Google

eſſe ſermonem de quocunq; inualidè contrahente cum vidua, ſed de Clerico in ſacris conſtituto: nã ibi de Subdiacono ſermo eſt, in quo dicitur reſultare bigamia, non interpretatiua, ſed ſimilitudinaria propter votum caſtitatis, de qua in ſect. ſequ. Sed contra hoc eſt, quia in textu illo nulla habetur ratio prioris matrimonij ſpiritualis, quantum ad reddendam rationem illius irregularitatis, ſed in hoc ſolo fundatur, q illе tractandus eſt tanquã maritus viduæ. Vnde obiicitur ſecundo, quia illa irregularitas, quæ contrahitur ex duplici matrimonio, vno ſpũali, & altero carnali ſubſecuto, eſt alterius rõnis, & contrahitur ẽt per matrimoniũ cum virgine. Quapropter priorẽ ſnĩam retinendã cenſeo. Cætera verò, quę in hoc pũcto dici poterant, ſumenda ſunt ex dictis in fi. præcedentis ſect. nam hic caſus, & ille æquiparantur. An verò extẽdi hoc dẽat ad matrimoniũ cũ vidua, nõ iure, ſed facto, i. non relicta ex marito vero, cũ quo matrimoniũ iure contraxit, ſed ſolum de facto, dicam in ſeq. puncto.

6 Ob matrimoniũ cũ corrupta incurritur irregularitas. Cap. Maritum, 33. d.

Secunda ſpecies huius bigamiæ interpretatiuæ conſurgit ex matrimonio cũ corrupta, iuxta c. *Maritum*, 33. vbi dicitur, *Qui unam uxorem non matronam, ſed concubinam habuit, non poteſt eſſe Clericus, neq; etiam ille, qui meretricem in matrimonium aſſumpſit.* Ex quo textu videtur colligi, priorẽ partem intelligendam eſſe de illo, qui, quam prius habuit concubinã, poſtea duxit vxorẽ, quia ſi ageret de concubina alterius, ſub altero membro illam cõprehenderet. Et ita intellexit Gl. ibi citatq; c. *Curandum*, & c. *Præcipimus*, 34. d. vbi abſolutè dicitur, qui fœminam non virginem in vxorem duxit, ordinandũ non eſſe, qui aũt accipit in vxorem priorem concubinam ſuam, non ducit uirginem. Et hanc opinionem ſecuti ſunt Hoſtiẽſis, Hugo, & alii. Nihilominus cõiter Doctores aſſerunt, hanc irregularitatem ſolum contrahi quando quis ducit corruptam ab alio. Ita tenet Gl. in c. *Sanè*, 1. de cler. coniug. & in c. *Debitum*, de bigam. verbo *Cognita*, & uerbo *Diuitiæ*, quib. locis Abbas, & cõiter Doctores, & in c. *Tanta*, & ca. unic. ſtatim citandis D. Thom. in 4. d. 27. q. 1. ar. 1. q. 3. vbi cæteri Theologi, Sylueſter, & cõiter Summiſtæ uerbo *Bigamia*, Nauar. c. 27. nu. 195. Maiolus lib. 1. c. 41. n. 5. Solent aũt ad hoc citari ca. *Fraternitas*, & c. vlt. 33. d. ibi tamẽ nihil dicitur quod ad rem præſentem faciat, quia in priori ſolum dicitur, eũ qui poſt primas nuptias, mortua uxore, habuit concubinã, cum qua matrimonium non contraxit, non manere irregularem, quod longè diuerſum eſt. In alio uerò capite agitur de illo, qui contraxit cũ ſponſa, quæ corrupta non fuit a priori marito. Quod etiam eſt ualdè diſſimile, ut per ſe conſtat.

Gloſſa. Abbas. D. Thomas Sylueſt. Nauar. Maiolus.

7 Non inuenio ergo ius, in quo directè fundetur hæc ſnĩa, fundatur autem hac ratione, quia matrimonium contractum cũ priori concubina retrotrahitur, & in iure reputatur quaſi factum cum illa ante primam copulam, ſi ergo ab eodem marito virgo cognita fuit, & nunquam ab alio, matrimonium illud reputatur factum cum virgine, non cum corrupta. Antecedens declaratur ex aliis effectib. nam filii nati ex priori concubinatu inter ſolutũ, & ſolutam efficiuntur legitimi per ſubſequens matrimonium, c. *Tanta*, qui filii ſint leg. Similiter Clericus coniugatus tunc ſolum gaudet priuilegio clericali, quando virginem duxit, iuxta c. vnic. de Cler. coniugat. in 6. & tamen ſi duxit illam, quam ante matrimonium uirginem agnouit, eodem gaudet priuilegio, iuxta gl. receptã ibi: ergo idẽ erit in præſenti. Et confirmatur, quia ille, qui duxit a ſe tantum cognitam, nec uerè, neque interpretatiuè diuiſit carnem ſuam in plures, cum illa non fuerit a pluribus cognita: ergo non eſt cur ueram, aut interpretatiuã bigamiam contrahat. Hæc ergo ſnĩa nobis probatur ut cõior, & fauorabilior, & rõni conſentanea, & iuri non contraria, imò in eo conformis, q talis irregularitas non inuenitur in iure expreſſa. Nam illa iura, quæ irregularem faciũt eum, qui ducit non uirginẽ, intelligenda ſunt aut uerè, aut ſecundũ fictionẽ, ſeu æſtimationẽ iuris: & hoc modo qui ducit eam, quã ſolus ipſe cognouit, uirginem ducere cenſetur. In illo aũt c. *Maritum*, per concubinã intelligere poſſumus alterius concubinam, quamuis ab uno ſolo cognitam, quæ in rigore non cõprehendebatur ſub noĩe meretricis: nam meretrix dicitur, quæ *multorum libidini patet*, vt ex Hieronymo epiſt. 128. aſſertur in c. *Vidua*, 34. d. Adde, textum illum non eſſe magnæ authoritatis: nã licet a Gratiano referatur ex Gregorio, tamen re uera eſt Gennadii ſub nomine Auguſtini libro, de Eccleſiaſticis dogmatibus, cap. 72.

Cap. Maritum, ca. ponitur. Hieronymus.

Cur maior caſtitas ex parte uxoris, quam ex parte uiri requiratur ad hunc effectum.

8 Hæc igitur ſpecies bigamiæ, ſeu irregularitatis ſolum inſurgit per matrimonium cum corrupta ab alio, & hoc modo eſt ſatis expreſſa in iurib. citatis, & hæc eſt ſufficiens ratio eius. Cur autem ius induxerit hanc irregularitatem, & cur in tali matrimonio ſit interpretatiua bigamia, nonnullam dubitationem habet nam ſi ipſemet uir prius uirginitatem non ſeruauit, etiam cum aliis peccando, non ſit bigamus poſtea ducendo uirginem, nec in tali matrimonio cenſetur eſſe aliquis ſignificationis defectus, cur ergo cenſetur eſſe in matrimonio cum non uirgine, aut cur magis poſtulatur virginitas in ſponſa, quam in ſponſo, cum in matrimonio myſtico inter Chriſtum, & Eccleſiam maior puritas, & uirginitas ſit in ſponſo, quam in ſponſa? Item ſi quis poſt matrimonium cum uirgine concubinam habeat, non ſit irregularis, cum tamen magis diuidat carnẽ ſuam in plures, quam qui corruptam ab alio ducit: ergo.

9 Reſpõſio.

Circa priorem difficultatis partem uarias rationes differentiæ affert Gl. in d. c. *Debitum*, eas verò reprehendit D. Thomas, d. q. 3. qui rationem aliam affert, ſ. quia corruptio carnis extra matrimonium contingens; & matrimonium præcedens, non facit defectum in Sacramento ex parte illius, in quo eſt corruptio, ſed ex parte alterius, quia matrimonium non cadit ſupra ſeipſum, ſed ſupra alterum, & ideo ex termino ſpecificatur, qui etiam eſt reſpectu illius quaſi materia Sacramenti. Ratio eſt ſatis metaphyſica, & ſubtilis pro qualitate materiæ. Fortaſſe eccleſia moralem etiam rationem conſiderauit, quia defectus uirginitatis in ſponſa maior eſt indecentia, & uir tenetur, & poteſt facile illam uitare, & eſt quædam infamia ducere ab alio cognitam extra matrimonium, quæ

omnia

Digitized by Google

omnia ceſſant, quando correptio præceſſit ex parte viri. Cui etiam, regulariter loquendo, valde difficilem eſt virginitatē ſeruare ante matrimonium: ideò noluit Eccleſia adhoc obligare omnes ordinandos, nec difficile reddere matrimonium cuiuſcunque hominis priùs incontinentis: quod ſequeretur, ſi per illud quis fieret irregularis. Altera verò obiectio nihil difficultatis habet: nā licet vir poſt mortem vxoris, quā ſolam, & virginem prius duxerat, incontinens fit per vagum concubitum, non reddit ſacramēti ſignificationem imperfectam, aut defectuoſam; & ideò in illo caſu locum non habet irregularitas hæc, quatenus eſt ex defectu Sacramenti: propter illud autem crimen non eſt irregularitas aliqua à iure impoſita, niſi redundet in publicam infamiam.

10 Contrahēs cum repudiata ab alio fit irregularis.

Atque ex his intelligitur tertia irregularitas ſeu bigamia huius ſpeciei in eiſdem iuribus contenta, quæ contrahi dicitur per matrimonium cum repudiata ab alio. Ita habetur in cap. 1. de Bigamis, ibi: *Vel repudiatarum mariti*, quos à bigamis diſtinguit, ſignificans non eſſe hanc verā bigamiam, ſed interpretatiuam. Idem habetur in cap. *Si quis viduam*, 50. diſt. vbi dicitur, *Si quis viduam, aut ab alio dimißam duxerit*, &c. nā conſtat loqui de dimiſſa ab alio viuente. Idem dicitur in dicto cap. *Maritum*, diſt. 33. *qui viduā, aut repudiatam*, &c. Et ex Can. 18. Apoſtolorum in cap. *Si quis viduam*, 2. diſt. 34. *Si quis viduam, aut eiectam acceperit*, &c. Et in ca. *Vidua*, declaratur, eiectam vocari, quæ à marito viuēte reiicitur. In qua irregularitate in primis ſupponendum eſt, huiuſmodi repudiatam eſſe cognitā à ſuo marito; quia antequam matrimonium ſit conſummatum, non habet locum bigamia, vt ſæpe dictum eſt ex dicto cap. *Debitum*, de Bigamis. Vnde duplici titulo poteſt contrahi hæc irregularitas, vnus eſt, quia tale matrimonium contractum eſt cum corrupta ab alio, alius eſt, quia tale matrimonium comparatur matrimonio cum vidua, quia talis fœmina bis matrimonium contrahit.

11 Obiectio.

Sed ſtatim oritur difficultas, quia tale matrimoniū cū repudiata ab alio nullū eſt, & ex parte viri eſt primum matrimonium eius, ergo nō eſt ſufficiens ad inducendam irregularitatem, vt bigamiam interpretatiuā. Quæ obiectio maxime procedit in opinione Nauarri aſſerentis, per vnicum matrimonium cū corrupta nō contrahi bigamiā interpretatiuam, niſi matrimoniū validum ſit, vt patet in Cōcil. 1. de Bigamis ſupra citato, & in c. 27. n. 195. Accedit quod Panor. in dicto cap. 1. addit, hanc irregularitatē hodie nō procedere, niſi in eo caſu, in quo primū matrimonium fuit nullum propter impedimentū conſanguinitatis, vel aliud ſimile, quod poſtea innoteſcit; & ideo ſeparatur mulier à viro, tunc enim poſterius matrimoniū cū illa validum eſt. Sed reuera dicti textus nō loquuntur de hoc caſu, ſed muliere repudiata propter adulteriū, vel quid ſimile, nam quando matrimoniū diſſoluitur ex legitima cauſa, nō poteſt dici mulier illa repudiata, aut eiecta. Vnde Hieronymus epiſt. 128. ad Fabiolā, dicit, eiectā eſſe, quæ

Hieronym.

marito viuēte proiicitur, & ita intellexit Hoſtiēſis dicto cap. 1. de Bigamis, qui tamen etiā ait, hodie eſſe repudium reprobatum iuxta c. *Gaudemus*, de Diuortiis, ſignificans, olim fuiſſe permiſſum ab Eccleſia; & ideo tunc habuiſſe

A locum hanc bigamiam, iam vero ceſſaſſe. Et hoc indicauit etiam Abbas, cum dixit, hoc non procedere hodie ſecundum vnum intellectum.

Veruntamen matrimonium cum repudiata ab alio vero marito nunquam fuit in Eccleſia permiſſum tanquam validum. Quod, vt certū ſuppono, ex propria materia, & euidenter colligitur ex dicto cap. *Gaudemus*, vbi Pontifex oſtēdit, hanc eſſe Chriſti doctrinam, vt vere eſt. Neque etiam arbitrandum eſt, aliquando fuiſſe toleratum, ſeu permiſſum tale matrimoniū, licet fuiſſet inualidum, nulla enim hiſtoria, vel authoritate hoc oſtendi poteſt, nec potuit eſſe vnquam neceſſariū, imo fuiſſet intolerabilis error. Igitur prædicta decreta non ſtatuerunt hāc irregularitatem, quia tale matrimonium in Eccleſia permitteretur eo tempore magis, quam in præſenti; ſed quia non obſtante diuina, & Eccleſiaſtica lege non erant defuturi, qui facto, licet non iure, repudiatas ab aliis in vxores acciperent. Sicut Canones etiam faciunt irregula-

12 Nūquam fuit in Eccleſia permiſſū matrimoniū cum repudiata, tanquam validum.

B rem eum, qui, viuente prima, ſecundam vxorem accipit; non quia tales nuptiæ ſecundę permittantur, ſed quia de facto ab iniquis hominibus contrahuntur. Ad obiectionem ergo concedo, tale matrimoniū eſſe nullum iure, tamen quia de facto intentatur cum opere ſubſecuto, ſufficiens reputatum eſt, ſuppoſito primo matrimonio conſummato ipſius vxoris, vt contrahens cum illa, irregularis fiat. quod ſi quis fortaſſe dicat, hæc iura etiam in hoc ſenſu interpretata hodie non eſſe in vſu, oportet id oſtendat, ego enim nullum inuenio ius nouum, quo illud antiquum reuocatum ſit, nec de contraria conſuetudine mihi conſtat, neque etiam video rationem vllam, ob quam hoc tempore minus ſit dignus irregularitate, ſeu indignus ordini-

Satisfit obiectio.

C bus, qui tale matrimonium contrahit, quam quolibet præterito.

Hinc vero duæ naſcuntur quæſtiones, vna eſt, an is, qui matrimonium contrahit cū corrupta, ſi matrimonium inualidum fuit, irregularis maneat, etiam ſi illa non fuerit vidua, ſed ſoluta. 13 Alia, eiuſdem rationis eſt, ſi contingat vxorem ſeparari à priore marito propter matrimonii nullitatem, & poſtea duci ab alio, etiam inualide, propter impedimentum irritans interueniens, an hic poſterior maritus fiat irregularis. Ad quas quæſtiones, iuxta opinionem Nauarri ſupra tractatam, negandum eſt, per tale matrimonium inualidum contrahi irregularitatem, iuxta noſtram vero ſententiam, & communem doctrinam, affirmandū videtur in vtroque caſu, quia in vtroque contrahitur matrimonium cum

D corrupta, vel vidua, ſi non iure, ſaltem facto, & cum opere, ſubſecuto. Et hoc maxime confirmatur illis iuribus, quæ de matrimonio cum repudiata loquuntur, nam illud matrimonium nullum eſt, & nihilominus quia eſt cum corrupta ab alio marito, inducit irregularitatem. Quod autem fuerit cognita à marito viuente, vel mortuo, vel à vero marito de iure, vel tantum de facto, aut etiam omnino ab alieno, nihil refert ſecundum iura ad bigamiam interpretatiuam. Probabilius ergo videtur in his omnibus caſibus hoc impedimentum interuenire.

14 Qui accedit ad propriam vxorē adulteram, fit irregularis.

Vltima ſpecies bigamiæ interpretatiuæ contrahitur per acceſſum ad propriā vxorē, quæ adulteriū cōmiſit, etiā ſi in principio matrimonii virgo accepta fuerit. Ita habetur in c. *Si cuius*, &

illam reſtitutionem, quia ius canonicum non excludit illam perſonam, niſi propter indecentiam, quæ conſideratur in illa quatenus ciuiliter infamis eſt: ius enim canonicum non addit, neque infert illi infamiam, ſed indecentiam præexiſtentis infamiæ conſiderat, & indignum reputat admittere ad ordines eum, qui ad ciuiles actus legitimos non admittitur: ergo ablata tali infamia ciuili, ceſſat indecentia canonica, & conſequenter etiam irregularitas. Quæ ratio æquè procedit infamia contracta ex delicto proprio: quamuis negari non poſſit, quin faciliùs auferri debeat, quæ eſt ex alieno, quia eſt pura pœna legalis; & ciuilis in odium alienæ culpæ, quæ verè & coram Deo per ſe non commaculat alium: peccatum autem proprium per ſe infert maculam. Nihilominùs tamen, ſi hæc ipſa macula, & humana opinio ex illa orta ablata eſt per pœnitentiam, & ſufficientem ſatisfactionem, & alioqui ius canonicum peculiarem infamiam non induxit, & poteſtas ciuilis abſtulit, quod ſuum ius intulerat, totum irregularitatis fundamentum ſublatum eſt.

11 An infamia quæ ꝑ pœnitẽtiã nõ auferť per baptiſmum auferatur. Cõis opinio. *Syluеſt. Tabien. Angel.* Reijcitur.

Tandem inquiri poteſt, an hæc infamia per baptiſmum auferatur. Communis opinio affirmat, Syluester verb. *Baptiſmus*, 6. num. 2. Tabiena 8. in fine, Angel. 7. numer. 4. Cum Gloſſa, in cap. *Sine pœnitentia*, de Conſecratione, diſt. 4. Ratio illorum eſt, quia per baptiſmum omnino tolluntur peccata, & quidquid ex peccatis, vt peccata ſunt, naſcitur: vnum autem ex his eſt infamia. Quod ſi obijcias, nam eadem ratione per pœnitentiam auferretur omnis infamia. Reſpondet prædicta Gloſſa negando ſequelam, quia pœnitentia non aufert omnes ſequelas peccatorum, ſicut baptiſmus. Sed hæc differentia ſolùm habet locum quoad reatum pœnæ temporalis apud Deum: non verò in reliquis, vt patet de habitibus prauis, & de quacumque inordinatione concupiſcentiæ, & de obligatione reſtituendi, ſi fortè fuit vſurarius, aut fur, & de reatu pœnæ apud homines, etiam mortis, vt ſi fuit homicida: illa ergo ratio non videtur ſolida. Et ideo diſtinguere oportet ſingulas infamias: nam illa, quæ eſt meri facti, ſine dubio tollitur per baptiſmum dignè ſuſceptum, & ad hoc eſt optima prædicta ratio. Et obiectio non obſtat, ſed potiùs veritatem confirmat, nam idem dicimus de pœnitentia. Infamia item canonica non manet, non quia propriè tollatur, ſed quia nunquam fuit in tali perſona: ius enim canonicum non cadit in perſonam non baptizatam, & ideo non facit illam infamem ante baptiſmum: multo vero minùs inducit denuò in ipſo baptiſmo talem infamiam propter delictum antea commiſſum, quia illa infamia pœna quædam eſt, & Eccleſia non punit talia delicta.

Infamia facti tollitur per baptiſm.

12 Non tamẽ infamia iuris ciuilis.

De infamia verò ciuili non procedit hæc ratio, quia homo non baptizatus iure ciuili obligatur, ſi temporaliter ſubditus ſit vbi tale ius ſeruatur, & ideo incurrit pœnas talis iuris, quarum vna eſt infamia: ergo talis infamia ciuilis non tollitur per baptiſmum, quia hoc nec per ſe & intrinſecè ſpectat ad effectus baptiſmi ex vi ſolius inſtitutionis, vt conſtat ex propria materia in 3. Tomo, neque reperitur aliquod ius Eccleſiaſticum, in quo hoc ei concedatur: Quapropter ſi Iudæus Romæ, vel Turca hic per ſententiam eſſet condemnatus, vel flagellatus vt fur, quamuis poſteà baptizaretur, maneret infamis ciuiliter, & inhabilis ad actus ciuiles, ad quos non admittuntur infames: quia nec ius ipſum ciuile limitat hanc pęnam ad baptizatos, neque ex generali ratione pœnæ ciuilis ceſſat propter baptiſmum, quia nec pęna corporalis, nec pecuniaria ceſſant. Et certè ſi ille eſſet condemnatus ad triremes, nõ liberaretur propter baptiſmum, niſi accederet diſpenſatio Principis. Idem ergo eſt de prædicta infamia, cùm de illa nõ ſit aliqua peculiaris exceptio, aut lex. Antecedens manifeſtum eſt, & de eo videri poteſt Panormitanus in cap. *Gaudemus*, de Diuortijs, nu. 16. Conſequentia verò tenet à paritate rationis. Vnde Panormitanus ibi ſolùm dixit, infamiam ex delicto contractam (quam intelligo eſſe infamiam facti) tolli per baptiſmum. Et de eadem re videri poteſt Decius conſ. 130. & in c. *Quæ in Eccleſiarum*, de Conſtitutionibus nu. 89. & Felinus in c. *De his*. de Accuſationibus nu. 7. vlterius ſit, vt talis perſona poſt baptiſmum etiam maneat canonicè infamis in ordine ad irregularitatem ex tali infamia contrahendam, ex illo generali principio, quòd omnis perſona infamis iure ciuili, iure etiam canonico habetur infamis, & ab ordinum ſuſceptione remouetur. Quod ius canonicum complectitur talem perſonam quamprimùm baptizata eſt, quia per hoc illi non imponit pœnam, ſed potiùs illam ſupponit à iure ciuili impoſitam, & ratione illius conſiderat indecentiam, ratione cuius perſona ſit irregularis.

Coroll. *Panorm.*

Decius.

Felin.

13 Infamis per leges ciuiles in fideliũ ſi baptizať; non manet infamis, nec irregularis.

Dixi autem hoc habere locum in his perſonis, quæ ante baptiſmum in Chriſtianorum prouincijs degentes, & ciuilibus eorum legibus ſubditæ, talem infamiam contraxerunt: nam, ſi in prouincijs infidelium, iuxta illorum iura talis infamia fuiſſet contracta, & poſteà quis tranſiret ad Eccleſiam, & baptizaretur in prouincijs Chriſtianorum, non opinor illum manere infamem in ipſa Eccleſia, vel irregularem. Ratio potiſſima eſt, quia quando canones dicunt, omnes illos eſſe infames, quos leges ciuiles infames faciunt, videntur planè loqui de legibus ciuilibus, quibus principes vel Reſpublicæ Chriſtianę vtuntur, & de infamia ciuili, quæ intra ipſammet Eccleſiam exiſtit, nam hæc eſt, quæ in exiſtimatione habetur, queve indecentiam ſecum affert, nam illa, quæ omnino foris eſt, & inter infideles, nec conſideratur, nec in aliqua exiſtimatione habetur: maximè cũ infamia inter infideles ſæpe ſit irrationabilis, & ſine ſufficiente fundamẽto. Accedit etiã, quòd in eo caſu talis perſona omnino mutat forũ etiã ciuile, & ideo nõ videtur manere ſubiecta pœnis ciuilibus in priori ſtatu impoſitis, inter quas hæc infamia cõtineť.

SECTIO III.

Vtrum ex infamia non fundata in proprio delicto illius perſonæ naſcatur irregularitas.

1 Cõis doctrina. 1. cõcluſ.

COmmunis & certa doctrina eſt, hanc infamiam aliquando ſufficere ad irregularitatem, non tamẽ ſemper, ſed potiùs rarò. Vt autẽ doctrinam hanc per partes explicemus, dicendũ in primis eſt, Ex infamia facti, quę nõ fundatur in peccato ꝓprio ipſius perſonæ, nunquã fieri irregularem ſecluſo ſpeciali iure. Ante probationem aduertendũ eſt, ſermonem eſſe de ſola ac præciſa infamia, nõ de fundamen-

Digitized by Google

fundamento eius. Alioqui ex eo capite poterit naſci impedimentum, vt ſiquis habeatur ignorans, aut imprudens, ex defectu iudicij ſine culpa, vel ex alio ſimili defectu. Sed illud impedimentum ſi ad irregularitatem ſufficiat, non erit propter infamiam, ſed propter ineptitudinē perſonæ ad tale miniſterium, iuxta dicēda infrà de defectibus, ad quod caput illa irregularitas pertinebit.

Suadetur prior pars.

Hoc ergo ſuppoſito, probatur aſſertio: quia ſecluſo humano iure, nullus ſine culpa ꝓpria notatur tali infamia, quæ reddat illum inhabilem, vel moraliter impeditum ad aliquos actus legitimos, vel honores, ergo nec ad ordines, quoad nos ſpectat. Patet: quia talis infamia non poteſt induci ex ſola natura rei, ex qua ſolū peccatum, vel praui mores conſtituunt hominē dignum, vt mala opinio de illo habeatur, atque adeo obiectum illius infamiæ, quæ in facto conſiſtere dicitur. Vnde, ſicut Ariſtoteles dicit 1. Ethic. c. 9. honorem ſoli virtuti propriè deberi; quem imitatus eſt D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 3. ita nos dicimus, ſolùm peccatum, ſeu prauum opus ex natura rei eſſe obiectum infamiæ facti. Vnde, ſi vltra proprium peccatum extenditur, illud ſemper eſt propter aliquam ſignificationē, vel habitudinem: ſicut honor interdum tribuitur propter alios titulos, qui indirectè, & per aliquam habitudinem reducuntur ad virtutem, vt D. Thom. exponit. Quia tamen hæc extenſio arbitraria eſt, & pendens ex humana, & ſæpe ex mundana prudentia; ideo nulla talis opinio hominum reputatur vera infamia in ordine ad aliquos actus, vel miniſteria Reipublicæ, niſi aliqua lege comprobata ſit, quia alioqui ſæpe res tota penderet ex vulgi æſtimatione, & tot ferè eſſent opiniones, quot ingenia. In hoc ergo ſenſu dicimus, puram infamiam facti non eſſe, niſi ſit de proprio delicto, aut verò, aut communiter exiſtimato.

Ariſtot. *D. Thom.*

Suadetur poſterior.

Vnde ſicut irregularitas, ita etiam hæc infamia non incurritur, niſi in caſibus à iure expreſſis. Eſt enim ratio eadem, Nam licèt talis infamia non ſit propria pœna reſpectu perſonæ cui imponitur, cùm nō ſit propter delictum eius; eſt tamen magnum nocumentum, & ideo ſine expreſſa lege non imponendum, iuxta communem regulam Iuriſperitorum, quam latè tractat Tiraquellus in verb. *Reuertatur*, num. 248. & ſequentibus: nam, licèt illi de pœna loquantur; tamen comprehendunt omnem priuationem, & omne nocumētum ex ſe pœnale. Quin potiùs maiori ratione reſtringendum hoc eſt, quoties abſque propria culpa incurri dicitur, quàm cùm eſt propria pœna propter culpam. Quocirca ſicut in irregularitatibus non admittitur extēſio propter ſimilitudinē, vel maiorem etiam rationē cauſæ, ita neq; in infamia, q a hæc etiam non pendet tantū ex ratione, vel cauſa, ſed ex volūtate legiſlatoris, quam non oportuit eſſe eandē in pęna, vel priuatione imponenda, etiāſi cauſa videatur ſimilis. Maximè, quia, licèt in aliquo ſit ſimilitudo, in neceſſitate, vel occaſione imponendi infamiam poteſt nō eſſe. Ac deniq; hic habet locum regula de odijs reſtringendis.

Tiraquel.

2 *2. cōclu.*

Secundò aſſero, aliquos eſſe caſus, in quibus infamia iuris, & conſequenter irregularitas incurritur abſq; proprio delicto. Hoc patet breuiter aliquibus exemplis. Primus eſt de filio, qui interdum fit infamis propter delictum parētis, etiāſi illius nullo modo particeps fuerit. Hoc patet in filijs eorū, qui violentas manus in Cardi-

A nales Eccleſiæ Romanæ iniecerunt, nam ipſo iure canonico efficiuntur infames, c. *Felicis*, verſic. *Quod ſi quis*, de Pœnis, in 6. & in filijs proditorum, qui committūt crimen læſæ Maieſtatis, nam eorum filij iure ciuili efficiuntur infames, l. *Quiſquis*, §. *Filius*, Cod. Ad legem Iuliam Maieſtatis. Idem cēſent aliqui de filijs hæreticorum, quia ſuprà diximus illos fieri irregulares: ergo ēt efficiuntur infames. Patet conſequentia, tū quia eorum irregularitas nō videtur, niſi in infamia fundari: tū ēt, quia priuantur beneficijs, & honoribus in c. 2. & c. *Statutum*, de Hæret. in 6. hic autem eſt proprius effectus infamiæ. Atq; ita tenet Simancas de Catholic. inſtitut. tit. 9. nu. 268. & tit. 29. à nu. 14. ad 20. & Caſtro lib. 2. de Iuſta hæret. punit. c. 9. & Penna 1. par. Directorij Inquiſitorum Comment. 4. verſ. *Hæc autem infamia*,

Simanc. *Caſtro.* *Penna.*

Illi verò auctores non afferūt textum, in quo talis infamia huiuſmodi filijs imponatur, neque

In caſib. irregularitate nō fundari in infamia oſtēditur.

B ego illum inuenio. Nec ſufficit ꝙ fiant irregulares, quia nō omnes irregulares ſunt infames, ſed illi tantū, qui ob propria delicta irregulares fiūt, vt ſuprà dictū eſt. Neq; ēt eſt neceſſe hanc irregularitatem in infamia fundari, nam proximè imponi potuit propter grauitatem delicti paterni, & in pœnam eius. Neq; etiam ſufficienter colligitur ex eo, ꝙ tales perſonæ fiūt inhabiles ad beneficia, & officia publica, quo maximè fundamento nituntur prædicti auctores. Quia illa inhabilitas non eſt infamia, ſed aliud genus pęnę, & quaſi irregularitas quædam ad beneficia, & officia. Quod ſi quis contendat inhabilitatem illam eſſe quandam infamiam, erit tantū ſecundum quid, & quoad tales effectus non verò ſimpliciter. Nam infamia iuris abſolutè dicta reddit hominem inhabilem etiam ad teſtimoniū

C ferendū, & alios habet effectus, de quibus in c. *Non poteſt*, cum ſeq. 2. q. 7. c. *Teſtimonium*, & c. *Licèt*, de Teſtibus, & c. *Licèt*, de Probationibus. Quos tamen omnes effectus nō poſſumus iure tribuere filijs hæreticorum, cum nulla lege, vel in particulari ſub propria ratione, vel nomine talium effectuum, neq; in generali ſub abſoluto nomine infamiæ imponantur. Accedit tandem ꝙ ſi filij hæreticorū eſſent infames, etiamſi iam eſſent clerici, vel beneficiati, redderentur infames, quia ēt clerici, & habentes beneficiū, ſunt capaces infamiæ, ſi ſufficiens cauſa intercedat, tunc aūt ponitur tota cauſa huius infamiæ: ergo redundaret in huiuſmodi filios. Cōſequens autē eſt falſum, aliàs hi eſſent priuandi beneficijs, & vſu ordinis, & officij, & iure eligendi, v.g. ſi illud habeant, quod eſt cōtra ſuperiùs dicta, & cōtra cōem ſnīam in d. §. *Hæretici*, & contra eoſdē

D auctores, præſertim Simancam ſuprà. Sequela verò patet, quia omnes illi actus ſunt prohibiti infamibus, iuxta ſuprà dicta iura, & alia quæ refert Gloſſa in cap. *Vt circa*, Verbò, *Flagitium*, de Electione in 6. Quocirca, vel prædicti auctores videntur infamiam cum irregularitate confudiſſe, vel certè locutos eſſe de infamia, non ſimpliciter, ſed in ordine ad honores, ſeu officia, vel beneficia in iure expreſſa.

3 *Exēplū aliud eiuſdē cōcluſionis.*

Aliunde exemplum huius infamiæ eſt, quando oritur ex vili conditione perſonæ, quæ interdum conſideratur, vel naſcitur ex vſu alicuius infamiæ artis, vel ignominioſi muneris, vt hiſtrionum, gladiatorū, carnificū, macellariorū, et ſimilium, de quibus latè Maiol. lib. 3. c. 1. nu. 5. & ſeq. Sēper tamen obſeruandum eſt, vt aliquo iure,

A iure vel ciuili, vel Eccleſiaſtico conſtet, talem conditionem, ſeu tale munus inducere infamiam, niſi fortaſsè tale ſit munus, vt vel intrinſecè includat culpam grauem, vel ſaltem cum illa publicè fiat, nam tunc ratione culpæ inducet ſaltem infamiam facti, iuxta ſuperiùs dicta. Tamen ratione ſolius abiectionis, ſeu infimæ conditionis talis muneris, nunquam inducit irregularitatem ſine iure. Ideoque propter vſum artis mechanicæ regulariter non incurritur aliqua irregularitas, quia exercentes has artes, ſi nihil turpe efficiant, nullo iure ſunt infames, etiamſi alioqui in Republica ſint homines infimæ notæ. Similiter filij harum vilium perſonarum infames non fiunt, neque irregulares, etiamſi parentes eorum infames fuerint, quia nullo iure infames fiunt: & ſecluſo iure ignobilitas parentis non obſtat filio in ordine ad Eccleſiaſtica munera, vt ſignificauit Gloſſa in cap. *Quoniam*, verbo, *Inuidiam*, 24. quæſtione 1. & ex ea Felinus in cap. *Cùm deputati*, de Iudicijs, in fine. Aliquando verò contrahitur hæc infamia, per matrimonium cum fœmina vilis conditionis, vt cum meretrice, vel ſimili, vt notabimus agentes de Bigamia. Denique ad hanc irregularitatem ex infamia, reducitur illa, quæ ex publica pœnitentia naſcitur: de qua in ſuperioribus dictum eſt.

Gloſſa. Felinus.

DISPVTATIO XLIX.

De Irregularitate, quæ ex bigamia naſcitur.

POſt irregularitates, quæ ex delicto, eiuſve infamia originem ducunt, dicendum ſupereſt de his, quæ naſcuntur ex alijs defectibus ſoletque duplex defectus conſiderari, ſacramenti, & perſonæ: in priori ordine ponitur bigamia, & de qua hic dicendum eſt, poſteà de reliquis.

SECTIO I.

Vtrum ex propria bigamia irregularitas contrahatur.

1 Triplex Bigam.

TRiplex diſtingui ſolet bigamia, vera, interpretatiua, & ſimilitudinaria. Dicitur enim Bigamia iuxta Græcam deductionem, ex duplicato, ſeu multiplicato matrimonio. Cùm ergo duplex matrimonium re ipſa ſit, vera bigamia dicitur: alia verò cenſetur eſſe interpretatione iuris, vel per quandam analogiam, vt videbimus. Nam, quia hæ ſpecies, non æqualiter, ſed quodam ordine, vel analogia rationem bigamiæ participant, vt clarius procedamus, de ſingulis ſigillatim dicemus. Propriſſimè ergo bigamus dicitur, qui ſecundas nuptias contraxit poſt mortem prioris coniugis, & vtraſque conſumauit, vt Canoniſtæ docent in Rubrica de Bigamis, & D. Thom. in 4. diſtinct. 27. & ibidem Soto, & quæſtio. 3. artic. 1. Richardus artic. 4. quæſtio. 1. Nauarrus cap. 27. num. 195. & patet ex ipſa voce *Bigamus*, quæ idem ſignificat quod bis coniugatus: vndè communiter hæc tantùm vocari ſolet vera bigamia, vt infrà dicemus. Hæc autem iterata ſuſceptio matrimonij vocatur defectus ſacramenti, non quia talis ſacramenti ſecunda ſuſceptio peccaminoſa ſit: nam certũ de fide eſt, tale matrimonium per ſe honeſtum, ac licitum eſſe (vt nunc ex propria materia ſuppono cum Diuo Thoma, & alijs Theologis in 4. diſt. 42. & videri poſſunt cap. *Aperiant*, cum ſeq. 31. quæſt. 1. & Conc. Carthaginen. 4. cap. 1.) Sed quia tale matrimonium nõ eſt ita accommodatum ad perfectam illius ſacramenti ſignificationem, Eſt enim proprium huius ſacramenti ſignificare cõiunctionem Chriſti cum Eccleſia, ex Paul. ad Epheſ. 5. matrimonium autem ſpirituale inter Chriſtum, & Eccleſiã eſt vnicum, & vnius viri cum vna ſponſa: & ideo tale vinculũ minus aptè per ſecundas nuptias ſignificatur, & ſic appellatur in præſenti materia defectus ſacramenti.

Propria bigamia qui. D.Thom. Soto. Richard. Nauar.

2 Obiectio.

Dices, Ex hoc defectu videtur colligi defectus in honeſtate, & commiſſio alicuius delicti; quia turpe eſt ſacramentum recipere modo aliquo repugnante perfectæ ſignificationi eius, nam videtur hoc eſſe contra veritatem ſignificationis ſacramentalis. Reſpondeo defectum hunc non eſſe contra ſubſtantialem, vt ſic dicã, ſignificationem ſacramenti, ſed contra, vel potiùs, præter eius perfectionem. Solutio. Nam, quamuis matrimonium ſæpiùs contrahatur, nunquam ſignificatur coniunctio Chriſti cũ pluribus Eccleſijs, ſeu ſponſis: quia illa duo matrimonia inter ſe non coniunguntur ad illam ſignificationẽ reddendam, ſed vnumquodque per ſe ſignificat coniunctionem vnius cum vna, & vnicuiq; eorum per ſe conſiderato accidentaria eſt alterius ſignificatio, & propter hoc ibi nulla intercedit falſitas, neque irreuerentia ſacramenti, quæ ad culpam ſufficiat. Nihilominùs tamen ex parte ſubiecti eſt quidem defectus in ſignificatione, quia talis vir verè, & in re ipſa non eſt vnus vnius, vt dicitur in c. *Debitum*, de Bigamis, ideoque in tali matrimonio cenſetur eſſe minor reuerentia, & quaſi quædam indecentia; ad quam ſignificandam conſueuit Eccleſia negare his ſecundis nuptijs ſolennitatem illam publicæ benedictionis, vt tradunt Theologi loco citato, & Summiſtæ verb. *Nuptiæ*, & apertè colligitur ex cap. 1. & cap. *Vir*, de Secundis nuptijs.

3 Cap. De his. 31. q. 1. obijcitur.

Sed obijci præterea poteſt cap. *De his*, 31. q. 1. Nam pœnitentiam imponẽdam eſſe dicit, propter ſecundas nuptias, ac ſi illæ eſſent illicitæ: At Gloſſa ibi intelligendum putat caput illud de Secundis nuptijs contractis, viuente primo coniuge. Idem habet Gloſſa in cap. *Si quis*, 32. quæſtio. 6. vbi in eodem ſenſu dici videtur, *Si quis fuerit multis nuptijs copulatus, pœnitentiam agat.* Et eandem expoſitionem ſequitur Turrecremata cum alijs: In quo ſenſu textus ille ad rem præſentem non facit. Eſtque probabilis expoſitio: nam hoc videntur ſignificare illa verba, *Qui frequenter vxores ducunt*, vbi in originali, ſcilicet Concilio Neocæſarienſi cap. 3. alia tranſlatio habet, *De his, qui in plurima matrimonia incidunt, tempus quidem conſtitutum eſt, ſed conuerſio, & pœnitentia eorum tempus contrahit.* Vbi apertè videtur eſſe ſermo de pluribus matrimonijs peccaminoſè contractis. Obſtat tamen huic expoſitioni, quia vbi in ſecũda parte illius textus prohibetur Presbyter adeſſe conuiuio ſecun-

1. Expoſitio. Gloſſa. Turrecre. Obiectio contra expoſitionẽ.

Digitized by Google

ſecundarum nuptiarum, textus Græcus eiuſdem Concilij expreſsè facit mentionem bigamiæ. Reſponderi poteſt, caput illud compoſitum eſſe ex duobus capitibus Neocæſarienſi, tertio, ſcilicet, & ſeptimo, & ideò in illis duabus partibus eſſe poſſe ſermonem de ſecundis nuptijs in diuerſo ſenſu.

Replica.

Sed contra hoc eſt, quia in illo capit. ſeptimo (quod in Decreto eſt ſecunda pars illius textus) iuxta verba Græca, apertè dicitur, bigamum petere pœnitentiam, quod idem eſt, ac eſſe pœnitentia dignum, ideoque Presbyterum non debere ſuum cõſenſum talibus nuptijs præbere per præſentiam ſuam.

Exceptio.

Vnde dici poteſt, etiam ſi ſermo ſit de ſecundis nuptijs legitimè contractis poſt mortem prioris coniugis, propter illas tamen pęnitentiam fuiſſe ſolitam imponi, non propter culpam, quæ neceſſariò inſit, ſed propter aliqualem incontinentiam, quæ præſumitur, & propter aliorum exemplum. Eò vel maximè, quòd Concilium illud Prouinciale eſt; & non conſtat morem illum imponendi pęnitentiam propter ſecundas nuptias legitimas ab Eccleſia Romana fuiſſe vnquam acceptatum. Vel certè, retinendo priorem expoſitionem, dicendum eſt, etiam illum, qui ſecundas nuptias contrahit viuente prima coniuge, appellatum eſſe bigamum, de quo ſtatim plura dicemus.

4. Cõcluſ.

Sic ergo explicata ratione huius bigamiæ; dicendum eſt, per illam contrahi irregularitatem. Ita habetur in cap. 1 & 2. de Bigamis, ca. 1. 26. diſtinct. 34. & colligitur ex canon. 16. *Apoſtolorum*, & ſequentibus. Et hæc eſt præcipua ratio huius aſſertionis, ſcis, ſcilicet, quia ita iure ſtatutum eſt. Congruentia verò eſt duplex. Prima propter defectum ſacramenti dicto modo explicatum, vt tradit Pontifex in dicto cap. *Debitum*, de Bigamis. Secunda, quia talis iteratio illius ſacramenti eſt ſignum incõtinentiæ, ideoque quandam indecentiam inducit ad clericatum, cùm clericus, & exemplo, & verbo debeat ad caſtitatem alios inducere.

Ambroſ.

Vnde Ambroſius libro primo de Officijs, capit. vltimo, *Quomodo* (inquit) *poteſt hortator eſſe viduitatis, qui ipſe coniugia frequentauerit*. Et habetur in cap. vltimo, 26. diſtinctione.

Innocẽ. I.

Et ſimili modo dixit Innocentius Primus in Epiſtola 3. ad Exuperium, cap. decimo, incontinentes non eſſe admittendos ad ſacrum miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri: vbi ipſe quidem loquitur de vitioſa incontinentia, cùm pro portione tamen, & ſecundum congruentiam accommodatur ad hanc incontinentiam, quæ licèt vitioſa non ſit, dici poteſt excedens, ſeu abundans.

Solũ ob duplex matrim. conſummatũ cõ trahitur hæc irregularitas.

Et ob vtramque cauſam neceſſarium eſt vtrumque matrimonium eſſe conſummatum, vt declaratur in dicto capit. *Debitum*, tùm quia antea non eſt perfecta ſignificatio, nam per copulam fiunt vir, & vxor vna caro, iuxta illud verbum Adæ. *Et erunt duo in carne vna:* per quam vnitatem ſignificatur perfecta coniunctio Chriſti cum Eccleſia in carnis Aſſumptione: addente Paulo, *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Tum etiam, quia ſi copula non interceſſit, nec diuidit quis ſuam carnem in plures: neque exercet, vel oſtendit cum effectu incontinentiam.

5 An ob duplex matrimonium cõſũmatũ, quorũ alterũ eſt inualidum incurratur.

Sed ſupereſt dubium, vtrùm ad hanc bigamiam ſufficiat duplex matrimonium externus contractum, & conſummatum, quando contingit alterum eorum inualidum eſſe, vt contingit ſemper, quoties vtrumque matrimonium fit viuente vtroque coniuge: & ſæpè accidere poteſt in alijs. Veruntamen hoc dubium in præſenti quæſtione nullam ferè difficultatem habet. Quæri enim poteſt, an in illo caſu contrahatur bigamia vera, necne, vel abſolutè, an nulla contrahatur. Hoc poſterius pertinet ad ſequentem ſectionem. De primo autem certum eſt, illam non eſſe bigamiam veram, nam ad hanc omnes requirunt duplex matrimonium verum, & validum. Et colligitur ex capitul. *Nuper*, de Bigamis, ibi, *licet in veritate bigami non exiſtant*, quidam (ſcilicet) plures vxores ſimul habentes: quod à fortiori dici poſſet de habentibus plures ſucceſſiuè, alteram tamen non verè. Ratio verò eſt, quia tunc re vera non iteratur ſacramentum: ergo nec eſt defectus in ſignificatione: ergo nec vera bigamia. Confirmatur, quia ille re vera nunquam habuit duas vxores, nec ſimul, nec ſucceſſiuè: ergo. Vnde ſi vlteriùs quæratur, an in eo caſu contrahatur irregularitas: dicendum eſt, non contrahi irregularitatem veræ bigamiæ: poſſe verò contrahi aliam bigamiæ interpretatiuæ, de qua ſtatim dicemus. Quæ differentia ad effectum irregularitatis non multum refert: ad diſpenſationem verò obtinendam, vel ad interpretandam poteſtatem conceſſam ad diſpenſandum in irregularitate bigamiæ, poteſt aliquid referre, ponderata verborum reſcripti proprietate.

SECTIO II.

An ex duplici matrimonio, quando non eſt vtrumque validum, aliqua bigamia, & irregularitas contrahatur.

1 Bigamia interpretatiua.

PRimo certum eſt, præter veram bigamiam, dari aliam, quæ interpretatiua dicitur, quæ non fundatur in duplici matrimonio vero, ſed in aliqua participatione, vt imitatione illius, quæ à iure conſideratur. Hoc conſtat ex communi ſententia Doctorum, & patebit iuribus ſtatim tractandis.

Inducit irregularitatem.

Secundò eſt certum, per hanc bigamiam induci irregularitatem; id enim eiſdem iuribus, & communi conſenſu conſtat. Imò re ipſa nihil aliud eſt per hos actus induci bigamiam interpretatiuam, quàm à iure reputari, & conſiderari, vt defectus ſufficientes ad inducendam irregularitatem. Vnde (ne quęſtiones multiplicare neceſſe ſit) idem eſt quærere, an in his caſibus bigamia interpretatiua, vel quædã ſpecialis irregularitas cõtrahatur.

2 1. Sẽtẽ.

Solùm ergo explicandum ſupereſt, in quibus caſibus hæc bigamia iure inducta ſit: & præcipua quæſtio eſt hic propoſita, in qua variæ ſunt ſententiæ. Prima affirmat, quoties duo fiunt matrimonia, vnum de iure, id eſt, validum, aliud de facto id eſt, ſolùm externum & inualidum, hanc irregularitatem contrahi. Eſt communis Theologorum in 4. diſt. 27.

D. Thom. Richard. Soto.

D. Thomæ, quæſt. 3. art. 4. quæſt. ſecunda. Richardi articul. 4. quæſtiuncul. tertia. Soto quæſtione tertia, artic. primo, concluſione ſecunda, & Caniſtarũ

cum

Digitized by Google

Gloſſa. Abb. Couar. cum Gloſſa in cap. ſecundo, de Bigamis, verbo, *In Bigamos*, & Panormitanus cap. *Nuper*, eodem, & alijs quos refert Couarruuias dicta Clementina prima part. §. ſecundo, num. ſecundo. Cap. Nuper, de bigam. Probatur primò ex dict. cap. *Nuper*, vbi ad contrahendam bigamiam dicitur, ſufficere affectum intentionis cum opere ſubſequuto: in dicto autem caſu fuit animus contrahendi ſecundas nuptias cum exteriori opere ſubſequuto, ſcilicet, quoad carnalem copulam. Idem probatur eodem modo ex capit. vltimo de Bigamis, vbi Gloſſa id notat. Confirmatur, quia aliàs, qui contraheret ſecundas nuptias viuente prima vxore, non fieret irregularis; quod videtur abſurdum. Sequela probatur, quia ſecundum matrimonium non eſt verum, & de iure, ſed tantùm de facto: ergo, ſi hoc non ſufficit, non contrahetur bigamia. Minor autem patet, quia maior incontinentia oſtenditur in illo duplici matrimonio, maiorque defectus ſacramenti committi videtur, quàm in his, quæ ſucceſſiuè fiunt.

4 2. Snia. Secunda ſententia diſtinctione vtitur. Duobus enim modis poteſt matrimonium eſſe nullum, ſcilicet ex defectu conſenſus, vel ex defectu alterius impedimẽti aggrauantis matrimoniũ, vt eſt affinitas, vel conſanguinitas in gradu prohibito, & cætera. Si ergo primum matrimonium fuit nullum ex defectu conſenſus, non cenſetur iuxta hanc ſententiam ſufficere ad bigamiam contrahendam per ſubſequens matrimonium: ſecus verò eſſe quoties interueniente conſenſu ex parte hominis, aliunde matrimonium non eſt verum. Ratio huius poſterioris partis eſt eadem quæ ſuperioris opinionis. Ratio autem prioris partis ſumitur à contrario ſenſu ex eiſdem textibus: nam ad hanc irregularitatem requiritur ſaltem affectus intentionis cum opere ſubſequuto: ſed in eo caſu non fuit affectus intentionis, quia, vt ſupponimus, ille non conſenſit, neque habuit animum contrahendi tale matrimonium: ergo. Et confirmatur, quia, licèt rebaptizans maneat irregularis, ſi tamen id faciat ſine intentione conferendi ſecundum baptiſmum, non incurrit irregularitatem. Et ſimiliter, licèt hæreticus incurrat excommunicationem, ſi tamen quis exteriùs neget fidem non autem mente, non incurrit hæretici pœnas: ergo ſimiliter in præſenti: Denique, ob ſimilem cauſam Pontifex in capit. primo de Sponſalibus, in ſexto, ſtatuens per ſponſalia contrahi impedimentum publicæ honeſtatis, excipit, *Niſi fuerint ſponſalia nulla ex defectu conſenſus*: ergo pari modo dicendum eſt in præſenti, quanquam enim illud primum reuocatum iam ſit per Concilium Tridentinum, ſeſſione 24. capit. 3. de Reformatione Matrimonij, in præſenti quoad bigamiam nulla correctio, ſeu reuocatio antiqui iuris facta eſt. Et hanc ſenten-
Griſald. tiam tenent aliqui moderni Doctores, Paulus
Viuald. Griſaldus in deciſionibus fidei, verbo, *Bigamia*.
Henriq. Viualdus tractatu de Irregularitate, numero 8. Henriquez lib. 12. de impedimẽto matrimon. cap. 6. num. 9. Hi enim requirunt intentionem perficiendi matrimonium.

5 3. Snia. Tertia ſententia ſimpliciter negat in eo caſu contrahi bigamiam, aut irregularitatem, quacumque cauſa, vel impedimento vnum matrimonium fuerit nullum. Pro hac ſententia cita-
Burgaſ. tur Paulus Burgaſius, de Irregularitate, par. 5. tit.
A de Bigamis, numero 9. quem videre non potui. Citatur etiam Nauarrus in Summa, cap. 27. nu. Nauarr.
195. & lib. 1. Conſiliorum, tit. de Bigamis, conſil. 1. tamen illis locis oppoſitum planè docet in præſenti quæſtione, cum Antonio de Butrio, & alijs: tamen in alio caſu non multùm diſſimili negat ibi Nauarrus contrahi irregularitatem, nimirum, quando quis cõtrahit matrimonium cum vidua, quod in re fuit nullum: tunc enim negat contrahi irregularitatem. Et fundamenta quibus id probat, videntur hanc tertiam ſententiam confirmare. Præcipuum autem eſſe debet, quia bigamia interpretatiua non poteſt admitti, niſi in caſibus à iure expreſſis: ſicut nec irregularitas. Eſt enim eadem ratio, quia in præſenti idem ſunt, vt dixi: vel quia hæc bigamia ſolùm eſt ex iuris inſtitutione, ideoque, ſi iura tantùm dicant, eum eſſe bigamum, qui poſt
B primam vxorem mortuam, ſecundam duxerit, non poſſumus nos interpretari, etiam illum, vel qui re vera non habuit primam vxorem, ſed tantùm quandam ſimilitudinem eius, fieri bigamum ex vi talium iurium: quia vxor ſimpliciter non eſt illa, quæ apparet, vel putatur, ſed quæ verè exiſtit matrimonio copulata. Maximè, quia in odioſa materia verba ſunt reſtringenda ad omnimodam proprietatem, potiùs quàm extendenda ad ſimilitudinariam, qualis eſſet illa interpretatiua: ergo vbi ius ipſum non introducit bigamiam interpretatiuam, nulla eſſe poteſt. In præſenti autem nullo iure cautum eſt, quod in eo caſu interpretatiua bigamia inducatur. Nam ſi quæ afferuntur, in diuerſo caſu, vel ſpeciali loquuntur. Solet enim afferri caput vltimum de Bigamis, quod loquitur de bigamia ſimilitudinaria, qua
C ſolùm poteſt ſumi argumentum à ſimili, quod eſt inualidum. Item citatur cap. *Nuper*, eodem titulo, quod quidem loquitur de hoc duplici matrimonio, non tamen generaliter, ſed ſpecialiter in Sacerdotibus, propter ſpecialem indecentiam, in pœnam tanti delicti. Et hoc eſt, quod in eodem textu ſignificatur illis verbis, *Non propter ſacramenti delictum, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſequuto*. Vnde confirmatur, nam pœna, quæ in aliquo ſpeciali caſu imponitur propter delictum exteriùs attentatum, etiam affectu non ſequuto, non eſt extendenda vltra caſum à iure expreſſum; quia eſt materia odioſa, & rigoroſa, & ideo potiùs reſtringenda; ſed huiuſmodi pœna eſt hæc irregularitas: ergo non eſt extendenda vltra caſum ſacrilegij commiſſi à Presbytero poſt ſecundas nuptias: in quo ſpecialiter textus ille loquitur.

Et confirmatur prætereà hæc ſententia, quia 6
aliàs ſequitur, laicum bis contrahentem matri-
D monium fieri irregularem, etiamſi vtrumque fuerit nullum. Conſequens autem eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur, quia eadem eſt ratio, ſiue vtrumque matrimonium fuerit nullum, ſiue alterum tantùm, quia in neutro caſu eſt in re ipſa defectus in ſignificatione ſacramenti; in vtroque autem eſt affectus cum intentione, & opere ſubſequuto: ſupponimus enim in vtroque caſu copulam interuenire in vtriſq; nuptijs. Minor autem probatur ex dict. cap. *Nuper*, vbi idem conſequens, tanquam inconueniens infertur. Ratione item probatur: nam vel illa irregularitas cõtraheretur propter ſignificationem, ſeu reuerentiã ſacramẽti, vel in pœnam

talis

talis delicti. Primum dici non poteſt, quia vbi nullum fuit ſacramentum, nullus etiam eſt defectus in ſignificatione eius. Itẽ, quia aliàs, qui bona fide contraheret ſemel, & poſtea congnito ſubſtantiali defectu matrimonii, qui p̄ ignorantiã inculpabilem interceſſit, cõtraheret cum alia, fieret irregularis, quod videtur incredibile, cum ibi nullũ verum fundamentum irregularitatis intercedat. Nec etiam videtur dici poſſe ſecundum, quia, ſi duo illa matrimonia ſucceſſiue fiant, vel intendantur mortua priore coniuge, per ſe loquendo non includunt culpam, ſi vero ſimul fiant viuente vtraque coniuge, aut conſideratur ibi reuerentia, quæ fit ſacramento per talem iterationem eius, & propter hoc non eſt impoſita talis irregularitas: cuius ſignum eſt, quia, ſi copula non ſequatur, poſt ſecundũ matrimonium contractũ non ſequitur irregularitas, vel conſideratur delictum quod per talem copulam committitur, quod ſine dubio dignũ eſt pœna, non tamen irregularitate, quia ſolum eſt quidam vagus, vel adulterinus concubitus, qui non ſolet irregularitate puniri, alias qui haberet plures concubinas, vel qui haberet concubinã cum legitima vxore, fieret irregularis. Quod tamen non ita eſt, vt recte notauit Soto dicto artic. 1. ad 1. & Couarruuias in dicta Clementina, 1. p. §. 2. numero 5. quia nullo iure talis irregularitas lata eſt. Quanquam enim in Canon. 16. Apoſtolorum, & habetur in cap. 1. diſt. 33. dicatur, eum, qui poſt baptiſmum concubinam habet, non poſſe fieri clericum; illud vel vſu reuocatum eſt, vt ait Couarruuias, vel certe intelligendum eſt non ratione delicti, ſed ratione infamiæ, de qua iam dictum eſt.

Sot. Couar.

6 Prima cõcl.

Nihilominus dicendum eſt primo, eum, qui viuente prima vxore, ſcienter contrahit ſecũdas nuptias, fieri irregularem, Ita Diuus Thomas, Richardus, & Soto, omnes, intelligitur autem ſi cum vtraque cõſummauerit, iuxta regulã poſitam, quæ ſemper ſubintelligenda eſt, ne illam repetere ſit neceſſe, In hoc ſenſu videtur loq̃ 16. Canon Apoſtolorum, qui ſic habet, *Qui poſt ſanctum baptiſma duobus cõiugiis fuerit implicitus non poſſit eſſe de numero Sacerdotali.* Nã licet illa verba intelligi poſſint de duobus coniugiis veris, & ſucceſſiue factis, tamẽ, cum abſolute ſint de duobus cõiugiis, ita ſunt indiſtincte intelligẽda, præſertim cum iuxta communem vſum ſimpliciter dicatur duo matrimonia contrahere, qui ſimul illa contrahit. Et præpterea in Canone 18. dicitur, *Qui duas ſorores duxit nõ poteſt eſſe clericus*, In quo caſu alterum matrimonium eſt nullum, ſiue fiat viuente coniuge, ſiue non: ergo à fortiori idem erit quoties duo matrimonia ſimul contrahuntur, etiam ſi ſecundum inualidum ſit. Facit etiam cap. *De his*, 31. quæſt. 1. quod communiter intelligitur de contrahente ſimul plures nuptias, & tamẽ ille vocatur bigamus in ipſo Concilio Neocæſariẽſi, vt ſupra notaui. Sed hæc, vt verum fateatur, ſolui poſſent, probatur vero vlterius ex dicto cap. *Nuper*, in quo in primis verum non eſt, Pontificẽ loqui de ſolo Presbytero, nam quod ibi adducit de Presbytero contranhẽte nuptias non legales, ſolum eſt argumentando, & gratia exempli, non quia de ſolo Presbytero quæſtio propoſita eſſet. Vnde in reſponſione generaliter dicitur, *cũ huiuſmodi clericis, qui, quãtũ in ipſis eſt, ſecũdas nuptias contraxerunt*, & cæter. Vbi licet Abbas, & alii expoſitores intelligant, ſermonẽ eſſe de clerico in ſacris conſtituto, nam propterea dicitur matrimoniũ, ab illo intentatum, fuiſſe nullum, tamẽ Hoſtienſis numero quarto, dicit etiã ibi comprehendi clericos in minoribus conſtitutos, qui ſecundo contraxerunt cum affine, vel conſanguinea, & monachos, quorum matrimonium nullum eſt ratione voti. Illud ergo non cẽſetur ſpecialiter factum in pœnam talium clericorũ, ſed ſimpliciter propter ſecũdas nuptias animo attentatas, cum opere ſubſequuto, & ita locum habet illa deciſio in quocunque contrahente ſimiles nuptias, & ex quocunque capite ſint nullæ; atque ita intellexerunt textũ hunc omnes expoſitores, & conſentiunt Theologi. Neque habemus ſufficiens fundamentum ad reſtringendam illam deciſionem ad ſolos clericos, quia nullum eſt verbum, quo ſignificetur hoc fieri in ſpecialem pœnam clericorum, alioqui quoties Canones de irregularitatibus loquuntur in perſonis clericorum, non haberent locum in laicis habentibus ſimiles defectus.

7 Irregularitatem hãc non propter culpã, propter indecentiam contrahi.

Ex hac reſolutione infero primo, irregularitatem hãc non contrahi propter culpã, ſed propter indecentiam. Ita ſentit Ioannes Andreas, quem Abbas ſequitur, nec in illo textu eſt aliquod verbum, quo ſignificetur, illam irregularitatẽ poſitã eſſe in pœnã delicti, quanuis Gloſſa, & Hoſtiẽſis ita loquãtur; ſed fortaſſe lato modo pœnam accipiũt pro quocunque impedimẽto. Nã verba illa, *propter affectum intentionis cũ opere ſubſecuto*, non neceſſario includũt culpã, vt per ſe conſtat. Dices, Quæ nam eſt hæc indecentia, ſecluſa culpa, cum in eodem textu dicatur, hanc irregularitatem non eſſe propter ſacramẽti defectum. Reſpondeo, non eſſe propter defectum verum, ſed apparentem, & attentatũ in quo interuenit eadem ſpecies incõtinentiæ. Affert exemplum Panormitanus ex cap. vnico de Deſponſat. impuber. in 6. vbi in §. 1. dicitur. Per matrimoniũ inter impuberes, quod nullũ fuit propter defectum ætatis, publicæ honeſtatis impedimentum cõtrahi; quod non contrahitur propter culpam, ſed propter quandam indecentiam, ita in præſenti, quia in publica Eccleſiæ æſtimatione iſte bis contrahit exterius matrimonium, effectum bigamiæ participat, licet verus bigamus non ſit.

Interrogatio ſatisfit.

Abbas.

8 Irregularitatem hãc etiã per ignorantiã vtrunque matrimonium contrahatur incurri.

Secundo ſequitur, hanc irregularitatẽ cõtrahi, etiam ſi per ignorantiam vtrumque matrimonium bona fide contractum ſit. Ita docent iidem autores contra Archidiaconum in eodẽ capit. *Nuper*, & in cap. vnico de Bigamis, in 6. & in cap. *Cognoſcamus*. 34. diſt. qui dixit, interueniẽte ignorantia non contrahi hanc irregularitatem, videtur enim exiſtimaſſe, propter culpã eſſe impoſitam, ſed non ita eſt, vt dixi, ſed propter publicam ſignificationem incontinentiæ, & quandam effigiem (vt ſic dicam) vel ſimilitudinem defectus ſacramenti. Hoc autem ſuppoſito, manifeſtum eſt, ignorãtiam, aut bonam fidẽ nihil referre ad prędictam excuſationem, quia in vniuerſum irregularitas, quæ ſine peccato contrahi põt, non impeditur p̄ bonam fidem. Obiici vero poteſt c. *Presbyterum*, d. 28. ubi propter ſimiles nuptias ex ignorantia factas nõ irregularitas, ſed quædã ſuſpẽſio imponitur. & ſignificatur eſſe p̄p delictum, eo q̄ ignorantia fuerit iuris, & culpabilis. Reſpondeo primum,

Obiicitur c. Presbyterũ. d. 28

inconueniens illud eſſe, quandoquidē ibi non A de vera bigamia agitur, ſed de effectu ſimili quo ad irregularitatem, propter externā ſpeciem in decētia, & defectu ſignificationis, & oſtenſionis incontinentiæ. Atq; hæc ēt eſt ratio aſſertionis: nam qua rōne nō poſtulatur ad hāc irregularitatem, vt vtrumq; matrimonium validum ſit, eadē non eſt neceſſarium, vt aliquod ſit validū, probatur conſeqnentia, quia hæc irregularitas nō eſt vera bigamia; nā vera, ac propria bigamia requirit duplex matrimoniū, vbi ergo vnum matrimonium eſt inualidum, eſt tātum bigamia interpretatiua, & à iure conſiderata: hæc aūt ēt reperitur, vbi vtrumq; matrimoniū eſt inualidum, & æquè à iure conſideratū cum ius indifferenter loquatur. Neq; inde inferri pōt, ex multiplici concubinatu, aut quacunque alia iterata copula illicita, abſq; matrimonio ſaltē exteriori, contrahi ſimilē irregularitatē, quia hoc nec à iure conſideratū eſt, neq; B hēt ſimilitudinē rōnis, eo q̄ ibi, vel nullum, vel non duplex matrimonium, ſaltē externū, intercedit. Atq; ex his illationib. ſatiſfactum eſt fundamentis ſecundæ, & tertiæ ſnīæ, & prima ſufficienter eſt confirmata, & declarata.

SECTIO III.

Vtrum ex unico matrimonio interdum contrahatur irregularitas bigamiæ interpretatiuæ.

2 Cōcluſio. Ob vilem conditionem vxoris ēt virginis incurrit aliquādo vir irregularitatē.

CErtum in primis eſt, ex vnico matrimonio aliquando contrahi irregularitatem, propter conditionem perſonæ, cum qua contrahitu. Hæc verò C conditio interdum non ſpectat ad bigamiam, ſed ad infamiam, vt ſi quis contrahat cū ancilla, ſcurrili, ſeu mima, vel ſcenica, ſit irregularis ētſi illa virgo ſit, propter vilem conditionem perſonæ, cui ſimilis efficitur, qui cum illa contrahit, & ideo cenſetur indignus ordinib. vt Syl ueſter, Nauar. & oēs notant, ex Can. 17. Apoſtolorum, c. *Si quis uiduam*, 34. d. vbi Gl. plures rōnes huius irregularitatis adducit, certum eſt aūt nō pertinere ad bigamiam, ſed ad infamiā. Aliquando ergo conditio perſonæ pertinet ad defectum Sacramenti, in quantum virtute includit duplex matrimoniū, vel indicium con- D tinentiæ, & tunc cenſentur inſurgere aliæ ſpecies bigamiæ interpretatiuæ, quæ ad tres poſſunt reuocari.

Ob vnicū matrimoniū cū viduæ, quæ prius matrimoniū cōſummauit, incurritur irregularitas. C. vl. d. 34. Magiſter.

Primò ergo inſurgit hæc irregularitas ex matrimonio cum uidua: nā certū eſt ex huiuſmodi matrimonio inſurgere bigamā, & irregularitatē, vt ſtatim ex iure probibetur. Oportet tamen, vt & ipſa prius matrimonium conſummauerit, & cum ea ſecundum conſummetur, vt Pelagius Papa declarat in c. vlt. d. 34. Magiſter aūt in 4. d. 27. oppoſitum ſentiens, explicat textum illum de ſponſa de futuro, & idē indicat Gratianus in cap. *Quid autem*, §. *Item ſi ſponſa*, 27. qu. 2. Sed prior ſenſus eſt certus, tum ex verbis textus, *Mulier autē uoleat, & quæ iterum uelamen accepit*, hæc. n. non dicuntur de ſponſa de futuro, tum ex declaratione Inn. III. in c. *Debitum*, de bigam. vt ſupra viſum eſt, tum et paritate rationis, quia ſi non intercedit copula, non eſt defectus ſignificationis, illa verò exiſtente inuenitur: quia Chriſtus virginem Ec- A cleſiam ſibi copulauit, & ſicut ille eſt vnicus ſponſus, ita illa eſt vnica illius, neque vnquam fuit alterius.

3 Bigamia hæc eſt interpretatiua.

Hinc verò inferunt aliqui, hanc non eſſe interpretatiuam, ſed veram bigamiam, & ita loquitur Rota, tit. de bigamia, deciſ. 1. in nouis. Sed hoc eſt alienū à proprietate verbi, quia ibi maritus uerè non contraxit ſecundas nuptias, ſed quia ſit una caro cum fœmina, participat conditionem eius, & defectum ſignificationis, quod facit ex parte mariti interpretatiuam, nō veram bigamiam, & ideo iura ita loquuntur, et hæc diſtinguunt, cap. *Præcipimus*, d. 34 *nec bigamum, nec qui uirginem non eſt ſortitus uxorem*, cap. *Lector*, ead. d. *Si uiduam acceperit uxorem*, & infra, *Similiter ſi bigamus fuerit*, c. 3. de bigam. & cap. *Niſi cum pridem*, §. *Perſonæ*, de renunc. Nam in hac verborum diſtinctione ſignificatur non eſſe has æquè veras bigamias, licet per B interpretationem iuris æquiparentur quo ad irregularitatem, quia ita eſt conſentaneam doctrinæ Apoſtoli, & inſtitutionis Eccleſiæ, vt ibidem ſubiungitur.

Quid ſi matrimonium cum uidua nullum ſit.

DVbitatio verò eſt, ſi contingat aliquē ducere uiduam uxorem, & matrimoniū cū illa nullum eſſe propter impedimentū irritans interueniens, ſiue cognitum, ſiue ignoratum, an per tale matrimonium hæc irregularitas cōtrahatur. In quo dubio pars affirmans videtur apertè definita in c. vlt. de bigam. vbi Subdiaconus, qui uiduam duxit, irregularis declaratur etiamſi matrimonium cum illa nullum fuerit, propter affectum intentionis cū opere ſubſecuto, vt ibidem dicitur. Atq; ita hoc expreſſe C affirmat Richar. in 4. d. 27. ar. 4. q. 3. non affert autem dictum textum, ſed c. *Nuper*, quod in diuerſa ſpecie loquitur, ut uiſum eſt: idem tenet Couar. in d. Relect. par. 1. §. 2. num. 2. dicit eſſe ſententiam communi conſenſu probatā à Doctoribus Theologis in 5. diſt. 27. & à Canoniſtis ſupra dictum textum, idem tradit Rota, tit. de bigamia, deciſ. 1. in nouis.

Pars affirmans. Ca. vlt. de bigam. Richar. Couar. Rota.

Paruus egit Nauar. Primū fundamentū.

Nihilominus Nauar. in c. 27. nū. 195. oppoſitam tenet ſnīam, dicitque, Romæ in ſacra pœnitentiaria ità fuit concluſum, idem latè li. 1. cōſil. 1. de bigam. ubi duplex affert fundamentū, D primum eſt, quia talis bigamia neque eſt vera, vt per ſe patet, neque interpretatiua. Quod probat, quia neque ille contraxit cum duabus inualidè, neq; cum altera validè, & cum altera inualidè, neque cum uidua ualidè: præter has autem, inquit, non ſunt plures ſpecies bigamiæ interpretatiuæ. Sed in hac probatione petitur principium: nam oppoſita ſnīa ſupponit ad hāc ſpeciem bigamiæ interpretatiuæ ſufficere matrimonium de iure uel de facto cum uidua, vel certè (quod perinde eſt) hanc ipſam bigamiam interpretatiuam ſubdiſtinguendam eſſe, quia vna eſt omnino propria ī ſua ſpecie, in qua ex parte vxoris duplex verum matrimonium intercedit, alia interpretatiua ēt, ſed magis remota, & ficta, in qua matrimonium cum uidua de facto tantum, & non iure intercedit.

Secundum fundamentum.

Secundū Nau. fundamentū eſt, quia irregularitas in tali caſu non eſt in iure expreſſa, ſed alii reſpondent, ſatis eſſe expreſſam in d. capit. vltimo. Sed contra hoc ipſe contendit, ibi non

omnia ceſſant, quando correptio præceſſit ex parte viri. Cui etiam, regulariter loquendo, valde difficilem eſt virginitatẽ ſeruare ante matrimonium: ideò noluit Eccleſia adhoc obligare omnes ordinandos, nec difficile reddere matrimonium cuiuſcunque hominis priùs incontinentis: quod ſequeretur, ſi per illud quis fieret irregularis. Altera verò obiectio nihil difficultatis habet: nã licet vir poſt mortem vxoris, quã ſolam, & virginem priùs duxerat, incontinens ſit per vagum concubitum, non reddit ſacramẽti ſignificationem imperfectam, aut defectuoſam; & ideò in illo caſu locum non habet irregularitas hæc, quatenus eſt ex defectu Sacramenti: propter illud autem crimen non eſt irregularitas aliqua à iure impoſita, niſi redundet in publicam infamiam.

10 Contrahẽs cum repudiata ab alio fit irregularis.

Atque ex his intelligitur tertia irregularitas ſeu bigamia huius ſpeciei in eiſdem iuribus contenta, quæ contrahi dicitur per matrimonium cum repudiata ab alio. Ita habetur in cap. 1. de Bigamis, ibi: *Vel repudiatarum mariti*, quos à bigamis diſtinguit, ſignificans non eſſe hanc verã bigamiam, ſed interpretatiuam. Idem habetur in cap. *Si quis viduam*, 50. diſt. vbi dicitur, *Si quis viduam, aut ab alio dimiſsam duxerit*, &c. nã conſtat loqui de dimiſſa ab alio viuente. Idem dicitur in dicto cap. *Maritum*, diſt. 33. *qui viduã, aut repudiatam*, &c. Et ex Can. 18. Apoſtolorum in cap. *Si quis viduam*, 2. diſt. 34. *Si quis viduam, aut eiectam acceperit*, &c. Et in ca. *Vidua*, declaratur, eiectam vocari, quæ à marito viuẽte reiicitur. In qua irregularitate in primis ſupponendum eſt, huiuſmodi repudiatam eſſe cognitã à ſuo marito; quia antequam matrimonium ſit conſummatum, non habet locum bigamia, vt ſæpe dictum eſt ex dicto cap. *Debitum*, de Bigamis. Vnde duplici titulo poteſt contrahi hæc irregularitas, vnus eſt, quia tale matrimonium contractum eſt cum corrupta ab alio, alius eſt, quia tale matrimonium comparatur matrimonio cum vidua, quia talis fœmina bis matrimonium contrahit.

11 Obiectio.

Sed ſtatim oritur difficultas, quia tale matrimoniũ cũ repudiata ab alio nullũ eſt, & ex parte viri eſt primum matrimonium eius, ergo nõ eſt ſufficiens ad inducendam irregularitatem, vt bigamiam interpretatiuã. Quæ obiectio maxime procedit in opinione Nauarri aſſerentis, per vnicum matrimonium cũ corrupta nõ contrahi bigamiã interpretatiuam, niſi matrimoniũ validum ſit, vt patet in Cõcil. 1. de Bigamis ſupra citato, & in c. 27. n. 195. Accedit quod Panor. in dicto cap. 1. addit, hanc irregularitatẽ hodie nõ procedere, niſi in eo caſu, in quo primũ matrimonium fuit nullum propter impedimentũ conſanguinitatis, vel aliud ſimile, quod poſtea innoteſcit; & ideo ſeparatur mulier à viro, tunc enim poſterius matrimoniũ cũ illa validum eſt. Sed reuera dicti textus nõ loquuntur de hoc caſu, ſed muliere repudiata propter adulteriũ, vel quid ſimile, nam quando matrimoniũ diſſoluitur ex legitima cauſa, nõ poteſt dici mulier illa repudiata, aut eiecta. Vnde Hieronymus epiſt. 128. ad Fauiolã, dicit, eiectã eſſe, quæ marito viuẽte proiicitur, & ita intellexit Hoſtiẽſis dicto cap. 1. de Bigamis, qui tamen etiã ait, hodie eſſe repudium reprobatum iuxta c. *Gaudemus*, de Diuortiis, ſignificans, olim fuiſſe permiſſum ab Eccleſia; & ideo tunc habuiſſe

Hieronym.

A locum hanc bigamiam, iam vero ceſſaſſe. Et hoc indicauit etiam Abbas, cum dixit, hoc non procedere hodie ſecundum vnum intellectum.

12 Nũquam fuit in Eccleſia permiſſũ matrimoniũ cum repudiata, tanquam validum.

Veruntamen matrimonium cum repudiata ab alio vero marito nunquam fuit in Eccleſia permiſſum tanquam validum. Quod, vt certũ ſuppono, ex propria materia, & euidenter colligitur ex dicto cap. *Gaudemus*, vbi Pontifex oſtẽdit, hanc eſſe Chriſti doctrinam, vt vere eſt. Neque etiam arbitrandum eſt, aliquando fuiſſe toleratum, ſeu permiſſum tale matrimoniũ, licet fuiſſet inualidum, nulla enim hiſtoria, vel authoritate hoc oſtendi poteſt, nec potuit eſſe vnquam neceſſariũ, imo fuiſſet intolerabilis error. Igitur prædicta decreta non ſtatuerunt hãc irregularitatem, quia tale matrimonium in Eccleſia permitteretur eo tempore magis, quam in præſenti; ſed quia non obſtante diuina, & Eccleſiaſtica lege non erant defuturi, qui facto, licet non iure, repudiatas ab aliis in vxores acciperent. Sicut Canones etiam faciunt irregularem eum, qui, B viuente prima, ſecundam vxorem accipit; non quia tales nuptiæ ſecundę permittantur, ſed quia de facto ab iniquis hominibus contrahuntur. Ad obiectionem ergo concedo, tale matrimoniũ eſſe nullum iure, tamen quia de facto intentatur cum opere ſubſecuto, ſufficiens reputatum eſt, ſuppoſito primo matrimonio conſummato ipſius vxoris, vt contrahens cum illa, irregularis fiat. Quod ſi quis fortaſſe dicat, hæc iura etiam in hoc ſenſu interpretata hodie non eſſe in vſu, oportet id oſtendat, ego enim nullum inuenio ius nouum, quo illud antiquum reuocatum ſit, nec de contraria conſuetudine mihi conſtat, neque etiam video rationem vllam, ob quam hoc tempore minus ſit dignus irregularitate, ſeu indignus ordinibus, C qui tale matrimonium contrahit, quam quolibet præterito.

Satisfit obiectio

13

Hinc vero duæ naſcuntur quæſtiones, vna eſt, an is, qui matrimonium contrahit cũ corrupta, ſi matrimonium inualidum fuit, irregularis maneat, etiam ſi illa non fuerit vidua, ſed ſoluta. Alia, eiuſdem rationis eſt, ſi contingat vxorem ſeparari à priore marito propter matrimonii nullitatem, & poſtea duci ab alio, etiam inualide, propter impedimentum irritans interueniens, an hic poſterior maritus fiat irregularis. Ad quas quæſtiones, iuxta opinionem Nauarri ſupra tractatam, negandum eſt, per tale matrimonium inualidum contrahi irregularitatem, iuxta noſtram vero ſententiam, & communem doctrinam, affirmandũ videtur in vtroque caſu, quia in vtroque contrahitur matrimonium cum D corrupta, vel vidua, ſi non iure, ſaltem facto, & cum opere ſubſecuto. Et hoc maxime confirmatur illis iuribus, quæ de matrimonio cum repudiata loquuntur, nam illud matrimonium nullum eſt, & nihilominus quia eſt cum corrupta ab alio marito, inducit irregularitatem. Quod autem fuerit cognita à marito viuente, vel mortuo, vel à vero marito de iure, vel tantum de facto, aut etiam omnino ab alieno, nihil refert ſecundum iura ad bigamiam interpretatiuam. Probabilius ergo videtur in his omnibus caſibus hoc impedimentum interuenire.

14 Qui accedit ad propriam vxorẽ adulteram, fit irregularis.

Vltima ſpecies bigamiæ interpretatiuæ contrahitur per acceſſum ad propriã vxorẽ, quæ adulteriũ cõmiſit, etiã ſi in principio matrimonii virgo accepta fuerit. Ita habetur in c. *Si cuius*, &

in cap. *Si laici*, diſt. 34. vbi abſolute dicitur, per adulterium vxoris fieri maritum irregularem; ſed ſubintelligendum eſt, ſi poſt adulterium illam cognouit. vt ibidem Gloſſa exponit, argumento textus in cap. vlt. eiuſdem diſt. & cap. *Debitum*, de Bigamis. Ratio autem huius irregularitatis eſt, quia vir cognoſcendo vxorem ſuam ab alio cognitam, efficitur maritus corruptæ; & ideo perinde iudicatur, ac ſi cum corrupta cōtraxiſſet. Vnde, ſicut ſupra dicebamus, matrimonium retrotrahi reſpectu illius vxoris, quæ ab eodem viro ante matrimonium virgo cognita fuit; & itaè conuerſo hic dicimus, matrimonium ad præſens tempus reuocari reſpectu illius, qui adulteræ coniūgitus etiā ſi prius virgo accepta fuerit. Hęc autem conſideratio ceſſat, quando vir vxorem adulteram amplius non cognouit, quia tunc corruptio vxoris nullo modo cadit ſub actu matrimoniali ipſi⁹ viri vt notauit D. Thomas. diſt. 27. qu. 3. art. 1. qu. 3. ad 4. Meritoque comparari hic poteſt cum illo, qui matrimonium ratum contraxit cum corrupta ab alio, quod cum illa non conſummauit, nam ille non efficitur irregularis, iuxta citata iura, ergo à fortiori idem eſt in præſenti.

D. Thomas

15 Sed quid, ſi vir ignorans inuincibiliter maleficium vxoris, ad illā bona fide accedat; contrahetne hoc impedimentum? Videtur enim non debere contrahere, quia licet de facto accedat ad adulteram, non tamen animo, & intētione, quæ in his rebus maioris momenti eſſe videtur. Quæ interrogatio in multis præcedētibus caſibus fieri poteſt, vt ſi quis ignoranter ducat corruptam, quam putat virginem, &c. Ad omnes autem reſpondetur, ignorantiam hanc nō impedire irregularitatem, quia non eſt pœna alicuius culpæ, ſed impedimentum ex tali defectu, qui in re ipſa interuenit, contractum, vt notauit D. Thomas dicta quæſt. 3. ad. 3. & Gloſſa in dicto cap. *Si cuius*, Abbas. in cap. *Si vir*, de Adulteriis, & in cap. 2. de Bigamis, nu. 8. Angelus verbo *Bigamia*, n. 4. & ibi alii Summiſtæ, & Nauarrus dicto nu. 195. Rota, dicta deciſ. 1. de Bigamia, vbi aduertit, hanc ignorantiam conferre ad diſpenſationem obtinendam.

Defectus in vxore ē non cognitus inducit irregularitatem.

D. Thomas. Abb. Angelus. Nauar. Rota.

16 Ex quo vlterius colligere licet, hanc irregularitatem non ſolum contrahi, quādo vxor propria fuit adultera peccādo cum alio; ſed etiam, ſi per vim abſque culpa, vel cōſenſu proprio ab alio violetur, quia hæc irregularitas non fertur propter peccatum vxoris, vt per ſe notum eſt, ſed propter defectū ſignificationis, qui reſultat in matrimonio ex acceſſu ad corruptā ab alio, hic aūt defectus ęque reſultat, ſiue ex parte vxoris culpa interceſſerit, ſiue nō. Qđ notauit Maiolus li. 1. de Irregularit. cap. 32. n. 7. quia in huiuſmodi irregularitate nō volūtas, ſed factū ſpectatur. Sicut etiā ſi cōtingeret vxorē tranſire ad ſecūdas nuptias, bona, & probabili fide exiſtimās maritū eſſe mortuū, eaſque cōſummare, poſteà vero maritū cōparere, eique reſtitui vxorē accedendo ad illā fieret irregularis, etiam ſi illa actum adulterii formaliter non cōmiſerit, ſed tantū materialiter; quia ſub titulo matrimonii accedit ad fœminā ab alio cognitā, ergo idem erit, etiā ſi per vim cognita fuerit, nā in hac materia vis, & ignorātia æquiparātur, cū æque tollāt volūtariū. Verū quidē eſt, per ignorātiā nō materialē actum, ſed malitiam eius reddi inuoluntariam; per vim autem vtrumque. Hòc autem diſcrimen ad rationem irregularitatis nihil refert. Videatur in ſimili Leo Papa epiſt. 85. aliàs 87. ad Epiſcopos Africæ.

Etiamſi vxor p vim oppreſſa ſit, ſi vir poſtea illā cognoſcat.

Maiolus.

Tandem ex eodem principio infertur, quamuis maritus lege iuſtitiæ, vel Superioris imperio cogatur reddere debitum vxori, quæ adulteriū commiſit; quæ ve ab alio cognita eſt, iure, vel iniuria; nihilominus fieri irregularem, vt docuit D. Thomas ſuprà ad 4. vbi ait, de hoc eſſe opinionē; ſed hanc eſſe probabiliorē, *quia hic nō quæritur peccatum ſed ſignificatio tantum*. Sequitur Angelus verbo *Bigamia*, num. 2. & ibidem Syluester. 17

SECTIO IIII.

Vtrum ex vnico matrimonio nullo interdum contrahatur irregularitas propter bigamiam ſimilitudinariam.

TERTIA ſpecies bigamiæ poni ſolet illa, quæ ſimilitudinaria dicitur quia ī illa nō intercedit duplex matrimoniū carnale, ſed vnū ſpirituale per votū ſolenne continentiæ, et aliud carnale attētatū tātū, cū inualidū ſit poſt ſolenne votum. De hac item bigamia certū eſt, & dari interdum ex iuris introductione (quia ſine illo eſſe non poteſt, cum ex natura rei non ſit) & irregularitatē inducere; quia in hoc maxime eius ratio conſiſtit. Præterea duplex tantum eſt votum ſolenne religionis, & ordinis, & ita duplex tantum poteſt eſſe hæc bigamia: vna Religioſi, qui poſt profeſſionem matrimonium contrahit; altera Clerici in ſacris. 1

De priori nulla eſt controuerſia, nam eſt ſatis expreſſa in iure, cap. *Quotquot*, 27. q. 1. *Quotquot* (ait) *poſt virginitatem pollicitam præuaricati ſunt, profeſſione contempta, inter bigamos haberi debebunt*: & alia verſio habet, *Quicunque virginitatem profitentes*. Quòd autē illa præuaricatio debeat eſſe per matrimonium, aperte explicatur in ca. *Monachos*, 27. quæſt. 1. *Si poſtea vxori fuerit ſociatus*, &c. Quod intelligendum eſt, vſque ad corporum commiſtionem, tum propter generalem regulam ſupra poſitam de bigamia: tum etiam quia non eſt antea illa præuaricatio conſummata vt contrahatur irregularitas, quæ ſtatim in eodem textu ſatis explicatur. 2

Vi irregularis contrahens poſt ſolenne votum religionis Et idē eſt de emittē tibus tria vota ſubſtantialia religionis

Et ampliādū hoc eſt primò, etiāſi matrimoniū contractū ſit cū virgine, aliàs nihil haberet ſpeciale: nā ex matrimonio cū vidua quilibet cōtrahit bigamiā. Nec refert (quod Sylueſter obiicit) in textu nō fieri mentionē virginis, quia ēt nō ſit mētio viduæ; ſed abſolutè loquitur, & ita intelligēdū vniuerſaliter eſt, vt ratio ēt & materia poſtulat. Secūdò amplîatur nūc ad profeſſionē religionis, etiam per quæcunque vota ſubſtantialia religionis, & conſtituentia perſonam inhabilem ad matrimonium: quia per illa ſit vera virginitatis, ſeu caſtitatis profeſſio.

De poſteriori autem parte, ſcilicet, de Clericis in ſacris, eſt diuerſitas opinionum: prima affirmat in eis habere locum eandem bigamiam, & irregularitatem. Angelus verbo *Bigamia*, numer. 7. Syluester numer. 3. & ibidem Summa Roſella, & Armilla numer. 7. & D. Antoninus 3. part. tit. 28. capit. 3. & Nauarrus dicto num. 195. Solent ad hoc citari cap. *Nuper*, & cap. 3

De clericis in ſacris. Prima opinio. Angelus. Syluester. Roſella. Armilla. Antonin. Nauar.

A & c. vlt. de biga. ſed illa duo capita non tractat de hac bigamia, ſed de aliis, quæ contrahũtur ex vi ſecundi matrimonii, etiam cum virgine, vel vnius cum vidua, etiamſi talia matrimonia inualida ſint, vt ſupra explicui. Citatur præterea, d. c. *Quotquot*, 27. q. 1.

4 2. Opinio Cap Sanè de cle. coniug. Abb.

Secunda ſententia negat, quia in ca. *Sanè*, 2. de cler. coniugat. de ſacerdotib. matrimonium contrahentibus dici videtur, non manere irregulares. Atq; ita ex illo textu docuit Abbas in c. *Nuper*, de bigam. num. 3. quando, ſ. ſacerdos cum virgine contraxit, & in d. ca. *Sanè*, dicit, in eo caſu ſacerdotem eſſe tantum ſuſpenſum, & non ſuſpenſione propriè, ſed latè ſumpta, quæ per ſolam pœnitentiam auferri poteſt quando delictum eſt occultum. Eodem modo videtur exponere d. c. *Sanè*, Hoſt. in d. c. *Nuper*, num. 5. & in d. c. *Sanè*, ait, propter illud delictum ſacerdotem eſſe à ſuo officio ſuſpenſum, quando crimen eſt notorium, ita vt irregularis fiat celebrando: ſi autem ſit occultum, ſignificat nullum contrahere impedimentum. Arch. verò, & Summa Piſana, quos Syluester citat, dixerunt, hanc irregularitatem non incurri, niſi tale matrimonium contrahatur cũ corrupta: qui ſupponere videntur dictum c. *Sanè*, loqui de ſacerdote contrahente cum virgine. Et videtur hæc opinio probabilis quo ad omnes clericos in ſacris, quia nullum eſt ius, quod expreſſe illos faciat irregulares propter vnicum matrimonium cum virgine; & alioqui eſt alia pœna in iure, quę pro illo caſu impoſita videtur in d. c. *Sanè*, Et in ca. *Presbyter*, d. 28. ſolum dicitur presbyter in eo caſu deponẽdus, & in c. *Presbyterum*, ead. d. Si ex ignorantia culpabili in hoc crimen inciderit, non priuatur cathedra, ſeu beneficio, ſed ſolum vſu ordinis, vt patet ex Gloſſ. ibi, & ex Gratiano, in §. vlt. d. 31. Non videtur ergo hæc irregularitas in his iuribus expreſſa.

Arch.

5 Argumentum autem quod à religioſis ſumitur ad clericos in ſacris, nõ videtur efficax. Primo ob regulam generalem, quod in irregularitatibus non valet argumentum a ſimili ſine expreſſo iure. Secundo, quia in profeſſione religionis videtur eſſe ſpecialis ratio: nam ibi magis contrahitur ſpeciale vinculum cum Chriſto, ratione cuius matrimonium poſtea ſubſequens inducit bigamiam ſimilitudinariam, quod vinculum non inuenitur in clerico in ſacris, quia nec ratione illius ordinis, vt per ſe conſtat, nec ratione voti, quod ſolum per accidens ex ſtatuto eccleſiæ impedit, & dirimit matrimonium contrahendum, non verò diſſoluit contractum. Vnde Rota in deciſ. 1. de bigam. in nouis, num. 9. bigamiam ſimilitudinariam ſolum eſſe dicit, quando monachus, vel monialis profeſſa matrimonium contrahit de facto.

6 Prior opi. præfertur.

Licet hæc poſterior opinio non improbabiliter defendi poſſit, nihilominus prior eſt magis recepta, & in rigore verior. Dicendum ergo eſt, hanc irregularitatem extendi ad clericos in ſacris. Quod ſentit Gloſſ. in ca. *Super eo*, de Bigamia, dicens eſſe bigamum qui caſtitatem promiſſam violat, citatque dicto capite, *Quotquot*, quod ita videtur intelligendũ: quia profiteri caſtitatem in proprietate Latina ſignificat omnem ſolemnem modum aſſumendi aliquam obligationem. Et idem ſenſit Rota ſupra citans dictam Gloſſam. Vnde, licet nominet monachum eſt quaſi materialiter, & gratia

Gloſſa. Rota.

exempli, non ad limitandam irregularitatem, idem Palud. 4. d. 27. q. 24. loquens generaliter de voto ſolenni. Et hoc modo eſt ſatis expreſſa in citato iure hæc irregularitas. Facit præterea dictum c. *Nuper*, nam licet principalis caſus eius non ſit de hac bigamia, tamen Pontifex videtur illam in argumentum a ſimili adducere, & ita interpretari d. c. *Presbyterum*. Deniq; dictum c. *Sanè*, rectè intellectum, non ſolum non obſtat verum etiam hoc confirmat: nam ibi dicitur ſacerdotem, qui nuptias contrahit, poſt longam pœnitentiam, & vitam laudabilẽ poſſe ad executionem ordinum reſtitui per diſpenſationem ſui Epiſcopi: non ergo negat Pontifex manere irregularem, ſed potius id ſupponit, & concurrentibus illis circunſtantiis diſpenſationem committi Epiſcopo. Et ita limitat hanc ſententiam, & declarat oppoſitam Couar. dict. relect. par. 1. §. 2. num. 2. cum Syluestro verb. *Bigamia*, q. 7. B

Palud. Couar. Syluest.

SECTIO V.

Quo iure introducta ſit, quoſque effectus habeat hæc irregularitas.

1. Concluſ.

OStendimus in quibus caſibus bigamia contrahatur, nũc breuiter cauſæ, & effectus eius explicãdi ſunt. Primò ergo dicimus nullam irregularitatem bigamiæ eſſe ex diuino iure. Hoc ſupra eſt vniuerſaliter probatum de irregularitate, neque hic eſt aliquod ſufficiẽs fundamentum ad faciendam exceptionem. Nã locus Apoſtoli 1. ad Timoth. 3. *Vnius uxoris virum*, & habet alios probabiles ſenſus; & intellectus de bigamia, C adhuc non videtur proponi ſub verbo præceptum continente, ſed admonitionem, ſcilicet, *oportet*, ſub quo multa alia ibi requirit, quæ nõ ſunt abſolute, & ex præcepto neceſſaria. Verum, etiam ſi admittamus, vt probabilius cenſemus, illud fuiſſe præceptũ, non ſequitur fuiſſe diuinum, ſed Apoſtolicũ, quod etiam Apoſtolorum canones confirmant. Vnde Ambroſ. epiſt. 82. dicit, hoc Apoſtolum ſtatuiſſe. Intelligitque non ſolum de Epiſcopo, ſed de presbytero loquutum fuiſſe, & eſt veriſimile, tum quia ſtatim transfert Paulus ſermonem ad diaconos, D prætermiſſis presbyteris: tum etiam, quia in eiſdem diaconis eandẽ conditionem requirit, vnde à fortiori ſupponit eandẽ in presbytero poſtulari. Addit vero Ambroſius, Patres Cõcilii Nicæni addidiſſe, *neque clericum quenquam debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſortitus ſit*. Vnde ſignificat, hanc bigamiam etiam propriam & rigoroſam, vt extenditur ad alios clericos infra diaconum non eſſe Apoſtolicam. Tamen Auguſtinus tract. 41. in Ioã. videtur extendere ſermonem Pauli ad omnes clericos, quamuis non ſimpliciter, ſed de ordinandis ad propoſituram eccleſiæ loquatur. Et licet Gl. in c. 1. 81. d. per *præpoſituram*, intelligat quodcunque Eccleſiaſticum officium, tamen in rigore plus ſignificat, & ſine dubio ex vi illorum verborum Pauli hæc irregularitas non extenderetur vltra diaconos. Vnde Lucius 3. in c. *Super eo*, de big. ſolũ dixit, *In bigamis contra Apoſtolũ diſpenſare nõ licet, ut debeãt ad ſacros ordines promo-*

Locus Pauli 1. ad Timot. exponitur. Ambroſ. Auguſt. Gloſſa.

Digitized by Google

illo, qui vel ſimul duas habet vxores, vel ſucceſſiue vnam de iure, & alteram de facto tantũ vt patet ex Maiolo libr. 1. cap. 33. num. 13. Hi ergo omnes ſub illa lege comprehenduntur. De illo vero, qui inualide contraxit cum vidua, cum bigamia ipſa dubia ſit, multo magis erit & pœna, conſequenter tamen loquendo, cum Panormit. ſentiendum eſt, quamuis in materia odioſa altera opinio, quæ fauorabilior eſt, practice ſeruari poſſet, maxime quo ad hunc pœnæ, ſeu priuationis rigorem.

6 An clericus bigamus gaudeat priuilegio canonis.

Secundo dubitari poteſt circa eandem legẽ, vtrum talis clericus priuatus ſit priuilegio clericali, etiam quo ad immunitatem perſonæ, ita vt qui illum percuſſerit, non incidat in canonem *Si quis ſuadente*, nam Hoſtienſis, quem Panormit. refert, & ſequi videtur, excipit hoc priuilegium, quia in caſu dubio timenda eſt excommunicatio, donec Pontifex aliud declaret. Verius tamen cenſeo, etiam hanc immunitatem amittere, quod tenet Gloſſ. in dict. cap. *Quiſquis*, verb. *Duxerit*, & gloſſ. in dict. cap. vnico, verb. *Omni priuilegio*. Ex quo verbo ſufficienter probatur hæc ſententia, maxime quia ſtatim prohibẽtur hi clerici deferre tonſurã, & habitũ clericalem, ſignum eſt ergo nulla clericorũ immunitate gaudere, alioqui oporteret eis permitti aliquod ſignum clericatus, vt diſcerni poſſent.

Pars negatiua vera. Gloſſ.

7 Intelligitur tamen de clericis in minoribus.

Atque hinc colligunt eædem gloſſæ, hoc ius ſolum habere locum in clericis in minoribus conſtitutis, nam clerici in ſacris, donec degradẽtur, nunquam priuãtur omni priuilegio clericali, neque habitu, & tõſura. Item, illi nõ poſſunt contrahere verum matrimonium; & ideo, licet illud de facto contrahendo efficiantur irregulares; nihilominus tamen propter reuerẽtiam ordinum ſemper manet in ſtatu clericali, & ideo nec priuantur obligatione deferendi clericalia inſignia, & decentem habitum nec etiam carẽt omni priuilegio, & immunitate clericorũ, quæ non propter ipſos, ſed propter reuerentiam talis ſtatus eis conceduntur. Quod etiam colligi poteſt ex cap. *Nuper*, & ex cap. vlt. de Bigamis. Et ob eandẽ rationem cenſeo per bigamiã ſimilitudinariã non amitti hoc priuilegiũ, quia illa non contrahitur niſi vel à clerico in ſacris conſtituto, vel à religioſo profeſſo: de clerico autem in ſacris iam dictum eſt non comprehendi ſub illis decretis, & ad idem poteſt aliquod argumentum ſumi ex c. *Sane*, ſecund. de Cleric. coniug. eadem autem ratio eſt de religioſis. Maxime cum prædicta decreta ſolum de clericis coniugatis loquantur.

Hoc priuilegiũ non amittitur per bigã ſimilitudinariam.

SECTIO VI.

Quis poſſit in irregularitate bigamiæ diſpenſare.

1 D. Thomas. Bigamia eſt per Eccleſiam diſpenſabilis. Gloſſ.

SVpponimus in primis omnem irregularitatem bigamiæ eſſe diſpenſabilem per Eccleſiam. Quæ eſt ſẽtentia Theologorum in 4. diſt. 27 vbi D. Thom. q. 3. art. 3. & quod li. 4. art. 13. Idem habet Gloſſa in cap. *Lector*, d. 34 referens Lucium Papam cum Archiepiſcopo Panormitano diſpenſaſſe. Idem habet Rota tit. de Bigamis, deciſ. 1. in nouis Nauarr. referens alios c. 27. n. 297. Fundamentum eſt, quia impedimentum hoc non eſt diuino, aut naturali iu-

Rota. Nauar.

A re, ergo poteſt per Eccleſiam diſpenſari, etiam ſi demus eſſe ab Apoſtolis inſtitutum, nam Apoſtolicæ conſtitutiones non tranſcedunt ius humanum. Et quantum ad actus iuriſdictionis, eſt in Eccleſia poteſtas æqualis poteſtati Petri, atque adeo ſufficiens ad diſpenſandum in omni iure, humano, etiam Apoſtolico.

2 C. de bigamis obiicitur.

Obiici vero poteſt ca. 2. de Bigamis, vbi dicitur, *Cum bigamis contra Apoſtolum diſpenſare nõ licet, vt debeant ad ſacros ordines promoueri, &c.* Idem habetur in c. *Nuper*, eodem tit. Propter hoc dixerunt aliqui, Papam non poſſe diſpenſare cũ bigamo, vt ad ſacros ordines promoueatur. Quod tenuit Gloſſ. ibi cum aliis, quos refert; per ordines autẽ ſacros intelligi ſolũ vſque ad diaconatũ incluſiue, quia de his tãtũ loquutus eſt Paulus, & quia olim ſubdiaconatus non erat ordo ſacer c. vlt. 60. d. & c. *A multis*, de Ae- B tate, & qualitate. Et rationẽ addit ex differẽtia, quæ inuenitur inter irregularitatẽ propter crimen & propter bigamiam poſitam, nam, quando fundatur in crimine, facta pœnitentia, & exhibita ſatisfactione, tollitur indignitas, & reſtituitur homo ad ſtatum, in quo iam eſt capax diſpenſationis, at vero defectus ſacramẽti, in quo fundatur bigamia, nec per pœnitẽtiam reparari, neque auferri poteſt. Quæ ratio, ſi aliquid valeret, non ſolum de diſpenſatione ad ſacros ordines, ſed ad quoſcunq; procederet, probaret etiã nullam irregularitatẽ fundatam in defectu ętatis v. g. vel alio ſimili, poſſe per diſpenſationẽ auferri, durãte illo defectu; quod aperte falſum eſt. Negatur ergo conſequẽtia, nam licet defectus ſacramenti ſemper maneat, nõ neceſſario manet in ratione impedimenti ad ordines, quia quod talis defectus ſit impedimentũ non habet natura ſua, neque ex diuino iure, ſed ex C Eccleſiæ prohibitione, quę poteſt per diſpenſationem auferri, interueniente cauſa legitima.

Quorũdã opinio.

Reiicitur.

3 Pars affir.

Ex his ergo certiſſimum eſt, Summum Pontificem habere hanc poteſtatem cum omni plenitudine iuriſdictionis, ſicut habet alias. An vero Epiſcopi illam participẽt, controuerſum eſt. Quidam affirmãt ſaltem quo ad ordines ſacros D. Thom. 4. d. 27. q. 3. art. 3. Palud. q. 4. art. 5. & ibi Albert. Duran. Rich. Sylu. verb. *Bigamia*, qu. 6. Turrecr. per textum ibi in c. *Lector*, d. 34. art. 2. Iuuãtur d. c. 2. de Bigamis, exponentes ibi loqui Pontificem de Epiſcopis, & dicere, non licere eis diſpenſare ad ſacros ordines, tacite concedens minores à contrario ſenſu. Alii vero limitant hanc ſententiam, vt ſcilicet poſſit Epiſcopus diſpenſare cum irregulari ad vtendũ mino- D ribus ordinibus antea ſuſceptis, non vero ad illos denuo ſuſcipiendos. Quod tenet Nauarr. dict. num. 197. ex cap. *Lector*, d. 34.

D. Thomas. Paludanus. Albert. Durand. Richardus. Syluester. Turrecr.

Nauar.

4 Pars negatiua vera. Abb. Gloſſa. Anchar. Franc. Dominic. Nauar.

Dico tamen probabilius videri Epiſcopũ nõ poſſe diſpẽſare cum bigamo, etiam quo ad minores ordines. Ita tenet Abb. c. 2. de Bigam. n. 5. Gloſſ. Ioan. Andr. Anchar. Franc. & Domin. in c. vnic. de Bigam. in 6. Nauarr. ſupra ex parte. Probatur primo ex d. c. vnic. vbi bigami priuãtur omni priuilegio clericali. Secundo ex c. *Nuper*, & c. vlt. de Bigam. vbi hæc poteſtas ſimpliciter eis negatur. Tertio ex c. *Nõ cõfidat quiſquam Pontificum*, d. 50. nam Pontificũ nomine ibi Epiſcopi intelligũtur, iuxta omnium expoſitionẽ, & manifeſtum contextum. Quarto, ſicut Epiſcopo non licet diſpenſare in lege Apoſtoli, ita nec in generali Cõcilio, neque in iure põtifi-

cio, niſi

ed by Google

cio, niſi in caſibus conceſſis, hoc autem ius excludens bigamos ab omnibus ordinibus etiam minoribus, vt minimum latum eſt a Concilio Nicæno, teſte Ambroſio epiſtol. 82. & in cap. *Cognoſcamus*, d. 34. imo ſupra eſt à nobis oſtenſum etiã eſſe Apoſtolicum in canonibus Apoſtolorum, nullibi autem legimus, hunc caſum eſſe conceſſum Epiſcopis.

Ambroſ.

5 Reſpondetur ad c. 2. de bigam.

Nã argumentum à contrario ſenſu ex dict. c. 2. de Bigamis non eſt ſufficiens, quia Papa ſolum reſpondet ad id, de quo fuerat interrogatus, negans illam ordinationem, vel diſpenſationem eſſe licitam, loquiturque non tãtum reſpectu Epiſcopi, ſed ſimpliciter, quid vero ĩ aliis ordinibus liceat ibi non definit. Atque hæc ratio probat nõ tantũ de diſpenſatione ad ſuſceptionem, ſed etiam ad vſum ordinum minorũ, quia nullum eſt ius, quod hoc ſecundũ, magis quam primum cõcedat. Nam ca. *Lector*, quod Nauarr. citat, vel nihil, vel minimũ probat, tũ quia etiã ibi conceditur facultas diſpenſandi cum bigamo Lectore, vt ad ſubdiaconatum aſcendat, ſi neceſſitas id poſtulet, tũ etiam, quia de ipſo Lectore nõ per modũ diſpenſationis, ſed iure ordinario videtur ſtatui, vt in ſuo munere permanere poſſit, nã ſimpliciter hoc ei conceditur, quod, ſi eſſet intelligendũ cũ diſpenſatione, ferè, nõ differt ab aſcẽſu ad ſubdiaconatum, nam omnis diſpẽſatio requirit aliquã neceſſitatẽ proportionatã. Vnde dico, caput illud nõ potuiſſe dare aliquam poteſtatẽ Epiſcopis, quia non eſt Martini Papę, vt à Gratiano inſcribitur, ſed Martini Bracharẽſis, qui diuerſos canones collegit, & hinc ſumptus videtur ex Cõcilio Tole. 1. can. 3. vbi longe aliter legitur, ſcilicet. *Item conſtituit ſancta Synodus vt Lector fidelis, ſi viduã alterius vxorẽ accepit, amplius nihil ſit, ſed ſemper Lector habeatur, aut forte Subdiaconus*, vbi etiam ad ſubdiaconatum ſpecialem neceſſitatem non requirit. Hoc autem Concilium Prouinciale eſt, nec inuenitur à Papa cõfirmatũ; nec *Leo* IIII. illius mentionẽ fecit in cap. *De libbellis*, d. 20. vbi numerat canones Conciliorum, quibus in iudiciis vtendũ eſt. Denique poſt illud Conciliũ, ſunt alia decreta Pontificia, quæ prohibẽt, clericũ bigamũ miniſtrare etiã in minoribus ordinibus, & nouiſſime Tridẽtinum, vt ſupra viſum eſt, & quo ad hoc non præbet Epiſcopis poteſtatẽ diſpenſandi, ſed potius hunc caſum videtur excipere. Quapropter ſentẽtiã hanc in rigore iuris cẽſeo veriorẽ, nihilominus prior probabilis eſt propter tantorum virorum autoritatem, & in praxi ſeruari poteſt vbi fuerit vſu recepta.

Reſpondetur ad ca. Lector.

6 Ca. 2. de biga. exponitur.

Sed quid ad d. c. 2. quod abſolute negat licere hãc diſpenſationem dare, loquitur (vt diximus) etiã reſpectu Summi Pontificis. Reſpõdeo difficultatẽ diſpenſationis oſtẽdi, nõ impoſſibilitatem, vnde non dixit, non poteſt. ſed *non licet*. Nec tamen hoc dicit, quia id nunquam liceat, ſed quia non pro ſolo arbitrio, nec pro leui cauſa, ſed pro grauiſſima, atq; adeo raro id licet. Et fortaſſe, quia hæc difficultas reſpectu ſacrorum ordinum maior eſt, ideo illorum ſpecialem mẽtionem fecit. Loquitur autem ibi Põtifex præcipue de biga. veris, propriis, de quibus loquutus eſt Apoſtolus; & ideo ĩ eis maior eſt difficultas, & rarior diſpenſatio. Nihilominus tamen cum proportione id locum habet in bigamia interpretatiua nam omnia, quæ adduximus, in ſuo gradu & proportione æque de illa probant.

7 Epiſcopi in biga. ſimilitudinaria diſpenſare poſſunt. Ca. 1. qui cle. vel vo. Ca. 2. eod.

Dubium tamen ſupereſt de bigamia ſimilitudinaria, nam de illa eſt ſpeciale ius in cap. 1. *Qui clerici, vel vouentes*, vbi Epiſcopis cõceditur poteſtas diſpenſandi cum Diacono qui vxorẽ duxerat, vt poſt peractam pœnitentiã poſſit miniſtrare, & poſt laudabilem vitam etiam aſcendat ad presbyteratum, in c. autem 2. euſdẽ tituli, videtur magis limitari hæc poteſtas, ſcilicet, ſi ille, qui ſic deliquit, ad religionem tranſire voluerit. Veruntamen, vt ibi Gloſſa, & Doctores exponũt, primum ius generale eſt, quod ſumitur etiã ex c. *Sane*, 2. de Cleric. cõiug. poſterior autẽ limitatio in illo particulari facto reſpectu talis perſonæ, propter aliquam eius propriam cõditionem (nimirum impœnitẽtiã eius, vel aliquid ſimile) addita eſt. Nec mihi diſplicet quod Panormitanus ibi ſignificat, in his textibus ſignificari, quando clericus in ſacris, qui matrimoniũ cõtraxit, ſuum agnoſcit delictum, & volũtarie offert pœnitẽtiam, & diſpenſationem petit, tũc dari poſſe ab Epiſcopo, non poſtulato ingreſſu religionis. At vero quando reus inuolũtarie cõuincitur de delicto, & punitur, tunc non eſſe cum eo diſpenſandum ab Epiſcopo, niſi religionem ingrediatur; quãquã hæc ipſa moderatio non tam de neceſſitate, quam de conſilio eſſe videatur, Hinc tamẽ à fortiori cõſtat, poſſe Epiſcopum diſpenſare cum religioſo in ſimili irregularitate, quia hæc bigamia ſimilitudinaria æquiparatur in religioſo, & in clerico in ſacris, vt ſupra viſum eſt, ſi ergo Epiſcopus poteſt diſpẽſare cũ clerico in ſacris, maxime ſi religionẽ ingredi velit, à fortiori poterit cũ religioſo ipſo.

8 Quorũdã extenſio.

Quin potius eſt grauium Doctorũ aſſertio, poſſe Epiſcopum diſpenſare in quacunque bigamia, etiam ad ſuſcipiendum ſacros ordines, cum iis, qui volunt Deo in religione ſeruire, propter vitandum religioſorum diſcurſum. Ita refert D. Thom. d. 27. q. 3. art. 3. & dum nõ reprobat, approbare videtur. Et idem tenet Albertus ibi, Palud. & Turrecrem. dicto c. *Lector*, qui citat dictum ca. 2. *Qui clerici, vel vouentes*. Sed ille textus, cum expreſſe loquatur de bigamia ſimilitudinaria, non poteſt extẽdi ad verã, vel interpretatiuã. Vnde idẽ autor ſubdit, de cõſuetudine hoc non ſeruari in bigamia vera, & proprie dicta, nec in illa, quæ cõtrahitur in matrimonio cum corrupta. Atque hoc cenſeo verius ex vi iuris communis, quia nullũ inuenio, in quo hoc priuilegium concedatur, de priuilegiis autem religioſorum dicam ſtatim.

D. Thomas. Albert. Palud. Turrecr.

9 Turrect. dictum.

Addit denique Turrecrem. ibi, Epiſcopum poſſe diſpenſare in bigamia, quando oritur ex facto natura ſua occulto, vt ex acceſſu ad propriam vxorem, quæ occultum adulterium commiſit, ſed non affert probationẽ, nec ius; & ideo illi non aſſentior, cum regula generalis negatiua ſit in contrarium, vt ipſe fatetur ex c. vlt. de Bigamis. Itẽ, quia alias, qui duxiſſet in matrimonium mulierem non virginẽ cuius lapſus eſſet occultus, poſſet ab Epiſcopo diſpenſari, quod eſt contra commune ius, & ſine fundamento. Vnde nec noua cõceſſio Concilii Trid. hic locũ habet, quia Conciliũ ſolum loquitur de irregularitatibus veniẽtibus ex delicto occulto, hæc autẽ irregularitas bigamiæ non eſt ex delicto, & licet interdum interueniat delictũ, vt quãdo duplex matrimoniũ contrahitur viuente vtraque coniuge, tamẽ principale fundamẽtũ eius nõ eſt delictũ, ſed ſignificatio, ideoque nihil refert quod

Improbatur.

Digitized by Google

fert quod factum, in quo fundatur, publicum ſit, vel occultum.

10 *Irreg. hæc ſolũ per diſpẽſatione tollitur.*

Vltimo addendum in hac ſectione eſt, non eſſe alium modum tollendi hanc irregularitatem bigamiæ, præter diſpenſationem. Hoc aſſero ad excludendos duos alios modos, de quib. dubitari poſſet. Vnus eſt de baptiſmo, nam iuxta ſniam magis receptam, irregularitas hæc nõ impeditur per baptiſmum, imò quodãmodo cum illo, vel poſt illum incipit, etſi cauſa eius aliquo modo antea præceſſerit. Duob. aũt modis intelligi poteſt, baptiſmum non tollere bigamiã: primò, ſi duplex matrimoniũ, vel matrimonium cũ corrupta ante baptiſmũ præceſſit: ſecundò, ſi ante baptiſmũ vnum matrimoniũ præceſſit, & poſt baptiſmum aliud ſubſecutũ eſt, vel ſi quis contrahat poſt baptiſmum cum illa, quæ ante baptiſmum corrupta fuit. Ex quibus caſib. oriuntur duæ qõnes, quæ diuerſam videntur habere difficultatẽ, quamuis cõiter nõ diſtinguãtur, ſed cõis reſolutio ſit bigamiam per baptiſmum non auferri. D. Tho. d. 27. q. 3. ar. 2. & ibi Palu. Soto, & reliqui Scholaſtici, fundantur in ſnia Auguſtini lib. de Bono coniug. c. 18. habetur in c. *Acutius*. d. 26. & 28. q. 3. & Ambroſ. li. 1. de offi. c. vlt. quorum ſniam probauit et Inn. in epiſt. 22. c. 2. & epiſt. 24. ad Synodum Toletanum, ca. 6. & quæ referuntur d. d. 26. & Conc. Valent. ſub Damaſo ca. 1. Quorũ omnium fundamentum eſt, quia in baptiſmo ſoluuntur crimina, non verò reliqua omnia, quæ geſta ſunt, nec leges omnes, quæ in eis fundantur. Per quod ſoluitur fundamentum Hieron. qui oppoſitum ſentit in epiſt. 82. ad Oceanum, quem videtur ſecutus Gẽnadius de eccleſ. dogmat. cap. 72. dicens, maritum duarum poſt baptiſmum matronarum, clericum non ordinandum: & habetur in c. 2. d. 33.

Non per baptiſmũ. *D. Thom.* *Auguſt.* *Ambroſ.*

11 *Oſtẽditur concl. quãdo vnũ matri. ſequutum eſt baptiſmum.*

Vt aũt rationem hanc, & rem totã magis explicemus, diſtinguamus illos duos modos ſupra declaratos. Nam quando vnum matrimoniũ poſt baptiſmũ ſubſecutũ eſt, licet aliud ante baptiſmũ præceſſerit, indubitata eſt prædicta ſnia, quia de hoc caſu loquitur expreſſe Innoc. d. Epiſt. 22. & in eodem loquuntur Aug. & D. Thom. ac fere Theologi. Et ratio eſt clara, quia vt ſacramentum matrimonii hẽat defectũ ſignificationis, in quo fundatur hæc bigamia, non eſt neceſſe vt prius matrimoniũ fuerit verũ ſacramentũ: ſatis. n. eſt ꝙ fuerit verum matrimoniũ, & ꝙ prior fuerit vera vxor, quam relationem (vt ſic dicam) non tollit baptiſmus. Adde, interdũ nõ requiri ad bigamiam, vt vtrunq; matrimoniũ fuerit verũ, quia intentatũ ſufficit, vt in alio matrimonio vero ſit defectus ſignificationis, ergo multo magis hoc ſufficit, qñ vtrunq; matrimoniũ verũ eſt, licet vnum eorũ non fuerit ſacramentũ. Idẽ manifeſtũ eſt in matrimonio poſt baptiſmũ facto cum illa, quæ ante baptiſmũ fuit vidua, vel quocũque corrupta, nã illud ſufficit, vt tale matrimoniũ defectũ habeat ſignificationis, quia reipſa non eſt, cum virgine. Nihilq; obſtabit, ꝙ virginitas fuerit per crimen amiſſa, & quod baptiſmus deleuerit crimen, quia hic defectus nõ fundatur in crimine, ſed in ſola carnis corruptione, quam non põt baptiſmus reſtituere: ſicut et pœnitentia perfecta poteſt auferre ſimile crimen poſt baptiſmum commiſſum, non tamen propterea poteſt impedire bigamiam.

Aut cum corrupta ante baptiſmum.

12 *An quando duo matr. præceſſit baptiſmum faciat irreg.*

In altero verò puncto difficultas eſt, an ille, qui ante baptiſmũ duas habuit vxores, poſt baptiſmũ maneat bigamus etſi poſtea nullũ matrimoniũ contraxerit. Et rõ dubii eſt, quia in tali hoĩes, quãuis fuerit duplex matrimoniũ, nullũ tamen eorũ fuit ſacramentũ, ergo non interuenit ibi defectus ſacramẽti, ergo deeſt fundamẽtũ bigamiæ, & huius irregularitatis: nã Auguſt. ideo dicit, bigamiã nõ tolli ꝑ baptiſmũ, *quia de ſacramento agitur, non de peccato*, & infra ait hoc eſſe ꝑꝑ ſanctitatẽ ſacramenti: ergo vbi ſacramẽtum non eſt, nec talis irregularitas eſſe poteſt.

Auguſt.

13 *Pars aff. vera.* *Ambroſ.* *Innoc. Papa.*

Nihilominus rñ cenſeo et in hoc caſu cõtrahi irregularitatẽ. Primo, quia Ambr. ita loquitur, *Etiam ante baptiſmum iterata coniugia, etc.* Item, rõ, ꝙ ſubdit, generalis eſt, ſ. *quomodo poteſt hortatur eſſe viduitatis, qui ipſe coniugia frequentauerit.* Innoc. et in d. Epiſt. 23. pro inconuenienti infert, ꝙ plura matrimonia ante baptiſmum contracta, poſtea non computẽtur vt plura, & in altero loco concludit, *in baptiſmo peccata dimittuntur non vxorum, numerus aboletur*, & inf. *nullus ergo contra Apoſtolum, tale aliquid ſentiat, neque admittat, ſed fideliter intelligat, vnius vxoris virum, ſiue ante baptiſma eſſe nominatum, ſiue poſt baptiſmum.* Clariſſime verò in epiſt. 1. c. 5. ait, eũ eſſe irregularẽ poſt baptiſmũ, qui ante baptiſmum viduã duxit vxorem: & c. 6. generaliter ſtatuit, ne is, qui ſecundũ duxit vxorẽ, clericus fiat, & infra inquit, *ſi ab aliquibus exiſtimatur ante baptiſmum ſi forte, quis accepit vxorem, et, ea de ſeculo recedente, alteram duxerit, in baptiſmo eſſe dimiſſum ſatis errat a regula.* Ratio aũt eſt, quia eccleſia potuit in hunc modũ impedimentum hoc ſtatuere, vt in doctrina generali declaratum eſt, quia impedimentum nõ ponitur homini non baptizato, ſed ei, qui baptizatus eſt, quamuis maneat ex cauſa, quæ vel in totum, vel ex parte baptiſmum anteceſſit: ſed Sancti, & Pontifices declarant hoc ſenſu poſitum eſſe hoc impedimentum: ergo.

14 *Obiectioni occurritur.*

Neque obſtat, ꝙ matrimoniũ ante baptiſmũ non ſit verũ ſacramentũ nouæ legis, quia lex Eccleſiaſtica nõ hoc tantum conſiderat, ſed et ſignificationẽ illam, quæ fuit in vinculo matrimonii, ex quo fuit in ſtatu innocentiæ inſtitutũ, ſemper. n. ſignificauit aliquo modo coniunctionẽ Chriſti in eccleſia, vt Paulus indicat ad Eph. 5. Simulque conſiderat indecentiã quandam in eo, qui ſæpius vxorem duxit propter exemplum, & indicium quoddam incontinentiæ, ad quod parum refert, vtrumque matrimonium baptiſmum præceſſiſſe.

15 *Obiicitur can. 16. Apoſt.*

Inſtari vero põt ex can. 16. alias 17. Apoſtolorum, qui apud Gratian. c. 1. d. 33. ita legitur, *Qui poſt ſanctum baptiſma duobus coniugiis fuerit implicitus*, & ſic videtur deſtrui reſolutio vtriuſque puncti, quia poſtulatur vt vtrunq; coniugium fuerit poſt baptiſmũ. Alia tamen verbo habet, *Si quis poſt baptiſmum fuerit ſecundis nuptiis copulatus*, & ſic ſaltem impugnatur hæc poſterior pars. Vnde aliqui fatetur Apoſtolos initio nõ potuiſſe hoc impedimentũ cum maiori amplitudine, & in hoc ſẽſu quaſi diſpẽſaſſe pro eo tẽpe cũ iis, qui poſt baptiſmũ plures vxores non acceperũt: ꝑꝑ raritatem hominum. Quod eſt probabile, dummodo non negetur, poſtea, vel eorundem Apoſtolorum, vel eccleſiæ declaratione ampliatum eſſe hoc impedimentum in ſenſu explicato. Vel certe aduerti poteſt, in eo

Reſpõſio.

in eo canone nõ poſtulari vt vtrũque, vel alterũ matrimoniũ ſit contractum poſt baptiſmũ, ſed ſolũ quod inueniatur quis poſt baptiſmum implicitus ſecundis nuptiis; quod eſt verũ etiã ſi cõtractus iſti ante baptiſmũ facti ſint. Solum poſſet videri non cõprehendi, qui duas vxores habuit ante baptiſmũ, & poſtea neutro coniugio eſt implicitus, ſed viduus. Reſpondebimus tamen illud eſſe accidentarium & impedimẽtũ ſemel contractum ſemper remanere.

16 Per profeſſionẽ religionis nõ tollitur ipſo facto 11 reg. hæc.

Secundo poſita eſt concluſio ad excludẽdã profeſſionẽ religionis, quia per illã, nõ tollitur ipſo facto hæc irregularitas ſecundũ ius commune. Ita ſuppõnũt autores ſupracitati, qui ad ſummum aiunt, Epiſcopũ poſſe diſpenſare cũ bigamo, ſi religionẽ ingrediatur, & in aliquibus caſibus hoc etiã dicũt iura, ergo ſupponunt, hanc irregularitatẽ nõ tolli per ingreſſum religionis. Imo hic vlterius infertur, prælatos religionũ iure communi nõ poſſe diſpenſare cũ ſuis religioſis in impedimẽto bigamiæ. Quod docuit Turrecrem. in c. *Lector*, d. 34. art. 2. concl. 6. nullibi enim legitur in iure facta cõceſſio prælatis religionũ ad talẽ diſpenſationẽ faciẽdã. Addo etiã nec ordinaria priuilegia religioſorum, etiã Mẽdicantium, concedere hãc poteſtatẽ prælatis, religionũ, an vero aliqua religio habeat circa hoc ſpeciale priuilegiũ, quæſtio eſt de facto, quã vnuſquiſque prælatus in ſua religione ſcire debet

Nec Prælati religionum in ea diſpẽſant. Turrecre.

17 Quorũdã ſola iprobatur. Vide Henricũ li. 12. de matr. c. 8 in fine.

Addũt vero aliqui, poſſe prælatos religionũ diſpenſare cum ſuis religioſis bigamis, ſaltẽ quo ad ordines minores, quia Epiſcopi hoc poſſunt circa ſuos ſubditos, prælati autẽ religionũ exercẽt circa ſuos iuriſdictionẽ Epiſcopali ſimilem, ſeu æqualẽ. Sed ego hoc nec conſulerẽ, nec admitterẽ ſine ſpeciali priuilegio, quia id, quod ſupponitur in rigore iuris nõ eſt verũ, vnde, cũ per aliã illationem extenditur talis poteſtas ad prælatos religioſorũ, ſit minus probabilis. Nã cũ dicuntur prælati religioſorũ participare iuriſdictionem epiſcopalẽ, intelligendũ eſt quo ad ea, quæ cõmuni, & ordinario iure Epiſcopis cõueniũt. Minus vero probabile eſt, quod quidã aiũt prælatos religionũ poſſe diſpenſare cũ ſubditis in bigamia, etiã quo ad ordines ſacros, ſi ſecundum ius commune intelligatur, ſi autẽ de priuilegio ſit ſermo oſtendendum eſt.

Rodericus to. 1. q. regu. q. 24. ar. 1.

18 Quid poſſint prælati religionum in bigamia ſimilitudinaria

Hæc autẽ intelligenda ſunt de bigamia vera vel interpretatiua, nam in illam, quæ tãtũ ſimilitudinaria eſt, facilius cadit diſpẽſatio. Vnde, cũ certum ſit, iure communi conceſſam eſſe poteſtatem Epiſcopis diſpenſandi in irregularitate prouenientẽ ex bigamia ſimilitudinaria, merito affirmare poſſumus, prælatos religionũ, qui quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem exercent, vt Generales, prouinciales, aut Abbates (iuxta vniuſcuiuſque inſtitutũ) poſſe in eodem impedimento cum ſuis ſubditis diſpenſare, ſiue ante profeſſionem, ſiue poſt, illud cõtraxerit. potuit enim eſſe prius clericus in ſacris, & matrimoniũ cõtraxiſſe, vel etiam poſt profeſſionem in eadem, vel in alia religione, quæ diuerſitas nõ refert ad hanc diſpẽſationẽ reſpectu Epiſcoporũ, vt ſupra dictum eſt. Oportet autem, vt hoc impedimentũ cum aliis non miſceatur, nam, ſi religioſus duxit viduã, non poterit cum eo diſpenſare prælatus, cũ nec Epiſcopus poſſit diſpẽſare, quia iam illa non eſt tantũ ſimilitudinaria ſed etiã interpretatiua; & idẽ erit, ſi religioſus poſt pſeſſionẽ duo matrimonia cõtrahat, quia

A etiã illa eſt bigamia interpretatiua, iuxta ſuperius dicta.

DISPVTATIO I.

De Irregularitate, quæ naſcitur ex defectu natalium.

POſt defectũ ſacramenti cõſiderandũ ſequitur de effectib. perſonæ, qui licet culpã eius non includant, ſufficiunt tamen irregularitatẽ fundare. Sumimus aũt initium ab illo, qui ex ipſa generatione contrahi ſolet, quia primus eſt omniũ. Eſt aũt hic defectus ſolũ qñ aliquis natus non eſt ex legitimo matrimonio, & hic vocatur defectus nataliũ, qui dici põt illegitimitas. De qua dicẽdũ eſt, an irregularitatẽ inducat, & qualẽ, quove iure, & quõ auferri poſſit.

B

SECTIO I.

C *Quot modis filij naſcantur, vel fiant legitimi.*

QVia priuatio per habitum cognoſcitur, & ideo de legitimis filiis pauca prætermittenda ſunt. Dico ergo primo, legitimi filii illi propriiſſime ſũt, qui ex parentib. uero matrimonio coniunctis oriuntur, ſiue tale matrimoniũ fuerit ſacramẽtum, ſiue non, i. ſiue ſint nati ex parentib. baptizatis, ſiue ante eorum baptiſmum, dũmodo fuerint matrimonio copulati, vt docet Pau. 1. ad Corint. 7. & late Inn. 1. epiſt. 2. 22. & 24. — 1 Prima cõcluſio.

D Dico ſecundo, inter legitimos numerantur, qui, licet fuerint ex illicito concubitu nati, per ſubſequens matrimonium legitimi facti ſunt, quod contingit, quoties parentes tpe generationis ſoluti erãt, & habiles ad matrimonium inter ſe contrahendum, quia tunc ſubſequens matrimonium quaſi retrotrahitur vſq; ad tps conceptionis taliũ filiorũ, ex quadam benignitate iuris canonici in c. *Tanta*. Qui filii ſint leg. Vbi Gl. aduertit, tales filios eſſe legitimos etiã quo ad ordines, quia matrimonium ſubſequẽs omnino purgat præcedentem turpitudinem. Circa quod occurrebat difficultas, ex c. *Innotuit*, de elect. quamuis inf. ſect. 5. tractabo. Dixi aũt, neceſſarium eſſe, vt tẽpore generationis parentes ſint habiles ad contrahendũ inter ſe, nam ſi aliquis eorũ fuerit matrimonio copulatus, vel aliud ſimile impedimentũ interceſſerit, ẽt ſi poſtea ablato impedimento matrimonium cõtrahant, filius ſemper eſt ſpurius, vt habetur in d. c. *Tanta*, intelligitur de impedimento ſufficiente ad irritandũ matrimonium, nam — 2 2. concluſ.

ſi ſit

Digitized by Google

ſi ſit ſolum impediens, nihil obſtabit cum valori matrimonii non repugno, vt latius intelligi poteſt ex Couarr. 2. p. 4. c. 8. §. 2.

3 *Quid ſi impedimentum ad cõtrahendũ, quod tẽpore conceptionis fuit tẽpore natiuitatis fuerit ablatũ.*

Hic verũ occurrit quæſtio, ſi contingat tale impedimentum exiſtere tẽpore copulæ, ſeu cõceptionis; tẽpore autẽ natiuitatis filii iam eſſe ablatum per diſpenſationem, an talis filius per ſubſequens matrimoniũ legitimus fiat. De qua re ſunt contrariæ opiniones, quas ibi Couarr. late refert; ipſe tamen prius reſoluit partem fauorabiliorem, nimirum illum filium fieri legitimum per ſubſequens matrimonium. Refert vero deinde Sacramentum lib. 1. Selectarum interpret. c. 5. n. 10. qui poſt ipſum Couarruuiam contrariã ſententiam tenuit, cuius rationibus permotus tandem idem Couar. rem dubiã & indeciſam relinquit. Vnde in ordine ad irregularitate eſt ſine dubio ſecurior ſentẽtia, quæ requirit parẽtes habiles ad cõtrahendũ tempore conceptionis. *Verius.* Et habet magnũ fundamentũ in di. c. *Tanta*, quod ſic habet, *Si autẽ vir, viuẽte vxore ſua, aliã cognouerit, & ex ea prolẽ ſuſceperit, licet poſt mortem vxoris eandẽ duxerit, nihilominus ſpurius erit filius.* In quibus verbis ſolum poſtulatur, vt copula interueniat exiſtente impedimẽto. Ponamus enim ante natiuitatem talis filii mortuam eſſe vxorem talis viri, & poſtea duxiſſe aliã, quam durante priori matrimonio cognouerat, ſequitur, in eo caſu filiũ fieri legitimũ per tale matrimoniũ; hoc ante videtur repugnare prædicto textui, nã in illo filio cõcurrunt omnia, quæ ibi poſtulantur vt talis proles ſemper ſit ſpuria. Ratio etiã hoc ſuadet quia lex, quæ illam limitationem poſuit, non reſpexit ad natiuitatem filii, in qua nõ interuenit culpa, ſed ad copulam, ita turpem, & damnabilẽ, vt noluerit purgari etiã per ſubſequẽs matrimoniũ; ad hoc autem parũ profecto refert, quod impedimẽtum ſublatũ ſit tẽpore natiuitatis. Hæc ergo pars mihi ualde veriſimilis videtur, & maxime quãdo impedimentũ tale fuit, vt pro eo tempore non eſſet diſpenſabile, quale eſt illud de priori matrimonio, idemque cẽſeo de voto ſolenni, & ſi demus eſſe diſpẽſabile, vel de facto diſpenſari ante natã prolẽ, in aliis vero impedimẽtis, quæ facilius tollũtur per ordinariã diſpenſationẽ, eſt fortaſſe res magis dubia, ſemper tamẽ videtur dicta ſentẽtia probabilior.

4 *Quid ſi impedimẽtũ poſt cõceptionẽ ſuperueniat*

Secus vero erit ſi à contrario cõtingat, tẽpore conceptionis non fuiſſe impedimentũ, tempore autem natiuitatis iam inueniri; nam hoc non obſtabit quominus ſi poſtea, ablato impedimento, matrimonium contrahatur, proles legitima efficiatur. Vt v. g. ſi poſt copulã inter perſonas ſolutas, altera, vel vtraque earũ aliud matrimonium contrahat, deinde vero ante talis filii natiuitatem eædem perſonæ viduæ effectæ inter ſe contrahant, prior proles legitima efficitur, vt optime docuit Couarr. ſupra n. 15. Et colligitur ex dict. c. *Tanta.* nam ibi ſolũ excipitur caſus, in quo ipſa copula eſt damnabilis, propter matrimoniũ, quod eo tẽpore exiſtebat; at vero in illo caſu copula nõ fuit damnabilis dicto modo, ergo proles inde orta cõprehẽditur ſub generali regula textus, vt fiat legitima per ſubſequẽs matrimoniũ, ſiue aliud præceſſerit ante vel poſt natiuitatẽ, ſiue nõ, nã de hoc nihil in textu dicitur, nec nos illud debemus, aut poſſumus limitare, ſolũ ergo requiritur, vt matrimoniũ poſtea ſubſecutũ validũ ſit. Vnde ſi cõtingeret, aliquã ex illis perſonis religionem profiteri ante natiuitatem prolis prius conceptæ, poſtea vero ex diſpenſatione Pontificis reddi habilem ad matrimonium, per illud fieret filius legitimus ex eodem principio, quod prior copula fuit tantum ſimplex, & matrimonium poſtea ſubſecutum fuit validum.

5 *Corollar.*

Vnde colligimus vlterius quoties tempore conceptionis impedimentum exiſtit inter parẽtes, quod matrimonium inter eos irritaret, etiam ſi ab altero eorum ignoretur, & in conſciẽtia excuſetur ab inceſtu, vel adulterio, v. g. licet nõ a fornicatione ſimplici, nihilominus prolẽ inde exortã nõ fieri legitimã propter matrimoniũ ſubſequẽs, ablato impedimẽto. Quã rem late diſputat Couar. ſupra n. 16. & 17. refert que contrarias opiniones ſatis communes, tandemque in hanc ſententiã magis ipſe inclinat, quæ mihi profecto indubitata videtur ex dict. cap. *Tanta*, vbi generaliter dicitur, ſi vir viuente vxore aliam cognouerit, filium inde cõceptum ſemper eſſe ſpurium, nulla mentione facta, an mulier illa, quam cognouit, ſciuerit, vel ignorauerit viri ſtatum, ſeu conditionem, ergo non poſſumus nos illam limitationem addere, cum nullo iure fundata ſit, vt magis ex ſequẽti puncto conſtabit.

Tertia concluſio.

6 *Abb. Antonin. Maiol. Couar.*

Dico tertio, Vt filius ſit legitimus canonico iure ſatis eſt, quod matrimonium ſit verũ, aut bona & probabili fide reputatum, etiam ſi contingat ex occulto impedimento nullũ eſſe. Ita declarauit Pontifex in c. *Ex tenore*, Qui filii ſint legitimi, vbi Abbas, & cæteri Doctores, Antonin. 3. p. tit. 29. c. 4. Maiolus lib. 1. c. 5. & Couar. dict. 2. p. cap. 8. §. 1. Conſtatque ex prædicto textu hoc nõ ſolum procedere quãdo hæc bona fides in vtroque parente inuenitur, ſed etiã ſi in altero tãtum exiſtat: nam in caſu illius textus mater ſola bonam fidem habuiſſe dicitur, nã pater, qui aliam ſibi matrimonio copulauerat, nõ videtur potuiſſe bonã fidẽ habere, quamuis in textu nihil de hoc aſſeratur. Satis vero eſt, quod ſola bona fides matris, cũ publica exiſtimatione legitimi matrimonii ſufficere dicitur, vt iure canonico talis filius legitimus cẽſeatur. Neque eſt dubiũ quin etiã ad effectũ ſuſcipiẽdi ordines hoc intelligẽdũ ſit, quia ius abſolute, & ſine limitatione reputat illũ legitimũ ergo quoad omnes effectus. Atq; hæc eſt cõmunis interpretatio, cuius ratio ſolũ eſt, quia ius ita diſpoſuit in fauorẽ prolis legitime cõceptæ ſub titulo matrimonii validi, iuxta conſcientiã ſaltẽ alterius cõiugis, & publicã opinionẽ.

7 *Obiectio contra re ſol. 2. concluſionis. Solutio.*

Hinc vero ſolet argumentũ ſumi contra id, quod dictũ eſt ſuperiori puncto, ſequitur enim, quãdo ante matrimoniũ præceſſit prolis cõceptio, cũ impedimento ignorato, non obſtare, quominus per ſubſequẽs matrimoniũ talis partus legitimus fiat. Negatur autẽ cõſequentia, & ſimilitudo rationis, quia in priori caſu habemus expreſſam iuris declarationẽ, nõ vero in altero. Nec ſub eſt eadẽ cauſa vt extẽdamus illã diſpoſitionẽ tanquam fauorabilem, quia in priori caſu bona fides parentis eſt circa matrimoniũ ipſum, & actũ eius tãquam abſolute legitimũ; in altero vero caſu bona fides non eſt circa cõſummationẽ matrimonii, ſed ſolũ eſt quo ad diminutionẽ culpæ, vt ſic dicã, abſolute vero cõceptio ẽ turpis, &

Digitized by Google

turpis,& proles ex vi illius illegitima,& ideo,ſi
in re ipſa interueniat impedimentum, ignoran
tia eius licet excuſet talem ſpeciem culpæ,non
tamen confert ad legitimationem prolis per ſub
ſequens matrimonium.

8 Dubium.
Sed quid ſi matrimoniũ fiat illicite propter
impedimentum non dirimens cognitum, & cũ
impedimento irritante ignorato,ac proinde ex
hac parte bona fide reputetur validum, nun-
quid proles inde genita erit legitima? Vt ſiquis
habens votum ſimplex caſtitatis ducat fœminã
quã omnino ignorat eſſe affinẽ in ſecundo gra
du,in re tamen habet hoc impedimentũ. Reſpõ
deo generalem regulam eſſe, huiuſmodi prolẽ
eſſe legitimã,quia de valore matrimonii igno-
rãtia eſt inuincibilis, & conſequẽter copula,
quæ ſubſequitur, matrimonialis,&legitima eſt
in exiſtimatione inculpabili,& ita comprehen-
ditur in d. diſpoſitione iuris,& alia malitia,quæ
miſcetur in contractu matrimonii, accidenta-
ria eſt ad hunc effectum.

Reſoluitur ex generali regula.

9
Poteſt aũt excipi iuxta antiquum ius caſus
matrimonii clandeſtini:nã licet in re eſſet vali-
dum,ab eccleſia non admittebatur donec eſſet
coram illa probatum,ſeu confirmatum,& ideo
ſi caſu intercedebat impedimentum irritans i-
gnoratum,proles inde concepta non erat legiti
ma iuxta c.*Cum inhibitio*,§.1.de clandeſt.deſpõ
ſal. Obiici vero poteſt c.*Quod nobis*,Qui fil.ſint
legit. vbi de clandeſt. matrimonio poſt modum
ab eccleſia probato generatus,eſt, legitimus iu-
dicatur, quod pleriq; intelligunt de matrimo-
nio clandeſtino a principio nullo.quamuis bo-
na fide facto. Reſpondetur tamen primo admiſ
ſa hac expoſitione, ibi non dici, filios natos ex
tali matrimio,durante eius inualiditate,iudica-
ri legitimos, ſed tantum, poſtquam eſt *ab eccle-
ſia probatum*, i. validum effectum per approba-
tionem eccleſiæ. Quã expoſitionẽ indicat Abb.
ſequens Calder. & mihi videtur neceſſaria,ſup
poſita d.expoſitione, & deciſione alterius tex-
tus in d.c.*Cum inhibitio*. Deinde dicitur,non o-
portere textũ illum intelligere de matrimonio
inualido,ſed ſimpliciter de matrimonio clãde-
ſtino, quod licet eſſet validũ, tamen cum eſſet
occultum,& non contractũ in facie eccleſiæ,fi-
lii ex eo geniti non habebãtur legitimi, donec
matrimoniũ eſſet per eccleſiam approbatũ. Nã
iuxta c.2.de clandeſt. diſpenſ. ante hanc eccle-
ſiæ probationem, & confeſſionem ipſorum cõ
iugum, non poterant illi compelli ad perſeue-
randum ita in tali matrimoniuo,& conſequen-
ter nec proles reputabatur legitima in foro ec-
cleſiæ:tamen ſi contrahẽtes ipſi in facie eccle-
ſiæ rẽ totam fatebantur,& ratã habebant,matri
moniũ ab eccleſia recipiebatur, vt legitimum à
principio,& ideo ẽt proles à principio genita iu
dicabatur legitima,dũmodo aliud impedimen-
tũ non obſtaret. Hoc verò non videtur habere
locũ poſt ſtatutũ Concilii Trid. niſi fortaſſe vbi
ipſum nõ fuerit ſufficienter promulgatũ, quia
iam nũc matrimoniũ clandeſtinũ inualidũ eſt,
& ideo filius ex eo genitus ꝑ ſe eſt illegitimus,
& quo ad legitimationẽ ꝑ ſubſequẽs matrimo
niũ ita in illo iudicandũ eſt, ſicut de quocunq;
genito per fornicationem & concubinatum.

Exceptio a regula ſecundũ ius antiquum.

Ex Quod nobis,qui filii ſint legi obiicitur.
Exponitur.

10 Quid ſecundũ ius nouum.
Matrimonium aũt factum coram parocho,
& teſtib. iuxta Trid. per ſe validum eſt,quantũ
eſt ex modo contrahẽdi, & ideo ſi bona fide ita
fiat,ſufficit vt proles inde concepta ſit legitima,
A ẽt ſi per ignorantiã contingat aliquod ſubeſſe
impedimentũ,quod illud reddat nullũ. Quod
cenſeo verum, ẽt ſi cum aliquo peccato contra-
ctum ſit,vt v.g.prætermiſſis publicis denũcia-
tionib.quas Concil. præmitti præcipit,ſine iu-
ſta cauſa,& licentia,quia,hoc non obſtãte illud
matrimonium non clandeſtinè,ſed in facie Ec-
cleſiæ contractũ eſt,& ideo non cõprehenditur
ſub deciſione textus in d.c.*Cũ inhibitio*,ac proin
de manet ſub alia generali regula iuris,ꝙ pro-
les iudicetur legitima,quę naſcitur ex matrimo
nio legitimo reputato. Dices,in eo caſu ignorã
tiam non reputari inuincibilẽ, quia non eſt ad-
hibita diligentia ad tollendã illã,quæ ex præce
pto eccleſiæ adhibenda fuiſſet. Reſpondeo, hãc
cauſam ſufficere,vt in exteriori foro illa ignorã
tia ſuſpecta habeatur, nihilominus tamen ſi in
B conſcia conſtet ignorantiã fuiſſe inuincibilẽ,&
alio modo factã eſſe ſufficientẽ diligentiam ad
veritatẽ cognoſcendã, in eodem foro proles iu
dicanda eſt legitima, quia re vera nullum impe
dimentum canonicum illi obſtat. Idemq; dicẽ-
dum exiſtimo in foro exteriori,ſi de bona & ꝓ-
babili fide alia via in eo conſtiterit ſufficienter,
quia illud præceptũ præmittẽdi admonitiones
valde extrinſecum eſt, vt propter ſolam illius
tranſgreſſionem exiſtimandum ſit; prolem ma-
la,aut minus probabili fide fuiſſe conceptam.

Vlt. dubitari põt in hoc puncto,an matrimo
nium reputatum legitimum bona fide,æquali
ter operetur ad filii legitimationẽ,ac matrimo-
nium uerum,vt v.g.an matrimonium bona fi-
de contractum inter conſanguineos reddat le-
gitimam prolem ante tale matrimonium ab ip-
C ſis genitam,cũ eadem ignorantia de gradu con
ſanguinitatis. Aliqui.n. Doctores affirmant ta
lem prolem fieri legitimam, quia matrimoniũ
reputatum perinde operatur ac verum. Ita te-
net Antonin.in c.*Tanta*,nu.9.Qui fil.ſint legit.
Contrarium uero tenet Socin. conſil. 31. & ni
idem magis uidetur inclinare Couar.ſupra nu.
17.in fi. Et uidetur probabilius. Nam primo,ſi
bona fides non ſit in vtroque parente,ſed in al
tero tantum, iuxta dicta conſequenter negan-
dum eſt; prolem illam fieri legitimam per tale
matrimonium reputatum,non quia ad hoc mi-
nus ſit efficax, quam matrimonium uerum,ſed
quia nec per matrimonium verum talis legiti-
matio fieret, eo quod præcedens conceptio in
re fuerit inceſtuoſa, & ſola ignorantia vnius
partis non potuerit illam reddere naturalem,
D ſeu,ſimplicem, vt dictum eſt. At uero quando
tempore copulæ ex vtraque parte interuenit
bona fides quo ad ignorantiam impedimenti,
tunc certe dubitari poteſt,an proles,quæ mate
rialiter genita eſt ex inceſtu, habenda ſit tan-
quam naturalis, ut legitimari poſſit per ſubſe-
quens matrimonium reputatum:nam tunc fi-
lius genitus poſt tale matrimonium legitimus
iudicatur, ergo etiam prius genitus cum ea-
dem ignorantia, quia illud matrimonium re-
trotrahitur, ut ſupra dictum eſt. Verumtamen
ſi hæc ratio efficax eſſet, idem probaret,etiam
ſi bona fides a principio tantum ex parte alte-
rius parentis interueniſſet,ideoque uerius cen-
ſeo etiam in illo caſu non legitimari prolem
per tale matrimonium. Quod non ſolum pro-
cedit de matrimonio putato, ſed etiam de ve-
ro, quia ſemper præcedens copula inceſtuoſa
manet licet ob ignorantiam non imputetur,
id verò

11 An filius ante matr. genitus, ꝑ ſubſequẽs mat. nullũ verũ exiſtimatũ legitimetur.

Antonin. Socin.

Couar.

ed by Google

id vero ſatis obſtat, vt nõ poſſit ſubſequẽs matrimoniũ prolẽ facere legitimã. Atque hæc ſufficiũt præſenti inſtituto, quo ad filios legitimos: reliqua in materia de Matrimonio dicentur.

SECTIO II.

Quot ſint ſpecies filiorum illegitimorum.

1 Varii gradus filiorũ illegitimorum. REgula generalis eſt, omnes filios, qui non ſunt legitimi aliquo ex prædictis modis, illegitimos quo ad præſentem irregularitatis effectũ appellari. Sunt autem varii gradus horum illegitimorũ. Naturales. Primo enim diſtinguuntur in naturales, & ſpurios, naturales dicuntur qui orti ſunt ex copula illicita eorum, qui inter ſe matrimonium cõtrahere poterãt. Solẽt autem hi ſubdiſtingui in nothos, & ſimpliciter naturales, priores ſunt qui naſcuntur ex ſoluto, & ſoluta domi non retenta, poſteriores vero, qui naſcuntur ex cõcubina domi retenta, & requiri etiam ſolet vt illa vnica ſit iuxta Authenticam, Quibus modis naturales efficiantur ſui, §. *Si quis autem defunctus* collatione 7. Quæ diuiſio ad alios effectus iuris ciuilis poteſt fortaſſe cõferre, & maxime vt filius reputetur talis patris, nam quãdo cõcubina domi retinetur, filius præſumitur eius, qui illã apud ſe retinet, etiã ſi ipſe nõ declaret, quod ſecus eſt quando proles extra domũ naſcitur, nam oportet vt pater filium recognoſcat, vel ſufficiẽter probetur. Abb. De qua re videri poſſunt Abbas in c. *Per venerabilem* Qui filii ſint legitimi, n. 31. & quæ late ſcribit Couar. dict. 2. p. 4. c. 8. §. 4. & Antonius Gomez in L. 9. Tauri, a principio. Couar. Ant. Gomez. In præſenti vero hæc diſtinctio neceſſaria non eſt, nam omnes iſti ſunt iure Canonico filii naturales quo ad præſentẽ effectũ irregularitatis, imo & quo ad omnes alios. Quod etiã iure Regio Hiſpaniæ receptum eſſe oſtẽdũt dicti autores, & alii iuris interpretes recẽtiores, qui etiã aiunt, cõſuetudine totius orbis ita eſſe receptum. Atque ita intelligendũ eſt quod dixit Iſidorus lib. 9. Originum, c. 5. Iſidor. *Naturales filii dicuntur ingenuarum concubinarum, filij, quos ſola natura genuit, non honeſtas coniugii*, & habetur 32. q. 2. cap. vlt. vbi ingenuã appellat non quia neceſſe ſit eam eſſe nobilem, aut alterius ſimilis conditionis, ſatis eſt enim quod ſit ſoluta, & ad matrimoniũ contrahendum cum tali viro non habens impedimentum; ingenuitas vero matris potius requiritur vt filius ſit liber, & nõ ſeruus, quã vt ſit naturalis, vt ſumitur ex eodẽ, & ex cap. *Innotuit*, iunct. Gloſſ. verb. *Ingenua*, de Electiõ. Turrecr. Turrecremata vero d. c. vlt. ſignificat neceſſariũ eſſe, vt nõ ſit meretrix; ſed neque hoc neceſſariũ eſt vt filius ſit naturalis, dũmodo alia cõditio, ſeu aptitudo ad matrimoniũ nõ deſit, vt præter dicta optime colligitur ex capi. *innotuit*, iũct. Gloſſ. verb. *Cõiugata*, de Electione.

2 Filii ſpurii. Secundo, Filii ſpurii vniuerſaliter dicuntur omnes alii illegitimi, qui naturales nõ ſunt, dicunturque omnes hi nati ex damnabili coitu; nam ſimplex fornicatio, ſeu concubinatus licet in foro animæ damnabilis etiam ſit, tamen, ſi non habeat grauiorem deformitatem, humano iure permittitur, ſeu toleratur; quando vero accreſcit malitia adulterii, vel alia ſimilis dicitur damnabilis copula, quia iura etiam humana illã damnant. In ea vero ſunt gradus, nã aliquãdo licet damnetur talis copula, nõ tamen ſpecialiter in iure punitur, vt v. g. adulteriũ cõiugati cũ ſoluta; aliquando vero etiam punitur vt ẽ conuerſo adulterium coniugatæ cũ quocunque alio. Quæ differentia ad noſtrã intẽtionem parum refert, licet interdũ poſſit aliquid conducere ad facilitatẽ, vel difficultatem diſpẽſationis. Tres eorũ ſpecies. Et ob eandẽ cauſam tres præcipue ſpecies horum illegitimorum notandæ ſunt. Quidam enim ſunt filii adulterini, id eſt, ex adulterio nati, qui poſſunt eſſe in triplici differentia; ſcilicet, ex coniugato & ſoluta; & ex ſoluto & coniugata; & ex coniugato & coniugata. Alii ſunt filii inceſtuoſi, nati ex his, qui habent impedimẽtũ affinitatis, vel cõſanguinitatis ſufficiẽs ad irritandũ matrimoniũ inter ipſos, ſi tempore, quo inter ſe conuenerunt, fuiſſet contractũ. B Vnde iuxta varietatẽ huius impedimenti poteſt eſſe ſimilis varietas in his illegitimis, quorũ impedimentum eo maius erit, quo maior fuerit inter parentes ſanguinis propinquitas. Alii deni que ſunt filii, qui dici poſſunt ſacrilegi, quia ex illis parẽtibus nati ſunt, qui ob impedimentũ voti ſolennis caſtitatis inter ſe contrahere nõ poterant, ſiue illud fuerit in vtroque, ſiue in altero tantum, & ſiue illud fuerit votum annexũ ordini ſacro, ſiue profeſſioni religionis.

Eſt autem in his votis obſeruandũ, cõuenire primo in hoc, quod ſi matrimonium poſt illa ſequatur, nullum eſt, & ideo proles eſt ſacrilega. Secũdo in hoc, quod ſi poſt natã prolẽ ex vero matrimonio votũ ſequatur, quod ſit validum, quia vel alter coniugũ mortuus eſt; vel quia ex illius licentia legitima factum eſt, nullũ impedimentum affert legitimæ proli prius genitæ, C argumento ca. *Ad hæc*, de Filiis presbyterorũ. Differunt tamẽ quia ſi antecedit matrimoniũ validũ ſiue conſummatum, ſiue ratum tantũ, & ſequitur ſuſceptio ordinis ſacri, matrimoniũ non diſſoluitur, vt per ſe notum eſt, imo neque vxor amittit ius ſuum, ſi in talem ordinationẽ mariti non conſenſit eo modo, quo exigitur in cap. *Coniugatus*, de Conuerſ. coniugat. Quapropter, ſi vxor petat ius ſuum, cogetur maritus, non obſtante ordinatione, reddere debitum, quamuis illud petere non poſſit propter votũ caſtitatis, vt definit Ioan. 22. in extrauag. *Antiqua*, de voto, Gloſſa, & doctores in cap. vnic. de Voto in 6. & tractat Couarr. dict. in 4. 2. p. c. 7. §. 4. n. 9. Gloſ. Couar. D Atque hinc fit, vt filius natus ex tali matrimonio legitimus ſit, non obſtante voto, & ordinatione patris: quia talis copula non eſt ſacrilega, & votũ tunc eſt quaſi ſuſpẽſum quo ad impediendam redditionem debiti, & delictũ parentis ſolũ fuit in temeraria ſuſceptione ordinis, nõ in filii procreatione. Et hæc eſt cõmunis ſententia, vt patet ex Couar. ſupra & Maiolo lib. 1. c. 9. n. 8. Maiol. In voto autẽ ſolenni religionis nõ habet locũ ſimilis caſus, aut enim matrimoniũ, quod anteceſſit, ratũ fuit, & conſummatũ, aut ratũ tantum, in priori caſu profeſſio ſubſequẽs nulla fuit, ac proinde filii poſterius generati legitimi ſunt, in poſteriori autẽ caſu matrimonium diſſoluitur per ſubſequentẽ profeſſionẽ, quæ omnino valida fuit, ideoque filii poſtea geniti de priori ſponſa ita ſunt illegitimi, ac ſi nullum matrimonium anteceſſiſſet.

3 Tertius gradus. Tertio dicẽdum eſt aliquos eſſe filios canonice illegitimos, qui naturaliter legitime procreati ſunt

liorum il-legitimo-rum.

ſunt. Suppono, interdum viuente vtroq; coniuge poſſe vtrunq; vel alterum eorum ſolenne votum continentiæ validè emittere, ita vt vterque maneat priuatus iure petendi, & ſine obligatione reddendi debitũ c. *Si vir*, 27. q. 2. c. 1. & c. *Coniugatus*, de conuerſ. coniug. de quare qũo fieri debeat, & an ſit neceſſaria auctoritas Epi ad valorem actus, vel vt ordinatè fiat, in opere de Religione dicimus. Suppono ſecundò, in eo caſu vinculũ matrimonij prius contracti, & conſummati non diſſolui, quia prorſus indiſſolubile eſt quo ad vinculũ, iuxta illud, *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Tertio ſuppono, ſi contingat ex coniugib. in tali ſacro iam conſtitutis filium generari, illum dici poſſe naturaliter legitimum, quia re vera natus eſt ex legitimo matrimonio. Imo addit Abb. ſtatim citandus, etiam eſſe legitimum ciuiliter, i. quo ad ſucceſſionem hæreditatis, quod fortaſſe eſt verum, quia non conſtat per iura ciuilia excludi. Sed de hoc alibi.

Abb.

1. Sent.

His ergo poſitis de hoc dicimus, non obſtante naturali origine eſſe canonicè illegitimũ. Non caret tamen res controuerſia, nam ꝙ alias copula ſit ſacrilega ipſis parentib. non obſtat quãdo ſacrilegium non eſt contra ſubſtantiam vinculi matrimonij, quod patet, tum in eo caſu, in quo vterque parens habet ſimplex uotum caſtitatis: tunc. n. ſacrilegè cõueniunt, & nihilominus proles legitima eſt: tum ẽt in eo caſu, in quo clericus in ſacris contra voluntatem viuẽtis vxoris ordinatur, & cum illa cohabitare compellitur, & generat, non tantum reddendo, ſed petendo debitum, in quo etiã ſacrilegus eſt, & non obeſt filio quominus legimus ſit: idẽ ergo erit in præſenti caſu. Et confirmatur ex cap. *literas*, de filiis presbyt. vbi conſultus Pontifex de quodam ſic progenito, reſpõdet, *Si aliter dignus inuentus fuerit, permittimus ipſum ordinari in clericum, & ad Eccleſiaſticum beneficium promoueri*, ergo ſupponit illud non fuiſſe impedimentum. Propter quem textum hanc partem tenuit Raymund. in Summa in cuius ſententiam inclinat Palud. 4. diſt. 41. q. 3. num. 9.

Raymund.

Palud.

Nihilominus aſſertio poſita, & uera, & cõis eſt. Quam tenuit Gl. 1. in c. *Miniſtri*, 81. d. & Hoſtienſis in ſum. tit. de filiis presbyt. §. *Qui poßit*, ver. *Quid ſi ſacerdos generat filium ex uxore legitima*, Inn. Io. And. & alii quos refert Panor. Idem tenet Anton. 3. p. tit. 29. c. 4. & Maiol. lib. 1. c. 4. nu. 7. Probatur aũt præcipuè ex d. c. *literas*, vbi verba illa *permittimus ordinari*, relaxationem ſignificant, vnde ſupponunt impedimentum, vt ibi Gl. Inn. Adr. Hoſt. Pan. & cõis intelligunt, Gloſ. ẽt in c. 1. de filiis presbyt. in 6. Et videtur colligi ex conditione, quæ adiungitur. *Si alias dignus inuentus fuerit.* Sed obiici poteſt, quia verba commodè poſſunt exponi vt non diſpenſationem, ſed declarationem contineãt, & conditio adiecta optimè, ẽt ſic quadrat vt ſenſus ſit: ſi illud non obſtat, hoc non eſt impedimentum: ſimilis. n. forma verborum in eodem ſenſu habetur in c. *Tua nos*, & vlt. de homicidio. Nihilominus certum eſt, Pontificem in illo c. *Literas*, diſpenſationẽ conceſſiſſe & talẽ, qualẽ ſolus Summus Pontifex concedere poterat. Hoc euidentius colligitur ex integro textu, quẽ refert Anton. Aug. in Collectione 2. Decretalium, cap. 5. eiuſdem titul. vbi interponuntur hæc verba. *Verum, quia in filijs paterna incontinentia propellenda dignoſcitur, & propter cautelam presbyterorum filij a ſacris ordinibus iuxta ſanctionem canonicam remouentur, non expedit, ut ſuper huiuſmodi ita ſupplicantium precibus annuamus, quod uideamur alijs impetrandi ſimilia ſpem aliquam faciliùs impertiri, ſed ut ſuæ poſtulationis effectum, cum ad Sedem Apoſtolicam ſimiliter acceſſerit, ex toto corde defraudari ſe non doleat, præſenti ſcripto, nobis ſignificamus, quod ſi aliter, &c.* Ex quib. verbis euidenter conſtat primo fuiſſe neceſſariam diſpenſationẽ in illo caſu, imò ẽt non facilè concedendam. ſecundo conſtat, põtificem aliquid ibi concedere, quod ipſe ſolus concedere poterat, quodq; verebatur concedere, ne alijs ſpẽ daret ſimilia petendi. Quare vel dicendum eſt, põtificem diſpenſaſſe ẽt quo ad ordines ſacros, vel tunc non potuiſſe Epm, ſed Pontificem tantũ diſpenſare quo ad minores ordines, & in his Pontificem diſpenſaſſe quod indicant illa verba, *Vt ex toto defraudari ſe non doleat.*

Io. And.
Abb.
Antonin.
Maiol.
Cap. Literas, de fil. presbyt.

Obiectio.

Solutio.

Anton. Auguſt.

Deniq; colligitur ex dictis verbis, ad hanc illegitimitatem ſolum conſiderari a iure, ꝙ huiuſmodi ſint filii presbyterorum propter parentum incontinentiam ab Eccleſia ſpãliter damnatam & reprobatam procreati. Vnde fit, non ſufficere vinculum matrimonii, ſi eius executio fuerit dicto modo ablata, & interdicta. Dices; hunc textum rectè probare quo ad filios presbyt. non uero quo ad inferiores in ſacris conſtitutos, nec quo ad religioſos, quia de his nõ exprimitur, nec ualet argumentũ a ſimili. Reſpondetur de his hoĩb. idem eſſe iudicium ex oĩum Doctorum ſnĩa, & notat ſpãliter Additio ad Abbatem in d. c. *Literas*, citans Rom. ſing. 523. Neque illud eſt argumentum a ſimili, ſed eſt ex formali ratione talis prohibitionis, quæ non eſt ordo ſacerdotalis, ſed ſolenne uotum continentiæ rõne cuius in foro eccleſiæ propria uxor non reputatur uxor quo ad debitum reddendum, vt notauit Gl. in d. c. *Miniſtri*, ponderans verbum textus. *Inuadere cubile, tanquam alienum.* Et hæc eſt clara differentia inter uotum ſolenne, & ſimplex, & inter hanc copulam & aliam illicitam cum propria uxore ex quacunque alia prohibitione, quæ ſufficiens non eſt, ut propterea filii cenſeantur illegitimi. Et ita ſolutæ manent rationes dubitandi poſitæ in contrarium.

SECTIO III.

Vtrum omnes filij illegitimi ſint irregulares.

EX dictis in præcedenti ſectione facile definitur quo titulo hæc irregularitas contrahatur, & ad quas perſonas deriuetur. Fundamentum. n. illius eſt ortus ex coitu illegitimo, huiuſmodi aũt cenſeſetur eſſe omnis ille, quia non eſt ex legitimo matrimonio uero, aut probabiliter exiſtimato, & cuius executio ablata non ſit modo in ſuperiorib. declarato. Vnde fit vt hæc irregularitas deriuetur ad oẽs filios illegitimos, in quocunq; gradu, vel ſpecie ſint. Quod ſatis expreſsè habetur in c. 1. de filiis presbyt. extra, & in 6. & in c. *Conſuluit*, iuxta Gloſſ. de ſeruis non ordin. & capit. *Per uenerabilem*, Qui filii ſint legitimi & ex multis capitib. diſtinct. 56. a princip. & eſt communis Doctorum ſententia eiſdem locis, & Summiſtarum verbo. *Irregularitas*, Nauarr.

Concluſ.

Nauar.

cap. 27.

Bern. Diaz. Salzed. Maiol.

cap. 17. n. 201. Bernard. & Salzedo in Pract. c. 14. Maioli, ſupra. Ratio autem ob quam Eccleſia hanc irregularitatem induxit, multiplex conſiderari poteſt, ſcilicet, in deteſtationem paterni ſceleris, ob infamiam quandam & turpitudinem quam inde contrahit filius, & quia timeri poteſt ne filius ſit paterni criminis imitator. Et ideo non eſt inconueniens, quod hoc impedimentum redundet in filios ſine culpa eorũ, quia hæc irregularitas non eſt pœna reſpectu talium filiorum, ſed impedimentum canonicũ impoſitum propter quandam indecentiã, quæ ſine culpa ex vitio naturæ contrahi potuit.

2 Cur patres illegitimorum irregulares nõ efficiãtur.

Sed obiices, ſaltem debuiſſe irregularitatẽ hanc non ſolum filiis, ſed etiam parentibus imponi, quia cum in parte fuerit culpa, in eo etiã eſt maior turpitudo, & indecẽtia, ergo plus debet ei propria culpa obeſſe, quam culpa aliena filio. Reſpõdeo in primis hic non agi de pœna culpæ, ſed de indecentia, & de præcauenda ſimili turpitudine in futurum, in parente autem non conſideratur indecentia vlla præter delictũ de cuius punitione quatenus ad delinquẽtis irregularitatẽ, vel ſuſpenſionẽ pertinere poteſt ſupra dictũ eſt. Deinde dicitur eſſe diſparem rationem, quia pater nõ accipit eſſe per turpem generationem, ſed dat filio, actio vero nõ eſt in agente, ſed in paſſo, & ideo defectus, ſeu indecentia, quæ inde naſcitur, nõ manet in parente, ſed redũdat in filiũ, excepta culpa, quæ eſt quaſi immanẽns in ipſo operante.

3 Addit vero Maiolus lib. 1. ca. 12. aliquos eſſe caſus, in quibus ſit irregularis, eo quod habeat filios etiam legitimos. Vnus eſt de clerico, qui ex matrimonio legitimos filios habuit ante ordinationẽ ſuã, nam ille cenſetur irregularis, nõ quidem ad ordines ſacros, ſed ad Epiſcopatum vel prælationẽ Eccleſiaſticam ſumpto argumẽto, ex cap. *Cathinẽſis*. d. 61. vbi Pontifex, vacante quodã Epiſcopatu præcipit eligi, qui nec vxorẽ habeat, nec filios. Et idẽ habetur in cap. *De Syracuſanæ*, 28. d. vbi dicit Pontifex, hoc fuiſſe prohibitum principali conſtitutione quia quãdo Epiſcopus habet filios, *Eccleſiaſtica ſolet periclitari ſubſtãtia*. Habetur autem illa cõſtitutio in Auth. *Quomodo oportet Epiſcopos, &c.* c. 5. collat. 1. vbi in Gloſſa refertur alia ſimilis cõſtitutio græca eiuſdẽ Iuſtiniani Imperatoris, in qua pro ratione redditur. *Ne conceptis pauperibus Chriſti, propriis filiis incumbat, et in eos facultates Eccleſiæ trãſferat.* Sed hæ leges ciuiles per ſe non poſſunt inducere irregularitatẽ, vt cõſtat, & generaliter notat. Abb. in ca. *Eccleſia ſanctæ Mariæ* de Cõſtitutionib. Nõ videntur autẽ dicti canones approbare hoc ſimpliciter tanquã impedimẽtũ canonicum, ſed ſolũ acceptare vt egregiũ conſilium, & maxime approbare cauſam, quæ Imperatorẽ mouit ad illã legem cõſtituẽdã. Et ideo Gloſſa circa prius capitulũ dixit, *Si nulla ſit præſumptio*, aut periculum quod dilapidentur bona eccleſiæ, vel detur cautio, & fiat inuẽtarium, poſſe quempiam eligi in epiſcopũ, licet habeat filios. Quod videtur expreſſe ita diſpoſitũ in cap. *Sint manifeſta*, 12. q. 1. et in cap. *Epiſcopus, qui filios*, 12. q. 2. Vnde inter Iuriſperitos cõtrouerſum eſt, an clericus habẽs filios, poſſit ſine diſpẽſatione aſcẽdere ad epiſcopatũ. De qua re alibi latius dicetur, interim videri poteſt Abbas in c. 1. de Teſtamẽtis. n. 2. vbi Additio plura allegat. Et mihi quidẽ veriſimile eſt, cũ Pontifex

Abbas.

A daturus ſit Epiſcopatũ vel confirmaturus electionem, neceſſariũ eſſe illi aperire talem perſonæ conditionem, vt legitima ſit collatio vel cõfirmatio, & non ſubreptitia, quia valde mouere poteſt, & difficilem reddere pontificis voluntatem. Et hoc ſaltem probat dict. capitulo *De Syracuſanæ*, vbi Gloſſa diſtinguendum putauit quo ad hoc inter legitimos & illegitimos, ſed immerito, vt recte Panormitanus notauit, cum textus nihil diſtinguat & quodãmodo maior ratio ſit in filiis legitimis, quia magis ſolẽt eos parentes diligere, magiſque eis theſaurizare procurant.

Alius modus huius irregularitatis cenſetur eſſe in cauſa ſupra tractata, ſi clericus vxoratus ſine conſenſu vxoris ſacrum ordinem ſuſcipiat manet enim inhabilis, & irregularis tã ad vſum ordinis ſuſcepti, quam ad aſcenſum ad ſuperiorem. B Veruntamen hæc irregularitas non prouenit proprie ex filiis, ſed ex ipſa coniunctione ad vxorẽ etiam ſi filii non procreentur. Neque etiam videtur noua irregularitas contracta per talem ſuſceptionẽ ordinis ſacri, ſed ex vi ipſius vinculi matrimonii, quia ratione illius, ſecundũ præſentem Eccleſiæ ſtatum, ſit quis inhabilis ad aſcendendum ad ſuperiores ordines, & vſum eorũ, & ad Eccleſiaſtica beneficia, viuente ſcilicet vxore, & ipſa nõ conſentiente, & caſtitatem vouente, cap. 1. 2. & 3. de Clericis cõiugatis. Dico autem ſecundũ præſentem ſtatũ quia olim permittebatur clericis in ſacris habere vxores, licet nõ permitteretur vſus earum, vt cõſtat ex Concilio Libertino can. 33. Toleta. 1. can. 1. & Leone papa epiſt. 84. c. 4. & Epiſt. 92. c. 3. & ex Gregorio lib. 3. Epiſt. 34. & habetur in cap. *Multorum*, 17. quæſt. 2. de qua re latius Deo dãte in opere de religione.

Leo Papa. Gregor.

C

SECTIO IIII.

An expoſiti, et in vniuerſum omnes quorum origo incerta eſt, ſint irregulares.

Varii ſtatus gñis

IN præcedenti ſectione oſtendimus omnes illegitimos eſſe irregulares. Nunc declarandum eſt quam certus eſſe debeat hic defectus natalium, vt irregularitatem inducat. Varii enim gradus incertitudinis, ſeu cognitionis in hoc eſſe poſſunt. Primus eſt quando neutrum ſcitur, vt cõtingit in filiis expoſitis, ſub quibus comprehendimus omnes, quorũ parentes ignoratur. Secũdus gradus eſt, quando filius natus eſt ex matre habente virum, & communi exiſtimatione creditur eſſe genitus ab illo, re tamen vera eſt genitus ab alio; id tamen non conſtat, niſi fortaſſe ex aliquibus coniecturis, vel aliqua infamia, aut etiam per aſſertionem matris id ſecreto affirmantis filio. Tertio poteſt contingere D aliquem eſſe natum ex coniugatis in externo foro eccleſiæ, poſtea vero declarari matrimonium fuiſſe nullum, dubium tamen vel incertum relinqui an parentes bona, vel mala fide contraxerint, & filium genuerint. Extra hos autem caſus ſemper videtur altera pars certa, humana fide & opinione, quod in hac materia ſatis eſt, & ideo de illis tantum dicemus, & inde colligemus generalem regulam.

Digitized by Google

De Expoſitis.

3 1. Opin.

Anan. Felin. Couar.

Paleot.

CIrca primum ergo pũctum de expoſitis variæ ſunt opiniones. Prima negat expoſitos eſſe irregulares. Quã tenent Ananias, & Felinus, quos cum aliis refert Couar. ſtatim citandus. Et hanc opinionẽ tenet Menoc. conſi. 96. & eſſe cõiter receptam dixit Paleotus in lib. de Filiis notis c. 63. nu. 3. Fundamentum eſt, quia non probatur malus præſumitur bonus in iure, ſed hi expoſiti non probantur illegitimi; ergo præſumendi ſunt legitimi, & conſequenter ꝗ̃ non irregulares. Et cõfirmatur a ſimili: nã iſti ob hanc cauſam præſumuntur nati ex parentib. & progenitorib. fidelib. qui nunꝗ̃ à fide diſceſſerunt & admittuntur ad officia, & beneficia in eccleſiis in quib. ſint ſtatuta nõ recipiendi neophytos, ſolũ, quia cum non probẽtur eſſe ex vitiata radice præſumuntur eſſe ex bona. Quod videtur ita definitũ ab Innoc. III. in c. *Cũ deputati*, de iud. vbi Gl. vlt. aduertit, ius præſumere quẽlibet eſſe dignũ, niſi probetur contrarium, & allegat varia iura. Eſt aũt optima Regula 75. C. de reg. iu. *Semper in dubijs præferenda eſſe benigniora*. Reſponderi vero põt hoc fundamentũ procedere qando res eſt in vtramq; partẽ æque ignorata, hic aũt eſſe moralẽ, & vehemẽtẽ præſumptionem hos expoſitos eſſe illegitimos, qa filii legitimè nati non ſolẽt ita exponi. Sed hoc non ſatisfacit: nã, licet demus frequẽtius ita eſſe, non tamen ſemper, quia interdũ experientia cõpertum eſt, parentes ꝓꝑ paupertatẽ nimiam vel aliã ſimilem cauſam exponere legitimã prolem, vt Exod. 2. legimus, Moyſem, ꝗ̃uis legitimum, fuiſſe ſic expoſitũ. Idem ſupponitur in c. vnico de infantibus expoſitis, in illis verbis, *Hoc ipſo fuit a poteſtate patria liberatus*, nã hoc ꝓpriè non cadit, niſi in filiũ legitimũ, vt conſtat ex §. vlt. inſtit. de nuptiis, & §. vlt. iuncta Gl. Inſtit. de Patria ptãte. Hoc ergo ſatis eſt, vt in ordine ad fauores hi præſumantur legitimi. Sicut ſupra dicebamus, quando ex aliquib. hoĩbus quĩdam ſunt homicidæ, alii vero non, ſi eccleſia nõ poſſit aliquos diſcernere neminem repellere, ne inuoluat innocentes cũ nocentib. melius n. eſſe videtur plures habentes defectũ incognitum accipere, ꝗ̃ expellere paucos re ipſa maculã nõ habentes, ergo in gratiã paucorũ v. g. qui poſſunt eſſe legitimi, ſatius eſt oẽs legitimos reputare. Et confirmatur, nã ob cauſam iuratã canonica, ꝗ̃ ciuilia fauorib. proſequuntur hos expoſitos, quod ad pietatẽ ẽt ſpectat eo ꝙ ſint veluti humano ſubſidio deſtituti. Et ideo in c. 1. de infant. expoſitis, ſerui expoſiti efficiũtur liberi, & liberti fiũt ingenui, Et idem habẽt leges ciuiles C. eo. tit. & l. *Nemini*, C. de Epali audientia.

3 2. ſententia. Maiol.

Secunda ſnĩa eſt, hos eſſe irregulares quãdiu de eorum parentib. non conſtat. Quam tenet Maiolus, lib. 1. c. 11. Qui textũ non adducit, ſed maximè fundatur coniecturis. Prima & præcipua eſt illa, quod iſti expoſiti frequentius ſunt ex turpi conceptione, in obſcuris aũt inſpici ſolet quod veriſimilius eſt, aut quod plerũq; fieri ſolet vt dicitur in l. 115. ff. de reg. iu. Secunda ꝙ poſſunt eſſe rebaptizati, & dubium de rebaptizatione ſufficit ad irregularitatẽ. Sed non credo eſſe verum aſſumptũ, maximè quando certum eſt rebaptizationem non potuiſſe cum culpã rebaptizati contingere, vt eſt in præſenti

A caſu. Maximè, ꝙ regulariter loquendo, tale dubium non eſt poſitiuum & probabile, ſed merè negatiuũ, quod ſine dubio non ſufficit. Tertia, quia peregrini, & incogniti repelluntur ꝓꝑ incertitudinẽ. Sed hoc ẽt exemplum, & limitatione indiget, vt in ſuperiorib. traditũ eſt, & nõ eſt ſimile, tum quia de illis peregrinis habemus expreſſam deciſionem iuris in c. 2. de cler. peregrinis, quæ in præſenti non habetur: tũ ẽt, quia illi peregrini tenentur de ſe ipſis rõnem reddere, & teſtimonium ſuorũ prælatorum afferre: & ideo quamdiu illud non exhibent, in culpa eſſe iuridicè præſumuntur, donec aliquo modo ſaltẽ per probatã conſuetudinẽ purgentur. Addit 4. huiuſmodi expoſitos cenſeri eſſe ex parentib. infamib. vel qui per ipſam expoſitionẽ infames facti ſunt. Sed hoc parũ refert ad præſentẽ irregularitatẽ, & ad quãcunq; aliã inhabilitatẽ quia illa infamia parentũ, qualiſcũq; ſit, non redundat in filios, neq; eos infames facit. Ni-

B hilominus ob ſolã primã coniecturã inclinat in hanc opinionẽ Couar. in Clem. *Si furioſus*, p. 1. in prin. n. 9. cum duplici limitatione. Vna eſt, vt expoſitus nondũ promotus, ſit irregularis ad ſuſcipiendos ordines in futurũ, ſi vero iã ſit ordinatus prohibendus nõ ſit ab vſu ordinis. Secunda eſt, ꝙ Eps poſſit diſpenſare in hac irregularitate. Quã opinionem ſequitur Salzedo in pract. c. 14. ad fin. quãuis fateatur rationẽ eius non concludere, nec meliorem afferat. Põt pro hac ſnĩa citari Gl. in c. *Conſuluit*, de ſeruis nõ ordinandis, quatenus dicit ſpurium illegitimum eſſe, *qui patrem oſtendere nõ põt, uel ſi oſtendit, ne recundum oſtendit*. Confirmari etiam põt hæc pars ex illis iurib. quæ affirmant, in dubiis facti

Couar. Limitatur 2. ſentẽtia

C præſumendum eſſe aliquem irregularem: nam hic dubium facti intercedit, & tale vt in deteriorem partem magis inclinet.

4 Quid in hac controuerſia ſentiendum. Anchar. Barbatius.

Hæc res adeo eſt dubia, vt nonnulli graues, & antiqui Doctores indeciſam eã reliquerint, vt Anchar. in c. 1. de infantib. expoſit. & Barbatius in c. *Cum deputati*, de iud. Quapropter vtrãque ſnĩam cenſeo probabilem, vnde poteſt, qui voluerit, priori adhærere in praxi: ſecurius aũt erit vti moderatione: qua Couar. leniuit rigorem poſterioris ſnĩæ. Itaque primo certum eſt, ſi poſtquam aliquis fuit expoſitus, de eius parentib. conſtiterit, ex ſola expoſitione nullam irregularitatem contraxiſſe, quia nullo iure expreſſa eſt, quod etiam Maiolus fatetur. Vnde ſi conſtiterit illum fuiſſe ex legitimo matrimonio natum irregularis non erit. Poteſt autem id

D conſtare, vel vtriuſque parentis teſtimonio (illud n. ſufficere videtur) vel ex aliis coniecturis & probationib. Secundo ſi parentes oĩno ignorantur, & bona fide ordinatur, non eſt cenſendus irregularis ad vſum ordinum. Couar. hoc ſolum probat dicens, *propter autoritatem Ananiæ, & Felini*. Sed certe propter eandem idẽ dicendum eſſet de ordinatione ipſa. Propria ergo ratio eſt, quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, & ideo addidi in aſſertione, *Si bonæ fide, &c.* Nam hoc principium habet verum in poſſeſſorib. bonæ fidei, mala enim fides non iuuat. Cum ergo ſic ordinatus habeat ius ad vſũ ordinis, propter ſolum dubium, quod de expoſitione naſcitur, nõ debet prohiberi. Fateor aũt alia via poſſe etiam excuſari, etiamſi a principio mala fide ordinatus ſit, deponendo illã fidẽ, & conformando ſe opinioni probabili. Sed hoc

ideo

Digitized by Google

ideo licet, quia idē à principio fieri potuiſſet. A
Vnde dico tertio huiuſmodi expoſitū poſſe ſi
velit, in cōſcientia cōformari priori opinioni,
quia habet graues cōiecturas, & autores, atq; ita
poteſt ſine ſcrupulo abſq; diſpēſatione ordina
ri. tamē, quia facile poteſt diſpēſatio ab Epiſco
po obtineri, ſecurius erit illā poſtulare, & ita cō
ſulendum cenſeo. Nā, licet Epiſcopus nō poſſit
diſpenſare cum illegitimis, vt infra dicemus; in
hoc tamē caſu eius diſpēſatio ſufficiet, vel quia
prælati autoritas ſimul cum opinione probabi
li ſufficit ad pacandā conſciētiā; vel quia in ſimi
libus dubiis poteſt Epiſcopus diſpēſare, vt in ſe
quēti ſectione videbimus; vel certe quia hæc
nō petitur per modū propriæ diſpēſationis ſed
ſolū per modū cuiuſdā approbationis, vel libe
ræ facultatis. Nā, quia Epiſcopus daturus eſt or
dines, vel dimiſſorias literas ad eós recipiēdos,
& talis cōditio perſonæ poſſet marito retarda- B
re eius volūtatē, oportet eā illi proponere, vt ea
nō obſtāte, Epiſcopus volūtarie approbet perſo
nā ad facultatē concedendā: quod regulariter
facere debet, ſi alia cauſa rationabilis nō obſtet.

5 De nato ex adultera matre a qua eſſe illegitimū agnoſcit. 3 concluſ. Nauar. Maiol. Caſtro. Salzed. Couar. Soto. Abb.

Circa ſecūdum pūctum dubitari ſolet, an in
eo caſu teneatur quis ſe reputare illegitimum
propter ſubortā infamiam, vel ſolius matris te-
ſtimonium. In qua re primo eſt recepta ſenten
tia, filiū in eo caſu non teneri ſe credere illigiti-
mum propter ſolum teſtimoniū matris id affe-
uerantis, etiā in fine vitæ. Ita ſentit Nauarr. c.
27. n. 201. citans Hoſtienſ. in cap. 1. de Filius pre
sbyt. Idem Maiol. lib. 1. c. 7. nu. 3. Caſtro, lib. 2.
de Lege pœnal. c. vlt. Cōcl. 3. Salzed. in Pract. c.
14. lit. C parū à principio, & in materia de Iuſti
tia in ordine ad obtinēdam hæreditatē, eſt etiā
hæc cōmunis ſentētia, vt videre licet in Abb. in C
c. *Per tuas*, de Probat. n. 4. & aliis Canoniſtis in
cap. *Officij*, de Pœnit. & rem. & Couar. Regula,
Peccatum, 1. part. nu. 3. & 6. & Soto 4. de Iuſtitia
qu. 7. ar. 2. ad 2. & Theologis in 4. diſt. 15. Et po
teſt probari, ex dict. c. *Officij*, nam ibi ſignifica-
tur, huiuſmodi adulteram non teneri ſuum fa-
cinus detegere ne hæreditas mariti ad alienū
filium deueniat, quod regulariter & vt pluri-
mū intelligēdū eſt, huius vero ratio eſt, quia fi-
lius nō tenetur adhibere fidē dicto matris iux-
ta l. *Filius*, ff. Qui ſunt ſui vel alieni iuris, niſi
ſufficienter probetur tempore cōceptionis nō
fuiſſe cognitam à marito. Et ratio eſt, quia licet
filius credat, matrem fuiſſe adulteram, nō ideo
cogitur credere ſe eſſe illegitimum cum vtrum D
que poſſit æque cōtingere: & in eo caſu lex hūc
legitimum præſumit.

6 Obiectio.

Dices, licet quo ad alios effectus hoc forte p
cedat, non tamen in ordine ad irregularitatē,
quia, vt minimum, eſt res dubia, in dubio autē
facti inclinandum potius eſt in fauorē irregula
ritatis. Reſpōdetur, hoc argumentū probare,
quod ſupra diximus, illā regulā non eſſe indi-
ſtincte ſumendā, nam ſi dubium ortum eſt ſine

Solutio.

hominis culpa, & aliunde nullū eſt mediū ad il
lud expellendū, & quieſt in legitima poſſeſ-
ſione, nō tenetur ſe illa priuare propter dubiū
hæc autē omnia in præſenti cōcurrunt. Nā du
biū hoc nō oritur ex culpa filii, & expelli nō po
teſt, eſtq; in poſſeſſione filii legitimi ex vero ti-
tulo matrimonii, cui etiam fauendum eſt, po-
teſt ergo deponere dubium ſpeculatiuum, &
practice ſe filium legitimum reputare.

7 Addit vero Soto, tā vehementē eſſe poſſe ma

t is perſuaſionē, vt filius intus in mente credere
conuincatur, & in eo caſu in conſcientia obliga
gari. Sed in hoc oportet diſtinguere factum à
neceſſitate, vel debito. Factum appello creduli
tatem filii, de qua verum eſt, quacunque ratio
ne filius interius credat ſe eſſe illegitimū, ſiue
ex leuitate animi, ſiue ex ignorantia, ſiue ex ni
mia coniectura, teneri in conſcientia ſe gerere
vt irregularem, & non ordinari abſque diſpen
ſatione, quia alioqui ageret contra conſcientiā.

Moderatur præcedēs concluſio.

Quod Nau. ſupra notauit. Imo Maiol. & Salz.
addūt, ſi ſcrupulus angatur & interius magis
inclinet in matris aſſertion, debere diſpēſatio
nē petere. Quod eſt vtile cōſiliū ad maiorē quie
tē, nō tamē abſolute neceſſariū, poteſt enim de
ponere ſcrupulū etiā ſi interius vrgeat, imo, ſi
prius leuius credidit, poteſt poſtea melius in-
ſtructus mutare credulitatē, & cōſequēter etiā de
ponere cōſciētiā, neceſſitatē autē reddēdi appel
lo illā, quæ ex præmiſſis, vel rationibus infertur B
intellectui, vt aſſentiatur, & hoc modo non po
teſt filius ex perſuaſione matris cōuinci ad cre
dendum. Primum quia illa eſt tantum humana
fides. Deinde nititur tantū vnius teſtimonio,
& mulieris, quæ multis ex cauſis poteſt moue
ri ad id aſſerendū. Ac denique eſt de re, quæ nō
poteſt ipſi dicāti eſſe omnino certa. Nā licet de
adulterio poſſit eſſe certa, nō tamē de cōceptio
ne ex tali viro, niſi in eo caſu, in quo euidēs illi
ſit poſt adulteriū, prius fuiſſe prolē formatam,
quā à marito fuerit cognita, qui caſus vix po-
teſt contingere, quia maritus rē intelligat. Et
ideo quādo res eſt omnino occulta, non poteſt
mater cogere ſeu conuincere filiū ad credendū
Quapropter nec debitum ſeu obligationē cre-
dendi poteſt inducere, niſi fortaſſe tot afferat
cōiecturas, & circūſtātias probabiles, vel ipſi fi C
lio alias notas, vt rem faciant vehemēter credi-
bilem. Maximū autem teſtimonium eſſet, ſi ma
ritus ēt haberet perſpectum matris adulterium
& teſtificaretur reputato filio, ſe nō cognouiſ-
ſe vxorem eo tpe, quo concepit, nam tunc pro-
fecto duorum teſtimoniū ſufficere videtur ad
obligandum filiū, vt credat ſe eſſe illegitimum.
Quod a ſimili probari poteſt ex c. *Tranſmiſſæ*,
Qui filii ſint leg. ibi, *In tali caſu ſtandum eſt uer-* Abbas.
bo uiri, & mulieris, niſi certis indiciis, & teſtib. cō-
ſtiterit eſſe filium. Quamuis Abb. in ca. *Per tuas*,
de prob. nu. 4. ex eodem textu, adiuncta Gl. ver
bo, *Indiciis* oppoſitū aſſerere videatur, quod ad
ſummum poſſet habere locum quando contra Couar.
parentum teſtimonium eſſent æquiualētes pro D
bationes & coniecturæ, vt rectè Couar. 2. p. 4.
c. 8. §. 3. nu. 9. Deniq; hunc ēt a fortiori conſtat,
ſecluſo matrimonio vtriuſq; parentis, nunquā
debere aliquem ſe reputare illegitimum prop-
ter rumorem aliquem vel infamiam, quia hæc
non inducunt ſufficientem probationem, &
ideo præualet iuſta poſſeſſio cum iuſto titulo
matrimonij, in quo a parentib. ſemper fuit vtve
rus filius recognitus, & tractatus, vt ex Couar.
ſupra a fortiori ſumitur.

De filiis ſuppoſitis

Atq; ex his quæ diximus de filiis adulteris
iudicandū eſt de filiis ſuppoſitis, de quib. ēt lo-
quitur c. *Officij*, de pœn. & remiſ. Et quo ad ob-
ligationē matris, ſi illū ſuppoſuit ignorante pa
tre, idē fert iudiciū, quod de filio adulterine cō-
cepto. Vnde videtur ſimili modo dicendū hūc
nō teneri ad fidem matri adhibendā, niſi cōcur
rāt alia, quæ cogant ipſum ad credendum, ſicut
de

Google

de adulterino dictum eſt. Nihilominus tamen non videtur eſſe oĩno ſimilis ratio, nã in priori caſu, vt filius non credat matri, non oportet vt credat ipſam mentiri in aſſertione adulterij, ſatis.n.eſt, quod ẽt illo poſito, non rectè ſequitur iſtum eſſe filiũ adulterinũ: in præſenti aũt ſi mater verum dicit, neceſſario inde ſequitur hunc eſſe filium alienũ: ergo non põt filius hoc non credere, niſi credat matrẽ mentiri. Hac autem ſola rõne difficile eſt excuſare filiũ ab obligatione credẽdi ſe non eſſe ortũ ex tali matrimonio, quia licet vnius teſtimonium non ſit firmũ, tamen cũ talib. circunſtantiis videtur eſſe vehemẽs. Quia vera mater non negat verũ filiũ, neq; eſt veriſimile ꝙ decipiat illum, niſi aliunde conſtet aut de vehementi odio, aut de nimio amore erga alium, cui hac via benefacere ſtudeat. Et ideo in huiuſmodi caſu exiſtimo facilius poſſe filium obligari ad dandã fidem matri, quãuis in particulari circunſtantiæ penſandæ ſint.

Aduertenda eſt aũt alia excuſatio, quia licet filius in hoc caſu credat matri, non ſtatim ſe credit illegitimum, potuit.n. prius ex vna legitimè naſci, & ſtatim alter⁹ ſupponi. Et ideo, ſi eadem mater, quæ negat eſſe verũ filium ſuum, affirmet nihilominus eſſe ex legitimo matrimonio natũ, id ſatis erit vt non ſe putet irregularem, quia non eſt maior rõ credendi vnum, ꝗ aliud. Et ꝙ filiùs alias legitimus, poſt ea ſuppoſitus ſit, non inducit nouã irregularitatem, nullo.n. iure lata eſt. Si aũt mater affirmet & non eſſe ſuum, & aliàs eſſe illegitimũ, & ei credatur irregularitatis diſpẽſatio neceſſaria erit, an verò credendũ ſit, iã dixi iuxta occurrentes circunſtantias iudicandũ eſſe, quia non põt hic certior regula tradi pp vehementem coniecturã, ꝙ vera mater ſciens, & videns non decipiat filium in re tali. Si vero quiſpiã ſe credat filium ſuppoſitum tali matri, & ignoret an aliàs legitimus, vel illegitimus ſit tunc eadem ratio de illo eſſe videtur, quæ de filiis expoſitis, quia ſimiliter ignorat ortum ſuum. Aliqualis tamen videtur eſſe differentia, quia in hoc caſu maior eſt ratio ſuſpicandi talem infamẽ eſſe illegitimè natũ, quia frequentius contingit vt parentes legitimi infantes ſuos tradant aliis parentib ſupponendos quia in hoc nihil periculi eſt, & multum poteſt eſſe commodi, ſicut naturalis & legitimus parens libenter tradit filium ſuum, vt ab altero in filium adoptetur: ſic.n. in præſenti mater, vel pater, qui filium alienum ſibi ſupponit, tacitè illum adoptat. Ob hanc ergo cauſam facilius poteſt hic ſuppoſitus, ſi nihil aliud ſciat, ſe credere legitimum, quam alius expoſitus.

10 De filiis coniugatorũ ſtãtũ in externo foro habentes Impedimentũ iuſtitiæ.

Circa tertium punctũ breuiter dicendũ eſt, quotieſcunq; non conſtat de mala fide parentum, credendum eſſe filium legitimè conceptũ atq; adeo non irregularem, vt ſumitur in c. *per venit*, cum cõi interpretatione, Qui filii ſint leg. & indicat Cou. 2.p.4.c.§.3. nu.1. dicens, vt aliquis habeatur illegitimus, non ſatis eſſe, vt probetur matrimonium inter parentes fuiſſe inualidũ, niſi ẽt probetur parentes mala fide contraxiſſe aut conueniſſe, ergo multo minus tenebitur ipſe filius credere, niſi ſufficiẽter probetur. Maximè quia in dubio non dẽt præſumere culpam in ſuis parentib. Vnde, cum hoc pẽdeat ex interna diſpõne parentum, nulla indicia, vel cõiecturę videntur ſufficere, regulariter loquẽdo ſecluſa eorum aſſertione, At ſi vterque eorum affirmaret, eſſe violenta probõ, ẽt in cõſciã ſufficiens, ſi tamen alter tantũ id diceret, iudicandũ erit iuxta dicta in proximo puncto. Et cõſulenda ẽt ſunt dicta in præcedenti ſectione de filiis legitimis ex reputato matrimonio.

SECTIO V.

quibus modis tolli poßit hac irregularitas.

1 Primus modus quo auferri poteſt.

PRimus modus, & manifeſtior tollendi hanc irregularitatem eſt per diſpenſationem. quã primò, & præcipuè concedere põt Summus Pontifex quo ad oẽs illegitimos, & quo ad oẽs ordines & dignitates ac beneficia eccleſiaſtica. Nec de ptãte eſt vlla difficultas. Circa actum verò dubitari põt, quam cauſam requirat, & quibus verbis facienda ſit. Sed de his videantur ſupra dicta in cõi, & quæ attingimus ſect.1. huius diſput. Solumq; obſeruetur, maiorem cauſam poſtulandã eſſe, vbi defectus natalium fuerit maior, vel vbi fuerit notior, aut certe minorem diſpenſationem tunc eſſe concedendam, vt ordinatè res fiat, nam, vt facta teneat, ſufficiet voluntas pontificis. Videatur Syluest. ver. *Legitimus*, nu.10. Maiol. lib.1.c.9.

Syluest.

Maiol.

2 Quid poſſit Epiſcopus.

Secundo, de Epiſcopis dicendum eſt, poſſe diſpenſare cum illegitimis quo ad ordines minores, ſi aliud impedimentũ non interueniãt, ex c. de Filiis presbyt in 6. vbi hæc ptãs conceditur reſpectum oĩum illegitimorum in quocunque gradu, quia indefinite dicitur, *Is qui defectum patitur natalium*, Atq; ita ibi notat Glo. & oẽs expreſſe autem additur in ſuperiorib. ordinib. non poſſe Epm diſpenſare, ſed ſolum pontificẽ Summum. Aliqui vero excipiunt illegitimos canonicè tantum, & non naturaliter, nam cum iſtis putant poſſe diſpenſare Epm ad ordines ſacros ex c. *Literas*, de filiis presbyt. nam per illa verb. *permittimus ordinare*, aiunt, permitti Epo vt poſſit diſpenſare. Ita Io. And. ibi & faciunt verba illa, *Si aliàs dignus inuentus fuerit*. Sed in primis multi intelligunt verba illa de ſolis ordinib. minorib. cum Gl. ibi cõiter probata per Abbat. & alios, quia talis diſpenſatio eſt odioſa, & ideo indefinitè conceſſa reſtringitur: nam cum largior eſt, additur diſtributio, *ad omnes*, vel *ad ſacros ordines*, iuxta c.1. & 2. de filiis presbe. in 6. & quæ ibi notantur. Deinde in d.c. *Literas*, non concedit ptãtem diſpenſandi, nullum eſt.n. verbum quod hoc ſignificet, ſed ipſe diſpenſat, vt ſupra oſtẽdi ſect. 2. Hæc ergo limĩa ſeu exceptio nullo iure fundatur, & ideo non eſt admittenda, quin potius ex illo c. *Literas*, colligi põt hunc Epum non habuiſſe hanc poteſtatẽ diſpenſandi in minorib. ordinib. cum illegitimis cum Papa ob illam concedat, ſed hanc ex nouo iure lib.6. Sed hoc ẽt eſt incertum, quia Papa diſpenſauit in illis ordinib. vt aliquid concederet, vt ipſo textu ſignificatur, licet illud non plus fuerit quã potuiſſet ab Epiſcopo concedi, quod indicauit Gl. in c.1. de filiis presbyt. in 6.

3 Nau. excluſio reiicitur.

Addunt vero vlterius aliqui, ſi contingat illegitimum bona fide ordinari Subdiaconum, vel Diaconũ, poſſe Epiſcopum cũ illo diſpenſare, quo ad vſum ordinis ſic ſuſcepti: Ita tenet Nauar. tit. de filiis presbyt. conſi.4. num.2. citans Gratianum, 9.q.2.§. *His authoritatib* ſub c.

Non

Digitized by Google

Nõ inuitati, cũ c. *Lugdunẽſi*, quod proxime ſequitur. At ibi non eſt ſermo de hoc caſu, ſed de alio valde diuerſo, videlicet quãdo quiſpiã ordinatur ab Epiſcopo non ſuo, tunc enim diſpẽſari poteſt à ſuo Epiſcopo quo ad vſum ordinis ſic ſuſcepti, quia illa non eſt diſpenſatio in irregularitate, ſed in ſuſpenſione contracta propter indebitam ſuſceptionem ordinis contra ſubordinationem debitam proprio Epiſcopo, cui propterea merito talis diſpenſatio committitur. Et ob eandem cauſam inualida etiam apparet ratio, quã Nauar. addit, nimirum, quia illa ſolũ eſt quædam ſuſpenſio, in qua poteſt proprius Epiſcopus diſpẽſare, eſt enim hoc verũ de impedimẽto contracto ex ſuſceptione ordinũ ab alieno Epiſcopo ſine licẽtia proprii nõ vero de impedimẽto, quod prouenit ex defectu nataliũ. Vnde in quodã ſcholio addito in fine illius cõſilij, aduertitur, diſpenſationẽ, de qua loquitur Nauarrus in illo nu. 2. non reſpicere impedimẽtũ nataliũ, ſed ordinationis ab alieno. Quod quãtum ad rem ipſam recte notatum eſt, menti autẽ autoris quadrare non poteſt. Nã nu. 1. definit in caſu ibi propoſito nõ fuiſſe incurſam ſuſpẽſionem propter ordines ſuſceptos ab alieno, quia ſuſcepti fuerunt cũ literis dimiſſoriis, & bona fide. Secundam autem quæſtionẽ proponit, vtrũ Epiſcopus originis poſſit diſpẽſare cum illegitimo promoto ad ordinem Subdiaconatus ſine licentia Papæ, vbi non quærit de diſpẽſatione cũ ordinato ab alieno abſque licẽtia proprii, ſed de diſpẽſatione cum illegitimo, & reſpondet affirmatiue. Fundamẽta autẽ, quæ adducit, nõ loquuntur in hoc caſu, ſed in alio, vt oſtendi. Et ſtatim q. 3. addit, poſſe Epiſcopũ in eo caſu diſpenſare etiã ad ſuſcipiendos ſuperiores ordines. Iterum vero ſubiungit, illam eſſe abſolutionem a ſuſpenſione, quod etiã procedit in alio caſu non vero in præſenti.

Reſpondeo igitur, in prædicto caſu nõ poſſe Epiſcopũ diſpenſare, nec quo ad aſcenſum, nec quo ad vſum ſacri ordinis ſuſcepti. Prior pars eſt certa, nec videtur credibile Nauarrũ in contrario ſenſu fuiſſe loquutum, quia dict. c. 1. de filiis presbyt. in 6. generaliter negat Epiſcopo hãc poteſtatẽ, & exceptio in illo caſu nullo alio iure fundata eſt nec vlla probabili ratione: cur enim propter vnũ ordinẽ male ſuſceptũ habebit Epiſcopus nouã poteſtatem diſpẽſandi, vt alius etiã ſuſcipiatur? Atq; hæc ratio mihi æque ꝓbat ſecũdã partẽ de vſu ordinis ſuſcepti, quia illud impedimẽtũ manens in huiuſmodi ſic ordinato, nõ eſt ex cẽſura vel ſuſpẽſione denuo cõtracta, ſed ex vi prioris irregularitatis, quæ ſemper manet; illã autẽ nõ poteſt auferre Epiſcopus, neq; error cõmiſſus nouã ei poteſtatẽ cõtulit. Nauarr. autẽ ſignificat, per illã ordinationẽ contrahi nouã ſuſpenſionẽ ratione prioris irregularitatis, & ordinationis, quod eſſet verũ ſi bona fides non interceſſiſſet, bona autẽ fides impedit ſuſpẽſionem, vt ſupra in proprio loco dictum eſt, vbi etiam diximus, quando illa incurritur, an poſſit Epiſcopus in illa diſpenſare. Dicet fortaſſe aliquis, propter eandem bonã fidẽ acquiſitũ eſſe ius per ordinationem ad vſum eius, & ideo rationi conſentaneũ eſſe, vt Epiſcopũ poſſit impedimẽtũ tollere. Reſpõdetur, eſſe hanc congruã rationem, vt Papa cõcedat hanc poteſtatem, ſi velit: hactenus tamen non legimus eam conceſſiſſe, congruentia autẽ ſola per ſe non ſufficit ſine poteſtate, maxime cum, per ſe loquendo, nõ ſit neceſſitas, & poſſit facile ad Pontificem recurri.

Tandẽ vero inquiri poteſt, an poſſit Epiſcopus hanc diſpenſationem quo ad omnes ordines ſacros dare quãdo hic effectus eſt occultus, iuxta c. *Liceat Epiſcopis*, in Concilio Trident. seſſ. 24. non enim defuere qui conati ſint ita extendere textum illum. Sed ſine dubio eſt improbabilis ſententia; quia ibi Concilium expreſſe loquitur de irregularitate contracta ex delicto. Quod ſi quis dicat etiam hanc irregularitatem cõtrahi ex delicto parentum, torquet ſenſum Cõcilii, & verborũ ſenſu abutitur quia irregularitas ex delicto non vocatur niſi ea, quæ contrahitur ex crimine ipſius, qui irregularis eſt. Quantumuis ergo defectus occultus ſit, ſolus Põtifex poteſt illũ auferre quo ad ſacros ordines accipiendos. 5 Quid poſſit epiſc in caſu occulto.

Vltimo quæri poteſt, quã diſpenſationẽ poſſit Epiſcopus cõcedere illegitimo ad obtinẽda beneficia. Reſpõdeo, poſſe illi cõcedere, vt beneficium habeat, *cui cura non imminet animarũ*, vt dicitur in cap. 1. de Filiis presbyterorũ, in 6. id eſt, beneficium ſimplex, ſub quo in præſenti, & ex vi illorum verborum comprehẽdi Canonicatum affirmat Archidiac., & ſequitur Nauarr. dicto cõſil. 4. nu. 4. & eſt recepta ſentẽtia, quæ intelligẽda eſt dũmodo aliud non obſtet ratione ſpecialis inſtitutionis, vel obligationis alicuius præbendæ, ſeu Canonicatus. Item hoc nõ eſt extendẽdum ad dignitates, & perſonatus, vt ibidẽ Gloſ. notat, nã hæc nõ veniunt appellatione ſimplicis beneficii, vt dicitur in cap. vltimo de Præbẽdis. Aduertit autẽ Maiolus lib. cap. 12. nu. 13. Epiſcopũ non poſſe vti hæc poteſtate circa propriũ filium illegitimũ, ſi illum habeat, quod nullo iure probat: ſed quibuſdã cõgruentiis, quæ probant quidẽ nõ decere vt Epiſcopus per ſe hoc faciat, impotẽtiã vero nõ oſtẽdũt, & alioqui dictũ cap. 1. abſolute & ſine reſtrictione loquitur. Quid autẽ nomine Epiſcopi in eo textu intelligẽdũ ſit, dubitari etiã poteſt. Breuiter tamen reſpondeo iuxta materiã ſubiectam, iuriſdictionis potius quam conſecrationis rationem eſſe habendam. Itaque ſi ſit Epiſcopus electus, & confirmatus, id ſatis eſt, licet nõ ſit conſecratus, quia iam poteſt exercere iuriſdictionem Epiſcopalem, c. *Tranſmiſſam* de electione. Et ſimili ratione cẽſeo inferiores Prælatos exẽptos habentes Epiſcopalẽ iuriſdictionẽ eo nomine cõprehendi, quia participãt ordinariã iuriſdictionẽ Epiſcoporum. Deniq; etiã capitulũ Sede vacante habet eandẽ poteſtatem, vt recte Nau. qui alios refert cõſil. 7. de Filiis presbyt. qui ſuccedit Epiſcopo in tota iuriſdictione ordinaria, tam contentioſa, quã voluntaria. Nam hæc eſt generalis regula iuris, vt ſupra de cẽſuris in cõmuni diximus quæ proinde ſolũ eſt limitãda in caſibus à iure expreſſis, inter quos numerari nõ pt hic de quo agimus. 6 Quid poſſit epiſc in hoc caſu quãtum ad diſpẽſationem ad beneficia.

Secundus modus auferendi hanc irregularitatem per legitimationem.

SEcundus modus tollendi hanc irregularitatẽ eſt per canonicam legitimationẽ. Hic modus re ipſa nõ eſt diuerſus à priori, niſi fortaſſe in nomine, & modo diſpẽſationis. Tamen, vt hoc ipſũ explicemus, diſtincte illũ ꝓponimus.

Legitimatio

Legitimatio in quo differat a diſpenſatione. Legitimatio ergo propriè ſumpta, ſeu totalis, hoc ſolum differt à diſpenſatione ſtrictè ſumpta, quod legitimatio dicit integrā diſpenſationē in defectu natalıū & quo ad oēs effectus eius, diſpenſatio vero vocatur quando ſolū fit quo ad aliquē, vel aliquos effectus, vt tradunt Pan. cum alijs, c. *Per venerabilē*, Qui filij ſint legit. & Couar. 2. p. 4. §. 8. in princ. Solet aūt rurſus diſtingui legitimatio à iure, & ab hoīe, vt patet ex Syluest. ver. *illegitimus*, nu. 4. cum Palud. in 4. d. 41. q. 3. nu. 7. Hic non agimus de legitimatione iuris, hæc. n. eſſe cenſetur quando ius reputat legitimum aliquem, licet natus non ſit ex matrimonio vero, vel pp bonam fidem parētum, uel propter matrimonium ſubſecutū, &c. de quib. caſib. iam diximus in ſect. 1. & generalem regulam ſtatuimus, quo ad præſentem irregularitatē vitandum legitimos, cenſeri oēs, qui beneficio iuris canonici legitimi effecti ſunt, et ſi naturaliter (vt ſic dicā) nō ſint legitimi. Hinc verò manifeſtè ſequitur, idem dicendū eſſe de legitimatis ab hoīe, quia eundē effectū habet talis legitimatio circa particularē perſonā, ad quā factū hoīs dirigitur, quē hēt vniuerſaliter legitimatio iuris ad perſonas, de quib. tale ius loquitur: nā actus eſt idem, proportione ſeruata, ſolū differunt in cauſa efficienti, vtraq; tamen ſupponitur habere ptātem ad integrā legitimationē. Vnde cōfirmatur, quia totum includit oēs partes, ergo legitimatio totalis, de qua agimus, tollit oīa impedimenta, quæ defectus natalium induxerat, quorum vnum eſt irregularitas.

8 Legitimatio hæc debet eſſe canonica. Dixi autem neceſſariū eſſe vt legitimatio canonica ſit, i. per ptātem eccleſiaſticā facta, vt illā diſtinguerem à legitimatione ciuili, quam Rex, v. g. per tēpalem ptātem conceditilla. n. q̄tuncunquè totalis, & integra in eo genere concedatur, non ſufficiet ad irregularitatem tollendam. Nā ſolūm poteſt tollere oēs effectus, quos lex ciuilis, vel temporalis poteſtas potuit introducere: illa aūt non potuit inducere irregularitatem, & ideo neq; auferre poteſt, vt per ſe conſtat ex ſuperius dictis, & tradit Couar. referens alios d. §. 8. nu. 18. At vero ſi legitimatio ſit canonica, uel eccleſiaſtica, manifeſtum eſt hunc habere effectū, quia nec deeſt ptās (ſuppono. n. concedi Summo Pontifice, nullus. n. alius habet hanc ptātem, niſi ei delegetur) neq; ēt deeſt uoluntas, ſeu actio, cum totalis fiat legitimatio, ut ſupponimus. Nam ſi ſit ſolum partialis legitimatio, iam potius diſpenſatio dicenda erit, & tunc ſolum habebit hunc effectum, quando in conceſſione expreſſius fuerit.

9 An oēs illegitimi ſint capaces legitimationis. Dices, hoc ad ſummum procedere, quando perſona eſt capax integræ legimationis, aliquos verò eſſe ita incapaces, ut ad eos applicari non poſſit. Quod ita declaratur, nam quidam illegitimi nati ſunt ex parentib. qui tempore conceptionis potuiſſent inter ſe matrimonium contrahere, vel abſolute, uel ſaltem ex humana diſpenſatione, vt ſunt conſanguinei, & affines in ſecundo, & inferiorib. gradib. &c. ac proinde poterunt huiuſmodi illegitimi per humanam ēt ptātem reſtitui ad eum ſtatum, in quo eſſent ſi ex tali matrimonio nati fuiſſent. Alii vero ſunt adeo illegitimi, ut parentes eorum tpe conceptionis fuerint ita inhabiles ad matrimoniū inter ſe, ut nec per humanam diſpenſationem illud contrahere potuerint, ut filii nati ex duob. fratrib. v. g. aut ex patre & filia, aut ex adultera, & ſimilib. Hi ergo non poſſunt per legitimationem reſtitui ad ſtatum legitimorum, non ergo habet in eis locum legitimatio: ergo non potit per illā tolli ab eis hæc irregularitas. Reſpondeo, quicquid ſit de hac diſtōne, q̄ latius tractāt Canoniſtæ in c. *Per venerabilem*, Qui filii ſint legit. ubi ſpecialiter Panor. nu. 21. & 22. & Cou. d. §. 8. nu. 4. tamen quod ad præſens ſpectat, nihil referre cenſeo, quia in oībus, quantumcunq; illegitimis, poteſt Summus Pōtifex auferre omnes effectus iure humano introductos, præſertim Canonicos, (quod ad nos nunc ſpectat) ſolumque auferre non pōt illam veluti maculam quæ ad factum potius q̄ ad ius ſpectat: eſt. n. veluti quædam infamia facti, aut ſicut quædam ignobilitas, quod (ſeruata proportione) æquè hēt locum in vtriſq; illegitimis. Et quamuis illa quaſi infamia maior ſemper maneat in poſterior. ſeu magis illegitimis, hoc tamen nō obſtat quominus legitimatio eis reſtituat quicquid ius canonicum abſtulit, & conſequenter eos reddat habiles ad ordines ſuſcipiēdos. Quæ doctrina cōis eſt, vt patet ex Panormitano ſupra, & c. *Ad hæc*, de filiis presbyt. & ex Couar. d. §. 8. Maiolo lib. 1. c. 8. & plura videri poſſunt apud Tiraquellum ver. *Suſceperit*, nu. 52. in l. *Si unquam*, C. de Reuocandis donationib. & Paulum Burgaſium de irregularitate, par. 3. titu. de filiis presbyterorum, à num. 10. Syluest. verb. *Legitimus*, & aliis.

Pars affirmans reſoluitur.

Maiol. Tiraquel. Burgas. Syluest.

10 Corollar. Ex hoc conſequenter colligitur, legitimationem canonicam, non ſolum auferre irregularitatē, vt impedit ordines, ſed ēt vt impedit promotionem ad beneficia ſeu dignitates eccleſiaſticas. Patet, quia illa legitimatio eſt quædā diſpenſatio totalis, ergo oēs effectus ortos ex defectu natalium per canonicam inſtitutionē; vnus autem effectus eſt inhabilitas ad beneficia & dignitates: ergo. Hanc verò doctrinam limitant aliqui, vt locum non habeat quo ad Epiſcopatum, quia ad illum non fiunt habiles ex vi generalis legitimationis, ſine ſpeciali diſpenſatione. Ita tenet Maiol. lib. 1. c. 4. nu. 11. qui ſolum loquitur de legitimatione iuris, quæ fit per ſubſequens matrimonium, eadem aūt erit ratio de legitimatione ab hoīe, ſi uerbis æquè generalibus fiat. Citatque in ſuam ſniam Abbatem, & Sylueſtrum, qui oppoſitum apertè ſentiunt. Fuit ergo illa ſnia Raymundi, vt refert Abbas in c. *Ad extirpandas*, de filiis presbyterorum, in fine. Sed in oppoſitum refert Hoſtienſem, & Goffred. quos ipſe ſequitur, Et eodem modo opinatur Syluest. uerb. *illegitimus*, qu. 5. & in ver. *Legitimus*, num. 4. ſine reſtrictione ait, hos ſi hos fieri legitimos quo ad omnia. Idem tenet Gloſ. in c. *Innotuit*, verb. *Coniugata*, de Electiō. Fundamentum eſt, quia legitimatio ſiue a iure, ſiue ab homine, reddit perſonam habilē, quo ad omnes actus lege prohibitos, ergo etiā quo ad ſuſceptionem Epatus, ſi non excipiatur, quāuis non expreſſè declaretur. Quæ eſt enim neceſſitas ſpecialis declarationis, quo ad talem dignitatem, potiuſquam ad alios actus? Dicetur fortaſſe, rationem eſſe, quia in c. *Cum in cunctis*, de electione. Specialiter cautum eſt vt nullus in epiſcopum eligatur, niſi qui de legitimo matrimonio ſit natus. Hoc autem non urget, quia facta legitimatione, ſeu declaratione iuris, cenſetur quis ex legitimo matrimonio natus, vt patet ex capit. *Tanta*, Qui filii ſint legitimi, vbi Gloſ.

Maiolus opinio.

Aliorum opinio. Abb.

Sylueſt.

Gloſ.

Digitized by Google

A Gloſſ. verb. *Legitimus*, aduertit, hos eſſe legitimos quo ad omnia, tam quo ad ordines, quam quo ad honores, nullamque adhibet limitationẽ. Et Gloſſ. in eod. cap. *Cum in cunctis*. verb. *Matrimonium*. aduertit non magis requiri illam conditionem natiuitatis ex legitimo matrimonio in Epiſcopo, quam in quolibet alio, qui promouetur ad honorem, vel ad regimen animarum, iuxta cap. 1. & vlt. de Fil. Presbyte. Cõſtat autem etiam ex ſententia aliorum Doctorum, hos legitimatos per ſubſequens matrimonium cenſeri tanquam natos ex legitimo matrimonio quo ad alias dignitates, & beneficia; ergo idem dicendum quo ad Epiſcopatum.

11 Huic vero declarationi obſtat dict. cap. *Innotuit*, iuxta antiquã ſeu integrã electionẽ, in qua præcipue fundabatur Raymundus, quia ibi B poſt legitimationem per matrimonium poſtulatur diſpẽſatio. Reſpõdet Panormitanus, quod hodie illã, nõ habemus. Sed licet nõ habeamus in iure, ſi tamen de illa cõſtat, id ſatis eſt vt nobis etiã conſtet Innocentium III. indicaſſe illegitimũ eum, qui natus fuerat ex ſoluto, & ſoluta, qui poſtea inter ſe matrimonium contraxerunt. Hoc autem ſumitur ex integra lectione, quam refert Antonius Auguſtinus in 3. collectione, vbi addit hæc verba, *Et ipſam infra quadriennium à natiuitate ipſius matrimoniũ cõtraxit* quæ mendoſa ſunt, & incongrua. Et fortaſſe legendum eſt, *ipſa* quod ſi ita eſt, nihil inde probari poteſt. Tamẽ in corpore Iuris canonico edito Pariſiis anno 87. in eodem cap. *Innotuit* integra lectio refertur his verbis. *quo facto, cum ipſa* C *infra quadriennium à natiuitate ipſius matrimoniũ contraxit*, quæ lectio noſtræ ſententiæ repugnat Tamen, ſi illa lectio admittitur, non ſolũ quo ad Epiſcopatũ, ſed etiam quo ad ordines, & beneficia admittẽda eſt, quia ſimpliciter eſt ibi ſermo de tali perſona, tanquã de illegitimo ad ordines; quod tamen videtur incredibili, cũ Alexander III. quẽ ibidem refert Innocẽtius hũc vocet ſimpliciter legitimum in d. c. *Tanta*, Accedit quod in eodem c. Pontifex multa cõmemorat, quæ ad concedendam in eo caſu diſpenſationem conducere videbantur, *literarum* (inquit) *ſcientia, morum honeſtas, vitæ virtus, & fama perſonæ*, &c. At vero ſit in eodem caſu matrimonium inter parẽtes fuiſſet ſubſequutum, & hoc fuiſſet Pontificis propoſitum, illud maxime cõmemorare debuiſſet, nã erat cauſa, quæ D præcipue mouere poterat ad diſpẽſationem, ſi adhuc impedimentũ duraſſet: nõ eſt ergo veriſimile in illo caſu talẽ circunſtantiã interueniſſe Et ideo nõ cenſeo illam lectionem eſſe admittendã; quia nec mihi conſtat vnde ſumpta ſit, neque ipſas editiones concordes inuenio, & in re dubia potius inclinãdum eſt in fauorẽ matrimonii, & prolis, iuxta c. *Ex tenor*, Qui filii ſint legitimi, & cap. *Videtur*, Qui matrimonio accuſare, &c. Maxime cũ habeamus expreſſum ius fauorabile in d. c. *Tanta*, Ex quo idem cenſemus dicendum in omni legitimatione canonica à iure, vel ab homine ſimpliciter facta.

Ca. Innotuit, de elect. obiicitur.

Exponitur.

De tertio modo auferendi hanc irregularitatem nempe per ingreſſum religionis.

Tertius modus tollẽdi hãc irregularitatẽ eſt per ingreſſum religionis. Ita ſtatuitur in c. 1. de Filiis presbyterũ, ibi, *Niſi monachi fiãt vel* A *in congregatione canonica irregulariter viuentes*, quod ius vim ſuam nunc retinet. Nam licet Sixtus V. ita fecerit illegitimos inhabiles ad religionem, vt cõſequenter irritũ ediderit hoc ius ad hunc effectũ; tamen Gregorius XIIII. cõſtitutionem illam ad terminos iuris cõmunis poſtea reduxit anno 1588. Dubitari autem poteſt, quando tollatur hoc impedimentũ per ingreſſum religionis, an in habitus ſuſceptione, vel in profeſſione tantum, ſeu voti emiſſione. Reſpondeo non auferri per ſolam habitus ſuſceptionem, donec fiat profeſſio, vt recte docẽt Soto in 4. diſt. 25. quæſt. 1. artic. 3. Richard. ibi artic. 4. q. 3. Palud. diſt. 41. q. 3. num. 14. in fine D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 27. §. 3. Maiol. lib. 1. de irregularitate, cap 10. Et idẽ ſentiũt Iuriſperiti quos late refert Gregorius Lopez in lib. B 12. tit. 6. partita 1. & cõmuniter ſcribentes in c. 1. & vlt de Filiis Presbyterorum: & expreſſius Philippus Francus in cap. 1. de Filiis Presbyt. in 6. n. 11. Qui ita expendit verba cap. 1. Extra eodem, ibi, *niſi aut monachi fiant*, nam debent intelligi cum effectu, non ſit autẽ quiſpiam religioſus vere, & cum effectu, donec profeſſionẽ, ſeu vota emittat, quia antea nõ eſt vere religioſus aut monachus Quanquã enim vulgari modo nouitius etiam ſoleat religioſus appellari, quia iam eſt in via, & participat aliquo modo illum ſtatum, eiuſque fructũ & priuilegia etiam religionis, quo ad effectus illi tempori accommodatos, & conuenientes. Non eſt tamen veriſimile Pontificẽ in d. c. 1. vſum eſſe illis verbis, *Monachi fiant*, in hac amplitudine, vt C comprehẽdãt nouitios, qui per ſolam habitus ſuſceptionem quodammodo monachi fiunt, quia & altera eſt ſignificatio magis propria verborum, & illa ſola eſt materiæ de qua agitur accõmodata. Cũ enim legitimatio ad ordines ſit ad rem quandã perpetuam, non expediebat cõcedi, donec ſtatus religionis de ſe perpetuus aſſumptus ſit. Alioqui (vt ait Francus) fraus contra legẽ eſſet, ſi legitimus nouitius ordinaretur, & ſtatim religionẽ egredereтur, quod pro ſuo arbitrio facere poteſt. Atque ita ſolet ſumi in iure illa locutio, *fieri monachum aut ingredi religionem*. quando materia id poſtulat, vt patet ex c. vlt. 19. q. 3. & ex cap. *Ex publico*. de Conuerſ. coniug.

Quãdo auferatur.

Soto. Palud. Anton. Maiol. Greg. Lopez Francus.

19 Quidã autem extendunt hoc ius dicẽdo nõ ſolum profeſſionem, aut receptionem habitus, D ſed etiam educationem religionis tollere irregularitatem hanc ad ordines ſuſcipiẽdos, dummodo nõ ordinetur niſi vt religioſi fiant. Nã hoc videtur inſinuari in illis verbis c. 1. de Filiis Presb. *vel in congregatione canonica regulariter viuentes*. Vnde in Summario illius cap. ſic dicitur, *illegitimus nõ ordinatur niſi vt religioſus fiat* in c. etiam 1. d. 36. ſic ait Vrbanus Papa, *Presbyterorũ filios à ſacris altaris miniſteriis remouemus niſi in cœnobiis, aut in canonicis religioſe probati, fuerint conuerſati*, Hæc autẽ religioſa probatio poteſt eſſe per diuturnã educationẽ. Vnde conſequẽter ſentiũt hi autores ſufficere receptionẽ habitus maxime ſi educatio aliqua in religione anteceſſit, vel probatio aliqua poſt receptionẽ ſubſecuta ſit, etiã ſi ad profeſſionẽ nondũ ſit peruentũ. Neque enim alio iure prohibitũ eſt nouitios ordinari, quid quid aliqui Sũmiſtæ dicãt de quo aliàs. Quod ſi quæras, an iſte ſic ordinatus maneat omnino immunis ab irregularitate ẽt ſi poſtea religionis propoſitũ reliquat. Reſpõdet,

Quorũdã extenſio.

det, non manere, ſed reincidere in eandẽ irregularitatẽ, vt impediatur vti ſuſceptis ordinib. & ad ſuperiores aſcẽdere, ſicut nouitii abſoluti virtute priuilegiorũ a cẽſuris reſeruatis dimittẽtes habitum ante profeſſionem, in eaſdem incidũt, iuxta quoddam priuilegium Clem. 4.

24 Refutatur. Sed hæc ſnīa cum noua ſit nullum. n. hẽt antiquum autorem, & nullo iure ſit fundata, nec ſufficienti rõne, in re adeo practica, & graui non videtur admittenda. Etenim illa verba d. c. 1. immeritò ad rẽ hanc allegantur, nã illorũ ſenſus, eſt quem Vrbanus ſtatim citatis expreſſit, nõ ſolum monachos, ſed ẽt clericos ſeu Canonicos regulares frui illo priuilegio; in vtriſque vero requiritur aliqua profeſſio, quę conſtituat hoĩem religioſum. Verba aũt illius ſummarii non habent auctoritatẽ, & fortaſſe in eis redundat illa particula, *ut*: nam Panor. ibi in princ. eandẽ ſummã ſeu concluſionem eiicit, illa particula relicta. Verba deniq; Vrbani Papæ contrariũ probant, quia non requirit tantum, vt ſint educati in religione, vel vt ſint in probõne, ſed vt ſint *religioſi probati*, huiuſmodi aũt illi tantũ ſunt, qui poſt ſufficientẽ probõnẽ ſunt admiſſi, tunc. n. per dimiſſionẽ approbantur, & p profeſſionem religioſi fiunt. Deniq; nõ oportet fingere diſpẽſationem irregularitatis ad reincidentiã, quia i iure nullũ fundamentũ hẽt, neq; eſt in vſu, neq; ea quæ de abſolutione a cenſura traduntur, ad irregularitatem applicanda ſunt, vt, ſæpe dixi.

25 Per ingreſſum religionis non fit habilis illegitimus ad p̃lationem. Secundo vero additur im prædic. c. 1. fil. presby. diſpenſationem cum illegitimis ex vi religionis non extendi ad prælationem habendã, ſed ſolum ad ordines ſuſcipiendos, quem textum Gl. Panor. & oẽs ita intelligunt, Gl. in c. vl. de fil. presbyt. Panor. in c. *Ex literarum*, de apoſtatis Anton. 3. tit. 28. c. 4. §. 2. Greg. Lopez d. l. 12. tit. 6. p. 1. Nau. 27. nu. 201. ubi hoc etiam extendit ad fæminas. Idem tenet Palu. in 5. d. 41. q. 3. nu. 14. Richar. & Soto ubi ſupra Maiol. qui alios refert in d. c. 10. Qui oẽs hoc extendunt non ſolum ad prælationem in religione, ſed ẽt iuxta illã, & ad omnem dignitatem, & beneficia, præſertim curam aĩarum habentia. Et oĩa ſatis fundãtur in d. c. nã licet ibi ſolum dicatur. *Prælationem uero nullatenus habeant* quæ verba proprie videntur intelligi de prælatione in religione ipſa tamen ideo poſita ſunt, quia ius illud in fauorem religionis, & in ordine ad miniſteria ipſi religioni neceſſaria conſtituebatur, & ideo ad tollendã oẽm dubitationem fuit neceſſaria illa declaratio. tamen eo ipſo q̃ in ſuperiorib. uerbis ſolũ facta erat mentio de habilitudine in his religioſis ad ſacros ordines, ẽt ſi nihil aliud exprimeretur, nõ poſſet extendi talis diſpenſatio trans ad beneficia, vel dignitates eccleſiaſticas. Addunt ẽt dicti auctores, neque ex diſpenſatione epiſcopi poſſe religioſum habilem reddi ad prælationem, quia nullo iure hoc ei conceditur, quia nec generaliter, vt ſupra viſũ eſt, nec in hac ſpecie, vt patet ex d. c. 1. & clarius ex cap. vlt. de filiis presby.

Gloſſ. Abb. Anton. Nauar. Palud. Richar. Greg. Lop. Maiol. Soto

26 Obiectio. Contra hanc verò receptam Snĩam obiiciũt aliqui, quia iure diuino profeſſio religionis diſſoluit matrimonium ratum, ergo multo magis tollet oĩno illegitimitatem. Et confirmatur primo, quia Gl. in c. *Cum deputati*, de iud. in fi. ait, religionis profeſſionem auferre omnem irregularitatem, & Iuſtinianus Imperator in Auth. de Monachis, collat. 1. in princ. ait, *Detergere oẽm* A *maculam*, qualis eſt defectus natalium. Confirmatur ſecundo, quia multi iuriſperiti cenſent hanc religioſi legitimationẽ ita eſſe abſolutã, vt reddat filium vel monaſterium loco illius hæredem patris ẽt ab inteſta. vt latè refert Couar. 2. p. 4. c. 8. §. 7. nu. 4. ergo a fortiori reddit habilem ad oẽs alios effectus honorum, & dignitatum. ſed hæc parum vrgent contra expreſſam iuris definitionem. Vnde ad argumẽtum, quidquid ſit de antecedente, quod dubium eſt, negatur conſequentia, quia profeſſio ſeu ſtatus religioſus non habet eã repugnantiã cum irregularitate ſeu illegitimitate, q̃ habet cum matrimonio, vt per ſe conſtat. Ad primã confirmationem reſpondetur, illã ſnĩam Gloſſæ, vel non eſſe vniuerſaliter ueram, uel accommodatè intelligendam eſſe, quod tollat oẽs irregularitates, ſed nõ eodem modo: nam quaſdam tollit ipſo facto, B alias uero præbendo facilitatem in earũ diſpenſatione. Et idem dici põt ad Auth. quamuis ibi potius ſit ſermo de malo culpæ ſeu morali. Secunda item confirmatio ſumitur ex re ualde extrinſeca, & fortaſſe falſa, ut ibidem Cou. docet, & latius Greg. Lopez, citato loco, & Salzedo in pract. c. 14. Sed ad nos nunc id non ſpectat. Certum ergo eſt, hanc nõ eſſe legitimationem ſimpliciter, ſed ad definitum effectum in citato iure expreſſum. In fauorem autem religionum data eſt poteſtas prælatis, uel Capitulis earum ad diſpenſandum cum religioſis illegitimis, virtute priuilegiorum illis conceſſorum de quibus, Deo dante, alibi dicemus.

Couar. Greg. Lop. Salzed.

Quartus modus auferendi hanc irregularitatem.

C QVartus modus tollendi ſeu expellendi hãc irregularitatem eſſe poſſet per morũ probitatem, ſciam, & alias dotes ipſius perſonæ illegitimæ, quæ illam ſatis ordinib. dignam reddant. Quam qõnem ex profeſſo diſputauit Inn. 3. in c. *Innotuit*, de electione, iuxta antiquam lectionem, refertque, aliquos dixiſſe, antiquos canones non prohibere vndecunque genitos ad quoſcunque ordines promoueri, dummodo merita eis ſuffragentur, id eſt, (vt inferius exponit,) *Si religioſi fiant, ſi paternam incontinentiam non imitentur.* Hi autem canones videntur præcipuè haberi, 66. diſt. cap. 3. & ſequentibus vſque ad nonum, & cap. 12. & 13. quæ ſpecialiter loquuntur de electione, ad beneficium. Propter quos canones ita ſentit Gratian. in §. *Sed hoc*. Sub cap. 1. diſt. 56. & alii, ut latè tractat Al- D bertus Trotius in lib. 2. de uero & perfecto clerico cap. 2. Albert. Trotius.

Iam uero certa & indubitata ſnĩa eſt, probitatem uitæ extra profeſſionem religionis per ſe non tollere hanc irregularitatem. Quæ quo ad ordines & prælationes ſufficienter probatur ex cap. 1. de filiis presbyter. quatenus ibi ſolum excipit profitentes religionem, exceptio autem firmat regulam in contrarium. Vnde in c. *Literas*, eo. titu. diſpenſatio ad ordines poſtulatur, quamuis ſupponatur perſona a pueritia honeſta, Euidenter etiam probatur ex dicto cap. *Innotuit*, vbi Innocentius hoc confirmat tum ſua autoritate tũ Alexandri. 3. prædeceſſoris, *qui*, ait, *canones non ignorabat antiquos, ſed probè nouerat canonicas Sanctiones*. Ratio vero eſt, quia iura hanc irregularitatem ſpecialiter impoſuerunt, 27 Excluditur.

non præ

Digitized by Google

non præciſè pp prauos mores, vel incontinentiã illegitimorũ (q̃uis hæc ēt in illis timeantur) ſed præcipuè pp vitioſam originem, quæ moraliter reputatur vilis quædam conditio, iã pertinens ad quandam infamiam iuris: hæc aũt non purgatur per pœnitentiam, vel quamcunq; bonam vitam, vt inſuperiorib. viſum eſt, & videri poteſt Gl. in c. *De his*, de accuſat. cum his quę ſuſè tractat Tiraquel. de Moderandis pœnis. cap. 28. à principio, & Couar. lib. 2. variarum, c. 10. n. 3. & in c. *Alma mater*, 1. p. §. 11. in fi. Antiqui ergo canones intelligendi ſunt interpoſita diſpēſatione, vt notauit Gl. 1. in c. *Dominus*, d. 56. & ſumitur ex cap. *Apoſtolicæ*, ead. ibi, *Conueniendo eum recipimus*, & c. ſeq. ibi *patienter ſuſcipimus, non tamen ut hoc pro regula in poſterum aſſumatur*, &c. Hoc ēt confirmat vſus, nã quando Papa diſpenſat cum illegitimis, addere ſolet, *Dum modo incontinentiæ paternæ non fuerint imitatores*, vt refert Burgal. ſup. Eſt ergo hæc optima cauſa cũ aliis, ad impetrandã diſpenſationē, non verò per ſe ſufficiens ad tollendam irregularitatem.

Tiraquell. Couar.

DISPVTATIO VLTIMA.

De irregularitatibus ex defectu perſonali inculpabili.

AD Tria capita poſſumus hos defectus reuocare, quidam cenſentur pertinere ad animam, alii ad corpus, & alij ad carentiam externorũ bonorũ, quæ fortunæ dicuntur, de quibus breuiter eodem ordine dicemus.

SECTIO I.

Vtrum, Aliqua irregularitas ex defectu animæ contrahatur.

1 Nonnullæ incapacitates ad ordines, ab irregularitatem numero excluduntur.

SOlent ſub hac ſpecie plures irregularitates numerari quæ re verà irregularitates non ſunt, vel ad alia capita potius pertinent, imò, vt in princ. huius materiæ notaui, non erat admodum neceſſarium hoc caput irregularitatum diſtinguere, quia vel ad alia pertinent, vel ad defectus corporis reducuntur, tamen, vt hoc ipſum magis explicemus, & hoc ēt conſuetudini demus, hanc ſpēm omittere noluimus, nam aliqua ēt inhabilitas propriè ad eã pertinere pōt. Numerant ergo hic aliqui irregularitatē prouenientē ex defectu characteris baptiſmalis ex c. 1. & ca. *Veniens*, de presbyt. non baptiz. vt patet apud Nauar. nu. 205. Sed hæc, vt ſup. dixi non eſt irregularitas, ſed oĩmoda incapacitas. Numeratur itē irregularitas proueniens ex defectu fidei, qualis eſt in Apoſtata, aut hæretico baptizato, quæ irregularitas in eo manet etiam poſt peractam pniam, & obtentam abſolutionē à cenſura. Veruntamen hæc irregularitas pertinet ad illam quæ eſt ex delicto, aliàs cũ oĩs culpa ſit defectus aĩę, oēs irregularitates ex delicto huc eſſent reuocãdæ, hic aũt ſolũ agimus de defectu inculpabili. Quapp idē à fortiori dicendũ eſt de credentib. ſeu fauorib. hæreticorũ, quos hic ēt Nauar. numerat. Filii aũt hæreticorum, qui in crimine cũ patre non cōicarunt, & neophyti, maiori ex cauſa poſſent ſub hac ſpecie cōſtitui, quia in eis non eſt hic defectus ex delicto tamen propter cōnexionem rerum, & iunũ de illis ſupra diximus tractando de hæreticis, & infidelibus, & poſſet hæc irregularitas reduci ad quendam defectum natalium.

Defectus characteris baptiſmalis.

Hæreſis.

Secundò numerãtur ſub hac ſpecie oēs, qui carēt vſu rōnis, nã hic eſt magnus defectus aĩæ, & ſæpe ſine delicto, ſemper tamen prouenit ex aliquo defectu corporis, & ideo ſub illo ēt capite comprehendi poſſet. Conſiderare vero oportet, q̄ hic defectus ex ipſa rei natura impedit ſuſceptionem ordinum, quia reddit hoĩem ineptum ad vſum eorũ, & ex hoc capite non eſt hæc propria irregularitas: ſed ſolum quatenus à lege humana ſpāli modo aliquando cōſideratur. In hoc ordine poſſunt in primis numerari pueri carentes vſu rōnis, quanquam eorũ irregularitas ēt pertineat ad defectũ ætatis, quæ in ſuperiorib. tacta eſt, & iterũ attingetur ſect. ſeq. Deinde, huc ēt ſpectant perpetuo amentes. De horũ aũt defectu dubitari ſolet, an ſit non ſolũ irregularitas, ſed ēt oĩmoda incapacitas, ita vt ordo eis collatus non ſit validus. Sed hæc qō non ad præſentē locum, ſed ad materiam de Ordine pertinet, q̃, Deo dante, in ſequ. Tomo tractabimus. Nunc ſolum aduerto, Maiol. lib. 2. c. 13. abſolutè negare carentes perpetuo vſu liberi arbitrij, recipere characterem ſi ordinentur, & citat D. Thomam in 4. d. 25. & Tabienam verbo *Ordo*, 4. Vterq; aũt oppoſitum dicit D. Thomas q. 2. a. 1. q. 2. cuius verba Tabiena tranſcribit, & vterq; excipit ſolum conſecrationem Epalem: non loquuntur aũt in ſpecie de perpetuò amētibus, ſed de infantibus ante vſum rationis, & generatim de quolibet defectu vſus rōnis. Soto vero d. 25. q. 1. art. 2. in ſpecie idem affirmat de perpetuo amentibus, & exceptionem de Epiſcopatu non admittit. Atque ſententia D. Thomæ eſt, communis recepta contra Durandũ, de qua re latius prædicto loco.

2 De carentibus vſu rationis.

Pueri.

Perpetuo amentes.

Maiolus reiicitur.

D. Thomas Tabien.

Soto.

Præter hoc huc pertinent alii, qui defectum vſus rationis patiuntur, licet non perpetuũ, quales ſunt in primis furioſi, de quib. loquitur textus in c. *Maritum*, d. 33. Et eſt communis ſententia, vt patet ex Nauarro, nu. 203. & Maiolo lib. 2. cap. 14. Antonino 3. par. tit. 28. cap. 5. Aluaro Pelagio de Planct. Eccleſ. lib. 1. cap. 48. uerſus finem, & Summiſtis ac Theologis in 4. d. 25. Sub furioſis autem comprehendimus omnes amentes, ſiue in iram & furiam prouocentur, ſiue tãtum ſint ſtolidi, ſeu carentes vſu rationis, nã ad ordinis ineptitudinem perinde eſt. Inter hos autem varii ſunt gradus. Quidam. n. ſunt qui continuo, ac perſeueranter patiuntur hunc defectum, & de his certum eſt non poſſe tunc licitè ordinari, tum propter eccleſiæ prohibitionē, tum ēt ex natura rei, quia non poſſunt conſenſum præbere ſuæ ordinationi, qui quidem conſenſus eſt per ſe & ex natura rei ualde neceſſarius, ad ordinationem, vt res adeo grauis cōuenienti modo fiat, cum ordinatio ſemel facta,

3 Furioſi ad tempus.

Nauar. Maiol. Antonin. Aluar. Pelag.

perpetuo futura ſit, & non ſit rationabile aliquē cōſtitui in ſtatu perpetuo, & non neceſſario ad ſalutem animæ ſine proprio cōſenſu. Et præterea quia illi, ſicut in tali ſtatu inepti ſunt ad vſum ordinum, ita etiā ſunt illis indigni, & ideo ſi ad mentem non redeant, ordinandi nō ſunt cum autem redierint, tunc de eorum capacitate & dignitate iudicabitur.

4 An qui ſemel in amentiā incidit ſanitate recuperata fiat irregularis.

Statim vero ſuboritur dubium, an is, qui ſemel incidit in furiam, vel amentiam, perpetuo maneat irregularis, ita ut licet ſanitatem recuperet ſine diſpēſatione promoueri non poſſit. Nā in dict. cap. *Maritum*, in hoc ſenſu videtur ferri hæc irregularitas, vt indicant illa verba, *Neque illum, qui in furiam aliquando verſus, inſaniuit*. Nā aduerbium, *aliquando*, ſignificat ſufficere quod ſemel contigerit: & præteritum, *inſaniuit*, indicat non ſatis eſſe ſanitatem recuperaſſe ſed ſufficere ad irregularitatem, defectū illū paſſum eſſe aliquando. Reſpondetur, aliud eſſe loqui de impedimento ſuſcipiendi ordines, aliud vtendi iam ſuſceptis. De primo dicendum eſt, hanc irregularitatem perpetuo manere ad ſuſcipiendos ordines ob talem defectum, etiam ſi iudicium rationis reſtitutum ſit. Ita ſentiunt communiter autores citati, & expreſſe Gratianus in §. vlt. 15. quæſt. 1. & ſufficienter probatur ex illo textu, quem ſupponimus eſſe vſu receptū, aut referre antiquam legem, nam profecto auctor eius, qui fuit auctor libri de Eccleſiaſticis dogmatibus (quāuis Gratianus citet ex Gregorio) poteſtatē non habuit condendi legem. Eſt autē ibi ſermo de irregularitate in ordine ad promotionē, vt patet ex illis verbis, *Clericū non ordinandum* &c. Ratio vero eſt, quia qui ſemel paſſus eſt hanc ægritudinem, raro præſumitur perfectè ſanus abſq; timore recidēdi, & ideo merito non admittitur ad ordines, vel ſaltem deſideratur prælati approbatio, ſi prius ei cōſtet de ſanitate integrè recuperata. Hoc autē intelligendum eſt de amentia, quæ eſt, vt ita dicam, per modum habitus, & habet propriā ac permanentem cauſam, fundatam in propria læſione organorum, vel humorum. Nam ſi quis ex vehementi febre amittat vſum rationis, & deliret, vel etiam furioſus fiat, nullam inde cōtrahit irregularitatem, quia ille ſimpliciter nō poteſt dici amens aut furioſus, nam (vt Ariſtoteles dixit) paſſio tranſiens non denominat ſimpliciter. Neque in hoc locum habet periculum, vel indecentia, quæ in proprio amēte. Et ita habet communis vſus, vt notauit Maiolus libro 2. cap. 13. num. 5.

5 2. Concl. Gratianus. Gloſſ. Nauar. Syluest. Antonin.

At vero in clerico iam promoto talis defectus ſuperueniēs nō deiicit illum perpetuo ab vſu ordinum, ſed ſolum quādiu talis defectus durat. Ita docet Gratianus in dicto §. vlt. & gloſſa vlt. in dicto cap. *Maritum*, & ſumitur ex Nauarro n. 203. & Syluestro verbo *Corpore vitiati*, quæſt. 8. Antonino 3. part. tit. 28. c. 5. in fine. Et probari poteſt ex c. *Illud*. 7. quæſt. 1. & melius ex cap. *In tuis literis*, 7. quæſt. 2. Requiritur tamē vt omnino ſit ſanus, & per tempus diuturnum prudenti arbitrio æſtimandum, in ſanitate cōfirmatus. Maiolus autem ſupra cenſet neceſſarium, vt Epiſcopus iudicet de ſanitate recuperata, vnde nullū diſcrimen facere videtur inter receptionē ordinū, & vſum ordinis ſuſcepti nā ad vtramque requirit approbationem Epiſcopi, & eam in vtroque caſu ſufficere arbitratur. Veruntamen probabilius eſt, quod Nauarrus, & alii dicunt, ad recipiendos ordines requiri Pontificiam diſpenſationem, quia eſt vera irregularitas, cuius diſpenſatio nulli conceditur Epiſcopo. Ad vſum autē ordinum ſecurius quidem eſt poſtulare iudicium, & conſenſum Epiſcopi, quia licet in amentibus nō ſit forte hoc in iure expreſſum, tamen in epilepticis, de quibus eadē ratio eſt, vt dicemus, id ſtatuitur in c. *Communiter*, 33. diſt. Vbi etiam ſtatuitur vnius anni tēpus expectandum eſſe ad hoc iudicium quod, vt opinor, non eſt in vſu, ſed prudenti arbitrio relinquitur. Tunc autē, ſi res vere ita exigat, Epiſcopus tenebitur ſuum cōſenſum præbere, quia potius eſt iuſta declaratio, quā gratioſa diſpenſatio, nā hæc irregularitas nō eſt ſimpliciter perpetua, ſed durante cauſa, & ea ceſſante, ceſſat abſque vlla diſpēſatione. Et ratio eſſe videtur, quia hi per ordinationē habēt ius acquiſitū ad vſum eius, & ideo ſine culpa nō amittūt illud per ſuperuenientē cauſam, niſi durante illa, vt in ſequentibus amplius videbimus.

6 De epilepticis & lunaticis.

Atque ad hunc modum loquendum eſt de lunaticis, & ſimilibus, qui per temporum interualla amittunt vſum rationis. Item de epilepticis, ſeu qui morbum caducum patiuntur, qui pro tunc etiam vſu rationis priuātur, nā hi etiā irregulares ſunt, & ſi ordinati non ſunt, quāuis morbo integre liberentur, ordinari non poſſunt, vt patet ex tota diſtinctione 33. & ex eiſdem autoribus, ſi autē erant iā ordinati, diſtinguēdum eſt quo ad vſum ordinis. Nam vel frequenter patiuntur talē defectum, & tūc durante morbo nō debent miniſtrare, vel patiuntur raro, & tunc diſtinguendum eſt. Nam ſi aliquid tunc efficiant, quod indecentiam vel horrorē afferat, vt eſt ore ſpumare, vel quidpiā ſimile, omnino abſtinere debent, ſi autem rarus ſit euētus, & ſine huiuſmodi circunſtantiis, nō propterea priuantur omnino miniſterio ſacrificādi, præſente coadiutore, qui ſupplere poſſit defectum ſi contingat, & ſeruatis tali loco tēpore, in quibus omne ceſſet ſcandalum. Quæ reſolutio ſumitur ex cap. 1. & 27. quæſt. 2. & ex cap. *Ille*, 7. quæſt. 1. & ex citatis autoribus. Eſt que tota rationi conſentanea, nā in ea habetur ratio decentiæ, & reuerentiæ ſacramenti & iuris ac ſolatii ſacerdotis, ſine culpa patiētis, quādo ſine periculo ſacramenti fieri poteſt. Vnde à fortiori conſtat, ſi huiuſmodi defectus ſeu morbus omnino tollatur, tolli etiam impedimētū vtēdi ordinibus ſuſceptis, ſicut de amentia dictum eſt, eſt enim eadem ratio, & eodem modo declaranda.

7

Denique fere idem dicendum eſt de arreptitiis, qui a dæmone vexantur, & tunc etiā vſu rationis, & libera facultate vtendi exterioribus membris priuantur, nam hi etiam irregulares omnino ſunt ad ordines ſuſcipiendos, & ad vſū ſuſceptorum, eodem modo quo alii, de quibus diximus, & cum eadem diſtinctione. Nā quo ad ordines nondum ſuſceptos eſt irregularitas perpetua, etiam ſi ſemel tantum quiſpiam hoc paſſus fuerit, vt conſtat ex dicto cap. *Maritum*. Quo ad vſum etiam ordinis iam ſuſcepti aliqui exiſtimarunt, in dæmoniaco ob ſpecialem deformitatem irregularitatē eſſe perpetuam. Probabilius autem eſt, idem eſſe ferendum iudicium de illis, ac de cæteris, & cum eiſdem, omnino diſtinctionibus. Ita enim ſumitur ex cap.

Communiter,

Digitized by Google

Syluester. Burgaſius. Nauarrus.

Communiter,& c.*Clerici*,& c.*Vſque*,33.diſtin.& ex A Gloſ.1.in eodem c. *Communiter*,quam ſequũtur Sylueſt. Nauar. & alii ſupra, & Burgaſius de Irregularitate, tit.de Corpor.vitiat.nu.18.Priori vero parti huius reſolutionis obſtare videtur canõ 78. Apoſtolorum,qui ſic habet: *Si quis dæmonem habet,non fiat Clericus,ſed neque cum fidelibus precetur: purgatus autem recipiatur, & ſi ſit dignus, fiat.* Reſpõdetur, vel poſterioribus temporibus, exiſtente maiori numero fidelium, qui ſine his incommodis poſſent ad hoc munus aſſumi,legẽ illam amplius reſtrictam eſſe:vel certè etiam tũc intelligendam fuiſſe,interueniente diſpenſatione, quæ facilè concedenda erat virtute illius canonis, interueniente dignitate perſonæ.

De ignorantibus, an ſint irregulares.

TErtiò, magis propriè pertinet ad hunc defe- B ctum aïæ imperitia,ſeu ignorantia literarũ, quæ ſi tanta ſit,vt priuet ſcientia,ſeu eruditione ſm canones neceſſaria ad aliquem ordinem,irregularitatem cẽſetur inducere,iuxta c. *Illiteratos*, d.35.*quia literis carens*(dĩ) *ſacris non poteſt eſſe aptus officiis*.Et ꝙ illa ſit propria irregularitas,patet, quia eodẽ proponitur à Gelaſio papa in illo textu,ac irregularitas ex defectu integritatis corporis.Idem habetur ex c.vlt.de ætat. & qualit. in quo ſpecialiter ſermo eſt de Epiſcopo. In c.autẽ *Cum in cunctis*, de Elect.dĩ,*fortiùs quidem ad Epiſcopatum, tamen ad oẽs ẽt ſacros ordines literarum ſcientia neceſſaria eſt*.In c.verò vlt.de temp.ordin. in 6.pręcipitur Epiſcopis,vt illiteratis primam ẽt tonſurã non conferant.Quæ verò peritia ad hæc ſufficiat, declaratur in Conc.Triden.ſeſſ.23.c.4. de Reform. tm̃.n. requirit ad primam tonſurã, C vt quis fidei rudimẽta,& legere,ac ſcribere ſciat. In c.verò 11.ad minores ordines poſtulat,vt *ſaltem Latinam linguam ordinãdi intelligant, & quòd de gradu in gradum in eis vitę meritum, & doctrina maior accreſcat, & quòd maioris ſcientiæ ſpes maioribus ordinib. dignos oſtendat.* In c. verò 13. ad Subdiaconatum,& Diaconatum requirit,vt quis ſit inſtructus in literis, & iis, quæ ad exercendum ordinem pertinent. In Presbytero verò poſtulat in c.14.vt cõprobetur idoneus ad populum docendum ea,quæ ſcire oĩb. neceſſarium eſt ad ſalutem,& adminiſtranda ſacramenta. De ſcientia verò neceſſaria in Epiſcopo nihil aliud dicit in ſeſſ.7.c.1.de Reform.quàm quod in d.c. *Cùm in cunctis*,ſtatuitur. In ſeſſ.autem 22.c.2.addit, *vt ea ſciẽtia polleat,ut neceſſitati ſui muneris poßit ſatisfacere:* & ideò requirit, vt ſit magiſter, Doctor, D aut Licẽtiatus in ſacra Theologia,aut in iure canonico,vel ſaltem vt publico alicuius Academię teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur;vel ſi regularis ſit,à ſuis Superiorib. ſimilem fidem habeat. De hac verò ſcientia ordinandorũ ex profeſſo dicendum eſt in propria materia de Ordine. Nunc ſolũ aduertendum eſt,hanc ſcientiam partim eſſe poſſe iure naturali,& diuino requiſitã,partim humano,ſeu Eccleſiaſtico. Priori modo defectus talis ſcientię contrarius nõ pertinet ad irregularitatem propriè ſumptam,vt cõſtat ex dictis in principio huius materię,quia omnis irregularitas impedimentum canonicum eſſe debet. Ex præciſo autem iure naturæ ſolum petitur illa ſcientia, quæ abſolutè eſt neceſſaria ad legitimum vſum ſuſcepti ordinis:nam iure naturæ vnuſquiſq; tenetur non ſuſcipere miniſteriũ, vel officium,quod debitè præſtare neſciat. Quia verò is, qui ordinatur, non tenetur ſtatim exercere ordinem ſuſceptũ, & poteſt habere animũ comparandi ſcientiam neceſſariam ad exercendũ illum, & antea non miniſtrare; ideò ex ſola natura rei rarò põt certa, & neceſſaria obligatio circa hoc imponi, vel certè rariſſimè. Quapropter maximè ſunt circa hoc obſeruandi canones Eccleſiaſtici:nã defectus illius ſcientiæ,quam ad ſingulos ordines ipſi canones requirunt, inducet hanc irregularitatem ad illos ſuſcipiendos.

9 An imperitia impediat vſum ordinis ſuſcepti.

Sed quæres, an hæc irregularitas impediat ẽt vſum ordinis ſuſcepti:nã iuxta generalem doctrinã ſuperius traditã ita affirmandũ videtur,quia hæc irregularitas abſolutè, & ſine vlla limitatione ponitur. Et hęc eſt natura,& inſtitutio irregularitatis ſic impoſitę,vt prius impediat ordinũ ſuſceptionẽ, & ſi accipiãtur, poſtea impediat eorũ vſum. Rñdetur, hoc ſine dubio verũ eſſe, quoties illiteratus vel furtiuè, vel per iniquũ fauorẽ, vel quacunque alia rõne mala fide ſic ordinatur; manet.n.ſuſpenſus ab ordine,non tm̃ ꝑ nouam cenſuram contractam(de qua iudicandũ eſt iuxta principia poſita in propria materia) ſed ex vi prioris irregularitatis,vt probat ratio tacta. Non nulla vero dubitatio eſſe poſſet, ſi quis bona fide ordines accepiſſet,ignorans probabiliter diſpẽſationem iuris,ſuamq; obligationẽ, quia ſimpliciter poſtulans ordines à ſuo Prælato, nulla alia diligentia facta illum approbauit, & ſecurum in conſcientia reddidit:tunc.n.cum per ordines acquirat ius ad vſum eorũ,non videtur illo priuandus ſine culpa. Reſpondeo nihilominus, illũ manere impeditum, donec defectum illum abiicit; quia lex abſoluta eſt, & excuſatio illa eſt valdè per accidens,cum hæc irregularitas non ſit propter culpam,ſed propter iuſtam cauſam,quæ,nõ obſtante illa excuſatione,integra manet. Neque enim ſcientia poſtulatur in Clerico propter receptionem ordinis, ſed maximè propter vſum, & conſequenter propter decentiam talis ſtatus. Quæ ratio etiam tunc perſeuerat, vt notum eſt.

Quæ ſcientia ad ordines requiratur.

10 Quomodo auferatur hæc irregularitas.

Tandem inquiri hic põt de ablatione, vel diſpenſatione huius irregularitatis:duobus.n.modis auferri põt:primò,ablata ignorantia,& tunc dico,ceſſante cauſa, ceſſare effectũ,quia per ſe,& omnino in illa ſola fundatur:quod exiſtimo verũ, non ſolum vt recipi poſſint ordines nõdum ſuſcepti,ſed ẽt vt exerceri poſſint iam ſuſcepti,etiamſi iniquè cum tali impedimẽto recepti ſint. Quod tamen intelligendum eſt præcisè de impedimento prouenientè ex hac irregularitate: quod ideò aſſero, quia ſi noua ſuſpenſio contracta eſt per indignã ordinationem, illius abſolutio erit neceſſaria; tñ illa obtẽta, & excluſa ignorantia per ſufficientem ſcientiam, non erit neceſſaria alia diſpenſatio in hac irregularitate ad vſũ ordinis ſic ſuſcepti, quia culpa in hoc commiſſa non aggrauat(vt ſic dicã)irregularitatẽ in ſeipſa, nec mutat naturã eius,quæ eſt,vt hæc irregularitas in ignorantia,quæ actu duret,fundetur. Alio ergo modo intelligi poteſt hæc irregularitas tolli durante ipſa ignorantia: & hoc clarũ eſt fieri non poſſe abſq; diſpenſatione,cum ſit cõtrarius. Certum ẽt eſt, talem diſpenſationẽ non poſſe ꝑ Epiſcopũ concedi, quia nulli datur ei talis poteſtas,& aliũde talis diſpenſatio eſt contra ius cõe, & pontificiũ. Quinimò de Summo ẽt Pontifice multi exiſtimant, non poſſe in hac irregularitate diſpenſare,quia eſt contra diuinũ ius. Quod ſentit Maiolus lib.1.c.32. nu.13. referens Innoc.

in cap. *Dilectus*, de temp. ordin. ibi tñ non loquitur de Pontifice, ſed de Epiſcopo: vnde per argumentum ab ſpeciali poſſet inferri contrarium ex mente eius. Refert etiam Felinum in c. *Inquiſitionis*, de Sententia excommunicationis, qui apertè ita ſentit in nu. 4. Innocentium in cap. *Cùm noſtris*, de Conceſſ. præbend.

11 Dicendum ergo eſt, aliquid eſſe hic de iure diuino, & naturali, aliquid verò de iure Eccleſiaſtico, vt explicuimus in eo, ergo, quod iuris diuini eſt, non poteſt Pontifex diſpenſare: eſt. n. intrinſecè malum, q́ quis vtatur munere ſine ſciẽtia neceſſaria ad debitum vſum. Quia verò non eſt cõtra ius diuinum habere ordinem non vtendo illo pro aliquo tempore, in quo poſſit ſufficiens ſcientia addiſci: ideo non eſt abſolutè contra ius diuinum ante ſcientiam acquiſitam ordinem: in hoc ergo poterit Papa validè diſpenſare. Item ſi ex iure humano aliqua maior ſcientia poſtulatur, quàm ex natura rei neceſſaria ſit in hoc etiã poterit Papa diſpenſare. Item ſi talis defectus impedit ſub aliqua pœna canonica, vel cenſura, vt illa nõ incurratur, poterit diſpenſatio Papæ deſeruire. Atq; hoc modo poteſt diſpenſari in hac ignorantia, quatenus rõnem irregularitatis hẽt: nam irregularitas, vt ſic, ad ius poſitiuum pertinet. Et hoc eſt, quod Turrecremata ſentit in c. *Si in Laicis*, diſt. 38. ſequitur Bern. Diaz in practica, c. 21. vbi Salzedo plura ex iure, & Doctoribus refert, ex quib. poteſt hæc ſententia elici, quanquã ita expoſita per ſeſe careat omni difficultate. Addit verò Nauar. c. 27. nu. 205. Papam raro, vel nũquam diſpenſare in hoc defectu, niſi fortè indirectè diſpenſando in ætate, in qua nondum pōt eſſe acquiſitiua ſciẽtia: arbitror tñ rariſſimam ẽt eſſe tantam diſpenſationem in ętate, quæ ad ſciẽtiam abſolutè neceſſariam non ſit ſatis, etiamſi fortaſſe ad maiorem ſcientiam non ſufficiat.

Bern. Diaz. Salzedo. Nauar.

12 Quartò nominari hic ſolet alia irregularitas ex defectu honeſtæ vitæ; veruntamen hæc coincidit cum irregularitatibus omnibus ex delicto prouenientibus, de quibus iam dictum eſt; neque hic defectus contingit ſine culpa, & ideò ad præſens non ſpectat.

SECTIO II.

Qui defectus corporis irregularitatem inducant.

1 PRimo loco hic numerari ſolet ſexus fęmineus; ſed hic non irregularitatem, ſed incapacitatem inducit; quia fœmina ita eſt incapax ordinis, vt ſi illi cõferantur, nulli ſint, iuxta communem ſententiã Theologorum, & omnino certam, de qua latiùs in 4. diſt. 25. Quamuis autem de fœminis hoc certum ſit, quando in eo ſolum ſexu conſtituuntur; tamen ſi aliqua perſona vtrumque participet, ſitque Hermaphroditus, poterit ex hoc capite contrahi aliqua irregularitas. Circa quam doctrina communis eſt, ſi perſona aliqua vtrumq; ſexum æquè participet, vel magis inclinet in ſexum fœmineum, non ſolum irregularem eſſe, ſed etiam incapacem characteris ordinis. Ita docent communiter Theologi in 4. diſt. 25. vbi præſertim Paludanus quæſt. 3. Soto q. 1. art. 3. Nauarrus cap. 27. nu. 203. Syluester, & omnes Sũmiſtæ, verbo *Hermaphroditus*. Antoninus 3. par. tit. 28. cap. 6. §. 5. Et ratio eſſe videtur, quia talis perſona non eſt abſolutè, & ſimpliciter vir, quia vel magis inclinat in fœminam, vel ſaltem neutram denominationem abſolutè recipit. Neque obſtat, quòd iuriſperiti dicunt, in eo caſu optionem eſſe dandam hermaphrodito, cui ſexui malit inſeruire, vt ex multis refert Tiraquellus de Iure primigeniorũ, q. 17. opin. 1. nu. 15. Id enim locum habere poteſt quoad ciuiles, & externas actiones, nõ verò quoad capacitatem ordinum; hæc enim non pendet ex vſu vnius, vel alterius ſexus, neque ex voluntate habentis vtrumque, ſed ex naturali conditione perſonæ, ſuppoſita inſtitutione, qua credimus, pro viris, ſeu maſculis eſſe tale Sacramentum inſtitutum. At verò ſi magis inclinet in ſexum virilem, capax quidem eſt characteris, quia ſimpliciter cenſetur vir, iuxta l. *Quæritur*, ff. de Statu hominum, & l. *Repetundarum*, ff. de Teſtibus, & c. *Si teſtis*, verſ. *Hermaphroditus*, 4. quęſt. 3. Nihilominus tamen ob indecentiam, & monſtroſitatem eſt irregularis ex omnium ſententia, quæ fundari poteſt cap. 1. 36. diſt. vbi generatim corpore vitiati irregulares fiunt. Talis autem ſine dubio eſt corpore vitiatus, & monſtroſus, & ideò abſque diſpenſatione Papæ ordinari non poteſt, vt Nauarrus ſuprà notat, & ſentit etiam Archidiaconus in dicto verſ. *Hermaphroditus*, 4. quæ. 3. & ibidem Gloſſa, & reliqui Doctores citati.

Paludanus. Soto. Nauar. Syluest. Antonin.

2 Atqui hic intelligitur, quid dicendum ſit, ſi contingat fœminam erumpente natura in virum mutari, id enim aliquando accidere teſtis eſt Plinius lib. 7. cap. 4. Nam vel illa mutatio ita ſit, vt vterque ſexus in tali perſona maneat, & iuxta diſtinctionem in ſuperiori propoſitam reſpõdendum eſt. At verò ſi mutatio ſit totalis, ita ut iam non maneat fœmineus ſexus, ſed tantùm virilis, in eo caſu credimus non ſolùm eſſe capacem ordinis, ſed etiam non eſſe irregularem quia iam eſt tantùm in ſexu maſculino, & quamuis extraordinario, & (vt ita dicam) monſtroſo modo ad illum perueniat, tamen iam in tali termino conſtitutus monſtroſus non eſt, nec corpore vitiatus: neque ex priori mutatione aliquam indecentiam, vel maculam contraxit: vnde nulla apparet irregularitas in iure expreſſa, quę hunc comprehendat. Atque in eo caſu poſſet verum habere opinio Burgaſij de irregulat. part. 5. tit. de Corpore vitiat. num. 22. Socini in cap. *Sententiam ſanguinis*. ne Clerici, vouentes: dicentium, hermaphroditum, qui tranſit, vel inclinat in maſculum, non eſſe irregularem: ſi enim hoc ſentiant, durante adhuc vtroque ſexu, falſum dicunt, vt oſtendimus: ergo vt illud dictum in aliquo ſenſu verum habeat, oportet, vt ſexus fœmineus omnino extinctus ſit, & in maſculinum commutatus.

Quid ſi fœmina erũpat in virum.

3 Secundò numeratur hoc loco irregularitas ex defectu ætatis. Diſponunt enim ſacri canones, vt nullus vſque ad certam ætatem ordinari poſſit, vt ſuprà tractando de ſuſpenſionibus breuiter attigimus. Defectus ergo ætatis requiſitæ ſecundum canones ad aliquem ordinem eſt quædam irregularitas, quia eſt impedimentũ canonicum impediens ordinis ſuſceptionẽ, & vſum, vt colligitur ex Clem. vt de ætat. & qualit. ibi: *Alio non obſtante impedimento canonico*, & ex multis aliis decretis, 77. diſt. & eſt cõmunis reſolutio Theologorum, 4. diſt. 25. Iuriſperitorum circa iura citata, & in cap. *vel non eſt compos*, de tẽporib. ordinat. Couarruuiæ in

Defectus ætatis.

Clementina

Clementina, *Si furioſus*, §. 1. nu. 4. Maioli, lib. 1. c. 30. Neque obſtat, ſi quis obiiciat, irregularitatẽ debere eſſe impedimentum perpetuum, hunc autem defectum ætatis temporalem eſſe: dicendum eſt. n. non eſſe de ratione irregularitatis, vt abſolutè perpetua ſit, ſed ſolum vt durante cauſa eius, ſemper inſit, non tamen repugnat, quod talis cauſa vel per alia remedia, vel ſolo tractu temporis auferri poſſit.

4 An ordinatus ante legitimã ætatẽ fiat irregularis, exercendo ordinem.

Hinc aũt dubitari ſolet, an ordinatus ante legitimam ætatẽ, exercendo actus ordinis ante completã ætatem nouam irregularitaẽ incurrat. Quod late tractat Couar. citato loco, referens opiniones, & authores. Nobis vero qõ illa neceſſaria non eſt; ſupponit. n. aliam, an per talem ordinationem noua cenſura ſuſpenſionis ſit contracta, necne. Si. n. ipſo facto non incurreretur noua ſuſpẽſio (vt antiquo iure) nec noua ẽt irregularitas contraheretur. At vero ſuppoſito iure Pij II. ex vi cuius talis ſuſpenſio incurritur conſequens eſt, vt exercendo ordinem ante ætatem legitimam noua irregularitas contrahatur, vt ſupra dixi. In eo verò caſu obtenta ſuſpenſionis abſolutione, & diſpenſatione irregularitatis contractæ ob crimen celebrandi, ſi iam ætas legitima completa eſt, liberè poterit, quis in ſuſcepto ordine miniſtrare. Et ſimili modo ſi quis ante legitimã ætatem celebrauit, poſt illam impletam abſolutus à ſuſpenſione poterit liberè miniſtrare, ſicut antea quando illa ſuſpenſio ipſo facto, non incurrebatur, cum ſola pœnitentia peccati commiſſi in præmatura ordinatione poterat miniſtrare. Quia hæc irregularitas per cõplementum ætatis purgatur, & non ſit magis indebilis (vt ſic dicã) propter peccatum in accipiendo ordine commiſſum, ſi alia cenſura, vel nouum impedimentum canonicũ additum non eſt, vel non perdurat.

5 An fiat aliquis irregularis ob nimiã ætatem.

Quæreret vero tandẽ aliquis, an poſſit hæc irregularitas contrahi per nimiã, & decrepitam ætatem. Reſpondetur, ſi præciſè, ac formaliter in ratione ætatis ſiſtamus, nullum augmẽtum, vel antiquitatem eius irregularitatem inducere: nullus. n. circa hoc terminus ꝑ canones præfixus eſt. Et merito, nam ſenilis ætas per ſe aptior eſt ad ſacros ordines, vt ſignificat Anaclet. Papa epiſt. 2. & refertur in cap. vlt. 84. d. & Siricius papa in c. *Quicumque*, 77. d. quia illa ætas maturior eſt, & ad prudentiam, caſtitatem, & religionem aptior. Dixi aũt, *præciſè, ac formaliter ſiſtendo in ratione ætatis*, quia ſi tanta ſit ſenectus, vt declinet in morbum, ſeu illi æquiualeat quo ad impedienda organa, vel impediendas vires neceſſarias ad miniſterium ordinum, ſic quidem non minus inducet irregularitatẽ, quã morbus perpetuus, de qua infra dicetur. Imò iam hæc non irregularitas tantum, ſed incapacitas quædã cenſeri põt, non quidẽ vt ordinatio talis perſonæ ſi fiat, inualida ſit (nam re uera tenebit, & imprimet characterem, quia capacitas abſoluta ſemper manet in hõie, quantumuis impeditus ſit) ſed quia eſt illicita talis ordinatio, non tam ex prohibitione eccleſiæ, quã ex natura rei, eo ꝙ per eam quiſpiam aſſumatur ad id, ad quod eſt prorſus ineptus. Ideo illud impedimentum non videtur propriè canonicum, neq; in eo poteſt Pontifex diſpenſare, ſi ineptitudo duret, & iam perpetua cẽſeatur, vtpote ex ſenectute proueniens. Et hoc ſenſu intelligendum cenſeo, quod dixit gl. 2. in c. 1. 85. d. ſenectutem impe-

A dire promouendum, non tamen deiicere promotum. Nam poſt quam aliquis ordinatus eſt, licet præ nimia ſenectute non poſſit commodè miniſtrare, permittitur, vt cum aliquo adiutorio, vel commoditate quaſi diſpenſatoria poſſit miniſtrare, argumento c. *Illud*. & c. *Petiiſti*, cum aliis, 7. q. 1. & c. *Literas*, de renunciat. & faciunt dicta in ſimili in ſect. præced.

De his, qui ſeipſos mutilant.

Tertio inducat hæc irregularitas per vitiũ corporis conſiſtens in alicuius mẽbri mutilatione impedientis vſum ordinum, vel inducẽtis grauem deformitatem, ac proinde indecentiam. Hæc eſt cõis ſnĩa, & multis iuribus fundata, quæ videri poſſunt d. 55. & in tit. de Corpore vitiat. & tit. de cler. ægrot. miniſtr. Quanquã vero res hæc late à Doctoribus tractari ſoleat, quia tamen magna ex parte reducitur ad prudens arbitrium, ideo paucis principiis illam cõprehendam. Primum ergo aduertendum eſt,

B aliud eſſe paſſiuè tantum carere aliqua parte corporis, vel à natiuitate, vel hominum iniuria, vel alio caſu contingente, aliud verò eſſe, actiuè ſeipſum voluntariè mutilare, vel aliquam ſui corporis partem abſcindere, in vtroq; ergo caſu poteſt incurri irregularitas. Verum poſterior magis incurritur propter culpam actiuæ abſciſionis, quam propter carentiam membri, quãuis vtraque conſideretur. Quando ergo vitiũ hoc, ſeu defectus corporis prouenit ex hac cauſa, ſ. propria voluntate, & culpa ſe mutilandi, eſt generalis regula, ſiue antecedat, ſiue ſequatur ordinationem, ſiue abſciſio fit alicuius membri principalis, ſiue partis eius, ſiue notabiliter impediat, aut deformet, ſiue nõ, irregularitatẽ in-

C ducere, dummodo tanta ſit mutilatio, quæ per ſe, & ſecluſa inaduertentia, ſine peccato mortali fieri non poſſit. Ita colligitur ex c. *Qui partẽ*, diſt. 55. dum ait, illum eſſe irregularem, qui partem cuiuslibet digiti ſibi abſcindit, cum tamen carentia illius partis aliàs contingens non inducat irregularitatem, vt ibidem dicitur. Et ratio eſt, quia *in eo conſideratur tantum defectus ex abſciſione relictus, ſed voluntas eſt iudicata, quæ ſibi cauſa eſt ferrum mittere*, ut ibidem ſubiungitur. Atque hoc manifeſtum eſt, quando aliquis directè, & per indignationem, atque iram, talem partem ſibi abſcidit.

Secus uero eſſe uidetur, ſi contingat partem illã ab alio abſcindi non ſine culpa eius, qui pa-

D titur, nam ſi ipſe non cooperatur directè ad occiſionem, ſed oĩno ab alio fit, non uidetur incurri hæc irregularitas, iuxta c. 1. de Corpor. uitiat. ubi quidam, qui in duello uoluntario partem digiti amiſit, quæ celebrationẽ non impediebat, non cenſetur irregularis. Et cõfirmatur, quia tunc ceſſat ratio dicti c. *Qui partem*, quia lõge atrocior culpa eſt in ſeipſum ferrum ſumere, quam pugnare cum aliquo cum hoc periculo. Atque ita ſentit Naua. c. 27. nu. 198. citans Cardinalem. In contrarium uero ponderari poteſt dictum c. 1. de Corpore uitiat. quia in eo caſu non ſimpliciter, ſed ex diſpenſatione permittitur Clericis miniſtrare in ſuo ordine, vt patet ex illis uerbis. *Poteris cum eo miſericorditer agere, & permittere.* Quæ ita intelligunt Panor. & alii. Reſpondetur cum Nauarro, ſupra ibi diſpenſationem non fuiſſe neceſſariam propter vitium

Digitized by Google

vitium corporis, ſed propter grauem culpam à Presbytero commiſſam, ſponte ingrediendo duellũ. quod illa verba textus ſignificãt: *Licet eius exceſſus grauis admodum extitiſſet*, Põt autẽ illa miſericordia intelligi, vel per anticipationẽ (vt ſic dicã) vel propriã diſpenſationẽ. Forte.n. ille Clericus per illud delictũ non incurrit ſuſpenſionẽ ipſo facto, erat tamen dignus illa, per Iudicẽ inferenda: ſatis ergo miſericorditer cum eo agitur, dum pœna illa non imponitur, ſed permittitur miniſtrare, & hanc voco anticipatã diſpenſationẽ. Vel põt intelligi delictum fuiſſe publicu.n, & ſcandaloſum, infamiamq; induxiſſe, ac proinde ſuſpenſionẽ, cuius diſpenſatio neceſſaria erat, quæ ibi cõmittitur *Epiſcopo*: nam diſpenſatio in irregularitate ob defectum membri non eſt in iure commiſſa epiſcopo.

Addendũ vero vlterius eſt, quamuis aliquis non directè ſeipſum mutilet, ſed ab alio, ſi tamen ſua culpa mutiletur, & abſciſio ſit alicuius membri principalis, ſemper inducere irregularitatem, & ſi membrum illud ſit occultum, & non impediat vſum ordinis, nec afferat aliquã deformitatem, quę ſcandalum, vel indecentiam in vſu ordinis inducat. Ita Nauar. d.nu.198. citans Hoſtienſem, Ioan. Andream, & cõem ſententiam. Exempla ſunt, ſi aliquis in pœnam delicti iuſſu iudicis eunuchus fiat: idem ſi inuentus cum adultera, à marito idem per iniuriam patiatur; aut ſi iniuſtè aggrediens alium, ab ipſo mutiletur, &c. Quæ ſnia fundari poteſt in ca. *Ex parte*, de Corpore vitiat. ibi: *Qui ſeipſos ſani abſciderint, vel affectauerint, ut ab aliis abſcindantur*. Nam in his irregularitatib. indirecta voluntas, ſeu voluntariè exponere ſe tali periculo, æquiparatur directo affectui. Quæ ſnia ſecurior quidem eſt, vtpote cõis recepta: tamen ſi iura in rigore inſpiciantur, omnia loquuntur de propria culpa ſeipſum abſcindendi, aut mutilandi ex indignatione, aut ex aliquo indiſcreto zelo, vt videre, licet in c. *Si quis*, 1.2. & 3. & c. *Hi qui*, 55. diſt. & ca. *Maritum*, 33. d. & in can. 22. & 23. Apoſtolorum. Hoc autem vitium planè requirere videtur propriam voluntatem, quam etiã indicat dictum cap. *Ex parte*, in verbis illis, *vel affectauerint*, nemo.n. dicet, eum, qui cum adultera peccat, affectare, vt à marito abſcindatur. Denique in d.c. *Qui partem*, hoc ſignificant illa verba, *In illis voluntas eſt iudicata, quæ ſibiipſi cauſa fuit*, &c. indicat enim ſpecialem quandam audaciam & ferocitatem in ſeipſum, quæ non reperitur in ſola indirecta voluntate exponendi ſe periculo id patiendi ab alio. Sicut in aliis iuribus ferentibus cenſuras contra eos, qui præſumunt, aut temerè faciunt, &c. expendimus illa verba, vt inde colligamus non ſufficere indirectam voluntatem per ignorantiam, &c. ad incurrendas illas cenſuras, ita ergo videtur in præſenti dicendum, ſeruata proportione. Hæ igitur coniecturæ probabiliter ſuadent in his caſibus non incurri irregularitatem ex hoc ſpeciali capite abſcindendi, vel mutilandi ſe: nihilominus ex generali ratione mutilandi, vel exiſtendi cauſam mutilationis alicuius, non videtur poſſe excuſari irregularitas. Nam ſi eſſet ſimili modo cauſa talis mutilationis in alio, eſſet irregularis: ergo & in ſeipſo. Et ita tunc habet locũ differentia inſinuata: nam quando aliquis in ſeipſũ temerarias manus inicit, nõ ſolũ nõ cõſideratur deformitas, aut impoſſibilitas ad miniſtrandum, verumetiam neq; perfecta membri mutilatio neceſſaria eſt, vt iã declaraui. At vero quando irregularitas prouenit ex alio modo culpæ, neceſſarium eſt, vt mutilatio ſit perfecta, qualis ſupra tractando de homicidio declarata.

De his, qui alios membrorum defectus patiuntur.

OMiſſa ergo culpa mutilationis, vel abſciſionis actiuæ, circa paſſiuam mutilationẽ, ſeu defectum alicuius membri corporis, qui ex ſe abſtrahit à culpa, vlterius diſtinguendum eſt: aut enim agimus de illo, qui nondum ordinatus eſt, reſpectu ordinis ſuſcipiendi, vel de Clerico iam ordinato reſpectu vſus ordinis iam ſuſcepti. Rurſus diſtinguendum eſt de qualitate defectus, aut enim talis eſt, vt impediat vſum ordinis, ne ſecurè, & ſine periculo fieri poſſit, vel ſaltem tantam afferat deformitatem, vt ſine ſcandalo, & indecentia non poſſit ſacrum miniſterium exercere, vel neutrum ex his incommodis affert.

Primo ergo dicendum eſt, quoties mutilatio non habet adiunctum aliquod ex dictis impedimentis, per ſe, ac ſecluſa culpa, non inducit irregularitatem. Ita docent oẽs Doctor. Summiſtæ ver. *Irregularitas*, & ver. *Corpor. vitiat*. Nau. nu. 199. Couar. in Clementina, *Si furioſus*, p. 1. §. 1. nu. 5. qui alios referunt, & colligitur ex citatis capitulis d. 55. & d. canon. 22. Apoſtolorum, in quib. dicitur, eunuchos factos ſine propria culpa non eſſe irregulares: eadem. n. ratio eſt de quolibet alio ſimili defectu cuiuslibet partis. Item ex c. 1. & vlt. de Corpore vitiat, in quibus defectus non impedientes vſum ordinum, nec afferentes grauem deformitatem, nõ cenſentur inducere irregularitatem. Idem expreſſe in ca. *Qui partem*, & c. *Si quis in infirmitate*, & c. *Lator*, & c. *Præcepta*, d. 55. Ratio uero eſt, quia ſine cauſa, vel culpa non imponitur irregularitas: hic autem non eſt culpa, vt ſupponimus, neque etiam cauſa, quia hæc reſpicere debet vſum ordinum, ſi ergo ad talem vſum neque eſt indecentia, neque obſtaculum, ceſſat omnis cauſa imponendi irregularitatem. 10 Prima cõcluſio.

Secundo dicendũ eſt, quando defectus membri grauem, atq; indecentem deformitatẽ affert vel impedit vſum ordinis, inducit irregularitatẽ ſimpliciter in laico, ne ordines ſuſcipere poſſit, vel in clerico, ne aſcendere poſſit ad ordinẽ nondum ſuſceptum. Hoc & eſt certum, & cõe, & habetur ex c. vlt. d. 55. ubi defectus oculi dicitur inducere irregularitatem in Diacono ad ſacerdotium abſolutè, & ſine exceptione, qui defectus non impedit abſolutè ſacrum miniſteriũ ſed tamen propter deformitatem ſtatuerunt canones, vt irregularitatem induceret. Neque ad hoc oportet diſtinguere de ſiniſtro, aut dextro oculo: nam licet hoc poſſit conferre, vt ſit facilior diſpenſatio, non tamen refert, quominus in vtroq; caſu inducatur irregularitas, quia canones in hoc nihil diſtinxerunt, & ideo nec diſtinguendi licentiam nobis reliquerunt, ut in dicto capit. inſinuatur, & ibi Gloſſa notauit. Et iuxta hoc exemplum iudicandum eſt de reliquis defectibus membrorum inducentibus ſolam deformitatem. 11 Secunda concluſio.

Euidentior aũt eſt neceſſitas, quãdo inducit impoſſibilitatẽ, vt eſt defectus alterius manus, 12

de quo

de quo in cap. *Expoſuiſti*, de *Corpor. vitiat.* vbi Gloſſa aduertit, idẽ eſſe ſi deſit digitus ad fractionem hoſtiæ v.g. neceſſarius; & ſumitur ex cap. vltim. eod. tit. ibi, *Si ad frangendam Eucharistiam ſit in pollice ipſo potens*, ſi ergo eſſet impotẽs irregularis eſſet. Ex quo obiter colligitur, nõ ſolũ mutilationem membri, ſed etiã abſciſionem partis eius vel etiã ſolã debilitationẽ mẽbri, ſi hoc impedimentum miniſtrandi afferat, eandem inducere irregularitatem: quia hæc nõ fundatur formaliter (vt ſic dicã) in carentia mẽbri, ſed prædicto impedimento, vt ex dict. cap. conſtat, & ex cap. *Presbyter*: de Cler. ægrot. ibi. *Quia nec ſecure propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatẽ membri hoc fieri poſſe, cõfidimus.* Ibi enim duæ illæ rationes afferuntur quia in eo caſu cõcurrebant, non quia ambæ ſimul neceſſariæ ſint; quælibet enim earũ per ſe ſufficit. Quin potius hæc ratio impedimẽti adeo eſt intrinſeca & neceſſaria, vt videãtur eſſe potius ex naturali lege, quam canonica, & ideo nõ pertinere proprie ad irregularirates. Nihilominus tamẽ eſt propria irregularitas, primo, quia non ſolum impedit quando eſt manifeſta impoſſibilitas, ſed etiã quando eſt tanta debilitas, vt poſſit eſſe mortale periculũ in debito vſu. Secundo, quia impotẽtia vnius, vel alterius vſus non ita reddit perſonã incapacem, ex ſola rei natura, vt nec valide, nec licite ordo recipi poſſit: nam idem ordo poteſt habere plures actus, & defectus membri poteſt impedire vnum, & nõ aliũ, vnde, ſecluſa irregularitate poſſet ordo accipi ſaltem propter alterum actum. At vero talis eſt hæc irregularitas quãdo antecedit ordinũ ſuſceptionem, vt omnino impediat receptionem, ordinis etiam ſi defectus vnum tantũ eius actum principalem impediat, vt cõſtat ex prædictis iuribus, & ex autoribus citatis, & in ſequenti aſſertione amplius declarabitur.

13 Tertia concluſio.

Tertio dicendum eſt, quando talis defectus ſuperuenit ordinationi ſiue culpa, ad illum tantum vſum ordinis irregularitatem inducit, qui ſine ſcandalo, vel periculo exerceri nõ poteſt. Ita docent citati autores, & Innoc. Panormit. & alij in cap. 1. de Corp. vitiat. & in cap. ſecũd. de Cler. ægror. ex quo textu manifeſte probatur ibi, *ipſum cæteris ſacerdotalib. officius fungi minime prohibemus.* Inde enim conſtat ſacerdotem, cui manus, v.g. ſine culpa abſciſa, eſt, licet celebrare non poſſit, poſſe confeſſiones, audire, quia ad hoc miniſterium non eſt neceſſaria manus, quã quam ſi ille defectus anteceſſiſſet, nullo modo poſſet ordinari. Idẽ eſt defectũ cæcitatis, nã antecedens omnino impedit ſacerdotium, cap. 1. 49. diſt. & clarius in can. 77. Apoſtolo. vbi de cæco, & ſurdo idẽ dicitur, vt notat Maiol. lib. 1. c. 29. in quam ſententiã inclinat Nauar. conſ. 6. & 7. de Corp. vitiat. quãuis oppoſitum cenſeat probabile, quia nõ putat eſſe in iure expreſſum ſed certe, in eo can. expreſſum eſt, & quamuis ibi ſit ſermo de Epiſcopo, tamen ſub illo comprehenditur presbyter iuxta modum loquendi Pauli 1. ad Timot. eo tempore vſitatum. At vero cæcitas ſuperueniens ſacerdoti impedit quidẽ celebrationem, nõ vero abſolutionẽ à peccatis, & è contrario ſurditas moraliter impedit miniſterium cõfeſſionis (loquitur enim de omnino ſurdo, non de ſurdaſtro) non tamen impediet miniſterium celebrandi, quia non eſt ſimpliciter neceſſarium, vt ſacerdos audiat miniſtrum reſpondentem, ſatis enim eſt quod moraliter ſit certus illum reſpondere quod ſignis etiam & oculis poteſt aliquo modo percipere. Vnde etiam fit, poſſe ſacerdotẽ impeditum dicto modo ad celebrandum, in diaconatu, vel ſubdiaconatu ſolenniter miniſtrare, tũ à paritate rationis, vel etiã à fortiori, tum etiã quia hæc omnia comprehenduntur ſub officiis ſacerdotalibus. Et ad hoc etiam citari ſolet cap. *Significauit*, de Corpore vitiat. Sed in caſu illius textus irregularitas reuera fuit contracta ex culpa ſe abſcindendi & ideo ab vſu omnium ordinum impediebat. Concedit autem Pontifex Epiſcopo poteſtatẽ diſpenſandi in vſu ſacerdotalis officii abſque altaris miniſterio. Inde vero ſumitur argumentum à fortiori, quando irregularitas eſt in cauſa inculpabili, non impedire ſacerdotem ab vſu inferiorum ordinum, ſi alias decenter, & ſufficienter fieri poſſit. Quæ omnia communiter recepta ſunt. Neque vllam habẽt difficultatem, niſi in explicãdo, quãdo, & quo modo iudicandum ſit defectum mẽbri ſufficiẽter impedire, vel ratione ſcandali, vel ratione impoſſibilitatis, ſed hoc magis poteſt ipſo facto & vſu perpendi, quam aliqua certa regula, vt dixit Gloſſa in cap. *Presbyterum*, de Cleric. ægrot. argum. tex. in cap. *Apoſtolicæ*, de Donationib. Eſt ergo neceſſarium prudens arbitrium iuxta ea quæ in puncto ſeq. dicemus.

14 De irregul. ex notabili deformi. corporis.

Quarto contrahitur hæc irregularitas ex qualibet notabili deformitate corporis, aut membrorum eius, licet ſit ſine mutilatione membri aut partis eius, vel ſine vlla ægritudine, aut proprio morbo. Hæc eſt etiam communis, reſolutio cum D. Thom in 4. d. 25. q. 1. a. 2. q. 4. quæ ſumitur ex ca. 1. & vlt. de Corpor. vitiat. per argum. à cõtrario; directe vero ex cap. ſecũ. eiuſdẽ tit. vbi committitur Epiſcopo cum cõſilio ſuffraganeorũ iudicium, vel diſpenſatio in irregularitate orta ex oculi macula, quod nõ poterat eſſe niſi ratione deformitatis, quia agebatur de quadã electione ad Epiſcopatũ, cuius adminiſtrationi non poterat macula impedimentũ afferre, ſed deformitatẽ. Et additur ibi, cõceſſionẽ factam eſſe *ex maxima diſpenſatione*, quo indicatur, talem maculam, ſi deformitatem cauſet, magnam inducere irregularitatem, & non committi alteri, niſi ex diſpẽſatione Pontificis. Idẽ colligitur ex decretis d. 25.

15 Caſus reſolutus.

Hinc eſt etiã cõmunis reſolutio, eũ, qui caret virtute vidẽdi in ſolo oculo dextro, ſi nec oculo caret, nec exterius apparet deformitas, nõ eſſe irregularẽ, ſi autem ſimili modo cereat vidẽdi virtute in ſiniſtro, eſſe irregularem, quia licet abſolute nõ reddat faciem deformem, facit tamen, vt ipſe actus celebrandi ſeu legendi canonẽ cũ quadã deformitate fiat; propter quod occulus ſiniſter oculus canonis vocari ſolet Romano ſtilo. Ita Nauarr. cap. 27. n. 199. & Burgaſ. 5. de Irregul. tit. de Corpor. vitiat. num. 4. Syluest. vero verb. *Corpore vitiatus*, n. 5. ait, cæcũ tantũ ex vno oculo eſſe irregularẽ, referens Archid. ex cap. *Si euangelica*, d. 55. qui textus loquitur de eo, qui caret oculo, de quo etiã loquitur Gloſſ. in cap. ſecũd. de Verb. ſignificat. in 6. poteſt autẽ quis eſſe cæcus ex vno oculo, & nõ carere illo; & tũc nõ ſemper eſt irregularis, ſed cũ prædicta diſtinctione. Imo addit Nauarrus ſi quis carẽs viſiua virtute in oculo ſiniſtro, tãta polleat virtute in dextro, vt ſine deformi faciei con-

Cottolat. Maiol. Nauar. Burgaſius. Syluest.

Digitized by Google

ciei conuerſione poſſit legere canonē non eſſe irregularem, quia ceſſat fundamentum irregularitatis. Quod certiſſimum eſt, quādo talis defectus ſubuenit poſt ordinationem, quādo vero antecedit eſt etiam practice probabilis ſententia quamuis tunc maturiori iudicio, & prudētia animaduertere oportet, vt virtus alterius oculi, & firma ſit & ſufficiens ad illam deformitatem tollendam in lection. canonis.

16 Et per hæc iudicandum eſt de cæteris deformitatibus faciei, membrorum, aut ſenſuum; de quibus in particulari, dicere eſſet inutile, cū in particulari hoc ſemper pendeat ex prudenti arbitrio, videri tamen poſſunt quæ late proſequitur Maiol. lib. 1. a ca. 13. ad 26. Solū poteſt quæri ad quem pertineat hoc arbitrium. Et cōmunis reſolutio eſt pertinere ad Epiſcopū, argum. cap. ſecund. de Corpore vitiat. vbi id notāt Doctores. Eſt autem conſiderandum ibi committi ſimilem cauſam Archiepiſcopo cum conſilio ſuffraganeorū. Sed hoc ideo fuiſſe videtur, quia agebatur de electione ad Epiſcopatū, quæ ad Papam, vel ex commiſſione ad Archiepiſc. ſpectat. Inde tamen cum proportione colligimus, iudiciū hoc pertinere ad Prælatum, qui vel ordines confert, vt volunt Syluest. & Nauarr. ſupra, vel ſaltem dimiſſorias literas cōcedere poteſt ad ordines recipiendos, vt voluit Angel. verbo *Corp. vitiat*, numer. 5. Quod licet Syluester reiiciat ex congruentia philoſophica, mihi placet, quia talis prælatus habet iuriſdict.onē Epiſcop. ad quam magis hoc pertinet quam ad characterem. Verum eſt ſemper eſſe liberum Epiſcopo, qui daturus eſt ordines, admittere, vel reiicere tale arbitrium.

De irregularitate prouenientе ex morbo corporis.

17 QVinto poteſt hęc irregularitas oriri ex morbo corporis, qui licet nō deformet illud, nec mutilet, infert tamen debilitatem virium, aut grauem deformitatem perpetuam & moraliter incurabilem in vſu ordinū. Hæc etiam regula communis eſt Doctorū, vt videre licet in Maiolo lib. ſecūd. cap. 18. & 19. Nauarro, num. 199. & 200. Couarruuia in Clementinis. Si furioſus. part. in princ. num. 5. Et ſumitur ex D. Thom. 3. p. quæſtion. 82. art. vlt. & ex cap. vlt. d. 85. & ex aliis iuribus citatis de Corpore vitiatis, & de Cleric. ægrot. & d. 55. Et ratio etiā eſt eadē. Nā fundamentum huius irregularitatis eſt vel deformitas, vel debilitas, quod ergo hæc proueniant ex defectu membri, vel ex defectu ſalutis, vel alia ſimili cauſa, non variat rationem irregularitatis. Poſtulatur autem vt talis morbus incurabilis cenſeatur, quia nō quælibet infirmitas ſtatim facit hominem irregularem, quia hoc nullo iure fundatur, nam infirmitas, quæ curari poteſt, ſimpliciter non vocatur in iure vitium corporis, vt explicatur in *l. Inter ſtuprum*, ff. de Verb. ſignific. Nec propter ægritudinē abſolute fertur alicubi irregularitas, ſed ſolū propter deformitatē vel impedimētum perpetuum. Verū quidem eſt, actualē infirmitatē afferre actuale impedimentum quandiu durat, eſt tamen potius facti, quā iuris, niſi actu inducat deformitatē, vel periculū in vſu ordinis, nam pro tunc iam erit impedimentū canonicum quandiu durauerit.

Maiol. *Couar.* *D. Thom.*

18 Reliqua de huiuſmodi morbo eodem modo expedienda ſunt, quo de cæteris dictum eſt. Nā quando hic defectus antecedit ordinationem, omnino impedit illam, ſi totale afferat impedimētum, & non per interualla temporum, vt latius Maiol. lib. 2. cap. 22. Quando vero ſubſequitur, impedit vſum, non omnino, ſed quantum ad actum repugnātem tali morbo. Quod intelligo hic eſſe verū, etiā ſi morbus propria culpa cōtractus ſit, in quo differt à mutilatione quia de hoc nihil eſt in iure expreſſum, ſicut de cauſa mutilationis. Idē fere eſt cū proportione dicendū de tali irregularitate in ordine ad beneficia. Nā ſic ægrotus eſt irregularis ad beneficiū curatū de nouo ſuſcipiendum, ad ſimplex enim nō ita, ſi iam ſit clericus, vt inde ſubſtentetur. At vero ſi ægritudo ſuperuenit poſt beneficium obtentum, non priuat illo, vt colligitur ex cap. vlt. de Cleric. ægrot. & cap. *De rectoribus* eod. tit. Neque oppoſitum dicitur in cap. *Tua*, eod. tit. quidquid ibi Gloſſ. dicat & 7. quæſtion. 1. in princ. remouetur enim ab actuali miniſterio, non autem priuatur beneficio. Denique quando dubium fuerit de qualitate morbi iudicium erit penes Epiſcopum, iuxta ſupra dicta, non autē diſpenſatio, ſi ſemel irregularitas ſupponatur; hæc enim ad ſolum Papā ſpectat iure communi, vt eſt communior opinio Innocent. & aliorum, quos referunt, & ſequuntur Nauarr. & Couarruuias ſupra, & generaliter verum habet de tota hac irregularitate, quæ ex aliquo vitio corporis contrahitur.

SECTIO IIII.

An ex defectibus bonorum temporalium contrahatur aliqua irregularitas

1 INter hæc bona primo loco numerari poſſet fama, ſed quia vera infamia ex delicto naſcitur, ideo irregularitas illam cum irregularitatibus ex delicto ſupra coniuncta fuit. Primum ergo bonū, quod hic conſiderandum occurrit eſt libertas, quatenus ſeruituti opponitur, iuxta illud ad Galat. 4. *Iam non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ*. & 1. ad Corinth. 12. *Siue ſerui, ſiue liberi*, Defectus ergo huius boni ſeruitus appellatur, & irregularitatem inducit, ex multis decretis d. 54. à princ. & ex toto tit. de Seruis non ordinandis, & habetur in Authent. *Si ſeruus*, C. de Epiſcop. & cler. Tradunt Theologi in 4. d. 25. ibi D. Thom. quæſt. 2. art. 2. quæſt. 1. Rich. Palud. & reliqui, Anton. 3 p. tit. 28. cap. 6. §. 6. Syluest. & alii Sūmiſt. verb. *Seruus*, & verb. *Irregularitas*, Nauar. cap. 27. num. 204. Maiol. lib. 1. cap. 35. Salyce. in Pract. cap. 19. & alii. Congruentia redditur à D. Tho. quia per ordinationem quis mancipatur Eccleſiaſticis miniſteriis, ſed ſeruus nō poteſt hoc modo ſe ipſū mancipare, ergo non poteſt ordinari. Minor patet, quia nemo poteſt dare alteri quod ſuum non eſt, at ſeruus non eſt ſuus, nec dominus ſuorum operum, ergo, &c. Quæ ratio inſinuata eſt à Leone 1. epiſt. 1. in c. 1. d. 54. dicente; *Debet eſſe immunis ab aliis, qui diuinæ militiæ eſt aggregandus, vt à caſtris dominicis, quib. nomen eius ſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur*.

De irregul. ex ſeruitute proueniente.

D. Thom. Richard. Palud. Antonin. Syluest. Nauar. Maiol. Salzedo.

In qua,

Digitized by Google

In qua ratione animaduertere licet, ſacros canes non conſideraſſe in ſeruo ignobilitatem illam, quæ eſſe videtur in vili conditione ſerui, vt ratione illius hanc irregularitatem imponerent quamuis poſſent illam cõſiderare. Nã D. Thomas ſupra dixit quæſtion. 3. & 4 in homine ordinando requirit ur ex quadam decentia claritas quædam propter eminentiã illius ſtatus: huic autem claritati nõ minùs videtur repugnare ſeruitus, quã illigitima origo vel infamia, & ſimilia. Nihilominùs canones nullam huius rei rationẽ habuiſſe videtur: quia illa conditio, licèt illis appareat, omnino pertinet ad bona, vel mala fortunæ, & nullã connexionẽ habet cũ prauis moribus, ſicut habet infamia, aut defectus nataliũ et ideo per ſe non cenſetur afferre indecentiam ſacris ordinibus, ſi impedimentũ non affert. Hoc ergo ſolùm decreta cõſiderarunt: & ex vna parte rationẽ iuſtitiæ reſpectu domini, & ex alia religionis causã in miniſteriis ſacris obſeruari voluerunt. Quæ omnia confirmat optimè can. 81. Apoſtolor. dicẽs, *ſeruos in clerum prouehi ſine voluntate dominorum non permittimus ad eorum qui poßident moleſtiam, domorum enim euerſiones talia efficimus ſi quando autẽ dignus ſeruus viſus ſit, qui ad gradũ eligatur, qualis noſter quoque Oneſimus viſus eſt; & domini conceßerint ac liberauerint, & domibus emiſerint.* De quo Oneſimo dixit Paulus Epiſt. ad Philemonem, *vt illum reciperes, iam nõ ſeruum, ſed pro ſeruo charisſimum fratrem.*

3 Seruitus non inducit irregularitatem niſi quamdiu durat.

Atque hinc colligitur, ſeruitutẽ non inducere irregularitatẽ abſolute perpetuã, ſed quamdiu durat, & dominus non conſentit. Hoc apertè conſtat ex citato canone, & ex aliis decretis. Quocirca, quacunque ratione ſeruus redimatur, & à ſeruitute liberetur, deſinit eſſe irregulis abſque alia diſpenſatione: quia ablatum eſt fundamẽtũ huius irregularitatis, & ex ſola præcedenti ſeruitute nõ relinquitur macula vel indecentia moralis, quæ à lege cõſiderata ſit ad irregularitatem inducendam. Dico autem, ex *ſola uirtute*, quia illam præcisè nunc conſideramus: ſolet autem cum illa coniungi recens conuerſio ad fidem, ex qua naſcitur alia neophytorum irregularitas iam tractata, quæ manebit etiam ablata ſeruitute. Rurſus durante ſeruitute, poteſt ſeruus ordinari de licentia & voluntate domini, vt coſtat ex citatis textibus, & docent dicti autores: per talem autem ordinationem manebit ordinatus à ſeruitute liber, vt iidem autores docent.

4 Quid ſi ſeruus ordinetur & poſtea manumittatur.

Circa hoc autẽ dubitari poteſt, an oporteat manumiſſionẽ, antecedere ordinationẽ, vel ſufficiat p ordinationẽ ipſo facto fieri. Nã diſt. canon. Apoſtolorũ poſtulare videtur vt ãtecedat, & clariùs c. *Nulli*, dict. 54. *Niſi prius*, inquit, *a proprus dominis legitimã libertatem conſequãtur, cuius libertatis charta in ãbone publicè legatur*, & eodẽ modo loquũtur alia iura de ſeruis nõ ordinãdis. Imò additur in c. *Quicumque*, diſt. 54. ex Cõcilio Toletano. 4. c. 72. aliã. 73. neceſſariũ eſſe ut talis manumiſſio abſoluta pcedat, id eſt, nõ retẽto obſequio à dominis: *nã qui adhuc patroni ſeruitute tenẽtur obnoxij, nullatenùs ſunt ad Eccleſiaſticũ ordinẽ promouendi.* Per quæ uerba explicãtur illa duo canonis Apoſtolorũ, *liberauerint, et domib. emiſerint.* In cõtrariũ verò eſt, quia alia iura, & cõmuniter autores dicũt, ſi ſeruus ordinetur de licentia domini, manere li-

A berũ: ergo neceſſe non eſt vt manumiſſio antecedat. Alioqui ſequeretur, facta priùs manumiſſione, quamuis poſtea nõ ſequeretur ordinatio ſeruum manere liberum, quod eſſet in fraudẽ domini. Reſpondeo, quæſtionem non eſſe magni momẽti. Vt enim res licitè & legitimè fiat, neceſſe eſt ut expreſſa manumiſſio aliquo modo antecedat, quia ita iura diſponunt & ad tollendas fraudes & lites ita expedit. Nõ oportet autem ut illa manumiſſio ſit abſoluta, ita vt effectũ habeat ante ordinationẽ; ſed conditionata, ita ut in ipſa ordinatione ſuum incipiat habere effectum. Et ita vtrumque verum eſt, & manumiſſionem debere antecedere, & libertatem per ordinem ipſo facto comparari.

Vlteriùs verò addendũ, eſt, ad conſequẽdã libertatem per ordinationẽ ſufficere qualemcũque licetiam Domini, etiam tacitam. Quod docent citati autores, & eſt ſatis expreſsũ diſt. 64. in cap. *Si ſeruus, ſciente, & nõ cõtradicẽte domino,*
B *in clerũ fuit ordinatus ex hoc ipſo, quod conſtitutus eſt liber, & ingenuus erit.* Ex quibus verbis facilè explicatur aliud quod hic interrogari poterat, de qua, ſcilicet, ordinatione hoc intelligendũ ſit, an de ſacra, vel quælibet minor ſufficiat. Dicẽdum eſt enim, quãlibet ſufficere etiã primã tonſuram, hanc enim vim habent illa verba, *In clerum fuerit ordinatus, ſeu conſtitutus*, vt ſtatim declaratur, nã p primã tõſurã vnuſquiſque in clero conſtituitur. Et ratio eſt, quia ex tũc talis pſona dicatur, & conſecratur diuinis obſequis, & ideo accedente voluntate domini, ius vel interpretatur, vel efficit, vt p eã libertas concedatur, quia res Deo dicata non debet humanis ſeruitiis manere mancipata, iuxta regulam *Se-*
C *mel*, de Regul. iur. in 6.

An manumiſſio debeat eſſe omnino libera.

Occurrit autẽ vlteriùs inquirendũ, an oporteat hanc manumiſſionẽ eſſe liberã omnino, vt ĩſinuatur ĩ dicto capitul. *Quicunque*, vel ſufficiat facta ſub onere alicuius ſeruitij, vel officij domino impẽdẽdi. Sũt enim ĩ hoc diuerſæ opiniones, vt refert Turrecremata, ibi. Nã quidã propter illũ textũ putãt neceſſariã eſſe manumiſſionem ita abſolutã, vt non poſſit dominus ſibi reſeruare aliquod obſequiũ, vel ſpirituale, vel corporale, vel poſitiuũ faciẽdi hoc aut illud, vel negatiuum non faciendi, v.g. nõ accuſandi, nõ dãnificandi ipſum dominum, &c. Alij verò putãt poſſe dominum reſeruare obſequium ſaltem ſpirituale, & corporale negatiuum, id eſt manu mittere ſeruum ſub ea conditione, vt poſt ordinationem obligatus maneat, vel ad cantan-
D dum, vel miniſtrandum in ſua capella, vel ad non inferendum ſibi aliquod nocumentum, vel aliquid ſimile. Hoc enim videtur ſupponi clarè in cap. *Nullus*, de Seruis non ordinãdis, vbi dicitur *Si quis ſeruum ſuum libertate donatum, fecerit presbyterum ordinari, & ille poſteà in ſuperbiam elatus, domino ſuo canonicas horas pſallere noluerit, apud Epiſcopum accuſatum degradari debere.* Quod profecto non præciperetur propter ſolam ingratitudinem, ſupponitur ergo caſus in quo ex iuſtitia talis obligatio maneat. Vnde Gloſſ. & ibi Doctores ex eo textu colligunt, poſſe dominum imponere ſpirituales operas ſeruo, quẽ ad ordines manumittit. Imò multi etiam addunt, quamuis hæc conditio nõ exprimatur, ex ipſa declaratione iuris ſubintelligi, & relinqui hanc obligationẽ ſaltẽ ad ſpirituales operas. Hac tamẽ interueniẽte differentia,

Digitized by Google

ferentia, quod quando deducitur in pactum, poteſt illa etiam pœnalis cõditio adiungi, ut ſi obligationem non impleuerit: poſt degradationem in ſeruitutem redigatur; ſi autem hoc nõ ſit in pactum deductum, licet puniri poſſit propter ingratitudinem, non tamen in ſeruitutem reduci. Ita fere Panormitanus ibidem.

7 2. Opinio. Alii diſtinctione vtuntur inter ſeruos Eccleſiæ & priuatarũ perſonarũ: nam priores etiãſi manumittãtur, & ordinentur, obligati manẽt ipſo iure ad honeſta Eccleſiæ ſeruitia, non ſolũ ſpiritualia, ſed etiam circa alia negotia, quæ clericũ nõ dedecet; quæ ſi facere renuerint, in ſeruitutẽ rediguntur, iuxta c. *Diaconi.* 12. q. 2. & c. *Qui ex fragilis*, d. 54. vbi Gloſſ. id aduertit. Reſpectu vero particularium dominorũ non manet tam grauis obligatio, nec ſub tã graui conditione, vt colligitur ex d. c. *Quicunque*, & ex c. vlt. ibid. Nã hac ratione, liberti prohibebãtur ordinari viuentibus, & inuitis dominis: quia ſemper manebant illis ita obnoxii, vt ſi quidpiã cõtra patronũ cõmitterent, in eorũ ſeruitutem redigerẽtur, iuxta ciuilia iura. Poteſtque cõgrua ratio differẽtiæ reddi, nã reſpectu Eccleſię nulla indecẽtia eſt, quòd cleric⁹ obnoxius maneat ad quælibet officia præſtanda, quæ aliàs nõ ſũt indecentia ſtatui clericali, quia illa omnia obſequia Eccleſię præſtita, quodãmodo ſpiritualia ſũt. Secus verò eſt quãdo talis obligatio manet reſpectu priuatæ pſonæ, quia magis repugnat priuilegio clericali, iuxta c. 1. d. 54. minuſque decet, factum clericũ, ſeruũ fieri priuatæ perſonæ quàm Eccleſiæ. De qua relegi poſſunt plura apud Maiol. lib. 1. c. 35. & 36. ad praxim enim
8 Reſolutio. non eſt admodum neceſſaria uel vtilis.

C Exiſtimo ergo manumiſſionem, quæ ad ordines fit, ſi abſolutè, & ſimpliciter fiat, nullã includere cõditionẽ, ſaltẽ ſub obligatione iuſtitię Hoc enim mihi probat d. c. *Quicunque*, cũ c. 1. & 2. d. 54. & c. 1. de Seruis nõ ordinãdis. Imò in c. *Eo libentius*. eod. tit. hoc extẽditur ad ſeruos ab Eccleſiis manumiſſos. Nihilomin⁹ tamẽ nõ repugnat in ipſa manumiſſione cõditionẽ apponi ſtatui clericali nõ repugnãtẽ; qualis eſt de operib. ſpiritualib. vel etiã de officiis priuatiuis, ſeu potiùs de nõ pſtandis officiis iuſtitiæ, aut gratitudini repugnãtib. Ita Turrecr. ſuprà cũ aliis ex d. c. *Nullus*, & argumẽto c. 2. de Cõditionib. appoſit. Qui etiã docẽt, ad hoc nõ eſſe neceſſariũ Epiſcopi conſenſum, quia nullo in iure poſtulatur. Quod etiam tenet Abb. in d. cap. *Nullus*.

Hinc mihi probabilius eſt: quãdocunque do-
9 D minus facit facultatẽ ſeruo ſuſcipiendi ordines, ſiue expreſſã, ſiue tacitã, manumiſſionem eſſe abſolutam ex vi ipſius ordinationis, quia nulla cõditio appoſita eſt. vnde à fortiori fit, quòd quamuis libertus etiã ſit irregularis iuxta d. ca. vlt. d. 54 quia quodammodo, & quaſi ex parte retinet ſeruitutẽ iuxta proprietatẽ iuris ciuilis; ſi tamen ſciente patrono & conſentiẽte, ordinetur; ex tũc deſinere eſſe libertũ, quoad viles cõditiones & obligationes eius & incipere eſſe abſolute liberatũ ſeu manumiſſũ: quod planè ſequitur ex priori reſolutione, quia illa facultas cenſetur eſſe talis, vt omnino auferat fundamẽtũ huius irregularitatis. Hoc tamẽ nõ impedit, quominus huiuſmodi clericus ex gratitudine teneatur debita obſequia honoris & reuerẽtiæ manumiſſori exhibere. Nõ tamẽ opinior, ppter ſolã ingratitudinẽ, niſi iniuriã etiam includat,

A poſſe tã grauiter puniri, ut degradetur, vel deponatur, Sed hoc magis ad Iuriſperitos pertinet.

Sed quid, ſi ſeruus, nõ obſtante irregularitate, inſcio domino ordinetur. Reſpondeo in primis, illũ manere ordinatũ, quia ſeruitus non eſt
incapacitas, ſed propria irregularitas. Deinde, 10 Dubitatio
ſi tantũ ſit ordinatus minoribus ordinibus, nul- 1. Cõcluſ.
lo modo à ſeruitute liberatur, nec ſimpliciter, 2. Cõcluſ.
nec ſub cõditione aliqua. Ita docent omnes, & ſumitur ex c. 2. de Seruis nõ ordinandis, in quo abſolutè ſermo eſt de ordinibus ſeu gradibus Eccleſiaſticis. Tamen ſaltem quoad ordines minores abſolutè & ſine vlla reſtrictione ab omnibus intelligitur, quia quoad hãc partẽ nullo alio iure reſtringitur: & idem probat c. 2. d. 54.
Poteſt tamẽ obiici quia res ſemel cõſecrata Deo Obiectio.
etiã ſi iniuſtè, & contra voluntatem domini Soluitur.
conſecrata ſit, nõ debet domino reſtitui, iuxta B ſententiam Gregorii in c. *Cõperimus*, 14 q. & regulã *Semel Deo*. de Regul. iuris, in 6. Reſpondetur primò dicta iura loqui de rebus inanimatis in quibus non eſt dolus, & aliàs poſſunt facilè compenſari: in homine verò, qui ordinatur, eſt fraus, quæ nõ debet illi patrocinari, quoad fieri poſſit. Item in re inanimata, conſecratio eſt merè materialis & ſuperficialis (vt aiunt Iuriſtæ:) conſecratio verò, quæ fit per ordinationẽ magis eſt in anima. Ita ferè Sylu. verb. *Seruitus* n. 6. in fine, ex Gloſſ. in dicto c. *Comperimus*. & in c. *Frequens*. diſt. 54. Addo inſuper, conſecrationẽ quæ per ordinationẽ fit non conſũmari perfectè vſque ad Sacerdotiũ, & in ſolis minoribus eſſe valde imperfectam, adeò ut clerici in minoribus conſtituti facilè ad ſecularia negotia transferantur: & ideò etiam in hoc caſu facilè propter iniuſtitiã lex canonica hoc permiſit.

C Tertiò, ſi vſque ad Diaconatum, vel ſuprà or- 11 Tertia cõcluſio.
dinetur cum ſcientia Epiſcopi ordinantis, liber efficitur; tenetur autem Epiſcopus cum domino duplici ſatisfactione compenſare, iuxta c. *Si ſeruus abſente* diſt. 54. vbi id Gloſſa notat, & Panormitanus in c. 2. de Seruis nõ ordinandis, Et idem ſumitur ex c. *Per venerabilẽ*. verſicul. *Præterea*. Qui filii ſint legitimi. De Subdiaconatu verò res videri poteſt dubia quia in prædito c. *Si ſeruus*, ſolùm Diaconi, & Presbyteri mentio fit: Et ideò in l. 6. titul. 22. partita 4. dicitur, etiã ſeruum ordinatum vſque ad Subdiaconatum, inſcio domino, poſſe à domino ĩ ſeruitutẽ reuocari, nam eodem modo cẽſet illa lex de Subdiacono, quo de minoribus ordinibus. Quod forD taſsè procedere poterat iure antiquo, quando Subdiaconat⁹ nõ reputabatur ordo ſacer, quia nõ habebat votũ continẽtiæ annexum, nec reddebat hominem ad matrimonium inhabilem. Fauebatque c. *Ex antiquis*. diſt. 54. ibi: *Reliqua verò officia*: nam ſub hac vniuerſalitate Subdia- Dubium.
conatus comprehendebatur. Nũc verò Subdiaconatus eſt ſacer ordo, ideoque quoad hoc æquiparatur nunc Diaconatui, vt expreſſè diſponit Alexander III. in c. *Miramur*. de Seruis non ordinandis. Quæret verò aliquis, quando ordinatio tantùm eſt in minoribus, an obligatio reddendi duplicẽ ſatisfactionem domino, id eſt duos ſeruos æquales, vel duplicatum pretium, ſit in conſcientia, & iuſtitia. Videtur enim ex vi iuſtitiæ ſatis eſſe reddere æquiualens, reliquũ autẽ pertinere ad pœnam per legem impoſitã, quæ non obligat donec per iudicis ſententiam quis cõdemnetur, & eã pœnã ſoluere cogatur

Et ideò

Digitized by Google

Et ideo in d.c. *Per venerabilem*, ſolum dicitur ordinatorem teneri domino ſatisfacere. Reſpõdetur nihilominus, teneri Epiſcopũ ex vi prædictæ legis abſque alia ſñia condemnatoria ad reddendum duplicatum pretium pro ſeruo, neque aliter illum liberari à ſeruitute, nec dominum teneri, aut cogi poſſe ad dimittendum ſeruum, niſi adimpleta illa conditione. et ratio eſt quia ita per legẽ diſpoſitum eſt. Vnde, ſicut ex vi illius legis dominus cogitur dimittere ſeruum, ẽt ſi contra iuſtitiam, & voluntatem eius ordinatus ſit: ita ẽt conditio à lege poſita in fauorem eius implenda eſt, aliàs non poteſt legitimè compelli. Vnde ſumitur ẽt congruentia illius legis, q̃ nõ eſt quo ad hanc partem merè pœnalis, ſed in rerum æquitate fundata: nã dominus in eo caſu non ſolum amittit ſeruum, ſed ẽt obligatur per actionem iniurioſam ad redimẽ- B dum illum, quæ obligatio virtute quidem legis iuſte ſit in fauorem religionis & ordinis ſacri, tamen quia hæc obligatio etiam eſt pretio æſtimabilis, voluit lex etiam illam compenſari, quod ſit pretio duplicato ſoluto. Capit. ergo, *Per venerabilem*, intelligendum eſt de ſatisfactione per legem ſtatuta.

11 Quarta cõcluſio. Quarto, Si Epiſcopus ignorans conditionem ſeruitutis ſeruum in ſacris ordinet, tenebuntur ad eam ſatisfactionem faciendam, qui eum ad ordinationem induxerunt, vel rogando, vel falſum teſtimonium ferendo. Ita diſponitur in d. c. *Si ſeruus abſente*, quia iuxta maximè deteſtantur hanc iniuriam, quæ dominis fit, abſtrahendo ſeruos a debito opere perſoluendos. Et ideo C in Concilio Granatenſ. ca. 3. anathemate feriuntur, qui prætextu religionis hoc crimen cõmittunt. Sed quid, ſi etiam illi non ſint in culpa, ſed bona fide, & cum ignorantia probabili id fecerint? Reſpondetur, in eo caſu ipſummet ſeruum ordinatum teneri ad eandem ſatisfactionẽ faciendam, vel ſaltem ad reddendum per ſe vicarium, vt dicitur in c. *Ex antiquis*, d. 54. Quod ſi nec talem ſatisfactionem facere poſſit, in hoc iura diſtinguunt inter presbyterum, & inferiores. Nam Diaconus, vel Subdiaconus in eo caſu rediguntur in ſeruitutem, vt dicitur in d. ca. *Ex antiquis*, & tacitè confirmatur in d. ca. *Miramur*, de ſeruis non ordinandis, & docent Panormitanus, & alii in c. 2. de Seruis non ordinand. & Antonin. 3. p. tit. 28. c. 6. §. 6. Nauar. Syueſt. D Maiol. & alii locis citatis. Et hoc modo intelligendum eſt d. ca. 2. de Seruis non ordinandis, & cap. *De ſeruorum*, d. 54. Et ratio eſt, quia talis ſeruus ſupponitur per dolum & fraudem iniuriam facere Domino, & ideo licet in fauorẽ ordinis ei conceditur, vt ſatisfactione facta redimi poſſit tamen ſine tali ſatisfactione hoc iura non conceſſerunt, quia cum nondum ad ſacra ipſa myſteria peragenda ordinatus ſit, non eſt adeo neceſſaria ingenuitas ſeu libertas talis perſonæ vt, non obſtante iniuria & graui nocumẽto domini, concedenda fuerit. Oportet aũt, ut dominus intra annum, poſt quam ſciuerit ordinationem ſerui, illum repetat, ex c. *Si ſeruus ſciente* d. 54. Gl. ibi, & Innoc. in c. 1. de Seruis non ordinandis, nu. 6. & aliis citatis. Nam ſi poſt ſciẽtiam per annum diſſimulauerit, cenſetur cõſentire, & ſeruum manumittere. Quo fit, vt ſeruus ſic ordinatus irregularis maneat ad vſum talium ordinum, donec uel domino ſatisfactũ ſit, vel ipſe dominus conſenſum ſuum præbeat, A aut expreſſe, aut per ſcientiam, & tolerantiam vnius anni. Et quando talis clericus in ſeruitutem redigitur, non ſolum manet priuatus vſu ordinum, ſed etiam exutus priuilegio clericali, vt apertè dicitur in d. c. *Ex antiquis*, & ibidem Gloſſa aduertit. At uero, ſi talis ſeruus ordinatus ſit Sacerdos, non reducitur in ſeruitutem, etiam ſi domino integra ſatisfactio fieri non poſſit, ſed ſolum cogitur amittere peculium ſuum, & domino reddere, ut in d. c. *Ex antiquis* habetur. Quod ſi peculium non habuerit, ſatiſfaciet, ſi in proprio Sacerdotali miniſterio domino ſuo miniſtret, aut celebret, & ad hoc poterit obligari, iuxta cap. *Frequens*, diſt. 54. Quod factum eſt, tum in reuerentiam Sacerdotii, tum etiam quia illud miniſterium eſt altius & vtilius domino, & ideo in reipſa non grauiter læditur, quamuis propter excellentiam miniſterii, id non fiat per modum compenſationis, quia res temporalis non poteſt per ſpiritualem redimi.

Vltimo dubitari in hoc poterat, de quib. ſeruis intelligẽda ſit hæc irregularitas. Sunt enim quidam ſerui propriiſſimè dicti, alii vero ſunt ſerui adſcriptitii, vel originarii, aut conuentionales, prout late diſtinguit, & declarat Hoſtienſis in Summa, tit. de Natis ex uentre libero. Sylueſter ver. *Seruitutis*, & Maiolus lib. 1. ca. 35. Quia vero hi uarii modi ſeruitutum iam fere in vſu non ſunt, ideo in eis declarandis & diſtinguendis immorari non eſt neceſſe. et regula generalis ſit, omnem ſeruitutem, vndecunque trahat, vel nomen, uel originem inducere hanc irregularitatem. Ita enim expreſſe definit *Leo* Papa Epiſtola 1. c. 1. & Gelaſius epiſtola 1. c. 16. & habetur in c. *Generalis*, & c. *Admittuntur*, d. 54. vbi expreſſa mentio fit de ſeruis originariis, & ſimilibus, & notat Gl. in c. 2. de iudæis, quamuis in illo textu huiuſmodi originarii ſeu coloni ſerui liberi dicantur. Quod uel intelligendum eſt de his colonis, qui non trahunt obligationem culturæ ex ſeruili origine, & pacto ſuorum prædeceſſorum cum dominis, de quibus in l. *Originarius*, & l. *Colonos*, cum ſimilib. C. de agricolis, & cæt. lib. 11. vel intelligitur de libertate quo ad alios actus, non uero quo ad ordinationem, vt ibi Gl. declarat. Addo denique, quod licet interdum hæc obligatio non ſufficiat ad ſeruitutem inducendam, & conſequenter neque ad irregularitatem, de qua agimus, ſufficit tamen ad illã, de qua in ſequent. puncto dicemus. 14 Vlt. dubiũ

De irregularitate ex obligatione ad ratiocinia.

Secundo igitur incurritur irregularitas ex defectu propriæ libertatis, prouenientis ex obligatione ad actiones humanas & politicas exercendas. Quid defectus in iure appellatur obligatio ad ratiocinia iuxta Rubricam de obligatis ad ratiocinia non ordinandis. Eſt ergo certum hanc obligationem ad ratiocinia inducere irregularitatem, ex cap. unico, in dicto titulo, & diſt. 54. cap. 3. Eſt enim illa obligatio vinculum quoddam temporale reddens hominum valde impeditum ad eccleſiaſtica miniſteria, & ideo meritò à iure reputatum eſt ſufficiens ad remouendum hominem ab ordinatione. Atque ita docent Theologi in 4. diſt. 25. Vbi Diuus Tho. quæſt. 2. artic. 2. q. 1. cum de ſeruis dixiſſet, ſubdit 15 Concluſio D. Thom.

Digitized by Google

dit tantum hæc verba, *Et ſimilis ratio eſt de omnibus, qui ſunt aliis obligati, vt ratiociniis detenti, & huiuſmodi perſonæ.* Latius id tractãt Iuriſperiti ſuper dicta iura, Sũmiſtæ verb. *Ratiocinium.* & verb. *Ordo*, & verb. *Irregularitas.* Paulus Burgaſius de Irregular. 5. p. titul. de hac re Maiolus lib. 2. c. 5. & 11. Bernar. Diaz in pract. c. 20.

Burgaſius. Maiol. Bern. Diaz.

15 Quid intelligatur per hanc obligationem.

Exponendum vero ſuper eſt primo, quid intelligatur per obligationẽ ad ratiocinia: nã in dictis textibus non aliter declaratur niſi per exempla, ſcilicet, *Procuratores, Actores, executores ſeu curatores pupillorum, ſeu tutores*, Cõcilio Carthaginenſ. 1. cap. 8. Exiſtimo tamen non eſſe limitandam rem hanc ad hæc materialia exẽpla, ſed ſub illis comprehendi omnes publicas adminiſtrationes forenſes, & temporaliũ ac ſecularium rerum, quæ eodem modo implicant hominem negotiis ſecularibus, nam fundamẽtũ huius irregularitatis eſt obligatio ad hæc ſecularia miniſteria. Vnde in cap. 2. & 3. diſtinct. 51. ſub generali nomine, *Curialiũ, qui cauſas agunt, vel quibuslibet publicis functionibus occupatur*, hi omnes comprehenduntur. Sunt autẽ in his perſonis duæ obligationes diſtinguendæ. Vna eſt ad tales actiones ſeu miniſteria peragẽda, ad quę obligantur ratione talis muneris, & non durat niſi durante ipſo munere. Alia obligatio eſt ad reddẽdam rationẽ peracti muneris, quæ ſæpe manet, etiam munere relicto, nã, ſicut durante munere, interdum exigitur ab homine ratio eorum, quæ geſſit in ſuperiori tẽpore; ita etiam, quamuis tempus officii abſoluatur vel ipſum officium voluntarie relinquatur manere poteſt obligatio ad rationem reddendam. Quæ ratio interdum redditur de ipſis actionibus, an iuſtæ fuerint, &c. interdũ vero de pecuniis, aut aliis rebus æquiualentibus.

Duplex obligatio ad hoc ratiocinium.

16 Dubiũ reſolutur quo ad priorẽ obligationẽ. Sylueſt.

Quantum ſpectat ad priorem obligationem certum eſt, illa durante, eſſe hominem irregularem ad ordines ſuſcipiendos, quod in ſuperioribus tractatũ eſt tractãdo de defectu lenitatis & habetur diſtin. 51. quattuor primis cap. Sylueſt. verb. *Curiales*, & alii. Statim vero occurrere poteſt practica difficultas, nã videmus in Curiis Principum, & Regum clericos eſſe ordinarios Iudices cauſarum ciuilium, & huic muneri eſſe deputatos, nec propterea cenſeri irregulares, vel ad vſum ordinum, vel ad promotionẽ ad ſuperiores, etiam durante tali munere, & tamen miniſteriũ illud nõ minus implicat negotiis ſecularibus, quam officiũ aduocati, & ſimilia. Reſpondetur, communiter Doctores excipere ab hac regula Cõſiliarios Principũ, vt videre licet in Panormitano in cap. *Sed nec.* Ne clerici vel monachi, & in capi. *Clericis*, eodem titulo vbi idẽ ſentit Ioannes Andreas, Idem Panormitanus in cap. *Non eſt*, de Voto. Decius, Baldus, quos referunt, & ſequuntur Benardus Diaz., & Salzedo in practic. cap. 61. Cui ſententiæ fauet etiam lex Hiſpaniæ partita 1. titul. 6. l. 48. vbi Gregorius Lopez id aduertit, citans ad hoc cap. *In Archiepiſcopatus* de Raptoribus, vbi Papa Archiepiſcopo concedit, quod ex commiſſione Regis poſſit iudicium in cauſis temporalibus ferre, extra iudicium ſanguinis. Adduci etiã ſolet cap. *Non eſt.* de Voto. ibi, *Concilium & auxilium tuum ſibi ſenſeris hactenus potuiſſe.* Qui textus & ſimiles nõ videntur cõuincere, quia aliud eſſe videtur, eſſe Iudices ordinarios in publico Regni tribunali, quod videtur prohibere in c.

Abb.

Ioan. And.

Bern. Diaz. Salzedo.

Greg. Lop.

A *Sed nec.* & in cap. *Clericis*, Ne clerici, vel monachi, cum ſimilibus, aliud vero adeſſe Regi ad ferendum conſilium, vel ex cõmiſſione eius vindicare pauperum iniurias, quæ permittuntur in dictis capitulis, & ſimilibus. Nihilominus vſu receptũ eſt, ſiue ex conceſſione Pontificũ, ſiue quia conſuetudo ita interpretata eſt ipſa iura, vt clerici abſque nota irregularitatis, vel alterius impedimenti canonici poſſint eſſe conſiliarii Regum in huiuſmodi iudiciis, ſeu tribunalibus, in quibus de cõuenienti regni gubernatione & prouidentia, vel ad ſummum de ciuilibus cauſis agitur. Aut enim hoc miniſteriũ nõ eſt iudicatũ adeo repugnãs officio clericali, præſertim quãdo clericus curã animarũ, aut aliã ſpecialem obligationẽ ratione beneficii, non habet, vel certe propter cõmune bonum Regni aliquid de rigore iuris in hac parte remiſſum eſt, ideoque hoc non eſt extendendũ, ſed quo ad fieri poſſit, limitandum.

B Addendum vero eſt, quando adminiſtratio rerum temporalium eſt circa bona eccleſiaſtica, tunc obligationem ad talem adminiſtrationẽ, non pertinere ad hanc irregularitatem, quia illa adminiſtratio nõ cenſetur ſecularis, ſed ſpiritualis quodammodo, & eccleſiaſtica, iuxta c. 1. Ne clerici, vel monachi. & notarunt Innocẽtius, Panormitan. & alii in capit. 1. de Obligatis ad ratiocinia. Syluest. Maiolus, & alii ſupra citati. Item, licet adminiſtratio ſit temporalis, ſi tamẽ ex cauſa neceſſaria ad pietatem pertinente, ſuſcipiatur, ſcilicet, in fauorẽ pauperũ, aut ſimilium miſerabilium perſonarũ, iam illud negotiũ nõ eſt mere ſeculare, neque alienũ ab ſtatu clericali, & ita ſimul cum priori coniungitur in cap. 1. 21. q. 3. & in capit. vlt. 86. diſtinct. & in capit. 1. 88. diſtinct. Hoc autem maxime verũ eſt ſi accedat epiſcopi licentia, aut talis neceſſitas, quæ ex vi alicuius legis obligationem inducat, vt in eiſdẽ iuribus ſignificatur, & notauit Syl- C ueſter, & alii autores. Qui maxime hoc explicant in adminiſtratione, ſeu officio tutoris, nã per ſe quidem prohibitus eſt clericis, vt patet ex tota quęſt. 3. cauſ. 21. & ideo expreſſe numeratur in dict. c. 1. de Obligat. ad ratiocinia, nihilominus tamẽ ex cauſa pietatis ſuſcipi poteſt à clerico, & non impediet vſum ordinum. Et eadem ratione non impedit ordinis ſuſceptionẽ, ſi iudicio epiſcopi pia adminiſtratio iudicatur. Cætera de his perſonis obligatis ad hæc miniſteria videri poſſunt latiſſime in Maiolo dicto cap. 5.

17

At vero, ſi huiuſmodi perſonæ officium dimittãt, & obligatione liberẽtur, vel quia lapſu temporis finita eſt, vel ex conuẽtione partium vel ex facultate Superioris, iam tunc ex hac parte tolletur irregularitas, vt in ſuperioribus dictũ eſt. Dico autẽ, *ex hac parte*, quia oportebit aduertere ne ex alio capite orta ſit, vel propter effuſionẽ ſanguinis, vel propter aliquam infamiã, vt ſupra notatum eſt. Quod vero ad præſentẽ irregularitatem magis pertinet, relinquitur adhuc cõſiderãda altera obligatio ad ratiocinia reddẽda; nam, ſi hæc manet ex priori miniſterio, adhuc permanet irregularitas, vt cõſtat ex dicto c. vnic. de Obligatis ad ratiocinia. ibi, *Poſt depoſita onera, & reddita ratiocinia*, vtrumque ergo cõpleri debet, vt hæc irregularitas ceſſet. Et in hoc ẽt omnes Doctores cõuenẽt quia eſt ſufficienter in dicto iure expreſſũ, & quia ratio &

18 Reſoluitur dubiũ quo ad poſteriorem obligationem.

Digitized by Google

ratio, & fundamentum huius irregularitatis in eis permanet, quandiu rationem ſui muneris non dederunt, quia ſemper manent obligati ratiociniis, & conſequenter implicati negotiis ſecularibus, & expoſiti, vt poſſint à iudicibus ſecularibus cogi, & infamari, ſi fortaſſe dolus aut fraus in ratiociniis inueniatur. Quæ ratio ac deciſio locum habet, ſiue ratiocinia ſint pecuniarum, ſiue de iuſtitia ſeruata in ipſis actionibus ad tale munus pertinentibus.

19 *An reſolutio data de omni obligatione ad ratiocinia procedat.*

Difficultas verò eſt, an hoc habeat locum in omni adminiſtratione, & obligatione ad ratiocinia, quæ ex illa reſultat. Multi enim diſtinguendum putant de adminiſtratione vel publica, id eſt bonorum Reipublicæ, vel priuata, id eſt, circa priuatam perſonam, vel bona eius. Nam in priori caſu dicunt procedere regulam poſitam indiſtinctè: in poſteriori autem putant, depoſito munere, etiam ſi quis maneat obligatus ad ratiocinia, poſſe obligari, niſi dolus aut fraus ei obijciatur. Ita diſtinguit Gloſſa verb. *Ratiocinia*, dicto c. 1. vnic. de Obligatis ad ratiocin. quam ibi ſequuntur Abbas, & alii communiter, vt patet ex citatis autoribus: & fauet cap. vnic. diſtin. 53. vbi ſolùm fit mentio eorum, qui rationibus publicis reddendis ſunt obligati.

Reſolutio

Mihi tamen aliter occurrit dicendum eſſe conſiderata deciſione d. c. de obligatis ad ratiocinia. Aut enim adminiſtratio talis eſt, vt illa retẽta, ſeu obligatione ad illam, perſona maneat irregularis, vel non. Quãdo adminiſtratio ipſa retenta non inducit irregularitatem, obligatio etiam ad ratiocinia, quæ ex illa, ſiue retenta, ſiue depoſita reſultat, nõ inducet irregularitatem, ſiue ratiocinia ſint publica, ſiue priuata, vt ſi fuit economus Eccleſiæ, vel ſi fuit tutor ex cauſa pietatis. Et ratio eſt, quia acceſſorium ſequitur principale, induitque rõnem illius: hic autem adminiſtratio, & obligatio ad illam principalis eſt, reliqua obligatio ad ratiocinia eſt acceſſoria, & reſultans eo altera: & ideò nec cenſetur magis temporalis aut ſecularis quam illa, nec perſeuerans aut durans poteſt magis irregularitatem inducere, quàm ipſamet adminiſtratio, ſi duraret. Accedit, quòd dictum ca. vnic. ſolum agit de illis muneribus, quæ, quandiu durant, impediunt ordines: ergo etiam ſolùm agit de ratiociniis, quæ ex talibus muneribus naſcuntur.

20 Vnde ſequitur contrario modo iudicandum eſſe, quando adminiſtratio ipſa talis eſt, vt quãdiu durat, impediat ordines: nam tunc etiã obligatio ad ratiocinia, ſiue publica, ſiue priuata, inde ſuborta, & nondum data, impediet ordines, vt ſi fuit economus temporalis Reipublicę, vel tutor voluntarius alicuius perſonæ non indigẽtis. Hoc autem videtur probari manifeſtè ex d. c. de Obligat. ad ratiocinia, vbi de omnibus officialibus ſeu miniſtris, quos quando tales ſunt, iudicat ineptos ad ordines, dicit, non poſſe admitti, niſi depoſito onere, & reddita ratione; ibi autem comprehendit indifferenter omnes, vt patet de tutoribus pupillorum: ergo in omnibus etiam indifferenter requirit illas duas conditiones: ergo ſine fundamento fit limitatio, & exceptio. Ratio autem eſt, quia quamdiu manet obligatio ad ratiocinia, nondum cenſetur omnino depoſitum onus talis miniſterij, & ideò ſi miniſterium ipſum tale eſt, vt quãdiu durat impediat ſuſceptionem ordinum, etiam obligatio ad ratiocinium nondum extincta, idem impedimentum inducit. Et fortaſsè prædicti autores nõ intendunt hoc negare, ſed loquuntur in alio ſenſu, de quo iam dicam.

21 *Quid ſi poſt ratiocinia reddita reſultet debitũ pecuniarium.*

Sed quid ſi iam ſint ratiocinia reddita, & ex eis reſultet ſolum pecuniarium debitum abſque alia lite vel infamia debitum autem nondum ſolutum ſit; ſufficiet ne hoc vt duret irregularitas? *1. Sententia.* Videtur enim adhuc durare, quia nondum negotium illud omninò finitum eſt, nec poteſt dici ratio omninò, & ſufficienter reddita, quandiu debitum inde reſultans ſolutum non eſt. Atque ita videntur ſentire nõnulli ex citatis autoribus. *2. Sententia.* Alii verò in hoc ſenſu applicant diſtinctionem datam, vt ſumi poteſt ex Hoſtienſi: nam, ſi debitum reſultans ſit publicum, ſeu Reipublicæ, putant impedire, non tamen ſi ſit debitum priuatæ perſonæ. Primum probant ex l. *Reſcripto.* ff. de Munerib. & honorib. vbi dicitur, Debitores Reipublicæ non eſſe admittendos ad honores, donec ſoluant, quando debitum ex adminiſtratione publica contractum eſt, cõſtat autem ordines inter honores publicos computari, cap. *Præcipimus*, 93. diſt. & l. *Iubemus.* §. *Seruus.* C. de Epiſcopis, & cleric. Secundũ autem probatur, quia debitum pecuniarium priuatæ perſonæ nõ impedit ſuſceptionem ordinum, per ſe loquendo, id eſt, niſi alias inducat paupertatem ordinationi repugnantem, de qua ſtatim dicemus: vel niſi talia ſint debita, vt ex eis inextricabiles lites oriatur, nam tunc cenſebitur implicari negotiis ſecularibus, vt notauit Maiolus dict. c. 11. nu. 13. *Maiol.* Secluſis autem his circunſtantiis extrinſecis, priuatum debitum per ſe non impedit, nullo enim iure id cautum eſt: ergo quamuis tale debitum ortum ſit ex munere vel ratiociniis, quãtumuis ſecularibus, non impediet ordinum ſuſceptionẽ, quando adminiſtratio illa priuata eſt, quia in iure non magis hoc diſponitur de tali debito priuato, quàm de aliis. Sicut etiam publicum debitum ortum ex mutuo, locatione, aut alio ſimili contractu, non impedit ordines, quia de tali debito nihil eſt in iure diſpoſitum, ſed de ſolo illo, quod ortum eſt ex publica adminiſtratione.

22 *Improbatur.*

In hoc ergo ſenſu probabilis eſt dicta ſententia, & diſtinctio. Nihilominus tamen etiam hoc modo nihil dubia eſt, quia vel durante illo debito, cenſentur ratiocinia reddita, & conſummata, vel non; ſi non ſunt reddita, non eſt ablata irregularitas, ſiue debeantur priuatæ perſonæ, ſiue Reipublicæ, ſi autem reddita ſunt ratiocinia, iam ceſſauit irregularitas; tàm in publicis, quàm in priuatis adminiſtrationibus, quia in prædicto capite nihil aliud poſtulatur. Lex autem ciuilis, quæ de publicis debitis, & honoribus affertur, non poteſt inducere irregularitatem, vt per ſe conſtat. Niſi quis fortaſsè dicat, inducere illã in virtute alterius legis canonicæ, quę habet, nõ eſſe admittendos ad ordines, quos leges ciuiles non admittunt ad honores. Sed neque hoc mihi ſatisfacit, quia illa lex canonica loquitur de illis, qui non admittuntur propter infamiam, vt ſupra viſum eſt: in præſenti autem lex illa non fundatur in infamia, ſed ſolum lata videtur in fauorem communium bonorum, vt ita cogantur, qui illa adminiſtrant, ſoluere, debita inde contracta: non ergo eſt cur legem illam quæ ſolùm loquitur de honoribus eiuſdem ordinis, ac temporalibus, ad ordines extendamus.

23 *Reſolutio dubii.*

Satis ergo probabile exiſtimo, ſolùm debitũ pecuniarium, quod ex ratiociniis redditis inter-

dum relinquitur, indiſtinctè, id eſt, ſiue ſit publicum, ſiue priuatum, non ſufficere, per ſe loquendo, ad irregularitatem. Tum quia nullo iure canonico hoc cautum eſt, quia iuxta communem ſenſum, & loquendi modum, verè dicuntur ratiocinia reddita, & finita, etiamſi reſultans debitum nondum ſolutum ſit: ius autem canonicum ſolum hoc requirit, Tum etiam, quia tūc iam ceſſat ratio fundamentalis huius irregularitatis, quæ eſt implicatio, ſeu reuocatio ad negotia ſecularia, quia hæc non oritur ex hoc debito pecuniario, magis quàm ex quocūque alio; ſupponimus enim ita eſſe totum aliud negotium finitum, & cum ea partium conſenſione, vt nullæ lites inde timeantur. Vnde hoc maximè procedit, quando ſciente, & conſentiente creditore alius ordinari vult, nam ſi ille contradiceret, & impedimentum opponeret, res eſſet magis dubia. Opinor autem, ad Epiſcopum tunc ſpectare, declarare an talis perſona ſecundum præſentem ſtatum cenſenda ſit adhuc obligata ad ratiocinia reddenda, necne. Illud tamen certum videtur, ſi talis perſona ſufficientem ſecuritatem talis debiti reddat, vel datis pignoribus, vel fideiuſſoribus, omnino eſſe immunem ab hac irregularitate. Quod expreſsè docet Maiolus ſupra nume. 14. cum Abbate, & aliis: de qua re nonnulla addemus in puncto ſequenti.

De irregularitate proueniente ex paupertate.

26 Duplex defectus ex paupertate conſideratur. TERTIO poteſt irregularitas contrahi ex paupertate, quæ ad præſens etiā caput pertinet, quatenus defectus eſt temporalium bonorum. De qua irregularitate nihil inuenio in propria ſpecie dictum ab autoribus, fortaſsè quia non videtur eſſe in iure expreſſa. Nihilominus tamen hic defectus dupliciter cōſiderari poteſt, vel priuatiuè tantum, vel contrariè (vt ſic dicā.)

Primus. Priori modo patitur quis defectum paupertatis quando non habet vnde congruè ſubſtentetur: & talis defectus, quandiu durat in perſona laica vel ſeculari, dici poteſt irregularitatem inducere, maximè iuxta nouum ius Concilii Tridentini ſeſſ. 21. cap. 2. de Reformat. vbi prohibet eos ordinari, qui hunc patiuntur defectum ita confirmans, & declarans, quæ de hac re erant antiquiora iura, & Concilium Lateranenſ. ſub Alexandro III. p. 1. cap. 5. Hunc autem defectum videntur autores comprehendiſſe ſub defectu legitimi tituli nā qui ſine illo ordinatur, ex hac parte ordinatur irregularis, & ideò irritam ordinationem accipere dicitur in cap. *Sanctorum*. 93. diſtin.

Conc. Trid. De hoc autem defectu, & de expoſitione illius decreti Concilii Tridentini eſt ſupra tractando de ſuſpenſionibus, quas incurrunt malè promoti: & ideò nihil hic amplius circa illud immorari neceſſe eſt.

27 Poſterior paupertatis defectus. Contrariè verò dico pati defectum paupertatis illum, qui nimium grauatus eſt ære alieno, de quo nihil inuenio expreſsè in iure traditum in ordine ad irregularitatem. Vnde ſolum poterit ad illam ſufficere, ſi virtute contineat, aut inducat aliquem alium defectum ex ſupra numeratis, vt v. g. ſi ad fundandum temporalem titulum congruę ſubſtentationis contracta ſint debita æqualia, vel maiora, quæ aliunde a creditore ſolui non poſſint, exiſtimo tale debitum inducere, vel potius non auferre irregularitatem, quia talis titulus non poteſt verus, ac legitimus reputari, cum re vera non conſtituat perſonam extra ſtatum paupertatis, & neceſſitatis repugnantis decentiæ ſtatus clericalis, quod iura intendunt. Item, ſi tale ſit debitum, taliſque perſona, vt iuxta ciuilia iura poſſit propterea redigi in ſeruitutem, vel obſequium creditoris, cum aliter non ſit ſoluenda, vt eſt in Hiſpania lex 4. tit. 6. lib. 5. nouæ Recōpilationis, tūc talis defectus reputari mortaliter poteſt quædam ſeruitus, vt ſignificauit Gloſſa in l. *Fideicommiſſa*, §. *Si rem*, ff. de Legatis 3. Vel certè reputabitur veluti quędam obligatio ad ratiocinia reddenda, & ideò ordines impediet. Ideò enim milites ſtipendiarii, decuriones, & ſimiles irregulares cenſentur, donec tali debito, & obligatione liberentur, l. *Quiſquis*, C. de Epiſcopis, & clericis: imò etiam fœudatarii, niſi ab obligatione fęudatali liberētur, ſaltem per ipſam ordinationē, iuxta ea quæ tradit Syluester verb. *Fœudum*, & Maiolus dicto cap. 5. nu. 5. & videri etiam poteſt Tiraquellus de Primogeniis, cap. 44. num. 6. Idem ergo eſt de omnibus debitoribus ſimilibus.

28 Denique tunc etiam impediet hic defectus, quando talia, & tanta ſunt debita, vt ſine litibus & contentionibus expediri non poſſint, vt ſuprà cum Maiolo notaui: quia tunc re vera inciditur in defectum obligationis ad ratiocinia reddenda, ſeu (quod perinde) eſt ad ſecularia negotia peragenda. Extra hos verò caſus debitum pecuniarum per ſe non inducit irregularitatem, cum nullo iure expreſſum appareat. Imò addit Maiolus dicto cap. 11. nu. 15. quantumcunque aliquis ſit oneratus debitis, ſi bonorum conceſſionem faciat, reſeruata cōgrua ſubſtentatione, iuxta capi. *Odoardus*, de Solutionibus, liberum manere ab irregularitate, quia inde nulla contrahitur infamia, quæ in iure conſideretur, & per illam ceſſionem cum ſubſtentatione cōgrua ablatum eſt omne impedimentum paupertatis, & obligationis ad ratiocinia reddenda. Clericus autem ſic ordinatus, in quo foro conueniri poſſit propter tale debitum ante ordinem contractum, ad nos non ſpectat; probabilius autem eſt in eccleſiaſtico foro conueniendum eſſe. De quo videri poteſt Couarruuias in practicis quęſtionibus, cap. 32. nume. 4. & alii Canoniſtæ in cap. vnic. de Obligat. ad ratiocinia. Atque hæc de hac materia ad diuinam laudem dicta ſunt.

LAVS DEO.

INDEX CAPITVLORVM IVRIS CANONICI,

Quæ in hoc quinto tomo præcipuè exponuntur.

EX DECRETO.

CAP. Placuit, *diſtin.* 18. 471. 1. A

Cap. Nulli, 19. *diſtin. de cenſura ferenda intelligitur*, 388. 1. C. 442. 1. A

Cap. In nomine Domini, 23. *diſt.* 772. 2. B

Cap. Presbyterum, 28. *diſt. de ſuſpenſione ab ordine exponitur*, 498. 1. D. & 853. 2. B

Cap. Nullus, *cap.* Præter, 32. *diſt.* 59. 1. C

Cap. Maritum, 33. *diſt.* 856. 2. B

Cap. 1. *diſt.* 24. 471. 1. B

Cap. Lector, 34. *diſt. exponitur*, 882. 1. B

Cap. Neminem, *diſt*, 45. 471. 1. B

Cap. clericus qui, *diſt.* 46. *de ſuſpenſione exponitur*, 738. 2. A

cap. Quoniam, *diſt.* 47. *de depoſitione exponitur*, 739. 1. A

cap. Quoniam, *diſt.* 48. *de depoſitione intelligitur*, 738. 1. D

cap. Studeat, 50. *diſt.* 713. 1. A

cap. Qui ſemel, *diſt.* 50. *de depoſitione ferenda explicatur*, 739. 2. C

cap. Miror, *diſt.* 50. *de irregularitate totali exponitur*, 741. 1. B

cap. Si quis, *diſt.* 50. 735. 1. B

cap. Presbyter, aut Diacon. *ead. ibidem*

cap. *vlt. diſt.* 50. 778. 2. B

cap. Presbyteros, *diſt.* 50. 771. 1. B

cap. Si quis viduam, *latè a* 814. 1. A

cap. 1. *diſt.* 51. *a* 833. 1. C

cap. Si quis, *diſt.* 51 *exponitur* 836. 2. A

cap. *vlt. diſt.* 58. *fol.* 471. 1. A

cap. Neminem, & *cap.* Sanctorum, 70. *diſt. latè a* 550. 2. C

cap. Si qui ſunt, *diſt.* 81. 574. 1. A

cap. Miniſtri, 81. *diſt.* 572. 2. D

cap. Tanta, 86. *diſt. de pœna pro peccato præterito impoſita, quæ non erat cenſura exponitur*, 75. 1. A

capit. Non liceat, 86. *diſtinct. exponitur*, 398. 2. C

cap. Si quis Epiſcopus, 1. *q.* 1. *de pœna ferenda explicatur* 578. 1. B

cap. Si Epiſcopus, *cap.* Si qui Epiſcopi, 1. *q.* 1. *de ſuſpenſione exponitur*, 738. 1. B. C

cap. Statuimus decretum, & *cap.* Erga, 1. *q.* 1. 777. 2. A

cap. Eccleſia, 1. *q.* 3. 672 1. B

cap. Nemo, 2. *q.* 1. *de abſolutione de facto exponitur, non de iure*, 81. 2. C

cap. *fin.* 2. *q.* 1. *de depoſitione ab officio exponitur*. 75 2. A

cap. Presbyter ſi in plebe, 2. *quæſt.* 5. *de ablatione illius pœnæ per abſolutionem explicatur*, 531. 1. D

cap. Præſentium, 2. *q.* 5. *de ignorantia culpabili facti intelligitur* 581. 1. B

cap. *vlt.* 3. 9. 4. *excommunicatio de minori, & anathema de maiori excommunicatione exponitur* 182, 2, C

cap. Quidam, 5. *q.* 1. *de excommunicatione lata pro peccato infamandi, pro vt in futurum pendebat exponitur*, 73, 2, B

cap. Præſenti, 5. *q.* 2. 659, 1, B

cap. In loco, 5. *q.* 4. *de excommunicatione pœnali, quæ non erat propria cenſura, explicatur*, 75, 2. B 471, 1, B

cap. 1. 9. *quæſt.* 1 *de ordinatione irrita quoad executionem, non quoad ſubſtantiam exponitur*, 214, 1, B

cap. 3 9. *q.* 1. *de ordine irrito quoad ſubſtantiam explicatur*, 214, 1, D

Dictum Gregorii in cap. primo, 11. *quæſt.* 3. Sententia paſtoralis, ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt, *exponitur, & ad omnes ſententias iniuſtas cum proportione applicatur*, 89, 2, D

cap. Quoniam, 11. *q.* 3. *quando liceat communicare cum excommunicato, latè expenditur, & exponitur*, 281, 2, C

cap. Epiſcopi, 11. *q.* 3. *de excommunicatione nulla exponitur*, 462, 1, B

cap. Excommunicatos, *cap.* Cum excommunicato, *cap.* Si quis frater, 11. *q.* 3. *de ſimili pœna excommunicationis in genere interpretatur*, 334 1, A, 477, 2, D

cap. Sicut Apoſtoli, 11. *q.* 3. *de priuatione Euchariſtiæ exponitur*, 333, 2, D

cap. Canonica, 11. *q.* 3. 411, 1, B

cap. Nemo, 11. *q.* 3. *verbum*, Excommunicatio, *de priuatione Euchariſtiæ intelligitur*, 471, 1, B. *Idem diuerſo modo exponitur*, 162, 2. D

cap. Nos ſanctorum, 15. *q.* 6. *de abſolutione a iuramento fidelitatis exponitur*, 296, 1, A

cap. *vlt.* 15. *q.* 8. 574. 1. C

cap. Si quis Presbyter, 15. *q.* 8. 780, 2, C

cap. Si quis deinceps, 16. *q.* 7. 664, 2, B

cap. Conſtituit, 17. *q.* 4. *exponitur*, 776, 1, A

cap. Omnes Eccleſiæ, 17. *quæſt.* 4. *de approbatione anathematizationis, ſi feratur intelligitur*, 411, 1. D

capit. Quiſquis, 17. *quæſtione quarta, de pœna ipſo iure lata priuationis Euchariſtiæ exponitur*, 411, 2, A

cap. Si quis ſuadente diabolo, 17. *q.* 4. *late* 387, 2, C

cap. Inter querelas, & *cap.* Guilifarius, 23. *quæſtione quarta, de excommunicatione lata pro peccato pendente in futurum exponuntur*, 74, 2, A, D

cap. Adminiſtratores, 23. *quæſtio.* 5. *late a* 441, 1, A

cap. *vlt.* 23. *q.* 8. 802. 1, C

cap. Subdiaconus, §. Sed illud Auguſtini, 24. *q.* 1. *exponitur*, 211, 1, B

cap. *vlt.* 24. *q.* 1. *de vitando hæretico in adminiſtratione, quæ inuoluat conſenſum in hæreſim exponitur, ibidem* 1, C

cap. De illicita, 24. *q.* 3. *de abſolutione de facto exponitur, cum excõicatio non præceſſiſſet.* 81, 2. C

*Cap.*Violatores,25.q.1. 383, 2,A
*cap.*Si quis dogmata, 25.q.2.338, 2,B
cap. Si quis Epiſcopus, 27.q.1.778,1,D
cap. Quicunque, 26.q.5. 767,1,C
cap. De his, 31.q.1. 850,2,C
*cap.*Latorem,33.q.2. 659,1,D
cap.1.de Conſecratione, diſtinct. 1. exponitur, 766, 2, A
cap.2. de Conſecrat. diſt.1. 766.2,B
cap. Sacerdote,*de conſecratione, diſt. 1. exponitur,* 334,2,D
cap. Præcepta,*de conſecr.diſt.1.* 672, 1,C
*Canon 14. Apoſtolorum de ſuſpenſ.exponitur,*739, 2,D
Canon 16. Apoſtol. 853, 1,C
Canon 18. Apoſtol. 851,1,D
Canon 78. Apoſtol. exponitur, 879, 1,D

EX DECRETALIBVS.

Cap. Ex literis, *de conſtitutionibus, de receptione per abſolutionem exponitur,* 531, 1,C
*cap.1.de Reſcriptis,*248,2,C
*cap.*Cum inter, *de conſuetudine,*660, 2,C
cap.1. de Poſtulatione prælatorum,de irregularitate exponitur, 564, 1,D
*cap.*Licet,*de electione,* 768,1,A
*cap.*Innotuit, *eod.* 874,2.D *& ſequen.*
cap. Licet,*eod. de depoſitione ferenda exponitur,*768 1,A
cap.penult.eod. 566. 2,A
*cap.*Cum in cunctis,§.clerici, *eod.*568, 1,D
cap. Qua diligentia, *de electione, de ſchiſmatico a catholicis ſcienter electo,exponitur,* 560, 2,B
cap. Vel non eſt compos, *de temporibus ordinationum,a* 518,2,B. *Idem de promiſione beneficij ſuſpenſo facta exponitur,*491,2,C. *Idem tractatur a* 548,1,D. *&* 713,1,A
cap.2.eod.tit.de pœna inferenda exponitur.
cap.vlt.eod. 571,2,B. 750,2.A.
cap.1. de ordinatis ab Epiſcopo,qui renunciauit Epiſcopatui,latè a 558,1,B. *&* 738,1,B
cap. Cum bonæ, *de ætate, & qualitate ordinand. de priuatione beneficij ab homine facienda,exponitur,*494, 1, A, 710, 2,D
capitu. primo, de Sacramentis non iterandis, 763, 1. B
cap. primo, de filijs presbyterorum 875, 1, D, *& ſeqq.*
cap. Literas, *eod. de diſpenſatione exponitur late a* 868, 2, D. *Idem de minoribus ordinibus intelligitur,*872, 1,A
cap.1.& 2. de Bigamis: exponuntur, 855, 1,A.C
cap. Nuper,*de Bigamis,*853, 1,D
cap.penul. de Bigam. 574, 2.B
cap.vlt.de Bigam. 855, 2,C
cap. 1. & 2. de Clerico non ordinato miniſtrante a 760, 2.B
*cap.*Cum ſuper Abbatia.*de offic.delegat.de ſententia nulla ob excommunicationem alterius ex duobus quibus vt iudicibus partialibus cauſa commiſſa erat, exponitur,* 269, A
cap. Paſtoralis,§. Quia vero, *de officio Delegat. de ſcientia executoris priuata intelligitur, a* 506, 2,C, 508, 1,A
*cap.*Quoniam,*de officio ordinarij,*442, 2,D
*cap.*Cum ab Eccleſiarum, *eod.*775, 1,A
*cap.*Dilecta, *de maioritate, & obedientia,de prohibitione,quæ non erat propria ſuſpenſio exponitur,* 16, 1,D
cap. Sacris, *de his quæ vi, de communicatione cum excommunicato intrinſecè mala exponitur,* 280, 1,C
*cap.*Dilecti,*de arbitris,de iuriſdictione ſpirituali nō ſufficiente ad cenſuras ferendas exponitur.*
cap. Cum non ab homine, *de iudiciis, anathema exponitur de excōmunicatione cum maiori quadam ſolemnitate denunciata,*181, 2,C. *Idem latè a* 389, 1,D
cap. Intelleximus, *de iudiciis, de permiſſione, non de obligatione reſpondendi per procuratorem exponitur,*312,1,A
*cap.1. de Feriis,*636,1,D
cap. Capellanus, *de Feriis, de omni tempore alias non prohibito exponitur,*614, 2,B
cap. Poſt ceſſionem,*de probationibus,de inſtitutione procuratoris ,irritanda exponitur,*320,1.C
cap. Teſtimonium,*de Teſtibus,* 780, 2, B
*cap.1.de Exceptionibus, de valore actorum ab excōmunicato,cum excommunicatio obiecta non eſt exponitur,*310,1.C
*cap.*Exceptionem, *de Exceptionibus de periculo, conſcientiæ per peccatum veniale exponitur,* 280 2.C
*cap.*A nobis,*eod.tit. exponitur,a* 471, 2,C
*cap.*Ad probandum, *de re iudicata;de electione requirente certum numerum electorum quorum vnus erat excommunicatus exponitur,*266, 1,A
cap. Qua fronte, *de appellationibus, exponitur,* 529. 2,B
cap. Dilectus,*eod. a*683, 2.A. *& ſæpè attingitur,a* 983, 1,A
*cap.*Paſtoralis,§. Verum,*de appellationibus,expenditur,*25, 1,C, D
*cap.*Reprehenſibilis,*eod.de ſententia declaratoria qua quis a iure excommunicatus denunciatur,exponitur,*41, 1, A
*cap.4.de vit. & honeſt. cleric. de excommunic. ferenda intelligitur,*337,2,A
*cap. 2. eod. de ſententia ferenda ob crimen mortale exponitur,*336, 1. D
*cap.*Quoniam,*de vit. & honeſt. cler.de clericis ſæcularem vitam agentibus exponitur,*406, 1,A
cap.vlt.eod. 392. 1,A
cap.vlt. de Cohab.cler. & mulier exponitur, 493, 1,B. 562,1,A
*cap.*Ex frequentib. *de inſtit.expenditur,*142,1,C
*cap.1.de Locato,*442, 2,C
*cap.2.de Solut.*566,1,D
cap. Odoardus, *de Solutionibus de relaxatione, id eſt declaratione cenſuræ inualidæ exponitur,*332 2,B
cap. Non minus, *& cap.* Aduerſus, *de immunit. eccleſ.*281,1,A
cap.vltimo,eod.a 452. 2.D
*cap.*Super ſpecula,*& cap.*non magnoperè, *Ne cleric. vel mon.a* 444,1,C
*cap.*Clericis,*eod.tit. a* 447. 1,B
*cap.*Sententiam,*eod.tit.*856,1,A
*cap.*Non eſt vobis,*de ſponſalibus,a* 603, 2,A
cap. Tua nos,*& vlt.de Simon. de actibus ex ſe bonis exponitur,* 66, 2, C
*cap.*Tanta,*de Simonia,*777,1,C
*cap.*De hoc,*& cap.* Per tuas,*de Simonia,*777,1.D
*cap.vlt.de Simonia,*576, 2.B
cap. Per tuas, *eod. de ordine ſimoniace ſuſcepto exponitur,*578,1,B,*& de ignorantia iuris intelligitur,*581, 1,A
cap.1.de ſchiſmaticis, 772, 1,A, *& latè* 443,1.A
*cap.*Ad audiētiam,*& c.* Significaſti,2. *de homic. latè a*

Digitized by Google

latè à 726. 2.D. præcipuè, 133.2.C
Cap. Sicut dignum, *de Homicidio, a* 795.1.B.811. 1.D
Cap. vltimo, eod. 798.2.B
Cap. Significaſti, 2. *eod.* 803. 1.B.820.1.A.
Cap. Presbyterorum, *de Homicidio*, 806.1.A.
Cap. Continebatur, *eod. a* 806.1.B
Cap. Tua nos, *eod.* 811.1.C.832. 2.D.
Cap. 2. *de Homic. exponitur*, 819.1.B.826.1.A.830. 2.A
Cap. 3. *de Homic. exponitur*, 819. 1.D
Cap. Poſtulaſti, *eod. exponitur*, 827.2.D
cap. 1. *de Clericis pugnantibus in duello, de ſuſpenſione ferenda exponitur*, 582.2.A
cap. Excommunicationi, *de Rapt. a* 567.1.B
cap. 2. *eod. de pęna inferenda exponitur*, 774.1.B. & 767. 1. A
cap. Quia in omnibus, *de Vſuris latè*, 564. 2.C
cap. Ad falſariorum, *de Crimin. falſ. latè a* 370. 2.C
cap. Dura, *eod.* 371.2.B
cap. Si celebrat, *de Cleric. excomm. mini. de deputato ad munus publicum exponitur*, 319. 2.D
cap. Poſtulaſti, *de Cler. excomm. miniſt. exponitur*, 134.1.B. *idem expenditur*, 254.1.B. & *ſeq.* & 711.1.B. & *de excom. maiori*, 475.1.D. & §. Quæſiuiſti, 564.1.B
cap. vlt. eodem de effectu gratiæ ſacramenti exponitur, non de ſubſtantia, 205. 2.C. *idem* 711. 1.C. & *latè*, 470. 1.B. *præcipuè de collatione ſacramenti habente adiunctam receptionem*, 472. 2.D. *latè tractatur* 495. 2.D. & *ſeq.*
cap. 2. *eod. de ſimili pęna excommun. in genere exponitur*, 334. 1.B
cap. 1. & 2. *de Clerico non ordinato miniſtr. latè a* 713.2.B. 760.2.D.
cap. vnico, de Clerico per ſaltum promoto, a 554. 2.A
cap. 1. *De eo qui furtiuè ordines ſuſcepit, expenditur* 558.1.B
cap. Delicta, *de Exceſſ. Prælat. de iuriſdictione ſpiritualinon ſufficiente ad cenſuras ferendas exponitur*, 1.6. 2.A
cap. 1. *eod.* 513.2.C
cap. Tanta, *eodem de Suſpenſione ſolum a iuriſdictione ipſo iure reſpectu Epiſcopi, & de ſuſpenſione abſolute in inferiores clericos, ferenda exponitur*, 564. 2.B
cap. Epiſcoporum, *de Priuil. de interdicto exponitur*, 564. 2.A
cap. vlt. de Pœnis, 197. 2.B
cap. Quod in te, *de Pœnit. & remiſ. latè a* 608. 1.D
cap. Quæſiuit, *de pœnit. & remiſ.* 805.1.C
cap. 1. *de Sent. excom. exponitur a* 399.1.B. *conciliatur cum c.* Vniuerſitatis, *eod. tit.* 400.1.C
cap. Cum illorum, *de ſent. excomm. de ignorantia culpabili exponitur*, 97. 2.C
cap. vlt. eodem exponitur, pueros non eſſe ad Apoſtolicam Sedem mittendos, quia a culpa excuſantur, 98. 1.C
cap. A nobis, 1. *eodem exponitur a* 120.2.B. & 348 2.C
cap. Sacris, *eod. exponitur, metum qui non excuſat a culpa, neque a cenſura excuſare*, 130.1.A. *vel de metu leui*, 130.1.C
cap. A nobis, 2. §. Hæredes, *eod. tit. de ſatisfactione reali, non perſonali exponitur*, 136.1.A
cap. Nuper, *eodem tit. latè* 144.2.A. *an ſit reuocatum*, 154.1.A. 440.1.C. & *latè a* 477. 2.C. *præſertim de excommunic. a iure exponitur*, 479. 2.C. *Idem de propria abſolutione, non de diſpenſatione exponitur*, 527.1.B. *Non extenditur ad abſolutionem a ſuſpenſione* 529. 2.A.B
cap. penul. eod. tit. exponitur, 283.2.C
cap. Significauit, *eodem tit. de Excommunicatione Papali, quam incurrunt clerici ſcienter communicantes cum excommunicatis a Papa*, 101. 1.D. *Idem de communicatione in diuinis exponitur*, 281. 1.B
cap. Cum quis, *eodem* 794. 1.A
cap. Si vere, *de ſenten. excommun. de nimia communicatione cum excommunicato exponitur*, 280.2.C
cap. Peruenit, *eod. de læſione mediocri, ſufficiente tamen ad mortale exponitur*, 333. 1.A
cap. Nouerit, *eodem de violantibus per ſtatuta immunitatem Eccleſiaſticam exponitur latè a* 379. 2.A
cap. Vt fama, *eodem a* 389. 2.C
cap. Contingit, 2. & *cap.* In Audientia, *eod.* 390. 1.B
cap. Perpendimus, *eod.* 390. 2.A
cap. Si verò, 1. & *c.* Ex tenore, *eod.* 395.2.B
cap. Vniuerſitatis, *eod. latè a* 397. 2.B. C.400. 1. B.C
cap. Cum voluntate, *eod. a* 399.2.B. *concordatur cum cap.* Vniuerſitatis, *eod. tit.* 39.1.D
cap. Si verò, 2. *eod. a* 400. 2.B
cap. Ex noſcitur, *eod. a* 403.2.B
cap. Quamuis, *eod. a* 464. 1.C
cap. Quod de his, *eod. tit. ibidem*
cap. Monachi, *eod. tit. latè a* 405.2.D
cap. Cum illorum, *eod. latè a* 406.1.A. 738.2.C. & *ex profeſſo a* 558.2.C
cap. Mulieres, *eod.* 407.1.D
cap. Tua nos, *eod.* 413.1.D
cap. Quicunque, *eod. latè* 415.1.C
cap. Conqueſti, *eod. de excommun. ipſo iure lata exponitur*, 411.1.A. *non in alio priori canone, ſed in ipſomet* 411. 2.C
cap. Reſponſo, *eod. a* 603.2.A
cap. Permittimus, *eod.* 691.1.D
cap. Sacro, *eod.* 667. 2.D
cap. Quæſiuit, *de Verbor. ſignificat. de computatione disiunctiua duorum dierum anni biſſextilis exponitur* 524.2.A
cap. Cum in partibus, *eod.* 594.2.B

EX LIBRO SEXTO
Decretalium.

Cap. 2. *de Conſtitutionib. in 6. exponitur de ignorantibus non ſolum cenſuram, ſed totam legem*, 97. 2.B. *idem cap. exponitur a* 91. *ad* 103.
cap. Vt animarum, *eod. tit. latè a* 120. 2.C. *de ſtatuto territorij exponitur* 123.2.C
cap. Quia ſæpè, *de Electione in 6.* 565.2.A.
cap. Cupientes, §. cæterum, *eod.* 567.1.B
cap. Si compromiſſarius, *eod.* 567.1.C
cap. Vbi periculum, §. Hoc ſacro, *de Electione in 6.* 447.2.C. 671.1.C
cap. Sciant cuncti, *eod.* 448.1.B
cap. Generali, *eod. a* 448. 2.C
cap. Indemnitatibus, §. Poſtremum, *eod. a* 449. 2.C
cap. Prouida, *de Electione in 6.* 584. 2.B
cap. 1. *de Electione in 6.* 568. 2.C
cap. uisquis, *eod.* 569.1.B

Digitized by Google

Cap. 1. *de Temporibus ordinationum in 6. de pœna ſuſpenſionis ob quemcunque ordinem receptum excepta prima tonſura exponitur*, 547. 2. A
cap. Nullus, *eod.* 581. 2. B
cap. Eos qui, *eodem* 583. 2. B
cap. vlt. de offic. deleg. in 6. a 449. 2. C. 570. 1. D
cap. præſenti, *de officio ordinarij in 6. de interdicto exponitur*, 585. 2. A. 668. 1. B
cap. vlt. de officio ordinarii in 6. 666. 1. C
cap. vnico de his, quæ vi in 6. latè a 449. 2. D
cap. 2. *de iudiciis, in 6.* a 450. 2. A
cap 1. *de Exceptionib. in 6. non ſpecies excommunicationis declaranda exponitur, ſed cauſa*, 184. 2. D
cap. 1. *de vit. & honeſt. cleric. in 6, exponitur*, 391, 1, B
cap. Quamuis, *de præbendis in 6*, 598, 1, A
cap. 2. *de Reb. Eccleſ. non alien. in 6*, 451, 1, A
cap. Hoc conſultiſſimo, *eodem*, 585, 1, A
cap. 1. *de Sepulturis in 6*, 671, 2, C
cap. 1. *de Sent. & re iudicat. in 6*, 570, 1, B. *Idem de ſuſpenſione ab ordine, & iuriſd. exponitur*, 488, 2, C
cap. 1. *de Sepulturis in 6*, 423, 2, C
cap. vnic. §. Confirmatus, *de Relig. domib. in 6. a* 451, 2, B
cap. 2. *Ne clerici, vel monachi in 6, latè a* 454, 1. D
cap. Quoniam, *de Immunit. Eccleſ. in 6, exponitur*, 383, 1, A
cap. Quanquã, *de Cenſib. in 6, latè a* 451, 1, C, 670, 1, A
cap. Vt Inquiſitionis, *de hæret. in 6, latè*, 456, 1, D
cap. 1. *de homicidio in 6, a* 487, 2, B, 788, 1, A
cap. 1. *de vſuris in 6, a* 586, 1, A
cap. Epiſcoporum, *de priuilegijs in 6, de ſpecialiter interdictis exponitur*, 606, 1, C. *Expenditur*, 610, 1, B. *Ex profeſſo exponitur*, 668, 1, B
cap. Licet, *de priuilegijs in 6, latè a* 625, 1, C
cap. vnicum *de iniuriis in 6, latè a* 458, 1, B
cap. Felicis, *de pœnis in 6*, 376, 1, B, 417, 2, B, 670, 2, B
cap. 2. *eod. de executiua priuatione beneficij ipſo facto amiſſi exponitur*, 538. 1, D. *Idem latè a* 538, 2, B
cap. 1. *de ſenten. excom. in 6*, 667, 2, B
cap. Romana, § Caueant, *de ſenten. excom. in 6, de admonitione non ferendi cenſuras exponitur*, 31, 2, A
Idem cap. explicatur, 39, 1, B, 548, 2, B
cap. Is qui, *de ſent. excom. in 6, de irregularitate, & de ſuſpenſione a iure eligendi per hominem ferenda intelligitur*, 564, 1, C. *Idem latè a* 680, 1, A, *præcipuè*, 727, 2, B
cap. Præſenti, *cap.* Si ciuitas, *cap.* Si ſententia, *eodem latiſſimè a* 597, 1, D
cap. Alma mater, *eodem latiſſimè a* 603, 1, D, *ſpecialiter de excom. reſeruata, aut auferenda per ſolemnem abſolutionem, aut lata ob cauſam in qua fundatur interdictum exponitur*, 607, 2, A
cap. Quoniam, *eod. latè a* 603, 1, B
cap. Is qui, *eod.* 616, 2, C, & *a* 678, 1, B, 2, B
cap. Eos qui, *eod.* 403, 2, B, 416, 1, D
cap. 2. *de ſent. excom. in 6, expenditur*, 310, 1, A
cap. Non ſolum, & *cap.* Conſtitutionem *de Reg. iuris in 6*, 590, 1, B
cap. Actus legitimi, *de reg. iur. in 6*, 671, 1, D.

EX LIBRO CLEMENTINARVM.

Clement. 1. *de vita, & honeſt. clericorum*, 391, 2, C
Clem. 2. *eod. tit.* 566, 1, B
Clem. vnica de Sequeſtratione, poſſeſ. & proprietatum, a 387, 1, B
Clem. 1. *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, 590, 1, C
clem 1. *de Sepult. latè* 242, 2, D
clem. 1. *de Decimis*, 590, 1, D
clemen. 1. §. Si quis autem, *de Statu monachorum*, 591, 1, C
clem. Ne in agro, *eod. latè a* 459, 1, D
clem. Attendentes, *de Statu monachorum, a* 460, 2, C
clem. vnica de Conſanguinitate, & affinitate latè a 461, 1, C
clem. 2. *de Magiſtris*, 564, 1, A
clemen. 1. §. Verum, *de Hæretic. ab actu externo ex ſe malo exponitur*, 63, 1, B, 418, 2, C, 586, 2, C
clem. 2. *de Hæret. latè a* 464, 1, A
clem. vnica, de Homicidio, a 818, 1, D
clem. vnica de Vſuris latè, a 470, 2, B
clem. 1. *de Priuilegiis, de abſolutione a cenſura iuris, quam prælati religionum non ſubditis impedunt, exponitur*, 147, 2, A, *eadem latè a* 419, 1, A, 591, 2, A
clem. 1. *de Pœnis*, 670, 1, D
clem. 2. *de Pœnis*, 587, 1, C
clem. Cupientes, *de Pœnis*, 423, 2, C, 591. 2, B, *eadem latè a* 465, 2, B
clem. Si quis ſuadente, *de Pœnis, explicatur, a* 376 1, B
clem. 1. *de Sent. excomm.* 694, 2, C
clem 2. *de Sent. excomm.* 625, 2, C

EX EXTRAVAGANTIBVS Ioannis XXII.

Extrauag. Antiquæ, *de Voto latè a* 557, 1, B
Extrauag. 2. *de Electione*, 588, 1, D

EX EXTRAVAG. COMMVNI in corpore iuris.

Extrauag. 1. *de Sepulturis*, 426, 1, C
Extrauag. 1. *de Regular. latè a* 442. 2. C
Extrauag. Graue nimis, *de Reliquiis, & veneratione ſanctorum latè a* 433, 1, A
Extrauag. vnica de Cenſibus, ibi A communione Euchariſtiæ ſuſpenſum, *ſuſpenſio non pro cenſura ſuſpenſionis, ſed pro quadam parte prohibitionis excomm. minoris accipitur*, 514, 1, D
Extrauag. vnica, *Ne Sede vacante*, 669, 1, D
Extrauag. Ambitioſæ, *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, 435, 2, B
Extrauag. Diuina, *de Priuil. verb.* Suſpenſionis, *de ſuſpenſione ab officio, & beneficio exponitur*, 485, 2, A
Extrauag. 1. *de Simonia*, 427, 1, D
Extrauag. 2. *de Simonia a* 427, 1, A
Extrauag. Et ſi dominici, 2. *de Pœniten. & remiſſ.* 332. 2, A
Extrauag. 1. *de Sent. excomm.* 434, 2, A
Extrauag. Prouide, *de Sent. excomm. de generali interdicto loci exponitur*, 665, 2, A
Extrauag. vlt. de Sent. excomm. 466, 2, B

DECRETA EXTRA IVS commune.

Extrauag. Ad euitanda, *ex Conc. Conſtant. latè expenditur, & exponitur, a* 187, 2, A
Conc. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 5. 434. 2. D

Excomm.

Digitized by Google

Exponi[illegible] lata a Leone X. in Conc. Lateranen. ſeſſ. 11. exponitur, 436. 1. A
Conc. Lateran. ſub Leone X. ſeß. 10. decreto 3. a 457. 2. A
Extrauag. Cum omnibus, Pauli II. exponitur, 435. 1. B
Extrauag. Munera, eiuſdem Pauli II. 435. 2. D
Extrauag. Cum ex ſacrorum, Pij II. latè exponitur a 546. 1. D. 549. 1. A. 550. 1. B
Extrauag. Regularium, Pij V. a 436. 2. C
Extrauag. Intolerabilis, eiuſdem Pij, a 437. 2. D
Extrauag. Quanta, eiuſdem Pij. 4[illegible]9. 1. D
Bulla Cœnæ Clementis VIII. anni 1593. latè exponitur, 560. & ſeq.

CONCIL. TRIDENT.

Conc. Trid. ſeß. 4. exponitur a 467. 2. A
Conc. Trid. ſeß. 6. c. 5. de Reformat. 548. 1. A
Seſſ. 7. cap. 10. de Reform. 547. 2. D
Seſſ. 13. cap. 4. de Refor. expenditur, & exponitur, 536. 2. D
Seſſ. 14. cap. 2. 548. 1. A
Seſſ. 14. cap. 7. de Reformat. 711. 2. C
Seß. 21. cap. 2. 552. 2. D
Seß. 21. cap. 1. de Reform. 576. 2. C
Seſſ. 22. cap. 11. de Reform. 439. 2. B
Seß. 23. cap. 8. de Refor. 550. 2. B
Seſſ. 23. cap. 11. & 13. 553. 1. D. 2. A
Seſſ. 23. cap. 14. de Reform. expenditur a 555. 1. A
Seſſ. 24. cap. 1. de Reform. matrimonij 590. 2. C
Seß. 24. cap. 6. de Reform. 387. 1. C. & ſequent. & 770
Seß. 24. cap. 6. de Reform. matrim. de ſuſpenſione ſeruanda exponitur, 582. 2. B.
Seß. 24. cap. 6. de Reform. matrimonij 468. 1. B
Seſſ. 25. cap. 3. de Reform. 347. 2. A
Seſſ. 25. cap. 12. de Reform. regul. 695. 2. A
Seſſ. 24. cap. 14. de Refor. 573. 2. D. 583. 2. B
Seß. 25. cap. 16. de Reform. regul. 429. 2. A
Seſſ. 25. cap. 18. latè a 468. 2. A
Seß. 25. cap. 19. de Reform. a 469. 1. B
Bulla Pij IV. in confirmationem Conc. Trid. idemque quod excommunicationem in ea latam breuiter exponitur, 469. 2. A

EX IVRE CIVILI.

Lex 4. ff. ad legem Aquil. 819. 1. A
Lex Oratio, ff. de Sponſalib. 320. 1. A

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IN-

Digitized by Google

INDEX RERVM, QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Prior numerus paginam indicat, poſterior columnam: litera verò, ſub eis res indicatas contineri.

ABSOLVTIO.

Per eadem verba [Ego te abſoluo,] poteſt morti vicinus ſimul abſolui à cenſura, & à peccatis, 101.1.A.

Abſolutio à caſibus reſeruatis.]

2 Abſoluens à quibuſdam caſibus reſeruatis prætextu facultatum generalium conceſſarum à Sixto IIII. excommunicationē reſeruatam incurrit, 438.2.A.

ABSOLVTIO A CENSVRA.

1 Per abſolutionem propriè, & perfectè tollitur cenſura, 135.1.B. etiā lata ſub conditione, [Donec ſatisfeceris. 137.2.A.

2 Cenſura non tollitur per mortem ſubiecti illa ligati. 135.2.A.

3 Poſt mortem poteſt quis à cenſura abſolui, 108. 1. A. Quid autem operetur mortui abſolutio à cenſura, C. Quid verò neceſſe ſit, vt quis poſt mortem abſolui poſſit, & à quo, 136.1.B.

4 Si abſolutio ſub conditione datur, illa non impleta, eadem incurritur cenſura, 42.1.D.

5 Abſolutus à cenſura in articulo mortis per ſimplicem Sacerdotem, non indiget abſolutione, 135.2.D.

6 Non tollitur cenſura per ſolam emendationem, aut ſatisfactionem peccatoris, 180. 2. B. nec per lapſum temporis, 2. C. nec per mortem ferentis, 33. 2. D. 133. 2. A. ſed ſolùm per abſolutionem, 136.338.totis.

7 Qui excōicatus ab vno Epiſcopo in alium Epiſcopatum domicilium tranſtulit, à quò illorum debeat abſolui, 142.2.D.

8 Abſolutio à cenſura poteſt dari non præcedente accuſatione, ſecùs abſolutio à culpa, 158.1.A.

9 Ordinarius Iudex poteſt abſoluere a cenſuris nō explicata à reo in particulari at delegatus non poteſt ſine notitia cauſæ, excepta obliuione pœnitentis, 158.2.D.

10 Facultas abſolutè data ad abſoluendum à cenſuris intelligitur pro vtroque foro, 159.1.A. niſi ex circunſtantijs limitetur, 1.D.

11 Abſolutio tantum in foro interno quid ſit, 159. 1. A. & quid operetur, 160.1.A. qd verò neceſſe ſit, vt quis publicè ſe poſſit gerere vt abſolutus, quādo cenſura fuit publica, 159.2.D.

12 Abſolutio à cenſura quando, & quomodo poſſit extra, vel tantùm intra Sacramentum Confeſſionis dari, 160.2.D.

13 Qui poteſtatem habet abſoluendi à cenſura, ſatis facta parte, debet non abſoluere, donec cōditio impleatur quantum poſſit, 162. 1. B. aliàs abſolutio eſt nulla, 2. B. Si autem in reſcripto condicio hæc non apponatur, abſolutio, licèt iniuſta, eſt valida, 162. 2. D. niſi talis ſit culpa, quæ non requirat ſatisfactionem partis: nā tunc etiā per hanc facultatem abſolutè dari poteſt, 163 2.B.

Abſolutio à cenſura ab homine.

14 Qui extorquet per vim, aut metum cadentem in conſtantem virum abſolutionem à cenſura, excōmunicationem ipſo facto incurrit, 450.1.A.

15 Qui dum in alieno Epiſcopatu verſatur, & ab illius epiſcopo excōmunicatus eſt, an poſſit à proprio abſolui, 143.1.A.

16 Qui religionem ingreditur, an poſſit abſolui à Superioris religionis à cenſura lata per ſuum Epiſcopum, 143. 1. C. An verò aliquæ religiones peculiari priuilegia circa hoc habeant, D.

17 Iudex, ad quem appellatum eſt, poteſt à cenſura abſoluere, 143.2.B. & quomodo, C.

18 Iudex, à quo appellatum eſt, poteſt à cenſura à ſe lata abſoluere, 143.2.D.

19 Excommunicatus ad petitionem alicuius non poteſt ad petitionem partis à quolibet Sacerdote abſolui, 144.1.B

20 Cenſura ab homine lata per particularem ſententiam iure ordinario ab eodem eſt auferenda, 138.1.C. 141.1.A. 142. 1. A. niſi ī articulo mortis, 118. 1. C. vel niſi ex commiſſione ipſius Iudicis, D. vel Superioris, 2.A

21 Qui poteſtatem delegabilem habet, non ſolùm per ſe, ſed etiā p aliū poteſt à cenſura à ſe lata abſoluere, 139.1 C.

22 Cenſura à iure ab autore iuris, à ſucceſſore, & Superiore tolli poteſt, 144.1. C. imò & ab inferiori, ſi reſeruata nō ſit, 144.2.A. Cur aūt cū munere Epiſcopali poteſtas hæc coniūcta ſit, 151.2.A.

Abſolutio à cenſura à iure.

24 Peregrini, vagabundi abſolui poſſunt ab ordinario loci, in quo verſantur, à cenſuris iure communi impoſitis, 145.1.C.

25 Religioſus non exemptus poteſt abſolui à cenſura iuris communis ab Epiſcopo loci, in quo habet domiciliū, 145.1.C. exēptus verò nō poteſt. D

26 Qui poteſt abſoluere à cenſura iuris, poteſt abſoluere à cenſura per ſtatutum Epiſcopi, aut Cōcilij prouincialis lata, 148.1.B.

ABSOLVTIO A CENSVRIS Reſeruatis.

1 Cui conceditur facultas abſoluendi à peccatis Papæ reſeruatis, conceditur etiam ad abſoluendum à cenſuris reſeruatis eidem, 152.1.B. non verò eſt idem in caſibus Epiſcopi, C.

2 Per conceſſionem indulgentiæ plenariæ non datur facultas, vt quis abſoluatur à cenſura reſeruata, 155.1.A. etiamſi per modum Iubilæi concedatur, 2.D.

3 A cenſura per canonem reſeruata ſolus author canonis, vel eius ſuperior, vel ab eis delegatus poteſt abſoluere, 154.1.D.

4 Pro articulo mortis omnibus Sacerdotibus conceſſa eſt iure communi hæc poteſtas, 154.2.C. Varij modi proponuntur, quibus poteſtas abſoluēdi à reſeruatis delegatur, 155.1.C.

5 Conceſſa facultate ad abſoluendū à cenſuris, nō cōceduntur reſeruatæ, 156.1.A. nec ſub reſeruatis Papæ comprehenduntur caſus Cœnę, 156. 1. D. neque ſub his incluſa cenſetur hęreſis, niſi exprimatur, 2.A. & ſequentib. conceſſis tamen caſibus Papæ, cenſentur concedi Epiſcopales, 157.1.B.

6 Abſolutio à reſeruatis ſimpliciter data omnes comprehendit etiā oblitas, ita vt alia neceſſaria non ſit, 157.2.B. 157.2.D.

7 Qui bona fide abſoluitur à cenſura reſeruata virtute iubilæi, etiamſi poſteà Iubilæum non lucretur, verè manet abſolutus, 160.1.C. nec poſteà reincidit in ſimilem cenſuram 160.2.C.

ABSO-

Digitized by Google

ABSOLVTIONIS A CENSVRA
Diuiſiones.

1 Abſolutio à cenſura duplex, à iure, & ab homine, 169.2.A. abſoluta, vel conditionata, ibidem.
2 Abſolutio ſub conditione de pręſenti, aut preterito ex cauſa dari poteſt, 169. 2. B. abſque illa eſt peccaminoſa, 2. D. data vero ſub conditione de futuro non habet effectum ſtatim, 170. 1. A. ſed conditione impleta, 170.1. C. frequenter tamen eſt illicita, licet interdũ honeſtari poſſit, 171.1.A.
3 Abſolutio duplex, ſimplex, & ad cautelam, 171. 1.C. hæc poſterior interdum datur ex cauſa etiã ſine præcedere dubitatione cenſuræ, D. interdum ob dubitationem de valore cenſuræ, 171.2.B.
Ad cautelam. 4 Solus ille, qui poteſt à cenſura certa abſoluere, poteſt a cenſura dubia ad cautelam, 171.2.C.
Ad reincidentiam. 5 Abſolutio alia ad reincidentiam, alia ſimpliciter, 172.1.A.
6 Abſolutio ad reincidentiam vel eſt ad certum tẽpus, ſeu effectum, 172.1.B. Vel ſub conditione, 173.1. A. Quomodo illa impleta redeat cenſura, 132.1.B.
7 Ad hanc abſolutionem neceſſaria eſt poteſtas iuriſdictionis, 173.1.C. eadem ſcilicet, quæ abſoluendum ſimpliciter, 173 1.B.C. Quid verò ſit de reſeruatis à iure quo ad hanc partem, 173.2.C.
8 abſolutio data per Bullam a cenſura ab homine ſub cautione de ſatisfaciẽdo parti intelligitur dari ad reincidentiã, 173.2.A. tunc autem ſi in abſolutione dicatur [Cum primùm poſſit], non incurritur in eandem cẽſuram, niſi per culpam non ſatisfaciendi, 174.1.A. ſecùs ſi detur ſub conditione ſatisfaciendi intra talem terminum, 1.B.
Abſoluens à cenſura conditiones. 9 Abſoluens à cenſura debet eſſe Clericus, ſaltem prima tonſura initiatus, 164. 1.B. etiam in articulo mortis, 165. 1. A. imò tunc ſolus Sacerdos poteſt ex vi neceſſitatis, niſi alias inferior Clericus iuriſdictionem habeat, 165.2.D.
10 Debet abſoluere a cenſura ex libera voluntate cum proportionata ſcientia cauſæ, 166.1.B. vnde intercedẽte fraude, aut alio defectu ſubſtantiali, abſolutio eſt nulla, D. item intercedente vi, aut metu cadente in conſtantem virum, 11.2.C. 166. 2. A. etiamſi vis, aut metus à non ſubdito Eccleſię inferatur, 2.D.
Abſoluendus à cenſura. 11 Abſoluendus à cenſura debet eſſe perſona diſtincta, 161.1.C. & ſubdita quo ad iuriſdictionem fori contentioſi, 166.2.C.
12 Mortuus quomodo poſſit abſolui, 167.2.A. Abſolutio poteſt abſenti impendi, imò ignoranti, & inuito, ſi voluntatem delicti mutet, 168. 1.B. vel delictum ſit omnino tranſiens, C. non verò ſi habeat tractũ ſucceſſiuum, niſi ab eo auferatur cenſura, qui poteſt tale ius ſuſpendere, 1. D. an verò id licite fieri poſſit, 169.1.B.

ABSOLVTIONIS A CENSVRA
Forma.

1 Nulla certa forma verborum eſt neceſſaria ad hanc abſolutionem, ſed ſolum verbum, quo effectus ſufficienter ſignificetur, 174.2.A. non oportet tamen exprimere cauſam ob quam cenſura fuit contracta, C.
2 Qui pluribus cenſuris ligatus eſt interdum ab omnibus ſimul, nonnunquam ab vna tantùm abſoluitur, & quando, 174.2.A. 175.1.C.
3 Inferior Prælatus nõ poteſt abſoluere per nutus, aut alia ſigna, ſed per ſola verba, aut ſcripturam 176.2.B. Pontifex verò poteſt, C.
4 Abſolutionem à cenſura debet præcedere petitio eius, 177.1.A.

ABSOLVTIO A CENSVRA
Canonis.

1 A cenſura canonis poteſt abſoluere Papa, aut eius Legatus à latere, aut Legatus miſſus in propria prouincia, 402.2. C. non autem Epiſcopus, niſi in caſibus a iure conceſſis pro perſonis impeditis, de quibus latè, 403.2.D. ad 406. Sic verò abſoluti ab Epiſcopo, ſi impedimentum temporale ſit, illo ceſſante tenentur comparere coram Pontifices, 408.1.B.
2 Quidam potentes, & delicati, licèt nõ teneantur adire, ſed conſulere Sedem Apoſtolicam, non poſſunt antea ab Epiſcopo abſolui, niſi neceſſitate vrgente, 407.1.C.2.A.
3 Religioſi quomodo abſolui debeant, 405. 2. D. vſque ad 407.
4 Seruus, qui Clericũ percuſſit, nõ tenetur inuito rationabiliter domino Romã pro abſolutione remitti, 408.1.A. niſi delictũ ſit enorme, & ſcãdaloſũ, B

ABSOLVTIO AB EXCOMMVnicatione.

1 Excommunicatio interdum perpetua dicitur, 342.1. A. nihilominus tamen ſemper auferri poteſt, 341.2. D. non ipſo facto per reſipiſcentiam excommunicati, 342.1.C. ad 342.2.C. ſed per ſolam abſolutionem, de ordinario iure loquendo, 343.1.C. At de abſoluta Pontificis poteſtate aliјs modis auferri poteſt, 343. 2 C. quibus inferiores Prælati vti non debent, factũ vero tenet, 344.1.B.
2 Per annum inſordeſcens in excommunicatione non gaudet generali abſolutione, quæ reſcriptis Pontificijs præmitti, ſolet, 324.2.B.
3 Ab excommunicatione ab homine poteſt abſoluere qui illam tulit, 344.2 B. & Superior, C. qui poteſt illam reſeruare: & tunc qui illam tulit, abſoluere non poteſt, D. inferior autem non poteſt excommunicationem a Superiore latam auferre, niſi ex eius commiſſione, 345 A.B. *Eius cauſa efficiens.*
4 Ab excommunicatione iuris nõ reſeruata poteſt abſoluere proprius Sacerdos, aut qui ex commiſſione munus Confeſſoris ſubeſt, 344.2.D.
5 Quæ ſit materia proxima huius abſolutionis, quæ remota, 345.1.D. *Eius materia.*
6 Forma ſubſtatialis huius abſolutionis quæ, 345.1. C. quæ ad abſoluẽdũ à pluribus excõmunicationibus ſit neceſſaria, 345. 2. B. quæ ad vnã ex pluribus, D. *Eius forma*
7 Quæ ſolẽnitates accidentales ſeruãdæ ſint in hac abſolutione, 346.1.A. & ſeq. & ſub qua obligatione, 2.D.
8 Qui ab excommunicatione Papali abſolutus eſt ab inferiori ſub conditione comparendi coram Pontifice, ſi cùm primùm poteſt conditionem nõ inpleat, in eandem excommunicationem reſeruatam incidit, 416. 2. D. Quod idem eſt de excommunicacione reſeruata cuicunque inferiori, 440. 2.B. idem ſi Papa abſoluit ſub aliqua conditione, & illa non impletur, 381. 1. D. Hoc tamen non extenditur ad inferiores. 2.C. *Aduerte nota.*
9 Solus, qui poteſt à peccatis mortalibus abſoluere, poteſt abſoluere ab excommunicatione minori à iure, 153.1.D. 479.2.D. & habẽs beneficiũ curatũ, etiã ſi Sacerdos nõ ſit, 480.1.B. Lata verò ab homine ſolùm poteſt tolli ab eo qui illam tulit, aut à Superiore, aut ab illius delegato, 479.2.B. Quæ autẽ forma ĩ hac abſolutione ſit ſeruãda, 480. 2.B. *Abſolutio ab excommunicatione minori.*

ACTOR.

1 Excõmunicatus poteſt eſſe actor ĩ iudicio ĩ cauſa

excommunicationis, intendens probare ſentẽtiã fuiſſe nullam, 308.2.B. extra cauſam autem excõmunicationis neque in iudicio Eccleſiaſtico, neque in ſeculari poteſt eſſe actor, 2.D. neque ſuum actorem reconuenire, 309.1.A. per ſe vel procuratorem, 1.D. non tamen negatur ei beneficium defenſionis, 1.B. vnde ipſe excõmunicatus, etiã occultus ſit, tenetur abſtinere, 180.1.A. & reus poteſt excommuunicationis exceptionem opponere, 309.2.B. Quanta verò ſit vis huius exceptionis, D. Si verò exceptio non objciatur, acta ab excõicato valida ſunt, 310.1.B. Communicatio actoris excõnicati quale peccatũ ſit, 310.2.B.D.
2 Vt accuſator in cauſa ſanguinis irregularitatem vitet, duæ requirũtur conditiones, 826.1.A. quæ ſufficiunt, etſi ex interiori affectu non procedant, C. quæ etiã in laicis ſufficiunt, & neceſſariæ ſunt, 2.D. 827.1.A. neque aliæ conditiones ſunt neceſſariæ. 1.D. & ſeq. imò non ſolùm in propria cauſa, ſed aliquando in aliena (ſeruatis debitis circũſtantiis) poteſt accuſare, 828.1.D. 829.2.C. & ſeq.

ACTVS.

Externus. Occultus. Imperfectus. Actus ordinis. Actus iuriſdictionis.

1 Actus externus tripliciter fieri poteſt ſine interno, 718.2.A.
2 Actus ocultus duplex, & per ſe, & per accidens, 62.1.B.
3 Varia genera actuũ imperfectorũ tradũtur, 65.2.D.
4 Actus ordinis à ſuſpenſo facti, excepta abſolutione ſacramentali, ſunt validi, 492.1.C.
5 Actus iuriſdictionis à ſuſpẽſo denũciato facti, sũt inualidi, 492.1.B. ſecùs ſi denunciatus non ſit, 2.C.

ADVOCATVS.

Excommunicatus non põt licitè in iudicio patrocinari, 317.2.C. nec eius ſcriptum debet in iudicio admitti factum tamen tenet, 318.1.A. ipſe verò tantùm venialiter peccat, ibid. An verò poſſit dignum ſtipendium accipere, 1.B.

ÆTAS.

Ætas legitma ad ordines ſuſcipiẽdos quæ, 548.1.B.

ALIENATIO RERVM ECCLEſiaſticarum.

Commiſſarij, ac delegati in cauſa alienationis rerũ Eccleſiaſticarum. Epiſcopis inferioris qui alienationi huiuſmodi in detrimentum Eccleſiæ per gratiam, timorem, aut ſordes conſenſerint, excõmunicationem ipſo facto incurrunt, non tamen reſeruatam. Is verò qui talem alienationem per dolum, fraudem, aut ſcientiam procurat, aut qui decretum talis alienationis per ſordes, aut impreſſionem extorquet, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrit, 435.1.B.

ANATHEMA.

Anathema nomen eſt æquiuocum, 181.1.A. iam verò relatum ad perſonas ſumitur pro quadam maiori excommunicatione, 182.1.A. neque ab illa eſſentialiter differt, B. licèt interdũ ponatur propter accidentalem ſolennitatem, 1.C. vel ad exaggerandum delictum, D.

ANNVS BISSEXTILIS.

Dies biſſextilis in pœnalib. nõ cõputatur, 452.1.C.

APOSTATA.

1 Religioſus ordinis mendicantis, qui ad aliam religione, excepta Cartuſiẽſi, tranſit, excommunicationẽ Papæ reſeruatam incurrit, 329.2.D. quam incurrunt religioſi Societatis, qui poſt biẽniũ ꝓbationis ſimplicia vota i ea emiſerũt, ibid.
2 Eandem incurrunt religioſi Monachi, & Canonici regulares ſancti Auguſtini, qui hos recipiunt abſque licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, aut Prælati, quando eis id conceſſum eſt, 430.1.C.2.B. quod etiam in religioſis mendicantib. eiectis à ſuis religionibus locum habet, 430.2.D.
3 Religioſi Apoſtatæ, qui in apoſtaſia perſeuerãtes ordinem ſacrum recipiunt, ab illo ordine ipſo iure ſuſpenduntur, 588.2.D ſecùs ſi minores ordines recipiãt, 589.1.B. Idẽ eſt de illo, qui indebitè, & inualide ad aliam religionem tranſiuit, 589.2.C. & ſeqq.
[Apoſtata Fide,] vide verbo [Hæreticus.]

APOSTOLICÆ LITERÆ.

Epiſcopi, & Prælati, qui ab Apoſtolica Sede confirmationem recipiunt, ab adminiſtratione ſuarũ Eccleſiarum ſuſpenduntur, ſi abſque authenticis literis eiuſdem Sedis dignitates recipiant: & Capitula, aut Conuentus illos reci pientes, à beneficijs ſuſpenduntur, 588.2.A.

APPELLATIO.

1 Cenſura ſub conditione ſuſpenditur per appellationem, 35.1.D. legitimã, 2.A. & intra legitimũ tempus factam, 35.2.D. non tamen abſolutè lata, 36.1.C. aut conditionata, im pleta conditione, ibid. ſecùs ſententia declaratoria, 36.1.D.
2 Per appellationem à cenſura ſub conditione, & cenſura, & præceptum ſuſpenditur, 35.1.A.
3 Per appellationem non impediuntur cenſuræ effectus, 434.2.B.
4 Per appellationem antecedentem ſententiam ſuſpenditur ceſſatio à diuinis, non per ſubſequentem, 698.2.B.
5 Suſpenſio poſt interpoſitam appellationem lata, eſt nulla, 521.1.D. Appellatio verò interpoſita poſt ſuſpenſionẽ nõ impedit eius effectũ, 521.2.A
6 Appellatio a cenſura lata ab ordinario Iudice impedit denunciationem, 56.2.A. etiamſi cenſura in ignorantem lata ſit, 56.2.C. niſi ignorantia poſſit a cenſura excuſare, D.
7 Apellatio à delegato impedit denunciationem eius, 56.2.B. Item ſi ſit à ſententia declaratoria criminis, 57.1.A.
7 Appellatio à ſententia vt excommunicatus denuncietur, non ſuſpendit illam, 57.2.D.
8 Congregationes, quæ à Papa ad generale Concilium appellant, ſuſpenduntur, 669.2.D.

ARREPTITIVS.

Arreptitij, qui à dæmone vexãtur, ſunt irregulares, 878.2.D.

ASSASINVS.

Mãdans aliquẽ occidi ꝑ aſſaſſinos, etiamſi mors nõ ſequatur, excommunicationẽ ipſo facto incurrit, 472.1.B. Qui ſint Aſſaſſini, ibidem.

BAPTISMVS.

1 Per baptiſmũ quomodo auferatur irregularitas, 742.2.B.

Digitized by Google

2 In neceſſitate extrema proximi, poteſt, & debet excommunicatus vitandus Baptiſmum ei miniſtrare, 207. 2. B. & in eo caſu etiam ab hæretico peti poteſt, 210.1.D. Quod abſit laicus non ligatus, excommunicatus non poteſt licitè Sacramentum conferre, 210.1.A.

3 Qui in loco, vbi peregrinatur, & eſt incognitus, baptizatur, eſt irregularis, 753.1.C.

4 Baptizatus in articulo mortis vel alia neceſſitate compulſus, irregularis, eſt, donec Epiſcopus diſpenſet, & aliud iudicet, 752.1.D.2.D. quæ irregularitas non extenditur ad ſuſceptionē Baptiſmi cum culpabili dilatione, 753.1.A.

5 Ille, de cuius Baptiſmo dubitatur, non debet ordinari: hoc tamen impedimentum nō eſt propria irregularitas, 753.2.B.

6 Baptizati in adulta ætate ab hæreticis fiunt irregulares, 153. 2. D. ratione delicti, & ideò nec qui bona fide accedunt, nec infantes illam incurrunt, 154.1.A.754 ferè tota.

7 Per iteratum Baptiſma incurritur irregularitas, 751.1.D.

8 Excommunicatus Sacerdos conferens ſolennes ceremonias Baptiſmi etiam ſine Sacramenti ſubſtantia, fit irregularis. 220.2.A.

9 Vide Interdicti effectus, num.2.

BEGVINÆ.

Beguinarum ſtatum aſſumentes, aut in eo perſeuerantes, ac eis in hoc fauentes excommunicationē ipſo facto incurrunt, 461.1.A.

BELLVM.

1 deferentes, aut tranſmittentes ad infideles arma illa quibus ad impugnandos Catolicos vtuntur, aut eorum materiam, incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, 372.1.A. non verò deferentes alias res prohibitas, 372.1.D. licèt in alijs iuribus excommunicentur, 1.A. comprenditur tamen pecunia, 2.B. vena ferri, 2.D. Quid de victualibus, aut veſtimentis, 373.1.A.

2 Certiores faciens inimicos Chriſtianæ Reipublicæ de eius ſtatu, in eius perniciem, incurrit excōmunicationem Bullæ Cœnæ, 373.1.D. dans eiſdē infidelibus conſilium, auxilium, aut fauorem. 2. C non tamen dans reuelanti conſilium, auxiliū, &c. 2 A. incurrit itē nuncius, vel deferens literas, 2.C.

3 Chriſtiani coacti remigantes in triremibus Turcarum in actuali incurſu contra Chriſtianos, peccant mortaliter, 373.2.D. regulariter tamen excuſantur ab excommunicatione Bullæ Cœnæ contra dantes auxilium infidelibus, 374.1.D.

4 Vide verbo Pirata, num. 1. in fine.

BENEFICIVM.

1 Excommunicatus non priuatur beneficijs Eccleſiaſticis iam obtentis, 245. 1. D. poteſt tamen illis priuari ob nimiam contumaciam, 2.A. fit vero inhabilis ad beneficium de nouo obtinēdum, B. neque illud poteſt retinere etiam poſt obtentam abſolutionem, C. etiamſi bona fide illud acceperit. D. in hoc tamen caſu poteſt iuſtum ſtipendium accipere ratione muneris, neque tenetur reſtituere fructus bona fide conſumptos, 246.1.A.

2 Nomine beneficij quo excommunicatus priuatus eſt, ne de nouo validè accipiant veniunt omnia beneficia Eccleſiaſtica, 246. 1. C. Epiſcopatus, 2.A. dignitas, ſeu officium Eccleſiaſticum ad tempus, 247. A. excepto ſummo Pontificatu, 2.A.

3 Suſpēſus ab officio nō priuatur beneficijs, 493.2. B. nec fructibus eorum, ſed diſtributionibus quotidianis, 494.2.B. ſiue à iure, ſiue ab homine feratur, 495.1.B. impeditur tamen ne aliud beneficium de nouo accipiat, 2.D. illa verò collatio non eſt ipſo iure irrita, ſed irritanda, 496.1.B.

4 Excommunicatus ſolùm exiſtimatione, & non in re non eſt beneficij incapax, 253.2.C.

5 Priuatus vno beneficio non eſt incapax alterius, 535.2.C.

6 Irregularitas non priuat ipſo iure beneficijs iam obtentis, 706.1.C. etiam ob delictum nimis graue contracta, 707.1.A. niſi in lege talis pœna addatur, 708.1.C.

7 Irregularis non poteſt de nouo accipere beneficia abſque diſpenſatione, 712.1.A. eſtque collatio hæc irrita ipſo facto, 710.2.D. 712.1.A. & ſeq.

8 Irregularitas partialis, & ad tempus, aut ad certum actum, quomodo beneficij acquiſitionem impediat, 712.2.D.

BENEFICII COLLATIO, &c.

1 Beneficij collatio præſentatio, aut nominatio facta excommunicato eſt nulla, 247.2. D. & idem eſt de prouiſione, & poſtulat. 248.1.A. & de reſignatione in eius fauorem. 2 D. & de impetratione ab ipſo obtenta, 2.B. etiamſi excommunicatio denunciata nō ſit, 251. 2. C. imò etiamſi excommunicatio ab vtroque ignoretur, 253. 1. B. 273. 1.A.

2 Beneficij collatio motu proprio facta excōmunicato à Pontifice ignorante excommunicationem, eſt nulla, 248. 2. D. ſecùs ſi illius ſcientiam habeat, ibidem.

3 Epiſcopus à beneficio ſuſpenſus non eſt prohibitus beneficia conferre, 510. 2.A.

4 Qui conferunt, aut recipiunt beneficia eorum, qui ad Romanam Curiam profecti ſunt, ab officio ſuſpēduntur, 570. 1. A. & interdicuntur, 668. 2.D.

5 Beneficij collatio facta excomunicato, ſi declaretur irrita, tenet in vtroque foro, 87.1.C.

6 Beneficium conferens excommunicato, & ipſe recipiens quam pœnam incurrant. 254.1.A.

7 Quis poſſit diſpēſare in defectu collationis beneficij excommunicato factæ, 254.1.C.

8 Beneficij collatio ab excommunicato facta illicita eſt, 265.2.B etiam non denunciato, 266. 1. C. niſi conferat ad petitionem prouiſi, D. Eſt itemin ualida, ſi excommunicatus vitandus conferat, 265.2.D. 266.1.B. Vnde ſic intruſus tenetur beneficium relinquere, 266. 1.A. quæ omnia procedunt in inſtitutione, 273.1.A. & in confirmatione beneficij, B.

9 Qua beneficij collatione priuatus ſit excommunicatus, 266.1.B.

10 Cui ſit collatio beneficij vacaturi, ſi dum vacat eſt excommunicatus, licèt acceptet, non acquirit illud, ſed requiritur noua collatio poſt abſolutionem, 250.1.B. Acceptatio

11 Conferens beneficium excommunicato, & ipſe acceptans, peccant grauiter, 250.2.D. etiamſi excommunicatus vitandus non ſit, 251.2.D. niſi ob ignorantiam excuſentur, ibid. elector tamen non incurrit pœnas iuris eligēdo non vitandum, 252. 1.A.

12 Non poteſt Epiſcopus diſpenſare in collatione beneficij collati excommunicato ab inferiori, niſi

Digitized by Google

niſi de eius conſenſu, 455.1.A.

13 Excommunicatus beneficium acceptãs ante excommunicationem ſibi collatũ,non peccat,250.2.C.& eſt valida acceptatio,249.1.B,poteſt tamẽ irritari, dum excommunicatus non abſoluitur, 2.D.

14 Beneficij reſignatio in fauorem tertiæ perſonæ facta ab excõmunicato eſt nulla, 273.2.B.274.1.A.

15 Excommunicatus in excommunicatione per annum perſiſtens eſt beneficijs priuandus, 323.2.D. non tenetur tamen Iudex ad hanc pœnam exequendam vſque ad inſordeſcentiam per trieniũ, 324.2.A.

Fructus.

16 Vſurpantes iuriſdictionem,aut fructus ad perſonas Eccleſiaſticas ratione beneficiorum pertinẽtes,excommunicantur in Bulla Cœnæ,383.2.A. exponitur vſque ad 391.2.B.

17 Excommunicatus non facit ſuos fructus proprij beneficij,225.1.C.vnde priuatus eſt iure adminiſtrandi bona temporalia eius, 256,1.D. de quo autem excommunicato hoc intelligendum ſit, 256.1.C.

18 Excommunicatus teneatur ſe priuare fructibus beneficij,256.2.B. etiamſi excommunicatio ſit à iure,C.neque denunciatus ſit,257.1.B. etiam ſi tã occulta ſit excommunicatio, vt ab ipſo ignoretur, C. licet à reſtitutione poſſit per accidens excuſari, D, 259.1.A.

19 Qui fructus beneficij per excommunicationem amittantur,259.2.C.cui applicandi, 260.1.A.& ſeq. Per excommunicationem iniuſtam ablati, à quo reſtituendi,B.

BIGAMIA.

1 Bigamia triplex, 850.1.D.

2 Secundæ nuptiæ ſunt licitæ, 850.2.A.

3 Multiplex matrimonium, niſi ſit conſumatum, non inducit irregularitatem, 851.1.D.

Bigamia propria. Interpretatiua.

4 Bigamia propria quæ.850.1.D. ſolùm ob multiplex matrimonium contrahitur,877.2.A.inducit irregularitatem, 851.1.B.

5 Bigamia interpretatiua quæ, 851.2.C. inducit irregularitatem,ibid.hanc contrahit, qui viuẽte prima vxore ſcienter contrahit, & conſummat ſecundas nuptias,853.2.C.etiam ſine culpa, 2.B. etiamſi vtrumque matrimonium bona fide per ignorantiam contrahatur,2.D.& per duplex matrimonium, quorum vnum ex quocunque capite ſit nullum, etiam mortua vxore,854.1.B.& per duplex matrimonium nullum,2.B.

6 Ob vnicum matrimonium cum vidua, quæ conſummauit matrimonium, incurritur bigamia interpretatiua,855.2,A.& irregularitas,855.1.D. etiamſi matrimonium præcedens fuerit nullum ex impedimento irritare,855.2.C.857.2.C.& ob matrimonium cum corrupta ab alio, 856.1.C. 857.2.C. & ob acceſſum ad vxorem adulteram, 2.D.etiamſi maleficium vxoris ignoret,858,1,B. imò etiamſi per vim abſque culpa vxor oppreſſa ſit,C. & quamuis præcepto Superioris vir cogatur ad reddendum debitum,2. A. Cur autẽ maior caſtitas requiratur ex parte vxoris, quàm ex parte viri, 857.1.C.

Similitudinaria.

7 Bigamia ſimilitudinaria inducit irregularitatem, 858,2.B. quæ contrahitur & ob matrimonium poſt ſolenne votum religionis, aut ſubſtantialia vota ſimplicia eius, C. D. & poſt ſolenne votum caſtitatis, quod in ordinatione ſacra ſit, 2.C.

8 Bigamiæ irregularitas non eſt ex diuino iure, 858.2.B.vbi Pauli locus 1.ad Timoth. 3.exponitur,C.

Eius eſſentia.

9 Quæ irregularitas ex bigamia ſit ab Apoſtolis tradita 860.1.A.B.

10 Bigamiæ irregularitas eſt totalis,860.1.C.cui ex Eccleſiæ inſtitutione adiuncta eſt priuatio priuilegij clericalis,1.D. & canonis in clericis in minoribus,861.1,A.ſecus i ſacris, B. quæ pœna ſolũ in bigamia vera & interpretatiua locum habet 860.2.C.non in ſimilitudinaria, 861.1.C.

11 Bigamiæ irregularitas eſt diſpenſabilis, 861.1. D.non tamen ab Epiſcopo etiam ad minores, 2. D.An poſſit ab eo in ſimilitudinaria diſpenſari in aliquo caſu,862.2.A.& ſeq.

12 Irregularitas hæc,per ſolam diſpenſationem, & nullo alio modo aufertur. 863.1.A.

BVLLA COENÆ.

1 Extra mortis articulum nullus poteſt abſoluere ab excommunicationibus bullæ, præter Pontificem,vel delegatum eius,386.1.D. 2. D. Quomodò autem danda ſit in mortis articulo, 386. 1.D.

2 Sacerdos abſoluens à cenſuris bullæ cœnæ incurrit excommunicationem ipſo iure,& nihil facit, 387.2.C. ſi id faciat ex præſumptione, 388.1.D. Excommunicatio vero hæc reſeruata non eſt, 2.C.

CAPITVLVM.

Gratia conceſſa communicati, cuius omnia mẽbra excommunicationi ſubiacent,eſt nulla,251.2.A. ſecus ſi aliqua perſona eius excommunicata non 1.D.

CARDINALIS.

1 Cardinalem hoſtiliter inſequens, incidit excommunicationem Papæ reſeruatam, & mandans, conſulens, receptans, aut defendens a 417.2.B. & interdicto ligantur, 670,1.D.

2 Cardinalis, qui Sede apoſtolica vacante in Pontificem per ſimoniam eligi procurat, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrit, 434. 2.D.

3 Vide ver.Immunitas eccleſiaſtica.

CENSVRA.

1 Cenſura quid ſignificet, 1.1.D.

2 Eſt ſpiritualis pœna,1.2.B.Eius deſcriptio,2.2.A. Tria tantum membra complectitur,7.1.B.eorum ſufficientia, 8.2.C.

3 Medicinalis pœna cur dicatur, 72.2.C.

4 Cenſura impoſita propter peccatum, quod non niſi in morte conſummatur, quando incurratur, 109.1.D.

5 Cenſura lata propter culpam in re non exiſtentẽ, probatam tamen in iudicio, eſt inualida quo ad priuationem communium ſuffragiorum,83.1.D. neque obligat ad abſtinendum ſecrerè ab alijs ſpiritualibus functionibus, 84.1.A. neque in re priuat iuriſdictionem ſpirituali,86.1.A.aut inhabilitat ad beneficium eccleſiaſticum, &c. 2. D. etiamſi ex graui negligentia contemptum abſolutio omittatur, 87.1.B. tenetur tamen abſtinere in publico ratione ſcandali, 84.2.B, & tunc ille publicè cenſuram tranſgrediens, non incurrit vere & in re pœnas iuris, 85.1.B. & idem eſt de nocumentis temporalibus, 86. 1.C.

6 Cenſuræ

6 Cenſuræ ſententia ex defectu cauſæ,& probationis eſt nulla,87.2.B. ſiue ĩ ipſa ſentẽtia cauſa iniuſta exprimatur,D. ſiue taceatur, 88.1. D. eſtque talis ſententia non ſolum contra ius litigatoris, ſed etiam contra ius conſtitutionis, 89.1.B.

7 Sententia cenſuræ ſub conditione impertinenti indebitè fertur,57.2. B.tamẽ de præſenti, aut de præterito lata,per ſe eſt valida, 2. D. lata autem ſub conditione de futuro contingenti eſt nulla, 58.1.B.

Cenſura nulla. 8 Cenſuræ ſententia quot modis poſſit eſſe nulla, 89.1.C.Cenſura contra iuſtitiam commutatiuam lata, eſt nulla, 800. 1. C. non ſi ſit contra legalem, D.

9 Varia diſcrimina inter cenſuram omnino nullã, & nullam ſolum in foro interiori, 84.2.C.

10 Cenſura lata per ſententiam habentem defectũ ſubſtantialem ordinis iuris,eſt nulla.80.2.D. non verò ſi defectus ſit accidẽtalis, licet iniuſtus, 81.1.C.

Inſtitutio, impoſitio. 11 Eſt de iure humano,9.1.D. etiam excommunicatio. 10.1.C.

12 Nulli peccato eſt iure diuino cenſura impoſita, 10.2.B.et hæreſis, 1.C.metu extorta,eſt nulla, 21.1.C.2.C.D.Cenſura ab homine, & à iure ferri poteſt, 23.2.B.& in quo differant, 31.1.C.32.1.B.

A iure. 13 Cenſuram à iure quis poſſit, 23.2 D.

14 Plus requiritur ad legem cum cenſura ferendã, quam ſine illa,14.1. B. Quoties in cenſura ponũtur particulæ,ipſo iure,ipſo facto,vel latæ ſententiæ ſignificant cenſuram à iure ferri,29. 1.A. etſi virtute in forma contineantur, C. & idem eſt de forma, Cenſuram noueris incurſurum. 2. B. & de forma Anathema ſit,C.vnde autem hæ particulæ tantam vim habeant, 30. 1.D.Particulæ verò,ex tunc,mox,&c.non ſufficiunt per ſe, ibid.

15 Cenſura à iure de ſe eſt perpetua, 24.1.C.

16 Cenſuræ obligatio eſt de iure humano licèt remotè à iure diuino,aut naturali originem trahat, 11.1.C.

CENSVRÆ FORMA.

1 Cenſuræ forma debet continere ſufficientem manifeſtationem externam voluntatis internæ ferẽtis,25.1, D. vel per verba determinata quæ repugnantem non inuoluant,26. 1.C. vel per ſimilem ſcripturam,25.2.C.vel per nutus iudicis voluntatem ſufficienter ſignificantes, 26.1.A.

2 Verba ſub pœna talis cenſuræ non continent cẽſuram ipſo iure latam,ſed ferendam, 30. 1.A. niſi ex alijs verbis forma ad hunc ſenſum trahatur,C.

3 Forma, Ego excommunico, vel abſoluo, an ſit valida. 26.1.D

4 Verba cenſuræ debent eſſe definita quo ad cenſuræ ſpeciem,26.2.B. etiam infimam,D.Si verò ſint æquiuoca, ex intentione iudicis poterunt determinari, 2.C.

5 Particula Vel, in forma cenſuræ poteſt ex intentione iudicis ad ſenſum copulatiuum applicari, 27.1.D.

6 Cenſura abſque monitione lata eſt nulla, 81.1.C.

7 Cenſura ex iudicis intentione ſub diſiunctione lata obligat reum ad alterutram partem, quã ipſe elegerit,27.2. A. Poteſt tamen illa diſiunctiua ad Varias perſonas cum diſtributione accommoda applicari,28.1.A. Qualiter autem, & contra quã cẽſuram delinquat reus neutram partem cenſuræ ſub conditione latæ obſeruans, C.

8 Cenſura in determinatam perſonam ferri debet, 28.1.D.ſub forma de præſenti,& practicè ſignificanter,2.B.An per verbum excommunicatur &c. cenſura lata valida ſit,C.

9 Cenſura debet ex ſcripto proferri, 46.1. B. quæ ſcriptura debet eſſe authentica, D. non eſt autem neceſſe vt iudex per ſe ipſum illam legat, 2. A. In qua ſcripta debet cenſuræ cauſa ſimul contineri, 2.B.

10 Vt cenſura pro præterito delicto in certam perſonam feratur, ſufficit delictum eſſe publicum, etiamſi de perſona non conſtet 45. 2. D. Quando autem in ordine ad futurum fertur, nõ requiritur vt cenſuræ cauſa ſit nota,47.1.A.Iudex intra mẽſem requiſitus debet reo tradere cenſuræ exemplum. B.

Conditionata. 11 Cenſura ferri poteſt ſub conditione ad eius cauſam pertinente, 31.1.A.

12 Non eſt contra ius naturale, aut diuinum,cenſuram ab homine ſub cõditione delicti in futurum committendi ferri, 31.1.C.imo neque contra põtificium,2.D.vt tamen liget debet curare,vt non impedita in iuriſdictio ferentis tempore quo impletur condicio, 33.1.C.2.B.C. 34.1.C.

CENSVRÆ CAVSA
Obiectiua.

1 Culpa, pro qua eſt imponenda cenſura, debet eſſe illi proportionata, 69.2.A.79.1.A.

2 Cenſura grauis ſolum propter culpam mortalem ferri poteſt,ad leuiorem autem ſufficit venialis, 69. 2.B. non eſt tamẽ pro quolibet peccato mortali grauior cenſura ferenda, 70. 1. A. ſi tamen feratur, timenda eſt vt valida, 80.1.A.

3 Propter quodcunque peccatum graue exteriùs etiam in ſua ſpecie non conſummatum poteſt cenſura ferri, 65.2.C.

4 Cenſura lata ſub verbis prohibentibus effectum vltimum delicti non incurrit,donec effectus omnino ſit conſumatus,65. 2. C. ex qua regula varij caſus definiuntur, 66.1.A.

5 Cenſura legis prohibentis effectum aliquem non incurritur per actionem inſufficientem ad illum, etiamſi aliunde per accidens ſequantur, 66. 1. D. etiamſi poſſit incurri irregularitas,2. C. debet tamen certò conſtare inſufficientia cauſæ ad effectum,D.

6 Ad incurrendam cenſuram ſufficit delictum voluntarium indirectè, niſi verba canonis plus requirant, 67.1.A.C.

7 Opus factum animo ficto abſque intentione non eſt ſufficiens materia cenſuræ legis prohibentis ſimpliciter talem actum, 68. 1. C. ſecùs erit, ſi interna intentio non deſit,licet exterius quis ſubterfugere poſſit ex tali animo fuiſſe operatum. 2.C.

8 Qui exteriùs facit actum ſub cẽſura præcepti abſque intentione neceſſaria ad ſubſtantiam actus, non incurrit cenſuram, ſecùs ſi defectus non ſit contra ſubſtantiam, 69.1.B.& ſeq.

9 Quid ſit cenſuram pro præterita culpa, quid pro futura ferri, 71.1.D.

10 Propter peccata præterita, quæ moralem continuitatem non habent, non poteſt cenſura inferri, 73.1.A.

11 Cenſura in ratione cenſuræ non poteſt validè ferri abſolutè pro peccato commiſſo, niſi præcedat contumacia contra Eccleſiæ præceptum, 72.1.C.

12 Cenſura,vt priuat bonis ſpiritualibus, nunquam fertur in puram vindictam,76.1.D.ſecùs vt priuat bonis temporalibus, 2.D.

13 Deficiente cauſa,cenſura eſt iniuſta, 77.1.C.

14 Cenſura lata per legem, quæ actu non obligat, eſt nulla, 2.A.

Digitized by Google

15 Materia ex ſe leuis relata ad commune bonum per legem intentum poteſt eſſe grauis, & cenſuræ proportionata, 79.1.D.
16 Cenſuræ ſententia lata ex cauſa, quæ non probatur in iudicio, eſt nulla, 81.2.B.82.1.A.
17 Propter peccatum, quod ſimul ac cõſummatur, tranſit, cenſura lata non ferenda debet imponi, 45.1.C.
18 Cenſura ſolùm propter culpam ferri poteſt, 58.1.A. quæ culpa à ferente cenſurã debet agnoſci, 2.B.
19 Non poteſt ferri propter peccatum merè internum, 58.2.D etiam à iure, 62.1.A. poteſt tamen propter peccatum exteriùs attentatum, 1.A.
20 In actũ externum ex ſe bonum etiã imperatum à praua intentione non poteſt cadere cenſura, 61.2.C. poteſt tamen externum ex ſe malum ſolùm vt procedẽtẽ ex tali intẽtione praua, 63.2.B.
21 Multa iura, quæ cenſuram propter actum internum imponunt, exponi debent de actu interno, prout informat externum, 60.2.C. &.ſeq.
22 Conditio augens culpam poteſt eſſe cauſa rationabilis limitandi cenſuram, 37.2.C.
23 Materia ex ſe leuius relata ad commune bonum per legem intentum, poteſt eſſe grauis, & cenſuræ proportionata, 79.1.D.

CENSVRÆ SVBIECTVM.

1 Cenſura ab homine in abſentem, & ignorantem ferri poteſt, 103.1.B.2.D.
2 Cenſuræ ſubiectum eſt ſolus homo viator in hac vita degens, 101.2.B.adultus, & ratione vtens, 109.2.B.baptizatus 110.2.D, vnde infidelis tantũ indirectè poteſt excommunicari. 111.1.C.habens ſuperiorem in terris, 112.1.C. vnde Papa cenſura ligari nequit, D.reliqui omnes poſſunt, 111.2.C. tam à iure, quam ab homine, 112.1.B. etiam quæcunque congregatio, 112.1.A. non tamen omnes ſunt omnium cenſurarum capaces, ibidem.
3 Homo mortuus nõ poteſt directè cenſura ligari, 106.1.D. vnde anima ſeparata non eſt cenſuræ capax. 2.A. neque corpus exanime, 2.B.
4 Res inſenſibiles, ac dæmones quo ſenſu anathematizentur, 105.2.D.
5 Qui moritur ante contractam cenſuram ſub conditione impoſitam poſt mortem non poteſt illa ligari, 108.2.A.
6 Cenſura à iure ferri ſolet in impuberes doli capaces, non tamen ab homine, 110.1.A, Si autem hæc feratur, non eſt nulla, 1.B.
7 Cenſura à iure poteſt ligari quis tẽpore amentiæ etiam incurabilis, 110.1.C. & ſeq. homo autem non debet in amentem perpetuum cenſuram ferre, 2.A. poteſt tamẽ in amentẽ ad tempus, 2.D.
8 Non poteſt quis in ſeipſum cenſuram ferre, 112.1.C. poteſt tamen occaſione cenſuræ à ſe latę illã incurrere, 19.2.C.
9 Cenſura vt liget debet ad perſonam certã dirigi: nam vagè lata nulla eſt. 112.1.D.
10 Quis titulus ſubiectionis, ſufficiat ad cenſuram ab homine contrahendam, 118.1.A.
11 Exiſtens in alieno territorio poteſt cenſura ab homine ligari, 118.1.B.
12 Non incurrit quis cenſuram per ſtatutum latam ſi ante tranſgreſſionem domicilium mutet, 34.2.A.imò neque per ſententiam generalem latam ſi reſpiciat futurum delictum ſine vllo ordine ad præteritum 2.B.ſecus ſi reſpiciat factum tempore prioris domicilij commiſſum, C. ſi reus cum cenſura fertur iam reſipuit, an illa ligetur, 104.2.C.
13 Duplex poteſt ferri cenſu in communitatem, 329.2.D.

CENSVRÆ CAVSA EFFICIENS.

1 Cauſa immediata & per ſe cenſuræ eſt homo, 12.1.C.
2 Iudex ferens cenſuram contra formam cap. 1. de Sent.excomm, ipſo iure ſuſpenditur, 50.1.B. Sententia autem non eſt ipſo iure nulla; ibidem, 2.A.
3 Publicus excommunicatus aut ſuſpenſus non poteſt cenſuram ferre, 19.1.A.aut alio modo impeditus à iuriſdictionis vſu, D.
4 Qui falſo titulo occulto tamen poteſtatẽ habet, cenſuras validas fert, 19.1.D.
5 Non poteſt quis poteſtatem hanc in ſeipſum exercere, 9.1.B.nec in propria cauſa, 2.D. niſi per modum defenſionis, 20.1.A.
6 Collegium hanc habens poteſtatem poteſt cenſuram in aliquam eius perſonam ferre, 19.2.C.
7 In iudice ad cenſuræ valorem requiritur actualis vſus rationis, 20.1.C. & voluntas illam ferendi, ibidem, libera, 2.C.
8 Non debet iudex cenſuram ex prauo affectu ferre, 22.2.A. aut tempore vel loco prohibito, aut cum ipſe eſt ab vſu iuriſdictionis impeditus, licet non ſit quoad actum valorem, C.
9 Debet iuſtitiam legalem in cenſura ferenda ſeruare, 22.1.D nec non diſtributiuam, 23.1.A. & commutatiuam, B.

Conditiones iudicis ad valorem cenſuræ.

Conditiones iudicis ad recte ferend. cenſuram.

CENSVRÆ SVSPENSIO.

1 Cenſura ſuſpenditur per recurſum ad ſuperiorem iudicem, 36.2.A.vel per conſenſum eius, in cuius fauorem ſolum cenſura eſt lata, 2.B.37.1.A. tunc vero elapſo termino cenſura incurritur; 1.B.
2 Cætera vide in verb. Appellatio.

CENSVRÆ ABLATIO.

1 Cenſura tollitur iure ordinario per poteſtatem Eccleſiaſticam, 3.1.A.
2 Cætera vide verb. Abſolutio à cenſura.

CENSVRÆ DENVNCIATIO.

1 Cenſuram debet ſequi denunciatio, 47.1.C. magis tamen neceſſaria eſt in excomm. quàm in reliquis, 47.1.B.
2 Denunciatio cenſuræ à iure contractæ non debet fieri abſque partis citatione, & iuridica probatione, 41.1.C. comparente autem parte, & crimen recognoſcente non debet iudex ad declarationẽ procedere, 2.C. In criminibus autem notatis non eſt citatio ad denunciationem neceſſaria, D.
3 Cenſuram ab homine contra certam perſonam latam debet ſequi denunciatio, 48.2.A.ad quam verò denunciationem Epiſcopus teneatur, ibi.& 1.C.
4 Denunciationem cenſuræ à iure debet præcedere ſententia declaratoria criminis, etiam publici, à 49.1.A.
5 Cenſuram ab homine aut per ſtatutum Epiſcopi debet denunciare illam ferens, 49.1.B. Denunciat.
6 Iudex poteſt aliquando cenſuram denunciare, etiamſi ad id non teneatur, 49.2.A.
7 Iudex, qui iniuſtam ſententiam tulit, non debet ad denunciationem progredi, 49.2.C.
8 Quæ monitio debeat præcedere, vide Monitio, Cenſura ad mõitio vſus
9 Quanta moderatione debeat vti iudex poteſtate ferendi cenſuras, 70.1.C.& quem ordinem ſeruare debeat, D.

CENSV-

CENSVRÆ FINIS.

1 Cenſuræ finis duplex, 124.1.B.
2 Intrinſecus cenſuræ finis quis; 12.1.B.
3 Finis extrinſecus cenſuræ quis, 124.1.B. nunquam eſt temporalis præcipuè intentus, C.

CENSVRÆ EFFECTVS.

1 Cenſura priuat primario vſu ſpiritualium bonorum, 1.1, C.
2 Priuatio aliquorum bonorum ſpiritualium eſt effectus communis omnibus cenſuris, 124.2, B. quæ autem illa ſint, C.
3 Effectus hic duplex, moderatus, & immediatus, 125.1.A.
4 Effectus hic non eſt de ſe perpetuus, 125.2.C. eſtò non habeat tempus definitũ ſuæ durationis, ibid.
5 Cenſura ignorata cauſat effectus, quos ipſa per ſe exequitur, & ex notitia non pendent, 105.1.B.
6 Mortui in puram vindictam poſſunt ſuffragijs priuari, non autem viui, 108.1.A.
Quando poſſit impediri
7 Effectus remoti cenſuræ per prauam voluntatem peccatoris poſſunt impediri, 125.2.B. nõ ſine culpa, C. niſi ob impotentiam, 126.1.B.2.D.127.1.C. & ſeq.
8 Effectus immediatè à cenſura manentes non poſſunt licitè impediri manente cenſura, 126.1.C.
9 Effectus quoad obligationem operandi, vel non operandi non poſſunt impediri remota ignorantia, 126.2.C.
10 Culpa violandi cenſuram, aut pœna inde fortè reſultans inter effectus cenſuræ computari non debet, 127.1.B.
Cenſuræ excuſatio,
11 Quandiu quis inuincibiliter ignorat cenſuram in ſe latam, excuſatur ab eius tranſgreſſione, etiãſi probabiliter timeat cenſuram eſſe in ſe latam, 104.2.D. niſi ipſe conſultò ſe occultet, ne cenſuræ notitia ad ſe perueniat, 2.B. An verò cenſuræ fama ſufficiat, vt quis illam ſeruare teneatur, D.
12 Propter grauem metum interdum fieri poteſt actus per cẽſuram prohibitus, 129.1.C. & propter vitandum graue damnum, 130.2.A. vel aliorum ſcandalum, 131.2.A. quale autem debeat illud ſcandalum eſſe, D.
13 Propter cõem populi vtilitatem non licet actionem per cẽſuram prohibitam exercere, 132.1.B. niſi grauis neceſſitas proximorũ intercedat, 2.A.
14 Quæcunque cauſa, quæ excuſat à culpa mortali, excuſat etiam à cenſura, 91.1.A.
15 Qui ſolam cenſuram ignorat, etiamſi ſimplicem Eccleſiæ prohibitionem non ignoret, excuſatur à cenſura, 98.2.A.101.1.A.
16 Ignorantia vincibilis, ſi non excuſat à mortali, ob quod formaliter lata eſt cenſura, non excuſat cenſuram, à 100.2.C. ad 102.2.C.
17 Metus poteſt excuſare à cenſura lata propter actum per ſe malum, etiamſi non excuſet culpam contra ius naturæ, 68.1.B.
Pro reliquis, vide verbo Ignorantia.
Cenſuræ diſpenſatio,
18 Poteſt diſpenſari, vt quis aliquos actus per cenſuram prohibitos licitè exerceat, cenſura manente, 333.1.B.
19 Nullus inferior Papa põt illã dare, 133.1.D.2.B.
20 Nõ poteſt Epiſcopus diſpenſare cum exõicato, vt collatio beneficij illi facta teneat, 134.1.D.
Cẽſura violatio.
21 Clericus, qui exercendo ordinem cenſuram violat, fit irregularis, 765.1.D.
Multiplicatio,
22 Plures cenſuræ diuerſarum rationum poſſunt in eandem perſonam ferri, 113.2.D. etiam propter idem delictum, 113.2.A. imò plures eiuſdem rationis propter diuerſas cauſas, ibidem. non verò propter eandem ab eodem Iudice per eandem ſententiam, 114.1.A. ſecùs à diuerſis, 2.D.

23 Multiplex denunciatio non ſufficit ad multiplicationem cenſuræ, 113.2.C.
24 Quoties contra legem ferentem cenſuram nouũ peccatum committitur, noua incurritur cenſura, 115.1.B.
25 Violans legem vno actu habente plures circunſtantias ſub cenſura prohibitas, ſi mutant ſpeciẽ actus multiplex incurritur cenſura, 117.1.D. ſi non mutent vnica, 2.A.
26 Cenſura quomodo auferatur, vide Abſolutio cenſuræ, *Cenſuræ oblatio,*

CESSATIO A DIVINIS.

1 Quid ceſſatio ſignificet. 683.1.B. *Nomen.*
2 Ceſſatio non eſt cenſura diſtincta ab alijs tribus, 683.2.D. non eſt interdictum, 686.1.A. imò non eſt ſpecies cenſuræ, ſed ſimplex prohibitio, 686.2.B, quæ non eſt pœna, D. nec fortius ligat eos, qui cauſam ei dederunt, 687.1.A. *Eius ratio*
3 Ceſſatio alia generalis, alia partialis, 684.1.B. *Diuiſio:*
4 Celebrans in loco ceſſatione à diuinis affecto, non fit irregularis, 685.1.A. & ſeq. *Effectus*
5 Diuina officia prohibentur fieri publicè tempore ceſſationis a diuinis, 687.1.D. imò ſi dicantur, laici prohibentur illa audire, 2. A. nec moderationes, vel priuilegia interdicti in illa locum habẽt, 689.1.B.2.A.C. An verò poſſit officium diuinum à duob. clericis ſimul priuatim recitati, 690.1.B.
6 Quid ceſſatio prohibeat circa ſacramenta, vide verbo Sacramentum, Quid circa ſepulturam Eccleſiaſticam, vide verbo Sepultura.
7 Ceſſationis cauſa efficiens quæ, 695.1.D. *Ceſſationis cauſa,*
8 Ceſſatio partialis poteſt ferri non ſolùm a Papa, ſed etiam ab Epiſcopo, licet ordinarie non deceat, 190.1.D. & ſeq.
9 Ceſſationis materialis cauſa quæ, 695.1.D. quæ finalis, 2.B.
10 Quæ forma ſit in ceſſatione ſeruanda, 695.2.C. decem conditiones in ea ferenda ſeruandæ, D.
11 Quis, & quomodo poſſit illam tollere, 698.2.A. *Eius ablatio.*
12 Per voluntatem feriens non poteſt ſuſpendi, etiã in partem, 698.2.C.
13 Si pars, quæ ceſſationem poſuit intra menſem, nõ recurrit ad Sedem Apoſtolicam, ipſo facto aufertur ceſſatio, 697.2.D.
14 Religioſi violantes ceſſationem, excommunicantur, 694.2.C. *Eius violatio.*
15 Quam pœnam incurrat, qui abſque iuſta cauſa ceſſationem tulit, 698.1.A. quam qui illi cauſam dedit, 2.C.

CHOREPISCOPI.

Chorepiſcopi qui dicantur, 214.1.D. fuerunt in duplici differentia, 2.A.

CLERVS.

1 Interdicto populo non intelligitur Clerus interdictus, 196.2.C
2 Interdictum generale Cleri quas perſonas comprehendat, 597.1.D.

CLERICVS.

1 Clerici ſeculares, ſcilicet Presbyteri, Archidiaconi, Decani, Plebani, Præpoſiti, Cantores, & alios Perſonatus habentes ſciẽtijs ſecularibus vacantes, excommunicãtur, niſi intra duos menſes deſiſtant, 446.2.B. non incurrunt autem magiſtri eorum, niſi fortè ratione communicationis in crimine, D.
2 Clericus publicus peccator, aut ſcandaloſus non eſt ipſo iure ſuſpenſus, 571.1.C.

Clerici lab- 5 Clerici, qui non vtuntur forma veſtitus in iure ſtatuta, per ſex menſes, aut per annum, pro delictis, à beneficio ſuſpenduntur, 566.1.A.

CLERICVS QVOAD PRIVILEGIVM canonis.

Priuilegio canonis gaudent omnes Clerici, etiam prima tonſura initiati, etiam coniugati ſemel tantum, & cum virgine, 389.1.A. Clericus incorrigibilis quando hoc priuilegium amittat, ibid.2.A. vſque ad 390.2.B. Gaudent hoc priuilegio omnes perſonæ religioſæ, etiam conuerſi, qui profeſſionem non emittunt, & nouitij, 392.1.B. item perſonæ tertij ordinis SS. Franciſci, & Dominici, ſi congregatim viuant, & habitum religionis portent, C. An comprehendantur eremitæ, 392.2.C.

CLERICI PERCVSSIO.

1 Clericum percutiens incurrit excommunicationem Papæ reſeruatam, 388.2.C.

2 Manuum iniectio ob quam cenſuram canonis incurritur, quæ dicatur, 393.2.D. & 394.2.A. non ſufficit iniuria grauis manuũ iniectione, ibid.1.B.

3 Iniiciens manus violentas in clericum in ſui defenſionem, non incurrit cenſuram canonis, 395.2.A. vt ſe defendat ab alio tertio, 397.1.A. vel à clerico defendat innocentem, vel in defenſionẽ ipſius clerici, 2.A. neque incurrit percutiens clericum actualiter cum propria vxore, matre, filia, aut ſorore inuentum turpiter peccantem, 395.2.D. & exponitur vſque ad 397.

4 Iudex capiens clericum noctu cum ſuſpicione inuentum, vt eum ſuo Superiori præſentet, non incidit in canonem, 397.1.C. neque ſi capiat in crimine inuentum, 399.1.D. neque eijciens ab Apoſtolica Sede eum, qui ſine legitima electione eã occupabat, 2.A. neque ſi alio iuſto titulo id faciat, 2.C. & ſeq.

5 Prælatus non debet per ſeipſum clericum verberare, ſed per alium clericum, 398.2.B.

6 Pater, herus, præceptor, & hi ſimiles poſſunt clericum leuiter verberare, ratione diſciplinæ, 399.2.A.2.D. Percutiens clericum per iocum non incidit in canonem, 440.1.D. neque percutiens clericum inuincibiliter talem ignoratum, 2.B & ſeq. neque qui putans percutere clericum, laicum percutit, 401.1.A.

7 Qui intendens percutere vnum clericum, alterũ percutit ex ignorantia culpabili, incidit in cenſuram canonis, ſecus ſi ex inculpabili. 401.1.D.

8 Qui mandat, aut ratam habet clerici percuſſionem, incidit in cenſuram canonis, 401.2.C. & qui cum poſſit, percuſſioni non obuiat, 402.1.A. non autem clericus, qui ſuæ percuſſioni conſentit, D. Percutiens verò clericum conſentientem, ſi actio ſit contumelioſa ſtatui clericali, in hunc canonẽ incidit, ſecus ſi nõ ſit, 2.A. Clericus tamen ſe irato animo percutiens incurrit, B.

COMMENDA.

Cõmenda excõmunicato collata eſt nulla, 248.2.B.

COMMVNICATIO CVM EXCOMMVNICATO.

1 Communicatio cum excommunicato triplex: in crimine, in diuinis, & humanis, 276.1.B. Prima prohibita, quia mala, C. duæ poſteriores malæ, quia prohibitæ. D. quæ duæ duplici inter ſe diſcrimine differunt, 2.B.

2 Ad communicationem cum excommunicato triplex requiritur conditio, 324.2.D.

3 Duplex effectus communicationis cum excommunicato, 325.1.C.

4 Dubius de alterius excõicatione, aut denunciatione nõ tenetur illum vitare, 282.1.C. niſi ex dubio circa denunciationem oriatur dubium de valore actus, 2.C. neque tenetur quis extra confeſſionem vitare excõicatum in confeſſione cognitum, D. tenetur tamen excõicatus dubius de ſua excõicatione abſtinere, 282.2.A. quæ notitia abſolutionis ſufficiat, vt quis excommunicatum denunciatum vitare non teneatur, D.

5 Propter vtilitatem propriam licet culpam cum excommunicato communicare, 283.2.A. imò propter ipſius excommunicati vtilitatem, 2.A. quinimò ipſe excommunicatus ob ſuam vtilitatem poteſt cum alijs, communicare, C.

6 Clericus communicans cum excommunicato à Papa, in eandem excommunicationem reſeruatã incidit, 415.1.A.

7 Non tenetur quis vitare ligatum occultè minori excommunicatione, 476.2.B. tenetur tamen vitare denunciatum D. non incurrit verò propter hoc aliquam cenſuram, ibid.

IN DIVINIS.

1 Peccat grauiter miniſtrans ſacramenta excommunicato nominatim denunciato, 198.1.C. niſi ob ignorantiam, aut vim, ſeu metum grauem excuſetur: & in hoc caſu non incurret pœnas impoſitas pro miniſtrantib. ſacramenta excõicato, 2.B.

2 Sacerdos poteſt ſacramentum excõicato denunciato licitè miniſtrare, quoties ille licitè petit, 200.1.C. niſi excuſatio proueniat ex ignorantia, quia tunc debet à miniſtro admoneri de ſua obligatione, D. Quid autem ſi excuſatio ex neceſſitate proueniat, 2.C.

3 Miniſtrans ſacramentum excommunicato incurrit excommunicationem minorem, & interdictũ ab ingreſſu Eccleſiæ, 201.1.C. ſi autem excõicatus fautor ſit hæreticorum, miniſtrans priuandus eſt ſuo officio. Quod ſi ſit excõicatus à Papa, incurrit excõicationem eidem reſeruatam, 2.B.

4 Sacerdos miniſtrans ſacramenta excommunicato non vitando non peccat contra prohibitionẽ Eccleſiæ, 201.1.D. neque incurrit pœnas ibid. ſæpe tñ peccabit contra diuinum ius. 1.A. à qua culpa poterit excuſari ob alias cauſas, 202.1.B.

5 Licitum eſt priuatim pro excõmunicato orare, & propriã ſatisfactionẽ pro illo offerre, 197.2.A.

6 Licitum eſt ſacerdoti vt perſona priuata eſt ſecretè orare in miſſa pro excommunicato, D. vel eũ nomine totius Eccleſiæ orat intentione priuata eandem petitionem pro excommunicato fundere aut meritum, vel ſatisfactionem ſibi inde reſultantem illi applicare, 2.B.

7 Quomodo peccet, & quam pœnam incurrat communicans in diuinis cum excõicato, 326.2.C.

8 Non eſt prohibitum ſacramenta ab excõicatis nõ vitandis recipere, 225.1.D. imò nec petere, C.

9 Non licet audire eãdem Miſſam, aut alia diuina cum excommunicato vitando, 231.1.A. 238.2.B.

10 Excommunicatus etiam non vitandus priuatus eſt communione extra diuinorum officiorũ, 231.1.B. 239.1.B. Quid autem nomine diuinorum officiorum comprehendatur, 231.2.A.

11 Excõicatus vitandus prohibitus eſt concionari, 231.2.C. non tñ propterea fit irregularis, 232.1.B excõicatus verò non vitandus licitè põt concionari, ſi in vtilitatẽ, aut petitionẽ aliorũ faciat, D. neutri tamen prohibetur cõcioni intereſſe, ibid.

12 Celebrans coram excommunicato vitando peccat mortaliter, 229.1.B. 238.2.A. Propter hoc verò peccatum incurritur minor excommunicatio, B. & interdictum, 239.1. non irregularitas, etſi ſit excommunicatus à Papa, ibidem.

Digitized by Google

13 Sacerdos potiùs debet Miſſam omittere, quàm coram excommunicato vitando celebrare, 229.2.A. quid verò facere debeat, ſi huiuſmodi excõmunicatus ſuperueniat, Miſſa iam inchoata, ibid. & ſeq. & quid ſi in Miſſa ſacerdos ſuæ excommunicationis recordetur, 230.1.B.

14 Sepeliens in loco ſacro corpus excommunicati vitandi peccat grauiter, 243.2.C. incurritque excommunicationem maiorem, D. non tamen etiã minorem, 244.1.D. Quis autem dicatur corpus ſepulturę tradere, 243.2.A. ſepeliens verò excommunicatum propter hæreſim, quam pœnam incurrat, 244.1.B.

15 Clerici non debent accipere eleemoſynas pro excommunicatis tumulandis, 244.2.A. ſi tamen accipiant, non fiunt propter hoc irregulares, 245.1.A.

16 Suffragia Eccleſiæ excommunicatis applicare non licet ſub mortali, 186.2.C.D. nec pro illis publicè orare, niſi in feria ſexta Paraſceues, 186.2. B. & cur in illo tantùm, 187.1.B.

17 Suſpiciens ſacramentum ab excommunicato vitando peccat, 221.2.D. mortaliter ex genere, 222.1.D. excuſatio tamen interuenire poteſt, & quomodo, non habet pœnam ipſo iure, præter excommunicationem minorem, 222.2.A. exce ordinis ſuſceptaptione, B.

IN CRIMINE.

1 Communicatio in crimine cum excommunicato ſpeciali præcepto Eccleſiæ prohibetur, 325. 1.C. ſub pœna eiuſdem excommunicationis à iure, vel ab homine cum proportione, 2.A. 326. 1.C. ad quam contrahendam requiritur, vt communicatio ſit cum iam excommunicato cognito, & denunciato, ibid. 1.A. & in eodem crimine, ob quod damnatus eſt, B. Qui excommunicatio toties incurritur, quoties cõmunicatur, 2.B. Nec poteſt auferri, niſi ab eo, qui excommunicationẽ eius, cum quo participat, auferre poteſt, 326.2.A.

2 Communicans cum aliquo in crimine, quod excommunicationem Papæ reſeruatam habet annexam, eandem excommunicationem reſeruatam contrahit, 415.1.A.

IN HVMANIS.

1 Communicatio in ciuilibus cum excommunicato duplex, communis, & forenſis, 279.2.C.

2 Communicatio in vulgaribus cum excommunicato quomodo prohibita ſit, & ſub qua pœna, 327.1.A.

3 Lectio publica, & auditio præſertim ſacra interdicta eſt excommunicato, 232.1.D.

4 Non cenſetur communicare cum excommunicato, qui cum eo eandem lectionem in ſcholis audit, aut magiſter legens coram excommunicato, 232.2.A.

5 Ob communicationem cum excommunicato impoſita eſt à iure excommunicatio minor, 281. 1.D. quando poſſit maior imponi, 2. C. quando, & quo poſſit excuſari, ibid. 2.B. 283.1.C. & ſeq.

COMMVNICATIO SANCTORVM.

Excommunicatus contritus, & non abſolutus gaudet Sanctorum communione, 193.2.D.

CONCILIVM TRIDENTINVM.

Excommunicationem ipſo facto incurrit perſona Prælatis inferior, quæ commentarios, aut interpretationes in decreta Concilij Tridentini edit ſine Pontificis authoritate, 469.2.A.

CONCVBINARIVS.

1 Clericus concubinarius, quantumuis manifeſtus, non eſt ipſo iure ſuſpenſus, 573.1.C. & ſeq. ſed iuxta formam Concilij Tridentini eſt à ſuo Prælato puniẽdus, 2.A. ſi verò talis clericus nominatim de tali crimine ſit declaratus, nullus poteſt eius Miſſam audire, 574.2.D.

2 Epiſcopus concubinarius, qui à Concilio prouinciali admonitus non emendatur, ſuſpenditur ipſo iure ab officio, & beneficio, 588.2.A.

CONFESSORIS MINISTER.

1 Parochus excommunicatus non poteſt alteri ſacerdoti dare facultatem ad audiendas confeſſiones, 216.1.B.

2 Epiſcopus excommunicatus non poteſt ſacerdotẽ exponere ad audiendas confeſſiones, 216.1.C.

3 Pœnitentiæ ſacramentum miniſtrans excommunicatus fit irregularis, 318.2.B. ſi intentionem cõficiendi ſacramentum habeat, 219.2.B. ſecùs ſi habeat intentionem fingendi ſacramentum, ibid. 1. D.

CONFIRMATIO.

1 Poteſt interdum excommunicatus vitandus ſacramentum Confirmationis licitè miniſtrare, 213.1.A.

2 Iterans ſacramentum Confirmationis, vel Ordinis non fit irregularis, 726.2.A.B.

3 Confirmatio beneficij vide verbo [Beneficio collatio,] an valida ſit.

CONIVX.

Vnus coniugum debet exhibere alteri excommunicato omne genus communicationis, quod vinculum matrimonij primariò, aut ſecundariò poſtulat, 284.2.A. 288.2.C. vnde poſſunt etiam reddere, & petere debitum, 286.1.D. 287.2.A. etiamſi vterque excommunicatus ſit, 2.D. dummodo per communicationem non obdureſcant, 288.1.B. nec communicent in crimine, D. nec eſſent excommunicati vitandi tempore coniugij, 286.1.B. An verò maritus poſſit in iudicio vxorem repetere abſque obiectione excõmunicationis, 287.1.B.

CONSERVATOR.

1 Pars, quæ procurat, vt Conſeruator ſe intromittat in alijs, quàm manifeſtis iniurijs, donec parti læſæ ſatisfaciat, excommunicationem incurrit, 449.2.C.

2 Conſeruator, niſi ſit Epiſcopus, qui in alijs quàm manifeſtis iniurijs ſe ſcienter intromittit, ab officio ipſo iure ſuſpenditur, 570.2.A.

CONSCIENTIA.

1 Varia dubij genera diſtinguuntur, 727.1.C.

2 Quoties in re eſt dubium, an ſit lata irregularitas, iudicandum eſt non eſſe tam in interno foro, quàm in externo, 727.2.A. Quid quando ſunt variæ opiniones de ſenſu iuris, 728.1.B.C. Quid verũ ſi dubium ſit de exiſtentia talis iuris, 2.B.

3 Cum dubia ignorantia de iure irregularitatis nemo poteſt prudenter operari, donec ſufficienter dubium expellat, 729.1.A. 730.1.A.2.A.

4 Dubium ſeu ignorantia ſolius irregularitatis nõ impedit, quin illa contrahatur, 729.1.C.2.C. imò nec ignorantia præcepti Eccleſiaſtici, ſi alias eſt contra legem diuinam, an naturalem, 729.1.A

CONTEMPTVS.

Cenſura nulla fit valida ratione contēptus, 85.2.B.

CONTRACTVS.

1 Non licet contractum cum excommunicato denunciato inire, 84.2.C. contractus tamen erit validus, D. niſi fiat in virtute alicuius reſcripti ab excommunicato impetrati ad ſupplendum ſubſtantialem defectum, 301.1.D. vel fiat à perſona excommunicata vt publicum munus gerente, 2.C.

2 Contractus ab excommunicato factus, licèt ſit firmus, eſt nihilominus ſuſpẽſus quoad executionẽ durante excommunicatione quoad eos vſus, qui communicationem includunt, 302.2.A.

CONTVMACIA.

1 Contumacia formalis contra præceptum Eccleſiaſticum non eſt neceſſaria ad incurrendam excommunicationem, 338.2.B.

2 Excommunicatus in excommunicatione per annum perſiſtens quam pœnam incurrat, 323.2.B.

3 Contumacia legis præcipientis ſub excommunicatione aliquid fieri intra certum tempus, ipſo elapſo conſummatur, 359.1.C. quæ obligatio elapſo termino per ſe non extinguitur, D.

CORPORIS DEFECTVS.

Ex qualibet notabili deformitate corporis, aut mẽbrorum eius, etiam ſine mutilatione, aut ægritudine, incurritur irregularitas, 883.2.B. vbi caſus de carente virtute videndi in altero oculo deciditur, C.

CREDITOR.

Creditor poteſt habere cum excommunicato omnem communicationem neceſſariam ad debitum ante excommunicationem contractum exigendum, 299.2.B. imò excommunicatus creditor poteſt extra iudicium à debitore non excommunicato debitum petere, D. & tunc creditor poteſt, & debet ſoluere debitum excommunicato. 300.1.A.

CRIMEN OCCVLTVM.

Crimen occultum dupliciter dicitur, 315.2.C. Cætera vide verbo [Peccatum.]

CVRIALES.

Aduocat. 1 Curiales qui dicantur, 833.1.D.

2 Curiales, & miniſtri iuſtitiæ in cauſis criminalibus ſunt irregulares, 833.2.C. quandiu in officio verſantur, 2.A. non poſtea, niſi ad cauſam ſanguinis ſint cooperati, B. quod etiam in Aduocato procedit, D.

3 Aduocatus, qui ſuſcipit patrocinium rei iuſtè accuſati, etiamſi ille occidatur, non fit irregularis, 834.1.D. Aduocatus autem actoris iniuſtè accuſantis, ſi ipſe accuſator occidatur, fit irregularis, ibidem. non autem Aduocatus rei, 2.A. niſi defendendo reum ſimul agat contra accuſatorem, 834.2.D.

DEFENSIO.

Quæ defenſio dicatur moderata, 815.1.C. & varia iudicia ad id dignoſcendum, D. & ſeq. An verò iniuria proximè antecedens reddat inculpatam tutelam, 2.D. præcipuè, 816.1.D. & ſeq. Vide [Clerici percuſſio,] num.3.

DEGRADATIO.

1 Degradatio quid ſignificet, 540.1.A. eius deſcriptio, 541.1.D. Quid.

2 De iure ordinario à nemine tolli poteſt: Summus tamen Pontifex de abſoluta poteſtate poterit, rarò tamen facit, 542.2.A. Abſolute.

3 Degradatio realis in quibus conueniat cum depoſitione abſoluta, 572.2.D. in quibus cum reſpectiua, 573.1.A. Vtraque reddit hominem infamẽ licet ex degradatione maior infamia oriatur, 540.2.D.

4 Degradatio differt à depoſitione in ſolemnitate, 541.1.C. & in effectu, nam priuat priuilegio clericali, 2.B. canonis, & fori, 542.2.A. Vide [Depoſitio,] num. vlt. Effectus.

DELEGATVS.

Quanto tempore duret in Iudice delegato poteſtas abſoluendi à cenſuris, 139.1.B.

DELICTVM.

1 Eccleſia poteſt punire delicta per accidens omnino occulta, 561.1.B. Eius punitio.

2 Delictum ibi cenſetur committi in ordine ad cẽſuram, vbi exteriùs conſummatur, 119.2.C. non eſt tamen neceſſarium, vt ibi habeat effectum, 120.1.B. & ſeq.

DEPOSITIO.

1 In quo conueniat cum ſuſpenſione, 534.1.B.

2 Depoſitio ab ordine licet priuet vſu ordinis, nihilominus actus validi ſunt, niſi iuriſdictionem includant, 536.2.D. Ab ordine.

3 Depoſitio à beneficio priuat beneficio: in quo differt à ſuſpenſione à beneficio, 535.1.C. A beneficio.

4 Depoſitio à beneficio reddit inhabilem ad illud proportionaliter, 534.2.D. vnde non eſt diſpenſabilis, niſi per ſolum Papam, 535.2.B.

5 Depoſitio, & ſuſpenſio à iuriſdictione differunt, quòd illa priuat ipſa iuriſdictione, hæc tantum vſu, 535.2.D. A iuriſdictione.

6 Nec depoſitio, nec ſuſpenſio priuant priuilegio clericali canonis, vel fori, neque onere clericali, 536.1.B.C. 541.2.B.

7 Depoſitio ſignificat priuationem perpetuam, & irremiſſibilem: ſuſpenſio verò minimè, 536.2.A. niſi vt poſitiuè perpetua feratur, C. Depoſ. abſoluta reſpectiua temporaria.

8 Depoſitio perpetua in quo differat à reſpectiua, quæ ad degradationem ordinatur, 537.2.B.

9 Depoſitio, aut ſuſpenſio perpetua iure lata non priuat ipſo facto beneficijs, 537.2.B. priuat tamẽ lata ab homine, C.

10 Depoſitionis reſpectiuæ deſcriptio, 541.1.C.

11 Depoſitio reſpectiua requirit certam ſolemnitatem, quam non requirit abſoluta, 438.2.B. & ſeq.

12 Abſoluta à iure, reſpectiua ſolum ab homine ferri poteſt, 539.2.C.

13 Epiſcopus irregularis depoſitionem verbalem licitè exercere poteſt, 708.2.C. non actualem degradationem, 709.1.A.

DIGNITAS ECCLESIASTICA.

Recipiens de manu laici Eccleſiaſticam dignitatẽ, & illam conferens, interdicuntur, 668.2.D.

DOCTORATVS.

1 Gradus Doctoratus excommunicato datus validus, & ratus, 308.1.A.
2 Princeps temporalis excommunicatus non priuatur dominio in ſubditos, 295.2.D.

DVELLVM.

Clericus in duello pugnans iure antiquo per ſuſpenſionem ab homine puniendus mandatur, 582.1.A. per nouum verò Concilij Tridentini excommunicatus eſt ipſo iure, B.

DVBIVM.

In dubio facti ſolum incurritur irregularitas in caſibus in iure expreſſis, 732.1.B. & ſeq. latè.

ECCLESIA.

Eccleſia nõ interdicitur, eo quòd polluta ſit per ſanguinis, aut ſeminis effuſionem, 672.1.B. nec quia ſimplex prohibitio in ea celebrandi fiat, de qua varij caſus recenſentur, ibidem, C. & ſeq.

ECCLESIÆ BONA.

1 Epiſcopi, & Prælati Eccleſiarum, qui bona immobilia Eccleſiarum ſibi commiſſarum laicis ſubijciunt ſine conſenſu Capituli, aut Sedis Apoſtolicæ, præter quam modo, & in caſibus à iure expreſſis, ab officio, & adminiſtratione rerum temporalium talis Eccleſiæ abſolutè ſuſpenduntur, 585.1.A.
2 Occupans, aut dilapidans bona Eccleſiæ Cathedralis, regularis, aut Collegiatæ, Sede vacante, & indebitè vſurpantes emolumenta iuriſdictionis, vel ſigilli, donec reſtituant, ab officijs, & beneficijs ſuſpenduntur, 566.1.C. & ſeq.
3 Epiſcopi vſurpantes bona Eccleſiarum, aut beneficiorum vacantium, ab ingreſſu Eccleſiæ interdicuntur, 663.1.B. 669.1.D.
Vide [Immunitatem Eccleſiaſticam,] nume. 11. & 12.
4 Religioſi Præſidentes alicuius Conuentus, qui eius bona ad vitam, aut diuturnum tempus concedunt ſine ſufficienti neceſſitate, & licentia, ab officio ſuſpenduntur, 509.2.C.

ELECTIO.

1 Excommunicatus, qui ad beneficium eligitur, quid facere debeat, 253.1.B.
2 Elector, qui eligendi excommunicationem occultè nouit, ad quid teneatur, 252.1.A.
3 Electio ad beneficium excommunicato facta eſt irrita, 266.2.D.
4 Electio requirens ad ſuum valorem certum ſuffragantium numerum, ſi vnus ſit excommunicatus, eſt nulla, 265.2.C. ſecùs ſi nullus certus numerus, ſed omnium ſuffragiorum conſenſus requiratur, D. Quid autem tunc dicendum ſit, ſi vnus diſſentiat, 267.1.A. Electio autem, quæ requirit maiorem partem ſuffragiorum, valida erit, ſi exceſſus ſuffragiorum excedat numerum excommunicatorum, 267.2.C. quid verò ſi exceſſus tantus non ſit, 268.1.A. quomodo autem tunc comparandus ſit ſuffragiorum numerus, B.
5 Electio eſt irrita, ſi electores aliquem excommunicatum vitandum voluntariè ad coeligendum admittant, 268.1.C. vſque ad 269.2.A. quid ſi ſit non vitandus, B.
6 Electio ad Summum Pontificatum ab excommunicato etiam vitando facta eſt valida, 259.2.C. imò etiamſi electus excommunicatus ſit, 270.1.A.
7 Compromiſſarius (modo non ſit Epiſcopus) qui eligit indignum ad Epiſcopatum, vel ſuperiorem dignitatem, ipſo iure per triennium ſuſpenditur à beneficijs, quæ in tali Eccleſia obtinet, 567.1.C. Item electionem impugnans, & in probatione deficiens, D. Compromittentes verò, ſi talem electionem ratam habeant ex dolo, & malitia, priuantur poteſtate iterum eligendi, 568.1.A.
Vide verbo [Epiſcopus, & Pontifici electio.]
8 Clerici inferiores Epiſcopis, qui ad Epiſcopatum eligunt minorem triginta annis, illegitimum, aut vita, & moribus non commendabilem, pro ea vice iure eligendi, & per triennium à beneficijs, quæ in tali Eccleſia habent, iure ipſo ſuſpenduntur, 568.1.D. eandem incurrunt, qui ad præbendas, inferiores habentes curam animarum annexam, eligunt eum, qui nõ attigit vigeſimum quintum annum, vel ſcientia, & moribus non commendatum, 2.B.
9 Qui aliquid obijcit in perſona electi, aut in præſenti ad dignitatem, canonicam, perſonatum, aut Epiſcopatum, & in probatione deficit, ſi culpa intercedat, à beneficijs, quæ in illa Eccleſia obtinet, per triennium ipſo iure ſuſpenditur, 568.2.C.
10 Qui per abuſum ſecularis poteſtatis ad Eccleſiaſticam præbendam eligitur, & tali electioni conſentit, fit inhabilis vt ad illam, & ad aliam dignitatem Eccleſiaſticam poſſit eligi, 569.1.B. Electores verò ſic eligentes ipſo facto pro illa vice iure eligendi priuantur, & ab officijs, & beneficijs per triennium ſuſpendi mandantur, C.
11 Irregularis poteſt eligere, 509.2.B.
12 Ligatus minori excommunicatione non poteſt eligi ad gradus, dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica, 474.1.A. & ſeq. etiamſi beneficium ad ſacramenta recipienda non ordinetur, 476.1.C. non eſt tamen electio ipſo iure irrita, 475.1.A. quando veniat irritanda, 473.1.A. quando puniantur electores, & in quo, 475.1.A.B. & quantum peccent, 477.1.A. Electio Monialium.
13 Qui accerſiti interſunt electioni Monialium, ſi aliquid faciant, vnde oriri poſſit diſcordia inter Moniales ſuper ipſa electione, excommunicationem ipſo facto incurrunt, 449.1.C.

EPISCOPVS.

1 Epiſcopus proprius quis dicatur in ordine ad cenſuras iuris communis auferendas, 145.1.A. & qui ſub hac appellatione veniant, 146.1.A. & ſeq.
2 Epiſcopum poſſe in ſuo Epiſcopatu quidquid Papa in Eccleſia, niſi prohibeatur, exponitur de his tantùm, quæ ad ordinariam animarum gubernationem ſpectant, 150.1.D.
3 Vbi eſt populus diuerſarum linguarum, ſi Epiſcopus vnius partis ſe intromittit ad docendam, vel regendam partem alterius linguæ ad ſe non pertinentem, ſine alterius conſenſu, ipſo iure excommunicatur, 442.2.D.
4 Epiſcopus poteſt ſuſpendere ſubditum à beneficio, quod in alia diœceſi habet, 506.2.C. & ab officio, ne in aliquo loco illud exerceat, 507.1.B.
5 Pœna ordinati per ſaltum non extenditur ad ſuſceptionem Epiſcopatus per ſaltum, 556.2.D.
6 Terra domini, qui perſonam Epiſcopi afficit iniuria, & locus vbi ipſe detinetur, quandiu cõdigne non ſatisfecerit, interdicitur, 670.2.D. & ipſe dominus interdicto deambulatorio ligatur, 671.1.A. Item ciuitas, quæ in ſuum Epiſcopum commiſerit, interdicitur, B.

7 Epiſcopus quid poſſit in diſpenſatione irregularitatis, vide verbo [Irregularitas. Cauſa efficiés.] Qui veniant in nomine Epiſcopi in hac facultate, 946.2.A.874.1.C.
8 Non fit irregularis etiam ad Epiſcopatum, eo quod filios habeat, 869.2.D.870.1.A. debet tamé circumſtantia hæc declarari, né gratia ſit ſubreptitia, C. Si in Epiſcopi conſecratione ſacerdotalis ordo prætermiſſus ſit, conſecratio eſt nulla, 556.1.D. non tamen ſi inferior licèt illum conferre non poſſit, 557.1.A.
9 Epiſcopi electio, vide [Electio,] num. 6.
10 Epiſcopi, qui appellatione interpoſita in electione Epiſcopi ſe intromittunt ad confirmandum, & conſecrandum electum, ab Epiſcoporum confirmatione, & conſecratione proportionaliter ſuſpenduntur per annum, 584.2.B.
11 Epiſcopi non recipiunt immediatè à Chriſto iuriſdictionem, 5.1.C.
Vide [Immunitas Eccleſiaſtica.]
12 Epiſcopus excommunicatus per viam benedicens, an fiat irregularis, 236.2.D.
Vide verbo [Suſpenſionis ſubiectum.]

EVCHARISTIA.

1 Euchariſtia poteſt miniſtrari per modum viatici tempore generalis interdicti, 608.1.D.2.B. & cũ ſolemnitate deferri, 609.2.B.C. debet tamen, ſi commodè fieri poteſt, non miniſtrari in Eccleſia ſpecialiter interdicta, 610.1.A.
2 Non debet dari ei, qui cauſam interdicto dedit, aut ſpecialiter interdicto, niſi ſatisfactione præmiſſa, 608.2.C.
3 Viaticum poteſt miniſtrare tempore interdicti generalis quilibet ſacerdos, cui hoc competat, qui illi cauſam non dedit, 609.1.A.
4 Parochus ſpecialiter interdictus non poteſt per ſe Euchariſtiam miniſtrare, poteſt verò alijs committere, 609.1.A.
5 Quantum debeat eſſe mortis periculum, vt tempore interdicti viaticum miniſtrari poſſit, 610.1.B.
6 Extra articulum neceſſitatis non poteſt in loco interdicto, aut à perſona interdicta Euchariſtiã recipi, 810.1.C. exceptis priuilegijs, de quibus, 611.1.B. & ſeq.
7 In extrema neceſſitate proximi licet excommunicato vitando Euchariſtiam ei miniſtrare, & ipſi recipere, aut petere, 210.2.D.
8 Sacerdos, vel Diaconus excommunicatus Euchariſtiam diſpẽſans, fit irregularis, 210.2.B.C. 221.1.D. non tamen inferior Clericus, aut laicus, 220.2.D.
Euchariſtia præceptum. 9 Tenentur fideles implere præceptum de communicando, etiam tempore interdicti, 611.2.D.

EXPOSITVS.

Expoſitus an ſit irregularis. 871.2.A.

EXCOMMVNICATIO.

Definitio. 1 Excommunicationis definitio, 178.2.B. & quomodo minori excommunicationi conueniat, 180.1.A.
Nomen. 2 Excommunicatio interdum priuationem Euchariſtiæ ſignificat, 471.1.B.
Diuiſio. 3 Excommunicationis diuiſio in maiorem, & minorem, quæ ſpecie differunt, 185.2.C.

EXCOMMVNICATIO MAIOR.

1 Excommunicatio maior vna ſecundum ſpeciem, 181.1.A.
2 Excommunicatio ſimpliciter dicta ſumitur pro maiori, 37.1.A.184.1.B.
3 Qui Clericum iubet interfici, & ante executioné mandati moritur, non incidit in canonem [Si quis ſuadente,] 109.1.A.
Excuſatio. 4 Qui clam rem accipit, animo recuperandi rem ſuam, non ligatur excommunicatione lata contra raptorem talis rei, 351.1.D.
5 Qui ob impotentiam non ſoluit debitum intra tempus præſcriptum ſub excommunicatione, nõ ligatur illa, 349.1.A.
6 Si ille, qui dammum leue intulit, non tenetur ſub mortali ſaltem poſt excommunicationem latã, ad reſtitutionem, non ligatur cenſura, 350.1.B.
7 Non eſt per ſe malum, excommunicationem ferre ordinando illam aliquo modo ad finem temporalem, 347.2.A. & ſeq. vnde iuſtè, & validè poteſt Iudex Eccleſiaſticus pro his cauſis excommunicationem ferre, 350.1.B.

EXCOMMVNICATIONIS contractio.

1 Excommunicatio ſolum ob proprium peccatum contrahi poteſt, 58.1.B. maior ob mortale, 90.2.B. minor ob veniale, C. cum inobedientia Eccleſiæ, 331.1.A.2.A. vnde lata pro veniali eſt ipſo iure nulla, 332.1.A. & qui a culpa mortali excuſatur, etiam ab excommunicatione maiori eſt excuſatus, D.
2 Non quodlibet peccatum mortale eſt ſufficiens, vt ſub excommunicatione prohibeatur, 338.2.D. pro quocunque tamen de facto lata eſt valida, 339.1.A.
3 Alia requiruntur ad valorem ſententiæ, alia ad rectitudinem, 348.2.D.
4 Proxima excommunicationis cauſa eſt contumacia contra obedientiam Eccleſiaſtici præcepti, 349.1.A.
5 Solùm ob mortale ferri poteſt lex imponens excommunicationem ferendam, 335.1.D.337.1.B.
6 Quando excommunicatio nec ſupponit grauem culpam, nec illam inducere valet, ſimpliciter, & in tali caſu non ligat, 358.2.D.
7 Excommunicatio ſupponit neceſſariò peccatum mortale, antequam contrahatur, 348.1.A. non eſt tamen ſemper neceſſe, vt ante ſententiam latam ſit commiſſum, 348.1.A.C.

EXCOMMVNICATIONIS forma.

1 In excommunicationis forma tria conſiderari poſſunt, 339.1.C.
2 Quæ forma requiratur in excommunicatione à iure, 339.1.D.
3 Quid ſit de ſubſtantia formæ excommunicationis ab homine, 339.2.B. Quæ verò accidentalis forma ſeruanda ſit, 341.1.C. Particulares formæ expenduntur, 339.2.D.341.1.A.

EXCOMMVNICATIONIS materia.

1 Prohibitio Eccleſiæ ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda non obligat ad mortale, ſi materia ſit leuis, 351.2.C.
Cauſa efficiens. 2 Excommunicationis cauſa efficiens duplex, 327.2.A. quæ poteſtas in illa requiratur, B.
3 Epiſcopus poteſtatem habet ordinariam excommunicandi, & non tantùm delegatam, 328.1.B.2.C. non tamen à diuino iure, licet eius cenſura vbique liget, 329.1.C.
4 Parochus excommunicare non poteſt, 127.2.D.

EXCOM-

Digitized by Google

EXCOMMVNICATIONIS ſubiectum.

1 Excommunicatio pro cauſa temporali ferri poteſt confuſè in perſonam incertam, 350 ..C. non verò regulariter in perſonam certam, niſi cauſa rationabili interueniente, 2.A.B. factum tamen tenet, 351.1.B.
2 Per excommunicationem generatim latam ligãtur Epiſcopi, 330 1.D
3 Excommunicationis ſubiectum eſt homo viator, viuens in hac vita mortali, adultus, baptizatus, habens in terris ſuperiorem, 329.2.C.
4 Excommunicatio ferri non poteſt in communitatem, 329.2.C. non ſolùm vt communitas eſt, ſed neque confuſè in omnes perſonas eius. D.

EXCOMMVNICATIONIS effectus.

1 Duodecim excommunicationis incommoda recenſentur, 193.2.B.
2 Effectus excõmunicationis vt redundat in alios, vide verbo [Communicatio cum excommunicato.]
Quò ad ſuffragia. 3 Excommunicatus priuatus eſt communibus Eccleſiæ ſuffragijs, 186.1.A. & quomodo, D.
4 Excommunicatus poteſt licitè vti rebus ſacris, quatenùs priuatæ deuotioni inſeruiunt, 239.1.D. priuatur tamen eis, quatenùs ad ſpecialem fructum ex Eccleſiæ applicatione percipiendum ordinatur, 240.1 A. vnde vti non poteſt illis, quæ non habent alium vſum, niſi ad indulgentiam, aut Eccleſiæ interceſſionem ſupplicandam, 2.A.
Quoad vſū Sacramentorum. 5 Excommunicatus Sacramentum recipiens peccat mortaliter, 198.1.C. quantumuis occultus, 2.C. poteſt tamen à culpa excuſari, vel ob inuincibilem ignorantiam, vel ob vrgentem neceſſitatem, 199.1.A. nulla tamen pœna Eccleſiaſtica propter hoc delictum incurritur, B. niſi propter ordinis adminiſtrationem, quæ ſuſceptionem includit, 2.B.
6 Quod miniſterium prohibitum ſit excommunicato in diuinis officijs, 231.2.B.
Quoad diuina officia. 7 Per excommunicationem directè prohibetur quis, ne Miſſæ, aut alijs diuinis officijs intereſſe poſſit, 227.2.B 238.1.C.2.A. ſub mortali, 227 2.C. ſed illi nulla pœna eſt impoſita in iure, 227.2.D. neque irregularitas, niſi ipſe excommunicatus ſit Sacerdos, & faciat Miſſam coram ſe celebrari, 228.1.A.2.D.238.2.A. Nec ſatis eſt, vt excommunicatus faciat coram alio excommunicato celebrari, ad hanc irregularitatem incurrendam, 228.2.C.
8 Excommunicatus ſi inducatur à Sacerdote, cui eſt neceſſarium celebrare, vt ſibi miniſtret, licitè poteſt, 227.2.C
Quoad vſū templi, & ſepulturæ. 9 Excommunicato licet templum ingredi, & ibi priuatim orare, 239.2.B.
10 Corpus eius, qui excommunicatus mortuus eſt, nõ poteſt Eccleſiaſticæ ſepulturę tradi, 240.2.D. etiamſi ſigna contritionis dederit, niſi priùs abſoluatur: ſi autem ſepultum ſit, debet exhumari, & procul ab Eccleſia eiici, & locus debet reconciliari, 241.2.A. dum autem corpus huiuſmodi ſepultum eſt, non poteſt alius fidelis ibi ſepeliri, aut diuina officia in Eccleſia celebrari, B. Quid autem ſi corpus excommunicati ab alijs diſcerni non poſſit, ibid.
11 Corpus excommunicati quàm longè à loco ſacro debeat ſepeliri, 242.2.A
12 Excommunicati vitandi corpus priuatur omni honore Eccleſiaſtico, qui tumulatione fieri ſolet, 244.2.A.
13 Excommunicatio qua communicatione priuet, 180.1.D. 2.B.
14 Excommunicatio priuat omni ciuili communicatione fidelium, 274.2.A. etiam excommunicatorum, 277.2.C. non tamen infidelium, 277.1.B. Quæ prohibitio reſpectu excommunicati ad omnes extenditur, reſpectu verò aliorum fidelium tantùm ad vitandos. 277.1.A. Quæ autem actiones in hac ciuili communicatione comprehendãtur, 274.2.D. & 275.1.A.B. Quæ prohibitio eſt ſub peccato tantùm veniali, 277.2.D. 278.1.A. etiam ex parte excommunicati, 1.D. Poteſt autẽ peccatum hoc triplici ex capite fieri mortale, 315.2.A. *Quoad actiones ciuiles…*
15 Cenſuræ effectus quoad beneficia. Vide verbo [Beneficium.] Quoad præſentationem, poſtulationem ad bene beneficium, &c. Vide in proprijs verbis.
16 Iuriſdictio ſpiritualis interdicta eſt excommunicato, 261.1.C. peccat grauiter illam exercens, 2.C. etiamſi non vitandus ſit, 262.1.A. Reliqua vide verbo [Iuriſdictio ſpiritualis.] *Cenſuræ effectus quoad iuriſdictionem ſpiritualem.*

EXCOMMVNICATIONIS VIOLAtio, & eius pœna.

1 Clericus excõmunicatus Sacramenta miniſtrãs, aut miniſterium ſui ordinis ſolemni ritu exercẽs, fit irregularis, 216.1.D. 218.1.B. 223.1.A. 324.2.C. etiamſi miniſterium ſit minoris ordinis, 233.2.C. 234.1.B. & ſeq. 237.1.D. Si autem laicorum more id faciat, nullam pęnã incurrit. 233.1.A.2.C. Laicus tamen excommunicatus fictè miniſtrando non incurrit hanc irregularitatem, 211.1.A. Nec ille, qui facit, vt ligatus cenſura corã ſe celebret, 217.1.B. nec ille, qui habet excuſationem ſufficiẽtem ad peccatum mortale vitandum, C.
2 Qui cum dubio excõicationis celebrat, peccat, 217.2.C. qñ verò fiat irregularis, D. & 218.1.A.B. quando item excuſetur à culpa graui celebrans cum dubio ſpeculatiuo excommunicationis, C.
3 Excommunicatus conſecrans per errorem in pane hordeaceo, aut Epiſcopus ordinãs fœminam, an incurrant irregularitatem, 232.2.C.
4 Epiſcopus, aut Abbas excõicati exercentes proprios actus ſuæ conſecrationis, fiunt irregulares, 236.1.B. & idem eſt de Presbytero ex cõceſſione Papæ exercente actus, qui iure ordinario ad Epiſcopalem iuriſdictionem pertinent, 1.D. ſecùs ſi ab his exerceantur actus puræ iuriſdictionis, 2.C.
5 Diuina miniſteria exercẽs in Eccleſia interdicta fit irregularis, 237.2.B. excommunicatus verò vbicunque diuina exerceat, irregularis manet, 2.D.
6 Clericus excommunicatus in choro cantans cum alijs non fit irregularis, niſi officium hebdomadarij exerceat, 234.1.B.

EXCOMMVNICATI VITATIO.

1 Excommunicatus ab vno Epiſcopo vbique eſt vitandus, 194.1.D.
2 Non tenemur vitare niſi publicè denunciatos, 189.1.C. 2.A. 191.1.B. Quanta autem debeat eſſe notitia denunciationis, 2.C. 190.1.B.C. Ipſe verò tenetur ab actionibus ſibi prohibitis abſtinere, 191.2.B.
3 Manifeſtus Clerici percuſſor eſt abſque declaratione vitandus, 190.1.D. quis ille ſit, 2.A.
4 Qui percuſſionem Clerici viderunt, quomodo teneantur percutientem vitare, 190.2.D.
5 Miniſtri Eccleſiæ tenentur in publicis ſuffragijs excommunicatos etiam non denunciatos vitare, 191.2.D. 193.1.A

6 An acta ab eo, qui beneficium excommunicatus obtinuit, valeant, 353.1.C.

7 Excommunicationes Bullæ Cœnæ potiùs ſunt à iure, quàm ab homine, 360.1.B. ceſſant ipſo facto ſtatim ac alia Bulla publicatur. C. incurruntur ipſo facto, D. non multiplicantur propter multiplicationem Bullarum, 361.1.A. *Excommunicationes Bullæ Cœnæ.*

8 Excommunicatio à delegato Papæ lata, ſi intra annum non auferatur, manet Papæ reſeruata, 410 1.B. *Reſeruata.*

9 Nulla eſt excommunicatio iure lata reſeruata Epiſcopo, quæ nunc uim habeat, 440.1.A. *Ablatio.*

10 Vide verbo [Abſolutio ab excommunicatione.]

EXCOMMVNICATIO MINOR.

1 Excommunicatio minor prout eſt in uſu Eccleſiæ vna eſt ſecundum ſpeciem, 183.1 D. 470.2.B. quo modo à peccato, mortali differat, ibid. A.

2 Poteſt ferri ab homine, mentione præmiſſa, 479. 1.A. requirit iuriſditionem fori contentioſi, ibid. poteſt ferri ob contumaciam, B.

3 Priuat tantùm uſu, & participatione Sacramentorum, 471.2.C. 475.2.C. ſub mortali, 472.1.A. Propter hanc verò culpam non incurritur irregularitas, B. neque alia pœna ipſo iure impoſita, C. 477. 2.C. non peccat Sacramenta miniſtrando, 472.2. B. niſi annexam habeat receptionem. 473.1.A.

4 Ob quam cauſam excommunicatio hæc incurratur, 477.2.C. 478.1. tota.

5 Poteſt & à iure, & ab homine ferri, 477.2.B.

6 Excommunicatio hæc ab homine à quo auferri poſſit, 479.2.A, à quo lata à iure, 2.B. 2.D. quæ forma in ea ſeruanda, 480.2.B.

EXECVTOR.

Executor quando poſſit denunciare cenſuram nullã & quando non, 51.1.A.B.2.A. quando ſolùm iniuſtam propter ordinem nõ ſeruatum. 52.2.C. Quid de Iudice, 56.1.A.

EXTREMA VNCTIO.

1 Non poteſt tempore interdicti miniſtrari, 612.2. B. & ſeq. etiam in feſtiuitatibus priuilegiatis, 613. 1.C.

2 Poteſt ab excommunicato vitando interdum miniſtrari, 212.1.B.

FALSARIVS.

1 Falſarius literarum Apoſtolicarum excommunicatur in Bulla Cœnæ, 370.2.B. exponitur, 371. 1.A.

2 Vtens falſis literis Apoſtolicis non incurrit excommunicationem, 371.1.D. neque impetrans literas Apoſtolicas falſa narratione, 2.C.

FAMVLVS.

Seruientes quomodo poſſint cum hero excommunicato communicare, 290.2.C. 291.1.B. Quod latè ad omnes ſubiectionis ſpecies applicatur, 2.B. & ſeq.

FILIVS.

1 Filiis non prohibetur communicatio cum patre excommunicato, 286.1.A. & de quo filio intelligatur, 292.1.A.

2 Priuilegium hoc extenditur ad nepotes, & alios, non verò ad filios ſpirituales reſpectu patrinorũ, aut baptizantium, 290.1.C.2.A.

3 Filius an teneatur credere matri aſſerenti ſe eſſe ſuppoſitium, 871.2.D. *Suppoſititius.*

FORVM.

Triplici titulo poteſt quis fieri ſubditus alieno Epiſcopo in foro contentioſo, 118.1.C.

GABELLA.

Gabella quid ſignificet, 370.1.A. Pro reliquis uide verbo [Tributum.]

HÆRES.

Hæres tenetur implere ſatisfactionẽ realem, quam defunctus in articulo mortis a cenſura abſolutus promiſit, 136.1.A.

HÆRESIS, HÆRETICVS.

1 Excommunicatus in excommunicatione per annum perſiſtens, fit de hæreſi ſuſpectus, 325.2.C.

2 Epiſcopus, qui ex odio, aut amore malitioſè procedit cõtra aliquem in cauſa hæreſis, uel impedit Inquiſitores in executione ſui officij, ſuſpenditur, 586.2.C. & ſeq.

3 Hæreticus propriè quis dicatur, 768.1.A.

4 Cenſura lata in receptatores hæreticorum, non comprehendit recipientes illos vt cõſanguineos, vel amicos, non vt hæreticos, 67.1.D.

5 Hæretici, & apoſtatæ excommunicantur in Bulla Cœnæ; quod latè exponitur, 361.1.A. & ſeq.

6 Licèt quis non baptizatus poſſit eſſe verè hæreticus, aut apoſtata à fide, non tamen incurret cenſuram, 361.2.A.

7 Hæreticus fit irregularis, 768.2.C.

8 Apoſtatæ à fide fiunt irregulares, 769.1.B. Quis autem, & cum qua moderatione poſſit, diſpenſare, 771.1.C.2.A.

9 Hæreticorum fautores, & receptatores, irregulares fiunt, 771.2.C. non verò miniſtrans Sacramenta hæretico iam conuerſo, 772.1.B. *Hæreticorum filij.*

10 Suſpectus de hæreſi eſt irregularis 772.2.C.

11 Hæreticorum eorum ſucceſſores per lineam paternam vſque ad ſecundam generationem ſunt irregulares, 773.2.A.

HERMAPHRODITVS.

Hermaphroditus quando ſit incapax characteris Ordinis quando verò irregularis 880.1.D.

HOMICIDIVM.

1 Ex homicidio voluntario contrahitur irregularitas, 781.1.D ad eam eſt neceſſaria expreſſa voluntas occidendi in actu ſignato, vel exercito, 782.1. A. cum effectu ſubſecuto, 782.2.B.C.

2 Irregularitatem hanc præcipuè incurrit, qui ſuis manibus occidit, 786.2.A. etiam non baptizatum 787.1.D. incurrit etiam mandans alium occidi, 788.1.A. & latè exponitur in ſequent.

3 Incurrit etiam, qui conſulit mortem 789.1.D. niſi conſilium retractet, 790.1.A.

4 Conſenſus purus in homicidium, quod nullo modo fit nomine cõſentientis, non indurrit irregularitatem, 792.2.B.

5 Neque incurritur per ratihabitionem homicidij iam facti nomine ſuo, 793.1.B. 794.2.D.

6 Incurrit cooperans ad homicidium. 795.1.C.

7 Irregularitas hæc quos habeat effectus, 795.2. C.D.

8 Irregularitas hæc per ſolum Summum Pontificem auferri poteſt, 796.2.B. tollitur difficillimè, D.

Digitized by Google

CASVALE.

1 Per caſuale homicidium contrahitur irregularitas,797.1.B. facilius in ea diſpenſatur, C.& ſeq.
2 Multiplex modus eſt committendi hoc homicidium. 797.2.C.uſque ad 799.2.D.
3 Qui abſque peccato conſulit minorem vindictã, ſequuta morte non fit irregularis, 780.2.A.
4 Cooperatio ad homicidium duplex, proxima,& remota,801. 1.B. & ſeq.
5 Qui parat ligna ad comburendum aliquem poſt mortem ſecluſa acceleratione, non eſt irregularis. 801.2.A.
6 Quando plures ex repentina occaſione cum aliquo rixantur,& illum occidunt,omnes ſunt irregulares, 802.1.C.
7 Per propriam omiſſionem obuiandi homicidio, quando ſolùm eſt contra charitatem, nõ fit quis irregularis, 803.2.C. & ſeq. ſecùs quando interuenit obligatio ex iuſtitia, 804.1.C.& ſeq.
8 Quando ſufficiens diligentia adhibetur in opere licito ad vitandum periculum mortis alterius illa ſequuta,nõ cõtrahitur irregularitas, 805.2.C. ſecùs ſi negligẽtia interceſſit, lata,aut leuis, 806. 2.C.non autem leuiſſima, 807.1.A.
9 Adulter, ob cuius cauſam adultera à marito occiditur,an fit irregularis, 810.1.A.
10 Per homicidium omnino caſuale ex opere illicito non contrahitur irregularitas, niſi in caſibus in iure expreſſis propter periculum occiſionis, 811.1.A.& ſeq. latè.
11 Qui aliquem non lethaliter vulnerat,& ille non ex vulnere, ſed ex ſua intemperantia, aut Medici imperitia moritur,non fit irregularis, 813.1.A.
12 Vociferans aduerſus latronem, qui ea occaſione occiditur,an ſit irregularis, 813.1.B.
13 Cum mandatarius occiditur, mãdans incurrit in homicidium caſuale, 791.2.C.
14 Qui alteri conſilium dat, vt temerè ſe exponat periculo mortis,ſequuta,fit irregularis, 791.2.D.

HOMICIDIVM IN DEFENSIONEM Propriam.

1 Qui alium occidit in defenſionem propriæ perſonæ nõ fit irregularis,814.1.B.Quando teneatur ſugere,2. B. & 816.2.B. Qualis fit irregularitas, quando propter homicidium in defenſionem immoderatam contrahitur, 817.1.B.& ſeq.
In defenſionem bonorũ temporaliũ. 2 Bona temporalia poſſunt defẽdi cũ interitu eius, qui violenter vult illa rapere.817.2.A. & per hoc homicidium nõ incurritur irregularitas, 818.2.C.
Proximi innocentis. 3 Propter homicidium in defenſione proximi innocẽtis non incurritur irregularitas.820.2.B. & ſeq. etiamſi defenſio non ſit ſub obligatione.C.modò ſit licita, 821.1.D.

HOMINIS IVSTA OCCISIO.

1 Iudex ferens ſentẽtiam in cauſa ſanguinis fit irregularis, effectu ſequuto, 822.1.C.
2 Non incurrit temporalis dominus,qui officium Iudicis ſecularis alteri committit, 823.1.B.& ſeq. Vide verbo ACTOR, num. 2. & verbo TESTIS, num. 6
3 Denunciatio in cauſa ſanguinis quomodo fieri poſſit abſque irregularitate, 828.2.A.
4 Aſſiſtens in loco ſupplicij abſq; iuſta cooperatione nõ fit irregularis, 831.1.B. nec qui ſpeculatiuè docet tali delicto deberi pœnã mortis, 825.2.D.
In bello iniuſto. 5 Omnes militantes in bello iniuſto, ſi in eo fiant homicidia, vel mutilationes,fiunt irregulares, et ſi proprijs manibus ea non faciant, 835.1.D.non verò ſi effectus non ſequatur, 836.1.A.& ſeq.
In bello iuſto. 6 Militans in bello neceſſario ad defenſionem propriæ perſonæ,vel patriæ, non fit irregularis, 837. 1.B.
7 Militans in bello iuſto, ſi propriis manibus non mutilat, non fit irregularis,etiamſi alij occidant, 837.2.B.ſecùs ſi propriis manib. occidat,838.1.B. Quid de præbente arma ad tale bellum,C.
8 Clericus non poteſt militare in bello iuſto aggreſſiuo,838.1.C. ſi verò in eo militet,& non mutilet nec occidat,non fit irregularis.2.B. quando poſſit licitè intereſſe,& exhortari ſine culpa,& irregularitate, 838.2.A.& ſeq.
9 In irregularitate ex homicidio perpetrato in bello iuſto quis poſſit diſpenſare, 839.2.B.

HORÆ CANONICÆ.

1 Excommunicatus non poteſt Horas Canonicas in choro,vel cum ſocio recitare, 234.2.A. non tamen liberatur onere eas recitandi priuatim C. 235.1.A.2.A.
2 Suſpenſus non liberatur obligatione recitandi priuatim officium Canonicum, 492.1.B.
3 Præcepto recitandi Horas Canonicas obligat Eccleſia ad attentionem in illis recitandis,64.1.B. Vnde ſi cenſura ſit impoſita propter eius omiſſionẽ,incurritur,ſi abſque attentione proferantur,D.

IGNORANTIA.

1 Variæ ignorantiæ diuiſiones traduntur, 90.2.B.
2 Ignorantia inuincibilis excuſat cenſuram,91.1.B. ſiue iuris, ſiue facti. 92.1.A. B.licèt ſimul concomitans ſit, 91.1.D.non ſolum habitualis, ſed etiã actualis inconſideratio, 2.B.92.1.C.& ſeq. *Inuincibilis.*
3 Regula adij diſcernendum quando ignorantia ſit inuincibilis iuris, ſumẽda eſt ex diligentia adhibita ad ius ſciendum,93.1.D. Quomodo autem iudicandum ſit, an diligentia adhibita fuerit ſufficiens, 2.D. *Iuris.*
4 Qui Eccleſiaſticũ pceptũ inuincibiliter ignorat, etiamſi contra ius diuinum,aut naturale agat, nõ incurrit cenſurã,94.1.D.ſiue præceptũ Pontificiũ ſit,ſiue Epiſcopale, 97.1.A.
5 Ignorantia inuincibilis de tota lege ferente cenſurã,aut impedimentum iuſtũ,excuſans ab obligatione eius,excuſat cenſuram, 78.2.D.
6 Ignorantia vincibilis (affectata omiſſa) duplici ex capite prouenit, 101.1.D.
7 Omnis vincibilis ignorãtia ad mortale ſufficiens, aut eſt craſſa,aut ſupina, 101.2.C.
8 Ignorãtia craſſa,aut ſupina nõ excuſat cenſuram, legis generalibus verbis rẽ prohibentis, 99.1.D.
9 Qui ex ignorantia affectata tranſgreditur legem cẽſurantem in temerè,aut ex præſumptione operãtes,&c. non excuſat illam, 99.2.B.

ILLEGITIMVS.

1 Filij illegitimi alij naturales,ſpurij alij. 868.2.B.
2 Filij eius, qui habet votum ſolemne caſtitatis, quando legitimi,quando ſpurij ſint. 868.1.A.B.
3 Aliqui ſunt filij canonicè illegitimi, qui naturaliter legitimè procreati ſunt, 868.1.A.
4 Filius genitus à parentibus, qui in foro externo contraxerunt cum impedimento irritante, non tenetur ſe gerere vt irregularis, niſi de mala fide parentum ei conſtet, 872.1.D.
5 Illegitimorum irregularitas à quo poſſit auferri, 872.2.B.
6 Per legitimationem canonicam omnino aufertur hæc irregularitas, 873.2.D.474.1.C.
7 Per religionis profeſſionem aufertur hæc irregularitas ad ordines tantùm, 875.1.D.
8 Vitæ probitas per ſe non tollit illam, 876.2.D.

IL-

Digitized by Google

ILLITERATVS.

Illiteratus eſt irregularis, 879.1.B.

IMMVNITAS ECCLESIASTICA.

1 Immunitas Eccleſiaſtica quid ſit, 742.1.A.
2 Appellantes ad laicam poteſtatem in cauſis Eccleſiaſticis ad impediendam executionem litterarum Apoſtolicarum incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ, 578.1.A.
3 Iudices ſeculares Eccleſiaſticam iuriſdictionem vſurpantes quando, & quomodo excommunicẽtur in Bulla Cœnæ, 378.2.A.379.1.A.
4 Præcipientes aliquid contra libertatem Eccleſiaſticam, excommunicatur, 413.1.C.
5 Facientes ſtatuta, quibus libertati Eccleſiaſticæ derogatur, incidunt in Bullam Cœnæ, 379.2.A. quando ſtatutum tale ſit, 382.2.A.
6 Impedientes Prælatos Eccleſiaſticos, ne ſua iuriſdictione vtantur, excommunicantur, 383.1.B.
7 Imponentes, aut exigentes tributa à perſonis Eccleſiaſticis excommunicatur in Bulla Cœnæ, 384.2.B.& eis auxilium, conſilium, aut fauorem dãtes, 385.1.A.
8 Qui ſe interponunt in cauſis capitalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, excõmunicantur i Bulla Cœnæ, ibi, 1.D.
9 Violentas manus inijcientes in Epiſcopos, & Superiores, incurrunt excommmunicationem Cœnæ, 776.1.B.2.C. Item mandantes, ratum habentes, auxilium, aut conſilium, aut fauorem ad ea præſtantes, 776.2.D.
10 Qui iniuria afficiunt ferentem, aut procurantem iuſtam cenſuram, excõmunicantur, & quomodo, latè exponitur, 417.1.B.
11 Qui grauant iniuſtè perſonas Eccleſiaſticas cauſa electionis, excõmunicatur ipſo iure, 448.1.B.2.B. & idem eſt de præſentatione, inſtitutione confirmatione, & poſtulatione, ſi ad Clericos vt tales ſpectent, 448.2.A.
12 Qui titulo defenſionis de nouo occupant bona Eccleſiarum, excommunicationem ipſo iure incurrunt, 448.2.C.449.1.A.
13 Laici, qui compellunt Prælatos Eccleſiaſticos, vt res, aut iura Eccleſiæ laicis ſubmittant, & qui res iam habitas moniti non dimittunt, excommunicationem ipſo facto incurrunt, 451.1.A.
14 Epiſcopi, & inferiores, Prælati, qui procurant, vt Clerici capiantur à dominis temporalibus, vt beneficia renuncient, vel vt citati ad Apoſtolicam Sedem, ad ipſam ire nõ poſſint, ſecuto effectu per trienium à perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarum ſuſpenduntur, 587.1.B. Inferiores verò Clerici ſuis beneficiis priuantur, 588.1.B.
15 Clericus, qui Eccleſiam, cuius curam habet, alienis debitis grauat, ab adminiſtratione rerum tẽporalium, & ſpiritualium ſuſpenditur, 566.1.C.

INCENDIARIVS.

1 In incendiarium excõmunicatio ſemel lata reſeruatur Pontifici, 413.1.D.2.C. Incendiarius autem dicitur, qui ex certa ſcientia incendiũ fecit. 412.2.B. etiamſi vnum tantũ actum incendij committat, C. Incendiarius verò Eccleſiarum ipſo iure excommunicatur: quæ excõmunicatio denunciata in particulari reſeruatur Papæ, 413.1.C.

INFAMIA.

Canonica. 1 Infamia quid, & quotuplex, 840.2.B.C.
2 Aliqua peccata inducunt infamiam canonicam, quæ non inducunt ciuilem, 841.2.A.
Legalis. Infamia iuris. 3 Infamia legalis alia iuris, alia facti, 841.2.C. & ſeq.
4 In infamia iuris tria diſtinguenda, 842.1.D.
5 Per iudicis ſententiam aufertur ius ad famam, 842.1.D.
6 Effectus legales infamiæ per iudicis ſententiam inferuntur, 842.2.C.
7 Sola hominum notitia aut opinio de aliquo delicto non inducit infamiam legalem niſi ſuppoſita lege, inurente illã ipſo facto, 842.2.D.843.1.A. Et tunc quando incurratur, 844.2.A.& ſeq.
Infamia effectus. 8 Actus facti ab infami ante ſententiam declaratoriam, quales ſint, & quomodo ab eis abſtinere teneatur, 844.1.B.C.
9 Infamia canonica inducit irregularitatem, 846.1.B. propter quod crimen, 2.A.
10 Irregularitas hæc quomodo tollatur, 848.1.B. vſque ad 849.
11 Infamia facti tollitur per baptiſmum, 848.1.B. Quid de infamia iuris, 848.1.C.
Infamia nõ fundata in proprio delicto. 12 Ex infamia facti, quæ non fundatur peccato proprio, non ſequitur irregularitas, ſecluſo ſpeciali iure, 848.2.D. Excipiuntur aliqui caſus, 849.1.D.

INQVISITOR.

1 Inquiſitores, in officio ſuo delinquentes, an excõmunicatione ipſo iure mulctentur, 418.2.D. 464.1.A.D.
2 Domini, Rectores temporales, & officiales eorũ, qui promotionem officij inquiſitionis non adiuuant, excommũnicationem ipſo facto incurrunt, 456.2.D.
3 Inquiſitores cur non fiant irregulares tradendo reos, etiam clericos, de crimine conuictos brachio ſeculari, 814.1 A. & ſeq.
Inſtitutio ad beneficiũ, vide verb. Beneficii colatio.

INFIRMARIVS.

Infirmarius an fiat irregularis accelerando mortem infirmo, 840.1.C.

INTERDICTVM.

Nomen. Definitio. Diuiſio. 1 Interdictum quid ſignificet, 593.1.A.
2 Variæ interdicti diffinitiones, 593.1.C. Germana 2.A.
3 Interdictum aliud totale, partiale aliud. 602.1.B. Aliud à iure, aliud ab homine, 602.2.D. Itẽ aliud fertur per modũ cenſuræ, aliud per modum pœnæ, 603.1.A. Item aliud locale, aliud perſonale, 594.1.C.595.1.C.
Deambulatorium. 4 Interdictum deambulatorium reducitur ad locale, 594.1.D.

LOCALE.

1 Interdictum locale, aliud generale particulare aliud, 594.2.A.
2 Interdictum omnium templorũ eſt particulare, 596.1.B.
3 Interdicto templo interdicuntur loca ſacra ei annexa, non è conuerſo. 599.1.D. vſque ad 600.1.A.
4 Interdicta terra alicuius domini plures habentis quæ intelligatur interdicta. 600.1.C. & ſequenti.
Particulare. 5 Interdictum parochiæ quando ſit, particulare vel generale, 595.1.C.2.A.
6 Si tota ciuitas interdicatur, licèt vna vel altera parochia eximatur interdictũ eſt generale, 595.2.A.
Generale. 7 Interdictum generale loci habet ſuum effectum in locis particularibus, 598.1.A.599.2.A.
Perſonale. 1 Interdictum perſonale, aliud generale, ſpeciale aliud, 596.1.A. Quomodo iter ſe differãt, 597.2.C.

Digitized by Google

2 Collegij interdictum generale eſt, 596.1.C.
3 Per generale interdictum, interdicuntur ſingulæ perſonæ, quæ ſunt partes communitatis, 596.2.A.
4 Interdicto populo generaliter etiam habitantes in ſuburbiis interdicuntur, 597.1.C.
5 Interdictum generale locale ſemper infert perſonale particulare, non è conuerſo, 602.1.C.
6 Interdictum particulare ferri poteſt ſine generali eiuſdem generis, 601.1.C. generale non ſine particulari, materialiter, non formaliter. D.

INTERDICTI EFFECTVS.

1 Interdictum quorum ſacramentorum vſu priuet, 603.1.C.
2 Per nullum interdictum prohibentur paſſiua, aut actiua adminiſtratio Baptiſmi, 603.1.D. Solus autẽ qui interdicto cauſam dedit, aut ſpecialiter interdictus non poteſt illud miniſtrare, 605.1.A. Quod eodem modo in cõfirmatione procedit, à 605.1.C. 606.2.A.
3 Chriſma poteſt confici in Eccleſia interdicta in die Cœnæ Domini, 605.2.B.
4 Pœnitentiæ ſacramentum poteſt tempore interdicti cuicunque miniſtrari, 606.2.D.
5 Sola perſona ſpecialiter interdicta prohibetur hoc ſacramentum miniſtrare, 608.1.A.D. An verò ſacramentum ab illa datum ſit validum, vide verbo Irregularitas.
6 Eccleſiæ ingreſſus non eſt prohibitus interdictis, 618.1.A.654.2.C.
Interdicti generalis in eſſectus. 7 Miſſæ ſacrificium tempore interdicti ſemper fieri potuit ſemel in hebdomada, 621.2.A.& ſequuntur quotidiè ex moderatione iuris, 623.1.B.624.1.A.
8 Campanæ quomodo poſſint eo tempore pulſari, 624.1.D.
9 A diuinis officijs debent excludi excõmunicati, & interdicti, 625.1.A. Imò etiam tempore interdicti localis omnes laici, 626.1.C. quod limitatur in ſeqq.
Interdicti perſonalis effectus. 10 Per omne interdictum perſonale prohibentur celebratio, & miniſtratio, & aſſiſtentia in Miſſa & diuinis officijs, 630.1.D.638.2.D.
11 Quid ſi interdictus exire nolit, Miſſa inchoata, 631.1.B.& ſeqq.

INTERDICTI CAVSA.

1 Interdictum poteſt, & à iure, & ab homine ferri, 659.2.D.
2 Quis poſſit locale interdictum ferre, 661.1.C.& ſeqq.
5 Interdicto aliquo loco, ſi illi adiungatur alius vt pars eius, etiam interdicitur, 663.2.A.
Perſonalis. 4 Omnis, qui poteſt excommunicari poteſt interdici, 662.1.C.
5 Epiſcopi nõ comprehenduntur in generali lege, ſeu ſententia interdicti, 662.1.C.
6 Et particulares perſonæ, & cõmunitates poſſunt interdici, ibid. 1.D.
7 Interdictum generale perſonale ligat etiam perſonas innocentes, 662.2.A. Quomodo autem iuſtè id fieri poſſit, 665.2.D.
8 Non ligantur qui rationis vſu carent, nec priuantur eccleſiaſtica ſepultura, 663.1.A.B.
9 Non poteſt quis à ſe ipſo interdici directè, vel indirectè ibi, 2.B.C.
10 Quando ob communitatis delictum ipſa interdicitur, omnes de tali ciuitate, qui illi cauſam dederunt ſpecialiter interdicuntur, 670.1.D. Vide ſuſpenſionis cauſa finalis, num. 2.

INTERDICTI CAVSA Finalis.

1 Interdictum perſonale ſpeciale non poteſt in aliquem ferri, niſi ob propriam culpam proportionatam, 664.1.C.
2 Interdict. generale perſonale longe grauiorem culpam requirit, non tamen in omnibus qui ligantur, 664.1.D.
3 Interdictum generale locale requirit cauſam grauiſſimam, 665.1.A. vſque ad 669.2.B.
4 Speciale locale grauem culpam aliquo modo cõmunem requirit, 669.1.C.
5 Locale, aut generale perſonale tantum ferri poteſt ob contumaciam, 666.1.A.2.A.B.

INTRSDIDICTI FORMA.

1 Quid ſit de ſubſtantiali forma interdicti 666.1.C.
2 Interdictum niſi limitatio in forma exprimatur, erit abſolutum, 667.1.A.
3 Quid ſit de forma accidẽtali interdicti, ibid. 1.B.

INTERDICTI MATERIA.

1 Interdicto ſpeciali loco ſolum conceditur, vt Miſſa celebretur ad renouandam Euchariſtiam, 629.1.D.631.1.D.
2 Per interdictum generale loci, quæ diuina officia prohibeantur iure antiquo, 632.1.B.634.1.A. quæ iure nouo, 2.D. 635.1.A. & ſeqq. Et quæ in feſtiuitatibus priuilegiatis permittantur, 636.2.D. 637.1.A.& ſeqq.

INTERDICTVM AB INGRESSV Eccleſiæ.

1 Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ non eſt ſpecies ſuſpenſionis, 655.1.A.& C. ſed interdicti genus, 656.1.A.658.2.B.
2 Quis ingreſſus Eccleſiæ per hoc interdictum prohibeatur, 658.2.C.& ſeq.
3 Nomine Eccleſiæ quid comprehendatur, 656.2.D.657.2.B.
4 Non poteſt ſic interdictus exiſtens extra Eccleſiã audire Miſſam, &c. quæ in eccleſia dicuntur, 658.2.D.2.A.& ſeq.
5 Iudices non ſeruantes formam præſcriptam in iure in cenſuris ferendis, ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem, & diuinis officijs ſuſpenduntur, 667.2.B.

INTERDICTI VIOLATIO.

1 Interdicti violatio in materia ſacramentorum eſt peccatum mortale ex genere ſuo, 616.2.A.B. etiã in matrimonio, 617.1.B.& ſeqq. imò in omni officio diuino in perſonis Eccleſiaſtic. 639.1.A. vſque ad 641.
2 Clerici violantes interdictum locale in ſacramẽtorum miniſterio requirente ordinis miniſteriũ irregulares fiunt, 616.2.A.617.1.C. etiamſi non ſint denunciati, 618.2.D. etiam propter ſolemnitatem accidentalem, 619.2.A.& ſeqq. extenditurque ad Epiſcopos, 618.1.B. ſi locus ſit nominatim interdictus, 617.2.D. *Violationis pœna.*
3 Non interdictus interdicto nominatim ſacramẽtum miniſtrans, non eſt irregularis, 618.1.D. ſed interdicitur ab ingreſſu Eccl. 618.1.B.& ſeq.
4 Non incurrunt illam qui ſic miniſtranti ſubſeruiunt, 618.2.C. neque qui ignoranter, aut ex priuilegio miniſtrant, D.
5 Violantes interdictum locale generale, aut admittentes publicè excommunicatos aut interdictos ad ſacrificia, ſacramenta, & eccleſiaſticam ſepulturã, ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenduntur, 668.1.C. non incurrunt tamen propriam ſuſpenſ. 564.2.A.
6 Conferens ſacramentum contra interdictum ſine ſolemnitate requirente ordinem, non fit irregularis,

Digitized by Google

ris,620.2.C.nec qui illud recipit etiã ordinẽ,2.B.
7 Variæ pœnæ contra violantes interdict.621.1.A.
8 Clerici violantes interdictum locale exercendo actum proprium ſui ordinis, irregulares fiunt. 643.2.B.644.2.A. & alijs pœnis afficiuntur, 643. 2.D.2.D.644.1.C.& ſeqq. quod de violante perſonale interdictum etiam generale procedit, 643.1.C.& ſeqq.
9 Qui facit celebrari diuina i loco interdicto,quas pœnas incurrat.642.2.B.C.647.2.C.D.
10 Clericus non interdictus celebrans coram interdict.perſonaliter qua pœna puniatur,645.1.A.B.
11 Laici violantes interdictum etiam generale denunciatum grauiter peccant, 645. 1.D. & ſeqq. 647.1. B. ſi ſeruetur ab his, in quorum gratiam poſitum eſt, C. Excipitur tamen priuilegiatus & qui ob neceſſitatem clerico miniſtrat.2.B.nullam tamen pœnam ob hanc puram tranſgreſſionem incurrunt.C.
12 Qui titulo dominij temporalis, varijs modis faciunt interdictum violari circa miſſam, aut diuina officia, quomodo excommunicentur, 424.2. B.latè exponitur vſque ad 425.
13 Interdictus, aut excommunicatus, qui nominatim admonitus à celebrante vt exeat ab Eccleſia interdicta dum ſacrum fit, ſi ex præſumptione nolit exire,excommunicationem Papæ reſeruatã incurrit, 425.2.D.
14 Clerici, qui præter modum in iure conceſſum, ordinem in loco interdicto exercent, non incurrunt propriam ſuſpenſionem ab irregularitate, diſtinctam, à 564.1.A.

INTERDICTI OBLIGATIO.

1 Interdictum particulare perſonale iure latum ſtatim ligat perſonam,in quam fertur, non tamẽ alios ante denunciationem, 672.2.C.
2 Interdictũ generale perſonale, vt alios obliget ſufficit quod communitas ſit nominatim denunciata.673.1.A.vt tamen ipſo de communitate liget, ſatis eſt, quod ſit peccatum publicum, C. Interdictum verò locale non ligat donec denunciatum ſit nominatim. D.
Interdicti ſuſpenſio 3 In quatuor anni feſtiuitatibus exemptis omnes admitti poſſunt ad diuina tempore interdicti, 628.1. B. & ſeqq. latè: quod ad alias feſtiuitatis extenditur. 629.1. D. 2. A. Quando incipiat, & finiatur tempus harum feſtiuitatum, 635.2. D.& 636.1.A.
4 Per appellationem interpoſitam non ſuſpenditur interdictum poſt latam eius ſententiam.681.2 A, poteſt tamen ſuſpendi ab eo,qui illud tulit, & ab Epiſcopo,ſi ſit à iure, 682.1.C.

INTERDICTI RELAXATIO.

1 Nullum interdictum fertur vt perpetuò duret 673.2.C.
2 Interdictum pro præterito delicto latum quomodo ceſſet,674.1.A.B.C. latum autem vt à contumacia recedatur,illa ceſſante non aufertur donec abſolutio accedat, 674.2.A.
Localis. 3 Interdictum loci non tollitur, vel minuitur per loci mutationem ſiue phyſicam, ſiue moralem. 675.2.C.& ſeqq.Solum delictum deãbulatorium cum perſona mutatur, 676.2.D.
Perſonale generale 4 Interdictũ generale pſonale tollitur diſſoluta cõmunitate in quam eſt latum. 677.1.B. vnde qui deſinit eſſe menbrum communitatis,deſinit ligari interdicto,C.niſi cauſam interdicto dedit,677. 2. D. Qui verò de nouo ſit pars illius communitatis,ſtatim manet ligatus, 678.1.B.
5 Populus interdictus ob peccatum domini,ſi deſinat eſſe illius dñi,non liberatur interd.678.1.D.
6 Qui ligatus perſonalis interdicto particulari pœnitens moritur,non liberatur eo ipſo ab interdicto,678.2.D.ſed eſt poſt mortem abſoluendus, ibid. *Perſonale particulare.*
7 Interdicti relaxationis effectus qui, 679.2.D.
8 Interdictum poteſt relaxare qui illud tulit, vel Superior.678.2.D.& in ſeqq. ad particularia applicatur.Et ad interdictum reſeruatum, 679.1.C.& D. Non reſeruatum generale à quo poſſit tolli, 679.2.B.D.Interdictum verò perſonale particulare à quo, 680.1.C.
9 Quæ ſint ſubſtantialis forma huius relaxionis, 680.1.C. Quæ accidentalis,2.B. Abſolutio cautelam an & quomodo in interdicto locum habeat, 681.1.B.& ſeq. *Forma*
10 Qui eodem die etiam fictione canonica plures ordines ſacros recipit, quam pœnam incurrat, 552.2.C.quid de ſuſcipiente minores & Subdiaconatum,D. Propter alia verò interſtitia prætermiſſa non incurritur ſuſpenſio, 553.2.D. *Interſtitia.*

IRREGVLARITAS.

1 Irregularitatis etymologia & ſignificatio,699. 2.C. *Nomen. Definitio.*
2 Eius definitio late exponitur,700.1. A. & ſeqq.
3 Incapacitas ad ordines ex diuino iure orta, non eſt irregularitas.700.1.C.nec peccatum mortale D nec indecentia quam ius ſupponit ad inducendam irregularitatem, 2.B.
4 Nulla irregularitas eſt cenſura,700.2. D. 715.2. A.& cur, 2.1.C. per quid diſtinguatur à ſuſpenſione, 701.1.C.
5 Primus irregularitatis effectus eſt impedire ordinum acceptionem,703.1.B.vnde grauiter peccat irregularis ordines, vel primam tonſuram recipiendo, 2.A. Propter hanc verò culpam nulla incurritur pœna ipſo iure, 703.2.D. *Eius effectus.*
6 Irregularis peccat in ordine ſuſcepto miniſtrando,licèt nouam pœnam non incurrat ipſo facto, 704.1.C.
7 Irregularitas non impedit actum quantumuis ſacrum prout à laico fieri poteſt, 704.2. B. quod latè exponitur vſque ad 708.1. D. Nec ſit denuo irregularis celebrans etiam ſine veſtibus ſacris, 726.2.B. Vide verb. Pœnitentia Matrimonium. Iuriſdictio Beneficium.

IRREGVLARITATIS DIVISIONES.

1 Irregularitas quædam totalis,quædam partialis, 721.1.A.Irregularitas quædam contrahitur propter actum proprium hominis irregularis, alia ſine ipſius actu, 715.2.D. Prior interdum per actus licitum,aliquando per peccatum,715.1. A. 720.1.C.& ſeqq. Non benè diuiditur irregularitas in magnam & paruam, 716.2.C.
2 Irregularitas pœnalis ſolùm imponitur propter actum externum,716.2.B.717.2. B. qui debet eſſe cõſumatus iuxta verba legis reſtrictè intellecta, 719.2.A.& ſequentibus.
3 Irregularitas Pœnalis nunquam incurritur propter culpam venialem.719.1.C. ad 719.1.D. imò non propter omne peccatum mortale. ibid.2.C.
4 Voluntas, quæ ſufficit ad peccandum mortaliter contra legem imponentem irregularitatem ſufficit ad illam incurrendam etiamſi peccatum occultum ſit, 719.2.D.720.2.B.

IRREGVLARITATIS CAVSA Efficiens.

1 Irregularitatem poteſt ius Eccleſiaſticum introducere 721.2.D.nullàque eſt de iure diuino,722. 2.B.nec per ſententiã iudicis fertur,ſed declaratur, 723.2.D.&

Digitized by Google

725.2.D. & ſeqq. Non imponitur per ſtatuta inferiorum Prælatorum, 725.1.B. ſed per ſolum ius Pontificium expreſſum, & ſcriptum, ibid.1 B.2.D.
2 Nulla noua irregularitas de facto inuenitur extra corpus iuris communis, 726.1.A.
Subiectiua. 3 Nemo eſt capax irregularitatis, qui non ſit capax ordinis, 735. 1. C. & ſeqq. Omnis tamen capax ordinis, ſi ſuperiorem habeat in terris, eſt etiam irregularitatis, 736.1.C.
4 Aliquæ ſunt irregularitates propriæ clericorum ratione cauſæ, 740.2.A.71.1.A.
5 Qui ex conſcientia erronea exercet actum, quẽ putat eſſe ſub irregularitate prohibitum, cùm non ſit, non ſit irregularis, 237.1.B.
6 Lunatici, epileptici, & qui ſemel in amentiam incidit ſanitate recuperata, manet irregularis ad ordines ſuſcipiendos, 878.1.A. & ſeqq. non tamẽ ad vtendum receptis, licet Epiſcopi iudicium requiratur, B. 879.2.A.
7 Non omnis, qui alium facit irregularem, eſt irregularis, 767.2.C.
8 Lex generaliter ferens irregularitatẽ, comprehẽdit Epiſcopos, 736.2.A.
9 Lex imponens pœnam per iudicem ferendam nõ fert irregularitatem, 738.2.B. & ſeqq.
10 Quibus verbis ſignificetur in iure irregularitas, & quibus indicijs cognoſcatur, 739.1.B. & ſeqq.
11 Aliquæ formulæ quibus irregularitas in iure ſignificari ſolet, proponuntur, 740.2.B. aliæ formulæ excluduntur, 741.1.D.

IRREGVLARITATIS ABLATIO.

1 Irregularitas ceſſante cauſa adæquata per ſe aufertur, 743.1.D.
2 Irregularitas aufertur per abrogationem legis illam ferentis, 744.1.C.
3 Irregularitas tollitur per electionem ad Summũ Pontificatum, 736.2.A.
4 Poteſtas diſpenſandi in irregularitate eſt ſpiritualis, & à Chriſto, conceſſa immediatè ſoli Pontifici. 744.2.C. 745.1.A.
5 Epiſcopi iure ordinario non poſſunt diſpenſare in irregularitate niſi in caſibus conceſſis, 745.1.B.2.A. & ſeqq.
6 In eis poſſunt Epiſcopi per alium diſpenſare, 746.2.D. etiam ſecum, 747.1.C. & cum ſubdito abſenti in aliena diœceſi, D. 748.1.D.
7 Archiepiſcopi non poſſunt diſpenſare cum ſubditis ſuffraganeorum etiã dum viſitant, 748.2.A.
8 Collegium Cardinaliũ, Sede Apoſtolica vacante poteſt diſpenſare in ordine ad electionem Pontificis, 748.2.D.
9 In irregularitate contracta per vſum ordinis cum excõmunicatione quis diſpenſet, 221.2.B.C.
Diſpenſatio eius forma. 10 Quis habeat poteſtatem diſpenſandi delegatam, 749.1.B.
11 Quæ forma ſit in hac diſpenſatione ſeruanda, 749.1.D. 750.1.A.
12 Pontifex per factum poteſt diſpenſare, 750.2.A. & inferiores Prælati, C.
13 Irregularitas etiam propter crimen contracta, non poteſt tolli virtute bullæ cruciatæ. 8.1.A.

IVDEX.

1 Qui per fraudem facit vt iudex ad fœminam accedat, teſtimonium per ſe ipſum interrogaturus, excommunicationẽ ipſo facto incurrit, 450.2.A.
2 Iudex ordinarius Epiſcopo inferior, qui iudicio aliquid facit contra conſcientiam & iuſtitiã, ab officio & beneficio per annum ſuſpenditur ipſo iure, 570.1.B.
Secularis. 3 Excommunicatus quõ ab officio iudicis ſecularis remoueatur, latè à 305.1.A. vſque ad 307.1.C.

IVRISDICTIO.

1 Actus iuriſdictionis ab excommunicato vitãdo facti ſunt nulli, 262.1.B. facti verò ab non denunciato validi ſunt, 263.1.B.264.1.B. aut à denũciato occulto. 263.2.B.265.1.B niſi ſit actus iuriſdictionis ſacramentalis, 264.2.A excommunicatus verò ipſe non poteſt licitè illos exercere, ibid. C. neque ſubditi tenentur illius actibus vti. D.
2 Peccat grauiter ſubditus obediens Prælato excommunicato vitando præcipienti, 262.2.A. aut vtens diſpenſatione, aut iuriſdictione delegata ab ipſo. 2.B. incurritque pœnas latas in eum qui ſine licentia, vel iuriſdictione aliquid agit. 1.C.
Delegata. 3 Qui iuriſdictionem delegat, debet habere poteſtatem expeditam. 18.1.D. 261.2.B.
4 Quis poſſit iuriſdictionem delegare, 18.2.B.
5 Ceſſante iuriſdictione in delegante, ceſſat in delegato cauſa integra. 18.2.A. exceptis inquiſitoribus in cauſa fidei, B.
6 Voluntas dantis & recipientis ad delegationem requiritur, 18.2.C
7 Irregularis non amittit iuriſdictionem ante irregularitatem illi delegatam, 710.2.B. nec eſt incapax vt illi de nouo delegetur, 713.2.B.
8 Excommunicatus non poteſt licitè eligi ad munera, quæ habent iuriſdictionem temporalem annexam, 307.2.A. & qualis ſit talis electio, B. vſque ad 308.1.C.

IVRISDICTIO ECCLESIASTICA.

1 Iuriſdictio unius Prælati dupliciter poteſt eſſe alteri ſubordinata in ordine ad ferendas cenſuras, 139.2.D. 140.1.C.D. Vide verbo Excommunicationis effectus.
In mortuum. 3 In mortuum poteſt ferri ſententia declaratoria criminis ob quod in vita contracta fuit cenſura, & quid operetur, 107.1.A.C.
4 Poteſt Eccleſia priuare mortuum ſuffragijs & ſepultura Eccleſiaſtica propter delicta in vita cõmiſſa, licet non iudicet cenſuram incurriſſe, aut fuiſſe damnatum, 107.1.D.

LEGATVS.

Terræ alicuius domini, qui Legatum Pontificis in eis ingredi nõ permittunt, interdicuntur, 671.1.D.

LEGITIMATIO.

Legitimatio in quo differat à diſpenſatione in irregularitate illegitimi, 874.2.A.

LEX.

1 Lex poteſt ipſo facto pœnam poſitiuam inferre per ipſum delinquentem in ſe exequendam, 25.1.A.B.
2 Actus interior non poteſt per Eccleſiam puniri, aut præcipi, 25.2.A. niſi vt vnitus exteriori, B. 64.2.B.
3 Præcepto, vel prohibito actu exteriori præcipitur aut prohibentur internus, de eius ſubſtantia, 63.1.D. non ſi ſit merè extrinſecus, 46.2.B.
4 Quis metus ſufficiat ad excuſandum à tranſgreſſione legis humanæ, 67.2.D.
5 Lex lata à non habente poteſtatem eſt nulla, 78.1.C. aut de re manifeſte iniqua, aut inutili, D.
6 Duobus ex capitibus poteſt lex iuſta non obligare. 79.2.C.
7 Lex iuſta duplex, 80.1.B.
8 Obligatio ſub pœna excommunicationis impoſita per iuſtam legem eſt ſub mortali, 373.2.A.

Digitized by Google

9 Per particulare præceptum poteſt Prælatus ſubditum extra territorium obligare, non per ſtatutum, 489.2.B.
10 Lex canonica non poteſt ferri niſi ſub aliquo ſpirituali titulo. 349.1.B. & ſeqq.

LEX POENALIS.

1 Quando quis in pœnam delicti priuatur p legem ſuis bonis, an teneatur ſe illis priuare, 256.2.D.
2 Iudex, an teneatur excommunicatum egentem dum in ſua contumacia perſeuerat, ex fructibus beneficij ſuſtentare, aut ipſe aliquid accipere, 256.2.D. Quid ſi abſolutionem procurat, 258.1.D.2.B.
3 Nemo poteſt priuari rebus vel obſequijs debitis propter delictum ante ſententiam, iuxta modum legis, 296.1.C.2.A. 297.2.D. ſecus ob alias cauſas, ibid. 1.A.

LIBRI.

Autor, imprimens, vendens, aut apud ſe retinens libros de rebus ſacris, ſine nomine authoris, examinatione, & approbatione Ordinarij, excommunicationem ipſo facto incurrunt, 467.1.D. Item diuulgantes libros manu ſcriptos de rebus ſacris non examinatos, & approbatos, 2.D.

LITERÆ DIMISSORIÆ.

1 Capitulum quod literas dimiſſorias dat intra annum Sede vacante, & qui virtute illarum ordinantur, qua pœna afficiantur, 547.2.D.
2 Qui cum ficto titulo dimiſſorias literas à ſuo Epiſcopo habuit, in quam pœnam incurrat, 551.2.D. 552.1.A.
3 Dimiſſoriæ impetratæ ad titulum donationis fictæ, ſunt irritæ, 551.2.C.

LOCVS.

Exemptus. Sacer.
1 Locus exemptus quis dicatur quoad effectum ferendi cenſuras pro illo obligantes, 119.1.D.
2 Locus ſacer in quo prohibentur ſepeliri excommunicatorum corpora, quis dicatur, 342.1.B.

MARANTHA.

Vox hæc exponitur, 182.1.D.

MATRIMONIVM.

1 Qui matrimonium excommunicatus contraxit, non eſt prohibitus ſub aliqua pœna ab illius vſu, 203.2.A. non poteſt tamen benedictionem Eccleſiæ ante abſolutionem recipere, B. nec cum cõiuge copulari, C.
2 Per excommunicationem non impeditur cohabitatio, aut redditio debiti inter coniuges, 203.2.D
3 Poteſt in aliquo caſu Sacerdos excommunicatus vitandus matrimonio adeſſe, 212.1.D.
4 Parochus excommunicatus aſſiſtens matrimonio non fit irregularis, 220.1.A. niſi coniuges ſolenniter benedicat, C.
5 Contrahens matrimonium cum conſanguinea aut affine intra gradus prohibitos, aut cum moniali, excommunicationem ipſo iure incurrit, 461.1.C. vſque ad 461.2.B.
6 Sacerdos ſolemniter benedicens nuptias ſacrilegas non excommunicatur ipſo iure, 465.1.C.
7 Qui cogit aliquem ne matrimonium contrahat excõmunicationem ipſo facto incurrit, 468.1.C.
8 Sacerdos, qui ſponſos alterius parochiæ ſine Parochi licentia matrimonio coniungit, aut benedicit, ab officio ſacerdotali ipſo iure ſuſpenditur, 570.1.C.
9 Sponſalia de futuro nulli prohibentur tempore interdicti, 613.2.C.
10 Benedictiones nuptiales non poſſunt tempore interdicti celebrari, 613.2.D. niſi ſponſi habeant priuilegium vt poſſint diuinis intereſſe, 614.1.B.
11 Matrimonium non poteſt celebrari in loco, vel à perſonis interdictis, 614.1.A. & ſeq. contractum tamen validum eſt, 614.1.B.
12 Matrimonium vt inducit irregularitatem, vide verbo Bigamia.
13 Ob vilem conditionem vxoris etiam virginis, fit quis irregularis, 855.1.B.
14 Poteſt Parochus irregularis matrimonio aſſiſtere, 709.1.D.
15 Nunquam in Eccleſia fuit permiſſum matrimonium cum repudiata ab alio, 857.2.A.

METVS.

1 Metus, qui excuſat à culpa, etiam excuſat à cenſura eadem lege lata, 67.2.B. & qui non excuſatur à culpa, nec à cenſura, C.
2 Propter nullum metum licet actum efficere in quem ex cenſura reſultat circunſtantia intrinſecè mala, 128.2.D.
3 Ob metum incuſſum in contemptum religionis, aut Eccleſiæ nunquam licet facere actum per cenſuram prohibitum, 129.1.A.

MISSA.

Vide Officia diuina, & Interdicti effectus.
Sacerdos excommunicatus non vitandus poteſt in die feſto Miſſam celebrare, ſi non ſit alius à quo populus poſſit illam audire, 226.1.B.2.D. & tunc nullam incurrit pœnam, 227.1.A. ſecus ſi peccet, B.

MONACHVS.

1 Monachi nigri intra ſepta monaſterij arma tenẽtes abſque Abbatis licentia, excommunicationẽ ipſo iure incurrunt, 460.2.A.
2 Monachus S. Benedicti, qui ſcienter non vtitur habitu ſecundum formam debitam, aut clamoroſæ venationi, aut aucupationi intereſt, ipſo iure ſuſpenditur, 591.1.C.

MONIALES.

1 Impedientes viſitatores monialium in munere ſuo excommunicationem ipſo facto incurrunt, 461.2.C.
2 Qui fœminam cogit ad ingrediendum monaſterium, præterquam in caſibus in iure expreſſis, excommunicationem ipſo facto incurrit, 468.2.A. & dantes conſilium, auxilium, fauorem, &c. 468.2.D. & impedientes ne fœminæ in religione profiteantur, 469.1.A.

MONITIO.

1 Monitio ſufficiens debet antecedere cenſuram ab homine pro peccato præſenti, aut præterito, 38.1.D. etiamſi ferat in ſui defenſionem, 39.2.D. & non à iure, 39.1.C. Quid de poteſtate Pontificis, 2.A.
2 Trina monitio debet præcedere cenſuram, 40.1.A. aut vna pro tribus, 2.D. Quantum verò temporis inter monitiones debeat mediare, 41.1.A. quod poteſt coarctari ex cauſa, 38.2.A. non omninò omitti ex quacunque cauſa, & ob quodcunque delictum, à 39.2.C. ad 40.1.B.

Digitized by Google

3 Monitio poteſt omitti quãdo cenſura per modũ puræ pœnæ fertur,38.1.D. quod in excommunicatione locum non habet, ſed in ſuſpenſione, 39.1.D.&2.1.A. ſecùs quando fertur per modum cenſuræ 557.1.A.
4 Merus executor non poteſt cenſuram exequi quã nulla admonitio præceſſit, 39.2.B.
5 Monitio noua eſt neceſſaria vt cenſura abſolutè ablata iterum imponatur, 42.2.B.
6 Monitio non neceſſaria ad cenſuram in defunctum latam, 42.2.B.
7 Monitio ad contumaciam ſufficiens neceſſaria eſt ad excommunicationis valorem, trina tamẽ ſolùm ex præcepto, 338.1.C.
8 Qui excommunicationem fert non præmiſſa ſufficienter monitione, ipſo facto ſuſpẽditur, 668.1.A.
9 Quãdo ſuſpenſio ab homine eſt propria cenſura, debet præcedere monitio, 521.1.A.C.
10 Monitio quomodo facienda, & quæ forma in ea ſeruanda latè à 43.1.A.ad 44.1.A.
11 Cenſura ſine canonica monitione lata eſt iniuſta, non tamen nulla,44.2.C.excepta cenſura in participantes,45.1.D.2.A.excepta item cenſura lata à delegato, qui ſub hac conditione poteſtatem accepit, C.

MONOMACHIA.

Domini, qui in terris ſuis monomachiam concedunt,& pugnantes in duello,& conſilium, auxilium, &c. ad hoc dantes,& ſpectatores ex propoſito, excommunicationem ipſo iure incurrũt, 465.1.B.

MORBVS.

Morbus corporis, qui infert grauem debilitatem virium aut deformitatem perpetuam incurabilem in vſu ordinum, inducit irregularitatem, 784.1.C.& ſeqq.

MVTILATIO.

1 Irregularitas homicidij cuiuſcunque extenditur ad mutilationem,783.1.A. vnde conditiones requiſitæ ad homicidium in mutilatione locum habent,2.B. Quæ verò corporis diminutio ad mutilationem ſufficiat,à 783.2.B.784.2.C.D.785.1.A.& ſeqq.
2 Qui membrum aridum alteri abſcindit non fit irregularitas,ſecus ſi ſit tantum debilitatum,785.2.B.
3 Non ſufficit deformatio ſine mutilatione, 786.1.A.
4 Procurans abortum fœtus non animati non fit irregularis, 786.1.C.
5 Qui ſeipſos mutilant ſunt irreg. 785.1.D. 681.2.A.& ſeq.
6 Mutilatio abſque culpa, quæ non impedit vſum ordinis, nec grauem inducit deformitatem, non facit irregularem, 882.2.B. ſi verò talis ſit,facit irregularem ad ordines ſuſcipiendos,C. ſi ſuperueniat ordinationem ſolùm ad illum vſum ordinis facit irregularem qui ſine periculo, vel ſcandalo exerceri non poteſt, 683.1.C.

NEGLIGENTIA.

Negligentia triplex leuiſſima,leuis,lata, 806.2.B.

NEOPHYTVS.

1 Vox Neophytus quid ſignificet, 775.2.A.
2 Neophyti ſunt irregulares, ibidem. Qui illi ſint, 2.C.
3 Neophytorum filij,qui ante vſum rationis baptizantur,non ſunt irregulares, 776.1.C.

NOMINATIO.

Nominatio ad beneficium,vide verbo Beneficij collatio,& Poſtulatio ad beneficium.

OBEDIENTIA.

Præceptum iudicis de ſe iuſtum, non obligat cum graui incommodo, 358.1.C.

OBLIGATIO IN FORMA CAMERÆ Apoſtolicæ.

Qui ſub excomunicatione ipſo facto incurrenda obligatur in forma Cameræ Apoſtolicæ ad ſoluẽdam penſionem, ſi ſoluendo non ſit, in conſcientia excuſatur ab excommunicatione, 353.1.B. Qualis autem ſit obligatio hæc, & quomodo in ea renuncietur fauori cap. Odoardus, D. vſque ad 350.1.A.

OFFICIVM DIVINVM.

1 Officium diuinum in iure multa ſignificat,632.2.D. in illo eſt ſubſtantia & cæremoniæ. 633.1.A.
2 Concio ſacra non eſt officium diuinum,633.1.B. Quæ vero fuit, 1.D.2.A.
3 Diuina officia ab excommunicato facta quem valorem habeant,137.1.D.Vide,Horæ canonicæ.

ORDO ORDINATVS.

1 Qui per triennium commoratus eſt cum aliquo Epiſcopo vt ei familiaris, poteſt ab eo ordinari, 546.2.A.Quando rati habito ſufficiat, 547.1.A.
2 Ordo ſacer non dirimit matrimonium ratum iã contractum, etiam non conſummatum, 557.1.B.
3 Carens vſu rationis,ſi ordinetur,characterem recipit,878.1.A.B. quid de furioſo ad tempus,D.
4 Ordinatus ab Epiſcopo prohibito, & ipſe ordinans quomodo puniantur, & à quo poſſit pœna relaxari, 543.1.C.& ſeqq.559.2.A.560.1.D. vſque 570.1.A.& 583.1.A.& ſeqq. 584.1.B.& a 557.1.B.ad 559.2.D.
5 Qua pœna puniatur ordines ſuſcipiens ante legitimam ætatem,548.1.D.2.C. extra tempora, 550.1.A.B. Abſque titulo.2.C.& ſeq.552.1.D.Per ſaltum.554.1.C.ad 556.1.B. 761.1.D. Poſt matrimonium,ad 762.1.D.557.1.A.& ſeqq.Ligatus cẽſura,204.1.A.558.2.C.D.cum irregularitate,756.2.A.757.1.A.Abſque aliqua cæremonia accidentali,760.1.B.766.1.A.C.Furtiue.788.1.A.& ſeqq. Eundem bis recipiens,758.1.B. In peccato, mor.C.Non ſuſcepta confirmatione, 760.1.B.
10 Ob iniquũ ordinis miniſterium, an & quę pœna incurratur, 561.2.D.563.1.C.2.C.613.1.C.D. 760.2.C.767.2.A.& ſeqq.

P A P A.

1 Peccat pontifex ſi abſque cauſa cum excommunicato in ſacris communicet, non abſoluendo illum, 137.2.C.
2 Qui impugnat literas Apoſtolicas, dicens,Papã electum ante coronationem non eſſe verè Pontificem, excomunicationem ipſo facto incurrit, 496.2.C.
3 Mittens nuncium,aut ſcripturam, vel loquens ſecretè cum aliquo ex Cardinalibus in cõclaue ad eligendum Pontificem incluſis,excommunicationem ipſo iure incurrit, 447.2.C.

PA-

PAROCHVS

Parochus quomodò poſſit à cenſura abſoluere, à 151.2.A.153.1.B.

PAVPERTAS.

Paupertas an inducat irregularitatem, à 887.1.D.

PECCATVM.

1 Peccatum quomodo multiplicetur, 115.2.A.116.1.B.
2 Peccatum ex ſe veniale quomodo poſſit fieri mortale, 334.1.D.337.2.B.
3 Non quoduis peccatum capitale inducit irregularitatē, 779.1.C. nec frequentia illius, 780.2.A.

PENSIO.

Excommunicatus quomodo ſit inhabilis ad penſionem, à 246.2.B.

PEREGRINVS.

Non poteſt quis accedere ad ſepulcrum Domini ſine licentia Papæ 436.1.D.2.B.

PIRATÆ.

Piratæ excōmunicatur in bulla Cœnæ, à 364.1.C.

POENITENTIA.

1 Pœnitentiæ ſacramentum quomodo poſſit dari, aut recipi ab excōicato, 211.2.C. ad 215.2.D.
2 Pœnitentia non ſacramentalis, publica, & ſolennis, 755.2.A. ob quam incurratur irregularitas, 755.2.D.2.A.

POSSESSIO.

1 Actus intromittendi aliquem in poſſeſſionem ab excommunicato factus qualis ſit, 273.2.C.2.A. excommunicatus verò non poteſt etiam validè poſſeſſionem beneficij accipere, ibi. Vide beneficij collatio.
2 Poſtulantes ad Eccleſiā cathedralem, aut inferiorem perſonam iure prohibitam, quam pœnam incurrant, 641.1.C.

POTESTAS ECCLESIASTICA.

1 In Eccleſia eſt poteſtas in foro contentioſo à Chriſto immediatè conceſſa omnibus Apoſtolis, 3.2.D. uſque ad 4.2.A.& ſeq.& inſtituendi cenſuras, 3.1.A.9.1. D. In quo ſit, à 12.2.A. ad 15.2.C. cui poſſit delegari, à 15.1.D. ad 18.1.A.
2 Poteſtas iuriſdictionis duplex, 3.2.C.
3 Poteſtas Pontificia in quo differat à regia, 9.2.B.
4 Poteſtas ordinaria duplex, 14.2.C.
5 Gubernator ciuilis non difendens Eccleſiam quomodo puniatur, 441.1.A.2.D

PRIVILEGIVM.

Priuilegium poteſt abſque cauſa reuocari, 87.2.D. & cùm conceditur Collegio vt ſic non comprenditur familiaribus, 699.1.D.

PRÆSCRIPTIO.

Bona à naufragantibus rapta nulla præſcriptione acquiruntur. 368.1.D.

PROCVRATOR.

Excommunicatus non poteſt procuratorem agere, 318.1.D.2.B. nec procurator denuo conſtitui, à 319.2.A.

PROFESSIO.

Religioſi Mendicantes qui ante expletum probationis annum aliquem recipiunt ad profeſſionem quomodo puniantur, 590.1.B.

PVPILLVS.

Pupillus non tenetur vitare tutorem excommunicatum, 490.1.D.

RAPTOR.

Rapientes bona naufragantium excommunicātur, 366.1.A.

RATIHABITIO.

1 Pœna committentis delictum non extenditur ad ratum habentem, 400.2.C.
2 Ratihabitionem mandato comparari quomodo intelligendum, 401.1.A.

RATIOCINIA.

Ex obligatione ad ratiocinia incurritur irregularitas, 887.2.D. vſque ad 888.1.A.

RELIGIO, RELIGIOSVS.

1 Per ingreſſum religionis, quomodo irregularitas auferatur, 740.2.C.
2 Religioſus extra clauſtra vacans literis ſecularibus contra ius per illud excommunicatur, 444.1.C. latè 455.2.B.456.1.A. Quid de magiſtris, B.
3 Fœminæ ingredientes monaſteria, & religioſi illas admittētes quomodo puniantur, 436.2.C.437.1.C.
4 Qui nouam religionem inſtituit non excommunicatur, 457.1.A.
5 Inter religioſos caſtigatio per quē debeat fieri, 398.1.C.
6 Prælati religionum qui requiſiti non reſtituunt bona habita ratione exceſſuum a ſuis religioſis prohibitorum ſuſpenduntur, 591.2.A.
7 Religioſi confeſſores in ſuo munere relinquentes ſuſpenduntur, à 591.2.C.592.1.A.
8 Religioſus dimittēs habitum ſuæ religionis excōmunicationem incurrit, 453.1.D. ad 455.1.A.
9 Religioſus, monialis, aut clericus in ſacris matrimonium contrahens excomunicatur, 461.1.C. 462.1.A.
10 Religioſi mendicantes, qui de nouo recipiunt loca ad habitandum excommunicationem incurrunt, 465.2.B.466.1.A.
11 Religioſi qui in ſermonibus ſuis audientes à ſolutione decimarum retrahunt in excommunicationem incidunt, 466.1.C.
12 Religioſi qui ſibi appropriant decimas ad ſe nō pertinentes, ſuſpenduntur, aut excommunicātur, 590.2.D.

RESCRIPTVM.

1 Quid per poteſtatem abſoluendi à cenſuris, & pœnis in bullis Pontificijs intelligendum, 8.1.C.
2 Reſcriptum ab excommunicato impetratū quale ſit, 322.2.B. ad 323.1.C.

RESTI-

Digitized by Google

RESTITVTIO.

Poteſt quis non peccare mortaliter accipiendo, peccare autem non reſtituendo, 352.1.B.

REVS.

1 Excommunicatus poteſt compelli ad ſtandum in iudicio vt reus, 321.2.A.& ſeq.
2 Reus iniuſtè accuſatus, qui contra accuſatorem obtinet mutilationem in pœnam talionis non fit irregularis, 825.1.A.

ROMANA CVRIA.

1 Impedientes victualia ad Curiam Romanam deferri excommunicantur, 374.2.C.
2 Percutientes eos qui Rom. curia cauſas agunt, occaſione earundem cenſurarũ, excommunicantur, 377.2.A.
3 Officiales Rom. curię, qui in terris Pontificis munus accipiunt, ipſi, & dantes excommunicationem reſeruata n incurrunt, 404.1.D.

ROMANA ECCLESIA.

Inuadentes terras Romanæ Eccleſię excommunicãtur, 383.2.C.

SACERDOS.

Sacerdos, qui munus Gubernatores merè temporalis exercet, excomunicationem incurrit, 447.1.B

SACRAMENTVM.

1 Sacramenta ab excommunicato recepta qualia ſint, 203.1.A.206.1.B.212.2.C.
2 Excomunicatus ſacramentum miniſtrans, aut ſacrificium peccat mortaliter, 206.2.D.207.1.A.
3 Excõmunicatus non vitandus non eſt ita ſeparatur ab adminiſtratione Sacramentorum, ſicut vitandus, 223.2.D.224.1.A.
4 Propter nullius ſacramenti (excepto Baptiſmo, & ordine) indignã ſuſceptionem incurritur irregularitas, 754.2.D.
5 Quæ ſacramenta prohibentur miniſtrari tẽpore ceſſationis à diuinis, 690.2.D.

SACRAMENTALIA.

Qualia ſint ſacramentalia miniſtrata ab excommunicato, 214.2.D.215.1.C.

SACRIFICIVM.

Sacrificium oblatum pro excommunicato, an illi proſit, 194.2.D. 195. 1.B. quid de offerente, 2.B. Qui de ſacrificio ab excommunicato oblato nomine Eccleſiæ, 215.1.C.

SACRILEGIVM, SACRILEGVS.

1 Eccleſiæ fractor, & raptor, ipſo iure excommunicationem incurrit, 410.1.B. exponitur in ſequẽti.
2 Ob crimen ſacrilegij nulla incurritur irregularitas, 778.1.A.& ſeqq.

SCANDALVM.

Poteſt licitè quis petere actionem ab eo, qui non eſt licitè facturus, non ſi licitè facere non poteſt, 214.1.C.

SCHISMA SCHISMATICVS.

1 Qui abſque ſufficientibus ſuffragijs Pontificatum vſurpat, vel qui illum recipiunt non ſiunt irreg. 768.1.A.
2 Schiſmaticus vt ab hæretico diſtinguitur non eſt irregularis, 772.2.A.C. Vide Hæreticus.
3 Schiſmaticis excommunicatur in bul. cœnæ, 363.1.A.
4 Qui ratas habent aliquas actiones ſchiſmaticorum, excommunicatur, 443.1.A. latè

SECRETVM.

Qui ita rem norunt, vt licitè manifeſtare nõ poſſint, excommunicatione non ligantur. 358.2.D.

SEDES APOSTOLICA.

Accedentes ad Rom. Curiam, aut ab ea recedentes, excommunicantur, 575.1.C. & commutantes in Rom. Curia, 2.B. qui hæc eadem contra eos qui Romam petunt cauſa deuotionis exercent, &c. 375.2.D.

SENATOR.

Senatorem Romanum eligentes, excommunicantur, 418.1.D.

SENTENTIA.

1 Sententia valida quibus modis poſſit eſſe iniuſta, 19.2.A.
2 Præceptum latum ſub cenſura per modum ſentẽtiæ, non ligat niſi ſubditos ferentes 121.2.C.

SEPVLTVRA.

1 Sepultura eccleſiaſtica prohibetur per interdictum 648. & ſeq. non per ceſſationem, 693.2. D.694.1.A.
2 Clericus, aut religioſus temere inducens aliquem ad promittendum, vel vouendum eligere ſepulturam in ſuis Eccleſiis, incurrunt Papalem excõm. 423.2.C
3 Exenterantes, & dilacerantes cadauera, vt oſſa in alium locum deferantur ſepelienda excõmunicationem Papalẽ incurrũt, 426.1.C.& ſeqq. latè.

SERVVS, SERVITVS.

1 Serui communicare poſſunt cum hero excommunicato, 290.2.B.
2 Seruientes inducit irregularitatem, 884.2.C.& latè ibi exponitur.

SIMONIA.

Simonia quid 576.2.B. pœna eius, 417.1.D. & ſeqq. late, & 578.1.A.& ſeqq.

SOLVTIO.

Qui ob impotentiam excuſatur ab obligatione ſoluendi ad certum tempus, obligatur ſub eadem pœna ad ſoluendum cùm primũ poſſit, 351.1.D.

STATVTVM.

1 Qui extra territorium ſui Epiſcopi tranſgreditur ſtatutum eius, non incurrit cenſuram eius, 118.2.D.
2 Qui ex malitia reddit ſe impotentem ad ſoluendum tempore ſub excomunicatione præſcripto, tunc culpã committit, excõmunicationẽ verò nõ incurrit niſi poſt tempus elapſum, 355.2.tota.

SVSPEN-

Digitized by Google

SVSPENSIO.

1 Suſpenſio quædam eſt cenſura, alia minimè, 481. 2.C. in quo verò inter ſe differant, D. 482. 1. A. 484. 1. A.
2 Suſpenſio, & totalis, & partialis eſſe poteſt, 486. 1. C.
3 Suſpenſio maior quæ 486. 1.D. quæ minor, 487. 1. B.
4 Suſpenſio, & ab officio tantum, & à beneficio tantum, & ab vtroque ſimul eſſe poteſt, 484.2.A.
5 Suſpenſio ab officio non priuat ipſomet officio, ſed eius vſu, 487.2.A. & ibi conſequenter de alijs eius effectibus.
6 Suſpenſio partialis ab officio tantum ſuſpendit à parte eccleſiaſtici officij proportionata verbis, 497.1.C.
7 Suſpenſio ab ordine priuat omni vſu ordinis, 497.2.B. non tamen iuriſdictionis, 2.C.
8 Suſpéſio à iuriſdictione vſu iuriſdictionis priuat, non ordinis, niſi iuriſdictionem ſimul requirat, 501. 1.D. & ſeqq.
9 Suſpenſio ab officio ſi in diuinis miniſtret, ſit irregularis, 416.2.C. 492.2.A.
10 Suſpenſio à beneficio ſolum priuat iure percipiendi fructus eccleſiaſtici beneficij in futurum, 502. vbi conſequenter de alijs effectibus.
11 Suſpenſio à beneficio quem effectum habeat in eo, qui nullum habet beneficium, 508.2.C.
12 Suſpenſus à beneficio ob contumaciam, non eſt alendus ex fructibus beneficij, etiamſi indigeat, 512.1.C. ſecus ſi ſuſpenſus ſit in puram vindictã delicti commiſſi, D.
13 Violans ſuſpenſionem a beneficio peccat grauiter ex genere ſuo, teneturque fructus perceptos abſque iudicis ſententia reſtituere, 504.1.C.
14 Cauſa cenſuræ eiuſdem rationis eſſe in hac cenſura, ac in reliquis exponitur, 513.1.A. & ſeqq.
15 Epiſcopus ſine Capitulo poteſt ſuſpendere, 513. 2.B.
16 Suſpenſio in ſolum clericũ ferri poteſt, 514.1.A.
17 Epiſcopi non comprehenduntur in generali ſententia ſuſpenſionem ferente, 506.2.D. 515.2.D.
18 Suſpenſio in communitatem ferri poteſt, 516. 2.A. & quibus modis, 2.C. & 517.1.A. & ſeq.
19 Quomodo defunctus poſſit ſuſpendi, 518.2.A.
20 Suſpenſio vt dicit propriam cenſuram ſolum ob propriam culpam ferri poteſt, 519.1.C. mortalẽ, ſi ſit ſuſpenſio grauis, vel venialem ſi leuis, 520. 1.D. 2.A.
21 Suſpenſus quomodo, & in quibus vitandus ſit, 521.2.B. & ſeqq.
22 Suſpenſio, an & quomodo aliorum priuet communicatione, 493.2.C.
23 Suſpenſio lata pro certo tempore, eo elapſo abſque alia abſolutione aufertur, 491.1.A. 507.2.A. 522. 2.A. Quomodo computandum tempus latè ibi. Simpliciter lata propter delictum aut receſſum à cõtumacia tollitur per abſolutionem, 519. 1.A. 530.1.C. latè. Quis poſſit illam dare, 527.2.A. 532.1.A. Quæ nullam certam formam verborum habet, eſt tamẽ aliqua neceſſaria, & quæ ſufficiat, 532.2.D. & ſeqq. Nullaque ſolemnitas eſt inſtituta pro hac abſol. 533.1.D.
24 Poteſt quis ab vna ſuſp. abſolui ſine alijs, 534.2. B. & ſeq.
25 Ignorantia ſuſpẽſionis excuſat miniſtrantem ab irregularitate, 549.1.C. & ſeq.

TABELLIO.

Excommunicatus non poteſt vti munere tabellionis, aliàs grauiter peccat, 313.2.C. 314.2.C.

TESTIS, TESTIMONIVM.

1 Excommunicatus non poteſt licitè teſtimonium ferre, 315.1.D.
2 Licet quis non teneatur ex iuſtitia commutatiua ad teſtimonium ferendum, poteſt ex charitate obligati, & ad hoc ſub excommunicatione compelli, 356.2.C.

TESTAMENTVM.

Teſtamentum excommunicatus etiam occultus facere non poteſt, 303.2.D. factum tamen cum alijs debitis circumſtantijs eſt validum, 303.1.A.

TRIBVTVM.

1 Vaſallus cum domino temporali excommunicato, & denunciato poteſt communicare in exhibitione tributorum, & ſeruitijs, quæ domino reſpõdent, 297.1.D.
2 Communitas exigens tributum a perſonis eccleſiaſticis interdicitur, 670.1.A.
3 Imponens noua tributa abſque legitima facultate incurrit excommunicationem bullæ cœnæ, 368.2.A. exponitur, 369.2.A. & exigentes, 370. 1.C. Pontifex poteſt illam dare, 369.1.C.
4 Exigens à perſonis eccleſiaſticis tributa, excommunicationem incurrit, 451.2.A. 452.1.C.

TVTOR.

Excommunicatus etiam non vitandus officium tutoris aſſumens, & qui excommunicato vitando tale munus confert, peccat, factum tamen tenet, 321. 1.B. & ſeq.

VICARIVS.

1 Cum aliquid Epiſcopo committitur, intelligitur poſſe id per vicarium præſtare, 146.1.A.
2 Suſpenſio Capitulo Sede vacante, etiam vicarij ab eo creati iuriſdictio ſuſpenditur, 246.2.B.

VISITATIO.

Epiſcopi, & eorum familiares, qui in viſitatione aliquid recipiunt interdicuntur, 668.2.C. & à beneficio ſuſpenduntur, 569.2.D.

VSVRA, VSVRARIVS.

Facientes vſuras quomodo puniantur, 464.2.C. 586. 1.B. 671.2.A. Sepelientes vſurarium, 564.2.C. & pro illo oblationes accipientes, D. & 565. latè.

LAVS ET HONOR DEO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google